תוספת השלחן

על

שלחן ערוך חשן משפט

כולל

עשר הוספות חדשות וחשובות *)

א) **כללי קים לי** מהרב הגאון מאור הגולה וכו׳ רבינו שבתי כהן זצוקללה״ה (בעל ה ש״ך) שהודפס אך ורק בשו״ע חו״מ דפוס פפד״א בשנת תזל.

ב) **כללי קים לי** מהרב הגאון וכו׳ מו״ה יעקב ריישר זצללה״ה (בעה״מ שו״ת שבות יעקב וכו׳).

ג) **דגול מרבבה** מהרב הגאון וכו׳ מו״ה יחזקאל הלוי לנדא זצללה״ה (בעה״מ נודע ביהודה וכו׳)

ד) **משובב נתיבות** מהרב הגאון וכו׳ מו״ה אריה ליב הכהן זצללה״ה (בעה״מ קצות החושן).

ה) **קונטרס הספיקות** מהרב הגאון וכו׳ מו״ה יהודה הכהן זצללה״ה (בעה״מ תרומת הכרי). בצירוף המפתחות על ש״ס ופוסקים ושו״ת שבקצות החושן.

ו) **שער משפט** במילואו ביאורים וחדושים. מהרב הגאון וכו׳ מו״ה ישראל איסר איסרלין זצללה״ה.

ז) **יד אפרים** מהרב הגאון וכו׳ מו״ה אפרים זלמן מרגליות זצללה״ה (בעה״מ שו״ת בית אפרים וכו׳).

ח) **הגהות וביאורים** מהרב הגאון וכו׳ מו״ה יעקב זצללה״ה אב״ד ור״מ קרלין (בעה״מ שו״ת משכנות יעקב)

ט) **תקוני טעויות** מהרב הגאון וכו׳ מו״ה ישראל מתתיהו אויערבוך זצללה״ה (בעה״מ אמרי בינה, אלפי ישראל וכו׳).

י) **כללי השו״ע ורמ״א** נלקט מתוך ספרו יד מלאכי מהרב הגאון וכו׳ מו״ה מלאכי הכהן זצללה״ה.

*) שער משפט, משובב נתיבות מופיע כל ענין השייך למקומו ושאר ההוספות מופיעים בכרך ג׳ (מלבד קונטרס הספיקות עם המפתחות מופיע בכרך ב׳.

הוספות אלו נעשו בהתיעצות ובהוראת גדולי התורה בירושלים ת״ו

הלכות דיינים

א מינוי השופטים בארץ ובחוצה לארץ ובו ו' סעיפים:

א א [א] (א) (ה) ה) א] [ה]ה בזמן הזה דנים הדיינים
ב א) דיני " הודאות והלוואות [ב] ב וכתובות אשה
[ב] וירושות ומתנות [ג] ומזיק ממון חבירו שהם הדברים
[ד] המצויים תמיד ג (ב) ויש בהם חסרון כיס ג אבל
דברים שאינם מצויים אע"פ שיש בהם חסרון כיס
(ג) ד כגון (ב) ב) ב] בהמה [ג] שחבלה בחבירתה או
דברים

(א) בזמן הזה דני' הדייני' כו' ע'בסמ"ע
ס"ק ח' וכב"ח: (ב) בהמה שחבלה
כו' וה"ה ניזקין רחש ובור שהרש"ל פ"ח
סי' ה' ועיין בהגהת חסרי פ' הכונס:
(ג) כגון תשלומי כפל כו' (הג"ה ע'
בסמ"ע ס"ק ה' עד וי"ל כו' שנתנו דין
קנס לדבר שאינו שכיח או שאין בהשסרון
כיס כו' וכ"כ מהרש"ל בים"ם שם סי'
ו' דבלשון הש"ם נמי מצינו שדבר שאינו
שכיח

ב דיני הודאו' והלוואו'

לשון הטור פי' שתובע אותו בעידי הודאה שהודה לו בפניהן או שהלוה אותו בפניהן ע"כ וה"ה אם תבעו בהלוואה בלא עדי' ולענין שבועת היסת עיין בפרישה: ג ויש בהם מ"כ גם בירושות ומתנות לפי דברי התובע יש בהן מ"כ והטעם בכולן כדי שלא יוגעל דלת בפני הלווין וכדי שיוגעל דלת בפני פושה עולה אמרו רבנן למיעבד שליחותייהו דקמאי * וכ"ל דה"ה לשאר עניני' גדולי' שהרי מצינו שאמרו לקבל גרים בזה"ז אע"ג דלא שכיח וגם מצינו דהוו מעשין אגיטין בבבל אע"ג דלית בהו מ"כ וכמ"ש ר"ן וכ"י ע"ש ובדרכי משה ובהגהותיו סעיף ד': ד כגון בהמה שחבלה כו' המחבר תפס כאן לשון

מחזי כיוהרא עכ"ה. וע"ש עוד בח"כ בסוף הספר מ"ש על דברי מסגרת הבלחן בענין זה. ועי' בספר עטרת לבי בזה ובש"ה שבסוף ספרו שם דאם אין העם סרבניים אסור לעשות כן ע"ש וע' בהגה"ה בהגהותיו על קילור פסקי הרא"ש פס"ק דבהדרין:
ב) בהמה שחבלה. עכה"ט ומ"ש ובדיני אם וכו' בזה"ז ע' בשבו"י כו' ראיתי בשבו"י שם שהביא דברי המרדכי והג"מ ר"ש בחוכל בשם מהרש"ל דבדיני אם וכו' בזה"ז אכן בשם מהרש"ל שהביא בהגה"ה דמסקינא ליה בהא וכו' אבל לענין הבעל דבדיני אם בכבל ומהרש"ל שם סימן ה' (והביאו הש"ך סק"ב) כ' לכן נראה דאין דינן אותו בבבל דלא שכיח וכוונתו כיון דמהרי"ח מספקא ליה מ"כ אזלינן בתר קולא לנתבע וכמו שכ"ל כ' בספרו תשבצ יעקב הוביח דדנין דיני אם וכו' וכן בתשובות סוגיא דש"ם פרק החובל. ומתימות כל הפוסקים שכתבו כל דיני אם וכו' ולא זכרו כלל שאין דנין בזה"ז כתו בנזקי קרן תמצא דדנין דיניה אלו אם וכו' בזה"ז גם בתשובה תו"י סי' קס"ט (ובזה לקמן סימן ש"ע ט"ל סק"ל) דן ג"כ בדיני אם בתעשה שבא לפניו אך מ"ש מהרש"ל שם דאין לדון בזה"ז דיכול הנתבע לבוא לידי סכנה בגופו וממונו דיאמרו פושע הוא בזה שפתיו ברור מלבו בתקוה שיש חשש זה אבל בתקוה דליכא לתיתא הבי

חדושי רעק"א

סי' א' ש"ך אות כ' הגהת אשרי פ' הכונס. כ"כ ע' הקפו כהן סי' מ' והבו' בבו' יעקב ח"ח סי' קל"ו ורא"ש מהרי' דפ' הגוזל דרפרש אבפיי' לר' אבי בתחב"ה לא דק דהתם דברף הבער בידים הוי מזיק בידים ופביטא דדנין בז"הז ואם זה ענין לאם:
ס"א אין הולאתי כ"כ ונעשה תמונו מתם ואפי' חזר המזיק ואפס לא מהני ס"ס פ"ק סי' ת"ג:

פתחי תשובה

א א] בזה"ז. עכה"ע ועי' עוד בסמ"ע עד ומהתיתה על המחבר ועל הו"ר"ם ז"ל שהשמיטו וגם לא ראיתי לרבנן קשישאי מזכרין בזה שיהא לפניה' אלו הכלים ואפשר דס"ל דלא הוצרכו לזה אלא בדיינים שהיכים כו' עכ"ל ועי' בהשובת שבו"י ח"ח סימן קל"ד שכתב דדברי הסמ"ע בזה לא ברירון כלל כו' והעלה שם דתי ברולה לנהוג בן ביהיה לו בתקום ב"ד אלו הכלים ראתי ילא כ"ס פ"ק סי' ת"ג:

חידושי רעק"א

סי' א' ש"ך אות כ' הגהת אשרי פ' הכונס. כ"כ ע' הקפו כהן סי' מ' והבו' בבו' יעקב ח"ח סי' קל"ו ורא"ש מהרי' דפ' הגוזל דרפרש אבפיי' לר' אבי בתחב"ה לא דק דהתם דברף הבער בידים הוי מזיק בידים ופביטא דדנין בז"הז ואם זה ענין לאם:
ס"א אין הולאתי כ"כ ונעשה תמונו מתם ואפי' חזר המזיק ואפס לא מהני ס"ס פ"ק סי' ת"ג:

פתחי תשובה

א א] בזה"ז. עכה"ע ועי' עוד בסמ"ע עד ומהתיתה על המחבר ועל הו"ר"ם ז"ל שהשמיטו וגם לא ראיתי לרבנן קשישאי מזכרין בזה שיהא לפניה' אלו הכלים ואפשר דס"ל דלא הוצרכו לזה אלא בדיינים שהיכים כו' עכ"ל ועי' בהשובת שבו"י ח"ח סי' קל"ד שכתב דדברי הסמ"ע בזה לא ברירון כלל כו' והעלה שם דתי ברולה לנהוג בן ביהיה לו בתקום ב"ד אלו הכלים ראתי ילא

א בזמן הזה דנים הדייני' עמ"ש בתורה שופטי' ושוטרי' תתן לך בכל שעריך כו' כתב הטור וז"ל מסקינן בגמ' ופלך ובכל עיר ועיר ובח"ל חייבי' בכל פלך ופלך ולא בכל עיר ועיר ודוקא בזמן שיש סמיכה אבל החידנא דליכא סמיכה כל הדייני' בטלי' מן התורה כדכתיב ואלה המשפטי' אשר תשים לפניה' לפני אלהי' הבתובי' בפ' דהיינו סמוכי' ולא הדיוטי' ואנן הדיוטות אנן. הילכך אין דנין מן התורה אלא דאנן שליחותייהו דקמאי (הסמוכי' שהיו בדורות ראשוני') עבדינן ומסקינן דלא עבדי' שליחותייהו אלא במידי דשכיחי ואית ביה מ"כ כו' ע"ש וכזה יהי' לך דברי המחבר מבוארין וע"ש מה שהכתוב לדעות בסמוך בביאור דבריו. עוד כ' הטור (דאיתא בגמרא פרק קמא דסנהדרין) אמר ר' ירמיה אשר תשים לפניה' אשר תלמדו מיבני אי' אלא אלו כלי הדייני' כו' וכ' רב האי ב"ד צריך שיהא לו מזומן בעומק ב"ד מקל לרדות בו ורצועה להלקות בו וסופר לנדות בו כו' ומהתימה על המחבר ועל מור"ם ז"ל שהשמיטו זה וגם לא ראיתי לרבנן קשישאי נזהרין בזה שיהא לפניה' אלו הכלי' הנ"ל ואפשר דס"ל דלא הוצרכו לזה אלא בדיינים שהיכים כו' עכ"ל ועי' בהשובת שבו"י ח"ח סי' קל"ד שכתב דדברי הסמ"ע בזה לא ברירון כלל כו' והעלה שם דתי ברולה לנהוג בן ביהיה לו בתקום ב"ד אלו הכלים ראתי ילא

ב דיני הודאו' והלוואו'

לשון הטור פי' שתובע אותו בעידי הודאה שהודה לו בפניהן או שהלוה אותו בפניהן ע"כ וה"ה אם תבעו בהלוואה בלא עדי' ולענין שבועת היסת עיין בפרישה: ג ויש בהם מ"כ גם בירושות ומתנות לפי דברי התובע יש בהן מ"כ והטעם בכולן כדי שלא יוגעל דלת בפני הלווין וכדי שיוגעל דלת בפני פושה עולה אמרו רבנן למיעבד שליחותייהו דקמאי * וכ"ל דה"ה לשאר עניני' גדולי' שהרי מצינו שאמרו לקבל גרים בזה"ז אע"ג דלא שכיח וגם מצינו דהוו מעשין אגיטין בבבל אע"ג דלית בהו מ"כ וכמ"ש ר"ן וכ"י ע"ש ובדרכי משה ובהגהותיו סעיף ד': ד כגון בהמה שחבלה כו' המחבר תפס כאן לשון

הלכות דיינים

א מינוי השופטים בארץ ובחוצה לארץ ובו ו' סעיפים:

א א [א] (א) (ה) ה) א] [ה]ה בזמן הזה דנים הדיינים
ב א) דיני " הודאות והלוואות [ב] ב וכתובות אשה
[ב] וירושות ומתנות [ג] ומזיק ממון חבירו שהם הדברים
[ד] המצויים תמיד ג (ב) ויש בהם חסרון כיס ג אבל
דברים שאינם מצויים אע"פ שיש בהם חסרון כיס
(ג) ד כגון (ב) ב) ב] בהמה [ג] שחבלה בחבירתה או
דברים

(א) בזמן הזה דני' הדייני' כו' ע'בסמ"ע
ס"ק ח' וכב"ח: (ב) בהמה שחבלה
כו' וה"ה ניזקין רחש ובור שהרש"ל פ"ח
סי' ה' ועיין בהגהת חסרי פ' הכונס:
(ג) כגון תשלומי כפל כו' (הג"ה ע'
בסמ"ע ס"ק ה' עד וי"ל כו' שנתנו דין
קנס לדבר שאינו שכיח או שאין בהשסרון
כיס כו' וכ"כ מהרש"ל בים"ם שם סי'
ו' דבלשון הש"ם נמי מצינו שדבר שאינו
שכיח

ב דיני הודאו' והלוואו'

לשון הטור פי' שתובע אותו בעידי הודאה שהודה לו בפניהן או שהלוה אותו בפניהן ע"כ וה"ה אם תבעו בהלוואה בלא עדי' ולענין שבועת היסת עיין בפרישה: ג ויש בהם מ"כ גם בירושות ומתנות לפי דברי התובע יש בהן מ"כ והטעם בכולן כדי שלא יוגעל דלת בפני הלווין וכדי שיוגעל דלת בפני פושה עולה אמרו רבנן למיעבד שליחותייהו דקמאי * וכ"ל דה"ה לשאר עניני' גדולי' שהרי מצינו שאמרו לקבל גרים בזה"ז אע"ג דלא שכיח וגם מצינו דהוו מעשין אגיטין בבבל אע"ג דלית בהו מ"כ וכמ"ש ר"ן וכ"י ע"ש ובדרכי משה ובהגהותיו סעיף ד': ד כגון בהמה שחבלה כו' המחבר תפס כאן לשון

בטור סי' ל' אין פי' שבשביל ג' כו' נראה לפרש דבריסאלו דודאי אחת מהבאתו תרי מסביות מיירי מבריאה העולם והבני מקיומו אלא שלבאורה אין הכרע איזה מהם על דרך זה או על דרך זה הבא לשון קיום וכשון עומד שביהם שקולים הם. ע"כ
הוכיח רבינו שמשפט רשב"ג מיירי מקיום ומשנת ר"ש הלמיק מיירי מבריאת העולם מדסדר רבינו הקדום דברי שמעון הלמיק בתחלת הפ' אלא שאח"כ פירש רבינו כוונת התנא מהיכן למד לפרש כן דבריהם על זה כ' שמסתבר לו כן מלד עלם הדבר על פי הסברא ונדיל אתה לידע שאותן שנאמר שבשבילם נברא העולם היו בשעת הבריאה דהיינו בשעה שברא הוא יח"ת דבר זה העקרי נרא גם אחר דברים הנעשים לו כי אי"א נברות דבר הנוגע לבדו אבל אין אנו יכולין לומר שאותן הדברים העיקרים לא היו בשעת הבריאה אלא שהיודים להיות הבריאה דין ותמת ואלוס דשמת לה יבא אלא יעבורו לדין דהכתיבה ביד אחדם דבא אפבר להיות בלא דין והיאך תאמר בשבשיל דין נברא העולם אלא ע"כ אחורש ובעובדה וג"ח הם שבשבילם נברא אחר כל העולם והם היו אז בבחינת בלתמר כי קבני כו' ועי"ז מבריא אמרה תורה כו' בלומר שבפסוק מתפרש בן-כ' קבני אחני תורה הוא עיקר קבינו אל הב"ה ואחיה לזה שהרי אחי ראשית דרכו ועי"כ אמר אני נברא אחי לפני כל הברואים ובכר זה הוא ראיה שבעבורי נברא כל אחר הברואים. עבודה היתה ג"כ בבחינת בריאת עולם דהיינו המקום אל ב"ה שעתידים להקריב עליו המילה הולרך הב"ה ב"ה לברוא בם אחר העולם וכ"ת הא לא יעשו הבעבודה רק ישראל אבל לא הבכו"ם א"כ אין לבם ביאבות המקום העבודה ע"ז אמר שבחר בישראל מבלי הקומות מחילה בם שפלים לבם שבשבילם נברא. ג"ח שבאין מדה אחר שבורמת כו'. *לבאורה אין פי' לזה לאחי הבהיון ולפי דבריהו יפה אמר שהוקשה לו כיון שהוכרחנו לומר שאלו הדברים היו בבחינת בשעת הבריאה היאך היה בבחינת ג"ח אחין זה שייך אלא לאחר הבריאה' שיעבו אחר זה עם זה ואמת לא יעבורו לזה כמ"ש בדין ל"ח בקאי על מדת החסד שהיה אז בבחינת וכ"ח מ"ש לא בעי' עשה"ל אבל בקום אין אנדי' אבל בתפש שפר גוביס אשה אחרון אין בבעיה אחרון אבל בעבר הבעיה אחרון אבל בעבר הבעיה אחרון אבל בעבר ה

שכיח מיקרי קנס ומביא ראיה מהש"ס דקאמר אבשת קנסא קמגבית בבבל כו' ע"ש וק"ל): (ד) הסמוכי' ופי' בריב"ם ס"ס רפ"א שכ"ם שיין הסמיכה שנוהגין האשכנזים ומיהו פשיטא דאין סמיכה זו מהני בזה"ז לענין דיני קנסות רק לענין חליצה וניסין דאין סמיכה לענין דיני קנסות וכמ"ש הרמב"ם פ"ד מה' סנהדרין ה"ט: (ה) מזק ונפר כו' ע' בפסקי מהרא"י סי' ר"ח ודו"ק: (ו) ופגם ובשת פיין בסמ"ע ס"ק י' ובמהרש"ל בי"ש שם סי' ו' ובח"מ סי' קפ"ז: (ז) אבל שבת ורפוי מגבין כו' וכ"פ מהרש"ל בי"ש שם סי' ד' (הג"ה אף שהמעות הם"ם כהרא"ש ה"ט): (ח) מגבין ממנו הקרן בלבד. אבל לא מה שהוא יותר על הקרן כגון הבשבת ולפני יאוש שנוכין מן הגזלן אין מגבין בבבל. כ"כ הב"ח ולפמ"ד דגם הבשבת מגבין ולא אתי אלא למעוטי קנס דגזלן וסיימו שכתב הרמב"ם מתחלה דיני קנסות כגון גזלות וחבלות כו' אינדינין כו' ואין לסקשו' דהא כתב כגון גזלות וחבלות ותשלומי כפל ד' וה' משמע דגזילות לאו בתשלומי ד' וה' איירי דא"כ ל"ל למימר תו תשלומי ד' וה' דמתחלה כתב קנס דגזלות כגון שגנב או גזל מביא מביתו בפנים דמתחייב כפל ד' וה' ואח"כ כתב סתם תשלומי ד' וה' וסיימו כגון

(ח) מגבין ממנו הקרן בלבד: פגם ורפוי

דברים שאין בהם חסרון כיס אע"פ שהם מצויים (ג) ה כגון [ה] תשלומי [ד] כפל (ד) ד וכן כל הקנסות שקנסו חכמים ו [ה] *כתוקע לחבירו (פי' שתוקע בקול בחזנו ומבטיחו) וכסוטר את חבירו (פי' מכה בידו מכ הלפי) [ו] ה וכן כל המשלם ז [ו] יותר ממה שהזיק [ז] או ו שמשלם חצי נזק ג) אין דנין אותו [ט] אלא ח [ז] מומחים (ד) ט (ה) ז [ח] [ט] הסמוכים בא"י ט חוץ מחצי [י] נזק°) צרורו' מפני שהוא [ט] ממון ואינו קנס:

ב ט אדם שחבל בחבירו אין מגבין דיינים שאינם סמוכים בא"י (ה) י נזק צער (ו) (ו) [י] [יא] ופגם [יב] ובושת [יג] וכופר (ז) יא [יד] י אבל שבת ורפוי [יא] מגבין: הגה [טו] וי"א שאף ריפוי הבא אין דנין (טור בשם הרא"ש) יב ולא רפיוי מהבנין לדקדק בזה רק כופין הסובל (ז) [יב] לפייס הנחבל ונקיטו כפי הנראה להם (ד"מ לדעת מהר"ם בפסקיו סי' ר"ם) וכתבו שיתבאר בסעיף ס"ק:

ג יג [טז] כ בהמה שהזיקה את האדם אין גובין נזקו דיינים שאינם סמוכים בא"י מפני שהוא דבר שאינו מצוי אבל אדם שהזיק בהמת חבירו משלם נזק שלם בכל מקום וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל הואיל והיא מועדת (להן) מתחלתה הרי זה דבר מצוי ומגבין אותו דיינים שאינן סמוכין בא"י ג) [יח] וכן מי ל שגנב [יט] (ט) או מ גזל

(ט) מגבין ממנו הקרן בלבד: פגם ורפוי

לשון הרמב"ם ריש פ"ה דסנהדרין והוא קרא לתולדה דקרן דלאו אורחא הוא ולאו דרך הנאתה מבלה ומ"ה סתם כאן וכ' אין דנין אותו' ול"ד שמבלה בחבירתה אלא ה"ה כל מה שהזיק' בעידי דלאו אורחא וכמ"ש הטור ומה שהוא אורח' אז דרך הנאתה לא מקרי מבלה אלא הזק' ח"ם בסעיף בס"ג וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל כו' עד ומגבין אותו דייני מ"ל וכן הוא הרמב"ם שם ומיירי אפי' בחבלה בחבירתה דהא בהדיא אמרי' בגמ' דשור בשור דנין בעידי דהוא אורחא וק"ל: ה כגון המשלמי כפל הנחבל בחבירתה אלא ה"ה כל מה שהזיק' בעידי דלאו

שכל מעמד נפשו: יד וי"ח דוקא גזילות כו' עיין בכ"י דכ"כ לתרץ הגמרות אהדדי אבל התוספות בסדר פ"ד ובפרק בתרא דניזקין דפ"ח ובפ"ק דסנהדרין דף ג' חלקו בפ"ח וכתבו דוקא גזילות הבאות פ"י חבלות הוא דלא דנין חסו דעת המחבר שכתב סתם דדנים גזילה ופ' בד"מ סעיף ד': טו עדים שהעידו עדות שקר נראה פשוט דלא כתב מור"ם ז"ל זה לפרש דינא דגרמי דדינא דגרמי מפרשין שם לקמן בסי' שפ"ו בפ"ח אלא לדין בפני עצמו כתבו מור"ם והוא מהמרדכי דר"פ החובל שכתבו לדין בפני עצמו: טז והחזמו והוציאו כו' דווקא כשהוציאו על ידן הוא דאתחייב ולא מכאשר זמם כשעדיין לא הוציאו דקנס הוא והא דכתב והחזמו ולא כתב זהוכחשו משום דבהכחשה דנים אמרו לוה והוציאו ממון על פיהם ולאחר זמן באו שנים ואמרו לא לוה בכה"נ אם הוציאו ממון על פיהם אין מחייבין אותן דמה ראית להאמין לאחרונים יותר מראשונים משא"כ אם החזמו וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בר"ס ל"ח וסי' ל"ה.וסי' מ"ו בסעיף ל"ז: יז וכיון שיתן לו שיעור שראוי לו מתירין לו מתירין לו בין נתפיים בעל דינו בין לא נתפיים ונראה דכן צריכין להניח כאן בדברי המחבר ומ"ש וכיון שיתן שיעור שראוי לו נראה דאינו ר"ל כל דמי נזקו דווקא אלא קרוב לאותו שיעור וכ"כ בטור בשם רב שרירא והרא"ש דבקרוב לשיעור נזקו סני פ"ם והרמב"ם נקט כלשון הרי"ף שכתב שכן מנהג הישיבות ובדרישה הוכחתי שגם דעת הרי"ף כן פ"ם והשתא א"ש שהולרך לכתוב דמתירין לו אפי' לא נתפיים בעל דינו פי' אף שרולה שיתן לו כל דמי נזקו וא"ש נמי שסייס וכתב ז"ל וכן אם תפס הניזק כו' אין מוציאין מידו כו' דקשה מאי וכן כו' דכ' אלא כ"ם הוא אלא ודאי אחא לאשמועי' דאפילו אם תפס דמי כל נזקו אין מוציאין מידו וכ"כ הטור בשם הרא"ש דאין מוציאין מידו אלא המותר מכדי נזקו. גם י"ל דבכלל מה שראוי ליטול דקאמר הוא ג"כ *כפל ד' וה' דג"כ אין מוציאין מידו וכמ"ש בס"ק * שאחר זה ולי' וכן ה"פ אפ"פ שדייניס כו' אין מנבין קנסות מ"מ יש תיקון לניזק וכו' בשם שמגדי המזיק וכו' וכיש תיקון עוד בחס תפס וק"ל: יח אין מוציאין מידו פי' ואפילו תפס יותר מכדי הזיקו אם נתחייב לו כ"כ אם היו דנין אותו כגון כפל ד' וה' תפיסתו תפיסה וכ"כ הרא"ש והטור ס"ם שמ"ע ופפ"ר וכן מוכח מדברי מור"ם ז"ל בסי' שמ"ח ס"ד פ"ם °ובעיר שהן כתב דאפי' בלא תפיסה כשמגדין אותו עד שיפיים הניזק אין מתירין אותו מהידו עד שיתן קרוב לכפל ד' וה' כו' וז"א שהרי בסי' שמ"ם נתבאר כל היכא דלא תפס ליכא למ"ד שיהא בידו עד שיתן יותר מכדי נזקו פ"ם מילתא בפעמא וכן מוכח מש"ם הטור בסי' זה בסעיף א' ז"ל ומעכו חז"ל כי ראוי שיהא מזה נזק גדול בעה שאין דנין דיני קנסות ופשו תקנה לגדות החובל עד שיפיים הנחבל בקרוב כו' משעת דוקא דעל קנס חבלה והדומה לו מנדין שאין בו שום מתון יתר ומשום דאל"כ כל אחד יחבל ויזיק לחבירו ולא משום כפל ד' וה' דאף אם לא יגביהו אין לומ' שכ"א יגנוב

(ט) יד ג) [יח] וי"ח דוקא [יג] גזילות דשכיחי כגון כופר בפקדון וכדומה אבל גזילה ° ממש לא שכיחא ואין דנין אפ"כ הגזילה קיימת מסיימין להחזירה (ניתוקי יוסף פ' החובל):

ד (י) ד) [כ] כ דיני דגרמי וכן פ דין המוסר דנין אותם דיינים שאינם סמוכים בא"י: הגה (יא) טו ג) [כא] עדיס שהעידו עדות שקר טז והחזמו (פ) [יד] ד] והוציאו ממון על פיהם ואי אפשר למיהדר דנין אותן (יב) ומסיימין אותן לשלם (מרדכי ריש פרק החובל) ופ' לקמן סי' כ"ם ס"ב:

ה (יג) [כב] פ אע"פ שדיינים שאינם סמוכים בא"י אינן מגבין קנסות (יד) מנדין אותו עד שיפיים לבעל דינו יז (י) וכיון שיתן לו [טו] שיעור הראוי לו מתירין לו (בין נתפיים בעל דינו בין לא ° נתפיים)(טו) ד)ה) [כג] פ וכן(יח) ה) אם [טז]תפס הניזק שיעור מה שראוי לו ליטול ניח ו)(טז) ה) אין

דייני מ"ל אבל התוספת אין נוהגין כו' ובזה נסתלקה תמיהת מהרש"ל פרק החובל סי' ה' שכתב וז"ל תימה שהרמב"ם כתב דגזילות וחבלות אין דנין בפ"ל ואמ"כ כ' מי שגנב או גזל כו' וכן נראה לפע"ד דעת הרא"ם רפ"ק דסנהדרין וטטור שכתבו סתמא דכל גזילות שכיחי ודנין אותם וכן נראה לפע"ד דעת רב האי שהביא הטור לקמן ס"ם ת"ך ודלא כמהרש"ל שם שכ' דלדעתם דגזילות פ"י חבלות אין דנין ולכך כתב כאן המחבר בסתם מי שגנב או גזל נוהגין ממנו הקרן וסיימו פ"פ מה שהביא בספרו ב"י דברי הרמב"ם ומשעם מדבריו בב"י שגם דעת הרא"ם והטור כן ופ' בטור וב"י לקמן ר"ם ל' וכן נראה עיקר לדינא וכמ"ש סתום' ושאר אחרונים שמתפשים בכל יום שדנין דיני גזילות פ"ם (ורבדי הב"ח בדעת הרא"ם מפורבנים שבתחלה כ' מר' ירוחם כתב לדעתו כשתוספות דגזילות הבאות פ"י חבלות אין דנין ובסוף כ' שדעת הרא"ם כהרמב"ם. ובאמת המעיין בדברי ירוחם יראה שלא כתב כן אלא בשם תוספות הרא"ם פ"ם): (י) דיני דגרמי כו' פ"ל סי' ס"ו סעיף ל"ב (הגה"ם וסי' שפ"ו) שהארכתי שם אי דיני דגרמי חייב משום דינא או קנסא ודו"ק: (יא) עדים שהעידו עדות שקר פ"ל סימן כ"ח ס"ג בהגה"ם: (יב) ומסיימין אותן לשלם כו' וכ"כ מהרש"ל פרק החובל סי' ה' ועמ"ש לקמן ס"ם ל"ח מזה: (יג) אפ"פ שדיינים שאינם סמוכים כו' עיין בית"ם פ"ח סי' ו' חלוקי דינים בזה: (יד) מנדין אותו ושיימו דוקא נבי חובל וכיולא בו מנדין שאין בו שום ממון יותר משום דאל"כ כל א' יחבל ויזיק לחבירו אבל לא משום כפל ד' וה' וכ"פ הסמ"ע ס"ק י"א וכ"פ מהרש"ל סימן ו' ס"ם: (טו) וכן אם תפס הניזק בדיני ישראל אבל לא בדיני עכו"ם מהרש"ל בית"ם פ"ק סי' מ"ג: (טז) אין מוציאין מידו כו' ואפי' הודה קודם שתפס מהני תפיסה משום דבזמן הזה אין לו כ"ד ואין לית לן כ"ד מוחלה אי"כ לא נתחייב בכפל ואפי' תפס מפקי' מיניה דרמב"ן

(שעיף ה) אם תפס. פי' אפי' בעדים שאין שאם התפיסה כאן שיהיה לו לאמונה אלא בשאם אאין הניזק דייניה בא"ל וכל שתפס אל"ל דייניה בהרא"ם שכיולו הטור לקמן סי' שמ"ם ובכי אך תפיסה שבית אינה דינא *בשם הרב בני הגדול מוה' שמואל קלייזכור בב"י מ"ם זהו ביותם רי"ל בתמרה כל הרן וכו' אפ"ה לא הוי לאחיתו ולא מעשה כן בשם דאמר דגרם לשמיעה שתחלק כו"וכי מאחר שהן דין אמת לתם בהחלק ושוד שבה ז"ל הוכיחו מקרא שמעם שמיה וגו'דלריך לאחיתו וכי בשביל שהבה לו שבלה אינה כיון שהן דין אמת לתם אבן דברי הרמב"ם ס"ב ברורין ב' פ"ק דב"ב ובי"כ הרמב"ם ז"ל(בב"י ד"ה הבקיאלה עבדי שליחותייהו וכו' וב"ב בכיאורי מו' מייחיק שדיון לבסב"ב מי' בב"ח ובוא יחבר כגון: (בשור שב ואינה בי' מבדון בים כגון

ביאור הגר"א

גזילות ור"ל כתב"ם תוס' שם ושם דמ"ם בתחבי' גזילות פ"י חבלות ובכלל חבלות הוא וכ' שהרי בכתב מ' בב"ם מינו שהיו דנין דיני גזילות ובפרב"ב [יח] וי"ח דוקא כו'. כ"פ בתחבי': (ליקוט) וי"ח כו'. מ"ת מינו מתורץ קו' תוס' מה שהקשו בשם ל"ו ב' מסכתת גברה גזל פרכא כו' וקא"ל לשלם שנם וס"ד דרבא דמדינא קא"ל וכן כתב סוגיות קשה לדבריו אבל תוס' כ' גזילות מתמת חבלות והרא"ם כ' ברים סכה' דלמסקנא דגמ' בב"ק שם הבר תגזילות וכ"כ הטוש"ם ר' ל' והבריו דמוקים דכל הבוגיות דמתני' דרים סכה' וגמ' סיף ניחם כולהו דלא בהלכתא (ע"כ): [כ] דיני. כ"ק ק"ז ב' ק"ז ב': (ליקוט) דינא דגרמי וכן כו'. הרמב"ם ולבאורה דמזיק לשיטתו דס"ל דמדינא חייב בס"ם בסי' שפ"ח ס"ב דאם מת חייבין שיורשין לשלם אבל אבל מחלק בזה ודאיה מרברה דבפייה כו' וכן בתבור בסוף ב"ק בתוספה קתיב דר"ה וחייביה ושם בתוספ' לתיב דרב אחי (ע"כ): [כא] עדים כו'. ג"כ תב"ם שם ודף ב' ל' תוס' ד' ב' ד"ה עדיה: (ליקוט) עדים כו' דלא כר"ם מדמיק בתבות ג' ל' ל"ר"ם דוקא בהומר וחייבני ממון ולא חוקים בכ"ג וכן מוכיחין בפה הגיזה אבל הרמב"ם בהה"ל סי' רפ"ח פי' כר"ם דרכב ור"ן מפרשי מעתיק-בתבות שם וקאמ' הבא מ' דבר ברור הוא ע"ם (ע"כ): [כב] אע"פ. ר"ף פ' בחובל: [כג] וכן

הטב

על פיהם אין מתיבין אותן דמה ראים להאמין לאחרונים יותר מן הראשונים מבא"כ אם התנו בתי"ם לקמן בסי' ל"ח ולי"ם ובסי' מ"ו.ס"ז ונראה פשוט דלא כתב רמ"ח בריש דעדים שהעידו כו' לפרש דיני דגרמי דהא מן מפרשין בסי' שפ"ו בתי"ם אלא לדין בפני עצמו אבל הרמ"ח אבל הסמ"ם * מיהו בלם קשה שהרי בסי' ל"ם כ' הרמ"ח שאין דנין דין עדים זוממין בחיבוא מהוש שהוא קנס ע"ם ויש לייחס דבאן מיירי שהוציאו ממון על פיהם דבסמייהם ממון ולא קנס בתי"ם לעיל בשם הסמ"ם וק"ל: [טו] שיעור נראה דאינו ר"ל כל דמי נקו אלא קרוב לאותו שיעור. הסמ"ם [טז] תפס. פירוש בדיני

המשפט

ביאורים סק"ג ○ דבתקוט הלא שייך בהשלומין דבאחר זמם אף בהמתנן דיני דגרמי דבהלקות פטורין: (י) וכיון שיתן פי' דאל"ל ליתן כפי נזקו רק כפי דעת כ"ד אלפי שיקול דשמה בהבלוחי קרוב לנזק כן נרוץ ליתן ולכך נאמר בדתב"ם ופ"פ סמ"ם הגבה כן בשם בין מתפיים וכו' דאל"ל ליתן לו כפי נזקו דאלו נרוץ לו בכל מה"ת יכוה אלוי בפיוטו. וב' בדאל"ם ובל התקנה היה אלא יתרבו בעלי זרוע ומזיקין בטולם ודי שיקמה אותו אבל בנו אלא היה יוה בטבל אין לקבלו הבו הלא לוסיף על תקנה. אוי"ה: (יא) וכן אם תפס. אפילו לא תפס אותו דבר שהיקנו רק דבר אחר. מיהו מתה שהבלה בגופו כי בתרבדי לפסוק כר"ח דוקא בתופס בבתת המזיק דבא בתבעבד אלא ד"ל וכן יוכל לתפוס על הבלוחי כפל והבלוחי ד' וה' אבל

משה"א

דבעי' בגזילות מומחין ולא חשש מטעם שיוגעל דלת בפני עושי עולה כי אפילו אי בעינן מומחין נ"כ לא יגמל כי הגזלן יחשוב שהנגזל יבקש מומחין ושעם זה לא שייך כ"א במקום מומחין משא"כ בהוראות דהטעם הוא כדי שלא יגעל דלת בפני לוין דנין הדיוטות אפי' במקום מומחין דאם לא ידונו המלוה לא יוצה להלוות על סמך שיבקש מומחין ומ"ש השי"ך בסק"ט ח"ל הקנס מגזילות כגון כפל ארבעה וחמשה דח"ל לא שכיח וכו' פי' דלא שכיח שיהיה בענין שיתחייב כפל ד' וה' אבל הקרן נובין דשייך נ"כ בגזילה דשכיח וכמ"ש הסמ"ע בסק"א: ג) עדים שהעידו עדות שקר. אין להקשות הא בני מלקות נינהו ומלקות אומר מתשלומין הוא דאמרי' בכתובות ר"פ אלו נערות בפ' ריבת' תורה עדים זוממין לתשלומין דוה הוא דוקא בממון שחייבים מכח כאשר זמם אבל ממון דהכא לאו מכאשר זמם הוא אלא מכח דינא דגרמי המלקות פומדן. לק"מ דהא הן חייבין נ"כ תשלומין מכאשר זמם ובמקום מומחין נ"כ ממונא משלם ולא לקי ליכא מלקות כלל הרשות בידינו נ"כ לדון ממון אחר. ומזה מוכח כדעת התוס' דבממון לא שייך לומר

קצות

קלי אתתי דהא אם וכור בטוקרבמי אבנים אלא ודאי ס"ל דאם וכור לא בני שומחין ומ"כ כיון דאמו' פסים' פיקספק מולים מידי ודאי ומ"כ אם וכור לא בני מומחין: ג) וי"ח דוקא גזילות דשכיחי כי הכמ"ע ז"ל אבל הסו'חלקו בב"ם וכתבו דוקא גזילות פ"י חבלות ואין דנין חה דעת המחבר שכ' ספס דדנין גזילות ומסרש"ם בחידושיו כ' דודאי מסרי' גזילות וחבלות מיירי בגזילות לחודי' ובחבלות לחודי"כמ"ם שם בב"ם גזילותיכמיב ונקרב בשם"ב אל הפלגי' ומכשיו דנין גזילות לחודי' ולא גזילות פ"י חבלות פ"ם ולריך יאור דמ"ם בתקומתה גזילות לחודי' ומי בני מומחין ומכשיו גזילות לחוד לא בני מומחין ונראה דודאי נפילא דלא דגזילות הייבו שיוכל דלא בפני עושי עולה וכמ"ם פוס'שם ומ"כ בתמן המשנה דהיו מומחין בטולם מ"כ בגא"ה יוכל דלא בפני הגזלנין דמורת אל דאשם פקולאי יעריה הגזל אחרי מומחין כיון דיש אלקי' שופטי' בארץ ולכן הפקיטו דין מומחין מן הגזלנין אלא דוקא מהולאות והלוואות הפקיטו דין מומחין אלא היו רוצין לעם אם יעריהו אחרי מומחין אבל הדיוטות יאמר בקל אבל מכשיו ליכי מומחין אל"כ כדי שיוכל דלא בפני עושי עולה הוא"ל לאפקיעי לגמרי דין מומחין ולוקמוהו אדין הדיוטות וכ"כ שיש' זו מתוך דברי הרא"ם ס"ם אח"ז מלאתי הר"ן בפ' זה בורר וכ"כ הרמב"ן בחידושיו שם אלא שהוא כותב בזה ליישב קו' תוס' שהקשו דבמתא"מן גזילות וחבלות ובכשיו דינגזילות מה כ"דמתן המשנה גם מדי דשכיח אים בי"חסרון כים בני מומחין ולא הפקיעו בזמן המשנה דין מומחין רק מהלוואות והלוואות' ובמה"ר הפקיעו דין מומחין בכל מילי דשכיחי ואים ביה חסרון כים כדי שיוכל דלא בפני עושי עולה ס"ם. ומה ס"ם דבפ"ק דשכ' נקט מעמ"ד הפקיעו מומחין מעוה ומ"ד הוכל נקט שמעמ"ד שליחותיהו דקמאי עבדי' והוא מעוה דאל' אבל ממון דהכא לאו מכאשר זמם הוא אלא מכח דינא דגרמי המשנה דליכי מומחין ולא הפקיעו מומחין רק מהלוואות' ולוואות ושייך בהו ליישב דבמ"ד ובפ' החובל ומתנה מיירי בהה"ר הפקיעו מומחין דבא"ל אורא מומחין גם מגזילות ומכל מילי דשכיחי ואים בי' מ"ב ונתנו בכם מעם מעוה דשליחותי' דקמאי אפדי"לך אם כי דברי הרמב"ן והר"ן נכונים אלא"ל

ביאורים

כאשר זמם ולא כאשר עשה. ולפי זה במקום דלא שייך התשלומין דכאשר זמם כאשר יתבאר להלן בהלכ' עדות אף ממון דדיני דגרמי פטורין משום המלקות: ד) וכן אם תפס כו'. עש"ך סקט"ז דבמתן נגב וכו' ואנן לאו ב"ד אנן אין חייב כפל. לכאורה תמה דא"כ עדים זוממין לא יתחייבו מלקות ולא בכאשר זמם כשיעמדו ב"ד מומחין דהא לא העידו בפני ב"ד מומחין ותם לא יפסלו בהזמה רק מדרבנן וליבפי הכרח אלא ודאי דבדברים דעבדינן שליחותייהו דו' כאלו נעשה בב"ד מומחין. לכן נראה דעיקר הטעם במתן מעות נגב כיון דבעי' דוקא שהשבועה יהי' בפני ב"ד כבבואר בב"ק דף ק"ו דקאמר חזר לב"ד ובקש לא מצית אמרת וכן כשמע כל המוציא התם וא"כ נהי דבשעת דין חשובין אנחנו כב"ד מומחין מ"מ בשעה שנשבע שוב לאו ב"ד אנן כיון דהשבועה אינו אלא לצורך בפל שאין דנין אותן לא עשו אותנו שלוחין כלל בזה ומש"ה לא נתחייב כפל: ה) אין מוציאין מידו ואם תפס הניזק חזר המזיק ותפס מהניזק מה שהפס ממנו. כתב הישש בב"ק פ"א סי' מ"ג ח"ל אבל זה לא יכול לחזור ולתפוס מידו מאחר שבא ליד

חתשן

שיהיו פו' סוברין שפס זו דהא שב"ק דב"ק (דף יא)ד"ה פרט לב"ד הדיוטות ז"ל אמ"ל שני שור לרגלו ומבמה לשיט לא מיירי בקנס ס"ם וב"ק דהא בזמן המשנה כי היכי דגזילות בני מומחין כיון דיוכל דלא ס"י מומחיוכמ"ם ס"ל כ"ה אם וכור ושוורגל בני מומחיקב"ל דפוס ס"ל דלקיומק בזמן המשנה לזמוקזה וגזילות לחודיכמי לא בני מומחיוהלא כפי' מהרש"ל ז"ל דמאי כמי מיירי מגזילות פ"י חבלות וכ"כ הב"ד בסק"ד דבבכי מיירי מגזי"הלא כמהרש"ל ס"ם וז"ב. אחר כתבי זה מלאתי דברי אלה ביאור בדברי הרמב"ם ס"ם ולא הכיר כי זהו טיפס הרבנין והרן. ועמ"ש שכ"מל דברי אלה ביאור בדברי הרמב"ם בפומים ס"ם ולא הכיר כי זהו טיפס הרבנין והרן. ועמ"ש הב"ד כוונת הבמ"ם שכ חה דעת המחבר והקיטון דא"כ אמאי לא הביא בב"י מילוק זה ו.בקמלה הב"ד כוונת המחבר לטיפה אחרת והוא דכל גזילות אפי' פ"י חבלות הינומ"ם הרמב"ם אין דין הייבו הכפל מהגזילות חה דעת המחבר בטיפה הרמב"ם ס"ם אלבנ"ם כ' על דברי הפו' שמחלקי' בין גזילות הבאות פ"י חבלות חה דעת הרמב"ם ס"כ ס"ם בפ"ה מהלכ' וכדברי הבמ"ם אלא דק"ל כיון דהרמב"ם סובר דשבת ורפוי דינומשמע אפי' מחבלות דלא שכיחי דהייבו מקמיעת ד' שהוא מק ס"כ למה יגרע גזילות הבאות פ"י חבלות מבמה ורפוי שב"י חבלות ולק נראה מזה כדברי הב"ד הרמב"ם ס"ל דאפי' גזילות הבאות פ"י חבלות דינומא מיעם הרמב"ם אלא קנס דגזילות ובחומים הק' מתמני דמגזילות ומשלומי כפל ס"ם ולא הבה מידי דהא הרמב"ם אמי נקט בבאי ליישב ופ' הב"ד דאיכא מרי נוחי כפל וס"ל לשון המשנה: ד) דיני דגרמי כ"הבנ"מ בפ' הא"ם מקרה בשם הביאם ד דיכולין שבשיו לבופאל מחוטים בנין ובמיתין הקפנים מבשם מעוה ולא ס"ל כדיני קנסות כדמשכחן רבא כפה על הלדקה: ה) וקלאם תפס בד"מ הביא בשם מרהבי הריב"ם בשם הקרן כר"ם ובשאר קנסות כדעת הבולקי' ויכול לתפוס כל מילי ומ' סמ"ב ובשאר קנסות הייבו בתמה שחבלה בגופו ופפי' בשם ורגל לא שכיחי כשנוטר בסדיף ג' ובמומים מזה ז"ל ס"ל ולא מ"ל דלא מסכתת דבר המזיקו שיהי' קנס רק בקרע"ם ולק"ב וכ"ם: ו) אין מוציאין מידו ז"ל הב"ד' הודה קודם שתפס מהני תפיסה בלא הרשות לדין למו רשות לדין אף בתפס רק מיקר דינינו שיחזור כמותר

הגהות יקרות וחידושים נפלאים אליבא דדינא מאת כבוד האמורר הרב הגאון האמיתי רשכבה"נ הפוסק הגדול מו' כמהר מורה בקש"ת מוה' שלמה קליינר זצ"ל:

סימן א'

(המחבר ס"ה) וכן אם תפס הניזק וכו'. נ"ב ע' ביוזיל פי' רסב ס"ם בזה. ופ"ם בסיף דאם תפס בדיני עכו"ם לא תהני בשם הרב"ם. ובאמת הלי' הרב"ם לא הבפיד רק לבתחלה אסור להפוס ולא הוכח הבדיעבד לא הבני. בוב דאיתי בחורים והומים שהרגים בזה. אך בהגה' אלי פי' רא"ם בהבני דהבין הרב"ם בהתלה בדרכו בכל דין ודין מוכח דאם בדיעבד לא הוי הפיסה יצו"ם:

חדושי רעק"א

ש"ך אות ז"ו בי"ם פ"ק. נ"ב בהרש"ל שם לא כ"כ לבנין. דיעבד אלא בכתב שם הרשוא ביד הניזק לבתחילי לתפוס בכח מן המזיק ובז"ז כ' ותמ' אסור לתפוס מתנו שום דבר בדיני גויים בכל אבל דיעבד יל' דבהני ודמי בתם לבי"ם הרב"ל לק' סי' ד':

פתחי תשובה

ד) והוציאו ממון כו'. ע' בהשובה שבו"י מ"ת ס' קל"ז דאם לא הוציאו ממון על פיהם רק שפשרו מבשובה לא מחייבין לשלם ולא אחרים דדיל שפשרו כוי כהוציאו ממון ולמייב מדיבל דברי הרב הוא גרמי רק גרמא ופשוט"ם ובשש"ל סי' כ"ם ס"ג סק"ל ד"ה]אם תפס הניזק.עכ"ם שכ' הוינו בדיני ישראל כו' ובגליון ש"ם הבאתן רס"ק ליתר ז"ל נ"ב ז"ל שם בהרש"ל

(שיך סקי"ד) (י) אבל לא משום כפל כו' נ"ב ישנון בוש"ם אבי"ם סי' קנ"ז ולי"ם ובאמת הי"ם הבינ בל דברי הטור שם: (שיך סקט"ז) (י) ואפי' לא בתו מדיס. נ"ב וביינו דוקא בתתפס שלא בעדים דיכולים לוהר דל הודאתיה בל הבתבע וכן מבואר בדברי לקמן ס"ם שלי"ם וכן ביאר דבתו בתריכות ביו"ד סי' רס"ז סקנ"ב: (נתיבות הבתפס) סק"ב (י) הוכיח בשיך בשלמו כו' נ"ב לקמ"ב דבכל מיירי בשיך בתפס שלא בעדים וביון דאיתי לי' תנו להבתופס הוי בלא הבית עדים. וכן מבואר מתי"ם בשיך סי' שלם וכן הבואר מדברי הרמבי"ן בב' הזכות סי' כ"ז ובקלב"ם כ' כו' הרשוה בידינו לדון כו' נ"ב ל"ם דבלתה אין לנו רשות לדון אף בתפס רק מיקר דינינו שיחזור בתחזר

בפ"ה לתת רבינו יפי' בעין ויגזול לא בחבי' מיד בתנרי ב שם מבא ראבפי"ה רפרס לרב אפי וכו' שם דף ל"ח ל"ב ובבואר בסי' שפ"ו אחיב בקרא גרמא ואחיב בקרא גרמא ס מבתה עובדי שם ר' קפ"ז וקי"ז ס שם בשם מנהג הישיבה וכ"כ הרי"ף והכיאו בשור יעור והרמב"ם שם פ שם מתסקנת הגמ' שם דף מו ע"ב *ובתב הסמ"ם הב"ם בפל ודיוב' ג"ב אין מוציאין מידו ולא הביפר בהוראתו אפי' בהה קודם שבאו מדיס בדלקמן בשם הרמבין ג ואם לא הביא בהופס מדיס

הגהות אמרי ברוך

(שיך סקי"ד) (י) אבל לא משום כפל כו' נ"ב ישנון בוש"ם אבי"ם סי' קנ"ז ול"ם ובאמת הי"ם הבינ בל דברי הטור שם: (שיך סקט"ז) (י) ואפי' לא בתו מדיס. נ"ב ובייגו דוקא בתתפס שלא בעדים דיכולים לוהר דל הודאתיה בל הבתבע וכן מבואר בדברי לקמן ס"ם שלי"ם וכן ביאר בשבו בתריכות ביו"ד סי' רס"ז סקנ"ב: (נתיבות הבתפס) סק"ב (י) הוכיח בשיך בשלמו כו' נ"ב לקמ"ב דבכל מיירי בשיך בתפס שלא בעדים ובין דאיתי לי' תנו להבתופס הוי בלא הבית עדים. וכן מבואר מתי"ם בשיך סי' שלם וכן הבואר מדברי הרמבי"ן בב' הזכות סי' כ"ז ובקלב"ם כ' כו' הרשוה בידינו לדון כו' נ"ב ל"ם דבלתה אין לנו רשות לדון אף בתפס רק מיקר דינינו שיחזור בתחזר

הגהות יקרות וחידושים נפלאים אליבא דדינא מאת כבוד האמורר הרב הגאון האמיתי רשכבה"נ הפוסק הגדול מו' כמהר מורה בקש"ת מוה' שלמה קליינר זצ"ל:

סימן א'

(המחבר ס"ה) וכן אם תפס הניזק וכו'. נ"ב ע' ביוזיל פי' רסב ס"ם בזה. ופ"ם בסיף דאם תפס בדיני עכו"ם לא תהני בשם הרב"ם. ובאמת הלי' הרב"ם לא הבפיד רק בלבתחלה אסור להפוס ולא הוכח הבדיעבד לא הבני. בוב דאיתי בחורים והומים שהרגים בזה. אך בהגה' אלי פי' רא"ם בהבני דהבין הרב"ם בהתלה בדרכו בכל דין ודין מוכח דאם בדיעבד לא הוי הפיסה יצו"ם:

חדושי רעק"א

ש"ך אות ז"ו בי"ם פ"ק. נ"ב בהרש"ל שם לא כ"כ לבנין. דיעבד אלא בכתב שם הרשוא ביד הניזק לבתחילי לתפוס בכח מן המזיק ובז"ז כ' ותמ' אסור לתפוס מתנו שום דבר בדיני גויים בכל אבל דיעבד יל' דבהני ודמי בתם לבי"ם הרב"ל לק' סי' ד':

פתחי תשובה

ד) והוציאו ממון כו'. ע' בהשובה שבו"י מ"ת ס' קל"ז דאם לא הוציאו ממון על פיהם רק שפשרו מבשובה לא מחייבין לשלם ולא אחרים דדיל שפשרו כוי כהוציאו ממון ולמייב מדיבל דברי הרב הוא גרמי רק גרמא ופשוט"ם ובשש"ל סי' כ"ם ס"ג סק"ל ד"ה]אם תפס הניזק.עכ"ם שכ' הוינו בדיני ישראל כו' ובגליון ש"ם הבאתן רס"ק ליתר ז"ל נ"ב ז"ל שם בהרש"ל

ד

(ע) יד ג) [יח] וי"ח דוקא [יג] גזילות דשכיחי כגון כופר בפקדון וכדומה אבל גזילה ° ממש לא שכיחא ואין דנין אפ"כ הגזילה קיימת מסיימין להחזירה (ניתוקי יוסף פ' החובל):

ד (י) ד) [כ] כ דיני דגרמי וכן פ דין המוסר דנין אותם דיינים שאינם סמוכים בא"י: הגה (יא) טו ג) [כא] עדים שהעידו עדות שקר טז והחזמו (פ) [יד] ד] והוציאו ממון על פיהם ואי אפשר למיהדר דנין אותן (יב) ומסיימין אותן לשלם (מרדכי ריש פרק החובל) ופ' לקמן סי' כ"ם ס"ב:

ה (יג) [כב] פ אע"פ שדיינים שאינם סמוכים בא"י אינן מגבין קנסות (יד) מנדין אותו עד שיפיים לבעל דינו יז (י) וכיון שיתן לו [טו] שיעור הראוי לו מתירין לו (בין נתפיים בעל דינו בין לא ° נתפיים)(טו) ד)ה) [כג] פ וכן(יח) ה) אם [טז]תפס הניזק שיעור מה שראוי לו ליטול ניח ו)(טז) ה) אין

דייני מ"ל אבל התוספת אין נוהגין כו' ובזה נסתלקה תמיהת מהרש"ל פרק החובל סי' ה' שכתב וז"ל תימה שהרמב"ם כתב דגזילות וחבלות אין דנין בפ"ל ואמ"כ כ' מי שגנב או גזל כו' וכן נראה לפע"ד דעת הרא"ם רפ"ק דסנהדרין והטור שכתבו סתמא דכל גזילות שכיחי ודנין אותם וכן נראה לפע"ד דעת רב האי שהביא הטור לקמן ס"ם ת"ך ודלא כמהרש"ל שם שכ' דלדעתם דגזילות פ"י חבלות אין דנין ולכך כתב כאן המחבר בסתם מי שגנב או גזל נוהגין ממנו הקרן וסיימו פ"פ מה שהביא בספרו ב"י דברי הרמב"ם ומשעם מדבריו בב"י שגם דעת הרא"ם והטור כן ופ' בטור וב"י לקמן ר"ם ל' וכן נראה עיקר לדינא וכמ"ש סתום' ושאר אחרונים שמתפשים בכל יום שדנין דיני גזילות פ"ם (ורבדי הב"ח בדעת הרא"ם מפורבנים שבתחלה כ' מר' ירוחם כתב לדעתו כשתוספות דגזילות הבאות פ"י חבלות אין דנין ובסוף כ' שדעת הרא"ם כהרמב"ם. ובאמת המעיין בדברי ירוחם יראה שלא כתב כן אלא בשם תוספות הרא"ם פ"ם): (י) דיני דגרמי כו' פ"ל סי' ס"ו סעיף ל"ב (הגה"ם וסי' שפ"ו) שהארכתי שם אי דיני דגרמי חייב משום דינא או קנסא ודו"ק: (יא) עדים שהעידו עדות שקר פ"ל סימן כ"ח ס"ג בהגה"ם: (יב) ומסיימין אותן לשלם כו' וכ"כ מהרש"ל פרק החובל סי' ה' ועמ"ש לקמן ס"ם ל"ח מזה: (יג) אפ"פ שדיינים שאינם סמוכים כו' עיין בית"ם פ"ח סי' ו' חלוקי דינים בזה: (יד) מנדין אותו ושיימו דוקא נבי חובל וכיולא בו מנדין שאין בו שום ממון יותר משום דאל"כ כל א' יחבל ויזיק לחבירו אבל לא משום כפל ד' וה' וכ"פ הסמ"ע ס"ק י"א וכ"פ מהרש"ל סימן ו' ס"ם: (טו) וכן אם תפס הניזק בדיני ישראל אבל לא בדיני עכו"ם מהרש"ל בית"ם פ"ק סי' מ"ג: (טז) אין מוציאין מידו כו' ואפי' הודה קודם שתפס מהני תפיסה משום דבזמן הזה אין לו כ"ד ואין לית לן כ"ד מוחלה אי"כ לא נתחייב בכפל ואפי' תפס מפקי' מיניה דרמב"ן

מורי זהב

ביאור הגר"א

גזילות ור"ל כתב"ם תוס' שם ושם דמ"ם בתחבי' גזילות פ"י חבלות ובכלל חבלות הוא וכ' שהרי בכתב מ' בב"ם מינו שהיו דנין דיני גזילות ובפרב"ב [יח] וי"ח דוקא כו'. כ"פ בתחבי': (ליקוט) וי"ח כו'. מ"ת מינו מתורץ קו' תוס' מה שהקשו בשם ל"ו ב' מסכתת גברה גזל פרכא דגזל פרכא כו' וקא"ל לשלם שנם וס"ד דרבא דמדינא קא"ל וכן כתב סוגיות קשה לדבריו אבל תוס' כ' גזילות מתמת חבלות והרא"ם כ' ברים סכה' דלמסקנא דגמ' בב"ק שם הבר תגזילות וכ"כ הטוש"ם ר' ל' והבריו דמוקים דכל הבוגיות דמתני' דרים סכה' וגמ' סיף ניחם כולהו דלא בהלכתא (ע"כ): [כ] דיני. כ"ק ק"ז ב' ק"ז ב': (ליקוט) דינא דגרמי וכן כו'. הרמב"ם ולבאורה דמזיק לשיטתו דס"ל דמדינא חייב בס"ם בסי' שפ"ח ס"ב דאם מת חייבין שיורשין לשלם אבל אבל מחלק בזה ודאיה מרברה דבפייה כו' וכן בתבור בסוף ב"ק בתוספה קתיב דר"ה וחייביה ושם בתוספ' לתיב דרב אחי (ע"כ): [כא] עדים כו'. ג"כ תב"ם שם ודף ב' ל' תוס' ד' ב' ד"ה עדיה: (ליקוט) עדים כו' דלא כר"ם מדמיק בתבות ג' ל' ל"ר"ם דוקא בהומר וחייבני ממון ולא חוקים בכ"ג וכן מוכיחין בפה הגיזה אבל הרמב"ם בהה"ל סי' רפ"ח פי' כר"ם דרכב ור"ן מפרשי מעתיק-בתבות שם וקאמ' הבא מ' דבר ברור הוא ע"ם (ע"כ): [כב] אע"פ. ר"ף פ' בחובל: [כג] וכן

הטב

על פיהם אין מתיבין אותן דמה ראים להאמין לאחרונים יותר מן הראשונים מבא"כ אם התנו בתי"ם לקמן בסי' ל"ח ולי"ם ובסי' מ"ו.ס"ז ונראה פשוט דלא כתב רמ"ח בריש דעדים שהעידו כו' לפרש דיני דגרמי דהא מן מפרשין בסי' שפ"ו בתי"ם אלא לדין בפני עצמו אבל הרמ"ח אבל הסמ"ם * מיהו בלם קשה שהרי בסי' ל"ם כ' הרמ"ח שאין דנין דין עדים זוממין בחיבוא מהוש שהוא קנס ע"ם ויש לייחס דבאן מיירי שהוציאו ממון על פיהם דבסמייהם ממון ולא קנס בתי"ם לעיל בשם הסמ"ם ו

חושן משפט א הלכות דיינים

באר הגולה

ארחות לזכות כהם לא מהני יחלא לי הכפם בלא עדים דלחמן מתנו סמ"ע בסמוהרכ"ל "ומומר שטען שעני נגב וכסבע לא מהני ביה תפיסה דכמכבע חוץ לכ"ד דמי כ"ם בסם ס' המלחמות כס' הרי"ף ר"פ הנזהל עליים ק וכ' סם כסם ר"י הקנסות תע"פ מפין נוכין דנין עפ"ז עוכי העיר ר עור

הגהות אמרי ברוך

בתפיסתו על מה שעלה הביעות נזקו ומכוחר בהרח"ם פ"ק דב"ק דין כ' הוכח בעור סי' זה. לחמנם על המלחת הקלס"ח יש לעיין לפמ"ם הרח"ם דלכך מועיל תפיסה דעביד לימם דינא לנפסיה וכבה"ג (היינו מעוס שלימו יכול להוליא בכ"ד שלימם מומחין) ל"כ י"ל דמועיל המנו שלו אף שהודיע תפיסתו לפני כ"ד שלימם מומחים דכיון דעביד לימם דינא לנפסי' הוי כלילו הוא הדיין בדבר לא דמי לרחוה לפני עדים אלא בכ"ד ואח"כ בא לכ"ד שכסי' ע"ב סי"ח. דלמן לין הכ"ד פוסקים לו בכלל רק תפיסתו מזכהו שלין הכ"ד נזקקים להוליא ממנו וממילא עביד דינא לנפסיה זוכה בה מעשה מתפיסה: (סמ"ע ס"ק כ"א) (*) בפסקי מהרי"ל סי' כ"ו כ"כ יעוין בשו"ת מהר"י מינץ סי' ע"ו בד"ה וא"ם הלוך ולא י"ח כי יעו"ם שלבעתו סם לין לקנום מי שלימו רולה ליכבע שבועת היסה :

טורי זהב

הודאות והלוואות כו') וה"ה לקבל גריס עיין בתוס' פ' החולץ וכ"י סם דף תי"ב בסם ר"י ע"ם (בעור עד וכן מידי דליה ביה מ"כ כנון בסת כו') וכ"י פרק האובל יש ע"ם וגריך למחוק בסת ע"ם ד"ה חדם בחדם כו'.(בעור עד לין מוער בבבל ואפילו הוער בחי' כו') תע"ב דסלידנא לין לנו סמוכים לחי' בחי' מ"מ יכול לביות בחי' כבמסכימים כל חכמים שבחי' כמ"ם הרמב"ם ס"ד מה' סנה' ובי"ל כ"י סי' רל"ה בביאו: (בעור עד לבל כל קנם לין דנין כו') ובמוכר עבדו לעבו"ם דעת הרח"ם פ' הבולח דנוכין

מותו דדוקא קנסות בחייבה תורה לין נוכין אוהו בבבל דבעינן מוהחים לבל אם חכמים תקנו קנסות לעבות סייג להורה למה לא יבנו אוהו בבבל עכ"ל והביאו כ"ד סי' רס"ז ע"ם ולח"כ ל"ל שמ"ם רבינו כאן וכל קנם כו' הייבו קנם דאורייתא ומ"מ בתוקע לפבירו וכו' לפבר דבם הרח"ם מודה ד"ל שעיקר הקנם הוא מדאורי' והקלבה הוא דרבנן ול"ע ובי' במרדכי פ' הבולח בזה : (בעור עד לבל מידי לחריבא לא אחם תועיל תפיסה במידי לחריבו לז ודאי לין לחלק בין שבת

ביאור הגר"א

אם. סם גמ' ודף ע"ו כ' כהוכיה ה"ח כ': [כד] ואם. סם ורח"ם לגי' אם: (ליקוט) ואם כו'. והרי"ף לא כ"כ וכן רש"י סם ד"ה דאי תפס כו' (ע"כ): [כה] אבל קנסות כו'. סם ל"ו כ' ורי"ף סם: (ליקוט) וכ"ז כו'. כ"כ הרח"ם פ' הבולח ופליג על הרי"ף סם וכ"כ המרדכי סם ורחיתו מה"ם ב"ד מכין ועוכסין, וכפ"ם דב"ק אלי עזלבא עתיקא ובפ"ג דבבהדרין ליבהוייב לעיניה וז"ם וכמ"ם בפי' כ' אבל לינו מוכרח דסם בקנסו' שבבל דור שעושה הדיין מעלמו דאל"כ תקפי דברי רי"ף אהדדי ועכי"ד פי' רס"ז פ"ם שסחם בבו"ע כדעת הרי"ף ועכה"ג (ע"כ): (ליקוט) וכ"ז בר. דברי הרח"ם ומרדכי ל"ע מ"ם מפבלא דמרח בר"פ המביח ובן הבקה בע"ז ובמ"ם בפ"ח ובן כל הקנסות כו' (ע"כ): (ליקוט) וכ"ז דוקא בבם מרדכי פ"פ הבולח ז"ל בל"ג בעבד המוכר עבדו לבויס קונסין כו' כ' הרי"ף מזינו לבאון דאמר לא מבגינן אלא מלא בו' ור"ב אומר דהא אמרי' אין דנין דיני קנסות בבבל היינו קנסות הכתובות בתור. כגון אונס ומפתה ומוליא ש"ר וכ' אקליס ע"ע והבלומי כפל ודו"ה וא"כ אבל דברים שבאלו מבמים מעלמן לקנום בו' ובפ' הגזל אר"ב אלי גזלבא כו' ובפ' ז"ב לבינויה לעיניה

פתחי תשובה

לא כתב כן לענין דיעבד אלא דכתב שם דהרשוה ביד הגיזק לבתחלה לתפוס בכח מהמזיק וע"ז כתב ומ"מ אסור לתפוס שום דבר בדיני עכו"ם עכ"ל אבל בדיעבד ודאי ממש למש"ל סי' ד' בהגה (דאם עבר ועשה אם לא היה יכול לחיל בענין אחר מה שעשה עשוי ע"כ) ע' ו] אין מוציאין מידו. בגליון ש"ע הבר"ש זצ"ל כ"כ ונעשה מקומו ממש ואפי' אחר המזיק ותפס בימתו לא מהני. וש"ם פ"ל דב"ק סי' מ"ג עכ"ל וע' בנה"מ מזה: ז] מידו. עבה"ע מ"ם וגם קי"ל בהרח"ם כו' בין דבר אחר שפיסתו תפיסה כו' וע' בתשובת בית שמואל אחרון סי' ל' שהביא ראיה לדעת ר"ת ולבן מסיק הא דב' הסמ"ע דקי"ל כהרח"ם דיינו דיש ספק כמאן הלכתא ממילא כיון דתפס יכול לומר קים לי כהרח"ם וכ"מ בלא תפס דבר אחר וקידם בו אשה לא הוי אלא קדושי ספק ע"ם. וה"ם הבה"ע ומה שלא כ' המחבר כו' עד משום דקי"ל כהרמב"ן דבזה"ז לא מיפסר בהודאתו אפילו לא נאו עדים כו' וכ"כ הש"ך כאן בקפ"ז אך כ"כ הרי"ד סי' רס"ז ס"ם בש"ך בקפ"ב סותר מבתו דכאן שתמה שבועה על שיטה זו מש"ם ובפרק מרובה ריש דף ע"א דמשמע להדיא דלא מיפסר מבוש מוהה בקנס הודאתו כמי לאו הודאה הוא ולכן סמיק שם דוקא אם נאו עדים אחר"כ אבל בלא עדים מבוש הודאתו לא מיפסר בבבל אבל בדיעבד אם נאו עדים מבוש הודאתו לא מיחייב (ולא מהני תפיסה) דכיון דלא הוי הודאתו לבעור ה"ה לאיזב דבר אחר ואפי' אחרית יוסף ע"ם וכן דעת רבינו הגר"א ז"ל כ"כ ש"ב וכן הסכים התומים כאן ועי' בקלה"ח ובנה"מ ובספר שער מבפע מזה ועי' בספר שערי מ"ם פ"ד מה' עבדים דין י"ז מ"ם כזה. ועיין בתשובת שמן רקח ח"ל סימן ס"ח אודות מבוש מוהה בעצמו דלא איתפוס בדבר הרי"ף ופיעתו ש"ך: (יד) כך וכך תחזיר. וכ' הסמ"ע אם תפס בעדים כ"ד

נתיבות משה"כ

אי לא תפס רק מגדין אותו בתחלה רק קרוב לקרן מהירין הגדין. וכ' מהרש"ל דאין לתפוס ע"י גוי ולא נתפרש מדבריו אי בדיעבד מהני תפיסה ובמקום אחר מגריך כזה אי"ה: (יב) מידו. ואפילו בבבל ד' וכ' מהני אם תפס ואפ' תופס דבר אחר מהני תפיסה. ואם הודה בקנס בזה"ז.אם הודה שהיו עדים בשעת המזיק חייב ולא מיפסר בהודאתו אבל אם לא היה בלל עדים פסור וע' ביאורים סק"ה. ושומר שטען טענת גנב והוא בעלמו הגנב כיון דלא חייב בבבל לפני כ"ד ואמן ליה לן כ"ד לא נתחייב בבבל ואפי' תפס מבקינן ב"ד וע"ב. () ובמקום דמהני תפיסה אחזר המזיק והפס מידו מה שתפס ג"כ אין מוציאין מיד המזיק.ומשמע לא מהני תפיסה וע' ביאורים שם: (יג) אין שומעין לו. ודעת הרמ"ל דאם כבר שהוא קנס ולכך אין דנין אותו אז אין שמין לו עד שיתפוס כדעת הרח"ם אבל בדבר שהוא רק ממון לא עבדינן אליבותייהו הוליל ולא שביא אז שמין לו תיקון כדי שיבא כמה יתפוס כדברי הרי"ף ופיעתו ש"ך: (יד) כך וכך תחזיר. וכ' הסמ"ע אם תפס בעדים ל"ד

משה"א

הגיזק כבר א"כ זכה בו בדין משא"כ בשאר תפיסה דספיקא דדינא וכו' אבן מדברי הרא"ש ב"ק ט"ז שהקשה על הרי"ף שלא הביא האיבעיא דיש שינוי לצרורות לרביע נזק ותי' דליבא נ"מ דאי לא תפס אין נובין בבבל ואי תפס נובה הכל מצד שהוא ספיקא דדינא ע"ש . אלמא דשיון הם ממש דאי לא ה"ל להביא האיבעיא דהא נ"מ לענין זה אלא ודאי דשיון הן . אמנם אשכחנא נוונא דנרע הך תפיסה מתפיסה דספיקא דדינא דנראה דמיתמי לא מהני תפיסה זו דהא מטלטלי דיתמי לא משתעבדי אפי' בניזקין כמבואר בב"ק דף י"ד רק דבע"ח נובה מתקנת הגאונים ובמזיקין לענין תפיסה ודאי לא תיקנו הגאונים משא"כ בתפיסה דספיקא דדינא מהני אפי' ביתומי' ומדברי הרא"ש לא מוכח רק דעכ"פ לא עדיף הך תפיסה מתפיסה דספיק' דדינא אבל מ"מ י"ל דנרע . ועש"ך סקט"ז דאפי' הודה קודם שתפס ואפילו לא באו עדים וכו' . והנה בי"ד סי' רס"ז (*) הוכיח הש"ך בעצמו דלא מהני תפיסה בדליבא עדים מהא דר"נ שאמר שכבר אין לך עדים ומשאר הוכחות ע"ש . וסותר בכאן דברי עצמו . ונראה דמ"ש ואפי' לא באו עדים הכוונה שלא הביא הקדים לפני ב"ד בהא פליני הפוסקים דמאן דס"ל דמהני תפיסה אף שלא הביא העדים הוא מטעם דהא בלא"ה אנן לאו ב"ד אנן לקבל עידי קנס רק שכתב הט"ז דכל שתפס א"צ דיינים ובתפיסה עביד אינש דינא לנפשיה ע"ש בט"ז וכיון שכן אפי' לא הביא העדים לפני ב"ד כיון שהוא בעצמו יודע מהעדות אבל כי ליבא עדים כלל ודאי לא מהני תפיסה וכן במקום מומחין כיון דאיבא דיינים לא מהני עד שמביא הקדים לפני ב"ד דדוקא במקום דליבא דיינים כתב הש"ז דא"צ לדיינים משא"כ במקום דאיבא דיינים ובספר קצות החושן כתב לתרץ קושית הש"ך מהא דר"נ בב"ק שאמר שכבר אין לך עדים כתב וז"ל דלא מהני הדאת ר"נ בעבד משעם שמחייב לאחריני בשפחה וכמ"ש בתוס' דעדיף מהני ולא דמי לראה בעדים דהעיקר תלוי בשבועה שפוסקין לו הב"ד משא"כ כאן שאנן פוסקים לו השבועה הוי כשאר משכון שמהני הראהו בב"ד : ו). אבל קנסות שבאים חכמים לקנום וכו' בתומים הקשה דבי"ד סי' רס"ז ספק נבי המוכר עבדו דאין קונסין אותו ונראה דהרמ"א הבריע דאותן השניים במשנה ובריתא ל"ל דבעי' דוקא סמוכין אבל בהקנסות שב' המרדכי פרק השולח מהא דהנוזל קמא דאמר ר"נ נזלנא עתיקא

ההושן

משום מודה בקנס א"כ מאי אומ' דעדים הא פיו כמי מחייבו קנס היכא דלא מיפסר משום מודה בקנס והיכא דמיפסר משום מודה בקנס גם העדי' שיבואו אח"כ ל"מ דהא מיפסר משום מב"ק ומ"כ הא דפיו אינמחייבו קנס לאו משום קינוחא דפיו לו'דאין סומכים על פיו במקום קנס אלא אדרבא מכחי לי' פיו לחייבו קנס במקום דאינו פוטר אלא דפיו מילתא אחרת' נבי' דפוטר כמי מקנס היכא דהוא בפני ב"ד אפי' אחי עדים אח"כ ומ"כ עדים לא חמירי ול"ב דפיו אינו מחייב קנס כלל אפי' במקום דלא מיפסר משום מב"ק: ז)ואם יאמר הכיזק דע דבס"ע כאינמינו מחלק ביניהו קנסות ממש ושאר גזלו' וחבלות וכל מילי דלא שכיח ולית ביה חסרונים אבל הבבל מבואר דממון ממש אמ"נ דלא דייינינן ליה בזה"ז כיונדלא שכיחי ולית ביה חסרונים מ"מ לי"ס הוא בעלמו לריבלסלם וגזלנהו אם אינו משלם אבל קנס ממש ל"ם בהו דינא דשמי"משום דכל דיני קנסות אינהדבר תלוי רק אמר ירשיעון אלהים ואם אינהב"ד דבינאותו ל"ם בהו דינא דשמים וכן איתא בירושלמי ספ"ב דכתובו מהו שיאמרו לו לא ידי שמים כשמעינ'מן הדא מעשה בר"נ שהפיל שנעני עבדו אתא נבי ר"י אמר עכי עבדי מלאתי עילה לשחררו א"ל ומה בידקונין קנסות אלא בב"ד ובעדי ויאמרו לו לא ידי שמים ע"כ ומבואר מזה דאפי' מב"ק ואח"כ כאן עדי'פטור ואפי' לגי"ם ואפי'מפס דהא העבד מוחזק בעלמו וכנכתבו תוס' בכתובו'דף ל"ג ד"ה לאו מאם דלא מחייב ז"ל אמ"נ דהא אפי' לגי"ם אינו חייב דדוקא בממונקות דאמר רבא בפ'הבור אם אינו דלא מחייבינן קנס היכא דלא אמ' דבשמוד בב"ד מומחים אינו חייב אפי' אחי עדים אח"כ ומ"ש בתוס' דעדיף מהני ולא דמי לראה בעדים דהעיקר תלוי בשבועה שפוסקין לו הב"ד משא"כ כאן שאנן פוסקים לו השבועה הוי כשאר משכון שמהני הראהו בב"ד : ו). אבל קנסות שבאים חכמים לקנום וכו' בתומים הקשה דבי"ד סי' רס"ז ספק נבי המוכר עבדו דאין קונסין אותו ונראה דהרמ"א הבריע דאותן השניים במשנה ובריתא ל"ל דבעי' דוקא סמוכין אבל בהקנסות שב' המרדכי פרק השולח מהא דהנוזל קמא דאמר ר"נ נזלנא עתיקא

באר היטב

בדיני ישראל אבל לא בדיני עכו"ם . ש"ך בשם מהרש"ל ופ"ל סי' ד' בהג"ה : [יז] מידו . כ' הסמ"ע ואפי' תפס יותר מכדי נזקו כגון כפל ר' וה' דאם היו דיון אומו מחייב לו מהני תפיסתו וגם קי"ל כהרח"ם דכין אם תפס בשעת הנזק או לאחר הנזק בין אומו דבר אחר תפיסתו תפיסה ומיהו המרדכי פסק דבנזק קרן עבדינן כר"ת ובשאר קנסות מהני תפיסתו ובשאר קנסות כדעת החולקים ע"ם ובד"מ ס"ו שהביאו וגם שתם המחבר ולא כתב דאם הודה בקנס דלא מהני ליה התפיסה משום דקי"ל כהרמב"ן דבזמן הזה לא מפקר בהודאתו ואפי' לא בא עדים וכדבריו שתם הטור לקמן בסי' ז"ל ואם לא הביא התופס עדים שהביא לזכות בהן אומרים לו ראוי לזכות בהן אם תפס בלא עדים נאמן כנון דאיבא דמייסיא דלא תפסתי עכ"ל ור"ל ע"ד שיתבאר לקמן ס"ם פ"ז סעי' ל' ע"ם לענין תביעת ממון וגם לענין תביעת קנס מהני מינו כמ"ם המרדכי ס"פ המביא והטור ס"ם אל"ט(וגם מור"ם כ"כ שם בס"ד) ות' ע"ם עד"ר: כ * בקנסות הכתובים וכתב המרדכי פרק השולח בשם ר"י דאף דאין נוכין בזמן הזה קנסות מ"מ יש לדונן ע"פ

ז' טובי העיר ועיין בסי' כ': כא אבל קנסות כו' * בפסקי מהרא"י סימן ס"ד משמע דיכול לקנום למי שאינו רולה לחיות ליית דין שימן קנס למלך וד"מ הביאו בס"ם נ' וע"ל ס' שפ"ח ס"ה בסמ"ע מ"ם שם : כב המביים בדברים גם זה כתב הטור בשם רב שרירא והרא"ש והוא מתקנת הגאונים אבל מדינא פטור בבושת דברים ואפי' בדייניים סמוכים אין נוכין ממנו בושה מן הדין כראיתא בפ' החובל (דף נ"ח ע"א) *ולא כמ"ם בע"ם ע"ם : כג לפי כבודו בירושלמי (הביאו הטור) המביים את הזקן נותן לו ליטרא דדהבא עכ"ל והוא משקל ל"ה דינרי זהב כמ"ם הרמב"ם הביאו הטור לקמן בסי' ת"ך סעיף ל' שכתב ונוכין ממנו ל"ה דינרי זהובים ומוכח ממאי דמסיק שם אחר זה דהוא ליטרא זהב ע"ם וי"מ שהוא ל"ו זהובים כמ"ם בי"ד סימן סל"ד בשם מהר"ם מ"ץ :

כל

ביאורים

דף ע"ד דמודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב מהא דאמר שכבר אין לך עדים ע"ש דילמא לעולם אימא לך דפטור והא הוצרך לומר שאין לו עדים הוא משום דאם היה לו עדים היה חייב דהא ההודאה לא הוי הודאה כלל כיון דהוא חב לאחריני דהיינו שפחה וכן בניטין דף מ' בהא דאמר עשיתי עבדי ב"ח והוא אומר לא עשאני שכתבו הפוסקים דהוא מטעם דהוי תרי ההודאות דסתרו אהדדי ע"ש בתוספות וברשב"א ולפ"ד הא בלא"ה הודאת הרב לאו כלום הוא דחב לאחריני אלא ודאי דאף דלענין איסור לא מהני הודאתו דהוי כדבר שבערה מ"מ לענין ממון נוף העבדות ודאי מהני דאפי' בנט דאף למ"ד דס"ל דאין הבעל נאמן לומר גרשתי דכמו שאינו נאמן לשעבר אינו נאמן להבא דהוי דבר שבערה דלענין חיובי אשה לבעלה נאמן ואמרינן הודאת בע"ד כמאה עדים וכן כשאומרת גרשתני במקום שאינו נאמן כגון דאיכא דמסייע לה מ"מ לענין ממון נאמנת ומכ"ש לסמ"ש התוס' בניטין דף מ' בד"ה אותו העבד שמעוכב נט שיהרור מותר בשפחה ויצא בשן ועין צריך נ"ש אין התחלה לדבריו דהא אין אוסרו בשפחה . ועסמ"ע פ"ק י"ח שכתב דבנזקי קרן עבדינן כר"ת ובשאר קנסות כהחולקין וכו' ומשכחת לה בשאר קנסות שיתפוס נוף המזיק לסמ"ש הש"ך סק"א דנזקי אש ובדר אין דנין וא"כ משכחת לה באבנו סכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו שהן התולדה דבור . וכל מה שאין דנין בזה"ז קרי קנס . ותפס דבר המזיק . ונסתלק בזה קושית התומים . ולענין אי מהני מנו בקנס בשתפס כתב הסמ"ע ס"ק י"ט דמהני ובקצה"ח כתב כיון דהאידנא לאו ב"ד אנן משוי ליה אנן ראה וכו' ע"ש . וליתא דהא כיון שתפס הרשות בידינו לדון דהא ע"כ לא מהני תפיסתו עד שדנין אם הוא חייב הקנס ופוסקין לו השבועה כשתפס ודאי מהני ולא דמי לראה בעדים דהעיקר תלוי בשבועה שפוסקין לו הב"ד משא"כ כאן שאנן פוסקים לו השבועה הוי כשאר משכון שמהני הראהו בב"ד : ו). אבל קנסות שבאים חכמים לקנום וכו' בתומים הקשה דבי"ד סי' רס"ז ספק נבי המוכר עבדו דאין קונסין אותו ונראה דהרמ"א הבריע דאותן השניים במשנה ובריתא ל"ל דבעי' דוקא סמוכין אבל בהקנסות שב' המרדכי פרק השולח מהא דאמר ר"נ נזלנא עתיקא

חידושים

להכיא ראיה על נזקו ואפי' תפס אלא בעדים דיש לו מנו דלהרמ"ם לו החזרתי נאמן כלי עדיס כך וכך חייב אתה לי מכח נזקך כן קרן לו בקנס כמנו דאפי' קנס אם יש לו תנו נאמן : (טו) בקנסות הכתובים. ואע"פ שאין נוכין בזה"ז קנסות מ"מ יש לדונו עפ"י ז' טובי העיר סמ"ע. וראיה דל"ל בהסכמת חבר עיר דלהאי מילתא צריך ואפי' חבר עיר : (טז) אבל קנסות. כ' הסמ"ע ראיות כיד הדיין לקנום למי שאינו רולה לגיית דין ליתן קנס למלך. בשם פסקי מהרא"י וצריך יסוד בזה : (יז) לפי כבודו. כ' כי"ד המחבר ת"ח קונסין אותו ליטרא דדהבא אבל בתשובת ר"י מטרלאי החדשים ס"ם מ"ז חולק ע"ז ודחה בשתי ידים וס"ל שם לו דין ת"ח לענין ליטרא דדהבא ועיין עוד שם) : (כ) וע"ל סי' ת"ך כו' וסימן כ"ז ס"ב :

משפט

להמזיר מה שתפס עכ"ל ° וכתב ע"ז מור"ם ז"ל דטיינו דוקא אם תפס בעדים אבל אי תפס בלא עדים נאמן במינו דלא תפסתי עכ"ל ור"ל ע"ד שיתבאר לקמן ס"ם פ"ז סעי' ל' ע"ם לענין תביעת ממון וגם לענין תביעת קנס מהני מינו כמ"ם המרדכי ס"פ המביא והטור ס"ם אל"ט(וגם מור"ם כ"כ שם בס"ד) ות' ע"ם עד"ר: כ * בקנסות הכתובים וכתב המרדכי פרק השולח בשם ר"י דאף דאין נוכין בזמן הזה קנסות מ"מ יש לדונן ע"פ

כל

מותו דדוקא קנסות בחייבה תורה לין נוכין אוהו בבבל דבעינן מוהחים אבל אם חכמים תקנו קנסות לעבות סייג להורה למה לא יבנו אוהו בבבל עכ"ל והביאו כ"ד סי' רס"ז ע"ם ולח"כ ל"ל שמ"ם רבינו כאן וכל קנם כו' הייבו קנם דאורייתא ומ"מ בתוקע לפבירו וכו' לפבר דבם הרח"ם מודה ד"ל שעיקר הקנם הוא מדאורי' והקלבה הוא דרבנן ול"ע ובי' במרדכי פ' הבולח בזה : (בעור עד לבל מידי לחריבא לא אחם תועיל תפיסה במידי לחריבו לז ודאי לין לחלק בין שבת

הגר"א

ואמרי' כ"ד מכין כו' וכן המה שם הרח"ם והביאו הטור ביו"ד סי' רס"ז אבל שו"ע שם ס"פ וכן הרמב"ם שם כ' כדברי הרי"ף וקושית המרדכי והרח"ם ל"ל דס"ל דוקא כ"א רשאי לקנום מעצמו כפי שיראה לשעתו ומקומו וכמ"ם בפי' כ' ולא כמו שדייפס המרדכי והרב לשם דהא בהא הרי"ף והרמב"ם מודים שם כמ"ם וכ' הרמב"ם וש"ע כאן בס"א וכן כל הקנסות שקנסו כו' אבל המרדכי טובר דשם לאו קנסא הוא אלא שחכמים שיערו שכ"ב שוה דמי בוחמו והרמב"ם למד ממ"ם בר"פ המביח ובר"פ ההובל קנסא קמגבית בבבל אלמא קנסא אבל המרדכי ס"ל כמ"ם חוס' שם ושם דלאו קנסא הוא אלא אין הפרון כיס קרי קנסא ולא הרמב"ם ומ"ש ס"א ובפ"ם שפ"ב כ' ובזה"ז כו' וכ"כ חוס' בב"ק שם והיינו כדברי הרמב"ם לפ' רחשוה דשם שכ' כמו שיראה הדיינים הוא בב"ד אנן ראה וכו' ע"ש . וליתא דהא כיון שתפס הרשות בידינו לדון דהא ע"כ לא מהני תפיסתו עד שדנין אם הוא חייב הקנס ופוסקין לו השבועה כשתפס ודאי מהני ולא דמי לראה בעדים דהעיקר תלוי בשבועה שפוסקין לו הב"ד משא"כ כאן שאנן פוסקים לו השבועה הוי כשאר משכון שמהני הראהו בב"ד : ו). אבל קנסות שבאים חכמים לקנום וכו' בתומים הקשה דבי"ד סי' רס"ז ספק נבי המוכר עבדו דאין קונסין אותו ונראה דהרמ"א הבריע דאותן השניים במשנה ובריתא ל"ל דבעי' דוקא סמוכין אבל בהקנסות שב' המרדכי פרק השולח מהא דאמר ר"נ נזלנא עתיקא

באר היטב

בדיני ישראל אבל לא בדיני עכו"ם . ש"ך בשם מהרש"ל ופ"ל סי' ד' בהג"ה : [יז] מידו . כ' הסמ"ע ואפי' תפס יותר מכדי נזקו כגון כפל ר' וה' דאם היו דיון אומו מחייב לו מהני תפיסתו וגם קי"ל כהרח"ם דכין אם תפס בשעת הנזק או לאחר הנזק בין אומו דבר אחר תפיסתו תפיסה ומיהו המרדכי פסק דבנזק קרן עבדינן כר"ת ובשאר קנסות מהני תפיסתו ובשאר קנסות כדעת החולקים ע"ם ובד"מ ס"ו שהביאו וגם שתם המחבר ולא כתב דאם הודה בקנס דלא מהני ליה התפיסה משום דקי"ל כהרמב"ן דבזמן הזה לא מפקר בהודאתו ואפי' לא בא עדים וכדבריו שתם הטור לקמן בסי' ז"ל ואם לא הביא התופס עדים שהביא לזכות בהן אומרים לו ראוי לזכות בהן אם תפס בלא עדים נאמן כגון דאיבא דמייסיא דלא תפסתי עכ"ל ור"ל ע"ד שיתבאר לקמן ס"ם פ"ז סעי' ל' ע"ם לענין תביעת ממון וגם לענין תביעת קנס מהני מינו כמ"ם המרדכי ס"פ המביא והטור ס"ם אל"ט(וגם מור"ם כ"כ שם בס"ד) ות' ע"ם עד"ר: כ * בקנסות הכתובים וכתב המרדכי פרק השולח בשם ר"י דאף דאין נוכין בזמן הזה קנסות מ"מ יש לדונן ע"פ

כל

ז' טובי העיר ועיין בסי' כ': כא אבל קנסות כו' * בפסקי מהרא"י סימן ס"ד משמע דיכול לקנום למי שאינו רולה לחיות ליית דין שימן קנס למלך וד"מ הביאו בס"ם נ' וע"ל ס' שפ"ח ס"ה בסמ"ע מ"ם שם : כב המביים בדברים גם זה כתב הטור בשם רב שרירא והרא"ש והוא מתקנת הגאונים אבל מדינא פטור בבושת דברים ואפי' בדייניים סמוכים אין נוכין ממנו בושה מן הדין כראיתא בפ' החובל (דף נ"ח ע"א) *ולא כמ"ם בע"ם ע"ם : כג לפי כבודו בירושלמי (הביאו הטור) המביים את הזקן נותן לו ליטרא דדהבא עכ"ל והוא משקל ל"ה דינרי זהב כמ"ם הרמב"ם הביאו הטור לקמן בסי' ת"ך סעיף ל' שכתב ונוכין ממנו ל"ה דינרי זהובים ומוכח ממאי דמסיק שם אחר זה דהוא ליטרא זהב ע"ם וי"מ שהוא ל"ו זהובים כמ"ם בי"ד סימן סל"ד בשם מהר"ם מ"ץ :

כל

ביאור הגר"א

אם. שם גמ' ודף ע"ו כ' כהוכיה ה"ח כ': [כד] ואם. שם ורח"ם לגי' אם: (ליקוט) ואם כו'. והרי"ף לא כ"כ וכן רש"י שם ד"ה דאי תפס כו' (ע"כ): [כה] אבל קנסות כו'. שם ל"ו כ' ורי"ף שם: (ליקוט) וכ"ז כו'. כ"כ הרח"ם פ' הבולח ופליג על הרי"ף שם וכ"כ המרדכי שם ורחיתו מה"ם ב"ד מכין ועוכסין, וכפ"ם דב"ק אלי עתיקא ובפ"ג דבבהדרין ליבהוייב לעיניה וז"ם וכמ"ם בפי' כ' אבל ודאי לא מוכרח דשם בקנסו' שבבל דור שעושה הדיין מעלמו דאל"כ תקפי דברי רי"ף אהדדי ועכי"ד פי' רס"ז פ"ם שסחם בבו"ע כדעת הרי"ף ועכה"ג (ע"כ): (ליקוט) וכ"ז בר. דברי הרח"ם ומרדכי ל"ע מ"ם מפבלא דמרח בר"פ המביח ובן הבקה בע"ז ובמ"ם בפ"ח ובן כל הקנסות כו' (ע"כ): (ליקוט) וכ"ז דוקא בבם מרדכי פ"פ הבולח ז"ל בל"ג בעבד המוכר עבדו לבויס קונסין כו' כ' הרי"ף מזינו לבאון דאמר לא מבגינן אלא מלא בו' ור"ב אומר דהא אמרי' אין דנין דיני קנסות בבבל היינו קנסות הכתובות בתור. כגון אונס ומפתה ומוליא ש"ר וכ' אקליס ע"ע והבלומי כפל ודו"ה וא"כ אבל דברים שבאלו מבמים מעלמן לקנום בו' ובפ' ז"ב לבינויה לעיניה

באר היטב

לא כתב כן לענין דיעבד אלא דכתב שם דהרשוה ביד הגיזק לבתחלה לתפוס בכח מהמזיק וע"ז כתב ומ"מ אסור לתפוס שום דבר בדיני עכו"ם עכ"ל אבל בדיעבד ודאי מהני מהני לפי' ד' בהגה (דאם עבר ועשה אם לא היה יכול לחיל בענין אחר מה שעשה עשוי ע"כ) ע' ו] אין מוציאין מידו. בגליון ש"ע הבר"ש זצ"ל כ"כ ונעשה מקומו ממש ואפי' אחר המזיק ותפס בימתו לא מהני. וש"ם פ"ל דב"ק סי' מ"ג עכ"ל וע' בנה"מ מזה: ז] מידו. עבה"ע מ"ם וגם קי"ל בהרח"ם כו' בין דבר אחר שפיסתו תפיסה כו' וע' בתשובת בית שמואל אחרון סי' ל' שהביא ראיה לדעת ר"ת ולבן מסיק הא דב' הסמ"ע דקי"ל כהרח"ם דיינו דיש ספק כמאן הלכתא ממילא כיון דתפס יכול לומר קים לי כהרח"ם וכ"מ בלא תפס דבר אחר וקידם בו אשה לא הוי אלא קדושי ספק ע"ם . וה"ם הבה"ע ומה שלא כ' המחבר כו' עד משום דקי"ל כהרמב"ן דבזה"ז לא מיפסר בהודאתו אפילו לא נאו עדים כו' וכ"כ הש"ך כאן בקפ"ז אך כ"כ הרי"ד סי' רס"ז ס"ם בש"ך בקפ"ב סותר מבתו דכאן שתמה שבועה על שיטה זו מש"ם ובפרק מרובה ריש דף ע"א דמשמע להדיא דלא מיפסר משום מוהה בקנס הודאתו כמי לאו הודאה הוא ולכן סמיק שם דוקא אם נאו עדים אחר"כ אבל בלא עדים מבוש הודאתו לא מיפסר בבבל אבל בדיעבד אם נאו עדים מבוש הודאתו לא מיחייב (ולא מהני תפיסה) דכיון דלא הוי הודאתו לבעור ה"ה לאיזב דבר אחר ואפי' אחרית יוסף ע"ם וכן דעת רבינו הגר"א ז"ל כ"כ ש"ב וכן הסכים התומים כאן ועי' בקלה"ח ובנה"מ ובספר שער מבפע מזה ועי' בספר שערי מ"ם פ"ד מה' עבדים דין י"ז מ"ם כזה. ועיין בתשובת שמן רקח ח"ל סימן ס"ח אודות מבוש מוהה בעצמו דלא איתפוס בדבר הרי"ף ופיעתו ש"ך: (יד) כך וכך תחזיר. וכ' הסמ"ע אם תפס בעדים כ"ד

נתיבות משה"כ

אי לא תפס רק מגדין אותו בתחלה רק קרוב לקרן מהירין הגדין . וכ' מהרש"ל דאין לתפוס ע"י גוי ולא נתפרש מדבריו אי בדיעבד מהני תפיסה ובמקום אחר מגריך כזה אי"ה: (יב) מידו. ואפילו בבבל ד' וכ' מהני אם תפס ואפ' תופס דבר אחר מהני תפיסה . ואם הודה בקנס בזה"ז.אם הודה שהיו עדים בשעת המזיק חייב ולא מיפסר בהודאתו אבל אם לא תפס כלל עדים פסור וע' ביאורים סק"ה. ושומר שטען טענת גנב והוא בעלמו הגנב כיון דלא חייב בבבל לפני כ"ד ואמן ליה לן כ"ד לא נתחייב בבבל ואפי' תפס מבקינן ב"ד וע"ב. () ובמקום דמהני תפיסה אחזר המזיק והפס מידו מה שתפס ג"כ אין מוציאין מיד המזיק.ומשמע לא מהני תפיסה וע' ביאורים סק: (יג) אין שומעין לו. ודעת הרמ"ל דאם כבר שהוא קנס ולכך אין דנין אותו אז אין שמין לו עד שיתפוס כדעת הרח"ם אבל בדבר שהוא רק ממון לא עבדינן אליבותייהו הוליל ולא שביא אז שמין לו תיקון כדי שיבא כמה יתפוס כדברי הרי"ף ופיעתו ש"ך: (יד) כך וכך תחזיר . וכ' הסמ"ע אם תפס בעדים כ"ד

משה"א

הגיזק כבר א"כ זכה בו בדין משא"כ בשאר תפיסה דספיקא דדינא וכו' אבן מדברי הרא"ש ב"ק ט"ז שהקשה על הרי"ף שלא הביא האיבעיא דיש שינוי לצרורות לרביע נזק ותי' דליבא נ"מ דאי לא תפס אין נובין בבבל ואי תפס נובה הכל מצד שהוא ספיקא דדינא ע"ש . אלמא דשיון הם ממש דאי לא ה"ל להביא האיבעיא דהא נ"מ לענין זה אלא ודאי דשיון הן . אמנם אשכחנא נוונא דנרע הך תפיסה מתפיסה דספיקא דדינא דנראה דמיתמי לא מהני תפיסה זו דהא מטלטלי דיתמי לא משתעבדי אפי' בניזקין כמבואר בב"ק דף י"ד רק דבע"ח נובה מתקנת הגאונים ובמזיקין לענין תפיסה ודאי לא תיקנו הגאונים משא"כ בתפיסה דספיקא דדינא מהני אפי' ביתומי' ומדברי הרא"ש לא מוכח רק דעכ"פ לא עדיף הך תפיסה מתפיסה דספיק' דדינא אבל מ"מ י"ל דנרע . ועש"ך סקט"ז דאפי' הודה קודם שתפס ואפילו לא באו עדים וכו' . והנה בי"ד סי' רס"ז (*) הוכיח הש"ך בעצמו דלא מהני תפיסה בדליבא עדים מהא דר"נ שאמר שכבר אין לך עדים ומשאר הוכחות ע"ש . וסותר בכאן דברי עצמו . ונראה דמ"ש ואפי' לא באו עדים הכוונה שלא הביא הקדים לפני ב"ד בהא פליני הפוסקים דמאן דס"ל דמהני תפיסה אף שלא הביא העדים הוא מטעם דהא בלא"ה אנן לאו ב"ד אנן לקבל עידי קנס רק שכתב הט"ז דכל שתפס א"

סימן ב א כל ב"ד אפי' ב"ד של מ"ל: ב אפילו אינם סמוכים בא"י עמ"ם בסימן שלפני זה סס"ח פירוכו: ג שהעם פרוצים כו' עיין בפרישה סס כתבתי * דאף דאין כל העם פרוצים אלא יחיד מהם יכולים לענות אותו היחיד ולקנסו אלא מן הדין כפי רחות עיניהם אלא כשהעם פרוצים יכולים לתקן ולגדור כל העם ולענות את כל אחד שיעבור תקנתם אף שלא רחו אותו אחים שהיה פרוץ במעשיו אלא כדי לגדור העם ע"ם וק"ל: ד דנין בין מיתה כו' פי' ואפי' אינו חייב מיתה וכ"כ הרמב"ם והטור הביאו ועפ"ר ודרים מ"ם בסס כ"י: ה ואפי' אין בדבר עדות גמורה גם * אפילו בלא התרחה אא"ל עדים והתרחה אלא לדון בדין תורה אבל מי שעובר על תיקוני המדינה יכולים לעשות כפי צורך שעה כ"כ בתשובת רמב"ן סימן רע"ט: ו ואפילו אין עדות גמורה * וכ' ב"י בסס רשב"א ז"ל ולדיני נפשות צריך שיהיו מוזהרים לעשות בהסכמת זקני העיר כדי שיעשו אחר צורך הגדול ובמתון עכ"ל: ז מובטין אותו ע"י עכו"ם מדלא סיים לכתוב ואמרי' לו עשה מה שישראל אומרים לך כמ"ש הטור משמע דס"ל דאפי' גמר דין יוכלו לעשות ע"י עכו"ם כיון שהוא אלא שהוא דין הוא ועפ"ר מ"ם מזה: ח ויש להם כח להפקיר כו' וסיים סס ז"ל ולקנוס אלא ולגדותו ולהחרימו ולקללו ולהכותו ולתלוס שערו ולאסרו בבית האסורים ולהסביעו בסס ע"כ שלא עשה ושלא יעשה הדברים ובכל יהיה דעתו (פי' של דיין) לס"ם ואל יהיה כבוד הבריות קל בעיניו כו' *וכתב עוד סס וכן מלקין ומבזין למי שמעטותו רעה כו' ובב"י ובד"מ הביאו מ"ם הר"ן ע"ז וה"מ בחינם דעלמא אבל ת"ח כשהו כלילי' עכ"ל והוא מגמרא מגחות פ' שתי הלחם וז"ל אמר ריש לקיש תגמיד אסר אין מגדין אותו בפרהסיא שנאמר (בהושע ב') וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה כשהו כלילה עכ"ל: ט בהתחוס בית דין עליהם לשון הטור שהתחוס רבים עליהם ולפמ"ש המחבר הלבור לב"ד עליהם וק"ל: י וכן נוהגין כו' ז"ל המרדכי רפ"ב דב"מ בשם תשובת רבינו גרשון כל מי שנתמנה על הלבור הוא כאביר בחבירים ויפתח בדורו כשמואל בדורו וכל מה שעשה עשו וכ"כ הרשב"א סי' תסכ"ט דכל לבור במקומו כנחוני לכל ישראל שתקנו כמה תקנות לכל ישראל: יא חע"פ שים כו' וכ"כ מהרי"ק בשורש ח' ובשורש י"ד דכתב דאפי' למ"ד טובי העיר יכולי' נתקן מה שהוא לרבי הקהל אבל להפקיע ממון מא' לאבירו שאינו לורך הקהל פשיט' דלא וכן משמע בפיסקי מהרא"י סי' רע"ג ודלא אמרי' הפקר אלא בגדול שאין בדורו כמוהו: יב או שקבל עליהם כו' פי' דאז בדיבור בעלמא נתקיים אף בדבר שאינו מקדש שם: יג ופסידא נהאי מנהג מקדש שם: הוא אין שומעין להן עכ"ל ומשמע מזה דלמינדר מלתא כ"ע מודיס דיש כח לטובי העיר ולפ"ז נ"ל דמור"ם לא כתב דיש חולקין אלא חמ"ם שכן נוהגי' ור"ל דנוהגין כן אפי' בלי לורך שעה דמנדר מלתא וא"כ קיצר בתקוס שהיה לו להחריך ולפרש ודע שראיתי שכתב במרדכי נאו מנדר מלתא ולא ולאו בוי"ו ולא למנדר בלמ"ד ולפ"ז נראה דר"ל כל כה"ג אינו בכלל היתר מנדר מלתא ואין שומעים לשון ואפשר דלזה נתכוון מור"ם ז"ל ומ"ה לא הזכירו כאן כאן כלל אבל הוא דוחק לפרש כן ול"ע: יד וכ"ם אם קבלוס כו' וכתב המרדכי בב"ב דף רמ"ט ע"ב דאין רשאין בני העיר לקיים שום דבר היכא שיש דיין

ב בית דין מכין ועונשין לצורך שעה ובו סעיף א:

א (א) א [מ] מ כל ב"ד ב אפילו ג אינם סמוכים בא"י אם רואים ג (ב)ג (מ) [א] א] שהעם פרוצים בעבירות (ושהוא צורך שעה) (טור) ד ד דנין בין מיתה [ג] בין ממון [ג] א) בין כל דיני עונש (ג) ה [ד] ואפילו אין בדבר ו (ג) ו עדות גמורה ז ואם הוא אלם ז (ג) [ב] חובטים אותו ע"י עכו"ם ח[ה](ויש כחם כח (ד) ב) כהפקיר ממונו וכחבדו כפי מה שרואים כגדול פרנס הדור) (טור בסס מ הרמב"ם בפרק כ"ד מסנהדרין) [ו] ט וכל מעשיהם יהיו לשם שמים (ד) [ז] ודוקא י גדול הדור[ח]או טובי העיר ט (ה) [ג] שהמחום ב"ד עליהם: הגה י [ט] וכן *נוהגין בכל מקום שטובי העיר בעירן בב"ד [ד] הגדול ומבין ועובכין והפקרן הפקר (ו) כפי המנהג יא ג] אע"פ שים חולקין *וס"ל דאין כח ביד טובי העיר בחנה דק להכריח הביבור במה שהיה מנהג מקדם יב או שקבלו עליהם מדעת [ה] מנס (ז) אבל אינן רשאין בסמות דבר ד] בתידי דאיכא רווחא [ו] כהאי יג (ז) ופסידא כהאי *אז נהפקיע ממון בכח מדעת כולם (מרדכי פרק הגוזל בתרא) (ו) ה] מ"מ הוכבין אחר מנהג העיר יד וכ"ם אם שקבלוס עליהם (ח) בכל דבר כן כ"כ (וע' כי"ד

ב (א) כל ב"ד כו' עיין בתשו' מהר"ם מלובלין סי' קל"ח לענין מינדר מילתא: (ב) שהעם פרוצים כו' ואפי' יחיד פרוץ יכולים לענות אותו היחיד כפי רחות עיניהם דיין (וכן משמע להדיא בטור ושאר פוסקים ובש"ם) וכ"כ הסמ"ע: (ג) ואפילו אין בדבר עדות גמורה כו' אפילו בלא התרחה חשובת רמב"ן סימן רע"ט הביאו בסמ"ע ולדיני נפשות לריך שיהיו מוזהרין לעשות בהסכמת זקני העיר כדי שיעשו אחר צורך הגדול ובמתון עכ"ל: ז מובטין אותו ע"י עכו"ם מדלא סיים לכתוב ואמרי' לו עשה מה שישראל אומרים לך כמ"ש הטור משמע דס"ל דאפי' גמר דין יוכלו לעשות ע"י עכו"ם כיון שהוא אלא שהוא דין הוא ועפ"ר מ"ם מזה: ח ויש להם כח להפקיר כו' וסיים סס ז"ל ולקנוס אלא ולגדותו ולהחרימו ולקללו ולהכותו ולתלוס שערו ולאסרו בבית האסורים ולהסביעו בסס ע"כ שלא עשה ושלא יעשה הדברים ובכל יהיה דעתו (פי' של דיין) לס"ם וחל יהיה כבוד הבריות קל בעיניו כו' *וכתב עוד סס וכן מלקין ומבזין למי שמעטותו רעה כו' ובב"י ובד"מ הביאו מ"ם הר"ן ע"ז וה"מ בחינם דעלמא אבל ת"ח כשהו כלילי' עכ"ל והוא מגמרא מגחות פ' שתי הלחם וז"ל אמר ריש לקיש תגמיד אסר אין מגדין אותו בפרהסיא שנאמר (בהושע ב') וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה כשהו כלילה עכ"ל: ט בהתחוס בית דין עליהם לשון הטור שהתחוס רבים עליהם ולפמ"ש המחבר ב"ד נרחה דר"ל שהתחוס הלבור לב"ד עליהם וק"ל: י וכן נוהגין כו' ז"ל המרדכי רפ"ב דב"מ בשם תשובת רבינו גרשון כל מי שנתמנה על הלבור הוא כאביר בחבירים ויפתח בדורו כשמואל בדורו וכל מה שעשה עשו וכ"כ הרשב"א סי' תסכ"ט דכל לבור במקומו כנחוני לכל ישראל שתקנו כמה תקנות לכל ישראל: יא חע"פ שים כו' וכ"כ מהרי"ק בשורש ח' ובשורש י"ד דכתב דאפי' למ"ד טובי העיר יכולי' נתקן מה שהוא לרבי הקהל אבל להפקיע ממון מא' לאבירו שאינו לורך הקהל פשיט' דלא וכן משמע בפיסקי מהרא"י סי' רע"ג ודלא אמרי' הפקר בב"ד הפקר אלא בגדול שאין בדורו כמוהו: יב או שקבל עליהם כו' פי' דאז בדיבור בעלמא נתקיים אף בדבר שאינו מקדש שם: יג ופסידא נהאי מנהג מקדש שם: הוא אין שומעין להן עכ"ל ומשמע מזה דלמינדר מלתא כ"ע מודיס דיש כח לטובי העיר ולפ"ז נ"ל דמור"ם לא כתב דיש חולקין אלא חמ"ם שכן נוהגי' ור"ל דנוהגין כן אפי' בלי לורך שעה דמנדר מלתא וא"כ קיצר בתקוס שהיה לו להחריך ולפרש ודע שראיתי שכתב במרדכי נאו מנדר מלתא ולא ולאו בוי"ו ולא למנדר בלמ"ד ולפ"ז נראה דר"ל כל כה"ג אינו בכלל היתר מנדר מלתא ואין שומעים לשון ואפשר דלזה נתכוון מור"ם ז"ל ומ"ה לא הזכירו כאן כאן כלל אבל הוא דוחק לפרש כן ול"ע: יד וכ"ם אם קבלוס כו' וכתב המרדכי בב"ב דף רמ"ט ע"ב דאין רשאין בני העיר לקיים שום דבר היכא שיש דיין

ביאור

א [מ] כל ב"ד. כ"ק כ"ו ורי"ף בב"ל: [ב] בין ממון. מ"ק ט"ו מ': [ג] בין שם: [ד] ואפי'. קדושין פ"א מ': סנה. כ"ו כ' ועיש בתוס': [ה] ויש לחם. מ"ק שם: [ו] וכל מעשיהם. סנה. מ"ו מ': [ז] ודוקא. ב"ק כ"ו כ' בב"ל: [ח] מו.

באר

ב [א] שהעם. כ' הסמ"ע לאו דוקא כל העם אלא אפי' יחיד מהם שפרוץ יכולים לענות ולקנסו אלא מן הדין אלא כשהעם פרוצים יכולים לענות אותו אחים שהוא פרוץ במעשיו כדי לגדור את העם: [ב] סוכטין. משמע דאפי' גמר דין יכולים לעשות ע"י עכו"ם כיון שהוא אלא ובפרט בקנס דאלו דין הוא. סמ"ע. ור"ל אף דאא נגמר הדין עדיין נגי ישראל מ"מ יעשו הגמר דין ע"י עכו"ם: [ג] שהמחום. פירוש שהמחום הלבור לב"ד עליהם. סמ"ע: [ד] בין מיתה. כ' הסמ"ע לאו דוקא כל העם אלא אפי' יחיד מהם שפרוץ יכולים לענות ולקנסו אלא מן הדין אלא כשהעם פרוצים יכולים לענות אותו אחים שהיה פרוץ במעשיו אלא כדי לגדור את העם: [ה] ואפי'. גמר דין יכולים לעשות ע"י עכו"ם כיון שהוא אלא ובפרט בקנס דאלו דין הוא. סמ"ע. ור"ל אף דאא נגמר הדין עדיין נגי ישראל מ"מ יעשו הגמר דין ע"י עכו"ם: [ו] וכל מעשיהם. פירוש שהמחום הלבור לב"ד עליהם. סמ"ע: [ז] ודוקא. ב"ק כ"ו כ' בב"ל: [ח] מו.

פתחי

ב א] שהעם פרוצים. עבה"ט בשם סמ"ע שכ' אלו דוקא כל העם אלא אפי' יחיד כו' וע' בשו' שפקפק על זה דאם יחיד פרוץ מה לורך שעם יעלמה שעבה לו אלא כתורה ואהב דל"ל כוונת הסמ"ע דדוקא יחיד מהם יכולים לענות אותו אבל הוא נגלה אבל אם יחיד מגדר מלתא אלא הוא כשהעם פרוצים אלא אם אינו

ח ממשנה רים סנהדרין וגמרא שם דף ג׳ ע״ח וכרב אחא ברים דרב אוקא דמדחורייתא כחד סני אלא משום יושבי קרנות הגריגו ג׳ כמ״ש הרמ״א בהג״ה וכן פי׳הרמב״ם בפ׳ ב׳ מהלכות סנהדר׳ וכמ״ש הכ״מ שם בשם הרשב״א *וכתב הכ״מ ולכתחלה בעינן ג׳ דגמירי ודין עיירות שכולן ע״ה ע׳ לקמן רים סי׳ ז׳ בהג״ה ב עור וכ״כ *התוספת שם

חידושי רעק״א

סי׳ ב׳ ס״ח והם דנים. נ״ב בש״ת מנן גבורי׳ סי׳ ה׳ כ׳ בשם הרש״ך ח״ב סי׳ רכ״ט על מחלוקת בין תוס׳ לנתבע ל׳ אומר שרצונו להתדיין בד״ת וא׳ אומר שאין לי להתדיין אלא בפני אחריס שכך הוא המנהג במקום שנעשה העסק הדין עמו. כיון דבמקום שנעשה העסק יש מנהג להתדיין כפי דרך הסוחרי׳ ולא כפי ד״ת מנהג מבטל הלכה והביא

טורי זהב

רק רגליה לדבר כו׳ וכרשא דרמב״ם לא הוזכר מזה אלא דשם מיירי דיש עדות ברורה אלא שאין חיוב מלד הדין מלקות על זה אמר רמב״ם דיש לחייבו אפילו מלקות אלא מדסיפא דרמב״ם יש להוכיח כן מה שכ׳ וכיון למלקות אדם ששמועתו רעה כו׳ משמע שאפי׳ אין כאן עדות ברורה ומ״מ אין ראיה גם מזה דבזה לא נזכר רק מלקות אבל מיתה לך עדות ברורה וכרבינו כ׳ שאפי׳ אין בדבר כו׳ שהיה מתחייב (דנין) על פיהם בשעה שהיו דנין דיני נפשות כו׳ משמעותו דאף במיתה הוי כן אלא שבכל מקום יראה מדברי רמב״ם דגם הוא ס״ל כן מדכתב בפירוש בריש דאין חילוק בין מיתה למלקות משמע ה״נ בסיפא שברי כ׳ וכן יש להלקות כו׳ משמע דדינא בסיפא כתו בריש אלא נקט מלקות כיון דבריש הזכירו תחלה ושם כתבו דרך לא זו אף זו: (תו לישא שם) בתוס׳ שי׳.ותוסרים לו עשה מה שיראל כו׳ כן לישא בתוס׳ לענין ביטון כמ״ש ב״י ובסי׳ כ״ו כתב רבינו ואם הוא אלא כו׳ ומליל לה שלו בדיני עכו״ם ולא כ׳ שם עשה מה שיראל כו׳ דהכא מדבר שא״ל דיניכם אלא אמי שעשה דבר שראוי לעגום ודינו פשוט בזה כ׳ שבפייה הויה ע״י עכו״ם אלא שאומרים עשה מה שיראל כו׳ ומזה מיירי גם בשנה. אבל לקמן מיירי בענין שצריך לדונבפני דיינים והוא לינו ליית לדין ישראל עכ כן כופהו ע״י דיני עכו״ם שיחזנו עליה ובזה ודאי לא יאמרו בעובה עשה מה כו׳ בזה לא שייך אלא בעובה פייה לקיים מה שנפסק כבר ובכ״ע כאן לא זכר הך אומרים עשה מה כו׳ דמיירי ג״כ בלא צריך שיהיו אוהבו דיני עכו״ם וכמו שזכרתי : (תו

ב (א) אין ב״ד פחות מסלסה כו׳ כתב הסמ״ע היינו מד״ס אבל מד״ת בחד סני וכן כתב הרמב״ם בהדיא בפ״ב מה״ס דפסק כרב אחא וכן משמע באשר״י ברפ״ק דסנהדרין ודלא כמ״ש בעיר שושן ע״ם עכ״ל ולפע״ד דברי הע״ם נכונים דהא אמרינן בש״ס פ״ק דסנהדרין מאי איכא בין רבא לרב אחא לרבא לית ליה דסמוכין דשנים שדנו דיניהם דין לרב אחא אית ליה דסמוכין וכיון דקיימא לן דלא כסמוכין וכדלקמן׳ים סעיף ב׳ אם כן ע״כ קי״ל כרבא דמדאורייתא בעינן ג׳ מומחים מדכתיב ג׳ אלהים אלא שזז״ל תקנו דסני בני הדיוטות משום שלא תגעול דלת בפני לוין. ונם דעת הרא״ש מוכח כן לפי מה שכתבתי דהא פסק כרבי אבהו ודלא כסמוכין ומ״ש בתחלת הפרק גם דברי רב אחא אינו אלא להורות דבעינן חד דגניר ולאוריי דבהא לא פליג רבא ארב אחא דאי פליג ה״ל לש״ס למימר הך איכא ביניהו. כן נ״ל לדעת הרא״ש ודלא כהסמ״ע ובית הדם לדעתו. וכ״כ עוד הרא״ש להדיא דהלכה כר׳ אבהו מדקי״ל דמאבי ורבא ואילך הלכה כבתראי ואמרינן בגמרא דרבא ל״ל דסמוכין עכ״ל ומביאו ב״י ומכאן נ״כ קושיא גדולה על הסמ״ע וב״ח לדעת הרא״ש.וזה מדוקדק בדעת הטור שושן דלקמן סעי׳ ב׳ כתב וכיון דמקראי מג׳ אלהים לפיכך פחות מג׳ אין דיניהם דין כו׳ והיינו ממש כפי סוגיית הש״ס שזכרתי . **ואדרבא** על הרמב״ם קשה לי כיון דפסק דפחות מג׳ אין דיניהם דין אליך כתב כדברי רב אחא הא אמרינן בש״ס דלרב אחא אית דסמוכין וכן קשה לי על הסמ״ג . ועוד קשה לי על דבריהם דהא בש״ס פרק החובל דף פ״ד ובפ׳ המגרש דף ח״ע ב״ אית להדיא טעמא דדיינינן בהודאות והלוואות משום דבליחותייהו דאלהים עבדינן וכן כ׳ הרמב״ם גופי׳ בפ״ג מהל׳ סנהדרין והסמ״ג וז״ל לפיכך דנין בהודאות והלוואות וכיוצא בהן בחולה לארץ אע״פ שאין ב״ד של ח״ל עושין עכ״ל אלמא דמדאורייתא לא דיינינן הודאות והלוואות אלא ע״פ מומחים והיינו כרבא דלרב אחא מדאורי׳ ביאיר הדיוט סני כדמוכח להדיא בש״ס וכן הוא באשר״י ואולי יש לייסב דברי הרמב״ם והסמ״ג בדוחק אך העיקר נראה דקי״ל כרבא ודלא כסמוכין וכדמשמע בפ׳ האובל ובפ׳ המגרש דבעינן אלהים וכן נראה להדיא דעת הרי״ף שלא הביא דברי רב אחא כלל וכתב תחלת הסוגיא בפ״ק דסנהדרין האתיא כרבא דמדאורייתא תלתא מומחים בעינן ע״ש. וכ״כ רא״ן דף קי״ח ריש ע״ב דשמעתתא כרבא דבעינן ג׳ מומחים ומשום נעילת דלת בפני לוין סני בני הדיוטות כו׳ וכ״כ הגמוקי יוסף להדיא. בשעה שכתבתי דברי הנ״ל לא היה לפני הספר כסף משנה כי זה למדתי בברחי מן מלאמות הרקיס ועתה עיינתי בש׳ כ״מ וראיתי שהרגיש שם בקושיא שהקשיתי לעיל על הרמב״ם דהיאך פסק כרב אחא וכתב מיד שניים שדנו אין דיניהם דין ומייתי שם תשובת הרשב״א שמייסב שם דברי הרמב״ם בזה וכן בש׳ לחם משנה ולפע״ד דבריהם דחוקים בזה וגם ליישב דמאי ביייהו ואיכא ביייהו כו׳ בש״ס לא משמע הכי ודוק וגם מ״מ קשה על הרמב״ם שהר הקושיות שכתבתי לעיל ולא הרגישו הרשב״א והכ״מ ול״מ בזה ע״ש : (ב) דא״ל דלית בהו חד כו׳ כתב הסמ״ע ואין זה גמיר וסביר כו׳ ופשוט הוא כדמוכח להדיא בש״ס ופוסקים מיהו י״ל דגמיר מיהא בעינן והכי משמע פשטא ליישבא דש״ס חד דגמיר כו׳ וכ״כ מהר״מ פדאווי בתשוב׳ סי׳ מ״ג והב״ח הביא עליו דלא בעינן גמיר ממש אלא גמיר קלת ומתוך כך יודע סברות קלת בדיניה כו׳ואין דבריו מוכרחים ע״ש . ועיין בתשו׳ ן׳ לב ספר ראשון סימן קכ״ג סוף דף קי״א כתב דיכול המוחזק לומר קים לי כהרמ״ה דבעינן שלשתם גמירי ואין כ״ל אלא נראין דברי הרא״ש עיקר בש״ס ואפשר גם הרמ״ה מודה ור״ל דוקא דאית בהו דגמירי לכך כתב הטור וירא״ה מדבריו כלומר שירא״ה כן לכאורה אבל אינו מוכרח כ״כ . וכן משמע דעת הר״ר זרחיה הלוי והרמב״ן ושאר פוסקים שהבאתי לקמן סי׳ כ״ה דשני בדאית בהו חד דגמיר ע״ש ועיקר : (ג) אבל אי לית בהו חד דיודע סברות כו׳ מיהו אם המחוס רבים עליהם אפי׳ ג׳ יושבי קרנות כשרים

כי״ד סי׳ רכ״ם דיני תקנות וחרמי לבור) [י] כתבו האחרונים *בתשובותיהם דמי שנתחייב מלקות **טז** (ט) יתן ארבעים זהובים במקום מלקות (מהרי״ו סי׳ קמ״ז ומהר״ם מרוזבורג) ולאו דוקא קאמר אלא שהם פסקו כך כפי שעה *טז אבל ביד הב״ד להלקותו או ליטול ממון כפי ראות [ז] עיניהם כפי הענין [יח] למיגדר מלתא (וע״ל רים סי׳ תכ״ה בהג״ה) :

ג בכמה דינין דנין ובו ד סעיפים :

א א (א) אין ב״ד פחות [א] מג׳[ב] וכל **שלשה נקראים ב״ד אפילו הדיוטות ב** (ב) [ג] (דאי אפשר דלית בהו חד [ב] דיודע סברות גדיניה (**ג א**) [ד] אבל אי לית בהו חד דידע פסולי נדון) (עור בשם אביו הרא״ש ריש סנהדרין) ומ״מ יכולי׳ לקבל הטענות ולסלסה כפני מורה (מהר״שפאדוו״ה סי׳מ״ג) [ה] [ב] כ והם דנים

דלית בהו חד דיודע סברות כו׳ ל׳ הטור א״א דלית בהו חד דגמיר ששמע או

דיין מומחה או אדם חשוב בעיר כ״כ רבינו והיתחבר לקמן בש״ם רל״ח וי״ח דוקא בדבר שהוא קנס וכ״ז הביא ד״מ ע״ש : **טו** יתן מ׳ זהובים ומהר״ם מרוזבורג כתב מאן דאתקנם מנה בדינא סופג ארבעים . במאתים שמוטים. על כל מנה ארבעים עכ״ל.והביאו בד״מ על דברי מהרי״ו הנ״ל (דאמר דמ׳ זהובים הוא במקום מלקות) בל׳ פלונתא ונם בש״ע לא כתב אלא דברי מהרי״ו ועמ״ם בהגד״מ וע״ל סי׳ ת״ך **סמ״א** מ״ם שם: **טז** אבל ביד הב״ד כתב בהגהות מיימוני פ״ז דסנהדרין מעשה בא׳ שיצב לארזלהלקותו ולא בא הממונה להלקותו ופטרו והביא ראיה לדבר ע״ם מ״ם עוד מדיני מלקות :

ג א אין ב״ד פחות מסלסה היינו מד״ס אבל מדין התורה בדיני ממונות בחד סני וכ״כ הרמב״ם בהדיא בפ״ב דסנהדרין דפסק כרב אחא וכן משמע באשר״י בסוף פ״ק דסנהדרין ודלא *כמ״ש בע״ם ע״ם: ב דאי אפשר דלית בהו חד דיודע סברות כו׳ ל׳ הטור א״א דלית בהו חד דגמיר ששמע או

ביאור — **הגר״א**

ג [א] אין. סמ״ע כ׳ כ׳: [ב] וכל. שם: [ג] דא״א. ג׳ א׳: [ד] אבל. שם ודף כ״ג: [ה] והם. שם ה׳ ותוס׳ שם ד״ה דן דאי

בשוה לכולם וס׳ הרא״שובה ס״ל דהוא עניין בפ״ע ואמרי׳ בירו׳ פ״ב דמגילה ז׳ מבני העיר כבני העיר במאי כו׳ (ע״כ) : [י] כתבו האחרונים כו׳. עבפ״ד דכתובות מ״ו א׳ וקרי ליה לתמון מלקות כו׳ : [יח] לפי מגדר. יבמות ל״ב :

פתחי תשובה

ע׳ בתשו׳ מו״ב סי׳ כ׳ שכ׳ דעל עובי העיר להביא ראיה שזה מנהג קבוע בעירם לחיות ידם על העליונה במה דאיכ׳ פסידא ל״אי ורוונתא (ע׳ בס״ק הקודם) ואפי׳ אם יכרורו שהמנהג כן מ״מ בדבר שהם עלמם נוגעים בדבר כמו בעסקי המסים שכולם נוגעים בדבר לא מיתסם. עובי העיר והרי הם רק כאחר יחידים ע״פ עוד ויונתא לקמן סי׳ קס״ב ס״ח ס״ק א׳ וע׳ שם: **ב א**] אבל אי לית בהו חד. עי׳ בתשו׳ שבו״י ח״א סי׳ קל״ז שכ׳ וז״ל ואי כולהו תלתא לא גמירי כלל פסולי לדון כמו שפסק הגהה ר״ם ג׳ ואסור להו למידן ואא״כ שקבלו עליהם והיינו שצריך שיקבלו עליהם בפירוש כדין קרוב או פסול מתנוהר בסי׳ כ״ב ובכנה״ג אות ע״ו ב׳ הכהא נמי שבו כבולו לפני לדון לבד ולא דק דראייתו מירושלמי בר׳ אבהו דדן ביחידי ואמר כיון דאתו לקמיה בעלן דקבלוהו עלייהו זה קאי דוקא ביחיד מומחה דמותר לדון ביחידי אלא שאלות חכמים שיושב עמו אחרים מ״מ כל שבאו לפניו מקרי קבלה משא״כ בשנים או אחד שאינם מומחים או הלהה אלא גמירי כלל דפסולי לדון מדינא צריך קבלה בפירוש כמו בקבל עליו קרוב או פסול וכן משמעות לשון הפוסקים עכ״ל ועמ״ש לקמן סי׳ ר׳ ס״ב ס״ק ו׳ **ב**] וכם דנים אלא הדם בע״ש הבאתון רע״ק חיבר ז״ל כ״ב בתבו מגן גבורים סי׳ ה׳ כתב בשם הרש״ך ח״ב סי׳ רכ״ט על מחלוקת שפל בין חובע לנתבע אחד מהם אומר ברוצה להתדיין בד״ת והאחד אומר שאין לו להתדיין רק בדיני פוקריס שכך הוא המנהג במקום שנעשה העסק. הדין עם הנני כיון דבמקום שעשה העסק יש מנהג להתדיין כפי דרך הסוחרי׳

נתיבות

משה״כ הירושים

וחבר עיר : (ע) יתן מ׳ זהובים . ה׳ שיבב על הארץ להלקותו ולא בא התחוה להלקות ופטרו מן המלקות סמ״ע :

ג (ה) אין ב״ד פחות מג׳. היינו מד״ס אבל מה״ת חד מן סני . והנ״ך הסניס לע״ם דכיון דקי״ל דסניס שדנו אין דיניהם דין קיי״ל דבעי ד״ת ג׳ ועיין ביאורים ס״ק ח׳ : . (ב) דיודע סברות. ואין זה גמיר וסביר המוזכר בס״ם בשם מיירי שלנו רחב להבין ולהורות והוא מומחה ולכן פירושו דיש לו שיקול הדעת בדיניה אבל ודאי צריך להיות גמיר בדיניה ס״ך .

כסף

. כעין טעות מורה היתירה דהורה מדוסיה קאכיל. אין זה הפקעת ממון מזה לזה כיון שבעוה״ז אינו בחזרה לפי האומדנא . והחיוב בדיני ממים אין המעניים נהנה כל כך בנערו של הנעשה ושנוש לדליק לא טוב בדיני ממים ואין לאסור דין לממים ולכך ברחמי הש״ת קבע משפט שלם בדיניו הדם ולזה קבעו חז״ל הקנת הסניס בחרוב. ובגזל רבים ע״י לרבי רבים. כי הגזל שוה

חכמת

דמיתות הקשה במה דאמרינן שם דעשה דאין כאן בזה״ז אלא יש כח ביד ב״ד וכו׳. ותירץ דוקא ב״ד הגדול וסמוכין אבל מדברי הש״ע והפוסקים כאן משמע דאף בזה״ז יש לבם כח זה ולכאורה נראה לי דלא בעינן סמוכין. מ״מ כ״ג בעינן דדין דיני נפשות. והעמד בשלמא סמוכין כיון דאי״ה להמליא סמוכין ח״ה לבטל הדבר לגמרי והרי יש לורך שעה לעשות משפט לכך מקילין דל״ב סמוכין בזה״ז מלבטל דלת בפני עושי עולה אבל כ״ג דאפשר גם בזה״ז בעינן שיהי׳ כן וכדמות רחי׳ לזה ממה דמבעיא בש״ס דסנהדרין דע״ו ע״ב איבעיא לבו שור סיני בכמה מי גמרי׳ שעה מדורות או לא. ולכאורה תמי׳ עונא דמה נ״מ לנו מה דהוי הוי. וכן פריבה״ם עלמו ביומ׳ בבי כילד הלביסם פריך מה דהוי הוי יעו״ש מה שתירץ ובכלל ל״ם תירוץ זה שהורה שלא לא תשהבה אלא לא יהי׳ ניתן לנו תורה חדשה מסיני. א״כ קשה מה דהוי הוי. שוב ראיתי שהתוס׳ בעצמו ביומא דף ה׳ ע״ב הרגישו בזה. אך נראה דכוונת הש״ם דכ״מ רבתי לדינא אם גמרי׳ שעה מדורות לענין מה דמבואר שמה בברייתא דמ״ו והוא הדין המבואר כאן בש״ע שיש כח ביד ב״ד להמית אם ראוין שהשעה לריכה לכך. א״כ אם ניתא דגמרי׳ שעה מדורות בעי׳ כ״ג ואם לא גמרי׳ שעה מדורות לא בעינן כ״ג בתיתה שהוא רק לשעה. ולכך כיון דפשט הש״ם דשם יליפינן שעה מדורות א״כ ה״ל בעינן כ״ג הכא. ויש ר״מ דבתי לדינא גם בזה״ז. כן נלפע״ד נכון לולא שתשתיתת שאר פוסקים לא משמע כן. וע״ע בעת ובעין בהרא״ש פ״ק דחולין גבי אחרי בשר בחיריה שבתה להביא כן לחיבעיא ל״ם רק בדבר דב״מ לדינא יעו״ש ודו״ק : **בהגה״ה** אבל אינו יכול לתקן בדבר דאיכא דוחה לאלה וכו׳ אם לא מדעת כולם. כ״כ הם לעיין אם הרוב מסכימים הם מוכרחין המועב שאין רולין לקיים אז לא. דמ״ם הכא מדעת כולם ל״ל רובו ובכולו ולא בא רק לאפוקי דדיין אבי העיר לא מהני ומלשון בהגה״ה לקמן בסי׳ רל״ח אין ראי׳ דקשה שם לאומת הדיוקי הסיפא. דברייתא נקט דעת כולם ואח״כ כתב אבל ב׳ וג׳ מהם לא מהני משמע אבל ברובה (לא) מהני לבך אין ראי׳ לה לבאן ולא לבאן. אך מלשון הרמב״ם שהביא הב״י שם בסי׳ רל״ח והוא בפ״ד מה׳ מכירה. משמע שם לבאורה דבדעות הרוב מהני במקום שאין חכם יעו״ש. מיהו לפמ״ש הב״י שם בסוף דברייו בפירושיו ובכ״מ שם אין ראי׳. מיהו מהב״י עלמו ובכ״מ יש ראי׳ מדלא הקשו מהא דהרי אם אחד אינו מסכים מתחלה אף במקום שאין חכם לא״ת. או עכ״פ הו״ל להביא ראי׳ מזה לפירושו מוכח דס״ל דבדעת

קצות

דינו בבית דין כמ״ם הרמב״ם פרק א׳ מהלכות רולח עכ״ל ובאתא דבעת רש״ו פ׳ נגמר הדין דאפי׳ בשונג נמי רשות ביד גואל הדם להרוג אלא דשיטת הרמב״ם הוא דבשונג אין רשות ביד ג״ה להרוג אלא דוקא במזיד אך אפי׳ בשונג שהוא קרוב לפשיטה דאינו הרג בב״ד נמי רשות ביד ג״ה להרוג וכמ״ם הרמב״ם להדי׳ בפ״ו מה׳ רולח ז״ל ויש הורג בשגגה ותהי׳ השגגה קרובה לזדון והוא שיהי׳ בדבר כמו פשיטה ודינו שאינו גולה כי׳ לפיכך אם מלאו ג״ה בב״מ והרגו פטור ומה יעשה זה יסב ויסמור עלמו מג״ה וכן כל הרלחנים שהרגו בע״א או בלא התראה וכיוצ׳ בהם אם הרגו ג״ה אין לבם דמים לא יהי׳ אלו חמורים מההורג בלא כוונה עכ״ל הרי מבואר דכל שהי׳ מזיד אע״פ שלא נגמר דינו בב״ד להריגה רשות ביד ג״ה להרגו דהא שלא בכוונה או שלא בהתראה ודאי ליכ׳ גמר דין ול׳ הרמב״ם בפ״א מהל׳ רולח ז״ל רולח שהרג בזדון אין ממיתין אותו הבדים ולא הרגיום אותו עד שיבא לב״ד ויזהרהו למיתה הא אלא דבזה״ז יש להסתפק מי שייך דינא דג״ה כיון דבב״ד בעינן קבלת עדים למיתת ב״ד רשות ביד ג״ה אלא דבזה״ז יש לבסתפק מי שייך דינא דג״ה כיון דבב״ד בעינן קבלת עדים להודיע למיתת הדבר שהרגו הרולח ואם בדיוטות אם ואין אמו רשאין לקבל עדות נפשות והא שכ׳ הרמב״ם בע״א פי׳ בכסף משנה דהיינו עדות מיוחדת או אפשר כיון דלדעת הרמב״ם אפי׳ הכחישו עלמם בבדיקות נמי רשות ביד ג״ה וכמ״ם בב״מ שם ועיקר שלמדהו דלא גרע מהורג שלא בכוונה

א״כ גם אנו למידין בזה״ז דלא גרע מהורג שלא בכוונה ז״ע :

א) אין ב״ד פחות מסלסה ז״ל הרמב״ם בפ״ב מהל׳ סנהדרין מותר לאחד לדון מן התורה שנאמר בכדק תשפוט עמיתך ומד״ם צריך בלם׳ והוא כדעת רב אחא ושמואל דבר תור׳ בחד סני אבל סוגיית דפ׳ החובל ופ׳ המגרש משמע דאפי׳ בדיני ממונות בעינן תלתא מומחין מה״ת דאמרי שם גבי הודאות והלוואו דאין שליחותיהו דקמאי קא עבדינן ומשמע דלולי זאת אין בידינו לדון דיני הודאות והלוואות. ומזה הביאו כמה פוסקים רא״ו דאפי׳ בדיני הודאות והלוואות מה״ת בעינן ג׳ מומחין ועיין בר״ן בחידושיו חשבה לרא״ו מהך סוגיית דפרק החובל והמגרש וכש״ך הקשי׳ על הרמב״ם מסוגיית הש״ל וכ׳ שלא הרגישו זה הרשב״א והכ״מ והלח״מ אבל לא בעלם מעיניהם דבר ובכר כתב בכ״מ ז״ל ותימה הוא לפפק שלו אמאי אילטריך למימר הודאות והלוואות שליחותיהו דקמאי עבדינן וכו׳ ול״ע ע״ש. ול״ל

באר היטב

הוא לפי גרסת המרדכי ע״ש : [ז] עיניהם. כתב הסמ״ע בשם מהרי״ק דאפילו למ״ד דעובי העיר יכולים לתקן מה שירלו היינו דוקא מה שהוא לרכי הקהל אבל להפקיע ממון מא׳ לחבירו אם אינו לורך הקהל פשיטא דלא. גם לא אמרינן הפקר ב״ד הפקר אלא בגדול שאין בדור כמוהו וכתב עוד בשם הגהת מיי׳ מעשה באחד שיבא לאדן להלקותו ולא בא הממונו להלקותו ופטרו והביא ראיה לדבריו ע״ם וע״ל סי׳ ת״ך סמ״ע :

ג [א] מסלסה. כתב הסמ״ע דהיינו מד״ס אבל מדין המור׳ בדיני ממונות בחד סני וכ״כ הרמב״ם בהדיא והם״ך תמה על הרמב״ם בזה שפסק כרב אחא ובש״ם משמע דרב אחא ס״ל כסמוכין דשנים שדנו דיניהם דין וכיון דקי״ל דלא כסמוכין לקמן רים סעיף ב׳ וכ״פ הרמב״ם עלמו אם כן איך פוסק כרב אחא דהוי תרתי דסתרי וכבר הרגיש בקושיא זו הרב הכ״מ ופ״ם מה שתיכן : [ב] סברות. ואין זה גמיר וסביר הנזכר בגמ׳ ופוסקים דהשוא מומחי׳ מיקרי ויכול לדין יחידי אלא פי׳ דלית בהו חד ששמע או דיין מומחה או אדם חשוב בעיר כ״כ רבינו והיתחבר לקמן בש״ם רל״ח וי״ח דוקא בדבר שהוא קנס וכ״ז הביא ד״מ ע״ש : **טו** יתן מ׳ זהובים ומהר״ם מרוזבורג כתב מאן דאתקנם מנה בדינא סופג ארבעים . במאתים שמוטים. על כל מנה ארבעים עכ״ל.והביאו בד״מ על דברי מהרי״ו הנ״ל (דאמר דמ׳ זהובים הוא במקום מלקות) בל׳ פלונתא ונם בש״ע לא כתב אלא דברי מהרי״ו ועמ״ם בהגד״מ וע״ל סי׳ ת״ך **סמ״א** מ״ם שם: **טז** אבל ביד הב״ד כתב בהגהות מיימוני פ״ז דסנהדרין מעשה בא׳ שיבא לאדן להלקותו ולא בא הממונה להלקותו ופטרו והביא ראיה לדבר ע״ם מ״ם עוד מדיני מלקות :

ג א אין ב״ד פחות מסלסה היינו מד״ס אבל מדין התורה בדיני ממונות בחד סני וכ״כ הרמב״ם בהדיא בפ״ב דסנהדרין דפסק כרב אחא וכן משמע באשר״י בסוף פ״ק דסנהדרין ודלא *כמ״ש בע״ם ע״ם: ב דאי אפשר דלית בהו חד דיודע סברות כו׳ ל׳ הטור א״א דלית בהו חד דגמיר ששמע

משה״א ביאורים

הוא ובעינא למיקנסיה . ורש״י פי׳ בכתובות דף מ״ב דכ״מ שנקרא רב לא היה מוסמך דנין אותו כ״מ ומזה נלמוד נ״כ במה שרוצין החכמים לקנוס על תקנתם בזה״ז כדמיית׳ התם המרדכי ראיה מהא דמכין ועונשין שלא מן הדין ע״ש :

ג [ז] אין ב״ד פחות משלשה. עש״ך סק״א שהקשה על הרמב״ם והסמ״ע שכתבו דמד״ת בחד סני כתב **אחא הקדשים**

פרוטה אין לו הכאה כמה שבגזל מוליך אחריו לחדי . והרי לעוניומו לא הקום ולא תעור כו׳ ובמה שמודד מודדין לו. ובפרע כמה שלתקנת הסניס נראה דכ״ע מודו שייך בזה הפקר כיה הפקר לעובי מדינה ועיר :

שלמה

רוב מהני במקום דליכא חכם. גם מוכח שם דבמקום דאיכא חכם והחכם הסניס ג״כ אף שביחיד מוחה מהני והיינו ג״כ אף שלפי פירוש הב״י ליכא ראי׳ מ״מ מדלא הביא הב״י ראי׳ מזה ופירושו מוכח דס״ל דלא בעינן דעת כולם. ומלשון הש״ע ביו״ד סימן של״ד ובחו״מ סי׳ ק״ג בבג״ה דרב יכול לבזור על תלמידו אף שהוא ממקום אחר אין ראי׳ כלל. די״ל דבעינן דוקא רב מוכחק אבל לא כרב שאינו מוכחק גם יש לומר דוקא אם הוא גוזר בגזרת רב אלא אינו גוזר בגזרת רב רק אתגברא לדעת הקהל שאינו מוחה כיחס על התקנה ס״ק לא נחית לגזור בגזרת רב י״ל שאין מי שמוחה מתחלה לריך לקייס ואף שבסמ״ע בחו״מ סי׳ ד״ג משמע שם דוקא מכר אינו מן הדין לכך אין החרם חל על להכא לדור שם הו׳ אבל בנו הוא בדין (לריך לקייס ואף שבסמ״ע בחו״מ שם דוקא מכר אינו מן הדין לכך אין חל על להכא לדורשם אבל אם הוא בדין) בחרם חל עליו. ל״ל דבכ״ד הוי שלא בדין כי אף דדינא דמלכותא דינא מ״מ הכא הוי במוסם שאין לו קלבה כיון שלוקחים כתב ערוניס בעד כל תביעות ועוסקין כתב בסלמות שאינו עפ״י הדין של המלכות. גם לענין בני הכפרים אם לריכים לקייס התקנה בלא״ה יש לעיין. דהכא לא נמלא דין זה רק בסי׳ קס״ג שמי שנותן מס נחשב ככני העיר וי״ל דוקא לענין מו״מ כאן שהם שבוה מן המו״מ לכך. כאן שנוסף בעול אין בידם לאונסו מן המו״מ אבל לא לענין אחר התקנה. גם לפי דעת רש״ו בעינן דוקא שיהו מס למושל העיר ולא למלך ובאן בני הכפרים הם שמתעקרים הזרעהדה לא נקרא מס כי זה הוא בדרך מו״מ וא״כ אין מוכרחין מס למושל העיר רק להמלך. ואף אי ניחא שנחשב מס למושל אלמו יש לו כמה עיירות מי חזיא דשדיכהו בתר דידן ולא בתר שאר עיירות שאין בהם תקנה זו והרי הם מוחיים הם בפ״ע ואין ככללין לתם העיר רק כמס המלך ובהי דיש מולקין על רש״י מ״מ כיון דהוי פלונתא אם איסור חרם דאורייתא או דרבנן הוי ס״ם אמת הלי׳ כרש״י ואת״ל להחולקים דלמא הוי רק חרם איסור דרבנן והוי רק ספק דרבנן והדר הוי להקל כדעת רש״י כמ״ש הפוסקים בליר דגים ס״ם כ״א מיהו כ״ז מדינא אך כיון שבתב הרמ״א כאן הסולכין אחר המנהג כ״ע לעיין במנהג אחיר הוא ודוק היטב : **סעיף ג׳** מכין ושונסין ע׳ בתשובתי לה׳ שבת סי׳ רכ״ב שם הובאתי דדוקא להכות יכולין הב״ד ולא להמית רק בחילול שבת ויש כח ביד חכמים לענין שבת לעשות מדבריהם דאורייתא ישו״ם כי הובאתי זה בדברי טעם בשו״ת

חושן משפט ב ג הלכות דיינים

ב (א) אין ב״ד פחות מסלסה כו׳ כתב הסמ״ע היינו מד״ס אבל מד״ת בחד סני וכן כתב הרמב״ם בהדיא בפ״ב מה״ס דפסק כרב אחא וכן משמע באשר״י ברפ״ק דסנהדרין ודלא כמ״ש בעיר שושן ע״ם עכ״ל ולפע״ד דברי הע״ם נכונים דהא אמרינן בש״ס פ״ק דסנהדרין מאי איכא בין רבא לרב אחא לרבא לית ליה דסמוכין דשנים שדנו דיניהם דין לרב אחא אית ליה דסמוכין וכיון דקיימא לן דלא כסמוכין וכדלקמן׳ים סעיף ב׳ אם כן ע״כ קי״ל כרבא דמדאורייתא בעינן ג׳ מומחים מדכתיב ג׳ אלהים אלא שזז״ל תקנו דסני בני הדיוטות משום שלא תגעול דלת בפני לוין. ונם דעת הרא״ש מוכח כן לפי מה שכתבתי דהא פסק כרבי אבהו ודלא כסמוכין ומ״ש בתחלת הפרק גם דברי רב אחא אינו אלא להורות דבעינן חד דגניר ולאוריי דבהא לא פליג רבא ארב אחא דאי פליג ה״ל לש״ס למימר הך איכא ביניהו. כן נ״ל לדעת הרא״ש ודלא כהסמ״ע ובית הדם לדעתו. וכ״כ עוד הרא״ש להדיא דהלכה כר׳ אבהו מדקי״ל דמאבי ורבא ואילך הלכה כבתראי ואמרינן בגמרא דרבא ל״ל דסמוכין עכ״ל ומביאו ב״י ומכאן נ״כ קושיא גדולה על הסמ״ע וב״ח לדעת הרא״ש.וזה מדוקדק בדעת הטור שושן דלקמן סעי׳ ב׳ כתב וכיון דמקראי מג׳ אלהים לפיכך פחות מג׳ אין דיניהם דין כו׳ והיינו ממש כפי סוגיית הש״ס שזכרתי . **ואדרבא** על הרמב״ם קשה לי כיון דפסק דפחות מג׳ אין דיניהם דין אליך כתב כדברי רב אחא הא אמרינן בש״ס דלרב אחא אית דסמוכין וכן קשה לי על הסמ״ג . ועוד קשה לי על דבריהם דהא בש״ס פרק החובל דף פ״ד ובפ׳ המגרש דף ח״ע ב״ אית להדיא טעמא דדיינינן בהודאות והלוואות משום דבליחותייהו דאלהים עבדינן וכן כ׳ הרמב״ם גופי׳ בפ״ג מהל׳ סנהדרין והסמ״ג וז״ל לפיכך דנין בהודאות והלוואות וכיוצא בהן בחולה לארץ אע״פ שאין ב״ד של ח״ל עושין עכ״ל אלמא דמדאורייתא לא דיינינן הודאות והלוואות אלא ע״פ מומחים והיינו כרבא דלרב אחא מדאורי׳ ביאיר הדיוט סני כדמוכח להדיא בש״ס וכן הוא באשר״י ואולי יש לייסב דברי הרמב״ם והסמ״ג בדוחק אך העיקר נראה דקי״ל כרבא ודלא כסמוכין וכדמשמע בפ׳ האובל ובפ׳ המגרש דבעינן אלהים וכן נראה להדיא דעת הרי״ף שלא הביא דברי רב אחא כלל וכתב תחלת הסוגיא בפ״ק דסנהדרין האתיא כרבא דמדאורייתא תלתא מומחים בעינן ע״ש. וכ״כ רא״ן דף קי״ח ריש ע״ב דשמעתתא כרבא דבעינן ג׳ מומחים ומשום נעילת דלת בפני לוין סני בני הדיוטות כו׳ וכ״כ הגמוקי יוסף להדיא. בשעה שכתבתי דברי הנ״ל לא היה לפני הספר כסף משנה כי זה למדתי בברחי מן מלאמות הרקיס ועתה עיינתי בש׳ כ״מ וראיתי שהרגיש שם בקושיא שהקשיתי לעיל על הרמב״ם דהיאך פסק כרב אחא וכתב מיד שניים שדנו אין דיניהם דין ומייתי שם תשובת הרשב״א שמייסב שם דברי הרמב״ם בזה וכן בש׳ לחם משנה ולפע״ד דבריהם דחוקים בזה וגם ליישב דמאי ביייהו ואיכא ביייהו כו׳ בש״ס לא משמע הכי ודוק וגם מ״מ קשה על הרמב״ם שהר הקושיות שכתבתי לעיל ולא הרגישו הרשב״א והכ״מ ול״מ בזה ע״ש : (ב) דא״ל דלית בהו חד כו׳ כתב הסמ״ע ואין זה גמיר וסביר כו׳ ופשוט הוא כדמוכח להדיא בש״ס ופוסקים מיהו י״ל דגמיר מיהא בעינן והכי משמע פשטא ליישבא דש״ס חד דגמיר כו׳ וכ״כ מהר״מ פדאווי בתשוב׳ סי׳ מ״ג והב״ח הביא עליו דלא בעינן גמיר ממש אלא גמיר קלת ומתוך כך יודע סברות קלת בדיניה כו׳ואין דבריו מוכרחים ע״ש . ועיין בתשו׳ ן׳ לב ספר ראשון סימן קכ״ג סוף דף קי״א כתב דיכול המוחזק לומר קים לי כהרמ״ה דבעינן שלשתם גמירי ואין כ״ל אלא נראין דברי הרא״ש עיקר בש״ס ואפשר גם הרמ״ה מודה ור״ל דוקא דאית בהו דגמירי לכך כתב הטור וירא״ה מדבריו כלומר שירא״ה כן לכאורה אבל אינו מוכרח כ״כ . וכן משמע דעת הר״ר זרחיה הלוי והרמב״ן ושאר פוסקים שהבאתי לקמן סי׳ כ״ה דשני בדאית בהו חד דגמיר ע״ש ועיקר : (ג) אבל אי לית בהו חד דגמיר כו׳ מיהו אם המחוס רבים עליהם אפי׳ ג׳ יושבי קרנות כשרים

דין מומחה לו אדם חשוב בעיר כ״כ רבינו והיתחבר לקמן בש

אז שקרא בספרים ויודע סברות בדיינים עכ"ל ואין זה נמיר וסביר הגזכר בגמרא ופוסקים דהסוא מומחה מיקרי ויכול לדון יחידי ועפ"ר: ג שאינו רוצה לדון עם התובע בפני י"ג יתבאר דדוקא הכתבע אינו יכול לדחותו מלדון עמו בעירו אבל התובע יכול לכופו לילך עמו לבית הוועד. ולב"ד הגדול גם הנתבע יכול לדחותו ע"ש: ד פחות משלשה אין וכו' וכ"כ הרמב"ם פ"ב דסנהדרין ולאפוקי המרדכי פ"ב דסנהדרין והג"מ שם והרמב"ם שם ובטור כתב עוד דאי נקט רשות מרים גלות' אז מנשיא שבא"י מותר לדון יחידי אפי' אי נמיר ולא סביר אלא משום דאין לנו עתה לא נשיא ולא ר"ג ליטול רשות מהם וכמ"ם הטור מש"ה לא רצה המחבר להאריך בפרטי דיזה וסמך אמ"ש בש"ס זה דמי שאינו מומחה כו' אע"פ שגמל כו' דגלמוד מיניה הא למומחה מהני נמ"ר וק"ל: ה אז שהוא מומחה לרבים ז"ל הטור כל שהוא חשוב כרב נחמן בדורו ובקיאי במשנה ותלמוד ובקיאי נמי בשיקול הדעת ומעיין בדיני כמה שנין ומנסין ליה זימנין שניאין ולא חזי ביה טעותא כגון אאי הוה מומחה לרבים עכ"ל ופי' מומחה הוא מנוסה כדאמרינן לענין יציאת שבת דיזאין בקמיע שהוא מומחה ועפ"ר: ו וכזמן הזה אין דנין כו' וכ"כ הטור בי"ד סי' רכ"א לענין היתר. נדרים ביחיד מומחה ובסי' של"ד לענין נתיב ליטרא דדהבא למי שמביים הת"ח: ז ואינם מומחים לרבים משמע הא אם הם מומחים אפילו אם הם פחות מג' הודאה שהיתה לפניהם הוה הודאה וכ"כ הטור בשם הרא"ש אבל הרמב"ם ס"ל דלא הוה הודאתו הודאה אפי' הם מומחין וסמוכין אם לא שהם ג' ואז אפילו בהדיוטים שני וזהו שמסיק המחבר וכתב אפי' הן סמוכין וכל שהן סמוכין' משמע הן מומחין וכ"כ הרמב"ם בהל' אפילו הוא מומחה. ואע"פ שהרמב"ם כ"כ איחיד שהוא מומחה משמע ג"ל כן גם כשיש שני מומחין כל זמן שאינן ג' ומהתימה על מור"ם שעירב שני

ביאור הגר"א

בשקיבלו - אפי' אי נמי כמ"ש שם ו' אי ועתוס שם: [ו] אז. ל"א ב': [ח] אבל. כ"ג אי בערכאות מי' דלר"ת יכול לפוסלן ואף לרבנן משום דהתמנו ע"פ ליצר ובמ"ל מי' מ"ש בהגמ"ש וע' בתוס' ג"מ' ד"ה אי אפשר כו': [ט] פחות. שם, כנ"ל: (ליקוט) פחות כו' דסתמא דגמ' בכתה הקודמת כו' אבהו שם ל' ב' אהוא תודיתא כו' ובפ"ב דכתובות ובש ופי' ג"פ בתוספ' הלתא וחד ליתהוי ובפ"ב ב"מ זל אייתי תלתא כו'. וכן רבא ברים שבא: ס"ל כו' אבהו וכן ר"י ור"ל בירושי' והכיולו הוס' ב' ב' ד"ה ד"ה כו' (ע"ב): (ליקוט) פחות מלבנה כו'. ע' בתרדבי ופ"ב שבוכיתו מהא דתודיתא בפ"ג דבבא' וג' שיעבו לקיים הטור ותא אי' בפ"ב דכתובות ותוס' בשבת דקיום ותודיתא' אפי' שמואל מודה ות"ס ודלמא רבנן דר"ח בשמואל היינו בעלמא בעלמא דהבדרים' ומתמה לפי' הרי"ף ותמכיס דס"ל אפי' מהני ביחיד אף שמועיל בעלמא (ע"ב): [י] אפי'. ו' אי: [יא] אלא. שם: [יב] אז. שם: [יג] וכזמ"ז. בית ס"ז ב' ועתוס' שם: (ליקוט). והאידנא כו' תוס' דבכורות ל"ו ב' ד"ה פסק ומיהו כו' (ע"ב): [יד] כל. שבת ל"א: [טו] ולא כו'. עוד לפי פרשי' שם: [טז] אפי'. הרמב"ם ובגאון בפי' פ"ב לפי פי' הרי"ף ורמב"ם שם ה"ב היש רב חפ' כתובה ובו' מ"ל ס"ד הגה (ע"ב): [יז] הודאה. שם: [יח] ויכולין. ב"ב ל"א ב': [יט] והכופר.

באר היטב

שקרא בספרים ויודע סברות בדיינים. סמ"ע: [ג] בעירו. ואם התובע יכול לכופו לילך עמו בבית הוועד ע"ל סי' י"ג כל פרטי דיני אלו: [ד] פחות. כתב הב"ח דלענין קדושין יש להסתיר כשמואל דדיניהם דין והש"ך חולק עליו ע"ש: [ה] טעו. וכ"מ לענין זמן ב"ד. ט"ז: [ו] לרבים. כתב הטור כל שהוא חשוב כרב נחמן בדורו ובקיאי במשנה ותלמוד וכשיקול הדעת ומעיין בדיני כמה שנין ומנסין ליה זימנין סניאין ולא חזי ביה טעותא' כגון אאי הוי מומחי לרבים ועיין בי"ד סי' רכ"א וסי' של"ד: [ז] מומחים. משמע דאם הם מומחים אפילו אם הם פחות מג' הודאה' הם לפניהם הוה הודאה' כן הוא דעת הרא"ש אבל הרמב"ם ס"ל כל פחות מג' אפי' הם מומחים וסמוכים לא מהני הודאתו בפניהם להיות הודאה ומהתימה על מור"ם שלא כתב בלשון פלונתא על דברי המחבר וי"ל בדוחק דמ"ש מור"ם מומחי לרבים ד"ל שהמחוס רבים עליהם דבכה"ג מהני עכ"ל הסמ"ע. אבל הש"ך חולק ע"ז דלא נהירא לחלק בכך נתיבות

משה"כ

ואם המחוס רבים עליהם אפי' ג' יושבי קרנות בכרם. ס"ק: (ג) פחות מג'. כ' הב"ח לענין קדושין יש להסתיר (ל"ל להתיר) ילחוס לדעת הפיסקים כשמואל' אי' אם אינם דנו והוליאו ממון מזה ונתנו לזה והוא קידש אשה בחותו ממון יש להסתיר להצריך

משה"א

הא ר"א אית ליה דשמואל והרמב"ם והט"ו ספקו דשנים שדנו אין דיניהם דין ועוד דהא כתבו בהדיא רבעינן אלקים בדין רק דאנן רק שליחותייהו דקמאי עבדינן ואי ס"ל כר"א הא מדאורייתא בחד סני מקרא דבצדק תשפוט. והן באמת תמיהות גדולות. ולי"ל קושייתו נראה דהעיקר כתירוץ התומים רק שהיה לבו מנמנם בהרבה דברים לכך הוספתי בתוך תירוצו כדי שיהיה מיושב על נכון ובכלל דברי דבריו. והוא דעת הרמב"ם דאף רבא וכל אמוראים ס"ל קרא דבצדק תשפוט דחד כשר בד"מ דאלת"ה היה להש"ס להקשות לרבא הא קרא בצדק תשפוט מאי עביד ליה. ועוד דהא בסנהדרין דף ה' היא ברייתא מפורש דיחיד מומחה דן ביחידי ת"ל הוא מטעם דכתיב בצדק תשפוט כמ"ש רש"י שם ואפ' אי נימא כמ"ש התוס' שם דתקנתא דרבנן הוא מ"מ צ"ל ע"כ דס"ל קרא דבצדק תשפוט דבחד סני דאי מדאורייתא בעינן ג' מומחין א"כ למה היה להם לתקן יחיד מומחה הא ליכא נעילת דלת דהא שלשה הדיוטות מצוין ומדאורייתא ג' בעינן. לכן נראה דהנה הרמב"ם בפ"ב מסנהדרין כתב וז"ל מומחה לרבים וכו' ה"ז מותר לדון יחידי אבל אינו חשוב ב"ד וכ"כ פ"ה הלכה י"ח מומחה לרבים אף ע"פ שדן ד"מ ביחידי אין הודאה בפני' חשיב הודאה בב"ד ולכאורה קשה מה ראו חכמים לחלק בתקנתם שנתנו רשות ליחיד מומחה שידון ולא יהיה לו דין ב"ד. ונראה הטעם דס"ל דאף דקי"ל ערוב פרשיות דבעינן ג' מומחין דתלתא אלקים כתיבי היינו לענין דמיירי התם בקרא בדברים דבעינן דוקא ב"ד כגון לענין טוען טענת גנב דכתיב שם בקרא דבעינן דוקא נשבע בב"ד כמבואר בב"ק קיז ולענין כי הוא זה דהיינו הודאה במקצת וערש"י קידושין ס"ה ד"ה הודאת בע"ד דגלמד מקרא דכי הוא זה ע"ש ונלי קרא דלא חשיב הודאה בב"ד כ"א בג' מומחין ובפחות יכול לחזור מהודאתו וקרא דבצדק תשפוט דכשר בחד מיירי בדין בעלמא שא"צ ב"ד דסני בחד כמו הוראת אי"ה ואי"ש דלא סת"י קראי אהדדי. והנה התוס' קנה"דריב' ד"ה ליבעי נמי מומחין כתבו דמאן דס"ל ע"פ ס"ל נמי לפניהם ולא לפני הדיוטות א"כ אף דגלי לן קרא דבצדק תשפוט דבדין בעלמא חד נמי כשר מ"מ בעינן מומחה דוקא דהא הרא"ש כתב נמי לפניהם ולא לפני הדיוטות משא"כ למאן דלא ס"ל ע"פ ולא כתיב כלל מומחין בקרא ב"מ לא דרשינן נמי לפניהם ולא לפני הדיוטות כמבואר בש"ס ותוס' שם א"כ כיון דגלי קרא דבצדק תשפוט דחד כשר ודאי דאפילו הדיוט כשר דמה"ת לן לומר מומחה דוקא ומה"ט הוצרך רש"י בסנהדרין ג' ד"ה מראור' חד לומר אף ס"ל לרב אחא קרא דבצדק תשפוט דס"ל נמי אין ע"פ ע"ש שהוא תמוה ולפמ"ש א"ש דהוצרך לומר זה לענין שיהיה אפי' חד הדיוט כשר משא"כ למאן דס"ל ע"פ בעינן ג' חד מומחה והא דבעינן קרא דבצדק תשפוט הא כיון דלא ס"ל ע"פ ממילא לא בעינן ג'. י"ל דאי לאו קרא היינו לומדין ממשפט אחד דשוה ד"מ לנזילות כמ"ש התוס' וה"ב ד"ה אין דיניהם דין ע"ש וגלי לן קרא דבצדק תשפוט דלענין זה לא נא' קרא דמשפט

חכמת

טימן ג' סעיף ב' פחות משלשה אין דיניהם דין כ"כ גרסי' בסנהדרין דפ"ז ע"ב ד"מ בפלונתא דשמואל ור"א ע' בפרש"י ד"ה בפלונתא דשמואל ור"א וכיון דאפוקי כי הרי וכו'. לכאורה תמי' לי מוכח דלמה תלוי זה בדיון ממ"כ אם הדין באתה עם הזוכה והוי המתון שלו מה כבר שלא הי' דיניהם דין. סוף סוף המתון שלו הוא וכבר זכה בו ואם באתה מן הדין אין המתון שלו ושלא כדין נטלו אם פסקו שלא כדין מו שהוא עצן שקר ויודע ששלא כדין הוא. ל"ב אף אם הוי דיניהם דין סוף סוף אינו שלו ולא הוי קידושין. ולכאורה הי' נראה לפרש דזה מיירי שהי' הדין בטורא דדיינא. ואל"ב זה תלוי בדעת הדיינים ואם הוי דיניהם דין הוי אם הזוכה מי שאתה בדעתם. אבל אם אין דיניהם דין לא הוי שלו. ואחריש פוסקים האומרים לכיפוף. אך באתה אי אפשר לומר כן. דנראה דאף לאתן דסוכר דדיניהם דין דוקא כדין ולא בדבר התלוי בדעתו של דיין. דזה דומה לשואל דקי"ל כל"ש דבעינן שיעשותו תלתא תלוי בדין התפורס. וכדומה בזה אין לחלק בין יחיד לרבים אבל בדבר התלוי בדעתו וסברת הבה אין לסמוך דאין דקי"ל דיחיד מומחה הוי בעינן שלשה. וכמו בדיון שמא לא בעינן שלשה. והי' נמי לאתן דס"ל דבנים בדבו דיניהם דין מ"מ לענין שמא לא מהני ועוד אם מיירי רק בשמא וכדומה ספי הי"ל להש"ס לפרש דמיירי בפרה ופלינו בפלונתא דר"מ ורבנן בפ"ק אם פסרה ביחיד אז בני יעו"ש. ולכאורה הי' נראה לומר דמיירי דעבו בשיקול הדעת בעינן דקי"ל דקם דינא. ולכך כ"מ ספיר דאם הוי דיניהם דין קם דינא והוי של הזוכה אף אם אין דיניהם דין לא הוי שלו דבטל דינא והוי גזל. ולכך ספיר בדין זה תלוי הדבר אך בדדייקינן גם זה ליתא דלכך כתר עצמא דמה שעם בשיקול הדעת קם דינא כאן דלא יכרע הלכתא כמאן אי אפשר להדר דינא ואל"ב מה

קצות

וכדמשמע מדדרשינן אשר תשים לפניהם אלו כלי אדיינים אבל בדין בפלגתא דאלו מילי דבפיה לא בעינן מומחין בשאר כל המשפטים אלא במ"ש בפרש' עכ"ל ורא"ח בחומים פי' א' הטיג עליו וכתב שדבריו אינם ע"ש והטיג בהגם כי דברי הב"ח מבואר בזו' דברין בצלמא לא בעי סמוכין אלא במ"ש בפרש' דהיינו היכא דכתיב ביה אלקים ולמ"ד אין עירוב פרשיות כתיב לא בעי סמוכין נגד הודאות והלוואות אבל במילי דבפיה לעולם בעינן סמוכין דקאי אשר תשים אשבעים זקנים אך לשון הב"ח שם שלא בדקדוק ז"ל שם ומיהו לפירש"י דלפניהם קאי אשבעים זקנים שפלו פמו להר בכתוב בסוף משפטים ואל משה אמר כו' אין חילוק כלל דבכל ענין בעינן סמוכין עכ"ל ואינו דהא עיקר החילוק שבתבו תו' בין מילי דבפיה לדיינין בעלמא הוא רק לפירש"י דקאי אשבעים זקנים דהא אי נימא דלפניהם קאי אאלקים דהכא וכמ"ש תו' ליכא חילוק בין מילי דבפיה לדין בעלמא ועיקר החילוק הוא רק לפירש"י דקאי אמ' זקנים: ב) הודאי' שמודים לפניהם נספקפקי יחיד מומח' שדן ובפ"ד הוד' לפניו בתקלא אם ראוי לחייב שבוע' דמוד' בתקלא ביון דהודאי' שהוד' לא הוי מוד' בתקלא או נימא כ"ז דלא חזר תהודאתו הוי הודאתו הודאי' וחייב שה"ת והנה בפ' שה"ד ד"מ תו' ד"ה והוד' לו בשטורין וז"ל בס"פ

דנים את האדם בעל כרחו [ו] אם הנתבע מסרב לירד לדין (ד) [ז] או ג שאינו רוצה לדון עם התובע [ג] בעירו [ח] אבל אם רוצה לדון עמו בעירו אלא שאינו חפץ בג' שבירר התובע אז זה בורר לו א' וזה בורר לו אחד: הגה כדלקמן סי' י"ג וכ"ל דוקא בדיינים שאינם קבועים ג] אבל אם דיינים קבועים בעיר לא יוכל לומר לא אדון לפניהם אלא בזה בורר וכן מוהגין בעירנו וע"ל סי' כ"ב סוף סעיף ז':

ב ד [ט] (ג) [ד] ד] פחות משלשה (ה) ב) ג אין דיניהם דין [י] אפי' לא [ה] טעו ד [יא] אא"כ קבלום בעלי דינים ה (ו) ה [יב] או שהוא מומחה [ו] לרבים: ו [יג] (וכזמן הזה אין דנין דין מומחה לרבים (ז) (ד) שידון ביחידי בע"כ של אדם (מהרי"ו סי' קמ"ז) [יד] ו כל שאינם שלשה [טו] ולא קיבלום עליהם ז (ח) ג) ה] ואינם (ה) [ז] מומחים לרבים (ז טור) [טז] אפי' הם סמוכים בא"י ב) [יז] הוראה שמודים בפניהם כמי שמודה

אם טעה או אם דן בדיעבד יש מומח' וכמו שכ' לקמן סי' כ"ה ס"ק י"ג אות ד': (ח) ואינ' מומחי' לרבים כו' כתב הסמ"ע דהרמב"ם ס"ל דאפי' מומח' ואפי' ב' מומחי' וזהו שמסיק המחבר וכתב ואפי' הן סמוכי' וכל שהם סמוכים מסתמא הם מומחים ומהתימ' על מור"ם שעירב שני הדיעות יחד ולא כתבן בלשון פלונתא כמי שכתב הטור וי"ל בדוחק דמ"ש מור"ם מומחה לרבים ר"ל שהמחו' רבים עליהם דבכה"ג מהני עכ"ל ולא נהיר' דמה בכך שהמחוס רבים עליהם מ"מ לא ה"ל ב"ד ונם הלשון לא משמע כן ועוד מהיכן הוציא דין זה. אלא ודאי כונת הרב כפשוטו והא דלא כתבו בלשון פלונת' היינו משום דבין דבל' המחבר עצמו אין הכרח כל כך די"ל שמוכים שאינם מומחים (דהא הרא"ש וטור ס"ל לקמן סי' כ"ה דשמיכות מהני אפי' לשאינו מומחה ע"ש בס"ק כ"ב וכן משמע בעיר שושן שכתב דב' אפי' סמוכים אין דיניהם דין

ביאורים

אחד וקושית הש"ס מעיקרא שהקשה איאין ע"פ ג' נמי לא ליבעי הוא ג"כ מכה קרא דבצדק תשפוט ואיש האיכא ביניהם דקאמר בש"ס דלריבא דסיל ע"פ ובעינן עכ"פ מומחה א"כ נהי דהקילו הז"ל בג' הדיוטות מ"מ בשני הדיוטות אפילו בדיעבד פסול ויחיד מומחה באמת בדיעבד כשר מבואר שם בדף ה' משא"כ לרב אחא דלא ס"ל ע"פ ומדאורייתא אפילו חד הדיוט כשר רק שהז"ל החמירו בג' הדיוטות מש"ה בדיעבד שנים שדנו דיניהם דין והיה חד כמ"ש התוס' בדף ה' ד"ה שנים שדנו ע"ש. והשתא אש דברי הרמב"ם והסמ"ע דאף דקי"ל כרב אחא דילף מקרא דבצדק תשפוט דבחד סני מ"מ הא קי"ל נ"כ דע"פ כתיב כמבואר בב"ק דף ק"ז ע"ש ובעינן מדאורייתא יחיד מומחה עכ"פ אפשר דשני הדיוטות שדנו אין דיניהם דין ופסקו ג"כ שפיר דשליחותייהו דקמאי עבדינן דבלא שליחותייהו פסולים אנהנו לדון דהא ליכא מומחה בינינו וא"ש הכל. ובסקצה"ח כ' דבחד כיון דיכול לחזור מהודאתו אין הייב שבועה דמודה במקצת. וראי' ליתא דלא איש תמיש שום פוסק לכ"ב כן ועוד דהא עכ"פ אם יודה בהודאה נמורה או בע"א באופן שלא יהיה יכול לחזור מהודאתו ודאי דיכול לחייבו שבועה דלא נרע ממחויב בתוך טענותיו. גם מ"ש דאי' לא בעינן בפקדון מידה במקצת לא משכחת לה בפקדון דבר שיהיה צריך בי' תמיה דהא לענין טוען טענת גנב בעינן ב"ד דוקא גם מ"ש דאי' שעבודא לאו דאורי' והב"ד כופין בעי ב"ד דוקא לכפותו דהדיוטות לאו בני עישוי נינהו. נ"ל לפענ"ד דליתא דכיון דדמי לעשה סוכה ואינו עושה דכופין אותו לקיים המצוה דכל אדם מצוה להפרישם הבירו מאיסור אפי' מי שאינו בכלל ב"ד כדמוכח בב"ק כ"ה נבי נרצע שכלו ימיו דיכול רבו להכותו כדי להפרישו מאיסור שבחה ע"ש ואי בעינן בנמר דין נ' והיינו לומר פ' זאבי יבואר אי"ה בסי' ה': ב) אין דיניהם דין. עש"ך ס"ק ה' עד ועוד דאמאי ניבעי בקיום ואודיתא' ס' מנבי דין וכו'. ויש שם ט"ס בש"ך וכצ"ל ומ"ש התו' שם דכשמואל ס"ל רק נבי קיום ואודיתא בהא לא קי"ל וכו'. אף דלדידן יש חילוק בין אודיתא לדין כמ"ש הש"ך ס"ק ו' לענין מומחה ע"ש. היינו דוקא במומחה שהוא רק משום תקנתא דרבנן דמדאורייתא קי"ל כרבא אבל אם נאמר דמדאורייתא קי"ל כשמואל מהית לחלק בין קיום לדין כיון דמדאורייתא בחד סני בדין כשמואל אף בקיום ואודיתא ודאי דמהני אך קשה דהא רב נחמן ספק כשמואל וסובר לענין קיום ואודיתא דבעי נ' כמ"ש התוס' מנהדרין ג' ד"ה לרבא. ועש"ך ס"ק י' ויש שם ט"ס וכצ"ל א"כ באינו מומחה וכו' תיבת אבל ט"ס: ג) ואינם מומחין לרבים. עסמ"ע ושו"ך שתמהו דהא להרמב"ם אפי' מומחה לא הוי הודאה והטור כתב כן בל' פלונתא אהמחבר ע"ש שתירצו בדוחק ולשענ"ד נראה דלכאורה תמהין דברי הרמב"ם דלפ"ד דההודאה לפניו לא הוי הודאה ויכול להחליף הטענות א"כ מכ"ש שאין יכולין לקבל עדות דהא אין להן דין ב"ד כמ"ש הרמב"ם בהדיא ולקבלת עדות בעי ב"ד וכ"כ הש"ך בהדיא בסי' מ"ו ס"ק ע'

שלמה

ככך שאין דיניהם דין סוף סוף כיון שכבר הפס זה הבני הרי קיי"ל דיכול לחזר קיי לי כדיעב זו אף בחיעות נגד הרוב. וסוף סוף א"ל להחזיר ואף אם לא ניחא כן רק לדרוך להחזיר מ"מ כאן דבכ"פ אף אם אין דיניהם דין הוי פלונתא וליכא הלכה ברורה ולא יותבך לרת ותיהה ע"י הזקן הרמ"ל דאולי הלכה כדברי האומר שבדין עם הזוכה. ואף בלי הכ"ד הוי שלו ולמה יתחייב הזקן מתרא הזה כשפסק שהמעות של הזוכה דהכי דמלד בני שדנין אין דבריו כבוטים. דלמה מלד אחר הוי כן וסוף סוף ליכא מיתה מתם. ובעצה בדבר הפסה הדין מוחר ואי"כ לא הבכתה לה שיהי' הלוי זכות הזוכה דוקא ע"י הדיין. מיהו נראה לאותה המזה יהי' ראי' לדין אם מכר לחבירו דבר והי' מקח עצות מ"מ אם קידש בכסף המוכר אשה מקודשת ולא נחשב כגזל רק בכלוואה יעו"ש בסי' כ"מ בחומ"ש. ולפי"ז אם דאם הי' דיניהם דין אף אם אם עצו בדבר הבכה מ"מ כיון דעפ"י ב"ד לקח אם אם עצו הוי בקבלה בעצות ולא בגזילה ובא לידו ברשות ולכך הוי בהלוואה בנתיב ומקודשה. אבל אם אין דיניהם דין אי"כ לא הוי בקבלה בעצות רק גזל מתם בעצמה ואז אינם מקודשה ואז אינה כאילו מקדשה בגזל. כן הי' נראה לומר מיהו בחמת אין מזה ראי' דיל"ל דבמ"ת בחמ"ש בסי' כ"ס סעיף ד' אם ד' כ"ה בלא עצה חוזר הדין לענין הפירות יעו"ש כן כ"כ ול"ל דאם הלך הזוכה ומקודשה בפירות אותו הדבר שנגנבו אבל אם דיניהם דין הוי הפירות שלו. ואם אין דיניהם דין אין לו הפירות עד שינגנבו אבל אם אינם אין הוי הפירות כגזל בידו כלל"ל ע"ש ודוק היטב: סעיף ב' פחות

אין דיניהם דין כ"כ עיין בחיבורי להגה"ז הלי גזילה סימן קמ"ח להבורה זיין סימן נו"ן מה שכתבתי בזה:

נתיבות

(ג) פחות מג'. כ' הב"ח לענין קדושין יש להסתיר (ל"ל להתיר) ילחוס לדעת הפיסקים כשמואל' אי' אם אינם דנו והוליאו ממון מזה ונתנו לזה והוא קידש אשה בחותו ממון יש להסתיר להצריך

המשפט

(ד) שידון ביחידי. אבל לענין לפעור מלגלה אם טעה יב מומחה אף בזה"ז ס"ק: (ה) מומחים לרבים הסמ"ע פי' הרי"ו שהמחוס רבים עליהם אבל מומחים אין הכרחה לפניהם תפיסה הודאה. ואף על מ"ש הסמ"ע דהמחוס רבים

ביאורים

אם הוא אינו רוצה לדון עם התובע בפני ג' מומחין כו' ע"ל סימן י"ד מ"ס בזה: (ה) אין דיניהם דין כו' כתב הב"ח דלענין קדושין יש להסתיר כשמואל דדיניהם דין ולפע"ד נראה עיקר דלא קי"ל כשמואל וכמו שפסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ועור ושאר הרבה פיסקיסוכתוכח בש"ס פ' המוכל דף פ"ד וניטיקי' המגרש דף פ"ח וכמ"ש לעיל ס"ק ח'. וכן משמע בש"ס פ"ב דכתובות נבי קיוס ופרק זה בורר נבי חודיתא דקאמר התם ודלמא רבנן דבי רב אסי כשמואל סבור' להו כו' ומ"ש התוס' שם דכשמואל ס"ל נבי קיוסוחודיתא (") ובהא לא קי"ל כוונגיה הוא דוחק גדול אחא דליסבי דש"ס לא משמע הכי ועוד דהא שמואל לא אמר מילת' רק נבי דיעוות דאמאי ניבעי בקיוס ובחודיתא ג'עפי מנבי דיזוכ"פ דאבי"ן דף קי"ח ריש ע"ב. ובעל העיטור דף כ"ח ונמוקי יוסף וסמ"ג והריטב"א פ"ב דכתובות דלא כשמואל ע"ש ועיקר: (ו) אז שהוא מומח' לרבי' כו' פ"ל סי' י"ב: (ז) שידון ביחידי לכתחל' אבל לענין פטור מתשלומי

אם טעה אז אם דן בדיעבד יש מומח' וכמו שכ' לקמן סי' כ"ה ס"ק י"ג אות ד': (ח) ואינ' מומחי' לרבים כו' כתב הסמ"ע דהרמב"ם ס"ל דאפי' מומח' ואפי' ב' מומחי' וזהו שמסיק המחבר וכתב ואפי' הן סמוכי' וכל שהם סמוכים מסתמא הם מומחים ומהתימ' על מור"ם שעירב שני הדיעות יחד ולא כתבן בלשון פלונתא כמי שכתב הטור וי"ל בדוחק דמ"ש מור"ם מומחה לרבים ר"ל שהמחו' רבים עליהם דבכה"ג מהני עכ"ל ולא נהיר' דמה בכך שהמחוס רבים עליהם מ"מ לא ה"ל ב"ד ונם הלשון לא משמע כן ועוד מהיכן הוציא דין זה. אלא ודאי כונת הרב כפשוטו והא דלא כתבו בלשון פלונת' היינו משום דבין דבל' המחבר עצמו אין הכרח כל כך די"ל שמוכים שאינם מומחים (דהא הרא"ש וטור ס"ל לקמן סי' כ"ה דשמיכות מהני אפי' לשאינו מומחה ע"ש בס"ק כ"ב וכן משמע בעיר שושן שכתב דב' אפי' סמוכים אין דיניהם דין

ביאורים

אחד וקושית הש"ס מעיקרא שהקשה איאין ע"פ ג' נמי לא ליבעי הוא ג"כ מכה קרא דבצדק תשפוט ואיש האיכא ביניהם דקאמר בש"ס דלריבא דסיל ע"פ ובעינן עכ"פ מומחה א"כ נהי דהקילו הז"ל בג' הדיוטות מ"מ בשני הדיוטות אפילו בדיעבד פסול ויחיד מומחה באמת בדיעבד כשר מבואר שם בדף ה' משא"כ לרב אחא דלא ס"ל ע"פ ומדאורייתא אפילו חד הדיוט כשר רק שהז"ל החמירו בג' הדיוטות מש"ה בדיעבד שנים שדנו דיניהם דין והיה חד כמ"ש התוס' בדף ה' ד"ה שנים שדנו ע"ש. והשתא אש דברי הרמב"ם והסמ"ע דאף דקי"ל כרב אחא דלילף מקרא דבצדק תשפוט דבחד סני מ"מ הא קי"ל נ"כ דע"פ כתיב כמבואר בב"ק דף ק"ז ע"ש ובעינן מדאורייתא יחיד מומחה עכ"פ אפשר דשני הדיוטות שדנו אין דיניהם דין ופסקו ג"כ שפיר דשליחותייהו דקמאי עבדינן דבלא שליחותייהו פסולים אנהנו לדון דהא ליכא מומחה בינינו וא"ש הכל. ובסקצה"ח כ' דבחד כיון דיכול לחזור מהודאתו אין הייב שבועה דמודה במקצת. וראי' ליתא דלא איש תמיש שום פוסק לכ"ב כן ועוד דהא עכ"פ אם יודה בהודאה נמורה או בע"א באופן שלא יהיה יכול לחזור מהודאתו ודאי דיכול לחייבו שבועה דלא נרע ממחויב בתוך טענותיו. גם מ"ש דאי' לא בעינן בפקדון מידה במקצת לא משכחת לה בפקדון דבר שיהיה צריך בי' תמיה דהא לענין טוען טענת גנב בעינן ב"ד דוקא גם מ"ש דאי' שעבודא לאו דאורי' והב"ד כופין בעי ב"ד דוקא לכפותו דהדיוטות לאו בני עישוי נינהו. נ"ל לפענ"ד דליתא דכיון דדמי לעשה סוכה ואינו עושה דכופין אותו לקיים המצוה דכל אדם מצוה להפרישם הבירו מאיסור אפי' מי שאינו בכלל ב"ד כדמוכח בב"ק כ"ה נבי נרצע שכלו ימיו דיכול רבו להכותו כדי להפרישו מאיסור שבחה ע"ש ואי בעינן בנמר דין נ' והיינו לומר פ' זאבי יבואר אי"ה בסי' ה': ב) אין דיניהם דין. עש"ך ס"ק ה' עד ועוד דאמאי ניבעי בקיום ואודיתא' ס' מנבי דין וכו'. ויש שם ט"ס בש"ך וכצ"ל ומ"ש התו' שם דכשמואל ס"ל רק נבי קיום ואודיתא בהא לא קי"ל וכו'. אף דלדידן יש חילוק בין אודיתא לדין כמ"ש הש"ך ס"ק ו' לענין מומחה ע"ש. היינו דוקא במומחה שהוא רק משום תקנתא דרבנן דמדאורייתא קי"ל כרבא אבל אם נאמר דמדאורייתא קי"ל כשמואל מהית לחלק בין קיום לדין כיון דמדאורייתא בחד סני בדין כשמואל אף בקיום ואודיתא ודאי דמהני אך קשה דהא רב נחמן ספק כשמואל וסובר לענין קיום ואודיתא דבעי נ' כמ"ש התוס' מנהדרין ג' ד"ה לרבא. ועש"ך ס"ק י' ויש שם ט"ס וכצ"ל א"כ באינו מומחה וכו' תיבת אבל ט"ס: ג) ואינם מומחין לרבים. עסמ"ע ושו"ך שתמהו דהא להרמב"ם אפי' מומחה לא הוי הודאה והטור כתב כן בל' פלונתא אהמחבר ע"ש שתירצו בדוחק ולשענ"ד נראה דלכאורה תמהין דברי הרמב"ם דלפ"ד דההודאה לפניו לא הוי הודאה ויכול להחליף הטענות א"כ מכ"ש שאין יכולין לקבל עדות דהא אין להן דין ב"ד כמ"ש הרמב"ם בהדיא ולקבלת עדות בעי ב"ד וכ"כ הש"ך בהדיא בסי' מ"ו ס"ק ע'

חידושים

גם והש"ך הסיג עליו: (ד) שידון ביחידי. אבל לענין לפעור מלגלה אם טעה יב מומחה אף בזה"ז ס"ק: (ה) מומחים לרבים הסמ"ע פי' הרי"ו שהמחוס רבים עליהם אבל מומחים אין הכרחה לפניהם תפיסה הודאה. ואף על מ"ש הסמ"ע דהמחוס רבים

אחרייתא ואם כי' מומחה וכו' אם רים דף כ' ג כו' אבכו אם דף כ' ב"ב כ"פ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"ב ד אם בגמרא ה בריתא ונמרא אם רים דף כ' ו אור בשם הרמב"ם בפ"ב מהל' סנהדרין: ז שכ"ב מדברי

חידושי רעק"א

הכיה דאמשמיתה עיי"ש: אם אם בתנאב המרכ. כ"ב אם ילא אחלי מכ"ר. ושוב חזר בע"ד והבטו בפני ב"ד אחר אינו קנוק לירד ממו וגם אין ב"ד ראוי לסמוך בדבריו כלל. כ"ו לקמן סי' ר"ב בשם הגו' מזה בהגוסה. וכ' המרי"ק אם כ"ל דאם אין עדים בדבר נאמן לומר מכבר דן ממו על תוהו הבינה שבע"פ וילא אחלי, ואפי' שבועה אינו חייב דבינן אאם יודה אינו חייב מתן כ"ל לדון עמו אמנם אפבר שתריומי' אותו אלא יעשון אקר ויודה אם לא דן עמו על הבינה זו ובסמ"ע סי' י"ם ס"ק כ' הבינה דברי ב"י שכ"ל:

ס"ב ויכולים להחליף. כ"ב ע' ת' מהרי"ם ח"ב חלק חיית סי' ת"ו דדעתו אחין להחליף עצמו ולהיות חוזר ושונן לענין הך שבועה דשביר אינם דלא הגלי עצמו' אלא בכ"ד אין חילוק בין יחיד מומחה לב"ד של ג' ומה דכתב הרמב"ם דאין הודאתו אינה הודאה בכ"ד. היינו לענין שהבי' הודאה בטר. ומה שכתב הרמב"ם לכן הכופר בפניהם וכו' היינו לענין לומר פרעתי אחי"כ במ"ם הבי' בקיים:

ש"ך חזה ח' ונראה ביקר בהרמב"ם. כ"ב לכאור' אף אבלו עליהם לא

הגהות אשרי ברוך

(סי' ס"ק ה') (") וכה' לא קי"ל כוותיה הוא דיהן גדול. כ"ב דבריו אלו ליתניהו בהוס' רק מפני שהיה ק' לה מה בכר דבברי שמואל הא ר"ן סיבר גם כן בשמואל ובכ"ז סיבר דקיום עדות דוקא בשלמה לזה הולרד לפרש דמה שהחר בגמרא דלמה בשמואל ס"ל הבוונה בשם לא נתנו לחלק כן דין לקיום אבל בחמת יכול להיות השמואל בעצמו אף בשבר בשיב בדבו דיניהם דין מ"מ תודה דקיום בשרוה לדיך להיות בבלבה אף בדיעבד בחמתות דברי ר"ב ובתילוק בכון דין ולקיום בשרות בחרל

ביאורים

בשרים כדלקמן ריש סי' מ' וסי' כ"ב סוף סעיף ח': (ד) אז שאינו רוצה לדון עם התובע בעירו כו' ע"ל סימן י"ד מ"ס בזה: (ה) אין דיניהם דין כו' כתב הב"ח דלענין קדושין יש להסתיר כשמואל דדיניהם דין ולפע"ד נראה עיקר דלא קי"ל כשמואל וכמו שפסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ועור ושאר הרבה פיסקיסוכתוכח בש"ס פ' המוכל דף פ"ד וניטיקי' המגרש דף פ"ח וכמ"ש לעיל ס"ק ח'. וכן משמע בש"ס פ"ב דכתובות נבי קיוס ופרק זה בורר נבי חודיתא דקאמר התם ודלמא רבנן דבי רב אסי כשמואל סביר' להו כו' ומ"ש התוס' שם דכשמואל ס"ל נבי קיוסוחודיתא (") ובהא לא קי"ל כוונגיה הוא דוחק גדול אחא דליסבי דש"ס לא משמע הכי ועוד דהא שמואל לא אמר מילת' רק נבי דיעוות דאמאי ניבעי בקיוס ובחודיתא ג'עפי מנבי דיזוכ"פ דאבי"ן דף קי"ח ריש ע"ב. ובעל העיטור דף כ"ח ונמוקי יוסף וסמ"ג והריטב"א פ"ב דכתובות דלא כשמואל ע"ש ועיקר: (ו) אז שהוא מומח' לרבי' כו' פ"ל סי' י"ב: (ז) שידון ביחידי לכתחל' אבל לענין פטור מתשלומי

אם טעה אז אם דן בדיעבד יש מומ

אבין הרא"ש ופלא כדבת הרמב"ם כב' אפילו הם סמוכים וכבר תמה עליו הסמ"ע פלא כ' י"א וכיולא בזה הראיתי בהרבה מקומות בשאר חלקי הטור גמ"ש שם במקומם וכ' שבדוחק י"ל דר"ל מומחה לרבים דבכה"ג מהני ח ומתב הכ"ח בשם מוהרש"ל אבל מ"מ אינו נר' שיכול לדון בפני ב"ד אחר מן הסתם: (*הסמ"ע והש"ך חלוקים בזה דהסמ"ע פי' כל זמן פלא אחר לפניהם אתם עדי והש"ך חלק עליו והביא סעד לדבריו וע"ש): ע שם ושם בסי"ב

חידושי רעק"א

מהני לענין הודאה. וכ"כ הכנה"ג בטור אות י"א בשם הרא"ם. אך שם בטור אות כ"א הביא בשם ה' הרשב"א כ"ר דיחיד שקבלוה עליהם וכפר בפניו ואח"כ באו עדי' הוחזק כפרן. ודעת הכנה"ג שם דבאחת סיל להרשב"א גם ביחיד מומחה כן:

הגהות אשרי ברוך

ההוספה בעלמה בפרק חז"ה דקיום שטרות בכנים דומה לבני עדים בשעתו מפי עדים שלמעלה כו' ועד מפי עד פסול כו' יעויש ובהגי"ת פ"ו מהלכות עדות מביא דברי התוס' הנ"ל ובכן כ' גם הרשב"א ונגדולה מזו כמעט מה"ב בחש"ז בהגהות דף כ"ב בשם שיטה יעויה אחרי שהוכיח הבדבר שאינו מו"מ סני בכנים כ' בזה"ל וקיום שטרות אע"פ שאינו לריך מודיע שטרא אחרונא הוא אלא יהיה כבר מפי עד ועו"ש גם בהגי"ה הגיל לא כ' הנו עד מפי עד אלא בכף הדמיון כבר מפי עד ונראה שכן כוונת התוס' דבכנים ההקיימי' בטור דומה לבי' נדו"כי אבל בלבי מיכר שהוא ב"ד והבוקה בתקנת חכמים הוא אלא לרב"ד בשם שדנו דיניהם דין מהלורך לקיום שטרות אלמה דקיום בין בראה כבר מפי עד ותה"ש לין הוצל קיום שטרות ביחיד מומחה ובה"ש הריטב"א בשם הרא"ם לקמן בס"ד סי' מ"ו ס"ק ח' דגזירת חכמים הוא דקיום שטרות בני' אלא יהיה כבר מפי עד ויעיון בחש"ז לב"ב פ' חז"ה ד"ה קיום שמפיר סברת התוספת ובתב בזה הלשון אפילו לכמואל כו' ס"ה בדבר שיש מוש' דמוכחא מלתא

דין ומיד אח"כ כתב דיחיד מומחה יכול לדון בע"כ) משא"כ בל' הרמב"ם עלמו שמביא הטור מבואר להדיא אפי' מומחה ע"ש לכך כתב הטור בלשון פלונתא וכן דרכו של הר"ב בהרבה מקומות וזה ברור ולענין דינא מ"ש הטור שמדברי הרא"ש ירא שאין חילוק בין יחיד מומחה לנ' הדיוטות לכל דבר לפע"ד ליתא דלא הסוה הרא"ש יחיד מומחה לנ' הדיוטות רק לענין דין ולא לענין הודאה ונראה עיקר כהרמב"ם והמחבר וכ"כ בעה"ת שער מ"ב חלק א' בשם תשובה לקמאי ומביאו הטור לקמן סי' פ"א סכ"ז וכן נראה דעת הע"ש שהשמיט כאן מה שהביא הר"ב ואינן מומחים כו' וכ"כ הבעל עיטור באות הודאה דק"ה ע"א וז"ל וה"מ בפני נ' אבל בפני יחיד מומחה אין הודאתו הודאה עכ"ל והכי משמע נמי בפ"ב דכתובות (דף כ"ב ע"א) ובפ' זה בורר (דף ל' ע"א) נבי קיום ואודיתא נבי ואמר לגא רבנא אסי לפי נרסת הרי"ף והרמב"ם וסייעתו שם וכן כתב רבינו ירוחם נתיב א' ס"ז נבי הודאה ע"ש דאף על גב דרב אסי מומחה הוי לא מהני רק בנ' סעיף ד' ס"ק ח' וכ"כ מהרש"ל להדיא פ' הנוזל בתרא סי' י"א דדוקא לענין דין והתרת נדרים וכה"נ אבל לענין קיום ואודיתא בכ"מ שלריך ב"ד אין חילוק אפי' ראש גולה ויחיד בדורו וע"ש: (ט) לא הוחזק כפרן כת' הסמ"ע דהיינו כל זמן שלא אמר בפניהם אתם עדי כו' ולי נראה דמיירי אע"פ שאמר לפניהם אתם עדי אלא דקמ"ל דאין להם דין ב"ד רק דין עדים לענין דלא הוחזק כפרן להבא לומר אח"כ פרעתיך כדלקמן סי' ע"ט סעי' ט' ע"ש וזה ברור: (י) אע"פ כו' מלות חכמים כו' עיין בתבו' מהרש"ל סי' ל"ה בספק דאפי' בקבלוהו והוא מומחה אסור לו לדון יחידי והביא ראיות ובתשובת שארית יוסף סי' י"ז חלק עליו ודחה ראיותיו וכ"פ הב"ח ובאמת הך עובדא דירושלמי דמייתי במרדכי האחרון ובבעל העיטור דף כ"א ע"ב הוי תיובתיה דמהרש"ל דאיתא התם להדיא דר' אבהו היה דן יחידי והא תנן אל תהי דן יחידי והביב להם כיון שבאים מעצמן לדון לפני הרי כאלו קבלוני כו' ע' שם וכן מבואר יותר בירושלמי עצמו ריש פ"ק דסנהדרין ע"ש מיהו לענין דינא האידנא בזה"ז דליכא מומחה כ"ע דיל"ל דשאני ר' אבהו דמומחה הוי ובמומחה דוקא מהני קבלה והכי מוכח בירושלמי שם דמוקי ר' אבהו מתני' דבכורות דדן את הדין כו' מה שעשו עשו וישלם מביתו בשאמרו לו הרי אתה מקובל עליו כשלשה ע"מ שתדיינו דין תורה דישלם מביתו כיון שהנים דעתו לדון דין תורה דתנינן אל תהי דן יחידי כו' עכ"ל הירושלמי ומייתי לה הבעל העיטור שם (ולהני קתני בפיפ' דמתני' דבכורות ואם היה מומחה לב"ד פטור מלשלם) ואין לו' דשאני התם שהתנו עמו בפי' שידון דין תורה דהא כתב הרא"ש ועוד לקמן סימן כ"ה דשתה קבלה לפני שאינו מומחה הוא אחדעתא לדון דין תורה ע"ש אבל באינו מומחה י"ל דלא ידון לכתחלה וכן משמע להדיא בהרא"ש פ' אד"מ סב' וז"ל דבריהן שאתדל מתחלה לדון והוא אינו מומחה ראוי שישלם מביתו ואע"פ דקבלו עליהו מ"מ לא ה"ל לדון יחידי כיון שאינו מומחה עכ"ל ולפ"ז אותן שנוהגין לדון ביחידי היכא דבאים מעצמם לדון או אפי' בקבלוהו לאו ספיר עבדי כיון דשאידנא ליכא מומחה ואפשר דאותן שנוהגים לדון ביחידי היינו בדברים שרגילים שהם מומחי' בהם דהיא הנותנת דכיון דהאידנא ליכא

שני הדיעות יחד ולא כתבן בל' פלונתא כמו שכתבן הטור דפליגי אהדדי וא"ל דס"ל דבמומחה לרבים מודה הרמב"ם דהא במיימוני כתב שם בהדיא דאפי' במומחה לרבים וסמוך הדין כן (ובפריסה כתבתי הטעם למה השמיט הטור בשם הרמב"ם תיבת מומחה לרבים) וי"ל בדוחק דמ"ש מומח' לרבים ר"ל שהמחוש רבים עליהם דכה"ג מהני: ח לא הוחזק כפרן והיינו כל זמן שלא אמר לפניהם אתם עדי דזה מהני לכ"ע בכל עדים כמ"ש הטור והמחבר בסי' ל"ב ופ"א לענין הודאה ובסי' ע"ט לענין הוחזק כפרן וגם בלא אתם עדי כל שאמר בפניהם בלשון הודאה נמורה ס"ל להרמב"ם בעל

שמודה חוץ לב"ד ג) [יח] ויכולים להחליף טענותיהם שטענו מ בפניהם [יט] הכופר בפניהם ואח"כ באו עדים ח (ט) (י) לא הוחזק [ח] ° כפרן אבל השלשה אע"פ שאינם סמוכים ההודאה בפניהם כהודאה בב"ד וכן בכופר ואח"כ באו עדים הוחזק כפרן ואינו יכול לחזור ולטעון: ג [כ] ט (י) ט אע"פ שיחיד מומחה לרבים מותר לו לדון [ט] יחידי מצות חכמים ד) י (ז) שיושיב עמו אחרים:

סברא זו דמהני והכא איירי בדלא אמר בפניהן בל' הודאה נמורה ע"ש: ט אע"פ שיחיד מומחה לרבים מותר כו' הטור כ"כ אמי שבטל רשות ועפ"ר ודריסה: י שיושיב אחרים עמו כן הוא ל' הרמב"ם אחרים ול' הטור שיושיב אחר

נבי הודאה ע"ש דאף על גב דרב אסי מומחה הוי לא מהני רק בנ' סעיף ד' ס"ק ח' וכ"כ מהרש"ל להדיא פ' הנוזל בתרא סי' י"א דדוקא לענין דין והתרת נדרים וכה"נ אבל לענין קיום ואודיתא בכ"מ שלריך ב"ד אין חילוק אפי' ראש גולה ויחיד בדורו וע"ש: (ט) לא הוחזק כפרן כת' הסמ"ע דהיינו כל זמן שלא אמר בפניהם אתם עדי כו' ולי נראה דמיירי אע"פ שאמר לפניהם אתם עדי אלא דקמ"ל דאין להם דין ב"ד רק דין עדים לענין דלא הוחזק כפרן להבא לומר אח"כ פרעתיך כדלקמן סי' ע"ט סעי' ט' ע"ש וזה ברור: (י) אע"פ כו' מלות חכמים כו' עיין בתבו' מהרש"ל סי' ל"ה בספק דאפי' בקבלוהו והוא מומחה אסור לו לדון יחידי והביא ראיות ובתשובת שארית יוסף סי' י"ז חלק עליו ודחה ראיותיו וכ"פ הב"ח ובאמת הך עובדא דירושלמי דמייתי במרדכי האחרון ובבעל העיטור דף כ"א ע"ב הוי תיובתיה דמהרש"ל דאיתא התם להדיא דר' אבהו היה דן יחידי והא תנן אל תהי דן יחידי והביב להם כיון שבאים מעצמן לדון לפני הרי כאלו קבלוני כו' ע' שם וכן מבואר יותר בירושלמי עצמו ריש פ"ק דסנהדרין ע"ש מיהו לענין דינא האידנא בזה"ז דליכא מומחה לגוף הדין וכדאמרו כש"ס נבי אודיתא דלמא טבו בדשמואל ופי' תוס' דאפי' שמואל דס"ל שנים שדנו דיניהן דין מוד' בהודא' דבמיגן ג' וא"כ הכי פריך מאי קשנר אי קשנר עירוב פרשיות בתיב כאן א"כ ודאי מוכח דגוף הדין דעירוב פרשיות בתיב א"כ לא קאי כי הוא זה אלא בהלוא' וכשומרין לא בעי מודה במקלת ואפ"ה בתיב שלשה נבי שומרין וא"כ מוכח דגוף הדין בעי ג' בגזילות א"כ ה"ה בהלוא' דמה"מ לחלק ועוד דהא מספק א' בתיב א"כ קשה ליבבי נמי מומחין ואי קשנר אין עירוב פרשיות א"כ הוא זה קאי על פקדון וא"כ אינו מוכח דגוף הדין צריך ג' ומומחין ובימה דגם גזילות בחד סני וכתו באיסור והיתר והא דבתיב ג' ומומחין היינו מקום כי הוא זה דלא סגיבלא ג' ומקשפ א' כ"ס למילף דמא עניין משפט להודא' לזה מסני לעולם קשנר עירוב פרשיות וא"כ מוכח דגוף הדין צריך ג' ומומחין דהא בשומרין לא בעי כי ה"ז וכיון דאבבאן דגוף הדין בעי בלבד ומומחין ממילא אין לחלק בין דין לדין דהא בתיב מקום א' יהי' לבם אלא הא דסני בהדיוטות מקום דר"ח בלא תנבל דלפ בפני לוין ור"ח בריה דר"א סבר דאע"ג דמשבחת אין לחלק בין דין לדין ומיד דהא בתיב מקום א' מ"מ בפירוש ריבם' חור' דסני בחד מקום דבתיב בלבד מבפוט עמיתך והא דבתיב עירוב פרשיות על הלוא' היינו מקום הודא' דבתיב כי הוא זה. ולפ"ז ל"ל לרמב"ם ולר"י דס"ל ד' שומרים צריך הודא' וס"ל אין עירוב פרשיות ע"כ ס"ל דאין לחלק בכל בין הודא' לגוף הדין דאל"כ בלבי אפ"ל אפי' נבי גזילות לגוף הדין דלמא הא דאריכין בלבי שומרין מקום הודא' וניחא בזה לתרץ קושית תוס' רפ"ק דבוכי קאמר ר"א ד"ל בנים בדבר אין דיניהם דין דהא אבכמן רמב"ם ור"י דס"ל אין עירוב פרשיות בתיב יע"ש וק"ל ובזה יתיישב היטב לי הרמב"ם בפ"ה מהל' סנהדרין ז"ל. לפיכך דנין בהודאות והלוא' וכיולא בהן בפ"ל אע"פ שאין ב"ד של ח"ל אלהים שליחות שלם ב"ד בל ח"י עושין עכ"ל. ובכר הקשו בזה הרמ"ך וכל הראשונים והאחרונים דהא

מורי

סימן ג (ס"ג בס"ב) אע"פ שיחיד מומחה כו' זה מיירי בלא קבלוהו אבל אם קבלוהו מותר אפילו לכתחלה לדון יחידי וכן עכה זקיני מוהר"ר יאלחק בר בצלאל הענה ורש"ל נפלק עליו וכבר דחה דאייתו מוהר"ר יוסף כהן הקראלקא בספר שארית יוסף ואני אלהה' בלא הלכה דקמא דסנהדרין רבי אבא הוה דן לגרמיה כו' ומשמע שם בשבתו לפניו בפתם הוה בקבלוהו ולא הניחו לחלכה הוא"ח ז"ל: (בס) ס"ב בהגי"ה ואיהם מומחים לרבים הוקשה לסמ"ע בזה כמ"ש בסעיף קטן ג' ולענ"ד נראה דלא קשה מידי דרמ"א בסק דיחיד מומחה לרבים בפניו מהני אבל מומחה שהם לא ושל זה אמר אח"כ דסמוכים לא מהני היינו למומחים שהם ונהי דדברי רמ"ם עלמם לא ריפ"ר בהני דהא כ' בזה אע"פ שמומחה לדון יחידי מ"מ אין לחלק בין מומחה לרבים דאם לא כן לא הוה לן לדון יחידי מ"מ כאן בשעתקת המחבר לא הוזכר לשון יחידי יפה הגיה רמ"א לפרב הדברים ע"פ דעת הרא"ש וזה עיקר להלכה וכתב הרמ"ה דוקא שאינו דלא סמיכי כן צריך לגיית אבל נרסת דלא סמיכי לא יהיישב דהא לא איירי האידנא דקאמר: (בטור) וידאלם מדברי רבינו שלשתן נמירי אבל מ"ה הרא"ש כו' לכאורה קשה הא אלי לריכא דמיא בשם הרא"ש הא איכא בפי' בגמרא אתי' ר' אחא בריה דרב אויקא רים סנהדרין דקאמר מדאוריתא חד בשר כו' אלא הענתה בג' נמי נגזר הטוס ובני קרנות ומשני בג' מ"ה דלית בהו חד דגמיר מלי' לא ס"ל ולא הכנתי כוונתו דא"כ גם מסיפא אין הוכחה דאפשר דלא נתנו יפוי כח לתומתה אלא מ"ה כאופן שאמר לגון זה אבל לא בג". ואחי מהוריר יצחק הלוי ז"ל הביאו מו' הריטב"א אין להוכיח דשמא מיירי בקבלו ואפ"ה אמר דרך עלה טובה דלא יבא ביחידי אלא בג' אבל בסיפא מ"ה לומר כן דלא דרך עלה טובה קאמר קבה אפי' במומחה יש עלה אלא ודאי דדינא קאמר וא"כ מוכח שפיר (וכן כתב מהרר"י זלה"ה): (בס ובחיות) בג' אין דיניהם דין) ואפי' לא שנו נראה דיש בפקוחא בזה דבשאתנו לו זמן ב"ד ואח"כ יבואו ואחבאנו הזמן ב"ד רק מומן הבנו: (בס)כ' הרמב"ם אע"פ שיחיד מומחה לו אבאל כו רבים מגיהים תיבת לרבים דק' לבו הא בסמוך כ' בס הרמב"ם דבעלה רשות לריך נ"ב במומחה עיב הגיהו כאן מומחה לרבים דמזה אין לריך בעולת רשות ול"ב אחין לריכין להגיה דלהכי בתב הטור יחיד מומחה בסיא יתור ל' ולא אמר מומחה סתם אלא לבאר בקבו יחיד לבוראת בתעלה הבומחה ובזה ודאי אין לריך לקבל עדות רשות: (בס ומדברי מ"ה נראה באין חילוק בין יחיד וכו') נראה פשוט דלאו לענין נאמנות קאמר

באר

דמה בזה שהמחוס רבים מ"מ לא ה"ל ב"ד אלא הא דלא כתב רמ"א לשון פלונתא משום דבלבון המחבר עלמו אין הכרע כ"כ די"ל פי' סמוכים שאינם מומחים מיהו לענין דינא אפילו הם סמוכים ומומחים אין הודאתו הודא' ולא כדעת הרמ"א וכן נראי דעת הע"ש (ח) כפרן. ואם אמר לפניהם אתם

ביאור

כ"ת יז"ל מ' ור"ש בס: [כ] אע"פ. עתוס' סנה' ה' מ' ד"ה בנין כו': (ליקוט) אע"פ כו'. אבל קבלוהו אף בהדיו מותר

נתיבות משפט"כ

עליהם אולק בכ"ח וס"ל דאפ"ה לא מהני הודאה בפניו וכ' בלוח"ת ס"ק ג' בפירב המחו' רבים היינו בשלבור הקנו ביהיה לו דין ב"ד. וכ"ו עוד ביאורים בס "דנראה דכ"ע מודים דבמומחה וכל הקום בדינו דין בהודאה חביבה הודאה וכן יכולין לקבל עדות ודנין על פי הבאים ואפי' לחזור בהן רק בהודאה לפניהן לא חביבה בהודאה בב"ד ביהיה בהודאה בב"ד ביהיה בהודאה לא אמר חביבה וכן אין ב"ד אחר יכולין לדון ע"פ קבלת עדות אלו הטענות שקיבלו דין עדים עליהם ולא דין ב"ד והוי כבר מפי עד רק בלבן בעצמן יכולין

משה"א

הוא תמוה דהא הודאת והלואות פירש"י בסנהדרין עידי הודאה והלוואה ואם אין יכול לקבל עדות האיך אפשר לו לדון הא ההגדה בפניו לא השיבה הגדה ויכולין לחזור ולהניד וגם האיך אפשר לו לדון שום דין ולו' חייב אתה ליתן דהא אפשר לו להחליף הטענות וההודאות. וגם אין הסברא נותן כן שיהיה תקנת הכמים שידון ביחידי והבע"ד יהיה יכול להחליף טענותיו עשרת מונים ומתוך דבריו ילמוד לשקר? משיראה שיוצא חייב יחליף טענותיו עד שיצא זכאי. ודוחק לומר דבאמת אסור לו לדון יחידי עד שיקבל הטענות והעדות בשלשה ואח"כ דן יחידי דכל כה"ג ה"ל לפרשי ואנן סתמא תנינן בברייתא. ועוד איך אפשר שיהיה יכול לחזור מהודאה הא אין לך הודאה גמורה גדולה מזו שמודה לפני שיכול לחייבו מתוך טענותיו. וגם בקיבלו עליהו קשה דמה בכך שהב"ד קיבלו עליהם הדיינים. מ"מ העדים לא קיבלו עליהם הדיינים בפי' ויכולין ממילא לחזור ולהניד וכן הא דאמר שמואל שנים שדנו דיניהם דין דוחק לו' דמיירי שקיבלו הטענות והעדות בשלשה. לכן נראה ברור דכ"מ שמותר לו לדון יכול לקבל עדות והטענות

קצות

איסור והיתר אם הוא אים מכם שבקי בדינין אלא בהודא' אמור דבזה צריך ב"ד וכל כמה דלא הוי ב"ד לאו הודא' אפי' הוא מכם בדינין דהודא' אינו ענין לחכמ' אלא בזה צריך ב"ד וב"ד של תור' צריך ג' ומומחין ולכן עירוב פרשיות בתיב וקאי ג' ומומחין גם על הלוא' אלא דבני הלוא' בעינן כי הוא זה וא"כ מש"ה נמי צריך ג' ומומחין דהודא' בעי ב"ד ג' ומומחין וקאי נמי על פקדון וכיון דבפקדון לא בעינן כי הוא זה א"כ מוכח דגוף הדין צריך בגזילות וחבלות ג' וא"כ הך דינא דהרמב"ם דהודא' בפני יחיד מומח' ל"מ יש לו קאי ג' ומומחין על הלוא' נמי וע"כ צ"ל דנ' ומומחין דבתיב בגדר מספוט עמיתך וכיון דבתיב בגדר הלוא' היינו מקום דגוף הדין בגזילות וחבלות ומומחין אסור לו לדון יחידי והביא ראיות ובתשובת שארית יוסף סי' י"ז חלק בין הלוא' לבמומרין ורב אחא בריה דרב איקא דאמר מדאורי' בחד סני יליף לה מקרא דבתיב בגדר מספוט עמיתך אבל מספרא אין לנו לחלק וכבר הרגיש בזה הר"ן ומוד קשה קושית תו' שם אפי' לא"ד אין עירוב פרשיות נילף מאבשפט אחתי' דבשוטה ליה לב"ם דמסבר אית לן לחלק בין הודא' לגוף הדין וכדאמרו בש"ס נבי אודיתא דלמא טבו בדשמואל ופי' תוס' דאפי' שמואל דס"ל שנים שדנו דיניהן דין מוד' בהודא' דבעינן ג' וא"כ הכי פריך מאי קשנר אי קשנר עירוב פרשיות בתיב כאן א"כ ודאי מוכח דגוף הדין בעי ג' דהא כיון דעירוב פרשיות בתיב א"כ לא קאי כי הוא זה אלא בהלוא' ובשומרין לא בעי מודה במקלת ואפ"ה בתיב שלשה נבי שומרין וא"כ מוכח דגוף הדין בעי ג' בגזילות א"כ ה"ה בהלוא' דמה"מ לחלק ועוד דהא מספר א' בתיב א"כ קשה ליבבי נמי מומחין ואי קשנר אין עירוב פרשיות א"כ הוא זה קאי על פקדון וא"כ אינו מוכח דגוף הדין צריך ג' ומומחין וגימה דגם גזילות בחד סני וכתו באיסור והיתר והא דבתיב ג' ומומחין היינו מקום כי הוא זה דלא סגיבלא ג' ומקשפ א' כ"ס למילף דמא עניין משפט להודא' לזה מסני לעולם קשנר עירוב פרשיות וא"כ מוכח דגוף הדין צריך ג' ומומחין דהא בשומרין לא בעי כי ה"ז וכיון דאבבאן דגוף הדין בעי בלבד ומומחין ממילא אין לחלק בין דין לדין דהא בתיב מקום א' יהי' לבם אלא הא דסני בהדיוטות מקום דר"ח בלא תנבל דלפ בפני לוין ור"ח בריה דר"א סבר דאע"ג דמשבחת אין לחלק בין דין לדין ומיד דהא בתיב מקום א' מ"מ בפירוש ריבם' חור' דסני בחד מקום דבתיב בגדר מבפוט עמיתך והא דבתיב עירוב פרשיות על הלוא' היינו מקום הודא' דבתיב כי הוא זה. ולפ"ז ל"ל לרמב"ם ולר"י דס"ל ד' שומרים צריך הודא' וס"ל אין עירוב פרשיות ע"כ ס"ל דאין לחלק בכל בין הודא' לגוף הדין דאל"כ בלבי אפ"ל אפי' נבי גזילות לגוף הדין דלמא הא דאריכין בלבי שומרין מקום הודא' וניחא בזה לתרץ קושית תוס' רפ"ק דבוכי קאמר ר"א ד"ל בנים בדבר אין דיניהם דין דהא אבכמן רמב"ם ור"י דס"ל אין עירוב פרשיות בתיב יע"ש וק"ל ובזה יתיישב היטב לי הרמב"ם בפ"ה מהל' סנהדרין ז"ל. לפיכך דנין בהודאות והלוא' וכיולא בהן בפ"ל אע"פ שאין ב"ד של ח"ל אלהים שליחות בל ב"ד בל ח"י עושין עכ"ל. ובכר הקשו בזה הרמ"ך וכל הראשונים והאחרונים דהא

דין ומיד אח"כ כתב דיחיד מומחה יכול לדון בע"כ) משא"כ בל' הרמב"ם עלמו שמביא הטור מבואר להדיא אפי' מומחה ע"ש לכך כתב הטור בלשון פלונתא וכן דרכו של הר"ב בהרבה מקומות וזה ברור ולענין דינא מ"ש הטור שמדברי הרא"ש ירא שאין חילוק בין יחיד מומחה לנ' הדיוטות לכל דבר לפע"ד ליתא דלא הסוה הרא"ש יחיד מומחה לנ' הדיוטות רק לענין דין ולא לענין הודאה ונראה עיקר כהרמב"ם והמחבר וכ"כ בעה"ת שער מ"ב חלק א' בשם תשובה לקמאי ומביאו הטור לקמן סי' פ"א סכ"ז וכן נראה דעת הע"ש שהשמיט כאן מה שהביא הר"ב ואינן מומחים כו' וכ"כ הבעל עיטור באות הודאה דק"ה ע"א וז"ל וה"מ בפני נ' אבל בפני יחיד מומחה אין הודאתו הודאה עכ"ל והכי משמע נמי בפ"ב דכתובות (דף כ"ב ע"א) ובפ' זה בורר (דף ל' ע"א) נבי קיום ואודיתא נבי ואמר לגא רבנא אסי לפי נרסת הרי"ף והרמב"ם וסייעתו שם וכן כתב רבינו ירוחם נתיב א' ס"ז נבי הודאה ע"ש דאף על גב דרב אסי מומחה הוי לא מהני רק בנ' סעיף ד' ס"ק ח' וכ"כ מהרש"ל להדיא פ' הנוזל בתרא סי' י"א דדוקא לענין דין והתרת נדרים וכה"נ אבל לענין קיום ואודיתא בכ"מ שלריך ב"ד אין חילוק אפי' ראש גולה ויחיד בדורו וע"ש: (ט) לא הוחזק כפרן כת' הסמ"ע דהיינו כל זמן שלא אמר בפניהם אתם עדי כו' ולי נראה דמיירי אע"פ שאמר לפניהם אתם עדי אלא דקמ"ל דאין להם דין ב"ד רק דין עדים לענין דלא הוחזק כפרן להבא לומר אח"כ פרעתיך כדלקמן סי' ע"ט סעי' ט' ע"ש וזה ברור: (י) אע"פ כו' מלות חכמים כו' עיין בתבו' מהרש"ל סי' ל"ה בספק דאפי' בקבלוהו והוא מומחה אסור לו לדון יחידי והביא ראיות ובתשובת שארית יוסף סי' י"ז חלק עליו ודחה ראיותיו וכ"פ הב"ח ובאמת הך עובדא דירושלמי דמייתי במרדכי האחרון ובבעל העיטור דף כ"א ע"ב הוי תיובתיה דמהרש"ל דאיתא התם להדיא דר' אבהו היה דן יחידי והא תנן אל תהי דן יחידי והביב להם כיון שבאים מעצמן לדון לפני הרי כאלו קבלוני כו' ע' שם וכן מבואר יותר בירושלמי עצמו ריש פ"ק דסנהדרין ע"ש מיהו לענין דינא האידנא בזה"ז דליכא מומחה לגוף הדין בעי בלבד ומומחין ממילא אין לחלק בין דין לדין דהא בתיב מקום א' יהי' לבם אלא הא דסני בהדיוטות מקום דר"ח בלא תנבל דלפ בפני לוין ור"ח בריה דר"א סבר דאע"ג דמשבחת אין לחלק בין דין לדין ומיד דהא בתיב מקום א' מ"מ בפירוש ריבם' חור' דסני בחד מקום דבתיב בגדר מבפוט עמיתך והא דבתיב עירוב פרשיות על הלוא' היינו מקום הודא' דבתיב כי הוא זה. ולפ"ז ל"ל לרמב"ם ולר"י דס"ל ד' שומרים צריך הודא' וס"ל אין עירוב פרשיות ע"כ ס"ל דאין לחלק בכל בין הודא' לגוף הדין דאל"כ בלבי אפ"ל אפי' נבי גזילות לגוף הדין דלמא הא דאריכין בלבי שומרין מקום הודא' וניחא בזה לתרץ קושית תוס' רפ"ק דבוכי קאמר ר"א ד"ל בנים בדבר אין דיניהם דין דהא אבכמן רמב"ם ור"י דס"ל אין עירוב פרשיות בתיב יע"ש וק"ל ובזה יתיישב היטב לי הרמב"ם בפ"ה מהל' סנהדרין ז"ל. לפיכך דנין בהודאות והלוא' וכיולא בהן בפ"ל אע"פ שאין ב"ד של ח"ל אלהים שליחות בל ב"ד בל ח"י עושין עכ"ל. ובכר הקשו בזה הרמ"ך וכל הראשונים והאחרונים דהא

זהב

בהא דמקרי ב"ד חלוקאלא דלא הוי דינא לגמרי והא דאמרו בגמ' דלרב אחא איתא להמואל פירושו דיוכל לבטל בהמואל ולא הביא לאפוקי מדרבא דודאי לא ס"ל בהמואל אלא פשוט דאין מדברי רב אחא הכרח לזה ועי"פ דברי רב אחא פליגי הרמ"ם והרא"ש דהרמ"ם מפרש מ"ש בגמ' אי"ל דלית בהו חד דגמיר מלי' פשוט דאין מדברי רב אחא הכרח לזה ועי"פ דברי הרא"ש דבהו חד דגמיר הוה בשר אלא דבשם אמר בגמ' אי"ל דלית בהו חד דגמיר אין פירושו דאי אין ב

לאחר עמו ועפ"ר: יא ומוטב שיחתוך הדין בי"ח וכו' דכסהן מרובין מדקדקין בולס וילא הדין לאמיתו יותר ומ"ם בעסרה ל"ד דהוא ב"ד סקול ועפ"ר סס כתבתי למה נקט סיעור עסרה וי"ח: יב וצריך שיהיו כל היושבי' בב"ד ת"ח ורחויס ר"ל כל העסרה הנ"ל סיושבים בב"ד אבל לא קאי אתלמיד היושב לפני רבו וכמסמעות ב"י דסס א"ל שיהא ת"ח אלא שלא יהא בור: יג עד שידע עם מי יושב בתשו' מהרי"ו סי' קמ"ז °כתב למהר"ם ז"ל ואם תשמע לעצתי לא תשב אצל הקהל בסוס דין דידעת שפסקי הבעלי בתים ופסקי הלומדים הם שני הפכים ואמרו בפרק זה בורר דקהיו נקיי הדעת שבירושלים עושים לא היו יושבים בדין אלא אם כן היו יודעין מי יושב עמהם כו' ע"ש. יד מי שאינו מומחה כו' פי' שאינו לא נמיר ולא סביר כי הנמיר ולא סביר נקרא מומחה שהם בלשון הרמב"ם ומהני לי' נט"ר והנמיר וסביר נקרא מומחה' לרבים בלי הרמב"ם כל זה הוכחתי בפרישה ע"ש: טו שאינו דינו דין. והרמב"ם והטור סיימו בזה ז"ל ואם טעה ונשא ונתן ביד חייב לשלם כו' עפר"וד: טז ודן בפני ב"ד בטור כתב בפני ב"ד אחר אבל ברמב"ם לא כתב תיבת אחר ונם א"ל לו דהני שדנו נאו ב"ד מיקרי ומשום הכי כתב שיכולין לחזור ולדון לפני ב"ד וק"ל וכך כ' המחבר לקמן סוף סי' כ"ה ע"ש: יז להוסיב דיינים מי שירלה מיהו צריך שיהא נמיר וסביר וכמ"ש לפני זה:

ד אע"פ שב"ד של שלשה ב"ד שלם הוא · כל זמן שהם רבים הרי זה משובח יא ומוטב שיחתוך הדין בי"א מבעשרה יב ב וצריך שיהיו כל היושבים בב"ד ת"ח [י][כא]וראוים ואסור ג לאדם חכם שישב ברבין יג (ח) ו] עד שידע עם מי [יא] יושב שמא ישב עם אנשים שאינם הגונים [כב] ונמצא בכלל קשר בוגדים לא בכלל ב"ד (יא) יד (ט) מ [כג] מי שאינו מומחה ולא קבלוהו עליו בעלי דינים [כד] אע"פ שנטל רשות מראש הגולה [יב] טו אין דינו דין [כה]אפי' לא טעה ז] וכל א' מבעלי דינים אם רצה חוזר טז ודן בפני ב"ד: הגה [כו] רשות שנותן המנך עכו"ם בזמן הזה א נו בכוס (יב) ומיהו אם (י) קבלוהו הקהל ע"פ כתב המנך (יג) יכול לדון (טור) [כז] וי"ל (יד) דאם נמיר וסביר (טו) (יא) ד) [יג] מהני ליה רשות המנך (ריב"ם סי' רע"ל)[כח] מו הסר הממונה בעירו דזהו בכלל דינא דמלכותא יז להוסיב דיינים וכופטים מי [יד] שירלה [כט] ומ"מ מי שעושה זה בלא רשות הקהל (יב) ח] מנעור הגבור ונתיר ליתן את הדין (תשובת רשב"ל סי' תרכ"ז):

ד כיצד אדם עושה דין לעצמו. ובו סעיף אחד:

א א יכול אדם לעשות דין לעצמו א [ל] אם רואה שלו ביד אחר שגזלו יכול לקחתו מידו ואם האחר עומד כנגדו יכול לבלוהו מרלונס בלא כתב המלך כ"כ הב"ח ועמ"ש לקמן סימן כ"ה ס"ק ל"ג: (יג) יכול לדון אבל אינו פטור מתשלומין אם טעה מיהו אי אינו מומחה וסביר וסביר מהני קבלתם ע"פ המלך לפטרו מתשלומין לדעת הטור ודנא כנראה מדברי הרמב"ם דכתב המלך לפטרו אם טעה מיהו אי אינו מומחה בזה"ז מ"מ אם אינו נמיר ולא סביר כו' ונם הרמב"ם מודה לזה ע"ש ודוק: (יד) דאם נמיר ואע"נ דכתב הר"ב לעיל ס"ב דלכתחלה אין מומחה בזה"ז מ"מ אם אינו נמיר וסביר מהני ליה רשות המלך אף בזמן הזה לענין מיכול דון ומכל מקום נראה דלענין מידון ביאידי לא מהני: (ט) מהני ליה רשות המלך אף לפטרו אם טעה כמו רשותא דרים גלותא דלקמן סי' כ"ה סעיף ב' וכ"כ הריב"ם והב"ח כתב דמדברי הטור משמע דאף לגמיר וסביר לא מהני רשותא ודלא כהריב"ם גם דלא כנמצא בכתבי מהרש"ל דלמותמה לרבים מהני רשות המלך לפטרו אם טעה דליתא אלא נראה ברור דאינו פטור וכ"כ הרמב"ם בפי' המשניות (פ' זה בורר) וז"ל אם מינה אותם מלך וכו' אם היו מומחים דיניהם דין ומקובל כיון שלא טעו וכו' אלמא דבטעו משלמים אע"פ שהם מומחים אם הדברים מוכרחים דהטור לא מיירי מנמיר וסביר לענין תשלומין וכן הרמב"ם שם לא מיירי כלל מתשלומין אלא כוונתו לומר אם טעו בדין חוזר וכן משמע שם להדיא לענין שם. ואפילו שהטור לא סבירא ליה כן אבל אם הריב"ם נכונה בזה כיון דרשותא דרים גלותא שהועמד מן המלך מהני בזה כ"ם מלך או שר עצמו דדינא דמלכותא דינא שמחוקי המלך והברים להעמיד שופטים ודייניים בארץ וא"כ לא נרע מהר"נ דאתי מחמתיה ודוק ועיין בתשובת הר"ב סי' קכ"נ: אם

ליכא מומחה ולית דאכיס האידנא בדין וכדאיתא בירושלמי והביאו הסמ"ג סי' ק"ז והטור לקמן סי' י"ב דהאידנא לית דאכיס בדין לדון דין תורה א"כ כי קבלוהו בסתם מסתמא קבלוהו בין לדין בין לעצות ודמי למ"ש הנ"י רפ"ק דסנהדרין בשם י"א שאם קבלו עליהם יושבי קרנות שדינן דין ואפי' טעו אינן חייבין לשלם דהא לא מצו למימר דאדעתא דלדיינו דין תורה קבלום דהא מידע ידעי שאינן יודעים דין תורה. אבל נ"ע בזה שהרי כל הפוסקים לא הביאו את הירושלמי דהאידנא לית דאכיס לדון דין תורה ונראה דגם הסמ"ג והטור דהביאו אינו אלא לענין שיש לעשות כל מה דאפשר לעשות פשרה וכן משמע להדיא ממה שהביאו נבי עשיית פשרה וכתבו לריכים הדייניס להתרחק בכל היכולת שלא יקבלו עליהם לדון דין תורה דגרסי' בירושלמי כו' משמע להדיא דלכתחלה דוקא הוא דצריכים להתרחק בזה אבל ודאי דגם דהאידנא יודעים לדון דין תורה בכמה דיניס המפורסים בש"ס ופוסקים א"כ ודאי כשבאים מתחלי לדון לפניו וקבלוהו מסתמא קבלוהו אדעתא דלידון דין תורה וכמ"ש הפוסקים והרא"ש וטור לקמן סי' כ"ה ועל כן יש ליזהר שלא לדון בי"ח אם לא שהסנתי עליו לקמן סי' כ"ה סעי' נ' ס"ק כ"ב וסעיף ד' ס"ק ל"ט באריכות וע"ש: (יב) ומיהו אם קבלוהו הקהל ע"פ כתב המלך דסד"א כיון שלא מרלונס קבלוהו א"י לדון קמ"ל וכ"ש אם

(ט) מהני ליה רשות המלך אף לפוטרו אם טעה כמו רשותא דרים גלותא דלקמן סי' כ"ה סעיף ב' וכ"כ הריב"ם והב"ח כתב דמדברי הטור משמע דאף לגמיר וסביר לא מהני רשותא ודלא כהריב"ם גם דלא כנמצא בכתבי מהרש"ל דלמותמה לרבים מהני רשות המלך לפטרו אם טעה דליתא אלא נראה ברור דאינו פטור וכ"כ הרמב"ם בפי' המשניות (פ' זה בורר) וז"ל אם מינה אותם מלך וכו' אם היו מומחים דיניהם דין ומקובל כיון שלא טעו וכו' אלמא דבטעו משלמים אע"פ שהם מומחים דהטור לא מיירי מנמיר וסביר לענין תשלומין וכן הרמב"ם שם לא מיירי כלל מתשלומין אלא כוונתו לומר אם טעו בדין חוזר וכן משמע שם להדיא לענין תשלומין והשתא נמירי וקל. וכמ"ש במשו"ל כ' הרמ"ה פסק כרבא דמדאוריתא בני ג' סמוכים ומדרבנן בני ג' דנמירי אלא דק' דה"ל דהא איכא בין רב אחא לרבא ע"ש:

באר

אמכם דין תורי או שהוא דין פשוט ומומח' ורגיל הוא בכך. ס"ך: (י) ורחוויס. היינו כל אותן היושבים במורת דייניס אבל תלמיד היושב לפני רבו א"ל אינא ת"ח אלא שאם יהא בור. סמ"ע: (יא) יושב. וכן אמרו סז"ל כפ' ז"ב כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין לא היו יושבים בדין אלא"כ היו יודעין מי אם לא שאומר בפירוש שאינו יכול לדון לכם דין תורה או שהדין דין פשוט לאחוד: (ח) עד שידע עם מי יושב. מוהרי"ו כתב למהר"ם בדרך עלה שלא יבא בלירוף שקבל כי פסקי בעלי בתים ופסקי ד"ה הם שני הפכים סמ"ע: (ט) מי שאינו מומחה. פי' שאינו לא נמיר ולא סביר: (י) קבלוהו הקהל. פי' דלא היתה דין המנך בקבלה זו ואולי והיה בהכרח לקיים כי המלך ומכ"ש

משנה"ל

בעצמן יכולין לדון במקום שדינו דין כגון בבומחה או שנים אליבא דשמואל ויכולין לכוף על קיום פסיד של אלו כשמגידין בפה שכך נגמר הדין מפיהם ואין מדקדקים אחריהם אבל מתוך כתבם אין דנין שדין עדים עלייהו רק שדינן דין ובפ' ד"ב שכ' ג' מומחין בקבלת עדות היינו לשלח קבלת עדותו לביד או באינם מומחין לרבים וגם מה שמסיק הרמב"ם דלא הוחזק כשרן היינו שנאמן לשעון פרעתי אח"כ כיון שלא הוחזק כשרן בב"ד דאין דין ב"ד עליהו אבל לשעון פרעתי קודם אף בשדן בשני יחיד מומחה א"י לחזור

חידושי

סי' ד' (ה) בהגה"ה וי"ל דלא עביר דינא לגפשי' רק בחפץ המבורר כו' עיין בסמ"ע שכתב להכותו דאל"כ קשה מברייתא דפרק המקבל ובט"ז מפרש דהתם מיירי בדשות כ"ד. אך אכתי היקבי המתובות ד' פ"ב ר"פ ורה"ה כרו' דר"י דתפסי אין עבדו דינא לגפשייהו אלא בדשות כ"ד ודאי אין הכ"ד מוכרים רשות להפסיד לאחרים וכן מבואר קצת הגיראסת הרי"ף מפרק

כסף

סימן ד סעי' א' (יכול לקחתו) הה אמרו חז"ל בהר גבוה וטעמא עביר. פירש"י ז"ל שם בפ"ק בברכות שם בזה איסור. ונראה שם בזה חילוקים הרבה. כי בעין הקיימא לן עביד דינא לגפשיה כפי הפרעים שבזה בס"ע סי' ד' בחו"מ כן הוא ג"כ בהם הוא מוטל דרך גניבה. ולא שייך בזה הטוש לא תגזול של מנה לאיקבו לא לשלם בפל והו"ל. כי שם על כל פנים בעה נעילהו הוא מוטל אם הם בתין בן בזה בטילא בדרך עביד דינא לגפשיה שהי' מוחר לו גם לחטוף בבעין בזילה. ומ"מ אינו גזל אלא בעושה להניל את אלו. וכן הוא בזה שמוטל אלי ידיעת בעל דינו וממילא לא חל בזה שם גניבה לו גזילה בלל. ומ"מ שייך בתי' בהר גבוה כו' אלא אלא הי' לו ידיעה ותאיות עד פי דאי' בעינינו שהאדם בטל אלו. ועל פי אומדנא אין לדון בלל כו' אם ב"ד הגדול בדורו ובמ"ש [סי' ע"ו] ומכל שכן לגבי אל עלמו אשר אין אדם רואה חובה לבמו. ואים קל אחרה הטעה קרוב בזה בדרכי אומדנות ויפול אי' המבטל עלום גם אלא שהי' לו לבחור בחרים לאחן. אך אין זה עשבה בל כך. כיון הקיימא לן על המזיק להרחיק את עלמו. ולא שהוא יודע שיוכל להניל את אלו אלא יהן לו ביבשא ואין בזה גרם מבטל עון על ידו. כי אם לא יהי' אדים אלו. ידוע על פי אומדנא שיוכל לחזה לו אחזה מקום שיהי' בו אדים. והעיקר אלא בחיו אם עלמו להקל בבזה אם לא אומדנא ולע"ע: וגם בשבעל האומדנא לאבד אחרו הוא מוחזק. לא שייך בזה לומר אפק מהוא קולא לגבבע. והמוליא מחבירו עליו הראי'. וגם בשהחלת שותפותן הי' על פי אומם רבים בפשוט. כמו שהוא עכשיו בע"י החזקות אינה חזקה מבטר מיוליוס מפחד בעילה לגבה על בל זה אין ע"ז בוש קולא. כי חזקה הבטרות של בל אחד ואחד העם בני ישראל. הוא מבריע נגד בל אומדנא ואין בזה בוש אפק בלל. ובמי שיש עליו אבד אפורסם שידוע בשהוא אבד פשיעת שאין בבון להשתתף עמו. ובקל להשתיע את עלמו אבטר בזה ולהמליא לו שותף אלא נהבר. ובדיעבד נראה בגם בחבוד שייך בהר גבוה כו' ובכ"ל ואסור. כי אפק דאורייתא לאומדנא. ומ"ש בתק"ל בזה שהעשם אמחבירו עליו הראי' הוא מלד אבבסם שיש אפק גזל על הבהבע בן יש אפק גזל על התובע. ואי אבבר לב"ד לחזקה לבוליא המבון אבמחוזקה בי אולי איסורא יעבדו בזה. ולזה קיימא לן דאינו יודע אם אתחייבתי אבבי לגלות ידי אחיו. בי גם שבית דין הבבון עדיפותא דבדי אל זה בגד עדיפותא דחזקה דאמונא אל זה. ובספק אקול אב ואל העשה אדיף בי בבל לד יש אבם איסור ובכ"ל אם אין בן לגבי דידי' גופי'. בין איבול ליהן בהבה בם אינו

ביאור הגר"א

אבי דן יחידי אמר לון בין דאתמון אמר לי יחיד דיין לגרמי ואתון לגבי בתי אקיבל ו עליהן ואתי בן בדא"ל אלא קיבלו עליהן אבל בו' קיבלו עליהן דן אפי' יחידי (ע"כ): (בא) ורחויס. בבוחות אם: [בב] ומלא. סנה' כ"ו א': [בג] מי שאינו. סם ו' א': (ליקוט) מי שאינו בו'. עבה"ג ובמ"ש בספ"ד דהוי בתקרים בו' ובוד כ' בפ"ג דמי שהעתיד דיין שאינו הגון בחלו מעשיר מלבה בו' ורחוים בהבוב הבי פסוקים ולא תקיים בו' לא הזבח בו' לא בבבר בבבר בבבר

ד (א) אם לא יכול להגיל בע"ח וכ"כ הרא"ש וכן הוא בס"ם ב"ק דף כ"ח ע"ח: (ב) אם ימתין עד שיעמידנו בדין כו' ע' בעור סב' ואם בעל דינו מתרעם עליו כו' ופירושו כפשוטו שהבעל דין אומר אני עומד בדין יחזיר לי את שלי ואני אגיית לו בפניכם דין מיד ואשלקנו בדברי אחרי חו כ"מ לדברי אחרי קמ"ל דאין סותרי' דינו ובב"ח פי' בע"ח ונפע"ד כדפי' ודו"ק: (ג) והוא שיכול לברר כו' ובלא עדי' יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו אטענתו כ"כ הסמ"ע ס"ק ב' וכן הוא בתשו' הרא"ש כלל ס"ד סי' ח': (ד) מעשה שיתבאר לקמן כו' ע' בתשו' מנחם עזרי' סי' ל"ח: (ה) ומיהו אם עבר ועשה ע"י עכו"ם כו' ע' בים"ם פ"ג סי' ו': (ו) אם אי' יכול להגיל בע"ח (הנ"ה ואם אי' יכול להגיל והלך לפני ערכאות של עכו"ם ולקח את שלו והעליל עליו צריך לשלם היזקו כדין מסור מהרש"ל פ"ג סי' ו'): ע' בתשו' רשד"ש סי' קמ"ה: (ז) כגון שמכהו כו' ועושה עצמו כדיין ע"ם במהרי"ק: (ח) אבל תפיסה בעלמא שתפסו שתפסו למשכון כו' ע'

ב והוא שיכול לברר שאינו הוא פי' דאם אינו יכול לברר שהוא שלו ל"מ דאסור להכותו ולהוציאו מידו אלא אפי' בלא הכאה נמי אינו רשאי להוציאו מידו וכן תוכח מלשון הטור וכמ"ש בפרישה מיהו זה דוקא כשבא לסוגיא בעדים דבלא עדים יכול לתפסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ב) לקמן. שם מבואר דיכול למשכן לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ג) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ד) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ה) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ו) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ז) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ח) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ט) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (י) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (יא) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (יב) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (יג) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (יד) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (טו) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (טז) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (יז) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (יח) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (יט) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (כ) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (כא) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (כב) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (כג) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (כד) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (כה) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (כו) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (כז) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (כח) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (כט) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ל) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (לא) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (לב) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (לג) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (לד) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (לה) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (לו) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (לז) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (לח) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (לט) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (מ) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (מא) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (מב) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (מג) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (מד) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (מה) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (מו) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (מז) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (מח) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (מט) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (נ) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (נא) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (נב) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (נג) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (נד) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (נה) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (נו) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (נז) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (נח) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (נט) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ס) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (סא) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (סב) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (סג) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (סד) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (סה) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (סו) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (סז) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (סח) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (סט) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (ע) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (עא) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (עב) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (עג) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (עד) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (עה) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (עו) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (עז) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (עח) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (עט) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (פ) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (פא) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (פב) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (פג) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (פד) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (פה) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (פו) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (פז) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (פח) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (פט) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (צ) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (צא) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (צב) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (צג) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נראה להגיה מותר לתפסו ור"ל אפי' בהכאה ואשמא אפי' בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיסי' נאמן לפני ב"ד במינו על טענתו. סמ"ע: (צד) לקמן. שם מבואר דיכול לברר ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' ערך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א ל

זריז ונסכר ומ"ה סיים וכתב ויורד עמו אח"כ לדין ור"ל אם יודה הרי טוב ויהי' המסכון בידו עד שישלם לו ואם יכפור יחזירנו לו וק"ל : ה והוא מבני העיר נראה דכ"כ משום דמהרי"ק שורש א' כ' דאין רבים נקראים מוחזקי' נגד היחיד רק כשהיחיד הוא מבני עירן (ובני עירן ל"ד אלא תחת מושל א' ש:תנין לו משם ע"ש) ועי' ד"מ שהביאו אבל מסיק וכ' שם ע"ז ל"ל ובשורש ב' כתב בהיפך זה דאפ' ' נגד יחיד שאינו מבני עירן נקראי' מוחזקי' ע"ש . (דיש לדחוק ולייסב דלא תיקשי דבריו אהדדי) ונראה דמשום הכי לא כ' מור"ם בהגהות ס"ע כאן דאם אינו מבני עירן דלא מחשב מוחזקי' נגדו משום דמשתפק בזה : ו נקראי' מוחזקי' פירוש ואמרי' להיחיד ברר ראיותיך כי המוציא מחבירו עליו הראיה ואם אין לו ראיי' שבעו קלת מהן ופטורי' מטענתו ואם ירצו נותנין השבועה להיחיד והבריר בידם כדין המוחזק וגם לענין זה דיכולין לומר קיים לנו כשהיא מ"ד במקו' שים פלוגתא כ"כ בת"ה ע"ש עוד * שכלל כל דיני מס ועניני יחיד ורבי' יחד וגם עדיפא בחייהו דהקהל דלריך היחיד לפרוע להם המס מיד או ליתן להם משכון ואם יברר היחיד ראיותיו יחזרו לו מעותיו או המשכון ומ"ש מור"ם ולריך ליתן להם משכון ר"ל וגם לריך ליתן להם משכון וכך כתב בהדיא במרדכי שם שני הדיני' יחד ובד"מ הביאו ועוד כתב דכל שפק וטענה שאינה ברורה לפטור מהמס אשוב המלך כמוחזק עד שיברר שהוא פטור ומה שמסיק מורי רמ"א דוקא בענין מסים עצמו כיון שהמס הם גובין לתנו למלך הרי הן כיד המלך ולריך היחיד לברר זכותו לפני המלך אבל בשאר דברי' אינן נקראי' מוחזקי' לענין זה שתהי' ידם על העליונה כל"ל אבל בתיבת המשכון הם שוים וזה שכתב ומ"מ כו' : ז ומכל מקום לריך היחיד ליתן להקהל משכון הטעם כדי שיהא הוא התובע לדין שאם לא יתן משכון אזי יבא הדין לידי המסכה דמי מהקהל ירד עמו לדין כדאמרינן קדירא דבי שותפי לא חמימא ולא קדירא וק"ל : ח ומותר לכוף בעניני מסים כו' כך כתב הטור ג"כ לקמן סי' ל"ז ע"ש : חסור

*)הגה"ה וכתב ע"ש בד"מ בשם מהר"מ מירזבורג דאין מוחזקים לענין מס אלא קודם שנתפשרו עם המלך אבל אם כבר נתפשרו לא ומסיק בשם המרדכי וכתב ז"ל ומ"מ מחוייבים נעשות לו דין דאמנו משום דרבים ניהו יגזלו היחיד כו' וע"ש שעירבב הדברים)

ביאור

ככנס לביתו של ערב לשכר כתף כו' וכבר כתב וז"ל דלא אמרי' כו' אבל אם כבר מתחייב כו' ודוחק לומר דשם מיירי לרלונו ול"ל הא דברכות מפני שלא היה יורד לדין עמו וז"ש ויורד עמו כו' (ע"כ): [עז] וכ"ז כו' אבל יחיד . מ"ק י"ז ורבים דין ה"ח לשם וכמש"ל קידושין כו' ומי שעיר לשם שכולם וגוביים *: (ליקוט) וכ"ז כו'. כמ"ש בפ"ב דמ"ק בלורבא מרבנן כו' במילתא כו' ר"ל אף שה"י לברר כי ח"ח לו לברר שהוא ערוד בגירשתו וה"ה לבני העיר כמש"ו כי אינן כו' (ע"כ): (ליקוט) אבל יחיד

באר

אפילו בעדים דהא אינו ודאי שהמחבע יכפור החוב ומאלא זה התופס זריז ונסכר עכ"ל : [ה] העיר. זל"ד בני עיר אלא תחת מושל א' שנותנין לו מס ע"ש במהרי"ק אבל בשורש ב' כתב להיפך דאפילו נגד יחיד שאינו מבני עירן נקראים מוחזקים ונראי' דמש"ה לא כתב מור"ם בהג"ה דאם אינו מבני עירן דלא מיקשבו מוחזקים נגדו משום דמשתפק בזה כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך כתב דבמהרי"ק משמע דדוקא לענין

פתחי

מרבנן עביד דינא לנפשיה במלתא דפשיקא ליה כו' ולפשר דלף בזה"ז יש דין ת"ח לענין זה כיון דבלא"ה דעת רוב האחרונים דבכל ענין יכול להפוס לכתחלה ומה מדקאמר לרבא מרבנן דהוא רק בחור חריף יש לת"ח עכ"פ בזה הזמן דין זה וכמש"ל סי' קמ"ד (יוכל לקמן סי' ע"ז ועמ"ש שם ס"ק ח') אבל"ד וע' בתוס' סוף ס"ק ט' ועמ"ל סי"ב ס"ק ב' וע' בקלוח"ח שהזכיר ב"כ דברי הש"ך בשפרו תקפו כהן אבל מה שהשיג על מהרש"ל וכתב עליו ונראה פשוט דהיינו דוקא היכא דליכא לאו אלא תבא אל ביתו אבל אם יש לעבוט עבוטו כגון בשכירות וערבות וכיולא אבל בהלואה אליכא איסור למשכון אסור לו לתפוס ואפי' בעוט אסור כו' ע"ש וכבר כתבתי בזה לעיל ס"ק ח': ו) והוא מבני העיר. ע' בתר הוצע עד אבל לענין שהקהל נקראו מוחזקים הוא אפי' אלא כנגד בני עירן כש"ך ונראה שהוא אלא מחמת שהוא בהג"ה ולא בשמ"ע ע"ש וע' בס' ר"י שפקפק על הש"ך בזה דדעת הרב לא משמע כן כו' ובמקום הביא דמשר"ם פרוביגלאל בתשו' כ"י הסכים נמי דאין כח לקהל ולראשיו עם יחיד שאינו מבני קהלה ע"ש. וע' בתשו' ח"ל סי' י"ד שכתב בענין מה דנראה לבאורה דדברי מהרי"ק ז"ל בשורש ב' סותרים את דברו שבשורש א' כבר הרב הש"ך חולק בינוסם וכתב דבשורש א' מיירי לענין עבדי דינא לנפשייהו ובשורש ב' מיירי לענין מוחזקים דזהו אפי' אלא לכנגד בני עירן כו' ואף לדברי הסוברים דפליגי דברי מהרי"ק דיוהה אדיהה כבר פסקו ז"ל לדברו שבשורש א' אפי' אלא לכנגד בני עירן אבל אם אינו לענין אלא שהיו מוחזקים לכל מידי דמסתפקא אבל לענין מילטרד ליתן להם משכון כ"ע מודו וכמ"ש בה"ה דעיקר עצמה הוא כדי שיהא תקנה לרבים כדי שיהא היחיד התובע ובהרוף אחר הדין. כמלא דלכ"ע בג"ר (בתוכא קלת לקמן סי' י"ד ס"ב) אף אותם היחידים שעקרו דירתם מכאן ולא נאחר להם אוס הבר לא מקרקעי ולא מטלטלי לא בעין ולא בשעבודא אפ"ה מחוייבים ליתן להקהל

נתיבות

משה"כ

להשכנו הא אינו ודאי שיכפור לו. וע"כ ס"ק ג' דלעולם א"י לתפוס בעדים כשא"י לברר רק בלא עדים רק החילוק הוא () דכשיכול לברר שדעת הי"א קמא דאסור למיעבד דינא לנפשיה רק בגזילה אבל לא כתוב וע"ז כא דיעה בתרייתא דבלא הכלה יכול לתפוס כ"ע היינו אפי' בכל חיב שהוא אלא מחמת הלואה רק כתוב שיבד תיכף לדין. ומקום אא"י לברר אסור לתפוס כ"א בלא עדים () אבל בעדים אסור לתפוס אפי' יהיה לו מיגו דהחזרתי כשא"י לברר ובחוב *אבל הלואה אסור לתפוס ובחוב

משה"א

לנפשיה ואסור לעשות דין לנפשיה כ"א כשיש לו טענה על גוף החפץ אבל תפיסה בעלמא דהיינו שתופס והולך לב"ד מיד לא מיקרי כלל עביד דינא לנפשיה רק תפיסה דאין זה מעשה דיין ומותר בכל ענין פי' אפי' אין לו טענה על גוף החפץ רק שנתחייב לו מכח גזילה אבל ודאי דאסור לתפוס כי אם במקום שיהיה מועיל לפני ב"ד כגון בלא עדים או שיהיה מועיל לפני ב"ד מכח טענת קים ליה כמו בעובדא דמהרי"ק אבל לתפוס בעדים שלא יהיה נאמן לפני ב"ד ודאי דאסור . ונדחלה מזו נראה דאפי' יודע שיהיה נאמן לפני ב"ד במגו דהחזרתי אסור לו לתפוס בעדים דהא יהיה מוחזק בגזלן ויעשהו חשוד כמבואר בב"ב גבי נסכא דרבי אבא והאיך יעלה על הדעת שיהיה מותר הא כיון שמוחזק בגזלן ארבעין בכתפי' ועובדא דרב הונא בברכות שהביא המרדכי ע"כ או שהיה בלא עדים או שיודע היה שלא ילך כלל האיים לב"ד או שהיה יודע שיודה לו האיים בפני ב"ד . דודאי אין לומר שרב הונא היה עושה באופן שיוחזק בגזלן וחשוד לפני ב"ד ח"ו רק שהאיסור היה במה שלקח ומורות אחרות ולא הלך לב"ד וזה הוי עביד דינא לנפשיה דעביד כמו דיינא שמבבה לנפשיה ואסור לעשות דין לנפשיה כ"א כשיש לו טענה על גוף החפץ שהוא שלו כמ"ש המהרי"ק ולפרש דברי המהרי"ק לתרץ מה שהקשו עליו המהרש"ל והתומים נראה דשם בנידון שלו היה שהקהל תפסו כלי קודש לשעון קים לי ורצה השואל לומר דשלא כדין תפסו דלא מצי למיעבד דינא לנפשיה בדבר שאינו מבורר והוכיח זה מדברי המרדכי שכ' דה"מ בחפץ המבורר וכו' ופי' השואל דהיינו שיש לו בירור וע"ז השיב דתפיסה לא מיקרי עביד דינא לנפשיה ואפי' אי מיקרי שייב דאין הפי' כלל כמ"ש המרדכי בחפץ המבורר דהיינו שיש לו בירור דא"כ קשה הראיה שהביא המרדכי מהא דלא ימשכנו אלא ע"כ דהפי' כמ"ש המרדכי בחפץ המבורר דהיינו שיש לו טענה על גוף החפץ שהוא שלו ובא למעט דאם בא לגבות דבר זה בשביל דבר אחר לא מצי עביד דינא

כסף

רק המכירה חלה עכשיו. וכזמן שהמקח בידו הוא כשנים הי' מקום ללמד ונראה שהרי זה כבירור גמור כיון שהוא כשנים על פי דין תוה"ק וכשנים עדיים הוא כראי' אל כל אדם בעיניו מתם. אך אם לא שתע מהמוכר בשעת שהתכר הי' בידו. רק אח"כ ויש מקום לחשדו שעשה מקח תקונת כף לכתוב עם אחר תחלה. רק אלא ידע אדון לחזור בו ובדומה. ומכל מקום לבו מתמין להמוכר אל"ע בזה : בהגה"ה (אבל אסור לעשות ע"י א") מה שע"ו גוים אסור למעבד דין לנפשי' היינו דרך פלילות ובלי רשות ב"ד ע"י סרבנות שבנגדו. ובלי פלילות רק ליתן תוקף לכפי דין תוה"ק ראי' גם בלי רשות ב"ד ובלי התראה. ובל שכן אם תעשה שבנגדו יבקש שיעשה ע"י שוחד אלא יתנו תוקף לכפי הראשה : ואם אחד רודף בהכאה על שבנגדו [שיין] בכך דינא לנפשי' יותר מהראוה אלו בית חברו. וכפי כל החילוקים שכ' אודות דינא לנפשי'. בהכאה ל"ש לאלק וגם ע"י פלילות יכול להגיל את עצמו ואין לריך הבראה.ולא רשות בית דין כי בקרקעות מסתמא.גם אם תעשה שייה ע"י שוחד.והנזכר גם בכך ברשות בה"ל נכון יותר הטעם : הלוראה"ת ז"ל בסי' ד' כתב אחלד עביד דינא לנפשי' יוכל לדון בעשיג גם קודם רשות ב"ד ע"ש. ולל"ע בזה כי בשו"ת מוהרמ"ח ז"ל ברמז אלי' הש"ב ז"ל סי' כ"ו [סק"ג] הסיגו בסי' פ"ו בתשובה הלרוכה . בד"ח הא בדמ"ן ע"ח וכי. יש שם משמעות הרבה לחייבו גם בדיעבד כשעשה כלי רשות ב"ד. וע"ש במ"ש אודות מקום אחון כו ב"ד. והסברא נותנת כן שגם אם הוא גבר אלים. מ"מ לגבי התראה ורשות מב"ד לא שייך אלמות ואומם כל כך. ואולי דברי הלוראה"ת ז"ל הם רק בשאומם מעבב אלישול רשות מבה"ל : גם אפ"ש הלוראה ז"ל אודות כל דאלים גבר שע"י בכרי שיתן ליד ישראל ראשי להיות אלם גבר. אלא"כ שם בסגנון בזה דל"ש משפט שיהי' בסגנון פלילות ולא שייך מש"ה לפנייסם כו' אולי מ"מ לא נקבע ההלכה הכל דאלים גבר רק ע"י עצמו וזולתו מעבי' הרי ישמרו את עצמם מלשלוח בעוולה ידיהם מה אחון כן לעשות ע"י שכירות של אחיהם שומריה את עצמם מלשלוח בעוולה ידיהם. אולי אין מזה הכרע לגבי משפט כל דאלים גבר ואולי גם ע"י בני ביתו אינו ראשי להתגבר בחלמות. ואולי אחתו בגופו בזה וכן בניו קטנים באולי יכולים לסייעו. ואולי יכול להסתייע גם ע"י כל שיודעים שהאמת אתו אין לריך לומר ע"י יודעים בכירור אך גם ע"י יודעים ע"י שטוח מהימן בעיגים

קצות

לא תפס אלא שמעבב את שלו בשב ואל תעשי מכ"ל אבל הש"ך בס' תקפו כהן בס' קט"ו וקט"ז הביא והטעל הסיכא דבירורא ליה יכול לתפוס בעניין שים לו מגו ע"ש ונראי' פשוט דהיינו דוקא הליכא אלא לא תכא אל ביתו לעבוט עבוטו כגון בשכירות וערבות וכיוצא אבל בהלואה דליכא איסור לעשות לו לתפוס דהא מינכח ניתוקי אסור וכמבואר בפ' המקבל ואפי' בשוק אסור הגם דמש' תקפו כהן סי' ק"י משמע דאפי' סיכא דאין איסור למשכנו שרי ליה למיתפס בעניין שיהי' לו מגו אך המעיין שם יראה דלא ברורא ליה אחי מלאה ואדרבה בסי' קט"ו וקט"ז כתב לדמות דאיית מוהרש"ל ומוקי לה בעניין דאין איסור למשכנו וע"ש וא"כ משמע דבהלואה אסור ליה לתפוס בכדי שיהי' לו מגו וכן נראה אמנם דכיון דקי"ל עביד אינא דינא לנפשי' אפי' במקום דליכא פשיטא ואע"ה בחוב הלוה' הקפיד מור' דלא למיעבד ליה דינא לנפשיה א"כ ה"ה אפי' במקום דאין פשיטא כגון שהלוה' כופר בחובו אסור לו לתפוס בכדי שיהי' לו מגו וראיתי רבים מתחכמים בזה לתפוס מחבירו אינה מחן בכדי שיהי' לו מגו קורם בואו לדין ולמו שפיר עבדי וקרוב לאיסור מיו אם הוא ע"י תביעה' ועי' בסי' ג' ופסק הגם דמעבד לנפשיה דינא לנפשיה דמלתא דפשיקא ליה כו' ולפשר דלף בזה"ז יש דין ת"ח לענין זה כיון דבלא"ה דעת רוב האחרונים דבכל ענין יכול להפוס לכתחלה ונם מדקאמר לרבא מרבנן דהוא רק בחור חריף יש לת"ח עכ"פ בזה הזמן דין זה וכמש"ל סי' קמ"ד (יוכל לקמן סי' ע"ז ועמ"ש שם ס"ק ח') אבל"ד וע' בתוס' שם ס"ק ט' ועמ"ל סי"ב ס"ק ב' וע' בקלוח"ח שהזכיר ב"כ דברי הש"ך בשפרו תקפו כהן אבל מה שהשיג על מהרש"ל וכתב עליו ונראה פשוט דהיינו דוקא היכא דליכא לאו אלא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו כגון בשכירות וערבות וכיוצא אבל בהלואה דליכא איסור למשכנו אסור לו לתפוס ואפי' בעוט אסור כו' ע"ש וכבר כתבתי בזה לעיל ס"ק ח': ו) והוא מבני העיר. ע' בתר הוצע עד אבל לענין שהקהל נקראו מוחזקים הוא אפי' אלא כנגד בני עירן כש"ך ונראה שהוא אלא מחמת שהוא בהג"ה ולא בשמ"ע ע"ש וע' בס' ר"י שפקפק על הש"ך בזה דדעת הרב לא משמע כן כו' ובמקום הביא דמשר"ם פרוביגלאל בתשו' כ"י הסכים נמי דאין כח לקהל ולראשיו עם יחיד שאינו מבני קהלה ע"ש. וע' בתשו' ח"ל סי' י"ד שכתב בענין מה דנראה לבאורה דדברי מהרי"ק ז"ל בשורש ב' סותרים את דברו שבשורש א' כבר הרב הש"ך חולק בינוסם וכתב דבשורש א' מיירי לענין עבדי דינא לנפשייהו ובשורש ב' מיירי לענין מוחזקים דזהו אפי' אלא לכנגד בני עירן כו' ואף לדברי הסוברים דפליגי דברי מהרי"ק דיוהה אדיהה כבר פסקו ז"ל לדברו שבשורש א' אפי' אלא לכנגד בני עירן אבל אם אינו לענין אלא שהיו מוחזקים לכל מידי דמסתפקא אבל לענין מילטרד ליתן להם משכון כ"ע מודו וכמ"ש בה"ה דעיקר עצמה הוא כדי שיהא תקנה לרבים כדי שיהא היחיד התובע והרוף אחר הדין. כמלא דלכ"ע בג"ר (בתוכא קלת לקמן סי' י"ד ס"ב) אף אותם היחידים שעקרו דירתם מכאן ולא נאחר להם אוס הבר לא מקרקעי ולא מטלטלי לא בעין ולא בשעבודא אפ"ה מחוייבים ליתן להקהל

משה"כ

להשכנו הא אינו ודאי שיכפור לו. וע"כ ס"ק ג' דלעולם א"י לתפוס בעדים כשא"י לברר רק בלא עדים רק החילוק הוא () דכשיכול לברר שדעת הי"א קמא דאסור למיעבד דינא לנפשיה רק בגזילה אבל לא כתוב וע"ז כא דיעה בתרייתא דבלא הכלה יכול לתפוס כ"ע היינו אפי' בכל חיב שהוא אלא מחמת הלואה רק בחוב שיבד תיכף לדין. ומקום אא"י לברר אסור לתפוס כ"א בלא עדים () אבל בעדים אסור לתפוס אפי' יהיה לו מיגו דהחזרתי כשא"י לברר ובחוב *אבל הלואה אסור לתפוס ובחוב

משה"א

לנפשיה ואסור לעשות דין לנפשיה כ"א כשיש לו טענה על גוף החפץ אבל תפיסה בעלמא דהיינו שתופס והולך לב"ד מיד לא מיקרי כלל עביד דינא לנפשיה רק תפיסה דאין זה מעשה דיין ומותר בכל ענין פי' אפי' אין לו טענה על גוף החפץ רק שנתחייב לו מכח גזילה אבל ודאי דאסור לתפוס כי אם במקום שיהיה מועיל לפני ב"ד כגון בלא עדים או שיהיה מועיל לפני ב"ד מכח טענת קים ליה כמו בעובדא דמהרי"ק אבל לתפוס בעדים שלא יהיה נאמן לפני ב"ד ודאי דאסור . ונדחלה מזו נראה דאפי' יודע שיהיה נאמן לפני ב"ד במגו דהחזרתי אסור לו לתפוס בעדים דהא יהיה מוחזק בגזלן ויעשהו חשוד כמבואר בב"ב גבי נסכא דרבי אבא והאיך יעלה על הדעת שיהיה מותר הא כיון שמוחזק בגזלן ארבעין בכתפי' ועובדא דרב הונא בברכות שהביא המרדכי ע"כ או שהיה בלא עדים או שיודע היה שלא ילך כלל האיים לב"ד או שהיה יודע שיודה לו האיים בפני ב"ד . דודאי אין לומר שרב הונא היה עושה באופן שיוחזק בגזלן וחשוד לפני ב"ד ח"ו רק שהאיסור היה במה שלקח ומורות אחרות ולא הלך לב"ד וזה הוי עביד דינא לנפשיה דעביד כמו דיינא שמבבה לנפשיה ואסור לעשות דין לנפשיה כ"א כשיש לו טענה על גוף החפץ שהוא שלו כמ"ש המהרי"ק ולפרש דברי המהרי"ק לתרץ מה שהקשו עליו המהרש"ל והתומים נראה דשם בנידון שלו היה שהקהל תפסו כלי קודש לשעון קים לי ורצה השואל לומר דשלא כדין תפסו דלא מצי למיעבד דינא לנפשיה בדבר שאינו מבורר והוכיח זה מדברי המרדכי שכ' דה"מ בחפץ המבורר וכו' ופי' השואל דהיינו בחפץ דתפיסה לא מיקרי עביד דינא לנפשיה ואפי' אי מיקרי שייב דאין הפי' כלל כמ"ש המרדכי בחפץ המבורר דהיינו שיש לו בירור דא"כ קשה הראיה שהביא המרדכי מהא דלא ימשכנו אלא ע"כ דהפי' כמ"ש המרדכי בחפץ המבורר דהיינו שיש לו טענה על גוף החפץ שהוא שלו ובא למעט דאם בא לגבות דבר זה בשביל דבר אחר לא מצי עביד דינא

כסף

רק המכירה חלה עכשיו. וכזמן שהמקח בידו הוא כשנים הי' מקום ללמד ונראה שהרי זה כבירור גמור כיון שהוא כשנים על פי דין תוה"ק וכשנים עדיים הוא כראי' אל כל אדם בעיניו מתם. אך אם לא שתע מהמוכר בשעת שהתכר הי' בידו. רק אח"כ ויש מקום לחשדו שעשה מקח תקונת כף לכתוב עם אחר תחלה. רק אלא ידע אדון לחזור בו ובדומה. ומכל מקום לבו מתמין להמוכר אל"ע בזה : בהגה"ה (אבל אסור לעשות ע"י א") מה שע"ו גוים אסור למעבד דין לנפשי' היינו דרך פלילות ובלי רשות ב"ד ע"י סרבנות שבנגדו. ובלי פלילות רק ליתן תוקף לכפי דין תוה"ק ראי' גם בלי רשות ב"ד ובלי התראה. ובל שכן אם תעשה שבנגדו יבקש שיעשה ע"י שוחד אלא יתנו תוקף לכפי הראשה : ואם אחד רודף בהכאה על שבנגדו [שיין] בכך דינא לנפשי' יותר מהראוה אלו בית חברו. וכפי כל החילוקים שכ' אודות דינא לנפשי'. בהכאה ל"ש לאלק וגם ע"י פלילות יכול להגיל את עצמו ואין לריך הבראה.ולא רשות בית דין כי בקרקעות מסתמא.גם אם תעשה שייה ע"י שוחד.והנזכר גם בכך ברשות בה"ל נכון יותר הטעם : הלוראה"ת ז"ל בסי' ד' כתב אחלד עביד דינא לנפשי' יוכל לדון בעשיג גם קודם רשות ב"ד ע"ש. ולל"ע בזה כי בשו"ת מוהרמ"ח ז"ל ברמז אלי' הש"ב ז"ל סי' כ"ו [סק"ג] הסיגו בסי' פ"ו בתשובה הלרוכה . בד"ח הא בדמ"ן ע"ח וכי. יש שם משמעות הרבה לחייבו גם בדיעבד כשעשה כלי רשות ב"ד. וע"ש במ"ש אודות מקום אחון כו ב"ד. והסברא נותנת כן שגם אם הוא גבר אלים. מ"מ לגבי התראה ורשות מב"ד לא שייך אלמות ואומם כל כך. ואולי דברי הלוראה"ת ז"ל הם רק בשאומם מעבב אלישול רשות מבה"ל : גם אפ"ש הלוראה ז"ל אודות כל דאלים גבר שע"י בכרי שיתן ליד ישראל ראשי להיות אלם גבר. אלא"כ שם בסגנון בזה דל"ש משפט שיהי' בסגנון פלילות ולא שייך מש"ה לפנייסם כו' אולי מ"מ לא נקבע ההלכה הכל דאלים גבר רק ע"י עצמו וזולתו מעבי' הרי ישמרו את עצמם מלשלוח בעוולה ידיהם מה אחון כן לעשות ע"י שכירות של אחיהם שומריה את עצמם מלשלוח בעוולה ידיהם. אולי אין מזה הכרע לגבי משפט כל דאלים גבר ואולי גם ע"י בני ביתו אינו ראשי להתגבר בחלמות. ואולי אחתו בגופו בזה וכן בניו קטנים באולי יכולים לסייעו. ואולי יכול להסתייע גם ע"י כל שיודעים שהאמת אתו אין לריך לומר ע"י יודעים בכירור אך גם ע"י יודעים ע"י שטוח מהימן בעיגים

קצות

לא תפס אלא שמעבב את שלו בשב ואל תעשי מכ"ל אבל הש"ך בס' תקפו כהן בס' קט"ו וקט"ז הביא והטעל הסיכא דבירורא ליה יכול לתפוס בעניין שים לו מגו ע"ש ונראי' פשוט דהיינו דוקא הליכא אלא לא תכא אל ביתו לעבוט עבוטו כגון בשכירות וערבות וכיוצא אבל בהלואה דליכא איסור למשכנו אסור לו לתפוס ואפי' בעוט אסור כו' ע"ש וכבר כתבתי בזה לעיל ס"ק ח': ו) והוא מבני העיר. ע' בתר הוצע עד אבל לענין שהקהל נקראו מוחזקים הוא אפי' אלא כנגד בני עירן כש"ך ונראה שהוא אלא מחמת שהוא בהג"ה ולא בשמ"ע ע"ש וע' בס' ר"י שפקפק על הש"ך בזה דדעת הרב לא משמע כן כו' ובמקום הביא דמשר"ם פרוביגלאל בתשו' כ"י הסכים נמי דאין כח לקהל ולראשיו עם יחיד שאינו מבני קהלה ע"ש. וע' בתשו' ח"ל סי' י"ד שכתב בענין מה דנראה לבאורה דדברי מהרי"ק ז"ל בשורש ב' סותרים את דברו שבשורש א' כבר הרב הש"ך חולק בינוסם וכתב דבשורש א' מיירי לענין עבדי דינא לנפשייהו ובשורש ב' מיירי לענין מוחזקים דזהו אפי' אלא לכנגד בני עירן כו' ואף לדברי הסוברים דפליגי דברי מהרי"ק דיוהה אדיהה כבר פסקו ז"ל לדברו שבשורש א' אפי' אלא לכנגד בני עירן אבל אם אינו לענין אלא שהיו מוחזקים לכל מידי דמסתפקא אבל לענין מילטרד ליתן להם משכון כ"ע מודו וכמ"ש בה"ה דעיקר עצמה הוא כדי שיהא תקנה לרבים כדי שיהא היחיד התובע והרוף אחר הדין. כמלא דלכ"ע בג"ר (בתוכא קלת לקמן סי' י"ד ס"ב) אף אותם היחידים שעקרו דירתם מכאן ולא נאחר להם אוס הבר לא מקרקעי ולא מטלטלי לא בעין ולא בשעבודא אפ"ה מחוייבים ליתן להקהל

באר הגולה

*אי' כגון שים לו שבר אלו יכתב לקיים סי' ל"ז סעיף י"ד ה ובתב המ"ה שם אלמרינן ליתו בר אלישולד בו בתב"ה והברירה ניתנה לו ויכיבו לא קנה מהם ופטורים לו מיתנין הסבועה ליחיד גם יכולין לומר דקי"ל בפלי תנא בתקוס שים פלוגתא סמ"ע : ו דכל בעבר ספק ודאים אחיכה ברורה תשיב אלה מחוזק עד שיבדר שהוא פטור שם בת"ה *ודוקא קודם שנתפשרו עם המלך אבל אם כבר נתפשרו לא ויכל מקום מחוייבים לעשות לי הדין ראשו תשוב דרבים ניוכלו יגזלו את היחיד ד"ג בשם תהר"ם מירזבורק : ז כדי שלא יבואו לידי התשכות כלאמרינן קדירא דבי

חידושי רעק"א

ש"ך אות ע' עיינתי בהמרי"ק ס"ב עיין תשו' משלת כיומין סי' ע' בחורה: ש"ך אות י' ובתשו' ר' לב דף מ"ם ע"ש כ"ב ובסי' ק"ז . ובתשו' תרח"ם ח"ל סי' י"ל ובתשו'מהר"ם די בוטיקי' ל"ח ובתשו' כרם שלמה סי' פ"ב ובתשו' פני תשב ח"ג סי' ע' ובתשו' רש"ך ח"ב סי' קמ"ה ובתשו' פני תשב ח"ל סי' מ"ב :

חכמת שלמה

לתקנין מהם ולא לעבב לו כיון דבלא ניהו בתקנין בבר לריך לעשות השבה מעלית ובזה אין רבלי לעבבו ובבכי אלו אם אינם שלא יסתור דברי הרמ"ק לבשה"ם דילן ובבכי יש לקייב דברי הקלוח"ח עיין בשם"ם דב"ק דתוכת שם דלא שיש הברתה לו מתרת אל אחר ואוסם שלא יפסיד לו בגון שהוא בחוקת גנב ובבותה לו אם רולם לגרשו מביתו והוא אינו רולם לילה לילה רבלי לף לבשיתו ומעבד דינא לנפשיה ישו"ם גבי עבד דיוכת שם בן בסוגיא הנ"ח הב"ש בעבדי גנבא ע"ש . סוב רמיהי דין זה הפורש בב"ע לקנין סיגון הנ"ח סעיף י"ד בהג"ה ואדרבא האחרונים הקשו הבשם לבלן ואכ"מ להאריך אולי יזכני ה' בזמן אחר :

חידושי

ש"ך אות ע' עיינתי בהמרי"ק ס"ב עיין תשו' משלת כיומין סי' ע' בחורה: ש"ך אות י' ובתשו' ר' לב דף מ"ם ע"ש כ"ב ובסי' ק"ז . ובתשו' תרח"ם ח"ל סי' י"ל ובתשו'מהר"ם די בוטיקי' ל"ח ובתשו' כרם שלמה סי' פ"ב ובתשו' פני תשב ח"ג סי' ע' ובתשו' רש"ך ח"ב סי' קמ"ה ובתשו' פני תשב ח"ל סי' מ"ב :

חכמת שלמה

לתקנין מהם ולא לעבב לו כיון דבלא ניהו בתקנין בבר לריך לעשות השבה מעלית ובזה אין רבלי לעבבו ובבכי אלו אם אינם שלא יסתור דברי הרמ"ק לבשה"ם דילן ובבכי יש לקייב דברי הקלוח"ח עיין בשם"ם דב"ק דתוכת שם דלא שיש הברתה לו מתרת אל אחר ואוסם שלא יפסיד לו בגון שהוא בחוקת גנב ובבותה לו אם רולם לגרשו מביתו והוא אינו רולם לילה לילה רבלי לף לבשיתו ומעבד דינא לנפשיה ישו"ם גבי עבד דיוכת שם בן בסוגיא הנ"ח הב"ש בעבדי גנבא ע"ש . סוב רמיהי דין זה הפורש בב"ע לקנין סיגון הנ"ח סעיף י"ד בהג"ה ואדרבא האחרונים הקשו הבשם לבלן ואכ"מ להאריך אולי יזכני ה' בזמן אחר :

המשפט

של עיסקא יבואר לקמן סי' ל"ז: (ה) העיר דוקא לענין משבד דינא לנפשיה *בתקוס שאין לבם עשוים על גוף החפץ בעינו שיהי' מבני העיר. אבל לענין מוחזקים הוא נגד אלא מבני העיר ע"ן וע"ש ס"ק ד' . () ומחזיקי אורבל"ו ג"כ נקראים מוחזקים ולתמנים כל שאין להן אוכר מתחת: (ו) מסיס כיון שנגובין הגם לתלן יהם כיד הלוה ואם כבר פרעו לתלן לא נקראים מוחזקים

חידושים

ביאורים

לנפשיה ובזה שפיר מייתי ראיה מהא דלא ימשכנו אלמא דאמר רחמנא דבבה"ג לאו דיינא הוא לנפשיה ואח"כ מביא מהרי"ק עוד ראיה לדבריו מהא דמתרץ המרדכי דר"ה היה לקח זמירות אחרות ואם כדברי השואל היה לו לתרץ בפשיטות דר"ה (לא) היה לו בירור ואח"כ כ' דיש להביא ראיה לדברי השואל דבשאילה בירור לא מצי עביד דינא לנפשיה מהך שותא שכ' המרדכי ואח"כ סתר דע"י גוים שאני ואח"כ משיג מהרי"ק על השואל (וכפי ההג"ה שהגהתי לעיל) דאפי' יהיה הפי' בדברי המרדכי כהשואל מ"מ הא לא מיקרי עביד דינא לנפשיה רק בהכאה או כמו רב הונא שנבה לעצמו בלא ב"ד דבר אחר ולא ירד כלל לדין רק שעשה לעצמו כעין דיין דנחית לנכסיה ומבבי לאידך וה"נ שקיל הוא בתורת גוביינא לנפשיה אבל דשאם ולירד לדין לפני ב"ד אחר זה לא מיקרי כלל עביד דינא לנפשיה רק תפיסה וזה מיתר . ובתומים הבין כונה אחרת בדברי מהרי"ק ולכן הקשה עליו והיישוב הברור כמו שכתבתי . ולתפוס בעד חוב של הלוואה ודאי דאסור מקרא דלא תבא אל ביתו. אכן בחוב של עיסקא שהוא אלא אלא אם מותר לתפוס יבואר בסי' צ"ז אות ד) והוא מבני העיר. עש"ך ס"ק ט' דלענין מוחזקין אפילו נגד שלא מבני עירן ומ"מ אסור למיעבד דינא לנפשיה כו' ואף שיהיו נאמנים לפני ב"ד דהא יש לו דין מוחזקין מ"מ אסור למיעבד דינא לנפשייהו כ"א כשיש לו טענה על גוף החפץ וכמש"ל אבל נגד בני עירן מותרין למיעבד דינא לנפשייהו אף במקום שיחיד אסור למיעבד דינא לנפשיה כגון שאין לו טענה על גוף הממון צבור מותרין ע"ש במהרי"ק דילוף זה מהא דתענית דף י"ז דת"ח שרי למיעבד דינא לנפשיה אבל תפיסה לירד לדין ודאי מותר כדלעיל . ומה שכתב הסמ"ע בהג"ה בין נתפשרו עיין בנימוקי מהר"מ מרזבור"ק שהכוונה שפרעו כבר . ובמחזיקי אורבל"ו נראה דנקראין מוחזקין כיון דדינא דמלכותא שכ"ז שאין להם שובר מגבאי מחוייב לשלם שלוח' דמלכא כמלכא :

הקדשים

וקיים לה. כי' וגם שבחו"ת ע"ו קיימת שתבנו תלמיד מ"ע על סגנון קיים לי בגוה. אולי אין זה רק בסגנון תפשע בד"ל מה שאין בן בסגנון כל דאלים גבר ולכ"ע בכל זה הוצב : ואולדות הכ"ל לתתגבר ע"י נכרי שיתפוס ויתן לידו . אולי לפי בכרת הכ"ל דלא שייך לפנייס' כו' בתב שאין הכרע עליו ע"ש דייני עכ"י. ולפני גר תושב אוסב אם ע"י אולי לא שייך אוביגו פלוגים. לפי"ז אולי מותר לבבור נכרי שיתפוס לו בכ"ל בסם הלוראה ז"ל וכל זה בכלל כל דאלים גבר שאין תגיבה בתב שלומו קנגון פלילות ואי אפשר שיכרע לפני דייני עכ"י אך בין בכ' רש"ו ז"ל בתב פעמי' תשפע תשתם ג' דברים שעמות ופסק ותוקף לקיום בסגן דין. אולי ע"ז שייך פלילות גם בסגנון תפיסה כי זהו גתר פסק דין בל כל דאלים גבר. ושייך בזה פלילות ושייך ג"כ בהולי לפנייס' ולא אין הכרע בע"פ (תבר תיבות) ובל בכן ע"י אלמות בל גוים מגד שאין פורסים מלבלות בעוולה ידיהם ותפשע אתגד הכרע בכל אמוני הוא בכלל ז' מלוות בני נח ובין שם לו ביאיות בתולה הוא (תבר תיבות) תסגנון תפיסה דאלמות. וגם הראבי"ד לפני גר תושב אוסב עכ"י אם שאין הכרע על פי דייני עכ"י ע"מ לתפוס ע"י אלמות בכרי בתם בכל דאלים גבר אולי אינו ראשי : עביד דינא לנפשי' ולא ע"י גוים. אולי מ"מ ראשי לגזם בכך.

ה (א) אין דנין בע"ש דוקא לדון אסור אבל לקבל טענותיהן ולפסוק הדין אחר השבת וי"ט מותר מלד הדייניס כן כתב ר"ן ריש כתובות אלא שאינו יכול לכפות הנבעל דין שיבא סמ"ע ס"ק ג': (ב) אין קונסין אותו שיוכל להתנצל ולומר מפני טרדות שבת שכחתי שהזמינו אותי עכ"ל סמ"ע:

(ג) בניסן ותשרי כלומר בניסן ותשרי עד אחר הרגל מפני טרדו' המועדות אבל אח"כ קובעין וכן משמע ממ"ש הגהות מיימוני ומרדכי והר"ב בשמוך קבעינא להו זמנא אחר הרגל כו'. וכתב סמ"ע ודוקא בניסן ותשרי אבל בשאר קובעין מפני שאין בו י"ט אלא יום א' בא"י ובא"ל ב' ימים ובערב שבועות פשיטא דאין קובעין דהוא ע"י"ט עכ"ל סמ"ע וכ"כ בע"ש: (ד) אין דנין בלילה בתשובת מהר"ם סי' כ"א כתוב דאם אתרלו לדונם בלילה מותר לדונם דלא נרע מקבלו עליהן קרוב או פסול הביאו הסמ"ע ס"ק ז' וכ"כ הב"ח ע"ש ועיין עוד בסמ"ע שם שכתב טעם להמנהג שנוהגין להקל לדון תחילת דין בלילה משום שמדליקים נרות בלילה וכ' ודומה לזה מלאתי בקובץ ישן נושן דאין קונין בק"ם בלילה אלא לאור הנר ולאור הלבנה שיכירו העדים היטב מי הוא הקונה עכ"ל ולא ידעתי היאך מביא ראי' לסתור דהא איתא בהריא בס"ם בפ' יש נוחלין דף קי"ד ע"ב דקונין ק"ם בלילה ואין דנין בלילה וכן מוכח בפירוש רשב"ם ותוס' שם ומביא' ב"י לקמן ר"ס רכ"ג ואפי' הטור שחולק לקמן ר"ס רכ"ג על פירשב"ם מ"מ משמע להדי' דמודה לזה לדיי' דקונין ק"ם בליל' ואין דנין בליל' וכדמוכח בס"ם שסוכן מוכח להדי' מדברי הב"ח לקמן ר"ס רכ"ג דהטור מודה לזה לדינא וכ"פ בתשו' משאת בנימין סי' ע"ח דקונין ק"ם בלילה ואין דנין בלילה ע"ש א"כ כיון דכתב בקובץ דאין קונין ק"ם בלילה אלא לאור הנר אלמא דדין אסור אפי' לאור הנר וכן נראה וכן משמע מסתימת הפוסקים: (ה) וי"א דאם עברו ודנו כו' וכ"כ הב"ח והרמב"ן בשם הרשב"ם יומ"ט דבשאר ימים אין איסור מלד הדייניס וק"ל: הג"ה וי"א דאם עברו ודנו כו' עיין בטור ס"ח ובש"ע בס"כ תקמ"ה שאתם המחבר וכ' דמותר לקבול בשביל חובותיו בח"ה והוא ג"כ מהמרדכי ולא כתב עליו מור"ם מידי (") ולריך לומר דהתם מיירי בענין דמותר לקבול בניסן כגון שהיה הבעל דין מבני העיר לו שרלו הב"ד דמייה ורמאות ובא ללמדינו שם דאין למנוע מלקבול משום איסור מועד: ז אין דנין בלילה בתחלת דין כו' כן ילפינן בגמרא בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות דף ל"ד מקרא וז"ל רבא רמי כתיב ושפטו את העם בכל עת וכתיב והיה ביום הנחילו את בניו (פי' רש"י משפט נחלות דהיינו דיני ממונות ביום) הא כילד יום לתחילת דין לילה לגמר דין (פירש"י דעיקר משפט היינו גמר דין) ואפילו לתוספות דכתבו דעיקר משפט תחילת דין מודו דההיא דכתיב ושפטו בכל עת אגמר דין קאי ועיין פרישה שם כתבתי במאי פליגי שם תוס' אהרש"י ועמ"ש בסמ"ע ברים סימן ט"ו. *וכתבו' מור"ם סימן כ"ח כתוב דאם נתרלו שני הלדדים לדונם בלילה מותר לדונם דלא נרע מקבלו עליהם קרוב או פסול כו' ע"ש וכן כתב מור"ם לקמן סימן ב"ח שכך ה"ה לענין קבלת עדות בלילה ע"ש והוא מדברי רשב"א ומשום הכי נוהגין להקל לדון תחילת דין בלילה דמאחר שבא להקל לדון אפילו בתחלת דין כשמלאתן אחריו כשר לדון אפילו בתחלת דין משום דיכול לראות. ובסומא משמי עיניו דהיינו טעמא משום דלקמן בסימן ז' כתבו הטור והמחבר דסומא באחד מעיניו כשר לדון אפילו בתחלת דין משום דיכול לראות ולהכיר בני אדם מותר לדון פסול משום דהוא אלגו לילה אפילו ביום וא"כ נאמר *דה"ה איפכא דכשמדליק נרות בלילה ויכול לראות ולהכיר בני אדם מותר לדון אפילו בתחלת דין ודומה לזה מלאתי בקובץ ישן נושן דאין קונין בקנין סודר בלילה אלא לאור הנר או לאור הלבנה כדי שיכירו העדים היטב מי הוא הקונה והמקנה. ונם אמרו האי מאן דאית ליה סעודתא לא ליכליה אלא ביממא הטעם הוא משום שאמרו סומא אינו שבע. ואמרו התם אבל אי מדליק נרות בלילה לית לן בה. ואם כן גם בכאן נראה לי להלכה לא למעשה לכפותו לדון בלילה אף שהנרות דולקות כי לא מלאתי חילוק זה בשום א' מהפוסקים: ח דייניהן דין כו'. והרמב"ם כתב דאין דייניהם דין וכך כתב הטור ריש סי' רל"ג עיין שם גם המחבר כתב לקמן בסוף סימן כ"ח בסעיף כ"ד בענין קבלת

ה באיזה יום דנין ובאיזה זמן ביום ובו ה סעיפים:

א א אסור לדון (א)[א] בשבת וי"ט ב ג ב] ואם עבר ודן דינו דין:

ב ג (א) א) ג אין דנין (ג) [ב] בע"ש ובעי"ט ד ואם הזמינו לבעל דין לבא לב"ד א"צ לבא ה ואפילו הזמינו לבא אחר שבת ויו"ט ולא בא ד (ב) [ג] (ג) אין קונסין אותו: הגה [א] ויש מי שכתב דעכשיו בזמן הזה דנין בע"ש ובעי"ט משום בטול מלמדין ודוקא לענין ממון יש להקל דהפקר ב"ד הפקר. אבל (ד) בדבר [ד] איסור אין להקל (ת"ה סי' רכ"ד והגהות סמ"ק) וכ"ל דדוקא דרך אקראי לפעמים אבל *) ג] אין קובעים ב"ד בע"ש ובעי"ט וכן נוהגין ו אין קובעין זמן ה (ג) [ה] ד] (ה) בניסן ותשרי ו [ב]למי (ו) שאינו[ו]בעיר לבוא לדון ז אבל אם הזמינו בניסן ותשרי לבא אח"כ קונסין אותו אם לא בא: הגה [ג](ז) ה] וי"א דאין [ז]לקבול בבית הכנסת בניסן ולא בימים נורא"ים אפי' על בני כפרים שבאו למנין אלא קבעינא להו זמנא אחר הרגל ואם יש דחייה ורמאות דנין לאלתר (מרדכי ר"פ הגוזל בתרא והגהות מיימוני)[ד] ויש מקומות שנהגו שאם התחילו לדון קודם ניסן ותשרי קבעינן זמנא אף בשם היכא דנהוג נהוג (פסקי מהרא"י סי' ר"ז) ז (ד) ח ו] אין דנין(ח)[ח]בלילה בתחלת דין אבל אם התחילו לדון דיני ממונות ביום ז] גומרין בלילה (ה) ג) ב) [ה] (וי"א (ט) ח] דאם [ט] עברו ודנו בלילה ח דייניהם דין) (ע רשב"ם): זמן

ה א אסור לדון בשבת כו' חז"ל. אסרוהו גזירה שמא יכתוב הטענות ופסק דין כמו שכ' בא"ח סי' שכ"ח ותקכ"ד: ב ואם עבר ודן כו' אם בעור ובדברי המחבר וכן פסק הטור והמחבר לקמן בסוף סי' רל"ה לענין מקח שנעשה בשבת וכסי' ר"ח לענין מקח שנעשה באיסור גם בי"ד בס"ם קע"ה ע"ש: ג אין דנין בע"ש כו' בזה נמי איסור יש בדבר לדייני' לדון אף אם נתפיים הבע"ד לעמוד בפניהן לדון מפני שצריכין להיות מתוני' בדין ובעיו"ט ועכ"ב שבת הן טרודין (ולא כע"ש שכ' הטעם מפני * שהעם הן טרודין ואין להזמינם ע"ש) וזהו שכ' מור"ם שבדבר איסור אין להקל שמא יטעו באיסור מחמת טרדותן ש"מ דבטירדות הדייני' איירי ולא בכפיות תובע לחוד וז"ש נמי דבדבר ממון יש להקל משום דהפקר ב"ד הפקר ר"ל אף שיטעו בדין מחמת טרדותן ויחייבו ממון למי שאינו חייב זהו בכלל הפקר ב"ד שהב"ד הפקירו בזה ולא חששו לזה החש משום תקנות ביטול מלמדין והוא מת"ה סי' רכ"ז שכ' שם להחמיר בחלילה דהוא איסור וכ"ש מליתן נע בע"ש מהאי טעמא דבנע יש דקדוקי' יותר ע"ש וק"ל * ודוקא לדון אסור אבל לקבל טענותיהן ולפסוק הדין אחר השבת וי"ט מותר מלד הדייני' כ"כ ר"ן ריש כתובות אלא שאינו יכול לכפות הנבעל דין על שיבוא ומשום הכי סיים המחבר וכ' ז"ל ואם הזמינו לבעל דין כו' כ"ל לקבל הטענות(א"כ) [א"כ]קמ"ל בזה דאף אם אין דייני' מרודין כגון שיש להם אחרי' שיטרחו עבורם מ"מ הבעל דין אין לריך לבא ועפ"ר: ד אין קונסין אותו שיוכל להתנצל ולומר מפני טרדות שבת וי"ט שכחתי שהזמינו אותי: ה בניסן ותשרי אבל בסיון קובעים מפני שאין בו י"ט אלא יום אחד ובא"ל שני ימים ובערב שבועות פשיטא דאין קובעין דהוא ע"י"ט וכנ"ל: ו למי שאינו בעיר כו' דקדק וכתב למי שאינו בעיר דאינו מחויב לבא מעיר לעיר הא אם הוא בעיר דינו אותו וכ"כ הטור ס"ה ומינה דאם רצו הבעלי דינים לבא מעיר לעיר ולדון שדינן אותו בכל המודם זולתי בערב יו"ט דבשאר ימים אין איסור מלד הדייניס וק"ל: הג"ה וי"א דאין לקבול בבה"כ בניסן כו' עיין בטור א"ח ובש"ע בס"כ תקמ"ה שאתם המחבר וכ' דמותר לקבול בשביל חובותיו בח"ה והוא ג"כ מהמרדכי ולא כתב עליו מור"ם מידי (") ולריך לומר דהתם מיירי בענין דמותר לקבול בניסן כגון שהיה הבעל דין מבני העיר לו שרלו הב"ד דמייה ורמאות ובא ללמדינו שם דאין למנוע מלקבול משום איסור מועד: ז אין דנין בלילה בתחלת דין כו' כן ילפינן בגמרא בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות דף ל"ד מקרא וז"ל רבא רמי כתיב ושפטו את העם בכל עת וכתיב והיה ביום הנחילו את בניו (פי' רש"י משפט נחלות דהיינו דיני ממונות ביום) הא כילד יום לתחילת דין לילה לגמר דין (פירש"י דעיקר משפט היינו גמר דין) ואפילו לתוספות דכתבו דעיקר משפט תחילת דין מודו דההיא דכתיב ושפטו בכל עת אגמר דין קאי ועיין פרישה שם כתבתי במאי פליגי שם תוס' אהרש"י ועמ"ש בסמ"ע ברים סימן ט"ו. *וכתבו' מור"ם סימן כ"ח כתוב דאם נתרלו שני הלדדים לדונם בלילה מותר לדונם דלא נרע מקבלו עליהם קרוב או פסול כו' ע"ש וכן כתב מור"ם לקמן סימן ב"ח שכך ה"ה לענין קבלת עדות בלילה ע"ש והוא מדברי רשב"א ומשום הכי נוהגין להקל לדון תחילת דין בלילה דמאחר שבא להקל לדון אפילו בתחלת דין כשמלאתן אחריו כשר לדון אפילו בתחלת דין משום דיכול לראות. ובסומא משמי עיניו דהיינו טעמא משום דלקמן בסימן ז' כתבו הטור והמחבר דסומא באחד מעיניו כשר לדון אפילו בתחלת דין משום דיכול לראות ולהכיר בני אדם מותר לדון פסול משום דהוא אלגו לילה אפילו ביום וא"כ נאמר *דה"ה איפכא דכשמדליק נרות בלילה ויכול לראות ולהכיר בני אדם מותר לדון אפילו בתחלת דין ודומה לזה מלאתי בקובץ ישן נושן דאין קונין בקנין סודר בלילה אלא לאור הנר או לאור הלבנה כדי שיכירו העדים היטב מי הוא הקונה והמקנה. ונם אמרו האי מאן דאית ליה סעודתא לא ליכליה אלא ביממא הטעם הוא משום שאמרו סומא אינו שבע. ואמרו התם אבל אי מדליק נרות בלילה לית לן בה. ואם כן גם בכאן נראה לי להלכה לא למעשה לכפותו לדון בלילה אף שהנרות דולקות כי לא מלאתי חילוק זה בשום א' מהפוסקים: ח דייניהן דין כו'. והרמב"ם כתב דאין דייניהם דין וכך כתב הטור ריש סי' רל"ג עיין שם גם המחבר כתב לקמן בסוף סימן כ"ח בסעיף כ"ד בענין קבלת

היטב

הבע"ד מבני העיר לו שרלו הב"ד דמייה ורמאות עכ"ל הסמ"ע. וא"ע בא"ח שהבע"ד הוא מבני העיר דהא מדברי רמ"א משמע דאם הוא מבני העיר פשיטא דאסור לקבול מדכתב לשון אפילו אל בני כפרים כו' ודו"ק: [ח] בלילה. ובעכשיו נוהגין להקל לדון תחלת דין בליל' משום דבשבת לדין בשמלאתן אחריו ה"ל כבלבולו ובתשובת מור"ם כתוב דאם נתרלו הלדדים מותר לדונם בליל' ולכאור' הי' נראה שעם אפר לומר דדומ' למה דקי"ל שומא בא' מעיניו כשר לדון משום דיכול לראות ושומא בשתי עיניו פסול דהוא אלגו ליל' אפילו ביום וא"כ ה"ה איפכא שמדליקין נרות בליל' ויכול לראות ולהכיר בני אדם מותר לדון אפילו בתחלת דין ודומ' לזה מלאתי בקובץ ישן נושן דאין קונין בק"ם בליל' אלא לאור הנר ואי"כ גם כאן ל"ל להלכ' ולא למעש' בכפותו לדון בליל' אף בשהנרות דולקות כי לא מלאתי חילוק זה בשום אחד מהפוסקים עכ"ל הסמ"ע וכ' עליו הש"ך דראייתו ממה שקונין ק"ם בליל' הוי ראי' לסתור דבהריא אמרי' בס"ם פ' י"ל דקונין ק"ם בליל' ואין דנין בליל' וכ"פ בתשובת מ"ב: [ט] עברו. כתב הסמ"ע הא

תשובה

מותר ואירע בשאלו לדין חזר המתבע ותבע להתובע בענין אחר ושנו התובע בלשון אחר אמרו חז"ל נזקקין להובע תחלה ע"כ יזקקו לו עתה על הבעתו ואחר המועד יבוא להמתבע על טענותיו כיון שאינו מוחזק לחייב ורמאות ושאל השואל מה דינם והשיב יל לדמות זה מה שפסק בשלחן ערוך סי' ו' דאם הוזקקו לשום פרוטה גומרים דינם אפי' לפחות משום פרוטה והטעם דאר דין מקרי כו' ואתא"ג דהסמ"ע פסק שם כהר"מ דאין נומרין לפחות מש"פ מ"מ בנד"ז יש להקל כיתי ניסן שכבר התחילו לדון אבל במועד היכא דליכא חשש לדחיה ורמאות לריך להמתין בתביעתו לתובע משום כבוד החג עד אחר החג ע"ש: ו] אין דנין בלילה. עכ"ל בשם סמ"ע מ"ש בשבת לדין כשמלאתן אחריו ה"ל כבלבולו. וכיולא בזה כ' הש"ך בשם רש"ל לקמן סי' ו' (בכה"ש שם ס"ק י"ח) בענין רב שהוא מומחה ובא אי לפניו לדון על קרובו יכול הרב לדונו כו' ע"ש אלא דשם אינו מבואר רק בשבת מעצמו יכולן הבואר לפני' לא בא מעצמו רק אחר. בשלחן ערוך ס"ד. וע' בתשו' חות יאיר סי' כ' וד' בהרבה להקשות עליהם ופלפל בזה עם גדול אחד ובסוף כ' הגם דבכי' פרק אל"ש מייתי ירושלמי דאחר ר' אבהו כיון דאינון אתון לגבאי הוי כמו שקבלוני עליהם אין ראיה משם דשם איירי בענין בשאלתו מהא דתנן אל תהי דן יחידי שהוא רק מדת חסידות לכן יפסיק זה משא"כ בקרוב או פסול או שום דבר שלא נכון ע"פ הדין (עמ"ש לעיל סי' ג' ס"א ס"ק ח'. א"כ יש לחלק דוחלי כשבאו יחד כלי שליח ב"ד בלל הוי בקבלוהו משא"כ אם התובע הלך לב"ד ושם שלחו שליח ב"ד ובא אין סברא לומר שזה שלא רלה לסרב הוי קבלה ובזה לק"מ על הש"ך רק על הסמ"ע שכשבולמין אחריו כשאר קשה ע"ש. ומ"ש וא"כ ה"ה איפכא דשמדליקין נרות בלילה כו' עד כו' עליו הש"ך דראייתו ממה שקונין ק"ם בלילה הוא ראיה לסתור כו' ע' בתשו' אא"ז ס"מ סי' ג' ס"ק ט"ל שהשיג נ"כ על הסמ"ע מפ"ק דמ"ק דף ח' המוכח שם דמכיוס נתמעט לילה לגמרי אפי' לאור הנר ותפיים וע"כ דבר זה לא נאמר לא בהלכה ולא למעש' ע"ש גם בתשו' שבו"י א"ח סי' קל"ט השיג עליו ע"ש גם בס' כבור שור סנה' דף ל"ד ובתשו' כנ"י סי' פ' מזה ועי' בספר בר"י האריך מאד בענין זה: ז] נומרין בלילה. כ' בס' בר"י הייטו בדיעבד בשאין פנאי לבתוך כיום מהרש"ל ביש"ש יבמות פמ"ח סי' כ' וכ"כ הב"י בשם סנה' ולילה לגמר דין אם התחילו ביום ולא הספיקו לגומרו כו' וכ' עוד הבר"י הא דאמרו נומרין בלילה פירוש ביסכימו בתשא ותתן שלהם ביום ולא שהסכימו עליו ביום אם ירלו לתוך למשא ומתן אלא לילה סמוך לגמר דין מוזמן וכן מיקר וי"א שאין משא ומתן בלילה כלל אלא לריך שיהיו מוסכמין על כל המשא ומתן. הרב המאירי הביאו הרב דינא דחיי עשין ל"ח וכ' עליו דהאידנא הוהו לגמר בלילה אף שכיום לא גמרו המשא ותתן ע"ש: ח] דאם עברו. עכ"ל עד והש"ך כ' בשם הרמב"ן כו' ועי' בתשו' נו"ב חלק אה"ע סי' ל"ח מ"ש בזה והובא קצת בפ"ת לאה"ע סי' מ"ב סק"ז:

המשפט

ה ח) אין דנין בלילה. עסמ"ע ס"ק ד' ער ה"ל כקבלאחו וכו'. ונראה דלשנים בלילה לא מהני קבלת בלא קנין שיהיה ההודאה בפניהם הודאה בב"ד או לענין קבלת עדות דלמידי דבעי ב"ד דוקא אפילו בדיעבד לא מהני בלילה וכמ"ש לקמן והוי תרתי לריעותא דלא מהני קבלה בלא קנין כמבואר בסי' ד"ב סעיף א' בהגה"ה ב) וי"א דאם עברו ודנו בלילה וכו' עסמ"ע שהקשה מסי' ד"ח. ולפענ"ד נראה ליישב דהגה הרמב"ם כ' הטעם דאין דנים בלילה דהוקשו ריבים לבנעים. ותמה הכ"מ דהא בסנהדרין אמרי' מתני' דלא כרבי מאיר דס"ל הקישא דריבים לבנעים. ומתרץ כיון דאמרי' התם ור"מ ביום הנחילו את בניו מאי עביד ליה ומשני להא דאר"מ שנים שנכנסו לבקר החולה וכיון דאגן קיי"ל כהא ממילא ס"ל נ"כ ההיקש דריבים. ותמהו הלח"מ והתומים דא"כ היה לו למימרי היקישא דריבים אקרא דושפטו. ועוד דא"כ לימא נמי מתני' כר"מ וס"ל הקישא דריבים לתחלת דין כמו לרבנן. ונלפענ"ד ליישב דרבנן אף דס"ל להא דר"מ דביום הראשון

נתיבות

טמ"ע:ח (ח) בשבת וי"ט משום דיבא לכתוב הטענות והפס"ד: (ב) בע"ש ובע"ט. דוקא לדון אסור אבל לקבל הטענות מותר ועשה האיסור לדון כ' הסמ"ע משום דבדייניס טרודין אולי יטעו מש"ה אפי' הבע"ד מרוצים אסור בשיקבלו עליהם ע"מ לדון דין תורה אבל אם קיבלו בין לדון בין לטעות מותר: (ג) אין קונסין. ואפכר שבכח מחמת טירדה: (ד) בדבר איסור בגון לסדר גם לו חלילה: (ה) בניסן ותשרי עד אחר הרגל ב"ד. ואחר נוהן לו ז' ימי המתנה וג' ימים קודם הניסואין אלא מע"ש ואם לא בא אז אינו בעיר אלא בעיר אחר אינו מזמנו אלא מע"ש ואם

קבלת עדות שהוא דומה לדין שאם עברו וקבלוהו בלילה דאין דנין עליהם עיין שם. מיהו יש לחלק דשאני התם דקבלת עדות בלא דין לאו נמר דין ומעשה הוא ומשום הכי אסור לדון עליו לכתחלה משא"כ כאן דכבר נגמר הדין וק"ל: ט זמן ישיבת הדייניס כו' המחבר השמיט מה שכתב הטור ברים סי' זה שאף שמתקנת עזרא הוא שקביעת ישיבת הדייניס יהיה בשני וחמישי מ"מ האידנא קביעות כל הימים שוה משום דלא רצה להאריך וממילא נשמע כיון שלא הזכיר תקנת עזרא מהיכי תיתי לחלק וק"ל: י עד סוף שעה חמישית כך כ' גם בב"י ועיין בדריסה ופרישה שם כתבתי דלשון הפוסקים אינו כן אלא הטור כ' עד אני היום וברמב"ם כתב עד סוף שעה שלישית וב"י כתב דאינו נכון דכיון דשעה שלישית הוא זמן עסוד' תלמידי חכמי' ומשם ואילך הוי כזורק אבן לחמת ומשום הכי הרי"ף והרא"ש כתבו עד זמן עסודה וזהו שעה שלישית ואני כתבתי דנכונים שם דברי הרמב"ם והטור שהרי דקדקו וכתבו עד אני היום או עד סוף שעה שלישית ורש"ל עד ולא עד בכלל והיינו שישבו עד קרוב לסוף שעה שלישית באופן שיוכלו להתחיל בשעודתן בסוף השע' ועיק' שעוד' יאכלו בשעה השביעית ואותה התחלה שית אילו לאכול בסוף שעה שלישית לא נרע מטעימה שאמרו מי שטעם מידי לית לן בה וק"ל ועד"ר: יא מתחילת שעה שביעית הטעם דאז זמן המנחה מן הדין וכמ"ש בא"ח סי' רל"ב אלא שאכמים אמרו שיתמין עוד אני שעה עד שיעלה השמש ויהיה ניכר שמא יטעה בין תחילת שביעית לסוף שלישית: יב אפילו לגמור שדין הטעם שמא יראו הדייניס טעם אדם בטענתן ויחזרו מדעתן הראשונה ויהיה תחילת דין ויהיו עורדין ויישכחו מלהתפלל מנחה: יג ובלבד שיהיה להן שהות אחר לכתחלה אסור אפילו בכה"ג שמא ימשך וישכחו מלהתפלל: יד סמוך למנחה קטנה מפסיקין בב"י וד"מ כתבו דאפי' התחילו בגמר דין מפסיקין: טו מפיתחילו הבעלי דיניס לטעון או כו' פי' אם עתה הוא תחילת ישיבת הדייניס אז התחלת הדין הוא משיתעטפו הדייניס ואם התחילו לדון קודם התחלת שעה שביעית בדין אחר שנמלא שאין בעטיפתן שיכר שהרי היו כבר מעוטפין מתחילת ישיבתן לדון אז התחלת דין זה הוא משיתחילו הבעלי דיניס לטעון: טז אז שנתעטפו הדייני' הדייניס היו בימיהן יושבין בעליותיהן ובסודרין שלהן מעוטפין מפני חימת השכינה כדי שלא יפנו אנה ואנה וכמ"ש הטור והמחבר בסימן ח' סעיף ב' ע"ש:

ך א פחות משוה פרוטה דלא אקרו ממון לענין גזל ועד"ר: ב נומרים דינם אפילו לפחות משוה וכו' ופי' אפילו כשנתבע אחר גמר דינו תובע להתובע טענה שהיא פחותה משוה פרוטה והתובע במה שתבעו ממנו וכ"פ רש"י והכ"מ ע"ש ועפ"ר ונראה דמשום הכי שינה המחבר מלשון הרמב"ם שכ' נומרים דינו והוא כתב נומרים דינם ללמדינו בפירוש דגם לנתבע שומעין ונומרין אותו: ג אפילו לפחות משוה פרוטה המחבר סתם כדעת הרמב"ם ולאפוקי הרא"ש שחולק עמו וכתו שכ' הטור בשמו ואזיל לשיטתו שבב"י הביא ראיה לדברי הרמב"ם מהגמרא ועד"ר שם כתבתי הכ"ל לע"ד דאדרבה דברי הרא"ש מדוקדקים מהגמרא ושאין ראיית ב"י ראיה ועפ"ז נראה לע"ד דהלכה כהרא"ש דאפי' החזקקו לשוה פרוטה אין נומרין לפחות משפ"פ עיין שם ודו"ק:

ך א פשוט לדון כו' פירוש בדיני ממונות וילפינן לה מדכתיב שוה תשים עליך מלך מקרב אחיך מכלל לשון דשוה תשים דרשינן דכל שיתה שאתה תשים יהיה דוקא מאחיך ודאפוקי גר ואפילו זרע זרעם דגרים אסורבכל שיתות. וכן כתב הרמב"ם בפרק קמא דהלכות מלכים עיין שם והיינו דוקא עליך אבל גר אחר אבירו לא מיעטו קרא: ב אלא א"כ היתה אמו מישראל עבד הוא אבל אם אמו מישראל אפילו עבד הוא אבל אם בתוספות דאביו מישראל עדיף טפי ועיין בפרישה: ד וגר דן את אביו מישראל אפילו אם אמו מישראל אבל אם אמו מישראל אפילו אם אמו מישראל אבל אם אמו מישראל אפילו אם אמו מישראל אבל אם אמ

דשיינו דוקא בלא כפייה ומשמעות זה לא מצאתי שכ׳ במרדכי והרא״ש גם בי״ד סוף סימן רס״ט פסק שם בהדיא דאפילו בכפייה מותר לדון גר חבירו ובלא כפייה מותר לדון אפילו לישראל וכמו שכתוב בפרישה ע״ש ודו״ק : ה ואפילו שלשתן ממזרים וכו׳ ובב״י ובדרכי משה כתבו דהוא הדין לשלשה גרים שאתן מישראל שכשרים לדון ישראלים : ו כל אחד מהם סומא באחת מעיניו כשר וכו׳ פירוש אפילו בתחלת דין. ובפרישה כתבתי הטעם בשם הרא״ש דדיון דכל העולם נומרים בלילה וסומא באחת מעיניו חזי עפי ביוש משום הכי דן אפי׳ בתחלת דין : ז בשתי עיניו פסול דכיון דלכולי עלמא בלילה אסור לדון ולזה ביממא לילה הוא ועיין פ״ר *וכע״ש יליף דסומא בשתי עיניו פסול מדאיתקש דיני׳ לנגעי׳ לא דק דהא בפרק אידיני ממונות (דף ל״ד ע״ב) קאמר דהשיא משנה ימידאה היא ולית הלכתא כוותיה ומאן דמפיק מהא היקשא ס״ל דאפי׳ סומא באי׳ מעיניו פסול ע״ש ופוד נדחק בע״ש בהכשרא דסומא באחד מעיניו ואלה תניא ובדלא תניא וכתבתיו בהשגות פ״ש : ח מבן י״ח ומעלה דאז הוא גבר בגובריו ויש בו כח להליל הפני מיד גוזלו שהוא א׳ מהמדות שלריכין להיות בדיין כמ״ש הטור בסי׳ ז׳ (ס״ה בש״ע) אתיי דיין כו׳ בתשו׳ הרשב״א סי׳ קמ״ז [רמ״ז] מוכיח דכל שאתן דעתו כבר על הפסק מותר להורות אפי׳ בלילה ואיתר אמר שאתה בשעורה גדולה : (א) לא הזכיר לא הזכיר כאן כיוון כו׳ [ת] ובכל. קדושין ע״ב ד״ה אמר ר״ל אמר ר״ל אמר ר״ל

מאירת עינים

ביסב ולדון עמהם וכן נמלא תהא שמיעה גדולה ימים כמו על שמיעתן מיעה לא מהני גם

במקומו כשקם להעיד ואחר שהעיד רוצה פרש"י ועפ"ל: טו אם ראוהו ביום כו' ראו מן הראייה והיין עד ראייתן אפילו א בלילה דאז משא"כ כשראו בלילה עד שיעידו בן הראיה לדון עליה עד שיעידו אחרי: טז אבל בדבר דרבנן דיין וכ"כ הטור בסי' מ"ו: זהמחבר שם שעד הלויסס נעשה דייקבקיוס שמי הגדולי סי' מ"ו כמה מעייני ומעיינ"ן שרה דרוחי זה"ק כשתחמר שלשון שמו הוא כך לדון במקו' דינן אותו אם ים לו אסרון בב"ד אלא דזילא ירד לדין עם ע"ה בזה בזי' קכ"ד דשולחין הדייני את"ח וכותבין טענותיו והן הן: יח שוסביגו בז' ימי חופתו ומטפלי עמו שוסביגו ואז דוקא דאסור לדונו וכן פירש"י:

ש וי"ח דבשוגאו ממש כו' פי' שברא הראשונה קאמרי אסור לדון לאוהבו אע"פ שאינו אוהבו או שונאו ממש ולשון אע"פ כו' משמע דגם באוהבו ושונאו

מאירת עינים

(ד) שהג' דיינים ראו המעשה (ד)[יט] אפי' [יא] כוונו ראייתן בתורת עדות טו(ה)ו)[כ] אם ראוהו ביום נעשים דיינים ודנים על המעשה ההוא ז) [כא] אבל אם (ח) ראוהו בלילה אין דנין ע"פ עצמן [כב] אבל בעדות אחרים דנין (ו) ט [כג] ואם הוזמנו להעיד אף בעדות אחרים אין דנין * וי"א שאף בהוזמנו להעיד דנים בעדות אחרים [כד] (וכל זה בדין דאורייתא טז אבל בדבר [יב] דרבנן עד נעשה דיין) (תוס' פ"ב ס דכתובות וכ"י שם ופ' אד"מ):

ו (ז) [כה] ע מי שתובעין אותו לדון ח] לפני דיין שקטן ממנו אין הדיין יכול ט]לכופו לילך לפניו אלא מכנפי מאן דאכא התם מחכימי יז (ח) (ט) י) [יג] ומעיינים בינייהו: ז (ט) [כו] פ [יד] אסור לאדם לדון יא] למי שהוא אוהבו אע"פ שאינו יח[כז] שושבינו [כח] ולא ריעו אשר ; כנפשו יב] ולא למי ששונאו[כט] אע"פ שאינו אויב לו ולא מבקש רעתו [ל] אלא צריך שיהיו השני בעלי הדינים שוים בעיני הדיינים ובלבם [לא] ואם לא היה מכיר את שום אחד מהם ולא את מעשיו אין לך דיין צדיק כמוהו: הגה (י) [לב] ומיהו אם דנו דיניהם דין (הגהות אשר"י ריש סנהדרין) יט [לג] וי"ל דבשוגאו ממש דהיינו שלא דבר עמו שלשה ימים מתוך איבה או אוהבו ממש יג] דהיינו (י) שושביגו ורעו באלו (יא) (טור) (יח) אין דיניהם דין וי"ל

ח הביא ב' שערות כו' וכ"כ הב"ח: (ד) אפי' כיוונו ראייתן בתורת עדות כו' ואע"פ דלקמן סי' ל"ו העליתי דבכונה לאוד הוי עד אע"פ שלא העיד אח"כ לענין דאם נמלא א' מהן קרוב או פסול כל העדות בטלה והר"ן מדמי לה להדדי ומביאו ב"י מ"מ י"ל כמ"ש התוספות והרא"ש פ' יש נוחלין בתחלה דוקא לענין נמלא א' מהן קרוב ופסול בטל העדות כשנלטרף בראי' משום גזירת הכתוב משא"כ כאן דטעמא דאין עד נעשה דיין הוא משום דבעינן ועמדו שני האנשים אלו העדי' לפני יי' אלו הדייני' או משום שהדייני' לא יקבלו הזמה על עצמן א"כ בנתכוין להעיד לאוד לא שייכי הני טעמי למפסלי' ע' בס' א"ח דף ל"ט ע"ב: (ה) אם ראוהו ביום כו' ובב"ח כתב דה"ה אם ראוהו בשבת וי"ט אינם נעשי' דייני' אע"ג דאינו אסור לדונו אלא מדרבנן ל"ע לדינא. (ו) ואם הזמינו להעיד כו' וכ"כ הב"ח: (ז) מי שתובעין אותו לדון כו' ע"ל סי' כ"א ס"ה: (ח) ומעיינין ביניהו ע' בסמ"ע ס"ק י"ז מ"ש בפי' מעיינין ביניהו והב"ח פי' דר"ל דמעיינין אם מן הראוי הוא שילך או לא ע"ש: (ט) אסור לאדם לדונו אלא ע"ש: (י) אם לא הגיה דין בחתוס בשער אינו דן בחותו שער עצמו כמ"ש ר' ירוחם וליכא מאן דפליג עלי' ודלא כנראה מב"י ומחו' ויעו' מ"ש לקמן סי' מ"ו סעיף כ"ד: (יא) מיהו אסדנו כו' ע"ל סי' ל"ג ס"ג בסמ"ע ס"ק י"ג וע' בתשו' מה"ר שמעון לין סי' ס"ג מ"ש בזה: (יא) וי"ל דבשוגאו ממש דהיינו שלא דיבר כו' וכן פי' הב"ח וע' בסמ"ע

טורי זהב

(ס"ז המגדה חבירו כו') בסמ"ע ס"ק כ"א[כד] כ' דיוקמ"ל מ"ש ר' יוחסין ר"ה ברמז בהגהות גברא שזלזל בדברי יהודה ומפרי' ה"ל דעבד הוא ואחרינ' עליו דעבדא הוא ס"מ דאחר הכירוי הוא דן עליו שהוא עבד ובאמת אין ראיה דשם הוא דין מפורש בדאמר שמזלזל כל הפוסל בתומו פוסל ונראה הכיון הרבי מקה כ"ע מפני זה: בעור וכ' הר"י אלברצלוני כו' יש להמוה מאי מפקא ליה הא בכל מקומות אמרינן דבדאה תלמוד ירושלמי מפני הלמוד דידן הו יש לתקשות לי"א קמא דפוסל עד י"ח ראיה מיהשיה הא בתה שמזלזל ס"ל פוף פרק בתה בתחה דביאשיה נאמר לשבח וכמוהו לא הבא אלא הר"ש דלף אמר שב לא' כו' אבל דין אבוה דן עד י"ח שבה אחזיר ואי נימא דהדין הוא כך מה מעלה יאשיה עוד י"ל יתור לשון אחר מומרת יתירה ולא אחר מומרת לאוד ע"כ נראה דהי"א ס"ל ג"כ שיש שבח ביאשיה משאר אדם בזה אלא דס"ל דעיקר השבח היה בתה שהחזיר אחר שבבר הו אבל לבתחילה

ביאור

(כ) אם שם: [כא] אבל. שם וב"ב קי"ג ב': [כב] אבל בעדות. ר"ה שם: [כג] (ליקוט) ואם הוזמו וי"א כו'. ס הראשונה הוא ס' רשב"ם בב"ב שם ולמד ממ"ש בפ"ק דתמות היכי אתרי' לה כו' וקי"ל כר"ח דף כרבי ור"ל דרשב"ם דף בלא הוזם אלא שבאיון רחייתו בתורת עדות ועוד הכיון דאיה ממ"ש בב"ב שם שנכנסו לבקר אבל מעשה דוקא לבקר אבל תוס' ש"פ אלו עליו דלדבריו א"כ לר"י במכו' שם א"ל לעולם לעד לעשות דיין וגמ' בר"ה הקשו בפשיטות לא הבא שמיעה כו' ועוד דרב יהוד' פ' בתכות שם בר' יוסי ובב"ב שם אמר ג' שנכנסו לבקר כו' ועוד כ' הוס' דגם בתכות שם לא תליא בראייתן לבד אלא שבאו ג"כ

באר

סמ"ע: [י] אחד. פי' עם עוד א' מן השוק. סמ"ע: [יא] כוונו. כתב הש"ך ואע"ג דבסי' ל"ז העליתי דבכוונו לאוד לא הוי עד אפ"פ שלא העיד אח"כ לענין אם נמלא א' פסול דוקא אם בטל העדות משום גזרת הכתוב משא"כ כאן דטעמא דאין עד נעשה דיין הוא משום דבעינן ועמדו שני האנשים כו' או שהדייניס לא יקבלו הזמה על עצמן א"כ בנתכוין להעיד לאוד לא שייכי הני טעמי למיפסליה עכ"ל: [יב] דרבנן. וכ"כ המחבר בסי' מ"ב סי"ב שעד הרוא' בלי' נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן וע"ל סי' פתחי

בהגב"י אות ג' שהקשה ממדרש רבה פר' נשא דמבואר שם דאפילו בדיני ממונות אסור וכ' ואולי דס"ל לתוספת דגמרא דילן לא ס"ל הכי מדנקט לשון אל יורה דגמרא דילן אל המדרש אם כן נקטינן ע"פ וע' בהגהות שבי"י מ"א סימן ק"מ וז"ל אבן בתשו' הב"ח סי' מ"א פסק דשתוי אסור אפילו לדון ועכ"פ המתיר תע"ב וכ"כ בספר היראה לבר"ר יונה דאסור לעשות שום שטרות בין בדין בין בתיאסור ואיתר אחר שאכל עכ"ל בתשו' מהכמות יעקב פי' ו' מסיק דאין לסקל כלל כי איסור דאורייתא הוא לדברי האוסרים כמו הוראה ע"פ ועיין בתוספים מ"ש בזה: ז] אבל אם ראוהו בלילה. עבה"ט ס"ק י"ב מ"ש הב"ח אם ראוהו בשבת ויו"ט כו' ועי' בע"ז שאולק ע"ז דזה דמי למ"ש הרמ"א דבדבר דרבנן עד נעשה דיין ע"פ ועי' בתשו' כנסת יחזקאל ר"ס פ"ח שכב' בפשיטות כדעת הב"ח והביא ראי' מדברי התוספות בפ"ק דמכות כו' ע"ש ועי' בתוספים שבלבל בזה ומסיק וכ' אין לדינו של הב"מ ראיה כלל וראיתין דברי הש"ז עיין שם גם בקבלת מסיק דיש לקבל בזה ויבולין לדון ע"פ ראייתה בשבת ויו"ט וכן עיקר ע"ש: ח] לפני דיין שקטן ממנו. כתי' בספר בר"י וז"ל לא במספר שיש תליא תלתא אלא קטן ממנו בחכמה אמר אף שהוא גדול בשנים א"י לכופו וכן בחר הרב כנה"ג לקמן סי' כ"ח בהגה"ה אות כ"ז וזה שבחר בהם שם מופלא בחכמה כו' וזה פשוט ומופלא בחכמה כו' וגם בדלמרינן בב"ב קמ"ב ע"א ת"ל מידי בקושטא תליא תלתא כו' עכ"ל. ועי"ש עוד שנסתפק אם דין זה דוקא בדיינין ח' הוא שופט אבל אם הם ב"ד של שלשה הגם כי הכתבו גדול מכל ח' מהם מ"מ במתה תלתא כתדא יגדל כו' אם ב"ד אז דלמא אידי אידי חד שיעורא ונקט הגאון דיין וה"ה לב"ד של שלשה וכתי' שבדבר לשלחנו מ"מ בעה המשפט יהיו שנים שקולי' ובכה"ג אחר אחין המשלה עבעיא אלא ע"פ דבר ה' אין לחוש דדעתיה יעבהו ולא חזי ליה שבחתה כמו בשאר שוגא משא"כ בשעשה לדיין עצמו מעשה רשע אז שום דבר שיש לו עונה בלבו ואלא ירחיק מלדונו דג"ל יש לחוש דמפני כך לא חזי ליה שבחתה על כאן לשונו: יג] דהיינו שושבינו. כתב הסמ"ע ס"ק י"ח דהיינו ז' ימי המשתה וכן פרש"י ובכנ"ב בהגב"י אות ט"ו הבית דברי ר"י ב"א מ"ש אפשר דעת הסמ"ע בזה אולם בתוספים כתב דבזה"ז אחר בעו"ה עדבה כל שמחה ואין מהגיס לעשות כל שבו"י מ"ש סי' קמ"ח מיישב דעת הסמ"ע בזה אולם בתוספים כתב דבזה"ז אחר בעו"ה עדבה כל שמחה ואין מהגיס לעשות כל

המשפט **חידושים**

בפוסקים אם יכולין לדון עפ"י ראיה שראו בשבת ויו"ט. ויחיד מומחה שדן אחור לדון עפ"י ראייתו רשב"א בב"ק. וע"ב סי' ג': (ט) ומעיינים ביניהו. פי' דכל חכמי מעיינין ודנין ביניהו יכוין דיש לוסוף כל החכמים לית לה זילותא. סמ"ע. ופי' זה עיקר לו"ת: ואם יש לת"ח זילותא לעמוד עם הבע"ד שולחין סופריהם לכתוב הטענות סמ"ע: (י) שושבינו היינו בז' ימי המשתה: (יא) אין דיניהם דין. ואם אחד רולה להכשיר שושבין של חבירו אין חבירו יכול לעבב לו"ת:

נתיבות **משא"כ**

ונעמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ד' דהיינו העדים לפני הדייניס אבל כשראו שלשתן ביום שאין עליהם שם עדים מוהרין לדון ע"פ ראייתם סמ"ע: () ועי"ב ס"ק ג' ואם כ' דיינים קיבלו עדות ונלך אחר ונירפו אחר עמהן מעידין בפנינו ודן עמהם וא"ל להושיב דיינים אפילו בשעה שמגידין בפנינו אבל שנים שנאחרו משני בתי דינין ונירפו אחר עמהן כיון שמעידין לפני השלישי ס"ל עדים ואין נשאו שוב דיינים: (ח) ראוהו בלילה. כיון דבשעת ראיה אי' לדון ולא לקבל עדות לא שייך לא תהא שמיעה גדולה מראיה ולכך אינו יכול לדון ע"פ ראייתם סמ"ע. ובשבת וי"ט אסור לדון מדרבנן יש מחלוקה

כסף

דאם כלל שלא לדון אחר אכילת קבע דיני ממונות גם בשאינו נאון. וכל עמודי עולם בכל הדורות לא אמו כלל שלא לזה אלא פשיטא שקפידת הזמה"ק היא רק על אכילה מתחילה עיון הדין עד גמר המשפט בספק דין בשאין מלוינים אותו. ואפשר לגומרו בלי שיגיע זמן סעודה ביאתיה וכן שתי' ואפילו שאין בו שיעור לשברות בשהא ממשקה משכר. ואכילת תרעי יש לתמוה ביאתיה כי אמתה המשפט הוא ע"י הסרת אהבת בלע והאזהרה ונטיותיו לעניני עולה"ז אז. לזאת יש לתמוה מ"ש ג"כ מתאוות אכילה ושתי' אז מה שאינו הכרחי לזה כתב הזהר"ק שם שע"י אכילה נאמת שקר וכוונתו ע"י תאוה בע"ל דלא הבא אלא שאינו יכול לבוא דקאמר אלא דיינים הבאים אינו אלא אם אינו יכול לבוא דקאמר לומר

קצות

סומא פסול מדכתיב כולך יפה ול"ל דעיקר היקשא למיפסל ליה; ויליף פסול סימון דאמי' עכשיו אלא בעינן סמוכין ושליחותיה' דקמאי קאמבדי' פסול משום דבעינן דומיא דנגעים וכיונא בזה כ' הר"ן בפ' הכותב לא"ד מכירות שטרות דרבנן הא דממעט שטרות מאונא' בפ' הזהב יצאו עבדים וקרקעות ושטרות עיקר קרא למעוטי קרקעות ועבדים ואפ"ה ממעט שטרות לפי שאינו בכלל הכתיב אלא דבר המטלטל וגופו ממון ע"ם וה"ה הכא למיפסל סומין מה"ם לא צריך קרא דהא בלא"ה סומא פסול לסנהדרין משום דבעינן כולך יפה אלא דעיקר היקשא למיפסל ליה; אלא דסומא נמי פסול אפי' מדרבנן לפי שאינו דומיא דנגעים ולפי"ז מוכח דמתני' לא סברי כלל היקשא דריבי' לנגעים דאי לפסול ליה; ודאי פסול אפי' גמ"ד דהיקש מור' על גמ"ד ועיין בר"ן ואי לפסול סומין מה"ת לא צריך מיעוט דהא סומא אינו סמוך ור' יוחנן לשיטתו דס"ל מדאורייתא צריך ג' וכמ"ש תוס' רפ"ק דסנהדרין. ואין להקשות לפי מ"ש הרמב"ם דאין סומכין עד שיהא ראוי לכל הדברים בהא דאמרי' פרק זה בורר דף כ"ז כל הראוי לדון ד"כ ראוי לדון ד"מ מכי אי לימא ר' יוסי הא אינא עד דממון דכשר לד"כ ופסול לד"מ כו' והא בד"כ ודאי בעינן סמוכין וזה אינו ראוי לכל הדברים דהא פסול לד"מ משום דהרמב"ם לא קאמר אלא בפסול הגוף וכמו סומא כיון דאינו ראוי לכל הדברים אבל זה שפסולו מחמת עניר' והוא ראוי לכל הדברים ע"י תשוב' זהרי הוא כמו מי שאינו בקי במומין דהוא סמוך לכל הדברים וכראיתא בפ"ק דסנהדרין גבי סמיכ' דסמך רבי לרב יורה יורה ואל יתיר בכורות משום דלא בקיאי במומין אלא כיון דאינו פסול הגוף ויכול להתחכם במומין הוי סמוך וכן בפסולי מחמת עניר' כיון שיכול לחזור בתשוב' לא הוי פסולו בגופו ועוד דאפשר לא קאמר הרמב"ם אלא בתחלת הסמיכ' דאין סומכין עד שיהא ראוי לכל הדברים אבל אם כבר נסמך ואח"כ נפסל לאיז' דבר שפיר מהני סמיכתו דמעיקרא למה שראוי בשומא מאחת מעיניו אפי' נסתמא אחר הסמיכ' לא מהני הסמיכ' לדיני ממונות כיון דבסנהדרין כתיב כולך יפה דמייתי ומוס אין בך מ"כ גם שכשיו אחר הסמיכ' צריך להיות ממוקה מכל מום ודוק: ג) אפי' לא הביא שתי שערות בחומים הק' דהא כתיב התקושטו וקושו ע"ם ואינו קושיא דבשלמא כה"ג ליתא כלל בדיבא דאין דיין אותו אבל קטן מי לא דיינין ליה בכמה דברים כגון שנגל חפץ לפניהו בב"ד א"כ הב"ד דיין אותו שיחזור או גזילת קרקע והוא פשוט ולא בעינן דוקא שיהא גדול באותו דבר שדן רק שיהי' גדול באיזו דבר שיהי' ובחומים הכריע דבמטלטלין דינו דין אבל במקרקע כיון דאין מקמו מקח לא הוי התקושטו וקושו ולא נהירא דלא תליא באותו דבר שדן יהי' דוקא גדול וכמ"ש: ד) אין עד נעש' דיין

תשובה

דמעיקרא פרש זימון מיניה כו' אך למ"ש דאם רולה ללכת רשאי יש לומר דמהאי טעמא שרי ליה להזמינו ואין זה כמזלזל בתורתו דאי בעי מלי אתי ואי לא בעי אתי ואי לא בעי הרשות אינו עיין שם שבתבתי לקמן סכ"ח סעיף קטן ט"ו: י) ומעיינין. עיין בתר הטעם שכ' פי' דנין ביניהם כו' וע' בתו"ש ג"כ בנה"מ: יא] למי שהוא אוהבו כו' ל"ל דלדון לשני אוהביו לו לשני אוהביו שבאו לפניו לדון דהא מקרבא לו תרתקא דעתיה לתרוייהו ושני הבע"ד שוין אלא ולפוס ריבטא נראה דגם אם שניהם אוהביו לו אוהביו לא יכול לדון אותם משום דמסתמא אהבת גם בעלתם לא שוו בשיעוריהו ומקרבא לו מרחקא דעתיה לאמלן דרחיק לו שני שפי וכמ"ש הרא"ש פרק זה בורר דמעט אהבה לו שנאה מעט אה לבו גם יש לחוש דהדין הזה שבל לפניו יסתעף לפעיפי' ומשום שאינה אוהביו לו שונאיו יעה לבו לזכות לא' בחלק א' ולהייבו בחלק אחר כו' זהו הנראה מכל הסברא ויש להביא עוד קלת ראיה מדברי התוס' פ' בא סימן דף כ' ע"א כו' גם קלה ראיה ממ"ש מהרי"ו בן מיגאש בתשו' הנאה בשיעה מקובלת פרק החובל סוף דף כ"ג וכו' ע"ש: יב] ולא למי שאוהבו. עיין בתשובה חות יאיר בסוף הספר בהשמטות שכ' מעשה היה אחד לוה ממני ונטען על מקצתו שפרע ונשבע לשקר ואחר שנה בא לפני בדינו ולא ראיתי לשפל בדינו לאו משום דמוחר לשנאותו דא"כ כל רשע ולדיק ממי והוה מעשה בכל יום וכמ"ש הרמב"ם פ"ב מה' סנהדרין והביאו הטור סי' כ' (ל"ל י"ז וכ"ה בש"ע סס"ס ס"י) דשלה נאחר לא תעה משפט אביונך ועכ"ב נאחר דהיינו דוחה תורה לא תעה משפט אביונך דאע"פ שמוחר לשנאותו מ"מ בעה המשפט יהיו שניהם שקולי' ובכה"ג אחר אחין המשלה עבעיא אלא ע"פ דבר ה' אין לחוש דדעתיה יעבהו ולא חזי ליה שבחתה כמו בשאר שונא משא"כ בשעשה לדיין עצמו מעשה רשע אז שום דבר שיש לו עונה בלבו ואלא ירחיק מלדונו דג"ל יש לחוש דמפני כך לא חזי ליה שבחתה על כאן לשונו: יג] דהיינו שושבינו. כתב הסמ"ע ס"ק י"ח דהיינו ז' ימי המשתה וכן פרש"י ובכנ"ב בהגב"י אות ט"ו הבית דברי ר"י ב"א מ"ש אפשר דעת הסמ"ע בזה אולם בתוספים כתב דבזה"ז אחר בעו"ה עדבה כל שמחה ואין מהגיס לעשות כל

הקדשים

בעומק בחמת מחמילין והב"ד נמלך עם גדולים ועם עוד בדה"ל זולתם. עי"ז יצאנו מידי חשש בזה. ואין שום ניגוד לדברי הזהר"ק במנהגי דיינים דעכ"י: גם יש לו זכות המשפטים אין בהם כפיות רק שואלים שניה' כרלונו אולי לא על זה קאו דברי הזהר"ק. ומה אם בדרבנן הספיקות לקולא. כל שכן בזה שהוא רק מדת חסידות שלהקל שומעין למעט הקפידה. ואם מחילה לא אסיק אדעתי' שיעשרת הקיפות אז חיכוך בפועל. ואח"כ נודע שמעשרת אבל הר"י אלברצלוני כתב דאם מחילה לא תרוץ גודת אהבי דיינה דאזור מיניה דלא ליזלזל ומאי אינו יכול לבוא דקאמר לומר

חידושי רעק"א

אמו מיגראל כ"כ תוס' יבמות דף ל"ח ע"א ודף ק"ב ע"ל: ס"ז שהוא אוהבו. כ"ב ע' ה' עבה"ג סי' ל"ג דשותפו בחומ"מ מקרי אוהבו: ש"ך אות ט' ודלא כנראה מהב"י כ"ב וע' ה' הרא"ש שנון סע"ו ס"ו: שם אות י"ד עיין מ"ש הב"ח בזה כ"ב דף ריעבד אין דיניהם דין: וע' ת' הרא"ש ח"ב סי' כ"ב ומה' מפר"ל שנון סי' כ': שם הגה ולכן מותר מהיות דיין בשהה בורר לו ה' כ"ב ואפי' אוהבו ממש שפסול מדינא מ"מ אם רואה שמעון יכול לפסלו אוהבו של שמעון אין שמעון יכול לפסלו ואינו דומה לקרוב ואם רואה שמעון יכול לפסלו על עצמו אם שפק אם שמעון יכול לפסלו תנו' חו"מ סי' ב':

חכמת שלמה

סעיף ז בהגה"ה וי"ח דבשוגאו ממש דהיינו שלא דיבר עמו ג' יתיס כ"ב עיין בתשובת ליו"ד מהדורא ות"ו. ובתשובה לק' שטאינסלאב קנה מקומו ביו"ד סימן ח' מה שבתבתי שם דבזה"ז דבשיאל המדברים אחר בפה ואחד בלב. והוהרה הרלועב. לדבר שקר בזה כל דבור הוי שוגאו ממש אף המדבר עמו הוי שוגאו ממש ופסול לדינו יעו"ש ע"כ

חידושי חת"ם

סי' ח' ס"ך ספק"ה כ"ב סימן כ"ו:

חידושי רעק"א

אמו מיגראל כ"כ תוס' יבמות דף ל"ח ע"ל ודף ק"ב ע"ל: ס"ז שהוא אוהבו. כ"ב ע' ה' עבה"ג סי' ל"ג דשותפו בחומ"מ מקרי אוהבו: ש"ך אות ט' ודלא כנראה מהב"י כ"ב וע' ה' הרא"ש שנון סע"ו ס"ו: שם אות י"ד עיין מ"ש הב"ח בזה כ"ב דף ריעבד אין דיניהם דין: וע' ת' הרא"ש ח"ב סי' כ"ב ומה' מפר"ל שנון סי' כ': שם הגה ולכן מותר מהיות דיין בשהה בורר לו ה' כ"ב ואפי' אוהבו ממש שפסול מדינא מ"מ אם רואה שמעון יכול לפסלו אוהבו של שמעון אין שמעון יכול לפסלו ואינו דומה לקרוב ואם רואה שמעון יכול לפסלו על עצמו אם שפק אם שמעון יכול לפסלו תנו' חו"מ סי' ב':

ע"ח וכמ"ש הרמב"ם והרא"ם שם ב הר"ן בשם הרמב"ן ושכן ראוי להורות הלכה למעשה מש"ם *שם בשם י"ח וכ' הכ"י בכ"ב מדברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות עדות ה דף כ"ח ע"ב ומפרש שם בגמרא: ע טור בשם רב האי ואי זילא ביה מלתא לת"ח לירד לדין עם ע"ה עיין דינו בסי' קכ"ד שעיף ד פ לשון הרמב"ם בפכ"ג מה' סנהדרין מתיחרא דרב פפא לא לידון אינם וגו' כתובות דף קה ע"ב: ל וכ' הב"ח *ראחי' אחתן ואחי הכלה אינם כשרים לדון אם אח זה ואפילו הוא דיין קבוע יכול בעל דינו לומר איני מקובל לי והביא ראיות ע"ז ואינו יכולים ליסב

חכמת שלמה

סעיף ז בהגה"ה וי"ח דבשוגאו ממש דהיינו שלא דיבר עמו ג' יתיס כ"ב עיין בתשובת ליו"ד מהדורא ות"ו. ובתשובה לק' שטאינסלאב קנה מקומו ביו"ד סימן ח' מה שבתבתי שם דבזה"ז דבשיאל המדברים אחר בפה ואחד בלב. והוהרה הרלועב. לדבר שקר בזה כל דבור הוי שוגאו ממש אף המדבר עמו הוי שוגאו ממש ופסול לדינו יעו"ש ע"כ

חידושי חת"ם

סי' ח' ס"ך ספק"ה כ"ב סימן כ"ו:

חידושי רעק"א

אמו מיגראל כ"כ תוס' יבמות דף ל"ח ע"ל ודף ק"ב ע"ל: ס"ז שהוא אוהבו. כ"ב ע' ה' עבה"ג סי' ל"ג דשותפו בחומ"מ מקרי אוהבו: ש"ך אות ט' ודלא כנראה מהב"י כ"ב וע' ה' הרא"ש שנון סע"ו ס"ו: שם אות י"ד עיין מ"ש הב"ח בזה כ"ב דף ריעבד אין דיניהם דין: וע' ת' הרא"ש ח"ב סי' כ"ב ומה' מפר"ל שנון סי' כ': שם הגה ולכן מותר מהיות דיין בשהה בורר לו ה' כ"ב ואפי' אוהבו ממש שפסול מדינא מ"מ אם רואה שמעון יכול לפסלו אוהבו של שמעון אין שמעון יכול לפסלו ואינו דומה לקרוב ואם רואה שמעון יכול לפסלו על עצמו אם שפק אם שמעון יכול לפסלו תנו' חו"מ סי' ב':

חושן משפט ז הלכות דיינים

יחד לדון אחדים אפילו לכתחלה ק אבל קרוב לו פסול מן התורה פסול גם בזכלי"ת ממשנה זה פוסל דיינו של זה וכו' מלהדרין דף כ"ג ע"א ע"ב ר אף על פי שמקבל ממנו שכר תלמודו ב ובאחר בסלאת דיבר עמו ג' ימים מתמת איבה ה וכתב בסמ"ע שלמד זה מעובד דרמי בר יחזקאל קידושין סוף דף ע' ע"א וכ' ודוקא בשכבר פערו מהגדוי דף ע' ע"א וכ' ודוקא בגדולו: ל ברייתא דאיסי בן יהודה בסנס' דכ"ע ע"א *וכ' הכ"ח שברא' אם הם שוגאי' גמורים אין דוניהם דין דמאלוריי' אסור מדרש' ובקרא ולא מנקא רשתו: ב ממשמעות המשנה כל הכבר לדון וכו' כדה דף מ"ט ע"ב ג ולא *למורשם כשיש לו תלק אם יגלא מהרי"ו סי' קי"ט ד ברייתא שבועות דף ל' ע"ב ה טור בשם הרמב"ם בפ"ה מה"ם ובאחר שם שכל אלו הדברים מפורשים בתורה *פי' שאפילו ממון שלהם אינם נבהלים עליו ולא

חידושי רעק"א

סי"ט כל הפסולי' להעד מחמת קורבה או מחמת עבירה כ"ב ע' בהה"ב לקמן סי' ל"ד ובהגהת כ"י אות ג' דבעבירה דרבנן לא בני הכרזה. ובס' עזרת כשיש סי' י"ז ס"ק ל"ח בסופו כשיב ע"ז דבעי הכרה: שם פסולין לדון כ"ב ואם נמלא ל' מהן קרוב מ' פסול כולם פסולים בהה"ב בעור אות ל"ג ובי' עוד בהה"ב סי' מ"ו ל"ו בעור אות ו' ובי' תומים סי' מ"ו ס"ק כ"ח ובס' הרא"ם אלעקר סי' ט"ו ובת' גינת ווردים מאה"ע כלל מ' סי' ג': ט"ז ד"ה ולהכחיש נחלי הרשב"א ב"ב עיין בתשו' שבות יעקב סי' קפ"ו:

חכמת שלמה

סעיף ט מתחלה יש לבאר איזה לשונות בלשון הכ"י שם מ"ש ולישנא דלא לידון הכי דייק וכו'. ול"ע דבריו דברי גם דעת הטור הוי כן שכתב ואם אינו אוהבו ושונאו כ"ל אין לדונו לכתחלה א"כ מה ראיה מלשון לא לידון לכתחלה לדעת הרמב"ם גם מ"ש הב"י דהרמב"ם פליג על הטור בחדתי ולכל הפחות בחדא אין הדבר מוכן דהאיך הוי בחדתי דממ"כ אם נפרש הרמב"ם בכל לכתחלה אמר אם כן לא פליג עם הטור רק באוהב ושונא ממש אבל ממש דיבר עמו דלהטור בדעבד אין דינו דין ולהרמב"ם המיר דינו דין אבל באינו אוהב ושונא ממש דלהטור מהני בדעבד ולהרמב"ם לא מהני. ואם נפרש דהרמב"ם לא מיירי מענין בדעבד ולא בכלם הרמב"ם רק לענין לכתחלה ומדעבד לא מיירי רק ס"ל לחלק בין אם הוא אוהבו ושונאו ממש או לא. א"כ אין כאן מחלוקת כלל בין הטור והרמב"ם ואיך כתי' דפליגי בחדתי ולכה"פ בחדא ואין לדפריו הכנה לכאורה אך נראה בי"אור דבריו עפמ"ש הב"י לקמן בסי' ס' סק"ד נמ"ש ולא שוחר וכו' אבל מדברי הרמב"ם נבסב"ג מה' סנהדרין נראה דמדינא נמי תפס כו' וכו' ולכאורה דבריו ל"ע שהרי הטור נמי כתב בסימן זיין דלא לידון לאחן דרחים. וכו' א"כ ס"ל נמי דלכתחלה מיפסלי א"כ סתרי דבריו לפי הבנת הב"י דבסי' זיי"ן ס"ל דלכתחלה מפסלי ובסי' טי"ת ס"ל דהוי רק ממדת חסידות ול"ל דס"ל להב"י דגם מ"ש ממדות חסידות שיהיה נמנע הדיין בעצמו מלדונו ולא שיהיה נפסל לכתחלה אף אם רוצה

באר הגולה

[לג] וי"א. סנה' כז ב' דתניא דהדי פסולים בתנאי' ורבנן ל"ם אלא כעדים אבל בדיינים מודי כמש"ם ומפיק מקרא: [לד] וי"א. **מוס'** סנה' ח' א' ד"ה פסולת מ': [לה] וכ"ם. שבועות ל"ב: [לו] ותפי'. סנה' ח' א': [לז] מי. סנה' כג א': [לח] המגדה. **קדושין** ע"א: [לט] שני. סנה' כ"ט א': [מ] כל. נדה מ"ט ב': [מא] שהדיינים. תוס' וירושלמי הביאו הרי"ף פ"ג

עצמו וע"ל סי' מ"ו. ס"ך: [מו] בורר. והיינו שכל א' יבחר לו מי שיבין דבריו לאשורו ואם יש לו פוסק לד זכות יציע אותו לפני מבירו וכן יעשה הבירו והשלישי שומע ומכריע ביניהם עכ"ל הסמ"ע ע' בתשו' מהרא"ן שסון סי' כ"ו ובתשובת מהר"ם מלובלין סי' ס"ב: [מז] לחלמידו. ומכ"ש לאב של תלמיד אפי' אם כותן לו שכר לימוד שמ"ע והס"ך כתב דה"ה דמותר לדון לאחרים וכן פועלים ושכירים ע' בתשובת ן' לב מ"ב סי' כ"ו: [יז] להוסיב. לשון מוהרי"ב ואפי' המחמיר על עצמו מחמת חסידות כשר לברר דייניה ומהרא"י בפסקיו כתב דמנהג הוא שלא לפסול פוס ב"ד לסדר הב"ד ואע"ב דים לחתור אחר שמנהג עכ"ל. ומשום הכי אף שכתב מור"ם בד"מ את דברי מהרא"י שאפי' ב"ד הפסול בוררין מ"מ לא כתבו כאן בשלמן ערוך אלא הפסול לדון משום אהבה ושנאה ולא כתב שאם הפסול לדון משום דמהרא"י בעצמו פקפק על המנהג אלא שלא רצה לשנות וק"ל: כג ולריך רא' לדבריו לשון הטור לריך להביא ראיה שלא דיבר עמו תוך ג' ימים באיבה: **כד** יכול לדונו אח"כ עיין בד"מ שמור"ם כתב דין זה מעצמו ולמד דין זה מעובדא דנמרא פרק עשרה יוחסין והביאו בל"ע ושם בהג"ה כתבתי דאפשר לו' דהיינו דוק' כשכבר פערו מהגידוי אז הוא כאים אחר עמו ולא כשעדיין הוא בגידוי ע"ש: כה ה"ג כל הפסולים להעיד מחמת קורבה או מחמת עבירה כו' ועי' לקמן סי' ל"ג ול"ד פרטי' הפסולים לענין עדות ונמחק וה"ה לענין דיינות כי כבר נכלל במ"ש המחבר כל הפסולין להעיד כו' פסולין לדון וק"ל: כו אין לו להלטרף עמו אע"פ שידון דין אחת משום שנאמר מדבר שקר תרחק ועי' מ"ש בפרישה וכן יתבאר בר"ס סימן ל"ד לענין עדות: כז שנאת ממון ואהבת תמת כו' ברמב"ם ובטור מבוארים יותר ז"ל שנאת ממון שאפי' ממון שלהם אינם נבהלים עליו ולא רודפין לקבץ ממון ואהבת אחת שיהיו רודפין אחר הצדק מחמת עצמן בדעתן אוהבין האחת ושונאין את האחת ובורחין מכל מיני עולה ואהבת הבריות להן שרות הבריות נוחה מהם ובמה יהיו אהובים בזמן שיהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתן טובה ומשאן ומתן שלהן באמונה ודבורן בנחת עם הבריות ובעלי שם טוב שיהיו נבורים במלות ומדקדקים על עצמם וכובשים את יצרם עד שלא יהא עליהן שום גנאי ולא שם רע ויהא פרקן נאה ויהיה להם

מאירת עינים

[לד] וי"א דכל שאינו אוהבו או שונאו ממש מותר לדונו ואינו יד] אלא מדת חסידות להחמיר שלא לדונו **טו]** ולכן ק מותר להיות דיין כשזה [טו] בורר לו א' וזה בורר לו א' (ע"ל ר"ס י"ג) **כ** כי כל א' בורר לו אוהבו [לה] וכ"ש שהרב **(יב)** יכול **כא** להיות דיין [טז] ר לתלמידו(מהרי"ק שורש ט"ז) [לו] ותפי' כ"ד הפסול לדון **(יג) כב** משום אהבה ושנאה **טז]** יכול [יז] להוסיב **(יד)** דייניס אחרים כשרים שידונו (פסקי מהר"י סי' רנ"מ ומהרי"ק שורש כ"א) [לז] מי שאומר על הדיין שהוא שונאו או אוהב **יג]** בעל דינו אינו נאמן **כג** ונריך ראיה לדבריו (ס טור) [לח] שמגדה מבירו משום שזלזל בכבודו **כד (יג)** יכול לדונו אח"כ מאחר שאינו שונאו ת ועי' לקמן סי' ל"ג סעיף ו':

ח א [לט] שני ת"ח יח] **השונאים זה את זה יט] אסורים לישב בדין יחד שמפני השנאה שביניהם דעת כל אחד מהם (יד) לסתור דברי חבירו:**

ט כה[מ] כל **הפסולים**(להעיד)(טו)(יד)כ]**מחמת**[יח]**קורבה כא] או מחמת עבירה כב] פסולים לדון**(וע"ל סי' ל"ג ול"ד פרטי הפסולים לענין עדות וה"ה לענין דיינות [מא] שהדיינים לא יהיו קרובים זה לזה **(טז)** ולא ג לעדים) (ר"ן פ"ב דכתובות ותוספת רשב"א סי' תס"ן) (ע"ל סי' ל"ג סעיף י"ז):

י ד [מב] **דיין כג] שיודע בחבירו שהוא גזלן או רשע כו אין לו [יט] להצטרף עמו:**

יא ה [מג] **ב"ד של ג' כד] צריך שיהיה בכל אחד מהם ז' דברים חכמה ענוה יראה כז * שנאת ממון אהבת האמת [מד]אהבת הבריות להם [מה] בעלי שם טוב** (וע"ל סי' ח' סעי' ח'):

בד"מ את דברי מהרא"י שאפי' ב"ד הפסול בוררין מ"מ לא כתבו כאן בשלמן ערוך אלא הפסול לדון משום אהבה ושנאה ולא כתב שאם הפסול לדון משום דמהרא"י בעצמו פקפק על המנהג אלא שלא רצה לשנות וק"ל: כג ולריך רא' לדבריו לשון הטור לריך להביא ראיה שלא דיבר עמו תוך ג' ימים באיבה: **כד** יכול לדונו אח"כ עיין בד"מ שמור"ם כתב דין זה מעצמו ולמד דין זה מעובדא דנמרא פרק עשרה יוחסין והביאו בל"ע ושם בהג"ה כתבתי דאפשר לו' דהיינו דוק' כשכבר פערו מהגידוי אז הוא כאים אחר עמו ולא כשעדיין הוא בגידוי ע"ש: כה ה"ג כל הפסולים להעיד מחמת קורבה או מחמת עבירה כו' ועי' לקמן סי' ל"ג ול"ד פרטי' הפסולים לענין עדות ונמחק וה"ה לענין דיינות כי כבר נכלל במ"ש המחבר כל הפסולין להעיד כו' פסולין לדון וק"ל: כו אין לו להצטרף עמו אע"פ שידון דין אחת משום שנאמר מדבר שקר תרחק ועי' מ"ש בפרישה וכן יתבאר בר"ס סימן ל"ד לענין עדות: כז שנאת ממון ואהבת תמת כו' ברמב"ם ובטור מבוארים יותר ז"ל שנאת ממון שאפי' ממון שלהם אינם נבהלים עליו ולא רודפין לקבץ ממון ואהבת אחת שיהיו רודפין אחר הצדק מחמת עצמן בדעתן אוהבין האחת ושונאין את האחת ובורחין מכל מיני עולה ואהבת הבריות להן שרות הבריות נוחה מהם ובמה יהיו אהובים בזמן שיהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתן טובה ומשאן ומתן שלהן באמונה ודבורן בנחת עם הבריות ובעלי שם טוב שיהיו נבורים במלות ומדקדקים על עצמם וכובשים את יצרם עד שלא יהא עליהן שום גנאי ולא שם רע ויהא פרקן נאה ויהיה

ביאור

[לג] וי"א. סנה' כז ב' דתניא בהדי פסולים בתנאי' ורבנן ל"ם אלא כעדים אבל בדיינים מודי כמש"ם ומפיק מקרא: [לד] וי"א. **מוס'** סנה' ח' א' ד"ה פסולת מ': [לה] וכ"ם. שבועות ל"ב: [לו] ותפי'. סנה' ח' א': [לז] מי. סנה' כג א': [לח] המגדה. **קדושין** ע"א: [לט] שני. סנה' כ"ט א': [מ] כל. נדה מ"ט ב': [מא] שהדיינים. תוס' וירושלמי הביאו הרי"ף פ"ג

באר

עצמו וע"ל סי' מ"ו. ס"ך: [מו] בורר. והיינו שכל א' יבחר לו מי שיבין דבריו לאשורו ואם יש לו פוסק לד זכות יציע אותו לפני מבירו וכן יעשה הבירו והשלישי שומע ומכריע ביניהם עכ"ל הסמ"ע ע' בתשו' מהרא"ן שסון סי' כ"ו ובתשובת מהר"ם מלובלין סי' ס"ב: [מז] לחלמידו. ומכ"ש לאב של תלמיד אפי' אם כותן לו שכר לימוד שמ"ע והס"ך כתב דה"ה דמותר לדון לאחרים וכן פועלים ושכירים ע' בתשובת ן' לב מ"ב סי' כ"ו: [יז] להוסיב. לשון מוהרי"ב ואפי' המחמיר על עצמו מחמת חסידות כשר לברר דייניה ומהרא"י בפסקיו כתב דמנהג הוא שלא לפסול פוס ב"ד לסדר הב"ד ואע"ב דים לחתור אחר שמנהג

פתחי

ז' ימי המשתה לכ"ע מיום ראשון ואילך מותר לו לדון ע"ש: יד] אלא מדת חסידות. עיין בתשובת שבו"י ח"א סי' קמ"א אודות דיין שהוא שכן לאחד מבעלי דיינים בשכונו בנוהלי לו ראיתו לדון לו והב"ד דאם שכינו הוא ראיתו אחר כנפשו אסור מדינא אבל אם אינו אוהבו ורעיו אחר כנפשו אזי מותר לדונו ע"פ הדין אך שמדת חסידות יכול (ל"ל יב) לפרוש ע"ש ועיין בתשובת מבוה"ג בס' ל"ג: **טו]** ולכן מותר להיות דיין בזכלי"ת. עיין בתשובת חוי"מ סי' כ' בדבר אחרונו ולוי בתעלא"ת. ובזכלי"ת ולקח לוי לבורר לא ר' משעון מתותנו של ראובן וראובן ביקש לפסלו כתמרו כי מתחנו פסול לשב עליו דין וכתב הרא"ש שבאנשי עטרה ראובן הנז' ואולי נוסף עליהם עוד עשות עליהי. באחד אפי' אם היה ר"ש הדיין הנכבר מלוי אוהב גמור של ראובן כאופן שיכול לוי לפסלו אם שיראו ראובן מ"מ אם בתבר מלד לוי אין לו פה לראובן לפסלו דאף בהקרוב כה"ג אם היה ר"ש הנז' קרובו של ראובן ובירו לוי ודאי מלי ראובן לפסלו שאני קרוב דפסולו גזירת הכתוב כלי טעם שסרי פסול לעדו' אף לאוהב ושונא ונהי דפסולו מדאוריית(עיין בתשו' עבוה"ג סי' ל"ג ובוכ לקמן סי' קס"ג ס"ג ס"ק ט"ו שדעתו אינו כן) מ"מ אינו פוסל רק מלד קירוב זריחוק הדעת כמבואר בס"ם ואי"כ דוק' לוי יכול לפסול לר"ש אם היה אוהבו של ראובן אבל אם ראובן כאופן שיכול לוי לפסלו אם שיראו אינו אוהבו ושונאו ממש אז לא. אבל אם הוא אוהבו ושונאו ממש אז לא. אבל אם אינו אוהבו ושונאו ממש אז לא. אבל אם אינו אוהבו ושונאו ממש אז לא. אבל אם אינו

להם לב אמיץ להגיל עני מיד גוזלו ע"כ ועפ"ר שם כתבתי לימודם מקרא: כח אח"כ יש להם ס"ת אחרת. פי' ואז אפילו לדיינים בעצמם מות' לקרות מאותו ס"ת שדנין עליה דלא מחשב להן הגאה כיון דאם רצו היו קורין מהאחר והיינו דוקא כשהם"ת האחרת היא באותה ב"ה שהדיינין מתפללין וקורין בה הא אם היה בבה"כ אחרת לריכין סילוק שלא יקראו מהספר תורה כלל כ"א מהאחרת וכן הדין כשדנין על ב"ה ויש ב"ה אחרת בעיר אין דנין עליה אלא כשמסלקים נפשם מללכת בזו שהן דנין עליה וכ"כ רבינו ירוחם ועיין בדרישה ובד"מ שהביאו ולא כתו שכתב *בע"ש שמדמה שני ב"ה בעיר לשני ס"ת בב"ה א' ע"ש.

ח א ואינו חכם כו' עפ"ר שכתבתי דגראה מוכח שהאי וי"ו ואינו חכם היא וי"ו החולקת ותרתי קאמר הן שמעמיד דיין שאינו הגון במעשים אף שהוא ת"ח או שאינו ת"ח אף שהוא הגון במעשים וכמו שמשיק וכתב אפילו מחמדים ע"ש:ב עובר בלא תעשה דכתיב לא תכירו פנים במשפט ור"ל שלא יכירו פני האיש לאמר פלוני עשיר הוא או קרובי הוא אוסיבנו דיין: ג שיאהל כל פעם לאכס דשמא לא יאהל וגמלא דיטה את הדין רש"י ודלא כע"ש *שכתב טעם אחר מנפשיה: ד שבהם לדעת אנשי העיר אע"פ כו' כל"ל וז"ש וכיון שקבלו כו': ה שמצוה להקל ולזלזל בו שהכתוב קראן אלהי כסף ואלהי זהב כמו שכתב אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם ודרשי' אלהי' הנעשה בשביל כסף ודומיא דעובדי כוכבי' דמצוה לזלזל בהו: ו לריכין הדיינים ליסב באימה כו' מפני כבוד השכינה שרויה ביניהם כמ"ש אלקים נצב בעדת אל: ז כאלו חרב כו' ה"ז עונש עולם הזה: ח וכאלו גיהנם כו' הרי עונש עולם הבא וגיהנם דרשו ממ"ש בשיר השירים הנה מטתו שלשלמה (מקום שכינה של הקב"ה שהשלום שלו) ששים גבורים סביב לה (הם ס' רבוא מישראל) כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו

יב כל דבר שיש לדיין בו צד הנאה אינו יכול לדון עליו ו לפיכך בני העיר שנגנב ס"ת שלהם אין דנין אותו בדייני אותה העיר כח [מו] ז אא"כ (טו) יש להם כה] ס"ת [כ] אחרת ח והאומר תנו מנה לעניי עירי אין דנין בדייני אותה העיר (וכ"ל סי' ד' דאם אד מחזיק בשלהם עבדי דינא לנפשייהו ובריין לקמן סי' ל"ז סעיף י"ט וסעיף כ' מאלו הדיינים) ט ולפיכך עסקי המס אין דנין בדייני אות' העיר מפני שיש להם או לקרוביהם חלק בו [מז] (ואם הוא מס פרטי בגון שאינו נוהג אלא זמן קצוב (יז) יכולין קצת מן הקהל להסתלק ושלא יהיה להם הגאה מזה ודייניו) (מסו' הרא"ש כ"ו סי' י"ח כתב דאלא מהני סילוק ובלל ל"ט כתב דמהני ולריך נחלק בין מס פרטי) י בו [מח] ואם עשו תקנה כז [מט] או שיש מנהג בעיר כח] שדייני העיר ידונו אף על ענין המסים דינם דין (ועיין לקמן ס"ס ל"ז סעיף כ"ב מזה):

יג (יז) יכולין קצת מן הקהל להסתלק כו' עמ"ס בסי' ל"ז בשם בעה"ת מדין הסלוק ע"ש ועיין בח"מ דף ע"ד ע"ד:

ח (א) ועיירות שאין בהם חכמים כו' עיין מ"ש בשם מהרש"ל סי' ל"ד אם אינו הגון במעשים אף שהוא ת"ח מו אינו ת"ח אפילו אם יהיו מקבלי הכתר מעשים ושאלו לו רוב דיעות שלא קיבלו שוחד מ"מ הם יאמרו מפני שבבר מתנכרים בראשונים על כראתו היינו מתרלים בזה הבליטו בו שהמעשה ההוא כו'. ואם יש עדים שהרב בעצמו אחר ליתן להם שוחד פסול הוא לחיות רב כלל עד שישוב בתשובה על זה ואפי' אם הוא ראוי לכך כו' אמנם אי ליכא עדים בהני הרב בעצמו ידע מעמיתיו שוחד אלא קרוביו ומיודעיו הרי הוא בחזקת תמוהו ולא יוערב זכותו בזה ויתנו הקהל מחדש על שלא אלה ומי שיראו המתרלים על הממתנים הוא יעלה ויקום לראש. אמנם אותם המקבלים שוחד לא יבואו להוך האמיפה כלל אפי' אחר שהחזירו השוחד ויקבלו עליהם בחו"ם שלא יקבלו הא שום שוחד עבור זה מ"מ לא יבואו אל המינוי הזה כלל ואפשר אפי' לעולם פסולים להתמנות עד שישובו בתשובה כו' ואפשר אפי' אם הם הרוב לא אלו לאמתר איך יקבלו המינוי לרב ומורה עליהם על כראתו את מי שאין אנו מפנים בו יאל דהא עכ"פ כבר הסכימו כולם על א' מד' אלו שהביאו אל הקלפי ואין כאן הפסד כל כך והעיקר שא"א בלא"ה והני דיינינן ולכל אלהי דבוותייהו. אך כל זה אי אילה כאן עדים כבדים על שהאבל זולת זה לא יפסיד הרב מינויו על שום פנים ואפי' יוחו המקבלים וגם קרוביו המוחים לאו בל כמיינהו להפסידו בעדותם אלא שבאה לריכים הם המקבלים לחזור ולבלם להנתנים השוחד שקבלו שהרי בוודו שקבלו שוחד אע"ג דאין אדם מעיד פלגינן דבורייה שקבלו מהם מעות פקדון אז הלואה ולריכים להחזיר ואם יזפרו המקבלים יוכלו המוחים להטיל עליהם היסה בשעת בריא שלהם ובלל זאת לא יפסיד הרב ואפילו אלגרת מאלאה כתוב בו בספר שקבלו שוחד לאו בל כמיינה להפסידו עבור זה. מיהו אנשי הקהלה יכלו להטיל א"ם מי שיודע בעלמו שנתמנה ע"י שוחד ובוודא שרחה עליהם כ"ז בלעד"ל פסול מאד עכ"ד ש"ס: ג) שאלוה להחל. כ' סמ"ע שהכתוב קראן אלהי כסף כו' ודומיא דעבודת כוכבים דאלה בהן עכ"ל. וכ' ר"י ולפ"ז הבהנה מינו כהנה מעז והמהנות שנותנין לא די דלא הוי בכורים אלא הוי כמהנה ע"ז והמבבדו בתבבד לע"ז. קנה חכמה דף ק"ע ע"ב: ד) בעעוקה. כ' בס' ר"י כ' הרב בא"ה דף רע"ו דעעוקה אינה כ"ד בספר שקבלו שוחד לאו בל כמיינה בדין המעעוק בבנד עליון שבו הולך לבית הכנסת עכ"ד ועי' בח"מ סי' ר"ל ס"ב וכסמ"ע לעיל ס"ס ה': ה) פרנס על הלבור.

המשפט

עוד ביה"מ ויעורך הדייני ליתן חלק וגם מיירי שהוא כחופן שאין יכולין למבור הס"ת לאיזה לורך עפ"י ז' עוכי העיר הלע"ר הוי הדיין נוגע אל"ה:

ח (ה) ואינו חכם. וי"ו מחלקת היא ואולא קתני ואפי' יש בם שלבה. ומשמע בסי' ג' דבחר דגמיר שני היינו בדיעבד אבל לחתלה לריכים כולם להיות בהאיתם בתורה: (ב) בלא תעשה. לא תליר פנים בהשפט כלו' שיכיר פנים לעבירה או

הקרשים

היינו מלד מה שאמרו חז"ל בלבות חרב בא לעולם ח"ו עכ' עבוות הדין ומורים בתורה שלא בהלבה. ע"ז לריך להיות הדיין אחוז חרב פחד שמא יטה משפט שלא בהלבה והתוס' ז"ל בתבו על מה שאמרה אם שאמרה אבינו ע"ה שאמת היינו בהלבה. ובאי' לאמתו היינו לאפוקי דין תרומה רק בבון בבל האפסר לבון אינה בהבנון בפי גופא דעובדא ולבדר לאמתיות המאורע על פי הטענות לריך להיות הדיין בהר מבחי' בעם המבחים טענות בע"ד וכן מבחי' אנופה לאחד מהם שע"ז שבנגדו מבחתיין טענותיו ועי"ז לא יאפשר שיבורר לו אמתיות המאורע ולריך להיות בזהר בזה הטוב. ואחרו חז"ל בועם בל מיני גיהנם שולטים בו אי"ז גם אנופה בורם לגיהנם ח"ו. וגורם בחי' אף ויסורים ח"ו. ע"ז על"ידי זכרון הדיין פחד בלילות גיהנם בהקום הבחתיו ע"ז יזהר מבפש ובחיבות וישפט היטב:

החושן

ל"ל דל"ל לא תהא שמיע' גדול' מרא' אלא ביום דנראו להיות דייניה אפי' לבחבל. ח"ב לעולם לא הי' עליהם תורת עדים אלא תורת דייניה ובאלו קבלו את העדות מפי השמיע' אבל כיון דלבחבל' פסולים להיות דייניה אא"ב בלילי לא הי' עליהם תורת דייניה אלא תורת עדים ואין בד נעשה דיין ח"ב לפ"ז שבא וי"ט דבדיעב' דיינינן דין לדעת החוס' והרא"ש בסר דשא אפילו בלילי דהוא דאורייתא הוי אמרינן עד נעשה דיין אם הי' בבד בדיעב' א"ב מב"ש שבא וי"ט אבל לדעת הרשב"ם דל"ל בין להבחבל' פסול יותר נקרא עליה שם עדים מן שם דייניה א"ב ה"ה שבא וי"ט לא הוי דיין אלא עד ואין עד נעשה דיין וא"ב בין דאבן ק"ל בלילה בדעת תוס' והרא"ש דבבלת עדות בלילי אפי' בדיעב' פסול וכמבואר בסי' ס"ח ואחריהם אנו נגררין בבל דוכתי ובפרט שאינו אלא מדרבנן הך דשבת וי"ט וא"ב ים להקל בזה ויבולין לדון ע"פ ראייתם בשבת ויום טוב וכן עיקר:

ח א) כל המעמיד דיין שאינו הגון ומודל שבר הדיין ועונשו ובו ה סעיפים:

א א) כל המעמיד דיין [ח] שאינו הגון (ח) [א] א א] [ב] ואינו חכם בחכמת התורה ואינו ראוי להיות דיין [ג] אע"פ שהוא כולו מחמדים ויש בו טובות אחרות הרי זה שהעמידו ב עובר (ב) בל"ת: הגה [ד] ואסור להעמיד ע"ה דיין על סמך ג [ב] שיאהל כל פעם לאכס (ג"י) (א) [ה] ועיירות שאין בהם מבחנים הראוים להיות דיינים אז בבולן עמי הארץ ולריכים להם דייניה שיספטו ביניהם שלא יבבו בפני ערבאות של בבו"ם ממנים הטובים והחבמים ד שבהם (לדעת אנשי העיר) אע"פ שאינם ראוים לדייניה [ו] וכיון בקבנו עניהם בני העיר אין אחר יבול לפוסלן (ב) וכן כל בבור יבולין לקבל עליהם ב"ד שאינם ראוים מן התורה (ב"י בבם תבו' הרבב"ח) ב) ב [ז] ובל דיין ב] המתמנה בשביל בסף או זהב אסור [ח] לעמוד לפניו ולא עוד אלא ה (ג) ג] שמצוה להקל ולזלזל בו (וע"ל ס"ס ג'):

ב ו ג לריכים הדיינים לישב [ג] [ט] באימה וביראה ד ד] בעטיפה ובבובד ראש ואסור להקל ראש ולישב לספר ברבר בטילה בב"ד ה ויראה הדיין ז כאלו חרב מונחת לו [י] על ו צוארו ח וכאלו גיהנם פתוח לו מתחתיו

ח א ואינו חכם. עבה"ט ועיין בס' בר"י מ"ש בזה ועיין בס' זוי העתודים סוף עמוד הדין תוכחה מוסר בענין זה:

ב) המתמנה בשביל בסף. עיין בתר הגולה בשם הס"ת דזהו בתיבו חכם בחכמת התורה אבל אם הוא חכם בחכמת התורה אע"פ שיש גדולים ממנו בעיר אין בזה איסור והבית הלוי' לזה ג שם מהה דסנהדרין דף ז' ע"א ומשיתעטפו הדיינים: ה שם בסנהדרין: ו בני'

חידושי רעק"א

ס' י"ב ואף על ענין התמין דינם דין נ"ב עיין בהשובת תב"ל סי' קל"ח:

חידושי הפלאה

סי' ח (א) עד שהי' כו' ס"ק י"ז ולולי דברי הי' כ"ל לפמ"ש הכ"י הביאו הש"ך כ"ה ס"ק ואו וז"ל אבל לענין הוראה כו' שה"ה חייב להורות בראיתה בתפ' תבות תלמיד שהגיע להורא' כו' ע"ש תמצא להדיא דהאי קרא אינו אלא בהוראת איסור ואיתר להורות האסור והמותר הוא חייב מה"ת משא"כ בדיני ממונות. ולפ"ז לק"מ דהא אלא יבבו בדין היינו ד"מ ועי' סי' כ"ה מ"ש שם בס"ד בשיטת הכי' באחריבות וז"ש וק"ל:

(ב) סמ"ע ס"ק כ"ד ואין בזה משום לשון הרע ואיך יעבו תמה זה וכו'

חכמת שלמה

לדון שיהיה הבע"ד יבול לפוסלו. ואליה תמ"ש הטור אחלה דאם רלה הבע"ד לפוסלו אלהוהו לריך להבית עדים שלא דיבר עמו ג"י מאוך איבה. וקשה בזון דהטור מיירי לענין לבתחלה בתחעות לבוהו בי' שהבע"ד רולה לפוסלו מלדון: ז"ב לא"ל דאיה שלא דיבר ג"י מאוך איבה אלא בבר בבון ואם אינה אף אם מביאו אינה בבר בבון ודוק. ועי' בש"ך שו' זיין ס"ה סק"ס מ"ש אף אם באם אינו עשה דיין. והש"ך ב' וע"ע ולבאור' היה נראה דדין זה הנלי בתה דפלינו ר"מ ור"י בפ"ב דסוכה בעשה נראה הגמל ונראה הלילן וכו' דר"מ ס"ל דבתר דאיתיתא אזלינן ולא הוי הבתר דרבנן אזלינן ולא הוי אבתר לבעבה.ור"י ס"ל דבתר דבתר דרבנן אזלינן אבל בבעבה לבבר ידוע דרוב הפוסקים פסקו כר"מ דבתר בל תורה אזלינן וכהבנו בתיבוניו

זהב

אפי' ישראל שקבלוהו עליהם אז אלא בפי' ורביה והוא מומחה יבול לדון בשהוא אלא ע"י שררת עכו"ם וכ"כ הטור

הגר"א

דייניה שמא תאמר אים פ' נאה אינם דיין אים פ' בגור אינם דיין אים פ' יודע בבל לשון כו' ע"ש (ע"כ): [ד] ואסור להעמיד. שבת קלט א' וע"ש בר"ש: [ה] ועיירות. סנה' בג א' בערבאות כו': [ו] וכיון. שם איתתי בזמן כו' ואפי' בערבאות: [ז] (ליקוט) וכל דיין. ירוש' פוף ביכורים ר' מנא מקיל לאילין דמתתנני בבסף ר' איתי קרא עליהון אלהי בסף ואלהי זהב לא תעשו לבם אין לא"ר יאשיה ושלית שעליו במרדעת של חמור א"ר דיין זה שהוא מתמנה בבסף אין עומדין מפניו ואין קורין אזהו רבי ושלית שעליו כו' (ע"כ): [ח] לעמוד לפניו. ל"ל מפניו וכ"ה בירושלמי: [ט] באימה ביראה. סנה' שם לעולם יראה

באר

מדבר שקר תרחק וכן הוא לענין עדות בסי' ל"ד. סמ"ע: [ב] אחרת. באותה בה"כ שהדיינים מתפללים וקורין לאפוקי אם הוא בבה"כ אחרת לריכין סילוק וה"ה בשדנין על בה"כ ויש אחרת באותה העיר אין דנין אא"כ מסלקין נפשם מללכת בזו שהן דנין עליה.

פתחי

אולם בס' בר"י אות ל"ג כ' דלאו לעיכובא הוא וכמ"ש הלח"מ פ"כ מה"ש והוא ברייתא דסבדי וקרא בהדיא מוכח הכי ואל יפיאך לבך ממ"ש הר"מ אלקבץ ז"ל ס' ר"פ דהוו כולהו לעיכובא דכוונת הרב אם ימלאו בעיר אנשים שלימים בכל התדות האלה הוי לעיכובא אלא לתמות אחרים אבר יחבר מבם אינה מדות אמנם פשיטא דאם לא נמלאו כולם בבום אחד אינם לעיכובא בתבות ובספרי וכמ"ש הלח"מ ופשוט עכ"ד ע"ש: כה] ס"ת אחרת. עבה"ט עד לאפוקי אם הוא בבה"כ אחרת לריכין סילוק כו' וע' בתוס' ובבה"מ מ"ש בזה: כו] אם עבו תקנה אז אינם מבבא כו'. עי' בתשובת מיב מיים חח"מ סי' ח' שכ' לשון הס"ע דבלון מבמע שלריך להיות ידוע שעבו תקנה אז אינם מבבא אבל אם א"י אינם מבבא לדון ובפי' ל"ז סכ"ב בשם הס"ע שבכאו בהגו בלא לקבל עדים מהקהל כו' מ"מ הא פשיט שם הטעם כיון שקבלו עליה' לזה שייך אם הוא מבני אותו העיר שקבל התקנותיהם מבא"כ על בני עיר אחרת ידאי אינם נאמני' להעיד ולא לדון מפני שהם בוגעי' בו' וכן מוכח מתשובת הרא"ש מולא דין זה דבהב שם וז"ל ומה שנוגע ר"מ שאם הקהל עשו תקנה אל אינה אלא על עלמן ולא על בני לאו טענה היא אלא לפי דברי הגאון אפרעי אבות אינה מעיקרא שהרי היו לריכים לומר הוא לגרור אחריה' מאחר שהוא יוצב ביניהם ע"ל ומבלל הן אתה שומע לאו אם אינו מיוצב אחר עמהן ובכ"ד לפי דברי הראוכן גם אינו מבני קהלתם מעולה לכ"ע אינו מחוייב לקיים תקנתם בלל עכ"ד. וע' בתשובת מיב מיים סי' הנז' בבדון כיולא בזה בוגעי' כו' וכן מוכח מתשובת הרא"ש מולא דין זה דבהב שם וז"ל ומה שנוגע ר"מ שאם הקהל עשו תקנה אל אינה אלא על עלמן ולא על בני לאו טענה היא אלא לפי דברי הגאון אפרעי אבות אינה מעיקרא שהרי היו לריכים לומר הוא לגרור אחריה' מאחר שהוא יוצב ביניהם ע"ל ומבלל הן אתה שומע לאו אם אינו מיוצב אחר עמהן ובכ"ד לפי דברי הראוכן גם אינו מבני קהלתם מעולה לכ"ע אינו מחוייב לקיים תקנתם בלל עכ"ד. וע' בתשובת מיב מיים סי' הנז' בבדון כיולא בזה בוגעי' ב

חרבו על יריכו מפחד בלילות וחמוזי חרב ר"ל שחוחזין בידם נגד לוחרם מפחד בלילות היינו ניכנס שנדמה ללילות ועפ"ר: ט וידע את מי הוא דן יהא דומה לו כאלו דן להקב"ה כמ"ש (בד"ה ב' כ') ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תשפטו כי אלקים: י ולפני מי הוא דן היינו שהם"י אתם במשפט כמ"ש אלקים נצב בעדת אל: יא הוא עתיד ליפרע ממנו כמ"ש בקרב אלקים ישפוט כלומר אלקים הנזכר בריש דקרא אלקים נצב כו' יפפוט בקרב אלקים הם הדיינים להפרע מהן: יב שתסתלק מישראל כמ"ש מסור עניים מאיקת אביוני' עתה אקום יאמר ה': יג נוטל ממנו נפשו' כמ"ש וקבע את קובעיהם נפש: יד שדן דין אמת לאמתו פי' שדן אמת לפי שעתו פעמים בד"ת פעמים לפי הסעה למנדר מילתא ועד"ר בר"ס א' מ"ס עוד מזה פירוש' אחרי': טו כאילו תיקן כל העול דכשירלו בני אדם דים דין ומשפט ימנעו מלעשות רע ולמדו ממ"ס ויעמוד העשעל משה מהבק' עד הערב וכמ"ס בפרשה בר"ס א' ע"ס: טז ונורם לשכינה שתשרה כמ"ש אלקים נצב בעדת אל: יח אמת לאמתו פי' שדן אמת לפי שעתו מכבידים ומ"ש הטור והמחבר בסי' י' ס"ג על ועלומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להורהה ואינו מורה היינו אחר שהיו מפצירים בם ומכבידים עליהם ואינם שומעים אי נמי שתם מיירי שאין אחר כמותו בדור וכמ"ש הטור והמחבר שם והדור צריך לו משא"כ כאן שלא כתב אלא שאין שם כמותו דמשמע הא במקום אחר יש הגוים כמותו: יח אינו רואה בן ת"ח למדוהו ממ"ש [באיוב ל"ו] לכן יראוהו אנשים (ר"ל שמטיל אימה על אנשים) לא יראה כל חכמי לב: יט ולא יפסיעו על ראשי עם קדם. שהיה מנהגם ליסב על הארץ בשעת הדרש' וקאמר שיקדים לילך וליסב במקומו ולא יפסיע על ראשן לילך ליסב במקומו אחר שכבר יסבו ולמדו זה ממ"ש לא תעלה במעלות ומעידליה ואלה המשפטי*: נראה דה"ה בזמן הזה כשובין על הספסל אחרוך זה בצד זה והשלחן לפניהם לא יפסיע על הספסל לילך מאחוריהן: כ וצריך שיסבול טורח הציבור ומשאם [יט] ומצוה על הציבור כא לנהוג כבוד בדיין ויהיה אימתו עליהם וגם הוא לא יתבזה ולא ינהוג קלות ראש לפניהם: שיבוין שנתמנה אדם ה] פרנס על הצבור אסור לו לעשות מלאכה בפני ג' כדי שלא יתבזה בפניהם [כא] וקי"ו: שאסור לו כב לאכול ולשתות (ז) (ולהסתכר ק טור) בפני רבים: [כב] (כל דיין שאין לו מי שיסמכנו אסור לו נקבל לאיות דיין) (הגה"מ פכ"ה ר דסנהדרין):

ה [כג] אף בשליח ב"ד אסור לנהוג קלות ראש כג (ה) והמצערו יש: רשות לב"ד [ז] להכותו מכת מרדות: והשליח (ח) נאמן כשנים להעיד שביזהו כדי לנדותו: הגה והכליח ב"ד יכול להגיד לב"ד כד (ו) ואין בזה משום לשון הרע (מיימוני פכ"ה דסנהדרין וגמ' פ' אלו מגלחין) [כג] וכיוכול בעצמו לעשות דין במסרב בו כה להכותו [כד] (וכן) אם הזיקו (בממונו) [ח] ו] פטור (ר"י נתיב כ"ח חכק ב' וב"י רים פרק המניח וב"ל רים סימן י"ח: שלא

(ג) שדן דין אמת לאמתו. עיין בתוספות פ"ק דמגלה דף ע"ו וב"י ר"ס ח' וכסי' ע"ו מ"ס בשם הרשב"א ובחידושי אגדות מהרש"א פ"ק דב"ב מ"ס על ב"י בזה: (ד) ולא יפסיעו על ראשי עם קדם נראה דה"ה בזמן הזה כשובין על הספסל לילך מאחוריהן עכ"ל סמ"ע: (ה) והמצערו יש רשות כו' עי' בסמ"ע ס"ק כ"ב ובסי' ח"ח דף ע"ה ע"ח ובתשו' באר שבע מ"ס בזה: (ו) ואין בזה משום לשון הרע כו' עיין בתשובת ר"ח ן' חיים ר"ס קי"ח:

מאחד

ד מ [יז] אסור לדיין להתנהג בשררה וגסות על הצבור אלא בענוה ויראה: כ וכל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים יח אינו רואה בן ת"ח לעולם [יח] וכן אסור לנהוג בהם קלות ראש אע"פ שהם עמי הארץ (ד) יט (ו) פ ולא יפסיעו על ראשי עם קודש: כ וצריך שיסבול טורח הציבור ומשאם [יט] ומצוה על הציבור כא לנהוג כבוד בדיין ויהיה אימתו עליהם וגם הוא לא יתבזה ולא ינהוג קלות ראש לפניהם: שבוין שנתמנה אדם ה] פרנס על הצבור אסור לו לעשות מלאכה בפני ג' כדי שלא יתבזה בפניהם [כא] וקי"ו: שאסור לו כב לאכול ולשתות (ז) (ולהסתכר ק טור) בפני רבים: [כב] (כל דיין שאין לו מי שיסמכנו אסור לו נקבל לאיות דיין) (הגה"מ פכ"ה ר דסנהדרין):

ה [כג] אף בשליח ב"ד אסור לנהוג קלות ראש כג (ה) והמצערו יש: רשות לב"ד [ז] להכותו מכת מרדות: והשליח (ח) נאמן כשנים להעיד שביזהו כדי לנדותו: הגה והכליח ב"ד יכול להגיד לב"ד כד (ו) ואין בזה משום לשון הרע (מיימוני פכ"ה דסנהדרין וגמ' פ' אלו מגלחין) [כג] וכיוכול בעצמו לעשות דין במסרב בו כה להכותו [כד] (וכן) אם הזיקו (בממונו) [ח] ו] פטור (ר"י נתיב כ"ח חכק ב' וב"י רים פרק המניח וב"ל רים סימן י"ח: שלא

יפסיע על הספסל לילך מאחוריהן: כ וצריך שיסבול טורח הציבור למדו זה ממ"ש בפ' ואתחנן ויצוה אל בני ישראל אלא כתב על בני ישראל אלא שיהיו נטפלים עליהם תמיד לסבול את טרחם: כא לנהוג כבוד בדיין שנא' ואלה אתכם זו היא אזהרה לכבוד שתהיה אימת הדיין עליהן: כב לאכול ולשתות ולהסתכר בפני רבים. בעור וברמב"ם סיים וכתב ז"ל ובכניסת ע"ה ובסעודות מריעים ונראה דהאי וי"ו של ובכניסת ע"ה היא כמו או בכניסת כו' ור"ל דאפילו בסעודת מצוה אסור להסתכר ובכניסת ע"ה ובסעודות מריע' אסור לאכול ולשתות אפילו בלא שכרות. א"נ אהקל ואומר קאי וה"ק ק"ו שאסור לו לאכול כו' וכן בנו של ק"ו הוא שאסור לאכול בכניסת ע"ה ובסעודות מריעים ולפ"ז א"ם דכיון שפשוט הוא כ"כ מ"ם השמיעוהו המחבר ומור"ם ז"ל וק"ל: כג וחמצערו יש רשות כו'. פי' כשים עדים שמצערו מכין אותו מכת מרדות אבל בלא עדים אין השליח נאמן להכותו על פיו אלא לנדותו לעניין נאמנות לא שימנוהו לשלוח יד בגופו בלא עדים דדוקא לעניין נידוי שהוא ביד ב"ד ואין שולחין יד בגופו המנוהו דומה למ"ש דנאמן שליח ב"ד לומר שסירב הבעל דין ולא רצה לבא לנדותו ולא לעניין לכתוב עליו פתקא דנידוי וכמ"ש הטור והמחבר בסימן י"א ס"ב דאפילו אהולאות ממון הקל לא שימנוהו ונער וביזוי הכל אחד הוא והא דכתב אלא נראה כאלה המצערו ואלא נידוי המבזהו משום דשתי מימרות המה בשתי מסכתות ונקט לשון דהמימרות בשניהם עפ"ר שם הוכחתי כל זה ובדרישה כתבתי יסובים אחריהם אבל זה כ"ל עיקר: כד ואין בזה משום לשון הרע המחבר בעצמו בסי' י"א כ"כ ע"ש ויליף ליה בגמרא ר"פ אלו מגלחין מדכתיב נבי משה הטיעי האנשים ההם תנקר כו' ואיך ידע משה זה אם לא שהשליח הגיד לו דבריהן ואי דהוה ביה משום לשון הרע לא הוה מרע"ה כתבו בתורה ע"ש: כה להכותו וכן אם הזיקו בממונו פטור כל"ל וכן הוא שם וסיים שם וכ' דאפי' יכול להגילו בד"א עכ"ל:

מאחד

טורי זהב

לכאורה הי' נראה דבתחת מייתי תלמודאל הני מילי דעיני התנאים ההם אע"ג דעובא אמרו קורס בדכתיב קרא המעגא כי העליתני וגו' אלא דמהכי נפקא דהשלוחי' אמרו זה לפני משה דהכי"ל הענינו תנקר אלא דהשלוחי' אמרו כן לפני משה הלכה ההם והסיבו הדיבור אליהם אבל הם בעצמם אמרו עינינו ונפקא מזה שאמרו לפני משה. אך מדברי רש"י ז"ל שכ' כדברי הסמ"ע נראה הא דמייתי הש"ס הני מילי משום דבכל הדברי"אלא התפקרו נגד השלוחים רק מה שאמרו התנאים ההם כמ"ש רש"י בפי' החומש שהלו קלותם בשליחו' וזהו שהתפקרו בשליחו' אך לילולי פירש"י משבעת אליהם דקרא המעגא כי העליתנו ולא אמרו העלנו שהבינו לנוכח כל הפסוק משמע שהמה דברי השלוחים והסיבו הדיבור כ"א בהגיעם לקללת העיני אמרו בלשון הם ולא אמרו על עצמו וק"ל דלפרש"י אינ נשמע מדברי' שאמרו התנאים ההם דאף שאמרו כן לפני משה אינ מגיע ידע משה שפקרו והלו הקללה בשליח דילמא אחת השליח הוא שיפוך עליהם אם לא שאמרו בפירוש זה אינו נרמז וק"ל:

חכמת שלמה

בתק"ח דאף דקי"ל גבי שבועות העדות דלאפוקי משתק בקולי' אזלינן בתר דרבנן היינו דשבועת העדות תליא באם יכולו לפטול את העדו' אם נולני' ממון על פיהם אז לא. לכך כיון דעב"פ פסלינן מדרבנן ואם כן לא יולילו ממונבעותן לכך אזלינן בתר דרבנן. אבל בשוכה דתלי' רק בראייה בלבנה ולכך בזה אזלינן בתר שב הורה. וכיון דמה"ת כשר הוי ראוי לבעל ולכך ה"א אם נקרא עד אז לא בזה שפיר דמיא להתם ואזלינן בתר ד"ת. וכיון דמה"ת הוי זמן דין ולא הוי מה"ת אם עד עליו רק דיין ולכך בזה אזלינן בתר דין תורה. ולא הוי אם עד עליו. ולכך נראה העיקר כדעת הש"ך בזה. ואף הבעב"מ מביא בפ"ה מה' סוכה יש פוסקים דקיי"ל מ"מ הרי אף להני דס"ל דבתר דרבנן אזלי' הוי רק פסול דרבנן. ובזה ובאי כדאי לסמוך על הני פוסקים. ובפרע דריב הפוסקים ס"ל כן. והני קיי"ל בפסיעות בס"ע אז"ח ה' סנה. ולכך הכא כתי אזלינן בתר אזוריתא. ואין פנאי להאריך בזה. אולי יזכני ה' בזמן אחר לבאר יותר בזה ויש לעיין בזה בדברי הא"ה כתן ואחבר בתק"ח אי"ה: שם סעיף ע: כל הפסולין לבעד מחמת קורבה אז עבירי' כ"ב נלפענ"ד דלאו דוקא. אולי הה"ה נמי אלא דפסול לבעד לב"ע מפי כתבו כמ"ש לקמן יותר בזה ויש לעיין בזה בדברי הא"ה: שם סעיף ע: כל הפסולין לבעד מחמת קורבה אז עבירי' כ"ב נלפענ"ד דלאו דוקא. אולי הה"ה נמי אלא דפסול לבעד לב"ע מפי כתבו כמ"ש לקמן

זהב

כוה מנני עם רב ביבי מר אחר אחת עבדא סדר' דמת' ואר אחר אחת עבדיא כו' ועשה רב אחת אלוה ביניהם ע"ש ואי"ב אחר עבר רב ביבי על דברי חכמים לדברי הרמב"ם ואי"ל להמתין על הפירה ב"ל דוקא בחקום שידוע שיפרו בו אחר שיבטא אז יתנין ואי"ב הרי אין לך בעלי חלוקות יותר מדהן ואכירה שהיו בעלי חלוקה בכל הענינים כמו שלו' במדרב וגמרא לדמוהר לספר עניהם לה"ר ומנין לנו לאחר אנשים שאינבעלי חלוקות שאחרה בעלים ב"ד לה"ר וע"ש בזה.

טורי

בי"ד סי' רס"ו וא"ב קשה לאה לא הזכירו כאן דהא לחדיא מוקי מהני' דהכל כשרים לדון לאחיו גר ואפילו כאן אמו מישראל ואפי' לישראל ולא בשראל הרמב"ם: (תו בב"ד ד"ם סומא) בחבר מעיני כו' עד ואחר ר' יוחנן לאחויי כו' והא דלא הי' לדעת הרי"ן ורמב"ן דלאחיו גר כשאין אמו מישראל דמותר לדעת בהאי' בפ' החובל ואסור לדון מעוש. דיכול לדון גר מכירו נקב מילתא דפסיקתא והרמב"ן ורשב"א הי' בעא"ל וכ"כ הריטב"א בקדושין דף י"ד ול"כ כמ"ש וק"ל: (תו בב"ד ד"ם) אין העד נעשה דיין כו' עד אבל אם לא העיד כו' ומשמע אפילו בכתבוהו לו בזמנו וזה דלא כמ"ש בכ"מ בפ"ג מהלכות סנה' דדעת הרמב"ם כרשב"א ולית"ה ה"כ דברי סותרים זה את זה: (בא"ד עד ולכאורה) אפילו עד החתום בשטר כו'. בוודאי הרשב"א הינו מולק אבל העיטור דבסה"ע אוירי דאין לו לדון בעניני גוף השטר מעוש הנו כאלו חוזר ומגיד אחר חתימתו אבל הרשב"א אוירי דעד החתום בשטר יכול לדיות דיין בקיום השטר מעשה שב' הרשב"א בש"ת סי' תתקפ"ט וק"ל: (בב"י ד"ה אין הדיין יכול לדון את אוהבו כו' עד מדלא קאמר אפשר כפול כו') ויש לתמוה דבהגהה פסק הרמב"ם פי"ב מה' עדות לפיכך האוהב והשונא כשר לעדות ופסול לדיינות ופסול המעמ דיעבד וכך המעמ מדברי בפי"ו מהלכות עדות דמדמי אוהב ושונא לגר שאין אמו מישראל וכמ"ש הכ"מ שם וזה פסול אפילו בדיעבד דומי' דסרים ומתור לכן נראה דברי הטור עיקר דגם הרמב"ם מחלק בין שונא לשונא כו' ועי' בפ"ו מהלי דולא כו' הרמב"ם דשונא הוא שלא דיבר ג' ימים כו'. (וכזה תיובתא תמי' הכ"מ סוף פ"ו מה' עדות ע"ש ע"כ):

סי' ח (ס"ב בש"ע) ומפצירים בם כו' ק"כ מהכיה דפי' שעבר יוחסין דף ע"ו אופפזיכי דרב אחא גיורי' הוה אימה מישראל

ביאור

הדיין כו': [ו] על לוחרו. כ"ה גי' הרי"ף: [יח] כאלו תקן. ר"ל ז"ש כאלו נעשה שותף כו': [יב] אמת יאמר. סנה' שם ו' ב': [יג] דרך. שם י"ד ח': [יד] עד שיעבו. סוף ברכות: [טו] ושלום. ע"ז ו"ט ב': [טז] ואעפ"כ. הוריות י"ח: [יז] אסור. נדרים פ"ח ב': [יח] וכן אסור. שם: [יט] ומצוה על. סנה' שם: [כ] וק"ו שלא. פסחים מ"ט ח' ועתוס' בפס"ח דקדושין מ"ב ד"ה וי"ש בירו' כו' ובמ"ר פ' קהלת על פ' ואמתאי את החיים ר' הושע' אתון כו': [כא] (ליקוט) כל דיין. ירושי' סוף פ"ח

פתחי תשובה

כ' בר"ן לאח פרנסים שלנו הדיינו מנהיגי הקהל אלא ת"ח שהוא דיין לרבים לדון הצבור. מהרש"ל ביש"ש קדושין פ"ד סי' ד' ועי' מאמת יעקב בסוי' סי' ל' עבודה: [ו] פעור. עכה"ש שב' אפי' היה יכול להגיל בעניין אחר ועי' בתשו' שבו"ר ח"ח סי' קי"ט שב' דבהר"ן פ' המניח משמע דוקא היכי דאין יכול להגיל ע"י דבר אחר אבל היכול להגיל מייב בהיזקו וכ' שם לייש שונא דש"ס אליבא דהר"ן. וש"ש עוד שב' וש"ד שבשליח ב"ד אינו רוצה לדון בפני ב"ד זה רק לפני ב"ד גדול בעבור נראה פשוט כיון שבעשה הדבר בפני דיינים אלו אינו יכול לומר לדון לפני ב"ד אחר וכמ"ש בח"מ סי' רל"ג: (ס"ל בהגה) כו' ע"ש. ועמ"ש לקמן סי' תכ"ד ס"ז ס"ק ד':

בלא עדים אין השליח נאמן להכותו רק לנדותו ואע"פ שנידוי אמור מדינא דש"ם מ"מ לענין נאמנות לא שימנוהו לשלוח יד בגופו בלא עדים ועל"ל סי' י"א ס"ב עכ"ל הסמ"ע ומ' בס' ב"ש מה שכתב בזה:

[ח] פטור. אפי' אינו יכול להגיל בדבר אחר. סמ"ע:

נתיבות המשפט

משה"כ

לקרוביו להוציאו בדיין סמ"ע: (ג) אלוה להקל. כי הכתו' קראו אלקי כסף וכל ליצנותא אסור לבר ובו': (ד) לאמתו. היינו לפעמים חוץ לדין משום מיגדר מלתא' אז כשהוא דין מרומה צריך להסתלק מדין תורה כדי שיהיה לאמתו של דין: (ה) לא היו יושבין. והיינו כשם דיינים מומחים אף שאינם כמותו לאבל לא אין שם מומחים כלל מחוייב לדון אל זה בלתר ועמומים כל הרוגיה. אורים ותומים: (ו) ולא יפסיעו. בימיהם היו יושבים על הקרקע ובמדינותינו מושבים על הספסל לא יפסע על

ככף

סעי' ד' (אסור לעשות מלאכה) מה שאמרו חז"ל אסור לדיין לעשות מלאכה בפני ג'. נראה שאין בכלל מלאכה שהיא של מלוה כגון התורחים הקן' מר מלת שיבוטא מר מלת ליבי כו' ומה היו קבועים לעשות כן בכל עש"ק. ומסתמא לא הי' אפשר להם להסתתר מפני בני אדם בזה. ולפעמי' היו באים לביתם אנש' בעת עשקם בזה. וכן הנהו דהוו מכתפי ועיילו כו' אלו איקלעו רב אחי ורב אסי כו' פסיעה שהמנעם להעלים כל זה. אלא ודאי שמלאכה שהיא בשם שמים במלוה מזומנת אין קפידא בזה. וכן פיזוז וכרכור דוד המלך ע"ה לקלת פירושים הי' בזה מעין מלאכה. וכן בשמחת בית השואבה היו עושים גם מעין מלאכות ברבים. וגם דלכתחילה רחוי להעלים גם זה בשאין עי"ז מעוט תועלה המשך על כל פנים כדיעבד אין קפידא כלל: (עוד מלאתי) מה שמחמוה בעירו לדיין אין לו לעשות מלאכה בפני ג' בהכתי המקש"ל שבמלאכה אחרי אין חשש והתמהנ פשוט שהדיינים כותבין ואוחמין את עצמם על גיטין ברבים דהוה לי' כתב שהוא גם מלאכה אומן. וגם מלאכה שבינעשה קלת ואינה אחרי כשהיא מבשרי תנזה ממש יש לומר ג"כ דאין חשש כי מה שהוא להרבות כבוד שמים אין בו אזזול. והרא"ש ע"ה הי' עוסק בעתיות קמחה דפסחא גם סברי' תמוהה בה' אפשר לעשות לבדן ולכן בזה אזלינן בתר דין תורה. ולא הוי שם עד עליו. ולכך נראה העיקר כדעת הש"ך בזה. ואף הבעב"מ מביא בפ"ה מה' סוכה יש פוסקים דקיי"ל מ"מ הרי אף להני דס"ל דבתר דרבנן אזלי' הוי רק פסול דרבנן. ובזה ובאי כדאי לסמוך על הני פוסקים. ובפרע דריב הפוסקים ס"ל כן. והני קיי"ל בפסיעות בס"ע אז"ח ה' סנה. ולכך הכא כתי אזלינן בתר אזוריתא. ואין פנאי להאריך בזה. אולי יזכני ה' בזמן אחר לבאר יותר בזה ויש לעיין בזה בדברי הא"ה כתן ואחבר בתק"ח אי"ה: שם סעיף ע: כל הפסולין לבעד מחמת קורבה אז עבירי' כ"ב נלפענ"ד דלאו דוקא. אולי הה"ה נמי אלא דפסול לבעד לב"ע מפי כתבו כמ"ש לקמן

סי' ח' סעיף ה'בהג' והבליח ב"ד יכול לגיד לב"ד ואין בזה משום לה"ר ע' בסמ"ע מקור לדין זה. ובאמת אין מזה ראיה כלל. לפי דעת הגהות מיימוני הוב' בתנ"א באו"ח בסי' קכו דמות' לספר לה"ר על בעלי חתלוקת ואילו לה מדבתי' ואמי אבא אחריך ומלאתי את דברך ועו"ש וא"כ הרי אין לך בעלי חלוקות יותר מדהן ואכירה שהיו בעלי חלוקה בכל הענינים כמו שלו' במדרב וגמרא לדמוהר לספר עניהם לה"ר ומנין לנו לאחר אנשים שאינבעלי חלוקות שאחרה בעלים ב"ד לה"ר וע"ש בזה.

טורי

בי"ד סי' רס"ו וא"ב קשה לאה לא הזכירו כאן דהא לחדיא מוקי מהני' דהכל כשרים לדון לאחיו גר ואפילו כאן אמו מישראל ואפי' לישראל ולא בשראל הרמב"ם: (תו בב"ד ד"ם סומא) בחבר מעיני כו' עד ואחר ר' יוחנן לאחויי כו' והא דלא הי' לדעת הרי"ן ורמב"ן דלאחיו גר כשאין אמו מישראל דמותר לדעת בהאי' בפ' החובל ואסור לדון מעוש. דיכול לדון גר מכירו נקב מילתא דפסיקתא והרמב"ן ורשב"א הי' בעא"ל וכ"כ הריטב"א בקדושין דף י"ד ול"כ כמ"ש וק"ל: (תו בב"ד ד"ה) אין העד נעשה דיין כו' עד אבל אם לא העיד כו' ומשמע אפילו בכתבוהו לו בזמנו וזה דלא כמ"ש בכ"מ בפ"ג מהלכות סנה' דדעת הרמב"ם כרשב"א ולית"ה ה"כ דברי סותרים זה את זה: (בא"ד עד ולכאורה) אפילו עד החתום בשטר כו'. בוודאי הרשב"א הינו מולק אבל העיטור דבסה"ע אוירי דאין לו לדון בעניני גוף השטר מעוש הנו כאלו חוזר ומגיד אחר חתימתו אבל הרשב"א אוירי דעד החתום בשטר יכול לדיות דיין בקיום השטר מעשה שב' הרשב"א בש"ת סי' תתקפ"ט וק"ל: (בב"י ד"ה אין הדיין יכול לדון את אוהבו כו' עד מדלא קאמר אפשר כפול כו') ויש לתמוה דבהגהה פסק הרמב"ם פי"ב מה' עדות לפיכך האוהב והשונא כשר לעדות ופסול לדיינות ופסול המעמ דיעבד וכך המעמ מדברי בפי"ו מהלכות עדות דמדמי אוהב ושונא לגר שאין אמו מישראל וכמ"ש הכ"מ שם וזה פסול אפילו בדיעבד דומי' דסרים ומתור לכן נראה דברי הטור עיקר דגם הרמב"ם מחלק בין שונא לשונא כו' ועי' בפ"ו מהלי דולא כו' הרמב"ם דשונא הוא שלא דיבר ג' ימים כו'. (וכזה תיובתא תמי' הכ"מ סוף פ"ו מה' עדות ע"ש ע"כ):

סי' ח (ס"ב בש"ע) ומפצירים בם כו' ק"כ מהכיה דפי' שעבר יוחסין דף ע"ו אופפזיכי דרב אחא גיורי' הוה אימה מישראל

ביאור

הדיין כו': [ו] על לוחרו. כ"ה גי' הרי"ף: [יח] כאלו תקן. ר"ל ז"ש כאלו נעשה שותף כו': [יב] אמת יאמר. סנה' שם ו' ב': [יג] דרך. שם י"ד ח': [יד] עד שיעבו. סוף ברכות: [טו] ושלום. ע"ז ו"ט ב': [טז] ואעפ"כ. הוריות י"ח: [יז] אסור. נדרים פ"ח ב': [יח] וכן אסור. שם: [יט] ומצוה על. סנה' שם: [כ] וק"ו שלא. פסחים מ"ט ח' ועתוס' בפס"ח דקדושין מ"ב ד"ה וי"ש בירו' כו' ובמ"ר פ' קהלת על פ' ואמתאי את החיים ר' הושע' אתון כו': [כא] (ליקוט) כל דיין. ירושי' סוף פ"ח

פתחי תשובה

כ' בר"ן לאח פרנסים שלנו הדיינו מנהיגי הקהל אלא ת"ח שהוא דיין לרבים לדון הצבור. מהרש"ל ביש"ש קדושין פ"ד סי' ד' ועי' מאמת יעקב בסוי' סי' ל' עבודה: [ו] פעור. עכה"ש שב' אפי' היה יכול להגיל בעניין אחר ועי' בתשו' שבו"ר ח"ח סי' קי"ט שב' דבהר"ן פ' המניח משמע דוקא היכי דאין יכול להגיל ע"י דבר אחר אבל היכול מייב בהיזקו וכ' שם לייש שונא דש"ס אליבא דהר"ן. וש"ש עוד שב' וש"ד שבשליח ב"ד אינו רוצה לדון בפני ב"ד זה רק לפני ב"ד גדול בעבור נראה פשוט כיון שבעשה הדבר בפני דיינים אלו אינו יכול לומר לדון לפני ב"ד אחר וכמ"ש בח"מ סי' רל"ג: (ס"ל בהגה) כו' ע"ש. ועמ"ש לקמן סי' תכ"ד ס"ז ס"ק ד':

בלא עדים אין השליח נאמן להכותו רק לנדותו ואע"פ שנידוי אמור מדינא דש"ם מ"מ לענין נאמנות לא שימנוהו לשלוח יד בגופו בלא עדים ועל"ל סי' י"א ס"ב עכ"ל הסמ"ע ומ' בס' ב"ש מה שכתב בזה:

[ח] פטור. אפי' אינו יכול להגיל בדבר אחר. סמ"ע:

נתיבות המשפט

משה"כ

לקרוביו להוציאו בדיין סמ"ע: (ג) אלוה להקל. כי הכתו' קראו אלקי כסף וכל ליצנותא אסור לבר ובו': (ד) לאמתו. היינו לפעמים חוץ לדין משום מיגדר מלתא' אז כשהוא דין מרומה צריך להסתלק מדין תורה כדי שיהיה לאמתו של דין: (ה) לא היו יושבין. והיינו כשם דיינים מומחים אף שאינם כמותו לאבל לא אין שם מומחים כלל מחוייב לדון אל זה בלתר ועמומים כל הרוגיה. אורים ותומים: (ו) ולא יפסיעו. בימיהם היו יושבים על הקרקע ובמדינותינו מושבים על הספסל לא יפסע על

ככף

סעי' ד' (אסור לעשות מלאכה) מה שאמרו חז"ל אסור לדיין לעשות מלאכה בפני ג'. נראה שאין בכלל מלאכה שהיא של מלוה כגון התורחים הקן' מר מלת שיבוטא מר מלת ליבי כו' ומה היו קבועים לעשות כן בכל עש"ק. ומסתמא לא הי' אפשר להם להסתתר מפני בני אדם בזה. ולפעמי' היו באים לביתם אנש' בעת עשקם בזה. וכן הנהו דהוו מכתפי ועיילו כו' אלו איקלעו רב אחי ורב אסי כו' פסיעה שהמנעם להעלים כל זה. אלא ודאי שמלאכה שהיא בשם שמים במלוה מזומנת אין קפידא בזה. וכן פיזוז וכרכור דוד המלך ע"ה לקלת פירושים הי' בזה מעין מלאכה. וכן בשמחת בית השואבה היו עושים גם מעין מלאכות ברבים. וגם דלכתחילה רחוי להעלים גם זה בשאין עי"ז מעוט תועלה המשך על כל פנים כדיעבד אין קפידא כלל: (עוד מלאתי) מה שמחמוה בעירו לדיין אין לו לעשות מלאכה בפני ג' בהכתי המקש"ל שבמלאכה אחרי אין חשש והתמהנ פשוט שהדיינים כותבין ואוחמין את עצמם על גיטין ברבים דהוה לי' כתב שהוא גם מלאכה אומן. וגם מלאכה שבינעשה קלת ואינה אחרי כשהיא מבשרי תנזה ממש יש לומר ג"כ דאין חשש כי מה שהוא להרבות כבוד שמים אין בו אזזול. והרא"ש ע"ה הי' עוסק בעתיות קמחה דפסחא גם סברי' תמוה בה' אפשר לעשות לבדן ולכן בזה אזלינן בתר דין תורה. ולא הוי שם עד עליו. ולכך נראה העיקר כדעת הש"ך בזה. ואף הבעב"מ מביא בפ"ה מה' סוכה יש פוסקים דקיי"ל מ"מ הרי אף להני דס"ל דבתר דרבנן אזלי' הוי רק פסול דרבנן. ובזה ובאי כדאי לסמוך על הני פוסקים. ובפרע דריב הפוסקים ס"ל כן. והני קיי"ל בפסיעות בס"ע אז"ח ה' סנה. ולכך הכא כתי אזלינן בתר אזוריתא. ואין פנאי להאריך בזה. אולי יזכני ה' בזמן אחר לבאר יותר בזה ויש לעיין בזה בדברי הא"ה כתן ואחבר בתק"ח אי"ה: שם סעיף ע: כל הפסולין לבעד מחמת קורבה אז עבירי' כ"ב נלפענ"ד דלאו דוקא. אולי הה"ה נמי אלא דפסול לבעד לב"ע מפי כתבו כמ"ש לקמן

ט א מאד מאד כו׳ כן הוא ל׳ הטור ובפריסה כתבתי דמשום דחמדת ומסיכ׳ האדם אחר הממון הזהיר באזהרה כפולה וכתב מאוד מאוד ומה״ט גם הטור ב״ד סי׳ ק״ס בדין ריבית הזהיר בלשון זה וכתב מאוד מאוד צריך ליזהר באיסור ריבית גם בר״ס סל״ו ב״ד כתב לענין רפואה ז״ל והוא היזהר מאוד מאוד כמו שראוי ליזהר בדיני נפשות כו׳ והיינו מפני חומר פקוח נפש וכן הזהיר באיסור ערוה בא״ע ר״ס כ״ח ואב לכולם מה שהזהירו חכמי המשנה בל״ז ואמר מאוד מאוד הוי שפל רוח מפני שטבע האדם למשוך אחר הגאות : ב אפילו לזכות את הזכאי כן הוכיחו בגמרא דכתובות דמדכתיב לא תקח שוחד דאילו להטות משפט כבר הוזהר ע״ז במ״ש לא תטה משפט לא תעשו עול במשפט יהטעם מפורש בקרא שנאמר כי השוחד יעור ודרז״ל שוחד נוטריקון ״שהוא יחד ר״ל שהנותן והמקבל נעשים גוף אח׳ וא״א להאמר שלא יטה אחריו וכיון דאסור לקבלו מחד אסור ג״כ לקבל מתרוייהו בסוף ואפילו משניהן יחד אע״ג דלא שייך שם ה״ט וכמ״ש בדריסה ע״ם : ג צריך להחזירו כשיתבענו אבל בלא תביעה א״ל להחזירו כיון דלא קבלו אלא מרצון הנותן וכדי לזכות את הזכאי ול״ד לריבית דכתיב ביה ואי אחיך עמך עליך להחזיר לו כדי לאיות בו ועפ״ר : ד שוחד דברים בפריסה כתבתי דר״ל שוחד עיניו כמו ההוא דנטל נרפא מהדיין או כסה רוק שלפניו וכן משמע בגמרא מיהו אפילו שוחד דברים ממש ג״כ אסור כמו להקדיש לו שלוש ולא היה דרכו להקדיש לו שלוש וכל כיוצא בזה וכמו שאסרו דברים כאלו באיסור ריבית כמ״ש הטור והמחבר בי״ד סימן ק״ס ע״ם : ה אבל היה לו להשאיל כו׳ פי׳ אפילו לא השאילו עדיין כיון דיש לו להשאיל אז שאלתו ששאל ממנו אין עליו תורת שוחד שהרי גם הוא יכול לשאול ממנו

ביאור

ט [ח] מאד מאד. ת״כ אר״ש וכיותר במקום כו׳ ועוד התמירו בפ׳ בתרא דכתובות ר״י בר אלעזר ור״י בר״י ושאר עובדין שם: [ב] ואם לקחו. תמורה ד׳ כ׳ רבא אמר כו׳ ופס ו׳ ע״ב בריבית קלולה כו׳ וה״ה כאן וז״ש כשיתבענו כו׳ שם

באר

ט [א] מאוד. משום דחמדת האדם אחר הממון לכך הזהיר באזהרה כפולה ועשה שוחד דרשו רז״ל שהוא חד ר״ל הנותן והמקבל נעשים גוף א׳ וכיון דאסור לקבלו מחד אסור ג״כ לקבל מתרוייהו בסוף ואפי׳ משניהן יחד אע״ג דלא שייך שם ה״ט . סמ״ע : [ב] כשיתבענו. אבל בלא תביעה א״ל להחזירו ביון דלא קבלו אלא מרצון הנותן וכדי לזכות הזכאי ול״ד לריבית דכתיב ביה ואי אחיך עמך עליך להחזיר

פתחי

ט א] צריך הדיין לזהר. עמ״ש לקמן סי׳ ל״ד סי״א ס״ק כ״ח בשם פלפולא חריפתא דלאו דוקא דיין אלא ה״ה נאמני׳ על הלבור אף שאין ביניהם דין תורה ע״ש : ב] כשיתבענו הנותן. עבה״ט שכ׳ אבל בלא תביעה כו׳ ועיין בתשו׳ שבו״י א״ח סי׳ קל״ה מבואר שם דאף אם לא הבאנו זמן רב כל שלא חלו לו בפי׳ יוכל להבאנו כ״ז שירצה. אך כ״ז שלא הבאנו אין הב״ד נזקקין לו רק אם רוצה ללאת ידי אמיס ולשוב בשאובה אזי צריך להחזיר אף אם אינו תובענו ע״ש . ומ״ש ולא דמי לרבית כו׳ ע׳ בע״ז שאולם על הסמ״ע בזה דגם בריבית בעינן תובענו וכ״כ עוד בי״ד סי׳ קס״ג סק״ג וכן מבואר בב״מ וכן הסכימו התומים וכספר שער משפט ובתשו׳ שבו״י שם . ועיין עוד בע״ז שבתב בחאר שלא המיה לו לשלם ולא נמלא לו מתון רק מה שלקח אחר ממנו ר״ק ובא המלוה לקחת אותו רבית מיד האיש מדר״נ . כלל דא״ל ליתן כו׳ ועי׳ בתשו׳ אא״ז פת״ש ח״ל ס״ם ע״ד שאולק על הע״ז בזה וכמ׳ וז״ל ולפע״ד לא ברירא לי אלו אורחה דיינין דבנכסיו נשתעבדו למלוה כל זכות אינה לידו נשתעבד ולין בידו למקול בכיוס ואף דמחל בשעת הנאה הרבית מ״מ כיון דהאורחה לא אמלה ובידו לחבוע אם כן הוי כאילו אמלה בעל דבר של מי שלקח רבית והוא מוכרח לחבוע ואמלי דקאמר דלא בא לחיותו של לוה לא ידענו אדא דאין זה המעות של לוה כלל ועוד אם אסה אמלה בגופו של לוה ק״ו אחסה בגופו ונפשתו שלא יקרא לוה רשע ולא יאבלה מכ״ל גם בתשו׳ שבו״י שם כתב שבספרו משפטי יעקב הביג בל״ז בדין זה ע״ש . ועיין בס׳ בר״י אות מ׳ שכ׳ דבפי בדרי אלתרוכים דפליגי על הע״ז הי״ה ממי אם אחר שנתן שוחד לדיין אין כל מלומה בידו רק אותו השוחד שנתן לדיין והכוונה בא לקחת את השוחד ההוא מדר״כ דלריך הדיין ליתנו ובופין הבע״ד שיתבענו מהדיין דפרעית ב״מ מלוה וכופין אותו וקלת ראיה הה״ם בס״ם כו׳ (שהובא בשד״ר לקמן אר״ם שפ״ו) ומאחר דבר לפרוא לבע״מ יש לו לקבל הבגל והרבית אף דבלי אמלה אין רוח חכמים נוחה הימנו ה״ה ומי דלא המלוה לא מלא לגבות ב״מ משוחד או רבית לריך ליתנם והלוה לא נותן השוחד לריכים להנוענו ודלא בהרב ע״ז . וכמ׳ עוד אך כל זה בשאם שהלוה או נותן השוחד שוענים בלוה אמנם אם הם שוענים שאמלה השוחד או הרבית אחר נתיתנו אמילה גמורה בינם לבין קונם בזה לריך להתיאב לי מהיומנין לבו בדיבורים לפפיד לבלוה שלבם כו׳ . וע״ש עוד שהביא דברי הבבו״י בי״ד סי׳ ק״ה הבי״ל ובמ״ש ב״ז שלא הבאנו אין הב״ד נזקקין לו רק אם רוצה ללאת ידי״ם ולשוב בשאובה לריך להחזיר אף אם אינו תובענו כו׳ וכ׳ עליו דבן כ׳ בס׳ לחם יהודה פב״ג מה״ם דמ״ם הרמב״ם ותייב להחזיר בשיתבענו הנותן ר״ל בשיתבענו לדין על השוחד שנתן לו מוליא ממנו בדייניים דומיא דרבית אבל אם לא הבאנו אין מוליאין ממנו אלא מעלמו אסור להסהוהו אלא בלא לעשוס עצמא דאיסורא כו׳ הבל מפשע דברי הרמב״ם והרן שבתבו לריך להחזיר בשיתבענו המעמ אף בבא ללאת ידי אמיס אינו תביב להחזיר השוחד מעלמו בלי שיתבענו דעל הרוב מחל לו אבל״ם בריבית וטעמא דבבי רבית לא מהבי אבל לבוחד שבתן לו אם אינו תובענו כו׳ וכ׳ עליו דבן כ׳ בס׳ לחם יהודה פב״ג מה״ם דמ״ם הרמב״ם ותייב להחזיר בשיתבענו הנותן ר״ל בשיתבענו לדין על השוחד שבתן לו מוליא ממנו בדייניים דומיא דרבית אבל אם לא הבאנו אין מוליאין ממנו אלא מעלמו אסור להסהוהו אלא בלא לעשוס עצמא דאיסורא כו׳ הבל מפשע דברי הרמב״ם והרן שבתבו לריך להחזיר בשיתבענו המעמ אף בבא ללאת ידי אמיס אינו תביב להחזיר השוחד מעלמו בלי שיתבענו דעל הרוב מחל לו אבל״ם בריבית וטעמא דבבי רבית לא מהבי אבל לבוחד שבתן לו לא הבאנו אין מוליאין ממנו אלא מעלמו

כסף ז כסף ח טור בכסף תשובה להגאון : ע מעובדא דר' ישמעאל ברבי יוסי סם י והם עשאו בפני בעל דין תבירו *אסור' אמי אילמא דודאי יסתתמו טענותיו מוכר"ר דוד כהן בית ו"כ כסף כסף ה"ר ר' יהודה ברלגיטו : ל סם בפכ"ג מתימרא דשמואל שבת דף כ"ו ע"ח : מ משנה כגורות דף כ"ט. ע"ח *וכן דקדק הרין בספ"ב דקדושין מדהכן

חידושי רעק"א

סי' ט' ס"ח שלא ליקח שוחד כ"ב ולף לאחר שדן הדין ובא הבע"ד ליתן לו מתנה על שהיפך בזכותו אסור לקבלו לקמן סי' ל"ד ס' י"ח בהגה :

הגהות אשרי ברוך

(מחבר ס"ק ד' שיושב ומגדיל שכר). נ"ב ברמב"ם איתא שיושב ומגדיל מעלתו כדי להרבות שכר :

חכמת שלמה

סעיף ה' הנוטל שכר לדון כל דייניו שדן בעולין. נ"ב נלע"ד הטיומו דוקא אם דן ע"י כפי' אז דייניו בעלים אבל אם אינו מעלמה לפניו לדין וידעו דרכו שהוא רגיל בכך לקבל שכר. ובפרט אם

מגיד משנה תשובת ש"ב הוכ' דף ס"ד ב' ד"ה אבל כו': [ה] אם קדם כו' כתובות ק"ה ב' וכפי' תוס' שם ובסנהד' ח' א' ע"ש :

באר פתחי

אין עליו חורת שוחד שהרי גם הוא יכול לבטול ממנו כשירצ'. סמ"ע : [ו] קודם . אפי' אם כשעה

ברגיל מקודם לבטול כגיס ואח"כ נתמנה לדיין דלף שיחתו דרכו לבטול אפשר דלא פסיל מבוס שוחד וילפינן לה ממ"ש ביו"ד סי' ק"ס שהגלות הלוים שהיה מקודם מוחרת כי' אבל מחמת שתבכה שיש בין הדיין והרופא אותו נתנם מקודם אסור להתחלה לדונו ואם הוא רופא בשכר הנה מקום לומר דמדת חסידות לסלק עצמו אך אין כח בבעל דינו לפסלו זה הורף דברי הרב דב"ש . והוא ז"ל כפקפק עליו וכ' דמה שלדד הרב כשהוא מרפאהבו מקודם וכן ברגיל מקודם לבטול כגיס לא פסול מבוס **שוחד** לא נהירא לי כי' ובמ"ש ב' הטור דקאמר כל דיין שגרוך לבטול כגיס מבגיו פסול מבמע בבנס עתה הדין אין **בידו** כגיס הוכלגיס לבטל ואיך לבטול פסול אם מבמע מדברי רש"י כו' ומוה"ר פי' ק"ם גבי רבית אין הדיא בזמן הדין **למעיין** כו' ע"ש : ו] ובלא מנחה לדיין . ע' בט"ז יו"ד סי' רמ"ו סק"ז סכ' וז"ל ומו"ר ז"ל מסיק דלאח"ר ברי ליקח מתנות **להתעבר** שיהיו דברי כמתנין נגד הברירות ובאמת יצא שכרו של זה בהפסדו דמתבר מכבול מזה שמי שיש לו דין לפני האב"ד **מקדים** אישה זמן ומונן לו מתנה כדי לקרב לבי אלוי ואין לך שוחד מוקדם יותר מזה ולא עוד אלא שמקבל שכר תורתו בזה **כו'** ע"ל ובקר הביב עליי בס' ברי' הברי מפורש בהכוסת הגאון בהבית הטור ופסקו מרן ומור"ם דוסם קדם התובע ובלא מלאה **לין** בזה כ"ח מדת חסידות לם ראוה הדיין בהתקרב דבתו ואי"כ אין זה מבטול דליכת מדת חסידות ולם ידע בבפסו אלא מלאה **דעתו** לין בו לפולו מדת חסידות כו' והתרוך בזה . ועי"ב עוד בבר"י בהבית בסס תבו' ריח שהה סי' י"ט דיין שהוא סופר **שטרות** ובתובות הבעיר לא ירבה והבל לא ימציע ואם לוקח מתנות מהיחידים פסול לדונם וכ' עליו דבס' הביטור **בירורין** כ' בסם רב נחמן בגאון בהבה בשרות לא אפשר בהבגאון בהבית הבגאון בהבית הבגאון לפרי שבעבה. דיין הרבי נחמן בגאון בהבה בשרות לא אפשר בה

הוא במשנה בהדיא וכתבו מור"ם לקמן סי' ל"ד סעיף י"ח ע"ש: יג אא"כ ידוע שלא נטל כו' פי' ואז אותו דין הוה דין אע"פ שנטל שכר על דיניס שכר על דיניס אחריס שדן לפני זה ולאחריו ול"ד לעובר עבירה אחת בכל דיניו ועדותיו בעלים עד שעושה תשובה דשאני הכא דלא עבר על לאו אלא משום קנס הוא וכמ"ש הרא"ש וע' בד"מ ובהגהותיו עוד מזה: יד ואומר לבעלי דין תנו כו' כל"ל ואומר בו"ו ודוקא כשהתנה עמהם מתחלה דינא הכי שנטל מהן כל שכר פעולתו שבטל ממנה ומשום שנאמר אפס כי לא יהי' כך אביון אבל אם לא התנה ודן ואח"כ בא ליטול מהן שכר בטילה (דמוכח) א"ל ליתן להם אלא כשיעור שרוצה אדם ליקח וליסב בעל מאותה מלאכה שנתבטל ממנו כדין משיב אבידה שיתבאר לקמן בסי' רס"ד ורס"ה בענין המקבל עסק מחבירו לענין ריבית כתבו הטור והמחבר בי"ד סי' קע"ז ובדין רחיית מומי בכור בי"ד סי' שי"ב ועמ"ש שם עוד מזה: טו ה"ג אבל אם אינו ניכר כגון שאין לו מלאכה ידוע אלא שאומר כו' וכן הוא בטור: טז כגון שאין לו מלאכה ידוע עיין דריסה שכתבתי שמתשובת הרא"ש משמע (אבל אינו מוכח כ"כ) שגם בכה"ג דיניו בטלין ודוקא בכה"ג שאמר שמא יזדמן לי שכר בקנין שאות שכר בקנין שאותו תלוי בו ואינו מנוי כ"כ אבל אם אינו מתעסק במלאכתו בשעה שבא לדון לפניו מ"מ

שדן בטלים יג (ז) [ט] אלא א"כ [ח] ידוע שלא נטל בהם שכר כ ואם אינו נוטל אלא שכר בטילתו מותר והוא שיהיה ניכר לכל שאינו נוטל אלא שכר בטלתו כגון שיש לו מלאכה ידועה לעשות בשעה שיש לו לדון (ח) יא] יד אומר לבעלי הדין ב) ס תנו לי ד) שכר פעולה של אותה מלאכה שאתבטל ממנה (ו) ט והוא שיקבל משניהם [ט] בשוה טו יב] אבל (ט) אם אינו ניכר טז פ כגון (שאין כו מלאכה ידועה אלא) שאומר שמא יזדמן לי שכר בקניית שחורה וסרסרות ובשביל זה יג] מבקש שכר (ז) [י] אסור (ע"כ סי' כ"ד סעי' י"ח):

(ו) והוא שיקבל משניהם בשוה והרמב"ם מסיים ומזה בפני זה והרב המגיד נתן טעם לדבר ע"ש: (ז) אסור כו' ושכר פסרה כתב בב"ח דשרי ליטול

(ח) אם אינו ניכר כגון שאין לו מלאכה ידועה אלא) שאומר שמא יזדמן לי שכר בקניית שחורה וסרסרות ובשביל זה יג] מבקש שכר (ז) [י] אסור (ע"כ סי' כ"ד סעי' י"ח):

הין

לו מלאכה ידוע כו' עד אסור עיין דריסה שכתבתי שמתשובת הרא"ש משמע (אבל אינו מוכח כ"כ) שגם בכה"ג דיניו בטלין ודוקא בכה"ג שאמר שמא יזדמן לי שכר בקנין שאותו תלוי בו ואינו מנוי כ"כ אבל אם אינו מתעסק במלאכתו בשעה שבא לדון לפניו מ"מ

חידושי רעק"א

ס"ה הנוטל שכר לדון כל דיניו שדן בעלי' נ"ב עיין בתשובת גאונים בתראי סי' מ"ח:

חכמת שלמה

נהנו לו שכר קודם שאמר להם הפס"ד א"כ היה הברירה בידם ליכך מאתו ולא לשמוע ממנו הפס"ד ואי"כ אם הם עומדי' לפניו לקבל פסק דינו ומזמיס לו שכר א"כ הרי שכרו וקבלו ע"ז. וכיון דקבלו עליהם דינו דין ולא גרע מאם קבלו עליהם קא"פ המהני אף דהתם יש חלוקי דיניס בזה. הכא דאין הפסול מדאורייתא רק קנסא בעלמא ואלו כיון שהסכימו הסכימו ודינו דין ואינם יכולין לחזור בו אח"כ ועוד נראה דגוף

טורי

עדיין לא אחזירוהו לו יכא המלוה לקחת אותו ריבית מיד אותו אחים מדר"ן וכ"ל דאין נרוך ליתן כיון שאין כאן תביעה מן הלוה שיחזירה אין כאן ממון כלל דהרי בעינן תביעה כנ"ל ועוד דאיה מיי' סי' קס"ח דכ' שכופין אותו לקייס עשה דותי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דבאיה כמ"ש בנ"י פא"ב ומאן לא מעי הריביה אלוה שיוכל להחזיר עצמו ע"כ אין מוציאין מדר"ן וק"ל: (ס"ה ואמר לבע"ד תנו) וכי' כ' הסמ"ע ס"ק י"ב [י"ד] דאם לא אמר מתחלה כלום דאח"כ נרוך לשלם שכר בטילה כפועל בטל ולא נלע"ד כן דהא איתא בסי' קכ"ח בפורש אונו בב שכירו שבטלה מלאכה ד"ה אי אמר מתחלה כלום

מ"מ כיון שהדבר תלוי בו אף שמכוער הדבר ליטול איזה שכר לכתחלה מ"מ דינו דין בדיעבד ועד"ר מ"ש עוד מזה: יז להניח לתלמיד בור שיסב לפניו
עמ"ש בסי"ג בסעיף ד' אמ"ש שריך שיהיו כל היושבים בב"ד ת"ח וראוים: יח ורואה זכות לעני כו' ה"ה כשסניסה עניים או עשיריס וכתב מור"ש ז"ל
דלרבותא נקט זכות לעני כו' דאע"ג דאיכא עליו כבוד רבו וכבוד העשיר אפ"ה לא יסתוק:

יא עד שיחמיצו לי' דקרא נקט דכתיב אסרו חמוץ ודרשו רז"ל אסרו לדיין שמחמיץ ומשהה ומלין את דינו כדי להוציאו לאמתו: ב ברור לו כשמש
ליטול ע"ש: (ח) ורואה זכות לעני כו' ה"ה כשסניס' עניים או עשיריס וכתב מור"ש ז"ל דלרבותא נקט זכות לעני כו' דאע"ג דאיכא כבוד רבו וכבוד העשיר עד כאן לשון סמ"ע ובחידושי אגדות לא כ"כ ועיין ב"ח מה שכ' בזה:
כילד
למדוהו מדכתיב בית דוד דינו לבוקר משפט וכי בבוקר לבד דינין אלא להיות המשפט ברור כבוקר: ג שוטה רשע כו' שוטה שהוא סובר שהוא חכם בדין ויודע אותו ואינו ומאחר בשטותו ורשע על שמעוות הדין ונפ רוח שסובר שא"ל לאיש כמוהו להיות מתון בדין: ד ומדמהו לדין אחר כו' אע"פ שאותו דין כבר שאל את פי החכם: ה ה"ז בכלל הרשעים כו'
ו ז אין לדיין יז להניח לתלמיד בור שישב לפניו שלא ישא ויתן עמו ויטה מדרך האמת:
ז ח תלמיד היושב לפני רבו (ח) יח ורואה י יד] זכות [יא] לעני והרב רוצה לחייבו חייב ללמד עליו זכות ואם שותק עובר משום מדבר שקר תרחק:
ח ט תלמיד היושב לפני רבו ורואה שטועה בדין אל יאמר אשתוק עד שיגמור הדין ואסתרנו ואחזור ואבננו כדי שיקרא על שמי [י] אלא יאמר לו דרך כבוד רבי כך וכך למדתני:
י להיות מתון בדין ושימלך בגדול ממנו ובו ד סעיפים:
א ט צריך הדיין להיות מתון בדין שלא יפסיקנו א עד ב שיחמיצנו [ט] וישא ויתן בו ויהיה ב ג ברור לו כשמש ד והגם לבו בהוראה וקופץ ופוסק הדין קודם שיתקרנו היטב בינו לבין עצמו עד שיהיה ברור לו כשמש הרי זה ג שוטה רשע וגם רוח:
ב ה כל מי שבא לידו דין ד א) ומדמהו לדין אחר שבא לידו כבר ופסקו (ט) ויש עמו בעיר גדול ממנו בחכמה ואינו[א] נמלך בו ה ה"ז בכלל הרשעים שלבם גם בהורא' כי

ביאור

ג' ר"ן בשם רמב"ן ז"ל החשוב אחין האיסור אלא שמא בעל וכן בירושלמי ריש סנה' תמן תניון הנוטל שכרו לדון דיניו טלין כיני מתני' החשוב ליטול שכרו ודן וכו': [י] אלא יאמר לו. סנה' ל"ש כ' כגון דיתיב קמי רביה כו' ושם פ"א מ' לא תיהא כו' וכ"ש לרבו וכן בתגיגה פ"ב תרשיני לומר דבר מ' ומ"ק פ"א למדתני דבריהו כו': (ניקוט) אלא יאמר כו'. ל"ה מ'

הגר"א

לא הענה כו' וכפי' תוס' שם בד"ה דיני לפי הראשון דקאי נמי אד"מ ועשמ"ע סי' י"ח סק"ב כפי' דברי התוס' (ע"כ): ט [ח] ורואה ויתן בו. סנה' כ"ש מ': [כ] והוא. ברכות ס"ג מ':

היטב

אבל כשאינו דיין רק יושב לפני רבו יכול לשתוק ולא יפסיד לעני בדבורו. ט"ז בשם מהר"ל מפראג.
י [א] נמלך. אע"פ שאותו הדין כבר שאל את פי החכם סיכול להיות שרין הזה אינו דומה להראשון:

תשובה

העני מעשיר כו' אך בסמ"ע בשם מהרש"ל (והובא בבאר הגולה) כתב דה"ה כשסניסה עשיריס או עניים אלא לרבותא נקט זכות לעני כו' וע' בב"ח שפירש זה הרבותא דאע"ג דעשיו איכא מיעוט כבוד רבו ביתר שאת דרהא דלא היה רבו חושש לחפש זכותו של עני (ויתמה שהיה רולה לומא פניס לעשיר כ"כ הכנה"ג משמו) אפ"ה לא יסתוק כו' ע"ש וע' בחו"ת שב' דברחין דברי מהרש"ל והוא ז"ל פי' בחופן אחר למה נקט זכות לשני דסוא לומר שלא יתבוש התלמיד הגם דע"פ שורת הדין יש לפשוט להעני מ"מ כדור ע"פ הקבלה אמת עם העשיר דאיך יתבע העשיר המופע בנכסיו לרש אין כל ולעומת זה רגיל הענו לבפור בעשיר למלא כפנו כי יראע לכך אמרו הא שותק עובר משום מדבר שקר תרחק כי אין אמת באמתם על הורה כו' ע"ש
ועיין בס' כר"ל אות כ"ג שהסניס ב"כ לדברי מהרש"ל ולא כע"ז בשם מהר"ל מפראג עש"ב:

המשפט

אולי אחלא מלאכה דיניו בעלין סת"ע. ובאו"ת כ' היתר על הדיינים הקבועים ומתמת זה אין עוסקים במשא ומתן וידוע דאם לא הוקבעו ואלא הניו עוסקין באיזה מלאכה הוי כמלאכה ביטרת דידוע לכל שבשביל זה הן נרפים ממלאכה. ועוד כיון שנהגו כך ה"ל כאלו התנו:
י (ל) ויש עמו בעיר. וכן לענין אוי"ת אוי"ת:

כסף הקדשים

מכל לד ועשאה זה לפני הדיינים כתבתי בסק"א בזה ורואה אלפי הנהגו שנותנים אחר שכבר מוסכם מה שיומר לפניהם בעת שהי' הבע"ד בתוך הוסכמו הג' דיינים שיאחר הגדול שבהם כן ואח"כ קורים אותם מבחוץ לפנים אז שוב אין שום קפידא בדברה דשוחר בזה שהרי אם מתנה זה אחר המעמד הוה לגמרי ו"ל לא דמי לרבית מאוחר כי אם כיון שנותן מה שלא הי' רגיל ליתן אלאו הכי ראה שנותן אגר אלאה לו נער מה שאין כן בזה כיון שידוע שלא יהי' עוד נעי' מבפי ההסכמה ואין מצוי כלל להוציא הבע"ד לחוץ אחר נתינת מעות אפסק דין אז אפר א"כ הרי נתינה זו ידיעה שאינה מגד כאו' כל דבריה בהסכרא הבפר רק שכר סרסרות נותן זה בנדיבות (ל' אחר לתביעתו בחוצה אותם נתן ואחן ואחן כן ואח"כ הבאים גם הא' להוסיף על מה שנתת) ומלבד זה יש לדדיס בספיקות בדרכנן אולי אין מגמתו מגד נעי' וגם אם מגמתו כן בשאין כוונת הנותן לעשה שוחד אין דרחא דאוריתא גם יש בפסרות מה שאין בו איסור הע' ועכ"פ לא מתהוה"ק גם יש ספק אולי עוזבת הנאה כזו שעל ידו לתרבה הדאוריתא גם אולי אינה אלא מדת חסידות בידוע כן י"ל לד זכות על ההנהג והיותר עוב הוא בשנותנים אחר שאמרו לפניהם הפסר והוסכמו לזה אז אין שום פחמון פה כל דהו לכ"ע בשום לד כי לא דמי לרבית שבייר בו איסור שכר אלאה לו נער מה שאין בו בזה שהקפידא רק אחשב נעי' ולילא רק לפעמים בגליות רחוק אחר הרגל רב רב שלא הנכנסים לירד לסוף דעת דידיותם והרי שוה לכל כפס לאיים הבעיס בכתיבת שהדי שיקרא אחגרייהו זולא ואין בשתון שאחא"כ לא ישבה אליהן כו' עבור הע' ואין אפשר בזה כלל ואין אפשר בזה גם לאות שפתים ולא עקשות פה לפי רוח הבריות האומרים שבהמשא גלגל הבעלה יוחס מבע הדרך רק זה בכתי' לדק לפניו יסלך ויסם יסלך לדרך פעמיו כיון שמוקדם מבקל אלדק והכנון קודם הדרך ומה שנותני' אח"כ ד' שעתו ואין בו אשר לאפסר לכל ובכ"פ בפסר ובספיקות כלל מוכרע לכ"ע לזכות כתבתי: במק"א שגם בשאחד מבעלי הדיני' נותן מעות אפסק קודם לחברו ונזנן בשופי ועי"ז נותן בה אחרו סך זה לכונה וידוע לכל שלרוך לבית שהם מבני הדיינים בע"פ יש על הרוחר בזה שם בפסק אמת הי' חברו נותן יותר אם הי' הוא המתחיל אז הי' נותן סך זה אמילה ואפסק אמת אין בוונת שום אחד מהמתנים על שם שוחד רק לשכר בעלה אז עירתא בעלמא וכידוע שכן הוא מהסתם. ועל פי הדוב אין נעי' בזה בלבבות המה שנותני' על הבעלמן בפרסמיא בהנהג. ואתהתוק"ק אין איסור כי אם בסמוכן על דרך שוחד והו"ל ס"ם בדאוריתא ואפק לגבי אמתם. אמנם גם בלי בוונת שוחד הדרכנן עכ"ז בס"ם בתק"א מתמעטת הס"ם. אך עכ"פ מדת הסידות יש בזה לחנוגם את עצמו בכזה בפרע בהתנהגה קודם אחירת הפסק דין וגם קודם העיון בו ובכוה אחרתי לה אינו רוצה ליעול והפירו והביאו על בעלמן הלכו כי הי' תלטרך עוד המתנה לבירור הודות העיון בהפס"ד אחרתי לאים א' שיעול לידו המעות ודדיין הוא מושלם בידו ולא שייך בזה קפידא בעין לא תבוא על מתת לבלם בפל לא לחיקע כי אין בו רק סם אם שאין בו רק סם אם שוא לידי עצמו על מתת שקודם העיון בהפס"ד יודיעום ויביב לה את שלהם ורק אם לא יצטרכו בלל לבפס"ד בזה לא יעול המעות בכשרות גם על זה אין שום קפידא כיון שהם יהבו לי' מדעתן ורצונם ואזודות אשם קירוב הדעת כיון שנעול על מתת להחזיר מה לי החזיר להם תיקף מה לי שנעול על מתת להחזיר כדעת כיון שבידוע שנותן א' יוהר על מתת שוחד מכל מקום אין בזה גם דברא אחיסור דרבנן בלל כיון שאין כאן לא בגיבה ולא שוחד בלל אך בהבלים ביד אחר כנ"ל עד לבפוף הרי זה על לד היותר טוב ולא שייך ע"ז לא קירוב הדעת בהשאל רחוקה אבשיעדקק לבם לא יעול מזה בלל: לבאורה יש מקום לומר שכיון שהתובע הוא המומחן להתפסן עבל ידו הי' מה שיהי' ניתן מעות אפסק דין תמני הלדדים וגם שבייהרים מתנים בזה מבל מקום הרי התובע הגורם בזה לבל המעות. ויש מבזה. ובל שכן בשבוחרים בדיין מעיר אחרת שנגרר על ידי התובע שבחרו וגם שבייר הנתבע לבחור לו אחר ולבסוף בזה. ועל בל זה התובע הוא המתחיל ולפעמים בעירו גרע שפי שהנתבע אין ברירה לבחור אחר בלא המומנים בעירו. והתובע על ידי תביעותיו נגרר מעות הפס"ד והרי זה כעין מה שאמרו אז"ל כ"פ האומרים שלבך אומנים שוחרי שכר מס מלד עוזבת הנאה שבחר בהם ליתן להם הרווחה על ידי הפעולה ולא בזולתם אך מבל מקום יש בזה זכות על בל דייני לדק דעב"י שובאגיס בן. כי כיון שבבר נעשה זה לתבבא בבוא ליתן שבר תשלי אחרים אלדים בה בזה בהם בה בן וכן הוא בזה שבבר בל אלאה לא נעי' בהיים בזה בהם בה בן בהם הו"ל בהיות הדורן שבודה בהם

כו' שיכול להיות שדין הזה אינו דומה להראשון: ו שלא הגיע להוראה דרשו הפילה מל' נפל שלא מלאו ימיו אף זה לא מלאו ימיו להוראה רבים הם חללין: ז שהגיע להוראה כו' דרשו ועצומים מל' עוצם עיניו בזה הורג את בני דורו: ח ה"ז משובח דומה לזה כי המחבר בסימן ס"ג ועמ"ש בסמ"ע וכפרישה שם וכאן: ט וכל המונע עצמו מן הדין כו' וכתב וכל ר"ל אפילו אם הדור צריך לו יראה שימנע עצמו מן הדין ויפסר הבע"ד בהדדי אם הוא אפסר לו: י דין של פרוטה כו' כן איתא בגמרא בפסיטות וקאמר שם דא"ל קרא לזה וקרא לזה בגדול תשמעון דרשו בגמרא שיקדים הבא ראשון לפני ב"ד אפילו הוא של פרוטה ולא * כמ"ש בע"ם דילפינן לה מנקטן כגדול תשמעון ע"ש:

יא א סיבא ליום המזומן כו' פי' לעולם אין כח ביד המובע להזמינו לדין אם לא ליום הקבוע לישיבת הדיינים לפי מנהג העיר (אם לא שמנהגם הוא כשאין להם עת קבוע אלא בכל עת שיצטרכו לדון יושבים הדיינים) והשליחות שולחים להתבע שיכין עצמו לדון עם פלוני אלא אימת שירצה התובע משתדל שהדיינין שולחין להתבע שיכין עצמו לדון עם פלוני התובע ביום פלוני המזומן לישיבתם: ב מזמינים אותו פעמים' פי' כשלא בא בכל אותו יוסקבעו לו מזמינים אותו בימים של אחריו שנית שיעמוד לדין עמו ביום הקבוע לישיבת הדיינים הסמוך לו וכן בפעם שלישית וכן הוא בהדיא בגמ' דנסבפעם בנית ושלישית צריך להזמינו ליום הקבוע לישיבת הדיינים שאחריו ועפ"ר: ג במי שהי' בכפרים כו' דאיכא למימר אף שיולא וכנס שמא הי' לו איזה אונס שלא הי' יכול לבא על שני הזמנות הראשונות * ובאינו נכנס כלל אלא שהוא שבוע א' או ב' חוץ לביתו בכפרים ראה דאינו לו זמן לבא לדון עמו לפי ענין טרדתו שיכול לבא ואם לא בא לאותו זמן מנדין אותו למחרתו כי דוקא ביולא ונכנס דמחשב קלת כבן עיר מ"ם מזמינין אותו ליום הקבוע הסמוך אלא שים לו התנצלות שיולא ונכנס מ"ה ממתינין לו עד זמן הג' וק"ל: ד ה"ג ואם לא הלך מנדין: ה אבל אין כותבין עליו פתיחא הטעם משום דהמנודה צריך לשלם שכר הסופר ואין מוציאין ממון ע"פ ע"א ועמ"ש בפרישה ובסמ"ע לעיל ס"ס ח' וע"פ אותו הדברים מבואר דה"ה דאין השליח נאמן לומר הכה אותי כדי לאחזר ולהכותו על פיו ע"ם: ו ואין השליח ב"ד חייב כו' כבר כתב מור"ם ז"ל לעיל בס"ס ח' בהגה שם כתבתי מקום למודו ע"ש: ז ה"ג ב"ד של שניים בקנין והזמינוהו וכן הוא שם דאל"כ יכול לאחזר בו כמ"ש לקמן סי' י"ב: ח מנדין אותו בב"ד של שלשה כב"ד נרסינן בכ"ף והפ מנדין אותו הסניס אשר סירב נגדן כאילו

תלמוד ערוך גבי בני שמואל וראה דבגמרא משמע לפירש"י בשבו שלא כהוגן על שיבוו בערייסה ולא היו מסכבים בערי ישראל למעבד אהולאות סופרים ומשמים: (ותי בס"ז זכות לעבר) ראיתו לאחרי' מפרהא כתב דכזה עדיף העני מעשיר דאיכא זכות לעשיר יכול לשתוק וילוף לה מרכתיב ודל לא תהדר בריבו משמע להדרו נגד העשיר אסור בשהות דיין אבל כשאינו דיין רק יושב לפני רבו יכול לשתוק ולא יפסיד לעני בדבורו: (בשם הרב מוהר"ר יוסף זצלה"ם ותלמיד היושב ורואה זכות לעני כו') הא דקיבע עני ועשיר י"ל ע"ד שפי' רש"י ע"פ לא תגורו של"ת היינו אני פוגם בכבודו של עשיר אוכנו עכשיו וכשיגלא לחוץ אומר לו הן לו כו' לבני נקיון עני ועשיר שהרב אינו רוצה לבשותו אלא לפי שעה משום כבודו על עשיר עד שיגלא לחוץ ויאמר לו הן לו אע"פ כן אל יאמיק עד כאן):

סי' י' בעור ואל יפוס אילוק בין דין קטן וכו' יש להקשות דבפרק קמא דסנהדרין איתא דקטן בגדול תשמעון אר"ל יהא

ביאור

יא [א] שולחים. מ"ק ע"ז א': [ב] אבל. כ"ק שם כיון דאיתא כו': [ג] למחרתו. שם: [ד] והשליח כ"ד כו' ומשמתין כו'. שבכל אלו הדברים: [ה] הקלני. קדושין ע"ב: [ו] הקלה הדיין. שם א' ורש"י שם ד"ה שמתיה כו': [ז] לא רצה לבא. כ"ק קינ א' על דלא אתי כו' ושם קי"ב כ' אלו שלוחא דרבנן כו' וה"מ לשמתא כו' מ' על כל שמשמתין: [ח] מי שאומר. מ"ק

באר

סמ"ע: [ב] המונע. אפי' אם הדור צריך לו יראה שימנע עצמו מן הדין ויפסר הבע"ד אם אפסר לו. סמ"ע:

יא [א] שולחים. שכר הזמני משלם המלו' ולא הלוה ש"ך: [ב] וכנכם. דאיכא למימר שמא הי' לו איזה אונס שלא הי' יכול לבוא על שני הזמנות הראשונות ובאינו יולא וכנכם כלל אלא שהוא שבוע א' או ב' חוץ לביתו בכפרים ראה דאינו לו זמן לבא לדון עמו לפי

פתחי

יא [א] שלא הגיע להוראה. עיין בתשו' מהרשד"ם ח"מ סי' ל' ובתשו' הרב המבי"ט ח"א סי' ר"פ ובתשובת הרדב"ז ח"ה סי' שי אלפים רמ"ז ובתשו' שבו"י ח"א פי' ק"מ (שהזכרתי לעיל סי' ז' ס"ג סק"ד) וכ' בר"י אות ו' מ"ש בזה: יא [א] אבל מי שהוא חלוי בעיר. ע' בתו"ת שב' ובתודה הגיגי דאפילו לאנשי אותם עיר אחר אבנים ואחר נשים מזמינין בשלשה פעמים ואז אם לא בא מנדין אותו (*במקום שיש רשות אחר המתמשלא על זה) ע"ש הטעם וכן כ' בבה"מ ע"ש: ב] הלך הב"ד למקום אחר. ע' בס' שמות באדרן לבר"ם כן תביב במס' ר"ה דף ל"א ע"ב בד"ה הבינא איתתא שכתב וז"ל ומיהו דין זה דחייב הלוה ללכת אחר ראש ב"ד בכל מקום לא הביאו הרמב"ם והטור וסודרים דלית הלכתא כאמיתר אלא אם כן אבי הנמפה ולא נראה דלישתא לכך דינא שהאנשים הרמב"ם והטור וסודרים דלית הלכתא כאמיתר אלא אם כן אבי הנמפה לו (וס"ל) דשאר דיינים שיש לקדוש החודש וכן מסתבר דאיך אפשר אם הלך ראש ב"ד לעיר אחרת דילך הבע"ד אחריו ותו

נתיבות

משה"כ

(ב) וכל המונע. קאי אפילו אדין ברור יותר טוב שיחדר לפשר. סמ"ע:

יא (א) כיצד מזמינים. כ' הש"ך דיכול הכתבע לומר לא אדון עמך עד שתגיע לי תחלה על מה תרלה לדון עמי ואין התובע יכול לומר לא אלבה הטענות רק בבית דין: (ב) ליום המזומן. פי' ליום הקבוע לישיבת הדיינים. ואם המתבע שאין לבם עת קבוע יכולין לזמן בכל עת. ובשליח בית דין יכול ליתן כמה ימים קודם שיום פלוני תבא ב"ד סמ"ע. ובכר הזמנה משלם המלוה. (ש"ך): (ג) ויולא ונכנס. ואם הוא יושב בכפרים כמה שבועות משערין הב"ד לפי ענין טרדותו ליתן לו זמן: (ד) שהוא חלוי בעיר ואחיזתא בהיגי עלמא דאפילו לאנשי אותה העיר אין מנדין אותו עד אחר שלשה

משה"א

יא א) או לא רצה לבוא לכאורה קשה דהא ע"ז א"צ השליח ב"ר להעיד דהא תיכף כשלא בא אותו יום מנדין אותו והשליח ב"ד א"צ להעיד רק שהגיד לבע"ד שיבוא ואפי' זה א"צ השליח ב"ד להעיד דחזקה עשה שליחותו כמבואר בסעיף ג' בהנ"ה ובסמ"ע ס"ק י"ד וכן קשה במה שסיים המחבר עד שיבואו שנים ויעידו שמנע לבוא וכו' הא זה א"צ להעיד שהרי עינינו רואות אם בא או לא בא. וע"כ צריכים לפרש

חידושי

היינו בדאיכא גדול מינו' משמע דבהגיע להוראה אפי' איכא גדול ממנו שייך בו' ועצומים וגו'. מיהו ראה זה מלאתי בס"מ פ' ת"ת שפירש הסוגיא לדעת הרמב"ם דקאמר ועד כמה עד הגיע להוראה ועד כמה ראתי לאחוז עצמו ואהא קאמר והא רבא אורי ומשני התם בשיון ופירש עוד דהתם בשיון אבי אבא דקאמר עד מי שיגיע אבל הגדול הדור הי' ולא נמלא כמוהו והוא מלוון במ"ש הרמב"ם בפ"ב מסנה' ותמיהני מה שלא פירש בב"י כן דזהו מלואו. ואפשר דהב"י נמי קאמר דמזה הבריח פירושו דקאי על הגיע להוראה. וז"ל עוד לשיטת רש"י ז"ל דהא דקאמר בשיון דיינו בשיון בכנים דלית אבא אבא יותר מה' שנה לכך הורה רבא שהי' גדול בחכמה יותר ולא חשך עצמו מן הדין א"כ בשיון ממש אף בחכמה א"כ ילקח מדה"ד כשבינים ירלו לאחוז עצמן הא דקאמר החושך עצמו הייגו כשהגיעו רולה לדון והוא ממ"ש בפי' ח' שהיו בורחים עד שהיו מבינים

כסף

לרשום מי ומי הי' לפם משפט או פשר לפייה' כיוס הבוא וכשובר יגבה מהם כפי התקנה שתוקבע לפי ערך סך המשפט וכדומה ובפרע עכשיו שכבר יש בכל קהלה גוביים פלחנא דכרות וכבר ולא יהי' עליהם למשלם בזה. וכבר אפשר לעשות הערך מעין מתנות שקבעתה התוס"ק לאנשי יחוקו בחורת ה' . א' ממתה ואי' מס' או ב' או מ' או י' או מ"ח או כ"ד וכדומה כן אפשר לקבוע מגבוחין ושידוכין ושומות ותנאים וכתבים ופשרות ופס"ד. וגיטין וחליצות ועזבונות וכן דרך הסגמה אחרת מבריתית וסעודות ומדרשות ומצלות מנות. ומנוכה ורגלים וקלפות שמזה לאחר. רק שיהי' הערבות בסגנון בזה לגמרן. וגם שיש הירלוים כנוים על הסגנון שהי' נהוג עד כה. ואם הראשונים כו' עכ"ז בכאי' כי אסדר לגבד עיני והתחלתי בחמתיך שבתבתי בזה בתקנ"ר בשם מוהר"ר משה אלשך ז"ל דאוי להיות מעלים בקודם בדרכי תקנת בכל זה בדרך מדת חסידות להסיר כל נמנגוס ופתחון פה בכל זה וכיוצא בזה. ולין דכין משאי אפשר שבתחלת ייסודי המדינות מתוך תוקף הגליות לא הי' אפשר לתקן אז יותר ותקוס הכיאו להתגדר לדורות אחרונים לסופיף דרכי מדת חסידות בכל זה כפי האפשרות: גם שלין ליסול מעות פש"ר או אפר תלד אחד יותר. מתה שמתן לד שבנגדו. מכל מקום כשבאיתו על השלמן ולא נראה לעיניס מי נתן יותר גם שניכר על ידי המעבעיות שאחד נתן יותר. ולפי הסגמון מיכר שלא דיברו ביניהם שיתנו אי' לאחנרו עבור היתרון האלי. הנה בזה נראה דלא שייך חשש מוקדם או מאוחר בדרך דשאר כיון שאין בדעתה

קצות — החושן

יא א) כיצד מזמינין ע' ש"ך סכ' כשם אפר ב"ם כמי שרוצ' להמדיין עם אחיו ואותו אומר לגלות לו טענותיו ואפשר יודה ויתן וכתב דא"ל לגלות טענותיו אותו לב"ד וכש"ך הולך דלריך לגלות לו אם טענותיו קודם שירדו לדין:

חושן משפט

יא (א) כיצד מזמינין כו' כתב מהרש"ל פ"ק דב"ק סי' מ"ג פסק הר"ם במקומות שאין שם ב"ד דאי תבע אדם לחבירו ממון והנתבע אומר הביאו לי הזמנה ממקו' שיש שם ב"ד ואז אלך עמך שיכולו' בני עירן לקבוע לו זמן או יעשה כל דבר לפניהם ע"כ מלאתי עכ"ל. בספר באר שבע דף קי"ח ע"ח פסק בראובן שתובע לשמעון שיבורר עמו דיינים ושמעון משיב לא אכנס לדין עמך אם לא תגיד לי מתחלה על מה תרלה לדון עמי וראובן אינו רולה לגלות לו חופן תביעתו אלא מסיג לא אכנס לדין עמך אם לא תגיד לי מתחלי על מה תדון עמי הדין עם ראובן וראי' מפ' חזקת הבתים דאמרינן עביד איכא דלא מגלי טעמיה מון לב"ד. והש"ך מולק עליו ודמה

תשובה

דלא ידענינן שיורא כו' ולכן נראה כדעת הרמב"ם דס"ל דאין הכבע"ד חייב ללכת אחר ראש ב"ד אלא לתקום הוצר עכ"ל ועיין בספר בר"י אות ב' שבביאו וכ' דק"ק עליו במ"ם דלית הלכתא כאמיתר אלא כרב אבי כו' דפסטא דמלתא דרב אבי קבל דברי אמיתר כו' ואם דברי הרמ"ם איכא כדון אמיתר ריהו אחזל ראש ב"ד לתקום אחר אבל דין הרמ"א הוא דאלך הב"ד לתקום אחר ומשמע דבאה אפילו רב אבי מודה כיון דאזיל בולי בי דינא ונם הרב הלבוש נקט כלבון מור"ם וכן יהריק"ם ע"ם: ג] ומשתמתין אותו על פיו. ע' בשו"ת תקום שמואל סי' ל"ש: ד] מי שקבל עליו. עכ"ע וה"ם בענין אם התובע אינו רולה לגלות לאופן תביעתו. ע' בזה בתשו' שבו"י ח"א סימן קמ"ג שכ' שאין דברי הש"ך מוכרחים כי אולי הטעם שהבע"ד מוכרחים כי אולי אחרי אחדב תביעתן העשה כרלונך קשה הה בכן הלא גם לפני ב"ד יוכל לעשות כן ואי נמרא הכם הוא ואילא ביה אלהא ליכך לדין הלא

המשפט

חידושים

הזמנות תו"ה: (ה) עד שיבואו ב' ויעידו () וע' ביאורים ס"ק ח' דמיירי שהשליח ב"ד אמר בשם הבע"ד שהשיב שאינו רולה לבוא בלל דאז כותבין מיד פתיחא מש"ם אינו נאמן לענין הולאת ממון אבל בתקום שאין לתוס רק לשמא לא עשה השליח ב"ד שליחותו ולא האינו כלל ה"ל לבדים אפילו לענין הולאת ממון דחזקה על שליח ב"ד שעשה שליחותו וכן לענין כל ההתראות שמהרין בו לבע"ד כל שאין אנו צריכין לתשובת הבע"ד אבל אם אינו בתוכן הבע"ד לבד אפילו לענין הולאת ממון רק בתקום שמריכין לתשובת הבע"ד אין השליח ב"ד נאמן לענין הולאת ממון רק בב' עדים. וכתב הסמ"ע דאם התובע טוען אני אשלם שכר הסופר בתכינו ע"פ שלית ב"ד לבד דהא אין כאן הולאת ממון אלא שצריך לכתוב כפתיחא שהתובעו וויתר שכר הסופר

ביאורים

דהכא מיירי שהשליח ב"ד או השנים מעידין שהבע"ה השיב שאינו רוצה לבוא דאז מנדין אותו מיד ומש"ה על הוצאות ממון דהיינו על כתיבת הפתיחא בעי שנים אבל אם ראינו שלא בא מנדין אותו למחרתו וכותבין פתיחא ואין חוששין בלל שמא לא הגיד שליח ב"ד כי חזקה שליח עשה שליחותו ולא המרה פי ב"ד אף דחזקה שליח עושה שליחותו לא מהני להוציא ממון שליח ב"ד שאני וכ"כ בביאורים ס"ק מ' ודוקא

הפלאה

עליהם שלא יקח הדה"ד אבל כשיש א' שהוא יותר חמי' שהם ע"ש קאמר עד כמה שמי שאינו בן מי' שנה לא יורה כיון שהגיע להוראה וק"ל:

סי' יא (א) אבל אי שהוא תלוי בעיר כו' זהו הדברי הרמב"ם ז"ל ולא קאמר ואי לא קאמר לדיבא דמשמתינן לי' ועי"ז ל"ש הדיחוי שם בהתם ע"כ בתי אבל אינו לא נייח דינא דמשתמתין לי' ולא קאמר ואי לא קאמר לדיבא דמשמתינן לי' ועי"ז ל"ש הדיחוי שם אבל אם אינו אינו בעיר דאי שהוא כפרים אין תותבין בכיסן ואתרי כדלעיל פי' ל"ש אינו יש לאחות המיירי בקבלו עליהם הע"ב דלא בעי לאוקמי דמיירי בשקבלו עליהם את הדין לזו תבוס דדינין אמע אפי' ע"י בפי' אלא משום לאחדותי כי דיבא בכדי ל"ל כיון דלא נייח ולעזרך ע"כ להתתן תשה"כ כשבאו בכר לפניו לדון שפיר המ"ל המיירי בהכי וק"ל:

הקדשים

להוודע מהם מי נתן יותר. ואין עותד להוודע בלי שאלה מהם. אין בזה חסד. וגם חסד של הסתתיות הטענות לא שייך בכזה כיון שבשניהם יודעים שאין אולתם יודע מי הערוך ואומדנא לא שייך בזה כי לפעמים אין ביד א' כל כך כמו ביד הבדו שם בבית וגם כשהתוסקין אולי אין יודע לזולתם מי הערוך אין נעי'. מה שמשלמי' לבדה"ל עבור שער גביית עדות לא שייך טענה על כן דגם שהוהר שכר בתיבה אבל בתיבה אבל מקום הרי הו"ל מוגעים שתתיבה ידם שהוא בחקירה הוא רק עבור שכר אלר אחד ונם בחקומות שם הקנה שכר מסוים תמיד שהם בין יועיל בין לא יועיל בין תעבו בין עבק גדול אבל מקום כיון דגביעה פובלת גם בדרך רחוקה ונפלאה בכפי' ל"ש הו"ל מ"מ לד נגיעה כי יש לומר תעין מה הקיימא לן ג' שבכלבו [לבקר המולה] רלו עושין דין כו' בן הוא תיכף שמיעתן הו"ל לאחר פסק דין ואח"כ מוגעים שכר כתיבה ונם אם עדיין לא הי' שמיעה טענות מ"מ הו"ל שמיעה עדות בפסק דין באופני' אם יהי' טענות כך בן הוא וכפי כל הלקי הסותר שיכולי' לחזור אח"כ בענין הטות ויכולים ג"כ לכתוב חד ליתהון ויתהון אם עלמה רק ב' כי שמיעה העדות הו"ל כגמר דין הסותר שבמקום אחר מודיע לפנינו שכ"ה ריבבד"ל ועביד לגלוי מהם ולפי זה גביית עדות שבשכר אם שכתו הב"ד אח"כ בענין אולי אין בעדות על ידי זה בשכר:

הגר"א

ע"ז א' אבל לאפוקרותא כו': [ט] מי שלא כו' ואם לא כו'. כמ"ש בב"ק קיב ב' בתיבון פתיחא כו' הלתין קמאי כו' ואם היה מבקש זמן ע"ז * מותבין לו מ"מ מנדין אותו על שלא בא לב"ד לבקש זמן: (ליקוט) מי שלא יוכל כו'. המ"ם בב"ק קי"ג א' ולא הוא כו' אבל בלא אתי לדינא מורד הוא אע"ג דלפרעבה אמום הוא משא"כ בלישתא דשב"א שם וכן שם ק"ב ב' אי לא אתא

היטב

ענין טרדתו שיוכל לבוא. סמ"ע: [ג] שקיבל. כתב הש"ך בשם מהרש"ל דהמקומות שאין שם ב"ד אם תבע אדם לחבירו ממון והנתבע אומר הביאו לי הזמנ' ממקום שיש שם ב"ד ואז אלך עמך יכולים בני העיר לקבוע לו זמן וכתב עוד בס' באר שבע פסק בראובן שתובע לשמעון שירד עמו לדין ואינו רולה לגלות לו חופן תביעתו ואלא מסיג לא אכנס לדין עמך אם לא תגיד לי מתחלי על מה תדון עמי הדין עם ראובן וראי' מפ' חזקת הבתים דאמרינן עביד איכא דלא מגלי טעמיה מון לב"ד. והש"ך מולק עליו ודמה

תשובה

דלא ידענינן שיורא כו' ולכן נראה כדעת הרמב"ם דס"ל דאין הכבע"ד חייב ללכת אחר ראש ב"ד אם ועיין בספר בר"י אות ב' שבביאו וכ' דק"ק עליו במ"ם דלית הלכתא כאמיתר אלא כרב אבי כו' דפסטא דמלתא דרב אבי קבל דברי אמיתר כו' ותו דדברי הרמ"ם איכא כדון אמיתר ריהו אחזל ראש ב"ד לתקום אחר אבל דין הרמ"א הוא דאלך הב"ד לתקום אחר ומשמע דבאה אפילו רב אבי מודה כיון דאזיל בולי בי דינא ונם הרב הלבוש נקט כלבון מור"ם וכן יהריק"ם ע"ם: ג] ומשתמתין אותו על פיו. עי' בשו"ת תקום שמואל סי' ל"ש: ד] מי שקבל עליו. עכ"ע וה"ם בענין אם התובע אינו רולה לגלות לאופן תביעתו. ע' בזה בתשו' שבו"י ח"א סימן קמ"ג שכ' שאין דברי הש"ך מוכרחים כי אולי הטעם שהבע"ד מוכרחים כי אולי אחרי אחדב תביעתן העשה כרלונך קשה הה בכן הלא גם לפני ב"ד יוכל לעשות כן ואי נמרא הכם הוא ואילא ביה אלהא ליכך לדין הלא

באר הגולה

דר' ולתק יבמות דף ק"ט ע"ב וכלישנא בתרא ו מיתרא דר' אבא א"ר הונא וכו' ע"ז דף י"ט ע"ב: ז שם ברתב"ם ב"ב שער ח משנה ז' פ"ד דאבות וכ' הכ"י שכר' שמתבנה זו אחד דין דלעיל דע"ב דראוי להוראה מיירי דאי לאו הכי אסור לו להורות ומיירי בשם שם אחר להוראה דאל"ב הרי אמרו ועצומים כל הרוגים זה שהגיע וכו': ט פשוט בסנה דף ח' ע"א: א לי' העור מהומרא דרב אבא ב"ק ד' קי"ג ע"א * שיעמוד לדין ביום הקבוע לישיבת הדיינים הסמוך לו וכן בפעם ג': ב שם בשם הרמב"ם בפ"ה מה' סנהדרין המעודה דרב אבי אינקלא וכו' שם בב"ק ג כן הוא בשור וכ' תוז"ל אע"ל לגניה לערב שבן הוא שם ברמב"ם וכן תמצא בהדיא בסמוך בסעיף ג' ועי' בב"ח מ"ם בזה ד שכן הוכח מעובדא דהסיא איתתא ר"ה דף ל"א ע"ב ה מיתרא דרבינא כ"ב דף קי"ג ע"ב ולייתיה ג"כ לעיל סוף סי' ח' ו שם *פי' שער של שתא דחמון קא מתסר לי' דלא שרו ליה עד דחשלם שכר הסופר: (*ולין הוצלין ממון על פי אחד) ז לייתיה לעיל ס"ם ח' ח כן הוא שם דאל"כ

חידושי רעק"א

סי' י"א ס"ך אות ח' אבל הכא ודאי מלי מ"כ עיין בתשו' זכרון יוסף חח"מ סי' כ':

חכמת שלמה

בלי בפי' ולכך מיהר לקבל שכר בגלפע"ד עשה המנהג ועי' בשורים ותומים שכ' עשה אחר ודו"ק:

הגהות אמרי ברוך

(ס"ד סק"א (י) וגדולה מזה פסק הרא"ם כו') ולין דברי כו' כ"כ יעוין מ"ק דף ט"ז אם ופלגיא כו' וכתרוצי

כאלו סירב נגד ב"ד של שלשה וכן אותה בהדיא בתשובת רשב"א והביאו הב"י והר"מ וז"ל יש להם לנדותו ולהחרימו כדין ב"ד גמור וק"ל: ט בשם אחד מהדייניס פי' אותו פלוני שהזמינו על שמו הוא אחד מן הדייניס וכן הוא לשון הגמרא עפ"ר: י אין כותבין עליו פתיחא של שמתא ל"ד כותבין אלא ה"ה בלא כתיבה אין מנדין אותו דזיל בתר טעמא אם לא דהיו מחולקין דשליח אומר שהזמינו ע"ם שלשתן והלה כופר דאז מנדין אותו ואין כותבין הגידוי כיון דיש בו אפוקי ממונא וכנ"ל: יא ואם יש בהם מומחה חולקין לו כבוד שם כ"כ בשם הראב"ד ולמדו ממ"ם במחלוקת קרח דהי' שם מחה עם השכינה בב"ד ושלח משה שליחו לקרא ואמר לו היו לפני ה' אתה והם ואהרן ומדקאמר לפני ה' ולא קאמר לפנינו ש"מ דמזכירין לו שם המומחה וחולקין לו כבוד עכ"ל ואינו מוכח שם דאם שלחו להזמינו בשאר ימיסוהזמינו בשם המומחה לבד דשני בהכי אבל מסידור לשון מור"ם בדברי המחבר משמע דאדא באידך תליא וא"ל להזמין ע"ם שלשתן דה"ל להמזומן לשמוע בודאי כל שלשתן ולהזמינו אלא שחולקין כבוד להמומחה דאל"כ הל"ל דין זה אחר בד"א כו'וק"ל וע"ע דאינו מוכרח כ"כ: יב שהוא במדינה כו' פי' שהוא בעיר ונקרא מדינה בל' הרמב"ם ובל' המשנה לפעמי' וכ"מ כאן מיניה וביה דמדינה ר"ל בעיר ומ"ה קאמר דאין קובעין לו זמן עד כו' פי' אף אם יאמר הסליח לשכני' תאמרו לפלוני שיבא לב"ד אין סומכין עליהן לנדותו אם לא יבוא דשמא השכני' לא אמרו לו דאשבו אין מנדין אותו אם לא אמרו לו שיבוא בעיר ונקרא מדינה בל' הרמב"ם ובל' המשנה לפעמי' וכ"מ כאן מיניה וביה דמדינה ר"ל בעיר ומ"ה קאמר דאין קובעין לו זמן עד כו' פי' אף אם יאמר הסליח לשכני' תאמרו לפלוני שיבא לב"ד אין סומכין עליהן לנדותו אם לא יבוא דשמא השכני' לא אמרו לו דאשבו הוא בעיר מנדין אותו אם לא אמרו לו: הגה(יא)וכן טו אם היה בעיר אין סומכים על השכנים שיאמרו שמא השליח ב"ד מצאו ואמר לו(מ טור): ד כ מי שכתבו עליו נידוי על שלא בא ואמר אבוא אין קורעין (ד) כתב הנדוי יז (יב) עד [ט] שיבא אבל מי שכתבו עליו נידוי על שהיה מסרב לעשות ציווי ב"ד ס מיד כשאומר יח הריני [י] מקבל עלי לעשות ציווי ב"ד ע קורעים כתב הנידוי פ והוא נותן שכר הסופר: הגה [יג]מי שכתבו עליו סרבנות ופטן אם"כ בלא שמע אינו נאמן [יד] דמעשה ב"ד יש לו קול (מרדכי ר"פ שני ד"ג):

ה נשים יקרות(מו מ"ם שתורתו אומנתו)אם מזמנים אותם לבא לב"ד וכן אם הנתבע יכול למנות שליח שיהא במקומו לב"ד יתבאר בסי' צ"ו ובסי' קכ"ד:

ו ל הדיין יכול לחתום בשטר הזמנה (ה) מן [יא] הצד:

יב דיין שבאו לפניו רב וקשה וכל דיני פשרה ובו י"ט סעיפים:

א (א) מ שנים שבאו לפניך לדין א' רב א וא' [א] קשה עד שלא תשמע דבריהם או משתשמע דבריהם ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה אתה רשאי לומר להם איני נזקק לכם שמא יתחייב הקשה ונמצא רודף [מ] ב אחר הדיין אבל משתשמע דבריהם (מ) ב ותדע להיכן הדין נוטה ג ג אי אתה רשאי לומר איני נזקק לכם ד [ב] ואם היה ממונה

ב ט שליח שאמר פלוני שלחני ט בשם א' מהדיינים ולא רצה לבוא י אין כותבין עליו [ד] פתיחא של שמתא עד שיאמר בשם שלשתן יא (ז) ב) [י] ואם יש בהם מומחה חולקין לו כבוד ומזכירין לו שם המומחה (כ"י פ' אלו מגלחין) בד"א שהלך השליח ביום שאינו ידוע לישיבת הדיינים אבל ביום הידוע שהדיינים יושבים בו לדין הכל יודעים שכל הדיינים מקובצים (ג) ואע"פ שבא השליח בשם אחד כאלו בא בשם [ה] שלשתן:

מהרש"ל מ"ם בסי' ק"ו ס"ח. (ג) ואע"פ שבא השליח בשם אחד כו' ודוקא שיבא שוה לב' הנשתריס אבל לא פחות שבכולם כ"כ בים"ם פ"ע דב"ק סי' ט"ו: (ד) כתב הנדוי עד שיבא כו' עיין בסמ"ע ס"ק י"ז מ"ם בשם הכלבו: (ה) מן הצד מה שא"כ בעדים דלקמן סי' מ"ה: סניס

ג י מי יב(מ)שהוא * במדינה והלך שליח ב"ד ולא מצאו אין קובעים לו זמן עד[ו] שימצאנו השליח ויאמר לו היה בכפר אם דרכו לבא באותו היום אומר השליח אפי' לאחר מהשכנים (ט)אפי'אשה אם יבוא פלו' הודיעוהו שב"ד קבעו לו זמן שיבא היום לב"ד[יא]ואם לא בא יג מנדין אותו (י) [ז] לערב יד [ח] [יב] (וכ"ם ע"פ סליח ב"ד אע"פ שלא חזר ואמר עשיתי שליחותי) (טור) כ בד"א כשאין בדרך שדרכו לילך בה על מקום ב"ד אבל אם דרכו עליהם אין מנדין אותו עד שיודיעו השליח בעצמו שמא לא אמרו לו השכנים שהרי הם אומרים דרכו על פתח ב"ד וכבר הלך (כ אליהם) ונפטר טז וכן אם לא בא במדינה עד למחר אין סומכים על השכנים שמא שכחו ולא אמרו לו: הגה(יא)וכן טו אם היה בעיר אין סומכים על השכנים שיאמרו שמא השליח ב"ד מצאו ואמר לו(מ טור):

ד כ מי שכתבו עליו נידוי על שלא בא ואמר אבוא אין קורעין (ד) כתב הנדוי יז (יב) עד [ט] שיבא אבל מי שכתבו עליו נידוי על שהיה מסרב לעשות ציווי ב"ד ס מיד כשאומר יח הריני [י] מקבל עלי לעשות ציווי ב"ד ע קורעים כתב הנידוי פ והוא נותן שכר הסופר: הגה [יג]מי שכתבו עליו סרבנות ופטן אם"כ בלא שמע אינו נאמן [יד] דמעשה ב"ד יש לו קול (מרדכי ר"פ שני ד"ג):

ה נשים יקרות(מו מ"ם שתורתו אומנתו)אם מזמנים אותם לבא לב"ד וכן אם הנתבע יכול למנות שליח שיהא במקומו לב"ד יתבאר בסי' צ"ו ובסי' קכ"ד:

ו ל הדיין יכול לחתום בשטר הזמנה (ה) מן [יא] הצד:

יב דיין שבאו לפניו רב וקשה וכל דיני פשרה ובו י"ט סעיפים:

א (א) מ שנים שבאו לפניך לדין א' רב א וא' [א] קשה עד שלא תשמע דבריהם או משתשמע דבריהם ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה אתה רשאי לומר להם איני נזקק לכם שמא יתחייב הקשה ונמצא רודף [מ] ב אחר הדיין אבל משתשמע דבריהם (מ) ב ותדע להיכן הדין נוטה ג ג אי אתה רשאי לומר איני נזקק לכם ד [ב] ואם היה ממונה

עלמו אמרו לו ע"ז כתב מור"ם וכן אם הי' בעיר ור"ל שמה"ע נמי אמרו דאם אין סומכין על השכני' משום דשמא לא אמרו לו כו' כן נ"ל לדחוק ולייב דעת מור"ם בתה שחזר וכתבו שהוא תמוה לפי הגרחה: יג מנדין אותו לערב כלי' הזה נ"כ כ' הרמב"ם בפכ"ה ונם לפני זה כתב הרמב"ם בדין מי שהוא מנוי בעיר דאין קובעין לו זמן אלא פעם א' דאם לא בא כל אותו היום דמנד ן אותו בערב והמחבר שינה באותו הדין לשון הרמב"ם בס"א וכ' למחרתו ועד"ר שם כתבתי שוב לדברי הרמב"ם דל"ל דכוונתו הוא דבין בריש דבריו שכ' למחרתו בין אח"כ שכ' לערב אינו אלא לאפוקי דאין כותבין באותו היום ולערב ר"ל בלילה שא: מתחיל מחרת יום זה דקבעו לו והא דשינה לשונו והיינו משום דכ' בכל אחד ל' רבותא דהיכא דנכנס ויוצא דנותנין לו ג' זמני' כ' ל' למחרתו לרבותא דאע"פ דכבר נותנין לו ג' זמנים אפ"ה אין כותבין עליו בסוף יום הסליחי עצמו אלא עד למחרתו ור"ל עד יום שלאחריו והיכא דאין נותנין לו אלא יום א' כתב לרבותא דכותבין עליו לערב ור"ל דא"ל ליתן לו זמן אחר אלא מיד בכלות אותו היום כותבין עליו נדוי. וכיון דאין מילוק ביניהם לדינא מ"ה לא הזכיר העור בשום מקום לשון בערב אלא נקט ל' הגמ' דכ' למחרתו ואפשר דטעם הגמ' שלא משום דלמחר הוה זמן דמגלין קלונו ברבים ומודיעין שהוא בנידוי מ"ה כתבו למחרתו וזהו נ"כ טעם המחבר בס"א שכ' למחרתו וכאן העתיק לשון הרמב"ם כהווייתו וק"ל: יד וכ"ם ע"פ שליח ב"ד כו' אע"פ שכ"ם הוא כתבו רבינו העור ומור"ם כדי שלא תקשי כיון דשליח ב"ד הוא ה"ל לאזור ולומר עשיתי שליחותי ומדלא אזר ולא אזמינהו קמ"ל ועפ"ר מ"ם עוד מזה: טו וכן אם הי' בעיר עמ"ם לעיל בסמוך ס"ק י"ב כוונת מור"ם שאזר וכתבו: טז וכן אם לא בא במדינ' עד למחר אין סומכין כו' פי' אין אומרי' שהשכני' אזמינהו על יום הקבוע לישיבת הדיינ' בו ביום או ביום שיהי' ואם לא יבא לאותו יום ינדוהו למחרתו של אותו יום: יז עד שיבא דכל כמה דלא אתא אפקרותא היא רש"י * וכתב הכל בו בסי' קי"ז (והביאו בד"מ בס"ם זה) ז"ל תקנת חרם ר"ג הוא שאדם המזמין לחבירו וחברו מסרב שאינו יכולין לבטל התפלה בק בב"ה שהוא הולך שם ומתפלל אבל אם ביטל שם ג' תפילות רצופות יכול לבטל בכל בתי כנסיות ואין לבטל שם ומתפלל לבטל וכל מקום שנראה שהי' שם אדם גדול מ"ם מסתמא ים חרם זה ודנין אותו ע"ש שהאריך עוד מזה עכ"ל: יח הריני מקבל עלי לעשות לוי ב"ד קורעין כת' הנדוי שאף שאמרינן לו לפרוע לפלוני ואינו פורעו אמרי' שנרע אחר זוזי ועפ"ר מ"ם בזה:

יב א וא' קשה פי' תקיף ואליס ואינו שומע לקול מוריו: ב ותדע להיכן הדין נוטה כו' שנא' לא תגורו ונו' כי המשפט לאלהי' הוא ועיקר המשפט הוא שעת נמר דין וכן פירש"י על מ"ם ושפטו את העם בכל עת דלמדו מיניה דנמר דין בלילה כנ"ל בסי"ה ושם כתבתי דנם התוס' מודים דמ"ם ושפטו בכל עת דאנמר דין קאי ומ"ה מוקי נמי למ"ם כי המשפט לאלקי' הוא אנמר דין וק"ל ועמ"ם עוד מזה לקמן בס"ם כ"ח ואין צריך לאריכת דברים שכתב * בע"ם בזה: ג אי אתה רשאי כו' ע"ל סי' י"ח ס"ד אם

באר הגולה

יכול לאזור כו כמ"ם לקמן סי' כ"ב ע לשון הרמב"ם בפכ"ה ממימרא דרבא סנה' דף ח' ע"א י ג"ז שם ממימרא דרבינא ב"ק דף קי"ב ע"ב *פי' עיר כן הוא לשון הרמב"ם בכל מקום ובכמה דוכתא במשנה ונמרא כ שם דף קי"ג ע"א ל כן הוא שם ברמב"ם מ דין זה מבואר ב"כ במ"ם בתחלת סעיף זה שכתב"ע כ' אל"ל בקאי אאי"ם שברי הם אומרים כו' ולא כא רמ"א לאדם אלא הטעם שמזה הטעם אם היה בעיר כו' כ מימרא דרבא שם ם מסקנת הגמרא שם ופירש"י הטעם שלמתא לית ליה זוזי השתא אבל בתתא לדינא כל מה דלא אתי לאפיקרותא היא ע כ' הב"ח *דאם לא קרעו הכתב לא יותר השמתא והביא ראיה לזה פ ממימרא דרבינא שם דף קי"ב ע"ב: ל בית יוסף מהא דמסיק דרב חתים בדסקי' גיטין דף פ"ח ע"א: א לשון הרמב"ם ריש פכ"ב מהל' סנה' מכריתא דר' יהודה בן לקיש או' כו' סנה' דף ו' ע"ב ב וכן פי' התוס' שם זמיומו שאם היו שניהם חוקים השני הי' מסייעו וכמ"ם הרמ"א בהג"ה ג כ' הכ"ח *שנראה לו היכא דאיכא תשם מכנת נפשות אז היזק ממון יכול להסתלק אף אחר שיודע להיכן הדין נוטה ד שם ברמב"ם (*דאם ירדפנו הא' השני עמוד בעזרו. ס"כ והסמ"ע בשם תוס')

הגהות אמרי ברוך

ריש"ב א שם משמע דא"ל להודיע טעמא ויעוין באורים סי' י"ג ס"ק א':

טורי זהב

סי' יב בס"ע סק"ב שנאמר לא תגורו כו'. בסמ"ע פי' דיליף מדכתיב כי המשפט ולי' משפט הוא גמר דין ואי"א לומר כן אדא הדיה לו להתלמוד ולרבינו הטור לזכור הך כי המשפט. ותו דהא ב"י מביא תשובת רשב"א על א' שאייס לב"ד כו'. ועוד שא"כ יהא כל אדם עושה כן והתורה אמרה ולא תגורו מפני איש כרי בזה לא התחיל לטעון ואפ"ה כתוב שעובר על לא תגורו מפני איש וא"כ הוא נגד הגמ' שאמרה דוקא אחר שיודע להיכן הדין נוטה ע"כ נראה דעיקר ליפוד הגמרא דלא שייך לומר לא

ביאור

כתבינו אחיתה אע"ג דלא כתבינו אדרבתא עד השניים יום ואם וה"מ דאמר אתיתא כו' ובשב"א שם (ע"כ): [ו] ואם יש : ז"ק שם לפני גמרא רבא אמאי כו': (ליקוט) ואם כו'. עמה"ע (ע"כ):[יא] ואם לא כו' לערב. עמה"א שכ' לאחרתו וכ"ע : (ליקוט) לערב. כ"ה ברמב"ם אבל ע"ש הוא שהרי הוא עלמו כ' לאמלה לאחרתו וכ"כ בטוש"ע ס"ח (ע"כ) : [יב] וכ"ם על כו' לעיפ שלא חזר. כ"ק שם דאמרי אימר כו' וכמש"ל שאמא לא אמרו לו ס"מ דא"ל לחזור בהשניים לפני ב"ד : [יג] (ליקוט) מי כו'. ע"ש סי' שפ"ו בהג"ה לענין מזונות אשתו ע"ש.(ע"כ): [יד] דמעשה ב"ד. ב"מ ט"ו ובשב"א שם ד"ה כשעמד דדין כו': יב [ח] אחד הדיין. כ"פ הרי"ף. וכ"ה בירושלמי ריש סנה' שמא' לא תגורו ונו' ויקח אחיון אויבו וכ"ה בהוספתא וכ"ה בספרי על

באר

רשיימו ע"ם ועי' בתבו' הגאון מ"ג סי' קס"ע: [ד] פתיחא.וס"ה דאין מנדין אותו דזיל בתר טעמא. סמ"ע: [ה]-שלשתן. ודוקא שאותו שאומר הבנים מבמו שוה לבנים הנשתריס אבל לא פחות שבכולם. ס"ך בשם רש"ל: [ו] שימצאנו. פי' אף אם יאמר הסליח לשכנים תאמרו לפלוני שיבא לב"ד אין סומכין עליהן לנדותו דשמא השכנים לא אמרו לו דאשבו ביון שהתחבא הוא בעיר מצאו הסליח דרך הבוכו ואמר לו בעצמו לכך צריך שימצאנו הסליח עצמו דוקא. סמ"ע: [ז] לערב. כתב הסמ"ע דהמחבר שינה לשונו בהן ממ"ם בס"א מנדין אותו למחרתו ופה כתב לערב אבל בוכתו בשתי הלשונות אינו אלא לאפוקי דאין כותבין באותו היום ולערב ר"ל בלילי. שאז מתחיל יום המחרת דקבעו לו והא דשינו הלשון היינו דבכל פי' הסמיעונו רבותא כו' ע"ש: [ח] וכ"ם. אע"פ שכ"ם הוא כתבו הרמ"א כדי שלא תאמר כיון דשליח ב"ד הוא ה"ל לאזור ולומר עשיתי שליחותי ומדלא אזר ולא אזמינהו קמ"ל. ועפ"ר מ"ם עוד מזה: טו וכן אם הי' בעיר עמ"ם לעיל בסמוך ס"ק י"ב כוונת מור"ם שאזר וכתבו: טז וכן אם לא בא במדינ' עד למחר אין סומכין כו' פי' אין אומרי' שהשכני' אזמינהו על יום הקבוע לישיבת הדיינ' בו ביום או ביום שיהי' ואם לא יבא לאותו יום ינדוהו למחרתו של אותו יום: יז עד שיבא דכל כמה דלא אתא אפקרותא היא רש"י * וכתב הכל בו בסי' קי"ז (והביאו בד"מ בס"ם זה) ז"ל תקנת חרם ר"ג הוא שאדם המזמין לחבירו וחברו מסרב שאינו יכולין לבטל התפלה בק בב"ה שהוא הולך שם ומתפלל אבל אם ביטל שם ג' תפילות רצופות יכול לבטל בכל בתי כנסיות ואין לבטל שם ומתפלל אבל אם ביטל שם ג' תפילות רצופות יכול לבטל בכל בתי כנסיות ואין לבטל תפלה של שבת וי"כ אלא א"כ ביטל ג' פעמים אתנס בענין הקהל יכול לבטל וכל מקום שנראה שהי' שם אדם גדול אז ב"ד מסתמא ים חרם זה ודנין אותו עכ"ל הסמ"ע: [י] מקבל. ואף שאמרו לו הב"ד לפרוע ולא פרעו אמרינן שנרע אחר זוזי. סמ"ע: [יא] הצד. משא"כ בעדים דלקמן סי' מ"ה. ס"ך:

יב [א] קשה. פי' תקיף ואליס ואינו שומע לקול מוריו וע' בתבו' ר"א בן חיים סי' קנ"א ובתשובת

הישובה

כדרכה לדברי הכתר עשק והשכו"י דא"ל להודיע אינה הביעת ממון יש לו על הנתבע ורק זה אפשר לריך להודיע אם נוגעת הביעתו לענין ממון אז לא"ל כנון הולאת ש"ר אז דינו קנסות ודכוותיה ומן ראיה זו מוכח קלת דאפילו כשיהיה מוכרח להולאה גדולה כגון מבבל לא"י אפ"ה א"ל להודיעו אאפ הביעה כו' ע"ש. ועיין בתשובת מ"ל סימן קס"ט בהסכים עם הש"ך וכ' שם דאפילו היה הדבר שקול ראיית הכתר שבא ראיית סש"ך אין ספק שהלכה כדברי הש"ך חדא שהוא בתרא ועוד דגם בתחלוקת שקול אי אפשר לבוף הנתבע מספק ע"ש ובן הסכים בספר ברכי יוסף כי דמה שהביאו ראיה הרבניים המזכרים בתשובת כתר עשק הכ"ל מתה בשבש המתבע דמזמינו לבתבע בסתמא ואזיל לבי דינא מבלי דעת על מה ידין עמו אינו ראיה כלל דהנו מפני שהנתבע רוצה ללבת ולא עניין מידי אבל אם הא"כ דאם הנתבע יאמין עד אחר יגיע לו אופן קביעתו אומעין לו וכן הסכים בתבו' הרמ"ז סימן

יד יגם מדברי הריטב"א בס"ק דף ט"ו ע"א יש סמך לדעת הש"ך הנ"ל עיין שם:

המשפט

משה"א ביאורים

על התשובה שהשיב הבע"ד אין שליח ב"ד נאמן נגד הוצאות ממון אבל על נוף השליחות אם עשה שליחותו סומכין על ההזקה, אפי' נגד הוצאות ממון וכן נוהגין ששולחין כל התראות עפ"י שליח ב"ד לבד: ב) ראם יש בהן מומחה. עסמ"ע ס"ק י"א עד אבל מסידור לשון מור"ם וכו'. ואין להקשות דה"ל להוכיח בפשיטו' דאי נימא דאף במומחה לא סני בהזכרת שם מומחה לבד רק ביום הקבוע לישיבת הדיינין א"כ אין חילוק בין מומחה לחדיוט דביום הקבוע אפי' בשלשתן שוין סני בהזכרת שם אחד דזה אינו קושיא דהיינו יכולין לומר: דיש נ"מ בין מומחה להדיוט לענין לכתחלה דבמומחה אף לכתחלה אין מזכירין רק שמו משום כבודו לזה הוכיח הסמ"ע דינו רק מהסידור לשון מור"ם מהא שכתב הרב הנ"ה שלו על דין ראשון של המחבר דמיירי ביום שאינו קבוע משמע דבמומחה אף ביום שאינו קבוע מזכיר רק שם המומחה. ונראה דהאי מומחה הוא אפי' אינו מומחה לרבים במומחה לרבים לא היה הסמ"ע צריך לומר הטעם שכתב משום דהמזומן היה לו לחשוב שכל שלשתן וכו' הא בלא"ה הרי מומחה לדבים דן בע"כ של אדם כמבואר לעיל סי' נ' והיה מוכרח לבוא אף שהיה חושב שהמומחה לבד הזמינו לדין כנ"ל פשוט:

הסלאה

מחילה בע"פ בפ' עז מה' לוקות) גם מ"ם הכ"ח דס"ל כב"ם והקשה הש"ך דלא קיי"ל כב"ם מהא דס"ם כל הנכבעין וזה יש לדחות דלא קיי"ל התם דעבד כר"א עבד והכו דלא לוסיף עלה. א"כ דהכא קיי"ל כב"ם ובע"פ דעבד כב"ם עבד. מיהו לפמ"ש ע"כ ר"ל לא ס"ל כב"ם ובעמא דר"א לאו מבוס דס"ל כב"ם ותקשה דא"כ מאי פריך בס"פ הנזקין שם מב"ח גופה שלא בהכרזה ואי בעמא דר"א מבוס דס"ל כב"ם לוסבי הא כיס הוה. גם בתפס מבכון ל"ע דמשמע בב"ק דף ל"ה דמשני בתפס דמבוס התפיס לא מחיל ולדברו לא מהניא מחילה ואפשר מפרש באמת כן. ומתורץ קו' הש"ך סי' פ"ח ס"ק כ"ב דמאי תשני בתפס הא גם בגדול הי' מוחזק ואפ"ה תבע ודו"ק:

הערא

פ' לא תגור שמא תאמר כו' ושם אמר ג"כ עד שלא תשמע כו': (ליקוט) אחר הדיין. כ"ה בירושלמי פ"ח עד שלא תשמע כו' שמא תאמר כו' ויהא החזק חייבו (ע"כ):[ב] (ליקוט) ואם היה כו'. ספרי פ' דברים בעת ההיא לבעבר חייהם ברשות עלמיכם עבשיו הרי אתם משובבדים לעיבור והיינו בכפ"ג דאם שניהם רבים או חזקים לעולם צריך ליזקק להם כמ"ש בהג"ה ושם לא הגורו מפני איש כו' ובהוספתא לדיבור אמרו כ' אל"ל שאמר לא תגורו מפני איש כו' ובשב"א שם (ע"כ): [ג] לערב. כ"ה ברמב"ם אבל ע"ש הוא שהרי הוא עלמו כ' לאמלה לאחרתו וכ"כ בטוש"ע ס"ח (ע"כ) : [יב] וכ"ם על כו' לעיפ שלא חזר. כ"ק שם דאמרי אימר כו' וכמש"ל שאמא לא אמרו לו ס"מ דא"ל לחזור בהשניים לפני ב"ד : [יג] (ליקוט) מי כו'. ע"ש סי' שפ"ו בהג"ה לענין מזונות אשתו ע"ש.(ע"כ): [יד] דמעשה ב"ד. ב"מ ט"ו ובשב"א שם ד"ה כשעמד דדין כו': יב [ח] אחד הדיין. כ"פ הרי"ף. וכ"ה בירושלמי ריש סנה' שמא' לא תגורו ונו' ויקח אחיון אויבו וכ"ה בהוספתא וכ"ה בספרי על

היטב

ב"ד הוא ה"ל לאזור ולומר עשיתי שליחותי ומדלא אזר ולא אמרו לו קמ"ל. סמ"ע: [ט] שיבוא. כתב הכל בו ז"ל תקנת חרם ר"ג שאדם המזמין לחבירו וחברו מסרב שאינו יכול לבטל התפל' רק בב"ה שהוא הולך שם ומתפלל אבל אם ביטל שם ג' תפלות רצופות יכול לבטל בכל בתי כנסיות ואין לבטל תפלה של שבת וי"כ אלא א"כ ביטל ג' פעמים אתנס בענין הקהל יכול לבטל וכל מקום שנראה שהי' שם אדם גדול אז ב"ד מסתמא ים חרם זה ודנין אותו עכ"ל הסמ"ע: [י] מקבל. ואף שאמרו לו הב"ד לפרוע ולא פרעו אמרינן שנרע אחר זוזי. סמ"ע: [יא] הצד. משא"כ בעדים כדלקמן סי' מ"ה. ס"ך:

יב [א] קשה. פי' תקיף ואליס ואינו שומע לקול מוריו וע' בתבו' ר"א בן חיים סי' קנ"א ובתשובת

הישובה

כדרכה לדברי הכתר עשק והשכו"י דא"ל להודיע אינה הביעת ממון יש לו על הנתבע ורק זה אפשר לריך להודיע אם נוגעת הביעתו לענין ממון אז לא"ל כנון הולאת ש"ר אז דינו קנסות ודכוותיה ומן ראיה זו מוכח קלת דאפילו כשיהיה מוכרח להולאה גדולה כגון מבבל לא"י אפ"ה א"ל להודיעו אאפ הביעה כו' ע"ש. ועיין בתשובת מ"ל סימן קס"ט בהסכים עם הש"ך וכ' שם דאפילו היה הדבר שקול ראיית הכתר שבא ראיית סש"ך אין ספק שהלכה כדברי הש"ך חדא שהוא בתרא ועוד דגם בתחלוקת שקול אי אפשר לבוף הנתבע מספק ע"ש ובן הסכים בספר ברכי יוסף כי דמה שהביאו ראיה הרבניים המזכרים בתשובת כתר עשק הכ"ל מתה בשבש המתבע דמזמינו לבתבע בסתמא ואזיל לבי דינא מבלי דעת על מה ידין עמו אינו ראיה כלל דהנו מפני שהנתבע רוצה ללבת ולא עניין מידי אבל אם הא"כ דאם הנתבע יאמין עד אחר יגיע לו אופן קביעתו אומעין לו וכן הסכים בתבו' הרמ"ז סימן

יד יגם מדברי הריטב"א בס"ק דף ט"ו ע"א יש סמך לדעת הש"ך הנ"ל עיין שם:

המשפט

משה"א ביאורים

על התשובה שהשיב הבע"ד אין שליח ב"ד נאמן נגד הוצאות ממון אבל על נוף השליחות אם עשה שליחותו סומכין על ההזקה, אפי' נגד הוצאות ממון וכן נוהגין ששולחין כל התראות עפ"י שליח ב"ד לבד: ב) ראם יש בהן מומחה. עסמ"ע ס"ק י"א עד אבל מסידור לשון מור"ם וכו'. ואין להקשות דה"ל להוכיח בפשיטו' דאי נימא דאף במומחה לא סני בהזכרת שם מומחה לבד רק ביום הקבוע לישיבת הדיינין א"כ אין חילוק בין מומחה לחדיוט דביום הקבוע אפי' בשלשתן שוין סני בהזכרת שם אחד דזה אינו קושיא דהיינו יכולין לומר: דיש נ"מ בין מומחה להדיוט לענין לכתחלה דבמומחה אף לכתחלה אין מזכירין רק שמו משום כבודו לזה הוכיח הסמ"ע דינו רק מהסידור לשון מור"ם מהא שכתב הרב הנ"ה שלו על דין ראשון של המחבר דמיירי ביום שאינו קבוע משמע דבמומחה אף ביום שאינו קבוע מזכיר רק שם המומחה. ונראה דהאי מומחה הוא אפי' אינו מומחה לרבים במומחה לרבים לא היה הסמ"ע צריך לומר הטעם שכתב משום דהמזומן היה לו לחשוב שכל שלשתן וכו' הא בלא"ה הרי מומחה לדבים דן בע"כ של אדם כמבואר לעיל סי' נ' והיה מוכרח לבוא אף שהיה חושב שהמומחה לבד הזמינו לדין כנ"ל פשוט:

הסלאה

מחילה בע"פ בפ' עז מה' לוקות) גם מ"ם הכ"ח דס"ל כב"ם והקשה הש"ך דלא קיי"ל כב"ם מהא דס"ם כל הנכבעין וזה יש לדחות דלא קיי"ל התם דעבד כר"א עבד והכו דלא לוסיף עלה. א"כ דהכא קיי"ל כב"ם ובע"פ דעבד כב"ם עבד. מיהו לפמ"ש ע"כ ר"ל לא ס"ל כב"ם ובעמא דר"א לאו מבוס דס"ל כב"ם ותקשה דא"כ מאי פריך בס"פ הנזקין שם מב"ח גופה שלא בהכרזה ואי בעמא דר"א מבוס דס"ל כב"ם לוסבי הא כיס הוה. גם בתפס מבכון ל"ע דמשמע בב"ק דף ל"ה דמשני בתפס דמבוס התפיס לא מחיל ולדברו לא מהניא מחילה ואפשר מפרש באמת כן. ומתורץ קו' הש"ך סי' פ"ח ס"ק כ"ב דמאי תשני בתפס הא גם בגדול הי' מוחזק ואפ"ה תבע ודו"ק:

באר

רשיימו ע"ם ועי' בתבו' הגאון מ"ג סי' קס"ע: [ד] פתיחא.וס"ה דאין מנדין אותו דזיל בתר טעמא. סמ"ע: [ה]-שלשתן. ודוקא שאותו שאומר הבנים מבמו שוה לבנים הנשתריס אבל לא פחות שבכולם. ס"ך בשם רש"ל: [ו] שימצאנו. פי' אף אם יאמר הסליח לשכנים תאמרו לפלוני שיבא לב"ד אין סומכין עליהן לנדותו דשמא השכנים לא אמרו לו דאשבו ביון שהתחבא הוא בעיר מצאו הסליח דרך הבוכו ואמר לו בעצמו לכך צריך שימצאנו הסליח עצמו דוקא. סמ"ע: [ז] לערב. כתב הסמ"ע דהמחבר שינה לשונו בהן ממ"ם בס"א מנדין אותו למחרתו ופה כתב לערב אבל בוכתו בשתי הלשונות אינו אלא לאפוקי דאין כותבין באותו היום ולערב ר"ל בלילי. שאז מתחיל יום המחרת דקבעו לו והא דשינו הלשון היינו דבכל פי' הסמיעונו רבותא כו' ע"ש: [ח] וכ"ם. אע"פ שכ"ם הוא כתבו הרמ"א כדי שלא תאמר כיון דשליח ב"ד הוא ה"ל לאזור ולומר עשיתי שליחותי ומדלא אזר ולא אזמינהו קמ"ל. ועפ"ר מ"ם עוד מזה: טו וכן אם הי' בעיר עמ"ם לעיל בסמוך ס"ק י"ב כוונת מור"ם שאזר וכתבו: טז וכן אם לא בא במדינ' עד למחר אין סומכין כו' פי' אין אומרי' שהשכני' אזמינהו על יום הקבוע לישיבת הדיינ' בו ביום או ביום שיהי' ואם לא יבא לאותו יום ינדוהו למחרתו של אותו יום: יז עד שיבא דכל כמה דלא אתא אפקרותא היא רש"י * וכתב הכל בו בסי' קי"ז (והביאו בד"מ בס"ם זה) ז"ל תקנת חרם ר"ג הוא שאדם המזמין לחבירו וחברו מסרב שאינו יכולין לבטל התפלה בק בב"ה שהוא הולך שם ומתפלל אבל אם ביטל שם ג' תפילות רצופות יכול לבטל בכל בתי כנסיות ואין לבטל שם ומתפלל אבל אם ביטל שם ג' תפילות רצופות יכול לבטל בכל בתי כנסיות ואין לבטל תפלה של שבת וי"כ אלא א"כ ביטל ג' פעמים אתנס בענין הקהל יכול לבטל וכל מקום שנראה שהי' שם אדם גדול אז ב"ד מסתמא ים חרם זה ודנין אותו עכ"ל הסמ"ע: [י] מקבל. ואף שאמרו לו הב"ד לפרוע ולא פרעו אמרינן שנרע אחר זוזי. סמ"ע: [יא] הצד. משא"כ בעדים כדלקמן סי' מ"ה. ס"ך:

יב [א] קשה. פי' תקיף ואליס ואינו שומע לקול מוריו וע' בתבו' ר"א בן חיים סי' קנ"א ובתשובת

הישובה

כדרכה לדברי הכתר עשק והשכו"י דא"ל להודיע אינה הביעת ממון יש לו על הנתבע ורק זה אפשר לריך להודיע אם נוגעת הביעתו לענין ממון אז לא"ל כנון הולאת ש"ר אז דינו קנסות ודכוותיה ומן ראיה זו מוכח קלת דאפילו כשיהיה מוכרח להולאה גדולה כגון מבבל לא"י אפ"ה א"ל להודיעו אאפ הביעה כו' ע"ש. ועיין בתשובת מ"ל סימן קס"ט בהסכים עם הש"ך וכ' שם דאפילו היה הדבר שקול ראיית הכתר שבא ראיית סש"ך אין ספק שהלכה כדברי הש"ך חדא שהוא בתרא ועוד דגם בתחלוקת שקול אי אפשר לבוף הנתבע מספק ע"ש ובן הסכים בספר ברכי יוסף כי דמה שהביאו ראיה הרבניים המזכרים בתשובת כתר עשק הכ"ל מתה בשבש המתבע דמזמינו לבתבע בסתמא ואזיל לבי דינא מבלי דעת על מה ידין עמו אינו ראיה כלל דהנו מפני שהנתבע רוצה ללבת ולא עניין מידי אבל אם הא"כ דאם הנתבע יאמין עד אחר יגיע לו אופן קביעתו אומעין לו וכן הסכים בתבו' הרמ"ז סימן

יד יגם מדברי הריטב"א בס"ק דף ט"ו ע"א יש סמך לדעת הש"ך הנ"ל עיין שם:

המשפט

משה"א ביאורים

על התשובה שהשיב הבע"ד אין שליח ב"ד נאמן נגד הוצאות ממון אבל על נוף השליחות אם עשה שליחותו סומכין על ההזקה, אפי' נגד הוצאות ממון וכן נוהגין ששולחין כל התראות עפ"י שליח ב"ד לבד: ב) ראם יש בהן מומחה. עסמ"ע ס"ק י"א עד אבל מסידור לשון מור"ם וכו'. ואין להקשות דה"ל להוכיח בפשיטו' דאי נימא דאף במומחה לא סני בהזכרת שם מומחה לבד רק ביום הקבוע לישיבת הדיינין א"כ אין חילוק בין מומחה לחדיוט דביום הקבוע אפי' בשלשתן שוין סני בהזכרת שם אחד דזה אינו קושיא דהיינו יכולין לומר: דיש נ"מ בין מומחה להדיוט לענין לכתחלה דבמומחה אף לכתחלה אין מזכירין רק שמו משום כבודו לזה הוכיח הסמ"ע דינו רק מהסידור לשון מור"ם מהא שכתב הרב הנ"ה שלו על דין ראשון של המחבר דמיירי ביום שאינו קבוע משמע דבמומחה אף ביום שאינו קבוע מזכיר רק שם המומחה. ונראה דהאי מומחה הוא אפי' אינו מומחה לרבים במומחה לרבים לא היה הסמ"ע צריך לומר הטעם שכתב משום דהמזומן היה לו לחשוב שכל שלשתן וכו' הא בלא"ה הרי מומחה לדבים דן בע"כ של אדם כמבואר לעיל סי' נ' והיה מוכרח לבוא אף שהיה חושב שהמומחה לבד הזמינו לדין כנ"ל פשוט:

הסלאה

מחילה בע"פ בפ' עז מה' לוקות) גם מ"ם הכ"

אם ח׳ מהדייניס רוצה להסתלק: ד אם היו שניהם חזקים כו׳ דאם ירדפנו ח׳ הסני יעמוד בעזרו כ״כ התו׳: ה דמ״מ נוהגין עכשיו כו׳ פי׳ מ״מ אפי׳ שניהם הם חזקים נוהגין עכשיו כו׳ דסתם שמא ימסרנו למלכו׳ לא ימלט על הרוב מהולאות ממון או סכנות אף שהסני חזק וכן נ״ל מסידור דברי מור״ם מהגהו׳ הלבו אבל בד״מ כתב תחל׳ שלא למחו׳ בעוברי עבירי׳ ואח״כ כתב דאם שניהם חזקים: ו הדין אתם רוצים או הפסרה עד״ר שהוכחתי לפי מאי דקי״ל דמצוה בפסרה ארוך הדיין להסביר לבעלי דינים שבפסרה נוח להם ולדבר על לבם אולי יסכימו על הפסרה וכן הוא נ״כ כוונת המחבר במ״ש שא״ל הדין אתם רוצים ר״ל במה שבאתם לפנינו לדון אם כוונתכם דוקא אדין או הפסרה כי כן הוא נכון לעשות פסרה ע״ש: ז כך מוזהר כו׳ שנא׳ לדק לדק תרדוף א׳ לדין וא׳ לפסרה: ח ס״ז משובח בגמ׳ ובטור יליף לה מדכתיב אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם איזה משפט שיש בו שלום זו פסרה: ט ויודע כו׳ ואין בזה משום מטעה לחבירו כי נוח לחבירו שיוותר מה לבעל דינו כדי שיתווך השלום ביניהם: י ואמר אים פלוני אתה זכאי כו׳ פי׳ שוב אסור לומר לזכאי עשה פסרה עמו כי ירא אני שמא טעיתי ודייניס אחרים יפסכו את דיני: יא שלא במושב דייניס כו׳ כי מה שנעשה לפני הדייניס הוא כאילו עשאו בדעת הדיין ובהסכמתו: יב ואינו רשאי להוציי הדין חלוק מתחת ידו כו׳ והרא״ש סיים שם בתשוב׳ כלל ס״ז סי׳ ו׳ וכ׳ ז״ל ונתנו חכמים רשות לדיין לפשוק לפי ראות עיניו במקום שאין הדבר יכול להתברר בראיות ופעמים כמו שירא הדיין בלא טעם ובלא אומד הדעת והיינו שודא דדייני ופעמים ע״פ פסרה עכ״ל והביאו הד״מ ור״ל שכל אלו הדברים יכול לעשות הדיין בע״כ דבעלי דינים: יג אע״פ שנתרצו כו׳ כ״כ הסור והתוס׳ ומרדכי פ״ק דסנהדרין ולאפוקי רא״ה ורא״ן (הביאו המרדכי שם) דס״ל דאם שתקו אחר ששמעו הפסרה א״ל קנין: יד בפסרה בב״ד כו׳ משמע אף שקבלו עליהם מתחל׳ לב״ד לדון ולאפוקי רמב״ן ומרדכי הביאו שם דס״ל דים חילוק בין הוזקק מתחיל׳ לדין לו לפסרה דבקבלו מתחל׳ לדין הפסרה קיימת בלא קנין וכ״כ בד״מ שם דמדסתמו אחר הפוסקים אין לחלק: טו יכולין לחזור בהן כו׳ פי׳ אפי׳ התובע דנתרצ׳ לוותר עם הנתבע ולמחול

ממונה לרבים חייב להזקק להם: הגה (ב) [ג] וכן ד אם היו שניהם * חזקים לגיך לזקק לסם (הגהות מהרי״ו רים סנהדרין וב״י בשם תו׳) [ד] ויש מי שכתב ה דמ״מ נוהגין עכשיו (ג) א] שלא למחות בעוברי עבירה משום שיש שניהם בדבר שלא ימסרנו ה למלכות (מהרי״ו):

ב ו מצוה לומר לבעלי דינים בתחלה ו הדין אתם רוצים (ג) ב] או [ב] הפשרה אם רצו בפשרה עושים ביניהם פשרה ז וכשם שמוזהר שלא להטות הדין ז כך מוזהר ג] שלא יטה הפשרה לאחד יותר מחבירו ח [ה] וכל ב״ד שעושה פשרה תמיד ח הרי זה * משובח ט בד״א קודם גמר דין [ו] אע״פ ששמע דבריהם ט ויודע להיכן הדין נוטה מצוה לבצוע (ג) [ז] אבל ח) אחר שגמר הדין (ד) י ד) ואמר (ד) איש פלוני אתה זכאי (ה) איש פלוני אתה [ג] חייב (ו) אינו רשאי לעשות ה] פשרה [ד] ביניהם כ אבל אחר שאינו דיין רשאי לעשות פשרה ביניהם יא ל [ה] שלא במושב דין הקבוע למשפט מ ואם חייבו ב״ד שבועה לאחד מהם (ז) רשאי הב״ד לעשות פשרה ביניהם כדי ליפטר מעונש שבועה [ם] (ולין כ״ד יכולין לכוף ליכנס לפניס משורת הדין אע״פ שנראה להם שהוא מן הראוי) (כ״י בשם ר״י ובשם הרא״ש) ו] (ח) (״) [ט] וי״ח (מרדכי פ״ב דמציעא) :

ג כ מותר ז] לב״ד לוותר בממון היתומים חוץ מן הדין כדי (ט) להשקיטם ממריבות :

ד [י] *יש כח ביד ב״ד (ה) כ) לגזור ולהחרים שתתקיים הפשרה ושלא יוכלו היתומים למחות בשיגדילו :

ה ס יש כח לדיין לעשות דין בעין הפשרה במקום שאין הדבר יכול (ו) [ו] להתברר יב ואינו רשאי להוציא (ז) הדין חלוק מתחת ידו בלי גמר :

ו [יא] מי שתובעים אותו ממון שהוא מוחזק בו ע ח] אסור (ח) לבקש ג) צדדים להשמט כדי שיתרצה הלה לעשות עמו פשרה וימחול לו על השאר : הגה [יב] פ ואם עבר ועשה אינו יוצא ידי שמים עד שיתן לו את שלו :

ז (י) יג אע״פ [ז] שנתרצו הבעלי דינין יד בפשרה בב״ד טו (ט) (יא) יכולים לחזור בהם ד) ט] כ״ז שלא קנו

ובתשו׳ רשד״ם סי׳ שע״ח: (ב) וכן אם היו ירדפנו ח׳ הסני יעמוד בעזרו כ״כ התוספות עכ״ל סמ״ע (הג״ה איינו דלא כפרש״י שירדפו להפך הדין ופי׳ קשה איינו בעל מריבה ומטריח הדייני׳) ועיין ב״ח (הג״ה שהשיג על מור״ם וכתב דהגהות אשר״י כ״כ לפי פי׳ רש״י אבל לפי׳ התוס׳ אפי׳ שניהם חזקים אינו צריך לזקק לסם מסוסקנת הדיינ״ם מילת׳ בטעמא ודוק): (ג) אבל אחר שגמר הדין כו׳ עיין בתשו׳ רשד״ם סס״י ק״ו; (ד) ואמר אים פלוני כו׳ הב״ח כ׳ דים להחמיר כהתוספו׳ ולא נהירא דהא מנו׳ לבצוע וכן נרא׳ עיקר כרוב הפוסקי׳: (ה) אים פלוני אתה חייב כו׳ מדברי התו׳ פרק מרובה רים דף ס״ט ופ׳ שניס אוחזין דף י״ז מבואר להדיא דמיד שאמר אים פלוני אתה חייב לו אע״פ שלא אמר לא תן לו הוי גמר דין. וכן נרא׳ להדיא מדברי הג״י בשסהמפרפי׳ אבן בשמ״ג עשין ק״ה דף קפ״ט רים ע״ג מבואר׳ להדיא שאין אדם גמר דין עד שיאמר לא תן לו ע״ם ועיין מ״ם לקמן סי׳ כ״ב: (ו) אינו רשאי לעשות פשרה ביניהם כו׳ וכתב בשלטי גבורים פ״ק דסנהדרין סוף דף ע״ד וז״ל נרא׳ בעיני שאין כל הדברים אלו אמורים אלא בדיינים שלא מדעת הבעלי דינים אבל אם הם מודיעי׳ להם שיב הפסר׳ ומפייסים אותם עד שהם מתרצים למחול א׳ לחבירו או לתת א׳ לחברו דבר ידוע אפי׳ אחר גמ״ד ראוי לעשו׳ כן ובלבד שלא יהא שום צד הכרח בדבר אלא פיוסי׳ ופתויי׳ וזו היא מנו׳ גדול׳ והבאת שלום שבין אדם לחבירו׳ (ז) רשאי הב״ד לעשות פשרה כו׳ גם בכאן כתב הב״ח דלהתוספות אין רשאי לעשות פשרה ים להחמיר כדברי׳ הם ג״כ דברי הת״ה ודברי הרב״ל זצה ע״ם ועי׳ בתשו׳ שבי״י ח״ח סי׳ קסג סוב׳ לאלק בענין אחר דיחיד בעצמו לא מבקש הנתבע תוקעות בידים כדי לפסר אסור משא״כ הכא אמר דהוא מערקינא לאגמא דזה הוי רק שב ואל העשה שלא לשמור שור שעבודו של חבירו׳ כדי לפסר זה ודאי ברי ע״ם עוד ויוצא קנא לקמן סי׳ לג ס״ח: ט] כ״ז שלא קנו. כתב כנה״מ וז״ל ע׳ בר״ן בחידושיו דדוקא בשקיבלו בק״ם על הפסרה שפיכרו בפירוש שיהיו פו״ם הפסרנים

ב ולא יתלנו על הרוב מהולאה ממון או סכנות שמ״ע וביולא בזה כ׳ בי״ד ס״ם בלי״ד ו לשון הרמב״ם שם כר׳ יהושע בן הרחה בברייתא שם וכתוס׳ לה שם בגמ׳ ז שור מברייתא לקק לדק תרדוף כו׳ שם דף ל״ב ע״ב וכפי׳ רש״י שם: ח שם מברייתא דריב״ק דף ו׳ ע״ב (״ בגמ׳ ובטור יליף לה מדכתיב אמת ומשפט שלום שפטו כו׳ איזה משפט שיש בו שלום זו פסרה סמ״ע): ט שם וכדאמרה רב יהודה אמר רב כו׳ שם: י וכפירוש רש״י שם: כ מ״כ בשם ס׳ אגור׳ ומ״כ ל תשובת הרשב״א סי׳ אלף קי״ג בשם רב אלי׳ בדין אם נתלי׳ המייב בשלטון: מ טור וכ״פ התוס׳ שם דף ו׳ ע״ב: נ כתבי מהרי״ר איסרלן בסי׳ ק׳ ס״ב מהגהות דאמר רב נחמן כו׳ זולו פייסו ליתמי כו׳ ב״ק דף כ״א ע״א מס״ע: *גם זו שם דל״כ אם אם בית דין יפה: ס תשובת הרא״ש כלל ק״ז מעובדא דאפטרופא דיתמי דזבן תורא ב״מ דף מ״ב ע״ב מס״ד: ע תרומת הדשן סי׳ ס״י פ מבואר בתשובת הרשב״א מחודשים דין י״ג

חידושי רעק״א

סי׳ יב ס״ב כך מוזהר שלא ישא הפסר׳ כ״כ וכשם שבעיית דין אם שוטה בדין חוזר ה״כ בבעיית פסרה אם שוע׳ בפסרה חוזר כנה״ג בשם מהרי״ט תת״ת סי׳ נ״ח: שם אינו רשאי לעשות פסרה ביניהם נ״ב ואם אח״כ עשו פסרה בקנין אז הפסרה בטיל׳ דהוי כשוטה בדבר משנה

עיין ת׳ רש״ך ח״ג סי׳ מ״ד:

ש״ך אות ז׳ דלהתוספו׳ אין רשאי לעשו׳ פסרה נ״ב אפיק היכא דלהתוס׳ וכ״ל דלפירש רש״י היכי דאמרו אים פלוני יותר זכאי אף בנתחייב שבועה אינו יכול לעשות פסרה: שם אות ח׳ עיין ב״ח מ״ם בזה נ״ב ועיין בת׳ נ״ל סי׳ פ״ט ועיין לקמן סי׳ רנ״ט בש״ך ס״ק ח׳:

ס״ד ושלא יוכלו היתומים בשיגדילו נ״ב עיין לקמן סי׳ רפ״ט ובכנה״ג בלק בב״י אות ח׳:

הגהות אמרי ברוך

(רמ״א סעיף כ׳) וי״ח (״) נ״ב יצוין לקמן סי׳ רנ״ט סעיף ה׳ ובש״ך שם:

חכמת שלמה

סעיף כ׳ בהג״ה ואין ב״ד יכולין לכוף וכו׳ וי״ח וכו׳. נ״ב אעתיק מ״ש בקצרה להרב הגדול מוה׳ דוד זאלב נ״ו אבד״ק בערזמלניא אשר שאל אותי אם יפה עשה שלא רצה לכוף על הפסר. תשובה יפה עשה שנתיירא כי בכ״מ שכ׳ הרב וי״ח העיקר כדעה ראשונה ובפרט להיות ממון הרי יכול לומר קים לי. ומכש״כ דאין לדיין לכנוס בזה בעוני הקורה מיינו לקרוהו עברין כדעת האו״מ אין כאן הולאת ממון בזה יפה עשה. ומה שאל אם נאמן על הפסר. הנה לפי מתעיית נראה דהבע״ד בעצמו הבטיח כן. אבל אם ארו״מ בא״ר פסק כן. אבל הרי אינו מה כיון דהוידיעה בעצמה יוכל לחזור בו ואם מהני נאמנות של רוע״ע ואם אין לשונו מדוקדק. רק רו״מ פסק כל שקבל עליו ק״ם אמי אם התחלה פסק רב על סוה אחת מ״ב. בבר קיים הק״ם ואין לו בח לחדש אח״כ דבר עוד כיון שפסק נעשה

ביאור

כו׳ עד שלא תשמע כו׳ ועוד שברי דמוניס הין ואפ״ה אמר עד כו׳ (ע״כ): [ג] וכן אם הין. מדקא׳ מ׳ רב: [ד] ויש מי שכ׳. קדושין ע״א עד שהגיעו לסנהה כו׳: [ה] ובל ב״ד. בס וכן בדוד הוא כו׳: [ו] אע״פ ששמע. שם דלא בר״ש בן מנסיא: [ז] אבל אחר. שם ועתוס׳ ד״ה אבל: [ח] ואין ב״ד. ב״ק נט ב׳ זאל אייתי ראיה דממתין כו׳ ובשם זאל תלבנה כו׳ לפניס משורת הדין

באר

רשד״ם סי׳ שע״ח: [ב] הפסרה. כתב הסמ״ע דארוך הדיין להסביר לבע״ד שבפסר׳ נוח להם ולדבר מב לבם אולי יסכימו על הפסר׳: [ג] מייב. בדברי התוס׳ מבואר דזה מיקרי גמר דין אע״פ שלא אמר לא תן לו אבל בסמ״ג מבואר להדיא שאין זה גמר דין עד שיאמר לא תן לו. ש״ך: [ד] כיוניסם. פי׳ שוב אסור לומר נזכאי עשה עמו פסרה כי ירא אני שמא טעיתי ודייניס אחרים יפסכו את דיני. סמ״ע. וכש״ך כתב בשם ב״ג דאין הדברים אלו אמורים אלא שהדייניס רוצים לפסר כפי הנראה׳ בעיניהם שלא מדעת הבע״ד אבל אם הם מודיעים להם שיב הפסר׳ ומפייסים אותם עד שמתרצים

פתחי

יב א] שלא למחות. ע׳ בתוס׳ שכ׳ היינו דוקא דודם שנזקק לדין אבל אחר שנזקק לדין אסור לבלק משום פחד וכ״כ בס׳ הת״ת מורו רש״ל ע״ש: ה] פסרה כיוניסם. עכ״ט עד וכש״ך כתב בשם ש״ג כו׳ אבל אם הם מודיעים עיב הפסרה ומפייסים אותם כו׳ ועי׳ בס׳ בר״י אות ע׳ שכ׳ עליו וז״ל גם הרב בנה״ג כתב ומנהגינו בדברי ריא״ה ע״ש אבל בארץ אלכי ובארץ מלרים לא נהגו כך וגם מבמעות הפוסקים דלא כותחים ומה גם לשון הרמב״ם ומרן כו׳ וכ״כ הב״ח וסיים דלית לה הש״ג ע״ש וכן משמע מל׳ אתוודה פ״ק דסנה׳ כו׳ עכ״ל גם בתוס׳ קפק על הש״ג זע׳ בנה״מ מזה: ו] ויש חולקין. עכ״ח בדעתו להלכה כהוס חולקים בייפיקן למשעבד לפניס משום״ד אם היכולת בידו לעשות שהוא עשיר ובתב וכן נוהגים בכל ב״ד בישראל לכוף לעשיר בדבר ראוי וכמן ואע״פ שאין הדין כך ואפשר דהר׳ יראוסם בשם הרא״ם נמי לא קאמר אלא באינו עשיר כו׳ ופוק חזי מאי עמא דבר עם״ם וכן משמע דעת הש״ך לקמן סי׳ רנט סק״ג ע״ש וע׳ בתוס׳ סק״ד סל׳ דבר כפיה היינו בדברים שאומרים לו חייב אתה לעשות כן ואם איכך שומע אתה עבריין אבל כ״ע מודים דאין כפוין בשוטים ונידוי וכדומה כיון דאין שורת הדין כך ומעתה י״ל דגם הרא״ם מודה לזה ואין כאן מחלוקת כלל ע״ם וכ״כ בתשו׳ שבי״י ח״ח סי׳ ס״ב ודלא כתבו׳ נ״ל סי׳ פט דמסיק קצת שמסכים עמו ע״ש. וע׳ בתשו׳ בב שיעקב אלב״ע ס״ס נט בתוס׳ סק״ד דבר כפיה היינו בדברים שאומרים לו חייב אתה לעשות כן ואם איכך עבריין אבל כ״ע מודים דאין כפוין בשוטים ונידוי בדברים שאומרים לו חייב אתה לעשות דבר ראוי וכמן ומ׳. אין דעתו מסכמת לזה ולא אמרו׳ דאין כפוין אלא בדבר שאינו ראוי׳ לעשות דבר ראוי׳ ובדבר׳ שאינו ראוי׳ לעשות אין כפוין ואם אמרו׳ דאין כפוין אלא בדבר ראוי׳ לעשות אינו עיקר ואפי׳ בדין גרוע כמה הפסר נתקבל אינו אחר הקנין כלום. ומעתה כבר הא ודאי׳ ביכול לבטל מקנין. הפסר מה שנעשה בענין זה בחותלא בפס״ד בלי שום הטלה שמעשה אר לא משום זה יבטל בחר מל הפסר מה שנעשה בענין בבועות שביניהם דלא אמרו׳ בכה״ג בטר פסר בטל מקלתו בטל כילו׳ וכ״כ בהגה״ת מהר״ם שם״ר סי׳ קמ״ח דמהני מעשו הפסר בטל ולא אמר בחיזה דברים שמבואר בפס׳ ד להדיא לאוקמתי ובעכשו שזה בטל גם זה בטל וכיולא כי אזי אפסר לבטל הפסר מכל וכל מ״מ הדבר ארוך מיתון ועיין הוטב כו׳ עכ״ד. וע״ש עוד בסי׳ קמ״ה שכתבל מדיין ה׳ בקיבלו אותו שני לדיים על סך שלש מאות ר״ט לפסר ביניהם בפסר קרוב לדין כילד יהיה עלמו בפסר בזה הדברי מהן שתבייב בכלם בל הסך כילד עשה לאלה י״ם. והביב כי סתם פסר הוא הלכון פוסרין לא קר ולא חם וכדאמרי׳ (בב״ב דף קל״ב ע״ב) דייני חלילה כרש״י דייני פסרה שחולקין הדבר והוא מלגון מחלה כן הוא ע״פ הרוב אלא דמ״מ יש רשות ביד הפסרן לעשות לפי מהות הדבר לפי ראות עיניו לעשות שלום בין הלדדים בלי נטיית לד וכנדון זה שקבל לעשות פסר קרוב לדין כ״ל דפחות שלש מקרי קרוב לדין הביינו אם חייב ע״פ הדין שלש מאות יפסר בשני מאות שלש פחות וזה מקרי קרוב ומביא שם כמה סמוכות לזה ומסיים אך בע״פ לא יהיה זה שיעור מוחלט אלא לפחות מזה ואם ירצה בעיניו שבדבר מועט יכול לפסר בעל דינו בענין שיהא שלום ביניהם ואלו עפי עדיף כיון שע״פ הדין זוכה לגמרי בלל הדבר הכל תלוי בראות עיני הפסרן ועכ״פ לא יותר משליש שחייב או פטור ע״פ הדין כי פחות משני שלישים מקרי רחוק ע״ש: ד] ואחר אוב פלוני כו׳. כ׳ הש״ך וז״ל וכבר״ם כתב דיש לסתפיק בהתוס׳ (בסנהדרין דף ו׳ ע״ב שהתנו כגון שבבר דקדקו בדין הכיבוד וכתו גמרו את הדין דלא מיחסר אלא אוב פ׳ אתה חייב דבינן דנתברר כ״כ אין לבטעיתו כו׳ ועי׳ במרש״ת בס) ולא הבירה דהא מלגוא לבלוא וכן בתוס׳ הפוסקים עכ״ל ובפ׳ בר״י כתב עליו וז״ל מ״ם הכ״ד דהא אלא ק״ק דהא לדעת התוס׳ כל שהדין ברור להם כל הצורך אינו רשאי לבלוא ואיסורא איכא כו׳ ואין מתברר לו בהרב ב״ח שברי ר״י ורבב״ן ואור זרוע והגהמ״ר ורבינו יונה והר״ן ובגמ״י שבעה רועים. כולהו סברי דבר

נתיבות

משפ״ב חידושים

בידע לאיכן הדין נוטה: (ג) שלא למחות. ואחר שנזקק לדין אסור ואם דיין אחד רואה שבניס מקלקלין הדין יכול לומר איני יודע כדי שיוסיפו דייניס והוא בכלל מותר בכלל אמרי דרכי בלוס. אי״ת: (ג) אם הפסרה ומלוה להסביר להם שיהא בהפסר׳ סמ״ע: (ד) אינם פ׳ אתה זכאי. שוב אסור לומר אולי טעיתי ודוקא שבדייניס יעשו פסרה כפי ראות עיניהם אבל דרך פיוס שיוותר בע״ד א׳ לחבירו מותר ש״ך וע״ב ס״ק ח׳: (כ) לגזור ולהחרים. (ו)אם לא החרימו אזי בשעה פסר לעומת היתומים שדמי למקח וממכר כגון שמפסרין בעד שבועה שם בע״ח וכיולא כיון שיכולין לעסוק בנכסי יתומים ח״י למחות בשיגדילו אבל כשאינו מתקנת בעלמא כדי להקניע הריב אז אלא לילך בדיני עכו״ם אם משא״כ הדבר ברע״ק אינו דיין לעשותו בע״כ כל בע״ד וזה כשהדיין מכיר לד ראיות בדברי המתבע אבל בשראיתא ביכר בדברי התובע לריך הדיין לסלק עלמו מהבור לקמן: (ז) הדין חלוק. ונהנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו במקום שאי״ה הדבר להתברר בראיות ובעמי׳ ופעמים ע״פ בוחה דדייני ופעמי׳ ע״פ פסרה: (ח) לבקש לדדים (ו) ואם יודע שבאמת אתו רק שהבע״ד אלא יהמינו לו ויכול לבקש לדים כדי שיבוא לידו פסר ברק בתוכן אלא אם הבע״ד בעלמו אלא אמרי׳ מחילה ל״ל קנין בשהוא לומר הדייני׳ הטעו אותי דברייהן אבל בפסרה שעונין הב״ד בעלמן ל״ל קנין (ו) מהמחול וע״ב ס״ק ד׳. יכן אם לאחר הפסרה אמר בפי׳ אני מוחל לך הוי מחילה סמ״ע. וכ׳ הש״ז דאם היה לפעולת

כסף

נמוי׳ ב׳ (שלא יעה הפסרה) בפרנים שאינם ופיכרו ע״י שפרו ביב ממש בהטעה ואח״כ שמעו מדיינים שהטעה בטילה כנראה הוי״ל פסרה בטעות בגם דלא בעלי דינים בשאול ביניהם דין הוק״ק מ״מ שפרה הפרנים היתה עפי טעות ובין בהוסכמו על הפסר רק ע״י שפרהם בטעות ד״ל הוי״ל פסרה בטעות בין שאינה בין שאינה הפסרה ואולי שמחמו הנדדים לא עלמם על שפרת הפרנים בלא יודעים הלכות רק בפי שיקול המתן יפרו ע״י זה הפסרה קיימת ואולי

(חו״מ ח״א)

חית

כו׳ עד שלא תשמע כו׳ ועוד שברי דמוניס הין ואפ״ה אמר עד כו׳ (ע״כ): [ג] וכן אם הין. מדקא׳ מ׳ רב: [ד] ויש מי שכ׳. קדושין ע״א עד שהגיעו לסנהה כו׳: [ה] ובל ב״ד. בס וכן בדוד הוא כו׳: [ו] אע״פ שבמב. שם דלא בר״ש בן מנסיא: [ז] אבל אחר. שם ועתוס׳ ד״ה אבל: [ח] ואין ב״ד. ב״ק נט ב׳ זאל אייתי ראיה דממתין כו׳ ובשם זאל תלבנה כו׳ לפניס משורת הדין

ממונה לרבים חייב להזקק להם: הגה (ב) [ג] וכן ד אם היו שניהם * חזקים לגיך לזקק לסם (הגהות מהרי״ו רים סנהדרין וב״י בשם תו׳) [ד] ויש מי שכתב ה דמ״מ נוהגין עכשיו (ג) א] שלא למחות בעוברי עבירה משום שיש שניהם בדבר שלא ימסרנו ה למלכות (מהרי״ו) :

ב ו מצוה לומר לבעלי דינים בתחלה ו הדין אתם רוצים (ג) ב] או [ב] הפשרה אם רצו בפשרה עושים ביניהם פשרה ז וכשם שמוזהר שלא להטות הדין ז כך מוזהר ג] שלא יטה הפשרה לאחד יותר מחבירו ח [ה] וכל ב״ד שעושה פשרה תמיד ח הרי זה * משובח ט בד״א קודם גמר דין [ו] אע״פ ששמע דבריהם ט ויודע להיכן הדין נוטה מצוה לבצוע (ג) [ז] אבל ח) אחר שגמר הדין (ד) י ד) ואמר (ד) איש פלוני אתה זכאי (ה) איש פלוני אתה [ג] חייב (ו) אינו רשאי לעשות ה] פשרה [ד] ביניהם כ אבל אחר שאינו דיין רשאי לעשות פשרה ביניהם יא ל [ה] שלא במושב דין הקבוע למשפט מ ואם חייבו ב״ד שבועה לאחד מהם (ז) רשאי הב״ד לעשות פשרה ביניהם כדי ליפטר מעונש שבועה [ם] (ולין כ״ד יכולין לכוף ליכנס לפניס משורת הדין אע״פ שנראה להם שהוא מן הראוי) (כ״י בשם ר״י ובשם הרא״ש) ו] (ח) (״) [ט] וי״ח (מרדכי פ״ב דמציעא) :

ג כ מותר ז] לב״ד לוותר בממון היתומים חוץ מן הדין כדי (ט) להשקיטם ממריבות :

ד [י] *יש כח ביד ב״ד (ה) כ) לגזור ולהחרים שתתקיים הפשרה ושלא יוכלו היתומים למחות בשיגדילו :

ה ס יש כח לדיין לעשות דין בעין הפשרה במקום שאין הדבר יכול (ו) [ו] להתברר יב ואינו רשאי להוציא (ז) הדין חלוק מתחת ידו בלי גמר :

ו [יא] מי שתובעים אותו ממון שהוא מוחזק בו ע ח] אסור (ח) לבקש ג) צדדים להשמט כדי שיתרצה הלה לעשות עמו פשרה וימחול לו על השאר : הגה [יב] פ ואם עבר ועשה אינו יוצא ידי שמים עד שיתן לו את שלו :

ז (י) יג אע״פ [ז] שנתרצו הבעלי דינין יד בפשרה בב״ד טו (ט) (יא) יכולים לחזור בהם ד) ט] כ״ז שלא קנו

תשובה

להם ואין מחסור אלא לומר ליש פ׳ כו׳ אסור לבטוע וכנון להחמיר כמ״ם הב״ח עכ״ל. גם בפריסה אות ג׳ כתב דכן פסק מורו רש״ל ע״ש: ה] פסרה כיוניסם. עכ״ט עד וכש״ך כתב בשם ש״ג כו׳ אבל אם הם מודיעים עיב הפסרה ומפייסים אותם כו׳ ועי׳ בס׳ בר״י אות ע׳ שכ׳ עליו וז״ל גם הרב בנה״ג כתב ומנהגינו בדברי ריא״ה ע״ש אבל בארץ אלכי ובארץ מלרים לא נהגו כך וגם מבמעות הפוסקים דלא כותחים ומה גם לשון הרמב״ם ומרן כו׳ וכ״כ הב״ח וסיים דלית לה הש״ג ע״ש וכן משמע מל׳ אתוודה פ״ק דסנה׳ כו׳ עכ״ל גם בתוס׳ קפק על הש״ג זע׳ בנה״מ מזה: ו] ויש חולקין. עכ״ח בדעתו להלכה כהוס חולקים דביייפין למשעבד לפניס משום״ד אם היכולת בידו לעשות שהוא עשיר ובתב וכן נוהגים בכל ב״ד בישראל לכוף לעשיר בדבר ראוי וכמן ואע״פ שאין הדין כך ואפשר דהר׳ יראוסם בשם הרא״ם נמי לא קאמר אלא באינו עשיר כו׳ ופוק חזי מאי עמא דבר עם״ם וכן משמע דעת הש״ך לקמן סי׳ רנט סק״ג ע״ש וע׳ בתוס׳ סק״ד סל׳ דבר כפיה היינו בדברים שאומרים לו חייב אתה לעשות כן ואם איכך עבריין אבל כ״ע מודים דאין כפוין בשוטים ונידוי בדברים שאומרים לו חייב אתה לעשות דבר ראוי וכמן ומ׳. אין דעתו מסכמת לזה ולא אמרו׳ דאין כפוין אלא בדבר שאינו ראוי׳ לעשות דבר ראוי׳ ובדבר׳ שאינו ראוי׳ לעשות אין כפוין ואם אמרו׳ דאין כפוין אלא בדבר ראוי׳ לעשות אינו עיקר ואפי׳ בדין גרוע כמה הפסר נתקבל אינו אחר הקנין כלום. ומעתה כבר הא ודאי׳ ביכול לבטל מקנין. הפסר מה שנעשה בענין זה בחותלא בפס״ד בלי שום הטלה שמעשה אר לא משום זה יבטל בחר מל הפסר מה שנעשה בענין בבועות שביניהם דלא אמרו׳ בכה״ג בטר פסר בטל מקלתו בטל כילו׳ וכ״כ בהגה״ת מהר״ם שם״ר סי׳ קמ״ח דמהני מעשו הפסר בטל ולא אמר בחיזה דברים שמבואר בפס׳ ד להדיא לאוקמתי ובעכשו שזה בטל גם זה בטל וכיולא כי אזי אפסר לבטל הפסר מכל וכל מ״מ הדבר ארוך מיתון ועיין הוטב כו׳ עכ״ד. וע״ש עוד בסי׳ קמ״ה שכתבל מדיין ה׳ בקיבלו אותו שני לדיים על סך שלש מאות ר״ט לפסר ביניהם בפסר קרוב לדין כילד יהיה עלמו בפסר בזה הדברי מהן שתבייב בכלם בל הסך כילד עשה בלאלה י״ם. והביב כי סתם פסר הוא הלכון פוסרין לא קר ולא חם וכדאמרי׳ (בב״ב דף קל״ב ע״ב) דייני חלילה כרש״י דייני פסרה שחולקין הדבר והוא מלגון מחלה כן הוא ע״פ הרוב אלא דמ״מ יש רשות ביד הפסרן לעשות לפי מהות הדבר לפי ראות עיניו לעשות שלום בין הלדדים בלי נטיית לד וכנדון זה שקבל לעשות פסר קרוב לדין כ״ל דפחות שלש מקרי קרוב לדין הביינו אם חייב ע״פ הדין שלש מאות יפסר בשני מאות שלש פחות וזה מקרי קרוב ומביא שם כמה סמוכות לזה ומסיים אך בע״פ לא יהיה זה שיעור מוחלט אלא לפחות מזה ואם ירצה בעיניו שבדבר מועט יכול לפסר בעל דינו בענין שיהא שלום ביניהם ואלו עפי עדיף כיון שע״פ הדין זוכה לגמרי בלל הדבר הכל תלוי בראות עיני הפסרן ועכ״פ לא יותר משליש שחייב או פטור ע״פ הדין כי פחות משני שלישים מקרי רחוק ע״ש: ד] ואחר אוב פלוני כו׳. כ׳ הש״ך וז״ל וכבר״ם כתב דיש לסתפיק בהתוס׳ (בסנהדרין דף ו׳ ע״ב שהתנו כגון שבבר דקדקו בדין הכיבוד וכתו גמרו את הדין דלא מיחסר אלא אוב פ׳ אתה חייב דבינן דנתברר כ״כ אין לבטעיתו כו׳ ועי׳ במרש״ת בס) ולא הבירה דהא מלגוא לבלוא וכן בתוס׳ הפוסקים עכ״ל ובפ׳ בר״י כתב עליו וז״ל מ״ם הכ״ד דהא אלא ק״ק דהא לדעת התוס׳ כל שהדין ברור להם כל הצורך אינו רשאי לבלוא ואיסורא איכא כו׳ ואין מתברר לו בהרב ב״ח שברי ר״י ורבב״ן ואור זרוע והגהמ״ר ורבינו יונה והר״ן ובגמ״י שבעה רועים. כולהו סברי דבר

נתיבות

משפ״ב חידושים

בידע לאיכן הדין נוטה: (ג) שלא למחות. ואחר שנזקק לדין אסור ואם דיין אחד רואה שבניס מקלקלין הדין יכול לומר איני יודע כדי שיוסיפו דייניס והוא בכלל מותר בכלל אמרי דרכי בלוס. אי״ת: (ג) אם הפסרה ומלוה להסביר להם שיהא בהפסר׳ סמ״ע: (ד) אינם פ׳ אתה זכאי. שוב אסור לומר אולי טעיתי ודוקא שבדייניס יעשו פסרה כפי ראות עיניהם אבל דרך פיוס שיוותר בע״ד א׳ לחבירו מותר ש״ך וע״ב ס״ק ח׳: (כ) לגזור ולהחרים. (ו)אם לא החרימו אזי בשעה פסר לעומת היתומים שדמי למקח וממכר כגון שמפסרין בעד שבועה שם בע״ח וכיולא כיון שיכולין לעסוק בנכסי יתומים ח״י למחות בשיגדילו אבל כשאינו מתקנת בעלמא כדי להקניע הריב אז אלא לילך בדיני עכו״ם אם משא״כ הדבר ברע״ק אינו דיין לעשותו בע״כ כל בע״ד וזה כשהדיין מכיר לד ראיות בדברי המתבע אבל כשהראיות ביכר בדברי התובע לריך הדיין לסלק עלמו מהבור לקמן: (ז) הדין חלוק. ונהנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו במקום שאי״ה הדבר להתברר בראיות ובעמי׳ ופעמים ע״פ בוחה דדייני ופעמי׳ ע״פ פסרה: (ח) לבקש לדדים (ו) ואם יודע שבאמת אתו רק שהבע״ד לא יהמינו לו ויכול לבקש לדים כדי שיבוא לידו פסר ברק בתוכן אלא אם הבע״ד בעלמו אלא אמרי׳ מחילה ל״ל קנין בשהוא לומר הדייני׳ הטעו אותי דברייהן אבל בפסרה שעונין הב״ד בעלמן ל״ל קנין (ו) מהמחול וע״ב ס״ק ד׳. יכן אם לאחר הפסרה אמר בפי׳ אני מוחל לך הוי מחילה סמ״ע. וכ׳ הש״ז דאם היה לפעולת

כסף

נמוי׳ ב׳ (שלא יעה הפסרה) בפרנים שאינם ופיכרו ע״י שפרו ביב ממש בהטעה ואח״כ שמעו מדיינים שהטעה בטילה כנראה הוי״ל פסרה בטעות בגם דלא בעלי דינים בשאול ביניהם דין הוק״ק מ״מ שפרה הפרנים היתה עפי טעות ובין בהוסכמו על הפסר רק ע״י שפרהם בטעות ד״ל הוי״ל פסרה בטעות בין שאינה בין שאינה הפסרה ואולי שמחמו הנדדים לא עלמם על שפרת הפרנים בלא יודעים הלכות רק בפי שיקול המתן יפרו ע״י זה הפסרה קיימת ואולי

באר הגולה

ס״ם מ״ם מזה: (ט) להשקיטם ממריבו׳ ע״ל ס״ם ק״י עי׳ בתשו׳ מהרשד״ם סי׳ שע״ח: (י) אע״פ שנתרצו הבעלי דינין כו׳ אף לאחר שהגיעו הפסרה אם אין קנין יכולי׳ לחזור כן הוא בתשו׳ מיי׳ הלכות שנהדרי׳ ובמרדכי פ׳ ז״ב עיין בתשו׳ מהרשד״ם ס״ם י״ח: (יא) יכולין לחזור ואפי׳ התובע דנתרצ׳ לוותר עם הנתבע ולמחל לו מקלת התביעות ומחילה אין לריכה קנין אחי מחילה דעלמא דמעצמו ומרצונו מחל לו מבא״כ במחיל׳ דפסרה דעל פי

חקרשים

כיון שהפסרנים מתרעים על שלא שלו הלכה ולו שלו ידעו לא שברו כן אולי לא שיך ע״ז זה הכרע מלד הפסרת הלדדים. ואולי שיך בזה התילוקים שבין שוטה בדבר תכנה לבין טועה בשיקול הדעת שבין ב

פי הדייניס מוחל לו וכדי שלא יטעון אח"כ הדייניס הטעו אותי בדבריהן מ"ה בעי קנין עכ"ל סמ"ע ועיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' ל"ד ובתשו' מהרש"ל סי' ד' וכב"ח וכח"מ פ' המקבל דף ל"ד ע"א ודף ע"ה ע"א : (יב) דפסרה לריב' קנין כו' והפסרנים נאמנים שעשו קנין עיין בתשו' ן' לב ספר ב' סי' כ"ט ופסרה שעשו בעלי דינים עצמן ביניהן א"ל קנין כ"כ מהר"מ מלובלין בתשו' סי' מ"ז וע"ש עיין בתשו' ר"ש כהן סי' מ"ד : (יג) אבל אם קנו מידעו"ל סי' קנ"ה ס"מ: (יד) אפי' ביחיד עיין בתשו' רמ"א סי' י"ז דמ"ה ע"נ: (טז) דדוקא בשנים ע' בתשו' ן' לב ס"ב: (טז) ה"ה אם נתנשטר כו' ע"ל סי"נ עיין בתשובת רשד"מ סי"נ : (יז) מחילה א"ל קנין משום שמיד שמחל לו נשתלק ממנו המוחל והיינו דוק' בדלא נקט המוחל עדיין"ח בידו דבתפס שטר' כל זמן שאינו מחזיר לו מיד ל"מ ביה אפי' מחילה נמור' בלא קנין עכ"ל סמ"ע וכ"כ הטור בשסהר' יסעי' וע"ע דלקמן סי' רמ"א ס"ב לא כ' תור"ס כן ועמ"ש שם כתב הב"ח דהר' יסעי' ס"ל דהלכ' כבית הב"ח דהר' יסעי' ס"ל דהלכ' כבית שמאי דשטר הטומד לגבות כגבוי דמי ודבריו המוהרן דהא לא קי"ל כב"ש כדמוכח בש"ס ס"פ כל הנשבעין וכ"פ כל הפוסקים עיין בתשוב' מהר"מ מלובלין

ולמחול לו מקלת תביעות ומחיל' א"ל קנין שאני מחיל' דעלמא ומרצונו מחל לו משא"כ במחיל' דפסרה דעל פי הדייניס מוחל לו וכדי שלא יטעון אח"כ הדייניס הטעו אותי בדבריהן מ"ה בעי קנין ומה"ע אפילו כבר אמרו לו הדייניס עניין הספר' שנתבע יתן לו כך וכך והתובע ימחול המותר אפ"ה צריך קנין (אפי') התובע כיון שלא מדעתו מחל לו ועד"מ סעיף ח' סכ' ז"ל ומשמע שאם אמר אחר אחר הפסר' בפי' אני מוחל לך"ל: טז אפי' נ' דייניס עשו הפסרה וכה"נ בדיזא"ל קנין שאני פסר' סרוליסטיוותר עמו במקלת לפניסמשורת הדין: יז אפי' ביחיד וי"א דוקא בשניס פירוש פסרני' ובנ"י כת' שנסהרי"אס"ל דבחד סני ועיין בהגד"מ: יח ה"ה אם נתנשטר עליו גם המחבר כ' בסמוך סי"נ דאם שטר הנשבע נזירת הפסרני' ועם' שטר הנבל' הודת' הנבל' מיוכל לחזו' בו. ומו י"ס קמ"ל דאפי' בעוד שאינו יודע הסך שיתפסרו אותו עליו אם נתן שטר אנפשו בנשון חיוב אין יכול לחזור בו והוא שיכתוב בשטר אפי' בלא עדים הריני חייב לך עד סך כך וכך כפי אשר ימלאו הפסרנים בינינו דבזה נתחייב לו אפי' בדבר שאינו חייב לו מעולם דאלימא מילתא דשטרי וכמש"ל סי' מ' ע"ש : יט צריך להקנות לו החפץ פי' החפץ שטוענין עליו צריך שנתבע להקנות לו ע"י ק"ס כפי אשר ימלאו פיהם שהפרנים ואם טוענין על המעות דאינו נקנה בחליפין דק"ס צריך לשעבד נפשו להתחייב לו כפי אשר ימלאו הפסרנים : כ שלא יהא קנין דבריס *נרא' דוקא בנתבע שמקנה לו ליתן *ואתן הוה קנין דבריס כמ"ש בר"ס רמ"ה משום הכי צריך להקנות לו החפץ אבל בתובע שני שיקנו מידו לוותר ולמחול לנתבע מה שבידו וע"ל סי' ע"נ ואי תביעתו מכח שטר שבידו שיחזור לחבירו השטר כפי אשר ימלאו הפסרנים אבל אם מקנו לו בקנין שיעשו לו שטר מחיל' כפי דבריהן ה"ל קנין דבריס וכ"כ מור"ס בהגה"ה סי' ר"נ ס"ח ע"ש : בא מחיל' א"ל קנין . משום שמיד שמחל לו נשתלק ממנו המוחל והיינו דוקא בדלא נקט המוחל עדיין שט"ח בידו דבתפס שטרא כל זמן שאינו מחזיר לו

(ח) קנו משמע אף שקבלום עליהם מתחלי לב"ד לדון ואפי' נתרצ"ל התובע למחול לו מקלת תביעות ומחיל' א"ל קנין כאני מחיל' דעלמא דמרצונו מחל לו משא"כ בספר דע"פ הדייניס מוחל לו וכדי שלא יטעון אח"כ הדייניס הטעו אותו בדבריהם מה"ה בני קנין ומה"ע אפי' אם כבר אמרו לו עניין הספר' מ"מ צריך קנין אפי' המובע ובד"מ נתב דמשמע בשם אמר אחר הספר' בפירוש אני מוחל נך כ"פ א"כ קנין סמ"ע : [ט] נב'. פי' אפי' נ' הדייניס עשו פסרה וכה"ע בדין א"ל קנין שאני פסרה סרוליס שיוותר עמו במקלת לפניס מבוה"ד. סמ"ב : [י] בשניס ובנ"י כתב שגם הרי"ף ת"ל דבחד סני ובתב הש"ך דהפסרניס נאמנים שעשו קנין. ופסרה שכשו בע"ד בעלמן א"ל קנין כ"כ מוהר"ם מלובלין בתשוב' סימן מ"ז וע' תשו' ר"ם כהן סי' מ"ד : [יא] שטר. גם המחבר כ"פ בסי"נ ומור"ם קמ"ל דאפי' בעוד שאינו יודע הסך שיתפסרו אותו עליו אם נתן שטר על נפשו בלשון חיוב אינו יכול לחזור בו והוא שיכתוב בשטר אפי'

פתחי

לבל אם קבלו ק"ס בשתה על הפסרה אין יכולין בלשה לעשות פסרה כל שלא קבלו עליהם ואם בא לפני ג' לדין וקבלו ק"ס שתה על הפסרה הי' כפירשו שמות הפסרנים עכ"ל ועי' בתשו' נבדי יעב ס"ב ס' עכו' דלפ"ז גם בדין המבואר לקמן סי' ר' ס"ז בתה ה"ל מרינו מוכר לך כפי מה שיפותיהו בלשה קנה כו' לריך לפרש דוקא מי יפיו הבמאיס וכן בתכירה תמן שלנו (לפי הנהוג בעת שמוכרים הכל לנכרי הקונה בלא קנה) דמי המקח על כל דבר יחפר רק שיהא המקח מכל דבר כפי ביטוחו בלשה אמנים בקיאים בקיאים מה"ה בתשובה : [יב] דפסרה לריב' ר"ן אינו מוכרח שיהא בוחנו לדינא מן ג"ע עכ"ד ע"ש : [יג] דפסרה לריבה קנין. בגליון ש"ע הגאון רע"ק אינר ז"ל כ"ב ואם נעשה בפני מוני הנער ה"ל קנין ס"ש . ועי' בתשובת מהרא"ש ת"ב סי' מ"ע ע"ל. והנה גם בבנה"ג הביא דברי הב"ח אלו בהגה"ע אות י"ב וגם דברי הרא"ש שם הביאו בהגביי אות מ"ו שכ' בשמו דאם נעשה בפני עדי וכי הקבל אפילו באתן לך הוי בקנו מידו וא"י לחזור בו אינו אם אמנם אינו יכול לחזור בו הוא סורה בהגה מדברי הב"ח דלדין הוא בתנאי דלדין הוא לדעת פסרה והתריב בזה ולא ידעתי בחילוק זה שורש בלבה דהא להרמב"ם ודעימיה אפילו קבל עליו פסרה בב"ד דלא מלי למימר מעשה הייתי בב"ד אפ"ה יכול לחזור ולהבוש הדין מ"ה נמי בתחלה הוריתן לפסרה בה כן יכול לחזור בו דמלי שנא מתרבה בקנין ופסק דיכול לחזור משום דלבאורה קשה מדברי מהר"ם נובלין הנ"ל אמ"ש בש"ע לקמן סי' כ"ב ס"ג בשם אמר בתובע לנתבע דור לי בחיי ראשך והפנור אם לא קנו מידו יכול לחזור בו עד שיגמור הדבר פה שם אמר מעצמו בלא נוגע ב"ד דהא הב"ד פסקו שיעשה ואמאי לא הוי כתפסרו מעצמה דה"ל קנין וכ"ל דשם לא שייך דין מחילה מכיון דהיה כתנאי דהא אמר דור בחיי ראשך והפנר ואח"כ לא חל המחילה עד דידור מש"ה אינו יכול לחזור ולפ"ז בב"ד בתמר לו אני מחיל לך רק שתעבוד שתמר בדשוך ג"כ לא חל המחילה עד דישבע וא"כ יכול לחזור ע"ש עוד בסי' כ"ד מזה . ועיין בס' שער משפט לקמן סי' כ"ב ס"ג מעינן זה בחריכות : יג] קנין דבריס . עבה"ט בשם שמ"ע שב' נראה דדוקא בתובע כו' אבל בנתבע שני שיקנו מידו למחול כו' ועיי"ז לקמן סי' ר"ז שחולק עלא ומ"ל דקנו מידו למחול הוי ג"כ קנין אחן ע"ש והסכימו עמו בתומים ובכה"מ ע"כ לריך לומר בפירוש אני מוחל לך עד שיתחרט הפסרנים ע"ש . בס בתשובת נו"ב ס"ב ס"ס ל"א הביא על הסמ"ע בזה כי בתרדבי פ"ק דסנהדרין מקור דין זה מבואר להריא להיפך כו' ע"ש : יד] מחילה אל"ק . עבה"ט עד ובש"ך כתב דל"ע כו' ועי' בש"ך לקמן סי' רמ"א ס"ב שבתב דהוא ספיקה דדינא ע"ש (ועיין בתשובת מיס חייס סי' י"א הובא קלת לקמן סי' קע"ו ס"י ס"ק י"ב) ועי' בתומים סק"ח שבתב אלפ"ז הא דקרי"ל המוכר שט"ח לחבירו ואחר ומחלו מחול כ"ל בקנין ולא נשמע כן משום פוסק כו' וכ"ל דוקא בשטר בידו אז לא

ביאור

[יב] והם עבר. ס"ק כ"נ ה' ופ"ם הוא ד"ה ממולא כו' ע"ש: [יג] אפי' בבלשה. רש"ו בס וכן מ' בגמ' שם ולאו שיר כו' ל"ל תלתא כו': [יד] וי"ל. כ"ע ומש"ד: [טו] ה"ה אם נתן. כתובות ק"ל ב' וע"ש כרא"ש: [טז] י"ל. ב"ב ג' א': [יז] מחילה. חומ'

באר

[ח] קנו. משמע אף שקבלום עליהם מתחלי לב"ד לדון ואפי' נתרצ"ל התובע למחול לו מקלת תביעות ומחיל' א"ל קנין כאני מחיל' דעלמא דמרצונו מחל לו משא"כ בספר דע"פ הדייניס מוחל לו וכדי שלא יטעון אח"כ הדייניס הטעו אותו בדבריהם מה"ה בני קנין ומה"ע אפי' אם כבר אמרו לו ענין הספר' מ"מ צריך קנין אפי' המובע ובד"מ נתב דמשמע בשם אמר אחר הספר' בפירוש אני מוחל נך כ"פ א"כ קנין סמ"ע : [ט] בנ'. פי' אפי' נ' הדייניס עשו פסרה וכה"ע בדין א"ל קנין שאני פסרה סרוליס שיוותר עמו במקלת לפניס מבוה"ד. סמ"ב : [י] בשניס ובנ"י כתב שגם הרי"ף ת"ל דבחד סני ובתב הש"ך דהפסרניס נאמנים שעשו קנין. ופסרה שכשו בע"ד בעלמן א"ל קנין כ"כ מוהר"ם מלובלין בתשוב' סימן מ"ז וע' תשו' ר"ם כהן סי' מ"ד : [יא] שטר. גם המחבר כ"פ בסי"נ ומור"ם קמ"ל דאפי' בעוד שאינו יודע הסך שיתפסרו אותו עליו אם נתן שטר על נפשו בלשון חיוב אינו יכול לחזור בו והוא שיכתוב בשטר אפי'

פתחי

לבל אם קבלו ק"ס בשתה על הפסרה אין יכולין בלשה לעשות פסרה כל שלא קבלו עליהם ואם בא לפני ג' לדין וקבלו ק"ס שתה על הפסרה הי' כפירשו שמות הפסרנים עכ"ל ועי' בתשו' נבדי יעב ס"ב ס' עכו' דלפ"ז גם בדין המבואר לקמן סי' ר' ס"ז בתה ה"ל מרינו מוכר לך כפי מה שיפותיהו בלשה קנה כו' לריך לפרש דוקא מי יפיו הבמאיס וכן בתכירה תמן שלנו (לפי הנהוג בעת שמוכרים הכל לנכרי הקונה בלא קנה) דמי המקח על כל דבר יחפר רק שיהא המקח מכל דבר כפי ביטוחו בלשה אמנים בקיאים בקיאים מה"ה בני קנין ומה"ע אפי' אם כבר אמרו לו ענין הספר' מ"מ לריך קנין אפי' המובע ובד"מ נתב דמשמע בשם אמר אחר הספר' בפירוש אני מוחל נך כ"פ א"כ קנין סמ"ע : [ט] בנ'. פי' אפי' נ' הדייניס עשו פסרה וכה"ע בדין א"ל קנין שאני פסרה סרוליס שיוותר עמו במקלת לפניס מבוה"ד. סמ"ב : [י] בשניס ובנ"י כתב שגם הרי"ף ת"ל דבחד סני ובתב הש"ך דהפסרניס נאמנים שעשו קנין. ופסרה שכשו בע"ד בעלמן א"ל קנין כ"כ מוהר"ם מלובלין בתשוב' סימן מ"ז וע' תשו' ר"ם כהן סי' מ"ד : [יא] שטר. גם המחבר כ"פ בסי"נ ומור"ם קמ"ל דאפי' בעוד שאינו יודע הסך שיתפסרו אותו עליו אם נתן שטר על נפשו בלשון חיוב אינו יכול לחזור בו והוא שיכתוב בשטר אפי'

ביאור

סכה' ל' ל' ד"ה לריבה ורא"ש פ"ה דב"מ מגמ' דכהובות ק"ד ל' כ"ז שהיא כו' וגמ' קי"ב המחבו כו' חוזר כו' יספ"ג דב"ק מעגו בחביים מי' ובקדשין עז ל' לימא לי' ר': [יח] בניס שקבלו. יוס טוב י"ע וכ' הלאומר הרי עלי תודה כו' : [יט] אם

היטב

בלא עדים הריני חייב לך עד סך כך וכך אשר ימלאו הפסרנים ביניכם דבזה נתחייב לו אפי' בדבר שאינו חייב כו מעולם דאלימא מילתא דשטרי כמש"ל סי' מ' ע"ס. סמ"ע : [יב] החפץ. פי' החפץ שטוענין עליו צריך הנתבע להקנות לו ע"י ק"ס כפי אשר ימלאו פיהם הפסרנים ואם טוענין על המעות דאינו נקנה בחליפין דק"ס צריך לשעבד נפשו להתחייב לו אמרו לו הדייניס עניין הספר' שנתבע יתן לו כך וכך והתובע ימחול המותר אפ"ה צריך קנין (אפי') התובע כיון שלא מדעתו מחל לו ועד"מ סעיף ח' סכ' ז"ל ומשמע שאם אמר אחר אחר הפסר' בפי' אני מוחל לך"ל: טז אפי' נ' דייניס עשו הפסרה וכה"נ בדיזא"ל קנין שאני פסר' סרוליס שיוותר עמו במקלת לפניס עיין אפי' הסר' יז: יז בשניס ובנ"י כת' שנסהרי"אס"ל דבחד סני ועיין בהגד"מ: יח ה"ה אם נתנשטר עליו גם המחבר כ' בסמוך סי"נ דאם שטר הנשבע נזירת הפסרני' ועם' שטר הנבל' הודת' הנבל' מיוכל לחזו' בו. ומו י"ס קמ"ל דאפי' בעוד שאינו יודע הסך שיתפסרו אותו עליו אם נתן שטר הנפשו בנשון חיוב אין יכול לחזור בו והוא שיכתוב בשטר אפי' בלא עדים הריני חייב לך עד סך כך וכך כפי אשר ימלאו הפסרנים בינינו דבזה נתחייב לו אפי' בדבר שאינו חייב לו מעולם דאלימא מילתא דשטרי וכמש"ל סי' מ' ע"ס : יט צריך להקנות לו החפץ פי' החפץ שטוענין עליו צריך הנתבע להקנות לו ע"י ק"ס כפי אשר ימלאו פיהם הפסרנים ואם טוענין על המעות דאינו נקנה בחליפין דק"ס צריך לשעבד נפשו להתחייב לו כפי אשר ימלאו הפסרנים : כ שלא יהא קנין דבריס *נרא' דוקא בנתבע שמקנה לו ליתן *ואתן הוה קנין דבריס כמ"ש בר"ס רמ"ה משום הכי צריך להקנות לו החפץ אבל בתובע שני שיקנו מידו לוותר ולמחול לנתבע מה שבידו וע"ל סי' ע"נ ואי תביעתו מכח שטר שבידו שיחזור לחבירו השטר כפי אשר ימלאו הפסרנים אבל אם מקנו לו בקנין שיעשו לו שטר מחיל' כפי דבריהן ה"ל קנין דבריס וכ"כ מור"ס בהגה"ה סי' ר"נ ס"ח ע"ש : בא מחיל' א"ל קנין . משום שמיד שמחל לו נשתלק ממנו המוחל והיינו דוקא בדלא נקט המוחל עדיין שט"ח בידו דבתפס שטרא כל זמן שאינו מחזיר לו

הגר"א

משה"כ

הדייניו' יכול לומר לא היה לבי שלא לחתיה רק להשתע מהפסרתם וכנ"ל : (י) קנו מידם () ועי"ב ס"ק ד' דדוקא בשפירשו שמות הפסרנים אבל אם קיבלו ק"ם סתם על הפסרה ל"י שלשה לעשות פסרה בע"כ של הבע"ד אם לא אוהן הבלשה שבאו לדון לפניהם וקיבלו לפניהם ק"ם על הפסרה אז הוי בפירשו שמות הפסרנים : (יא) דפסרה לריבה קנין. ואם עשו ת"כ כופין אותו לקיים ת"כ אבל בשאם יכולין הפסרנים לבטל הדייניו' בתנאים שעשו קנין דלא בשנים : (יב) שטר עליו. היינו אלא אם הפסרה נתן שטר על עצמו להתחייב כל מה שיתאמרו הפסרני' אפי' לא הזכיר סך ידוע (ומ"ש הסמ"ע עד סך כך וכך הוא לאו דוקא דקי"ל דיכול לחייב עצמו בדבר שאין לו קנוב אף בערב) ובתומים הביא בי"ע דכל דבר שהתחייבות תלוי בתנאי לא מהני שטר רק קנין וכן נראה : (יג) קנין דבריס. היינו שנתבע אבל אבל התובע בקנו מידו למחול שני אבל אם מקנו לו בקנין שיעשו לו שטר מחיל' כפי דבריהן הוי קנין דבריס. ובתשובת מהר"ם נובלין הנ"ל אמ"ש בש"ע לקמן סי' כ"ב ס"ג בשם אמר בתובע לנתבע דור לי בחיי ראשך והפנור אם לא קנו מידו יכול לחזור בו עד שיגמור הדבר פה שם אמר מעצמו בלא נוגע ב"ד דהא הב"ד פסקו שיעשה ואמאי לא הוי כתפסרו מעצמו דה"ל קנין וכ"ל דשם לא שייך דין מחילה מכיון דהיה כתנאי דהא אמר דור בחיי ראשך והפנר ואח"כ לא חל המחילה עד דידור מש"ה אינו יכול לחזור ולפ"ז בב"ד בתמר לו אני מחיל לך רק שתעבוד שתמר בדשוך ג"כ לא חל המחילה עד דישבע וא"כ יכול לחזור ע"ש עוד בסי' כ"ד מזה . ועיין בס' שער משפט לקמן סי' כ"ב ס"ג מעינן זה בחריכות : יג] קנין דבריס . עבה"ט בשם שמ"ע שב' נראה דדוקא בתובע כו' אבל בנתבע שני שיקנו מידו למחול כו' ועיי"ז לקמן סי' ר"ז שחולק עלא ומ"ל דקנו מידו למחול הוי ג"כ קנין אחן ע"ש והסכימו עמו בתומים ובכה"מ ע"כ לריך לומר בפירוש אני מוחל לך עד שיתחרט הפסרנים ע"ש . בס בתשובת נו"ב ס"ב ס"ס ל"א הביא על הסמ"ע בזה כי בתרדבי פ"ק דסנהדרין מקור דין זה מבואר להריא להיפך כו' ע"ש : יד] מחילה אל"ק . עבה"ט עד ובש"ך כתב דל"ע כו' ועי' בש"ך לקמן סי' רמ"א ס"ב שבתב דהוא ספיקה דדינא ע"ש (ועיין בתשובת מיס חייס סי' י"א הובא קלת לקמן סי' קע"ו ס"י ס"ק י"ב) ועי' בתומים סק"ח שבתב אלפ"ז הא דקרי"ל המוכר שט"ח לחבירו ואחר ומחלו מחול כ"ל בקנין ולא נשמע כן משום פוסק כו' וכ"ל דוקא בשטר בידו אז לא

נתיבות

תשובה

מדברי מרן בש"ע ומדברי הלבוש וכן יש לדקדק מדברי מהר"ר חס בתומת ישרים סי' קכ"ח כו' וא"כ פשיטא דהמחוקק מני לומר קיים לי בהכ"מ ותורת חסד ודעימייהו כו' והתריב בזה . עש"ה : יא] אפילו בג' . דין זה דאפילו בג' לריבה קנין אינו מוסכם לתחוור בהגא"ח פ"ק דהסנהדרין ובתשובת מיימוני לס' שופטים סי' ע' ובתשובת תומת ישרים סימן קכ"ח ובתשובת מהרש"ל סי' ד' ע"ש ועיין בס' בר"י אות י"ב שהתריב הרבה בזה ובסוף הביא בשם תשובת משאת משה סימן ש"ב שבתב דמאחר שדעת ריא"ז ובה"ג דבאין הפסרה ל"ק אינם בג' אבל בג' אינ"ק ומשמע אחריהם מהר"י עוד עלא שהריבו שאתה פוסקים ה"ב הרולה לסמוך מתן מירמי מידו לוותר ולמחול לנתבע מה שבידו וע"ל סי' ע"נ ואי תביעתו מכח שטר שבידו שיחזור לחבירו סמ"ע ריא"ז וס"ג יחידאי לא הוי מני לתיתר קיים לי וזה אינו דכל דאיכא תרי פוסקים מני לתיתר קיים כו' ע"ש ועכ"ל דגם השתא דלאו יחידאי היכא דמ"מ לדינא לא הוי מני לעשון קיים לי בזה בש"ס התומים בס"ס כ"ה בקת"כ אות קכ"ד דקבלה בידו וכן הוא דן ובא דאין לעשון קיים לי נגד פסק הש"ע והרמ"א כיון שהב"י ורמ"א לא זכרו דעת התולב אין לחוש לו והבית' כן גם בשם תשובת חי"י ד' רס"ג ע"ב ועמ"ש שם בסי' כ"ה ס"א ס"ק כ' : יב] דדוקא בשנים . עבה"ט שבתב ובתב הש"ך הפסרניס נאמנים שעשו קנין ועי' בתומים ובנה"מ ובס' בר"י אות י"ב מזה . ומ"ש דפסרה שעשו בע"ד בעלמן א"ל קנין כ"כ מהר"ם מלובלין כו' עיין בתשובה בית שמואל אחרון סי' ו' שבתב שכמה דיניס טעו בדברי הש"ך וסברו דאם עשו הבע"ד בעלמן פסרה אף מהבתבע לתובע א"ל קנין ובאמת זה אינו ובאמת הש"ך קילר בדבר כי בתשובת מהר"ר לוכלין שם מבואר להריא דהוקא מתובע לנתבע משום דמחילה א"ל קנין (וכ"כ בבה"מ סק"ד וע' בספר שער משפט מזה) וגם בתשו' נאות בשם ס"ס כ"ז ע"ש. ועי"ש עוד בנידון אליה שפסע בשערות של משלח ומאבדו מידו והמשלח הוליה כתב בחתימת ידו של השליח שהתחייב א"ע אף בלונסין ושנן השליח כפני ב"ד כמה שעונות לפעור עלמו וא"ל מן הטעמות שהמשלח מחל לו אמר לו אני מוחל לך רק שהנבע אינו שתין הטעורת ברשותך ולא יותר והמשלח מוחה רק שחוזר בו מאחר שלא הוה שמחילה בקנין ופסק דיכול לחזור משום דלבאורה קשה מדברי מהר"ם נובלין הנ"ל אמ"ש בש"ע לקמן סי' כ"ב ס"ג בשם אמר בתובע לנתבע דור לי בחיי ראשך והפנור אם לא קנו מידו יכול לחזור בו עד שיגמור מעצמו בלא נוגע ב"ד דהא הב"ד פסקו שיעשה ואמאי לא הוי כתפסרו מעצמו דה"ל קנין וכ"ל דשם לא שייך דין מחילה מכיון דהיה כתנאי דהא אמר דור בחיי ראשך והפנר ואח"כ לא חל המחילה עד דידור מש"ה אינו יכול לחזור ולפ"ז בב"ד בתמר לו אני מחיל לך רק שתעבוד שתמר בדשוך ג"כ לא חל המחילה עד דישבע וא"כ יכול לחזור בו עד שיגמור הדבר פה שם אמר

לו מיד ל"מ ביה (") אפי' מחיל' נמור' בלא קנין וע"ל סי' רמ"ח: כב בקנין ובביטול מודעות כו' ואפילו בשבועה אם השבועה הוא בענין שיכול לבטלה בלבו ושלא יהא מה שמוציא מפיו בהדיא נגד מה שבלבו וכמ"ש בי"ד סי' רל"ב נבי נשבע ונודר למוכסן ע"ש בי"ד וע"ל בש"ס ר"ה שהביא ב"י וד"מ גם כן תשו' רשב"א זו ושמשיק עלה דוקא כשמודע אח"כ שגם הביטול מודעא היתה מחמת האונס ע"ש: (הגה"ה ועיין בד"מ בסי' י"ג ס"ג שכ' מי שמסר מודע' תחל' ובירר בורר ובא לפניהם בחרם ואחר שטענו רוצה לחזור ואמר כי אונס הי' כדי שלא יכפור לו בעל דינו במה שהודה לפני הבוררי' דאי"י לחזור כו' והטעם דלא מקרי אונס כ"כ שלא היו מכריחים אותו לקבל דינם וגם קבל עליו בחרם שתש כן מסיק בד"מ בי"ד סי' רל"ב בשם רשב"ץ ע"כ הג"ה): בג ובגה כו' נראה דאף שכתב הטור לקמן ר"ס קנ"ז דבדבר שאין בו דין אלוקה דבעי' קנין על אלוק' דאם אחזיק א' מהם באלקו נתקיימה האלוקה אין אחד מהן יכול לחזור (ולא כהרמב"ם דכתב שם דלריכין שיחזיקו בו שניהם וכמו שכתב המחבר בשמו שם ס"ב ע"ש) כאן גם הטור מוד' דבעינן שיבנו שניהם ודוקא התם דיש לכל אחד חלק בו בשוה אבל אם מתחל' שמשו בו כל א' בכולו ובאים לחלק ומה"נ כתב הרא"ש שם דמהני אפילו כשהחזיק אחד מהן שלא בפני חבירו ואפילו לא אמר לי' חזק קני מה שאין כן הכא דסי' ענין אחר ביניהן וע' בד"מ שהביא תשו' רשב"א שמנו כתב דין זה ותמצא שאין לו דמיון לנדון דסימן קנ"ז ודו"ק ולא כמ"ש בע"ש דגם הכא בבגה א' מהן סגי עיינשם: אח'

אקיים הפשרה (יח) טו] אין בדבריו כלום:

י [יט] א אם טוען הבע"ד שלא קבעו עליו זמן הפשרנים שגזרו עליו לעשות ושהוא יעשה כשיזדמן אין דבריו כלום טז] אלא יעשה מיד:

יא [כ] ב יז] אם ראובן הפחיד את שמעון למסרו אם לא יתן לו ממון שהיו דנין עליו ואין לו בו זכות כפי הדין ועשו יח]פשרה (יט) כב [טו] בקנין (טז) וביטול מודעא יכול לחזור בו:

יב [כא] ג שנים חלוקים בבנין שבקרקע ופשרו ביניהם בלא קנין כיון שקיבלו עליהם כג (כ)(יז) ז)[טז] ובנה זה קצת [כב]וזה קצת כדברי הפשרנים(כא)אינם יכולים לחזור בהם:

יג [כג] ד יט] פשרה בלא קנין וקבל הנתבע גזירתם ועשה שטר הן (כב) בלשון הודאה הן בלשון חיוב אינו יכול [יז] לחזור בו:

יד [כד] ה הכופר בפקדון ונתפשר עמו ומחל לו כ]ואח"כ מצא עדים (כג) יכול לחזור בו:

טו [כה] ו וה"ה למי שנתפשר מפני כא]שלא היה לו ראיה או שטר ואחר כך מצא:

טז (כד) דין פשרה בטעות יתבאר בסוף סימן כ"ה:

יז [כו] ז פי שנתחייב שבועה לחבירו ופייסו התובע למחול לו ואמר לו יהי כדברך אינו יכול לחזור בו:

יח ח אם רבים הם הפשרנים י"א שאין הולכים אחר הרוב אלא צריך (כה) שיסכימו [יח] בולם:

אקיים הפשרה (יח) טו] אין בדבריו כלום:

י [יט] א אם טוען הבע"ד שלא קבעו עליו זמן הפשרנים שגזרו עליו לעשות ושהוא יעשה כשיזדמן אין דבריו כלום טז] אלא יעשה מיד:

יא [כ] ב יז] אם ראובן הפחיד את שמעון למסרו אם לא יתן לו ממון שהיו דנין עליו ואין לו בו זכות כפי הדין ועשו יח]פשרה (יט) כב [טו] בקנין (טז) וביטול מודעא יכול לחזור בו:

יב [כא] ג שנים חלוקים בבנין שבקרקע ופשרו ביניהם בלא קנין כיון שקיבלו עליהם כג (כ)(יז) ז)[טז] ובנה זה קצת [כב]וזה קצת כדברי הפשרנים(כא)אינם יכולים לחזור בהם:

יג [כג] ד יט] פשרה בלא קנין וקבל הנתבע גזירתם ועשה שטר הן (כב) בלשון הודאה הן בלשון חיוב אינו יכול [יז] לחזור בו:

יד [כד] ה הכופר בפקדון ונתפשר עמו ומחל לו כ]ואח"כ מצא עדים (כג) יכול לחזור בו:

טו [כה] ו וה"ה למי שנתפשר מפני כא]שלא היה לו ראיה או שטר ואחר כך מצא:

טז (כד) דין פשרה בטעות יתבאר בסוף סימן כ"ה:

יז [כו] ז פי שנתחייב שבועה לחבירו ופייסו התובע למחול לו ואמר לו יהי כדברך אינו יכול לחזור בו:

יח ח אם רבים הם הפשרנים י"א שאין הולכים אחר הרוב אלא צריך (כה) שיסכימו [יח] בולם:

יט [כז] ט פשרה בלא קנין ב) ונתנו משכון ביד הפשרנים אינו כלום (כו) ח) [כח] אא"כ אמרו

מלובלין סי' מ"ז ובתשו' ן' לב ס"א כלל י"ז ר"ס כ"ז: (יח) אין בדבריו כלום עיין בתשו' רא"ן שסון ס"ס ס"ד ובתשו' ר"א ן' חייס סי' ס"ו דף ק"ט: (יט) בקנין ובביטול מודעא כו' ועיין מ"ש בשם מהרשד"ם בביטול מודעא בשבוע' בסי' ר"ה ס"נ ועיין בסמ"ע ס"ק כ"ב ועיי' בתשו' מבי"ט מ"א סי' ק': (כ) ובגה זה קלת כו' עב"ח ועיין בס' מגדל דוד: (כא) אינם יכולים לחזור בהם כו' עיין בתשוב' ן'לב ס"ב סי' כ"ט בקבלו בוררים והסלים יכריע והסלים עשה פסרה ע"ש: (כב) בלשון הודא' כו' ע"ל סי' מ' ס"מ: (כג) יכול לחזור בו עיין בתשו' מהרי"ט סי' ק"ב: (כד) דין פסרה בטעות כו' ע"ל סי' כ"ה בסמ"ע ס"ק כ"ט מ"ש בשם מהרי"ק ובתשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ד דף קכ"ט וק"ל: (כה) שיסכימו כולם עיין בתשו' ן' לב ספר ב' סי' כ"ט ובתשו' ר"ם כהן ס"ב סי' ח': (כו) אא"כ אמרו דלא כאסמכתא ע"ל סי' ס"ח ס"ה בהגה וסי' ר"ז סי' ח וצ"ע:

אקיים הפשרה (יח) טו] אין בדבריו כלום:

י [יט] א אם טוען הבע"ד שלא קבעו עליו זמן הפשרנים שגזרו עליו לעשות ושהוא יעשה כשיזדמן אין דבריו כלום טז] אלא יעשה מיד:

יא [כ] ב יז] אם ראובן הפחיד את שמעון למסרו אם לא יתן לו ממון שהיו דנין עליו ואין לו בו זכות כפי הדין ועשו יח]פשרה (יט) כב [טו] בקנין (טז) וביטול מודעא יכול לחזור בו:

יב [כא] ג שנים חלוקים בבנין שבקרקע ופשרו ביניהם בלא קנין כיון שקיבלו עליהם כג (כ)(יז) ז)[טז] ובנה זה קצת [כב]וזה קצת כדברי הפשרנים(כא)אינם יכולים לחזור בהם:

יג [כג] ד יט] פשרה בלא קנין וקבל הנתבע גזירתם ועשה שטר הן (כב) בלשון הודאה הן בלשון חיוב אינו יכול [יז] לחזור בו:

יד [כד] ה הכופר בפקדון ונתפשר עמו ומחל לו כ]ואח"כ מצא עדים (כג) יכול לחזור בו:

טו [כה] ו וה"ה למי שנתפשר מפני כא]שלא היה לו ראיה או שטר ואחר כך מצא:

טז (כד) דין פשרה בטעות יתבאר בסוף סימן כ"ה:

יז [כו] ז פי שנתחייב שבועה לחבירו ופייסו התובע למחול לו ואמר לו יהי כדברך אינו יכול לחזור בו:

יח ח אם רבים הם הפשרנים י"א שאין הולכים אחר הרוב אלא צריך (כה) שיסכימו [יח] בולם:

לפפרסים משנה שייחי בכם כיון שלא מחל בפני ב"ד ויכול ליחר לפי בייתם מפנירים כי לא יכלתי לשמע מכם אחרתי לכם הכי הכלו לדקות תחכם מעלי ע"ל ונראה דדרכי תשב אחיריי אחר מעמו אלו אי שלא לך בענין שלא היה דרך תשו' על הפרנת הפפרסים כגון שהנן כיד הפפרסים כן לשלם הן לאמתו ואחר שתלו מה שיתחול אמר זה אני מוחל לך אינו שייך השתנה. משא"כ כאם הן מתחילין בפפרה ומפנירין בו שיתחול ואחיב זה אני מוחל לך מקרי השמעי ועוד נראה דאם הכנ"ד עלמו מנקש ממנו דרך פשר שיתחול לו ואמר אני מוחל לך בכאן אין שייך השמעה הכא אין כוח מלשרב נגדו ונראים תוכיחיב בסי' ו' פייסו התובע כו' וזה ראיתי ג"כ בתשובת מהר"ם מלובלין סי' מ"ז: (ותו ראיתה) בתוארו סי' ד"ק בענים הכ"ו סי' כך

הגהות אמרי ברוך

כ"כ ישיבן בכנה"ג בכללי מגו סי'פ"ב אות י"ז המחלק בכמה גווני אימת שער הנזמר לגבות כגבוי דמי יצו"ם. ובס"ך לקמן סי' ק"ח סקי"ע ויעוין בנו"ת שער אפריס סי' ע' ובכ"ם אה"ע סי' ע' סק"ד ובנו"ת מהרי"ק סי' ל"ב התלוין שם בב"ם. ובס"ג ב"ת פ' המקבל בסוגית יתומי' אמרו אנו הבנתנו: שמ"ע סקב"א (") אפילו מחילה נתורה כו' ל"ב ישיבן בהה"ע סי' ק"ה בחת"ת כ"ק י"ד ובכ"ם ובס' הפלאה:

חידושי רעק"א

בפירוש אני מוחל לך לה"ה אינו לריך נרוך קנין והסת"ע ס"ק ע"ו הביא בזכסס ד"מ: שם אות י"ב עיין בת' ר' לב סי' ס"ע ס"ב ר"ב ובחלק ג' סי' קי"ע: שם אות י"ז ול"ע דלקמן ר"ב ע' בהה"ע סי' ק"ה סי' י"ב שם מבואר ג"כ דלא כהרר ישעיה בת"ם בח"מ ובש"ם שם וע' בחו"ת בהקבה מהא דהמוכר שדה וחזר ומחלו ובכר קדמו בזה בח"מ סי' הכ"ל ועיין בתשובת תשב"ך ח"ב סי' ב':

ס"ל עלה מיד ר"ב עיין מהרי"ל ח"א סי' ל"ו:

סי"א הפתיר את שמעון לאסרו ר"ב מ"ש הנ"ר כאן מכחו"ה הוכא בסמ"ע לקמן רס"ו ר"ב ועיין בש"ך סוף הסימן: סי"ב בלא קנין ר"ב בתשו' משלת תשה סימן ס"ב העתיק בשם תשובת מהרש"ך ח"ב סי' קי"ג בבע"ח שהסכימו לפסר עם הלוה וא' אינו מסכים עתה מכמי הנפי רואה אני לבוא את התמלן

שחייב לקיים מכח הקנין מס"ח ודין *קנייני קנסות הסידוכין ע' בא"ה סי'כ"ו וסי' ל"אל ג"ז שם והביא ראיה לדבר ב תשובת הרא"ש כלל פ' סי' י"א וי"ב מס"ר ג הרשב"א בתשובה שאלה מסי"ג ד הריטב"א בחשו' שאלה וכתב שהיא עריפא מקנין תס"ינ ה הרשב"א בתשו' סי' י"ג ו שם בתשו' ז מרדכי ברים שנהל' בשם מעשה לפני ראב"ן מסי"א וכפל בסי' רמ"א ס"ב ח ל"ו והתרכי ברים שנהל' מהא דאמרי' בי תלתא כו' ע"א דף ע"ב מס"ד ע הבוכת הרשב"א סי' אלף

הגהות אמרי ברוך

כ"כ ישיבן בכנה"ג בכללי מגו סי'פ"ב אות י"ז המחלק בכמה גווני אימת שער הנזמר לגבות כגבוי דמי יצו"ם. ובס"ך לקמן סי' ק"ח סקי"ע ויעוין בנו"ת שער אפריס סי' ע' ובכ"ם אה"ע סי' ע' סק"ד ובנו"ת מהרי"ק סי' ל"ב התלוין שם בב"ם. ובס"ג ב"ת פ' המקבל בסוגית יתומי' אמרו אנו הבנתנו: שמ"ע סקב"א (") אפילו מחילה נתורה כו' ל"ב ישיבן בהה"ע סי' ק"ה בחת"ת כ"ק י"ד ובכ"ם ובס' הפלאה:

חידושי רעק"א

בפירוש אני מוחל לך לה"ה אינו לריך נרוך קנין והסת"ע ס"ק ע"ו הביא בזכסס ד"מ: שם אות י"ב עיין בת' ר' לב סי' ס"ע ס"ב ר"ב ובחלק ג' סי' קי"ע: שם אות י"ז ול"ע דלקמן ר"ב ע' בהה"ע סי' ק"ה סי' י"ב שם מבואר ג"כ דלא כהרר ישעיה בת"ם בח"מ ובש"ם שם וע' בחו"ת בהקבה מהא דהמוכר שדה וחזר ומחלו ובכר קדמו בזה בח"מ סי' הכ"ל ועיין בתשובת תשב"ך ח"ב סי' ב':

ס"ל עלה מיד ר"ב עיין מהרי"ל ח"א סי' ל"ו:

סי"א הפתיר את שמעון לאסרו ר"ב מ"ש הנ"ר כאן מכחו"ה הוכא בסמ"ע לקמן רס"ו ר"ב ועיין בש"ך סוף הסימן: סי"ב בלא קנין ר"ב בתשו' משלת תשה סימן ס"ב העתיק בשם תשובת מהרש"ך ח"ב סי' קי"ג בבע"ח שהסכימו לפסר עם הלוה וא' אינו מסכים עתה מכמי הנפי רואה אני לבוא את התמלן

המשפט

אי' לרר אונסו: (יז) ובכה זה קצת. מיירי בש לסם עצמה על מי חל החיוב לבנות מש"ה בבגה א' אבן לפי דברי הסני בלא"ה הים החיוב עליו לבנות מש"ה לריך דוקא שיבנו שניהם אם לא הי' דוקא מה שבבגה בלא קנין ולא אמרו אמר אמר אמר

חושן משפט יב יג הלכות דיינים

יג א ח' מנבע"ד כו' הכ"מ כ' אל' הרמב"ם זה דלכך כ' מנבע"ד שחמר כו' כלומר לס אירע הדבר בלמר כן אזי שומכין לבניהן ושני הבוררים בוררים להס סליסי והוא טוב דבכן יצא הדין לאמיתו וכן הוא ל' הגמ' ר"פ ז"ב ה"ק כשזה בורר לו אחד וזבל"ח אז יצא הדין לאמתו כלומר דהמשנה לא קתני בחיוב שילטרכו לברור דיינים עכ"ל ובזה נחבאר ג"כ כוונת המחבר שכבר כ' כמה פעמים דשלשה הדיוטות או יחיד מומחה דן את האדם בע"כ ולא כ' דלפתחלה זבל"ח כו' כל' המשנה אלא בא ללמדינו דאם כל אחד בורר לו אחד מעצמו שומעין להם בזה והמבוררין בוררין להן סליסי ולכך שומעין להן בז"ב שהדין יצא לאמתו והיותר נראה דה"ק דמיד כשכל ח' בורר לו דיין ח' וכתבו כ"ח בורר שלו הן בוררין להן מעצמן סליסי בע"כ ודיין חות' וז"ס הרי אלו שני דיינים כו' וקאי אמ"ס בוררים כו'. עפ"ר: ג אפי' כו' עפ"ר והיינו כשדיבר עמו ופייסו להיות בורר שלו אבל אם אמר לאביו בא ונידון לפני החכם שבעירנו אין לו שם בורר והוא דיין של שניהם: ד מי שירלה פי' הן גדול ממנו הן קטן ממנו ועפ"ר: ה לייתין להם. פי' שאמר כל אחד מהם הרי אני בררתי את הא' ובטוח אני בו שאם היה יכול לגדד בזכותי היה מגדד להטעים טענתי וזכותי לחבירו ועומד במקומי כאלו אני עצמי הייתי יושב בדין ומ"ה אינו מהרהר אחר פסק דינם: ו וגם הדיינים כל א' מהפך כו' כלומר אף שהדיינים המבוררים אין להם לעשות כמו שסברו הבעל דינים דהיינו שיעמדו במקומם לטעון עבורם בדבר שהן עלמם מסופקין בו מ"מ נותן לב כדי להבין היטב דברי מי שבררו ואם ים לו זכות מגד הדין אומרו ונמצא שלא יאחר שום לד זכות נעלם מעיני שני המבוררים ונושאין ונותנין לפני הסליסי והג' מכריע ביניהם כ"כ הרא"ש והטור והג"י ר"פ זה בורר כ' עוד ז"ל דכל נברר מעיין יפה בדין זה שבררו ואפילו כשרואה שיתחייב בדין אינו ממהר לפסוק הדין כנגדו אלא ממתין שמא יתברר הדבר יותר ויכול לזכותו וכן עושה הסני ומתוך שהם מתונים בדין יצא הדין לאמתו עכ"ל: ז אם הנתבע מעריס לברור דיין שאינו הגון א"ל כלכייה זו אינני

מסיב

סי' יב סעיף א' בהג"ה. כ"כ נראה לי דאם הבעל יש לו קטעות עם אשתו אפאם אשתו בקרוב אל רגון בתקום שאשתו שם ע"י קטעה לתקוסאחר אז מוכרחת האשה לילך אחרי הבעל לעמוד עמו לדין כיון דקל"ל דיכול הבעל לכופאת אשתו ולילך אחריו לתקום

טורי

דברי הרמב"ם ורי"ף אבל בהגהות מיימוני כתב על דברי רמב"ם לאו דוקא ב' ה"ה א' וכ"כ בס"י על דברי הרי"ף ע"כ **נראה** לית דאם לא אבל אם אפילו בכני אפילו בקנין אי מקנין: (ותו איתא באותו סעיף קנין דברים) ע' מה **שכ'** ריש סי' ר"ג דיש לתמוה על רמ"א דיש שתירה בדבריו גם דברי סמ"ע בכאן סעיף קטן ט"ז שם דלא כתאן בסי' רמ"א: (ותו בס"ח מחילה אין נרוכ' קנין) כתב סמ"ע דוקא בלא תפיס שטרא וקבה הא כ' רמ"א בסי' רמ"א דאין חילוק בזה ואין **לומר** דכאן מיירי לענין פטרה דבה סיים אפילו מחיל' נמורה לא מהני וכדברי רמ"א שם הוא עיקר: (ותו בחומו סעיף **אין** בדבריו בלבוש) לפי דה בפירוכין הלד הטובר לא בפטר בתיתה קנס. ו"ל דעיקר הקנין הוא על בתיתת הקנס לחוד ובסי' **דמ"ג** סעיף י' הארכתי מזה: (ותו בס' י"ב) ובכה זה קנת מ"ש סמ"ע לאלק בין הך ובין סי' קנ"ז דברין סתומים ולענ"ד

ביאור

סי"ח ול"ע ועכ"ד: [כט] אז מעבשיו. ב"מ כ"ו ב' ואכ"א מתני' כו' ואכ"י לדעת **רמ"א** בסי' ר"ז סי"ד כאן מהני ל"ע בס"ח **הרא"ה** ב"מ. שם פ"ה סכ"ע ע"ב: [ל] (ליקוט) לריכים כו'. ירו' פ"ה ר' יוסי בן חלבתא אתון הרין ב"כ מידון קומוי אילו **ע"מ** שתדיכנו דין הורה אילו אינו יודע ד"ה בימי הבב"י בטלו דיני המוטות אמר הבב"י ברוך רחמנא דליכא חכים מידן (ע"כ): **יב** [מ] ואל"ל מיכו'. נמי שם ודע' הדייני' ב"ע כו': [נ] ושלשה. רא"ל לא כמ"ד שם שהמבוררי' שבירו הדייני' דבין אות: (ליקוט) ושלשתם כו'. ר"ל לא כמ"ד שהן בוררין ב"ד אח' והן דבין אות' (ע"כ): [נ] שמתוך שזה. רש"י ורא"ש שם

יג [א] ברגון. כתב הסמ"ע אף שבבר כתב המחבר כמה פעמים דב' הדיוטות או יחיד מומח' דן את האדם בע"כ ולא כתב דלכתחלה' זבל"ח כו' נראה דאאן ה"ק דמיד בכל ח' בורר לו דיין ח' **וכתבו** כ"ח בורר שלו הן בוררין מעצמן סליסי בע"כ והיון וז"ס הרי אלו שני דיינים כו' וקאי אמ"ס בוררין

פתחי

תרגומו בלא שום הוגם יודע אני שיש לי בידך יותר כו' עכ"ל הרשב"א שהובא בב"י וע' בטו"ת הסמ"ע סי' מ"ב עכ"ל: **ג א]** הרי אלו שני דיינים כו'. בגליון ש"ב הבגליון רש"ק אינר ד"ל. כ"ב אלו ב' הדיינים שבבררו הם קרובים אל"ז יד כתבע על הבעלוגה ויכול להבריח בעיר אחת לחתר הבוכה בחוד הבגליון ש"ב הבגר"ב לא **בעי** ג' וכבי בב' אז ביחיד לכך הם אינם יכולים לברור שלשי בלא דעתם דלא נהרלו הש"ך דבר הסותר לזה מ"מ כיון שהרשב"א כתב בהדיא שאין לנו לדון בדמיומיות מ"ה אין אנו סומכין על כל הבילוקים של האחרונים להלני מתון נגד הרשב"א. ולכן בב"ד אם שלא שתנו אם הקרוב הבריע להולי' ממונמידי המוחזק ודאי דלא סמכו' למיודרם לישבא ויהיה נגד דעת הרשב"א הב"ל אך אם הבריע לזכות המוחזק כמה שבידו בזה בם הקרבתו שהרי הרשב"א אומר שאין לנו לדמוי' אבל לא הבריע בשבודאי לא דרסי' ובפרע בשבר תשובו' דרסי בהדי' לישבו יתיר'(עיי' בתשובו' בס"י סי' ק"ח והוב' לקמן סי' מ"ב ס"י ס"ק י' שבת' בסס הרדב"ז שדעי הרשב"א נופיה לאלק בהבי דדוקא בהבי' לישבו יתיר' אין לומר לטפויי ב"ח הנזכר בגמרא אבל לאחזיה ודאי אמרינן ע"ש). אמנם זה יכיח מי שיהיה הר בדין יכולים לברור אותו שבא בשבה שבבררו אותו אבל לא לא יעשו כו' קרוב הוא עד אחר גמר דין ל"ב הוא בריבה בטעות ובזה ודאי שהברעתו בטולה עכ"ד ע"ש: ב] וגם הדייניס כל א' מהפך כו'. כתב הסמ"ע בלומר אף שהדייניס המבוררים אין להם לעשו' כמו שסברו הבע"ד כו' ועיין בטור לשון הרא"ש בזה. ועיין בתשובה אא"ז פמ"ח ח"ב סי' קי"ט בכתב דאסור על פי הדין להקדיב טענותיו האלה לפני הבורר וק"ו דאסור לפסוק לו שכר בבטיל לזכותו בדין כי זה בורר לו אחר וזבל"ח כל תורת דייניס עליהם והאריך שם בתוכחת מגולה על קלקול הדור בענין זה ופייסראתיו למהגיני הדור לבסיר המבשלה

נתיבות

ומזכירו יקנה זכות בקרקע שלו הוי כחליפין ובקנין של אחד מהן סני כמבואר בס"י ר"ג: (יח) דלא כאסמכתא. () הייגו בשקנו מידו בחופן ליית בה משום אסמכתא ואם אמרו שבבררו אין לרוך קנין ע"ב סעיף קטן ז': **יג** (א) וא"ל שיהיה הדיין. וזה בדין תורה אבל בפטרה לריך שיהיה גם הסלישי בראוי הבע"ד. ב"ר: (ב) חכם גדול וסמוך

משה"א

מאור דממ"ג במאי מיירי אי לא הקנה לו בנוף המשכון לאו כלום הוא דמנה אין כאן משכון אין כאן כמבואר **בסי'** רי"ז סעיף י"ז ואי אמר זכה בנוף החפץ כפי שיאמרו הפשרנים אין לך קנין גדול מזה. דודאי אם נתן **מעות** או חפץ לחבירו אמר יהי' שלך אם יאמרו הפשרנים קנה וכן אם זיכה ע"י אחר דהא בפשרה אינ **קנין** דוק; אלא ה"ה באחד משאר דרכי הקניה כמבואר בסעיף ז' בהנ"ל ואין קנין גדול מזה שהמשיך לחבירו **או** זיכה ע"י אחר לחבירו ואם כן למה הצריך לומר דלא כאסמכתא, או מעכשיו וכפ' קצה"ח כתב לתרץ קושית

חידושי

סי' יב (ח) בסמ"ע ס"ק ח' דא"ל וכו' ולא כמ"ש בע"ב כ' הנה הב"ד כ' בסי' כ"ב דאם קיבל ל' במקום ג' לריעותא ובאמת ק' עליו מהא דאוקמי ריש כתר' דדן את הדין בקיבלו עליו משמע דמהני קבלה בחד ודוחק לאוקמי בקנין וכן הקשה בס' אבן העזר ולענ"ד נראה ד"ל שהי' עמו עוד ח' ולא הסכים עמו ובזה מהני קבלה דיחי' כסיים **קצות**

הפסרני דלאו כלום הוא משום דים חילוק בין משכון לפרעון ולענ"ד דבעל העיטור דהזכיר פרעון ה"ה **דיסבור** דאם עבה בטר דמשכון וכן אם נתן משכון הוי כפרעון לענין שלא יכול לחזור בו שכן נראה **ממ"ש** הטור מ"מ ריש סי' פ"ז ז"ל ואינו נקרא חילוק אא"כ יהא המקנה שמודה מוכן בידו בפני ב"ד **ליתנו** לו מיד וכתב הר"י מינ"ש אפי' אם יתן לו משכון על מה שמודה לו לא אסיב חילוק אבל בעל **העיטור** כתב דמשכון אסיב חילוק דהא אפי' שטר אסיב חילוק והכי מסתברא עכ"ל ולמדנו מכאן ב' דברים **הא'** דלבעל העיטור אסיב משכון חילוק יותר מטבר ולמדנו עוד לדעת העיטור אם נתן משכון בין לענין **חילוק** אסיב בפרעון בין ולענ"ד דה"ה לענין פטרה יסבור דאסיב משכון פרעון כדי שלא יוכל לחזור בו **אפי'** לא הי' בו קנין ואין נראי' לחלק בין פטרה לענין חילוק בו' ואפשר דלהרשב"א דלא מהני משכון **הייגו** בשנתן קודם שיגזרו ויפטרו דאינו יודע והוי כמו אשמכתא ובהכי אפשר דיודה בעל העיטור להרשב"א **אבל** אם אחר שיודע הגזיר' והפטרה נתן המתבע משכון אפשר דגם הרשב"א מודה דמהני לענין שלא **יכול** לחזור בו אע"ג דמאוסר שומא ונוביי' עכ"ל. ולפי מה שכתבתי ליבא ראי' מהילך דגם משכון

באר

יג [א] ברגון. כתב הסמ"ע אף שבבר כתב המחבר כמה פעמים דב' הדיוטות או יחיד מומח' דן את האדם בע"כ ולא כתב דלכתחלה' זבל"ח כו' נראה דאאן ה"ק דמיד בכל ח' בורר לו דיין ח' **וכתבו** כ"ח בורר שלו הן בוררין מעצמן סליסי בע"כ והיון וז"ס הרי אלו שני דיינים כו' וקאי אמ"ס בוררין

פתחי

תרגומו בלא שום הוגם יודע אני שיש לי בידך יותר כו' עכ"ל הרשב"א שהובא בב"י וע' בטו"ת הסמ"ע סי' מ"ב עכ"ל: **ג א]** הרי אלו שני דיינים כו'. בגליון ש"ב הבגליון רש"ק אינר ד"ל. כ"ב אלו ב' הדיינים שבבררו הם קרובים אל"ז יד כתבע על הבעלוגה ויכול להבריח בעיר אחת לחתר הבוכה בחוד הבגליון ש"ב הבגר"ב לא **בעי** ג' וכבי בב' אז ביחיד לכך הם אינם יכולים לברור שלשי בלא דעתם דלא נהרלו הש"ך דבר הסותר לזה מ"מ כיון שהרשב"א כתב בהדיא שאין לנו לדון בדמיומיות מ"ה אין אנו סומכין על כל הבילוקים של האחרונים להלני מתון נגד הרשב"א. ולכן בב"ד אם שלא שתנו אם הקרוב הבריע להולי' ממונמידי המוחזק ודאי דלא סמכו' למיודרם לישבא ויהיה נגד דעת הרשב"א הב"ל אך אם הבריע לזכות המוחזק כמה שבידו בזה בם הקרבתו שהרי הרשב"א אומר שאין לנו לדמוי' אבל לא הבריע בשבודאי לא דרסי' ובפרע בשבר תשובו' דרסי בהדי' לישבו יתיר'(עיי' בתשובו' בס"י סי' ק"ח והוב' לקמן סי' מ"ב ס"י ס"ק י' שבת' בסס הרדב"ז שדעי הרשב"א נופיה לאלק בהבי דדוקא בהבי' לישבו יתיר' אין לומר לטפויי ב"ח הנזכר בגמרא אבל לאחזיה ודאי אמרינן ע"ש). אמנם זה יכיח מי שיהיה הר בדין יכולים לברור אותו שבא בשבה שבבררו אותו אבל לא לא יעשו כו' קרוב הוא עד אחר גמר דין ל"ב הוא בריבה בטעות ובזה ודאי שהברעתו בטולה עכ"ד ע"ש: ב] וגם הדייניס כל א' מהפך כו'. כתב הסמ"ע בלומר אף שהדייניס המבוררים אין להם לעשו' כמו שסברו הבע"ד כו' ועיין בטור לשון הרא"ש בזה. ועיין בתשובה אא"ז פמ"ח ח"ב סי' קי"ט בכתב דאסור על פי הדין להקדיב טענותיו האלה לפני הבורר וק"ו דאסור לפסוק לו שכר בבטיל לזכותו בדין כי זה בורר לו אחר וזבל"ח כל תורת דייניס עליהם והאריך שם בתוכחת מגולה על קלקול הדור בענין זה ופייסראתיו למהגיני הדור לבסיר המבשלה

המשפט

ולא דיחיד מומחה יכול לדון בע"כ הייגו כשאין המתבע רולה לגייה דין כלל אבל כשאומר אקח עוד אחד לבורר ומתבין לו לו ב"ח וכ"ד דלא בהסמ"ע: (ג) בורר מי שירלה. ולריך שיהיה נמור עכ"פ לו שהמחוט רגיס עליהם ש"ך: (ד) המתבע הערים.

ביאורים

הש"ך והתומים דהא דמהני דלא כאסמכת' משום דלאו אסמכת' נמורה היא וכו' ולא הועיל כלום דמ"מ **קשה** מה שהקשיתי. והנה בנוף תשובת הרשב"א סי' אלף ל' כתב וז"ל אא"כ קנו ואמרו דלא כאסמכת' **עיש**. ונראה דמיירי שהניחו מזוים ערבונות לקיים הפשר ובאם שלא יקיימו יוחלטו הערבונות לשכנגדו ודומי' דסי' רי"ז סעיף י"ז וכונתו אא"כ קנו מידם על תנאי זה ואמרו דלא כאסמכת' כונתו שאמרו באופן שיועיל ע"פ דין שלא יהיה כאסמכת' וכן הוא הלשון בסי' ר"ז סעיף י"ז ז"ל המחבר שם אלא יקנה לו בסודר דלא כאסמכת' והיינו

הסלאה

ורבה לא ביחיד ופסוק כמותו' ולהבי מה שעשה עשה ושלם מביתו והבני ח"ל לשלם כיון שלא הסכים עמהם. ובאמת בחלק הכלים הלוא בפלוגתת הרי"ף והרא"ש במ"ש בסי' כ"ה בש"ך ס"ק ל"ט ולפ"ז נראה דה"כ לריך לקיבל עליו אחר מ"מ בלירוף הבני אף דלא קיבלו מהני ולא הו"ל הרתי לרישותא א"כ יפה כ' הע"ש דאף הבי' להם ליקח עוד אחר

החושן

מביב הילך לדעת בכל העיטור דהתם גבי הילך בבר נתפייב ולהבי מהני נמי המשכון אבל הכא לענין שלא יוכל לחזור בו לא מהני משכון משום דמנה אין כאן משכון אין כאן וכן מוכח מדברי הטור דס"ל דמשכון הילך בסי' פ"ד ע"ס ואם"ה כתב בערבונות דסידוכין דלא מהני משכון וכמבואר בסי' ר"ז וכש"ב שם ומשום דמנה אין כאן וכמ"ש ומהר"ם הלוי מדמה נותן משכון לקיום הדבר לדין הילך וההבדל מבואר במ"ש אבל באומר חזכה בנוף החפץ ודאי מהני דלא גרע מנתיבת דמים והיינו דוקא לאחר הפשרה והגזירה דאל"כ הוי אסמכתא וכמה שכתב הרשב"א והאחרונים סתמו בזה ולשון הרשב"א מורה דאינו אלא משכון ולא זכי' בנוף החפץ אבל בבר אמרו דהרשב"א לשיטתו אבל אין קיי"ל דבעינן דוקא זכי' בנוף החפץ וז"ב: ג) דלא כאסמכתא ואע"ג דאין קי"ל דלא מהני אמירה דלא כאסמכתא היינו באסמכתא נמורה אבל זה כ"כ לא הוי אסמכתא נמורה דאל"כ היכא מהני פטרה בקנין הא גם קנין לא מהני באסמכתא נמורה וכיון דלא הוי אסמכתא נמורה מהני ליישבא דלא כאסמכתא אליבא דכ"ע וכש"ך הניח דין זה בל"ע ובתומי' כתב דהדין עמו דנהי דלא הוי אסמכתא נמור' מכל מקום כיון דלא מהני ליישבא

דלא

להם דיין סליסי וכאילו אמר הרי אלו ב' דייניס בוררין והב"ח דקדק מלשון העטור דאם נתרלו בפטרה בזבל"ח אין הדייניס יכולים לברר הסליסי בלא דעת הבע"ד ע"ש ובתי"ט רפ"ג דסנהדרין ובתשובת מה ר"י לבית לוי סי' ל"ט: [ב] זכות. דכל בורר מעיין יפה בדין זה שבירה אינו

תשובה

(ואיני מבין דלכאורה מדברי הרמ"א בהגה דסי' י"ח המזכר הוא סתירה ג"כ להבריו במ"ש מאחר שהתנו שילכו אחר הרוב שוב הפסרה היא דדין יכולים לברור התמיני אבל רגון הבע"ד. והרי בהגה הנ"ל המוחר להדיל ואם אמרו הקהל שילכו אחר הרוב והם שקולים אין לומרים שיבואו אחרים כו' עיין שם וס"ע) ובסי' ג' בשאל תודות שנים שבירדו לשם כל אחד בורר א' לפסוק בינהם כפי שיראו הן ע"פ דין והן ע"פ פשר ואם לא יוכלו אלו הבוררים להשוות דעתם הרבוי בינם לברר אלים המכריע את מי שיראו יהיה מי שיהיה ע"ז נעשה שטר בירורים בק"ח ות"כ וכן היה שאלו לא השוו דעתם יחד ולקמן סי' ר"ה סוף סי' י"ב בב"י לא כ"כ בשם הרמב"ם והוא עיקר וכ"פ לשם בש"ע ס"ב [ס"ג] דפסר' דינה כתבר ויש ליישב בדוחק וע"ע ועמש"ל שם"ד והוא נכון ע"כ:

סי' יג (בש"ע ס"ח הגה"ה) יכולים להשוות עצמם כו' למד זה מדברי מהר"ן סי' י"ח והמעיין שם יראה ל"ד להכא דהתם אבי הגר"א

והו' ירוש' ריש פ"ג שמתוך שבירו מרדף זכותו: (ליקוט) ונם הדייני' כ"ח כו'. ירוש' רפ"ג א"ר זיר' מתון שבירו מרדף דמשכון הילך בסי' פ"ד ע"ס ואם"ה כתב בערבונות דסידוכין דלא מהני משכון וכמבואר בסי' ר"ז וכש"ב שם ומשום דמנה אין כאן וכמ"ש ומהר"ם הלוי מדמה נותן משכון לקיום הדבר לדין הילך וההבדל מבואר במ"ש אבל באומר חזכה בנוף החפץ ודאי מהני דלא גרע מנתיבת דמים והיינו דוקא לאחר הפשרה והגזירה דאל"כ הוי אסמכתא וכמה שכתב הרשב"א והאחרונים סתמו בזה ולשון הרשב"א מורה דאינו אלא משכון ולא זכי' בנוף החפץ אבל בבר אמרו דהרשב"א לשיטתו אבל אין קיי"ל דבעינן דוקא זכי' בנוף החפץ וז"ב: ג) דלא כאסמכתא ואע"ג דאין קי"ל דלא מהני אמירה דלא כאסמכתא היינו באסמכתא נמורה אבל זה כ"כ לא הוי אסמכתא נמורה דאל"כ היכא מהני פטרה בקנין הא גם קנין לא מהני באסמכתא נמורה וכיון דלא הוי אסמכתא נמורה מהני ליישבא דלא כאסמכתא אליבא דכ"ע וכש"ך הניח דין זה בל"ע ובתומי' כתב דהדין עמו דנהי דלא הוי אסמכתא נמור' מכל מקום כיון דלא מהני ליישבא

דלא

מסיב על טענתך עד שתברר דיין הנון: ח דא"ל לברור דיין שליחי. וסיימו מטעמא דדוקא בדייניס שדנין בע"כ של נתבע בעינן שיהא שלשה אבל בבוררים מאחר שכל אחד מהם קבל אחד על עצמו ואמר זה ידין לי כנ"ל אם יסוו עצמם מה טוב וכן מוכח במהרי"ו וכמ"ם בהגד"מ ע"ם ולא כמ"ם *בע"ם (דלא עיין במהרי"ו וכתב טעם מלבו) ז"ל דשליחי למה להם ודאי יסכים עמהם ואם לא יסכים הרי יש כאן רוב עכ"ל וז"א דהא דאלינין בתר הרוב היינו כשכבר נשאו ונתנו כולם בדבר ואמר הסכמת דעתו משא"כ כאן דאיכא למימר אלו היה השליחי עמהם היה אומר טעם וסברא והיו הסניס מודיס לו וק"ל: ט דאם הנתבע כו' גרלה*דה"ה תובע ונס שם ברמב"ן כ' סתם נס כ"ם הוא אם הנתבע יש בידו להוסיף עיר אחת והוצאות על התובע כ"ם התובע על הנתבע ורחיה לזה מכפיי' ליל לבית הוועד שכ' הטור ר"ם י"ד ע"ם והא דכ' מור"ם הנתבע משוס דקאי שם אדברי הרמב"ן דכ' שם ז"ל ואע"ג דנ' דייניס דניס לאדם בע"כ היינו כשאינו רוצה שתהיה עלי כאריה הרבא ללמוד מטענתי להסיב עליהן בשקר אלא אפי' ליתן לב"ד בכתי' נ"כ אינו יכול לכפותו ואפי' כבר טען לפניהם משוס דלאחר שכתבו טענותן אין בידו לשנותן כלל כמ"ם מור"ם בסמוך בהג"ה ועיין מ"ם שם: יב ואין לדיין כו' היינו כשלא טענו עדיין בע"פ והריב"ם נתן טעם לדבריו שם ז"ל לפי שאין להטריח חבירו לקחת עופס טענתו ולהסיב עליהן מתוך הכ'ועוד שים לדייניס לשמוע הטענות מפיהן דמתוך דבריהם ילמדו להבין מי הטוען האמת או שקר ולא סיבא בטענות סדורה מפי אחריס כאשר בודה מלבו ליפות טענות של שקר בתיקון הלשון עכ"ל: יג ויצאו לסופר לכותבם פי' הדייניס עצמן יצאו לסופריהם שיכתבו וירחו שלא יצאו כתיבתן מטענותיהן ודוקא מדעת הבית דין יכתבו וכדמסיק: יד ולא יכתבו כו' והיינו מטעם הנ"ל ששוב לא יוכלו לחזור כלל: טז רוצים לטעון כו' דכיון דנתרצו ואין מוסשין לנפשם שהא' יסדר טענתו מפי הסופר ויבדה מלבו כנ"ל שוב אין לב"ד לחשוש שהרי מחלו זה לזה: טז אינן יכולין לחזור בהן וכ' הנ"י שם דאפילו נותן אמתלאות לדבריו לא מהימנן ע"ם והביאו מור"ם בד"מ סי' י"ז: יז או בפסול משפחה פירוש כגון שאומר שבא מעבדים או מגרים שפסולים לדון וכמ"ם בר"ם ז' קמ"ל דאע"ג דאינו קורא עליו פסול בפני עצמו אלא שהוא ממילא נפסל בכלל המשפחה אפילו הכי אינו נאמן דמחשב נוגע בדבר: יח דוחקים אותו כו' *כתב מהרי"ק שורש ע"ע אלם שאינו רוצה לבא לפני הדייניס המבוררים כבר באמרו שאינם עוד ממונעים לו ודייניס הסמוכי' אינם רוצים לדון ביניהם מפני אלמותו מחוייב הוא לבא לפני הבוררי' הראשונים לדון ביניהם עכ"ל: יט וא"ל דעת הבע"ד בזה כ"כ הגהות אשר"י ולמדו אותו מדין הנ"ל בר"ם זה דהמבוררין בוררין להם השליחי הטוב בעיניה' וא"ל לדעת הבע"ד ע"ם: כ ושאם לא יסכימו לדעת אחת ילכו אחר הרוב דוקא כשכתבו כן מתחלה הולכין אחר הרוב הא מסתמא אין הולכין אחר הרוב בפשרה וכן כ' המחבר סי' י"ב סעיף א' (יא) משא"כ בדין הולכין אחר הרוב כשאתר א' מהם שם שם בזה:

יד א נעלה לב"ד הגדול המחבר העתיק לשון הרמב"ם והוא אינו מחלק בין ב"ד הגדול לבית הוועד (והוא מקום שים בו קיבוץ חכמים) אבל התוס'

הסניס הבוררים יכולים להשוות עצמן י"א ח דא"ל לברור שליחי (מהרי"ו סי' י"א) (ה) [ז] וי"ט ט (ה) דאם ו [ג] הנתבע אומר שהוא יברור שניס והתובע ג"כ שניס והם יברור ממיכי הרשות בידו בכל זמן שהדייניס רניס יותר יולא הדין לאמתו (רמב"ן בפירושו לתורה):

ב ז כותבים פלוני בירר את פלוני ופלוני בירר את פלוני וכל זמן שלא כתבו יכולין לחזור בהם ומשכתבו אין יכולין לחזור בהם י לפיכך ח אין כותבין אלא מדעת שניהם ושניהם נותנים שכר הסופר: הגה [ח] וה"ה אם קנו מידו (כ"י פ"ק דב"מ) [ט] וי"ל ט דמשטענו בפניהם אינם יכולים לחזור אף ע"פ שלא כתבו (שם בשם הירושלמי) וכ"ל דבמקום שאין דרך לכתוב פלוני בירר פלוני וכו' [ד] משטענו בפניהם (ו) מ"י לחזור לכ"ע ד][י] וכ"מ בא"ח לחזור לא יוכל ג"כ נ"מר (ו) שיוסיפו הדייניס (ר"י נע"ו ח"ג):

ג יא ט אין כופין את האדם שיתן טענותיו בכתב יב [יא] ואין לדיין [ה] לקבל טענות בכתב אלא ישמעו טענותיהם מפיהם יג ויצאו לסופר לכותבם יד ולא יכתבו אלא מדעת שניהם ושניהם נותנים שכר הסופר: ([יב] מיהו אם ב' בעלי דיניס טז רוצים לטעון בכתב הרשות בידן וכל מה שכותבין טז אינן יכולים [ו] לחזור בהן) (כ"י פ' נע פסוט) (ע' לקמן סוף סימן פ'):

ד' אם בא לפסול דיין שבירר חבירו [יג] בגזלנות יז או בפיסול משפחה אין שומעין לו אפי' ע"א מעיד כדבריו: ה כ [יד] אם בירר הנתבע דיין היודע עדות לתובע (ז) (ז) [ז] יח דוחקים אותו לברור דיין אחר:

ו ל אם הוצרכו הדייניס לשאול דבר מב"ד הגדול כותבין ושולחין וב"ד הגדול מודיעים להם דעתם והם דנין אותם דליכא למימר שיפסקו בית דין הגדול עליהם את הדין (ח) [טו] א) דהא בעינן שיהיו בעלי הדין (ח) עומדים * לפני הדייניס: ה] [טז] (ויכולים לשאול למי שירצו הבוררים יט ואין מריכים דעת בעלי דיניס כזה) (הגהות אשרי בד"מ בשם א"ז):

ז מ אם בירדו להם עשרה אנשים שידונו להם ביקבדין בין בפשרה כ [יז] ו] ושאם לא [ח] יסכימו לדעת אחת (ט) כ ילכו אחר הרוב [יח] ונסתלק א' מהם ואינו אומר דעתו [יט] או שאומר איני יודע אפי' הסכימו התשעה כולם לדעת אחת ס ז] אינו כלום: (ועיין לקמן סי' י"ח סעיף א'):

יד אם אחד מבעלי דינין אומר נלך לבית דין הגדול ודין האומר מאיזה טעם דנתוני ובו ח סעיפים:

א (א) ח שנים שנתעצמו בדין זה אומר נידון כאן וזה אומר א (ב) נעלה לב"ד הגדול (ג)(ח) כופין אותו ודן בעירו ואם

ע"ם: (ה) וי"ח דאם הנתבע כו' וה"ה תובע סמ"ע ס"ק ט': (ו) אין יכולין לחזור בהן כו' ע"ל ס"ם פ': (ז) דוחקי' אותו כו' עיין בתשובת ן' לב ס"ג סימן ל"ז: (ח) דהא בעינן שיהיו בעלי הדיניס כו' והא דכ' לקמן ס"ם י"ח פוסקין בדיני ממונו' שלא בפני בע"ד מיירי שכבר טענו לפניהם וכמ"ם הסמ"ע שם וא"כ כבר עמדו לפני דייניס אלו שפוסקין הדין והב"ח הקס' ע"ז דהא בתשו' הרשב"א שהביא ב"י לקמן ס"ם ע"ז מיירי שהנתבע נתן זכותו לאחר דאותו אחר לא טען כלל ועוד דלפי הטעם שכתב הרשב"א דדוקא בדיני נפשות דגלי לן קרא ונס בעליו יומת אבל לא בדיני ממונות א"כ אין לאלק אלא נרא' דהרשב"א מיירי דוקא בדיעבד עכ"ד ואין דבריו נכונים דהא מל' הרשב"א בתשובה סי' אלף קי"ח בית דין פוסקין שלא בפני בעל דין כו' הילכך חותכין את דינו היום כו' משמע לכתחלה אלא נרא' כמ"ם דהרשב"א מיירי שטענו לפניהם לכך פוסקין וחותכין הדין שלא בפניו ואע"ג דבתשו' הרשב"א שהביא ב"י לקמן סע"ז מיירי שנתן זכותו לאחר מ"מ קודם שנתן זכותו לאחר טען לפניה' בעצמו והא דכתב הטעם דוקא בדיני נפשות כו' היינו משוס דקאי אגמר דין ובהא מחלק בין דיני ממונות לדיני נפשות וכן משמע בתשובת רשב"א סי' אלף קי"ח וז"ל ואף ע"פ שנחלקו בשלהי שור שנגח ד' וה' שאין גומרין דינו של שור אלא בפניו ה"מ בדינו של שור משוס דכתיב השור יסקל ונס בעליו יומת אבל בממונא בעצמא חותכין דינו כו' עכ"ל אלמא דבגמר דין מחלק בכך כן כ"ל: יד (א) שנים שנתעצמו כו' עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סימן ר"פ וסימן שמ"ג: (ב) נעלה לב"ד הגדול המחבר העתיק לשון הרמב"ם והוא אינו מחלק בין ב"ד הגדול לבית הוועד (והוא מקום שים בו קיבוץ חכמים) אבל התוס' והרא"ש והטור מחלקים כו' עכ"ל שמ"ע וכ"פ מהרש"ל בים"ם פ"י דב"ק סי' י' ע"ש: (ג) כופין אותו כו' ע"ל סימן ג' ס"א וע'

ו' וכ"ם התובע וכמ"ם הסמ"ע ז' טור ממבהה מלא שטרי בירורין ב"ח דף ל"ב ע"א בדפרש ר' יהודה שם וכפרש"י שם וכ"כ הרא"ש שם וש"ם. ח משנה ב"ב דף קס"ז ע"ב ט כ"י אמשנה דלעיל מהא דתנן ואין כותבין אלא מדעת שניהם מש"ח י משנה סנהדרין דף כ"ג ע"א וכחכמים וכאוקימתא דר"ח שם ע"ב דהא נמי הלכתא היא אף ע"ג דאתחר אגב פוסל עדות וה"ה לפוסל דיינו כ הגהות מיימוני בפנ"ד מה"ם בשם הר"מ מש"ח ל כ"י אהא דאמרו אם הולרך לשאול וכו' שם דף ל"ח ע"ב מש"ע (*הא דכ' לקמן ס"ם י"ק פוסקים בדיני ממונות אלא בפני בעל דין מיירי שכבר טענו לפניהם ש"ב ע"ב) מ רשב"א בתשוב' שאלה מהא דאמרינן אי לאו את בהדן לא סליק דינא כו' שם כ דאם לא אתנו אין הולכין אחר רוב וכמ"ם המחב' לעיל סימן י"ב סי"ח: ס ופ"ש שם מיבול לומר אם היה זה אומר דעתו שמא היה מראה עצם הפך מה שהסכימו הרוב ויודו הרוב בכך מש"י: ח לשון הרמב"ם

חידושי רעק"א

סמ"ע אות כ' כשכתבו כן מתחילה. כ"ב והריק"ם כתב וכ"ל דנס אם לא כתבו כן בפירוש כיון דאמרו כין בדין כין בפשרה ופשרה דומיא דדין קבלו עליהם דהיינו אולנו גם בפשרה אחר הרוב: ס"ז לדעת אחה. כ"ב ואם ירצו לחזור ולישא וליתן בדין זה עם אותו ע' בפו"ת מהרי"מע מ"ב אחמ"ם סי' ע"ע ועיין בש"ך לקמן סי' י"ז ס"ק ט' ע"ב: שם אינו כלום. כ"ב. ואם אותו שנסתלק בא אח"כ ואמר שמסכים למעשיהם מהני הריק"ם וכנכה"ג בשם רש"ל ס"ל בין"ד סי' ע"ח ע"ב:

סי' יד ס"ח הגה עשיר מוחזק כ"ב. אפשר דאו או קאמרי אסו' שכות יעקב מ"ג סי' קמ"ח:

חכמת שלמה

שהוא רולה. מ"ב אם לגמרי יכול להולי' למקום שהוא רולה מכש"ב שיכול להולי' לפי שעה וכפרש כיון שאם הבעל רולה יכול לומר אני אקבע דירתי כאן. וחז מוכרחת לילך אחריו אם כן גם לפי שעה מוכרחת לילך אחריו מכח מינו דאי בעי רולה לקבוע דירתו כאן לעולם. וכן נמי נראה כאם אחד נתקבר עם חבירו להשיא בתו לבנו ובתנאי כך וכך וכתבו ביניהם תנאים כתנאם. אם אינו רולה לקיים התנאי ורולה לעשות שידוך אחר אז רשאים הב"ד לבחוב לחזרה להבני שיבואו למקום הבני הרולה לעשות שידוך אחר ולעשות עתו גמר וסוף וכאם אלו יתירו לו לעשות שידוך אחר ואין זה בכלל התובע הולך אחרי הנתבע דזה נאמר רק באם התובע רולה להולי' ממון מהנתבע. אבל כאן שרי אין הלוה רולה להולי' ממון מהבני התנאים ולעשות שידוך אחר כיון שלא עשה רק על המנאי כך וכך ולא קיים תבירו התנאי וא"כ אדרבה הוא בכלל התבע. ואם הבני רולה להבריחו שלא יעשה שידוך אחר צריך הוא לילך אחריו ולהרחות לפני הבע"ד שמקיים תנאו או כדומה. והרי יש ללמוד ק"ו דמה באם עקבו העותיו בעיר התובע נאבד הבע"ד שמקיים תנאו או כדומה. והרי יש ללמוד ק"ו דמה באם עקבו העותיו בעיר התובע נאבד הבע"ד שמקיים תנאו או כדומה. מכ"ב אם הלה מוחזק בשלו ממש והבני רולה לעבוד על ידו דנקרא המעבד התובע והוא הנתבע והוא הנתבע

והוא כרור וככן לדינא:

סם סעיף ו"י ו. ויכולין לשאול שלא מדעת בע"ד. כ"ב עיין בתיבורי לאו"ת הל' בה"כ סי' קנ"ג מ"ם שם דדוקא אם בררו רק ב' בעינן שיכולים הבוררים לברור להם עוד שלישי אז יכולין לשאול ג"כ כלי דעתן אבל אם הוא בעצמן בא"י לברור בלי ידיעת הבע"ד גם לשאול לאחר אינן יכולין בלי דעתן ישו"ם דברי בעוב מעם בעז"ה. כי הרי הסמ"ע כתב דזה נלמוד מזה א"כ דין לבא מן הדין להיות בגדון ועי' בש"ך סק"ד וז"ב: סי' יד סעיף א'. כ"ב הגב הב"י כתב

מאירת עינים

תרי נחית מעיקרא. וכן במהרי"ק שורש כ"ז משמע כן דוקא אבל אם אמר ליה סתם אתה הויה בורר אלי לא הוה בדעתו שיעבו שני הבוררים אלא שליחי רגם לבע"ד ניחא ליה שיהיו דייניס רבים שמשובח שפי כמ"ם וכן נראה דעת הרב רמ"א כאן דקאי על רים הסי' שכ' א' אאמר אים פלוני כו' דמשמע דבני ליה בזה שהוא לחוד לדון לא אבל סתם לא שני בב' אם זה עומד ולוות ערוכה לדון בפני ג' דוקא דלא שני בתה שהם מוכוויים ניחא כנ"ל (כ' מהרש"ק בשור עד ואפשר לומר דעת הרמב"ם ז"ל כו' וע' בהריב"ל ח"ב סי' ל"ז ובמהר"ם דמ סי' כ' מה שהקשו ע"ז ע"ל סי' ג' סעיף ב' ולריך לחלק בין יחיד מומחה לג' המומחה יכול לבוח אפילו בליית דיעה וע' בס' בני שמואל): (בהמשנות סעיף ז' בשורי) ואני כתבתי למעלה כו' איכא למידק דבש"כ כתב רבינו בב' הדיוטות מהרב בלירד לדון בלל בין אם אינו רולה בג' שבירר ההובע ואח"כ כ' שהמומחה דן בב"ד המילוה הוה ג"כ המילוה בן דהא ג' הדיוטות במקום יחיד מומחה קיימי כמ"ם הב"י בשם התו' שם ואח"כ מאי פריך כאן על הרמב"ם דגם הוא מחלק בזה לענין מומחה ורחה דהטור ס"ל דאין שייך זה בורר ביחיד מומחה דדוקא בהדיוטות שייך בן דהב"ד של ג' לא יהיה לו שום ברשותא דהא עכ"פ יהיו ג' רק מלד שיהיו בוררין בהסכמת הבעלי דינין אבל ביחיד מומחה א"ת שזה ברור לו ג"כ מומחה א"כ יסבו ב' מומחין ויהיה ברירותא למעלת המומחה שמעלתו הוא ליבד יחיד דוקא ובזה בטלה מעלתו אלא ע"כ דבמעלה המומחה לא שייך זה בורר אלא כופה בכל גווגא וע"כ מקשה שפיר להרמב"ם וע"ז כ' אח"כ לתרץ דאפשר דלא נתנו יפוי כח למומחה אלא בשלא כח א' מבעלי דינין לפניו..

ביאור

(ע"כ): [ז] וי"ח. ירוש' כתב"ל בס"ב: [ח] וה"ה אם. דאין לאחר קנין כלוס סתם. כ"ד ב' והוי כגמר דין ואמר בירו שם הלי' ג' נגמר הדין א"י לאחזר בכסו: [ט] וי"ח. ירו' שם קבל עליו בפני ג' א"י לחזור בו ר"ל בשעון ר"ו וכ"כ הרא"ש בס"מ שם סי"ב בעור אלא טענו כו': [י] וכ"ה שאין. ירו' שם לעולם מוסיפין הדייניו עד שיגמר הדין ואמר שם נגמר הדין כו' בכ"ל אלמא הכן סוין: (ליקוט) וי"ל דאם הנתבע כו' וי"ל דמשטענו כו' ולל מקום כו'. ירו' שם הלי' ג' הבירא לעולם מוסיפין עד שיגמר הדין ויכולין לאחזר בהן נגמר הדין א"י לאחזר בהן וכ"כ כ"י דטענו הוא נגמר דין וז"ם והיה אם כו' דקנו הוי נגמר דין כמ"ש בגמ' כ"ג אין לאמר קנין כו' (ע"כ): [יא] ואין לדיין. ריב"ם: [יב] מיהו. חולק אם"ע: (ליקוט)

באר היטב

ממהר לפסוק הדין אלא ממתין במא יתברר הדבר יותר ויוכל לזכותו וכן עושה הסני ומתוך שהם מתוכים בדין ולא הדין לאמתו. סמ"ע בשם נ"י. ומ"ם המחבר דבורר מי שירלי' פי' הסמ"ע הן גדול או קטן ממנו והש"ך כתב בשם רבינו ירוחם דלריך שיהא גמיר או שהמחוהו רבים עליהם דאל"כ יכול לעכב: [ג] הנתבע. כתב הסמ"ע נראי' דכ"ם התובע דאם הנתבע יש בידו להוסיף טרחא והוצאה על התובע כ"ם התובע על הנתבע ולא"ל לזה מכפיים לילך לבית הוועד בכתב הטור ר"ם י"ד (ועיין בתשובת בב יקהב חלק ח"מ סי' ח') : [ד] משטענו. קלת קבה ממ"ם המחבר סי' י"ב ס"ד דאם שנתרלו הבע"ד בפשרה בב"ד יכולים לחזור וכתבו הבע"ע והש"ך דאפילו לאחר שהגידו הפשרה יכולים לחזור והרמ"א לא הניח שם כלום וכאן כתב מבמעטו בפניהם אינם יכולים לחזור לכולי עלמא ואפשר שיש לחלק בין אם כתבו נפשרה בב"ד או בזה בורר אבל הוא הזמן: [ה] לקבל. היינו כשלא טענו עדיין בע"פ. סמ"ע: [ו] לחזור. כתב הנ"י דאפילו נותן אמתלאות לדבריו לא מהימנן סמ"ע: [ז] דוחקים. כתב מהרי"ק עודם ע"ע אלם שאינו רולה לבא לפני הדייניס המבוררים כבר באמרו שאינם עוד ממונעים לו ודייניס הסמוכים אינם רולים לדון ביניהם מפני אלמותו מחוייב הוא לבא לפני הבוררים הראשונים לדון. סמ"ע: [ח] יסכימו. דוקא בשכתבו כן מתחלה הולכין אחר הרוב הא מסתמא אין הולכין אחר הרוב בפשרה וכן כתב

ש"ב הגהב"ע אינר זא"ל כ"ב והריק"ם כתב וכ"ל דנס אם לא התנו בפירוש כיון דאמרו בין בדין בין בפשרה דומיא דדין קבלו עליהם הייהו בפשרה אם אינו רולה לדון בפניהם מ"מ יכול לטענו ברולה להוסיף דייניס: (ז) דוחקים אותו. ואם אינו רולה לדון לפני ב"ד הראשון שנתברר והב"ד אחר אינן לזהדרק לחיותו אלא כופין אותו לדון לפני הבוררים הראשונים. סמ"ע: (ח) עומדים לפני הדייניס. ובסי' י"ח כ' המחבר דפוסקין שלא בפני בע"ד. מיירי בגמר דין אחר שכבר טענו לפניהם ואף דמיירי התם בנתן

משה"כ — נתיבות

ואם התובע מעריס א"ל הנתבע להסיב לו עד שיבחר דיין הנון: (ה) דאם הנתבע אומר.ה"ה התובע:(ו) שיוסיפו. ולפי' בב"ד הקבוע בעיר שלריך לדון לפניהם מ"מ יכול לטענו ברולה להוסיף דייניס: (ז) דוחקים אותו. ואם אינו רולה לדון לפני ב"ד הראשון שנתברר והב"ד אחר אינן לזהדרק לחיותו אלא כופין אותו לדון לפני הבוררים הראשונים. סמ"ע: (ח) עומדים לפני הדייניס. ובסי' י"ח כ' המחבר דפוסקין שלא בפני בע"ד. מיירי בגמר דין אחר שכבר טענו לפניהם ואף דמיירי התם בנתן

קצות

דלא כאסמכתא אם כן גם בזה דלא הוי אסמכתא גמורה מהר"ם לחלק כיון דלא מלינו לו רא' בש"ס ולזה הנים גם בחומים בל"ע ולי נרא' דהראי' הוא ממה שאמרו בפ' חז"ה גבי שעבוד מטלטלי אגב קרקע דלריך למכתב דלא כאסמכתא וכתב הרמב"ן מבוה דלא הוי אסמכתא גמור' אלא הוי כמו ערב דמשתעבד אם לא יכלם הלוה דג"כ לא הוי אסמכתא גמור' דהא מהני קנין בערב וכיון דלא הוי אסמכתא גמורה

(חו"מ ח"א) טית

תוספות

חידושים

המשפט

המחבר העתיק לשון הרמב"ם והוא אינו מחלק בין ב"ד הגדול לבית הוועד (והוא מקום שים בו קיבוץ חכמים) אבל

טורי זהב

תחלה ואומר לו שהוא מבחר אותו אלא הבע"ד מעצמו שלא אחר בע"ד חבירו שיעמוד לדון עמו בפני פלוני אומתחה אז יש לו כל המעלות אבל אם מתחלה הלך אל המומחה ואמר שהוא מבחר אותו על הדין שיש לו עם פלוני בעל דינו אז בטלה מעלת המומחה והוא בהדיוטה ודינו אבל אם הבע"ד בחר בפלוני אז הרא"ש מסמיא שיש ב' מעלות בב"ד אז זכות בעלם אבל אם מתחלה הלך אל המומחה ואמר שהוא מבחר אותו על הדין שיש לו עם פלוני בעל דינו אז בטלה מעלת המומחה וא

התוס' והרא"ש והטור מסלקין ביניהן וס"ל דחבית הוועד דוקא קאמר הגמ' דסומעין לתובע האומר לילך ולדון שם כשם רגלי' לתביעותיו ואין סומעין לסוס נתבע האומר כן (אף שאמר הלוה אתן לו כל הולאתו רמב"ן ס"י מ"ז ד"מ ח') אבל כשאומר לב"ד הגדול קאזלינן סומעין אפי' לנתבע הכ"ל לא רמז דין זה במ"ש בסמוך בהג"ה ז"ל וי"א דבטענות נלך לב"ד הגדול אין חילוק בין תובע לנתבע כו' ר"ל החילוקים דבין תובע לנתבע אתאמרו בגמ' לטענותא לב"ד הגדול קאזלינא כ"א אבטענן לבית הוועד קאזלינא וקיצר תור"ס שם ולא כ"כ בהדיא משום דבזמן הזה אין נוהגין לכפותו וכדמסיק מור"ס שם וק"ל: ב מאיזה טעם דנתוני כו' ע' בסמוך בסעיף ד' שכתב מור"ס פירושו דא"ל לכתוב לו טעמים ורחיות כי אם הטענות כו' ועוד כ' שם חילוקי דיניס בזה ומפני דכאן איירי שדנין אותו בעירו ע"י כפייה ובזה כ"ע מודי' שצריכין לכתוב לו מאיזה טעם דנתוני מ"ה לא כ' מור"ס פלוגתא בזה כאן כ"א שם דלא איירי בדנו על ידי כפייה ואגב כ' שם כל חילוקי דיניס וק"ל: ג ואח"כ מוליאין כו' פי' מוליאין ממנו מיד ואם יביא כתוב מב"ד הגדול שטעו יחזירו לו מה שהוליאו מידו וכן מבואר בסמוך ובד"מ ע"ש: ד ואם הוצרך לשאול דבר מב"ד הגדול כותבים ושולחים ושואלים ה [ב] ודנין להם [ב] בעירם כפי מה שיבא בכתב ב"ד הגדול [ג] ושני בעלי דינים יפרעו שכר השליח: הגה [ד] מיהו אם א' מבעלי הדיניס או שדייני' רוצה לשלוח למרחקים ויש חכם סמוך להם הראוי לדון שולחים לסמוך אע"פ שהרחוק יותר חכם דלאו כל כמיניה לנרוס הפסד לנבעל דין להרבות שכר השליחות וכ"ש אם חכם אחר בעירן הראוי לדון (מרדכי ס"פ זה בורר) [ה] (ד) ואם שני חכמי' סמוכי' בשוה הולכין אחר הגדול (כ"י ר"פ זה בורר) ו [ו] במה דברים אמורי' בשאר הדינים (ג) שזה טוען וזה טוען ז [ז] או כשאמר המלוה נידון כאן ח (ד) והלוה ט אומר נלך לב"ד הגדול י אבל אם אמר המלוה נלך לב"ד הגדול (ה) ט (ה) א) [ג] כופין את הלוה ועולה עמו [ח] וכן ד אם טען זה שהזיקו או גזלו ורצה הטוען לעלות כופין ב"ד שבעירו את הנטען לעלות עמו וכן כל כיוצא בזה ב"ד"א כשהיו עדים או ראיה לנגזל או לניזק או למלוה [ט] אבל טענה רקנית אין מחייבין את הנטען

ואם אמר כתבו ותנו לי ב מאיזה טעם [א] דנתוני שמא טעיתם כותבים ונותנים לו ג (ב) [ח] [א] ואח"כ מוציאים *ממנו ד ואם הוצרך לשאול דבר מב"ד הגדול כותבים ושולחים ושואלים ה [ב] ודנין להם [ב] בעירם כפי מה שיבא בכתב ב"ד הגדול [ג] ושני בעלי דינים יפרעו שכר השליח: הגה [ד] מיהו אם א' מבעלי הדיניס או שדייני' רוצה לשלוח למרחקים ויש חכם סמוך להם הראוי לדון שולחים לסמוך אע"פ שהרחוק יותר חכם דלאו כל כמיניה לנרוס הפסד לנבעל דין להרבות שכר השליחות וכ"ש אם חכם אחר בעירן הראוי לדון (מרדכי ס"פ זה בורר) [ה] (ד) ואם שני חכמי' סמוכי' בשוה הולכין אחר הגדול (כ"י ר"פ זה בורר) ו [ו] במה דברים אמורי' בשאר הדינים (ג) שזה טוען וזה טוען ז [ז] או כשאמר המלוה נידון כאן ח (ד) והלוה ט אומר נלך לב"ד הגדול י אבל אם אמר המלוה נלך לב"ד הגדול (ה) ט (ה) א) [ג] כופין את הלוה ועולה עמו [ח] וכן ד אם טען זה שהזיקו או גזלו ורצה הטוען לעלות כופין ב"ד שבעירו את הנטען לעלות עמו וכן כל כיוצא בזה ב"ד"א כשהיו עדים או ראיה לנגזל או לניזק או למלוה [ט] אבל טענה רקנית אין מחייבין את הנטען

ועיין ברשד"ס סי' ז' וסי' י"ב: (ד) ואם ב' חכמים סמוכים בשוה כו' עיין בתשו' ן' לב ס"נ ס"ס ל"ז: (ה) כופין את הלוה כו' היינו כשאין המלוה הולך בלא"ה שמה מהרי"ק שורש ל' עכ"ל סמ"ע ואין לזה טעם וגם מהרי"ק טעה בהבנות תשובת רשב"א והתשובות רשב"א הוא תשובת רמב"ן שמביא בסמ"ע ס"ק ז' [ח] (הגה אם המלו' הולך בלא"ה שמה יכול הלו' לכופו) וכן פירשה הב"ח וחלק אמהרי"ק ופסק דהמלוה יכול לכוף ללוה אף שיש למלוה דרך

ביאור

ד [ח] ואח"כ מוליאים. ר"ל תיר כמ"ש כש"ך ס"ח א"ל לכי תיתי: [כ] ודנין להם. כנ"ל בסי' י"ג ס"ו: [ג] ושני בע"ד.

כ"כ קצת כ': [ד] מיהו אם. סכה' כג א' אפי' תיתא ד"ר מי אם לא מעורמא לך: (ליקוט) מיהו אם כו'. כ"מ מהרי"ומלמי שני לתשב מכה לכה ע' מילין כו' (ע"כ): [ה] ואם שני. ירו' אם הלי' ב' זה אומר בטבריא כו' מכה לכה כו': (ליקוט) ואם שני חכמים סמוכים כו'. ירו' פ"ג הלי' ב' ה"ר אלעזר זה אומר בטבריא שומעין לזה שאמר בטבריא כו' אי"ר אילא ואלא דאר"א זה אומר בטבריא וזה אומר בלפורי באיזון הטוון יתיבון בחדא מסכתא מן הכא לכהא ע' מילין ומן הכי לכהכי ע' מילין (ע"כ): [ו] בד"ח בשאר. אם ל"ח ב' יוליא מכה כו' ולא אמרו אלא בלוה משום עבד לוה כו' אבל בשום עוגן דל"ל הכי לא: (ליקוט) בד"ח בשאר כו' דל"ש עבד לוה לאים מלוה אבל בדברי הרא"ש אם מבואר לאיפך דבל היכא דל"ש עבד לוה אביהם י"ל לב"ד הגדול קאזלינא אתי' אסיא דב"ק דתנא מלי אמר כו' אשמיהם מובאים אזלא ל"ל בשאמר להר"ש דל"ש עבד לוה לאים מלוה וכ"ה בדברי הרשב"א אם אתי' דוקא בלוה תובע מלי אמר ולא נתבע משום עבד כו'.

באר

המחבר בסי' י"ב סי"ב מש"כ בדין הולכין אחר הרוב אם לא כשהאחד מהן אומר איני יודע. סמ"ע:

יד [א] דנתוני כאן איירי שדנין אותו בעירו ע"י כפיה ובזה כ"ע מודים שצריכין לכתוב לו מאיזה טעם דנתוני מש"ה לא כתב הרמ"א פלוגתא בזה כמ"ש בש"ד דשם לא איירי בדנו בכפיה סמ"ע:

[ב] בעירם. ואינו יכול לומר מאחר שהם אינם יודעים לדון וצריכים אנו להוליא הוצאות שליחות נלך בעצמינו לפני ב"ד הגדול קמ"ל דלא וע"ל סי' י"ג ס"ו. סמ"ע: [ג] כופין. כתב הסמ"ע היינו בשאין המלוה הולך בלא"ה שמה. מהרי"ק. אבל הש"ך הביג עליו וכתב שאין לזה טעם ולעיל שייך דין זה שאם הלוה אומר נלך לב"ד הגדול אינו יכול לכוף את המלו' ע"ז דאם המלו' הולך בלא"ה שמה אז יוכל הלו'

פתחי

ואומר שמסכים לדבריהם מהני. הריב"ש וכנה"ג בשם רשד"ש חיו"ד סי' ע"ח עיש"ל ועי' במהרי"ש ח"ב חח"מ סי' ע"ע:

יד א) ואח"כ מוליאים. כתב בספר בר"ר וז"ל הראוכן ושמעון עמדו לדון ואייב הדיין לראוכן שיבא על טענת שמעון ושנן הראוכן

נתיבות

משה"כ

הגדולה: (ב) ואח"כ מוליאים ממנו. פי' תוכף אחר הפסד"ד ואם יבחר אח"כ שטעו יחזיר: (ג) שזה טוען וזה טוען. עיין פירושו בביאורים ס"ק ח': (ד) והלוה אומר נלך. ואם יש למלוה דרך לשם בלאו הכי יכול הלוה לכופו למלוה לדון שם בבית

משה"א

ניב כנ"ל וה"נ כונתו כן או שיאמר מעכשיו דמהני גם כן וכן בסי' ר"ל שם מהני מעכשיו עבט"ז שם סעיף י"ז:

יד ח) בד"א בשאר הדינים וכו'. עסמ"ע ס"ק ו' מה שפי' בזה. ולפענ"ד דברינו צ"ע דמה"ת יהיה טענת שותפין נרוע משאר טענות דהא כששותף אחד טוען לחבירו שיש לו בידו משלו ואין רוצה להחזיר לו הוי כטענת גזולה. וכן קשה דמ"ש שכירות מטיענות מזיק. לכן נ"ל דנקט שזה טוען וזה טוען היינו שטוענין על דבר שאין מוחזקין בו [illegible] טוען של אבותי וזה אומר של אבותי או האי

כסף

ח' מוחזק יותר אינו עד וכן אם כיון אומרי' אין מועיל כיון שאין הולכים כפשרה אחר הרוב: סימן יד סעי' ח' (כ"ד הגדול) הכ"ד שבעיר הו"ל כ"ד הגדול נגד כל ד"ל שבעיר ויכולים לומר לילך אליו דוקא. וגם כתמה ו את עלמם על בוררים ד"ל יכולים לומר אלא יוגמר כ"א אחר שקלא וטריא עם האב"ד:

הגר"א

וע' בעור אבל הרמב"ם ס"ל דשמואל בב"ק שם ס"ל כש"ד דר' יוחנן בשם, ולכן בשמיע שם הא דשמואל משום דע"ר' יוחנן פליג על שמואל כמ"ש הרמב"ם דוקא בחולין ואלמא לו הא אלמא בלאוד לא ואם בשמואל אלמא לאוד מהני הא"ל בלא נקע דסקיא כמ"ש הרא"ש שם דהא ר"י ס"ל דלא מלי אמר לב"ד הגדול אזלינא והרא"ש בשיעתו בכ"ל ולכן לתי' ר"ת וכמ"ש בהגה (ע"כ): (ליקוט) בד"ח בשאר כו'. כמ"ש שניים שנתעלמו בדין זה כו' ומ' כ"ש: (ע"כ): [ז] (ליקוט) אז בשאר כו'. שם בהא דתמיר (ע"כ): [ח] וכן אם עצון, כן מ' שם בשבועה דשוקבן הבבלי: (ליקוט) וכן אם עצון כו'. דבל בה"ג הוי עבד לוה ועבפה"ג ובמ"ש תוס' בכתובות עו ב' ד"ה כותבין כו' אע"ג כו' ל"ד לוה כו' (ע"כ): (ליקוט) וכן אם עצון זה אסזיקו כו'. דבבולה אייך עבד לוה כו' ועתוס' פ"ב דכתובות ע"ז ב' ד"ה כותבין כו' (ע"כ): (ליקוט) וכן אם עצון כו'. ממ"ש בספ"ב דכתובות וספ"ק דב"ק ואי אמר קבנו לי זימנא כו' אבל מלאן ואזלא הכ"י על הרמב"ם וס"ע (ע"כ): [ט] אבל טענה. דל"ש למיתר עבד לוה כו':

היטב

לכופו וכן פירש הב"ח ופסק דהמלו' יכול. לכוף להלו' אף שיש למלוה דרך שם ולא ללוה ע"ש וכתב הסמ"ע דל"ע מאי פסקא דבאחר דיניס שניהם טוענים יותר במלוה ולוה וגרא' דה"פ דוקא במלוה ולוה אבל לטענת מלוה יותר מטענת הלוה משום דעבד לוה כו' וה"ה בטענת ניזק ונגזל אבל בטענתן טענה כיון דלפי טענתו (ויש גם כן עדות או ראי' לדבריו כדמסיק) זה שכנגדו הזיקו או גזלו בידים מש"ה שומעין לו כשרוצה לעלות לב"ד הגדול וה"ה לכל תביעות גדולות שומפין שחבב אחד לחבירו וכיוצא בתביעות אלו אבל טענת הנתבע כגון אבל באחר תביעות אחד להכריח להשני לילך עמו לב"ד הגדול וז"ש המחבר בד"א בשאר הדיניס שזה וזה טוען ר"ל טענות שניהם

תשובה

שיכתוב לו הדיין פסק דין איך היא חייב שבועה ואח"כ ישבע הדיין עם רחובן וכן מוכח ממ"ש הרמב"ן כותבין ואח"כ

המשפט

חידושים

דין הגדול: (ה) כופין את הלוה. ואם יש למלוה בלאו הכי דרך לשם ומבקש שהלוה ילך עמו אין כופין להלוה שמ"ע אוריש

ביאורים

אומר דידי והאי אומר דידי או ששניהם מוחזקין כגון שניהם אוחזין או מנה שלישי שאין כאן תובע ונתבע רק שניהן תובעין אבל במקום שא' תובע וא' נתבע התובע כחו עדיף מהנתבע דכל נתבע כמוחזק וא"ר להחזיר הוי בגזילה: וכן בגנו' דנקט הסמ"ע שהמכוה טוען הלויתיך פלע וזה אומר נתתי בידך משכון שזה ב' סלעים נראה דהלוה יכול לומר בתביעתי שיש לי עליך על המותר נלך לב"ד הגדול ודוחק לומר כיון דצריך לדון בעירו על המשכון שהוא כנגד ההלואה צריך לדון על הכל. ואף אם נאמר כך

הקדשים

ל' מוחזק יותר אינו עד וכן אם כיון אומרי' אין מועיל כיון שאין הולכים כפשרה אחר הרוב: סימן יד סעי' ח' (כ"ד הגדול) הכ"ד שבעיר הו"ל כ"ד הגדול נגד כל ד"ל שבעיר ויכולים לומר לילך אליו דוקא. וגם כתמה ו את עלמם על בוררים ד"ל יכולים לומר אלא יוגמר כ"א אחר שקלא וטריא עם האב"ד:

הפלאה

דלא חייביין לביעותא כלל. ואו דאפילו למאי דס"ל דהודאה מחמת ביעותא לאו הודאה הוא לענין קנס אין לדמות כלל לענין הזחקן כפרן דעב"פ מפעור לפעור הוא קודם תדע דהא בכ"מ דלא מהימן אלא מעשה מינו כגון במודה בשור שכתבו לרמות לקיימו אפילו מקיים אח"כ אבד המינו כמבואר לקמן רסי' מ"ו והוא מתבאר מדאמר בכתובות דף כ"ג בא"ח הייתי ונרוסה אני דאם כתו עדים אח"כ שהיתה א"ח אינה נאמנת ואפ"ם מפעור לפעור כיון דבשעה אחוזר מפעור לפעור לא כאן בעדים מיתבב מפעור לפעור א"כ ה"כ כיון שב"ז שלא בעידו פעור הוא חוזר מפעור לפעור ומכ"ם שכבר הוכחנו בבירור דאפילו לענין הודאה דקנס. מיתבב הודאה לית שום ספיקא בכאי מלתא כלל ומתהנו על הש"ך שכתפק בזה וכ"כ המחבר למלך בפסיעות בפ"ג מהלכות גניבה דין מ' דתביעה הודאה ועי"ל לריך לפרש דברי הרא"ש בתשובה כמ"ש הסמ"ע דמיירי בהכיר עדים ואח"כ חזר בו אך דברי רי"ו שב' ומרוצת העדים חזר בו ל"ע עוכא ולפע"ד לפרש דבריו בעוב עשם. והוא דלע"ד לייסב קושיות המ"ל שם שהניח בל"ע דברי הרמב"ם ז"ל דפסק כמשביע. עיני קנס פעור הא קו"ל דמודה בקנס ואינו מחייב עלמו בקרן ואח"כ בא עדים חייב ובהכרח דסוגיא דשבועות ד' ל"ד דלא אליבא דהלכתא אתו תמה שם על רש"י ז"ל דכתב בב"ק ד' ע"ש דהודאה דקרן מחמת ביעותא דעדים שהעידו בכר והוזמו לאו הודאה היא דמב"ל הא. והוא דלפ"ז המבואר בסוגיא דב"ק דף ע"ש ע"ב דהודה לדברי העדים שבפניהם נגב או עבא הו"ל עשאל"ל ולא מיתבב עדים ברבנן דסומכים ולפ"ז בכל עידי קנס אם מודה לדבריהם קודם שיוגמר הדין ע"פ העדים ומודה שבפניהם הו"ל עשאל"ל ולא מיתבב עדות. ומה לי אם הודה שבפניהם נגב ועי"פ העיד או אח"כ קודם שיוגמר הדין עכ"פ הו"ל עשאל"ל ואם נאמר כו"ל לרבנן לאתעשין בהך גוונא. ואו דא"כ כל חייבי קנס יעבו כן. ומכ"ם לפמ"ש הש"ך דגם בתמון בעינן עשאל"ל א"כ כל הנאמן במינו בגון מודה בשור שבתבו אפילו אינא עדים שמקיימים אם יודה לדבריהם שבפניהם אחמו העדים לא הוי עדות. וא"כ הו"ל מודה בשור שבתבו. והוא מתקיים על פיו יאומן לומר פרעתי אפילו יומא דליבא אינו משום דאם יכחיש סרי ויהיה העדים עשאל"ל ז"א הא כ' בשור בא"ע בא"ע ס' דכל הפה אשר לא משעה מינו אלא כיון דאין מתקיים אלא על פיו נאמן להוציאו מחזקתו ומכ"ם בעדים המתעידים על פיו בוודאי לא מהני דכיון דמודה בשור שבתבו הו"ל עשאל"ל והוא מתקיים רק על פיו אך הנלע"ד דבודאי הו"ל עדות אל"ל דאם יזומו לא מלי למיתר הוא מלי למיתר הוא בעלמו מודה הא הודאה לאו הודאה דמחמת ביעותא דעדים שהעידו כבר הודה ואם נכ"ע לא מיתבב הודאה ומהכא נפקא לי' לרש"י ז"ל דהודאה דקרן לאו הודאה ובזה נלע"ד לפרש מה שפירש"י בכתובות דף י"ע בהא דקאמר ומר כמאן ס"ל אל כי אתו לקמן לדיוא אמרי' להו אינו קיימו

החושן

מבואר דכפרעין מבע"ם שלא בפניו ואין יהי' הפסק שלא בפניו וכן מהא דכתבו הפוסקים דבתוך זמנו כפרעין אפי' מנכסי קטנים ועיין בש"ע סי' ק"ו ונהי דלא חייביין לפרעון עב"פ בפק מיהא צריך ואין פוסקין שלא בפניו ולכן נראי' מכל הלין דברי הב"ח דלא בעינן בפניו אלא לכתחל' והיכא דאי אפסר כדיעבד דמי:

יד א) כופין את הלוה. ז"ל הסמ"ע היינו כשאין הלוה הולך בלא"ה שמה מהרי"ק שורש ל' וכש"ך כ' דאין לזה טעם ונראי' לפי מ"ש במרדכי בשם ריב"א דכל המוכרים מלי כייפי אפי' בנגזל וניזק דלא שייך כהו עבד לוה לאים מלוה משום דאין הלוה בלא"ה הולך בלא"ה שמה מהרי"ק שורש

בחיוב

שורש ל' ד"מ ב' : י אם יש להתובע *עדים או ראיה ונראה לב"ד כו' · כל"ל ומור"ם הרכיב לשון הרמב"ם ול' הרא"ם והטור אהדדי שהרמב"ם כ' הדין ב"ד הגדול לפני זה אם יש עדים או ראיה ומתנו נשמע ממילא דס"ל הכי גם בדין זה דבזמן הזה והרא"ם והטור כתבו בזה אם מסדר טענותיו לב"ד ונראה להן שיש ממש בדבריו ול"ל דגם כוונת מור"ם היא הכי ומ"ש ונראה לב"ד הו"ל כאילו אמר או נראה לב"ד וק"ל: יא סב"ז שיש ב"ד בעיר כו'. כ"כ מהרא"י בפסקיו סי' ס"ג וס"ה ושם בסי' ס"ה כ' שהמנהג *שכל הדייכים לבית החיים שלהם שייכים לאותו ב"ד וע"ש דכ' עוד שאין בדיני' אלו אלא מה שעיני הדיין רואות וסביאו בד"מ ע"ם : יב עד יוסג'. נראה דהיינו דוקא בנותן קצת אמתלא לדחייתו ואז שומעין לו עד יוס ג' כדינא דגמרא דהיו נותנין להיולאין לכפרים וכנסין זמן בה"ב כמ"ש לעיל ריש סימן י"א ושם ג"כ הטעם דדלמא אנים ליה כיון שיולא וכנסם ולא היה יכול לבוא עד יוס ג' אבל כשהוא תמיד בעיר מנדין אותו ביוסרא שוק"ם: יגומיד יבררו דייני'. ז"ל שם אבל דייניס בוררים להם לאלתר זה בורר וז"ב ור"ל מיד ביוס ראשון כדי שלא יבואו לידי דחייה ביוס ג' ולא כמ"ש *בע"ם ע"ם : יד ואפי' הי' מעות לכתבע כו' ע"ם בסימן ס"ה ותמלא דשם היה השאלה אהכתבע שהיה לו מעות בפקדון בעיר אחרת והשיב שם דאם בדין יכול לעקלם שם צריך לדון עמו שם זמש"ה נראה דה"ג בדברי מור"ם בהג"ה ואפי' היה לכתבע מעות בפקדון בעיר התובע או בעיר אחרת וכ"כ בד"מ ע"ם וק"ל : טו אא"כ יכול לעכב מעותיו כו' · פי' אא"כ נותן שקודם שירד עמו לדין יכול לעקל מעותיו והיינו שידע התובע שאם לא יעקל מעות הכתבע יפזרם ולא יפרע לו או לא יוכל להביאו למשפט וכיונא בדברים אלו כמ"ם בסימן ע"ג ולאחר שעקלם שם בדין אם יראה הכתבע ליקח המעות צריך לירד עמו לדין שם במקום שנתעקלו כ"ז שם בת"ה ס"ס ס"ה וע"ם : טז צריך להודיע כו' פי' והתובע צריך לשלם השליחות ב"י בשם מהרי"ק ועי"ל סי' ק"ו ד"מ ס' : יז ואז צריך לדון במקום שמעותיו שם. מהרי"ק שורש ק"ע כתב דשמתרבב המנהג לעקל מעות הכתבע בכ"מ שהם ולפ"ז היה נראה דצריך אז לדון עמו שם ג"כ בכ"מ שעקלו מיהו מדברי מור"ם לקמן בסימן ע"ג ס"י לא משמע הכי ע"ם : יח ה"ג ביו"ד סימן ר"מ. ס"ח : יט עשיר מוחזק לאלם · ועמ"ש בסמ"ע בסימן י"ג ס"ה בס"ק י"ח מדין אלם : כ אין לת"ח

הכתבע אין הכרח לו ויכול להבין מדעתו שיכפור הלה ולכך לא הוי זה אמתלא לומר דלכך עמד בדין. ולכך הוי פתחו ליה קבלה ממש ודו"ק היטב וא"ם. והכה אם לתובע והכתבע היו במקום א' ואח"כ הלך הכתבע למק"א . ע' בכנה"ג בהגהות כ"י בשם מהרשד"ם שכופין הכתבע לבא למקום התובע. ועי' בחיבורו על אהע"ז סי' ע"ם [מהדורא תית סי' י"ג] מ"ש בזה לאה"ק . וגם בדין אם הכטל עקר ממקומו מלשמו אם מחיוב לבא למקום אשתו לדון עמה ישו"ם וע' עוד בחיבורו על אהע"ז מהדורא

ואי"ו סי' קל"ו כתבתי כמה חילוקי וחידושי דיניים בזה בעז"ה :

[י] וכן הדין בזה"ז כו' אבל. מדקאמר למקום הועד ול"ק לב"ד הגדול כמ"ש בב"ק : (ליקוט) וכן הדין כו'. בברייתו מ"ש למקום הועד ול"ק לב"ד הגדול אלא בבה"ג (ע"כ): [יא] וי"ל דב"ד כו'. רא"ש ספ"ג דסנה' פפי' ב"ד הגדול שבדור וכמ"ש הלך אחר ב"ד יפה: [יב] אם יש. כנ"ל : [יג] ולדעת. תוס' מהא דב"ק קיב ב' מלי אמר כו' ובסנה' מיירי מקום הוועד: [יד] ולכן לא. כמ"ש קיג א' והלידנא דאיכא כו' וכ"ש בזה"ז: [טו] עד יוס ג'. עמ"ש דוקא לתי אתיבו בעיר ע"ם: (ליקוט) אבל כבר כו' עד יוס שלישי. כתו מקדש בה"ב ב"ק קיג א' וברפ"ג דמ"ק (ע"כ) : (ליקוט) עד יוס ג'. עמ"ש שם' דוקא לתי אתיבו בעיר וכמ"ש בסי' י"א ס"ג ואפשר דמנהגינו לפי"מ בעור מתחלה דוקא אמה (ע"כ): [טז] אבל.

באר

שביהם שיש משא"כ במלוה ולוה דבהן שומעין למלוה וה"ם לענגל ולביזק וכיונא בו עכ"ל : [ד] ונראה. כתב הסמ"ע דהאי ונראה ר"ל או נראה דהוי"ו מחלקת וע"ם : [ה] לדאותו. ואין בדיניה אלו אלא מה שעיני הדיין רואות. סמ"ע : [ו] שליחי. הייתו דוקא בנותן קצת אמתלא לדחייתו אבל בשהוא תמיד בעיר מנדין אותו ביוס ראשון. סמ"ע : [ז] ומיד. ר"ל ביוס ראשון כדי שלא יבא לידי דחיה ביוס ג'. סמ"ע : [ח] לעכב. כתב מהרי"ק דנשתרבב המנהג לעקל מעות הכתבע בכ"מ שהם ולפ"ז הי' נראה לדקדק אז

פתחי

מוליתין ממנו. מהריק"ם בתשובה כ"י סי' כ"ח אם ע"ל ופשוט דבוודתו היכא דדן את ראובן ע"י כפיה עבה"ע סק"ח : ב] אז שני אבסבנים. בגליון ש"ע של הרב הגאון מוהר"י העשיל אשכנזי ז"ל כ"ב וז"ל לכאורה זהו נגד דעת הרמב"ן בס' שופטים שכתב ואין בעלי הדין יכולים לכוף אז"ז לדון אלא בפני ב"ד שבעיר לא בפני ב"ד שבעיר אחרת ואפי' היו שני בעלי הדין בעיר אחרת יכול לומ' אלי לפני ב"ד שבעירנו ע"כ ונראה הטכת מיירי בשאין בעיר אחרת אם אינם בעלי הדין ואם לא יהיו אלא מה שיהיה מיום על התובע לילך אחר הנתבע בזה אמרי' כיון שנזדמנו שניהם כאן יהיו כאן אבל הרמב"ן מיירי בשניהם מעיר אחת והוא מלבת דמסתברא ע"כ ל : ב] ואז צריך לבון במקום שמעותיו שם. עיין בתשובת חות יאיר סי' קכ"ז שכתב דאף דעתה בעש' הנתבע תובע לענין שצריך לילך אחר התובע מ"מ זה שעיקלו נכסיו שבאו בתחת הנתבע אינו יכול לעשות מורשה וכן ראה שדן אחיו הגאון ז"ל כמה פעמים ע"ם עוד : ד] אם שם לו תביעה כו'. כתב בכנה"ג הגה"ע אות ח' דה"ה הרב עם תלמידו והביאו אחיו"ת וכתב דהיינו הרבו מובכח ע' יו"ד בלכות ת"ת ע"ם. ובגליון ש"ע הרב"ג מוהר"י העשיל אשכנזי ז"ב כ"ל דה"ה בחיש זאשתו לרבינה התשה לילך אל מקום החיים שאף היא חייבת בכבוד בעלה וגם שלטולת דגמרא קשה כו' ע"כ ולעיד לא הכירא וגם מתשובה ברית אברהם אהע"ע סי' ל"ב שהאחתי בפ"ת לאה"ם סי' ע"ה סק"ג לא נראה כן : ה] עשיר מוחזק לאלם. כתב בחו"מ וז"ל לכאורה משמע דוקא שהוא מוחזק לאלם אבל בתשובת רבות דאלו דוקא אלם אלא שאם הוא בעירו גדול בחכמה ומעלה אז אפי' אינו בחכמה רק רוב בני עיר. פרים לאמצעתו הרי הנתבע (והיה"ם התובע וכמ"ש בסמ"ע בסי' י"ג סק"ח וכן הוא בכנה"ג וכ"כ בתשובה מ"ח סי' ח') יכול לטענו אלך ואדון בעיר אחרת ואלכם דנקע לאו דוקא וכ"כ בתשו' שב יעקב ונכון הוא עכ"ל (וכ"כ בנה"מ בתשובה שבו"ו ח"ב סי' קח"ח ע"ש אמנם בפיהם דברי הרמ"א אינו שום עם השב יעקב הכ"ל דהשבו"י כתב שם דמ"ש הרמ"א עשיר מוחזק ואלם הוא וי"ו שמתלקת כו' לר שבב יעקב ס' ב' מוכיח בכמה הוכחות שאינו כן אך כתב דאין הפירוש של אלם שהוא בע"ד קשה רק שהוא תקיף ומתויש ואף שהוא לדיק ויבר שייך בו דין זה כו' וכתב עוד שם דה"ה אלם אף שאינו עשיר כל שאינו עני אין אימתו מועל על הפריות כדאלינו בדהן ואכיבא בו' ע"ם). והנה מ"ש הרא"ש אבל בתשובת שב"ש ס' ל"ב כתוב דאם כבר כתבו זה כיורר דיין זה כו' אינו יכולין לחזור וכ"ד שם לרב בו' כמ' רבנות ותאומים עליו ב"ח ב"ב בשם כל הקהל שקבלוהו להיות המיר אלים בכל ריב שבין אים לחבירו ואלו שאינו יכול לחזור ובפרע שתקנם אז הוא מעיים קדמוניות שהרב הוא אלים כו' ואח"כ מלאתי און בו בתשובת שחרית ויוסף סי' מ' כדין זה ממש שבאלן זודות שבמדינת מצרים עבו תקנה אבל דברי ריבות שיהבאו ביניהם יתנו לפסוק דבריהם ואין אחד מהם יכול רשאי לתבוע לדון אוץ לתקומם ובאלה נתנו קבעות כו' והוגד שבעבתו לפי שהם הקיפים במדינה והם מחיימים על הדיינים או הדיינים עלמם תמיד ראיתי כו' ובע"ז הביב לא אין לו טענה אחרת רק זה אין טענתו טענה שהרי כ' הרא"ש בתשו' כו' ואם עוד תקנה לו אים מהגם בעיר שדייני העיר ידונו אף על עניני מם דיניהם דין כמו מי שקבל עליו קרוב לא פסול כו' והכ"ה ל"ל"ד ואף שפסקתי על בני ק"ק ברודא שידונו אוץ למדינה כו' ואחר האומר מה כתבתה ואחרת תו"ה כל כי אלו לא יכול לאותובו לכן אני אוץ לריך לפרש כי שם מהרי"(התובע)לא היה מיושב במדינה ואם כן לא היה להם בשעת התקנה עכ"ל ואל"ל אם הוא מתם בכ"ד ולכך הבאתי מני סוף התשו' משום דגם אני לריך לאותו דבר אחר כמדומה שהסכמתי זה כתה שנים עם פסק הראב"ד דהמחבר על עניין זה דעיבר לילך לתקום אחר (הוא התשו' דסי' ב' שהזכרתי קלת לעיל) דשם היה התובע מדינה אחרת משא"כ בנ"ד דשניהם הם מדינה זו וקיימו וקבלו את הרב הזה לחיות אלים לכל ריב אחר יהיה ביניהם כו' עכ"ד ע"ש וע' בכ"ל מ"ם בזה : ו] מוליתין אותו לדון. עיין בתשובת מיס מייס סי' ח' שב' מבתימת הרמ"א והפוסקים משמע דזהו אפילו אם יש בעיר ב"ד קבוע וכן מוכח מסי' ל"ג ס"ו בהגה כו' וכ' עוד דלכאורה משמע דאם כתוחו עיר אפילו בדיעבד אינו דין (ר"ל אם דנו בע"כ) מדב' הרמ"א בסי' ל"ג ס"ו גבי אבי התנן ואבי הכלה בדיעבד דינו דין וכאן גבי עשיר ואלם שתם הרב משמע דעשתו דכאן אפילו בדיעבד אינו דין ע"ש וע"ע : ז] יכול אחד. עבה"ע ועיין בתשובת פרח מעה אהרן ח"ב סי' פ"ג ובס' בר"י אות ה' מ"ם בזה : ה] וכ"ש

תשובה

דיכול לעכב מדינה וכיון יחיד המתדיין עם רבים דאינו רק עלה טובה לכאורה לפי הענינים שלו ה"ה רבים המתדייני' עם רבים אינו רק עלה טובה אולם מדברי הנו"ב הנ"ל לא משמע כדברו . גם בתשובת מיס מייס חח"מ סי' ל' חולק עליו בזה וכ' דגם הח"ל ז"ל לא אתליש הדבר מדסיים בסוף ואין שיהיה בכ"ד כו' וגם בתשובת שארית יוסף סי' מ' מבואר להדיא דהיינו לומ' אלי לפני ב"ד שבעירנו ע"כ ונראה הסכת מיירי בשאין בעיר אחרת רק ב"ד שבעירנו ולא לתקום הסמוך אחריך אם לדחות ראיות הח"ל בזה (וע' סמ"ע לקמן סימן קע"ב סק"ם ס"ע) ומסיק לדינא בכיונו דיהיה יכול היחיד לפסול דייני העיר לדון לו בעסק הנזכר אחרי שראתי בתבה קדושת דעיר הנזכר הם עיקר' וראתי בעיר וכל לרבי העיר נחתכין על פיהם ואיתתן מועלת על כל העיר' ומכ"ם על הדיינים וגם לא שייך אלם מ"ם הח"ל שהרי יש בלעוזא והמבורג כמה מבמיס הראוים לדון שאין לבם לאמה מק"ק שפרדי' אשר בהמבורג כו' דהוה מחמת שאלעוזא והמבורג אינם שייכים לספרדים שבהמבורג אבל בעיר הנ"ל אבל הקהל המתח מחה לא שייך זה ולכן בנ"ד שהריכים לילך לדון במקום הסמוך אבל אין יכול להוציאם למקום רחוק רק עלה טובה אם יש קרובה ע"ש . וע' בתשובת עבוה"ג סי' מ"ז מעניין כיוצא בזה מבואר מדברי ג"כ דאפילו אם הנתבעים רבים יכולים התובעים לעבב מדינה אלא לדון במקומם רק מחוייבים הנתבעים לירד לדין במקום התמוצע בזבל"ח אז בב"ד בהמוך (ודלא בסמ"ל הא דרבני' הנתבעים אינו רק עלה טובה . ומה דהמ"ל ז"ל מדייק מלשון כי טוב הדבר על הדיינים כו' עי' בכ"ל מ"ם בזה) וכ' שם דשעת לב"ד הסמוך אלך עדיף מזבל"ח וזבל"ח ובפרע בדורות הללו שם שוענין בדברי רש"י כו' ע"ש . וע' בתשובת שב יעקב סימן ח' בנידון אחר שני לדנים הסכימו לדון בזבל"ח בלירוף אב"ד דשם לאיות שלום ואח"כ היתה רוח אחרת בהתובע אחר לבו וקפו שיהיה הסלום אב"ד דשם מבחה שעתים והוכן הדבר אחר הנתבע אז בב"ד בהמוך (ודלא בסמ"ל הא דרבני' הנתבעים לעבב מדינה אלא לדון במקומם רק מחוייבים הנתבעים לירד לדין במקום התמוצע בזבל"ח אז בב"ד בהמוך (ודלא בסמ"ל הא דרמב"ם הנ"ל בדרבני' הנתבעים אינו רק עלה טובה . ומה דהמ"ל ז"ל מדייק מלשון כי טוב הדבר על הדיינים כו' עי' בכ"ל מ"ם בזה) וכ' שם דעשת לב"ד הסמוך אלך עדיף מזבל"ח וזבל"ח ובפרע בדורות הללו שם שוענין בדברי רש"י כו' ע"ש . וע' בתשובת שב יעקב סימן ח' בנידון אחר שני לדנים הסכימו לדון בזבל"ח בלירוף אב"ד דשם לאיות שלום ואח"כ היתה רוח אחרת בהתובע אחר לבו וקפו שיהיה הסלום אב"ד דשם מבחה שעתים והוכן הדבר אחר הנתבע

הב"ח ע"ם עיין בתשו' רבד"ס סי' ב': (י) חייב לפרוע לו כו' וכ' בים"ם פ' י' סימן י"ד היינו הולאות ערבנות אבל אחר הולאות כגון שסלח שליח אחר המעות או שסלח אחריו למקום פלוני א"ל לשלם ע"ם: (יא) משע' שנעשה סרבן. ואף שלא כתב סרבנות אלא אח"ז מהרמ"ל שם:

כתב הסמ"ע וכתב ב"י סימן י"א בשם הרא"ם באם כופר הנתבע שלא הזמינו והתובע מביא עדים שהזמינו והודה הנתבע והביא עדים שבא מיד שהזמינו ה"ל כאילו אומר לא לויתי שאינו נאמן לומר פרעתי אפי' יביא עדים לדבריו עכ"ל ד"מ סי"א ס"ג עכ"ל סמ"ע ובב"י ובד"מ ס"ם י"א העתיקו תשובות הרא"ם והתובע אומר אני אביא עדים וחזר הנתבע והודה כו' משמע שחזר הנתבע קודם שהביא התובע עדים והסמ"ע שהעתיק והתובע הביא עדים נראה דקשיא לי' קושיות הב"ח בשם"ם י"א שהקשה מהא דלקמן סימן פ' דמוכח בעו' דבין להרמ"ה והרמב"ם נאמן אם חזר בו קודם שבאו עדים אע"פ שחזר בו משום שראה עדים נאמן כשמביא אח"כ עדים על טענתו השנייה והיא בקושיא והסמ"ע נראה שמפרש דהרא"ם מיירי שאמר שביא עדים והביא באמת ואח"כ חזר בו הנתבע אבל באמת פשט ל' הרא"ם בב"י ובד"מ לא משמע כן ונסבר' ירוח' כ"א חי"ב לא משמע כן שכתב שם וז"ל וראובן אומר אני אביא עדים ומירשת העדים חזר שמעון והודה שהזמינו כו' מדכתב ומירשת העדי' משמע שהעדים לא באו עדיין רק שהיה מתירא שמא יביא עדים לכך נראה דהרא"ם ס"ל דכל שהוד' מירשת העדים ה"ל כאילו באו עדים והיינו כר"א בר' שמעון בפ' מרובד' דף ע"ה אלבא דרב דהא קי"ל התם כרב ואע"נ דחכמים פליגי עליה התם מ"מ כיון דפריך בש"ס התם לימא רב כתנאי וקאמר רב אנא דאמרי אפילו לראב"ש ע"כ לא קאמר ראב"ש התם אלא משום דקמודי מחמת ביעתות' דעדים אבל הכא דמודה בעצמן ואח"כ באו עדים לא משמע דב"ע ס"ל כראב"ש ולא קשיא מלקמן סימן פ' כמו שהקשו הב"ח דהתם לא ידענ' שחזר בו מחמת ביעתותא דעדים וכדמשמע מדברי הב"ח אלא התם לא קאמר רק דאם חזר בו ואח"כ הכאישהו עדים נאמן כשמביא עדים על טענתו השניה ע"ש ותרא' כדברי אבל הכא שאמר אני אביא עדים וחזר בו מירשת העדים ה"ל כאילו באו עדים קודם שחזר בו כראב"ש מיהו סיינו כשבאו עדים אח"כ וק"ל. מיהו בב"י לקמן סי' ע"ע מביא בשם ת"כ שפסק כחכמים ולא כראב"ש

דב"ד מוציאין מיד הנתבע ומחזיקים אותו בידם עד שיראו מה יהיה סופו ולא שיתנהו להתובע פן יכתבו מב"ד הגדול שטעו והתובע יוציאם ביני ועל הדיינים לשלם כיון שדנו בכפי' וכדלקמן סי' כ"ה ומש"ה מידם מור"ם בזה וכ' דלא חיישינן לזה אלא צריך לשלם מיד ויתנו ליד התובע ומ"ש ואם יסתור הדין יחזור לו פי' הב"ד יחזרו אותו מיד התובע וכמרדכי כתוב בכיולא בזה יחזור לו והביאו בד"מ ר"ם י"ו וע"ש: כח חייב לפרוע וכו' והיינו אם יצא הנתבע מחויב בדין זה ריב"ם סי' תע"ה ד"מ ה': כט משעה שנעשה סרבן *וכתב ב"י סי' י"א בשם הרא"ם באם כופר הנתבע לכתוב בעצמו כו'. שם סייס בטעם בשם מוהר"ם שלא יהא המורה שמולחין אליו נאשר שנושא פנים לתלמיד חכם עכ"ל ולפי זה ל"ל דהסופר אינו מזכיר בו שם החכם ולא שם שכנגדו אבל הת"ח כשיכתוב בעצמו אף שלא יזכור שמו מ"מ יש אשר שיאמרו שהמורה היה מכיר כתב של החכם וא"ל הלא יהא ניכר מהטענות והראיות שאלו הן טענות ראיות ת"ח שהאריך וזה קיצר דאין ראיה דדלמא מורשה דע"ה או ב"ד כ"כ בעד ע"ה ופעמים שגם ת"ח מקצר א"כ כל זמן שאין המורה יודע איזה חכם טוען כן לית בו אשר ק"ל: כא ואף ע"פ שהוא קטן ממנו. ל"ע למה לא הביא מור"ם דעת הטור שאולק ע"ז והכ"י פ' ז"ב וגם הרשב"א בתשובותיו ס"ל כותיה וכמ"ש בדרישה לשונם וטעמם וגימוקם מהגמרא כתבתיו שם ע"ש: כב ואם א' סילק כו'. פי' א' משני ת"ח הכ"ל יכול ת"ח השני להזמין לבע"ד וק"ל: כג שבעל דין חושדו כו' * ודוקא במקום דאיכא לאחוד מודעינן לי' אבל במקום דליכא לאחוד והוא מלגלג מנדינן ליה נמוקי יוסף פרק איזהו נשך דמ"ד: כד וכ"ש אם אומר כתבו מאיזה טעם דנתוני. לפי הגרא' קשה דלא ה"לל בזה לשון כל שכן דהא איכא שויס דכשהוא חושד הדיין אז כדי לאפוקי נפשיה מהחשד צריך להודיע הפסק מילתא בטעמיה ואילו כשאומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני א"ל להודיעו ולכתוב טעם הפסק אלא הטענות וכמו שמשיק מור"ם ז"ל וכ"ל דמ"ה כתב וכ"ש מפני שזה שאומר כתבו לי אינו מבקש טעמיהן ואיירי ג"כ במי שיודע כבר טעם הדיינין אלא שאינו נכנס באוזניו ומתווכח עמהם

לכתוב בעצמו כו'. שם סייס בטעם בשם מוהר"ם שלא יהא המורה שמולחין אליו נאשר שנושא פנים לתלמיד חכם עכ"ל ולפי זה ל"ל דהסופר אינו מזכיר בו שם החכם ולא שם שכנגדו אבל הת"ח כשיכתוב בעצמו אף שלא יזכור שמו מ"מ יש אשר שיאמרו שהמורה היה מכיר כתב של החכם וא"ל הלא יהא ניכר מהטענות והראיות שאלו הן טענות ראיות ת"ח שהאריך וזה קיצר דאין ראיה דדלמא מורשה דע"ה או ב"ד כ"כ בעד ע"ה ופעמים שגם ת"ח מקצר א"כ כל זמן שאין המורה יודע איזה חכם טוען כן לית בו אשר ק"ל: כא ואף ע"פ שהוא קטן ממנו. ל"ע למה לא הביא מור"ם דעת הטור שאולק ע"ז והכ"י פ' ז"ב וגם הרשב"א בתשובותיו ס"ל כותיה וכמ"ש בדרישה לשונם וטעמם וגימוקם מהגמרא כתבתיו שם ע"ש: כב ואם א' סילק כו'. פי' א' משני ת"ח הכ"ל יכול ת"ח השני להזמין לבע"ד וק"ל: כג שבעל דין חושדו כו' * ודוקא במקום דאיכא לאחוד מודעינן לי' אבל במקום דליכא לאחוד והוא מלגלג מנדינן ליה נמוקי יוסף פרק איזהו נשך דמ"ד: כד וכ"ש אם אומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני. לפי הגרא' קשה דלא ה"לל בזה לשון כל שכן דהא איכא שויס דכשהוא חושד הדיין אז כדי לאפוקי נפשיה מהחשד צריך להודיע הפסק מילתא בטעמיה ואילו כשאומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני א"ל להודיעו ולכתוב טעם הפסק אלא הטענות וכמו שמשיק מור"ם ז"ל וכ"ל דמ"ה כתב וכ"ש מפני שזה שאומר כתבו לי אינו מבקש טעמיהן ואיירי ג"כ במי שיודע כבר טעם הדיינין אלא שאינו נכנס באוזניו ומתווכח עמהם

לא אדון בפני זה *אלא בפני זה כא ג) ואע"פ שהוא קטן ממנו (יב) כיון ששניהם בעיר אחת: הגה כב [כג] ואם א' סילק עצמו מלהדין כמאן דליתא דמי ואם הזמינו הסני ולא בא מגדה אותו (מהרי"ק שורש י"א) [כג] וכל מקום שאינו צריך לבוא לפניו לדון א"ל לחוש כלל להזמנתו וא"ל לבוא כלל (ב"י סי' י"א בשם התרומות):

ד כ יא שאם רואה הדיין כג (יג) שבעל דין חושדו שנוטה הדין כנגדו צריך להודיעו מאיזה טעם דנו אפי' אם לא שאל: הגה כד ל (יד) ח) [כד] וכ"ם אם אומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני (טור) ט) [כה] מיהו י"א דוקא אם דנו אותו ע"י כפייה כה אבל בלא"ה אין כותבין וכן עיקר (מרדכי ב"י פרק זה בורר ותוס' ור"ן פ' איזהו נשך) [כו] וכשלריכים לכתוב לו מאיזה טעם דנוהו אין קביעות זמן כדבר אלא כל זמן שבא לכתוב לו כותבין ונותנין לו (מרדכי ס"פ זה בורר) [כז] כו י וא"ל לכתוב לו [יג] הטעמים והראיות רק כותבין לאם הטענות והפסק דין (ב"י שם) כז ולריך (טו) לכלם [יג] מיד ואם יסתור הדין יחזרו לו (מרדכי פרק חזקת הבתים והנהות מיימוני פ"ו דסנהדרין ומהרי"ק שורש א' וב"י בשם הרמ"ה) [כח] וא"ל לכתוב לו אלא מב"ד קטן לב"ד גדול יא] אבל ב"ד גדול שדנו א"ל לכתוב לו דלא חיישינן לטעותא דא"כ אין לדבר סוף (ב"י שב"ג מדברי הרמב"ם):

ה מ המתחייב בדין אינו חייב לשלם לשכנגדו יציאותיו אע"פ שהזקיקו לדון בעיר אחרת וה"מ דלא מסרב למיקם בדינא אלא שרוצה לדון בעיר אחרת ג אבל אם היה מסרב לבא לב"ד והוצרך התובע להוציא הוצאות לכופו לירד לדין כח (י) ד) ב) יב] חייב (טז) לפרוע לו כל [יד] הוצאותיו (שהוליא (יא) כט משעה שנעשה [טו] סרבן) (מהרי"ק שורש א' תמ"ד וכ"י פ' הגוזל בתרא ומהר"יו תשובת הרא"ם כלל ק"ח וע"ג סי' ב') [כט] ס (") ויש מי שאומר שאם תבעו בערכאות והוציא הוצאות בדיינים וטוענים אע"פ שמתוך ס רובו הוצרך להוליכו בערכאות

שלא דנוהו דין אמת לאמתו ומבקש לשאול את פי בית הגדול מהן ויליאת ידי שמים וחובת הבריות אהאי אינו אלא שיכתבו לו טענותיהן ופסקיהן וה"ל כ"ם ומה זה שלא דבר וביקש כלום צריך לאת עמו ידי שמים לפי עניינו כ"ם זה שביקש מהם זה שלריכין לאת עמו ידי שמים לפי עניינו וק"ל: כה אבל בלאו הכי אין כותבין לו דמאחר שקיבל אותם לדיינים שתם לאו כל כמיניה לחזור מעשקיהם ואם מבקש טעם הדין ודאי יאמרו לו שהרי אפי' זה שרואינ"ד שאוסדין אותן ולא בקש טעם כבר נתבאר דלריכין להודיעו הטעם וק"ל: כו ואין לריכין לכתוב לו הטעמים והראיו'. דכל ב"ד יפה כשאומעין הטענות יודעין לפסוק עליהן דתורה אחד לכולנו: כז ולריך לשלם מיד. כבר כתבו המחבר בר"ם זה כן בשם הרמב"ם אלא דשם לא כ' אלא מוציאין ממנו ומשמעות לשונו הוא שלא יתנו ליד התובע אלא לבית דין הגדול שבעיר אחרת ומ"ש ואם יסתור הדין יחזור לו פי' הב"ד יחזרו אותו מיד התובע וכמרדכי כתוב בכיולא בזה יחזור לו והביאו בד"מ ר"ם י"ו וע"ש: כח חייב לפרוע כט משעה שנעשה סרבן *וכתב ב"י סי' י"א בשם הרא"ם באם כופר הנתבע

באר הגולה

כ"ד בשום לשניהם כ טור מעובדא דהכהו כותתי כ"מ דף ס"ט ע"א וכמ"ש התוס' והרא"ם שם ל ודוקא במקום דליכא לאחוד מודעינן ליה *אבל במקום דליכא לאחוד והוא מלגלג מנדינן ליה נ"י פ' איזה כסף מ שם כ"כ הרא"ם והמרדכי אלא דא"ר לפני ר"א מי שנמסה בתכירו מנה יוליא מנה כו' כ שם ושם בשם רבי' מאיר בהא אבל לתיכתב עליו פתיחא וכו' כ"ק דף קי"ב ע"ב פירוש שלריך ליתן שכר הסופר שכתב הפתיחה קודם שיקראנו וה"ה בכל אחר הולאות ס ריב"ם בסי' הע"ה וכתב הטעם דאינו אלא גרמא בניזקין כיון שאינו עושה מעשה

הגהות אמרי ברוך

(מחבר ס"ה) (") ויש מי שאומר אלא כו' כ"ב הגו' הרשב"א סי' תתק"ם:

חידושי רעק"א

ס"ה שם ובלבד שעשהו ברשות ב"ר. כ"ב ע' בתשובה וכב הכנה סימן ל"ט ובהשמטות סימן כ"ג:

טורי זהב

לכוף אח"ז וכזה מיירי הגמ' דהבוזל בהרא אבל הרא"ם ס"ל להלכה בהירוק בהרא דים חילוק בין מקום ווער לבדה"ג ובכ"פ מביא שבה אלא לענין חילוק במקום הוועד עצמו אם כופין אותו לדון בעירו או לילך לוועד וכך הם ד"ר: (ע"ם וי"א) לבדה"ג אין שומעין אלא להנתבע וי"ל דהא גבי הנתבע כמי ים מקום בזה שכל נתבע יכמיע עצמו אלבלם בהוב שיאמר לבדה"ג אזלינא וי"ל דבזה יש תקנה דכל אדם יוכל ליזהר שלא יהיה לו עסק רק עם מי שהוא בטוח שלא יעשה לו עולה משא"כ לגבי בהוכב שא"א להיות נזהר מכל שיבא עליו בעגילה להבוא אותו וא"ל א"כ גם במקום הוועד כמי ניתוס שכל עני יזמין אה בעשיר לבם וקודם שיוליא הולאות יתן לו תביעתו שהרי אמרו גם בביה הוועד שמא יוליא מנה על מנה י"ל דאלו דוקא אמרו לשון זה דמסתמא בית הוועד אינו רחוק כ"כ כמו ב"ד הגדול ולא אמו רק לעוכת התובע שלא יעגרך לבוס הולאה: (ע"ם אבל) ר"ה דקדק מלשון הגאון פירוש דהגאון כתב לשון לאתמוטי גבי לוה ומזה למד רבינו תם וביון דלוה מלי טעין לאתמוטי בודאי בתכוון בעל בה"ג כדי לגלות מתנו דס"ש תובע ע"ש סעיף ג' ועד"ז כ' הרמב"ם כו' שגם הרמב"ם כ' דין זה דים תעלה לבית הוועד גם בזמן הזה והיינו בדרך זה שזכר הרא"ם יסבר טענותיו לפני בית דין כו' שכן כתב שם הרמב"ם קודם לזה שלריך שלא יפיו לו טענות ריקניות: (בשם מהרר"י) זלגה"ה בטור ומרהה שאינו יכול לפסתלק מאחד לחבירו כו'. תימה דלעיל סימן ג' כתב דאם אין בבעל דין רולה לבא לפני הדיין שבירר זה זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד אלמא דיכול לפסתלק ולריך עיון ע"כ): (בשם מהרש"ק בב"י ד"ה כתב בספר המלות אם יש שני ת"ח בעיר אחת כו' עד בלי פתירת רחייתו כו' ולא קשה בידי הסור מפרש לה כמ"ש בב"י שם בגמרא הא דלוה מלי מעכב חיירי אפי' בסומתיס וכגון מרב חסדא לרב הונא שהיה גדול ממנו מי קא מערתנא לך ולא ליפכא ולא אפי' הסמ"ג ק"ל וכך מבואר בתשו' הרשב"א שהביא ב"י מחובש ב' ע"כ): מסי' י"ד תמלא בדף י"ד ע"ב:

ביאור

[כא] ושניהם. כנ"ל ס"ל: [כב] ואם אחד. עתוס' כ"ג א' ד"ה כגון: [כג] וכ"מ. שם ח' א' הני כי תלתא כו': [כד] וכ"ם אם. שם ל"א ס': (ליקוט) ואם אמר כו' וכ"ם אם. עתוס' כ"ג ד"ה כגון: [כה] מיהו י"א. הוס' שם מדקא כופין כו' ואם אמר כו': (ליקוט) י"א כו' מיהו

באר

דעת הטור ושאר פוסקים שמולקים ע"ז וטעמם וגימוקם מהגמרא: [יב] הטעמים. דכל ב"ד יפה כשאומעין הטענות יודעים לפסוק הדין פליהן דמודה אחד לכולנו. סמ"ע: [יג] מיד. כבר כתב זה המחבר בריש הסי' אלא דשם משמעות לשונו הוא בידם עד שיכתבו מב"ד הגדול כי פן יוציאם התובע ביני ביני מש"ה מידם מור"ם דלא מייבי' לזה אלא צריך לשלם מיד ויתנו ליד התובע. סמ"ע:

פתחי

אם לאמר כתבו לי כו'. ע' סמ"ע שכ' לפי הגראה קבה דלא הל"ל בזה לשון כ"ש דהא אינם כו' ע"ש ועי' בתומים מ"ש בזה ומסיק דאף לכתוב טעם הדין בפסק מ"מ בע"פ חומרים לו הטעם ואח"כ הב"ש דבבה"ג בשאל פסיטא שב"ל לו בפה כל הטעם ע"ש. ועי' בתשובת מהרם פופר חח"מ סי' י"ב שכ' הא דלא רלו הסמ"ע ובתומים לפרש בפשיטות דבאי ד"ה שכ' דמ"מ מיירי בחומדו בי"כ ונם שואל מיבחוב לו מאיזה טעם ל"ל שלא ממילא מונו מכ"ש שאל ומה הוסיף רמ"א דבר ספתים. אחר שכ' המחבר צריך לסודיעו מאיזה טעם דנו אפילו אם לא שאל ומה הוסיף רמ"א דבר ספתים. וזשב כ' דגראה לקייס פי' זה בדברי הרמ"א דהנה הב"י פא"ב כ' בוקא אם יש מקום נחשוד אבל בלא"ה אינו אלא מבואר ומהדיון ליה ובאילו הסמ"ע ובאר הגולה לבא אפילו בניהם חכמים ודברו אליהם כל אחד מהבלדיה אמר בדעתו לפי עיונו בדין זה בדבריו לוחקים דאל"ה לא היה דן עם חבירו: כי לא בדשיני שקלנו אלא א"ל חוזב בנפשו לפי דעתו ועיונו בדין זה הוא ילא בלבד ואמנם הדייני פוסק כאחד מהם אז לפעמים שלא בדעה אחד מהם ומ"ב לבאורה הרי כאן מקום אחד שהרי לפי עיונו בדין לא ילא משפט בזה ואפ"ה אם יהרהר אחר הדיין הרי בזה בר נידוי כי ידוע שאין אדם רולה חובה לעצמו אך בעובדא הבוהלי בפא"ב בהוא עצמו נתן מקום לאחד ע"י שפקיעו אחרי ע"כ מחוייב לקבות עצמו. ועדיין יש לומר בהי בראלי ובכון בהדיין יפרש טעמי עצמו להסיר עקשות פה מכל מקום אין רשות לאיזה להבוא כן מהדיין והעוה הוא לומר שחוזבו ואם ישנו פניו לא יודיעהו טעמו ולא ישיבהו כלל. דוקא אם שם מחסום לפיו מחמת יראת הדיין וכבודו אז כגון לפרש הטעם מעצמו להוליא עצמו מהחשד אבל לא נגד המערערים הכי הוה ס"ד. והוה ס"ל ה"ש המחבר אפילו לא שאל אינו כלפי הקידון בכפיה ואין מקום לחשוד בענין דוקא שאל: (כמ"ש בס"א) אבל הכא במקום לחשוד ובלא כפיה מודיעין הטעם אפילו לא שאל ומיהו דוקא לא שאל אבל שאל והתליף בתוכד

נתיבות

משפ"ב

לחרת בנב"ג: (יא) אם הא' ת"ח. מטוס הבדא שיאמרו המורה הכיר הבת"י בל ת"ח ונשא לו פנים: (יב) כיון שבשניהם בעיר אחת פי' ויוכבין שניהם ואם אינו יכול יחד בהתבע לומר קים לי ומסילא יכול לדחותו המיד אפי' מגדול לקטן שהוא בעיר אחת והטעם לזה דכשהין בעיר אחת ויכול לברר הטעות אין יכול התובע לטעון לגדול קאלינן דהנתבע יכול לומר מה איכפת לך הא אם ישעו יתברר לך תיכף הטעות מפי הגדול כיון שהן בעיר אחת. ה) חייב לפרוע. עסמ"ע ס"ק ד"ה דוקא שנתחייב בדין וכו'. ועיין תומים שכתב דוקא כשרואין שהתובע נתחייב מחמת שהלך בערמה ומרמה אז פטור הנתבע אבל כשרואין שהתובע הלך בתמימות והיה סובר שהדיין עמו והנתבע סירב חייב להחזיר הוצאותיו דלמה הי' לו לגרום חיזק שלא לירד עמו לדין. ועש"ך

החושן

שהוא לטובת הלוה מן הדין הי' ראוי לירד לנכסיו מיד משום נעילת דלת עכ"ל: ובמיקר ראיית הרא"ם נרא' דכיון דמזיק שבעודו של סביבו חייב אם כן זה שהקדים נכסיו הרי הזיק שבעודו וכמו יתומים שמבה שבעודו של בע"ח דחייבים לכלם מש"ה צריך הלוה לשלם למלוה דמים של הפדיון אבל זה ששלח שליח אחרי הלוה נהי דלטובתו הי' לא מצא במה שהלך למרחוק ואפי' הגיע בבר זמנו ולא פרע מ"מ אינו אלא מגיעה בעלמא אבל הקדים הלוה הוה מזיק בידים מש"ה צריך לשלם ולכן נרא' דהרא"ם לשעמו בפרק הגוזל גבי דוחף מטבע ליש היכא דמלי בר אמורא למשקל אין זה אלא גרמא בעלמא ופשוט כיון דלא הזיק נוף הדבר אלא מלי למשקל' ואע"ג דצריך הוצאות לזה ל"ה דינא דגרמי וכמ"ש בתרכי פ' הגוזל וא"כ מקדים נכסיו נמי כיון דמלי לפדותו בארבעה זוזי אינו אלא כמו דוחף מטבע ליש דצריך בר אמורא למשקל וזה נמי מלי להעלותו ע"י פדי' ואפ"ה מוסיף עוד דינר וא"ל כיון דהוא לטובת הלו' אע"ג דאינו מזיק צריך הוא להחזיר ואם כן הוא כשלוה אחריו שליח דהוי נמי לטובת לוה וכמ"ש הרא"ש דמן הדין צריך תיקף לשלם. אבל לפי דעת הרמב"ם וס"ע סי' שכ"א דדוחף מטבע חייב משום דיני דגרמי אע"ג דמלי בר אמורא למשקל צריך הוא לשלם את הוצאתו א"כ יש לומר טעמא דמקדים אינו אבל לוה שצריך מדין מזיק דמשלם את הדינר גם לדעת הרא"ם דדוחף מטבע פטור היינו מדין מזיק אבל לוה שצריך לפרוע בשומת ב"ד א"כ הקדים צריך הלוה להשלים וא"ע:

מאירת עינים

הגר"א

כו'. עי"ש סי' קנו סכ"ג שבש כתב טוש"ע כפי' י"מ (ע"כ): [כו] וכשלריכין לכתוב. שם כ"ז שמביא רשיה סותר כו' ה"ה כתן. מרדכי: [כז] וא"ל לכתוב. שהכ"ד שבש ידעו מעצמם הטעם: [כח] וא"ל לכתוב אלא. כ"מ שם זה אומר לב"ד הגדול כו' ואם אמר כתבו לי כו': [כט] ויש מי כו' דגרמא הוא כמ"ש בב"ק סי' ל' וכמ"ש התוס' החילוק בין גרמי לגרמא:

היטב

[יד] הולאותיו. וכתב בים"ם היינו הולאת סרבנות אבל שאר הולאות כגון שסלח שליח אחר המעות או שסלח אחריו למקום פלוני א"ל לשלם ע"ם. ס"ך: [טו] סרבן. כתב הב"י בשם הרא"ם באם כופר הנתבע שלא הזמינו והביא התובע עדים שהזמינו והודה הנתבע והביא עדים שבא מיד שהזמינו ה"ל כאילו אומר לא לויתי שאינו נאמן לומר פרעתי אפילו יביא עדים לדבריו. והס"ך כתב דמלשון הרא"ם

תשובה

הדיין לא יודיעהו הטעם קמ"ל דמ"ת דבמקום שיש לחשוד אפילו שאל אינ"ג דהרע לעשות מ"מ כתבינן ליה מאיזה טעם שהרי כך כותי הניח ואמר דבר דדיה אחי מר ואפ"ה לא קנס ר"פ ואמר ליה טעמיה וזוב כתב דמ"ת דסעיקר שאינוכותבינן אלא אומרי' בע"פ לאפוקי נפשיה מחשדא לאחרים שיראלו שהיה כתבה מזה ולמה לו זה הדיון אדם אותו בלא כפיה אלו כל כמיניה לשאול עלה מאחרים ע"כ לא יכתוב ודי בהודעה אך כדאמר הגדול דבלא"ה לריך לכתוב הטענות וכיון דאיכא נמי מקום לחשוד כיון דבלא"ה כותבין וזה חוזר ב"כ ויש מקום לחשוד יכתוב ב"כ טעמו ושוב כתב אולי ע"ז שיבין הבע"ד הטעם ושעל מנם חוזרו שוב לא יבין לב"ד הגדול זהו מה שכ"ל בפי' הרמ"א עכ"ד ת"ש: טו] מיהו י"א דוקא כו'. בגליון ש"ם הבגר"ע תיגר ז"ל ב"ב ס' בשו"ת ב"ח סי' כ"ב בתריכות: ד] ואי"ל לכתוב לו הטעמים. עיין בתשובת חות יאיר בסוף הספר בהשמטות שתמה על זה ע"ש. ולפי המבואר לעיל ס"ק ח' דבחמת בע"פ צריך לומר לו הטעם רק אינו כותבין ל"ב לקמ"ם. וכ' בספר בר"י וז"ל כת אחת שהביאה פסקים מרבני הדור ואינו רולה להרחות לשכנגדו רק השאלה ופוף הפסקים והבע"ד טושן שיראלה כל הפסקים בשלימות לרב העיר הדין עמו ותתחייבים להראות כל הפסקים בשלימות. תשובת שער אפרים סי' קכ"ו וכן הסכים הרב עדות ביהוסף ס"ב סי' ל"ז עד כאן לשונו: יא] אבל ב"ד הגדול שדנו. עיין בתשובת ר"מ הנ"ל סי' ל' שכ' דאם רק לבד הוא גדול אף אם הוא מומחה וגדול הדור מאד כל אחין גם הדיינים שיבאו עמו גדולי ישראל מפורסמים בדור אינו נקרא לענין זה ב"ד הגדול ולריך ליתן כתב הטענות והפסק אם מתחלה דן בכפיה וכל שלא באו שני הבע"ד לפניו מעצמם לדון אלא שנלא לאחד מהם שם להזמינו מקרי דן בכפיה (עמ"ש לעיל סי' ה' ס"ב סק"ו ע"ש): יב] חייב לפרוע לו. כ' הסמ"ע והיינו אם יצא הנתבע מחוייב בדין זה כו' ועי' בתומים ומה"מ דדוקא בשרואין שהתובע נתחייב מחמת שהלך בערמה אז פטור הנתבע אבל כשהתובע הלך בתמימות והיה סובר שהדין עמו והנתבע סירב מחייב להחזיר הוצאותיו

המשפט

חידושים

חבר והוא מלגלג מנדין אותו סמ"ע: (יד) וכ"ש אם אומר. הקשה הסמ"ע מאי כ"ש הא בתקום חבר כתבינן לו דריך להודיע לו הטעם ומאן אין כותבין לו רק הטענות ותיי דלענין כתיבה יש כ"ש דאם בתקום חבר מודעינן לו אפילו הטעם מכ"ש בשאינו רולה רק בכתיבה שכותבין לו: (טו) לשלם מיד ולא חיישינן לטעות ולא יהיה אפשר להוליא המעות: (טז) לפרוע לו כל הוצאותיו

ביאורים

משל הנתבע אבל בלא"ה אינו יכול לדחותו לפי דעת הרא"ש אך כיון שלדיעה הראשונה יכול תמיד לדחותו והנתבע יכול הנתבע לומר קים לי ומסילא יכול לדחותו המיד אפי' מגדול לקטן בעיר אחת והטעם לזה דכשהין בעיר אחת ויכול לברר הטעות אין יכול התובע לטעון לגדול קאלינן דהנתבע יכול לומר מה איכפת לך הא אם ישעו יתברר לך תיכף הטעות מפי הגדול כיון שהן בעיר אחת. ה) חייב לפרוע. עסמ"ע ס"ק ד"ה דוקא שנתחייב בדין וכו'. ועיין תומים שכתב דוקא כשרואין שהתובע נתחייב מחמת שהלך בערמה ומרמה אז פטור הנתבע אבל כשרואין שהתובע הלך בתמימות והיה סובר שהדיין עמו והנתבע סירב חייב להחזיר הוצאותיו דלמה הי' לו לגרום חיזק שלא לירד עמו לדין. ועש"ך

החושן

שהוא לטובת הלוה מן הדין הי' ראוי לירד לנכסיו מיד משום נעילת דלת עכ"ל: ובמיקר ראיית הרא"ש נרא' דכיון דמזיק שבעודו של סביבו חייב אם כן זה שהקדים נכסיו הרי הזיק שבעודו וכמו יתומים שבעודו של בע"ח דחייבים לכלם מש"ה צריך הלוה לשלם למלוה דמים של הפדיון אבל זה ששלח שליח אחרי הלוה נהי דלטובתו הי' לא מצא במה שהלך למרחוק ואפי' הגיע בבר זמנו ולא פרע מ"מ אינו אלא מגיעה בעלמא אבל הקדים הלוה הוה מזיק בידים מש"ה צריך לשלם ולכן נרא' דהרא"ש בפרק הגוזל גבי דוחף מטבע ליש היכא דמלי בר אמורא למשקל אין זה אלא גרמא בעלמא ופשוט כיון דלא הזיק נוף הדבר אלא מלי למשקל' ואע"ג דצריך הוצאות לזה ל"ה דינא דגרמי וכמ"ש בתרכי פ' הגוזל וא"כ מקדים נכסיו נמי כיון דמלי לפדותו בארבעה זוזי אינו אלא כמו דוחף מטבע ליש דצריך בר אמורא למשקל וזה נמי מלי להעלותו ע"י פדי' ואפ"ה מוסיף עוד דינר וא"ל כיון דהוא לטובת הלו' אע"ג דאינו מזיק צריך הוא להחזיר ואם כן הוא כשלוה אחריו שליח דהוי נמי לטובת לוה וכמ"ש הרא"ש דמן הדין צריך תיקף לשלם. אבל לפי דעת הרמב"ם וס"ע סי' שכ"א דדוחף מטבע חייב משום דיני דגרמי אע"ג דמלי בר אמורא למשקל צריך הוא לשלם את הוצאתו א"כ יש לומר טעמא דמקדים אינו אבל לוה שצריך מדין מזיק אבל לוה שצריך לפרוע בשומת ב"ד א"כ הקדים צריך הלוה להשלים וא"ע:

שלא הזמינו והתובע מביא עדים שהזמינו והודה הנתבע. והביא עדים שבא מיד שהזמינו ה"ל כאילו אומר לא לויתי שאינו נאמן לומר פרעתי אפילו יביא עדים לדבריו עכ"ל ד"מ סימן י"ח ס"ג: ל אין אומרים שיסבע כמה הוליא כו'. ה"ט דלא האמינוהו בשבועתו להוליא ממון מחבירו אלא צריך בירור והא דכתב המחבר לקמן בסימן קל"ח ס"ע דאם אין המקיף יכול לברר כמה הוליא יסבע כעין דאורייתא ויטול התם תשובתו בלידו דכתי' שם כיון דברשו' הוליא ולהנאתו דהניקף משא"כ כאן ומהאי טעמא נמי כתב מור"ם לקמן סימן ל"ח ס"ג דיסבע ויטול ע"ם גם מ"ם הטור והמחבר לקמן ס"ם שע"ה דבין שהיתה ידו על העליונה או על התחתונה יסבע כמה הוליא ויטול התם ג"כ אע"פ דירד שלא ברשות מ"מ עכ"פ אין לבעל השדה היזק דהא יש שבא כפי מה שנותן לו או יותר משא"כ כאן דמה שנותן לו יפסיד וק"ל ולא כמ"ם*בע"ם ז"ל דלא כל כמיניה שיוליא מה שירצ' על דעת שזה יפלם לו הכל עכ"ל:

טו א לדון הדין שבא לפניו כו' ורא' דלא בביאה לב"ד תחילה תליא מילתא אלא משעה שהעמיד עצמו לפני הדיין והדיין הכין את עצמו לשמוע טענתו זהו נקרא בא לפניו תחילה והוא קודם להבא מאוחר ממנו לפני הדיין ועד"ר דכתבתי ראייה לזה מדברי הריטב"א וק"ל: ב שבא לפניו תחילה ילפינן לה מדכתיב בקטן כגדול תשמעון דאילו לדקדק בין פרוטה כבדין של ק' מנה לזה א"ל קרא. גמרא: ג של תלמיד חכם שאפי' בא לבסוף דגם לת"ח יש עשה דאת ה' אלקיך תירא שדרשו את לרבות ת"ח וה"ל לת"ח עשה ולהמוקדם עשה דקטן כגדול תשמעון ועשה דכבוד תורה עדיף כן משמע בגמרא פ' שבועות העדות סוף ד"ל ועד"ר: ד להפך בזכותו. דכשבא התלמיד חכם לדון עם הב"ב מעמידין את הת"ח מחזקתו ומ"ה מספכין ומפספסין בדבריו כדי להעמידן בחופן שיהא זכות בהן ע"פ האמת ועמ"ם בסימן י"ג ולקמן ס"ם י"ז לענין זה. ונראה דאין לת"ח בזמנינו דין זה וכמ"ם הרמב"ם והביאו הטור והמחבר ס"ם זה מפרשו בתי דינים שאינם הנוגים כו' כ"ם לענין נתינת ליורא דהבא על בושתו ולענין התרת נדר בי"ד ר"ם רכ"ח ולענין לדון ביחידי דאין לנו דין יחיד בזמן הזה כמ"ם בסי' ב' ס"ב וחף שם לחלק מ"מ כ"ל כמ"ם: ה אפילו פתחו כבר בדין נראה דס"ל כסי כיון דמשמעות דכקטן כגדול תשמעון משמע דהקרא לא קפיד אלא אשמועי' ור"ל דלאחר שפתחו בדינא דקטן והתחילו לשמוע טענותיהן תו אין לדחותן בשביל דין הגדול וכיון דקי"ל דעשה דת"ח דוחה לעשה הזה ממילא נשמע דאפי' פתחו בדינו של זה האחר דהיינו השמיע' דוחין אותו מפני דינו של ת"ח ומ"מ אז"ל אשמכוה אהאי קרא דקטן כגדול תשמעון אפי' עדיין לא פתחו לי' בדינא דהמוקדם אלא בא לפני הדיין תחילה אשור לדחותו ולדון המאוחר לו ומ"ה נקטו הגמרא והפוסקים ל' בא לפניו תחילה וכיון דזה אינו אלא מדרבנן הס אמרו והס אמרו ג"כ דאפי' מפני קרובו של תלמיד חכם דוחין המוקדם מפני כבודו דהחכם: ו דין היתוס לדין האלמנה. היינו טעמא דהקדימו קרא

כיון דאינו בר דעת לעמוד על דעתו לכן אם יראה בדיוקא אותי יכי' כפנו שנותה שיאבד תשוביתו כי יסבור שאין הב"ד רוצין על הזדקק לו לכך מחויב להקדים דין יתוס אלא יסבור שאין רצון הב"ד להזדקק לדינו אבל בא אם אין חיוב להקדימו. דבזה אין צער ליתוס. כי אדרבא אם לא יזדקקו לו יפטור בודאי. כי כל עוד שאין הב"ד מוציאין ממנו הוא פטור ואם צער

ביאור הגר"א

[כ] ויש חולקין. כמ"ל אבל אם היה מסרב כי' ונראה היה: (ליקוט) ויש מי כו' ויש חולקין כו'. בפלגתא דר"ו ורילב"א בתוס' דב"ב כ"ב ב' בד"ה ואת דס' ראשונה ס"ל כר"י דבריו הוא שעובר עליו בעשה בא הביאם. ומ"ש בב"ב כ"ב ב' כרילב"א דבדבר הבכיח קנסינן וכ"כ בכיח (ע"כ): [לא] מי אחמר. כגיל: (ליקוט) מי אחמר לחבירו כו'. דומי לתפרס אייב כגיל וע"ש(ע"כ): [כב][א]ל שיסבע. דלא אחמר' שיסבע אלא בכוליות ברשות בתוכות עב כ' אז בשבח כמ"ם בסי' שע"ה

באר

משמע אף שלא הביא עדיין התובע עדים רק מיראת העדים חזר הנתבע ואמר שאמת שהזמינו אלא שבא מיד ב"כ דינא הכי מיהו לקמן סי' ע"ט ס"ט בהג"ה לא פסק כן וג"ע לדינא עכ ל וע"ש: [מז] אז. כש"ך כתב דדין זה תמוה וגם בתשובת הרא"ש משמע דבכירור לחוד אז בשומת ב"ד לחוד לא סני אלא

פתחי

דלא היה לו לגרוס היזק אלא לירד עמי לדין ע"ש: יג) וכן כ"ל עיקר ובלבד שעשאו כו'. כ' הש"ך וכ"פ בית"ש סי' י"ד הבגר"א ובגליון ש"ך הבגר"א אינר ב"כ וז"ל וכ' בב"ל נקט רשות הב"ד לא היכו ה"ל ליטול רשות בגון שנכנס לו בשטר שיכול לכופו בערכאות של עובד כוכבים והבש"ד אלם יכולקמן סי' כ"ו ס"ד בהגה (עי' בא"ח בס אות מ' וע"ש) מ"מ א"ל לאלם לו הוצאות ע"ש: יד) שעשאו ברשות ב"ד ובלקמן כו'. עי' בתוכות וכב הכמן סי' ל"ט שתמה על הרמ"ל בזה ומסיק דעמו ליה דאין לת"ח בזמנינו דין זה נראה עיקר כפברה הכ"א שיכולים בעצמו לעכוב. בדין פעור לכלם הוצאות אע"פ שירב עמו אבל לדין ישראל אא"כ עשה ברשות ב"ד אז אייב כאלם אבל אם כפה אותו ע"י ערכאות של עובדי כוכבים שיעמוד עמו לדין ישראל כיון שבירב מלעמוד עמו לדין והוצרך לכופו ע"י ערכאות של עובדי כוכבים חייב לאלם לו הוצאות אע"פ שלא עשאו ברשות ב"ד עכ"ה וע' בנה"מ מזה. וע' בתשובת בכ"י סי' נ"ז: טו] לך ואני אבא אחריך. עיין בתשובת חות יאיר סי' קס"ח בב' ומה פסקתי כמו שכ' לאחיריו שיבא עם כמו התהן ובבא לו זהן תחוקה יום פלוני ואחיריו הבאיהו שיהיה כן ובאבא ולא בא הוא הוצאות החהוגה אלם אין לאחיריו התנלות מספיק שלאנם חייב לאלם לו היזקו ע"ש: טז] אז בב"ד ישומו. עבה"מ וע' בתשובת ובב הכמן בהסמעות סי' כ"ג שביאר דברי הרמ"א בטוב טעם הא ואלו אין אומר מבחר כמה הוליא ובין אינו מבחר לעולם שייך שומא אלא דאם מבחר כמה הוליא ונרוך שומא אז השומא הוא אם לא הוליא יותר מן הראוי ומ"ש סי' קפ"ב ס"ג בהגה כי' אבל אם אינו יכול לברר אז בשומת הוא בענין אם בשומת אם בסי' אלא אם אינו אם כן אינו כוונת הרמ"א דמ"ש צריך לברר כמה הוליא וצריך לאלם לו היינו ג"כ לאחר שישומו אם לא הוליא יותר מן הראוי ומה שלא ביאר זה י"ל שסמך עמ"ש בסי' קפ"ב והוא פשוט דודאי אלו כל כמיניה להוליא יותר ממה שהיא צריך להוליא ומ"ש אז הב"ד ישומו לו היינו דאם אינו מבחר ישומו לו בפחות בבוכלאות ע"ש ועי' בתוסים ובנה"מ מ"ש בזה. וע' בתשובת נאות דשא סי' כ"א וכ"ב מדיוקים אלו עש"ה: טו א] בא בא הזוכה בדין לב"ד ותובע שיכתבו לו פסק דין אם כותבין ונותנין לו גם זה שם: ח יש בידו פסק דין שחבירו חייב לו אם הלה נאמן לומר פרעתי בסימן ל"ט סעיף י':

טו איזה דין דנין תחלה ודין דין מרומה ובו ה סעיפים:

א א. צריך הדיין שיקדים א לדון הדין ב [א] שבא (א) לפניו תחלה ג אבל [ב] צריך להקדים דין ג א) של תלמיד חכם ג אפילו בא לבסוף ד [ג] וכן מצוה עליו ד (א) א] להפך (ג) בזכותו מה שיכול: הגה [ג] ואם הת"ח בעצמו לפני הדיינים ה (ב) אפי' (ג) פתחו כבר בדין אחר דינו אותו אחלה שלא יתבטל תלמודו א) ב] [ד] אבל אם קרובו בא לדין אם פתחו בדין אחר אינו צריך לפסוק ואם לאו צריכין לדון אותו אחלה משום כבוד החכם (ב"י בשם הריטב"א):

ב ה היו לפניו דינים הרבה ב) ג]מקדימין ו (ד) ו ד][ה] דין היתום

[ד] (ליקוט) צריך כו'. והשמיט מש"ם א"ש לשודא דדיינא כמ"ש תוס' בכתובות ל"ד ב' בד"ה אימיה כו'. וכמ"ש בסי' א' דר"ם בהגה ומהש"ל (ע"כ): [ה] וכן מנהג. עתוס' שבועות שם: [ג] (ליקוט) ואם הת"ח כו'. כמ"ש בב"ב כב א' כי הא דרבא כו' דלא בהלכתא כו' (ע"כ): [ד] אבל אם. דשובדא דרב ענן מיירי אלא התחילו עדיין בדינא דיתמי אבל

היטב

תרוייהו בעינן והי' נראה להניה אז הב"ד ישומו לו אך בד"מ לא משמע כן וג"ע עכ"ל:

טו [א] שבא. נראה דאלו בביאה לב"ד תליא מילתא אלא משעה שהעמיד עצמו לפני הדיין והדיין הכין עצמו

תשובה

לו"מ ליכא בזמנינו כדמוכח להדיא במהרי"ו סי' קס"ג ובתשובות שלו שאחר דיני הבדיקות סימן ס"ח כו' (עמ"ש בפ"ת לא"ה סי' כ' סק"כ) ואחריך מא ומסיק ומ"מ נראה דלענין לאקדומי כ"ע מודו דגם בזה"ז דינא הכי כיון שהעשה להקדים הוא שלא יתבטל תלמודו במ"ש הריטב"א ש"כ כל ת"ח. בשורך על תלמודו אף בזמנינו דין הוא להקדימו וכן מבמא מהסמ"ע עצמו שהעמיד הבריו בדין להפך בזכותו ולא נקט בדין הקדימה מבחת בריאה כו' וגם בדין להפך בזכותו אף הבסמ"ע פביעא ליה דאין לת"ח בזמנינו דין זה נראה עיקר בפברה הכ"ח ומהר"ר אורי המזכר דס"ל דאף לדברי מהרי"ו הבא מודה וכן תמיב הבדרי הרב רמ"א ותהה"ד סי' ממלא כו' עכ"ד ע"ש עוד וע' בתשובת בנסת יחזקאל סי' נ"ה הובא בלא בפ"ת ליו"ד סי' רמ"ג סק"נ ע"ש ועמ"ש לקמן סי' רס"ב בבא"ח ס"ק כ' ובסי' רס"ז ס"ב סק"ח ל': ב) אבל אם קרובו. עי' בנ"ח ובכה"ג שהביאו על רמ"א בזה וע' בתשובת שבי"י ח"א סי' קמ"ד שכ' וז"ל הגם שלע"ד עיקר הדבתם אינו הגה כלל כו' הרמ"א מכתב אחר בדיני הקדימה שבי"י ח"ח סי' ל"ז: ג) אפי' פתחו כבר בדין נראה דס"ל דכי כיון דמשמעות דכקטן כגדול תשמעון לדחותן בשביל דין הגדול וכיון דקי"ל דעשה דת"ח דוחה לעשה הזה ממילא נשמע דאפי' פתחו בדינא דקטן והתחילו לשמוע טענותיהן תו אין לדחותן בשביל דין הגדול וכיון דקי"ל דעשה דת"ח דוחה לעשה הזה ממילא נשמע דאפי' פתחו בדינו של זה האחר דהיינו השמיע' דוחין אותו מפני דינו של ת"ח ומ"מ אז"ל אשמכוה אהאי קרא דקטן כגדול תשמעון אפי' עדיין לא פתחו לי' בדינא דהמוקדם אלא בא לפני הדיין תחילה אשור לדחותו ולדון המאוחר לו ומ"ה נקטו הגמרא והפוסקים ל' בא לפניו תחילה וכיון דזה אינו אלא מדרבנן הס אמרו והס אמרו ג"כ דאפי' מפני קרובו של תלמיד חכם דוחין המוקדם מפני כבודו דהחכם: ו דין היתום לדין האלמנה. היינו טעמא דהקדימו

ביאורים

קרובו רק שמיירי שהזמינו לפני ב"ד וסירב ונסע למקום אחר לב"ד אחר ועי"ז הוכרח התובע לנסוע נ"כ לשם ותובע ההוצאות מחמת שסירב לעמוד לב"ד ראשון: ו) אין אומרים שישבע וכו'. ועיין תומים שהקשה הא כל ניזק נשבע ונוטל וה"נ ניזק הוא שהרי גרם לו היזק. ולפענ"ד לא קשה מידי דשאני התם שנזדמן באקראי ולא היה אפשר לברר משא"כ הכא דיכול לעשות ע"פ בירור ההיזק שנורם לו ואם א"א להוציא הוצאות ע"פ בירור יכול להוציא ע"פ שומת ב"ד. אמנם אם א"א לברר ולא ע"פ שומ' באמת הדין עם התומים שנשבע ונוטל כשאר כל תנזקין. ועש"ך שצריך בירור ושומא וכו'. אמנם א"ן צריך לברר רק ענייני הוצאות שהוציא כגון כמה שלוחים שלח וכמה נסיעות נסע ואז אפי' אינו מברר כמה מעות שנתן יכול לומר בפחות שבשומ' כמו בסי' שע"ה ע"ש:

טו ז) אבל אם קרובו וכו'. עיין תומים שהקשה דהא בשבועות אמרי' שלח ר"י לר"נ עולא ברי' דרב עראי

חידושי הפלאה

סי' טו פעיף כ' היו לפניו דינים הרבה וכו' נ"ב. הגה הטור הביא בשם הרמב"ם דאלמנה קודם לת"ת. ותמהו עליו דבש"ס פ"ב דכתובות תוכי' דין לדון יתום ת"ח קודם ובבר הקשה כן הר"מ ע"ש ובמפורשים ולדעתי נראה דת"ח בפשיטות דע"כ אין חיוב להקדים דין יתום רק בא"ח החובב הוי יתום דת"ח דמוליאין אותו דדיינין אלא אמרו מפני דרכי שלום אלא במליאה מפני שאין דעת אחרת מקנה אותו כו' ע"ש (ע"ל סי' ע"ר ס"ח בהגה)

המשפט

חידושים

יכול לומר שומו בפחות שבשומות:

טו (א) לפניו תחלה. פי' שעמד לפני הדיין תחלה והדיין הכין עצמו לשמוע הטענות סמ"ע: (ב) בזכותו וכי' הסמ"ע דאין בזה"ז לענין זה דין ת"ח ורבים חולקים וכן עיקר: (ג) פתחו כבר דמדאורייתא אין דין קדימה רק בפתחו ובלא פתחו רק שבא שהיה אין לו דין קדימה רק מדרבנן ולזה דוקא ת"ח בעצמו שיש בו משום עשה דכבוד תורה דוחה לפי' כבר פתחו שהוא נ"כ מדאורייתא דעשה דכבוד תורה עדיף אבל קרובו אבל ת"ח אינו שהוא רק דרבנן ולא בפתחו כבר שהוא מדאורייתא. () וע"ב סק"ח דדוקא בקרובו של ת"ח בשהה"ת הוא עדיין בתוים ולא בשהה"ת כבר מת ולא אין הת"ח בעצמו לפני ב"ד רק מורה' אלו אין לחוות דין שכבר פתחו בו: (ד) דין יתום לאלמנה דהיינו שפטו יתום

היאורים

ר"מ ס"ג בהגה ומהש"ל (ע"כ): [ב] וכן מנהג. עתוס' שבועות שם: [ג] (ליקוט) ואם הת"ח כו'. כמ"ש בב"ב כב א' כי הא דרבא כו' דלא בהלכתא כו' (ע"כ): [ד] אבל אם. דשובדא דרב ענן מיירי אלא התחילו עדיין בדינא דיתמי אבל

הגהות אמרי ברוך

(רמ"א בהגה ס"ה) (י) וי"ח וס"ל דאם דלעולא דאיה שבראה"ם חולק עם הרשב"א הרשב"א מיירי בכידון הולאות שהיה בתשפע העבלאות והרא"ש מיירי מהולאות שהוליא בערכאות שיכו' מוכרח ליל' מוכרח עמו לדון ישראל: (סי' ע"ו ס"ד סק"א) (י) והבי"ח לא כ"כ כו' כ"כ גם בטו"ת בנסת יחזקאל סי' לד מחלים דדין לורבא מדרבנן מוהג גם בעה ויעו"ש מה שמסיים מדין מנהג לחלק בין דבעינן תופס:

טורי זהב

סי' טו (ס"א בהג"ה) אבל אם קרובו בא לדון וכו' הריטב"א למד דין זה מפ' בתרא דכתובות דק"ע והביאו הב"י ויש להקשות כיון דחזינן דבסתם טענות בעל דין המילה לאו ספיר עביד והיאך אנן לאיידין ממנו ואמאי כתב רמ"א להלכה דמהני כבוד קרובו להלמיד חכם וגראה לפרש הקוקסה לריטב"א כיון דחזינן דבעובדא דכתובות אירע מנהג מתה שעשה ר"ן בדין קרובו של חכם כיון שבע"ד לא ידע כוונת ר"ן אלא היה סבור דדרך חניפות הוא הכא נמי ניחוש בעובדא דבכתובות דהבע"ד לא ידע שבעשה

חכמת שלמה

סי' טו פעיף כ' היו לפניו דינים הרבה וכו' נ"ב. הגה הטור הביא בשם הרמב"ם דאלמנה קודם לת"ת. ותמהו עליו דבש"ס פ"ב דכתובות תוכי' דין לדון יתום ת"ח קודם ובבר הקשה כן הר"מ ע"ש ובמפורשים ולדעתי נראה דת"ח בפשיטות דע"כ אין חיוב להקדים דין יתום רק בא"ח החובב הוי יתום דת"ח דמוליאין אותו דדיינין אלא אמרו מפני דרכי שלום אלא במליאה מפני שאין דעת אחרת מקנה אותו כו' ע"ש (ע"ל סי' ע"ר ס"ח בהגה)

באר הגולה

בגוף הדבר במזיקין ב והביאו הב"י וכ' הכי מסתבר ולע"ד שמה אלא כתבו המחבר הב"י משום דהוא כולנו כמ"ש לעיל קודם כי"א חייב לפרוש לו כל יציאותיו פ דלא האמינוהו בשבועתו להוליא ממון תבירו והא דהאמינוהו בשבועה להוליא ממון בסי' קי"ח סעיף ה' ובסי"ם שע"ה שאני התם דברשות הוליא לו שים לו שבח מה שא"ב כאן דתם שנתן לו יפסיד: ח לי' הטור מתיורה דרים לקיש וכדומרם בגמ' שם דכדברב"י שנהר' ד"ח ע"א ב תעובדא דאלם ליה רב יוסף עולא תבריהו וכו' שבועות דף לי ע"א וכתב ב"ח * אפילו אלם אלוחו מהא דרב ענן כתובות ריש דף ק"ו ג כתירוץ הסני בתוספת והרא"ש שם דבבוד עשה דתורה עדיף ד מיתורה דרבא היתי לי וכו' שבת ריש דף קי"ט וכתב הסמ"ע *דאין לת"ח בזמנינו דין זה והב"ח כ' דאף בזמן הזה לא יהא נגרע מאלו היה בורר לדיין אריך להפך בזכותו יותר ה שם בשם הרמב"ם בפכ"א מה' סנה': ולע"ד אלמד זה מהפסוקים ברים ישעיה *דכתיב שפטו יהוה ריבו

חידושי רעק"א

ש"ך אות י"ג וכ"כ בית"ש פ"י דבב"ק סימן י"ד ע"ב. ב"ב וכתב שם דאלא נקט רשות מב"ד אף בזכי דאין לריך

הגהות אמרי ברוך

(רמ"א בהגה ס"ה) (י) וי"ח וס"ל דאם לת"ח בזמנינו דין זה כ"כ הסמ"ע ס"ק ה' [ד'] (") והב"ח לא כ"כ (הג"ה וע"ל סא"ח ס"ס בשם תשובת ר"י מטראני ולדבריו שם מסמע שים בזמן הזה דין"ת לענין זה מכח כ"ם דליטר' דדהבא וכדמוכח מהסמ"ע בעצמו דאם אי' דין"ת בזמן הזה לענין לי טרא דדהבא כ"ם דהוי לענין להפך בזכותו וק"ל: (") ויש מי כו' ויש חולקין. בפלגתא דר"ו ורילב"א בתוס' דב"ב כ"ב ב' בד"ה ואת דס' ראשונה ס"ל כר"י דבריו הוא שעובר עליו בעשה בא הביאם. ומ"ש בב"ב כ"ב ב' כרילב"א דבדבר הבכיח קנסינן וכ"כ בכיח (ע"כ): [לא] מי אחמר. כגיל: (ליקוט) מי אחמר לחבירו כו'. דומי לתפרס אייב כגיל וע"ש(ע"כ): [כב][א]ל שיסבע. דלא אחמר' שיסבע אלא בכוליות ברשות בתוכות עב כ' אז בשבח כמ"ם בסי' שע"ה

באר

משמע אף שלא הביא עדיין התובע עדים רק מיראת העדים חזר הנתבע ואמר שאמת שהזמינו אלא שבא מיד ב"כ דינא הכי מיהו לקמן סי' ע"ט ס"ט בהג"ה לא פסק כן וג"ע לדינא עכ ל וע"ש: [מז] אז. כש"ך כתב דדין זה תמוה וגם בתשובת הרא"ש משמע דבכירור לחוד אז בשומת ב"ד לחוד לא סני אלא

פתחי

דלא היה לו לגרוס היזק אלא לירד עמי לדין ע"ש: יג) וכן כ"ל עיקר ובלבד שעשאו כו'. כ' הש"ך וכ"פ בית"ש פ"י הבי"ק סי' י"ד הבגר"א ובגליון ש"ך הבגר"א אינר ב"כ וז"ל וכ' בב"ל נקט רשות הב"ד לא היכו ה"ל ליטול רשות בגון שנכנס לו בשטר שיכול לכופו בערכאות של עובד כוכבים והבש"ד אלם יכולקמן סי' כ"ו ס"ד בהגה (עי' בא"ח בס אות מ' וע"ש) מ"מ א"ל לאלם לו הוצאות ע"ש: יד) שעשאו ברשות ב"ד ובלקמן כו'. עי' בתשובת וכב הכמן סי' ל"ט שתמה על הרמ"ל בזה ומסיק דעמו ליה דאין לת"ח בזמנינו דין זה נראה עיקר בפברה הכ"א שיכולים בעצמו לעכוב. בדין פעור לכלם הוצאות ע"ש אבל לדין ישראל אא"כ עשה ברשות ב"ד אז אייב כאלם אבל אם כפה אותו ע"י ערכאות של עובדי כוכבים שיעמוד עמו לדין ישראל כיון שבירב מלעמוד עמו לדין והוצרך לכופו ע"י ערכאות של עובדי כוכבים חייב לאלם לו הוצאות אע"פ שלא עשאו ברשות ב"ד עכ"ה וע' בנה"מ מזה. וע' בתשובת בכ"י סי' נ"ז: טו] לך ואני אבא אחריך. עיין בתשובת חות יאיר סי' קס"ח בב' ומה פסקתי כמו שכ' לאחיריו שיבא עם כמו התהן ובבא לו זהן תחוקה יום פלוני ואחיריו הבאיהו שיהיה כן ובאבא ולא בא הוא הוצאות החהוגה אלם אין לאחיריו התנלות מספיק שלאנם חייב לאלם לו היזקו ע"ש: טז] אז בב"ד ישומו. עבה"מ וע' בתשובת וכב הכמן בהסמעות סי' כ"ג שביאר דברי הרמ"א בטוב טעם הא ואלו אין אומר מבחר כמה הוליא ובין אינו מבחר לעולם שייך שומא אז השומא הוא אם לא הוליא יותר מן הראוי ומ"ש סי' קפ"ב ס"ג בהגה כי' אבל אם אינו יכול לברר אז בשומת הוא בענין אם בשומת אם בסי' אלא אם אינו אם כן אינו כוונת הרמ"א דמ"ש צריך לברר כמה הוליא וצריך לאלם לו היינו ג"כ לאחר שישומו אם לא הוליא יותר מן הראוי ומה שלא ביאר זה י"ל שסמך עמ"ש בסי' קפ"ב והוא פשוט דודאי אלו כל כמיניה להוליא יותר ממה שהיא צריך להוליא ומ"ש אז הב"ד ישומו לו היינו דאם אינו מבחר ישומו לו בפחות שבבוכלאות ע"ש ועי' בתוסים ובנה"מ מ"ש בזה. וע' בתשובת נאות דשא סי' כ"א וכ"ב מדיוקים אלו עש"ה: טו א] בא בא הזוכה בדין לב"ד ותובע שיכתבו לו פסק דין אם כותבין ונותנין לו גם זה שם: ח יש בידו פסק דין שחבירו חייב לו אם הלה נאמן לומר פרעתי בסימן ל"ט סעיף י':

טו איזה דין דנין תחלה ודין דין מרומה ובו ה סעיפים:

א א. צריך הדיין שיקדים א לדון הדין ב [א] שבא (א) לפניו תחלה ג אבל [ב] צריך להקדים דין ג א) של תלמיד חכם ג אפילו בא לבסוף ד [ג] וכן מצוה עליו ד (א) א] להפך (ג) בזכותו מה שיכול: הגה [ג] ואם הת"ח בעצמו לפני הדיינים ה (ב) אפי' (ג) פתחו כבר בדין אחר דינו אותו אחלה שלא יתבטל תלמודו א) ב] [ד] אבל אם קרובו בא לדון אם פתחו בדין אחר אינו צריך לפסוק ואם לאו צריכין לדון אותו אחלה משום כבוד החכם (ב"י בשם הריטב"א):

ב ה היו לפניו דינים הרבה ב) ג]מקדימין ו (ד) ו ד][ה] דין היתום

נתיבות

ס"ס"ב

היינו אם יולא אייב בדין. ואם תבעו לאלם לו הוצאות הזמנה אחתת אסורב לעצוב בב"ד הראשון שבעיר אחרת ואסיב אלא הזמינו בלל ואח"ב הביא עדים ואח"ב עשן אלא סירב בלל הוחזק כפרן ואח"ב ואם קודם שבאו עדים הודה שהזמינו ועשן אלא סירב אם הודה אלא אחתת בעיתותא דעדים נאמן ואם אחתת בעיתותא דעדים הודה ל"ע ס"ד: (יז) ע"י ערכאות () ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (יח) ע"י ערכאות () ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (יט) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (כ) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (כא) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (כב) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (כג) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (כד) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (כה) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (כו) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (כז) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (כח) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (כט) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (ל) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (לא) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (לב) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (לג) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (לד) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (לה) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (לו) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (לז) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (לח) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (לט) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (מ) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (מא) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (מב) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (מג) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (מד) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (מה) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (מו) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (מז) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (מח) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (מט) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (נ) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (נא) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (נב) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (נג) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (נד) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (נה) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (נו) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (נז) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"ע ס"ד: (נח) ע"ב ס"ק ה' דדוקא בהוצאות לכופו לדון לבון ישראל אייב בערכאות אבל בחזרים לכפו בהוצאות לא כפו בעובדי כוכבים ל"

קרא דכתיב שפטו יתום ריבו אלמנה : ז ודין האלמנה קודם לדין ת"פ . כ' הכסף משנה וכ"ם דיתום קודם לתלמיד חכם ואף שבגמרא פרק בתרא דכתובות לא משמע הכי ע' דרישה סב תמלא יסוד דלא קשיא מידי : ח ודין האשה קודם לדין סאים . כ' הרמב"ם מפני שבושת האשה מרובה : ט הדיין שבא לפניו דין שיודע בו שהוא מרומה עד"ר סב כתבתי דבהרמב"ם לא כ' חילוק בין דין מרומה דתובע לדין מרומה דמשמע ומוכח מדבריו דס"ל דדין שניהם שוה ולא כמהר"ם והרא"ם שכתבו שחילק ביניהן ולא כהמחבר סב' בספרו ב"י שדברי הרמב"ם והטור שוים הם וגם כאן בס"ע התחיל וכתב דברי הרמב"ם וסיים בסעיף שאח"ז כדברי הרא"ם והטור שחלקו בין תובע לנתבע וכן נראה שהי' דעת מור"ם מדלא כ' שום דבר אחר המחבר בסעיף זה שהם כדברי הרמב"ם והנראה לע"ד מוכרח בכמה הוכחות כתבתי בדרישה ע"ם ואפשר דמור"ם ז"ל פירש דברי הרמב"ם ג"כ כמ"ם ומ"מ לדינא הניח מ"ם המחבר כאן דיש חילוק בין תובע לנתבע משום דמסברא י"ל כן עד"ר ודו"ק : י ידרוש בו ויחקור , כ' מהרי"ק שורש ס"ז דגם לעדים *החתומי' על השטר ידרוש ויחקור אף דעדי החתומי' שלדינא הניח מ"ם המחבר כאן דיש חילוק בין תובע לנתבע משום דמסברא י"ל כן עד"ר ודו"ק : י ידרוש בו ויחקור , כ' מהרי"ק שורש ס"ז דגם לעדים *החתומי' על השטר ידרוש ויחקור אף דעדי החתומי' הוה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ודלא כמו שכתב הרמב"ם ומ"מ ל

טא א אמר אחד מבעלי דיני כו׳ · פי׳ בין כתבע בין תובע דכשהתבע רולה ליסבע לו על תביעתו והתובע אומר איני רולה להניחו ליסבע ולפוטרו כי יש לי עדי׳ נותנין לו זמן ל׳ ולא יותר וכמ״ש בסעיף שאחר זה כי התבע יכול לומר לא אתלה בדין עמו כי יזילו נכסי והא דכ׳ מור״ם בסי׳ כ״ד בהג״ה דכשהתובע אומר איני רולה שיסבע לי עכשיו רק לכשארלה דטומעין להתובע הא התם נמי קאמר דאי זילי נכסי דהתבע ע״י זה טומעין להתבע מיהו ל׳ יום ממתינין להתובע מאחר שטוען יש לי עדי׳ שהוא כדברי ולקמן בסי׳ כ״ד מיירי שאינו טוען שיש לו עדי׳ מ״ש אי זילי נכסי נסבע לו מיד ועוד מ״ש בס״ס עוד מזה: ב נותנין לו זמן כו׳. היינו בסתם בני אדם אבל בנברא אלמא יתבאר לקמן סי׳ ל״ח ועוד ד״מ ס״א מ״ש בזה בסס רסב״א: ג ולריך לסלס. וה״ה נסבע אז נ״כ בע״כ של תובע ואדא מנייהו נקט וכמ״ש לפני זה וכמ״ש בסמוך בס״ק ד׳ [א׳]: ד אין נותנין לו זמן לבעלה. פי׳ אפילו בדבר שאין פסידא כן היא סס וכתב עוד סס ברסב״א *אף שאין ידוע שדעתו להסמע רק שיש לכסנגדו הפסד בזה לריך להביא ראיה תוך שלסי׳ יוס עד״מ א׳ שהביאו: ה הא דיהבי זמן שלסי׳ יוס. פי׳ אהתובע קאי וקאמר האי דנותנין לו זמן ל׳ ולא יותר דוקא כו׳ אבל בנתבע אין לאלק בהכי וק״ל: ו ואינו רולה לקבל שבועתו אע״ג דיכול להביא עדי׳ או ראיה גם אחר השבועה ולסתור דינו וכמו שכתב לפני זה בס״א י״ל דהוא סבר דסמא לא יהי׳ הראיה כ״כ ברורה ומ״מ ע״י ראיה שיביא יודה לו הנתבע או הב״ד יחמירו עליו בשבועתו או יהפכו השבועה מה שאין כן כשכבר נסבע: ז מה לורך כו׳. וכן הדין מי שטען שאבד שטרותיו באונס הנזירה ולריאוק המקום א״א לו להביא ראיה ב״כ ריב״ם סי׳ קס״ט דף מ״א: ח יש מי שאומר שנסבע וגפטר. פי׳ לאחר שאמר אין לי ראייה דקאמר דמשיב לו בלא ראיה היינו שנסבע נגד תביעתו ונפטר ואינו כו׳ וכ״כ הטור בסס ר׳ יסעי׳ ולא מצאתי מי שאולק ע״ז רק שהב״י מפקפק עליו קלת ע״ש ומ״ה כ׳ גם כאן לשון יש מי שאומר ועד״ר שם כתבתי יטוב לפקפקו של ב״י דלק״מ והיותר נראה לומר דהמחבר לא כוון לכתוב יש מי שאומר משום דיש פלוגתא בזה אלא כל מקו׳ שמלא דין שאינו נזכר נ״כ בשאר פוסקי׳ כ׳ עליו ויש מי שאומר (יא) וכן מוכח לפני׳ בדברי המחבר בכמה מקומות: ט אין נותנין לו זמן כו׳ וכן אם קבעו לו זמן וטען שנתן זכותו לאחר אם א״א להודיעו פוסקין הדין שלא בפניו וע״ל ס״ס י״ח: י ולריך להסיב כו׳. ע״ל ר״ס כ׳ אם יכול לחזור ולטעון כשנתנו לו זמן לטעון ולא בא: יא שיפרע לו בלא דחייה כו׳. ראיה לדין זה ממ״ש לקמן סי׳ קכ״ט ס״ו דאם התנה פמו הכל לפי תנאו לענין שיכול להפרע ממנו מיד וא״כ הוא בערב כ״ש בלוה וק״ל: יב מי שכנגדו חייב להגיד. הטור בסס הרא״ש מסייס בזה ז״ל דמ״ש הוא מאחר אדרבא כ״ש הוא כיון שיש בידו זכותו של כנגדו והוא תובע שלא כדין שיאך יאכלוהו דבר איסור להנבותו ממון שאינו שלו ולריך עיון הא כ׳ הרא״ש בתשובתו כלל ו׳ סי׳ כ׳ דכשנותנין חרם אחר עדות אין החרם חל על הקרובי׳ ואין לריכין להעיד גם יש לתמוה על מור״ס דלקמן סי׳ כ״א ס״ב הביאו וכ׳ שכן הוא עיקר ובאן שתם המחבר שכנגדו חייב להגיד ולא כ׳ מור״ס כלום וי״ל דדוקא כשנותנין חרם שתם כ׳ שם דהקרובי׳ לאו בני עדות נינהו אבל כשמפרש בהדיא שנותני׳ חרם גם אקרובים ואפי׳ על בעל דבר עצמו שיודה האמת ויגידו המעשה איך הי׳ חל החרם גם עליהן ואם מבקש הב״ד דבר זה לריכין הדייני׳ לעשות כן ואף שכתבתי לקמן בסי׳ כ״א סקי״ז דגבי כה״ג דמפרש חולק הא״ז וכ׳ דאין החרם חל על הקרובי׳ מ״מ י״ל דמור״ס הבריע בזה כדעת המרדכי והיותר נראה דמ״ש הטור והמחבר אפי׳ הזכות ביד שכנגדו ר״ל שמונח בידו שטר שכתב עליו זכותו או הבעל דין יודע מי הן העדי׳ היודעי׳ זכות ע״ז חל החרם שיראה השטר או יגיד מי הן העדי׳ משא״כ כשנותנין חרם על מי שיוד ע לו עדות בע״פ שיבא ויגיד בזה דוקא כ׳ שאין הקרובי׳ ומי שכנגדו בכלל החרם דלא חל שם עדות אלא אמי שראוי להעיד וכשר לדבר ולא אמריגן בזה דמחוייב להגיד ויסי׳ הודאות בע״ד כמאה עדי׳ דא״כ כל מי שתופס בלא עדי׳ נמי נאמר כיון דמחויב להגיד על פי החרם ה״ל כאילו תפס בפני הב״ד ולא יסי׳ נאמן לטעון עליו כדי דמי תפיסתו אלא ודאי כל כה״ג אף שיודה נאמן במה שאומר אתה חייב לי במינו דלא הודה וכמ״ש בגמ׳ בכופר במלוה דאמרי׳ מלוה ישנה יש לו עליו וכמ״ש בסי׳ ל״ב ובס״ס י״ז ע״ש ודו״ק: **יג** שכנגדו היא פסול לשבע אם

טז כמה זמן נותנין להביא ראיה ודין הטלת חרם ובו ה״ס:

א א אמר (א) [א] אחד מבעלי הדין יש לי עדים להביא

ב (א) נותנין לו זמן [א] ל׳ יום ולאחר ל׳ יום פוסקין הדין **ג** [ב] (ולריך לסלס) (מרדכי ס״פ ז״ב) (ב) ג ואם מביאן אחר כך יסתור הדין **ד** [ג] ואם גלוי וידוע לב״ד שפלוני ופלוני הם עדים בדבר והרחיקו נדוד נותנים לו זמן עד שיוכל להביא: [ד] וה״ה אם ידוע לב״ד שיוכל לברר דבריו תוך שלסים **ד** (ג) אין נותנין לו (ב) זמן לבטלה (ב״י בסס ד הריטב״א) וע״ל סי׳ ל״ח סעיף ד׳:

ב ה ה הא [ב]דיהבי זמן שלשים יום דוקא כשתבעוהו תחלה בלא ראיה וחייבוהו ב״ד שישבע וזה טוען יש לי ראיה ואינה מצויה עתה בידי ו (ג) ואיני רוצה לקבל [ג] שבועתו אז נותנין לו זמן שלשים יום אבל אם טען תחלה יש לי ראיה ואינה [ד] מצויה עתה בידי ז מה צורך ליתן לו זמן לכשיביא ישיב לו הנתבע וכל זמן שלא יביא לו טענה ואם חזר (ד) ואמר אין לי ראיה ישיב לו בלא ראיה ח (ה) (ד) ו א] יש מי [ה] שאומר שנשבע ונפטר ואינו נאמן להביא עוד ראיה: הגה ואם הנתבע מבקש זמן כדי להסיב על טענת התובע אם נראה לב״ד שאינו אלא דחייה **ט** אין נותנין לו זמן י ולריך [ו] להסיב מיד אבל אם נראה בב״ד שלריך זמן כדי לחסוב ולסיס לבו על דברים שבינו לבינו נותנין לו זמן כפי הלורך (ב״י בסס תסו׳ הרסב״א) אבל אם כתוב בסטר **יא** שיפרע לו (ו) בלי [ז] דחייה [ה] כל תנאי שבממון קייס (ב״י בסס הריטב״א):

ג ז טען אחר מ־עלי דינים יש לי זכות בעדים או בראיה ואיני יודע ביד מי הוא [ו]חייב הדיין להטיל חרם על כל מי שיודע לו זכות בעדים או בראיה שיודיע לדיין [ז] אפי׳ אם הזכות של העדים והראיה יודע בהם יב (ה) א) מי [ח] שבנגדו חייב להגיד: הגה ועוד׳ כ׳ סי׳ ע״ח סעיף ז׳ וח׳ כיולד נותנים חרם ועד׳ כ׳ סי׳ ל״ב סעיף ו׳ אם טוען יג שבנגדו הוא פסול לישבע אם נותנים חרם על זה: האומר

טז (א) נותנין לו זמן ל׳. עב״ח וע״ל סי׳ כ״ד בסמ״ע ס״ק ד׳: (ב) ואם מביאן אח״כ. ע״ל סי׳ פ״ז ס״ל: (ג) אין נותנין זמן לבטלה. (הגה ואף שאין ידוע שדעתו להסמע רק שיש לכסנגדו הפסד בזה לריך להביא ראיה תוך ל׳ סמ״ע ס״ק ד׳ בסס רסב״א): (ד) ואמר אין לי ראיה עיין ב״ח ול״ע: (ה) יש מי שאומר שנשבע ונפטר. ע״ל סי׳ ד׳ וסי׳ ע״ה סכ״ה: (ו) בלי דחייה כו׳. בתשובת ריטב״א שבב״י וד״מ אית״ל בזה״ל אם כתוב בסטר שישלם לו לזמן הקלוב בלי הסמע׳ ובלי תביעות אוס זמן ב״ד תלאו

לענין דין שלריך להקדיים דין של כהן תחלה. ואף כלי פירוש זה נראה דמוכח להדיא מן הס״ס גדריס דס״ב. דקאמר אם שרי ליה לנוראה מרבנן לומר לוראה מרבנן אמא שרי לי תגראי בריאה שי׳ ובני דוד בסניס היו. מה כהן נוטל חלק בראש אף ת״ח ומי. ח״כ מוכח להדיא דלא נשמע דדין של ת״ח ראוי להקדיים רק מכח דנקרא בסניס וכהן נוטל חלקו בראש א״כ מכמ״כ בכהן מתם דיש חיוב להקדימו לדין של אחר. וא״כ כיון דכולם פסקו דדין של ת״ח ראוי להקדי׳ מכמ״כ דין כהן בדמוכח להדיא בס״ס ע״ע על בלס למה לא ביאו דכן הדין בדין של כהן וישראל שלריך להקדיים דין הכהן ולדיאה נראה כמ״ס. ובפרט דכן פריך בס בס״ס וכהן מנ״ל. משמע דגם בכהן חייב להסרות הנראי בריאה. ולדרבא עיקר דין ת״ח עלמה מכח דנקרא כהן כמ״ס בס״ס ע״ע. ועי׳ מ״ס בחידושי ביו״ד ה׳ מילה לענין מילת כהן איזהו קודם. ואפשר לומר דלכך השמיטו זה משום דאין אנו בקיאין בקיאין כיאוסי כהונה כמ״ש המג״א באו״ח סי׳ רי״ס אך א״כ שרי גם דין ת״ח אינו מוהג בזה״ז ועדיין ל״ע:

כסף הקדשים

סימן טז סעי׳ ב׳ בהגה (בלא דחיה עש״כ סק״ו) מ״ש הס״כ ז״ל בשרב ז״ל קיצר משמע בוותנו. שלשון בלא עיכוב [בהגה אינה בלא דחיה] אינו מכריע נגד זמב״ד ויל בעס״ש על התחתונה ויכול. להיות כוונתו שלא ישמיע ח״ע מלבות אל הב״ד. ואולי ל״ל בלא השמעה ובלא זמב״ד. כיון שיש זמן ב״ד בהטענות לברר ויש זמב״ד להלין מעות בכסי׳ ק׳ שייך זיל הכא

בהובות ד׳ ס״ע ע״א מס״ג א׳ ל׳ הענר מימרא דרבא וכו׳ ואי אמר נקט לי זימנא וכו׳ ב״ק קי״ב ע״ב ובמ״ס הרא״ש מדלא פי׳ התלמוד טיעוא זה הזמן מסתמא ל׳ יום כ מתנכם סנהדר׳ דף לא ע״א וכרשב״ג: ג וכ״כ הרא״ש בלל פ״א סי׳ כ׳: ד. וכתב עוד שם אאם יש לשכנגדו הפסד בזה לריך להביא ראיה תוך ל׳ יום סמ״ע בשם ד״מ שהביאו ה שם בשם ה״ר יעשיה: ו שם בשמו מסיפא מבנה דלעיל ל״ל הכא עדיס אמר אין לי עדיס וכו׳ וכ׳ הב״י שיש לדחות דשאני הכא וכו׳ע״ש לכן כתבו בשם ר״ת ז שם בשם הסוהות אביו הרא״ש בלל ו׳ סימן ט״ז:

חידושי רעק״א

סי׳ טז ס״ב בשתבעוהו תחילה בלא ראיה וחייבוהו ב״ד. ל״ב. היינו דוקא שבבר פסקו הב״ד השבועה אבל מקמי הכי אף דבבר טענו שביא׳ והתבע טוען שיפסקו לו הדין והתובע אמר יש לי ראיה וכו׳ אין נותנין זמן לנתבע והא דאמרינן בס״ח ולאחר ל׳ יום פוסקין הדין היינו בשאר טענה שאינו עסק שבועה כמו דיני לוואה וירושה בזה אף הפסק ב״ נותנין זמן לתובע כמו לנתבע. ב״ח:

חכמת שלמה

לענין דין שלריך להקדיים דין של כהן תחלה. ואף כלי פירוש זה נראה דמוכח להדיא מן הס״ס גדריס דס״ב. דקאמר אם שרי ליה לנוראה מרבנן לומר לוראה מרבנן אמא שרי לי תגראי בריאה שי׳ ובני דוד בסניס היו. מה כהן נוטל חלק בראש אף ת״ח ומי. ח״כ מוכח להדיא דלא נשמע דדין של ת״ח ראוי להקדיים רק מכח דנקרא בסניס וכהן נוטל חלקו בראש א״כ מכמ״כ בכהן מתם דיש חיוב להקדימו לדין של אחר. וא״כ כיון דכולם פסקו דדין של ת״ח ראוי להקדי׳ מכמ״כ דין כהן בדמוכח להדיא בס״ס ע״ע על בלס למה לא ביאו דכן הדין בדין של כהן וישראל שלריך להקדיים דין הכהן ולדיאה נראה כמ״ס. ובפרט דכן פריך בס בס״ס וכהן מנ״ל. משמע דגם בכהן חייב להסרות הנראי בריאה. ולדרבא עיקר דין ת״ח עלמה מכח דנקרא כהן כמ״ס בס״ס ע״ע. ועי׳ מ״ס בחידושי ביו״ד ה׳ מילה לענין מילת כהן איזהו קודם. ואפשר לומר דלכך השמיטו זה משום דאין אנו בקיאין בקיאין כיאוסי כהונה כמ״ש המג״א באו״ח סי׳ רי״ס אך א״כ שרי גם דין ת״ח אינו מוהג בזה״ז ועדיין ל״ע:

חידושי

דיתמי הוא שהוא קודם לדין ת״ח ולכן איסורתה טעמא׳ דאיתך אבל נגד ע״ה ת״ח קודם לאשרי׳ לי׳ הינגרי ברישא וק״ל וכ״כ ספר לחם משנה ע״ש וכ״כ ע״כ:

סי׳ טז ס״כ) ואינו רולה לקבל שבועתו נלע״ד דהא דהנתבע רולה אחר השבועה כוונתו שיוכל למכור נכסיו הן מטלטלי הן קרקעות שלא יתחרט מוכרח הוא למכור ומזה הטעם בעצמו כוא בס״א שאם רולה שיפסקו לו הדין כי היכי דיסבר העולם שהוא פטור ממנו ויקנו נכסיו ולאחת יש לו׳ שבועה הא׳ ס״ס כתב ג״כ סברא זאת שאם הנתבע מבקש לישבע תיכף בשביל נכסיו הדין עם הנתבע ותמהתי עליו דאין זילי נכסי דהתם רק במבורר לדייני׳ שזה הנתבע מוכרח לתת אחר לו אבל אם אינו מבורר אלא שהוא טוען כן הדין עם התובע ולכן נמי אין בירור ע״ז ועל עיקר הקושיא כ״ל דל״ד לכאן דכאן תולה

ביאור

טז [א] שלשים יום. מהא דס״מ קי״ח א׳: [ב] ולריך לשלס. כל״ל בסי׳ י״ד ע״ס: [ג] ואם גלוי. עב״ק מ״ו ב׳ ושם תוס׳ ר״ה שאין נזקקין וי״ל כגון השמעון כו׳: [ד] וה״ה אם. מדקא׳ ואם אמר קבעו לי זימנא כו׳ בשתם ש״מ הכל לפי

באר

ולא הי׳ הטוען רגיל לכנוס בביח זה אחים שמא אם ידע הדיין שזה האיש שמא אינו אמור להיות לו מכח זה מוציאין אותו מהיורשים ונותנין אותו לזה האיש שכאן סימנים ודע דהרי״ף והרא״ש השמיטו זה וגם הטור כתב שמא דמוציאין מהיורשים ומשמע דאפילו בזה״ז יש לנהוג. כן היינו טעמא כיון דאין היורשים טוענין בדי שהוא של אביהן מש״ה מוציאין גם בזה״ז ותימא על מור״ס שלא הזכיר סברתם.

סמ״ע ועיין בתשובת ר״מ אלשיך ס״מ ובתשובת ר״מ אלשקר סימן קי״ט:

טז [א] אחד. פירוש כיון בתבע בין תובע דכשהתבע רולה ליסבע על תביעתו והתובע אינו מניחו כי אמר שיש לו עדים אז נותנין לו זמן ל׳ ולא יותר והא דכתב מור״ס בסי׳ כ״ד בהג״ה דכשהתובע אינו רולה שיסבע לו עכשיו שומעין לו הא התם נמי קאמר דאי זילי נכסי דנתבע ע״י זה שומעין להתבע מיהו ל׳ יום ממתינין לתובע מאחר שטוען יש לי עדים שהוא כדברי וכסי׳ כ״ד מיירי שאינו טוען שיש לו עדים משום הכי בזילי לכסי נסבע לו מיד והא דנותנין זמן שלשים יום היינו בסתם בני אדם אבל בנברא אלמא יתבאר לקמן סי׳ ל״ח. סמ״ע: [ב] דיהבי. פי׳ אהתובע קאי וקאמר הא דנותנין לו זמן ל׳ יום ולא יותר דוקא כו׳ אבל בנתבע אין לאלק בהכי. סמ״ע: [ג] שבועתו. כתב הסמ״ע אע״ג דיכול להביא

פתחי

טז א] יש מי שאומר. עבה״ע בסס סמ״ע בכל מקום שמלא המחבר כו׳ וע׳ כס׳ כר״י אות ג׳ שכ׳ דבלל זה של הסמ״ע סברי וקובלו הב״ח והע״ז והבכה״ג בכמה מקומות ואין חילוק בין אם כתב יש מי שאומר או יש מי שאומר ודלא בס׳ ריח שדה דף כ״ו ברולה לחלק בזה ועכלס ממנו שכ״כ הסמ״ע עוד בסימן כ״ו ס״ק י״ג וסי׳ ל״ה סק״י ובסיומם כתב

נתיבות

משה״כ

טז (ה) אחד מהבע״ר. הן תובע הן נתבע וכן בשהנתבע מתחייב שבועה והתובע מבקש זמן נותנין לו זמן ל׳ יום ודוקא בזילי נכסי דהנתבע אבל בשלא זילי נכסי אינו נשבע רק בשרולה התובע כמבואר בסי׳ כ״ד ובזילי נכסי ואין התובע מבקש זמן נשבע מיד כמבואר שם סמ״ע: (ב) זמן לבטלה אפילו בדבר שאין בו פסידא וכ״ה אם יש לבשנגדו פסידא אף אי״ הא דל״ד לי׳ כונתו להשמעה אז לא אין נותנין לו זמן יותר מל׳ יום: (ג) ואינו רולה לקבל ואף שאם יביא עדיס יעברד לשלס אף

חידושי

וא״כ אם אמר הת״ת שמוחל על כבודו מי איתא לעשה כלל ואינו דומה להך דמגילה דאין מועד לפני ת״ח שמת ואין כבודו מחול אך הכ״ל דלא דמי דבשלמא התם גבי המלוה ליכא שום מלוה ראוי שתמחול כדי שלא יעבור הוא והיא אבל הכא כיון שיעברד לבטל תלימודו אף דת״ת דיחיד עדיף ולא דחי מ״מ הא קי״ל בריש שבת דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך אפי׳ בחטא קל וכיון דלדידי׳ נמי איכורא ספיר אתי עשה דכבוד תורה ודחי כיון שאי״ל למחול כנלע״ד ודו״ק. וזהה אפשר לדיוק הא דפסק הרמב״ם דדין אלמנה קודם לת״ת אף דאמר בס״ס דדין היתום נדחה מהני כבוד ת״ת ויתום קודם לאלמנה ונראה הא דיתום קודם לאלמנה לא משום מעליותא דידי׳ הוא אלא משום דב״ד אביהן של יתומים ומוטל עליהם להשתדל ולהפך בזכותם א״כ אין חיוב זה אלא על הב״ד ולא על הבע״ד ולכן אין לת״ת למחול על ביטול תורתו כנ״ל אע״ג דקל דאין שום מלוה עליו בקדושת היתום ומחילתא עשה דכבוד תורה עדיף כנ״ל אבל אלמנה דמתמה זילותא דידה הוא מוטל על הת״ת ג״כ כמו על הדיין לכיון דת״ת דיחיד קל ע״כ ראוי לו למחול ומחילתא דליכא עשה דכבוד תורה כלל כנ״ל דאי אמר לא בעינא כו׳ ולכיכא אלאתן ת״ת ויתום ואלמנה בחמת נ״ע ומדברי הס״ע משמע קלת הת״ת כדאה ויש לדחות:

סי׳ טז (ה) ע׳ בסמ״ע סק״ו ואינו רולה לקבל שבועתו בפשיטות י״ל שאינו רולה לקבל עונש שבועת שקר כיון שיוכל לברר ונמלא ש״ס מתחלל ועמש״ל סי׳ ל׳ דבראה דהא דמלרפין עדיס מיוחדים לחייבו ממון היינו דוקא בשלא נשבע

קצות

שייך כלל לסי׳ זה וכתב וא״ל שהביא תשובה זו בכאן להשמיענו דלא נימא שאם בא לפני הדיין דין קטן ודין אחר של גדול שמקדימין דין האחר לדין הקטן התובע השכירות אע״ג דקטן בא תחל׳ לפי שאין בנחל מציאותו אלא מפני דרכי שלום ואין יולאה בדיינים שברי הרסב״א כתב דיולאה בדיינים וא״כ דין קטן המעכבין את שכירותו הוי כשאר דיינים ולפי״ז בנחל מציאת חש״ו דאינו אלא מפני ד״ש מקדימין כל הדיינין לפניו עכ״ל וכ״כ הב״ח ע״ש ומזה נראה להכריע במ״ש תשובת שנות יעקב סי׳ קי״ח בשנים התובעין זה אם זה ואי׳ נתחייב שבועה התורה ואי׳ נתחייב שבועת היסת מי נשבע תחלה ועש״ש מה שהעלי׳ בזה ולפי מה שכתב ב״ח וכנה״ג נראה לענ״ד כיון דשבועת התורה יורדין לנכסיו אם אינו רולה לישבע. ולזה שאין לו עליו אלא שבועת היסת אין יורדין לנכסיו אם אינו רולה לישבע אלא מגדין אותו עד שישבע הרי דומה למציאת חש״ו ובש״ס פ׳ שבועת הדיינין מדמה להו אהדדי מציאת חש״ו ושבועת היסת ועש״ס

באר

ולא הי׳ הטוען רגיל לכנוס בביח זה אחים שמא אם ידע הדיין שזה האיש שמא אינו אמור להיות לו מכח זה מוציאין אותו מהיורשים ונותנין אותו לזה האיש שכאן סימנים ודע דהרי״ף והרא״ש השמיטו זה וגם הטור כתב שמא דמוציאין מהיורשים ומשמע דאפילו בזה״ז יש לנהוג. כן היינו טעמא כיון דאין היורשים טוענין בדי שהוא של אביהן מש״ה מוציאין גם בזה״ז ותימא על מור״ס שלא הזכיר סברתם.

סמ״ע ועיין בתשובת ר״מ אלשיך ס״מ ובתשובת ר״מ אלשקר סימן קי״ט:

טז [א] אחד. פירוש כיון בתבע בין תובע דכשהתבע רולה ליסבע על תביעתו והתובע אינו מניחו כי אמר שיש לו עדים אז נותנין לו זמן ל׳ ולא יותר והא דכתב מור״ס בסי׳ כ״ד בהג״ה דכשהתובע אינו רולה שיסבע לו עכשיו שומעין לו הא התם נמי קאמר דאי זילי נכסי דנתבע ע״י זה שומעין להתבע מיהו ל׳ יום ממתינין לתובע מאחר שטוען יש לי עדים שהוא כדברי וכסי׳ כ״ד מיירי שאינו טוען שיש לו עדים משום הכי בזילי לכסי נסבע לו מיד והא דנותנין זמן שלשים יום היינו בסתם בני אדם אבל בנברא אלמא יתבאר לקמן סי׳ ל״ח. סמ״ע: [ב] דיהבי. פי׳ אהתובע קאי וקאמר הא דנותנין לו זמן ל׳ יום ולא יותר דוקא כו׳ אבל בנתבע אין לאלק בהכי. סמ״ע: [ג] שבועתו. כתב הסמ״ע אע״ג דיכול להביא

פתחי

טז א] יש מי שאומר. עבה״ע בסס סמ״ע בכל מקום שמלא המחבר כו׳ וע׳ כס׳ כר״י אות ג׳ שכ׳ דבלל זה של הסמ״ע סברי וקובלו הב״ח והע״ז והבכה״ג בכמה מקומות ואין חילוק בין אם כתב יש מי שאומר או יש מי שאומר ודלא בס׳ ריח שדה דף כ״ו ברולה לחלק בזה ועכלס ממנו שכ״כ הסמ״ע עוד בסימן כ״ו ס״ק י״ג וסי׳ ל״ה סק״י ובסיומם כתב

נתיבות

משה״כ

טז (ה) אחד מהבע״ר. הן תובע הן נתבע וכן בשהנתבע מתחייב שבועה והתובע מבקש זמן נותנין לו זמן ל׳ יום ודוקא בזילי נכסי דהנתבע אבל בשלא זילי נכסי אינו נשבע רק בשרולה התובע כמבואר בסי׳ כ״ד ובזילי נכסי ואין התובע מבקש זמן נשבע מיד כמבואר שם סמ״ע: (ב) זמן לבטלה אפילו בדבר שאין בו פסידא וכ״ה אם יש לבשנגדו פסידא אף אי״ הא דל״ד לי׳ כונתו להשמעה אז לא אין נותנין לו זמן יותר מל׳ יום: (ג) ואינו רולה לקבל אף שאם יביא עדיס יעברד לשלס אף

חידושי

וא״כ אם אמר הת״ת שמוחל על כבודו מי איתא לעשה כלל ואינו דומה להך דמגילה דאין מועד לפני ת״ח שמת ואין כבודו מחול אך הכ״ל דלא דמי דבשלמא התם גבי המלוה ליכא שום מלוה ראוי שתמחול כדי שלא יעבור הוא והיא אבל הכא כיון שיעברד לבטל תלימודו אף דת״ת דיחיד עדיף ולא דחי מ״מ הא קי״ל בריש שבת דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך אפי׳ בחטא קל וכיון דלדידי׳ נמי איכורא ספיר אתי עשה דכבוד תורה ודחי כיון שאי״ל למחול כנלע״ד ודו״ק. וזהה אפשר לדיוק הא דפסק הרמב״ם דדין אלמנה קודם לת״ת אף דאמר בס״ס דדין היתום נדחה מהני כבוד ת״ת ויתום קודם לאלמנה ונראה הא דיתום קודם לאלמנה לא משום מעליותא דידי׳ הוא אלא משום דב״ד אביהן של יתומים ומוטל עליהם להשתדל ולהפך בזכותם א״כ אין חיוב זה אלא על הב״ד ולא על הבע״ד ולכן אין לת״ת למחול על ביטול תורתו כנ״ל אע״ג דקל דאין שום מלוה עליו בקדושת היתום ומחילתא דעשה דכבוד תורה עדיף כנ״ל אבל אלמנה דמתמה זילותא דידה הוא מוטל על הת״ת ג״כ כמו על הדיין לכיון דת״ת דיחיד קל ע״כ ראוי לו למחול ומחילתא דליכא עשה דכבוד תורה כלל כנ״ל דאי אמר לא בעינא כו׳ ולכיכא אלאתן ת״ת ויתום ואלמנה בחמת נ״ע ומדברי הס״ע משמע קלת הת״ת כדאה ויש לדחות:

סי׳ טז (ה) ע׳ בסמ״ע סק״ו ואינו רולה לקבל שבועתו בפשיטות י״ל שאינו רולה לקבל עונש שבועת שקר כיון שיוכל לברר ונמלא ש״ס מתחלל ועמש״ל סי׳ ל׳ דבראה דהא דמלרפין עדיס מיוחדים לחייבו ממון היינו דוקא בשלא נשבע

קצות

שייך כלל לסי׳ זה וכתב וא״ל שהביא תשובה זו בכאן להשמיענו דלא נימא שאם בא לפני הדיין דין קטן ודין אחר של גדול שמקדימין דין האחר לדין הקטן התובע השכירות אע״ג דקטן בא תחל׳ לפי שאין בנחל מציאותו אלא מפני דרכי שלום ואין יולאה בדיינים שברי הרסב״א כתב דיולאה בדיינים וא״כ דין קטן המעכבין את שכירותו הוי כשאר דיינים ולפי״ז בנחל מציאת חש״ו דאינו אלא מפני ד״ש מקדימין כל הדיינין לפניו עכ״ל וכ״כ הב״ח ע״ש ומזה נראה להכריע במ״ש תשובת שנות יעקב סי׳ קי״ח בשנים התובעין זה אם זה ואי׳ נתחייב שבועה התורה ואי׳ נתחייב שבועת היסת מי נשבע תחלה ועש״ש מה שהעלי׳ בזה ולפי מה שכתב ב״ח וכנה״ג נראה לענ״ד כיון דשבועת התורה יורדין לנכסיו אם אינו רולה לישבע. ולזה שאין לו עליו אלא שבועת היסת אין יורדין לנכסיו אם אינו רולה לישבע אלא מגדין אותו עד שישבע הרי דומה למציאת חש״ו ובש״ס פ׳ שבועת הדיינין מדמה להו אהדדי מציאת חש״ו ושבועת היסת ועש״ס

טורי

סי׳ טז (א) ע׳ בסמ״ע סק״ו ואינו רולה לקבל שבועתו בפשיטות י״ל שאינו רולה לקבל עונש שבועת שקר כיון שיוכל לברר ונמלא ש״ס מתחלל ועמש״ל סי׳ ל׳ דבראה דהא דמלרפין עדיס מיוחדים לחייבו ממון היינו דוקא בשלא נשבע

ביאור

טז [ה] שלשים יום. מהא דס״מ קי״ח א׳: [ב] ולריך לשלס. כל״ל בסי׳ י״ד ע״ס: [ג] ואם גלוי. עב״ק מ״ו ב׳ ושם תוס׳ ר״ה שאין נזקקין וי״ל כגון השמעון כו׳: [ד] וה״ה אם. מדקא׳ ואם אמר קבעו לי זימנא כו׳ בשתם ש״מ הכל לפי

באר הגולה

חושן משפט

ב (א) נותנין לו זמן ל׳ יום ולאחר ל׳ יום פוסקין הדין **ג** [ב] (ולריך לשלס) (מרדכי ס״פ ז״ב) (ב) ג ואם מביאן אחר כך יסתור הדין **ד** [ג] ואם גלוי וידוע לב״ד שפלוני ופלוני הם עדים בדבר והרחיקו נדוד נותנים לו זמן עד שיוכל להביא: [ד] וה״ה אם ידוע לב״ד שיוכל לברר דבריו תוך שלסים **ד** (ג) אין נותנין לו (ב) זמן לבטלה (ב״י בסס ד הריטב״א) וע״ל סי׳ ל״ח סעיף ד׳:

ב ה ה הא [ב]דיהבי זמן שלשים יום דוקא כשתבעוהו תחלה בלא ראיה וחייבוהו ב״ד שישבע וזה טוען יש לי ראיה ואינה מצויה עתה בידי ו (ג) ואיני רוצה לקבל [ג] שבועתו אז נותנין לו זמן שלשים יום אבל אם טען תחלה יש לי ראיה ואינה [ד] מצויה עתה בידי ז מה צורך ליתן לו זמן לכשיביא ישיב לו הנתבע וכל זמן שלא יביא לו טענה ואם חזר (ד) ואמר אין לי ראיה ישיב לו בלא ראיה ח (ה) (ד) ו א] יש מי [ה] שאומר שנשבע ונפטר ואינו נאמן להביא עוד ראיה: הגה ואם הנתבע מבקש זמן כדי להסיב על טענת התובע אם נראה לב״ד שאינו אלא דחייה **ט** אין נותנין לו זמן י ולריך [ו] להסיב מיד אבל אם נראה בב״ד שלריך זמן כדי לחסוב ולסיס לבו על דברים שבינו לבינו נותנין לו זמן כפי הלורך (ב״י בסס תסו׳ הרסב״א) אבל אם כתוב בסטר **יא** שיפרע לו (ו) בלי [ז] דחייה [ה] כל תנאי שבממון קייס (ב״י בסס הריטב״א):

ג ז טען אחר מ־עלי דינים יש לי זכות בעדים או בראיה ואיני יודע ביד מי הוא [ו]חייב הדיין להטיל חרם על כל מי שיודע לו זכות בעדים או בראיה שיודיע לדיין [ז] אפי׳ אם הזכות של העדים והראיה יודע בהם יב (ה) א) מי [ח] שבנגדו חייב להגיד: הגה ועוד׳ כ׳ סי׳ ע״ח סעיף ז׳ וח׳ כיולד נותנים חרם ועד׳ כ׳ סי׳ ל״ב סעיף ו׳ אם טוען יג שבנגדו הוא פסול לישבע אם נותנים חרם על זה: האומר

זהב

התובע עיקר הטעם שלו שהוא רולה שיקנו נכסיו דלוה כדי שיהיה תובע בטוח ממ״ש בסי׳ כ״ד ש״ז ונותן טעם בסביל שיש לו עדים ע״כ נותנים לו ל׳ יום שהוא בבלתי העדים והו לא משא״כ בסי׳ כ״ד דהטעם שאינו רולה לקבל שבועה אולי יודה בזה שומעין לו כל שאין ב״ד רולין ליזקק ללוה בבירור כללע״ד: ע״ש אבל אם אם טען תחלה יש לי ראיה נראה דה״ק עכשיו יביא לו בע״פ וכ״מ לענין זמן ב״ד דיתחיל מהיום ונראה שמש״ה אין שומעין לו דהא אם אינו רולה שיפרע לו בלא דחייה אינו אלא בסמוך לבטל כל שטר מבטיח דהא פוסל כל העדים והב״י כתב שלמד מסי׳ ד׳ ומש״ה הקשה דלמא הכא שאני וכו׳ ולעד״ל דאלו למדו מסי׳ ל״ל לחלק אם יביא. הראיה עתה במדינה כמה שכתוב סי׳ כ׳ ולפי הטעם שכתבתי ניחא דכיון דהשביעו בבר כיפל ראיותיו

הגר״א

ראות עיני הדיין: [ה] כל תנאי. ב״מ פוף פ״ז ובתוספות פ״ה: [ו] חייב הדיין. להפריש תאיסור אם לא יגיד כו׳ וכמ״ש בב״ק ס״ו ת׳ פסיעה דאוריתא הוא כו׳: [ז] אפי׳ אם. להפריש מגזילה וכמ״ש אי לעפשיה ממונא כו׳ וע״ש בתוס׳: [ח] חייב

היטב

עדים או ראיה גם אחר השבועה ולסתור דינו כמ״ש בס״א ס״ל דשבר שמא לא יהי׳ הראיה כ״כ ברורה ומ״מ ע״י ראיה שיביא יודה לו הנתבע או הב״ד יחמירו בשבועתו או יהפכו השבועה משא״כ בשבר נשבע והב״ח והט״ז תרלו בענין אחר ע״ש: [ד] מצויה. וכן הדין מי שטען שאבד שטרותיו באונס הנזירה ולריאוק המקום א״א לו להביא ראיה. סמ״ע **בסס** הריב״ם: [ה] שאומר. כתב הסמ״ע דכל מקום שמלא המחבר דין שאינו נזכר נ״כ בשאר פוסקים אף שאין בו פלוגתא כתבו בס

אם כו'. ע"ם דלא נסתפק בזה המחבר וכ' בפסיטות דאין נותנין ע"ז חרס, ומאחרבה ראוי לנזיפה המבקש ליתן ע"ז חרס אם לא שאמר ברי לי ים לי עדי' שהוא פסול ואינם רוצי' להעיד בלי חרס ע"ז כ' שם דנותנין חרס אבל בב"י שם נראה קצת כאלו הוא פלונתא בזה * ואני כתבתי שם בדרישה דלית פלונתא בזה ע"ם: יד שטר שבידך כו'. פי' כשאומר כן לאיש אחר שאינו תובע שלו ועפרו"ד: טו אם הלה אומר שאין בידו כו'. ובאומר איני יודע אם יש בו זכות בזה לא כ' כלום אבל הוא ממילא נגמר דא"ל אם אינך יודע מחויב אתה לראות ולבדוק בתוך שטרך ואם תמצא שים לו בהם זכות תראהו לב"ד ואם אינך מבין ע"ז תראהו נ"כ להב"ד והם יבינו ויברר הדבר ודברי' אלו כתבן הרמב"ם בהל' טוענ"פ הביאו הטור בס"ם ס' דבטוענ"פ אינו יודע כופין אותו להוציא ר"ל באינו יודע אינו *מכיר ועוד כ' בשם הרמב"ם שם טען ואמר שאבד השטר מחרימין חרם שתם לכל שאינו ברי שהוא יודע בודאי שהשטר שאינו לו זכות בו הוא אצלו הרי זה נשבע היסת שאינו אצלו: ומ"ם המחבר כאן ואם טען זה בודאי שהוא יוד"ע שהשטר שאינו לו זכות בו הוא אצלו ד] הרי זה (ז) נשבע היסת שאינו אצלו:

ה י המוציא שטר על חבירו והלה טוען טז (ח) (מ) שאינו בו זיוף ושאל שיתנו לו הטפסת *השטר כדי לדקדק בו [י] ה] נותנים לו אע"פ שכתוב בו בלא טפיסת טופס מזה השטר:

יז להשוות הבעלי דינין בכל דבר ובו י"א סעיפים:

א מ בצדק תשפוט עמיתך איזהו צדק המשפט זו השוויית שני הבעלי דינים בכל דבר א לא יהא א' מדבר כל [א] צרכו וא' אומר (לו) (א) (מ) קצר דברך ב [מ] ולא יסבירו פנים לא' וידבר לו רכות וירע פניו לאחר וידבר לו קשות ג ואם היה א] אחד מהם א) מלובש (ב) בגדים יקרים ב (ב) והשני מלובש בגדים [ב]. בזוים ד ב] אומרים למכובד או הלבישהו כמותך או לבוש כמוהו ולא יהא ג] א' יושב וא' עומד (ג) אלא שניהם עומדים ה ד] [ב] ואם עשו

תלאו קיים ע"כ והרב קיצר בדבר: (ז) שטר שבידך כו' פי' כשאמר כן לאיש אחר שאינו תובע שלו עכ"ל סמ"ע וג"ע וע' ב"מ: (ח) שים בו זיוף. עיין בסמ"ע ס"ק ט"ז מ"ם בשם כ"י וכ"ה בה' המגיד פכ"ד מה' מלוה ועי' מ"ם בסמ"ע עד משא"כ בדברי נוף הבטר כו' ועיין ב"ח מ"ם בזה והסכים לדעת המחבר ובלא טענת זיוף אין נותנין הטפסה וע"ם ע' בס'מגדול דוד ובתשו'ר"ל ן'מביב סי' ל"ז: יז (א) קצר דבריך כו' אבל לסניף יכול לו' ב"ח ופשוט הוא: (ב) בגדיס יקרי' כו' כתב בראב"ן דף קע"ז ע"ב וז"ל והאידנא לא נהיגי הכי וכ"ל דוקא אילטלא של ק' מנה אבל האידנא דלא מלובשי' בכך מלבושים לא חייסינן להטייה עכ"ל: (ג) אלא שניס עומדי' כו' ואם יש ב' מעלמו והב'

ד מ האומר לחבירו יד (ז) ב] שטר שבידך זכות יש לי בו אם הלה מודה שיש לזה בו זכות [מ] חייב להוציאו בב"ד וב"ד יעתיקו מה שכתוב בו מזכותו [ט]אבל טו אם הלה אומר (ו) [ט] ג] שאין בידו שטר שיהא בו שום זכות לזה אין מחייבין אותו להראות שטר לשום אדם אבל אם ירצה זה להחרים חרם סתם לכל מי שיש בידו שטר שיש לו זכות בו מי שיראנו יחרים ט ואם טען זה בודאי שהוא יוד"ע שהשטר שיש לו זכות בו הוא אצלו ד] הרי זה (ז) נשבע היסת שאינו אצלו:

ה י המוציא שטר על חבירו והלה טוען טז (ח) (מ) שיש בו זיוף ושאל שיתנו לו הטפסת *השטר כדי לדקדק בו [י] ה] נותנים לו אע"פ שכתוב בו בלא טפיסת טופס מזה השטר:

יז להשוות הבעלי דינין בכל דבר ובו י"א סעיפים:

א מ בצדק תשפוט עמיתך איזהו צדק המשפט זו השוויית שני הבעלי דינים בכל דבר א לא יהא א' מדבר כל [א] צרכו וא' אומר (לו) (א) (מ) קצר דברך ב [מ]ולא יסבירו פנים לא' וידבר לו רכות וירע פניו לאחר וידבר לו קשות ג ואם היה א] אחד מהם א) מלובש (ב) בגדים יקרים ב (ב) והשני מלובש בגדים [ב]. בזוים ד ב] אומרים למכובד או הלבישהו כמותך או לבוש כמוהו ולא יהא ג] א' יושב וא' עומד (ג) אלא שניהם עומדים ה ד] [ב] ואם עשו

לומר בעל השטר אתה רוצה לבקש עלי עקיפין של בקר על שטר שלי כדי להפסידני וזה טענ' גדולה היא אבל מראה השטר לפני הדייני' והם יקראו וכן דנתי לפני רבותי כמה פעמים עכ"ל כ"י (ועיין בתשו' רשב"א סימן תקפ"ה) והמחבר ס"ל דבטוענ זיוף יש בתוכו שאני ומור"ם בהדיא בסי' ס' ע"ם בב"מ ובד"מ שם בסוף הסי' שהביאו לשון הרמב"ם וגם ל' הרא"ם שכתב ז"ל יש לחוש שהשטר מזויף הוא וכשיהי' הטופס בידו ימים אל לבו באיזה תחבולה נעשה השטר ויברר הדבר על בוריו ואם השטר כשר לא יכול לפסול השטר על ידי הטפסה אם אינו מזויף אבל לפע"ד נראה לדקדק מאותו תשובה איפכא ועיין שם ותמצא שהשיב להשואל בשאל על שהיה מנהגם ליתן הטפסת שטר לכל בעל דין שביקש אותו ומתקרוב נראה להן תשובת הרשב"א שכתב שאין ליתן לו הטפסה (וכמ"ש הג"י בשמו כנ"ל) והשיב להן כנ"ל וכתב דדוקא לכתוב טענת הנתבע אבל התובע אמרו בגמרא שים קפידא דהתם אדם פקח ובעל תחבולות מתוך שטענות חבירו מצויות אצלו ורואה אותן בכל שעה מתפס תחבולות לשנות הידוע ולבטל את דברי אמת של חבירו ולהטעי' שקר שלו מה שאין כן בהטפסת השטר כו' הלכך החזק במנהגך ואל תרף כי מנהג הנון ודלק הוא עכ"ל וברים התשוב' נמי כתב שם שמנהג פשוט הוא בכל דייני אשכנז לתת לנתבע הטפסת השטר אולי ימצא בו זיוף כו' ע"ש. והני' מדהשואל כתב לו שמנהגם הי' ליתן הטפסה לכל נתבע והרא"ם השיב לו שכן הוא מנהג אשכנז ומנהג הנון ודלק הוא ולא חילק לכתוב דהיינו דוקא בטוענ טענת מזויף ועוד דמשמע שם שבא לדחות תשובת רשב"א דכ' דאין ליתן הטפסה ולא כתב שהרשב"א איירי באינו טוענ טענת מזויף מכל זה נשמע דלהרא"ם ולמנהג אשכנז אין חילוק אלא בכל ענין שמבקש הנתבע טופס כדי לבקש זכות לטענתו מתוך השטר שנותנין לו ומדברי כ"י הנ"ל אין ראיה בדבר שהרי משמיה דהרשב"א כ"כ והרא"ם דחה דבריו וכנ"ל ונם איכא למימר דלרבותא נקט הרא"ם בדברי תשובתו ל' זיוף שאף שהנדר או מחק של זיוף לא יוכר מתוך ההטפסה עצמו מ"מ נותנין לו ההטפסה אולי ע"י יחשב באיזה מקום שהוא מזויף הנדר ומחק בנוף השטר ויאמר אותו להדייניס ויראו אחריו ק"ו לשאר זכיות דהן ניכרים גם מתוך הטפסת השטר ומש"ה כתב הרא"ם שם דדוקא לכתוב טענת התובע ויחד איכא קפידא משום דבטענות אדם חרף יכול לתרץ ולהשיב על טענת חבירו משא"כ בדברי נוף השטר דקשה להוסיף או לגרוע ממנו כנ"ל ודו"ק:

יז א לא יהא הא' מדבר כל צרכיו כו' ' משמע אפילו לא א"ל הדיין דבר כל צרכיך אלא שלהשני אמר קצר דבריך הוא אסור וכן הוא משמעות ל' הברייתא ולא כמשמעות ל' הטור ועפ"ר: ב והשני מלובש בגדי בזויים כן הוא ל' הרמב"ם והטור וכן משמע בברייתא *ומשמע דכשאינם בזוי' אף שאינו' יקרים כמו מלבושי השני אין קפידא * בכך ועפ"ר וכתב מור"ם ע"ז ז"ל גם בזה אין בידינו להעמיד הדת על תילו עכ"ל לא

מ הרשב"א בתשו' ופי' בכמ"ע בשאומר כן לאיש אחר שאינו תובע שלו תס"ג: ט טיר בסוף סי' ס' בשם הרמב"ם בפ"ה מה' טוענ וכשזה הורו רבותיו ז' ה"ה זה דבר ברור ויש בפ' גט פשוט סמך בגמ' (דף קס"ח ע"א): י מדברי הטוכת הרא"ם ותשובת הרמב"ם בכלל ס"ח סי' כ' הביאו הב"י בסוף סימן ס' (*ר"ל שיתן לו טופס משטרו שמוליא עליו הלה בתלה) א לשון הרמב"ם ברים פ' כ"א מה' סנהדרין מברייתא שבועות דף ל' ע"א ב ג"ז מברייתא שם ג ברייתא שם דף ל"א ע"א ד כ' מהרש"ל שגם *בזה אין בידינו להעמיד משפט הדת על תלו אבל נאמר לו אל תירא בהתהלכך בבגדים פתוחים כי הדין יקוב את הכר וכו': ה כר' יהודה שם בברייתא דף ל' ע"ל

חידושי רעק"א

סמ"ע אות י"ד כשאומר כן לאיש אחר. נ"ב. עיין ת' שבות יעקב ח"ג סימן קמ"ב:

סי' יז כ"f שניהם בעמידה. נ"ב ואם הבע"ד ת"ח מותר ליבש כמו בעד ת"ח לקמן סי' כ"ח ס"ה. ואם הבע"ד היא לשם חבר לאחר מיתת חבר אין מושיבין אותה בשעת גמר דין הוס' ור"ן. ולתירולא קמא בתוס' גבי דביתהו דר"ם אף לת"ח אין לסושיבו בשעת גמ"ד דאף בשעת גמ"ד שייך אסתהם טענת דאיבד ולהושיב גם האיבד אינו כמן בשעת גמ"ד כיון דאינו ת"ח עיין במהרש"א בב"ם אם שני הבע"ד ת"ח תותר ליבש בשעי גמ"ד. ולפי תי' זה דבס"ג אף אלם חבר לאחר מיתת חבר מותרת ליבש בשעת גמ"ד: שם אינם פלוגי אתה חייב. נ"ב. עיין בב"ח שהסכים לדעת תוספתא בסנהדרין ד"ה בע"ד לריכין לעמוד בשעת קבלת עדות דהוי כגמר דין והבית הדרי הר"ן שכן הוא להדיא בירושלמי ועיין בבכנ"ג: שם בהגה ועמידה ע"י סמיכה. נ"ב עיין מג"א סי' קמ"ח ס"ק כ' ועיין בס' תשובת אורים גדולים בסוף הספר בדרשותיו פ' וירא:

חכמת שלמה

סי' יז (סעיף א') בהגה"ם וסמוכה הוי ליישבה לעניין זה. נ"ב וכתב הסמ"ע שבסי' כ"ח בסק רמ"א לעניין עדים דסמיכה בעמידה וכ' הסמ"ע דעכ"פ לא יהיו הדייניס והעדים נסמכים ביחד דהני הרתי דסתרי אהדדי וכו'. והכ"ד הביא בשם הב"ח שהקשה מב"ם המביי דיתיב כתלן דשארי מסתאי וכו' ולפע"ד ליישב דעת הסמ"ע דהנה התוס' בב"ם הקשו דלמה לא הושיבה ר"ג הרי עשה דכבוד התורה עדיף ותירלו כדי שלא יסתתמו טענותי' וכו'. ועוד הרלו דל"ב עשה דכבוד התורה בחשת חבר לאחר מיתה וכו'. והמהרש"ל הקשה לתירוץ הראשון דמאי פריך הש"ם והאמר מר בגמר דין ד"ה דייניס בישובה וכע"ד בעמידה וכו' הרי מותר לו לעמוד אבל עשה דכבוד התורה וכו'. ונפע"ד לק"ה דהר"ן הביא דעת הרמב"ן שכתב דאם ת"ח בא לדין מותר לדיין לעמוד לפניו אלא שיין מסתתם טענותיו דאיבד הסכל יודעין שמלוה לקום בפני ת"ח רק שמעשה הר"ל חשת חבר לאחר מיתה הוי והנה קשה לי טובא על הבריהם דאיך קי"ל דאם בא ת"ח ועה"ה לדין יתבינו לת"ח אלא"ה אמרינן ליה שב כדי שלא יסתתמו טענותיו הרי הכל יודעין שמלוה לכבד

טורי זהב

דהא מתחלה דאוהו הב"ד בכביל זה והוא קבל דבריהם והבטיחו: (סעיף ד') האו' לחבירו שטר כו' הב"י (בס"ם ח') עשה פלוגתא בין הרמב"ם להרא"ם ורא"ל דהם לאחדים דרמב"ם לא מוירי בם רק אם בעל השטר אומר איני יודע אם יש לך אז אינו מוליאו אז על כל פנים מוציאו ומזה נלמד ממילא דאם טוענ ברי לי שאין בם זכיות ודאי שבע אינו לו זכות כמו באבד הכטר ומזה מוירי תשובת הרא"ם שמיא השטר כאן שזה מחתין ורלה השואל להראה"ם לומר שמה שתקנו הגאונים להוליא השטר לב"ד בכלל זה ב"כ דין זה ואין נותנים לו שבועה על זה מאחר שיכול להתברר אין פוסקים שבועה בתוס שהיל בעל השטר אומר סי' ע"ה ובס"ע סי' פ"ד סעיף ג"ג ועל זה שאל אם צריך שיאמר בזכות בפי' והשיב הרא"ם שהבורלה עלמה לא ישרה בעינינו לבטל מזה שבועת היסת ולכופו להראות השטר כי אין אדם רולה

ביאור

להוליא. כ"ב בסח ת' דכ"ע כופין כו': [ט] אבל אם. ואם כו'. כדין כל טענה וכפירה:

יז [מ] ולא יסביר. ירושלמי: (ליקוט) ולא יסביר כו'. ירושלמי רפ"ד דשבועות שלא יהא כו' לאחד מלריך פניס ולאחד

באר

זכותו על זה אל החרם שיראה השטר אז יגיד מי הן העדים משא"כ בשטרות חרם אל מי שיודע עדות בע"פ שיבא ויגיד בזה אין הקרובים בכבל החרם דאינן ראוין להגיד. סמ"ע: [ט] בשאין. ואם אמר איני יודע אם יש לך זכות בו כופין אותו להוליא' לראותו בנדוק בו אם ימצא בם בתוב זכותו גם אם טען הלה שאבד השטר מחרימין חרם סתם ואם זה טוענ ברי שיודע בודאי שיש אלצו בו הרי זה נשבע היסת שאינו אצלו ואבד ממש ול"ד בטוענ נאבד דה"ה אם טען לא הי' לי שטר בזה מעולם וזה טוענ ברי לי שיש בידך שטר בזה דנשבע ומש"ה לא בא המחבר בקמן ס"ם כ' בלוס דבמקו אמ"ם כאן ודלא כמשמעות ד"מ דלקמן עכ"ל הסמ"ע וע"ם: [י] נותנים. כתב הסמ"ע דבמ"י אינה שהטוענ לאבירו שיתן לו טופס מבטרו שמוליא עליו כ"ע מודים שיכול בעל השטר נומר אתה רולה לבקש עלי עקיפין של שקר עם השטר שלי כדי להפסידני וזו טענה גדולה היא כו' ול"ל דהמהבי ס"ל דבטוענ

פתחי

אהרן אה"ע סי' י"ז כו' יהלריך בזה ע"ש: ב] שטר שבידך. כתב הסמ"ע פי' כשאומר כן לאיש אחר שלו עכ"ל ובוודאי דברו אלה בבלה"ג ונתבטרת ובטרת לבי ונהלמר קדושין ועיין בתשובת שבו"י סימן קמ"ג שתמה על זה דתשמע דבתובע שלו אינו חייב בהולילו ובלמת בב"ח בבלה"ג בבלה"ר אינו יוהר מוכרח להראות ועלה בדעתו לבניה אות ת' בתבוס שבי' פי' וכ"ל בשאומר הפילו טעם הבדפוס ובסמיע אות ת' וכ"ל אפילו בשאומר לאיש אחר וכ"ם לתתובע עלמו. ונוב כ' דבכון בלי סבהה דהסמ"ע לא קלי אריבה דמלהא אחייב לבוליא ולבכי כתב תיבת וכו' בבוונתו אפיקא אם הלה לומר שאין בידו שטר ביאה לו אין תחייבי' אותו כו' ועל זה כתב פי' לאחר שאינו תובע אבל בתובע ודאי בכל עניין מחייבין אותו ובן מבואר מדברי הדרישה וכזה סייס בסמ"ע עוד ויובא לקמן סימן ע"ב סי"ז ס"ק כ"ב: ב] שאין בידו. עבה"ם בבתב ואם אמר אינו יודע כו' ועיין בבכנ"ג בשבו"י אות כ' וכ' בר"י מ"ם בזה: ד] הי"ז בשבע היסת. עיין לקמן סימן פ"ז סב"ב ועיין בתשובת חות יאיר סימן ה' ויובא קלת לקמן סי' כ"ב ס"א ס"ק ט':

נתיבות

על נוף המעבה וקרובים אלו בני עדות בו אבל לו' אינו מונח השטר ומי בעדים בבשרים היודעים מזה המחייבים לבניר הה הבע"ד בעצמו ומ"מ אם יאמר אמת שבם יש שטר רק הוא פרוע נקמן בתנו ולא שלריך לבניר מבא בחרם לא אבד תנו שם שמ"ב: (ו) שאין בידו. ואם אמר שאינו מכיר מחוייב להראות לב"ד והם יכירו ודוקא שיש אמתלא הניכרת לב"ד שיש לו זכות אבל מסתמא לא דאין אדם מחוייב להראות שטרו לב"ד שמ"ג לו"ת: (ז) נשבע היסת. היינו דוקא שיש אמתלא

חידושי

סי' יז. (ח) בהגה"ם עפ"ד ס"ק ה' ועמיהם כו' מהא דיתיב מאן דשרי ולעב"ד לא דמי כלל דהתם בקיימה לפני תיש הרחני דסתרי אהדדי אבל הדייניס

כסף

קמדתה לי' לומר שלטענות יהי' זמן ב"ד ורק לבכין תבעות לא יהי' זמן ב"ד ובני הבכנה אח"ב ואמר שאולי קלי השטר לבני הטענות ויהור ליסמן בלא השמטה מורה דקאו על ר' זמני ב"ד אך מ"מ אינו מספיק ויכול לומר שבלא שמטה הוא רק הבעתה מלבמיע את עלמו מלבות לבב"ד כמם שיכולים לומר אמתלא כפי הש"ע. ואולי בלא זמן ב"ד היינו מפורש בלא זמני ב"ד דקאי על בניהם. ובלא השמטה היינו מלבות לבב"ד. וי"ל דל"ם בכך מה שבאמתי תועלת בהתלאי ע"ז לא שייך יד בעל השטר על התחתונה. כי יל כיון שאין אדם עושה את עלמו ברלון המוסק בשיטעון דקאי על הבכנה לא יוכל אח"כ לטעון דקאי אשמעות מה שאין כן בשאומר שהמוסק שייך יד בעל השטר על התחתונה ל"ל שהרשב"א ז"ל שלמון בלא השמטה ובלא זמן ב"ד מוגיל לגבי הטענות. ל"ל שטעות אולי ימלא שובר אינו מבטל הנאי שבהשטר שבינן שלא קרע השטר מוגיל התמאי לבטל הטענה. לו אם ניתא שהתנאי בטל ל"ל שהרשב"א ז"ל מוירי שאינו טוענ לד כיעול על השטר רק בעין טענת יש לי בידך אם לפרש לטענת זמן ב"ד הבכנה ובכתבה ב"כ בלא זמן ב"ד מתעב כ' זמני ב"ד וכן בלא השמטה הוי"ל שה לבטון בלא עבוב. ואולי בלא שום זמן ב"ד מוגבל לטענת כ' זמני ב"ד. וכן בלא שום עבוב. וגם אם ל"ל מיעוט גם על השמטה מלבות לב"ד. אולי מוגיל בלא שום עיבוב בעולם ובסבותה בלא עיבוב ובלא השמטה ובלא זמן ב"ד מוגיל לטענת הש"ל. ובלא זמן ב"ד מוגיל לטענת הש"ל בפי' ק' שאין מוגיל מ"ם בשטר ולבון הסמ"ע זמ"ם ולבון הסמ"ע זמ"ם בשטר אינו מוגיל לטענת הש"ל בפי' ק' שאין מוגיל מ"ם בשטר

ג ולא יסב אח׳למעל׳ כו׳.אמ״כ לפני זה קאי דקאמר דאם רצו ב״ד להושיב את שניהם מושיבים [ג] ג ו ולא ישב (ג) א׳ למעלה וא׳ למטה אלא זה בצד זה בר״א בשעת משא ומתן(דהטענות) ד [ד] אבל בשעת גמר דין(ד) שניהם ה ב) בעמידה לכתחלה איזהו גמר דין איש פלוני אתה זכאי איש פלו׳ אתה חייב[ה] ז והעדים לכתחלה(ד)לעולם בעמידה : הגה ו (ה) ה] [ו] ועמידה (ה) ו) ע״י [ג] סמיכה מקרי ספיר עמידה לענין זה (ריב״ם סי׳ רס״ו) וע״ל סי׳ כ״ח :

ב [ז] ח ת״ח ועה״ה שבאו לדון מושיבין את החכם ואומרים לעה״ה שב ז (ו) ואם לא ישב אין [ד] מקפידין בכך: הגה (ו) ת״ח סבא לדין מותר לעמוד כפניו (ז) ולא סייסי׳ סיסתתמו טענות בכנגדו (ר״ן פ׳ שבועת העדות) :

ג ט [ח] כבה נהגו כל בתי דיני ישראל לאחר התלמוד (ז) י שמושיבין בעלי דינים וגם העדים כדי להסיר המחלוקת שאין בנו כח להעמיד משפטי הדת על תלם : ד [ט] כ אם (התופעים רביס) והנתבע אומר אני חפץ שישבו אוהבי וקרובי אצלי כשאני טוען עמכם כדי שלא יסתתמו טענותי כי אתם הרבים ח הדין עמו (נכו) השותפים יבררו להם א׳ מהם לטעון בשביל כולם ט [ה][י] או יטעון כל א׳ לעצמו זה אחר זה (ח) ז] וגם הנתבע לא יקח אוהביו אצלו (ח) וע״ל סי׳ קע״ו סל״ה :

ה(ט) י ל ח] אסור לדיין ט] לשמוע דברי בעל דין האחר מ שלא בפני בעל דין חבירו : הגה יא ודוקא סיודע הדיין סיסיה דיין

והכ׳ עומד אין זקוק לו ב״ח : (ד) סניהם בעמידה · עיין בכמ״ע ס״ק ה׳ והכ״ח חולק עליו אם ואין דבריו מוכרחי׳ ע״ש : (ה) ועמידה על ידי סמיכה · כתב הסמ״ע ומיהו נראה לע״ד דאם היו הדיינים וגם העדים נסמכי׳ בדין א׳ בפע׳ אחת דאסור למעבד הכי דממ״כ אד מהם לא עביד כדינא כדינא עכ״ל והכ״ח חולק עליו והביא דאיה מהם״ם שבועות הדיינ׳מהא דיתיב כמאן דברי מסאני ופירש״י כלומר לא עומד ולא יושב וכו׳שמעינן דשחיי׳ חשובה באדם אחד עמידה ויסיבה דלגבי דיין סיעמוד הדיין מקמי ת״ח חשובה עמידה ולגבי דיין עצמו סצריך סיהא דן ביסיבה חשוב׳ יסיבה ויולא בה ידי סניהן עכ״ל : (ו) ת״ח סבא לדין כו׳ · עיין בא״ח דף ע״ה שלא ידע מאין הוליא הרב דין זה והוא מהרמב״ן והר״ן פ׳ שבועות העדות ע״ש ומבואר שם מה שהקשה הא״ח דהולרך רב נחמן להפרח חוזא מטוס דאסת חבר לאחר מיתה היתה ע״ש: (ז) שמושיבין בע״ד כו׳ · עב״ח שכ׳ מ״מ העדים והבע״ד בעצמם כל מי שנגע ירא׳ אלהים בלבבו ועמדו אבותיו על הר סיני יחושו לכבוד התורה והמצוה לקיים מצות ועמדו שני האנשים ונומר ורחוי להם להסיב לדייניס ואנחנו נעמוד לפני ה׳ ולפניכם כי המשפט לאלהים הוא עכ״ל : (ח) וע״ל סימן קע״ו כו׳ · ע״ש ודו״ק : (ט) אסור לדיין לשמוע

ריב״ם סימן רס״ז וע״ם וע״ל דאזלינן הכא והכא לקולא . ומיהו נראה לע״ד *דאם היו הדייניס ונם העדי׳ נסמכים בדין אחת בפעם אחת דאסור למיעבד הכי דממ״כ אד מהם לא עביד כדינא ודומה למ״ם הטור והמחבר לקמן בסי׳ קל״ז לענין קנין חמור וגמל ובסי׳ ר׳ לענין קונין בכלים של לוקח ובכלים של מוכר ע״ם ולקמן סי׳ ס״ן : ז ואם לא יסב אין מקפידין בכך * ואם יסב והעמידו הסליח ב״ד אין על הדייניס לחזור ולומר לו סב גמרא והביאו הד״מ ע״ש : ח הדין עמו לכן הסותפין כו׳ כל״ל דז״ל המרדכי בפ׳ שבועות העדות אהא דקאמר אחד או׳ לבוש אילעזא כו׳ נשאל לר״מ אם שמעון הנתבע אומר אני חפץ שיסבו קרובי אצלי כו׳ או דילמא מני הסותפין לומר לא נגלה טענותינו בפני קרוביך דילמא מרמזי לך רמיזי בקריאותי׳ לטעון והסיב דאף הסותפין אין ליסב שמה אלא אותו שטוען דוקא דוראי טענתיה דנתבע טענה שמסתתמין טענותיו כו׳ ונם טענות התובעין טענה דאיכא למיחש דילמא מרמזי ליה רמיזי כו׳ הלכך הסותפין כו׳ כמ״ם המחבר כאן ועפ״ז נראה לסניה תיבת לכן הילכך כמ״ם במרדכי ואינו תולה בדעת התובעין או הנתבע אלא הב״ד יכוף שניהן לכך ודו״ק: ט או יטעון כל אחד לעצמו . פי׳ והברירה ביד הסותפין וז״ם המחבר לקמן סימן קע״ו סל״ה ז״ל שיטעו אחים או שלם׳ שים להם דין עם אחד אינו יכול לומר יבוא אחד מכם ויטעון בעד כלכם עכ״ל ונם שם אינו ר״ל שיטעו עתו יחד בע״כ של נתבע אלא יטענו כל א׳ לעצמו אם ירצו ודו״ק ועמ״ם שם עוד מזה: י אסור לדיין כו׳ · נלמד מדכתיב שמוע בין אחיכם גם כתיב לא תשא שמע שוא דכשישמע דברי האחד שלא בפני שני לא יבוש מלטעון שקר ושוא ! יא ודוקא סיודע הדיין כו׳ · פי׳ ויודע ג״כ שבע״ד הסני יצטרך לעמוד לפנינו וכ״כ בהדיא שם ואז לא ישמע לכתחלה

טורי זהב

ס״א בהגה״ה ועמידה ע״י סמיכה מקרי עמידה בסמ״ע כתב שלא יסמכו הדייניס גם הדייניס ומוזכ״ל חולק עליו דאם הכ״ח דאחרי הגה דמחד קרא ילפי׳ שהדייני׳ ויסיבה והכע״ד בעמידה מדכתיב ויסב משה ויעמוד העם ועדים לא עדיפי מבע״ד דבא קי״ל דאסמכתא בעלמא היא ומדרבנן ולהי כחד גוונא תיקן בעדים ובע״ד וכיון דכתיב ויסב משה ויעמוד העם משמע שאינן כאופן אחר מה שא״כ בהידור ת״ח דאין לו ענין לגמר דין ועוד דאחרי הנהם דאי אפשר לו לעשות בענין אחר דעל כל פנים צריך לגמר דין ואם יסב ויסיבה נמורה אין שם הידור כלל ואם יעמוד בעמידה נמורה אי אפשר לפסוק הדין לכך עביד מה דאפשר ויחסב כמאן דברי מסאניה דעל כל פנים מקנא הידור מיהא איכא ודוק ועיין בתוספות ד״ה אפרח עלי גר חוזא עכ״ה) ואני בע״ד נראה שהם שהניח רמ״ח יסוד דמקרי עמידה זהו דבר שאינו ולא עמדתי על דעת רמ״א בזה דמהיכן למד דבר זה התשובת ריב״ם סי׳ רס״ו אדרבה שם הבנתה לפיסך זה לשונו ואפילו לכתחלה אם מותר לבעמוד בעמידה ובע״ד אם יעשו לפי פנים יבוא הדיינין ובמקום אחר לכתחלה נמי עכ״ל. המעיין מזה אפילו בלתו מעמד דלעיל מבאר בהבי כיון דהיינו אלא מדרבנן ואין כאן בעמידה ממש ואם כן ה״ה לענין בעמידה הבית נמי אינה אלא מדרבנן וק״ו נמי אינא בעכ״פ היא קרובה לעמידה יותר מלישיבה שהרי עמידה ע״י סמיכה מקרי ולא מיקרי ישיבה ע״י דבר אחר בשום מקום ואף שכתב הרב״ז בתשו׳ שאין לסמוך על טעם פירושו מוכן יפה כפרא מה שמעיק בהגה״ה

הגר״א

בשובה מ״ב ד״ה והאמר בשם ירושלמי וריש מדרש שוחר טוב תני ר״ח לא היתה ישיבה כו׳ ואמר ר׳ אמי אף למלכי בית דוד לא היתה ישיבה הוצפר שסמך לו בכותל ושב לו והכתיב ויבא המלך דוד ויבא לפני ה׳ אין אייבו בר׳ נגרי שיבב עצמו בתפלה אלמא דאינו ישיבה בעזרה ובגם הקבו על הקרא דכתיב ויבא * אלמא שאינו לא עמידה ומהיכא דמגילה אין ראיה וכריב״ם עצמו לא סמך על ראיה זה אלא כי כיון דיעבד כבר בכה״ג שאינו ישיבה ועמידה מתם אפי׳ לכתחלה נמי ועח״ת ריב״ם קמ״ח ובח״ה בה״ם סמ״ה בהגה״ה (ע״כ): [ז] ת״ח סבא לדין. כ״פ הר״ן בשבועות ל״ב דאמר ר״נ אפרח עלי כו׳ דוקא משום שהי׳ אמר חבר אבל ת״ח כו׳: (ליקוט) ת״ח סבא כו׳. הגה בפ״ב דבתובות תוכן לר״ן וסלק׳ דוקא בחבר מקרוב לו ת״ח ועפ׳ טו ס״ח לריך כו׳ אפי׳ כו׳ ולא חייבי׳ שיסתתמו טענותיו כיון דדוקא בחבר לאחר מיתה דלאו כ״ע ידע דורן סניתן לו . וגם אם הי׳ ידוע שהדורן הי׳ ניתן בכוונה שוחד אין מזה שוכות לדיין אחר. וכל שכן בשהדורן מוטב שהי׳ ניתן כן גם בל המשפט ואם בתו לאמשוב בדורן שהי׳ רק מגד המשפט שכיון שזה נותן דורונות בזה יחשוב שכנגדו גם בדיין המקבל להמשפט שלולי נתן גם לו אחזוקי׳ היוכל בדבריו לא תחזקינון. גם אם הי׳ הנותן תתחזק בזה לתלמא זימני . מ״מ אין לאמוד להדיין שיקבל ממנו ואם בתו לאמוש ל״ש אין לזה תקנה גם ע״י שיבבד דיין הראשון מלקבל בשם דורן כיון שעל כל פנים נודע בזה הי׳ נותן דורן בזה. אלא ואלי שאין משם בזה:

סעי׳ ה׳ (לשמוע דברי בע״ד) בשבועת מפי שליח הנבעל דין. אולי מותר כי בחי׳ לדיק הראשון בריבו. גם שבשבועת יודע שאין אדם רואה חוב לעצמו ובכנגדו יכול לשעון ולוכל הוכחה ה״מ יש בעי׳ ע״י שיעבתו הת״לה. ומ״מ נעי׳ זו אינה

באר

דבשאינם בזויים אף שאינם יקרים כמו מלבושי האחר אין קפידא בכך. סמ״ע : [ג] סמיכה. כתב הסמ״ע הא דבס״ם כ״ח כתב המחבר לענין דייניס בריכים ליסב בשעה שמקבלין העדות דסמיכה כזו נקרא ישיבה ל״ל דאזלינן הכא והכא לקולא . ומיהו נראה לע״ד

פתחי

(אולי ל״ל דרשב״ם) סימן סקי״ז כ׳ אבל הבע״ד עצמן אינם יכולים ליסב מעצמן ואם יסבו מעצמן צריכים הב״ד לומר לכם עמדו ואחר כך אם ירלו להושיבן מושיבין וע״ם וכזה מיושב מה שהקשו התוספת (בסנהדרין דף י״ב ובשבועות דף ל׳) מעובדא דשמעון בן שטח דיבלו יסב מעצמו אבל הכי״ל סימן כ״ח כ׳ בשם המרדכי לחבר עכ״ד והוא ז״ל כ׳ דמה שייסב לקושיית התוספה בן תירלו רבינו יונה בחי׳ לסנהדרין כ״ו והרשב״א בחי׳ שבועות והר״ן בחי׳ סנהדרין ודברי המרדכי בגזכר הבאתו בן בן הכ״ח והכנכה בסי׳ א׳ ואת״ם התוספת בשבועות ובח״ם בתשי׳ תמות שמוחל בכבוד ט״ו ובכל לאן קדשים בזבחים דף ו׳ ע״ד ע״ש : ה] ועמידה ע״י סמיכה. עע״ז ועי׳ במג״א סי׳ קמ״ח סק״ב ובכפי׳ תכ״ב סק״ב ר״ח ובכ׳ אות״ם כאן ועי׳ בספר עטרת לבי ובתשובה בית הפרסים חת״ת סי׳ ל׳ מה.ועי׳ בס׳ בר״י שכמ״ם הרב מהר״ר לבי תשבכמי בהגהותיו ועי״ז דמוה״ם סמך על סוף דברי הריב״ם דהיקל מעשה דהוי מדרבנן וקרא אסמכתא עכ״ב ולפ״ז ל״ל דבחלילה בהיא״ם בן סימן הפ״ם בס״ה אחמיר מור״ם כי היכי דהחמירו אילו כיהוא ובכבי ניחא דלא הבית בהגה בח״ם סימן הפ״ם מ״ם בדרכי משה מהרי״ל דהתוקע לא יסמוך כו׳ דס״ל דאין להחמיר כ״ח בחלילה אבל בשופר מקילינן לענין עדים ובעלי דינים וזה תלוקדק מ״ש כאן בהגה מיקרי ספיר עמידה לענין זה וכיולא בו דהוי מדרבנן עכ״ד ע״ש : ו] ע״י סמיכה . עבה״ט עד ואין כן דעת הב״ח כו׳ . וע׳ פתוחים שהסכים להסמ״ע ודחה דאיינה הב״ח ע״ש וכן השהיקו בנה״ם ונם בס׳ בת עיני חידושי ק״ה דף ס״ט ע״ב דחה דאיינה הב״ח בטוב טעם ע״אנ ז] ונם הנתבע לא יקח . עסמ״ע סק״ח עד ואינו תולה בדעת התובעין אלא הנתבע אלא הב״ד יכוף שניהם לכך . והב״ח פוסק דאין תלוי רק בדעת הבע״ד ואם הם מתרלים שיבבו אוהבין אלו אין לאמתה על ידם ע״ם וכן עיקר . אוי״ח יוה״מ . ועיין בתשובת הרדב״ז ח״ב סימן הבכ״ג שב׳ בראחונן ושמעון שבאו לדין ושמעון הבית מיודעיו עמו וראחונן אמר שיסתתמו טענותי וחל״ל שמעון גם אתה הבית מיודעך כמך וראחונן אומר איני חפץ אלא שיבוא לבד הדין עם ראחונן כי אמא מיודעיו של שמעון

נתיבות

משה״כ

רס״ל : (ג) א׳ למעלה אבל בב׳ עומדי׳ א׳ למעלה וא׳ למטה אין קפידא : (ד) לעולם בעמידה . ואי הבע״ד ירלכין לעמוד בשעת קבלת עדות יש מחלוקת בפוסקי׳ : (ה) על ידי סמיכה . וה״ם דמיקרי ישיבה לגבי דיינים וא״מ בשעה שהדייני׳ עומדים בסמיכה אסור להעדי׳ לעמוד על ידי סמיכה דהוי תרתי דסתרי סמ״ע ועיקר דלא כש״ך תוי״ה : (ו) ואם לא יסב . ואם יסב

כסף

פ׳ אם מ׳ פ׳ ואין על זה לד קפידא אם הסנאה כלל. וכן הוא בזה שכיון שהזמנה נכתבה בסנגון הגרת שלוש אל הנתבע בוחכין אליו לשון אהבה ובחיים שבזה אלומים שבזה מלד התעוררות אהבה שיהיו דברי נשמעין. ולעורר מדה טובות שיעשה בו בפועל אל כל פנים. ובכתי׳ מה שאמרו אז״ל מעיבוהי׳ דמר אמיתא מהיזותי׳ לא אימא. ומה שיש בו לד מעין תוכחה דהיינו לתעות רצונו ולהפירו ממה שאינו נכון שזהו בחי׳ מוסר אם לפסירו ממה שהוא נגד רצונו של הכותב. בזה שייך מש״ה הוכח לחכם ויוסהבך אל תוכח לץ כו׳ שכתוב בספר״ק שהכוונה ג״כ בזה שלא יאמר המוכיח להשומע לץ אתה רק יאמר לו לחכמתך לא יאות לך כן. וכן כתוב בספר״ק על תש״ה ולמוכיחים יועטם כו׳ דקאי נ״כ על מש״ה שם אומר לרשע לדיק אתה כו׳. בגם שזה תכופה מנוהה למוכיחים נעים נפעמי׳ ליתר לרשע לשון לדיק אתה (ואין זה אקר תנד בחי׳ מה שאמרו חז״ל בפלא הרמון רקחך כו׳ ריקנין שבך מלאים מצות. והרמב״ן ז״ל כתב בפ״ק דר״ה גבי ספרן בל דיקים שאין הכוונה לדיק מכל לד רק לדיק בלד משקל ומשפט הזה. וכן כתבו הרבה קדמונים ז״ל. וכשנאון זה יתפרש ומתך כולם לדיקים גם בבחי׳ הפרעות) ומשובב עי״ז בעיתות הקונים כו׳ בספר״ק שלתלמיד כו׳ נגון להחיקן והיוהן כדי שיהיו דברינו נשמעין על דרך הקון. בספר״ק רלשיה חכמה ושארי ספר״ק בזה. ומלינו לחז״ל בסנגון של קירוב הדעת עם הבריות להוסיף בם קלת שבחים וגם בחי׳ מבבד הבעריה. מלבד משחמ״ל הקונה מקנה מן הבוק ישבחנו בעינינו כו׳ מלבד זה אמרו ג״כ בחק״ת להוסיף בחיים קלת) מה שאין כן על הנושא הבשמה הבליח לו הנוכע. לא שייך לפרש שבחיו בם ועת לקלר ולהזכירו גם בלבון ר׳ ר״ם בי אלו אינה כוחב עליו אינה שבח הלקוף וכדומה.הרי זה רק לגבי שיעבה בעלמא ונם בחמבכירים בחנ״ם לו בחיבה שבר אינה אים אחר שלא בפניו אין הקונה שם לומר עליו כל שבחו. וכל שכן נוסא הכתב בשייך בזה אומרים מקלת שבחו בל הרם בפניו. מה שאין כן להנתבע גם שהוא בפניו מבלינגין בשבחו מבוא התעוררות לבבו הטוב ושיוסיף בוכה ובישוקו על תיבוד בבודו . שבשיסרב יהי׳ כל לשון הבבח נהפרש בלשון בתמי׳ שהוא תוספת גנוה. אך גם סגנון לבחיים בכתב לו בעל פה. מה שאינו לבוש סבח בל לד תועלת בל שאינו בזוחן הבעונות והעסק בחמשפט.

קצות

ודי בזה בשנאמר לפני אל מידה וכתב בכה״ג וכן מנו נוהגין : ב) בעמיד׳ לכתחילה בע״ם כתב

זהב

רק לענין המקרי ישיבה ע״כ תמוהין דברי הרמ״א בזה אף שהסמ״ע נמשך אחריו וכתב שב״כ הריב״ם בס׳ רס״ו לא עיין יפה שם דמי יחלוק על תלמוד ערוך בזבחים דף י״ט דלא הוה עמידה כלל וע״ם מה שהלבו במ״ע ומוזכ״ל אחר דברי הרמ״א אינו הלכה דברי תלמוד ערוך לפנינו ולית דין לריך לפנים והלכה למעשה דלא מקרי ע״י סמיכה כלל עמידה לכל מילי רק ישיבה לאחר אחר כך הרלתי הדברים לפני מוזכ״ל ואחר לחלק דבזבחים קמיירי לענין קידוש ידים ורגליס דבענין עמידה מדאורייתא דכתי׳ לעמוד לשרת משא״כ כאן דהעמידה מדרבנן לכן בשר ע״י סמיכה וכן לזה לתקן בלות בשעות בסוף הספר ואחי אומר סבר לתקן ולא תיקן כלל דמ״ל לחלק בין עמידה לעמידה דכיון שלמדו עמידת העדים מועמדו שני האנשים למה נחלק בין העמידות דאם נחלק ביניהם לא היה ריב״ם יכול ללמוד כלל מן זבחים דמקרי ישיבה ע״כ ולע״ד דלית לזה החילוק כלל ורמ״א אבל תורפיה לא דק בזה (א״ה ולע״ד דיפה דק רמ״א שמוך עלמו על סוף דברי ריב״ם שכתב וז״ל ועוד דמאי דאמרינן דיש בישיבה אינו אבא מדרבנן ואסמכתא בעלמא כיון דהדעבד כבר הא״כ בעמידה ע״י סמיכה אפילו כתחלה נמי עכ״ל. המעיין מזה אפילו בלתו מעמד דלעיל מבאר בהבי כיון דאינו אלא מדרבנן ואין כאן בעמידה ממש ואם כן ה״ה לענין עמידת העדים הבית נמי אינה אלא מדרבנן וק״ו נמי אינא בעכ״פ היא קרובה לעמידה יותר מלישיבה שהרי עמידה ע״י סמיכה מקרי ולא מיקרי ישיבה ע״י דבר אחר בשום מקום ואף שכתב הרב״ז בתשו׳ שאין לסמוך על טעם פירושו מוכן יפה כפרא מה שמעיק בהגה״ה

הגהות אמרי ברוך

(סמ״ע ס״ק ה׳) (י) אבל בדיעבד בשביסב כו׳ . כ״כ יעוין תוספת זבחים דף ע״ז ע״ח ד״ה מה ליומר :

חידושי רעק״א

סמ״ע אות ו׳ מתשובת ריב״ם . כ״כ . עיין בת׳ אורים גדולים למו״ה אברהם זאבי בדרשות פ׳ ויחי :

חכמת שלמה

ת״ח דבתיב והדרת וכו׳ . שוב מלאתי בלוי״ת בלוריים שם שהקשה כן ומישב בדוחק גדול אך עכ״פ הנה מדברי התוס׳ הנ״ל לפי תירולם הראשון שמעמע מדבריהם די״ל אף בלא מבר לאחר מיתה שייך עכה דבבוד התורה ואעפי״כ אמר ר״נ אפרח עלי כו׳ אוקים מקמא מסתתמא טענותיו דבע״ד מבואר שחולקין ע״ז וס״ל דאסור לעמוד בפני ת״ח וכו׳ והכנה זה רחוק מאד לומר דפליגו בחלוקות שהרמב״ן סובר שבכל יודעים שמלוה לקוס בפני ת״ח והתוס׳ ס״ל שאין בכל יודעין ברחוק מאד שיהיה פלוגתא בזה. אך נראה דודאי גם התוס׳ מודים שבכל יודעים כן רק שסברו שהרי עיקר מה שמסתתמין טענותיו פרש״י שמלוה מחכבדים את חברו יותר ממנו עי״כ מסתתמין טענותיו וא״כ בברי התוס׳ דאף שיודע שמלוה לקוס מפני ת״ח סוף סוף עיקר המלוה הוא כדי לכבדו וא״ם סוף סוף הוא רואה מחכבדין את חברו יותר ממנו ואדרבא אם יודע שאף מלוה אינה לכבד ת״ח ולא לו מכש״כ שיסתתמו טענותיו מלוה לכבדו וע״כ אף בזה יסתתמו טענותיו. ועי״כ אסור לקוס מפניו. כן נראה דעת התוס׳ ולפי״ז לק״ת קושית מוהרש״ל דהש״ם מקשה דבשלמא אי לא הי׳ מלוה דדיינים בישיבה אז הי׳ מועיל שפיר רב נחמן בהפרחת חוזא שהי׳ סובר בש״ד שלא מפניו עומד רק מחמת החוזא אבל אי דייני׳ דוקא בישיבה אז לא מועיל הפרחת החוזא דאעפי״כ לא מחחוב ליסב ולא יקפיד על הפרחת החוזא אז שמתתין מלומר הפס״ד עד שהפרח החוזא ממנו ואז יסב ואמר הפס״ד ואי״כ אם הוא לא יעשה כן רק יעמוד ויאמר הפס״ד אז אפשר שהבע״ד יודע מזה הדין שהדייניס בישיבה דוקא ע״כ יבין מה

באר הגולה

ז כלוקימתא דרב הונא שם ע״ב *וכתב הב״ח דה״ה בשעת קבלת העדות כן כ׳ התוספות שהדרין דף י״ז ע״ב : ז כלוקימתא דעולא ח שם ממימרא דרב הונא שם ט ובשם ברמב״ם י וכתב הב״ח *שכל מי שיראת ה׳ מוצע בלבו וכו׳יחוס לכבוד התורה לקיים מצות ועמדו ב׳ האנשים וכו׳ כ מרדכי פרק שבועת העדות בשם תשובת הר״מ מברוי׳ דא׳ לבוש שם לילטלא וכו׳ שם דף לח ע״ח מס״ח ל ברייתא שם ויליף לה מדכר שקר תרתק ובשבה׳ דף ז׳ ע״ם מייתי לה מדכתיב שמוע בין אחיכם מ שכל שלא בפני שני אחיכם :

טורי זהב

ס״א בהגה״ה ועמידה ע״י סמיכה מקרי עמידה בסמ״ע כתב שלא יסמכו הדייניס גם הדייניס ומוזכ״ל חולק עליו דאם הכ״ח דאחרי הגה דמחד קרא ילפי׳ שהדייני׳ ויסיבה והכע״ד בעמידה מדכתיב ויסב משה ויעמוד העם ועדים לא עדיפי מבע״ד דבא קי״ל דאסמכתא בעלמא היא ומדרבנן ולהי כחד גוונא תיקן בעדים ובע״ד וכיון דכתיב ויסב משה ויעמוד העם משמע שאינן כאופן אחר מה שא״כ בהידור ת״ח דאין לו ענין לגמר דין ועוד דאחרי הנהם דאי אפשר לו לעשות בענין אחר דעל כל פנים לריך לגמר דין ואם יסב ויסיבה נמורה אין שם הידור כלל ואם יעמוד בעמידה נמורה אי אפשר לפסוק הדין לכך עביד מה דאפשר ויחסב כמאן דברי מסאניה דעל כל פנים מקנא הידור מיהא איכא ודוק ועיין בתוספות ד״ה אפרח עלי גר חוזא עכ״ה) ואני בע״ד נראה שהם שהניח רמ״ח יסוד דמקרי עמידה זהו דבר שאינו ולא עמדתי על דעת רמ״א בזה דמהיכן למד דבר זה התשובת ריב״ם סי׳ רס״ו אדרבה שם הבנתה לפיסך זה לשונו ואפילו לכתחלה אם מותר לבעמוד בעמידה ובע״ד אם יעשו לפי פנים יבוא הדיינין ובמקום אחר לכתחלה נמי עכ״ל. המעיין מזה אפילו בלתו מעמד דהא קי״ל בפ״ג דזבחים בהגה קמא דריב״ק דעמידה מן הלד לא שמיה עמידה ר״ל עמידה אא״ה לה בלא סמיכה דכיון דלא קריבן בה עמידה והוא הלמוד ערוך רק בולף ריב״ם בקי״ו דמקרי ישיבה מבא שמיה דמקרי גם בן עמידה ולפ״ה מקרי ג״כ ישיבה כ״ם שהו לאו שמיה כלל ואסר הרב רמ״א דבין שמיה ועמידה ע״י סמיכה חד הוא וליתא דלא מייתי ריב״ם שמיה אלא ללמוד ממנה קל וחומר לעמידה ע״י סמיכה דלאו עמידה הוא גם הכי״ל לא הבית בכם ריב״ם בסוף סי׳ כ״ח

ביאור

כיוחיה וכן סוגיא דגמ׳ שם כיוחיה והאמר מר מחלוקת כו׳ דיחיה כו׳ (ע״כ): [ג][ולא ישב. רמב״ם בל״ל ובתשובת פ׳ שופטים ולא תביר פנים כו׳: [ד] אבל בשעת גמר דין. בשעה ובמ״ם הבא עדים כו׳ : [ה] והעדים. לכתחלה ירו׳ מהא דנעשין ע״א ל׳ בשם שבודקין: (ליקוט) והעדים לכתחלה כו׳. ואע״ג דברפ״ב דזבחים דאינו יסב כו׳ לכתחלה קאמר דאל״כ לא היו מתירין לת״ח. ר״ן וריב״ם (ע״כ) : (ליקוט) לכתחלה . עתוס׳ דזבחים יז ת׳ ד״ה מה כו׳ וה״ה לכע״ד דאינו הן בכמ״ם הבא עדים כו׳ ועוד דאל״כ לא היו מתירין לת״ח שם (ע״כ): [ו] ועמידה ע״י מגילה כ״ח ת׳: (ליקוט) ועמידה כו׳. ועי״ל ס״ם כ״ח דפ׳ שבוא בעמידה ובבכ״ג שם אם אבל הטיקר לדינא שאינו נק׳ עמידה ולא ישיבה בעמידה בכמ״ם בזבחים שם עמידה מהו דלא בעמידה מתוס׳ ד״ה ולא ישיבה כו׳ וכ״כ הוס׳ אע״ג שבזומת כ״ה ד״ם אין הי׳ בע״א דלאורך עבודה מותר מ״מ לרבנן לא נק׳ עמידה בל״ל וכן בירושלמי לענין קריאת התורה וכמ״ם הוס׳ שם ד״ה עמידה כו׳ והרא״ש בפ״ג דמגילה וכן לא נק׳ ישיבה מהוס׳ הכ״ל ד״ה ולא ישיבה כו׳ וכ״כ הוס׳

באר

דבשאינם בזויים אף שאינם יקרים כמו מלבושי האחר אין קפידא בכך. סמ״ע : [ג] סמיכה. כתב הסמ״ע הא דבס״ם כ״ח כתב המחבר לענין דייניס בריכים ליסב בשעה שמקבלין העדות דסמיכה כזו נקרא ישיבה ל״ל דאזלינן הכא והכא לקולא . ומיהו נראה לע״ד

פתחי

(אולי ל״ל דרשב״ם) סימן סקי״ז כ׳ אבל הבע״ד עצמן אינם יכולים ליסב מעצמן ואם יסבו מעצמן צריכים הב״ד לומר לכם עמדו ואחר כך אם ירלו להושיבן מושיבין וע״ם וכזה מיושב מה שהקשו התוספת (בסנהדרין דף י״ב ובשבועות דף ל׳) מעובדא דשמעון בן שטח דיבלו יסב מעצמו אבל הכי״ל סימן כ״ח כ׳ בשם המרדכי לחבר עכ״ד והוא ז״ל כ׳ דמה שייסב לקושיית התוספה בן תירלו רבינו יונה בחי׳ לסנהדרין כ״ו והרשב״א בחי׳ שבועות והר״ן בחי׳ סנהדרין ודברי המרדכי הנזכר הבאתו בן בן הכ״ח והכנה בסי׳ א׳ ואת״ם התוספת בשבועות ובח״ם בתשי׳ תמות שמוחל בכבוד ט״ו ובכל לאן קדשים בזבחים דף ו׳ ע״ד ע״ש : ה] ועמידה ע״י סמיכה. עע״ז ועי׳ במג״א סי׳ קמ״ח סק״ב ובכפי׳ תכ״ב סק״ב ר״ח ובכ׳ אות״ם כאן ועי׳ בספר עטרת לבי ובתשובה בית הפרסים חת״ת סי׳ ל׳ מה.ועי׳ בס׳ בר״י שכמ״ם הרב מהר״ר לבי תשבכמי בהגהותיו וט״ז דמוה״ם סמך על סוף דברי הריב״ם דהיקל מעשה דהוי מדרבנן וקרא אסמכתא עכ״ב ולפ״ז ל״ל דבחלילה בהיא״ם בן סימן הפ״ם בס״ה אחמיר מור״ם כי היכי דהחמירו אילו כיהוא ובכבי ניחא דלא הבית בהגה בח״ם סימן הפ״ם מ״ם בדרכי משה מהרי״ל דהתוקע לא יסמוך כו׳ דס״ל דאין להחמיר כ״ח בחלילה אבל בשופר מקילינן לענין עדים ובעלי דינים וזה תלוקדק מ״ש כאן בהגה מיקרי ספיר עמידה לענין זה וכיולא בו דהוי מדרבנן עכ״ד ע״ש : ו] ע״י סמיכה . עבה״ט עד ואין כן דעת הב״ח כו׳ . וע׳ פתוחים שהסכים להסמ״ע ודחה דאיינה הב״ח ע״ש וכן השהיקו בנה״ם ונם בס׳ בת עיני חידושי ק״ה דף ס״ט ע״ב דחה דאיינה הב״ח בטוב טעם ע״אנ ז] ונם הנתבע לא יקח . עסמ״ע סק״ח עד ואינו תולה בדעת התובעין אלא הנתבע אלא הב״ד יכוף שניהם לכך . והב״ח פוסק דאין תלוי רק בדעת הבע״ד ואם הם מתרלים שיבבו אוהבין אלו אין לאמתה על ידם ע״ם וכן עיקר . אוי״ח יוה״מ . ועיין בתשובת הרדב״ז ח״ב סימן הבכ״ג שב׳ בראחונן ושמעון שבאו לדין ושמעון הבית מיודעיו עמו וראחונן אמר שיסתתמו טענותי וחל״ל שמעון גם אתה הבית מיודעך כמך וראחונן אומר איני חפץ אלא שיבוא לבד הדין עם ראחונן כי אמא מיודעיו של שמעון

נתיבות

משה״כ

רס״ל : (ג) א׳ למעלה אבל בב׳ עומדי׳ א׳ למעלה וא׳ למטה אין קפידא : (ד) לעולם בעמידה . ואי הבע״ד ירלכין לעמוד בשעת קבלת עדות יש מחלוקת בפוסקי׳ : (ה) על ידי סמיכה . וה״ם דמיקרי ישיבה לגבי דיינים וא״מ בשעה שהדייני׳ עומדים בסמיכה אסור להעדי׳ לעמוד על ידי סמיכה דהוי תרתי דסתרי סמ״ע ועיקר דלא כש״ך תוי״ה : (ו) ואם לא יסב . ואם יסב

כסף

פ׳ אם מ׳ פ׳ ואין על זה לד קפידא אם הסנאה כלל. וכן הוא בזה שכיון שהזמנה נכתבה בסנגון הגרת שלוש אל הנתבע בוחכין אליו לשון אהבה ובחיים שבזה אלומים שבזה מלד התעוררות אהבה שיהיו דברינו נשמעין. ולעורר מדה טובות שיעשה בו בפועל אל כל פנים. ובכתי׳ מה שאמרו חז״ל מעיבוהי׳ דמר אמיתא מהיזותי׳ לא אימא. ומה שיש בו לד מעין בוכחה דהיינו לתעות רצונו ולהפירו ממה שאינו נכון שזהו בחי׳ מוסר אם לפסירו ממה שהוא נגד רצונו של הכותב. בזה שייך מש״ה הוכח לחכם ויוסהבך אל תוכח לץ כו׳ שכתוב בספר״ק שהכוונה ג״כ בזה שלא יאמר המוכיח להשומע לץ אתה רק יאמר לו לחכמתך לא יאות לך כן. וכן כתוב בספר״ק על תש״ה ולמוכיחים יועטם כו׳ דקאי נ״כ על מש״ה שם אומר לרשע לדיק אתה כו׳. בגם שזה תכופה מנוהה למוכיחים נעים נפעמי׳ ליתר לרשע לשון לדיק אתה (ואין זה אקר תנד בחי׳ מה שאמרו חז״ל בפלא הרמון רקחך כו׳ ריקנין שבך מלאים מצות. והרמב״ן ז״ל כתב בפ״ק דר״ה גבי ספרן בל דיקים שאין הכוונה לדיק מכל לד רק לדיק בלד משקל ומשפט הזה. וכן כתבו הרבה קדמונים ז״ל. וכשנאון זה יתפרש ומתך כולם לדיקים גם בבחי׳ הפרעות) ומשובב עי״ז בעיתות הקונים כו׳ בספר״ק שלתלמיד כו׳ נגון להחיקן והיוהן כדי שיהיו דברינו נשמעין על דרך הקון. בספר״ק רלשיה חכמה ושארי ספר״ק בזה. ומלינו לחז״ל בסגנון של קירוב הדעת עם הבריות להוסיף בם קלת שבחים וגם בחי׳ מבבד הבעריה. מלבד משחמ״ל הקונה מקנה מן הבוק ישבחנו בעינינו כו׳ מלבד זה אמרו ג״כ בחק״ת להוסיף בחיים קלת) מה שאין כן על הנושא הבשמה הבליח לו הנוכע. לא שייך לפרש שבחיו בם ועת לקלר ולהזכירו גם בלבון ר׳ ר״ם בי אלו אינה כוחב עליו אינה שבח הלקוף וכדומה.הרי זה רק לגבי שיעבה בעלמא ונם בחמבכירים בחנ״ם לו בחיבה שבר אינה אים אחר שלא בפניו אין הקונה שם לומר עליו בל שבחו. וכל שכן נוסא הכתב בשייך בזה אומרים מקלת שבחו בל הרם בפניו. מה שאין כן להנתבע גם שהוא בפניו מבלינגין בשבחו מבוא התעורר

לכתחלה שמא לא יהא ניחא להשני שידון בדבר שכבר שמע טענה של שכנגדו וגם כשיודע שיסיה דיין בדבר נבנסו דבריו באזניו משא"כ כשאינו יודע סיסיה דיין בדבר מותר לו לשמוע ואח"כ לא ידון אא"כ נתרצה גם השני לדון לפניו אף שכבר שמע והשתא א"ש מ"ש מור"ם ז"ל אבל אם שמע טענות הא' ואח"כ כו' דקשה דאין ל' זה הוא דבר והיפוכו עש מ"ש לפני זה והול"ל אבל אם אינו יודע סיסיה דיין מותר לשמוע אלא ודאי השמיעה מצד עצמו לית ביה איסור אלא בתא שהוא דיין ויצטרך הלה לעמוד לפניו הוא דאסור וע"ש בתשובת מהרי"ל: יב וכן הבע"ד מוזהר. דמאי דכתיב לא תשא שמע שוא דרשינן נמי לא תשיא:

כו' אבל אם שמע מותר עיין בתשובת ן' לב ס"ג סימן ל"ז וכ"כ ר"ם מרינא סימן ב' אבן אם כבר נשאל מדיין וכתב לו פסק ודעתו עליו אין רשאי לפסוק דאשיב כנוגע שם וכ"כ ר"ל ן' אביב בהגהת הסמיכה אשר לו: (י) איכא זלותא להחכם. עיין בס' באר שבע דקקט"ו ע"ב: (יא) לא יהא נראה כמקדים כדי לברר טענותיו שלא בפני חבירו ואם יש לו עת קבוע לבא ללמוד לפניו ובא העת ההיא מותר:

דיין בדבר אבל אם שמע טענות הא' ואח"כ נתרצה השני לדון לפניו (ט) י [ו] מותר להיות דיין בדבר (תשו' כ' מהרי"ל קל"ה) ולא יכתוב שום חכם יא] פסק לא' מבעלי הדיינין בדרך* א"כ או שיכתוב לו דעתו בלא פסק כל זמן שלא שמע דברי שניהם [יא] שמא מתוך דבריו ילמדו לבקר גם משום שמא"כ יטענו השני בדרך אחר ויצטרך לכתוב להיפך [יב] (י) ואיכא זילותא לאכם (רשב"א וריב"ש סי' קע"ט) יב [יג] ס וכן הבעל דין מוזהר על כך יג ע [ז] ותלמיד שיש לו דין לפני רבו (י) לא יקדים לבוא קודם בעל דינו פ שלא יהא נראה כמקדים כדי לברר טענותיו שלא בפני חבירו ואם יש לו עת קבוע לבא ללמוד לפניו ובא העת ההיא מותר:

ו [יד] (יא) ל לא יהיה הדיין יד שומע (יא) יב] מפי ה מתורגמן אם היה מכיר בלשונם ושומע טענותיהם אבל אם אינו יודע בלשונם כל כך שיודע [ח] להשיב להם להודיעם פסק הדין (יב) מותר להעמיד מתורגמן: הגה ע"ל סי' י"ג סעיף ג' אם טוענין בכתב אם א' רולה לטענו בלשון א' והשני בל' אחר אין א' יכול לכופו מהרי"ו סי' ק"מ):

ז ק צריך הדיין לשמוע דברי הבעלי דינים טו (יג) יג] [ט] ולשנות אותם שנאמר ויאמר המלך זאת אומרת בני החי וגו' [טו] טז ומצדיק הדין [י] בלבו ואח"כ חותכו:

ח יז ר דיין שדן דין ולבו * נוקפו (פי' מכהו ונסבב בקרבו) לומר שהוא טועה לא יחזיק דבריו להביא ראיות להעמידם שהוא בוש לחזור אלא לכל הצדדים יחזור להוציא הדין לאמתו ס לא יעשה הדיין מליץ לדבריו של בע"ד יח אדא [יא] יאמר מה שנראה לו וישתוק ולא

ודרישות ופסק דין והדייני' מביניס ועומדים על דבריהם ועפ"ר שדקדקתי מלשון הרמב"ם שגם אם סדיין א"ל לשוס מתורגמן שיודע ג"כ להשיב בטוב רק שהבע"ד רולה להעמיד מתורגמן שימליץ דבריה' בחזי הדיין לאחר שטענו הן בעצמם לפני הדייניס מותר ועמ"ש עוד לחלק בין נותן הבע"ד כח ורשות להמתורגמן דמאשב הוא בע"ד דמותר ובין לא נתן כח ורשות דאסור ומה שבזמן הזה נוהגין לדון לועזיס ע"י מורשה שלא לדון לפני דייניס קבועין ה"ל כקבלו עליהם לדון כן ואין לנו אחר הקבלה כלוס ועפ"ר מ"ש עוד מזה: טו ולשנות אותן. נראה פשוט דלריך לשנותן לפני בע"ד מיד אחר שטענו בעוד שעומדים הבע"ד לפניה' וקונס משא ומתן של הדייניס וסברא הוא כדי שיהא נוח דעת בע"ד ולא יעלה על לבם שמא הדייני' יאחו ויתנו בדין ולא הביאו טענתן ואחר שיסיימו על הדין שוב לא יחזרו בהן. ועוד שמא באמת הדייני' לא עמדו היטב על דברי טענותן ובשנותן לפני הבע"ד יעוררו אותן לו' כה וכה היו טענותיהם דמשא ומתן וקונס מדברי הרמב"ם שהוא מדברי הרמב"ם מוכח כן שכ' תחלה דלריך לשנותן וחא"כ כתב ומצדיק הדין בלבו כו': טז ומצדיק הדין בלבו. ולמד מדכתיב ובספרתם לדק מה שהוא כבר לדק בהסכמתך אותו תשפטו ואם דן ביחידי מצדיק בלבו ובדעתו בינו לבינו ואם דנין בשלשה מצדיקים ביניה' במשא ומתן וק"ל: יז דיין שדן ולבו נוקפו כו' עד לא יהא הדיין מליץ כו' בפריסה כתבתי לשון הברייתא דפ' שבועות הערות ז"ל מנין לדיין שלא יעשה סניגורו לדבריו ת"ל מדבר שקר תרחק ופי' רש"י שלא יעשה מניץ לדברי עצמו אם רואה שטעה והרמב"ם פי' לדבריו של בע"ד אלא יאמר מה שנראה לו כו'. והמחבר נקט שני הפירושים לדינא וכתב פי' רש"י בראשונה ואחר כך פי' הרמב"ם: יח אלא יאמר מה שנראה כו'. כן הוא לשון הרמב"ם בפכ"ח ורולה לומר שהבע"ד יאמר והדיין יסתוק בפרים

ובכנוד התורה נאמר קימה וכו' אבל לפמ"ש א"ש לדעת הרמב"ן בלא"ה כיון דאינו מס"ת ולא נאמר לשון קימה גבה

טורי

יכופו את שניהם דמשמע אפי' שניהם רוצים בכך הב"ד מוחין וזה דבר תימה ואבאר לך דעת המרדכי בזה דהתם שהתובעים רצו שהם יהיו כלם ביחד לפי שהם כאים אחד ואינם רוצים שהתבע יקח תוכיחו אף על פי שלא יסייעו לו בדברים לפי שאפשר שע"י רמיזה יאמרו לו איזה דבר ונתבע רולה שיבאו אללו ויתקנו בזה כתב שהדין עם הנתבע ויעבב עליהם שלא יהיה בפני הדייניס רק הטוען בשביל כולם אז יעבו זה אחר זה ולבי אמר תעבה לומר שהברירה ביד הנתבע כיון שאמרנו שהדין עמו מתולה ואמר הכנו מסכים שתהיו כולכם בפני הדייניס וגם קרובים יבאו אללו אינו כן רק א' יענו בפני הדייניס וגם הוא דוקא ביחידי

ביאור

א' מבקא' בכתובות נ"ד א' אבל אי כולה אי בתחא בתחא כו' וע"ל סי' קע"ו: [יח] שמא מתוך. אבות פ"א: [יב] ואיכא זילותא. דבתקוס שאפשר ולא חייבי': (ליקוט) גם משום כו'. זילותא ל"ד דהא קי"ל בפ"ב דבתובות ובפ"ב דב"ב דלזילותא לא חייבי' אלא דלבתחלה יש לחוש שלא יבא לזילותא דשם דיעבד הוא והוא גמ' ערלבה בב"ב קי"ד א' ואי ש"ד כו' וערבא"ם קי"ג ב' סד"ה רלו נהבין וה"מ דאם רלו כו' אבל בו' אבל הוס' קי"ד א' ד"ה ניחוס אלבו עליו וכ' משום כמו אערוחי ב"ד בבדי והיינו

באר

והברירה ביד הסותפים וע"ל סי' קע"ו סל"ה. סמ"ע: [ו] מותר. אבן אם כבר נשאל מדיין ובתב לו פסק ודעתו עליו אינו אינו רשאי לפסוק דאשיב כנוגע כ"כ הרשב"ם בתשובה סי' ב' ור"ל ן' אביב בהגהת הסמיכה אשר לו. ס"ך: [ז] ותלמיד. הב"י בתב דדוקא נקט תלמיד שיש שם שיסדר טענותיו לפני רבו מאהבתו אותו ואני בתבתי די"ל לרבותא נקט תלמיד אע"ג דאינ' לתיבר לשקר ולכן הינא שיש בו ללמוד אפ"ה אסור וכ"ש אחר שאין לו עסק אלא הא"מ פסיט' שיש אשר בכיאתו אללו לבדו אב"ל הסמ"ע: [ח] להשיב. ואם הדיין א"ל לשוס מתורגמן שיודע ג"כ להשיב רק שהבע"ד רולה להעמיד מתורגמן שיליץ

פתחי

דברי בע"ד. עיין בתשובת זכרון יוסף סי' ב' אות ו' שבתב דודאי מותר להדיין לשמוע בדרך קובלנא היולי ותומר לוקן התביעה אתנס לא לורתה ואיכותה ומהותה על גדר מרבו הוייתה עד"מ אם קיבל א' לפני מי שידע שיהיה דיין בדבר קבצן פלוני אסור לחקור ולומר לו איך קבצן ובמה ומתי קבצן ובפני מי וכדומה לזה כו' ומיהו אל' מהרי"ל שבבא בד"מ סק"ד משמע קלת דאפילו קובלנא בעלמא אסור לשמוע עכ"ל ע"ש: י] מותר להיות. עבה"ט מ"ש אבן כו' עד דאשיב כנוגע כו' ובגליון ש"ע הבאר"ע איגר ז"ל כ"ב עיין בתשו' א"ב סי' קל"ח ובתשו' מהרי"ש ח"ב אח"מ סי' ע"ע ע"ב ע"ל ועי' לקמן סי' ל"ג סי"ב בס"ך סק"ע ומ"ש שם: ועי' בס' בר"י אות י"א שהאריך הרבה בזה. ובסוף עמד ע"ד הש"ך שכ' בפשיעות אבן אם כבר נשאל כו' ולא זכר שמהריב"ל בתשו' זו שהזכיר הש"ך הקודם תולק בזה ונם מ"ש דכ"ב ר"ל בן אביב כו' הוא ע"פ דברי מהרשד"ם שם אבל יש פנים ב': יב] מפי התורגמן. עבה"ט שק"ח מ"ש ומה שבזה"ש מהבאים לדון לועזיס כו' עד ואין אחר הקבלה כלוס. ועי' בב"ח מבואר עוד אחר שב' דבריו ממונות אינו אסור אלא מדרבנן ולכתחלה דוקא ועובדא דסכמו לעוזי ראתו לקמיה דרבא בו' דפריך עליה מתתניתין הוה נמי בכה"ג שהיה אפשר בדיין אחר שהיה מכיר בלשונם להשיב להם ופרסינן עליה הכי לכתחלה ופריק רבא מידע יהוי ידע כו' אבל הכא דלא אפשר בבנן בני תיעלאה ובני תוגרמה בלשונותיהם ואין כאן מי שיכיר לשונם כל עיקר שומע הדיין ע"פ התרגמן אף לכתחלה דבכי הא לא תיקנו רבנן כו' ע"ש. ובדברי ב' בתשו' הרדב"ז ח"א סי' אל"א שבאמת ג"כ על דבר זה על מה שמבו הדייניס בזה"ז שמעמידין תורגמן ושביב דיפה סמבו דאפי דעת רוב מפרשים הך עובדא דלעוזי עדיס הוי דבעינן בהו הפיסה ולא עד מפי עד אבל בבעלי דיינין דליבא התי עטמא דבין שפיר ע"י תורגמן כו' ואפי' לדעת הרמב"ם פס"ח מה"ש ודעיתיה שפירשו הך עובדא בבעלי דיינין נמי א"ש דשא דלא יאמע מפי המתורגמן מדרבנן בעלמא הוא ויבאה דאפשר אפשר והבי הוה עובדא דרבא כו' אבל הכי ליבא דליבא מתן דיעה ליבאה דבבהו לעוזי שומעין שעטאיהם מפי המתורגמן כיון דלא שביה כולי האי ואיבא פסידא לבע"ד לא גזרו רבנן. ובתב עוד ומזה הטעם אני אומר דאי ליבא תורגמן בלל שומעין ע"י רמיזות והמונות והבין עליהם אף זה הוקא לד"מ אבל לד"ל כו' ע"ש עוד(וע' בס'שער משפט מזה). והנה מ"ש הרדב"ז שדעת רוב המפרשים דבך עובדא דלעוזי עדיס הוו כו' ע' בס' בר"י אות י"ג שבאריך בזה. ועי' עוד בס' בר"י אות י"ז שכ' בשם הרב המבי"ט בקרית ספר פכ"ח מה"ש דלא יבא שומע מפי המתורגמן כיונו דוקא בתורגמן א' אבל על שני הורגמנין יכול לסמוך והוא ז"ל כ' דמדברי הב"ח והרדב"ז הנ"ל דאיבא דלא אפשר ע"י תורגמן ולא הלריכו שניהם נראה דל"ש אחד ל"ש שניהם דאם יש דיין מכיר לדונם צריך הדיין המכיר לדונם ולא מהני שני תורגמנין ואי ליבא דיין המכיר לשונם שני אחד דאי לאו הכי הו"ל למימר דאי משבחת שני תורגמנין יעמידו דבהכי אפי' לבתחלה אמרו לסמוך אלא קשמע דלבתחלה אף שני תורגמנין לא מהני ושעמא דבל שהדיין שומע מפי הבע"ד יכול לברר ולבוין האמת ועוד דאיבא לחיתא שמא התורגמנין גם שניהם לא הבינו הטענות בדאין ולפ"ז נראה דגם לאחי דקיי"ל סי' קכ"ד דהתבע א"ו לאמות אינעל"ר ה"ה דלא מהני אם יאמר המתבע כי שלוחיה כו' (עמ"ש בסי' קכ"ד שם) ע"ש: יב] ולשמות אותם. עבה"ט שכ' נראה דלריך לשנותן לפני בע"ד מיד כו'

המשפט

ואם"ה אסור לו לדון ונראה דלא מהני אומדנא רק לענין אורעי שטרא. תדע דאמרי' בבתובות פ' הכותב קרענא ס"ד אלא מרעב, אי לענין מיסך שבועה אבל לענין לחוציא ממון אין שום חזה אמינ' כדאמרינן שם קרענ' ס"ד. והא דמהני אומדנא להוציא מיתומים. נראה דוקא אומדנא שהוא אומדנא לכל העולם בכנון ידענא ביה בחסא דלא אמיד דכשם שידוע לו כך ידוע לכל העולם ובדבר שהוא אומד של כל העולם אין זה בגדר עדות כמ"ש התוס' ביבמות ר"פ האשה רבה אבל בדבר שהוא רק ידוע לחדיין אסלו רחמנא בגזירת הכתוב כנ"ל:

הקדשים

כל אחד לגד אלו אין בכך תשוס מתבה עמ"ש בתוס"ק ובמתון מועל וויתורו. ומ"מ ליקח אחד עוון ד"ל מדברי שקר תרחק ופי' רש"י שלא יעשה מניץ לדברי עצמו אם רואה שטעה והרמב"ם פי' לדבריו של בע"ד אלא יאמר מה שנראה לו כו'. והמחבר נקט שני הפירושים לדינא וכתב פי' רש"י בראשונה ואחר כך פי' הרמב"ם: יח אלא יאמר מה שנראה כו'. כן הוא לשון הרמב"ם בפכ"ח ורולה לומר שהבע"ד יאמר והדיין יסתוק בפרים

טורי

אבל אם השופטי' שותקים בלא רולה ליקח תוכיחו ודאי אין לבה"ד להכניס ראשם ונלמד מזה בכל לד יוכל למנוע את תביעתו שלא יהיו תוכיחו אללו אפילו אפי' בשתיקה לא כתו אקלת נוהגים בזה היתר והוא מתוסר דעם: (ס"ה בהג"ה ודוקא שיודע הדיין כו') דברים אלו איסם מבואר"ם היטב בסמ"ע ואבארם כפי משמעות תשובת מהרי"ל סי' רכ"ב שכת' אאם שמע דברי בע"ד ולא ידע בשעת השמיעה שיהיה דיין ובעבר אחר כך דיין ברגון דמ"מ לא עבר הרב בלא תשא כיון ששמע בשעה שלא היה יודע שיהיה דיין וה"ב קאמר רמ"א דל"ת דאע"פ שהשמיעה היתה בהיתר מ"מ אם אח"כ נעשה דיין וה"ה למפרע עליו איסור מתמת

הגר"א

ג"כ משום זילותא לבו (ע"כ): [יג] (ליקוט) וכן הבע"ד כו'. סנה' שם ושבועות שם וסוטה כ"א ב' (ע"כ): [יד] (ליקוט) לא יהיה כו' אם כו'. כפי' הרמב"ם סוגיא דגמ' דמכות בבע"ד דלא בהמפרשים על עדות מדקאמר הכהנ לעיזי דאחנו כו' מ' בבע"ד ובר"ן (ע"כ): (ליקוט) לא כו'. כ"פ הרמב"ם אבל בל המפרשים פי' לעניין עדות בתמ"ש בתה' ובמ"ש בסי' כ"ח (ע"כ): [טו] (ליקוט) ומצדיק כו'. סנה' ז' ב' (ע"כ): [טז] (ליקוט) משום פתח כו' ולריך כו'. בתובות נ"ו א' ב"ב מ"א

היטב

דבריו באזני הדיין לאחר שטענו בעצמן מותר גם יש לחלק בין שבתן הבע"ד בח ורשות למתורגמן דמאשב הוא בע"ד ומותר ובין לא נתן לו בח ורשות דאסור ומה שבזה"ז נוהגין לדון לועזיס ע"י מורשה שלבה הוא מפני שבבל הבא לדון לפני דייניס קבועים ה"ל בקבלו עליהם לדון בן ואין אחר הקבלה כלוס. סמ"ע: [ט] ונקנות. נראה דלריך לשנותן לפני הבע"ד מיד אחר שטענו בעוד שעומדים לפניהם דשמא באמת הדייניס לא עמדו היטב על דברי טענותן ובשנותן לפני הבע"ד יעוררו אותן לו' כה וכה היו טענותיהם סמ"ע: [י] בלבו. היינו אם דן ביחידי ואם דנין בג' מלדיקים ביניהם במשא ומתן. סמ"ע:

תשובה

דייניס כי על דא הם מדייניס ויהיה שורת הדין בלקה כו' ע"ש וכן עשה מעשה בתשו' שב יעקב סי' ב' וסי' ג' ע"ש גם בתשו' מיס חייס חא"מ סי' א' ע"ש. וע' עוד בתשו' עפ"ג סי' קכ"ד שבתב דבתשו' מהר"ם פדואה סי' פ' ד' דבדבר שיש בו דררא דמלוה אין לאחם לחשש זו כו' ועל זה סמך גם הוא ז"ל והסיב לא' מן הלדדים לפי שהיה שם דררא דמלוה לבל יתקן ויתפרד הסיבור מיתומים אחת ע"ש. ועי' בתשו' מעיל לדקה סי' כ"ג דמתחלה פקפק ותמתה על האחרונים שסמכו להקל בענין זה לחלק חילוקים חלבם היכא שהשואל בדוק להכשאל שבוונתו לידע אמת אחו לו לא ואין בוגמו מ"ו ללמוד לשקר וכן היכא שיש בו דררא דמלוה כו' אחרי שזה האיסור נובע מהזהרות דאבות הטולם שאמרו אל תעש עלמך כעורכי הדיינין ומ"ש רש"י בשם מר יהודאי גאון ז"ל כו' אבל הכא דלא אפשר בדיין אחר שהיה מכיר בלשונם להשיב להם ופרסינן עליה הכי לכתחלה ופריק רבא מידע יהוי ידע כו' אבל הכא דלא אפשר כגון בני תיעלאה ובני תוגרמה בלשונותיהם ואין כאן מי שיכיר לשונם כל עיקר שומע הדיין ע"פ התרגמן אף לכתחלה דבכי הא לא תיקנו רבנן כו' ע"ש. ובדברי ב' בתשו' הרדב"ז ח"א סי' אל"א שבאמת ג"כ על דבר זה על מה שמבו הדייניס בזה"ז שמעמידין תורגמן והשיב דיפה סמבו דאפי דעת רוב מפרשים הך עובדא דלעוזי עדיס הוי דבעינן בהו הפיסה ולא עד מפי עד אבל בבעלי דיינין דליבא התי עטמא דבין שפיר ע"י תורגמן כו' ואפי' לדעת הרמב"ם פכ"ח מה"ש ודעיתיה שפירשו הך עובדא בבעלי דיינין נמי א"ש דשא דלא יאמע מפי המתורגמן מדרבנן בעלמא הוא ויבאה דאפשר אפשר והבי הוה עובדא דרבא כו' אבל הכי ליבא דליבא מתן דיעה ליבאה דבבהו לעוזי שומעין שעטאיהם מפי המתורגמן כיון דלא שביה כולי האי ואיבא פסידא לבע"ד לא גזרו רבנן. ובתב עוד ומזה הטעם אני אומר דאי ליבא תורגמן בלל שומעין ע"י רמיזות והמונות והבין עליהם אף זה הוקא לד"מ אבל לד"ל כו' ע"ש עוד(וע' בס'שער משפט מזה). והנה מ"ש הרדב"ז שדעת רוב המפרשים דבך עובדא דלעוזי עדיס הוו כו' ע' בס' בר"י אות י"ג שבאריך בזה. ועי' עוד בס' בר"י אות י"ז שכ' בשם הרב המבי"ט בקרית ספר פכ"ח מה"ש דלא יבא שומע מפי המתורגמן כיונו דוקא בתורגמן א' אבל על שני הורגמנין יכול לסמוך והוא ז"ל כ' דמדברי הב"ח והרדב"ז הנ"ל דאיבא דלא אפשר ע"י תורגמן ולא הלריכו שניהם נראה דל"ש אחד ל"ש שניהם דאם יש דיין מכיר לדונם צריך הדיין המכיר לדונם ולא מהני שני תורגמנין ואי ליבא דיין המכיר לדונם שני אחד דאי לאו הכי הו"ל למימר דאי משבחת שני תורגמנין יעמידו דבהכי אפי' לבתחלה אמרו לסמוך אלא קשמע דלבתחלה אף שני תורגמנין לא מהני ושעמא דבל שהדיין שומע מפי הבע"ד יכול לברר ולבוין האמת ועוד דאיבא לחיתא שמא התורגמנין גם שניהם לא הבינו הטענות בדאין ולפ"ז נראה דגם לאחי דקיי"ל סי' קכ"ד דהתבע א"ו לאמות אינעל"ר ה"ה דלא מהני אם יאמר המתבע כי שלוחיה כו' (עמ"ש בסי' קכ"ד שם) ע"ש: יב] ולשמות אותם. עבה"ט שכ' נראה דלריך לשנותן לפני בע"ד מיד כו'

משה"א ביאורים

המשפט

ואם"ה אסור לו לדון ונראה דלא מהני אומדנא רק לענין אורעי שטרא. תדע דאמרי' בבתובות פ' הכותב קרענא ס"ד אלא מרעב, אי לענין מיסך שבועה אבל לענין לחוציא ממון אין שום חזה אמינ' כדאמרינן שם קרענ' ס"ד. והא דמהני אומדנא להוציא מיתומים. נראה דוקא אומדנא שהוא אומדנא לכל העולם בכנון ידענא ביה בחסא דלא אמיד דכשם שידוע לו כך ידוע לכל העולם ובדבר שהוא אומד של כל העולם אין זה בגדר עדות כמ"ש התוס' ביבמות ר"פ האשה רבה אבל בדבר שהוא רק ידוע לחדיין אסלו רחמנא בגזירת הכתוב כנ"ל:

נתיבות

משה"כ חידושים

בעצמה כך ונרסינן בפ"ע הילכך סמ"ע. והכ"ח פוסק דאין תלוי רק בדעת הבע"ד וכן עיקר לו"ת: (ט) מותר להיות דיין. והיינו בשמוויס לסב"ד שבבר שמע ונתרלה ואפילו בזבל"ת ואם כבר כתב דעתו להבע"ד שהדין כך אפילו נתרלה לא מהני בלא קנין לו"ת: (י) לא יקדים. וכ"ש אחר שאינו תלמיד: (יא) מפי מתורגמן. ומה שאינו נהגים לדון בטענות מפי הלועזיס על ידי מתורגמן ההוי בקיבלו עליהם. ויש ס"ס בהתחבר וכ"ל ואם היה מכיר בלשונם ושומע טענותיהם רק שא"י בלשונם כ"כ שיודע להשיב וכו': (יב) מותר. וה"ה אם הדיין מבין לשונם ולאחר שטענו רולים להעמיד אחד להמליץ ולהמתיק דבריהם מותר סמ"ע: (יג) ולשמות אותם. בפני הבע"ד קודם שישאו ויתנו כדי שלא יהיה לב הבע"ד נוקפון לומר אולי לא

כסף

כנגיעה ממש. רק מעין בתו' פסול אוהב ושונא בדיינות ואהבה ואינה גורמת כע' לגבי עדות ובכר לעדות ולזה הסליח שמע מהבעל דין גם פע"ז הי' בו בעי לדבריו מעין אהבה. מ"מ כיון שלא ידון הוא בדבר אין בעי' שבו גורמת שיבנה לפני הדיין. והדיין שיבע מתנו אין בו חשש נטי' בלל כיון שאינו שומע ממי שמשעים דבריו בבחי' אין אדם לעצמו והדיין יודע שבע"ד הנני יכול לעשון נגד זה הרבה. ואולי הטעם ג"כ מלד שבבנבדו ד"ל מעשים דבריו לזכותו כל מה שיכול ובפני בע"ד עלו לא הי' יכול להעיז כל כך. ועלא בפנים הוא לומר לשקר יותר ומשבשתא כיון דעל עלו ולא יבוא עוד גם בפני בע"ד אלו. אך כיון שלא מבינו איסור בזה בשמיעת אים ממנו גם שידוע שהוא אבי' יוצב עם הדייניס בשעת גמר דין משמר אחין זה הטעם ולעל"ע ליבא ואולי בזה יש סמיבה על לתדר"ש עשמא דקרא כיון שב' המעבה מלד שהוא שוא מה אחין בן בשאין אבא שוא כי"ל ולעל"ע ליבא: בפנים מאירות ז"ל ד"א. בתב שבפשר אולי ג"כ אין רשאי לשמוע טענות לד אחר. ובזבל"ת נוהגים לשמוע כל אחד מבלד אלו אולי י"ל שבשהתו להבריע אפשר ע"י רוב הבברדים אין חשש. בל בך כי אלים המבריע הוא שומע מב' לדיים כאחד ועי"ז קולא בשתבבב בבל פשרות. ואולי ע"י שבדלוסם קיבלו ע"ש בהנה להשמיע

קצות

אלקים והוא מדבני מרדכי בשם רא"ש ובסמ"ע הביאו דהמרדכי בתב בשם רא"ש להתיר עבשיו אפילו לכתחלה בישיבה ולביבי בזה"ז דליבא סמוכין מותר אפילו לכתחלה אבל לא בתב בזמן שהי' סמוכין הי' עיבוב בדבר אפי' בדיעבד ולי נראי בדברי הע"ש דודאי ל"ל דאפי' בזה"ז מודה רא"ש בדיעבד דליבא בעמידה ובאיה מוכרחת מהא דאמרינן דביתהו דר"ה הוי לה דיבא קמיה דר"ל אמר היבא אעבר דיקום בעמידה וראיה מוכרחת מהא דאמרינן דביתהו דר"ה הוי לה דיבא קמיה דר"ל אמר היבא אעבר דיקום

מאירת עינים

חידושי רעק"א

ש"ך אות ט' דחשיב כנוגע. ל"ב עיין תשובת חכ"ל סימן קכ"ל ותשובת מהרי"ט ח"ב אח"מ סימן ע"ע. ובתשובת מהריב"ל ח"ג סימן ג' ובתשובה בני משה סימן ב':

חכמת שלמה

בר"ב עומד לא מבח הפרבת האוזא רק מבח שמותר לו לעמוד מבח הבעה דר"ל בהורה לזה בבל יודעין ובכ"ל וכ"ל עדיין יבין שמפנין ועדיין יש לחוש שנשתמו טענותיו ומה הועיל ר"ל בהפרבת האוזא לבד משני הש"ם דיתיב כמאן דברי מסאני וזה מורר לדייניס לפסוק כן ולא יבין הו הבע"ד שעשה כן לבבודה רק יהיה בבור מתמת האוזא וא"כ לא יסתתמו טענותיו כן נראה ליבב קושיה המהרש"א ז"ל ולפי"ז מיושב קושית הב"ח בבאמת דברי הסמ"ע בבוניס. דביבא דהרויהו סומבין אסור רק דבש"ס בר"ב באמת הי' מותר לו אף לעמוד רק שסי' תוסש רק שיסתתמו טענותיו א"כ נהי דהיבי דסתרי אהדדי אסור מ"מ היבי דלא סתרי אהדדי ודאי דמותר לדייניס ליבב כמאן דאמרי מסאני אין כאן דבר הסותר. וא"כ לא יסתתמו טענותיו ואלל בע"ד יהי' נחבב דיבו ואלל בע"ד יהי' נחבב רק בעמידה ואעפ"כ אינו עובר על העבה דדייניס בשיבה שהרי עבה דבבוד התורה עדיף ומותר אף לעמוד. וא"כ אין כאן דברים הסותרים בלל וא"ש דברי הסמ"ע. ולפי תירוץ הבני של התוס' וכן לברי בשם הרמב"ן שבוותייהו פסקינן פשיטא דלא"מ שהרי מה"ת אל"ל קימה בלל רק מדבבנן לריך ודי בהיתר בזה אף שהוא בחמת ג"כ בשיבה מ"מ נחבב לא יהיה בזה אם לבהיתר בלת ודי בזה שהרי לא בלמוד מבראה בלל. רק שלהתיר הראשון של התוס' הקושיא לבתורה ספר שהרי בבוד בבוד התורה בלמוד מן מפני שיבה תקוס. ולאחר בו לשון קימה ויתיב כמאן דאמרי מהרי"ל ע"ש לא נקרא קימה רק ישיבה שהרי בדייניס נאמר ושב משה וכו' ועכ"ב שגם זה נקרא ישיבה וא"כ אינו בכלל קימה.

זהב

הגר"א

יחיב

דבריו באזני הדיין לאחר שטענו בעצמן מותר גם יש לחלק בין שבתן הבע"ד בח ורשות למתורגמן דמאשב הוא בע"ד ומותר ובין לא נתן לו בח ורשות דאסור ומה שבזה"ז נוהגין לדון לועזיס ע"י מורשה שלבה הוא מפני שבבל הבא לדון לפני דייניס קבועים ה"ל בקבלו עליהם לדון בן ואין אחר הקבלה כלוס. סמ"ע: [ט] ונקנות. נראה דלריך לשנותן לפני הבע"ד מיד אחר שטענו בעוד שעומדים לפניהם דשמא באמת הדייניס לא עמדו היטב על דברי טענותן ובשנותן לפני הבע"ד יעוררו אותן לומר כה וכה היו טענותיהם סמ"ע: [י] בלבו. היינו אם דן ביחידי ואם דנין בג' מלדיקים ביניהם במשא ומתן. סמ"ע:

יאמר

תשובה

דייניס כי על דא הם מדייניס ויהיה שורת הדין בלקה כו' ע"ש וכן עשה מעשה בתשו' שב יעקב סי' ב' וסי' ג' ע"ש גם בתשו' מיס חייס חא"מ סי' א' ע"ש. וע' עוד בתשו' עפ"ג סי' קכ"ד שבתב דבתשו' מהר"ם פדואה סי' פ' ד' דבדבר שיש בו דררא דמלוה אין לאחם לחשש זו כו' ועל זה סמך גם הוא ז"ל והסיב לא' מן הלדדים לפי שהיה שם דררא דמלוה לבל יתקן ויתפרד הסיבור מיתומים אחת ע"ש. ועי' בתשו' מעיל לדקה סי' כ"ג דמתחלה פקפק ותמתה על האחרונים שסמכו להקל בענין זה לחלק חילוקים חלבם היכא שהשואל בדוק להכשאל שבוונתו לידע אמת אחו לו לא ואין בוגמו מ"ו ללמוד לשקר וכן היכא שיש בו דררא דמלוה כו' אחרי שזה האיסור נובע מהזהרות דאבות הטולם שאמרו אל תעש עלמך כעורכי הדיינין ומ"ש רש"י בשם מר יהודאי גאון ז"ל כו' אבל הכא דלא אפשר בדיין אחר שהיה מכיר בלשונם להשיב להם ופרסינן עליה הכי לכתחלה ופריק רבא מידע יהוי ידע כו' אבל הכא דלא אפשר כגון בני תיעלאה ובני תוגרמה בלשונותיהם ואין כאן מי שיכיר לשונם כל עיקר שומע הדיין ע"פ התרגמן אף לכתחלה דבכי הא לא תיקנו רבנן כו' ע"ש. ובדברי ב' בתשו' הרדב"ז ח"א סי' אל"א שבאמת ג"כ על דבר זה על מה שמבו הדייניס בזה"ז שמעמידין תורגמן והשיב דיפה סמבו דאפי דעת רוב מפרשים הך עובדא דלעוזי עדיס הוי דבעינן בהו הפיסה ולא עד מפי עד אבל בבעלי דיינין דליבא התי עטמא דבין שפיר ע"י תורגמן כו' ואפי' לדעת הרמב"ם פכ"ח מה"ש ודעיתיה שפירשו הך עובדא בבעלי דיינין נמי א"ש דשא דלא יאמע מפי המתורגמן מדרבנן בעלמא הוא ויבאה דאפשר אפשר והבי הוה עובדא דרבא כו' אבל הכי ליבא דליבא מתן דיעה ליבאה דבבהו לעוזי שומעין שעטאיהם מפי המתורגמן כיון דלא שביה כולי האי ואיבא פסידא לבע"ד לא גזרו רבנן. ובתב עוד ומזה הטעם אני אומר דאי ליבא תורגמן בלל שומעין ע"י רמיזות והמונות והבין עליהם אף זה הוקא לד"מ אבל לד"ל כו' ע"ש עוד(וע' בס'שער משפט מזה). והנה מ"ש הרדב"ז שדעת רוב המפרשים דבך עובדא דלעוזי עדיס הוו כו' ע' בס' בר"י אות י"ג שבאריך בזה. ועי' עוד בס' בר"י אות י"ז שכ' בשם הרב המבי"ט בקרית ספר פכ"ח מה"ש דלא יבא שומע מפי המתורגמן כיונו דוקא בתורגמן א' אבל על שני הורגמנין יכול לסמוך והוא ז"ל כ' דמדברי הב"ח והרדב"ז הנ"ל דאיבא דלא אפשר ע"י תורגמן ולא הלריכו שניהם נראה דל"ש אחד ל"ש שניהם דאם יש דיין מכיר לדונם צריך הדיין המכיר לדונם ולא מהני שני תורגמנין ואי ליבא דיין המכיר לדונם שני אחד דאי לאו הכי הו"ל למימר דאי משבחת שני תורגמנין יעמידו דבהכי אפי' לבתחלה אמרו לסמוך אלא קשמע דלבתחלה אף שני תורגמנין לא מהני ושעמא דבל שהדיין שומע מפי הבע"ד יכול לברר ולבוין האמת ועוד דאיבא לחיתא שמא התורגמנין גם שניהם לא הבינו הטענות בדאין ולפ"ז נראה דגם לאחי דקיי"ל סי' קכ"ד דהתבע א"ו לאמות אינעל"ר ה"ה דלא מהני אם יאמר המתבע כי שלוחיה כו' (עמ"ש בסי' קכ"ד שם) ע"ש: יב] ולשמות אותם. עבה"ט שכ' נראה דלריך לשנותן לפני בע"ד מיד כו'

המשפט

ואם"ה אסור לו לדון ונראה דלא מהני אומדנא רק לענין אורעי שטרא. תדע דאמרי' בבתובות פ' הכותב קרענא ס"ד אלא מרעב, אי לענין מיסך שבועה אבל לענין לחוציא ממון אין שום חזה אמינ' כדאמרינן שם קרענ' ס"ד. והא דמהני אומדנא להוציא מיתומים. נראה דוקא אומדנא שהוא אומדנא לכל העולם בכנון ידענא ביה בחסא דלא אמיד דכשם שידוע לו כך ידוע לכל העולם ובדבר שהוא אומד של כל העולם אין זה בגדר עדות כמ"ש התוס' ביבמות ר"פ האשה רבה אבל בדבר שהוא רק ידוע לחדיין אסלו רחמנא בגזירת הכתוב כנ"ל:

נתיבות

משה"כ חידושים

בעצמה כך ונרסינן בפ"ע הילכך סמ"ע. והכ"ח פוסק דאין תלוי רק בדעת הבע"ד וכן עיקר לו"ת: (ט) מותר להיות דיין. והיינו בשמוויס לסב"ד שבבר שמע ונתרלה ואפילו בזבל"ת ואם כבר כתב דעתו להבע"ד שהדין כך אפילו נתרלה לא מהני בלא קנין לו"ת: (י) לא יקדים. וכ"ש אחר שאינו תלמיד: (יא) מפי מתורגמן. ומה שאינו נהגים לדון בטענות מפי הלועזיס על ידי מתורגמן ההוי בקיבלו עליהם. ויש ס"ס בהתחבר וכ"ל ואם היה

פי' בפ"ח דהכל אדיין קאי ע"ש : יט אפילו הביא אחד מבעלי דיני עד **אחד** כו'. עד ראה הדיין זכות לאחד כו' כל אלה דברי הרמב"ם והטור הביאן וכתב עליו ולא משמע כן בירושלמי דגרסינן התם רב הונא אי הוה אזי זכות לאד בר נש והוא לא הוה ידע לי' ע"ש פתח פיך לאלם **עכ"ל** והוכחתי בדריסה דנס על מ"ש הרמב"ם דאסור לומר אין מקבלין עד א' פליג הטור וכתבתי שם במאי פליגי הטור והרמב"ם והטור חזיל בסיעת הרא"ש (ומהתימה על מור"ם שלא הזכיר דעתם כלל) ולא כמ"ש בעיר שושן דבאין מקבלין **עד** אחד הכל מודים דאסור לומר ע"ש: **ב** אין לדיין לרחם כו'. וזהו בכלל מ"ש לא תשא פני דל : **כא** לא יכבדנו כו'. ומ"מ יעמוד לפני ת"ח וכמ"ש מור"ם בסי' זה ס"ב והטעם דהכל יודעים שמחויבים לעמוד לפני ת"ח ולא יסתתם טעמתו עבור זה : **כב** וזה בחזקת שאינו משנה דבורו כו'. היינו דוקא שיעמדו על חזקתו בלא ראיה אחר זכותו הוא דאסור אבל כבר נתבאר דמצוה להפך בזכותו דת"ח ויפסיד אולי ימצא לו זכות וכמ"ש הטור והמחבר בר"ם ע"ו ועמ"ש מזה בסי' י"ג בפרישה: **בג** ובחזקת שכל א' טוען שקר דהיינו שהתובע תובע יותר ממה שחייב לו וזה כופר אף במה שודע שחייב לו:**כד** וידון כל א' לכף זכות. דאפי' אם הוכחש על פניו ויודע שבמזיד תבעו אז הלה כופר שלא כדין מ"מ י"ל דמשום מלוה יעבה שיש לזה ע"ז עדיין בחזקת שלא הוה ידע לו אלא לא תעשו עוול : **כה** אפי' הביא א' מבעלי הדין עד א' לא יאמר לו (טו) אין מחייבין ממון על פי עד א' אלא יאמר לנטען הרי זה העיד עליך יד] עד [יב] שיטעון ויאמר עד א' אינו נאמן עלי וכן כל כיוצא בזה : **טו** ראה הדיין זכות לא' מהם ובע"ד מבקש לאמרו ואינו יודע לחבר הדברים או שראוהו מצטער להציל עצמו בטענות אמת ומפני החימה והכעס נסתלקה ממנו או (טז) נשתבש מפני הסבלות הרי זה מותר לסעדו ולהבינו תחלת הדבר [טז] משום פתח פיך לאלם וצריך להתיישב בדבר זה הרבה כדי שלא יהיה טו] כעורכי הדיינים : **יז** [יז] **כב** אין לדיין לרחם בדין על דל שלא יאמר עני הוא זה ובעל דינו עשיר וחייב לפרנסו אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בכבוד **ג** ולא להדר פני גדול שאם באו לפניו עשיר וחכם גדול עם עני והדיוט כא (יז) לא יכבדנו ולא ישאל בשלומו שלא יסתתמו דברי בעל דינו ולא יאמר היאך אחייבנו בדין ונמצא מתבייש אלא אפטרנו ואח"כ אומר לו שיתן לו את שלו אלא יחתוך הדין מיד לאמיתו **ד** [יח] ואם באו לפניו אחד כשר וא' רשע לא יאמר זה רשע וחזקתו משקר כב וזה בחזקת שאינו משנה בדיבורו אטה הדין על הרשע **ה** אלא לעולם יהיו שני בעלי הדין (יג) בעיניו (יח) [יג] טז] כרשעים כג ובחזקה שכל א' מהם טוען שקר [יד] וידון לפי מה שיראה לו מן הדברים וכשיפטרו מלפניו יהיו בעיניו ככשרים כשקיבלו עליהם את הדין כדי וידון כל אחד (יט) לכף [טו] זכות : **יא** **ז** צריך הדיין לפסוק הדין מיד [יט] אחר שיתברר לו שאם מענה את הדין ומאריך בדברים הברורים כדי לצער א' מבעלי הדינים הרי זה בכלל לא תעשו עול : **יב** **ח** כשא' מבעלי דינים מגזם לחבירו בפני הדיין ואומר לו יז] כך וכך תתחייב לי בדין אם אין הדין כך (יד) כה צריך הדיין לומר לו שקר אתה דובר: הגה כעל דין שתבע חבירו בעד דבר מועט והדיין **ג**) רואה שיתחייב לו על פי הדין יותר ממה שתבע כו (טו) **ח**) יח] אין לו לדיין [טז] לפסוק (כ) יותר ממה שתבע

ת ולא ילמד לא' מבעלי הדין כלל יט (יב) אפי' הביא א' מבעלי הדין עד א' לא יאמר לו (טו) אין מחייבין ממון על פי עד א' אלא יאמר לנטען הרי זה העיד עליך יד] עד [יב] שיטעון ויאמר עד א' אינו נאמן עלי וכן כל כיוצא בזה : **ט** **ח** ראה הדיין זכות לא' מהם ובע"ד מבקש לאמרו ואינו יודע לחבר הדברים או שראוהו מצטער להציל עצמו בטענות אמת ומפני החימה והכעס נסתלקה ממנו או (טז) נשתבש מפני הסבלות הרי זה מותר לסעדו ולהבינו תחלת הדבר [טז] משום פתח פיך לאלם וצריך להתיישב בדבר זה הרבה כדי שלא יהיה טו] כעורכי הדיינים : **י** [יז] **כב** אין לדיין לרחם בדין על דל שלא יאמר עני הוא זה ובעל דינו עשיר וחייב לפרנסו אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בכבוד **ג** ולא להדר פני גדול שאם באו לפניו עשיר וחכם גדול עם עני והדיוט כא (יז) לא יכבדנו ולא ישאל בשלומו שלא יסתתמו דברי בעל דינו ולא יאמר היאך אחייבנו בדין ונמצא מתבייש אלא אפטרנו ואח"כ אומר לו שיתן לו את שלו אלא יחתוך הדין מיד לאמיתו **ד** [יח] ואם באו לפניו אחד כשר וא' רשע לא יאמר זה רשע וחזקתו משקר כב וזה בחזקת שאינו משנה בדיבורו אטה הדין על הרשע **ה** אלא לעולם יהיו שני בעלי הדין (יג) בעיניו (יח) [יג] טז] כרשעים כג ובחזקה שכל א' מהם טוען שקר [יד] וידון לפי מה שיראה לו מן הדברים וכשיפטרו מלפניו יהיו בעיניו ככשרים כשקיבלו עליהם את הדין כדי וידון כל אחד (יט) לכף [טו] זכות : **יא** **ז** צריך הדיין לפסוק הדין מיד [יט] אחר שיתברר לו שאם מענה את הדין ומאריך בדברים הברורים כדי לצער א' מבעלי הדינים הרי זה בכלל לא תעשו עול : **יב** **ח** כשא' מבעלי דינים מגזם לחבירו בפני הדיין ואומר לו יז] כך וכך תתחייב לי בדין אם אין הדין כך (יד) כה צריך הדיין לומר לו שקר אתה דובר. וזהו בכלל מ"ש לא תשא פני דל : **כא** לא יכבדנו כו'. ומ"מ יעמוד לפני ת"ח וכמ"ש מור"ם בסי' זה ס"ב והטעם דהכל יודעים שמחויבים לעמוד לפני ת"ח ולא יסתתם טעמתו עבור זה : **כב** וזה בחזקת שאינו משנה דבורו כו'. היינו דוקא שיעמדו על חזקתו בלא ראיה אחר זכותו הוא דאסור אבל כבר נתבאר דמצוה להפך בזכותו דת"ח ויפסיד אולי ימצא לו זכות וכמ"ש הטור והמחבר בר"ם ע"ו ועמ"ש מזה בסי' י"ג בפרישה: **בג** ובחזקת שכל א' טוען שקר דהיינו שהתובע תובע יותר ממה שחייב לו וזה כופר אף במה שודע שחייב לו:**כד** וידון כל א' לכף זכות. דאפי' אם הוכחש על פניו ויודע שבמזיד תבעו אז הלה כופר אלא כדין מ"מ י"ל דמשום מלוה יעבה שיש לזה ע"ז עדיין בחזקת שלא הוה ידע לו אלא לא תעשו עול לבו אלא כיון שעצה קרובה היא דלא שביק התירא כו' טעיניכלים אין וזהו דאקמר בש"ם פס"ה הכי"ל דלא אקמר דלא עלתה על לבו אלא כיון שעצה קרובה היא דלא שביק התירא כו' ר"ל מהו דתימא הא גברא ומזגן זבלא לבאי תרעא ושערא הו"ל ואירכם כו' ר"ל מהו דתימא גם זו טעמה קרובה הוא כיון דאבל שני חזקה קמ"ל דלא טעמה קרובה היא אבל טעמה קרובה פשיטא דטעמיכן ומכ"ש הכא בעד א' דא"ל לטעמתו כלל דהתורה פטרתו מה לו לטעמתו עכ"ד ע"ש. וכיולא בזה מצי כתב ג"כ בפת תמרים פ' לולב הגזול דף ל"ד דאם הבעב"ד הסיב זה העד מעיד שקר ולא ידע לטעון עד א' אינו נאמן עלי . ירמה בעיני דהדיין יפסוק הדין דעד א' אינו נאמן כו' עש"כ ועי' בתומים ובספר שער משפט מזה : **טו**] כעורכי הדיינים. ע' בב"ח שהביא כאן דברי הש"ם פ' הכותב מעובדא דקריבתא דר"ג ובתב וז"ל שמעינן דבאינו אדם אין איסור לערוך לפני הדיינים ראיות לזכות קרובו א"כ ללמוד לקרובו טענות אמת עכ"ל ועיין בתוי"ט פ"ק דתבות מ"ח דגרמה לו בסאינו אדם אפילו שלא לקרובו אבל בשאר ר"י המוכח דאם אינו קרובו לא שרי ע"ש. ועי' בש"ך לקמן סי' ס"ו ס"ק פ"ב סכ' וז"ל ובתב בש"ג פ' בכותב שאותר להשיא עצה לתמוך אם יגיע לו ליורש טוב הכלה בתחילה זו ובלבד שלא יהא המייעץ הזה מן הדיינים שאין לו לדיין ללמד טענות ותחבולות והוא מתמשמעות הש"ם שם כמובדא דקריבתא דר"ג עכ"ל ועי' בס' שער משפט סי' זה סק"ה שתמה דמכ"ל לחלק בהכי דמפשטא דמתני' משמע דאף שהוא אינו דיין בדבר לא יעשה בעורכי הדיינין וכן משמע בתוי"ט ובב"ח דאף לאינם אחר אסור ואפשר דאף הש"ג לא התיר אלא לגבי יורשים מי' ואפשר דהש"ג מיירי עקרוב להבע"ד ואפ"ה אם היה דיין בדבר אסור וע"ע ש"ש. ועיין בס.

טורי

הסמיעה כיון שנזכר הדיין בלא תשא קמ"ל דכל שאין איסור בטעת שמיעה שוב אין כאן איסור מחמת הדיינות : (מ"ב בהג"ה) יותר ממה שתבע כו' בדרכי משה למד זה מעובדא דרבינא ופייס בד"מ שכ"כ ריב"ש בסי' רכ"ז ע"ש ותמיה לי הא משמע לאיפכא דרבא אמר לפי הדין תתחייב לו כפי מה שנדר כו' הנה הוספות דף פ"ב בגלון עוב ליקח אגר טעורא וגם רבינא היה יודע עיקר הדין שכן הוא דאל"כ לא היה מבקש כפי מה שנדר אלא דלא רצה לדון לפני הדיין בזה דקי"ל כפי ת"ה עבור אינם דוכין דיני' וגם רבא היה יודע הדין אלא דלחפיים בגלון הטוב שכן משמע הל' שאמר זיל פייסי' כתב דאפיים דמשמע שדרך פיוס אמר רבינא כן ולא מחמת חסרון ידיעת הדין דא"כ הל"ל כמו שתבע ממך ולא לשון פיוס וכן פרש"י בסדיא הוא"ל ונתרלה בדבר ובזה נדחה מה שתי' בסמ"ע לומר דרבא היה סוב'

ביאור

מ' ושאר מקומות (ע"כ): [יז] אין לדיין כו'. עבסה"ג וכ"כ בספרי על פ' בקבון בגדול כו': (ליקוט) אין לדיין כו'. ת"כ פ' קדושים לא תשא פני דל שנ"ת עני הוא זה הוא"ל וזה עשיר חייב לפרנסו אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בנקיות ת"ל לא תשא פני דל לא תהדר פני ש"ת עשיר הוא זה כן גדולים הוא זה אל תראה בבושתו עד כמה אני אכיישו ת"ל לא תהדר פני גדול והוא ג"כ

באר

[יא] יאמר. ר"ל שהבע"ד יאמר והדיין ישמוק. סמ"ע : [יב] שיטעון. הסמ"ע הוכיח דהטור חולק ע"ז ומתמיה על מור"ם שלא הזכיר דעתו בלל ע"ש : [יג] כרשעים. ועפ"ז כתב בספר סחידים דאין להסתכל בפני הבע"ד כשטוענין דאסור להסתכל בפני רשע ורגז דוקא היכא שיש כפירה ביניהם ופשוט הוא. ש"ך :

פתחי

זכב"ח כתי' וז"ל והחזרה תהיה בפניהם אם הוא דיין אחד כמו שלמה המלך ואם הם ג' או יותר יחזיר א' מהם הטענות בפני מבריהו שלא בפני הבע"ד ואם מוזרים ג"כ הטענות עמו בכתב כו' עכ"ל ועי' בכנה"ג שכתב ולדידי הטעם הוא שהבולמת הדיין הטענות בפה מועיל לו לדעת משפט הדין ההוא ע"ש. ועי' בס' בר"י אות י"ח שכ' ויש רגילה לדברי הכנה"ג מלשון דברים רבה פ' שופטים כו' ולפ"ז אם הם ב"ד של שלשה א"ל לאחזור הטענות לפני בע"ד יחזיר הטענות אחת אחת כל אחד יכול ללמד לקרובו דוקא טענות אמת אבל אם אינו מרובר לא וכמ"ש הרב ב"ח וכן מובא מדברי רש"י ורבינו יונה והריטב"א והר"ן דאמרו בטענת דאדם חשוב שלא יאמרו ממנו לאמנורי לשלימים קרובים נתי ע"ש : **טז**] כרשעים. עבסה"ש דאין להסתכל כו' ובפ' עשרת אבי כ' אבל שוב לראות (ר"ל שלא בהסתכלות היטב רק לראות) בפניו ויטיל אימה כדי שיטענו האמת ובשאין רואין עליו יטענו מה שעשו אל הכל. וגם להסוברים שא"ל להודיע בסגנון מעשה דרוניא (ובפא"ת כתבתי כי ל"ל נטי' כ"סוברים בכך שבהאכות בסגנון אמת לאמתו וכפירוש שכתבו התוס' ל"ל מועל להודיע זכותו . רק זכות שי"ל דנופא דעובדא לא הי' לזכות) על כל פנים המודיע בכך אין עליו לד קפידת כל שאינו אלמד שקר : אמרו תז"ל בפ' הכותב שלקרוב מותר להיות עורך הדיינים וגם בדרך חסידות אין מניעה בכך שבן עשה עמוד עולם אמורת הק'. י"ל שכ"ה ג"כ מלד כבוד הוס"ק לאורחא מרבנן ומ"ש הלכה שלפניו אינו בקי כה שעיי"ז אינו יולא מגדר מרבנן. והרי אמרו חז"ל דבר לורבת דל"ל

בבריתא הנזכרת : ת שם מהירושלמי רב הונא מיקל לדיינא וכו' בפרק **זה בורר** : **ת** שם מהירושלמי רב **הונא** כד הוי חזי וכו' שם ובגמ' דידן **בכתב** דוכתי אמרי בגון הלי פתח פיך **לאלם** ומפרש רבינו דהיינו דוקא כשהבעל **דין** בקש לומר אלא שהיינו יודע **לחבר** הדברים וכו' הא לאו הכי לא **משום** דגרא"ה בעורכי הדיינים כ"מ שם ב ל' העור וכ"כ רמב"ם שם מתורת הבנים פ' קדושי' בפ' כ' ג שם ד מכילתא בפ' משפטים ה וכ"כ הרמב"ם בספר"ג מתשבה ח' פ"ק דאבות ו משנה ו' שם ז טור וכ"כ הרמב"ם בפ"כ מתשבה ח' פ"ה דאבות וגמ' דסנהדרין דף ל"ה ע"א ת כ"כ התו' בשם ר"ת אמא **ר"ת** מכיומי כו' הוה קאמינא וכו' בתוכות דף

חכמת שלמה

ולאי דאף שנקרא ישיבה מ"מ הוי הידור לגבה בכלפעב"ד בכון ודו"ק היטב : סעיף ח'. אפילו הביא הבע"ד ע"א לא יאמר אין ע"א אמן. כ"ב עי' באחרוני' מ"ש שם בזה פלוגתא והנה ראיתי בירושלמי פ"ג דר"ה הלכה ה' וז"ל בתחלה רב הונא הוי יהיב **שהדי** לאבר בר בש אזיל בעי מידן גבי' בפר בי' א"ל ר' שמואל בר' יצחק בגין דאת ידע דר"ה גברא רבא אתה בפר בי' מהו אלו ייזיל אסהיד עליך בב"ד אחרן א"ל ר"ה ובבדין בדין א"ל אין ושרא ר"ה גרמי' מן דינא ואזיל ואסיד עליי' בב"ד אחרן עכ"ל הירושלמי ועיין בקרבן עדה שנדחק לפרש מ"ש ובבדין בדין ינו"ש . ובתוס נדחק דבוזותא הוי לי' למה נתן פתחון פה לבע"ד שבגבדו לומר שלא ידין לפני ר"ה והרי הוי בעורכי הדייני' והיינו ממש כעין בדון דידן לומר אין ע"א נאמן א"ל אין דאין זה בעורכי הדיינים ומוכח כדעת התתיר לומר אין ע"א נאמן ודו"ק : סעיף יב כשאחד מבע"ד מגזם לחברו כך וכך תתחייב לי בדין

וכו' כ"ב ג"ע על התחבה מה שמשתע מדבריו דוקא דאם לומר שכן ובדתתחייב לי בדין משמע שאומר כן יפסק הדין **כן** יהי' עכשיו בחמת בזה לדיהדיין **לגעור** בו אבל אם אינו אומר שכן וכן יהי' **הדין** כעת רק אומר שאם הי' בידי דבר **זה** אז הייתי עושה כך וכך מה לעשה שאינו בידי לזומה לזה שאינו אומר **על** הדיין שיפסוק לו בעת כן ת"ל **לגעור** בו הדיין ובאמת מהש"ם בתוכות **שממנו** יולא דין זה מוכח לכיפוך דגם **בזה** לדיך לגעור בו שהרי שם היה' **המעשה** בכתובות דס"ע דהאחים הוי אמרו **לה** אולי הוה לן זוזי הוי מסליקנא **לה** בזוזי ואשתף אמיתר ומזה מוכיח **כש"ם** מדאשתיק דס"ל כן . ומזה הוליא **הר"ת** דין זה בתוספת שם ואם **כן מוכח דאף** בכה"ג חייב הדיין לגעור בו . **ותימה**

ברייתא הנזכרת : ת שם מהירושלמי רב הונא מיקל לדיינא וכו' בפרק **זה** בורר : **ת** שם מהירושלמי רב **הונא** כד הוי חזי וכו' שם ובגמ' דידן **בכתב** דוכתי אמרי בגון הלי פתח פיך **לאלם** ומפרש רבינו דהיינו דוקא כשהבעל **דין** בקש לומר אלא שהיינו יודע **לחבר** הדברים וכו' הא לאו הכי לא **משום** דגרא"ה בעורכי הדיינים כ"מ שם ב ל' העור וכ"כ רמב"ם בספר"ג מתשבה ח' פ"ה דאבות ו משנה ו' שם ז **טור** וכ"כ הרמב"ם בפ"כ מתשבה ח' פ"ה דאבות וגמ' דסנהדרין דף ל"ה ע"א ת כ"כ התו' בשם ר"ת אמא **ר"ת** מכיומי כו' הוה קאמינא וכו' בתוכות דף

חכמת שלמה

ולאי דאף שנקרא ישיבה מ"מ הוי הידור לגבה בכלפעב"ד בכון ודו"ק היטב : סעיף ח'. אפילו הביא הבע"ד ע"א לא יאמר אין ע"א אמן. כ"ב עי' באחרוני' מ"ש שם בזה פלוגתא והנה ראיתי בירושלמי פ"ג דר"ה הלכה ה' וז"ל בתחלה רב הונא הוי יהיב **שהדי** לאבר בר בש אזיל בעי מידן גבי' בפר בי' א"ל ר' שמואל בר' יצחק בגין דאת ידע דר"ה גברא רבא אתה בפר בי' מהו אלו ייזיל אסהיד עליך בב"ד אחרן א"ל ר"ה ובבדין בדין א"ל אין ושרא ר"ה גרמי' מן דינא ואזיל ואסיד עליי' בב"ד אחרן עכ"ל הירושלמי ועיין בקרבן עדה שנדחק לפרש מ"ש ובבדין בדין ינו"ש . ובתוס נדחק דבוזותא הוי לי' למה נתן פתחון פה לבע"ד שבגבדו לומר **שלא** ידין לפני ר"ה והרי הוי בעורכי הדייני' והיינו ממש כעין בדון דידן לומר אין ע"א נאמן א"ל אין דאין זה בעורכי הדיינים ומוכח כדעת התתיר לומר אין ע"א נאמן ודו"ק : סעיף יב כשאחד מבע"ד מגזם לחברו כך וכך תתחייב לי בדין

וכו' כ"ב ג"ע על התחבה מה שמשתע מדבריו דוקא דאם לומר שכן ובדתתחייב לי בדין משמע שאומר כן יפסק הדין **כן** יהי' עכשיו בחמת בזה לדיהדיין **לגעור** בו אבל אם אינו אומר שכן וכן יהי' **הדין** כעת רק אומר שאם הי' בידי דבר **זה** אז הייתי עושה כך וכך מה לעשה שאינו בידי לזומה לזה שאינו אומר **על** הדיין שיפסוק לו בעת כן ת"ל **לגעור** בו הדיין ובאמת מהש"ם בתוכות **שממנו** יולא דין זה מוכח לכיפוך דגם **בזה** לדיך לגעור בו שהרי שם היה' **המעשה** בכתובות דס"ע דהאחים הוי אמרו **לה** אולי הוה לן זוזי הוי מסליקנא **לה** בזוזי ואשתף אמיתר ומזה מוכיח **כש"ם** מדאשתיק דס"ל כן . ומזה הוליא **הר"ת** דין זה בתוספת שם ואם **כן מוכח דאף** בכה"ג חייב הדיין לגעור בו . **ותימה**

זהב

שרבינא לא ידע הדין ומ"ש ואי לא דיינינא לך כרב הונא דהיינו דרך קנס שזהו דבר שאין בשכל מקבלו דאמאי יקנום **אותו** ומה פשעו הוא היה סבר שא"ל ליתן לו כלום כיון דגם רבינא ס"ל לתקן שדותיו ואין להאריך עוד גם מריב"ש אין **רואה** דריב"ש מיירי בתחד שכתן לחבירו בריורה בתחד מב' דרכיה ופסקו הדייניה יותר מהבריורה ואינו ענין לכאן דמיירי **בתי** שאינו יודע שמגיע לו יותר אדרבה פתח פיך לאלם הוא ובראה שלא בתכוין רמ"ח בזה רק כשראה הדיין שהתובע יודע **הדין** ומעשה מחילה נעבו בם וגם בפתם היכא דא"ל דידע ומתל אמרי' כן ורבא אמר ואי לא דיינינא לך כרב הונא היינו שרבינא עלמו גילה הכל לפני רבא ואמר אם יתן לי כרצון טוב אקח ממנו דבר מועט אבל אם אינו יצטרך לבא לידי פסק דין ואלו לא אקח רק לפי הדין מש"ה אמר רבא ואי לא דיינינא לך כו' אבל כל שפסק לדיין אם יודע הדין ומוחל לו **הוא**

הגר"א

בספרי על פ' בקבון בגדול כו' ע"ש (ע"כ): [יח] (ליקוט) ואם בתו כו'. מכילתא פ' משפטים לא תעשה מעשה לאיוכך בריבו' כו' רשע וכשר עומדין לפניך בדין אלא תאמר הואיל ורשע הוא הרי אני מעשה עליו את הדין לכך נאמר לא תעשה מעשה לאיוכך בריבו הוא אינו הוא בעמלות (ע"כ): [יט] אחר שיתברר. ערש"י שם ל"ה מ' ד"ה לדייניה :

היטב

[יד] וידון. כתב הסמ"ע וכבר נתבאר דמצוה להפך בזכותו דת"ח ויפסיד אולי ימצא לו זכות כמ"ש בר"ם ע"ו : [טו] זכות. אף דאחד מהם הוכחש עכ"פ י"ל דמשום מלוה יסבה שיש לו ע"ז עדות כן בש"ם בסי' ל"ב בדין חשוד על השבועה סמ"ע : [טז] לפסוק. הסמ"ע הביא על הרמ"א בדין זה וכתי' דמה שהביא

תשובה

בר"י אות כ"ג שהאריך בענין זה ותמה שם על המ"ר כלל ע"ה אות ל' שכ' הא דלרוע אדם חשוב להתמיר ה"מ בזמן שה"ם הרוג ג"כ מתמירים בתקוש שאינן בני תורה משא"כ בזה"ז לא תריגינן לעשות כו' וכ' עליו שדבריו דחוקים כו' ותו שהרי הטור ומרן הביאו בכמה מקומות דין אדם חשוב ע' בא"ח סי' ש"ח וביו"ד סי' קמ"ב וכסי' קכ"ב וכס"ם קע"ג כו' ומסיק וכתב ומן האחרון יולא מדקתן אדם חשוב צריך לזהר שלא ללמד אפי' לקרובו שעשות אחת ואחר כל אדם יכול ללמד לקרובו דוקא טענות אמת אבל אם אינו מרובר לא וכמ"ש הרב ב"ח וכן מובא מדברי רש"י ורבינו יונה והריטב"א **והר"ן** דאמרו בטענת דאדם חשוב שלא יאמרו ממנו לאמנורי לשלימים קרובים נתי ע"ש : **טז**] כרשעים. עבסה"ש דאין להסתכל כו' ובפ' עשרת אבי כ' אבל טוב לראות (ר"ל שלא בהסתכלות היטב רק לראות) בפניו ויטיל אימה כדי שיטענו האמת **ובשאין** רואין עליו יטענו מה שעשו אל הכל. וגם להסוברים ש"ל להודיע בסגנון מעשה דרוניא (ובפא"ת כתבתי כי ל"ל נטי' כ"סוברים בכך שבהאכות בסגנון אמת לאמתו וכפירוש שכתבו התוס' ל"ל מועל להודיע זכותו . רק זכות שי"ל דנופא דעובדא לא הי' לזכות) על כל פנים המודיע בכך אין עליו לד קפידת כל שאינו אלמד שקר : אמרו חז"ל בפ' הכותב שלקרוב מותר להיות עורך הדיינים וגם בדרך חסידות אין מניעה בכך שבן עשה עמוד עולם אמורת הק'. י"ל שכ"ה ג"כ מלד כבוד הוס"ק לאורחא מרבנן ומ"ש הלכה שלפניו אינו בקי כה שעיי"ז אינו יולא מגדר מרבנן. והרי אמרו חז"ל דבר לורבת מרבנן בא למשפט אמרו פסולי כו' דחיב עלי כו'. זש"י חביבות דברי תוס"ק הא"ל מעין גדר ומבשר כו' : עתה הזכירנו שסיום הסוגיא שם אדם חשוב כו'. גם לאדם חשוב אין חשש רק בפרסום שרבים ילמדו להפליג ביותר וכמ"ש רש"י ש"ה שם.

החושן

בדיעבד פסול בישיבה : ג) רואה שיתחייב לו יותר בד"מ הוליא דין זה מעובדא דרבינא דאקפי לרוניא דא"ל

ס"ע ע"ל תס"ב ע רים דף כ' :

חידושי חת"ם

סס"י יז בהגה הוי טעות כ"כ עיין מ"ש כפות תמרים בסוכה ל"ד גבי לאגו זכיכא אסא וכו' ודברי דברי אלקים חיים :

חידושי רעק"א

סי"ב בהגה אין לו לדיין ל"ב. עיין בתשובת מעיל צדקה סי' נ"ג בסופו:

חכמת שלמה

על המחבר והאחרונים שלא ביארו כן. שוב עיינתי בהגה"מ ומצאתי שהוא דוחק ל"ע לפרש דבלי המחבר דמיירי בפ"ג שאם הבע"ד אומר על עכשיו שבעת יפסוק לי כך וכך אסור לגעור בו דעי"כ יסתתמו טענותיו וגם בעיני היה הדבר תמיה טרם ראיתי בדברי הפו"ת דהן אמת מצד סתימות טענותיו יש לומר דלא מיישיבן. והא דל"ת לסתימת הטענות רק אם בלא"ה לא הוי כאן חשש סתימות טענותיו רק ע"י דיבור הדיין יולד לו חשש הזה לכן צריך ליזהר . אבל הכא כיון כך וכיון כך יש חשש סתימות הטענות. דכיון שהלה אומר כך וכך תתחייב לי בדין . א"כ אם יסתק הדיין יהיה נראה כהודאה . ואז בודאי יסתתמו טענות הבע"ד שבנגדו ואם כן אף אם יאמר כיון שכיון כך וכיון כך יש חשש זה. שאם לא יאמר נסתתם טענות שבנגדו. ואם יאמר נסתתם טענות זה. א"כ שוב מוקמינן לדיינא. וכיון שבאמת הלה דובר שקר צריך לגחות בו. בפרט כיון שהדיין רואה שהדין נוטה לשבנגדו יש לחוש יותר לסתימת טענותיו שהוא לדיק בדין מלחוש לסתימת האומר שראה שהוא חייב . לכן מחוייב לומר . רק הא הוי ק"ל האיך רשאי הדיין לחלוט הדין טרם עיין בו. שהרי מבואר לעיל שאף שכבר יצאו הבע"ד לחוץ. והדייניס כבר עיינו בדיונם אינלמהר לומ' הפס"ד רק צריך לגמור בלבו שהוא ברור בו. ואח"כ לומר . גם מבואר בס"ך דשות שהדיין שכבר נשאל על דין זה הוי כמוגע ואסור לו להיות דיין . אם כן הכא שהבע"ד עדיין לפניו ולא עיין בדיונם רק שראה לו' שכך הוא. מ"מ אין ראוי לאחוך אחר הדיר לומר שהדיין לסיפר אולי יראה אח"כ עשם לשנות הדין כאן . וכיון שכבר הוחלט דעתו בפעם אחת שוב לא חזי ליה זכותא והוי כמוגע ואסור ראוי אח"כ לפסוק הדין ולהיות דיין בזה. ומן הס"ם אין ראוה דהתם לא כתו לפניו אז על דין זה ולא הי' דיין על דבר זה רק הי' ראוי אח"כ אם יבואו אמה לדין זה לפניו בחתם לא יראה להיות דיין ע"ז אבל הכא קשה והי' נראה בעיני לפרש דאין

. טורי

מזעה בדין מספק ישתוק הדיין אבל אם ברור לדיין מזה טועה בדין ומלה מלוה הוא שיגיד לו האמת כנלע"ד : (בעור סי"ל) ואינו משמע כן בירושלמי כו' צריך להבין דעת רבינו מה הוקשה לו מירושלמי זה הלא גם הרמב"ם כתב דברי מירושלמי בשם מבואר הדין שלא ילמוד הדיין זכות שאין מקבלין ע"א אמר אפי' לא ידע בע"ד כלום קשה דא"כ היה רבינו חולק על הגיה דע"א והוא מוכא בתוהו ירושלמי עצמו ול"ל דרבינו והרמב"ם תלוקים כפי' דברי הירושלמי דקשה כדברי ירוש' ריש"א שאין לדיין לפסוק יותר והיינו מתם עובדא דש"ם ברבינא כו' ע"ש וכן אלא הוא עלמו אתר כן דוקא וכפיפא אמר דרב הונא פתח בכל זכות ותי' הרמב"ם ע"ז הבריתא מיירי דלא בתחיל כלל בזכות זה אבל בפיפא מיירי שבתחיל אלא שתפני המיתי והכעם נפתלק וכו' וע"ז הוקשה לרבינו דהא קתני בפיפא דר"ה התחיל בזכות משום פתח פיך וכו' וזה שייך בכל זכות אפי' אם הבע"ד יודע מזה כדאיתא בפ' ח"ם במשנה דמזקקה שאין עמה טענה דאחר שהוא מתוזק בזה אין לו לטעון עמה פתח פיך דהיה לו לטעון עמה דבר אחר ומה שלא לקח אחם שום הוא מן הזכות ע"כ פי' רבינו הירושלמי בע"א דאחר תחלה רב הונא אלא ילמוד טענה עד אחר אינו נאמן לא אמר שהדיין לא יפסוק

באר

שהביא ראיה מפ"ק דב"ב מרוביא אינה ראיה כפי מה שדחה אותה ע"ם באריכות והש"ך מייסב דעת הרמ"א ומאריך בפלפולו ע"ם גם כתב דאמרינן הדין חוזר היינו כל זמן שלא הוציא הדיין ממון אבל אם כבר הוציא כל מה שמגיע ע"פ הדין ונתנו לתובע נראה דאינו חוזר מאחר דכבר הוציא היכא היכא דקיים:

פתחי

מבה"ט עד והש"ך מייסב דעת הרמ"א כו' וע' בפניס בש"ך המבואר דעתו לדיא דאם רואה הדיין שהתובע טועה בדין מה שאינו תובע יותר כו' אחילה בעצות ויש לו להדיין לפסוק כל מה שמגיע לו על פי הדין אך אם הדבר ספק אם מחמת טעות אינו תובע יותר או מחמת אחילה בזה הוא דקאמר הרמ"א שאין לדיין לפסוק יותר והיינו מתם עובדא דש"ם ברבינא כו' ע"ש וכן בסכיס בתו"ת אלא שבי' אמלק בין ת"ח לע"ה דע"ה בתוקה שא"י הדין ועשה ע"ש . אולם בתשובת מעיל לדקה ס"ם ס"ג הקשה על הש"ך בזה ומסיק לדינא דדוקא אם ברור שיבא לתבוע יותר כי הגיה דרבינא שמתחלה תבע כל דמי גדרו כו' בזה הוא דאמרי' דמה שלא תבע יותר הוה כמחילה אפורשא ולכן אין לו לפסוק יותר אבל כל שאר מספקים אם אחל לו המותר או מעה בדין הא ודאי דרשאים הבע"ד לומר לו שע"פ הדין מגיע לו יותר וכ' עוד ז"ל ונראה דלאמן הוא לומר שעשה לתבוע ממנו זה המועט ובסברא נוחה שאתמא אתו דלא שביק שאחדם יאחול כ"ב ועוד דברי ומאה כרי עדיף והרי הוא עוזן כרי והכנסן

משח"כ נתיבות

ממה שתובעו. הש"ך כתב דוקא בסתם דלא ידענן דיותר הוא מעות אינו יותר הוא מעות שאחל לו או מעות שעשה בדין אז אינן אם אינו אחילה בעצות ומחויב לפסוק יותר דלא בהסמ"ע וע"ב ס"ק לא) (והעיקר דוקא בכה דמקיף לא אחרינו שאם יתבעו בתלי הולאות של הגדר יהיה אלי אחדר של אחרינו כעיכלם לו אחרינו ואם אינו תובע רק בגדר נטירא לא יהיה לאחרינו אחלק בהגדר ממלא כשאינו תובעו רק בגדר נטירא אין שום גזל ביד המתבע ואף אם התובע טועה בדין כיון שלא נתכוין להקנות לאחרינו אלי גדר ואין עכשיו לפי הבטעתו שום חיוב עליו כלל רק שהדיין רואה שאם יהבע יותר יתחייב לו יותר דהיינו שאם יהבע לו אלי אולאות הגדר אז יתחייב לו לאחרינו לו אחלי ויהיה אלי הגדר שלו אבל עכשיו כשלא תבעו עדיין אין עליו שום חיוב ואין גזל בידו אסור לדיין לפסוק יותר אבל במקום שהדיין רואה שאם אפי' אם אינו מתחייב לו

משה"א

אתא לקמיה דרבא ולא אמר אתו לקמיה דרבא משמע דרוני' בעצמו אתא לקמיה דרבא ואמר לו רבא שיתן לו הדבר מועט שרוצה דאי לא פי' שיבוא רבינא לפניו ויתבע יותר יפסוק לו כפי שיתבע הלכה דחייב ליתן לו החצי מכפי מה שגדר ומזה הוכיח הרמ"א דינו מ"קא אמר לרוניא שהוא גזל בידו אף שרבינא תובע ממנו בפחות אלא ודאי דתלין במחילה . ולדידי קשה הדבר טובא דמאי שנא מהא דב"מ דף ס"נ דכשהוא בבדי אחדעת טועה לא תלינן בכל רק בטעות ואין לך בכדי שהדעת טועה מר"ת בזה"ז שנתמעטו הלבבות . ומכ"ש בעם הארץ שאינו יודע בשום דין והרב לא חילק כלל בין ת"ח לע"ה . ויותר תמוהין דברי הסמ"ע שסובר דאפי' ודאי טעה בדין הוי מחילה והוא תמוה מהא דב"מ ס"נ דשם מסיק דרק בזביני מחילה בטעות הוי מחילה מטעם שכתבו התוספות דניחא ליה למיקם בהימנותא או מטעם שכתב הרא"ש שם דבמקום שהוא ידע בודאי שנותן את שלו לחבירו שיהיה של חבירו אף שהוא מחמת טעות בדין שאם היה יודע הדין היה חוזר בו הוי מחילה אבל באונאה שא"י כלל אם נותן לו את שלו לא הוי מחילה מטעם דלא ידע דמחיל וא"כ ה"נ ממש להא דמי דמה לי אם טעה בשווי המקח וסובר שהוא של חבירו מחמת המקח או שסובר שהוא שלו מחמת שטועה בדין כיון שא"י אם יש לו דבר ביד חבירו כלל. וראיתי בתומים שהקשה דמאי ראיה מייתי הרב לדינו מהא דרוניא שרבא לא אסק לו יותר הא רבא ס"ל דמחילה בטעות הוי מחילה משא"כ לדידן דקיי"ל דלא הוי מחילה . והלך בעקבותיו בעל קצה"ח והקשה נ"כ קושיא זו דאין ראיה מהרי"ש דהרי"ש נ"כ ס"ל דמחילה בטעות מחמת הדין הוי מחילה ע"ש ולפענ"ד ליתא לדבריהם דזה דמי ממש לאונאה דלא ידע דמחיל דהא אינו יודע כלל אם יש לו איזה דבר ביד חבירו . לכן נלפענ"ד דדוקא במקום שלפי הדין הוי נזל תחת ידו אם אינו מחזירו ודאי דחייב להחזיר ונזל הוא ת"י כשאינו מחזירו ואף שחבירו אינו תובעו תלינן בטעות שאין לך בכדי שהדעת טועה יותר מדין ודוקא בהא דרוני' ורבינא במקיף את חבירו בנדר דשם אם יתחייב ליתן לו כפי מה שנדר הרי יהיה הנדר של רוני' כיון שסרע לו החצי משא"כ כשלא ישלם לו רק אגר טטירה לא יהיה לו חלק בכותל . והנה הנ"י ריש ב"ב במתני' דסמך לו כותל אחר דמנלגלין עליו את הכל כ' וז"ל וא"ת במה קנאו דמחייבין אותו וי"ל לפי שבנאו על מקום שניתם היה בדעתו שיזכה לו חצירו כשיוצאה ע"ש ולפ"ז לא היה רוניא מתחייב ליתן לרבינ' רק כשנתכוין לכך מתחלה . וכן לפמ"ש הרמב"ן בחי' דף ד' במתני' דהמקיף את חבירו שהחייב הוא מטעם יורד לשדה חבירו שלא ברשות : והש"ך בסי' שצ"א ס"ק ב' כתב דהיורד לשדה חבירו אינו חייב כי אם כשנתכוין להשביח לחבירו ע"ש . ולפ"ז אף אם היה רבינ' טועה בדין מעיקרא ולא נתכוין להקנות לרוניא הכותל כשיוצאה כענין שכתב הנימוקי יוסף כנ"ל אין רוניא מתחייב לשלם לרבינא ואפי' אם היה רבינא מתכוין להקנות הכותל לרוני' כשישלם מ"מ כ"ז שאין רבינא תובע לרוניא לשלם לו בעד חצי הכותל אין שום נזל תחת יד רוני' כי הרי כ"ז שאין רוניא משלם לרבינא הרי הנדר הכל ש' רבינא ואין לרוניא חלק בהנדר עד שמשלם ובזה ודאי דאין הב"ד מחויבים להודיע לרבינ' דיכול לכפותו לרוניא למכור לו ח"ה כיון שכ"ז שאין כופהו אינו מתחייב לו

חידושי

ל"ל מעשה דלאו גברא בע"י ודי לו בדמי קנין לו אגר נטירא ול"ל רבא דס"ל לדינא דלפי מה שנדר והא"ה לא פיוסין ספיר הכיח רמ"א ומיהו בטעם הדבר לא אמרי' פתח פיך לאלם דודאי מחולה טעות אלא מחילה הוא יפה כתב הב"ח דיכון דאינו ידוע לדיין שועה דאם הוא מוחל לו ל"ל לחודיעו ויותר נראה לבטעים הדבר דהא כי' היכי דמסופק לדיין ס"ל מסופק הכתבע ול"מ בעובדא דרבינא דיש לספק אמת מחל קודם דגלי דעתי' דניחא לי' ומלא לי בעינן גילוי דעתא הוא ל"ל אי"ל אם הלוינתני דאמת מחל קודם מיהו אפי' בתחילה אח"כ הא בתי' אם פרעתי בלא תבעו אינו אי"כ כיון דלפי הדין פטור בלא תבעו ל"ל לחודיעו ל"ד לדלעיל ס"ע דהתם יודע הדיין שמגיע לו ואפשר דאפי' בספק צריך להודיעו משא"כ הכא דהוא פטור מדינא בלא תבעו. מיהו אפשר דבכה"ג צריך לחודיעו כיון שע"י תביעתו יתחייב לו ובעובדא דרבינא שאכי' אם הלוינתני שאחל לו קודם מיהו ולפ"ז אם הא"ל לך ר"ל דאם לא ירצה לפייסו ויצערך להודיעו אז הוא ר"ל כ' ודעבע"ל אבל לא ידעבע"ל אם לא הוא ר"ל מבואר דאחי' סי' ע"ה מיהו לפמ"ש דלא

. טורי

(בעור סי"ל) : אינו משמע כן בירושלמי כו' צריך להבין דעת רבינו מה הוקשה לו מירושלמי זה הלא גם הרמב"ם כתב דברי מירושלמי בשם מבואר הדין שלא ילמוד הדיין זכות שאין מקבלין ע"א אמר אפי' לא ידע בע"ד כלום קשה דא"כ היה רבינו חולק על הגיה דע"א והוא מוכא בתוהו ירושלמי עצמו ול"ל דרבינו והרמב"ם תלוקים כפי' דברי הירושלמי דקשה כדברי ירוש' ריש"א שאין לדיין לפסוק יותר והיינו מתם עובדא דש"ם ברבינא כו' ע"ש וכן אלא הוא עלמו אתר כן דוקא וכפיפא אמר דרב הונא פתח בכל זכות ותי' הרמב"ם ע"ז הבריתא מיירי דלא בתחיל כלל בזכות זה אבל בפיפא מיירי שבתחיל אלא שבתפני המיתי והכעם נפתלק וכו' וע"ז הוקשה לרבינו דהא קתני בפיפא דר"ה התחיל בזכות משום פתח פיך וכו' וזה שייך בכל זכות אפי' אם הבע"ד יודע מזה כדאיתא בפ' ח"ם במשנה דמזקקה שאין עמה טענה דאחר שהוא מתוזק בזה אין לו לטעון עמה דבר אחר ומה שלא לקח אחם שום הוא מן הזכות ע"כ פי' רבינו הירושלמי בע"א דאחר תחלה רב הונא אלא ילמוד טענה עד אחר אינו נאמן לא אמר שהדיין לא יפסוק

באר

שהביא ראיה מפ"ק דב"ב מרוביא אינה ראיה כפי מה שדחה אותה ע"ם באריכות והש"ך מייסב דעת הרמ"א ומאריך בפלפולו ע"ם גם כתב דאמרינן הדין חוזר היינו כל זמן שלא הוציא הדיין ממון אבל אם כבר הוציא כל מה שמגיע ע"פ הדין ונתנו לתובע נראה דאינו חוזר מאחר דכבר הוציא היכא היכא דקיים:

פתחי

מבה"ט עד והש"ך מייסב דעת הרמ"א כו' וע' בפניס בש"ך המבואר דעתו לדיא דאם רואה הדיין שהתובע טועה בדין מה שאינו תובע יותר כו' אחילה בעצות ויש לו להדיין לפסוק כל מה שמגיע לו על פי הדין אך אם הדבר ספק אם מחמת טעות אינו תובע יותר או מחמת אחילה בזה הוא דקאמר הרמ"א שאין לדיין לפסוק יותר והיינו מתם עובדא דש"ם ברבינא כו' ע"ש וכן בסכיס בתו"ת אלא שבי' אמלק בין ת"ח לע"ה דע"ה בתוקה שא"י הדין ועשה ע"ש . אולם בתשובת מעיל לדקה ס"ם ס"ג הקשה על הש"ך בזה ומסיק לדינא דדוקא אם ברור שיבא לתבוע יותר כי הגיה דרבינא שמתחלה תבע כל דמי גדרו כו' בזה הוא דאמרי' דמה שלא תבע יותר הוה כמחילה אפורשא ולכן אין לו לפסוק יותר אבל כל שאר מספקים אם אחל לו המותר או מעה בדין הא ודאי דרשאים הבע"ד לומר לו שע"פ הדין מגיע לו יותר וכ' עוד ז"ל ונראה דלאמן הוא לומר שעשה לתבוע ממנו זה המועט ובסברא נוחה שאתמא אתו דלא שביק שאחדם יאחול כ"ב ועוד דברי ומאה כרי עדיף והרי הוא עוזן כרי והכנסן

משח"כ נתיבות

ממה שתובעו. הש"ך כתב דוקא בסתם דלא ידענן דיותר הוא מעות אינו יותר הוא מעות שאחל לו או מעות שעשה בדין אז אינן אם אינו אחילה בעצות ומחויב לפסוק יותר דלא בהסמ"ע וע"ב ס"ק לא) (והעיקר דוקא בכה דמקיף את חבירו אחם יתבעו בתלי הולאות של הגדר יהיה אלי אחדר של אחרינו כעיכלם לו אחרינו ואם אינו תובע רק בגדר נטירא לא יהיה לאחרינו אחלק בהגדר ממלא כשאינו תובעו רק בגדר נטירא אין שום גזל ביד המתבע ואף אם התובע טועה בדין כיון שלא נתכוין להקנות לאחרינו אלי גדר ואין עכשיו לפי הבטעתו שום חיוב עליו כלל רק שהדיין רואה שאם יהבע יותר יתחייב לו יותר דהיינו שאם יהבע לו אלי אולאות הגדר אז יתחייב לו לאחרינו לו אחלי ויהיה אלי הגדר שלו אבל עכשיו כשלא תבעו עדיין אין עליו שום חיוב ואין גזל בידו אסור לדיין לפסוק יותר אבל במקום שהדיין רואה שאם אפי' אם אינו מתחייב לו

משה"א

אתא לקמיה דרבא ולא אמר אתו לקמיה דרבא משמע דרוני' בעצמו אתא לקמיה דרבא ואמר לו רבא שיתן לו הדבר מועט שרוצה דאי לא פי' שיבוא רבינא לפניו ויתבע יותר יפסוק לו כפי שיתבע הלכה דחייב ליתן לו החצי מכפי מה שגדר ומזה הוכיח הרמ"א דינו מ"קא אמר לרוניא שהוא גזל בידו אף שרבינא תובע ממנו בפחות אלא ודאי דתלין במחילה . ולדידי קשה הדבר טובא דמאי שנא מהא דב"מ דף ס"נ דכשהוא בבדי אחדעת טועה לא תלינן בכל רק בטעות ואין לך בכדי שהדעת טועה מר"ת בזה"ז שנתמעטו הלבבות . ומכ"ש בעם הארץ שאינו יודע בשום דין והרב לא חילק כלל בין ת"ח לע"ה . ויותר תמוהין דברי הסמ"ע שסובר דאפי' ודאי טעה בדין הוי מחילה והוא תמוה מהא דב"מ ס"נ דשם מסיק דרק בזביני מחילה בטעות הוי מחילה מטעם שכתבו התוספות דניחא ליה למיקם בהימנותא או מטעם שכתב הרא"ש שם דבמקום שהוא ידע בודאי שנותן את שלו לחבירו שיהיה של חבירו אף שהוא מחמת טעות בדין שאם היה יודע הדין היה חוזר בו הוי מחילה אבל באונאה שא"י כלל אם נותן לו את שלו לא הוי מחילה מטעם דלא ידע דמחיל וא"כ ה"נ ממש להא דמי דמה לי אם טעה בשווי המקח וסובר שהוא של חבירו מחמת המקח או שסובר שהוא שלו מחמת שטועה בדין כיון שא"י אם יש לו דבר ביד חבירו כלל. וראיתי בתומים שהקשה דמאי ראיה מייתי הרב לדינו מהא דרוניא שרבא לא אסק לו יותר הא רבא ס"ל דמחילה בטעות הוי מחילה משא"כ לדידן דקיי"ל דלא הוי מחילה . והלך בעקבותיו בעל קצה"ח והקשה נ"כ קושיא זו דאין ראיה מהרי"ש דהרי"ש נ"כ ס"ל דמחילה בטעות מחמת הדין הוי מחילה ע"ש ולפענ"ד ליתא לדבריהם דזה דמי ממש לאונאה דלא ידע דמחיל דהא אינו יודע כלל אם יש לו איזה דבר ביד חבירו . לכן נלפענ"ד דדוקא במקום שלפי הדין הוי נזל תחת ידו אם אינו מחזירו ודאי דחייב להחזיר ונזל הוא ת"י כשאינו מחזירו ואף שחבירו אינו תובעו תלינן בטעות שאין לך בכדי שהדעת טועה יותר מדין ודוקא בהא דרוני' ורבינא במקיף את חבירו בנדר דשם אם יתחייב ליתן לו כפי מה שנדר הרי יהיה הנדר של רוני' כיון שסרע לו החצי משא"כ כשלא ישלם לו רק אגר טטירה לא יהיה לו חלק בכותל . והנה הנ"י ריש ב"ב במתני' דסמך לו כותל אחר דמנלגלין עליו את הכל כ' וז"ל וא"ת במה קנאו דמחייבין אותו וי"ל לפי שבנאו על מקום שניתם היה בדעתו שיזכה לו חצירו כשיוצאה ע"ש ולפ"ז לא היה רוניא מתחייב ליתן לרבינ' רק כשנתכוין לכך מתחלה . וכן לפמ"ש הרמב"ן בחי' דף ד' במתני' דהמקיף את חבירו שהחייב הוא מטעם יורד לשדה חבירו שלא ברשות : והש"ך בסי' שצ"א ס"ק ב' כתב דהיורד לשדה חבירו אינו חייב כי אם כשנתכוין להשביח לחבירו ע"ש . ולפ"ז אף אם היה רבינ' טועה בדין מעיקרא ולא נתכוין להקנות לרוניא הכותל כשיוצאה כענין שכתב הנימוקי יוסף כנ"ל אין רוניא מתחייב לשלם לרבינא ואפי' אם היה רבינא מתכוין להקנות הכותל לרוני' כשישלם מ"מ כ"ז שאין רבינא תובע לרוניא לשלם לו בעד חצי הכותל אין שום נזל תחת יד רוני' כי הרי כ"ז שאין רוניא משלם לרבינא הרי הנדר הכל ש' רבינא ואין לרוניא חלק בהנדר עד שמשלם ובזה ודאי דאין הב"ד מחויבים להודיע לרבינ' דיכול לכפותו לרוניא למכור לו ח"ה כיון שכ"ז שאין כופהו אינו מתחייב לו

חידושי

ל"ל מעשה דלאו גברא בע"י ודי לו בדמי קנין לו אגר נטירא ול"ל רבא דס"ל לדינא דלפי מה שנדר והא"ה לא פיוסין ספיר הכיח רמ"א ומיהו בטעם הדבר לא אמרי' פתח פיך לאלם דודאי מחולה בטעות אלא מחילה הוא יפה כתב הב"ח דיכון דאינו ידוע לדיין שועה דאם הוא מוחל לו ל"ל לחודיעו ויותר נראה לבטעים הדבר דהא כי' היכי דמסופק לדיין ס"ל מסופק הכתבע ול"מ בעובדא דרבינא דיש לספק אמת מחל קודם דגלי דעתי' דניחא לי' ומלא לי בעינן גילוי דעתא הוא ל"ל אי"ל אם הלוינתני דאמת מחל קודם מיהו אפי' בתחילה אח"כ הא בתי' אם פרעתי בלא תבעו אינו אי"כ כיון דלפי הדין פטור בלא תבעו ל"ל לחודיעו ל"ד לדלעיל ס"ע דהתם יודע הדיין שמגיע לו ואפשר דאפי' בספק צריך להודיעו משא"כ הכא דהוא פטור מדינא בלא תבעו. מיהו אפשר דבכה"ג צריך לחודיעו כיון שע"י תביעתו יתחייב לו ובעובדא דרבינא שאכי' אם הלוינתני שאחל לו קודם מיהו ולפ"ז אם הא"ל לך ר"ל דאם לא ירצה לפייסו ויצערך להודיעו אז הוא ר"ל כ' ודעבע"ל אבל לא ידעבע"ל אם לא הוא ר"ל מבואר דאחי' סי' ע"ה מיהו לפמ"ש דלא

זהב

כל שלא תפר הבע"ד אינו נאמן עלי עד אחר אלא שהדיין מוכיח על פני הבע"ד ואומר לו הרי הבע מעיד נגדיך אולי ביי"ז יודה על האמת עד שיאמר אינו נאמן עלי אז די בזה ואח"כ אמר רב הונא אם עשה הדיין כן שהוכיח על פני הבע"ד בזה והוא לא הביב אלא אי"ס עלי אז עכ"פ בשעת משא ומתן של הדיין יעשון הדיין כן בכביל הבע"ד דע"א אינו נאמן וז"ם רב הונא כי הוה זכות לבע"ד פתח ליה ע"ם פתח וכו' הייינו עכ"פ בשעת משא ומתן של הדיין ובעינו בזכות זה נאלא דברי רבינו כמוים נראה ועיין מ"ם סי' מ"ב : (ע"ם) סי' ז"ז (בסם מהרר"י אלגאזי בס"י בירושלמי) רב הונא מקבל דייני' דאמר מקבלין אתון חד סהיד ולקמן מביא בסם ירושלמי ר"ם כד הוה חזי זכו לבר בם כו' הוה פתח ליה ולכאורה סתרי אהדדי ול"ל דבתר סהדי אינא רשותא לבד לא פתחינן ליה לאפוקי הינא דאינא ע"כ : (בסם מהרר"ק אלגאזי בס"י) ד"ם ומ"ם אלא ילמד לאחד מבעלי דינין כו' עד דכיון כו' אבל אהסיא דע"א ל"פ הטור וס"ל בע"ב דלא יאמר הדיין וכו' אלא"כ יהיו דברי רב הונא בירושלמי סותרין זא"ז ודוק. מיהו אילולי דברי רמ"א ז"ל נלע"ד ל"ל לפמ"ש בס"ד לקמן סי' כ"ה דלא נרע מדות מדות כבר ויכול לטעון שבטעות היה מכ ש הכא שעדיין לא נתן לו רק שטען לפני ב"ד סחות שיכול לטעון שבטעות טען כך ונאמן ע"ז דהא אחר נתינה אי"י לטעון טעיתי כמבואר בסי' ס"א כן נראה לי ברור . והש"ך לא כתב כן רק אם אינו טוען כלום שהיה מחמת טעות דין אפ"ה אם כבר הוציאו ממון אין חוזרין ומוציאין . ולפמ"ל בס"ק א' אין נ"מ בזה ע"ש :

הסלאה

הש"ך דכתי' אם פרעתי חייב אפי' הספק שיש לי בידך כבנד הוא קודם משום דזה ודאי וזה ספק י"ל דה"ב כן דספק המחילה אפי' הוא קודם חייב חייב מיהו י"ל דבאותו דבר עלמו ה"ל כאומר ח"כ אם הלוינתני ונתחייבתי משולם ועוד יש לחלק בין מחילה לש לי בידך כנגדו ול"ש ודוק. מיהו אילולי דברי רמ"א ז"ל נלע"ד ל"ל לפמ"ש בס"ד לקמן סי' כ"ה דלא נרע מדות מדות כבר ויכול לטעון שבטעות היה מכ ש הכא שעדיין לא נתן לו רק שטען לפני ב"ד סחות שיכול לטעון שבטעות טען כך ונאמן ע"ז דהא אחר נתינה אי"י לטעון טעיתי כמבואר בסי' ס"א כן נראה לי ברור . ל"ל דס"ל דכיון מהני משא"כ בטעות אחר הדבר פטור והא דקתמר אלי אם כבר הוציאו ממון אין חוזרין ל"ל דס"ל דכיון דהוא מחזירו אינו נחשב כבר הוצאה ואם כן אינו מחזיר אלא אם כן יש לו מחילה

אגר נטירה לא יהיב ליה אתה לקמיה דרבא ח"ל זיל פייסיה במה דאיפיים ואי לא דייניגן לך כרב הונא כו' נראה ללמד מזה דאם בעל דין תבע נאבירו בדבר מועט וראה הדיין שחייב לו יותר ע"פ הדין שח"ל לפסוק לו רק כפי מה שתבעו ואם פסק לו יותר ממה שתבעו הוה טעות בדין והדין חוזר וכ"כ בר שסת בתשובותיו סי' רכ"ז עכ"ל ד"מ והן הן הדברים שכ' מור"ם כאן בהג"ה בקיצור ודע דשם בריב"ם לא הביא ראיה להאי דינא מעובדא דרבינא ורוניא אלא שמור"ם הביא ראיה זו . ואני אומר דהדברים נריכין ביאור דקשה מאי ראיית' משם הלא שם המעשה היה דרבינא התובע ידע שיתחייב לו רוניא הנתבע עפי אלא שרצה לוותר עמו כדאיתא התם דא"ל אתחייב לך בזה אין הדין כנוגע והיו מיושב בזה גם קושית האו"ת שבזה לא נשתמטו טענותיו. אך עיינתי בהוספת עלמו בהוצאה שבהגו בלשון ר"ת שהיה אומר שקר אתה דובר . כי לא יתחייב לך. משמע להדיא שהיה אומר בפירוש שהדין הוא לפיסף ואי"כ קשה כל הנ"ל לכך היה נראה בפירוש האו"ת והוי א"ש הכל . אך הלשון של הר"ת והש"ע לא משמע כן. לכך נראה דהם מיירי בדין פשוט כ"כ כביעתא בכותחא שגלוי לכל וא"ל עיון כלל רק שזה הבע"ד טעה ואומר לפיסף בזה רשאי לומר שטועה שהדין הוא להיפך בגון אם אומר בכופר הכל שיתחייב לו שבועה דאוריית' וכדומ' אז שיועיל ע"א למון וכל כה"ג שא"ל עיון כלל. לכך רשאי לומר לפיסף ממש כיון שא"ל עיון עוד. וקושית הגאון לק"מ כנ"ל בפתח דבריו . ועיקר ראיות ר"ת דודאי לאחש בסתמו טענותיו ידע מסברא כיון דבשני הלדיים שייך אחש זה בודאי ל"א רק דהיה ס"ד דבלא"ה הדיין א"ל להביא לחום מה שהוא אומר לכך מוכיח מהש"ם דכמו דהתם שבשניהם לא שייך אחש בסתמו טענותיו שברי לא היו טוענים ע"ז. ואם לא הי' הדין הכי הי' מחויב לומר לו שקר אתה דובר. ה"ה באומר שעכשיו יתחייב לו בדין כך מחויב להוציא על פניו שהוא שקר ונשתהה טענותיו מסברא לא מהני כיון שיש אחש גם לפיסף. והתחבר דנקט הדין באומר שעכשיו יתחייב לו בדין הייכו לרבותא לפדים בזה אחש בסתמו טענותיו לאפוקי מסברת האו"ת . מיהו בזה יש חילוק בלשון אומר עכשי ו יתחייב לי כך בדין אין הדיין רשאי להביא הדין בהיפך רק בדין הפשוט מאד. אבל בדין שיש לעיין בו אף שברור להדיין שהדין כך לא יאמר לו הדין בהיפך. רק יאמר לו שאין זה פשוט. ושקר הוא אומר בז"פ. ולכך קילר המחבר ולא סייב בלשון שהוא' כדי לבלול כל הדינים יחד שר"ה לא מיירי רק בדין פשוט ואם אינו אומר על עכשיו רק בגדון של הש"ם אז אם נראה להדיין שהדין בהיפוך אף שלא עיין בו לגמרי רשאי לומר דעתו שהדין בהיפך

כן כ"ל בזה לפענ"ד ברור :

סי' יח סע"ט ח' בסמ"ע סק"ג ילכו אחרי הרוב וכו' משא"כ כל"ת שמה הוי זכות ישר"ש. נ"ב . ולפי"ז היה נראה דבאיסור והיתר אז כגון בדין אם אחד הוא פסול לבא בקהל אז אם הוא גזלן וכדומה לפסלו לעדות ולשבועה דכל כה"ג הוי חוב לבד בלי זכות לא מהני לחוב וילך אחרי רבים אם אם נשים יותר מן המועטין. והנה בהגהת או"ה. היה אפשר לומר דדי באם ח' יותר ואין דומה לד"ל אז לד"ם ושמא ר"ת אינה מחלוקת כיון דדי בכיחד ול"ב אלשה. א"כ אף אם יש כאן כת מחייבין וכת מזכין אם אחד נוטה לחובה יותר מהמזכין א"כ אמרינן אוקי הני המזכין כנגד המחייבין ושקולין הוי

חידושי רעק"א

סי' יח ס"א יוסיפו בני דיינים. נ"ב עיין בת' שבות יעקב ח"א סי' קנ"ח שכ' דאם עבר ונלטרף ליהב עם שני יוסבו

חכמת שלמה

הדיין אומר לו שקר אתה דובר דהיינו שהדין להיפך רק שאומר לו מה שברור ביותר בסביעות שהדין כדבריך זה הוי שקר שאינו דין ברור כל כך ויש לעיין בו לכאן ולכאן ואינו ברור כ"כ כמו שאתה אומר בסביעות לכך בזה אין הדין כנוגע והיו מיושב בזה גם קושית האו"ת שבזה לא נשתמטו טענותיו. אך עיינתי בהוספת עלמו בהוצאה שבהגו בלשון ר"ת שהיה אומר שקר אתה דובר . כי לא יתחייב לך. משמע להדיא שהיה אומר בפירוש שהדין הוא לפיסף ואי"כ קשה כל הנ"ל לכך היה נראה בפירוש האו"ת והוי א"ש הכל . אך הלשון של הר"ת והש"ע לא משמע כן. לכך נראה דהם מיירי בדין פשוט כ"כ כביעתא בכותחא שגלוי לכל וא"ל עיון כלל רק שזה הבע"ד טעה ואומר לפיסף בזה רשאי לומר שטועה שהדין הוא להיפך בגון אם אומר בכופר הכל שיתחייב לו שבועה דאוריית' וכדומ' אז שיועיל ע"א למון וכל כה"ג שא"ל עיון כלל. לכך רשאי לומר לפיסף ממש כיון שא"ל עיון עוד. וקושית הגאון לק"מ כנ"ל בפתח דבריו . ועיקר ראיות ר"ת דודאי לאחש בסתמו טענותיו ידע מסברא כיון דבשני הלדיים שייך אחש זה בודאי ל"א רק דהיה ס"ד דבלא"ה הדיין א"ל להביא לחום מה שהוא אומר לכך מוכיח מהש"ם דכמו דהתם שבשניהם לא שייך א

נשאר ג' שביררו דעתן ומשכימין לדעת ח' מש"ה הולכין אחריהן וק"ל : ה יוסיפו עוד דיינים פי' יוסיפו עוד שנים כמו שהוסיפו בהרמב"ם ועפ"ר : ו אבל ד' אומרים כו' ואחד כו' וכתב מור"ם ז"ל דה"ה אם ג' מזכין ושנים אומרים מזכין וא' אומר אייב ובי' אומרים איני יודע לריכין להוסיף כיון דאין כאן רוב נגד האומרים איני יודע ועפ"ר : שזה רבותא דאע"פ שזה האומר עכשיו הוא אחר לא מתשבינן ליה כאילו נם הראשון היה אומר עכשיו איני יודע ויהיה שניים כנגד שניים ולא מתשב רוב וכמ"ש ועפ"ר מ"ש עוד ישוב אחר : ח דלא כמ"ש לעיל סימן י"ג כו' . עמ"ש בסמוך בסעיף ד' בסמ"ע בס"ק י"ח : ט ואפשר דעתו לחלק כו' עד והשני דעת הרשב"א לא עמדתי על סוף דעת מור"ם בזה הא כ' הרשב"א בהריא בתשו' והביאו הכ"מ בפ"ח דסנה' דב"ד של שלשה שאמר אחד מהם איני יודע והוסיפו שניים ואח"כ אומר א' מהארבעה איני יודע שהדין נגמר ע"ם השלשה כאילו היה יודע והוסיפו אחר מהם ואח"כ אומר ב' מהם איני יודע ואח"כ אומר ג' היפוכן הולכין אחר הרוב אלו רחי' מהירושלמי ע"ם שהאריך ומ"ם המחבר בס"ם י"ג נ"כ הם דברי הרשב"א והביאו הב"י שם ע"ם בשם"י וכדי שלא תקשה דבריו זה על זה ע"כ נ"ל דיש חילוק בין שבו מתחל לדעתא דתלתא(דאיירי ביה הכא ובו נם הרשב"א מודה)ובין שבו מתחלה אדעתא דעשרה וכ"כ חילוק זה הכ"מ בשפ"ה דסנהדרין כתבתי לשונו בדרשים ע"ש וזה נלע"ד ברור ולדעת מור"ם שכ' שהוא מחלוקת ושכ"ל דקל שבירו ד' חו ה' בוררים דאין הולכין אחר הרוב כ"ל שמור"ם מחלק בין קהל שבירו דבזה כ"ע מודים דאין הולכין אחר הרוב ובין בעלי דיינים הולכים אחר הרוב ל"ל שמור"ם מחלק בין קהל שבירו דבזה כ"ע מודים דאין הולכין אחר הרוב ובין בעלי דיינים

(הגה וע' לעיל סי' י"ז ס"ק כ') : (ב) אבל ארבעה אומרים כו' וכתב מור"ם ז"ל דה"ה אם ג' מזכין וב' אומרי' ח"י דהולכין אחר הרוב אבל ב' מזכין ואחד מחייב וב'אומרי'ח"י לריכין להוסיף כיון דאין כאן רוב נגד האומרים ח"י עכ"ל סמ"ע ובב"ח חולק ע"ז ע"ם וביין בכ"מ הביא תשובת הרשב"א ותראה להדיא דהדין עם הכ"מ ומהרש"ל דנם הרמב"ם פסק כת"ק דר' חילא וס"ל לת"ק דבעי ג' שיסכימו לדעת אחד ואז לא משנאי' אף אם ב' אינם יודעים ודלא כרב חילא ודו"ק כן כ"ל כי היכי דלא ניסוי מחלוקת גדול בין הרמב"ם והר"ם והרשב"א ודו"ק עיין בתשובות מהרי"ע ר"ם ל"ם : (ג) וכן כ"ל עיקר כו' ועיין בספר ח"ח דף ע"ז ובשארית יוסף ובתשובת שלום סימן ל' : (ד) ואפשר דעתו לחלק כו' עיין בסמ"ע ס"ק ט' ובב"ח : (ה) אין הסני' יכולים כו' היינו כשאינם יודעים לסיכן הדין נוטה אבל אם יודעים יכול להסתלק והם יגמרו ועב"ח סימן י"ב : ב"ד

ב [יב] היו מחצה על מחצה וא' אומר איני יודע הרי אלו מוסיפין ב' אחרים וכן אם נסתפק הדבר מוסיפין והולכים [יג] עד ע"א הגיע לע"א ואמרו ל"ה זכאי ול"ה חייב וא' אומר איני יודע נושאים ונותנים עמו עד שיחזור לצד הא' ונמצא ל"ו מזכין או מחייבין ואם לא חזר לא הוא ולא אחר מהם [יד] הרי הממון ספק ט ומעמידים הממון בחזקת בעליו :

ג [טו] י כל מי שאומר איני יודע א"צ לתת טעם לדבריו ולהודיע מאיזה טעם בא לו הספק כדרך שמראה המזכה מאיזה טעם מזכה והמחייב מאיזה טעם מחייב :

ד כ [טז] שלשה שישבו לדין ט)וסילק א' מהם עצמו (ה) אין

השנים

הנשאר ב' שבירו דעתן ומשכימין לדעת ח' מש"ה הולכין אחריהן וק"ל : ה יוסיפו עוד דיינים פי' יוסיפו עוד שנים כמו שהוסיפו בהרמב"ם ועפ"ר : ו אבל ד' אומרים כו' ואחד כו' וכתב מור"ם ז"ל דה"ה אם ג' מזכין ושנים אומרים מזכין וא' אומר איני יודע ה יוסיפו עוד דיינים ו (ב) אבל ארבעה אומרים זכאי או חייב וא' אומר איני יודע או שאמרו שלשה זכאי וא' אומר חייב וא' אומר איני יודע ז בין שהוא אותו שאמר תחלה איני יודע בין שהוא אחר ה הולכים אחר הרוב : הגה (ג) א) ז] וכן כ"כ (ג)[ג]עיקר ח דלא כמ"ם לעיל סי' י"ג סעיף ז' בהיפך והוא דעת החולקים (ד) ו ט[ז]ואפשר דעתו לחלק בין אם נתברר תחלה יותר מנ' ובין ירדו מתחלה נג' אדאיתו כ"כ רק שחולקים הא'דעת הרמב"ם[ס]והסכית דעת הרשב"א[ע]קבל שבירו ד' חו ה' בוררים אין הולכין ז אחר[ד](ד) הרוב י ח[י]שאין רוב אבל בב"ד ואם אמרו הקהל שילכו אחר הרוב והם שקולים אין אומרים שיבואו אחרים ויכריעו שהרי הקהל לא לקחו רק אלו המבוררים [יא] אבל אלו המבוררים יכולים לשאול לאחרים ויפסקו על פיהם מה שירלו (ב"י ס"ם י"ג תשו' הרשב"א):

ב ם [יב] היו מחצה על מחצה וא' אומר איני יודע הרי אלו מוסיפין ב' אחרים וכן אם נסתפק הדבר מוסיפין והולכים [יג] עד ע"א הגיע לע"א ואמרו ל"ה זכאי ול"ה חייב וא' אומר איני יודע נושאים ונותנים עמו עד שיחזור לצד הא' ונמצא ל"ו מזכין או מחייבין ואם לא חזר לא הוא ולא אחר מהם [יד] הרי הממון ספק ט ומעמידים הממון בחזקת בעליו :

ג [טו] י כל מי שאומר איני יודע א"צ לתת טעם לדבריו ולהודיע מאיזה טעם בא לו הספק כדרך שמראה המזכה מאיזה טעם מזכה והמחייב מאיזה טעם מחייב :

ד כ [טז] שלשה שישבו לדין ט)וסילק א' מהם עצמו (ה) אין

נסתלק אחד מהן ובין אמר אחד איני יודע הרי אלו מוסיפין ב' אחרים עד שיהיו הולכין אחר הרוב ובין בעלי דיינים נסתלק אחד מהן ובין אמר אחד איני יודע

(ג)(ליקוט)כמי דיינים.תוספתא פ"ו עד כתה מוסיפין אין פחות מעמים ומתני' כפ"ה אבל ד"מ(ע"ב):[ד](ליקוט) כמלאו מחצה כו'. כ"ל כמאן דאיתיה דמי ולא אמרו שם יז ה' כמאן דליתיה אלא בד"מ *כמש"ם אי אתה מולה כו'(ע"כ):[ה]אנים אומרים כו'.יוסיפו עוד. תוספתא שם: [ו] אבל ארבעה. ירושלמי סוף פ"ה למה מוסיפין אלא היו אנים מהראשונים מזכין ואי מן האחרונים נגמר הדין בעלמה: (ליקוט)אבל ארבעה כו' אי אמרו בלשה כו'. ירושלמי תני למה אמרו מוסיפין דיינים אשה היו אנים מהראשונים מזכים ואחד מהאחרונים נגמר הדין בעלמה אי"ר חילא מכיון שבראה דיינו ליגמר בארבעה אין נומרין אותו בשלשה ומפי הרמב"ם ואי' מהאחרונים ר"ל שגם הוא מזכה והב' מחייב והראשון שאמר אי"י כשאר בספיקו והוא הכבא שנית אז שאמרו כו' ור' חילא סובר דוקא שבל הד' תזכים כמ"ש בס' י"ג והוא בבא הראשונה אבל בתקומות אינר זל"ל דלא אף אם ד' מזכים אם א' מהאחרונים אומר אי"י אינו בלוס כמ"ם מכיון שנגמר כו' אבל לת"ק אי"ל רק שיהא רובן מזכים יז"ם בין בי' בין בי' (ע"כ): [ז] ואפשר דעתו לחלק. כ"ה בגמ' אם ה' ל' איתיה רבא לר"ן אפי' אנים כו' שאני התם דמעיקרא כו': [ח] (ליקוט) דלא כמ"ם והשני אנים כו'. ל"ע שהרי דעת הרשב"א שאפי' ב' מזכין ואי' מחייב ואנים אומרים

ב'יאור

ת"י נגמר הדין כמ"ם ז' ח' דמ"ד ת"י כתלן דליתיה דמי ונגמר הדין ע"פ ג' ומ"ם בירושלמי ואי' מהאחרונים ר"ל מדן עמהם לזכות או אפי' לחובה וב' הנאחרים אומרים א"י נגמר הדין ע"פ * דמ"ד ת"י כמאן דליתיה דמי כמ"ם בגמ' בב"ל ואר' חילא מכיון כו' שאין נגמר הדין אם אי מאלו ד' אומרים ת"י כמו בתחלה בג' והלכה כת"ק ועפמ"ע אלא מיולק הרב בכון כמ"ם ה' ב' שאני התם דאדעתא כו' אע"ג שלדידיה סגי בב' וה"ה לדידן בד' או יותר . וכ"כ בס"ד בהג"ה ע"ם (ע"כ) : [ט] בקהל שבירו. ע"ז ע"ב ת': [י] (ליקוט) שאין רוב כו'. ל"ע דבלא"ה אין הולכים כו' כמש"ל סי' י"ג ס"ז (ע"כ) : [יא] אבל אלו. כ"ל בסי' י"ד ס"ח: [יב]היו מחצה על מחצה כו' ואם תוספתא אם לעולם כו': (ליקוט)היו מחצה כו' מוסיפין כו'. תוספתא אם יוסיפו הדיינים אלא דין אלא משום זלזולא דדוכא שבבר ופסק ת"ב במקום שבועה ליבא זילזולא משא"כ לשעמא דתוס' דטעמא משום דמעטה ת"כ הפילו במקום שבועה שאל רואה שיבא לך הש"ך כתב אם דאין דברי נלוים והדין עמו הא הגא"ת בשם ת"ז כתב אם כדעת התוס' ואפ"ם כתב במקום שבועה מותר לפסר ורואה הפירוש הוא שיאמר לבעל דין ומשמע לשון התוס' אם וק"ל : משום שומר השבועה וליבא כבר טעותא לבעל דין ומשמע לשון התוס' אם וק"ל :

באר

ת' מש"ה הולכין אחריהן. סמ"ע : [ג] עיקר. והסמ"ע כתב דלא עמד על דעת מור"ם בזה דע"כ ל"ל דיש חילוק בין יבאו מתחל' אדעתא דתלתא וכו' וכ"כ הכ"מ בספ"ה דסנהדרין חילוק זה וזה כ"ל ברור ולדעת מור"ם שהוא מחלוקת ושכ"ל עיקר שהולכין אחר הרוב ומיד אח"ז כתב קהל שבירו כו' אין הולכין אחר

פתחי

המלאה זו ומאן דיכולו אנשים של שוה אלו לחוש לעלן שלהם וזכור לטוב למיהדר אקושטא דדיינא כו' עכ"ל ע"ש : הן שני דיינים. כ' הלבוש ז"ל ולא סגי באחד שיוסיפו דשמא יחזור בו זה האומר איני יודע ומסניס לדעת זה שמוסיפו' ויהיו כאן שנים מחייבין ושנים מזכין ולא יהיה כ"ד שקול לכך מוסיפין עוד שנים ונמצאו שם שלשה תמשה כו' עכ"ל ועיין בתשובת שבות יעקב ס"ה סי' קל"ג בראשון ומעמון שבירו להם תמשה אנשים ולדון בשתים אחר מהם לפי שהיה קרוב לראשון ונתרצו שד' אנשים המחריש יחזו בשיהם אל' מאלו אחר איני יודע ונשאל אם לריך להוסיף דיינים ובתה יוסיפו . ובאריך מתחילה הביקר בדברי הסמ"ע שהביא הבה"ע שם"ג דיש חילוק בין ישבו אחר אחר' ובכ"כ הבי"ח ואגודת אזוב ושארית יוסף בחידושיו ובתשובה סי' ל' כולם כתבו חילוק זה כדי להשוות דעת הרשב"א שהוכח בעור ובש"ע לע"ל ס"ם י"ג אלא יהיו מתנגדי' לדעת הרמב"ם וא"כ בנר"ז שישבו תחלה אדעתא דארבעה אם אמר אי' ודע לריכין להוסיף עליהם : ושוב כתב לענין כתב יוסיפו הנה לעשם הלבוש דלכך לריך להוסיף אנשים אלא יהיה כ"ד שקול אל"כ בנר"ז דהיה מתחלה כ"ד שקול ואם יוסיפו אי' יהיה כ"ד נוטה אין להוסיף רק אחד בתחת עשם זה ליתא כלל כו' רק יש ליתן עשם אחר לשבת כו' ולפ"ז אף בנר"ז לריכין להוסיף אנשים דוקא ואף שהוא כ"ד שקול כי בתוספין עושין כ"ד שקול לכתחלה כדאיתא בש"ם פ"ק דסנהדרין וכ"ש כאן שבתנו מתחלה הדין על כ"ד שקול . אולם אם נתרלו אלדיים בענין הוספה אל"ל אחלה בלל דוחלי עושים כפי דעתם ורלופם עכ"ד ע"ש : ז] ומאלו אם תמשה. עיין בש"ת הרדב"ז לשאונות הרמב"ם ז"ל סי' ע' : ז] וכן כ"ל עיקר. עבה"ע שכ' והסמ"ע כ' דלא עמד ע"ד מור"ם בזה כו' ובסמ"ע עלמו כ' בזה וז"ל הא כתב הרשב"א בהדיא בתשובה כו' ולא אומר דיוסוכן הולכין אחר הנאים אם הרוב כו' עכ"ל ובגליון הסמ"ע של הגאון רבי עקיבא איגר זל"ל כ"ב דאותן שאמרו אי' כמאן דליתהו דמי אבל לדעת הרמב"ם הס"ל דכמאן דאיתיה דמי בזה כתב הרש"ל הובא בסמ"ע סק"ו דבה"ג נרינין להוסיף כיון דאין רוב נגד האומרים אי' עכ"ל ומ"ש עוד הבה"ע בשם הסמ"ע ולדעת מור"ם שהוא מחלוקת ושכ"ל עיקר שהולכין אחר הרוב ומיד אח"ז כתב קהל שבירו כו' אין הולכין אחר הרוב ל"ל שמחלק כו' עכ"ל. ובגמ"ע הבגר"ע בס"ל כ"כ וז"ל אינו יודע בוונת הסמ"ע בזה דבשנו הרמ"א ס"ם בהבאין הס"ם י"ג דאי' אומר אבל מ"מ מהני אבל מ"מ דוקא בוכל דהתנו

נתיבות

לא ישבו רק אדעת דג' והרי נשארו ג' שסומכין לדעת ח' מש"ה הולכין אחריהן סמ"ע : (ג) עיקר והסמ"ע כתב דלא עמד על דעת מור"ם בזה דע"כ דיש חילוק בין ישבו מתחלה אדעתא דתלתא וכ"כ הכ"מ בספ"ה דסנהדרין חילוק זה וזה כ"ל ברור . ולדעת מור"ם

חידושי

הסמ"ע נראה דס"ל לרש"י דודאי ר"י דבליג אדרב אחא דאמר מהכא יוחנרו אים חרבו ולא קאמר מדכתיב בתורה ש"מ דפליג אדרב אחא דס"ל דאסור דרך ויכוח אלא דמותר ומשום תשאל דלא תענה אלא כיוצאה בדין תיקן דוד דאל"ה מ"ע דדוד ולהכי קאמר דמקרא דדוד הוא מוכח דאין מתחילין מן הגדול ופרש"י בתתי' כר"מ ובש"ם בדרב אחא פירש שפיר דאסור בתמת לחלוק כדמשמע מדברי רב אחא נמלא לפ"ז י"ל דאף התוס' לא כתבו אלא לר"ח אבל לר' יוחנן מותר דרך ויכוח ולכאה בהא מלתא פלוגתא לדילא דמותר אפילו דרך ויכוח וק"ל . ולפ"ז י"ל מ"ש התוס' דמורד במלכות לא לריך למידייני' . ותו קשה לענ"ד דמכ"ל מדוד דלמה אלך שאני דבקאמר דף י"ח ע"ב אלא תענה ונראה דהדין הי' זה בעצמו אם נקרא אלך אז לא ת"ל לא שייך לומר שלא ירלה לחלוק עליו לזכות משום דלא תענה על רב שהוא אלך דכיון דדעתו דאינו אלך ת"ל רשאי לחלק עליו אלא ע"כ משעם שהוא גדול בתלמודו ושפיר מוכח מדוד ודוק : (כ) בהב"ה בתשובת תמוה דהא חילוק זה מפורש בש"ם אליבא דשמואל וכן הביא הכ"מ שם ראיה זו בפ"ח מסנהדרין ונראה דלא דמי דהתם מקשה אש"ם אליבא דשמואל דס"ל דבדיעבד דינו דין ת"ל הא הכא כבר דנו ועז"ז משני דכיון דיחבי אדעתי' דתלתא ס"ל כמו לכתחלה משא"כ בשאר בפרי ג' דשפיר כל שלשה מהם יכולים לדון ל"כ מה בכך אחד מ' אומרים אין אנו יודעים הא כל ג' מהם יכולים לדון לכתחלה ואפילו הוה לכתחלה הא יכולין לדון לכתחלה : ומיהו נראה דהתם שאמרו על עשרה אלו י"ל שלא הי' עליהם כפיי' לדון אלו וכדמשמע מהתוספה שהביא הכ"מ אם שנשנו לקייים והיינו הי' יכול לומר שרולה לדון לפני אחרים ועז"ז שפיר שייך דריצוי זה הי' ע"ד עשרה וכשהוא בטל אינם יכולין לדון דיכול לומר שרולה לדון לפני אחרים . ולפ"ז שחילוק בפשטי' דהתם הוכרחו ע"י ריצוי ולא נתנו אלא ע"י הסנהדרים לו רוצה ובזה מתורץ נמי מה שנתקשה הסמ"ע שם הא דדין ת"ל לתחנות שילנו אחר הרוב ולפמ"ש הנזרע ע"י ריצוי אי"כ י"ל כיון דנתרלו על יותר מהשיעור כ"ד ונתתי לתכון י"ל דעד שיהיו כולם וכמ"ש בשבועות כדאיתתי בי' אחרבעה כו' וכ"ל דזהו שעמא דקהל שבירו נמי כיון שהיה ע"י ריצוי שהיו יכולים לדון לפני ת' ונתרלו על אלו ונתתי למיון לא מהני רובא (ודברי הסמ"ע שם חיבם מובנים בתה שתמה שם על רמ"א בקהל שבירו דאינו ענין למ"ש קודם כלל הא כ"ע אזלינן בדינא כתר רובא ולא הענין לדעיל הוא באחד אומר אינו יודע אבל מה"ת לא ניזיל בתר רוב בשמועה מזכרים או מחייבים כמ"ש בעצמו ס"ם י"ג ולפמ"ש הכל ניתא בס"ד) : מיהו לפ"ד רמ"א דפלוגתא הוא וכ"ל הבהרשב"א פליג אהבר דפי' זה לריך להבין הא מפורש בש"ם דבאחד אומר ת"י מוסיפין . וכ"ל דה"הבוספה הוא אולי יחזור זה שאמר אינו יודע ובס"ל בשיטת הרמב"ם בפ"ח מסנהדרין

הגר"א

ת"י נגמר הדין כמ"ם ז' ח' דמ"ד ת"י כתלן דליתיה דמי ונגמר הדין ע"פ ג' ומ"ם בירושלמי ואי' מהאחרונים ר"ל מדן עמהם לזכות או אפי' לחובה וב' הנאחרים אומרים א"י נגמר הדין ע"פ * דמ"ד ת"י כמאן דליתיה דמי כמ"ם בגמ' בב"ל ואר' חילא מכיון כו' שאין נגמר הדין אם אי מאלו ד' אומרים ת"י כמו בתחלה בג' והלכה כת"ק ועפמ"ע אלא מיולק הרב בכון כמ"ם ה' ב' שאני התם דאדעתא כו' אע"ג שלדידיה סגי בב' וה"ה לדידן בד' או יותר . וכ"כ בס"ד בהג"ה ע"ם (ע"כ) : [ט] בקהל שבירו. ע"ז ע"ב ת': [י] (ליקוט) שאין רוב כו'. ל"ע דבלא"ה אין הולכים כו' כמש"ל סי' י"ג ס"ז (ע"כ) : [יא] אבל אלו. כ"ל בסי' י"ד ס"ח: [יב]היו מחצה על מחצה כו' ואם תוספתא אם לעולם כו': (ליקוט)היו מחצה כו' מוסיפין כו'. תוספתא אם יוסיפו הדיינים אלא דין אלא משום זלזולא דדוכא שבבר ופסק ת"ב במקום שבועה ליבא זילזולא משא"כ לשעמא דתוס' דטעמא משום דמעטה ת"כ אפילו במקום שבועה שאל רואה שיבא לך הש"ך כתב אם דאין דברי נלוים והדין עמו הא הגא"ת בשם ת"ז כתב אם כדעת התוס' ואפ"ם כתב במקום שבועה מותר לפסר ורואה הפירוש הוא שיאמר לבעל דין ומשמע לשון התוס' אם וק"ל :

היטב

הרוב ל"ל שמחלק בין קהל שבירו דבזה כ"ע מודים דאין הולכין אחר הרוב. ובין בע"ד שבירו בעצמן דבזה יש פלוגתא עכ"ל : [ד] הרוב. דכיון שבחמו לדעות ליקח יותר מחתם ב"ד אחן ג' לכך לריך שיהו כולם

תשובה

דגיזל בתר רוחא אבל בתתם שבירו עשרה שיפשרו בעיניהם בעיון שיפכימו כולם לדעת אחת וא"כ הכא ג"כ בקהל שבירו בעיון שיפכימו כולם לדעת אחת ולא אזלינן בתר רוחא ובאמת בתם התנו בתמורה דלכך בתר דוא אם אמר ת' מהם ת"י היה מהני ודין דהכא קהל שבירו אז בע"ד שבירו הכל ת' הוא ופשוט ע"ל וכיולא בזה כתב ב"כ בתו"ת ע"ש וגם בס' משנת דר"ח: ח] אין רוב אלא בב"ד שבעה ע"ש הב"ש בס"ק ט' דכל ספק תקנה דיון להקל לנתבע ע"ש (והובא ב"ש בבאר הגולה) ועיין בתשובת נאות דשא סי' ל"א שכתב דהיכא דע"פ הדין זולת התקנה חייב הנתבע לשלם והוא בא לפטור עצמו מכח התקנה ויש ספק בלשון התקני בכה"ג לא תאריכא דתיכא ואיכא תקנה ותייב לשלם וכן תבואר מדברי הרשב"א שהוכח בכ"י ס"ם י"ג (שהוא מקור דברי סמ"ע אלו) שכתב ז"ל כל שיש ספק בשמעות התקנה הולכין להקל לנתבע חדא שכל שהוא חוץ מגדר הדין לו אתה יכול להכניסו עד שיהיה ברור וכל שאינו ברור העמידנו על דין התלמוד ועוד שכל המע"ש בעל"ל וא"כ היכא שבתבע מתחייב ע"פ הדין ויש ספק בתקנה חייב הנתבע בעצמו הא' דספק תקנה אינו מוציא מידי ודאי ד"ת ובכ"ת אכתי נימא המע"ה דדלמא התקנה מזכה להנתבע ואיך מוציא המתון מספק הא ליתא דבזה לא שייך המע"ה ורחיה מדברי הש"ך סי' מ"ב ס"ק י"א גבי ספק בשער המבואר שם דכ"ע מודים דאין ספק שבשער מוציא מידי ודאי של הדין וא"כ ה"ה אין ספק התקנה מוציא מידי הדין אפילו למוחזק דכיון שהוא בא לשנות ע"פ התקנה את הדין נקרא מוציא ועליו לברר וכ"ל דמה"ע קיצר הסמ"ע בהשעתק דברי הרשב"א ולא כ' רק שעמא דהסמ"ע משום דבסתי שעמא בכלל הכל מי שהוא רוצה לעשות חוץ מגדר הדין הוא הנקרא מוצא ועליו הראיה והבירור וכן מבואר במשנת הבלמן סימן ק"מ בדיני חזקה דכתב"ג אות ג' כו' והתריך עוד להביא לכמה ראיות לזה ומסיק דכל זה בתקנות בני העיר וכ"ש תקנות הרוח אבל בתקנות של מנהגי התלמוד דין תורה נקרא וכל מה שהוא ספק בתקנתה הו"ל כמו ספק בדין דהמע"ה ובס"ה בתשובה פרח מטה אהרן ח"ח סי' י"ח גם אפילו בתקנות בני העיר דוקא בלא הספק הוא שם עניין זה בכלל בכוונת התקנה אז אמרינן דאין ספק מוציא מידי ודאי הדין אבל אם הענין בכלל היינו בכוונת התקנה אף שאין מבואר בכ' התקנה בהדיא אזלינן בתריה ואין זה נקרא ספק בתקנה ואילוקי דין זה ביאר בתשובת ל"ל סימן ק"ט וע"ש ועיין בתשובת פרי תבואה סימן מ"ז ועיין מ"ש לקמן סימן

המשפט

שבא מחלוקת ושכ"ל עיקר שהולכין אחר הרוב ומיד אחר זה כתב קהל שבירו וכו' אין הולכין אחר הרוב וכו' . ל"ל שמחלק בין קהל שבירו דבזה כ"ע מודים דאין הולכין אחר הרוב ובין בע"ד שבירו בעצמן דבזה יש פלוגתא עכ"ל : (ד) הרוב . דכיון

הפלאה

דיכול לחזור בו בד"מ ואכתי קשה בד"כ וכ"ל משום דיכול לחזור בו לזכות אך ל"ל דוחק בש"ם ואם קשה לי הא דקאמר בש"ם הובא בשם"י זה הסרב ותלמידו בשעה שמלמדו אין מוכין להן אלא אי קשה הא שאר שנים ואין דיניהם דין וכ"ל שנים ארבעה קשה כיון דאין מוכין להתלמיד הו"ל כנסתלק או כאומר איני יודע וזה קשה אפילו למ"ש הסמ"ע בין מהני מתחלה לד' הא ה"ל כתני מתחלה לד' דמי הוי ידעי שיהי' דיין שלמדו הרב בשעת מעשה . מיהו לדברי הסמ"ע י"ל אחת דהוי כאיני יודע ומוסיפין אבל לדעת רמ"א ע"ש ויש לייש בדוחק . מיהו מ"ש הרמ"א לחלק בין אינו יודע לנסתלק יש קלת ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל והבאיתו בש"ע דאותו שאומר ת"י אל"ל לתת טעם לדבריו דלכאורה אינו מוכן דלענין מה ליתן טעם כיון שעכ"פ אינו יודע כחסר מהמנין ולפ"ד רמ"א ניחא דהא כשאינו אומר טעם הו"ל כנסתלק ואינו מועיל רוב נגדו עד שיתן טעם למה אינו יודע ואז מהני רוב ודוק בכ"ז : ועיין בש"ך ס"ק ה' אין הסנים כו' אבל אם יודעים כו' דע כי נמלנו בזה בסי' י"ב והד"מ בדברי הג"א דהב"י פי' דבריו דמשיודע להיכן הדין נוטה אסור להסתלק אבל באחת אין יכולין לגמור זולתו והד"מ פי' כמ"ש הש"ך . ולענ"ד דברי הב"י נכונים דהנה דבר זה המשיודע להיכן הדין נוטה יש לפרש בתרי אנפי אם שיודע סברות הדין זה ואינו מוסכם בלבו לזכות אז לחייב אז ודאי אז ל"ל שמתחלט בלבו לגמור הדין בן בלי ספק וזה תלוי בפלוגתת רש"י ותוס' הא דקאמר נגמר הדין אי אתה אבל מהשיודע להיכן הדין נוטה מותר לבלוע דלפי' התוס' אם נגמר הדין שמתחלט בלבו הדין א"כ ל"ל דמשיודע להיכן הדין נוטה היינו ברור לו הדין לגמרי א"כ בזה א"ל לומר דיגמרו הסנים זולתו כיון דאינו יודע בהחלט וע"כ ל"ל כפי' הב"י משא"כ לפרש"י דקי"ל בפי' הב"י נגמר הדין אינו שפסקו כבר הדין אתה זכאי ספיר י"ל דיודע להיכן הדין נוטה שנגמר בלבו בהחלט . א"כ כיון הגא"ת זו מא"ז ע"ש והגא"ת מא"ז ס"ל אם כתוס' דנגמר הדין אינו שנגמר הדין בלבם א"כ ע"כ א"ל לפרש דמשיודע להיכן הדין נוטה אינו שנגמר בלבו ועפ"ז כפי' הב"י כנ"ל ברור א"כ אין לנו ראיה אפילו נגמר בלבו אם יכולין לגמור זולתו וק"ל : ועיין לעיל סי' י"ב בס"ד סק"ז אבל בשם הב"ח דלהתו' אין ראיה לעשות פשרה ונראה שעמו דבשלמא לדעת רש"י ז"ל דלא מיישינן למשעה לבעל דין אלא משום זלזולא דדוכא אבבר ופסק א"כ בתקום שבועה ליבא זילזולא משא"כ לשעמא דתוס' דטעמא משום דמעטה א"כ אפילו בתקום שבועה שאל רואה שיבא לך הש"ך כתב אם דאין דברי נלוים והדין עמו הא הגא"ת בשם ת"ז כתב אם כדעת התוס' ואפ"ם כתב בתקום שבועה מותר לפסר ונראה הפירוש הוא שיאמר לבעל דין ומשמע לשון התוס' אם וק"ל :

באר

ת' מש"ה הולכין אחריהן. סמ"ע : [ג] עיקר. והסמ"ע כתב דלא עמד על דעת מור"ם בזה דע"כ ל"ל דיש חילוק בין ישבו מתחל' אדעתא דתלתא וכו' וכ"כ הכ"מ בספ"ה דסנהדרין חילוק זה וזה כ"ל ברור ולדעת מור"ם שהוא מחלוקת ושכ"ל עיקר שהולכין אחר הרוב ומיד אח"ז כתב קהל שבירו כו' אין הולכין אחר

פתחי

המלאה זו ומאן דיכולו אנשים של שוה אלו לחוש לעלן שלהם וזכור לטוב למיהדר אקושטא דדיינא כו' עכ"ל ע"ש : הן שני דיינים. כ' הלבוש ז"ל ולא סגי באחד שיוסיפו דשמא יחזור בו זה האומר איני יודע ומסניס לדעת זה שמוסיפו' ויהיו כאן שנים מחייבין ושנים מזכין ולא יהיה כ"ד שקול לכך מוסיפין עוד שנים ונמצאו שם תמשה כו' עכ"ל ועיין בתשובת שבות יעקב ס"ה סי' קל"ג בראשון ומעמון שבירו להם תמשה אנשים ולדון בשתים אחר מהם לפי שהיה קרוב לראשון ונתרצו שד' אנשים המחריש יחזו בשיהם אל' מאלו אחר איני יודע ונשאל אם לריך להוסיף דיינים ובתה יוסיפו . ובאריך מתחילה הביקר בדברי הסמ"ע שהביא הבה"ע שם"ג דיש חילוק בין ישבו אחר אחר' ובכ"כ הבי"ח ואגודת אזוב ושארית יוסף בחידושיו ובתשובה סי' ל' כולם כתבו חילוק זה כדי להשוות דעת הרשב"א שהוכח בעור ובש"ע לע"ל ס"ם י"ג אלא יהיו מתנגדי' לדעת הרמב"ם וא"כ בנר"ז שישבו תחלה אדעתא דארבעה אם אמר אי' ודע לריכין להוסיף עליהם : ושוב כתב לענין כתב יוסיפו הנה לעשם הלבוש דלכך לריך להוסיף אנשים אלא יהיה כ"ד שקול אל"כ בנר"ז דהיה מתחלה כ"ד שקול ואם יוסיפו אי' יהיה כ"ד נוטה אין להוסיף רק אחד בתחת עשם זה ליתא כלל כו' רק יש ליתן עשם אחר לשבת כו' ולפ"ז אף בנר"ז לריכין להוסיף אנשים דוקא ואף שהוא כ"ד שקול כי בתוספין עושין כ"ד שקול לכתחלה כדאיתא בש"ם פ"ק דסנהדרין וכ"ש כאן שבתנו מתחלה הדין על כ"ד שקול . אולם אם נתרלו אלדיים בענין הוספה אל"ל אחלה בלל דוחלי עושים כפי דעתם ורלופם עכ"ד ע"ש : ז] ומאלו אם תמשה. עיין בש"ת הרדב"ז לשאונות הרמב"ם ז"ל סי' ע' : ז] וכן כ"ל עיקר. עבה"ע שכ' והסמ"ע כ' דלא עמד ע"ד מור"ם בזה כו' ובסמ"ע עלמו כ' בזה וז"ל הא כתב הרשב"א בהדיא בתשובה כו' ולא אומר דיוסוכן הולכין אחר הנאים אם הרוב כו' עכ"ל ובגליון הסמ"ע של הגאון רבי עקיבא איגר זל"ל כ"ב דאותן שאמרו אי' כמאן דליתהו דמי אבל לדעת הרמב"ם הס"ל דכמאן דאיתיה דמי בזה כתב הרש"ל הובא בסמ"ע סק"ו דבה"ג נרינין להוסיף כיון דאין רוב נגד האומרים אי' עכ"ל ומ"ש עוד הבה"ע בשם הסמ"ע ולדעת מור"ם שהוא מחלוקת ושכ"ל עיקר שהולכין אחר הרוב ומיד אח"ז כתב קהל שבירו כו' אין הולכין אחר הרוב ל"ל שמחלק כו' עכ"ל. ובגמ"ע הבגר"ע בס"ל כ"כ וז"ל אינו יודע בוונת הסמ"ע בזה דבשנו הרמ"א ס"ם בהבאין הס"ם י"ג דאי' אומר אבל מ"מ מהני אבל מ"מ דוקא ביוכל להסתלק

נתיבות

לא ישבו רק אדעת דג' והרי נשארו ג' שסומכין לדעת ח' מש"ה הולכין אחריהן סמ"ע : (ג) עיקר והסמ"ע כתב דלא עמד על דעת מור"ם בזה דע"כ דיש חילוק בין ישבו מתחלה אדעתא דתלתא וכ"כ הכ"מ בספ"ה דסנהדרין חילוק זה וזה כ"ל ברור . ולדעת מור"ם

חידושי

הסמ"ע נראה דס"ל לרש"י דודאי ר"י דבליג אדרב אחא דאמר מהכא יוחנרו אים חרבו ולא קאמר מדכתיב בתורה ש"מ דפליג אדרב אחא דס"ל דאסור דרך ויכוח אלא דמותר ומשום תשאל דלא תענה אלא ביוצאה בדין תיקן דוד דאל"ה מ"ע דדוד ולהכי קאמר דמקרא דדוד הוא מוכח דאין מתחילין מן הגדול ופרש"י בתתי' כר"מ ובש"ם בדרב אחא פירש שפיר דאסור בתמת לחלוק כדמשמע מדברי רב אחא נמלא לפ"ז י"ל דאף התוס' לא כתבו אלא לר"ח אבל לר' יוחנן מותר דרך ויכוח ולכאה בהא מלתא פלוגתא לדילא דמותר אפילו דרך ויכוח וק"ל . ולפ"ז י"ל מ"ש התוס' דמורד במלכות לא לריך למידייני' . ותו קשה לענ"ד דמכ"ל מדוד דלמה אלך שאני דבקאמר דף י"ח ע"ב אלא תענה ונראה דהדין הי' זה בעצמו אם נקרא אלך אז לא ת"ל לא שייך לומר שלא ירלה לחלוק עליו לזכות משום דלא תענה על רב שהוא אלך דכיון דדעתו דאינו אלך ת"ל רשאי לחלק עליו אלא ע"כ משעם שהוא גדול בתלמודו ושפיר מוכח מדוד ודוק : (כ) בהב"ה בתשובת תמוה דהא חילוק זה מפורש בש"ם אליבא דשמואל וכן הביא הכ"מ שם ראיה זו בפ"ח מסנהדרין ונראה דלא דמי דהתם מקשה אש"ם אליבא דשמואל דס"ל דבדיעבד דינו דין ת"ל הא הכא כבר דנו ועז"ז משני דכיון דיחבי אדעתי' דתלתא ס"ל כמו לכתחלה משא"כ בשאר בפרי ג' דשפיר כל שלשה מהם יכולים לדון ל"כ מה בכך אחד מ' אומרים אין אנו יודעים הא כל ג' מהם יכולים לדון לכתחלה ואפילו הוה לכתחלה הא יכולין לדון לכתחלה : ומיהו נראה דה

שהוא חייב זכות עוד דכל ספק תקנה דין להקל לנתבע כי המע"ה : יא ונסתלק אחד . כמ"ש בס"ס י"ג ע"ס בס"ס י"ג דמשום שם המחבר כשאמר ח' איני יודע למי שנסתלק לגמרי וכתב דבשניהן אין הדין נגמר ע"פ תשעה הנשאריים הוא מדברי הרשב"א שכ"כ בתשובה אבל למורי"ס ז"ל אינן שווין שהרי פסק לפני זה בהג"ה ס"א דלא כוותיה באומר ח' מהן איני יודע וכאן פסק כוותיה בנסתלק ח' מהן ואפשר דס"ל דשאני מסתלק די"ל איכא למימר ביה אלו היה כאן היה אומר טעם לדבריו והיו התשעה מודי' לו משא"כ זה שאומר איני יודע שהיה אלא התשעה ולא ידע לומר טעם דבכהאי גוונא אזלינן בתר הרוב כיון שהן יותר מג' הראויין לב"ד שהם דעה א' : יב יכול ללמדו ודן עמו כו' . ור"ל ונמנה כשניים וז"ל רש"י(וכ"י)פ' אחד דיני ממונות דאי משום נמרא דשמעו מיניה כל ישראל נמי ממשה קבלו ואין אלו טעמי הבנת לבו דימא אם היה חכמתו מרב אחר הוה אמר ע עם אחר ובאיסור והיתר וטומאה וטהרה שהוראתן ביחיד אפי' שאר תלמידים דנס לסברא דרבן לריכין נמנים כשנים אי נחלקו אחרים בדבר ומטין הדין אחר הרוב וכדתני כו' : יג שלא בפני בע"ד. שם מסיים בטעמא ז"ל דהא כל זמן שמביא ראיה שותר דינו ונראה פשוט דהיינו דוקא כשכבר טענו שני בעלי דינים לפני הדיינים אז קאמר דיכולין לומר הפסק דין לאחד מהן או לכתוב הפסק ולשלחו לכל א' לביתו וקאמר דהיינו דוקא בדיני ממונות כדמסיים בטעמא הנ"ל משא"כ בדיני נפשות דלאחר שנתקיים הפסק הוא מצוות שאינו יכול לתקן *הגה ועד"ז כ' בד"מ סי' י"ז שם"א בשם הרשב"א ז"ל נתבע שקבעו לו זמן להביא ראיותיו ועבר הזמן ולא הביא וכשרלו הבית דין לפסוק הדין טען הנתבע שנתן זכותו ללוי ואין לפסוק הדין שלא בפניו משתברא אם לוי הוא במקום קרוב שולחין לו ומודיעין אותו אם בא וטוען והביא ראיה מיד שומעין לו ואם לא בא או שבא ואמר תנו לי זמן שאביא אין שומעין לו דלא עדיף מנברא דאתיא מחמתיה דבממון לא איכפת לן לפסוק הדין שלא בפניו וכל זמן שמביא ראיה שותר הדין עכ"ל :

יט א וגדול שבדייניס אומר כו' . הטעם שלא ירגיש הבע"ד מי זיכה ומי חייב משא"כ אם אחד משאר הדיינים היה אומרו דנתחייב יעלה על דעתו שדיין זה חייבוהו ולכך הקדים נפשו לאמר לו הפסק כמתנקם ממנו ועפ"ר שם כתבתי בשם ב"י טעם אחר ודחיתי אותו . ב לעיל סי' י"ד סעיף ד' . כל"ל וט"ס הוא מה שנדפס בסי' ה' שם לא מזכר כלום מכתיבת פסק ונם שם בסי' י"ד לא איירי משתם פסק שכותבין הדיינין לזכרון מה שפסקו אלא איירי כשהא' אומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני כו' ורולה לילך עם הפסק לב"ד הגדול מהן ולסותרו וכותבין בו טענותיהן ושעל פיהן פסקו מה שפסקו וק"ק מ"ע דמור"ם שהראה מקום לאותו פסק שמבקש האחד לילך עמו לב"ד הגדול ואפשר דסי' קשה לי לשון הטור והמחבר שכתבו שאל א' מבע"ד כו' ואי אפסק דין דעלמא קאי לא הל"ל שאל א' מבע"ד אלא הל"ל באו לכתוב פסק דין וס"ל למור"ם דדוקא בכה"ג מדקדקין בכתיבת הפסק לכתוב ומדבריהן יש לפלוגי זכאי דלא יש מיחזי כשיקרא ונם יש קפידא לדיין שלא הסכים עמהן לחייבו שיאמרו הב"ד הגדול מהן שכולם טעו משא"כ עתה בידעו שלא הסכימו כולם לחייבו ולא ידעו מי הטועה אבל בפסק דין דעלמא ס"ל דא"ל לכתוב לו אלא פלוגי נתחייב לפלוגי כך וכך וק"ל אבל בגמרא פ' ז"ב (דף ל' ע"א) משמע ומוכח דעל כל ב"ד שכותבין. הדייני' בדין דלא הסכימו עליו כולם קאי ע"ם וכן פרש"י וכ"י ע"ם וכ"ע (* הגה וכתב בד"מ ס"ס ד' בשם תשובה שבסוף חזה התוספה ז"ל דאחבו שבאו לדין ואלא א' מהן זכאי ושוב חזר בע"ד דינו ותבעו בפני ב"ד אחר אין זקוק לו לירד עמו לדין ולא להסיב על טענתו ונם אין הב"ד רשאי' לשמוע דבריו כלל אחר שכבר יצא זכאי מב"ד הראשון עכ"ל וכ"כ בד"מ בר"ס כ"ה בשם תשו' הרא"ש כלל פ"ה סי' ה' דב"ד בתר ב"ד לא דייקי וכ"כ שם בשם ר' יהודה כ"א דאין מוכרחין דדילמא דוקא נבי ד"כ דחמיך גלי קרא מידום זה. אבל בד"מ דקיל וה"ה שאר דינים. י"ל מדינא לא נלרך לשנים להכרעת החוב ולא מעשה הוי חוב לזה וזכות לזה. ולכן בכל דבר ל"ב שנים יותר לחוב וא"ם וז"כ :

טורי זהב

סי' יט ס"ג ולא תבע נידונו כו' למ"ש הסמ"ע לחלק הכא לא בעינן ס"פ שלשים קשה הבסה"ת כ' בפירוש כאן דלריך בחמת כ"פ שלשים גם תמוה לי לפי דבריו הבסימן ק' מתתין ס' יום משום שבוחי זוזי לפ"ז ה"ל להמתין ר' יום דאיתר אותו שקנה נכסיה ממנו הוא עורת אחר המעות כדאשכחן בסימן נ"ח אלא דבר פשוט הוא. דאותן ב"פ לי' דסימן ק' הן מלד הדינין מוכרחין דדילמא דוקא נבי ד"כ דחמיך גלי קרא מידום זה. אבל בד"מ דקיל וה"ה שאר דינים. י"ל מדינא לא נלרך לשנים להכרעת החוב ולא מעשה הוי חוב לזה וזכות לזה. ולכן בכל דבר ל"ב שנים יותר לחוב וא"ם וז"כ :

זהב

הנידון עלמו כמו בכל נידוי המוזכר בי"ד סי' שכ"ד וה"כ כן הוא בכל הנידונין שוין אלא דהשור לא בא להזכיר כאן כל פרט נידוי אלא בא לגלות דיש כאן נידוי וחרם : [בהג"ה] ואם אינו רולה כו' פי' שתפקיר בב"ד שאינו רולה לשמוע בקולם ואינ לך אפקרותא גדולה מזו ובתנס ערת בסמ"ע בזה :

ביאור

(ע"כ): [יח] הא דאמרי' כ"כ מרנכי יכן מ' שם בגמ' ח"ר שוהה אדם לתלמידו כו' מ' מתני כו' מ' שמוה בשעה עמו בשעה הדין : [יט] ולעניין איסור. שם בגמ' הטהרות כו' וערש"י שם [כ] (ליקוט) כ"ד כו'. דלא אמרו בפ"ב דסנה' יבא בעל השור כו'

באר

כולם לדעת א'. סמ"ע : [ה] לגמור. היינו בשאינן יודעים להיכן הדין נוטה אבל אם יודעים יכול להסתלק והם יגמרו. ש"ך : [ו] שנתבאר. המחבר השוה שם בין ח' לומר איני יודע או שנסתלק לגמרי דבשניהן אין הדין נגמר ע"פ הנשאריים אבל מור"ם ז"ל דפסק לעיל בס"א שלא כדעת המחבר בס"ם י"ג בא' אמר איני יודע וכאן בנסתלק פסק כוותיה אפשר דס"ל דשאני מסתלק די"ל איכו הי' כאן הי' אומר טעם לדבריו והיו האחרים מודים לו משא"כ באומר איני יודע לא שייך זה בכה"ג אזלינן בתר הרוב כיון שהם יותר מג' וכוונו לדעה אחת. סמ"ע : [ז] שלא. כתב הסמ"ע דקרא פשוט דהיינו דוקא בשבבר טענו ב' הבע"ד לפני הדיינים אז יכולין לומר הפסק דין לא' מהן או לכתוב הפסק ולשלחו לכל אחד לביתו אבל אם לא בא אינו זקוק לירד עמו לדין ולא להסיב על טענתו גם אין הב"ד רשאים לשמוע דבריו כלל דרכי משה בשם הטוחת שבשוף ס' חזה התוספה ג שם בתשובה

חידושי רעק"א

דליתהיהו דמי אבל לדעת הרמב"ם דס"ל כמאן דאיתהיהו בזה כ' הרש"ל כמ"ש הסת"ע משמו ס"ק ו' דבה"ג לריכים לאוסיף כיון דאין הדוב נגד האומרים א"י : שם וזה כלע"ד ברור . ב"ב. עיי' בת' שבות יעקב ח"א סי' קל"ג שהסכים ג"כ להלכה דים לחלק בין הוסיפו דייני' מעיקרא לדעתא דנ' נחית ועי"ש עוד : שם שבירו ד' לו ה' . ב"ב א"י כוונתו בזה דפשוט דהרמ"א ס"ל בהסיה דסתי' י"ב דאם אומר ח"י דמהני אבל מ"מ דוקא היכי דהתנו דניזל בתר רוב אבל בסתם שברור דעבר' שיפטרו כיוהיה בני מיסכימו כולם לדעת א'. וא"כ ס"כ בקבל שבירו בני מיסכימו כולם לדעת א' ולא אזלי' בתר רוב ובאמת אם התנו במפורש ליל בתר רוב אם אמר א' א"י דמהני ודין דהכא קבל שבירו אז בע"ד שבירו הכל א' הוא ופשוט :

סי' יט בסמ"ע אות ב' בשם תשו' שבסוף חזה"ת. ב"ב כ"כ הב"י לעיל סי' י"ב בשם חזה"ת ובשם תשו' הרא"ש וכ' הריב"ש שם דאם אין עדים בדבר ראתן לומר שבבר דן עמו ע"ז ולא זכאי וא"ל לשבע. כיון דאם יודה היינו חייב ממון כ"א לדון עמו אמנם אפשר שמחרימין אותו שלא יטעון שקר שבבר דן ע"ז :

חכמת שלמה

כתאן דליתה. ובשאר אחד בפ"ע המחויב ואוסר והרי די בהורחת או"ה ביחיד ולכך בזה די בחד אבל בד"כ וד"מ ח"ח לומר אוקי הני לבהדי הני . דאם כן ישאר אחד ואין די באחד לגמור דינם הללו ובע"כ צריכין אנו לערף את כל הדיינין יחד וכיון שנערף יחד ולריכין לבא מעשה הליכת בתר רובא ושיכרעו המחויבין את המזכין ויבטלו דבריהם בזה גלי קרא דבעינן דוקא רובא דמיבער שיהיה שנים יותר לחוב ולפי"ז לפסול את האדם לעדות ולשבועה וכדומה דבנה דהלי בעינן ג' לא מהני רוב רק בחם יש שנים ואין לומר דנם לעדות ולשבועה הרי אין ב"מ רק בחם שנים תובעין זה לזה וחוא ב"כ חוב לא' וזהבה לאחד אך ז"ח דבתר הסתא אזלינן וכל זמן שלא נולד למו נוף התביעות רק שאנו דנין ע"ז לבד אם הך אדם פסול או בשר הוי רק לחובה לו ואין כאן לד זכות ורחוי להלריך שנים. מיהו נוף דברי הסמ"ע

חידושים

כתב הסמ"ע דקשה קצת על הרמ"א שהראי' מקום על סי' י"ד ושם מיירי בשאחד אומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני כו' ואם אינו מסתבא לילך לב"ד הגדול וכאן מסתבא דבשתם פס"ד מיירי ואפשר דס"ל להרמ"א דדוקא בכה"ג דסי' י"ד מדקדקין בכתיבת הפסק לכתוב ומדבריהן יש לפ"ד הגדול שכולם טעו ואתה לא ידעו מי הטועה אבל בפס"ד דעלמא ס"ל דא"ל לכתוב אלא פלוגי נתחייב לפלוגי כך וכך וק"ל אבל בגמרא פ' ז"ב (דף ל' ע"א) משמע ומוכח דעל כל ב"ד שכותבין. הדייני' בדין דלא הסכימו עליו כולם קאי ע"ם וכן פרש"י וכ"י ע"ם וכ"ע (* הגה וכתב בד"מ ס"ס ד' בשם תשובה חזה התוספה ז"ל דאחבו שבאו לדין ואלא א' מהן זכאי ושוב חזר בע"ד ותבעו בפני ב"ד אחר אין זקוק לו לירד עמו לדין ולא להסיב על טענתו ונם אין הב"ד רשאי' לשמוע דבריו כלל אחר שכבר יצא זכאי מב"ד הראשון עכ"ל וכ"כ בד"מ בר"ס כ"ה בשם תשו' הרא"ש כלל פ"ה סי' ה' דב"ד בתר ב"ד לא דייקי וכ"כ שם בשם ר' יהודה כ"א דאין מוכרחין דדילמא דוקא נבי ד"כ דחמיך גלי קרא מידום זה. אבל בד"מ דקיל וה"ה שאר דינים. י"ל מדינא לא נלרך לשנים להכרעת החוב ולא מעשה הוי חוב לזה וזכות לזה. ולכן בכל דבר ל"ב שנים יותר לחוב וא"ם וז"כ :

פתחי

ק"ג סעיף ט' סעיף קטן ו' : ט] לגמור דדין. עיין בתר הטוב מ"ם אבל אם יודעים יכול להסתלק כו' ורלה לומר בשם אינו מסתלק מהבשא דשמא החזק יהא רודפו רק אחין לו פנאי להמתין וכדומה וכן מבואר להדיא בכ"ח לעיל סימן י"ב וע' בד"מ שם אות כ'. ועיין בתומים שבעלה דאפילו בבר ידעו היכן הדין נוטה אין הבנים יכולים לגמור הדין וכ"ם בנמ"ם דאפילו בגמר דין לריך להיות שלשה ע"ש ועיין בתשובת שבו"י ח"א סימן קמ"ג : י] מונים להם בנים . עיין בשו"ת הרדב"ז

יט א] מגלה סוד. עבה"ט דגם בכלל זה שלא יאמר א' לנידון כו' ובכנה"ג כתב על זה וכ"ל דוקא בשאחד אומר כן לנידון מעצמו בלי שאלת הנידון אבל אם הנידון שואלו ורולה ובות בזה הנידון והדיין עשה בחופן דמלי למיהבר (כגון שהיא עשות בדבר משנה) אין בזה סוד אינסר ע"ל והביאו בקלא"ח חולם בס' שער משפט כתב וגראה דאשתמיט להבנה"ג דברי תשובה הרא"ש הטור בסי' קנ"ד סי"ח שב"ם בדיינים שפסקו לשמעון לבראיון בלייבו מנגד חלון ראובן ושעו בדז"מ (ע' בס"ע שם סי"ו) ושמעון בבר בראיון בביינו שלמה לומר לשמעון שאינו מחוייב לבראיון הבשבת אבדיה היא ושעו בדז"מ ואוזר הדין ומשמע להדיא בתשובת הרא"ש שם בלל נ"ע דאף דשמעון לא שאל בלל אם אינו דדיינים מלוה לומר לו משום בשבת אבדיה בבר ראיה לבר ל"ל דמהר"א שעיין מיירי בגונא שאין הדין אוזר בגון שעות בסיקול הדעת וכיולא בו דא"א לומר לבל בדבר דמלי למהבר מלוה לומר לבראיון בבל גווני משום בשבת אבדיה בע"ל. ועי' בח"מ שבתב ע"ד מהר"א שעיין מבואר דים לבסתפק דודאי במקום שאין שעות שיהיה הדין אוזר בפשוט דאין לומר דלא הוי ל"ה לה"ר אבל בשעה בבר"מ דהדין אוזר אפשר די"ל לבלל ממון שלו או אפשר דמ"ש אין לומר לו לבע"ד רק ילך לדיין ויאמר לו שעת בדב"מ ובחזר הדין אבל לומר לבע"ד לא יעלא מגדר אבל לה"ר וכן יש להחמיר אם לא שהדיין עומד בדעתו מבלי לבודות על האמת אז מותר לומר לו בדי שיבבר ע"י מבמים אחרים ולבטל הבסק הנעשה בטעות ע"ם ולפ"ז אפשר לפע"ד לתרץ קושיית הבשר משפט על הבנה"ג בס"ל דז"ל דמ"ש הרא"ש שלוה לומר לשמעון הייבו לאפר שיאחר שיאחר לדיינים באם יעמדו בדעתם ולא יודו על האמת אז יאמר לשמעון כו' ולא הוצרך לבאר זה כי זה פשוט באם אפשר שיתוקן ע"י שנאחר לדיינים לתה יאמר לשמעון וגם השואל לא בסתפק בזה בלל רק שאל אם מחוייב להגיד לשמעון והיינו מסתמא שדיינים לא רלו לחודות לו ושאל להרא"ש ז"ל אם זה טעות בסיקול הדעת לו בדב"מ והשיב לו הרא"ש שזה טעות בדב"מ ולבן מלוה לומר לשמעון והיינו באם אי"א לתקן בחופן אחר ולפ"ז יבול להיות גם דינו של הבנה"ג אמת דאם שאל לו הבידון מותר להשיב לו מיד וא"ל לומר תחלה לדיין ולבך בתב רק שאין בזה איסור ולא בתב שיש בזה מלוה משום דאפשר שיתוקן ג"כ ע"י שיאמר תחלה לדיינו ויש לעיין בתשובת הרא"ש שם : ב] שיבתבו לו הבפ"ד ע' בתשובת חו"י סי' פ"ט שאל הרב המחבר הבאגתון מהר"ג אחודות בסק דין שיש בו חיוב שבועה לבתבע בבסיה לו ש"ד אם יש לבדם בו באם שלא יבבע שיתחייב לבדוב בו"ל דבלאחרים בבון לבדם בי לבעמים מחוייב לשבע על בתה בדברים שהשעמות והתשובות מסתבפים לבתה שעיפים ואם בא הבותב לסתום ואח"ב לא ירלה שבתבע לשבע יוכרחו ליהבר לתרע ב"ד לבדוב לבם בתה יתחייב ויש זילותא דב"ד ולזאת שפתים לומר שבוונת הב"ד להרבות שבר טורח אחבם קבה בחורמבם לבתוב אם לא יבבע יתחייב. חדא דבבר הבאו לבתוב שבועה לזמן יום הבניבה ראשון וא"ב

נתיבות משפ"ב

שבתתו לדעת לוקח יותר מבתם ב"ד אבן ג' לבך לדין איבוו בולם לדעת א' סמ"ע : (ה) לגמור. היינו בשאינן יודעין להיכן הדין נוטה אבל אם יודעין יכול להסתלק והם יגמרו ש"ך ועי"ב סעיף קטן א' הבעיקר דאפילו בגמר דין לדיך להיות ג' : (ו) שנתבאר. *המחבר השוה שם בין ח"א לו שנסתלק לגמרי דבשניהן אין הדין נגמר על פי הנשאריים אבל מור"ם בבסק לשאל בס"א דלא בהמחבר בס"ם י"ג ולבן בנסתלק בבסק בבוחיה אפשר דבשיבה לבבר דעלמא בבסק דין דל"ל אלו הוא בבן אומר

חידושי

סי' יט (א) עש"ך סק"ב מבלל כו' ואין רחייתו מבגונל מופרחת וכו' נראה טעמו משום דהחם כיון דהוי לפי דעתם טועה בשיקול הדעת. ואין הדין אוזר והוא אומתה וקיבלוהו כדאמרא דעתו אמרא אלא ע"י בפיי' ופעור מלאלם א"ב ביון **אין** נ"מ לבינה. ה"ה בבלל הולך רבול אבל בטועה בדבר משנה אז בחינו אומתה אז בלי קיבלוהו ל"ל דאמרו לבודיעו בדי **שיתבעהו** אמנם לשיטת הרי"ף דס"ל דבל הוכח דאיבא פסידא לבע"ד הדין אוזר אפשר שבעלה בן לבינה :

עצות

דעבר' אם כן לא הוי לריך הר"ן לפרש טעמא דאדעת' דתלתא משום ב"ד חלוף ובבסף משנה תמה על **המולבין** דהא בהדיא אמריינן ריש שבהדרין אדעתא דתלתא יתבי ולפי מ"ש הר"ן אתם טעמא משום ב"ד חלוף וכיון דשיבת הר"ן הוא בן לבינה אמרינן דבשלא בחופן אבל אם הרוב אם לריך לאחר' עתהם דאם **תתיבאו** אינו מבטל המעשה אין בופין אותו לאחוב ואם אתיבתו מעבבת אחוב הוא לבסוס :

באר הגולה

חידושי רעק"א

חכמת שלמה

חידושים

המשפט

תשובה

הגר"א

היטב

באר

חידושי

הפלאה

החושן

התלמידי' לקרוע הפסק דין אף שירחה שהוא שלא כדין עד שיבא הרב שפסקו שהוא יודע יותר מהם עכ"ל: ג ומדבריה' ילא פלוני זכאי אבל אין כותבין פלוני בא עם פלוני בעל דינו לפני ב"ד וילא פלוני חייב דמיאזי כשיקרא דמשמע דכולם הי' להם דעה אחת בזה ומשום הכי כתבו ומדבריה' כו' דמשמע דהוה מחלוקת ביניה' כן איתא בגמ' ואסר"י ומזה דקדקתי וכתבתי בפרישה *דאם השוו בדיעה א' לזכות זה ולחייב זה דאין כותבין לשון ומדבריהן דמשמע דהי' ביניה' מחלוקת ומחזי כשיקרא ע"ש ודו"ק: ד ואם עמד ל' יום וכו' מחרימין אותו עד"ר שם כתבתי טעם למה כתבו הרמב"ם

עם פלוני בעל דינו לפני ב"ד ג (ג) [ג] ד ה] ומדבריהם יצא פלו' זכאי ופלו' חייב:

ג ה קיבל עליו את הדין ואמרו לו לשלם והלך ולא שלם ו אין מנדין אותו עד שיתרו בו בה"ב ואח"כ מנדין אותו עד שיתן מה שהוא חייב [ה] ד ז ואם עמד שלשים יום ולא תבע נידויו (ד)[ד] מחרימין אותו: הגה ה(ד) [ב] ואם אינו רולה לקבל עליו הדין(ה) ו מנדין אותו (ה)[ה] מיד (מ כ"י) (ועי' לקמן סי' ע"ט אם אומר אחר כך פרעתי):

הביאו בהגהות סמ"ע שם): (ד) ואם אינו רולה כו'. ע' בסמ"ע ס"ק ה' שתמה דהא התרומות כתב דלעולם אין מנדין לו לאלתר בלי המתנ' והתראה ולק"מ דכאן תיירי באינו מקבל פסק הדיינים אבל שם מיירי שאינו רולה לשלם ואינו אומר נגד הפסק ב"ד: (ה) מנדין אותו עד"מ שם כתבתי עניין הפתיחה האיך הוא עכ"ל סמ"ע ועי' בים"ש פ"י דב"ק מ"ש שם עליו:

כ עד מתי יכול להביא ראיה לסתור דין. ובו סעיף אחד:

כ (א) מי שנתחייב בב"ד כו'. ע' בספר מגדול דוד: אבל

א (א) מי שנתחייב בב"ד והביא עדים או ראי' לזכותו סותר הדין וחוזר [מ] אע"פ שכבר נגמר ב א) [ב] ואפי' אם פרע כבר כל זמן שהוא מביא ראיה סותר ג אמרו לו הדיינים כל ראיות ש"ש לך הבא מכאן ועד ל' יום א אע"פ שהביא ראיה לאחר ל' יום סותר את הדין שאל"כ מה יעשה אם לא מצא בתוך ל' ומצא לאחר ל' ד אבל אם אמרו לו להביא עדים או ראיה ב ואמר אין לי ג מ) ב]אע"פ שמצא אח"כ (מ) אינו [א] כלום ה ואצ"ל אם אמרו לו יש לך עדים ואמר אין לי עדים יש

יודעי' אם יש לו מעות או מטלטלי' או לא משום הכי כותבין עליו אדרכתא תחילה ואף אם לא נמצא לו נכסי' ממתינין מלהחרימו ס' יום דאחמרי' בלי ימי' הראשוני טרם לאוזיף זוזי ולפרוע ובלי האחרוני דילמא אוהביו הרוצי' להלוות לו טורחי' עצמן להשכין נכסיהן ולהשתדל לו מעות והבאתי ראיה לסברא זו מהגמרא וממ"ש הטור לקמן בסי' כ"ה ע"ש ודו"ק: ה ואם אינו רולה לקבל עליו הדין מנדין אותו מיד. כ"כ נ"כ הב"י מדקדוק ל' הרמב"ם והטור שכתבו ואחר שקבלו דמשמע הא אם לא רלה לקבל מנדין אותו מיד וכתב הב"י דכן משמע קצת מהגמרא בפ' הגוזל בחרא ודבריהן תמוהין בעיני דהא כתב בעל התרומות בהדיא בשער נ"ח מ [והטור והמחבר בעצמו הביאו בקצרה לקמן סימן ק'] דלעולם אין מנדין לו לאלתר בלי המתנה והתראה שני וחמישי ושני כי אם באפקרותא דהיינו שאינו רולה לבא כלל לדייני' מלהשניא על הזמנתן או אם פיקר ועבר על א' מהאיסורי' שאסרה התורה וכמ"ש הטור בי"ד ריש סי' של"ד ע"ש. אלא נראה שאדרבה מש"ה כתבו הרמב"ם והטור ואחר שקבלו וכו' הא אם סירב ולא רלה לקיי' פסק שלהם אז אין מחרימין אותו עד אחר ס' כמ"ש לפני זה מילת' בטעמא ואף שלשון הרמב"ם והמחבר קצת לא משמע הכי דא"כ לא הוה ליה למימר קיבל עליו הדין וכו' אין מנדין אותו עד וכו' אלא הכ"ל קיבל עליו הדין וכו' מתרין בו שני וחמישי ושני ומנדין וכו' י"ל דלא בא אלא לאפוקי שלא לנדותו מיד ומה"ט נמי א"ש שהטור שינה את ל' הרמב"ם ולא כתב ל' זה דאין מנדין וכו' אלא כתב ממתינין ליה בה"ב ור"ל דכה"ג א"ל לכתוב לו אדרכתא ולא להמתין לו הנידוי' ס' יום ומטעם שכתבתי וק"ל עפ"ר מ"ש עוד מזה: ו מנדין אותו ע' ד"מ שם כתבתי ל' הפתיחה היאך הוא:

ב א אע"פ שהביא ראיה וכו'. *וה"ה אם קבעו ב"ד זמן לבע"ד שיבא לטעון ולא בא לזמנו שעדיין יכול לטעון אח"כ דאין כח ביד ב"ד לקבוע זמן שלא יוכל לאזור ולטעון אם לא שקנו מידו [וע"ל סי' כ"א וסוף סי' כ"ד ור"ז סט"ו] כ"כ בד"מ סי' ט"ז בשם רשב"א: ב ואמר אין לי. ע' ברמב"ם פ"ז דסנהדרין שיש שם בזיון זה חסרון הניכר וכל"ל ראיה אע"פ שמלא אח"כ אינו כלום וא"ל לומר אם אמרו לו אם לך עדי' ואמר אין לי עדי' ים לך ראיה ואמר אין לי ראיה ודנו וכו' והוא טעות והשמטות המדפיס שהשמיט מן תיבת ראיה הראשון עד תיבת ראיה השני ומוכרחין אנו להגיה כן וכן הוא במשנה ובכל הפוסקי' וגם פה בדברי המחבר שנמשך אחר לשון הרמב"ם כידוע ודו"ק: ג אע"פ שמלא אח"כ אינו כלום. דכיון דאמר אין לי עדי' אמרי' הני עדי שקר הן ששכרן אחר שראה שנתחייב רש"י ועפ"ר שם הוכחתי *דאפי' אם ניכר הדבר שלא שכרן אפ"ה אם הוא גדול ואמר תחילה

ולא הייתי מזכה כו' (ושם בסוף הספר בהשמטות כתב דאפילו בזכא"ד דלא שייך מגלה סוד דבלא"ה נמי ידעינן מכל מקום א"ל להניחו בזה ע"ש) ואין חילוק בין אם זה שלא רצה לתתוס קנין שבדיניהם או בגדול שבהם אך אם מאדי דאחרת יוצב בדין עם שני דייניס ולא רלה הרב לתתוס ודאי קשה לכופו ומתוצעים לחוס על כבודו ולדבר על לבו ומ"מ אם יתעקש יחתמו שניס ויכופו הבעל דין כאלו שלשתן חתומים. עוד כ"ל פשוט דאפילו עדיין לא נפסק פסק דין וזה אומר איני מסכיס ואיני רולה לתתוס ואפילו רק מב"ד רחוי לעוסק מעשיהם הכ"ל ואלו הסכיס נומרים ופוסקים הדין מבלעדי הדיין ואפילו יאמר הדיין כשלא דברינו לב"ד הגדול או נוסיף דייניס ואלו הסכיס אינם רולים הדין עתהסס כו'. אכן אם יאמר זה הדיין אפילו כבר אמר דעתו וגם חבריו כבר רבו עליו שנתן אל לבו דבריהם והוא מסופק בזה מלי להכריח חבריו שיוסיפו דייניס דדין מ' אומר א"י מעיקרא אף שתכוונר הדבר ועל כיוצא בזה נאמר ואראה מאלהיך מ"מ אין הסכיס יכולים נתתוס שהוא פסור מאחר שאני כתבתי בפסק הא' בסופו ואני הרוב לחייבו בדין אם לא יעשה פארה הרי זה כאומר איני יודע כו' עיין שם. ובתשובה תנקת רוכל שם סוף סי' י"ט כתב שזה אינו כי גלוי וידוע לכל יודעי בטיב לשון אשין בתשמש לשון זה איני יודע כו' עיין שם: ה] ומדבריהם. עיין בהר היטב ועיין בספר פלפולא חריפתא בפרק זה בורר אות מ"ב שכתב הראה לי אם כותבין פסקנו אפילו כשיש מחלוקת ביניהם סני בהני ולא הוי כשיקרא דפסקנו משמעותו תחיכה דין ופיסוקו וכל מהות דין הוא

ע"פ הרוב נ"כ אלא דקשה לפה לא אחר ר' אלעזר דלכתוב הכי ולל"ע עכ"ד עיין שם:

כ א) ואפילו אם פרע כבר כו'. כ' בספר שער משפט וים לי מקום עיון בה' שהבע לחבירו בפסק ע"פ עדים והביב הלה איני יודע והולרך לשלם בב"ד ע"פ עדים אלו ואח"כ הביא כתבע עדי הזמה לעדים אלו וכן יורבים שתבעו מן היורבים בשטר בב"ד ופרעו להם ואח"כ באו עדים שהשטר פרוע מתביהם שרחה דבכה"ג פטורים מ"החזיר המעות דכבר זכו בה מתורה הפקר כו' והאריך בזה והניח בצ"ע ע"ש ובספר בית יהודה סי' זה הסיג עליו דודאי בכה"ג לא הוי הפקר כו' ע"ש ועיין בנ"ל

באר

יומר מהם עכ"ל: [ג] ומדבריהם. ואם הבוו בדעה א' כותבין לשון ומדבריהם דמשמע שהי' ביניהן מחלוקת ומיחזי כשיקרא. סמ"ע: [ד] מחרימין. כתב הסמ"ע הא דכתב המחבר כאן דמחרימין אותו מיד אחר ל' יום וגם לא הזכיר מכתיבת אדרכתא ונקמן סי' ק' במסרב מלקיים פס"ד כתב דכותבין מיד אדרכתא על נכסיו ואם לא מצאו לו נכסים מתרין בו כו' ואח"כ מחרימין ע"ש וצ"ל דשאני הכא שקיבל עליו את הדין ולא ביקש בוש הרחבת זמן ברא' מוה דאים ליה מזומנים או מטלטלים שהן קודמין להתפרע מנהון כמ"ש בסי' ק"א מש"ה אין כותבין אדרכתא מה שאין כן בסי' ק' מיירי שמסרב לקיים הפס"ד ואין הב"ד יודעים אם יש לו מזומנים או מטלטלים הלכך כותבין עליו אדרכתא מתחלה ואם לא

פתחי תשובה

אי"ש וכ' הכרעת הרדב"ז ז"ל שם בסי' כ"א עיין שם (ומבואר שם דבנידון הבוא היה מציעת תחיתתו מבטלת המעבה) ועיין בקלה"ח דבראה דעתו כרדב"ז וכ"כ בספר שער משפט הנ"ל להלכה כדברי המחבר"ש אם לא היכא דע"י מציעת תחיתתו יתבלה שלא הסכיס בהפסק דין יש לו לתתוס בכדי שלא יהא בכלל הולך רכיל אבל היכא דמלי להתחמוטי שלא לתתוס ולא יודע שלא הסכיס בהפסק דין עדיף טפי שלא לתתוס בחלי דלא סבירא ליה עיין שם. אכן בא"ת הסכיס לגמרי לדעת תרן הכ"י והכריע ירושלמי סנהדרין פרק ג' הלכה ז"א דהיינו בזה ר"י ור"ל דאיתא שם גמרו הדבר כו' אמר רבי יוחנן כופין המחייב שיכתוב זכאי ור"ל פליג וידוע הלכה כר"י לגבי ר"ל כו'. עיין שם ועיין בספר ברי"ז הבית ג"כ דברי בנסת הגדולה המזכר ורמז לעיין עוד בזה בהלק"ע חלק א' סי' רכ"ז ובתשובות דבר משה חלק א' סוף סי' ד' ובתשובת מהר"ם זכות סי' נ"א. ועיין עוד בתשובת המבי"ט שם סוף סי' קע"ד שכתב להרמ"י שגם אהם לא הייהם יכולים נתתוס שהוא פסור מאחר שאני כתבתי בפסק הא' בסופו ואני הרוב לחייבו בדין אם לא יעשה פארה הרי זה כאומר איני יודע כו' עיין שם. ובתשובה תנקת רוכל שם סוף סי' י"ט כתב שזה אינו כי גלוי וידוע לכל יודעי בטיב לשון אשין בתשמש לשון זה איני יודע כו' עיין שם: ה] ומדבריהם. עיין בהר היטב ועיין בספר פלפולא חריפתא בפרק זה בורר אות מ"ב שכתב הראה לי אם כותבין פסקנו אפילו כשיש מחלוקת ביניהם סני בהני ולא הוי כשיקרא דפסקנו משמעותו תחיכה דין ופיסוקו וכל מהות דין הוא

נתיבות

המשפט

ביאורים

מורי זהב

ביאור הגר"א

חידושים

משה"כ

משה"א

קצות החושן

תחילה אין לי עדי' ורחיה הו אין מקבלין עדות ע"ם ודו"ק: ד אין זה כלום. דכיון דידע מעדותיו ורחיותיו הללו ואמר אין לי הרי נראה מזוייף ומקר הוא ומתחלה לא הי' ניחא ליה להסתייע מזיופי' כל זמן שלא נצטרך לו כמו עתה שרואה שנתחייב בדין: ה אבל אם לא אמר אין לי כו'. ול"ד עדות ורחיה אלא ה"ה *אם טען טענה א' ולא שאלו הב"ד אם יש לו עוד טענות או זכיות אחרי' שיוכל לטען אח"כ טענות אחרות שאינן סותרות את הראשונ' ולסתור בהן הדין וכ"כ הרא"ם בכלל י"ג סי"ט והביאו בד"מ: ו בד"א כשהיתה הראיה אצלו. כל' הזה כתב הרמב"ם והטור ועפ"ר שם הוכחתי דהאי אצלו ל"ד קאמר אלא ה"ה *אם מופקד ביד אחר שהי' עמו בעיר בשעה שאמר אין לו ג"כ אין יכול להביא אח"כ ראיה ולסתור דומיא דעדי' אלא שבראיה שייך לומר אצלו דנם כשהי' ביד הנפקד היא מונחת בכיסו וברשותו ובידו לקחת ממנו אימת שירצה כיון שהנפקד בעיר מ"ה אצלו מיקרי משא"כ בעדי' דאינו ברשותו ומ"ה קאמר שם הן עמו במדינה ויש להוכיח זה מל' המאחר שהוא כל' הרמב"ם שמדבתב בפ"ם זה ז"ל בד"א בגדול אבל יורש שהי' קטן כו' עד או שאמר לו אחד מורישך הפקיד ראיה זו ה"ז מביא וסותר כו' דקשה מאי אריא יורש קטן הא נשבגדול דינא הכי דהרי התמיל וכתב דדוקא כשהראיה אצלו שוב אינו יכול להביא ולסתור הא כשהי' נפקד' ביד אחר מביא וסותר ודוחק לומר דשם איירי ביורש שאמר אין לי ראיה לא אצלי ולא ביד אחר דכה"נ בגדול אינו יכול להביא ולסתור וכמ"ש לפני זה דהא נלמד דין זה מעובדא שאי' בפ"פ זה בורר ההוא ינוקא כו' ושם איירי דלא אמר אין לי עדי' ורא' שהם אלא מאוורתא כדכתיבנא ועמ"ש עוד מזה בפרישה ודרישה: ז אם שהית' דסקיא של אביו כו'. כן הוא ל' הגמרא והרי"ף והרא"ם והרמב"ם שהוכחתי בפרישה ודרישה דש"ל להמרדכי והטור דל"ד של אביו קאמר הגמרא אלא *ה"ה שלו כיון דהנפקד לא הי' *בעיר כשאמר אין לי וכנ"ל ואכתוב פוד בסמוך אלא אורחא דמלתא נקט וכ"כ מור"ם בד"מ שלו גם הוכחתי כן מטעם הרמב"ם והטור דסיימו בזה וכתבו ז"ל דיכול לומר זה שאמרתי אין לי עדי' ורחיה מפני שלא היו מצויים אצלי זהה הטעם שייך ג"כ בשטרות של עצמו דאל"כ הל"ל מפני שלא ידעתי בהן ע"ם ובהיות כן לא ה"ל למור"ם לכתוב זה כאן בשם י"א כו' דנראה דליכא פלוגתא בהא: ח מופקדת ביד אחרי' ובא זה כו'. עפ"ר שכתבתי גם זה מיירי כשבא הנפקד ממדינת הים והוציא לו ראיותיו והא דלא כללינהו הרמב"ם והטור והמחבר לעדי' ורחיה בבא אחת משו' דבעדות מיירי דבשעה שאומר אין לי עדי' עמו במדינה כלל ובראי' מיירי אפי' אם היתה הראי' עמו בעיר ביד אחר בשעה שאמר אין לי רק שהנפקד לא הי' עמו במדינה באותה שעה והשתא א"ש שכתב לשון ובא ול' ולהוציא וק"ל ע"ם ועד"ר שם כתבתי דמל' הטור משמע דאפי' הי' מונחת זה השטר ראיה בעינא ולאודא ביד הנפקד שלא הי' במדינה מצי למימר מפני שלא הי' מצוי בידי אמרתי אין לי ראיה אבל לשון המרדכי הוא שאותו השטר ראיה הי' בין שאר שטרות שביד הנפקד והביאו הד"מ וכ"כ בהג"ע וכן ל' דסקיא האמור בגמרא ומשמע מל' זה דאם הי' מונח בלאוד לא מצי להתגלל דה"ל להזכיר בפני הב"ד ועד"ר מ"ם עוד מזה: ט מפני שיכול לטען מ' וכן הוא ל' הרמב"ם ונראה שצריך לטען כן הוא בעצמו ואין הב"ד טוענין לו וכן משמע מדכתב אחר זה ז"ל וכל זמן שיכול לטען כו' והי' ממש בדבריו אבל בטור כתב ז"ל שמ"ם אין לי ראיה ועדי' ר"ל כו' משמע שהב"ד טוענין כן. מיהו אינו מוכח אלא י"ל דה"ק דמ"ם תחלה אין לי כו' סובל פי' זה ומ"ה שומעין לו כשמתרץ דבריו כן ומפני שפשוט הוא בעיניו לא כ"כ בפירושו: י אחין היורש קטן יודע כו'. כן הוא דעת הרמב"ם והרמ"ה והביאם הטור וכ' שאביו הרא"ם חלק עליהם וכתב כיון שנעשה אחר מיתת אביהן גדול דינו כאחר ובודאי חקר קודם בואו לדין או אחר התביעה ולא הל"ל אין לי אבל הכ"י כתב דאין זה כדאי לסתור דברי הרמב"ם והרמ"ה דאיכא למימר כיון דבשעת מיתת אביו לא ידע שוב אינו מכיר האנשי' היודעים זכותו שיחקור מהם ומ"ה שתם המחבר כוותייהו אבל התוס' ס"ל כהרא"ם ע"ם ועי' בהגד"מ מ"ם שמפני טעם אחר נראה להרא"ש דעתו הרמב"ם והרמ"ה דאינו יכול לטען אחר שיצא מב"ד חייב אמרו לו אחרים אנו יודעים לאביך עדות שתסתור בה דין זה או שאמר ליה אחר מורישך הפקיד ראיה זו הרי זה מביא ה] מיד [ג] וסותר י (ה) ו] שאין היורש קטן יודע כל ראיות מורישו: הגה וכל זה בשתמת [ז] אבל אם הביא הגדול אח"כ ראיה ועדים שלא ידע מאלו עדים שהביא אח"כ יא [ח] או (קטן) (ט) שבאו עדים ואומרים בשטרות של אביו היו בידו [ד] (ע) וידע בהן כשירד לדין יב הולכים אחריהם (מרדכי ס"פ ז"ב):

מי

ודרישה דס"ל להמרדכי והטור דל"ד של אביו קאמר הגמרא אלא *ה"ה שלו כיון דהנפקד לא הי' *בעיר כשאמר אין לי וכנ"ל ואכתוב פוד בסמוך אלא אורחא דמלתא נקט וכ"כ מור"ם בד"מ שלו גם הוכחתי כן מטעם הרמב"ם והטור דסיימו בזה וכתבו ז"ל דיכול לומר זה שאמרתי אין לי עדי' ורחיה מפני שלא היו מצויים אצלי זהה הטעם שייך ג"כ בשטרות של עצמו דאל"כ הל"ל מפני שלא ידעתי בהן ע"ם ובהיות כן לא ה"ל למור"ם לכתוב זה כאן בשם י"א כו' דנראה דליכא פלוגתא בהא: ח מופקדת ביד אחרי' ובא זה כו'. עפ"ר שכתבתי גם זה מיירי כשבא הנפקד ממדינת הים והוציא לו ראיותיו והא דלא כללינהו הרמב"ם והטור והמחבר לעדי' ורחיה בבא אחת משו' דבעדות מיירי דבשעה שאומר אין לי עדי' עמו במדינה כלל ובראי' מיירי אפי' אם היתה הראי' עמו בעיר ביד אחר בשעה שאמר אין לי רק שהנפקד לא הי' עמו במדינה באותה שעה והשתא א"ש שכתב לשון ובא ול' ולהוציא וק"ל ע"ם ועד"ר שם כתבתי דמל' הטור משמע דאפי' הי' מונחת זה השטר ראיה בעינא ולאודא ביד הנפקד שלא הי' במדינה מצי למימר מפני שלא הי' מצוי בידי אמרתי אין לי ראיה אבל לשון המרדכי הוא שאותו השטר ראיה הי' בין שאר שטרות שביד הנפקד והביאו הד"מ וכ"כ בהג"ע וכן ל' דסקיא האמור בגמרא ומשמע מל' זה דאם הי' מונח בלאוד לא מצי להתגלל דה"ל להזכיר בפני הב"ד ועד"ר מ"ם עוד מזה: ט מפני שיכול לטען מ' וכן הוא ל' הרמב"ם ונראה שצריך לטען כן הוא בעצמו ואין הב"ד טוענין לו וכן משמע מדכתב אחר זה ז"ל וכל זמן שיכול לטען כו' והי' ממש בדבריו אבל בטור כתב ז"ל שמ"ם אין לי ראיה ועדי' ר"ל כו' משמע שהב"ד טוענין כן. מיהו אינו מוכח אלא י"ל דה"ק דמ"ם תחלה אין לי כו' סובל פי' זה ומ"ה שומעין לו כשמתרץ דבריו כן ומפני שפשוט הוא בעיניו לא כ"כ בפירושו: י אחין היורש קטן יודע כו'. כן הוא דעת הרמב"ם והרמ"ה והביאם הטור וכ' שאביו הרא"ם חלק עליהם וכתב כיון שנעשה אחר מיתת אביהן גדול דינו כאחר ובודאי חקר קודם בואו לדין או אחר התביעה ולא הל"ל אין לי אבל הכ"י כתב דאין זה כדאי לסתור דברי הרמב"ם והרמ"ה דאיכא למימר כיון דבשעת מיתת אביו לא ידע שוב אינו מכיר האנשי' היודעים זכותו שיחקור מהם ומ"ה סתם המחבר כוותייהו אבל התוס' ס"ל כהרא"ם ע"ם ועי' בהגד"מ מ"ם שמפני טעם אחר נראה להרא"ש דעתו הרמב"ם והרמ"ה דאינו יכול לטען אחר שיצא מב"ד חייב אמרו לו אחרים אנו יודעים לאביך עדות שתסתור בה דין זה או שאמר ליה אחר מורישך הפקיד ראיה זו הרי זה מביא ה] מיד [ג] וסותר י (ה) ו] שאין היורש קטן יודע כל ראיות מורישו: הגה וכל זה בשתמת [ז] אבל אם הביא הגדול אח"כ ראיה ועדים שלא ידע מאלו עדים שהביא אח"כ יא [ח] או (קטן) (ט) שבאו עדים ואומרים בשטרות של אביו היו בידו [ד] (ע) וידע בהן כשירד לדין יב הולכים אחריהם (מרדכי ס"פ ז"ב):

מי

יש לך ראיה ואמר אין לי ראיה ודנו אותו (ב) וחייבוהו כיון שראה שנתחייב אמר קרבו איש פלו' ופלו' והעידוני או שהוציא ראיה מתוך *אפונדתו (פירוש חלוק קטן בתפירות כעין כיסין) ד אין זה כלום ואין [ב] משגיחים עליו ועל ראייתו: הגה (ב) ה ג [ד] [ג] אבל (ג) אם לא אמר אין לי ראיה אע"פ שנתפק עד שנתחייב בדין ואח"כ אמר קרבו פלוני ופלוני ויעידו סותר הדין (תשובת הרא"ש ו ב"ו וי"ג סי' י"ט):

ו ז בד"א כשהיתה (ג) הראיה אצלו והעדים עמו במדינה (אבל) אם אמר אין לי עדים ואין לי ראיה ולאחר מכאן באו לו עדים ממדינת הים ז ג) או שהיתה דסקיא של אביו שישש שם השטרות ח (ג) (ד) מופקדת ביד אחרים [ד] (ח וי"ל ה"ה בשטרות שלו) (טור) ובא זה שהפקדון אצלו והוציא לו ראיותיו הרי זה מביא וסותר ט מפני (ה) ט שיכול לטעון ולומר זה שאמרתי אין לי עדים ואין לי ראיה מפני שלא היו מצויים אצלו [ה] (ודוקא שבאו עדים שלותן הבשטרות היו באותן שטרות המופקדים) (מרדכי ס"פ זה בורר) וכ"ז שיכול לטעון ולומר מפני כך וכך אמרתי אין לי עדים ואין לי ראיה והיה ממש בדבריו הרי זה לא י סתר טענותיו וסותר [ו] לפיכך אם פירש ואמר אין לי עדים כלל לא הנה ולא במדינת הים ולא ראיה כלל לא בידו ולא ביד אחרים אינו יכול לסתור כ בד"א בגדול (ד) ד] אבל (ו) יורש (ז) א) שהיה קטן כשמת מורישו ובאו עליו טענות מחמת מורישו אחר שהגדיל ואמר אין לי עדים ואין לי ראיה ואחר שיצא מב"ד חייב אמרו לו אחרים אנו יודעים לאביך עדות שתסתור בה דין זה או שאמר ליה אחר מורישך הפקיד ראיה זו הרי זה מביא ה] מיד [ג] וסותר י (ה) ו] שאין היורש קטן יודע כל ראיות מורישו: הגה וכל זה בשתמת [ז] אבל אם הביא הגדול אח"כ ראיה ועדים שלא ידע מאלו עדים שהביא אח"כ יא [ח] או (קטן) (ט) שבאו עדים ואומרים בשטרות של אביו היו בידו [ד] (ע) וידע בהן כשירד לדין יב הולכים אחריהם (מרדכי ס"פ ז"ב):

מי

(ב) אבל אם לא אמר אין לי ראיה כו' ול"ד עדות ורחיה אלא ה"ה אם טוען טענה א' ולא שאלו הב"ד אם יש לו עוד טענות אחרות שיוכל לטען אח"כ טענות אחרות שאינן סותרות את הראשונ' ולסתור בהן הדין וכן כ' הרא"ם בכלל י"ג סי"ט והביאו בד"מ עכ"ל סמ"ע וה"ה אם שאלוהו ים לדראיה ושתק מביא וסותר או טוען עוד ע"ם: (ג) מופקדת ביד אחרי' כו' עיין בסמ"ע ק מ' ועי' ב"ח שחולק עליו ולא פירש כן ע"ם: (ד) אבל יורש שהי' קטן כו'. ע' במרדכי פרק ז"ב מ"ם בשם רב האי בשערי שבועות ודו"ק: (ה) אחין היורש קטן כו'. ע' בסמ"ע ס"ק י' ובב"ח. ואין

טורי

סי' כא הרי זה פטור מקנין מ"ש הסמ"ע לפילו עבר הלוגם כו'. שותף דמר לא ידענא אבל אפשר לדמות זה למ"ש בסי' רס"ז סי"ז לענין לוגלה אם יכרר שהיה לוגם ונלע"ד דזה תלוי בפלוגתת הרא"ם ורשב"א מביא המחבר דעתם בי"ד סי' רכ"א סמ"א בשבע לעשות הדבר ביום כלוני ועבר היום ולא עשה לרשב"א אחר שעבר היום עברה השבועה ממנו ולהרא"ם כו"ל כאומר ליום פלוני ועדיין השבועה רובלת עליו אחר לוגם כמ"ש בי"ד שם דבזה פלוני ודיין ולכן כדברי מי

ביאור

לומר כן וע"ש ברז"ה: [ג] אבל אם לא. שם רמה שנתחייב כו' קאי דוקא אאין לי ראיה וה"ה לת"ק: [ד] (ליקוט) וי"א ה"ה כו'. ס"ל דלא אמרו של הביא אלא בהוה שדרך שלא לידע (ע"כ): [ה] ודוקא שבאו. תוספתא פ"ו דסנה': (ליקוט) ודוקא שבאו כו'. תוספתא פ"ו יש לך עדים כו' אין מקבלין הימנו עד שיביא ראיה שלא היה יודע בהן וז"ש לתצה בהגה וכ"ז

באר

אם ניכר הדבר שלא שכרן אפ"ה אם הוא גדול ואמר אמלה אין לי עדים ורחי' מו לא מקבלין עדות שלו. סמ"ע: [ב] משגיחים. שברא' שמזויף ושקר הוא ומתחל' לא הוה ניחא ליה להסתייע מזיופיה ה"ז שלא נצטרך כמו עתה שרואה שנתחייב בדין. סמ"ע: [ג] וסותר. כתב הסמ"ע דהרא"ם סולק ע"ז וכתב כיון שנעשה אחר מיתת אביו גדול דינו כאחר ובודאי חקר קודם בואו לדין ולא הל"ל אין לי אבל הכ"י כתב דאין זה כדאי לסתור דברי הרמב"ם והרמ"ה דאיכא למימר כיון דבשעת מיתת

פתחי

מ"ם בזה: ב] אע"פ שמלא אח"כ אינו כלום. עבה"ע ועיין בכ"ל מה שכתבתי בזה בתריכות: ג] אבל אם לא אמר. עש"ך סק"כ עד וה"ה אם שאלוהו ים לך ראיה וסתר מביא וסותר לו טוען עוד ע"ש. וכגליון הש"ך הגר"ע תיבר זל"ל כ"ב דבכ"ח כתב בשם הרא"ם דה"ה אם לא שאלוהו והוא עלמו אמר אין לי עדים יכול לסתור ולהביא ראיה (דתרתי בעינן שאלוהו ואמר) וא"ש וכ"ע בכ"ל ועיין בס' ר"י שבאיה ג"כ דברי הב"ח הנזכר ופקפק על ראייתו מדברי הרא"ם ד"ל דאורחא דמלתא נקט דמסתמא אין הבע"ד אומר בעצמו בלי שאלה אין לי עדים כו' ומסיק דמ"מ הכי נקטינן כדברי הב"ח ע"ש: ד] אבל יורש כו'. ואמר אין לי עדים כו'. עיין בספר ר"י דאפילו אם סתם טענותיו לגמרי שאמר אין לי ראיה לא בא ולא מתקוש אחר כלל אפ"ה סותר וכן משמע מדברי הרב. חקות הדיינים סי' פ"ע וכ"כ הרב לחם משנה ודבריו של עשם הם ע"ש: ה] מיד וסותר. עיין בס"ע

נתיבות

משה"כ

ראונן יכול לומר ממ"כ אם עדים אלו כשרין הרי אתה חייב לי תביעה ראשונה ואם פסולין הן אף עכשיו אין עדותן עדות: (ב) אם לא אמר. וכן אם טען טענות ולא שאלוהו הב"ד אם יש לו עוד טענות יכול אחר כך לטען טענות אחרות ולסתור הדין ובלבד שלא יסתור טענות הראשונות סמ"ע ואפילו שאלוהו ושתק יכול להביא ראיה אח"כ ש"ך: (ג) הראיה אצלו. לאו דוקא אצלו ה"ה ביד אחר בשהוא בעיר דסא עיקר הטעם דמפרשינן אין לי ראיה שאינו מצוי אצלו וכשהוא בעיר הוא מצוי אצלו סמ"ע: (ד) מופקדת ביד אחרים והנפקד אינו בעיר אפילו הטער אינו מונח בתוך דיסקיא רק לחודיה כיון

משה"א

ב) וחייבוהו לאו דוקא חייבוהו אלא אפי' אם נראה שיתחייב בו וכמו שיתבאר בסי' ס' ע"ש: ג) או שהיתה דסקיא של אביו מופקדת וכו' בתומים כתב דאם יש לו עדים בכאן שי"ל ראיה במדינ"ה דא"י לסתור דינו מטעם דהיה לו לומר כן קודם שיש לו ראיה במדינ"ה והב"ד היה מאמינין לו כיון שיש לו עדים ומדלא אמר כך הוה דהודה שאין לו בשום מקום ראיה ולענ"ד ל"נ כן דמה שהביא ראיה מתשובת

חידושי

סי' כ (ה) בסמ"ע סק"ו בד"ח ובסק"ח ע"ש לכאורה פשט לשון הש"ע לא משמע כן מדנקט סתמא מופקדת ביד אחרים כמ"ש בסק"ח ומה שדקדק מהבות ינוקא יש לדחות הכא. לריך לטעון דמ"ם אין לי רא' היינו שאינו מצוי בידו אבל בשותק לו שאומר בפירוש שאינו יודע כלל אינו נאמן וכן הוי בהבות ינוקא א"כ בגדול לא מהני כה"ג אבל בשטוען בפירוש דבריו אח"ל בידו מקני אפי' הם בעיר וכ"ל שזה טעם הב"ח אבל אם אינו בעת לפני. אך הגלע"ד בגל"ז בגדול בשאומר אלא ידע כלל נאמן במינו בהי' בידו קאמר ל"ד ל"מ נסי' כע ובסי' פ' דהכא אין הסתם שיודע כמו עדים שנא' דהוי מינו בתקום עדים ולפ"ז סוכתהו שפיר דמסתמא הקנין אחר אלא אע"פ דוקא ינוקא מיהו לפ"ז לא יתכן מה שדקדק הסמ"ע בסק"ע מפני שיכול ובהב לדריך שיטעון כן ד"ל דאח"ב נאמן טענינן. ומ"ש הש"ע מפני שיכול היינו דאפי' באומר בפירוש אלא ידע כלל נאמן במינו שהי' יכול לומר כן ואח"כ אין מחלוקת עם הטור כלל ואפשר דס"ל כמי שנאמן במינו אלא דדייק בשטותם לא מהני דאח"כ הל"ל דאי בעי אחר ודוחק. ועוד נראה דבגדול נריך דוקא להביא דאי

זהב

ירחה לע"ד דכאן בחלוקה הא' שיהה תכירו נאמן ליטול יכול זה לומר קיים לי כרשב"א דהקנין בטל אחר יום פלוני כיון שהיה בו אומם אבל בסיפא שיפטר תכירו כיון שזה בא ליטול ולשבע יכול שבנגדו לומר קיים לי כהרא"ם וכיון שלא בחא אחר האומם נפטרתי שהקנין רבוץ עליך אח"כ זהו לפי גרסת של המחבר שבתב שאם לא יבא וכו' אבל הטור כתב ליום פלוני ע"ש מודים הקנין עדיין עליו אחר שעבר האומם של אותו יום שקבע תחלה: (בסוף הסי') ולל זה בשקנו כו' מלשון רמ"א משמע דהוה

הגר"א

בסתמא כו' ע"כ: [ו] לפיכך אם פי'. כן מ' שם בהא אפי' רבנן מודי דינוקא מ' דבגדול לא: (ליקוט) לפיכך אם פירש כו'. נלמד ממה שחלקו שם בין קטן לגדול *(ע"כ): [ז] אבל אם הביא. מהוספתא הנ"ל: [ח] או קטן. שם בגמ' דינוקא כו' לא ידע:

היטב

אביו לא ידע שוב אינו מכיר האנשים היודעים זכותו כדי שיחקור מהם וזה דעת המחבר שסתם כוותייהו: [ד] וידע. במרדכי נסתפק אם אומרים העדים שהיו בידו ואינו רק שאינם יודעים אי ידע בהן אי אמרינן דה"ל למידע או לא ובד"מ מסיק דבשהגדיל בשעת דין אינו מכיר כיון דבשעת מיתת אביו לא ידע שוב אינו מכיר האנשי' היודעים זכותו שיחקור מהם וזה דעת המחבר שסתם כוותייהו: [ד] וידע. במרדכי נסתפק אם אומרים העדים שהיו בידו ואינו רק שאינם יודעים אי ידע בהן אי אמרינן דה"ל למידע או לא ובד"מ מסיק דבשהגדיל בשעת דין לכ"ע אמרינן דה"ל למידע למלא מ"ם מור"ם בהג"ה וידע ר"ל דמסתמא ידע עכ"ל הסמ"ע:

תשובה

עד אבל הכ"י כתב דאין זה כדאי לסתור דברי הרמב"ם כו' וע' בספר בר"י שכתב הראה דהרתב"ם גרים בפ"ם בגוסחתה רב האי גאון במשפטי שבועות דף י' ע"א דגרים הסות יתמה דתבעוהו לדיא קמיה דר"ל ח"ל אית לך סהדי כו' אמר"ר בהא אפילו רבנן מודי דינוקא בתילי דאבוה לא ידע כו' עיין שם והוא נכון: ו] אחין היורש קטן יודע. כתב בספר שער המפטר וראה דהדין בלוקח שהה מתבירו ובא בעל חוב של המוכר לגרוף ממנו בשער שבידו ואמר הלוקח אין לי עדים ראיה ואח"כ הביא הלוקח עדים שבשער חוב הוא פרוע דמקבלין עדותן דדין לוקח כדין יורש אחין הלוקח יודע בראיות של המוכר לו אם לא שהלוקח הזאיל הראיה מתוך אפוקדותו לו שהיכף בשבתחייב בדין אמר קרבו פ' ופ' והעידוני דבינר שהיה יודע הראיה מקודם ומה מאד תמיהני על התוס' פ"ק דב"מ דף י"ד בד"ה דינא הוא כו' ע"ש וע' בכ"ל מ"ם בזה

המשפט

שהנפקד אינו בעיר: (ה) שיכול לטען אבל אין טוענין עכורו כשלא טען בעצמו כן: (ו) יורש אפילו הנפקד בעיר ואפילו אים אחר אם יש רגלים לדבר שלא ידע שהם בפקדון ביד אחר דמי ליורש אי: (ז) שהיה קטן בשמת אפילו עכשיו הוא גדול סמ"ע: (ח) שבאו עדים ואומרים. אף שגדול אמרינן מסתמא שהיה בידו אם לא שתבא עדים שהיה הראיה ביד אחר מ"מ בקטן אמרי' מסתמא לא ידע מכן: (ט) וידע בהן. ויש הבדל דאם הוא קטן בשעה הביעה אמרינן מסתמא לא ידע אם לא שיעיטן בבירור שהוא ידע בהן. אבל אם הוא גדול בשעת הביעה רק שהיה. יכון בשמת מורישו אמרי' מסתמא בשהגדיל קרא בהן ונרין לבר שלא קרא בהן סמ"ע:

ביאורים

הראי"ש אשר לומר כתי' שתי' הבנה"נ דמיירי דשאלוהו אם יש לו ראיה בשום מקום. ועוד נראה דמיירי דשאלוהו אם יש לו עוד טענות והשיב שאין לו ואח"כ רצה לטען טענות אחרות רק שטענו אח"כ מחמת שלא ידעו מהזכות שיש לו במקום אחר ולכך לא טען וזה אינו מועיל דיורש יכול לטענן לא ידעתי אבל ענייני קהל הוא מפורסם אף שהם לא הפקידו בעצמם דמי קצת ליורש מ"מ ענייני הקהל הוא מפורסם לכך אינן יכולין לומר לא ידענו:

הסלאה

שלא כי' הטער אלא ביד אחרים אבל בלא"ה אינו נאמן כדמשמע להדיא תל' רא"ש אבל אם הביא הגדול כו' משמע דבשמתא לא מהני אפי' כשאומר אם אינו יודע כלל אינו נאמן וכן הוי בהבות ינוקא א"כ בגדול לא מהני כה"ג אבל בשטוען בפירוש דבריו אח"ל מקני בידו אפי' הם בעיר וכ"ל שזה טעם הב"ח אבל אם אינו בעת לפני. אך הגלע"ד בגל"ז בגדול בשאומר אלא ידע כלל נאמן במינו אבל בידו קאמר ל"ד ל"מ נסי' כע ובסי' פ' דהכא אין הסתם שיודע כמו עדים שנא' דהוי מינו בתקום עדים ולפ"ז סוכתהו שפיר דמסתמא הקנין אחר אלא אע"פ דוקא ינוקא מיהו לפ"ז לא יתכן מה שדקדק הסמ"ע בסק"ע מפני שיכול ובהב לדריך שיטען כן ד"ל דאח"ב נאמן טענינן. ומ"ש הש"ע מפני שיכול היינו דאפי' באומר בפירוש אלא ידע כלל נאמן במינו אבל אם אינו יכול לומר כן ואח"כ אין מחלוקת עם הטור כלל ואפשר דס"ל כמי שנאמן במינו אלא דדייק בשטותם לא מהני דאח"כ הל"ל דאי בעי אחר ודוחק. ועוד נראה דבגדול נריך דוקא להביא דאי

כא (א) ואין נותנים לו זמן יותר. פי' לענין שלא יאבד זכותו אלא אבד זכותו מיד ונתחייב מיד בכל מה שחייב עלמו אבל אם תובע זמן לפרוע מה שחייב נותנין לו כדלקמן סי' ק' וכן הוא בתשו' רשב"א סי' תתקל"ג בהדיא ומשיים בה כאותה ששמינו בפ' גט פשוט מי שפרע מקלת חובו והשלים שטרו ואמר אם לא אתן לו מכאן ועד יום פלוני אחזר לו את שטרו והגיע זמן ולא נתן אחזיר לו את שטרו בזה נותנים לו זמן לי' יום כזמן שנותנים לכל מי שיתחייב בב"ד לפרוע לבעל חובו ע"כ ועיין עוד שם כי הב"י מביא תשובת רשב"א בקצרה ובתשובה (רפוס) שם מבואר הדבר על נכון ע"ש: (ב) שהיה אנוס כו'. ע"ל סי' נ"ה סעיף א' מ"ש בזה: (ג) הרי זה פטור מקנין. עיין בבית חדש שדחק לייסב הירוש' דקידושין להרמב"ם והתחבר ולפי ע"ד בחנם דחק דש"ם ערוכה (בש"ס דילן) פרק ד' דגדרים דף כ"ז ע"א ועי"ב כהרמב"ם בהוה נברא דאתפיס זכותי' ואמר אי לא אתיבא מכאן עד תלתין יומין לבטליה זכותיה כו' ומסיק דלא בטלין זכותיה משום דאושכא פטור בממון אע"ג דקנו מיניה בבית דין חשוב וכן מוסכם מכל הפוסקים וכדלקמן סי' נ"ה גם על הב"י וכ"מ קשה שמשמע ממנו שהרמב"ם הוליא כן מהירו' וליתא אלא כמ"ש גם על השמ"ג והגהות מיימוני יש לדקדק כז ומכל שכן לפי מה שהגיה הב"ח בשמ"ג "אבל במקום" וכן ראיתי בירושלמי כו' דמייתי השמ"ג הירושלמי נגד דעת הרמב"ם קשה הרי ש"ס ערוכה בגדרים כהרמב"ם (ויש שהיו רוצים להגיה בירושלמי אושכא כמאן דלא עב"ר ברי"ם במקום עב"ד בדל"ת וכן הוא בב"י וליתא אלא אדרבא בב"י ע"ש הוא שבשמ"ג והגהות מיימוני וכ"מ הוא בהר"ן ובירושלמי בקידושין פרק האומר ובניעין פרק מי שאחזו וכן הוא בחדושי הרשב"א פרק מי שאחזו וז"ל ר' יוחנן אמר אושכא כמה דלא עבד כלומר דאין טענת אונס ורים לקים לקים אמר אושכא כמה דעבד כלומר דים טענת אונס עכ"ל וכן מוכח עוד להדיא בירוש' שם דקאמר התם רבי יוחנן מפקיד לבניה דליהוין עבדין כרים לקים דלמא איכא דסבר כר"ל ובאין לידי ממזרו' אלמא דלרבי יוחנן אינה מקודשת ע"ש) וא"כ אפי' לא יעבור הירושלמי כן אין ממנו קושיא על הרמב"ם כיון שבש"ס דילן מבואר להדיא כהרמב"ם ועוד כ"ל ברור דגם הירושלמי סובר כש"ס דילן ואין ענין דינו של הירושלמי לכאן כלל דבירושלמי מיירי להדיא שאמר לה מקדש אני לך ע"מ מכניסיך ליום פלן ואין אתא יום פלן ולא כנסתיך לא יהוי לי כלום ואירע לו אונסא ר"י אומר אונסא כמאן דלא עבד. וה"נ דש"ל לר"י דהיכא דאדם מחייב עלמו נגד חבירו בדבר שלא היה חייב על תנאי ואירעו אונס לזה שחייב עלמו שלא קיים התנאי פטור והרי הדבר כמו שהיה מקדש דאונס רחמנא פטריה אבל מי שחייב עלמו נגד חבירו בדבר שלא היה חייב ע"מ שיעשה לו חבירו איזה ענין ליום פלוני ואירעו אונס לחבירו אין המתחייב חייב בשביל אונסו של זה דאונס רחמנא פטריה אמרינן אבל אונס רחמנא חייביה לא אמרינן ומה לו בזה שאירעו לחברו אונס הרי לא קבל על עלמו חיוב זה אלא על התנאי זה וכיון שלא קיים חברו התנאי אף שהוא מחמת אונס למה יתחייב הוא ונראה שלזה כוון הר"ן בקדושין פרק האומר שכ' דטעמא דר' יוחנן דלא דמו קדושין לנדרים דהתם אין הדבר תלוי אלא בו אינו נוגע לגרם אלא אם יעבור על התנאי ברצון אבל בחונם לא אבל הכא שהאשה אינה מתקדשת אלא מדעתה הרי אינה מסכמת בקידושין אח"כ יקיים תנאו אבל כל שלא נתקיים אע"פ שנאנס אינה מתרלה בקידושין עכ"ל ודלא כהב"ח שלא הבין דברי הר"ן כן ולכן כתב דבריהא היכא שהתובע שואל השבועה מהנתבע כו' דמי לקידושין ולכן דחק עצמו לייסב דשאני קידושין דאל"כ תהיה ענוגה כו' אלא כוונת הר"ן כמו שכתבתי וא"כ גם כשהתובע שואל השבועה מהנתבע לא דמיא כלל לקידושין מה"ט וזה ברור ודו"ק: ועיין מה שכתבתי בספרי נקודות הכסף ביורה דעה סוף סי' רל"ו דדוקא אם פירש מתחלה התנאי כן בשעת המעשה שע"מ כן הוא עושה כן אבל אם מתחל' נעשה הדבר בשתיק ואח"כ נעשו תנאים אחרים ביניהם אז דוקא כשהתנאים הם דבר שנוף המעשה תלוי בו הוא דפטור זה שכנגדו אפילו העיכוב של חברו הוא מחמת האונס ואם אין העיקר תלוי בו מייב ולכן בקידושין שבזמן הזה שמתחלה נעשה השידוך בשתיק ואח"כ נותנים תנאים כגון שזמן הנשואין יהיה ליום פלוני וכותבים כך בקשרי התנאים ולא נתפרש שהשידוך נעשה ע"מ כן אע"פ שאח"כ אי' מהם עבר הזמן חברו מחוייב לקיים השידוך כיון שעבר מחמת האונס זאין עיקר הזיווג תלוי בזמן וכן מחלק בספר עורי זהב שם והוא מוכרח בתשובת מהרי"ו סי' קל"ז ובדברי הר"ב בהג"ה שם אבל כל שמתחלה נעשה ע"מ כן אפי' אין עיקר המעשה תלוי בזה פטור חברו שכנגדו אע"פ שהעיכוב היה מחמת אונס וכדמוכח מן הירושלמי הנ"ל שהבאתי ולא כבעל עורי זהב שם שמשמע מדבריו שאין חילוק בזה ועוד הבנתי עלין שם באריכות על שאר דבריו ע"ש ודו"ק:

(ד) ויסבב כשיתבענו חברו כו'. וה"ה בדין הנני יכול לבוא, אח"כ ויסבב ויטול וכ"כ בסמ"ע בתחלה ולא כמ"ש אח"כ דלענין ליסבב וליטול לא אמרינן הכי דליתא אלא כמ"ש ונכלל במ"ש וכן כל כיולא בזה וכן דעת הב"ח ועיקר: (ה) וכל זה כשקנו מידו כו' כתב בסמ"ע דבדין הראשון בעינן

טורי

אסמכתא ולא קנה וכ' ועיין בפ' ר"ז משמע דלרוך קנין כ"ד חשוב כמבואר בסי' ר"ז לענין אסמכתא וזה דלא כמ"ש הסמ"ע דבפשיטא אין לריכין כ"ד חשוב אמנם עיקר המלאכה פריכא לע"ד. אדא דהיה להפוסקים להזכיר כאן כ"ד חשוב ותו דבמרדכי פ"ק הסנהדרין כתב בא' שרלה לתבוע הדיינין שפסקו לו שלא כדין וקבל על עלמו שאם לא יתבעם לזמן שלוחי שלא יהא רשאי להמיכם אחר כך והעביר המוצר ל"ל, דיכול לחזור בו כ"ז שלא קבל עליו בקנין כ"א בדברים בעלמא דע"כ לא פליגי בפרק זה בורר בדור לי בחיי הלשד שלא בחתר גמר דין דוקא עכ"ל ואי ס"ד דבלא קנין הוה אסמכתא היה לו לחלק מיהה ובזה ואפילו קנין לא מהני כל שאינו כ"ד חשוב וגם מדבתב בלשון יכול לחזור בו משמע דלא הוה אסמכתא דאל"כ לא שייך חזרה דמעיקרא לא גמר והקנה באסמכתא ונלע"ד דכאן הולרך הקנין לחזק דכאן הולרך הדבר שלא יהא דבור בעלמא ומש"ה מדמי ליה לדור

ביאור

כא [ה] מי שקנו מידו. תוספתא פ"ה דב"מ שנים שנתעלמו כו' אם לא כאתי כו' שם פלונתא דר' יוסי ור' יהודה והוא (ליקוט) מי שקנו כו'. ירו' פ' האומר ופ' מי שאחזו אדם המתנה אם לא אעשה לך כך ביום פ' והיה כך ואירע לו אונס ר' יוחנן אמר אונסא כמאן דלא עבד ור"ל אמר אונסא כמאן דעבד וכ' שמ"ג והגה"מ והלכה כר"י לגבי ר"ל והיא רחיה לפסק הגאונים והרמב"ם ולכאורה הוא לכיפך ול"ל שגי' הוא עבר בר"י"ם אבל י"ל דשמר על משקנא הדברים ת' ב' דמסקנא שם דוקא דלא אנוס. אבל נ"ע למה מעולם משא"כ לענין ליסבב וליטול וכ"ע לדינא אבל בס"מ אבל הש"ך מסיק דאין חילוק כלל וכן דעת הב"ח ועיקר וכתב עוד דבשידוכין בזה"ז שמתחלה נעשה השידוך בשתיק

פתחי

כא א] ה"ז פטור מקנין זה. עש"ך סק"ג ועיי' בתומים ובקלה"ח ובתשו' חתם סופר חח"מ סי' ל' מ"ש בזה עש"ה וגם בס' בית הרמ"ם (כמבואר בסמ"ע עלמו) והרי דעת הרמב"ם הובא בש"ע לקמן סי' ר"ז סי"ח דבמתולה לא שייך אסמכתא כלל וא"כ למה לריך כאן בסיפא קנין כלל הא מתולה א"ל קנין וגם בסלק אסמכתא א"ל מתולה לדעת הרמב"ם. וביאה ליה על פי דברי הסמ"ע לעיל סי' י"ב ס"ק ט"ו שכתב דאף דמתולה א"ל קנין שאני מתולה דעלמא דמעלמו ומרלונו מוחל לו משא"כ בתחולה דפטרה

המשפט

המתחייב כי אונסא רחמנא פטריה אמרי' אבל אונסא רחמנא חייביה ל"ת ש"ך. ואם בזמן חיובו בעיקר הדבר כגון בקשרי שידוכין שקבעו זמן לנשואין ועברו הזמן באונס לא נתבטל השידוכין אבל אם תלו זמן בנשואין בתנאי נמור על השידוכין אף שנתבטל הזמן באונס נתבטל גם השידוכין ש"ך: (ד) כשקנו מידו. בב"ד חשוב אבל לא בעי שיתפוס זכיותיו כיון שאין כאן הפקעת ממון בכירור. ובמתון לך דעת הסמ"ע דאפילו ב"ד חשוב לא בעי הש"ך חולק:

הפלאה

מתרלה שתתקדש אפי' לא יבא היה ראוי להיות הקידושין חלין היכא דאנוס ואפשר דבזה לא שייך כמי תקנתא דלגיעות ופרילות כיון דבידה שלא תתרלה ויתבטלו הקידושין ובזה הוי ה"ס הגי' כמאן דלא מבר ודו"ק. ומיהו היכא דהתנאי הי' עם אדם אחר שהתנה ממו איכא ליום פ' ולקיום הבטחת חבירו תלה בו הקידושין בכה"ג ודאי ל"ש בברת הר"ן היכא דאנוס דאין אונס בגיעון ומי איכא מידי דמדאוריתא לא הוי גע בו' ע"ש. ואדרבא מוכח להדיא מסוגיא זו דמדאוריתא אונסא כמאן דעביד אלא דאפקעינהו רבנן וכה"ג שייך בקידושין עלמן ופליגי ר"י ור"ל בפלונתא דתרי לישני דרבא שם וכיון דקי"ל כליש"אקמא ה"נ ס"ל לרי"ו הלכתא כוותי'. וזה מ"ש דפסקו שם הפוסקים כליש"אקמא הש"ך כ' דיש גורסין כמאן דלא עבר וסתר שם דבריהם מהא דמפקיד ר"י בו' ובאין לידי ממזרות. ועכ"ד אין בזה הכרע כ"כ דאיכא לפרש אם קידשה אחר דלר"י דכמאן דלא עבר לא הוי קידושין דבתרא והחתיר עליהם כר"ל אך לפמ"ש מ"ה להיות הגי' כן דא"כ תקשה הלכתא אהלכתא דקי"ל כליש"אקמא דאין אונס בגיעון משום לגיעות ופרילות ומ"ש לענין קידושין ומ"ש הש"ך בשם הר"ן לחלק בין קידושין דמדעתה בחמת רחוייס הדברים למי שאומרים אך זהו כשהתנאי הוא בשבילה שאינה רולה להתקדש אלא בענין זה אבל בסתיה

כסף

סימן כא בהגה (דהוי אסמכתא) שטרי בירורין. שכתוב בהם שבאם לא יבוא ביום פ' לגמור הטענות יורשו ליתן פסק דין בפי טענות שנשמעו קלת שלא בפניו י"ל שגם אם לא כ' בהשטר בשאל אסמכתא אין בכך בגיזוס כל כך. כיון דבפי טענות שנשמעו כ"ה. רק שהי' יכול לחזור ולטענו וקיבל על עלמו ע"י שטר או ק"ס. שלא יוכל לטענו עוד והו"ל מענין אודיתא שאין

קצות

כא א) שהיה אונס פ' ש"ך מה שכתב בדברי הירושלמי בפלונתא דר' יוחנן שבר אונסא כמה דלא עבד גר"ל שבר אונסא כמה דעבד ומפרש לה משום דר"י שבר נהי דאונס רחמנא פטרי אבל אונס רחמנא חייבי' לא אמרי' וכיון שהאשה לא הי' דעתה להתקדש אלא ע"מ שיכנסה ביום פ' והוא לא נסב לה ביום פ' אע"ב דהי' אונס מ"מ אונס רחמנא חייבי' לא אמרי' כיון שלא נתקיים התנאי שהתני' הלכה

מ"ל רמב"ם בפ"ז מהל' סנהדרין הביאו הטור בשמו וכן כתב הסמ"ג בשם הגאונים ושכן הוא בירושלמי לקידושין וכו' יוחנן שם הלכתא כוותיה לגבי

חידושי חת"ם

סימן כא ב"ד רס"ק ג' הרי זה כ"ב עיין היטב בשורי זהב ליורה סי' רל"ו סעי' ק' י"ב ובנקודות שם ובתשובת חת"ם חו"מ סי' ל' הארכתי בזה ועיין לחכני מלוחים רס"י ל"ח דלא כבית שמואל ובית מאיר שם עיי"ש היטב וכ"כ משנה למלך פי"ח מהלכות מכירה הלי' ה' לחלק בין בטול התנאי מחמת אונס דמיניה מיירי הכא בש"ע ובין קיום התנאי מחמת אונס והכא אמת כנין:

חכמת שלמה

מוהרי"ק ס"ס ק"ס ישו"ש בהתם ג"כ לא הזי ידע בתנאי הטעות ואח"כ בתבר ולא אמרינן דאם נפסי' בהתם י"ל כיון דלא ידע כלל בתנאי מעיקרא שהיה יותר נכסים הוי ייאוש אל"מ ולא הוי ייאוש. אבל נ"ד דהרי ידע בתנאי מה שמלם ייאוש נפסי' מסך זה מיהו מעשה שבתנאי לעיל נראה ברור דבזה ג"כ הדין כמו בכל פשרה ודין בטעות שלריך לשלם התובע מה שקבל להנתבע וז"ב לפענ"ד כדינא ודוק היטב. ובזה יובן לנו מה דאחרינן בחומלה דלא ידע ומחיל ות"ל לכל הדחוקים של ס' שבר המשפט הנ"ל. ורחיה גדולה לדברינו מלאתי מהירושלמי הביאו הרי"ף ס"פ הכונס והב"ח בס"ד בסי' קנ"ה גבי אריסי דבר זוזי אפקיד גבי' חברת ומית אתו יתמי דבר זוזא לתבוע לפני ר"י אמר להם ליתן פלגא וכו' הדר אידך פלגא לבני לקמי' דר"א אמר ליתן אידך פלגא לבני דאחרוסא אחרא לו כהדר לן אידך פלגא ת"ל כבר הורה זקן וכו'. והנה מזה מוכח דוקא מכח דר"א לא היה יכול לברר הטעות של ר' ישמעאל רק שבסברא נחלק עליו לכך לא לזה להחזיר ומה שעשה עשוי וכן מוכח מדברי הש"ך בחו"מ סי' כ"ה ס"ק כ"ט בס"ק שם דברי הטור והרא"ש בזה יעו"ש אבל אם היה יכול לברר הטעות של ר"י אז היה מלוה לאחזיר אף אידך פלגא ואמלי נימא דברי כבר נתייאשו בני אריסי מהך פלגא שבבר נתנו וזכו בשם בני בר זוזי ודוחק לומר שבני בר זוזי הוי שם גדולים וקטנים אבל הני דאחרוסי כבר הוי כולם בני דעת ועוד שמלשון הרא"ש שהבין המעשה זה של הירושלמי בענין אחר והביאו הטור והש"ך בסי' כ"ה ס"ק הנ"ל מבואר שא"ל ר"י להיתומים זולו ופרעו פלגא משתע שבבר הוי בני דעת ופרעו מוכח שהוי גדולים. ואעפ"כ אם יכול ר"א לברר הטעות של ר"י היה מלוה להחזיר ולא אמרי' דהוי מתילה ייאוש. אי"ז דבר זה ליתא ולא ניתן להאמר כלל ודוק היטב בזה ועוד דהתם לא מייאש רק מכח דאחר בהנאה תיכף לאחר שנגמר דינו להחולקים על ר"א אבל אם היה מוחר בהנאה לא הי' מייאש נפסו עד לאחר שנהרג מתם וה"כ הי' מייאש נפסו עד שבא המתון ליד חברו ויעשה מעשה הדין. וה"כ שוב הוי בחיסור' אחי' ליד' ואף לר"א כאן עדיף כנ"ל ודו"ק. היטב: סי' כא (ש"ך סק"ג) כ"כ הנה אם אירע דין כזה שלא הנמיד המוכר לזמן שקבע לו הלוקח לא מבטיח אם המוכר מפסיק א"ע בהדראהן שנתן

זהב

לי בחיי דאשך מש"ה סבר שהקנין אפילו בלא כ"ד חשוב וכ"ת מ"ע בחתם לא הוה כאן אסמכתא כלע"ד דשלחי בכל אסמכתות שאין הכחשה ביניהם רק שא' מקנה לחבירו וכן הוא דפ"ד דגדרים ההוא דאפשר לחבירו אונס ואמר אי לא אתינא לזמן פלוני לבטלן זכותי דהוה אם אסמכתא אתם מיירי שזה הוה לו אזכיות שביד שכנגדו שהגיע ביד בית דין הוה אסמכתא רק שלא לבטלם מעשה הקנין זה וכן פי' הר"ן שם בהדיא שדרך משכון ובטחון הניחם שיבא לזמן פלוני ע"כ הוה אסמכתא כיון דלא הוה בב"ד חשוב אבל הכא מיירי בהכחשה ביניהם בעיקר הענין ויש סברא לומר שגם שכנגדו אינו יודע בחתם לע"ד נמר בדעתו בתוך זמן פלוני יכול לעמוד על אמיתת הדבר ולהשביע עליו ואח"כ הוא מחמין לשכנגדו וכן הוא דמרדכי שזכרנו אם לא יכרר תוך זמן פלוני שעשו הדיינים שוב יאמין להם שיפה דנו וזה אינו ענין לאסמכתא מש"ה לא לריך בכל פי' זה ב"ד חשוב כלע"ד וכאן פסק מהז"ל דאין כאן אסמכתא רק שנתן טעם אחר ע"ש:

הגר"א

דר' יוסי ור' יהודה לענין אסמכתא דהני שם שנים שנתעלמו דבין זה בזה ואמר א' מהן לחבירו אם לא באתי מכן וב' יום פ' הא לך בידי כך וכך הגיע זמן ולא בא יתקיים התנאי דר' יוסי א"ר יהודה אחיך שזכה בדבר שלא בא לתוך ידו כו' משכן לו בית כו' הנותן ערבון כו' ואפשר שמסך על הירו' שלא הזכיר כלום אבל אין רחיה דלא נחית לפלוגו שם אלא אם אונס שעבה אז לא אבל התנאי בדין כל האסמכתא וז"ש בהג"ה וע"ל סי' רז ר"ל בדין האסמכתא שם (ע"כ): (ב) (ליקוט) מיד ואין כו'. כמ"ש בנדר שם ובפ' ג"פ ר' יוסי אומר יתן מ' מיד כיון שקנם א"ע. רשב"א (ע"כ):

היטב

ואח"כ נותנין תנאים כגון קביעת זמן הנישואין ולא נתפרש שהשידוך נעשה ע"מ כן אע"פ שאח"כ עבר א' מהם הזמן מחויב חבירו לקיים השידוך כיון שעבר מחמת אונס ואין עיקר הזיווג תלוי בזמן אבל כל שמתחל' נעשה ע"מ כן אפי' אין עיקר המעשה תלוי בזה פטור חבירו שכנגדו אע"פ שזה הי' אונס. ולא כט"ז בי"ד ס"ס רל"ו ע"ש בש"ך: (ד) כשקנו. כתב הסמ"ע דבריהא שם אפקועי ממונא בעינן שיקנה בב"ד חשוב ובמעכשיו ובסיפא שאם לא יבא יפטר חבירו אפי' קנין בב"ד חשוב אין לריך אלא קנין לחוד וסש"ך כתב דהב"ח אלק עליו דכיון שאין כאן הפקעת ממון בכירור אפי' בריהא שני בקנין לחוד וכע"ש כ' כהסמ"ע כו' ע"ש:

תשובה

חשוב ל"ל אלא קנין לחוד. ועיין בתשובת נו"ב חח"מ סי' ל"א שעמד עליו כמ"ש דבע"ה קנין לחוד בעי דהא הסמ"ע קאי לדעת הרמ"ם (כמבואר בסמ"ע עלמו) והרי דעת הרמב"ם הובא בש"ע לקמן סי' ר"ז סי"א דבמתולה לא שייך אסמכתא כלל וא"כ למה לריך כאן בסיפא קנין כלל הא מתולה א"ל קנין וגם בסלק אסמכתא א"ל מתולה לדעת הרמב"ם. וביאה ליה על פי דברי הסמ"ע לעיל סי' י"ב ס"ק ט"ו שכתב דאף דמתולה א"ל קנין שאני מתולה דעלמא דמעלמו ומרלונו מוחל לו משא"כ בתחולה דפטרה

המשפט — חידושים

המתחייב כי אונסא רחמנא פטריה אמרי' אבל אונסא רחמנא חייביה ל"ת ש"ך. ואם בזמן חיובו בעיקר הדבר כגון בקשרי שידוכין שקבעו זמן לנשואין ועברו הזמן באונס לא נתבטל השידוכין אבל אם תלו זמן בנשואין בתנאי נמור על השידוכין אף שנתבטל הזמן באונס נתבטל גם השידוכין ש"ך: (ד) כשקנו מידו. בב"ד חשוב אבל לא בעי שיתפוס זכיותיו כיון שאין כאן הפקעת ממון בכירור. ובמתון לך דעת הסמ"ע דאפילו ב"ד חשוב לא בעי הש"ך חולק:

הפלאה

מתרלה שתתקדש אפי' לא יבא היה ראוי להיות הקידושין חלין היכא דאנוס ואפשר דבזה לא שייך כמי תקנתא דלגיעות ופרילות כיון דבידה שלא תתרלה ויתבטלו הקידושין ובזה הוי ה"ס הגי' כמאן דלא מבר ודו"ק. ומיהו היכא דהתנאי הי' עם אדם אחר שהתנה ממו איכא ליום פ' ולקיום הבטחת חבירו תלה בו הקידושין בכה"ג ודאי ל"ש בברת הר"ן היכא דאנוס דאין אונס בגיעון ומי איכא מידי דמדאוריתא לא הוי גע בו' ע"ש. ואדרבא מוכח להדיא מסוגיא זו דמדאוריתא אונסא כמאן דעביד אלא דאפקעינהו רבנן וכה"ג שייך בקידושין עלמן ופליגי ר"י ור"ל בפלונתא דתרי לישני דרבא שם וכיון דקי"ל כליש"אקמא ה"נ ס"ל לרי"ו הלכתא כוותי'. וזה מ"ש דפסקו שם הפוסקים כליש"אקמא הש"ך כ' דיש גורסין כמאן דלא עבר וסתר שם דבריהם מהא דמפקיד ר"י בו' ובאין לידי ממזרות. ועכ"ד אין בזה הכרע כ"כ דאיכא לפרש אם קידשה אחר דלר"י דכמאן דלא עבר לא הוי קידושין דבתרא והחתיר עליהם כר"ל אך לפמ"ש מ"ה להיות הגי' כן דא"כ תקשה הלכתא אהלכתא דקי"ל כליש"אקמא דאין אונס בגיעון משום לגיעות ופרילות ומ"ש לענין קידושין ומ"ש הש"ך בשם הר"ן לחלק בין קידושין דמדעתה בחמת רחוייס הדברים למי שאומרים אך זהו כשהתנאי הוא בשבילה שאינה רולה להתקדש אלא בענין זה אבל בסתיה

מאירת עינים

כא א שאם לא יבא כו' זו ואל"ל זו היא דאם יכול לאפקועי ממון בקנין זה מכ"ם שיפטר חבירו עי"ז אלא משום סיפא דאונס נקט דא"ל לא זו אף זו אי נמי משום דקנייניהן אינן שוין דבקנייניהן לריך קנין בב"ד חשוב ובתנייא אין לריך בב"ד חשוב וכמו שאכתוב בסמוך מ"ה הוצרך לכתוב תרוויהו כל חד כדינו: ב ואבד זכותו. אתרוויהו קאי אקנייתא שלריך ליתן לחבירו ואתנייא שחבירו נפטר: ג ואין נותנין לו כו' ושם בתשוב'כ' דיזה אשטרות שהתנה בפני ב"ד שאם לא יבא ליום פלוני שיתנו השטרות לכשנגדו ועבר היום ולא בא ופסק דיתנו השטרות מיד ועיין מ"ש בר"ם כ': ד הרי זה פטור מקנין זה פי' והוה ליה כאלו לא קנה בקנין מעולם ואפי' עבר ממנו האונס ולא בא מיד יבא כשירלה ויסבב ועפ"ר שהבאתי ראיה לזה: ה ויסבב כשיתבענו חבירו ה"מ למכתב רבותא דיכול לבא אח"כ ליסבב וליטול אלא דכתבו במאי דפתח תחלה ועפ"ר שכתבתי עוד די"ל דהרמב"ם לא כאלו לא קנו מידו אף שכבר עבר האונס ולא בא משא"כ לענין ליסבב וליטול · ע"ם וע"ע לדינא: ו וכל זה כשקנו מידו עד"ר שכתבתי שבריהא שיש בו אפקועי ממון שיטול חברו בעינן שיקנה ע"ז בקנין בב"ד חשוב ובמעכשיו לדעת הרמב"ם וכמ"ש לקמן בסי' ר"ז ומיהו מתפיס זכותיה לא בעינן כאן כיון שאין כאן אפקועי ממונא בבירור דיכול להיות דאף אם היה כאן לא היה נסבב מפני שיודע שהדין עם זה שכנגדו ובסיפא שאם לא יבא יפטר חבירו אפי' קנין בבית דין חשוב

נתיבות

כא (ה) זמן יותר. פי' למקום התנאי אבל בודאי נותנין זמן כ"ד לפרעון כדלקמן בסי' ק' ש"ך: (ב) שהיה אנוס. ואם לא היה אנוס כל הזמן רק ביום שנאנס הזמן יש מחלוקת בי"ד סי' רל"ב סי"ב בהג"ה ועי' בסי' נ"ה בזה: (ג) פטור מקנין. ואפילו עבר האונס ולא בא יכול לבא בשירלה לאחר שלא נעשה קנין כלל סמ"ע. ודין זה הוא הן בתחול לך הן בתתן לך ש"ך. ואם אי' מתחייב עלמו לחבירו מנה אם ילך חבירו למקום פ' ונאנס חבירו ולא הלך מ"מ פטור

חידושי

סי' כא (ה) עש"ך שהקשה מן הירו' דס"ל לרי"ו דאונסא דלא עביד וקיי"ל דהלכה כר' יוחנן לגבי ר"ל. ולענ"ד דס"ל להרמב"ם ז"ל דעבתא דר' יוחנן הוא משום דאפקעינהו רבנן לקידושי מיני' משום לגיעות ומשום פרילות כדאי' ברים כתובות דאין אונס בגיעון ומי איכא מידי דמדאוריתא לא הוי גע בו' ע"ש. ואדרבא מוכח להדיא מסוגיא זו דמדאוריתא אונסא כמאן דעביד אלא דאפקעינהו רבנן וכה"ג שייך בקידושין עלמן ופליגי ר"י ור"ל בפלונתא דתרי לישני דרבא שם וכיון דקי"ל כליש"אקמא ה"נ ס"ל לרי"ו דהלכתא כוותי'. וזה מ"ש דפסקו שם הפוסקים כליש"אקמא הש"ך כ' דיש גורסין כמאן דלא עבר וסתר שם דבריהם מהא דמפקיד ר"י בו' ובאין לידי ממזרות. ועכ"ד אין בזה הכרע כ"כ דאיכא לפרש אם קידשה אחר דלר"י דכמאן דלא עבר לא הוי קידושין דבתרא והחתיר עליהם כר"ל אך לפמ"ש מ"ה להיות הגי' כן דא"כ תקשה הלכתא אהלכתא דקי"ל כליש"אקמא דאין אונס בגיעון משום לגיעות ופרילות ומ"ש לענין קידושין ומ"ש הש"ך בשם הר"ן לחלק בין קידושין דמדעתה בחמת רחוייס הדברים למי שאומרים אך זהו כשהתנאי הוא בשבילה שאינה רולה להתקדש אלא בענין זה אבל בסתיה

חשוב א"ל אלא קנין לאוד כמ"ש בהג"ה ועד"ר שהבאתי ראיה לזה : **כב א** להיותו עד עליו רש"י פי' דין זה במשנה דמיירי בקבלו לדיין וכ"כ הטור אבל ודאי ל"ד קאמר אלא ה"ה לעד מהני קבלת קרוב או פסול וכפשטא ליכא דנאמן עלי וכן מוכח בגמ' (סוף דף כ"ה) וכן דעת הרי"ף והרא"ש ע"ש : **ב** אבל אם השלים בידו מעות כו' שם קאי אמי שנשבע לפרוע לחבירו לזמן פלוני ובבא הזמן השלים המעות ביד דיין העיר כדי לצאת ידי שבועתו ואמר שלא ימסרהו לפלוני כי ים לו עליו דין ודברי' ואותו דיין היה קרוב של פלוני כו' ע"ש וע' בד"מ מה שכתב בשם ריב"ש עוד בזה : **ג** אפי' קבל א' מהפסולים בעבירה כבי עדים . לרבותא נקט פסול אע"ג שהוא פסול לכל עדות בעולם וכ"ש אם קבל קרובו כגון אביו (שהוא כשר לאחרים) כב' עדים או כג' דייניס דמהני וק"ל : **ד** וים חולקין וס"ל כו'. הג"ה זו קאי אמ"ש המחבר אחר זה בסמוך ז"ל עד שיגמור הדין וק"ל : **ה** בדיין א' . טעם פלונתתן תלוי בפי' הגמ' וכתבתיהו בהגד"מ ☞ וכ' הרשב"א בתשובה סי' אלף קכ"ו ואם יעמיד ב"ד אחר הרי הוא דן על ה"ל כאילו ליון לו ב"ד כן עכ"ד וע"ש ובב"י כתב על דברי הגהת אשר"י וז"ל אבל רבי' ירוחם כ' שאפי' אמר כן חוץ לב"ד אינו יכול לאזור מאחר שנשבע זכ"כ נ"י בפרק ים נוחלין בשם האחרונים ומעשה באחד כו' ופסקתי כו' כדברי רבינו ירוחם ונמוקי יוסף עכ"ל ומביאו ד"מ ולפענ"ד עיקר כהג"ה אשר"י וכמו שאבאר ונם נראה דר' ירוחם מודה לדיעא להג"ה אשר"י ולא כתב בנתיב ג' א"נ כן רק גבי שבועה והיינו מעשה דכיון שעש' זה מעשה על פיו ונשבע וכן מדויק שם בל' ר' ירוחם ע"ש אבל בנאמן עלי אבא ואבין כתב ר' ירוחם גופי' להדיא בסוף נתיב א' דאם לא היה בפני ב"ד יכול לאזור בו אף לאחר גמר דין כ"ז שלא קנו מידו ומ"ש הגהת אשר"י גם בדור לי בחיי ראשך דאזור לב"ך יכול לאזור בו ב"ד דגמר דין דדור לי בחיי ראשך הוה כשקבל עליו לישבע וכמ"ש הג"י שם ר' ירוחם בנתיב ג' שם כשאמרו לו בית דין השבע כמו שאמרת הוי גמר דין לי בחיי ראשך אבל אם להדיא דאם אתך כן חוץ לב"ך יכול לאזור בו אם כן גם בשבועה למה לי לשבע אשר"י ור' ירוחם דגמר דין כ"ז שלא קנו מידו ומ"ש הגהת אשר"י גם בדור לי בחיי ראשך דאזור לב"ך יכול לאזור בו אף לאחר גמר דין כ"ז שלא קנו מידו ומ"ש הגהת אשר"י גם בדור לי בחיי ראשך הוה כשקבל עליו לישבע וכמ"ש הג"י שם ר' ירוחם בנתיב ג' שם כשאמרו לו בית דין השבע כמו שאמרת הוי גמר דין דדור לי בחיי ראשך הוה כשקבל עליו לישבע וכמ"ש הג"י שם ר' ירוחם בנתיב ג' שם כשאמרו לו בית דין השבע כמו שאמרת הוי גמר דין כ"ז שלא קנו מידו ומ"ש הגהת אשר"י גם בדור לי בחיי ראשך דאזור לב"ך יכול לאזור בו אם כן גם בשבועה למה לי לשבע אשר"י ור' ירוחם דגמר דין כ"ז שלא קנו מידו ומ"ש הגהת אשר"י גם בדור לי בחיי ראשך הוה כשקבל עליו לישבע וכמ"ש הג"י שם ר' ירוחם בנתיב ג' שם כשאמרו לו בית דין השבע כמו שאמרת הוי גמר דין דדור לי בחיי ראשך הוה כשקבל עליו לישבע וכמ"ש הג"י שם ר' ירוחם בנתיב ג' שם כשאמרו לו בית דין השבע כמו שאמרת הוי גמר דין כ"ז שלא קנו מידו ומ"ש הגהת אשר"י גם בדור לי בחיי ראשך דאזור לב"ך יכול לאזור בו אם כן גם בשבועה למה לי לשבע אשר"י ור' ירוחם דגמר דין כ"ז שלא קנו מידו ומ"ש הגהת אשר"י גם ב

לדרבו מאיר קלי ג טור מדברי הרו' סס שפירסו דרב דימי וכו' לתמיהייהו דרבנן קלי וכ"כ הרא"ש וס"פ וכ' הכ"י שכ"כ דעת הרי"ף ד בליסנא דרב לפי דלמר הכי שלא ליה וכו' : ס כדשלמו

ביאור הגר"א

[ז] אבל אם קנו. כ"כ הרי"ף והסכים מסכנות מ"ב ל' מ"ד מ"ד לי כבי הרי וע"ל סי' ע"ל ס"ב :

חידושי רעק"א

סמ"ע אות ו' דסס חד הוא . כ"ב בתשו' שבות יעקב ח"ל סימן קכ"ד כ' דא"ל לעעם זה אלא דהוי לקיבל עליו יחיד מומחה ודחה סס להשגת הש"ך על הסמ"ע :

טורי זהב

סי' כב (ס"ל כהג"ה תרתי לריעותא) כ"ל דאם מתחלה בשעת הלואה קיבל עליו פסול ובכי הרי דמהני לפילו אלא קנין וע' מ"ם לקמן: (ע"ם אלא נודע שטנו) כ"ל באם קיבל עליו דיין ע"ה אלא ידע דין הורה כלל אינו יכול לחזור אפי' טעה דהא לא יכול לומר שקבלו לדון דין אמת ורחוק ממ"ם המרדכי פ' ז"ב בא' שאמר נאמן עלי אותו העכו"ם וכו' הרגים שהיה מעשים דברים וקבל שוחד ורלה לחזור ופסק סס אלא הדר וקם' הא לפילו כיבראל פסול מלי הדר אם שעה אלא ע"כ דהתם שקבל עליו העכו"ם לא יוכל לומר קבלתי שיאמר אחמר דסתם עכו"ם אינו יודע אמת ה"ה כמי שמוחזק לעכ"ה בכלע"ד : (ע"ם) ישבע שלא קיבל עליו ל"ע ממ"ם בסי' ל"ג דכל טענה שאין מתחייב ממון אלא בשבועה אין משביעין עליו היסת דאע"ג דאם לא ישבע יתן ממון אפ"ה אין שייך בה היסת והא"ה אין כאן ממון למה ישבע היסת ומ"ם סמ"ע סקי"ג דהיינו היסת שאין כאן כפירת ממון לא ירדתי לסוף דעתו דא"כ גם היסת לא ישבע דגם בהיסת צריך כפירת ממון אלפסר הכלה מיירי שם חילוק טענות ביניהם דרולה לטעון עכשיו ולע"ד דאם קבל עליו כשר א' במקוס ג' ודאי דאם אמר לריעותא דאמר :

באר

כב [א] תרתי. כתב הסמ"ע נראה דאם קבל עליו כשר א' במקוס ג' דייניס ונמר הדין דאין יכולים לחזור בו דאין זה מקרי תרתי לריעותא דאם אר הוא אבל אין כן דעת הש"ך וכתב שכן משמע

פתחי

עכ"ל : ה] תרתי לריעותא . עכה"ם מחלוקת הסמ"ע והש"ך בענין אם קבל עליו כשר א' במקוס ג' דייניס כו' . והבנה מהבאלון מו"ה עוזר זלה"ה כתב דאמתמיע מהש"ך דברי תוס' והרא"ש דף ה' כו' וכן מבואר בש"ם דף ו' ע"ש . וכבר הקדימנו בהשגה זו על הש"ך בתשו' שבו"י ח"א סי' קי"ד והוסיף שם על זה וכ' דאין סברא לחלק בין קבל עליו כשר במקוס יחיד מומחה ובין קבל עליו בפירוש שיהא במקוס שלשה ואמתי שלא כו' ומסיק שם לדינא עיקר כהסמ"ע דאם קבל עליו כשר א' במקוס ג' דייניס ונמר הדין א"י לחזור בו ע"ש . ועיין בס' ב"י אות ו' שהביא דברי שבו"י הנ"ל וכ' עליו ומכ"מ דבעלה ממנו אם הש"ך סקי"ב שכתב וז"ל משמע דבקבלה בעלמא סגי אפילו אינו ל"ל עי' ב"ל דבקבלה לחד כתלת יכול לחזור בו אפילו לאחר גמר דין וכן אם התנו מיימון ומרדכי והמחבר שם בנודע שטנו יכול לחזור שאני הכא דלא שייך חזרה דבעל דבר כיון שכבר זכה בו שנגנבו ע"פ פסק שפסקו לו ולא שייך חזרה דנע"ד אלא כל זמן שהוא עדיין הוא בידו עכ"ל הש"ך ולפ"ז נראה דאיתא הרב שבו"י (ר"ל הרא"ש-מהש"ם דף ו' בהא דדן אל את הדין דמוקי בקבלוהו ואינו מומחה דאמתא כוונת הש"ך אף דסובר אם קבלו עליהן חד במקוס ג' תר"ל הוא ויכולין לחזור אף אחר גמ"ד היינו אם עדיין לא הוליא הכתבנ המעוה מתחת ידו אבל אם הוליא מתי"י מודה הש"ך דא"י לחזור וא"כ הר מתני' דדן אל דקתני מה דעשה עשוי אינרי דכבר הוליא הכתבנ מתחת ידו אמ"ה מה דעשה עשוי אע"כ כל דב"מ עשוי עוד) והביא דף ה' אפשר דאיירי בקנו מידו וקבלה כדיניה קאמרי התוס' והרא"ש (אינו מבין מה תיקן בזה סוף הקושיא במקומה דאי כדברי הש"ך מ"ל להתוס' והרא"ש דיחיד מומחה דן אפילו בכפיה דשלא עליהם והחילוק הוא דאם מינו לאיתר בדקבלוהו עליהם ואם לא יכולין לחזור אפילו אחר גמ"ד אפילו אם קנו מידו ומומחה לא בעי קנין וסגי בקבלה לחד וכן מבואר בתוסים שבאיה ג"כ הרא"ש מהתוס' הכ"ל על דרך זה אמנם בה' אתם סופר חת"ם סי' י"ח ובסי' דברי משפט כתבו לייסב הקושיא מהתוס' באופן אחר בעמר עשם עשה) ומיהו הרב שבו"י כ' שם להכריע בסמ"ע מעשם דליכא אלא חדא ריעותא דקבל שאינו מומחה כמומחה ולריך להתייסב בדבר עכ"ל ד' מומחה דן אפילו בכפיה דשלא עליהם ובכפיה דשלא עליהם אינו יכול לחזור בו אפילו אם קנו מידו ומומחה לא בעי קנין דעל כל חד וחד ליכא אלא שם פסול קורבה וכיון דיכול לקבל חד דגמיר קלבה"ח הסכים ג"כ להסמ"ע (כדברי הבו"י הכ"ל) מעשם כיון דיחיד מומחה דן יחידי לא הוי רק חדא ריעותא הוי כריבל עליו יחיד הדיוט מומחה לבדו עכ"ל . ועיין בהומים שבאיה דאם הש"ך בדבר עכ"ל ע"ש

קבלו עד אחד במקום שניים רי"ו כ"ח חי"ב בכס הרח"ם ושאר פוסקי' ולאפוקי י"ח ד"מ ג' הביאו: ח נתבאר איזה מקרי גמר דין . שם נתבאר דהיינו כשאומר פלוני אתה זכאי ופלוני אתה חייב וכ"ש כשאומרי' לו לא תן לו דהוה מילתא דפסיקה שחייבוהו לו משא"כ כשאומרי' פלוני זכאי ופלוני חייב אין נראה מלשונם דמשתפקים בדבר וע' בד"מ בסי' זה ס"ח: ט איזו יכול לחזור *וכתב הרא"ש בתשובה כלל הדייני' סי' י' דאינו יכול לחזור אף ע"פ דנתרצו שניהם וכב"י הטעם משום כבוד הדין ועד"מ (ובהגד"מ) שם כתוב דאין הטעם משום כבוד הדיין ואין שייך ביה חזרה אלא אריך שימחלו זה לזה במחילה גמורה וזה יכול לעשותו וע"ש: י והוא שלא נודע טעמו . ע"ש שכתב שעשיית פשרה מקרי טעות כיון שקבלו לפסוק לו דין וסיים וכתב (ובד"מ הביאו) ז"ל ואע"ג דקבלינהו לא קבלינהו לענין אם טעו דלא מיקרי דין . וא"ת א"כ דלא טעו קודם גמר דין למנ"מ יכול לחזור בו וי"ל דיכול לחזור ולטעון בע"ח או דנותנין לו זמן מב"ד הסני כי הראשון אינו כלום מאחר שחזר עכ"ל המרדכי: יא לא יוכל לחזור . פי' אפילו אם קבלם לדין ועשו פשרה או בשאר טעות כן מוכח בתשו' שם וכ"כ בד"מ ע"ש (אבל מ"מ אין יכולין לדון קרוביהם וע"ל ס"ס ל"ג) ולא כמ"ש בע"ש דכתב דין זה ופירושו דר"ל דמה שמקבל בפניהן אינו יכול לחזור בו אפילו קודם גמר דין עכ"ל ולא כתב דקאי אאם טעו ע"ש: יב מקבל לפני ראשי העיר פו' . וכל דבר שנעשה בפני ג' אינו יכול לחזור וכ"פ הגמ"ר הראשונות בפ"י דב"מ והביאו הב"י והד"מ לקמן סי' של"ד ס"ה וכל דברי הקהל נ"כ א"ל קנין כגון שפטרו א' ממסים וכיולא בו עכ"ל ס"ס קס"ג: יג שבע שלא קבלו כו' . פי' שבע היסת דאין זה הדיין מחשב עד להביא לידי ס"ד (ואע"ג דלא מחשב זה לגופא בדבר כדמוכח בסי' שאחר זה) אדלא מיירי מקרוב ופסול ועוד דאין זה כפירת ממון אלא כפירת קבלתו עליו לדיין ואין נשבעין אהא ס"ד: יד אין בעלי דיניו יכולים לעכב. וכ"כ מור"ם בהגה לעיל ר"ס ח' ע"ש

שאמרו בפני שניה (אינו) יכול לחזור בו בשאלה נעל מזה דהוה אחר ג"ד ח"י נחזור בו שמעינן מהא דגמר דין דהכא הוא שהוציא ממון כדברי הרמב"ם ואע"ג דר' יוחנן ור"ל פליגי שם עליה ואמרי דאפי' כשנעל כו' יכול לחזור בו לא חש להו הרמב"ם דהא בש"ס דייק שאמרו להפך דר"ל גופיה אמר דלאחר ג"ד כ"ע לא פליגי דאינו יכול לחזור בו ור' יוחנן גופיה אמר דלרבנן נאחר ג"ד ח"י לחזור וכיון דש"ס דילן פליג עליה דירושלמי בסברת ר"י ור"ל דאזי לפסוק כש"ס דילן אבל בהך פי' דגמר דין דר"ל הוצאות ממון דאם פירש נמרא דידן אפשר דיודה לדברי הירושלמי ואין שפק דש"ס דידן מוציא מידי ודאי הירושלמי ומפני כן פסק הרמב"ם כן עכ"ל ובאמת נסון הרמב"ם וסמ"ג שכתבו נגמר הדין והוציא ממון בדין זה הפסול אז בעדותו כו' משמע דדוקא נקטו הוציא וכסבנת הטור ורמ"ך ונא"מ כדבריהם נחזרה בתשובות מבי"ט ח"ב סי' רפ"ט ור"ץ בדעת הרמב"ם וסמ"ג ודלא כנ"י וב"י וב"ח בדעת הרמב"ם ונם נראה בזה כהלשם משנה שהרמב"ם הוציא כן מהירושלמי הנ"ל אך מה שדחק הלח"מ דש"ס דילן פליג הירושלמי באנס דחק אלא הרמב"ם מפרש דשמואל קאמר בשנעל מזה דהיינו לאחר גמר דין ח"י לחזור אף כשקיבל בפני שניה ור"י ור"ל ס"ל דאף שנעל מזה דהיינו אף לאחר גמר דין יכול לחזור כשקבל בפני שניה וש"ס דילן דש"ס קס"ב. שמ"ע: ג' והא דקאמר בירושלמי אפי' נעל כו' ה"ק בקבל בפני שניה אין חילוק אלא אפי' נעל והא דמפליגינן בין ב' לג' היינו בנעל . ומעתה לא פליגי הש"ס דילן והירושלמי כלל כן נראה דעת הרמב"ם ואחריו נמשך הסמ"ג: אך לענין דינא נראה כרוב הפוסקים שהבאתי לעיל ס"ק ה' דלאחר שנפסק הדין קודם שהוציא הוי גמר דין וכן משמע בתשו' מהר"מ מינץ סי' ל"ד והכי משמע ליישב הירושלמי לדעתם דהירושלמי מחדש דין אחר דשמואל אמר דבשנעל מזה כו' הוחיל והוא עדיף טפי מגמר דין שנעשה כבר מעשה אפי' קבל עליו בפני ב' ח"י לחזור ור' יוחנן אמר דלא איכפת בנעל מזה אלא אפי' נעל מזה כו' יכול לחזור בקבל עליו בפני ב' ואין חילוק בין נעל כלל אלא הכל תלוי בקבל עליו בפני ג' דאז לאחר ג"ד ח"י לחזור בו אפילו לא נעל וכש"ס דילן נ"ל לדעת רוב הפוסקים ועיקר וכן דעת ר"י קורקס בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רפ"ט ור"ץ ודלא כהמבי"ט שם ע"ש: (ז) ולענין עדות מיד שהעידו כו' זה נמשך ג"כ לסברת רוב הפוסקים. אבל הרמב"ם וסמ"ג ס"ל דלא הוי ג"ד עד שהוציא ממון בעדותו וכמ"ש בסמוך ס"ק ו' ולענין דינא כבר כתבתי שהעיקר כרוב הפוסקים: (ח) נגמר הדין כו' ל' הרא"ש בתשובה נגמר הדין אע"פ שנאיסה רוצים א"י לחזור וכב"ח דאקו בפירושו דהיינו משום כבוד הדיין ובד"מ כתב דאין הטעם משום כבוד הדיין אלא דלשון חזרה לא שייך כיון שכבר נפסק הדין אלא אם רוצים לבטל הדין צריך שימחלו זה לזה במחילה גמורה ואז לא שייך כבוד הדיין ויכול לעשותו עכ"ל בתוספת ביאור קלת ומביאו הסמ"ע וכה"ג בפי' בתשובת מהר"א ן' חיים סי' קכ"א ע"ש וע"ל כי' רמ"א ורמ"ג ולי נראה דהרא"ש מיירי היכא שאב לאחרים בחזרתם וכדלקמן סי' מ"ז ע"ש ודוק: (ט) והוא שלא נודע טעמו נראה דהיינו קודם שהוציאו ממון אבל אם כבר הוציאו ממון אפי' טעו מה שעשו ואע"ג דדעת הרמב"ן דאע"פ שהוציאו ממון הדין חוזר כבר הסנתי עליו בזה לקמן סי' כ"ה ס"ק כ"ד ע"ש: (י) שלא נודע שטעו וכ"מ שיכול לחזור ולטעון אז לזמן ב"ד אז לפירי ולשאר דבריה וכמ"ש לקמן סי' כ"ה ס"ק מ"ב וטוד"ל כאן דה"ק שלא נודע בודאי שטעו ואע"פ שהדבר בספק הדין קיים עד שיתברר שטעו אז"כ כ"מ שהדין קיים כל זמן שאין שכנגדו מכיר שטעו : (יא) שטעו בתשו' מיי' להל' סנהדרין סי' י' (ובמרדכי) מבואר שעשיית פשרה מיקרי טעות כיון שקבלוה לעשות דין ומביאו הסמ"ע : (יב) לא יוכל לחזור פי' אפי' טעו כן הוא בתשו' מיי' שם ובסמ"ע וה"ה דאיתא בהגהות אחרונות דמרדכי דמליעה שכל דבר הנעשה בפני ג' טובי העיר אל"ל קנין במקום שיחיד צריך קנין ולפ"ז אפי' קודם ג"ד אל"י לחזור בו וכ"כ בע"ש וסמ"ע ודוקא ג' טובי העיר אבל ג' דייניס לא וכמ"ש לעיל ס"ק א' דבפני ב"ד לא מהני עד שיגמר הדין: (יג) יסבע שלא קבלו פי' יסבע היסת ואין הדיין מחשב עד דהא מיירי מקרוב ופסול ועוד דאין זה כפירת ממון אלא כפירת קבלתו עליו לדיין ואין נשבעין אהא ס"ד עכ"ל סמ"ע וטעמו בתרא

הרמב"ם לא נקט הוציא דוקא אלא ה"ה לא תן לו אבל הייב אתה ליתן לו לא הוי גמר דין והמרדכי כתב ר"פ זה בורר דאם אמרו פלוני חייב שבועה מיקרי גמר דין וזהו כדעת הטור עכ"ל ד"מ הרי כל זה נראה מבואר דלא כהסמ"ע . ולענין דינא פסק בבית אחד דלא הוי גמר דין עד שאמרו לא תן לו (וכדלקמן סי' ע"ט ס"ג) וכדעת התוס' וכימוקי יוסף ולא כמ"ש הר"ב וכן נלפע"ד עיקר לדינא משום דבלאו הכי נלפע"ד דיש לפרש הא דאמרי' בש"ס פרק קמא דסנהדרין ופוסקי' לעיל סי' י"ב דאים פלוני אתה זכאי אים פלוני אתה חייב דין הוא לאו דוקא דאין הוא הכוונה רק דלא תימא דעד שלא יעשו מעשה לא הוי ג"ד קמ"ל דמיד שאמרו הדין הוי ג"ד ואם"כ דהיינו כשאמר לא תן לו וא"כ גם דברי הטור והמחבר יש לפרש כן וכן מוכח בסמ"ג שכתב בעשין קי"ה דקפקפ"ט סוף ע"ב וז"ל בד"א

אם

קודם גמר דין אבל בגמר הדין אי אתה רשאי נבטוע היכי דמי גמר דין אים פלוני אתה זכאי אים פלוני אתה חייב ואמרי' משמיה דרב נחמן בפ"ק דב"מ שאין זה גמר דין עד שיאמר לא תן לו עכ"ל וכן מצאתי ברבינו חב"ן פרק ז"ב דף קי"ב ע"א וז"ל לאחר ג"ד מחלוקת והלכה כדברי חכמי' וגמר דין דאיתוב ממון משאמרו לו ב"ד לא תן לו ע"כ וכ"כ עוד ר' אב"ן בפ' שבועות הדייני' דף קנ"ו ע"ג וע"ש וגם בגלא"ה הה דעת הרמב"ם וסמ"ג דלא הוי ג"ד עד שהוציא ממון וכמ"ש נקמן הלכך נראה לדינא כמ"ש דלא הוי ג"ד עד שאמרו לו ב"ד לא תן לו אם נגמרו הב"ד הדיניהם מב"ד וכנעיקר: (ו) נתבאר איזה מיקרי גמר דין כלומר ונאפוקי ממ"ש הטור בשם הרמב"ם (וכן הוא בסמ"ג דף קפ"ז ע"ג) נגמר הדין והוציא ממון כו' כתב הטור דיראה מדבריו שיוכל לחזור בו כל זמן שלא הוציא ממון ונראה אפילו לא הוציא ממון רק שאמר פלוני חייב נקרא גמר דין וא"י לחזור בו והנ"ל כתב דגם הרמב"ם לאו דוקא נקט הוציא וכ"כ ב"י וב"ח ובספר לחם משנה וכתב דהרמב"ם דוקא נקט הוציא ויש לו כן ממה שאמרו בירושלמי פ' ז"ב קבל עליו בפני ב' יכול לחזור בו שמוחל אמר בשלא נעל מזה ונתן לזה אבל נעל מזה ונתן לזה א"י לחזור בו ע"כ מבמע מדברי שמואל דמה

שאמרו בפני שניה (אינו) יכול לחזור בו בשאלה נעל מזה דהוה אחר ג"ד ח"י נחזור בו שמעינן מהא דגמר דין דהכא הוא שהוציא ממון כדברי הרמב"ם ואע"ג דר' יוחנן ור"ל פליגי שם עליה ואמרי דאפי' כשנעל כו' יכול לחזור בו לא חש להו הרמב"ם דהא בש"ס דייק שאמרו להפך דר"ל גופיה אמר דלאחר ג"ד כ"ע לא פליגי דאינו יכול לחזור בו ור' יוחנן גופיה אמר דלרבנן נאחר ג"ד ח"י לחזור וכיון דש"ס דילן פליג עליה דירושלמי בסברת ר"י ור"ל דאזי לפסוק כש"ס דילן אבל בהך פי' דגמר דין דר"ל הוצאות ממון דאם פירש נמרא דידן אפשר דיודה לדברי הירושלמי ואין שפק דש"ס דידן מוציא מידי ודאי הירושלמי ומפני כן פסק הרמב"ם כן עכ"ל ובאמת נסון הרמב"ם וסמ"ג שכתבו נגמר הדין והוציא ממון בדין זה הפסול אז בעדותו כו' משמע דדוקא נקטו הוציא וכסבנת הטור ורמ"ך ונא"מ כדבריהם וכן נראה בחשובות מבי"ט ח"ב סי' רפ"ט ור"ץ בדעת הרמב"ם וסמ"ג ודלא כנ"י וב"י וב"ח בדעת הרמב"ם ונם נראה בזה כהלשם משנה שהרמב"ם הוציא כן מהירושלמי הנ"ל אך מה שדחק הלח"מ דש"ס דילן פליג הירושלמי באנס דחק אלא הרמב"ם מפרש דשמואל קאמר בשנעל מזה דהיינו לאחר גמר דין ח"י לחזור אף כשקיבל בפני שניה ור"י ור"ל ס"ל דאף שנעל מזה דהיינו אף לאחר גמר דין יכול לחזור כשקבל בפני שניה וש"ס דילן דש"ס קס"ב. שמ"ע: ג' והא דקאמר בירושלמי אפי' נעל כו' ה"ק בקבל בפני שניה אין חילוק אלא אפי' נעל והא דמפליגינן בין ב' לג' היינו בנעל . ומעתה לא פליגי הש"ס דילן והירושלמי כלל כן נראה דעת הרמב"ם ואחריו נמשך הסמ"ג: אך לענין דינא נראה כרוב הפוסקים שהבאתי לעיל ס"ק ה' דלאחר שנפסק הדין קודם שהוציא הוי גמר דין וכן משמע בתשו' מהר"מ מינץ סי' ל"ד והכי משמע ליישב הירושלמי לדעתם דהירושלמי מחדש דין אחר דשמואל אמר דבשנעל מזה כו' הוחיל והוא עדיף טפי מגמר דין שנעשה כבר מעשה אפי' קבל עליו בפני ב' ח"י לחזור ור' יוחנן אמר דלא איכפת בנעל מזה אלא אפי' נעל מזה כו' יכול לחזור בקבל עליו בפני ב' ואין חילוק בין נעל כלל אלא הכל תלוי בקבל עליו בפני ג' דאז לאחר ג"ד ח"י לחזור בו אפילו לא נעל וכש"ס דילן נ"ל לדעת רוב הפוסקים ועיקר וכן דעת ר"י קורקס בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רפ"ט ור"ץ ודלא כהמבי"ט שם ע"ש: (ז) ולענין עדות מיד שהעידו כו' זה נמשך ג"כ לסברת רוב הפוסקים. אבל הרמב"ם וסמ"ג ס"ל דלא הוי ג"ד עד שהוציא ממון בעדותו וכמ"ש בסמוך ס"ק ו' ולענין דינא כבר כתבתי שהעיקר כרוב הפוסקים: (ח) נגמר הדין כו' ל' הרא"ש בתשובה נגמר הדין אע"פ שנאיסה רוצים א"י לחזור והב"י וב"ח דחקו בפירושו דהיינו משום כבוד הדיין ובד"מ כתב דאין הטעם משום כבוד הדיין אלא דלשון חזרה לא שייך כיון שכבר נפסק הדין אלא אם רוצים לבטל הדין צריך שימחלו זה לזה במחילה גמורה וזה יכול לעשותו עכ"ל בתוספת ביאור קלת ומביאו הסמ"ע וכה"ג בפי' בתשובת מהר"א ן' חיים סי' קכ"א ע"ש וע"ל כי' רמ"א ורמ"ג ולי נראה דהרא"ש מיירי היכא שאב לאחרים בחזרתם וכדלקמן סי' מ"ז ע"ש ודוק: (ט) והוא שלא נודע טעמו נראה דהיינו קודם שהוציאו ממון אבל אם כבר הוציאו ממון אפי' טעו ואע"ג דדעת הרמב"ן דאע"פ שהוציאו ממון הדין חוזר כבר הסנתי עליו בזה לקמן סי' כ"ה ס"ק כ"ד ע"ש: (י) שלא נודע שטעו וכ"מ שיכול לחזור ולטעון אז לזמן ב"ד אז לפירי ולשאר דבריה וכמ"ש לקמן סי' כ"ה ס"ק מ"ב וטוד"ל כאן דה"ק שלא נודע בודאי שטעו ואע"פ שהדבר בספק הדין קיים עד שיתברר שטעו אז"כ כ"מ שהדין קיים כל זמן שאין שכנגדו מכיר שטעו : (יא) שטעו בתשו' מיי' להל' סנהדרין סי' י' (ובמרדכי) מבואר שעשיית פשרה מיקרי טעות כיון שקבלוה לעשות דין ומביאו הסמ"ע : (יב) לא יוכל לחזור פי' אפי' טעו כן הוא בתשו' מיי' שם ובסמ"ע וה"ה דאיתא בהגהות אחרונות דמרדכי דמליעה שכל דבר הנעשה בפני ג' טובי העיר אל"ל קנין במקום שיחיד צריך קנין ולפ"ז אפי' קודם ג"ד אל"י לחזור בו וכ"כ בע"ש וסמ"ע ודוקא ג' טובי העיר אבל ג' דייניס לא וכמ"ש לעיל ס"ק א' דבפני ב"ד לא מהני עד שיגמר הדין: (יג) יסבע שלא קבלו פי' יסבע היסת ואין הדיין מחשב עד דהא מיירי מקרוב ופסול ועוד דאין זה כפירת ממון אלא כפירת קבלתו עליו לדיין ואין נשבעין אהא ס"ד עכ"ל סמ"ע וטעמו בתרא

באר

דהיינו כשאמרו פלוני אתה זכאי ואתה חייב וכ"ש כשאמרו לא תן לו דהוה מילתא דפסיק' שחייבוהו משא"כ כשאמרו חייב אתה ליתן לו נראה כמשתפקים עוד בדבר אבל אין כן דעת הש"ך לחלק בין חייב אתה ליתן לו ובין אים פלוני אתה זכאי כו'. ע"ש דמסיק וכתב דלכאורה דיל' נראה דלא הוי גמ"ד עד שיאמרו לא תן לו אז שגמרו הב"ד הדין ולא מצ"ד וכן עיקר עכ"כ: [ד] בטעו. כתב הסמ"ע דכ"מ דיכול לחזור ולטעון בע"ח אז דנותנין לו זמן מב"ד הסני כי הראשון אינו כלום מאחר שמוזר והש"ך כתב דכ"מ שהדין קיים כ"ז

פתחי

הא דאם קנו מידו א"י לחזור בו דוקא בשלקח הקנין אז כתב לדעתה שהוא קרוב ויודע שהוא פסול לעדות אבל אם לא היה יודע שהוא פסול לעדות אפילו נשבע קנין אין כאן שבועה אין כאן מהר"י אדרבי סי' קל"ג עכ"ל והביאו ב"כ בתו"ת ובנה"מ בשיטו לשון קלת ומשמע לכאורה דמהיתן לומר שלא היה יודע שהוא פסול וא"ל שבועה על זה וע"ע מה"ם הכ"ה הובא לעיל ס"ק ח' דאם טען לא ידעתי שהוא קרוב נשבע היסת ויש לחלק ועי' בנה"מ סק"ד : ז] נתבאר . עבה"ט ועי' בתשובת שבו"י ח"ח סי' קנ"ד דנראה לו עיקר בהסמ"ע דכל שאמרו דרך פסק דין אים פלוני אתה זכאי ואתה חייב הוי גמ"ד כמו לא תן לו וכ' שם לאחר טעם החילוק בין לשון חייב לתן ליתן דלא הוי ג"ד ובין אים פלוני אתה זכאי ואתה חייב הוי גמ"ד משום דכל שהו' לאחד לבד שלא בפני חבירו חייב אתה ליתן לו נראה שדברין הדבר מסופק לו דלוקח זילותא אם יחזור אח"כ ויפטור

נתיבות

והנ"ל פסק דדוקא לא תן לו אז שנפטרו מלפני ב"ד: (ח) נגמר הדין. ואם שניהם רוצים לחזור אסור לחזור משום כבוד הדיין. והנ"ל כ' דוקא כשהוא חב לאחרים אין שניהם יכולין לחזור ודוקא כשכבר חייב הדיין מיקרי חב לאחרים אבל כשעדיין לא דן הדיין לא מיקרי חב לאחרים כמה שלא ידין דיין זה : (ט) נודע שטעו ואם טעו בשיקול הדעת עפי' כ"ה. והנ"מ כמה שחוזרין בשאלה טעו לענין איכול לחזור ולטעון וכן לענין אם אין דין ממחד ואם קיבלו אותן לדון ועשו פשרה הוי טעו ואפילו אינו מייה יכולין לחזור: (י) לפני ראשי העיר. ואפי' בג' מהראשים שני דלענין זה שבעה טובי העיר לאו דוקא ש"ך: (יא) שלא יוכל לחזור. ואין צריך קנין. ואפי' טעו ואפי' עשו פשרה במקום שהיה להם לדון דין תורה: (יב) יסבע. ואם הדיין קלא"פ אין באן שבועה להכחיש העד כיון שהוא קלא"פ ואינו נשבע רק היסת. ואם הוא כבר דעת הסמ"ע כיון דאין כאן פשרה ממון אינו נשבע רק היסת. והנ"ל דאיכ אפי' היסת לא יסבע אין שהוא כיון שהוא חייב ממון כיון דמיקרי ממון דיין אז *וע"ב סק"ד דדוקא כשכבר חייבו הדיין מיקרי כפירת ממון אבל כשעדיין לא פסק עדיין רק שעונן שקנו מידו להיות דיין לא מיקרי כפירת ממון ואם שניה דייניה כפרים לכ"ע כן נלמדים שקיבלו לדייניה : (יג) רבים שהמחו. דהיינו בתקום שאין בה לומדי תורה והמחו מעליהם כדי שלא יבאו בערבאות כדלעיל סי' ח' אבל בתקום שיש לומדי תורה אסור להמחות דיין שאינו הגון ואפי' יחיד

חידושי

א"כ כשאר קושיות התוס'. ואריך מ"כ לחלק בין חייב אתה ובין אים פלוני כו' ודברי התוס' פ' שניים אוחזין ל"ע עוכא שבתבו לשון משיודע להיכן הדין נוטה שזהו דברי ר"י בן קרחה ות"ק פליג שאין פירושו אלא כמ"ש לעיל בסי' י"ב להיכן הדין נוטה לפרש"י עכ"ל. ונראה עוד דאין פירוש דברי הסמ"ע דהחילוק הוא בין שאמרו לבניהם אתה זכאי ואתה חייב דאז נטור לא מזכיר רק אתה חייב. אלא החילוק הוא בין שאמרו אים אתה זכאי ואתה חייב דאז נטור לא מזכיר אים פלוני אתה חייב ר"ל בפסדת שעשהך ואתה זכאי ר"ל זכות דבין . הבא דאמרו מיירי דוקא דתובע זכה בדין וכן הא דקאמר בסוף בהוכות לחייב את הזכאי ולזכות את החייב אבל כחייב בדין קאמר וזה הוי בבר ג"ד. וכן בקידושין דף ע"ד לזה זכיתי ולזה חייבתי דתוקי בשודא דדיינו ע"כ בשאין בזה אחד תופס ומאי שייך חיוב ליתן אלא זוכה בדין וזה בבר הוי גמר דין : ומיהו מסה הי' נראה קלת דלזה זכיתי לא הוי ג"ד. מדאמרקמה שם אליחזי זכותא דתלן נקט בדקדוק אזוותא' וי"ל דילמא לא כתבו הבפס"ד אז משמע דבזה בדיין לא הוי ג"ד בזכיתי וחייב. וע"ל שבתב בבר דאז בוודאי הוי ג"ד כמ"ש בסי' י"ג לענין פירוש הדייניס וחצרת הטעמות ס"ל. ובזה הי' נכון קושיות הריטב"א שבתיבת הש"ך לקמן רסי' כ"ג דמאי פריך וליחזי זכותא דילמא הבע"ד טוען שהדיין נתן לו אחר כן הפס"ד. הלכתי ק' דא"כ פשיטא שנתמן דכיון דלא הוי ג"ד עדיין

ביד הדיין לחזור ונדון כיון שלא גמר למלתי' ובהכ"ל רס"י כ"ג בס"ד ודוק :

באר הגולה

מני רב לשמואל שם ע"ב ו נתכתיב שם בתשנה ובדשלא ליה רב נתנן בר רב חסדא וכו' ומבמע שם דבמחול לך ולכני גמר דין לא פליגי רבנן ומ"ש הרא"ש שם ואע"פ שפייס הרמב"ם שם והיליא ממון בדין זה הפסול בכר הוכיח בבית שם שפירוש: דכיון שנגמר הדין הוה ליה כאילו הוציא ממון וכ' בתשובה הרא"ש כלל הדייניס סי' י' * לפי' נהרלו בביאור וכ' הב"י הטעם משום כבוד הדיין עכ"ל: ז בתשו' מיי' דייניי לה"ם וש"פ תס"ח * פי' אם קבלו לדין ועשו פשרה או בלא טעות כן מוכח בתשו' שם סמ"ע ח טור וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל כ"ו סי' ה'

חכמת שלמה

סי' כב (סעיף ה') ואם כופר . כ"ב ביי' בסמ"ע שכ' בלין בייכות כאן שבועה . והש"ך הסיג עליו ישו"ש . מיהו לפמ"ש הב"ד שם בתחל' בהירוץ אחר דלכך ל"מ חזרה דלא נודע ודאי טעמו אל"כ לפי"ז א"ש דשבועה אין שייך כאן . המ"ב אם לא עשה הרי אין כאן ל"מ לענין ממון ול"ש שבועה . ואם עשה הרי ראוי שיהבטל דינו בלא"ה וא"כ אין כ"מ בזה שקבלן ולכך אין כאן שבועה וא"ש ירו"ק :

ביאור הגר"א

[ז] ולענין עדות. מרדכי בשם התיספת' ע"ש: (ליקוט) ולענין עדות כו'. כמ"ש בשבועות ל"ב עריס כגמר דין דמי וכמ"ש בפ' י"ב ובכבא א"י לחזור ותה גמר דין שם אלא כ"ד שאין אחריו עוד הוא כגמר דין ודייני' שאמרו אים פ' כו' שאין אחריו עוד (ע"כ): [ח] והוא שלא. שם ו' הב"ע דקיבלוה כו' דא"ל דיינת לן כו' וגטין י"ד א' קנין בשעות כו' : [ט] (ליקוט) מיהו כו' . שידוש שאין פוסקין דין בחור והוי בקיבלו בין לדין בין לעשות בסי' כ"ה (ע"כ) : [י] (ליקוט) כי כן כו'. והוי בקיבלם בין לדין בין לעשות וכן א"ל קנין בס"ם בס"ם קס"ג. ועש"ך (ע"כ): [יא] (ליקוט) שלא יוכל בו'. אף בלא קנין בס"ם בס"ם קס"ג (ע"כ) : [יב] (ליקוט) שבע כו'. דהוי כפירת ממון (ע"כ): [יג] (ליקוט) אפי' אם כו' . דהא הדיין פסול וקרוב הוא (ע"כ) : [יד] רבים

ט מרדכי פ' זה בורר מעשה לי רייטו מאיר וכו' מס"ה : י תשובתמנהרא"ם כלל י"ח סי' ה' : כ לשון הרמב"ם שם מתשנה שם ד' כ"ד ע"א כדאלח ליה ר"ל וכ"ל סג"ב ל כדאלחו מכי רב לשמואל וכו' שם מ כלישנא דרב אשי וכו' וכמ"ש עיל : כ שם וכ"כ הטור ס שם ושם

חידושי חת"ם

סימן כב הגה סעי' כ' קנלה כ"ב עיין תשובותי ח"ם חו"מ סי' מ': שם ש"ך סעי"ק ב' כ"ב עיין תשובותי ח"ם חו"מ סימן י"ח :

חידושי רעק"א

ס"ג אם קנו מידו. כ"ב עיי' בים"ש פ"ה דבב"ק סי' ה' שכ' דלב"ע אם לא שבע בזמן שקבעוהו לו כ"ד לשבע יכול לחזור ולומר לו לא אלמין לך עיר כשבועה :

טורי זהב

(כ"ג) נגמר הדין ונשבע הא דל' ונשבע הוא מיותר וכ"ל לאפי' לרש"י דהיינו מכ"ד תשוב גמר דין היא במקום שיש עכ"פ בוס שיכות חיוב עליו בשוס לד כגון בהיפך שבועה לו כשאומר הריני משלם שהיה לו עכ"פ חיוב שבועה עליו משא"כ כאן במרגון טוב מקבל עליו שבועה בוודאי יכול לחזור אפי' בילא מכ"ד אלא דוקא שבועה הוא גמר דין : (ע"ש אלא הריני משלם) הסמ"ע כתב דיכול לומר ולהרך דבריו מה שאתרתי חיני נשבע אלא אסיף ונכון הוא אלא כי מוחז"ל נחלק עליו מתלי לאחרונו פ' הדיינין אחר חיני נשבע פוטרין אותו מיד ולא מני אחר דעתי היה לסיף ואין זו קושיא דאלן ודאי אין מתרלין דבריו אבל אם הוא מתרץ דבריו כן פטיעת דמחלוקת: (ע"ש בהג"ה) ויש חולקין ורלה דקי"ל כדעה קמייתא שהיא דעת רש"י בשבועות דף ל"ע דהולאה מכ"ד הוא גמר דין לכל דבר רק אם שתק אז יכול לסיף ע"ש בסמ"ע בשם הריטב"א לחזור ולשבע בנקי"ח כי לא הסכים תחלה בסיפוק אם לא בדרך זה: (בעור ס"א) ורלה אפי' לא הוליא כו' ורלה לתרץ דברי הרמב"ם דמה שאמר שהוליא ממנו לא מתכוין שהוליא ממש אלא הי"ק לא מבעי אם פוסק שיפוי בע"ד אחר דמהני אלא אפי' באומר אתן לך דהיינו שפסק להוליא ממנו אפי' בזה מהני ובזה אין לריכין כמו שדתק הב"י ובהוא הוליא : (ע"ש בעור ס"ד) נסהוא דאחר לאחרי מהימנת לי כו' כיון שקבל עליו פסול כבי תרי ק"ל דמשמע מזה אלו קבלו בחד אין לריכין ונהא דאמרינן כאן דאם קיבל פסול חוזר עד שיגמור הדין וכאן בנאמנות אין שייך גמר דין וא"כ לריך ג"כ בזה קנין ותו קשה למה לא כ' רבינו בסי' ע"א רק דברי הרמ"ם אלו ואלו דברי הרא"ש והחילוק כי כאן והלא שם מקומן ותו מ"ש הרא"ש שאין לריכין קנין דכל תנאי שבממון קיים זה אין שייך אלא בשעת מעשה דפטוש הוא מי שמתנה עם חבירו שהתוס . שם כג א' וכ"ל : [עו] (ליקוט) אבל אם אם קבל כו'. דמתנה על מ"ש בתורה כמ"ש נעוין פ"ח ב' לפניהם כו' (ע"כ): [עז] אבל אם כבר כו'. משעם מחילה וכמ"ש בב"י ס"ו ומודיעא דאי כו' : [יז] מי כו' והפטר. ואתן. אם קמ. כנ"ל: [יח] (ליקוט) א"ל הבטבע לי כו'. ב"ב קב"ח א' הא קמ"ל כו' (ע"כ): (ליקוט) וא"ל הטבע לי' אז כו'. שם איתיביה

ב ט אם קבל עליו עדות עכו"ם כמו שקבל עליו עדות אחד מהפסולים [טו] (יד) י אבל אם קבל עליו עכו"ם לדיין אפי' קנו מיניה טו אין הקנין כלום [ז] ואסור לרון לפניו (טו) [טו] (אבל ה) (יד) אם [ח] כבר דן כפניו כ"ז יוכל בחזור כו (מרדכי ר"פ זה בורר) :

ג [יז] כ מי שנתחייב לחבירו טז שבועה בב"ד [יח] ואמר לו השבע לי בחיי ראשך והפטר או השבע לי בחיי ראשך ואתן לך כל מה שתטעון (טז) כ אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו יז עד[ט] שיגמר הדין [יט] מ נגמר הדין ונשבע כמו שאמר ליה א"י לחזור בו וחייב לשלם[כ] כ וה"ה למי שנתחייב יח שבועת היסת [י] והפכה אם קנו מידו או אם נשבע זה שנהפכה עליו א"י לחזור בו ס וה"ה במי שלא היה חייב שבועה ואמר אשבע לך שבועה אם קנו מידו א"י לחזור בו ואם לא קנו מידו אע"פ שקבל בב"ד חוזר עד שיגמור הדין וישבע : הגה [כא] מי שמתחייב ליטבע ואמר כפני ב"ד אחיי הנה ליטבע (יז) יט ט הריני

ו) י) אבל (טו)

לא כשירא דאין לך כפירת ממון גדול מזה דהא אם מודה לדברי הדיין חייב ממון ועוד דא"כ גם היסת לא יטבע וכדלקמן סי' פ"ו סעיף כ"ה אלא טעמא קמא עיקר וא"כ בכסר חייב ליטבע ובסיים כסרים חייב כפי מה שיפסקו ממון וע' בתשובת ר"ם כהן ס"ב סי' פ"ג וע"ל סי' כ"ג : (יד) אבל אם קיבל עכו"ם לדיין כו' ע' מ"ש בס"ק שאחר זה דדברי המחבר לא"ע בזה : (טו) אבל אם כבר דן לפניו כו' אחילוק בינלכתחלה ודיעבד נראי' שהוליא הר"ב ממה שכתב המרדכי ר"פ ז"ב דלריך לקייסהקנין (וכדי שלא יחלוק על הבעה"ת ועוד דלקמן סי' כ"ו הקנין אינו כלום מפרש הרב הבעה"ת ועוד מיירי לכתחל' והמרדכי בדיעבד) וכן בס"ע ובסמ"ע נראה כאן מרדכי . אבל לפע"ד נ"ע דהמעיין במרדכי שם יראה דאין אילוק בכך שכתב ח"ל האלפסי פסק דאם קבל עליו אד קרוב או פסול כבי תרי וקנו מיניה לא מני הדר ביה וב"פ המיימוני וכן בא מעשה לפני ר"מ בא' שאמר לאמן עלי אותו עכו"ם וקנו מיניה וכשהרגיש שהי' מעשה דבריו וקבל שוחר רלה לחזור בו ופסק דלא מני הדר ביה עכ"ל הרי שלא הזכיר שכבר פסק עכו"ם הדין ואחרב' מל' כשהרגיש שהי' מעשה דבריו כו' משמע דעדיין לא פסק עכו"ם הדין רק שהרגיש שהי' מעשה דבריו כו' ועוד שהרי האלפסי ומיימוני מיירי להדי' קודשג"ר וא"כ כשמייתי מדברי ר"מ רחיה לדבריהם וכתב וכן בא מעשה לפני ר"מ כו' משמע דהמעשה הי' ג"כ קודם ג"ר. וגם בדברי הבעה"ת ועוד לא נזכר שום אילוק בין לכתחלה ודיעבד ועוד מדכתבי הבעה"ת ועוד אין הקנין כלום משמע אפי' דיעבד דהא כיון דהקנין אינו כלום בתמ דלא פליג נראה לומר דדוקא התם דמיירי להדיא שקנו מידו סתם נדון בדיני עכו"ם מה שא"כ בהך דהמרדכי שקנו על עכו"ם אחד בפירום הרי שעכו"ם זה נאמן בעיניהם וסמכו עליו דמהני כמו קבלו חו פשוט וחילוק זה נכון מאד . אך שהמחבר הבין מדברי הבעה"ת ועוד דאפי' קבלו עליהם בקנין עכו"ם פלוני מיוחד אין הקנין כלום ולא ידעתי מנ"ל הח וגם מה שמחלק המחבר בין דין לעדות ונראה מדבריו שהמרדכי מיירי לענין עדות דוקא וכ"כ בספרו דרך הבית להדיא וז"ל כתב המרדכי כו' עד דלא אלי הדר ביה והיינו כשקבלו עליו לעד אבל אם קבלו לדיין אינו רשאי לדון בפניו כמו שיתבאר בסי' כ"ו עכ"ל אינו נראה לפע"ד דלשון מעשה דבריו וקבל שוחר שכתב המרדכי לא שייך בעד רק בדיין וגם המעיין במרדכי שם יראה לכאורה דהמתני' דנאמנים עלי ג' רועי בקר אדיינים קאי ע"ש אלא נראה לחלק כמ"ש. וגם מדברי הר"ב נראה בביאור שהמרדכי מיירי שקבלו לדיין אלא שהרב מחלק בין לכתחלה ודיעבד ולפע"ד אינו מוכרח אלא נראה לחלק כמ"ש וע"ש : (טז) אם קנו מידו כו' המחבר בב"י פסק כהרמב"ם משום דהרא"ש ס"ל כוותיה ומהר"מ מלובלין בתשובה סי' קי"ג כתב שסגנה יראה מלפניו בזה וכן הסיג עליו הב"ח ולפעד"נ דשלא כדין כתבו כן דאין כוונת הב"י רק במה דס"ל להריב"ש דנרסי' נשבע בלא וי"ו דמיד שקבל עליו בב"ד ליטבע א"י לחזור בו שלא כדברי הרמב"ם ובהא הרא"ש ס"ל כהרמב"ם דהא ס"ל דדוקא יש לב"ד אבל בב"ד בכל ענין יכול לחזור ונורס ונשבע בוי"ו כהרמב"ם וכבי מוכח להדיא מדברי הרא"ש פרק שבועת הדייניס ע"ש ודוק ואם כדבריהם בכוונת הב"י ה"ל להב"י להקשות על הטור ודוק היטב :

ולענין הלכה מה שפסק המחבר כהרמב"ם לענין דנורס ונשבע אין נלפע"ד דהעיקר כהפוסקי' האחרים דנרסי' נשבע ובפרע שהם רביס רמב"ן ור"ן וכ"י וריב"ם ומרדכי פ' ים נוחלין בשם רבי' יואל ורב האי גאון וכן הוא באמת במשפטי שבועות לרב האי גאון שער ב' דף ט' ע"א ע"ש וכ"פ ר' ירוחם כ"ו א"ג ע"ש וגם כ"ל עיקר לדינא כהרמב"ן פ' י"ל ורשב"א וריב"ם ור"ן וכ"י דקבלה בב"ד מהני כגון שאמר הריני משלם לו שהפך השבועה על חבירו בב"ד וקבל עליו וכה"ג א"י לחזור כשאין עסוקים באותו ענין והכי משמע לפע"ד נמי בתוספתא רים פרק זה בורר דקתני התם וכן הי' רבי יודא אומר מי שנתחייב שבוע' לחבירו וא"ל דור לי בחיי ראשך וקבל עליו א"י לחזור בו וכ"ם דבילא חוץ לב"ד דשוב א"י לחזור בו וכהרא"ש וכל הפוסקים דלעיל ודלא כהים חולקין שהביא הר"ב וגם בכולה סוגי' דר"פ המפקיד דלא שלם שלם ממש אלא כיון שאמר הריני משלם מקני ליה כפילא מוכח הכי דאי הוי למיהדר לא הוו תקנו חכמים שהכפל יהא שלו ואפשר לדחוק דגם דעת הרמב"ם כן וכמ"ש בסמ"ע וכ"כ בתשובת מהר"מ מלובלין סימן קי"ג וכ"ש דמה שפסק הב"ח דאפילו יצא יוכל לחזור בהנך תלתא גווני ע"ש לא נהירא דאפ"ת דעת הרמב"ם כן מ"מ יחיד הוא נגד כל הני רבוותי' ובפרע שדבריהם עיקר וכמ"ש וכן פסק בתשו' מהר"מ מלובלין שם כדברי ע"ש : מיהו כל זה כשא"ל כן בב"ד אבל חוץ לב"ד או בפני שניס לא מהני אף כשקבל עליו או יצא אם לא שנשבע על פיו וכמ"ש לעיל סק"א ע"ש : (יז) אלא הריני משלם כו' ואפי' לפ"ז נראה מי שנתחייב שבועה דרבנן ושתק ולא אמר שירלה להפכה על שכנגדו ויצא מב"ד ואח"כ אומר שירלה להפכה על שכנגדו הרשות בידו (השתיקה כזה לאו כדבור דמי) עכ"ל *ונראה דאפילו אם אמר בב"ד לא אשבע ויצא יכול להפך השבועה על שכנגדו די"ל דדעתו היה כא אשבע אלא אהפכה על שכנגדי כל זמן שלא אמר לא אשבע ואשלם אבל אם אמר אשבע הנתבע שבועת היסת ואמר לפני בית דין אשבע

ע"ם : טו אין הקנין כלום ואסור כו' . משום שלא יעשה אויבינו פליני' וע"ל סי' כ"ו שם כתבתי דמוכח מדברי הפוסקי' * כאם יש לא' מבעלי דיני' זכות ויפוי כח במשפט * הכותים עפי מבמשפט ישראל דאז מהני הקנין ולא אמרו אין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה כ"א בתנאי בעלמא אבל אין אחר קנין כלום ואם אין בו זכות לא מאשב קנינו לקנין הה"ל קנין דבריס ע"ם וכמ"ם שם דלא תקשה אזה : טז שבועה בב"ד כו' . פי' שבועה שנתחייב התובע ליטבע וליטול או הנתבע לפטור וא"ל הבע"ד השני להקל מעליו השבועה החמורה ולקבל ממנו במקומה שבוע' קלה דבחיי ראשו לפטרו או ליתן ע"י : יז עד שיגמר הדין . נמר דין דשבועה היא שיטבע כדמסיק וכת' נגמר הדין ונשבע ולדעת רש"י והרא"ש ה"ה כשילאו חוץ לב"ד וכ"פ מור"ם בסמוך בהגה ועמ"ם שם : יח שבועת היסת והפכה . לאפוקי ס"א דאינו יכול להפכה כמ"ש הטור והמחבר בסי' פ"ז ע"ש : יט אלא הריני משלם כו' . עיין בטור שכתב ע"ז ז"ל אפי' לפי זה נראה מי שנתחייב בב"ד שבועה דרבנן ושתק ולא אמר שירלה להפכה על שכנגדו ויצא מב"ד ואח"כ אומר שירלה להפכה על שכנגדו הרשות בידו (השתיקה כזה לאו כדבור דמי) עכ"ל *ונראה דאפילו אם אמר בב"ד לא אשבע ויצא יכול להפך השבועה על שכנגדו די"ל דדעתו היה כא אשבע אלא אהפכה על שכנגדי כל זמן שלא אמר לא אשבע ואשלם אבל אם אמר אשבע הנתבע שבועת היסת ואמר לפני בית דין אשבע

ב אם קבל עליו עדות עכו"ם כמו שקבל עליו עדות אחד מהפסולים [טו] (יד) י אבל אם קבל עליו עכו"ם לדיין אפי' קנו מיניה טו אין הקנין כלום [ז] ואסור לרון לפניו (טו) [טו] (אבל ה) (יד) אם [ח] כבר דן כפניו כ"ז יוכל בחזור כו (מרדכי ר"פ זה בורר) :

ג [יז] כ מי שנתחייב לחבירו טז שבועה בב"ד [יח] ואמר לו השבע לי בחיי ראשך והפטר או השבע לי בחיי ראשך ואתן לך כל מה שתטעון (טז) כ אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו יז עד[ט] שיגמר הדין [יט] מ נגמר הדין ונשבע כמו שאמר ליה א"י לחזור בו וחייב לשלם[כ] כ וה"ה למי שנתחייב יח שבועת היסת [י] והפכה אם קנו מידו או אם נשבע זה שנהפכה עליו א"י לחזור בו ס וה"ה במי שלא היה חייב שבועה ואמר אשבע לך שבועה אם קנו מידו א"י לחזור בו ואם לא קנו מידו אע"פ שקבל בב"ד חוזר עד שיגמור הדין וישבע : הגה [כא] מי שמתחייב ליטבע ואמר כפני ב"ד אחיי הנה ליטבע (יז) יט ט הריני

ו) י) אבל (טו)

ע"ם : טו אין הקנין כלום ואסור כו' . משום שלא יעשה אויבינו פליני' וע"ל סי' כ"ו שם כתבתי דמוכח מדברי הפוסקי' * כאם יש לא' מבעלי דיני' זכות ויפוי כח במשפט * הכותים עפי מבמשפט ישראל דאז מהני הקנין ולא אמרו אין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה כ"א בתנאי בעלמא אבל אין אחר קנין כלום ואם אין בו זכות לא מאשב קנינו לקנין הה"ל קנין דבריס ע"ם וכמ"ם שם דלא תקשה אזה : טז שבועה בב"ד כו' . פי' שבועה שנתחייב התובע ליטבע וליטול או הנתבע לפטור וא"ל הבע"ד השני להקל מעליו השבועה החמורה ולקבל ממנו במקומה שבוע' קלה דבחיי ראשו לפטרו או ליתן ע"י : יז עד שיגמר הדין . נמר דין דשבועה היא שיטבע כדמסיק וכת' נגמר הדין ונשבע ולדעת רש"י והרא"ש ה"ה כשילאו חוץ לב"ד וכ"פ מור"ם בסמוך בהגה ועמ"ם שם : יח שבועת היסת והפכה . לאפוקי ס"א דאינו יכול להפכה כמ"ש הטור והמחבר בסי' פ"ז ע"ש : יט אלא הריני משלם כו' . עיין בטור שכתב ע"ז ז"ל אפי' לפי זה נראה מי שנתחייב בב"ד שבועה דרבנן ושתק ולא אמר שירלה להפכה על שכנגדו ויצא מב"ד ואח"כ אומר שירלה להפכה על שכנגדו הרשות בידו (השתיקה כזה לאו כדבור דמי) עכ"ל *ונראה דאפילו אם אמר בב"ד לא אשבע ויצא יכול להפך השבועה על שכנגדו די"ל דדעתו היה כא אשבע אלא אהפכה על שכנגדי כל זמן שלא אמר לא אשבע ואשלם אבל אם אמר אשבע הנתבע שבועת היסת ואמר לפני בית דין אשבע

ביאור

[עו] (ליקוט) אבל אם קבל כו'. דמתנה על מ"ש בתורה כמ"ש נעוין פ"ח ב' לפניהם כו' (ע"כ): [עז] אבל אם כבר כו'. משעם מחילה וכמ"ש בב"י ס"ו ומודיעא דאי כו' : [יז] מי כו' והפטר. ואתן. אם קמ. כנ"ל: [יח] (ליקוט) א"ל הבטבע לי כו'. ב"ב קב"ח א' הא קמ"ל כו' (ע"כ): (ליקוט) וא"ל הטבע לי' אז כו'. שם איתיביה

הגר"א

כו' היה חייב כו' מאי לאו כו'. לא כו' וכן בקנין כמש"ם אין לאחר כו' ועוד דהא מדמי להדדי (ע"כ): [יט] נגמר הדין ונשבע. ב"ב קכ"ח א' ונשבע כו' ועי"ש תוס' ד"ה ה"ג כו' ובסמה' שם ובשבועות לא בתוס': [כ] וה"ה למי שנתחייב. שם בב"ב דנשבעין על עבדיים היסת: [כא] מי שמתחייב. עתוס' שם ובשבועות שם ול"עז: (ליקוט) מי שמתחייב כו'. כמ"ש בר"פ הדייניס פוטרין

ממון ועיין בתשובת ר"ם כהן ס"ב סימן פ"ג וע"ל סי' כ"ג עכ"ל : [ז] ואסור. כתב הסמ"ע דאם יש לא' מבע"ד זכות ויפוי כח במשפט דעכו"ם טפי מבמשפט ישראל אז מהני הקנין דלא אמרו אין אדם מתנ' על מ"ש בתורה כ"א בתנאי בעלמ' אבל אין אחר קנין כלום ואם אין בו זכות לא מהני אף כשקבל עליו אז יצא לא אם יתחייב לתה : [ח] כבר. הסי"ך הסיג ע"ז ודעמו שאין לחלק בין לכתחל' לדיעבד אך נראי' לחלק בין אם קנו מידו אתם לדון בדיני עכו"ם אז אפי' בדיעבד לא מהני אבל אם קנו על עכו"ם אז' בפירום

פתחי

ונתחייב ממון (ר"ל לאפוקי אם לא נתחייב רק שבועה עסמ"ע לקמן סימן פ"ז סכ"ה) אבל אם עדיין לא נגמר הפסק רק אזה טוען שקנו מידו דיין זה והוא כופר לא מקרי כפירת ממון ע"ם וכן מבואר בתשובת חות יאיר סימן ה' ושם הוסיף עוד דאפילו אבל כבר נגמר הדין דוקא בא"ם נתחייב הנתבע והוא טוען שלא קיבלו והכי משמע המשך דברי הטור דבכה"ג מיירי משא"כ בא"ם נפטר הנתבע והתובע רולה לחזור ולתובעו וטוען שלא קיבלו פטור התובע אף משבועת היסת דלא שייך כיס חיוב ממון אם יודה . ושוב כתב דבזה יש מקום לבע"ד לחלוק ולומר כיון דדעת התובע לתבעו ממון ולדעת הנתבע כבר נפטר ה"ל כפירת דברא דממונא בתה שאילו יודה התובע יפטר נתבע ורחיה ממ"ש בס"ע ס"ם ע"ז הטעונן על תבירו עשנת ודאי שטר שבידך זכות יש לי בו דחייב הנתבע הזה ש"ה שמעינן דאע"ג דאילו יודה לא מתחייב דבר דאין לו עסק בממון כלל מ"מ הואיל שיש בזה טובת והנאת ממון לחבירו חייב ש"ה . ולפ"ז ל"ל דמ"ש (בסימן פ"ז סכ"ה) אילו יודה לא היה מתחייב ממון

משה"כ

יכול לחתות לו"ת : (יד) אם כבר דן הש"ך חולק ע"ז כיון דהקנין אינו כלום אפי' נגמר הדין אינו מועיל. ומחלק בין אם קיבל עליו משפטי עכו"ם אז אסור אבל אם קיבלו עליהם לדון לפני עכו"ם מיותר אינו כמחזיק דתם רק שהעכו"ם זה נאמן

משה"א

דמי יודע אם יחייבוהו דיין זה יותר מחבירו . ופשוט : ה) אם כבר דן עש"ך ס"ק ט"ו עד כיון דהקנין אינו כלום במה יתקיים הדין שלא יכול לחזור וכו' . פי' דבקבלת עכו"ם שיהיה דיין הוי תרתי לריעותא דהוי כקיבל פסול כשלשה ממילא נג"ה לא מהני לענין קודם הפס"ד ובעי קנין ולזה מקשה הש"ך דכיון דהקנין אינו כלום במה יתקיים הדין וכו' : ו) אלא הריני משלם עש"ך ס"ק י"ז דאם אמר לפני ב"ד אשבע דהוי כאלו אמר אקיים הדין ולא הוי כקיבל עליו רק לישבע ולא להפך וכו' . ופשוט דזה דוקא בשבועה דרבנן אבל בשבועה דאורייתא שמן הדין אינו יכול להפכה ואמר השבע וטול וקיבל עליו ואומר אני נשבע א"י לחזור בו כיון שמה שקיבל עליו לישבע היה בדבר שלא מן הדין אבל במלוה בשטר שהיפך השבועה על הנתבע שבועת היסת וקיבל עליו יכול לחזור ולהחזר אחר שיצא מב"ד כיון דההיפוך ע"כ היה בענין שאמר הריני כמלוה ע"ם והשבע היסת ובשעת קבלה קיבל השבועה על עצמו כתביעת ע"ם הוי כאמר אקיים

חידושי

וקודם הביאה יש להסתפק אפילו בשני עדיס לפת"ם הש"ך סי' ל"ז דבעינן עדות שאי"ל בממון אי מהני עדותן מיעורך לשלם מיד אלא דבב' עדיס הוא ממ"נ דאם יזכה בדין הרי עדיס ואם יתחייב למה עורח ב"ד בבדי משא"כ בע"א אם יתחייב למה ישבע בחנם. אך אכתי י"ל בב' עדיס ג"כ שמא אם יוזמו יאמרו אילו ידענו איזכה לא היינו מעידיס. משא"כ לאחר איזכה שפיר יוכלו להזמם ול"ע בשניס ודוק וכה"ג כ' הש"ך בעלמו בס"ק כ' דמי יימר וכו' ע"ש בשם בעה"ע :

(ה) שעיף כ' אם קיבל עליו כו'. עיין בש"ך כ' לחלק בענין אחר כיון המרדכי וכן בעה"ת בלל כי לפע"ד הפעיין בתשובות בעה"ת ו עוד סי' כ"ו מבואר להדיא שאין שום חילוק בין עכו"ם לישראל דודאי יכול לומר נאמן עלי דייני גויים רק שהקבלה לילך ולדון הוי קנין דברים אבל אי קיבל עליו מה שיפסקו הוי קנין גמור אז קיבל עליו שהבואתא ר"ל עדות שלהם אז דינא דידהו . ואולי ס"ל לרמ"א ז"ל דאע"ג דלריך לקיים הדין אם קיבל עליו אבל יכול לומר בתחלה לא

כסף

סימן כב סעי' ג' (וילא חוץ לב"ד) במקי דקיימא שהאומר הבטבע ואשלם וכדומה. וילא מב"ד אינו יכול לחזור בו. אפילו אם לא ילא מב"ד בעצמו. רק שהב"ד אמרו לו לא כהנהו בין הטענות לשקלא ושריא דפסק הדין. מכל מקום הרי

קצות

הוי תרתי לריעותא ולפמ"ש דקבלה היא במקום ממנה ס"ב ודאי ליכא תרתי לריעותא ואפילו אומר בשעת הקבלה במקום שלשה אין הדבר תלוי בלשון אלא בענין אם הוא תרתי לריעותא וזה שמוסר רביס

ממון ועיין בתשובת ר"ם כהן ס"ב סימן פ"ג וע"ל סי' כ"ג עכ"ל : [ז] ואסור. כתב הסמ"ע דאם יש לא' מבע"ד זכות ויפוי כח במשפט דעכו"ם טפי מבמשפט ישראל אז מהני הקנין דלא אמרו אין אדם מתנ' על מ"ש בתורה כ"א בתנאי בעלמ' אבל אין אחר קנין כלום ואם אין בו זכות לא מהני אף כשקבל עליו אז יצא לא אם יתחייב למה : [ח] כבר. הסי"ך הסיג ע"ז ודעמו שאין לחלק בין לכתחל' לדיעבד אך נראי' לחלק בין אם קנו מידו אתם לדון בדיני עכו"ם אז אפי' בדיעבד לא מהני אבל אם קנו על עכו"ם אז' בפירום

פתחי

ונתחייב ממון (ר"ל לאפוקי אם לא נתחייב רק שבועה עסמ"ע לקמן סימן פ"ז סכ"ה) אבל אם עדיין לא נגמר הפסק רק אזה טוען שקנו מידו דיין זה והוא כופר לא מקרי כפירת ממון ע"ם וכן מבואר בתשובת חות יאיר סימן ה' ושם הוסיף עוד דאפילו אבל כבר נגמר הדין דוקא בא"ם נתחייב הנתבע והוא טוען שלא קיבלו והכי משמע המשך דברי הטור דבכה"ג מיירי משא"כ בא"ם נפטר הנתבע והתובע רולה לחזור ולתובעו וטוען שלא קיבלו פטור התובע אף משבועת היסת דלא שייך כיס חיוב ממון אם יודה . ושוב כתב דבזה יש מקום לבע"ד לחלוק ולומר כיון דדעת התובע לתבעו ממון ולדעת הנתבע כבר נפטר ה"ל כפירת דברא דממונא בתה שאילו יודה התובע יפטר נתבע ורחיה ממ"ש בס"ע ס"ם ע"ז הטעונן על תבירו עשנת ודאי שטר שבידך זכות יש לי בו דחייב הנתבע הזה ש"ה שמעינן דאע"ג דאילו יודה לא מתחייב דבר דאין לו עסק בממון כלל מ"מ הואיל שיש בזה טובת והנאת ממון לחבירו חייב ש"ה . ולפ"ז ל"ל דמ"ש (בסימן פ"ז סכ"ה) אילו יודה לא היה מתחייב ממון

נתיבות

יכול לחתות לו"ת : (יד) אם כבר דן הש"ך חולק ע"ז כיון דהקנין אינו כלום אפי' נגמר הדין אינו מועיל. ומחלק בין אם קיבל עליו משפטי עכו"ם אז אסור אבל אם קיבלו עליהם לדון לפני עכו"ם מיותר אינו כמחזיק דתם רק שהעכו"ם זה נאמן

משה"א

דמי יודע אם יחייבוהו דיין זה יותר מחבירו . ופשוט : ה) אם כבר דן עש"ך ס"ק ט"ו עד כיון דהקנין אינו כלום במה יתקיים הדין שלא יכול לחזור וכו' . פי' דבקבלת עכו"ם שיהיה דיין הוי תרתי לריעותא דהוי כקיבל פסול כשלשה ממילא נג"ה לא מהני לענין קודם הפס"ד ובעי קנין ולזה מקשה הש"ך דכיון דהקנין אינו כלום במה יתקיים הדין וכו' : ו) אלא הריני משלם עש"ך ס"ק י"ז דאם אמר לפני ב"ד אשבע דהוי כאלו אמר אקיים הדין ולא הוי כקיבל עליו רק לישבע ולא להפך וכו' . ופשוט דזה דוקא בשבועה דרבנן אבל בשבועה דאורייתא שמן הדין אינו יכול להפכה ואמר השבע וטול וקיבל עליו ואומר אני נשבע א"י לחזור בו כיון שמה שקיבל עליו לישבע היה בדבר שלא מן הדין אבל במלוה בשטר שהיפך השבועה על הנתבע שבועת היסת וקיבל עליו יכול לחזור ולהחזר אחר שיצא מב"ד כיון דההיפוך ע"כ היה בענין שאמר הריני כמלוה ע"ם והשבע היסת ובשעת קבלה קיבל השבועה על עצמו כתביעת ע"ם הוי כאמר אקיים

חידושי

וקודם הביאה יש להסתפק אפילו בשני עדיס לפת"ם הש"ך סי' ל"ז דבעינן עדות שאי"ל בממון אי מהני עדותן מיעורך לשלם מיד אלא דבב' עדיס הוא ממ"נ דאם יזכה בדין הרי עדיס ואם יתחייב למה עורח ב"ד בבדי משא"כ בע"א אם יתחייב למה ישבע בחנם. אך אכתי י"ל בב' עדיס ג"כ שמא אם יוזמו יאמרו אילו ידענו איזכה לא היינו מעידיס. משא"כ לאחר איזכה שפיר יוכלו להזמם ול"ע בשניס ודוק וכה"ג כ' הש"ך בעלמו בס"ק כ' דמי יימר וכו' ע"ש בשם בעה"ע :

(ה) שעיף כ' אם קיבל עליו כו'. עיין בש"ך כ' לחלק בענין אחר כיון המרדכי וכן בעה"ת בלל כי לפע"ד הפעיין בתשובות בעה"ת ו עוד סי' כ"ו מבואר להדיא שאין שום חילוק בין עכו"ם לישראל דודאי יכול לומר נאמן עלי דייני גויים רק שהקבלה לילך ולדון הוי קנין דברים אבל אי קיבל עליו מה שיפסקו הוי קנין גמור אז קיבל עליו שהבואתא ר"ל עדות שלהם אז דינא דידהו . ואולי ס"ל לרמ"א ז"ל דאע"ג דלריך לקיים הדין אם קיבל עליו אבל יכול לומר בתחלה לא

כסף

סימן כב סעי' ג' (וילא חוץ לב"ד) במקי דקיימא שהאומר הבטבע ואשלם וכדומה. וילא מב"ד אינו יכול לחזור בו. אפילו אם לא ילא מב"ד בעצמו. רק שהב"ד אמרו לו לא כהנהו בין הטענות לשקלא ושריא דפסק הדין. מכל מקום הרי

קצות

הוי תרתי לריעותא ולפמ"ש דקבלה היא במקום ממנה ס"ב ודאי ליכא תרתי לריעותא ואפילו אומר בשעת הקבלה במקום שלשה אין הדבר תלוי בלשון אלא בענין אם הוא תרתי לריעותא וזה שמוסר רביס

באר הגולה

ט מרדכי פ' זה בורר מעשה לי רייטו מאיר וכו' מס"ה : י תשובתמנהרא"ם כלל י"ח סי' ה' : כ לשון הרמב"ם שם מתשנה שם ד' כ"ד ע"א כדאלח ליה ר"ל וכ"ל סג"ב ל כדאלחו מכי רב לשמואל וכו' שם מ כלישנא דרב אשי וכו' וכמ"ש עיל : כ שם וכ"כ הטור ס שם ושם

חידושי חת"ם

סימן כב הגה סעי' כ' קנלה כ"ב עיין תשובותי ח"ם חו"מ סי' מ': שם ש"ך סעי"ק ב' כ"ב עיין תשובותי ח"ם חו"מ סימן י"ח :

חידושי רעק"א

ס"ג אם קנו מידו. כ"ב עיי' בים"ש פ"ה דבב"ק סי' ה' שכ' דלב"ע אם לא שבע בזמן שקבעוהו לו כ"ד לשבע יכול לחזור ולומר לו לא אלמין לך עיר כשבועה :

טורי זהב

(כ"ג) נגמר הדין ונשבע הא דל' ונשבע הוא מיותר וכ"ל לאפי' לרש"י דהיינו מכ"ד תשוב גמר דין היא במקום שיש עכ"פ בוס שיכות חיוב עליו בשוס לד כגון בהיפך שבועה לו כשאומר הריני משלם שהיה לו עכ"פ חיוב שבועה עליו משא"כ כאן במרגון טוב מקבל עליו שבועה בוודאי יכול לחזור אפי' בילא מכ"ד אלא דוקא שבועה הוא גמר דין : (ע"ש אלא הריני משלם) הסמ"ע כתב דיכול לומר ולהרך דבריו מה שאתרתי חיני נשבע אלא אסיף ונכון הוא אלא כי מוחז"ל נחלק עליו מתלי לאחרונו פ' הדיינין אחר חיני נשבע פוטרין אותו מיד ולא מני אחר דעתי היה לסיף ואין זו קושיא דאלן ודאי אין מתרלין דבריו אבל אם הוא מתרץ דבריו כן פטיעת דמחלוקת: (ע"ש בהג"ה) ויש חולקין ורלה דקי"ל כדעה קמייתא שהיא דעת רש"י בשבועות דף ל"ע דהולאה מכ"ד הוא גמר דין לכל דבר רק אם שתק אז יכול לסיף ע"ש בסמ"ע בשם הריטב"א לחזור ולשבע בנקי"ח כי לא הסכים תחלה בסיפוק אם לא בדרך זה: (בעור ס"א) ורלה אפי' לא הוליא כו' ורלה לתרץ דברי הרמב"ם דמה שאמר שהוליא ממנו לא מתכוין שהוליא ממש אלא הי"ק לא מבעי אם פוסק שיפוי בע"ד אחר דמהני אלא אפי' באומר אתן לך דהיינו שפסק להוליא ממנו אפי' בזה מהני ובזה אין לריכין כמו שדתק הב"י והוא הוליא : (ע"ש בעור ס"ד) נסהוא דאחר לאחרי מהימנת לי כו' כיון שקבל עליו פסול כבי תרי ק"ל דמשמע מזה אלו קבלו בחד אין לריכין ונהא דאמרינן כאן דאם קיבל פסול חוזר עד שיגמור הדין וכאן בנאמנות אין שייך גמר דין וא"כ לריך ג"כ בזה קנין ותו קשה למה לא כ' רבינו בסי' ע"א רק דברי הרמ"ם אלו ואלו דברי הרא"ש והחילוק כי כאן והלא שם מקומן ותו מ"ש הרא"ש שאין לריכין קנין דכל תנאי שבממון קיים זה אין שייך אלא בשעת מעשה דפטוש הוא מי שמתנה עם חבירו

שהתוס . שם כג א' וכ"ל : [עו] (ליקוט) אבל אם קבל כו'. דמתנה על מ"ש בתורה כמ"ש נעוין פ"ח ב' לפניהם כו' (ע"כ): [עז] אבל אם כבר כו'. משעם מחילה וכמ"ש בב"י ס"ו ומודיעא דאי כו' : [יז] מי כו' והפטר. ואתן. אם קמ. כנ"ל: [יח] (ליקוט) א"ל הבטבע לי כו'. ב"ב קב"ח א' הא קמ"ל כו' (ע"כ): (ליקוט) וא"ל הטבע לי' אז כו'. שם איתיביה

באר היטב

ממון ועיין בתשובת ר"ם כהן ס"ב סימן פ"ג וע"ל סי' כ"ג עכ"ל : [ז] ואסור. כתב הסמ"ע דאם יש לא' מבע"ד זכות ויפוי כח במשפט דעכו"ם טפי מבמשפט ישראל אז מהני הקנין דלא אמרו אין אדם מתנ' על מ"ש בתורה כ"א בתנאי בעלמ' אבל אין אחר קנין כלום ואם אין בו זכות לא מהני אף כשקבל עליו אז יצא לא אם ית

אשבע וילא א"י להפכה אח"כ וכמ"ש בפרישה ע"ש : ב וילא חוץ לב"ד אימו זכו' . בדרישה הוכחתי דס"ל לרש"י והרא"ש כן בכל הדיינים הנ"ל וכיולא בהלו דמה שקיבל עליו בפני ב"ד וילא מלפניהן זהו נקרא גמר דין ואינו יכול לחזור בו והר"ן וכ"י כתבו עוד דלרש"י אפי' לא ילא מהב"ד אלא שאינן עסוקין עדיין באותו ענין נמי מקרי יולא מלפניהן ונגמר הדין הוא ואינו יכול לחזור בו (בד"מ כתב בשם הרא"ש ודי"ו דלא פירשו לדברי רש"י כן) וכתבו שכן הוא גם כן דעת הרי"ף וטעמא דכל מה שמקבל אדם בב"ד אינו יכול לחזור בו אלא דבל זמן שעסוקים באותו ענין לא עדיף מקנין דיכול לחזור בהן בכה"ג וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' קל"ה ע"ש אבל אם קבל עליו שלא בב"ד כה"ג לא מלינו בהן גמר דין כ"א אחר שבבר נשבע : **בא** ומ"ש ע"ז ויש חולקין . הוא ר"ת וסיעתו שכתב הטור והרא"ש בשמו בפ' ז"ב ובפרק שבועות הדיינים דאפי' אם אומר לא אשבע ואשלם וילא יכול לחזור בו ע"ש ובתו' פ' המפקיד דכתבו ושוב מצאו מלאו דחזר בו ר"ת וס"ל דקבלה בב"ד הוא קבלה וכ"כ המרדכי פ' י"כ ע"ש . וסיה המחבר העתיק לפני זה דברי הרמב"ם כהווייתן ואפשר לומר דגם הוא ס"ל דבוולא חוץ לב"ד מיקרי גמר דין ומ"ש ונשבע איירי בקבלו עליו שלא בב"ד או בב"ד ועדיין עסוקין באותו ענין וכן מה שמשיק המחבר וכתב עד שיגמור הדין ויבשע מיירי קודם שילאו מב"ד ועדיין עסוקין באותו ענין להר"ן הנ"ל מש"ה לא כתב מור"ם האי דינא דיליאה מב"ד איקרי גמר דין בל' פלוגתא אדברי המחבר שכ' ונשבע ורא"ה לזה דלקמן בסי' ל"ד סעיף ה' כ' המחבר נופא בדין גלגול ז"ל אע"פ שבבר נתרלה לפרוע אותו יכול לחזור בו אפי' אחר שילא מב"ד שלא נתרלה כו' ע"ש דמוכח מינה דדוקא מה"ש שלא נתרלה כו' הא לאו הכי היה לריך לסלם מאחר שילא חוץ לבית דין והיינו כדעת רש"י ולפ"ז נראה דמ"ש הרמב"ם והביא המחבר לקמן בסי' פ"ז ס"ך ז"ל אמר אינו נשבע פוטרין אותו ונותן מה שטענו וכו' אינו רלה לומר דפוטרין אותו וממהרין עמו ליתן ולפרוע כדפי' ר"ת וכמ"ש הב"י שם בסי' פ"ז ע"ש אלא ר"ל פוטרין אותו מלפני ב"ד או מאותו הענין ומתילא לריך ליתן ע"פ הדין מה שקבל עליו ואינו כרש"י הנ"ל ויש לדקדק על מור"ם דלא הל"ל הא' דינא דיליאה מב"ד אמי שאומר אינו רולה לישבע אלא אשלם וילא אלא הל"ל כן אבל הדברים דמי שקיבל עליו בזה דדוקא בפני דייניס וילא נקרא גמר דין ושם אולקין ע"ז ואף שרש"י כתב דינו אמי שאינו רולה לישבע כו' וכ"כ הרא"ש והטור בשמו אינו משום דהתחיל בדעת ר"ת ושייעתו דכתבו דלגמר דין בעי שבבר נשבע ולא הזכירו דיליאה מב"ד מהני כתבו עליו דרש"י כתב באומר אשלם ולא אשבע וילא דהוה גמר דין וה"ה בשאר דברים משא"כ מור"ם דלא כתב בשגגון זה דהתחיל בדעת רש"י ושייס בים אולקין והוא דעת ר"ת וע"ש : כב לא יוכל לחזור

לחזור

ב) הריני [יא] משלם (יח) ב (טז) פ וילא חוץ לב"ד אינו יכול לחזור בו (יז) דזה הוא גמר דין דידיה **בא** [כב] ויש ל אולקין (ע' בטור) (יט) מי שנתחייב לחבירו שבועה דאורייתא ואמר לחבירו השבע וטול ונשבע בלא נטילת חפץ **כב** (כ) (יח) ז) ג) לא ק יוכל [יב] לחזור בו (ג"י) : עד

משבועה דאורייתא דלא שייך הפוך („) בסימני תשובת מהרש"ל ובתשובת מהר"ם מלובלין שם ובסמ"ע סקי"ט וב"ח דקדקו מדברי הטור דלעיל דדוק' שתק אבל אם אמר בפני ב"ד אשבע וילא א"י להפכה ואין דבריו מוכרחים ונראה דמ"ש הטור שתק קאי אלא אמר שרולה להפכה ול"ד לאמר איני נשבע אלא הריני משלם וילא דאין יכול לחזור בו דהתם מיד שאמר איני נשבע הוה לבע"ד שכנגדו והורלת בע"ד כק' עדים דמי אבל הכא שאמר איני נשבע היה כאלו אומר איני עומד בטענתי ואקייס הדין ולא שקיבל עליו ליסבע דוקא ולא להפך וכן המנהג בדברי בכמה קהלות קדושות : (יח) ויולא חוץ לב"ד כו' ויש חולקין כו' כתב בסמ"ע ויש לדקדק על הר"ב דלא הוה ליה למימר האי דינא דיליאה מב"ד אמי שאומר אינו רולה ליסבע אלא אשלם וילא אלא ה"ל לכתוב כן אבל הדברים דמי שקבל עליו שום ענין בפני בית דין וילא נקרא גמר דין ושם חולקין ע"ז כו' וע"ע בכ"ל ולפע"ד לק"מ דמשתבר ליה להר"ב בבל הדיינים כהמחבר ורמב"ם (דגרסי ונשבע בוי"ו) כיון דמחוסר מעשה דשבועה אבל באמר אשלם מספק' ליה די"ל דכיון דקבל כן ולא מחוסר מעשה חייב לשלם וכ"כ הר"מ בר נחמן פ' י"כ בחדושיו חילוק זה להדיא וז"ל ואין דבריו של ר"ת ז"ל נוחין בזה דכיון שאמר הריני משלם הרי הוא כגמר דין ומאי שנא מנאמן עלי אבא ונמרו דינו וא"ל שלם ואפי' למי שנורם כאן ונשבע א"י לחזור בו י"ל מפני שעדיין מחוסר שבועה ושמא לא ישבע עכ"ל רמב"ן וצ"ע ונס מדברי ראב"ן משמע דמחלק בכך דבפ' ים נוחלין דף ק"ז ע"א גורס ונשבע וכתב דעד שלא נשבע יכול לחזור בו ובפרק זה בורר דף קי"ב ע"א כתב וז"ל ונמר דין דחיוב ממון משאמרו לו ב"ד לא תן לו ונמר דין דשבועה משנשבע וכו' וכ"כ עוד בביאור יותר בפ' שבועת הדיינים דף קע"ו ע"ב ע"ש וכן משמע להדיא בפסקי מהר"מ רקנטי סי' רס"ד בשם ר"י אור זרוע שמחלק בכך ע"ש . ולענין דינא כבר העליתי לעיל סקע"ז דבכל גווני א"י לחזור בו ע"ש : (יט) מי שנתחייב לחבירו כו' באמת כ"פ הב"י אבל אין דבריו מוכרחים לפע"ד דמ"ש דכיון דבדאורייתא לא מפכינן ודאי לא נתבוין להפך לאו מילתא היא דנהי דלא מפכי' מ"מ הוא לא נתרלה לשלם אלא כשיבא לו כפי אותו שבועה שמוטלת עליו . ומ"ש הב"י דנקי"ח אינו אלא לאייס מה בכך ס"ס כיון דאתרינן בש"ס אחי דייני' דאשבע בלא נק"ח נעשה כעשה בדבר מצוה וחוזר וסכי קי"ל לק' סי' פ"ז סי"ג ואין חולק בהא א"כ שבועתו לאו שבועה היא כלל : ומה שהביא הב"י מהנמוקי יוסף דטעמא הוא דס"ל כאלו אמר אני מאמינך שהדין עמך אם תשבע וכיון שהאמינו שוב אינו חוזר ג"כ אין ראיה דנהי דטעמא הוא שהאמינו היינו כשישבע כפי מה שמטיל עליו . ומב"ש שאין דברי הב"י מוכרחים במה שכתב במעשה הזה שבא לפניו בא' שהיה מודה מקלת ואמר הנתבע לחבירו שלא בפני ב"ד אם תשבע אשלם לך וקפץ ונשבע בחלקי ישראל בלא נק"ח והנתבע אמר לא אמרתי אלא אם תשבע בב"ד ולא שתשבע שלא בפני ב"ד וה"ל כאלו לא נשבעת וחוזרני בי ופסקתי דאע"ג שלא בב"ד הוה אין יכול לחזור בו מאחר שנשבע וכדברי ר' ירוחם ונמוקי יוסף כו' אע"ג דלא נקט חפלה בדיה כו' עכ"ל ב"י ולפע"ד נראה דהדין עם הנתבע מעשה הנ"ל כיון שלא נשבע בנק"ח ומעשה שטועין לא אמרתי אלא אם תשבע בב"ד ואין ענין דברי ר' ירוחם וכ"ו אלא לחזור מעשה כיון שלא קיבל כן בפני ב"ד לכך כתבו דא"י לחזור כיון שנשבע על פיו משא"כ הכא שהנתבע טוען שלא אמרתי אלא אם תשבע בב"ד וכיון שלא נשבעת בב"ד חוזרני בי ועוד אפשר דר"י וכ"י מיירי שהאמירה היה חוץ לב"ד והשבועה היתה בב"ד דאע"ג דהאמירה היה חוץ לב"ד מהני מאחר שנשבע על פיו כדין שבועה בב"ד משא"כ הכא בנשבע חוץ לב"ד נראה דהדין עם הנתבע ובפרט שזה בא להוליא הממ"ה . כנ"ל ברור עיין בש"ג פ' שבועות הדייני' דף ס"כ ע"א : (ב) לא יוכל לחזור בו וחוזר ונשבע בנק"ח וכן הוא בב"י ובע"ש . וכ' עוד

ביאור

אותו וכפרש"י שלא יוכל לחזור (ע"כ): [כב] (לקוטי) וי"ת. ופוטרין אותו שמתוך כך יבוא מלחזור בו ודאיה מדאמר בב"מ שם ונשבע א"י לחזור אבפרש"י דב"מ אמ' הריני נשבע ואמר איני נשבע כו' אבל יש ספרים דגר' נשבע וא"י לחזור והשתא דב"מ אע"פ שא"י לחזור כיון דבני אינרותא לב"ד כמש"ש ל"ע א' לא מקני כפילא ומשם לבאורה דאיה לתיפך מדאמר א"ד

באר

סמ"ע : [יא] משלם. כתב הסמ"ע דל"ל אפי' אם אמר בב"ד לא אשבע וילא יכול להפך השבועה' על שבנגדו די"ל דעתו הי' לא אשבע אלא להפכה כ"ז שלא אמר לא אשבע ואשלם וכתב עוד דאם כתחייב הנתבע שבועת היסת ואמר בב"ד אשבע וילא אינו יכול להפכי' אח"כ אבל הש"ך הסיג עליו בזה דדוקא באמר איני נשבע אלא הריני משלם הוא דא"י לחזור בו אם ילא דמיד שאמר איני נשבע הודה והורלתו בע' עדים דמי אבל היכ' שאמר איני נשבע ה"ל כאומר איני עומד ואקייס הדין ולא שקיבל עליו ליישבע דוק' א"כ יכול להפכה וכן המנהג בדברי בכמה קהלות קדושות. עכ"ל הש"ך : [יב] לחזור. דעת הש"ך לחלק דאם השבוע' היתי' בב"ד אע"ג דהאמירה הי' חוץ לב"ד מהני אבל אם נשבע חוץ לב"ד נ"ל ברור דהדין עם

פתחי

בענין שאומר הריני כמלוה על פה והנשבע היסת ובשעת קבלה קיבל השבועה על עצמו כתביעת בע"פ הוי כאומר לאחרון סימן ח' מ"ש בזה :

משא"כ נתיבות

ואמר אני נשבע הוי רק כאלו אמר אקייס הדין ויכול להפכה אחר כך ש"ך וכן המנהג דלא בבסמ"ע . וצ"ב ס"ק ו' * דה"ה במלוה בשער שנתחייב שבועה וקיבל הנתבע השבועה יכול הנתבע אף שילא מב"ד לחפך שוב השבועה על התובע : (טז) וילא חוץ לב"ד . וה"ה בכל הכך דלעיל שהביא המחבר ח"י לחזור בו כגון דאם הדיינים עסוקין שוב באותו ענין וכן הלכה : (יז) דזה הוי גמ"ד . הרמב"ן בחי' לב"ב הקשה בשאו' השבע ושול הא זה הוי כמכשיר קרוב בשני עדות דהוי חתרתי לריעותא ובעי קנין . ותירץ הנ"י הואיל ולא הימני' רק על ידי שבועה לא תשיב כתרתי לריעותא . ומזה נלמד בשם

משה"א

הריני משלם לפני ב"ד ולא טען שום טענה לפטור א"ע ודאי דאין יכול לחזור ולטעון מחויב לפטור לכולי עלמא : ז) לא יוכל לחזור . עש"ך ס"ק ד' יש בסופו ט"ס וצע"ל ואפשר הב"י דוקא במעשה שלו פסק כן שבבר נשבע ולא שייך לומר מי יימר דמשתבע גם בנק"ח אבל בעלמא אפשר דגם הב"י מודה לדינא

חידושי

עש"ך ס"ק כ' ואם כופר כו' עוד כתב כו' ולענ"ד הדבר ל"ע דמה"ת ישבע כ' שבועות כיון דנשבע שאין לו אלא כלום אפילו נתן לו נאמנות הא איתא לקמן סימן ע"א דאם יש לו מינו בעיקר הנאמנות נאמן לפטור עצמו אם כן אפילו יודה שכתן לי נאמנות נאמן במינו דאי, בעי כפר אם כן למה ישבע על הכפירה אמו נתן לו בתחנה. הישלה על הדעת שא"י נתפוס משלו אחר כך בלא עדים כיון שהוא יודע בעצמו שבתנם לקח ממנו ותו דאיך שייך להשביע אם לא נתן לו נאמנות הא פריך ברים ב"מ ונימא מינו דחייב אממונא חייב דאמונתא ויפטור בלא שבועה אלא מלוה ישיבע יש לו אלא ולא פרים תספק תמונא. א"כ משום אשתמוטי משא"כ בנכה"ג דשבע שא"ל אלא כלום אם הוא שקר בכר חייב כמו אנאמנות נ"כ א"כ אפי' אומר שנתן לו הנאמנות בדיבורו או שקופץ ונשבע בפניהו או שטענו שבבר נשבע לפני

קצות

המלאת פסלי ואפ"ה מהני וע"כ כיון דשם פסול חד הוא והוליד מזה דה"ה דיכול לקבל שלשה קרובים ולא הוי אלא חדא לריעותא כיון דשם פסול חד הוא עכ"ל. אמנם משלשה רובי בקר אינו מוכח כלל דהא קי"ל בחד דגמיר שני והא דבעינן שלשה משום יושבי קרנות לבד דעת הרמ"ה דלריך שלשתן גמירי ובבר שלקו הבאים אחריו וא"כ כיון דשני בחד דגמיר לא הוי אלא חדא לריעותא ואפי' לדעת הרמ"ה דלריך שלשתן גמירי מ"מ לפמ"ש הקבלה הוא במקום יחיד מומחה וא"כ גם רובי בקר בכלל קבלה זו ושני בחד ולא הוי חדתי לריעותא ואע"ג דאפשר לומר כיון דעל כל חד וחד ליכא אלא שם פסול קורבה וכיון דיכול לקבל חד קרוב במקום בשר ה"ה השני והי"ה בשלישי מהני הקבלה ליתא דמ"מ בהצטרפות כל הג' נחהוי פסולין הרבה והוי חדתי לריעותא ועוד דכיון דעיקר הטעם דמהני קבלה בחדא לריעותא ולא בחדתי לריעותא היינו משום דהוי כמו נוחמא לקבל חדתי לריעותא וכמ"ש הרמב"ן ולהבי לא נמר ומקני וא"כ בקיבל עליו שלשה קרובים אין לך נוחמא יותר מזה ולא מהני הקבלה ואפי' לפמ"ש בסמ"ע יחיד במקום שלשה לא הוי אלא שם פסול חד הוא יחיד במקום רבים אבל ב"ד כולה של קרובים כיון דכל חד פסול הוא והוי חדתא לריעותא ואין לך נוחמא יותר מזה וז"ב : ב) הריני משלם הר"ם המפקיד איבעיא אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם מי אמרינן מיהדר קא הדר ביה ולא מקני ליה כפילא או דלמא בטילתה קאי ודיחוי קא מדחי ליה וכתבו שם תוס' דמכאן רלה ר"ת להוכיח דהריני משלם יכול לחזור בו וחזר בו ר"ת דודאי כיון שקיבל עליו ואמר הריני משלם הוי נמר דין דידיה וטוב אינו יכול לחזור בו אלא דהשם"ם קא בעי אם השומר רולה לחזור שוב אינו מקני ליה כפילא ע"ש וכרא"ש שם כתב להוכיח דע"כ כי אמר הריני משלם אינו יכול לחזור בו דאי הוה בחזרה ודאי לא הי' מקני כפילא ע"י הריני משלם כיון דדיבורה לאו כלום הוא וא"ש ובה אמרתי לפרש ולייסב סוגיות הש"ס פ' הכונס דף כ"ז גבי ליסטים מזוין נגב ימא מסייע ליה השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הלא הריני משלם ואינו נשבע ואם"כ נמצא הנגב משלם תשלומי כפל לשוכר שבוה שוכר כנושא שכר ומדקתני ואמר הריני משלם ואינו נשבע מכלל דאי בעי פטר ליה נפשיה בשבועה ה"ד כגון דקא טפין

מעשבעה דאורייתא דלא שייך הפוך („) בסימני תשובת מהרש"ל ובתשובת מהר"ם מלובלין שם ובסמ"ע סקי"ט וב"ח דקדקו מדברי הטור דלעיל דדוק' שתק אבל אם אמר בפני ב"ד אשבע וילא א"י להפכה ואין דבריו מוכרחים ונראה דמ"ש הטור שתק קאי אלא אמר שרולה להפכה ול"ד לאמר איני נשבע אלא הריני משלם וילא דאין יכול לחזור בו דהתם מיד שאמר איני נשבע הודה לבע"ד שכנגדו והורלת בע"ד כק' עדים דמי אבל הכא שאמר איני נשבע היה כאלו אומר איני עומד בטענתי ואקייס הדין ולא שקיבל עליו ליישבע דוקא ולא להפך וכן המנהג בדברי בכמה קהלות קדושו' : (יח) וילא חוץ לב"ד כו' ויש חולקין כו' כתב בסמ"ע ויש לדקדק על הר"ב דלא הוה ליה למימר האי דינא דיליאה מב"ד אמי שאומר אינו רולה ליישבע אלא אשלם וילא אלא ה"ל לכתוב כן אבל הדברים דמי שקבל עליו שום ענין בפני בית דין וילא נקרא גמר דין ושם חולקין ע"ז כו' וע"ע בכ"ל ולפע"ד לק"מ דמשתבר ליה להר"ב בבל הדיינים כהמחבר ורמב"ם (דגרסי ונשבע בוי"ו) כיון דמחוסר מעשה דשבועה אבל באמר אשלם מספק' ליה די"ל דכיון דקבל כן ולא מחוסר מעשה חייב לשלם וכ"כ הר"מ בר נחמן פ' י"כ בחדושיו חילוק זה להדיא וז"ל ואין דבריו של ר"ת ז"ל נוחין בזה דכיון שאמר הריני משלם הרי הוא כגמר דין ומאי שנא מנאמן עלי אבא ונמרו דינו וא"ל שלם ואפי' למי שנורם כאן ונשבע א"י לחזור בו י"ל מפני שעדיין מחוסר שבועה ושמא לא ישבע עכ"ל רמב"ן וצ"ע ונס מדברי ראב"ן משמע דמחלק בכך דבפ' ים נוחלין דף ק"ז ע"א גורס ונשבע וכתב דעד שלא נשבע יכול לחזור בו ובפרק זה בורר דף קי"ב ע"א כתב וז"ל ונמר דין דחיוב ממון משאמרו לו ב"ד לא תן לו ונמר דין דשבועה משנשבע וכו' וכ"כ עוד בביאור יותר בפ' שבועת הדיינים דף קע"ו ע"ב ע"ש וכן משמע להדיא בפסקי מהר"מ רקנטי סי' רס"ד בשם ר"י אור זרוע שמחלק בכך ע"ש . ולענין דינא כבר העליתי לעיל סקע"ז דבכל גווני א"י לחזור בו ע"ש : (יט) מי שנתחייב לחבירו כו' באמת כ"פ הב"י אבל אין דבריו מוכרחים לפע"ד דמ"ש דכיון דבדאורייתא לא מפכינן ודאי לא נתבוין להפך לאו מילתא היא דנהי דלא מפכי' מ"מ הוא לא נתרלה לשלם אלא כשיבא לו כפי אותו שבועה שמוטלת עליו . ומ"ש הב"י דנקי"ח אינו אלא לאייס מה בכך ס"ס כיון דאתרינן בש"ס אחי דייני' דאשבע בלא נק"ח נעשה בדבר מצוה וחוזר וסכי קי"ל לק' סי' פ"ז סי"ג ואין חולק בהא א"כ שבועתו לאו שבועה היא כלל : ומה שהביא הב"י מהנמוקי יוסף דטעמא הוא דס"ל כאלו אמר אני מאמינך שהדין עמך אם תשבע וכיון שהאמינו שוב אינו חוזר ג"כ אין ראיה דנהי דטעמא הוא שהאמינו היינו כשישבע כפי מה שמטיל עליו . ומב"ש שאין דברי הב"י מוכרחים במה שכתב במעשה הזה שבא לפניו בא' שהיה מודה מקלת ואמר הנתבע לחבירו שלא בפני ב"ד אם תשבע אשלם לך וקפץ ונשבע בחלקי ישראל בלא נק"ח והנתבע אמר לא אמרתי אלא אם תשבע בב"ד ולא שתשבע שלא בפני ב"ד וה"ל כאלו לא נשבעת וחוזרני בי ופסקתי דאע"ג שלא בב"ד הוה אין יכול לחזור בו מאחר שנשבע וכדברי ר' ירוחם ונמוקי יוסף כו' אע"ג דלא נקט חפלה בדיה כו' עכ"ל ב"י ולפע"ד נראה דהדין עם הנתבע מעשה הנ"ל כיון שלא נשבע בנק"ח ומעשה שטועין לא אמרתי אלא אם תשבע בב"ד ואין ענין דברי ר' ירוחם וכ"ו אלא לחזור מעשה כיון שלא קיבל כן בפני ב"ד לכך כתבו דא"י לחזור כיון שנשבע על פיו משא"כ הכא שהנתבע טוען שלא אמרתי אלא אם תשבע בב"ד וכיון שלא נשבעת בב"ד חוזרני בי ועוד אפשר דר"י וכ"י מיירי שהאמירה היה חוץ לב"ד והשבועה היתה בב"ד דאע"ג דהאמירה היה חוץ לב"ד מהני מאחר שנשבע על פיו כדין שבועה בב"ד משא"כ הכא בנשבע חוץ לב"ד נראה דהדין עם הנתבע ובפרט שזה בא להוליא הממ"ה . כנ"ל ברור עיין בש"ג פ' שבועות הדייני' דף ס"כ ע"א : (ב) לא יוכל לחזור בו וחוזר ונשבע בנק"ח וכן הוא בב"י ובע"ש . וכ' עוד

הגר"א

דמוכיח מקמתי דאם אינתא אמתי אינת לן למימר דחייב ועי"ל דאיירי חוץ לב"ד אז שלא ילא מב"ד עדיין אבל זה א"א שהרי אמרו שם אמר הריני משלם *וע"ע על הרב שלא כ' דעת החולקין על הש"ע שכתב עד כו' ונשבע גם ה"ל דעת החולקין(ע"כ):

היטב

הנתבע וכפרש שזה בא להוליי' המע"ה ובב"י ובע"ש בתבו עוד דאם כופר ואומר לא האמנתיו ישבע שלא א"ל כן ואח"כ ישבע שבועה דאורייתא כדלעיל ס"א גבי כופר ואמר לא קבלתי לדון ע"כ ולענ"ד זה אינו דכיון דלא יזבה אלא בשבוע' אין משביעין ע"ז דלא ה"ל כפירת ממון דמי יימר דמשתבע כמ"ש הפוסקים בסי' ל"א גבי מנוני על פנקסו ול"ד לס"א דהתם הדיין מחייבו ממון מיד ואע"פ שבלא"ה אלי דינ' איל' אם נשבע חוץ לב"ד כנ"ל מ"מ יש נ"מ למי שטוען שהפך עליו השבוע' ליטול באופן שמועיל ההיפוך ואבירו כופר דא"ל ליישבע ע"ז. שוב מצאתי ראיה ברורה לדברי בבעל העיטור שכתב ראובן הוא' שטר כו' ע"ש בש"ך :

תשובה

פתחי

בענין שאומר הריני כמלוה על פה והנשבע היסת ובשעת קבלה קיבל השבועה על עצמו כתביעת בע"פ הוי כאומר לאחרון סימן ח' מ"ש בזה :

המשפט חידושים

מאחין קרוב כבי תרי אם ישבע הקרוב לא הוי תרתי לריעותא ושוב א"י לחזור אחר ג"ד אז'ת . ובנאמנות בשעת הלואה לא הוי בתרתי לריעותא אדא דבשעת הלואה ותתן מעות תשוב לקנין ועוד דזה הוי בקבלה שלא יפרע בלא עדים . הרא"ש : (יח) לא יוכל לחזור . ולפי מה שפסק הרב בהגי"ה דתיבה כפילא אב"ד א"י לחזור ע"כ מיירי הכא בעדיין עסוקין באותו ענין וקפץ ונשבע לפני ב"ד בלא נק"ח מ"מ א"י לחזור בו ואע"ג דהוא הפכה אדעתא דישבע בנק"ח ומתילא מתיבה לחזור ולישבע בנק"ח מ"מ כיון דאינו שבבר נשבע מועיל עכ"פ שבועתו שלא יהיה יכול לחזור בו מהפוכו ובאמת נראיה לחזור ולשבע בנק"ח . והש"ך חולק כיון דאין שבועה זו מועיל לא יכול גם כן לחזור בו :

ביאורים

כמו שכתבתי ועוד דהא מ"מ הוי דבר הנורם לממון ולא ממון עצמו כנ"ב ובהאי ועוד מקשה על דינו של הב"י נ"ב הנהו דלא שייך בו מי יימר דמשתבע מ"מ לא הוי רק דבר הנורם לממון ולא ממון עצמו כיון שאין כפירתו על גוף הממון כנ"ל :

הפלאה

ב"ד בכ"ז הנתבע פטור רק בשבועה שא"ל אלו כללא"ד ודו"ק. ודברי בעה"ש שהביא הש"ך הוא ע"א דכיון שיש ע"א אם הי' מודה לדברי העד לא הי' נאמן במינו אלא בני כפר דאי הוי נורם לממון ממון הוי מבוא"ל"מ בנשבע דר"א וגם מינו דחייב ל"ש דלא אמרי' כן משבועת היסת לשו"ש הדע הא קיי"ל בנשבע היסת ואח"כ הביא ע"א לריך שישבע שו"ש כמלא אי נורם לממון ממון וא"מ אם הי' קופץ ונשבע לפניהו אז אשעיד העד שבבר נשבע בשבע הי' לריך שו"ש להכחיש העד ונראה דמתי לשביר שטוען שבבתני בעדים דמשבע לקמן סי' פט דא"ל שום שבועה ע"ז אלא בעה"כ בשבע ופעור בהיסת אז בשו"ש ודוקא בשם עדים לפניהו ע"ש בסי' פט שם ג"ב ומיהו אתם נכון אף לפי טעמו דהוי נורם לממון וא"ל לפי דעת הטיעור דהוי נורם לממון ה"כ הא דבתב הטור ורמ"ה והוא מוכח בהג"ה סי' פט ס"ג דבשברו בע"א הוי שו"ש (משום דא"כ אלא בתינו דלא שבתיך ע בדי ת' שבועות ד' ל"ע ע"א פ בפירש"י שם וכ"כ התו' שם ונס רא"ת חזר בו וכ"כ הטור בשם אביו הרא"ש *וה"ה אם היפך בשבועה וילא חוץ לבית דין : ל שם בתוס' בגירס' ר"ת גבי עבדי גנבת וכו' כ"ב ריש ד' קכ"ח ובמ"ש התו' שם בשם ר"ת נורס ונשבע כן מי שנתחייב שבועת היסת ושתק וילא מהב"ד יכול להפכה אח"כ (טור) : ק הנתבע

הגהות אמרי ברוך

סי' כ"ב ס"ד ס"ק י"ז (") ובסימני כו' אינו נשבע הודה לבע"ד כו' כ"ב ל"ע לפי"ז אם מועיל להנתבע אח"ז בירור בעדים ויעוין סי' קל"ח רמ"א סעיף ו' :

חידושי רעק"א

בש"ך אות י"ז דלא שייך הפוך. כ"ב לענ"ד הא מ"מ יקשה למר בר רב אמי דס"ל דבדאורייתא מפכינן אינך יתרן ברייתא' זו דאם אמר אינו נשבע פוטרים אותו מיד וצ"ב מוכח דאמר אינו נשבע הוי כאומר הריני משלם דמיד הביא דברי הרמ"ה ומש"ה הביא דברי הרמ"ה לאוד בסי' ע"א דשם לא הביא סוף דברי הרמ"ה כמו שהביא כאן ומ"ש דכל הנאי שבמתון קיים הוא עלמו מפ' דבריו ואמר בלשם האומר אל תפרעני אלא וכו' דהתם אינו אפי' אחר מעשה מלד קבלתו אל הלוה כמש"ל בסי' ע' בשמו דהוה כל שעה לגבי דידיה בשעת מעשה ה"כ כאן בשקבל עליו דעיקר הטעם דאין שהדר דוחאי לא עבר על דבריו כיון דאין לו היזק בזה כמה שיקייס דבריו וא"ל אפשר לו בתקנה שיקח כתב מתנו אז אחר הקנה כמו שנזכר סימן ע' נמצא דהיה כאן בשעת מעשה ובפר אחרינן דכל הנאי שבמתון קיים (בשם תרש"ק בב"י ד"ה) כ' הרא"ש בתשו' כלל הדייני' סי' י' וכו' עד דאתו בדעת הרא"ש וכו' .וכ' בני שמואל כ' דדעת הרא"ש בכל הקום שב' יליאה מב"ד לאו דוקא אלא ה"ה בנגמר הדין בב"ד ואינם עסוקים באותו ענין ה"ל כיולאו מב"ד ודעת ר"ת והאחרונים והביא ראיה מתו' ר"פ הדיינים שמביאין ראיה לדעת רש"י וז"ל והלכה כדברי חכמים משמע לאחר גמ"ד ע"ש אלא נדר בחיי ראשו עדיין עכ"ל ש"מ דלדעת רש"י נ"כ סגי בלא יליאה מב"ד אלא בגמר דין בסגי ובשאינם עסוקים באותו ענין בכה"ג אינו נשבע בנק"ח ודו"ק שם בכה"ג. וע' ברא"ש ר"פ המפקיד דנראה מדבריו דשומר שאמר הריני משלם מתחייב בדיבורו אחר ב"ד אפי' בעסוקי' באותו ענין כמו נ"ח שאמר פטעתי : (בא"ד) וכן דעת הרמב"ם ז"ל שכתב

טורי זהב

תנאי לאחר מעשה אינו כלום וכ"ל דלא הבית כאן דבריו דברי הרא"ש לחלכה אלא כדי להקשות מהם על מ"ה הרמ"ה כאן דקבלו בני תרי והוקשה גם לדבריו הקושיא שזכרתי דבא בחד נמי לריך קנין והבית דבריו דא"ל הרא"ש כתב שא"ל קנין דמשמע אפי' קיבל חד בני תרי א"ל קנין ודלא כהרמ"ה ומש"ה הבית דברי הרמ"ה לאוד בסי' ע"א דשם לא הבית סוף דברי הרמ"ה כמו שהבית כאן ומ"ש דכל הנאי שבמתון קיים הוא עלמו מפ' דבריו ואמר בלשם האומר אל תפרעני אלא וכו' דהתם אינו אפי' אחר מעשה מלד קבלתו אל הלוה כמש"ל בסי' ע' בשמו דהוה כל שעה לגבי דידיה בשעת מעשה ה"כ כאן בשקבל עליו דעיקר הטעם דאין שהדר דוחאי לא עבר על דבריו כיון דאין לו היזק בזה כמה שיקייס דבריו וא"ל אפשר לו בתקנה שיקח כתב מתנו אז אחר הקנה כמו שנזכר סימן ע' נמצא דהיה כאן בשעת מעשה ובפר אחרינן דכל הנאי שבמתון קיים (בשם תרש"ק בב"י ד"ה) כ' הרא"ש בתשו' כלל הדייני' סי' י' וכו' עד דאתו בדעת הרא"ש וכו' .וכ' בני שמואל כ' דדעת הרא"ש בכל הקום שב' יליאה מב"ד לאו דוקא אלא ה"ה בנגמר הדין בב"ד ואינם עסוקים באותו ענין ה"ל כיולאו מב"ד ודעת ר"ת והאחרונים והביא ראיה מתו' ר"פ הדיינים שמביאין ראיה לדעת רש"י וז"ל והלכה כדברי חכמים משמע לאחר גמ"ד ע"ש אלא נדר בחיי ראשו עדיין עכ"ל ש"מ דלדעת רש"י נ"כ סגי בלא יליאה מב"ד אלא בגמר דין בסגי ובשאינם עסוקים ועוד אראיה שם בה"ג ע"ש. וע' ברא"ש ר"פ המפקיד דנראה מדבריו דשומר שאמר הריני משלם מתחייב בדיבורו אחר ב"ד אפי' בעסוקי' באותו ענין כמו נ"ח שאמר פטעתי : (בא"ד) וכן דעת הרמב"ם ז"ל שכתב

הגר"א

אמרו שם אמר הריני משלם *וע"ע על הרב שלא כ' דעת החולקין על הש"ע שכתב עד כו' ונשבע גם ה"ל דעת החולקין(ע"כ):

לומר לחי לחבע ולפער אלא ההובע חוזר ונכבע בנקיעה חבץ סם בנ"י ח ברייה' קידושין דף ע"ד ע"א :

טורי זהב

בפ"ז חה' סנהדרין וכו' כן עיקר ולא כמ"ש בנ"י בדעה וכדעת הרי"ף ע"ש ע"כ:

חידושי רעק"א

ס' כג בב"ד לות א' ונסתוך עלה עכ"ל. כ"כ עיי' בתשו' ר' ברוך א' גינזבורג סי' ג' :

ס"א אם יש ב' עדים. כ"כ עיי' תשו' הרא"ח ח"ב סי' ח"ז : שם בהגה אין לו רשות להוסיף. כ"כ אם הפסרניס בסכימו שתיהם על דבר א' כמולא שפתיס אחד אם חבירו אז אתמרו הסכמתם בפני עדים כ"ז אלא הודיעו הפסר להבע"ד יכולים לבטל מן הסכמתם הקודם. ת' אהלי יעקב למהריק"ש סי' מ"ב : שם אז לגרוע. כ"כ. גם בזה בשייס לאמנים. כ"כ בעיר שושן והסכים לזה בתשו' פניס מלירות ח"ב סי' קע"ה:

הב"י והע"ש דאם כופר ואומר לא האמנתיו יסבע אלא אמר לו כן ואח"כ יסבע ס"ד וכדלעיל סוף סעי' א' נבי כופר ואומר לא קבלתיו לדון ע"כ ולפע"ד זה אינו דכיון דלא יזכה אלא בסבועה אין מסביעים ע"ז דלא ה"ל כפירת ממון דמי יימר דמסתבע וכמ"ש הר"ן בשם הרא"ה פרק כל הנשבעין נבי מנוני על פנקסו ומביאו ב"י לקמן סי' ל"א ועמ"ש שם ול"ד לדלעיל שם"א דהתם הדיין מחייבו ממון מיד וק"ל . ואע"פ שכתבתי בסמוך דבלאו הכי הך דינא דב"י ליתא לפע"ד מ"מ נפקי מיניה טובא בדין זה בעלמא במי שטוען שהפך עליו הסבועה ליטול באופן שמועיל ההפוך וחברו כופר דא"ל ליסבע ע"ז וכמ"ש שוב מלאתי עוד ראיה ברורה לדברי בבעל העיטור בדיני חוב על פה דף ס"ב ע"ב וז"ל תשו' ראובן שהוציא שטר על שמעון בקנין שנתרצה בהפוך שבועה ומתו העדים ונתקיים א' מן העדים ושמעון אומר לא נתרציתי שבע שמעון שבועת היסת שאין לראובן כלום עליו ומיפטר ושבועה דעד א' ליכא דלא אסהיד בממון אלא בהפוך ודבר הנורם לממון לאו כממון דמי עכ"ל וסבר' זו היא בש"ס פ' שבועות העדות דף ל"ב ע"ב . ואפשר הב"י דוקא במעשה שלו פסק כן משום שכבר נשבע ולא שייך לומר מי יימר דמשתבע וגם בנק"ח ועוד דהא מ"מ ה"ל דבר הנורם לממון ולא ממון עצמו אבל בעלמא אפשר דגם הב"י מודה לדינא כמ"ש :

כג (א) נשתלקו מלפניו כו' אם אין בידו פסק דין מעמע דבאם יש בידו פסק דין נאמן אף שנשתלקו מלפניו ומפרש דמאי דפריך בש"ס וניחזי זכותא מאן נקט אסיפא פריך. אבל הריטב"א כ' בפ' עשרה יוחסין וז"ל וניחזי זכותא מאן נקט פי לאו אסיפא קאי דכיון דלא מהימן מנפשיה אמאי מהימן משום זכותא דנקט האי ומאי ראיה איכא להימנוה טפי אי לא סמכי' אזכות' דנקט לאוד בלאו דידיה אלא אריש פרכינן למה לן לנאמנותו של דיין ניחזי זכותא מאן נקט ומסמוך עלה עכ"ל ומ"מ נראה דלעניין דינא לא פליג הריטב"א על הט"ו דהט"ו מיירי כשסייעה מודיס שהפסק דין נכתב מיד קודם שנשתלקו אך שמחולקים שלא נפסק כן מלפניו והריטב"א מיירי כשהבע"ד- אי' שהפסק נתן לו אחר שנשתלקו ואין להקשות אמאי פי' הריטב"א כן י"ל דקשה ליה מאי פריך ליטני הכי ולמה ליה לאוקמה דקריע זכותא : (ב) אם אין בידו פסק דין דאלו יש בידו פסק דין הרי מפורש בו הדין וא"ל לנאמנותו וכן פי' הב"ח וכתב עוד דאפשר לפרש דהיכי דכתוב בפסק דין בשתם קרקע פלוני היא שלך והפסק ביד א' מהן והאחר טוען אני הוא שזכיתי בדין ומתני נפל ואתה מצאתו אז לקחתו מידי וכיוצא בזה נאמן הדיין לומר זה שהפסק בידו זכיתי וא"ל אפי' היסת כהיא עובדא דשני טוביה כו' אבל אם אין בידו אז שאומר לזה שהפס"ד אינו נאמן דאינו בידו זכיתי אינו נאמן דאינו אלא שמסייע לאותו שהפסק דין בידו לפטרו משבועה עכ"ד וא"ל דמיירי שאין אחד מהם מוחזק דאלו מי שפס"ד בידו מוחזק אפי' אין פס"ד בידו נאמן הדיין לפטרו משבועה דלא נרע מעד דעלמא ואלו שכנגדו מוחזק אין נאמן אף שהפס"ד בידו כיון שאין מוכח מפס"ד נופיס וזה עושין ממני נפל ודמי נמי לדלקמן סי' מ"ט לשני יוסף בן שמעון שאין אחד יכול להוציא שטר על חבירו ע"ש אלא מיירי דומיא דנכסי לעובים שלא הי' שום אחד מוחזק ועדיין דברי הב"ח ל"ע לדיי' דכיון שאין מוכח מפס"ד נופ' אמאי יהא נאמן עפי מעד דעלמא להפסיד דלזה שכנגדו כיון

באר היטב

כג [א] נשתלקו. כתב הסמ"ע בשם הרשב"א כמי שאמן לחבירו שטרות ונשבע הלא שלא יגבה לעצמו מאותן החובות כלום ואח"כ נתגלגל הדבר שבאו לידי שכנובים וקבלו בידיהם פשרן א' שכל מה שיפשר בידיהם עד לזמן פלוני יהא קיים ועשה פשרה שיתנו פטורים זה לזה מוך משט"ח הל"ל יהיו בתוקפן כמו שהם היום ואח"ז נתגלה שהנוחן קבל מקצת דמי החובות שנתנו הפטורים ועכשיו אומר שהוא שטר כשר ומשלם לו מאותן שנתן הפטורים ואינו מחזיר לו כלום אלא שהוא מחזיר לו מה שקיבל מאחר שלא

המשפט

לשכנגדו תנו דלא קבלתיך לדיין כיון דנאמן בזה כשנים הוי כמנו במקום עדים וע"ב ס"ק ב' : (ב) נשתלקו מלפניו . וע"ב ס"ק ב' * דאם הבע"ד אומר שכבר זיכה לו והדיין ובע"ד האני אומרים שלא נפסק עדיין הדין נאמן לפולו בנשתלקו מלפניו כיון שיש עדים שקיבלו לדיין ונשתלקו מלפניו נאמן אבל אי ליכא עדים שקיבלו לדיין ואין לו דין מנו בעדים כיון שכבר נשתלקו אינו קרוב לו פסול וזקוק לבשונה המכחישו והוי כעד א' המסייע לפטור משבועה . ודינא דהני אם אחד מוחזק הממע"ה אם שניהם מוחזקין יחלוקו ואם שניהם אינן מוחזקין כל דאלים גבר לו יתפשרו ביניהם סמ"ע : (ד) אם אין בידו

נתיבות

משהיב

כג (א) נאמן לומר . ה"ה פשרן א"ל רק כשעומדין לפניו . אמנם הביא הסמ"ע באחד שנתן לחבירו שט"ח לגבות וכפל טענות ביניהם ונתפשרו ועשו לו פטורין ונתנו בפטורין חוץ מהשט"ח והיו בתוקפן כמו שהן היום ואח"כ נתגלה שהנוחן קבל מקצת הדמים ונתנו הפטורים ועכשיו אומר שהוא שטר כשר ומשלם לו מאותן שנתן הפטורים אינו מחזיר לו כלום אלא שהוא מחזיר לו מה שקיבל מאחר שלא

משא"א ביאורים

כג א) נשתלקו מלפניו בס' חכם טיהר לי חכתם ואישתכח שיקרא . ותי' דמ"מ בהא שלא זיכה לחבירו נאמן ומזה יצא לידון בדבר החדש דיכול הדיין לחזור ולעשות שוד' מחדש ולית' דשם נבי פ' חכם טיהר הכתם או תיקן הכרי אין האשה נאמנת רק מטעם עד וגם החכם נאמן מטעם עד דעד אחד נאמן באיסורין ושפיר כיילי הסוסקים דכל מי שיש לו נאמנות מטעם עד ואמר עדות משם אחר והאחר מכחישו בטל עדותו ועדות החכם לא נתבטל ממילא נשאר נאמנות החכם דעד א' נאמן באיסורין ואף שנונע אח"כ לכתובה שהוא ממון מ"מ עיקר העדות הוא באיסורין משא"כ הכא כיון ששניהם מודים שכבר נפסק הדין והקרקע של א' והמוחזק שאומר לי זיכה והקרקע שלי לאו מטעם עד נאמן רק מטעם מוחזק והחכם אינו נאמן להוציא מיד המוחזק ממילא המוחזק נאמן וכן במקום שאין אחד מוחזק דהדין כל דאלים גבר אין החכם נאמן בקלקל הדין דכד"ג דע"א אין לו נאמנות בשום דבר בממון וטענת הבע"ד טענה מעליות' הוא שיהיה בו דין כד"ג ואפי' באיסורין כל שהבעלים נאמנין מטעם בידו כתב הרמ"א בתשובה דאין החכם נאמן ושוד' מחדש אי' לעשות כיון דבהא שניהם מודים שאין לדיין שוב כח שכבר עשה שלו והקרקע כבר הוא רק שכ' אחד מהן וטעה בדבר הפשוט.גם בלא"ה לא דמי להא דמי' הכא שכתבתי בספרי חוות דעת סי' קס"ה ע"ש . ואפי' לפי טעותו לא א"ש מה שמיישב קושית הריטב"א הנה הא דאין הדיין נאמן . הוא מטעם דאומר בדדמי א"כ אינו נאמן במה שאומר שזיכה כבר וצריך לעשות שוד' מחדש דמה לי אם אומר בפה שזיכה לזה שצריך לעשות שוד' מחדש כמ"ש בעצמו ומה לי שכתב בס"ד : ג) אינו נאמן . ואם הדיין ובע"ד אח' אומרים שלא נפסק עדיין ועכשיו רוצה הדיין לפסוק ואחד אומר כבר פסק הדיין וזיכה לי. מוכח מדברי הרשב"א בחי' לקדושין דף ע"ד שהקשה דיהיה נאמן הדיין לומר שזיכה לזה במנו שהיה אומר עדיין לא פסקתי הדין והכי קאמינ' ותי' דבשוד' גם בע"ד השני לא יתרצה למיהדר ולדייניה כיון שהוא אומר שכבר זיכה אותו ובשאר דינים נ"כ אין הדיין נאמן במנו שלא פסק עדיין כיון ששני הבע"ד מודים

חידושי הפלאה

ע"ש) אע"ג דסעד הוא גורס לממון דבכיר נשבע ז"ל דאם הי' טוען לא שבתיך הוי כאומר לא פרעתיך והי' חייב שד"ח להכחיש העד. אך מ"מ נלפע"ד דאין לו עכשו הרמב"ם ז"ל דפטר לי' בהיסת דהוא נאמן במינו דלא שבתיך בפני העד אלא שלא בפניו ופרעתיך דאז שפיר הוי גורס לממון שבתיך בפניו והי' פטור משד"ח דזה אמר דלף כשיקעון כן מ"מ כיון שהוא מודה שבתיך אין להאמינו אלא שבתיך במינו דלא שבתיך ואיהו בני שד"ח לנגד העד דכל האומר לא שבתיך כאומר לא פרעתיך . וזה נלפע"ד להבין בשוב עכשו ודעת דעת הרמ"ה דלכאורה כיון דס"ל האיהו נאמן אלא במינו הוי"ל לפסוק כדעת הר' ושעיה שהביא הטור שם דהבכיר נשבע ומוטל דאין זה מינו כמ"ש התוס' בנשבע דר"א. אך לפמ"ש נכון דהתוס' . כתבו בנשבע דר"א דאינו מינו משום דהוי תרי ריעותא דאם הבי'. לרון שד"ח משבע רק כעין דאורייתא אף דאחרת מינו דבלאבו מ"מ כיון דאיכא כמי העזה נגד העד לא אתרינן ל"ב בכסי' טוען לא שבתיך בפניו לא הוי בני שד"ח דהא העד אינו אלא נורס לממון ע"י שבועת הבכיר אלא כיון דא"ל אלא במינו דלא שבתיך הוי בני שד"ח ואפ"ה הוי מינו כיון דגם עתה מעיז דאמר שלא שבתיך בפניו אלא שבתיך בפני הוי מינו והי' חייב כעין דאורייתא א"כ שפיר אמר השתא דמודה לעד שהוא נאמן בכעין דאורייתא במינו שהי' אומר לא שבתיך אלא בפני ופרעתיך אף הבי' דאמר מינו הרעתיך אף דלא נלפע"ד לתרץ דמלי מקשה דלמא מיירי שהדיין אמר שטעה בסוגיא דבתר דמסתברא כדברי הרמ"ה ודו"ק. ומ"ש אבכיר הכילוא הפוטרין אותו מבמע דא"י לומר לא אשבע אלא אהפוך ותפס עליו הש"ך דהתם בש"ח אחירי יש לישב דברי הב"ח דהא ע"כ אלא כייל בכל שבועות הדיינים דאל"ה מנ"ל לפוסקים לסוכיח דבקבלה אם כיליאה חוץ לב"ד הוי ג"ד דילמא מיירי בנשבעים ונוטלים דבאמר אינו נשבע הוי ג"ד בכר אלא ודאי דמסתמא בכל שבועת הדיינים א"כ בנשבע ונוטל כשהוא מודה במקלת כשאומר חבלתי בך אחת וכיו"ב אז שיטון פרעתי מקלת הטער אף שאומר אינו נשבע יוכל לומר שבוונתו הי' לסלק זכותו ובשבע כדין מודה מקלת ואפ"ה מבמע דפטור לגמרי דאל"ה מה פעולה כמה שפוטרים שטעמה להפטר משבועה בלל ומה לי שיבע זה אז אם מלו ז"ל דמשמעות הברייתא בנשבע ופטר דקאמר שם אל בית הגנב שתל אל אל חבירו ומשבעינו ע"ש וק"ל :

סי' כב עש"ך סק"א מבמע דבים בידו פס"ד כו' הגה לפרש"י דבשאין עומדין לפניו לא רמי אנפשי' ומיבכיר מבמע דבבר"ג שם בידו פס"ד ואתי לא תשיב הדיין לומר שנתן הפס"ד קודם דבבר"ג לא הוי שבתא ושפיר מקבי' וליחזי זכותא דמאן נקט. מיהו לפמ"ש הש"ך לקמן דבע"פ עד הוי אלא דיינו כע"א הי' ל"ל דלאו מעשה שבתא הוא אלא בודאי כיון שהוא אומר שזכר הוא ואפ"ה לא היתומוהו וגראה ד"ל דמי לבכיר שאמרו בעה"ב ערוך בפועליו ומקלוהו לשבועה מוציא

קצית

דבש"ך הסיג וכ' כיון דלא מצי זכה אלא בשבועה אין מסכיפין על זה דלא ה"ל כפירת ממון והביא דאי' מדברי בעה"ב לבנין ע"א בהפך שבועה וע"ש ועי' מ"ש בסי' ל"א דפטיף ו' יסוב לקושיות הש"ך :

כב א) נשתלקו מלפניו. ואיכא למידק מהא דאמרינן בפ' המדיר דף ע"ב ואלו יוצאת שלא בכתובה הכוכר' מלמד דת משה ואיזו דת משה מאכילתו באיזו מעושר ומשמשתו נדה ומפרש לה בש"ס שם דאמרה פ' שכם טיהר לי את הרם דאזיל שיילי' ואשתכח שיקרא וכ' שם הר"ן ז"ל כ' דעפ"י חכם בלבד אינה מפסדת כתובתה דע"א הוא אלא דוקא בשאמרה פ' חכם טיהר ביום פ' ואתו עדים ואמרו עצמו הי' במקום פ' אז לא זזה ידינו מתוך ידו אבל עפ"י חכם עצמו אינה מפסדת כתובתה דע"א הוא אבל הרמב"ן ז"ל כ' בפ' שבועת העדות בדאמרי' כפ' המדיר פ' טיהר לי את הכתם ואזל שיילי' ואשתכח שיקרא דאלמא אע"ג דאיהי מהימנא כיון שאמרה בשם פ' ואזל שיילי' ואמר דשיקרא הוא לא מהימנא ולא מצית למימר אשתכח שיקרא כפ"י עדים דהא קאמר ואזל שיילי' וכן הדין בכל עד מפי עד אם כא הראשון וכפר אין השני האו' . ומשמו נאמן וכן קבלתי דין זה מב"ל וע' בח"מ בשה"ע סי' קט"ו אבל דגם דעת הרמב"ן והרא"ש הוא כהרמב"ן ואפי' לבנין ממון ממש ואפ"ה סמכינן על הנכם כיון בהיא אומרת משמו וכ' ב"ש שם סק"ד. ולפי"ז קשה נשתלקו מלפניו אמאי אינו נאמן כיון שזה אמר פ' חכם זיכה לי את הקרקע וזה הדיין שאמר משמו מכחישו ומ"ש פ' חכם טיהר לי את הכתם או פ' חכם זיכה לי את הקרקע ולפי מ"ש הב"י בי"ד בי"ד סי' קפ"ו שהקשה הרדב"ז מסייע לפטור משבועה ומכחישו ובכ"ש מחלק בין איסורא לממונא אבל לפי דעת הרמב"ם יהמסמ"ג דמשמע מדבריהם דגם לבנין ממון הראשון שאו' משמו נאמן יותר וכמ"ש הב"ש בא"ה ע' סי' קט"ו וע"ש. ונראה דלבנין זה נאמן החכם הדיין לומר לא זכיתי לך כיון שהוא אומר משמו והוא מכחישו אבל לומר בזיכי לחבירו בזה אינו נאמן ויכול להכחישו ולומר לא זכיתי לזה דבזה אין כמו מהחכם הדיין אלא במכחישו ואו' לא זכיתי לזה אלא לי' ופלגינן דיבורא.ולפי"ז נראה

חושן משפט כג הלכות דיינים

לחזור בו . כ"פ ב"י הלכה למעשה וסיים וכתב בב"י ובד"מ הביאו ז"ל אף ע"ג דצריך לחזור ולשבע בנק"ח ובב"ד דאדעתא דהכי הפך עליו מ"מ מאחר דהפכה והימניה אשבועתיה אמרינן דלעניין שיקרא גמר דין ולא יוכל לחזור בו אבי בשבועה זו ע"ש מ"ש עוד מזה מילתא בטעמא ומ"ש המחבר עד שיגמר הדיון ושבע דאחר שנשבע אינו שייך חזר' בנה דלא הי' חייב בשבועה אלא כדי שלא מ"ת מיד שקיבל עליו הוה גמר דין קמ"ל דלא הוה גמר דין עד שישבע :

כג א נאמן לומר כו' . ועד"מ ב"י סי' י"ב (מהס"ז) דכ' בשם הרשב"א על ראובן ושמעון שנתן אחד מהן שטרות לחבירו ונשבע שלא יגבה לעצמו מאותן חובות כלום ואח"כ נתגלגלו תביעות ביניהם ולקחו פשרן א' ביניהן שכל מה שיעשה ביניהן עד זמן פלוני יהא קיים ועשה הפשרן פשרה ביניהן שיתנו פטורים זה לזה חוץ משטרי חובות הנזכרים יהיו בתוקפן כמו שהם היום ואח"כ נתגלה שהנותן קבל מקצת דמי החובות שנתנו הפטורים ועכשיו אומר שהוא פטור ממה שקבל שהרי נתן לו פטורים אמ"כ ואע"פ שאמרו חוץ משא"ח הל"ל אמר כמו שהם היום ההוא ובאותו היום כבר קיבל המעות והפשרן אומר שכן היתה כוונתו שהרי נתן לו פטורים אמ"כ ואע"פ שאמרו שנשבע ע"כ ואין עדות הפשרן מועיל כיון שלא קיבל מאחר שנשבע ע"כ ואין עדות הפשרן מועיל כיון שלא אמרו

באר היטב

כמו שהם היום ואח"ז נתגלה שהנותן קבל מקצת דמי החובות שנתנו הפטורים ועכשיו אומר שהוי' פטור ממה שקיבל מאחר שים לו פטורים ואף שנאמר בהן חוץ משט"ח מ"מ כיון שמבואר כמו שהם היום ואז כבר קיבל המעות והפשרן אומר ג"כ שכך היתה כוונתו בפשרה ופסק שצריך להחזיר מה שקיבל מאחר שלא

חידושים

דבכשנתלקו מלפניו ואינו חוזר הדין לסודא והכבע"ד לא מצי אמר כבר זיכה אותי בקרקע כיון דבזה שאו' משמו יכול הדיין להכחישו אלא שאו' ידעתי שלא זיכה לחבירו וא"כ אם השני רוצה עוד בסודא הדר דינא לסוד' ומ"ש הסמ"ע דיו' דהני יתפסרו או מחלקין אותו ביניהן הייגו אם השני אינו רוצה עתה בסוד' כי מתיירא שמא יתהפך סברת הדיין בסודא וכמ"ש התו' אבל אם השני שהדיין מסייעו רוצה עוד בסוד' הדין עמו וכמ"ש : ובזה ניחא לייסב קושיות הריטב"א בהאי דפריך בש"ס וניחזי זכותא ממאן נקט ומשני דקרוב זכותא הא כיון דנשתלקו מלפניו אינו נאמן א"כ מאי ראיה מן הפס"ד דלמא עתה כ' אם הפס"ד וע"ש בכ' דקושיות הש"ס אריש בעודן לפניו ומדברי הש"ע אינו נראה כן אלא משמע דגם בנשתלקו מלפניו נאמן ע"י פס"ד וכבר הקשה הש"ך וע"ש. ולפי מ"ש ניחא דכיון דאי' פס"ד נותנין הקרקע למי שיש בידו הפס"ד דאם יאמר אידך כבר זיכה אותי בזה הדיין שאו' משמו נאמן יותר ואם יאמר לא זיכה לחבירו אם כן הרי הוא זכאי על ידי פס"ד דהא גם אתה אם רוצה בסודא הדין עמו וא"ש דברי הרמב"ם בכ' אם אין פס"ד ומשמע דיש בידו פס"ד לעולם נאמן וכן מוכח מלבון הרי"ף שהביא קושיא ופירוקא וניחזי זכותא דקרוב זכותי' ולפי מ"ש הריטב"א דקאי אריש א"כ אינו נפקותא לדינא כלל ולפי מ"ש ניחא ודו"ק : ב) אם אין בידו ע' ב"ד שהעלה מדברי הב"ח היכא דאיכא פס"ד ואינו מפורש כגון שכ' אתם קרקע פ' אלך ודעת הב"ח היכא דהוא מסייע למי שהפס"ד בידו נאמן לפוטרו משבועה' ובכ"ש מוכח כיון דע"כ מיירי דאין אום אז מוחזק בקרקע אין הדיין נאמן לפייס כיון שאינו מוכח מתוך הפס"ד זה טוען מתני נפל ודמי לדלקמן סי' מ"ט בשני יב"ש דף ק' נבי עובדא דבי רב הונא ואמר רב ממך מהאי דנפק מתותי ידיה מבמע ולנפילה לא מייסבינן וטעמא דבני יב"ש הוא בכטר קנין דוקא ומשום דבוחבין בטר לאלה מלוה ע"כ בסי' מ"ט. וא"ל דכונו הב"ך למ"ש בש"ק הקודם לייסב דברי הש"ע דמה מהני הפס"ד אם נשתלקו

מאירת עינים

לומר לחי לחבע ולפער אלא ההובע חוזר ונכבע בנקיעה חבץ סם בנ"י ח ברייה' קידושין דף ע"ד ע"א :

טורי זהב

בפ"ז חה' סנהדרין וכו' כן עיקר ולא כמ"ש בנ"י בדעה וכדעת הרי"ף ע"ש ע"כ:

חידושי רעק"א

ס' כג בב"ד לות א' ונסתוך עלה עכ"ל. כ"כ עיי' בתשו' ר' ברוך א' גינזבורג סי' ג' :

ס"א אם יש ב' עדים. כ"כ עיי' תשו' הרא"ח ח"ב סי' ח"ז : שם בהגה אין לו רשות להוסיף. כ"כ אם הפסרניס בסכימו שתיהם על דבר א' כמולא שפתיס אחד אם חבירו אז אתמרו הסכמתם בפני עדים כ"ז אלא הודיעו הפסר להבע"ד יכולים לבטל מן הסכמתם הקודם. ת' אהלי יעקב למהריק"ש סי' מ"ב : שם אז לגרוע. כ"כ. גם בזה בשייס לאמנים. כ"כ בעיר שושן והסכים לזה בתשו' פניס מלירות ח"ב סי' קע"ה:

חושן משפט כג הלכות דיינים

לחזור בו . כ"פ ב"י הלכה למעשה וסיים וכתב בב"י ובד"מ הביאו ז"ל אף ע"ג דצריך לחזור ולשבע בנק"ח ובב"ד דאדעתא דהכי הפך עליו מ"מ מאחר דהפכה והימניה אשבועתיה אמרינן דלעניין שיקרא גמר דין ולא יוכל לחזור בו אבי בשבועה זו ע"ש מ"ש עוד מזה מילתא בטעמא ומ"ש המחבר עד שיגמר הדיון ושבע דאחר שנשבע אינו שייך חזר' בנה דלא הי' חייב בשבועה אלא כדי שלא מ"ת מיד שקיבל עליו הוה גמר דין קמ"ל דלא הוה גמר דין עד שישבע :

כג א נאמן לומר כו' . ועד"מ ב"י סי' י"ב (מהס"ז) דכ' בשם הרשב"א על ראובן ושמעון שנתן אחד מהן שטרות לחבירו ונשבע שלא יגבה לעצמו מאותן חובות כלום ואח"כ נתגלגלו תביעות ביניהם ולקחו פשרן א' ביניהן שכל מה שיעשה ביניהן עד זמן פלוני יהא קיים ועשה הפשרן פשרה ביניהן שיתנו פטורים זה לזה חוץ משטרי חובות הנזכרים יהיו בתוקפן כמו שהם היום ואח"כ נתגלה שהנותן קבל מקצת דמי החובות שנתנו הפטורים ועכשיו אומר שהוא פטור ממה שקבל שהרי נתן לו פטורים אמ"כ ואע"פ שאמרו שנשבע ע"כ ואין עדות הפשרן מועיל כיון שלא קיבל מאחר שנשבע ע"כ ואין עדות הפשרן מועיל כיון שלא אמרו

באר היטב

כמו שהם היום ואח"ז נתגלה שהנותן קבל מקצת דמי החובות שנתנו הפטורים ועכשיו אומר שהוי' פטור ממה שקיבל מאחר שים לו פטורים ואף שנאמר בהן חוץ משט"ח מ"מ כיון שמבואר כמו שהם היום ואז כבר קיבל המעות והפשרן אומר ג"כ שכך היתה כוונתו בפשרה ופסק שצריך להחזיר מה שקיבל מאחר שלא

המשפט

לשכנגדו תנו דלא קבלתיך לדיין כיון דנאמן בזה כשנים הוי כמנו במקום עדים וע"ב ס"ק ב' : (ב) נשתלקו מלפניו . וע"ב ס"ק ב' * דאם הבע"ד אומר שכבר זיכה לו והדיין ובע"ד האני אומרים שלא נפסק עדיין הדין ואתו בני שד"ח דלא הוי בני שד"ח אלא אם אינו בעדים כיון שכבר נשתלקו מלפניו והוי כבר א' המסייע לפטור משבועה . ודינא דהני אם אחד מוחזק הממע"ה אם שניהם מוחזקין יחלוקו ואם שניהם אינן מוחזקין כל דאלים גבר לו יתפשרו ביניהם סמ"ע : (ד) אם אין בידו

משא"א ביאורים

שכבר פסק הרי מוכח מדבריו דבכהב"ג שרק בע"ד אחד אומר שכבר זיכה לו והדיין ובע"ד השני אומרים שלא נפסק עדיין הדיין נאמן ואפי' בנשתלקו מלפניו כיון שיש עדים שקיבלו לדיין אבל אי ליכא עדים שקיבלו לדיין ונשתלקו מלפניו נאמן הבע"ד במנו דלא קיבלו לדיין ואין לו דין מנו בעדים כיון שכבר נשתלקו שזב אין לדיין שם שני עדים : ג) אם אין בידו פס"ד. עש"ך שכתוב בפסק דין שכתוב בו סתם קרקע זה שלך דמצי איידך לומר ממני נפל . והקשה התומים הא לנפילה לא חיישינן כמו בשטרא שכתוב בו לויתי ממך ע"ש . וכיונתו בודאי במקום דליכא מנו כנון דאיכא עדים שנתן זה הפס"ד לאחד מהן קידם שנשתלקו מפניו רק שאין זוכרין למי נתן דאל"כ נאמן במנו שהיה אומר שנתן הפס"ד אח"כ דאז אין הדיין נאמן כמ"ש הש"ך ס"ק א' ובמקום שיש לו מנו נאמן בטענת נפילה:כמבואר בסי' נ' אבל גם במקום שאין לו מנו גרא' דצרקו דברי הש"ך דדוקא בשטר ראיה לא חיישי' לנפילה מטעם דאמרינן ביבמות קי"ז אי לנפילה מיזהר זהיר ביה והיינו כיון דהשטר היא ראיה שכשהוא בידו אין השני יכול להכחישו מש"ה זהיר ביה משא"כ פס"ד שאין הפס"ד שבידו ראיה כלל דהא שכנגדו יכול להכחישו ולומר שנתן לו הפס"ד אחר שנשתלקו מלפניו ואם יודה יודה בכל א"צ לראיה ולא זהיר ביה וכן אם עדים יהיו יודעין שניתן קודם שנשתלקו מלפניו מסתמא יהיו יודעין הכל הפס"ד ולא זהיר ביה ולא חיישינן שיהיו העדים יודעים רק מקצת חברביה כמ"ש הרשב"א בחי' לקידושין דף ע"ד עיין שם מש"ה חיישינן לנפילה . גם מה שכתב באורים דהדיין נאמן ליישר שהגיע הפס"ד לידו קודם שנשתלקו במנו שיכול לומר עדיין לא פסקתי ועכשיו אני פוסק כך לית' דאם כן יהיה נאמן לומר לזה זכיתי במנו אלא ודאי דאין זה מנו כיון שהבע"ד מודים שכבר נפסק הדין יכמה שכתב הרשב"א בחי' שם ובש"ך שם סעיף קטן ג' יש שם ט"ס וכצ"ל או שאומר לזה שאין הפס"ד בידי זכיתי וכו' וצריך לומר דמיירי שאין אחד מהם מוחזק וכו' ובש"ך ס"ק ז' יש ט"ס שני פעמים כתב שם אינו יכול וצ"ל יכול ובש"ך ס"ק ט, יש ט"ס וצ"ל והוא מתשובת הרא"ש כלל נ"ו סי' ו' וכו' :

חידושי הפלאה

ע"ש) אע"ג דסעד הוא גורס לממון דבכיר נשבע ז"ל דאם הי' טוען לא שבתיך הוי כאומר לא פרעתיך והי' חייב שד"ח להכחיש העד. אך מ"מ נלפע"ד דאין לו עכשו הרמב"ם ז"ל דפטר לי' בהיסת דהוא נאמן במינו דלא שבתיך בפני העד אלא שלא בפניו ופרעתיך דאז שפיר הוי גורס לממון שבתיך בפניו והי' פטור משד"ח דזה אמר דלף כשיקעון כן מ"מ כיון שהוא מודה שבתיך אין להאמינו אלא שבתיך במינו דלא שבתיך ואיהו בני שד"ח לנגד העד דכל האומר לא שבתיך כאומר לא פרעתיך . וזה נלפע"ד להבין בשוב עכשו ודעת דעת הרמב"ם דלכאורה כיון דס"ל האיהו נאמן אלא במינו הוי"ל לפסוק כדעת הר' ושעיה שהביא הטור שם דהבכיר נשבע ומוטל דאין זה מינו כמ"ש התוס' בנשבע דר"א. אך לפמ"ש נכון דהתוס' . כתבו בנשבע דר"א דאינו מינו משום דהוי תרי ריעותא דאם הבי'. לרון שד"ח משבע רק כעין דאורייתא אף דאחרת מינו דבלאבו מ"מ כיון דאיכא כמי העזה נגד העד לא אתרינן ל"ב בכסי' טוען לא שבתיך בפניו לא הוי בני שד"ח דהא העד אינו אלא נורס לממון ע"י שבועת הבכיר אלא כיון דא"ל אלא במינו דלא שבתיך הוי בני שד"ח ואפ"ה הוי מינו כיון דגם עתה מעיז דאמר שלא שבתיך בפניו אלא שבתיך בפני הוי מינו והי' חייב כעין דאורייתא א"כ שפיר אמר השתא דמודה לעד שהוא נאמן בכעין דאורייתא במינו שהי' אומר לא שבתיך בפניו ופרעתיך אף הבי' דאמר מינו הרעתיך אף דלא נלפע"ד לתרץ דמלי מקשה דלמא מיירי שהדיין אמר שטעה בסוגיא דבתר דמסתברא כדברי הרמב"ם ודו"ק.ומ"ש אבכיר הכילוא הפוטרין אותו מבמע דא"י לומר לא אשבע אלא אהפוך ותפס עליו הש"ך דהתם בש"ח אחירי יש לישב דברי הב"ח דהא ע"כ אלא כייל בכל שבועות הדיינים דאל"ה מנ"ל לפוסקים לסוכיח דבקבלה אם כיליאה חוץ לב"ד הוי ג"ד דילמא מיירי בנשבעים ונוטלים דבאמר אינו נשבע הוי ג"ד בכר אלא ודאי דמסתמא בכל שבועת הדיינים א"כ בנשבע ונוטל כשהוא מודה במקלת כשאומר חבלתי בך אחת וכיו"ב אז שיטון פרעתי מקלת הטער אף שאומר אינו נשבע יוכל לומר שבוונתו הי' לסלק זכותו ובשבע כדין מודה מקלת ואפ"ה מבמע דפטור לגמרי דאל"ה מה פעולה כמה שפוטרים שטעמה להפטר משבועה בלל ומה לי שיבע זה אז אם מלו ז"ל דמשמעות הברייתא בנשבע ופטר דקאמר שם אל בית הגנב שתל אל אל חבירו ומשבעינו ע"ש וק"ל :

סי' כב עש"ך סק"א מבמע דבים בידו פס"ד כו' הגה לפרש"י דבשאין עומדין לפניו לא רמי אנפשי' ומיבכיר מבמע דבבר"ג שם בידו פס"ד ואתי לא תשיב הדיין לומר שנתן הפס"ד קודם דבבר"ג לא הוי שבתא ושפיר מקבי' וליחזי זכותא דמאן נקט. מיהו לפמ"ש הש"ך לקמן דבע"פ עד הוי אלא דיינו כע"א הי' ל"ל דלאו מעשה שבתא הוא אלא בודאי כיון שהוא אומר שזכר הוא ואפ"ה לא היתומוהו וגראה ד"ל דמי לבכיר שאמרו בעה"ב ערוך בפועליו ומקלוהו לשבועה מוציא

קצית

דבש"ך הסיג וכ' כיון דלא מצי זכה אלא בשבועה אין מסכיפין על זה דלא ה"ל כפירת ממון והביא דאי' מדברי בעה"ב לבנין ע"א בהפך שבועה וע"ש ועי' מ"ש בסי' ל"א דפטיף ו' יסוב לקושיות הש"ך :

כב א) נשתלקו מלפניו. ואיכא למידק מהא דאמרינן בפ' המדיר דף ע"ב ואלו יוצאת שלא בכתובה הכוכר' מלמד דת משה ואיזו דת משה מאכילתו באיזו מעושר ומשמשתו נדה ומפרש לה בש"ס שם דאמרה פ' שכם טיהר לי את הרם דאזיל שיילי' ואשתכח שיקרא וכ' שם הר"ן ז"ל כ' דעפ"י חכם בלבד אינה מפסדת כתובתה דע"א הוא אלא דוקא בשאמרה פ' חכם טיהר ביום פ' ואתו עדים ואמרו עצמו הי' במקום פ' אז לא זזה ידינו מתוך ידו אבל עפ"י חכם עצמו אינה מפסדת כתובתה דע"א הוא אבל הרמב"ן ז"ל כ' בפ' שבועת העדות בדאמרי' כפ' המדיר פ' טיהר לי את הכתם ואזל שיילי' ואשתכח שיקרא דאלמא אע"ג דאיהי מהימנא כיון שאמרה בשם פ' ואזל שיילי' ואמר דשיקרא הוא לא מהימנא ולא מצית למימר אשתכח שיקרא כפ"י עדים דהא קאמר ואזל שיילי' וכן הדין בכל עד מפי עד אם כא הראשון וכפר אין השני האו' . ומשמו נאמן וכן קבלתי דין זה מב"ל וע' בח"מ בשה"ע סי' קט"ו אבל דגם דעת הרמב"ן והרא"ש הוא כהרמב"ן ואפי' לבנין ממון ממש ואפ"ה סמכינן על הנכם כיון בהיא אומרת משמו וכ' ב"ש שם סק"ד. ולפי"ז קשה נשתלקו מלפניו אמאי אינו נאמן כיון שזה אמר פ' חכם זיכה לי את הקרקע וזה הדיין שאמר משמו מכחישו ומ"ש פ' חכם טיהר לי א

אמרו בעוד שבעלי דינים עומדים לפניהן כדאמרי' גבי דיין עכ"ל: ב בעוד' דדייני. פי' יש דינים שאין הדיין יכול לברר הדין מתוך הטענות ודינים הוא שהדבר תולה בראות הדיין ליתנו למי שיראה לדיין שסיתה דעת הנותן קרובה אליו ויש מפרשים שהדיין הרשות בידו ליתנו לא' משניהן למי שירצה בלי טעם וכמ"ש לקמן ס"ס קל"ח וכסי' רנ"ג ע"ש והנה אלו אחר שידונו בשודא המה מחולקים כל אחד אומר לי זיכה ואינם רוצים לדון מחדש לפני דיין זה או לפני אחר שמא ישתנה דעתו כיון דלא זיכה לזה ע"פ הדין לפי טענתו בהא קאמר דתלוי בנאמנות הדיין כ"ז שעומדין לפניו דאז גריעי מעדים ואי משום שלא ביאר הריב"ש איזהו וידונו היינו משום שעבר הזמן ומכ"ש לפי מ"ש לקמן בסס תשו' מהרי"ן לב דבסנים לא שייך דליהדר ולדיינו אך בשלטי גבורים שם משמע כמ"ש הב"ח משמו וגראה משום דס"ל כפי שעת רש"י וסייעתו דלקמן סי' ר"מ דשודא דדייני היינו למי שסברת הדיין נוטה יותר אבל מדברי התוס' והמרדכי פ' עשרה יוחסין והתוס' והרא"ש פ' חזקת הבתים והתוס' והריטב"א והר"ן פרק הכותב מבואר דשודא דדייני דוקא שהקשו על פרש"י שפי' שודא דדייני שסברת הדיין נוטה אי כפירושו אמאי לא ליהדר ולדייניה דמשמע לא שיפוך סברתו דאשונה ע"ש וא"כ הדין שכתב הב"ח בפסיטות דה"ה בשאר דינים א"י לאחור ולדון הרי רבו החולקים עליו וא"כ כ"ע לדינא: (ד) לא שייך בו נאמנות. אפי' בעודן לפניו אין הסמ"ע וכן משמע בפוסקים וכן הוא בריטב"א שם ובתשו' ן' לב סי' קי"ז ס"ג להדיא והוא פשוט: (ה) ובלבד שלא יסתור טענת הראשונים. משמע דאם סותרים טענות ראשונים אין הדיין נאמן לומר כך טענו אפי' עודן לפניו שאינו נאמן דיין אחד רק לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי מה שתלוי בדין משא"כ בזה: (ו) בדיין אחד. כגון ביחיד מומחה או בקבלו עליהו טור וריטב"א ושאר פוסקים ואף למ"ש בשם הרא"ש וטור לעיל סי' כ"ב ס"ק ב' דקבל אד כשלשה לא מהני י"ל דמיירי הכא שקבלו בקנין וכמ"ש שם: כתוב בתשו' מהר"ש מרוטנבורג דפוס פראג סי' תקל"ג על ראובן שאמר לא בחתי לדין לפני אותו דיין ולא הנחתי כלום עליו ואפטרופס מסיב בחת לפניו והוגח עליו אשיבכם אלופי החתומים לפי שכלותי דגרסי' פ' י' יוחסין נאמן הדיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי בד"א שבעלי דינים עומדים לפניו ובגדון זה הרי רב בעיר וגם בעלי דינים הא גמלא ושא קבא והא מדי נשאל לרב ודמי לבעו"ד עומדים לפניו ואפי' אם דינים עומדים לפניו כי שמא עברו ימים הרבה שנפסק הדין ויש לחוש לשכחה מ"מ יחזור וידון אותם מחדש שקבלוהו עליהם ואם יאמר ראובן לא קבלתיו עלי גם לזה נאמן הדיין דהא פריך התם ולהדר ולדייניה ומשני בשודא דדייני ואמאי לא מסני כגון שהא' אומר איני רוצה לדון לפניו ולא קבלתיו עלי אלא ס"מ שלזה נאמן הדיין מדלא מצי לאוקמה אלא בשודא דדייני ושלוש שמואל יהודא בר מנשה הלוי עכ"ל ודבריו תמוהים בעיני דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה דאדם אחד יוציא ממון שיאמר זה קבל אותי לדיין וכך פסקתי והא דלא מסני ס"ס הכי היינו משום דפשטא דברייתא מיירי ששניהם מודים שקבלו מדקתני נאמן הדיין לומר לזה זכיתי כו' משמע דאינו מכחישים רק בפסק דין ולא בקבלה ועוד דאי מכחישים בקבלה פשיטא דאפילו עומדים לפניו אין הדיין נאמן שאין הדיין נאמן רק מה שתלוי בדין ולהכי לא מצי ס"ס לשנויי הכי דא"כ אמאי נאמן כשעומדים לפניו (וע' מ"ש לעיל סי' כ"ב סקי"ג תמלא ראיות לדברי) גם מ"ש בגדון זה הרי הרב וגם בעלי דינים הא גמל' והא קבא והא מדי נשאל לרב ודמי לבע"ד עומדים לפניו כו' אינו נראה לפע"ד דמה בכך שהם בעיר אוף אוף כיון שאין עומדים לפניו ונסתלקו ממנו אינו נאמן וגם דבריו נופיה שכתב ואפי' אם תמצי לומר כו' נראה דלא ברירא ליה הך מלתא ולדידי אין כאן את"ל כלל אלא כך הוא עיקר הדין: (ז) אבל בנים נאמנים לעולם. והב"ח כתב לקמן סי' ל"ע דמדברי רא"ה שהביא המרדכי פ"ק דמציעא דכתב דטעמא דבפסק דין [אינו ל"ג] יכול לומר פרעתי שלא כתב אלא מפני שאין נאמנים לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי דאף שני דיינים אין נאמנים וכן מוכח מפי' רש"י שפירש טעמא דבע"ד עומדים לפניו נאמן מפני דרמי' עליה ומדכר וכשאין עומדים לפניו אינו נאמן משום דלא רמיא עליה למדכר השתא לפי זה בשני דיינים נמי איכא למימר הכי ואע"ג דהמרדכי פ"י יוחסין וכן בתשובת מהר"מ ד"פ סי' תקכ"ח כתב בשם רא"ה כהרא"ש ואפשר דהך דכתב במרדכי פ"ק דמציעא הוא לפי מה שקבל מאביו שקבל מריב"א הלכה למעשה כמפורש שם והך דתשובת מהר"ש הוא טעמ' דנפשיה והך דקבלתו עיקר עכ"ל ואין דבריו נכונים דפסיטא דאין להעלות על הדעת דשני דיינים לא יהיו נאמנים וכי גריעי מעדים ומ"ש רש"י דלא רמי' עליה היינו בדיין א' דהאמינוהו כל זמן שעומדים לפניו אפשר לומר דאינו מדכר ולא רמיא עליה למדכר ולא האמינו כשנים ואינו אלא כעד א' אבל פסיטא אם יש אפי' עד א' עמו דנאמנים וכ"ש שני דייני ורחיה שהרי הריטב"א כתב דשנים נאמנים לעולם וכ"כ בתשובות ן' לב ספר ג' סי' קי"ט ע"ש וכן בעיר שושן כ' טעמא דרמיא עליה ומדכר ואפ"ה כתב דשנים נאמנים לעולם ע"ש. ומ"ש רא"ה טעמא דבפסק דין [אינו ל"ג] יכול לומר פרעתי שלא נכתב אלא מפני שאין נאמנים כו' כבר הרגיש מהרל"ן מביב בתשובה סי' ק"ע בזה ותירץ וז"ל שבספרי כתיבת יד המרדכי אינו כתוב בלשון רבים אלא בלשון יחיד כ' ה"ר אביה"ם ה"ש אם כתב לו פסק דין ואייבו כו' מפני שאין הדיין נאמן לומר כו' אלא בזמן שבעלי הדין נאמן לומר כו' ומ"ש בספרי הדפוס הכל בלשון רבים טעות נפל בספרים בודאי אז סר"ל דיינים דעלמא ועי"ל דכי היכא דכשהדיין הוא א' נבד אין הפס"ד לרא"ה ביד התובע אלא בשודא דדייני ומשני בשודא דדייני הוא א' נבד אין הפס"ד ביד התובע לרא"ה עכ"ל עי"ל דיאמר דהפס"ד מועיל לענין שא"ל לאזור ולדונם לפמ"ש לקמן ס"ק שאח"ז דהיכא דאפשר למידייניה אף שנים אין נאמנים ובהכי אתי שפיר דלא תיקשי דהא רא"ה מיירי בשתי פס"ד בלא שודא ודוק (ושוב בא לידי ספר רא"ה ועיינתי בו ורא"ה שכתב להדיא דשנים נאמנים ואפ"ה אין הפס"ד לרא"ה משום כיון שבא' אינו לרא"ה ס"ס בשנים ע"ש יז"ל רא"ה סי' אלף כ' אבל אין בעלי דינים עומדים לפניו אינו נאמן דדוקא דיין אחד אינו נאמן אבל דיינים שנים ושלשה נאמנים כעדים דעלמא ובתוספתא דקידושין גרסי' אבל אין בעלי דיני' עומדי' לפניו הרי הוא כא' כל אדם פי' כעד דעלמא ופעמים שיחיד מומחה דן יחידי ואינו נאמן וכותב פסק דין לאלתר כו' עכ"ל וכל זה מבואר דלא כהב"ח ע"ש) וכ"פ הריב"ש סי' ס' וסי' ת"ד כהרא"ש בסתם וכן הוא בתשובת מהר"ל ן' חביב שם ובתשו' ן' לב ספר ג' סי' קע"ז וקי"ט ובתשו' מהרשד"ש סי' ט' ובתשובת מהר"ש כהן ס"ב סי' פ"ג ובתשו' מהר"ח ן' שושן סי' ע"ח וסי' ק"כ ושאר הרבה האחרונים דשנים נאמני' לעולם ואיכא מאן דפליג וכן הלכה רווחת בישראל ודלא כהב"ח (ע' בתשובת מהר"ר רבי יוסף טראני סי' קמ"ח): (ח) נאמנים לעולם

באר היטב

שלא נודע בעת נתינת הפטורים אדרבה הוא בחזקת שלא קיבל באסר שנשבע ואין עדות הפסדן מועיל כיון שהבע"ד שוב אין עומדין לפניו עכ"ל: [ב] שודא. ענין שודא דדייני ופירושו עיין בסמ"ע ובש"ך: [ג] נאמנות. ואפי' בעודן לפני הדיין אינו נאמן אלא צריך לברר ולומר הרי אתה טענת כך ואתה כך לפי טענותיכם אתה זכאי ואתה חייב. סמ"ע: [ד] יסתור מסמ' דאם סותרים טענות הראשונות אין הדיין נאמן לומר כך טענו אפי' עודן לפניו שאין הדיין נאמן אלא לומר זה זכיתי כו' מה שתלוי בדין. ס"ך: [ה] שנים. דאז בתורת עדות אומרים ונאמנים כ"כ הסמ"ע ובתשובת ן' לב סי' קע"ז פסק דגם פסרנים

נתיבות משפט

פס"ד. משמע דכשיש בידו פס"ד נאמן ודוקא שמיושם שכתב לו הפס"ד בעוד דלא נסתלקו מלפניו אבל אי אח"כ נכתב הפסק לאם יהיה נאמן בכתיבה פס"ד ויותר מבאמירתו דבכתב בפסק שהם מבלי הזכרת שם רק קרקע פ' אלך וישנו ביד האוכן ושתשון שונן שלי הוא ונכל ממנו ומלאתו אתה נאמן ש"ך: (וע"ב ס"ק ג' דל"מ אם יש לו מגו לומר שנכתב הפס"ד אחר שנסתלקו מלפניו ודאי נאמן בטענת כפילה אלא אפילו אין לו מגו נאמן): (ה) ודוקא

תידושי

אזלא לי' קבלתו ואינו נאמן לו כי אולי יהפוך הדין במזיד ויאמר שדעתו בטודא כן ח"ו דפטיטא להו דמזיד לא חייבינן. דלא חייבינן שנתן הפס"ד אח"כ ספר הקנו דיחזור ויאמר שכרתו ומתיכלא דגם הרשונה הוא דעתו כן ומזה נמי רא' דאינו נאמן לומר לא הדין ולא הבע"ד שטעה בשיקול הדעת דאל"כ מאי מקשים התוס' דילמא כשאומר הדיין או הבע"ד שבודאי נשתנה דעתו ופסק בהתלה דלא כדעתו עתה אי"ו דבזה אינו נאמן ואמרינן דמשמעא פסק כפי מה שראה לו לפי דעתו כעת. מיהו הא קשיא לי דהש"ך תבית קושיא זו על רש"י בס"ק ט"ו בשם הריטב"א פ' הכותב ואי"כ שותר דברי עצמו דכיון שאינו נאמן על הפס"ד מה"ת יהא נאמן על דעתו הראשונה בטודא. ואפשר דס"ל דקשה על הריטב"א דבשומרי לפניו מה נו ולנאמנותו בפסק כן מ"מ יחזור וידון ויהא נאמן ע"ז. וכ"ז בוקי דדלמא בחמת הפירום כן דנאמן שאינו מאבד בדעתו ואז אמרינן במשמעא גם בתחלה זוכה כן ואל"ל דס"ד דפטיטא הוא שהוא נאמן כ"ז שעומדים לפניו לומר דעתו הא אפי' בפרגן לזמן כ' הרמ"א ש"ס זה דכיון בכ' ונתן אינו נאמן ובכא הא כ' ומקרע ונרוך עיון: ולפמ"ש בהוויות הב"ש ולאחור ולדייניה ואז נימא דמשמעא גם בתחלה פסק כן וכ"מ מתי לענין זמן ב"ד אפילו שהו כתב ימים כשנאמר דגם בתחלה פסק כן מתחיל מזמן הראשון ממילא דאינו נאמן להחליף הטענות דלא כמ"ש הש"ך שם דאם שינו טענותיו הראשונות אין הדיין נאמן ע"ז דאפילו אי נימא דדבריו מ"מ כיון דע"כ משמעא הדין לפי טענתו א"כ אם שינו כן סרי טעם הדיין דבין זה מוכח בש"ס כמ"ש דלא חייבינן לטענות (ואם דגם על הש"ע קשה הכלל דמקום שיכול לסתור הטענות נאמן לומר שטעה בשיקול הדעת כמינו דהי' אומר שלא טען כן) אי"ו נלפע"ד דאינו נאמן כלל והפירוש הפשוט ובלבד שלא יסתור דאם סותר בודאי שייך בו נאמנות. והא דלא מוקים בש"ס הכי אחת דליכא לא תשמע כן לזה זכיתי. זהו העיקר דאפילו לאחר שיצאו מלפניו נאמן הדיין בזה דלא טעה ודו"ק בכ"ז ועיין לקמן: ומ"ש ש"ך סק"ב ואלו שבנגדו מוחזק וכו' וזה טוען מתני כפל ודמי נמי לדלקמן וכו' כ"ז כפלא בעיני דהא מבואר בסי' כ' דלא חייבינן לנפילה וכ"ש הכא בשנים מחולקין על שדה אי' בידו בש"ד קרקע פלוגו שלך הם ל' כפולה דיחיד לכ"ע לא חייבינן וכסי' מ"ע טעמים אחרים אינה כמבואר שם בס"ע ובהג"ה. ולדרכה הפורש שם בס"ז דהם מוציאים על אחרים ולא חייבינן לנפילה. ואולי כוונתו דגוונא דהוא יכול לומר פרעתי אח"כ נאמן בנפילה

קצות

מלפניו שמא כ' עכשיו ודאי דמיירי בש"ע דשניהם מודים שנכתב הפס"ד קודם שנסתלקו ועי' שם בש"ך וכיון דאינו מועיל הפס"ד אלא ע"י הודאתו ולבני בשאו' נכתב קודם אלא שפס"ד הוא שלי ומעכ"ו נפל נאמן בתנו וכמבואר בסי' ': ע"ש ואי"כ לפי מ"ש בש"ק הקנדס דאפי' אינו מודה מתני הפס"ד לא שייך מגו: ג) בנים נאמנים ע' ש"ך שהעלה דבדין שאינו בודאי ואמרינן להדר ולדייניה לא שייך נאמנות ואפי' בשנים ע"ש וזה ניחא לייסב קושית מוהרש"א בפ"ק דסנהדרין דף ה' דבדברי תוס' שכתבו בשא דאמר שמואל בנים שדנו דיניהן דין ז"ל ה"ה אפי' חד ודאי דנקט בנים לאמעוני דאפי' בנים נקראו ב"ד מלוק והקשה מהרש"א נימא הא דנקיט בנים כי תיכא דלהוי שהדי דבה"ג אמרו בש"ס גבי פשרה בשנים

חידושי

אלא לי' קבלתו ואינו נאמן לו כי אולי יהפוך הדין במזיד ויאמר שדעתו בטודא כן ח"ו דפטיטא להו דמזיד לא חייבינן. דלא חייבינן שנתן הפס"ד אח"כ ספר הקנו דיחזור ויאמר שכרתו ומתיכלא דגם הראשונה הוא דעתו כן ומזה נמי רא' דאינו נאמן לומר לא הדין ולא הבע"ד שטעה בשיקול הדעת דאל"כ מאי מקשים התוס' דילמא כשאומר הדיין או הבע"ד שבודאי נשתנה דעתו ופסק בהתלה דלא כדעתו עתה אי"ו דבזה אינו נאמן ואמרינן דמשמעא פסק כפי מה שראה לו לפי דעתו כעת. מיהו הא קשיא לי דהש"ך תבית קושיא זו על רש"י בס"ק ט"ו בשם הריטב"א פ' הכותב ואי"כ שותר דברי עצמו דכיון שאינו נאמן על הפס"ד מה"ת יהא נאמן על דעתו הראשונה בטודא. ואפשר דס"ל דקשה על הריטב"א דבשומרי לפניו מה נו ולנאמנותו בפסק כן מ"מ יחזור וידון ויהא נאמן ע"ז. וכ"ז בוקי דדלמא בחמת הפירום כן דנאמן שאינו מאבד בדעתו ואז אמרינן במשמעא גם בתחלה זוכה כן ואל"ל דס"ד דפטיטא הוא שהוא נאמן כ"ז שעומדים לפניו לומר דעתו הא אפי' בפרגן לזמן כ' הרמ"א ש"ס זה דכיון בכ' ונתן אינו נאמן ובכא הא כ' ומקרע ונרוך עיון: ולפמ"ש בהוויות הב"ש ולאחור ולדייניה ואז נימא דמשמעא גם בתחלה פסק כן וכ"מ מתי לענין זמן ב"ד אפילו שהו כתב ימים כשנאמר דגם בתחלה פסק כן מתחיל מזמן הראשון ממילא דאינו נאמן להחליף הטענות דלא כמ"ש הש"ך שם דאם שינו טענותיו הראשונות אין הדיין נאמן ע"ז דאפילו אי נימא דדבריו מ"מ כיון דע"כ משמעא הדין לפי טענתו א"כ אם שינו כן סרי טעם הדיין דבין זה מוכח בש"ס כמ"ש דלא חייבינן לטענות (ואם דגם על הש"ע קשה הכלל דמקום שיכול לסתור הטענות נאמן לומר שטעה בשיקול הדעת כמינו דהי' אומר שלא טען כן) אי"ו נלפע"ד דאינו נאמן כלל והפירוש הפשוט ובלבד שלא יסתור דאם סותר בודאי שייך בו נאמנות. והא דלא מוקים בש"ס הכי אחת דליכא לא תשמע כן לזה זכיתי. זהו העיקר דאפילו לאחר שיצאו מלפניו נאמן הדיין בזה דלא טעה ודו"ק בכ"ז ועיין לקמן: ומ"ש ש"ך סק"ב ואלו שבנגדו מוחזק וכו' וזה טוען מתני כפל ודמי נמי לדלקמן וכו' כ"ז כפלא בעיני דהא מבואר בסי' כ' דלא חייבינן לנפילה וכ"ש הכא בשנים מחולקין על שדה אי' בידו בש"ד קרקע פלוגו שלך הם ל' כפולה דיחיד לכ"ע לא חייבינן וכסי' מ"ע טעמים אחרים אינה כמבואר שם בס"ע ובהג"ה. ולדרכה הפורש שם בס"ז דהם מוציאים על אחרים ולא חייבינן לנפילה. ואולי כוונתו דגוונא דהוא יכול לומר פרעתי אח"כ נאמן בנפילה

באר היטב

כג א] ובלבד שלא יסתור כו' ע' בתשובת מהרשד"ש ח"מ סימן ט' ומ"ש המריב"ש בסגהותיו וע' בס' מגן גבורים סי' ח' וסי' פ"ע עכ"ל בר"י: ב) אבל בנים. עכ"ע עד אבל אם הלשון שמפרשים הוא דחוק ל"ע כו' ועיין בתשובת הרב מו"ה תשב רוטנבורג תת"מ סימן מ' שכתב לבאורה ל"ע מ"ש מעדים (ר"ל לקמן סימן מ"ו סל"ז בש"ך ס"ק קי"ב בשם תשובת מהר"ש אלשיך הבעדים יכולים לפרש בשבר אף פירוש אחר) ונראה לחלק דבשלמא בעדים אחעדים על המעשה כיון שמעידים שכך היה המעשה ואתרגיש דברייהם הראשונים שלא יהיה הכחשה מש"ה נאמנים מש"ה בפרנים שעיקר ההגדה על אומד דעתם א"כ כיון שפטיטא כתבם אמשא כן אינם יכולים לשנות בפירוש אחר ע"ש (וע"ל ס"ק ד') ועמ"ש לקמן סימן

המשפט

שודא. וה"ה אם קבלוהו שידון לפי אומד דעתו דא"י לחזור ולדון שמא יתהפך דעתו ואומדנו: (ו) שלא יסתור טענות. פי' מתחולקים שהדיין אומר כך טענת והם מכחישים אינו נאמן בשנסתלקו לכ"ע וכן הדין בעומדין לפניו והם סותרים הטענות אף כזו דעת הש"ך דאין הדיין נאמן וכן מוכח הרשב"א אחי' לקדושין והיה בהעלם עין מהתוס': (ז) בדיין אחד היינו מומחה או אינו מומחה וקיבלוהו עליהם לדעת הסמ"ע א"ל קנין ולדעת הש"ך הוי תרתי לריעותא: (ח) אבל

חידושים

הפלאה

כמינו דהי' אומר פרעתי אח"כ אך אין זה כלל בטמעות דבריו וכ"ש מאי דסיים דאפילו באין אחד מוחזק חייבינן לנפילה הוא תמוה בעיני. וע"ש:

עש"ך ס"ק ו' דפטשא דברייתא משמע שנכיסם מודים בקבלה כו' לבאורה הי' נלע"ד דבעינן דוקא שיהי' עדים על הקבלה דאל"ה למה נאמן הדיין עליו הא אי' לי' מינו דלא קבלתי' וא"ל דבלא קבלתיו בני שבטי' נגד הדיין כמ"ש לעיל סי' כ"ב. א"ל דהא גם עתה משמע שמכחיש הדיין מיהו בכ"ז אינו מינו דיותר ניחא לי' לאמר קיבלו זיזיהו ואין זה מינו. ולפ"ז אפשר לייסב מאי מה שהקשינו לעיל דמה פריך ולדייניה ולדייניה דלמא בשונו שלא נמצר הדין ורולה לחזור מקבלתו עליו ולפמ"ש יל"ל בתשובת לי' כיון דסמ"ת נקט משמע אפילו אין עדים על הקבלה עליו וא"כ בתינו משום דניחא לי' שזכה כבר כ"ל ואי ס"ד אחזור בחמת מקבלתו שפיר הו"ל מינו. א"כ לפמ"ש הש"ך דנאמן להחליף הטענות א"כ יאומן הבע"ד בתינו הבי' מחליף טענתו ואמר שינו כן זהו' הדין אחר אין זה מינו משום שרוצה לזכות כבר א"כ אי אפשר לומר שינו דיחזור וידון ודו"ק: מיהו כבר כתבתי דאין סברא לומר כן דמה לי שנאמן לומר לזה זכיתי וכו' או שכך טענו לפניו. והנה לפמ"ש לעיל דלכאי לא מצי על קושיא ולהדר ולדייניה דמחולקים בטענותיהם משום דלא חייבינן לטשות הדיין אלא דמה דניחא מחולקים בטענותיהם שזיכה לו לפי טענתו שאומר שינו כן והדיין אומר שזיכה לפני מפני שלא שינו כן א"כ ליכא נאמן טעות ובמתניתין שפיר קאמר דכיון שנאמן בתה שאומר שזיכה לו ממילא נדע דכך שינו דלטשות לא חייבינן והי' נראה מזה דאפילו בלא טעות הדיין נאמן על הטענות כמו על הפס"ד וכמ"ש וא"כ למה להתנא לומר שנאמן דלזה זיכה הל"ל דנאמן שכך שינו שמתילא ליהדר ולדייניי'. אבל אין לומר דיפסק דא"כ אפילו כשאומר הדיין כשעומדים לפניו א"כ בהחלפת הטענות אל' דאף בפסק כן בטעות הי' חוזר דכבר כתבתי דבטעות אין תשב כמו שהוכחנו דלשני שא"י שטעה בשיקול הדעת. ומדברי התוס' ושודא לפרש"י דאמרינן דמשמעא הי' דעתו כן ואין תשב בטעות. ואל"ל בזה דאם הא"ל בטעה בדבר הנשנה וחוזר דלא מינו זה בשודא דניחא טעות חוזר ואז דלשמא דתוס' דמשמע לא יכפוף משמע דאם הא"ל בטעה בדבר הנשנה וחוזר

התושן

ה"ה אפי' חד והא דנקט שנים כי היכא דליהוי שהדי עלי' וגרא' לפי מ"ש תוס' בפ' הכותב דשוד' לא מהני אלא בפני מומחה וע"ש וא"כ לא מסכקת כהו הורת עדות אם שיעידו על הקבלה הא בע"כ דנו ואם שיאמרו שכן נפסק בדין הא בדין שאינו שודא לא שייך נאמנות דליהדר ולדייניי' ואם יעידו על הטענות שכך טענו בפניהם ושלא להחליף אם הטענות ניחא דשמואל לא קאמר אלא שנים שדנו דיניהן דין אבל באודים מודה שמואל דצריך ג' וכמ"ש תוס' בפ"ק דסנהדרין וכיון דהודאה בעי שלשה אפי' שנים לא הוי הודאה א"כ ה"ה הטענות יכול להחליף כ"ז שלא הי' שלשה כמ"ש בס' ג' סק"ג וע"ש ולהכי הוכרחו תוס' לפרש דאף שנים נקראו ב"ד מלוק:

דייניס נאמניס לעולם : ה שם זכן כ׳ הרא״ש בכלל הדייניס סי״ח :

סי׳ כד ל״ מימרא דרב נחמן יבו׳ ויליף לה מקרא כ״ק דף מ״ו ע״ב כ אמרי נהרדעי שם: ג כפרש״י שם(*עיין בש״ך שם פי׳ בע״ל) ד כ״כ התוספות שם

הגהות אמרי ברוך

(סי׳ כ״ג מחבר ס״ל) (*) ואפי׳ אם יש בהם עדים. כ״ב יעוין בשו״ת הרא״ש בכלל כ״ו דין ו׳ שנראה שם שהעדים לא היו בעת הטענות רק בגמר דין ויש לו׳ שלכך האמינו יותר להדייניס ומטעמו שכתב שם בזה״ל ואין זה כשני כתות המחמיאי׳ זא״ז דהתם השני כתות שמעו הענין זאת תומרת כך שמענו אז ראינו וזאת תומרת כך שמענו אז ראינו אבל כאן שהדייניס שמעו דברי הבעל דין ודקדקו בדבריהם לידע היכן הדין נוטה יותר שם יודעים ומזכרים אמיתת הפש״ד מן הענים בשתיעה אחת שמעו ואלין כהו עשתא כו׳ עכ״ל ובלשון השאלה כתב שם בזה״ל והיה שם בשעת גמר דין שני עדים ואח״כ יצא הדבר כתוב וחתום כולי בענין א׳ כו׳ ושני הברוריים בענין אחר אי׳ ענ״ל . וא״ע לדינא היכא שהעדים היו גם בעת הטענות ואומריס שרמו על פשם לשמוע הכל מראש ועד סוף ויש ביניהם וכן הדייניס הכחשה ואם נאמר שגם בכה״ג מאמינים יותר להדייניס כי היה עליהם לדקדק בדברי הבע״ד א״כ נימא בכל ב׳ כתות עדים המכחישים זה את זה היכא שאחד מהכתות מזומן לעדות זה והכת השניה לא מזומן רק מקרה עמדו וראו יהיו המזומנים נאמנים יותר ונתבטל דברי הכת המזומים שלא מזומנו ולא היה לדקדק ולירמי לפשם מה שראו או שמעו או ראיתי לשב״א שמות לדקדק במה שהעדותי בסוף דבורי ומחלק בין המזומים בשבת שיש לפקפק עליה :

חכמת שלמה

סי׳ כד (בסעיף א׳) מזקקין לתובע תחלה. כ״ב ראיתי בס׳ נקרא שער המשפט שהביא עוד פירוש א׳ ע״ז מלישם פוסק שכתבתי שמו אם התובע תובע ממון הנתבע ונתחייב בשבועה וגם הנתבע תובע את התובע להיפוך ממון ונתחייב שבועה אז משביעין את הנתבע תחלה שהוא ג״כ בכלל מזקקין לתובע תחלה ישנו״ש שב׳ ס׳ וכ״ש שכן נוהגין כל בעלי הוראה . ולפע״ד אין נראה כן אדא שמוכח מדברי הש״ע שלא פסיק לי׳ בסעיף פירושא שברי לקמן סימן ע״ב סב״ח מבואר בשם המלוה תובע לוה אלוה לתלוה שניהם נשבעין . ואם אינו להפך מהפכין. ואם זה אומר אני מהפך וז״א אני מהפך אז ישתבח הדבר עד שיתרצו כו׳. והוא מבואר בשם הבעה״ת וקשה למה לא נימא בזה גם כן מזקקין לתובע תחלה ויהיה יכול להפך שבועתו על הלוה ונפרע הא הדין שהלוה נשבע תחלה א״כ ודאי ראוי לומר שהרי אף

כתוספתא פ״א דמ״ש אבל אין הדין לפניו ה״ה כאחד מכל האדם (ע״כ) : [כ] ואפי׳ אם . כן מ׳ שם דקאמר אייתי

כד [ל] (ליקוט) פי׳ ראשון כו׳. פרש״י שם (ע״כ): (ליקוט) פי׳ ראשון כו׳. אבל במרדכי שם הקשה ע״ז דהא אמרי׳ בב״מ

באר

שנתברר לדון ולפשר כפי ראות עיניהם נאמנים הם לפרש דבריהם וכתב עוד דאם יש בשטר פשר לשון הסובל ב׳ פירושים יכולים לפרש ולומר לכך נתכוונו אע״פ שלשון האחר מרווח יותר ואין המוחזק יכול לומר קים לי כלשון האחר אבל אם הלשון שמפרשים הוא דחוק ל״ע ומ״ש עוד סי׳ קי״ט ולכל דבריו הסכים מהר״ן ן׳ ששון סי׳ ק״כ ע״ש עכ״ל הש״ך : [ו] שמכחישים. פי׳ שאומרים ששמעו מדייניס אלו שפסקו כך ואפשר לומר שטעו בשמיעתן לכך נאמנים הדייניס עצמן יותר מהם ומה״ע נראה דדוק׳ ב׳ דייניס נאמנים טפי מב׳ עדים אבל עד א׳ ודיין אין נאמנין יותר מב׳ עדים דעלמא ואף שבר״מ כתב דנאמנים הייגו נגד בע״ד אפי׳ בשודא לאחר שנסתלקו אבל לא טפי מעדים קאמר. סמ״ע :

פתחי

ת״ב ס״ו ס״ק י״ב : ן] שמכחישים אותם . עבה״ע שכ׳ פי׳ שאומרים ששמעו מדייניס אלו שפסקו כך כו׳ ועיין בס׳ מיס עמוקים בהשובת הרא״ש שם סימן פ״ו בעובדא שראובן מכר לשמעון חזקת תנות ואחר עכור ר׳ שנים תבע ראובן שיחזיר לו התנות ושמעון הכר התנה עמו שכל זמן שיחזיר לו תענותיו יחזיר לו התנות ואלו עדים על זה וקנת מהם מעידים שהיה דבר שמעון הוך ב׳ או ג׳ שנים לא יוחר ואלו העדים הם ג״ב דייני התנות שנמכר על ידם ואחרים מעידים כי דבר שמעון היה בכל הזמנים ולא שם הנכלת זמן כו׳ ואחריך שם בדברי הגמ׳ פ׳ ל״ב בשמעתא דמכר לו את הבדה כו׳ ואחר זה כתב״ז״ל ומ״מ כיון שבא בשאלה שהעדים המעידים שדבר שמעון היה תוך ב׳ או ג׳ שנים הם דייני התנות שנמכר על ידם משא״כ האחרים נראה שסומכים על עדות הדייניס יותר מעדות האחרים ויעולא לזה כתב הרא״ש זא״ל בתנו׳ ב׳ דייניס נאמנים לומר לזה זכינו ולזה חייבנו לעולם ונאמנים הם יותר מן העדים המכחישים אותם דרמו׳ אבל אפשר שמעו אפילם ואין זה כשני כתי עדים המכחישים זא״ז כו׳ ואפילו מי שיראה לחלק ולומר דשאני התם דהם דקדקו יותר לידע להיכן הדין נוטה אבל הכא אע״פ שהם היו הדייניס מ״מ תמאי זה ב׳ הכתות שמעוהו בשוה שכפי הנראה שלא היה תמאי זה מכלל דייניותם שנמכרנו התנות על ידם מ״מ ר״ל שעדות הדייניס עדיפא טפי שכיון שהם היו המפסיקים ונומרים הענין ושומעים שם לגמור ענין זה הוי להו היותם כמזומנים להעיד המשא״כ האחרים שלא היה להם עסק בענין בלל וכיוצא בזה כ׳ הריב״ש ז״ל דדין גם אחד כו׳ ואפילו מי שיראה לחלק גם בזה וכן אם העדים האחרים מעידים שהיה התנאי מפורש לשומעים דבכה״ג אין לחלק בין מזומנים לאחרים דומים דלא שייך לומר כן אלא כשאינם מעידים על הדבר דיל״ל כיון שלא היו מזומנים לא נתנו לבם אבל בשהם מעידים על מציאות אחזה ענין לא שייך לחלק בלל דמשום דלא הוזמנו לא עבדו לבדות מלבם הם שלא שמעו מ״מ אין מוגאלין מיד הקונה אפילו אחיכנו לבו ב׳ כתי עדים המכחישים זא״ז אוקי הרי לבדי תרי ואוקי תנות בחזקת מי שהוא בידו ואע״פ שאם ניתן לחנות דין קרקע קרקע בחזקת בעליה עומדת מ״מ כיון שלדברי כולם קרקע ולא רשאונה מחזקת המוכר וקם ליה בחזקה לוקח אלא שלדברי האחרים הוא צריך להחזירו מכח התנאי כל שיש ספק בענין אין מוציאין

משה״כ — נתיבות

שנים אפילו בתקום דלא שייך שודא לא אמרינן מה ר״מ יחזרו וידונו דזה לא אמרינן בשנים : (ע) ואפילו אם יש ב׳ עדים . הרא״ש בתשו׳ כלל ל״ו סי׳ ו׳ כתן טעם הנו״ל דהדבר רמיא אפשא של הדייניס יותר מן הטם הבאמנים כי הדייניס מדקדקים יותר מן העדים ולכך הדייניס נאמנים יותר מן העדים ואם דיין אחד ועל אחד אומר כן ושני עדים מכחישים לו הדיין ועי״ל יותר נאמנים דאף דמלטרפי׳ שלא יהיה בע״ד יוכל להכחישו מ״מ אין סברא שיש להם יותר נאמנים מעדים דהא הך עד שמלטרף עם הדיין גם כן אומר בשמיעה בעלמא וה״ל אל דברו של דיין אד נגד תרי סמ״ע : (י) שכך היתה כוונתו

משה״א

כד ה) אין מזקקין אלא לתובע תחלה . כן הוא לשון הגמר׳ . וכתבו הפוסקים בזה פירושים שונים . ותמהתי למה נדון בוגם מדרך הפשוט דודאי כשטענת הנתבע הוא לפטור משענת הנתבע אין שייך לומר אין מזקקין אלא לתובע תחלה אבל במקום שהדין דזה גובה וזה גובה כדלקמן סי׳ פ״ה מזקקין להנבות לתובע תחלה ואוכל פירות הקרקע תחלה כמבואר בתוספות דף ק״ס ד״ה סוף שהקשו מהא דמזקקין

חידושי הסלאה

סימן כד עש״ך מה שפירש על הא דמזקקין לתובע לענין אד״ח ולא נבחתי דבריו דעד שנחלקו מי יטענו קודם ולמה לא פרע לו משום זלא נכסיו ואז כבר יצא הודאתו לפני ב״ד קודם התביעה. ודיתק לומר בב״ד אחר. אמנם אילולי דברי הגאונים כי׳ נלפע״ד לפרש בא דקאמר דמזקקין לבדו יש עליו שבועה לאוריתא אחז יבשע רחוקן תחלה משא״כ בשאינם דאורייתא אז דרבנן.וגם שבועה״ל לא הי׳ ע״ז טוש שבועה כי אם פעם א׳ או ב״פ ע״פ איזה אומם ונרדא שהי׳ עלי מ״מ כיון שהפשרה היא כפי תקבל הדתוה״ק בלי נטי׳ יש נפקא מינה גדולה מי הנשבע תחלה שעליו מוטל לפשר ביותר ממון. וגם אלא רחיתי עד כה מי שיפרש כן מ״ש חז״ל מזקקין לתובע תחלה לומר שבאמת בתחלה מזקקין לו תחלה מ״מ אין מזה פירכא כי שם אמרו דבשלילי נכסי׳ אין מזקקין ובכה״ג נראה שמזקקין לתובע תחלה גם בדזיילי נכסי׳ לזה לא כתבו לפרש כן והדין הכ״ל דין אמת מסברא כנזה״ל לדאי׳. והי׳ אפשר לפרש בזה ג״כ נגד זילי נכסי׳ שהוא מציאות כשזה מוכרח למכור נכסיו ולא זה ובשת לא רחיתי מי שיפרש כן בבחי׳ מזקקין לתובע תחלה ואין לפני ספה״ק יש״ש ז״ל ס״ק שכ׳ בו פירושים הרבה בזה כמ״ש הש״כ ז״ל בשמו בסי׳ כ״ד. אך אין ספק שכנון כן מסברא גם אם [אין] זה המכוון בבחי׳ מזקקין לתובע תחלה ס״ה ממילא מלד דין שבא ראשון הקדימהו ואמרו חז״ל על זה פשוטא כו׳ ובשם מזקקין לפסוק להבא ראשון כן יש להקדים קיום הפס״ד בזה כיון שהלה שבועה זו מקודם מלד הפס״ד שהי׳ מוכרח שוקדם ולפי סוגיא דעלמא בפרות עבור שבועות יש בזה ריוח להתובע תחלה אך כיון שהי׳ ארוח הוא מסבר בזה. וממ״ש חז״ל מי נשבע תחלה מי שהפקדון אצלו שמא כו׳ אין בתורה משם ע״ש כי גם באופן שהי׳ זה הנתבע תחלה ע״ז יש להשביע תחלה אם״כ בשם ד״מ ונשם מרדכי

כד א) אין מזקקין אלא לתובע תחלה. כתב הש״ך דהרבה פירושים נאמרו בזה וכ״ל עיקר דה״פ כשבאין לדין והתובע רוצה שישמעו דבריו תחלה והנתבע חפץ לומר תחלה וכ״מ דאולי יוהה מקצת מקצת ואין מודה מקצת מתחייב ש״ד אלא כשהודה לאחר שנשבע התובע כדלקמן סי׳ פ״ה סע״ו אז מזקקין לתובע תחלה ואם יודה לו זה מקצת יתחייב ש״ד משום דה״ל לפרוע לו קודם שנשבע ואי זילי נכסי דנתבע כגון שהנכסים זילים בפת היא אז שיטרך למוכרם בזול כשימכור במהירות ולכך לא שילם לו קודם שנשבע מזקקים לנתבע תחלה ואם יודה מקצת קודם שישבע התובע אינו חייב ש״ד עכ״ל : [ב] פרעתי. כגון שהלוהו בשטר בעדים

תשובה

אותו מחזקתו וכיולא בזה עצמו כתב הרשב״א ז״ל בתשובה סימן התקע״ב כו׳ עכ״ל ע״ש עוד : ד] אין לי רשות להוסיף כו׳ . עיין בתשובת הא״ז פמ״א ח״ב סימן קע״ה דדוקא לאד משום דחיישינן שמא נשתנה דעתו וחייב כמוגב בעדות אבל אינם אחר סברא לומר שנשתנה דעת שניהם אף שכבר כתבו ספר ראוים לפרש דבריהם (אפילו בדוקא כל שאין סותרים את דבריהם) דהא אפילו בעדים שבתבו הטטר אינתא בסימן מ״ו ובש״ך ס״ק קי״ב איכולין לפרש אפילו בדוחק וק״ו בדיינים דעדיפי מעדים כו׳ וכן מבואר בלבוש שב׳ תחלה הגהת רמ״א ומסיים אבל אינם נאמנים לעולם ע״ש ועי׳ לעיל ס״ק ב׳ : ה] ואפילו חוך הזמן. עש״ך סק״י עד משא״כ בהך דמהרי״ן לב שהבוזה שאומר אינם תוספות אז גרעון רק ביאור הדברים ע׳ שם ולזה הסכימו בתו״ת ובנה״מ ע״ש אבן בס׳ בר״ו אות א׳ כ׳ הרב מהר״ן בן חסון בס׳ בית שלמה ח״מ סימן כתב דתשוב׳ הרשב״א (מקור דברי רמ״א אלו .וקובת בב״י לעיל סימן י״ב מחידש ז׳) הוא הפך דברי מהריב״ל הנזכ׳ ותירולו אל הש״ך דאם שם הדא דגם בהנהיא דתשובת הרשב״א בלשון מתפרש שפיר ועוד דמה ענין הנהיא לנאמן הדיין (דמיתי הרשב״א שם) והוא ז״ל כ׳ דגם לישב דברי מהריב״ל באופן אחר אלא שקשה לישבא אפי׳ באמת אי נמי התם כבר טענו משא״כ כאן שמדיינין על זה מיד בתחלה ודוק) דנזקקין לתובע לשמוע דבריו תחלה שאף אם יודה לו הנתבע מקצת מ״מ כל זמן שלא אלם לו הרי הוא הנתבע ובעל דינו מיקרי תובע וחייב ס״ד דהי׳ לו לפרוע מה שיודה לו קודם שתבעו בב״ד ואי זילו נכסיה דנתבע כגון שהנכסי זילי בעת ההיא או שיטערך למכרם בזול כשימכור במהירות אבל כשפוסק אחד כ׳ פסק נזקקין לנתבע תחלה ואם יודה לו מקצת קודם שיטענו התובע אינו חייב ס״ד וכדקי״ל לקמן סי׳ פ״ה דאינו חייב ס״ד אבל כשקדמה תביעת התובע

כל״ל ודו״ק : (ב) בעינן שלא יוכל לומר פרעתי כגון שהלוהו בשטר

ונאמנים : ז ואפילו אם יש שני עדים שמכחישים . העדים מעידין איך ששמעו מדייניס אלו שפסקו כך ואפשר לומר שטעו בשמיעתן ולכך נאמני׳ הדייני׳ עצמן יותר מהן ונראה דמה״ע דוקא שני הדייניס נאמנים טפי משני עדים דעלמא ואף שכתב מור״ם בד״מ שלו דנאמנים הייגו לומר דנאמנים נגד בעל דין אף בשודא לאחר שנסתלקו אינו לומר לאחר שנסתלקו אבל לא טפי מעדי״קאמר ודו״ק: ח שני עדים.נרא״דה״ה טפי משנים דתרי בק׳ עדים דמי : ט ה״ג או לגרוע אפי׳ תוך הזמן אע״פ כו׳ וכן הוא שם :

כד א אין מזקקין אלא לתובע . כן הוא ל׳ הגמ׳ והביאו הפוסקים וכתבו עליו פירושו זה בכה וזה בכה וכולן אמת לדינא מ״ה שתם המחבר ללמדינו שבכל ענין קאמרי׳ ומור״ם כ׳ קצת מהן לגילוי מלתא וסיים וכ׳ וכל כיולי׳ בזה

כו׳ : ב בעינן שלא יוכל לומר פרעתי. פי׳ כגון שהלוהו בשטר שחתומים עליו עדים אבל אם אי׳ נאמן לו׳ פרעתי אי׳ נאמן ג״כ בטענה זו שטוענים לך משלי

במינו

כתוספתא פ״א דמ״ש אבל אין הדין לפניו ה״ה כאחד מכל האדם (ע״כ) : [כ] ואפי׳ אם . כן מ׳ שם דקאמר אייתי

תלמא אי כו׳ אמר דבדרך לא זו אף זו קאמר ומה תלמא עדיף מתרי סהדי :

כד [ל] (ליקוט) פי׳ ראשון כו׳. פרש״י שם (ע״כ): (ליקוט) פי׳ ראשון כו׳. אבל במרדכי שם הקשה ע״ז דהא אמרי׳ בב״מ

היטב

כד [א] מחלה. כתב הש״ך דהרבה פירושים נאמרו בזה וכ״ל עיקר דה״פ כשבאין לדין והתובע רוצה שישמעו דבריו מחלה והנתבע חפץ לומר תחלה וכ״מ דאולי יוהה מקצת מקצת ואין מודה מקצת מתחייב ש״ד אלא כשהודה לאחר שנשבע התובע כדלקמן סי׳ פ״ה סע״ו אז מזקקין לתובע תחלה ואם יודה לו זה מקצת יתחייב ש״ד משום דה״ל לפרוע לו קודם שנשבע ואי זילי נכסי דנתבע כגון שהנכסים זילים בפת היא אז שיטרך למוכרם בזול כשימכור במהירות ולכך לא שילם לו קודם שנשבע מזקקים לנתבע תחלה ואם יודה מקצת קודם שיטענו התובע אינו חייב ש״ד עכ״ל : [ב] פרעתי. כגון שהלוהו בשטר בעדים

תשובה

אותו מחזקתו וכיולא בזה עצמו כתב הרשב״א ז״ל בתשובה סימן התקע״ב כו׳ עכ״ל ע״ש עוד : ד] אין לי רשות להוסיף כו׳ . עיין בתשובת הא״ז פמ״א ח״ב סימן קע״ה דדוקא לאד משום דחיישינן שמא נשתנה דעתו וחייב כמוגב בעדות אבל כשיש שני עדים שמכחישים זא״ז כו׳ אינם נאמנים לעולם ע״ש ועי׳ לעיל ס״ק ב׳ : ה] ואפילו חוך הזמן. עש״ך סק״י עד משא״כ בהך דמהרי״ן לב שהבוזה שאומר אינם תוספות אז גרעון רק ביאור הדברים ע׳ שם ולזה הסכימו בתו״ת ובנה״מ ע״ש אבן בס׳ בר״ו אות א׳ כ׳ הרב מהר״ן בן חסון בס׳ בית שלמה ח״מ סימן כתב דתשוב׳ הרשב״א (מקור דברי רמ״א אלו .וקובת בב״י לעיל סימן י״ב מחידש ז׳) הוא הפך דברי מהריב״ל הנזכ׳ ותירולו אל הש״ך דאם שם הדא דגם בהנהיא דתשובת הרשב״א בלשון מתפרש שפיר ועוד דמה ענין הנהיא לנאמן הדיין (דמיתי הרשב״א שם) והוא ז״ל כ׳ דגם לישב דברי מהריב״ל באופן אחר אלא שקשה לישבא אפי׳ באמת אי נמי התם כבר טענו משא״כ כאן שמדיינין על זה מיד בתחלה ודוק) דנזקקין לתובע לשמוע דבריו תחלה שאף אם יודה לו הנתבע מקצת מ״מ כל זמן שלא אלם לו הרי הוא הנתבע ובעל דינו מיקרי תובע וחייב ס״ד דהי׳ לו לפרוע מה שיודה לו קודם שנשבע בב״ד ואי זילו נכסיה דנתבע כגון שהנכסי זילי בעת ההיא או שיטערך למכרם בזול כשימכור במהירות אבל כשפוסק אחד כ׳ פסק נזקקין לנתבע תחלה ואם יודה לו מקצת קודם שיטענו התובע אינו חייב ס״ד וכדקי״ל לקמן סי׳ פ״ה דאינו חייב ס״ד אבל כשקדמה תביעת התובע

ביאורים

לתובע תחלה ותירצו דבמקום פסידא אין נזקקין וחיינו כשיגבה התובע תחלה יגבה הוא בינונית והשני זיבורית ע״ש . מוכח בהדיא דשלא במקום פסיד׳ נזקקין להנבות לתובע תחלה . ועיין בש״נ פ׳ הפרה שכתב וז״ל הרי שתבעו בשטר מנה והנתבע תובע שיש לו בידו חפץ פ׳ או קרקע פלוני אומרין ב״ד פרע שטרו תחלה אבל אם הנתבע תובעו דבר הראוי לפרעון שטרו ה״ז כאלו טענו שהשטר פרוע והכל תביעה

כסף הקדשים

כד (אין מזקקין אלא לתובע) אני נהוג בסי׳ תובעים בלו״א ולרוכים כאו״א זמ״ז ולרוכים כאו״א ליטבע ולעיטבר שיטבע תחלה הנתבע תחלה הייגו כשתחלת התביעה הי׳ מן ראשון לשמעון ישבע שמעון תחלה גם אם תביעות שמעון הם רבות וגדולות יותר מתביעות ראובן אם לא בראשון לבדו יש עליו שבועה לאוריתא אחז ישבע ראובן תחלה משא״כ בשבועה דאוריתא אז דרבנן.וגם שבועה״ל לא הי׳ ע״ז טוש שבועה כי אם פעם א׳ או ב״פ ע״פ איזה אומם ונרדא שהי׳ עלי מ״מ כיון שהפשרה היא כפי תקבל הדתוה״ק בלי נטי׳ יש נפקא מינה גדולה מי הנשבע תחלה שעליו מוטל לפשר ביותר ממון. וגם אלא רחיתי עד כה מי שיפרש כן מ״ש חז״ל מזקקין לתובע תחלה לומר שבאמת בתחלה מזקקין לו תחלה מ״מ אין מזה פירכא כי שם אמרו דבשלילי נכסי׳ אין מזקקין ובכה״ג נראה שמזקקין לתובע תחלה גם בדזיילי נכסי׳ לזה לא כתבו לפרש כן והדין הכ״ל דין אמת מסברא כנזה״ל לדאי׳. והי׳ אפשר לפרש בזה ג״כ נגד זילי נכסי׳ שהוא מציאות כשזה מוכרח למכור נכסיו ולא זה ובשת לא רחיתי מי שיפרש כן בבחי׳ מזקקין לתובע תחלה ואין לפני ספה״ק יש״ש ז״ל ס״ק שכ׳ בו פירושים הרבה בזה כמ״ש הש״כ ז״ל בשמו בסי׳ כ״ד. אך אין ספק שכנון כן מסברא גם אם [אין] זה המכוון בבחי׳ מזקקין לתובע תחלה ס״ה ממילא מלד דין שבא ראשון הקדימהו ואמרו חז״ל על זה פשוטא כו׳ ובשם מזקקין לפסוק להבא ראשון כן יש להקדים קיום הפס״ד בזה כיון שהלה שבועה זו מקודם מלד הפס״ד שהי׳ מוכרח שוקדם ולפי סוגיא דעלמא בפרות עבור שבועות יש בזה ריוח להתובע תחלה אך כיון שהי׳ ארוח הוא מסבר בזה. וממ״ש חז״ל מי נשבע תחלה מי שהפקדון אצלו שמא כו׳ אין בתורה משם ע״ש כי גם באופן שהי׳ זה הנתבע תחלה ע״ז יש להשביע תחלה אם״כ בשם ד״מ ונשם מרדכי

כד א) אין מזקקין אלא לתובע תחלה. כתב הש״ך דהרבה פירושים נאמרו בזה וכ״ל עיקר דה״פ כשבאין לדין והתובע רוצה שישמעו דבריו תחלה והנתבע חפץ לומר תחלה וכ״מ דאולי יוהה מקצת מקצת ואין מודה מקצת מתחייב ש״ד אלא כשהודה לאחר שנשבע התובע כדלקמן סי׳ פ״ה סע״ו אז מזקקין לתובע תחלה ואם יודה לו זה מקצת יתחייב ש״ד משום דה״ל לפרוע לו קודם שנשבע ואי זילי נכסי דנתבע כגון שהנכסים זילים בפת היא אז שיטרך למוכרם בזול כשימכור במהירות ולכך לא שילם לו קודם שנשבע מזקקים לנתבע תחלה ואם יודה מקצת קודם שיטענו התובע אינו חייב ש״ד עכ״ל : [ב] פרעתי. כגון שהלוהו בשטר בעדים

תשובה

אותו מחזקתו וכיולא בזה עצמו כתב הרשב״א ז״ל בתשובה סימן התקע״ב כו׳ עכ״ל ע״ש עוד : ד] אין לי רשות להוסיף כו׳ . עיין בתשובת הא״ז פמ״א ח״ב סימן קע״ה דדוקא לאד משום דחיישינן שמא נשתנה דעתו וחייב כמוגב בעדות אבל כשיש שני עדים שמכחישים זא״ז כו׳ אינם נאמנים לעולם ע״ש ועי׳ לעיל ס״ק ב׳ : ה] ואפילו חוך הזמן. עש״ך סק״י עד משא״כ בהך דמהרי״ן לב שהבוזה שאומר אינם תוספות אז גרעון רק ביאור הדברים ע׳ שם ולזה הסכימו בתו״ת ובנה״מ ע״ש אבן בס׳ בר״ו אות א׳ כ׳ הרב מהר״ן בן חסון בס׳ בית שלמה ח״מ סימן כתב דתשוב׳ הרשב״א (מקור דברי רמ״א אלו .וקובת בב״י לעיל סימן י״ב מחידש ז׳) הוא הפך דברי מהריב״ל הנזכ׳ ותירולו אל הש״ך דאם שם הדא דגם בהנהיא דתשובת הרשב״א בלשון מתפרש שפיר ועוד דמה ענין הנהיא לנאמן הדיין (דמיתי הרשב״א שם) והוא ז״ל כ׳ דגם לישב דברי מהריב״ל באופן אחר אלא שקשה לישבא אפי׳ באמת אי נמי התם כבר טענו משא״כ כאן שמדיינין על זה מיד בתחלה ודוק) דנזקקין לתובע לשמוע דבריו תחלה שאף אם יודה לו הנתבע מקצת מ״מ כל זמן שלא אלם לו הרי הוא הנתבע ובעל דינו מיקרי תובע וחייב ס״ד דהי׳ לו לפרוע מה שיודה לו קודם שנשבע בב״ד ואי זילו נכסיה דנתבע כגון שהנכסי זילי בעת ההיא או שיטערך למכרם בזול כשימכור במהירות אבל כשפוסק אחד כ׳ פסק נזקקין לנתבע תחלה ואם יודה לו מקצת קודם שיטענו התובע אינו חייב ס״ד וכדקי״ל לקמן סי׳ פ״ה דאינו חייב ס״ד אבל כשקדמה תביעת התובע

המשפט — חידושים

הייגו כשהפי׳ שרולה לפרש בתוך דברי שטר הפשר הוא משמעות רחוק אבל אם סובל משמעות שני פירושים והוא שרולה לפרש כך ולשון שטר פשר סובלתו יש להם לפרש כוונתו בכל אופן ואפילו פשרו אחד אפשר דנאמן לומר לכך נתכוון במה שנכתב בשטר פשר דכיון שלא נתפרש כאלו לא דן וניון אלא דן אבאי נאחר הרשות בידו לאחזר ס״ד

כד (ה) בעינן שלא יוכל לומר . דאיירי בחלוה בשטר או בעדים וה״ל אל תפרעני אלא בעדים או בתוך זמן אבל אי נאמן לו׳ ק״ו אי הכא מילתא דעבידא לגלויי כו׳ אע״ג דקרק בחזקה בעליה וכמאן דנקט שטרא ואע״פ שאין לו עכשיו עדים כיון שאפשר שפופן לבוא ס״ם בכה״ג והסכיים לפי׳ ריב״ש דאם הא״ה לא ס״ל כמ״ל הא״ה אם התובע שלא כו׳ ס״ם תפורש בתוספתא פ״ו דגם כולה הדיין הדייניס יוסכים והכידולין עומדין ובע״ד פותח בדברי רשאון שב׳ מי בעל דבריס יגם אליהם. שם (ע״כ): [כ] (ליקוט)

באר

שנתברר לדון ולפשר כפי ראות עיניהם נאמנים הם לפרש דבריהם וכתב עוד דאם יש בשטר פשר לשון הסובל ב׳ פירושים יכולים לפרש ולומר לכך נתכוונו אע״פ שלשון האחר מרווח יותר ואין המוחזק יכול לומר קים לי כלשון האחר אבל אם הלשון שמפרשים הוא דחוק ל״ע ומ״ש עוד סי׳ קי״ט ולכל דבריו הסכים מהר״ן ן׳ ששון סי׳ ק״כ ע״ש עכ״ל הש״ך : [ו] שמכחישים. פי׳ שאומרים ששמעו מדייניס אלו שפסקו כך ואפשר לומר שטעו בשמיעתן לכך נאמנים הדייניס עצמן יותר מהם ומה״ע נראה דדוק׳ ב׳ דייניס נאמנים טפי מב׳ עדים אבל עד א׳ ודיין אין נאמנין יותר מב׳ עדים דעלמא ואף שבר״מ כתב דנאמנים הייגו נגד בע״ד אפי׳ בשודא לאחר שנסתלקו אבל לא טפי מעדים קאמר. סמ״ע :

פתחי

ת״ב ס״ו ס״ק י״ב : ן] שמכחישים אותם . עבה״ע שכ׳ פי׳ שאומרים ששמעו מדייניס אלו שפסקו כך כו׳ ועיין בס׳ מיס עמוקים בהשובת הרא״ש שם סימן פ״ו בעובדא שראובן מכר לשמעון חזקת תנות ואחר עכור ר׳ שנים תבע ראובן שיחזיר לו התנות ושמעון הכר התנה עמו שכל זמן שיחזיר לו תענותיו יחזיר לו התנות ואלו עדים על זה וקנת מהם מעידים שהיה דבר שמעון הוך ב׳ או ג׳ שנים לא יוחר ואלו העדים הם ג״ב דייני התנות שנמכר על ידם ואחרים מעידים כי דבר שמעון היה בכל הזמנים ולא שם הנכלת זמן כו׳ ואחריך שם בדברי הגמ׳ פ׳ ל״ב בשמעתא דמכר לו את הבדה כו׳ ואחר זה כתב״ז״ל ומ״מ כיון שבא בשאלה שהעדים המעידים שדבר שמעון היה תוך ב׳ או ג׳ שנים הם דייני התנות שנמכר על ידם משא״כ האחרים נראה שסומכים על עדות הדייניס יותר מעדות האחרים ויעולא לזה כתב הרא״ש זא״ל בתנו׳ ב׳ דייניס נאמנים לומר לזה זכינו ולזה חייבנו לעולם ונאמנים הם יותר מן העדים המכחישים אותם דרמו׳ אבל שמעו אפילם ואין זה כשני כתי עדים המכחישים זא״ז כו׳ ואפילו מי שיראה לחלק ולומר דשאני התם דהם דקדקו יותר לידע להיכן הדין נוטה אבל הכא אע״פ שהם היו הדייניס מ״מ תמאי זה ב׳ הכתות שמעוהו בשוה שכפי הנראה שלא היה תמאי זה מכלל דייניותם שנמכרנו התנות על ידם מ״מ ר״ל שעדות הדייניס עדיפא טפי שכיון שהם היו המפסיקים ונומרים הענין ושומעים שם לגמור ענין זה הוי להו היותם כמזומנים להעיד המשא״כ האחרים שלא היה להם עסק בענין בלל וכיוצא בזה כ׳ הריב״ש ז״ל דדין גם אחד כו׳ ואפילו מי שיראה לחלק גם בזה וכן אם העדים האחרים מעידים שהיה התנאי מפורש לשומעים דבכה״ג אין לחלק בין מזומנים לאחרים דומים דלא שייך לומר כן אלא כשאינם מעידים על הדבר דיל״ל כיון שלא היו מזומנים לא נתנו לבם אבל בשהם מעידים על מציאות אחזה ענין לא שייך לחלק בלל דמשום דלא הוזמנו לא עבדו לבדות מלבם הם שלא שמעו מ״מ אין מוגאלין מיד הקונה אפילו אחיכנו לבו ב׳ כתי עדים המכחישים זא״ז אוקי הרי לבדי תרי ואוקי תנות בחזקת מי שהוא בידו ואע״פ שאם ניתן לחנות דין קרקע קרקע בחזקת בעליה עומדת מ״מ כיון שלדברי כולם קרקע ולא רשאונה מחזקת המוכר וקם ליה בחזקה לוקח אלא שלדברי האחרים הוא צריך להחזירו מכח התנאי כל שיש ספק בענין אין מוציאין

משה״כ — נתיבות

שנים אפילו בתקום דלא שייך שודא לא אמרינן מה ר״מ יחזרו וידונו דזה לא אמרינן בשנים : (ע) ואפילו אם יש ב׳ עדים . הרא״ש בתשו׳ כלל ל״ו סי׳ ו׳ כתן טעם הנו״ל דהדבר רמיא אפשא של הדייניס יותר מן הטם הבאמנים כי הדייניס מדקדקים יותר מן העדים ולכך הדייניס נאמנים יותר מן העדים ואם דיין אחד ועל אחד אומר כן ושני עדים מכחישים לו הדיין ועי״ל יותר נאמנים דאף דמלטרפי׳ שלא יהיה בע״ד יוכל להכחישו מ״מ אין סברא שיש להם יותר נאמנים מעדים דהא הך עד שמלטרף עם הדיין גם כן אומר בשמיעה בעלמא וה״ל אל דברו של דיין אד נגד תרי סמ״ע : (י) שכך היתה כוונתו

משה״א

כד ה) אין מזקקין אלא לתובע תחלה . כן הוא לשון הגמר׳ . וכתבו הפוסקים בזה פירושים שונים . ותמהתי למה נדון בוגם מדרך הפשוט דודאי כשטענת הנתבע הוא לפטור משענת הנתבע אין שייך לומר אין מזקקין אלא לתובע תחלה אבל במקום שהדין דזה גובה וזה גובה כדלקמן סי׳ פ״ה מזקקין להנבות לתובע תחלה ואוכל פירות הקרקע תחלה כמבואר בתוספות דף ק״ס ד״ה סוף שהקשו מהא דמזקקין

חידושי הסלאה

סימן כד עש״ך מה שפירש על הא דמזקקין לתובע לענין אד״ח ולא נבחתי דבריו דעד שנחלקו מי יטענו קודם ולמה לא פרע לו משום זלא נכסיו ואז כבר יצא הודאתו לפני ב״ד קודם התביעה. ודיתק לומר בב״ד אחר. אמנם אילולי דברי הגאונים כי׳ נלפע״ד לפרש בא דקאמר דמזקקין לבדו יש עליו שבועה לאוריתא אחז יבשע רחוקן תחלה משא״כ בשאינם דאורייתא אז דרבנן.וגם שבועה״ל לא הי׳ ע״ז טוש שבועה דאוריתא בע״א מעיד שהוא פרוע דמדאורייתא נוטל בלא שבועה דאיתא בכתובות דף פ״ז ע״ב ונקאמר שם לי פקח הוא מייתי לי׳ לידי שבועה דאוריתא שעשנו אח״כ אם בע״א א״כ אם אמר לו קודם לף שהוא חייב לו כיון שיש לו ג״כ תביעה עליו בממון שהוא כופר לו ישבע לו בתחלה על טענתי ואח״כ אשלם לו מובן ואמנם זהו מעשה דמזקקין לתובע כיון שהוא מודה שהוא חייב לו ואח״כ יורד עמו לדין ומשביעו לגלגל מחוד מכיריתו נמלא בשלא ישבע אח״כ התובע הפסידו כמכירתו על לא דבר כגון זה דאוי׳ לברר בתחלה אם יגיע לו דהיינו כשישבע ואז באמת ינערך לגלגל מכיריתו לבשליס הנלו ודו״ק : וכן ל״ל ע״כ בתם שפירשו אי

במינו דאי בעי הוי טוען פ"עת: ג יש לך משלי כ"כ. וז"ל הטור ומטעין מעיב תפסת משלי האזיר לי מה שתפסת אז משכונאי לי בידך ונפחת מדמיו עד כאן לשון הטור *ואפילו אם התובע מודה להנתבע * שנפחת (אלא שמחולקים בשיעור הפחת) אפ"ה דינא הכי ד"מ בשם מרדכי רים ב"מ: ד יותר מלי יוס. דאלו לא בקש שמעון אלא לי יוס שהוא זמן ב"ד הוי שומעין לשמעון אפי' לא זיילי נכסיה ואי מבקש זמן יותר מלי יוס ואינו יודעי' בדבר (פי' שהיו אלל זה העניין אלא שאין הב"ד יודעים אם יעידו כדברי הנתבע או לא) בזה יש חילוק בין זיילי נכסיה דנתבע או לא וכן הוא מבואר בטור בשם הרא"ש ועפ"ר מ"ש דל"ת מזה אמ"ש לעיל סי' י"ו: ה ולריך לשלם לו מיד פי' אם יש לו מעות ואינו מבקש זמן אלא לברר תביעתו ולגבות זה בהלואתו בזה קאמר דלריך לשלם לו מיד ואם אין לו מעות אין נותנין לו יותר מלי יוס שהוא כשירלו הברירות שהוא לריך למעות לא יקנו לנכסיו כ"א בזול כי ידעו שיצטרך ליתן להם בזול בעינן בזה אמרו להזקק לנתבע תחלה ונותנין לו זמן כפי לרכו אפי' יותר מלי יוס להביא ראיותו ופטור ע"י זה מראובן התובע שלא יצטרך למכור נכסיו בזול: ז ויש היזק בזה לנתבע ועיין בעור שכתב עוד בשם הרא"ש ז"ל ועוד יש כ"מ שאפי' אמר הנתבע להביא ראיותיו תוך לי' נזקקין לתובע תחלה לפסוק הדין מיד ואם יביא העדי' תוך לי' יוס יסתיר הדין ואם לא יביא אותם נמצא שהתחילו לי יוס שנותנין לו לפרעון מזמן הראשון שנפסק הדין עכ"ל ועפ"ר מ"ש דל"ת מזה למ"ש למעלה סי' י"ו ע"ש: ח שישמעו דבריו תחלה. לי המרדכי שם ומאוד יכול למתק דבריו בזה שישמעו דבריו תחלה ומסיק וכ' שם דבזה העניין דאינו מבקש שישלמו לו תחלה אלא שישמעו טענותיו תחלה כ"ל דמ"ש ואי זיילי נכסיה היינו שלריך שמעון בלא"ה למכור וכשירלו שראובן תובע לשמעון שיברו שבאו למכור כדי שיפרע לראובן וידחקו אותו בקניינו משא"כ כשירלו את שמעון שיטענו בתחלה שיסברו שהוא התובע ע"ש: ט אז שמבקש כו' והטור סיים בזה כי שמא היום אז מחר ימלא עדים אז הנתבע יודה * וכ' בד"מ בשם הרשב"א דאפי' קנו מידו לדון לפני ב"ד והראה שטרותיו יוכל להשתלק ולומר לא אדון עכשיו אם לא כשזיילי נכסי' ע"ש: י שאינו רוצה שישבע לו עכשיו עמ"ש בסי' י"ו דיש כ"מ בזה אף שיכול לשטור שבועתו אם יהיו לו עדים והא דכ' שם בסימן י"ו דלאחר לי' יוס נשבע בע"כ של התובע התם מיירי שזיילו נכסי הנתבע ומ"מ מתמתינן לו שם לי' יוס משום דמיירי שהתובע טוען שיש לו עדים אין יכול ליישבע וכמ"ש שם וכאן לא מיירי בהכי מש"ה כת' מור"ם שכשלא זיילי נכסיה אין שומעין לנתבע ברולה לישבע עכשיו משמע הא לישבע עכשיו אז"כ עכשיו ל"ר קאמר וכן משמע מדשייס וכ' אלא לכשירלה דמשמע אפי' אחר זמן הרבה דיוקו הוא דאין שוהין כל כך אבל לי יוס משמע אותו וק"ל: יא וכל כיולא בזה עי' בתוס' ובמרדכי מ"ש עוד פי' על זקקין לתובע תחלה דהיינו אם תבע ראובן לשמעון שחבלו אז נזקקין להוציא מיד חבלתו מיד אף ששמעון טוען יש לראובן

ובכ"ג וע"ל סימן פ"ה סעיף ז': (ג) יותר מלי יוס דאלו לי יוס נותני' לו אפי' לא זיילי נכסיה. וכתבו התוס' והרא"ש דג"מ עוד לענין חבלות דאין נותנין זמן לחבלות כדלקמן סי' ת"ך סעיף כ"ז. וכ' נמוקי יוסף דמשמע לפי' זה דבזיילי נכסיה נותני' לו זמן אפי' לחבלות והבית חדש הסיג עליו דמדאמרי' שתמא אין נותנין זמן לחבלות משמע בכל גווגא אפי' זיילי נכסיה ושלא כדת הסיג דהא דברי הכ"י מוכרחי' לפי פי' זה דמיירי לענין חבלות א"כ היכא קאמר עלה ואי זיילי נכסי' נזקקי' לנתבע תחלה והא דאמרינן שתמא אין נותנין' זמן לחבלות ומשמע אפי' זיילי נכסיה היינו כשרולי' לגזמן על הפרעון משום דזיילי נכסיה לא חיישינן ליה כיון דחייב עכ"פ משא"כ הכא שעושן יש לי עדים לפטור נותני' לג זמן אי זיילי נכסיה והתוס' מתחלה הקשו מכח כ"ם דהא קי"ל נותנין זמן בית דין לי יוס לפרעון וכ"ם כשטוען אביא עדים לכ"כ דבחבלות שאני כדאמרינן דאין נותני' זמן לחבלות ולכך לא מצינו להקשות מסתם זמן ב"ד שהו' לי יוס אבל לפי האמת ניחא דהכא שטוען אביא עדים עדיף וזה ברור ודלא כהב"ח: (ד) ולריך לשלם לו מיד וכתב הב"ח דאין משביעי' להתובע אם יש בידו משלו כיון שטוען הנתבע יש לי עדים דיש לחוש שיבואו עדים ויכחישוהו אז יהיה שם שמים מתחלל כדלקמן סי' ע"ב ע"כ דבריו בקלרה והאריך וע"ש ואין דבריו נכוני' לפי מה שכתבתי לקמן ס"ם ע"ה ס"ק ע"ז [פ"ח] וסי' פ"ז סל"ג אלא פשיט' דלא מיירי מדין שבועה ומשביע' אותו בכל עניין רק דלענין זה מועיל מה דנזקקין לתובע תחלה לענין שלריך לשלם לו מיד ואין מתתינ' לו על העדים אע"פ שאנו יודע' שיש לו עדים ודו"ק: (ה) שישמעו דבריו תחלה כו' עיין מ"ש לעיל ס"ק ח' ועיין באגודת אזוב דף ע"ו ע"ב: (ו) שאינו רוצה שישבע לו עכשיו כו' ע"ל סי' ט"ז

ח שישמעו דבריו תחלה. לי המרדכי שם ומאוד יכול למתק דבריו בזה שישמעו דבריו תחלה ומסיק וכ' שם דבזה העניין דאינו מבקש שישלמו לו תחלה אלא שישמעו טענותיו תחלה ל"ל דמ"ש ואי זיילי נכסיה היינו שלריך שמעון בלא"ה למכור וכשירלו שראובן תובע לשמעון שיברו שבאו למכור כדי שיפרע לראובן וידחקו אותו בקניינו משא"כ כשירלו את שמעון שיטענו בתחלה שיסברו שהוא התובע ע"ש: ט אז שמבקש כו' והטור סיים בזה כי שמא היום אז מחר ימלא עדים אז הנתבע יודה * וכ' בד"מ בשם הרשב"א דאפי' קנו מידו לדון לפני ב"ד והראה שטרותיו יוכל להשתלק ולומר לא אדון עכשיו אם לא כשזיילי נכסי' ע"ש: י שאינו רוצה שישבע לו עכשיו עמ"ש בסי' י"ו דיש כ"מ בזה אף שיכול לשטור שבועתו אם יהיו לו עדים והא דכ' שם בסימן י"ו דלאחר לי' יוס נשבע בע"כ של התובע התם מיירי שזיילו נכסי הנתבע ומ"מ מתתינן לו שם לי' יוס משום דמיירי שהתובע טוען שיש לו עדים אין יכול ליישבע וכמ"ש שם וכאן לא מיירי בהכי מש"ה כת' מור"ם שכשלא זיילי נכסיה אין שומעין לנתבע ברולה לישבע עכשיו משמע הא לישבע עכשיו אז"כ עכשיו ל"ר קאמר וכן משמע מדשייס וכ' אלא לכשירלה דמשמע אפי' אחר זמן הרבה דיוקו הוא דאין שוהין כל כך אבל לי יוס משמע אותו וק"ל: יא וכל כיולא בזה עי' בתוס' ובמרדכי מ"ש עוד פי' על זקקין לתובע תחלה דהיינו אם תבע ראובן לשמעון שחבלו אז נזקקין להוציא מיד חבלתו מיד אף ששמעון טוען יש לו. הנזקקין לתובע תחלה הוי רק בתה

ה ג"ז שם בתו' (* פי' שיודעים אלא שהיו שם בשעת מעשה) ו וכתב בר"ת בשם הרשב"א *ראפילו קנו מידו לדון לפני ב"ד והראה שטרותיו יכול לומר כך

חידושי רעק"א

סי' כד בהג"ה שאינו רולה שישבע. נ"ב וכללו הוה אם הנתבע חייב עוד שבועה לאיש אחר ורולה לשבע לשניהם בפעם א'. ת' מעיל צדקה סי' ל"ז:

טורי זהב

סי' כד (בהג"ה אע"פ שאנו יודעים שיש לו עדים שיודעים בו') בסי' ט"ז כתב דזה מהני אפי' לא זיילי נכסי ומתרץ שמ"ע דגם שם מיירי בזיילי נכסי והוא תמוה מאוד דא"כ היה לו לי' כן שם וכ"ל דשם מיירי בהנתבע רולה להביא עדים להכחיש טענות התובע ואינו חייב לו בתביעה שלו אבל הכא שאינו מכחישו רק שהא לתבוע תמנו בתביעה אחרת ואומר שיש לו עדים בזה בעינן שיהיה גם כן זיילי נכסיה שוב ראיתי בשם רש"ל שתי' כן: (בשם מהרש"ק בעור עד ונפקא מינה אפי' יאמרו כו') והתוס' פ' אד"ת תתהו ע"ז דלא גריעי מזיילי נכסי' דהנתבע וא"כ קשה היאך הביאם הרא"ש לסברת הרשב"א מאחר שראה תמי' התוספת ולא דק עליו אלא דלישנא דזיילי-נכסי לא שייך כו' ע"כ:

חכמת שלמה

שיהיה נשבעים מתוכ הוא לשבע התלה ח"כ בשעה שנשבע ודאי הוה ראוי הוא שיהיה יכול התלוה לומר כיון שאתה נשבע בין כך ובין כך תבלול בשבועתך גם את שלו ואשלם לך. ח"ו ס"ל להעור ובעה"ת אחין זה בכלל נזקקין לתובע תלה. ועוד נראה דאף אם נאמר כן אהוא בכלל זה. נראה דוקא לדוכא דש"ם אלא היה המהנה שהמשיל שבועה על תברו לריך לקבל חרם תחלה. ולכך הוי זה שוכה להתובע שהוא הנתבע ישבע תחלה. אבל לדידן דקי"ל בסי' פ"ז שהוא תקנה מדורות האחרונים המחבירו לחברו לריך לקב"ח תחלה אם נתחה שהנשבע יתבע תחלה יצטרך התובע לקב"ח תחלה ואח"כ לשבע אחר הנתבע ג"כ והנתבע יפעור בשבועה אחת שיכולל בה שאינו מביא להתובע לידי שבועה בתנה ולזיכר אם נאמר שהתובע נשבע תחלה לו יפעור הוא בשבועה אחת והנתבע יצטרך לעשות ב' פעמי' לכך אין הדבר מוכרע מה שוכה לו לפעמים שוכה לו לשבע הוא תחלה. ולפעמים שוכה לו שהנתבע יבע תחלה לכך אין זה בכלל נזקקין להתובע תחלה דאף דהתובע טוען שביחה ליה בגווגא הא אין שותפין לו. הנזקקין לתובע תחלה הוי רק בתה

(ג) ומטעון מביא ג (ב) ב) יש לך [ג] משלי כל כך ומבקש זמן להביא עדים [ג] ד (ג) (ג) יותר מלי יוס שהוא זמן ב"ד [ד] ה אע"פ שאלו יודעים *שיש לו עדים היודעים בדבר נזקקים לתובע (ד) ה (ד) ולריך לשלם לו מיד ו אם לא (ה) [ד] שזיילי נכסיה ז ויש היזק בזה לנתבע [ה] וה"ה אם התובע (ו) רולה (ה) ח שישמעו דבריו תחלה קודם שישמעו דבריו של נתבע ט (ז) [ו] אז שמבקש מהב"ד שלא יפסקו לו הדין עכשיו אלא כשירלה ו הוא (טור בשם הראב"ד) אז שהנתבע חייב לו שבועה ואומר התובע (ו) י ב] שאינו רולה (ח) [ה] ג] שישבע לו עכשיו רק כשירלה (י') יא (ט) וכל כיולא בזה כגון שאומר

דהא קי"ל נותנין זמן בית דין לי יוס לפרעון וכ"ם כשטוען אביא עדים לב"כ דבחבלות שאני כדאמרינן דאין נותני' זמן לחבלות ולכך לא מצינו להקשות מסתם זמן ב"ד שהו' לי יוס אבל לפי האמת ניחא דהכא שטוען אביא עדים עדיף וזה ברור ודלא כהב"ח: (ד) ולריך לשלם לו מיד וכתב הב"ח דאין משביעי' להתובע אם יש בידו משלו כיון שטוען הנתבע יש לי עדים דיש לחוש שיבואו עדים ויכחישוהו אז יהיה שם שמים מתחלל כדלקמן סי' ע"ב ע"כ דבריו בקלרה והאריך וע"ש ואין דבריו נכוני' לפי מה שכתבתי לקמן ס"ם ע"ה ס"ק ע"ז [פ"ח] וסי' פ"ז סל"ג אלא פשיט' דלא מיירי מדין שבועה ומשביע' אותו בכל עניין רק דלענין זה מועיל מה דנזקקין לתובע תחלה לענין שלריך לשלם לו מיד ואין מתתינ' לו על העדים אע"פ שאנו יודע' שיש לו עדים ודו"ק: (ה) שישמעו דבריו תחלה כו' עיין מ"ש לעיל ס"ק ח' ועיין באגודת אזוב דף ע"ו ע"ב: (ו) שאינו רולה שישבע לו עכשיו כו' ע"ל סי' ט"ז

שייך לסי' כ"ה

לפי שראיתי שאי אפשר למעיין ליראה לעומק דברי הפוסקים בריעים אלו מבלי שידע סוגית הש"ס על בוריה על כן ערכתי לפניך תחלה סוגיית הש"ס. בפ' אחד דיני ממונות תנן דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחוב' וגרסי' עלה בש"ס דף ל"ג ע"א דיני ממונות מחזירין כו' ורמילהי דן אם הדין זיכ' אם הסייב חייב אם הזכאי טימא אם הטהור טיהר אם הטמא מה שעשה עשוי ושלם מביאו אמר רב יוסף לא קשי' כאן במומם כאן בשאינו מומם'. ובמומם' מחזירין והקשינו אם הי' מומחה לב"ד פטור מלשלם אמר ר"כ כאן שיש גדול הימנו בחכמ' ובמנין כאן שאין גדול הימנו בחכמה ובמנין רב ששת אמר כאן שטע' בדבר משנ' כאן שטעה בסיקול הדעת דאמר רב ששת אמר ר' אמי טעה בדבר משנ' חוזר טעה בסיקול הדעת אינו חוזר. א"ל רביני לר' אמי אפי' טעה בדר' חיי ור' אושעי' א"ל אין אפי' בדרב ושמואל א"ל אין אפי' בדידי ודידך-א"ל אטו אנן קטלי קני' בתגמי' אנן ה"ד סיקול הדעת אמר רב פפא כגון תרי מנאי אז תרי אמורתא ופליגי אהדדי ולא אתמר אלכתא' לא אמר ולא אמר נאקרי ועביד כחר מיניהו וסוגי' דשמעתא אזל' כאידך היינו סיקול הדעת איתיביה רב אמונ' לרב ששת מעשה בפר' של בית מנחסיא שנטל אחש שלה והאכילו ר' טרפון לכלבים ובא מעשה לפני חכמים בינבה והתירו' שאמר תורם הרוף'

ביאור

בעינן שלא כו'. דקי"ל המלוה כו' א"ל לפרעון בעדים וכן נאמן לומר יש לי בידך כסות אז כלום במ"ש בקופסתא דשכוות פ"ה ומיירי דקבע שטרא אז משכון. תוס' (ע"ש): [ג] (ליקוט) יותר מלי' כו'. דאלו"כ הא אין נותנין לו זמן לזה במ"ש בסוף פ"מ(ע"כ): [ד] (ליקוט) אע"פ כו'. דאלו"כ הא אין נותנין לו יותר מלי יוס אלא בכסא"ג דהכל לפי דאות הדייניס כמ"ש בפ"ב דב"ק

באר

אבל אם הי' נאמן לומר פרעתי נאמן ג"כ גמה שטוען יש לך משלי במנו דפרעתי. סמ"ע: [ג] משלי פי' שאומר משכון הי' לי בידך ונפחת מדמיו ואפי' אם התובע מודה שנפחת אלא שמחולקים בשיעור הפחת אפ"ה דינא הכי. ד"מ בשם מרדכי. סמ"ע: [ד] שזיילי. אז נותנין לו זמן אפי' יותר מלי' יוס להביא ראיותו ויפטר מי"ז מראובן התובע שלא יצטרך למכור נכסיו בזול כשירלו שהוא הברירות שהוא דחוק למעות ב"כ הסמ"ע. וכתב הש"ך בשם התוס' והרא"ש דנ"מ עוד לענין חבלות דאין נותנין זמן לחבלות כמ"ש סי'

פתחי

מרן נקט לשון התלמוד ללמדנו אלא לדב מ"ש הפוסק אלא אף אם יעלה על לב אדם לומר יש לנתבע איזה לד זמות שנזקק לו תחלה אעפ"כ אין נזקקין אלא לתובע ולכן אתם דברין דבשום לד אין נזקקין לנתבע תחלה (זולת אם זיילי נכסיה) וזהו דקדוק לשון התלמוד דקאמר בלשון שלילה אין נזקקין אלא לתובע כו'. הרב מהר"ר לוי בתשובה הובאה בס' פני משה חלק א' סי' מ"ו אע"פ בל' ב] שאינו רולה שישבע לו עכשיו. עי' בתשובת אלא"ש פמ"א מ"א סי' ל"א תוספות שמעון שמתחייב שבועה לזולי והי' חייב מקודם גם לראובן שבועה ושמעון רולה לכלול הכל בשבועה אחת וראובן אינו רולה להשביעו עכשיו והשיב הבדין עם ראובן ואין שמעון יכול להכריחו שיקבל שבועתו וראיה מהא דתנן (ע"ש סוף ומ"ל דאיתא) אין נזקקין אלא לתובע תחלה ופי' הכ"י כו' אף אי"ל דלמא התם לא אפשר שהנתבע מידי אכל הכא יפסיד הנתבע שיצטרך לשבע שני פעמים מ"מ נראה דוקא היכא דזילי. נכסיה דנתבע אז נזקקין לדברי אבל לענין שבועה אלא ישבע שבועה אחת שני פעמים לא משבחינן

נתיבות

ברעתיך נאמן לו' יש לי בידך כנגדו בתנו ואין לריך להביא עדים אז ראיה סמ"ע: (ב) יש לך משלי. כתב הטור מקבלן היה לי בידך ונפחת מדמיו וכו' ואפילו התובע מודה שנפחת רק שמחולקים בדמי הפחת אם רב אז מעט אפ"ה דינא הכי דנזקקין לתובע תחלה סמ"ע: (ג) יותר מלי יוס דזמן ב"ד נותנין תמיד לנתבע אפילו לא זיילי נכסי אבל יותר מלי יוס אין נותנין אם לא זיילי נכסיה. פי' שאין לו מעות גם לא יכול לגלות אז למכור נכסיו אם לא שזיילי נכסיה והוא כשירלו הברירות שהוא לריך למעות לא יקנו נכסיו כ"א בזול כי ידעו שיצטרך ליתן להם בזול בעינן בזה אמרו להזקק לנתבע תחלה ונותנין לו זמן כפי לרכו אפי' יותר מלי' יוס להביא ראיותו ופטור ע"י זה מראובן התובע שלא יצטרך למכור נכסיו בזול: ז ויש היזק בזה לנתבע ועיין בעור שכתב עוד בשם הרא"ש ז"ל ועוד יש כ"מ שאפי' אמר הנתבע להביא ראיותיו תוך לי' נזקקין לתובע תחלה לפסוק הדין מיד ואם יביא העדי' תוך לי' יוס יסתיר הדין ואם לא יביא אותם נמצא שהתחילו לי יוס שנותנין לו לפרעון מזמן הראשון שנפסק הדין עכ"ל ועפ"ר מ"ש דל"ת מזה למ"ש למעלה סי' י"ו ע"ש: ח שישמעו דבריו תחלה. לי המרדכי שם ומאוד יכול למתק דבריו בזה שישמעו דבריו תחלה ומסיק וכ' שם דבזה העניין דאינו מבקש שישלמו לו תחלה אלא שישמעו טענותיו תחלה כ"ל דמ"ש ואי זיילי נכסיה היינו שלריך שמעון בלא"ה למכור כדי שיפרע לראובן וידחקו אותו בקניינו משא"כ כשירלו את שמעון שיטענו בתחלה שיסברו שהוא התובע ע"ש: ט אז שמבקש כו' והטור סיים בזה כי שמא היום אז מחר ימלא עדים אז הנתבע יודה * וכ' בד"מ בשם הרשב"א דאפי' קנו מידו לדון לפני ב"ד והראה שטרותיו יוכל להשתלק ולומר לא אדון עכשיו אם לא כשזיילי נכסי' ע"ש: י שאינו רוצה שישבע לו עכשיו עמ"ש בסי' י"ו דיש כ"מ בזה אף שיכול לשטור שבועתו אם יהיו לו עדים והא דכ' שם בסימן י"ו דלאחר לי' יוס נשבע בע"כ של התובע התם מיירי שזיילו נכסי הנתבע ומ"מ מתתינן לו שם לי' יוס משום דמיירי שהתובע טוען שיש לו עדים אין יכול ליישבע וכמ"ש שם וכאן לא מיירי בהכי מש"ה כת' מור"ם שכשלא זיילי נכסיה אין שומעין לנתבע ברולה לישבע עכשיו משמע הא לישבע עכשיו אז"כ עכשיו ל"ר קאמר וכן משמע מדשייס וכ' אלא לכשירלה דמשמע אפי' אחר זמן הרבה דיוקו הוא דאין שוהין כל כך אבל לי יוס משמע אותו וק"ל: יא וכל כיולא בזה עי' בתוס' ובמרדכי מ"ש עוד פי' על זקקין לתובע תחלה דהיינו אם תבע ראובן לשמעון שחבלו אז נזקקין להוציא מיד חבלתו מיד אף ששמעון טוען יש לו. הנזקקין לתובע תחלה הוי רק בתה

המשפט

לא יעיינו לא הרמ"ק נוד אין נותנין זמן מלי' יוס יותר אבל אם יודע שהרמ"ק נוד ואי"ל לפרע תוך לי' יוס נותנין זמן כפי הלורך: (ו) רולה שישמעו דבריו. וכ"מ שיכול לתקן דבריו תחלה. ומקוס זיילי נכסי כשהעולם ידעו שהוא נתבע שכשיודם תחלה כדי שהעולם יסברו שהוא התובע. וכ"ש כתב דכ"מ שאם הנתבע יטענו תחלה לענין מודה במקלת ושמעון בלתבע תחלה ויהיה כיכר לב"ד שאינו כתבריס רק שאינו רולה ליישבע אפילו לא אמת דנזקקין לתובע תחלה ומתעון לו תחלה ומתילה יתחייב הנתבע שבועה. ומקוס דזיילי נכסיה פי' שמה שלא פרע לו עד עכשיו לא היה מחמת פשיעם הנתבע רק שלא היה יכול ליפרע מקודם מחמת שהיה זיילי נכסיה מקודם דהיינו שלא היה הנרגן מלויין לקנות מעלטלין שלו שומעין לנתבע תחלה אף שעל ידי זה יפטר משבועה. ובדברי הזקוק מאוד. ואם התובע אומר שיקבלו עדים שלו בראשונה והנתבע אומר שלו אם שני כתות עדים שוים שלין חשש בינייהם שיתומו אז שילכו למדינה אז נזקקין לתובע ולא שייך כאן זיילי נכסיה. ואם אחר חשש ובשני אין חשש פשיעת ואפי' הראה כבר שטרותיו לב"ד. ואפילו קנו מידו ע"ז יכול לומר אינו טוען שבעיו ומשמע שאם כבר טען אז"י לחזור סמ"ע ב: (ח) שישבע לו עכשיו. והא דכתב הס"ע לעיל סי' ק"ז דלאחר לי' יוס נשבע בע"כ של תובע התם מיירי בזיילי נכסי ות"ת מתתינים לי' יוס ואם כן ל"ל דנקט כאן ועכשיו הוא לאו דוקא דלי יוס נותנין לעולם אפילו בזיילי נכסי אז כאן טוען יש לי עדים אפילו ל יוס אין נותנין בזיילי נכסי סמ"ע: (ט) וכל כיולא. ה"ה שאם אמר הנתבע להביא ראיה אלו בתוך לי' יוס פוסקין מיד ואם יביא ראיה מוחר ואם לא יבוא מרוויח התובע שזמן ב"ד אמרוויח אחר כך מתחיל מן הפס"ד שהיה תקף. וכן הא תבעו שאכל בו ושמעון טוען יש לי בידך כנגדו ואני אביא עדים אין נותנים לו זמן דאין נותנים זמן לחבלות. כתב הים"ש ב"ק פרק הפרה דאם נשבע ונוטל והוא אומר לא אשבע ולא אטול אין הנתבע יכול להכריחו השבע ונטול אבל אם

משה"א ביאורים

בסי' ע"ה ומה"ת לא יועיל מנו כזו לחייב שבועה וכן מוכח בש"ך סק"ד ע"ש וכן מוכח בסי' פ"ח סעיף ד"א דכשתובעו בדרך תביעה לא נחשב למודה במקצת וה"ג דכוותיה: ב) ושמעון משיב יש לך משלי וכו' ודוקא בטען יש לך משלי דהוי כב' תובעין לכך נזקקין לתובע תחלה אבל אם טען פרעתי והוא בכה"ב שידוע שיש עדים נותנין לו זמן יותר כמבואר בריש סי' ט"ז ע"ש והוא מטעם דבזה לא שייך לומר נזקקין לתובע תחלה שהשני אין תובע רק יכול לפטור עצמו ע"י"ל תומים שכ' דאפי' בטוען נפחת המשכן וכוונתו דטענה זו דמי לטענ' פרעתי ושוב ל"ק מה שהקשה עליו בקצה"ח. וכן מוכח בסי' פ"ח סעיף כ"א דכשתובעו בדרך תביעה לא נחשב למודה במקצת והכא נמי דכוותיה. ובקצה"ח טעה בפירושו עיין שם:

חידושי הפלאה

עד דיקוס עמו בדינא ואפי' לא ישבע אח"כ. וא"ש התוס' בחבלות דאין נותנין זמן לבאורה תמוה דהא מייתי קרא ומה"ת נאמן לטענון פרעתי בחבלות. ואפשר ד"ל דמתלו' אין נותנין שום זמן כ"א מדרבנן ומשבחת בחבלות. ומיהו הא דמחבל נשבע ונוטל היינו בהכחשת החבלה שחבלת בו אבל בפרעון לא מלינו. וכ"ל שעדים מעידים שלא פרעו ולא"ש ודו"ק:

החישון

נמי אלא דינא דמשכון ומודה שיפחת ומחולקין בפחת דנזקקין לתובע תחלה דאע"ג דאית ליה לנתבע מנו לא מהני ליה מנו להחזיק בחפץ אבל מאן דס"ל דמהני מנו הרי זה מהני מנו אך כאן מיירי בענין שאין לו מנו כגון במלוה בשטר וכמ"ש הרמ"א ס"ב ודאי נזקקין לתובע תחלה לשלם השטר ועל מה שמחולקין בפחת יתבענו בב"ד ומה שיודה המלוה יוכה כחובו דהא אם הי' טוען יש לי בידו כנגדו מאה והודה בחמשים הי' לריך לשלם הלוה חמשים אע"ג דהמלוה מודה בקלתו ה"כ בחמחולקין בפחת מה שיודה יודה והשאר לריך הלוה לשלם ואין מילוק בין כופר הכל ובין הודה בקלתו וזה פשוט:

ע"ז מ"ם בזה: (ז) ואינו רולה לטעון עכסיו כו' ואע"ג דלקמן סי' פ"ז סכ"ד כ' הרב שאומרי' לתובע שיטעון הכל הא מסיים שם ואם אינו רולה נשבע ונפטר ממנו מכל תביעות כו' וכאן מיירי שהתובע או' דלא איכפת ליה אם ישבע כי אף בשבועה לא יפטר שם לו עליו תביעות דלא שייך בהו שבועה או שיביא עדים לדבריו ובסמ"ע ובב"ח לא כתבו כן והאריכו בחנם: (ח) שומעי' לתובע כו'. עוד כ"מ אפי' ימותו עדיו של נתבע או ילכו למ"ה והיינו דוקא כשאינו' חולים או מוכני' לילך רק שאפשר להזדמן כן בפתע פתאום דאל"כ פשיטא דאין לך זילי נכסיה גדול מזה ובזה מיושב תמיהת התוס' ומהרש"ל על פי' ריב"א ועיין בית חדש. עוד יש שאר פירושי' בזה ומביאם מהרש"ל פ' הפרה סי' ד' וכתב דלענין הדין כולם אמת ע"ש שהאריך. ועיין בתשובת מהר"ם כהן ספר ג' סימן כ"ה ולפי שדינים אלו תלויים בראות עיני הדייני' קצרתי:

כה א (א) כל דיין. דקדק וכ' כל דיין שדן כו' *ולא כ' כל מי שדן כו' להורות דווקא מי שנקרא דיין הדיוט ולא קבלו שאינו דיין כלל אין דינו דין אפי' לא עשה כדלקמן סעיף ד' ס"ב כ' מהא דאמר ליה רב זוטא לרב אסי וכו' שם ג' טור בשם אביו הרא"ש מעשה שפי' בגמ' דלאו קבלו א

ב מ"מ אין להקל כו' שם קאי אדבר איסור משום הכי כתב אין להקל ובדיני ממונות אין שייך בו ל' קולא סתם דמה שקולא לזה הוא חומרא לזה אלא אמרי' ביה קולא לנתבע ומשום דהמגמ"ה וכמ"ש מור"ם בהג"ה ס"ב:

ג או שטימא דבר הטהור כו' . כן הוא ל' המשנה והרמב"ם ומפ' בגמ' דהיינו לאחר שהורה שהוא טמא לא דקדקו בטהרתו והניחוהו לטמא בשרץ דאל"כ היה אפשר לאזור מטהורותו ולומ' שטעות הוא ועד"ר: ד והאכילוהו לכלבים · לשון האכילוהו משמע דע"י הוראתו שהי' טריפה האכילוהו בעליו לכלבים וכ"כ הטור בהדיא והאכילוהו ע"פ לכלבים *אבל ל' הברייתא והרמב"ם אינו כן אלא והאכילה לכלבים דומיא מ"ש לפני זה שטימא את הטהור ולא כתבו שטמאוהו שמשמע שהמורה עצמו טמאוהו או האכילה לכלבים כדי לעשות הלכה למעשה מיהו אינו מוכרח כ"כ לפ' כן שהרי רש"י ותו' לא פירשו לשון הברייתא כן ובמה שכתוב בפריסה ע"ם ועמ"ש בסמוך ס"ק ו': ה אע"פ שגרם להזיק . פי' וקי"ל כר"מ דדן דינא דגרמי: ו לא נתכוין להזיק · ס"ל כהרי"ף בפרק אחד ד"מ דמחלק בין דיני דגרמי דמזיק דמחוייב האדם עליהן אפי' לא נתכוין דאדם מועד לעולם וכמ"ש לקמן בסי' שע"ח ובין גרמא הבא ע"י הוראות הדיין דאם באת לחייב עליו לא ידון לעולם וכיון דברשות ירד לדון לא מיקרי נתכוין להזיק משא"כ ביחיד או שניס והן הדיוטות שדנו וטעו דהן חייבין דנקראים מתכוין להזיק

(ב) (ג) ג) חוזר הדין ודנין אותו כהלכה: הגה [ד] מיהו י"א דאם נראה לדיין ולבני דורו [ה] ג] מכח ראיות מוכרחות שאין הדין כמו שהוזכר בפוסקים (ג) (ד) יכול [א] למלוק עליו [ו] מאחר שאינו נזכר בגמרא (טור) בשם הרא"ש [ז] ב מ"מ (ה) אין להקל בדבר שהחמירו בו החבורים שנתפשטו בדוב ישראל אם לא שקבל מרבותיו שאין נוהגין באותה חומרא (פסקי מהרא"י סי' רמ"א) ד [ח] ואם א) א"א לחזור בגון שהלך זה שנטל הממון שלא כדין למדינת הים או שהוא אלם ג או [ב] שטימא דבר הטהור או שהורה בבשרה שהיא טריפה ד והאכילוהו לכלבים וכיוצא בזה הרי אלו [ג] פטור מלשלם ה [ט] אע"פ שגרם להזיק ו (ד) (ו) לא נתכוין

ולא ה"ל למסמוך עליה עכ"ל מבואר להדיא דלטעם זה אפי' אינו מומחה ולא קבלו עליהו פטור וכן מבואר יותר בבעל המאור ע"ש ועיין מה שכתבתי לקמן סעיף ד' ס"ק מ"ה :

ג מיהו מה שכתבו הבעל המאור והרשב"א בתשובה דאפי' נשא ונתן ביד פטור לא נהירא לפע"ד דהא אפי' רב חסדא דפליג אר"ל ורב שמת ומיקל וס"ל דלא מחייב בטעה בשקול הדעת אא"כ נשא ונתן ביד ס"ל דבנשא ונתן ביד חייב אפי' טעה בדבר משנה דהא משמע להדי' בש"ס דרב חסדא בעי לשנויי שנויא אחרינא דל"ת קושיא קמייתא דאקשי רב המנונא לימא ליה ר"ע לרבי טרפון טועה בדבר משנה אתה דלא צריך לדחוקי ולתרוצי אחרא ועוד קאמר ליה אלא רב חסדא מתרץ דמתני' דבכורות מיירי שנשא ונתן ביד ואם כן אף בטועה בדבר משנה חייב ואם איתא לדברי בעה"מ והרשב"א אכתי גם לרב חסדא תיקשי לימא ליה טועה בדבר משנה אתה ודוחק לומר שהם מפרשים נשא ונתן ביד, דרב חסדא היינו שנטל הדיין בזרוע והאכילה לכלבים דליכא' לא משמע הכי ועוד דמסתמא ר' טרפון לא נטל בזרוע והאכילה לכלבים . ועוד דמדברי בעל המאור משמע להדיא דמפרש כפסוקו וס"ל דלא קי"ל כרב חסדא דמחלק בין נשא ונתן ביד או לא ע"ש אלא נראה עיקר בזה כדעת רוב הפוסקים שהבאתי לקמן סק"ד דבנשא ונתן ביד וא"א להחזיר אפי' טעה בדבר משנה חייב דכיון דנשא ונתן ביד טובא עבד וטעמא לאו משום פסיעות' דבעל דין אלא כמ"ש רש"י פ' אד"מ

ובכורות פ' עד כמה והברטנורה שם דבטועה בדבר משנה לאו כלום עביד דהא אי בעי למהדר הוי הדר ואיהו הוא דאפסיד אנפשיה במה שהשליכה לכלבים או הניחו לילך למ"ה או במה שאין לחבירו לשלם וכה"ג אין הדיין מתחייב בכך כיון שלא נשא ונתן ביד אבל בטעה בשקול הדעת דקס דינא ולא מצי הדר ביה ואפי' היה קמן לא הוה הדר ומתכשר' א"כ לא עשה הבע"ד כלום במה שהשליכה לכלבים דהא אפי' אי הוה קמן לא הוי הדר ומתכשר' וכן אפילו היה לפנינו והיה לו לשלם לא היה יכול לאזור ולהוציא מיד הבע"ד חבירו וכן כ"ל עיקר :

ד ולכאורה היה אפשר לומר דדוקא בנשא ונתן ביד והאכילה לכלבים הוא דחייב וכמו שהוכחתי מעובדא דר' טרפון אבל טועה בדבר משנה אינו חייב אפילו בנשא ונתן ביד והלך למ"ה או לית ליה לשלומי פטור דהא כיון דטועה בדבר משנה חוזר אפי' לרב חסדא אפי' נשא ונתן ביד וכמ"ש הרי"ף ושאר פוסקים להדיא אם כן מה לו לדיין שהלך זה למ"ה או לית ליה לשלומי והוי כמו האכילוהו על פיו לכלבים דפטור לשלם משום דלאו כלום עביד דהוה מצי הדר ביה וכמ"ש א"כ ה"ה הכא נמי דנשא ונתן ביד מ"מ אי הוה קמן ואית ליה לשלומי הוי מצי הדר ביה ולא עביד איהו מידי בהא שהלך זה למ"ה או הוציא המעות אך מדברי הרמב"ן בס' המלחמות וא"י וס"נ ושאר פוסקים שהבאתי לקמן ס"ק ד' אות א' מבואר דאין חילוק אלא בכל עניניה לשלם כשנם ונתנ"ביד (וכן מוכח מדברי הרי"ף שהבאתי לעיל) ונראה דסבירי' להו דע"כ לא קאמרינן בס"ם דהיכי דאי מצי הדר לאו כלום עביד אלא כשהו'ברשו' הבע"ד אבל כל שנם' ונתנ"ביד מיד אחבירו לאבירו טובא עבד ואע"נ דהוה מצי הדר ביה מ"מ סתמי' דמילתא ה"ל לאסוקי אדעתיה שילך למ"ה או יוציא המעות ולא ה"ל לישא ולתן ביד א"כ והוא העיקר כיון דנשא ונתן ביד הנון בדיעבד וכ"כ הרא"ש פ' אד"מ וטור סעיף ה' ואם עם אחבירו רק עם הדיין וזה שהלך למ"ה או הוציא המעו' של הדיין הוא מתחייב לבע"ד שנטל ממנו וכן נראה עיקר : (ב) א חוזר הדין אפי' נ' מומחין אפי' קבלו עליהם שאין האן דין כלל כיון שהטעות בדבר הפשוט כ"כ הטור . וכתב הב"י שכ"כ רבינו ירוחם ולא ה"ל לכתוב כן מתמו של ר' ירוחם שכ"כ הרא"ש להדיא וז"ל כללא דמילתא טעה בדבר משנה לעולם חוזר ואפילו שלשתן מומחין כו' ואפילו קבלום עליהם ואפי' נקיטי רשותא מבי רים גלותא דכיון דטעו בדבר משנה אין דין זה ראוי להתקיים כלל ע"כ :

ב כתב הנ"י פ' אד"מ טעה בדבר שנאחר בספק בש"ס כגון הנהו בעייא דקיימי בתיקו דהוי חומרא לתובע וקולא לנתבע ולא עבד הכי טוע' בדבר משנה הוא שכבר נפסק הדין לפי הכללים המפורים בדינו עכ"ל ולא נהירא לי דהא לא שייך לומר טעה בדבר משנה אלא כשמתברר מתוך המשנ' או הש"ס שטעה בודאי אבל בבעי' דשלקי' בתיקו לא מתבאר שטעה ונראה דאפילו בטועה בשקול הדעת נמי לא הוי כיון דלא מתברר שטעה בבירור אלא מה שעשה עשוי ופטור לשלם · ונראה דהנמוקי יוסף אזיל לטעמיה שכתב ברים שנים אוחזין וז"ל הלכך בכל תיקו שבתלמוד בכל ספק ממונא תקפו תובע מוציאין ממנו וכן נראין דברי הרי"ף ז"ל שכתב בהלכותיו בהמיה בעיא דאבעי' לן בסוף הסוכר את הפועלים לשנים מזויין כנגד רועה מזויין מהו שלקח בתי"ק"ו . וכתב הרי"ף ז"ל בהלכותיו ואפי' רועה מזויין פטור מכלל דס"ל שדינו כאלו נפשט ממנו לקולא ואפי' תפיס התובע מפקי' מיני' שאל"כ לא היה לו לכתוב פטור עכ"ל אבל לפי מה שהעליתי בספרי תקפו כהן דהעיקר כהרמב"ם וסייעתו דתפיסה מהני בתיקו ושגם דעת הרי"ף כן וכמ"ש הרא"ש פ' כילד הרגל ואחר הרבה פוסקים לדעתו וממ"ש הרי"ף פרק הפועלים אין ראיה דהתם פשוט בש"ס להדיא לקולא א"כ דמי תיק"ו לפלוגתא דרבוותא דאמרינן בפרק כל הנשבעין דיינא דעבד כרבי אלעזר עבד וכמ"ש בספרי תקפו כהן סי' פ"ח בשם הרבה פוסקים דתפיס' מהני משום דדיינא דעבי'ד הכי מה דעבד עבד ועביד אינש דיינא לנפשיה ומהא דדיינא דעביד כר' אלעזר עביד בהך דר"א א"כ כיון שהעליתי בספרי תקפו כהן כדעת רוב הפוסקים דתפיסה מהני בתיקו א"כ כ"ש דדיינא דעביד הכי מה דעבד עבד ונראה דלא ישלם מביתו דהכי משמע פשט דברי הש"ס ופוסקים דמה דעבד עבד דהיינו מה שעש' עשוי דדינו דין הנון בדיעבד וכ"כ הרא"ש פ' אד"מ וטור סעיף ה' ואם אי אפשר לעמוד על הדבר אין כאן טעות ומה שפסק פסק וכ"כ התוס' פרק המוכר את הבית דף ס"ב ע"ב ואם כן ה"ה בנוקי"ו לפי מה שכתבתי וגם נראה דאפי' את"ל בתיק"ו לא מהני תפיסה היינו משום שתפס מעצמו אבל הכא כיון דעל כרחך מיירי בקבלוהו או שהוא מומחי' א"כ כיון דהתפיסוהו ב"ד ה"ל כתפס בדשות דמהני תפיסה בתיק"ו לכ"ע וכמ"ש בספרי תקפו כהן סי' כ' וכמו שכתב הנ"י נופיה בפרק שנים אוחזין ויש להביא ראי' לזה מדברי ה"ר יונה שהביא הרא"ש פרק ב' דכתובות נבי תרי ותרי גינהו והטור לקמן סי' מ"ו סעיף ל"ג ואפילו הרמ"ה שם מודה כאן ודו"ק :

(ג) יכול לחלוק עליו אפי' לחלוק על דברי הגאונים כ"כ הרא"ש וטור·: (ד) לא נתכוין להזיק כתב הסמ"ע וו"ל א עיין בב"י וכ"מ שדקדקו מל' הרמב"ם שכתב שם אע"פ שגורם להזיק דלא מיירי אלא כשלא טימא או האכיל לכלבים המורה בידים דאם עשה כן בידים הוא מזיק ממש ובזה מודים הרי"ף והרמב"ם שמחוייב נשלם אף בטעה בדבר משנה ובדריסה הוכחתי דהרי"ף והרמב"ם סבירא להו דאפילו עשה כן בידים ג"כ גורם להזיק מיקרי כו' ע"ל וכן כתב הב"ח דמדכתב הרמב"ם שתם משמע דאף בנשא ונתן ביד מיירי וכמו שהבין הטור מדבריו כו' ולפע"ד אין זה עיקר וגם דעת הרי"ף והרמב"ם

הגר"א

[ז] (ליקוט) מ"מ אין להקל כו'. ע"ז ל"ו מ' בכל יכול לבטל כו' הואיל ופטו כו' וכ' הר"ן שם ג' דינין הן פטו ברוב ישראל אפי' כ"ד גדול א"י לבטל לא פטו ואין רוב הגיבור יכולין לעמוד בהן אפי' כ"ד קטן יכול לבטל (ע"כ): [ח] ואם א"ת. שם בסוגיא ואם איתא ל"ל טועה כו' אדכבא' לרבא כו' לא בלוס עבדת: [ט] אע"פ בגרס.

היטב

עשוי לענין שהמוכר בחזקת טהורים מכרם וא"ל להחזיר המעות רק החכם יכלס לנוקם מניחו כמו מראה דיבר לשולחני-ומזה יצא דין מדם בניהר את הטמא ועיכבן בעה"ב פטור אפילו טעה בשקול הדעת וכ"מ גם בזה"ז לחכם שטיהר יינו של חבירו וערבו בעה"ב עם יין אחר ואח"כ נודע שהורה שלא כדין ונעשה הכל יי"כ בין טעה בדבר משנה בין בשקול הדעת פטור מלשלם דה"ל כמנסך בשוגג דפטור ואם טעה בדבר שנאחר בש"ס בתיקו אם קבלוהו עלייהו או שהוא מומחי' אפי' בטועה בשקול הדעת לא הוי

המשפט

(ד) יכול לחלוק אפי' על הגאונים אם אינו מפורש בש"ס: (ה) אין להקל היינו בחו"ה ובממון המע"ה סמ"ע. (ו) לא נתכוין

חידושים

ביאורים

ממש עושה דין ומתפיס וזהו נ"כ כוונת ראייתו מהתוס' שסייגו התוס' שם ואי מספק' ליה לדיין הממע"ה . ופי' נ"כ בדברי התו' כמו שפירש התומים דהיינו בדיעבד שכבר פסק הדיין להוציא שסובר הלכה כא' ואחר כך מספק' ליה לדיין דאמרינן הממע"ה והרי מוכח דאם כבר התפיסו הדיין שזה מוחזק הדין עמו ומה שכתוב בתומים דמיירי לחכם שטיהר יינו של חבירו וערבו בעה"ב עם יין אחר ואח"כ נודע שהורה שלא כדין ונעשה הכל יי"כ בין טעה בדבר משנה בין בשקול הדעת מלשלם דה"ל כמנסך בשוגג דפטור ואם טעה בדבר שנאחר בש"ס בתיקו אם קבלוהו עלייהו או שהוא מומחי' אפי' בטועה בשקול הדעת לא הוי

נתיבות

הפיסה בתיקו עי' בכללי הפיסה)(וע"כ הדיין פטור מלשלם לכ"ע: (ג) חוזר הדין אפי' נ' מומחים שמוכים וקיבלו :

משה"א

כלל ולפענ"ד עיקר דבריו הן טעות. עוד הקשה בס' קצה"ח דלמה יהיה נו"נ ביד חייב הא אף דבמזיק ריבה רחמנא שונג כמזיד מ"מ בגזלן אינו חייב שונג כמזיד דהא מבואר בתוס' ובנ"י ס"פ מרובה דאם אמר לחבירו קח לי שור שהוא בבית פ' שהוא שלי ונמצא שאינו שלו אלא לגנבו נתכוין המשמע שם ששניהם פטורין המשלח משום דאין שלד"ע והשליח לפי שלא ידע ועש"ך סי' שמ"ח אלמא דגזלן שהנביה ונתן לחבירו בשונג פטור ע"ש . ותמוהין דבריו מאוד דאדרבה להיפך כתב שם הנ"י בשם האחרונים דס"ל אין שלד"ע דהשליח חייב רק שהש"ך מסיק שם בס' שמ"ח דאף השליח פטור כשלא ידע . ומ"מ נראה דשאני התם דמיירי שהשור נאנס ביד השליח דמתניתין דס' מרובה דנתנו לבכורות בנו קאי ע"ש . ובאונסין ודאי דאין יכולין לחייבו מטעם מזיק רק מטעם גזלן ובודאי דלא נעשה גזלן להתחייב באונסין כשלא נתכוין לגזול כלל דהא לא נתכוין לקנותו לגזילה אבל כשנתנו לגנב ואלו לא היה הגנב נוטלו בעצמו כגון דקאי בתרי עברי דנהרא ומחמת גרמת הנתינה א"א להחזיר השור חייב מטעם נורם להזיק דמזיק אפי' בשונג חייב כמו במרא' דינר כשולחני דמה לי אם זרקו רים או מסרו לגנב כשא"א להוציא ממנו ואין כך מזיק גדול מזה . וזה ברור מאד : ג) חוזר הדין.עש"ך סק"ב שכתב במאי דסלק' בתיקו אם פסק הדיין להוציא מיד המוחזק הנגד פוסקים דס"ל דמהני תפיסה בתיקו או פסק הדיין לא הוי טועה . ובתומים משיג עליו ומסיק דהדין חוזר כשלא התפיסו עדיין וכשהתפיסו זכה והדיין מחויב לשלם . ולפענ"ד נראה דלעול' לא עלה ע"ד הש"ך לומר דהדין קיים אפילו לא התפיסו כדמשמע בסוף דבריו שכתב וז"ל כיון דהתפיסוהו ב"ד כו' עיקר ראיית הש"ך הוא כיון דהא דתפיסה מהני הוא מטעם כיון דדיינא דעביד עביד ועביד אינש דינא לנפשיה א"כ כ"ש כשדיין

קצות

סי' כה א) אי אפשר להחזיר ע"ש"ך שהעלה דאם נשא ונתן ביד חייב לשל' אפי'טעה בדבר משנה כיון דנשא ונתן ביד טובא עבד וכנכס הדיין תחתיו וה"ל כלו' דיני' ושוב אין לבע"ד דו"ד עם חבירו רק עם הדיין וזה שהלך למד"ה או הוציא המעות ה"ל כאלו הוציא המעו' של הדיין . והדיין הוא חייב לבע"ד שנטל ממונו וע"ש.ועדיין יש להסתפק בזה כי לפי מה שנראה' מבואר' מבואר' מס"ק לא אמרו אדם מועד לעולם ולרבות שונג כמזיד אלא דוקא גבי מזיק ומשום ריבוי הקרא דכתיב פגע תחת פגע אבל בגניבה וגזילה לא מרבין שונג כמזיד וכגון שנקח חפץ של חבירו ונתנו לאחר כשבור של אחר הוא וכמ"ש תו' בפ' מרובה ובנ"י שם דהיכא דאמר לחבירו קח לי שור שהוא בבית פ' שהוא

טורי זהב

סי' כה (ס"ל ואם לי לפכר להחזיר כו') נראה דמיירי דלא נשא ונתן ביד ומ"ש והאכילה היינו ע"י הוראתו ואע"ג הרמב"ם עלמו כתב והאכילה מיירי שהנשאל מאכיל ע"י ליווי אלו ראיה דבפרק אד"מ אמרינן והא נתנה רבי טרפון לכלבים ומוקי לה רב חסדא שלא נתן ביד ובן דעת הב"י עלמו בדברי הרמב"ם ואף שכ' שמדברי רבינו משמע שמפרש דברי הרמב"ם שנשא ונתן ביד מדכתב אלא שהרמ"ה חולק וכו' אין זה הוכחה כ"כ דרבינו כתב שהרמ"ם חולק בפי' כך ומאחת נראה שגם הרמב"ם הכי ס"ל דאי בנשא ונתן מיירי קשה מ"ע פוטר הרמב"ם בדבר משנה פי' משיקול הדעת שכ' המחבר בסעיף ג' אף על גב דע"כ דיש אומרא בשיקול הדעה לענין לא נשא ונתן משום שאתהוה מ"ת בלשה ונתן דהוה לי' מזיק בידים בשיטה אין לחלק וקי"ו הוא לפ"ז ניחא מ"ש המחבר דלא נתכוין להזיק דהיינו אפי' לר"מ דמחייב בגרמא בדינא דגרמי חולה כאן כיון דלא נתכוין להזיק ונראה' דהכי ס"ל להרמב"ם בכל גרמי ובכמ"ש סק"ד חולק על הנ"י ופסק אפילו האכיל בידים פטור נתכוין להלכה למעשה ולא ידעתי למה נתחייב בשיקול הדע' בס"ג:

פתחי תשובה

דבר משנה ובמקום שהביא הרמ"א דעת חולקים והסכים עמהם ג"כ ה"ל כדבר משנה באחרות אלו דבוהגין כווהיים . ובמקום שכ' י"א ולא הכריע ה"ל סמ"ע וש"ך בהכרעתן כדבר משנה בכל ענין. ואם אין כאן הכרעה אין להוציא ממון ומ"מ אם פסק בכפנהת רמ"א להוציא ממון אין מחזירין דאל"כ למאי נ"מ כתבו רמ"א. ואם יש מחלוקת בין הסמ"ע והש"ך לא נרע כח הש"ך לדעתי במקום שחולק על הסמ"ע לפסוק כווהיה אף להוציא והא"ל גם כן בדבר משנה דקיי"ל כבתראי אף כי אמעתי שקשה מאד לפסוק להוציא נגד הסמ"ע והיה לנו לוחר דעכ"פ לא ה"ל הפסק קסמ"ע בטועה בדב"מ מ"מ נ"ל כמו שכתבתי. אם לא שהדיין או הדייני' יודעים ומכירים שהש"ך עבר הדרך על הסמ"ע בטעם נכון. ע"פ עוד כ' דלא ידע בזמנינו זה איכי דמי טעה בשיקול הדעת ודיתברר ודאי שטעו אחר דקיי"ל כל מה שנזכר בספרי פוסקים ה"ל בדב"ת כו' ע"פ : ג] מכח ראיות מוכרחות . כתב בס' ברי"ז אבל אין דוחין הראשוני' דברי חכמות הדורות בסברא בלא ראי'. ד כאוקימתא דרב חבדא שם וכ"פ הר"ין:

חושן משפט כה הלכות דיינים

ד"ל לפי' לר"מ דקי"ל כוותיה בזה לד"ב פשוט: [ו] ויש חולקין. ר"ל דחייב וסופר ההכלה סוגיא ברבנן וע"ש ברא"ש ובתוס' שם ד"ה השתא כו' ופ"ש דב"ק ק"ל ד"ה עיסר כו': (ליקוט) ויש חולקין. ופלוגתייהו תליא בהא דפ' הנזקין דרי"ף פ' כר"י דתנבל וכמ"ש בא"ח ר"ס סו"ח וכ"פ הרמב"ם ופ' כמי להא מתני' דשם המעמת כו' בסוגא וכן פסלו ונתפלגו כו' כר"י ור"ש וכן כל האסו' שבטלו סוגא כו' דלתי כר' יוסי כמ"ש פירו' והביאו תוס' שם ותוס' פ' בחולין טו ח' כר"מ מהא דשבת פ"ג למתר כפק דרש כו' ושם דברבנן קנסינן כרבנ"י והכל כר"מ וכ' תוס' בגיטין הא דמחייב בבכורות לפי' לא נתן ונשא ביד פירש לעיטת ר"מ דקנים סוגא לטו מזיד וכ"כ תוס' בב"ב כ"ב כ' לכל הרי"ף ורמב"ם שפ' כר"י דלא קנים וז"ש לע"פ שגרס

ב מיהו פירש דוקא במומחה ולא קבלו או הדיוט וקבלו אבל מומח' וקבלו אפילו נשא ונתן ביד פטור דהא רב חסדא משמע דמפר' דר' טרפון נשא ונתן ביד הוה וכמו שהוכחתי למעלה ואפ"ה פטרו ר"ע מעשה מומחה לב"ד וקבלוהו עלייהו ורב נחמן ורב ששת פשיטא דלא פליגי עליה אלא בלא נשא ונתן ביד. ועוד מוכח כן מר"ל ורב ששת גופיה דמה בכך שנשא ונתן ביד וטובא עבד הא כי טעה בשקול הדעת כמי קם דינא וטובא עבד ואפי' הכי פטרו רבי עקיבא והכי מוכח כמי מדברי התוס' ומרדכי פ' אד"מ שכתבו דאי נשא ונתן ביד טובא עבד ואם איתא הוי לאקשויי בפשיטות אמאי פטרו ר"ע באמת מעשה מומחה לבית דין הא נשא ונתן ביד אלא ודאי דוקא אמאי דפריך דלפטריה מעשה טועה בדבר משנה בלא מומחה מקשינן הכי אבל במומחה וקבלו עלייהו פשיטא דאפילו נשא ונתן ביד פטור שוף שעיף ג' בשם הרמ"ם להדיא וכן אפילו טעה בשקול הדעת הדין כן וכדמוכח מהך דר' טרפון וכמ"ש לקמן שעיף ב' ס"ק י"ג אות ח' בשם הרא"ש ועוד וכ"ש בטעה בדבר משנה וכן בג' מומחים שמוכים אפילו נשאו ונתנו ביד פטורים אפילו לא קבלו עלייהו וכמש"ל סקכ"ט אות י': (ה) א ויש חולקין כתב הסמ"ע דאפי' ג' מומחים וקבלוהו עלייהו אע"ה חייבים לשלם דש"ל דר"מ דאין דינא דגרמי אפי' בכה"ג וכ"כ הב"ח שכן דעת הרא"ש והטור. ולפע"ד זהו כשגנה היוצא מלפני השליטים דודאי ליכא למ"ד הכי דהא בטעה בשקול הדעת להרא"ש וטור מה שעשה עשוי במומחה וקבלו אפי' אפשר לחזור ואפ"ה

באר היטב

כיון דלא מתברר שטעה בבירור אלא מה שעשה עשוי ופטור מלשלם ודלא כהג"י ומי שהור' שעוף זה טמא מפני שלא נתברר שים לו סימני טהרה ואח"כ נודע שעוף זה נאכל במסורת ה"ל טוע' בדבר משנ' וחוזר וכן כל כיוצא בזה עכ"ל: [ד] נתכוין. ס"ל כהרי"ף דמחלק בין דיני דגרמי דמזיק דמיחייב עליהם אפי' לא נתכוין דאדם מועד לעולם וכמ"ש בסי' שע"ח וכן גרמא הבא ע"י הוראת הדיין דאם נתחייב עליו לא ידון לעולם וכיון דברשות יורד לדון לא מקרי נתכוין להזיק משא"כ ביחיד או שניים שחייב עליו לא ידון לעולם וכיון דברשות יורד לדון לא מקרי נתכוין להזיק משא"כ

משה"כ נתיבות

בזיק. אף דקי"ל כר"מ דאין דינא דגרמי ואפי' בלא נתכוין מ"מ בדיין פטור דאל"כ לא ירצה שום אדם לשבת דיין. ואם כי"כ ביד אפי' שלא ע"י כפיה חייב ש"ך: (ו) ויש חולקין ואפי' מומחה וקיבלו דלענין טעה בדבר משנה אין חילוק בין מומחה וקיבלו לאינו מומחה סמ"ע. וה"ש"ך תולק וס"ל דמומחה וקיבלו פטור בכל ענין לכ"ע וע"כ סק"נ. וגם הכריע הש"ך להמחבר. ואם כן אם אינו מומחה וקיבלו עליו אפילו בלא נתכוין חייב ש"ך: (ז) ויש חולקין ואפי' מומחה וקיבלו דלענין טעה בדבר משנה אין חילוק בין מומחה לאינו מומחה סמ"ע. וה"ש"ך תולק וס"ל דמומחה וקיבלו פטור בכל ענין לכ"ע וע"כ סק"נ. וגם הכריע הש"ך להמחבר. ואם כן אם אינו מומחה וקיבלו עליו אפילו בלא נתכוין חייב ש"ך: (ח) ויש חולקין. פירוש אמאי דינא דגרמי דכאן א"ל להחזיר וס"ל דאפילו ג' מומחין וקבלוהו עלייהו אפ"ה חייבים לשלם דקי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי אפילו בכה"ג אבל אריסא באפסר להחזיר כ"ע מודו

המשפט

משלם מביתו לי מודה שטעה והוא ערופה לדעת הים חולקין שהבית הרמ"א כאן. ולדעה המחבר פטור אם לא שנו"ל ביד אפי' בלא כפיה רק שבטל המעות בידו מהלוקח ונתן למוכר. ואם הוא מומחה וקיבלו פטור. ולדעת הפוסקים שהבית הש"ך בי"ד שם הבשני יכול לאוסרן המקח בטל ולחזור ואם א"א להחזיר דינו כמו בטעה בשקול הדעת בליני ממונות. ואם כבר לקח הפירות ובא לדון לפני הדיין לדון לבטל המקח מחמת שהוא ערופה ואמר הדיין שהוא כשר והמקח קייים דינו כמו אחר טעה בדיני ממונות. ואם הורה על יין נסך שהוא כשר ועי"כ עירבן בעה"כ עם שלו ונאסר הכל דעת הש"ך להכריע דלא כהתוס' ופוטר הדיין דלא גרע ממנסך דהוי היזק שאינו ניכר)(אבל אם הורה על יין כשר בעצות שהוא נסך מודה הש"ך דה"ל

ביאודים

בני"ג ביד א"א לאוקמי בכה"ג והקשה דהא אפשר לאוקמי שלקח הדיין הפירות ומסרן ללוקח וקיבל תמורתן המעות ומסרן למוכר. עוד הקשה כיון דרב חסדא ע"כ מוקי בעירב וסובר כתירוצים של התוס' א"כ למה כתב הש"ך שתירץ התו' דחוק ביון דר"ח לא ס"ל לדוחק והנלע"ד בישוב כל זה דהש"ך אזיל לשיטת המ"א שכתב בי"ד סי' רמ"ב סעיף ל"ב דחכם שהתיר אין חבירו יכול לאסור כשחל' הוראתו של ראשון אם הטעות בש"ה ותמומים סקי"ג הקשה על זה דאיך יתיישב הא דישלם מביתו כיון שהיתר קם והרי זה מותר תשלומין מאי עבידתיה. ואפי' לפירוש הט"ז דצריך שיחול הוראתו מכל מקום הא שרבן בפירותיו והרי הלה הוראתו דעשה מעשה ע"פ הוראתו ועירבן בפירותיו הטהורים. ולפי עניות דעתי לק"מ דודאי אחר אין יכול לאסור והטהור בטהרתו אבל כשהדיין מודה בעצמו שטעה עיקר הטעם דאין יכול לחזור בו בדיני ממונות משום דהבע"ד מצי לומר לדבריך הראשונים אני מאמין דדילמ' השתא טעית ומעיק"א יפה דת כמ"ש בסקמ"ז ע"ש וא"כ הכא בטיהר את הטמא נהי דמה שעשה עשוי והוא טהור ואין שום ב"ד יכול לאסרו מ"מ הבע"ד אם רוצה יכול לו' אין רצוני לאכול פירות ולדבריך האחרונים אני מאמינכון שאתה מודה בעצמך ששטעת והם אסורים והרי הזקתני הפירות אחרים שערבתי עמהם לפי דבריך ואני מאמין לדבריך ועכ"ד קכ"ז דבמאמין לדברי העד אסור ומש"ה משלם ולפ"ז א"ש כאן דהא במשנה אינו מפורש נבי טיהר את הטמא מה איזק נעשה מחמת זה רק שאנו מפרשין שההיזק היה שעירבן ולזה כ' הש"ך די"ל דמיירי שלקח ושילם ע"פ ומ"מ אין המקח מתבטל כיון דאין שום ב"ד יכול לאסרן והן טהורין לכל העולם ודאי אין הלוקח יכול להזור ממקחו ואף שהדיין מודה בעצמו שטעה יאמר המוכר איני מאמין לדבריו האחרונים דאימר מעיקרא יפה דן ואין אנו משגיחין על דבריו האחרונים כיון שהן מותרין לכל העולם מה"ת יהיה המקח מתבטל אבל הדיין צריך לשלם להלוקח דהלוקח מצ"ל אני מאמין לדבריך האחרונים וכיון שאתה מודה בעצמך שטעית והזקתני הרי אתה מחויב לשלם לי ע"פ הודאת עצמך ודומה קצת להא דכ' הש"ך בי"ד סימן ד' סק"ה דמצי א"ל קח לך היין וכו' ע"ש וא"צ לאוקמי כלל בעירבן עם פירותיו דנראה דהא שכתב הרמ"א בי"ד שם דבעינן שיחול הוראתו וכתב הט"ז דהיינו שעירבן עם הפירות היינו לר"ח דס"ל דלא הוי מה שעשה עשוי רק בנשא ונתן ביד והיינו שנעשה כבר מעשה ועיין מש"כ סקי"ג בפי' דברי הש"ך סקי"ד ע"ש. והשתא א"ש מ"ש הש"ך דלר"ח דס"ל דאין הדין קיים רק כשנשא ונתן ביד ובאו"ה ודאי דהוזר הדין עד שיהיה מגיע בושרין בטימא את הטהור ובטיהר את הטמא בעינן עירבן דהא בעינן שיחול הוראתו כמו שכתב הרמ"א בי"ד שם אליבא דרב חסדא ע"ש ומש"ה הוצרך הש"ם לאוקמי שעירבן עם פירותיו כדי שיהיה מה שעשה עשוי ובאמת גם ר"ה מוקי לה בלוקח ומוכר שהוצרך דומר דמיירי בעירב כדי שיהיה הדין קיים ומחמת שנשא ונתן ביד המעות מהלוקח למוכר ודאי דזה לא נקרא חלה הוראתו שיהיה הדין קיים דבעינן מעשה שיהיה ניכר שהוא טהור ואין שום היכר אם לא במערב עם פירות טהורין. ומ"ש עוד הש"ך משא"כ הכא שמיד ששוחטו ע"פ שוב אין לו תקנה. ואף שכתב באות ב' דעיקר חחיוב בהא דמראה דינר לשולחני משום דה"ל לומר אל תסמוך עלי אבל הכא י"ל דליביה אנסיה דאלת"ה לא היה צריך לתרץ קושית התוספות מטיהר טמא דמיירי בלוקח ומוכר דהא בל"ה ראוי להיות חייב כמו במראה דינר לשולחני אלא ע"כ דגם בטיהר הטמא שייך לביה אנסיה א"כ בנשחט ע"פ נימא גם כן ליביה אנסיה דזה אינו דדוקא בטיהר הטמא היה יכול לומר אל תסמוך וקא שייך ליביה אנסיה רק דבטיהר הטמא לא שייך כלל לומר שהוא סובר להראות איסור וכו' וע"כ צ"ל דגם בטיהר את הטמא ועירבן עם פירותיו שייך זה דאלת"ה מה יתרץ בטיהר את הטמא. ז"א דבטיהר הטמא א"צ לשלם תירץ דבזה לא שייך לומר כלל דסבר וקיבל

קצות

נבי מזיק ומסוס דכתיב פלג מחת פלג והיכא דגלי גלי וא"כ הכא נבי דיין כיון דכסבור הדיין של חבירו הוא ועשה בו ה"ל שונג ואין בו חומרת מזיק דהא נתן הממון לחבירו ובשעת מעשה הוי אפשר למיהדר אין בו אלא תורת גזלן ואין לנו לחייב נבי גזלן שונג כמזיד וכריך לימוד ; ב) וי"ח שורם המחלוקת כבר מבואר באר היטיב בס"ך ואחריו הגאון מוהר"ר חיים יוסף ושאר האחרונים האריכו עד שלא השאירו אחריהם אך ליקוטי אמרים אמנם אם מעט הוא אשר הסיג ידי בזה לא מצאתי עצמי מלהעלות כאן וכבר אמרו אין מדרש בלא חידוש : בסנהדרין דף ל"ג פריך בש"ס ממעשה בפרה של בית מכתש שיעולי הפם שלה והאכיל. ר"ע לכלבים ובא מעשה לפני חכמי' ביבי' והטירוה שאמר תודום הרופא אין לך פרה וחזיר' שיולא' מאלכסנדרי' של מלרים אא"כ חותכין הפם שלה כדי שלא תלד אר"ע הלכה חמורך טרפון אמר לו ר"ע פטור אתה שכל המומחה לרבים פטור מלשלם ואא"ב קם דינא דקא מפחד ר"ע אא"א טועה בדבר משנה חוזר לימא ליה כיון דאנו הוי פרה קמן דיבך לאו דינא ולאו כלום עבדת הסתא נמי לאו כלום עבדת ומאני חדא ואזה קאמר חדא טועה בדבר משנה אם וא"כ טעית בשקול הדעת מומחה לרבים אתה וע"ש בסוגיא . ומסוגיא זו הבינו הרי"ף והרמב"כ דטועה בדבר משנה פטור . אבל התו' והרא"ש הקשו מ"ש טועה בדבר משנה ממרפה דיבר לשולחני דאנו הוי קמן הדר ואפ"ה לא נפיק מכלל דיני דגרמי ונזאת הביאו דסוגיא זו אזלא אליבא דרבנן דלית להו דינא דגרמי ולהכי טועה בדבר משנה פטור כיון דאנו עבד אבל טעה בשקול הדעת חייב אפי' למאן דלי' ליה דיני דגרמי דכיון דקם דינא הוי מזיק ממש דדיבור מזיק ממש הוא והביאו ראיה דהיה דיבור הוי מזיק ממש מהא דתנן הכהנים שפגנו במקדש דדיבור הוא ואפ"ה חייבי' והא דהוכיחו בש"ס דיני דגרמי מהא דתנן דן את הדין כי עיקר הראיה הוא מטיהר את הטמא וחייב את הזכאי אבל טימא את הטהור וזיכה את החייב מזיק ממש הוי וכיון דסוגיא דסנהדרין הוא אליבי' דרבנן א"כ לדידן דקי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי אפי' טועה בדבר משנה חייב וכן הוא שיטת הרא"ש ובקו' מוהרח"ו הקשה במ"ש הדיבור הוי מזיק ממש וז"ל הא אמר אמימר בכתובות ובב"ק נבי מוחל שט"ח למאן דדאין דיני דגרמי מחייב לשלם הא דיבורו הוי מזיק ממש וא"כ אפי' למאן דלא דאין דיני דגרמי חייב משום דהיבור הוי מזיק והוסיף וז"ל ותימא לי אל בעלי תו' שהקשו בפ' הגוזל קמא על שיטתם וז"ל ובורף שטר דאיתמר בי' נמי כהאי ניסנא ודחו מה שדחו ולא הקשו ממוחל דדמי ודאי לזיכה את החייב שאי אפשר לדחות אחר זמן מצאתי שהרמב"ן ז"ל הזכיר ראיה זו שהבאתי ממוחל אגב אורחי' ותשבה לראי' גמורה עכ"ל . ומפי אחי החכם השלם מוה' יהודא כהן נר"ו שמעתי דלק"מ לפמ"ש הרא"ש והר"ן פ' הכותב דהאי ניסנא למאן דלא דאין דד"ג מנכי בי' דמי ניירא בעלמא קאי אשורף ולא אמוחל דגבי מוחל ל"ש דמי ניירא וע"ש ונ"כ א"ש דלא הקשו תו' רק מבורף דבזה הוא דברי אמימר אבל מוחל מלינו לאמימר דלכ"ע חייב דמוחל לא הזכיר אמימר ע"כ . אך מדברי התוס' פ' החובל בסוגיא דתקנת אושא שם מבואר מדבריהם דמוחל אינו

חושן

חייב אלא לר' מאיר דדאין ד"ג ולכן נראה ביסוד קושית זו והוא דודאי מוכר שע"ח אין לו לוקח שום הקנאי בנוף החוב ואין לו לוקח רק שעבוד נכסים וכן כותב לו אינו וכל שעבודיה דאית בי' וכיון דאין לו לוקח בנוף החוב רק בשעבוד נכסים א"כ אפי' היזק בידים שעבודו של חבירו כגון שחפר בה בורות שיחין נמי אינו אלא גרמי כמו שחטו כפ' המניח דאינו אלא גורם אבל שורף שערותיו של חבירו דהמלוה יש לו נוף החוב ומש"ה כשמזיקו הוי מזיק ממש ולא גורם דדוקא מזיק שעבודו הוי גורם כיון דנוף הנכסי' אינן שלו ונוף החוב לא קלקל אבל שורף שלו הרי הפסיד נוף החוב וזה הוי מזיק ממש ומש"ה הקשו תו' משורף ולא ממוחל וזה ברור וע' במרדכי פ' הכותב ז"ל מעשה היה בימי רא"ש שחר הקנה לחבירו חוב מלוה של י"ח זקוקין כו' שהרי הלוה לא קונה במזיכת השטר אלא השעבוד כ"ז שהוא קיים ומש"ה חשוב ליה גורם לממון במה שמחל לאחר שמכר למאן דפטר כמו שורף שטר חבירו וכו' ע"ש והוא כדברינו דכיון דאין לו אלא השעבוד חשיב לי' גורם דמזיק שעבודו הוי גורם אבל מזיק חוב הוי מזיק ממש וחייב לכ"ע ומש"ה הקשו משורף וכמ"ש ועמ"ש בסי' שפ"ח סעיף ב' . ודע דהא דחייב לשיטת תו' והרא"ש זיכה את החייב וטימא את הטהור משום דדיבור הוי מזיק ממש ואלו עדי' שהעידו עדות שקר אינם חייבים אלא משום גורם וכמ"ש בטור בשם הרא"ש בסי' מ"ו ולא אמרינן דיהי' חייבין משום מזיק ואפי' זיכו את החייב היינו משום דלא אמרינן דמזיק בדיבור חייב משום מזיק ממש אלא סיבא שהם הזיקו משום מזיק ממש וכמו הכהנים שפגלו ממש ואלו עדי' שהעידו עדות שקר אינם חייבים אלא משום גורם וכמ"ש בטור בשם הרא"ש בסי' מ"ו ולא אמרינן דיהי' חייבין משום מזיק ואפי' זיכו את החייב היינו משום דלא אמרינן דמזיק בדיבור חייב משום מזיק ממש אלא סיבא שהם הזיקו ע"י תחימתן כיון דאשר הוא אלא דתנן שמכינן עלייהו ומש"ה אינו מזיק אבל דיין וכהן שפגל כמאמרם כן היא והוי היזק ממש . ולפ"ז נראה דגם זיכה את החייב אינו מזיק ממש אע"ג דדיבור הוי מזיק ממש לפי שיטת תו' והרא"ש וכמו שהוכיחו מהכהנים שפגלו מ"מ זיכה את החייב אינו מזיק והוא לפי מ"ש בספר תמי' דעיס סי' כ"ז בשם רב גדול וקדמון וז"ל ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וקשיא לי אלא כח עצמו שהכבד"ד פוטר עצמו מלהחזיר מה שנגנב אלא כדין שיכול לומר הרמה לי דשלא כהלכה דנוני אחזיר ואם לא אחזיר הדיין נמי הי' לו לומר ולישבע בכך מלשלם שיכול לומר הרמה לי דשלא כהלכה דנוני אחזיר ואם לא אחזיר הדיין נמי הי' לו לומר ולישבע אבל דיין שאם הוא חכם ויודע להבין שטעה ויש בו יראת שמים ויודה מעצמו שטעה ומאחר שהוא מודה משלם מביתו עכ"ל והוכא בכנה"ג וא"כ גם בדין אינו מזיק ממש אע"ג דקם דינא דממ"כ אם הורה יפה ודאי פטור ואם שלם כדין הורה הרי לא עשה כלום ע"י דיבורו הא אינו אלא משום דבעד"ד מלי אמר אלא מדאיין קא סמיכנא ואנו קמי שמיא דגלי אין הדין כן כי טעה א"כ אע"ג דהדיין זיכה אותו משום זה אינו ודאי וא"כ אינו אלא כמו עדים שהעידו שקר הרא הדיין אינו

יאודים

בני"ג ביד א"א לאוקמי בכה"ג והקשה דהא אפשר לאוקמי שלקח הדיין הפירות ומסרן ללוקח וקיבל תמורתן המעות ומסרן למוכר. עוד הקשה כיון דרב חסדא ע"כ מוקי בעירב וסובר כתירוצים של התוס' א"כ למה כתב הש"ך שתירץ התו' דחוק ביון דר"ח לא ס"ל לדוחק והנלע"ד בישוב כל זה דהש"ך אזיל לשיטת המ"א שכתב בי"ד סי' רמ"ב סעיף ל"ב דחכם שהתיר אין חבירו יכול לאסור כשחל' הוראתו של ראשון אם הטעות בש"ה ותמומים סקי"ג הקשה על זה דאיך יתיישב הא דישלם מביתו כיון שהיתר קם והרי זה מותר תשלומין מאי עבידתיה. ואפי' לפירוש הט"ז דצריך שיחול הוראתו מכל מקום הא שרבן בפירותיו והרי הלה הוראתו דעשה מעשה ע"פ הוראתו ועירבן בפירותיו הטהורים. ולפי עניות דעתי לק"מ דודאי אחר אין יכול לאסור והטהור בטהרתו אבל כשהדיין מודה בעצמו שטעה עיקר הטעם דאין יכול לחזור בו בדיני ממונות משום דהבע"ד מצי לומר לדבריך הראשונים אני מאמין דדילמ' השתא טעית ומעיק"א יפה דת כמ"ש בסקמ"ז ע"ש וא"כ הכא בטיהר את הטמא נהי דמה שעשה עשוי והוא טהור ואין שום ב"ד יכול לאסרו מ"מ הבע"ד אם רוצה יכול לו' אין רצוני לאכול פירות ולדבריך האחרונים אני מאמינכון שאתה מודה בעצמך ששטעת והם אסורים והרי הזקתני הפירות אחרים שערבתי עמהם לפי דבריך ואני מאמין לדבריך ועכ"ד כך אומר דבמאמין לדברי העד אסור ומש"ה משלם ולפ"ז גם בדין אינו מזיק ממש אע"ג דקם דינא דממ"כ אם הורה יפה ודאי פטור ואם שלם כדין הורה הרי לא עשה כלום ע"י דיבורו הא מה דקם דינא אינו אלא משום דבע"ד מלי אמר אלא מדאיין קא סמיכנא ואנו קמי שמיא דגלי אין הדין כן כי טעה א"כ אע"ג דהדיין זיכה אותו משום זה אינו ודאי וא"כ אינו אלא כמו עדים שהעידו שקר הרא הדיין אינו

נתיבות

ד"ל לפי' לר"מ דקי"ל כוותיה בזה לד"ב פשוט: [ו] ויש חולקין. ר"ל דחייב וסופר ההכלה סוגיא ברבנן וע"ש ברא"ש ובתוס' שם ד"ה השתא כו' ופ"ש דב"ק ק"ל ד"ה עיסר כו': (ליקוט) ויש חולקין. ופלוגתייהו תליא בהא דפ' הנזקין דרי"ף פ' כר"י דתנבל וכמ"ש בא"ח ר"ס סו"ח וכ"פ הרמב"ם ופ' כמי להא מתני' דשם המעמת כו' בסוגא וכן פסלו ונתפלגו כו' כר"י ור"ש וכן כל האסו' שבטלו סוגא כו' דלתי כר' יוסי כמ"ש פירו' והביאו תוס' שם ותוס' פ' בחולין טו ח' כר"מ מהא דשבת פ"ג למתר כפק דרש כו' ושם דברבנן קנסינן כרבנ"י והכל כר"מ וכ' תוס' בגיטין הא דמחייב בבכורות לפי' לא נתן ונשא ביד פירש לעיטת ר"מ דקנים סוגא לטו מזיד וכ"כ תוס' בב"ב כ"ב כ' לכל הרי"ף ורמב"ם שפ' כר"י דלא קנים וז"ש לע"פ שגרס

מאירת עינים

להזיק וכמ"ש הרמב"ם והמחבר בסמוך סוף ס"ד ע"ס : ז לא נתכוין להזיק ע' בב"י ובכ"מ שדקדקו מל' הרמב"ם שכתבו אע"ג שגורם להזיק דלא מיירי אלא כשלא טימא או האכילו לכלבים המורה בידים דאם טימא או האכילו בידים זהו אינו גורם אלא מזיק ממש ושבזה מודים הרי"ף והרמב"ם שמחוייב לשלם אף בעשה בדבר משנה דהיינו בדבר פשוט וכל"ל ובדריסה הוכחתי דהרי"ף והרמב"ם ס"ל דאפילו טימא או האכיל בידים כן גורם להזיק מיקרי כיון שכוונתו היה לדון ולהורות הלכה למעשה דפטורים להזיק נתכוין וע"ש שכתבתי טעם לחלק בין טעה בדבר משנה דפטורים בכל ענין וכמ"ש בסמוך : ח ויש חולקין פירש אאמאי דינא דכשא"א להחזיר וס"ל דאפי' ג' מומחין וקבלוהו להדיא מדברי רש"י פ' אד"מ ופ' עד כמה וכן כתב הכ"מ ס"ל וכל זה שאמרנו בשלא נשא ונתן ביד הדיין אבל עבד מעשה בידים חייב ואפי' שלש' מומחי ואפילו טועה בדבר משנה ולית ליה לשלומי דמזיק הוא כך מצאתי כתוב וכן פי' הרמב"ן ז"ל עכ"ל וכן משמע מדברי גורם להזיק דאי נשא ונתן ביד מזיק ממש הוא ויפה כוון בזה אך מ"ש בב"י וכ"מ בתוס' וכמ"ש בב"י וכן משמע מדברי ביד פטור וכמ"ש הב"ח לפע"ד לא כיוונו יפה בזה דאדרבה הרי הטור הוסיף בדברי הרמב"ם והאכילוהו "על "פיו דלאיזה צורך הוסיף בדברין "על "פיו אלא כונת הטור שהרמב"ס לא חילק ולא ביאר בהדיא וכ"כ הרמ"ה אלא שחילק וביאר בהדיא כן דאם נשא ונתן ביד חייב וכן פסק בשלטי גבורים וכן כתב העיר שושן וכן עיקר :

ונתן ביד הוה וכמו שהוכחתי למעלה ואפ"ה פטרו ר"ע מעשה מומחה לב"ד וקבלוהו עלייהו ורב נחמן ורב ששת פשיטא דלא פליגי עליה אלא בלא נשא ונתן ביד . ועוד מוכח כן מר"ל ורב ששת גופיה דמה בכך שנשא ונתן ביד וטובא עבד הא כי טעה בשקול הדעת כמי קם דינא וטובא עבד ואפי' הכי פטרו רבי עקיבא והכי מוכח כמי מדברי התוס' ומרדכי פ' אד"מ שכתבו דאי נשא ונתן ביד טובא עבד ואם איתא הוי לאקשויי בפשיטות אמאי פטרו ר"ע באמת מעשה מומחה לבית הא נשא ונתן ביד הוא דוקא אמאי דפריך דלפטריה מעשה טועה בדבר משנה בלא מומחה מקשינן הכי אבל במומחה וקבלו עלייהו פשיטא דאפילו נשא ונתן ביד פטור שוף שעיף ג' בשם הרמ"ם להדיא וכן אפילו טעה בשקול הדעת הדין כן וכדמוכח מהך דר' טרפון וכמ"ש לקמן שעיף ב' ס"ק י"ג אות ח' בשם הרא"ש ועוד וכ"ש בטעה בדבר משנה וכן בג' מומחים שמוכים אפילו נשאו ונתנו ביד פטורים אפילו לא קבלו עלייהו וכמש"ל סקכ"ט אות י' : (ה) א ויש חולקין כתב הסמ"ע דאפי' ג' מומחים וקבלוהו עלייהו אע"ה חייבים לשלם דש"ל דר"מ דאין דינא דגרמי אפי' בכה"ג וכ"כ הב"ח שכן דעת הרא"ש והטור. ולפע"ד זהו כשגנה היוצא מלפני השליטים דודאי ליכא למ"ד הכי דהא בטעה בשקול הדעת להרא"ש וטור מה שעשה עשוי במומחה וקבלו אפי' אפשר לחזור ואפ"ה

פטור

והן הדיוטות חייבים דנקראים נתכוון להזיק ואם המורה טימא או האכילו בידים ס"ל לב"י לדעת הרי"ף והרמב"ם שזה נקרא מזיק ממש ומחויב לשלם אפי' בטעות דבר משנה ואני הוכחתי דלהרי"ף והרמב"ם גם זה מקרי גורם להזיק כיון שכונתו הי' לדון ולהורות הלכה למעשה לא נתכוון עכ"ל. הסמ"ע וע"ש : [ה] חולקין. פירוש אאמאי דינא דכשא"א להחזיר וס"ל דאפילו ג' מומחין וקבלוהו עלייהו אפ"ה חייבים לשלם דקי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי אפילו בכה"ג אבל אריסא באפסר להחזיר כ"ע מודו

המשפט

חידושים

בשלם הרא"ש דמודה שטעה ונתנו ערופה לדעת הים חולקין שהבית הרמ"א כאן. ולדעה המחבר פטור אם לא שנו"ל ביד אפי' בלא כפיה רק שבטל המעות בידו מהלוקח ונתן למוכר. ואם הוא מומחה וקיבלו פטור. ולדעת הפוסקים שהבית הש"ך בי"ד שם הבשני יכול לאוסרן המקח בטל ולחזור ואם א"א להחזיר דינו כמו בטעה בשקול הדעת בליני ממונות. ואם כבר לקח הפירות ובא לדון לפני הדיין לדון לבטל המקח מחמת שהוא ערופה ואמר הדיין שהוא כשר והמקח קייים דינו כמו אחר טעה בדיני ממונות. ואם הורה על יין נסך שהוא כשר ועי"כ עירבן בעה"כ עם שלו ונאסר הכל דעת הש"ך להכריע דלא כהתוס' ופוטר הדיין דלא גרע ממנסך דהוי היזק שאינו ניכר)(אבל אם הורה על יין כשר בעצות שהוא נסך מודה הש"ך דה"ל

משה"א

השני ולא הוי גזלן כלל. לכן העיקר בזה דפטור ודלא כהתומים כנ"ל ברור : ג) ויש חולקין. עש"ך סק"ה שתמה על הסמ"ע שפסק דאפי' מומחין וקיבלו חייבין דהא אפי' בשיקול הדעת דקם דינ' והוי מזיק ממש פטור מומח' מכ"ש בדבר משנה וא"א להחזיר דלא הוי אלא גורם. וגם במרא' דינר לשולחני פטור מומח' ולעד"נ ליישב דדעת הסמ"ע כיון דהתוס' מדמה טעות בד"מ וא"א להחזיר למראה דינר לשולחני ובשולחני בשכר אפי' מומח' חייב ובשומר אביד' קי"ל דהוי שומר שכר משום פרושה דר"י דפטור משום מצוה קעביד וא"כ הכא בדיינים למה לא נחשביהו כשכר ההא נ"כ מצוה קעביד ומרויח פרושה דר"י וכיון שהוא בשכר חייב מומחה דמומחה לא הוי רק כאונס דדמי לנניבה שחייב בשכר כמ"ש התו' שם משא"כ בשיקול הדעת א"ש מה דמומחה פטור דהא הראב"י בס' תמים דעים הקשה דמה"ת יתחייב הדיין הלא בכח עצמו שהבע"ד פושר עצמו שיכול לומר הראה לי דשלא כהלכה דנוני ואחזיר הדיין נמי יכול לומר הראה לי דשלא כהלכה דנתי ואשלם. והש"ך בסקט"ז כ' דמה"ת הוצרך הירושלמי לו' הטעם משום דהנים דעתו לדון יחידי דבלאו האי טעמא היה פטור הדיין מטעם דיכול לומר יפה דנתי מש"ה הוצרך לטעמא דהוא מטעם קנס אליבא דר"מ דדאין דינא דגרמי ואליבא דרבנן אינו חייב מטעם קנס ע"ש בס"ק קט"ז ע"ש בתי' הב' דהש"ך במה שתי' שם דהתם שאני שהטעות מבורר ע"ש וכן כ' הרא"ש כיון שנשאלה לדון יחידי והוא אינו מומחה ראוי הוא שיתקיים הדין וישלם מביתו ומש"ה במומחה פטור וכן אי הוי אמרי' קם דינא בטועה בדבר משנה ע"כ היה זה מטעם קנס כדי שישלם מביתו ומשום דבדבורו עביד מעשה כיון דקם דינא ממילא במומחה דליכא קנס הדר דינא ואינו אלא גרמי ופטור לרבנן. ועוד כיון דרק קנסו הוא לא קנסו את השונג דומיא דמטמא ומדמע ומנסך דפטורים בשונג ואונס ודוקא במזיק גמור בעינן אונס דרמי לגניבה כנ"ל דעת הסמ"ע ובקצה"ח כ' דבדיין אף דהוא מומחה מ"מ צריך לאנמורי ואף במראה דינר לשולחני חייב במומחה דצריך לאנמורי. וליתא דבשלמא בשולחני לא היה לו להראותו כשהוא צריך לאנמורי מה שאין כן בדיין כל שהגיע להוראה ומחויב להורות ודאי דדמי למומחה שא"צ לאנמורי כיון דא"צ שוב לאנמורי לענין שיהיה רשאי להיות דיין. אמנם מ"ש הוא נכון ול"ק שוב קושיות הש"ך שהקשה איש חולקין דמאי מקשה הש"ם לימא ליה טוע' בדבר משנה לישני דר' עקיבא ס"ל כר"מ. ולפמ"ש לא קשה דאי ר"מ היא א"כ אפילו מומחה חייב כנ"ל ומאי א"ל מומחה את ומה שכ' הש"ך דתרץ קושית התוס' משמע דשונג פטור ומשמע ליה לדוחק תי' התו' ופי' הא דטיהר את הטמא דמיירי בלוקח ומוכר והוליד מזה דין מחודש דבטיהר את הטמא ועירבן בעה"ב עם פירותיו דלא נרע ממטמא ומדמע דפטור בשונג והוא תמוה מאוד בעיני דהיאך יתיישב לפי זה טימ' את הטהור הא נ"כ קשה דלא נרע ממטמא ומדמע דפטור בשונג ובב"ק דף צ"ט מקשה התוס' אהא דטימ' הטהור מהא דמטמא ומה יתרץ אזה אך זה י"ל דמיירי נ"כ בלוקח שנתבטל המקח והחזיר המוכר המעות על פיו . אך קשה אהא דהלכ' המורך טרפון ורבי עקיבא השיב לו דמומחה את הא בלא"ה פטור דנחי דקם דינא וטריפ' מ"מ הא היזק שאינו ניכר הוא ופטור בשונג . ונראה דמטימא את הטהור מודה הש"ך דהדיין חייב אפילו בשונג מטעם שכתבו התוס' דהיה לו' לדקדק וחשיב מזיק רק נבי טיהר את הטמא שכתבו התוספות נ"כ דהיה לו לדקדק שהבע"ה יערבם זה נראה לש"ך לדוחק . ונידון מה שהקשה מוהרח"י אהש"ך הביאו בתומים כי מה"ת יהיה הלוקח מחזיק במקחו במקום שזה יעצר לרע ומה ענין זה לדין כלל. ועיין תומים שהקשה נ"כ דהא, כ"ש ו' ספק דבלוקח מטבע עפ"י השולחני שאמר שהוא טוב ונמצא רע דחזור על המוכר ואין זה דומי' לדיין שדן כיון שבתחלת המקח יעצו לרע אין כאן דין ובודאי המקח בטל. וע"ש בתומים שהקשה עוד דהא כאן ודאי איסור דהא סוגי' דעלמ' כאידך ואפי' לספק איסור לא דמי ע"ש. ועוד הקשה על הש"ך שכ' דכמאי דמוקי

זקבלוהו עלייהו אפ"ה חייבים לשלם דס"ל דקי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי אפי' בכה"ג אבל אריסא באפסר להחזיר כ"ע מודים דמחזירים בכל עניו בטעות כזה שהוא בדבר פשוט הנקרא טועה בדבר משנה וע' בעור ופרים: ט ולענין הוראות איסור והיתר כו' . ע"ש בנ"י דלא כ"כ אטועה בדבר משנה כ"א אטועה בשיקול הדעת דדינו הוא דאינו פטור מתשלומין כ"א בשהוא מומחה וסמוך מב"ד דא"י או שנטל רשות מהר"ג וקאמר דבאיסור והיתר אינו כן דבמומחה שהוא גמיר וסביר לאוד שני שפטור מתשלומין כיון שהוא מחויב להורות מן התורה כמו שדרשו רז"ל (מפסוק) ועלומים כל הרוניה זה שהניע להוראה ואינו מורה ע"ש נמצא דלא היה למור"ם לסדר הג"ה זו כ"א בסעיפים שאחר זה דהא בטועה בדבר משנה אף שהוא מומחה וסמוך צריך לשלם כשאי אפשר להחזירו להיש חולקי' דקאי עליה (ולמה כ' דינו

(טור בשם הרא"ש) ועוד פוסקים ט [יא] (ו) ד) ולענין הוראות איסור והיתר

פטור מלשלם וכ"ש כשא"א לחזור דפטור מלשלם וכ"ש בטעה בדבר משנה ועוד דהא מתני' דבכורות קתני ואם היה מומחה פטור מלשלם ואטיהר את הטמא קאי שערבו בע"ה עם פירותיו דא"א להחזיר וכדאיתא בהרא"ש להדיא ועוד דהא בטעה בשקול הדעת אף לרבנן חייב כשא"א להחזיר להרא"ש ועוד ואפ"ה פטור מומחה אלמא דאפי' היכא דאייב מדין מזיק פטור מטעם מומחה א"כ ה"ה לר"מ ועוד דהא מדאה דינר לשולחני לר"מ מומחה פטור כשהלך למ"ה ועוד דאיה ממ"ש הרא"ש מתחלה וז"ל ואפילו יש גדול להחזירו אם א"א בחזרה פטור משלם כהשוא עובדא דקאמר ליה ר"ע פטור אתה שמומחה לב"ד אתה עכ"ל ונהי דמסיק הרא"ש בשם הראב"ד דאפי' יש גדול אין מחזיר מ"מ נשמע לטועה בדבר משנה דחוזר בים גדול כדש"ד דהרא"ש דאם א"א בחזרה הוא פטור . גם מה שמחלק הב"ח לדעת הרא"ש בין נטילת רשות לקבלו עלייהו לא נהירא כלל דנט"ר יהא עדיף מקבלו עלייהו הבע"ד עצמו ועוד דהא לפי הבנת הב"ח דהרא"ש קאי אמומחה וקבלוהו עלייהו משום שהזכיר קודם לכן כן בטועה בדבר משנה לעולם חוזר וא"כ מסתמא קאי אמה שהזכיר מקודם ואם כן הרי גם נטל רשות מר"ג הזכיר מקודם גבי טעה בדבר משנה ועוד דהמעיין בהרא"ש פ"ק דסנהדרין גבי מ"ש התם ואע"ג דהתם מיירי בסמוך תקנת חכמים הוא דאינו סמוך יהא כסמוך כו' ידאה דא"ל לומר כן אלא בע"כ נ"ל דמ"ש הטור כאן מומחה מיירי בלא קבלו וכן יש לפרש דברי ר' ירוחם ודלא כמ"ש הב"ח שרבינו ירוחם כתב להדי' אפי' מומחה וקבלו דלית' כמבואר לכל מעיין שם והא דלא ביארו כן היינו משום שסמכו עצמם אמ"ש קודם לכן דאפי' בטועה בשקול הדעת מומחה וקבלוהו עלייהו פטור וכ"ש בטועה בדבר משנה וזה ברור: ב ולענין דינא דברי הים חולקים שהם הרא"ש והטור שהוליאו דבריהם כן מהתוס' ר"פ אד"מ ופ' הגוזל דף ק' ע"א וכ"כ במרדכי פאד"מ לא נהיר' לי דכתבו כן לפי שהתם דסוגיא אתי' כרבנן אבל לר"מ דדאין דינא דגרמי חייב בכל ענין וזה אינו נראה אדא דליתנא לא משמע הכי וכמ"ש בעל המאור וז"ל מדלא קאמר גרמא בעלמא וקאמר לאו כלום עבדת ש"מ דאפי' למ"ד דדאין דינא דגרמי לאו אפי' גרמי נמי לא הוי עכ"ל ועוד א"כ מאי מקשה רב המנוני לרב ששת לימא ליה לאו כלום עבדת דילמא ר' עקיבא כר' מאיר ס"ל ובפרע הלכת' כותיה א"ר"ע בעי לפטרו אליב' דכ"ע ועוד דלדברי התו' והרא"ש צריך לדחוק דלא פריך (בפ' עד כמה לימא תנן מתני' (דלא) כר"מ) אלא מטיהר את הטמא וכן הא דמפרש התם טימא את הטהור דאגע בהו ארץ חגב אחריני מפרש להו וכמ"ש התוס' פרק הגוזל והרא"ש ומרדכי להדי' . גם הא דקתני במתני' ונשחט על פיו לאו דוקא אלא הוא עצמו שחטו וכמ"ש התוס' ומרדכי להדיא וכל זה דוחק גדול אלא נראה עיקר בזה כדעת הרמב"ם וברטנורה בפ' זה בורר והרי"ף פ' אד"מ וגם הבעל המאור הסכים עמו בזה וכן דעת הרמב"ן בספר המלחמות שם דאפי' למאן דדאין דיני דגרמי טעה בדבר משנה לאו כלום עבד וכ"כ הבעל העיטור להדי' בחות פסק דין דף כ"ב סוף ע"א ריש ע"ב וכ"כ הרשב"א בתשובי' ומביא' ב"י לקמן סי' זה סוף מחו' ג' . וכ"פ בשלטי גבורים פ' אד"מ דף ר"פ ע"ב וכן מוכח בתוס' פ' אלו טרפות סוף דף ע"ג שכתבו אע"ג דטעה בדבר משנה הוא בידים האכילו לכלבים משמע הא אלו לא האכילו בידים היה פטור אע"ג דקי"ל דדיינין דינא דגרמי ועוד דהתם פ' אלו טרפות רבא הוא ורבא הוא דדאין דינא דגרמי והיינו דלא כהתוס' פ' הגוזל והרא"ש והמרדכי הנ"ל שמשמע הא"ריסם ומה שהקשו התוס' פ' אד"מ מתחייב ר"מ פרק הגוזל קמא אע"ג דאיכא למימר אלו הוא קמן הוא הדר ומשלם כבר תרלו התוס' פרק הגוזל שם והמרדכי פ' אד"מ דלא דמי דבדיר כיון שהראהו לשולחני שוב לא היה לו להראותו לאחר אבל הנשאל לאכם אע"פ שאסר לו לא היה לו לבעל הבית למהר להאכילה לכלבים או לערבם עם הטמאים עוד יש לתרץ לפי"מה שהעליתי לקמן סי' ס"ו סעיף ו' דנבי שולחני לא מחייב עד דאמר ליה חזי דעלך קא סמכי' או דמוכח מלתא דסמיך עליה א"כ דוקא התם כיון דסמיך עליה ה"ל כשבר וקבל לשלם דאל"כ הל"ל אל תסמוך עלי אבל הכא י"ל דלביה אנסיה שהוא סובר להורות איסור שלא יבא מכשול וכשיאמר אל תסמוך עלי יתיר האיסור שלא כדין או יגזול אבירין שלא כדין לכך איכו אומר אל תסמוך עלי ולא משום דשבר וקבל לשלם :

ג ומה שהקשו עוד התוס' בפ' אד"מ מטיהר את הטמא דמתחייב ר"מ היינו על כרחך כשערבם בע"ה עם פירותיו השתא נמי לאו כלום עביד וכן הקשו התוס' פרק הגוזל והרא"ש והמרדכי פרק אד"מ וזהו עיקר שהביאם לכך דלר' מאיר חייב אע"ג דאלו הוא קמן הוא הדר ואני אומר במחילה מכבוד תורתם שלו בלאו הכי אינם נראים לפע"ד דבלאו הכי נמי קשה מה שהקשו שם בפ' אד"מ ובפ' הגוזל טיהר את הטמא אמאי מה שעשה עשוי ועוד אי מה שעשה עשוי אמאי משלם מביתו דאכתי לא מתוקמ' שערבן עם פירותיו עד לבסוף ומה שתירלו שם וז"ל וי"ל דהשתא ס"ל כשערבן בע"ה והשתא מה שעשה עשוי שערבן ברוב פירות טהורים דבטלי ברובא וישלם מביתו שערבן בפירות מועטי' עכ"ל וזהו דוחק גדול מאוד גם בלאו הכי קשה מה שהקשו שם אמאי יהא הדיין חייב לא יהא אלא כמטמא בידים הא קי"ל דהיזק שאינו ניכר כגון מטמא ומדמע ומנסך בשוגג :

פטור והכא אין לך שוגג גדול מזה ומה שתירלו שם דאסיב כמו מזיד שסי' לו לדקדק ולידע שהבע"ה יערבו עכ"ל זהו נ"כ דוחק גדול :

ד אבל לפע"ד יש דרך אחרת בסוגיא זו אשר בזה יסתלקו כל קושיות התו' והרא"ש ומרדכי הנ"ל והוא דבפ' אד"מ ס"ד מעיקרא דלא מיירי כלל בשנשא ונתן ביד וכן למאי דבעי לאוקמי מתני' בפ' הגוזל בתרא ובפ' עד כמה כר' מאיר ולא מיירי בנשא ונתן ביד מיירי סך דטיהר את הטמא כפשוטו ולא מיירי כלל כשערבן בע"ה עם פירותיו אלא מיירי דומי' דאייב את הזכאי דקתני בהך מתני' דהיינו שבאו תובע ונתבע ואייב את הזכאי ושלם זה על פיו הכא נמי מיירי כגון שבא לפניהו לוקח ומוכר ליטאל אם יקח פירותיו של זה המוכר אם הם טהורים ויטיהר את הטמא ולקח זה הפירות על פיו ואח"כ נודע דשלא כדין טיהר ורולה החכם שהמוכר יחזור לו מעותיו ויחוור ויטול פירותיו שהם טמאים זקתני מה שעשה עשוי שטיהר לעניין שהמוכר בחזקת טהורים מכרם וא"ל להחזיר המעות וישלם ללוקח מביתו כמו מרלה דיבר לשולחני אבל כי מוקי מתני' בנשא ונתן ביד א"א לפרושי הכי דלא שייך בכה"ג בלוקח ומוכר בנשא ונתן ביד לכך לריך לפרש טיהר את הטמא שערבן עם פירותיו זה נ"ל ברור : ומזה יצא לנו נ"כ דין חדש דטיהר את הטמא וערבן בע"ה פטור אפי' עשה בשקול הדעת דלאו כלום עביד *וגם לא גרע ממטמא ומדמע ומנסך ודלא כדעת התוס' וסיעתם אלא כדעת רוב הפוסקים הנ"ל שהבאתי . ונ"מ גם האידנא בזמן הזה לחכם שטיהר יינו של חבירו וערבו הבעל הבית עם יין אחר ואח"כ נודע שהורה שלא כדין ונעשה הכל יין נסך בין עשה בדבר משנה בין עשה בשקול הדעת פטור לשלם דה"ל כמנסך בשוגג דפטור . כן נ"ל :

ה ומה שהקשו עוד התוס' פ' הגוזל קמא והרא"ש והמרדכי פ' אד"מ מהא דתנן מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו ולמאי נימא כיון דאלו לא נשחט הי' מותר השתא נמי לאו כלום עביד אי בעינא מצינא לשנויי כמו שתירלו התוס' שם דנשחט על פיו לאו דוקא אלא הוא עצמו שחטו מיהו שנוי' דחיק' לא משני' אלא נראה לפע"ד דנשחט על פיו דוקא ודוקא הוא דהיינו שאמר לו השוחט אני שוחט אותו על פיך ולוה לו לשוחטו על פיו ולהכי חייב דהא לא שייך לומר כיון דאלו לא נשחט הי' מותר שהרי זה שוחטו על פיו וכאלו שוחטו בידים דמי . ובהכי ניחא נמי מה שהניחו התוס' בפרק עד כמה בתימ' דאמאי לא מוכיח מהך ריסא דראה את הבכור דמתני' ר' מאיר הוא . ולפי מ"ש ניחא דבכה"ג אף לרבנן חייב כיון שזה שוחטו על פיו ואע"ג דנבי שולחני אע"ג דה"ל חזי דעלך קסמכינא פטור לרבנן שאני התם דאילו הוה קמן הוה הדר א"כ לא הוה כשבר וקבל לשלם לרבנן משא"כ הכא שמיד שהשוחטו על פיו שוב אין לו תקנה :

ו ומה שהקשו עוד התוס' פ' הגוזל קמא והרא"ש והמרדכי פ' אד"מ מאי שנא מכהנים שפגלו בהקדש מזידים חייבים אף לרבנן (כדתנן בנזיקין פ' המזקין) וא"כ היכא דקס דינא כגון בעשה בשקול הדעת יתחייב אף לרבנן והוכיחו מכאן זה את שטתם ע"ש . ואני בעניי לא ידעתי התחלה לקושי' זו דהתם מיד שמפגל מזיק קרא ובמחשבה דידיה מזיק בשחיטה דשוחט בפסול וה"ל כעביד מעשה בידים משא"כ הכא שאע"פ שפסק כן אין הכרח שיעשה בעל דין כן וגם אינו עושה מעשה וכה"ג ראיתי בחדושי רשב"א פ' הניזקין וז"ל פרה שהכניסה לרבקה ע"מ שתניק ותדום . וא"ת מאי שנא מפגול דהוי במחשבה נמי אע"ג דלא עביד מעשה תירלו בתוס' דשאני התם דבשעה שמפגל עושה מעשה שנשחט אבל הכא אינו עושה מעשה עכ"ל . הרי בירכו דהעיקר דפטור ודלא כדעת הים חולקים שהביא הר"ב :

(ו) **א** ולענין הוראת איסור והיתר אם הניע להוראה אע"פ שאינו סמוך דינו כמומחה כו' כתב בסמ"ע ע"ש בנ"י דלא כ"כ אטועה בדבר משנה כ"א אטועה בשקול הדעת דאינו פטור מתשלומים כ"א כשהוא מומחה וסמוך מב"ד דא"י או שנט"ר מר"ג (או קבלו עלייהו) וקאמר דבאיסור והיתר אינו

נס

המשפט

ביאורים

או"א. עש"ך סק"ו עד והאמת אתו בזה והוא תמוה דהא לעיל בסק"ה סתר דעת הסמ"ע וסבירא ליה דאף בטעה בדבר משנה פטור מומחה וקיבלו ולפי זה לא קשה קושית הסמ"ע ושייך דברי הנ"י אפילו בטועה בדבר משנה וכן תמה באורים ונלפענ"ד כיונת הש"ך דסברת הנ"י שכת' לחלק דבדיני ממונות דוקא אינו פטור רק מומחה וקיבלו אבל מומחה ולא קיבלו חייב אבל באו"ה אפי' מומחה ולא קיבלו פטור היא דוקא בטעה בשקול הדעת יש לחלק כן דהטעם דבש"ה מה שעשה עשוי וישלם מביתו כתב הרא"ש וז"ל כיון שנשתדל לדון יחידי ראוי הוא שיתקיים הדין וישלם מביתו ועש"ך ס"ק ט"ו שכ' בטעם החיוב תשלומין של הדיין וא"י לומר יפה דנת הוא משום שהנים דעתו לדון יחידי דתנן אל תהי דן יחידי וכו' ע"ש ומשום הכי שפיר יש חילוק בין מומחה וקיבלו למומחה שלא קיבלו כמבואר בסי' ג' בש"ך סק"י דהא דתנן אל תהי דן יחידי הוא רק במומחה ולא קיבלו אבל במימחה וקיבלו מותר לדון יחידי עיין שם ומשום הכי אף דבמומחה ולא קיבלו חייב משום שהנים דעתו לדון יחידי ותנן אל תהי דן יחידי אבל במומחה וקיבלו דלא שייך זה פטור מה שאין כן באיסור והיתר דלא שייך דין זה דאל תהי דן יחידי כלל דודאי מותר להורות באו"ה יחידי ולא שייך יש הסברא דמשום שהנים דעתו לדון יחידי אפילו מומחה ולא קיבלו פטור מה שאין כן בטעה בדבר משנה ולמאן דחייב בדין משום דינא דגרמי והשעם דמומחה וקבלו פטור משום שהוא אונס כמו שכתב הרא"ש אבל מומחה ולא קיבלו חייב משום דלא הוי אונס דמי הכריחו לדון אין שום סברא לחלק בין דיני ממונות לאו"ה דבאו"ה שייך נ"כ לחלק דבמומחה וקיבלו הוי כאינס ובמומחה ולא קיבלו לא הוי אונס כלל חייב ואח"כ כתב הש"ך דמדברי כל הפוסקים משמע דאין חילוק כלל בין דיני ממונות לאו"ה אפילו לענין

החושן

ונעשה פגול וה"נ נעשה טמא . ובזה ניח' דפריך הש"ס אע"ב טועה בדבר משנה קס דינ' היינו דקא מפחד ר"ע משום דאזי' אליב' דרבנן דלית להו דד"ג וכמ"ש תוס' והרא"ש אלא דהיכור מסיב מזיק וכיון דטועה בדבר משנה קס דינא ע"כ קס דינא דדיין ולאו משום דליב' לברורי טעותי' דהא אפילו דבר משנה אינו חוזר וזהו ככהן שפגל אע"א טועה בדבר משנה אינו חוזר לימא לי' אלו הוי פרה קמן וכו' כיון דלית להו דד"ג ומשני הכא ויצוד קאמר א"כ טעית בשקול הדעת דבאיסור הוי מזיק ממש וכמ"ש כיון דהוי' אנפשי' חד"א וע' ש"ך בירר לו דרך לעצמו וכ' בהא דטיהר את הטמ' דהיינו שהלכו המוכר עם הלוקח לשאול את פי החכם הדיין אם הפירות טהורים והדיין טעה בשקול הדעת והורה שטהורים הן וסמך הלוקח עליו ולקח הפירות ונזה מה שעשה עשוי וישלם מביתו ע"ש ודבריו מפרסין אינרי דהא אין לך מקח טעות יותר דאלו הוי ידע הלוקח דאסרו הפירות לא הי' לוקח וכבר

להזיק לא נתכוין כו' ועי"ד כו' ק"ד ס"ז מש"ם ובא"ח ר"ס ש"ת (ע"כ) : [יא] ולענין הוראה . דכל דכסר ויכול לדון אז להורו' תדין הוראה פטו' כדקא' בפ"ק דסנה' נ' א' אייש מעתה כו' ואמרי' ועלומים כל הרוב ה כו' והא דק' ר"ע לר"ע מומחה

משה"א **נתיבות**

לשלם דמנין היה יודע שערבם עם פירותיו משא"כ הכא בנשחט ע"פ ואם כן ה"ה אם אמר לו חזי דעלך סמיכנא בשעה שמערבם עם פירותיו חייב . ועיקר התירוץ בהא דנשחט על פיו ,וגם לתרץ קושיות התוספות בבכורות בהא דלא מקשה הש"ס אמתני' דנשחט על פיו לימא מתני' ר"מ הוא . נראה דטעם המשנה דהא הרמב"ן כתב דמיירי שהוא מומחה וקיבלו פטור בכל מקום אפילו לא נטל רשות מר"ג אלא על כרחך דהכא חייב מתקנות חכמים משום קנס שלא נטל רשות דדבר זה הניחו חכמים לר"ג להתגדר בו וכמו שכתב הרמב"ן דלא יתיר בכורות אפילו מומחה בלא נש"ר ולכן קנסוהו ומ"ש עוד הש"ך גבי פיגול דבשחיטה עשה מעשה וכו' אף דבהולכה גם כן יכול לפגל ואז אינו עושה מעשה בגוף הבהמה וצ"ל כיון דלהכשר קדשים הצריכה רחמנא הולכה וזריקה כשעושה מעשה בדם הבהמה הוי כאלו עושה מעשה בגוף הבהמה והנה אם כבר לקח אחד פירות מחביריו בחזקת טהורים נעדיין לא נתן המעות לתבעו לדין וטעה הדיין ואמר שהן טהורין ומחמת זה זיכה החייב ע"פ טעות של שיקול הדעת שטעה בדין טומאה וטהרה למאן דסבירא ליה שהפירות נשארו טמאין כמעיקרא נראה דמ"מ הדין שדן בדיני ממונות קיים ודומה לשאר טעות בש"ה דמה שעשוי עשוי דיכול המוחזק לומר מאי חזית דטעמא קמא דידך טעית דילמא טעמא בתרא טעית ובזה אפילו התומים מודה כיון שאחר נמר המקח דן את הדין מה שעשוי עשוי והוא פשוט : ובס' קצה"ח בסק"ב דזיכה את החייב הוי כעדים שהעידו שקר ולא הוי מזיק ממש ולא דק דהא בש"ה מוציאין אפילו מיד המוחזק רק מטעם שהחזיקו ב"ד והרי בדברים נעשה החזק. ובתומים סקט"ז כ' סברא זו הקצה"ח לענין חייב את הזכאי וזה יותר נכון ומ"מ גם דבריו אינן נראין בעיני: ד) ולענין הוראות

קצות

עושה מעשה בדיבורו דהא חזינן בדבר משנה דיכולין לברר טענתו אין הדיין יכול להורות בהיפוך וטעמא דשיקול הדעת אינו אלא משום דאין אנו יכולין לברר וסמכינן על הדיין ואינו אלא כמו עדים שהעידו שקר וכמ"ש וא"כ מ"ש מו' הסוגיות הש"ס דכ"ק דמייתי רמי' לדיני גרמי מהא דתנן דן את הדין היינו מטיהר את הטמ' ולפי מ"ש גם מזיכה את החייב מוכח דד"ג . אבל בטיע' את הטהור נראה דהוי מזיק ממש דהא טיע' הטהור כיון דשיקול הדעת נוטה שהוא טהור ואפ"ה קס דינא ע"כ אינו מטמ' דכתב רש"י בשיקול הדעת דקס דינא דמוחזק מלי אמר הראה לי השלא כהלכה דנוני ובטיע' הטהור ל"ש ה"ע דמאן מוהה לטהר וע"כ טיע' הטהור טמא' אחריני אינא בנוי' והוא משום דבשקול הדעת שוי' אנפשי' חד"א וכמו שכתבו הפוסקים ויבואר לפני אי"ה וכיון דטיע' הטהור קס דינא בודאי אע"פ שיודע טענתו ומשום שוא אנפשי' חד"א הרי הוא ככהנים שפגלו דבדבור' הוי מזיק ממש

נס בד"מ כתב האי דינא אטועה בשקול הדעת וקמ"ל דבהוראת איסור והיתר לא בעינן סמוך אלא גם בגמיר וסביר פטור כדין מומחה הנסמך עכ"ל והאמת אתו בזה: ב אך לפע"ד דברי הכ"י נופס תמוהים דראה דאין חילוק בין הוראת איסור והיתר לדיני ממונות וכי היכי דבדיני ממונות בעינן מומח' וגע"ר לענין פטור תשלומין או מומחה וקבלו עלייהו הוא הדין לענין איסור והיתר והנה ז"ל כ"י סס וכן הדין דכל היכא שהוא סמוך שגע"ר מר"נ או מב"ד של א"י או שקבלוהו עליהם בעלי דיניס אע"פ שאינו סמוך פטור מתשלומין כו' והיינו לענין דין אבל לענין הוראה אפי' אינו סמוך אם הוא מומחה להוראה פטור מלשלם שהרי הוא חייב להורות מן התורה כדאמרינן במס' עכו ס דתלמיד שהגיע להוראה היינו דגמיר וסביר וכל שהגיע להורות חייב להורות כדאמרינן ועלומים כל הרוניה זה מלשלם כדאמרינן בפ"ק גבי הדיוטות שיכולין לדון מתקנת רבנן אלא מעתה טעו לא ישלמו כלומר כדין ג' סמוכין דפטורים מפני שהם יכולים לדון מן התורה והטעם מפני שטעותם של אלו אונס הוא והא דאמרינן גבי רבי טרפון דפטור מפני שהוא מומחה לב"ד לאו דוקא ר' טרפון מפני שהוא סמוך והא דאמרי' פ' אלו טרפות גבי ההוא תורא דאתחיל ביה שחיטה בתורבץ הוושט כו' זילו אמרו ליה (לרבא) לבריה דרב יוסף בר חמא דלישלם דמי תורא למריה כתבו ז"ל דדרך לאות בעלמא הוא כלומר ראוי היה כן מפני שגרם להפסידו עכ"ל הכ"י ומדברי כל הפוסקים לא משמע כן אלא חילקו בין דיני ממונות לאיסור והיתר גם מדברי בעל המאור מבואר להדיא דלא כהכ"י שכתב בבבא תליתאה ומאן דגמיר וסביר אפילו כרבה ומר זוטרא אי לא נקט רשות' ולא קבלוהו עלייהו בעלי דיניס אי טעה מחייב לשלומי כו' ומעשה בר' טרפון גמי בפרה של בית מנחס בדקבלוהו עלייהו עכ"ל הרי להדיא אי לאו דקבלו לר' טרפון היה חייב לשלם אע"ג דאיסור והיתר הוה גם מדברי התוס' רפ"ק דסנהדרין דף ה' ריש ע"ב משמע דלא כהכ"י דאמאי דקאמר התם בס"ס יורה יורה אי נמר רשות' ל"ל למשקל משום מעשה שהיה כו' כתבו התוס' וז"ל הא דלא משני לענין ליפטר דבפ' אחד"מ מוכח שצריך רשות ליפטר באיסור והיתר משום דאי ליפטר גריד' לא הוה צריך למשקל רשות' בתרתי בהוראה ודין דבאחד מנייהו סני דהוי בכלל דבר שמתחייב לשלם עכ"ל הרי להדיא דלא כהכ"י: ג גם מדברי הרשב"א לחדושיו פרק אלו טרפות מבואר להדי' דלא כותיה שכתב שם וז"ל לריכים אנו לומר דלא קבלו בעלי השור לרבא להורות בו ומעצמו טרפו להם דאם קבלוהו עליהם לא היה משלם ואפי' נשא ונתן ביד דמומחה הוה הוראי רבא אין לנו גדול ומומחה ממנו עכ"ל הרי להדיא דאם אע"ג דמומח' הוה חייב בהוראת איסור והיתר ועוד מוכח כן במחדושי רשב"א ע"ם: גם מדברי רש"י ותוס' בפרק א"ע שם משמע דדוק' קאמר ליה ולא דרך לאות שרש"י פי' שם לישלם דמי תורא למריה שכבר האכילו לכלבים והתוס' כתבו שם אע"ג דטעה בדבר משנה הוא בידים האכילו לכלבים ומדהוצרכו לפרש כן משמע דקושטא דמלת' קאמר דחייב לשלם אף בהוראת איסור והיתר. גם מדברי הרמב"ן בס' מלחמות מבואר דלא כהכ"י שכתב ז"ל וכן הא דאתמר בפרק אלו טרפות תורא משרי שרי ואמרו ליה לבריה דרב יוסף בר חמא דלישלם תורא למאריה דברי הרי"ף מיתוקמ' כשנשא ונתן ביד ע"כ (כלומר דס"ל לרמב"ן דההוא דרבא כטועה בשקול הדעת הוה וכמ"ש בחדושי רשב"א פרק אלו טרפות ע"ש) הרי דבלא הרי"ף חייב אף בלא נשא ונתן אע"ג דהוראת איסור והיתר הוא ואפילו להרי"ף דמיירי התם בנשא ונתן ביד מוכח דלא כהכ"י דהא מומחה וגע"ר אי קבלו עלייהו פטור אף בנשא ונתן ביד וכדמוכח מאוקימת' דרב חסדא ואם אי' לדברי הכ"י דבהוראת איסור והיתר במומחה לאוד פטור א"כ מומחה הוי כמו גע"ר אי קבלו ג"כ דפטור אף בנשא ונתן ביד וא"כ היאך כתב הרמב"ן דלדברי הרי"ף מתוקמא כשנשא ונתן ביד דחייב רבא אמאי חייב (ועוד מוכח כן מדברי הרמב"ן בס' מלחמות שהבאתי לקמן סקי"ד אות י"ב גבי מה שהקשה על בעל המאור מסך דרבא דבפ' אלו טרפות) אלא ודאי משמע מכל הנך פוסקים דלא כהכ"י (גם בב"י מחו' ח' כתב על דברי כ"י וע"ע ומביאו ד"מ) ומ"ש הכ"י שהרי הוא חייב להורות מן התורה כדאמרינן ועלומים כל הרוניה כו' לאו מילתא היא דהתם מיירי כשמקבלים אותו ואינו מורה או כשבאים לפניו שתם לשאול דבר הוראה אבל בלא קבלה אינו מחוייב להורות בעל כרחם הלכך נראה עיקר דאין חילוק בזה בין דיני ממונות להוראת איסור והיתר ודלא כהכ"י והר"ב גם בעיר שושן לית' הג"ה זו: (ז) או אמוראים. או פוסקים כן מוכח בהרא"ש ועוד שכתבו והם לא ידע שהפסק במחלוקת הגדולים ואח"כ נודע לו ואינו בר הכי שיוכל להכריע אם נראין כדברי האחד לרוב החכמי' והוא עבד כאידך היינו שיקול הדעת ואם אי אפשר לעמוד על הדבר אין כאן טעות ומה שפסק פסק ע"כ: (ח) ועשה כאחד מהן כ' בתשו' מיי' פ"ה מה' סנהדרין (בשם ר"י מורנא בעל א"ז) היכא דפליגי תרי תנאי או אמוראי והדיין לא ידע כ"א דברי האחד ולא ידע שהשני אומר אלא מקרי שקול הדעת אלא מה שעשה עשוי ואינו משלם מביתו עכ"ל וד"מ ס"ו הביאו עכ"ל סמ"ע וכ"כ המרדכי ס"פ אחד"מ בשם א"ז ומביאם ב"י ס"ס זה ורבים הביאו דר"ל דהיכא דלא ידע כ"א דברי האחד ואח"כ נודע לו מהשני אע"ג שאין הכרע עדיין הלכתא כמאן מ"מ כיון דאי הוה ידע מהשני לא הוה פסק כן מקרי שקול הדעת אבל עתה בשאין הכרע בשמ"ע לכן הביא בשתם להלכה דברי ההגהות מרדכי בלי חולק אבל באמת אין הפי' כן אלא ה"פ דאם לא ידע שהשני חולק אע"ג דסוניא דעלמא כאידך לא הוה טועה בשקול הדעת דלא מקרי טועה בשיקול הדעת אלא כשידע גם מהשני מה ה"ל למעבד איהו פסק לפי מה שידע. וכן מדוקדק בדברי הגהות מיי' ומרדכי למעיין בדבריהם שם והכי מוכח נמי להדיא ממ"ש בסוף דבריהם שם וז"ל ורחיה מעובדא דעכברא דשביב אדיירי א"ל כבר הורה זקן אלמא אע"ג דרבי חייא פליג עליה מ"מ כיון שלא ידע שהי' חולק עליו מה שעשה עשוי ולא ישלם מביתו עכ"ל אלמא דהאי שלא ידע הוא הגורם הפטור ולא החיוב והכי מוכח נמי להדיא בהגהות אשר רפ"ק דסנהדרין נחוניס מפרשים בע"א והלך ודן כפי אותו פי' שיודע מה שעשה עשוי ולא ישלם מביתו ודמה אבא מרי דאיתא דהא דדמה אבא מרי דאיתא הוא מטעם שאכתוב לקמן ולדידי גם הדין לע"ע טובא דמה בכך שלא ידע הא כיון דחייב מדינא דגרמי לר' מאיר מה לי ידע או לא סוף גרם היזק לחבירו ועוד דהא פשיטא דהיכא דחייב משום דינא דגרמי אפילו שוגג חייב א"א נאמר דס"ל כהגך פוסקים שהבאתי לקמן סי' ס"ו סעיף ל"ב דס"ל דכל היכא דחייב משום דינא דגרמי חייב משום קנסא ולא מדינא וא"כ במזיד קנסו בשוגג לא קנסו. ודוחק. ועוד דהאי שוגג קרוב למזיד הוא דשגגת תלמיד עולה זדון וס"ל לידע וגם מדברי הרי"ף פ' אחד"מ והרא"ש פ' זה בורר (שהביא העור ס"ם זה) וכן הכ"י פאחד"מ דף רפ"א ע"א לא משמע הכי שכתבו דלא הוה ר' ישמעאל טועה בשקול הדעת ומשלם אע"ג דלא ידע דר' א יא פליג עליה: (ט) שכבר פשט המעשה בכל העולם כו'. א וכן פי' הרמב"ם שוגיין דעלמא כאידך שבשם וכ"כ הסמ"ג שוגיין דעלמא כתב בר"ם זה וסוניא דעלמא אזלא כאידך כגון שסתמא דש"ס פריך ממילתי' וכיוצא בזה (נראה דר"ל במ"ם וכיוצא בזה כגון שמוכח בענין אחר במקו' אחר בשם"ס דהלכתא כאידך ודוק) ורש"י פי' וסוניא דעלמא כאידך פירש שרוב הדיינים נראה להם דברי הסני עכ"ל והרא"ש בפ' שבועת הדיינים ס"ל כפי' הראשון שכתב הטור וכן פי' בתשובת הרשב"א סי' אלף ר"ל וכן משמע בגירסת הש"ס שלפנינו פ' אחד"מ וסוניא דשמעתא כאידך ולרש"י והרמב"ם ל"ל דלא נרסי' סוניא דשמעתא אלא סוניא דעלמא וכן הוא בני' הש"ס שלפנינו בפ"ק דסנהדרין ומדברי ראב"ן רפ"ק דסנהדרין דף ק"א נראה שמפרש כפרש"י שכתב וז"ל והיינו שקול הדעת שסוקל דעתו כנגד רבים ע"כ וכן פי' הכ"י וכן משמע לכאורה בהרא"ש פאחד"מ ועוד לקמן סוף סעיף ה' והבאתי דבריהם לעיל ס"ק ד' · ב וכ' ב"י ומשמע לי דכולהו פירושי איתנהו ובאחד מהני נוזני מיקרי טועה בשקול הדעת ומביאו ד"מ וכ"פ הבית חדש ומשמע לי דלכל הפרושים היינו דוקא כשיש מחלוקת תנאים ואמוראים אבל אם אין כאן מחלוקת ואין הדין מפו' רק שבא מעש' לפניו והורה כך וכך וסוניא דעלמא כאידך כגון שמוכח מסתמא דתלמודא דפריך הכי דלא כוותיה או שנודע שמנהג אינו כן או שגראה לרוב הדיינים להפך זהו מיקרי טועה בדבר משנה דלא מיקרי טועה בשקול הדעת אלא כשיש מחלוקת בדבר והיה הדבר שקול להכריע והוא טעה בשקול הדעת אבל עתה בשאין מחלוקת ונתברר עתה הפכו הרי הוא כטועה בדבר משנה · והכי משמע ממאי דאיתא בש"ס והרי"ף והרמב"ם והרא"ש וטור ושאר פוסקים כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים ואמוראים וכו' ולא נקטו בקיצור כגון שפסק כך וכך וסוניא דעלמא דלא כותיה אלא ודאי כדפי' ומ"ש הרמב"ם והמחבר בר"ם זה כגון דיניס המפורשים במשנה או בש"ס כו' לא אתו לאפוקי אלא דבר שיש בו מחלוקת אבל אה"כ דאם הוא דבר פשוט בלא מחלוקת דינו כמפורש במשנה וכן משמע בטור סי' ג' סכ' כיון שהטעות בדבר הפשוט כו' ובזה נ"ל ליישב מאי דפריך בפאחד"מ לימא ליה ר"ע לר"ע טועה בדבר משנה אתה ופי' רש"י משנה הוא בפ' אלו טריפות ניטל האם שלא כשרה. ורשה לפירושו דהנא רבי הוא שסדר המסניות והוא היה זמן רב אחר ר' טרפון ונ"ל דמסתמא רבי היתה לו כך קבלה מדור דור והיתה המשנה כך סדורה בפיהם בעל פה עד רבי ונס ק"ק לפרש"י דה"ל לש"ס לאתויי מתני' דאלו טריפות דליכא למימר דשנורה היתה בפי כל שהרי ר' טרפון לא ידע לה ושעה בה אבל לפי מ"ש נימא דמייתי ש"ס התם עובדא דר' טרפון שבא לפני

באר הגולה

ג נ"ז שם ממימרא דרב פפא שם: ד לכה הגהות מיי' בפ"ם מה"ם דאם אלא ידע שיש חולק בזה והורה וזן כדברי הא' שידע לא מיקרי טעה בשיקול הדעת ולא אלא מביתו וכ"כ הגה"א כרים סנהד' מיהו כ' שיש מי שדחה ראיותיו מס"ז:

חידושי חת"ם

סימן כה ס"ד ס"ק ח' בשם ר"י מוויזא כל"ל: שם סמ"ע ס"ק י"ט שהתוס' חולק כ"ב שראו דברי רי"ף ומולקים ע"כ חוששין להחמיר מיהת כ"כ מהרי"ק ריש שורש כ"ב עיי"ש: שם סמ"ע ס"ק ל' נכסיס מרוביס כ"ב וגילה דעתו שעשה הפשרה בשביל כך כמ"ש בהג"ה בשם העיטור:

פתחי תשובה

ברשב"א ח"כ סי' שכ"ג והאריך בזה עכ"ל ע"ש עוד: ד] טעה בשיקול הדעת. ע' תדיריס אלו בתשובת נאות דשלא סי' קי"ד קט"ו קט"ז עש"ה:

באר היטב

דמחזיריס בכל ענין בטעות בדבר משנה. סמ"ע: [ו] והיתר. כתב הסמ"ע דדין זה הוא מהכ"י והוא לא כ"כ לטוב' נדבר מבנה כ"א לטועה בשיקול הדעת דדינו הוא דאינו כטור מתשלומין רק בשהוא מומח' וסמוך מנ"ד דאדם יכולא או שנטל רבות מהרי"ג וקאמר דבאיסור והיתר אינו

נתיבות משפט

הדיין במקום שהוא חייב בטועה בד"מ)(וע"ב דגמרא הכ"ך לא הורה על טריכה כבר ואמר לו בשעה ברלה לברבם עם דבר אחר חזי דעל פיך אני מערב אותה ואיזה לו החכם לחייב לכלם כמו בנו"ב בזה: (ח) אע"פ שאינו סמוך. הקבה הסמ"ע דלא היה לו לליין דין זה לטועה בד"מ דבטועה בד"מ הקבלה חייב ולביאתו הס"ל לטועה בד"מ הפי' מומחה וקיבלו חייב הייב)(וע"ב סק"ה דלפי' לדעת הכ"ך דס"ל דלפי' בטועה בד"מ מומחה פטור מ"מ לא כייך דין זה בגבי טועה בד"מ הבדיני הממונות ודאי מומחה ולא קיבלו חייב לדעת הי"ם חולקין ולא כייך דין זה רק בטועה בשיקול הדעת דאין חייב בדיני ממונות רק מטעם שבגיס דעתו לדון יחידי מב"ה נאיה דמוהר להוראה יחידי פטור ואף בב"ה הרבה הכ"ך להבית הפוסקי הקולקים

משנה בשם

בטעות בש"ה: ה) ועשה כאחד מהם. עש"ך סק"ה עד אלבא דראי שלא ידע גורם הפטור ולא החייב וכו' (ויש יש טעות סופר בש"ך ב"ם שכ' וישלם צריך לו' ואינו משלם) כוונת דבריו דמלשון המרדכי שכ' כיון ד"א לא ידע שהיה חולק עליו וכו' משמע דכיון שלא ידע הוא בטעות וא"כ מוכח מזה כפי' השני דהיינו ג"כ כו' יא דעלמא דאי כפי' הסמ"ע דמיירי במחלוקת כאין בו שום סוגיא דעלמא א"כ אדרבא הא דלא ידע מהשני היה סברא לחייב כמו שכ' בריש דבריו וז"ל הוי כדי"א דמיקרי שיקול הדעת וכו'. ולפענ"ד נראה דעיקר כפי' הסמ"ע דהיינו שפסק במחלוקת יאין בו שום שיקול הדעת כאחד ולא ידע מהשני כלל ואלו הוי ידע מהשני לא היה פסק כן ומ"מ הא דלא ידע גורם הפטור ולא החייב דהא ודאי מיירי שלא ידע רק מהאחד ופסק להוציא מעות מיד השני דאי פסק להחזיק הא דודאי אף אם היה יודע מהשני היה פוסק כן דודאי במקום דאיכא תרי פוסקים חולקים וליכא אפי' סוגיא דעלמא כאחד כדן הדין עם המוחזק אלא ודאי דמיירי דלא היה יודע רק

משה"א

מאחד בש"ה: ה) ועשה כאחד מהם. עש"ך סק"ה עד אלבא דראי שלא ידע גורם הפטור ולא החייב וכו' (ויש יש טעות סופר בש"ך ב"ם שכ' וישלם צריך לו' ואינו משלם) כוונת דבריו דמלשון המרדכי שכ' כיון ד"א לא ידע שהיה חולק עליו וכו' משמע דכיון שלא ידע הוא בטעות וא"כ מוכח מזה כפי' השני דהיינו ג"כ כו' יא דעלמא דאי כפי' הסמ"ע דמיירי במחלוקת כאין בו שום סוגיא דעלמא א"כ אדרבא הא דלא ידע מהשני היה סברא לחייב כמו שכ' בריש דבריו וז"ל הוי כדי"א דמיקרי שיקול הדעת וכו'. ולפענ"ד נראה דעיקר כפי' הסמ"ע דהיינו שפסק במחלוקת יאין בו שום שיקול הדעת כאחד ולא ידע מהשני כלל ואלו הוי ידע מהשני לא היה פסק כן ומ"מ הא דלא ידע גורם הפטור ולא החייב דהא ודאי מיירי שלא ידע רק מהאחד ופסק להוציא מעות מיד השני דאי פסק להחזיק הא דודאי אף אם היה יודע מהשני היה פוסק כן דודאי במקום דאיכא תרי פוסקים חולקים וליכא אפי' סוגיא דעלמא כאחד כדן הדין עם המוחזק אלא ודאי דמיירי דלא היה יודע רק

ביאורים

מאחד ופסק להוציא ממון יאח"כ נודע לו מהשני ובודאי אם היה יודע קודם שפסק משני החולקים ואינו בר הכי שיהיה יכול להכריע הדין עם המוחזק כמבואר בהנ"ה ובודאי אם היה פוסק כא' להוציא ממון בלי סברא מכרעת רק הטעה שסבור דבמקום שיש פלוגתא דרבוותא הדין עם המוציא ודאי דדינו כדין טועה בדבר משנה לפי הכלל המסור בידינו במחלוקת הפוסקים דהממע"ה וק"ו הוא ממי שפסק בתיקו להוציא דהוי טועה בדבר בשנה להנ"י שהביא הש"ך סק"ב אות ב' יחייב לשקם לדעת היש חולקין לזה כ' המרדכי דאם לא ידע רק מפוסק האחד בטעה שפסק ומשום הכי פסק להוציא ממון ואלו היה יודע מהשני ודאי דלא היה פוסק כן דהא הממע"ה מ"מ לא נקרא טועה בד"מ ואפילו טועה בש"ה לא הוי כיון שפסק כפי הפוסק שידע ממנו ולא ידע מהשני כדין פסק ולא נקרא טועה כלל וגם אין יכולין לברר הטעות ועל דין כיוצא בזה אמרי' דעביד כמר עביד וכמר עביד והרי הא דלא ידע גורם הפטור דהא אם היה יודע מהשני והיה טועה בכלל דבפלוגתא דרבוותא

כן דבמומחה שהוא גמיר וסביר לאוד סני שפטור מתשלומין נמצא דלא הי' למור"ם לסדר הג"ה זו כ"א בסעיף בלא"ז גבי שיקול הדעת והס"ך הסיג על נוף הדין דהכ"י דל"ל לחלק בין הוראת ממון לאיסור והיתר כ"ם כמאריך בזה ומסיק וכ' הלכך נראה' עיקר דאין חילוק בזה בין דיני ממונות להוראת איסור ודלא

המשפט

חידושים

על הכ"י וס"ל דלו"ם דמי לדיני ממונות דבעינן דוקא מומחה וקיבלו: (ט) או אמוראים. ה"ה מחלוקת פוסקים בזמנינו ס"ך (י) ולא ידע. אבל גוף המחלוקת ידע אמנם אם לא ידע מהמחלוקת כלל ופסק כפי לותו דיעה שידע ואחר כך נודע לו שיש מחלוקת אז אם סוגיא דעלמא הוא גם כן כהך דיעה שלא ידע ממנו הסכים הס"ך דהוי כטועה בש"ה אבל אי ליכא סוגיא דעלמא כלל עי' ביאורים דאם הפסק היה מתחת שלא ידע מדיעה המחלוקת ודאי דמה שעשה עשוי ופטור מלשלם אבל אם ידע מהדיעה החולקת דהדין יהיה פלוגתא דרבוותא המע"ה כשאינו בר הכי שיודע להכריע בשלו ואם טעה בזה ופסק לפוליא הוי כטועה בדבר משנה ומ"מ כיון שכבר הוליא יכול המוחזק לטענו קיים לי וגם הדיין שהוליא כטעות פטור לשלם וע"כ:

ביאורים

מאחד ופסק להוציא ממון יאח"כ נודע לו מהשני ובודאי אם היה יודע קודם שפסק משני החולקים ואינו בר הכי שיהיה יכול להכריע הדין עם המוחזק כמבואר בהנ"ה ובודאי אם היה פוסק כא' להוציא ממון בלי סברא מכרעת רק הטעה שסבור דבמקום שיש פלוגתא דרבוותא הדין עם המוציא ודאי דדינו כדין טועה בדבר משנה לפי הכלל המסור בידינו במחלוקת הפוסקים דהממע"ה וק"ו הוא ממי שפסק בתיקו להוציא דהוי טועה בדבר בשנה להנ"י שהביא הש"ך סק"ב אות ב' יחייב לשקם לדעת היש חולקין לזה כ' המרדכי דאם לא ידע רק מפוסק האחד בטעה שפסק ומשום הכי פסק להוציא ממון ואלו היה יודע מהשני ודאי דלא היה פוסק כן דהא הממע"ה מ"מ לא נקרא טועה בד"מ ואפילו טועה בש"ה לא הוי כיון שפסק כפי הפוסק שידע ממנו ולא ידע מהשני כדין פסק ולא נקרא טועה כלל וגם אין יכולין לברר הטעות ועל דין כיוצא בזה אמרי' דעביד כמר עביד וכמר עביד והרי הא דלא ידע גורם הפטור דהא אם היה יודע מהשני והיה טועה בכלל דבפלוגתא דרבוותא

המעשה כו׳ כן פי׳ הרמב״ם ל׳ הגמרא דקאמר וסוגיא דעלמא אזלא כאידך וע׳ בעור סכ׳ עוד פירושים אחרים (הג״ה וכ׳ כ״י בר״פ המוכר בסס הר״ר יונה והיכא דלא אסכמן דסוגיא דעלמא אזלא כחד יש לדיין לפסוק כפי שדעתו נוטה ד״מ ס״ס י״ח הביאו וע׳ בסמוך בהג״ה) : יב ונטל רשות מר״ג ה״ה אם נטל רשות מב״ד דא״א אלא בא״י ולא דלא מהני רשות דב״ד דא״י אלא בא״י ולא בחוץ לארץ מסא״כ רשו׳ דר״ג וכ״כ הרמב״ם סס בהדיא וכתבתי ג״כ לעיל סי׳ ג׳ ע״ס: יג הואיל והוא מומחה כו׳ ר״ל הואיל והוא מומחה מהני ליה מה שקבלוהו עליהן או נטילת רשות לענין שהוא פטור מתסלומין לאפוקי אם לא היה מומחה וכמ״ם בסעיף שאח״ז : יד ומ״ם חוזר הדין היינו כסברת הרי״ף רבי דבזמן שהדיין פטור מלסלם אמרו חכמי׳ שיחזור הדין משום פסידא דב״ד ועפ״ר אבל הרא״ם והטור פליגי על זה וס״ל דאין הדין חוזר ומור״ם שלא כ׳ האי פלוגתא׳ כאן ל״ל דסמיך אמ״ם בס״ג וי״א כו׳

ה״ל טועה בדבר משנה וחוזר וכן כל כיוצא בזה ודו״ק : (י) בכל העולם כו׳ נראה דל״ד אלא ה״ה בכל המדינה שהוא בתוכו כגון חלב שעל הקרב לבני ריינו״ם וכה״ג דכללא הוא הכל כמנהג המדינה : (יא) רשות מרים שאין לנו לא זה ולא זה כ״כ הטור לעיל סי״ג וע״ם וע׳ בריב״ם סי׳ רע״ח ועיין באגרת הסמיכה למהר״ל ן׳ חביב בתוך תשובותיו : (יב) אבל קבלו אותו בעלי דינים עליהם כו׳ נראה דכל קבלה שהוזכר בסימן זה בדיינים אלו אין צריך קנין רק בסתם קבלה שדנו לפניו סגי וכן משמע לכאור׳ בירושלמי שהבאתי לקמן ס״ק ל׳ אות ד׳ דקאמר רבי בא בסס רבי אבהו כשאמרו לו הרי את מקובל עליו משמע דבאתירה בעלמא סגי וה״ה כשבאו ודנו לפניו בסתם והכי משמע ממאי דקאמר בתר הכי בירושלמי רבי בא אמר מומחה שכפה ודן דינו דין רבי אבהו הוה יתיב דיין לגרמיה אמרין ליה תלמידיו ולא כן אלפן רבי אל תהי דן יחידי דן כיון דאינון חמין לי יתיב דיין לגרמי ואתיין לגבי כמי שקבלוני עליהן כו׳ וכן משמע בהרי״ף פ״ק דסנהדרין ופרק אחד דיני ממונות דגרים את קרית להו זיל שליש ואי אינהו קרי לך לא תשלש וכן משמע ממ״ם הל״י רים פ״ק דסנהדרין וז״ל ואי קבלוך עלייהו הרבה מן האחרונים הסכימו דהכי פי׳ שהם באו לפניך לדון וכו׳ וכן משמע להדיא בריב״ם סי׳ רע״ח שכתב וז״ל ומי שאין לו רשות מר״ג ודן את הדין וטעה משלם מביתו אא״כ קבלוהו עליהם בעלי דיינין ור״ל שהוא לא כפה אותם לדון לפניו אלא שהם באו לפניו מעצמם לדון ואז הוא פטור אם טעה ע״כ . וכן משמע בספר המלחמות להרמב״ן פ׳ אד״מ בסוף דבריו ע״ם ודוק וכ״כ רא״ן רפ״ק דסנהדרין דף קי״ח ע״ג והבאתי דבריו לקמן ס״ק ל״ג. והיינו שכתבו כל הפוסקים והאחרונים בסתמא קבלו ולא קבלו ביארו מהו הקבלה אלא משמע דבקבלה בעלמא סגי ואפי׳ למאן דאמר לעיל סי׳ כ״ב דבקבלי׳ לאד כתלת יכול לאחור בו אפילו לאחר גמר דין וכן למ״ם התם׳ מיי׳ ומרדכי והמחבר שם בגודע שטעו יכול לאחור שאני הכא דלא שייך חזרה דבעל דבר כיון שכבר זכה זה שכנגדו על פי פסק שפסקו לו ולא שייך חזרה דבעל דבר אלא כל זמן שהוא עדיין תחת ידו וק״ל : (יג) א הואיל והוא מומחה חוזר הדין בין נשא ונתן ביד או לא כ״כ הרי״ף לשטתו ולשטת הרא״ם וסייעתו שהכריעתי לקמן בסמוך כוותייהו דקס דינא ופטור מלשלם נמי אפי׳ בנשא ונתן ביד דינא הכי וכ״כ הטור להדיא וזה לשונו ויחיד או שנים מומחים וקבלום עליהם אפי׳ לא נקיטי רשות מרים גלותא או אפי׳ ג׳ הדיוטות וקבלו עליהן וטעו בשקול הדעת פטורים לשלם אפי׳ נשאו ונתנו ביד עכ״ל . וכ״פ ר׳ ירוחם וכ״פ הרא״ם דפטור אי קבלי׳ אפי׳ נשא ונתן ביד לרב ששת אין חילוק ע״כ אלא שלשונו מגומגם במ״ם דלרב ששת אין חילוק דמשמע דלרב אסדא יש חילוק בזה והדרב׳ דהא לרב אסדא פשיטא דפטור בזה אפי׳ נשא ונתן ביד דהא איהו מוקים מתני׳ דבכורות בנשא ונתן ביד וקתני סיפא ואם אי׳ מומחה פטור לשלם והיינו בקבלוה כדאוקמי׳ ר׳ אבהו והכי הל״ל דאפי׳ לרב ששת אין חילוק בזה דלא פליג עליה דרב אסדא בהא ונרא׳ דה״נ קאמר דלא תימא דדוק׳ לרב אסדא דינא הכי אבל רב ששת דמוקי לה למתניתין בלא נשא ונתן ביד א״כ בנשא ונתן ביד אפי׳ מומחה וקבלו : ב ונרא׳ דכל היכא דפטור מתסלומין משום מומחה אינו פטור עד שהוא מברר שהוא מומחה ולאו כל כמיניה לו׳ מומחה אני ולא שייך לומר כאן הממע״ה דאדרב׳ עליו לברר שהוא מומחה וכדאמרי׳ בהגוזל דף נ״ו ע״א זיל אייתי ראיה דמומחה את ואפשרב״ם והטור והמחבר לקמן סי׳ ש״ו סעיף ז׳ גבי עבד ושולחני וה״ה הכא. ונרא׳ דלהכי קתני במתניתין דבכורות ואם הי׳ מומחה לרבים לפי גרסת הרי״ף וכן משמע מדברי הרמב״ם בפי׳ המשנה שגורס כן ואפי׳ לגירסת הספרים אם הי׳ מומחה לב״ד כמי מוכח הכי מדלא קתני סתמ׳ ואם הי׳ מומחה פטור מלשלם אלא ודאי ר״ל כמ״ם הרמב״ם בפי׳ המשנ׳ שם וז״ל ודע שענין מומחה הוא זכאי וקושיות ונמצא בחכמ׳ גדול ומובהק ואם הי׳ המקשה עליו והמנכה אותו ב״ד הוא נקרא מומחה ב״ל ואם נתפרסם׳ חכמתו אצל המון בני אדם מעצמו לא שזיכה אותו בית דין הוא הנקרא מומחה לרבים עד כאן לשונו הילכך דוק׳ כשמפורסם על ידי בית דין או מפורסים לרבים שהוא מומחה פטור הא לאו הכי חייב לשלם : ג וא״כ מוכח מזה דאפי׳ הוא מומחה לרבים דהיינו שהוא מפורסם לרבים שהוא מומחה דהיינו כשהם מומחה דהיינו פטור רק בקבלוהו או בנ״ר מר״ג וכן משמע מהפוסקים שלא חילקו בכך וכן מוכח במתני׳ דבכורות לפי גירסת הרי״ף דקתני ואם הי׳ מומחה לרבים פטור מלשלם ופירשוה הפוסקים בקבלוהו דוקא ואפי׳ לגירסת הספרים ואם הי׳ מומחה בית דין כמי מוכח הכי וכמו שכ׳ לעיל בסמוך : ד מיהו נראה דאף בזמן הזה יש מומחה לענין פטור תשלומין אם הוא מומחה לרבים דהיינו שהוא מפורסם לרבים שהוא חשוב כרב נחמן בדורו ובקי במשנה ובתלמוד ובקי כמי בשקול הדעת ומעיין בדיינים כמה שנין ומנסין ליה זמנין שנין ולא הוה ביה טעות כגון אלו הוה מומחה לרבים פטור מלשלם ופירשוה הפוסקים בקבלוהו דוקא ואפי׳ לגירסת הספרים ואם הי׳ מומחה בית דין כמי מוכח הכי וכמו שכ׳ לעיל בסמוך : ד מיהו נראה דאף בזמן הזה יש מומחה לרבים דהיינו שהוא מפורסם לרבים שידון ביחידי בעל כרחו אלא דוקא לענין שידון לכתחלה בעל כרחו הוא דליכא מומחה אבל לענין פטור מתסלומין אם אם דן בדיעבד אם אחר מילי יש מומחה גם האידנא וכן משמע להדיא בתשובת מהר״מ מינץ ס״ס ל״ד ע״ס : (יד) חוזר הדין א והרא״ם והטור ור׳ ירוחם חולקין דאין הדין חוזר אלא קס דינא אפי׳

לפני חכמים והתירוה משום שאמר תודוס אים רופא אין פרה וחזירה יולאה ממצרים אא״כ חותכים האם שלה . וא״כ כיון שאין פרה וחזירה יולאה ממצרים כו׳ הרי הוא דבר פשוט שטעה ר׳ טרפון והוי טועה בדבר משנה כיון שאין מחלוקת בדבר ונתברר שטעה אם כן פריך ספיר והכי משמע בכתובות פ׳ אלמנה ניזונית ד״ק ע״ב דגרסי׳ התם אמר אמינר משמיה דרב יוסף״ד שמכרו בלא הכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזריסוהא התם לא אתפרס בשוס משנה דב״ד לריכים הכרזה דהא פריך התם נעשו ודאי טעו דתנן שוס היתומים ל׳ יוסומשני אי מסת״ה״א הכי מילי שליח אבל ב״ד לא קמ״ל ודוחק לומר דרב יוסף קאמר דטעו במאי דקאמר ר׳ יוסף נופיה אלא משמע דה״פ ב״ד שמכרו בלא הכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה דמלתא דפשיטא הוא דלריכים הכרזה ודבר הפשוט הוי כטעו בדבר משנה וחוזרים. ועל פי זה נ״ל לדון ולהורות במי שהורה שעוף זה טמא מפני שלא נתברר שיש לו שימני עטרה ואחר כך נתברר שעוף זה נאכל במסורת

ה״ל טועה בדבר משנה וחוזר וכן כל כיוצא בזה ודו״ק : (י) בכל העולם כו׳ נראה דל״ד אלא ה״ה בכל המדינה שהוא בתוכו כגון חלב שעל הקרב לבני ריינו״ם וכה״ג דכללא הוא הכל כמנהג המדינה : (יא) רשות מרים גלותא כו׳ והאידנא לא שייך נטילת רשות מר״ג או מנשיא שבארץ ישראל שאין לנו לא זה ולא זה כ״כ הטור לעיל סי״ג וע״ם וע׳ בריב״ם סי׳ רע״ח ועיין באגרת הסמיכה למהר״ל ן׳ חביב בתוך תשובותיו : (יב) אבל קבלו אותו בעלי דינים עליהם כו׳ נראה דכל קבלה שהוזכר בסימן זה בדיינים אלו אין צריך קנין רק בסתם קבלה שדנו לפניו סגי וכן משמע לכאור׳ בירושלמי שהבאתי לקמן ס״ק ל׳ אות ד׳ דקאמר רבי בא בסס רבי אבהו כשאמרו לו הרי את מקובל עליו משמע דבאתירה בעלמא סגי וה״ה כשבאו ודנו לפניו בסתם והכי משמע ממאי דקאמר בתר הכי בירושלמי רבי בא אמר מומחה שכפה ודן דינו דין רבי אבהו הוה יתיב דיין לגרמיה אמרין ליה תלמידיו ולא כן אלפן רבי אל תהי דן יחידי דן כיון דאינון חמין לי יתיב דיין לגרמי ואתיין לגבי כמי שקבלוני עליהן כו׳ וכן משמע בהרי״ף פ״ק דסנהדרין ופרק אחד דיני ממונות דגרים את קרית להו זיל שליש ואי אינהו קרי לך לא תשלש וכן משמע ממ״ם הל״י רים פ״ק דסנהדרין וז״ל ואי קבלוך עלייהו הרבה מן האחרונים הסכימו דהכי פי׳ שהם באו לפניך לדון וכו׳ וכן משמע להדיא בריב״ם סי׳ רע״ח שכתב וז״ל ומי שאין לו רשות מר״ג ודן את הדין וטעה משלם מביתו אא״כ קבלוהו עליהם בעלי דיינין ור״ל שהוא לא כפה אותם לדון לפניו אלא שהם באו לפניו מעצמם לדון ואז הוא פטור אם טעה ע״כ . וכן משמע בספר המלחמות להרמב״ן פ׳ אד״מ בסוף דבריו ע״ם ודוק וכ״כ רא״ן רפ״ק דסנהדרין דף קי״ח ע״ג והבאתי דבריו לקמן ס״ק ל״ג. והיינו שכתבו כל הפוסקים והאחרונים בסתמא קבלו ולא קבלו ביארו מהו הקבלה אלא משמע דבקבלה בעלמא סגי ואפי׳ למאן דאמר לעיל סי׳ כ״ב דבקבלי׳ לאד כתלת יכול לאחור בו אפילו לאחר גמר דין וכן למ״ם התם׳ מיי׳ ומרדכי והמחבר שם בגודע שטעו יכול לאחור שאני הכא דלא שייך חזרה דבעל דבר כיון שכבר זכה זה שכנגדו על פי פסק שפסקו לו ולא שייך חזרה דבעל דבר אלא כל זמן שהוא עדיין תחת ידו וק״ל : (יג) א הואיל והוא מומחה חוזר הדין בין נשא ונתן ביד או לא כ״כ הרי״ף לשטתו ולשטת הרא״ם וסייעתו שהכרעתי לקמן בסמוך כוותייהו דקס דינא ופטור מלשלם נמי אפי׳ בנשא ונתן ביד דינא הכי וכ״כ הטור להדיא וזה לשונו ויחיד או שנים מומחים וקבלום עליהם אפי׳ לא נקיטי רשות מרים גלותא או אפי׳ ג׳ הדיוטות וקבלו עליהן וטעו בשקול הדעת פטורים לשלם אפי׳ נשאו ונתנו ביד עכ״ל . וכ״פ ר׳ ירוחם וכ״פ הרא״ם דפטור אי קבלי׳ אפי׳ נשא ונתן ביד לרב ששת אין חילוק ע״כ אלא שלשונו מגומגם במ״ם דלרב ששת אין חילוק דמשמע דלרב אסדא יש חילוק בזה והדרב׳ דהא לרב אסדא פשיטא דפטור בזה אפי׳ נשא ונתן ביד דהא איהו מוקים מתני׳ דבכורות בנשא ונתן ביד וקתני סיפא ואם אי׳ מומחה פטור לשלם והיינו בקבלוה כדאוקמי׳ ר׳ אבהו והכי הל״ל דאפי׳ לרב ששת אין חילוק בזה דלא פליג עליה דרב אסדא בהא ונרא׳ דה״נ קאמר דלא תימא דדוק׳ לרב אסדא דינא הכי אבל רב ששת דמוקי לה למתניתין בלא נשא ונתן ביד א״כ בנשא ונתן ביד אפי׳ מומחה וקבלו : ב ונרא׳ דכל היכא דפטור מתסלומין משום מומחה אינו פטור עד שהוא מברר שהוא מומחה ולאו כל כמיניה לו׳ מומחה אני ולא שייך לומר כאן הממע״ה דאדרב׳ עליו לברר שהוא מומחה וכדאמרי׳ בהגוזל דף נ״ו ע״א זיל אייתי ראיה דמומחה את ואפשרב״ם והטור והמחבר לקמן סי׳ ש״ו סעיף ז׳ גבי עבד ושולחני וה״ה הכא. ונרא׳ דלהכי קתני במתניתין דבכורות ואם הי׳ מומחה לרבים לפי גרסת הרי״ף וכן משמע מדברי הרמב״ם בפי׳ המשנה שגורס כן ואפי׳ לגירסת הספרים אם הי׳ מומחה לב״ד כמי מוכח הכי מדלא קתני סתמ׳ ואם הי׳ מומחה פטור מלשלם אלא ודאי ר״ל כמ״ם הרמב״ם בפי׳ המשנ׳ שם וז״ל ודע שענין מומחה הוא זכאי וקושיות ונמצא בחכמ׳ גדול ומובהק ואם הי׳ המקשה עליו והמנכה אותו ב״ד הוא נקרא מומחה ב״ל ואם נתפרסם׳ חכמתו אצל המון בני אדם מעצמו לא שזיכה אותו בית דין הוא הנקרא מומחה לרבים עד כאן לשונו הילכך דוק׳ כשמפורסם על ידי בית דין או מפורסים לרבים שהוא מומחה פטור הא לאו הכי חייב לשלם : ג וא״כ מוכח מזה דאפי׳ הוא מומחה לרבים דהיינו שהוא מפורסם לרבים שהוא מומחה דהיינו כשהם מומחה דהיינו פטור רק בקבלוהו או בנ״ר מר״ג וכן משמע מהפוסקים שלא חילקו בכך וכן מוכח במתני׳ דבכורות לפי גירסת הרי״ף דקתני ואם הי׳ מומחה לרבים פטור מלשלם ופירשוה הפוסקים בקבלוהו דוקא ואפי׳ לגירסת הספרים ואם הי׳ מומחה בית דין כמי מוכח הכי וכמו שכ׳ לעיל בסמוך : ד מיהו נראה דאף בזמן הזה יש מומחה לרבים דהיינו שהוא מפורסם לרבים שידון ביחידי בעל כרחו אלא דוקא לענין שידון לכתחלה בעל כרחו הוא דליכא מומחה אבל לענין פטור מתסלומין אם אם דן בדיעבד אם אחר מילי יש מומחה גם האידנא וכן משמע להדיא בתשובת מהר״מ מינץ ס״ס ל״ד ע״ס : (יד) חוזר הדין א והרא״ם והטור ור׳ ירוחם חולקין דאין הדין חוזר אלא קס דינא אפי׳

פתחי תשובה

ה] בכל העולם. עי׳ באר היטב מה שכתב׳ וכ׳ הנימוקי יוסף כו׳ עד יש לדיין לפסוק כפי שדעתו נוטה . ועי׳ בתשובת חות הסני סי׳ ס׳ לודות שני דיינים שנתברר ליסב בדין ופסקו מה שפסקו ואחר כך לעק בע״ד א׳ שגרמה לו טעות וכן הסכים עמו דיין א׳ אלא שהכירו שיש עמו אינו רולה לשמוע לו כלל ואמר מאחר שכבר נתנו הפס״ד לכל לד בכתב הוי זילותא דבי דינא והאחר אומר נגיע דברינו לפני א׳ מחכמי הדור כו׳ והסיב ו״ל דברי מב״ת סתומים למה על דעת הדיין הב׳ אלא לחזור אם מודה שטעה אלא שמתכנים לחזור בזה פשיטא דמתיקן ליה בתרוצתא דנפתא עד דמכוין דעתיה לחזור הדין וכדאיתא בשבועות מכון לדיין אלא יעשה סניגרון לדבריו כו׳ ואם אינו מודה שטעה בזה יש לחלק אם הטעות בדב״מ דהיינו בדבר מבואר להדיא כפוסקים או בשיקול הדעת ופוגיא דעלמא דלא כוותיה פשיטא דכופין אותו להחזיר הדין או ישלם מביתו ואם הטעות הוא בשקול הדעת דא״א לברר טעותו דהיינו בדבר דפליגי ב׳ פוסקים ולא מבורר דלהוי סוגיא דעלמא כאידך נרא׳ דהראשון כיד הדיין לוחר אני עומד בסברתי הראשונה וכמ״ם בסמ״ע בשב י״ד דבכה״ג יש לדיין לפסוק כפי שדעתו נוטה כו׳ וא״כ הוא ודאי יכול לעכב על הסני אפילו אם הטעונות והתשובות ביד הסני ורולה לשלחם למורה לדק יכול למתות בידו דזה דומה לשודא דדייני וכמ״ם סמ״ע בסי׳ כ״ג סק״כ כו׳ ואחשבה לדעתי דאירע עובדא דא׳ באחרת דלא שביתי דבנן אתין מבין מהוה הפסק וטעותו אם הוא בדב״מ או בשיקול הדעת המבורר או בא״א בתה ובכה״ג רחוי למהניני המדינה או קעבר לכיף לשלוח הטעונות והתשובות לפני ב״ד הגדול אשר יוכבר בעיניהם או בעיני בעה״ד ואותו המורה יבין

ביאור הגר״א

אחה ל״ד אלא ר״ל שהגיע להוראה שאינם הוא:[יב] חוזר הדין. שב׳הרי״ף ז״ל בתי׳ דר״ת דטעמא דלא נשא ונתן דחוזר משום לפסד דבע״ד כיון שפטור א״ג דפליג על הרי״ף בס״ג בזה: (ליקוט) ס״ח. כל דיין כו׳. וס״ב טעה בשיקול כו׳ . ושיטת הרא״ם והטור דביחיד שאינו מומחה וקבלוהו או יחיד מומחה ולא קבלוהו או ג׳ הדיוטות שהן כמו יחיד מומחה ולא קבלום מה שעשו עשוי וישלמו מביתם ויחיד מומחה וקבלוהו או ג׳ הדיוטות וקיבלום או ג׳ מומחים אפי׳ לא קיבלום.אי נקיט רשות מר״ג אפי׳ יחיד שא״מ ולא קיבלוהו מה שעשה עשוי ופטור כנ״ל ודוקא דגמיר אלא דלא סביר לבל לא גמיר ולא

באר

והימר ודלא כהכ״י והרב. גם בע״ם ליתא הגה״ה זו עכ״ל : [ז] העולם כתב הס״ך נרא׳ דלאו דוקא אלא ה״ה בכל המדינ׳ שהוא בתוכ׳ כגון חלב שעל הקרב לבני ריינו״ם וכה״ג דכללא הוא הכל כמנהג המדינ׳ וכתב הכ״י והיכא דלא אסכמן דסוגיא דעלמא אזלא כחד יש לדיין לפסוק כפי שדעתו נוטה ובד״מ הביאו.

נתיבות

סק״ב : (יא) בכל העולם . וה״ה בחוהו מדינה כמו בגליל ריינו״ם שהופסין לעיקר בחיכלת הכרם ברבינו יוחנן אלא כמלרים שפוסקין הכל כמו הרמב״ם . ואם הוא אין שחידשנו מדעתנו אז אם הדיין שהורה בהיפך בשמעת.שבראה זו מודה הוי כטעות בדבר משנה אף אלא נזכר בפוסקים ואם אינו מודה וחולק בשמעת הסברא ולרוב הדיינים נראין דברי הסני הוי כטעות בא״ה. הרא״ם והתומים סקט״ו : (יב) קיבלו אותו . אפילו לא קיבלו בפי׳ רק שבאו מעצמן לדון לפניו מיקרי קבלה ש״ך : (יג) והוא

משה״א

דרבוותא המע״ה הוי טועה בדבר משנה וחייב לפי מה שכתבתי אתי שפיר גם הרא״ש שהביאו המרדכי והגמ״י מרבי ישמעאל ברבי יוסי דשם גם כן לא היה סוגיא דעלמא כלל רק שהטעות היה שלא היה יודע מסברת רבי הייא כלל : ו) פשט המעשה עש״ך סק״ט עד כגון שסתמא דש״ם פריך וכו׳. נראה דמיירי בדיין שבש״ם הוא שגוי במחלוקת ולא נזכר בפוסקים . אבל דיין שנזכר בפוסקים שפסקו כן אף שהוציאו את הדין מהא דפריך סתמא דהש״ם מכל מקום כיון שכבר הסכימו הפוסקים שיהיה הדין כך וכבר נתפשטו החבורים שיהיה הדין כך מיקרי טועה בדבר משנה וכן מוכח מדברי הרא״ש במה שהשיב על בעל המאור (ויש שם טעות סופר בש״ך וכצ״ל לא אתי לאפוקי אלא דבר שיש בו מחלוקת וכו׳ : ז) אבל קיבלו אותו בע״ד עש״ך ס״ק י״ב דבסתם שבאו לפניו לדון הוי קבלה ועיין תומים שהקשה על הרא״ש דבר׳ הדיוטות כ׳ הטעם דסטירי בקבלה כיון דאי לא קבליהו עלייהו נמי דיינייהו דינא אהני קבלה למיסטרינהו.ובמומחה וקיבלו כו׳ טעם אחר לפוטרו דהוא משום כיון דמומחה הוא ולא היה ראוי לטעות אלא מזל׳ דהאי גברא גרים ע״ש . ולפענ״ד לק״מ דבמומחה אף שדן יחידי בית דין לענין שיהיה ההודאה בפניו הודאה ולענין החלפות טענות אם לא שקיבלו עלייהו כמבואר לעיל סימן ג׳ סעיף ב׳ וכיון דבענין הקבלה לענין זה לא מהני הקבלה למיפטרינה מש״ה הוצרך דינא אהני קבלה למיפטרינהו.ובמומחה וקיבלו כו׳ דעיקר הטעם דאנוס וכשלא קיבלו לא הוי אנוס כמו שכתב הש״ך משום הכי סני בסתם בשבאו לפניו לדון מה שאין כן בנ׳ הדיוטות דעיקר הטעם משום דהקבלה הוא מילתא יתירתא למפטרינהו בענין דוקא שיאמרו בפה מלא הרי את מקובל עלינו . ולא קשה נמי מה שהקשה הש״ך בס״ק ט״ו דהא יכול לומר לא אדון בסניכם רק בפני בית דין אחר ולפי מ״ש לק״מ דבענין אמירה בפה מלא וזה ודאי הוי מילתא יתירת׳ והוכחה למיפטרינהו אין צריך לחלק בין תובע לנתבע דבנ׳ הדיוטות בענין שיאמרו שניהם בפה הרי את מקובל ובמומחה אף שהתובע קיבל מ״מ כיון שדן ע״פ כסיית הנתבע לא הוי כאנוס . והא דכתב הרא״ש דנ׳ הדיוטות וקיבלו שוה למומחה וקיבלו הוא רק לענין פטור תשלומין אבל לענין הקבלה חלוקין הן שבהדיוטות בענין קבלה בפה ובמומחה סני בסתם וכמו שכתב בתומים : ח) חוזר הדין.עיין בראש״ש שתמה על הרי״ף דאם כן הו״ל לר״ה לשנויי דמתני׳ דמחזירין מיירי במומחה ועיין תומים שתירץ כיון דמומחה

קצות

סשיג עליו הגאון מוהרח״י והרב הגאון מוה״ר מאיר מא״ם רלה ליתב אבל אין דברין מצלין כלל מ״ם דהא אפי׳ בסעיף׳ דדינ׳ וכבר קיבב המוכר את המעו׳ לריך להחזיר ולא מלי אמר דלמא מוחרין כיון דאסורין מססק אין לך מוס גדול מזה וכמ״ם הר״ן בס ס״ע וכן פסק הרמ״א בסי׳ רל״ב ומב״ם כאן דטעה בשיקול הדעת : ג) קבלו אותו ע׳ ס״ך סב נראה דכל קבלה שהוזכר בסי׳ זה אל״ל קנין רק בסתם קבלה שדנו לפניו סני וה״ה כשבאו לפניו בסתם ודנו לפניו בסתם ע״ם ול״ב דודאי לפי שיטת בעה״מ דטעמ׳ דמומחה וקבלוהו הוי מסוס דאנוס הוא וכמו מראה דינר לשולחני דפטור מומחה ואם דן ע״י כפי׳ לאו אנוס הוא ומ״ב ודאי באו לפניו בסתם נמי פטור כיון דאנוס הוא אבל לפי שטת הרא״ם דטעמ׳ מומחה וקבלו פטור מסוס דקבלה מהני לפוטרו מתסלומין דאל״ב ל״ל הקבלה ומ״ב אל״ל קבלו בפי׳ אינו מוכח שכיוונו לפוטרו מתסלומין : ד) והוא מומח׳ ע״ ס״ך שבעלה דלריך לברר שהוא מומחה ולא מלי אמר מומחה אנא ומפטירנא מד שהוא מברר בעדיסכמ״ם הטור וס״ע בסי׳ ס״ו גבי שולחני וטבא כו׳ ונרא׳ דלהכי קתני במתני׳ ואם הי׳ מומחה לרבים ולא נקט מומחה סתם ע״ם. והנה לפי מ״ם בתמים דעיס דהא דמשלם הדיין ולא מלי אמר הראיני דשלא כהלכה דנתי כמו שאמר הכעמ״ד מסוס דהדיין יש בו ירא׳ שמים ומודה שטעה וכיון שאו׳ אמת טעים׳ אבל מומחה אני ואנוס הייתי נראה דגאמן מסוס מנו כיון דאין החיוב אלא על פיו אבל בשלחני וטבא אין מיוכו ע״י פיו אלא בירור שטעה אבל כאנגבי דיין שחיוכו ע״י פיו הפה שאסר הוא הפה שהתיר

המשפט

מומחה . אף בזמן הזה שייך מומחה אם הוא רב גוברי׳ בס״ם ופוסקים וספרתו ידרה ומנוסה בדינים ולא נמלא בו טעות ולריך שיהיה ידוע ומפורסם למומחה ש״ך . אבל בטילת רשות לא שייך בזמן הזה ועי״ל סי׳ . אי מהני ע״ר מן המלך : (יד) חוזר הדין . ואפי׳ נו״ב כיד ולהיפ חולקין שהכיא הרב בסעיף ג׳ גם כן הדין קיים סמ״ע ומ״ך . אמנם הכריע הש״ך בטש גדול ממנו מחזיר הדין כיון שהוא מומחה וקיבלו ומשיג דברי הגדול ממנו ומשיג שטעה וכן כתו״ה שהורה בכשירה שהיא עריפה

היטב

סמ״ע : [ח] חוזר. ואם יש גדול להחזיר הדין מיזר אם אפשר בחזר׳ ואין הגדול יכול להחזיר אלא במומח׳ שקבלוהו או בנ׳ הדיוטות שא׳ מהם מומח׳ שמנין דברי הגדול שמחזירו אבל בענין אחר כגון במומח׳ ולא קבלוהו או ג׳ הדיוטות וקבלום ואחר אופיעים אין הגדול מחזיר כלל ומה שעשה עשוי כ״ל אפי׳

המשפט

מומחה . אף בזמן הזה שייך מומחה אם הוא רב גוברי׳ בס״ם ופוסקים וספרתו ידרה ומנוסה בדינים ולא נמלא בו טעות ולריך שיהיה ידוע ומפורסם למומחה ש״ך . אבל בטילת רשות לא שייך בזמן הזה ועי״ל סי׳ . אי מהני ע״ר מן המלך : (יד) חוזר הדין . ואפי׳ נו״ב כיד ולהיפ חולקין שהכיא הרב בסעיף ג׳ גם כן הדין קיים סמ״ע ומ״ך . אמנם הכריע הש״ך בטש גדול ממנו מחזיר הדין כיון שהוא מומחה וקיבלו ומשיג דברי הגדול ממנו ומשיג שטעה וכן כתו״ה שהורה בכשירה שהיא עריפה

ביאורים

בענין דוקא קיבלו ולא הוי דומיא דדיני נפשות דשם לא שייך קיבלו וא״כ לא שייך לחלק בין דיני ממונות לדיני נפשות דהא דיני ממונות דומיא דדיני נפשות בלא קיבלו נ״כ הדין קיים ע״ש.ושתי תשובות בדבר . חדא דאדרבא לדעת הרי״ף לדיני ממונות כשהוא דומיא דדיני נפשות דהיינו סנהדרין ודאי דפטורין לשלם דהא עדיפי מסמוכין שנטל רשות מנשיא דהגדול שבהן הוא הנשיא בעצמו ועוד דהן נ׳ דודאי פטורין . עוד קשה דהא לפי גירסת הרי״ף בשנוי דרב יוסף מוקי למתניתין דדיני ממונות מחזירין באינו מומחה תיקשי נם כן הא דיני ממונות ע״כ במומחין אם כן דיני ממונות דומיא דדיני נפשות דמומחין נם כן אין מחזירין וע״כ צ״ל דמתני׳ הכי קאמר דדיני נפשות לעולם לא משכחת שיהיה מחזירין לחוב מה שאין כן בד״מ משכחת דמחזירין כגון באינו מומחה אם כן ה״נ יש לומר כך . ובזה נסתר נ״כ התירוץ השני שכתב שם . ולפענ״ד נראה לתרץ דעת הרי״ף דלכך לא רצה לאוקמי מתניתין דהכא במומחה וקיבלו דפטור מלשלם ולכך מחזירין דהא תנן התם במתני׳ דיני ממונות בשלשה וע״כ בנ׳ הדיוטות כדמוקי לה לעיל בד׳ נ׳ ובלא קיבלו דבקיבלו בחד סני ומשמע דסיפא דמחזירין ארישא קאי ואף לפי שיטת רש״י דר״י מוקי מתניתין דהכא במומחה בחד סני דר״ל דבעי שלשה לענין שיהיה ההוראה וקבלת עדות מהני כדלעיל סימן נ׳ סעיף ב׳ . וקושיא השניה שהקשה הרא״ש מהא דמקשה לעיל אם טעו לא ישלמו ומשני כ״ש שאתה נועל דלת ותי׳ בתומים בדוחק . ולפענ״ד תמוה קושייתו דהא בלאו הכי כתבו התוס׳ בדף נ׳ דהך קושיא דאי טעו לא ישלמו לא קאי לרב חסדא. ונם מה שהקשה הרא״ש מהא דמר זוטרא דהא יותר ראוי להתקיים הדין בקיבלו וכו׳ קשה לי דהא הרא״ש נופיה נם כן מפרש כך דבמומחה וקיבלו יחזור הדין כשיש נדול ובלא קיבלו אין הנדול מחזיר ואפשר לומר דדעת הרא״ש היא דבשלמא לטעם הרא״ש דקיום הדין הוא משום קנס שפיר יש לקונסו יותר בלא קיבלו מבקיבלו משא״כ להרי״ף דס״ל דקיום הדין הוא מדינא ולא מטעם קנס שפיר הקשה הרא״ש דיותר ראוי להתקיים הדין מדינא בקיבלו . נם מה שהקשה הרא״ש על הרי״ף שפירש בהא דרבי יוסף ור״נ דביש מומחה אפי׳ נדול משלם הא רבי עקיבא היה נדול מר׳ טרפון ואמאי פטרי׳ רבי עקיבא לר׳ טרפון משום דמומחה וכו׳ ע״ש . ולפענ״ד נראה ליישב דכוונת הרי״ף בהא דיש נדול היינו כשהיה בשעת הוראה במקום שהורה בו נדול ממנו ומשום הכי חייב לשלם שלא הי׳ לו ולהורות במקום שיש נדול

החושן

וא״ל עדים ולא ראיה . אבל לפי שיטת הרא״ם דפטור מומחה דודאי היה הקבלה לפוטרו מתסלומין דאל כ למה להו הקבלה אם כן אפי׳ הוא מומחה כל שלא היה יודע לבעלי דין שהוא מומחה אינו מוכח מן הקבלה דעתם לתסלומין הי׳ אלא הי׳ דעתם שידון ביחיד כיון דלא נודע להם שהוא מומחה ויכול לדון בע״כ ואפי׳ עדים וראיה לא מהני כיון דבע״ד לא ידעו מזה. וזה כ״ת לשון הרמב״ם פי׳ המשניות ז״ל ואם נתפרסמה חכמתו אצל המון הנקרא מומחה לרבים ע״ם ויהיו אם נתפרסמה חכמתו ודאי נם לבע״ד נודע ולא מהימנו מ׳ לא נודע לנו חכמתו : אמנם יולי דברי התמים דעים נראה לענ״ד דהדיין מסלם ע״י כפי׳ אפי׳ אינו מודה בטעה דהא היכא דא׳ שיקול הדעת לא מלי למימר קים לי וכמבואר במהרי״ק וכן כתבו בתקפו כהן סי׳ קכ״ג ע״ם וא״כ מה דקס דינא בשיקול הדעת הוא רק משום דמוחזק ע״פ דיין והיינו דאהני לי׳ וא״כ הדיין שאינו מוחזק אלא ע״פ עצמו וסוגיא דעלמא אזלא כאידך לא מלי למימר קים לי דשפיר קאמינא. אלא דקשה לתלוק על דברי תמי׳ דעים ובפרט סב׳ כן בשם רב גדול וקדמון ולכן אפשר דמהני דיין נמי לגבי עצמו כי היכא דהוא מועיל לגבי בע״ד ולפיכך מהני פסק הדיין לגבי עצמו ואינו חייב לשלם אא״כ ירא שמיכומודה שטעה : ה) חוזר הדין. עי׳ ש״ך שהעלה דקס דינא אפי׳ מומחה וקבלוהו אך בים גדול מה.ירינו״ם שב׳ גם בעומת את הטהור היכא דים גדול מחזיר אם הוא מומחה וקבלו או נ׳ הדיוטות שים בייהו חד מומחה אפי׳ לא קבלוהו ע״ם. וים לדקדק דבשלמא בדיני ממונות טעמא דבייי מומחה משום

דמלי

אפסר לחזור ופטור מלשנס והן הי"א שהביא הרב לקמן סעיף ג' (וסמך הרב אמ"ם לקמן וממילא נשמע דמ"ם המחבר כאן היינו לשיטתו כהרמב"ם ובעיר שושן כ' נ"כ כאן בסתם כדברי המחבר ולאו שפיר עבד דה"ל להביא גם דעת הרא"ש וסייעתו דלקמן סעיף ג') ודבריהם עיקר בש"ס דלישנא דאם הי' מומחה לרבים פטור מלשלם אריסא קאי דמה שעשה עשוי אלא דבאינו מומחה וקבלו מה שעשה עשוי וישלם מביתו ובמומחה וקבלו מה שעשה עשוי ופטור לשלם וכ"כ הבעל המאור ובעל העיטור בשם ר' אפרים ומסכים עמו ועוד האריכו הבעל העיטור דף נ"א ע"ג והרא"ש פ' אד"מ בזה בכמה ראיות ברורות ע"ש וגם העיקר בזה כהרא"ש והטור ור' ירוחם שפסקו כרב שם דמוקי למתני' דבכורות אפילו לא נשא ונתן ביד דהא משמע בפ' הנוזל בתרא ובפ' עד כמה דלמאי דקי"ל כר' מאיר דדאין דינא דגרמי מיירי מתני' בלא נעל ונתן ביד ואעפ"י שהרמב"ן בס' המלחמות דחק לישב בזה דעת הרי"ף האמת יורה דרכו דהעיקר בזה כמו שפסק רב האי גאון וכן דעת בעל המאור ובעל העיטור ובבר האריך הרב' הבעל העיטור שם בראיות ברורות בזה לפסוק כר"שם ודלא כרב חסדא ע"ש בבעל העיטור באות פסק דין דל"א ונ"ב באריכו' וגם הרא"ש הביא ראיות נכונות ע"ש וכ"כ הברטנורה פ' עד כמה דלמאי דדיינינן דינא דגרמי מיירי מתני' דבכורות בלא נשא ונתן ביד (אלא שברים פרק זה בורר העתיק דברי הרמב"ם רפ"ו מה' סנהדרין) ונראה דגם רב חסדא מודה לזה לדינא לרב שם אלא דבעי לשנויי גם אליבא דרבנן אבל לפי מה דקי"ל כר"מ מודה להו: ב ומ"ש הרי"ף דכי אית ליה לר"מ דינא דגרמי בדינא דנזקין אבל גבי דיינא לית ליה האי סברא דא"כ אין לך אדם שאינו מומחה שיעשה דיין לעולם ע"ל לאו הוכחה היא דאל"כ תקשי ליה אמאי דבעי לאוקמא בפ"פ הנוזל קמא ובבכורות פ' עד כמה מתני' דבכורות כר"מ דאייב מטום דינא דגרמי אע"פ שלא נשא ונתן ביד א"כ אין לך אדם שאינו מומחה שנעשה דיין לעולם אלא ודאי לאו קושיא הוא דלא יעשה דיין לעולם וידונו ג' הדיוטות אז יחיד מומחה והרי אפי' ג' הדיוטות דכשריה לכ"ע ואם עשו משלמין אז"כ לא ידונו לעולם והכי משמע נמי ממ"ש התוס' פ"ק דסנהדרין דף ג' ע"א אמאי דפריך התם אלא מעתה טעו לא ישלמו ומשני כ"ש שאתה נועל דלת בפני לוין וכתבו התוס' דהכי פריך טעו לא ישלמו דאי מחייבת להו לא ירצו להתמנות בדין ולמאן דמחייב בלא נשא ונתן ביד פריך עכ"ד וא"כ למאי דמשני כ"ש שאתה נועל דלת בפני לוין ל"א להכי וה"ה הכא דכך לי יחיד שאינו מומחה בקבלהו כג' הדיוטות בלא קבלוהו ואדרבה ג' הדיוטות עדיפא דיכולי' לדון לכתחלה ויחיד שאינו מומחה אפילו קבלוהו אסור לדון לכתחלה וכמ"ש לקמן (ומהתם נמי מוכח דלא קי"ל כאוקמתא דר"א דא"כ מאי פריך אלא מעתה טעו לא ישלמו משמע דהכלכה פסוקה דמשלמים אע"פ שלא נשא ונתן ביד וע"ש בש"ס דפריך התם כן בפסיעות תרי זימני וכן בר"פ א' דיני ממונות מאוקימתא דרבי חנינא פריך התם כן הש"ס בפסיעות ע"ש) ומ"ש עוד הרי"ף ועוד אי מטום דינא דגרמי קמחייבת ליה אפי' טעה בדבר משנה נמי אם אין הדבר מצוי שיחזור לבעליו ונתברר כי הוא גרם לממון של זה שיאבד יהא חייב ולמה יהא פטור והלא גם הוא גורם לאבד ממונו של זה וכי מפני שטעה בדבר משנה יהא נשבר עכ"ל נמי לאו קושיא היא דהא אמרי' להדיא בש"ס דבשקול הדעת כיון דקם דינא חייב אבל בטעה בדבר משנה כיון דהדר דינא לאו כלום עבד וכבר השיג עליו הבעל העיטור בזה (וכן הב"ח הקשה על הרי"ף בזה ואישתמיטתיה דברי העיטור וכתב שמצא מקצת הלכות הרי"ף דלית בהו האי קושיא דטועה בדבר משנה) ומ"ש עוד הרי"ף ועוד דהא רב חסדא נמי אוקמא למתני' כשנשא ונתן ביד כו' נמי לאו דאיה היא דרב חסדא בעי לאוקמא גם אליבא דרבנן אבל למאי דקי"ל כר' מאיר ממילא מיתוקמא מתני' בלא נשא ונתן ביד ובבעל העיטור שם כתב דגרב חסדא ס"ל הכי מ"מ לא קי"ל כרב חסדא ע"ש שאריך בזה וכ"כ הבעל המאור והרא"ש ושאר פוסקים וגם

נתיבות

משה"א

ממנו והזיקו דאם לא היה מורה והיה בא הדבר לפני הגדול היה מורה הדין ולא היה מפסיד מה שאין כן בהא דרבי טרפון לא היה במקום זה שום גדול ממנו בעיר זה שהורה בו ר' טרפון שיכשיר דהא קתני ובא לפני הכמים ביבנה וחכשירוהו משמע דבעיר זה לא היה מי שיכשיר ואפשר גם רבי עקיבא לא היה בשעת הוראה מ"מ אם היה בא המעשה לפני ר' עקיבא היה גם כן מטריף דהא רק חכמים שביבנה הכשירוהו ואם כן לא הפסידו ר' טרפון במה שהורה דמי שהיה הורה בעיר זה היה מטריף ובודאי אין שום סברא כלל לומר לדעת הרי"ף דכשיש גדול בעולם דחייב לשלם אלא ודאי דכונת הרי"ף כשיש גדול בשעת הוראה ומטעם שכתבנו. ועוד נראה לישב דהא ע"כ גם הרי"ף מודה דמומחה וקיבלו פטור מלשלם כדמוכח בסנהדרין דף ה' דאמר רב יוסף למר זוטרא אי קיבלוך לא תשלם דכיון דרב יוסף מוקי למשנה דדן את הדין במומחה אין צריך לאוקמי בדקיבל עליה דוקא בסנהד' דף ה' דמוקי למתני' באינו מומחה צריך לאוקמי בקיבלו מה שאין כן לרב יוסף דמוקי להמשנה במומחה מוקים בלא קיבלו משום הכי פטור במומחה וקיבלו וממילא לא קשה נ"כ מרבי טרפון דהא ר"ט מומחה וקיבלו הוי כנ"ל ברור: ומה שסייע בתומים להרי"ף מהא דנאמן הדיין לומר לזה זכיתי דמקשה ליהדר ולידייניה ולא משני דטעה בשיקול הדעת לרב ששת ולרב נחמן אבל להרי"ף לק"מ דממ"נ אם הדיין משלם לא איכפת ליה לבע"ד יאי אינו משלם הרי הדר דינא ע"ש ואין תירוץ זה נכון. דמ"ש דמה איכפת ליה לבע"ד הא משכחת לה דלית ליה לשלומי ודיין אבל באמת לק"מ משם לא מיבעיא לדעת הש"ך שכ' בס"ק ד"ט דלא אמרינן קם דינא כי אם כשהוציא כבר א"א לה לאוקמי בהכי דכשכבר הוציא והלה מוחזק לא בעינן לנאמנותו של דיין ואפילו לדעת השור שהביא הש"ך בסכ"ט מ"מ נראה כיון דהדיין חייב לשלם וע"כ הוא מטעם דאדם מועד לעולם והוי מזיק לא מהימן כלל הדיין לומר שהוא טעה והזיק של חבירו ואפילו במומחה שהוא פטור מטעם אנוס מ"מ אין טענת אונס טענה לעולם כל זמן שאינו מביא ראיה וכן לעולם אינו נאמן לומר טעיתי רק במנו ודוקא להחזיק לכן לא מהימן הדיין כלל לומר שטעה: ועסמ"ן וש"ך כתבו דהי"א שהביא הרב בהנ"ה סעיף ג' פליני גם אהא דמומחה דסעיף ב' ובתומים הקשה דמנ"ל לומר זה דאימר הרמ"א הכריע וס"ל דבמקום שיש פסידא לבע"ד הדין חוזר ע"ש. ולק"מ דהא הרמ"א כתב דבזמה"ז שמכריחין הקהל דאין משלמין אם טעו והדין קיים והא דכתב ומ"מ יש להם לחזור ע"ש בש"ך הפירוש מוכח דס"ל דאף במקום דאינא פסידא לבע"ד אין הדין חוזר. ועש"ך סקי"ד ואבאר דבריו מה שכ' בסוף אות (ח) דגם רב חסדא מודה לדינא לר"ש וכו' כונתו דחיוב תשלומין הוא אפילו בלא נו"נ ביד ולא הצריך נו"נ ביד רק לענין קיום הדין והא דמשמע מדברי ר"ח דאפילו חיוב תשלומין אינו אלא בנו"נ ביד דהא דחיק לאוקמי בטיהר את הטמא שעירבן הדיין. ונהי דזיכה את החייב הוכרח לאוקמי בנו"נ ביד משום קיום הדין אבל טיהר את הטמא הא דמוקי לה בנו"נ ביד הוא רק משום חיוב תשלומין ועל זה קאמר דבעי לשנויי גם אליבא דרבנן ומה שכ' באות (כ) וכדי דלא נשוי להרי"ף טועה גדול. כדי להבין דברי הש"ך במה שהקשה על הרי"ף וישובו צריך להעתיק דברי הרי"ף במה שהביא בשם גאון וז"ל הרי"ף וחזינא לחד מרבוותא בהני בבי כדפרישנא וקאמר דמומחה שטעה בש"ה ולא נו"נ ביד דהיינו דינא ופטור מלשלם וקא גמו לה מהא דעכברא דשכיב אדיגרי ופתר הרי"ף ראייתו דשם לא הי' הטעות בש"ה כלל. וכתב עוד הרי"ף בשמו ז"ל וקאמר נמי דמומחה שטעה בש"ה ולא נו"נ ביד ושאינו מומחה שטעה בש"ה ולא נו"נ ביד שניהן מה שעשו ואין חייבין לשלם ועל זה הקשה הרי"ף דאם כן מתניתין דקתני מחזירין ואוקמיה רב חסדא בא נו"נ ביד היכא משכחת לה. וכתב עוד הרי"ף בשמו דהא דאוקימנא למתניתין דדן את הדין בנו"נ ביד כי היכא דלא ניסתמיה כר' מאיר דדאין דינא דגרמי והשתא דס"ל כר"מ מי שאינו מומחה שטעה בש"ה אע"פ שלא נו"נ ביד אם אין הדבר מצוי שיחזור ויתברר כי הוא גרם לממון של זה שיאבד ועל זה השיב הרי"ף דכי אית ליה לר' מאיר דינא דגרמי רק בדיני נזיקין אבל גבי דיינא לית ליה האי סברא ומוכיח זה דאי משום דינא דגרמי מחייבת ליה אפילו בטע' בד"מ נמי אם אין הדבר מצוי שיחזור לבעליו יהי' חייב וכו' ע"כ והנה דברי הגאון שהביא הרי"ף תמוה מאוד דמתחלה פסק דבין מומחה ובין אינו מומחה ולא נו"נ ביד מה שעשה עשוי ולבסוף כ' דאם לא נו"נ ביד ואין הדבר מצוי שיחזור וכו' משמע דאם הדבר מצוי שיחזור חוזר ובעיקר דברי הגאון הפי' הוא כמו שמשמע מדברי הבעל העיטור הפי' בדברי הגאון והוא שהגאון פסק כרב ששת לכך כתב מתחלה דבין מומחה ובין אינו מומחה ולא נו"נ ביד מה שעשה עשוי. ומה שכ' בסוף דהא דאוקימנא למתני' דדן את הדין בנו"נ ביד כי היכא דלא נסתמי' כר"מ וכו' כונתו דהא דמוקמינן במסכתא בכורות דף כ"ח משנה זו דדן את הדין בנו"נ ביד ומשמע דלא אמרינן מה שעשה עשוי רק בנו"נ ביד ע"ז קאמר הגאון דהא דמוקמינן בנו"נ ביד הוא רק שלא למיסתמי' כרבי מאיר אבל לענין קיום הדין אפילו לא נו"נ ביד ומשמע מדברי העיטור דלא גרס בדברי הגאון אם אין הדבר מצוי שיחזור ויתברר ע"ל ע"ש בעיטור ולמה מקשה העיטור והש"ך על הרי"ף דמאי מקשי' על הגאון מטעה בד"מ הא בש"ה קם דינא לפי פסק הגאון שפסק כר"ש דהוי מזיק ממש משא"כ דלאו כלום עביד. ומה שתירץ הש"ך דס"ל להרי"ף כתוס' דהסוגיא דסנהדרין דלאו כלום עביד הוא כרבנן ואליבא דרבי מאיר טועה בד"מ נ"כ גרמי הוא וכיון דפטור הדיין בד"מ ע"כ משום דהדיין הוי כאונס א"כ ה"ה בטועה בש"ה דקם דינא יש לו להיות פטור משום דהוי אונס דלר"מ אין חילוק בין גרמי ובין היכא דקם דינא דהוי מזיק כן הוא כונת הש"ך. אבל הוא תמוה דאם קובר כתוספות דסוגיא דסנהד' דאמר דטעה בד"מ לאו כלום עבד הרבנן א"כ מנין לו להרי"ף להקשות על הגאון מטעה בד"מ דהא אליבא דר' מאיר באמת חייב בטעה בד"מ. ולפי הנירסא דידן ברי"ף שכ' בשם הגאון וז"ל דאם אין הדבר מצוי שיחזור וכו' יפה הקשה הרי"ף מטעה בד"מ דהא לפי גרסא זו

המשפט

ביאורים

לדברי הגאון. גם בש"ה חוזר הדין רק כשא"א להחזיר חייב ושפיר הקשה מטעה בד"מ והפי' בדברי הגאון לפי נירסת הרי"ף הוא כך במ"ש הגאון דהא דאוקימנא למתני' דדן את הדין בנו"נ ביד וכו' קאי ארב חסדא הא דמוקי בנו"נ ביד הוא דוקא אליבא דרבנן דפטרו בלא נו"נ ביד ואיכא פסידא לבע"ד משה"ה חוזר הדין בלא נו"נ ביד משא"כ לר' מאיר דמחייב אפילו בלא נו"נ ביד ממילא קם דינא אפילו בלא נו"נ ביד דהא ליכא פסידא לבע"ד. (ולבסוף אות ב' יש טעות סופר וכצ"ל כן אלא בטעה בד"מ לכ"ע פטור וכו' עד וכמ"ש בעה"מ צריך להיות בסוף האות אחר העיקר כמו שכתבתי): ומה שהקשה בסוף אות(ד) על התוספות דמתרצי דמיירי במומחה דסמיכ' דא"כ מאי מקשה הש"ס מסיפא דאם הי' מומחה לישני דמיירי במומחה שלא בסמיכה וכו' נראה דלק"מ דהתוס' לא כתבו לחלק בין מומחה בסמיכה ובין מומחה שלא בסמיכה רק במומחה דלא קיבלו דבאינו סמוך קנסוהו להיות הדין קיים משא"כ-בסמוך אבל במומחה דקיבלו דלא שייך שום קנס דבקיבלו לא הנים דעתו חוזר הדין אפילו באינו סמוך דהא קיבלו עדיף מנט"ר ונט"ר עדיף מסמיכה כמ"ש אש"ך סקכ"ט אות ח'. והא דקאמר אם קיבלוך לא תשלם באמת הדין חוזר וכ"כ בתומים (ויש טעות סופר בש"ך שם וכצ"ל שתוספות ורש"י אינן חולקין וכו') ומה שכתוב באות (ח) דאי לאו דדיינ' דינא אמאי לא משלם. נימא דקיבלנוהו אדעתא למידן ד"ת וכו'. והנה לפמ"ש בסק"ה דעיקר הטעם במומחה משום דאנים לא שייך סברא זו ומבואר עוד כמ"ש בש"ך סק"ל: ומ"ש באות [ט'] (י) דבנ' הדיינות וקיבלו אין הגדול מחזיר ודאי כן הוא כמ"ש בתומים דאי לא תימא הכי לא משכחת לה שיהיה הדין של נ' הדיינות קיים דהא לעולם יש גדול מהן. אך הטעם שכ' שאין בהשגתם להבין דברי הגדול וכו' וכוונתו נראה דעיקר תלוי שהדיין בעצמו צריך להיות חוזר מטעיתו וכיון שאין בהשגתם להבין דברי הגדול אין חוזרין בעצמן. ומכל מקום דחוק. ונראה דהטעם הוא דהא עיקר הטעם שכתב בש"ך דמומחה וקיבלו פטור מלשלם משום דהקבלה אהני למיסתרינהו אף דבמומחה אפילו לא אמרו בפה את מקובל עלינו סני כמש"ל וא"כ מה קבל' יתירתא יש כאן ע"כ צ"ל הטעם דהא דכתב הש"ך בסק"ל דסתם קבלת מומחה הוא בין לדין בין לטעות אך קשה דאם מחמת שהקבלה מלתא יתירתא אמרינן שקבלו בין לדין בין לטעות לפוטרו מהתשלומין א"כ תהני שיהיה הדין קיים שלא יהיה הגדול מחזירו כדמוכח בסמ"ע ס"ק ד"ד נבי קיבלו בין לדין בין לטעות לכן נרא' כמש"ל (וממילא גם הדין קיים כמה שכ' הסמ"ע סקכ"ד' א"כ כבר כתבתי) דבמומח' הקבל' לאו מילת' יתירתא הוא דהא אהני הקבל' להיות הורא' בפניו הודאת והטעם דפטור מתשלומין הוא ממטעם שכ' הרא"ש דהוא אנוס מה שאין כן בשלשה הדיוטות ודאי הקבלה מילת' יתירא הוא כמ"ש הרא"ש וממילא הי' בין לדין בין לטעות והדין קיים ואין הגדול מחזירו כנ"ל ומדברי הש"ך שכ' שאין בהשגתם להבין דברי הגדול. ולפי עניות דעתי מוכח דלא מהני חזרת מומח' במה שנתוודע לו דסוגיא דעלמא כאידך דאי נימא דגם זה מיקרי טעות במה שלא ידע מקודם הסוגיא דעלמא ואח"כ נתוודע לו מה שייך בזה שאין בהשגתם להבין מה השג' שייך בזה. וגם לשון רש"י שכ' הטעם באינו מומח' דיכול לדו' מאי חזית דטעמא בתרא עדיף וכו' תמוה דהא יכול לברר האיך סוגיא דעלמא אלא על כרחך דהטעות הי' שמתחלה פסק מכח איזה הכרעה שהי' בדעתו. דהא בחייב את הזכאי על כרחך היה מצד אי' הכרע' שהית נראה לו איזה הוכחה כהך דיעה שפסק דהא כיון שלא ידע שום סוגיא דעלמא ולא ידע רק שהוא מחלוקת הפוסקים מה"ת הי' לפסוק להוציא במקום פלונתא דרבוותא אלא על כרחך שהיה לו איזה הכרע' ואח"כ נתברר לו שטע' בהוכחה שהיה לו ו'צורף לזה נ"כ נגד סוגיא דעלמא או שאח"כ כשנתוודע לו הסוגיא דעלמא יש לו נ"כ איזה הוכחה שהדין הוא שלא כמו שפסק זה מיקרי טעות בשיקול הדעת אבל כשהטעות רק מכח סוגיא דעלמא לא מיקרי טעות שיהי' הדין חוזר כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעביד כמר עביד כך הי' נ"ל אך כיון שמהפוסקים משמע דאפילו בטעות מחמת שלא הי' יודע סוגיא דעלמא מיקרי נ"כ טעות בש"ה (ובאות י' יש טעות סופר וכצ"ל הכי נקטינן דאין הגדול מחזיר. וגם בריש אות (ב') יש טעות סופר וכצ"ל מ"מ בזה דס"ל לבעה"מ היכי דיש גדול מחזיר בזה נראה כוותי' וכו' ותיבת ופטורים מלשלם נמחק): ומ"ש באות (יד) ומדברי רש"י אלו מבואר וכו'. כוונתו דאף שמביא בסקכ"ט דבד"מ אין הדין קיים בדיבור רק כשהוציא המעות דוקא מ"מ באיסור והיתר בדבור קם דינא. ומ"ש הש"ך דכן מוכח בש"ס וכו'. הכונה דאי נימא דלא קם דינא בדבור אם כן אי אפילו אי אמרת דאינו חוזר מכל מקום הא אלו הוה קמן הוי הדר ולאו כיום עביד אלא על כרחך דבדבור קם דינא. ומה שכ' דלא כמ"ש בעה"מ משיעותא דבע"ד וכו' הכונה דלפמ"ש הבעה"מ אין כאן הוכחה דיכולין לומר דלעולם לא קם דינא בדבור עד שיעשה מעשה כמו בדיני ממונות דבעינן הוציא ומכל מקום אי אמרינן טעה בד"מ אינן חוזר שפיר קמפחיד ר' טרפון דבשלמא אי הדין חוזר ודינו לאו דינא כלל והרי הבעלים כשהאכילו לכלבים האכילוהו כשירה לכלבים שייך שפיר למימר פשיעותא דבעל דין שהרי פשעו והאכילו כשרה לכלבים מה שאין כן אם נאמר דדינו דינא רק שכל זמן שלא נעשה מעשה יכול לחזור וכשנעשה מעשה הדין קיים באמת והוי כאלו נתגלע למפרע שבא מת טריפה הוא והבע"ד השליך דבר שהיא באמת טריפה לכלבים לא שייך לפטור הדיין שהטריף בפי' משום פשיעותא דבע"ד כיון דהבע"ד השליך דבר שהוא באמת טריפה לכלבים כיון דאחר שנעשה מעשה היא באמת טריפה ואחר כך כתב הש"ך וכך כתב הר"ן וכו' פי' דמדברי הר"ן נ"כ מוכח דתיכף בדבור קם דינא. ומש"כ באות זה אלא משום דכיון דאוקמי דאמר לתתי' דבכורות בנו"נ ביד אלמא דהיינו כרבנן וכו' והוא תמוה דהוא צריך לאוקמי בנו"נ ביד אפילו לרבי מאיר משום קיום הדין לרב חסדא. ונראה בכוונתו דכיון דמוקי למתניתין דבכורות בנו"נ ביד וכיון דרישא דמתניתין דהיינו מה שעשה עשוי מיירי ע"כ בנו"נ ביד ע"כ סיפא דמתניתין דקתני וחייב לשלם ע"כ סביר ליה למתניתין דאינו

חייב

זה אמת: וכדי דלא נשוי להרי"ף טועה גדול דהאיך לא רחה הש"ס דמחלק להדיא בין טעה בשקול הדעת לטעה בדבר משנה משום דכיון דהדר דינא לאו כלום עביד כ"ל דהרי"ף ס"ל דהתוס' והרא"ש דלר"מ דדאין דינא דגרמי לאו כלום עביד והוא הדר דינא דגרמי לאפי' לאו כלום עבד והוא הדר דינא נמי חייב והלכך אי משום דינא דגרמי לאפי' טעה בדבר משנה נמי חייב כמו נבי שולחני דחייב לר"מ אע"ג דאלו הוה קמן הוה הדר אלא הך סוגיא דרב ששת כרבנן ואפ"ה בשקול הדעת מה שעשה עשוי וישלם מביתו דס"ל לרב ששת כיון דקם דינא משום דבור כמעשה וכמו שמבואר כל זה בתו' והרא"ש והלכך"כ לא שייך הכא דינ' דגרמי אלא בטעה בדבר משנה לכ"ע פטור דאפי' גרמי ליכא כאן דאלו הוה קמן הוה הדר והבעל דין הוא דפשע וכמ"ש בעל המאור כן ס"ל להרי"ף בדעת רב ששת וא"כ רב חסדא פליג עליה דרב ששת במאי דס"ל דבשקול הדעת לרבנן חייב דליתא דפטור לכ"ע דלא חשיב כמעשה והלכך אפי' גרמי ליכא כאן אלא מתני' דבכורות מיירי בנשא ונתן ביד ובכה"ג (אך) [אף] בר"מ חייב כיון שבידים האכילה לכלבים ודו"ק כי זה ברור בדעת הרי"ף ומ"מ להלכה עיקר כמו שכתבתי: ג מיהו לפע"ד עיקר בש"ס דשנוי' דיב נחמן דמשני כאן שם גדול שימנו בחכמה ומנין כאן כשאין גדול שימנו בחכמ' נמי קושטא הוא דהא ליכא דפליג עליה וכ"כ הרא"ש מתחלה ומה שהקשה מהרש"ח פ' אד"מ על הרא"ש דה"ל לר' עקיבא לומר לר' טרפון אני מחזירך שאני גדול כו' לא קשה מידי שהרי מפורש בהרא"ש דדוקא במומחה הוא דמחזיר גדול וכמו שאוכיח עוד כן לקמן בסמוך וא"כ הוכרח ר"ע לומר לר"ט שהוא פטור מכח מומחה (ועוד דהא ר"ט כבר האכילה לכלבים ולא שייך לומר אני מחזירך ול"ד לטועה בדבר משנה דלאו כלום עביד ומיד הדר דינא מעצמו משא"כ הכא כל זמן שאין הגדול מחזירו קס דינא וה"א דחייב אי לאו משום דמומחה הוא) לכך ביאר הרא"ש ואפילו ים גדול להחזירו אם א"א בחזרה פטור מלשלם כההוא עובדא דר"ע דר"ע גדול ממנו הוה וא"ל פטור אתה שמומחה לב"ד אתה כו' וזה ברור (ולדידי בלא"ה נמי לק"מ די"ל דרב נחמן סובר כאי בעית אימא דבכתובות פרק הכותב דף פ"ד ע"ב דר"ע רבו הוה ע"ש):

ד ומה שמשיק הרא"ש בשם הראב"ד דאפי' גדול ממנו אין מחזירין אלא קס דינא ולא משלם דהא רב יוסף גדול ממר זוטרא הוה ולא החזירו עכ"ל וכן פסק הטור (והיינו משום שכתב הרא"ש עליו וכן נראה ודלא כהב"ח סכ' דהאי וכן נראה מל' הראב"ד הוא גם מ"ש הב"ח סר' ירוחם כתב להדיא שהתוספות והרא"ש חולקין על הראב"ד ליתא דרבינו ירוחם שלפני דפוס ווינציאה איתא שתוס' ורש"י חולקים על הראב"ד ע"ש) אינו נלפע"ד דהא משמע בפ' אד"מ דרב יוסף נופיה ס"ל כשנוי' דרב נחמן דהא פריך עליה דרב יוסף ומתרץ רב נחמן שנוי' דידיה וגם לא קאמר אלא. ועוד אפי' הוה ס"ל לרב יוסף דלא כרב נחמן הא קיי"ל הלכה כרב נחמן בדיני. אבל באמת נראה דרב נחמן מתרץ דברי רב יוסף וכ"כ הנימוקי יוסף וז"ל כתבו מן המפרשים ז"ל דכיון דלא קאמר אלא אמר רב נחמן משמע ודאי דרב נחמן לאו לאפלוגי אדרב יוסף אתי כו' אך מ"ש הנ"י שם דלרב נחמן לא תליא מילתא במומחה כו' לית' וכמ"ש לקמן בסמוך. ומה שהביאו להראב"ד לזה הא דלא החזירו רב יוסף למר זוטרא בפ"ק דסנהדרין (דף ה' ע"א) אי בעינא יכילנא לתרוצי כמ"ש התוס' פ' אד"מ (וכ"ל שלזה כוון רבינו ירוחם במ"ש התוס' מולקים על הראב"ד ודו"ק) ומדכי שם ושמע"נ דף ע"א והביא הגה"מ) אע"פ שדברי הסמ"ג בזה מגומגמי' אלא דהתוס' לא כתבו כן בפ' אד"מ אלא לסברתם אבל לא לשטת הרמב"ם והסמ"ג כ"כ בשטת הרמב"ם ודו"ק) דמר זוטר' לא יהוי מומחה בסמיכה) אך תירוץ זה אינו נלפע"ד דפשט' דשמעת' בפרק אד"מ משמע דאפי' מומחה שלא בסמיכה חוזר לרב יוסף ועוד דא"כ מאי פריך בש"ס עליה והא קתני סיפא ואם היה מומחה לרבים פטור מלשלם ליפני דמיירי במומחה שלא בסמיכ': ה אלא נ"ל לתרץ דעובדא דמר זוטרא לא היה אפשר להחזיר כגון שהלך למ"ה אז לית ליה לשלומי דאפי' למה שהעליתי לקמן

לק' דכל היכא דהגדול מחזיר אפי' א"א בחזרה פטור מטעם דלאו כלום עביד וה"ל כעושה בדבר משנה מ"מ י"ל דהך עובדא נשא ונתן ביד הוה וכן משמע להדיא בהרי"ף פ' אד"מ דמפרש הך עובדא בנשא ונתן ביד וא"א בחזרה ודאי לכ"ע חייב וכמ"ש לעיל סעיף א' סק"א אות ג' ואין להקשות א"כ היכי פסיק מיניה בפ"ק דסנהד' דדייניה דינא אע"ג דלא נקיט רשות מר"ג דילמא לעולם דינ' לאו דינא והתם לא היה אפשר בחזרה י"ל דשפיר פסיק דאי לאו דדייניה דינא אמאי לא משלם ימא דקבלוהו אדעת' דלידון דין תורה וכמ"ש לקמן סק"ל אות ג' וישבתי בזה דעת רש"י בפ"ק דסנהדרין שם דל"ק עליה מה שהקשו התוס' והרא"ש שם ומצאתי און לי בהרא"ש נופיה ע"ש : עוד י"ל לפי מ"ש לקמן דמומחה ולא קבלו דינו כהדיוט שקבלו לענין חזרה דגדול א"כ לא היה יכול רב יוסף למר זוטרא להחזירו כשלא קבלו ושפיר קא"ל ואם לא קבלוך זיל שליח והא דלא קא"ל אי קבלוך אחזירך י"ל דבקארה קא"ל אי קבלוך לא תשלם בין שאפשר להחזיר או לא :

ו נמצא העיקר דקי"ל כשנויא דר"ג דיש חילוק בין יש גדול לאין גדול וכן דעת בעל העיטור ובעל המאור ואביא דבריהם לק' בסמוך וגם בפסקי תוס' בפ' אד"מ סי"פ"ד פסקו כן : ו ונראה דקי"ל נמי כרבי יוסף דיש חילוק בין מומחה ושאינו מומחה ודלא כמ"ש נ"י וז"ל ואע"ג דלרב נחמן לא תליא מלתא במומחה ושאינו מומחה כלל אפשר דרב יוסף נמי הכי קאמר כאן במומחה לאו בדיין גופיה מיירי אלא אהגדול קאמר כאן באינו מומחה ר"ל שאין אחר גדול הימנו כדמפרש ר"נ עכ"ל וזה הפירוש אין הדעת סובלתו כלל אלא נלפע"ד דלרב נחמן נמי יש חילוק בין מומחה לשאינו מומחה וכמ"ש הרא"ש : וכ"ל דה"פ דשמעת' דרב נחמן לא בעי לתרוצי בקארה דמתני' דסנהדרין מיירי בים גדול הימנו דמשמע ליה דרים' דמתני' דבכורות נמי מיירי בים גדול הימנו דאל"כ היאך נודע לו שטעה בשקול הדעת דבשלמא סיפא דבכורות שפיר מיירי אפי' באין גדול הימנו אלא דכיון שהוא מומחה בדיינים רמי אנפשיה דטעי אבל ריש כיון דאינו מומחה מאן יימר ליה שטעה אלא ודאי הכי פירוש' דמתני' דבכורות דן את הדין כו' והוא אינו מומחה (וכולה מתני' מיירי בדקבלו עלייהו וכמ"ש לקמן) ונודע ע"פ גדול ממנו שטעה בשקול הדעת מה שעשה עשוי ו שלם מביתו ואם היה מומחה לרבים שנודע לו ע"פ עצמו שטעה מה שעשה עשוי ופטור לשלם והשתא א"א לאוקמא מתניתין דסנהדרין דדיני ממונות מחזירין בים גדול הימנו ואינו מומחה דהא בכה"ג מה שעשה עשוי אלא ודאי מיירי במומחה ובים גדול הימנו ולרב יוסף הקשו מתחלה מריש דבכורות דמיירי נמי בים גדול והוכרח לתרץ כאן במומחה כאן בשאינו מומחה ולר"נ הקשו אמתניתין דדיני ממונות מחזיריס אסיפא דבכורות והוכרח לתרץ כאן כשאין גדול נמצא דרב יוסף ור"נ לריכים זה לזה מה שאסר זה גילה זה זה פותח וזה נועל כן נ"ל ברור וכל זה מיירי בדקבלוהו עלייהו וכדאוקמי' ר' אבהו דקי"ל כותיה בפ"ק דסנהדרין (דף ו' ע"א) מתניתין דבכורות וכן הסכימו כל הפוסקים דכולה מתני' דבכורות מיירי בדקבלו עלייהו וגם רב יוסף נופיה ס"ל כרבי אבהו בגיטין פרק המגרש וכמ"ש התוס' פ"ק דסנהדרין דף ה' ריש ע"א : ז ובאשר כתבתי כן כתב הרא"ש להרי' מתחלה וכן מבואר להרי' דעת בעל המאור שכתב וז"ל אמר רב יוסף לא קשי' כו' הכי נקטינן פירוש' מרבותינו חכמי דורנו ז"ל מתני' דהכא במומחה כו' ומתניתין דהתם דבכורות בשאינו מומחה כו' ומתמהינן על המומח' איך אתה אומר שמחזירין ר"ח ולאוקמי כאן שנוי"ב כיד כו' הל"ל מתני' דסנה' במומחה ועוד אמרי' ג' אלא מעתה כו' כ"ש שאתה כו' ואם איתא שא הדין מוחזר כל היכא דפטור ועוד הרבה להקשו ע"ש ופ' הרא"ב"ד כרב שאת לבד ואין מוחזר הדין אלא בשעה בדבר משנה לבד אבל בש"ה לעולם קס דינא אלא דיחיד שא"ם משלם כמ"ש בתתני' דבכורות ומקומנו לעיל בקבלוהו וכן מומחה ולא קבלוהו כמ"ש ת"ש דמר זוטרא כו' א"ל אי קבלוך כו' וכן ג' הדיוטו' שדינם כיחיד מומחה וכמ"ש ג' א' אלא מעתה כו' וכן שם ל"ב ג' ושם ל"א תיכתב היכי כו' אבל יחיד מומחה וקיבלוהו פטור בתתני' דבכורות ובקיבלוהו מיירי כמ"ש וכן בתר זוטרא וכן ג' הדיוטות וקיבלוה כנ"ל והוסיף הטור דה"ה לג' מומחים אפי' לא קבלום וראיה לדבריו מתש"ר ר"ע לר"ע פטור אתה כו' אע"פ שלא קבלוהו בפירוש לדעת המפרשים דבעינן קבלה בפירוש וכמ"ש בירושלמי הביאו כ"י ושיפ תמן תניינן דן את הדין זיכה כו' ר"א ושם ר"א כשם ר"א כשהל' הרי את מקובל עליהם כשלשה כו' ול"ל משום דלסורחה א"ל אלא א' ואייב לסורות וה"ה לג' מומחין וכ"ה כ"י אבל עת הרא"ש לפסוק ג"כ כרב יוסף ור"נ ור"ל מפרש דברי רב יוסף דלעולם מתני' דסנה' במומחה וכשיש גדול ממנו לענין

נתיבות

משה"א

חייב לשלם רק בג"נ ביד והיינו כרבנן דאי סבירא ליה למתניתין כרבי מאיר וחייב לשלם כשא"א להחזיר אפילו בלא נו"ג ביד היה לו למתניתין לאשמעינן רבותא יותר דמשכח' לה שחייב לשלם אפי' בלא נו"ג ביד דהיינו כשא"א להחזיר וכיון דרישא בחדא גוונא מיירי על כרחך לא משכחת חיוב תשלומין רק בנו"ג ביד והיינו כרבנן : ועתה אכתוב מה שנ"ל ליישב דברי אא"ז הגאון ח"צ שכ' ליישב תמיהת הש"ך בס"ק זה שתמה על הרמ"א ביי"ד סימן רמ"ב שכ' דבשאר כל יכול לחזור בו קודם שנעשה מעשה דכיון שהוא אינו מוחמת וא"י לדון רק מחמת קבלה דן ומי שמוהו לאיש שופט לדון שנית ולחזור מהוראה ראשונה אבל מומחה דיכול לדון יחידי יכול לחזור מהוראתו ולדון שנית ור"נ סבירא ליה דדוקא גדול ממנו מחזירו דכשאין גדול ממנו יכול לומר מאי חזית ודוקא כשגדול מחזירו והוא מודה לו שטעה דהעיקר תלוי כשהדיין בעצמו מכיר ששעה וחזור כמבואר בש"ך במ"ש בטעם דבג' הדיוטות אין הגדול מחזיר משום שאין משיגין דברי הגדול . ור"ש ס"ל דאפי' גדול אין מחזיר בש"ה אפילו קודם שנעשה מעשה אבל כשנעשה מעשה סבירא

ביאור

סביר פסול לדינא ולא מהני רצותא וכ"ז בטעו בשיקול הדעת אבל בטעו בדבר משנה לעולם מחזרין אפי' ג' מומחים וקבלום ואם א"א לחזור חייבים לשלם וכ"ז אין חילוק בין ס"ב כידו או לא כשאו ואתנו ביד וכן אין חילוק בין יש גדול ממנו או לא אלא דביחיד מומחה וקיבלוהו דעתו דבש גדול ממנו מחזירין אבל אם ס' דשם סראב"ד דאף כה"ג אין מחזירין וכ"כ כרמז' ובעור ואסר הרא"ש דברי הרי"ף שכ' דכל היכא דפטור הדין חוזר ולית לה סיפא דמתני' דבכורות ואם היה מומחה פטור אלא לריש"ל דקתני מה שעשה עשוי אלא דבריש"ל חייב וכסיפא פטור ועוד דא"כ אמאי אצטריך ר"ח לאוקמי כאן שנוי"ב ביד כו' הל"ל מתני' דסנה' במומחה ועוד אמרי' ג' אלא מעתה כו' כ"ש שאתה כו' ואם איתא שא הדין חוזר כל היכא דפטור ועוד הרבה להקשו ע"ש ופ' הרא"ב"ד כרב שאת לבד ואין חוזר הדין אלא בשעה בדבר משנה לבד אבל בש"ה לעולם קס דינא אלא דיחיד שא"ם משלם כמ"ש בתתני' דבכורות ומקומנו לעיל בקבלוהו וכן מומחה ולא קבלוהו כמ"ש ת"ש דמר זוטרא כו' א"ל אי קבלוך כו' וכן ג' הדיוטו' שדינם כיחיד מומחה וכמ"ש ג' א' אלא מעתה כו' וכן שם ל"ב ג' ושם ל"א תיכתב היכי כו' הל"ל יחיד מומחה וקיבלוהו פטור בתתני' דבכורות ובקיבלוהו מיירי כמ"ש בתתני' דבכורות וכן בתר זוטרא וכן ג' הדיוטות וקיבלום כנ"ל והוסיף הטור דה"ה לג' מומחים אפי' לא קבלום וראיה לדבריו מתש"ר ר"ע לר"ע פטור אתה כו' אע"פ שלא קבלוהו בפירוש לדעת המפרשים דבעינן קבלה בפירוש וכמ"ש בירושלמי הביאו כ"י ושיפ תמן תניינן דן את הדין זיכה כו' ר"א ושם ר"א כשהל' הרי את מקובל עליהם כשלשה כו' ול"ל משום דלסורחה א"ל אלא אי ואייב לסורות וה"ה לג' מומחים וכ"ה כ"י אבל עת הרא"ש לפסוק ג"כ כרב יוסף ור"נ ור"ל מפרש דברי רב יוסף דלעולם מתני' דסנה' במומחה וכשיש גדול ממנו אפי' לענין

הצות

דמלי בע"ד לו' אין לנו אלא מה שפסקו הם ואי משום חזרה דעכשיו לא מיקרי חזרה לפי שאין יודעין בעיב הדין ע"ם בש"ך אבל באיסור ויתר אם הם רוצים לחזו' אע"ג דאם הדיעות כיון דקבלו והוי כמו מומחה וקבלו לדעת הש"ך א"כ מאן מעכב והכי בעינא את הטהור או באסר את המותר בזה לדעת הראב"ד והרשב"א גם לרב חסדא דבעי בדיני ממונות נשא ונתן ביד אבל באיסורא תיכף קס דינא ומשום דשויא אנפשיה חד"א והר"ן חולק וס"ל דלר"ח דבעי נשא ונתן ביד גם באוסר את המותר לא קס דינא בדיבור בעלמא וע"ש שהביא ראיה דאי נימא תיכף קס דינא באיסור למה לריך לאוקמי אליבא דרב חסדא בפ' אד"מ מתני' דנימא את הטהור דאגב בי' שרץ. ועי' ש"ך שדחה ראיה זו ומשום דר"ח דאוקי דאגב בי' שרץ לאו משום קס דינא אלא משום דבעי לאוקמי מתני' כרבנן ולא כר' מאיר ולרבנן דלא דייקי דינא דגרמי בעינן לחיוב תשלומי הדיין נשא ונתן ביד. וקשה דאי נימא דק"ד תיכף בדיבור אלא משום חיוב תשלומין מוקי דאגב בי' שרץ א"כ כי נגע בי' שרץ מאי הוי כיון דכבר נאסרה ונטמאת ע"י דיבורו וכי הוסיף בטומאתו ואגב בי שרץ לאו כלום עבד כיון דכבר טמא. ואין להקשות לראב"ד והרשב"א מסוגיא דבכורות וסוגיא דב"ק דמוקי מתני' דמה שעשו עשוי ושלם מביתו כרבנן ומיירי בנשא ונתן ביד וטימא את הטהור דאגב בי' שרץ. וכיון דכבר נטמא ע"י דיבורו למה ישלם הוסיף טומאה על טומאתו דים לו' דס"ל כמ"ש תו' והרא"ש דטימא את הטהור הוי מזיק ממש ומשום דדיבור הוי מזיק והוכח' הש"ס דדייני ד"נ מעיהר את הטמא והא דמוקי טימ' את הטהור דאגב בי' שרץ אגב גרר' דאיך וא"כ לא ק' כלל מטימא את הטהור אבל הש"ך הטעלה דלא כתו' והרא"ש וא"כ כיון דדיבור אינו מזיק אלא גורם א"כ בטימא את הטהור לא נתחייב למה יתחייב הוסיף ואגב בי' שרץ כיון דכבר נטמא ודוחק לו' דמיירי דאגב ביה שרץ קודם שהורה נטמא דא"כ לא בכלל דין היא אלא כמו שאר מזיק ושוד ודאי נימא דבאיסור ויתר קס דינא תיכף ומשום שויא אנפשיה חד"א א"כ הא דפריך לרב ששת דסובר טועה בדבר משנה חוזר מהא דא"ל ר"ע לר"ע מומחה לרבי' את הא כיון דטועה בדבר משנה חוזר לאו כלום עביד ונימא דאיסור גרע מדיני ממונות כי היכא דמחלק ר"ח בין דיני ממונות לאיסור בשיקול הדעת ה"ג מחלק רב ששת בדבר משנה בין איסור לדיני ממונות והרמ"א כיון"ד סי' רמ"ב כ' טעה בשיקול הדעת יכול ליטא וליתן עם המורה עד שיחזיר. וכ' הש"ך תרי תמיהי קא חזינא דהאיך פסק נגד דברי הר"ן הא הר"ן גופיה כ' לענין מעשה אין בידי לחלוק כו' ואם נהי דפסק כהר"ן היינו לשיטת הרי"ף אבל לפי מה דפסק הרמ"א כדעת הרא"ש דאפי' בדיני ממונות קס דינא א"כ ודאי אף באיסורא קס דינא ע"ש. וקושיא הסמי' יש לישב ואולי דבדיני ממונות דקס דינא היינו משום דהוא מוחזק דהא בחייב את הזכאי את הזכאי בע"ד למה שפסקו הרא"ש ונתן לדבריו לעולם הדין חוזר ומזכה וכו' ולישב זה נראה דבע"ז מיירי קודם שנעשה מעשה ואז דוקא באו"ה קס דינא כיון דשויא חד"א משא"כ בד"מ חבירו המומחה חוזר ומזכה וגם הסוגיא דסנהדרין דף ל"ב בפלוגתא דר"י ור"נ ור"ש מיירי קודם שנעשה מעשה דר"י ס"ל דדוקא אינו מומחה וקיבלו אינו יכול לחזור בו קודם שנעשה מעשה דכיון שהוא אינו מומחה וא"י לדון רק מחמת קבלה דן ומי שמוהו לאיש שופט לדון שנית ולחזור מהוראה ראשונה אבל מומחה דיכול לדון יחידי יכול לחזור מהוראתו ולדון שנית ור"נ סבירא ליה דדוקא גדול ממנו מחזירו דכשאין גדול ממנו יכול לומר מאי חזית ודוקא כשגדול מחזירו והוא מודה לו שטעה דהעיקר תלוי כשהדיין בעצמו מכיר ששעה וחזור כמבואר בש"ך במ"ש בטעם דבג' הדיוטות אין הגדול מחזיר משום שאין משיגין דברי הגדול . ור"ש ס"ל דאפי' גדול אין מחזיר בש"ה אפילו קודם שנעשה מעשה אבל כשנעשה מעשה סבירא

הגר"א

פטור אין חילוק כגון שא"א לחזור לעולם פטור כיון שהוא מומחה אבל ביחיד שא"מ אין חילוק בין יש גדול ממנו או לא דר"נ קאי על דברי רב יוסף מדל"ק אלא אר"נ וי"ל כ' דלא כיש"מ מחזר אם יש גדול ממנו כתי' דר' נחמן לבד וגם דברי רב יוסף י"ל כן וקרי לשאין גדול ממנו מומחה כו' אבל אח"כ חזר הרא"ש לדברי רא"ד דלית הלכתא כר"נ מת"ש רב יוסף לת"ז אי קבלוך לא תשלם כו' ולא סברים והיינו מוכרח דר"ל דא"א למיסבר ודעת בע"ה כ"ז ור"ש דעת כדעת הרא"ש מתחלה הלכה גם כר"נ ודעת נ"י ורא"ה דהלכה ככל ג' האוקימתות דר"ח ור"ש ור"ח אבל דעת ר"ה גאון וכע"ה והרא"ש האין הלכה כר"ש משום דבבכורות אתי אוקימתא אליבא דרבנן ואתן קי"ל כר"ש ולשאינו אין חילוק בין כ"ב ביד או לא בין לחיוב בין לפטור בין לחזרה ובשיטות אחרות שמפרשים בזה ובבכ"י ובקיצ רשות מר"ג מהכי אפי' לשא"מ דקאמר אתי מתן דבעי לאיתן כו' מ' אפי' א"מ ודוקא דגמיר ולא"ם אבל אי ל"ג ולא"ם לא כמ"ש תוס' ג' אי ממ"ש ליכא חד ע"ש ושם כ"ה כ' אתי אריא ג' רועי כו' ולא מהכי רצותא וכמ"ש ז' כ' דבי נשיאה כו' והכלל להראב"ד טעה בש"ה לעולם קס דינא אלא דבחזרה אלא לגון מומחה לו קיבלוהו חייב לשלם ואתרתי למעליותא כגון מומחה וקיבלוהו או ג' מומחים אפי' לא קיבלום פטורים ובן בנקפ רשות מר"ג ושא"מ ולא קבלוה ול"ל רשות מר"ג אי ר"ל רשות ולא גמיר אין דינו דין אפי' לא עע' וג' הדיעות דינם כמומחה אבל שנים דינם כאחד וכ"ז בטעה בש"ה אבל בדבר משנה לעולם חוזר אפי' בג' מומחין וקיבלום ונקיטי רשותא מר"ג ואם א"ל לחזור חייבין לשלם ואע"ג דפריך גמ' ולימא טועה בדבר משנה כו' הייני לרבנן אבל לר"מ חייבין ואפי' לא נו"ב ביד וכמ"ש תוס' שם ד"ה השתא כו' ודברי הראב"ד היא מתוארלא מכל השיטות דפשטא דשמעתא מ' דר"ב ור"ש ור"ת פליגי והלכה כר"ש

המשפט

ומקודם צריך לישב דברי הראב"ד שסותרים זה את זה דהרא"ש הביא בסנהדרין בשמו דאפי' נדול אינו מחזיר ובע"ז הביא הר"ן בשמו דבאו"ה קם דינא אף דבד"מ חבירו המומחה ממנו' חוזר ומזכה וכו' ולישב זה נראה דבע"ז מיירי קודם שנעשה מעשה ואז דוקא באו"ה קם דינא כיון דשויא חד"א משא"כ בד"מ חבירו המומחה חוזר ומזכה וגם הסוגיא דסנהדרין דף ל"ב בפלוגתא דר"י ור"נ ור"ש מיירי קודם שנעשה מעשה דר"י ס"ל דדוקא אינו מומחה וקיבלו אינו יכול לחזור בו קודם שנעשה מעשה דכיון שהוא אינו מומחה וא"י לדון רק מחמת קבלה דן ומי שמוהו לאיש שופט לדון שנית ולחזור מהוראה ראשונה אבל מומחה דיכול לדון יחידי יכול לחזור מהוראתו ולדון שנית ור"נ סבירא ליה דדוקא גדול ממנו מחזירו דכשאין גדול ממנו יכול לומר מאי חזית ודוקא כשגדול מחזירו והוא מודה לו שטעה דהעיקר תלוי כשהדיין בעצמו מכיר ששעה וחזור כמבואר בש"ך במ"ש בטעם דבג' הדיעות אין הגדול מחזיר משום שאין משיגין דברי הגדול . ור"ש ס"ל דאפי' גדול אין מחזיר בש"ה אפילו קודם שנעשה מעשה אבל כשנעשה מעשה סבירא

ביאורים

הגר"א

פטור אין חילוק כגון שא"א לחזור לעולם פטור כיון שהוא מומחה אבל ביחיד שא"מ אין חילוק בין יש גדול ממנו או לא דר"נ קאי על דברי רב יוסף מדל"ק אלא אר"נ וי"ל כ' דלא כיש"מ מחזר אם יש גדול ממנו כתי' דר' נחמן לבד וגם דברי רב יוסף י"ל כן וקרי לשאין גדול ממנו מומחה כו' אבל אח"כ חזר הרא"ש לדברי רא"ד דלית הלכתא כר"נ מת"ש רב יוסף לת"ז אי קבלוך לא תשלם כו' ולא סברים והיינו מוכרח דר"ל א"א למיסבר ודעת בע"ה כ"ז ור"ש דעת כדעת הרא"ש מתחלה הלכה גם כר"נ ודעת נ"י ורא"ה דהלכה ככל ג' האוקימתות דר"ח ור"ש ור"ח אבל דעת ר"ה גאון וכע"ה והרא"ש האין הלכה כר"ש משום דבבכורות אתי אוקימתא אליבא דרבנן ואתן קי"ל כר"ש ולשאינו אין חילוק בין כ"ב ביד או לא בין לחיוב בין לפטור בין לחזרה ובשיטות אחרות שמפרשים בזה ובבכ"י וקיצ רשות מר"ג מהכי אפי' לשא"מ דקאמר אתי מתן דבעי לאיתן כו' מ' אפי' א"מ ודוקא דגמיר ולא"ם אבל אי ל"ג ולא"ם לא כמ"ש תוס' ג' אי ממ"ש ליכא חד ע"ש ושם כ"ה כ' אתי אריא ג' רועי כו' ולא מהכי רצותא וכמ"ש ז' כ' דבי נשיאה כו' והכלל להראב"ד טעה בש"ה לעולם קס דינא אלא דבחזרה אלא לגון מומחה לו קיבלוהו חייב לשלם ואתרתי למעליותא כגון מומחה וקיבלוהו או ג' מומחים אפי' לא קיבלום פטורים ובן בנקפ רשות מר"ג ושא"מ ולא קבלוה ול"ל רשות מר"ג אי ר"ל רשות ולא גמיר אין דינו דין אפי' לא עע' וג' הדיעות דינם כמומחה אבל שנים דינם כאחד וכ"ז בטעה בש"ה לעולם בדבר משנה לעולם חוזר אפי' בג' מומחין וקיבלום ונקיטי רשותא מר"ג ואם א"ל לחזור חייבין לשלם ואע"ג דפריך גמ' ולימא טועה בדבר משנה כו' הייני לרבנן אבל לר"מ חייבין ואפי' לא נו"ב ביד וכמ"ש תוס' שם ד"ה השתא כו' ודברי הראב"ד היא מתוארלא מכל השיטות דפשטא דשמעתא מ' דר"ב ור"ש ור"ת פליגי והלכה כר"ש

החושן

ובאיסורא לא שייך זה ועוד דבא עיקר הטעם דמה שעשה עשוי פירש"י משוסדמלי אמר בע"ד דלמא טעמא קמא דידך עיקר ועכשיו טעית וזה לא שייך אבא לענין איסור ויתר דליכא בע"ד והש"ך נופיה כ' בס"ק כ"ע דמה דקא דינא באיסורא אין הטעם משום דגם בד"מ קס דינא כיון דבד"מ בעינן כבר הי' לה אלא באיסורא הטעם משום שויא אנפשיה אתיכה דאיסורא וע"ש וכיון דהר"ן לא ס"ל שויא אנפשיה אתיכה דאיסורא גבי דיין א"ל אפ' לרב ששת הדר דינא ואי נימא שויא אנפשיה חד"א א"כ מה"ע גם לר"ח תיכף קס דינא ולא מצי אמר ליה דבע"ד לא טעית ורב ששת אמר אידי ואידי בשאין גדול כו' עכ"ל . ועוד כתב שם (דף נ"ב ע"א) בב"ק א' מומחה שם גדול הימנו בחכמה ומנין ועשה לעול' חוזר לדברי הכל ואפי' בשקול הדעת כו' . ד' שאינו מומחה שטעה בשקול הדעת וקבלוהו לרב אסדא הדר דינא ולית הלכתא כוותיה כו' ע"כ . וכן משמע דעת רא"ן שכתב בדף ק"נ ע"א וז"ל ומשני רב יוסף במומחה שם גדול ממנו בחכמה ומנין מחזיר ושאין גדול ממנו אין מחזיר ופטור ושאין מומחה נמי אין מחזיר ומשלם מביתו ע"כ . גם מדברי הרא"ש שהביא הנ"י פאד"מ מבואר דקי"ל כהך שנוי' דרב נחמן בים גדול הימנו רק שנראה מדבריו שם דגם באינו מומחה אם יש גדול הימנו מחזר ודינו כמו במומחה ובזה לא נ"ל כוותיה וכמו שהוכחתי דרב נחמן מתרץ הכי דוקא במומחה אבל באינו מומח' מוכח דס"ל לר"נ דאפי' יש גדול הימנו אינו מחזר וכמ"ש בשם הפוסקים : ח ואיבא לעיוני במומחה ולא קבלוהו ויש גדול אי מחזיר או לא אי נימא כיון דבכל דוכתא מומחה ולא קבלו דינו כאינו מומחה וקבלו ובאינו מומחה וקבלו אפי' יש גדול אינו מחזיר וכמ"ש למעלה א"כ ה"ה הכא או נימא דדוקא באינו מומחה אינו מחזיר מטעם שכ' הרא"ש דכיון שנשתדל מתחלה לדון והוא אינו מומחה ראוי שיתקיים להדין ויפלם מביתו משא"כ במומחה ונראה דאף במומחה שלא קבלוהו הדין כן וכן מבואר להדיא מדברי בעל המאור בבא תליתאה שהבאתי בסמוך וכן מדברי בעל המאור בבא תניינא שהבאתי בסמוך ונראה הטעם דכי היכי דבאינו מומחה שייך טעמא דלא ה"ל לדון יחידי ה"ה במומחה שלא קבלוהו אע"ג דדיני' דינא מ"מ לכתחל' אסור לו לדון יחידי וכדלעיל סי' ג' סעיף ג' וכדמוכח מהירושלמי שהבאתי שם שאמרו התלמידים לר' אבהו שסיה דן יחידי והא תנן אל תהי דן יחידי והשיב להם שקבלוני כו' ע"ש : ט מיהו בג' הדיוטו' ולא קבלוהו עלייהו היה נראה לכאורה כיון דג' מיקרי ב"ד שלם ויכולין לדון אפי' לכתחל' א"כ כשטעו ויש גדול מחזיר אותם אך מדברי בעל המאור לא משמע כן שכ' וז"ל בבא תניינא מומחה שיש גדול ממנו מחזירים כו' ומה היא המחאתו

של ב"ד ג' דיינים שם ביניהם חד דגמיר וסביר אע"ג דלא נקיטי רשות' ולא קבילו להו בע"ד ח"כ דיין יחידי דגמיר וסביר ונקיט רשות אז קבלוהו עלייהו כל אלו מומחים הם אם אין גדול מהם דינם כמומחה שאין גדול הימנו ומה שעשה עשוי ואם יש גדול מהם דינו כמומחה שיש גדול ממנו ואם טעו מחזירים וזה וזה פטורים מלשלם עכ"ל משמע דוקא ג' דיינים שיש בהן חד מומחה דגמיר וסביר הוא דמחזיר גדול אותם הא אתם ג' דיינים לא חשיבי כב"ד מומחה ואין הגדול מחזיר אותם וכן משמע עוד יותר מדבריו בבבא תליתאי שהבאתי לעיל בסמוך ולפ"ז צ"ל דאע"ג דג' הדיוטות יכולין לדון לכתחלה מ"מ כיון דבכל דוכתא ג' הדיוטות כיחיד מומחי חשיבי ה"ה הכא ובפרט דלא הי' להן לדון לכתחל' בכפיה אע"ג דיכולין לעשו' כן מתקנת' דרבנן: **י אבל** בג' הדיוטות וקבלו עלייהו היה נראה לכאורה פשוט דדינם כיחיד מומחה וקבלו עלייהו ואם יש גדול מחזיר הדין דהא יכולים לדון לכתחלה וגם קבלו עלייהו אך מדברי בעל המאור בבבא תליתאי שהבאתי בסמוך מבואר להדיא דגם בזה אפי' יש גדול היינו מתני' דבכורות דמה שעשה עשוי ושלם מביתו ואע"ג דבמ"ש הבעל המאור מה שעשה עשוי ושלם מביתו פליגי הרא"ש והטור עליה וס"ל דמה שעשה עשוי ופטורי' מלשלם ודינם כיחיד מומחה שקבלוהו . מ"מ במ"ש בעל המאור דאין הגדול מחזיר אותם בזה לא פליגי הרא"ש והטור (וגם לעיל כתבתי דהעיקר כבעל המאור גם בזה ע"ש) ואדרבא הרא"ש והטור ס"ל דאין גדול מחזיר כלל כל שכן הכא הלכך נראה דכיון דהכא בין לבעל המאור בין להרא"ש אין הגדול מחזיר ולא מצינו בשום פוסק מפורש דהגדול מחזיר כאן הכי נקטינן דאין הגדול מחזיר גם בזה . אלא דצריך טעמא למילתא דהא הכא לא שייך טעמ' דכתב הרא"ש דלא ה"ל לדון לכתחלה ולכאורה דמי ממש למומחה וקבלו עלייהו דהעליתי לעיל דהיכא דיש גדול מחזירו ונראה דלא שייך לו' שהגדול יחזירנו אלא כשהוא מומחה דאז שייך לומר שהוא מומחה ומבין דברי הגדול שמחזירו אבל ג' הדיוטות אע"ג דדינם כיחיד מומחה מ"מ אין בהם הסגה להבין דברי הגדול שמחזירם ויכול הבעל דין לומר אנו כבר קבלנו עלינו ב"ד זה של ג' הדיוטות ואין לנו אלא מה שפסקו הם ומה שחוזרי' עתה חזרתם אינה חזרה שאין טעם בחזרתם שאין בהשגתם להבין דברי הגדול שמחזירם והלכך אע"פ שחוזרים הרי כאלו אינם חוזרים ונראה שגם הרא"ש סובר טעם זה בדין זה ואין להקשות א"כ ביחיד שאינו מומחה וקבלו לאיזה זורך נתן טעם דאין הגדול מחזירו הואיל ונשתדל לדון יחידי תיפוק ליה כיון דאינו מומחה אין חזרתו חזרה שאין בהשגתו להבין דברי הגדול ונראה דלא הוצרך הרא"ש לטעם זה אלא לתרץ אמאי דאמרינן מה שעשה עשוי ושלם מביתו דאמאי ישלם מביתו הא מצי למימר יחזור הדין לפי שהגדול מחזירני לפי שטעם זה אינו מספיק אלא שלא להוציא מבעל דין שכנגדו (דהא הדייניס בלא"ה פטורים להרא"ש כיון דהם ג' וקבלו עלייהו) דכיון שהוא מוחזק יכול לומר אני אומר חזרתכם אינו כלום וכבר קבלנו אתכ' עלינו אבל הכא שעדיין מוחזק ואפ"ה קתני מה שעשה עשוי ושלם מביתו שפיר קשה אמאי יאמר הדיין אני מבין יפה דברי הגדול שמחזירני ויחזור הדין ואם הבעל דין אינו רוצה לחזור מה לי בזה לכך הוצרך הרא"ש לתת טעם דכיון שנשתדל מתחלה לדון יחידי והוא אינו מומחה ראוי שיתקיים הדין ושלם מביתו . כן נ"ל ברור : מיהו נראה דהכא אף בזמן הזה יש מומחה אם הוא מומחה כמ"ש רב שרירא וכמ"ש לעיל ס"ק י"ג אות ד' :

יא ונראה דה"ה בג' הדיוטות ואית ביניהם חד יחיד מומחי דהיינו דגמיר וסביר אע"ג דלא קבלינהו עלייהו אם יש גדול ממנו מחזיר אותם דהא כולהו טעמי שכתבתי לעיל לא שייכי הכא שהרי הם ב"ד שלם ויכולין לדון לכתחל' א"כ לא שייך לומר טעמ' דהרא"ש ס"ל לדון לכתחל' וגם המומחי' שבהם מבין ומשיג דברי הגדול שמחזירו הואיל ונשתדל לדון יחידי תיפוק ליה כיון דאינו מומחה אין חזרתו חזרה שאין בהשגתו להבין דברי הגדול ונראה דלא הוצרך הרא"ש לטעם זה אלא לתרץ אמאי דאמרינן מה שעשה עשוי ושלם מביתו דאמאי ישלם מביתו הא מצי למימר יחזור הדין לפי שהגדול מחזירני לפי שטעם זה אינו מספיק אלא שלא להוציא מבעל דין שכנגדו (דהא הדייניס בלא"ה פטורים להרא"ש כיון דהם ג' וקבלו עלייהו) דכיון שהוא מוחזק יכול לומר אני אומר חזרתכם אינו כלום וכבר קבלנו אתכ' עלינו אבל הכא שעדיין מוחזק ואפ"ה קתני מה שעשה עשוי ושלם מביתו שפיר קשה אמאי יאמר הדיין אני מבין יפה דברי הגדול שמחזירני ויחזור הדין ואם הבעל דין אינו רוצה לחזור מה לי בזה לכך הוצרך הרא"ש לתת טעם דכיון שנשתדל מתחלה לדון יחידי והוא אינו מומחה ראוי שיתקיים הדין ושלם מביתו . כן נ"ל ברור : מיהו נראה דהכא אף בזמן הזה יש מומחה אם הוא מומחה כמ"ש רב שרירא וכמ"ש לעיל ס"ק י"ג אות ד' :

יב ונראה דה"ה בג' הדיוטות ואית ביניהם חד יחיד מומחי דהיינו דגמיר וסביר אע"ג דלא קבלינהו עלייהו אם יש גדול ממנו מחזיר אותם דהא כולהו טעמי שכתבתי לעיל לא שייכי הכא שהרי הם ב"ד שלם ויכולין לדון לכתחל' א"כ לא שייך לומר טעמ' דהרא"ש ס"ל לדון לכתחל' וגם המומחי' שבהם מבין ומשיג דברי הגדול שמחזירו א"כ לא יכול הבעל דין לומר מזרתכם אינו כלום וכבר קבלנו עלינו אבל הכא שעדיין מוחזק ואפ"ה קתני מה שעשה עשוי ושלם מביתו שפיר קשה אמאי יאמר הדיין אני מבין יפה דברי הגדול שמחזירני ויחזור הדין ואם הבעל דין אינו רוצה לחזור מה לי בזה לכך הוצרך הרא"ש לתת טעם דכיון שנשתדל מתחלה לדון יחידי והוא אינו מומחה ראוי שיתקיים הדין ושלם מביתו . כן נ"ל ברור : מיהו נראה דהכא אף בזמן הזה יש מומחה אם הוא מומחה כמ"ש רב שרירא וכמ"ש לעיל ס"ק י"ג אות ד' :

יג העולה מזה יחיד מומחי דקבלוהו אז ג' הדיוטות ואית בהו חד מומחה היכי דיש גדול יכול להחזיר אותם אבל בנווני אחריני בר מהא אין הגדול מחזיר והיכא דאין גדול במומחי שקבלוהו מה שעשה עשוי ופטור לשלם וכג' הדיוטות דאית בהו חד מומחי חייבים לשלם כיון דלא קבלינהו ואם הסכימו כולם לדעת א' משלמים ביחד ואי נמר דינא בתרי מינייהו משלמי הכל תרי כולה והיכ' שהאכיל לכלבים קודם שהחזיר הגדול או הלך למ"ה אז אין לו לשלם ביחיד מומחי' וקבלו ה ודאי פטור לשלם כדמוכח בעובד' דר' טרפון. וב"ג הדיוטות ולא קבלוהו וחד מינייהו מומחה נראי' לכאורה דחייבים לשלם אפי' לא נשאו ונתנו ביד כיון שמדיני' מה שעשה עשוי וחייבים לשלם אלא היכא דאיכ' גדול הוא דמחזירים וכל כמה דלית' לגדול עליהו לשלומי היכא דלא אפשר למהדר דלא ה"ל למידן בעל כרחם ולא דמי לטעה בדבר משנה דהתם הדר דינא מיד מעצמו ולאו כלום עביד מה שהאכיל' לכלבים אפשיר' לכלבים וכתירוץ הפני שתרלתי לעיל על קושי' מהר"ם אלשיכ' מה שהקש' על הרא"ש ע"ש אך לענין מעשה אין בי כח לחייבו בשבראה זו ובפרט שמפורש בבעל המאור דפטור מלשלם וגם מטעמו של רש"י שהבאתי לעיל סק"ח אות ג' דפי' דפטור משום דמצי אמר אלו הי' כאן הי' חוזר להכשרו א"כ ה"ה הכא שייך ה"ע דלאו כלום עביד דהא אלו הוה קמן הי' הדין חוזר ע"פ הגדול הלכך נראי' דגם בזה היכא דאי אפשר למהדר פטורים מלשלם :

יד ומדברי רש"י אלו מבואר דבטועה בשקול הדעת כיון דקס דינא אפי' איתא קמן לא הדר ומתכשר' אלא בהגך נווני דפירשתי (דהיינו במומחה וקבלו עלייהו או במומחה וג' דבכה"ג כיון דהוא מומחה וחוזר לא אמרי' שויא אתיכא דאסורא ויכול לחזור ולהתיר) וכן נראה מדברי הברטנורה שהבאתי לעיל וכן מוכח בש"ס דקאמר אי אמרת בשלמא טעה בדבר משנה אינו חוזר אלמא קס דינא היינו דקא מפחיד ר' טרפון וקא"ל איהו מומחה לב"ד אתה כו' ודלא כמ"ש בעל המאור משום פסיעות' דבע"ד נגעו בו וכבר בארתי כל זה בסק"ח וכ"כ הר"ן פ"ק דע"א בשם הראב"ד והרשב"א והרמב"ן וה"מ מטומחה לטעה ואיסור להיתר אבל בחיוב וזכות חברו המומחה ממנו חוזר ומזכה ע"כ דבריהם . והר"ן הקשה שם עליהם דא"כ למה ליה לרב חסדא במסקנא בפ' אד"מ לאוקמי טימא את הטהור בדאגע ביה שרץ הא בלאו הכי נמי מה שעשה עשוי ולא קשיא אמתני' דדיני ממונות מחזירין שהרי אתה אומר שבדבר זה אלוק ענין טומאה ואיסור מדיני ממונות והרי"ף פסק כרב חסדא אבל למעשה אין בי כח לאלוק על אבות העולם ז"ל עכ"ל. ובספרי שפתי כהן בי"ד סי' רמ"ב סקנ"ה כתבתי דהם מיירי דליכא טעות בשקול הדעת ועתה דקדקתי יפה וראיתי שא"ן צריך לזה אלא מיירי בדאיכא טעות בשקול הדעת ואפ"ה כיון דכבר הורה לאיסור אינו יכול לחזור ולהתיר לרב ששת בהגך נווני דאמרן וכמו שהוכחתי מדברי רש"י וברטנורא להדיא וכדמוכח בש"ס וכבר כתבתי דקי"ל כרב ששת ועוד י"ל דגם רב חסדא מודה בהא דאע"ג דלענין ממונא פליג עליה דרב ששת מ"מ י"ל לענין איסורא מודה מטעמא שנעשית כאתיכא דאיסורא דלמה נשוי פלונתא רחוקה בבדי והא דפרים רבינא לרב חסדא טימא את הטהור דאגע בהו שרץ לאו משום דלא תקשי אמתני' דאד"מ אלא משום דכיון דאוקמ' רב חסדא לאתני' דבכורות בנשא ונתן ביד אלמא דהיינו כרבנן דלא דייני דינא דגרמי דאי כר"מ אפי' בלא נשא ונתן ביד . וא"כ אמאי חייב בטימא את הטהור ולכך צריך לאוקמא באגע בהו שרץ . והכי מוכח להדיא בבכורות פ' עד כמה דלא פריך התם אמתני' דפ' אד"מ רק דפריך לימא תנן סתמא כר"מ ומשני כגון שנשא ונתן ביד היכי דמ כו' אמר רבינא כגון שס"ל משכון וגבלו אימנו טימא את הטהור דאגע בהו שרץ : **טו אך** קשיא לי לכאורה על דברי הראב"ד ורמב"ן ורשב"א אי נימא דפסקו רב חסדא וכמו שפסק הרי"ף דהא כ' הרי"ף דטעמא דרב חסדא הוא משום הפסד ממונו של בעל דין היכא דלית פסידא לבעל דין כגון שנשא ונתן ביד דחייב לשלם מביתו אמרי' מה שעשה עשוי והיכא דאית ליה לבע"ד פסיד' כגון שלא נשא ונתן ביד לא אמרי' מה שעשה עשוי והיכא נמי באיסור והיתר כיון שלא נשא ונתן ביד ואין הדיין חייב לשלם א"כ אם לא תחזור להכשרה אית ליה פסיד' לבעל דין : ונ"ל דלא ס"ל להראב"ד ורשב"א ורמב"ן כטעמו של הרי"ף שכבר הסינו הרבה הבעל העיטור אות פסק דין דף כ"א ע"ג והרא"ש פאד"מ על טעם זה בראיות ברורות ע"ש אלא אע"ג דפסקו כרב חסדא דהוא מסקנא דשמעתא סבירא להו דטעמיה דרב חסדא לאו משום הכי הוא אלא כמ"ש הרמב"ן בספר המלחמות פאד"מ על הרי"ף וז"ל אי לאו דמסתפינ' מיניה הוה אמינא דטעמיה דרב חסדא לאו משום הפסד ממונו של בעל דין אלא משום דכל היכא דלא עביד בהו עובדא לא אליס למהוי דינא דינא כיון דטעה וכיון שכן במומחה ונקיט רשות' אז קבלוה דפטור מלשלם

הא דאתמר בפ' אלו טרפות (סוף דף מ"ג) תורא מסרי שרי ואמרו לי' לרבא ברי' דרב יוסף בר חמא דלישלם תורא למארי' וכתב וז"ל ותרווייהו קשין עליה דבעל המאור ז"ל דאיהו אמר תלתא דאיכ' ביניהו חד דגמיר וסביר אע"ג דלא נקיטי רשות' ולא קיבלינהו פטורים מלשלם ומחזירים והתם בפ' הכותב סתמ' קאמרינן דייני משמע בי דינא דקביעי דאיכון תלתא וא"ח דליכא ביניהו דגמיר וסביר ואפ"ה אי טעו בשקול הדעת אין מחזירין והני' דרבא נמי קשי' עלי' דרבא גמיר וסביר הוה וכתלת' הוה לגבי' דאית עריפ' וקאמר דלישלם עכ"ל ולא ידעתי לסוף דעתו שלפע"ד לק"מ מתרוויהו על בעל המאור ז"ל דמהך דפרק הכותב פשיט' ל"ק דהא אמרי' בפ"ק דסנהדרין דף ג' ע"א בתלת' א"ח דלית בהו חד דגמיר והיינו דגמיר ולא סביר אבל ודאי משמע' לית בהו אפי' חד דגמיר וסביר וכדמוכח התם בש"ס להדי' והלכך בפ' הכותב דסתם דייני לית בהו חד דגמיר וסביר אין מחזירין וכדכתב בעל המאור עצמו משא"כ כי אית בהו חד דגמיר וסביר וכמ"ש למעלה גם מה שהקש' מהך דאלו טרפות נמי לק"מ דמאן לימא לן דתלת' הוה הא פשיט דש"ס משמע דרבא לחודי' אורי הכא ועוד שהרי כבר פירשו התוס' שם בפ' אלו טרפות הך דרבא שבידים האכילו לכלבים ולא הי' אפשר למהדר וכ' כ הרמב"ן בספר המלחמות נופי' שם לדעת הרי"ף דהך דרבא פרק אלו טרפות מיירי בנשא ונתן ביד דאע"ג דדעת בעל המאור דכל היכא דפטור אפי' נשא ונתן ביד פטור וכמ"ש למעל' בשמו כבר השגתי עליו בס"ק א' בזה אבל בהא דס"ל דהיכא דיש גדול מחזירים נראה לפע"ד דברי בעה"מ נכונים וליכא עליו שום קושי' ופקפוק כלל וכמו שכתבתי : **יג העולה** מזה יחיד מומחי דקבלוהו אז ג' הדיוטות ואית בהו חד מומחה היכי דיש גדול יכול להחזיר אותם אבל בנווני אחריני בר מהא אין הגדול מחזיר והיכא דאין גדול במומחי שקבלוהו מה שעשה עשוי ופטור לשלם וב"ג הדיוטות דאית בהו חד מומחי חייבים לשלם כיון דלא קבלינהו ואם הסכימו כולם לדעת א' משלמים ביחד ואי נמר דינא בתרי מינייהו משלמי הכל תרי כולה והיכ' שהאכיל לכלבים קודם שהחזיר הגדול או הלך למ"ה אז אין לו לשלם ביחיד מומחי' וקבלו ה ודאי פטור לשלם כדמוכח בעובד' דר' טרפון. וב"ג הדיוטות ולא קבלוהו וחד מינייהו מומחה נראי' לכאורה דחייבים לשלם אפי' לא נשאו ונתנו ביד כיון שמדיני' מה שעשה עשוי וחייבים לשלם אלא היכא דאיכ' גדול הוא דמחזירים וכל כמה דלית' לגדול עליהו לשלומי היכא דלא אפשר למהדר דלא ה"ל למידן בעל כרחם ולא דמי לטעה בדבר משנה דהתם הדר דינא מיד מעצמו ולאו כלום עביד מה שהאכיל' לכלבים אפשיר' לכלבים וכתירוץ הפני שתרלתי לעיל על קושי' מהר"ם אלשיכ' על הרא"ש ע"ש אך לענין מעשה אין בי כח לחייבו בשבראה זו ובפרט שמפורש בבעל המאור דפטור מלשלם וגם מטעמו של רש"י שהבאתי לעיל סק"ח אות ג' דפי' דפטור משום דמצי אמר אלו הי' כאן הי' חוזר להכשרו א"כ ה"ה הכא שייך ה"ע דלאו כלום עביד דהא אלו הוה קמן הי' הדין חוזר ע"פ הגדול הלכך נראי' דגם בזה היכא דאי אפשר למהדר פטורים מלשלם :

יד ומדברי רש"י אלו מבואר דבטועה בשקול הדעת כיון דקס דינא אפי' איתא קמן לא הדר ומתכשר' אלא בהגך נווני דפירשתי (דהיינו במומחה וקבלו עלייהו או במומחה וג' דבכה"ג כיון דהוא מומחה וחוזר לא אמרי' שויא אתיכא דאיסורא ויכול לחזור ולהתיר) וכן נראה מדברי הברטנורה שהבאתי לעיל וכן מוכח בש"ס דקאמר אי אמרת בשלמא טעה בדבר משנה אינו חוזר אלמא קס דינא היינו דקא מפחיד ר' טרפון וקא"ל איהו מומחה לב"ד אתה כו' ודלא כמ"ש בעל המאור משום פסיעות' דבע"ד נגעו בו וכבר בארתי כל זה בסק"ח וכ"כ הר"ן פ"ק דע"א בשם הראב"ד והרשב"א והרמב"ן וה"מ מטומחה לטעה ואיסור להיתר אבל בחיוב וזכות חברו המומחה ממנו חוזר ומזכה ע"כ דבריהם . והר"ן הקשה שם עליהם דא"כ למה ליה לרב חסדא במסקנא בפ' אד"מ לאוקמי טימא את הטהור בדאגע ביה שרץ הא בלאו הכי נמי מה שעשה עשוי ולא קשיא אמתני' דדיני ממונות מחזירין שהרי אתה אומר שבדבר זה אלוק ענין טומאה ואיסור מדיני ממונות והרי"ף פסק כרב חסדא אבל למעשה אין בי כח לאלוק על אבות העולם ז"ל עכ"ל. ובספרי שפתי כהן בי"ד סי' רמ"ב סקנ"ה כתבתי דהם מיירי דליכא טעות בשקול הדעת ועתה דקדקתי יפה וראיתי שא"ן צריך לזה אלא מיירי בדאיכא טעות בשקול הדעת ואפ"ה כיון דכבר הורה לאיסור אינו יכול לחזור ולהתיר לרב ששת בהגך נווני דאמרן וכמו שהוכחתי מדברי רש"י וברטנורא להדיא וכדמוכח בש"ס וכבר כתבתי דקי"ל כרב ששת ועוד י"ל דגם רב חסדא מודה בהא דאע"ג דלענין ממונא פליג עליה דרב ששת מ"מ י"ל לענין איסורא מודה מטעמא שנעשית כאתיכא דאיסורא דלמה נשוי פלונתא רחוקה בבדי והא דפרים רבינא לרב חסדא טימא את הטהור דאגע בהו שרץ לאו משום דלא תקשי אמתני' דאד"מ אלא משום דכיון דאוקמ' רב חסדא לאתני' דבכורות בנשא ונתן ביד אלמא דהיינו כרבנן דלא דייני דינא דגרמי דאי כר"מ אפי' בלא נשא ונתן ביד . וא"כ אמאי חייב בטימא את הטהור ולכך צריך לאוקמא באגע בהו שרץ . והכי מוכח להדיא בבכורות פ' עד כמה דלא פריך התם אמתני' דפ' אד"מ רק דפריך לימא תנן סתמא כר"מ ומשני כגון שנשא ונתן ביד היכי דמ כו' אמר רבינא כגון שס"ל משכון וגבלו אימנו טימא את הטהור דאגע בהו שרץ : **טו אך** קשיא לי לכאורה על דברי הראב"ד ורמב"ן ורשב"א אי נימא דפסקו רב חסדא וכמו שפסק הרי"ף דהא כ' הרי"ף דטעמא דרב חסדא הוא משום הפסד ממונו של בעל דין היכא דלית פסידא לבעל דין כגון שנשא ונתן ביד דחייב לשלם מביתו אמרי' מה שעשה עשוי והיכא דאית ליה לבע"ד פסיד' כגון שלא נשא ונתן ביד לא אמרי' מה שעשה עשוי והיכא נמי באיסור והיתר כיון שלא נשא ונתן ביד ואין הדיין חייב לשלם א"כ אם לא תחזור להכשרה אית ליה פסיד' לבעל דין : ונ"ל דלא ס"ל להראב"ד ורשב"א ורמב"ן כטעמו של הרי"ף שכבר הסינו הרבה הבעל העיטור אות פסק דין דף כ"א ע"ג והרא"ש פאד"מ על טעם זה בראיות ברורות ע"ש אלא אע"ג דפסקו כרב חסדא דהוא מסקנא דשמעתא סבירא להו דטעמיה דרב חסדא לאו משום הכי הוא אלא כמ"ש הרמב"ן בספר המלחמות פאד"מ על הרי"ף וז"ל אי לאו דמסתפינ' מיניה הוה אמינא דטעמיה דרב חסדא לאו משום הפסד ממונו של בעל דין אלא משום דכל היכא דלא עביד בהו עובדא לא אליס למהוי דינא דינא כיון דטעה וכיון שכן במומחה ונקיט רשות' אז קבלוה דפטור מלשלם

באר היטב

והור' בכבר' שהיא טרפ' וכיונא בזה ואותו דבר שאסר הוא לפניהו הדין עומד ואין חכם אחר אפילו גדול ממנו יכול להתיר אע"פ שסוגיין דעלמא כאיתך אם לא באופן שנתבאר וכ"מ שהוא פטור משום מומחי' אינו פטור מד' מבבר שהוא מומחי' גמיר וסביר ומנוסה בכך כמה שנים ואפי' בזה"ז יש מומחי' לענינים הללו עכ"ל הש"ך וכ' הסמ"ע הא דפסק המחבר דבזמן שהדיין פטור מוזר הדין משום פסידא דבע"ד זה:

המשפט

נתיבות

ביאורים

משה"א

ליה להראב"ד מסברא דכ"ע מודים דאין הגדול מחזיר ומטעם שכתב הרא"ש וזה לשונו דא"א להחזיר הדין כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר אין מוציאין מיד המוחזק וכו' ומשום הכי אפי' גדול אינו מחזיר . וא"כ קושית השי"ך מ"ד סי' רמ"ב לא קשה כמה שכתב החי"צ דשם מיירי קודם שנעשה מעשה **והרמ"א** פסק שם כהר"ן דפליג אהראב"ד וסבירא ליה דאו"ה דמי לד"מ ומשום הכי יכול לחזור והכא דפסק **דא"י להחזיר אפי' יש גדול** מיירי שכבר הוציא אבל כשלא הוציא סבור' ליה באמת דחוזר כשיש גדול

הימנו וכשאין גדול הימנו אינו חוזר והטעם היא משום דפסק כר"ג וטעמא דר"ג דא"י לחזור בו בלא גדול משום דאמר ליה מאי חזית משום הכי כשיש גדול חוזר הדין אבל כשכבר הוציא אי אפשר להחזיר הדין מטעם שכתב הראיש כמש"ל אפי' גדול אינו מחזיר ובאו"ה דלא שייך לומר מאי חזית דע"א נאמן באיסורין משום הכי חוזר אפי' בלא גדול וקשיות הש"ס הוא אליבא דרב ששת דסבירא ליה אפי' גדול אינו מחזיר אפי' קודם שנעשה מעשה אלמא דס"ל דבדבור קם דינא אם כן ה"ה באו"ה ומקשה הש"ס שפיר

אי נמי נפש ונתן ביד לא הדר דינא והדין הוא פסעא דסמעתא דפרקין קמא ר"ל עובדא דמר זוטרא דאתא לקמיה דרב יוסף) ופסטא דמתני' דבכורות (ר"ל פטור מלסלס אריסא קאי וכמבואר כל זה בבעל העיטור ובאסר"י) ואם היה מומחה לב"ד פטור מלסלס עכ"ל וכ"כ בפס הים מפרסים. ועוד גראה כיון דהעיקר דלית הלכתא כרב אסדא וכמ"ש למעלה א"כ נהי דבעלמא' פסקו כהרי"ף מ"מ לענין איסור והיתר לא רצו הראב"ד וסייעתו להקל ופסקו כמו שהוא עיקר לענין הדין: טז ויהיה איך שיהיה כיון שכבר העליתי דהעיקר דהלכת' כרב ששת א"כ אינו יכול לאזור ולהתיר אם לא בענין שגם בדיני ממונות היה יכול להחזיר ולהוציא מיד חבירו אף

כו' ואין הדין מוזר וקאי גם אזה **אפשר להחזיר פטור מלשלם:** הגה [יג](טו) טו (טו) ט) ו) וג' הדיוטות שכבר שלם לחבירו ע"פ פסקו ובנווכי דאמרו ואפס' שזה דעת הראב"ד והרשב"א ודו"ק: טו ושלמה הדיוטות דינם כיחיד ג"כ דס"ל הלכה כרב ששת ומעתה פשיט' מומחה

דל"ק עלייהו מה שהקשה הר"ן. וגראה שמזה הטעם כתב הרא"ש רפ"ק דע"א ור' ירוחם בס' אדם סוף נתיב ב' וז"ל אם יראה לשני שטעה הראשון יכך ויתוכח עמו אם יכול להוכיח שטעה בדבר משנה יחזירהו ואם אלוק עליו בשקול הדעת שסברתו נוטה להתיר מה שאסר הראשון ואינו יכול להוכיח מתוך המשנה או מדברי אמוראים יאמר אני אומר כך אבל איני מתיר מה שאסרת מאחר שיצא. מפיך לאסור ושויתה אתיכה דאיסורא ואין בידי להחזירך מתוך המשנה או אמורא עכ"ל:

יז ובספרי שפתי כהן בי"ד סי' רמ"ב סקכ"ה כתבתי דכשהיה טועה בשקול הדעת כגון דסוגיין דעלמא כאידך מודו הרא"ש ור' ירוחם דיכול לאזור ולהתיר ועתה דקדקתי יפה וראיתי דאפילו סוגיין דעלמא כאידך שבירא להו דאינו יכול לאזור ולהתיר והיינו סדקדקו בלשונם וכתבו ב' פעמים מתוך משנה. או אמורא דהיינו נמי טעה בדבר משנה כדאמרינן טעה בדרב ושמואל או בדרבינא ורב אשי הוי טעה בדבר משנה אבל טעה בשקול הדעת בכל ענין כיון באינו יכול להחזירו מתוך משנה או אמורא אע"ג דהוי טעות בשקול הדעת כגון סוגיין דעלמא אזלא כאידך אינו יכול לאזור ולהתיר והיינו דהרא"ש לטעמיה אזיל דפסיק בפ' א' דיני ממונות כרב ששת וכן ר' ירוחם בס' מישרים נתיב א' ז' ע"א כתבו וז"ל אא"כ יכול להחזירו כגון דטעה בדבר משנה או אפילו בשקול הדעת וסוגין כאידך דבהא אמרי' בפ"ק [ל"ל בפ' ד'] דסנהדרין דמה שעשה עשוי ושלם מביתו אם נפש ונתן ביד עכ"ל הרי אף בשקול הדעת יכול להחזירו תשובתך בלדך דהא כתבו דבהא אמרי' כו' אם נפש ונתן ביד והיינו לאוקמתא דרב אסדא דמוקי לה בנפש ונתן ביד אבל למאי דקי"ל כרב ששת דאפילו לא נפש ונתן ביד מה שעשה עשוי בשקול הדעת דסוגין דעלמא כאידך א"כ אינו יכול להחזירו: יח ומעתה אני תמה על הרב שפסק בי"ד סימן רמ"ב סל"א דאפילו טעה בשקול הדעת יכול ליפח וליתן עם המורה עד שיאזור ותרי תמיהי קא חזינא הכא דהיאך פסק כדברי הר"ן והרי הר"ן נופיה כתב שלענין מעשה אין בו כח לאלוק על אבות העולם וכבר כתבתי דאבות העולם אוסרים אפילו בשם טעות בשקול הדעת כגון דסוגיין דעלמא אזלא כאידך והם הראב"ד והרמב"ן והרשב"א וגם הוכחתי שכן דעת הרא"ש ור' ירוחם. ותו דנהי דפסק כן הר"ן היינו לשיטת הרי"ף דפסק כרב אסדא וכמבואר בדבריו להדיא אבל למאי דקי"ל כרב הפוסקים שפסקו כרב ששת אינו יכול לאזור ולהתיר וכדהוכחתי לעיל מהש"ס דפ' אד"מ ומרש"י וברטנורה להדיא והרי הרב רמ"א נופיה כתב בהג"ה לקמן ס"ג דברי הי"א דפסקו כרב ששת א"כ דבריו בי"ד סי' רמ"ב לא"ע והעיקר לענין דינא כמ"ש: (טו) וג' הדיוטות דינם כיחיד מומחה

א להרמב"ם כפי שעתו ולרא"ש כפי שעתו דבלא קבלו אותם מה שעשה עשוי וחייבים לשלם ובקבלו אותם מה שעשוי עשוי ופטורים לשלם וכ"כ הרא"ש והעור להדיא והיינו דוקא דאית בהו אד דגמיר (ומשתמע אמרינן דאית בהו אד דגמיר וכדמוכח בס"ס ורא"ש רפ"ק דסנהדרין ולעיל סימן ג') דאל"כ לא שייך טעמא דהרא"ש דאפילו בלא קבלתם יכולים לדון ומהני קבלתם לפטרם דהא בלא קבלתם פסילי לדינא וכמ"ש הרא"ש ועור סי' ג' וא"כ חייבים לשלם וכ"כ הב"ח ע"ש: ב ובל זה לדעת הרא"ש ועור אבל המאור כתב פרק אד"מ בבבא תליתאה דג' הדיוטות דאד ביניהו גמיר ולא סביר אע"ג דקבלינהו בעלי הדין מה שעשו עשוי ושלמו מביתם והבאתי דבריו לעיל סקי"ד אות ז' וכן משמע להדיא בתשובת מהר"מ שבמרדכי רפ"ק דסנהדרין (והיא בתשובת מהר"ם דפוס פראג סי' תשע"ו) שכ' שם שיכול לערער על הדיינים ולהזמינם ואי משום דאמרינן בסנהדרין הב"ע דקבילו עלייהו אי הכי אמאי משלם מביתו דא"ל דון לנו דין תורה משמע הא כל היכא דקבילו בסתם לא ישלמו אין להביא ראיה מכם אדם דמלינו לפרושי דמסתמא על דעת כן קבלוהו בידון דין תורה ועוד דהתם מיירי דליכא אלא אד דיין כו' אבל היכא דאיכא ג' דיינים אם טעו ישלמו עכ"ל וכן מוכח לפע"ד בפרש"י רפ"ק דסנהדרין (דף ג' ע"א) ד"ה אלא מעתה טעו לא ישלמו כו' דה"ל כמומחים וכל המומחה פטור כדלקמן בה' דיני ממונות הא שאינו מומחה חייב עכ"ל ודוחק גדול לומר דמיירי בלא קבלו. ועוד דהאי דיוקא דדייק הש"ס לפרש"י דג' הדיוטות חייבים מדתנן מומחה פטור הא שאינו מומחה חייב מדלא קתני במתני' פטור דתשלומין רק גבי מומחה האי דיוקא איכא נמי למידק לדידן דקי"ל דמתני' מיירי בקבלו ודוק. וכן משמע לפע"ד דעת הרי"ף ורמב"ם שכתבו וביאורו כל החילוקים באיזה אופן פטורים ובאיזה אופן ישלמו מביתם ולא ביאורו דין דג' הדיוטות משמע דאין חילוק בדיניהם כלל ובהכי ניחא מ"ש הרב בס' בדק הבית וז"ל לכתוב בשית ג' הדיוטות שטעו וגראה שדינם כדין יחיד מומחה כו' ולעע"ד דעת הרי"ף בהלכות כמ"ש ולכך לא כתב בבא שנית דהכל תלוי באם הם מומחים או לא:

ג ומה שהקשה הרא"ש פ"ק ופרק אד"מ לומר דג' הדיוטות דקבלינהו פטורים דכיון דבלא קבלינהו נמי יכולים לדון בע"כ אהני הא דקבלוהו לפוטרן אין זה הוכחה לפע"ד דע"כ לא אמרינן דג' הדיוטות יכולין לדון בע"כ אלא כשאינו רוצה לבא עמו לדין או שאינו רוצה לדון בעירו אבל כשאומר לא אדון בפני ג' הדיוטות אלא אלא בפני ב"ד אחר יכול לומר כן וכמ"ש התוס' והרא"ש גופיה ושאר פוסקים כן להדיא ברפ"ק דסנהדרין א"כ אי לאו דקבלינהו לא היו יכולים לדון בפניהם שהרי היה יכול לומר אדון בפני ב"ד אחר ואהני קבלתו לדון בפני אלו אבל לא דליפטרו אם טעו ולא דמי ליחיד מומחה דטעמא דיחיד מומחה וקבלוהו דפטור לא הוי משום דכיון דאפילו לא קבלוהו הוא יכול לכופם אהני קבלתו למפטריה אלא כיון דמומחה הוא פטור דהוי כמו אונס שהרי הוא מומחה ומסיכי תיתי שיטעה ואם טעה אונס הוא וכ"כ הבעל המאור הטעם דה"ל כאונס בטעותו והבאתי דבריו לעיל סקי"ד אות ז' אבל בלא קבלוהו חייב דכיון דכופה אותם הרי אינו אונס בדבר דלמה ליה לכופו: **ד וראיה** לזה מהא דאמרינן בפ' הגוזל קמא דף ל"ט ע"ב גבי טבח אומן שקלקל וכן גבי מראה דיר לשולחני דהדיוט חייב ומומחה פטור והא התם לא שייך לומר דמומחה פטור משום שהיה יכול לעשות כן בלא קבלתו אלא ודאי טעמא דמומחה פטור משום דכיון דמומחה הוא לא אסיק אדעתיה שיטעה ואונס הוא וכן פרש"י התם להדיא (וכן משמע התם בסוגיא וכן מבואר להדיא מדברי הרשב"א שהביא הרב המגיד פ"י מה' שכירות ע"ש) ואם כן ה"ה הכא (ובזה ניחא הא דקתני מתניתין דבכורות ואם היה מומחה לרבים פטור מלשלם ואמאי לא קתני דהא מומחה בלא קבלוהו חייב ולהרא"ש עיקר טעמא דמומחה פטור משום דקבלוהו אבל למאי דפרי' ניחא דעיקר פטור דידי' תליא כשהוא מומחה מטעם דכיון דהוא מומחה אונס הוא ופטור ודוק היטב) וא"כ ה"ה בג' הדיוטות דקבלוהו דלא שייך האי טעמא דאונסים הם דהא אפשר להו למטעי דלאו מומחים הם וה"ל לאסוקי אדעתייהו שיטעו וחייבים וכן נראה עיקר:

ה ומן הירושלמי שהבאתי לקמן ס"ק כ"ט אות ד' דקאמר ישלם מביתו מפני שהנים דעתו לדון יחידי דין תורה דתנן אל תהי דן יחידי כו'. אין להוכיח כהרא"ש שהנים דעתו לדון יחידי כו' אלמא דאי לא הנים דעתו ודן עם עוד שנים פטור כשקבלוהו דנראה לו' דבג' שקבלוהו בלאו הכי חייבי' לשלם ולא צריך טעמא דהרא"ש שבמרדכי רפ"ק דסנהדרין וז"ל ועוד דהתם מיירי דליכא אלא אד דיין ושקיל וטרי התם אליבא דמ"ד התם יחיד אינו כשר לדון והיינו שלא כדין תור' אא"כ שקבלוהו עלייהו קבלו נמי שאם טעה לא ישלם אבל היכא דאיכא ג' דייני' כמשפט וכדין תורה אם טעו ישלמו עכ"ל. ה"כ בג' דייני' כיון דלא צריך לקבלת' לא אמרינן דקבלתם מועיל לפטור אבל ביחיד הוה ס"ד לו' דכיון דלא צריך לקבלתם יפטור לכך קאמר דאפ"ה ישלם מפני שהנים לבו לדון יחידי ואין להקשות דהא גבי טבח שקלקל ומראה דיר לשולחני דהדיוט חייב אע"ג דהתם לא שייך טעמא דמומחה דפטור משום דקבלוהו אבל למאי דפרי' ניחא דעיקר פטור דידי' תליא כשהוא מומחה מטעם דכיון דהוא מומחה אונס הוא ופטור ודוק היטב) וא"כ ה"ה בג' הדיוטות דקבלוהו דלא שייך האי טעמא דאונסים הם דהא אפשר להו למטעי דלאו מומחים הם וה"ל לאסוקי אדעתייהו שיטעו וחייבים וכן נראה עיקר:

ה ומן הירושלמי שהבאתי לקמן ס"ק כ"ט אות ד' דקאמר ישלם מביתו מפני שהנים דעתו לדון יחידי דין תורה דתנן אל תהי דן יחידי כו'.

אין להוכיח כהרא"ש שהנים דעתו לדון יחידי כו' אלמא דאי לא הנים דעתו ודן עם עוד שנים פטור כשקבלוהו דנראה לו' דבג' שקבלוהו בלאו הכי חייבי' לשלם ולא צריך טעמא דהרא"ש וכדאיתא בתשובת מהר"ם שבמרדכי רפ"ק דסנהדרין וז"ל ועוד דהתם שמיירי דליכא אלא אד דיין ושקיל וטרי התם אליבא דמ"ד התם יחיד אינו כשר לדון והיינו שלא כדין תור' אא"כ שקבלוהו עלייהו קבלו נמי שאם טעה לא ישלם אבל היכא דאיכא ג' דייני' כמשפט וכדין תורה אם טעו ישלמו עכ"ל. ה"כ בג' דייני' כיון דלא צריך לקבלת' לא אמרינן דקבלתם מועיל לפטור אבל ביחיד הוה ס"ד לו' דכיון דלא צריך לקבלתם יפטור אפילו אם הנים לבו לדון יחידי דין תורה דתנן אל תהי דן יחידי כו' אלמא דאי לא הנים דעתו ודן עם עוד שנים פטור כשקבלוהו דנראה לו' דבג' שקבלוהו בלאו הכי חייבי' לשלם ולא צריך לקבלתם

חושן משפט כה הלכות דיינים

ויכיל על נכון ועל פיו יקוים כל דבר כו' עכ"ל ע"ש עוד: ו) לא יוציא ממון. עבה"ע עד אך המרדכי ס"ל דמהני בכ"מ כו' וע' בתה"ש סי' כ"ג ב"ש סק"י מ"ש בזה ועמ"ש בסוף סימן זה: ז) ואפילו אין הרבים מסכימים מעצם א'. עי' בתשובה נו"כ תניינא חח"מ סימן ג' שכתב במעשה שראובן תבע את שמעון שהגיע לו מתה דהיינו חתיש עבור היזק שגרם לו וחמשים עבור הוצאות שהוציא עליו ואחר כשלו ונתנו הדיינים בחלקו לכלבה דעות דיין א' פוטר את שמעון לגמרי ודיין השני מחייב לשמעון חמשים דגרמי ודיין השלישי מחייב ג"כ לשמעון בחמשים אלך לא באותן החמשים דגרמי כ"א באותן שהוציא הוצאות וכל א' וא' מג' הדיינים עומד על דעתו ואין מכריע ביניהם ונשתפק הרב השואל אם יש לחתוך הדין לחייב את שמעון חמשים שוויל וע"פ רוב הדעות מהשלשה דיינים עכ"פ מתחייב לפרוע לראובן חמשים או אינא דלא מתשב זה לשני דעות דאינא למיתר להיפך כיון דעל כל הביעה איכא רוב דעות לזכות את שמעון ודעת הרב השואל נוטה לפטור וכתב דעד כאן לא פסק הרמ"א דלף משני טעמים מחשב רוב דיעות אלא אם הוא בתביעה אחת אבל בכ"ד איכא לגרף רוב דעות לפטור דעל כל הביעה איכא רוב דעות לפטור. והוא ז"ל הביא לו אחין דעתו מסכמת לזה רק דיש לחתוך הדין לחייב את שמעון בחמשים דעכ"פ נתחייב שמעון חמשים ע"פ רוב דעות ואף שהוא ע"פ ג' תביעות תלוקות מ"מ לא גרע מעדות מיוחדת לקמן סי' ל' ס"ב וסעיף ו' וז' כו' ואף דגם שם בעדים אם מכחישין זא"ז דכל א' אומר דלא היה הלוואה אחרת או דהתובע אומר שלא היה כ"א הלוואה אחת אין מצטרפין וא"כ הכא בכ"ד הדיינים מלחישים זא"ז ומתולקים דזה אומר שאינו חייב על תביעה דגרמי כ"א על תביעת הוצאה והשני אומר להיפך זה אינו דלא דמי להכחשת העדי' דעדות מוכחשת לאו עדות הוא כלל כיון דאחד בודאי משקר משא"כ בדיינים עכ"פ לדברי רובם חייב שמעון חמשים כו' והארוך קלת ומסוק מכל זה ל"ל דבכ"ד כיון דהדיינים הם לפנינו ומתוך דברי שניהם ולא דשמעון נתחייב בחמשים אלא שאינם מסכימים בטעמם מלחה תביעה לתחייב ואילו לא היו אלו כ' תביעות במעמד א' בודאי שהיה שמעון נפטר תכל תביעה בפני עצמו ע"פ רוב דעות אפ"ה כיון דשני התביעות היו בבת אחת דין תביעה אחת יש להם דהא תבע משמעון מאה בבת אחת הרי על תביעת ראובן ולא מרוב דעות שחייב התחיים עכ"ד ע"ש: ח) הלכה כבתראי כו'. ע' בהקדמת ס' פמ"ב ליו"ד בכללים לות ח' שכתב וז"ל ודע דבור הייתי לומר הלכה כבתראי בשוון לא יחיד נגד רבים אלא שראיתי לבה"ג בח"ח דאף יחיד נגד רבים הלכה כבתראי ואני תמה הא רובא דאורייתא ומסתימת הפוסקים משמע אף בדי"ת הלכה כבתראי כו' וי"ל בין דבתראי ראו דברי קמאי וסברי להו בטעמות אחרינו משתמשא הוה קמאי מודו לבתראי ומש"ה אף יחיד נגד רבים עכ"ל. ועיין בתשובת הרב מו"ה משה רוטנבורג חי"ד ס"ס כתב שכ' על נדון דידיה דאע"ג דקיי"ל הלכה כבתראי כו' מ"מ נראה דהאי דאמר דכללא לא אמר אלא בדברי הפוסק הקודם לו

חירושי רעק"א

סי' כה בש"ך אות י"ע בתחלתו. משני טעמים עיש. כ"כ ע' בנע"ש שטו סי' קכ"ב בק"ה. ועי' בכ"מ פ"ה ה"ב מה"ל קרבן פסח:

בירושלמי במסכת כלאי' גבי מראה דיגר לשולחני שהוא קנס מפני שאין נכסי דיגר דגרמי' אלא שבזה קונסים אותו מפני שהוא פושע והפסידו מנוי עכ"ל. והלכך הכא אי לאו משום שהגיע דעתו לדון יחידי פעור דמאיזה טעם יחייב (ולא ס"ל לירושלמי כש"ס דילן בפרק הגוזל ובפ' עד כמה דמוקי למתני' או כר' מאיר או כרבנן ולשא וכתקביד) אבל לדידן דדיינינן דיגא דגרמי ומתני' ר"מ היא א"כ ה"ג הדיוטות חייבין משום דיגא דגרמי וזה ברור: (טז) ולא יאמר האדם כו'. קאי אהיכי דאין סוגיא דעלמא כאידך דאי סוגי' דעלמא כאידך פשיטא דאין בהברעתו כלום: (יז) דכל היכא דאיכא ספיק דדינא אין מוציאין מיד המוחזק והנה רבו חלוקי הדיינים בזה באיז' מקום יכול המוחזק לומר קים לי וכן אי מהני תפיס' והראשונים והאחרונים לא ביארום על נכון ומקום הניחו לי להתגדר בזה וכבר חברתי על זה ס' שלם קראתיו תקפו כהנבו מבואחרים כל אלו דינים על נכון בראיות ברורות: (יח) ואם הוא בהוראות איסור והיתר כו' ואזלינן בתרייהו כבר ביארתי דינים אלו בפסק האחרונים על הנהגו' איסור והיתר ביורה דיעה סי' רמ"ב: (יט) א ואפילו אין הרבים מסכימים מעשה א' כו' בספרי שפתי כהן בי"ד סימן רמ"ב העליתי דבאיסור דאורייתא לא אזלינן בתר רבים אם מסכימים להקל מסכימים ע"ש מיהו נראה דהיינו דוקא כשבאנו להתיר דין שאנו מסופקים בו מתוך האחרונים הלכך כיון שאין הרבים מסכימים לפנינו חייבינן שמא בזה העיקר כאותו פוסק דמחמיר ובאידך מלת' העיקר כפוסק השני דמחמיר אבל כשהרבים לפנינו פטיר' דאזלינן בתרייהו ואע"ג שאין מסכימים מעשה אחת דלא אשכחן בשום דוכתא דסנהדרין או דיינים לריכים הרבים לומר טעם אחת והכי משמע נמי בפרק אחד דיני ממונות (דף ל"ד ע"א) דאמרי' התם ת"ש שני סופרי הדיינים כותבים דברי המזכים ודברי המחייבים בשלמא דברי המחייבים כו' אלא דברי המזכין מ"ע לאו משום דאי אזי טעמ' אחריני לחובה לא משגיחינן ביה לא כדי שלא יאמרו שנים טעם א' משני מקראות כדבעי מינני' ר' אסי מר' יוחנן אמרו שנים טעם א' מב' מקראות מהו א"ל אין מונין אלא א' מנהני מילי אמר אביי דאמר קרא אחת דבר אלהים שתים זו שמענו מקרא א' יוצא לכמה טעמים ואין טעם א' יוצא מכמה מקראות אלמא דאם אמרו שני טעמי' בכל ענין אזלינן בתרייהו דאל"כ ה"ל לשנויי לא כדי שלא יאמרו שנים שני טעמים ועוד דהא קאמר אביי מקרא אחד יוצא לכמה טעמים כו'. והא דאין אומרי' שנים טעם א' משני מקראות היינו כדפירש"י משום דודאי אד מהני קראי לאו להכי אתא כדקי"ל לא נכתבו שני מקראות לטעם אחד הילכך אחד מחייב ואחד מזכה ואמנם שנים אלוקין זה על זה ואין ראייתו של זה נראה לחבירו כלל וכן אל זה לחבירו נראה בעיני כיון שאינם שוים בזכות או בחובה הוה להו רבים ורא' כתוב באורך מא"ז עכ"ל ואולי כיוון לראי' שכתבתי: ב ונראה דהאי דינא דאין שנים אומרים טעם א' משני מקראות שייך נמי אחידנא מיהו היינו דוקא במקרא אבל במשנה וש"ס ופוסקי' לא שייך אחי מילתי' דכמה פעמי' אשכחן דין א' מטעם א' מפורש במקומות הרבה. והרמב"ם פ"י מהלכות סנהדרין כתב וז"ל שנים שאמרו טעם א' אפי' משני מקראות אין נימנין אלא א' ע"כ והביא שם בכסף משנה דברי הש"ס ופירש"י דלעיל וכתב ז"ל ומ"ש רבינו אפי' משני מקראות כלומר לא מיבעי' אם הם ממקרא אחד דלא אפשר אלא אפי' אמרו שניהם טעם א' משני מקראות לא אשיבי אלא כאד מהטעם שכתבתי ובזה אין מקום למה שהשיג הרמ"ך עכ"ל. ודבריו תמוהין דאדרבא מהטעם שהביא משום דודאי אד מיניהו מטעי דקי"ל דלא נכתבו שני מקראות לטעם אחד מבואר דאם הם ממקרא אחד נחשבים לשנים ותימה היאך יעלה על דעת לחשבם רק א' וכי אם יאמר א' משנהדרין פלוני זה חייב מיתה שעבר על לא תרצח ואמר גם השני וכן השלישי כמוהו עד שהרבי' משכימי' כן הא זדאי קטלינן לי' שרובם מחייבי' ממקרא א' ועוד תימא וכי סנהדרי גדולה לא ידונו ע"פ הרוב עד שימצא לדין א' ל"ו טעמי' אלא הדבר ע"ש וכך ל"ל שנים שאמרו טעם א' משני מקראות כו':

ג ולענין דיני ממונות קי"ל בכל דוכתא קולא לנתבע וחומרא לתובע הלכך כי היכי דבאיסורא דאורייתא לא אזלינן בתר רבים לקולא היכא דאין מסכימים רק משני טעמים ה"ה דאין מוציאים ממון בזה ואע"ג דבלאו הכי קי"ל דאין הולכים בממון אחר הרוב אלא אחר המוחזק מ"מ נפקא מיניה היכא דליכא אלא שני פוסקים ושניהם מחייבין משני טעמים וזה חולק על טעמו של זה וזה על טעמו של זה מי המוחזק לומר קים לי כהפוסק בהא דחולק על טעמו של חבירו ולא קים לי בהא דמחייב כמותו רק קים לי בהא לחידך וכן העליתי בספרי תקפו כהן סי' ע"ב דמאי למימר קים לי כהפוסק בהא ולא קים לי כותיה בהא: (כ) ואם סי' מנהג בעיר להקל כו' והב"ח כתב דה"ה להיפך שהיה מנהג בעיר להחמיר ע"פ חכם א' ומת ובא חכם אחר ומיקל יכולים לנהוג היתר ע"ש ועיין בש"ג פ"ק דע"א דף ס"ן ע"א: (כא) כל מקום כו' ומהר"ם אלשיך כ' בתשובה סימן ל"ט דף ס"א ע"ב וז"ל ואע"ג דגם בפוסקים נקטינן כבתראי כדכתיבנא הייגו כשראה האחרון דברי הראשון ולא חזר בו מקמיה דקמא אבל אם לא ראה אותו ולא שמע סברתו אדרבא אמרי' דהל' כקמא דשמא אם הי' רואה האחרון דברי הראשון היה חוזר בו והכי מחלק הרא"ש בתשובה דוק ותשכח ומהרי"ק ז"ל נראה דאשתמיטתי' ההיא דתוספ' שלא הזכיר' ועוד דע"כ לא אמרינן אלא כשאין בין בתראי לקמאי אלא כהדרגת אמוראי קמאי לאמוראי בתראי אבל היכא דאיכא ביניהו כהדרגת שבין אמורא לתנא לא אמרינן הלכה כבתראי אלא אדרבא אין גם הא' מהאמוראים בלעדי רב יחלוק על התנא אם אין תנא אחר מסייעו וסומך עליו ואם כן השתא אין ספק שמהרי"ק שהוא מדורותיו אלה לא אמרינן עליו לגבי התוספות דהלכה כמותו שהוא בתרא לגבי דידהו ואנן שהדי דאי דעתיה הוה שהתוס' סוברים דאסור לא היה חולק עליהם ומה גם להקל אלא אדרבא היה חוזר מקמי דידהו וכל שכן דעובא ניהו התוס' וסמ"ג והר' יעקיה ומה גם להחמיר ברבית החמור עכ"ל וקלת דבריו נכונים וקלת דבריו ל"ע מיהו

הדיוטות [ט] דינם כיחיד מומחה וע"ל ס"ס ג' כיצד נטילת רשות מן המלך מהני [יד] (טז) ולא יאמר האדם (טז) אפשר כמי שאמרנה בדבר שים בו מסקנתא ואם עושה כן הרי זה דין שקר [טו] אלא אם הוא חכם גדול ויודע להכריע בראיות הרשות בידו ואי אלו בר הכי הוא [י] ו) טז לא יוציא ממון מספק (יז) יז [טז] דכל היכא דאיכא ספיקא דדינא אין מוציאין ממון מיד המוחזק (טור) (יח) [יז] ואם הוא בהוראות איסור והיתר והוא דבר איסור דאורייתא ילך בחומרא ואי דבר דרבנן יבא אחר המיקל ודוקא אם ג' המלוקים הן שוין אבל אין סומכין על דברי קטן נגד דברי גדול ממנו יח בחכמה [יא] ובמנין [יט] אפי' בשעת הדחק [כ] אא"כ היה ג"כ הפסד מרובה [יח] וכן אם היה יחיד נגד רבים הולכים (יז) אחר [יב] רבים בכל מקום (רשב"א סי' ר"ב) (יט) ז) [כא] ואפי' אין הרבים (יח) מסכימים מעשה אחד אלא כל אחד יש בו טעם בפני עצמו הואיל והם מסכימים לענין הדין מיקרי רבים ואזלינן בתרייהו (מהרי"ק שורש מ"א) [כב] (כ) ואם היה מנהג בעיר להקל מפני שחכם אחד הורה להם כך הולכין אחר דעתו [כג] ואם חכם אחר בא נאסור מה שהם מתירין (יט) נהוג בו איסור (תשו' הרשב"א סי' רכ"ב) (כא) יט [כד] כל מקום שדברי הראשונים כתובים על ספר והם מפורסמים והפוסקים האחרונים חולקים עליהם כמו שלפעמים הפוסקים חולקים עם הגאונים הולכים (כ) אחר [יג] האחרונים ח] דהלכה כבתרא מאביי ורבא ואילך (מהרי"ק שורש פ"ד) אבל אם נמצא לפעמים תשובת גאון ולא עלה זכרונו על ספר ונמצאו אחרים חולקים עליו אין לריכים לפסוק כדברי האחרונים שאפשר שלא ידעו דברי הגאון ואי הוי שמיע להו הדרי בהו (מהרי"ק שורש ל"ו): היה

מומחה י פי' ומהני נגייהו הקבלה שאם טעו פעורי' מלשלם וכ"כ הרא"ש והעור לשיטתייהו ומור"ם כתב כך על דברי הרמב"ם שהדין כן גם כן לפי שיטתו: טז לא יוציא ממון מספק * ואי מהני תפיסה בדבר שים בו פלוגתא ותופסא א' ואו' קיס לי כמ"ד כמותי ע' במהרי"ק שורש ל"ד ובד"מ הביאו דכתב דאפשר דלא מהני כ"א בגדולית חתיים דפליגי הש"י ור"ת (ע' בעור א"ע סי' כ"ה ובס"ע שם סי' כ"ב) דשם מסתבר טעם דרש"י ור"ת היה אחרון מ"ה הולכין אחר התפיסה אבל במקומות אחרים לא מצינו שאמרו דמהני דמהני בכה"ג והמרדכי סוף כתובות פליג וס"ל דיכול לו' קים לי בכ"מ עמ"ש שם עוד מזה ועיין עוד, מזה לקמן ס"ס קל"ו דכ' דדבר שים בו מחלוקת ולא תפיס אד מיניהו ואין שייך בו חלוקה אומרים בו כל דאליס גבר: יז דכל היכא דאיכא ספיקא דדינא עיין בסוף הספ' כתבתי הכלל דספיקא דדינא באריכו' יח בחכמ' ובמנין וז"ל ד"מ שם בשם הג"א פ"ק דע"ז אם זה גדול בחכמה וזה גדול במנין הולכין אחר גדול במנין פי' תלמידים הרבה אי נמי שרוב תלמידי' אומרים כמותו עכ"ל: יט כל מקום כו' כ' המרדכי פ' נערה שנתפתתה שפוסקי' בכ"מ כרב אלפס אם לא במקום שהתוספו' חולקין

ביאור

[יד] ולא יאמר. ע"ז ז"ל (ליקוט) ולא יאמר הדיינו כו'. ר"ל אע"ג דאמרי' בריש ד' דכ"ב ס"ב כ' אחמר לה כו' שדא דדייני ופי' ר"ש בר מלאי שיראלה הדיין יתן הא כ' תוס' שם דוקא שם אמרו לן ובמקו' אחר אמרו יחלוקו אבל בשאר מקומות המע"ה וכמ"ש בפ' אע"פ במורדת השתא כו' לא תפסה לא להכיגן כו' ובפ"ג דכ"ב ל"ב כ' והלכתא כוותיה כו' ובפי' רש"ש שם וכן הביא מוגרמתא דש"ק וכן כל ספיקא דדינא כמו מרחץ ד"מ וכור בשלשים ומאה מעי איסתרא ומדה בחבל ובכפי דבר שעוה וכן כל שפק שפק מדומע לשלם ולאלה ושפק בכור לכהן ולמתנות ושפק פגר רחם ובכור אדם ומתנות של כוי ושל בכור ולוי דחוף ממתנת ויד בעה"ש על התחתונה וכיולא באלו רבו תלמנות (ע"ש): [עו] אלא אם הוא. כמו שפסקו האחרונים לפעמים כדברי היחיד ואמרו זו איכה משנה: (גליון) ולא יאמר. האדם כו' אלא אם כו' ואי לאו כו'. עי' בתוס' דכ"ב ס"ב כ' ד"ה אחמר כו' והיכא דלא מפרש כו' ע"ש: אם הוא כו'. שבועות מ"ח ב' הכוא דיינא כו' ובכ"ב כ"ה א' אלא בהאי בשמעתיה כו' ובשם ק"ע א' אלא כו'* כו' ע"ש (ע"כ): [עז] דכל היכא דאיכא כו'. ב"ק לט ב' הכוא מוגרמתא כו': (ליקוט) דכל היכא דאיכא ספיקא כו'. עתוס'

באר

שברת הרי"ף וה רמב"ם אבל הרא"ש והעור פליגי ע"ז וס"ל דאין הדין חוזר והרמ"א שלא הגיה כאן כלום כ"ל דסמך על מ"ש בס"ג וי"א כו' ואין הדין חוזר ואפי' גם אזה: [ט] דינם. פירוש דמהני גבייהו הקבלה שאם טעו פעורים מלשלם. סמ"ע: [י] לא יוציא. ואי מהני תפיסה בדבר שים בו פלוגתא לומר קים לי עיין במהרי"ק שורש ל"ד ובד"מ הביאו וכתב דאפשר דלא מהני בדולית חתיים דפליגי בעור א"ע סי' כ"ה ובס"ע שם סי' כ"ב אבל במקומות אחרים לא מצינו דמהני אלא דמקום אבל בס"מ ועמ"ש שם עוד מזה ולא אמרו דמהני אלא בדבר שים בו מחלוקת ולא שייך בו דין חלוק' אמרינן כל דאליס גבר עכ"ל הסמ"ע:

נתיבות משפט

(עז) אפשר כמי שאמרנה. כשאין סוגיא דעלמא כאד אבל סתירת דעלמא כאד הוי טעות בש"ה ש"ך: (יז) אחר רבים הייגו באיסור והיתר אבל בממון עי' בכללי תפיסה סי' לה. ש"ך פסק דבאיסור דאורייתא לא אזלינן בהקל בשמסכימים מצי שעמיש ודוקא בשבאנו לפסוק כן מתוך חיבורים אבל בשהרבים לפנינו אזלינן בתרייהו שהרי הסנהדרין והדיינין אין לריך לומר כל אחד טעם מיוחד ובשים שאומרים טעם אחד מצי מקראות אין מונין להן אלא אחד דודאי אד מהני קראי לאו להכי אתי אלא בשאר אבל במשנה וש"ס ופוסקים אפי' מסכימים וכל אחד אומר טעם אחד מתשבה אז מש"ם אחר מונין שני' ובדיני ממונות בשמסכימים מצי שעמיש יכול המוחזק לומר קים לי כהפוסק בהא ולא

קצות

הסנות הש"ך אלא דהש"ך לשטתו דבוכר בג' סמוכין אפי' נשא ונתן פטור משום דרשות' דרחמנ' ה"ל כמו קבלה וע"שם בש"ק ואכתי דרדהש"ך לא ידעתי כיון דסוכר ג' סמוכין פטורין מחמת רשותא דרחמנא א"כ בהוראות האו"ה דאיכא רשות' דרחמנא ליחיד מומחה א"כ למה יתחייב לשלם ובש"ך בהשגותיו על נימוקי שכ' דיחיד נמי מחוייב להורות משום ועלומים כל הרוגי' ודחי לה הש"ך דמיירי שם בקבלו וע"ש ואכתי לא אדע מי יורה או"ה כיון דלא בעינן אמה כ' סמוכין בהוראות ולכן נראה כדברי הנימוקי נראה שלזה כוונ' המרדכי וכמ"ש ובסיעת בעה"מ והרא"ש בעצמא דמומחה וקבלו הכריע בש"ך כדברי בעה"מ דעצמא משום אונס וכ' ראיה לזה מהא דאמרי' גבי עבד אומן שקלקל וכן מרא' דיגר לשולחני דמומחה פטור ואתם ע"כ עצמא משום אונס ומזל רע דידי' גרם אבל גבי דין אפי' חכים טיבא דכיון דגבי מעבד אין המומחה פטור עד שיבי' בקי בדבקי ואיסר וכדאיתא שם בש"ס וא"כ ודאי מומחה כזה מאי פטות ה"ל למיטעי ע"כ מזל רע דידיה קא גרם אבל גבי דין אפי' חכים טיבא

חידושים

קים לי כוותי' כשא רק כאידך דפליג עלי' ש"ך: (יע) נהוג כו' איסור ה"ה להיפך אם נהגו איסור ע"פ חכם ובא חכם אחר והתיר יכולין לסמוך עליו להתיר ש"ך: (כ) אחר האחרונים. ודוקא כשהוא מובהק בחכמה ועמ"ש בתשובות הלבוש דאין הרב מהרי"ק בגדר לומר כשהוא חולק על התוס' הלכה כבתרא' כי אין ערכם שוה וממנו תקיש לדורות שלנו. וכתב הסמ"ע דהלכה כרי"ף במקום שאין התוס' חולקים עליו. ואין למידן מכלל זה ואין לדיין רק כפי שיקול דעתו בכדון. ומקום שסתם הכ"י והרמ"א לא הגיה עליו וגם הסמ"ע והש"ך לא חלקו עליו א"י לומר קים לי כנגדו. ואם כתב הרמ"א וי"א יכול לעשות קים לי ואם פסק להוליא ממון הוי כעובה כד"מ ובמקום דהכריע הרמ"א המורה למולו הוי עובה

חדושן

אפשר ליה למיטעי ורבב"י אמר ליה מאן דחכים לדון דין תורה וכדאי' בירושלמי ומי לנו גדול וא"כ לענין דין ליה מומחה דיהי' בקי בעיב דינין כמומחה גבי מעבד דיכול להיות בקי וא"כ גבי מעבד ודאי מזל רע דידיה קא גרם אבל גבי דין יכול למיטעי מעלמא דהא אפי' בדרבינא ורב אשי הוי טעות אע"פ שיכול להיות שלא ידע סברת רבינא ורב אשי וא"כ אין זה מן הש"ס שאמרו במעבד ועי' בפ' הגוזל קמא ובבכורות רלו לאוקמי מתני' דדן את הדין כר"מ דדאין דד"ג ור"מ סובר גבי עבד ושולחני דאפי' מומחה חייב משום דשתקל פושע וא"כ היכי תני עלה ואם היה מומחה לרבים פטור אלא מוכח דטעמא דקבלו משום דמסתמא היה הקבלה לפטרו מתשלומין וא"כ גם בשלשה הדיוטות שייך ה"ע דקבלו פטורין ודוק. ועכשיו שנתרבב המנהג שהדיינים לוקחים שכר על הפסק נראה לפי טיעת בעה"מ דפטור מומחה וקבלו משום דאונס הוא וא"כ בשכר חייב כמו בעבד אומן ומראה דיגר לשולחני דחייב בשכר אם ' מומחה ואפי' נוטל שכר בטילה נמי הוי ש"ש וכמו נוטל שכר דהוי כמו

הגר"א

דכ"ב ס"ב כ' ד"ה אחמר כו' וכ"כ הרא"ש שם וכתוס' דכ"ק ס"ב א' ד"ה עשו כו' וכ"פ הרי"ף ושם"פ בהרבה מקומו' (ע"כ): [יז] ואם הוא בהוראת כו' והוא. ולא דבר. ודוקא ע"ז שם: (ליקוט) דכל היכא דאיכא כו' ואם הוא בהוראת כו' כמ"ש בפ' המפלת גבי אשה דמומחה כו' וכן בפ"ק דגטין גבי הולך נזכי הבתי ספק כו' (ע"כ): [יח] וכן אם היה יחיד. בכמה מקומות יחיד ורבים הכל כרבים והמדקדק ימצא כין לקולא בין לחומרא בממון ובאיסור וז"ש בכל מקום: [יט] אפי' בשעת הדחק. עיקר זה הענין ל"ל אחר יחיד ורבים וממנו נלמד גם לגבול בחו"מ ואיתא בפ"ק דמה ע' ב' ת"ר מעבה ועשה ר' כו' אלא דלא כו' בשעת הדחק אלמא דוקא משום דעבד עובדא אמר כדאי הוא כו': [כ] אא"כ היה כו'. שם תניא א"ל ר"א לעזר' כו' א"ד עכרות אפוס כו': [כא] ואפי' אין הרבים. ירושלמי מהא דאמרי' בפ"ב י"ח ב' הכך ג' רועי בקר כו' אע"ג דכ"א אמר טעם בפ"ע. וע' בירושלמי: [כב] ואם היה מנהג. בר"פ י"ע דשבת במקומו של ר"א כו' במקומו של ר"י הגלילי כו' אחריה דריב"ב הוה כו': [כג] ואם הכם אחר. סוף פ"ג דערוכין בדורו של ר"ג עבוד כר"ג בדורו של ר"י כו': [כד] כ"מ

היטב

[יא] ובמנין. ז"ל ד"מ אם זה גדול בחכמה וזה במנין הולכין אחר הגדול במנין פי' תלמידים הרבה א"כ שרוב התלמידים אומרים כמותו. סמ"ע: [יב] רבים. ובאיסור דאורייתא לא אזלינן בתר רבים אם מסכימים להקל משני טעמים ודוקא כשבאנו להתיר דין שמסופקים בו מתוך האיסורים אבל כשהרבים לפנינו אזלינן בתרייהו אע"פ שאין מסכימים מטעם אחד ושנים שאמרו טעם א' מב' מקראות אין מונין להם אלא אד מד דודאי אד מיניהו טעי אלא נכתבו ב' מקראות לדבר א' ודוקא במקרא אבל במשנה וש"ס ופוסקים מונין להם ב'. ע"ך: [יג] האחרוני. כתב המרדכי שבכל מקום פוסקים כרב אלפס אם לא

המשפט חידושים

(יא) ובמנין. ז"ל ד"מ אם זה גדול בחכמה וזה במנין הולכין אחר הגדול במנין פי' תלמידים הרבה א"כ שרוב התלמידים אומרים כמותו. סמ"ע: [יב] רבים. ובאיסור דאורייתא לא אזלינן בתר רבים אם מסכימים להקל משני טעמים ודוקא כשבאנו להתיר דין שמסופקים בו מתוך האיסורים אבל כשהרבים לפנינו אזלינן בתרייהו אע"פ שאין מסכימים מטעם אחד ושנים שאמרו טעם א' מב' מקראות אין מונין להם אלא אד מד דודאי אד מיניהו טעי אלא נכתבו ב' מקראות לדבר א' ודוקא במקרא אבל במשנה וש"ס ופוסקים מונין להם ב'. ע"ך: [יג] האחרוני. כתב המרדכי שבכל מקום פוסקים כרב אלפס אם לא

משפט

(עז) אפשר כמי שאמרנה. כשאין סוגיא דעלמא כאד אבל סתירת דעלמא כאד הוי טעות בש"ה ש"ך: (יז) אחר רבים הייגו באיסור והיתר אבל בממון עי' בכללי תפיסה סי' לה. ש"ך פסק דבאיסור דאורייתא לא אזלינן בהקל בשמסכימים מצי שעמיש ודוקא כשבאנו לפסוק כן מתוך חיבורים אבל כשהרבים לפנינו אזלינן בתרייהו שהרי הסנהדרין והדיינין אין לריך לומר כל אחד טעם מיוחד ובשים שאומרים טעם אחד מצי מקראות אין מונין להן אלא אחד דודאי אד מהני קראי לאו להכי אתי אלא בשאר אבל במשנה וש"ס ופוסקים הפי' מסכימים וכל אחד אומר טעם אחד מתשבה אז מש"ם אחר מונין שני' ובדיני ממונות בשמסכימים מצי שעמיש יכול המוחזק לומר קים לי כהפוסק בהא ולא

חידושי רעק"א

הסנות הש"ך דלא דהש"ך לשטתו דבוכר בג' סמוכין אפי' נשא ונתן פטור משום דרשות' דרחמנ' ה"ל כמו קבלה וע"שם בש"ק ואכתי דרדהש"ך לא ידעתי כיון דסוכר ג' סמוכין פטורין מחמת רשותא דרחמנא א"כ בהוראות האו"ה דאיכא רשות' דרחמנא ליחיד מומחה א"כ למה יתחייב לשלם ובש"ך בהשגותיו על נימוקי שכ' דיחיד נמי מחוייב להורות משום ועלומים כל הרוגי' ודחי לה הש"ך דמיירי שם בקבלו וע"ש ואכתי לא אדע מי יורה או"ה כיון דלא בעינן אמה כ' סמוכין בהוראות ולכן נראה כדברי הנימוקי נראה שלזה כוונ' המרדכי וכמ"ש ובסיעת בעה"מ והרא"ש בעצמא דמומחה וקבלו הכריע בש"ך כדברי בעה"מ דעצמא משום אונס וכ' ראיה לזה מהא דאמרי' גבי עבד אומן שקלקל וכן מרא' דיגר לשולחני דמומחה פטור ואתם ע"כ עצמא משום אונס ומזל רע דידי' גרם לנימוקי ע"ש. ולענ"ד אינו מוכרח דכיון דגבי מעבד אין המומחה פטור עד שיבי' בקי בדבקי ואיסר וכדאיתא שם בש"ס וא"כ ודאי מומחה כזה מאי פטות ה"ל למיטעי ע"כ מזל רע דידיה קא גרם אבל גבי דין אפי' חכים טיבא

חולקין עליו: כ מומחה ב"ד . כן הוא ל' הרמב"ם שם וגראה דר"ל מומחה במיר וסביר הראוי לדון וא"ל להיות סמוך והטור הביא ל' הרמב"ם ולא כתב אלא מומחה סתם משום דבל' הטור מומחה סתם פי' גמיר וסביר משא"כ להרמב"ם דסתם מומחה גמיר ולא סביר והמומחה דגמיר וסביר כתב מומחה ב"ד או מומחה לרבים וכמ"ש בפרים' לעיל סי' ג' ובסמ"ע בסמוך ס"ק כ"ו ע"ש ולפ"ז מ"ש המחבר בסעיף ב' אם הוא מומח' וקבלוהו וא"א לחזור פטור מלשלם מיירי אפי' בגמיר ולא סביר וזהו דלא כדעת הטור דס"ל דלא מפטר מלשלם כ"א ביחיד מומחה וקבלוהו ומומח' דטור היינו גמיר וסביר וכמ"ש

ג' י') (כב) היה הטועה (כג) כ (כד) [יד] מומחה בית דין ולא נטל רשות ולא קבלו אותו בעלי דינין עליהם יא)ז)(כד) כ או שלא היה מומחה(כה) כא(כו)אבל יב)קבלו אותו בעלי דינים עליהם לדון להם בדין וטעה בשיקול הדעת [כז] ח) אם יג) נשא ונתן ביד [כו] מה שעשה עשוי

זל"ע: כא אבל קבלו אותו בע"ד . הא דלא קאמר הו שנטל רשות מר"ג משום דלא מהני נטילת רשות למי שאינו מומחה כלל דלא גמיר ולא סביר וכמ"ש

מומחה משמע בכל דוכתי שהוא מומחה בדיני ממונות ואם הוא מומחה בדיני שמים אינו אלא סביר ולא גמיר ולא סביר אין זה מומחה בדיני שמים ועוד דא"כ מנ"ל להרמב"ם והמחבר דגמיר ולא סביר וקבלוהו אם אי אפשר לחזור פטור מלשלם וגם מנ"ל שאין חוזר הא הוציאו כן ממתני' דבכורות והתם קתני ואם היה מומחה לרבים פטור לשלם משמע אדרב' איפכא דדוק' בסיפ' במומחה לרבים הדר דינא ופטור אבל ברים' דאינו מומחה לרבים מה שעשה עשוי ושלם מביתו ואין הדין חוזר כלל ומעובד' דמר זוטרא דאת' דקמיה דרב יוסף בפ' קמא דסנהדרין (דף ה' ע"א) דא"ל אי קבלוך לא תשלם נמי אין ראיה דמר זוטר' גמיר וסביר הוה וכן מוכח להדי' בגמ' שם. לכך נראה דסתם מומחה בלשון הרמב"ם הוא ג"כ דגמיר וסביר לכך לא כתב הטור בל' הרמב"ם מומחה לב"ד ונראה דגם הרמב"ם שכתב מומחה לב"ד לאו דוק' קאמר עוד כ"ל דע"ם הוא וכ"ל מומחה לבד בלא שתי נקודות על לבד ועשה הסופר וחסר שהוא ר"ת לב"ד והשת' ניחא הא דלא נקט הרמב"ם בשום בבא מהנך בבי מומחה לב"ד רק בבבא זו אלא משום דבב"ק מיירי בשהיה מומחה וגם נטל רשות והשת' מיירי בשהוא מומחה לבד ולא נטל רשות ובתר הכי מיירי במי שאינו מומחה ולא קבלוהו ג"כ לכך נקט הבא הי' הטועה מומחה לבד או אפשר דלב"ד מיותר הוא לגמרי וכן בדפוסי המיימוני הישנים ליתא כלל לב"ד רק כמ"ש הטור ל' הרמב"ם ומ"ש הרמב"ם והמחבר בסעיף ד' אבל מי שאינו מומחה ולא קבלו אותו בעלי דינים אע"פ שנטל רשות כו' אין דיניו דין כו' היינו אף אם מומחה דגמיר וסביר ולא קבלוהו אינו דין דס"ל להרמב"ם דרשות מר"ג לא מהני רק למומחה וחולק על הרא"ש וטור בזה (וכן משמע להדיא בפי' המשניות להרמב"ם פ' זה בורר ע"ש) וכן הוא להדי' בב"ח לעיל סוף סי' ג' דלהרמב"ם לא מהני רשות לגמיר ולא סביר וחולק על הרא"ש וטור ע"ש וכ"כ הבעל המאור בהדיא בפרק אד"מ בבבא תליתאה דרשות ר"ג ליתא דלא סביר רק למומחה דגמיר וסביר דפחות מכאן לא מיקרי ראוי להורהה כדאמרינן בהוריות ראוי להורהה גמיר וסביר משמע דתחלת הרשות היא ההורהה כדאמר יורה יורה ידין ידין כו' עכ"ל. וכן משמע להדיא מדברי רא"ה בן רפ"ק דסנהדרין (דף ע"ג) שכתב וז"ל ואם הוא מומחה על פי ב"ד שנטל רשות מר"ג אם טעה לא יפלם ואפילו אם לא קבלוהו עליהם דאמר רב הא' מאן דבעי דדאין דיי' ולפטר לפקול רשות מר"ג דה"ה אם הקהל בוררים מומחים כו' ע"כ. וכ"כ הנ"י פ' אד"מ בשתים דרשות ר"ג לא מהני אלא במומחה וכ"כ הברעזורה ר"פ זה בורר וכן מוכח לפע"ד דעת הרי"ף שהזכיר שם ה' בבות ואמאי לא כתב נמי בבא אחריתי דליתיה מומחה ונטל רשות כמו שכתב בבא ד' דליתיה מומחה וקבלוהו וכדכתב נמי בבא קמא מומחה דנקיטי רשות כו' ע"ש אלא משמע דליתיה מומחה לא מהני רשות' מר"ג וכ"כ בתשו' ן' לב ספר ג' סימן ל"ב לדעת הרי"ף (ומכאן מוכח נמי דלא כהסמ"ע ודוק) . ומ"ש בתשו' ן' לב שם וז"ל וסוב חקרתי בספרים ומצאתי דבר זה מפורש במרדכי כ' החמשה בבות מהרי"ף ובבא הד' כתב כשאין הדיין מומחה וקבלוהו בעלי דינים אז נקיטי רשות הרי הוא כאילו הוא מומחה דכ"כ וס"ל כהרא"ש אבל דעת הרי"ף נופיה אינו כן וכן מסתבר ודלא כהרא"ש ועוד דודאי נראה דלא עדיף רשותא דר"ג מקבלוהו בע"ד עלמה עליהם (וכ"כ הריב"ש סימן רע"א וז"ל ואם נטל רשות מר"ג יכול לכוף בע"ד לדון לפניו ואף אם יטעה בדינו יהי' פטור שכיון שנטל רשות הרי הוא כאילו קבלו עליהם בעלי הדין ע"כ) וכיון דקבלוהו לא מהני אלא במומחה ממש וכדמוכח במתניתין דבכורות דמיירי בקבלוהו לר' אבהו דקי"ל כותיה וכדכתבו הרא"ש והטור נופייהו סיאלו דיעיל רשות מר"ג ועמ"ש לעיל סי' ג': (בג) מומח'. ואפי' שנים מומחה וה"ה לכל דינים שהוזכרו בסי' זה שנים כיחיד דמי בין שני מומחים בין שני הדיוטות כדאית' בהרא"ש וטור ושאר פוסקים וכן מוכח בש"ס : (בד) או שלא היה מומחה אבל קבלו אותו כו'. משמע דבשאינו מומחה וקבלו אותו בכל ענין הדין שוה להרמב"ם וסייעתו וכן להרא"ש וסייעתו בין שהוא גמיר ולא סביר או אפי' לא גמיר כלל כשקבלוהו מה שעשה עשוי ושלם מביתו ואין הדין חוזר בבבא רביעאה כתב דבשלא גמיר לא מהני קבלתם ובין טעה ובין לא טעה אין דינו דין כלל משום דאשרה הוא דמקרי והבאתיו לקמן סעיף ד' ס"ק מ"ד ולא נהירא דפשיטא דאין לאחר קבלה כלום וגם הרמב"ן בפ' המלחמות שם הסיג עליו במקלת בזה וז"ל שם ובבא רביעאה דכתב בעל המאור חזינן שיבוש' כו' דנראה מדבריו שאפי' לאחר גמר דין יכול לחזור בו וזה אי אפשר דאפי' שלשה רועי בקר אינו יכול לחזור בו כשלא טעה והני ודאי כיון דלא גמירי כלל כחד דמי אבל ודאי טעה חוזר בין נשא ונתן ביד בין שלא נשא ולענין תשלומים במקום שא"א להחזיר משלם מביתי' ע"ד . אך גם במה שכתב הרמב"ן דבטעה חוזר בין נשא ונתן ביד כו' לא נסיר' לי אלא נראה דאפי' להרי"ף והרמב"ם וסייעתם שפסקו כרב אסדא דמוקי מתני' דבמומחה כשנשא ונתן ביד מ"מ בנשא ונתן ביד מיהת מה שעשה עשוי ושלם מביתו אע"פ דלא גמיר כלל דהא לרבי אבהו שנים שהנו אין דין כלל דפסילי לגמרי בין מדאורייתא בין מדרבנן ואפ"ה קתני מתני' בקבלוהו מה שעשה עשוי ושלם מביתו וא"כ מה לי דגמיר או לא הא אין קי"ל כר' אבהו דאפי' גמיר כל שאינו מומחה פסול לדין א"כ גמיר ולא גמיר חד דינא אית להו ונסי דג' רועי בקר ונודע שטעו יכול לחזור וכדלעיל סימן כ"ב היינו קודם שזכה זה שכנגדו בו או אפי' זכה בו לרב אסדא דהדר דינא כשלא נשא ונתן ביד אע"פ דקבלוהו כלל אבל בנשא ונתן ביד וזכה זה שכנגדו בו קם דינא ושלם מביתו והיינו שכתבו הרי"ף והראב"ד שתמא דמי שאינו מומחה וקבלוהו אם נשא ונתן ביד (אינו) חוזר הדין ולא מילקו בין הוא גמיר או לא וא"כ להרא"ש וסייעתו דפסקו כרב שמא אפי' לא נשא ונתן ביד נמי כל שזכה זה שכנגדו בו מה שעשה עשוי ושלם מביתו בקבלוהו ואינו מומחה בין שהוא גמיר ולא סביר בין דלא גמיר כלל והיינו שכתבו הבעל העיטור זהרא"ש ושאר פוסקים במשתמע בשאינו מומחה וקבלוהו מה שעשה עשוי ושלם מביתו ולא מילקו בין הוא גמיר או לא אם לא הרא"ש וסייעתו דפסקו כרב אסדא דמי שאינו מומחה דלא הוי אלא חדא לריעות' ובקנין ודאי אין לאחר קנין כלום מיהו בשא"מ סובר כיון דאשי' הוא דמיקרי ואסור לדון לפנין אפי' ע"י קבל' ולכן לא מהני הקבל'. והרמב"ן הסיג על בשא"מ והבעלה הסיכה דלא טעה דינו דין אפי' באינו גמיר כלל אלא היכא דטעה אפי' נשא ונתן ביד ובש"ך חזר בשיקול הדעת א"כ אפי' באינו גמיר כלל קם דינא ע"ש ואינו מוכרח והיא משום דשיקול הדעת לאו ספיק' הוא דהא אם הדיין אינו פוסק כולא מלי למעבד דינא לגפשיה במקום שיקול הדעת וכמ"ש במוהרי"ק דלא מהני שום תפיסה בשיקול הדעת וא"כ הא דקם דינא בשיקול הדעת אינו אלא משום דנעשה הפסק על פי דינא מהדריקטובא וא"כ כיון דלא גמיר כלל לא הוי עלי' שם דיין כלל וא"כ

נתן ביד : י ג"ז שם מהני עובדא דרבה ומר זוטרא וכו' דא"ל ר' חייא ואי לא קבלוה עליהו זיל אליס כ מתשבה דן את הדין וכו' ואוקמיה רב תבלא בנשא ונתן ביד וקתני סיפא אם היה מומחה אלמא דרישא בלאינו מומחה ואוקימנא שם בסנה"

טורי זהב

ס"ג (אם נשא ונתן ביד) ג' דיעות יש בזה הרי"ף ס"ל אפי' ר"ת דמחייב בדינא דגרמי מודה כאן דפטור אם לא נשא ונתן וכו' דאל"כ לא יקבל אדם עליו לדיות דיין ובכשא ונתן מחייב דס"ל מזיק בידים ורמב"ם ס"ל אפי' בלא נשא ונתן כו' חייב אלא בזה יש חילוק בין נשא ונתן לו לא דבנשא כו' אין לתתבע שום עסק עם הבירו אלא הפסק קיים והדיין צריך לשלם ואם לא נשא כו' חוזר הדין משום פסידא דבע"ד ואם לי אפשר לחזור חייב הדיין משום אדם המזיק ואע"ג דבדבר משנה כתב לעיל דפטור דלא נתכוין להזיק אתם אין שם דיין עליו בלל משא"כ כאן בשיקול הדעת דהפסק קיים מלד ה' ושם דיין עליו רק בקלקל ע"כ ישלם. י"ל דמביא דמ"ל הוא דעת הרא"ש דס"ל בדרך זה בשיקול הדעת לא תליגו בשום פנים שיהא חוזר הדין ורק לענין תשלומין יש חילוק ג' דחייבים וד' דפטורים ג' דחיבים הם החדא לשיבותא בגון הדיוט וקבלוהו או ג' הדיוטות ולא קבלוהו או מומחה ולא קבלוהו וד' דפטורין הם בתרתי לשיבותא והם ג' הדיוט ומומחה וקבלוהו או ג' הדיוטות וקבלוהו או ג' מומחים דמהני ושוה יש ה' לפטור אפי' בחדא לשיבותא הדיוט דנקט רשות מרים גלותא והוא ע"פ גמיר וכהרב דפטירי הם אפי' בנשא ונתן וכהרב דחייבים אפי' בלא נשא ונתן וכגולי קם דינא אפילו אם הבע"ד לפניו כיון שאין כאן עיות ברור אלא הדיון חייב לשלם תשום קנס: (ע"ש בסג"ה) מ"מ יש לפסק לחזור דברים תמוהים יש כאן דהא עכשיו קיימינן בשיטת הרא"ש דהוא מסקנת רמ"א ולרא"ש בכל ענין קם דינא אפי' אם נתן מתנו להחזירו כמ"ש הטור להדיא וא"כ איך נאמר לדיין שיחזור מן הדין. ועל המרדכי שהוא כתב דברים אלו לק"ת דאיהו ס"ל כרמ"ה דמלינו אף בשיקול הדעת חוזר הדין אלא על רמ"א קשה ולריך לדחוק ולומר דהא מ"מ קאי על המחבר ולא על רמ"א דבסמוך ליה הוא דוחק מאוד :

חכמת שלמה

סי' כה (בסעיף ג') בהג"ה וי"ח דבכל ענין מה שעשה עשוי ואין הדין חוזר . כ"ב ע' בס"ך שחולק על הטור וס"ל דבשלא עשה מעשה חוזר בכ"ש . וא"ל עוזא לדעת הס"ך דא"כ מה פריך הש"ס בפ' אד"מ. דדיני ממונות מחזירין ורמיהו דן את הדין וכו' מה קושיא . נימא דר"מ מחזירין מיירי בשלא נעשה מעשה עדיין דומיא דד"ל מחזירין דמיירי בע"ל בלא נעשה מעשה ודן את הדין מיירי שכבר נעשה מעשה ולכך מה שעשה עשוי. ומאי קושי' א"ו כדעת הטור דאף קושי שנעשה מעשה אמרינן דקם דינא וכ"ש . ומשכחת לה שלא נפסק ונעשה מעשה ע"יין כגון שהיה לו משכון ביד המלוה ואף שפסק הדיין שפטור מ"מ לא נעל המשכון ממנו עדיין ולא עשה מעשה ולכך מחזירין ודוק היטב בכ"ז וכ"ש . והכא בדין הכא ג' כמתלוקת הפוסקים ואחד המכריע אם הלכה כדברי המכריע ע' בס"ך ח"מ סי' ל"ד סק"ה בכ' וז"ל. ודברי ריב"ש נ"ל להלכה שבכ"מ הלכה כדברי המכריע עכ"ל. ואני תמהתי עליו בתשו' דברי אין הלכה כמכריע רק היכא שהזכירו בעלי פלוגתא בלשונם זה מזה כמפורש בספ"ק דפסחים ואח"כ בתשובת מהדורא ה' שבתי דברי . ולעת נראה דבמתכת"ה של הש"ך נעלם ממנו לשון הרי"ף והרא"ש בפ"ק דקידושין בסוגיא דת"ר בכולן יולא בהן עבד לחירות ולריך גם שחרור שם מפורש בהרי"ף והרא"ש דאין הלכה כמכריע רק במתני' ולא

מדברי הרא"שוים כו' אבל אם כו'. כ"כ הרא"ש בפ"ג דבכורות אל"ה דקאמרו שם התם אמר רבא אע"ג דאיתותב כו' וכן איתא בפ"ו דשבת ס"ה ל' ל"ל אביי דלמא ר"י כו' ל"ש שמיעא כו': [כה] אם נשא ונתן. כתי' דרב אסדא דכן קי"ל בתי' דמתני'

באר

במקום שהמוספות מולקין עליו. סמ"ע : [יד] מומחה. נרא' דר"ל גמיר וסביר הראוי לדון וא"ל להיות

משה"כ נתיבות

בד"מ וכן במקום שהסמ"ע והס"ך אין המורה למולם הוי טועה בד"מ . ובמקום שהסמ"ע והס"ך מחולקים הלכה כהס"ך אם לא שהדיין רואה בשלו שדברי הסמ"ע נכונים . כל הנ"ל הוא מדברי התוס' : (כא) מומחה

משה"א

דכל כה"ג לא ה"ל להפוסקים למיסתם : י) הי' הטועה מומחה ב"ד . בתומים כ' דדוקא במומחה לרבים דהיינו שנתפרסם המחאתו מהני קיבלו אבל כל שלא נתפרסם המחאתו לא מהני קיבלו וחייב לשלם וכ"כ באורים והוא תמוה לפענ"ד דהרי יכול לברר המחאתו דהא טעם דמומח' פטור מפני שהוא אנוס והכא בשמברר שהוא מומחה הרי מברר אונסו וכן במראה דינר לשולחני אף כשמברר אח"כ שהוא מומחה מהני ומה"ת יוגרע הדיין . ובספר קצות החושן כתב דאין צריך לברר שהוא מומחה כשיש לו מנו שהיה אומר שלא טעה . ולית' דהא עכצ"ל טעם לדבריו . ועוד דאין זה מינו דירא שיתברר טעותו מפי אחרים . (ובש"ך סעיף קטן ד"ב יש ט"ס וכצ"ל מיירי אפילו בגמיר ולא סביר) : יא) או שלא היה מומחה אבל קיבלו וכו' . עש"ך סקכ"ד שהשיב על הרמב"ן שכתב בדלא גמיר אפי' קיבלו אפי' נו"ג ביד יכול לחזור. והקשה על זה חדא לר' אבוהו כל תרי אפי' גמירי אפילו ואפ"ה מהני קבלה . ועיין תומים שפתר בדוחק. וכן לעיל בסימן כ"ב סק"ט כתב נ"כ בהא דאם נודע שטעו דאם כבר הוציאו ממון הדין קיים . ומוכיח מזה מדברי הנ"י שכתי' בקיבלו עליה' יושבי קרנות דפליגי אי חייב לשלם משמע דהדין קיים ולפענ"ד הדברי' תמוהין דהא בהדיא כתבו התשובות מיימוני והמרדכי הביאם ב"י בסי' כ"ג באם קיבלו עליהם נ' רועי בקר ונודע שטעו דאין דיניהם דין וכתבו הטעם דלא עדיף משרה דבעי קנין וע"כ מיירי בגוונא דבדיינים כשרים הדין קיים בשעת דאי אפי' בדיינים כשרים הדין בטל לא היה צריך למעמא דיריה . לכן נראה דאדרב' מהנ"י שהביא הש"ך מוכח דהדין בטל דכיון שכתב בני רועי בקר דלא מצי למימר אדעתא דלידון דין תורה קיבלום דמידע ידעי שאינם יודעים דין תורה וכיון דלא קיבלו כלל על דין תורה ודאי דשיר כתבו המרדכי והתשובות מיימון דדמי לפשרה דבעי קנין ובלא קנין לאו כלום הוא ואף דבדיינים כשרים

קצות

ס"ם ועי' בסי"ם ס"ג סעי' א' ברמ"א סס: ז) או שלא היה מומחה עי' ס"ך סב' אפי' לא גמיר כלל אם קבלוהו מה שעשו עשוי ובעמ"מ כ' בדלא גמיר לא מהני קבלה וכן בעה בין לא טעה אין דינו דין כלל ועשוה דאשירה הוא דמיקרי ובס"דסיג דפסיג דאין לאחר קבלה כלום ועמ"ש בסי' כ"ב סק"א דעעמא דמהני קבלה ביחיד אע"ג דהוי תרתי לריעות' ומשום דמהני קבלה להדיוט במקום מומחה דיכול לדון ביחידי וא"כ ממילא דה"ה בדלא גמיר כלל מהני קבלתו במקום מומחה דלא הוי אלא חדא לריעות' ובקנין ודאי אין לאחר קנין כלום מיהו בשא"מ סובר כיון דאשי' הוא דמיקרי ואסור לדון לפנין אפי' ע"י קבל' ולכן לא מהני הקבל'. והרמב"ן הסיג על בשא"מ והבעלה הסיכה דלא טעה דינו דין אפי' באינו גמיר כלל אלא היכא דטעה אפי' נשא ונתן ביד ובש"ך חזר בשיקול הדעת א"כ אפי' באינו גמיר כלל קם דינא ע"ש ואינו מוכרח והיא משום דשיקול הדעת לאו ספיק' הוא דהא אם הדיין אינו פוסק כולא מלי למעבד דינא לגפשיה במקום שיקול הדעת וכמ"ש במוהרי"ק דלא מהני שום תפיסה בשיקול הדעת וא"כ הא דקם דינא בשיקול הדעת אינו אלא משום דנעשה הפסק על פי דינא מהדריקטובא וא"כ כיון דלא גמיר כלל לא הוי עלי' שם דיין כלל וא"כ

ביאור

באר

נתיבות

הגר"א

כמ"ש בבכורות ובב"ק ק"א וקי"ז ב': [כו] מה שעשה. הוא מתני' דבכורות. ואם לא. מתני' דשבת ובחד מומחה וקבלוהו שוין

היטב

סמוך ולפ"ז מ"ש המחבר ס"ב אם הוא מומחה וקבלוהו כו' פטור מלשלם מיירי אפילו בגמיר ולא סביר

המשפט חידושים

בית דין . היינו גמיר וסביר וכן מומחה דסעיף ב' הוא דוקא דגמיר וסביר אבל לא גמיר ולא סביר לא מהני נטי"ר ש"ך דלא כסמ"ע: (כב) אבל קיבלו. ואם קיבלו אפי' למאן דלא גמיר כלל דינו דין אם לא טעה. ואם טעה

ביאורים

נבקיבלו עליהם בין לדין בין לטעות גרא' דלא בעי קנין מדלא כתבו הפוסקים ויבואר לקמן אי"ה. היינו משעם דטעות בש"ה נ"כ דין תורה הוא ואדעתא דדברי תור' אסקן דין שאסקו על פי הך אמורא אבל הנך דלא נחתו כלל לאסוק על דבר תורה רק ע"פ שכלם לא שייך לומר שהחזיקו ע"פ הך דיעה דהא לא ידעי מזה כלל ולא סמכו על דיעה זו כלל דהא לא ידעו ממנו ומיירי הנ"י כשהי' קנין משא"כ בשאר דיינים. ולפי זה נראה דדוקא ברועי בקר דלא גמירי כלל אז הדין בטעות אפי' בש"ה לאו כלום הוא כשלא הי' קנין כמו בשטרה אבל בקיבל עליו קא"ם מומחה ודאי דאין הפרש לכאורה בין שאר כשרים דבזה ודאי צדקו דברי הש"ך דהא לר' אבהו כל חד אסול לדין ואפ"ה בקיבלו דדין קיים בטעות ש"ה ומה נשתנה קא"ם אכן מדברי המחבר שסתם בסי' כ"ב וכתב בכל קבלת קא"ם דבנודע שטעו אין הדין קיים ומשמע אפי' במקום שהדין קיים בכשרים בש"ה אפ"ה בקא"ם הדין בטל ועל כרחך צ"ל דס"ל כיון דמה שעשה עשוי הוא מכלל התקנה וקנס כמ"ש הרא"ש ולא תיקנו רק בכשר לדיין משא"כ בקא"ם הוא מילתא דלא שכיח לא עבדו רבנן תקנתא . אמנם לדינא נראה להכריע כמש"ל דברועי בקר לא מהני בלא קנין ובקא"ם מהני בלא קנין כמ"ש הש"ך (ובש"ך סק"ד יש טעות סופר וכנ"ל מומחה וקיבלוהו אם נו"ג ביד אין חוזר הדין וכו') : יב) קיבלו . עסמ"ע סק"א דברי הסמ"ע הן אם נאמר דגמיר ולא סביר שנטי"ר לא נפסד מתשלומין . ויש שם טעות סופר וכצ"ל לחלק בין גמיר ולא סביר ללא גמיר וסביר . דהכונה דהיה צריך לחלק דבגמיר ולא סביר דמהני נטי"ר מה שעשה עשוי ולא גמיר דלא מהני נטי"ר וסביר אין דינו דין כלל ואפי' לא טעה : יג) נשא ונתן ביד . עש"ך סקמ"ה שכתב דאם כפוהו עלן התשלומין הוי כנו"ג ביד . וכן כתב

החושן

הוי לדידי'סיקול הדעת כמו דבר משנה דטעה חוזר: ח)אם נשא. והוא שיטת הרי"ף והרמב"ם כר"ת וע' ברי"ף שכ' משום דסוגיא דבכורות דמוקי ר' אלעזר בשם רב בנשא ונתן ס"ל כרב אסדא והרמב"ן במלחמות כ' עליו דאינענין ר' אלעזר להדר"ת דגם הוא סובר כרב אסדא ולאו משום דמה שעשו עשוי דתני שם מוקי לה בנשא ונתן ביד אלא משום ישלם מביתו הוא דמוקי לה בנשא ונתן ביד משום דבעי לאוקמי כרבנן דלא ס"ל דד"ג אבל לענין קם דינא מלי סבר ר' אלעזר כרב אסדא וע"ש. ולישב דברי הרי"ף נראה להקדים מה שיש לנו שם בסוגיא קושיא ופירוק' וממיל' יבואר דברי הרי"ף. והוא דשם בסוגיא' דבעי לאוקמי וישלם מביתו כר"מ דדאין דד"ג ומוקי ר"א כרבנן מיירי בנשא ונתן ביד ויכה את הייב כגון שהיה לו משכון והחזירו וקשה דהא אמרי' בפ' שור שנגח גבי שחטו אם לר"י דמלי לסלוקי בזוזי דמה שעשו עשוי ואמרו שם ס"מ המזיק שעבודו של חבירו פטור וא"כ כי הזיק את המשכון נמי כיון דמלי לסלוקו בזוזי אינו אלא מזיק שעבודו ואפי' לדידן דקי"ל מזיק שעבודו של חבירו חייב היינו משום דדיינינן דד"ג וא"כ כיון דאפי' לאחר כ"כ נגנב דלא דייני דד"ג א"כ גם מזיק שעבודו פטור. ואע"ג דאיכ' למימר דמשכון עדיף ומשום דבע"ה קונה משכון אינו דאינו קונה קנין גמור ומה"ע

מאירת עינים

חושן משפט כה הלכות דיינים

מומחה בית דין ולא נטל רשות ולא קבלו אותו בעלי דינין עליהם

מומחה סתם משום דבלשון הטור מומח' סתם פי' גמיר וסביר כתב מלא מומחה סתם משום דבל' הטור מומחה סתם פי' גמיר וסביר משא"כ להרמב"ם דסתם מומחה גמיר ולא סביר והמומחה דגמיר וסביר כתב מומחה ב"ד או מומחה לרבים וכמ"ש בפרים' לעיל סי' ג' ובסמ"ע בסמוך ס"ק כ"ו ע"ש ולפ"ז מ"ש המחבר בסעיף ב' אם הוא מומח' וקבלוהו וא"א לחזור פטור מלשלם מיירי אפי' בגמיר ולא סביר וזהו דלא כדעת הטור דס"ל דלא מפטר מלשלם כ"א ביחיד מומחה וקבלוהו ומומח' דטור היינו גמיר וסביר וכמ"ש

מומחה מומחה וקבלוהו וא"א לחזור פטור לשלם מיירי אפי' בגמיר (ולא) סביר וזהו דלא כדעת הטור דס"ל דלא מפטר מלשלם כ"א ביחיד מומח' וקבלוהו ומומחה דטור היינו גמיר וסביר וכמ"ש וע"ל ועכ"ל ואין דברין נכונים דל' מומחה משמע בכל דוכתי' שהוא מומחה בדיני ממונות ואם הוא מומחה בדיני שמים אינו אלא סביר ולא גמיר ולא סביר אין זה מומחה בדיני שמים ועוד דא"כ מנ"ל להרמב"ם דגמיר ולא סביר וקבלוהו אם אי אפשר לחזור פטור מלשלם וגם מנ"ל שאין חוזר הא הוציאו כן ממתני' דבכורות והתם קתני ואם היה מומחה לרבים פטור לשלם משמע אדרב' איפכא דדוק' בסיפ' במומחה לרבים הדר דינא ופטור אבל ברים' דאינו מומחה לרבים מה שעשה עשוי ושלם מביתו ואין הדין חוזר כלל ומעובד' דמר זוטרא דאת' דקמיה דרב יוסף בפ' קמא דסנהדרין (דף ה' ע"א) דא"ל אי קבלוך לא תשלם נמי אין ראיה דמר זוטר' גמיר וסביר הוה וכן מוכח להדי' בגמ' שם. לכך נראה דסתם מומחה בלשון הרמב"ם הוא ג"כ דגמיר וסביר לכך לא כתב הטור בל' הרמב"ם מומחה לב"ד ונראה דגם הרמב"ם שכתב מומחה לב"ד לאו דוק' קאמר עוד כ"ל דע"ם הוא וכ"ל מומחה לבד בלא שתי נקודות על לבד ועשה הסופר וחסר שהוא ר"ת לב"ד והשת' ניחא הא דלא נקט הרמב"ם בשום בבא מהנך בבי מומחה לב"ד רק בבבא זו אלא משום דבב"ק מיירי בשהיה מומחה ולא קבלוהו ג"כ לכך נקט הבא הי' הטועה מומחה לבד או אפשר דלב"ד מיותר הוא לגמרי וכן בדפוסי המיימוני הישנים ליתא כלל לב"ד רק כמ"ש הטור ל' הרמב"ם ומ"ש הרמב"ם והמחבר בסעיף ד' אבל מי שאינו מומחה ולא קבלו אותו בעלי דינים אע"פ שנטל רשות כו' אין דיניו דין כו' היינו אף אם מומחה דגמיר וסביר ולא קבלוהו אינו דין דס"ל להרמב"ם דרשות מר"ג לא מהני רק למומחה וחולק על הרא"ש וטור בזה (וכן משמע להדיא בפי' המשניות להרמב"ם פ' זה בורר ע"ש) וכן הוא להדי' בב"ח לעיל סוף סי' ג' דלהרמב"ם לא מהני רשות לגמיר ולא סביר וחולק על הרא"ש וטור ע"ש וכ"כ הבעל המאור בהדיא בפרק אד"מ בבבא תליתאה דרשות ר"ג ליתא דלא סביר רק למומחה דגמיר וסביר דפחות מכאן לא מיקרי ראוי להורהה כדאמרינן בהוריות ראוי להורהה גמיר וסביר משמע דתחלת הרשות היא ההורהה כדאמר יורה יורה ידין ידין כו' עכ"ל. וכן משמע להדיא מדברי רא"ה בן רפ"ק דסנהדרין (דף ע"ג) שכתב וז"ל ואם הוא מומחה על פי ב"ד שנטל רשות מר"ג אם טעה לא יפלם ואפילו אם לא קבלוהו עליהם דאמר רב הא' מאן דבעי דדאין דיי' ולפטר לפקול רשות מר"ג דה"ה אם הקהל בוררים מומחים כו' ע"כ. וכ"כ הנ"י פ' אד"מ בשתים דרשות ר"ג לא מהני אלא במומחה וכ"כ הברעזורה ר"פ זה בורר וכן מוכח לפע"ד דעת הרי"ף שהזכיר שם ה' בבות ואמאי לא כתב נמי בבא אחריתי דליתיה מומחה ונטל רשות כמו שכתב בבא ד' דליתיה מומחה וקבלוהו וכדכתב נמי בבא קמא מומחה דנקיטי רשות כו' ע"ש אלא משמע דליתיה מומחה לא מהני רשות' מר"ג וכ"כ בתשו' ן' לב ספר ג' סימן ל"ב לדעת הרי"ף (ומכאן מוכח נמי דלא כהסמ"ע ודוק) . ומ"ש בתשו' ן' לב שם וז"ל וסוב חקרתי בספרים ומצאתי דבר זה מפורש במרדכי כ' החמשה בבות מהרי"ף ובבא הד' כתב כשאין הדיין מומחה וקבלוהו בעלי דינים אז נקיטי רשות הרי הוא כאילו הוא מומחה דכ"כ וס"ל כהרא"ש אבל דעת הרי"ף נופיה אינו כן וכן מסתבר ודלא כהרא"ש ועוד דודאי נראה דלא עדיף רשותא דר"ג מקבלוהו בע"ד עלמה עליהם (וכ"כ הריב"ש סימן רע"א וז"ל ואם נטל רשות מר"ג יכול לכוף בע"ד לדון לפניו ואף אם יטעה בדינו יהי' פטור שכיון שנטל רשות הרי הוא כאילו קבלו עליהם בעלי הדין ע"כ) וכיון דקבלוהו לא מהני אלא במומחה ממש וכדמוכח במתניתין דבכורות דמיירי בקבלוהו לר' אבהו דקי"ל כותיה וכדכתבו הרא"ש והטור נופייהו סיאלו דיעיל רשות מר"ג ועמ"ש לעיל סי' ג': (בג) מומח'. ואפי' שנים מומחה וה"ה לכל דינים שהוזכרו בסי' ז' זה שנים כיחיד דמי בין שני מומחים בין שני הדיוטות כדאית' בהרא"ש וטור ושאר פוסקים וכן מוכח בש"ס : (בד) או שלא היה מומחה אבל קבלו אותו כו'. משמע דבשאינו מומחה וקבלו אותו בכל ענין הדין שוה להרמב"ם וסייעתו וכן להרא"ש וסייעתו בין שהוא גמיר ולא סביר או אפי' לא גמיר כלל כשקבלוהו מה שעשה עשוי ושלם מביתו ולא מילקו בין הוא גמיר או לא אם לא הרא"ש וסייעתו דפסקו כרב אסדא דמי שאינו מומחה דלא הוי אלא חדא לריעות' ובקנין ודאי אין לאחר קנין כלום מיהו בשא"מ סובר כיון דאשי' הוא דמיקרי ואסור לדון לפנין אפי' ע"י קבל' ולכן לא מהני הקבל'. והרמב"ן הסיג על בשא"מ והבעלה הסיכה דלא טעה דינו דין אפי' באינו גמיר כלל אלא היכא דטעה אפי' נשא ונתן ביד ובש"ך חזר בשיקול הדעת א"כ אפי' באינו גמיר כלל קם דינא ע"ש ואינו מוכרח והיא משום דשיקול הדעת לאו ספיק' הוא דהא אם הדיין אינו פוסק כולא מלי למעבד דינא לגפשיה במקום שיקול הדעת וכמ"ש במוהרי"ק דלא מהני שום תפיסה בשיקול הדעת וא"כ הא דקם דינא בשיקול הדעת אינו אלא משום דנעשה הפסק על פי דינא מהדריקטובא וא"כ כיון דלא גמיר כלל לא הוי עלי' שם דיין כלל וא"כ

מומחה בית דין ולא נטל רשות ולא קבלו אותו בעלי דינין עליהם

מומחה סתם משום דבלשון הטור מומח' סתם פי' גמיר וסביר כתב אלא מומחה סתם משום דבל' הטור מומחה סתם פי' גמיר וסביר משא"כ להרמב"ם דסתם מומחה גמיר ולא סביר והמומחה דגמיר וסביר כתב מומחה ב"ד או מומחה לרבים וכמ"ש בפרים' לעיל סי' ג' ובסמ"ע בסמוך ס"ק כ"ו ע"ש ולפ"ז מ"ש המחבר בסעיף ב' אם הוא מומח' וקבלוהו וא"א לחזור פטור מלשלם מיירי אפי' בגמיר ולא סביר וזהו דלא כדעת הטור דס"ל דלא מפטר מלשלם כ"א ביחיד מומח' וקבלוהו ומומחה דטור היינו גמיר וסביר וכמ"ש

מומחה מומחה וקבלוהו וא"א לחזור פטור לשלם מיירי אפי' בגמיר (ולא) סביר וזהו דלא כדעת הטור דס"ל דלא מפטר מלשלם כ"א ביחיד מומח' וקבלוהו ומומחה דטור היינו גמיר וסביר וכמ"ש

מומחה מומחה בדיני ממונות ואם הוא מומחה בדיני שמים אינו אלא סביר ולא גמיר ולא סביר אין זה מומחה בדיני שמים ועוד דא"כ מנ"ל להרמב"ם דגמיר ולא סביר וקבלוהו אם אי אפשר לחזור פטור מלשלם וגם מנ"ל שאין חוזר הא הוציאו כן ממתני' דבכורות והתם קתני ואם היה מומחה לרבים פטור לשלם משמע אדרב' איפכא דדוק' בסיפ' במומחה לרבים הדר דינא ופטור אבל ברים' דאינו מומחה לרבים מה שעשה עשוי ושלם מביתו ואין הדין חוזר כלל ומעובד' דמר זוטרא דאת' דקמיה דרב יוסף בפ' קמא דסנהדרין (דף ה' ע"א) דא"ל אי קבלוך לא תשלם נמי אין ראיה דמר זוטר' גמיר וסביר הוה ו

דלא קאמר אז שנטל רשות מר"נ מסוס דלא מהני נט"ר למי שאינו מומחה כלל דלא נמיר ולא סביר ולא רצה להאריך כאן ולחלק בין נמיר וסביר ללא נמיר וסביר עכ"ל סמ"ע וזה לפי שעתו לפיכך דאק דלא רצה להאריך ואינו נכון . ועוד דהכ"ל אז שלא היה מומחה ב"ד אבל קבלו אותו אז נטל רשות אבל למאי שכתבתי בס"ק כ"ב אתי שפיר כפשוטו דמומחה שתם היינו דנמיר וסביר וכל שאינו מומחה דנמיר וסביר אפי' הוא נמיר לא מהני רשות ר"נ כלל וק"ל : (בו) ואם לא נשא ונתן ביד כו' יחזור הדין כו' וישלם מביתו קשה לי על מ"ש הרמב"ם והמחבר דאזור הדין ואם א"א לחזור ישלם מביתו דהא אמרינן בס"ס להדיא דהיכא דהדר דינא לאו כלום עביד ופטור אפי' א"א בחזרה כעובדא דר' טרפון (ורב אסדא נמי מודה בזה וכדמוכח בס"ס) בשלמא על מה שפסקו לקמן סעיף ד' באינו מומחה ולא קבלו וכן פסק הרי"ף ל"ק מידי די"ל משום דס"ל שזהו כיון דלאו דיינא הוא כלל ולא קבלוהו נמצא דמזיק הוא וחייב משום דינא דגרמי וכדאיתא בהרי"ף ורמב"ם והמחבר לקמן סעיף ד' לכך חייב ובס"ס מיירי במי שהוא דיין כגון בקבלו אז מומחה דאינו חייב משום דינא דגרמי דלא דייניין דינא דגרמי בדיינין דא"כ אין לך אדם שנעשה דיין וכמ"ש הרי"ף אבל בהך קשה דהא מומחה אז קבלו אינו ממש עובדא דר"ע בס"ס לרב ששת ורב חסדא לא פליג עליה דרב ששת כלל בהא וגראה שזה שכתב הכ"י פאר"מ וז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב היכא דאי ליה לשלומי משלם הדיין מביתו וים שכתבו שלא נראו דבריו עכ"ל . ונראה שהוא מהך קושיא . ובזה נראי לתרץ מה שקשה לראורה בכ"י מה ענין דברי הרמב"ם למה שכתב קודם לכן שהרי קודם לכן מיירי בטעה בדבר משנה ולפמ"ש ניחא דס"ל דכל היכי דהדר דינא חד דינא אית להו . מיהו נ"ל לייסב דעת הרמב"ם והמחבר דס"ל דוקא בטעה בדבר משנה כיון דהדין חוזר מעצמו לאו כלום עביד אבל בטעה בשקול הדעת דקס דינא ואין הדין חוזר אא"כ יחזור הדיין את הדין א"כ חייב לשלם דהא טובא עבד דה"ל לחזור ובדידיה תליא מלתא ולכך דקדקו הרמב"ם והמחבר (וכן הוא בברטנורא פ' זה בורר) בלשונם וכתב כאן יחזור הדין ולא כתב חוזר הדין (ולא) כמ"ש בשאר בני . ולפ"ז משמע מהרמב"ם דס"ל דאם הדיין חוזר הדרא מתכשר הטרפה ורש"י לא ס"ל הכי וכדעת הראב"ד ורמב"ן ורשב"א וכמו שכתבתי לעיל סעיף ב' ס"ק י"ד באות י"ד : ולענין דינא לדידן דקי"ל כרב ששת נראה עיקר כפרש"י דהא בשקול הדעת קס דינא ולישנא דמה שעשה עשוי משמע אפי' הבע"ד לפיכו ואפשר בחזרה וכמ"ש לקמן ואיסור והיתר כדיני ממונות דמי לחומרא ועוד דמה שעשה עשוי אטימא את הטהור נמי קאי . ונראה דגם הרמב"ם מודה בזה דלרב ששת בשקול הדעת אין הדיין יכול לחזור אלא דאיהו פסק כרב חסדא ודו"ק: (בז) ישלם מביתו . עיין בב"י ובב"ח מה שישבו דעת הרמב"ם בזה דכיון דפסק כרב חסדא אמאי ישלם מביתו ועיין ג"כ בס' לחם משנה אך מ"ש הב"י וכסף משנה להוכיח וז"ל ועוד דבשלמא מי שאינו מומחה אע"פ שלא נשא ונתן ביד אם א"א לחזור ישלם מביתו היינו דטעי ר' טרפון כו' אלא אי אמרת פטור ר' טרפון במאי טעי דהא אפילו אינו מומחה פטור ועוד מדברי ר"ע נלמוד דא"ל מומחה אתה ואם איתא לימא ליה כיון דקבלוך פטור אתה כו' עכ"ל ולפע"ד אין הכוחות כלל דודאי לרב ששת אפשר לומר כן אבל הרמב"ם דפסק כרב חסדא וכמ"ש הרי"ף ואיהו מוקי למתני' דבכורות בנשא ונתן ביד וא"כ על כרחך גם עובד' דרבי טרפון מיירי בנשא ונתן ביד דאל"כ היכא מייתי במתני' עובד' דר"ע דפטרו ר"ע מטוס דמומחה לרבים הוה הא אחרי התם דלא נשא ונתן ביד ועוד דהא מסתמא בא לתרוצי בגוונא אחריני דלא תיקשי מאי דאקשי רב המנונא לרב ששת לימא ליה ר"ע לר"ט טועה בדבר משנה אתה וא"כ לר"ח לא מוכח מעובדא דר"ט ור"ע דחייב אלא בשנשא ונתן ביד אבל בשלא נשא ונתן ביד מי שמעת ליה ודו"ק : (בח) וי"א דאפילו לא נשא ונתן ביד כו' . א כתב הב"ח וז"ל ולענין הלכה נראה לפסוק בזו דהדין חוזר כיון שגם האלפסי ס"ל הכי וכן הוא דעת בעל המאור ובעל העיטור על שם רב האי גאון דלא כהרא"ש ועור דס"ל בזו דאפילו לא נשא ונתן ביד אין הדין חוזר ואע"פ דאפשר בחזרה ואפי'לא הוציא מיד המתחייב (לקמן ס"ק כ"ט אות ג' הסגתי על העור ונמשכים אחריו בזה והוכחתי דאף להרא"ש אם לא הוציא עדיין מיד המתחייב הדין חוזר ע"ש) מיד כשפסק הדין קס דינא ואינו חוזר אלא לגדולי הראשונים והרבים יש לשמוע עכ"ל. ואין דבריו נכונים מכמה טעמים וכמו שאבאר אחר שכבר כתבתי לעיל ראיות ברורות דהעיקר בזה כהרא"ש ועור ור' ירוחם ושאר פוסקים דקי"ל כרב ששת דמוקי למתני' דבכורות (דהיינו באינו מומחה וקבלוהו וה"ה מומחה ולא קבלוהו) בלא נו"ג ביד ואפ"ה מה שעשה עשוי ואין הדין חוזר אע"פ דאפשר בחזרה . וכמ"ש הרא"ש דהכי משמע ליה דמה שעשה עשוי ועוד דמ"ש הב"ח בשם בעל המאור ודאי ליתא אלא אדרבא דעת בעה"מ מוכח להדיא כהרא"ש ומוכח שם להדיא מדבריו שגם דעת רב האי גאון כן שהרי כתב הבעה"מ וז"ל ולענין הדין נ"ל מה שאמר רבינו האי גאון ז"ל דליתא לדרב אסדא דהא דאוקימנא להתיא מתני' דבכורו' כשנו"נ ביד כי היכא דלא נסתתא כר"מ דדאין דינא דגרמי וכיון דס"ל הסתא כר"מ ליתא להאוא אוקימתא כו' וכרב ששת וכרב נחמן קי"ל כו' . ועוד כתב שם הבעל המאור כה"נ טובא זימני ע"ש וא"כ מוכח להדיא דס"ל דאין הדין חוזר בטעה בשק"ה ואע"פ דאפשר בחזרה וכמו שהוכחתי לק' בסמוך בכמה הוכחות ברורות דלרב ששת אין הדין חוזר בטעה בשקול הדעת אע"פ דאפשר בחזרה :

ב ותו דגם מ"ש בשם בעל העיטור בשם ר' האי גאון אע"פ שגם העור כתב כן בשמו והוא מדברי הרא"ש שכתב כן בשמו מ"מ נלפע"ד דהרא"ש חוץ לכבודו לא ירד לסוף דעת בעל העיטור בשם ר' האי גאון וכן העור והנמשכים אחר הרא"ש דז"ל הרא"ש פאר"מ וכל היכא דקס דינא וחייב לשלם לא מצי דיין לומר לבע"ד האזר כו' ולא כבעל העיטור שכתב בשם רב האי גאון דיחיד שאינו מומחה וקבלוהו עלייהו ואפילו נשא ונתן ביד אם יכול לבעל דין שנטל מה שלא היה לו ליטול יש לו להאזיר מן הדין ואם אינו אם יכול הוא לאזיר מן הדין ואם אינו אין לו כח להאזיר משלם הוא מביתו דלישנא דמה שעשה עשוי לא משמע כלל הכי עכ"ל . והנה ז"ל הבעל העיטור אות פסק דין (דף כ"ב ע"ב). ד'. שאינו מומחה שטעה בשקול הדעת וקבלוהו בעלי דיינין ולא. נשא ונתן ביד (כן ז"ל ובעיטור עצמו אותיה ל"ש נשא ונתן ביד ול"ש לא נשא ונתן ביד וכ"ל שהוא ע"ש כמ"ש הבעל העיטור עצמו שם קודם לכן כמה פעמים ע"ש) לרב חסדא הדר דינא ולית הלכתא כוותיה ה' . ל"ש מומחה אז אינו מומחה ל"ש קבלוהו אז לא ועשה בדבר משנה חוזר לעולם . ו' . אינו מומחה ועשה בשקול הדעת וקבלוהו חייב לשלם לדברי הכל בנשא ונתן ביד כדתנן דן את הדין וזיכה את החייב מה שעשה עשוי ואוקימנא בדקבלו עלייהו תשובה לרבינו האי אפילו נשא ונתן ביד אם שנטל לבעל הדין מה שנטל דיש לו להאזיר ים מן הדין להוציא ממנו ואם אינו אם שיכנו ואין לו להאזיר משלם הדיין מביתו בזמן שנטל ונתן ביד עכ"ל העיטור והנה הרא"ש הבין דמ"ש הבעל העיטור תשובה לרבינו האי כו' קאי אדסמיך ליה באינו מומחה שטעה בשקול הדעת וקבלוהו כו' ותימה גדולה א"כ יהיה רבינו האי א"ו טועה בדבר משנה ויהיה נגד הש"ס כמה פעמי' וגם יהיו דברי רבינו האי נופיה סותרים זה את זה וכמו שאבאר. אדרא דא"כ ל"ל לש"ס כל האי שקלא וטריא ול"ל לרב ששת לשנויי כאן שטעה בדבר משנה כו' ול"ל לרב אסדא לשנויי כאן שנשא ונתן ביד כו' . הא מעיקרא לק"מ דפשיטא דדיני ממונות מאזירים מיירי באפשר בחזרה דאל"כ לא שייך לו' מאזירי' ובבכורו' לא קאמר אלא דישלם מביתו היכא דלא אפשר בחזרה ועוד דא"כ מאי פריך בפ"ק דסנהדרין (דף ו' ע"א) אר' אבהו דאמר שנים שדנו אין דייניהם דין ממתני' דבכורות דן את הדין כו' מה שעשה עשוי וישלם מאי קושיא הא התם לא בעי למימר רק דישלם מביתו היכא דלא אפשר בחזר' . ועוד קשה דהא רב האי גאון פסק כאוקמת' דרב ששת וכמ"ש הבעל המאור בשמו וכ"כ הרא"ש נופיה פרק אחד"מ שכן פסק רב האי גאון ולרב ששת ודאי מוכח דאע"פ שאפשר בחזרה קס דינא דהא מאי כאן שטעה בדבר משנה כאן שטעה בשקול הדעת כלומר מתניתין דקתני דיני ממונות מאזירים מיירי שטעה בדבר משנה ומתניתין דבכורות דקתני מה שעשה עשוי וישלם מביתו שטעה בשקול הדעת אלמא דדומי' דטעה בדבר משנה מאזירים בשקול הדעת אין מאזירים ופשיטא דדיני ממונות מאזירים מיירי היכא דאפשר בחזרה דאל"כ לא שייך למימר מאזירים . וא"כ בכה"ג טעה בשקול הדעת אין מאזירים ועוד דהא רב ששת קאמר משמיה דר' אמי טעה בדבר משנה אזור בש"ה אינו אזור וטעה בדבר משנה אזור על כרחך היינו היכא דאפשר בחזרה דאל"כ לא שייך למימר אזור ואפילו הכי בכה"ג טעה בש"ה אינו אזור אלמא דבטעה בש"ה אינו מומחה וקבלוהו דמיירי מתני' דבכורות דעלה קאי אזקמתא דרב ששת כדאיתא בפרק קמא דסנהדרין

באר הגולה

בדקבלוהו עלייהו ל דין זה הוא שלא כדברי הרי"ף וכתב הכ"מ שעמיה לפי שבע"ד אין לו לפסוק במומחה כיון דלא נקיט רשותא וכן בדקבלוהו עלייהו כי לדעתיה דדין תורה קבלוהו כיון שא"א להאזיר ישלם מביתו דדוקא בטעה בדבר משנה גלי לן נתרא גבי עובדא דר"ט דאם לא נשא ונתן ביד וא"א להאזיר פטור ולא בטעה בשקול הדעת והבינה

חכמת שלמה

ברייתא יעו"ש . א"כ מכש"כ במחלוקת הפוסקים אלין לגו דאיה לומר הלכה כמרייתא. כנלפע"ד ודו"ק :

כסף הקדשים

סעי' ג' בהגה (במרדכין הקמא הדייניס) מ"ש בתו"מ כ"ה שעל ידי חרם מרדכיים להיות דייניס . פשוט **דלא** עדוף מכל הסכמה דעיר אחינה בלי **חבר** עיר ונריך לומר דאיירי בחבר עיר **ברוך** ואינו יכול לכמוע למנעם מטעותם. **אז אולי** איירי הדייניס הם חבר עיר **בכאן** לפם מעיר אחרת שהבינאם בני **העיר** לחבר עיר והזהירום אז שלא **ידורו** שם אז אסכימו וכמ"ש במק"א **אודות** כל בני עיר לגבי שבא לשם רק **כדי** שיהי' חבר עיר ואם לא יהי' **חבר** עיר לא ידור שם. וכן הוא אודות **קנס** שכתב שם הע"ש ז"ל וכמ"ש שם **הש"ב** ז"ל והאורו"ת ז"ל שהוא עפ"י **חבר** עיר וכמ"ש בחק"ת :

ביאור הגר"א

דהא דקא' כפ"ק ואי לא זיל בלים אזא **ג"כ** בשני"כ כפ' רר"ת וכן אזור כשלא **נו"ב** הכל כטעמיה דר"ת כפ"ה:[כז] ואם **ח"א.** כר"מ כמ"ש בבכורות וב"ק שם ושם **דלמאן** דאין דינא דגרמי אפי' לא נשא **וכהן** ביד וסבר דאזוקימתא דרב חסדא **הוא** אעפ"כ כהלכתא משום דתני מה **שעשה** עשוי ואם לא נו"ב אזור כמתני' **דסנה'** : (ליקוט) ואם ח"א כו'. כמ"ש בבכורות שם לימה הכן סתמא כר"מ כו' **מ'** לר"מ חייב אפי' לא נו"ב וקי"ל **כר"מ** יכן בב"ק ק"א קיי"ב. אבל הרי"ף **סובר** דבהא לא קי"ל כר"מ דלא קנסו **שונג** כיון דמדרבנן הוא ותוס' אזלי **לשיטתייהו** דפ' כר"מ דמבטל ורי"ף פ' **כר"י** שם והרמב"ם אף שפ' כר"י וכמ"ש **בא"מ** ולקמן סי' שפ"ס ס"א וכי"ד סי' **ק"י** ס"ל דזה קרוב למזיד הוא ועש"כ ר"ס **שפ"ו** ועפ"ק דבבא ג' ב'(ע"ב):(ליקוט) **ואם** ח"א כו'. ס"ל דבאן קרוב למזיד הוא **משא"כ** בשא"כ כיון דמומחה ובטל רשות אז **קבלוהו** מ"ל לעשות ע' תוס' ב"ק כו'ורק **בס"א** דטעה בדבר משנה ודאי אנוס **אז** ז"ש שם ע"פ שגרס כו' ובפ"ד ב' **בזה** מתכוין כו' ומזי ד גמור הוא **ולכן** אפי' אפשר להאזיר חייב ואפי' **טעה** בדבר משנה ועמ"ש בסי' שנ"ו ס"ד **וסי'** שפ"ח ס"ה בהגה"ה (ע"ב) : **[כח]** וי"א דאפי'. דלא קי"ל כתי' דר"ת

נתיבות

בש"ה () אז בדייניס דלא גמירי בטל הדין אבל בשהיה בקנין הדין קייס. אבל בקונבל קא"פ הדין קייס אחר גמר דין אפי' **טעו** בש"ה וע"ב : (כג) ואם לא נו"ב ביד. אבל אם שליח בית דין נו"ב ביד בלעווי הכ"ד הוי כנו"ב ביד . תומים ופשוט :

משה"א

בתומי' ופשוט : יד) ישלם מביתו . עש"ך סקכ"ו וכ"ז מה שהקשה על הרמב"ם . ועוד קשה לי כיון **דהרמב"ם** לא ס"ל הסבר' שכתב הרו"ף דהדר דינא משום ספידא דבע"ד א"כ מנין לו דבמומח' וקובלו **הדר** דינא הא הרי"ף לא הוכרח לזה רק משום הסברא שכתב דהטעם בהא דאמר רב חסד' דבלא נו"ב ביד **הדר** דינא הוא משום פסידא דבע"ד כמ"ש הרא"ש וכיון דהרמב"ם לא ס"ל הסברא דפסיד' דבע"ד מנין לו **דבמומחה** חזור . לכן נראה דלהרמב"ם היה קשה לו על דברי הרי"ף דלפי דעת הרי"ף צ"ל דמדינא קם דינ' **דק** משום פסידא דבע"ד הדר דינא כמ"ש הרא"ש לפ"ד הרי"ף ובירושלמי מוכח דהטעם בהא שעש' עשוי **הוא** משום קנס כיון דהנים דעתו לדון יחידי וע"כ הטעם שכתב הירושלמי הוא על הא דמה שעש' עשוי

קצות

ומה"ט פטור באונסין וכמבואר בסי' ע"ב וכ"מ בתשו' מיימוני לס' מזיקין סי' י"א וז"ל הסיב ר"ת **סוס** שהיה ממושכן לראובן משמעון והפקידו אותו לעכו"ם א"י לשומרו ובא ואמר לעכו"ם שישאיל **לו** הסוס ולא רצה עד שיאמר לו שמעון להשאיל לו והוליכו לוי וגנזל ממנו כראובן הדברי' ששמעון מזיק **שעבודו** של ראובן כו' וכרשב"ג דהמזיק שעבודו של חבירו חייב ונם אם היה רוצה ראובן היה חוזר **עלי'** ורצה מזה נובה ורצה מזה נובה עכ"ל. ומשמע דאלו למ"ד מזיק שעבודו פטור מזיק משכון מאי **פטור** וכמ"ש דלא הוי קנין גמור. וא"כ כי נשא ונתן ביד המשכון מאי הוי הא אכתי אינו אלא דינ' **דגרמי** כיון דאינו אלא מזיק שעבודו ולכן אומר ביאור קושיא זו דודאי לשיטת תוס' והרא"ש הדיבור **הוי** מזיק ממש זיכה את החייב לכ"ע חייב דהא דיבור הוי מזיק ממש והא דמוקי בכ' לו משכון וכן **בעיומא** את הטהור דמוקי דאגב ביה סרך אינו אלא אגב גרדא דטיהר את הטמא וחייב את הזכאי **וכמבואר** בדברי תו' פ' הגוזל ע"ש וא"כ זיכה את החייב בלא"ה חייב הדיבור הוי מזיק ממש אאגב **לשיטת** הרי"ף והפימי' הדיבור לא הוי מזיק ואינו אלא גורם א"כ ל"ל לדידהו הא דכהנים שפגלו **במקדש** חייבין היינו כמ"ש הרשב"א בחידושיו פ' המקנין מסוס דפינול בשעה שמפגל עושה מעשה **שסותם** אז זורק והיינו דנבי פגול אפי' אם הושב כל היום בפגול לא מהני עד שיכו"ת מאכרבע עבודות **סותם** וזורק כו' וא"כ הוי מזיק ע"י מעשה העבודה אבל דיבור גרידא אין בו משום מזיק ממש וא"כ **לר"ח** דס"ל שלא קם דינא בשיקול הדעת עד שיעשה הדיין מעשה בדיני וא"כ נשא ונתן ביד את **המשכון** וקם דינ' שיפטור הלוה ויהיה זכאי בדינו וא"כ ודאי הוי מזיק ממש דלא נקרא מזיק שעבודו **של** חבירו אלא היכא דאינו מזיק אלא בשעבודו וכגון שהטו אם דגוף החוב אינו מזיק אלא שעבודו **הוא** דמזיק ושעבוד לא הוה ממון גמור שלו ומש"ה אינו אלא גורם וכן מזיק שעבודו **של** חבירו כגון חופר בורות בשעבוד קרקע של חבירו נמי אינו מזיק ממש כיון דליתא לי' לא מה **רק** שעבוד אבל אם מזיק את גוף החוב זה לא מקרי שעבוד אלא מזיק ממש כיון דגוף החוב שלו הוא **ועמ"ש** בס"ק ב' ביאור קושיות הרמב"ן דהקשה על שיטת הו' הדיבור הו' מזיק מהא דמוחל דאינו אלא **גורם** ושם כתבנו מכו' דלוקח אין לו אלא שעבוד ואין לו בגוף החוב כלום ואינו אלא מזיק שעבודו אבל **היכא** דמזיק גוף החוב של חבירו זה הוי מזיק ממש ואע"ג דשתנו אם כי אזקיה אין הכיקה טורף כלל **דהא** אפוטיקי הוי ואין לו פרעון אלא מן אתם מ"מ גוף החוב לא אזיק אלא אתם ובאתם אינו ממון

המשפט

(כד) ישלם מביתו. זהו דעת הרמב"ם דחולק על הרי"ף דסבירא ליה דהוחיל והדר דינא אינו משלם : (כה) וי"א דאפי' לא

חידושים

ביאורים

דאי על הא דקתני וישלם מביתו הא לאו משום קנסא הוא רק מדינא דכיון דקם דינא ממילא מחויב לשלם מביתו כיון דקיי"ל כדבי מאיר דדאין דינא דגרמי . ועוד כיון דקם דינא מזיק נמור הוא וע"כ הטעם דקאמר בירושלמי הוא על הא דקאמר מה שעשה עשוי וכיון דרק משום קנסא הוא ס"ל להרמב"ם דהיינו טעמא דר"ח דמחלק בין נו"נ ביד בין לא נו"נ ביד דס"ל דלא קנסינן רק כשנו"נ ביד והוציא הממון מדשדתו מש"ה קנסינן ליה אבל כשלא עשה שום מעש' רק שהורה בדבור לא קנסינן ליה על דבורו ולזה שפיר פסק במומחה וקובלו דלא שייך הנים דעתו ממילא לא קנסינן ליה שיהיה מה שעשה עשוי וחחזר הדין ומה שכ' הרמב"ם בלא נו"נ ביד בא"א להחזיר דחייב לשלם פליג נ"כ על הרי"ף ס"ל דלא שייך הדיין

החושן

גמור אלא שעבוד גרידא אבל חוב של חבירו ממון גמור שלו הוא ומש"ה זיכה את החייב לשיט' תו' דדיבור הוי מזיק חייב לכ"ע דהא מזיק גוף החוב ולשיט' הרי"ף ודעימי' הדיבור אינו מזיק אבל כי נשא ונתן ביד המשכון ומשום זה יפה כח הדיין לזכו' את החייב ונפטר הלוה מחובו וה"ל כמו כהמי' שפגלו במקדש דחייבין משו' דהוי מזיק ממש כיון דהוי מזיק בדיבור ע"י מעש' והלכך כי נשא ונתן ביד ה"ל מזיק גוף החוב משום מזיק ממש כיון דלא קם דינא אלא ע"י מעשה ונמצא שאינו חייב על היזק המשכון אלא על היזק החוב דהוי מזיק ממש ודו"ק (") ובזה יתכן שיטת הרי"ף דהסוני' כר"ה דאי כר"ש לא היה חייב על נטילת המשכון משום דאינו מזיק ממש אלא מזיק שעבודו של חבירו והיזק החוב אינו אלא בדיבור גריד' בלא נטיל' המשכון ודו"ק וזהו חריף ועמ"ש בסי' שפ"ח בסעי' ד' : ט) ואם לא נשא ים להסתפק אם בעינן נשא ונתן ביד כל הממון אבל אם נשא ונתן ביד מקצת ממון אינו קם דינא או מיד כיון דעשה מעשה אפי' במקצת קם דינ' וכן משמע מלשון הרמב"ן שכ' דלא אליס כח הדיין שיקום דינא בדיבור בעצמ' עד שיעשה מעש' על דינו ע"ש וא"כ משמע דכי עשה מעשה אפי' כל דהו תו לא הוי דיבור גרידא ולא הדר דין ונראה במשכון בכדי מקצת החוב והדיין נטל את המשכון והחזיר ליד הלוה בזה ודאי עשה מעשה המוכיח שאינו מניע ליד המלוה כלום דאם היה לו חוב פרוטה לא היה מחזיר המשכון וכיון דעשה מעשה המוכיח שאינו מניע לו כלום ודאי קם דינ' בכולו אבל בחייב את הזכאי והוציא מקצתו ביד אפשר דאינו קם דינא ויותר נראה דאפי' נשא ונתן ביד המקצ' נמי חשיב מעשה וקם דינא בכולו ובזה ניחא לי הא דמוקי לר"ת טימ' את הטהור דאגב ביה סרך וקשה כיון דאגב ביה סרך ודאי טמא הוא ואיך אמרו בזה מה שעשה עשוי ומה יש עוד לעשות ונראה מ"ש הרא"ש על הגאון דכ' הפי' נשא ונתן ביד הדר דינא ומה שעשה עשוי היינו היכא דא"א למיהדר וכ' עליו הרא"ש דליתא דמה שעשה עשוי לא משמע הכי וע"ש ולפמ"ש ניחא דמיירי דאגב סרך בקצתו ומשו' זה יפה כח הדיין וקם דינא בכולו וכ"מ לשון רש"י שם שהביאו על הפירות ע"ש פ אד"מ ומשמע על מקצתו וא"כ ע"י הסרך עדיין לא נטמאו כל הפירות דראשון עשה שני ושני שלישי ותו לא אלא כיון דעשה מעשה קם דינא בכל הפירות ועובדא דר"ה ור' ישמעאל אע"ג דקם דינא דמקצתו ולא קם דינא בכולו היינו משום דלא הוליא ומלי המוחזק לומר כסוגיא דעלמא אבל היכא דהוא מוחזק כגון שכבר הוליא אע"פ שהיין לא נשא ונתן ביד רק במקצתו קם דינא

משפט כה הלכות דיינים

מאירת עינים

בכל דיניס הכ"ל פסק הרמב"ם כהרי"ף רבו זולת בדין זה שלהרי"ף פטור מלשלם בזה ועשספלוגתא זו כתבתי בדריסה ע"ם ודו"ק: כג ואין הדין חוזר. פי' אפילו כשאפשר להחזיר וה"ט כיון דמ"מ פסק כא' מהתנאים או האמוראים שחולקים בדין זה לאו כל כמיניה לחזור הדין ואם כבר הוציאו מיד הנתבע ונתנו ליד התובע פטיטא להו דאין חוזרין ומוציאין מידו אלא אפילו עדיין לא הוציאו מיד הנתבע נראה להעו' (בסע"ו) מוכח מדברי הרא"ש דיקס דינא ואייב הנתבע לשלם להתובע וחוזר אח"כ על הדיין שגרם לו היזק ובמומחה וקבלוהו או נע"ר מר"נ פליגי נ"כ וס"ל דקס דינא ואינו מחזירו אע"פ שאפשר להחזירו אלא דשם ס"ל נ"כ דפטור הדיין מלשלם אע"נ דאינו חוזר כדעת הרמב"ם ועיין בעור: מ"מ

(דף ו' ע"א) ובפרק אד"מ אע"נ דאפשר בחזרה אינו חוזר. ועוד קשה דהיאך קאמר רב אחי בתשובה אפילו נשא ונתן ביד אם ישנו לבעל הדין וכו'. והלא ודאי בנשא ונתן ביד ליכא למאן דאמר דחוזר בטעה בשקול הדעת ואפילו להרי"ף ורמב"ם שפסקו כרב אסדא דאף בטעה בשקול הדעת חוזר סבירא להו בהדיא דבנשא ונתן ביד אינו חוזר אע"פ שאפשר בחזר' והכי מוכח נמי להדיא בש"ס דמשני רב אסדא כאן בנשא ונתן ביד כאן שלא נשא ונתן ביד כלומר מתני' דדיני ממונות מחזירים מיירי שלא נשא ונתן ביד והיינו היכא דאפשר בחזר' דאל"כ ל"ש לומר מחזירים ואפי' הכי בכי האי גוונא בנשא ונתן ביד מה שעשה עשוי כו' אלמא דאע"פ דאפשר בחזרה אין מחזירין לרב אסדא בנשא ונתן ביד וכ"ש לרב ששת דהא לרב ששת אפילו בלא נשא ונתן ביד דינא הכי וכ"ש בנשא ונתן וא"כ

(כג) (כד) טו) (כז) ט] ואין הדין [טו] חוזר (הרא"ש וטור ועוד הרבה פוסקים ע' סקי"ד אות א' וסוף) שעשה עשוי (כו) וישלם מביתו

היאך כ' רב אחי ואפילו נשא ונתן ביד אם ישנו לבעל הדין כו': ג ויש ליישב כל זה בדוחק ולומר דגם לרב אחי בשקול הדעת אינו חוזר אע"נ דאפשר בחזרה אלא קס דינא לענין שאין הדיין יכול לומר לבעל דין שאייב תחזור ותוציא ממנו אלא הבע"ד אין לו שום עסק עם בע"ד אחרו רק עם הדיין שמשלם לו מביתו אלא שהדיין חוזר ותובע לו לזה שנתן לו שלא כדין ומוציא ממנו והשתא מיירי מתני' דבכורות שהבע"ד לפניו ומה שעשה עשוי ומשלם מביתו רק שחוזר הדיין ומוציא ממנו וזה דוחק גדול. ועוד דליישנא דרב אחי לא משמע הכי כלל ועוד שהרי כבר שלם ומאי ישלם הדיין מביתו דקאמר הכי הכ"ל ואם אין לו להחזיר מפסיד הדיין מה שלם מביתו. ועוד דע"כ גם הרא"ש נופיה לא הבין דברי רבינו אחי כן דא"כ לא ה"ל להקשות דליישנא דמה שעשה עשוי לא משמע הכי אלא ה"ל להקשות דליישנא דישלם מביתו לא משמע הכי כיון דחוזר ומוציא ממנו דהא השתא ליישנא מה שעשה עשוי מתיישב טפי מליישנא דישלם מביתו וכר מן דין יהיה איך שיהיה אי כהבנת הרא"ש דתשובות רבינו אחי קאי אדסמיך ליה אמאי נקט בדישא החזר' הא איהו אמה שעשה עשוי קאי ואיפכא הכ"ל אם אין לו להחזיר הוא דמשלם מביתו אבל אם ישנו לבעל הדין יש להוציא ממנו אפילו נשא ונתן ביד וגם מ"מ קשה אי כהבנת הרא"ש היאך כ' רבינו אחי בסוף דבריו משלם הדיין מביתו בזמן שנטל ונתן ביד הא רב אחי פסק כרב ששת דאפילו לא נשא ונתן ביד חייב וכמ"ש הבעל המאור והרא"ש נופיה בשמו פאר"מ אמת שבדברי רב אחי שהביא הרא"ש ליתא אחי סיומא (וקרוב לומר שלכך השמיטו הרא"ש) אבל עינינו הרואות כן בדברי רב אחי שבבעל העיטור עצמו שממנו מקור דבריו וזה קושיא גדולה על הרא"ש האיך יתיישב לפי דבריו אחי סיומא דמסיים רב אחי וגם לאיזה צורך הביא הבעל העיטור אחי סיומא כיון דאיהו פסק שם להדיא כרב ששת: ד לכך נראה לפע"ד ברור דתשובות רב אחי קאי אלפני פניו שכ' הבעל העיטור בשמוך טעה בדבר משנה חוזר לעולם ועלה קאי תשובה לרבינו אחי אפילו נשא ונתן ביד אם ישנו לבעל הדין כו' כלו' בהך גוונא דטועה בדבר משנה חוזר היינו אפילו בנשא ונתן ביד. והא דלא כ' הבעל העיטור מיד תשובת רבינו אחי בתר שכ' טועה בדבר משנה חוזר. משום דכתב ל"ש מומחה ל"ש קבלו כו' והמומח' וקבלו ודאי אפי' נשא ונתן ביד ולא אפשר בחזרה פטור וכמו שהוכחתי לעיל סעיף א' ס"ק ד' אות ב' וסעיף ב' ס"ק י"ב אות א' מן הש"ס וכל הפוסקים אבל השתא דמיירי באינו מומחה וקבלוהו הביא תשובת רב אחי ולעולם קאי אטועה בדבר משנה והשת' דינו של רב אחי תמת וברור כמו שהוכחתי לעיל סעיף א' ס"ק א' וט"ק ד' מדברי הרבה פוסקים ומן הש"ס דהדין כן בטועה בדבר משנה לעולם חוזר אפילו נשא ונתן ביד רק דבאינו מומחה וקבלוהו חייב לשלם מביתו היכא דלא אפשר בחזרה כשנטל ונתן ביד דוקא כן נ"ל ברור כוונת הב"ע בשס רב אחי ולא כהרא"ש והנמשכים אחריו אבל לענין טעה בשיקול הדעת אינו מומחה וקבלוהו ס"ל לבעל העיטור ורב אחי גאון להדיא דאינו חוזר אע"נ דאפשר בחזר' וכדעת בעל המאור והרא"ש וטור ור' ירוחם ושאר פוסקים וכמ"ש וכן עיקר: (כט) ואין הדין חוזר. ולא מצי דיין למימר לבעל דין החזר מה שנתן לך כי טעיתי דאי יחיד שאין מומחה חייבוהו חכמים לשלם כיון שנשתדל לדון יחידי והוא אינו מומחה ואין הדין חוזר אפילו ע"י גדול וקנסוהו לקיים הדין וישלם מביתו וג' הדיוטות ויחיד מומחה ולא קבלוהו עלייהו דייניהו דינא ומשלמים כו' עכ"ל הרא"ש וכ"כ הטור: **א ונראה** דמ"ש הרא"ש והטור דקנס הוא שקנסוהו חכמים כו' הוא לאו דוקא דהא אאי דינא דהכא דחייב היינו משום דינא דגרמי וכדאי' בהרא"ש להדיא וכן משמע בש"ס ושאר פוסקי' וכמ"ש לעיל סעיף א' ס"ק ה' וס"ק ה' והטור ס"ל לקמן סי' ס"ו (עמ"ש שם בסעיף ל"ב ס"ק ה' ור"ס שפ"ו העלתי דכל דיני דגרמי קנס הוא) דכל היכא דחייב משום דינא דגרמי חייב מדינא ולא משום קנסא (וכן נראה דעת הרא"ש פרק הגוזל קמא ופרק לא יחפור ע"ש) וכ"מ שאם מת שנם בנו אחריו חייב ואפשר לומר דנהי דמדינא חייב היינו היכא דהוא גורם היזק משא"כ הכא שרוצה לחזור ולא לגרוס היזק וקנסוהו חכמים שיתקיים הדין ובתר דקנסוהו שיתקיים הדין חייב לשלם מדינא ולא משום קנס ואם כן דוקא כתבו הט"ו דקנס הוא שקנסו כו' ולפ"ז היכא דמת הדיין לא קנסו בנו אחריו ואשון נראה עיקר דליישנ' דקנס הוא לאו דוקא ואפי' לפי' הפני נראה דוקא באינו מומחה וקבלו שהרי לא כתבו הרא"ש והטור דבריהם רק באינו מומחה וקבלו. אבל ביחיד מומחה אז ג' הדיוטות ולא קבלו שלא כתבו כן נראה שלא הוצרכו לזה אלא בלאו הכי לא מצי למימר החזר מדינא דכיון דקס דינא מדרבנן א"כ חייב לשלם ודוק היטב: **ב כתב** הטור סעיף ו' וז"ל כ' הרמ"ה דיינא דטעה ולא הספיק תובע לאפוקי מניה דנתבע עד דאתברר דטעה לא שנא הדיוט ולא שנא מומחה ל"ש טעה בדבר משנה ל"ש טעה בשקול הדעת כל כמה דלא זכה תובע בממונו הדר דינא ואפילו זכי בפלגא ופס פלגא בבי אידך לא מפקינן מיניה דאשנה דהוה קרי לי' עכברא דשכיב אדינרי כי קא שכיב אמר מאן מסיק בי פלגיא ופלגיא אתא תבעינהו קמיה דר' שמעאל בר' יוסי אמר כי אמרי' אדם עשוי שלא להשביע את עצמו ה"מ בחיי אבל לאחר מותו לא זילו פרעו אזול פרעו פלגא ובאידך פלגא אתו לקמי' דר' חייא אמר כשם שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו כך עשוי שלא להשביע את בניו אמרו לי' ניזהר וניהדר מאידך פלגא דפרעינן אמרו להו כבר הורה זקן ע"כ. וא"א כתב בזה ולא הוה ר' ישמעאל טועה בשקול הדעת כיון שלא נחלקו תנאים ואמוראים בזה תהלה ור' ישמעאל לפי סברתו חייב ואין כח לר' חייא להוכיח שטעה אלא בסבר' נחלק עליו וירא' מדבריו שאם הי' הטעות בשקול הדעת מיד כשפסק הדין אע"פ שעדיין לא הוציא מיד המתחייב קס דינא ומה שעשה עשוי ואייב הדיין כל א' לפי מה שהוא על הדרך שפירשתי למעלה והכא היינו טעמא כיון שלא היו חולקין אלא בסברא מה שדן ר' ישמעאל והוצ' מכח סברתו אין להחזיר אבל מה שלא הוציא עדיין אין להוצי' כיון שר' חייא חולק על סברתו עכ"ל. והעתיקו אחרונים את דבריו בסתם גם הסמ"ע ס"ק כ"ב העתיק דבריו והוסיף עוד וז"ל מוכח מדברי הרא"ש דקס דינא ואייב הנתבע לשלם להתובע וחוזר אח"כ על הדיין שגרם לו היזק ובמומחה וקבלוהו או נע"ר מר"נ ס"ל נ"כ דקס דינא ואינו מחזירו אע"פ שאפשר להחזירו אלא דשם פטור הדיין לשלם עכ"ל:

ג ולפי עניות דעתי דברי הטור תמוהין מאד וקשי' לי בגוויהו טובא דהיאך יעלה על הדעת לומר שהרא"ש אז אז שם פוסק יסבור דמיד כשפסק הדין אע"פ שעדיין לא הוציא מיד המתחייב קס דינא והלא עיניו רואות שם כאן טעות ומה שפסק בטעות פסק והיאך נכריח לזה שהוא מוחזק בשלו תחת ידו ולשלם שלא כדין אפי' במומחה וקבלוהו הא פטיטא דמצי למימר כי קבלונך אדעתא לדון דין תורה ומכ"ש שאין להעלות על דעת שהדיין יתחייב לשלם שהרי הדיין אומר שטעה ולא ישלם לו ומה הוא גורם לו אם הוא בעצמו טועה שלא כדבריו ועוד תימה על הטור דהא להרי"ף ורמב"ם וסייעת' בכה"ג פטור הדיין כיון שלא נשא ונתן ביד אלא דהרא"ש חולק עליהם ופסק דחייב מכח דינא דגרמי כר' מאיר ואם עדיין לא הוציא מיד המתחייב מאי דינא דגרמי איכא אדרבה הרי הוא אומר שלא ליתן. ועוד קשה על הטור דזיל בתר טעמא אפי' רש"י והסכים עמו הרא"ש טעמ' דבמומחה אינו מחזירים ובאין גדול הימנו אין מחזירים ומה שעשה עשוי משום דא"ל מצי למימר דיפה דנת כו' וזה לא שייך כאן ואדרבי' איפכי' נלמוד' מהתם ומה התם שזה לא היה מוחזק מעיקר' בממון זה אלא עתה זכה בו מצי למימר דילמ' סבר' קמאי דילך אמת כל שכן הכא שזה מוחזק בשלו מעיקרא דמצי למימר דילמ' סבר' בתרא דילך אמת ובפרט שהאמת אתו וכן מבואר נ"כ מדברי הראב"ד והרשב"א שהבי' הר"ן רפ"ק דעכו"ם שכתב שם דבטעה בשקול הדעת באיסור והיתר אין חברו יכול לחזור ולהתיר אפי' בהסכמתו מפני שנעשית כאתיכה דאיסור' והני מילי מאיסור להיתר אבל באיסור וזכות חברו המומחה ממנו חוזר ומזכה עכ"ל וגם הר"ן מסכים שם עמהם זה אלא שחולק עליהם דאקא באיסור והיתר נראה לו להלכה ולא למעשה שאלו שמע הראשון טענתו של שני והודה לו שטעה בשקול הדעת אי נמי לא הודה לו אלא שהשני גדול ממנו מחזיר השני הוראתו של ראשון להתיר מה שאסר עכ"ל. ולעיל סקי"ד אות ט"ז כתבתי דהראב"ד ורשב"א כתבו כן לפי מה שהוא עיקר דהלכה כרב ששת ע"ש והכי מוכח נמי מדברי הרא"ש נופיה דפ"ק דע"ז דכ' שם דבשקול הדעת אינו יכול לחזור ולהתיר דשוויי' אנפשיה אתיכ' דאסור' משמע דוק' באיסור והיתר מעשה דשויה אנפשיה אתיכ' דאסור' אבל בממון דלא שייך ה"ט יכול לחזור מהוראתו וכמ"ש הראב"ד והרשב"א והר"ן:

ד ומה שהוכיח הטור מדברי הרא"ש שכתב ולא הוה רבי ישמעאל טועה בשקול הדעת כו' מותיבניה תיובתא' כלפי שנאה דהטור דאדרבה משם מוכח איפכ' מדברי הרא"ש דהא הרא"ש פירש דר' ישמעאל לא הוה טועה בשקול הדעת א"כ אע"נ דלא אפשר לברורי טעמא ר' ישמעאל אפ"ה באידך פלגא שלא הוציא עדיין הדר דינ' דרבי ישמעאל ודייניה לאו דינא ק"ו בן בנו של ק"ו אי הוה ר' חייא מברר טעמא ר' ישמעאל דהוה דייניה לאו דינא (ודוחק גדול לומר דדוק' כיון שלא אפשר לברורי ורבי ישמעאל פטור לכך הדר דינא משום פסיד' דבעל דין ועוד דהא הרא"ש ליתא ליה כלל אאי סבר' שהרי כתב בפ' אד"מ וז"ל ומתוך זה הוצרך רב אלפס לומר דכל היכא דפטור לשלם מחזירין הדין משום פסיד' דבעל דין ואין הדעת סובלת דבריה הללו דהא קתני סיפא דמתני' דבכורות ואם אי' מומח' לב"ד פטור מלשלם ואחרים' קאי דקתני מה שעשה עשוי וישלם מביתו וקס דינא כו' ועוד האריך ע"ש. ועוד דבמומח' וקבלוהו מאי איכ' למימר ומכ"ש לפי מ"ש הב"י לדעת הרא"ש וטור דרבי ישמעאל בר' יוסי מומח' וקבלוהו הוה הב"י בזה דהא אפילו במומחה ולא קבלוהו ס"ל להרא"ש דקס דינא ע"ש ודוק). הרי דפטור מלשלם בלאו הכי וא"כ ל"ל לפרושי דר' ישמעאל ברבי יוסי לא

באר היטב

דלא כהטור דס"ל דלא מיפטר כ"א יחיד מומח' דגמיר וסביר וקבלוהו וכ"ע עכ"ל הסמ"ע: [טו] חוזר. אפילו כשאפשר להחזיר וה"ט כיון דמ"מ פסק כאחד מהתנאים או אמוראים לאו כל כמיניה להחזיר הדין

נתיבות משה.כ

כו"כ כיב. ואפי' יש גדול הימנו אינו מחזיר אמה בחינו מומחה וקבלו לאו קיבלו אלא בחינו מומחה וקבלו: (כו) וישלם מביתו. אפי' הכע"ז

המשפט חידושים

פס ויש לו לשלם פטור הכע"ד דקס דינא והדיין משלם מביתו: (כז) ואין הדין חוזר. ואם אייב הזכאי ועדיין לא פרע

ביאורים

ממנו דהא הדין חוזר אף שאא"כ לא הי' יכול להוציא ממנו מ"מ לא הי' ברי הזיקא שלא יהא אפשר להחזיר מה שאין כן בש"ה דתיכף כשנתן לו הדין קיים מחמת שהחזיקו הדיין דבלא החזקת ב"ד מוציאין ממנו ע"ם סוגיא דעלמא וכיון דהדין קיים ומחמת דיבורו של דיין הדין קיים ודבורו של דיין מזיקו ולא שייך לומר לאו כלום עביד אבל בשיקול הדעת ודאי דהדבור הוא דמזיקו משא"כ בטועה בד"מ דלאו דבורו מזיקו שייך לומר לאו כלום עביד (אבל בש"ה חייב) דהוי נרמי נהי דמזיק ממש לא הוי כיון דלא עביד מעשה אבל נרמי ודאי הוי כיון דדיבורו מזיקו וחייב לר' מאיר מה שאין כן בטיחר את השמא ועירבן

משה"א

דינא דגרמי והרמב"ם מחייב: טו) ואין הדין חוזר. עש"ך סקכ"ט שפתר דעת הטור שסבירא ליה דאפי' לא הוציא עדיין מיד שפסק הדין אין הדין חוזר. ופתר הוא דבריו דבעינן דוקא הוציא. ולכאורה תמוהין דבריו מאוד דא"כ קשה אמאי ישלם מביתו הא אלו הוו קמן הוה הדר ולעיל בסק"ה טרח ליישב משום קושי' זון הא דטיהר את השמא, ולפ"ד כאן עדיי קשה מחייב את הזכאי וכן תמה בתומים ולפענ"ד נראה ליישב דדוקא בטע' בד"מ שייך לומר בחייב את הזכאי לאו כלום עביד אף דברי היזקא דודאי היה מוכרח ליתן ע"פ ב"ד מ"מ הא דבורו של הדיין לא הזיקו כלום דאף כשנתן לו הי' יכול להוציא

לא הוה טועה בשקול הדעת דהא אפי' הוה טועה בשקול הדעת הי' דינא הכי להטור דהדר דינא כיון שעדיין לא הוצי' והדיין פטור לשלם ועוד דהא הסמ"ע כתב להדי' דבמומחי' וקבלוהו נמי קס דינא תע"ג דפטור לשלם אלא ודאי אין לחלק בזה כלל: ה ומ"ש הרא"ש ולא הי' רבי ישמעאל טועה בשקול הדעת כו' אין כוונתו כמו שהבין הטור מדבריו דא"כ יליבא באחרנא וגיורא בשמי שמיא דהיאך יאמר הרא"ש דכשאינו מברר שטעה הדר דינא וכשמברר שטעה קס דינ'. אלא דפשט' דטובד' לא משמע דקבלוהו לר' ישמעאל בר' יוסי שהרי בחידך פלגא אתו לקמיה דר' חייא (ודלא כבית יוסף) א"כ קשה אמאי לא חייב את רבי ישמעאל לשלם (וכ"כ בהגהות מיימוני פ"ה מה' סנהדרין ומרדכי ס"פ אד"מ בשם ר"י מפרי"ם בפשיטות דרבי חייא לא חייב את ר' ישמעאל לשלם וע"ש וכן משמע להדי' ממאי דקאמר כבר הורה זקן) לכך קאמר ולא הוה רבי ישמעאל טועה בשקול הדעת. ועוד נראה והוא העיקר משום דהרא"ש בפ' אד"מ הביא דברי הרי"ף ואע"ג שהו' חולק עליו מ"מ בא כאן לפרש גם אליב' דהרי"ף דלא נאמר דהרי"ף טעה בדבר משנה ועוד דלא תקשי מכאן לרב אסדא ודוק דהא מבואר להדי' בעובד' דר' ישמעאל דבשקול הדעת לא הדר דינ' לכך כתב ולא הוה ר' ישמעאל טועה בשקול הדעת כו'. וכשתעיין בהרי"ף פ' אד"מ תראה להדי' שהרי"ף בעצמו כתב דברים אלו שכתב הרא"ש דלא תוכיח מעובדא דרבי ישמעאל דקס דינ' דשאני התם דלא הוי טעות דלא אפשר לרבי חייא לברר טעותי' שהרי לא נחלקו תנאים ואמוראים תחלה משא"כ כשיש טעות בשקול הדעת ע"ש בהרי"ף שכתב קלת באריכות ונראה שדברי הרא"ש פ' זה בורר הש דברי הרי"ף שבפרק אד"מ בקצרה. אבל פשיט' דלענין דינ' פ"ע מודו דבמה שלא הוציא עדיין הדר דינ' והרא"ש מודה בזה להרמ"ה ודלא כהטור והאחרונים שנמשכו אחריו ותימ' גדולה שלא הרגיש שום אחד מהאחרונים או מפרשי הטור בזה: ו ובע"ש העתיק דברי הרמ"ה דלעיל ומסיים וחידך פלגא לא מפקינן מיניה לפי דעת הרי"ף ורמב"ם דקי"ל כוותייהו בדיניס הללו כמו שכתבנו לא ידענא מאי קאמר שהרי לא כתב שם כלל בכל הסי' דק"ל כהרי"ף ורמב"ם ואדרבה הביא בכל המקומות גם דעת הרא"ש ע"ש): ז כתב מהרי"ק בשורש י' דמשמע מדברי הטור שכתב ונראה שאם הי' הטעות בשקול הדעת מיד כשפסק הדין כו' שאין חולק הרא"ש אלא בטעה בשקול הדעת אבל בטועה בדבר משנה מודה להרמ"ה דאין כאן פסק כלל עכ"ל ומביאו ב"י והיינו לפי שטתם אבל כבר הוכחתי דאף בשקול הדעת מודה הרא"ש וגם בטעה בדבר משנה טעו מהרי"ק וב"י בדבר משנה דלא ה"ל להוכיח כן מדברי הטור דהרי ש"ס ערוך בכמה מקומות עצמו מספר טעה בדבר משנה חוזר אפי' כבר הוצי' וכ"כ הרא"ש גופי' בדוכתי טובי' וכ"ש כשלא הוצי' עדיין דטעה בדבר משנה חוזר ולית דין צריך בשם וחשש · ח כתב הטור סעיף א' דבג' מומחין אפי' לא קבלוהו עליהם מה שעשה עשוי ופטורים מלשלם. ולא ידעתי מנ"ל הא גם ברמזים פאד"מ כתב כן משמע שהוצי' כן מדברי הרא"ש ונראה שטעמו מדכתב הרא"ש בכל מקום יחיד מומחה וג' הדיוטות ולפע"ד דמשום אידך גיסא כתב כן דהיכא דקבלוהו אפי' ביחיד מומחה פטור. מיהו בגימוקי יוסף כתב כדברי הטור וז"ל ושלשה מומחים שמוכים פטורים מלשלם אע"פ שדנו בכפייה דהא מדאורייתא אית להו למידן עכ"ל. וגם הטור כתב בשם הרמ"ה דהיינו דוקא בשמוכים בעינן שהם ראוים לדון מן התורה אבל אם אינם שמוכים אפי' אי נמיר וסבירי לריכים לשלם עכ"ל. ואם כן פשוט הוא דהא משמע להדי' בגימוקי יוסף ובפוסקים דשמוכים הוי כנטילת רשות מר"ו או מנשיא שבארץ ישראל. ואיפכ' קשה כיון דשמוכים הוי כנט"ר ל"ל ג' אפי' חד מומחה סגי וכ"ל דשמוכי' לא הוי כנט"ו ממש דנט"ר הוא מר"ג או מנשיא שבא"י דוק' וכדמוכח בפ"ק דסנהדרין (דף ה' ע"א) דילפינן התם מלא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו אבל שמוכים הוא שסמוך מב"ד. ומ"ש הג"י ומחייבינן כדכתבינן לעיל ר"ל שכתב שם וז"ל וכל שחייב מן התורה להורות פטור מלשלם כדאמרינן בפ"ק גבי הדיוטות שיכולים לדון מתקנת' דרבנן אלא מעתה טעו לא ישלמו כלומר כדין ג' שמוכים דפטורים מפני שהם יכולים לדון מן התורה והטעם מפני שטעותם של אלו אונס הוא עכ"ל. מיהו נראה דהיינו כפירש"י שם. אבל לפי מ"ש התוספות שם דהאי אלא מעתה אין פי' כפי' הקונטרס דפירש דהוי שאינו מומחה כמומחי אלא ה"פ כיון דחייבינן לגעילה דלת של"ל טעו לא ישלמו דאי מחייבת להו לשלם לא ירלו להתמנא בדין עכ"ל לא מוכח מהתם מידי ואדרבה י"ל דבג' שמוכים פשיט' דחייבים דהא לא שייך לומר דלא ירלו להתמנא בדין דהא חייבים לדון מן התורה. גם הטעם שכתב הג"י דטעותם של אלו אונס הוא אינו מוכרח דהא ג' הדיוטות נמי חייבים לדון מדרבנן היכ' דליכ' מומחים וכן האידנ' דליכ' מומחין פשיט' דחייבים לדון מדרבנן ואפ"ה משלמין אם טעו אלא ודאי נהי דחייבים לדון מ"מ לא ה"ל למטעי וא"כ ה"ה בג' מומחים הלא ה"ל לדון בכפייה ולטעות ודוחק לחלק בין חייבים דאוריית' לחייבים דרבנן דסוף סוף הם אנוסים לדון ומה לי שהם אנוסים מדאוריית' או שהם אנוסי' מדרבנן: ט אבן נ"ל להבי' ראיה אחרת לדין זה דהא יחיד מומח' שנטל רשות מר"ג יכול לדון לכתחלה ואי טעה פטור לשלם אלמא דנט"ר מר"ג פוטרו לשלם וכ"ש כשהם ג' שמוכים דיש להם רשות מדאוריית' וכי לא עדיף רשות' דרחמנ' מרשות' דר"ג ולפיכך ג' הדיוטות או יחיד מומחה אע"פ שיש לו רשות מדרבנן לדון מ"מ כיון דמדאוריית' פסולי אלא שחכמי' ז"ל תקנו שיכולי' לדון הם אמרו והם אמרו שחייבים אם טעו דלמעבי ליה להו רשות' אבל בג' שמוכים דאית להו רשות' מדאוריית' לגמרי אית להו רשות' ורחמנ' לא פלוג בהכי וגם כיון דהם חייבים לדון מדאוריית' אף בכפי' ואם הם לא יכופו לדון מי ידון א"כ הם אנוסים אף על הכפיה ועל הטעות דמומחים הם וכמ"ש לעיל ס"ק ט"ו אות ג' ואפשר שזה בכלל מ"ש הג"י שטעותם של אלו אונס הוא הילכך אפי' טעו פטורים וכן עיקר: מיהו דוק' שמוכים וכמו שנתבאר אבל שאינן שמוכי' אפי' הם מומחי' דגמירי וסבירי והם ג' חייבי' לשלם כשדנו בכפיה וכמ"ש הרמ"ה וכדמשמע נמי מדברי הג"י דלעיל ופשוט הוא לפי הטעם שכתבתי ודלא כדברי בעל המאור בבבא תניינ' שהבאתי לעיל ס"ב ס"ק י"ד אות י"א וע"ש: י לעיל סעיף א' ס"ק ד' אות א' כתבתי בשם הכ"י דבנשא ונתן ביד אפי' בג' שמוכים אפילו בטעה בדבר משנה חייב ואין דבריו נראין לפי הטעם שכתבתי דג' מומחי' עדיפי דנקיטי רשות' מר"ג דפשיט' דרשות' דרחמנ' עדיף מרשות' דר"ג א"כ ק"ו הוא כיון דביחיד מומחה מהני רשותא דר"ג לפטרו מתשלומי' אפי' נשא ונתן ביד וכמ"ש הרי"ף והרמב"ם והמחבר בסעיף ג' וכ"כ הרא"ש וטור להדיא וכ"פ הבעל המאור להדיא אע"ג דהתם איכא יכול לדון מן התורה אלא מתקנת חכמי' וגם אי בעי לא הוה נקיטא רשותא כלל ואפ"ה מהני רשותא דר"ג לפטרו מתשלומי' ק"ן בן בנו של ק"ו בג' שמוכים דאית להו רשות למידן מדאורייתא וגם רחמנא היא דרמי חיובא עלייהו למידן וכדילפינן משופטים ושוטרים תתן לך ואפי' אי לא בעי למידן בעל כרחייהו מחייבי למידן מדאוריית' אינו דין שיהיו פטורי' לשלם וכן משמע להדי' מדברי הטור שכתב ויחיד מומחה או ג' הדיוטות וקבלוה פטורי' מלשלם אפי' נשאו ונתנו ביד אפי' יש גדול מהם אין מחזירין וכן הדין בג' מומחי' אפי' לא קבלוה עליהם עכ"ל ומשמע דהאי וכן קאי נמי אדשמיך ליה אפילו נשאו ונתנו ביד אפי' טעו בשקול הדעת פטורי' וכל שכן בדבר משנה ודלא כהגמוקי יוסף וכן עיקר: (ל) אבל אם קבלוה עליהם בין לדין בין לטעות כו' א כתב הג"י רפ"ק דסנהדרין שם אומרי' שאם קבלו עליהם יושבי קרנות

שדינם דין ואפילו טעו אין חייבים לשלם דהא לא מצי למימר אדעתיה דלדון דין תורה קבלוה דהא מידע ידעי שאינם יודעי' דין תורה ע"כ וע"ש ומביאו ב"י וד"מ ועמ"ש לעיל סי' ג' ס"ג: ב גרסינן בפ"ק דסנהדרין (דיש דף ה') ואם היה מומחה לרבי' דן אפילו יחידי אמר רב נחמן כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי וכן אמר רב חייא. אבע' להו כגון אנא דגמירנ' וסבירנא ונקיטנא רשותא מר"ג או דילמ' אע"ג דלא נקיט רשות' מר"ג ת"ש דמר זוטרא בריה דרב נחמן דן דינ' וטעה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל אי קבלוך עלייהו לא תשלם ואי לא זיל שלים ש"מ כי לא נקיט רשות' דיניה דינא ש"מ ופרש"י אי קבלוך עלייהו לגמרי לילך אחריך אם לדין אם לטעות ולא יתבעוך לא תשלם ואי לא קבלו טעותיך עליהם דאמרי לך דיינת לנו דין תורה זיל שלים ומיהו מהדר דינא לא אלמ' גמיר וסביר כי לא נקיט רשות' דיניה דינא ולא הדר ע"כ וכתבו התוס' ואי לא זיל שלים פי' בקונטרס כגון דאמרי לך דיינת לן דין תורה וקשה דא"כ מה דייק מהכא דהא אפי' לא גמיר וסביר נמי מה שעשה עשוי כדמוכח לקמן דפריך לרבי אבהו מדן את הדין ומוקי לה בדקבלוהו וכשאינו מומחה איירי דהא קתני סיפ' ואם היה מומחה לרבים פטור לכך נראה ואי לא דלא קבלוך עלייהו כלל עכ"ל וכ"כ הרא"ש שם שם:

ג ולפענ"ד דברי רש"י נכונים וברורים ולא קשיא עליה קושית התו' והרא"ש

כלל משום דנדקדק עוד למה פרש"י כך ולמה לא פי' כפשוטו אלא ודאי קשה ליה לרש"י דילמא דוקא דיעבד דיניה דינא ומנ"ל דיחיד מומחה דן לכתחלה דהא מלינ' דרב נחמן ורבי חייא משמע אפילו לכתחלה אלא ודאי היינו משום דשתם קבלה לפני מומחה הוי כאלו פירש שמקבלו בין לדין ובין לטעות ובהדיוט שתם קבלה דידיה הוי דוקא אדעת' דלידון דין תורה וכמ"ש הרא"ש גופיה להדי' בפ"ק דסנהדרין והכי מוכח נמי להדי' לקמן דפריך אדבי אבהו מדן את הדין ומשני דקבליה עלויה ופריך א ה אמאי משלם מביתו דאמרו ליה דיינת לן דין תורה וס"ל לרש"י דהא התם ע"כ בשעת קבלה מתחלה לא אמרו ליה בפירוש אנו מקבלים אותך אדעת' דתידון לן דין תורה דא"כ ודאי כשלא דן דין תורה הדר דינא דהא על תנאי זה קבלוהו וכיון שלא נתקיים התנאי ה"ל הקבלה כמאן דלית' . (ולא כמ"ש הג"י רפ"ב דסנהדרין בשם אחרונים ע"ש). וא"כ הדר דינא לר' אבהו אלא ודאי התם ה"פ דלהכי משלם מביתו דיכלי למימר ליה כי קבלנו אותך מתחלה בשתם היתה כוונתינו ואדעת' דהכי קבילנא לך עלן דדיינת לן דין תורה וכיון דטעה לאו דין תורה דן וכן פירש מהרש"ל התם בספר חכמת שלמה ומשמע שם להדי' מדבריו דגם רש"י ס"ל הפי' כן ע"ש וכן מוכח להדי' בהרא"ש דמפרש הכי ע"ש. (וכן משמע להדיא בהרי"ף פאד"מ וז"ל אי הכי אמאי משלם מביתו דאמרי' לי' כי קבליני לך עילווין אדעתא דדיינת לן דין תורה) וא"כ הכא ה"פ אם קבלוך בשתם דהוי קבלה לגמרי בין לדין בין לטעות לא תשלם ואי לא כגון דאמרו לך דיינת לן דין תורה בשעה שקבלוך זיל שלים א"כ שפיר מוכיח מכאן דיחיד מומחה דן אפילו לכתחלה בע"כ דאל"כ אפילו לא אמרו ליה בפי' בשעת קבלה דיינת לן דין תורה אלא קבלוהו בשתם ה"ל לשלם דהא י"ל דלהכי קבלוהו אדעת' דלידון דין תורה כמו גבי הדיוט אלא ודאי מומחה לעולם דיניה דינ' אפילו בע"כ והשתא אפילו אמרו ליה בפירוש בשעת קבלה דיינת לן דין תורה וטעה קס דינא דליכ' למימר אתנאי זה קבלוהו וכיון שלא נתקיים התנאי ה"ל הקבלה כמאן דלית' דהא אפילו לא קבלוהו דינו דין. כנ"ל ברור כוונת רש"י ולא אוכל לידע מה הקשו התוס' והרא"ש עליו ואולי ס"ל להתו' דלקמן נמי מיירי כשאמרו לו מתחלה דיינת לן דין תורה וכמ"ש לקמן בשם הרמב"ם וירושלמי זכן הרא"ש אע"ג דמפרש לקמן בשתם קבלה מ"מ יכול להיות דס"ל דגם כשאמרו לו מתחלה בפירוש דון לנו דין תורה דינא הכי וכמ"ש לקמן בשם הרמב"ם וירושלמי ומ"מ לא היה להם להקשות כל כך בפשיטות אפרש"י ולדחות פירושו מהא דלקמן דפריך אר' אבהו דהא פשטא דמילתא משמע התם כפרש"י וכמו שכתבתי גם ראב"ן רפ"ק דסנהדרין דף קי"א ע"ב כתב כדברי רש"י דאי אמרי ליה למומחה דיינת לן דין תורה וטעה משלם ע"ש ודו"ק:

ד ותנ"י כתב בשם אחרונים רפ"ק דסנהדרין (אמומחה קאי ע"ש) דאפי' קבלוהו אם אמרו לו בפירוש שידון לפס דין תורה והוא טעה אינו משלם דהא אין דינו דין כלל ואין דעת רש"י ז"ל אלא היכא דאמרו דיינת לן דין תורה וטעה דינו דין ומשלם. ובעל העיטור הביא הירושלמי גבי דן את הדין שנ"ל שמסייע קצת לפרש"י כשא"ל הרי את מקובל עלינו כנ' ע"מ שתדיננו דין תורה וטעה ודנן בש"ה מה שעשה עשוי מפני שטעה ודנן בש"ה וישלם מביתו מפני שהגיס דעתו לדון יחידי דתנן אל תהי דן יחידי כו' עכ"ל נ"י וכ"כ עוד הנ"י לקמן בפ' אד"מ וז"ל ירושלמי תמן תנינן דן את הדין זיכה את החייב וכו'. רבי אבא בשם רבי אבהו כשאמרו לו הרי את מקובל עלינו כנ' ע"מ שתדיננו דין תורה וטעה ודנן בשקול הדעת מה ש שעה פשוי

ביאור הגר"א

שהוא אליבא דרבנן בכ"ל אלא כתי' דרב שפת בכ"ל ונעשה בשיקול הדעת לעולם מה כו' ואין חילוק: [כט] וכ"ז בשלא כו' אבל.

נתיבות המשפט משה"א ביאורים

חוזר הדין כיון שלא עשה מעשה ש"ך דלא כסמ"ע. ומשהבינו דדוקא כשעשה בכל המתון אבל בתקלת המתון לא תשני רק נגד המקלת שעשה מעשה. וכן הדין לעיל גבי כו"כ ביד בעינן שיעשה מעשה בכולו דלא בקלה"ח: (כח) אבל אם קבלוהו במומחה שקיבלו אפי' אם אמרו בפירוש דון לנו דין תורה הוי קבלה ופטור מלשלם ש"ך: (כט) בין לדין בין לטעות) (ואפי' דינא בכולו: י) בין לדין בין לטעות. ונראה דאע"ג דלא אמרו והפטר נמי פטור הדיין דכיון דקבלו

(כח) (ל) אבל אם קבלוה עליהם טז) (כט) י) בין לדין בין לטעות (טור והרא"ש) בין לדין בין לטעות (כט) [כט] וכל זה כשלא קבלוה עליהם בין לדין בין לטעות

קצות החושן

עליהם בין לדין בין לטעות ה"ל כאומר קרע כסותי דפטור אפי' לא אמר והפטר. היכא דלא אמר

עשוי מפני שטעה ודין בשקיל הדעת וישלם מביתו מפני שהנים לדון יחידי דתנן אל תהי דן יחידי שאינו דן יחידי אלא אחד כו' נראה מהירושלמי דהא דתנן אם היה מומחה לרבים פטור מן התשלומין אם אמרו לו בפי' ע"מ שתדון דין תורה וטעה חייב עכ"ל נ"י מבואר מדבריו שהבין דהירוש' קאמר דין בפני עצמו וקאי אמומחה ומה תעשה שסנג גדולה דפשיטא דהירושלמי קאי אריש דמתני' דדן את הדין זיכה את החייב כו' וא"כ מוכח דבסיפא במומחה אע"פ שא"ל ע"מ שתדיינו דין תורה פטור ומעמא שהנים לבו לדון דין תורה לא שייך אלא באינו מומחה אבל במומחה שרגיל בכך ומומחה הוא אין זה נסות הרוח (וכה"ג מחלק הרא"ש דאינו מומחה חייב דלא ה"ל לדון יחידי כיון שאינו מומחה אף דקבלוהו ע"ם גם התו' רפ"ק דסנהדרין דף ה' ע"א כתבו כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי והא דתנן אל תהי דן יחידי כו' מומחה ורגיל היה בדינין ואין לחוש-שמא יטעו' ע"כ) וא"כ הירושלמי חולק גם אפרש"י ודלא כהג"י וכן מוכח בירושלמי נופיה דהכי איתא בירושלמי ר"פ קמא דסנהד' שמואל אמר שניים שדנו דיניהם דין אלא שנקראו ב"ד חצוף ר' יוחנן ורש לקיש תרוויהו אמרין אפילו שנים שדנו אין דיניהם דין תמן תנינן דן את הדין זיכה את החייב הזכאי טימא הטהור טיהר הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו רבי בא בשם ר' אבהו כשאמרו הרי את מקובל עליכם כשלשה ודנן מסיקול הדעת בדא מה שעשה עשוי אם כשטעה ודנין דין תורה בדא ישלם מביתו רבי בא בשם ר' אבהו כשאמרו לו הרי את מקובל עליכי כשלשה על מנת שתדיינו דין תורה ועשה ודנן בסיקול הדעת מה שעשה עשוי מפני שטעה ודנן בסקול הדעת ישלם מביתו שהנים דעתו לדון יחידי דתנן אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אח' ע"כ הרי להדיא דהירושלמי קאי אריש דמתני' ומפ' דמיירי כשאמרו לו ע"מ שתדיינו דין תורה וא"כ מוכח דבסיפא במומחה אפי' אמרו לו כן פטור*):

ה ולענין הלכה אין בידי להכריע נגד הירושלמי דהא אפשר לפרש גם ש"ס דילן הכי דה"פ דאמרו ליה מתחלה דיינת לן דין תורה לכך ישלם מביתו שהנים לבו לדון דין תורה דהא בש"ס דילן נמי רבי אבא הוא דקפריך הכי לרבי אבהו ורבי אבהו משני ליה הכי א"כ מסתמא היינו הך דירושלמי. וגם הרמב"ם בפי' המשנה בבכורות פרק עד כמה משמע דמפרש כן דהא מוקמינן בש"ס דאמרו ליה דיינת לן דין תורה היינו שאמרו לו כן מתחלה שכתב שם וזה לשונו ואם היה מומחה ולא נתרצו בו בעלי הדין או אינו מומחה אבל נתרצו בו בעלי הדין כגון שאמרו לו דון לנו דין תורה וטעה במה שאמרנו אלו שני הדייניס הן שגג' עליהם מה שעשה עשוי וישלם מביתו ע"ל גם מדברי תשובות מהר"מ שהבי' המרדכי רים פ"ק דסנהדרין שהבאתי לעיל ס"ק ט"ו אות ה' משמע די"ל כן ע"ש ומדברי הרי"ף והרא"ש שהבאתי לעיל דמפרשי הש"ס דמלי אמרו ליה קבלינ' לך עילוון אדעת' דתידון דין תורה אין להוכיח דלא ס"ל הכי די"ל דסבור' להו דבין שקבלוהו בפתח ובין שקבלוהו ואמרו לו מתחל' בפי' ע"מ שתדיינו דין תורה חד דינא אית להו (ופליגי בהא אהירושלמי דנראה מהירושלמי דבשתמ' לאו דינא הכי ודוק היטב) וכזה מיושב הא דלא כתב הרמב"ם בחבירו פ"ו מסנהדרין דהיינו דוק' בא"ל מתחל' ע"מ שתדיינו דין תורה אלא ודאי ס"ל להרמב"ם דמתני' מיירי בכל גווני בין שקבלוהו בפתח בין שאמרו לו בתחל' כן הלכך מה דנראה מהירושלמי דהיכא דקבלוהו בפתח לא מיתוקמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו בהא ולא קי"ל כותיה דהא נראה להדי' מדברי הרי"ף והרא"ש דמתני' מיירי בקבלוהו בפתח ואפשר דהיו נורסים כן בש"ס כי קבלנו לך עילוון אדעת' דדיינת לן דין תורה וכן משמע ברי"ף והרא"ש דהיו נורסים כן ע"ש וכ"כ הטור דמיירי בקבלוהו בפתח וכן מוכח מדברי רש"י וכמה שכתב לעיל וכן משמע פשטא דש"ס דילן וגם כל הפוסקי' כתבו בפתח דקבלוהו מה שעשה עשוי וישלם מביתו ולא ביארו דהיינו דוק' כשאמרו לו מתחל' דון לנו דין תורה אבל בהא דמוקים הירושלמי למתני' אף בשאמרו לו מתחלה כן בהא לא אשכחן בפוסקי' דפליגי עלי' זולתי רש"י (ורא"ש) דלא ס"ל כן וכמ"ש לעיל אבל הרמב"ם ס"ל הכי וכמ"ש גם כל שאר הפוסקי' לא מצינו שחולקי' על זה גם אין להכריע מן הסבר' ולומר כיון דקבלוהו מתחלה ע"מ שידון דין תורה ולא עשה כן נמצא לתבעלה הקבלה למפרע דהא על תנאי זה קבלוהו ולא נתקיים התנאי הא לאו מילת' היא דכיון דלא טעה בדבר משנה הרי דן דין תורה שהרי פסק כאחד תנא או אמור' ולאותו תנא או אמור' דין תורה הוא תדע דהא אף לרש"י מה שעשה עשוי אלא דאינו משלם אלמא דדין תורה הוא דא"ל אמתי אין הדין חוזר לגמרי וא"כ ה"ה הכא ובלאו הכי אין לנו כח מנהסבר' להכריע דלא הירושלמי ואדרבי' קשה על רש"י שהו' נגד דעת הירושלמי: ז מיהו נראה לייסב דעת רש"י דש"ל דעל כרחך ש"ס דילן פליג על הירושלמי

דהירושלמי לא דאין דינ' דגרמי וכמ"ש לעיל סקט"ז והלכך לא מוקים הירושלמי המתני' דבכורות כפשטה דקבלוהו בפתח' וכדמוקי' לה ש"ס דילן ומייב משום דינ' דגרמי והלכך מוקים לה דוק' כשא"ל בפי' שתדון לנו דין תורה ומייב משום קנסא מפני שהנים דעתו לדון יחידי ומומחה הוא ולא הנים דעתו כהירושלמי בהא ולא קנסינן וכן נמי ממאי דש"ל להירושלמי דמומחה פטור לא קי"ל בהא דאיהו לא דאין דינ' דגרמי ואין דקי"ל כמאן דדאין דינא דגרמי הלכך מומחה חייב דמומחה שדן בכפייה חייב משום דינא דגרמי ומה שעשה עשה וישלם מביתו מדינ' דגרמי וכדמוכח מהך עובד' דמר זוטר' בפ"ק דסנהדרין דא"ל אי לא קבלוך זיל שליש וכמ"ש כל הפוסקי'. כן נראה לייסב דעת רש"י אבל למעשה קשה לחלוק על הירושלמי כיון שגם הרמב"ם בפי' המשנה סובר כן וגם מדברי תשובת הר"מ שבמרדכי רפ"ק דסנהדרין שהבאתי בש"ק ט"ז משמע כן. ובפרט שי"ל דגם הש"ס דילן ס"ל הכי ומה דלא מוקים בש"ס דילן בפרק הגוזל ובפרק עד כמה ככולי עלמא וחייב מפני שהנים לבו לדון יחידי היינו משום דמשמע לש"ס דילן דמסתמ' מתני' מיירי בכל גווני אף בקבלוהו בפתמא. הלכך אין לחייב את הדיין לפי הירושלמי דס"ל דפטור ודלא כהב"י שכתב דלהירושלמי חייב דכבר כתבתי דשגג בזה אלא אדרבה לפי הירושלמי פטור: ז כלל הטולה באמרו לו מתחלה הרי אנו מקבלים אותך עלינו ע"מ שתדיינו דין תורה וטעה בשקול הדעת לרש"י נתבעלה הקבלה וה"ל כאלו לא קבלוהו והלכך באינו מומחה אין דינו דין כלל ובמומחה מה שעשה עשוי וישלם מביתו ולהירושלמי הקבלה במקומה עומדת ובאינו מומחה מה שעשה עשה וישלם מביתו ובמומחה מה שעשה עשוי ופטור לשלם: (לא) או בזמן הזה שמכריחין הקהל כו'. דין שכתב הרב דבזמן הזה פטורי' לל"ע דהוליא כן מן המרדכי והלא גם הרא"ש וטור ושאר כל הפוסקי' דאשוני' ואחרוני' כתבו בפתמא דחייבין והם היו בזמן המרדכי וגם אחר כך ולא אשתמיט שום אחד מהם דכתב דבזמן הזה פטורי' וגם במרדכי אינו מחליט הדבר אדרבה מביא שם תשובת מהר"מ דמחייבין אף בזמן הזה רק דכתב שם הר"מ אפילו אם באנו לחלוק ולומר דהאידנא פטורי' כו' משמע דנראה דגם האידנא חייבי' אלא אפילו אם בא בעל דין לחלוק ולומר דהאידנא פטורי' מ"מ יש להם לחזור כו' אבל קושטא דמילתא לדינא גם האידנא חייבי' גם באנורה כתב בספר חכמה פסק דיכול אדם לערער על הדייני' להזמינם לדין כו' דאם טעו ישלמו כו' ומיהו יש מחלקי' דוקא בימיהם כו' משמע דיש מחלקי' כן אבל לספר חכמה חייבי' גם האידנא ועכ"פ לא ה"ל להרב מהרמ"א לכתוב בפשיטות דין זה אלא ה"ל לכתבו בשם יש מי שאומר או יש אומרי' וכ"ע: (לב) שמכריחי' הקהל כו' פטורי' כו' משמע דפטורי' מטעם דמוכרחי' הם לדון שעושים אותם דייני' בעל וכרחן הוו כמו אנוסי' וכן משמע מטעמא דכתב דמה להם לעשות ויש לדקדק דתיפוק ליה דהאידנא בלאו הכי פטורי' מלשלם דכיון דקבלינהו הקהל הוי כמו קבלינהו הבע"ד שהרי הקהל בוררים אותם ברצון כל הקהל וג' הדיוטות דקבלו עליהם פטורי' כמ"ש הרא"ש והטור. ועוד דכ"מ נמי דאילו מטעם קבלינהו אפילו נשאו ונתנו ביד פטורי' וכמ"ש הרא"ש והטור להדיא והלו מטעם מוכרחי' בנשאו ונתנו ביד חייבי' וכמ"ש בש"ק ל"ד בשלמא אתשו' מהר"מ בהמרדכי ל"ק דכבר כתבתי לעיל ס"ק ט"ו אות ב' דלא ס"ל כהרא"ש וטור אלא ס"ל כדברי בעל המאור דג' הדיוטות וקבלינהו חייבים אבל על הר"ב דכתב לעיל סעיף ב' דג' הדיוטות כיחיד מומחה קשה תיפוק ליה דפטורי' מטעם קבלה והכי משמע נמי לכאורה מדברי ראב"ן שהבאתי בש"ק ל"ג דפטורי' מטעם קבלה. ונראה דס"ל להרב דע"כ לא אמרי' ג' הדיוטות דקבלינהו פטורי' אלא מטעם שכתב הרא"ש דלדון בעל כרחם לא אצטריך קבלתם דבלא"ה ג' הדיוטות יכולים לדון בכפיה וא"כ אסני קבלתם למפטרינהו אבל האידנא דבוררין הקהל דייני' א"כ אין ג' הדיוטות יכולין לדון בכפיה דהרי אינם דיינים והוי ברירת הקהל כמו גילוי מלתא דג' דייני' אלו אינם יושבי קרנות דפסילי לדון וא"כ אי לאו ברירת הקהל לא היו יכולין לדון בע"כ ומהני ברירת הקהל דיכולי' לדון בע"כ אבל לא למפטרינהו אם טעו ודוק: (לג) ע"פ החרס כו'. בעיר שוכן הוסיף או בקנס ולא נסירא לפש"ד דזיל בתר טעמא דהוי כמו אנוסי' כיון שמוכרחי' לדון ע"פ החרס. ובקנס לא שייך אונס דישלמו קנס ולא ידונו דאונס ממון לא מיקרי אונס כדלקמן סי' שפ"ח ע"ס: (לד) לא ישלמו. אפילו דנו בכפיה דמוכרחי' הם לכוף ולדון דאל"כ בלאו הכי פטורי' כדלעיל סעיף ב' דג' הדיוטות כיחיד מומחה ומומחה וקבלוהו אפילו בפתח פטור כדלעיל סעיף ב': אבל אין לפרש דמיירי ביחיד שדן דבכה"ג חייב מדינא כשאינו מומחה וקבלוהו ובזמן הזה פטור דלמה יפטור בזמן דהא פשיטא דמשום חרם הקהלות אין מוכרח לדון ביחידי וגם במרדכי קאי להדיא אג' ייני' ע"ש אלא נראה כדפרישית ודו"ק. מיהו בראב"ן פ"ק דסנהדרין דף קי"א ג"ב רא"ש שכתב וז"ל דאמר רב הא' מאן דבעי למידן דינא וליפטר לינקט רשות מר"ג וכ"ל דה"ה אם הקהל בוררין אחד או שנים לו ג' מומחים ומתמיס

(לב יא) שמכריחין הקהל הדייניס (לד) לא ישלמו אפי' טעו

(לא) [ג] או בזמן הזה והרא"ש) (לג) ע"פ החרס שיהיו דייניס בעל כרחם (לד) לא ישלמו אפי' טעו

*) (ולא עיין דק בספר פיטור שמביא הירושלמי כך בקראה אות באות כמו שהעתיקו הכ"י ע"ש בבעל העיטור דף כ"ב סוף ע"ב לכן טועה בזה וכן משמע מלשונו רפ"ק דסנהדרין אלא עיין דק בס' העיטור שב' ובעל העיטור הביא הירושלמי כו' ואם איתא ה"ל לכתוב בקיצור והירושלמי כ"ל דמסייע קצת לפירש"י כו' ואין ספק שאלו ע' הירושלמי גופי' לא הוה כתב כן) (נ"ל שהגירס' מהופכת וכך נ"ל אם שעשה עשוי אם כשטעה ודנין דין תורה בדא מה שעשה עשוי אם כשטע' ודנין בשקול הדעת בדא ישלם מביתו כלומר במאי עסקינן אם בטעה ודנין דין שהוא פשוט בתורה להפך אמאי מה שעשה עשוי ואי בשטע' ודנין בשקול הדעת אמאי ישלם מביתו אלא ודאי הכי הוא גרסת הירושלמי ע"ש) :

נתיבות המשפט

משה"כ

בלא קנין. אבל אם קבלו אנשים דלא גמירי כלל בעי קנין דהוי כפסרה וע"כ: (ג) ע"פ החרס. וה"ה על פי קנס תומיס

חידושים

נתיבות המשפט

משה"א

כמש"ל. עוד כ' חש"ך ליישב דברי רש"י הוא תמוה לפענ"ד דמ"מ קשה דה"ל להוכיח ממתני' דדן את הדין דמיירי לרש"י בקיבלו סתם וקתני דאם הי' מומח' פטור ודינו דין והוי ממש כי האי דהכא דאמר אם קיבלוך לא תשלם והוא דין מפורש במשנה ולמה לו להביא מדברי אמוראים. וכן הקשי' בתומים ונלפענ"ד ליישב דבריו דמתני' אפשר לומר הטעם דמומח' פטור כמ"ש הרא"ש דהוי כאונס וא"כ ליכא הוכחה דאפי' אם נאמר דקבלה היה רק שיהי' לו רשות לדון מ"מ פטור מטעם אנוס אבל ממר זוטרא מוכיח שפ"ר דאמר אם לא קיבלוך זיל שליש ופירש"י דהיינו שאמר דון לי דין תורה וכו' ואי הטעם משום דאנוס אפי' בכה"נ יש לפוטרו מטעם דאנוס אלא ע"כ דלר"י דאית ליה פרוטי' דר' יוסף חייב באונס בי האי דדמי לנגיב' מטעם שכתבתי לעיל סק"ג ע"ש. ורש"י בסנהדרין ל"ג שכ' טעם דאנוס הוא אליבא דרב נחמן דס"ל כרבה דלית ליה פרוטי' דר"י כמ"ש התוס' בב"ק נ"ז ד"ה בהאי הנא' אבל לר"י ע"כ הטעם במומח' דפטור משום דהקבל' מילתא יתירא היא וע"כ הי' לקבל אף הטעות והא דלא פירש"י כפשוטו דאם לא קבלוך דהיינו שדן בכפי'

קצות

ליהו נמורת שמירה וכמבואר ס"ס החובל ובטור וס"ע סימן ש"פ אמנם לפי דעת בס"מ קרע כסותי חייב כל שלא אמר והפטר וע"ש שיטתו בזה ס"פ החובל א"כ ה"ה הכא חייב לשלם בקבלו בין לדין בין לטעות כל שלא אמר והפטר. ועיין בפ' קמא דסנהדרין דפריך לר"א דאמר שנים שדנו אין לדין דין מהא דתנן דן את הדין מה שעשו עשוי ומשני בדקבלו עליהו ופריך א"ה אמאי חייב לשלם ומשני דאמרו לו' דיינת לן ד"ת ובתרוצ' הקי' נ"כ קושי'ו ופריקו לה שאמרו בפי' הריאמ' מקובל עלינו ע"מ

כמשנה דכבר הוא מוחזק כמ"ש הרא"ש ואף דבש"ה מוציאין אפי' מיד המוחזק כיון דסוגיא דעלמא כאידך מ"מ כיון דכבר הוחזק ע"פ ב"ד אין מוציאין מידו וכמש"ל וכיון דמומח' שדן בכפי' אין לו דין ב"ד כלל כמבואר בפי' נ' סעיף ב' אין הדין שלו קיים בטעות כיון שהבע"ד לא הוחזק ע"פ ב"ד וע"כ בקבלו עליהם שיהי' לו דין ב"ד רק שאמר דון לנו דין תורה וכיון דטעות בש"ה נ"כ ד"ת הוא כמ"ש השי"ך הדין קיים כיון שהוחזק ע"פ ב"ד והייב הדיין לשלם אבל בקבלה סתם אמרי' דהי' הקבל' בין לדין בין לטעות דאין לומר שלא הי' הקבל' רק להיות הדין קיים בטעות אבל לא לענין שטור תשלומין דזה אינן דכיון שבודאי הי' הקבל' אף לענין טעות ולא אמרו בפירוש לדון ד"ת ודאי הי' הקבל' לכל דבר אף לענין פטור תשלומין יהא דמקש' השי"ס סנהדרין ל"ג מסיפא דאם הי' מומח' אמתני' דדיני ממונות מחזירין ולא משני דמתני'

ההושן

לדון ד"ת וכזה פיני הש"ס דינן עם הירוש' דש"כ דילן סיבר בסתמא הוי הקבל"ע"מ לדון ד"ת והירוש' סובר דסתם הקבלה בין לדין בין לטעות ומש"ה פריך אמאי חייב לשלם עד דמוקי לה במפרש ע"מ לדון ד"ת. וא"נ דקרע כסותי חייב א"כ אפי' נימא דקבלה היה בין לדין בין לטעות נמי חייב לשלם כיון דלא אמר והפטר וכ"ע: יא) שמכריחין הקהל גם בזה נראה דבכסיו בזה"ז שנסתרבב המנהג ליטול שכר אע"פ דאנוסים הם ע"פ החרס מ"מ בשכר הוי להו למידק דהא גבי עכם אומן

ובאמת גם הירושלמי ס"ל דכיון דאמרו לו בפירוש שידון דין תורה ולא עשה כן נתבעלה הקבלה וה"ל כאלו דן בלא קבלה אלא דס"ל דמ"מ אינו מומחה חייב משום קנסא שהנים דעתו ומומחה פטור דלא קנסינן ליה ומשום דינ' דגרמי נמי לא מחייב אבל למאי דמוקים בש"ס דילן בפרק הגוזל ובפרק עד כמה המתניתין דבכורות כר"מ או כרבנן ובנשא ונתן ביד ולא מוקים ליה ככ"ע וחייב משום קנס' שהנים דעתו לדון יחידי אלמ' דלא קי"ל כהירושלמי בהא ולא קנסינן וכן נמי ממאי דס"ל להירושלמי דמומחה פטור לא קי"ל בהא דאיהו לא דאין דינ' דגרמי ואין דקי"ל כמאן דדאין דינא דגרמי הלכך מומחה חייב דמומחה שדן בכפייה חייב משום דינא דגרמי ומה שעשה עשה וישלם מביתו מדינ' דגרמי וכדמוכח מהך עובד' דמר זוטר' בפ"ק דסנהדרין דא"ל אי לא קבלוך זיל שליש וכמ"ש כל הפוסקי'. כן נראה לייסב דעת רש"י אבל למעשה קשה לחלוק על הירושלמי כיון שגם הרמב"ם בפי' המשנה סובר כן וגם מדברי תשובת הר"מ שבמרדכי רפ"ק דסנהדרין שהבאתי בש"ק ט"ז משמע כן. ובפרט שי"ל דגם הש"ס דילן ס"ל הכי ומה דלא מוקים בש"ס דילן בפרק הגוזל ובפרק עד כמה ככולי עלמא וחייב מפני שהנים לבו לדון יחידי היינו משום דמשמע לש"ס דילן דמסתמ' מתני' מיירי בכל גווני אף בקבלוהו בפתמא. הלכך אין לחייב את הדיין לפי הירושלמי דס"ל דפטור ודלא כהב"י שכתב דלהירושלמי חייב דכבר כתבתי דשגג בזה אלא אדרבה לפי הירושלמי פטור: ז כלל הטולה באמרו לו מתחלה הרי אנו מקבלים אותך עלינו ע"מ שתדיינו דין תורה וטעה בשקול הדעת לרש"י נתבעלה הקבלה וה"ל כאלו לא קבלוהו והלכך באינו מומחה אין דינו דין כלל ובמומחה מה שעשה עשוי וישלם מביתו ולהירושלמי הקבלה במקומה עומדת ובאינו מומחה מה שעשה עשה וישלם מביתו ובמומחה מה שעשה עשוי ופטור לשלם: (לא) או בזמן הזה שמכריחין הקהל כו'. דין שכתב הרב דבזמן הזה פטורי' לל"ע דהוליא כן מן המרדכי והלא גם הרא"ש וטור ושאר כל הפוסקי' דאשוני' ואחרוני' כתבו בפתמא דחייבין והם היו בזמן המרדכי וגם אחר כך ולא אשתמיט שום אחד מהם דכתב דבזמן הזה פטורי' וגם במרדכי אינו מחליט הדבר אדרבה מביא שם תשובת מהר"מ דמחייבין אף בזמן הזה רק דכתב שם הר"מ אפילו אם באנו לחלוק ולומר דהאידנא פטורי' כו' משמע דנראה דגם האידנא חייבי' אלא אפילו אם בא בעל דין לחלוק ולומר דהאידנא פטורי' מ"מ יש להם לחזור כו' אבל קושטא דמילתא לדינא גם האידנא חייבי' גם באנורה כתב בספר חכמה פסק דיכול אדם לערער על הדייני' להזמינם לדין כו' דאם טעו ישלמו כו' ומיהו יש מחלקי' דוקא בימיהם כו' משמע דיש מחלקי' כן אבל לספר חכמה חייבי' גם האידנא ועכ"פ לא ה"ל להרב מהרמ"א לכתוב בפשיטות דין זה אלא ה"ל לכתבו בשם יש מי שאומר או יש אומרי' וכ"ע: (לב) שמכריחי' הקהל כו' פטורי' כו' משמע דפטורי' מטעם דמוכרחי' הם לדון שעושים אותם דייני' בעל וכרחן הוו כמו אנוסי' וכן משמע מטעמא דכתב דמה להם לעשות ויש לדקדק דתיפוק ליה דהאידנא בלאו הכי פטורי' מלשלם דכיון דקבלינהו הקהל הוי כמו קבלינהו הבע"ד שהרי הקהל בוררים אותם ברצון כל הקהל וג' הדיוטות דקבלו עליהם פטורי' כמ"ש הרא"ש והטור. ועוד דכ"מ נמי דאילו מטעם קבלינהו אפילו נשאו ונתנו ביד פטורי' וכמ"ש הרא"ש והטור להדיא והלו מטעם מוכרחי' בנשאו ונתנו ביד חייבי' וכמ"ש בש"ק ל"ד בשלמא אתשו' מהר"מ בהמרדכי ל"ק דכבר כתבתי לעיל ס"ק ט"ו אות ב' דלא ס"ל כהרא"ש וטור אלא ס"ל כדברי בעל המאור דג' הדיוטות וקבלינהו חייבים אבל על הר"ב דכתב לעיל סעיף ב' דג' הדיוטות כיחיד מומחה קשה תיפוק ליה דפטורי' מטעם קבלה והכי משמע נמי לכאורה מדברי ראב"ן שהבאתי בש"ק ל"ג דפטורי' מטעם קבלה. ונראה דס"ל להרב דע"כ לא אמרי' ג' הדיוטות דקבלינהו פטורי' אלא מטעם שכתב הרא"ש דלדון בעל כרחם לא אצטריך קבלתם דבלא"ה ג' הדיוטות יכולים לדון בכפיה וא"כ אסני קבלתם למפטרינהו אבל האידנא דבוררין הקהל דייני' א"כ אין ג' הדיוטות יכולין לדון בכפיה דהרי אינם דיינים והוי ברירת הקהל כמו גילוי מלתא דג' דייני' אלו אינם יושבי קרנות דפסילי לדון וא"כ אי לאו ברירת הקהל לא היו יכולין לדון בע"כ ומהני ברירת הקהל דיכולי' לדון בע"כ אבל לא למפטרינהו אם טעו ודוק: (לג) ע"פ החרס כו'. בעיר שוכן הוסיף או בקנס ולא נסירא לפש"ד דזיל בתר טעמא דהוי כמו אנוסי' כיון שמוכרחי' לדון ע"פ החרס. ובקנס לא שייך אונס דישלמו קנס ולא ידונו דאונס ממון לא מיקרי אונס כדלקמן סי' שפ"ח ע"ס: (לד) לא ישלמו. אפילו דנו בכפיה דמוכרחי' הם לכוף ולדון דאל"כ בלאו הכי פטורי' כדלעיל סעיף ב' דג' הדיוטות כיחיד מומחה ומומחה וקבלוהו אפילו בפתח פטור כדלעיל סעיף ב': אבל אין לפרש דמיירי ביחיד שדן דבכה"ג חייב מדינא כשאינו מומחה וקבלוהו ובזמן הזה פטור דלמה יפטור בזמן דהא פשיטא דמשום חרם הקהלות אין מוכרח לדון ביחידי וגם במרדכי קאי להדיא אג' ייני' ע"ש אלא נראה כדפרישית ודו"ק. מיהו בראב"ן פ"ק דסנהדרין דף קי"א ג"ב רא"ש שכתב וז"ל דאמר רב הא' מאן דבעי למידן דינא וליפטר לינקט רשות מר"ג וכ"ל דה"ה אם הקהל בוררין אחד או שנים לו ג' מומחים ומתמיס

ביאורים

ולא קיבלוהו כלל דבכה"נ אף הדין חוזר דר"י מוקי למתני' דמחזירין בסנהדרין דל"ב במומח' ודוק' בחדיוט או במומח' שקיבלו שיש לו בית דין אין מחזירין. והטעם נראה דעיקר הטעם הא דקם דינא בטעות בש"ת משום דכבר הוא מוחזק כמ"ש הרא"ש ואף דבש"ה מוציאין אפי' מיד המוחזק כיון דסוגיא דעלמא כאידך מ"מ כיון דכבר הוחזק ע"פ ב"ד אין מוציאין מידו וכמש"ל וכיון דמומח' שדן בכפי' אין לו דין ב"ד כלל כמבואר בפי' נ' סעיף ב' אין הדין שלו קיים בטעות כיון שהבע"ד לא הוחזק ע"פ ב"ד וע"כ בקבלו עליהם שיהי' לו דין ב"ד רק שאמר דון לנו דין תורה וכיון דטעות בש"ה נ"כ ד"ת הוא כמ"ש השי"ך הדין קיים כיון שהוחזק ע"פ ב"ד והייב הדיין לשלם אבל בקבלה סתם אמרי' דהי' הקבל' בין לדין בין לטעות דאין לומר שלא הי' הקבל' רק להיות הדין קיים בטעות אבל לא לענין שטור תשלומין דזה אינן דכיון שבודאי הי' הקבל' אף לענין טעות ולא אמרו בפירוש לדון ד"ת ודאי הי' הקבל' לכל דבר אף לענין פטור תשלומין יהא דמקש' השי"ס סנהדרין ל"ג מסיפא דאם הי' מומח' אמתני' דדיני ממונות מחזירין ולא משני דמתני'

ההושן

לדון ד"ת וכזה פיני הש"ס דינן עם הירוש' דש"כ דילן סיבר בסתמא הוי הקבל"ע"מ לדון ד"ת והירוש' סובר דסתם הקבלה בין לדין בין לטעות ומש"ה פריך אמאי חייב לשלם עד דמוקי לה במפרש ע"מ לדון ד"ת. וא"נ דקרע כסותי חייב א"כ אפי' נימא דקבלה היה בין לדין בין לטעות נמי חייב לשלם כיון דלא אמר והפטר וכ"ע: יא) שמכריחין הקהל גם בזה נראה דבכסיו בזה"ז שנסתרבב המנהג ליטול שכר אע"פ דאנוסים הם ע"פ החרס מ"מ בשכר הוי להו למידק דהא גבי עכם אומן

שס ו' ל' ל"ה לאמאי כו': [לג] לו בזה"ז שמכריחין. שם ג' ל' ללא מעתה טעו לא ישלמו כ"ם כו': [לד] דמה להם לעשות. דמעשם זה מותחה פעורו עבד"י: [לה] וכשטעו ומשלמין אם כו' ואם. שם ל"ל מאי בכייהו כו': [לו] אבל אם היו. כן מ' שם אח"כ לשלומי איכהו כו' ולימרו ליה כו' משא"כ בחתם': (ליקוט) וכשטעו כו' אבל כו'. ל"ע הא כ' בסי"ח ס"ד בהג"ה וה"ה אם כו' (ע"כ): [לז] אע"פ שנטל. דקא' הא מאן דבעי כו' קאי דוקא אתומתה כמו הני מודני דשם אבל רשות להדיוט אינו

פתחי תשובה

י] והחלק ג' מפסיד הבע"ד. כתב בס' בר"י אות ל"ח וז"ל יש להסתפק לדעת זה היכא דבע"ד ידע דנגמר הדין ע"פ שניס א' מהג' היה עזכה ואח"כ נתברר הטעות ונריכים הב' לשלם ב' חלקיה לך עתה כל א' מהדייניס עונן שהוא המזכה ושני חבריו היו המחייביס מי ימתא דמאי בע"ד למימר להו תנו לי אתם שני חלקים ואתם תראו ביניכם מי חייב ומי פטור או דלמא כל חד מנא ל"ל ליה לך מידי גבאי ומפסיד הכל כי כל אחד נשבע ונפטר או דלמא כגון זו דודאי הרי בשקרא משתבעי לא יהבינן להו שבועה ומשלמי וע' לקמן סי' שס"ה ס"א בגזל ל' מה' כו' כל א' נשבע ומשלם גזלה לכל אחד ונריך להתייבב עכ"ל:

כך מ"מ יש להן לחזור אם טעו. משום דאדעתא דהכי מינוהו וקבלוהו עליהם הלבור אבל אם קבלו בהדיא בין לדין בין לטעות וכבר הוציאו מיד הנתבע ונתנו ליד התובע אפשר דלא מצי לחזור ולהוציא מידו וע"ש במרדכי דמ"ש מור"ם מ"מ יש להם לחזור קאי דוקא אמ"ש או בזמן הזה שמכריחין הקהל דמזה מיירי המרדכי שם וכשקבלו עליה' בין לדין בין לטעות סתם וכ' בטור ס"ג דפטורים מלשלם ודו"ק: כה והלכו אחר שנים שבהם. באשיר"י ובטור מחלק וכ' דהיינו דוקא באם אין מומחה באותן השני' אבל אם יש באותן ב' א' מומחה שהי' ראוי לדון ביחידי אז השני' נריכין לשל' הכל

טעו דמה להם לעשות (לה) יז) [לא] (לו) (שם) כד מ"מ (לז) (לא) יש להם [עז] לחזור אם טעו ואם איכרוכיס לחזור נריכין לשלם (מרדכי ריש סנהדרין) [לב] וכשטעו ומשלמין אם הסכימו כל הדייניס ביחד כולם משלמין ואם היו הדייניס רק שלשה (לח) כה יב) והלכו אחר שנים שבהם הם משלמין ב' חלקיס (לט) יח) (לג) י) והחלק השלישי [יז] מפסיד הבעל דין [לג] אבל אם היו הדייניס המשה והלכו אחר ג' שהם הרוב נריכים לשלם הכל (טור): אבל

ומתנין אותם עליה' לדון דאם דן א' וטעה לא משלם אבל ג' שדנו וטעו אין משלמין ואפילו אין מומחי' דבית דין הן ואין לדיין אלא מה שעיניו רואות והדין בקבלה בעלמא בלא קנין לא מצי הדר ביה ע"כ ונראה דמ"ש אבל ג' שדנו וטעו אין משלמין כו' קאי נמי דוקא אדסמיך ליה דהיינו כשנתבררו מהקהל דאל"כ ודאי ג' שדנו וטעו משלמין כדאיתא להדיא בש"ס רפ"ק דסנהדרין וס"פ זה בורר וכל הפוסקי'. ומ"מ דבריו ל"ע לדינא דמדברי הטור והר"ב דלעיל ס"ס ג' משמע לכאור' דדוקא כשקבלו הקהל איזה יחיד ע"פ כת' המלך הוא דמהני אבל קבלת הקהל לחוד ביחיד מומחה לא מהני וע"ש. ואפשר דכתב המלך דנקטו שם לרבותא קאמרי

דאע"פ שלא קבלוהו מרצונם אלא ע"פ כתב המלך מיקרי קבלה וכן פי' הב"ח שם וצ"ע מיהו הא דכתב רא"ש אבל ג' שדנו וטעו אין משלמי' כו' אף שלכאורה נראה דטעמיה דכיון שנברר מהקהל ה"ל כקבלו עליהו ואף שדנין בכפייה מ"מ ה"ל כקבלו עליהו שידונו בכפי' ולפ"ז אפי' נשאו ונתנו ביד פטורים לפי מאי דקי"ל ג' הדיוטות וקבלו אותם פטורי' אפילו נשאו ונתנו ביד ולא משמע הכי מדברי המרדכי והרב שכתבו דמה להם לעשות משום אבל נשאו ונתנו ביד חייבי' וכמ"ש בס"ק ל"ה וגם כי מעיינת שפיר בדברי רא"ש נראה דה"ק אבל ג' הדיוטות כו' דב"ד הן ואין לדיין אלא מה שעיניו רואות כלומר מוכרחי' הן לדון דב"ד הן שנבחרו לכך לדון ואין לדיין אלא מה שעיניו רואות אבל אם נשאו ונתנו ביד חייבים דלא שייך בזה אין לדיין אלא מה שעיניו רואות דל"ל ליטא וליתן ביד ואע"ג דנבי מומחה שנברר מהקהל נראה מדבריו דפטור בכל ענין היינו משום דרשות הקהל הוי כמו רשות דרים גלותא וכמו שנראה להדיא מדבריו ורשותא דר"ג לא מהני רק במומחה וכמ"ש בס"ק כ"ב אבל ג' הדיוטות אינם פטורי' משום רשות הקהל דרשות לא מהני רק במומחה רק דהם פטורים משום שהם מוכרחי' לדון ע"פ הקהל ודו"ק: (לה) דמה להם לעשות כו'. ונראה דכיון דאין פטורין אלא מהאי טעמא דמה להם לעשות אם נשאו ונתנו ביד חייבי' דלא ה"ל ליטא וליתן ביד דדוקא כשלא נשאו ונתנו ביד פטורי' משום דמוכרחי' הם לדון בכפיה ואנוסי' הם ע"פ חרם הקהלות אבל אין חייבין ליטא וליתן ביד למאי דאמרינן בפ' הגוזל בתרא גבי אנסוהו להרחות ממון חברו דפטור וכשנטא ונתן ביד חייב וכדלקמן סי' שפ"ח סעיף ד' ואפילו להראב"ד שם דמולק היינו משום שאנסו גם על ההבאה מה שא"כ הכא דמי אנסו ליטא וליתן ביד הלכך נראה דכאן חייבים לכ"ע ודו"ק. ואפילו לפי מה שפירשתי בס"ק ע"ו דמומחה פטור מטעם דהוי כמו אנוס וא"כ כיון דקי"ל מומחה וקבלוהו פטור אפילו נשא ונתן ביד אלמא דהכא גבי דייני' כל היכא דפטור מטעם דאנוס פטור אפילו נשא ונתן ביד וא"כ הכא נמי כיון דפטורי' מטעם מוכרחי' לעשות כן והוו כמו אנוסי' אפילו נשאו ונתנו ביד פטורי' נראה דלא דמי דהתם כיון שהוא מומחה ושכלו נוטה בבירור שהדין כך ולבו אנסיה אם כן לא מחייב על מה שנשא ונתן ביד שהוא סובר בפשיטות הדין כן ולמה לא יטא ויתן ביד בדבר שהוא פשוט לו שהוא שייך לחבירו אלא שטעה בזה והוא אונס על הטעות אבל הכא דהם הדיוטות ואין הדין ברור להם רק שהם פטורים מחמת שהם כמו אנוסי' לדון אם כן אינם אנוסי' רק שיפסקו הדין אבל מ"מ לא ה"ל ליטא וליתן ביד בדבר שאין ברור להם ועוד דבלאו הכי נמי אין הכל מודים בדין זה דמוכרחי' הם וכמ"ש לעיל הלכך נראה דבנשאו ונתנו ביד חייבים לכ"ע ודו"ק: (לו) א מ"מ יש להם לחזור כו'. אם טעו משום דאדעת' דהכי מינוהו וקבלוהו עליה' הלבור אבל אם קבלו בהדיא בין לדין בין לטעות וכבר הוציאו מיד הנתבע ונתנו ליד התובע אפשר דלא מצי לחזור כו' עכ"ל סמ"ע וכ"כ הב"ח ואין דבריה' נכוני' דאם כהבנתם דהאי מ"מ יש להם לחזור קאי אהיכא שכבר הוציאו מיד הנתבע כו' א"כ למה כתב לא ישלמו אפי' טעו דמה להם לעשות כלו' שהם מוכרחי' לדון ע"פ הקהל ומה להם לעשות תיפוק ליה דבלאו הכי פטורי' דהא הדין חוזר שהרי יכולים לחזור ודוחק לומר דמיירי כשאי אפשר בחזרה כגון שהלך למ"ה וכה"ג דא"כ היאך כ' מ"מ יש להם לחזור והלא לא אפשר בחזרה ודוחק לו' דמעיקר' מיירי בשא"א בחזרה והדר קאמר כשאפשר בחזרה יש להם לחזור ותו קשה אמאי יכולי' לחזור ומאי שייכ' הכא מינוי הקהל שהרי הקהל לא מינו אותם רק שיהיו דייני' ולא שיחזרו מפסק שלהם דנהי דפטורי' לשלם היינו משום דאיכא טעמא במילתא' דהם לא מחויבי' אלא משום שנרמו איזה בפסק שלהם וכשהם מוכרחי' ע"פ הקהל אנוסי' הם ומה להם לעשות אבל הא דקס דינא אין לו שייכא בזה שהם מוכרחי' לדון על פי הקהל אם לא לשיטת הרי"ף והרמב"ם אפשר לו דכיון דהם פטורי' הדר דינא משום פסיד' דבעל דין אבל לשטת הרא"ש וסייעתו דקיימינן ביה השתא דלא תליא מידי בפסיד' דבעל דין אין סברא ועשה לומר שיכולי' לחזור ותו קשה דאם אית' דיכולי' לחזור והדין חוזר מה בכך שהדייני' חוזרי' או לא נפסוק אנן שהדין חוזר ויהיו הם פטורי' לשלם ועוד קשה דבמרדכי שמתנו מקור דין זה כתב שם תשו' מהר"ם דהדייני' חייבי' לשלם וכתב וז"ל ואפילו אם באנו לאלוק ולומר דן את הדין מה שעשה עשוי וישלם מביתו זהו דוקא בימיה שהם היו דנין ומכריחין את העולם לדון בפניה' (וה"ה בקבלו עלייהו כדמוקמינן לה בש"ס לאפוקי כשהקהל מכריחי' הדייני') אבל בזמן הזה שמכריחין את הדייני' לשב בדין על פי חרם הקהלות אם טעו לא ישלמו דמה יש להם לעשות מ"מ יש להם לחזור כשהנו שלא כדין ואם אינם רוצי' דין הוא שישלמו עכ"ל ואם איתא מצ"ל לשתור דברי מי שכא לאלוק ולומר דבזמן הזה פטורי' מכח דמ"מ יש להם לחזור דילמא לא היא אלא אין יכולי' לחזור ומצ"ל דאדעת' דהכי מינוהו הקהל שיכולי' לחזור ועוד מדקאמר בפשיטות מ"מ יש להם לחזור כו' משמע דדיכא הכי ולא דתקנת הקהל הוא לכך נראה פשוט וברור דהאי מ"מ יש להם לחזור קאי אהיכא שלא הוציאו עדיין מיד הנתבע ועל זה השיב מהר"ם שם דיכולי' לערער על הדייני' ולהזמינם במה שרוצים לכופו ולשלם דהא הדייניס חייבים לשלם היכא שהנו שלא כדין וכדתנן מה שעשה עשוי וישלם מביתו ואפי' תאמר

דבזמן הזה פטורי' משום דמוכרחי' הם לדון ומה להם לעשות מ"מ עתה שעדיין לא הוציאו מיד הנתבע יש להם לחזור דודאי שוב אין חייבים לדון כדבריהם ע"פ חרם הקהל כיון שטעו בשקול הדעת ובזה אין שייך לומר דמה להם לעשות ואם אינם רוצי' לחזור וכופין אותו לשלם דין הוא שישלמו שה"ז הם עושים מעצמן בלי הכרח מהקהל ועל כן ישלמו (ובאמת הכא כתב והני מילי כשהדייני' רוצים לחזור כו' והל' מנומנם קצת לפי פירושו וצ"ל דה"ק והני מילי כשאין הדייני' כופין אותו ואלו היו יודעי' שטעו היו חוזרים אבל אם אין רוצי' לחזור בשטעו ואעפ"כ כופין אותו לשלם ישלמו ודו"ק) ובהכי מיירי נמי כן הרב מהרמ"א דמ"ש מ"מ יש להם לחזור היינו קודם שנתקיי' פסק שלהם דבזה לא שייך לומר מה יש להם לעשות ועיקר מילתא אתא לאשמעינן דאם אינם רוצים לחזור ישלמו אף בזמן הזה אבל אם כבר הוציאו מיד הנתבע ליד התובע פשיטא דאין יכולי' לחזור דהא טעמא דשקול הדעת הוא מה שעשה עשוי משום דהמוחזק יכול לומר מאן לימא שטעית דילמא טעמא קמא דילך אמת א"כ האי טעמא שייך נמי אף האידנא שהם דייניס ע"פ הקהל וז"ב ולפ"ז נם מה שנסתפק בסמ"ע נבי אם קבלוהו בין לדין בין לטעות וכתב דאפשר דאין יכולים לחזור מיד הנתבע בטור בסתם פטורי' כו' ונם בב"ח כ' דאין חייבי' לחזור ולהוציא מה שקיבל בע"ד שכנגדו דהוי זילותא דדינא כו'. וכל זה בחנם דאקו דפשיטא דאין יכולים לחזור כלל מטעמא דמלי בע"ד שכנגדו המוחזק לומר דילמא לא טעית ועוד אפי' טעית הלא קבלו אותך בין לדין בין לטעות מיהו קודם שהוציא ונתן לשכנגדו נראה דיוכל לחזור אף לאחר נמר דין שאמר פלוני זכאי ופלוני חייב אע"פ שקיבלוהו בין לדין בין לטעות היינו כשהדיין לא ידע שטעה ויחשוב שדן יפה אלא שאח"כ נתברר שטעה שוב אין הדין חוזר כיון שכבר נעשה כפי מה שפסק אבל פשיטא דקוד' שנעם כדבריו אם נודע לו לדיין שטעה והוא חוזר יכול לחזור ועוד דהא אפשר לומר דמה שהתנו בין לדין בין לטעות היינו לענין שיהא פטור מתשלומין ואף במומחה וקבלו עלייהו דבלא"ה פטור מתשלומין ולא שייך לומר דהתנה בין לדין בין לטעות משום האי טעמא מ"מ י"ל דלאו כ"ע דיני נמירי אפשר שהבעלי דיניס היו חושבים שחייב ונם לטעמא קמא שכתבתי דהתנאי לא היה אלא כשהדיין יחשוב שדן יפה א"כ ה"ע שייך נמי במומחה וקיבלוהו ובכל ענין יכול לחזור בו קודם שנתקיים פסק דין שלו אע"פ שקבלוהו בין לדין בין לטעות אם לא שהתנו בפירוש וקיבלו לקיים כל מה שיפסוק בין שידון יפה בין שידון שלא כדין דכל תנאי שבממון קיים וע' לעיל סי' כ"ב ומ"ש שם: (לז) יש להם לחזור כו'. בסמ"ע דחק לומר דלא קאי רק אמ"ש או בזמן הזה כו' ולפמ"ש דמיירי דוק' קודם שהוציא וזכה שכנגדו א"ל לדחוק בזה אלא כל קאי אכולא מילתא' דבין בזמן הזה ובין שקיבלו עליהם בין לדין בין לטעות יכולים הדייני' לחזור כל זמן שלא נתקיים פסק שלהם כשטעו בשקול הדעת: (לח) והלכו אחר שנים. באשר"י וטור (ור' ירוחם) מחלקי' דהיינו דוק' אם אין מומחה באותן השנים אבל אם יש בהן מומחה נריכין לשלם הכל ביחיד דומחה יכול לדון ביחידי והרב שהשמיטו אפשר משום שכתב לעיל סי' ג' דאין מומחה בזמן הזה לדון ביחידי כ"כ הסמ"ע והעיר שושן כתב ונראה דס"ל דאע"ג דאין מומחה בזמן הזה היינו לענין שידון לכתחלה בע"כ אבל אם דן בדיעבד דינו דין וכמ"ש לעיל סקי"ג א"כ הכא כיון דדיעבד הוא ודינו דין חייבים וכן עיקר ואפשר דנם הרב ס"ל הכי וקצר בדבר: (לט) והחלק השלישי מפסיד. כ"כ הרא"ש וטור ונראה דהיינו דוק' לשיטתייהו והיינו דכ' הרא"ש כדפרישית לעיל ר"ל דלעיל השיג על הרי"ף ועסק דבע"ד

באר היטב

כך על הדיין שנרם לו היזק. סמ"ע: [טז] לחזור. ואם קבלוהו בהדיא בין לדין בין לטעות וכבר הוציא מהנתבע ונתנו להתובע אפשר דלא מצי לחזור ולהוציא מידו. סמ"ע: [יז] מפסיד. כתב הסמ"ע והרא"ש

נתיבות המשפט

דלא כש"ך: (לא) יש להם לחזור פירש הש"ך דקודם שעשו מעשה יש להם לחזור כמו כל טועה בש"ה הדין חוזר קודם שעשו מעשה. ואם אין רוצין לחזור והוציאו ממון אחר שנודע להם טעותן חייבין לשלם. אבל אם נודע הטעות אחר שעשו מעשה

משה"א

דמחזירין מיירי בלא קיבלו ומתני' דדן את הדין מיירי בקיבלו ואתם קבלת מומח' הוא בין לדין בין לטעות שם המקשה היה רב נחמן נופיה שמתרץ שם כמבואר בכלכי הש"ס ור"נ ס"ל. בדף ה' כשמואל דאפי' חד הדיוט כשר וע"כ מתניתין דדן את הדין מיירי בלא קיבלו דלשמואל ורב נחמן אפי' בהדיוט הקבל' אתם תיא בין לדין בין לטעות כיון דדינו דין אפי' בלא קבלה כמו במומח' וכיון דמיירי בלא קיבלו מקשה שפיר והוכרח ר"נ לתרץ תי' אחר ורב יוסף דס"ל כר' אבוהו לעיל באמת לא חש לקושיי' שהקש' שם ר"נ מסיפא דאם הי' מומח' דמוקי לה בקיבלו ולק"מ: יז) דמה להם לעשות עש"ך סקל"ב שהקש' דהא

קצות

כמי מומחה חשיב אונס ואפ"ה בשכר חייב וצמ"ש בסק"ו: יב) והלכו אחר שנים. ברא"ש בסנהדרין פ"ג דהשלישי אינו משלם עמהם דאמר אי הוי אחון אמרון זכאי כו' וכן אין השנים משלמין חלק הג' דאמרי אי לאו אם בהדן דינא לא הוי מוגמר. ויש בזה מקום עיון לפי מה דקי"ל כר"ב דהיכא דליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי וכמבואר בסימן מ"ו נבי שור שדחף חבירו לבור וכן אדם ושור שהזיקו יחד היכא דליכא לאשתלומי מהאי כגון שהוא פטור בנזקו משתלם מהאי וא"כ ה"נ בשנים ראוי שישלמו בעד הג' כיון דליכא לאשתלומי מהג'. ונעתיק לפנינו מקור הדין דר"ן ומשם יתברר אם דינא דהאי דומה לזה או לאו בפרק שור שנגח דף כ"ד אמר מר נפל לפנין מקיל הכריי' חייב ואמאי נימא כורה גרם ליה אמר שימי בר אשי הא מני ר' נתן היא דאמר בעל הבור היזקא עבד והיכא דליכא לאשתלומי מהאי אשתלום מהאי וכו' ובתם מאי קסבר כו' אמר רבא ר"ש דיינא כוזא ונחית לעומקי דדינא לעולם קסבר האי כולה היזקא עבד והאי כולה היזקא עבד ודקא קשיא לך

מפסיד

והטור מחלקים דהיינו דוקא שאין מומח' באותן הב' אבל אם אחד מהם מומח' שהי' ראוי לדון יחידי אז השנים משלמין הכל דהא לא מצי למימר דבזולת הג' לא היו ראויים לדון וזה שאינו מומח' נריך לשלם

חידושים המשפט

הדין קיים אפי' בדייניס שנתנו ע"פ חרם דלא כסמ"ע וקיבלו בין לדין בין לטעות ואלו לאין הדין חוזר אחר שנעשה מעשה סמ"ע וש"ך: (לב) ואחלק הג' מפסיד. כ' הש"ך בשם הכ"מ דהדין חוזר נגד חלק הג' משום פסידא דבע"ד. וכתב הסמ"ע

ביאורים

בלא"ה פטורים דהוי כקבל'. ויש ליישב דנ"מ באמרו להם ע"מ שתדונו דין תורה דחייב לדש"י כמ"ש הש"ך סקל"א ע"ש גם מ"ש הש"ך בס"ג דע"י קנס לא מיקרי אונס הוא תמוה דודאי בכה"ג אפי' אונס ממון הוי אונס ודוקא לענין מסור מחלקינן בין אונס הנוף לאונס ממון וכ"כ בתומים. גם מ"ש הש"ך בסקל"ה דבנו"נ ביד חייבין הוא תמוה דהא מוכרחין הן לישא וליתן ע"י שליח ב"ד דמי לנו"נ ביד וכן כ' בתומים יח) והחלק הג' מפסיד. ובספר קצה"ח הקש' דהא קי"ל כר"ג דכל היכא דליכא לאישתלומי מהאי משתלם מהאי ולדידי לא ק"מ דהא אדרבה הרמב"ם פסק בהלכות נזקי ממון נבי שלמים שהזיקו אינו נובה מבשדה

החושן

לשלם האי פלגא והאי פלגא משום דא"ל בעל הבור לבעל הבור שותפתאי מאי אהני לי ואבע"א לעולם קסבר האי פלגא היזקא עבד ודקא קשיא לך בעל הבור משלם פלגא ובעל הבור רביע ואידך רביע נפסיד משום דא"ל בעל הבור לבעל הבור אנא תוראי בגירך אסכתא את קטלתי' מאי דאית לי לאשתלומי מהאיך משתלם מאי דאית לי לאשתלומי מהיאך משתלם מיהך והעלו תו' שם כהאי לישנא דכולה היזקא עבד ורא"ש מקבל ורא"ש שם מהא דאמרי' גבי שור ושור פסולי מוקדשין שנגחו דאית כיה משום דינא דר"ן והתם לא שייך ה"ט דאנא תוראי בגירך אסכתא וע"ש וא"כ ה"ג נימא הכי דהאי כולה היזקא עבד והאי כולה היזקא עבד וכיון דליכא לאשתלומי מן הבעלים דפטור ישלמו הבעים בעדו. והכה בים"ם פ' הפרה סי' מ"ם האריך והעלה בשם הגה' מיימוני דהני לישנא תרווייהו אמת לדינא דהיכא דנוכלומר האי כולה היזקא עבד דודאי שיחדינא דר"ן אפי' בלא טעמא דאנא תוראי בגירך אסכתא ובשור פסולי מוקדשין קיים להו דהאי כולה היזק' עבד וכו' אבל נבי שור שדחף לבור קיים

להו

הכל דהא לא מצינו למימר דבזולת הסלישי לא היינו רחוייס לדון וזה שאינו מומחה צריך לסלס כ"כ כמומחה כיון דזולתו לא היו הולכין אחר דברי המומחה לחוד כיון דיתבי אדעתא דג' והוא נמי גרס הרוב ועפ"ר מ"ס מילתא בטעמא בהני דינים. ומור"ם דהסמיע זה אפסר מטוס דאין נוהגין בזמן הזה לדון ביחידי כמ"ם מור"ם בסי' ג':

בו אבל מי שאינו מומחה כו'. סתם מומחה בלשון הרמב"ם הוא דגמיר אף דלא סביר ממילא כשכתב דאין מומחה ר"ל לא גמיר ולא סביר אבל אי הוי גמיר אף דלא סביר מודה הרמב"ם דמהני ליה רשותא מר"נ וכמ"ם זה באריכות בפריסה ודריסה ל' ס"ם ג' ע"ם שהוכחתי כן בראיות וכן כתב גם כן הכ"מ וכמ"ם שם לשונו ע"ם: בז חוזר ודן בפני בית דין. פי' אלו שדנו לא מיקרי בית דין לכך כתב סתם וחוזרין ודנין לפני ב"ד ולא כתב לפני ב"ד אחר וק"ל: כח ישלם כדין כל נורס כו' עיין בכ"מ שהקשו למה כ' בדין זה כל הנורס להזיק הא מזיק ממש הוא דהא נשא ונתן ביד ועוד הקשו למה חזר וכ' דישלם הא כבר כתב דחייב לשלם מביתו אפי' באפסר להחזיר ומדוחק לומר מ"ם כאן ישלם ר"ל שיפסיד הדיין בזה דא"א להחזיר ומ"ה כתב דצריך להגיה בספרי הרמב"ם כאן בבא א' וכל"ל שלא כהלכה ואם לא נשא ונתן ביד מחזיר הדין ואם א"א כו' וה"פ כשנשא ונתן ביד אז אין לבע"ד שום עסק עם התובע אף במקום שיכול להחזיר הדין ולהוצי' מידו אלא הבע"ד חוזר על הדיין והדיין חוזר ומוציא מיד התובע וממילא נשמע דאם אי אפשר לדיין להוציא מיד התובע דמפסיד הדיין אבל כשלא נשא ונתן ביד אלא שהתובע בעצמו נתן להתובע ע"פ פסקיו של הדיין אז אין התובע חוזר מתחילה על הדיין כ"א על התובע אם לא שא"א להוצי' מיד התובע שאז צריך הדיין לשלם מביתו משום דזה מיקרי מתכוין להזיק וכדמסיק כיון דנחית לדינא והוא אינו לא גמיר ולא סביר כ"כ הכ"מ וכתב שם דאף אם לא נגיה הספרים מ"מ צריך לפרש כן דברים הללו שכתב הרמב"ם ועיין בטור בס"ם ג' שהבי' לדברי הרמב"ם הללו כמ"ם כאן ושם בדריסה כתבתי דזהו דוחק להגיה כל ספרי הרמב"ם והטור שהביאו וסתימת דברי הרמב"ם כמו שכתוב לפנינו ודאי אינו משמע כפי' הכ"מ. לכן נלע"ד דהרמב"ם לא חלק בדין זה בין נשא ונתן הדיין בידו או לא נשא ונתן בידו (וכמו שכתבתי שכן דעת הרב רבינו משה בר מיימוני בטעה בדבר משנה אלא דשם שניהם לפטור כיון שלא נתכוין להזיק וכאן שניהם לחיוב כיון דנתכוין להזיק) ומה שכתב אם נשא ונתן ביד רולה לומר שנשא ונתן מיד הנתבע וכבר בא ליד התובע וקאמר דבזה צריכים הדיינים לשלם להנתבע אף שהבע"ד עצמו נתנו והדיינים מוציאין מיד התובע אם ירצו מה שאין כן בריש דמיירי דעדיין לא נתן הנתבע כלום מידו דשם אין שום תשלומים אלא כ"א מבע"ד מוחזרין ודנין לפני בית דין אחר כן נראה לפי ע"ד לייסב דברי הרמב"ם והא דחוזר וכתב ישלם רצה לומר בזה שיפסיד הדיין וכנ"ל ואף שזה קצת דוחק נחזיק הרב במיעוטו. ובזה נתייסב דהטור הביא לדברי הרמב"ם בס"ם ג' ולא כתב עליהם שום דבר משמע דסביר ליה כותיה ובסימן זה כתב דאין חילוק בין נשא ונתן הדיין בידו ללא נשא ונתן בידו ואף שלא כתב כך כי אם בדיינים הטועים בשיקול הדעת או בדבר משנה כ"א לפי דינו וכאן איירי במי שאינו דיין ודן כמ"ם מ"מ נראה דלא חילקו גם בזה הרא"ש והטור דזיל בתר טעמייהו עיין שם ודוק. ואף שהרי"ף בריש פרק אחד דיני ממונות כתב בהדי' בבבא המתיסית כדברי הכסף משנה הנ"ל מ"מ סתימת דברי הרמב"ם והטור שהביאם נראה לי כמו שכתבתי. ונראה דגם המחבר מסתפק בזה משם הכי הטעתיק כאן דברי הרמב"ם כמו שהן בלא הנ"ה וגם בבית יוסף בס"ם ג' שם פירש דברי הרמב"ם ולא כתב כלום מדברי הכסף משנה שלריכין להגיה עיין שם ודו"ק: כט שזה מתכוין להזיק הוא נראה דהרמב"ם כתב כך לטעמו דסביר' ליה כהרי"ף דכתב דלא אמר ר"מ וקיימא לן כותיה דהנורס היזק לחבירו דחייב אפי' שונג או מוטעה או אונס אלא בגיזקין ומשום דאדם מועד לעולם משא"כ כשנתכוין לדון וטעה ומ"ה כתב דבזה דלא גמיר וסביר ודן לא אמרינן הכי דלא מתכוין להזיק מיקרי וחייב ובזה נתייסב למה השמיט הטור בהעתקת לשון הרמב"ם בס"ם ג' אלו התיבות שזה מתכוין להזיק הוא משום דהטור פסק כהרא"ם דנס לענין דין אמר ר"מ כל הנורס היזק לחבירו חייב וכמ"ם בדרים ע"ם: דקנין

לפמ"ם לעיל סעיף ג' סקכ"ו דהתם כיון דאין הדין חוזר מעצמו לכך ישלם מביתו א"כ י"ל דהכא כיון דהדר דינא מעצמו דהא דיניה לאו דינא כלל א"כ לאו כלום עביד ופטור וכמו שהכרעתי באמת לקמן בסמוך כבעל המאור בזה מעעם זה מיהו ניכריס הדברי' שם מסרון בדברי הרמב"ם כאן וכן בהרי"ף איתא להדיא כמו שהגיה הכסף משנה וכפירושו ע"ם בהרי"ף והבאתי לשונו בקלרה לקמן בסמוך וכן המעיין בברטנורה ריש פרק זה בורר ירחה שדברינו שם מועתקי' מדברי הרמב"ם וכתב שם כפי מה שהגיה הכסף משנה וכן הוא בעיר שושן ועיקר: (מה) ישלם כדין כל נורס כו'. א ולפי מה שהכרעתי

מפסיד ולא אמרינן דהדר דינא משום פסיד' דבע"ד אבל להרי"ף והרמב"ם והמחבר דס"ל דכל היכא דאיכא פסיד' לבעל דין הדר דינא א"כ ה"ה הכא הדר דיני' בחלק הג' וכ"כ בספר בדק הבית להדי' לדעת הרי"ף דגבי חלק הסלישי אמרינן דהדר דיני' דכל היכא דאית ליה לבע"ד פסיד' לא אמרינן מה שעשו עשוי ומחזיר הדין עכ"ל. וא"כ ק"ק על הר"ב מאחר שלא הכריע בין הרי"ף והרא"ם היאך כתב כאן בסתם דחלק הסלישי מפסיד ועל העיר שושן קשה יותר דאיהו מסיק בסוף סי' זה דקי"ל כרי"ף ורמב"ם בדינין אלו וכאן כ' בסתם דחלק הסלישי מפסיד ולענין הלכה כבר העליתי דהעיקר כהרא"ם וסייעתו: (מ) אבל מי שאינו מומחה כו'. כלומר שאינו מומחה ממש אע"פ דגמיר לא מהני רשות מר"נ והסמ"ע כאן הלך לשטתו דלעיל וכבר

ד כו (מ) מ אבל (מא)מי (מב) [יח] שאינו מומחה ולא קבלו אותו בעלי דינים [לו] אע"פ שנטל רשות הרי זה בכלל בעלי זרוע ואינו בכלל הדיינים [לה] לפיכך אין דינו דין (מג) בין טעה בין לא טעה וכל אחר מבעלי דינים אם רצה כז חוזר ודן (מד) בפני ב"ד [לו] ואם טעה ונשא ונתן ביד חייב לשלם מביתו [לז] וחוזר ולוקח מבע"ד שנתן לו שלא בהלכה מ (מר) יג) יט) [יט] (לח) [לט] ואם אין לו להחזיר או שטמא או שהאכיל דבר המותר לכלבים (מה) כח (לה) יא] ישלם כדין כל גורם להזיק כט שזה מתכוין להזיק הוא: דיין

הסגתי עליו לעיל סעיף ג' ס"ק כ"ב גם מהכ"מ כאן בכ"כ הכ"מ לכע"ד דלא דק בכסף משנה דז"ל הרמב"ם פ"ב מה"ס א' שהיה מומחה לרבים או שנטל רשות מב"ד ה"ז מותר לדון יחידי כו' וכתב הכ"מ שם וז"ל מ"ם רבינו או שנטל רשות מב"ד פי' אע"פ שאינו מומחה לרבים דגמיר וסביר אבל מומחה הוא דאי באינו מומחה הרי כ' רבינו ספ"ד שאין רשותו מועלת כלום עכ"ל והבין הסמ"ע דר"ל אף ע"פ שאינו מומחה דגמיר וסביר אבל מומחה הוא דגמיר לחוד ולפע"ד ז"א אלא ה"ק אע"פ שאינו מומחה לרבים דגמיר וסביר כלומר שאינו מפורסים לרבים בכך אבל מומחה הוא דגמיר וסביר וכן פירש הב"ח לעיל סי' ג' דברי הרמב"ם אלו וכן עיקר בכוונת הרמב"ם דר"ל א' שהיה מומחה לרבים דהיינו שהוא מפורסם לרבים שהוא מומחה או שנטל רשות מב"ד דמסתמא אין נותנים רשות רק למומחה ה"ז מותר לדון יחידי וכ"כ הרמב"ם ספ"ד מה"ם כל דיין הראוי לדון שנתן לו ר"נ רשות לדון יש לו רשות לדון בכל העולם כו' מכמע דוקא דיין הראוי לדון (ומ"ם בספר לח"מ דמ"ם הרמב"ם או שנטל רשות מיירי בדקבלוהו עלייהו לא נהירא אלא העיקר כדפי') : (מא) מי שאינו מומחה כו'. ז"ל הכ"מ וממ"ם רבינו ה"ז בכלל בעלי זרוע ואינו בכלל הדיינים יתבדר לך שמי שאינו מומחה ולא קבלוהו עליהם בין טעה בדבר משנה בין טעה בשקול הדעת כלהו חד דינא אית להו ואינו בכלל מ"ם רבינו בראש הפרק כל דיין שטעה כו' שזה אינו בכלל הדיינים עכ"ל וכבר כתבתי לעיל סעיף א' סק"א כל הלורך בזה: (מב) שאינו מומחה כו'. וה"ה שניס שאינם מומחים: (מג) בין טעה בין לא טעה כו'. כתב בתשובת מהר"ר ן' לב ס' ג' סימן ל"ב וז"ל ואתמה כיון דלא טעה הדיין מה תועלת יש לו כשיש לו לדון לפני דיין מומחה ואפשר לומר דה"פ בין דידעינן בודאי דטעה בין דלא ידעינן בודאי דטעה אלא דמספק' לן ואי הכי הוא מילתא דפשיטא היא עכ"ל וכ"כ הכ"מ לזמן ב"ד ל' יום וכמו שתירץ המרדכי בשם מהר"מ ומביאו הבן לב נופיה שם וכ"כ התו' י"ט ר"פ ז"ב ועוד יש לתרץ דכ"מ לענין פירות שבינתים שלא זכה בהן אלא משעת פסק הסני שנתברר שדן אמת והפירות שמפסק הראשון עד עתה צריך להחזיר לו דאלו הוי דיניה דינא הוה זכה בכל ועוד יש לתרץ בכמה נווני: (מד) ואם אין לו להחזיר כו'. הכ"מ הוכיח דאסר כאן בבא א' וכך כ"כ ואם לא נשא ונתן ביד חוזר הדין ואם אין לו להחזיר כו'. ואם לא ימצא בשום ספר כן לריכים אנו לפרש דהאי ואם אין לו להחזיר קאי אלא נשא ונתן ביד כו'. וה"פ דאם נשא ונתן ביד אפילו יש לו לבע"ד חוזר הבע"ד חברו מיד על הדיין אבל בלא נשא ונתן ביד חוזר מתחלה על חברו וכשאין לו אז חוזר על הדיין עכ"ד ויפה כוון ומ"ם הסמ"ע ס"ק כ"ז בזה אינו נכון כלל ואין להאריך והב"ח כתב ז"ל הרב בס' כ"מ האריך בזה ודעתו להגיה ולפעד"נ דה"ק ואם אין לו להחזיר אז כו' הסתא אפילו לא נשא ונתן ביד ישלם כו' ואין צורך להגיה עכ"ד ולא ידענא מאי בעי שהרי גם הכסף משנה כתב דאם לא נגיה צריך לפרש כן ונראה דמה"ט בעל המחבר דבריו הרמב"ם כאן בלא הנ"ה דלא כהסמ"ע סוף ס"ק כ"ז שכ' שהמחבר ס"ל דאפסר דאין חילוק להרמב"ם בין נו"כ ביד או לא ולכך לא כתב בס"ע כהגהתו בכסף משנה אלא כדפי' דס"ל להמחבר דאף בלא הנ"ה הפירוש כן וכמ"ם בכ"מ. גם מ"ם הב"ח וז"ל ופשוט הוא שכך היא דעת הרמב"ם שהרי קודם זה (לעיל ס"ג) פסק דבאינו מומחה אפילו קבלו אם לא נשא ונתן ביד הדין ואם א"א לחזור ישלם מביתו אם כן כל שכן באינו מומחה ולא קבלוהו שהדין חוזר ואם א"א לחזור ישלם מביתו עכ"ל לפע"ד האי ק"ו פריכי' הוא לפמ"ם לעיל סעיף ג' סקכ"ו דהתם כיון דאין הדין חוזר מעצמו לכך ישלם מביתו א"כ י"ל דהכא כיון דהדר דינא מעצמו דהא דיניה לאו דינא כלל א"כ לאו כלום עביד ופטור וכמו שהכרעתי באמת לקמן בסמוך כבעל המאור בזה מעעם זה מיהו ניכריס הדברי' שם מסרון בדברי הרמב"ם כאן וכן בהרי"ף איתא להדיא כמו שהגיה הכסף משנה וכפירושו ע"ם בהרי"ף והבאתי לשונו בקלרה לקמן בסמוך וכן המעיין בברטנורה ריש פרק זה בורר ירחה שדברינו שם מועתקי' מדברי הרמב"ם וכתב שם כפי מה שהגיה הכסף משנה וכן הוא בעיר שושן ועיקר: (מה) ישלם כדין כל גורם כו'. א ולפי מה שהכרעתי

ביאור

כלום כמ"ם שם ז' כ' דבי נפיש' אוקמו כו' כו' הוא יורה כו' ועתיד כו': [לה] לפי' אין כו'. שם ו' ל' נופא כו' איתביה כו': [לו] ואם טעה כו'. מדינא דגרמי לפי' לטיעה הרי"ף שזה מתכוין להזיק: [לז] וחוזר ולוקח. שם איתביה ובערש"י שם מדקה כ

באר

כ"כ כמו המומחי' כיון דיתבי אדעתא דג' הוא נמי גרס הרוב דזולתו לא הלכו אחר המומחי' לחוד והרמ"א דהסמיט זה אפסר מטוס דאין נוהגין בזה"ז לדון יחידי כמ"ם בס"ג ס"ב: [יח] שאינו מומחי'. כ' הסמ"ע הייט דלא גמיר ולא סביר ומה דכ"מ לחזור הדין אם לא טעה כתב הס"ך לענין זמן ב"ד ל' יום או

נתיבות

הא דמשמע דאם נאותן שניס יש מומחה דחייבין הסניס לשלם הכל דהא א"ללהסלישי מעעם כיון דלכתחלה אין לדון ביחידי בזמן הזה לריכין הסלישי מש"ה פטורין והע"ם חולק כיון דבדיעבד דינו דין חייב לשלם: (לג) בפני ב"ד ואפי' לא טעו ל"מ

משה"כ

כנגד אימורין ומטעם דאמר בב"ק שם אפי' תימא כר"נ דמי ס"ל בשר אזיק אימורין לא אזיק וה"נ דכותיה. וכ"ש דכאן נגמר ע"י השנים כיון דהיו יכולין לגמרו בלא השלישי לא ידענא דהא מ"מ נגמר הדין ע"י כולם שכולם אמרו פ' אתה חייב. וגם הוכחתי לעיל דכולם צ"ל בשעת גמר הדין ועש"ך סקל"ט שהקשי' כיון דהרב לא הכריע בין הרי"ף והרא"ש א"כ הי' לו להיות חוזר הדין נגד חלק הנ'. כיון דאיכא פסידא דבע"ד ולפמש"ל בס"ק י"ג לק"מ דהא בסעיף ג' הכריע כהרמב"ם ולא כהרי"ף דאפי' בלא נו"נ ביד ישלם

קצות

להו לתלמוד' דאם לא היה הסור שדחפו לא הוי הכור עביד מידי וכן אם אין הכור לא הוי הסור עביד מידי ואין שייך כו דינא דר"ן אם לא מעעם דאי' תורתי כבירך אשכחי' וכו' ומש"ה לעיל בפ"ק דב"ק גבי שלמים תמיד שהזיקו אמרינן דאינו גובה מבשרן נגד אימורין משום דאין הבשר מזיק בלא אימורין וליכא טעמא נמי דאלא תורא כבירך אשבח ולכאי פטור גם לר"ן עכ"ל: וא"כ ניחא ה"נ בב"ד דקים לן דאי לאו הסלישי לא הוי מינגמר דינא בשניס ולא עבדי כולה היזקא ומש"ה שייך בזה דינא דר"ן ולכאי' נ"מ לפי מה דמשמע מדברי התוס' פ"ק דב"ק דף ו' ודף י"ג דלעיל (לא) אמרי' האי כולה היזקא עבד והייט משום דאמרינן דכיון דאנו אי' לבדו לא היה כאן היזק הוי כאנו כל א' לבדו כולה היזקא עבד וכאנו הוא גומר כל ההיזק ובע"כ נ"ל כן דהא בני שור שדחף חבירו לבור אי נפל לפניו מקום הכרי' דודאי מי לאו קול הכורה או הסור שדחפו לא הוי נפל לבור פוי כאנו כל א' גורם כל היזק וא"כ הדרא קושיין לדוכתי' דכאן נמי שייך דינא דר"ן וכן משמע מדברי הסמ"ם ס' ח"י ס"ק כ"ז דאפי' היכא דלא עביד כל ההיזק נמי שייך דינא דר"ן. ועוד דאפי' לדעת הנ"מ ומוהרש"ל נמי קשה דהא בתו' שם דף כ"ב ז"ל וא"ת פ"גא היזקא עבד

הגר"א

[לו] ואם טעה כו'. מדינא דגרמי לפי' לטיעה הרי"ף שזה מתכוין להזיק: [לז] וחוזר ולוקח. שם איתביה ובערש"י שם מדקה כ

היטב

לענין הפירות שבינתים: [יט] ואם. הכ"מ פי' דה"ק אם נשא ונתן ביד אפילו יש לו לבע"ד חוזר הבע"ד הסני מיד על הדיין אבל בלא נשא ונתן ביד חוזר מתחלה על מביאו ואם אין לו לא חוזר על הדיין וכתב עליו הס"ך דיפה כוון ודלא כדמפרש הסמ"ע וסייס דהמעיין בהרב ברטנורה ר"פ ז"ב יראה

המשפט

חידושים

לענין זמן ב"ד וגם אין ההודאה כפניהם נחשב הודאה: (לב) ואם אין לו להחזיר. היא ע"ם וכל"ל דאם לא כו"כ ביד חוזר הדין ואם אין לו להחזיר וכו' ס"ך: (לה) ישלם כדין מזיק. הס"ך מסיק דוקא אם כפוהו לשלם אבל בלא כפיה פטור כי מה

ביאורים

מביתו אלא דאין הטעם כלל משום פסידא דבע"ד והא דבמומח' וקיבלו חוזר הדין הוא משום דל"ש גביה קנס משום שהניס דעתו משא"כ בג' הדיוטות דלא הי' להם לדון בכפי' כמ"ש הש"ך בסקי"ד אות ט' הדין קיים וגם מטעם שכתב הש"ך שם אות י"א דאין בהשבתו להבין דברי הגדול הדין קיים: יט) ואם אין לו וכו'. עש"ך סקמ"ה ויש ש"ם וצ"ל אבל אם כפוהו על התשלומין ותיבת ולא ט"ם גם מש"כ בין שני לצאי לבנה ובקיבלו עלייהו או מומח' פטרי אפי' בכה"ג. נראה דש"ם הוא וצ"ל ובקיבלו עלייהו מומח' מיירי

החושן

אמאי נחייביה מה"ט תורתי בבירך אשכח ותירלו שם כיון דגמר הסיזק נעשה ע"י הכור אפי' אי פגנא היזקא עבד אמרי' היכא דיכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי וצ"ע וא"כ ה"כ לפנינו כל גמר הסיזק נעשה ע"פ שניס אלו שאמרו אים פ' אתה חייב והשליש אינו אלא כמו קול הכורה דהא אחר שנגמר הדין ביניהם לחייב אפי' נשתלם השליש יכולין השניס לגמור הדין וא"כ גמר הסיזק נעלה בהכך שניס וכעת לא מלאתי יסוד נכון לקושיא זו: יג) ואם אין לו להחזיר עיין סמ"ע שחולק על דברי כ"מ והעלה דאפי' לא נתן ביד לריכין הדיינים לשלם לבע"ד והדיינים חוזרים ומוציאין מיד התובע ולי נראה כדברי הכ"מ דהא במראה דיכר לשולחני ומגלה רע ואפסר להחזיר ודאי השולחני פטור וא"כ ה"נ כיון דלא נשא ונתן ביד ואינו אלא גורם מה שנתן ע"י הדיין ואם כן אינו אלא כמו מראה דיכר לשולחני דהיכא דאפסר להחזיר לא הוי גורם היזק כלל ואע"נ דנו"כ ביד חייב אפי' אפסר להחזיר הי"נו משום דנשא ונתן ביד הוי הדיין מזיק ממש שהוציאו מרשות לרשות ומש"ה אין לו אלא על הדיין אבל זה שלא נתן ביד ואינו אלא גורם ואפסר להחזיר ודאי פטור וכמו מראה דיכר לשולחני דאפסר להחזיר. ואם הלך למד"ה ולריך הוצאות לחזור אחריו נראה דהוי דינא של דוחק מעבע ליס

לריות לזה: מ נם זה שם וכתב הכ"מ שזה דבר כבוש בעצמו ומבואר במ"ם לעיל סי' ח' כ פירש בכ"מ דחלוקה זו קאי אאם לא נשא ונתן ביד דיכול לומר לבע"ד אתה נשאת ונתת ביד לך ועשה דין עמו אבל אם אין לו להחזיר חייב לשלם דמאחר שאינו מומחה ולא קבלוהו עלייהו גורם להזיק כמוהה הוא וק"ל כדבי מאיר דדאין דינא דגרמי:

טורי זהב

(ס"ד) שנתן לו שלא כהלכה ואם לא נשא ונתן ביד חוזר הדין ואם אין לו להחזיר כו' כל"ל וכן הגיה הרב בכסף משנה שלו רק שלרוב לדקתו לא רלה לשנות הנוסחא דהרמב"ם כאן אמה שמלא בפירוש הרמב"ם והוא רגיל בכך וכמה פעמים בס' כ"י שמעתיק כמה פעמים לזיה דברים שיש בהן טעות דמוכח מ"מ מעתיקן כהווייתן ובסמ"ע רלה לקייס הגירסא שלפנינו בדחוקים רביס כאשר הביד הוא בעצמו ע"ם על כן לא העתקתיו: בטור כתב הרמ"ה דיינא שעשה ולא הספיק התובע וכו' יש לומר לפ"ז אמאי לא תשני הגמרא הכי על הא דפריך מתני' דחברייתא דן את הדין ולימא דמתני' דתנן מחזירין היינו באם עדיין לא הספיק התובע להוליא מיד הנתבע וברייתא מיירי שכבר הוליא בזה אם שעשה עשוי וישלם מביתו בשלמא לעיל לבעל הטיעור בשם רב הא' דמחלק אם הוא לפניהם או לא לק"מ דא"א לאוקמי ברייתא באינו לפנינו דבזה אין שייך לומר אם שעשה עשוי וזה ודאי א"א לשנות המעשה כיון שאינו לפנינו אבל להרמ"ה קשה כמ"ם וצ"ע: (בשם מהורר"י אללה"ה בטור) וסוגיא דעלמא אולא בא"ד כגון שסתם בעל הבית) ומה שהביא הרמ"ה דבר אחד להני פריך אף מאותו דלא קי"ל כוותיה משום דאפשר אם היה בדורו היה מהרץ דבריו אבל מ"ם רבינו בשמיהם בדור ה' ותלמודא פריך ממילתיה דחד ע"ב (א"ה לא נהירא והגראה כגון הוא דודאי היכא דאשכחן בהדיא דלא קי"ל כהאוא מ"ד אין מבניחין בסוגיא דעלמא אבל היכא דלא איפסקא הלכתא כחד מיניהו אזלי' בתר סוגיא דעלמא וכאותה שאמרו פרק מי שהוליאוהו גבי הך בללי דכייל ר"מ ור"י הלכה כר"י וכו' היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר ואפ"ה לא מקרי אלא שיקול הדעת ולא דבר משנה וק"ל: (שם בטור בשם מהרר"י) וירחה שאם היה הטעות בש"ה מיד כשפסקו הדיין קם דינא וקשה לדעת כ' ואינו יכול לומר לבע"ד שזיכה החזיר לו מה שנתן לך כי טעיתי והו"ל לאשמועינן רבותא דאף שלא הוליא קם דינא ויש לומר בדוחק דלעיל מיירי שהבע"ד כשקיבל המתון לא ידע שהדיין טעה בשיקול הדעת ואפשר דאם היה יודע לא היה מקבל ממון שאינו שלו מ"מ שהבע"ד טוען אני סוכר כסברא זו שפסק הדיין: (בא"ה בב"י כ' הרא"ש) שאין אדם בזמנינו וכו' אלא בשיקול הדעת כעין הסוא עובדא וכו' ומשמע דהרא"ש קרי ליה שיקול הדעת ובטור כתב משמו ולא היה ר"י עושה בס"ה ונראה דמ"ם בב"י אין רלונו שהיה ר"י עושה בס"ה אלא דיין דעלמא יעשה בכיולא מזה מקרי ס"ה אבל ר"י בתמת לא טעה בס"ה שהרי ר' חייא בסברא בעלמא נחלק עליו ולא נחלקו הראשונים בדבר זה ע"כ:

פתחי תשובה

יא] ישלם כדין כל גורם. עש"ך ס"ק מ"ה אות כ' מ"ם ומהו הייטו דוקא כו' ולא כפוהו על התשלומין א"כ יטובא עבד כו'

באר הגולה

(לו) ואם טעה כו'. מדינא דגרמי לפי' לטיעה הרי"ף שזה מתכוין להזיק: (לז) וחוזר ולוקח. שם איתביה ובערש"י שם מדקה כ

נתיבות

הא דמשמע דאם נאותן שניס יש מומחה דחייבין הסניס לשלם הכל דהא א"ללהסלישי מעעם כיון דלכתחלה אין לדון ביחידי בזמן הזה לריכין הסלישי מש"ה פטורין והע"ם חולק כיון דבדיעבד דינו דין חייב לשלם: (לג) בפני ב"ד ואפי' לא טעו ל"מ

משה"א

כנגד אימורין ומטעם דאמר בב"ק שם אפי' תימא כר"נ דמי ס"ל בשר אזיק אימורין לא אזיק וה"נ דכותיה. וכ"ש דכאן נגמר ע"י השנים כיון דהיו יכולין לגמרו בלא השלישי לא ידענא דהא מ"מ נגמר הדין ע"י כולם שכולם אמרו פ' אתה חייב. וגם הוכחתי לעיל דכולם צ"ל בשעת גמר הדין ועש"ך סקל"ט שהקשי' כיון דהרב לא הכריע בין הרי"ף והרא"ש א"כ הי' לו להיות חוזר הדין נגד חלק הנ'. כיון דאיכא פסידא דבע"ד ולפמש"ל בס"ק י"ג לק"מ דהא בסעיף ג' הכריע כהרמב"ם ולא כהרי"ף דאפי' בלא נו"נ ביד ישלם

חידושים

ביאורים

המשפט

נתיבות

כה

ס גם זה שם וכ"כ בעל העיטור בשם השובה הרי"ף ופירשו שם ואחר כך נודע שלא. היה עליו אלא חרם שהם וכ' הכ"מ וכ"ל דהיינו דוקא כשעשה בדבר משנה א"כ בשאר בדברי לעשות אבל אי ליכא לברורי טעותא המע"ה :

ביאור הגר"א

מה כו' : [לח] ואם אין כו'. קאי אאם לא נו"כ ועכה"ג: [לט] דקנין בטעות . נעין י"ד ל' :

שהכרעתי לעיל סעיף א' סק"א אות ב' דבטעה בדבר משנה בכל ענין פטור כשלא נשא ונתן ביד מטעם דלאו כלום עביד כיון דדייניה לאו דינא א"כ ה"ה שכא דפטור דכיון דדייניה לאו דינא אפילו לא טעה לאו כלום עביד והרי"ף ורמב"ם ומחבר לטעמייהו אזלי דמחייבי התם אבל לפי מ"ש דהעיקר דהתם פטיר א"כ ה"ה שכא וכ"כ בעל המאור • להדיא וז"ל בבא רביעאה דלית' דיינא ואל"ל שאינו מומחה כגון דלא גמיר אע"ג דקבלוהו בע"ד לאו כלום הוא משום דאשרה מקרי ולא דיין א"כ גמיר ולא סביר ולא קבלוהו סניא' שויס הא ודאי דייניה לאו דינא בין טעה בין לא טעה בין נשא ונתן ביד או לא ונמצא חומרו קולו שפטור מלשלם מפני שהבע"ד פשע בעצמו שסמך עליו ועשה על פיו או שהניחו לשאת ולתת בשלו לפי שאין עליו שם דיין כלל ואם כפאו לבעל דין ובעל כרחו נשא ונתן בשלו אם אפשר להחזיר את הדין מחזירי' אותו ואם א"א דנין אותו כדין גזלן ולא מיקרי עליה שם דיין כלל עכ"ל ואע"ג דבמ"ם דשיכא דלא גמיר אע"ג דקבלוהו דייניה לאו דינא אין דברין גראי' דאין לאחר קבלה כלום וכבר הסגתי עליו בזה לעיל סעיף ג' ס"ק כ"ד : ב גם במ"ם הבעל המאור דאפילו נשא ונתן ביד פטור אין דבריו גראין בזה וכמו שהוכחתי לעיל סעיף א' סק"א אות ג' דהעיקר כרוב הפוסקי' דמחייבי בנשא ונתן ביד אפילו טעה בדבר משנה משום דכיון דנשא ונתן ביד טובא עביד ואם כן ה"ה שכא מ"מ במה דפוטר הבעל המאור כשלא נשא ונתן ביד גראין דבריו מטעם שכתבתי דכיון דדייניה לאו דינא לאו כלום עביד דדוקא במומחה ולא קבלו וכן בהדיוט וקבלו כיון דדייניה דינא וקס דינא והוכרח לעשות כן ויודע הדיין שיהיו הבע"ד מוכרחי' לעשות כן כיון דקס דינא א"כ טובא עבד וחייב משא"כ שכא מיהו שייגו דוקא שהכריחו רק על הדין ודינו בכפיה ולא כפוהו על התשלומין דאל"כ טובא עביד והוה כנשא ונתן ביד וגרע מיניה וחייב . ואפשר דהרי"ף והרמב"ם והמחבר דמחייבי מיירי בכה"ג דכפוהו גם על התשלומין לקיים הפסק שלו (ובקבלו עלייהו (או) מומחה פטרי אף בכה"ג ודוק) דהא בלאו הכי יש חסרון בדברי הרמב"ם והמחבר וא"כ י"ל של"ל ואם לא נשא ונתן ביד וכפוהו לשלם ואין לו להחזיר כו' וגם ברי"ף משמע כן שכ' ואי טעה וקא אנים ליה לבעל דין ואפיק מיניה ממונא ונשא ונתן ביד מחייב לשלומי מדיליה והדר הוא שקיל מהאיך ואם לא נשא ונתן ביד הדר מרא דינא לאבריה ואי ליתיה כו' משלם ליה מד ליה כו' עכ"ל.משמע דכולה מיירי בדקא אנים לי' לבעל דין ואפיק מיניה ממונ' בעל כרחו.ואע"ג דמדברי בעל המאור שכתב ואם כפאו לבעל דין ובעל כרחו נשא ונתן בשלו משמע דאפי' כפוהו על מחייב אא"כ נשא ונתן ביד ג"כ מ"מ נראה עיקר כהרי"ף ורמב"ם והמחבר בזה דכיון דכפוהו על התשלומין אין לך מזיק גדול מזה. ואפשר גם בעל המאור לאו דוק' קאמר נשא ונתן ביד וכן משמע ממ"ש שם מיד בתר הכי נקוט האי כללא דכל הני בבי לא פלגי בין נשא ונתן ביד כו' אלמא דלאו דוק' קאמר דאל"כ הא יש חילוק גם לדידיה בין נשא ונתן ביד או לא ואע"ג דיש לדחוק ולו' דלא פלגי כו' קאי אהיכ' דאקרי דיין משא"כ זה סדין גזלן יש לו מ"מ פשטא דמילת' לא משמע הכי ודו"ק : (מו) שאינו בן שבועה . שלא הי' עליו אלא חרם שתם כן הוא בעיטור ומביאו ביה יוסף : (מז) א אינה כלום. שלא קבל עליו ליתן או למחול אלא כדי להפטר משבוע' שחייבו זה הטועה וכן קנין בטעות חוזר כ"כ הרמב"ם ומביאו העור וכ"כ הסמ"ג דף קפ"ז ע"א וכתב ב"י וראה דהיינו דוק' שטעה בדבר משנה או בשיקול הדעת ואיכ' לברורי טעות' אבל אי ליכא לברורי טעות' המע"ה כו' עכ"ל וכ"כ הב"ח ומבואר עוד מדבריו דהיינו כשכבר נגבה דאל"כ לא שייך המע"ה ולי נראה דקאי בקבל עליו למחול דאז לא שייך לומר המע"ה וזכה זה מה שמחל במה שבידו. וכתב הב"ח הטעם דלא אמרי' בטעה בשיקול הדעת מה שעשה עשוי אא"כ איכא דררא דממונא לחייבו ממון אבל לגבי שבוע' להזכיר ש"ם לבעלה לא אמרינן מה שעשה עשוי ע"כ ובחנם דחק דהא להרמב"ם והמחבר לא אמרינן מה שעשה עשוי אלא כשנשא ונתן ביד וזה לא שייך בשבועה ואפי' להרא"ש היינו דוקא כשכבר הוציא הממון וכמ"ש לעיל סקכ"ט וזה לא שייך הכא ואפשר שדחק בכך לשברת הטור לדעת הרא"ש אבל לא הוצרך לזה להטור לשברתו מיירי בטעה בדבר משנה ומ"מ לפי מה שעליתי לעיל ס"ק כ"ט דכל אלא הוציא וזכה זה שכנגדו בממון לא שייך מה שעשה עשוי אף לדעת הרא"ש א"כ אתי כאן הכל כפשוטו דהכי נמי בממון דכוותה אם פסק הדיין ליתן ממון שך פלוני ונתפשר עם חברו בקנין ליתן בעבורו שך פלוני ואחר כך נתברר שטעה בשקול הדעת דהדר דינא כיון שלא נתן עדיין המעות והקנין חוזר דהוי קנין בטעות : ב מיהו בהא מספקא לי אי הב"י קאי דוקא לשטת הרי"ף והרמב"ם דפסק כוותייהו דלדידהו כל כמה דלא נשא ונתן ביד הדר דינא ולא מצי אידך לומר דילמא מעיקרא דנת יפה והשתא טעית אע"פ שהוא מוחזק הלכך היכא דאיכא לברורי שטעה בשקול הדעת המחילה בטלה וצריך ליתן לו מה שבידו שמחל לו אבל להרא"ש וסייעתו שהכרעתי לעיל כותייהו דאפילו לא נשא ונתן אין הדין חוזר ומצי אידך המוחזק לומר דילמא מעיקרא יפה דנת אע"ג דשוגיא דעלמא כאידך א"כ הכא נמי שהוא מוחזק שמחל לו מצי למימר דילמא מעיקרא יפה דן שחייב שבועה וא"כ הפשרה קיימת ולכך הבעל העיטור דס"ל כהרא"ש לא הזכיר לשון מחילה והטור שהזכיר לשון מחילה ל"ל דמיירי בטעה בדבר משנה אבל בטעה בשקול הדעת מצי למימר אני תופס מה שבידי בשביל שבועתך ואע"ג דפשיטא דהיכא דשוגיא דעלמא כאידך לא מצי למימר קיס לי וכמ"ש בספרי תקפו כהן סי' קכ"ג הייגו דוקא כשידוע דשוגיא דעלמא כאידך קודם שבאו לדון אבל זה שפסק לו הדיין כן ואח"כ נודע שטעה משום דשוגיא דעלמא כאידך מצי למימר כיון דקי"ל טועה בשקול הדעת אינו חוזר א"כ קס דינא דהיכא דשוגיא דעלמא כאידך לא מצי למימר קיס לי וכמ"ש בספרי תקפו כהן סי' קכ"ג הייגו דוקא כשידוע דשוגיא דעלמא כאידך וא"כ גם אם שאינו בן שבועה אם נודע שטעה משום דשוגיא דעלמא כאידך מצי למימר כיון דקי"ל טועה בשקול הדעת אינו חוזר א"כ קס דינא דהיכא דשוגיא דעלמא כאידך לא מצי למימר קיס לי וכמ"ש בספרי תקפו כהן סי' קכ"ג הייגו דוקא כשידוע דשוגיא דעלמא כאידך וא"כ גם אם שאינו בן שבועה אם נודע שטעה משום דשוגיא דעלמא כאידך מצי למימר כיון דקי"ל טועה בשקול הדעת אינו חוזר א"כ קס דינא דהיכא דשוגיא דעלמא כאידך לא מצי למימר קיס לי וכמ"ש בספרי תקפו כהן סי' קכ"ג הייגו דוקא כשידוע דשוגיא דעלמא כאידך וא"כ הספרה קיימת ולא עשו פשרה דן יפה אם דילמא דכיון דסוף סוף נודע דשוגיא דעלמא כאידך לא מצי למימר הכי ול"ד לטועה בשקול הדעת דאינו חוזר שזכה בממון זה עצמו ע"פ הדיין הזה משא"כ הכא אע"ג שהעליתי בספרי תקפו כהן סימן ק"ט דאפי' דבר אחר יכול לתפוס ולומר קיס לי שאני הכא כיון דשוגיא דעלמא כאידך וא"כ גם הספרה בטלה דאנן שהדי ידע זה הבעל דין מטעות זה מתחלה לא נתפשר בכך • וכ"ל עיקר דזכה זה במה שבידו וכן מוכח

באר היטב

שדבריו נוטים ג"כ לדברי הכ"מ וכן הוא בע"ש ועיקר עכ"ל : [כ] בטעות. כתב בד"מ בשם מהרי"ק אם א' נתפשר בחלק ירושתו בדבר מועט כי אמרו לו שלא היו נכסים מרובים ואחר כך נודע לו שהיו נכסים מרובים ונתן דין עם אחר מהם ומת ואת השני לא יתן להיורשים דהשני כלום ע"כ כאן לשונו הסמ"ע :

תשובה

לא אזלינן בתר רובא וזוכה המוחזק מעשה קיס לי דאין אפשר לומר זה והרי כתבו התוספת בר"פ המניח דמיעוט דדייניס תשיב כמי שאינו ותירץ דמ"ש התוספת כן היינו דוקא כשהדייניס נושאים ונותנים ביחד כיון שהרוב אומרים כפניו כן פשיטא דהו"ל כמי שאינו אבל בספרי הפוסקים או הפוסקים מתוך כתבם אם לא ראו אלו את אלו ודברו זה עם זה אף שראו הפסקים והכתבים אז הוא דאמרינן קיס לי משום דו"ל אילו היו בא"כ ביחד מכח הפלפול והויכוח אפשר דהמרובים היו מודיעים לדברי המיעוט יעו"ש והוא ז"ל כתב על זה הם דברים נכונים ראויים למי שאמרתם וכבר כ"כ בתשובת מהרשב"א ומהרלב"ח בפסק הסמיכה וכל האחרונים דאין רוב בכל מקום אלא רוב הבא מתוך הכלל ורמז דבריהם בכנה"ג סי' י"ג אות כ"ב (עמ"ש לקמן ס"ש רל"א ס"ק י') ודלא כהרדב"ז סי' קע"ז דס"ל דגם בפוסקים אזלינן בתר רובא מן התורה יע"ש. ומ"ש עוד בנה"מ אבל ביחיד נגד רבים א"י לומר קיס לי. כן הוא בב"ח סי' כ"ג סק"י שכתב וז"ל מיהו אי"י לומר קיס לי אלא היכא דאיכא אני פוסקים הב"ל כו' עכ"ל. ועי' בזה בספר גבו פשוט שם כלל כ' שכתב דשורש דבר זה הוא מדברי מהרי"ק סוף שורש קמ"ט והוא ז"ל אחריך לבאר עשם יפה לזה וע"ש עוד שהעלה דמ"ש אחרונים שיכול המוחזק לומר קיס לי כשני פוסקים אפי' נגד מאה פוסקים היינו דוקא כשאותם הפוסקים• שויס בחכמה והם הפוסקים המפורסמים דהיינו שמתפשט הורתותיהם בכמה מקומות אז אמרינן אין הולכין בממון אחר הרוב ויכול לומר קיס לי ועי"מ נכון בכה"ג לעשות פשרה אבל אם שני הפוסקים המוכים לא מיקרי מהפוסקים המפורסמים והפוסקים שכנגדם הם רבים וגדולים בחכמה הזיכו אותם שני פוסקים כמיעוטא דמיעוטא. גם במ"ש דלא יוכל המוחזק לומר קיס לי כפלוני יחיד נגד שויס היינו דוקא כשהם שויס בחכמה אבל אם אותו פוסק היחיד הוא מאלות העולם הפוסקים המפורסמים והרבים החולקים הם קטנים יכול המוחזק לומר קיס לי כפלוני יחיד דאע"ג דהוא יחיד דהוא יחיד חכמתו מכרעת וכנון הדבר בכה"ג לעשות פשרה. ובתב עוד שם בכלל ג' דתופסי דגל הקיס לי לא משגחי בכללא הלכה כבתראי ע"ש. והנה מ"ש דהא דיכול לומר קיס לי כשני פוסקים ה"מ כשאותם הפוסקים שויס בחכמה כו' ע' בכנה"ג אות י"ד שכ' לאו דוקא התוספ עלמא שיכול לומר קיס לי להחזיק מה שבידו אלא אפי' להחזיק מה שבידו לאחר יכול לומר קיס לי הר"מ שזון סי' ס"ו עכ"ל ועי' בתשובת גאות דשא סי' כ"ז מ"ש בזה עש"ש. ועי' בתשו' שבו"י סוף ח"א בכללי קיס לי סעיף ד' שכתב דכל היכי דיכול הכתבש לזכות בטענת קיס לי אינו חייב להחזיר אפי' לאלת ידי שטיס ובביאורו שם כתב דכן פשוט מתשמעות הפוסק וכן פעלה בכנה"ג אות י"ב ובפרט דקי"ל כמהרי"ק דטענת קיס לי הוי בטענת ברי ובזה נדחה ג"כ מ"ש עוד (בכנה"ג) שם לפלפל ולחלק דכשהריב מבורר ופלוגתא דרבוותא על הפעור דלא אני לומר קיס לי דהוי כא"י אם פרעתיך ובאמת זה אינו והוא נגד משמעות אחרונים כו' ע"ש. ועי' עוד בכנה"ג אות ז' שכ' וז"ל שמעתי משם הרב הגדול מו"ה יחיאל באשלן שהיה שואל מה טעם אמרינן קיס לי בממון ולא בתלתא דאיסורא והרי בממון אם אין הלכה כן הוי ליה גזל כיד המוחזק וגזל כמי איסורא הוא ובשיב דבשלמא לגבי איסור אי אזלינן לחומרא יצאנו מידי איסור אבל בשביהם הולכים על המתון אפילו אי לא אמרינן קיס לי אין אנו יוצאים מידי איסור גזל שהרי אם הדין הוא כדברי האומרי' להחזיק הו"ל גזל כיד המולה ולכן היכא דאלי מומנא תיקום עכ"ל ובשו"ת שבו"י א"ח סי' כ"ח כתב דכ"ל עוד לתרץ דשאני גבי גזל דאיתא בחזרה משא"כ לומר לי ולאכול ולעשות האיסור בקום ועשה זה לא אמרינן עכ"ל וכ"כ עוד בסוף הספר בכללי קיס לי ס"ק ד' ע"ש ועי' בס' כרי"ז אות ט' שכתב עליו דתי' בשני אות י"ג שכתב אם לא אמרינן קיס לי כיון דאפי' ר"ש אומר אייב מפקיד בכמה תשובות דאין מוציאין ממון מיד המוחזק בפלוגתא דרבוותא דמאי המוחזק לומר קיס לי כו' ורוב האחרונים תפסו כמושלם דהיינו אפי' היכא דאיכא מיעוטא פוסקים מזכים למוחזק ועשמא משום דקי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב כו' ודלא כהרדב"ז סי' קי"ז דכ' דלא אמרינן קיס לי אלא בחלוקת שקול והדיין נוטה דעתו בשברת המחייבים אומו יכול להוציא דמחלוקת שקול הוא ועי"ש דשוגיין דעלמא דלא כהרדב"ז אלא שיראה בדברי האחרונים ז"ל שכ"ל ובתב עוד שם דבתשובת מהר"ח שזון סי' ר"ז הקשה לדעת מהר"מ והנמשכים אחריו דבפלוגתא' דרבוותא בשנין ממון

נתיבות

משה"כ חידושים

קעביד : (לו) אינה פלוס. דוקא שאפשר לברר הטעות שהוא בדבר משנה אבל בשיקול הדעת ובכר נגבה אזי לדעת הרא"ש כיון שכבר הוציא מה שעשה עשוי ומחוייב שבועה ומתיולא הפשרה קיים דלהרמב"ם הדין חוזר כשלא נו"כ ביד הפשרה בטילה ש"ך. והדיין ודאי פטור מלשלם דיכול לומר היה לך ליטבע ולא לפשר את עצמך: (לז) דקנין בטעות וכן אם נתפשרו בירושתו בדבר מועט בחמרו לו שהנכסים מועטים ואח"כ נתוודע שהנכסים מרובים הוי קנין בטעות סמ"ע)(מי שתבע קרובו ממון בית אביו ולא מלא אותן ופסקו עליהם שבועה ועשו ביניהם פשרה בדבר מועט ואח"כ נמלא מקלת מעות אביו שלא ידעו הם ג"כ בשעת פשרה אם קנו מידו שבועל כך וכך ומוחל כל מה שיש לו אלא תנכסי אביו הפשרה קיימת. אבל אם לא אחר בשעת פשרה רק שמוחל השבועה בטל הפשר ומחזיר הממון והן מחזירין ממון הנמלא ומחייבין בשבועה כמקודם עד שיחזרו ייעשי פשרה אבל אם נתוודע שהיה להם ממון שידעו בשעת פשרה הוי פשר בטעות אפי' אם פירש בשעת הפשר שמוחל הטעות :

המשפט

וכו' כצ"ל. אז דקאי על טעות בדבר משנה דפטור במומחה אפי' לא קיבלו או בקיבלו ואינו מומח' לחריי"ף והרמב"ם : כ) ודוקא. עש"ך ס"ק מ"ח שהביא בשם בה"ג עד אע"פ שנתגלה עליהם ממון ובו'. והוא תמוה מאוד דהא מבואר בסי' י"ב סעיפי"ד דאם כפר ונתפשר ואח"כ הביאעדים דיכול לחזור בו וה"נ ממש כן הוא דמעיקרא כפר ואח"כ נתגלה קצת ועי"כ בעדים . ולכן נ"ל דמיירי שאח"כ נתגלה עליהם ממון מה שלא ידעו הם ג"כ מעיקרא ולא הי' טעות בשטר כלל כי כן הי' מו"מ ביניהם אבל כשנתנו לו רק בעד השבועה שהיה עליהם ואח"כ נתברר קצת הממון שהיה תובע הם יכולין לחזור ולתבוע המעות שנתנו כי כבר נתברר מקצת מהממון שתבע כי בודאי אם א' תבע לחבירו אלף זהו' פקדון ונתפשר בעד שבועת שומרים בסך ת"ק והובים ואח"כ הוכר הנגב מסך ת"ק זהו' אן אפי' מסחות שמחויב המפקיד להחזיר לו דמי הפשר שקיבל דהוי פשר בטעות דהא נתברר שלא היה עליו שבוע' רק מסך ת"ק זהו' ובודאי אלו היה ידוע לדיינים בשעת הפשר הי' מפשרין בפחות לזאת נתבטל הפשרה וחזרה שבועה למקומה :

חושן

קצות

וצריך לשכור בר אמורמי והוא בסימן שפ"ו דלדעת הש"ע חייב מה שהזיקו בשביל הוצאה לשכור בר אמורמי ולדעת הרמ"א פטור כיון שלא היזק גוף המטבע וע"ש וא"כ ל"ל לדעת הרמ"א פטור דכיון דלא נתן ביד אין הדיין עושה היזק ממש ואינו אלא כמו גורם שנתן בשבילו וכיון דאכתי יכול להחזירו אחרין אמ"ג דלתרוץ הוצאות פטור הדיין אם לא נתן ביד ודאי הרמ"א פטור כיון שלא היזק גוף המטבע ע"ש ואם כן אם לא הזיקו בשביל הוצאה לשכור בר אמורמי ולדעת

תוכח להדיא מדברי הרב בהג"ה לקמן סי' פ"ז סעיף י"ב שכתב דאם פסקו לא' ליטבע שבועת היסת בנקיטת חפץ ולא רלה ושלם הוי טעות בדבר משנה זחוזר ובא לתרץ קושית הב"י שם וכדאית' בד"מ שם דאי הוי טעם בשקול הדעת לא היה חוזר וכן נראה להרי' מדברי העיר שושן והשמ"ע והב"ח שם בסי' פ"ז וכן מדברי הגי' תרומה שער ז' סוף ח"ח סוף דף מ"ט ואחר אחרוני' ועיין מ"ש שם: (מח) ודוק' שגילה דעתו כו'. ע"ל סי' י"ב ובתשוב' מהרשד"ש סי' קי"ו ובתשובת מבי"ט ח"ח בשאלות השניות סי' קמ"ז דף קש"ח ובחלק ב' סי' קכ"ח מעניני דין זה. מצאתי בהלכות גדולות סוף דף ק"ה וז"ל

(מח) [מ] ודוקא שגילה דעתו שעשה הפשרה משום השבועה או כדומה לזה) (עטור בשם הרי"ף):

אדם שתפס בדין בעל אחותו או אחיו או אחותו ואמר להם ממון בבית אבי ולא מצאתי אותו ופסקו עליהם שבועה ועשו ביניהם פשרה ונתנו לו דבר מועט ומחל להם את השבועה וקנו מידו או קנו מידו בלי הזה שנטלת ממון זה ומחלת כל שיש לך אע"פ שנתגלה עליהם ממון אביו מה שעשה עשוי שהרי מחל להם אבל אם בלשון הזה קנו מידו שנטלת ממון זה ומחלת שבועתך ולאחר מיכן נתגלית עליהם ממון בית אביו שבוע' מחל ממון לא מחל ומחזיר מה שנטל ומחזירים מה שנתגלת' עליהם וחזרה שבועה למקומה ע"כ;

[מ] ודוקא שגילה. קדושין כ"ח ע"ב: (ליקוט) ודוקא שגלה כו'. כמ"ש בפ"ם דב"מ בענין מחילה בשעות התם זביני כו' וכפי' ר"ת בתוס' שם (ע"כ):

פתחי תשובה

דשמי שאלה סי' מ"ח עוד מענין זה עש"ה. ומ"ש עוד בנה"מ דכתב בתשובת חו"י דבמקום שנתתו המחבר והרב כו' עמ"ש לעיל ס"א ס"ק כ' וגם בתומים ובקלה"ח: וע' בפ' בר"י אות ח' דמשיק שם דהניני שעשים קיים לי אף שהוא לומו עומן. ומשמעות דבריו דהיינו אפי' בתפיסה עש"ה. וע' בכנה"ג אות ל"א שכ' היכא דיש ספק אם יכול לומר קיים לי או לא אין לומר קיים לי כיון דבהא קיימינן הר"ר אלי סי' ל"ב ויש מי שפוכר דהיינו דוקא כשהתלוקת הוא בקרקע אבל מטלטלין חוזר הדין לקיים לי כו' ע"ש ע' בר"י אות כ"ג ב' דכן עלתה הסכמת האחרונים כו' ע"ש שהזכיר שיש עשר שו"ת שהסכימו לזה. ועמב"ל ס' כ"ח ס"ח ס"ק ו':

קצות החושן

דחייב בהולאות משום גרמי גבי דוחף מעצע הייגו משום דעשה בידים אבל כאן ה"ל גורם דגורם אבל היכא דאיגו לריך שום הולאה ולאי פטור:

סעיף א. א כל מי שדן ד"מ ועשה בדבר משנה דהיינו בדיינים המפורשים במשנה או בס"ם או בדברי הפוסקים או אפי' בדבר שאינו מפורש רק שהוא פשוט לכל להפך ואין בו מחלוקת כלל חוזר הדין ודנין אותו כהלכה. אפילו הוא מומחה ואפי' שלשתן מומחין ואפי' קבלו אותם בעלי דינים עליהם ואפי' נעלו רשות מרים גלות ואפי' נשאו ונתנו ביד שאין כאן דין כלל. כיון שהטעות בדבר פשוט: ב ואם נראה לדיין ולבני דורו שאין הדין כמו שמוכר בפוסקים יכול לחלוק על הפוסקי' או אפי' על הגאונים כשמביא ראיות ברורות לדבריו ומ"מ קשה לחלוק על קבלת הגאונים. גם אין להקל בדבר שהתמירו בו החבורים שנתפשטו ברוב ישראל אם לא שקבל מרבותיו שאין נוהגין כאותה הומרא: ג ובמקום שהדין חוזר כשטעה בדבר משנה ואי אפשר להחזיר כגון שהלך זה שקבל הממון שלא כדין למדינת הים או שהי' אנוס או שהולי' המעות ואין לו לשלם או שטעמא דבר העבור או שהורה בכשר' שהיא טרפה והאכילוה לכלבים על פיו וכיולי' בזה פטור מלשלם בין שהוא מומחה או לא בין קבלוהו או לא(ועי' שעי' ד') שכיון שאם הי' אותו דבר לפנינו הי' הדין חוזר כיון שהטעות בדבר משנה נמצא שלא עשה כלום ואינו חייב מדיני דגרמי שאין זה גורם להזיק שהבע"ד עצמו הוא שהזיק את עצמו: ד והא דפטור ה יגו כשלא נשא ונתן ביד אבל כשא ונתן ביד וא א להחזיר אם הוא מומחה ולא קבלוהו או קבלוהו ואינו מומחה ואל"ל כשאינו מומחה וגם לא קבלוהו חייב לשלם שהרי עשה מעשה בידיים בין שנשא ונתן בידו והאכיל' בעצמו לכלבים בין שנשא ונתן בידו לבע"ד חבירו והלך הבע"ד ל"מ או הוציא המעות וכיול בזה: ה ואם הוא מומחה וגם קבלוהו אפי' נשא ונתן ביד וא"א בחירה פטור זאין מילוק בכל זה שעשה וגרם להזיק בדיני ממונות או באיסור והיתר אף באיסור והיתר אם הוא מומחה לבד ולא קבלוהו או קבלוהו ואינו מומחה וגרם להזיק ועשה בדבר משנה ונשא ונתן ביד וא"א בחזרה או עשה בשקול הדעת אע"פ שלא נשא ונתן ביד אע"פ שאפשר בחזרה חייב לשלם אע"פ הוא מומחה וקבלוהו ג"כ: ו עיקר את העמא וערבן בעל הבית עם פירותיו ועמא שאר הפירות פטור אפי' עשה בשקול הדעת אע"פ שהוא אינו מומחה שהרי אינו עושה כלום וגם לא גרע ממעמ' ומדמע ומנסך בשוגג שהו' פטור וזה ג"כ שוגג הוא בהוראתו וא"מ גם בזמן הזה שעיקר חכם שעיקר את יינו של פלוני וערבו בע"ה עם יין אחר ואח"כ נודע שהורה שלא כדין ונעשה הכל יין נסך בין עשה בדבר משנה בין עשה בשקול הדעת פטור שהרי זה כמנסך בשוגג שהו' פטור: ז בא לפניו לוקח לשאול אם יקח פירות של זה המוכר או יינו אם הם עשוים ועיקר את העמא ולקח זה את הפירות על פיו ואח"כ נודע שהם עמאים ושלא כדין עיקר ורולה החכם שהמוכר יחזיר מעותיו ללוקח ויחזור ויטול פ'רותיו אם הטעות בדבר משנה הדין חוזר ע"פ הדרכים שבארנו ואם הטעות בשקול הדעת מה שעשה עשוי ושלם החכם ללוקח. מביאו על פי הדרכים שיתבארו בסעיף שאחר זה. בדין עושה בשקול הדעת ודין זה דומה למראה דיגר לשולחני לקמן סי' ס"ו: ח עשה בדבר שנשאר בש"ם בתיקו אינו כעושה בדבר משנה וגם אינו כעושה בשקול הדעת אלא כיון שאינו מתברר שטעה והוא מומחה או קבלוהו עליהם מה שעשה עשוי ופטור מלשלם כדין עושה בשקול הדעת ואין שוגי' דעלמא כאיחוד שיתבאר לפניו בסעיף שאחר זה:

סעיף ב א ומי שדן דיני ממונות או איסור והיתר ועשה בשקול הדעת כגון דבר שהו' מחלוקת תנאים או אמוראים או פוסקים ולא נפסקה הלכה כאחד מהם בפירוש ועשה כאחד מהם אין שיהא שהשני חולק או לא וסוגי' דעלמא כמו השני דהיינו שבבר פשוט המעשה בכל העולם או בכל המדינה שהו' בתוכו כמו השני או שהתמ' דש"ם פריך ממילתיה או שמוכח בענין אחר במקום אחר בש"ם שהלכה כמותו או שרוב הדיינים נראי' להם דברי השני כ"ז מיקרי עושה בשקול הדעת ומה שעשה עשוי והדין בזה מתחלק לכמה חילוקים כמו שיתבאר: ב אבל אם אין מחלוקת בדבר ואין הדין מפורש רק שבא מעשה לפניו והורה כך וכך סוגי' דעלמא כאיחוד ע"פ מה שנתבאר מיקרי עושה בדבר משנה ודינו ע"פ האופנים שנתבארו בסעיף א' שמי שעשה בדבר הפשוט אע"פ שאינו מפורש בשום ספר הרי הוא כעושה בדבר משנה ולפיכך מי שהורה שעוף זה טמא מפני שלא נתברר שיש לו סימני טהרה ואח"כ נתברר שעוף זה נאכל במשורת ה"ז כעוש' בדבר משנה וחוזר הדין ע"פ הדרכים שאמרנו וכולל כיול' בזה: ג ואלו הן החלוקים בעושה בשקול הדעת. אם היה זה הדיין מומחה ונעל רשות מרים גלות' או מכשיא שבא"י או שלא נעל רשות אבל קבלוהו בעלי דיניים עליהם דהיינו שאמרו לו שיהיו להם או שבאו ודנו לפניו בשתם וא"ל קנין בדבר זה מה שעשה עשוי אע"פ שאפשר בחזרה ופטור מלשלם בין נשא ונתן ביד או לא: ד ואם יש גדול להחזיר את הדין חוזר אם אפשר בחזרה. ואין הגדול יכול להחזיר אלא במומחה שקבלוהו או בג' הדיוטות שיש בהם מומחה אחד שמבין דברי הגדול שמחזירו אבל בעניין אחר כגון במומחה ולא קבלוהו או ג' הדיוטות וקבלו אותם ושאר אופנים אין הגדול מחזיר בלל ודינו מה שעשה עשוי כל אחד ואחד לפי דינו המבואר וכן אם אין גדול מן המומחה להחזיר מה שעשה עשוי וכמו שנתבאר וכל מקום שהגדול מחזיר אף אם האכיל הבע"ד לכלבים קודם שנודע לגדול או שהלך הבע"ד שכנגדו למ"ה או הוא אנוס או אין לו לשלם וכיול' בזה פטור הדיין בין מומח' וקבלוהו בין ג' הדיוטות שיש בהם מומח' לא' אע"פ שלא קבלום שהבע"ד הוא שהפסיד לעצמו שהרי יש כאן גדול שהי' מחזיר את הדין ואם נשא ונתן ביד קודם שנודע לגדול ואי אפשר בחזרה אם הוא מומחה קבלוהו פטור ואם הם ג' הדיוטות שיש בהם מומחה א' ולא קבלום חייבים לשלם כיון שנשאו ונתנו ביד והזיקו קודם שהחזיר הגדול כמו שנתבאר בדין עושה בדבר משנה למעלה סעיף א' אות ד' וה': ה ומתוך זה מתבאר שמי שעש' בשקול הדעת והורה בכשר' שהיא טרפה וכיול' בזה ואותו דבר אשר הוא לפנינו כיון שהדין עומד אין חכם אחר יכול לחזור ולהתיר אפילו הוא גדול ממנו אע"פ שסוגי' דעלמ' כאיחוד אם לא באופן שנתבאר: ו וכל מקום שהו' פטור משום מומחה אינו פטור עד שהוא מבחר שהוא מומחה דהיינו שהוא גמיר וסביר וגמיר היינו שיודע הדיינים וסביר הייגו שהוא בעל סברא או שהוא מומחה לרבים ומנוסה בכך כמה שנים שהוא גמיר וסביר ואפי' בזמן הזה יש מומח' לענין פטור מתשלומי' או לענין אם דן בדיעבד אם הוא מומחה לרבים בדורו ומנוסה בכך כמה שנים וכן אפי' מומחה לרבים אינו פטור אם לא בקבלוהו או נעל רשות מר"ג ועפ"פ הדרכים שנתבארו: ז אין נטילת רשות מר"ג מועיל רק למי שהו' מומחה דגמיר וסביר ובזמן הזה אין מוציל נט"ר מר"ג

כלל העולה מסימן זה ומכל סעיף וסעיף

הפוסקים או אפי' בדבר שאינו מפורש רק שהוא פשוט לכל להפך ואין בו מחלוקת כלל חוזר הדין ודנין אותו כהלכה. אפילו הוא מומחה ואפי' שלשתן מומחין ואפי' קבלו אותם בעלי דיניים עליהם ואפי' נעלו רשות מרים גלות ואפי' נשאו ונתנו ביד שאין כאן דין כלל. כיון שהטעות בדבר פשוט: ב ואם נראה לדיין ולבני דורו שאין הדין כמו שמוכר בפוסקים יכול לחלוק על הפוסקי' או אפי' על הגאונים כשמביא ראיות ברורות לדבריו ומ"מ קשה לחלוק על קבלת הגאונים. גם אין להקל בדבר שהתמירו בו החבורים שנתפשטו ברוב ישראל אם לא שקבל מרבותיו שאין נוהגין כאותה הומרא: ג ובמקום שהדין חוזר כשטעה בדבר משנה ואי אפשר להחזיר כגון שהלך זה שקבל הממון שלא כדין למדינת הים או שהי' אנוס או שהולי' המעות ואין לו לשלם או שטעמא דבר העבור או שהורה בכשר' שהיא טרפה והאכילוה לכלבים על פיו וכיול' בזה פטור מלשלם בין שהוא מומח' קבלוהו או לא(ועי' שעי' ד') שכיון שאם הי' אותו דבר לפנינו הי' הדין חוזר כיון שהטעות בדבר משנה נמצא שלא עשה כלום ואינו חייב מדיני דגרמי שאין זה גורם להזיק שהבע"ד עצמו הוא שהזיק את עצמו: ד והא דפטור ה יגו כשלא נשא ונתן ביד אבל כשא ונתן ביד וא א להחזיר אם הוא מומחה ולא קבלוהו או קבלוהו ואינו מומחה ואל"ל כשאינו מומחה וגם לא קבלוהו חייב לשלם שהרי עשה מעשה בידיים בין שנשא ונתן בידו והאכיל' בעצמו לכלבים בין שנשא ונתן בידו לבע"ד חבירו והלך הבע"ד ל"מ או הוציא המעות וכיול בזה: ה ואם הוא מומחה וגם קבלוהו אפי' נשא ונתן ביד וא"א בחירה פטור זאין מילוק בכל זה שעשה וגרם להזיק בדיני ממונות או באיסור והיתר אף באיסור והיתר אם הוא מומחה לבד ולא קבלוהו או קבלוהו ואינו מומחה וגרם להזיק ועשה בדבר משנה ונשא ונתן ביד וא"א בחזרה או עשה בשקול הדעת אע"פ שלא נשא ונתן ביד אע"פ שאפשר בחזרה חייב לשלם אע"פ הוא מומחה וקבלוהו ג"כ: ו עיקר את העמא וערבן בעל הבית עם פירותיו ועמא שאר הפירות פטור אפי' עשה בשקול הדעת אע"פ שהוא אינו מומחה שהרי אינו עושה כלום וגם לא גרע ממעמ' ומדמע ומנסך בשוגג שהו' פטור וזה ג"כ שוגג הוא בהוראתו וא"מ גם בזמן הזה שעיקר חכם שעיקר את יינו של פלוני וערבו בע"ה עם יין אחר ואח"כ נודע שהורה שלא כדין ונעשה הכל יין נסך בין עשה בדבר משנה בין עשה בשקול הדעת פטור שהרי זה כמנסך בשוגג שהו' פטור: ז בא לפניו לוקח לשאול אם יקח פירות של זה המוכר או יינו אם הם עשוים ועיקר את העמא ולקח זה את הפירות על פיו ואח"כ נודע שהם עמאים ושלא כדין עיקר ורולה החכם שהמוכר יחזיר מעותיו ללוקח ויחזור ויטול פ'רותיו אם הטעות בדבר משנה הדין חוזר ע"פ הדרכים שבארנו ואם הטעות בשקול הדעת מה שעשה עשוי ושלם החכם ללוקח. מביאו על פי הדרכים שיתבארו בסעיף שאחר זה. בדין עושה בשקול הדעת ודין זה דומה למראה דיגר לשולחני לקמן סי' ס"ו: ח עשה בדבר שנשאר בש"ם בתיקו אינו כעושה בדבר משנה וגם אינו כעושה בשקול הדעת אלא כיון שאינו מתברר שטעה והוא מומחה או קבלוהו עליהם מה שעשה עשוי ופטור מלשלם כדין עושה בשקול הדעת ואין שוגי' דעלמא כאיחוד שיתבאר לפניו בסעיף שאחר זה:

סעיף ב א ומי שדן דיני ממונות או איסור והיתר ועשה בשקול הדעת כגון דבר שהו' מחלוקת תנאים או אמוראים או פוסקים ולא נפסקה הלכה כאחד מהם בפירוש ועשה כאחד מהם אין שיהא שהשני חולק או לא וסוגי' דעלמא כמו השני דהיינו שבבר פשוט המעשה בכל העולם או בכל המדינה שהו' בתוכו כמו השני או שהתמ' דש"ם פריך ממילתיה או שמוכח בענין אחר במקום אחר בש"ם שהלכה כמותו או שרוב הדיינים נראי' להם דברי השני כ"ז מיקרי עושה בשקול הדעת ומה שעשה עשוי והדין בזה מתחלק לכמה חילוקים כמו שיתבאר: ב אבל אם אין מחלוקת בדבר ואין הדין מפורש רק שבא מעשה לפניו והורה כך וכך סוגי' דעלמא כאיחוד ע"פ מה שנתבאר מיקרי עושה בדבר משנה ודינו ע"פ האופנים שנתבארו בסעיף א' שמי שעשה בדבר הפשוט אע"פ שאינו מפורש בשום ספר הרי הוא כעושה בדבר משנה ולפיכך מי שהורה שעוף זה טמא מפני שלא נתברר שיש לו סימני טהרה ואח"כ נתברר שעוף זה נאכל במשורת ה"ז כעוש' בדבר משנה וחוזר הדין ע"פ הדרכים שאמרנו וכולל כיול' בזה: ג ואלו הן החלוקים בעושה בשקול הדעת. אם היה זה הדיין מומחה ונעל רשות מרים גלות' או מכשיא שבא"י או שלא נעל רשות אבל קבלוהו בעלי דיניים עליהם דהיינו שאמרו לו שיהיו להם או שבאו ודנו לפניו בשתם וא"ל קנין בדבר זה מה שעשה עשוי אע"פ שאפשר בחזרה ופטור מלשלם בין נשא ונתן ביד או לא: ד ואם יש גדול להחזיר את הדין חוזר אם אפשר בחזרה. ואין הגדול יכול להחזיר אלא במומחה שקבלוהו או בג' הדיוטות שיש בהם מומחה אחד שמבין דברי הגדול שמחזירו אבל בעניין אחר כגון במומחה ולא קבלוהו או ג' הדיוטות וקבלו אותם ושאר אופנים אין הגדול מחזיר בלל ודינו מה שעשה עשוי כל אחד ואחד לפי דינו המבואר וכן אם אין גדול מן המומחה להחזיר מה שעשה עשוי וכמו שנתבאר וכל מקום שהגדול מחזיר אף אם האכיל הבע"ד לכלבים קודם שנודע לגדול או שהלך הבע"ד שכנגדו למ"ה או הוא אנוס או אין לו לשלם וכיול' בזה פטור הדיין בין מומח' וקבלוהו בין ג' הדיוטות שיש בהם מומח' לא' אע"פ שלא קבלום שהבע"ד הוא שהפסיד לעצמו שהרי יש כאן גדול שהי' מחזיר את הדין ואם נשא ונתן ביד קודם שנודע לגדול ואי אפשר בחזרה אם הוא מומחה קבלוהו פטור ואם הם ג' הדיוטות שיש בהם מומחה א' ולא קבלום חייבים לשלם כיון שנשאו ונתנו ביד והזיקו קודם שהחזיר הגדול כמו שנתבאר בדין עושה בדבר משנה למעלה סעיף א' אות ד' וה': ה ומתוך זה מתבאר שמי שעש' בשקול הדעת והורה בכשר' שהיא טרפה וכיול' בזה ואותו דבר אשר הוא לפנינו כיון שהדין עומד אין חכם אחר יכול לחזור ולהתיר אפילו הוא גדול ממנו אע"פ שסוגי' דעלמ' כאיחוד אם לא באופן שנתבאר: ו וכל מקום שהו' פטור משום מומחה אינו פטור עד שהוא מבחר שהוא מומחה דהיינו שהוא גמיר וסביר וגמיר היינו שיודע הדיינים וסביר הייגו שהוא בעל סברא או שהוא מומחה לרבים ומנוסה בכך כמה שנים שהוא גמיר וסביר ואפי' בזמן הזה יש מומח' לענין פטור מתשלומי' או לענין אם דן בדיעבד אם הוא מומחה לרבים בדורו ומנוסה בכך כמה שנים וכן אפי' מומחה לרבים אינו פטור אם לא בקבלוהו או נעל רשות מר"ג ועפ"פ הדרכים שנתבארו: ז אין נטילת רשות מר"ג מועיל רק למי שהו' מומחה דגמיר וסביר ובזמן הזה אין מוציל נט"ר מר"ג

מ[מ] ודוקא שגילה. קדושין כ"ח ע"ב: (ליקוט) ודוקא שגלה כו'. כמ"ש בפ"ם דב"מ בענין מחילה בשעות התם זביני כו' וכפי' ר"ת בתוס' שם (ע"כ):

כללי דיני תפיסה בעדים אי מהני כלל אבג

קיצור כללי דיני תפיסה מלוקט מפוסקים ראשונים ואחרונים וקצת מחודשים

א ספק בכור אפי' תפסו הכהן מוציאין מידו הואיל והוא ממון שאין לו תובעין שהבעלים יאמרו ליתן לכהן אחר ואפי' במכירי כהונה לא מהני תפיסה ואפי'

משה"א

א זה לשון הש"ס (פרק קמא דב"מ) דתנן ספק בכורות הממע"ה ותני עלה ואסורין בגיזה ועבודה וס"ד דהש"ס למיפשט מינה דתקפו כהן אין מוציאין. ודחי הש"ס דקרושא הנאה מאליה אתי ומייע הש"ס מהא דתנן הספיקות נכנסין לדיר להתעשר ואי ס"ד דתקפו כהן אין מוציאין ממלא זה פוטר ממונו בממון כהן. ומש"ס זו הקשו על הרמב"ם שפסק דאין מוציאין. ולפענ"ד נראי' לייסב דהנה הרשב"א והב"י הקשו דמה ענין לדמות ספק בכור בהמה טהור' לאסור בגיזה ועבודה לס' פדיון פטר חמור שחולין הוא לכל דבר. לזה נראי' דהתוס' בד"ה והא הכא כתבו דבגוונא דאם השני חוזר ותופס אין מוציאין לא מל' ההקדש כלל כיון דחזירו אם הי' תקפה הי' זוכה ע"ש א"כ י"ל דהש"ס לא מייתי ראיה רק לפייס דקדוש הנאה

*) (בכללי דיני תפיסה) מדמלריך הספק פטר חמור פדיון. כ"כ לפ"ד התפרשים הא דס"ד דגמ' דאי תקפו כהן אינו מוציאין לא הוה לאסור בגיפה ועבודה הענין דס"ד לפתיר ספק איסור בכור מעשה חזקה דיש לבעל הולד חזקה קמייתא שהיה שלו קודם שנולד ומקמיגן בחזקה זו שגם אחרי הלידה הוא שלו. וז"ל רק לגפי בכור דאם קדוש בבכורה יצא מרשות בעלים. אבל בספק פ"ח אף אם היה פ"ח מ"מ עודנו ברשות הבעלים והרי הגונב פ"ח משלם כפל לבעלים ולא נפקע בזה חזקת מריה קמא:

הגהות אפרי ברוך

דיני תפיסה כלל ב ג ד ה

שלו ואח"כ נולד ספק אם הוא בכור אין מוציאין מידו:

ב ממון עניים שהוא ג"כ ממון שאין לו תובעין אז אם יש ספק בגוף הנדר אם חל כגון בספק אם יש יד לצדקה המבואר בי"ד סי' רנ"ח סעיף ב' וכיוצא דהספק הוא לענין איסור בל יחל ובל תאחר ספק איסורא לחומרא. ואם הספק הוא בלשון הנדר אם דבר זה הוא בכלל הנדר מותר כמבואר בי"ד סי' רנ"ט סעיף ה' דאין כוונת הנודר רק על משמעות הוודאי שבלשונו ולא על משמעות הספק שבלשונו דלא מחית אינש נפשיה לספיקא. ומכ"ש באומר ברי שלא לכך נתכוין כיון דמהימן במילתא דאיסור וכן היורש דליכא גביה איסורא דבל יחל ספיקו לקולא ומה"ט בשכ"מ שהקדיש כל נכסיו אם עמד חוזר אף דהוא ספק בש"ס דלענין איסור מהימן בברי שלו. אבל במקום דליכא שאר איסור אקרקפתא דגברא רק משום גזל ממון עניים אז כשיש ספק אם היה כאן ממון עניים כלל הרי הוא שלו אבל אם הוחזק בכאן ממון צדקה כגון שמונח בתיבה ממון שלו וממון צדקה ונמצא ממון מן הצד וא"י אם הוא ממון צדקה אפי' הרוב הוא ממון שלו ה"ז צדקה ולא אזלינן בתר רובא. ואם נשתמשו בזה אחר זה אזלינן בתר בתרא. והר"ב בהג"ה בי"ד סס"י רנ"ט כתב דאפי' בצדקה אזלינן בתר רובא אמנם הוא תמוה וצ"ע ובמקום שתולין להקל בספק לא מהני תפיסה במ"ע. וכן בכל מתנות כהונה כיון שהוא ממון שאין לו תובעין הוי כמו ספק בכורות אבל ממון עניים מיוחדים הוי כמו שאר ממון ומהני תפיסה כמו בשאר ממון:

ג ספק ממון שיש לו תובעין אם הוא ספק במציאות או אם הוא בספק השקול אזלינן בתר חזקת מרא קמא ולא מהני תפיסה בעדים כשטוען שמא אפילו בדררא דממונא דהיינו שיש ספק לב"ד בלא טענותיהם אף שיש חולקין כן עיקר דלא מהני תפיסה וכשהספק הוא ע"פ טענותיהם לכ"ע לא מהני תפיסה וכן הוא הדין בס' תרי ותרי או בס' שבשטר לא מהני תפיסה בטוען שמא:

ד ספק הנשאר בש"ס בתיקו וטוען שמא יש מחלוקת בין גדולי הפוסקים אי מהני תפיסה. ומסיק הש"ך דקשה להכנים ראש בזה ויעשה הדיין כפי מה שעיניו רואות. ובבעיא דלא איפשטא אם הוא ע"ה דינו כתיקו ואם הוא ת"ח ואומר שיש לו ראיות מהש"ס והדיינים רואין שיש בדבריו בנותן טעם מהני תפיסה והעיקר דבכ"מ בתיקו שמבואר בש"ע דאי תפס א"מ והרמ"א דלא הגיה עליו די"א דלא מהני תפיסה יש להורות דמהני תפיסה כסתימת המחבר ובמקום שרמ"א הגיה די"א דלא מהני תפיסה יש להורות כהגהת הרמ"א ולא מהני: ה שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ועמד אף שהוא תיקו בש"ס לא מהני תפיסה כמבואר

משה"א

דס"כ ל"מ אמאי נכנסין לדיר להתעשר הא אין קריאת שם של מעשר חל כלל דהא אם תקפה הכהן אח"כ בטל' ההקדש שהקדישה למעשר כמ"ש התוס' כנ"ל. ומכ"ש לדעת האסיפת זקנים הובא בתוס' אפי' תקפה והקדישה יכול חבירו לחזור ולתקוף וכל היכא דמהני תקיף' אחר ההקדש לא חל ההקדש כלל כמ"ש התוספות כנ"ל ומלא אין קריאת שם מעשר חל כלל משום דהוי ממון כהן כשיתקפנו ופוטר ממונו בממון כהן פי' כיון דממון כהן הוא לתקיף' ממילא ל"י לפטור ממונו בזה דאין הקדישו למעשר חל כלל אלא ע"כ דקדושה הבא' מאליה שאני וא"כ אפסר לומר לגבי פדיון פטר חמור דח"כ מוציאין ומ"מ הספק פטר חמור אסור משום דקדוש' הבאה מאליה באני וא"כ אפי' ח"כ ל"מ מ"מ לא מהני תקיפה לבטל קדושה הבא' מאליה ומעשר כי קדוש' הבא' מאליה דמיא דהא עשירי מאליו קדוש ודוקא במקום שלגוף הקדש בעלי' אינו מועיל במקום דמהני תקיפה אמ"כ דהוי כאינו ברשותו דא"י להקדישו משא"כ בדבר שקדוש מאליו וא"ל בעלים אלפ"ז י"ל דבכבור בהמ' טהור' אין מוציאין ובסברת הרשב"א וב"י דאין לדמותו כלל לפדיון פטר חמור. ובתוס' תי' דמקש הס"ם רק לרבה דס"ל בתרי ותרי הוא ספיקא דאורייתא ואפי' עומד בחנם אין נוחנין לבעה"ב כיון דליכא חזקת מרא קמא לרבה והוי ממון כהן ע"ש שהאריך. והוא תמוה דבמקום דליכא חזקת מ"ק לכ"ע מהני תפיסה כמבואר בש"ך בסי' קכ"ה. ועוד דהי' לו להקבות בלא"ה לרבה דס"ל תרי ותרי ס"ד ואפי' עומד בחנם ה"ז פוטר בממון כהן ולא תלי כלל בחקפו כהן. וגם שאר מיורוי' הן דחוקים ורחוקים מן האמת לענין וקלרתי דהעיקר דבכבורות מ"כ ל"מ וכמ"ש הש"ך. ולטעמו משום דהוי ממון שאין לו תובעין ודאי דלא מהני טופן בדי ותפס קודם שנולד הספק דהא מ"מ הבעלים יכולין לומר שיתנו לכהן אחר. אבל תפיסה ברשות ודאי מהני דהא הבעלים בעצמם התפיסו בידו שהי' שלו וטוב ל"י לומר שיתנו לכהן אחר ומעתה מבואר כל מה שכתבתי בפנים אות ל': ב בי"ד סי' רנ"ט בט"ז ס"ק ה' ובש"ך ס"ק י"ד תמהו אהא דבי"ד סי' רנ"ט פסק להחמיר בים יד לצדקה ודסי' תרנ"ט סעיף ה' בשיש ספק בלשון מחיר וכן בח"מ סי' ר"ן בני שכ"מ שהקדים כל נכסיו דהוא איבעיא בס"ם אי יכול לחזור בו כשעמד ספק להקל. וכן הר"ן בנדרים ז' תמה מהא דמולין קנ"ז דספק לקט לקט משום דקמה בחזקת. מיוב ואי לאו האי טעמא הי' לבעה"כ. וכן במתנת כהונה ס' תרומה ליישראל. ולפענ"ד נראה לייישב בפשיטות דלא הותר ספק ממון רק בשאין בו אלא משום ספק גזל דספק גזל לא אסרה רחמנא וכמ"ש המפורשים. אבל אם יש איסור אחר כמה שמחזיק הממון ספק איסורא לחומרא ולא מהני חזקת ממון נגד שאר איסורין כמו שאינו מועיל חזקת ממון לאכול הספק תרומה מש"ה בים יד לצדקה דמלבד איסור דגזל ממון עניים יש איסור על מה שמחזיק אלו הממון משום בל יחל ובל תאחר אסור מס' כמו שאר ספק איסור משא"כ כהן דספק לקט גבי חורי הגמלים שבתוך הקמה אף דשם יש ג"כ איסור דלא תלקט מ"מ הא המרדכי הובא בתשבה למלך הל' מ"מ הקשה דגזל בתר רובא דרוב הבהמות הוא של בע"ב. ותי' קרא כתיב עני ורש הלדיקו לדק משלך ותן ע"ש שתי' זה הוא העיקר דהתי' הסני הוא תמוה. וכיון שכן הרי משום איסור ודאי אזלינן בתר רובא דכל דפרים מרובא פרים רק משום קרא דעני ורש הלדיקו וקרא זה לא נאמר רק בקמה דבחזקת חיובא קאי כמבואר בחולין קל"ז וכן בשכ"מ שהקדים כל נכסיו הקשה הר"ן הא אית ביה איסור מעילה ותי' דהוא אומר לא לכך נתכוונתי וכו' ולענין איסור מהימן רק משום ספק ממון ומהני חזקת ממון במקום דלא הי' חזקת חיוב כמו בקמה וכן בסי' רנ"ט סעיף ה' דהוא מתשובת הרשב"א סי' תרנ"ו מייתי ביורה דליכא נגיה איסורא דבל יחל ואין בו רק משום ספק ממון. ועוד ל"ל שם כיון שהספק בלשון אמרינן לא מתיא לינם נפש' לספיק' דהיינו שאין בוחת הגוזר רק על משמעות הודאי שבלשונו ולא על משמעות הספק שבלשונו והרב' האריכתי בפרט זה במקום אחר ואין כאן מקומו ובתרומה שהניח וכן בשאר מתנות כהונה אין בו רק משום גזל מתנות. וכסי' רנ"ט סעיף ה' שמי שיש ביקו מעות ומסופק אם הוא של לדק' שחייב ליתן לצדקה מיירי בגון שהי' בידו כיס של לדקה וכיס של הולין ולא ידע איזה נשאר דבשאר ממון הוה אזלינן בתר המוחזק כדאמר בבכורות בא' שהפקיד טלה אצל רועה והי' לרועה כמו כן טלה אי ומת א' ע"ש ובריין בתוס' ב"מ ק' ד"ה וליחזי. מ"מ בצדקה לא אזלינן בתר המוחזק משום קרא דעני ורש כמו בקמה דבחזקת חיובא קיימא והכ"ה הוחזק כאן לצדקה. אמנם מ"ש הר"ב בהג"ה י"ד סי' רנ"ט סעיף ו' דאם משתמש בא' דאזלינן בתר רובא תמוה דהא בח"מ סי' רנ"ב מבואר דלא אזלינן בתר רובא במוחזק וב"כ נ"ל דצדקה שאני דכתיב עני ורש כמבואר במרדכי שם. א"כ אף בתר רובא ליכא למיזל כמו בחורי הגמלים כמ"ש המרדכי עצמו. וכעת לא מצאתי ישוב לזה ויש להחמיר וגזה נתבאר כל מ"ש בפנים באות זה. ויתר הדברים המבואריס שמה פטוטים. גם מה שקשה' הש"ך מס' ריבית קטנה. דהוא ס' איסור ואין מוציאין מידו. לק"מ דשם טוען ברי. ועוד דבריבית אין איסור בתה שמחזיק המעות ואין משיב דאיסורא דבביר עביד רק דרחמנא חייביה בהשב' ואין בו רק משום גזל ממון כמו בשאינו משיב גזל שבידו ובספק ממון מותר כמו בספק השבת גזל: ג בספר ת"כ סי' מ"ד מ"ה תמה על הרא"ש שמביא ראי' בספק ממון לא מהני תפיס' מהא דב"מ דף ק"ב בהא דמרחץ שהשכיר בי"ב זהו' לשנה דיכר זהב לחודש קיי"ל אפי' בא בטוף חודש כולו למשכיר אע"ג דמספקא לן אי תפיס לשון ראשון או אחרון והשוכר תפוס אלמא דלא מהני תפיס' בספיקא וכו' ותמה הש"ך דהא שם אפי' בטוען ברי לא מהני כדמוכח בב"מ ק"ו במשכונא בעלוה אומר ג' ולוה אומר ב'. ותי' הש"ך שם והכיולו גם כן בח"מ סי' שי"ב שם ק"ח י"ד וז"ל דאי טוען ברי שאמרת בפירוש בי"ב לשנה אפי' תהי' מעוברת לא מפקינן מהשוכר ואע"ג דמוכח בב"מ ק"ו במשכונא דאע"ג דהמלו' טוען ברי מפקינן שא"ה שידוע שהפירות שאכל כמה הם רק שנא לזכות מכח שטוען ברי שהשכיר לג' שנים אמרינן בחזקת בעלים קיימא וה"ל כאלו הפירות עדיין ברשות הלוה כיון שהפירות באין מגוף הקרקע וידועין כמה הן משא"כ הכא דבשטוען השוכר ברי א"כ מעולם לא הי' בקרקע זו פירות י"ג דיברין ולא שייך כאן לומר קרקע בחזקת בעלים דהני מילי הא מ"מ אפשר דמתקבל לא הי' בה פירות רק י"ב דיברים וא"כ השוכר הטוען ברי הוא מוחזק ושפיר מוכיח הרא"ש דלא מהני תפיסה בס' ובב"מ ק"ו מקש' הש"ס מר"ב דקרקע בחזקת בעלים א"כ הו"ל הפירות כאלו הן ברשות המשכיר וא"כ ה"ה במלוה אף הטוען ברי כיון שהפירות ידועין ה"ל הפירות כאלו הן ברשות הלוה כיון והוא מעולם הבי' לכל רוא' דהא משכנתא דסורא דמיירי בב"מ ק"ו הוא בשכירות לבנים ידועים א"כ יאמר לא מה לו משכר הבית בי"ב זהו' וזה לומר על ב' שנים השכרתי ומגיע לכל שנה ו' זהובים וזה לומר לג"ש ומגיע לכל שנה ד' זהובים ומה לי אזה טוען על י"ב חודש שכרתי בי"ב זהו' ומגיע לכל חודש זהוב וזה טוען על י"ב חדש ומגיע לכל חודש זהוב פחות חלק י"ב ולמה ידוע הפירות במשכנתא יומר מנשכירות המרחץ אמאמה. וכן תמה בתוס' סי' מ"ז ע"ש ואחר העיון קורא אני עליו ד"ת עניים במקום זה וכו' דבסי' שי"ז ס"ק ה' כתב גבי משכיר לומר בי' ושוכר לומר שיתנו לכהן אחר. אבל תפיסה ברשות ודאי מהני דהא אין מולקים על הקרקע שהרי המשכיר בא להוציא ממון מהשוכר ומה בכך דקרקע בחזקת בעלים הא השוכר לומר מעולם לא הוציא הקרקע שלך פירות יותר מזה. וגזה מבואר דבריו דהש"ך מחלק בין כשטענותיהן הוא רק על הקרקע כגון במשכנתא דסורא דב"מ ק"ו שבשיהן מודים בהשכירות הי' ק' זהו' וכבר נתנם לו והוחלטנו לו רק שתובע קרקע ממנו עוד על שנה א"כ הפ רוח ידועים היינו ק' זהו' דק הקרקע אינה ידוע שא"י כמה קרקע מגיע לו אמרינן קרקע בחזקת בעלים עומדת ואפי' טוען ברי לא מהני דבקרקע לא מהני תפיס' אפילו טוען ברי. משא"כ בשהקרקע ידוע דהיינו שידוע בהשכירו רק על שנה. רק שזה לומר בי' וזה לומר בה' שהקרקע ידוע שהיא על שנה רק שהפירות אינן ידועים אם הן י' או ה' השוכר נאמן בטענת ברי שהשוכר אומר מעולם לא הוציא הקרקע בכך פירות יותר (ויש מקום עיון בס"ך סי' שי"ז בס שהאריך לטעם מנו וסותר דבריו בבכאן וכס אי"ה יבואר) רק בטענת שמא לא מהני תפיס' בשמא לא מהני אי"ה ודע"ש בס"ך בסי' רנ"ח ס"ק ה' ובש"ך ס"ק ט' ובסי' שי"ז ס"ק ה' כתב גבי משכיר אומר בי' ושוכר אומר בה' בשכרתי וז"ל דלא שייך וכו' דהא אין מולקים על הקרקע שהרי המשכיר בא להוציא ממון מהשוכר ומה בכך דקרקע בחזקת בעלים הא השוכר אומר מעולם לא הוציא הקרקע שלך פירות יותר מזה. וגזה מבואר דבריו דהש"ך מחלק בין כשטענותיהן הוא רק על הקרקע כגון במשכנתא דסורא דב"מ ק"ו שבשיהן מודים בהשכירות הי' ק' זהו' וכבר נתנם לו והוחלטנו לו רק שתובע קרקע ממנו עוד על שנה א"כ הפ רוח ידועים היינו ק' זהו' דק הקרקע אינה ידוע שא"י כמה קרקע מגיע לו אמרינן קרקע בחזקת בעלים עומדת ואפי' טוען ברי לא מהני דבקרקע לא מהני תפיס' אפילו טוען ברי. משא"כ בשהקרקע ידוע דהיינו שידוע בהשכירו רק על שנה. רק שזה לומר בי' וזה לומר בה' שהקרקע ידוע שהיא על שנה רק שהפירות אינן ידועים אם הן י' או ה' השוכר נאמן בטענת ברי שהשוכר אומר מעולם לא הוציא הקרקע בכך פירות יותר (ויש מקום עיון בס"ך סי' שי"ז בס שהאריך לטעם מנו וסותר דבריו בבכאן וכס אי"ה יבואר) רק בטענת שמא לא מהני תפיס' בשמא לא מהני אי"ה ודע"ש בס"ך בסי' רנ"ח ס"ק ה' ובש"ך ס"ק ט' ובסי' שי"ז ס"ק ה' כתב גבי משכיר אומר בי' ושוכר אומר בה' בשכרתי וז"ל דלא שייך וכו' דהא אין מולקים על הקרקע שהרי המשכיר בא להוציא ממון מהשוכר ומה בכך דקרקע בחזקת בעלים הא השוכר אומר מעולם לא הוציא הקרקע שלך פירות יותר מזה. וגזה מבואר דבריו דהש"ך מחלק בין כשטענותיהן הוא רק על הקרקע כגון במשכנתא דסורא דב"מ ק"ו שבשיהן מודים בהשכירות הי' ק' זהו' וכבר נתנם לו והוחלטנו לו רק שתובע קרקע ממנו עוד על שנה א"כ הפ רוח ידועים היינו ק' זהו' דק הקרקע אינה ידוע שא"י כמה קרקע מגיע לו אמרינן קרקע בחזקת בעלים עומדת ואפי' טוען ברי לא מהני דבקרקע לא מהני תפיס' אפילו טוען ברי. משא"כ בשהקרקע ידוע דהיינו שידוע בהשכירו רק על שנה. רק שזה לומר בי' וזה לומר בה' שהקרקע ידוע שהיא על שנה רק שהפירות אינן ידועים אם הן י' או ה' השוכר נאמן בטענת ברי שהשוכר אומר מעולם לא הוציא הקרקע בכ

כמבואר בסי' ר"ן ואפי' הקדיש לעניים מיוחדין שהוא ממון שיש לו תובעין:
ו הבריא שאמר על בן הבנים פלוני בני יירש הוא תיקו בש"ס. ובסי' רפ"א סעיף ה' פסק בסתם דא"י להוסיף בלשון ירושה מ"מ מהני תפיסה ואם תפס אין מוציאין מידו:
ז תפיסה וטוען ברי אם הוא במקום דליכא דררא דממונא שהספק בא ע"י טענותיהם שזה אומר שלי וזה אומר שלי ודאי דלא מהני תפיסה. ואם הספק לב"ד בלא טענותיהם אם טוען על גוף הדבר כגון במחליף פרה בחמור דסימן רכ"ו דמהני תפיסה אבל אם תפס הפץ וטען שיש לו על בעל החפץ ספק חוב שהוא דררא דממונא כיון דלאו על גופו של חפץ קא טעין לא מהני תפיסה כיון שהוא ספק בהמציאות איך היה הדבר:
ח ספק שנעשה ע"פ עדים מחמת שלא ראו הדבר בשלימות לא נקרא ספק על פיהן שיועיל תפיסה כגון שראו ששור א' הזיק וא"י אם גדול אם קטן או שראו שהלוה או פרע איזה סך וא"י כמה עדותן על הספק כמאן דליתא וכמו שלא העידו דמי ואפי' טוען על גוף החפץ כגון שמעידין שראו שהגביה מטלטלין לשם קנין ולא ראו אם הגביה שלשה בכל הני לא מועיל תפיסה אפי' טוען ברי דאפי' בקידושין כה"ג כגון שראו שזרק לה קידושין וא"י אם קרוב לה ליבא חשש קידושין:
ט ספיקא שבשטר אפי' ליכא שני לשונות רק שמסופקין בלשון א' שבשטר. וכן ספיקא דתרי ותרי מועיל תפיסה כשטוען ברי מלבד בסלעים דינרין לא מהני תפיסה דלשון השטר מסייע שלא היה רק שנים. דמיעוט סלעים שנים. משום הכי לא מהני תפיסה אפי' טוען ברי:
י ספק תיקו שבש"ס מהני תפיסה בטוען ברי ודוקא שהסברא הנאמר בש"ס לזכותו מסייע לברי שלו שהוא כמו שאומר שהוא שלו. או שמסייע לו שהוא אומר אמת כגון באיבעיא אם נאמן אחר זמן לטעון פרעתיך תוך זמן דסי' ע"ח דמכח סברא דלא אמרינן מגו במקום חזקה איכא חזקה שאומר אמת מהני תפיסה אבל באיבעיא דאי עשו תקנת נגזל במסור דאפי' אם נאמר הסברא דעשו תקנה אין מסייע לו שאומר אמת דאף שעשו חכמים תקנה מ"מ אפשר

שמשקר הנמסר לא מהני תפיסה כמבואר סי' שפ"ח בהג"ה סעיף ז':
יא ספק לשון בשובר. כשהוא שובר של פרעון אמרי' ביה יד בעל השובר על העליונה אפי' הלוה טוען שמא והמלוה ברי. דתפיסת ההלוואה שת"י הלוה מיקרי תפס קודם שנולד הספק אבל אם הוא שובר של מחילה ובא לזכות מכח הלשון יד בעל השובר עה"ת אבל בספק דתרי ותרי או שיש ספק במעשה ולא בלשון כגון בהא דסי' מ"ג בשובר שכתוב בו עד עכשיו ולא נודע אם השובר קודם או השטר קודם אף בשובר של מחילה פטור הלוה:
יב תפס קודם שנולד הספק מהני אפי' טוען שמא. כיצד כגון בתרי ותרי שתפס קודם שבאו העדים השנים שתפס ברין כיון שלא נולד הספק עדיין. וכן בנדוניית חתנים בפלוגתא דרש"י ור"ת המבואר באה"ע סי' נ"ב שהחתן היה חייב לו ותפס בחיי הבת ואח"כ מתה הבת שבחייה היה יכול לתפוס ברין שעדיין לא נולד ספק והיה יכול לתפוס בעד חובו וכן כל כיוצא בזה מהני התפיסה אבל אם היה בידו חפץ בשאלה או פקדון או בא מאליו קודם שנולד הספק לא מיקרי תפס וברשותא דמרא קמא איתא ואפילו גילה דעתו קודם הספק שרוצה לתופסו משום שמא יקרה איזה ספק דין ביניהם מ"מ כיון שלא היה יכול לתופסו בדין ואם היה בא לב"ד קודם הספק היו מוציאין ממנו הוי כגזל בידו וברשותא דמרא קמא קאי. אמנם אי בשעת הספק אמר שתפסו א"נ שיש לו מגו וטוען שנתכוין בשעת לידת הספק לתפיסה מהני אפי' בטוען שמא:
יג היתה הלוואה בידו קודם שנולד הספק אפי' לא גילה דעתו קודם הספק שרוצה לתפסו רק אחר שנולד הספק אין מוציאין מידן. אפי' טוען שמא בין בספק המציאות בין ספק שבשטר ודוקא כשנולד ספק אם שכנגדו חייב לו ג"כ חוב מהני תפיסת ההלואה שבידו כיון שאם היה הדין ברור היה נפטר מחובו הוי כנולד ספק על חוב שלו אם הוא חייב לו וכיון שהספק הוא בחוב שלו חבירו נקרא המוציא מחבירו עליו הראיה. אבל אם נולד ספק אח"כ על חפץ ידוע שביד חבירו אם הוא שלו או לא לא מיקרי ההלואה שבידו כתפס קודם שנולד הספק:
יד האדבהלואה מהני תפיסה דוקא שאין לשכנגדו שטר על חוב זה אבל אם יש

ביאורים

והטפס דכל שקור' מחתם הלשון איכו קור' רק מה שהוא ברור בלשונו ולא מה שיש בו ספק דכמו בנדריס אמרינן דלא ממית איכם נפשיה לספיקא. ומה"ס כאומר לפני הפסח איכו אסור רק עד שיגיע. והמקדים חיתו ובהמתו לא הקדיש הכוי. וכבר כתבתי במ"א הטעם בזה דאין בוגת האדם בלשונו רק על דבר הברור שבמשמעות לשונו ולא על משמעות הספק שבלשונו דלא ממית איכם נפשיה לספיקא וכטרות שאנו למידין מנדריס במבואר בש"ס נדריס ותכן נמי דהכופב חיתו ובהמתו לא כתב הכוי והיא מה"ט. ועפ"ך סי' מ"ג ס"ק מ"ה מש"ה במסול ויש ספק בלשונו לא קנה רק דבר הברור שבלשונו. וא"ש הא דש"מ סי' מ"ג בסוכר שכתב בו שמחל לו עד עכשיו והי' הספק אם הי' הסטר קודם או לא דהסטר בטל אף דמחיל' הוא ובטל מספק. ובסי' ס"ה בני סטר אחד ממול הקטן מחול והטעם פשוט דבסי' מ"ג אין הס' בלשון דאם הסטר קודם ודאי בטל רק שהספק במעש' אם הוא קודם וכיון דבהלוא' שבידו כתפס קודם שנולד הספק דזכה בתפיסתו מה שאין כן בהספק בלשון דהוא מעשה המבואר. ובזה נתבאר מ"ש בפנים: יב יג מסקנת הש"ך דתפס קודם שנולד הס' מהני. ואלה ופקדון שהי' בידו קודם הס' לא מהני כיון דברכות דמרא קמא קאי. אבל אם הי' הלוא' בידו כיון דלהולא' ניתנה ולאו ברשותא דמרא קמא קאי מהני. וכתוביס הקש' עליו מהא דהרסב"א שכתב בתשה שמער' לבעל' שיש ספק אי עשו תקנת נגזל במסור דלא הוי הבעל חפיס בהכתוב' אף דחוב. כתוב' להלוא' דמי. ועוד הקש' מהא דמהפך בכ"מ מזה הוכיח הרא"ש דלא מהני תפיס' בס' אף שדמי הסכירות שבידו לחוב דמי. ומזה הוכיח בתוביס דכל שהחוב ברור כ"ז שלא גיל' דעתו ברור' לתפסו לא הוי בתופס. ואם ג"ד ברור' לתופסו אחר שנולד הס' הוה בתפס אחר שנולד הס' אם לא שגיל' דעתו קודם שנולד הס' ברור' לתופסו משום שמא יקרה אחר ס' כגון שפסק משומר משום שמא יקרה איזה ס' בשמיר' כגון לקטיס מזויין ורופה מזויין זה הוי כתפס קודם ס"ס. והכה אלו הקושיות שהקש' בל הש"ך ל"ק כלל לפי שיטת הש"ך דמהאי דרסב"א לא קשה דהש"ך פ' בסי' ק"ל דאם יש לסכנגדו שטר על החוב דלא מהני התפיס' וא"כ הכשר בחוב' בידה. ואף כי בתוביס הסיגו גם בזה על הש"ך אבאר לקמן בס"ד שדברי הש"ך נכוניס. וגם ממרחן ל"ק לביתת הש"ך בסי' ס"ו דהס' דמרחן נולד בתחלת שנה ע"ס. והיינו תיכף כשאמר ב' הלשונות דמתרי דהיינו י"ב זהוביס לשנה דיבר לחודש והחוב של הסכירות ברור' לתופסו בלשון דהוא מעשה המבואר. ובזה נתבאר מ"ש בפנים: יב יג מסקנת הש"ך דתפס קודם שנולד הס' מהני. ואלה ופקדון שהי' בידו קודם הס' לא ועוד נ"ל דטעמו של הש"ך דס"ל דבהלוא' מהני הוא. דהנה הש"ך בס"מ סי' ע"ה סקכ"ז כתב וז"ל וברא' דאפי' ס' הפרעון הוא קודם ההלוא' כגון שהי' לו פקדון בידו ואחר שנאבד בפשיע אלו' לו מאה זהו' והנפקד אומר יודע אני שלא הי' שוה רק נ' והלא אומר א"י כמה הי' שוה ואפשר הי' שוה ק' ונמצא שמעולם לא נתחייבתי לך כלום לפי שהק' שהלויתי. יצאו דק' של פקדון אפ"ה חייב הלוי לשלם ד' דמ"מ ה"ל הפיוב ברי והפטור ס' ובכ"ג ברי ושמא ברי עדיף עכ"ל וכיון דמדמי אותו לפרעון רק שמחייב אותו מעטם דהוי כא"י אם פרעתי ונס' דדרא דממונא הדין אפי' נולד בהפרעון פטור כדמוכח באה"ע סי' ק"ז גבי איבעי' דבריא שכתב כל נכסיו לאשתו דיש ספק אי מתי' הכתוב'. ובתב הרא"ש דלא מפקינן מיתמי וכן ספק בס"ע סי' כ"ז וכן מוכח מתוס' כתובות ט' ד"ה אי למיתב דאי אלו דהי' ס"ס הים' מפסיד' הכתוב' משום ס' רצון אף דזה דומ' כס' פרעון וכן מוכח בהרב' מקומות אין מספר. ולפ"ז נראה דהש"ך לא אמר רק בשנולד ס' על חוב אם חייב לו איז' חוב דאם אמת הוא ופטר זה מחובו דיוא חוב זה בחוב זה והוי כס' פרעון על חוב אלו. ועיין ס"ג בפ' הפרה שכתב בהדיא דאם יש לו בידו כנגדו ממון הוי כטענת פרעון וחפץ לא הוי טענת פרעון ופ"ל בסי' כ"ד מ"ס בזה מש"ה המוחזק הוי כטוען שהוא שלו וכנגדו נקרא המעש"ה אבל אם הי' הלוא' בידו ואח"כ נולד ס' על חפץ ידוע אם הוא שלו כגון שהחליף פרה בחמור וילדה וא"י אם קודם משיכ' או אח"כ אלא שיש לומר דנפטר הוא ממחובו דהא לריך שומא וגבייה ב"ד שהרי אם ימות הולד לא נפטר מחובו א"כ אין הס' נולד בהלוא' שלו בלל וחובו ברור רק הס' נולד בולד וכיון שבידו מוחזק בהולד שהס' נולד בו נקרא הוא המעש"ה ולא קשה שוב ממרחן דהא חוב הסכירות ברור והס' נולד על חפץ דהיינו אם ממרחן הוא שנו על חודש ש"ג דסכירות ליומא ממכר הוא ולאופן זה לא הוי ההלוא' בחפיס. (והן הן דברי האסיפת זקנים בב"מ והחוביס חמה עליו ולפמ"ש א"ש. אמנם לפמש"ל דבמרחן אין הטעם' בלל על הקרקע רק על המעות א"א לומר כן) ובזה אפשר לישב לאת גם אלו דבתובות גבי אשה שמסר' לבעלה שבתב הרסב"א דלא הוי בחפיס' דהא מבואר בב"ק פ"ט דאשה שחבל' בבעלה דלא מפסדת בתובתה תיכף ובוב' היא מנכסיס אחרים שיש לה וגם הוא א"י לסלק אותו בלתובתה ומתוייבת ליתן נכסים אחרים דוקא וגם אפי' יגב' מהכתוב' לא יגב' רק מטובת הנאי' של בתוב' ולריך שומא וגבייה ב"ד. ופ' בר"ן הובא בש"ך פ"ו דאפי' שיעבוד דר"ן לא שייך בכתוב' דלא משתעבד בלל מסיים וכיון דהחוב של מסיים השעבוד הוא רק על נכסים אחרים שיש לה ולא על הכתוב' ותחלת דינו הממע"ה לא מהני מה שתפס בתובתה. גם מ"ש בתוביס דאם תפס קודם הס' מתפס שמא יקרה איזה ס' ביניהם לפענ"ד ליתא דהא אסור לו לתפוס על כך והוי כגזל בידו וברשותא דמ"ק קאי כמו בשאל' ופקדון. וגרא' ברור דלדעת הת"ה דשו"ע לא מהני ה"ה במקום שלא תפס כדין דהוי כגזיל' בידו ולא מהני חפיס' קודם שנולד הס' רק במקום שהי' מותר לו לתפוס בדין כגון בב' וג' שתפס קודם שבאו העדים אחרים ולפ"ז בס' במליאות דהיינו בדדרא דממונא לא מסכתת כלל תפס קודם שנולד הס'. והחוביס סותר ד"ע שכתב בסק"ב וז"ל דאין שייך בס' בבור שהי' הכהן תפוס קודם שנולד הספק כי מה לו תפיס' אם לא נולד הספק ולדבריו מה בכך כיון שגיל' דעתו לתפיס' שתפס הבהמ' אולי יקרה ס' מהני כמ"ש גבי שור שמהני בשתפס אולי יקרה ס' דלסטיס מזויין ורופה מזויין אלא ודאי דתפיס' שלא מדין לא הוי רק בשאל' ופקדון. הא שכתב רש"ל הובא בס' ת"כ סי' ס"ה ונס בסי' ו' ובסי' פ"ג גבי מזיק דמייריי בתפס קודם שנ"ה או דס"ל כדעת מוהר"י בן ל"ב והגי"ת דשאל' ופקדון מקרי ג"כ תפס קודם שנ"ה. או דמייריי שהי' הלוא' בידו וכדעת הש"ך. ודאיתי בקוה"ש שבס"ס קלה"ח שמחלק ג"כ בין בשהספק נולד לגריעותא דהתופס דהיינו בב' וב' שתפס קודם שבאו עדים השניי' ונולד ס' לגריעותא דידיה ובין בשהס' נולד לטעליותא דהתופס ע"ש. ולפענ"ד עיקר הטעם פשוט דכל שלא הי' לו דין לתופסו כגזל בידו ודמי לשאל' ופקדון דלא הוי תפיס' לדעת הת"ה. ומ"ש בקוה"ש דמהני' ו' ובסי' ס"ה ובסי' פ"ג משמ' דתמיד הוי קודם שנ"ה בחבתי לעיל דלא מוכח מכש. ועוד נראה דלמאן דס"ל בתיקו דלא נקרא נולד הס' רק בשעת מעשה א"כ בזיגזק שטען דברים שאינן רגילים להיות בחוכו לא נקרא לידת הס' עד אחר שטען הדברים שאינם רגילים אז נולד הס' אם נאמן בטענ' זו דקודם הטענ' מה ס' הי' לנו וכיון שכן אם תפס אחר שעה' לו ההיזק קודם שטען הוי תפס בדין קודם שנולד הס' והדין ברור כנ"ל כי לא מצאנו תפס קודם שנ"ה רק בחו' והרא"ש גבי תרי ותרי ושם בדין תפס מה"ת לנו לחדש שיהי' מועיל תפיס' שלא בדין. וגם בחוביס סק"ב כ"כ בפשיטות בנ"ל ואפי' אם נאמר במחברים משמעות להיפך אין ראי' די"ל אם דמיירי בהלוא' וכמ"ש הש"ך אם דבריהם אהתם"ה וס"ל כמהריב"ל והגי"ת רשו"פ ג"כ מיקרי תפס קודם שנ"ה אבל לדעת הת"ה הדין ברור כמ"ש דבעיקן שיהי' לו רשות לתפוס אז נקרא תפס קודם שנ"ה. אמנם אם הי' בידו בשאל' ופקדון קודם הס' ואח"כ בשראה זה שהמפקיד מזיקו בדבר שיש בו ס' גילה דעתו תיכף שתופסו בשביל ס' זה. הדין עם החוביס דתפיס' בשעת הס' מהני ג"כ דהעיקר תלוי בשעת הס' אי הי' מוציא מחבירו וכיון דאין לו רשות לתפוס מהני התפיס' וזכה מבואר כל מ"ש בפנים דין י"ב ויו"ג: יד בחוביס חמה על דין זה דהש"ך בעצמו כתב

הכמות

משח"א

שיהי' חל המתנ' לאחר מיתי' שייך המקנ' כדי שלא תטרוף דעתו עליו שיודע שלא יתקיימו דבריו מש"כ נגד שלא לחזור אם עמד מה טליפת דעת שייך הכא אם יעמוד כל מה שירצ' יעשה ואין בו רק משום אמיר' לגבוה כדאמרינן בפיך זו נדק' אבל עכיים לא קנו מטעם אמיר' לגבוה כידוע. מש"ת לא שייך מפיס' דדוקא לתפוס בדבר שאומר שהוא שלו אבל לתפוס בדבר שאין עליו אם איסור לא שייך תפיס': ו כן הוא מסקנת הש"ך בספר זה סי' ע"ב. משום דהרב' פוסקים ס"ל דנפשט האיבעית דבריה ג"כ יכול להוסיף וגם הרב' פוסקים ס"ל דמהני תפיס' בתיקו והוי רוב מחרי טעמי כ"ם: ז הש"ך בסי' ט"ז הקש' אהא דפסק הטור דלא מהני תפיס' נגזל במסור הא בטוען ברי מהני תפיס'. ופירן דדוקא בס' שבשטר או תרי ותרי מהני תפיס' בטוען ברי דשטר ודדים מסייעין לטענותו אבל בעלמא לא. וכן נרים סי' כ"ד כ' וז"ל נקטינן דס' שבשטר וטוען החופס ברי מהני וקשה לי דהא הש"ך למד הא דמהני טענת ברי מהא שכתב המהרי"ק דבפלוגתא דרבותא' מהני תפיס' ובטוען קיס לי דהוי בטענת ברי אמאי דבעלמא אפילו בלא תרי ותרי מהני טענת ברי. וי"ל דבפלוגתא דרבותא הוי גם כן כמו תרי ותרי במ"ש בעלמו. וכן י"ל בתיקו שכתב הטעם דמהני תפיס' כיון דיכול להבריע מסברא הוי בטוען ברי י"ל גם כן דסברא הנאמר בש"ס לזכותו מסייע ליה. ולפ"ז דבש"ס איכא נמי סברא להיפך דהא להני מסיים בתיקו מ"מ שוב הוי בתרי ותרי במ"ש מהרי"ק בורש קס"א באמתלא כל דהו מסייע אפי' היא רעופה. וי"ל בסברת הש"ך דבתיקו דעשו תקנת נגזל במסור לא מהני טענת ברי ובשאר תיקו מהני תפיס' בטוען ברי הטעם דבשאר תיקו סברא האמור' בש"ס לזכותו מסייע לאמירתו שהוא שלו אבל משא"כ במסור אין הסברא האמור' בש"ס שעשו תקנת נגזל שיהי' נאמן מסייע לאמירתו דהא אפשר דאף שעשו תקנ' אם הוא אומר שקר משא"כ בפלוגתא הפוסקים שטוען ברי ע"פ הפוסקים שהי' אבל בשהרי לו שהוא שלו אבל בס' במניאות הספקול ואין שום אמתלא וסברא לזכותו לא מהני טענת ברי בהש"ך. אמנם בס' דרדא דממונא בתוס' ב"מ ק"ד ד"ה ולימא' מזכה דמהני תפיס' בדרדא דממונא בטוען ברי. ואין לומר דלא כתבו כן רק לסומכוס דלא ס"ל חזקה מרא קמא אבל לרבנן דס"ל חזקה מ"ק לא מהני. דהא בפ"מ סי' רכ"ד פסק כן בהלכ' ודאי קיימא ברשות לוקח אין מוציאין מידו. ובתוביס הקש' על סברת החו' דס"ל בדדרא דממונא מהני תפיס' מהא דהמניח בכנים רודפין דזה אומר מוצר את הגדול ואת הקטן וכו' ומוקי לה הגמרא שם בתפס וא"כ קשה דהא שם הוי דדרא דממונא דהא לסומכוס אמרינן שם דחולקין ואי אמרת דתפיס' מהני בדדרא דממונא ליתא לכל דאמר ניזק דהיינו לגדול מן המוצר. ומתוך כך הכריח שכתבו לחלק בין טוען על גוף הדבר שהוא שלו דמהני תפיס' ובין בא עליו מכח שיעבוד וחוב אבל אמת אמרי לי דהא בעלמא הקש' גם כן בא מכח שכתב בסברא דמהני תפיס' משמ' דאפילו ליכא שמי לשונות בשטר שיהי' לשון מ' מסייע ליה רק אפי' בספק בנשון אחר דהוי בדדרא דממונא ומהני תפיס' ובשטר בא על תפיסת החפץ שכתב חוב ושיעבוד. ובקונטרס הספקות בכלל ג' כתב לחדר דהעדים מוכחשין וא"י מה הוא שם. ולפענ"ד נראה לחדר דנראה דהיכא דהעדים מסופקין ולא ראו כל הדבר בבע' אפשר דאם כל הדבר רק שהן לא ראו כל הדבר ונסתפק להם היאך הי' הדבר אין עושין ספק ע"פ כדותן בכלל ודוקא שראו כל הדבר רק שהדבר הוא ספיקא דדיעא מקבלין עדותן ועושין ספק על פיהן אבל מה שמעידין שמסופקין ולא ראו כל ברכן אין מקבלין עדותן בכלל ובאלו לא העידו דמי ולא נעשי' ספק על פיהם כלל. וראי' לזה בא"ע סי' כ' בב"ם סק"ט בכתב בשם הג"א דאם הי' לעדים ספק אם קרוב לו או לה דאין כאן משם קידושין דהוי כמקדש בלא עדים ע"ש. והרי כמה ספיקי קידושין אנו עושין ע"פ עדים וע"כ צ"ל החילוק שכתבתי והטעם זה דהוי אני דבר וכמו שכתב הממ"ש בסי' כ' ס"ק כ"ט לענין אני דבר לחלק דדוקא בדבר שנעשי' בזה אחר זה מהני בא"א בלל לראות בשנה ראשון מה שיהי' בסי' אבל בסיים אומרין א' נגבה אף שנאבדו ולא בדקו יותר הוי אני דבר ויהי' הטעם אין שיהי' אב"ם מוכח דהעדות שהן מעידין שהן מסופקין על המעשי' בלא העידו דמי ומש"ה בקידושין בס' קרוב לה הוי כמקדש בלא עדים כיון שהיו יכולין לראות בל הדבר ואם ראו הוי אני דבר ולא הוי עדות בלל אבל אם הוי עדות בלל אם יבאו עדים אחרים שלא ראו הזריקת קידושין רק שמעידו את הבסף שמעידין שהעדים שזרק לה הי' קרוב לה ג"כ לא הוי קידושין מטעם דבר ולא אני דבר כיון בלא ראו בל מה שיכולין לראות וכן נראה דלא מסתבר בלל שאם העדים אומרים שראו שלו הלו' לאבידו מעות ולא ראו כמה שיהי' יכול לתפוס בל. נכסיו אלא ודאי דראיית ספק של עדים לא אביב עדות בלל וגדול וקטן להא דמי דהוי כמעידין שראו שהלו' וא"י כמה. וכן נראה דאפי' בפרעון כה"ג שעדים ראו שנתן לו איז' דבר על פרעון וא"י כמה לא מקבלין עדותן רק על המעטו שאפשר דאין עדות ראיית ספק עדות. ומכ"ש בקנה דבעינן עדים ומבואר בב"מ דף ק' בד"ה דמי עבד דלא הוי דדרא דממונא כי אם בשיש עדים ועיין בקנה"מ סי' פ"ח ס"ק ו' ע"ש. ואף דהוי דדרא דממונא לסומכוס אף בכה"ג שהעדים לא ראו הדבר בשלימות בדמוכח בב"מ שם גבי דמי דבר גדול מ"מ לא הוי ספק לגרע חזקת מרא קמא מחמת הספק שהעדים לא ראו כמו שאין עדים כאלו מגרעין חזקת פנוי' בקידושין בס' קרוב לה כמבואר בתוי' מיימוני דאין מגרעין חזקת פנויה וכל בספק הזה אינו מגרע חזק' קמיי' באיסור גם בממון אינו מגרע חזקת מרא קמא ואינו מועיל תפיס' בש"ס הרמב"ן מש"ה בחמור ולדה בב"מ שם שהעדים ראו הטע' שהחליפו בו וראו הכל בשלימות עדותן עדות שלם רק בסמולאין הולד וא"י לב"ד אם שלא הולד קודם הטע' שהעידו העדים או אח"כ הרי הספק נעשה ע"פ ב"ד ובקידושין ובאיסור ודאי בה"ג אסור בספק ומקלקל חזקת פנויי. ה"ב מועיל תפיס' נגד חזקת מרא קמא אבל בס' שהעדים לא ראו בשלימות כיון דאינן מקלקלין בקידושין חזקת פנוי' כמו שכתב התוי' מיימוני ה"ב בממון אינו מקולקל חזקת מרא קמא ואינו מועיל תפיס' בב"ל ברור. וא"כ לפ"ז הי' מקום לומר דבכל דדרא דממונא מהני תפיס' מ"מ כתבתי בבנים בהתוביס דהלכי כיבורי המבריח וגם מהש"ך משמע דרק לס' שבשטר ותרי ותרי מהני תפיס' בטוען ברי וגם קצת פוסקים סברי דבעינן דוקא גוף הדבר. וגם אסיגוויי ניקום ונסמוך. לזה הסכמתי עמו דאין מועיל תפיס' בשיעבוד וחוב. ובדמוכח מסוגי' דהמניח אבל בשתופס גוף הדבר שכתבו החו' בהדי' דמהני תפיס' ונעולם הלב' כתו'. וכן פסק בסי' רכ"ד להלב'. אבל בס' בשטר מוכח מהש"ך דאפי' ס' לשון מ' שבשטר עדיף מס' דדרא דממונא דהא מביא ראי' מסי' מ"ב ושם בס' לשון אחר שבשטר מייירי. וכן מוכח מהטור דאפי' בס' לשון מ' שבשטר מהני תפיס'. ועטר בשתופס הוא רק על חוב. לזה כתבתי בפנים דבשטר שבשטר מהני תפיס' אפי' אין טוען על גופו של חפץ רק בחוב' חובו מהתפיס' מהני תפיס' בטוען ברי: ח ט י אלו הדיוקים נתבארו בש"ק הקודם ועי"ש: יא מה שכתבתי בפנים דבסוכר פרעון יד בעל הסוכר על העליון' נתבאר בסי' מ"ב ואפי' בטוען שאת הלוא' שבידו הוי בתפס קודם שנולד הס' דא"ל לטעון ברי ואפי' המלו' אומר ברי והלו' שמא לא הוי בחינו יודע אם פרעתי דדוקא בס' שנולד ע"פ טענותיו חייב בא"י אם פרעתי משא"כ בס' שנולד להב"ד אפי' בלא טענותיו שיש ס' אולי יש שובר ואז א"ל לידע פטור מטעם תפיס' בס' כמו בכל תפיס' קודם שנולד הס' דמהני אפי' ברי ושמא אפי' במקום חזקת מ"ק. וראי' לזה בבתובות ט' מו' ד"ה אי למיתב שהקשו שם גבי מתארסתני בתנסתי שלא יהי' לה אפי' מנה מטעם משום דאין רצון דמי לא"י אם פרעתי ואיכא טענת ברי בתנסתי. ודוב הפוסקים סברי דאפי' במקום דלא הא"ל נמידע חייב בא"י אם פרעתי אלא ע"כ הטעם כמ"ש בגיל. ובספק לשון במחיל' והוא בא לזכות מכח אותו הלשון חייב. וראי' ממ"ש הרמ"א בסי' ס"ה סעיף ד"ג בשאומר שטר אחד מחול שהקטן מחול.

דיני תפיסה כלל טו טז יז יח יט כא כב כג

יש לחבירו שטר על חוב זה לא מיקרי זה שבידו המעות מוחזק לתפסו בשביל ספיקא דדינא ממקום אחר אבל אם נפל ספק על חוב זה ממש כגון שנים אומרים פרוע ושנים אומרים אינו פרוע או שיש תיקו בש"ס אי נמחל כגון בריא שכתב כל נכסיו לאשתו שנשאר בתיקו אי מחלה הכתובה אף שיש בידה שטר כתובה אינו גובה כמבואר באה"ע סימן ק"ז וכיוצא בזה: טו אימת נקרא לידת הספק משעה שראוי להסתפק בזה אף שאין נוגע עדיין לדין הנדון כגון במרחץ שהשכיר לו בי"ב זהובים לשנה דינר לחדש שיש ספק אם לתפוס לשון ראשון או אחרון נגד חדש העיבור נקרא לידת הספק תיכף כשאמר שני הלשונות אף שלא עשה קנין עדיין כיון שיש תכף באמירתו ספק אף שאין עדיין שום דין עליו ובתיקו כל תפיסה נקרא אחר לידת ספק שהספק נולד בשעת חתימת הש"ס. ובפלוגתא של הפוסקים שאחר חתימת הש"ס לא נקרא לידת הספק רק אחר שהב"ד שדנין אצלם הניחו הדבר בספק: טז תפס קודם שנולד הספק וחזר חבירו ותפסו ממנו אחר שנולד הספק מוציאין מהשני ונותנין לראשון:

יז תפיסה ברשות מהני אפי' בטוען שמא ואחר שנולד הספק. ולא נקרא תפיסה ברשות כי אם כשהתפיסוהו הבעלים על ספק זה כגון בכור בשלשים סאה בסלע בח"מ סי' רס"ז שנתנו לו הבעלים מדעתן למשוך לדשותו וכן בספינה שטבעה בחצי דרך דסימן שי"א שנתנו לו הבעלים מדעתן ובשעת נתינה נתנו לו הבעלים שיהיה מוחלט לו. ומשכחת לה תפיסה ברשות אחר שנולד הספק כגון בתיקו שבש"ס דלידת הספק הוא משעת חתימת הש"ס וקודם שנעשה המעשה שנולד הספק עליו התפיסוהו הבעלים בידו ואח"כ נולד הספק וכן בכור בשלשים סאה בסלע שבשעת אמירה שתי לשונות דסתרי מקרי נולד הספק ואח"כ משך מדעת הבעלים כל סאה וסאה. וכן אם השכיר או השאיל מטלטלין ונולד ספק על משך הזמן כגון שאמר לו י"ב זהובים לשנה מדינר לחודש. וכן השאיל לו מרא למירפק ביה פרדיסי דסימן שמ"א דיש ספק אי שני פרדיסים או הרבה מהני תפיסת השוכר והשואל שהתפיסוהו הבעלים בידן על ספק זה מדעתן. אבל אם היה בידו שאלה ופקדון ושנים אומרים שנתן לו במתנה ושנים אומרים שלא נתן במתנה לא הוי תפיסה ברשות ולא מהני התפיסה רק כשטוען ברי דהא לפי עדות המכחישים לא התפיסו הבעלים בידם למתנה. ובאה"ע סי' ל"ט גבי מומין דצריכה להחזיר הקידושין וכן בח"מ סימן רכ"ד אף שהוא תפיסה ברשות מ"מ לא הוי ספק השקול דיש להשני חזקה דכאן נמצא:

יח תפיסה ברשות בטעות. כגון שהבעלים טעו וסברו שהדין עם שכנגדו ומסרו בידו ואח"כ נודע לו שהדין הוא עמו מחמת שבספק הדין המע"ה ובטעות נתנו לא הוי תפיסה ברשות אמנם במקח כגון שהקנה קרקע לאחד ומטלטלין לאחר שהוא ספיקא דדינא בסימן רמ"ב סעיף ג' וטעה וסבר שהוא קטן ונתן לו ואח"כ נודע לו הוי תפיסה ואין לחזור וכן כל כיוצא בזה:

יט במקום שהמשיכה הוא ספק קנין כגון משיכה בגמל והנהגה בחמור דאיכא חד צד דלא קנה עסי' רע"א בסמ"ע ס"ק ב' וכן משוך בהמה לקנות אותה והכלים שעליה דסי' ר"ב סעיף י"ד. וכן בזרק ארנקי דסימן רמ"ג סעיף כ"ד. כל אלו הן ספק קנין ולא הוי תפיסה במקח ומתנה ואפי' בא אח"כ לרשותם הוי תפיסה שלאחר הספק דלא מהני. ובהפקר אף שלא עשו רק ספק קנין זה נקרא מרא קמא והתופס מידם חייב להחזיר להזוכה ראשון וזה דוקא במטלטלין אבל בקרקע של הפקר אם עשה ספק קנין כגון החזיק באחת לקנות חברתה דסי' רע"ה סעיף ט' ובא אחר והחזיק בקנין ודאי השני קנה ולא ראשון:

כ בפלוגתא דרבוותא. דהיינו במחלוקת הפוסקים שהיו אחר חתימת הש"כ מהני תפיסה אפי' אחר שנולד הספק אפי' בטוען שמא אפי' יש לו תביעה על חפץ ותופס חפץ אחר מהני התפיסה ומכ"ש כשתופס חפץ עבור חוב ויכול לטעון קים לי כהנך פוסקים אפי' במיעוט הפוסקים כנגד רוב רק שצריך לראות מה עוצם כחם בחכמה ובמנין אם אין בטלים נגד האחרים. אבל ביחיד נגד רבים אין יכול לומר קים לי. וכ' בתשו' חוות יאיר דבמקום שסתמו המחבר והר"ב בהג"ה ולא חלקו עליהם הסמ"ע והש"ך אין יכול לומר קים לי כפוסק אחר ואם כתב הרמ"א וי"א יכול לומר קים לי ובמקום שהכריע הרמ"א מי שמורה למולו הוי טועה בדבר משנה וה"ה אם הרמ"א לא הכריע והסמ"ע והש"ך הכריעו ובמקום שהסמ"ע והש"ך מחולקים הלכה כהש"ך דהוא בתרא אם לא שרואין שהש"ך העביר דרך על הסמ"ע ואם הדיין הכריע כאחד מהן בפלוגתא דרבוותא אין השני יכול לטעון קים לי. רש"ל:

כא תפיסה ע"י שליח לא מהני דהוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים. ואם השליח או אחר תפס ונתן לבע"ד אין הנתפס יכול לתבוע להתופס:

כב בקרקע לא מהני תפיסה אפי' בפירות הקרקע שנולד הספק עליה ואפי' ברשות ואפי' טוען ברי ודוקא כשהטענה הוא על הקרקע כגון ששניהם מודים בסך השכירות או בסך המכירה רק שהטענה הוא שמגיע לו עוד קרקע כגון במדה בחבל הן חסר הן יתיר והיה יותר דסי' רי"ח שסך המעות ידוע רק שטוען שמגיע לו היתרון של הקרקע וכן במרחץ שהשכיר לו בי"ב זהובים לשנה דינר לחודש שהסך ידוע י"ב זהובים רק שתובע שמגיע לו עוד חודש דירה אף זה אם לא נתן מעות א"י לתפוס המעות בעד הקרקע אפי' טוען ברי שהתנה בפירוש כמו שאומר אבל אם הקרקע ידוע רק שטוענין על המעות כגון שהשכירות ידוע שהוא על שנה רק שזה אומר בה' שכרתי וזה אומר בי' וכבר דר בו ואין תובע ממנו רק מעות השוכר נקרא מוחזק אבל כשעדיין לא דר בו רק חצי שנה ונתן לו כבר ה' זהובים יכול המשכיר לומר בי' השכרתי וכבר דרת חצי שנה וצא מן הבית דהמשכיר מוחזק בקרקע שלו. וכן בתרי ותרי במכירת קרקע בעל הקרקע נקרא מוחזק אבל כשהמכירה ידוע רק ששנים אומרים היה תנאי ושנים אומרים לא היה תנאי והלוקח כבר ירד לקרקע ואין הספק כי אם בתנאי ותנאי מילתא אחריתי הוא מוקמינן הקרקע בחזקת הלוקח ודוקא שהספק בעיקר התנאי אבל אם יש ודאי תנאי והספק בקיום התנאי בין שהוא מכח תרי ותרי ובין שהספק הוא מכח איזה איבעיא בש"ס דלא איפשטא בין ספק במציאות. מוקמינן בחזקת שלא נתקיים התנאי וקרקע בחזקת מ"ק. אבל אם התנאי בשב ואל תעשה מוקמינן בחזקת שלא נתבטל התנאי. כשיש איזה ספק בפלוגתא דרבוותא אין מוציאין מיד המוחזק אפי' בקרקע ולא הוחזק ג' שנים יכול המוחזק לומר קים לי. וגם מהני תפיסה ברשות בקרקע כשהוא מילתא דעבידא לגלויי וטוען ברי במשכנתא בסי' שט"ז ועבמ"ש בסי' מ"ב. ואם נפל ספק בין מוכר ולוקח אם קנה הקרקע בקנין זה שיש פלוגתא דרבוותא אי קונה בקנין זה אם המוכר מוחזק כבר בכל המעות דמי המקח יכול לומר קים לי שהלוקח קנה הקרקע בקנין זה והמעות הן שלו אבל אם לא נתן לו רק מקצת דמים אז אם כבר ירד הלוקח ברשות להקרקע מיקרי הלוקח תופס ברשות ויכול לטעון קים לי שלא נקנה לי הקרקע ותופס בקרקע עד שמחזיר לו המקצת מעות אבל אם לא ירד הלוקח להקרקע מיקרי המוכר מוחזק:

כג במקום שיכול לטעון קים לי. אז אם הוא מוחזק בהדבר מעיקרא שלא מחמת תפיסה אנן טועינן עבורו קים לי כי כללא הוא בספיקא דפלוגתא דרבוותא אין מוציאין מיד המוחזק אבל בתפיסה צריך לטעון קים לי דוקא אבל

ביאורים

כתב הרא"ש דהראשון קנה. ובתומים כתב בזה דרך רחוק וגם הוא תמוה ולא רציתי להאריך. ואח"ז הנאון מכס נכי בהגהותיו לט"ז כתב לחלק בין קרקע למטלטלין ע"ש וכן חלקתי בפנים. אמנם מ"ש הטעם דלא מהני תפיס' במקח משום דבמקח אין יוצא מלאותו ולא מהני לא להרמב"ם והמחבר. ול"ד לשאר ס' שבתלמוד תמוה לי דהא בסי' ר"ב בקרקע לאחד ומטלטלין לאחר מהני תפיס' וכן בהרב' מקומות כ' המחבר דמהני תפיס' בקנין ספק בסי' ק"ן סעיף י"ח וכסי' ר"מ סעיף י"ח. ולפענ"ד כדברי הח"ל הכ"ל לחלק בין מטלטלין לקרקע ולא מפתמיה רק מעטם אחר דבב"כ דף קמ"ב אמרי' גר שמת ובזכזו ישראל נכסיו ושמעו שיש לו בן או שהיה' אשתו מעוברת חייבין להחזיר החזירו כולם ואחר כך שמעו שמת הבן או שהפיל אשתו החזיק בשני' קנה בראשון' לא קנה ומסיק דבא הטעם דרפוי מרפיין בידייהו ופי' רשב"ם הא דמחזיק בראשון לא קנה לאו משום עיכור הוא דהא אין עיכור יורש אלא מעיקרא כשהחזיקו רפוי קמרפיין בידייהו וכו' ולא נתכוונו להחזיק לגמרי דהא מספקא להו אם יש לו יורשין ושמא לא תפיל וכו'. אלמא דכל היכא שהי' מסופק בשעת קנין לא קנה ומש"ה ה"כ בהפקר כשעשי' קנין בשביל הזרה לקנות חברתה דהוה רק ס' קנין ואפי' מוחזק לא הי' כמ"ש הש"ך והתומים וכספיקא דדיינא קי"ל דדיינא דעביד אין מחזירין הדין כשלא הי' הדין להוציא מהמוחזק א"כ בשעת קנין רפוי מרפיין בידייהו אולי יכריע הדיין ויפסוק דלא קנה ולזה קנין שלו לאו כלום הוא ולהכי החזיק בסי' קנה בראשון' לא קנה כמו בב"ב שם גבי גר שמת משא"כ בזרק ארנקי הנ"ל אף דב"ב לא הי' תפיס' כמ"ש בתומים מ"מ לא שייך שברא דרפוי מרפיין בידיה דלא נתכוין לקנות דהא התם מעטם חזר הוא וחזר קונ' שלא מדעת קנין והתם בב"ב גבי גר שמת דלא חולק ומשמ' דאפי' במטלטלין שקנ' מעטם חזר אפ"ה המחזיק בשני' קנה יש לומר דשם מטלטלין כיון שהחזירו כולם בשמעם שיש לו בן איתוסי מייאסי כמו בשור הנסקל שהוזמו עדים ולא הוצרך לטעם דרפוי מרפיין רק לקרקע דבקרקע בעינן כוונ' לקנין משא"כ הכא בזרק ארנקי דמיירי במטלטלין קנה מס' דכל כמה דליכא חזקת מ"ק כנגדו נכנס לרשותו בס' קנין כמ"ש הפוסקים ומש"ה הראשון קנה ובמשיכ' בגמל וכן במשוך בהמ' לקנות כלים אף דמשיכה בעי ג"כ לכוונת קנין מ"מ לא שייך סברא דרפוי מרפיין בידייהו דהא כתב הש"ך והתומים דמשיכ' בגמל וכן במשוך בהמ' אף דלא קנו מיקרי מוחזק ובמוחזק אי מביר הדיין והוציא בס' קנין הוי טעות בדבר מסי' עיין תומים סי' ד"ה ובחידושינו שם א"כ לא שייך שום סברא דרפוי מרפיין משום שמא יפסוק הדיין להיפך דנגד המוחזק הוי טעות בדבר מסי': ב הש"ך מביא רא"י מהא די"ל קיס לי בנדוניית חתנים בפלוגתא דרש"י ור"ת וכו'. ובתומים הקש' דשם איתרע חזקת האב והא רא"י דהא כשהוא ביד שליש מולקין ואמה אני על תמיהתו דשם כשהוא ביד שליש טעמא אחרינא איכא דכשהוציא האב המעות ליד שליש אפשר דעתיה מיני' כמ"ש הח"מ בא"פ סי' נ"ב סקי"ד. גם מה שהקש' התומים על מה שכתב הש"ך הטעם דהוי כטוען ברי ש"פ הפוסקים כמו בטוען ברי ש"פ עדים וש"ז מקש' הא כתרי ותרי בעינן שיטענו ברי בפירוש. וגרא' דעת הש"ך דכשלמא בתרי ותרי לא יוכל לטעון ברי ש"פ העדים דהא אין יכול להכחיש העדים האחרים משא"כ במחלוקת הפוסקים שנתן בידיהו רשות להכריע גם הוא יכול לטעון ברי קיס לי בראיות שאין הדין כהפוסקים הסולקים דהא רשות לסתור דעת הפוסקים. ונידון מה שכתבתי שי"ל קיס לי כמיעוט הפוסקים ואף שמדברי התו' ספ"ק דכתובות שכתבו דאף לשמואל דאמר אין הולכין בממון אחר הרוב היינו במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן שכהיתר בא לידו אבל הכא מוד' דאזלינן בתר רובא וכו' מוכח דשלא בראשון א"י לתפוס נגד הרוב מ"מ נראי' דזה דוקא בטוען שמא לא מהני תפיס' נגד הרוב אבל בטוען ברי מהני תפיס' נגד הרוב דהא טוען ברי מהני כמו בתופס בראשון וכיון דבתופס בראשון מהני נגד הרוב כמו כן מהני בטוען ברי תפיס' נגד הרוב: כא כן הכריע הש"ך והח"מ והב"ש בא"ע סי' ע"ו סעיף ג' גבי אם אביה תפס בשביל ע"ש וכן עיקר דלא שייך כלל חזקת ממון בשהוא בידו אפי' הוא אליס: כב כבר נתבאר זה כל הצורך בביאורים לעיל אות ג'. ונידון מה שכתבתי בפנים בתרי ותרי בתנאי הוא מדברי הרשב"א בתשו' סי' תתקפ"ב והמשכ' למלך בפ' ט"ו מטוען כתב לחלק בין שהם הוא בעיקר התנאי ובין בשהם הוא בתקנת התנאי. ומה שחלקתי בפנים בין בשהתנאי בקוס ובשה לתנאי שהוא בשב ואל תעש' נלמד מדברי הריטב"א הובא בש"ך סי' מ"ו סקק"ז ע"ש והטעם כתב הרשב"א דכל הטוענ' דבר מחודש עליו הראי' ומוקמינן הדבר בחזקת כמו שהי' קודם וא"כ מ"ל שהם' כמליאות או שהם הוא מכח איבעיא בש"ס. נידון פלוגתא דרבוותא שיכול לומר קיס לי בקרקע מבואר בראש"ש בסנהדרין ובתשוב' הובא בס' ת"כ סי' ל"ו לפ"ז ל"ק דמי מה שהקשו אהא דסי' סי"ב סעיף י"ט דמוכח דמהני תפיס' בקרקע ולפ"ז ל"ק דתיקו דמי לפלוגתא דרבוותא כמ"ש הש"ך כיון דיכול לפטוט האיבעיא יכול לומר קיס לי בשפסק ועמ"ש הרשב"ש בב"ב דף קס"ו בד"ה תיקו ובדף ל"ב בתו' ד"ה והלכתא בוותי' דרבה רק שהתו' כתבו שהוא דוחק. אמנם הרא"ש בתשוב' כלל מ' הובא בספר ת"ב שהעיד שקבל' בידו שהוא כך ויתר הדברים המבואר'ים בפנים בזה הן פשוטין: כג כן הוא מסברא פשוט ועיין בנה"ג:

דב' אומרים פרע וב' אומרים לא פרע דבעל המעות מוחזק וכו' ותמה אני על תמיהתו דהא ש"ך בעצמו כתב בסי' ק"ל וז"ל ועוד יש להביא ראי' ממ"ש הרי"ף פ' י"ג גבי בעיא דבעי רבא בבריא היאך תיקו הלכך מוקמינן כתוב' אחזקתו ועל הבעל להביא ראי' דתחלי' ואע"ג דשאר פוסקים פסקו שם דלא מפקינן הייטו משום דהתם האיבעיא הוא על הכתוב' גופיה אי אבדה כתובתה וכן הא דקי"ל כב"ש ולא כב"ש דאמר שטר הטומד לגבות כנגבו דמי הייטו ג"כ דוקא על נוף השטר משא"כ הכא האיבעיא הוא מצד אחר וזה דולה לתפוס הממון שמייב לו בשטר מספיקא דבעיא זו פלוגד"ר בכה"ג נראי' דלא"י לתפוס כו' וכיון דאנן קי"ל באה"ע סי' ק"ז גבי האיבעיא דבבריא היאך דמפסדת כתובתה ע"ש ע"כ מחלקינן בין אם נולד הס' על הכתוב' גופי' בין נולד הס' על החוב אחר ורוצ' לתפוס שטר ברור עבור חוב ס' בזה אמרינן שהעלב"ד והרי"ף דס"ל דאפי' הס' בשטר גופיה מ"מ גוב' כתובתה אפשר דס"ל דגם בב' וב' השטר בתוקפו או יש לחלק אבל לדידן דקי"ל דס' אי מחל מבטל ליה לשטרא באה"ע סי' ק"ז הנ"ל. וכן בח"מ סי' מ"ג סכ"ז גבי משכון שיש לו בד עבשיו. וכתב הש"ך סי' מ"ב סקי"ח דהטעם משום דהוי קודם שנולד הס' ואפי' טוענן שמא אבל"ל חילוק הנ"ל. וכל הקושיות שהקש' שם לק"מ לפ"ז: טו מהרא"ש סס"ק. דבכורות שמביא ראי' דתפיס' ברשות מהני מכור בשלשים מוכח דלידת הספק נקרא משע' שאמר ב' הלשונות דסתרי דאלא"ה רק שלא נקרא לידת הס' עד אחר המעש' אין כאן ראי' דתפיס' ברשות אחר שנולד הס' מהני דכל הראיות שמביא שם הכל קודם הס' הוא וכ"כ בתומים. וכשם' ת"כ כתב דתיקו הוי כנולד הס' בשעת חתימת הש"ס משא"כ בפלוגתא דרבוותא מעשה כיון שהדיין יכול להכריע לא נולד הס' מיקרי. ותמה בתומים דהא מ"מ נולד הספק תיכף היאך יכריע הדיין והחופס אח"כ הוי תופס אחר שנולד הס' ע"ש ולענ"ד נראי' דפשיטות דהא הרמב"ן כתב דס' דתמנון נלמד מס' דאיסורין וסט"ז בי"ד סי' נ"ח סק"ו כ' דאף דס' חסרון ידיע' לא שייה ספק מ"מ בספק שכולל כל הדור שייה ס'. ולפ"ז לק"מ דתיקו הוא ספק הכולל כל הדור מקרי ספק משא"כ בפלוגתא דרבוותא שהדיין יכול להכריע אין הספק כולל כל הדור הוי כס' חסרון ידיע' דלא נקרא ס' כלל דהא כל דין אנו מסופקים קודם שמעיינים בו ולא נקרא ס' עד אחר שהגיעו הב"ד שקיבלו עליהם בספק אז נקרא ספק והחופס קודם לזה הוה תופס קודם שנולד הספק: טז דין זה פשוט כמ"ש הסמ"ג דכל שתחלת דינו הממע"ה לא מהני תפיס' וכאן הי' תחלת דינו של החופס הסני הממע"ה לא מהני תפיסת הראשון ממנו וכ"כ התומים כמה פעמים דלא כבעל קונטרס הספיקות בס"ם קלא"ח שנסתפק בזה: יז הטעם כיון דאם הי' הדין ברור הוא שלו וא"ל להוציא לא כ' הממע"ה וכן בבכורות גבי נתן לו קודם ל' ומת הבן ביום ל' אף שהמעות בפקדון בידו מ"מ אם אמת הוא שהדין עמו א"ל להוצי' דהא הבעלים החליטו בידו אם יהי' הבן בר פדיון לא נקרא הממע"ה. גם מ"ש בפנים גבי השכיר מטלטלין רי"ב זהובים לשנה מדינר לחודש דמהני תפיס' נלמד מהא שכתבו התו' בב"מ דף ק"ג ד"ה פרדיסי וז"ל ובקש דבב"ב אמרינן אחזתא תרתי משמע וכו'. ופי"ל דבמטלטלין אזלינן בתר מאן דתפיס השתא היכא דליכא חזקת קרקע בנגדו ומה לי בהספק הוא בלשון פרדיסי ומה לי בהספק הוא בין תפוס לשון ראשון או אחרון ואדרב' בסני לשונות מדיף דמד לכון מסייע ליה כמבואר בת"ב ובתומים: יח כן כתב הש"ך. ובתומים תמה דבבכור שמת ביום ל' ג"כ בטעות הי' שהי' שבור שיתי' וכן בספיב' דסי' שי"ל הי' שבור שלא יטבע הספיב' וכו'. ולפמ"ש הדבר פשוט דשם בשעת לידת הספק אלו הי' הדבר ברור הוחלט בידו וא"ל להוציא דהא הבעלים נתנו לו אדעתא דהכי לא ל' הממע"ה משא"כ בשנתנו לו בטעות אחר המעש' כיון דבשעת מעש' כבר הוי כאלו הדין בספק הממע"ה כמ"ש הסמ"ג וא"כ מה שנתן אח"כ נתיב' בטעות כמאן שלא נתן לו דמי. ומ"ש בפנים דבמקח מהני נתיב' בטעות נלמד דהש"ך תמה על הסמ"ג שפסק בכל ס' ממון דמוציאין גבי הקי' קרקע לאחד ומטלטלין לאחר דהוא איבעיא בש"ס אי קנה אג"ק ופסק דאי חפס א"מ ואי' בתימים דכל זמן שלא חזר בו נקרא קודם לידת הס' והוא תמוה מאוד דמה לנו לחזרתו הא אם אינו קונ' אפי' לא חזר בו אינו קונ' שיהי' שלו ולפענ"ד הדברים פשוטין דהא בש"ע סי' ר"ם גבי מוכר דשלב"ל פסק ג"כ דאי חפס א"מ ושם הטעם משום דבזביני מחיל' בטעות הוי מחיל' וכתבו התו' בב"מ ס"ז ד"ה התם זביני וז"ל זביני ולא מחיל' בטעות הוא דנהי דיכול לחזור מ"מ אין לו לחזור כי היכי דליקו בהימנותא ולכך אית לן למימר דאפי' הי' יודע שיכול לחזור לא הי' חוזר עכ"ל. וה"כ בקרקע לאחד ומטלטלין לאחר כיון שהוא זביני וכן פסק ג"כ בס"ע סי' ס"ו גבי מכר שט"ח בלא כתיב' ומסיר' דמהני חפס מה"ט בב"ל: יט מ' בת"ב שהביא בשם מהר"ר מיב"ן שהקש' דברי הרא"ש אהדדי דגבי משיכ' בגמל והנהג' בחמור דאיכא חד צד דלא קני בסי' רע"א כ' דגמליא' והפקר נמשב זוכ' הראשון מרא קמא ואין אחר יכול לחפוס ממנו וכ"כ בנמשוך בהמ' לקנות בלים בסי' ר"ב ובגבי המזיק בקרקע לקנות חברתה דסי' רע"ה סעיף ט' כתב דהשני קנה ולא הראשון. ותירץ דשאני משיכ' בגמל דאף דלא קנה מיקרי מוחזק משא"כ גבי קרקע אי לא קנה לא הוי אפי' מוחזק. ותמה בתומים מהאי שכתב הרא"ש גבי זרק ארנקי ולא דרך פתח דסי' רמ"ג דשם ג"כ אי לא קנה לא הוי מוחזק ואפ"ה

דיני תפיסה כלל כד כה

אבל אנן לא טענינן עבורו אבל כשמת אנן טוענין עבור יתומים קים לי: בד אין מוציאין ממון אף דאיכא ס"ס להתובע. אבל תפיסה מהני בס"ס ואם היה לו להתובע שטר ונולד ספק בשטר דדמי לס' פרעון כגון ספק זינתה ברצון בכתובה ויש ס"ס לזכות התובע נראה שאף להוציא ממון מהני ס"ס כיון שיש שטר ג"כ בידו:

בה אם נולד ס' פלוגתא דרבוותא בין ראובן ושמעון והיה ראובן מוחזק וטוען קים לי כפלו' המזכה כגון בגוונא המבואר בח"מ סימן רס"ח בפלוגתא דראב"ן וראבי"ה וטען ראובן קים לי כראב"ן המזכה אותי ואח"כ נולד ג"כ ספק זה עוד בין ראובן לשמעון והיה להיפך שלדעת הראב"ן היה זכות לשמעון והיה ראובן ג"כ מוחזק וטען קים לי כראבי"ה אם יכול שמעון לבוא עליו מכח ממ"נ אם קים לך כראב"י תן לי הראשון ואי קים לך כראב"ן תן לי השני אז אם אירע זה בספק דלא מהני תפיסה הדין כמ"ש הרמ"א שם בסי' רס"ח דאם עמד בדין כבר אינו יכול לבוא עליו בממ"נ ואם לא עמד בדין יכול לבוא עליו בממ"נ אבל בספק דמהני תפיסה יכול לבוא עליו בממ"נ ודוקא בחד גברא אבל בתרי גברי כגון שספק השני נולד בהיורש או בלוקח שלו לעולם לא יכול לבוא עליו בממ"נ:

משה"א ביאורים

כד בס"ך בסי' זה סי' ק"ך מסיק דאין מוציאין ממון בס"ס. והאריך לפרש דברי התו' בכתובות ט' שהוכיחו דמוציאין ממון בס"ס מהא דאמר ר"י גבי עד שלא תרסתיך נאנסת והי' מקחי מקח טעות דלא מפיה אנו חיין ונותן לה מנה למאן דס"ל בנס בחזקת בתולי ומצאת בעולי יש לה כתוב מנה ואף דאיכא ספק תחתיו ברצון ולית לה כלל ועל כרחך מטוס דאיכא ס"ס. וגם בתומים האריך לפרש דברי תו' אלו וגם דברי התו' בכתובות י"ב ד"ה וניחוש שמא תחתיו דמשמ' מדבריהם שמוציאין ממון בס"ס וע"ש בדברי הש"ך והתומים שמפרשין דברי התו' בדוחק גדול. ולפע"ד נראה שהוא נכון בפשיטות דהא הש"ך בסי' ק"ל כתב דלא מהני תפיס' כשיש לשכנגדו שטר מטוס דשטר הוי בגבוי מה"ט אמרינן מנו להוציא בשטר כיון דהוי בגבוי ואפי' להתומים דפליג שם אהש"ך כתב דב"כ מועיל השטר דלא יהי' שכנגדו מוחזק כלל ולא נקרא להוציא ממון ע"כ. ואפי' למ"ש הש"ך שם דאם יש ס' בנוף הספר לא הוי בגבוי מ"מ הא המהרש"א בכתובות דף ע"ו בד"ה ריש מנה כתב דאם יש כיון שהשטר בידה נקרא מ"ק נגד ס'. והריטב"א כתב שם בפשיטות שהוא כן ח"כ אין ראי' מדברי תו' אלו דמהני ס"ס להוציא ממון רק כשיש שטר בידו דמטוס שטר לא הוי הב' כמוחזק מש"ה כשיש ס"ס דהוי כמו רובא מסייע להתובע מוציאין ממון דהא אפי' בשמנו מסייע להתובע מוציאין ממון אף דמנו גרע מחזק' מכ"ש כשרובא דעדיף מחזקה מסייע לשטר וכן ס"ס הוא מטעם רובא ועוד ס' הָלוֹן דומ' לס' פרעון רק דל"ד לא"י אם פרעתי כיון שהוא דרגא דממונא שיש ס' לב"ד בלא טענותיהם והכנגדו ג"כ משופק מ"מ מצינו לענין כמה דברים שם הנולד בפרעון עדיף מס' הנולד בגוף החיוב כמ"ש הכנה"ג לענין תפיס' ע"ש. וזה מבואר מ"ש בפנים: כה בח"מ סי' רס"ח בהג"ה פסק בשם ת"ה בדידון זה לחלק בין עמד בדין בפעם א' דאז אמרינן קם דינא וא"י לבוא עליו בממ"נ משא"כ בלא עמד בדין עדיין בפעם הראשון יכול לבוא עליו בממ"נ. ובח"ה כתב דאי' לזה מיבמות דף ל"ז מפסק וכני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם וגם בתר דפליג יבם בנכסי מיתא דבא עליהם מכח ממ"נ ג"כ וקי"ל שם דקם דינא וכתבו התו' שם דדוקא בתר דפליג. והטעם כיון דפליג כבר אסם דעתיה ונתייאש ס"כ כיון שעמד בדין כבר נתייאש. והש"ך בסוס ספרו תקפו כהן חלק עליו דהא ביבמות שם מדמי לה למי שאבד לו דרך בתוך שדיהו בחד דאתי מכח ד' ושם לא עמדו בדין קודם. ולזה פסק הש"ך דלא תלוי כלל בעמד בדין דהא שם אפי' תלקו בינם לבינם קם דינא. לכן מחלק דבחד גברא יכול לבוא עליו בממ"נ אפי' עמד בדין בפעם הא' אבל בב' גברי הדיינו שהדין הא' הי' שם א' וזכה בדין ואח"כ באו הנכסים ליורש או ללוקח אז אין יכול לבוא עליו הכא הא' מכח מש"נ ומדמ' זה להא דמבואר בסי' מ"ט ביב"ש שערב בסכיל יב"ש או ירש מיב"ש דא"י לבוא עליו מכח ממ"נ ע"ש. וכתומים ממה ש"ז דאין הכידון דומ' לראי' דבערב שאני דהדין דעדיף לתבוע להלוי תחלי' ולא נתחייב כאופן אחר ומש"ה שפיר א"י לתבוע להיב"ש השני בממ"נ שיכול לומר אני ערב וכיון שאינך יכול לתבוע להלוי לא נתחייבת לך משא"כ הכא דבעוונן שנתחייב לו בודאי בממ"נ ואין חילוק כלל בין ב' גברי לחד גברא ולזה מסיק בהמ"ה ורמ"א בסי' רס"ח. ומביא ראי' מהטור וש"ע בסי' ס"ל גבי כיסכס' בחמת שיש ס' אי הוה קרן או רגל והזיק' בזה ברה"י וברה"ר דא"י לבוא עליו בממ"נ אף שהוא בחד גברא. ולפענ"ד אין סוס ראי' מזה דשא"ה דידוע דקרן תמה אינו מסלם אלא מגופו דיוסלם השור ואין על הבעלים שיעבוד הגוף כלל דאפי' שומר אינו עליו ורגל מועד הוא ומן הבעלי' משלם ושיעבוד הגוף אית ליה על הבעלים והנכסים המה מטעם ערבות דנכסותיו דאינם אינון ערבין בזה וא"כ כשבא לגבות מן השור מכח ממ"נ דמי ממש להא דסי' מ"ט ביב"ש שקנ' שדה מיב"ש או ירש שדה מיב"ש דא"י לגבות מכח ממ"נ כיון דא"י לתבוע להלוי ונכסותיו דבר אינם אינון ערבין בזה אף הערב דהיינו הנכסים א"י לתבוע מכן והא"כ ממש להא דמי' כיון דבשם קרן ליכא שיעבוד הגוף וכא אם השור מכח עצמו ומכח ס' רגל בא על השור מכח ערבות דנכסי דבר אינם אינון ערבין וכיון שא"י לבוא על גופו מכח ממ"נ א"י לבוא גם על הנכסים ודוקא במקום שבבר נפסר מתביע' אחת דמי להא דיב"ש הכ"ל כמו שדמה אותו הש"ך הכ"ל אבל בהיזק ברשות הניזק שלא נפטר עדיין מטוס תביע' יכול לתובעו מכח ממ"נ דדמי להערב מוד' והלו' כופר והא דפטור בב' יב"ש הכ"ל יבואר בסי' מ"ט אי"ה משא"כ הכא. ובעיקר טעם מחלוקת הת"ה והש"ך ירא' דהי' קשה לו להש"ך בהא דמי שאבד' לו דרך שדהו בחד דאתי מכח ד' דאמרינן קם דינא מטעם דמצי לומר אי שתקת והטעם כתב הר"ן בפ' החולן דכיון שאתי מכח ד' שהפסיד זכותו עמהן כדאמרן הרי הוא נכנס במקומן לגמרי ובאלו החזיר להם שטרותיהן ודן זה עמהן וזכו בדין דמה מכר א' לב' כל זכות שהוא לידו בין מה שהוא שלו ודאי בין שזכו בו מחמת ס' עכ"ל הר"ן שם וכן הוא הלשון ממש בש"מ סי' קמ"ח סעיף ב' עיין שם ולכאור' תימא דא"כ אם גזל ראובן משמעון קרקע ולוי עד בדבר ולא הי' יכול שמעון להוציי מראובן בדין כיון שאין לו ב' עדים ואפ"כ קנה לוי מראובן הסד' ודאי דא"י לוי לומר מה מכר א' לב' ולקחתי כל זכות הראשון וכיון שמראשון אין אתה יכול להוציא גם ממני לא תוציא מעטם אי שתקת הכ"ל והא ודאי ליתא. דתמוכה בב"כ דף כ' לגבי מי לא קא מודית. וכן נראי דאם ראובן גזל שדה אחת משמעון וים לו לראובן עוד שדה אחת שלו ולוי יודע מזה רק שא"י איזהו ולוי לקח שיכון דחייב להחזיר לראובן שדה אחת וכן נראי דאם לוי לקח שדה אחת מראובן ושדה א' משמעון ויודע שבד' אחת גזלו' מיהוד' וא"י איזהו דחייב להחזיר אחת כיון שיכול לבוא על שדה אחת ממ"נ אף שהגזל א"י לברר בעדים וראי' לזה דהש"ך בעצמו כתב שם בסיומא דס' מ"ב דאם יב"ש גזל שדה מראובן ואין העדים יודעין איזו' יב"ש ואח"כ מכר יב"ש א' כל שדותיו ליב"ש השני דיכול לבוא להוציא שדה אחת מיב"ש ע"ש אף שאין ראובן יכול לברר בעדים איזהו הגזלן ואיזו' שדה היא גזולו'. והדין עמו דהא בבכורות מ"ח גבי יב"ש שקנ' הבר' מיב"ש דא"י לבוא בממ"נ אמר התם הטעם כיון דנכסותי דאינם אינון ערבין וכו' ומשמ' במקום שיכול לבוא על גוף הנכסים בממ"נ דהדין עמו וא"כ בחד דאתי מכח ד' דבודאי אם א' מהבר' לקח מהג' ג"ב דינא בחד דאתי מכח ד' וזה בודאי דמי להא דיב"ש שגזל ומכר ליב"ש שכתב הש"ך הכ"ל שהדין עם ראובן וא"י הקול' לטענן קייתי כל זכות הראשון וכן הוא ג"כ מפסרא דכי מטוס שא"י לברר איז' שדה הוא שלו יאכל הלה את שאינו שלו ואדי דהא אין אדם מוכר דבר שאינו שלו ובחזקת מ"ק עומד ולא יאבוק בזה כ"א המתעקש ואוסב עול וא"כ בחד דאתי מכח ד' הכ"ל מה"ת יהי' יכול לומר קייתי זכות הראשון וכיון שמראשון א"י להוציא גם ממני לא תוציא הא גם בזה הא דא"י להוציא מהראשון הוא מעטם שא"י לברר (וע"כ מש"כ בזה לתרץ בסי' קמ"ח) וע"כ צריך לחלק דדוקא בגזל שידוע לגנזל ולגזלן רק שהגזלן זוכ' כמה שמשקר לפני ב"ד זהגזל א"י לברר משא"כ כאן שהוא ספק לשניהם וגרא' לב"ד שם זה הוא מילתא דלא שבידא לגלויי כצין שכתב הרא"ש בב"מ דף ק"ו והב"ד מזכין אותו מספק וזכין בו בחמת מעטם יאות בעלים כמ"ש הת"ה שייך לומר מה מכר א' לב' כל זכות רק הש"ך סובר דיאות לא מהני רק נגד גוף הדבר דמצינו יאות לפעמים דמהני אף בקרקע כמבואר בח"מ סי' רל"ו ס"ט וש"ע ובאור אי"ה איז' יאות מועיל לקרקע וקי"ל דיאות לא מהני רק שנקי' גוף הדבר אבל נגד הדמים מהגזל' לא מהני יאות כראמרינן בב"ב מ"ד בני דמיאם מנופיה מדמי' מי מייאם וכ' רשב"ם וז"ל וכי מוחל הוא לגזלן דמי גזילתו וכללא הוא דלענלם במקום שקנ' גוף הדבר ביאות נתחייב בדמים וכיון שכן יפה כ' הש"ך בב' גברי דמי לערב דנגד החיוב דמי' נכסי אינון ערבין בזה וכיון שא"י לתבוע גופו גם הנכסים א"י לתבוע משא"כ בחד גברא יכול לתבוע ממ"נ דלא מהני יאות שיפטור אף מהדמים. והת"ה סובר דהאי יאות לא דני ביאות דעלמא דבאן, מחיל' ומתני' גמור' היא. ובידון מה שהקש' הש"ך דהא גבי ספק וכני יבם לא בעינן עמד בדין ואפי' תלקו בינם לבינם שני. נראי לישב דהכא בפ"ד שאני כיון שיש כח ביד הדיין להכריע בז' מהן בראיות וכשהדיין מכריע א"י לומר קים לי כמ"ש מהרש"ל הובא בס' ת"כ לא מייאם בספי' עד עמדו לדין והדיין פסק לזכות המוחזק. ונראי דהשיבור כהש"ך כיון דקיי"ל דתפיס' מהני בספיקא דפ"ד לא הוי מחיל' ות"ה לשיטתו שפסק דלא מהני תפיס' בפ"ד. אמנם בס' דלא מהני תפיס' א"י לבוא עליו בממ"נ אחר שעמד בדין כדעת הת"ה:

כו (א) וכאלו חרף ונדף וכו'. ע' בתשובת מהרח"ן שסון סי' ס"ב :
(ב) היתה יד עכו"ס תקיפה. ע' בתשובת ן' לב ס"ג סי' מ"מ :
(ג) ומציל בדיני עכו"ס כו'. ע' בתשובת רמ"א סי' פ"ו דף ק' ע"ב :
(ד) ולהעיד שזה חייב כו'. כתב רב שרירא ומביאו בע"ת מי שחייבוהו בחוב לו בפקדון ואינם יכולים להוציא מידו ויש ביניהם מקום בי דואר של עכו"ס שאינו לוקח שוחד ומקבל עדות מישראל יש רשות לזקנים ותלמידי שילכו לפני הסופט כו'. הג"ה וגלפע"ד דודאי גם רב שרירא ס"ל לפי' בלוקח שוחד אם עכו"ס מקבל העדות מעידין לפניו רק שכתב אם אינו לוקח שוחד כלומר דאלו לוקח שוחד לא יקבל עדותן ולא יעשו עדותן פירות ובאמת אם מקבל עדות אין מילוק אם הוא בעל שוחד או לא כיון שהמה יודעין באמת שהוא חייב והלכך לא כתב מור"ם דבעינן שלא יקבל שוחד ובזה נסתלקה תמיהת לבעל דינו לפני עובדי כו"ם (מהר"ם מריזבורג) (ו) (ב) והסברא ראשונה כ"ל עיקר :

ב [ה] (ב) ה היתה יד עכו"ם תקיפה ובעל דינו אלם ואינו יכול להציל ממנו בדייני ישראל יתבענו לדייני ישראל תחלה (ז) אם לא רצה לבא ח (ח) ו א] נוטל [ג] רשות מב"ד (ג) ג) ומציל בדיני עכו"ם מיד בעל דינו : הגה [ו] ויש רשות ב] לב"ד ליכך לפני עכו"ס (ד) ט(ט) [ד] ג] ולהעיד. שזה חייב לזה (בה"ת בשם ר' ז שרירא) [ז] וכל זה דוקא בשאינו רוצה. להיות ליית דין אבל בלא"ה אסור לב"ד להרשות לדון לפני עכו"ס (מהרי"ק שורש מ') : המקבל לבע"ד ל"ד הוא אלא *ה"ה אם כבר שילם לו ע"פ דיניהם אף שבדין ישראל כתשייב לו יותר אין שומעין לו לדונו מחדש : ח נוטל רשות מב"ד כו'. כתב ב"ת בשם רב שרירא *דהמורד בדין מתרין בו התראה מפורסמת ואם אינו מקבל מעידי' עליו ונובין ממנו בדייני עכו"ס ומנהג שלנו לעבב ג"פ בב"ה ואח"כ מתירין לו עב"ל : הגה וכתב ב"ת בשער ס"ב דאין מתירין לו לילך בפני עכו"ס אא"כ אין יכולין להוציא מידו ע"י אלרכת' ע"ס וכתבתי לשונו בדרישה ועיין בד"מ ובסמ"ע לעיל ס"ס י"ח מ"ס בענין הקובלין נ"פ לבטל התפלה באיזה יום ובאיזה ב"ה קובלין ע"ס : ט ולהעיד שזה חייב כו'. כתב ב"ת בשם רב שרירא ז"ל מי שחייבוהו בחוב לו בפקדון ואינם יכולים להוציא מידו ויש ביניהם מקום בי דואר של עכו"ס שאינו לוקח שוחד ומקבל עדות מישראל חברו (לאפוקי יש מקומות שאין מקבלין עדות מישראל אפילו מישראל על ישראל מפני שאין נאמנין בעיניהם) ים רשות לזקנים ותלמידי שילכו לפני הסופט ויעידו שזה חייב לזה ומלוה לעשות כן אפילו נגזל עכו"ס ונגזלן ישראל מעידי' אצל הסופט ושפטו כו' והב"י והד"מ הביאו ול"ע למה סתם מור"ם כאן

כו שלא לדון בדיני עכו"ם ובו ד סעיפים :

א א (א) ו אסור לדון בפני דייני עכו"ם (ב) * ובערכאות [א] שלהם (פי' מושב קבוע לסריס לדון בו) ב (ג) אפי' בדין שדנים בדיני ישראל ב ואפי' נתרצו ב' בעלי דינים לדון בפניהם אסור [ו] ג וכל הבא לידון בפניהם הרי זה רשע (א) ג וכאלו חירף וגידף ד (ד) והרים יד בתורת מרע"ה : הגה [ב] ויש ביד ב"ד לגדותו ולהסריחו עד שיסלק יד עכו"ס מעל חבירו (מהרי"ק שורש קנ"ד) [ג] וכן מסריחין המחזיק ביד ההולך לפני עכו"ס (ריב"ש סי' ק"ב) ואפי' אינו דן לפני עכו"ס ה (ה) (") רק שכופהו ע"י עכו"ס שיעמוד עמו לדין ישראל רואי למתחו על ד העמוד (מרדכי פרק הגוזל קמא) וע"ל סי' שפ"ח [ד] מי שהלך בערכאות של עכו"ס שנתחייב בדיניה' ואח"כ מוזר ותבעו לפני דייני ישראל י"ל שאין נזקקין לו (מהרי"ק שורש קפ"ח) ו וי"ל דנזקקין לו (מרדכי בפרק הגוזל בתרא) ז אם לא ח) שנרש [ב] הפסד לבעל דינו לפני עובדי כו"ם (מהר"ם מריזבורג) (ו) ב) והסברא ראשונה כ"ל עיקר :

[ה] (ב) ה היתה יד עכו"ם תקיפה ובעל דינו אלם ואינו יכול להציל ממנו בדייני ישראל יתבענו לדייני ישראל תחלה (ז) אם לא רצה לבא ח (ח) ו א] נוטל [ג] רשות מב"ד (ג) ג) ומציל בדיני עכו"ם מיד בעל דינו : הגה [ו] ויש רשות ב] לב"ד ליכך לפני עכו"ס (ד) ט(ט) [ד] ג] ולהעיד. שזה חייב לזה (בה"ת בשם ר' ז שרירא) [ז] וכל זה דוקא בשאינו רוצה. להיות ליית דין אבל בלא"ה אסור לב"ד להרשות לדון לפני עכו"ס (מהרי"ק שורש מ') : המקבל

לבע"ד ל"ד הוא אלא *ה"ה אם כבר שילם לו ע"פ דיניהם אף שבדין ישראל כתשייב לו יותר אין שומעין לו לדונו מחדש : ח נוטל רשות מב"ד כו'. כתב ב"ת בשם רב שרירא *דהמורד בדין מתרין בו התראה מפורסמת ואם אינו מקבל מעידי' עליו ונובין ממנו בדייני עכו"ס ומנהג שלנו לעבב ג"פ בב"ה ואח"כ מתירין לו עב"ל : הגה וכתב ב"ת בשער ס"ב דאין מתירין לו לילך בפני עכו"ס אא"כ אין יכולין להוציא מידו ע"י אלרכת' ע"ס וכתבתי לשונו בדרישה ועיין בד"מ ובסמ"ע לעיל ס"ס י"ח מ"ס בענין הקובלין נ"פ לבטל התפלה באיזה יום ובאיזה ב"ה קובלין ע"ס : ט ולהעיד שזה חייב כו'. כתב ב"ת בשם רב שרירא ז"ל מי שחייבוהו בחוב לו בפקדון ואינם יכולים להוציא מידו ויש ביניהם מקום בי דואר של עכו"ס שאינו לוקח שוחד ומקבל עדות מישראל חברו (לאפוקי יש מקומות שאין מקבלין עדות מישראל אפילו מישראל על ישראל מפני שאין נאמנין בעיניהם) ים רשות לזקנים ותלמידי שילכו לפני הסופט ויעידו שזה חייב לזה ומלוה לעשות כן אפילו נגזל עכו"ס ונגזלן ישראל מעידי' אצל הסופט ושפטו כו' והב"י והד"מ הביאו ול"ע למה סתם מור"ם כאן

מאירת עינים

סי' כו
לא ברייתא גיטין דף פח ע"ב ב כ"כ הרמב"ן בפ' החומש בפ' משפטים ג ל' הרמב"ם בסוף ה' סנה' וכ"כ הטור וכן פירש"י בפ' משפטים ד אע"פ שהוא אלם וסרכן מלגיית דין הוא"ל ליטול רשות מב"ד כמ"ש בסי' שתחריו ה ג"ז סס וכ"כ הטור וס"פ למדוה מהא דאמרי' קרי חברך ולא עבך רמי גודי גדי ביה ב"ק דף לב ע"ב ו וכ' בה"ת בשם רב שרירא *והמנהג שלנו לעבב ג"פ בב"ה ואח"כ מתירין לו ז וכ' שמתרין בו תחלה התראה מפורסמת וכ' עוד שם לפי' נגזל עכו"ם ונגזלן ישראל מעידים

הגהות אמרי ברוך
(רמ"א ס"ח) (") רק שכופהו כו' כ"כ. ע' בשו"ת תולדות אדם שהוא תשו' הרשב"א סי' פ"ד וע' בשו"ת מהרי"ק עינים וע' בשו"ת מהר"ם מלובלין סי' ק"כ וכו' : (ע"ז ס"ק ג') (") בד"ס ע"ש שאין ב"ד כו'. וכמדר פשוטא דכייפי' כו'. כ"כ לישמעתותיה דברי רבינו מבואריס בבעל המאור בחלאמות בפ"ד דמס' ב"ק :

חידושי חת"ם
סימן כו ש"ך ס"ק ד' רב שרירא כ"ב עיין תשובותי ח"ם חו"מ סי' ג':

חידושי רעק"א
סי' כו ס"א ובערכאות שלהם. כ"ב ואם הוליח ממון ע"י דין ערכאות אם אין כן בדיני ישראל הממון גוזל בידו. ואם קרב בזה אינה מקודמת. והוא פסול לעדות כמו כל גזלן תשב"ץ בתשו' ח"ב עיין ר"ל : שם סוף הג"ה. נראה לי עיקר. כ"ב עיין בתשו' ש"ה הנדפסת בתשו' אבן האוהם סי' כ"ב. וע' בתשובת פרי הארץ למהר"ר מאיר מזרחי חח"מ סי' י"ב ד' ע"ז ע"ב :
בש"ך אות ד' כתב רב שרירא. כ"ב עי' תשו' מהריב"ל ס"ג סי' מ"ח . ובתשו' מקור ברוך סי' כ"ב :

טורי
סי' כו (כ"ב בהג"ה) ולהעיד שזה חייב כו' בסה"ת מבואר שם דוקא שידוע שאינם מקבלין שוחד : (ס"ג) בפני עכו"ם אינו כלום כ"ד אתהני על פה קדום בעל הסמ"ע במ"ם בזה המשמע מתשו' הרא"ש שלם כתב בפירוש שמחייב בפשו לדון בפני עכו"ם חייב לדון בפניהם והא כתב בהגהה בכלל ס"ג דין י"ב וכי"ב דתי' על מה שהבנו לכתוב בשטרות בין בדין ישראל בין בדין עכו"ם ולא דבתב בשטרות בין בדין עכו"ם ל"ל שלא בא לעקור על ד"ה אלא בגון שבוא אלם כו' מבואר לך דמ"ש הרא"ש כאן שאין הכוונה כו' לא בא לומר שאם בוודאו מפורשת בענין אחר דאזלי' בתר דעתיה כמו שהבין בעל הסמ"ע דזה ודאי שאין הכ"ד מחיתין לילך אל עכו"ם אלא הרא"ש אמר דבל' שב' בשער לדון בדיני עכו"ם אין בכלל זה שהיה שעודה בדבר בגון שלא ישמע ומ"ב תקשה לך וכי כ"ע רשיעי נינהו שיבתבו ל' שהוא עבירה לזה חי' אלא הכוונה אם הוא אלם זכו' וזהו ג"כ כיאור דברי הרא"ש בתשו' הטור סי' ס"א שב' וה' דבוהבין בשטרות בין בדיני עכו"ם וכו' ד"ל ואם תקשה לך ממנהג העולם שבותבין ל' זה בשטרות לזה חי' שבוודאתם בדרך שאין בו עבירה ומאלה אם ישמא ח' שבוודאתו ממש לעקור ד"ה אין שומעין לו וא"ש בפי' דברי הרא"ש המיירי בדרך שאין בו זכות והוא בדיני עכו"ם הוא תמוה ואין לומרו דאתו ברשיעי עסקינן שילך לפני עכו"ם בתקוה שאין בו ריוח וכי ליטרד הרין לכתוב דבר זה בהשו' ומ"ש לדקו דברי המחבר בזה שלא חילק כאן כמו שעלה על דעת הסמ"ע וכ"ע. ועוד כ"ל דתפי' אם רוצה זה שידונו לו ישראל באותו זכות שיש לו בדיני

ביאור
כו [ח] (ליקוט) וכל הבא כו'. בהגהומת ר"פ משפטים מבין לבע"ד של ישראל שי"ל דין זה עם זה שיודעים שעכו"ם ידין דיינו הדין בדיני ישראל אשאר לזהדקק כו': [ה] היתה יד. גטין בפ' הגזלן דיינו ישראל ולא לפני עכו"ם שבל מי שאינה דייני ישראל והולך לפני עכו"ם כפר בהקב"ה תתלה ואח"כ כפר בתורה שב' כי לא כלורדד מרס אחדיבד פלילים כדי שלא כי מקום העמים כו' (ע"כ): [ב] ויש כח. ב"ק קיז ח' ההוא שוחא כו': [ג] (ליקוט) וכן מחרימין כו'. כמ"ש בפ' כל הנכסין

באר
כו [א] שלהם. כתב בת"ה אפילו בדבר המוחר למעבד דינא לנפשיה מ"מ אסור לעשותו על ידי עובד כוכבים וכתבו הרמ"א בהג"ה לעיל סי' ד'. סמ"ע : [ב] הפסד. וה"ה אם כבר שילם לו בדייניהן אף שבדין ישראל כתשייב לו יותר אין שומעין לו לדונו מחדש. סמ"ע : [ג] רשות. כתב בעה"ת דאין מתירין לו לילך לפני עובד כוכבים אא"כ אין יכולין להוציא מידו ע"י אלרכתא ועי"ל ס"ס י"ח בענין הקובלין נ"פ בבטל התפלה בא"ז יום ובאיזו ב"ה קובלין ע"ס. סמ"ע : [ד] ולהעיד. כתב הסמ"ע דהרמ"א

פתחי
כו א] נוטל רשות מב"ד. ע' בתשו' חו"ר סי' קל"ה שכתב בענין כ"י שכתב בו שאם לא ישרע לזמן פ' יתחייב קנס מאה ר"ש להשרה ואחי מלד הדין אסור למלוה לתבוע בערכאות של עו"ג ובכ"מ סי' כ"ו רק בא"ם בע"ד אלם בקרי"ל שבוא אין בידם להליל עשוק הולכים ומעידים כן לפני ערכאות של עכו"ם פלוני יש מחתנו חייב כך וכך וע"ז התה רב שרירא דוקא בא"ם תובע אלם תובע לה שלו ואם תובעים הקנס אין בזה עלה לעשות אחר שאפשר אחר בכיון ת"ח א"ע לבעיד במקום שאינו לפי כבודם אחי חמרת ובשם לשרבא ולשות גרף גירף אין לבם רשות לוותר על כבוד תורתם מספק. ע"ש. עוד בענין לוותה ש"ם שבעיד בפני עדים שחייב לפלוני כך וכך ואחר שנפטר ובכיום יתומים קטנים מתירא הלוה בדבר ומבוד מאחר שלא יוכל לגבות עכשיו עד שיגדלו היתומים פן ישכח מלב בעדות אם שלוה לפניהם ולגבות הערות ע"פ ב"ד קבה כי הב"ד חוששים לבעת אחרון שבסי' ק"י ס"ע שאפי' לוותה אין לגבות לב"ד עדים במקום שיש יתומים קטנים ע"ב רלה המלוה לבעלות דברי בעדים בכתב אלל ערכאות של עו"ג לכתוב בפו"ר אמור ליום מועד בשיגדלו היתומים אי רשאי לעשות כן או לא אי יש בזה. מיקר שם פלילים או לא והתריך בסוגיא דגיטין. מ"ד ע"א המוכר ביתו לנכרי כו' ומסיק וז"ל היולא מדברינו בכד"ז שלא עשאום פלילים בלל רק מפקיד דברים אלא ליום שיגדלו הנכרים ויבאום לדייני ישראל קיי דוקא בזה שום נרגוד מיסור אפי' בלי רשות ב"ד מכ"ד ברשות ב"ד ולבשגדלו היתומים ויבואו הדברים לפני בי"ל אם בעדים יכולים לחזור ולגבות לעמות ממ"ש בראשונה כיון שאמרו שלא בב"ד או אם יעמדו בדבריהם אם יאמרו מעיש דעבידי לאתחזוקי שקרייהו בזה לא אדון אלא בדבר כי בשופט אשר יהיה בימים ההם ויולא לאור משפט לדק לך מ"מ הוליל במ"ש ובתבו בעש"ב שקרות לזדאי בתיומים יאמינו ולא ישרדו ויבלמו מעמן ובעיין לשון רש"י בע"ז ע"ג ע"ב כו' עכ"ל ע"ש :

חידושים
שוחד לעוות המשפט אפ"ה אין נזקקין. אמנם אם הבע"ד יודע בעצמו שחייב לו צריך להחזיר לו : (ז) אם לא רצה לבוא. כיון שמורר לכו עי"ז ש"ע דבסולאת ממון בעינן ש"ע שאינו: (ח) נוטל רשות מב"ד ומלוה. ו"ש ס"ק ג' דדוקא שהבי"ד יודעים שחייב ע"פ דין כגון שיש לו שטר וכיולא בו אבל אם אין הב"ד יודעים שחייב לו כגון במלוה בשטר וכיוצא דבמלו' ע"פ אין אפשר לדיני ישראל ליתן לו רשות להוציא דאימר אינו חייב לו כל כך רק משמתין אותו כשאינו רוצ' לבוא וכן מוסח מהב"י שכתב כשא"י להוציא ממנו ע"פ אדרכתא משמע שידוע שחייב לו כבר וכן מוכח מהדריש סי' ב' שכתב וז"ל שאם הי' העכו"ם אומרים לישראל הן ממון זה לישראל חבירך שאתה חייב לו ע"פ הדין וכו' ולתי' הא' אף זה אסור ולתי' שני שם אינו מותר רק בבה"ג :

הקדשים
(ואולי דו"ש ידיעה בלשה בני אדם, האומדנא כמו שמועיל רשות מג' הדיעות כי ע"י ידיעה דתלתא אין חשש לזות שפתים כי עומד להתפרסם דאפי' תלתא מליל מבחינת איסור לשון הרע. ואולי מועיל גם ע"י ידיעת האומדנא לג' אחון לעיר ההיא) אם בשייך בזה מעין מה שאמרו אם אמרו חזו"ל תבר ה"ל בתראה. וגם דלא קיימא לן בס כן מ"מ בזה כל כך אמועיל אומדנא בכ"ל : שם (אם לא רצה לבא) האורו"ת ז"ל כתב שיש לבתיהלה לבדקות בזה לדון בעש"ג ע"י פירוש על פי שני שלוחים דוקא. ואולי יש לומר שאין זה כעד אחד שנאמן באיסורים כיון שיש חזקה בארות של הנתבע וגנד חזקה אין עד א' נאמן. וגם שחזקה שלא עושה שליחותו אולי לא סירב רק בשמיע הזמן. ולזה י"ל שבשליח הממונה מהקבל כ"ע מודיים דדי בו לבדו. ובעין ספרי דדייני ישראל לבו אומתא וכן פשוט שמנהג בזה לאמינו בשנים בשומת מעלטלין במ"ש בתקיא ושם עבידה לגלויי ובזה יש קלת מעין עבידה לגלויי ואולי כוונת הכפ"ג ע"ש רק בהבראה למקום רחוק שמיע עבידה לגלויי כל כך. ולאחן רשות בעש"ג יהנו תוקף שלויות דין תוק"ק. ג"ל נראה שב"ע שא"ל לזה כי שלוחים בי רק גבי לדון בעש"ג דאסור מדאורייתא לפניהם ולא לפני נכריים אין בד מ' לאמן נגד חזקה. מה שאין כן לבטול תוקף לגייה דין תוק"ק שהמציעה בזה בלי רשות והתראה פשוטא שהיא רק מדרבנן. והאורו"ת ז"ל בסי' ד' סק"ה כתב ג"כ להקל לתוקף שיכול להיות אחיב לייתמות בלי עלילה. וכל שכן בזה שהתוקף הוא על לייתמות דין תוק"ק. גם לבטול תוקף מנכריים על מה שאינו שיקול דעת בחשבון. רק שהמתבע הערב מהכנון ובפי' כ"ו כתב האורו"ת ז"ל בשם הכפ"ג ע"ה בשם מוהרש"ך ז"ל שלתוקף על פס"ד מבד"ל דעב"י ח"ל הבראה ולא רשות מב"ד רק שהאורו"ת ז"ל סס כ' דהיינו דוקא בחלם. גם בשאינו אלם ליתא דדרא דאיסור בזה. כי הבוק"ק מבשר דבר מבשרים ובאלם מוהר לגמרי ומוטה שבזה אומדנא ולע"ע : שם (רשות מב"ד) בדיני קבלות מי שאינו רולה לליית מנכיני העיר הרי לא כל דיני חמונות ויכולים להרשות ליל בעש"ג. גם אם יודע ודאי שהם יקנסו הרבה וילך לשמיון לתחתי עש"ג כל הקנס. ומה שאחר הבראה ומרוב הולכים בעש"ג להוציא את שלו. גם אם יודע שיהי' פסידא ע"י אל המבר בהנה ובהנה. כן הוא בדיני קנסות אל בוטה וכל שכן בשיהי' מגיע ממנו גם לער שזה ממון ממש אך בלתו הכי יכולים בשום מגדר מלחת על בי הסכמות בני עיר מהגיהיהם כפי לורך השעה כל שסדר העולם לקנות אל בזה גם אם לא הי' בזה דברה דמומה כלל. ומ"מ בשאפשר ע"י דדיי ואין חשש שיעברו אנשים על הלכות דדיי בזה. נראה דעדיף לגדות מלהרשות לילך בעש"ג בין במחוזות בין לגבי קנסות שגם שאמרו חז"ל שדוי חמור מגיעת. מ"מ אלד מגיעת אויביהו פלילים רחוי לעשות כל מאי דאפשר שלא לילך לעש"ג ולכל"ע : ומ"מ בשם אם אין אם יועיל בזה ואם אומדנא ועל בעש"ג ואם אולי אחרון אלא אם אין אם אפשר לדיי"ו ישראל ליתן לו רשות להוציא דאימר בזה אינו חייב לו כל כך רק משמתין אותו כשאינו רוצ' לבוא וכן מוסח מהב"י שכתב כשא"י להוציא ממנו ע"פ אדרכתא משמע שידוע שחייב לו כבר וכן מוכח מהדריש סי' ב' שכתב וז"ל שאם הי' העכו"ם אומרים לישראל הן ממון זה לישראל חבירך שאתה חייב לו ע"פ הדין וכו' ולתי' הא' אף זה אסור ולתי' שני שם אינו מותר רק בבה"ג :

נתיבות
משח א
כו ח) שנרש הפסד. עיין בנימוקי מהר"מ מריזבורק דמיירי שתבעו בעד חבלות בדא"ה וכבר הענישוהו העכו"ם לתת קנס לכן אין דנין אותו פעם שנית בד"י וכזה כתב הסמ"ע ס"ק ז' דה"ה לד"מ וכבר שילם וכו' דכיון שכבר נעשה מעשי' ע"פ העכו"ם אין דנין אותו בשנית : ב) והסברא הראשונה נ"ל עיקר. בתומים כתב ב' טעמים. א' דהוי כקיבל עליו קא"פ דא"י לחזור בו אחר נמ"ד. ב' משום קנס שהלך לפני עכו"ם. ונ"מ בין ב' הטעמים לטעם הא' אם נתחייב התובע מחמת שוחד שנתן שבנגדו לעוות המשפט נזקקין לו דהא בקא"פ אפי' טעו חוזר הדין ולטעם הב' משום קנס שוב אין נזקקין לו. ומדסתמו הפוסקים משמע דהעיקר כהטעם הב' ולעולם אין ב"ד נזקקין לו. אבל אם הבע"ד בעצמו יודע שחייב לו

כסף
סימן כו סעי' ח' (אסור לדון בפני עכו"ם) עיקול ע"י עכו"ם. נראה שאין אתמה כל כך כשהולך בדין עכו"ם לבלול מעיקול שזה. גם שלבתחלה ודאי כבון ליטול רשות מבה"ל ואם על פי בה"ל מוטל שבועה שיבלל מהעיקול כיון שבבר חל העיקול. ראוי לבקשום לילך לתקום שמשם לתת בה העיקול. ואם עשה כלי רשות מבה"ל ג' סס בזה כל כך אשמה לבלול אל עלמו מדיניים. והיינו בארולה לגיית דין ישראל בעירו במקומו לבכון יש לדון לזכות : בסנה (ומתחייב בדיניהם) בתורו"ת ז"ל כתב סברות שלא יועיל מה שבעש"ג חייבו לשהלך נגד יודי לגבי הממון. אולי גם אם שייך בכך מעין מש"ם כן משפטיך אתה חרלת. מ"מ שייך מעין מחילה לו ויאמר מלד בחי' בהוא כו' ואולי מלד שוחד לבד ואינו מסור לבגוי לא שייך בכוח כו' ואולי לא שייך ע"ז מחילה בבפשרה ויאמר בחוב יש בפלונתא ולבבל אולי לא בתיאיב. ולעע"ש : בבה"ל בסמוך במ"ש. האורו"ת ז"ל. יש לייסב מ"ש מוהרמ"א ז"ל בש"ע הק'. דהיינו מלד שהליבה לתבוע בעש"ג בלא רשות בבה"ל הי"ל נעיה מהאמונה הבלוכה. ולכ"ב דרך אמונה בחרתי מבפעיך שויתי שלבע"י המלוה לדון בחשבונים שהודיע לנו הבי"ל בחשבונים שבפי"ח בבה"ל בלי דרבינו בשבי"ח בבה"ל הי"ל בטי' אלמוניתו ב

כאן בהג"ה ולא כתב שבעינן שלא יהא לוקח שוחד : **י** המקבל עליו בקנין לדון כו'. דוקא לדון קאמר וכו"ל אבל לעדות מועיל הקבל' לכ"ע וכמ"ש **בסי'** כ"ב ס"ב ועפ"ר : **יא** אינו כלום ואסור כו'. עיין בתשו' הרא"ש והטור הביאו שכתב ז"ל ואע"פ שכתוב בשטר לדון בדיני העכו"ס אין בכלל זה שלא **יסמוך** שאין הכוונה בזה אלא שאם הוא אלם ולא ליית דינא דישראל שיכריחוהו בדין העכו"ס אבל לא שיעבור על ד"ת כו' ומשמע מזה דהיינו דוקא כל שכתב **שאם** שידון בדיני העכו"ס ומעשה שכתב דאז אמרינן דלא היתה כוונתו לעבור על ד"ת אבל אם כתב בפי' בשטר שמתחייב נפשו לדון עכ"פ לפייסם **מודה** להרי"קוב"ת שכתבו שאסאין להמלוה **זכות** בזה לא אל ע"ז הקנין דה"ל קנין **דברים** אבל אם יש למלוה זכות בזה אין **בידו** לחזור בו דהקנין חל על ככסי' **שנשתעבדו** לא על אותו זכות שקיבל עליו לדון לפני דייני העכו"ס מד יל' ישראל וא"כ קשה על המחבר ששתם וכתב כאן ולעיל בסי' כ"ב ולא חילק לכתוב דבים לו זכות צריך לקיים קנינו ול"ע ועמ"ש עוד מזה לקמן **סי' ס"ח** : יב וחייב ליתן כו'. שהגדרים **חלים** בכה"ג ובקיום המצוה נתחייב ליתן **מה** שקיבל עליו: יג ויש מי שאומר שאין **ב"ד** כו'. כ"כ בה"ת בשם הרי"ף והטור **הביאו** ולא מצאתי מי שחולק ע"ז **שיסבור** שהב"ד מוציאין ממנו וגם בד"מ לא הביא כאן שום דעה שחולק ע"ז **ואפשר** לומר שזה תלוי במ"ש שכל **מצות** עשה שמתן שכרן בצדה אין **ב"ד** מוזהרין עלי' שפירשו הרמב"ן שאין

ב"ד עונשין עלי' אבל אם ירצו הב"ד יכולין להוציא מידו בע"כ כמ"ש לקמן בסי' ל"ו [ל"ז] וק"ז וביו"ד ר"ס ר"מ ע"ס וכ"ש בזה שקבל עליו בתורת **מדר** והיותר נראה לומר דדרך המחבר לכתוב כן אף שאין בו פלוגתא וכמ"ש ל' בסי' י"ו ס"ב ע"ש : יד וע"ל ס"ס שע"ט מדין עכו"ס כו'. וכן שם מדין הנושא אשה במקום שדנין בדיני עכו"ס :

בז א המקבל אחד מישראל יפיגן לה מדכתיב לא תקבל שרם ופרט לך בארם אע"פ שאינו שומע ואינו מצטער וכ"ש השומע ומצטער בקבלתו דלוקין

ויליו רמב"ם פכ"ו דסנהדרין וטור ועד"ר : **ב** ואפילו מקבל עצמו יפיגן לה מדכתיב השמר לך ושמור נפשך מאוד וכל השמר פן ואל אינו **אלא** לא תעשה : **ג** או בא' עהשמות שקורין העכו"ס דלא גרע מכינוי טור ועפ"ר : **ד** אם היו בעדים והתראה כו' . ול"ת כיון דכל קללה נעשה **בכעס** ובריתחא והתורה הזהירה עליה יתחייב עליה אפילו בלא התראה קמ"ל : **ה** לוקה עוד אחרת כ"כ הרמב"ם שם אבל הטור לא כ"כ בפירוש **ומשמע** לי דלא ס"ל הכי כמ"ש בדריסה מילתא בטעמא ע"ש : **ו** ואחרור הוי לשון קללה . פי' ואם אומר אחרור הוא לה' אז לשדי חייב מלקות דבלא **שם** וכינוי לא מתחייב גם בכל' אחרור ומ"ש דאחרור הוי לשון קללה היינו כשאחרו בלשון קללה אבל אחרור משמע נ"כ שאר ענייני' דהיינו שבועה **גידוי** כל אחד לפי משמעות הענין דקאי עליה עור ועפ"ר : **ז** אל יהי פלוני ברוך לה' דכשהשם יתברך מסתיר פניו ממנו מלברכו ממילא הוא

סי' כז (פ"א לוקה עוד אחרת) כעור לא כ' שצוכר כב' לאוין וקשה מ"ש באמת אינו לוקה אלא א' כדין ויל מדכתבו התוס' בשבועות דף ל"ו הא דילפי' כ"ת בחדש המקבל מכירו הייכו דאתיא בחש הלד מחרש ואכיו וכפי' ד' מיתות דף פ"ו **אחרי'** דאזהרה שמעינו באחיו מבת אלקים לא תקלל א"כ אין כאן בדיון כ' אזהרות דהא בחי שאינו דיין בא אזהרה מבת

ביאור

פפ"ת דב"ק קרית כו' (ע"כ): [ת] המקבל עליו. לא מבעיא בכה"ג שהוא איסור אלא אפי' לדבר רשות קנין דברים הוא **וכמ"ש** בפ"ק דב"כ ג' א': [ע] ואם קבל כו' וחייב. תדריס עז א' מומר בכדרים כו' סוכה שאני עשה כו' בכדרים אסור וכ' **ברי"ף** בתשו' דר"ל דאם קבל עליו לנדקה אם עושה זה המצוה אל עליו איסור אבדר וחייב לנדקה : [ו] וי"ח ראין. כ"כ שם **מדקה**' אסור ול"ק חייב. והכי"ב בב"ה חולק עליו ואל פירושו וז"ש בתחלה שבראשונה וחייב ליתן כו' : [יא] שבר **שבחוב**. ותתבה עמ"ש בתורה תגאו בבל בכסה מקומות בש"ס: [יב] ואם מסר. כדין מסור בב"ק קיז א': [יג] יותר ממה. **אבל** מה שחייב לו בדין אע"פ שהוציא בדין עכו"ם מה שהוציא הוציא בש"ס בב"ק קיד"ר ולא אמרן אלא בחר בכ"ל ושם קי"ז א' מלי לאמר כי מסרי דידי מסרי ואף רבא ל"פ עליו אלא כל כמיניה :

בז [א] בשם הו בכיוי'. שם בתחל': [ב] הו בא' מהשמות. שבה' ס"ח ומה עגלון מלך מואב שהוא עכו"ם ולא ידע אלא כיכוי כו' ושם לאפוקי כיכוי דלא ופליגא כו' אלא מעכו"ם ואי שם המיוחד מי יצתירו אלא לאו בכיכוי ש"מ דהשמות **שקורא**ים הגויים נקראין כיכוי וכן לענין נדריס אמר בפ"ק דנדרים מאי כיכויים ריש"א ל' נכרים הן : [ג] אם היה. בפ"ג דסנהדרין ובמה מקומות בש"ס: [ד] (ויקרא) לוקה. תמורה ג' א' ב' ד' א' וכן בירושלמי והביאו הכ"מ המקבל עליו ואחיכרו **בבולן** עובר בלאו מהו ללקות אחרייא אמרו אינו לוקה ל"ל ר' יוסי לאמר שהוא לאו בו מעצ' והרי המחיר והנשבע **לשקר** לאו שאין בו מעשה (ע"כ): [ה] משום לא. ת"כ פ' קדושים פ' כ' לא תקלל חרש אין לי אלא חרש מנין לרבות כל **אדם** ת"ל וכשיר בעמך לא תאור ת"כ לאמר אי' חרש מה חרש שהוא בחיים ולא המת שאינו בחיים וכ"ה בסנה' ס"ו א': (ויקרא) **ממזם** לא תקלל חרש. גמ' דשבועו' ש' ל"ו א' (ע"כ): (ויקרא) משום לא כו'. שבועות שם ותמורה שם וכתיב ובעבד"ג מקיה **דלא** נאמר כו' לי' הרמב"ם וכ"ה בפסיקתא והביאו הכ"מ ולא תקלל חרש מרבה אני אפי' כר ישראל שאינו שומע ק"ו לפניו

באר

[ה] ואפור. בתשובת הרא"ש כתב ואע"פ שכתוב בשטר לדון בדיני העובדי כוכבים אין הכוונ' בזה אלא **שאם** הוא אלם ולא ליתו דינא דישראל שיכריחוהו בדיני העובדי כוכבים ולא שיעבור על ד"ת כו' ומשמע **מזה** דאם כתוב בשטר בפירוש שמתחייב נפשו לדון עכ"פ לפייסם אז אין להמלוי זכות בזה לא אל הקנין **דה"ל** קנין דברים אבל אם יש למלוי זכות בזה אין בידו לחזור בו דהקנין חל על ככסיו שנשתעבדו לו אל **הזכות** שקיבל עליו לדון בדיני עובד כוכבים ואין מולך בזה וא"כ קשה על המחבר שכתב כאן וכסי' כ"ב

פתחי

כז א] ואם היה דין כו'. ע' בס' בר"י שכתב דדוקא דיין קבוע לדון בין-אדם לחבירו חבב אם היה דיין לפי שעה בזבל"ח לא מקרי דיין לענין זה וכן משמע מל' הרמב"ם ומדברי הרמב"ן בחומש וס' החינוך סי' ע"ה ע"ש: ב] לא המ

משה"כ

(י) אינו כלום ואסור. ודוקא אם אין להמלוה זכות בזה לא אל ע"ז הקנין דהיו"ל קנין דברים אבל אם יש למלוה זכות **בידו** כח לחזור בו דהקנין חל על ככסיו שנשתעבדו לא על אותו זכות שקיבל עליו לדון לפני דייני עכו"ם ודייני ישראל ידומו **זכות** בזה סמ"ע . וע"ל סי' ס"ח : (יא) וחייב ליתן. ולא שהי' לשבור על התורה מ"מ הגדרים חלים באופן בזה סמ"ע : **(יב)** שאין ב"ד מוציאין ממנו. תשובת הרמ"ם בפ"ב דהלכות סנהדרין ס"ג : (יג) אבל אם הוא לא אלם. ואם רוצה לגיית דין רק לפני ב"ד אחר אפי' דזונר מיומה. אז לפני ב"ד בעיר אחרת ליית דינא ולא דיינין ליה בדין אלא :

כז (א) אחד מישראל. דיליפינן מתרא שאינו שומע ואינו מצער מכ"ש אחר ישראל : (ב) אז באחד מהשמות שקורין עכו"ם משמע דהוי כינוי סמ"ע ובעו"ה רוב המון עם אינם נזהרים ואומרים בלשון אשכנז (גאט זאל איהם שטראפין **גאט** זאל איהם שלאגען) ועובדין אל לאו בה אלוה שום בו מלכות אם הורה ואין בו מלכות אבל מ"מ אינם נזהרין אינם מכה בלשון עכו"ם אינו אלא תואר השם ושוגים הם וכותבים בכל הש"ח אדיא"ע והוא לשון ארפת ניגוי זפי' עם ד' והוא מוטל באשפה וכבר קבעו חז"ל ז"ש שלא היה נזכר ש"ם בשבועות כי אמחר פורע זה מוכו והשם מוטל באשפה . ובעת בעו"ה לאדו ממעשה

חידושי

סימן כז בהג"ה ס"א דאין נזקקין לו הגה פשטא דליפא משמע שהתובע הפסיד בדינו מאם הי' בדיני ישראל וכ"ל מדברי הסמ"ע סק"ז אך המעיין שם בהג"ה מימון ומהרדכי מעשה שבי' שהתובע מסר התובע והפסידו והבינו בדייני עכו"ם על **אמתיה** ובזה פסק דנזקקין לו דאע"ג דהו"ל מסור כשתבעו בעכו"ם מ"מ אח"כ אין להפסידו אבל בזה הדין עלמו אפשר דאין **נזקקין** לו לכ"ע. ומ"ש הסמ"ע שם דאם כבר הוציא ושילם לו נראה שעשו לכאורה משום תחילה ונהי דאם שתבעו תחילה הו"ל **תחילה** בשעות משא"כ כשהתרצה אח"כ ונפשו לבוים לקבל דינם. ולפ"ז לא שוי מיתוקמא כ"א בפשוט על פיהם. אך הכ"ל דו"ל **מעמא** אחרינא משום דהוה פקיבל עליו קרוב או פסול כדאיתא בסי' כ"ב דאפילו בגוי מהני קבלה אלא כיון שלא קיבל בפני **ב"ד** כבר כ' הש"ך בדס"י כ"ב בשם הרשב"ם דאלא תשיב בתר דין אלא בשכבר הוציא ובפיר כתב הסמ"ע דבשכבר הוציא אין **נזקקין** לו ולפ"ז כ"ל דהיכא דבפלו ע"פ גוים לדון בדיני ישראל אע"ג דג"ז אסור מ"מ אם בפלו ב"ד נזקקין לו דהא לא קיבל **עליו** ולא מחל כלום ובזה א"ש בתשו' מיימון ומהרדכי שם שבפפיי' לא הי' כ"א שידון בפני ב"ד ישראל ובודאי נזקקין ע"ז הדין **עלמו** לכן לא הזכיר שם מזה הדין עלמו ב"א על המסירה לבד :

קצות

כו א) ויש מי שאומר. עיין סמ"ע שכתב וז"ל ולא מצאתי מי שחולק בזה וא"ל שזה תלוי במ"ש כל מצו' **שמתן שכר' בצדה אין ב"ד מוזהר עליו שפי' הרמב"ן שאין ב"ד פוגשין עליו אבל אם ירצו הב"ד** יכולין להוציא מידו ויותר נראה' דדרך המחבר לכתוב כן אף שאין בו פלוגתא וכמ"ש ל' בסי' י"ו ס"ב ע"ש : יד וע"ל ס"ס שע"ט מדין עכו"ס כו'. וכן שם **דהך דאין ב"ד מוציאין מעשה דאין בו פלוגתא אלא דנלי לך קרא דאף אחר הוה כדיין בזה אבל לענין תלקות כיון שנכר הלקו לאותו משום** לא תקלל ועי"כ יש תימה על הרמב"ם והש"ע במ"ש כ' לאוין כנ"ל בזה דבר נאה ותתבלבל: (בעור) המקבל לא המת פטור בנ"י

הגר"א

(ע"כ): [ו] ואם היה דיין. שם אם היה אביו כו': (ויקרא) ואם היה כו'. מכילתא אלקים לא תקלל אין לי אלא דיין בשיא **מכון** ת"ל ובשיא בעמך לא תאור אקרא אני אי תאור אחד דיין ואי בשיא בעמך לא תאור אחד דיין ואי בשיא אם תשמע ומה ת"ל אלקים לא תקלל לחייב ע"ז בפ"ע ועי"ז בפ"ע מבאן אמרו ים מדבר דבר אי' וחייב עליו משו' ד' דברי' כן בשיא אקלל אביו חייב עליו משום ד' דברים **משום** אב ומשום דיין ומשום בשיא ומשום בעמך לא תאור. ר"ל דשם ילוף לכל אדם מבעמך כתש"ם (ע"כ) : [ז] אם לא. בכ"ל : [ח] לו אקלל. שבועות שם בכולן. מ' דוקא בשם לו בכינוי ומ' בכינוי בלא בשם ע"ב ורתיוהו כו' ל"ק הא ר"ח כו' ושם ל"ח כ' כתלת כר"ת **כו' לפי' תימה דבכו' דאמרי דבכו' בכינוי מ' דוקא בשם לו בכינוי : [ט] (ויקרא) כגון שאמר כו'. בתחי' שם לא כ' כן אלא דשם לענין** שבועה אבל לענין קללה ל"ש ול"ל כמ"ש כאן ולמד מתש"ם יבורכו ויעבד לך מ"מ אינה קללה מתש אע"ג שאמר אל כו' כמ"ש בקדושין ס"א כ' בשלמא לר"מ הייכו דכתיב אם בחוקותי כו' אלא לרחב"ג כו' שה"ת כו' (ע"כ): (ויקרא) כגון שאמר כו' : כ"פ הרמב"ם שם בתחי' אל קלי אינכרך כו' ועי"ש בפירושו. וזה תלוי בתשלי בתרכו' ע' בכדרי' י"א כ' בר"ן ד"ה לחולין כו' . אבל הרא"ש שם ס"ל דיין לא תולין כ' דבה"ג אף ר"מ מודה וכ"פ הטור שם סי' ר"ד וכ"כ הרמב"ם בפ"א מה' נדרים ונראה **לפי** דבר"ן בנדרים דכ"ד ע"ש אבל היכא דל"ש דרך בוזמא וכמו קונם פירות אם לא ראיתי נחש בקורות בית הבד וכמ"ש בר"ן בנדרים דכ"ד ע"ש אבל היכא דל"ש דרך בוזמא הנדר חל והוא פשוט :

כז א) ואם הי' דיין עיין בראב"ם ח"א סי' קי"א כתב ז"ל והה"ה לממונ' על הקהל אסור לקלל ופ"ש :

דאל"ה ע"א כ וכ"כ הרמב"ם סס מתמעטי' דברי' סס דף פ"ה ע"ב ל כתבאר במ"ש כי"ד סי' רמ"ב וסי' של"ד: מ וסיים סס כפי התחרף והתתחרף *כל"ל וכן הוא ברמב"ם בפ' הגז' והעור וסיימו ומלקין אותו והנה זו שיך לעיל אחר פעי' ל' יהרב סמ"ע הביאו בל"ע והגלע"ד כרור כתבתי והביאו לי מקום וכו' כ הכסף"א בחלל וכו' בתוכות דף יז ע"א וכתב הכ"מ סס נראה מכאן שמי שמתחייב נידוי אין לו כפרה בשוס תשובה עד שינידוהו כל שלא מחל לו חבירו: ל ברייתא כ"ק דף כ"ו ע"א וכדתנוקי הבא סס בגמרא כ סס משום דשוב אינם יכולין לשעיר הבין שהגיר שוב אינו חוזר ומגיר אבל אוך לב"ד יכול לחזור ולהעיד:

הגהות אמרי ברוך

סי' כ"ח (סמ"ע סק"ח) (") שלא לגלות הדבר. כ"כ. עי' בי"ב סי' רכ"ח סל"ב ובע"ז סס וכסי' רל"ע ס"ז: (סמ"ע סק טו') (") דע"א מביא לידי ע"ד. כ"כ ישויין דברו בסק"ס ומשמעות דבריו דאף בע"א שאינו אלא לחייב שבועה אם כבר עדותו עומד בחם לא יגיר. אבל בכ"מ ריש הלכות עדות משיג בכה"ג ליבא ואם לא יגיר רק בשוס עוד עד בדבר ויעוין לקמן סי' ל"ב ס"ו ברמ"א ובתומים סס סק"ז:

חידושי רעק"א

סי' כח ס"א ואם כבר עדותו. כ"כ אף דלכאורה אין ראי' לזה ממה דאר"י דבחד חייב בד"ם דו"ל דוקא אז דעדיין לא נתקבל היסת מס"ה קרוב שהעד מפסיד אותו בעדותו דעפ"י הרוב אינם נשבעי' לשקר ושלם ולא ישבע (ואעפ"כ לא בעי קרבן שבועה כיון דאפשר שיבא לא הוי רק גורם לממון דבאי' פ"ד דשבועות ור"י לעעמו' דס' בפסחים גורם לזו בממון דמי) אבל עכשיו דגם בלא העד צריך לשבע היסת א"כ לא מפסיד מידי בבבוית עדותו. יל"ע דמ"מ מפסיד דאפשר דיתנע יותר דיראל לשבע שמא יצטרף בעל דינו והעד ויפסלו לעדות אז דאינו יצוי לשבע לשקר בפני העד. ומ"מ ר"ל דדוקא במעלמלי דבעד מחייב שד"א אבל בהקרקע לא כדמשמע לשון הטור, אף דאפשר דמירתא מודה מ"מ כיון שאין עדותו פועל כלום בשום התחייבות דבלא"ה חייב שבועה דרבנן לא מקרי עליו שם עדות ולא מחייב כמה שאינו תפיד לחבירו דמשום זה לחוד לא מחייב רק במעלמלי דבקרא שם עדות עליו להתחייב שד"א שפיר מחייב בד"ם מהפסד דאפשר שיודה ולא ישבע. וק"ל: בסמ"ע ס"א אות ה' ולא ישבע.

כז (א) אפי' מחל המתחרף כו'. ל"ע דמשמע מדברי מור"ם הללו דס"ל סגס על חרופי' דאכס אינה מועיל מחילה ובמיימוני ובטור משמע להדי' דלא אמרו רז"ל כן כ"א אמקלל לכל אדם ומשום שכבר נתחייב בלאו מן התורה בשעה שקללו ואין בידו למחלו אבל אחרופו וזלזולו דכל אדם מהני עכ"ל סמ"ע ובב"ח פי' דברי מור"ם בהגה"ה דר"ל בין שהי' מתחייב מלקות מן התורה כגון שהתרו בו וקללו בשם או בכנוי בפי' וקראו מתחרף לפי שאין מלקין בזמן הזה ואין עליו אלא שם מתחרף ובין שלא התרו בו או שקללו בלא שם וכנוי או שא"ל אל יהא ברוך דאיכ' איסור דאורייתא לאוד כיון דמ"מ חטא וכבר נתחייב עונש מן התור' אין בידו למחלו ולמחול כיון דמ"מ חטא למחול ועונשין אותו כפי מה שיראה עכ"ל הב"ח וק"ל:

כח (א) כל מי שיודע עדות כו'. כתב מהרי"ו סי' מ"ב דאם שם עד יאמר שאין רשאי להעיד מחמת שקבל עליו בסוד שלא לגלות הדבר אז בע"ד יתיר לו (לאותו בע"ד שאמר לו בסוד שלא לגלות הוא עצמו יתיר לו וכן הוא שם במהרי"ו) לגלות הדבר עכ"ל והביאו ד"מ סי' זה סעיף א' עכ"ל סמ"ע ועי' לקמן סי' רס"ו [רס"ז] בסמ"ע ס"ק ד' כיולא בזה: וחייב

[י] (וה"ה ח המקלל ב] את המת פטור (כ טור) אבל איסורא מיהו איכא ל [יא] ואם חרף ת"ח מנדין אותו ט ואם רצו הדיינים [ב] להכותו מכת מרדות מכין ועונשין אותו [יב] כמה שיראו [יג] ואם חרף עם הארץ עונשין אותו כפי שהשעה מ צריכה (א) י [יד] (ד) (אפי' מחל המתחרף (כ"א המתקלל) עונשין אותו שכבר חטא ונתחייב) (טור) מי שנתחייב נידוי מפני שהפקיר בב"ד ורצו ב"ד למחול על כבודם ולא נידוהו כ הרשות בידם [טו] והוא שלא יהיה בדבר הפסד בכבוד הבורא יא כגון שהיו העם מבעטין בכבוד התורה ובריינים הואיל ופקרו העם בדבר צריכי לחזק ולענוש כפי מה שיראה להם:

הלכות עדות

כח כיצד מאיימין העדים ואין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד ובו כו סעיפים:

א א[ל](א)(א ל)כל מי שיודע ב עדות לחבירו ג(ל)[א](א)[ג] וראוי להעידוד [ג] ויש לחבירו (ג) [ב] ב] תועלת בעדותו ה ג] חייב להעיד ו ד] [ד] אם יתבענו שיעיד לו ז [ה] (ב בב"ד פוס' וב"י) ח [ו]בין שיש עד אחד (ג) [ג] עמו ט בין שהוא (ד) [ד] לבדו י [ז] ואם כבש עדותו פטור

מקולל: ח המקלל אתת פטור מדאלעריך קרא לרבות המקלל אביו לאחר מיתה שהוא חייב ס"מ שהמת אינו בכלל סתם קללה ועפ"ר: ט ואם רצו הדייני' להכותו כו'. פי' להכותו יותר על הגדוי ל"ל אם רואין שהוא אינ שקל בעיניו הגדוי יותר מההכאה אז עושין עמו החמור בעיניו דהיינו הכאה ועפ"ר כאן ולעיל סוף סי' ח': י אפילו מחל המתחרף כו'. ל"ע דמשמע מדברי מור"ם הללו דס"ל סגס על חירופי' דאכס אינו מועלת מחילה ובמיימוני ובטור משמע להדיא דלא אמרו רז"ל כן כ"א אמקלל לכל אדם ומשום שכבר נתחייב בלאו מן התורה בשעה שקללו ואין בידו דהמקלל למחלו אבל אחירופו וזלזולו דכל אדם מהני מחילה דומי' למי שנתחייב נידוי על שהפקיר בב"ד דמהני מחילה וכדמשיק המחבר לכתוב כן כאן. אף שהטור כ' ע"ז ל' מכין אינו ר"ל מלכות מרדות הבא על האירוף אלא ר"ל מלקות וכמ"ש הרמב"ם שם וכ"כ הכ"מ בהדיא שם וכמ"ש בפרים' ע"ש ודברי מור"ם ל"ע: יא כגון שהיו העם מבעטין פי' כה"נ אינא אפסד בכבוד הבורא הואיל ופקרו העם כו' וק"ל:

כה א כל מי שיודע עדות כו' *כתב מהרי"ו סי' מ"ב דאם שם עד יאמר שאין רשאי להעיד מחמת שקבל עליו בסוד (") שלא לגלות הדבר אז בע"ד יתיר לו (לאותו בע"ד שאמר לו בסוד שלא לגלות הוא עצמו יתיר לו וכן הוא שם במהרי"ו) לגלות הדבר עכ"ל והביאו ד"מ סי' זה ס"א: ב עדות להבירו. לאפוקי לע"א וכמ"ש בסמוך בסמ"ג: ג ורואי להעידו לאפוקי קרוב או פסול ואפי' למ"ד החרס חל על הקרובי' מ"מ כל זמן שלא נתנו חרס אינו בכלל נשיאות עון כיון דאף אם יעיד אינו מחייבו ממון ב"י: ד ויש לחבירו תועלת בו לאפוקי אם לא ראו ההלוה' אלא שהלוה הודה בפניהן שחייב לזה ולא אמר אתם עידי דאין תועלת בעדותן דיכול הלה לומר שלא להשביע את עצמו כוונתי כמ"ש בסמוך ס"ח ולקמן סימן ל"ב ופ"א ואפי' אם שמעו שהודה לו ע"פ תביעתו כתבתי בדריסה דנראה דאין צריכין להעיד כדי דע"י עדותן יצטרך ליגבע שלהשבעות נתכוון דגם בלא עדותן אם יאמר זה הלא הודיתא בפני פ' ופ' צריך לשבע שלהשבעות נתכוון אם לא שיטעון להד"ם ובזה אף אם יעידו העדים ויטעון להד"מ יהיה פטור מהשבועה וכמ"ש הטור בר"ס ל"ב ע"ש: ה חייב להעיד כמ"ש בפ' ויקרא והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו ואע"ג דלפני זה כתיב ושמעה קול אלה מ"מ הוכיחו רז"ל דונשא עונו לא עליה קאי דא"כ יאשם עונו מבעי ליה אלא ה"פ דקרא ושמע קול אלה להעיד. בדבר עדות שבלא"ה נמי היה בכלל אם לא יגיד ונשא עונו אז אחרי שמעו קול אלה ולא הגיד חייב נמי קרבן המפורש שם בפרשה ועפ"ר: ו אם יתבענו. דכמו דבלא תביע' אינו חייב קרבן על שמעו קול אלה ה"נ לענין נשיאות עון אינו בלא תביעה ועפ"ר: ז בב"ד דמדכתיב אם לא יגיד ונשא עונו ודרשינן כיון שהגיד (שאינו יודע לו עדות). שוב אינו חוזר ומגיד והיינו דוק' בב"ד וע"ל סי' כ"ט סק"ח: ח בין שיש עד א' עמו. פי' אפי' אותו עד אינו בכאן ורולה להמתין עד שיבא ויעידו בעדותן קמ"ל דלא אלא חייב להעיד מיד כ"כ מור"ם ועפ"ר: ט בין שהוא לבדו. (") דעד א' מביא לידי שבועה דאורייתא ואולי יבלס ולא ישבע ונמצא מרויח זה בעדותו ל' הטור: י ואם כבש עדותו כו'. ואפי' ב' עדים הן שכבשו

זהב

שהוה על תביעתו ואמר להד"מ דפטור משבועה הוא תמוה בעיני וכ"ל דחייב שבועה וזה ממ"ש הטור סי' ל"ב בתחילתו שלריך לשבע שכונן להשבעות וכן מסתבר לא"א הרא"ש וא"א דבאומר להד"מ פטור משבועה ה"ב יהא פטור באומר מעשה וכו' מגו דאי בעי אמר להד"מ דהא כתב הטור סי' ל"ב בשם הרא"ש דאומרים מגו לפטור משבועה ממילא לא ישבע כאן רק שבועת היסת על כפירת הממון כמו מלוה ע"פ ולתה יוסיף לשבע עוד שבוען להשבעות אלא דבר פשוט הוא דגם באומר להד"מ לריך לשבע גם משבועת מגמ' דאמר רב פפא פטור לאפוקי מדאלעי דאמר חייב ממון וזה מוכח דגם בלשון הטור שם שכתב ואפי' אמר להד"מ פטור דאי משבועה אמר מאי אפי' אלא ה"פ שפטור לענ"ד דחייב שבועה דאינו יודע לפתות משום הודאה שהודה ולא כמו שהכין הרב בעל הסמ"ע בזה ולכאורה י"ל כאן מלד אחר אין הועלת בעדותו ואם לאחייבו שבועה זו בלא עדים דהיינו שיאמר לו הלא אתה הודית בפני עדים שאתה חייב לי ואם יכופאו עדים חייב שבוע' וא"ת להד"מ ה"ל תביעה לי מכח הביעתי בעבר' פי' שאתה הודית לי בפני עדים אע"פ שאינם כאן אלא שאם עדים לפניהן לא יצטרך לישבע שם שבועה מספק משא"כ בתביעה בע"ב בזה לא ישבע בשביל שי שבועות וגם על הב"ד שבאיה הסמ"ע כמי שאמר אני חייב ל"ל להעיד מחמת שהיה אלא הסביע והוא סותר דברי עלמו בס"ע סי' ל"ב שב' אם הוא בענין שיכולין לומר שלא להשביע שעפ"ם לריכין להעיד וכ"ד ובאחינו כו' אלמא דבע"פ לריכין להעיד ולא מלינו בפ' שבועת העדות דפטורים מלהעד אא"כ אמר ליתן לו מנה דיכול לחזור בו וכן הטיקר מ"מ אין בכולל זה אם נותנים חרס בפי' הן קרוב הן רחוק דאולי ע"ז התברר איזה הוא כשרה. בעל"ב ופשוט:

הגר"א

ב': (ליקוט) אפי' מחל כו': ל"ב שהרמב"ם כ' תבעים והתראה שא"י למחול על חיוב מלקות וכן י"ל דבריו *(ע"כ): [שו]הוא שלא. יומא כ"ב ב' אפני מה נענש שאול כו' ואח"ז אמרו כל מ"ח שאינו כו' ע"ש:

כח [ת] כל. ויקרא ה' וגמ' שבועות ל' שבועת העדות וכ"ק רש הכוסס: (ליקוט) כל מי כו'. ר"פ הכוסס פסיגות דאורייתא הוא כו' (ע"כ) [כ] וראוי. שבועות ל"ה ת': (ליקוט) וראוי כו'. שבועות ל"ה ת': (ד) אם יתבענו. שם ותוס' ב"ק דף ס' ת': (ליקוט) אם יתבענו. שם במתני' וגמ' ת"ר שולא כו' (ע"כ): [ה] בב"ד שבועות ל"ב ת': ועבה"ג: (ליקוט) בב"ד. תוס' ר"פ הכוסס שם וגמ' דשבועות ל"ב ת' מלגן דאכפרה בב"ד כו' (ע"כ): [ו] בין. גמ' שם: [ז] (ליקוט) ואם כבש כו'. אפי'

היטב

כמ"ש בסמוך ס"ק ולקמן סי' ל"ב ופ"א ואפילו אם שמעו שהוד' לו ע"פ תביעתו מ"מ א"ל להעיד כדי שמ"י עדותן יצטרך לישבע דלהשבע דלהשבעות נתכוון דגם בלא עדותן אם יטענו זה הלא הודית בפני פ' ופ' הוי דיבה הבי אם לא שיטעון כהר"ם שבזה אם יעידו אין תועלת בעדותן דמ"מ פטור משבועה' כמ"ש הטור בר"ס ל"ב ע"ש. עכ"ל הסמ"ע: [ג] עמו. ואפי' אם אותו עד אינו בכאן ורוצ' להמתין עד שיבא ויעידו יחד ויחייבו ממון בעדותן קמ"ל דלא אלא חייב להעיד מיד. סמ"ע: [ד] לבדו. דעד א' מביא לידי ס"ד

תשובה

כי אע"פ שאינו עסק ממון מ"מ יש לו תועלת בעדותו עוד שספק אם כבמה פרעים כיולא בו ולא בעלה דבר ברור ע"ש ב]חייב להעיד עסמ"ע ובאחר הגולה דב הד"מ בשם מהרי"ו שאם יאמר העד שאינו ראוי להגיד שקבל עליו שלא לגלות כו' ועי' בע' שתתה דבא אפי' אתרה אינו לריך כמ"ש רמ"א בינ"ד סי' רכ"ח אם נותנין חרס וה"ה כאן שם עליו אם לא יגיר ע"ש וכ"ד הע"ז בינ"ד שם דפל מ"ש הרמ"א אם דאם נשבע על איזה דבר שלא לגלותו ואח"כ נתנו עליו חרס חייב להגיד הקשה הע"ז הא אפי' בלא נתינת חרס חייב להגיד בשום לריך לשבוע שהרי הוא אם לא יגיד ותירץ דמיירי שלא תבעו להעיד ואז אינו עוכר כמ"ש בח"מ סי' כ"ח אבל אם בתמת תבעו להעיד חייב להגיד אף בלא חרס ע"ש ועי' בס' עע"ל ובס' שער משפט שכתבו לייסד בזה המיסה זו של הע"ז הכ"ל ודבריהם מ"ש עי' בס' מאמר קרוינן ובס' בת עיני בחידושי מ"מ דף ס"ע הולם עיקר הישוב בזה מבואר דברי התומים סק"א בס' ע"ד הסמ"ע בשם מהרי"ו דל"ל ואם מה שקיבל עליו לגלות הוא רק שלא אחירה בעלמא ואלו לא נתנון מהרי"ו רק למלהה יתירתא אבל ואלו אם אינו כאן לא אינו חייב לגלות לן בקבלתו ובב"ד בוודאי עליו בתיאמר דלא כל כתיבה לבנם עדותו ולריך חרטה והתרה ואין כאן בשבע בבטל המלוה דבאן הוא אינו עובר על אם לא יגיד ומבואר בב"ק ס"ו ע' אבל אם יש שני עדים אם בשבע שלא להעיד הו"ל לבטל המלוה ולא אל שבועתו אבל בשבע שלא לומר לשום אדם ואף לב"ד להעיד א"כ הרי כאן כולל דמנו דחל לאחמירה לשאר אדם שלא אחירה לב"ד ואלא בשני תירוצים שכתבו התוספה בשבועות דף כ"ד בד"ה אלא הן ע' בל"ל וב"כ בקלרה בספר הה"מ ע"ש (וע' בס' תפארת יעקב מ"ש בזה) גם בס' ידות נדרים ביו"ד שם ס"ק כ' בבוונת הסמ"ע הכ"ל כיון דעד א' והוא אינו חייב להגיד ע' ע"ש ועי' בס' בת עיני בחידושי מ"מ שם שכ' לתרץ המיסה הע"ז הכ"ל דלכן לריך הבע"ד לשתיר לו כי חייבינן שאם לא יהיה תועלת בעדותו ומלה שלא היה הנדחו חייב מן התורה ועבר בחוס על השבועה לכך חייבינן לבע"ד לשתיר לו שבועתו וכ"ע ע"ש. ועמ"ש לקמן סי' ל"ד ס"ס ס"ק י"ד בענין אם עבר העד והעיד בב"ד קודם שהתיר לו הבע"ד מה דינו ע"ש: ד] אם יתבענו. עיי בתשי'

המשפט

הוה לפניהם שלא ע"י הביעה שיכול לומר שלא להשביע וכן אפי' ע"י הביעה יכול לומר להשבעות ואין הועלת בעדותו ואם אין יודע מההכחה רק עפ"י העדים חייב להעיד שזוקקין הנתבע לשבועה.

ביאורים

מעדות השני רק השני אחר שכבר הגיד הראשון עובר מדאורייתא. ונראה דדוקא בע"א דאין מחייב רק שבועה אינו חייב מדאורייתא להעיד אבל במקום שמחייבין מדאורייתא אין השבוע' חל דהוי נשבע לבטל המצוה אבל מדרבנן חייל וכ"כ בתומים ונרא' דבעדות מיוחדת ג"כ אין הא' עובר מדאורייתא כיון דא"י

חידושי הפלאה

ממילא יצפינן כל אדם כמ"ש תוס' בשבועות דף ואכתי קושיא קמייתא ק' דל"ל תרי לאוי שלוקה אתים והרמב"ם ז"ל על התוספתא סתם עיין במ"מ וע"ע דבתי סוגיות הס"ם דיבן:

חכמת

פתחי

נתיבות

משה"כ

משה"א

חידושי הפלאה

חכמת

קצות

ב) אינו לוקה אבל איסורא מיהא איכא דל"פ רבנן אר"מ אלא לפטרו ממלקות איסורא מיהא איכא כ"ס:

שכבשו פטורים בדיני אדם: **יא** פטור מדיני אדם פי' אף אם אחר שכבשו עדותן וזה כבר פרע. (כגון שתבעו התובע בשטר והן ידעו שהוא פרוע וכ"ש אם יודעים עדות שחייב הנתבע וכבשו עדותן מתחלה) וחוזרי' ומודים שידעו לו עדות שאינו חייב לו וטוב אינם נאמנים דכיון שהגיד טוב אינו חוזר ומגיד וה"א שיהיו נאמנים לחייב עצמן מדיני דגרמי דגרמו הזיק לחבירו וכמ"ש לקמן בסי' כ"ט ובס"ם מ"ל בשמרס כתב ידינו הוא זה אבל שטר אמנה הוא כו' דנאמנים אבל עצמן וחייבים לשלם להנתבע קמ"ל בכאן דאינם חייבים: יב אבל אם כמוניא ס"ר כו'. ועל כזה אמרו טובי' מטא וזינוד מנגיד: יג אע"פ שא"ל אדם שיודע בו שאינו מסקר. דמה שנאמר בתורה אז ראה אז ידע ידיע' זו היינו דוק' ע"פ עצמו של לוה שהודה לו בפניו בהודאה נמור' אז אמר אתם עידי לכל מר כדאית ליה וכדלקמן סי' ל"ב ופ"א: **יד** ולא תעיד רק שיפחד כו'. וזה אסור משום מדבר שקר תרחק (גמ') זר"ל שמא ע"י פחד זה ישווה עמו הנתבע שלא כדין שלא היה חייב לו ולא כמ"ם * בע"ם ע"פ מ"ש הב"י דשקר שבזה הוא שיגרוס שיוציאו ממון ע"פ עד אחד דז"א דהרי כאן מיירי שאינו מבקש ממנו אלא שיעמוד כדי שיסבור ב"א שיש לו ב' עדים ויודה לו וכשירא' זה שלא יודה לו יפרוס משם ולא יעיד ואז לא יוציאו הב"ד הממון ע"פ עד א': **טו** אבל לא יוכל להסביען. פי' להסביען

יא ג ה] פטור (ה) [ה] מדיני אדם (ב) ב) א) וחייב (ו) ו] בדיני [ו] שמים: הגה [ח] ועד א' לא יעיד [ט] אלא בדבר ממון שמביא א' לידי שבועה [י] או בדבר איסור ז] ואפרושי מאיסורא אבל אם כבר נעשה האיסור לא יעיד דאינו **יב** אלא כמוניא שם רע על חבירו (הגהות מיימוני פ"ה מהלכות עדות) [יא] ואסור לאדם להעיד בדבר שאינו יודע **יג** אע"פ שאמר לו אדם שיודע בו שאינו משקר ואפי' אמר לו בא ועמוד עם עד א' שיש לי **יד** ולא תעיד רק (ז) [ז] שיפחד בעל חובי ויסבור שיש לי שני עדים ויודה לי לא ישמע לו. (טור):

ב [יב] ד אדם רשאי (ח) [ח] להחרים בבית הכנסת על כל מי שיודע לו עדות שיבא ויעיד: הגה (ג) [יג] טו אבל ב) לא *יוכל (ט) ג) [ט] להסביען אלא אם לא יעיד ונשא עונו (תשובת רשב"א

(ב) וחייב בדיני שמים כ' מהרש"ל בים"ש פ' הכונס סי' ו' וז"ל ונראה כל היכא דאמרינן חייב בדיני שמים אי תפס מפקינן מיניה אפי' לפי' רש"י שפירש בפ' השוכר את האומנין (הפועלים) גבי חוסם פרה ודם בה שפטור בקיס ליה בדרבה מיניה ואפ"ה חייב לגאת ידי שמים והיכא שתפס הניזק לא מפקינן מיני' מאחר שמחויב לגאת ידי שמים וכן פסק הא"ז מ"מ כה"ג לכ"ע מפקינן מיניה בשלמא בקיס ליה בדרבה מני' דחייב הוא רק דלא קטלינן בתרי קטלא ועבדינן החומרא הלכך היכא דלא עבדינן החומרא כגון בשונג או שלא בהתראה או בזמן הזה א"כ נוכל לומר שהסברא נותנת שאי תפס לא מפקינן מיניה דהא ס"ם חייב הוא אבל היכי שגרמא בנזקין הוא ואינו חיוב מן הדין אלא לגאת ידי שמים א"כ פטור הוא מפקינן מיניה (") (הגה"ה וכ"כ ריב"ם סי' של"ב ועי' לקמן סי' קפ"ב ס"ק א') עכ"ל עוד כתב שם שאפי' בדברי' בלי כפייה אין לדוחקו ועיין שם (עיין ב"ח לעיל סי' י"א סעיף ד') : (ג) אבל לא יוכל להסביען פי' להסביען בב"ד בפני עצמן להזקיקן שיאמרו הרי אנו מקבלין עליכו ובשבועה שאין אנו יודעין לו עדות או שיאמרו אמן על השבוע' שמטיל עליהן וכ"ל דהא"ה חרם בכה"ג נ"כ אין לקבל עליהן בענין זה השבועה וחרם ענין א' הוא ודוקא בב"ה יכול להטיל חרם או שבועה על הכלל דהיינו לומר כל מי מכם שיודע לו

הגר"א

בכב"ש אבל בלא"ה אף בדבר ממון אסור כמ"ש בספרי פ' שופטים לא יקום עד א' באים אין לי אלא בד"כ בד"מ מנין ת"ל לכל עון לקרבנות מנין ת"ל לכל חטאה למכות מנין כו' ר"א לענין אינו קם אבל קם הוא לשבועה (ע"כ): [ו] אי. כתובות פ"ה ע"א' וקדושין ס"ו ע"ז: [יא] ואסור לאדם. שבועות ל"א ע"ז : [יב] אדם. כתו על כל שעבת ספק. מתקנת הגאונים כמ"ש סמ"ת והוא ג"כ ברו"ף פ"ם כל הנסביען: [יג] אבל. בכבל שעבת ספק כ"ל גמ' ב"מ כ"ו ב' מ"ב ב' וע"ש במרדכי ורא"ש: (ליקוט) אבל לא יוכל כו'. אבל הרשב"א כ' שיכול להסביע על הספק ממ"ש בפ' שבועת העדות הכל מודים בעד מיתה כו'

היטב

וע' בב"ח לעיל סי' י"א ס"ד : [ו] שמים. ואי תפס מפקינן מיניה. ס"ך בסס מהרש"ל: [ז] שיפחד. בגמ' אסרו זה משום מדבר שקר תרחק ור"ל שמא ע"י פחד זה ישווה עמו הנתבע שלא כדין שלא הי' חייב לו. סמ"ע: [ח] להחרים. כתב ב"י בסס הרשב"א דאם החרים על הכלל אינו יכול להחרים פעם אחרת על הפרטי. ס"ך: [ט] להסביען. פירוש להסביען בב"ד בבני עצמן להזקיקן שיאמרו הרי אנחנו מקבלין עליכו בשלא ובשבוע' כו' או שיאמרו אמן וכ"ל דה"ה חרם בכה"ג א"ל לקבל עליהן דשבוע' וחרם ענין אחד

תשובה

כ"ו (נכבה"ש סס ס"ק י"ט) הכיא שכ"כ בסס הרמב"ן שאין תפיסה מועלת כמה שאין לו זכות אלא בבא לגאת ב"ם ע"ש וגם בסי' ע"ו בס"ך ס"ק י"ב ובסי' קפ"ב סק"א. ובגליון ש"ע הגאון הע"ק תינר ז"ל כ"כ סס ברי"ם סוכים כן מדין אבק רכית ביו"ד סי' קס"א ס"ב וס"ג ועי' בכ"י פא"כ בסוגית המשכנתא בתחרת המפלקי מ"ם בסס הרשב"א והר"ן המבואר דעתם הכיכא דחייב לגי"ם מכני תפיסה נמלא דין זה תלוי בחלוקי רבדבי המחלוקת הראשונים ולדיכא אפשר אלא תפוס לומר קו"ל כדעת הרשב"א והר"ן לדעת המל"מ פ"ד ה"ו מתלוה בסוף דבריו (שב' סס היכא שהתפיסה עצמה במחלוקת שנויה הי' מהני לו לא. אין לומר קים לי ע"ם) וע' בתוסים בדיני תפיסה בע"ל (עתש"ל סס"ם ב"ם בדיני קים לי וגם בסי' ע"ה סי"ב סס"ק כ'). וע' בתשו' שבו"י ח"א סי' קמ"ח שדעתו להסכיע דוחלי בהכח רבית הרבנן וכן בכל הני גרמא בנזקין דפ' הכונס אמן התורה פטור גם בדיני שמים אלא שהכמים אמרו שהייב לגי"ם בזה לי תפס מפקינן מיניה אבל היכא דהתיוב בדיני שמים הוא אמ"ת כגון בקיס ליה בדרבה מיניה וכן בכונס עדותו ודאי תפס לא מפקינן מיניה ע"ם ובכר הגיג עליו בתומים סס"ד ומסיק לדיכא בכל החיובים בדיני שמים ל"מ תפיסה זולה בקיס ליה בדרבה מיניה מהני תפיסה בכמ"מ ע"ם וכן הסכים בס"מ ע"ש ועי' בתשו' חו"י סי' מ"ד ובתשו' שמן רוקח ח"א סי' פ' ובתשו' ב"ם לאחרון סי' יו"ד ובמ"ם לקמן סי' ע"ה ס"ע : ז] ואפרושי

המשפט

מהכי תפיסה ואפשר שלכתחלה אסור לו לתפוס וע"ש סק"ב: (ז) שיפחד. דשמא אחתא פחד יתפשר עמו אלא כדין: (ח) להחרים. ואם החרים על הכלל א"י להחרים פעם אחרת. על הפרט ודוקא בעצמו יכול להחרים אבל הב"ד אין נותנין חרם רק בשביל יתומים אז: (ט) להסביען לא מבעיא שא"י להזקיקן שיקבלו עליהם בפה בחרם ובשבועה אלא אפי' העדים יכולין לומר בפי'

ביאור

בשנים מדאמר בר"פ הכונס שם אי בתרי פשיטא (ע"כ): [ח] וע"ח. ספרי: (ליקוט) וע"ח כו' אבל כו'. ע"פ קיב ב' וספרי פ' שופטים וע' ביליקוט סי' תתקכ"ב לא יקום ע"א באים אין לי אלא כו' ע"ש: (ע"כ): (ליקוט) וע"ח כו'. ספרי פ' שופטים לא יקום ע"א באים אין לי אלא לדיני ממונות מנין ת"ל לכל עון לקרבנות מנין ת"ל ולכל חטאה לחטאת מנין ת"ל ולכל חטאה להעלות מן הבהמה ולהוריד מן הבהמה מנין ת"ל כו' (ע"כ): [ט] אלא: ב"ק שם : (ליקוט) אלא בדבר כו'. כמ"ש בר"פ הדיינים לממון הוא דאינו קם אבל קם כו' וכן בשאר מקומות ואמר בדבר ממון שמביא כו' ר"ל דוקא

באר

ואולי יש לפ ולא יסבע ונמלא מרויח בעדותו. שם : [ה] מדיני. כתב הסמ"ע ואפילו ב' עדים שכבשו עדותן פטורים מדיני אדם והיינו כגון שתבעו התובע בשטר והם ידעו שהוא פרוע וכ"ש אם יודעים שחייב הנתבע וכבשו עדותן מתחלי' וחוזרים ומודים שידעו לו עדות דשוב אין נאמנין דכיון שהגיד כו' וה"א שיהיו נאמנים לחייב עצמן מדיני דגרמי וכמש"ל סי' כ"ט ובס"ם מ"ו בשאומרים כתב ידינו הוא אבל אמנה כו' קמ"ל דכאן אינם חייבין ע"כ וכתב הש"ך בשם הרמב"ם דאפילו בדברים בלי כפייה אין לדוחקו

פתחי

תשובות יעקב סי' י"ב שכ' דזה לע"ג דהא יש בזה גם בלא תבעו משום לא תעמוד על דם רעך כל שיודע לו זכות והוא מפסיד ע"י מניעתו להעיד וכ"כ להדיא הרמב"ם בס' המלות מלוה רל"ז בשם ספרי כו' וגם יש בזה משום השבת אבידה כו' ע"ש וע' בס' שער משפט שהאריך נ"כ לתתוה בזה ובסוף כ' ולולי דברי הב"י והסמ"ע הייתי אומר דמ"ש הרמב"ם והטור והוא שיתבעוהו שיעיד לו היינו לאפוקי בשאדם יודע עדות לחבירו והבע"ד עדיין אין דנין זה עם זה אז שנינן זה עם זה אלא שא"י אם הדבר תלוי בעדותו אינו מחוייב לילך לב"ד להעיד משא"כ בדבר אינו מחוייב לילך מעצמו אלא אם אינו מחוייב להעיד כשיודע שהבע"ד דנין ביחד והדבר תלוי בו וכן יש להוכיח מדברי הרא"ש בס' החיוב מלוה קכ"ב שכ' שבד"מ אין אדם חייב להעיד עליהם מעצמו אא"כ יתבענו בעל דבר אז ב"ד כו' ע"ש דמשייע כנלע"ד דרוד דלא כהב"י והסמ"ע . וע' עוד בספר תפארת יעקב וגם בס' העמק שאלה על הסאלות ס"ע ויקרא שאילתא ס"ע מ"ם בזה : ה] פטור מדיני אדם . כ' בס' כר"ו וז"ל וא"מ כופין אותו בתחלה בכל מ"ע שבופין לקיימה. הרב תורת חסד ס"ם קכ"ג. וע' בתשלת משה ס"ם ס"ג יב' בחיובין סי' רמ"ד משם הת"ב דבכלל לא העמוד על דם רעך הוא כופם עדותו עכ"ל וע"ל ס"ק ט': ו] בדיני שמים. עבה"ע שב' ואי תפס מפקינן מיניה ס"ך בשם מהרש"ל עכ"ל ובס"ך כ' עוד דכ"כ הריב"ם סי' של"ב כו'. ולקמן סי' ע"ה בס"ך ס"ק

נתיבות

משפ"ב

וכן בעדות מיוחדת אין הראשון חייב מדאורייתא כיון שא"י אם יש בי' עדים אבל אחר שהעיד ע"א והשני יודע להעיד חייב מדאורייתא וע"כ סק"א : (ה) מדיני אדם. אף שגרמו הזיק כגון שידעו שהשטר פרוע ולא העידו והוצרך לשלם וסודו לא"כ . אפי' בדברים בלא כפיה אין לדחוק העדים לשלם ס"ך : (ו) בדיני שמים. ואם תפס מוציאין מידו ס"ך ובקיום ליה בדרבה מיניה

משפ"ב

(ב) ובעדות מיוחדת אין הראשון חייב מדאורייתא כיון שא"י אם יש בי' עדים אבל אחר שהעיד ע"א והשני יודע להעיד וע"ש בזה מדאורייתא וע"כ סק"א : (ה) מדיני אדם. אף שגרמו הזיק כגון שידעו שהשטר פרוע ולא העידו והוצרך לשלם וסודו לא"כ . אפי' בדברים בלא כפיה אין לדחוק העדים לשלם ס"ך : (ו) בדיני שמים. ואם תפס מוציאין מידו ס"ך ובקיום ליה בדרבה מיניה

משה"א

לעדות שאינן עוברים באם לא יניר דבירושלמי ממעט לה מדכתיב והוא עד את שכשר להעיד עדות תורה ע"ש . ואף דבשבועות אמרינן דעד מיתה כיון דנאמן מדרבנן חייב קרבן שבוע' יש לחלק דש"ה דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון משא"כ בהאמינו לקרוב הוי כמחייב עצמו מה שיאמר הקרוב : ב) וחייב בדיני ובתומים הקש' מהא דסנהדרין ע"ב בהא דרבא איגנבי' ליה דכרי במחתרת ואהדרו ניהליה וודאי הוא ולא נפיק מסומיה דרב והקשו בתו' דהא מ"מ חייב לצי"ש ותי' דחשבו דמחוייבים להחזיר וכו' ואי נימא דבקים ליה בדרבה מיניה מהני תפיס' קשה נהי דבטעות החזירו מ"מ הא הוי כתפיסה ע"ש שדחק . ולפענ"ד אשאר לומר דנהי דאם תפס אין הב"ד מוציאין מידו מ"מ אסור לו לתפוס הא הטעם דתפיסה מהני כתב הש"ך בסי' כ"ה סק"ב דהוא משום דעביד איניש דינא לנפשיה וכיון דהב"ד אסורין לעשות דין דאין הוציא מידו כמו כן הוא בעצמו אסור לעשות דין ומה שהקש' בס' קצה"ח בהא דיש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע' חטאות ואשם ומ"א אם היתה שבת והוציאו בפיו ע"כ והקש' כיון דקלב"מ פטור מקרן וחומש ופטור נמי מאשם כמבואר בפסחים כ"ט כו' וע"ש גם לדידי הוי קשה כי ואחר העיון לק"מ

חכמת

שבכשיו אומר האמת. לכן כלפענ"ד דיכול לחזור בו כ"ז אלא העידו שכיסה יחד אך מדברי כל הפוסקים משמע לאיסור ומ"ע וזה אחד לבדו ל"ב כס' או"ח רולה לומר שלדידן דקיי"ל שבועה הנסת ס"ק אף בלא העד מחיוב לשבע אז ע"א אינו מחיוב לילך להגיד כי אין חילוק בשבועה בין בנק"ח אז לא. ואם לא ירלה לישבע לשקר גם היסת לא ישבע וכו'. אך אח"כ דאם זה אבל בזה הסכים לדינא שאם הוא כבר חייב שבועה דאורייתא מכח דהודה במקלת ודאי דאין אחד מחוייב להעיד כי אין נ"מ בעדותו ולפענ"ד בשכיס אין נראה מדברי בדין הראשון ודאי דג"מ רבתי שהרי קיי"ל דשבועת היסת יכול לחפוץ ובשבועה דאורייתא אי"ל לחפוץ אי"כ אפשר שהנתבע אינו חשוד לשבע שקר רק כשיהי' החיוב מהיסת לאמר לו השבע אתה וטול. ויהי' מוכרח התובע לשבע ונאמת אינו רולה לישבע אף באמת. אבל כשיעיד כ' אינו יכול לחפוץ אם לא ישבע אינו אמת. ואם ישלם לו ואח"כ יתבענו שנית אז לא יהי' צריך לישבע אף היסת שיהי' לו עד המסייע וכו'. ואף שכבר חייב בשבועה דאורייתא שהודה במקלת מ"מ י"ל כ"מ בהעד כי אולי יביא הנתבע ע"א שמעיד כדבריו. ואז יהי' לו עד המסייע ליפטר משבועה אבל עכשיו שיעיד זה העד כדברי התובע אז אפי' יבא הנתבע ע"א יהי' עד נגד עד ושניהם כמאן דליתא ואחייב שד"א מכח דהודה במקלת כמש"כ הס"ך בסי' פ"ז ישו"ם ודאי יש כ"מ בעדותו ומחיוב להעיד בכללפענ"ד פשוט ונכון לדינא . והנה האחרונים הניאו הסוגיא דב"ק דף כ"ו דמוכח שם דבע"א לא שייך אם לא יגיד ועי' בנתיבות המשפט ורחיתי בספר

קצות

כח א) וחייב בדיני שמים. כתב הריב"ם דכל היכא דמחוייב לגי"ם אי אפשר מפקינן מיני' והוכא בסכנה"ב ועי' מסי' למלך הל' ריבית ולא כן משמ' בהא דאמרינן בפ' הפועלים דף כ"א גבי חוסם פי פרה ודם בה לוקה ומשלם ד' קכין לפרה ופריך והא אינו לוקה ומשלם כו' רבא אמר אמנן אסרה תורה אפי' בא על אמו וכתב רש"י ז"ל אתן אפי' בא על אמו ונתן לה באתנה שלא ואסור לקרבן דאתנן שמתא כתיב כו' ואף על גב דאי מבעה לקמן לדינא מן לי אתנני לא מחייבין ליה דק"ל בדרבה מיניה כי יהיב ליהלי' אתנן הוא אלמא אף במקום מיתה נמי רמי משלומין ליה ליהלי' ונבי חוסם נמי משלומין רמי עלי' אלא שאין בה בב"ד לבוגמו שתים וכיון דהמי משלומין עלי' לא יצא י"ם עד שישלם א"כ אי אפשר לא מפקינן מיני' כך שמעתי מפי מורי הזקן עכ"ל ומשמע מזה דדינא לגי"ם אי אפשר לא מפקינן מיניה אמנם מהרש"ל בפ' הכונס בים"ם סי' ו' כתב וז"ל ונראה דכל היכא דחייב לגי"ם אי אפשר מפקינן מיני' אפי' לפי' רש"י פ' השוכר וכו' מ"מ בה"ב מפקינן מיני' בשלמא בק"ל בדרבה מיני' חייב הוא רק דלא עבדינן החומרא הלכך היכא דלא עבדינן החומרא כגון בשונג או שלא בהתראה או בזה"ז א"כ נוכל לומר שהשבר נותנ' אם אפשר לא מפקינן מיני' דהא ס"ם חייב הוא אבל היכא שגרמ' בנזקין הוא ואין בו חיוב מן הדין אלא לגי"ם א"כ פשיטא דאי אפשר מפקינן מיני' עכ"ל הנה משמע מדברי מהרש"ל דאפי' בק"ל בדרב' מיני' לא מהני תפיסה אלא דוקא היכא דלא עבדינן החומרא כגון בשונג או בזה"ז או שלא בהתראה אבל היכא דעבדינן החומרא אז לא מחייב כלל משלומין ואפי' אפשר מפקינן מני' ולכאו' דברי מהרש"ל המה דברי בגיאות דהא ספיר מגיגן למימר דאפי' עבדינן החומרא רמי עליו משלומין וכן משמע לישנא דש"ם דפריך והא אינו לוקה ומשלם ולזה אמר רבא אמנן אסרה תורה אפי' בא על אמו . אמנם נראה דברי מהרש"ל מוכרחין והוא דבסנהדרין דף ע"ב רבא איגנבי' לי' דיכרי במחתרת אהדריהו ליהלי' ולא קיבלו הוחיל ונפק מפומי' דרב דבדמים קיבלו והקשו בתו' כיון דחיוב הוא לגי"ם אמאי לא קיבל ותירצו שהם לא הי' מחזירין אלא משום שהיו סבורין שבדין חייבין להחזיר ולא רצו לגי"ם ולכך לא קבלוהו ע"כ והכי לשיטת רש"י דמהני תפיס' א"כ אפי' לא רצו לגי"ם למה אהדר רבא בתר דקבל' כיון דמהני תפיסה אבל לפי מ"ש מהרש"ל דלא מהני תפיס' אלא היכא דלא עבדינן החומרא אבל היכא דעבדינן החומרא כגון במזיד והתרא' אין עליו שום עונש אחר בדיני אדם וא"כ מבא במחתרת עבדינן לי' החומר' דאין לו דמים ורשאין להרוג אותו ואין עליו שום חיוב משלומין וא"ע דינגול ולא נהרג לא הוי כשונג אלא כמו מזיד ובהתרא' וברח דזה ודאי כל דין מזיד עליו כיון דבכר נתחייב בהחומר' משא"כ אלא בהתרא' או בזה"ז מעולם לא הי' עליו החומר' אלא דהתור' פטור' משום דלא חלקת בין שונג למזיד עכ"פ יש עליו חיוב משלומין ומה"ם מהני תפיסה אבל היכא דעבדינן החומרא דאינו רמוי לו לשלם לגי"ם לא מהני תפיסה כיון דבכר הי' בו עונש החומרא ומחתרת כמו מזיד והתרא' כפני הכית ודו"ק . ובחידושי הר"ן הקשה ג"כ קושיות אוש דהא לגי"ם מחויבין להחזיר ותי' בשם הר"ר יוד ז"ל דלא דמי החם גבי אתנן לריך האדם לעמוד בדיבורו אע"פ שלא יתחייב מן הדין אבל כאן אחר שקנו אני דיכרי בדמייהו לפי סברא דרב נמצא נגיבה זו קנוי' לגמרי ביד הגנב ולא ניתן להיסבון ע"ם וקשה דאי נימא משום דחייב לעמוד בדיבורו ונתן לה הוי אתנן א"כ הא דאמרי' בפ' השוכר את הפועל בא

חו"ל יחידים בפרע וכמ"ש בהגר"מ ע"ס ס"ג עכ"ל סמ"ע וכ"כ בתשובת מבי"ט חלק ב' סי' רפ"ג בשם החכם שאין משביע ואין מחרימי' את העדים מן הדין (הג"ה ודלא כהמבי"ט שחולק עליו וסובר שיכול להשביע ויכול להטיל עליה' חרם בע"כ וכ"כ בסימני התשובה (")ומה שהביא ראיה מדברי התוס' ורש"י ור"ן ורמב"ם ז"ל דמשמע מדבריהם דאם השביעו ואמרו אין אנחנו יודעין לך עדות שחייבין היינו כיון שאמרו אין אנחנו יודעי' לך עדות משמע שקבלו השבועה עליה' שאינם יודעי' זנם מ"ש בשם מורו הרב ריב"ש ז"ל שכ' בשם הרמב"ן שאפילו שתקו חייבים היינו דס"ל משום דשתיקה כי האי הודאה הוו אבל כ"ע מודו שאין יכול להשביעו וגם להטיל עליהן חרם בע"כ ויפה כתב אותו חכם שזה דבר פשוט ולא ניתן ליכתב לעוג' פסיעתו וק"ל) וע' ב"י מאו' ד' בשם הרשב"א דאשר הרי' על הכלל אינו יכול להחרים פעם אחרת על הפרט: (ד) משמתין אותו ל' יום. וע' במהרש"ל בים"ש פ' י' דב"ק סי' כ"ג דאם רוצה לשלם מתירין לו וה"ה דלא משמתי' ליה (ועיין בתשובת רמ"א סי' פ"ח דף קפ"א ע"ג): (ה) אבל אינו חייב לשלם. וכ"פ בים"ש שם ומה שהקשה בסמ"ע ממ"ש בעור בי"ד סי' ש"ד גם מהרש"ל הרגיש בזה ע"ש: (ו) אין משמתין אותו. ומהרש"ל כ' שם דוקא היכא דהודה על הלוואה שתם וכפר להרויח דאיכא אבוד השם לא משמתינן ליה אבל בהפקעת הלוואה שלא יודע לעכו"ם דאיכא אבוד השם משמתי' ליה: (ז) ואם מתחלה יאחדו העכו"ם וכתב מהרש"ל שם אם מרגישי' שהישראל יודע בדבר ואיכא למיחש לביטול קיומים של יהודים מעיד לכתחלה: (ח) ויעיד לו

סי' י"ז ס"ג שתם המאבר וכתב דאפי' אם הזכות של העדות והראיה יודע בהן זה שכנגדו חייב להעיד ושם לא כתב מור"ם עליו כלום משמע דהסכים עמו הא כתבתי שם דשם חיירי דכשנגדו יודע מי הן עדיו או אבל מי ימלא ראיותיו ולא איירי שם בעדות שיעיד לו בע"פ ועמ"ש עוד שם: כ ויש ישראל יודע עדות לעכו"ס. הכלל בזה דכל היכא שאינו נורם בעדותו שיתחייב הישראל בדין העכו"ס עפי מאלו היה מעיד עליו בדין ישראל ה"ז מותר להעיד לו הן אחד הן שנים ואם מתחייב ע"י עדותו עפי אזי אבל אין חייב לשלם. ל"ע דבי"ד סי' של"ד קאשיב הטור והמחבר בסעיף מ"ג כ"ד דבריהם שמגדין אותן עליהם וכתב שם ז"ל ההשיעי המעיד על ישראל בערכאות של עובדי כוכבים והוליאו ממנו ממון שלא כדין מגדין אותו עד שישלם ואפשר דלגדדין כתב שם דלפעמים מגדין אותו לחוד דה יגו אם אינו יכול לברר שקר הביד ופעמים מגדין אותו עד שיתן כשיכולין לברר וע"ש שדחק עוד לישב זה בפנים אחרים: [טו] ישמדו.

תשובה

ע"ת נגד זה כתבתי ע"כ הוי נבי דידן כאלו אין ישראל חייב להעושה. וזה רוצה להעיר בו שקר ע"כ אינו מתרין להעד שלא יעיד ואם לא ישמע משמתין ליה על שהתליף נגד הכ"ד כמ"ש להגמ"ר אבל לא נוכל להוציא ממונו ממנו כי נגד ממון שהוא מוחזק הוא לאמן. שהאמת אחוז בזה כמה מקפוקי אחרונים ומיושב בזה כמה מקפוקי אחרונים ז"ל עכ"ל ע"ש. וע' בס"ק הקודם: יא) אבל אם יש לברר. עמש"ע ס"ק כ"ג מ"ש ישראל לא שייך זה דבריהי ישראל אין מוליאין ממון ע"פ עד אי' כו' וע' בתשובה נו"ב תניינא ס"ס ש"ז שכ' דדברי הסמ"ע אלא דוקא משכחת כלל ישראל כה"ג דודאי משכחת גם ישראל עד א' שמחייב ממון ונסכא דר' דלא יוכיח ויוליא. זה ע"ש. ועי' בתשו' שבו"י ח"ח סי' קמ"ז אמי שתבע לעוי"ג בערכאות של עובדי כוכבים שחייב לו והעו"ג כפר והביאו עד א' ישראל שאינו חייב לו ופטרו על פיו ואח"כ נתברר מפי אחרים ומפי עצמו שקר העיד אי הבד מחוייב לשלם או לא ופסק אאז לחייב. הגר בדיני אדם דאין קיי"ל בשבועות דף ל"ב מבביע עד א' פטור דדבר הנורם לממון לאו כממון דמי וא"כ אין לחייבו בתה שפטרו משבועה ואין זה רק גרמא כיוקין דפטור ומכ"מ בהגיה כן לענ"ג ומ"ש בש"ע סי' כ"ח ס"ג בהגה אבל אם יש לברר שקר העיד חייב לשלם קאי אמ"ש בא"ג בהעיד לחייב ממון משא"כ בעיד לפטור במבואר בסעיף ד' לא כ"כ. מבוש החתם אין לחייבו לשלם כו' וגם מדברי הסמ"ע שם ס"ק כ"ב מוכח כן

המשפט

בהתוכים דשם מיירי במקום דאם אפי' אמת העיד אלוה מ"מ אפשר פטור כגון שהיה נאמן בד"י נשמון פרעתי ובדא"ה אינו נאמן לכן משמתין אותו עד דמסלק הזיקא משא"כ הכא מיירי במקום שאם סעיד אמת לא מזיקו כלל ומ"ב סק"ח אפי' להשביע עי' ואם תפס מהעד ויש לו מגו אז אם העיד בד"י ונתחייב לשלם ע"ש כגון בנסכא דר"ח לא מהני תפיסה ואם נתחייב ע"ש בדא"ה אמר אינו מהני. וקא"ש שעיד יכול להשביע ואפשר לחייב לשלם כו' : (יד) אין משמתין. ובהלוא' שאין העבריס יודע כיון דליכא חילול השם דהפקעת הלוואה בכה"ג מותר אפי' העיד אמת משמתין אותו ש"ך : (טו) יחדו. וה"ה

ביאורים

(ס"ד) ויש לעכו"ס ע"א הטעם בעור בדיניהו עד המסייע עוד המסייע פוטר וקשה ל"ל הא' טעמא תיפוק ליה דכופר הכל פטור וכן הוא באמת במרדכי ואי משום שבועה שהיה העכו"ס לריך לישבע בדיניהו הא לא עדיף מישראל אבל דאלו בר שבועה הוא וא"כ מה שבועה דאורייתא ובכשיו מפסידו בדיני עכו"ס ע"כ לריך לטעם דעד המסייע ובמרדכי חיירי בכופר הכל: (ע"ס) וכ"ל ב' עדים ובו' כ' רש"ל בתו' דב"ק דף קי"ג משמע דלכתחילה לא יעידו תפי' ב' מדכתבו אין משמתין אותו משמע דאסור לכתחילה ובדברי הרא"ש ובמרדכי משמע דאפי' לכתחילה ובדי בהשוות הריעות יש לומר דהרא"ש והמרדכי מיירי במקום שאין היתר להפקיע הלוואת העכו"ס דהיינו שיש לחוש לחילול השם והתו' מיירי במקום דליכא חילול השם כגון שהוצא עכו"ס ליישראל מנה אלא מדיני במיס בגון שהוצא עכו"ס ליישראל מנה לאחר

ביאור

ושם ע"כ איכא יודעת דוק (ע"כ): (יד) מיהו. ע"ל סי' ש"ד סעיף ל"ב ב': [טו] (ליקוט) י"ח כ' כו'. דאם קיי"ל משביע ע"א פטור ולענין הגהה חייב לא אלא שבועה כמ"ש בסמ"ע (ע"כ): [טז] (ליקוט) ואפי' בע"ד כו'. עפי' ש"ז סי"ג ועסמ"ע (ע"כ): [יח] ויש חולקין. שבועות ל"ח. ל"ה ח'. וס' רשאומה כ"ל דלא נאמר אלא לקרבן כמו שבע לבטל את המצוה ורחייב משם ל"ה ח' עמד בב"ש כו' ולל אלו ולהגין עכשיו בחרס: [יח] (ליקוט) וכן עיקר. וכ"מ לכאור. דעת הטוש"ע בס"ח אלא שאפש' לאלק מחמת חרס (ע"כ): [יט] אם. ב"ק קיג וקי"ד: [כ] והעכו"ס הוצאו כני' הרי"ף ל"ג ולא הבא לזה:

באר

הוא ודוקא בבה"כ יכול להטיל חרם אז שבוע' על הכלל לומר כל מי מכם שיודע אז על יחידים בפרע וכ' הריב"ש דכשבאו להעיד על דבר עבירי' שיש לחוש שמיראתן לא יבידו אינו יכול להשביעו עכ"ל הסמ"ע: [ו] חולקין. כתב הסמ"ע דזהו דעת הא"ז אבל דאב"ש והמרדכי כתבו להיפוך דשבוע' חיילא על הקרובים דלכ ב"ד מתני' כך כדי לחקור אחר האמת ובד"מ הביא שי הדיעות וכתב דעת המרדכי באחרונ' וכ"מ לשה כתב כאן שדעת הסולקי' עיקר: [יא] עיקר. ולפע"נ דבסי' י"ז ס"ג שאם המחבר דאפי' אם הזכות של עדות ורא' יודע זה שכנגדו חייב להעיד ומור"ם לא כתב שם כלום ל"ל דשם אחיירי דשכנגדו יודע מי המה עדיו אז אבל מי ימלא ראיותיו ולא איירי שם בעדות שיעיד לו בע"פ. סמ"ע: [יב] אסור. כתב מאיסורא. עי' בתשו' נו"ב חלק א"ח סי' ל"ה שכ' דהיינו אפי' אם יש ספק אם יאמינו דבריו ע"ש: ח] לורך שעה להשביעו. כגון שרואין שהשם מקולין בעדות שקר ואינם מקולין בשבועה שקר סמ"ע ועי' בתשו' אחם סופר חח"מ סי' ר"ז שכ' דפשוט דזה דוקא אם הכ"ד מפוקפקים בהעדים אבל אם הכ"ד אינם מפוקפקין לא יכול להשביעו עכ"ל ועי' סי' ל"ב בסמ"ע ס"ק י"ט ע"ש: [ט] משמתין. ע' בס' בר"י לעיל סי' י"ח אות ג' שעמד בזה אמאי משמתין ליומא חדא שהרא אלא בקונטרא ידענא דהאי ישראל חייב להעו"ג ומה כפסר אי אתא בכ"ד דישראל ואינו לא בעי לאשתבועי ומליס לחעו"ג שאמת נמי לא אפסדתיה ואי אינו הוא מחמבע בעדות שקר אינו עבדי ולא לשתבע אשקרא דבעדא ליה ובכיות בשם מהריטב"ץ סי' ק"ב שפירש בזה בכיון דהתורה לה אחמיתא ואינו חייב אלא שבועה ינוח לו לשבע לשקר ואין לו להתחכם עם בוראו כו' ע"ש: י] אבל אינו חייב לשלם. עבה"ע ועי' בתשו' אחם סופר חח"מ סי' כ"ג שביאר דבר זה בבסבר יוחר וז"ל והעניין בזה דאם בבע"ד מודה שחייב להשבועה בוכבים רק שאומר ברולה לאפקיע הלוואתו אין כאן אמתא כמו בשני עדים ואם אז"ל דולה לבעיד שקר אל תכיר פסיעת שלרוך לשלם נמי ובבכי מיירי דמחב"ש פ"ו אמ"ת ומ"ע ו"ל כי' אלא"ל אך הבא מיירי שבאמתא אומר שאינו חייב להשבועה בוכבים ועד אי אומר אני אתה חייב והבה הכ"ד בשבועתם דבריהם לא מהימנן

נתיבות

אין אנו מקבלין על עצמינו הבשבועה אבל המרס שמטילין הכ"ד אפי' אמרו אין אנו מקבלין על עצמינו מ"מ המרס אל וע"ב סק"ג דוקא על הכלל יכולין להחרים ולא על יחידים בפרע. אבל להעיד על אחד שנאמר על עבירה יש לחוש שמי שראה לא יגיד יכול להשביעו: (י) ויש חולקין. כ' הסמ"ע ל"ע דבד"מ כ' דעה קמייתא בתחרונה ולאן כ' שדעת חולקין עיקר: (יא) וכן עיקר. כפי' י"ז סתם דאפי' בכנגדו חייב להעיד שם מיירי דבכנגדו יודע מי הן עדיו אז אבל מי ימלא ראיותיו: (יב) משמתין אם רוצה לשלם אין אם משמתין אותו ואם כפר משמתינו מתירין לו: (יג) אינו חייב לשלם. ובי"ד סי' של"ד כ' דמדין אותו על שלם. כ' הסמ"ע דשם מיירי בשיכולין לברר שקר העיד. והש"ך כ' דאין מדין אותו רק לי' יום ועי"ב שזה דוקא. והעיקר

משה"א

זכו'. ולק"מ דבאן יכולין לומר בפי' אין אנו מקבלין עלינו בשבועה ואז ודאי פטורין משבועת העדות דדוקא שתיקה בעינן לדעת הרמב"ן: ד) אינו חייב לשלם עסמ"ע סקכ"א עד פעמים שמגדין עד שיתן והיינו כשיכולין לברר וכו'. תמיה לי דהא כשיכולין לברר ששקר העיד נחתינן לנכסי' כמ"ש הרמ"א דחייב לשלם. לכן נראה דהעיקר עם התומים דמיירי באופן שאף אם האמת כדבריו אשר שאינו חייב להעבירם כגון שהוא טוען פרעתי והעד מעיד שלוה ובמקום שבדיניהם אינו נאמן לטען פרעתי דאז מזיקו אף אם האמת כדבריו ובזה נראה שהדין עמו דמשמתין אותו עד דמסלק הזיקו דומיא דשליש שהחזיר שטר שלא היה לו להחזירו דסי' נ"ה. והנה אם רוצה להשביעו להעד והזיקו נראה דא"י להשביעו כמו שאינו יכול להשביע כל שני עדים או עד אחד במקום שמשלם על פיו כגון במשואיל"מ או בעד מיתה דכ"ז שלא נשבע נגד העד הרי הוא כשנים כדמוכח בהא דנסכא דר"א והנ"ל לומר אמת העדתי ולא היית יכול לישבע ואין לומר דישבע עכשיו דזה אינו דלא מצינו נשבע ונוטל. ועוד נראה כיון דאם היה העד מעיד

חכמת

לנו"ש סיכא דעבדינן כחומרא ואם מהני בזה תפיסה וכ"ל רא' לזה מדברי הרמב"ם ה' מעילה פ"ח ה"ג. כל המועיל בזמן לוקה ומשלם ואינו אם המגיה להקפות הרי אין לוקה ומשלם כמ"ש הרמב"ם ה' הרמות. וכ' לעיין בשו"ת דבר שמואל אי"ז אם הדבר ספרו כידי. ולפע"נ נראה דהרמב"ם ס"ל דמהני הפיסה בקלבד"מ אף כיכי דעבדינן החומרא וא"כ זה ודאי דלאחר הפיסה לא חזר המחייב ותפסו אמנו שוב חייב להחזיר לו מדינא כיון דכבר זכה בו. וגא"ב ה"כ בהקדש אחשב בהקדש כמוחזק כיון דכל הכא דאיתא כי גזא דרחמנא איתא. וגם הרי אמרי' בהקדש חמץ ובחרור מפקיע מידי בעבוד גם הרי' בכמה דוכתא דיל בהקדש על העלוונה וכן הוא בפ"ק דב"מ דהקדישם הרי הוא בהקדש עייש". וא"כ הוי בהקדש בתפס. לכן ל"ש קלבד"מ בהקדש ושוב חייב להחזיר מדינא. אבל אתם בה' הרומות דהוי בהשלומין לכהן לכך פטור מכח קלבד"מ. ואין זה סותר לבש"ם דבכתו"ס דש"ש דקאמר בחוכל חמץ של הקדש וכו' וי"ל דלא תעל וקאמר הש"ם אלן ד"ל הרב"ה הוא דס"ל כרת פוטר מהשלומין. ולאלו הרי בהקדש הוי מוזקק. אך נראה דא"ש דמה דאמרי' דחייב לנ"ש. ומתילא לא הפס מהני היינו רק היכי דלולי דקלבד"מ הי' חייב בהשלומין מדינא אז נהי דהוי קלבד"מ פוטר רק מדינא אבל אם אינו מדינא אם אינו כגון שחוכל הקדש נמזיד דגם בד"ל חייב

צפות

ש"ך שהעלה דבשבועת העדים נמי אם אמרו אין אנו מקבלין עלינו שבועה זו לא הוי שבועה אלא דוקא בשתקו דאז הוי כהודאי וקבלה וע"ש ומדברי הסמ"ע משמע דיכול להשביעו בע"כ מושבע ע"י אחרים אלא להשביעו בשעת עצמן דהיינו שיאמרו אמן זה אינו יכול ועמ"ש בסי' ל"ו ס"ק ב': ג) וכן עיקר קנס דיינין וכהנין כשמקבלין בע"ד עליהם קנ"פ לבד אז שאלים אין הבעד בשוטה אלינו"ש ונותנין טעם לדבריהם כיון דמקבלין עליהם לבד הדי הוא עדי ליתי' דאין עליו שם עד וכדאי' בירושלמי עד אי' שאמרו לו הרי

הגהות אמרי ברוך

שו"ת שבות יעקב ח"א סי' קמ"ו: (ס"ק ג' (י) הגה כו' ומה שהביא ראיה כו'. כ"כ המעיין במבי"ט ראיה דלא הביא אזה ראיה רק לדחות דברי החכם שכתב דליכא חיוב שבועה על העדים רק לאומריס שבועה שאין אנו יודעים לו עוינין הכן ואח"כ הוסיף להביא בשם מהר"י בי רב בשם הרמב"ן דאף בשתקו חייבי' וכ"כ בחדושי רשב"א לשבועות דף ל"א ע"ב בשם הרמב"ן וגם בחידושיו לב"ק דף כ"ו ע"ו ע"א ד"ה פסיעתו מבואר כן לכאורה אבל אינ"כ הי' סתירה למ"ש בחידושיו הנ"ל לשבועות דשם חולק על הרמב"ן: (כה"מ סק"ב) דהא בגלא"ש קשה כו'. כ"כ קופי' זו ותירולו מבואר

חידושי רעק"א

ס"ב בהגה ולפי' בע"ד בעצמו. כ"כ ואם נגנב דבר להשותפין וכם הטילו חרם על כל מי שיודע י"ל כיון דשם המשביעו' הם אינם בכלל ואם אחד מהשותפי' ידע ולא הגיד לא עבר חרם השובת הרא"ש ח"ב סי' פ"ה:

בש"ך אות ו' לא משמתינן לי'. כ"כ ומ"מ לא ארינן לי' לכתחלה להעד דס"ם על עדותו יולא ממנו ממון שלא כדין דהא לא אודה בפני ערכאותיה' וכ' עדיס דקי"ל בס"ד דיכולים להעיד בדיינו דוקא בהלוואה שהם דאיכא חלול השם אבל היכא דלא יודע להעבו"ס שליכא ח"ה אינם רשאים להעיד כיון דזה ישראל מדין הפקעת הלוואתו ומ"מ לא משמתינן להו והיכי דב' ישראל מריבים והלכו לדון בערכאות ואתא חד וקמסהיד אתפקינן ממונא אף שלא אוב עשה בעמיו שעשה אויביהו פליליס ונגמר הדין נגד על פיו ודאי אתאו בעינן כפי דאות עיני הדיין לפי הענין וסביבה ואף כי עדים לא יעידו בלתי רשות המורה ושוכי העיר, ומ"מ לא משמתינן לי' כן מבואר בים"ש שם ובתשובת רמ"א סי' כ"ב כתב דוקא בדין שם לגבו עם ישראל מותר להעיד היכי דדנין בדיניהו כן אבל אם ישראל לן עם אכירו אסור להעיד דמסייע ידי עוברי עבירה ואע"ג דלית בי' משום לפני עור מאחר דבלאו דידי' יוכל לעשות האיסור מ"מ אסור מדרבנן וע' בח"מ, ודע לאברהם חח"מ סי' י"ב: שם סוף אות ט'. כ"כ ובתשובת הר"מ מינץ סי' מ"ד:

טורי

(ס"ד) ויש לעכו"ס ע"א הטעם בעור בדיניהו עד המסייע עוד המסייע פוטר וקשה ל"ל הא' טעמא תיפוק ליה דכופר הכל פטור וכן הוא באמת במרדכי ואי משום שבועה שהיה העכו"ס לריך לישבע בדיניהו הא לא עדיף מישראל אבל דאלו בר שבועה הוא וא"כ מה שבועה דאורייתא ובכשיו מפסידו בדיני עכו"ס ע"כ לריך לטעם דעד המסייע ובמרדכי חיירי בכופר הכל: (ע"ס) וכ"ל ב' עדים ובו' כ' רש"ל בתו' דב"ק דף קי"ג משמע דלכתחילה לא יעידו תפי' ב' מדכתבו אין משמתין אותו משמע דאסור לכתחילה ובדברי הרא"ש ובמרדכי משמע דאפי' לכתחילה וכדי בהשוות הריעות יש לומר דהרא"ש והמרדכי מיירי במקום שאין היתר להפקיע הלוואת העכו"ס דהיינו שיש לחוש לחילול השם והתו' מיירי מקום דליכא חילול השם כגון שתובע עכו"ס ליישראל מנה לאחר

ביאור

ושם ע"כ איכא יודעת דוק (ע"כ): (יד) מיהו. ע"ל סי' ש"ד סעיף ל"ב ב': [טו] (ליקוט) י"ח כ' כו'. דאם קיי"ל משביע ע"א פטור ולענין הגהה חייב לא אלא שבועה כמ"ש בסמ"ע (ע"כ): [טז] (ליקוט) ואפי' בע"ד כו'. עפי' ש"ז סי"ג ועסמ"ע (ע"כ): [יח] ויש חולקין. שבועות ל"ח. ל"ה ח'. וס' רשאומה כ"ל דלא נאמר אלא לקרבן כמו שבע לבטל את המצוה ורחייב משם ל"ה ח' עמד בב"ש כו' ולל אלו ולהגין עכשיו בחרס: [יח] (ליקוט) וכן עיקר. וכ"מ לכאור. דעת הטוש"ע בס"ח אלא שאפש' לאלק מחמת חרס (ע"כ): [יט] אם. ב"ק קיג וקי"ד: [כ] והעכו"ס הוצאו כני' הרי"ף ל"ג ולא הבא לזה:

באר

הוא ודוקא בבה"כ יכול להטיל חרם אז שבוע' על הכלל לומר כל מי מכם שיודע אז על יחידים בפרע וכ' הריב"ש דכשבאו להעיד על דבר עבירי' שיש לחוש שמיראתן לא יבידו אינו יכול להשביעו עכ"ל הסמ"ע: [ו] חולקין. כתב הסמ"ע דזהו דעת הא"ז אבל דאב"ש והמרדכי כתבו להיפוך דשבוע' חיילא על הקרובים דלכ ב"ד מתני' כך כדי לחקור אחר האמת ובד"מ הביא שי הדיעות וכתב דעת המרדכי באחרונ' וכ"מ לשה כתב כאן שדעת הסולקי' עיקר: [יא] עיקר. ולפע"נ דבסי' י"ז ס"ג שאם המחבר דאפי' אם הזכות של עדות ורא' יודע זה שכנגדו חייב להעיד ומור"ם לא כתב שם כלום ל"ל דשם שכנגדו יודע מי המה עדיו אז אבל מי ימלא ראיותיו ולא איירי שם בעדות שיעיד לו בע"פ. סמ"ע: [יב] אסור. כתב מאיסורא. עי' בתשו' נו"ב חלק א"ח סי' ל"ה שכ' דהיינו אפי' אם יש ספק אם יאמינו דבריו ע"ש: ח] לורך שעה להשביעו. כגון שרואין שהשם מקולין בעדות שקר ואינם מקולין בשבועה שקר סמ"ע ועי' בתשו' אחם סופר חח"מ סי' ר"ז שכ' דפשוט דזה דוקא אם הכ"ד מפוקפקים בהעדים אבל אם הכ"ד אינם מפוקפקין לא יכול להשביעו עכ"ל ועי' סי' ל"ב בסמ"ע ס"ק י"ט ע"ש: [ט] משמתין. ע' בס' בר"י לעיל סי' י"ח אות ג' שעמד בזה אמאי משמתין ליומא חדא שהרא אלא בקונטרא ידענא דהאי ישראל חייב להעו"ג ומה כפסר אי אתא בכ"ד דישראל ואינו לא בעי לאשתבועי ומליס לחעו"ג שאמת נמי לא אפסדתיה ואי אינו הוא מחמבע בעדות שקר אינו עבדי ולא לשתבע אשקרא דבעדא ליה ובכיות בשם מהריטב"ץ סי' ק"ב שפירש בזה דכיון דהתורה לה אחמיתא ואינו חייב אלא שבועה ינוח לו לשבע לשקר ואין לו להתחכם עם בוראו כו' ע"ש: י] אבל אינו חייב לשלם. עבה"ע ועי' בתשו' אחם סופר חח"מ סי' כ"ג שביאר דבר זה בבסבר יוחר וז"ל והעניין בזה דאם בבע"ד מודה שחייב להשבועה בוכבים רק שאומר ברולה לאפקיע הלוואתו אין כאן אמתא כמו בשני עדים ואם אז"ל דולה לבעיד שקר אל תכיר פסיעת שלרוך לשלם נמי ובבכי מיירי דמחב"ש פ"ו אמ"ת ומ"ע ו"ל כי' אלא"ל אך הבא מיירי שבאמתא אומר שאינו חייב להשבועה בוכבים ועד אי אומר אני אתה חייב והבה הכ"ד בשבועתם דבריהם לא מהימנן

נתיבות

אין אנו מקבלין על עצמינו הבשבועה אבל המרס שמטילין הכ"ד אפי' אמרו אין אנו מקבלין על עצמינו מ"מ המרס אל וע"ב סק"ג דוקא על הכלל יכולין להחרים ולא על יחידים בפרע. אבל להעיד על אחד שנאמר על עבירה יש לחוש שמי שראה לא יגיד יכול להשביעו: (י) ויש חולקין. כ' הסמ"ע ל"ע דבד"מ כ' דעה קמייתא בתחרונה ולאן כ' שדעת חולקין עיקר: (יא) וכן עיקר. כפי' י"ז סתם דאפי' בכנגדו חייב להעיד שם מיירי דבכנגדו יודע מי הן עדיו אז אבל מי ימלא ראיותיו: (יב) משמתין אם רוצה לשלם אין אם משמתינן אותו אם כפר משמתינן אותו מתירין לו: (יג) אינו חייב לשלם. ובי"ד סי' של"ד כ' דמדין אותו על שלם. כ' הסמ"ע דשם מיירי בשיכולין לברר שקר העיד. והש"ך כ' דאין מדין אותו רק לי' יום ועי"ב שזה דוקא. והעיקר

משה"א

זכו'. ולק"מ דבאן יכולין לומר בפי' אין אנו מקבלין עלינו בשבועה ואז ודאי פטורין משבועת העדות דדוקא שתיקה בעינן לדעת הרמב"ן: ד) אינו חייב לשלם עסמ"ע סקכ"א עד פעמים שמגדין עד שיתן והיינו כשיכולין לברר וכו'. תמיה לי דהא כשיכולין לברר ששקר העיד נחתינן לנכסי' כמ"ש הרמ"א דחייב לשלם. לכן נראה דהעיקר עם התומים דמיירי באופן שאף אם האמת כדבריו אשר שאינו חייב להעבירם כגון שהוא טוען פרעתי והעד מעיד שלוה ובמקום שבדיניהם אינו נאמן לטען פרעתי דאז מזיקו אף אם האמת כדבריו ובזה נראה שהדין עמו דמשמתין אותו עד דמסלק הזיקו דומיא דשליש שהחזיר שטר שלא היה לו להחזירו דסי' נ"ה. והנה אם רוצה להשביעו להעד והזיקו נראה דא"י להשביעו כמו שאינו יכול להשביע כל שני עדים או עד אחד במקום שמשלם על פיו כגון במשואיל"מ או בעד מיתה דכ"ז שלא נשבע נגד העד הרי הוא כשנים כדמוכח בהא דנסכא דר"א והנ"ל לומר אמת העדתי ולא היית יכול לישבע ואין לומר דישבע עכשיו דזה אינו דלא מצינו נשבע ונוטל. ועוד נראה כיון דאם היה העד מעיד

חכמת

לנו"ש סיכא דעבדינן כחומרא ואם מהני בזה תפיסה וכ"ל רא' לזה מדברי הרמב"ם ה' מעילה פ"ח ה"ג. כל המועיל בזמן לוקה ומשלם ואינו אם המגיה להקפות הרי אין לוקה ומשלם כמ"ש הרמב"ם ה' הרמות. וכ' לעיין בשו"ת דבר שמואל אי"ז אם הדבר ספרו כידי. ולפע"נ נראה דהרמב"ם ס"ל דמהני הפיסה בקלבד"מ אף כיכי דעבדינן החומרא וא"כ זה ודאי דלאחר הפיסה לא חזר המחייב ותפסו אמנו שוב חייב להחזיר לו מדינא כיון דכבר זכה בו. וגא"ב ה"כ בהקדש אחשב בהקדש כמוחזק כיון דכל הכא דאיתא כי גזא דרחמנא איתא. וגם הרי אמרי' בהקדש חמץ ובחרור מפקיע מידי בעבוד גם הרי' בכמה דוכתא דיל בהקדש על העלוונה וכן הוא בפ"ק דב"מ דהקדישם הרי הוא בהקדש עייש". וא"כ הוי בהקדש בתפס. לכן ל"ש קלבד"מ בהקדש ושוב חייב להחזיר מדינא. אבל אתם בה' הרומות דהוי בהשלומין לכהן לכך פטור מכח קלבד"מ. ואין זה סותר לבש"ם דבכתו"ס דש"ש דקאמר בחוכל חמץ של הקדש וכו' וי"ל דלא תעל וקאמר הש"ם אלן ד"ל הרב"ה הוא דס"ל כרת פוטר מהשלומין. ולאלו הרי בהקדש הוי מוזקק. אך נראה דא"ש דמה דאמרי' דחייב לנ"ש. ומתילא לא הפס מהני היינו רק היכי דלולי דקלבד"מ הי' חייב בהשלומין מדינא אז נהי דהוי קלבד"מ פוטר רק מדינא אבל אם אינו מדינא אם אינו כגון שחוכל הקדש נמזיד דגם בד"ל חייב

צפות

ש"ך שהעלה דבשבועת העדים נמי אם אמרו אין אנו מקבלין עלינו שבועה זו לא הוי שבועה אלא דוקא בשתקו דאז הוי כהודאי וקבלה וע"ש ומדברי הסמ"ע משמע דיכול להשביעו בע"כ מושבע ע"י אחרים אלא להשביעו בשעת עצמן דהיינו שיאמרו אמן זה אינו יכול ועמ"ש בסי' ל"ו ס"ק ב': ג) וכן עיקר קנס דיינין וכהנין כשמקבלין בע"ד עליהם קנ"פ לבד אז שאלים אין הבעד בשוטה אלינו"ש ונותנין טעם לדבריהם כיון דמקבלין עליהם לבד הדי הוא עדי ליתי' דאין עליו שם עד וכדאי' בירושלמי עד אי' שאמרו לו הרי

מאירת עינים

(ס"ד) ויש לעכו"ס ע"א הטעם בעור בדיניהו עד המסייע עוד המסייע פוטר וקשה ל"ל הא' טעמא תיפוק ליה דכופר הכל פטור וכן הוא באמת במרדכי ואי משום שבועה שהיה העכו"ס לריך לישבע בדיניהו הא לא עדיף מישראל אבל דאלו בר שבועה הוא וא"כ מה שבועה דאורייתא ובכשיו מפסידו בדיני עכו"ס ע"כ לריך לטעם דעד המסייע ובמרדכי חיירי בכופר הכל: (ע"ס) וכ"ל ב' עדים ובו' כ' רש"ל בתו' דב"ק דף קי"ג משמע דלכתחילה לא יעידו תפי' ב' מדכתבו אין משמתין אותו משמע דאסור לכתחילה ובדברי הרא"ש ובמרדכי משמע דאפי' לכתחילה וכדי בהשוות הריעות יש לומר דהרא"ש והמרדכי מיירי במקום שאין היתר להפקיע הלוואת העכו"ס דהיינו שיש לחוש לחילול השם והתו' מיירי מקום דליכא חילול השם כגון שתובע עכו"ס ליישראל מנה לאחר

שייך בירור דתרי כמאה וע"ל ר"ס כ"ח [ל"ח]: כג מותר להעיד לו אם יתבעוהו. אפילו אם הוא במקו' שנותנין לו שבועה על הכפירה וע"י ע"ח דמסייע לו פוטרין אותו משבועה ואלו לא העיד שמא היה משלם ולא אי' כשבע אפילו הכי מותר דהרי נם בדיני ישראל עד אחד המסייע פוטרו משבועת היסת ועפ"ר מ"ש עוד מזה: כד וכ"ם שב' עדים יכולי' להעיד. פי' כשהעבו"ם התובע מוליא ממון ע"י: כה אחין מוליאין ממנו ע"פ ע"ח יכולי' להעיד כל"ל והרא"ם פסק דאפילו אדם חשוב דמוליאין ממון ע"פ לבד כיון דאדם חשוב הוא וקשה לו להשתמש מותר להעיד ועד"ר:

כו דהרי בדינינו אין מוליאין ממון "על ידן "כעל פי ע"ח כן הוא הגירס' הנכונה ור"ל דכמו דע"ח אסור להעיד במקו' שמוליאין העכו"ם ממון ע"י ע"ח מה"ט גמי אפילו במקו' שאין מוליאין ממון ע"י ע"ח מ"מ כיון שנוהגי' להוליא ע"י ב' שהן קרובי' זה לזה אסור להן להעיד כיון שבדינינו אין מוליאין ע"י קרובי' והרי דינם כדין ע"ח הכ"ל שאסור להעיד וק"ל עיין בהגה"מ: כז אלא הם שולחין אליו. פי' שולחי' אליו ג'. אנשים דהוי ב"ד וב"ד מוסר לב"ד וכמ"ש לקמן ס"ם ל' אבל אם כתב דהוי ב"ד ומוסר לב"ד מפורש לדיק ומהיכן כמי תרי כתי אי הוה אמו לקמן לדינא לא מפקינן ממונא אפומיה מ"מ הוה מדעתא שארא אפומיה דלא גרע מכת ר"ח כתובות פ"ב ע"א וע' בסמ"ע סי' ע"ז ס"ק ט"ו וכש"ך שם וא"כ כשהב"ד שומעין שהלדיק מכחיש הוא המוכי הזה ויודעים בודאי שהאמת אתו הרי אין מכפיה אלא מוצא ממנו דיוק הפקעת הקנאתו ואיכ כשאינו אי הטמוכי כיון דאדם חשוב הוא בודאי שולך ויעיד ובפנינ"ר לא יתלוק אדם בזה ואם הלורך לישבע אחר הוא בדיניהם שנריך הבד לשבע באמת יבשבע ויאחר באמת ואם אולי אח"כ יבפקו עליו יותר מהראוי. זה פשוט שנריך הבד לשלם מביתו לכשנבדו הי"ל מגיע עצמו בממון הבירו שמותר אלא שנריך לשלם לו הבסדו אך אם ח"ו איכא לאיתא אמכר ע"י העדות בודאי מוטל על כל הלבור לפדות הבנוי הנרדף הזה ומ"ש שיותר מחוייבים לבכנים עמהם ברים תיבדא אלא יבא לידי כך ועי' בזה בתשו' רמ"א סי' פ"ח עכ"ל ע"ש: יד] לפני כ"ד קנן ממנו. עי' בתשו' הרב מו"ה משה רוטענבורג אח"מ סי' ב' שנתפתח באם אחד מהבייניס גדול ממנו ומשתר בחוזים ממנו אי מחוייב ליתן להעיד ואחריך הרבה זמן ומסיק דאפי' אם רק א' מהבייניס גדול ממנו לא דומה לו אף דבמנים הנשתריס קטנים ממנו מחוייב ליתן ואיכא הבע"ד גדול לשיעת הרמב"ם דפסק הרב יוסף בפנה' דף י"ע ע"ב מחוייב ליתן להעיד נמדברי הש"ם (ל"ל ש"ם) משמע דחולקים גבל זה עש"ה: טו] אינו חייב ליתן להעיד. כי בנה"ג בהגה"ם אות כ"ו זו"ל מלבון זה הראה דאיכא ליתא אבל אם רק הה"ח למחול על בכודו מני ליתן ושוב נדפסו תשו' הרדב"ז נראיתי אם סי' קי"ט כ' שם מי שסוכר דאינו יכול למחול על בכודו אבל הוא ז"ל הסכים דיכול למחול על בכודו והדין עמו דאחכה שמחל על בכודו בכודו מחול עכ"ל. ולכאורה לא"ע ממ"ש בתשו' אות יאיר סי' ר"ס וז"ל ויש עוד נ"מ בקלונאתא דרמב"ם והרא"ש נבי זקן ואינו לפיכ לבא דקיי"ל אחין בשב"ג מעיר רק בפי' המלך בפסקה די"ח ע"ב אם ירלה להעיד אין רשאי וכן לא"ע דיבא בהבאותא בשמ' שבועות דף ל' להרא"ש אינו רשאי דהרי הש"ם מדמה לה לפעמים שאתה מתאלם בו' ואע"פ דנקט לשון ואינו נפ"ב ע"ב ר"ל דמתבנה דאל"כ הא בכודו מחול בו' עכ"ל הרי הבבר חו"י מדמה הא לפלונאתא דהרמב"ם והרא"ש נבי זקן ואינו נפ

ל״ח סס במשנה ב׳ כ״ס בתשובה ג׳ טור בשם ירוס׳ ד׳ טור בשם רש״י אחריות׳ דאם לא יגיד וכו׳ גיטין ד׳ ע״ח ובכן תיתא בספרי וביבמות ד׳ ל״ח ע״ב ה׳ סס כתוס׳ שמעא ר״י מר״ת וכתב שסת״ע שראה מוהגים ממורי הוראה שלא רצו לעוות את״ת ושלחו לו לכתוב בכתב ידו ולשלחו לכ״ד ובכן כ״ל מאחר דלר״ת וסייעתו אפי׳ בכא מהלי עדות וכ׳ הכ״מ ומדברי רבינו נלמד תירוץ יפה למה שהקשו התוס׳ סס ביבמות מהא דאמרי׳ ולכתוב ליה שטרא אחריתא ק״ק ד׳ ל״ח ע״ב וכ׳ שכ״ע מהא דאמרי׳ קיום שטרות דרבנן וכו׳ כתוס׳ דף כ״א ע״ל דמשמע דמדאו׳ כמו שבחקר׳ עדותן בב״ד דמי ז טור וכ״כ הרא״ש בפ״ב דכתובות אהא דא״ר חסדא ש״מ האי שהדותא עד ס׳ שנין וכו׳ סס דף כ׳ ע״ל: ח ברייתא סס ט כרבי יוחנן סס י כפרש״י סס וכ״כ

חידושי חת״ס

סי׳ כא׳ במ״ע ס״ק מ״ד כ״ז כ״ב עש״ך לקמן סי׳ קכ״ה סעיף קטן ט׳: סס ש״ך מקכ״ע ורב יוסף שרלמי נ״ב ע׳ קלה״ח לקמן סי׳ ק״מ סק״ב (מלגאון כ״ס):

חידושי רעק״א

ס״ט אח״כ מכניסין. כ״כ עיין במג״א סי׳ רס״ח ס״ק י׳ ובא״ר שם: סי״א העדים שנאלחו, כ״ב עיין בריטב״א מכות דף ו׳ דאם העדים מה שכתוב כאן אמו מעידים מהני:

פתחי תשובה

סנה׳ כו׳ לא היא דהא אמרינן התם הנהו לעזי כו׳ עכ״ל ובס׳ בר״י לעיל סי׳ י״ז אות י״ג העיר עליו דהו״ל לתפוס ג״כ דאף בעלי דינין צריך לשמען אלא ע״י תורגמן כסברת הרמב״ם כו׳ ע״ש. ולכאורה י״ל דאין זו תפיסה כ״כ לפ״ד הסמ״ע בסי׳ י״ז ס״ק י״ד ע״ש וע׳ בתשב״ץ שם. וע׳ בס׳ בר״י אות ע״ו שכ׳ בתשובת הרדב״ז סי׳ של״ה העלה דאי איכא תלתא מן המכירין הא׳ ליתא יקבלו הם העדות והדיינים ידונו ע״פ אותם עדות ואם אין שם שלשה ולא דיין איכר הלשון יקבלו העדות ע״פ תורגמן כו׳ ע״ש: כ] מפיהם ולא מפי כתבם. כ׳ בר״י אות ע״ז וז״ל אם נותן עדותו כתובה לב״ד ואומר מ״ש מלבו אני מעיד מפיהם אבל אם לא מעיד אלא מה שכתוב בה בכתב בהריהם אדם דבמשב״ז אותו אם אינו

כשעתה רמיא אנפשי' לזוכרה מעיד לו ועד"ר: מה אפילו אם הי' המזכיר עד הסני. כן הוא בגמרא וים רבותא בהזכרת העד יותר מבאחר דה"א דהעד יחשב קלת נוגע בדבר דיחא לי' דדברי עדותו יעשה פרי כסיסכיס הסני עמו לכל דבריו והטור לא כתב על ידי העד אלא על ידי אחר ר"ל אפילו אם העדים שניהן שכתו הדבר ואחר הזכירם וים בזה נ"כ לד רבותא טפי וק"ל: מו ואם העד ת"ח הוי. כן כתב רש"י והטור וסרמב"ם כתב אם הבע"ד המביאן הוא ת"ח והב"י הקשה עליו ומ"ה השמיט כאן דבריו והטור הביא דברי רש"י ודברי הרמב"ם אחריו ומשמע דס"ל כהרמב"ם או כדברי שניהן וכן נלע"ד וכתבתי טוב טעם לדבריו בדרישה ע"ש: מז אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד. משום שנאמר והועד בבעליו ודרשינן יבא בעל הסור ויעמוד על שורו וע"ל מימן ק"י ס"ע בהג"ה דבדבר ברור מקבלין

יד [סג] כ וכן אם נזכר לדבר ע"י אחר שהזכירו לו יכול להעיד מה אפי' היה המזכיר העד השני ל כב] אבל אם הבעל דין בעצמו מזכירו ונזכר לא יעיד (טו) מו מ כג] ואם (כז) [כג] העד ת"ח אף אם הבע"ד בעצמו מזכירו שפיר דמי שודאי אי לא היה נזכר לא היה מעיד:

טו [סד] מז (טז) כ אין מקבלין עדות (כח) [כד] כד] שלא בפני בע"ד (יז) ס כה] [סה] ואם קבלו אין דנין על פיו: הג"ה

תקנת ר"ג אמר והא מימי ירמיה הוא ואל יקשה בעיניך כי ל' זה דאורייתא לא יהיה פירושו תורה ממש שהרב' יש כדומה אליו בש"ס וכמו שהביא הרמב"ן ממש בהשגתו הראשונים בשורש הראשון ומה שאמר עוד הרמב"ן כי אנו דנין בניטין בעדי חתימה בלבד פשוטא כי גם זהו דעת הרמב"ם שהרי מפורש אמרו שם בתתי' שמפני תיקון העולם תקנוהו וכמו שמפור' בש"ס דזימנין דמייתי שהדי או אזלי למדה"י כי אמרש שם בתתי' העדי' חותמי' על הגט לשון גט פירושו כל שטרות שבעולם וכן פירשו התו' רים פ"ק דניטין ומכאן יצא לו להרמב"ם ז"ל שמה שדנין בד"מ בעדים שבשטר הוא כדי שלא תגעול דלת בפני לוין פי' שאם יצטרך המלוה בבואו לגבות מעותין להביא העדי' שיעידו בפיסס כי ראו אותו שהלוה מעות לפלוני ובזולת זה לא יוכל לגבות ימנעו ולא יצוו מעותיהם לשום אדם משום דזימנין דמייתי או אזלי למד"ה ואין בידו להביאם ויפסיד מעותיו לכן תיקנו להם בעדות שבשטר עכ"ל וזה

מקבלין

אינו מכמה טעמים אחד דלשון דאורייתא הוא משמע שהוא ממש דאורייתא ומ"ש הרמב"ן בהשגתו הראשונים לא אמר אלא מה שאמרו בש"ס פ"ק דר"ה אמרה תורה אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות כו' שרגיל הש"ס לקרות למצוה דרבנן תורה מפני שגם היא תורה ואגב ריהטא אין הש"ס מדקדק בכך אבל שיקשה הש"ס בפשיטות בלשון קושיא דאורייתא הוא דמשמע דמתמה טובא והא דאורייתא הוא ואם איתא דאינו אלא מדברי סופרים מירמיה לא ה"ל לאקשויי דאורייתא הוא אלא הכי הל"ל והא רבן גמליאל תיקן הא ירמיה תיקן וכדאיתא בפ"ק דשבת גבי י"ח דבר דפריך התם אטבול יום דאורייתא הוא ואידיס פריך הא שלמה גזור ועוד דהא לפמ"ש הרמב"ם דין תורה שאין מקבלין עדות אלא בד"מ ולא בד"ל אלא מפי העדים שנאמר כו' אבל מד"ש שאותכים ד"מ בעדות שבשטר כו' תגעול דלת בפני לוין כו' משמע להביא דדוקא ד"מ משום שלא תגעול דלת בפני לוין אבל בניטין דלא שייך בהו ה"ט אף מד"ש אין דנין בעדות שבשטר אא"כ העדים קיימים והא ליתא משוגיא דהסולא הנ"ל ואפי' תימא דבניטין שייך נמי לו' דתקנו מדברי סופרים שיועיל עדות בשטר בנטין מ"מ קשה מאי פריך ש"ש הא ספיר איכא לשנויי דירמיה לא תיקן אלא בד"מ דשייך בהו ה"ט שלא תגעול דלת בפני לוין אבל בנטין דלא שייך ה"ט ואתא ר"ג ותיקן אף בנטין ואף שלשון גט משמע נמי כל שאר שטרות מ"מ משמע נמי גט אשה וא"כ תקנת ר"ג היתה בגט אשה ועוד דע"כ ל"ל כן למאי דמשני לא צריכא אלא לר"א כו' דהא ליכא למימר דפריך אשאר שטרות וכדפי' ועוד דאי תימא דפריך אשאר שטרות מאי משני לא צריכא אלא לר"א כו' ס"ש קשיא הא ירמיה תיקן וליכא למימר דמשני דר"ג תיקן שלא יהא אדם לאבירו לכתחלה בעידי מסירה דהא ודאי ליתא דהא אשכחן בכמה דוכתי בש"ס שמותר להלות אפילו בלא שטר כלל ואתמרינן בס"פ הרבית אמר רב יודא אמר רב כל מי שים לו מעות ומלוה אותם שלא בעדים עובר מפני ולפני עור לא תתן מכשול הרי להדיא דבעדים מותר וכ"כ הרמב"ם נופי' ספ"ב מה' מלוה ואפי' בלא עדים נמי משמע דליכא איסורא אלא דלפני עור לא תתן מכשול אבל משום תקנת דר"ג לא שמענו דא"כ קשה מאי אשמעי' ר' יודא הא בלא"ה מאני' היא תקנת ר"ג א"ו בהשולה פריך מניטין דוקא ומשני לא צריכא אלא לר"א דאמר עידי מסירה כדתי א"כ לדברי מהר"י ליאון מאי משני אכתי קשה הא ירמיה תיקן ואי תימא ירמיה לא תיקן בנטין א"כ קשה ל"ל לשנויי לא צריכא אלא לר"א הא לרבנן נמי ניחא אלא ודאי תצריך לומר דה"פ לא צריכא אלא לר"א כו' דתיקן דר"ג דלא יגרם לכתחילה בעדי מסירה דזימנין דמייתי עדים או אזלי למ"ה כו' א"כ בע"כ דתקנת ר"ג היתה בניטין לאוד ואם כן הדרא קושיא לדוכתא דלשני דירמי' לא תיקן בניטין כלל אלא. בד"מ משום נעילת דלת ור"ג תיקן בניטין א"ו ליתנהו לדברי הרמב"ם והאי קרא דכתוב בספר ואתוס למען יעמדו ימים רבים ל"ד בד"מ הוא ומשום תקנת שלא תגעול דלת אלא דין תורה הוא שעדות שבשטר מועיל בכל דבר אף שאין העדים קיימין וא"כ פריך ספיר דאורייתא הוא ומשני לא צריכא אלא לר"א כו' ותיקן ר"ג שלא יגרם לכתחילה בעדי מסירה רק בעדי אתימה דזימנין דמייתי עדים או אזלי למד"ה: עוד כתב מהר"י ליאון שם וז"ל ומה שהקשה הרמב"ן מאמרים בכתובות ב"ב ומפ"ק דגטין כדרים לקים כו' אין תשובה ממנו על הרמב"ם כלל כי זה המאמר לא נאמר רק לענין שים לנו להאמין בכל הכתוב בשטר אבל פשיטא שצריך שהעדים יעידו בפיסס כל הכתוב בו מן התורה כו' ע"ש שהאריך בזה וגם דבריו אלה אין להם שאר דהא קאמר בש"ס בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעי תרי כדרים לקים כו' אלמא דמדאורייתא' א"ל לקיים השטר כלל ובשטר שילא לפנינו אפי' בלא קיום כלל נוכין בו דאי מיירי שהעדים מעידים בפה הרי אין לך קיום גדול מזה ואיאך קאמר בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעי תרי ועוד דשא בגטין באמת הקילו אפילו אין העדים כאן ואוקמא אדאורייתא דשני בלא קיום כלל אף ע"פ שאין העדים לפנינו ויותר ה"ל לתרץ לפי שיטתו דהך דבש"ב דכתובו' ופ"ק דגיטין מיירי מדינא ע"פ דברי קבלה דירמיה דיועיל אפילו בלא קיום ורבנן חכמי המשנה הצריכו קיום אבל כל זה אינו משמע וכמ"ש: ז עוד האריך מהר"י ליאון שם לייסב מ"ש הרמב"ן ואני מולא דדיני נפשות בעדות שבשטר כו' בדברים שאין להם עיקר כלל ואין נגרך להאריך ולהשיב על דבריו כי המעיין בלדק בדברי הרמב"ן ובדברי מהר"י ליאון שם יספוט שדברי הרמב"ן ברורים ונכונים (גם מדברי הב"ח ס"ס מ"ו נראה שמסכים לדברי הרמב"ן) ולפי שבעור הובאו דברי הרמב"ם בשתם גם המחבר והר"ן והע"ם והסמ"ע ושאר אחרונים נמשכו אחר דברי הרמב"ם הוצרכתי להאריך ולברר דליתנהו לדברי הרמב"ם בזה: (טו) ואם העד תלמיד חכם כו'. והרמב"ם כתב אם הבעל דין המביאן תלמיד חכם וע' סמ"ע ובכסף משנה פ"ט מהלכות עדות ובב"ח סימן זה: (טז) אין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין. ע' בתשו' ן' לב ספר ב' סי' ח' וע' בתשובת מהרשד"ם סי' ר"ח וסי' שפ"ז: (יז) ואם קבלו אין דנין על פיו.

ע'

בהגה דגרע ממתורגמן דאין העדים לפנינו כלל ודוק וע"ע: סעיף טו וחוזרין ומגידין בפניו כ"כ עיין הגיה שם ס"ק ז' ודעות אם אמרו' עביד אינם לאתזוקי בדיבורו יעו"ש. עיין בתיבורו לאהצ"ז מהדורא וא"ו סימן קע"ז מ"ש

ביאור — הגר"א

כו' (ע"כ): [סג] וכן כו'. כתובות שם: [סד] אין. כ"ק קי"ב ח' ב': [סה] ואם. כתובות כ"ח:

באר היטב

כתב דבד"מ הלכי' מפי הגבור' להכשיר עדות בכתב בשאר עדות: [כב] שזוכר. לא מיבעיא אם מתחלי' נעשי' עד בדבר דאז רמיא אנפשי' אלא אפילו לא נעשי' עד מתחלי' מ"מ כשזוכר עתה מעיד לו. סמ"ע:

פתחי תשובה

כב] אבל אם הבע"ד בעצמו. ע' בתשו' שבו"י ח"ב סי' קמ"ז שכ' דקרובו של הבע"ד כאחר דמי ומותר להזכירו אך אשתו וכניו הוי כהזכרת הבע"ד עצמו אבל אם הבע"ד הוא ת"ח. עכ"ש הרמב"ם כ' אם הבע"ד הוא ת"ח ועי' בתשו' רמ"א סי' מ"ד דנזה"ז ליכא ת"ח לענין זה והכמה"ג בהגה"ע אות ס"ג חולק עליו ע"ש וכן הסכים בתשובות שבו"י ח"ב סי' קמ"ז דאף בחידוש יש דין ת"ח לענין זה וכ' רי"ל דגם רמ"א לא פסק כן בהלכו רק סניף לשאר לדיהם ע"ש ובתומים כ' ע"ד רמ"א הכ"ל הגם כי יש לפקפק מ"מ כבר הורה הרמ"א ומי יחלוק עליו בלי ראיה מבוארת וכ' עוד שאפי' הער כאן והב"ד חוקרים אותו ואחר שלא מזכר כ"א מעלמו מ"מ זולת דלא כמ"ש בש"ר: והב"י בגופיה גרא"ה דחזר בו מהבטמון דין זה בש"ע. וכ' עוד דאם הבע"ד שם דברים בפי כ"ד או שליח כ"ד להיות מזכיר להעד. אף הדברים לחבאים מבטון בע"ד שרי דמ"מ מזכירו אחר ע"ש: כד] שלא בפני בע"ד. כ' בס' דגמ"ר וז"ל ולקבל עדות על נכסי מלוג או נ"כ בפני הבעל שלא

נתיבות המשפט

משה"כ

(כו) כ"ז שזוכר אפי' לא נעשה מתאנה עד לכן: (כז) העד ת"ח והי"ה אם הבע"ד ת"ח. וכ' הרמ"א בתשו' סי' מ"ד דאין דין ת"ח בזמן הזה ואם הבע"ד אם דברים בפי הב"ד או שליח כ"ד לכזכיר להעד מותר דזה הוי כמזכירו אחר אי"ה: (כח) שלא

חידושים ביאורים

משח"א

בידה נעשין הע"ח ע"מ או אנן סהדי כמ"ש הר"ן פ' המגרש באריכות ע"ש ובשעת מסיר' כשמוסר הבעל או שלוחו שפיר נגמר עדותן דהא רק הא דבעינן אמר לב' אמרו וכו' הוא משום דבכו"ח בעינן שליחות ושמיע' מפי הבעל כמבואר בניטין ע"ב ולענין זה מהני אומר אמרו ולא דמי לעד מפי עד וכו' כיון דהראשונים לא אמרו בפני ב"ד אין בעדותן ממש ולא מהימני ועיקר עדות של עדי החתימה של הגט מעידין שהבעל אמר כך פמ"ש הב"ש באה"ע סי' ק"כ סק"ט וכיון דהראשונים לא מהימני שהבעל אמר כך א"כ עדותן של ע"ח שמעידין שהבעל אמר כך בשעת חתימ' הוא בשטר ובזה כתבו התו' שפיר דמהני ולא דמי לעד מפי עד. והטעם לזה דהא דלימ עדות חוץ לב"ד הוא רק בדבר ערוה או בממון בגמר הדבר בגון לומר נתגרשה שבאין להוציא' מחזקת א"א אבל קודם גמ"ה כגון להעיד בהכשירה דגט או בהכשר האיש שראוי לגרש לא דמי לדבר שבערוה כמ"ש הרי"ף ביבמות גבי ואשתמודעו' דאחוה דמיתו' הוא והרמב"ן גבי סימנין דנבדקות ע"פ נשים ע' בתשב"ץ סי' פ"נ כיון דבשעת הנדתן לא הגידו להתיר דבר שבערוה רק שאיש זה ראוי לגרש או לחלוץ וכיון דנאמן וחחזיק נאמנותו אף שבא אח"כ לדבר שבערוה ולד"ג אין בכך כלום כמו שכ' הרמב"ם באיסור שהוחזק בעד א' דלוקין ע"י והאריכו הפוסקים הרבה בעניינים כאלה ולחלק בין העידי' עדותן קודם שבא הדבר לידי דבר שבערו' ובין העידו אח"כ כמבואר בדבריהם אם כן הכא נמי שהראשונים לא באו להעיד רק שאלו השנים האחרים שלוחין הן ועומדין במקום הבעל לכתוב גט וראוין לגרש דמי לאשתמודעו' דאחוה דמיתו' במעידין שראוין לגרש ולחלוץ ומ"מ בענין בכאן שנים כיון דלאו גילוי מילתא נמור הוא ומ"מ לא דמי לדבר שבערוה כיון שאין מעידין בגמר הדבר ומהני עדותן חוץ לב"ד דדמי לאיסורין במקום דאיתחזק איסור' ואף דבענין שנים מ"מ סני כשמעידין חוץ לב"ד דדוקא בהוצאת ממון דכתיב אם לא יגיד בענין ב"ד אבל באיסורין אף במקום דבעי' שנים מ"מ מהני עדות חוץ לב"ד וכ"כ הפ"י בנישין דף כ"ט ע"ש וא"ש דברי התוס'. אמנם הרמב"ן בחידושיו דף כ"מ כ' בהדיא דבאומר אמרו אפי' ליתן נותנין ע"ש. רק דברי הרמב"ן שם צריכין ביאור שכ' שם וז"ל ואם תשאל היאך העדים חותמין מה שלא שמעו מפי הבעל אלא משום הנדת אחרים ה"ל עד מפי עד זו אינה שאלה דאין עד מפי עד אלא בבאין להעיד במה ששמעו מפי אחרים אבל אלו אינם מעידים כלום ואם תשאל על האשה הזאת אם היא מגורשת ואמרו לך שאינם יודעים ואם תבא היא להתיר עצמה בב"ד ע"פ אלו צריכין שתי כתי עדים הראשונים שהעידו בפנינו אמר וב' אלו שיאמרו כתבנו וחתמנו אלא שהם יכולים לעשות ע"פ שאומרים להם הבעל אומר לכם לכתוב ולחתום או צוה לנו שנא' למי שנרצה ושלוחים בעלמא הן ועושין שליחות ע"פ שנים וכותבין וחותמין ואפי' ליתן נותנין דומה לשליח שנותן גט לשליח אחר ליתן לאשה בשליחות הבעל והוא א"י אם נתן הבעל גט לנירושין אלא כיון שהגט ביד הראשון והוא יכול ליתנו לאשה אף זה נותן במקומו וכן אלו העדים שלוחי השנים הראשונים ועושין שליחות במקומן ואינם מעידים כלום עכ"ל. ולכאורה דבריו סותרין זה את זה דאם נאמר דצריכה היא ב' כתי עדים כשתבוא להתיר עצמה היאך יכולין ליתן לה ניחוש דילמא תלך ותינשו' בגט זה לבד דהא הב"ד לא ידעו מזה ויתירו אותה להנשא בגט זה לבד ועוד תמוה מ"ש דצריכ' להביא ב' אלו שיאמרו כתבנו וחתמנו וכו' דלמה לה להביאם הא גט חתום ת"י ובגט א"צ קיום כשאין טוענ מזייף. ונם תמוה מש"כ ואם תשאלם יאמרו שאינם יודעים וכו' הא ודאי כיון שהן נתנו לה הגט ושמעו מפי הראשונים שהבעל צוה כן וראי דיאמרו מגורשת זאת האשה דהא אדעתא דהכי נתנו לה שתהיה מגורשת. לכן נראה לפרש דברי הרמב"ן דכונתו לומר דעדי חתימ' של הגט לא הוי עד מפי עד כיון דכל עיקרן של עדי חתימה לאו להעיד באין שנתגרשה זאת האשה דהא לעולם כשתשאל לעידי חתימה אם נתגרשה זאת האשה שיבו שאינן יודעין דהא כותבין גט לאיש וכו' ולבעל הן מוסרין הגט והן אינן יודעין כלל אם נתגרשה מהבעל והן אינן מעידין רק שנכתב בציווי הבעל ונמסר לבעל או לשליח הבעל ועדות שנתגרשה האשה העדי חתימה לא מעידין כלל רק כשהבעל מוסר לידה הגט אנן סהדי שנתגרשה

דכיון שנכתב בציווי הבעל ודאי בא ליד הבעל או ליד שלוחו וכשהוא בידה אנן סהדי שמיד הבעל או מיד שלוחו בא לידה ומביא עיד ראיה דעדי חתימה לאו עידי נירושין הן דהא אם תבא האשה להתיר עצמה להנשא ולא יהיה הגט בידה כגון שנאבד ממנה אז בודאי לא סני במה שתבי' אותן הב' שיעידו ששמעו מב' שיכתבו ויתנו וכתבו וחתמו ונתנו לה רק צריכ' ב' כתי עדים והטעם לזה דהרמב"ן ס"ל כדעת הראש הובא בב"ש באה"ע סי' קמ"א סק"א וז"ל וחחולקין הוא הרא"ש וס"ל דהשליח הוא במקום הבעל והאשה לכן אין מצטרפין אותו כלל להעיד על שליחותו ולא בעת שמוסר לה הגט, וצריכין ב' עדים בעת שמסר אותו וכן בעת המסירה וכו' נמצא בש"ק אין השלוחים נאמנים לו' שקיבלו הגט ונתגרשה כיון שהן שלוחין הן בעלים ולא עדים רק בשליח הולכ' א"צ להביא עדים. אמנם זה דוקא כשהגט בידו כמבואר בב"ש שם סקע"ז ע"ש והוא מטעם שכ' הרא"ש ריש ניטין או משאר טעמים, שכתבו הפוסקים שם אבל כשאין הגט בידו דינו כמו שליח קבלה דלא הוי עד לדעת הרא"ש כיון שהוא בע"ד ואפי' יש לו מנו ל"מ דמנו ל"מ רק כשהגט בידו כמו שהארכתי בזה בחידושי לאה"ע שם. ושפיר כ' הרמב"ן דכשנאבד הגט מידה צריכה היא שני כתי עדים היינו שנים הראשונים לגמר שהשנים הן שלוחין כמו דבעי' בשני שלוחי קבל' להביא עדי אמירה שהן ש"ק כמו כן צריכין בשלוחי הולכ' כשאין הגט בידן שיבואו עדים להעיד שהן שלוחי הולכ' והן נופן לא הוי עדים כיון שהן שלוחים הן בעלים ולא הוי עדים כמו בש"ק והא דמועיל עדותן לומר אנו כתבנו וחתמנו ונתננו אף דהן שלוחים ובעלים אף דבש"ק צריך נ"כ עדים אחרים שמעידין על הקבל' הכא שאני כיון שיש עדים שהן שלוחין לכתוב ולחתום וליתן הרי הן כבעל ממש דאם לא נירשו כבר עדיין רשות בידן לגרש דהיינו לכתוב ולחתום וליתן וממילא נאמנים לומר שכבר נירשה כמו בעל שאמר גרשתי דנאמן משום דבידו לגרש וה"נ כאן כיון שיש עדים שהן כבעל ובידן לגרש נאמנין לו' שכבר נירש' ואף דבבעל שאמר גרשתי חיישי' לה היינו משום דליכא קלא שהרי באמת נתגרש' וכיון דחזינן דהני עדי חתימה כאו עדות הן ובענין עדות אחרים שפיר כ' הרמב"ן דלא דמי לעד מפי עד דהא הני לאו עדות הן כלל תדע דהא צריכה להביא עדים אחרים כשצריכ' להתיר עצמה וע"כ לאו עידי נירושין הן תיקר עדותן היא רק על שנכתב בשליחות הבעל וכזה מהני מה שהגידו הראשונים אפי' חוץ לב"ד כמש"ל וסיים הרמב"ן דאפי' ליתן נותנין וכו' דכמו שנאמנין בעדותן לומר חוץ לב"ד מי הוא שליח הכתיב; כמו כן נאמנים לומר מי הוא שליח הנתינ' ואם היו אומרים על איש אחר שהוא שליח הנתינה היו ראשון כותבי הגט למסור לידה דאף חוץ לב"ד נאמנין לומר שהאיש זה ראוי לגרש כמש"ל ומכילא נאמנין נ"כ לומר שהכותבים בעצמם הם שלוחי הנתינה דבה לי אם אומרים על איש אחר שהוא שליח הנתינה או שאומרים על הכותב בעצמו שהוא ש"נ דהא דלא מהני עדות חוץ לב"ד רק כשאומרים בגמר הדבר דהיינו שמעידים שכבר נתגרש' האשה אבל לומר שהאיש זה ראוי לגרש מהני חוץ לב"ד כמש"ל ועל גוף הנירושין עדי חתימה אינן מעידין כלל רק אחר שנמסר לידה אנן סהדי כמש"ל מהר"ן ומש"ה נפי כ' המחבר לקמן סי' רמ"ד נבי ששר מתנה ויש מכשירין באומר אמרו לפ' וס' שיכתבו ויחתמו ויתנהו לפ' ע"ש אלמא דאפי' על נתינה נאמנים הראשונים אף שמעידין חוץ לב"ד והוא דוקא כשאומרים כבר לוה פלוני מפלוני מנה או כבר נתן פ' לפלוני שדה שלו במתנ' דבכה"ג גם בנירושין לומר שכבר נתגרשה האשה בענין ההגדה בב"ד אבל כשאומרים שהאיש זה הוא שליח וראוי לתקנות מהני אפי' חוץ לב"ד כמו שמהני בנירושין כשאומרים שהאיש זה הוא שליח לגרש ודבר שבערוה דבר דבר ולפענן ובהאי דמהני חוץ לב"ד מהני נמי בממון חוץ לב"ד וע"ח בשטר מתנה לאו עדים הן בגמר המתנ' רק אחר שנמסר השטר מתנה ליד המקבל אנן עדי המסירה אנן כמו בגט כמ"ש הר"ן פ' המגרש דבשטר מתנה דמי ממש לגט ובחנם תמה הפ"י בניטין כ"ט ולפ"ז א"ש גם דברי הרמב"ם שבכאן דניטין וקידושין בשטר קנין שאני כיון דעדי חתימה לאו אגמר הדבר מסהדי דעדותן אינו רק שמעידין שנכתב בציווי הבעל והן עשו שליחותו בעדות ובזה אפי' אומר אמרו

כשר

התוס' שם: כ' מימרא דרבה שם ש"מ מדרבי יוחנן וכו': ל מסקנת הגמ' שם מ שם ע"ב כ מעובדא דבר חמוה דר' ירמי' לקמי' דרבי אבין כ"ק דף קי"ב ע"א ובר' יוחנן שם ע"ב ס טור ומ"ש המרדכי

מורי זהב

בשאר דברים שהם דרבנן אח"ל להם קיום רק מדרבנותו לא מידי ורא"ש תי' אחרי' על קושית כ"י מה שלא כ"ל כלל: (סעיף ט"ו חוזרין ומגידין וכו') בתשו'

חידושי רעק"א

ס' יד ואם העד ת"ח. כ"כ הכנה"ג בהגהת שטור או' ס"ג כתב דגם בזה"ז דנין בזה דין ת"ח ולא כשו"ת רמ"א והסכים עמו בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קמ"ז גם העלה בתשו' שם דהך דינא דאם הבע"ד מזכירו ונזכר ולא יעיד זה דוקא בבע"ד עצמו אבל בקרובו בע"ד ש"ד ואשתו וכיוי כוי בבע"ד עצמו: סמ"ע ס' ט"ו ואם קבלו אין דנין, כ"כ עיין בתשובת מהר"ל פלדהה סי'

חכמת שלמה

רחוויות לפנות העפר ולמה רחוויות לגעול מהני ורחוויות לפנות ל"מ הרי זה וזה מחוסר מעשה. אך מזה הוכחתי בחיבורי ליו"ד ה' טריפות סי' ל"ה [מהדורא ה'] דתרי רוחין לא אמרי' יעו"ש ואח"כ ה"כ הרמב"ם יסבור כר"ת דבאינן אלמים כשריס להעיד בכתב מכח דראוין להגיד בפה או היכי דבעינן שטר רק לגמור גוף הדבר כגון בגט ובדומה בזה כיון דאם היו עדי מסירה מהני לגמור הדבר תהני נמי עדי חתימה כיון דראוין להיו' עדי מסירה אבל היכי דבעינן שטר ובעינן גם הנדה בב"ד כגון לגבות תלקוחות וכדומה בזה הוי הרתי רוחין לומר דמה שחתמו בכתב הוה כאילו הי' עדי מסירה והרי אף אם היו עדי מסירה לא הי' מועיל אם לא שיעידו עתה בב"ד על הדבר וכן נמי אם היו מעידין עתה בב"ד נמי לא הי' לו דין שטר מה"ת אם לא הי' עדי מסיר' תחלי' ל"כ בעינן תרי רוחין כאילו הי' עדי מסירה ואילו עתה בעינן בב"ד עדי מסיר' תרי רוחין לא אמרינן. וזה הוי רק דרבנן מפני תיקון עולם. ולזה דייק הרמב"ם בלשונו לתקנתין ד"מ בעדות שבשטר מדברי סופרים וכו'. דלתתוך הדין בב"ד בעדות שבשטר היכי דבעי' בשר בעינן הגדה בב"ד בזה הוי דרבנן. ובכלל זה יתישב הרבה קושיו' בעוה"י הפוך בה והפוך בה כי היא כלל גדול בעזה"י ובדרך קלר: והנה לעיל הבאתי דעת ר"ת דמפיהם ולא מפ"כ אינו פסול רק בד"כ ולא בד"מ. עיין בפוסקים וק"ל שוכא מן הס"ם דפ"ק דמכות די"מ ע"ב בהני לעזי שבתו קמי' דרבא. ופריך שם והאמן תנן שלא יהיו הסנהדרין שומעין מפי המתורגמן וקשה מאי פריך הרי לעיל מיהא קאמר ר"כ דבר"מ כשרה עדות מיוחדת דמה דכתיב לא יומת ע"פ ע"א בד"כ כתיב. וא"כ ה"ל מה פריך עפ"י שני עדים נמי בד"כ כתיב. ומה פריך מיהא לר"מ. המשנה מיירי בד"כ וכיומי רבא ד"כ לא הוי. ובמ"כ כמ"ש התוס' שם ד"ה בדיני נפשות דבחמת ילפינן ד"מ מד"כ מתפשט אחד רק הך קרא דלא יקום ע"א בע"כ מיירי מד"כ. אבל עפ"י כ' עדים מיירי גם מד"מ מכח משפט אחד: ולכך פריך לדבא כן א"כ מוכח דמה דילפינן מפסוק עפ"י שני עדים אין לחלק בין ד"מ לד"כ ונלא כדעת ר"ת הנ"ל ועי"ש. ומה שם ילפינן מעפ"י כ' עדים למעט מתורגמן אף בד"מ מכש"כ דראוי ליעשו מזה מפי

באר הגולה

מקבלין עדות שלא בפני בעל דין. ע' בתשו' ן' לב ספר ב' סי' ח' וע' בתשובת מהרשד"ם סי' ר"ח וסי' שפ"ז: (יז) ואם קבלו אין דנין על פיו.

כסס ריב"ל מדאמרינן דהזמה שלא בפני עדים לא הוי הזמ' כתובות דף כ' ע"ל וכן כ' הרש"ס בפסקיו בתשו' סוף כלל מ"ל וכן כ' הריב"ם וכן הוא בירושל' וסכ"כ הרשב"ל והרמ"ל *וכיונלא בזה כ'

חידושי רעק"א

ע"ג דלפסר אם דנו כגר על עדות שנתקבל שלא בפני ע"ד לכ"ע אינו מוזר הדין:

בש"ך סס אות י"ז תשובת מהרש"ן סמוך נ"ב ובתשובת מהרש"ם שלק אה"ע סי' מ"ב: סס אות י"ח סי' כ' וכ"ה. **נ"ב** ספר שלטי:סס סוף אות הכ"ל סי' כ"ט **נ"ב** ובסי' ס"ח ובסי' ק"נ ובתשו' ריבב"ג סי' כ' וע' שער המלך פ"ט הלכות אבות: סס אות י"ט בפני ע"ד וכן דעת הרמ"ל בתשובה סי' י"ב:

חכמת שלמה

סס רש"י מן כס"ם דאמרינן עכיד אינם **לאחזוקי** דיבורו ולא מהני לאחזר ולהגיד

ס"ס

ביאור הגר"א

[סו] ומוזרין כו'. שבועות ל"ל כ': [סז] וי"ח. מדמתירין בחולה בכ"ל סס: [סח]ולכן לא. דהוא כמו עדיו מנקטין כו' סס:[סט]מיהו. בכ"ל כ"מ ובתוספות

באר היטב

ובתשובת רבו"ס סי' ר"מ וספ"ז: [נה] החרס. וה"ה ע"פ השבוע'. סמ"ע: [נו] כסר. ומהרש"ל פסק

פתחי תשובה

ז"ל נ"ב עי' שנית מהר"ם פתדווה סי' עדות שלא תמרין מקבלין שלא בפניו כו' והוא זיל הסכים בפניו כחוך לכ"ד דמי ע' התשו' עבוה"ג סי' ג' שבניה כסס תשובת פרתי"ם סי' ג' כד דיינו דוקא כשנכנסל דין שלא נמלא **סס** לאינו חפץ יבעדות רתנון לכל לא הוא לומר אע"פ שלא נמלאתי סס אותו עדות מקובל עלי נראה לע"ד שעדות הראשון עדות שלא אמרו מקבלין כו' אלא לתועלת המתחייב בעדות אבל הזוכה בעדות מקבלין שלא בפניו כו' והוא זיל הסכים עתו ע"ש עוד: כז] כסר בדיעבד. עכס"ע שכ' והרש"ל פסק מ' ובגס"ע הגר"ע זל"ל נ"ב וכן דעת הרמ"ל בתשו' י"ב עכ"ל ועי' בתשו' הרשב"ס סי' רכ"ד וכסימן רפ"ז וכתשו' פרק מע"ל ח"ב סי' מ"ע ובתשו' אח"ז פמ"ל ח"ב סי' ק"פ ועמ"ס בפ"ת

משה"כ נתיבות המשפט

בפני בע"ד . ע"ל סי' ק"י ס"ט בהג"ה וכסי' ק"מ סעיף ו': (כט) על פי החרס . והה"ה ע"פ השבועה)(ודוקא בחרס ובשבועה מיעיד וכיון דשלא בפני בע"ד אין זה בגדר עדות לא עבר על השבועה והחרס אבל אם נשבע בחתם

משה"א

כשר מטעמא דכתיבנ' ואפי' מאן דפוסל בסי' רמ"ד אומר אמרו הוא מטעם דמילי לא מימסרן לשליח אבל לא מטעם עד מפי יד וכיון דמפי עדים כשר ואפי' הראשונים אינן מעידין בפני ב"ד מחמת שאין מעידין בגמר הדבר וכמש"ל ה"ה מפי כתבם נמי כשר דבמקום דלא בעי הנדה בב"ד גם מפיהם לא בעינן וכשר מפי כתבם ולא קשה נמי קושית הס"י בניטין י"ב שהקשה הא עדי הנט הוי עדות שאי אתה יכול להזימ', ולפמ"ש לק"מ כיון דעדות כזה לא בעינן שיהיה הנדה בפני ב"ד לא בעינן נ"כ שיהיה יכול להזימ' דעל מסירת הנט עדי החתימה לא מעידין כלל רק אנן סהדי כמ"ש הר"ן ס' המגרש דכיון שהוא בידה ודאי הבעל מסרו לה ובמקום דאנן סהדי ל"ש דהוא מפי כתבם דכיון שכבר איתחזק לנט שנכתב בציווי הבעל ושנמסר ליד הבעל דלדבר זה כשר מפי כתבם ועכשיו אנו רואים אותו בידה אנן סהדי וכן לא שייך לומר בדבר שאנן סהדי עדות שאא"ל דהא לעולם במקום דאנן באיזה יום וכ"כ המרדכי בהדיא הביאו התומים ז"ל דשטר קידושין שמקדש בשטר לא שייך מפי כתבם אבל אם נתקדש בכסף ונכתבו לה שטר לראי' לא מהני דהוי מפי כתבם והוא טעמא דכתיבנ' דבשטר ראיה בגמר הדבר מעידין וילפינן דבר דבר מממון ובעינן הנדה בב"ד ופסול נ"כ מפי כתבם וכמו כן בממון בשטר ראיה כשכתוב בשטר שמעידין שפלוני נתחייב כבר לפ' ע"י קנין או שכותבין שמכר פלוני לפ' שדה בכסף או שנתן בקנין מדאורייתא הוי מפי כתבם ופסול רק מדרבנן כשר לדעת הרמב"ם . והא דסומכין על זמן דניטין לענין אם קידש' אחר הוא נ"כ מטעם זה דעדי חתימה אין מעידין כלל על שנגמר הדבר בזמן הזה דהא אם תשאל לעדים אימת נגמר הדבר ישיבו שאינן יודעין דהא מסרוהו לבעל והן אינן מעידין רק על שנכתב הנט ביום זה וכיון דלאו גמר דבר הוא נאמנין בהנדתן חוץ לב"ד ומפי כתבם ועל המסירה שהיה ביום זה אנן הוא דמעידין כן משום חזקה דלא מקדים אינש פורענותא ומש"ה ביבמות ל"א לא אמר דהוי מפי כתבם רק כשמונה השטר ת"י העדים וחיישי' שמא ישכחון העדים כל הדבר מה שנמסר השטר ליד האשה רק שיראו בכתבם וידעו שמעולם לא מסרו שום שטר אחר זמן הכתיב' ויעידו מפי כתבם שבודאי הי' ביום זה והוי מפי כתבם כנ"ל לישב דעת הרמב"ם בס"ד : ח) שהנידו בראשונה ע"ם החרם בקצה"ח האריך ותוכן דבריו שמחלק בין נשבע שאי' לך עדות לבאו עדים שראו הנדות לא נפסל לשבוע' דיכול להיות שבאמת א"י דהא מעשים בכל יום שהנתבע כשטוען א"י נשבע שא"י ולא נפסל לשבועה ולא אמרי' שמסתמא ידע אבל כשנשבע לא ידעתי לך עדות מעולם ובאו העדים שראו העדות וידע נפסל לשבוע' כיון שראינו שעבר והרשב"א הובא בב"י סי' ל"ד שכ' דנעשה חשוד בשבועת העדות וא"י לו' אישתלין מיירי בכה"נ שנשבע לא ידעתי מעולם ובתום' ביבמות דף ל"ז בד"ה הזיד בשבועה הסקדון שכתבו הא דלא בעי בשבועות העדות משום דא"א לידע לעולם הן מזידין שיכולין לומר שכחנו היינו משום דסתם שבועת העדות מיירי באין אנו יודעין ובכריתות בס' אמרו לו מיירי באומר לא ידעתי דבז' אינו נאמן לומר שכחתי עכ"ל בקיצור ותמוהין דבריו דמ"ש לתרץ דברי תוס' דשבועות כיון דסתם שבועות העדות הוא שאומר א"י עדיין קשה דמ"ש הו"ל למיבעי הזיד בשבועת העדות בכה"נ דאמרו לא ידענו אך באמת

קצות

עדותן בנ"ד ולא שייך מפי כתבם אלא היכא דאינו כתורת שטר . אליבא היא שיטת הו' בסס ר"ת דלא שייך מפי כתבם אלא כמי דאינו רשוי להגיד בפה וכנון שטרות אלא . אבל כמי שיכול להגיד בפה והוי רשוי לבילה אין בילה מעכבת בו . ובעיני הוא שיטת הרמב"ם דעדות שבשטר אינו אלא מד"ס ומה"ת אינו מועיל מקום דהוי מפי כתבם . ולכל השיטות שזכרנו לא נתיישב הס"ם בפ"ב דכתובות דף כ"ד מיבעיא להו מהו להעלות מבטרות ליוחסין ה"ד אלימא דכתוב בי' אני כהן לויתי מפי כהן עד מאן קמסהיד עליה לא צריכא דכתיב ביה אני כהן לויתי מפי מנה וחתימי סהדי מאי אמנה שבשטר קא מסהדי או דלמא אכולה מלתא קא מסהדי רב הונא ורב חסדא אמרי מעלין וקשה הא הוי מפי כתבם ופ"כ נהי דמסהדי אכולה מלתא והיינו איך שפ' כהן הא הוי מפי כתבם . ולשיטת בעה"מ נמי קשה דגבי כהן לא מהני אלא מפי עצמו ולשיטת הרמב"ן דעדות שבשטר ל"ש בי' מפי כתבם נמי קשה דעדות שבשטר לא שייך אלא בדינא ממונות אבל לענין כהן לא שייך בי' עדות שבשטר ולא ליסנא דשטרא ולשיטת הרמב"ם דהוי מד"ס נמי קשה דלא תיקנו אלא בדיני ממונות או בגיטין משום חקנת עגונות אבל בשאר דברים לא תיקנו ופ"כ לא נחייבה הסוגיא אלא לפי שיטת ר"ת דמכשיר מפי כתבם בעדים שיכולין להגיד) (ולפשר דכיון דכל המשפחות בחזקת כשרות ואפילו ע"א נאמן בחיסורין לענין יוחסין אי לאו משום דעבו מעלה ביוחסין וכמבואר סס בחו' ור"ג פ"ב אינו אלא מעלה דרבנן ובמידי דרבנן הנשיאו מפי כתבם וכמ"ש ברמ"א סי' מ"ו לענין קיום דשני מפי כתבם ועדיין צריך ישוב ומיין בחו' סס שהקשו ז"ל וא"ת ואי לאו אכולא מלתא קא מסהדי פ"כ עדים חתמי אע"ג דלא ידעי אם כהן אם לאו וא"כ הא דתנן בפרק גט פשוט שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אם היו מעולמין יכתבו כהן ומה מועיל כיון שהעדים חותמין אף על פי שאין יודעין אם הוא כהן מ"ם וא"ל דודאי עדים אכולה מלתא קא מסהדי אלא דהכי קא מבעיא לי' מי אמרינן אמנה שבשטר קא מסהדי והיינו שמעידים שאים פ' אשר הוא כהן לוה מנה מפלוני וא"כ ה"ל מלתא דשטרא ולא שייך בי' מפני כתבם וכמ"ש הרמב"ם דבלשטא דשטרא לא שייך מפי כתבם א"ד אכולה מלתא קא מסהדי והיינו שמעידים שזה לוה מנה וגם שהוא כהן ואם כן דלאו אמלתא דשטרא מעידים בעדות כהן הוי ליה מפי כתבם דבני עדות כהן לא הוי מלתא דשטרא ועמ"ס בסי' ס"ז סק"ה : ז) ומוזרין ומגידין ובתשובת מהרש"ל סי' י"ח כתב דאחר שהעידו שלא בפניו תו לא מהני בפניו וכתב הט"ז שכן מצא בתשובת מהר"ן י' ל"ב ואין להם יסוד מגמ' ולא מפוסקים ואדרבה מדברי הרי"ף והטיטור שהעתיק הרמ"א בסעיף כ"א וז"ל אלא שומעין על העדים עצמן ומשמע דמהני אח"כ בפניו ע"ש . והנה מדברי הטיטור אות ק' משמע דלא מהני שכתב שם ז"ל והיכא דאמו כי תרי לדיינא ואייתי סהדי ואשתבח דקרוב הוא ואיפסל ופסקו ובתר כמה יומי אתרתק דאי הוי מסהיד האי שעתא כשר הוי מסתברא כיון דאפסק האי דיינא אפסק ולא סתר דינא דעבר אינש לאחזוקי דיבורא עכ"ל וא"כ ה"כ לא מצי לאחזר ולהגיד דעבד אינש לאחזוקי דיבורו אלא דלפ"ז דברי הטיטור סתרי אהדדי דאם נגדי עדים שהעידו בפני שאינם בקיאים כתב דיחזרו ויעידו בפני בקיאים ולהכי ל"ל דטעמא דטיטור בקרוב ונתרתק הוא משום דבבר איפסק וקס דינא וכמ"ש בסי' ל"ב סע"ב ס"ם וע' בפ' מרובה דף ע"ז דתמרי' שם ע"פ ע"א פשיטא אמרו הא קמ"ל ע"פ עצמו דומיא דש"פ מה ע"פ ע"א כי אתי ע"א ומלטרף מחייב ע"פ עצמו נמי כי אתו עדים מחייב ופירש"י כי אתא ע"א ומלטרף דהלכתא כריב"ק דאמר שומעין דבריו של זה היום ושל זה למחר ותוס' כתבו שם אפי' למ"ד אין מלטרפין כי אתי ע"א מלטרף היינו כי אתי אח"כ עד הראשון עצמו ומעידין שניהם כאחד עכ"ל ואי אמרי' עכיד אינש לאחזוקי דיבורי' כי אתא אח"כ הראשון מה מהני כיון דשמעינן ליה באחזוקא דיבורא . וכן מוכח בס' ז"ב דף ל' גמרו אם הדבר מכניסין ופריך למאן אי לבע"ד האם קיימי אלא לעדים דלא כר' נתן ופירש"י משום דבתחלה שבודקים שמעו דבריו של זה בלא זה ע"ם הרי מבואר דחוזר ומגיד בענין המועיל ולא אמרינן עכיד אינש לאחזוקי דיבורי' : ח) ע' פ' המרס עיין ב"י שהביא דין זה בשם הר"ר מנחם שהאריך והביא ראיה מפרק שבועת העדות ע"ש והיינו מדתנן בפ' שם דף ל"א השביע עליהם חמשה פעמים אין יודעין לך בד"ד ובאו לבד"ד והודו פטורין כפרו חייבין על כל אחת ואחת השביע עליהם חמשה פעמים בפני ב"ד וכפרו אין חייבין אלא אחת אמר רבי שמעון מה טעם הואיל ויכולין לחזור ולהודות ומשמע דסוף לב"ד אפי' במושבעין עפ"י עצמן יכולין לחזור ולהודות ע"ש והוא תמוה מאוד בעיני כל מעיין דהא כיון שכבר נשבעו א"כ כבר נפסלו והיאך יכולין עוד לחזור ולהעיד . ובר"ן שם במלחמה כתב ז"ל ואיכא למידק מרישא דתתני' כיון שכבר אמרו אין אנו יודעין לך עדות בהשביעין אח"כ ולא הודו מפני מה הן חייבין כפירת דברים בעלמא היא כיון שכבר אמרו בב"ד אין אנו יודעין שוב אינו חוזר ומגיד בו' לפ"כ קרוב אני לומר דאם דאם לא יגיד דמיני' דאינו חוזר ומגיד בתר ושמעה קול אלה נתיב וכו' עוד קרוב הדבר לומר דמאין יודעין ליודעין אנו לא מקרי חוזר ומגיד אלא בראשונה לא הגידו כלום ובעבשו מגידים וכי אמרי' שאין יכולין לחזור ולהודות לא מעשה חוזר ומגיד אלא משום דלא מצי מכוי נפשייהו רשיעי שהרי כפרו בתחלה אחר שהשביעו בב"ל ונם זה כבר נתקשה בעבודה הגרשוני"ס' ב' וכתומים ומפרשי לה במושבע מפי אחרים ומש"ה חוץ לב"ד דיכא דין שבועת העדות לא עברו על השבועה ולא מצוי נפשייהו רשיעי וע"ש ונם זה ליתי' דמשמע מתני' דמיירי נמי במושבע מפי עצמו ע"ש בתוס' ד"ה מושביע אני עליכם ובר"ן נמי משמע דמיירי נמי במושבע מפי עצמו . והנה כתב אלי בזה אחי החכם הכלם מוהר"ר יהודה נר"ו פלפול נעים ונקלת מדבריו יבואו אלינו לקמן . ונראה לענ"ד בזה דהר"ן פ' כל הנשבעים הק' בהא דתנן שנכנסו חשוד על השבועה אחד שבועת העדות והיכי מכשרת לה דמאן מוכח דעבר בחשוד אפילו איכא עדים קרובים למלוה

נתיבות המשפט

בפני בע"ד . ע"ל סי' ק"י ס"ט בהג"ה וכסי' ק"מ סעיף ו': (כט) על פי החרס . והה"ה ע"פ השבועה)(ודוקא בחרס ובשבועה מיעיד וכיון דשלא בפני בע"ד אין זה בגדר עדות לא עבר על השבועה והחרס אבל אם נשבע בחתם

משה"א

כשר מטעמא דכתיבנ' ואפי' מאן דפוסל בסי' רמ"ד אומר אמרו הוא מטעם דמילי לא מימסרן לשליח אבל לא מטעם עד מפי יד וכיון דמפי עדים כשר ואפי' הראשונים אינן מעידין בפני ב"ד מחמת שאין מעידין בגמר הדבר וכמש"ל ה"ה מפי כתבם נמי כשר דבמקום דלא בעי הנדה בב"ד גם מפיהם לא בעינן וכשר מפי כתבם ולא קשה נמי קושית הס"י בניטין י"ב שהקשה הא עדי הנט הוי עדות שאי אתה יכול להזימ', ולפמ"ש לק"מ כיון דעדות כזה לא בעינן שיהיה הנדה בפני ב"ד לא בעינן נ"כ שיהיה יכול להזימ' דעל מסירת הנט עדי החתימה לא מעידין כלל רק אנן סהדי כמ"ש הר"ן ס' המגרש דכיון שהוא בידה ודאי הבעל מסרו לה ובמקום דאנן סהדי ל"ש דהוא מפי כתבם דכיון שכבר איתחזק לנט שנכתב בציווי הבעל ושנמסר ליד הבעל דלדבר זה כשר מפי כתבם ועכשיו אנו רואים אותו בידה אנן סהדי וכן לא שייך לומר בדבר שאנן סהדי עדות שאא"ל דהא לעולם במקום דאנן באיזה יום וכ"כ המרדכי בהדיא הביאו התומים ז"ל דשטר קידושין שמקדש בשטר לא שייך מפי כתבם אבל אם נתקדש בכסף ונכתבו לה שטר לראי' לא מהני דהוי מפי כתבם והוא טעמא דכתיבנ' דבשטר ראיה בגמר הדבר מעידין וילפינן דבר דבר מממון ובעינן הנדה בב"ד ופסול נ"כ מפי כתבם וכמו כן בממון בשטר ראיה כשכתוב בשטר שמעידין שפלוני נתחייב כבר לפ' ע"י קנין או שכותבין שמכר פלוני לפ' שדה בכסף או שנתן בקנין מדאורייתא הוי מפי כתבם ופסול רק מדרבנן כשר לדעת הרמב"ם . והא דסומכין על זמן דניטין לענין אם קידש' אחר הוא נ"כ מטעם זה דעדי חתימה אין מעידין כלל על שנגמר הדבר בזמן הזה דהא אם תשאל לעדים אימת נגמר הדבר ישיבו שאינן יודעין דהא מסרוהו לבעל והן אינן מעידין רק על שנכתב הנט ביום זה וכיון דלאו גמר דבר הוא נאמנין בהנדתן חוץ לב"ד ומפי כתבם ועל המסירה שהיה ביום זה אנן הוא דמעידין כן משום חזקה דלא מקדים אינש פורענותא ומש"ה ביבמות ל"א לא אמר דהוי מפי כתבם רק כשמונה השטר ת"י העדים וחיישי' שמא ישכחון העדים כל הדבר מה שנמסר השטר ליד האשה רק שיראו בכתבם וידעו שמעולם לא מסרו שום שטר אחר זמן הכתיב' ויעידו מפי כתבם שבודאי הי' ביום זה והוי מפי כתבם כנ"ל לישב דעת הרמב"ם בס"ד : ח) שהנידו בראשונה ע"ם החרם בקצה"ח האריך ותוכן דבריו שמחלק בין נשבע שאי' לך עדות לבאו עדים שראו הנדות לא נפסל לשבוע' דיכול להיות שבאמת א"י דהא מעשים בכל יום שהנתבע כשטוען א"י נשבע שא"י ולא נפסל לשבועה ולא אמרי' שמסתמא ידע אבל כשנשבע לא ידעתי לך עדות מעולם ובאו העדים שראו העדות וידע נפסל לשבוע' כיון שראינו שעבר והרשב"א הובא בב"י סי' ל"ד שכ' דנעשה חשוד בשבועת העדות וא"י לו' אישתלין מיירי בכה"נ שנשבע לא ידעתי מעולם והתום' ביבמות דף ל"ז בד"ה הזיד בשבועה הסקדון שכתבו הא דלא בעי בשבועות העדות משום דא"א לידע לעולם הן מזידין שיכולין לומר שכחנו היינו משום דסתם שבועת העדות מיירי באין אנו יודעין ובכריתות בס' אמרו לו מיירי באומר לא ידעתי דבז' אינו נאמן לומר שכחתי עכ"ל בקיצור ותמוהין דבריו דמ"ש לתרץ דברי תוס' דשבועות כיון דסתם שבועות העדות הוא שאומר א"י עדיין קשה דמ"ש הו"ל למיבעי הזיד בשבועת העדות בכה"נ דאמרו לא ידענו אך באמת

קצות

עדותן בנ"ד ולא שייך מפי כתבם אלא היכא דאינו כתורת שטר . אליבא היא שיטת תו' בסס ר"ת דלא שייך **מפי** כתבם אלא כמי דאינו רשוי להגיד בפה וכנון שטרות אלא . אבל כמי שיכול להגיד בפה והוי רשוי **לבילה** אין בילה מעכבת בו . ובעיני הוא שיטת הרמב"ם דעדות שבשטר אינו אלא מד"ס ומה"ת אינו **מועיל** מקום דהוי מפי כתבם . ולכל השיטות שזכרנו לא נתיישב הס"ם בפ"ב דכתובות דף כ"ד **מיבעיא** להו מהו להעלות מבטרות ליוחסין ה"ד אלימא דכתוב בי' אני כהן לויתי מפי כהן עד מאן **קמסהיד** עליה לא צריכא דכתיב ביה אני כהן לויתי מפי מנה וחתימי סהדי **מאי** אמנה שבשטר קא מסהדי או דלמא אכולה מלתא קא מסהדי רב הונא ורב חסדא אמרי מעלין ובקשה הא הוי מפי כתבם ופ"כ נהי דמסהדי אכולה מלתא והיינו איך שפ' כהן הא הוי מפי כתבם . ולשיטת **בעה"מ** נמי קשה דגבי כהן לא מהני אלא מפי עצמו ולשיטת הרמב"ן דעדות שבשטר ל"ש בי' מפי כתבם **נמי** קשה דעדות שבשטר לא שייך אלא בדינא ממונות אבל לענין כהן לא שייך בי' עדות שבשטר ולא **ליסנא** דשטרא ולשיטת הרמב"ם דהוי מד"ס נמי קשה דלא תיקנו אלא בדיני ממונות או בגיטין משום חקנת **עגונות** אבל בשאר דברים לא תיקנו ופ"כ לא נחייבה הסוגיא אלא לפי שיטת ר"ת דמכשיר מפי כתבם **בעדים** שיכולין להגיד) (ולפשר דכיון דכל המשפחות בחזקת כשרות ואפילו ע"א נאמן בחיסורין לענין **יוחסין** אי לאו משום דעבו מעלה ביוחסין וכמבואר סס בחו' ור"ג פ"ב אינו אלא מעלה דרבנן **ובמידי** דרבנן הנשיאו מפי כתבם וכמ"ש ברמ"א סי' מ"ו לענין קיום דשני מפי כתבם ועדיין **צריך** ישוב ומיין בחו' סס שהקשו ז"ל וא"ת ואי לאו אכולא מלתא קא מסהדי א"כ עדים חתמי **אע"ג** דלא ידעי אם כהן אם לאו וא"כ הא דתנן בפרק גט פשוט שני יוסף בן שמעון הדרים **בעיר** אחת אם היו מעולמין יכתבו כהן ומה מועיל כיון שהעדים חותמין אף על פי שאין יודעין **אם** הוא כהן מ"ם וא"ל דודאי עדים אכולה מלתא קא מסהדי אלא דהכי קא מבעיא לי' מי אמרינן **אמנה** שבשטר קא מסהדי והיינו שמעידים שאים פ' אשר הוא כהן לוה מנה מפלוני וא"כ ה"ל מלתא **דשטרא** ולא שייך בי' מפני כתבם וכמ"ש הרמב"ם דבלשטא דשטרא לא שייך מפי כתבם א"ד אכולה מלתא **קא** מסהדי והיינו שמעידים שזה לוה מנה וגם שהוא כהן ואם כן דלאו אמלתא דשטרא מעידים בעדות **כהן** הוי ליה מפי כתבם דבני עדות כהן לא הוי מלתא דשטרא ועמ"ס בסי' ס"ז סק"ה : ז) ומוזרין **ומגידין** ובתשובת מהרש"ל סי' י"ח כתב דאחר שהעידו שלא בפניו תו לא מהני בפניו וכתב הט"ז שכן **מצא** בתשובת מהר"ן י' ל"ב ואין להם יסוד מגמ' ולא מפוסקים ואדרבה מדברי הרי"ף והטיטור שהעתיק **הרמ"א** בסעיף כ"א וז"ל אלא שומעין על העדים עצמן ומשמע דמהני אח"כ בפניו ע"ש . והנה מדברי **הטיטור** אות ק' משמע דלא מהני שכתב שם ז"ל והיכא דאמו כי תרי לדיינא ואייתי סהדי ואשתבח דקרוב **הוא** ואיפסל ופסקו ובתר כמה יומי אתרתק דאי הוי מסהיד האי שעתא כשר הוי מסתברא כיון דאפסק **האי** דיינא אפסק ולא סתר דינא דעבר אינש לאחזוקי דיבורא עכ"ל וא"כ ה"כ לא מצי לאחזר ולהגיד דעבד **אינש** לאחזוקי דיבורו אלא דלפ"ז דברי הטיטור סתרי אהדדי דאם נגדי עדים שהעידו בפני שאינם בקיאים **כתב** דיחזרו ויעידו בפני בקיאים ולהכי ל"ל דטעמא דטיטור בקרוב ונתרתק הוא משום דבבר איפסק **וקס** דינא וכמ"ש בסי' ל"ב סע"ב ס"ם וע' בפ' מרובה דף ע"ז דתמרי' שם ע"פ ע"א פשיטא אמרו הא **קמ"ל** ע"פ עצמו דומיא דש"פ מה ע"פ ע"א כי אתי ע"א ומלטרף מחייב ע"פ עצמו נמי כי אתו **עדים** מחייב ופירש"י כי אתא ע"א ומלטרף דהלכתא כריב"ק דאמר שומעין דבריו של זה היום ושל זה **למחר** ותוס' כתבו שם אפי' למ"ד אין מלטרפין כי אתי ע"א מלטרף היינו כי אתי אח"כ עד הראשון **עצמו** ומעידין שניהם כאחד עכ"ל ואי אמרי' עכיד אינש לאחזוקי דיבורא' כי אתא אח"כ הראשון מה מהני **כיון** דשמעינן ליה באחזוקא דיבורא . וכן מוכח בס' ז"ב דף ל' גמרו אם הדבר מכניסין ופריך למאן **אי** לבע"ד האם קיימי אלא לעדים דלא כר' נתן ופירש"י משום דבתחלה שבודקים שמעו דבריו של זה **בלא** זה ע"ם הרי מבואר דחוזר ומגיד בענין המועיל ולא אמרינן עכיד אינש לאחזוקי דיבורי' : ח) ע' פ' **המרס** עיין ב"י שהביא דין זה בשם הר"ר מנחם שהאריך והביא ראיה מפרק שבועת העדות ע"ש והיינו **מדתנן** בפ' שם דף ל"א השביע עליהם חמשה פעמים אין יודעין לך בד"ד ובאו לבד"ד והודו פטורין כפרו חייבין **על** כל אחת ואחת השביע עליהם חמשה פעמים בפני ב"ד וכפרו אין חייבין אלא אחת אמר רבי שמעון **מה** טעם הואיל ויכולין לחזור ולהודות ומשמע דסוף לב"ד אפי' במושבעין עפ"י עצמן יכולין לחזור ולהודות **וע"ש** והוא תמוה מאוד בעיני כל מעיין דהא כיון שכבר נשבעו א"כ כבר נפסלו והיאך יכולין עוד לחזור **ולהעיד** . ובר"ן שם במלחמה כתב ז"ל ואיכא למידק מרישא דתתני' כיון שכבר אמרו אין אנו יודעין לך **עדות** בהשביעין אח"כ ולא הודו מפני מה הן חייבין כפירת דברים בעלמא היא כיון שכבר אמרו בב"ד **אין** אנו יודעין שוב אינו חוזר ומגיד בו' לפ"כ קרוב אני לומר דאם לא יגיד דמיני' דאינו חוזר ומגיד **בתר** ושמעה קול אלה נתיב וכו' עוד קרוב הדבר לומר דמאין יודעין ליודעין אנו לא מקרי חוזר ומגיד **אלא** בראשונה לא הגידו כלום ובעבשו מגידים וכי אמרי' שאין יכולין לחזור ולהודות לא מעשה חוזר **ומגיד** אלא משום דלא מצי מכוי נפשייהו רשיעי שהרי כפרו בתחלה אחר שהשביעו בב"ל ונם זה כבר **נתקשה** בעבודה הגרשוני"ס' ב' וכתומים ומפרשי לה במושבע מפי אחרים ומש"ה חוץ לב"ד דיכא דין **שבועת** העדות לא עברו על השבועה ולא מצוי נפשייהו רשיעי וע"ש ונם זה ליתי' דמשמע מתני' **דמיירי** נמי במושבע מפי עצמו ע"ש בתוס' ד"ה מושביע אני עליכם ובר"ן נמי משמע דמיירי נמי **במושבע** מפי עצמו . והנה כתב אלי בזה אחי החכם הכלם מוהר"ר יהודה נר"ו פלפול נעים ונקלת **מדבריו** יבואו אלינו לקמן . ונראה לענ"ד בזה דהר"ן פ' כל הנשבעים הק' בהא דתנן שנכנסו חשוד על **השבועה** אחד שבועת העדות והיכי מכשרת לה דמאן מוכח דעבר בחשוד אפילו איכא עדים קרובים למלוה

לכן כיון דאין מדקדקים בזה כ"כ מקילינן ג"כ בהא : נ הי' הבע"ד חולה מקבלין כו'. בזה לא כתב המחבר דבעי' דשלחו אליו ולא בא והיינו כדעת הי"מ שכתב הטור שחלקו בין חולה שים לחוש שימות פתאום להולך למדינת הים שים שהות לשלוח אחריו אבל כשאינו בעיר מסתמא לא ימתינו העדים עליך למדינת הים עד שישלחו אחריו ויבא וז"ש המחבר או שאינו מצוי בעיר כו' (ובמגש האריך מור"ש אחר זה במה שאזר וכתב ז"ל ודוקא שאין לחוש שילכו כו' ועוד כת' אח"כ וכקאם הי'הדבר נחוץ כו' עד ואין העדים יכולין להמתין דכל זה בכלל דברי המחבר המה) אבל התוס' והרא"ש והטור ס"ל דגם בחולה בעינן שישלחו ע"ש וז"ש מור"ש אח"כ בסוף סעיף י"ז אף ע"פ שים חולקים: נא ואם הי' הנתבע חולה הקילו משום שיאמר אני רוצה להזכיר העדים לכוין את העדות ואם אמות ישתכח העדות ויפסיד כל החוב משא"כ בחולה הנתבע דאז יכול לגבות החוב כשיגדלו היתומי' וגם משום שבכאן לא פשע במה שלא בא כיון שהחולה חולה ולא הי' יכול לבא ועפ"ר: נב שיפלו הנכסים קמי יתומיסבטור סיים וכתב ז"ל כי מזל רע דידיה גרם שחלה הנתבע עוד כת' בשם הראב"ד דאפילו יאמר התובע לדייניסלכל הפחות אם אינכם רוצים לקבל עדותן קחו הממון בידכם שלא יאכלוהו הקטנים אין שומעין לו עכ"ל ומביאו גם הסמ"ע ועי' ב"ח : (כז) אם פתחו ליה בדינא פי' התחילו לטעון בפניכם דאז אין יכולים לומר לא אדון לפניכם אלא בפני ג' אחרים עכ"ל סמ"ע ועמ"ש ב"י בשם ר"י ועי' במהרש"ל סי' י' : (כח) אע"פ שים חולקין כו' וכ"פ בית"ש

טז [ע] (כג) נ ע כח] היה הבע"ד (לא) חולה או שהיו העדים מבקשים לילך למדינת הים ושלחו לבעל דין ולא בא [עב] או שאינו מצוי בעיר הרי אלו מקבלים עדות (כה) שלא בפניו: הגה אבל אם לא הודיעו אותו לא (טור) [עג] ודוקא שאין לחוש שהעדים יכלו קודם שיודיעו אותו (מרדכי בשם רא"ש ור"י) וכמו שיתבאר לקמן בסמוך ט) נא [עד] ואם היה הנתבע חולה אין מקבלין עדות אלא בפניו אע"פ שים לחוש (כו) נב שיפלו הנכסים כט] קמי יתמי ולא יוכל לדון עמהם כמו שיתבאר בסי' ק"י (פ טור) נג [עה] וי"א דבל ששלחו אחריו ולא בא לב"ד מהני ומקבלין עדות אלא בפניו נד (כז) אם פתחו ליה בדינא [עו] או אפי' לא פתחו ליה בדינא [עז] ולריך (לב) לדון לפני אותן שהיו העדים חולים ושלחו ב"ד לשמעון אם חפץ לילך במקום העדים ויעידו בפניו ואם לאו יקבלו ב"ד שבמקום העדים עדות שלא בפניו ויודיעו לבית דין שבמקום הבעלי דינין וידונו ע"פ אותה קבלה: ק הגה [פ] וכן אם מלא עדיו בעיר אחרת ואין שהות לשלוח אחריו או בלא ימלא העדות אח"כ נוכין בכני ב"ד שלא בפני בע"ד ודינין ע"פ העדות ההוא(מ"ז) וכן המנהג פשוט במדינות אלו [פא](כח)אע"פ שים חולקים וס"ל דאפי' במקום שים לחוש שיפסיד העדות אם לא יקבלו שלא בפניו אין מקבלין אא"כ שלחו כו ת אלה אין נוהגין כן אלא [פב] כאשר נתבאר :

לא

עדותו קחו הממון בידכם שלא יאכלוהו הקטני' אין שומעין לו עכ"ל. ובפרישה כתבתי הטעם בשם מור"ש דדוקא כשאדם ודאי חייב לאבירו ויש לאחוש שיכלה ממונו קודם שיגיע זמן הפרעון אמרי דלוקחין הב"ד ממונו מידו וכמו שכתב הטור והמחבר לקמן בסי' ע"נ ולא בכה"ג דעדיין לא נתברר דחייבין לו: נג וי"א דכל ששלחו מ'. אדלעיל אמ"ש המחבר בר"ס ע"ז קאי והא דכתבו מור"ש בשם י"א אף על גב דמימרא בגמ' משמיה דשמואל היא בר"פ הגוזל והטיר כתבו בלי מחלוקת משום דהרי"ף והרמב"ם השמיטו האי מימרא דשמואל וס"ל דאותה מימרא אינה מוסכמת הוא אליבא דאיכא דאינך אמוראי ודאין מקבלין כ"א בחולה או בהולך למדינת הים ומה"ט נמי השמיטו המחבר : נד אם פתחו ליה בדינא . פי' התחילו לטעון לפניהן דאז אין יכולין לומר לא אדון לפניכם אלא בפני ג' אחרים וכמ"ש לעיל סי' י"ג. אבל אי לא פתחו יכולין לומר אין רצוני שתקבלו אתם עדותי אלא מי שידון אותי יקבלם ולא אדון לפניכם: נה ועדיו במקום אחר כתב הטעור וה"ה לעדים שהם במקום רחוק וצריך לצרף עדותן (ד"מ

ס"ק

מהרש"ל בתשו' בסי' ל"ג ע מימרא דרב אסי א"ר שבתאי וכו' שם ע"כ וכדמפרש לה ר' יוסי בר חנינא שם ובדעה הי"מ שהביא הטור והרא"ם דהא והשלחו ליה ולא בא לא קאי אחולה כו"כ הנ"י בשם התוס' וכ"כ הרשב"א בתשו' דבחולה או שאינו מצוי בעיר מקבלין אע"ג דלא שלחו ליה וכמ"ש הרמ"א בהגה ואלא לדעת הרא"ם לשיטת התוס' והביאו הטור וכ"כ בספר בדק הבית פ בשם ריב"ם ושייבשם כי מזל דידי' גרם שחלה הנתבע וכ' בשם הראב"ד *דאפי' יאמר התובע להב"ד קחו הממון בידכם שלא יאכלוהו קטנים אין שומעין לו וכמ"ש מוהרש"ל כיון דעדיין לא נתבאר דחייבין לו משא"כ לקמן סימן ע"ב סעיף י' : (* פירוש שמבקש שיקבלו העדות בחיוו כדי שיזכיר לעדים ל רבינו ירוחם נתיב ב' ח"ת : ק וכ' הרשב"א בשם הגאונים ובכן הנראה ר"ת ובשם הטעור שם"ה לעדים שזה *נמקום רחוק וזה במקום רחוק וצריך לצרף עדותן והביאו הב"י בסעיף כ"ב

חידושי רעק"א

ס' יו הי' הבע"ד חולה, ל"ב עיין לקמן סי' ח"ח ס"ח בהגה"ם : שם בהגה וי"א דכל ששלחו , כ"ב ומ"מ אם הי' מ' מהב"ד אוהב לבע"ד אף דאם דנו דיניהם דין ע"ל סי' ז' ס"ד מ"מ בה"ג יפה עשה שלא רצה לילך לפניהם ובזה אם קבלו העדות שלא בפניו י"ל דלא מהני עי' תשו' הרא"ש ח"ב סי' כ"ד : בסמ"ע אות כ"ב, אין שומעין עכ"ל . כ"ב וכ' בה"ג בטור אות ל"ד

חכמת שלמה

ע"י"ש . ועיין לקמן סי' ל"ג סי"ב בהג"ה דאמרי' עביד אינש לאחזוקי דיבורו: ועיין בחיבורי לתורה פ' ויקהל בשנת תר"ח מ"ש לייבב בזה בעזה"י : סע"ו בהג"ה וי"ח דאם נתקבל העדות

טורי זהב

רש"ל סי' י"ח כתוב אחר שהעידו שלא בפניו הו לא מהני בפניו וכן מלא בתשו' כן לב ואין להם יסוד מנמ' ולא מפוסקי' ולדרכא מדברי רי"ף ועיטור שהעתיק רמ"א בסעיף ס"א וז"ל אלא סומכין על העדי' עצמם משמע דמהני אח"כ בפניו וכן פסק כ"י בשם ריב"ם וכ"פ מהר"מ הלבקר בתשו' וכן עיקר במ"ש רמ"א בא"ז על פי ר' מנחם האחרון בכ"י : (סעיף ט"ז שיפלו נכסים קמי יתמי) מ"ש הסמ"ע ס"ק כ"ב בשם מור"ש בזה התוס לי

הגר"א

מיתומים קטנים גמ' שם: [עה] וי"ח. שם. וס' הרשבוה ס' הרמב"ם דס"ל דר' יוחנן פליג אשמואל : (ליקוט) וי"ח כו'. עמ"ש בס"ד (ע"כ): [עו] אם אפי'. שם דנקוט דסקיא כו': [עז] ולריך לדון. בכ"ל בס"ד אבל בכר נהגו : [עח] וכן אם היה וכן אם לא בעדים כ"ז אפי' לא אפי' לא הרשבוה בכ"ל רק דלא הרשבוה מיירי דיש שהות אבל לא אחרונה מיירי דאין שהות: [עט] ראובן. כמו העדים מבקשים בכ"ל: (ליקוט) ראובן בכ"ל בסע"ו שאינו מלוי בעיד(ע"כ): [פ] וכן. בכ"ל:(ליקוט) וכן אם כו'. כמו עדיו מבקשים (ע"כ): [פא]אע"פ. וע"ל סי' ק"מ ס"י: (ליקוט)אע"פ כו'. כמ"ש ושלחו לו: [פב] (ליקוט)

הטב

בדינא יכול לומר לבדה"ג אלך ואם יש לו כתב אפילו לא פתחו כמי כדאיתא מפורש בש"ס ע"ש והוא תמוה מאד ועייבתי בדבריו ירוחם ומשמע שם דאפילו פתחו יכול לומר לבדה"ג אלך ואין מילוק בין פתחו ללא

תשובה

לקבל אם הדבר נחוץ אפי' לא שלחו ובוד יש לומר דלהמחבר אם הי' נחוץ שהיו חולים לו בקצו לילך למדה"י ולא היה לאלה אם הדבר נחוץ אפילו

בים"ם : (כט) אבל המביא עדים לפטור עצמו מקבלין . ע"ל סי' ק"ח סעיף ע"ז כתב המחבר יורש קטן שהי' שט"ח לאביו וילא עליו שובר אחר מיתת אביו אין קורעין את השטר ואין מגבין בו עד שיגדלו היתומי' כו' ואפי' יש עדים שזוכרי' שפרעון אין עדותן עדות לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ואע"ג שמביא עדים לפטור שאני התם דאשב להולי' שהרי רוצה להוציא השטר ולקרעו דלא כספר גידולי תרומה (דף קמ"ח ע"ב) שהביא בקושיא הגה ורב יוסף טרחני בתשובה ח"ג שאלה ל"ב כתב וז"ל ודברי הר"ן ז"ל אינם אלא היכא שבאים להוציא מהלוה אלא בפני המלוה דלפטור עצמו מהתביעי' יכול להביא עדים שלא בפני התובע וכו' אבל כשאין המלוה תובעו ואפי' שלא יקבלו העדות אלא בפניו עכ"ל וע"ם שמביא ראיה מהא דלקמן סי' ק"ח שהוא מדברי הרמב"ן ז"ל ומביא עוד ראיות לדבריו ע"ם ועוד ראי' לזה ממ"ש התחבר לקמן סעיף כ"ה ע"ם ודו"ק) : (ל) אין מקבלין עדות על הקטן . ל' הסמ"ע ע' בעור ובפרים' שמבואר שם שאפי' אם הוא יודע שהקטן הוציא לפלוני בעבדיו בחזק' מהשדה או מהבית מ"מ כיון שיש לו בו חזקת אבות וכו' וע' ל' סי' ק"י ס"ק י"ג ומ"ש שם (לא) אין דנין ע"פ אותו הקבלה . ויכולין העדים לחזור בהן כ"כ בשלטי גבורים

יח [פג] ר לא אמרו אין מקבלין עדים שלא בפני ב"ד אלא בתובע שמביא עדים על תביעתו נו (כט) אבל י) המביא ט) עדים (לג) [כח] לפטור את עצמו מקבלים : יח [פד] נז (ל) ס אין מקבלין עדות (לד) על [כט] קטן אפי' בפניו דכיון דקטן הוא בפניו לא] כשלא בפניו דמי ויתבארו פרטי דין זה בסי' ק"י :

כ [פה] נח (לה) ת אין שנים [ל] ראויין לקבלת עדות ואם קבלו לא עשו כלום :

כא א קבלת עדות [בי] צריך י) ג' מומחים יודעים הלכות עדות כשר ופסול וזהירין בקבלתן לכוין עדות כל א' כדתנן הוי זהיר בדבריך שמא מתוכן ילמדו לשקר וכל המקבל עדות ואינו ראוי לדון כאלו קבל עדות שקר ואינו ראוי לדון ע"פ אותו שטר (אלא סומכין על העדים עצמן) (טור) : כב [פו] נט ב נכון למקבלי עדות (לו) [לא] לפרסם בשטר קבלת העדות מי הם העדים [פז] מיהו אם לא כתבו מי הם העדים לא הפסידו (סם כתבו' רמב"ן סי' קי"ד) :

כג [פח] ג אם רצו הצבור לתקן שהשני סופרים מקבלים עדות ומגבין על פיהם ס ד וכן אם רצו שאם יפטר העד שהוזמן להעיד עם (לז) הסופר שתעל' חתימ' [לב] הסופר כשני עדים תקנתם קיימת: הגה מי בכל דבריה פלגה הכות בציבור לתקן בעירם הטוב בעיניהם ה :

כד [פט] ו מי שטוען שיש לו שני כיתי עדים ואמר הבת האחת שאינם יודעים כלום סא לא הפסיד זכותו ומביא כת שנייה ז [ג] סב ח אין מקבלין עדות אלא ביום ט [גא] ואם קבלוה בלילה אפי' היו עדיו רדופים לילך למדינת הים סג (לא) (בח) לג] אין דנין על פי יא) אותה קבלה ט : הגה [גב] מיהו אם קבלו עליהם בעלי הדינים לקבל העדות בלילה מקבלים אפי' לכתחלה (ב"י בסם י הרשב"א) ז

כה [גג] כ אין מקבלים עדות קודם שישיב הנתבע לתביעת התובע לפי שאולי יודה הנתבע ולא יהא צריך עדים ואטרוחי בית דין לא מטרחינן : אם

ונם בדין אם קבלו הבעל דין עליהם לדון בלילה מותר לדונם בלילה וכמ"ש לעיל בסימן ה' ע"ם : סג אין דנין ע"פ אותה קבלה ל"ד למ"ם מור"ם בסג"ה לעיל בסימן ה' ס"ם ב' די"א דאם דנו בלילה דדיניהם דין דהתם ה"ל דיעבד ממש משא"כ הכא דיעבד ממש מסוה דהכא דרוגי' לדון על העדות לכתחלה לא מיקרי דיעבד ממש ולא כמ"ם בע"ם *הטעם מפוס דהכא כתיב להריא וסי' ביום הגמילו ובדין כתיב ושפטו בכל עת דהא אלו קרא דוסשפטו לבית דין אחת ותחילת דין

ב"ם : (כט) אבל המביא עדים לפטור עצמו מקבלין . ע"ל סי' ק"ח סעיף ע"ז כתב המחבר יורש קטן שהי' שט"ח לאביו וילא עליו שובר אחר מיתת אביו אין קורעין את השטר ואין מגבין בו עד שיגדלו היתומי' כו' ואפי' יש עדים שזוכרי' שפרעון אין עדותן עדות לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ואע"ג שמביא עדים שלפטור שאני התם דאשב להולי' שהרי רוצה להוציא השטר ולקרעו דלא כספר גידולי תרומה (דף קמ"ח ע"ב) שהביא בקושיא הגה ורב יוסף טרחני בתשובה ח"ג שאלה ל"ב כתב וז"ל ודברי הר"ן ז"ל אינם אלא היכא שבאים להוציא מהלוה אלא בפני המלוה דלפטור עצמו מהתביעי' יכול להביא עדים שלא בפני התובע וכו' אבל כשאין המלוה תובעו ואפי' שלא יקבלו העדות אלא בפניו עכ"ל וע"ם שמביא ראיה מהא דלקמן סי' ק"ח שהוא מדברי הרמב"ן ז"ל ומביא עוד ראיות לדבריו ע"ם ועוד ראי' לזה ממ"ש התחבר לקמן סעיף כ"ה ע"ם ו"ל ודו"ק) : (ל) אין מקבלין עדות על הקטן . ל' הסמ"ע ע' בעור ובפרים' שמבואר שם שאפי' אם הוא יודע שהקטן הוציא לפלוני בעבדיו בחזק' מהשדה או מהבית מ"מ כיון שיש לו בו חזקת אבות וכו' וע' ל' סי' ק"י ס"ק י"ג ומ"ש שם (לא) אין דנין ע"פ אותו הקבלה . ויכולין העדים לחזור בהן כ"כ בשלטי גבורים

כ"ח) : נו אבל המביא עדים לפטור כו' . דרוקא במקו' שבאין להוציא ממון על ידי עדים בעינן לפניו : נז אין מקבלין עדות על הקטן . עיין בעור ופרישה שמבואר שם שאפילו אם הוא יודע שהקטן הוציא לפלוני בעבדיו בחזק' מהשדה או מהבית מכל מקום כיון שיש לו בו חזקת אבות אין מקבלין עדות על הדר בה שעושין שקנהו מאביו ושיש לו עדים שהחזיק בה ג' שנים אלא ימתין עד שיגדיל והיינו דוקא אם הקטן כבר הוציאו וזה שהוציא מידו בא לתובעו אבל אם הקטן בא להוציא בדין אין שומעין לו להקטן אלא מעמידין לו אפוטרופוס ומקבלין עדותו על זה הדר בו בפניו ודנין ביניהן או ממתין עד שיגדל ואז תובע לזה שדר בו וע"ל סי' קמ"ט ס"ק מזה ועוד בסימן ק"י ס"ע דבקטן בדבר ברור מקבלין וכן בלוואה: נח אין שנים ראוין לקבלת עדות. דה"ל כעד מפי עד וכמש"ל:נט נכון למקבלי עדות לפרסם בשטר כו' . פירוש כשאינם דנים על פי העדות שהעידו לפניהן אלא מקבלין עדותן וסולמין העדות לב"ד אחר לדון עליו וכמ"ש לפני זה בסי' י"ד [בסי"ז] ולקמן בסמ"ו יתבאר הדין כן בדין עידי הקיום ע"ם ופייס שם בטעמא כיון דבית דין בתר בית דין לא דייקי וע"ל סי"ט מ"ם מזה : ם וכן אם רצו כו' . *ומפורש שם בתשובה שהסופר צריך לכתוב בשטר שיודע שנמסר העדות בתחלה לו עם עוד ח' שמתו פב"פ ושאותו פלו' נפטר לעולמו ושהוא כתב וחתם לבדו אחר פטירת העד חבירו כתקנת הקהל ע"ם : סא לא הפסיד זכותו כו' . וה"ם בכת אחר כת והוכאשו וע"ל סי' ל"ח בסופו : סב אין מקבלין העדות אלא ביום כו' . משום דה"ל כדין

בחזק' מהשדה או מהבית מכל מקום כיון שיש לו בו חזקת אבות אין מקבלין עדות על הדר בה שעושין שקנהו מאביו ושיש לו עדים שהחזיק בה ג' שנים אלא ימתין עד שיגדל והיינו דוקא אם הקטן כבר הוציאו וזה שהוציא מידו בא לתובעו אבל אם הקטן בא להוציא בדין אין שומעין לו להקטן אלא מעמידין לו אפוטרופוס ומקבלין עדותו על זה הדר בו בפניו ודנין ביניהן או ממתין עד שיגדל וזה תובע לזה שדר בו וע"ל סי' קמ"ט ס"ק מזה ועוד בסימן ק"י ס"ע דבקטן בדבר ברור מקבלין וכן בלוואה: נח אין שנים ראוין לקבלת עדות. דה"ל כעד מפי עד. סמ"ע : [לא] לפרסם. פי' כשאין דנין ע"פ העדות שהעידו לפניהן אלא שמלמדין העדות ככתב לב"ד אחר לדון עליו וכמ"ש מ"ו יתבאר כן בדין עידי הקיום ע"ם ועמא דכל הני מקום דב"ד בתר ב"ד לא דייקי. סמ"ע : [לב] הסופר. מבואר שם בהרשב"א שהסופר צריך לכתוב בשטר שאותו פב"פ שנפטר לעולמו הי' ג"כ עד

בדבר

באר הגולה

ר הר"ן פ' אלמנה ניזונית גבי מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה מס"ע : ם מעובדא דבר חמוה דר' ירמיה וסוי' ב"ק דף קי"ב ע"א ת תשובה רשב"א סי' ס"ו ושאר פוסקי' סי"ג: ח כ"י פ' הגיזל בתרא בשם בעל העיטור הש' לרי"ף שם ב בתשו' להרמב"ן סי' קי"ד ומסע"ו : ג ר"י ב"ב כ"ב ח"ח וסייס שם דתקנה לגבור כמו יחידים שקבלו עליהם בקנין קרוב לו פסול מסע"ו ד הרשב"א בתשו' מס' ד ה רבי' יהודה שם ו שם כ"ב ח"ב מהא דפ' זה בורר (דף כ"ג ע"ב) מפי"ז : ז משום הוא בתחלת דין : ח הרשב"א בתשו' משב"ד : ט וכ' הסמ"ע בלא דמי למ"ם הרמ"א לעיל סי' ה' ס"ח די"א דאם דנו בלילה דיניהם דין דהתם ה"ל דיעבד ממש משא"כ הכא דרוצים לדון על העדות לכתחלה והכ"ם כתב שהיינם דינם שוה דאף בעדות אם קבלו בלילה דנין ע"פ אותה עדות הרשב"ם עכ"ל ובדברי מלאתי בדברי הרשב"ן הביאו הרא"ש בב"ב דף ר"ז סימן ע"ד דלדעת הירושלמי ומבואר בדין ה"ם בעדות ואף שאין אני בדאי להבריע נלע"ד שאם כבר הלכו להם העדים למ"ה דנין ע"פ וכן נראה מלשון התוס' שם ריש דף קי"ד ור"ה דף ל"ו ע"ב בד"ה שאם רצו (*ולי נראה דהתם מיירי תחילת דין והי"א שמביא הרמ"א דאם עברו והו בלילה לריך לפרס אם התחילו בלילה אבל נמרו ביום ובאן תיירי שקבלו כל העדות בלילה ודו"ק) י דלא גרע מנאמן עלי אביך וכמו אב' לעיל סי' ו' מסכ"ד : כ תשובת הריב"ם בסי' רל"ה מסכ"ו

חידושי רעק"א

דדעת הרשב"ם דבתמון שלא בא עדיין ליום אין נותנין ליד היתומים והר"ם הלוי חולק עליו :

ס' כ"א לריך ג' מומחי'. נ"ב ובעי' בחותב תלתא יחדיו אבל אם קבלו זה בפני עצמו וזה בפ"ע לא מהני אף לדיעה ב' לקמן סי' מ"ו ס' כ"ה דהתם בקיום שטרות הקילו . מהרי"ט בתשו' תלא"ח סי' מ"ב :

ס' כ"א לריך ג' מומחים. נ"ב ובשו"ת המיוחסת להרמב"ן סי' קי"ב ב' דיחיד מומחה מיכול לדון אפי' ביחיד יכול לקבל עדות ג"כ ביחידי עיי"ש ואם לא נמיר וב' הדיוטים וקבלו עדות עי' בתומים סי' ל' ובשו"ת מהרא"ש סי' י"ח בתרוכה :

ס' כ"ד אין דנין ע"פ. נ"ב וכ"כ בתשובת הגאונים סי' שפ"ע ועי' בתשו' הר"מ אלשקר סי' ע"ו :

שפתי כהן

כ"ח) : נו אבל המביא עדים לפטור כו' . דרוקא במקו' שבאין להוציא ממון על ידי עדים בעינן לפניו : נז אין מקבלין עדות על הקטן . עיין בעור ופרישה שמבואר שם שאפילו אם הוא יודע שהקטן הוציא לפלוני בעבדיו בחזק' מהשדה או מהבית מכל מקום כיון שיש לו בו חזקת אבות אין מקבלין עדות על הדר בה שעושין שקנהו מאביו ושיש לו עדים שהחזיק בה ג' שנים אלא ימתין עד שיגדל והיינו דוקא אם הקטן כבר הוציאו וזה שהוציא מידו בא לתובעו אבל אם הקטן בא להוציא בדין אין שומעין לו להקטן אלא מעמידין לו אפוטרופוס ומקבלין עדותו על זה הדר בו בפניו ודנין ביניהן או ממתין עד שיגדל וזה תובע לזה שדר בו וע"ל סי' קמ"ט ס"ק מזה ועוד בסימן ק"י ס"ע דבקטן בדבר ברור מקבלין וכן בלוואה: נח אין שנים ראוין לקבלת עדות. דה"ל כעד מפי עד. סמ"ע : [לא] לפרסם. פי' כשאין דנין ע"פ העדות שהעידו לפניהן אלא שמלמדין העדות ככתב לב"ד אחר לדון עליו וכמ"ש מ"ו יתבאר כן בדין עידי הקיום ע"ם ועמא דכל הני מקום דב"ד בתר ב"ד לא דייקי. סמ"ע : [לב] הסופר. מבואר שם בהרשב"א שהסופר צריך לכתוב בשטר שאותו פב"פ שנפטר לעולמו הי' ג"כ עד

בדבר

מאירת עינים

ב"ם : (כט) אבל המביא עדים לפטור עצמו מקבלין . ע"ל סי' ק"ח סעיף ע"ז כתב המחבר יורש קטן שהי' שט"ח לאביו וילא עליו שובר אחר מיתת אביו אין קורעין את השטר ואין מגבין בו עד שיגדלו היתומי' כו' ואפי' יש עדים שזוכרי' שפרעון אין עדותן עדות לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ואע"ג שמביא עדים שלפטור שאני התם דאשב להולי' שהרי רוצה להוציא השטר ולקרעו דלא כספר גידולי תרומה (דף קמ"ח ע"ב) שהביא בקושיא הגה ורב יוסף טרחני בתשובה ח"ג שאלה ל"ב כתב וז"ל ודברי הר"ן ז"ל אינם אלא היכא שבאים להוציא מהלוה אלא בפני המלוה דלפטור עצמו מהתביעי' יכול להביא עדים שלא בפני התובע וכו' אבל כשאין המלוה תובעו ואפי' שלא יקבלו העדות אלא בפניו עכ"ל וע"ם שמביא ראיה מהא דלקמן סי' ק"ח שהוא מדברי הרמב"ן ז"ל ומביא עוד ראיות לדבריו ע"ם ועוד ראי' לזה ממ"ש התחבר לקמן סעיף כ"ה ע"ם ו"ל ודו"ק) : (ל) אין מקבלין עדות על הקטן . ל' הסמ"ע ע' בעור ובפרים' שמבואר שם שאפי' אם הוא יודע שהקטן הוציא לפלוני בעבדיו בחזק' מהשדה או מהבית מ"מ כיון שיש לו בו חזקת אבות וכו' וע' ל' סי' ק"י ס"ק י"ג ומ"ש שם (לא) אין דנין ע"פ אותו הקבלה . ויכולין העדים לחזור בהן כ"כ בשלטי גבורים

יאור

כלאבר מתבאר. ר"ל כמ"ל ודוקא שאין כו' (ע"כ): [פג] לא. כ"מ ל"ב ל' ופי' הדיוטות שצריכה משום עדיס : (ליקוט) לא כו'. עפי' ק"י ס"ז וכן אם גזל כו' ועבה"ג שם ושעשה כיון שהוא בחזקת הגזל ומה שמחלק בגמ' שם בין אית ליה חזקה דאכתא לו לא ומזה יש קלת ראיה למ"ם שהרמב"ם פ"ל הגזל את חבירו בעדים לריך להחזיר בעדים כמ"ם בם"ם שם"ח

באר

פתחו אלא בב"ד הסוה ודו"ק היטב היאך מייסב הס"ם [ועיין בע"ז מ"ם בזה בשם מהרש"ק] : [כח] לפטור. והא דבסי' ק"ח סע"ז כתב המחבר ביורש קטן שהי' שט"ח לאביו וילא עליו שובר אחר מיתת אביו אין קורעין כו' ואפילו יש עדים שזוכרין. הפרעון כו' לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד ואע"ג שהוא לפטור שאני התם דהוי להוציא שהרי הוא רוצ' להוציא השטר ולקרעו וכ' בתשובת ר"י עראקי מ"ב סי' ל"ב. ש"ך : [כט] קטן. בתב הסמ"ע אפילו אם ידוע שהקטן הוציא לא' בחזק' מהשד' או מהבית מ"מ כיון שיש לו חזקת אבות אע"פ שהדר בה טוען שקנהו מאביו אין מקבלין עדותו אף שיש לו עדים שהחזיק

פתחי

דיינים דנים אותו אח"כ ע"פ אותו קבלה אף שבא לב"ד ובעדים כאן ואפשר דס"ל כהי"ח דבסע"ז דאם נתקבל אלא בפניו כשר בדיעבד ודוק וזה כ"ל עיקר וכזה מיושב מ"ם הסמ"ע סק"ן עכ"ל וע' בתומים מ"ם בזה : [לא] כשלא בפניו דמי . בגמ"ע הבאתון מהר"ם בעל תפל"מ כ"ב וז"ל לכאורה נראה דבקטן אם היה הדבר מתון מקבלין על הקטן כמו בגדול אלא בפניו אבל לא משמע כן לקמן סי' ה"ח ס"ג בתרב ג' דברים דבפרעים מיתומים קטנים דדחקו שם לאוקמי לה ותא שלוה לפני דייניה

נתיבות

משה"כ

כמבואר בסי' ג' ס"ח : (לג) לפטור. והא דלקמן בסי' ק"ח ביורש קטן שהיה שט"ח לאביו וילא שובר אחר מיתת אביו דאין קורעין השטר ואפילו יש עדים לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד ח' הס"ד דבסיקא להוציא השטר מיד היוכש והוי הוא התובע. ומהרי"ט מירה דדוקא בשהמלוה כבר הבאו מקבלין עדות הנתבע שלא בפניו אבל בשלא הבאו אין מקבלין שלא

משה"א

דעיקר החוב הוא ליתומים והיתומים לא ששעו פטור ולפ"ז למד שפיר דבחלה התובע ולא שלחו אין מקבלין מחלה הנתבע דאין מקבלין משום דהיתומים לא ששעו ולפ"ז אי"ש גם דברי הרב בהגי"ה דזה ס"ל כהרא"ש דחלה הוא דאמר בש"ם פירושו חלה התובע וסובר דשלחו לא קאי אחלה דבחלה א"צ לשלוח אחריו דממילא ע"כ צריכין לחלק הא דבחלה מקבלין משום חשש הספד אף דליכא פשיעת הנתבע ובחלה הנתבע אין מקבלין וע"כ צ"ל דעיכוב פרעון לא חשיב הספד ומ"ש בתומים דהרשב"א כ' הטעם הא דאין מקבלין ביתומים קטנים משום דאין יתומים יכולין לחפש אחר זכותן ולא שייך זה בחלה הנתבע וכו' לא

קצות

עדים אלא שהוא לדבריו אומר שבראשון' שקר הפיד ועתה חוזר ומגיד ח"כ אינו נפסל ע"י עצמו ואמרי' בשונג הי' דאין אדם עושה עצמו רשע וכה"ג מחלקינן בחשוד על הממון דחשוד אשבועתא ואפי' הכי מפיעין אותו משום דסמא מלוה ישיגה יש לו עליו כיון דהוא ודאי גזלן וכמ"ש תו' ברים מציעא וא"כ ה"כ היכא דיש עדים שעבר עבירי' ל"א שונג היה אבל היכא דליכא עדים אלא שאנו רוצין לפסלו ע"י עצמו אמרינן שונג הי' ופלגינן דיבורי' ואינו נאמן לומר שמזיד הי' אפילו הודה שמזיד הי' משום דאין אדם מפיס עצמו רשע וכ"מ בתו' ב"ק דסנהדרין דפלגי' דיבורי' גבי פ' רבעני לרלוני דאמרינן לאומסו הי' ואע"ג דאם הי' ידוע שנרכב ודאי לא מהימן לומר באונס אלא דכיון דאין עדים שעבר אלא ע"י עצמו אמרינן טענת אונס וכיונא וא"כ ה"כ מה שהגידו בראשון' בשבוע ועתה חוזרים ומגידים כיון דאין עדים שעברו על השבוע' אלא ע"פ עצמו אמרי' שונג הי' אע"פ שהעדים בעצמן אומרין שמזידין היו בשבוע' הראשון' אין נאמנין על עצמן ואמרינן פלגינן דיבורו ואמרינן בשונג הגידו ונר"ן דכתב בעצמא דהסביע עליהם בב"ד אין יכולין לחזור ולהודות משום דאין אדם פוסל עצמו רשע ול"א דפלגינן דיבורו וגימא דשונג אמרו אין אנו יודעין אם אנוס הי' משום דס"ל לנר"ן בש"ס פ"ב דכתובות דף י"ח דכל היכא שעריכין להוסיף על דברי אונס וכיונא ל"א פלגינן דיבורי' אבל הר"ר מנחם ס"ל דאפי' על ידי אונס וכיונא נמי אמרינן פלגינן דיבורי' ואע"ג דעובר עבירי' אין יכול לומר אונס אם שונג אם היינו בעובר לפני עדים דבחזקת פסול הוא וכמ"ש והא דל"א פלגינן דיבורי' גבי אנוסין היינו משום דקיומ שטרות דרבנן וכמ"ש תו' בתירוצים וא"כ לדברי הר"ר מנחם ל"ל בשבועה דהשביעו לפני כו' אין יכולין לחזור ולהעיד לאו משום דמשוי נפשי' רשעי אלא משום דאינו אדם על דעת הר"ן בראשון' ומבואר מכל זה דדברי הר"מ האחרון מלין באמלי דברי דלמד תירון בתו' כתובות אמרינן אפילו ע"י אונס פלגינן דיבורו והוא כדברי הר"מ ולמד תירון ל"א ע"י אונס פלגינן דיבורו בון דל"ם וא"כ ודאי בדינא דהר"מ בהגידו בראשון' בשבוע' או ע"י חרס חוזר ומגיד ודו"ק : ט) עדים לפטור. עיין במוהרי"ט חלק ח"מ סי' כ"ב וז"ל ומה שקבלו עדים שלא בפני בעל דין שלא כדין בשו ומה שהוא

דבאשר"י בב"ק מבואר דאפי' לתובעי' מבורר עדיין מעקלין הב"ד התעות עי"שם ולעב"ד נראה לדקדק עוד ת"ם הטור כזה ואין מקבלין עדות שלא בפניו לאוב לתובע לתחרים עומדין אלא כדין אלא נראה דהתסבעומתא ואפי' הכי מסביעין אותו משום דסמא מלוה ישיגה יש לו עליו כיון דהוא ודאי גזלן וכמ"ש תו' ברים מציעא וא"כ ה"כ היכא דיש עדים שעבר עבירי' ל"א שונג היה אבל היכא דליכא עדים אלא שאנו רוצין לפסלו ע"י עצמו אמרינן שונג הי' ופלגינן דיבורי' ואינו נאמן לומר שמזיד הי' אפילו הודה שמזיד הי' משום דאין אדם מפיס עצמו רשע וכ"מ בתו' ב"ק דסנהדרין דפלגי' דיבורי' גבי פ' רבעני לרלוני דאמרינן לאומסו הי' ואע"ג דאם הי' ידוע שנרכב ודאי לא מהימן לומר באונס אלא דכיון דאין עדים שעבר אלא ע"י עצמו אמרינן טענת אונס וכיונא וא"כ ה"כ מה שהגידו בראשון' בשבוע' ועתה חוזרים ומגידים כיון דאין עדים שעברו על השבוע' אלא ע"פ עצמו אמרי' שונג הי' אע"פ שהעדים בעצמן אומרין שמזידין היו בשבוע' הראשון' אין נאמנין על עצמן ואמרינן פלגינן דיבורו ואמרינן בשונג הגידו ונר"ן דכתב בעצמא דהסביע עליהם בב"ד אין יכולין לחזור ולהודות משום דאין אדם פוסל עצמו רשע ול"א דפלגינן דיבורו וגימא דשונג אמרו אין אנו יודעין אם אנוס הי' משום דס"ל לנר"ן בש"ס פ"ב דכתובות דף י"ח דכל היכא שעריכין להוסיף על דברי אונס וכיונא ל"א פלגינן דיבורי' אבל הר"ר מנחם ס"ל דאפי' על ידי אונס וכיונא נמי אמרינן פלגינן דיבורי' ואע"ג דעובר עבירי' אין יכול לומר אונס אם שונג אם היינו בעובר לפני עדים דבחזקת פסול הוא וכמ"ש והא דל"א פלגינן דיבורי' גבי אנוסין היינו משום דקיומ שטרות דרבנן וכמ"ש תו' בתירוצים וא"כ לדברי הר"ר מנחם ל"ל בהשביעו לפני כו' אין יכולין לחזור ולהעיד לאו משום דמשוי נפשי' רשעי אלא משום דאינו אדם על דעת הר"ן בראשון' ומבואר מכל זה דדברי הר"מ האחרון מלין באמלי דברי דלמד תירון בתו' כתובות אמרינן אפילו ע"י אונס פלגינן דיבורו והוא כדברי הר"מ ולמד תירון ל"א ע"י אונס פלגינן דיבורו בון דל"ם וא"כ ודאי בדינא דהר"מ בהגידו בראשון' בשבוע' או ע"י חרס חוזר ומגיד ודו"ק : ט) עדים לפטור. עיין במוהרי"ט חלק ח"מ סי' כ"ב וז"ל ומה שקבלו עדים שלא בפני בעל דין שלא כדין בשו ומה שהוא

זהב

וכו' ולע"ע בראש"ם פ"ק דב"מ דפסק דאין ע"א מפייעו פטור למי שמחוייב ליתבע ואולי יכול ועי' תוס' ר"ע במ"ם פ' התפקיד על מצמה הבור את הפרה כו' : (בב"י ד"ה אע"ג דעד אחד אינו מכיעו אינו מכיעו בין לא רמיא עליה בין לא רמיא כו') אבל בס' כ"ם בסם הטיעור באות ק' ובסם הדיעב"א בס"כ זכתובות כתב דגם לדב תבהה היכא דלא רמיא עליה כגון במה שלא יתבדוהו ליה כגון להעיד על חזקה וגיולה קיימה לו כרבי מאיר דהיכא דלא רמיא עליה עדותו עדות עד מפיס מבוס וא"ב אבן תסרא אף שנדחו דברי הרב בהיכא דרמיא עליה היכא דלא רמיא קיימה לן כר"מ כדומפרש רב תבדא דברי הרב ע"ם : (בב"י ד"ה והרמב"ם כתב') אם הבע"ד ת"ח כו' עד ואחר רחוקי לנפסחיה כו' ל"ל לפ"ז קבה מנ"ל לבס"ם נורבא מרבנן מרי מהא דרב אמי דילמא שאני בהם דאמר קמן אנא רמיא בו' ובב"ח וכם' בנ"ם : (בב"י ד"ה אין מקבלין את העדות) כו' עד אפילו הוה לרבי מאיר דבעדות) ודברי הר"ן ז"ל דאם הוא בפני בעל דין אינו מקבלין אותו אפילו בדיעבד משום קנס מקבלו אלא בפני בע"ד ע"ם ולא כמ"ש בע"ם *הטעם משום דהכא כתיב להריא וסי' ביום הגמילו ובדין כתיב ושפטו בכל עת דהא אלו קרא דוסשפטו לבית דין אחת ותחילת דין

טורי

דבאשר"י בב"ק מבואר דאפי' לתובעי' מבורר עדיין מעקלין הב"ד התעות עי"שם ולעב"ד נראה לדקדק עוד ת"ם הטור כזה ואין מקבלין עדות שלא בפניו לאוב לתובע לתחרים עומדין אלא כדין אלא נראה דהתסבעומתא ואפי' הכי מסביעין אותו משום דסמא מלוה ישיגה יש לו עליו כיון דהוא ודאי גזלן וכמ"ש תו' ברים מציעא וא"כ ה"כ היכא דיש עדים שעבר עבירי' ל"א שונג היה אבל היכא דליכא עדים אלא שאנו רוצין לפסלו ע"י עצמו אמרינן שונג הי' ופלגינן דיבורי' ואינו נאמן לומר שמזיד הי' אפילו הודה שמזיד הי' משום דאין אדם מפיס עצמו רשע וכ"מ בתו' ב"ק דסנהדרין דפלגי' דיבורי' גבי פ' רבעני לרלוני דאמרינן לאומסו הי' ואע"ג דאם הי' ידוע שנרכב ודאי לא מהימן לומר באונס אלא דכיון דאין עדים שעבר אלא ע"י עצמו אמרינן טענת אונס וכיונא וא"כ ה"כ מה שהגידו בראשון' בשבוע' ועתה חוזרים ומגידים כיון דאין עדים שעברו על השבוע' אלא ע"פ עצמו אמרי' שונג הי' אע"פ שהעדים בעצמן אומרין שמזידין היו בשבוע' הראשון' אין נאמנין על עצמן ואמרינן פלגינן דיבורו ואמרינן בשונג הגידו ונר"ן דכתב בעצמא דהסביע עליהם בב"ד אין יכולין לחזור ולהודות משום דאין אדם פוסל עצמו רשע ול"א דפלגינן דיבורו וגימא דשונג אמרו אין אנו יודעין אם אנוס הי' משום דס"ל לנר"ן בש"ס פ"ב דכתובות דף י"ח דכל היכא שעריכין להוסיף על דברי אונס וכיונא ל"א פלגינן דיבורי' אבל הר"ר מנחם ס"ל דאפי' על ידי אונס וכיונא נמי אמרינן פלגינן דיבורי' ואע"ג דעובר עבירי' אין יכול לומר אונס אם שונג אם היינו בעובר לפני עדים דבחזקת פסול הוא וכמ"ש והא דל"א פלגינן דיבורי' גבי אנוסין היינו משום דקיומ שטרות דרבנן וכמ"ש תו' בתירוצים וא"כ לדברי הר"ר מנחם ל"ל בהשביעו לפני כו' אין יכולין לחזור ולהעיד לאו משום דמשוי נפשי' רשעי אלא משום דאינו אדם על דעת הר"ן בראשון' ומבואר מכל זה דדברי הר"מ האחרון מלין באמלי דברי דלמד תירון בתו' כתובות אמרינן אפילו ע"י אונס פלגינן דיבורו והוא כדברי הר"מ ולמד תירון ל"א ע"י אונס פלגינן דיבורו בון דל"ם וא"כ ודאי בדינא דהר"מ בהגידו בראשון' בשבוע' או ע"י חרס חוזר ומגיד ודו"ק : ט) עדים לפטור. עיין במוהרי"ט חלק ח"מ סי' כ"ב וז"ל ומה שקבלו עדים שלא בפני בעל דין שלא כדין בשו ומה שהוא

הגר"א

וכ"ם כה"ג (ע"כ): [פד] אין. כ"ק סס: [פה] אין שנים. כתובות כ"ח וכ"ב ור"ה רש"ג יושיבו מחבירים כו' : [פו] נכון. סס כ"ח ל': [פז] מיהו. כ"ב קס"ח כ' וע"ם תוס' ד"ה ופלוני: [פח] אם רצו כו'. סנה' כ"ד ל' : [פט] מי שטוען. סס כג כ': [ל] אין. ר"ה כ"ה ב': [לא] ואם. יבמות ק"ד ל' סנה' י"ח ב':[לב] מיהו. כל"ל : [לג] אי ן. ב"ק פט ב' ב"מ

היטב

ג"ם והיינו אם כבר הוציאו הקטן אבל אם בא להוציא בדין אין שומעין לו אלא מעמידין אפוטרופס ומקבלין העדות בפניו ודנין ביניהן או ימתין עד שיגדיל ואז יתבע לזה הדר בו וע"ל סי' קמ"ט ס"ב ובסי' ק"י ס"ע דבדבר ברור מקבלין אפילו בקטן וכן בלוואה: [ל] ראוין. דה"ל כעד מפי עד. סמ"ע : [לא] לפרסם. פי' כשאין דנין ע"פ העדות שהעידו לפניהן אלא שמלמדין העדות ככתב לב"ד אחר לדון עליו ובסי' מ"ו יתבאר כן בדין עידי הקיום ע"ם ועמא דכל הני מקום דב"ד בתר ב"ד לא דייקי. סמ"ע : [לב] הסופר. מבואר שם בהרשב"א שהסופר צריך לכתוב בשטר שאותו פב"פ שנפטר לעולמו הי' ג"כ עד

בדבר

תשובה

ע"ם בסמ"ע ס"ק י"ג וע"ע לדינא עכ"ל זע' בתומים ס"ק כ"א בשם הרשב"א והכ"י מבואר דפשיטא להו דבקטן אפי' בדבר נתון אין מקבלין וע"ע : לב] לריך ג' מומחים. בגמ"ע הבאר"ע מיבר זכ"ל כ"ב ובעינן בחותב תלתא בחדא אבל אם קבלו זה בפ"ע וזה בפ"ע לא מהני אף לדיעה ב' לקמן סי' מ"ו סעיף כ"ה דזהו דוקא בקיום שטרות. מהרי"ט בתשובה ח"ב תתה"ע סי' מ"ג עכ"ל וכן הביאו בכנה"ג בהגב"י אות קי"א : [בג] אין דנין על פי אותו קבלה. עסמ"ע שכ' ולי"ד לא"ם

המשפט

חידושים.

בפניו. ובתומים קשנים אף שתבעו הב"ד או האפוטרופוס הוי כלא תבעו ואין מקבלין עדות של הנתבע שלא בפניהם:(לד) על קטן. עי' פרטי דין זה בסי' ק"י : (לה) אין שנים ראוין, והוי עד מפי עד סמ"ע : (לו) לפרסם פי' כשאין דנין בן עצמן רק שולחין לב"ד אחר הגבייה עדות:(לז) הסופר. והסופר כותב שטי' בתעמד הקבלה כ' עדים רק שאחר נפטר והלולו סמ"ע:(לח) אין

ביאורים

ידענא דכשחלה הנתבע נ"כ א"א לחפש אחר הזכות ובפרט העיקר הקבלת עדות הוא בשביל היתומים וגם טעם הנ"י שהביא שייך בחלה לפמ"ש : ז) המביא עדים לפטור . בתומים הביא בשם רשב"א דהמחזיק בקרקע ומביא עדים על חזקתו דמי למביא עדים לפטור ומכח זה תמה מלקמן סי' ק"מ הא שם מיירי בחזקת קרקע דהוי כמו לפטור ע"ש . ולק"מ דהרשב"א מיירי כשהוא מוחזק בקרקע עכשיו והוי כמו לפטור משא"כ בסי' ק"מ שהוא אינו מוחזק בקרקע כלל רק שהשוכר לפי שמעידין ששכרו מכחו נעשה מוחזק וכ"ז שאינן מעידין ששכרו הבית מכחו אינו מוחזק כלל ואין מקבלין העדות לעשות אותו למוחזק כנ"ל :

החושן

בס"מ סי' כ"ח בסם הר"ן ז"ל בפ' אלמנה שכ' דל"ם אין מקבלין עדים שלא בפני בע"ד אלא בתובע שמביא עדים על תביעתו אבל בנתבע שבא לפטור עצמו מקבלין זו ודאי שגנה היא וכו' ועוד אפי' בתביעת ממון איך יעלה על לב אדם שמקבלין עדים על המלו' שלא בפניו להפקיע שעבודו א"כ לא שבקת חיי לכל ברי' כל לוה יביא עדים שלא בפני המלו' שפרעו או מחל לו ונמצא שטרו בטל וזו לא אמרה אדם מעולם דוסועד בנבליו אמר רמנא ומה לי ממונו ומה לי הפקעת ממונו ודברי הר"ן ז"ל אינם אלא היכא שבאים להוצי

דין ג"כ נפקא לן מהאי קרא דוהיה ביום הנחילו וכמ"ש בסימן זה: סד ואם היו נסמכי' על העמוד כו'. ובסי' י"ז ס"ח כתב מור"ם בהג"ה דעמיד' ע"י סמיכה כזה ה"ל עמיד' לענין עדים ובע"ד סלריכי' לעמוד וכתבתי שם סק"ו דה"ט כיון דקרא אסמכתא בעלמא הוא אזלינן בתרוייהו לקולא *גם כתבתי שם דנראה אם תריוייהו כחדא דהיינו שהעדי' לו הבע"ד נסמכי' וגם הדייני' הפוסקי' אותו הדין נסמכין דאינו מותר לכתחלה דממ"כ אי מחשב ישיבה נבי דייני' לא מחשב עמידה לגבי עדים:

כט א אחר שהעיד בב"ד. בעור ורמב"ם פ"ג דעדות כתב אחר שנחקר' עדותן בב"ד והמחבר דקדק וסיג' לשונם משום דבריני ממונות ובכל מה שדנין הב"ד בזמ"ז אזה ח"ל דריסה וחקירה וכמ"ש בר"ם שחא"ז וסני להו בהשאלות והבדיקות שנתבארו בסי' שלבני זה בס"ח ששואלין אותו והעור והרמב"ם ל"ד קאמרי וכמ"ש בפרים' ע"ש וע"ל בס"ס מ"ו דעד אחד בשטר יכול לחזור: ב והוא אחר כדי דבור. *אבל בתוך כדי דבור יכולין לחזור ואפילו עד הראשון בתוך כדי דבור של הסני כנון שבאו שני' לב"ד להעיד והעיד הא' ואח"כ הסני יכול הראשון לחזור בו תוך כדי דבור של עדות הסני דאד עדות הוא כ"כ ר"ן ועד"ר *דכתב עוד אף אם הפסיקוהו בע"ד וחזר ואמר ברורה להסני' אלא שהפסיקוהו יכול להסני' דבריו ונאמן ובלבד שלא יסתור עדותו לגמרי עכ"ל: ג לפחדו עשיתי. פי' אז שמורה שלא הי' מוטע' ושונג אלא אומר שהוכרח מכח פחד להעיד שקר במזיד: ד אין שומעין לו דכתיב אם לא יגיד ונשא עונו דמשמע דכל שלא הגיד ראשונה נושא עון ולא מהני מה שיבא לחזור בו (הג"ה וכתב בהג"מר דעדיים שהעידו בב"ד וחזרו והעידו בחילוף (אף) מלקין אותן ועדות הראשונה קיימת): ה אינו יכול להוסיף בעדותו תנאי. דגם בזה סותר דבריו הראשוני' שהעיד בראשונה שהם המשמע דבכל ענין הוה אותו הדבר ואיינו דוקא כשמע"ד אין ע"פ לפני הב"ד אז בשטר וכתיבת ידם ניכר ויכולין לקיים חתימתן זולת' דאל"כ ה"ל הפה שאסר הוא הפה שהתיר ועפ"ר וע"ל ס"ס מ"ו וס"ס פ"ב מדין עד א' אומר תנאי הי' בדבר וע"א אומר לא הי' תנאי ע"ם וכתבו הטור כאן דלהרא"ש מעמידין עד נגד

נגבורים פ"ק דסנהדרין דף רל"א וכן עיקר ודלא כב"ח ע"ם: (לב) ואם היו נסמכים על העמוד. ע' סמ"ע דאינו מותר לכתחל' דממ"כ אי מחשב ישיבה לגבי דייניס לא מחשב עמידה לגבי עדים עכ"ל והב"ח חולק שם ע"ז וע"ש:

כט (א) אחר שהעיד בב"ד. עיין בתשו' מהרי"ט סי' ע"ס וכתשובת ר"ם כהן ס"ב סי' קל"ד: (ב) וי"א דיכול להוסיף בתנאי. כ"כ הטור בשם הרא"ם ולא ידעתי מנ"ל להטור הא ומ"ש ב"י דהיינו משום שהרא"ם כתב בשתם דברי הס"ם ולא חילק לפע"ד אין מזה סברא דלא יפרש כפירש"י והכי אשכחן בדוכתי טובא עלמו מספר דהרא"ם מביא הס"ם בשתם ולא פירש וס"ל כפירש"י וא"כ גם על הר"ב קשה במ"ש וי"א דיכול להוסיף בתנאי ונראה שכוון נ"כ להר"ן בשם רב האי גאון וכ"כ בד"מ בהריא שסר"ן כתב כהרא"ם וגם בזה י"ל דלא פליג הר"ן רק בשטר ולא בעדות בע"פ וכן מחלקין הסמ"ע לקמן סי' מ"ו ס"ק ק"נ והב"ח להדי' ע"ם ולענין דינא נלע"ד דאע"ג דאינו מוכרח לחלק בין עדות בשטר לבעל פה מ"מ נראה עיקר להלכה כהרמב"ם וכן פירש"י וכן דעת הרמב"ן בתשובה וכ"כ רבינו ירוחם נתיב ב' סוף ח"ב וז"ל הסכימו הגדולי' כי דוקא כשאין כתב ידם יולא ממקו' אחר אבל יולא אין נאמנין ע"כ וכן כתב הנ"י פ' מי שמת גבי הטוא דסוי כתיב ביה כד קניר ורמי על הערסיה כו' להדיא דסיב' דכת"י יולא ממקו' אחר אין נאמנין לומר תנאי היה דבריהו ע"ם וכ"כ הריטב"א פ"ב דכתובות בשם ר"י ושאר מפרשים והסכים עמהם ע"ם וכן הביא עוד הב"י לקמן סי' מ"ו מחו"ל"ו תשובת הריטב"א ול"ל דה"ה כשאין כת"י יולא ממ"א דהא בע"כ אין מיירי כאן לאחר כ"ד וכמ"ש ס"ב דהא ח"כ ס"ם כשאמרו כתב ידיהו הוא זה ואחר כ"ד אמרו תנאי הי' אין נאמנין ועיין בס' גידולי תרומ' שער כ"א מ"ב ובתשובת מהרש"ך ח"א סי' י"ב עכ"ל וכתב הריב"ש בתשוב' סי' תפ"ו בע"א סמיך שהי' תנאי בע"פ ועדים אחרים מעידין שכל הדברים נכתבו בשטר אבל אמת שכל מה שדברו בע"פ לא נכתב בשטר זה לא מקרי הכחש' די"ל שאשנו שהדברים שבע"פ אינם תנאי וכיולא בזה כתב הב"י בשם

ל' שם בסי' רס"ז כת"ק דרבי יוסי בר יהודה דעמידה מן הצד (פי' שא"א כה בלא סמיכה) לא שמה עמידה זכתיב דף דף ט"ז ע"א ומהא דרבי אהדדי כתיב ואשב בהר וכו' עגילה דף כ"א ע"א. מ * (ובא"ה בהלכות חגיגה נראה דשמיכה בעמידה הכ' יעמידו היינו חגל כותל או עמוד ליסמן עליו וכ' עוד דבכל דיני חגיגה יהיו הדיניה יושבים והיינו והיכמה עומדים דבעין דין דמו וכ"ל דאתם לאו סמיכה אמם קאמר ודוק הכ' ליסמן ושמא דכותל או עמוד כי היכי דמני למדחפי' לבריני' אבל לא ליסמן כל כך שאם נוטלים העמוד יהיה נופל יכול הרמ"א סס בבדר חגיגה דף מ"ב) א לשון הרמב"ם בפ"ג מה' עדות המשנה אר"ם מה טעם וכו' שבועות דף כ"ו ע"ב וכמה דוכתי בגמ' אך במקום שכתב הרמב"ם אחר שנחקרה וכו' כתב אחר שהעיד וכמ"ש שם בס"מ ב מהא דאמרי' הלו הדרי סהדי וכו' סנהד' דף ע"ד ע"ב: ג מהא דאמרינן הנך למעקר שהדותייהו קא אתו כתובו' דף י"ט ע"ב ולא מהימני אלא במקום שאין כתב ידם יולא ממקום אחר דס"ל כאלו עדיין לא השלימו עדותן וכתו שכ' שם וכ' הר"ן שכן פי' רב"י ובשם בה מן האחרונים ושכן הכריע הרמב"ן וכ"כ הרשב"א בתשו' שאין אותן עדים נאמנים *אבל אם העידו עדים אחרים כתב בתשובת שנאמנים אע"פ שב' עידי השטר יולא ממקום אחר מסי"ב ד וכ"כ הר"ן בשם רבינו האי וכת אחד מן הרא"טוניס: ה מעוכבא דאכות דרב פפא וכו' כ"מ ד' כ"א ע"ב: ו הר"ן בשם ר"ז בפ"ד דר"ה מס"ז ז תשובת הר"ן סי' מ' מס"ג:

הגהות אמרי ברוך

(מחבר ס"א) (י") וכן בכל עטות שבעדי' כו'. יעוין עוד כ"ב אה"ע ס"ס קכ"ב ובב"ח

חכמת שלמה

בדיעבד שלא בפניו מהני. כ"ב עי' ס"ך שבאיה מהרש"ל שאף בדיעבד ל"מ. ולזן בפרו המהרש"ל בידי לעיין בו ראיותיו. ולפוס ריטבא נראה דאי' שלא כדעת מוהרש"ל מן הש"ס דב"ק דף מ"ס ע"ב דפריך שם גבי הוער בבית שואל ואחזירו לבעליה וכו' ומשני שם תברא וכו'. ואד משני שם דאמר כי' לאו כל כמיוך דמיעדת לי' לתורתי' ועי' בפרש"י שם וקשה מה פריך ומי דתקו לכל הני שנייה ניחא כפשוטו שהוער בבית שואל לבני השואל ולא לפני הבעלים שהעדות נגבה לפני בית השואל אבל לא לפני הבעלים. לכך לענין שיתחייב השואל לשלם אם הוא שפיר הוי שדות מעליותא. דהוי כפני ב"ד שלענין אחריות של השואל הוי השואל הבעלים והוי עדות בפני ב"ד. אבל לענין שיתחייבו הבעלים לשלם אם הוחזר להם לא מהני עדות זה שהרי הוי שלא בפני ב"ד ולא הוי עדות. ומקדא מלא כתיב והוער בבעליו שיעמוד בעל השור על שורו. לכך משלם רק ח"כ. ומאי פריך ח"ו מוכח דאין לכתחלה אין מקבלין אלא בפני ב"ד בדיעבד מהני אף שלא בפניו. ולכן כיון דכבר נגבה העדות שהרי קהני שהוער בבית שואל ראוי שיתחייבו אף הבעלים בעדות זה. ושפיר פריך הש"ס ואי"כ מכל

זה מוכח בדעת הי"ח דהוי קבלה בדיעבד ודלא כדעת המוהרש"ל ושייעתו. והנה אין עסקי כלל בענינים האלה כעת אולי יזכני ד' בזמן אחר להאריך בפרש זה:

ביאור הגר"א

קי"ו ח': [לד] אם קבלו. ירו' כנ"ל ס"ה: [לה] [לו] והס. זבחים עו ב' מגילה כ"ח ח' שבועות ל"ב:

כט [ח] אחר. בכתה מקומות בש"ם ושיקרו בתוספתא וירו' פ"ב דכתובות ובקהני שם אחר שנתקרה ומפ' הטור דוקא בדיני בפשות אחינו כלוס עד דו"ח: [ב] העד. ר"ל אפי' א' שבועות ל"ח ב' ל"ב ח' ב' ועתום' שם ד"כתוך וד"ס אבל: [ג] בב"ד. שם ל"ח ח': [ד] והוא. שם ל"ב ח' ב' וע' בכתובות י"ח ע"ב ברש"י ותוס' שם: [ה] מוטעה. ב"ב קס"ח ח' ומ"ש בבכ"ת: [ו] שונג. שם וכמ"ש תוס' ד"ה כיון: [ז] לפחדו. כתובות י"ח ב': [ח] אפי' כתן. סנה' מ"ד ב': [ט] וכן אין. ב"ב: [י] בסי' מ"ו: (ליקוט) וכן ח"י להוסיף כו'. בפרש"י שם ד"ה אע"כ כו' וכן הוכיחו הוס' שם ד"ה ח"ד כו' וכן הכריח הרמב"ן מהש"ם אלא אמרי' הכי לענעקר כו' ואי בכת"י יולא ממ"א אחרב' הוא הנוהגת דאי עקרי שטרא לא מהימני כלל ועוד אין אפשר שיהא נאמן ע"א כלל בכת"י יולא ממ"א ח"כ קם ע"א בתמון ואמרי' לא יקום ע"א כו' דאינו קם אלא לשבועה ולא יהא אלא פרוש דאין נאמן ע"א כלל ואף שלא בהכחשה (ע"כ): [י] וי"א. וכ"פ ע"ע בסי' פ"ב: (ליקוט) וי"א כו'. וכ"כ הר"ן דאם אותה דבכת"י יולא ממ"א אין נאמנין א"כ תשובון להבהוריהו קמא כאלו כ' כפי' שאין תנאי בה א"כ אבל אין בת"י ימא"א אין נאמנין דמשו בפשיטו ראשונו וכמו אמנם אלא דבעינן בכ"ע אבל אחר שתי' התוס' שם בדף י"ב בד"ה איזה יום וז"ל כיון דז' חקירות ילפי' מקרא צריך שלא יכחישו זא"ז ולא יכחישו עצמן וכו' יפה פסק הרמב"ם דכיון שריב' רחמנא כשמכחיש עצמו בחקירות יכול לבטל עדותו ואינו משום חו"מ מכ"ש כשמכחיש

באר

בדבר ושאחר פטירת מבירו כתב ואתם הוא לבדו כחקנת הקהל ע"ם. סמ"ע: [לג] נסמכים כתב הסמ"ע הנפעם ח' אם העדים או הבע"ד וגם הדייניס נסמכים אינו מותר לכתחל' מכח ממ"כ והב"ח מולק ע"ז וע"ש. ס"ך:

כט [א] לאחר. כתב הסמ"ע אבל תכ"ד יכולין לחזור ואפילו באו שניס להעיד והעיד האחד ואח"כ הב' יכול הראשון לחזור בו תכ"ד כל הסני דאד עדות הוא גם אם הפסיקוהו בע"ד וחזר ואמר ברל' להשלים אם לא הפסיק אותו הבע"ד לאחן לשלים דבריו ובלבד שלא יסתור עדותו לגמרי כן כתב הר"ן וע' בתשובת מהרי"ט סי' ע"ס בתרש"ל ס"ס כהן ס"ב סי' קל"ד: [ב] אין. כ' בהגמ"ר דעדים שהעידו בב"ד וחזרו והעידו בחילוף מלקין אותן ועדותן הראשונה קיימת. סמ"ע: [ג] להוסיף. כתב הסמ"ע הייכו דוקא כשמעידין בפ"פ לפני הב"ד או בשטר וכתיבת ידן ניכר וכיולין לקיים חתימתן זולתן דאל"כ ה"ל הפה שאסר כו' ופ"ל ס"ס מ"ו וס"ס פ"ב מדין ע"א אומר תנאי הי' בדבר וע"א אומר לא הי' תנאי ע"ם והטור בתב דלהרא"ש מעמידין עד נגד עד ונשבע הנתבע היסת. *והנה דברי הסמ"ע נ"ע שדבריו

פתחי

מור"ם בהגה לעיל סי' ה' כו' ע"ם. ובגליון הסמ"ע של הגאון מהר"מ בעל תפל"מ נ"ב וז"ל ולדבריו אם כבר דנו ע"פ אותו קבלה דינם דין ולא משמע כן בהסיגת הכיוס אתה מפיל כלילה ואי אתה מפיל כלילה ע"ל ר"ם רע"ג בטור דאפי' בדיעבד אין דינם דין ל"ל דלק"מ (קונטרס הסמ"ע) דבשלמא בדין דגמר הוי בלילה מושפעו ח"כ אם דנו בלילה דינם דין דהא הגמ"ד היה בהכשר וסילק התחלת דין כמו שאינו הרי היה גמ"ד בדין אבל בקבלת עדים נעשה כל הקבלה שלא בהכשר והוי בקיבולו שלא בפניו אז שלא בב"ד דיכולים לחזור בהו כמו שב' הש"ך לכך אם אותו קבלה אין דינם דין ולזה מכוון הע"ם שב' דבדין כתיב ושפטו ודו"ק ל"ל דלא בהסמ"ע עכ"ל ועיין בקלה"ח ובנה"מ לעיל סי' ה' מענין זה: [לד] ואם היו נסמכים

עכ"ס עד והב"ח חולק ע"ז ועמ"ש לעיל סי' י"ז ס"ח ס"ק ו':

כט א] ח"י לחזור בו. ע' בס' שער משפט בסתפק בשני כתי עדים המכפיסים זה את זה בגון שניס אומרים לוה אז פרע ושני' מכחישים וכת אחת אומרת מדברים אי אמרינן כמי בזה דאין חוזרין ומגידין והוי תרי והרי אז דילמא כיון דשניס מכחישי' אותם בכה"ג יכולין לחזור מדבריהם הראשוני' כו' והביא דכתב הריב"ש בתשוב' סי' תפ"ו בע"א סמיך שהי' תנאי בע"פ ועדים אחרים מעידין שכל הדברים נכתבו בשטר אבל אמת שכל מה שדברו בע"פ לא נכתב בשטר זה לא מקרי הכחש' די"ל שאשנו שהדברים שבע"פ אינם תנאי וכיולא בזה כתב הב"י בשם

היטב

סותרים זא"ז שבסי' מ"ו ס"ק ק"נ כתב דכאן איירי דוקא בע"פ אבל בשטר נאמנים לומר שהי' תנאי אפי' אם כתיבת ידן ניכר וכאן כתב לאיפך ותו קשה במ"ש דאם כתיבת ידם ניכר נאמנים משמע דבלא ניכר נאמנים אמאי הא איירי לאחר כ"ד ובסי' מ"ז פסק דאפילו אין כתיבת ידם ניכר נאמנים אלא דוקא תכ"ד ולע"ג: [ד] וי"א. כתב הש"ך דלענין דינא נראה עיקר להלכי' נדעת המחבר וכ"כ רבינו ירוחם וז"ל הסכימו הגדולים שדוקא בשאין כת"י יולא ממקום אחר אבל יולא אין נאמנין וכ"כ הרי"ט גם הריטב"א כ"כ בשם ר"י ושאר מפרשים והסכים עמהם ולי נראה דה"ס בשאין כת"י יולא ממקום אחר דהא בע"כ כאן איירי לאחר כ"ד א"כ בשאמרו כתב ידיהו הוא זה ואחר כ"ד אמרו תנאי הי' אין נאמנין ועיין בס' גידולי תרומ' שער כ"א מ"ב ובתשובת מהרש"ך ח"א סי' י"ב עכ"ל וכתב הריב"ש בתשוב' סי' תפ"ו בע"א סמיך שהי' תנאי בע"פ ועדים אחרים מעידין שכל הדברים נכתבו בשטר אבל אמת שכל מה שדברו בע"פ לא נכתב בשטר זה לא מקרי הכחש' די"ל שאשנו שהדברים שבע"פ אינם תנאי וכיולא בזה כתב הב"י בשם

תשובה

המכחישין זא"ז לא מהני חזרה כו' ושוב כ' דע"כ לא ס"ל להריב"ש הכי אלא דוקא היכי שהעדים שחזרו כהן אומרים בשקר דברו מתחלה לכך לא מהימנינן לכו שאין אתם מעיז את עצמו רשע אפי' שעה אחת כו' אבל היכא שכת אחת אומרים בשם ואומרים מוטעים היינו נאמנים לחזור בהן כיון דחזרו הויכא שמוכח שהעדים טועים כגון שהכיא הבע"ד חוב לנפשיה חוזרים ומגידים המבואר בש"ע כאן א"כ בכא כיון שיש שני עדים המכחישים אותם אין לך ראיה גדולה מזו שעשו בתחלה כו' ע"ש: ב] וי"א דיכול להוסיף בתנאי בגליון ש"ע הגר"ע אינר זא"ל נ"ב מ"מ אם כפי עדותם הראשונה לא הי' מתנ בעדותן שהיה בלא הכין ואח"כ הוסיפו שהי' בו קנין לכ"ע לא מהני וכעדות אחרת דמיא רשב"א בשו"ת סי' תקס"ג עוד כ' בגליון הנ"ל וז"ל ע' בשו"ת בני משה ס"י דדוקא היכא דעדיין יש פנאי לקיים שהדותא (לגאורה הגה טעות המעתיק) ול"ל לקיים התנאי ע' בתותים לקמן סי' מ"ו סעיף קטן מ"ו) דלא נעקר שהדותייהו לגמרי כ"כ לא"ז הגאון מהר"ע אינר ז"ל בגליון הסמ"ע שלו ע"ל: ג] כגון שהזקיקוהו בית דין כו'. עי' בתשובת הר"ם בן הרשב"ץ סימן

המשפט

חידושים

יותר מכדי דבור אחר עדותו של הראשון שוב אין זמן לראשון לחזור אפי' לא נמר בעד בשני עדותו ואפי' כפרו ואמרו אין אנו יודעי' יכול הבעד הא' לחזור תל"ד של כפירת הב'. ואם הפסיקו הבע"ד בדברו)(אז אם כבר הכלו שהבעד הב' עדותו קודם שהפסיקו בדברי

עיקר דבריו. ע' בתשו' מהרי"ט סי' קמ"ח: (ה) כדי שתהא עדות מכוונת ע' בתשו' רמ"ח סי' מ"ד: (ו) ולא אמרו אין אנו יודעים כו'. ע' בתשובת רמ"ח סי' י"ב דף כ"ט ע"א וע' בתשובת ר' אליה ן' חיים סימן ל"ז ובתשובת ר"מ אלשיך סי' ק"ד דף קפ"ט וק"ל וסי' ס"ד:

ל (א) אינם צריכים דרישה וחקירה.

עמ"ש לקמן סימן ל"ג סט"ז ס"ק י"ו דאף אם הדיין יראה להאמיר לדרוש ולחקור בהשבע חקירות שהזמה תלויה בהן לא יעשה כן וע' בתשובות ן' ל"ב ס"ג סימן כ"ה ורים ס"ד: (ב) ועדים המעידי' על דבר אסור. ע' בתשובת מהרי"ט סימן קל"ט: (ג) וסי' י"א כו'. ב' כתי עדים המכחישים זה את זה אפ"פ שכת א' הוזמן לקנין וכת אחרת היה אצל הקנין אין אנו נאמנין יותר מאלו כן

עיקר דבריו הראשונים כגון שהדברים סתומים וסובלים ביאור אחד משני ענייני משמעות א' קרוב וא' רחוק כל שאנו יכולי' לכוין דברי העד כדי שלא תהא עדותו מוכחש' ויש לנו לכוין דבריו[יב] כשם שיש לנו לתרץ ז דברי ח שני עדים הנראים (ה) [ה] מכחישים זא"ז (ה) כדי שתהא עדות מכוונת: הגה [יג] כשמותיהם חרס בהכר"ל אחר עדיה שיעידו קודם שיצאו מבהכ"ל ולאחר שיצאו בא"ו עדים להגיד ואומרים לא שמנו לבנו אז להגיד ועתה זוכרין יכולין לחזור ולהגיד ח ד] הואיל ושתקו תחלה (ו) טו ג) ולא אמרו א) אין אנו יודעים (מרדכי פ' שבועות העדות) ואפי' אמרו אין אנו יודעים ה] [יד] ונתנו (ו)[ו]אמאלא לדבריהם למה אמרו כך חוזרין ומגידין י ו] הואיל ולא אמרו בהיפך ממה שאומרים באחרונה (ב"י בשם הרמב"ם ט טור)

ב [טו] י עדים שאמרו שקר העדנו יא [טז] נאמנים לגבי עצמם וחייבים לשלם כל מה שגרמו להפסיד בעדותן:

ג כ אע"ג [יז] דלא ראינו אינה ראיה [יח] היכא דתרווייהו כי הדדי (ל נינהו) יב ואמר האחד לא ראיתי הו"ל כאומר לחבירו [יט] לא * ראית והו"ל הכחשה: הגה יג [כ] אבל אם אומר הנגד שפלוני היה עמו ואותו הפלוני אומר שלא היה עמו אין זה הכחשה [כא] דאין עד מדקדק מי עמו בשעת עדות (תשובת הרא"ש כ' כ"ט סי' ל')

ל אין עידי ממונות צריכין דרישה וחקירה וצריך להיות עדות שלם. ובו יג סעיפים:

א א עידי דיני ממונות [א] חוץ ב מעידי חבלות (א) א אינם צריכים (ב) דרישה [א] וחקירה

כיצד אמרו העדים בפנינו הלוה זה את זה מנה בשנה פלונית ב [ג] אע"פ שלא (ג) [ב] כוונו [ג] החודש [ד] ולא המקום שהלוה בו [ה] ולא המנה אם היה ממטבע פלונית או ממטבע פלונית עדותן קיימת ג ואם נראה לדיין א) א] שהדין מרומה צריך דרישה וחקירה להוציא הדין לאמתו: הגה ג ע"ל סי' ס"ו (ב) ועדים המעידים ב) על דבר איסור ע' באה"ע סי' י"ז סכ"ח וסי' מ"ב ס"ד אם בעי' דרישה וחקירה (ג) ד וסי' י"ח ס"ד: אע"פ

עלמו סתם דברין כאן והיינו כדברי מור"ם ודו"ק: יג אבל אם אומר העד שפלוני הי' עמו. בסי' ל' ס"ד כ"כ ג"כ המחבר ע"ש:

ל א אינם צריכי' דרישה וחקירה. אע"ג דכתיב משפט א' יהי' לכם לדיני ממונות ולדיני נפשות ובדיני נפשות כתיב ודרשת וחקרת היטב מ"מ חכמי תקנו משום שלא תגעול דלת בפני לוין שלא יהו יכולין לומר דיאמרו שמא יכפרו ועידי הלוואה יתכחשו ע"י דרישה וחקירה וגם כדי לנעול דלת בפני עושי עולה שלא יסמכו עושי עולה לומר נעשה עול ולא יתעצב בנו דינא כי העדים יתכחשו ע"י דרישה וחקירה או יאמרו על קנת דרישה שאינן יודעין שגם בזה עדותן בטל בדיני נפשות מ"ה תקנו דלא יצטרכו דרישה בדיני ממונות הסכימין ובכלל דיני ממונות הוא ג"כ ירושות ומתנות וכל הני דקאמיב הטור והמחבר בר"ס א' דדנין אותן בזמן הזה דליכא מומחין משום נעילת דלת כיון דהן סכימין ואית בהו חברון כים מה"ט נמי תקנו דלא בעינן דרישה וחקירה אפי' לדיינים מומחי' ובזמן המקדש אבל בעידי חבלות והדומה לו המגקרי' בסי' א' דלא סכימין ולית בהו חסרון כים הניחוהו על דין תורה לדרוש ולחקור העדים. והטור והמחבר שכתבו חוץ מעידי חבלות אדא מיניהו נקט וה"ה כל דכוותיה וכמ"ש דזיל בתר טעמא ודו"ק ועפ"ר: ב אע"פ שלא כיוונו המודים. כ"ב עיי' ת' לחם רב סדר רכ"ע ובת' הרא"ש ח"ב סי' מ"ח ובעדות על השמועה שא' אמר אם אמר הא' בניסן והסני אומר איני יודע אימת היתה דאז מלטרפין עדותן אע"ג דהתובע איכו תובע אלא מנה ונראה דמזה דאומר הסני איני יודע מייירי הטור והמחבר כאומדשמתו בטענו התובע וגם דומיא מ"ש ולא המג' אם הי' ממטבע פ' כו' דפירש דאומר איני יודע וכן היא ביאור דמ"ש ולא המקום וק"ל עפ"ר: ג ע"ל סי' ט"ו. ומש ס"ג נמי נתבאר בהג"ה דרים' ודין מרומה אינה כדריש בדיני נפשות ע"ש: ד ה"ג ומי' י"א ס"ד. אם בעינן דכריאם הראשונים ע"ש ל א] בהדין מרומה צריך דו"ת. כ' כס' הר"י וז"ל אם הוא לעיכובא הוי פלונתא דרבוותא וכס' סדר אליהו בקוי'

הר"ז מכלל לכל עשות שהעדים מלוויין לטעות וע"ל סי' מ"ג ס"ח בהג"ה שהרמב"ן מולק עליו וס"ל דהיא דירושלמי בשאין בת"י יולא ממקום אחר דאין כל' חוזר ומגיד כמ"ש בפ"ב דכתובות וקמ"ל דלא הוי כאלו אמר אמנם היה מדברינו וע"ש (ע"ב): [יב] כשם שיש. סנה: [יג] כשמותיהן. ואפי. בכתובות כ"ב: [יד] ונתנו אמתלא. אלא"ה לא. שבועות ל"א כ' וע' בהוס' דב"ק כ"ו א' ד"ה פשיטא: [טו] עדים שאמרו. לאדם נאמן ע"ע יותר ממאה עדים כריתות י"ב א': [טז] ולא. לקיום. עדיות פ"ב אמתים לגבי עצמם כו'. ר"ל אע"ג דאין נאמנין לגעיד יע' מכות נ' א' ותוס' שם (ע"ב): [יז] דלא. לקיום. עדיות פ"ב אמתים פי"ב: [יח]היכא דתרווייהו. כ"מ בכתובות כ"ג א': [יט]לא. ראית. סוטה מז א': [כ] אבל. שבועות מ"א ב': [כא] דאין עד. נעיין י"ב רק נקוי הדעת סנה' כ"ה א' דאם היה מדקדק היה הכחשה כמ"ש בשבועות מ"ב א' קלוהא דתרעא ד' :

באר היטב

בכס תשו' הרשב"א ע"ס: [ה] מכחישים. כגון א' אומר בשני בחדש והשני אומר בג' כמ"ש בסי' שלח"ז ס"ז. סמ"ע: [ו] אמתלא. ומ"ש המחבר בס"א דאין אומר אינו יודע אינו בשלה אין אומר אינו יודע בעינן אמתלא אבל אמר איני יודע יכול לחזור ולהגיד אפ"ה בתשובה שאין יודעין יכולין לחזור ולהגיד באמתלא:

משנה"ב

ג) ולא אמרו אין אנו יודעים. ע' ט"ז שהקשה על הכמ"ע שחילק בין אומר איני זוכר ובין אומר איני זוכר עתה מהא דכתובות דרב אשי הוי ידע סהדותא לר' כהנא ואמר מעיקר' לא ידענא והדר איכזיר ואסה"ד וכו' עיש ותמה אני על תמיהתו דהא בהדיא מוכח מדברי הב"י דהא דר' אשי דאמר אנא הוא דרמאי אנפשאי אינו אמתלא ע"ש ובאמתלא ונותן טעם למה לא העיד בתחלה ודאי דיכול לחזור ולהגיד כמ"ש הר"ב בהג"ה. ובאו"ת הקשה דא"כ בשבועות דף ל"ב דאמר התם א"כ לאחת דב' רחמנא לחייב על כל שבועה ושבועה היאך משכחת לה דהא בב"ד אינן חייבין אלא אחת ולפמ"ש הסמ"ע א"כ לוקי בב"ד ואמר איני זוכר עתה שיכול לחזור ולהזודות. גם בסק"ה הקשה אהא שכ' בחג"ה דאפי' באמרו אין אנו יודעין יכולין לחזור ולהגיד באמתל' דמשמע אפי' הכריזו בחרם הא במתני' אמר בהשביע עליו ה' פעמים בב"ד דאינן חייבים אלא אחת מטעם דא"י לחזור ולהזודות ואי נימא דבאמתלא יכולין לחזור ולהגיד אפ' אחר שבוע' וחרם א"כ אמאי א"י לחזור ולהזודות הא יכולין. להחזיר ע"י אמתלא ע"ש. וב' קושיות אלו לק"מ לפמ"ש רש"י במתני' דף ל"א וז"ל הואיל ואין יכולין להזור ולהזודות אלו כסרו בראשונה וכו' הילכך אע"ג דלא כסרו אלא בבסוף כל השבוע' היה כבטלה חוץ מן הא' שאם שתקן בראשונה כפירה הוא שוב אין ראויין להשביען ואם אינה כפירה הרי מושבעין ועומדין ומה זה שבועה על שבועה ועי"כ כי כתיב לאחת לחייב על כאו"א אשבועה חוץ

חידושי רעק"א

ס"ב נאמנים לגבי עצמן. כ"כ אם אין להא לבלם, נלע"ד הבלי בפלונתא הפוסקי' בסוגיא דבב"ק פ"ה בטור הדיוט וטור פסולי המוקדשים שנאמן הקרי"ל טור הדיוט מבלם דהאי נקרא נולי מזיק ואלו אולי מזיק. וכל היבי דליכא לאתבלותי עכ"ל מבלם מבלי מבלם מהאי דקרי"ל כר' נתן ע"ש ודעת הרמ"ם בטור סי' ת"י דה"ם אם ב' בני חיובא, אלא דהא' ירד מבכסיו חייב אחיד לבלם. ה"כ כן דב"א נקרא מזיק ואין לחלק דהתם ל"ל על כל א' שהוא הזיק. דבמניחתו מזיק בלא כריעת אחיריו ועליו שם מזיק. אבל הכא דאי"א בב"א יזיק בעבודתו. דבעבודת ע"א אין בו ממש. ונקרא כ"א אלי מזיק דהא מבואר בפ"ק דבב"ק דבשור שלמי' לר"ב נוכה מבשר נגד אימורי' אף דבפשטא דל"ש לומר דבשור בלא אימורי' הוי נוגח. ואף דשם מבואר דאפשר דלר"ב פטור דדוקא בשור שדחף לבור מחייב דא"ל הוא אשמר' גבי'. מ"מ לפה דבעלי תוס' דבעיקר לבלבה בל שבת קמא דבשמי' דר"ב דב"א נקרא מזיק ומילא מחייב בהמוראי עיי"ש. וה"כ כן: אמנם בהרמב"ם פ"ח מה"ל נזקי ממון פסיק דאינו מבלם בשבר נגד אימור' דמורא' בהמוראי אבל בשאמת דב"ל לבלבה בל"ב דשמעת דר' ר"ב דמורא' אבל בשאמת אבל בעשם בפי"ב מהו ל"מ. ואף דפסק בשור הדיוט גמור דנאמן בולו לריך ב"א לבלם ל"ל דב"ל להרמב"ם בס"ם בי"ם דמורא בב' שנאמן יש לקרות לב"ם בם מזיק. אבל בשור ובור דב"א מזיק בעינן אחר דזהו דוחפו וזהו מזיקו בהבל ופשיטא דזה בל"ז לא הי' ניזק נקרא ב"א אבי מזיק ולא אחייב לר"ב אלא מעשם הורא אית לי נגד ומש"ה פטור באסורי' דהתם שלא הי' אפשר ליגח בלא האיסורי' נקרא ב"א אבי מזיק. ורא"י לדברי הי"ם מהרמב"ם שבתבנו שעולה פסקיו בהגון לשטת הי"ם. [ותיומם שלא הרגישו בזה אבלי].

קצות

כס א) אין אנו יודעין. ז"ל הכמ"ע ה"ה בשאמר אמתלא איני זוכר עתה יכול לחזור ולהעיד ולומר נאמתי אל לבי וזכרתי משא"כ בשאמר אמתלא אם איני זוכר דאין מוזר ומגיד הרא"ש בתשובה זעמ"ש בסי' ע"ה סעיף ט' ועיין בר"ן פרק שבועת העדות דבתב דקיבוד הדבר דמאין אנו יודעין ליודעין אנו לא הוי מוזר ומגיד ע"ש:

ל א) שהדין מרומה עיין בריב"ש שבתב דבהי דבעינן דרישה וחקירה בדיני ממונות בדין מרומה מ"מ אינו בדיני נפשות ממש בנפסול עדותן בעבור שאומר ב"ל על הדריב' וחקיר' וכ"כ רמ"א בסעיף ט"ו אבל בתשובת מוהר"ר בצלאל סי' ה' בתב בדין מרומה דמ"ל בלבד אין בעבודתו. דבעבודת ע"א אין בו ממש. ונקרא כ"א אלי מזיק דהא מבואר בפ"ק דבב"ק דבשור שלמי' לר"ב נוכה מבשר נגד אימורי' הוי נוגח. ואף דשם מבואר דאפשר לר"ב פטור דדוקא בשור שדחף לבור מחייב דא"ל הוא אשמר' גבי'. מ"מ לפה דבעלי תוס' דבעיקר לבלבה בל שבת קמא דבשמי' דר"ב דב"א נקרא מזיק ומילא מחייב בהמוראי עיי"ש. וה"כ כן: אמנם בהרמב"ם פ"ח מה"ל נזקי ממון פסיק דאינו מבלם בשבר נגד אימור' דמורא' בהמוראי דבעינן בב"ל לבלבה בל"ב דשמעת דר' ר"ב דמורא' אבל בשאמת אבל בעשם בפי"ב מהו ל"מ. ואף דפסק בשור הדיוט גמור דנאמן בולו לריך ב"א לבלם ל"ל דב"ל להרמב"ם בס"ם בי"ם דמורא בב' שנאמן יש לקרות לב"ם בם מזיק. אבל בשור ובור דב"א מזיק בעינן אחר דזהו דוחפו וזהו מזיקו בהבל ופשיטא דזה בל"ז לא הי' ניזק נקרא ב"א אבי מזיק ולא אחייב לר"ב אלא מעשם הורא אית לי נגד ומש"ה פטור באסורי' דהתם שלא הי' אפשר ליגח בלא האיסורי' נקרא ב"א אבי מזיק. ורא"י לדברי הי"ם מהרמב"ם שבתבנו שעולה פסקיו בהגון לשטת הי"ם. [ותיומם שלא הרגישו בזה אבלי]. ה"כ ז"ל בנ"ד דפטור לקרות על א' שם מזיק ונקרא ניזק מבת שניהם. והוי ב"א אבי מזיק ופטור. גם לדעת הטור בסי' ת"י דחולק להרמ"ב. דדוקא אם א' פטור מדינא מבלם מהבל. אבל אם ב' חמיביים אלא דלא ליה לים לבלם פטור הבי' ע"ש. אמילא בנ"ד פטור ומה' לא מפקי' אמונא: עוד נראה לף הודה על עומו שבקר בעיד ואינו יודע בעדות הבי' אם אמת אתם. והעד הבי' עומד בדברינו בהגיד לאמת מ"מ פטור הא'. אף אי נימא דל"ד דומה

נתיבות משפט

מ"ו יתבאר זה: (ד) וי"א. כ' הב"ד דהעיקר בדעת המחבר. ו. וכ' הריב"ש דאם עד אחד מעיד שהיה תלוי בע"פ ועדים אחרים מעידין שכל התלויים בכתבו בשטר ואמת שכל מה שנדבר בע"פ לא נכתב בשטר לא מיקרי הכחשה דז"ל אחשבו שהדברים שבע"פ אין תשובין תלוי: (ה) מכחישין כגון שאחד אומר בג' כמו שכ' בסי' שלח"ז סמ"ע: (ו) אמתלא ודוקא כשאומרים שאם היה אינו יודעין יכולין לחזור ולהגיד באמתלא:

משנה"א

ג) ולא אמרו אין אנו יודעים. ע' ט"ז שהקשה על הכמ"ע שחילק בין אומר איני זוכר ובין אומר איני זוכר עתה מהא דכתובות דרב אשי הוי ידע סהדותא לר' כהנא ואמר מעיקר' לא ידענא והדר איכזיר ואסה"ד וכו' עיש ותמה אני על תמיהתו דהא בהדיא מוכח מדברי הב"י דהא דר' אשי דאמר אנא הוא דרמאי אנפשאי אינו אמתל' ע"ש ובאמתלא ונותן טעם למה לא העיד בתחלה ודאי דיכול לחזור ולהגיד כמ"ש הר"ב בהג"ה. ובאו"ת הקשה דא"כ בשבועות דף ל"ב דאמר התם א"כ לאחת דב' רחמנא לחייב על כל שבועה ושבועה היאך משכחת לה דהא בב"ד אינן חייבין אלא אחת ולפמ"ש הסמ"ע א"כ לוקי בב"ד ואמר איני זוכר עתה שיכול לחזור ולהזודות. גם בסק"ה הקשה אהא שכ' בחג"ה דאפי' באמרו אין אנו יודעין יכולין לחזור ולהגיד באמתל' דמשמע אפי' הכריזו בחרם הא במתני' אמר בהשביע עליו ה' פעמים בב"ד דאינן חייבים אלא אחת מטעם דא"י לחזור ולהזודות ואי נימא דבאמתלא יכולין לחזור ולהגיד אפ' אחר שבוע' וחרם א"כ אמאי א"י לחזור ולהזודות הא יכולין. להחזיר ע"י אמתלא ע"ש. וב' קושיות אלו לק"מ לפמ"ש רש"י במתני' דף ל"א וז"ל הואיל ואין יכולין להזור ולהזודות אלו כסרו בראשונה וכו' הילכך אע"ג דלא כסרו אלא בבסוף כל השבוע' היה כבטלה חוץ מן הא' שאם שתקן בראשונה כפירה הוא שוב אין ראויין להשביען ואם אינה כפירה הרי מושבעין ועומדין ומה זה שבועה על שבועה ועי"כ כי כתיב לאחת לחייב על כאו"א אשבועה חוץ

חידושי רעק"א

ס"ב נאמנים לגבי עצמן. כ"כ אם אין להא לבלם, נלע"ד הבלי בפלונתא הפוסקי' בסוגיא דבב"ק פ"ה בטור הדיוט וטור פסולי המוקדשים שנאמן הקרי"ל טור הדיוט מבלם דהאי נקרא נולי מזיק ואלו אולי מזיק. וכל היבי דליכא לאתבלותי עכ"ל מבלם מבלי מבלם מהאי דקרי"ל כר' נתן ע"ש ודעת הרמ"ם בטור סי' ת"י דה"ם אם ב' בני חיובא, אלא דהא' ירד מבכסיו חייב אחיד לבלם. ה"כ כן דב"א נקרא מזיק ואין לחלק דהתם ל"ל על כל א' שהוא הזיק. דבמניחתו מזיק בלא כריעת אחיריו ועליו שם מזיק. אבל הכא דאי"א בב"א יזיק בעבודתו. דבעבודת ע"א אין בו ממש. ונקרא כ"א אלי מזיק דהא מבואר בפ"ק דבב"ק דבשור שלמי' לר"ב נוכה מבשר נגד אימורי' הוי נוגח. ואף דשם מבואר דאפשר לר"ב פטור דדוקא בשור שדחף לבור מחייב דא"ל הוא אשמר' גבי'. מ"מ לפה דבעלי תוס' דבעיקר לבלבה בל שבת קמא דבשמי' דר"ב דב"א נקרא מזיק ומילא מחייב בהמוראי עיי"ש. וה"כ כן: אמנם בהרמב"ם פ"ח מה"ל נזקי ממון פסיק דאינו מבלם בשבר נגד אימור' דמורא' בהמוראי דבעינן בב"ל לבלבה בל"ב דשמעת דר' ר"ב דמורא' אבל בשאמת אבל בעשם בפי"ב מהו ל"מ. ואף דפסק בשור הדיוט גמור דנאמן בולו לריך ב"א לבלם ל"ל דב"ל להרמב"ם בס"ם בי"ם דמורא בב' שנאמן יש לקרות לב"ם בם מזיק. אבל בשור ובור דב"א מזיק בעינן אחר דזהו דוחפו וזהו מזיקו בהבל ופשיטא דזה בל"ז לא הי' ניזק נקרא ב"א אבי מזיק ולא אחייב לר"ב אלא מעשם הורא אית לי נגד ומש"ה פטור באסורי' דהתם שלא הי' אפשר ליגח בלא האיסורי' נקרא ב"א אבי מזיק. ורא"י לדברי הי"ם מהרמב"ם שבתבנו שעולה פסקיו בהגון לשטת הי"ם. [ותיומם שלא הרגישו בזה אבלי]. ה"כ ז"ל בנ"ד דפטור לקרות על א' שם מזיק ונקרא ניזק מבת שניהם. והוי ב"א אבי מזיק ופטור. גם לדעת הטור בסי' ת"י דחולק להרמ"ב. דדוקא אם א' פטור מדינא מבלם מהבל. אבל אם ב' חמיביים אלא דלא ליה לים לבלם פטור הבי' ע"ש. אמילא בנ"ד פטור ומה' לא מפקי' אמונא: עוד נראה לף הודה על עומו שבקר בעיד ואינו יודע בעדות הבי' אם אמת אתם. והעד הבי' עומד בדברינו בהגיד לאמת מ"מ פטור הא'. אף אי נימא דל"ד דומה

דברי הרמשנים ע"ש ל"ע:

ל א] בהדין מרומה לריך דו"ת. כ' כס' הר"י וז"ל אם הוא לעיכובא הוי פלונתא דרבוותא וכס' סדר אליהו בקוי'

ביאור

הר"ז מכלל לכל עשות שהעדים מלוויין לטעות וע"ל סי' מ"ג ס"ח בהג"ה שהרמב"ן מולק עליו וס"ל דהיא דירושלמי בשאין בת"י יולא ממקום אחר דאין כל' חוזר ומגיד כמ"ש בפ"ב דכתובות וקמ"ל דלא הוי כאלו אמר אמנם היה מדברינו וע"ש (ע"ב): [יב] כשם שיש. סנה: [יג] כשמותיהן. ואפ. בכתובות כ"ב: [יד] ונתנו אמתלא. אלא"ה לא. שבועות מ"א ב' וע' בהוס' דב"ק כ"ו א' ד"ה פשיטא: [טו] עדים שאמרו. לאדם נאמן ע"ע יותר ממאה עדים בריתות י"ב א': [טז] ולא. לקיום. עדיות פ"ב אמתים לגבי עצמם כו'. ר"ל אע"ג דאין נאמנין לגעיד יע' מכות נ' א' ותוס' שם (ע"ב): [יז] דלא. לקיום. עדיות פ"ב אמתים פי"ב: [יח]היכא דתרווייהו. כ"מ בכתובות כ"ג א': [יט]לא. ראית. סוטה מז א': [כ] אבל. שבועות מ"א ב': [כא] דאין עד. נעיין י"ב רק נקוי הדעת סנה' כ"ה א' דאם היה מדקדק היה הכחשה כמ"ש בשבועות מ"ב א' קלוהא דתרעא ד' :

באר

בכס תשו' הרשב"א ע"ס: [ה] מכחישים. כגון א' אומר בשני בחדש והשני אומר בג' כמ"ש בסי' שלח"ז ס"ז. סמ"ע: [ו] אמתלא. ומ"ש המחבר בס"א דאין אומר אינו יודע בעינן אמתלא אבל אמר איני יודע יכול להעיד אח"כ. סתם אינו יודע כשאומרים סתם אינו יודע בעינן אמתלא אבל אמר איני זוכר עתה. ה"ל אמתלא ויכול להעיד אח"כ. סתם)(ואפי' הגיד בהתשובה שאין יודעין יכולין לחזור ולהגיד באמתלא:

משנה"א

ג) ולא אמרו אין אנו יודעים. ע' ט"ז שהקשה על הכמ"ע שחילק בין אומר איני זוכר ובין אומר איני זוכר עתה מהא דכתובות דרב אשי הוי ידע סהדותא לר' כהנא ואמר מעיקר' לא ידענא והדר איכזיר ואסה"ד וכו' עיש ותמה אני על תמיהתו דהא בהדיא מוכח מדברי הב"י דהא דר' אשי דאמר אנא הוא דרמאי אנפשאי אינו אמתל' ע"ש ובאמתלא ונותן טעם למה לא העיד בתחלה ודאי דיכול לחזור ולהגיד כמ"ש הר"ב בהג"ה. ובאו"ת הקשה דא"כ בשבועות דף ל"ב דאמר התם א"כ לאחת דב' רחמנא לחייב על כל שבועה ושבועה היאך משכחת לה דהא בב"ד אינן חייבין אלא אחת ולפמ"ש הסמ"ע א"כ לוקי בב"ד ואמר איני זוכר עתה שיכול לחזור ולהזודות. גם בסק"ה הקשה אהא שכ' בחג"ה דאפי' באמרו אין אנו יודעין יכולין לחזור ולהגיד באמתל' דמשמע אפי' הכריזו בחרם הא במתני' אמר בהשביע עליו ה' פעמים בב"ד דאינן חייבים אלא אחת מטעם דא"י לחזור ולהזודות ואי נימא דבאמתלא יכולין לחזור ולהגיד אפ' אחר שבוע' וחרם א"כ אמאי א"י לחזור ולהזודות הא יכולין. להחזיר ע"י אמתלא ע"ש. וב' קושיות אלו לק"מ לפמ"ש רש"י במתני' דף ל"א וז"ל הואיל ואין יכולין להזור ולהזודות אלו כסרו בראשונה וכו' הילכך אע"ג דלא כסרו אלא בבסוף כל השבוע' היה כבטלה חוץ מן הא' שאם שתקן בראשונה כפירה הוא שוב אין ראויין להשביען ואם אינה כפירה הרי מושבעין ועומדין ומה זה שבועה על שבועה ועי"כ כי כתיב לאחת לחייב על כאו"א אשבועה חוץ

חידושי רעק"א

ס"ב נאמנים לגבי עצמן. כ"כ אם אין להא לבלם, נלע"ד הבלי בפלונתא הפוסקי' בסוגיא דבב"ק פ"ה בטור הדיוט וטור פסולי המוקדשים שנאמן הקרי"ל טור הדיוט מבלם דהאי נקרא נולי מזיק ואלו אולי מזיק. וכל היבי דליכא לאתבלותי עכ"ל מבלם מבלי מבלם מהאי דקרי"ל כר' נתן ע"ש ודעת הרמ"ם בטור סי' ת"י דה"ם אם ב' בני חיובא, אלא דהא' ירד מבכסיו חייב אחיד לבלם. ה"כ כן דב"א נקרא מזיק ואין לחלק דהתם ל"ל על כל א' שהוא הזיק. דבמניחתו מזיק בלא כריעת אחיריו ועליו שם מזיק. אבל הכא דאי"א בב"א יזיק בעבודתו. דבעבודת ע"א אין בו ממש. ונקרא כ"א אלי מזיק דהא מבואר בפ"ק דבב"ק דבשור שלמי' לר"ב נוכה מבשר נגד אימורי' הוי נוגח. ואף דשם מבואר דאפשר לר"ב פטור דדוקא בשור שדחף לבור מחייב דא"ל הוא אשמר' גבי'. מ"מ לפה דבעלי תוס' דבעיקר לבלבה בל שבת קמא דבשמי' דר"ב דב"א נקרא מזיק ומילא מחייב בהמוראי עיי"ש. וה"כ כן: אמנם בהרמב"ם פ"ח מה"ל נזקי ממון פסיק דאינו מבלם בשבר נגד אימור' דמורא' בהמוראי דבעינן בב"ל לבלבה בל"ב דשמעת דר' ר"ב דמורא' אבל בשאמת אבל בעשם בפי"ב מהו ל"מ. ואף דפסק בשור הדיוט גמור דנאמן בולו לריך ב"א לבלם ל"ל דב"ל להרמב"ם בס"ם בי"ם דמורא בב' שנאמן יש לקרות לב"ם בם מזיק. אבל בשור ובור דב"א מזיק בעינן אחר דזהו דוחפו וזהו מזיקו בהבל ופשיטא דזה בל"ז לא הי' ניזק נקרא ב"א אבי מזיק ולא אחייב לר"ב אלא מעשם הורא אית לי נגד ומש"ה פטור באסורי' דהתם שלא הי' אפשר ליגח בלא האיסורי' נקרא ב"א אבי מזיק. ורא"י לדברי הי"ם מהרמב"ם שבתבנו שעולה פסקיו בהגון לשטת הי"ם. [ותיומם שלא הרגישו בזה אבלי]. ה"כ ז"ל בנ"ד דפטור לקרות על א' שם מזיק ונקרא ניזק מבת שניהם. והוי ב"א אבי מזיק ופטור. גם לדעת הטור בסי' ת"י דחולק להרמ"ב. דדוקא אם א' פטור מדינא מבלם מהבל. אבל אם ב' חמיביים אלא דלא ליה לים לבלם פטור הבי' ע"ש. אמילא בנ"ד פטור ומה' לא מפקי' אמונא: עוד נראה לף הודה על עומו שבקר בעיד ואינו יודע בעדות הבי' אם אמת אתם. והעד הבי' עומד בדברינו בהגיד לאמת מ"מ פטור הא'. אף אי נימא דל"ד דומה

קצות

כס א) אין אנו יודעין. ז"ל הכמ"ע ה"ה בשאמר אמתלא איני זוכר עתה יכול לחזור ולהעיד ולומר נאמתי אל לבי וזכרתי משא"כ בשאמר אמתלא אם איני זוכר דאין מוזר ומגיד הרא"ש בתשובה זעמ"ש בסי' ע"ה סעיף ט' ועיין בר"ן פרק שבועת העדות דבתב דקיבוד הדבר דמאין אנו יודעין ליודעין אנו לא הוי מוזר ומגיד ומגיד ע"ש:

ל א) שהדין מרומה עיין בריב"ש שבתב דבהי דבעינן דרישה וחקירה בדיני ממונות בדין מרומה מ"מ אינו בדיני נפשות ממש בנפסול עדותן בעבור שאומר ב"ל על הדריב' וחקיר' וכ"כ רמ"א בסעיף ט"ו אבל בתשובת מוהר"ר בצלאל סי' ה' בתב בדין מרומה דמ"ל בלבד אין בעבודתו. דבעבודת ע"א אין בו ממש. ונקרא כ"א אלי מזיק דהא מבואר בפ"ק דבב"ק דבשור שלמי' לר"ב נוכה מבשר נגד אימורי' הוי נוגח. ואף דשם מבואר דאפשר לר"ב פטור דדוקא בשור שדחף לבור מחייב דא"ל הוא אשמר' גבי'. מ"מ לפה דבעלי תוס' דבעיקר לבלבה בל שבת קמא דבשמי' דר"ב דב"א נקרא מזיק ומילא מחייב בהמוראי עיי"ש. וה"כ כן: אמנם בהרמב"ם פ"ח מה"ל נזקי ממון פסיק דאינו מבלם בשבר נגד אימור' דמורא' בהמוראי דבעינן בב"ל לבלבה בל"ב דשמעת דר' ר"ב דמורא' אבל בשאמת אבל בעשם בפי"ב מהו ל"מ. ואף דפסק בשור הדיוט גמור דנאמן בולו לריך ב"א לבלם ל"ל דב"ל להרמב"ם בס"ם בי"ם דמורא בב' שנאמן יש לקרות לב"ם בם מזיק. אבל בשור ובור דב"א מזיק בעינן אחר דזהו דוחפו וזהו מזיקו בהבל ופשיטא דזה בל"ז לא הי' ניזק נקרא ב"א אבי מזיק ולא אחייב לר"ב אלא מעשם הורא אית לי נגד ומש"ה פטור באסורי' דהתם שלא הי' אפשר ליגח בלא האיסורי' נקרא ב"א אבי מזיק. ורא"י לדברי הי"ם מהרמב"ם שבתבנו שעולה פסקיו בהגון לשטת הי"ם. [ותיומם שלא הרגישו בזה אבלי]. ה"כ ז"ל בנ"ד דפטור לקרות על א' שם מזיק ונקרא ניזק מבת שניהם. והוי ב"א אבי מזיק ופטור. גם לדעת הטור בסי' ת"י דחולק להרמ"ב. דדוקא אם א' פטור מדינא מבלם מהבל. אבל אם ב' חמיביים אלא דלא ליה לים לבלם פטור הבי' ע"ש. אמילא בנ"ד פטור ומה' לא מפקי' אמונא: עוד נראה לף הודה על עומו שבקר בעיד ואינו יודע בעדות הבי' אם אמת אתם. והעד הבי' עומד בדברינו בהגיד לאמת מ"מ פטור הא'. אף אי נימא דל"ד דומה

נתיבות משפט

מ"ו יתבאר זה: (ד) וי"א. כ' הב"ד דהעיקר בדעת המחבר. ו. וכ' הריב"ש דאם עד אחד מעיד שהיה תלוי בע"פ ועדים אחרים מעידין שכל התלויים בכתבו בשטר ואמת שכל מה שנדבר בע"פ לא נכתב בשטר לא מיקרי הכחשה דז"ל אחשבו שהדברים שבע"פ אין תשובין תלוי: (ה) מכחישין כגון שאחד אומר בג' כמו שכ' בסי' שלח"ז סמ"ע: (ו) אמתלא ודוקא כשאומרים סתם אינו יודעין בעינן אמתלא אבל אמר איני זוכר עתה. ה"ל אמתלא ויכול להעיד אח"כ. סתם)(ואפי' הגיד בהתשובה שאין יודעין יכולין לחזור ולהגיד באמתלא:

ביאור

ל א] בהדין מרומה לריך דו"ת. כ' כס' הר"י וז"ל אם הוא לעיכובא הוי פלונתא דרבוותא וכס' סדר אליהו בקוי'

הר"ז מכלל לכל עשות שהעדים מלוויין לטעות וע"ל סי' מ"ג ס"ח בהג"ה שהרמב"ן מולק עליו וס"ל דהיא דירושלמי בשאין בת"י יולא ממקום אחר דאין כל' חוזר ומגיד כמ"ש בפ"ב דכתובות וקמ"ל דלא הוי כאלו אמר אמנם היה מדברינו וע"ש (ע"ב): [יב] כשם שיש. סנה: [יג] כשמותיהן. ואפ. בכתובות כ"ב: [יד] ונתנו אמתלא. אלא"ה לא. שבועות מ"א ב' וע' בהוס' דב"ק כ"ו א' ד"ה פשיטא: [טו] עדים שאמרו. לאדם נאמן ע"ע יותר ממאה עדים בריתות י"ב א': [טז] ולא. לקיום. עדיות פ"ב אמתים לגבי עצמם כו'. ר"ל אע"ג דאין נאמנין לגעיד יע' מכות נ' א' ותוס' שם (ע"ב): [יז] דלא. לקיום. עדיות פ"ב אמתים פי"ב: [יח]היכא דתרווייהו. כ"מ בכתובות כ"ג א': [יט]לא. ראית. סוטה מז א': [כ] אבל. שבועות מ"א ב': [כא] דאין עד. נעיין י"ב רק נקוי הדעת סנה' כ"ה א' דאם היה מדקדק היה הכחשה כמ"ש בשבועות מ"ב א' קלוהא דתרעא ד' :

באר

בכס תשו' הרשב"א ע"ס: [ה] מכחישים. כגון א' אומר בשני בחדש והשני אומר בג' כמ"ש בסי' שלח"ז ס"ז. סמ"ע: [ו] אמתלא. ומ"ש המחבר בס"א דאין אומר אינו יודע בעינן אמתלא אבל אמר איני יודע יכול להעיד אח"כ. סתם אינו יודע כשאומרים סתם אינו יודע בעינן אמתלא אבל אמר איני זוכר עתה. ה"ל אמתלא ויכול להעיד אח"כ. סתם)(ואפי' הגיד בהתשובה שאין יודעין יכולין לחזור ולהגיד באמתלא:

משנה"א

ג) ולא אמרו אין אנו יודעים. ע' ט"ז שהקשה על הכמ"ע שחילק בין אומר איני זוכר ובין אומר איני זוכר עתה מהא דכתובות דרב אשי הוי ידע סהדותא לר' כהנא ואמר מעיקר' לא ידענא והדר איכזיר ואסה"ד וכו' עיש ותמה אני על תמיהתו דהא בהדיא מוכח מדברי הב"י דהא דר' אש

דריסה וחקירה: ה ואם הכחישו זא"ז בבדיקות כו'. עד"ר סס כתבתי לסון הגמ' סדרישות וחקירות הן ז' דברי' שיכול לבא בהן לידי הזמנה ואלו הן. באיזה שמיטה הי'. באיזה שנה הי' באיזה חודש בכמה בחודש באיזה יום דימי השבוע באיזה שעה ביום באיזה מקום נעשה הענין. ומאר שאלות שאלו להעדים בדיקות מיקרי אלא שהרמב"ם כתב שהדבר שנוף העדות והענין תלוי בו ג"כ בכלל דריסה הוא בדיני נפשות כגון במה הרגו בסייף או באדירין ובדיני ממונות מה נתחייב לו אם חביות יין או חביות שמן ועמ"ם עוד מזה בסמוך: ו כיצד א' אומר בניסן כו'. או שאמר הא' בירושלי' כו' טעמו נתבאר ממ"ם דזמן ומקום הן הכחשה בחקיר' שאלו בהזמה מ"ה עדותן בטלה ואפי' בענין דריסה וחקירה היינו לכתחלה אבל לא כשהוכחשו ע"ם:

ב (ד) אע"פ שאין עידי דיני ממונות צריכין דרישה וחקיר' (ה) אם הכחישו זא"ז בדרישות או בחקירות (ו) עדותן בטלה (ז) ה ואם הכחישו זה את זה בבדיקות עדותן קיימת (ג) ו [ג] ב [ו] כיצד א' אומר בניסן לוה ממנו והשני אומר ג) [ז] לא כי אלא באייר או שאמר [ח] האחד בירושלים והשני אומר לא כי אלא בלוד עדותן בטלה

(ד) אע"פ שאין עידי דיני ממונות צריכין דרישה וחקיר' סי' ל"ג סעיף ט"ו ובאתי דברי הרמב"ם ע"ש: (ה) אם הכחישו זא"ז בדרישות וסמ"ג וריב"ם וג"י דס"ל כהעור וכתבתי כס דהא דדיני ממונות לא בעינן דריסה וחקירה ולקמן סי' ל"ג סעיף ט"ו הבאתי דברי הרמב"ם לא בעינן דריסה וחקירה היינו לכתחלה אבל לא בשהוכחשו ע"ם: (ו) עדותן בטלה ובדיקות ע' בכסף משנה פ"ב מה' עדות: (ז) והכחישו בבדיקות ע' בכסף משנה פ"ב מה' עדות: וזה

טורי זהב

סי' ל (בס"ב בבדיקות עדותן קיימת) כ"ל אפי' אמר לא כי מכחישו בבירור אין זה הכחשה שיבטל העדות כמו שיתבאר בסמוך מעשה דעבידי למעבי: (סס של שמן היתה) כ' היתה מורה על אותו זמן גופיה שאתה אומר שהלוה לו של יין אני אומר שהיתה הלוואה של שמן ומהילת הוה כאומר בפי' לא. כי אלא שבעור לא כתוב תיבת היתה מ"מ אוירא במכחישו בבירור וסמך עמ"ש קודם לזה וסמוך לו דמיירי בלא כי ומ"ש סמ"ע ס"ק ח' דאפי' בלא אמר לא כי אמרי' אחד זמנא מסהדי יהוה הכחשה לא נראה לענ"ד כן וע' הוכחתי לקמן בס"ג: (סס מנה שחור) כו' מבואר בתוס' בפ' ח"ה דף מ"א דע"כ לא אמרי' שיעלם הפחות אלא אם הוא בענין דעבידי למעבי ביה כגון בין מנה למאתים ובפ' ז"כ דף ל"ח מבואר דמי חביות יין וסמן הוה כמו אחד אומר מנה ואי' אי' מאתים והנך נקראו בדיקות ולא מפסל אפי' אם מכחישים זא"ז בבירור אך נראין לתת טעם

ביאור הגר"א

דלא כרש"י סס: [ו] כיצד אחד. כולל כל החקירות ודרישות כאלו ג' כנ"ל: [ז] לא כי. דוקא הלא"ה לא. סס ל"כ: (ליקוט) לא כי אלא כו'. דוקא לא כי אבל בסתמא כשרין דקי"ל כריב"ק כמש"ל וה"ה במקום המסתמא על זמנים מיוחדים מעידין **משא"כ** במוכחשין נגוף הדבר דסתמא כמכחישין ורחיה ממש"ם מהרדעי כו' כמאן כריב"ק אומר כו' וכי אתיין ס"ד לומר וסמקום דמיירי ג"כ בכה"ב. סמ"ש: [ג] כיצד. בגמרא אמרו סדרישות וחקירות הן ז' דברים ואלו הן

באר

עיגולת דף קי"ו באריך בזה ע"ש וע' בכנה"ג ובתומים סק"ל: ב) כיצד אחד כנוסן. עי' בכ"ל בענין אם שני כתי עדים

פתחי נתיבות

אחלו: (ג) כיצד החקירות הן ז' באיזה שמיטה באיזה חודש בכמה בחודש. בכמה בשבוע באיזה שעה. באיזה מקום. ושאר שאלות בדיקות מיקרי וברמב"ם כתב שהדבר שנוף הענין והעדות תלוי בו כגון אם תבית שמן יש לו תבית שמן בכלל דרישות הוא וע' **ביאור הגר"א** דף קי"ו באריך בזה ע"ש ובכנה"ג ובתומים סק"ל: (ד) אע"פ שאין עידי דיני ממונות צריכין דרישה וחקיר' (ה) אם הכחישו זא"ז בדרישות בחקירות אם נתבטל העדות של **ההלואה** אם נאמר כיון דבר"מ לא נאמר דתיכף בשאמרו פלוני לוה נגמר עדותן וא"י לחזור בהן א"י ג"כ לבטל עדותן ע"י הכחשת חקירות אכן נראה דודאי נתבטל עדותן למסרע דאלת"ה לא משכחת לה להכחשת חקירות רק כשהגידו החקירות תכ"ד לעדותן וכן הומה לא היה מועיל רק באם הגידו החקירות תכ"ד לעדותן וזה לא שמענו מעולם וראיה לזה מהא דסי' ל"ד סעיף ט' דאם אמרו בזמנו כתבנו (י) והזמנו דנפסלו למסרע אף דהגדה היה בשעת אחר אחר בזמנו כתבנו הוא שעת אחר זמן רב ושעם לזה נראה כיון דבדיני נפשות ודאי אף אם אמרו החקירות אחר כ"ד לעדותן והזמנו נפסלין למסרע דהא החקירות מגוף **העדו'** הוא והוה כאלו הפסיקו באמצע עדותן כדי דיבור דודאי נפסלו מהתחלת זמן עדותן וכיון דמדאוריית' דיני ממונות שוה לדיני נפשות רק שחכמים הקילו לכתחלה לא יהי' צריכין ד"ח אבל בדיעבד כשהיה ד"ח ד"מ שוה ממש לד"נ ונפסלו למסרע. ולפ"ז מישב הא שתמה הט"ז בס' מ"נ אדון המבואר בסי' ל"ד הגי"ל וי"ל קשה טובא א"כ אמאי פסלינן להאי שטרא נימא דמאוחר הוא והא דאמרו בזמנו וכו' שיקרא **הוא אלא השתא** הן אומרין כן. ולפמ"ש מישב כיון דאם הגידו עדותן בניסן והזמן הגידו בתשרי נפסלין כשהוזמו אח"כ משעת הגדת עדותן ההיינו מניסן ובודאי אם מפוסקין אומת היה ההגדה של גוף העדות אם בר"ח ניסן או בר"ח אייר ודאין כולין לפסול העדים רק מר"ח אייר כמבואר לקמן סי' ל"ד סעיף כ"ג בהג"ה **ומש"ה בשטר אף שכתו'** בו זמן לא הוי כנחקרה עדותן רק על גוף ההלואה ולא על הזמן דעל הזמן אין ראי' **מהשטר דאימר מאוחר הוא** ולא הוי הגדתם שבשטר רק כהגדה בב"ד ס' לוה מס' וכשאומרין אחר כך בזמנו כתבנו הוי כמו שהגידו שזה שהעדנו אז בהשטר שפלוני לוה מס' היה בזמן פ' וכשהוזמנו עכ יום פ' נפסלו **משעה שראו השטר בתחימתן** שאז כודאי היה ההגדה לפני ב"ד ונפסלין מאז אבל קודם לכן אין יכולין לפוסלן **דילמא לא חתמו עדיין בזמן ההוא הוי ממש** כמפוסקין בזמן ההגדה הנ"ל. ולפ"ז בשטר שלא נזכר בו כלל **הזמן** ואין כתוב בו רק סתם פ' לוה מס' מנה ואחר זמן כשבא השטר לפני ב"ד קראוהו להעדים ושאלו **אותן** (ו) על הזמן ואמרו שהיה בזמן פ' והזמנו ע"ז (זה) נפסלו ג"כ משעה שראו השטר בתחימתן ובט"ר שם תי' תי' אחר ועיין תומים שפי' דבריו וז"ל דלהכי נפסלין דמה"ת ישקרו ויאמרו בזמנו כתבנו אם באמת אחרוהו **למה** להן לשקר ולומר זמן אחר וימנעו האמת אבא ודאי שישקרו בנוף ההלואה. ואף לפי פירושו גראה **דבנ"ד** דהיינו שהגידו הזמן אחר זמן שהגידו נוף העדות נ"כ יש לומר כך דודאי שיקרו בנוף ההלואה דאם **באמת** ראו ההלואה בזמן אחר למה היה להן לשקר בזמן ולמנוע האמת. וע' ס' קצה"ח במה שכ' לתרץ **קושיית הס"י** שהקשה אהא דאמר מפני מה תיקנו זמן בניטין הא בענין זמן משום דר"ח. ותי' הוא דכיון **ודחתמו** סתם ועדים שחתמו על השטר הוי כנחקרה עדותן אז והוי כאומר היום דלא בעי דר"ח כמש"ה הר"ן וכו'. **ואין לדקדק** שחר דהא אפי' אם אמרו בב"ד סתם פ' לוה מס' לא הוי כאומר היום. ואף בניטין וקידושין **עיקר** מה שמעידין בחתימתן לא על גוף הנירושין שהן מוסרין הנט לבעל ואי"ש מהנירושין רק שעדותן הוא **שהבעל צוה** להן לחתום כמ"ש הב"ש באה"ע סי' ק"ל ס"ק י"ט ע"ש ואם הי' צריך לנט ר"ח היה צריך **לכתוב בנט** הזמן שאמר להן הבעל למען יהיו יכולין להזים אותן ועוד קשה דא"כ נט מאותה לפסול מהאי **טעמא** ומה שכתב הוא תשובה לזה אין לו שחר כלל וכן נט מוקדם לפסול מדאורייתא ובישר' קושיית **הס"י** כתבתי בסמוך אחר בס"ד (ועש"ך סק"ו ויש שם ט"ש וצ"ל וראיה ר"כ בס' ס"ג ותיבת ורמב"ן ט"ס עוד צ"ל שם ולקמן סי' ל"ג סעיף ט"ו ובני: ג) לא כי אלא באייר ומי'. עממ"ע סק"ט, דאפי' שבועה נגד העד א"צ וכו' ואפי' תובעו שניהם. ולפ"ז אם היה הרבה עדים ושנים הכחישו לשנים או בשלשה וא' **הכחיש לשנים** בדרישות כה"ג והמלוה תובע שניהן עדותן בטילה כמבואר בש"ס ובר"מ הלכות עדות. **והגה** חרבה תמוה לי בכאן. **א** להרמב"ם דס"ל שהכחשה בנוף הענים כגון ביין ושמן דהוי הכחשת דרישות **דהא** בב"ק דף ע"ד בכת א' אומר שינו והדר עינו ונתחיי' להעבד דמי עין וכת אחד אומרת עינו והדר שינו **דחייב** בדמי שן אף דדמי ממש ליין ושמן וכן במנה ומאתים בסנהדרין פ' ז"ב נבי מנה ומאתים לב"ש דס"ל **דהכחשת** בדיקות גם כן פוסל קאמר התם דנחלקה עדותן ומשמע דעכ"פ נשאר ע"א וכן מסתבר לכאורה **דהא** הוי כתובין מנה והוה ב' כתי עדים מכחישות זא"ז שכת א' אומרת לזה וכת אחת אומרת לא לזה **ואח"כ** תובעו בהלואה אחרת מזמן אחר ובאו ג"כ אלו ב' עדים ואותו הכת שאמרו קודם על **ההלואה** ראשונ' **לא** לזה אמרו השתא לזה והכת שאמרו עכשיו לא לזה הלואה זו דנראה דחייב לו הלואה **א'** ממ"נ דהא ממ"נ כת אחת כשרין הן וא"כ הכא בתבעו שניהם בשני זמנים וב' כיתי עדים מכחישין זא"ז **כלא** כי ממש להא דסי' ל"ג סעיף ט"ו (זה) נפסלו ג"כ משעה שראו השטר בתחימתן ובט"ר שם **בניסן** והשני ומאר לא כי שלא ראה עמו רק שראה הלואה של אייר אין הראשון וראשון מכחישו **ג"כ** ואמר שלא ראה עמו הלואת אייר והמלוה תובע שניהם קשה הא מבואר בסי' כ"ט סעיף נ' בהג"ה **דאם** אומר חעד פ' היה עמי יום' אמר שלא היה עמו דאין זה הכחשה וכיון דלא הוי הכחשה א"כ בשנים **נגד** שנים ממילא א"כא שני עדים על כל הלואה וחייב בשני המנים ובעד נגד עד הייב שבועה ואפי' אם **התובע** אינו תובע רק הלואה אחת של ניסן חיי' לשלם המנה שמעידין העדים כשיש ב' נגד ב' שמכחישין **זא"ז** בחקירות דהא לא איתכחשו לזו מבתראי דמה שמעידין השנים שלא ראו עמם לא הוי הכחשה ואי הפי' **דלא** כי שמכחישין נוף ההלואו' שהראשון אומר באחד בניסן הלוה לו והשני אמר לא כי שהמלו' היה עמו **בניסן** רק בתשרי ראיתי שהלו' כשה דא"כ צ"ל שגם הראשון אומר לא כי על ההלוא' שמעיד השני באייר **דא"כ** ישאר הלוא' שמעיד עליו השני כיון שתובע שניהם וליכא מאן דמכחיש להו וא"כ היה לו להזכיר **בש"ע** שגם הראשון אומר לא כי. **ב** קשה דהא דינ ממונות שוה לד"נ בהכחשת חקירות בדיעבד כמבואר **בש"ך** סי' ל"ג א"כ במתני' דתנן א' אומר בשלש' וא' אומר בחמשה עדותן בטל' וכ"ה ברמב"ם ואפי' איכא **הרבה** עדים ולא קתני לא כי ואף שיש הרב' עדים ומעידין שבא על הערו' דהוי כתובעו שניהם כיון שאפשר **להיות** שניהם אמת שבא עלי' בניסן וכתשרי. **ד** קשה על דעת הרמב"ן בסי' ל"ג שהביא השי"ך דאפי' **בדרישות** כשר בד"מ ואפילו בלא כי דהיינו שמכחיש הלוא' שמעיד עליה הראשון ואומרים שהמלו' היה **עמהן** כמבואר בבע"ת שער כ"ט ח"ד. וקשה מהא דסי' קמ"ה סעיף ב' בהעיד א' שאכלה אנ"ה וא' העיד **שאכל** בד"ן ומכחישין זא"ז אין מצטרפין ודמי ממש להא כיון דכל א' מעיד שהוחזק נ' שנים רק שמכחישין **עצמן** בחקירות דהיינו בזמן החזק' שכל אחד מעיד חזקה בשנים אחרים ומכחיש הענין שמעיד האחר. לכן **נראה** לפענ"ד דמיירי כאן שהעידו ביחד אז בתכ"ד שפלוני לוה מפלוני שראינו ביחד והואיל ונצטרפו

קצות

י"ז וסי' מ"ב דס"ל ד"ום אבל מוהרש"ל כתב בשם מגודה בתשוב' סי' ל"ג דעדי ניטין וקידושין נרוך **דו"ם** ומוד דעת כמה פוסקים דס"ל הכי ומובא בכנס"ב וקשה לשמתם הא דאמרי' בפ"ב דניטין מפני מה **תיקנו** זמן בניטין דהא ודאי נרוך זמן דאם אין זמן אין ד"ום דהוא באיזה יום ועוד אפי' בניטין בשר אם **נתב** בו שבוע ואע"ג דאין בו זמן בל חודש ושל יום השבוע דהוא משבע חקירות ועוד דבקידושין ליכא **זמן** כלל וכדאי' בפ"ד אסין ואמאי הא בעינן דרישה וחקירה ומ"ש בסק"ל בשם הנימוקי וכבר הקשו' **הפני** יהושע בשאלי דפ"ב דניטין בחידושיו שם: ונראה' לפי מ"ש הר"ן בחידושיו פ' הין בודקין דהיכא **דבלו** עדים לפני כ"ד והעידו היום לוה פ' מנה מפ' תו לא נרוך למיבדק באיזה שבוע ובאיזה שנה ובאיזה **סודם** כיון שאומרים היום ומ"ש ומ"כ כיון דקי"ל עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן **בב"ד** ובאלו העידו אז בפני ב"ד בשנה זו בירח פ' אם אמרו זו בירח פ' אם אמרו ומ"כ הרי נחקרה כל החקירות כיון דאמרו **בשנה** זו ואע"ג דהשתא בשבא לפנינו הנט לא ידעינן באיזו יום ובאיזו שנה מ"מ כיון דאלו הי' יודע **שאלו** העדים בבר נחקרה עדותן בב"ד באיזו שנה אע"ג דהשתא לא ידעינן כיון דבבר נחקרה עדותן **בשבשר** עדותן קיימת ומ"ב ה"ה בעדות שבשטר בבר נחקרה עדותן באיזו שנה ובאיזה שנה כיון דאמרי

תבע את סניסן: ז ומ"ם וכן אם אמר הא' חביות של יין כו' עד שהרי הכחישו בדרים'. כן הוא לשון הרמב"ם דס"ל שכל שהכחישו בגוף הענין דריסה מיקרי וכתבתי לשונו בדריסה ע"ש: ח והסני אומר של שמן היתה. בדריסה ובפריסה הוכחתי שס"ל דאפי' לא אמר הסני לא כי מיקרי הכחשה דכל שמעידין שתמא דאמריגן דאזמן א' העידו וכאלו אמר הסני אותו הלואה שאתה אומר דיין היתה אני אומר שמן היתה וכמ"ם הטור והמחבר בסמ"ג כה"ג ז"ל וכן אם העידו שתה כו' עד שהמע"ה. ואם הא' העיד על חבית יין בניסן והסני על חבית שמן בחייר והוא תבע את שניסן ולא אמר לא כי חייב ליתן לו הפחות ובאומר לא כי פסיעה דעדותן בטלה ק"ו מא' אומר מנה בניסן והסני אומר לא כי אלא מנה בחייר דמנה התם דעדות שניסן בסו' אומנה עדותן בטל' מכח לא כי ק"ו בא' אומר חבית יין וכו' דעדו לאיכסי: ז מיתרא דר' חנינא מעשה לפני רבי וכו' *פי' עליהם הגולות ר"ה וכני רבי ר"ה עוברים תחתי' ח וכן כסגנת הפוסקי' דאלב הוי מוכחים בתקירה ובדותן בטלה ט כב"ה ואליבא דר"ם בן אלעזר סס י מעוכדת קמיה דר' אמי סס כ עי' במ"ם סעיף קטן ו' ל טור וכ"כ בה"ת בשער י' בשם תשובת שאלה להרמב"ן:

הגהות אמרי ברוך

(בה"מ ס"ק ג') (י) ולענד"ב הטעם כו' כמבואר בחדושי הר"ן ב"ב יעויין בב"י. אבל מדברי חדושי הר"ן שגבי מנה והאתים לא אמריגן דעשה רק לכך מחייבין מנה משום דבכלל מאתים מנה הרי ליכא הכחשה במנה אחת שמחייבין והכחשה שעל מנה שניה אינה מבטלת את העדות שעל מנה א' שאין בה הכחשה כלל ויעו"ש מה שמאריך להסביר לחלק בין הכחשת העדים במנה שני' שאינה מבטלת חיוב מנה אחת ובין הכחשת בע"ד והשד כשהתובע מודה שלא הלוה רק מנה אף מנה אינו מוטל: (בה"מ ס"ק ג') (י) בלא"ה קשה לדבין כמ"ם בלא"ה דמ"ם הסמ"ע כו'. ל"ב יעו' הר"ן לאלפסי

ביאור הגר"א

בכ"ז אפי' תובעו שניהם כיון שהוכחתו בדו"ח: [ו] של שמן. אפי' לא אמר לא כי ועשמ"ע וכ"מ שם בגמ': (ליקוט) וכן אם אמר הא' תביה כו'. הע"ג דלא אמר לא כי דסגמ"ת בזמן א' מסהדי וכמ"ש בס"ג וכן אם העידו שתה כו' בזמן דסגמ"ת לא מכחשי דאמרי אמרי' אפי' הלוואה כו' ומשם לאמרי' דאיכא דלא מכחשי כו' ותשמע אפי' בשמ"ת ומשם חבית של שמן מ' אפי' בשמ"ת הוי הכחשה וכן מקום שתמא הוי כמו זמן שתמא (ע"כ): [ז] שהמעו' הוא שרו. כן בס"ק ג') (י) בלא"ה קשה לדבין כמ"ם בלא"ה דמ"ם הסמ"ע וכמ"ם בס"ז: (ליקוט) וזה תובעו. דאל"כ אין כאן אלא ע"א וכמ"ם בס"ז: (ליקוט) וזה תובעו שניהם. עוד ולמה מדברי רמ"ה וכמ"ם בס"ז אבל נ"ע דהא כאן אמנם אחד קא מסהדי ואכאן העשם משום דעדי מ"ם הסמ"ע כו'. ל"ב יעו' הר"ן לאלפסי

באר

שאלות בדיקות מיקרי והרמב"ם כתב שהדבר בגוף העדות והענין אלוי בו ג"כ בכלל דרים הוא עכ"ל הסמ"ע: [ד] שמן. אפי' לא אמר הסני לא כי מקרי הכחשה דכל שמעידין שתמא אומרים דעל זמן אחד העידו וכאילו אמר הב' אותה הלוא' שאתה אומר דיין הית' אני אומר דשמן. ואם אחד העיד עב חבית יין בניסן והב' על שמן בחייר והוא תבע שניהם חייב ליתן הפחות כשלא אמר לא כי ובאומר לא כי פסיעה דעדותן בטלה ק"ו מן א' אומר מנה בניסן והב' אמר לא כי אלא בחייר דעדותן בשום פתחי

המכ"ד שם ז"ל בגמ' ע"ש: ג] של שמן היתה. עכה"ע אי' אפי' לא אמר הסני לא כי כו' ובגליון הסמ"ע דהגאון מהר"מ בעל הפל"ה כ' דע"ל דלא בהסמ"ע אלא אמרי הכא אחוור לא כי ומכו אב' בפרוסה כשם מהרב"ל עי' שם: [ד] עדותן בטלה. עכה"ע מ"ם ואפי' שבועה נגד העד ח"ל כו' ועי' בתה"ע סי' י"ז ס"ע בב"ם ס"ק כ"ה ועי' בתשו' מו"ב אלק אה"ע סי' ע"א וסי' ל"ה ס"ק ג' ובגליון הסמ"ע דהגאון מהר"מ ב"ב אלק אה"ע ס

מיוחדת כגון כו'. משמע הא אם העידו שתתא ולא הזכירו שום זמן דיון אותם כמוכחשי' ואומרי' דכוונתן הי' לזמן א' וזהו שמסיק המחבר וכ' ז"ל זכן אם העידו שתים כו' וכמו שכתבתי לעיל בשמ"ע ס"ק י"א ופשוט הוא בעיני ולא כתבתיה אלא לאפוקי ממ"ש בע"ש בפי' דהעידו שתים דהיינו שלא אמרו אחד לחבירו בהדיא לא כי אבל מכל מקום מיירי דמעידין שניהן על יום א' ע"ש וז"א אלא כמ"ש ועי' מ"ש עוד שם: טו משלם ת"ש ויסבע כו'. המחבר קיצר דבריו ובטו' מפרש מילתא בטעמא והיא כיון דקי"ל דבדיני ממונות א"ל שיראו המעשה כא' אלא אפי' אם מעידין העדי' בהדיא כל אחד אהלואה בפני עצמה אם הוכבע תבע לשניהן מצטרפין העדי' אע"פ שיש בזה חומרא לתבע מ"מ כיון דאין לפנינו שום לד הכחשה לא מתחובע ולא מהעדי' מצטרפין וכמ"ש הטור והמחבר בסמוכים"ו דמה"ע מצטרפין ה"ל עדותן שהעידו כל א' אהלוה' מיוחדת והוא תבע כל העדי' מצטרפין וכי' הטור ז"ל כיצד נצרף עד של הת' עם עד של הת"ק ויתחייב ע"פ ת' ואח"כ נצרף הק' שנשאר מהת"ק עם הק' של עד הש' ויתחייב בק' הרי ת"ק ואח"כ נצרף הר' של עד השני עם ר' שנשאר מעד של ש' ויהי' בין הכל ת"ש ועד של הק' אין לו לירוף וזוקק לשבועת התורה על הק' וכשבא ליסבע על הק' צריך ליסבע נ"כ על הת"ש הנשארי' כדין גלגול שבועה אבל אי לא נשאר עד לא הוה מחייבי' שבועה על המאה הנשאר' שאין לה לירוף דעד המביאו לידי חיוב ממון ע"י לירוף אינו מביאו עוד גם לידי שבועה ועד"ר מ"ש עוד מזה ועמ"ש בסמוך בס"ק י"ז: טז ביום א' בהכחשה הא דכ' בהכחשה כאן ולא בבא שאחר זו בהעידו שתים י"ל דקמ"ל כאן דאפי' אמר א' להשני לא כי יש לפנינו הכחשה גדולה מפורסמת אפ"ה משלם ר' וכמ"ש [וכמ"ש] אחר זה ז"ל וכן אם העידו שתים כו'. וג"כ קמ"ל רבותא דאע"ג דלא העידו בפי' על יום א' וג"כ אינן אומרים לא כי בהכחשה אפ"ה אינו משלם יותר מר' ושפ"ל: יז אינו משלם אלא ר'. שהרי יש כאן ב' עדי' שאומרים שאין הלואה זו יותר מר' וכן העד המעיד ק' ועד הר' שלדברי שניהן עכ"פ יותר מר' לא הוה ותרי כמאה ומ"ה אף שלדברי שלשה הנשארים הוה לפחות נ' מאות אין מוציאין יותר ממה שאמרי השני' וכן מפו' בטור ע"ש: יח הוחזק כפרן לאותו ממון כו'. ז"ל הרא"ש שם דלדברי שניהן יש בידן נ' זהובים ומחויב שבועה עכ השאר דלא יהא גדולה הודאת פיו מהעדאת עדים והוא אינו יכול ליסבע שהרי הוא הוחזק כפרן במה שכפר שכל הלכך משלם לו כל תביעתו והא דאמר ר' אייא (בכופר הכל ועדים מעידים על מקלת) דיסבע על השאר איינו דוקא במלוה דלהולאה נתנה ואיתא דמסתמיא לכפור עד שיהיה לו זוזי ומ"ה לא הוחזק כפרן ואע"פ דהכופר בפקדון נמי אינו נעשה חשוד אם לא דהעדי' מעידים שהיה בידו הפקדון בשעה שכפרו דאל"כ יכול להסתמיא ולומר משום דלא ידע היכן הניחו כפרו עד שימצאנו (וכמ"ש הטור לקמן סימן ל"ב) שאני הכא דלא הופקד בידו דבר מבורר שיאמר לא ידעתי היכן הוא אלא מעות הפקידו עכ"ל ואע"ג דלהשביחם נתנו לו ונתנו נ"כ להוליאו מ"מ הל"ל הולאתי' להשביחם דהא נתנם להוליאם לטובת המפקיד לא ה"ל לכפור משא"כ במלוה שאנו הודה הוא כופין

*פי' שמצרפים עד של הת' עם עד של הת"ק ויתחייב על פיהם ת' ואח"כ נצרף הק' שנשאר מן הת"ק עם הק' של העד הש' ויתחייב בק' הרי ת"ק ואח"כ נצרף ר' של העד הנ' עם ר' שנשארו מהעד של הש' ויהיה בין הכל ת"ש והעד של הק' אין לו לירוף וזוקק לשבועת התורה וכו' מ תשו' הרא"ש כ' כ"ע סי' שלא א' מס"נ כ' שם בסוף כ' ל"ד מס"ד: ס ופי' שם כיון

חידושי רעק"א

בש"ך אות יוד ודוק היטב בכ"ז. נ"כ ע' כת' פני משה מ"ש מי ח': ס"ה לאותו ממון. כ"כ ליטא קייעא הוא דהא בדר' חייא לא מקרי כפרן לאותו ממון הא נאמן בשבועה והיינו כמ"ש תוס' בשבועות דהוחזק רק לחמשי' אבל לאחיר אמשים הוי ממון אחר ולא הוחזק כפרן עליהם אלא הכא תדין תשוב על השבועה דיוכן ולא שייך כאן כפרן לאותן ממון:

בש"ך אות י"א דהתובע לריך ליסבע.

חכמת שלמה

סי' ל (סעיף ג' ויסבע שבועת התורה וכו'. כ"כ ע' כאתרוניים שפלפלו אם עד המחייב ממון מחייב גם שבועה ובתשובתי מהדורא ד' סי' קפ"ג פלפלתי הרבה בזה והבאתי דברי מדברי הרמב"ם ז"ל ע"ש:

הגהות אמרי ברוך

בשבועות ריש פרק כל השבועין ובבעה"ת בער ח' מ"ל דין ב': (בה"מ ס"ק ד') (*) והטעם כתבו כיון דקידושין לא נגמר כו' כ"כ בר"ן ס"פ מי שלקחו המוכה בב"י בסי' זה אותה בזה"ל לגבי אישות דשייך בדיני נפשות בכת אחת בעינן לפי עכ"ל. ועי' בב"ש סי' וקל"ג סק"ל דמסיק בע"ע לפה הולרך הר"ן לטעם זה בדבריי בפשות דמיא ת"ל דביחוד התשם הוא מטום קידושין מטום הכי בעינן שיהיו העדים ביחד. ויש להוסיף על דבריו כיון דקידושין בע"א לא בלוס הוא אף בקיחוד הראשון היה לפס קידושין בשתרה פטוים כיון שלא היו אלא בפני ע"א ולאי שהיה קידושין ולא חזי לאצטרופי היה פס קידושין מחמת שהתייחדה אחר כך עוד בפני ע"א. ועוד דהרי יחוד הראשון שהיה רק בפני ע"א לא היה ראוי לגיאה לפס קידושין ממילא אין ביחוד הזה. פס לא דקידושין. ובירושלמי פ' מי שאחזו הלכה ד' איתא בזה"ל ל' בשחריה ואחר בין הערבים כו' ואמרו אין זה ייחוד עכ"ל. וראה שבוזתה כמו שכתבתי. ומ"מ יש לבאורה בקושיא בטעמו של הר"ן במקדש לפני ע"א שחרית בכסף לו בשער שלא יחולו הקידושין אלא לאחר אלשים יום ושוב קדשה גם בערב לפני ע"א ולעטם הר"ן גם בזה לא הוי קידושין מבא"כ לפי ב' טעמים שכתבתי. ובפרש דבריו' מארי שם לענין נט ישן והיינו שלא אמר להדיא שמייחד לפס קידושין

טורי זהב

אומר כלום מה אכל ואעפ"כ אלו אמר שאכל הדברי הא' היה השני מיפסל לעדות זו על ידו לאחקה זו כגלע"ד לדעת הטור (בס"ג מכחישין להקל) יש לתמוה הא כ' הטור בסי' זה סעי' ז' בשם הרמ"ב דכ"ז אלא הוברר שהם מכחישים זא"ז אלו מהרלים דבריהם דעשו בעיבורא דירחא ומולאין ממון על פיהם ק"ו שאם אין אלו רואין שום ריעותא אלא לעשותם מכחישין זא"ז ואע"ג שכתבו התוס' ר"פ היו בודקין שקשו שם בהנה דא' אומר בג' לאחרם ודא' אומר בג' לאחרם ונקבעו בעיבורא דירחא מכח דאמרי' דעשו בעיבורא דירחא מפסיקא ומילין בחיוב ליום הם מכוונין ליום ע"ש בפיר הרא"ן דעשו בעיבורא דירחא ע"כ מ"מ היינו דוקא לגבי נפשות אלו מוכרחין לשאול בחיוב יום כי הוא א' מהחקירות שמא"כ בד"מ ובהבואר בדברי הרמ"ם שכתב דבכל מקום דחיכא למיתלי בעיבורא דירחא תלינן ולא הזכיר שיעידו דוקא ביום א' ואו נראה דא"ה התוס' שם לא קשיא להו אלא מאחר שאנו רואין ריעותא אבל היכא שאין אנו רואין ריעותא ואלו אוקמינן אדי אחזקת כשרות דידהו ולא נעשה אותן מוכחשה דהא מסקינן אדון אחזקה והו הכא כתב כ"י סי' ד"ש בשם הרא"ן ד"ש לתלות לתרך דברי העדים אפי' בנשמעות הרוקה אלא יהיו מוכחשים וכן פסק שם המחבר ורמ"א בסי' זה ז"ל בכל מקום שנוכל לייסב כו'. והו קשה לו לפי דברי הרמב"ן דפסק תולין להקל ועושין העדים מוכחשים מ"ש מהיא דסי' ל"א בשני כיתי עידי המכחישין זא"ז דבאה כל כת בפ"ע ומעידה בעדות אחרת ואמאי מוליא ממון ע"פ שום כת א' מהם ומה

ביאור

וכן בדיעבד כו' לפי שיעתו בס"ל (ע"כ): [עו] ראוכן. שם ל"כ: [עז] ויגנבו. הלא"ה אינו נשבע כיון שנלעטרפו עד לעד. כתובות כ"א הכי סמיך כו' ומתו קי' הוס' דשם ד"ה הכי. דאם נלרף לא משבע: (ליקוט) ויגלגל כו'. נ"ע הלא"ה משבע משום דר' הייא קמייתא בסמ"ש בס"ה ועש"ך (ע"כ): [יז] (ליקוט) אמר אם העידו כו' שם ל"א ח' לא נאלנו ב"ש וב"ה כו' (ע"כ): (ליקוט) אבל אם כו'. כמ"ש אומר דאריב"ק ע"ב: [יח] אינו משלם אלא. שבועות מ"ב ח' יע"ש עוד אחד לחייבו שבועה אבל אי לא הי' נשאר עד לא הוה חייב שבועה דעד המביאו לידי חיוב ממון ע"י לירוף אינו מביאו עוד לידי שבועה סמ"ע: [ח] בהכחשה. הא דכתב כאן בהכחשה ולא בבא שאח"ז בהעידו שתים י"ל דקמ"ל דאפילו אמר השני לא כי יש לפנינו הכחשה מפורסמת אפ"ה משלם ר' ומ"ש אינו משלם יותר כו' ג"כ דבוהא דלא העידו בפי' על יום א' וגם לא אמרו לא כי מ"מ אינו משלם יותר

פתחי

אותו כמה שאומר שפרע עמ"ע שם ודו"ק עכ"ל ועי' בנה"מ: ז] ויסבע. עבה"ט בשם סמ"ע מ"ש אבל אם לא היה כשאר כו'

נתיבות

משה"כ

לבנה או כעין הר דסימן קמ"ח כת' אומר אבלה תעין וא' אומר אבלה שעורין דאין בו שום נ"מ לבע"ד דחזקה הוי כ"ז שאוכל א"ל לטעון שניהם וע"כ ס"ק ג': (ז) ויסבע דעד הת' מצטרף עם עד הת"ק ומחייב ת'. וכן עד הר' עם עד הש' ומחייב ר'. ומה הנשאר מעד הש' עם מה הנשאר מעד הת"ק ומחייב ק' הרי ת"ש. והעד המעיד על ק' אין לו לירוף ומחויב ש"ר. אבל אם לא היה רק עד על ק' ועד על ר' אלו היה מחייב לבדו ק' מחמת לירוף לא היה מחייב ליסבע ש"ר נגד העד דעד בלבדו לתמון אינו מביא לידי ש"ר סמ"ע וגם מכח העדאת עדים אינו אלא דעדים רק ע"י לירוף אין מביאין לשבועה)(ודוקא עדות מיוחדה שכל א' ראה מעשה אחרת אין מביא לידי שבועה אבל עדות מיוחדת מעידין על

משה"א

לעדות אחרת אפי' נגד הבעל דבר ומכ"ש כשהן רק מוכחשין מפיו בחקירות ובדיקות כנ"ל ברור: ד) וישבע ש"ד על מאה. עש"ל שכתב הטעם הא דלא מחייבינן שבועה מטעם דר"ח קמיית' כיון דהעדאת עדים לא ילפינן רק מק"ו מפיו שאינו מחייבו קנס עדים שמחייבין שבועה. ועדים ע"י צירוף אינו מחייבו קנס דאין חיוב קנס אלא על מעשה שראו שניהם כאחת כמו דלא מהני בא' אומר נסתר' שחרית וא' אומר נסתרה ערבית ובסעיף ה' מיירי ששמעו הודאה מפיו בשעה אחת וכו' ע"ש ובתומים תמה עליו חדא דגם הודאה אחר הודא' לא שייך בד"נ. קושי' ב' דא"כ עדים שא"י בחקירות דא"י לחייבו קנס לא יחייבו שבועת ר"ח קמיית'. ובקצה"ח תמה על הש"ז והתומים דבקנס ודאי מועיל עדות מיוחדת כמו בממון דהא לא בעינן הנד' ביחד בקנס כמבואר בב"ק דף ע"ד והנדה מקשינן לריאה וא"כ לא בעינן נמי ראי' כאחד. ולפענ"ד טעה בזה דודאי עדות מיוחדת כשר בד"מ כגון שא' ראה מחלון זה וא' ראה מחלון זה שהיה אצל המעשה שני עדות. אבל לצרף שני עדות שכל א' ראה מעשה אחר כגון שאחד ראה היום שנגח שורו ונתחייב קנס ואחד ראה ביום שני שפיתה בתו או נגיחת שור אחר זה לא יאמר בר בי רב דחד יומא שמצטרפין לחייבו ממ"נ דא"כ אפילו אחד מעיד שראה שנתחייב קנס ע"י נגיחת שור וא' ראה שהלוה מעות ונתחייב יצטרפו נ"כ והא ודאי ליתא דקנס כשלא הי' עדים בדבר אין בו שום חיוב. דאשר ירשיעון אלהים כתיב בקנס ובעינן שהב"ד יהיו יכולין לחייבו מכח מעשה זה וזה פשוט וברור ולזה מביא הט"ז ראי' שפיר מעדי יחוד לענין קידושין שא' ראה שחרית וא' ערבית דלא מצטרפי' (*) והטעם כתבו כיון דקידושין לא נגמר בלא עדים לא מהני ראיית אחד כלל וה"נ קנס אין בו שום חיוב כשלא הי' עדים בדבר על מעשה זה שמעיד דבעינן אשר ירשיעון אלקים שיהיה הב"ד יכולין לחייבו על מעשה זה וכיון שאין הב"ד יכולין לחייבו על מעשה זה שאין בו רק ע"א מה מועיל אח"כ מה שראה ע"א בפ"א אח"כ שהלוה לו מעות בשלמ' להפוסקים דמהני תפיסה בקנס כשיש מנו הרי הב"ד יכולין לחייבו על מעשה זה וקרינן בי' אשר ירשיעון אלקים וכן כשמעידין ששור בין שוריו נגח יכולין לחייבו על מעשה זה. גם כה שהקשה בתומים מעדים שא"י בחקירות ל"ק כלל דהא מדאורייתא גם בממון בעי' חקירות וגוף הק"ר לחייב שבוע' הוא מדאורייתא ובודאי מדאורייתא עדים שא"י חקירות אינם מחייבים שבוע' ולא פמון רק שחכמים הקילו דאף דליכא חקירות הוי. כנחקרו וחוי כנחקרו גם לענין שבועה גם מה שהקשה מהודאה אחר הודא' דליתא בד"מ לק"מ דבקנס אלו לא הי' הודאה פוטרת בקנס הי' הודאה אחר הודאה

קצות

המסזיק אומר כדברי שניהן ועמ"ש יסוד לקושיא זו בסי' פ"ב סעיף י"ג: ד) שבועת התו'. והא דלא משבע מדר' חייא דהכי כיון דליכ' עדים אלא ע"י לירוף לא שייך הא דר' חייא בעדות ועי' סמ"ע וש"ך חולק

ח"ב סי' שי"ג: (י) ויסבע ש"ד על מאה כו'. והא דלא משבע על הכל מכח דר' חייא כדלקמן סי' ע"ה סעיף ד' ל"ל דהכא כיון דאין עדים אלא ע"י לירוף לא אמרי' הכי וכן משמע מדברי הסמ"ע ולקמן ס"ק י"ט ודו"ק והב"ח תירץ דשאני הכא כיון דיש לירוף כתות הרבה ובתשו' הרא"ש לא הי' שם אלא לירוף כת א' ב' עדי' ודבריו תמוהין דהל מהכא לירוף כתות הסני' מ"מ יחייב מלירוף כת הא' וכי בשביל שיש עוד עדי' יגרע ולענין עיקר הדין באמת המעיין בבעה"ת יראה שלא הוזכר שם בתשובת הרמב"ן שבועה על ק' ואפשר דלענין שבועה ס"ל להרמב"ן דבאמת נשבע על הכל מדר' חייא רק בלשון השאלה הוזכר שבועה דעד אחד אגב שיעבא וא"כ ל"ע לדינא בזה דלא אשכחן בשום דוכתא לחלק בין עדות שתים לעדות ע"י לירוף ונש מה שנראה מדברי הטור דהיכא דכבר נלטרף ע"א לממון לא מחייבינן שבועה על פיו בהנשאר לא הוזכר שם בבעל התרומה דבר מזה וג"כ ל"ע לדינא ונפקא מינה אפילו תימא דחייב בלא ע"א מדרבי חייא מ"מ נ"מ אי התובע אינו טוען בדי כמה הלוה לו רק שטוען ברי ע"פ העדים כגון שאומר שכחתי כמה הלויתי לו רק אני תבעו מה שיעידו העדי' וכדלקמן סי' ע"ה סעיף כ"ג בטוענו ספק ע"פ העד דאז לא מצי משבעינן ליה מדר' חייא ומכח ע"א משבעינן ליה אפילו נלטרף כבר לממון כגון א' מעיד שהלוהו ר' ואחד מעיד שהלוהו ש' והתובע שכח כמה הלוהו משלם ר' ונשבע על ק' הנשארים מכח שבועה דע"ה (*) ואלו להטור לא היה לריך ליסבע בכה"ג ודוק היטב בכל זה: (יא) הוחזק כפרן לאותו ממון כו'. כאן לא מיירי אלא מדין לירוף והלכך הוחזק כפרן בג' אבל מדין שבוע' לא איירי כאן וסמך עצמו אמ"ש לקמן סעי' ע"ה דהתובע לריך ליסבע וכ"כ בהג"ה ט"ז)(וכן נמקום שלא יהיה העד חוזר ומגיד מייסבין דברו אפי' בדוחק ועי' ביאורים ס"ק ה': (ב) להשביחם.

ביאורים

מצטרף דבקנס כשר עדות מיוחדת רק בקנס לא משכחת הודא' המחייבת ולמאן דס"ל דהודאה חוץ לב"ד מחייב כמבואר בסי' א' מחייב גם בכה"נ ובממון ודאי מחייב הודאה וכיון דזה הוי במנה א' יכולין לכמוד מקנס דב' עדים שראו מעשה א' המחייבת קנס בזה אחר זה כגון שזה ראה תחילת ביא' והלך וזה ראה הגמר ביא' מחייבין קנס כיון שראו מעשה. א' המחייבת וה"נ כיון דהודא' מחייבת בממון הוי כראו מעשה א' המחייבת בקנס ויכולין ללמוד זה מזה. ועוד דהתומים בעצמו כתב דעדות מיוחדת בממון אינו רק מדרבנן וע"כ צ"ל דעדות מיוחדת היינו היכא שכ"א ראה מעש' אחר דעדות מיוחדת היכא שאחד ראה מחלון זה מקר' ילפינן לה במכות דף ו' וכיון דעדות מיוחדת כזה הוא רק מדרבנן והבו דלא להוסיף ואין מחייב שבועה מש"ה בהודא' אחר הודא' דהוי כעדות מיוחדת על מעש' אחת מחייב שבועה. אך לפמ"ש לעיל בישוב דחקירות לא אתי שפיר תי' זה: ה) דנין הדבר כמחכישין להקל. עיין ש"ז שהקשה מסי' כ"ט דמיישבין דברי העד שלא יהיה מוכחש. ומחלק הש"ז דכשהכחשה הוא בחקירות שאז יפסלו העדים מיישבין דבריהם יכאן מיירי בהכחשת בדיקות דלא נפסלו העדים דנין כמכחישין. ומזה תמה על הסמ"ע נבי חבית יין ושמן שכתב דמסתמא דנין אותן כמוכחשין. והש"ז פליג דבין דהוי הכחשת דרישות אין דנין אותן כמוכחשין ק' התם הטעם כיון דאמר של שמן היתה מוכח דאומן אחד מעידין דהיתה משמע מה שאתה אומר של יין היתה אני אומר של שמן היתה אבל בסתם כשאומר ראיתי חבית שמן וזה אומר ראיתי יין אין דנין אותן כמוכחשין כיון שהוא הכחשת דרישות. ובתומים תמה מהש"ס מהא דמקשה בפסחים י"ב אלו דייקינן בהנן סהדי וכו' נימא איסכא מ"ד שלש תחלת שלש ומ"ד ד' בסוף ד' והוי עדות מוכחשת וכו'. וכן הקשו התוס' שם נבי א' אומר בשנים וכן בסנהדרין ס"ט הוכיח מזה דאזלינן בתר רובא ומהט"ז קשה דהא הכחשת דרישות הוא ולעולם מיישבין דברי העדים כדי שלא יפסלו א"ל דשאני ד"נ דכתיב ושפטו העדה דהא כל הראיות שמביא הר"ן שמיישבין דברי העדים ליף מהא דא' אומר בנ' וא' בד' וזה בד"נ. ועוד דא"כ בד"מ אם א' אומר בנ' וא' אומר בה' יהיה עדותן קיימת דנימא הך דאמר בשלשה סוף ג' ומ"ד בה' תחלת ה' ובשיעור זה אדם טועה עכ"ל בקיצור ע"ש שהאריך. ולפענ"ד נראה דכך הוא האמת הברור דרק בדיני נפשות אמרי' אלו דייקינן דהא בהדיא מסיק הש"ס בקושיא דאלו דייקינן ורחמנא אמר ושפטו העדה והצילו העד' בפסחים ובסנהדרין שם וקרא זה לא שייך רק בד"נ ובד"מ דלא שייך קרא דושפטו ודאי דלא דייקינן בא' אומר בנ' וא' אומר בה' לפסול עדותן ומסתמא כשרין וכהט"ז. תדע דהא התוספות

החושן

בזה ס"ש ובע"ז רשיתי שכתב בזה עטם מחודד הא דלא שייך דר' חייא בעדות ע"י לירוף משום דשא דהעדאת עדים מחייב שבועה ילפינן לה בק"ו מפיו וע"א ומה פיו שליבו מחייבו קנס מחייבו שבוע' עדים

*פי' שמצרפים עד של הת' עם עד של הת"ק ויתחייב על פיהם ת' ואח"כ נצרף הק' שנשאר מן הת"ק עם הק' של העד הש' ויתחייב בק' הרי ת"ק ואח"כ נצרף ר' של העד הנ' עם ר' שנשארו מהעד של הש' ויהיה בין הכל ת"ש והעד של הק' אין לו לירוף וזוקק לשבועת התורה וכו' מ תשו' הרא"ש כ' כ"ע סי' שלא א' מס"נ כ' שם בסוף כ' ל"ד מס"ד: ס ופי' שם כיון

חידושי רעק"א

בש"ך אות יוד ודוק היטב בכ"ז. נ"כ ע' כת' פני משה מ"ש מי ח': ס"ה לאותו ממון. כ"כ ליטא קייעא הוא דהא בדר' חייא לא מקרי כפרן לאותו ממון דהא נאמן בשבועה והיינו כמ"ש תוס' בשבועות דהוחזק רק לחמשי' אבל לאחיר אמשים הוי ממון אחר ולא הוחזק כפרן עליהם אלא הכא תדין תשוב על השבועה דיוכן ולא שייך כאן כפרן לאותן ממון:

בש"ך אות י"א דהתובע לריך ליסבע.

חכמת שלמה

סי' ל (סעיף ג' ויסבע שבועת התורה וכו'. כ"כ ע' כאתרוניים שפלפלו אם עד המחייב ממון מחייב גם שבועה ובתשובתי מהדורא ד' סי' קפ"ג פלפלתי הרבה בזה והבאתי דברי מדברי הרמב"ם ז"ל ע"ש:

הגהות אמרי ברוך

בשבועות ריש פרק כל השבועין ובבעה"ת בער ח' מ"ל דין ב': (בה"מ ס"ק ד') (*) והטעם כתבו כיון דקידושין לא נגמר כו' כ"כ בר"ן ס"פ מי שלקחו המוכה בב"י בסי' זה אותה בזה"ל לגבי אישות דשייך בדיני נפשות בכת אחת בעינן לפי עכ"ל. ועי' בב"ש סי' וקל"ג סק"ל דמסיק בע"ע לפה הולרך הר"ן לטעם זה בדבריי בפשות דמיא ת"ל דביחוד התשם הוא מטום קידושין מטום הכי בעינן שיהיו העדים ביחד. ויש להוסיף על דבריו כיון דקידושין בע"א לא בלוס הוא אף בקיחוד הראשון היה לפס קידושין בשתרה פטוים כיון שלא היו אלא בפני ע"א ולאי שהיה קידושין ולא חזי לאצטרופי היה פס קידושין אחר כך עוד בפני ע"א. ועוד דהרי יחוד הראשון שהיה רק בפני ע"א לא היה ראוי לגיאה לפס קידושין ממילא אין ביחוד הזה. פס לא דקידושין. ובירושלמי פ' מי שאחזו הלכה ד' איתא בזה"ל ל' בשחריה ואחר בין הערבים כו' ואמרו אין זה ייחוד עכ"ל. וראה שבוזתה כמו שכתבתי. ומ"מ יש לבאורה בקושיא בטעמו של הר"ן במקדש לפני ע"א שחרית בכסף לו בשער שלא יחולו הקידושין אלא לאחר אלשים יום ושוב קדשה גם בערב לפני ע"א ולעטם הר"ן גם בזה לא הוי קידושין מבא"כ לפי ב' טעמים שכתבתי. ובפרש דבריו' מארי שם לענין נט ישן והיינו שלא אמר להדיא שמייחד לפס קידושין

טורי זהב

אומר כלום מה אכל ואעפ"כ אלו אמר שאכל הדברי הא' היה השני מיפסל לעדות זו על ידו לאחקה זו כגלע"ד לדעת הטור (בס"ג מכחישין להקל) יש לתמוה הא כ' הטור בסי' זה סעי' ז' בשם הרמ"ב דכ"ז אלא הוברר שהם מכחישים זא"ז אלו מהרלים דבריהם דעשו בעיבורא דירחא ומולאין ממון על פיהם ק"ו שאם אין אלו רואין שום ריעותא אלא לעשותם מכחישין זא"ז ואע"ג שכתבו התוס' ר"פ היו בודקין שקשו שם בהנה דא' אומר בג' לאחרם ודא' אומר בג' לאחרם ונקבעו בעיבורא דירחא מכח דאמרי' דעשו בעיבורא דירחא מפסיקא ומילין בחיוב ליום הם מכוונין ליום ע"ש בפיר הרא"ן דעשו בעיבורא דירחא ע"כ מ"מ היינו דוקא לגבי נפשות אלו מוכרחין לשאול בחיוב יום כי הוא א' מהחקירות שמא"כ בד"מ ובהבואר בדברי הרמ"ם שכתב דבכל מקום דחיכא למיתלי בעיבורא דירחא תלינן ולא הזכיר שיעידו דוקא ביום א' ואו נראה דא"ה התוס' שם לא קשיא להו אלא מאחר שאנו רואין ריעותא אבל היכא שאין אנו רואין ריעותא ואלו אוקמינן אדי אחזקת כשרות דידהו ולא נעשה אותן מוכחשה דהא מסקינן אדון אחזקה והו הכא כתב כ"י סי' ד"ש בשם הרא"ן ד"ש לתלות לתרך דברי העדים אפי' בנשמעות הרוקה אלא יהיו מוכחשים וכן פסק שם המחבר ורמ"א בסי' זה ז"ל בכל מקום שנוכל לייסב כו'. והו קשה לו לפי דברי הרמב"ן דפסק תולין להקל ועושין העדים מוכחשים מ"ש מהיא דסי' ל"א בשני כיתי עידי המכחישין זא"ז דבאה כל כת בפ"ע ומעידה בעדות אחרת ואמאי מוליא ממון ע"פ שום כת א' מהם ומה

ביאור

וכן בדיעבד כו' לפי שיעתו בס"ל (ע"כ): [עו] ראוכן. שם ל"כ: [עז] ויגנבו. הלא"ה אינו נשבע כיון שנלעטרפו עד לעד. כתובות כ"א הכי סמיך כו' ומתו קי' הוס' דשם ד"ה הכי. דאם נלרף לא משבע: (ליקוט) ויגלגל כו'. נ"ע הלא"ה משבע משום דר' הייא קמייתא בסמ"ש בס"ה ועש"ך (ע"כ): [יז] (ליקוט) אמר אם העידו כו' שם ל"א ח' לא נאלנו ב"ש וב"ה כו' (ע"כ): (ליקוט) אבל אם כו'. כמ"ש אומר דאריב"ק ע"ב: [יח] אינו משלם אלא. שבועות מ"ב ח' יע"ש עוד אחד לחייבו שבועה אבל אי לא הי' נשאר עד לא הוה חייב שבועה דעד המביאו לידי חיוב ממון ע"י לירוף אינו מביאו עוד לידי שבועה סמ"ע: [ח] בהכחשה. הא דכתב כאן בהכחשה ולא בבא שאח"ז בהעידו שתים י"ל דקמ"ל דאפילו אמר השני לא כי יש לפנינו הכחשה מפורסמת אפ"ה משלם ר' ומ"ש אינו משלם יותר כו' ג"כ דבוהא דלא העידו בפי' על יום א' וגם לא אמרו לא כי מ"מ אינו משלם יותר

פתחי

אותו כמה שאומר שפרע עמ"ע שם ודו"ק עכ"ל ועי' בנה"מ: ז] ויסבע. עבה"ט בשם סמ"ע מ"ש אבל אם לא היה כשאר כו'

נתיבות

משה"כ

לבנה או כעין הר דסימן קמ"ח כת' אומר אבלה תעין וא' אומר אבלה שעורין דאין בו שום נ"מ לבע"ד דחזקה הוי כ"ז שאוכל א"ל לטעון שניהם וע"כ ס"ק ג': (ז) ויסבע דעד הת' מצטרף עם עד הת"ק ומחייב ת'. וכן עד הר' עם עד הש' ומחייב ר'. ומה הנשאר מעד הש' עם מה הנשאר מעד הת"ק ומחייב ק' הרי ת"ש. והעד המעיד על ק' אין לו לירוף ומחויב ש"ר. אבל אם לא היה רק עד על ק' ועד על ר' אלו היה מחייב לבדו ק' מחמת לירוף לא היה מחייב ליסבע ש"ר נגד העד דעד בלבדו לתמון אינו מביא לידי ש"ר סמ"ע וגם מכח העדאת עדים אינו אלא דעדים רק ע"י לירוף אין מביאין לשבועה)(ודוקא עדות מיוחדה שכל א' ראה מעשה אחרת אין מביא לידי שבועה אבל עדות מיוחדת מעידין על

משה"א

לעדות אחרת אפי' נגד הבעל דבר ומכ"ש כשהן רק מוכחשין מפיו בחקירות ובדיקות כנ"ל ברור: ד) וישבע ש"ד על מאה. עש"ל שכתב הטעם הא דלא מחייבינן שבועה מטעם דר"ח קמיית' כיון דהעדאת עדים לא ילפינן רק מק"ו מפיו שאינו מחייבו קנס עדים שמחייבין שבועה. ועדים ע"י צירוף אינו מחייבו קנס דאין חיוב קנס אלא על מעשה שראו שניהם כאחת כמו דלא מהני בא' אומר נסתר' שחרית וא' אומר נסתרה ערבית ובסעיף ה' מיירי ששמעו הודאה מפיו בשעה אחת וכו' ע"ש ובתומים תמה עליו חדא דגם הודאה אחר הודא' לא שייך בד"נ. קושי' ב' דא"כ עדים שא"י בחקירות דא"י לחייבו קנס לא יחייבו שבועת ר"ח קמיית'. ובקצה"ח תמה על הש"ז והתומים דבקנס ודאי מועיל עדות מיוחדת כמו בממון דהא לא בעינן הנד' ביחד בקנס כמבואר בב"ק דף ע"ד והנדה מקשינן לריאה וא"כ לא בעינן נמי ראי' כאחד. ולפענ"ד טעה בזה דודאי עדות מיוחדת כשר בד"מ כגון שא' ראה מחלון זה וא' ראה מחלון זה שהיה אצל המעשה שני עדות. אבל לצרף שני עדות שכל א' ראה מעשה אחר כגון שאחד ראה היום שנגח שורו ונתחייב קנס ואחד ראה ביום שני שפיתה בתו או נגיחת שור אחר זה לא יאמר בר בי רב דחד יומא שמצטרפין לחייבו ממ"נ דא"כ אפילו אחד מעיד שראה שנתחייב קנס ע"י נגיחת שור וא' ראה שהלוה מעות ונתחייב יצטרפו נ"כ והא ודאי ליתא דקנס כשלא הי' עדים בדבר אין בו שום חיוב. דאשר ירשיעון אלהים כתיב בקנס ובעינן שהב"ד יהיו יכולין לחייבו מכח מעשה זה וזה פשוט וברור ולזה מביא הט"ז ראי' שפיר מעדי יחוד לענין קידושין שא' ראה שחרית וא' ערבית דלא מצטרפי' (*) והטעם כתבו כיון דקידושין לא נגמר בלא עדים לא מהני ראיית אחד כלל וה"נ קנס אין בו שום חיוב כשלא הי' עדים בדבר על מעשה זה שמעיד דבעינן אשר ירשיעון אלקים שיהיה הב"ד יכולין לחייבו על מעשה זה וכיון שאין הב"ד יכולין לחייבו על מעשה זה שאין בו רק ע"א מה מועיל אח"כ מה שראה ע"א בפ"א אח"כ שהלוה לו מעות בשלמ' להפוסקים דמהני תפיסה בקנס כשיש מנו הרי הב"ד יכולין לחייבו על מעשה זה וקרינן בי' אשר ירשיעון אלקים וכן כשמעידין ששור בין שוריו נגח יכולין לחייבו על מעשה זה. גם כה שהקשה בתומים מעדים שא"י בחקירות ל"ק כלל דהא מדאורייתא גם בממון בעי' חקירות וגוף הק"ר לחייב שבוע' הוא מדאורייתא ובודאי מדאורייתא עדים שא"י חקירות אינם מחייבים שבוע' ולא פמון רק שחכמים הקילו דאף דליכא חקירות הוי. כנחקרו וחוי כנחקרו גם לענין שבועה גם מה שהקשה מהודאה אחר הודא' דליתא בד"מ לק"מ דבקנס אלו לא הי' הודאה פוטרת בקנס הי' הודאה אחר הודאה

קצות

המסזיק אומר כדברי שניהן ועמ"ש יסוד לקושיא זו בסי' פ"ב סעיף י"ג: ד) שבועת התו'. והא דלא משבע מדר' חייא דהכי כיון דליכ' עדים אלא ע"י לירוף לא שייך הא דר' חייא בעדות ועי' סמ"ע וש"ך חולק

ח"ב סי' שי"ג: (י) ויסבע ש"ד על מאה כו'. והא דלא משבע על הכל מכח דר' חייא כדלקמן סי' ע"ה סעיף ד' ל"ל דהכא כיון דאין עדים אלא ע"י לירוף לא אמרי' הכי וכן משמע מדברי הסמ"ע ולקמן ס"ק י"ט ודו"ק והב"ח תירץ דשאני הכא כיון דיש לירוף כתות הרבה ובתשו' הרא"ש לא הי' שם אלא לירוף כת א' ב' עדי' ודבריו תמוהין דהל מהכא לירוף כתות הסני' מ"מ יחייב מלירוף כת הא' וכי בשביל שיש עוד עדי' יגרע ולענין עיקר הדין באמת המעיין בבעה"ת יראה שלא הוזכר שם בתשובת הרמב"ן שבועה על ק' ואפשר דלענין שבועה ס"ל להרמב"ן דבאמת נשבע על הכל מדר' חייא רק בלשון השאלה הוזכר שבועה דעד אחד אגב שיעבא וא"כ ל"ע לדינא בזה דלא אשכחן בשום דוכתא לחלק בין עדות שתים לעדות ע"י לירוף ונש מה שנראה מדברי הטור דהיכא דכבר נלטרף ע"א לממון לא מחייבינן שבועה על פיו בהנשאר לא הוזכר שם בבעל התרומה דבר מזה וג"כ ל"ע לדינא ונפקא מינה אפילו תימא

לקמן סי' ס"ה ע"ס וק"ל : (יב) וע' בח"ע כו' · ולענין עידי קדושין עיין בח"ע סימן מ"ב ס"ב וע' בתשובת משאת בנימין סי' כ"ח וע' בתשו' מהר"ן ששון סי' י"ז : (יג) אחד שהלוה לו באחד בשבת · עיין בסמ"ע שכתב וז"ל הג"ה וכתב ב"י תמו' ע"ח וז"ל ואע"ג דע"ח היכא דאחר מכחישו לאו כלום הוא מ"מ אם הוא דבר שיכול להתברר נאמן כ"כ מהרי"ק שורש ח' עכ"ל ור"ל עד הסני אומר אני אברר דברי כל זמן שאינו מברר עד הראשון נאמן עכ"ל ולא נהירא דלמה יהא הראשון נאמן יותר מהשני אלא מיירי שהראשון אומר אני אברר את דברי והשני אינו רוצה לברר וכן הוא להריא בקידושין דף ס"ו גבי שלח ואחויי ומהרי"ק שס מייתי ראיה דכיון שיכול להתברר נאמן ולא השני ע"ש ודו"ק . ומ"מ אני תמה בעיקר הדין שהעתיק הב"י בסימן כ"ח כן בשם מהרי"ק ומו' בקדושין פ' האומר וכ"כ הד"מ והסמ"ע כאן בסי' זה בשם מהרי"ק שהרי לא נאמר דין זה בקידושין שם רק גבי איסורין אבל דאחר מכחישו אינו נאמן והלכך בדבר דיכול להתברר אומרים דנאמן להחמיר בדבר איסור אבל בממון לא שמענו דין זה מעולם ולא אשתמיט חד מהפוסקי' דלכתוב כן וגם מהרי"ק שם לא כתב כן לדינא לענין ממון רק מייתי שם דונמא דמלינו בדבר שיכול להתברר לא סמכינן על הדחוי ע"ש והראיה כדברי וכן כ"ל עיקר לדינא דלענין ממון אין חילוק בין דבר שיכול להתברר או לא ודברי הב"י והד"מ והסמ"ע בזה לא : (יד) וטעו בעבורא דירחא . ע' בגמרא ר"פ בן סורר ומורה ובתשו' הרא"ש כלל מ"ה סימן כ"ה גבי ובד"כ לא אזלינן בתר רובא ודוק היטב : (טו) ואי סוברר הדבר כו' · כתב סמ"ע כגון שזה מעיד שנעשה ב' בחודש והשני מעיד שנעשה ד' ימים בחודש וכו' עד ח"כ אין מחולקין אלא ביום אחד והוא אחר אני חודש שזה אומר שנעשה ט"ז ימים לחודש כו' עכ"ל כן הוא בב"י וד"מ וכן הוא בעיר שושן ודלא כאגודת אזוב דף ע"ז ע"ד וכן הוא להריא ברמב"ם ספ"ט מהל' עדות דאחר אני החדש לא אמרי' דטעו ע"ש וכן הוא בהגהות אשר"י ס"פ נט פשוט פר"י ממהרי"ח וכן הוא בתשו' הרא"ש כלל מ"ה סי' כ"ה

יט (י) [י] [כג] ומשלם ר' :

ו כ ע בדיני ממונות אע"פ שלא ראו שני העדים המעשה [יא] כא' ח] עדותן מצטרפות כיצד אמר האחד בפני הלוהו ביום פלוני או בפני הודה לו פ ואמר העד האח' בפני הלוהו ביום אח' או הודה לו ט] הרי אלו מצטרפין וכן אם אמר הא' בפני הלוהו והשני אמר בפני הודה לו או שאומר הראשון בפני הודה לו והשני אומר אחר זמן הלוהו בפני (יא) * הרי אלו מצטרפין [כג] (וכן דיני עדות דבר איסור (מרדכי פ"ב דיבמות) (יב) [יב] (וע' בחה"ע סי' י"ח י] וסי' קמ"ג ס"י) :

ז [כד] כא ל הא דהלואה אחר הלואה מצטרפין (יג) [יג] כשתבע ממנו ב' מנין כב (יג) א' שהלוה לו בא' בשבת והמנה השני [יד] בשני בשבת אבל אם המלוה מודה שלא הלוה לו אלא מנה א' חזינן אי איכא למימר דטעי חד מנייהו בזימנא דהלואה ק כגון שאומר האחר בב' בחודש ואחד אומר בג' בחודש דאיכא למימר דתרוייהו אחד יומא מסהדי כג (יד) ר וטעו (יג) בעיבורא דירחא מצטרפי דאימור אחד מנה מסהדי(טו)כד יא] ואי [טו]הוברר הדבר דבתרי מנה מסהדי[כה] הא ודאי חד מנייהו שקרן ס הילכך

משתבע

כופין אותו לשלם מיד ואין לו במה לשלם שהוציאם לטובתו וק"ל וע"ל סי' ע"ה : יט ומשלם ק"ק· בכאן אין שייך לומר איך העדי' שע"י לירוף יחייבו ממון ושבועה כמ"ש לפני זה בס"ק ט"ו דשאני התם דכל אחד העיד על הלוואה מיוחדת לאחד לוה בניסן ולאחד לוה באייר משא"כ בפקדון זה דכל אחד העיד ששמע מהנפקד שהופקד בידו זה שמע כ' וזה שמע ק"כ אף ששמעו ממנו בזמני' מתחלפי' מ"מ יוכל להיות דפקדון אחד הוא שהודה לפניהם בזמני' מתחלפים מ"ה לא מקרי זה עדות ע"י לירוף וק"ל : כ בדיני ממונות אע"פ שלא ראו שני העדי' המעשה כאחד . פי' אלא כל א' ראה המעשה או שמע הודאה מפי הנתבע מה. שלא ראה או שמע השני מ"מ כיון דלעדות דכל א' חייב לו מנה מצטרפי . ואם מעידין על מעשה א' ולא היו יחד בראייתן אלא זה ראה מנית שלו וזה שמע שלו גם כן אותה הגמרא דמצטרפין . ונקרא בלשון הגמרא עדות מיוחדת והטור והמחבר לא כתבוהו דכ"ם הוא מדין זה דהעידו כל אחד על מעשה בפני עצמו: כא הא דהלוה אחר הלוה מצטרפין כשתבע ממנו כו' · דוקא כשמעידין שניהן על הלוה בעינן שיתבע שניהן ומעשה דמסיק אבל אם שניהן מעידין על ההודאה או אפי' אם שהודה לו מנה והשני מעיד שראה שהלוה לו מנה ובזמנים מתחלפים מצטרפין דא"ל לתמאי דכבר הלוה לו ההודאה ולא נזדמן שילוה לו באותו יום עד זמן שאמר עד השני וכ"מ מהרא"ם פ' ז"ב ובנ"י שם ב"י : כב ח' שהלוה לו בא' בשבת כו' · נראה דה"א אם תבעו שתשבעני מנין ואו' ששכח אימת הלוהו אם הלוהו יחד או בזה אחר זה נ"כ אין הכחשה שהרי שיימו הטור והמחבר בזה וכתבו ז"ל אבל אם המלוה מודה שלא הלוהו אלא חד מנה כו' משמע דוקא בכה"ג הא אם תבעו ב' מנים אף שלא תבעו בפירוש לאותן הזמני' שאמרו העדי' נ"כ מצטרפין לשלם לו מנה ועפ"ר מ"ש שם עוד מזה : (הג"ה וכתב ב"י מחש"ח וז"ל ואע"ג דע"ח היכא דאחר מכחישו לאו כלום הוא מ"מ אם הוא דבר שיכול להתברר נאמן כ"כ מהרי"ק שורש ח' עכ"ל ור"ל עד הסני אומר אני אברר דברי כל זמן שאינו מברר עד הראשון נאמן ועכ"ל סימן ע' ור"ם ע"ה בדין אי צריך התובע לברר דבריו : בג וטעו בעיבורא דירחא · פי' כגון שר"ח זה היה שני ימי' ביום ח' וביום ב' והלוהה נעשה ביום ג' ולעולם אינו מונים מספר ימי' החדש מיום ר"ח השני דיום ר"ח הראשון עול' למספר ימי החודש שעבר ונתעבר ממנו אותו החדש שעבר ותלינן לומר שזה שאמר בג' בחדש הי' המעשה לא ידע שהחדש שעבר נתעבר והתחיל לימות ימי החדש הזה דמלוה דלוה נעשה שלשה ימים בחדש ושפר האומר שנעשה ב' ימים בחודש ידע שנתעבר החדש העבר ומתחילין לימות מיום השני נמלא דנעשה בשני לחדש והוא שלא הכחישו נפשם בהזכרת ימי השבוע וכ"כ בד"מ: כד ואי סוברר הדבר כו' · כגון שזה מעיד שנעשה ב' בחדש והשני מעיד שנעשה ד' ימים בחדש דשמחולקים בב' ימים וכ"ם יותר ליכא למיתלי בטעות זה ח"כ אינן מחולקי' אלא ביום ח' והוא אחר אני. החדש שזה אומר שנעשה ט"ז ימים לחדש והשני אומר י"ז לחדש שכל אחר אני חודש כבר ידעו הבריות שנתעבר החודש ולא טעו בהני (גמ') וכן אם עד אחד אומר קודם הנץ החמה ואי' אומר בהנץ החמה אע"פ שהוא בשעה

ז"ה

ח' ולא מהני לענין קנס כמו דלא מהני כא' אומר כשתבע חברית ואי' אומר ערבית דלא מהני לענין מיוסר אומות כמ"ש כ"י בסי' זה מחודש כ' והי"ל דלא מהיכן קנס בעדות מיוחדת כשוס אופן דאין חיוב קנס אלא על מעשה א' שראו שניהם כאי' אקל בהך הכשל בתשו' הרא"ש אין כאן עדות מיוחדת דמיירי שבפי' אומרים ששמעו מפנו הודאה א' בשעה א' רק שזה שמע כ' וזה שמע ק"ן ואם"ל אלו הוי כאן עדות מיוחדת שזה מעיד כ' על יום א' וזה מעיד ק"ן ביום אחר מודה הרא"ש להרמב"ן דאין כאן שבועה דאוריי"ת רק שמשלם מנים והכיא דא' אומר ר' אמרי' שב"א אמר ר' ואי' אומר דמספיק אולינן לקולא כדי שלא להוציא ממון לו שבועה הא אין כאן פסול לעדים אם אחר כן והוה כהכיא דרמב"ן שזכרנו אבל אם אמרו כפי' על א' זה מנה וזה מאתים נריך לשלם מאה וגם שבועה ובהכיא דהרא"ש בפקדון כנל"ב ומוכרחת: (סעיף ז' הלכך

הגר"א

בשחרית ובע"ת בין הערביים זה היה מעשה ושאל ר"א בן תדאי לאחמים אם זה ייחוד ואמרו אין מקבלין עדות אלא"כ ראו שניהם כאחד ריב"ק אומר אפי' ראו שניהם אז"ז וקי"ל כריב"ק כנ"ל (ע"כ): (ליקוט) וכן דיני כו'. עמ"ש בא"ע סי"ל סס"ל בהג"ה (ע"כ): [כד] (ליקוט) הא כו'. כנ"ל אימור דאריב"ק כו' וכ"ם שהבע"ד מכחישו דהזדאת בע"ד כמאה עדים

היטב

[יב] ופיין. עיין בתשובת מ"ב סי' נ"ל ובתשובת ר"א ששון סי' י"ז : [יג] כשתבע. דוקא כשמעידין שניהם על הלוואה בעינן שיתבע שניהם אבל אם מעידין על הודאה או אפילו א' מעיד על הלוואה וא' על הודאה ובזמנים מתחלפים מצטרפין דא"ל דהודה לו בפני עדי הב' על מה שכבר הלוה לו ואפילו אם זמן הודאה הוא קודם לזמן הלוואה אמרינן דלא נזדמן לו להלוות באותו יום והודה על שהבטיחו להלוות לו אח"כ. ממ"ש : [יד] בשני בשבת נראה' דה"ה אם תבעו סתם בשני מנים ואומר שסבה אימת הלוסה אם ביאר לו א' ימים בחודש ידע שנתעבר החדש העבר ומתחילין למנות מיום השני נמלא דנעשה בשבוע וכ"כ בד"מ: כד ואי סוברר הדבר כו' · כגון שזה מעיד שנעשה ב' בחדש והשני מעיד שנעשה ד' ימים בחודש דשמחולקים בב' ימים וכ"ם יותר ליכא למיתלי בטעות זה ח"כ אינן מחולקי' אלא ביום ח' והוא אחר אני. החדש שזה אומר שנעשה ט"ז ימים לחדש והשני אומר י"ז לחדש שכל אחר אני חודש כבר ידעו הבריות שנתעבר החודש ולא טעו בהני (גמ') וכן אם עד אחד אומר קודם הנץ החמה ואי' אומר בהנץ החמה אע"פ שהוא

תשובה

רמ"א סי' ל"ד סע"ז וסמ"ע. שם סעיף קטן ס"ז וזה"ל שדעת מהרש"ל ביש"ם פ"ט דב"ק סי' מ"ו (והביאו הש"ך שם) שאפי' אחר שנתבע בב' שני עדים של שני בעלי דיניה מצטרפין לפוסלו מ"מ הרי דעת הרשב"א שהביא שם והרמב"ן סי' ל"ד שאין מצטרפין עוד לפוסלו ומידי ספיקא לא יצאנו כו' עכ"ל והנראה בקלרה כפ"ה לאח"ע סי' קע"ו ס"ק ל"ג. וכעת ראיתי בס' שער משפט סק"ה שמביאו והסיג עליו ומסיק דברור לדינא בעיר לירוף איסור היכא שהבחיבו הבעל דבר לו בד"מ לאחר שנתבע להכחיש הבעל מ"מ כשאח"כ נא הבעל השני חוזר ומיעור בעדות של הראשון ומצטרפין להו בין לענין איסור בין לחומיל ממון שם"ה: ו) וסי' קמ"ג שם. ענ"ה שם ס"ק כ"ו שתמה על הרמ"א כאן דמה ענין הך דהתם למלא דשם כל תנאי תנאי לאחר הוא כו' ע"ש ועי' בס' כר"י שמייב קלא ע"ש ועי' בס' שער משפט סק"ה : יא) ואי הוברר הדבר כו'. עבה"ע שב' כנון כו' לד שהוא אחר אני החודש כו' ונגש"ע להגר"ע תיר זל"ל כ"ב וז"ל ואם אחר אני החודש מעידים על מה שנעשה בתחלת חודש זה אומר בג' וזה אומר בג' אמרי' דטעו בעיבורא דירחא כיון דבר נקל בליבא זכרון שהוא סבור שהוא ג' בחודש ואי' בתשו'

המשפט

בסמחים שם בד"ה אלא אמר רבא הקשו נבי א' אומר בג' וא' אומר בה' מהא אלו דייקינן ומתרצין דלהחמיר ולקיים עדותן לא בדקינן להו עכ"ל. ולפי דברי התומים דמתניתין מיירי אפי' בד"מ והועלה על הדעת דבד"מ בשביל הוצאת ממון לא דייקינן לקיים עדותן והוצאת ממון יהיה נקרא להחמיר הא כל ממון הרי תוחרא לזה וקולא לזה. ועוד א"כ אם יעידו עדים לפשור ממון וא' יאמר בג' וא' בה' יהיה עדותן קיימת ובתומים מדייק לה מדקתני סתמא משמע דאפי' בממון הדין כן ע"ש א"כ מוכח נ"כ מזה דאפי' אם מעידין על פשור ממון נ"כ הדין כן והא ודאי לא נקרא להחמיר. ועוד היאך יעלה על הדעת דמשום הוצאת ממון יהי' נקרא להחמיר ולפסול העדים יהיה נקרא קולי וכדי שלא להוציא ממון נפסל עדים ואדרב' איפכא מצינו בשני ביתי העדים המכחישין זא"ז דמשום חזקת כשרות דעדים מוציאין ממון אלא ודאי דדק בד"ב הדין כן דלא מחמירינן לקבול נפש ולקיים עדותן אבל בד"מ ודאי דייקינן בסהדי שלא לפוסלן וא"כ ע"כ מתניתין דא' אמר בג' וכן כל סוגית הש"ם דפסחים ובסנהדרין בד"ג מיירי וא"כ יש לומר נ"כ דאפי' בתמא

החושי

דמקשינן הגדה לרא' וכיון דבעי' רא' כאחת ה"כ הגדה כאחת ואי' ניחא דקנס דינו שלו שוה כדיני נפשות היאך שומעין דבריו של זה היום ושל מחרו לומר דבריו כל זה היום ושל מחרו לומר דבריו שלו שוה כדיני נפשות דינו בזה לד"מ ואין קנס חלוק מד"מ כלל לזה וא"כ ממילא קאי הקנ"ו גם לעדות מיוחדת וזה ברור וגם בתומים רא"ש שכתב כדברי הט"ז ולי"ד וכמ"ש גם מאו' מרוכה שם משמע דלריב"ק שומעין דבריו היום ושל מחרו לומר וכמ"ש רש"י ע"ש. ומ' מאו' פ"ק דמציעא ר"ש בר"מ ס"ל דאמר אם הביאו שניים לידי מיסה ממורה כו' והקשו תו' א"כ יאמר ר"ש ק"ו דר"מ לענין שבועה אם הביא שניים לידי מיסה ממורה לא יביאו לידי שבועה הקלה מ"ש בש"ך דעדים שפ"י לירוף נמי מחייבי' שבועה א"כ טפי עדיף

ח"ו

מאירת עינים

ביה חפץ מבורר אלא מעות אלו שוה כסף הוי כאילו העידו העדים שהוא בביתו וכמימרא דרב ששת ב"ק דף ק"ה ע"ב דכדמוקי לה שם בגמ' ע ברייתא סתם דף ל' ע"א וכדרב יהושע בן קרחה דאפסיקא הלכתא כוותיה שם ע"ב : פ כדאמרי הרדעי שם ע"ב *פי' ואין זה מקרי הכחשה דאפשר שהודה לו אמה שהבטיחו להלות לו ואיכא הכחשה ומכל מכן דעדות מיוחדת דהיינו שזה ראה מנית שלו וזה ראה מנית שלו דמצטרפין והוא פשוט בגמ' דמכות דף ו' ע"ב וכ"כ הסמ"ע: ל עור בשם הרמ"ה ק ממשנה שבסנהדרין דף מ' ע"א ר והיינו עד אחד החדש דכל שאחר אני החדש כבר ידעו הבריות שנתעבר החדש כדאמרינ רב אחא בר חנינא שם דף מ"א ע"ב ם וכמ"ש הרא"ש כיון שכם ב' דברים ואין אחד מכחיש את חבירו ולדברי המלוה ה'

תידושי רעק"א

כ"ב ולע"ד דאם דולה ליטול רק ק"ן נוטל בלא שבועה דעל הק' זה האומר ק"ן הוי על הק' עד המסייע לדעת הש"ך סק"י וא"ה לדעת הסמ"ע ס"ק ט"ו י"ל דדוקא לחייב שבועה ל"א כן דעד שהכיא לידי ממון ל"ם שיוכשב העד על קלת עדותו בשבוע' משא"כ לסייע: בסמ"ע אות כ"ד והוא אחר אני החדש

כ"ב ואם אחר אני החדש מעידים על מה שנעשה בתחלת חדש שזה לומר בג' בחדש וזה אומר בג' אמרינן דטעו בעבור' דירחא כיון דכבר נקט בליבי' לזכרון שהי' בג' או בג'. עיי' תשו' שב יעקב תתי"ע סס' ע"ו : שם אות כ"ש ולין מדרך המלוה . כ"ב יפשיט זה דוקא בכתבע טוען שפרע אנה א"כ לפי דברי מוכחש א' מהעדים בלין דרך להודות קודם הפרעון אבל אם טוען שפרע ב' מנים א"כ יל שהודה דתחלה על מנה אחר שכבר פרע ואח"כ פרע עוד מנה א' מש"ה מצטרפים כנלע"ד פשוט :

הגהות אמרי ברוך

שקבל הלוואה ב' ולא שילם רק ר' משא"כ בגוונא שב' הטור דכשמשלם ת"ם אין עוד מאותן העדים שום עד שיהיה יכול להעיד שחייב עוד הא מלר הלירוף שילם יותר ממה שעולה מהגדת של אחד כפ"ע שבגדול שבגולה העיד על ת"ק ורברי הוא כבר שילם ת"ם . ע"כ כשאין עדים רק על אלף ר' מאות לא מחייב הטור שדר"ח אבל כיון שיש עוד אחר המעיד על מנה דמין לענין חייב הת"ם עפ"י שאמרי העדים שמעידים על אלף ות' המעיד על מנה מחשבין כאלו כח אח' ל והעיד על מנה שמחייב שבועה וע"כ אם מחשבין הלירוף בחיוב הת"ם באופן הראשון שב' הטור הביאו שמצטרפין עדות של הר' עם ר' של הסי"ן ח"ח לומר כו שיחייב שבועה על ק' הנשאר מעדותו דהא הוא אינו יכול להעיד שפנים בודאי עוד ק' ושלאחר דהוי כבא ומעיד לאחר שהשלומין ע"י הלירוף ח"ח הלירוף בכ"ב דהא הולרכנו לעדותו בשת הלירוף כי לרבינו מעדותו על ש' סך ר' להעד של ר' לכך הולרך הטור לבאר דחיוב השבועה הוא רק בשהלירוף הוא על אופן הסני מחמה הער המעיד על ק' שלא בא מדבריו לכלל

טורי

ר' נמי ליתא דעל הלוואה אחר מעידים גם שבועה אחר שילם הפחות והא ודאי ליתא דא"כ הוי לה להפוסקים להזכיר שבועה בס"ב אלא ודאי לענ"ד פשוט דבכל מקום שצריך שהה להשתמש חני העדות לממון וחני העדות לשבועה ודאי לא מצטרפין משא"כ כאן דהעדות מועלת להשלומין תחנים זהוכים ואותן תשלומין עצמן מכיחן לידי שבועה דאוריי"תא מעשה שלא תהא הודאה פיו גדולה מעדים אלא דקשה במ"ש הטור בשם הרמב"ן בדרך הראשון של לירוף תשלומי ת"ם ואין שם שבועה דאוריי"תא וא"ש עם שבועה דאוריי"תא מפא"ה הבריות שבקוקיקין בשלם ת"ם ונראה להרץ דהא הבעלת עדים מביא לידי שבועה דאוריי"תא ולפי' לה המקבלת בס"ק ב' מ"ש, המוס, שם ד"ה אבל הודאה כו' ומקי"ו הוא מפיו שאין מחייבו קנס מחייבו שבועה ק"ן לעדים שמחייבין קנס דמחייבין אותו שבועה ומכל מקום אין מעידים על יום

ביאור

ב"מ ה' ה' ולא"ל כאן למ"ש שם ע"ב כגון דאתי שהדי כו' כיון שאין כאן חפץ מבורר רק שוה כסף. תשו' הרא"ש: [כא] לאותו ממון. ל"ה: [כב] ומשלם. ע"י שבועות תובע: (ליקוט) הוחזק כפרן כו' ומשלם ק"ק ע"י שבועת שבגנבו בס"ם ברים ב"מ גבי הכות רשע (ע"כ): [כג] וכן דיני עדות. ירו' ריש פ"ה דסוטה: (ליקוט) וכן כו'. ירו' ריש סוטה נסתרה בעד אחד

באר

ולא לכפור עכ"ל הסמ"ע : [י] ומשלם. בכאן אין שייך לומר איך העדים שע"י לירוף יחייבו ממון ובשוב' כמ"ש בס"ג דשאני התם דכ"א מעיד על הלוא' מיוחדת א' בניסן וא' באייר משא"כ בפקדון אף שבמעמו ממנו בזמני' מתחלפים זה כ' וזה ק"כ מ"מ יוכל להיות דפקדון אחד הוא שהודה לפניהם משא"ה לא מקרי עדות ע"י לירוף עכ"ל הסמ"ע וז"ל הסי' דבאמת לא אשכחן בשום דוכתא לחלק בין עדות סתם לעדות ע"י לירוף ע"כ ל"ם לדינא דל"מ אם התובע אינו טוען בדי כמה הלוה כו רק שאומר אני תובעו מה שיעידו שעדים כמש"ל סי' ע"ה סכ"ג דאז לא מצי להשביעו בלא"ה ודוק היטב (ולענ"ד נלאה דמעיקרא לק"מ דבשמ' לעיל גבי הלוואה אמרינן ממ"כ אם משביעין אותו בכביל שמכחיש את העד הו לא שייך לגרע העד לחייבו לשלם אבל כאן לא שייך זה דהא מחויב לשלם משמת שהוחזק כפרן ואינו נשבע להכחיש העד (וכעין זה מתרץ הט"ז ע"ש) וכתב הש"ך דמדין שבועה לא איירי כאן ומנך על מ"ש סי' פ"ה דהמובע צריך לישבע וש"ם) : [יא] כאחד. פירוש אלא כ"א ראה המעשה או שמע ההודא' מה שלא ראה או לא שמע הסני מ"מ כיון דכ"א חייב לו מנה מצטרפי ואם מעידין על מעשה א' ולא היו יחד בראייתן אלא זה ראה מנית שלו וזה שמע שלו הש"ם עדות מיוחדת דמצטרפין. ממ"ש : [ח] עדותן מצטרפת כ' כמ' שער משפט יש לי מקום עיון הסני עידי לירוף כגון לענין פרעון שטר המבואר בסי"ח לא בסני עידי לירוף המעידין לפסול אדם אחד העיד שגנב והסני העיד שהלוה ברבית דמצטרפין לפסלו כמבואר בסי' ל"ד סכ"ח בהגה ויש שני עדים המכחישים שני המעשים ואומרים להד"ח לא ביישינן לה כתרי ותרי דא"כ לענין פרעון שטר לא תפקינן דיד המוחזק ולענין לפסול הוי זה הויס ספק פסול כדאיתא בסי' ל"ד סכ"ח אז אלמא כיון ששניהם המחרוכים מסייעים זה לזה ומכחישים את שני המעשים הוי לחד לגבי תרי כיון שכל א' מעיד על מעשה מיוחדת ואין הסני מסייעו ושני עדים לומרי' שכל אחד מהמעשים הוא שקר אין דבריו של א' המקום שכים והמחרוכים מהימני כו' עש"ב : ט) הרי אלו מצטרפין עי' בתשו' זכרון יוסף תתה"ע ס"ס ז' שכ' דל"ל דבהלוואה אחר הלוואה לא מצטרף עד הסני לבראשון אלא בשעדיין לא נשבע הנתבע על פיו להכחישו אבל אם כבר נשבע להכחיש העד לא' ונפטר ממנו שוב אין העד הבא אחריו ומעיד על הלוואה אחרת מצטרף עמו לחייב את הנתבע מנה אלא נשבע גם נגדו ונפטר וכן כ"ל להוראת כו' וכן משמע בהדיא מדברי הרמב"ן שהוא הגהת

משא"כ חידושים

עמ"ש בזה בסי' ע"ה: (י) ומשלם ק"ק כיון שהתה יב שבועה והוא חבור הוחזק כפרן משלם. ובהוהלה אחר הוהלה צריכ שע"י לירוף חייב ממון מחייבין ג"כ שבועה כמש"ל וכיון שהוא חבור משלם רק שהתובע לריך לישבע כדלקמן סי, ע"ה ד"ה: (יא) הרי אלו מצטרפין. ומכ"ש כשלא ראו ביחד רק זה מחלון אחר דמצטרפין שמ"ש: (יב) שתבע ממנו ב' מנין. אבל בהוהלה אחר הוהלה אחר הלוהה אפי' לא תבע רק מנה אחד מצטרפין ואפי' בהלוהה אחר הוהלה דעת הסמ"ע דמצטרפין דסברת ליה כיון שרלה להלוות לו הוהה לו מעיקרא ואם התובע אומר שהלוה לו ב' מביה ואינו זוכר אם נזמן אחד אלו בב' ומנים גם כן כשר סמ"ע. וכן אם אין שוטן ברי רק תבעו על פי עדים גם כן כשר כיון דאינו מכחיש בעדים. וכ' הרי"ק דע"ת בהכחשה ויכול לברר מי שיכול לברר נאמן. ופי' הש"ך שהוא בכעין המבואר בקידושין ס"ו ע"ב בקביית עבדים אחר אומר שם בו מוס ואומר שלא ואחזי והשני מכחישו המעיד העבד לברר וכן עיקר אז"ל שהש"ך פיקפק לומר דזה ל"ם רק באיסורין: (יג) בעיבורא דירחא. ואפי' בשנים אמרי' דטעו אבל בב' ימים ל"א דטעו. וכן אם התעשה היה לאחר רוגו של חודש אלא אמרי' דטעו אפי' בשום אחד אבל אם אם המעשה היה קודם רוגו אם מעידין הוא אחד לא מדבריו לכלל

קצות

עדים שמחייבין אותו קנס אינו דין שמחייבין שבועה ועדות ע"י לירוף וכן עדות מיוחדת לא מסני נקנס כמו דלא מהני כא' אומר נשמר' שמרי' ואי' אומר נשמר' שמרי' ואי' אומר נשמר' שמרי' אינו מחייבין אותו אלא בעדים בראו אחד בעדים בראו אחד ב"ש ובן קנס אין מחייבין אותו אלא בעדים בראו אחד בעדים בראו אחד לאיסור איכות דבאיסור איכות הטעם דהוא נוגע לד"ו והוי דינו כד"ו וכיון ראו באחד ושינו באחד אבל קנס דינו שוה בזה לדיני ממונות ורחיה לזה בפ' מרובה דף ב"ד ע"ב ע"א פסיטא אמרי הא קמ"ל עפ"י מלמו דומים דעפ"י ע"א מה עפ"י ע"א כי אתי ע"א מצטרף בהדי' מחייב עפ"י עלמו נמי כי אתי עדים מחייב ונלפוקי כו' וכתב רש"ו ד"ה כי אתי ע"א דהלכה כר"י ב"ק דאמר שומעין דבריו של זה היום בשיבא חבירו לאמר שומעין דבריו ע"כ ובד"ו ודאי בעינן שיבאו שניהם באחד ורדאי בסנהדרין דף ו'

בשעה אחת הדבר ניכר לכל וכן אם נחלקו בשקיעתה ב״י ור״מ ב׳ ועמ״ש בדריסה עוד מזה: כה משתבע ליה ס״ד. ולא אמרינן שאלו עדי׳ יאשבו כמוכחשין ויהיה עדותן בטילה וכמ״ש הטור והמחבר בסימן שאחר זה דלא מחשבינן למוכחשין אלא כשזה או׳ לזה וזה אומר לא לזה אבל כאן דכל א׳ מעיד שלזה ממנו בזמני׳ מתחלפים מצד העדים יכול להיות דשניהן אומרים אמת (משא״כ לעיל ס״ב דמכחישין זא״ז בלא כי אז כיונא בו) אלא שמצד התובע שאינו תובע אלא מנה אחד נתברר שאחד מנייהו משקר מ״מ א׳ מהן אומר אמת גם לפי דברי התובע וצריך לישבע שבועה דאורייתא׳ נגד אותו העד אשר״י: כו החזיק בקרקע כראוי מצטרפין כו׳. *אבל אם עד אחר או׳ בפני ובפני עד שמת נתן לפלוני בניסן ואחר או׳ בפני ובפני עד שמת נתן לפלוני בתשרי דהוה כשני שטרי מתנות על ענין א׳ (כמ״ש לקמן בסי׳ ר״מ) דאז בטיל שני לראשון ואף אפשר ליכא אלא אד סהדא והפסיד מקבל מתנה רי״ו נתיב ע״ו אלק ב׳ ד״מ ז׳ הביאו וכ׳ דכך הוא אמת לדינא כיון דגם אותו העד הוא מוכחש מעד הראשון ולאפוקי ב״י ע״ש:כז והשני אומר בתשרי מצטרפין פירוש ופטור ממנו ממנה כדמסיק דאע״ג דאמנה דמסהיד האי שראה שפרעו ואינו מסהיד האי שהרי על שני זמנים מתחלפי׳ מעידין מ״מ שניהם מעידין שראו שפרעו מנה והוא טוען שפרעו

ק״ק כדברי שני העדי׳ וכמו שכתב בשעיה״ו׳ בעידי הלוואה המעידין על שני זמנים ומינה *דאם הלוה בעצמו אינו אומר שפרעו שני מנים אלא מנה אחד דאין מצטרפין יכול המלוה לישבע ש״ד נגד העד אחד ונוכה בשטרו כל הק״ק וק״ל: כח ואם נעשה השטר קודם ניסן כו׳ · כ״כ נ״ב בטור ובפרים׳ כתבתי דנראה דל״ד קאמר קודם דה״ה אם נכתב בשטר שהלוה לו בניסן סתם והוא הביא עדים שפרעו ביום שני דניסן דאמרי׳ דהשטר נעשה בר״ח ניסן והפרעון היה ביום שאחריו דיד בעל השטר על התחתונה אלא שמילתא פסיק׳ נקט הטור והמחבר ולא בא אלא לאפוקי אם זמן עשיית השטר הוא אחר היום שאמר העד שראה שפרעו הלוה וק״ל: כט או אחד מעיד שפרעו מנה כו׳ · וכ״כ נ״כ הטור ושם בפרישה כתבתי ודקדקתי מדלא כתב רבותא *דאפי׳ אם זמן העד האומר שהודה לפניו הוא לפני זמן העד שאומר שראה שפרעו דמצטרפין וכמ״ש הטור והמחבר הדין לפני זה בעירוף עדי הודאה והלוה׳ ס״מ דס״ל דבכה״ג אינן מצטרפין דדוקא בעידי הלוואה מצטרפין משום דעבד לוה לאים מלוה ואמרי׳ דשמא המלוה בקש שיודה לו בפני עדי׳ אותו הלוואה שילוה לו אחר כן מאשם שלא יזדמנו לפניו עדי׳ בזמן ההלוואה משא״כ בהודאות פרעון דאין מדרך המלוה להודות ללוה שנפרע ממנו כל זמן שלא פרעו אלא כשיפרענו יחזור לו שטרו וק״ל: ל ולא יוכל המלוה לומר שטראי נינהו · כ״כ נ״כ הטור שם וע״ל סימן נ״ח דכתב הטור דהמוליא על חבירו שטר והלוה טוען פרעתי ומביא עדים שנתן לו בפניהן מעות שאתרע שטרא וכ׳ שם פלוגתא בזה במאי אתרע ד״ם נאמנים שאמרו דבטל השטר לגמרי (וכוותייהו פסק המחבר) ומהרא״ם פסק שאתרע לענין זה דלא מגבין ביה אבל נ״כ לא קרעינן ליה ואי תפס המלוה לא מפקינן מידיה וכ״פ מור״ם שם בהג״ה וכאן לא כ׳ הטור ומור״ם כלום ונראה דגם כאן ס״ל הדין כן במכ״ש דהא לא עדיף מאלו שני העדים מעידין יחד ולא בא הטור כאן אלא ללמדינו דמצטרפין לענין דלא יוכל לו׳ כטראי נינהו ולגבו׳ ממנו בשטרו אלא תפיסה ומ״ש לפני זה דהשטר פרוע ממנה היינו כשאינו חוטן טענת שטראי א״כ ל״ד קאמר פרוע אלא לענין זה קאמר שאינו יכול לגבות כאן וקיל׳ כאן ומסתר אמ״ש דין זה במקומו בדין טענות שטראי שם בסי׳ כ״ח א״ש שאני הכא דמיירי שמעידים שפרעו ע״ז השטר עצמו מנה וקמ״ל דמצטרפין אבל הראשון נראה דאם אינו חוטן טענת שטראי אינו אלא בשני שטרות הנכתבים בשני זמנים ומעידים שפרעו דים עדים שפרעו וטענות שטראי אינו אלא על טענות ע״פ וכ״כ הב״י וכ״ע אם ידוע הוא בעדי׳ שהיה חייב לו מוב אחר בע״פ או בשטר והחזיר לו השטר אי נם בכה״ג אינו נאמן לו׳ שעל אותו מוב קבלתי ובפרישה כתבתי דנראה דאפי׳ בכה״ג אינו נאמן ע״ש: לב עד א׳ נכתב כו׳ מצטרפים · פי׳ ואינו יכול לישבע נגד כל עד בפני עצמו ולומר להד״ס דהרי יש שני עדים נגדו יחד ע״י הצירוף ולענין טענת פרעתי תלוי בפלוגת׳ כמ״ש בסי׳ כ״א ס״ב: לג ואם אמר זה אלא כתב עדותו כו׳. לטענת המלוה בשטר איינו מיכול לגבות

באר היטב

שהוא בשעה א׳ הדבר ניכר לכל וכן אם נחלקו בשקיעתה. שמ״ע: [מז] מצטרפין. אבל אם עד א׳ אומר בפני ובפני פלו׳ שמת נתן לפלוני בניסן ואי׳ אומר בפני ובפני עד שמת נתן בתשרי הוי בשני שטרות על ענין א׳ כמ״ל בסי׳ ר״מ ואז ביטל שני לראשון ואף על הב׳ ליכא אלא אד סהדא והפסיד מקבל מתנה וכך הוא אמת לדינא ולא כהב״י שם שמ״ע: [יז] קודם. כתב הסמ״ע נראה דל״ד קאמר קודם דה״ה אם נכתב בשטר שהלוה לו בניסן סתם והלה הביא עדים שפרעו ביום ב׳ דניסן אמרינן דהשטר נעשה בר״ח ניסן והפרעון ביום שאחריו דיד בעל השטר שאמרו: [יח] הודה. ואם זמן הפר האומר שהודה הוא לפני הזמן שאומר עד הב׳ שראה שפרעו אין מצטרפין דדוקא בעידי הלוא׳ מצטרפין משום דעבד לוה לאים מלוה׳

ביאור

זעב״ב קכ״ח ב׳ (ע״כ): (ליקוט) הא דהלוה כו׳. כן ל׳ הרא״ש בשם הרמ״ה שם וכ״כ בנ״י שם דוקא בהלוה אחר הלוה זהודה דלא בהטור שלא חילק (ע״כ): [כה] (ליקוט) הא ודאי חד כו׳. עפ״ג דב״ב ל״ב תוס׳ ד״ה עדיד כו׳ (ע״כ): [כו] (ליקוט) הדוי בהודאה כו׳ משום שאינו תובעו אלא אחד ועמה״ש פ״ק כ״א וכמ״ש בגמ׳ לרב הודאה כו׳ (ע״כ):

נתיבות

משה״כ

מ״מ אמרי׳ דטענו ונקבע בלבם הטענות משנת רחיה לכך מעידין כך וע״ע מדין טענות בשיבורא דירחא בסי׳ מ״ב: (יד) משתבע ליה ס״ד. כיון דעדים לא הכחישו אז״ל רק שהתובע נתנו דלא היה מכחיש. אחד חייב ממ״ב ס״ד: (טו) החזיק בקרקע. ואם אחד העיד שבפני ובפני עד שמת נתן בק״ם הקרקע לשמעון בניסן והב׳ העיד בפני ובפני עד שמת נתן בק״ם לשמעון הסדה בתשרי אז אפי׳ בפנינו לבד בתשרי דהו בכ׳ שטרות על שדה אחת דבטל שני את הראשון ומתילא ליכא בשנים רק ע״א מהריר״ש וכ״ו אמה עליו ולא פי׳ בהתיהתו. וע״ב דנראה ע קר בהב״י ואפי׳ להריר״ק דוקא בשהעד אחת היה קיים בתשרי אבל אם כבר מת ים לומר דלכך הקנה לו ג״כ בתשרי: (טו) מחזיקין בפרוע ממנה. דדוקא שהתובע טוען שפרעו ב׳ מנים דאם בא אחד

משח״א

כשר בד״מ כל שאפשר ליישב דבריהן כשמכחישין עצמן בחקירות משום חזקת כשרות וכדעת הט״ז ומה שהקשה בתומים על הא דדייק הרן דמיישבין דברי העדים מהא דא׳ אומר בנ׳ וא׳ בד׳ ושם בד״נ מיירי לק״מ דהא הרן בדבר המצוי לטעות מיירי כמ״ש הרן בתשוב׳ והתומים ואפי׳ בבדיקות ומקיו יליף לה הרן דאם בד״נ ואף להחמיר תולין בטעות מכ״ש בד״מ וכן מוכח מסי׳ כ״ט שכתב דמיישבין דברי העדים ואפי׳ בדרך דחוק ויליף לה משטר שהזמנו עדיו דאמרינן דמאוחר הוא אף דהוא דרך דחוק אלמא דבר״מ אמרינן אף דרך דחוק כדי שלא לפסול העדים משא״כ בד״נ אפי׳ דרך מורווח לא אמרינן להחמיר ולקיים עדותן כמו שכתבו התוס׳. ומה שהקשה דהא בסי׳ כ״ט מיישבין דברי העד שלא יהיה חוזר ומניד אף דשם העד לא מיפסל רק שאין מקבלין עדותו משום חוזר ומניד ואפי׳ הכי מיישבין דברי העדים. יש לומר דמ״מ אם לא ניישב דבריו ונחזיקינהו לחוזר ומניד והוי כאומר שקר העדתי ויהי׳ נאמן לגבי עצמו לחייב עצמו ולפסול נפשו במה שהוא לזכותו כמבואר בסי׳ צ״ג סעיף ה׳ מש״ה מיישבין דבריו שלא נחזקינהו לפסול לגבי נפשייה ועוד דשם מיירי כשנוכל ליישב באופן דדמי לדבר שהעדים מצויין למעשות כגון שהרוב מצויין לדבר בלי זה על פי׳ זה: ו) החזיק בקרקע. ואם א׳ מעיד שנתן לפלוני בפניו ובפני עד א׳ שמת בניסן והשני מעיד שבפני עד שמת נתן בתשרי כתב בב״י בשם המשרי׳ דהוי שני שטרי מתנות על ענין א׳ דאמרי׳ ביטל שני את הראשון ובשני ליכא אלא אד סהדי ותמה הב״י ולא כתב טעם לתמיהתו ובס׳ קצה״ח כתב דסברת הב״י הוא דוקא בשטרות שייך לומר שזייף אבל בעדים שהן קיימים לא שייך למפסל סהדי. ולא דבר נכונה דודאי מצי למפסל סהדי שמעידין על זכותו כמבואר לעיל נבי הכחשת בדיקות בענין שיתבע שניהם מהאי טעמא. ואף שכתב הש״ך שכתבו התוס׳ בכתובות דף מ״ב בד״ה א״כ אורעי סהדי והיינו רק לפסול התימתן דאימר זיופו זייף ע״ש ודאי דהתוס׳ מודים דיכול לפסול עדים לגבי נפשיה ע״ם הודאתו רק שדעת התוס׳ בתי׳ הב׳ הוא דכל כמה דנוכל לתלות הודאתו

חידושי

סימן ל עמ״ע ס״ק כ״ע ובפרישה כו׳ ולענ״ד נראה דל״ל דהא לאו רבותא הוא דהא כתבנו ב׳ מנים בודאי מצטרפי׳ אפילו בהלוואה אחד למה לא נאמנין לו במינו דהו׳תובע שני מנים והו״ל עדים ע״י לירוף

חידושים

מהעדים מפי התובע סמ״ע. ובתומים כתב)(דאם העידו עדים קודם שהגיד הנתבע אפי׳ אם אמר הנתבע רק מנה אחד ונלפענ״ד נראה דיפה תמה הב״י דודאי. לא דמי שני שטרות לשני עדים דבשלמא בשני שטרות איכא הוכח׳ דעדים הראשונים פסולין הן לדברי התובע דאי אמת הוא שהי׳ הקנין בזמן הראשון דהיינו בניסן למה היה לו לחזור וליקח שטר אחר מתשרי ולגרע ולקלקל לעצמו כיון שכבר שטרו בידו מניסן. ואין לומר דילמא בשעה שקיבל השטר שני מתשרי נאבד שטרו מניסן והוכרח ליקח שטר מתנ׳ מזמן שני כמבואר לקמן בסי׳ מ״א דזה אינו דא״כ עכ״פ עכשיו בב״ד שיש השטר מזמן ראשון בידו למה לו להוצי׳ השטר מזמן שני ועכשיו כשמוציא השטר מזמן שני הוי כאלו מודה שנעש׳ מזמן שני דאם לא לא היה מוציאו בדבר שמקלקלו ומגרע כחו וכשמוציאו ע״כ מודה הוא שלא נעשה קודם והוי כמעיד שאלו הראשונים פסולין הם שמעידין בשקר משא״כ כאן שמביא ע״א על הקנין שמזמן ראשון וע״א על הקנין שמזמן שני אין בזה ראיה שהראשון שקר עגה דשמא מחמת שלא הין מצויין עדים הראשונים בתשרי שיתנו לו שטר מזמן ראשון שמתו או שהלכו למדינת הים או שלא רצו ליתן לו שטר ובקש ממנו שיקנו ממנו עדים אחרים מחדש ושיצוה לכתוב לו שטר מזמן שני וגם עתה לא נחשב להודא׳ במה שמביא העד שמזמן שני דהא ע״כ צריך להביאו דהא אין לו שני עדים מבלעדו ולפ״ז אפי׳ העד האחד אינו מעיד רק שבפניו בלבד היה קנין בזמן ראשון והעד השני מעיד שבפניו בלבד היה קנין בזמן הב׳ נ״כ סני בין דעל ידי צירוף יש שני עדים שקרקע זו שכו ואין לדמות כלל עדים לשטר שיש לו ראיה תחת אפונדתו מ״מ מוציא השני משא״כ עדים וגם אפי׳ במכר יש לומר מחמת שלא היו העדים מצוין והוא כפר הוצרך שיקח מחדש דעביד איתש דוכין דינ׳ כמבואר בר׳ ב דף ל׳ ע״ב משא״כ בשטר דנחשב הודא׳ במה שמוציא עכשיו בב״ד השטר מזמן שני: ז) שפרעו מנה בניסן . עסמ״ע ס״ק כ״ז שכתב דבעינן שהלוה לטעון שפרעו שני מנים ובתומים

הגהות אמרי ברוך

חשבון הצירוף ואוכל לדון מתחת עדותו שלזו לא הביאד כלל תחלה ולא בא לב״ד רק אחרי שנתחייב הנתבע על תשלום כפי חשבון שע״י הצירוף שהוא מתחת אחרי העדים ולא נמנה עמהן העד של הק׳ לבוא דבר משה״כ בסתרון רק כ׳ עדיס א׳ על ר׳ וא׳ על ב׳ שמחוייבים רק ר׳ על ידי צירוף והרי נשאר הצד של ב׳ קיים בעדותו שיודע שמגיע עוד ק׳ ושפיר יש לחייב ע״י עדות זה שבועה דאורייתא לף לשיטת הטור:

פתחי תשובה

שב יעקב תלה״ע ס״ס ע״ו עכ״ל: יב) מחזיקים בפרוע ממנה . עסמ״ע ס״ק כ״ז שכ׳ דמיירי שהוא טוען שפרעו ק״ק כדברי שני העדים וכמ״ש בס״ו כו׳ אבל אם הלוה בעצמו אינו אומר שפרעו שני מנים אלא מנה א׳ אין מצטרפין ויכול המלוה לישבע שד״א נגד העד אחד ונוכה בשטרו כל הק״ק ע״ש ובתומי׳ ס״ק ט״ו כתב עליו דל״ל דמיירי באם מתחלה קודם שידע שעדותן של עדיס הודה דלא פרעו רק מנה דאי לאחר עדותן הא יש לו מנו דפרעתיך ק״ק והא שהדי ודא״כ סמוהה לאמן על מנה בשלמא בתוכעו (לעיל ס״ז) דבעינן תכעו שניס משום דהוה מגו ליה להוציא אבל כאן הלוה מוחזק כו׳ ע״ש ובכתיבות המשפט מפקפק בזה ע״ש . ועי׳ בס׳ שער משפט שב׳ דבכה״ג שטוען הלוה שפרעו ק״ק כמשמעות לשון הטור וס״ע . נראה לבאורה דהתובע צריך לישבע על המותר מדין פונס שטרו דחייב שבועה אף בפונס שטרו בעדיס כדאיתא בסי׳ פ״ד ס״א כו׳ אך די״ל כיון דהוחזק כפרן במה שתבע כל השטר א״כ נעשה חשוד על השבועה כמו כופר בפקדון דכאן לא שייך לשתמועי כו׳ אך לפי זה לשיטת הרמב״ם והטא בסי׳ פ״ב דאם היה המלוה חשוד בשבע הלוה היסת ונפטר א״כ ה״כ כיון דלריך המלוה שבועה מדין פונס שטרו והוא חשוד כל השטר בטל וא״כ קשה למה שתמו הנעשה״ה והע״ו בזה כיון דחלא בפלוגתא דרבותא כו׳ וע״ע ע״ם. ולבאורה אין זו קושיא כ״כ דהא בחמת הנעשה״ת והע״ו בסי׳ פ״ב ס״ח הכריעו דלא כהרמב״ם אלא כדעת הרא״ה המלוה נוטל כלא שבועה דלא הקנו חז״ל שיפסיד ממון בשביל כן וכב״ך שם סקי״ט מבואר דאין חילוק בין אם מכס אומר אמת ותחייב שבועה: ת שם בשם בה״ה בשער ס״ו *והם הלוה בעצמו אומר אלא פרעו אלא מנה אחד אין מלטרפים ויבבע המלוה ס״ד כנגד העד וכ״כ הסמ״ע *פי׳ להפוקי היכא שתעיד שפרעו קודם עשיית השטר: ל ברייתא סנה דף ל׳ ע״ש וברבי נתן הסכמת הפוסקי׳ מדאמרינן שם דמודה ליה ריב״ק ועוד דר׳ נתן דייק אז הוא וכו׳ ב׳ ל׳ הרמב״ם כפ״ו מהל׳ עדות משובדת דאמיתי׳ בב״ב

הגר״א

[כז] (ליקוט) ולא יוכל המלוה. כתובות פ״ה א׳ שבועות מ״ב א׳ (ע״כ): (ליקוט) ולא יוכל כו׳. ע״ל סי׳ כ״ח סס״ב בהג״ה (ע״כ): [כח] (ליקוט) בד״מ כו׳. שם לזה הוכרחתי כו׳ וכיון דקי״ל כר״ק כ״ם בה״ג (ע״כ): [בט] (ליקוט) ואם אמר

ביאורים

שאינו פוסל העדים תלינן ולכך תלינן הכא יותר שהודאתו היה שהשטר מזייף ולא תלינן שפוסל העדים אבל היכא דלא אפשר דלא למיתלי ההודאה רק בפיסול העדים ודאי דנאמנין ונפסלין לגבי נפשייהו. ונלפענ״ד נראה דיפה תמה הב״י דודאי. לא דמי שני שטרות לשני עדים דבשלמא בשני שטרות איכא הוכח׳ דעדים הראשונים פסולין הן לדברי התובע דאי אמת הוא שהי׳ הקנין בזמן הראשון דהיינו בניסן למה היה לו לחזור וליקח שטר אחר מתשרי ולגרע ולקלקל לעצמו כיון שכבר שטרו בידו מניסן. ואין לומר דילמא בשעה שקיבל השטר שני מתשרי נאבד שטרו מניסן והוכרח ליקח שטר מתנ׳ מזמן שני כמבואר לקמן בסי׳ מ״א דזה אינו דא״כ עכ״פ עכשיו בב״ד שיש השטר מזמן ראשון בידו למה לו להוצי׳ השטר מזמן שני ועכשיו כשמוציא השטר מזמן שני הוי כאלו מודה שנעש׳ מזמן שני דאם לא לא היה מוציאו בדבר שמקלקלו ומגרע כחו וכשמוציאו ע״כ מודה הוא שלא נעשה קודם והוי כמעיד שאלו הראשונים פסולין הם שמעידין בשקר משא״כ כאן שמביא ע״א על הקנין שמזמן ראשון וע״א על הקנין שמזמן שני אין בזה ראיה שהראשון שקר עגה דשמא מחמת שלא הין מצויין עדים הראשונים בתשרי שיתנו לו שטר מזמן ראשון שמתו או שהלכו למדינת הים או שלא רצו ליתן לו שטר ובקש ממנו שיקנו ממנו עדים אחרים מחדש ושיצוה לכתוב לו שטר מזמן שני וגם עתה לא נחשב להודא׳ במה שמביא העד שמזמן שני דהא ע״כ צריך להביאו דהא אין לו שני עדים מבלעדו ולפ״ז אפי׳ העד האחד אינו מעיד רק שבפניו בלבד היה קנין בזמן ראשון והעד השני מעיד שבפניו בלבד היה קנין בזמן הב׳ נ״כ סני בין דעל ידי צירוף יש שני עדים שקרקע זו שכו ואין לדמות כלל עדים לשטר שיש לו ראיה תחת אפונדתו מ״מ מוציא השני משא״כ עדים וגם אפי׳ במכר יש לומר מחמת שלא היו העדים מצוין והוא כפר הוצרך שיקח מחדש דעביד איתש דוכין דינ׳ כמבואר בר׳ ב דף ל׳ ע״ב משא״כ בשטר דנחשב הודא׳ במה שמוציא עכשיו בב״ד השטר מזמן שני: ז) שפרעו מנה בניסן . עסמ״ע ס״ק כ״ז שכתב דבעינן שהלוה לטעון שפרעו שני מנים ובתומים

נכות

כו (חו״מ ח״א)

חושן

שבשטר ומשום דלאימור זייף אבל היכא דהעדים קיימים לא פסלו לראשון והרמ״א אפסר דס״ל כאי׳ הראשון שכתו׳ וכ״מ לאדופי סהדי אמרי׳ ס״ל דמשום דמודי שהם פסולין: ו) פרעו מנה ואם אמר אומר ק׳ ואם״א ר׳ והעידו על זמן א׳ והלוה אינו אומר שניהן הנה לכאור׳ יראה דלא מלטרפי וכמו נבי מלוה שתובע ללוה בעינן תובע שניהם ואם אינו תובעו שניהם הוי מכחש מפיו וכמ״ש בסעיף ב׳ אבל אמר הפיון דע דכיון דהוא אינו אלא בדיקות ואמרינן דעמו בסי׳ הכחשה בין העדים ואפ״ה בין הבע״ד לעד ל״א דעבי דדיינין ליה בהכחש׳ אמנם אינו הכחש׳ ודאית אלא הכחש׳ ולאיה הכחש׳ מהא דאמרינן פ׳ י״ל דף קכ״ד נבי לוה אומר פרעתי ממלה והעדים מעידים שפרע כולו דנשבע ונוכה ממלה וא״כ דהוי ודאי הכחש׳ א״כ הרי השטר בחזקתו ואין נאמן לומר על שטר פרוע הוא והעדים שמעידים על הפרעון הרי הוכחשו מבע״ד שהוא הלוה אע״כ כיון דאינו הכחש׳ אלא בבדיקות הוי הכחש׳ ולאו הכחש׳ ומספיקא לא מפקינן ממונא ומש״ה נפטר הלוה ממלה וכמ״ש בסי׳ ס״ב ומ״ש בסי׳ פ״ב סס. וא״כ הסתא אתם דהלוה מכחיש שני העדים במנה ומלתייס אפ״ה אינבטל שטרא ולא מפקינן ממונ׳ מכ״ש כשעד אחד אומר מנה ושני אומר מלתייס ואין הלוה אומר כשניהם דאינו מוכחש אלא מע״א דהוי פרעון המספק ולא מפקינן ממונא מן הלוה וז״ב. ומ״ש בסמ״ע ס״ק כ״ז דבעינן שיאמר בדברי שניהם היינו בנדון דידי׳ דאמ״א בניסן ואי׳ אומר בתשרי והוא על מלוה אחרת אבל היכא דמעידים על זמן א׳ אלא שא׳ אומר מנה ואי׳ אומר מלתיס והלוה אומר באחד מהם לא הוי הכחש׳ ופרוע ממנה ועמ״ש בסי׳ פ״ב בסעיף י״ג סס: ז) קודם ניסן. אין לו ביאור דהא אם כתוב בשטר שפרע בניסן סתם אמי דינא הכי וכמ״ש הסמ״ע. וא״ל לפמ״ש במ״ל בהל׳ מלוה דתוך זמנו אלי למטען שטרא׳ כיון דאלו נפשה קודם ניסן דאלו בניסן הוי אלי למטען שטרא׳ לדעת הסוברין דתוך ל׳ הוי כמו תוך זמנו ואע״ג דקי״ל דעביד איכא דפרע תוך ל׳ וכמבואר בסי׳ ע״ח מ״א אסכמן בס״ע הביא לפעמים דיעה זו דתוך ל׳ הוי כתוך זמנו וכמ״ש בס״ע סי׳ ל״ט סעיף ג׳ ומ״ש בס״ך: ח) א״ל להעיד שני העדים אבל בד״ל צריכין להעיד כא׳ אליבי׳ דס״ע

וכעדות

באר היטב

כו׳ ואמרי׳ שמא המלוה ביקש שיודה לו קודם שילוה מהשם אלא יזדמנו לו עדים אח״כ בהודאת פרעון אין דרך המלוה להודות שנפרע ס״ז אלא פרעו רק כשיפרענו יחזיר לו שטרו. סמ״ע: [יא] שלטרא. פירוש כין שאומר שקיבל המעות על חוב אחר שנתחייב לו בעל פה או חוב בשטר והחזיר השטר וא״ע שעל אותו חוב קבל ובפרישה כתבתי דנראה דאפילו בכה״ג אינו נאמן לומר שעל אותו חוב קבל ובפרישה כתבתי דנראה דאפילו בכה״ג אינו נאמן לומר [כ] מצטרפין. ואינו יכול לישבע נגד כל עד בפ״ע ולומר להד״ס דהרי יש כ׳ עדים נגדו ע״י הצירוף

הגר״א

[כז] (ליקוט) ולא יוכל המלוה. כתובות פ״ה א׳ שבועות מ״ב א׳ (ע״כ): (ליקוט) ולא יוכל כו׳. ע״ל סי׳ כ״ח סס״ב בהג״ה (ע״כ): [כח] (ליקוט) בד״מ כו׳. שם לזה הוכרחתי כו׳ וכיון דקי״ל כר״ק כ״ם בה״ג (ע״כ): [בט] (ליקוט) ואם אמר

ביאורים

שאינו פוסל העדים תלינן ולכך תלינן הכא יותר שהודאתו היה שהשטר מזייף ולא תלינן שפוסל העדים אבל היכא דלא אפשר דלא למיתלי ההודאה רק בפיסול העדים ודאי דנאמנין ונפסלין לגבי נפשייהו. ונלפענ״ד נראה דיפה תמה הב״י דודאי. לא דמי שני שטרות לשני עדים דבשלמא בשני שטרות איכא הוכח׳ דעדים הראשונים פסולין הן לדברי התובע דאי אמת הוא שהי׳ הקנין בזמן הראשון דהיינו בניסן למה היה לו לחזור וליקח שטר אחר מתשרי ולגרע ולקלקל לעצמו כיון שכבר שטרו בידו מניסן. ואין לומר דילמא בשעה שקיבל השטר שני מתשרי נאבד שטרו מניסן והוכרח ליקח שטר מתנ׳ מזמן שני כמבואר לקמן בסי׳ מ״א דזה אינו דא״כ עכ״פ עכשיו בב״ד שיש השטר מזמן ראשון בידו למה לו להוצי׳ השטר מזמן שני ועכשיו כשמוציא השטר מזמן שני הוי כאלו מודה שנעש׳ מזמן שני דאם לא לא היה מוציאו בדבר שמקלקלו ומגרע כחו וכשמוציאו ע״כ מודה הוא שלא נעשה קודם והוי כמעיד שאלו הראשונים פסולין הם שמעידין בשקר משא״כ כאן שמביא ע״א על הקנין שמזמן ראשון וע״א על הקנין שמזמן שני אין בזה ראיה שהראשון שקר עגה דשמא מחמת שלא הין מצויין עדים הראשונים בתשרי שיתנו לו שטר מזמן ראשון שמתו או שהלכו למדינת הים או שלא רצו ליתן לו שטר ובקש ממנו שיקנו ממנו עדים אחרים מחדש ושיצוה לכתוב לו שטר מזמן שני וגם עתה לא נחשב להודא׳ במה שמביא העד שמזמן שני דהא ע״כ צריך להביאו דהא אין לו שני עדים מבלעדו ולפ״ז אפי׳ העד האחד אינו מעיד רק שבפניו בלבד היה קנין בזמן ראשון והעד השני מעיד שבפניו בלבד היה קנין בזמן הב׳ נ״כ סני בין דעל ידי צירוף יש שני עדים שקרקע זו שכו ואין לדמות כלל עדים לשטר שיש לו ראיה תחת אפונדתו מ״מ מוציא השני משא״כ עדים וגם אפי׳ במכר יש לומר מחמת שלא היו העדים מצוין והוא כפר הוצרך שיקח מחדש דעביד איתש דוכין דינ׳ כמבואר בר׳ ב דף ל׳ ע״ב משא״כ בשטר דנחשב הודא׳ במה שמוציא עכשיו בב״ד השטר מזמן שני: ז) שפרעו מנה בניסן . עסמ״ע ס״ק כ״ז שכתב דבעינן שהלוה לטעון שפרעו שני מנים ובתומים

הפלאה

בהלוואה אחר הלוה וקבה אפילו אחד למה לא נאמנין לו במינו דהו׳תובע שני מנים והו״ל עדים ע״י לירוף

חידושי

ס״ב: לג ואם אמר זה אלא כתב עדותו כו׳. לטעות המלוה בשטר איינו מיכול

באר היטב

שהוא בשעה א׳ הדבר ניכר לכל וכן אם נחלקו בשקיעתה. שמ״ע: [מז] מצטרפין. אבל אם עד א׳ אומר בפני ובפני פלו׳ שמת נתן לפלוני בניסן ואי׳ אומר בפני ובפני עד שמת נתן בתשרי הוי בשני שטרות על ענין א׳ כמ״ל בסי׳ ר״מ ואז ביטל שני לראשון ואף על הב׳ ליכא אלא אד סהדא והפסיד מקבל מתנה וכך הוא אמת לדינא ולא כהב״י שם שמ״ע: [יז] קודם. כתב הסמ״ע נראה דל״ד קאמר קודם דה״ה אם נכתב בשטר שהלוה לו בניסן סתם והלה הביא עדים שפרעו ביום ב׳ דניסן אמרינן דהשטר נעשה בר״ח ניסן והפרעון ביום שאחריו דיד בעל השטר שאמרו: [יח] הודה. ואם זמן הפר האומר שהודה הוא לפני הזמן שאומר עד הב׳ שראה שפרעו אין מצטרפין דדוקא בעידי הלוא׳ מצטרפין משום דעבד לוה לאים מלוה׳

ביאור

זעב״ב קכ״ח ב׳ (ע״כ): (ליקוט) הא דהלוה כו׳. כן ל׳ הרא״ש בשם הרמ״ה שם וכ״כ בנ״י שם דוקא בהלוה אחר הלוה זהודה דלא בהטור שלא חילק (ע״כ): [כה] (ליקוט) הא ודאי חד כו׳. עפ״ג דב״ב ל״ב תוס׳ ד״ה עדיד כו׳ (ע״כ): [כו] (ליקוט) הדוי בהודאה כו׳ משום שאינו תובעו אלא אחד ועמה״ש פ״ק כ״א וכמ״ש בגמ׳ לרב הודאה כו׳ (ע״כ):

נתיבות

משה״כ

מ״מ אמרי׳ דטענו ונקבע בלבם הטענות משנת רחיה לכך מעידין כך וע״ע מדין טענות בשיבורא דירחא בסי׳ מ״ב: (יד) משתבע ליה ס״ד. כיון דעדים לא הכחישו אז״ל רק שהתובע נתנו דלא היה מכחיש. אחד חייב ממ״ב ס״ד: (טו) החזיק בקרקע. ואם אחד העיד שבפני ובפני עד שמת נתן בק״ם הקרקע לשמעון בניסן והב׳ העיד בפני ובפני עד שמת נתן בק״ם לשמעון הסדה בתשרי אז אפי׳ בפנינו לבד בתשרי דהו בכ׳ שטרות על שדה אחת דבטל שני את הראשון ומתילא ליכא בשנים רק ע״א מהריר״ש וכ״ו אמה עליו ולא פי׳ בהתיהתו. וע״ב דנראה ע קר בהב״י ואפי׳ להריר״ק דוקא בשהעד אחת היה קיים בתשרי אבל אם כבר מת ים לומר דלכך הקנה לו ג״כ בתשרי: (טו) מחזיקין בפרוע ממנה. דדוקא שהתובע טוען שפרעו ב׳ מנים דאם בא אחד

משח״א

כשר בד״מ כל שאפשר ליישב דבריהן כשמכחישין עצמן בחקירות משום חזקת כשרות וכדעת הט״ז ומה שהקשה בתומים על הא דדייק הרן דמיישבין דברי העדים מהא דא׳ אומר בנ׳ וא׳ בד׳ ושם בד״נ מיירי לק״מ דהא הרן בדבר המצוי לטעות מיירי כמ״ש הרן בתשוב׳ והתומים ואפי׳ בבדיקות ומקיו יליף לה הרן דאם בד״נ ואף להחמיר תולין בטעות מכ״ש בד״מ וכן מוכח מסי׳ כ״ט שכתב דמיישבין דברי העדים ואפי׳ בדרך דחוק ויליף לה משטר שהזמנו עדיו דאמרינן דמאוחר הוא אף דהוא דרך דחוק אלמא דבר״מ אמרינן אף דרך דחוק כדי שלא לפסול העדים משא״כ בד״נ אפי׳ דרך מורווח לא אמרינן להחמיר ולקיים עדותן כמו שכתבו התוס׳. ומה שהקשה דהא בסי׳ כ״ט מיישבין דברי העד שלא יהיה חוזר ומניד אף דשם העד לא מיפסל רק שאין מקבלין עדותו משום חוזר ומניד ואפי׳ הכי מיישבין דברי העדים. יש לומר דמ״מ אם לא ניישב דבריו ונחזיקינהו לחוזר ומניד והוי כאומר שקר העדתי ויהי׳ נאמן לגבי עצמו לחייב עצמו ולפסול נפשו במה שהוא לזכותו כמבואר בסי׳ צ״ג סעיף ה׳ מש״ה מיישבין דבריו שלא נחזקינהו לפסול לגבי נפשייה ועוד דשם מיירי כשנוכל ליישב באופן דדמי לדבר שהעדים מצויין למעשות כגון שהרוב מצויין לדבר בלי זה על פי׳ זה: ו) החזיק בקרקע. ואם א׳ מעיד שנתן לפלוני בפניו ובפני עד א׳ שמת בניסן והשני מעיד שבפני עד שמת נתן בתשרי כתב בב״י בשם המשרי׳ דהוי שני שטרי מתנות על ענין א׳ דאמרי׳ ביטל שני את הראשון ובשני ליכא אלא אד סהדי ותמה הב״י ולא כתב טעם לתמיהתו ובס׳ קצה״ח כתב דסברת הב״י הוא דוקא בשטרות שייך לומר שזייף אבל בעדים שהן קיימים לא שייך למפסל סהדי. ולא דבר נכונה דודאי מצי למפסל סהדי שמעידין על זכותו כמבואר לעיל נבי הכחשת בדיקות בענין שיתבע שניהם מהאי טעמא. ואף שכתב הש״ך שכתבו התוס׳ בכתובות דף מ״ב בד״ה א״כ אורעי סהדי והיינו רק לפסול התימתן דאימר זיופו זייף ע״ש ודאי דהתוס׳ מודים דיכול לפסול עדים לגבי נפשייה ע״ם הודאתו רק שדעת התוס׳ בתי׳ הב׳ הוא דכל כמה דנוכל לתלות הודאתו

חידושי

סימן ל עמ״ע ס״ק כ״ע ובפרישה כו׳ ולענ״ד נראה דל״ל דהא לאו רבותא הוא דהא כתבנו ב׳ מנים בודאי מצטרפי׳ אפילו בהלוואה אחד למה לא נאמנין לו במינו דהו׳תובע שני מנים והו״ל עדים ע״י לירוף

חידושים

מהעדים מפי התובע סמ״ע. ובתומים כתב)(דאם העידו עדים קודם שהגיד הנתבע אפי׳ אם אמר הנתבע רק מנה אחד ונלפענ״ד נראה דיפה תמה הב״י דודאי. לא דמי שני

חושן משפט ל הלכות עדות

לנבות בו ממסעבדי וע"ל ר"ס כ"ח שהארכתי בזה ודו"ק: לד יבא ב"ד כו'. דוק' כל שני הב"ד מצטרפין אבל מקלת מב"ד הא' ומקלת מב"ד השני אינן יכולין להצטרף ולהעשות ב"ד מחדש ולדון על עדותן כיון דלא העיד אלא אחד מהעדים בכל ב"ד וה"ל ג"כ כעד מפי עד משא"כ בשעיף שאחר זה דמיירי שהעידו שני העדים בכל הב"ד וק"ל: לה אבל אחרים שמעו כו'. פי' אפי' שמעו שני העדים שהעידו בב"ד הא' ושנמקרה עדותן באותו ב"ד מ"מ לא יעידו בפני ב"ד אחר לדון ע"פ עדותן וכה"נ בב"ד שקבלו עדות שלשנים יכולין להעיד לפני ב"ד אחר על עדותם שקבלו ועד"מ: לו יבא אחד מכל ב"ד כו' כגון שהלכו שניים מכל ב"ד למד"ה: לז אבל דיין שהעידו שניים לפניו פי' כשהדין היה במותב תלתא וקבלו כדת עדות של שני העדים והלכו להן שני הדייניים אין יכול להצטרף דיין הנשאר עם א' מהעדי' להעיד לפני ב"ד אחר ושאותו ב"ד אחר ידונו ע"פ עדותן ואע"פ דאין זה בכלל עד מפי עד דהרי הדיין כדין קבלו ושם דיין עליו ולא עד מ"מ על מאי דמסהיד האי לא מסהיד האי הדיין מעיד שנתקבל עדות זה במותב תלתא לפניו ועד מעיד שראה המעשה ועפ"ר מ"ש עוד מזה והוכחתי דגם הטור איירי מזה שבאין להצטרף להעיד לפני ב"ד אחר ולא כמ"ש *עיר שושן דמיירי שלצטרפו לענין לדון הנעלמן דז"א כמו שהוכחתי ע"ש: לח עם עד א' מהעדים כו'. ל"ד קאמר דה"ה דאינו מצטרף עם עד אחר שראה המעשה

עדותו אני קניתי מידו על דבר זה ולא בא המלוה הזה ולא שאל ממנו לכתוב שניהם מצטרפים לעשות המלוה בשטר ג ואינו יכול לומר ט) פרעתי (וע"כ ר"ס כ"ח): יא ד העיד האחד בב"ד זה והעיד השני בבית דין אחר לד ה) יבא (כ) [כא] ב"ד אצל ב"ד ויצטרפו עדותן: הגה לה י) [כ] אבל (כא) אחרים [כב] שמעו הענין אין יכולין להצטרף דהוי עד מפי עד (כ"י בשם מרדכי יפן פרק גט פשוט):

זה אלא כתב עדותו כו' לעשות המלוה בשטר כו' היינו שיכול לנבות ממסעבדי וע"ל ר"ס כ"ח שהארכתי בזה עכ"ל סמ"ע ועמ"ס לקמן ר"ס כ"ח שהארכתי להשיג עליו בזה:

שתי

יב ה וכן אם העידו שני העדים בב"ד זה וחזרו והעידו בב"ד אחר וחזרו והעידו בב"ד ג' * יג) יבא לו (כב) א' מכל בית דין ויצטרפו לעשות ב"ד חדש לדון על מה ששמעו לז ו אבל דיין ו שהעידו שנים לפניו* (כג) אינו מצטרף לח עם עד א' מהעדים שהעידו (כד) [כג] לפניו:

יג ז צריך שיעיד כל א' על דבר שלם אבל אם העידו על חצי דבר אינו כלום [כה] כיצד בא להעיד על אחד שהוא גדול והעיד א' שראה לו שער א' ח בימינו והשני בשמאלו אינו כלום שכל אחד לא העיד אלא על קצת הסימנים לט ט (כה) [כו] אפי' העידו שנים בשער א' ושנים בשני אינו כלום שהרי כל כת לא העידו יד] אלא על [כד] חצי דבר [כו] אבל אם ' העיד עד א' שראה ב' שערות בימינו ועד א' העיד שראה שתי שערות בשמאלו כמצטרפין וכן כל כיוצא בזה: יד [כו] מ עדות בידיעה שלא בראייה יתבאר [כז] בסי' צ' (ס"ו וט"ז) שיש מי שאומר דהוי עדות ([כו] אין חיסוק בדיני ממונות מא כין מילתא דעבידא [כח] בנגויי לו לא) (רבינו יונה בר שמשון סי' קפ"ח):

שני

ולא העיד לפניו ולא לפני ב"ד אחר דזיל בתר טעמא' הנ"ל אלא אורחא דמלתא נקט: לט חפי' העידו שניים בשער א' כו'. ול"ד לעידי חזקה שאם שני עדים העידו על שנה א' ושניים אחרים שני' על שנה שנייה ושני' על שנה שלישית דמצטרפין כמ"ש הט"ו לקמן בס"ס ל"ח ובס"ס קמ"ה דשם העידו כל כת וכת כל מאי דאפשר לשם להעיד בחותו שנה ועמ"ש עוד יסוד בזה בפרישה: מ עדות בידיעה כו' יתבאר בסימן י'. ע"ש בסוף הסימן דכתב הטור שם וגם המחבר אם נגנב ממנו החפץ וידוע בעדים שהיה לו כלי בבית ולא היה שם אדם אחר אלא זה דדינן אותו כאלו ראוהו שהוא גנבו וכן אם ראו עדים שנכנס אללו אחרו אלא ויולא היה שם אדם אחר לומר שהוא אבנוהו תלינן הדבר דבודאי זה הגמלא בבית אבנוהו: מא בין מלתא דעבידי לגלויי כו' ל"ל דאין עד אחד נאמן משום דעבידא לגלויי דדוק' בעדות נפיש להתיר לעלמא נאמן עד א' משום דעבידי לגלויי

וע' בא"ס סימן י"ז:

המחבר

באר הגולה

דף קס"ב ע"א וכ"פ הפוסקים ג וכתב הכ"מ שם שמשמע מדברי הלא הוי מלוה בשטר לענין תלמודות אף על גב דשם קנין לכתיבה עומד כיון שלא הקנה אלא בפני עד אחד דלא כמו שכ' העור בשם רבינו בסי' כ"א: ד מדשלח להו ר' ירמיהו וכו' אליבא דרבי יוחנן שם שאלו לשם בכ"ב: ה ג"ז שם *פי' כגון שהלכו לשם כ' מכל ב"ד וכ"ד למ"ה ולא בשאר מכל ב"ד אלא א' ו מסקנת הגמרא וכרבא בהוכחות דף כ"א ע"א *פי' שם עד בהלוה זו ודיין א' מעיד שנתושב ב"ד של ג' שהיה הוא אחד מהן העידו כ' עדים על הלוה זו אינן מצטרפין כדמפרש טעמא שם בגמרא דמאי דמסהיד שהדא לא מסהיד דיינא וכו': ז כ' העור וכ"כ הרמב"ם מהא דאמרי' ורבנן הא' דבר ולא תני דבר וכו' כ"ק דף ע"ו ע"א וכתבתי דוכתי ח כן פירש רבינו מ"ש שם אחד בגנבה וכו' וכן פסק הרמב"ם שם ט פשוט שם דהא תני דבר (שער אחד) תני עדות הוא (עד אחד יש לשער) י שם כ וכי' הכ"י ודוקא לענין עדות דיני ממונות אז מקח ומחכר אבל לענין גיטין וקידושין בדיני נפשות שייכי והי"ל עדות מיוחדת ופסולה לדיני נפשות נדאיתא במכות

חידושי חת"ם

שם מחבר סעיף י"ג כל אחד כ"ב עיין ב"ש סימן קמ"ב ס"ק כ"ח ובית

חכמת שלמה

(סעיף י"א בהג"ה) אבל אחרים שמעו הענין הא' לצטרף הוי עד מפי עד. כ"ב עיין בסמ"ע מ"ש דהא שראו שנתקרו עדותן בב"ד ל"מ. והטו"ז הביא עליו וא"ל דמהני וע"ש. ובאמת במחב"ת נעלם ממנו דברי התוס' בב"ק דף כ"ח ע"א ובמס' כתובות די"ח שמבואר מדברייהם דבעדים המעידים ראינו עדות שנתקרו עדותן בב"ד דמהני. ושוב ראיתי שהקלוש"ת הרגיש בזה ב"כ. ועיין בחידושי מילדותי לתס' גיטין בפ"ק בסוגיא דבפני כתם נותנים לה דהנאתי ראי' דמהני דלא כדעת הסמ"ק רק כדעת הט"ז החולק על הסמ"ע. ועכשו נלמדי תס' ב"ק עיינתי וראיתי ראי'

זהב

דהרה"ם מדר"ח קמייתא היא דפקא לן ועיקר דיניס דר"ח בהלוה הוא כדמוכח בגמרא דיליף לה מפיו וע"א בתה אלא ולהדרבה הרה"ם ז"ל בפרק קמא דב"מ הולרך להביא עצות מרחוק לאמורון דגם בפקדון איתא לדינא דר"ח קמייתא ע"כ): (גם מה"הרר"י. בעור וכן אם העידו שתם דנין הדבר כמתחיין להקל קשה דלעיל סי' ד"ע מביא הב"י שיש לנו לתרץ דברי שני עדים הנראין כמכחישין ע"כ): (בשם מהרש"ק) בעור עד א' אומר ק' והשני ר' וכו' ומה שיש לדחק בזה אהרמב"ם בפ"ב דמאר דין ע' שפסק כן בב' ביתי עדיס כתבתי בגליון הב"מ בפ"ב מהלכות עדות ע"ש: (תו בב"י ד"ה וכן אחד אומר חבית של יין וכו' עד כפי שאין על כל חביות אלא ע"א כו') ולא נקירה שרי על חבית א' יש ב' עדים אלא דמכחישים דחבית שאתה אומר של שמן אני אומר שהוא יין וא"כ בכלל מקח מתחיס ואין מ"ל בב"ב הוא דעדותם בטלה משום דהוי לכחשה בדרישות דהוא כגוף וכמ"ש הרמב"ם וכמ"ש בבאורי הרא"ש בסמ"ג וכ"מ ע"ש: (תו שם ובספ"ק דמכות אמרינן וכו' עד בפלוגתא דר"י בן קרחה ורבנן) לא דק דהתם פליגי בפלוגתא דר"ב ורבנן אעפ"כ יש רא"ה מאותה סוגיא דמדמי איסורא דרשב"ג לממונא דרב כהן והפילו אין מעידין כאי ה"ה בכל מילי אבן לפי מ"ש המ"ב ור"ן שם בשם הרשב"א ורתב"ן דהתם אוירי בחרומה דרבנן דנוכל מיתה בלל אין משם ראייה דאיכא איסור מיתה וק"ל: (תו שם אין נראין בדיני ממונות כו' עד אמנם כפ' הזולה משמע וכו') מלתא לגדול א' המייבב סוגיא זו אליביה הבלכתא והוא דס"ל לבפ"ם בשיטת הר"ן שבסמוך בגיטין ואיסורא שדיבה כד"ב ואין מצטרפים וא"כ מקשה שם והא מר הוא דאמר אין מצטרפין ר"ל בגיטין לב"ע כמו בד"ב ואפילו ריב"ק מודה ומשני דלמא ס"ל לזה כריב"ם אף ב"ג וגיטין אבן לא קי"ל בזה כוותיה כ"א בד"ם וכן פירש הרה"ם פ"ק דסנהדרין דלמא דבר כו' בשמואל ס"ל ע"ש דף ל' ודו"ק: (תו שם ובתב הרמ"ה דוקא וכו' עד אבל בהולאה אחר הולאה וכו') וקשה דא"כ מאי פריך בגמ' לרב מ"ש הלוה אחר הולאה אמי אמנה דמסהיד האי כו' מאי קושיא הא בהולאה אחר הולאה אמרינן דאחד מנה קמסהיד ולמאה רב אוירי בסבי דמבעו מנה ת' ודו"ק: (תו שם עד ואחר יום או יותר הלוה וכו'). הרב עלמו בכ"מ חזר מסברא זו ובתב כיון שב"א אומר שלוה ביום ב' ואחד אומר מקודם הא ודאי שיקרא אמר עכ"ל והוא עיקר: (בא"ה עד ובמקומו יוסף עלמו כתב וכו') ואין דברו מוכנים לי דבמה ור' איכא לאיתוי דשנו ולא מכחשי ואינו צריך לתבוא שניהם משא"כ בהלוה אחר הלוה ודאי אי הבא אחר מהם הוי הכחשה ואין אני רואה שום עשות בנ"י ודו"ק וכ"כ בסמ"ע ס"ק י"א ע"ש ע"כ ממהרש"ק:

הגר"א

משום דעבידא לגלויי כמ"ש הרמב"ם בפי"ב מ"ה גרושין סל"ג וכמ"ד מיבמות קי"ו ב' ואע"ג דשם אינבעיא להו פי' בשם תוס. דאינבעיא להו אינה שעם עיקר ומ"מ ודאי עבוד לאינגלויי ואחמרו שם קיים א' שאין האחין כו' וכבתובות ק"ז א' בשמעתא בו שמה בע"א כו' בביו כו' וא"ל דמיירי בקול בעלמא דא"כ אפי' בב' עדים ובריב"ם: (ליקוט) אין חילוק כו'. ר"ל אע"ג דבדבר איסור ע"א נאמן במילתא דעבידא לגלויי בס"ש בר"ה ב"כ ב' כאן אין חילוק מדאינבעיא להו ביבמות קע"ז ב' ולא פשיט מתניתי' שאין האחים נכנסין על פיה (ע"כ):

היטב

שראה המעשה ולא העיד לפניו ולא לפני ב"ד אחר ואורחא דמילתא נקט. סמ"ע: [כד] אבל. ולא דמי לעידי חזקה שאם ב' עדים העידו על שנה א' וב' על השניה וב' על השלישית דמצטרפין כמש"ל ס"ס ל"ח וס"ס קמ"ה דשם העידו כל כת כל מה דאפשר להם להעיד בחותה שנה ועמ"ש עוד יסוד בזה בפרישה ע"ל הסמ"ע: [כה] לגלויי. כ"ל דאין ע"א נאמן משום דעבידא לגלויי דדוקא בעדות דיש לעשות לעלמא נאמן עד אחד משום כך ועיין באה"ע סי' י"ז סמ"ע:

תשובה

כאן וכ"ע לדיקא ועמ"ש בפ"ה לאה"ע סי' קט"ו סק"ג: יג] וכא א' מכל ב"ד. בנמ"ע הבאתון מהר"ם ז"ל בעל נזפל"מ כ"ב וז"ל וה"ה אם באו ב' דייניס משני ב"ד מכל ב"ד א' ומעידים שבפני כ"א בשהיה יושב בב"ד של ג' העידו לפניו ב' עדים שפלוני חייב מנה לפלוני דמהני ודיין ע"פ ולא הוי עד מפ"ע כיון שהם בעלמם הדייניס ובפניהם העידו ל"ד לאחרו כ שמעו הענין וכ"מ מלאחר אבל עד ודיין אין מצטרפין דאחדות דמסהיד כו' משמע דב' דייניס מצטרפין ולא גרע מקרוס שטרות דבתבינן במותב תלתא ואחד ליתוהי ע' סי' מ"ו ס"ל ע"ל ועי' בנה"מ: יד] אלא על מקי דבר. שבה"ע ע"עיין באה"ע סי' קס"ב

המשפט

שליבי מהשוק ולהעיד בפניו לא מהני דאין עד ד"ד: (כג) אינו מצטרף. אע"פ דגבי דיין לא שייך עד מפי עד מ"מ סדיין מעיד שמע הענין וזה מעיד שראה לא מהני דאין אין מצטרפין. ולכך אפי' לפני ב"ד אחר לא יעידו הואיל ואינם מעידים בשום סמ"ע: (כד) לפניו. אלא לפניו הוא לאו דוקא ס"ה אם העד לא העיד אלא אינו מצטרף דזיל בתר טעמא סמ"ע: (כה) אפי' העידו, גל"ד לשני חזקה דבגי ב' מעידים על שנה וב' על שנה וכן על שנה ג' דשם ראו כל אותו שנה מה שהיה לשם לראות:

חידושים

ביאורים

מצטרפין דכל שנשאר שנים עדיין תורת ב"ד עליהן תדע דהא יכולין לכתוב קבלת עדותן בתורת ב"ד ולכתוב בו וחד ליתוהי וב"ד השני דנין ע"פ כתבם כמו ע"פ מעש' ב"ד וכמ"ש בסי' כ"ט סעיף ה' משא"כ א' מכל ב"ד. ובסיפא דקיבלו כל ב"ד שני עדים אפילו בא' מכל ב"ד סני המעם דהא כל א' יכול לדון ע"פ שמיעתו העדות דמעדים לב"ד ואין צריך כלל לשמוע מהשני משא"כ כשקיבלו בל אחד מעד א' לבד דאז כשבא כל א' לא סני במה ששמע הוא מסי העדים לבד כיון שעדיין לא נתחייב עכ ידו דהא לא שמע רק מע"א לבד וצריך הוא לשמוע מהשני שקיבל ג"כ עד השני ואחד אינו נאמן שנתקבל עדות של עד השני בפני ב"ד והוא פשוט:

הסלאה

אינו מחייב שבועה אפילו בתנה אחרת אלא לצטרף ח"כ ח"כ כיון דלצטרף לבעל הבטר תו לא הוי עד התחייב הכחש עכ"פ ה"ל הכל על מנה אחת. והכרי הסמ"ע בס"ק כ"ז ובאן לע"ע ודו"ק: ודע דאלי מסתפק בהא דאיתא בסי' פ"ז סעיף כ"ח בתי שבפר בכל והי' עד אחד ובשבע לבתחים העד ואח"כ הבית התובע עוד א' מצטרף עם הראשון ונעשה עוד חשוד כו' אם הוא אפילו ע"י ע"ע לירוף כגון שהבית אח"כ על הבטעה אחרת שם לו עליו אח"כ אם נאמר שלצטרף עם הראשון שנשבע עליו להתחייב ממון וקנא משמע מסם דאינו מצטרף מדפסיקא לי' לפעור שם ונעשה עוד חשוד ואתאי הא בסאינו מעיד על אותו הלוה בהי דמצטרפין מ"מ אינו נעשה חשוד הא ליכא על אותו שנשבע לשקר אלא ע"א ודילמא בהבי מיירי הרי"ף והרא"ש משמע דבנה"ג אין מצטרפין. ועשמא כ"ל כיון שבבר נשבע נגד זה העד שוב אינו מצטרף ע"י לירוף בעדות מיוחדה ובזה א"ל הא דתבר לעיל בסי' ל' סעיף ג' דעד מצטרף שוב אינו מחייב שבועה ור"ל דהיינו משום דבשבע לנגדו שוב אינו מצטרף והיינו משום דהתמי' רחמנא לגבי ע"א בשבועתו א"כ בשבע נגדו שוב אינו מצטרף. ובזה א"ש בר"ם ע"ז ס"כ בסמ"ע ס"ק ו"ז ואע"ג דיכול להביא עדים גם לאחר שבועה כו' ולעכ"ד משכחת בכה"ג כגון שהבית עוד עד אחד ורולה להביא עוד עד אחד נאמן משום דעבידא לגלויי

באר

ולענין טענת פרעתי תלוי בפנותא כמ"ש בסי' כ"א ס"ב סמ"ע: [כא] כ"ד. דוקא כל הב"ד אבל מקלת מב"ד זה ומקלת מהשני אין מצטרפין לה. זשות ב"ד חדש ולדון על עדותן כיון דלא העיד אלא א' מהעדים בכל ב"ד ה"ל כעד מפי עד. סמ"ע: [כב] שמעו. פי' אפי' שמעו לב' עדים שהעידו בב"ד א' ונתקרה עדותן באותו ב"ד מ"מ לא יעידו בפני ב"ד אחר לדון ע"פ עדותן וכה"נ בב"ד שקבלו עדות שניים יכולין להעיד לפני ב"ד אחר על עדותן שקבלו עכ"ל הסמ"ע: [כג] לפניו. והי"ה דאינו מצטרף עם עד א' פתחי

מיהב הבטעה על המלוה משום דשונן אשתבע לי ובין שבועה פונס ודכוותיה ע"ש ולפי זה שפיר שתמו הבעה"ת והט"ו כאן דמתזיקים הבטר בפרוע מנה אבל מנה הבטיה כיון דנעשה חשוב בתמת מועל בלא שבועה. מיהו אמתי יקשה לא"ל הט"ז הבי"ל בלא הבטיס עתו בתוחיס שם הבהרישו הט"ו דוטל בל"ש דוקא בזה דשונן הבטע לי אבל בפונס ודכוותיה שבועות שבאתרים להדיא במשנה אם הוא חשוב מפסיד שטרו ובזיהר קשה לפי מה שהוכיח בס' בית מאיר בא"ה ע"ש סי' ל"ו ס"ב דגם הב"ע בח"מ סי' פ"ב הבי"ל לא הבריע בהחלט בהרמ"ה אלא שבתב דהבי אבל לעשה חושש להאלוה ע"ש אם בן ודאי קשה למה פתח

משה"כ

סני כיון דלא שמעו רק מע"א הוי עד מפי עד משא"כ בסעיף אחר זה שמעו שני עדים סני בא' מהב"ד שמ"ע. ((ועיין ביאורים סק"ח דבשיט מבל בית דין אפילו לא שמעו רק מע"א סני: (כא) אחרים שמעו. דוקא בשמעו חקירות ע"א אבל אם שמעו ב' עדים העידו בבית דין ונתקרה עדותן יכולין להעיד עדותן בבית דין ולומר בר מתקבל בב"ד ע"ז. ולפי זה שטר שתהם עליו רק ע"א ונתרף אין העדים יכולים להעיד בבית דין שכך היה כתוב בשטר לגבות בו: (כב) אבל אם שני בית דין. כגון שהלכו לשם ב' מבל בית דין למדינה היש ולא נשאר מבל בית דין אלא א')(אבל שניים מבני ב"ד ולצרף

משה"א

כתב דאף אם אינו טוען רק מנה א' נאמן במנו שהי' טוען שנים כמו בסי' פ"ב אם לא ששען מנה א' קודם שהעידו העדים ע"ש. ונראי דהש"ע אזיל בשיטת רש"ל שהביא הש"ך בסימן ל"ב סק"ד דאם מודה שהעדים הן פסולין דלא מהני מנו מנו והכא נ"כ הרי מודה שהעד שמעיד המנה בתשרי הוא פסול דהא מכחישו בהמנו שבתשרי ואינו טוען רק על מנה שבניסן וע"כ מודה הוא שהעד פסול ולא מהני מנו משא"כ בסימן פ"ב דאינו מכחיש רק במנה ומאתים שהן הכחשת בדיקות והעדים לא נפסלו מהני מנו: ח) יבא בית דין אצל ב"ד וכו'. עסמ"ע סקל"ד שכתב אבל מקצת מב"ד הא' ומקצת מב"ד השני אינן יכולין להצטרף ולהעשות ב"ד חדש. נראה דדוקא אחד מכל ב"ד א"י להצטרף אבל שנים מכל ב"ד

חידושי

על מנה. ול"ל כמ"ש תוס' ריש כ"מ דאינו נאמן תלי שלי על החלי במינו דאחר כולה שלי משום דהו"ל מינו להוציא אבל הכא דמיירי בפרעון אפילו בפרעון אחר פרעון ראוי להצטרף לע"ג דאינו טוען אלא על מנה במינו דהי' טוען על ב' מנין ואע"ג דרבה אמר בתוזה בתקלת דאינו נאמן במינו הבופר בכל משום דהו"ל מינו דהעזה כבר כתבו הפוסקים דדוקא לאיפטורי משבועה לא אחרינן מינו דהעזה אבל לאחבטרי ממון אחרינן. ותו דהכא דאיכא עד דקתפייש לי' שפיר מעינ כדאיתא בכתובות דף כ"ב. ונראה דאפילו אין הבטר אלא מנה מ"מ הי' יכול לטעון פרעתיך שתי פעמים: אך לפפע"ד לדמות דין זה לתה שמבואר לקמן ר"ס פ"ב דבאלבתים העדים דהבטר בטל ושבע שד"א הי' הבטר בטל מתנה ושבע היתה על מנה ומשלם מנה ולדעת הש"ך דשבע לא תשוב הילך בא"ל קרקע אפשר דחייב שד"א אלא שאינו יכול לבפור ובמבואר לקמן אלא דהתם קשה לי דלמה לא יאמון במינו דרבה דהא ליכא העזה כיון דהעדים תפיעים בחידושי כתובות ד' י"ח דהא דרבה היינו דלא כאבי דס"ל דחייביין לספק מלוה ישיבה א"כ בלא"ז אין זה מינו דאין לו כ"כ ספק מלוה ישיבה. אך זה בשבועה אבל בממון כי הכא דודאי דאין להוציא ממון מתחם סמ"י כיון דהבטר בטל ושפיר יש לו מינו. ולדעת הפוסקים דעד המחייב פוטר נראה דהכא פטור אף משבועה כיון דע"א אינו מוכחש מפיו ומחייב אותו ואין לדמות למ"ש הפוסקים דעד מצטרף

קצות

ובעדות גיטין וקידושין למ"ד דבפי' שיראו כאחד ה"כ בעינן שיגידו כאחד ומאן דלא בעי ראיה כאחד ה"כ לא בעינן הגדה כאחד בנה"ג ע"ש והוא פשוט מפ"ק דסנהדרין דמקשין הגדה לראיה: ט) פרעתי וה"ה דמצטרפין ע"א בשטר עם העד שאמר קיימי מידי לגבות ממסעבדי ומי יתכנו לדעת ולהבין דין זה דבשלמא עדי לירוף דהיינו א' אומר מנה בגיסן וא' אומר בתשרי א"כ כיון דאיכא ב"ע והתורה האמינן לשנים דלא מסקרי אבל הכא לענין מסעבדי דע"א שבשטר הוא אומר אמת והשני מסקר וא"כ ע"א בשטר אפי' אמת הוא אינו גובה ממסעבדי ולפמ"ש בסמ"ע רפי' כ"א דקנה ג"כ בפני עד החתום ניחא אבל בכ"מ מסמע דאפי' לא קנה בפני עד החתום נמי מצטרפין וכ"כ הש"ך בסי' כ"א א"כ ק' היכי מצטרפין דלמא השני מסקר ועוד אפי' בעדות בשטר דא"י לטעון פרעתי וגובה ממסעבדי נמי קשה כיון דחותמין זה שלא בפני זה דהא דוקא בגיטין אמרו דאין חותמין אלא זה בפני זה וא"כ ניחוש דלמא לא חתם בתחלה אלא מ' ובע"א יכול לטעון פרעתי ואינו גובה ממסעבדי ואם"כ בא עד אחר השני)(ונראי לפמ"ש בתשובה המיוחסת להרמב"ן בסי' כ"ד דגם בע"א לא חשבו לזיוף ואמן לשבועה ולפמיס למלאת דמנון ולכך נאמן לקיים המתח וא"א דמסקר ועי' בש"ע סי' מ"ד סעיף י"א וא"כ ניחא כיון דע"א נמי אינו חבור למסקר אלא דהתורה פסלו אפי' קוסטא קאמר וכמו שאמרו גבי קרובי' דלא מהני אפי' קוסטא קאמרי במשה ואהרן וא"כ כיון דלפניהו שני

ביאור

כו'. עה"ש כ"א (ע"כ): [ל] אבל אחרים. כ"ב מ"ש מ' קיוס שטרות כו' וע"ש רשב"ש ותוס' ד"ה קיוס: (ליקוט) אבל אחרים כו'. שלבן קיוס שטרות בני כמ"ש רשב"ש בב"ב מ"ש מ' ותוס' בכתובות כ"א ב' ד"ה וש"מ כו': (ע"כ): [לא] (ליקוט) כיצד בא' ע' ב' ב"ב כ"ו ב' סהדרין ל' ב' (ע"כ): [לב] (ליקוט) אפילו העידו שניים כו'. כ"ק סס כ"ב סס (ע"כ): [לג] (ליקוט) אבל אם העיד כו'. שהוא דבר שלם וכריב"ן בב"ל (ע"כ): (ליקוט) אבל אם כו'. סהנהדרין סס (ע"כ): [לד] עדות בידיעה שבועות ל"ג ב': [לה] בסי' ל'. ס"ו ע"ש: [לו] אין חילוק. דע"א נאמן באשה הבקולו בה

באר

ולענין טענת פרעתי תלוי בפנותא כמ"ש בסי' כ"א ס"ב סמ"ע: [כא] כ"ד. דוקא כל הב"ד אבל מקלת מב"ד זה ומקלת מהשני אין מצטרפין לה. זשות ב"ד חדש ולדון על עדותן כיון דלא העיד אלא א' מהעדים בכל ב"ד ה"ל כעד מפי עד. סמ"ע: [כב] שמעו. פי' אפי' שמעו לב' עדים שהעידו בב"ד א' ונתקרה עדותן באותו ב"ד מ"מ לא יעידו בפני ב"ד אחר לדון ע"פ עדותן וכה"נ בב"ד שקבלו עדות שניים יכולין להעיד לפני ב"ד אחר על עדותן שקבלו עכ"ל הסמ"ע: [כג] לפניו. והי"ה דאינו מצטרף עם עד א' פתחי

מיהב הבטעה על המלוה משום דשונן אשתבע לי ובין שבועה פונס ודכוותיה ע"ש ולפי זה שפיר שתמו הבעה"ת והט"ו כאן דמתזיקים הבטר בפרוע מנה אבל מנה הבטיה כיון דנעשה חשוב בתמת מועל בלא שבועה. מיהו אמתי יקשה לא"ל הט"ז הבי"ל בלא הבטיס עתו בתוחיס שם הבהרישו הט"ו דוטל בל"ש דוקא בזה דשונן הבטע לי אבל בפונס ודכוותיה שבועות שבאתרים להדיא במשנה אם הוא חשוב מפסיד שטרו ובזיהר קשה לפי מה שהוכיח בס' בית מאיר בא"ה ע"ש סי' ל"ו ס"ב דגם הב"ע בח"מ סי' פ"ב הבי"ל לא הבריע בהחלט בהרמ"ה אלא שבתב דהבי אבל לעשה חושש להאלוה ע"ש אם כן ודאי קשה למה פתח

משה"כ

סני כיון דלא שמעו רק מע"א הוי עד מפי עד משא"כ בסעיף אחר זה שמעו שני עדים סני בא' מהב"ד שמ"ע. ((ועיין ביאורים סק"ח דבשיט מבל בית דין אפילו לא שמעו רק מע"א סני: (כא) אחרים שמעו. דוקא בשמעו חקירות ע"א אבל אם שמעו ב' עדים העידו בבית דין ונתקרה עדותן יכולין להעיד עדותן בבית דין ולומר בר מתקבל בב"ד ע"ז. ולפי זה שטר שתהם עליו רק ע"א ונתרף אין העדים יכולים להעיד בבית דין שכך היה כתוב בשטר לגבות בו: (כב) אבל אם שני בית דין. כגון שהלכו לשם ב' מבל בית דין למדינה היש ולא נשאר מבל בית דין אלא א')(אבל שניים מבני ב"ד ולצרף

משה"א

כתב דאף אם אינו טוען רק מנה א' נאמן במנו שהי' טוען שנים כמו בסי' פ"ב אם לא ששען מנה א' קודם שהעידו העדים ע"ש. ונראי דהש"ע אזיל בשיטת רש"ל שהביא הש"ך בסימן ל"ב סק"ד דאם מודה שהעדים הן פסולין דלא מהני מנו מנו והכא נ"כ הרי מודה שהעד שמעיד המנה בתשרי הוא פסול דהא מכחישו בהמנו שבתשרי ואינו טוען רק על מנה שבניסן וע"כ מודה הוא שהעד פסול ולא מהני מנו משא"כ בסימן פ"ב דאינו מכחיש רק במנה ומאתים שהן הכחשת בדיקות והעדים לא נפסלו מהני מנו: ח) יבא בית דין אצל ב"ד וכו'. עסמ"ע סקל"ד שכתב אבל מקצת מב"ד הא' ומקצת מב"ד השני אינן יכולין להצטרף ולהעשות ב"ד חדש. נראה דדוקא אחד מכל ב"ד א"י להצטרף אבל שנים מכל ב"ד

חידושי

על מנה. ול"ל כמ"ש תוס' ריש כ"מ דאינו נאמן תלי שלי על החלי במינו דאחר כולה שלי משום דהו"ל מינו להוציא אבל הכא דמיירי בפרעון אפילו בפרעון אחר פרעון ראוי להצטרף לע"ג דאינו טוען אלא על מנה במינו דהי' טוען על ב' מנין ואע"ג דרבה אמר בתוזה בתקלת דאינו נאמן במינו הבופר בכל משום דהו"ל מינו דהעזה כבר כתבו הפוסקים דדוקא לאיפטורי משבועה לא אחרינן מינו דהעזה אבל לאחבטרי ממון אחרינן. ותו דהכא דאיכא עד דקתפייש לי' שפיר מעינ כדאיתא בכתובות דף כ"ב. ונראה דאפילו אין הבטר אלא מנה מ"מ הי' יכול לטעון פרעתיך שתי פעמים: אך לפפע"ד לדמות דין זה לתה שמבואר לקמן ר"ס פ"ב דבאלבתים העדים דהבטר בטל ושבע שד"א הי' הבטר בטל מתנה ושבע היתה על מנה ומשלם מנה ולדעת הש"ך דשבע לא תשוב הילך בא"ל קרקע אפשר דחייב שד"א אלא שאינו יכול לבפור ובמבואר לקמן אלא דהתם קשה לי דלמה לא יאמון במינו דרבה דהא ליכא העזה כיון דהעדים תפיעים בחידושי כתובות ד' י"ח דהא דרבה היינו דלא כאבי דס"ל דחייביין לספק מלוה ישיבה א"כ בלא"ז אין זה מינו דאין לו כ"כ ספק מלוה ישיבה. אך זה בשבועה אבל בממון כי הכא דודאי דאין להוציא ממון מתחם סמ"י כיון דהבטר בטל ושפיר יש לו מינו. ולדעת הפוסקים דעד המחייב פוטר נראה דהכא פטור אף משבועה כיון דע"א אינו מוכחש מפיו ומחייב אותו ואין לדמות למ"ש הפוסקים דעד מצטרף

קצות

ובעדות גיטין וקידושין למ"ד דבפי' שיראו כאחד ה"כ בעינן שיגידו כאחד ומאן דלא בעי ראיה כאחד ה"כ לא בעינן הגדה כאחד בנה"ג ע"ש והוא פשוט מפ"ק דסנהדרין דמקשין הגדה לראיה: ט) פרעתי וה"ה דמצטרפין ע"א בשטר עם העד שאמר קיימי מידי לגבות ממסעבדי ומי יתכנו לדעת ולהבין דין זה דבשלמא עדי לירוף דהיינו א' אומר מנה בגיסן וא' אומר בתשרי א"כ כיון דאיכא ב"ע והתורה האמינן לשנים דלא מסקרי אבל הכא לענין מסעבדי דע"א שבשטר הוא אומר אמת והשני מסקר וא"כ ע"א בשטר אפי' אמת הוא אינו גובה ממסעבדי ולפמ"ש בסמ"ע רפי' כ"א דקנה ג"כ בפני עד החתום ניחא אבל בכ"מ מסמע דאפי' לא קנה בפני עד החתום נמי מצטרפין וכ"כ הש"ך בסי' כ"א א"כ ק' היכי מצטרפין דלמא השני מסקר ועוד אפי' בעדות בשטר דא"י לטעון פרעתי וגובה ממסעבדי נמי קשה כיון דחותמין זה שלא בפני זה דהא דוקא בגיטין אמרו דאין חותמין אלא זה בפני זה וא"כ ניחוש דלמא לא חתם בתחלה אלא מ' ובע"א יכול לטעון פרעתי ואינו גובה ממסעבדי וא"כ בא עד אחר השני)(ונראי לפמ"ש בתשובה המיוחסת להרמב"ן בסי' כ"ד דגם בע"א לא חשבו לזיוף ואמן לשבועה ולפמיס למלאת דמנון ולכך נאמן לקיים המתח וא"א דמסקר ועי' בש"ע סי' מ"ד סעיף י"א וא"כ ניחא כיון דע"א נמי אינו חבור למסקר אלא דהתורה פסלו אפי' קוסטא קאמר וכמו שאמרו גבי קרובי' דלא מהני אפי' קוסטא קאמרי במשה ואהרן וא"כ כיון דלפניהו שני

לא א המכחישות זו את זו הטור הוסיף וכתב ז"ל פי' כגון א' אומרת פלוני לוה מפלוני מנה ביום פלוני וא' אומרת לא לוה דברי שניהן בטלין וא"ס בא א' מכת זו כו' ע"ם והא דדברי שניהן בטלין מיירי שאמרה כת השנייה לא לוה כי עמנו היה המלוה או הלוה כל אותו היום וראינו שלא לוה או לא הלוה לו לאפוקי אם אמרה כת השנייה עמנו הייתם אתם העדים זהו הזמה ולכת האחרונה שומעין ולא הזמה ולאותו כת האחרונה שומעין ולא להראשונים כמ"ם בסי' ל"א ואם המכחישות בזה שאלו אומרים לוה פלוני מפלוני מנה וכת השנייה אומרת *הלוה לו מאתיים או במנה שחור ולבן אף על פי שמעידים על יום א' דה"ל בהכחש וכ"ל והתובע אינו א' דה"ל מנה תובע אלא לא הלוה לו מאתיים דרוקא אם אמרה כת אחת מנה כיון דאין מכחישות זא"ז אלא בדיקות ובדיקות עבדי דעתי והם שני כתות וא"ל הא' לגירופו דהשניי ונובה מנה וכדברי הפחות שבהן דדוק' בכת אחת שא' מהן אומר מנה והשני מאתיים דאין עדות אחת הא' בלא השני עדות אחרת מהן אומר מנה ולאותו עדות אחר לא הזכירו רק בב' כיתי עדים כתבו דינא לעדות אחרת דמשמע דבשני עדים המכחישין זא"ז לא פסולין לעדות אחרת כיון שכל א' אינו מוכחש משניה וע"ע בל"ל מתחלינו שהמעות לשון הרמב"ם שלף בהכחשה נמורה תלת:

(סמ"ע ס"ק כ') (") ליישבע נגדו ס"ד כו' כ"כ ועי' בפני יהושע חלק ד' מסכת תכות דף ו' על תוספת ד"ה אמר ר' יוסי כו' : (נה"ת סק"ח) (") בסה"ד וגם קושית הש"ך

חידושי רעק"א

סי' לא ס"א שתי כתי עדים. נ"ב ד"ה שעשו מעשה עפ"י הולאת

חידושי חת"ם

מאור שם וסימן קמ"ח סעיף מ"ג עיי"ש (ועיין ח"ם חו"מ סימן קמ"ח) :

סימן לא ש"ך בסק"א ה"ה שני עדים נ"ב הו"מ להכיא ראיה תפורשת מדברי נימוקי יוסף פרק חזה"ם דף קע"ה סוף ע"א וקי"ל והוא בש"ם מ"א ע"ב :

חכמת שלמה

לזה תמה דאמרינן שם ד' ע' ע"ב אמר אביי מי לא מודה ר"ע בשנים אומרים קידש ובשנים אומרים בעל' דאפי' עדי ביאה צריכים לעדי קידושין כיון דאין עדי קדושין צריכין לעדי ביאה דבר קריני בי' . יעו"ש . ולכאורה אין הדבר מוכן דמה כבר דאין עדי קדושין צריכין לעדי ביאה סוף סוף עדי ביאה צריכין לעדי קדושין . אך הענין נראה דאם אין עדי קדושין צריכין לעדי ביאה א"כ כשהעידו עדי קדושין בב"ד נגמר עדותן . וא"כ אוב עדי הביאה שמעמין עדי הקדושין מעידין בב"ד ואם מביאין ראיה אינו מעיד בהקדושין . ולא"כ מה שעדי ביאה שמעו העדים המעילים על הקדושין הוי כאלו ראו הקדושין עצמן . ואוב הוי כאילו א"ל לעדי קידושין רק כמה עצמם שיעו הקדושין. דכשלמא בעדים הצריכים זה לזה א"כ כל העדות שמעידים כל כת בפ"ע לא חל עדותן וא"כ לא הוי נגמר הענין בעדותן ואוב מה שאומר מן האחרים עדותן אין יכולין לקיים על הדבר כיון דלא נגמר הענין בעדותן לכך הוי כתלי דבר שא"א לריך לתברו . אבל בלא כת אחת א"ל לחברו . א"כ כשהעו העדים עדות השניה הוי כאילו העידו ראינו עדות שבתקרי עדותן בב"ד. וכיון דכשם נתשבים עדים אוב הוי כאילו ראו הקידושין מתם ואוב א"ל גם עדי ביאה לעדי קדושין ג"כ ואף אם לא כי' עדי

דף ו' ע"ב: א לשון הרמב"ם ריש פכ"ב מה' עדות ממיתת דפלוגתא דרב הונא ורב חסדא שבועות דף מ"ו ע"ב וכמ"ש רש"י והרי"ף שם דבשד אחד לא פליגא וכו' ב פירש רש"י שאחד אומר הרג ג שם ורב הונא דהונא רבינה דרב חסדא כמ"ש התוספות שם וכן בשכמת הפוסקים ד שם ושם בגמרא ה דיון דכת אחת משני כתות בסולה הלכך יפסיד הגדול דתפיקא לא תפקינן ממונא ו שם לדעתו וכן כתב

הגהות אמרי ברוך

ס"ק א' (") וכתב הר"ן וז"ל וכו' . נ"ב ישוון בב"ם אה"ע סימן קנ"ב ס"ק ע' שתחלינו שהמעות לשון הרמב"ם שלף בהכחשה נמורה תלת:

(סמ"ע ס"ק כ') (") ליישבע נגדו ס"ד כו' כ"כ ועי' בפני יהושע חלק ד' מסכת תכות דף ו' על תוספת ד"ה אמר ר' יוסי כו' : (נה"ת סק"ח) (") בסה"ד וגם קושית הש"ך

חידושי רעק"א

סי' לא ס"א שתי כתי עדים. נ"ב ד"ה שעשו מעשה עפ"י הולאת

חידושי חת"ם

מאור שם וסימן קמ"ח סעיף מ"ג עיי"ש (ועיין ח"ם חו"מ סימן קמ"ח) :

סימן לא ש"ך בסק"א ה"ה שני עדים נ"ב הו"מ להכיא ראיה תפורשת מדברי נימוקי יוסף פרק חזה"ם דף קע"ה סוף ע"א וקי"ל והוא בש"ם מ"א ע"ב :

חכמת שלמה

לזה תמה דאמרינן שם ד' ע' ע"ב אמר אביי מי לא מודה ר"ע בשנים אומרים קידש ובשנים אומרים בעל' דאפי' עדי ביאה צריכים לעדי קידושין כיון דאין עדי קדושין צריכין לעדי ביאה דבר קריני בי' . יעו"ש . ולכאורה אין הדבר מוכן דמה כבר דאין עדי קדושין צריכין לעדי ביאה סוף סוף עדי ביאה צריכין לעדי קדושין . אך הענין נראה דאם אין עדי קדושין צריכין לעדי ביאה א"כ כשהעידו עדי קדושין בב"ד נגמר עדותן . וא"כ אוב עדי הביאה שמעמין עדי הקדושין מעידין בב"ד ואם מביאין ראיה אינו מעיד בהקדושין . ולא"כ מה שעדי ביאה שמעו העדים המעילים על הקדושין הוי כאלו ראו הקדושין עצמן . ואוב הוי כאילו א"ל לעדי קידושין רק כמה עצמם שיעו הקדושין. דכשלמא בעדים הצריכים זה לזה א"כ כל העדות שמעידים כל כת בפ"ע לא חל עדותן וא"כ לא הוי נגמר הענין בעדותן ואוב מה שאומר מן האחרים עדותן אין יכולין לקיים על הדבר כיון דלא נגמר הענין בעדותן לכך הוי כתלי דבר שא"א לריך לתברו . אבל בלא כת אחת א"ל לחברו . א"כ כשהעו העדים עדות השניה הוי כאילו העידו ראינו עדות שבתקרי עדותן בב"ד. וכיון דכשם נתשבים עדים אוב הוי כאילו ראו הקידושין מתם ואוב א"ל גם עדי ביאה לעדי קדושין ג"כ ואף אם לא כי' עדי

באר הגולה

לא (א) שתי כתי עדים המכחישות זו את זו שבא אחד מכת זו ואחד מכת זו. כך הוא בכל הפוסקי' ולא"ע איך הדין בשני עדים שמכחישין זא"ז דג"כ אד מייהו מסקר אי נאמר ג"כ דפסולין לעדות אחד ביחד או לא הלא בסי' ל' בטור ובכל פוסקים כתבו שני עדים המכחישין זא"ז איך הדין לא (א) שתי כתי עדים המכחישות זו את זו שבא אחד מכת זו ואחד מכת זו. כך הוא בכל הפוסקי' ולא"ע איך הדין דג"כ אד מייהו מסקר אי נאמר ג"כ דפסולין לעדות אחד ביחד או לא הלא בסי' ל' בטור ובכל פוסקים כתבו שני עדים המכחישין זא"ז איך הדין לא דין הרבה כיתי עדיות . ובו ד סעיפים :

א [ה] (א) ה שני כיתי עדים א ב ה) (ה) א] המכחישות זו את זו [ב] שבא עד א' מכת זו ועד א' מכת זו והעידו בעדות אחרת ב (ב) ב] אין כאן עדות ב) שהרי בודאי (ג) ג] א' מהן [א] שקר [ג] ג (ד) באה כת זו בפני עצמה והעידה עדות ובאה כת זו והעידה עדות אחרת בפני עצמה ג מקבלים כל אחת מהן בפני [ב] עצמה :

ב ד מלוה שיש לו על לוה אחר שני שטרות א' במנה וא' בר' (ה) וכפר הלוה בשני השטרות וכת אחת מאלו חתומה בשטר זה וכת שנייה חתומה בשטר זה אם הוציאן כאחד ד ה לא ישלם אלא מנה (ב) ה ג) (ו) א) [ד] וישבע על השאר ו בנקיט' חפץומוציאין שטר של ר'מידו[ג]וקורעין אותו

חד ואין דבריו של אחד במקו' שניים (") וכתב הר"ן וז"ל מדקאמר אחי ליסגא ס"מ דלא קיימא בחזקת אחת אים אלא אפומא דהני שהדי ואם תאמר והיכי מיתוקמא בחשת אים אפומייהו והא כיון שמכחישין זא"ז על כרחך חד מנייהו פסול הוא דמס"ע אמר בפ' כל הנבעין דשני כיתי עדים המכחישין זא"ז זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה אבל לא אחד מכת זו ואחד מכת זו לאו קושיא היא דמיתוקמא כגון דתרווייהו מודו בנירושין אלא דפליגי בקרוב לו וקרוב לה וכה"ג עבידי דעבי עכ"ל אלמא דכי היכא דב' כיתי עדים פסולי' לעדות אחרת ה"ה שני עדים וכן מוכח מדברי הריטב"א והרמב"ן שהבאתי לקמן סי' מ"ו סל"ו ס"ק ק"ו ע"ם וע' בתוס' דר"ה דף כ"ד ע"ב: (ב) וישבע על השאר בנק"ח. כ"כ הרמב"ם והטור ובעמייהו דה"ל כמוד' בתקלת דהיינו המנה שמשלם ע"פ הסער הא' דלא יהא גדולה סודחת פיו מהעדחת עדים ואע"ג דאין כפירה וסודא' בסער מביאה לידי ס"ד וכמ"ם הטור והמחבר לקמן סי' פ"ח ס"ע בסער שהוא ודאי כסר משא"כ זה שאינו ודאי כסר וס"ל כתביעה והודאה דע"פ עכ"ל סע"ע . ר"ל כיון דאין כאן סער כסר בודאי לא הוי שעבוד קרקעות וכך הקשה הראב"ד וכן תירץ בכסף משנה ואינני מבין תירוץ זה דהא בתנה ודאי יש סער כסר ממ"נ ואולי כוונו למ"ם הב"ח דאינו נובה הקנין רק מבני חרי ולא ממשעבדי וכמו שכתב בעה"ת סער כ"ע ח"ג ע"ם הרי"ן מגא"ם אבל לפע"ד זה אינו דודאי נובה התנה מע"ל אפי' ממשעבדי ובעה"ת לא מיירי התם אלא בתנה אחד וב' לוין כדלקמן סעיף ג' מעשה שאם היה כופר לא היה יכול לגבות א"כ בסך דינא דהכא בגדול אבל בקטן דאייב עכ"פ משמע בבעה"ת שם דנובה אפי' ממשעבדי אבל לי נראה לתרץ דהרמב"ם לא מיירי הכא מש"ק ולא בא אלא לומר דדין זה דומה לדרבי חייא וכמודה מקלת ובמודה מקלת לפע"ד שעבוד דאוריית' אפי' במלוה ע"פ היכ' מכחישות

ביאור הגר"א

לא [ה] (ליקוט) שתי כו'. עש"ך וא"י ספיקס הא גמ' ערוכה שם מהיב ר"ה כו' ע"כ : [ב] (ליקוט) שבא עד כו'. כמו מלוה ולוה ושני שטרות דפסלתן לא' מהן כמ"ם בס"ב וערש"י שם ד"ה מלוה ולוה כו' (ע"כ): (ליקוט) שבא ע"א כו'. שלכן אמרו באה זו כו'. רש"י (ע"כ): [ג] (ליקוט) באה כת כו'. עתו' שם ד"ה בהדי כו' (ע"כ): [ד] וישבע על. הולך

באר היטב

לא [א] שקר. הא דדברי שניהם בטלין מיירי שכת הב' אמרה לא לוה כי עמנו הי' המלוה או הלוה כל אותו היום אבל אם אמרו עמנו הייתם אתם העדים זהו הזמה ולכת האחרונה שומעין ולא להראשונים כמ"ם בסי' ל"א ואם ההכחש היא שאלו אומרים שלוה ממנו מנה ואלו אומרים ר' או במנה שחור ולבן אף"ם שמעידין על יום א' דה"ל הכחש כ"ל והתובע לא תבעו אלא מנה א' מ"מ כיון דאין מכחישות זא"ז אלא בבדיקות דעבדי דעתי אינשי ואם כ' כתות דא"ל הא' לגירופו דהב' נובה מנה בדברי הפחות שבהם דדוקא בכת א' שא' מהן אומר מנה והב' ר' דאין עדות הא' בלא השני אינו תובע אלא לא הלוה לו אלא מנה אבל אם אמר ר' דאין עדות הא' בלא השני עדות אחרת מזה לא הזכירו רק בב' כיתי עדים כתבו דינא לעדות אחרת דמשמע דבשני עדים המכחישין זא"ז לא פסולין לעדות אחרת כיון שכל א' אינו מוכחש משניה וע"ע בל"ל מתחלינו שהמעות לשון הרמב"ם שלף בהכחשה נמורה תלת:

(סמ"ע ס"ק כ') (") ליישבע נגדו ס"ד כו' כ"כ ועי' בפני יהושע חלק ד' מסכת תכות דף ו' על תוספת ד"ה אמר ר' יוסי כו' : (נה"ת סק"ח) (") בסה"ד וגם קושית הש"ך

חידושי רעק"א

סי' לא ס"א שתי כתי עדים. נ"ב ד"ה שעשו מעשה עפ"י הולאת

חידושי חת"ם

מאור שם וסימן קמ"ח סעיף מ"ג עיי"ש (ועיין ח"ם חו"מ סימן קמ"ח) :

סימן לא ש"ך בסק"א ה"ה שני עדים נ"ב הו"מ להכיא ראיה תפורשת מדברי נימוקי יוסף פרק חזה"ם דף קע"ה סוף ע"א וקי"ל והוא בש"ם מ"א ע"ב :

חכמת שלמה

לזה תמה דאמרינן שם ד' ע' ע"ב אמר אביי מי לא מודה ר"ע בשנים אומרים קידש ובשנים אומרים בעל' דאפי' עדי ביאה צריכים לעדי קידושין כיון דאין עדי קדושין צריכין לעדי ביאה דבר קריני בי' . יעו"ש . ולכאורה אין הדבר מוכן דמה כבר דאין עדי קדושין צריכין לעדי ביאה סוף סוף עדי ביאה צריכין לעדי קדושין . אך הענין נראה דאם אין עדי קדושין צריכין לעדי ביאה א"כ כשהעידו עדי קדושין בב"ד נגמר עדותן . וא"כ אוב עדי הביאה שמעמין עדי הקדושין מעידין בב"ד ואם מביאין ראיה אינו מעיד בהקדושין . ולא"כ מה שעדי ביאה שמעו העדים המעילים על הקדושין הוי כאלו ראו הקדושין עצמן . ואוב הוי כאילו א"ל לעדי קידושין רק כמה עצמם שיעו הקדושין. דכשלמא בעדים הצריכים זה לזה א"כ כל העדות שמעידים כל כת בפ"ע לא חל עדותן וא"כ לא הוי נגמר הענין בעדותן ואוב מה שאומר מן האחרים עדותן אין יכולין לקיים על הדבר כיון דלא נגמר הענין בעדותן לכך הוי כתלי דבר שא"א לריך לתברו . אבל בלא כת אחת א"ל לחברו . א"כ כשהעו העדים עדות השניה הוי כאילו העידו ראינו עדות שבתקרי עדותן בב"ד. וכיון דכשם נתשבים עדים אוב הוי כאילו ראו הקידושין מתם ואוב א"ל גם עדי ביאה לעדי קדושין ג"כ ואף אם לא כי' עדי

המשפט

מהן שקר . ואם ע"א מכחיש לע"א גם כן פסול ש"ך : (ד) באה כת זו בפ"ע . משום דמוקמינן כל אחת בחזקת כשרות כ"ז שאין הגדון לפניהם שע"א א' מהן שקר : (ה) וכפר הלוה בב' . דוקא שכפר הלוה בב' השטרות הש"ך אם הודה בשטר הקנין לא הוה ליה מחוייב ש"ד הואיל ולא יכול לכפור בתר שמודה לא הוי מודה מתקי' אבל בכפור בכגון שייך בו ש"ד מדר"ח קמייתה אע"פ שלא היה יכול לכפור ש"ך : (ו) וישבע על השאר . והא דלא הוי שיעבוד קרקעות כיון דהסמ"ע דלא יכול לגבות ממשעבדי דהא אינו יודע איזה כשר . ומש"ך דאינו דודאי אחר מהן אחת נובה ממשעבדי ואי' הש"ך דאינו ליה קרקע . ובתומים תי' דבכת תקנת הגאונים דנובה ממשלטלי לא שייך הך דה"ל ס"ק וכסי' פ"ח יבואר אי"ה)(וע"כ ס"ק ג' דאין העדים יכולין להעיד בו אחר שנשבע לפוסלו משבועתה אבן אם כתו בת אחת מתלו העדים על אדם אחר להעיד בו שהוא

ביאורים

עדותו שהעיד בדדמי ואמרי' דלאו רשע הוא מכ"ש בע"א שהעיד שקר שלא רצו לחייב רק שבוע' שתולין שאומר בדדמי כדי להכשירו משא"כ במוכחש מפי ב' אין תולין בשום דבר להכשירו. אמנם נראה דא"א לתלות בשום דבר להכשיר עדות שקר כ"א שאמר בדדמי . ולפ"ז אין להכשיר עד א' המוכחש מפי ע"א כי אם כשאומר כן בתורת ע"א אבל בב' שבאו להעיד אין תולין בשום א' מהן שאמר כן בדדמי כיון שבאו להעיד ולהצטרף שיהיו שני עדים מש"ה שני עדים המכחישין זא"ז בחקירות נפסלו כיון שנצטרפו בראי' והנד' להיות שני עדים ודאי מידק דייקי מעיקרא ולא חיישינן כלל שאמרו בדדמי מש"ה אפילו אחד מוכחש מפי א' פסולין לצירופו ולא נחלקו חכמי בריסק רק בעד אחד אומר ליה שבא להעיד רק בתורת ע"א . ול"ק שוב מהא דמקש' בשבועות מא' אומר נבוה ב' מרדעות דשם באו בתורת שנים . (") וגם קושית הש"ך לא קשה דשם העד האומר נתנרש' אינו מעיד שראה הקידושין רק כשמעיד שראה שנתגרש'ע"כ היתה א"א וכיון שעל הנירושין מחזיקין אותו למשקר או לאומר בדדמי ממילא ליכא כאן רק ע"א שהית' א"א ושפיר הקש' הר"ן ואין מדבריו סתיר' לשיטת חכמי בריסק : ג) שהרי בודאי א' מהן שקר . בב"י הביא בשם רי"ו דאם אין מכחישין זה את זה אלא במקצת עדות נתקיים אותו מקצת וכו' והיינו כגון שכת א' אומר אבהתי' ואכילתי' וכת אחת מכחיש באכילתי' בב"ב דף ל"א ולקמן סי' קמ"ו . ואם כל הב' כתות אומרין דאבהתי' ואכילתי' כ"ב בתומים בצ"ע כיון דע"כ כת א' מסולין הן והויין בעדות אבהתי' כנמצא א' מהן קא"ם דעדותן בטיל' כמו שהקשו התוס' בסנהדרין דף ל"א נבי מנה ומאתים . ולפענד"נ דל"ד דבשלמא נבי מנה ומאתים כיון שהכת של ר' או של מנה מסולין הן באותו עדות הרי כת הב' נצטרפו לפסולין משא"כ בעדות שכ אבהתי' ואכילתי' דאף שנתכחשו באכילתי' לא מבעיא כשלא ראו ביחד דודאי כשר כמ"ש הש"ך בסי' ל"ו סק"ו אלא אפי' ראו ביחד וכיוונו להעיד מ"מ בשעה שהעידו עדות אבהתי' מקודם כשרים היו דעדיין לא העידו שקר והעדים נחשבים לכשרים כדמוכח ברש"י ותוס' בב"ק דף ע"ג בד"ה שהעידו בבת אחת ע"ש ואפי' לאביי דאמר למפרע הוא נפסל רק שנתבטל הן העדות שהעידו תכ"ד מחמת עדות שביטל' מקצת' בטלה כולה כמבואר שם בש"ם ואא"כ בעדות אבהתיה לא נצטרפו לפוסלן ולא שייך לו' נמצא א' קא"ם בשעה שהעידו עדות אבהתי' ובמקום שנתבטל קצת עדות מהעדים דלא אמרי' דנתבטלו ג"כ שאר העדים . תדע דהא הרמב"ם פסק בפ"ב דהמרב' עדים בד"ג ואמר א' בחקירות א"י דלא נתבטלו שאר העדים ע"ש : ג) וישבע על השאר.בתומים נסתפק אם באו העדים והכחישו אי נפסל לשבוע' . ולפעד"נ דכמו שאין עדותן שמעידין אח"כ מועיל להוציא ממון כמו כן אינו מועיל עדותן שנעידין אח"כ להוציאו מחזקת כשרות גם מה שנסתפק אם יכול כת אחד לבוא בפני עצמו להעיד על אחר שהוא פסול להוציאו מהזקת כשרות . ולפענ"ד דאין כאן ספק דהא הזקת ממון אלים

הסלאה

שם' על ענין אחד דבדיני נפשות ולפ"ז לא מהני עדות מיוחדת מ"מ ל"ל דהשני לא הטיד כלל למי רבא ולמי לוזיף וכן משמע לוכמה דהש"ם בדף כ"ח קמא דידי לוזיף וכיון שלא הטיד בב"ד יכולי' להצטרף ועיין מש"ל גם מ"ם בחידושי כתובות דף כ"ם ע"ב בשובלא דר' כני זה וכמן הוא ע"ש ודוק :

החישן

חולק בזה על הסמ"ע אלא שלא הביא ראי' ופ"ש ז"ל וע' בכ"י בפסט מחאה ותבין דעתו וזה בלע"ד כדור בסמם עכ"ל ומיזגותיו איני מכיר :

לא א) ויסבע ולא הוי שעבוד קרקעות דמיירי דלית ליה קרקע והילך לא הוי אע"ג דא"י לבפור דהיינו דוקא בסמודה בדבר שא"י לבפור ה"ל הילך אבל זה שבופר הוי מורה בתקלת עיין ש"ך :

משה"א

לא ה) המכחישות. עש"ך סק"א דהכמי בריסק נסתפקו בעד אחד אומר ליה והשני מכחישו אם מצטרפין יחד לעדות אחרת כיון שכל אחד אינו מוכחש משנים . והכריע הש"ך דאין מצטרפין מדברי הר"ן בכתובות בע"א אומר נתנרש' דאמרינן תרוייהו בא"א קמסהדי והקש' הר"ן היאך מצטרפין ביחד לעדות של ע"א.אלמא דאפי' באחד מוכחש מאחד אין מצטרפין. ובתומים מקשה מהא דשבועות דפריך הש"ם מא' אומר נבוה ב' מרדעות וא' אומר ג' דמצטרפין לעדות אחרת והתם א' מוכחש מא' הוא. ולשיטת חכמים הנ"ל אין כאן קושי'.ולפענ"ד נראה ליישב דבריהם דהני לכאור' קשה מה סברא הוא זה לו' דמצטרפין כיון שאינו מוכחש רק מא' מ"מ הא אנן ב"ד סהדי שעד אחד מהן שקר העיד ונפסל ועכצ"ל בטעם הדבר דהנה בסי' רכ"ב נבי נאמן בעל המקח מוכח דבמקום דמידק דייק נאמן ע"א כשנים. וע"כ הא דע"א אינו נאמן בעלמא הוא משום דלא דייק ואומר בדדמי.ובמקום דקים להו לחז"ל דדייק בשעת מעשה כגון בבעל המקח דסי' רכ"ב לא חשדוהו שמשקר במזיד.ולכאור' קשה'א"כ אם א' מוכחש משנים אמאי נפסל נימ' דאמר כן בדדמי ולאו רשע הוא . ועוכ צריך לחלק כמו שמחלק הסמ"ע בסי' צ"ב ס"ק י' דבדלא נחשד בעדים מכשירין אותו מחשש דשמא ספק מלוה ישנה אבל כשנחשד בעדים לא מכשרינן' מספק מלוה ישנה ע"כ. וה"נ בע"א כשבאו עדים עליו שהעיד שקר לא מכשרינן ליה מספק שאמר כן בדדמי : ועוד צ"ל להכריע חילוק זה מסנהדרין ט' בם' דבעני לרצוני דהוא ואחר מצטרפין דהורגו משום סלגינן דינא ואיינו דאמרי' שהי' לאונסו ולרצונו שאמר הוא שקר דעל עצמו אינו בגדר עד עיין בתוספות שם ובראש"ש במכות דף ו'. וא"כ קשה מ"מ עד השני נהי שאמר סתם פ' רבע פ' דאלו מיירי שהעד השני אמר בפי' לאונסו קשה למה הוצרך רב יוסף לומר בטעם דאין מצטרפין משום דרשע הוא הא בלא"ה עדות המכחישין זא"ז בבדיקות פסול בד"נ וע"כ מיירי באמר סתם א"כ קשה דהא עד השני הוא עד על הרובע והנרבע ומבואר בסי' ל"ד דאם שני עדים מעידין על אחד שעבר עבירה שא"נ לומר שונג או אונס . וא"כ הך עד השני היאך מצטרף עם הנרבע ממ"נ אם העיד בשקר על הנרבע רשע הוא שהעיד שקר לפני ב"ד על הנרבע דע"א נמי נפסל כשהעיד שקר כדמוכח מקושיית הר"ן נבי ע"א אי' נתנרשה חנ"ל ואי אמת אומר שנרבע א"כ מן הסתם תלינן שהי' ברצון והוא רשע היאך מצטרף עמו . וע"כ צריך לחלק בחילוק הנ"ל דדוקא כששני עדים העידו שראוהו נרבע נעשה רשע ונפסל לעדות אבל כשעד אחד מעיד על חבירו יכול אפי' להצטרף עמו לעדות אחרת ולא אמרי' דממ"נ נפסלו לצירוף עדות דעביר' שעשה עפ"י עד א' תלינן באונס משא"כ ע"פ ב' עדים ולפ"ז ודאי הדין כן בע"א המוכחש מפי ע"א שיכול להצטרף עמן דמה"לי שהעיד ע"א על חבירו שהעיד שקר או שעבר שאר עבירה כמו דלא אמרינן דהוי כנמלא אחד מהן קא"פ וע"כ סק"ח : (ג) א' מהן וכאלתיה מכחישין עלמן כגון כזה אומר של אבותי דסי' קמ"ו וכולן מעידין שהוא של אביתיו של א' מהן ובאלתיה מכחישין עלמן עדיה דשל אבותיו קיים ולא אמרינן דהוי כנמלא אחד מהן קא"פ וע"כ סק"א : (ג) א'

נתיבות

לא ה) המכחישות זא"ז . דוקא בחקירות. ואם יש ג' עדים ומכחישין עלמן בחקירות כגון שב' אומרים בניסן והב' אומר בתייר אף אם קבעדות של כולן בטלין מכל מקום לא נפסל לעדות אחרת רק הג' שהיא מוכחש מפי ב' . ובמכחישין עלמן בבדיקות שניהם כשרים ודוקא בהכחשה אבל בהזמה שבייהם כפרים ומתמנים ומתפוסים פסולין : (ב) אין כאן עדות . ואפילו שבועה א"ל כ' הדוה בכמלא א' קרוב לו בעדות בטל וע"ב דתליא אם מתחלה כיונו לבעיד לו לא דאל"כ אף דבעידו לאחר מכל מקום לא יפסול ואם כן זיקק לפ"ד וכ' בסמ"ע דאף דליכא ש"ד מ"מ היכא לריך ליישבע ופסיק)(ואם יש ד' עדים ובמקלת העדות הן שוין ובמקלת מכחישין עלמן כגון כזה אומר של אבותי דסי' קמ"ו וכולן מעידין שהוא של אביתיו של א' מהן ובאלתיה מכחישין עלמן עדיה דשל אבותיו קיים ולא אמרינן דהוי כנמלא אחד מהן קא"פ וע"כ סק"א : (ג) א'

משה"א

לא ה) המכחישות. עש"ך סק"א דהכמי בריסק נסתפקו בעד אחד אומר ליה והשני מכחישו אם מצטרפין יחד לעדות אחרת כיון שכל אחד אינו מוכחש משנים . והכריע הש"ך דאין מצטרפין מדברי הר"ן בכתובות בע"א אומר נתנרש' דאמרינן תרוייהו בא"א קמסהדי והקש' הר"ן היאך מצטרפין ביחד לעדות של ע"א.אלמא דאפי' באחד מוכחש מאחד אין מצטרפין. ובתומים מקשה מהא דשבועות דפריך הש"ם מא' אומר נבוה ב' מרדעות וא' אומר ג' דמצטרפין לעדות אחרת והתם א' מוכחש מא' הוא. ולשיטת חכמים הנ"ל אין כאן קושי'.ולפענ"ד נראה ליישב דבריהם דהני לכאור' קשה מה סברא הוא זה לו' דמצטרפין כיון שאינו מוכחש רק מא' מ"מ הא אנן ב"ד סהדי שעד אחד מהן שקר העיד ונפסל ועכצ"ל בטעם הדבר דהנה בסי' רכ"ב נבי נאמן בעל המקח מוכח דבמקום דמידק דייק נאמן ע"א כשנים. וע"כ הא דע"א אינו נאמן בעלמא הוא משום דלא דייק ואומר בדדמי.ובמקום דקים להו לחז"ל דדייק בשעת מעשה כגון בבעל המקח דסי' רכ"ב לא חשדוהו שמשקר במזיד.ולכאור' קשה'א"כ אם א' מוכחש משנים אמאי נפסל נימ' דאמר כן בדדמי ולאו רשע הוא . ועוכ צריך לחלק כמו שמחלק הסמ"ע בסי' צ"ב ס"ק י' דבדלא נחשד בעדים מכשירין אותו מחשש דשמא ספק מלוה ישנה אבל כשנחשד בעדים לא מכשרינן' מספק מלוה ישנה ע"כ. וה"נ בע"א כשבאו עדים עליו שהעיד שקר לא מכשרינן ליה מספק שאמר כן בדדמי : ועוד צ"ל להכריע חילוק זה מסנהדרין ט' בם' דבעני לרצוני דהוא ואחר מצטרפין כהורגו משום סלגינן דינא ואיינו דאמרי' שהי' לאונסו ולרצונו שאמר הוא שקר דעל עצמו אינו בגדר עד עיין בתוספות שם ובראש"ש במכות דף ו'. וא"כ קשה מ"מ עד השני נהי שאמר סתם פ' רבע פ' דאלו מיירי שהעד השני אמר בפי' לאונסו קשה למה הוצרך רב יוסף לומר בטעם דאין מצטרפין משום דרשע הוא הא בלא"ה עדות המכחישין זא"ז בבדיקות פסול בד"נ וע"כ מיירי באמר סתם א"כ קשה דהא עד השני הוא עד על הרובע והנרבע ומבואר בסי' ל"ד דאם שני עדים מעידין על אחד שעבר עבירה שא"נ לומר שונג או אונס . וא"כ הך עד השני היאך מצטרף עם הנרבע ממ"נ אם העיד בשקר על הנרבע רשע הוא שהעיד שקר לפני ב"ד על הנרבע דע"א נמי נפסל כשהעיד שקר כדמוכח מקושיית הר"ן נבי ע"א אי' נתנרשה חנ"ל ואי אמת אומר שנרבע א"כ מן הסתם תלינן שהי' ברצון והוא רשע היאך מצטרף עמו . וע"כ צריך לחלק בחילוק הנ"ל דדוקא כששני עדים העידו שראוהו נרבע נעשה רשע ונפסל לעדות אבל כשעד אחד מעיד על חבירו יכול אפי' להצטרף עמו לעדות אחרת ולא אמרי' דממ"נ נפסלו לצירוף עדות דעביר' שעשה עפ"י עד א' תלינן באונס משא"כ ע"פ ב' עדים ולפ"ז ודאי הדין כן בע"א המוכחש מפי ע"א שיכול להצטרף עמן דמה"לי שהעיד ע"א על חבירו שהעיד שקר או שעבר שאר עבירה כמו דלא אמרינן דהוי כנמלא אחד מהן קא"פ וע"כ סק"א : (ג) א'

פתחי תשובה

סעי' י"ב וכע"ז וכ"ם שם וע' בתשובת חתם סופר חח"מ סי' קמ"ח ויובא דבריו לקמן סי' רע"ז ס"ק ס"ו : לא א) המכחישות זא"ז כו'.בגליון ש"ם הבאר"ש תוכר זא"ל כ"ב אם הכת הכי לכת המכחישים הם קרובים ע' מתכרים"ל ס"ג סי' כ"ם עכ"ל : ב) אין כאן עדות . ע' בב"י שכתב בשם רי"ו מחיצרים דאם אינם מכחישים זא"ז אלא בקלת העדות ובקלת אינם מכחישים נתקייים אותו מקלת עדות ע"ש ועיין בתשובת בית יעקב סי' ל"ח שכתב בדעת הר"ן פ"ב דכתובות להיפך כו' ולהלי הוי עדי כיאה מהני עדותן בכל העולם לא"ל ולא תקיבי עדי ביאה לגרכין לעדי קדושין ומאמתא אין מתמא דבהוחזק. שם שכתבו דעדי כיאה נגמלא הוחזק א"ל מתמא דבהוחזק. לא תקיבו לגרכין לעדי קדושין וכו'. ולא"כ אף בלא הוחזק'דהיקף שמעידין בב"ד כיון דכל מי שמומא יכול לבעיד הרי כבר תמוב בהוחזקה א"ל ושוב אין עדי ביאה תמובי לגרכין לעדי קדושין.ולפרש כיון דאם היו סם עלמן שומעין עדות עדי הקדושין היו סם עלמם יכולין להעיד בדבר אף אלא היו שם הקדושין בהוחזק כאילו הי' אפשר להם לגרכין לעדי קדושין ולכך הוי דבר אלם ואינם. ומזה ראיה דתכני לבעיד הוא עדות שבתקרה עדותן בב"ד ודוק ועיין בתיבורי אל תו"מ מה"ת בסמעות בתשובה לק' ויעקוב בחוי"מ סי' כ"א מ"ם בביאור דברי הרמ"א וסמע"ע בזה אלא יסתרו לדברי התוס' הנ"ל :

טורי זהב

סי' לא (בס"ם ס"ב ויסבע על הש"ך בנק"ח כו') כיון שעכ"פ תפל' בשער אחד ולא הבא אודאת פיו בגדול' מהעדאה עדים והקשה הרחב"ד הא אין נסבעין שבועה דאורייתא על שעבוד קרקעות ושער הוא שעבוד קרקעות ולא הקשה הרחב"ד אפילו אי' מודה כאן בפירוש לא הוא הטעם דשער אינו לקוחות לא מיקרי שעבוד קרקעות ושוב הקשה הרחב"ד אפילו אי' מודה כאן בפירוש לא הוא הטעם דשער אינו לקוחות לא מיקרי שעבוד קרקעות ולא

חושן משפט לא הלכות עדות

הטור בשמו: ז טור בשם אביו הרא"ש וכ"כ הרמב"ם שם ח ג"ז שם בשם אביו ט שם בגמרא ממתניתין דתנוני על פנקסו וכו' דשניהן נשבעין ונוטלין י בעי' שם ולא ליפסלו וקיימא לן דבספק' ממון הוה קולא לכתבע כ טור ופשוט הוא דהא שטרות פסולי' הם אלא הם מכחיש לאינו גובה כלום ל כ"כ הרי"ף שם וכל הפוסקים מ עובדא לקמיה דרבי יוחנן מכות דף ה' ע"ב וכדמפרש שם שלא הוה מוחזק לחזור אחר עידי שקר כל ישראל מי הוחזקו כ רמב"ם פ"ם הל' דמיטרת דרב פפא אמי שיורת רישא כו' כהונות דף ל"ו ע"ב וכמ"ש הכ"מ שם בשם הריטב"א בגירסת רבינו הוא בגירסת הרי"ף ם שם לדעתו ומבואר

חידושי רעק"א

בט"ד בפניהם והא"כ העידו כ' עדים בכני כ"ד אחר שלא הודה בפני בית דין הגוף לא מקרי הרי ומדרבא פוסלים העדים ת' הסב"דא סי' ל' ד' ו' ע"ב שם המכחישים. כ"ב עיי' תשו' מהריב"ל ספר כ' סי' ח' וביין בהשו' חו"מ כ' קנ"ט ועיי' מ"ש בגליון לקמן רס"י נ"ח ואם כת הב' הם קרובים לכת הא' עיי' בת' מהריב"ל סי' כ"ה ס"ג: שם אין כאן עדות. כ"ב והו"ה בתמוני דפוסים אחר שבשבעו ה"י לבעיד יחד דהא אחד מהם נשבע לבקר ועיי' הגר' מוגל מלא סי' מ"ט: שם בלה כת זו בפ"ע. כ"ב ואם לא"ם מעידים כ' כתות יחד אל אינה דבר לדברי הכמ"ע ס"ק כ' נראה דהוא בכלל נמנא אחד מהן קרוב לו פסול. אבל תוס' סנהדרין כ' אחד תירולא דלא הוי בנמנא אחד מהן קו"פ כיון דאין הפסול מגורר וידוע: שם מקבלין ל"א מהן. כ"ב ואם כשהכחישו הכת הב' הרא"שונה הי' אחר בהה הראשונה לו שהי' הכת הא' נמדינת הים. יש לדון הבעות הלאחרת אל כת הראשונה שלאחר עדותן הראשונה שהוכחש בעילה ולא בזה לאוקי לאחזק דמא אלו הוי קמן כוי מודו לבו ע' כתובת כ' תוס' ד"ה אלא אריב: **בש"ך** שם אות א' וכן מובא מדברי הריטב"א כ"ב עיי' תשו' הבלת תסה סי' כ"ז: **ס"ב** זה נשבע ונוטל. כ"ב ובהב הטור בשם הרמ"ה לא מבעי' בבאו לגבות אלא אפי' דבאו לגבות בזא"ז לריכים בבועה: **בסמ"ע** שם. עיי' מ"ז לקמן סי' רס"ד סי"ב: **בש"ך** אות ד' אחר אלא דאבמועיכן נמקקו תיבות. כיון דאי לאו שזכרו ההלואה הוי חייבין. ובכתב במקום תיבות „רבה חייבין". והוי הנוסחא אלא דאבמועיכן דלא חייבין לדמא העדים: **בסמ"ע** אות ט"ב. מ"ה כ"ב. כ"ב מוכח בבוהב דמא אלא בזא"ז אפי' דבאו לגבות בזא"ז לריכים בבועה: **בסמ"ע** שם. עיי' מ"ז לקמן סי' רס"ד סי"ב: **בש"ך** אות ד' אחר אלא דאבמועיכן נמקקו תיבות. כיון דאי לאו שזכרו ההלואה הוי חייבין. ובכתב במקום תיבות „רבה חייבין". והוי הנוסחא אלא דאבמועיכן דלא דלמא העדים: **בסמ"ע** אות ט"ב. מ"ה כ"ב. כ"ב מוכח בבוהב דמא אלא

לב א לא יעידו בב"ד סתם שהודה בפניהם שהוא ח"ל כו'. המחבר בינה מל' הטור שהטור כתב לא יעידו שחייב לו מנה ואינו' מותר להם להעיד סתם איך שהודה בפניהם שהוא ח"ל והטעם דלהרא"ש והטור אין מועיל הודאה גמורה שהודה לפניהם אם לא שיאמר אתם עדי כמ"ש בסי' זה ובסי' פ"א ע"ש ולכך דקדקו וכתבו שלא יעידו שחייב לו משמעותו שיודעין בבירור שח"ל אבל המחבר פסק לקמן בסי' פ"א סתם כהרמב"ם והרמ"ה דס"ל דאם הודה בפני עדים בהודאה גמורה א"ל שיאמר להם אתם עדי מ"ה כת' דלא יעידו. סתם איך שהודה בפניהם דמשמעותו שהודה לפניהם בהודאה גמורה אלא יאמרו דברים כהווייתן דהיינו איך שאמר לפניהם שהודה בפניהם דקאי בהודאה גמורה שיאמר אתם עדי כמ"ה כת' דלא יעידו. סתם איך שהודה בפניהם דמשמעותו שהודה לפניהם בהודאה גמורה אלא יאמרו דברים כהווייתן דהיינו איך שאמר לפניהם שח"ל מנה ובד"ד יבאו הדברי' ואם היתה הודאה גמורה אז אחר עדי' שיתחייב ע"י אז לא וק"ל: ב על הדרך שיתבאר בסי' פ"א הטור כ' דינים הללו נ"כ בסי' זה ללמד לעדים בהלכות עדות איך יתנהגו בעדות' וחזר וכתבם באורכה בסי' פ"א שבאחיירי בהל' טוען ונטען ללמד לדייני' איך יפסקו על עדות כזו הבא לפניהם כמ"ש בפרישה והמחבר סמך אמ"ש לקמן בסי' פ"א בהל' טוען ונטען: ג פטור מדיני אדם. מיירי שבכרן לחבריה וכמ"ש מור"ם בהג"ה ומ"ה אף אם הסוכר מודה בזה פטור הסוכר מדיני אדם הוא"ל ואין הגזילה בידו אף דקי"ל כמאן דדאין דינא דגרמי מ"מ הוא"ל שהוא לא העיד אלא שבכר עדים יכול לומר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ועוד העדי הן עיקר הגרמא ולא הסוכר ומיירי דהעדי' ואותו שהוא"ל הממון אינם מודי' שהעידו שקר וכמ"ש מור"ם בהג"ה זו וה"ה אם אין להם במה לשלם חו בהלכו למדה"י: ד הוא אינו מודה. פי' זה שבכרן לו אינו מודה אבל הסוכר עצמו מודה: ה אבל אם בכר כו'. נגד תרתי שהתחיל בהן סיים בהיפוכן וכתב אבל אם אינו בכר לחבירו אלא לעצמו ונגד מ"ש והוא אינו מודה כתב אז שהבע"ד מודה: ו ומ"ש והוא"ל ממון שלא כדין. פי' והוא מודה בזה ולא הוצרך לכתבו משום דקאי אדברי המחבר דאיירי כשהסוכר מודה וכמ"ש: ז ומ"ש אז הבעדי דין מודה. פירוש אז שבכרן לחבריה ואותו החבר מודה שבלא כדין הוא"ל הממון: ח העדי' חייבי' לשלם. פי' אבל לא זה שהוא"ל הממון על ידן כיון שהוא אינו מודה ואין העדי' נאמני' עליו דכיון שהגידו מתחלה שוב אינם יכולי' לחזור ולהגיד בע"א אבל לגבי עצמן נאמני' לחייב נפשם וכ"כ העור בשם הרא"ש בסריא סי' מ"ו סל"ד והמחבר כ"כ שם בסוף סל"ז ובסי' כ"ט ס"ב ע"ש: ט כדלעיל סי' כ"ט כל"ל: י וכדלקמן סי' ל"ח עמ"ש מזה בד"מ שם ונש בפרישה בס"ה: חוץ

לב (א) על הדרך שיתבאר לקמן סי' פ"א ע"ש שהארכתי בס בעזה"י: (ב) וחייב בדיני שמים ואינו יוצא ידי שמים עד שישלם לו הזיקו ע' בתשו' ר"מ אלשיך סי' ע"ג: (ג) וכן אם לא שכרן כ"כ התוס' ריש פ' הכונס דף כ"ו ע"א ובד"מ בסי' כ"ט ס"ב: (ד) פיתה: (ה) אבל אם שכרן בב"ד אינו חייב אלא בדיני שמים ואינו יוצא ידי שמים עד שישלם לו הזיקו ע' בתשו' ר"מ אלשיך סי' ע"ג: (ו) וכן אם לא שכרן בב"ד אינו חייב אלא בדיני שמים ואינו יוצא ידי שמים עד שישלם לו הזיקו ע' בתשו' ר"מ אלשיך סי' ע"ג: (ז) העדים חייבים לשלם. פי' אבל אם שכרן בב"ד אינו חייב אלא בדיני שמים ואינו יוצא ידי שמים עד שישלם לו הזיקו ע' בתשו' ר"מ אלשיך סי' ע"ג: (ח) הוא"ל. כ"מ בנמ' שם דאל"כ מאי פריך אלימא לגפשיה כו': [ב] וכן אם. מדקתי' הסוכר: (ליקוט) וכן אם לא כו'. ורהיה משולח את הבעירה כו' תוס' שם ועוד רהיה ממ"ש בסנה' כ"ט א' מנין שאין טוענין כו'. הגהת ש"ך וכ"כ בתל"מ פ"ב מה' רוצח וכ"כ הרמב"ם אבל הסוכר כו' וכ"ה בקדושין מ"ג א' התומר לשלומו כו'. דלת"ק אף בדיני שמים לב המורה בפני עדים שיאמרו דברים כהוויתן ואם אמר משטה אני בך ובו ב' סעיפים:

א אם אמר ראובן בפני עדים שהוא חייב לשמעון מנה

א לא יעידו בב"ד [א] סתם (א) שהודה בפניהם שהוא חייב לשמעון מנה אלא יאמרו דברים כהוויתן לפי שאפשר לו להפטר בטענות משטה הייתי בו או בטענות שלא להשביע את עצמי נתכוונתי ב (א) על הדרך שיתבאר בסי' פ"א וב"ד יבחינו הדברים אם הם בענין שיועילו טענות אלו או לאו:

ב (ב) ג [ב] א]. השוכר עידי שקר להוציא מנה מראובן לשמעון ג פטור מדיני אדם (ג) (ב) וחייב בדיני [ג] שמים

הגה [א] ודוקא שבא היה חייב לו אבל אם היה חייב לו רק שאנו העדים הם שקרים פטור מדיני שמים אבל עובר על מדבר שקר מרחק (כ"י פ' הכונס בשם הרא"ש) (ג) (ד) [ב] וכן אם א) לא שכרן ב] אבא [ד] פיתה אותן בדברים שיעידו שקר (תוס' ג פרק הכ"ל) [ג] וכל זה בכוכר עדות שקר לחבריה ד (ה) והוא אינו מודה ה אבל אם שכר עדות שקר [ה] לעצמו ו (ו) והוא"ל ממון שבא כדין [ד] ז אז * שהבעל דין מודה (שם בש"ם) חייב להשיר להוא"ל הגזילה מתחת ידו (כ"י) ואם הוא אמר שהוא כדין והעדים מודים שהעידו שקר ח (ד) העדים (ז) ב) חייבים לשלם (כ"י בשם הרא"ה) ט כדלעיל סי' כ"ט ספיק ג' ו וכדלקמן סי' כ"ח: כל

וכן אתה אומר בכל אותם שברים פ' הכונס עכ"ל והא דקתני הסוכר אורחא דמילתא נקט דאם אינו סוכר מסתמא אינן שומעין לו דתרי לא עבדי דאוטאי' אם אין להם הנאה: (הגה) (") ולע"ד לכאורה נראה דאינו לדברי התוס' מהא דאמרי' בסנהדרין פרק ז"ב דף ס"ט ע"א מנין שאין טוענין' לתפיסת מנחם הקדמוני דאמר ר' במלאי הרבה טענות הי' לו לנחם לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי"ל דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין עכ"ל וטעם דאמרי' אין שליח לד"ע הוא נמי משום אותה טענה דדברי הרב כו' ואי תימא דבדיני שמים הא התם דיני שמים הוי וא"כ לא הוי מועיל הטענה דדברי הרב נגד הקב"ה משום דדיני שמים הוי ואע"ג דאיתא במדרש רבה בדנו אותו בסנהדרין של ע"א מ"מ דין שמים הוא א"ו אין שליח לד"ע אפי' בדיני שמי' וים לדאות בדוחק ודו"ק) וע"ל סי' תי"ח: (ד) העדים חייבין לשלם. פי' אבל לא זה שהוא"ל הממון על ידו כיון שהוא אינו מודה ואין העדי' נאמני' עליו דכיון שהגידו מתחלה שוב אינן יכולי' להחזיר ולהגיד בע"א אבל לגבי עצמן נאמני לחייב נפשם עכ"ל סמ"ע ובהכי איירי הג"י בשם הרא"ה ודלא כב"י וכ"כ בד"מ ע"ש וכן כ' הרמב"ן להדיא בדיני גרמי שלו הבאתיו לקמן סי' ל"ח והיכא שיש תביעה לאחד עם ג' וא' נעשה בע"ד וב' נעשו עדי' אם

פשועבדים בשער זה: (שם שיברוף את הקפן) קיל למה נתנו חכמים עלה בזה מ"ש מפומן רמ"ח שהמשיא עלה לתכור בנכסי' דהוי רשע משום שמפקיע ממון מהשני וי"ל דשם יש איסור אפילו לדעת המוכר עצמו דאסור לתכור לכתחלה משא"כ כאן לפי לו עד ואפילו לגשון שני דר"כ וכו') ר"ל אפילו לגשון הב' דבעינן דוקא דרדא דמחוקה בשבועות פיסת היינו היכא דהכיעתו אחלה הוה ממון ושמא הבא דתובע תחל' לברחות הטער ולא ממון מודה הב' ג"כ דלא בעינן דרדא דמחוקה והכ"ר לא הבין כן ול"ע לפי כוונתו בהרא"ש מה הוא פירושו: (תוס שני מלוין שטוליאו וכו') עד ואע"פ שכתב בעל התרומות וכו' מן ואע"פ עד לא שבקינהלכן הוך רבוותא מקמיה נראה לי דדבריהלון נדפסו בטעות בכאן והקונטרס הראוי ל"ל אמ"ז בסיום דברי כ"י בתלונה ל' על ב' לוון וכו' וכן כתב הרמב"ם בפ' כ"ג מהלכות עדות ואע"פ וכו' וק"ל ל"ל ע"כ מהרש"ק (א"ה כך הגהתי גם אני בעמ"מ שלי מסגר' וכ"מ בסי' ג"ח ע"ש) : סי' לב בשם מהרש"ק יבכ"י ד"ה מ"ת

ביאור

לב [א] ודוקא שלא. כ"מ בנמ' שם דאל"כ מאי פריך אלימא לגפשיה כו': [ב] וכן אם. מדקתי' הסוכר: (ליקוט) וכן אם לא כו'. ורהיה משולח את הבעירה כו' תוס' שם ועוד רהיה ממ"ש בסנה' כ"ט א' מנין שאין טוענין כו'. הגהת ש"ך וכ"כ בתל"מ פ"ב מה' רוצח וכ"כ הרמב"ם אבל הסוכר כו' וכ"ה בקדושין מ"ג א' התומר לשלומו כו'. דלת"ק אף בדיני שמים

באר

לב [א] סתם. כתב הסמ"ע הא דכתי' המחבר תיבת סתם ובלשון הטור אינו. היינו משום דאזיל לטעמיה שפסק בסי' פ"א דאם הוד' בפני עדים בהודאה גמורה א"ל שיאמר להם אתם עידי מש"ה כתב דלא יעידו סתם איך שהודה בפניהם דמשמעותו שהודה בהודאה גמורה שיאמר אלא יאמרו הדברים כהוויתן והב"ד יבחנו אם יתחייב כל ידן או לא: [ב] הסוכר. מיירי שבכרן לחבריה כמ"ש בהג"ה ואפי' אם הסוכר מודה פטור מדיני אדם הוא"ל ואין הגזילי' בידו אע"ג דקי"ל כמאן דדאין דיני דגרמי מ"מ כיון דהוא לא שביד אלא שבכר עדים יכול לומר דברי הרב ודברי התלמיד כו'. סמ"ע: [ג] שמים. ואינו

פתחי

לב א] הסוכר עדי שקר. ע' בתשו' שבו"י ח"א סי' קמ"ה כא' שתבע לחבירו שיחזיר לו עשרה זהובים שנתן לו שכר להעיד עדות שקר ואח"כ לא העיד לו והלה כופר בכל אי יכול להבטיע על זה והשיב לבאורה נראה אפי' הלה מודה אינו מחוייב להחזיר משום קנס שבכר עדי שקר וכבר הלכו אינם נמי פטור ומשכי ד' דינין המעות ולא אמרינן דיחלוק לעניים וכדמלינו בשער שיש בו רבים כו'. והטעם ל"ל כדאיתא בש"ם דב"ק דף ל"ח ע"ב כו' אך בחמת בדבר בש"ם ברא"ה שאמרו חכמים לבער מאתנים זוז נתונים לך בתתנה עיקר הטעם משום מגדר מלתא אבל הכא ליכא מגדר מלתא דאם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו בשבור עדי שקר וגם הוא לא עשה העבירה בפרסום וגם אינו מוחזק לכך (עי' מ"ש לעיל סי' כ' בע"ד קטן ת') וכיון דליכא מגדר מלתא אין בידינו לקנסו כלל אף שעשה עבירה כי אין לו לתמות קנסות חכמים זו לזו רק היכא דמלינו דקנסו חכמים בפי' כהאי דשער שיש בו רבים וכדומה ואדרבה מלינו בש"ם דב"ק וכ"מ סי' ל"ב הבשר עדי שקר מדיני אדם כו' ולכן בב"ד מחוייב הבע' להחזיר הטעם משום מגדר מלתא ערוך לישבע היסה עכ"ד ע"ש. ועי' בס' עטא' וכ"מ מאמר קדושין שהביאו דברי הבכו"י הב"ל בקלרה וכתבו עליו וז"ל ולי

נתיבות משפט

לב (א) שהודה בפניהם. דעת המחבר לקמן סי' פ"א כמו דעת הרמב"ם דאודה בדרך הודאה הוי כאומר אינו ולכך כ' אלא יאמרו הודה כי עי"ז יתחייבו הב"ד לחודה ואם הוא שקר מוליאין ממון שלא כדין לכן לדעת המחלקים הוא חייב לשלם והבוכר פטור: (ו) והוא"ל. פי' שהוא מודה לו שהבעל דין מודה פי' חבירו מודה וא"כ חייב להחזיר ואז הבוכר פטור: (ז) חייבים לשלם. ב' מהרש"ל בפ"ד דב"ק סימן י"ח בהא דאמרינן ג' שבועות מהם בא' שלא יהיה א' בע"ד וב' עדים שנאמר מדבר שקר תרחק דאי הודה אח"כ בפני עדים חייבים להחזיר לו מהם שהוא"לו וליכא כאן מגו דהוי מגו במקום עדים והודאה שהוא"לו ממנו

הגר"א

פטור אלא דבם חייב מ"מ בדינא שזוטא וזה דוקא בד"ד שאפי' אם יכול להגילו חייב ועובר משום לא תעמוד כו' כמ"ש בסי' תכ"ו ואפי' לאגורי כ"ש שאומר להרגו תשל"ב כאן (ע"כ): [ג] וכ"ז כו' אבל אם. גמ' שם: [ד] אז שהבע"ד. תוס' שם ד"ה אלא. אז כגון שאין אנו יודעים כו' ע"ש וכמו לגפשיה:

היטב

יוצא ידי שמים עד שישלם לו היזקו. עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' ע"ג. ש"ך: [ד] פיתה. זהו דברי התוספות בר"פ הכונס והש"ך חולק ע"ז וס"ל דלעולם חייב בדיני שמים אפילו לא שכרן מיהו בהג"ה שם מבית ראיה לדברי התוספות מגמרא דסנהדרין מנין שאין טוענין למסית מנחם הקדמוני כו'. ע"ש: [ה] לעצמו. והוא מוד' בזה וכתב הש"ך בשם מהרש"ל והיכא שיש תביע' לא' עם ג' וא' נעשו בע"ד והב' עדים אם מודים אח"כ צריכין להחזיר המעות אף שאומרים שבדין לקחו ממנו שהוא חייב להם עכ"ל (ועיין בתשובת חכם צבי סי' קל"ח):

תשובה

נראה שיש לקנסו ולינתן המעות לעניים דהפקר כיד הפקר וכעין זה כ' הש"ך ביו"ד ס"ס קע"א עכ"ל. ולפ"ד אין זה ברור כי הגם דבש"ך ביו"ד שם כ"כ בשם תשו' מ"ב סי' ל"ד שראוי לקנוס להלוה ליתן מהרווח לעניי העיר אך בגוף ההשובה שם מבואר להדיא דדוקא אם יש מגדר מלתא שבשעה צריכה לבר כו' וע"כ דגם כוונת הש"ך כך הוא אלא שקיצר בהעתקה וא"כ בנידון דידן שבפל ושלם הבבו"י הכ"ל דליכא מגדר מלתא בדבר אין בידינו לקנסו כלל וגם בלא"ה יש לחלק בין הא דרבינו להך דהכא ודו"ק. גם בספר בר"י אות ג' כ' וז"ל אם היה בעיר דיין קבוע ונראה לו לענות על זה עושה כמ"ש שתעתי שב"ד מבין ועונשין אלא מן התורה כו' ובהתאי שתהיה השעה צריכה לכך בגון שהבוכר קדמה לו עשיית דבר זה פעמיים או שהיו בתחילה שעונשין כפומל הזה שיש לחוש שאם יתראלו אלעגשם שירבו לעשות כך אבל אם חסר אחד תשבי תגלים אלו אין בית דין יכולים לחייב לעוקה זה שום דבר כ"ש מי שאינו ב"ד והלבור אינם בזה כדיין קבוע. מהר"י ן' מיגש בתשו' כ"י סימן קפ"א שבכ"ל: ב] אלא פיהה אותן. עבה"ט ועי' בדגמ"ר ובתשובת חות יאיר סי' קס"ו ובתשו' בית יעקב סי' מ"ד ובתשו' ח"ל סי קל"ח מ"ש בזה ועי' בתומים:

המשפט חידושים

התלמיד למי שומעין: (ד) וכן אם לא שכרן. ואם שבר עידי גוים להעיד בדא"ה שקר במקום שיכול לילך בדא"ה נראה הוא פטור. מדיני אדם ח"ת: (ה) והוא אינו מודה. פי' אותו שבבה המעות אינו מודה הוא חייב לשלם והבוכר פטור: (ו) והוא"ל. פי' שהוא מודה לו שהבעל דין מודה פי' חבירו מודה וא"כ חייב להחזיר ואז הבוכר פטור: (ז) חייבים לשלם. ב' מהרש"ל בפ"ד דב"ק סימן י"ח בהא דאמרינן ג' שבועות מהם בא' שלא יהיה א' בע"ד וב' עדים שנאמר מדבר שקר תרחק דאי הודה אח"כ בפני עדים חייבים להחזיר לו מהם שהוא"לו וליכא כאן מגו דהוי מגו במקום עדים והודאה שהוא"לו ממנו

הקרשים

ואולי הוא מכלל מש"ה לפני עור לא תתן מכשול מבבה עור בדרך. מה שאין כן ע"י שליח אין בכלל זה ומתורץ בזה מה שהקשה שם על התוס' ז"ל. וכן מ"ש שם בהגה מהסית כי אחא הקדמוני נעבד גם בסנגון דיני אדם בתמ"ה ואיכה לשית ביכן וכן האשה כו' והיינו בבחי' דיני שמים גם מלד בינו לבריות ולגע"ע היטב:

החושן

זה והיאך נאמר מה לי לשקר בשטר זה מי בעי אמר שטרא מעליא הוא והלא מוד' שטר פשול הוא והודאת בע"ד כמאה עדים ואלו באו שני עדים שאמרו פשול ליכא תו מה לי לשקר עכ"ל והכי הרואה ירא' כי דברי מוהרש"ל הוא בדוחק ממש לדברי הרשב"ם דהוי מגו במקום עדים כיון דהודאת בע"ד כמאה עדים אמנם דברי הרשב"ם אינו מובן כלל גם לגדולי נבונים וכבר כתב הרמב"ן בחידושיו פ' חז"ה שדברי רשב"ם אינו מובן דמ"ש משאר מגו דאלו רצה לשקר לא היו מוד' וא"ש ואמי' זו קיימת גם על דברי מוהרש"ל ובאו' שם כתבו בטעמו דר"י דלא הוי מגו ומשום דהיה מוכרח לשקר אחל' ולומר הא שטרא א"כ משום דהוי טוען ומוזר וטוען דמעיקרא טען הא שטרא ועתה חזר בו ומוד' דאפשר בעלמא הוא אלא שטרא מעליא הוי ליה עד כאן לשונו וגם להני טעמי' אפשר דכיון מוהרש"ל בא"ש וגם אינרע חזקתי' דלא קונט' קאמרי והיינו שהוכרחו לשקר אחל' לומר עדים אנחנו וגם הוא חוזר וטוען כי אמתל' בא בזכות העדים ונכשיו מוד' דהוא שקר בעדים אך בלכל הטעמים שנאמרו בדרב יוסף חזינן דרכה פליג וס"ל דאפ"ה הוי מגו אע"ג דהוכרח לשקר אחל' וגם הוא טוען וחוזר וטוען אפ"ה הוי מגו ואנן קי"ל כרבה בארעא וכרב יוסף בזוזי וטעמא דאיפסק הלכתא כרב' בארעא וכרב יוסף בזוזי פי' רשב"ם דהוא משום ספיקא דדיינא כיון דלא אחברר טעמא דרב' ורב יוסף הלכך הממע"ה ובאו' הקשו דא"כ נימא אוקי קרקע בחזקת מארי' ולזה פי' טעמא דהלכתא כר"י בזוזי משום דהוי מגו להוצי' וא"כ לכל הפירושים בין לפי' רשב"ם בין לפי' חוס' אין להוצי' מיד העדים הללו כלום דלפי' הרשב"ם דהוי ספיקא דדינא א"כ ודאי אין להוצי' ולפי' חוס' א"כ טעמא דהלכתא כרב יוסף בזוזי משום מגו להוצי' וא"כ הכא בכר הוצאתו ה"ל מגו להחזיק אלא אם כבר הוצאתו הוי להחזיק ואע"כ מכל הסיבות והפירושים שנאמרו בזה מבואר הא דינא דאין להוצי' מיד העדים הללו את הממון. אינרא בתו' פ"ב דכתובות דף כ"ה משמע כדברי מוהרש"ל אבל לא מטעמי' ע"ש באומר בני זה וכהן הוא נאמן להאכילו בתרומ' ואינו נאמן להשיאו אשה בביתו להאכילו בתרומ' ואין בידו להשיאו אשה ור' חייא ס"ל דאינו נאמן כלל משום דקרוב הוא אבל בנו ז"ל חוס' שם מדינקא בני זה וכהן הוא מבמע שאינו ידוע לנו אם הוא בנו והוא

כצות

ס' לב (א) לא שכרן עיין ש"ך שהקשה מפ' האים עקדם דף מ"ב דאף דאין שלד"ע מחייב בדיני שמים דמתמה התם בפשיטות מכלל דת"ק שבר אפי' בדיני שמים נמי פטור ומשכי ד"ד רבא בי דינא זוטא ל"ב ופרש"י עונש גדול ועונש קטן ע"ש. ולי נראי' דכאן מיירי מחיוב תשלומין בד"ש וכהיא דאמרינן כיולא ל"י אם נתחייבתי פטור מדיני אדם וחייב לשלם בד"ש וה"כ בשוכרן חייב לשלם בד"ש אבל עונש בדיני שמים ודאי לית ליה אפי' אם אינו שוכרן ומשום דאף דאין שלד"ע עונש הוא בד"ש והתם בין דינ' רבא בין דינא זוטא אינו אינו כלל מבין הדין שנתחייב בדיני אדם כגון דולא בפייף ואם עשה שליח עונשין אותו משמים בעונש מן השמים בדינא רבא או בדיני זוטא אבל הכא בשוכרן הוא מידי אחרינ' שהוא חייב לית ליה לשלם בד"ש וכמה מיני גרמא איכ' שבפטר מתשלומין אפי' בד"ש ואלו עונש ודאי ל"ל אפי' בגורם דגורם והוא פשוט: ב) חייבים לשלם והיכא שיש תביע' לא' עם שלשה וא' נעשה בע"ד ושנים עדים אם מודים אחר כך צריכין להחזיר המעות אף שאמרו בשבין לקחו ממנו שהוא חייב להם כן פסק מוהרש"ל בשם"ם דב"ק פ"ד סי' י"א הובא בש"ך ולדעתי יש לעיין בזה ולכן נעתיק לשון מוהרש"ל ונעמא דידי' וז"ל ולא דמי לשלם שנושים בא' אף דאין לך תרעומות גדול מזו שאני אתם המעידין עדות שקר שאומרים הוא חייב כל המנה לזה ואינו אמת וגם עדותם אינו עדות מאחר שנוגעים בעדותם וא"כ רחמנא הוא דפטרי' לזה בטענותו אינו חייב והם הוציאו ממנו שלא כדין תורה ואם הודו אח"כ בפני ב"ד פשיט' דמחויבין להחזיר כל המנה וליכא כאן מגו דמגו במקום עדים לא אמרינן והראה שהוציאו ממנו מנה שלא כדין כמאה עדים דמי וגם אימרא מזקמיה דלאו קושטא קאמרי עכ"ל. ולעכ"ד נראי' דאין להוצי' ממון מה"ע דאשכחא מגו בהאי בפ' חז"ה דף ל"ב הא דף ל"ב אם אינו אומרים אלא ל"ל מינך זביתי' והא שטרא א"ל שטרא זייפא הוא נחין נחים לי' לרבה אין שטר' זייפא הוא מיהא שטרא מעליא ה"ל ואחד ואמינ' אינקט האי בידאי כל דהו א"ר מה לי לשקר אי בעי א"ל שטר' מעליא הוא א"ל ר"י אמאי קא ממכת אהאי שטר' האי שטרא חספא בעלמא וכתב שם רבינו"ם ז"ל ולא דמי לבאר מה לי לשקר שבגמרא שסני הטענות יכולין להיות אמת אותו שהוא אומר ואותו שהיה יכול לטעון ולא טען דאמרי' מגו אבל הכא מה לי בשקר במקום עדים שהרי כל כחו ומזקמו ע"י שטר

(חו"מ ח"א) כז

אם מודי' אח"כ לריכין להחזיר המעות אף שאומרי' שבדין לקחו ממנו שהוא חייב להם כן פסק מהרש"ל בים"ש דב"ק פ' ד' סי' י"ח:

לג (א) וי"א דקרובי האם נמי אינן פסולי' אלא מדרבנן. משמע מדברי הר"ב דהי"א אלו מקילין וס"ל דאינן פסולי' אלא מדרבנן וכ"מ נ"כ לענין עדי קדושין ולפע"ד זה אינו דהא ע"כ טעמו של הרמב"ם בכסף משנה פי"ג מהל' עדות דס"ל שכל מה שאנו דורשי' מהי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן הוא מדבריהם כו' ע"ש בכ"מ שהאריכו קצת בזה וכ"כ הריב"ש סי' י"ד והביא שם נ"כ תשובו' הרשב"א שזהו טעמו של הרמב"ם שהולך לשיטתו שאמ' בעיקר הסני של ספר מנין המצות שחבר שכל הדברי' הבאי' מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן אינן דאורייתא אלא דרבנן כו' וכ"כ בעיר שושן שזהו הטעם די"א וכן מוכח בודאי דעת הרמב"ם דאל"כ אין טעם לדבריו למה יהא קרובי האם רק מדבריהם וכ"כ הרמב"ם נ"כ ברים הלכו' אישות שקדושי בשלישי (טור סי' ו' בשם ר"ת) ה [י] וי"א (ג) דשלישי בראשון פסול: הגה וכן ראוי להורות [א][יא] וי"א דאינו פסול עד מדרבנן אע"ג דשאר פסולים מדאורייתא ן וכ"מ לענין עידי קדושין כמו שכתבתי בא"ה סי' מ"ב (מהרבי פרק זה בורר) (א) ז [יב] וי"א (ד) דקרובי האם נמי אינם פסולים ג [ב] אלא [ב] מדרבנן מיי' פי"ב מהל' עדות) : כל

לג פסולי עדות מחמת קורבה ואשה ועבד ובו יח סעיפים:

א [א] א כל הפסולים לדון פסולים להעיד א (ה) א] חוץ מאוהב * ב] ושונא שכשרים להעיד אע"פ שפסולין לדון :

ב ג אלו הם הפסולין ב (ב) האחים זה עם זה [ג] בין מן האם בין מן האב [ג] ד הרי הם ראשון בראשון ובניהם זה עם זה שני בשני ובני בניהם זה עם זה שלישי בשלישי ה [ד] ולעולם שלישי בראשון כשר [ה] ג ואצ"ל שלישי בשני ו אבל שני בשני ואצ"ל שני בראשון שניהם פסולים ד ז לפיכך האב א) עם בן בנו פסול [ו] מפני שאב ובנו ראשון בראשון כמו אח ואחיו [ז] ח ועם בן בן בנו שהוא רביעי ממנו כשר מפני שהוא שלישי בראשון [ח] וכן הדרך בנקבות כיצד שתי אחיות או ט אח ואחותו בין מן האב בין מן האם הרי הם ראשון בראשון בניהם [ט] בין זכרים בין נקבות שני בשני בני בניהם או בנות בנותיהם שלישי בשלישי ראשון בראשון פסול : ד לפיכך האב עם בן בנו פסול ועם בן בן בנו וכן ראוי להורות [יא] ה אבל אם בן בנו פסול מפני שהאב ובנו ראשון בראשון כמו אח ואחיו בשני לפיכך גם אב ובן בנו פסולים מפני שם בבן ג"כ קורבת שני בראשון ונם לגירסת זו ה"ל מלתא טעמא בלדו ועד"ז איתא ג"כ ברמב"ם ע"ש וק"ל : ה וי"א דשלישי בראשון פסול · גם בגמ' יש פלוגתא בזה דמאן דפסליה יליף לה ג"כ מיתור הוי"ו דובנים לא יותנו כו' אלא שהפוסקים מחולקים אליבא דאותו מ"ד אם פסולו מדאורייתא או מדרבנן ויתורא דו' דרש לאסמכתא מש"כ בשאר כל הפסולי' דנלמדו מיתורי' דתיבות שלימות וז"ש מור"ם בהגה"ה די"א דאינו פסול רק מדרבנן פי' אפילו פסול אבל הרי"ף והרמב"ם דפסקו כמ"ד בגמרא דג' בראשון הוא כשר כשר לגמרי קאמר אפי' מדרבנן וע' בדרישה שם כתבתי כלל הדבריס וטעמם והוכחתי מדבריהם שגם באבי אבי אמה אמה פליגי דלהי"א הכ"ל והוא דעת ר"ת וסייעתו פסולין המה זה לזה ולדעה קמייתא והוא דעת הרי"ף והרמב"ם הם כשרים ועמ"ש מזה עוד בסמוך סקט"ז : ו וכ"מ לענין עדי קדושין . פי' אם קידם בפניהן אשה ואחר כך קבלה קדושין מאחר דלריכא נע מראשון ומהשני : ז וי"א דקרובי האם נמי

לג א חוץ מאוהב ושונא בכשרים להעיד כו'. הטעם דבעדות המעשה כאשר פי' לפניו הוא מעיד ולא חשדינן ליה שיאנה בכוון בשביל אהבתו או שנאתו משא"כ דין שתולה בסברא והמחשבה שאנה מחמת אהבתו או שנאתו אפילו בלא כוונת רשע וכמ"ש לעיל סי' ז' ע"ש. אלו הן הפסולי' מהן מחמת קורבה ומהן מחמת עבירה ומהן מחמת שאינן מתנהגין בדרך ישוב העולם ומהן מחמת קטטות ומהן מחמת ריעותא שבגופם ומהם מחמת שם להם לד הנאה בדבר ואלו הן הפסולי' מחמת קורבה האב פסול לבנו כו' ע"ש: ב האחים זה עם זה. המחבר נמשך בזה הסי' אחר ל' הרמב"ם שכ"כ פ"ג דהלכות עדות והתחילו באח ובניהן משום דהן הן הפסולי' המפורשי' בהדיא בתורה דכתיב לא יומתו אבות על בני' ולא אצטריך לגופה שהרי כבר כ' אים בחטאו יומת דרשו רז"ל לא יומתו האבות בעדות בנים קאמר וכן איפכא ומדכתיב אבות על בני' ל' רבי' דרשו חז"ל דמיירי בשני אחיזעם בניהן דבניו של אח זה הוא פסול להאח השני ולבניו דאל"כ לא יומת האב על הבן מבעי לי' ועוד דרשו מיתורא דהאי קרא עדות שאר קרובי' שמועה המחבר והולך וכמ"ש ל' הגמ' בפריסה ר"ש זה ע"ש ודוק: ג ואח"ל שלישי בשני אע"ג דאל"ל הוא מ"מ כתבו דל"ת שאני שלישי בראשון דאתפלינ ג' דרא ביניהו משא"כ שלישי בשני דאתקרבא באחד דרא ובזה מיושב נ"כ האל"ל שני בראשון דכ' המחבר אחר זה משום דהוא אתפלינ דרא יותר משני בשני וק"ל : ד לפיכך האב עם בן בנו פסול ועם בן בן בנו כו'. עד מפני שהאב ובנו כו' נראה דל"ל מהופך וה"נ לפיכך האב עם בן בנו פסול מפני שהאב ובנו ראשון בראשון כמו אח ואחיו ועם בן בן בנו כו' והשתא א"ש ל' לפיכך דפסלינן קורבה ראשון בשני לפיכך גם אב ובן בנו פסולים מפני שיש בבן ג"כ קורבת שני בראשון ונם לגירסא זו ה"ל מלתא טעמא בלדו ועד"ז איתא ג"כ ברמב"ם ע"ש וק"ל : ה וי"א דשלישי בראשון פסול · גם בגמ' יש פלוגתא בזה דמאן דפסליה יליף לה ג"כ מיתור הוי"ו דובנים לא יותנו כו' אלא שהפוסקים מחולקים אליבא דאותו מ"ד אם פסולו מדאורייתא או מדרבנן ויתורא דו' דרש לאסמכתא מש"כ בשאר כל הפסולי' דנלמדו מיתורי' דתיבות שלימות וז"ש מור"ם בהגה"ה די"א דאינו פסול רק מדרבנן פי' אפילו פסול אבל הרי"ף והרמב"ם דפסקו כמ"ד בגמרא דג' בראשון הוא כשר כשר לגמרי קאמר אפי' מדרבנן וע' בדרישה שם כתבתי כלל הדבריס וטעמם והוכחתי מדבריהם שגם באבי אבי אמה אמה פליגי דלהי"א הכ"ל והוא דעת ר"ת וסייעתו פסולין המה זה לזה ולדעה קמייתא והוא דעת הרי"ף והרמב"ם הם כשרים ועמ"ש מזה עוד בסמוך סקט"ז : ו וכ"מ לענין עדי קדושין . פי' אם קידם בפניהן אשה ואחר כך קבלה קדושין מאחר דלריכא נע מראשון ומהשני : ז וי"א דקרובי האם נמי

חידושי חת"ם

סי' לג מחבר ס"א מאוהב ושונא . נ"ב ע' תשובת רש"ל סי' ל"ג יש שונא מותלג שפסול להעיד ולעפ"ד שמשמע קלת בן מחמת כשיש שפסולים לעדות אשה :

טורי זהב

יכול לומר שלא להשביע וכו' עד ורבינו חולק עליו וכו' הסמ"ע והכ"ח השיגו בזה על כ"י הדין עמהם ע"ש וק"ל : (תו שם הרמב"ם כ' המוהה בפני עדים וכו') עד דאם כמוסר דבריו כו' וע"ל סימן רכ"ה סי"ב דלכאור' לא פי' כפי' הרא"ש ויש ליישב ע"ב :

חידושי רעק"א

חכ"ל סי' קל"ח שכוונו לד"א ועיי' במ"ל פ"ב מהל' רולח בשם הריטב"א ולע"ע ודו"ק :

סי' לג בש"ך אות א' מי"ג מדות וכמ"ל עיקר. כ"ב וכ"כ בתשו' דברי ריבות סי' רל"א ובתשובת רבב"ם אאה"ע סי' ס"ד :

ביאור

לג [ה] כל הפסולים. לדם מ"ע ויש שכבר להעיד ולא אשכחן בגמ' אלא שומא בא' מעיניו ואליבא דר"מ נמלא דלדבנן כל הפסולים כו': [ב] בין מן האב בין. שם תנא אחיו מן כו': [ג] הרי הם ראשון כו' ובניהם כו' ובני בניהם כו' . שם ואמתי אי"ל שלישי כו' ואתן שני בני אי"ה הוא"ל שלישי כו'. [ד] ולעולם שלישי כו'. כשהם מתני' דסכה' כמשנ"ם ואתן כו' וב"ב קכ"ט א' אי לאמוקי מדרבא כו' ובפירשב"ם שם: [ה] ואל"ל. דאף לר' אבא כשר ושנה' שם אפי' לרב דפסול שלישי בראשון ורב אכשר כו': [ו] מפני שהאב כו' ובשם בן כו'. כפי' הרי"ף בפ"ג דסנהד' פי' קשבר מר כו' ולית הלכתא כו' ע"ש:

באר

לג [א] וי"א . גם באבי אבי אשתו או אבי אמה פליגי דלהי"א פסולים המה זה לזה ולדיע' קמייתא הם כשרים . סמ"ע : [ב] מדרבנן . הגה הש"ך חולק על דברי הרמ"א וכתב שמעולם לא עלה על דעת הרמב"ם לומר דקרובי האם לא יהיו פסולין לענין קידושין מן התור' ואדרב' הוא סובר דגם גבי קידושין אם קידם בפניהם אינה מקודשת כלל וא"ל גם אלא דכל דבר שאינו מפורש בתור' רק שנלמד מי"ג מדות קרי הרמב"ם מדבריהם ע"ש שהאריך הרב' בזה (* ואני הוכחתי שכל דאיתותיו אינם כלום דאדרבה הוא סובר דגם בשאר פסולים אינם מקודשת אם קידם בפניהם ע"ש מדבריהם ע"ש שהאריך הרב' בזה ולפע"ד אדרבה הוא סובר דגם בשאר פסולים אינה מקודשת כלל וא"ל גם אלא דכל דבר שאינו מפורש בתור' רק שנלמד מי"ג מדות קרי הרמב"ם

נמי אינם פסולים רק מדרבנן. כנ"ל ואפשר דס"ע כיון דבקרא כתיב בהדיא אבות ס"מ דדקדק הקרא דוקא אקורבה דהאב ואף ע"ג דבגמרא קאמר בהדיא דמדכתיב אבות תרי זימני אם אינו ענין לקרובי האב תנהו לקרובי האם ס"ל דזהו אסמכתא: ח כל אשה שאתה פסול לה כו'. כללות הללו קאי אמ"ם לפני זה דלא כתב שם אלא קורבה ראשון בראשון או ראשון בשני בשני והן פסולים לכ"ע ולא איירי עד הנה בפיסול איתון הבא מחמת אשתו ומש"ה כתב כל אשה שאתה פסול לה מחמת א' מהקורבה הנ"ל אתה פסול גם לבעל' דה"ל אב בעל באשתו ופסלי' לה אפילו שני בשני וכן איפכא ואם אתה פסול לבעל בכל הני קורבה הנ"ל אתה פסול גם כן לאשתו דלא הוה נ"כ בזה אלא אב בקורבה הנ"ל והוא פסול לכ"ע משא"כ בפסול איתון דאתה פסול לבן אחי אבי אשתך וכשר לאשתו דה"ל שני בשני ותרי בעל באשתו וק"ל: ט ולדעת הפוסלים שלישי בראשון כו' כלומר דוקא בקורבה הנ"ל דאין בקורב' אתפלגא דרא בהו דוקא אמרינן אב בעל באשתו אבל בזה דאיתפליג דרא אפי' אב בעל באשתו לא אמרינן וק"ל כ"כ הרא"ם בתשובה כלל נ"ז סימן ג' זעד"ר: ומ"מ אם דנין כו' ור"ל דמ"ם המאבר מכשירים באשתו היינו בים לה נכסי' שאין לבעלה רשות בהן: יא לא יחתמו עלמן כו'. שם בת"ה מסיים בטעמא משום דחיישינן לב"ד טועים שיסברו שפסולין הן פי' ויבואו לפסול השטר חנם ומש"ה נקט ב"ד טועין: יב אתה מעיד לשאר קרוביו. כנ"ל וכן הוא במיימוני ור"ל קרוב שים לו מאשה אחרת וק"ל: יג וכ"ל דבדיעבד דינו דין. עיין ד"מ שם סימן ז' שהביא לדברי מהרי"ק שורש כ"א דמכשיר לדון והכריע שם דבדיעבד אף בעל העיטור מודה דדינו דין (כמ"ש כאן בהג"ה) והיינו משום דאינו אוסב ממש וע"ל סי' ז' ס"ז מדין אוסב ושונא *ושמעתי שים מחלקים ומפרשי' מ"ש מור"ם כאן דאסורין לדון היינו דוקא לדון זה את אבל הן רשאין להעתרא יחד עם שליש לדון אחרים אפילו שם אוהבים נמוריס ודוקא בשני דיינים שונאים זה את זה קאמרי דאסורין לדון יחד לאחר כמ"ש הטור והמחבר בסימן ז' ס"ח ולא בשני אוהבים דמשום אהבה שביניהן אדרבה יודה א' לחבירו על האמת ויהיו נשמעין זה לזה: יד אחי האח מן האם מעידין כו'. ז"ל הטור כגון ראובן נשא רחל וילדה לו את ימין והיה לו בן מאשה אחרת ושמו נמואל שהוא אחי ימין מן האב ומת ראובן ונשאת רחל לשמעון וילדה לו את אוהב הוא אחי ימין מן האם נמואל ואוהב כשרים זה לזה אע"פ שימין הוא אח לשניהן עכ"ל: טו ולפיכך אינו מעיד לא לבנה וכו'. בפרישה כתבתי דנ"ל דה"ק כיון שמחבבים לראשון בראשון לפיכך הוא פסול לבנה אבל לבן בנה או לבן בתה הוא כשר משום דהווין עמו שלישי בראשון שהן כשרים לדעת הרמב"ם משא"כ אם לא היו נאשבים הבעל עם אשתו לראשון בראשון אלא לגוף א' לגמרי אז לא היה בן בנה עמו אלא שני בראשון כמו שהוא עם אשתו שני בראשון והיו פסולין יחד כמ"ש לפני זה בס"ב וק"ל: טז ולא לאביה ולא לאמה דוק בדבריו והן מדברי הרמב"ם שלא פסל אלא לאביה או לאמה ולא לאבי אביה דהיינו אבי אביו או אבי אמה דהיינו אבי אמותו וזה כמ"ש דלהרי"ף והרמב"ם זהו בכלל שלישי בראשון כיון דהבעל עם אשתו מאשבי' לראשון בראשון ודוק: יז אבל אם העיד לקרוביה דייק וכתב אם העיד כו' שהו' ל' דיעבד הא לכתחלה ס"ל להרמב"ם דאסור להעיד להן אבל הרא"ש כתב דמעיד להן אפי'

ג [יג] ח (ב) י כל אשה שאתה פסול לה אתה פסול לבעלה שהבעל כאשתו וכל בעל שאת' פסול לו כך אתה פסול לאשתו שהאשה כבעלה כ ט ולדעת הפוסלים שלישי בראשון ל מכשירים באשתו מפני שהוא מופלג י (ומ"מ אם דנין על ממון שים לבעלה הגאה ממנו פסול להעיד לה דמה שקנתה אשה קנה בעלה) (מרדכי פרק זה בורר):

ד [יד] מ כל שתי נשים שהם זו עם זו שני בשני בעליהם מעידים זה לזה דתרי בעל כאשתו דשני בשני לא אמרינן (ג) [טו] (ומיהו לכתחלה יא לא יחתמו עלמן על (ה) שטר [ג] ביחד (מ"ה סימן רכ"ו) [טז] אבל אם היו ראשון בראשון כגון שלקח זה אשה וזה בתה [יז] וכן בעלי אחיות פסולים זה לזה דאמרינן בהו תרי בעל כאשתו [יח] נ ואף בראשון בשני אמרינן בהו תרי בעל כאשתו [יט] שכשם שהוא פסול להעיד לבן אחות אשתו (ד) כך הוא פסול להעיד לבעל בת אחות אשתו אבל מעיד לבן בעל אחות אשתו שישלו מאשה אחרת ס [כ] וי"א דבראשון בשני לא אמרינן תרי בעל כאשתו (וכן נ"ל [ד] להורות):

ה ע כל איש שאין אתה מעיד לו מפני שהוא בעל קרובתך הרי יב אתה מעיד לשאר קרוביו כגון בנו ואחיו וכן כל אשה שאין אתה מעיד לה מפני שהיא אשת קרובך הרי אתה מעיד לשאר קרוביה:

ו פ אבי חתן ואבי כלה מעידים זה לזה: הגה וי"א אע"ג דלעדות כשרים (ה) ל אסורין לדון (ו) דה"ל כאוהב ושונא [כא] ואפי' הוא דיין קבוע יכול לומר אינו מקובל לי (הגהת מרדכי בשם עיטור) ק (ו) יג [כב] וכ"ל [ה] דבדיעבד דינו דין (מהרי"ק שורש כ"א):

ו יד (ז) ר אחי האח מן האם מעידים זה לזה שהרי אין ביניהם קורבה כלל:

ח [כג] ס האיש עם אשתו ראשון בראשון טו ולפיכך אינו מעיד (ח) [כד] לא לבנה ולא לאשת בנה ולא לבתה ולא לבעל בתה טז ת [כה] ולא [ו] לאביה ולא לאמה ולא לבעל אמה ולא לאשת אביה:

ט א האדום פסול להעיד לארוסתו (שם בהרמב"ם דף י"ד) [כו] יז אבל אם העיד ב לקרוביה (ט) אין פוסלין אותו עדות [כז] ודוקא אדומה אבל שידוכין בעלמא אינן פוסלים [כח] ומיהו אם רוצה להעיד שמזכה בממון אפשר דנוגע בדבר (הגהת אשר"י):

דינו כקרובי האב וכ"כ הב"י וד"מ גופיה בא"ע ס"ס מ"ב בשם תשובות רשב"ץ דמ"ם הרמב"ם דקרובי האם הם מדברי סופרים אינו אלא לענין שאינם נכללים בדברי רבי שמלאי לענין מנין המצות אבל מ"מ דין תורה הם וא"כ המקדם בפניה' אינה מקודשת עכ"ל (") ותמיהני על ה' המגיד שכתב בפ"ד מה' אישות וז"ל י"מ שכל אותן הנלמדי' מן המדרש כקרובי האם הם מדברי סופרי' וכ"כ הרמב"ם פי"ג מה' עדות והוא נ"כ מהשורש הסני שסניא בספר המצות וכבר חלקו עליהם ז"ל ואמרו שכל הבאי' מן המדרש הם מן התורה בין קרובי האם ובין קרובי האב וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל עכ"ל והרי הוא עצמו כתב שביאר הרמב"ם עצמו דבריו כן בתשוב' שהביא הרמב"ן בהשגותיו על הרמב"ם במנין המצות וא"כ פשיטא דאין כוונת הרמב"ם כאן בקרובי האם לומר דכיון שהוליאו בא' מהי"ג מדו' לא יהא בהם ד"ת שהרי גם בקדושי כסף כתב הרב המגיד בדיק ה' אישות שדעת הרמב"ם שדינו ד"ת לכל דבר וגם בס' זוה' הרקיע שאבר הרשב"ן על מנין המצות האריך בזה וכתב ככל דברי הרשב"ץ ודבריה' נכונים ומוכרחים וכ"כ בכסף משנה רים הלכות אישות וז"ל ולדרך הרמב"ם לק"מ דהא דבר הנלמד בי"ג מדות דבר תורה ממש הוא וסוקלין על מנין המצות האריך בזה ומנם בכל דברים המפורשים בתורה ולא קרי להו דרבנן אלא לו' שאלמלא שהם קבלוהו מסיני לא היינו מפרשים אותו כך כו' עכ"ל וכן ראיתי שכתב הרמב"ם גופיה בפ"ג מהלכות אישות וז"ל המקדם בביאה הרי אלו אלו קדושי תורה וכן מתקדשת בשטר מן התורה אבל הכסף מדברי סופרים וכן דין הכסף דין תורה ופירושו מדברי סופרי' שנאמר כי יקח איש אשה ואמרו חכמים לקוחי' אלו יהיו בכסף שנאמר נתתי כסף השדה קח ממני עכ"ל ובכ"מ שם כתב דנוסחא זו איננה נכונה דמאי וכן הרי הכסף מוחלק משטר וביאה שאלו ד"ת וזה ד"ם ונוסחא אחרת מצאתי שכתוב בה אבל הכסף מדבריהם שנאמר כי יקח איש אשה ואמרו חכמי' כו' עכ"ל ולפע"ד נוסחא זו נכונה (והיא נדפסת בספרי המיימונות הגדולי' שנדפסו בשנת ש"י ובספרי מיימוני שנדפסו בשנת של"ד וכן בשאר דפוסים) וה"ק וכן דין הכסף דין תורה כלומר בדינו הוא שוה לביאה ושטר לכל דבר מדין תורה רק שפירושו מד"ם א"כ לפ"ז פשיטא דאף להרמב"ם גם בקרובי האם

בקארה בתשובת רשב"א סי' אלף קפ"ה וכן העתיק בשלטי הגבורים פ' ז"ב תשובה אחרונה וגראה שהיא תשובת הרשב"א ע"ם וכ"כ הרא"ה בספר החנוך פרשת כי תצא מצוה תקל"ו שגדולי חכמי' ונבונים פסקו אף בכל קרובי אחותה מן האם דפסולי' דאורייתא כו' וכן הוא בתשובת רמב"ן סי' קי"א וכ"פ להרי' בתשובת דברי ריבות סי' רס"ד וכן נראה מדעת שאר כל הפוסקי' שכתבו סתם שכשם שקרובי האם פסולים קרובי האב פסולי' וגם מהסמ"ג לאוין רע"ו ושאר פוסקים מוכח כן בביאור יותר ע"ם וכן נראה דעת הב"ח והר"ב והע"ם שהביאו דעת הי"א לא כיוונו יפה: (ב) כל אשה שאתה פסול לה. ע' בתשובת רמ"א סי' ל"ה שאלה ו' סי' קל"א: (ג) ומיהו לכתחלה לא יחתמו. מוכח בת"ה שם דה"ה להיות דיינים ביחד או לאחד מבעלי דינין אסור לכתחל' ב' בב' תרי בעל גבי חלילה ע"ם וכ"כ הר"ב בא"ע סי' קס"ט ס"א לענין חלילה ע"ם וא"כ ה"ה דעד שהוא ב' בב' ב' בעל עם הבעל דבר לא יחתום לכתחלה על השטר ודו"ק: (ד) כך הוא פסול להעיד. עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ס"ג:(ה) אסורי' לדון. עיין בתשובת מלובלין סימן ס"ג:(ו) וכ"ל דבדיעבד

חידושי רעק"א

ס"ד להעיד לבן אחות אשתו. כ"כ עיין תשובת הר"מ אלנקר סי' ס"ג: ס"ו אבי חתן. כ"כ הרש"י משמע אחר שנאמר החתן והכלה: שם בהגה דבדיעבד דינו דין. כ"כ עיין תשובת דברי ריבות סי' קל"ג הבעלה לעיקר דפסולים לדון ואף אם הוא מורשה מכתו אם יש לו תועלת מהרווחת בתו:

חידושי חת"ס

מחבר סעי' ו' אבי חתן כ"כ אחר הגישואין מק"ו דלקמן הרמ"א סעיף ט"ו וכ"כ בתשובת מהר"י יעב"ץ מ"כ סי' ח':

הגהות אמרי ברוך

(ס"ך סק"א) (") ותמיהני על הה"מ שכ' כו'. כ"כ נ"ע לפי מה שתקיים הס"ך בעלמו הגי' הרמב"ם שדינו כסף דין תורה א"כ כ"כ מהראוי שפסולי קרובי האם ג"כ יהיו נקראים פסולי ד"ת. ולשון הרמב"ם בפ"ג מהלכות עדות תורה להיפך כי זה לשונו. אין פסולין מד"ת אלא הקרובים מתשפחת אם. גם ממ"ש תחלה מפי השמועה כו' וכן מסיים אח"כ אבל שאר הקרובי' כו' כולן פסולין מדבריהם נראה להדיא שסובר שקרובי האם אינם בכלל פסולי תורה שבעל פה כ"א מדרבנן לכן כתב מדבריהם והכלכות אישות כ' שקדושי כסף מדברי סופרים. ויעוין ל' הרמב"ם בעצמו בפי' המשנה בכלים בפ' י"ז משנה י"ב וכתוי"ט פרק ז' דהלכות משנה ע' ובפרק בתרא דסנהדרין משנה ג' אומר בדברי סופרים ובשארי מקומות

טורי זהב

סי' לב בשע"ע ס"ו אבי חתן כו' פי' אחר נשואין שלהם כן מבואר. ברש"י פ' ז"ב: (ס"ק אחים עם אשתו ראשון כו') כ"ל דה"ק לא תימא כיון דפסול קרובים אחיא מכח לא יומתו אבות בעדות בנים והיינו דווקא בקורבות דהולדה אבל בקרוב דהיותו בשר אחד דשב"ם פסול אים לאשתו לפי שנהנה מהממון שתזכה בהיא ולפ"ז הוא כשר לאחר קרובים קמ"ל דגם זה בכלל ראשון בראשון ויש בה פסול קורבה לפיכך אינו מעיד וכו': (שם ולא לאביה) הסמ"ע ס"ק ט"ו מבאר באבי אביה ואמהתי דשא כ' הטור בסי' ס"ו [בסע"ו] בשם רמב"ם דפסול בשני בעל באשתו אבל נ"ל דעת הסמ"ע הוא כשר אפי' לבת אחות אשתו עלמה דהא בת אחות אשתו הוא ראשון בשני עם אשתו נמצא הוי ליה עם הבעל ראשון בשלישי אלא ע"כ הוא באשתו ממש במקום ראשון בשני ולקמן נעתיק עוד בזה מה שייך לדברי הטור סעיף כ"א. ואלא דלא כ' הרמב"ם אפי' אבי אביה דלא בא אלא לגלות דגם פסול קרוביה אפי' אחיו ובמ"ם בסמוך ומתילא יעבו דה"ם אפי' אחיו הא ס"ל ראשון בשני עם אשתו וע' בסמוך בביאור דברי הטור סעיף כ"א עוד מזה:

הגר"א

[כג] אחים עם אשתו כו' ולפיכך אינו כו'. ר"ל רק דור א' בין למעלה בין למטה אבל דור ב' שהוא שליש לה אע"ג דבראשון בשני אחרי' בעל באשתו אחרת ואחרי שני בשני בדור שלישי לא דאיתפליג דרא ולכך מבאר בירושלמי אשת פנחס ובגמ' מר בר רב אשי בתרא דאבא דאמתי' שלימה אחרי' תנן חורגו לבדו אבל כנו לא וכמ"ש רש"י שם וז"ש הטור בסכ"ג אבל אבי אחיו כו' ובתוס דחקו כ"י ודמ"ם שם וע"ש: [כד] (ליקוט) לא לבנה כו' ולא לבתה כו'. ירושלמי שם הל' ז' תניינו חורגו לבדו אשת חורגו מהו בעל חורגתו מהו אשה כבעלה ובעל באשתו ואמתה אשת חורגו ובעל באשתו כו' ע"ש (ע"כ): [כה] (ליקוט) ולא לאביה כו'. כ"ז דומין להר' בבות ראשונות ואבינה ואמה מפורש שם דאפי' אחיהם פס לין כמ"ם בתחני' ונמ' אבי אחי בפומבדיתא כו': [יז] וכן בעלי. במכ"ם כמ"ם רש"י שם ד"ה באשת חורגו כו' ע"ש: [יח] ואף בראשון. בשם. אבל כו'. ירושלמי: [יט] שכשם שהוא. דזהו תנן בתחני' ובעל אחות אמו: [כ] וי"א. רש"י ותוס' ע"ש: [כא] (ליקוט) ואפי' הוא כו'. עפסי' זה (ע"כ): [כב] וכ"ל דבדיעבד. ע"ל סי' ז' ס"ז בהגה: (ליקוט) וכ"ל. דלאו דשושבינו הוא ועפ"י ז' ס"ז (ע"כ):

באר

הסמ"ע ס"ק ז' ע"ם ודו"ק: [ג] ביחד. כתב הסמ"ע דכ"ה מסתייס בטעמא דחיישינן לב"ד טועים שיסברו דפסולין הם פי' ויבואו לפסול השטר חנם גם מוכח שם דה"ה שלא יהיו דיינים ביחד אז אם הוא לא מבב"ד שני בשני בתרי בעל אסור לכתחל' וכ"כ הרמ"א בא"ע סי' קס"ט ס"א לענין חליצ' וא"כ ה"ה עד שהוא שני בשני בתרי בעל עם הבב"ד לא יחתום לכתחלה על השטר. ס"ך: [ד] להורות. (* נ"ל דלסברת הס"ך דדיינים ביחד אז לא' מבב"ד אסור לכתחל' שני בשני בתרי בעל רק לענין עדות התירו

נתיבות

משה"כ

שהרמב"ם קרי לכל דבר הנדרש כו"ג מדות ד"ת וא"ת דינו ד"ת מתש: (ה) שטר ביחד. דאולי יעשו הדיינים ויפסלו השטר. זכ' הס"ך דה"ה שלא יהיה עם הבעל"ד ואה"ה כ' דיינים לא יהיו כך: (ז) דה"ל כאוהב. והיינו לדון זא"ז אבל שידונו הם אחרים ביחד כשריס דאדרבה נותן זא"ז בהלכה: (ז) אחי האח. כגון ראובן היה לו בן מרחל יוסף ולאה סי' לה בן מיעקב

חכמת

(סעי' ד בהגה) ומיהו לכתחלה לא יחתמו על השטר ביחד. כ"כ ע' בסמ"ע הטעם דחיישי' לב"ד טועין דהרי קיי"ל לב"ד טועין ל"ח אפי' בדבר איסור גבי מיאון וחלוצה יע"ש בהטע"ז ומכ"ש בממון וכה"ג תתה בתשו' מוהרש"ך על דעת

ביאור

כו' ובריב"ם סי' י"ד ועש"ך: [יג] כל אשה. מהני' שם וגמ': [יד] כל שתי. דלא תנן רק בראשון בשני בגמ' ובירו' בעל חורגו ואשת חורגו וכמ"ם בגמ' ותנן שני בראשון כו' מ' מה דלא תנן בשר: [טו] ומיהו לכתחלה. כ"כ במרדכי דחיישי' לב"ד טועין בכתובות כ"א א' וכ"ע דאמרי' שם שטרא דיחמי כו' ול"ל דל"ד וע' כתוס' דיבמות ק"ו א' ד"ה ורבא. ועי' לר"י בני' ספריס כו' וכ"כ בקל"ח ב' וע"ש ובע"ע (ליקוט) ומיהו לכתחלה כו'. דחיישי' לב"ד טועין כמ"ש בכתובות כ"א וא"ע דשם אמרי' תשוש דשטרא דיחמי הוה דוקא וקי"ל בב"ב קל"ח ב' דלא חיישי' ודוקא בכא דיבמות חיישי' תשוש דב"ד בתר ב"ד לא דייקי אבל לטעות לא חיישי' (ע"כ): [טז] אבל אם. שם מהו שיעיד אדם באשת חורגו כו' והכ"ה לבעל חורגתו כמ"ש שם בסורא כו' בפומבדיתא כו': [יז] וכן בעלי. במכ"ם כמ"ם רש"י שם ד"ה באשת חורגו כו' ע"ש: [יח] ואף בראשון. בשם. אבל כו'. ירושלמי: [יט] שכשם שהוא. דזהו תנן בתחני' ובעל אחות אמו: [כ] וי"א. רש"י ותוס' ע"ש: [כא] (ליקוט) ואפי' הוא כו'. עפסי' זה (ע"כ): [כב] וכ"ל דבדיעבד. ע"ל סי' ז' ס"ז בהגה: (ליקוט) וכ"ל. דלאו דשושבינו הוא ועפ"י ז' ס"ז (ע"כ):

באר

הסמ"ע ס"ק ז' ע"ם ודו"ק: [ג] ביחד. כתב הסמ"ע דכ"ה מסתייס בטעמא דחיישינן לב"ד טועין דפסולין הם פי' ויבואו לפסול השטר חנם גם מוכח שם דה"ה שלא יהיו דיינים ביחד אז אם הוא לא מבב"ד שני בשני בתרי בעל אסור לכתחל' וכ"כ הרמ"א בא"ע סי' קס"ט ס"א לענין חליצ' וא"כ ה"ה עד שהוא שני בשני בתרי בעל עם הבב"ד לא יחתום לכתחלה על השטר. ס"ך: [ד] להורות. (* נ"ל דלסברת הס"ך דדיינים ביחד אז לא' מבב"ד אסור לכתחל' שני בשני בתרי בעל רק לענין עדות התירו

המשפט

חידושים

יהודא ותמר רחל ויעקב ונפתלי לאה לראובן והוליד שמעון הרי שמעון הרי אשתו ליוסף וליהודה וליוסף אין לו קורבה עם יהודא ומעיד ליהודא: (ח) לא לבנה. דעת הסמ"ע דלמאן דס"ל דב' כראשון כשר מעיד הבעל לבן בן חורגו דבמקום דחיפליג דרא רק הבעל עם אשתו הוא ראשון בראשון וכן כשר לאחי אביה וע"ז תולק וס"ל דפסול וכן עיקר: (ט) אין פוסלין. אבל

שלמה

רבינו יונה הובא דברו בסי' ר"ה דאם אומר כתבו לי מודעא שמסרתי בפניכם יעו"ש. ושמעו ג"כ מהוס דחיישי' לב"ד טועין ואמה עליו מוהרש"ך שם כן וכאבא דברו בס' בתיבות המשפט ח"ב ושם ישבתי דברו בחידושנו וכן בהטע"ז סי' י"ז כתבתי

ד דבדיעבד דינו דין . עיין מ"ש בסמ"ע : (ז) דגר שנתגייר בקטן שנולד דמי . כ' הסמ"ע בב"י נסתפק כשהורתן שלא בקדושה וכו' עד ובד"מ הביאו וכ' עליו דבעי ג"כ שיהיה לידתו שלא בקדושה עכ"ל סמ"ע וז"ל ד"מ ובפירוש ר"ם סוף מסכת שביעית מוכח בהדיא דלשון נתגיירו לא משמע אלא בגר שהיתה לידתו שלא בקדושה עכ"ל ומביאו הב"ח ולדידי בלא"ה ליכא פסיקא כלל דכיון דאמרי' בפ' נושאין על האנוסה (סוף דף ל"ו) ובריי"ף והרא"ש שם היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה חייבין כרת משום אשת אח וכ"כ הרמב"ם פי"ד מהל' איסורי ביאה והוא פשוט ומוסכם מכל הפוסקים וכמו שנתבאר בי"ד סי' רס"ט סעיף ד' ח"כ פסיטא דפסולין מדאורייתא ומאי דאמרינן בפ"ד דיבמות עדות לב"ד מסורה היינו בפסולי דרבנן וזה ברור: (ח) אם מתה אשתו. נראה דה"ה נתגרשה: (ט) אם נפסק הדין כ"כ הב"י בשם בעל העיטור אבל אין טעם לחלק בין נפסק הדין או לא אבל בוונת בעל העיטור לומר כשהעד הפיד מתחלה בב"ד כשהיה קרוב ולא ידעו מקורבתו ואח"כ נודע מקורבתו ונפסל ופסקו הדין לא יוכל אח"כ לתבעו עוד בעד זה אחר שנתרחק(") שבודאי יאמר כדבריו הראשונים שלא יהא כשקרן וכן משמע בבעל העיטור אות קו"ף דף ל"ח סוף ע"ח להדיא וז"ל והיכא דאתו בי תרי לדינא ואייתי שהדי ואיתסכם דקרוב הוא ואיפסל ופסקו ובתר כמה יומי נתרחק דאי הוי מסהיד ההיא שעתא כשר הוי מסתבר כיון דאיפסק ההוא דינא איפסק ולא סתר דינא דעביד אינס לאחזוקי דיבוריה עכ"ל והר"ב והאחרונים לא ביארו זה והיה להם לבאר : (י) היה יודע לו בעדות . נראה דמי שנירש את אשתו אינו כשר להעיד לה רק בעדות שראה לה קודם שנשאת אבל בעדות שרא' לה אחר שנשאת לא משום דבעי' תחלתו וסופו בכשרות ואפי' להראב"ד וסייעתו לקמן סימן ל"ד סכ"ו ועמ"ש לקמן סימן ל"ד נבי מה שהשגתי על תשובת ריב"ש סימן של"ט : יא אין הלוואה כלום. עיין בתשובת מהרי"ע סי'

ס"ג זה שפסלה תורה עדות הקרובים יח לא מפני שהם בחזקת אוהבי' זה את זה שהרי פסולין להעיד לו[כט]בין לזבותו בין לחובתו ואפי' משה ואהרן אינם כשרי' להעיד זה לזה אלא גזירת הכתוב הוא :

יא ד הגרים מעכו"ם אין להם קורבה אפי' שני אחים תאומים שנתגיירו מעידים זה לזה (ז) יט (י) ה דגר [ז] שנתגייר בקטן שנולד דמי :

יב ו כל מי שאין אתה מעיד לו מפני שהוא בעל קרובתך (ח) אם [ח] מתה אשתו ד] אע"פ שהניחה לו בנים ה"ז נתרחק וכשר : הגה [ל] מ) מיהו (ט) (יח) אם כ ב) נפסק הדין כשהיה קרוב לא יוכל לחזור לתובעו אחר כך בעדות זה שנתרחק ה] דהוא"ל [ט]ונפסק הדין נפסק (נ"ר):

יג (י) ז היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו בא ונעש' חתנו פסול לו וכן אם ידע העדות (יב) כשהיה חתנו ומתה בתו פסול אבל אם ידע העדות בשעה שלא היה חתנו ונעשה חתנו ומתה בתו מאחר שתחלתו וסופו בכשרות אע"פ שנפסל בנתיים כשר :

יד ח שכיב מרע שצוה בפני עדים ו] הקרובים לו ורחוקים מבניו (יא) אין הצוואה כלום כיון שהיו קרובים בשעה שנמסר להם העדות כב ג) ט ב) (יג) ז]ויש מי [י]שמכשיר: בפיסול

לא מנינו שקפיד קרא : כב ויש מי שמכשיר . הואיל דבלוואה לא הי' תועלת לשכ"מ

ד"ל מנינו דיש"ל דהם פסולין ואמר הטעם בזה ד"ל כיון דמה שמועיל מתנת ש"מ הוי מכח דלא תערף דעתו של השכ"מ. וכן מלינו כיו"ב בכמה מקומות שחשבו חז"ל דלא תערף דעתו אל"כ כיון דקיים המתנה הוי כ"ר להש"מ דזה לא תערף דעתו ואפ"ה לא הקיים המתנה הערף דעתו לפיר מקרי עדות זו הנתת ש"מ כאלו מעידין לתועלתו ולהכחתו ופסולין כיון דהם קרובין לו ואח"כ (סעי' יג) כ"ב ע' ש"ך סק"י מ"ש נראה דה"ה בגירש את אשתו וכו' כ"ב לכאורה אין לו הכנה לדבריו דמה קמ"ל זה הלא זה מפ"ש בש"ע דבעי' התלתו וסופו בכשרות ואינלו דקמ"ל דאפ"ל אפ"ל בפסול מתנת שנם השכ"מ לא הי' יכול לחזו"כ מודים בפסול:

ביאורים

ליכא ראיה מכל הראיות שהביא מהרי"ש מה שהביא ראיה מבני העיר שנגנב ס"ת דמהני סילוק לאו ראיה דשם עדותו על ב' דברים שאינו של המערער ושהוא של קרובו וכיון שקרובו כבר נסתלק שאין בו שום תועלת לקרובו בשעת הנדה מקבל"ן עדותו מה שהעיד שאינו של המערער דעדות מה שהעיד שאינו של המערער היה כשר לזה שמעיד לו אף בשעת ראיה ועדות שבטל במקצת לא שייך לומר בזה דהא עדות שמעיד שהיה של קרובו אין שם עדות כלל כיון דכבר נסתלק ובשעת ראיה לא שייך לומר דהראי' דבטלה במקצת כהנ"ל . ולפ"ז אמרינן שפיר דמהני סילוק כיון דפלגינן דיבורא ונאמן שאינו של המערער ובעדות זה סני לבטל ראיות המערער כיון דאינו שלו וכן מה שהביא ראיה מקרובי נרצח נ"כ לאו ראיה מחמת טעם הנ"ל דעל הנרצח לא שייך שם עדות כיון דכבר מת ובעדות זה שרא' שרצח ישראל אף דלא ידעינן מי הוא הנרצח סני ולכך אמרינן פלגינן דיבורא . וכן מה שהביא ראיה ממוכר דנאמן לומר לזה מכרתי נ"כ לאו ראיה דאינה ראיה דבמקחו בידו נאמן מחמת דהאמינו חז"ל מחמת שומדנא שלהם ובאין מקחן בידו דנאמן מדאורייתא בע"א והוא מחמת טעם הנ"ל דעל עצמו לא שייך שם עדות כמ"ש הרא"ש הנ"ל ולכך אמרינן פלגינן דיבורא . משא"כ הכא דמעיד שקרובו מכר ביתו ועכשיו מת בודאי דלא מהני עדותו אף שהוא רחוק ליורש דהא א"א להוציא מהיורש רק בעדות שהעיד שקרובו מכר דלא שייך לומר בכה"נ פלגינן דיבורא לומר שלקח ולא מקרובו דהא ידוע שהבית של קרובו וקנינו מאחר לא מהני . וא"כ ע"כ צריך לקבל עדיתו שקרובו מכר ועדותו זה בשעת ראיה היה בו תועלת למוכר אף בשעת הנדה כבר מת ואין בו תועלת מ"מ הי' בשעת ראיה בפסלות ולא פליני הרי"ף והרא"ש רק במתנת שכ"מ בבולה דנ"כ בשעת ראיה לא היה בו תועלת משא"כ במתנת שכ"מ במקצת בשעת ראיה היה גם כן נוגע לו אף עכשיו דמת לא מהני . גם מ"ש בקצה"ח לדעת מהרי"ש לחלק בין מכר להלוואה דבעדים קרובין ללוה ורחוקים ליורשין פטורין מטעם דאם אין הלוה מחויב הערב נמי לא מחויב דנכסי אינון ערבין ביה לא נתיראו דהא כשמת בלא"ה פקע שיעבוד הנוף . רק שבתומים סי' ס"ו כ' דבשיורשים נכסים משתעבדים הנופים וא"כ הרי הוא כמו שיעבוד הנוף . ועוד דהא אם הערב מודה שהלוה חייב בודאי הערב נשתעבד וא"כ הוא הלוקח או המוכר כמ"ש התומים בסי' מ"ט נבי ב' יוסף ב"ש שיוש אן שלקח שדה מיב"ש ע"ש וא"כ עדים רחוקים לבניו הרי ידוע לו ע"פ עדים דחייב והוי כאלו אתי אליהו דחייב. לו וראיה לזה מתוספות כתובות דף צ"ב בד"ה דינא דכתבו דנ"מ אם עדי קיום קרובים ללוה ורחוקים ללוקח דמלוקח יכול לגבות ולכאורה קשה הא מלוה נופה א' לגבות וא"כ בטל השיעבוד הנוף א"כ בטל שיעבוד נכסים דנכסים אינון ערבין ביה אלא דאי ע"כ הטעם כיון דאם הלוקח מודה שיודע דהשטר אינו מזויף יכוכ המלוה לגבות מלוקח א"כ כשבאים עדים ואומרים דאינו מזויף הוי כאלו אתי אליהו והוי כאלו

שלמה

מלינו דיש"ל דהם פסולין ואמר הטעם בזה ד"ל כיון דמה שמועיל מתנת ש"מ הוי מכח דלא תערף דעתו של השכ"מ. וכן מלינו כיו"ב בכמה מקומות שחשבו חז"ל דלא תערף דעתו אל"כ כיון דקיים המתנה הוי כ"ר להש"מ דזה לא תערף דעתו ואפ"ה לא הקיים המתנה הערף דעתו לפיר מקרי עדות זו הנתת ש"מ כאלו מעידין לתועלתו ולהכחתו ופסולין כיון דהם קרובין לו ואח"כ (סעי' יג) כ"ב ע' ש"ך סק"י מ"ש נראה דה"ה בגירש את אשתו וכו' כ"ב לכאורה אין לו הכנה לדבריו דמה קמ"ל זה הלא זה מפ"ש בש"ע דבעי' התלתו וסופו בכשרות ואינלו דקמ"ל דאפ"ל אפ"ל בפסול מתנת שנם השכ"מ לא הי' יכול לחזו"כ מודים בפסול:

ביאורים

ליכא ראיה מכל הראיות שהביא מהרי"ש מה שהביא ראיה מבני העיר שנגנב ס"ת דמהני סילוק לאו ראיה דשם עדותו על ב' דברים שאינו של המערער ושהוא של קרובו וכיון שקרובו כבר נסתלק שאין בו שום תועלת לקרובו בשעת הנדה מקבל"ן עדותו מה שהעיד שאינו של המערער דעדות מה שהעיד שאינו של המערער היה כשר לזה שמעיד לו אף בשעת ראיה ועדות שבטל במקצת לא שייך לומר בזה דהא עדות שמעיד שהיה של קרובו אין שם עדות כלל כיון דכבר נסתלק ובשעת ראיה לא שייך לומר דהראי' דבטלה במקצת כהנ"ל . ולפ"ז אמרינן שפיר דמהני סילוק כיון דפלגינן דיבורא ונאמן שאינו של המערער ובעדות זה סני לבטל ראיות המערער כיון דאינו שלו וכן מה שהביא ראיה מקרובי נרצח נ"כ לאו ראיה מחמת טעם הנ"ל דעל הנרצח לא שייך שם עדות כיון דכבר מת ובעדות זה שרא' שרצח ישראל אף דלא ידעינן מי הוא הנרצח סני ולכך אמרינן פלגינן דיבורא . וכן מה שהביא ראיה ממוכר דנאמן לומר לזה מכרתי נ"כ לאו ראיה דאינה ראיה בבמקחו בידו נאמן מחמת דהאמינו חז"ל מחמת שומדנא שלהם ובאין מקחן בידו דנאמן מדאורייתא בע"א והוא מחמת טעם הנ"ל דעל עצמו לא שייך שם עדות כמ"ש הרא"ש הנ"ל ולכך אמרינן פלגינן דיבורא . משא"כ הכא דמעיד שקרובו מכר ביתו ועכשיו מת בודאי דלא מהני עדותו אף שהוא רחוק ליורש דהא א"א להוציא מהיורש רק בעדות שהעיד שקרובו מכר דלא שייך לומר בכה"נ פלגינן דיבורא לומר שלקח ולא מקרובו דהא ידוע שהבית של קרובו וקנינו מאחר לא מהני . וא"כ ע"כ צריך לקבל עדיתו שקרובו מכר ועדותו זה בשעת ראיה היה בו תועלת למוכר אף בשעת הנדה כבר מת ואין בו תועלת מ"מ הי' בשעת ראיה בפסלות ולא פליני הרי"ף והרא"ש רק במתנת שכ"מ בבולה דנ"כ בשעת ראיה לא היה בו תועלת משא"כ במתנת שכ"מ במקצת בשעת ראיה היה גם כן נוגע לו אף עכשיו דמת לא מהני . גם מ"ש בקצה"ח לדעת מהרי"ש לחלק בין מכר להלוואה דבעדים קרובין ללוה ורחוקים ליורשין פטורין מטעם דאם אין הלוה מחויב הערב נמי לא מחויב דנכסי אינון ערבין ביה לא נתיראו דהא כשמת בלא"ה פקע שיעבוד הנוף . רק שבתומים סי' ס"ו כ' דבשיורשים נכסים משתעבדים הנופים וא"כ הרי הוא כמו שיעבוד הנוף . ועוד דהא אם הערב מודה שהלוה חייב בודאי הערב נשתעבד וא"כ הוא הלוקח או המוכר כמ"ש התומים בסי' מ"ט נבי ב' יוסף ב"ש שיוש אן שלקח שדה מיב"ש ע"ש וא"כ עדים רחוקים לבניו הרי ידוע לו ע"פ עדים דחייב והוי כאלו אתי אליהו דחייב. לו וראיה לזה מתוספות כתובות דף צ"ב בד"ה דינא דכתבו דנ"מ אם עדי קיום קרובים ללוה ורחוקים ללוקח דמלוקח יכול לגבות ולכאורה קשה הא מלוה נופה א' לגבות וא"כ בטל השיעבוד הנוף א"כ בטל שיעבוד נכסים דנכסים אינון ערבין ביה אלא דאי ע"כ הטעם כיון דאם הלוקח מודה שיודע דהשטר אינו מזויף יכוכ המלוה לגבות מלוקח א"כ כשבאים עדים ואומרים דאינו מזויף הוי כאלו אתי אליהו והוי כאלו

המשפט

ותקבו שהעידו כתורת עדות שיועיל עדותן ונפסל אוב לא מהני: (יב) כשהיה חתנו. דכתיב והוא עד אי' ראה או ידע אם לא יגיד ש"מ דבעינן שיהיה כשר בשעת ראיה והסגנה וכן אם ידע עדות לאשתו ואח"כ נתגרשה אי' לכעיד דה"ל התלתו בפסול אינ : (יג) ויש מי שמכשיר. דהא תיקנו תועלת לשכ"מ)(וע"ב ס"ק ט"ה בשעת"ז ובעדי' קרובי"לו ורחוקי'מכניו כיון דאי' לתבוע החוב רק לכנים ותיקנו היזק בדבר זה רק להכנים כשר עדותן. ובתמנת שכ"מ במקצת שגם השכ"מ לא הי' יכול לחזו"כ מודים בפסול:

ביאורים

ליכא ראיה מכל הראיות שהביא מהרי"ש מה שהביא ראיה מבני העיר שנגנב ס"ת דמהני סילוק לאו ראיה דשם עדותו על ב' דברים שאינו של המערער ושהוא של קרובו וכיון שקרובו כבר נסתלק שאין בו שום תועלת לקרובו בשעת הנדה מקבל"ן עדותו מה שהעיד שאינו של המערער דעדות מה שהעיד שאינו של המערער היה כשר לזה שמעיד לו אף בשעת ראיה ועדות שבטל במקצת לא שייך לומר בזה דהא עדות שמעיד שהיה של קרובו אין שם עדות כלל כיון דכבר נסתלק ובשעת ראיה לא שייך לומר דהראי' דבטלה במקצת כהנ"ל . ולפ"ז אמרינן שפיר דמהני סילוק כיון דפלגינן דיבורא ונאמן שאינו של המערער ובעדות זה סני לבטל ראיות המערער כיון דאינו שלו וכן מה שהביא ראיה מקרובי נרצח נ"כ לאו ראיה מחמת טעם הנ"ל דעל הנרצח לא שייך שם עדות כיון דכבר מת ובעדות זה שרא' שרצח ישראל אף דלא ידעינן מי הוא הנרצח סני ולכך אמרינן פלגינן דיבורא . וכן מה שהביא ראיה ממוכר דנאמן לומר לזה מכרתי נ"כ לאו ראיה דאינה ראיה בבמקחו בידו נאמן מחמת דהאמינו חז"ל מחמת שומדנא שלהם ובאין מקחן בידו דנאמן מדאורייתא בע"א והוא מחמת טעם הנ"ל דעל עצמו לא שייך שם עדות כמ"ש הרא"ש הנ"ל ולכך אמרינן פלגינן דיבורא . משא"כ הכא דמעיד שקרובו מכר ביתו ועכשיו מת בודאי דלא מהני עדותו אף שהוא רחוק ליורש דהא א"א להוציא מהיורש רק בעדות שהעיד שקרובו מכר דלא שייך לומר בכה"נ פלגינן דיבורא לומר שלקח ולא מקרובו דהא ידוע שהבית של קרובו וקנינו מאחר לא מהני . וא"כ ע"כ צריך לקבל עדיתו שקרובו מכר ועדותו זה בשעת ראיה היה בו תועלת למוכר אף בשעת הנדה כבר מת ואין בו תועלת מ"מ הי' בשעת ראיה בפסלות ולא פליני הרי"ף והרא"ש רק במתנת שכ"מ בבולה דנ"כ בשעת ראיה לא היה בו תועלת משא"כ במתנת שכ"מ במקצת בשעת ראיה היה גם כן נוגע לו אף עכשיו דמת לא מהני . גם מ"ש בקצה"ח לדעת מהרי"ש לחלק בין מכר להלוואה דבעדים קרובין ללוה ורחוקים ליורשין פטורין מטעם דאם אין הלוה מחויב הערב נמי לא מחויב דנכסי אינון ערבין ביה לא נתיראו דהא כשמת בלא"ה פקע שיעבוד הנוף . רק שבתומים סי' ס"ו כ' דבשיורשים נכסים משתעבדים הנופים וא"כ הרי הוא כמו שיעבוד הנוף . ועוד דהא אם הערב מודה שהלוה חייב בודאי הערב נשתעבד וא"כ הוא הלוקח או המוכר כמ"ש התומים בסי' מ"ט נבי ב' יוסף ב"ש שיוש אן שלקח שדה מיב"ש ע"ש וא"כ עדים רחוקים לבניו הרי ידוע לו ע"פ עדים דחייב והוי כאלו אתי אליהו דחייב. לו וראיה לזה מתוספות כתובות דף צ"ב בד"ה דינא דכתבו דנ"מ אם עדי קיום קרובים ללוה ורחוקים ללוקח דמלוקח יכול לגבות ולכאורה קשה הא מלוה נופה א' לגבות וא"כ בטל השיעבוד הנוף א"כ בטל שיעבוד נכסים דנכסים אינון ערבין ביה אלא דאי ע"כ הטעם כיון דאם הלוקח מודה שיודע דהשטר אינו מזויף יכוכ המלוה לגבות מלוקח א"כ כשבאים עדים ואומרים דאינו מזויף הוי כאלו אתי אליהו והוי כאלו

שלמה

מלינו דיש"ל דהם פסולין ואמר הטעם בזה ד"ל כיון דמה שמועיל מתנת ש"מ הוי מכח דלא תערף דעתו של השכ"מ. וכן מלינו כיו"ב בכמה מקומות שחשבו חז"ל דלא תערף דעתו אל"כ כיון דקיים המתנה הוי כ"ר להש"מ דזה לא תערף דעתו ואפ"ה לא הקיים המתנה הערף דעתו לפיר מקרי עדות זו הנתת ש"מ כאלו מעידין לתועלתו ולהכחתו ופסולין כיון דהם קרובין לו ואח"כ (סעי' יג) כ"ב ע' ש"ך סק"י מ"ש נראה דה"ה בגירש את אשתו וכו' כ"ב לכאורה אין לו הכנה לדבריו דמה קמ"ל זה הלא זה מפ"ש בש"ע דבעי' התלתו וסופו בכשרות ואינלו דקמ"ל דאפ"ל אפ"ל בפסול מתנת שנם השכ"מ לא הי' יכול לחזו"כ מודים בפסול:

ביאור הגר"א

אם. שם לא אתרן אלא לאפוקי כו' וכ"מ לדידן בשיזוכין : [כט] כיון לזכותו כיון. שם : [ל] מיהו אם. עסי' ל"ד סכ"ז ויש חולקין כו' ומ"ש שם: (ליקוט) מיהו כו'. עפי' קמ"ו סע"ו וכמ"ש בפ' החולץ שפ' הרי"ף

באר היטב

וכתב לגביה או לאמה אבל לגבי אביה ואחי אמה הוי בכלל שניהי בראשון כיון דהבעל עם אשתו מגשני לראשון בראשון . סמ"ע : [ז] שנתגייר . כתב הסמ"ע דקב"י נסתפק כשהורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה וכגון שנתגיירה אמן מעוברת אי ג"כ מיקרו גרים סתם ודינם כקטן שנולד או לא ובד"מ הביאו וכתב עליו דבעינן ג"כ שיה' לידתן שלא בקדושה שיהא גם לידתן שלא בקדושה . ומ"ש מהן שנולד בניותה אפילו לאחיו ישראל שהיתה הורתו ולידתו בקדושה דזיל בתר טעמא : ב נפסק הדין כשהי' קרוב . פי' אף שראה העדות מקודם כשהיה רחוק ועתה שנעשה קרוב פסקו לו על תביעתו כמי שאין לו עדים לא יוכל לחזור ולתבעו אחר שנתרחק אף שהיה מתחלה וסופו בכשרות הואיל שכבר נפסק הדין אבל אם הי' קרוב כשראה העדות בלא"ה פסול כמ"ש בסעיף אחר זה : כא ונעש' חתנו פסול כו' . יליפינן לה מדכתיב והוא עד או ראה או ידע כו' אם לא יגיד ש"מ דבעינן שיהא ראוי להעיד הן בשעת ראיה הן בשעת הנדה אבל אנפסל בנתיים

נתיבות משה"כ

לכתחלה אין מקבלין : (י) דגר שנתגייר. דוקא כשולדתן שלא בקדושה אבל אם לידתן בקדושה ואן מתומים פסולין ש"ך. אבל אם אפי' רק א' לידתו שלא בקדושה כשר להעיד אפי' לא"ה שהיה לידתו בקדושה:(יא) אם נפסק הדין .)(ע"ב סק"א דוקא אם כשעה שהעידו לפני ב"ד לא ידעו העדים שהן פסולין ואח"כ נודע שהן פסולין ונפסק הדין ואח"כ נתרחקו לא מהני שוב עדותן דעכידי לאחזוקי דיבורייהו כיון שהעיקרא כתורת עדות העידו. וה"ה אפי' לא נפסק הדיקרק כונתו שהיה כשר בדין עדותן

משה"א

לג א) מיהו אם נפסק הדין וכו' עש"ך סק"ט דאפי' לא נפסק הדין א"י להעיד העביד אינש לאחזוקי דיבורא. ובתומים תמה דהא נבי שלא בפני בע"ד יכולין לחזור ולהגיד וכן בסי' מ"ד כשהעידו עם קרוב א"ם יכולין לחזור ולהגיד ולא אמרינן עביד אינש לאחזוקי דיבורא (") ולפעד"נ דלק"מ דבמקום הנגדתן לאו כלום הוא ואין עוברין שום איסור בהגדת שקר לא שייך לומר עביד אינש לאחזוקי דיבורא רק שבהעיטור שהביאו השי"ך מוכח דמיירי כשלא ידעו בשעה שהעידו שהן קרוב א"ם ואין להם התנגלות לו' ששיקרו מחמת שאין בעדותן ממש דהא לא ידעו מזה שפיר אמרינן עביד,אינש לאחזוקי דיבורא . וגם אפילו ידעו העדים בקרבתן רק שיודעין העדים שהב"ד אינן יודעין מקרבתן ויסמכו עליהם ובשעה שהעידו העידו אדעתא דהכי שב"ד יסמכו עליהם מש"ה אמרינן דעבידי' לאחזוקי דיבורייהו דאי יודו ששיקרו יהיו נחשדין בעיני הבריות כמעידין עדות שקר שהרי אדעת' דעדות העידו : ג) ויש מי שמכשיר . עיין בס"ז דכתב במתנת שכ"מ במקצת דלכ"ע פסול כיון דנוגע הוא בשעת ראית העדות אמנם במהרי"ט ח"א סי' ק"ה כתב דיש להתיישב בדבר דנראה דאפי' במתנת שכ"מ במקצת נמי כשר דדמי' להא דמבואר בסי' ל"ז סעיף י"ח נבי בני העיר דנגנב ס"ת דמהני סילוק דבפסול ממון לא בעינן תחילתו וסופו בכשרות וה"נ כיון דשמת נמי הוא כנסתלק ע"ש ומביא ראיה מקרובי נרצחים דיכולין להעיד על הרוצח וממוכר דנאמן לומר לזה מכרתי ע"ש ובקצה"ח הסכים לזה ומחלק בין כשמעיד שקרובו מכר או נתן קרקע או חפץ הידוע דיכול להעיד על היורש שהוא רחוק נגדו אבל במעיד שקרובו לזה מעות אינו נאמן להעיד על יורשיו והטעם כיון דנכסי אינון ערבין ביה וכשאין יכול לגבות מלוה עצמו א"י לגבות מנכסים שהוא ערבין ביה ע"ש והנה בנוף הדין שכתב מהרי"ט והניח בצ"ע על הרי"ף נ"ל לפענ"ד דהעיקר בהט"ז דל"ד להנך דמייתי מהרי"ט ראיה דהא מבואר בראש במכות נבי אלעי ושובי' דהא נבי פלוני רבעני לרצוני פלגינן דיבורא דכיון שהוא בע"ד לא שייך לומר נבי' עדות שבטלה מקצתה בטל' כולה אבל נבי אלעי ושובי' דעדות הוא אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כול' . ולפי זה נראה דבאם אמר פ' רבע קרובי ובשעת הגדת עדות מת קרובו או שמעיד דפ' רבע קרובי לאונסו אף בשעת הגדת עדות הוא חייב ודאי פלגינן דיבורא כיון דבשעת הגדתו כבר קרובו מת ולא שייך ביה עדות שבטל' מקצתה בטל' כולה דכיון דכבר מת לא שייך עליו עדות ונתקיים על הרחוק כמו בכל פלגינן דיבורא ולא שייך לומר דכיון דבשעת ראיה ראה דפ' רבע קרובו שנתבטל הראיה על קרובו וא"כ נתבטל לגמרי דז"א דאשון אם ראה על ב' דברים מה שעשה קרובו ומה שעש' רחוק וכי יהיה הראיה נתבטל על הרחוק ודאי' לזה מסי' נ"א סעיף ה' הכותב נכסיו לב' בני אדם וכו' וכ' בהג"ה דבעדות בע"פ כה"ג הוא קיים לרחוק אף בשעת ראיה אף קרוב נ"כ מ"מ לא נתבטל על הרחוק ודוקא אם נצרף בשעת ראית פסול תבטל העדות אבל בכה"נ לא . וכפ"ז

חכמת

ג"כ מזה אבל כאן ל"ם התירוצים שכתבתי שם ול"ע בזה: (שם סעי' יב בהגה) אם נפסק הדין כשהי' קרוב כ"ב הגה בני . אילו בכתון והפסון כמר חייס יהודא מי' כהן מעם לזה מכח דקיי"ל דבעי' התלתו ופופו בכשרות כיון דעיקר הגדה עדיס הלוה בשעת התביעה וכיון דבשעה שנפסק הדין היו קרובים הוי כאלו אז הגיע זמן עדותן וגפסלו ונתבב כאלו אינו התלתו וסופו בכשרות וגם הוי בכלל כיון שהגיע שוב א"ח ומניר. כן ה"ב כיון שבשעת התביעה לא הוי ראוי לבגיע וכיון דאז הגיע שעת הגדה ולא הונד הוי בכלל כיון שהגיע שוב א"ח ומניר. ועוד אמר על מ"ם בס"ע בסעי' י"ז בעדים שהיו קרובים לש"מ ורחוקים

קצות

ב) נפסק הדין עיין ש"ך שכתב אין טעם לחלק בין נפסק הדין או לא אבל כוונת בעל העיטור כשהעיד ממחל' ולא ידעו מקורבתו ונפסק הדין אינו יכול להעיד אחר שנתרחק שבודאי יאמר כדבריו הראשונים כו' דעביד אינש לאחזוקי דיבורי' . וכבר כתבנו מזה בסי' כ"ם ע"ם ראיות מוכרחות דלא אמרינן עביד אינש לאחזוקי דיבורי' וגם בעל העיטור גופי' ס"ל בפי אינש שהגיד עדותו לפני אנשים שאין בקיאין סימכין על הפרטים עצמן וס"ם ולא אמרינן עביד אינש לאחזוקי דיבורו וס"ם ועתה בפתי להוסיף ראיות ממ"ם הרא"ש בתשוב' כלל ה' סי' ה' בשטר שחשוב עליו עד פסול ונתבטל כל העדות מדין נמצא מ' מסס קא"פ דכל העדות בטל אם העדים כשרים זוכרים עדותן ע"י הבטר יכולין לחזור ולהעיד לפני ב"ד והוכא מרא"ן סי' ל"ו וכס"ע סי' מ"ה סעי' י"ג ולא אמרי' עביד אינש לאחזוקי דיבורו ומו אינו מועיל הגדתן פעם בעית וסס"ך גופי' כתב בסי' ל"ד על דברי הסמ"ע בסמלק בין הגדה שבשטר להגד' בפ"פ והס"ך שם הק"ק י"ב חולק עליו והבכ' דלפי' הגידו בפ"פ אם קא"פ יכולין עוד. לחזור ולהגיד בלי גירוש הפסול

פתחי תשובה

בריח אברהם חח"מ סי"ם ד' ע"ש: ד] אע"פ שהביאה לו בנים. ערבה"ם ב"כ קכ"ח ע"א כד"ה ומתה כתו שכתב וכנון אחין לו בנים פיתמה ולכתחן בפ' ז"ב. ובגליון הס"ם לסי' ל"ב שם מתה אחיה בן אבל ת"ק ס"ל. דגם בים ל"ו בנים בכר וסכי קיי"ל ע"ש וכבר קדמוהו לתמוה כן בס' כנסה"ג סי' זה בהגהי"ר אות י"ח וכס' בר"ח אות ר' ועי' בתומים סק"ז מ"ש בזה: ה] דהוא"ל ונפסק. עבה"ם מ"ש וכ"ד כ' כו' שבודאי יאמר כדבריו הראשונים כו' ועי' בתוי' נו"ב תא"ע סי' כ"ז שכתב דגם להש"ד דבטעם מפוס דעביר לאחזוקי דיבורו מ"מ מודה דבעינן דנפסק הדין ג"כ אלא שנפסק לאחר שעיד עדיין בזה חולק אבל כשהעיד ולא נפסק הדין נ"כ כשר אח"כ להעיד ע"פ והזכרתיו ג"כ קלת בפ"ת לאה"ע סי' י"ז סי"ג. ובנה"ש הבר"ש תיגר ז"ל עמ"ש הש"ד לא יוכל אח"כ לתובעו עוד בעד זה כו' כ"ב וכ"כ להרי"ם הרא"ם בתוכות דף כ"ב ד"ה אר"ם אי"ר כגם אוכא מ"ד דפסולי עדות שהעידו בעודו בפסול ואח"כ מוכרחו לאותו עדות דאין נאמנים דאמינא לה כמובנים בעדותן כיון דכבר העידו עכ"ל ועיין תשו' מהרי"ט ח"א סי' ל"ד בפופו. ועיין תשו' עצה"ב סי' ג' ובתשו' בזיהודא מ"ל אה"ע סי' כ"ז ועי' בתשו' מהריב"ל ח"ג סי' כ"ו :

סל"ג סי"ב הי' יודע וכו' עד שלא אתתו . כ"ב בלע"ד אם ראה ראונן הפקיד לשמעון חפץ כשהי' קרובו של שמעון. ואח"כ כשנתרחק ראה שראונן תבעו ואמ' לו חפץ זו שלי הוא ושמעון כפרו. וכן כשבע אהלוהה ובשעת הלוואה הי' קרובו דיכול להעיד על שמעון שכפר בפקדון שפסול לעדות או כשבע בשקר ראובן שראובן נשתלק מתביעתו דלא לבוי עדות שבעלה מקצתו ולא מקרי אתחלתו בפסול דכל עדותו על אותו שעה שכפר ונשבע לבר בפירה ובשועה פיא כולה מלת' דעדותו דעל אותו מעשה נפסל. ואף דמ"מ צריך הוא לידיעתו שלוה לו והפקיד אחלו . מ"מ אין זה ענין העדות ויש לפקפק בזה. דיש"ל דמ"מ צריך הוא להעיד שראונן הלוה לו והוא נשבע עליו שלא לוה וכיון דבשעת הלוואה הי' קרובו ומקרי אתחלתו בפסול ואפשר לומר דרך חידוד לייש דברי תוס' פ' חזקת דף ל"ד ס"ה הוי עייש"ם הקשה הא"ת בכללי מנו דמ"מ מה תרוץ דידי תשפתי. מ"מ יצרף הבעיד והעד ויעידו שאילף חפץ מתחילו דידי לעדות ויפסול לעדות עייש"ם והיינו דיש"ל דהתום' חולי לסברתם מלה דף כ"ח דס"ל דאף לנגיעת ממון אמרי' דתחלתו בפסול ולא מהני סילוק. והא דפריך ולפלקי תרי מיכייהו ולדיינו היינו עיקר הקושי' על הדיינים דלדיינו בדיני אותה פעיר ע"ש ח"כ יל' אם אמר דידי תשפתי אי' לפסלו דנזה הוי שבע"ד תחלתו בפסול דבשעה שחשפו הי' נוגע בעדותו אבל אם ישבע אלא

לסב"מ כ"ל לבניו הסם רחוקים עמו אף בשעה שנמסר להן העדות: כג בפיסול ממון ח"ל כ' (*) הטעם דדוקא בפסול קורבה דאף דנתרחק ממנו מ"מ זה שיעיד לו הוא זה שנפסל להעיד לו ברא"שונה מ"ה נשחר בפיסול.מש"כ בפסול התלוי בגניעת ממון כיון שנתחלק מאותו הנח' ונכנס אחר תחתיו לאותו הנאה הרי הוא כאלו לא הי' לו הנאה ממנו מעולם וגם בפסול ממון לא חל עליו שם פסול. מחמת גניע' מעיקרא כיון שהי' יכול לסלק נפשו מיד משא"כ בפסול קורב' ועפ"ר: כד ל"ם אם הלוה בא לפטור כו'. פי' ל"מ אם הלוה טוען להד"ם שלויתי פשיטא דפסולין ללוה כיון דהן קרובין לערב ויש הנאה לערב בעדותם די"ל משום דידעו העדים שהערב הוא איש טוב ולא יכפור בדבר שנעשה עליו ערב ויודה להמלוה ויהנה הודאתו לחייב נפשו ולא לחייב הלוה מ"ה באו להעיד דבעדותן שמעידין שלוה מכניסין הן הלוה במקום הערב שצריך להתפרע תחלה מהלוה אלא אפי' עשן הלוה אין לויתי אבל פרעתיו אח"כ דבטעג' אז נפטר גם הערב מהמלוה נמצא כשעדי' הלוו מעידים שלא פרע אין הנאה לערב מזה קמ"ל דאפ"ה פסולין הן גם להלוה מטעם דאי לית ליה לוה בתר ערבא אזיל מ"ה כל מה דמעידין על הלוה כאלו מעידין אותו על הערב וק"ל ועד"ר שם כתבתי עוד פי' אחר לזה: כה יכולין להעיד על הרולא. והטעם מפורש שם כיון דכבר מת מנ"מ לקרובי נרלא במיתתו של הרולא וזה שסייס מור"ם וכתב דקרובי המוכה מעידין בדבר שלא יניע להמוכה *הנאה בעדותן כו' והוא ג"כ דברי המרדכי שם וע"ש דכתב עוד דאפי' הנרלא עצמו כל זמן שהוא חי ואינו טריפ' יכול להעיד שהרי האמינו לומר פלוני רבעני עכ"ל ונרא' דדקדק לומר הנרלא ללמדינו דמיירי שבשע' שבאנו לדון הרולא כבר מת המוכה אלא שמציקר' בשעה שהעיד הוא חי ולא הוה טריפ' ואחר כך מת ומקבלין עדותו לעשות המעה על פיו בשבת וריפוי ואינך ומור"ם קיצר בזה משום דדין מיתה וגלות אין נוהגים בזמנינו ולא כתב דין דקרובי הנרלא אלא ללמד מתנו דין קרובי המוכה וק"ל: או

טז כג: בפיסול ממון (יב) לא בעינן תחלתו וסופו בכשרו' שאם היה נוגע בדבר בשעת ראיית העדות מפני שהי' לו הנאה בדבר יכול להסתלק בענין שלא יהי' לו הנאה ח) בדבר [יא] ויעיד:

טז כ: עדים הקרובים לערב פסולים ללוה כד (יג) [לא] לא שנא ט) אם הלוה ל בא ליפטר בטענות כפירה (יד) והם (יד) מעידים עליו שלוה [יב] או (טו) מ אם טוען שפרע והם מעידים עליו שהודה שלא פרע: הגה (טז) (טו) (") י) [לב] קרובי [יג] נרלא כה יכולין להעיד על הרולא (הגהות אסירי ומרדכי פ' זה בורר) וכן קרובי המוכה יכולין להעיד על המכה בנרכו מב"ה או אחר עונש דומה לזה [לג] אפילו תובעת למוכה בעדותו (הגהות מרדכי שם): העדים

(*) ועיין בדרים' שם כתבתי עוד פי' אחר לזה ועיין בב"ח פי' אחרים נכונים: (יד) והם מעידין עליו שהודה (שלא פרע) או שטער ביד מלוה והלוה מביא עדים שפרעו והם קרובי' לערב ר' יהושע נתיב ב' ח"ב והב"י כ' על זה ורבינו כתב כדברי כולם ולית דלא נזכר פי' זה בעור חלא הוא פי' שליחי והוא מדברי הרמב"ן בס' מלחמות שמפרש שם בהפך ממה שפירש הראב"ד ע"ש והוא פי' נכון: (טו) אם טוען שפרע עיין בב"י ובריו"ן כ"ב ח"ב מעורבבים בדעת הראב"ד שנראה להדי' מדבריהם שהראב"ד מחלק בין שני דיבורים לדיבור אחד והא ליתא ולהראב"ד אין לחלק כלל בכך אלא מחלק דהתם כיון שהוא מעיד על עצמו ח"כ לא שייך ביה עדות כלל אחין אחד נקרא לעצמו עד פסול כדי שנאמר עדות שבטלה מקלתה בטלה כולה משא"כ הכא דה"ל עדות שבטלה מקלתה בטלה כולה ועיין בהרש"ם פ"ק דמכות וכמדומה שר' יהושע והב"י הבינו שגם להראב"ד קאי תירולא קמא דהרש"ם אבל הא ליתא ע"ש ודוק ותשכח כדברי ועיין בריב"ש סי' של"ע ועיין מ"ש לקמן סי' ל"ד סעיף כ"ו: (טז) קרובי נרלא יכולי' להעיד כו'. ואפי' הנרלא עצמו כל זמן שהוא חי ואינו טריפה יכול להעיד. כן הוא במרדכי שם וכתב ב"י מבמע מהכא דטריפה אינו כשר להעיד וכ"כ בסימני המחודשים בשהם טרפה אינו כשר להעיד משמע מדבריו דטרפה פסול להעיד לכל עדות מצד פסול בגופו שהוא טרפה ואין דבריו נכונים וכמ"ש לקמן ובד"מ כתב דהמרדכי מיירי בדיני נפשות וס"ל כהנ"י פ' זה בורר דלא בעינן עדות שאתה יכול להזימה רק בדיני נפשות ולא בדיני ממונות וכ"כ המרדכי פ' ז"ב בשם ר"י דעדי' הקרובי' לדייני' כשרים דלא בעינן עדות שאתה יכול להזימה בד"מ ולכך טרפה כשר להעיד בד"מ ע"כ ומביאו הסמ"ע בקצרה ס"ק כ"ו וכת' דמור"ם קצר כאן ולא הניח משום הרבים חולקי' עליהם משמע מדבריהם למאי דרבים חולקי' וס"ל דעדות הקרובי' לדייני' פסולי' משום דנס בממון בעינן עדות שאתה יכול להזימה

נפענ"ד דאין לדמות תקנה חכמים זל"ז. דאין לנו אלא מה שלמדו חכמים. ורא' דאלא נמה לא קאמר הש"ס נ"מ זו בפ"ז דשבועות אמה דקאמר נ"מ בין שבועה דאורייתא לדרבנן הו"ל לומר נ"מ זו דבשאורייתא בעינן תחלתו וסופו בכשרות ובדרבנן ל"כ. מיהו יש לדחות דלא קאמר נ"מ רק אמה דשייך בשבועה בלבד אבל עכשו לא נקט לי' מיהו בלא"ה אין דבריו נראין דאין לדמות בגזירת חכמים זל"ז כמ"ש בכתה דוכתא וז"ב וכנ"ל: שם בפנ"ה קרובי נרלא יכולין להעיד על הרולא. כ"ב עי' כש"ך ס"ק ט"ז להוכיח דל"ב בעדות עדות שאתה יכול להזימה. אבל אם הוכחנו מחקירו' אז אמר אחר מהם אינו יודע לא מהני

הגהות אמרי ברוך

אמר כדברי הראשונים שלא יהא בשקרן ל"ב ל"ש דהא יכול להסמיכו אינ"ש שלא יעיד שקר כעין מנו דאי בעי מתקי דאמרי' נגי עדים. גם הלא יכול לומר שעתה אינו זוכר עוד להעיד בדבר זה. גם יל"ל דלא שייך קם דינא אלא היכא שהפסק ההיא על אותו דבר שנפסק רחוי לפסוק גם עתה אלא ממנד אחר בא הנובע לתבוע דרך ממ"ש בשעיס שנפסק אז שפסולים מחמת שהם קרובים. וחזור הדין להכשירם עתה כי נתרחקו וילמו מפסול הקרובה ואף בעת שנפסק שלא יקבל עדותן היה ידוע שורת הדין דבשיתרחקו יהיו כשרים לעדות אז וקם דינא שנפסלו אז גם יקום הדין שעתה יהיו כשרים. והי' כעין הדין דכ"ז שמכיון רחוק עדותו שהדין הראשון היה לפי שלא היה לו עדים ועתה חזר הדין מצד הראוי. מש"כ נשפק דינם כיבמות דף ל"ז ע"ב שאותו הספק שנדון תחלה בכשרות אם יכם יכם רוצים לסתור עתה בלי ראוי אחר אבל שהתחדשות הביאה דרך מתיב ועד"ז דינו של הה"ד לגבי מליצה: (סמ"ע ס"ק כ"ג) (*) הטעם דדוקא בפסול קרובה. כ"ב יעוין תרומי רמ"ן לב"ב דף מ"ג: (נה"מ) (סק"ל) (*) ולפענ"ד לק"מ כו' דהנדהן לתו כלום כו' כ"ב לפי דברי ל"ש היכא שיש לאדם הביאה אחת לבני ב"ח ותבע לאחד ונגבה העדים בפניו לב"ד אם יכול התובע לתבוע מחבריו עפ"י עדים אלו ילידתמת שאין נתמנין לבני עדותם הראשונה אלא לחייב את בשני הא לא הביאו בפניו ולקבל עדותן שנית בפניו ל"ב לא תהני דכיון דכבר הביאו עדות נמוד שהיה נגד הראשון לריכין לחזק בדבריהם הראשונים ולית להו לאסתמוכי שלא דקדקו התלה לומר אמת כיון שהיה שלא בפני הבע"ד. דהא עדותן היה בפני ל' מבעלי הדברים. ולגבי אותו הבע"ד עדותן מתקיימת ויש לתלוה בזה היכא שבא בע"ח לגבות מלקוחות ומתקבל עדות העדים לגזות הבע"ח והמוכר לא הי' באותו מעמד ובידו לומר שהוא רולה לשתעי' דיש בהדיה בע"ח כדאי. בשם ל"ש בס' ל"מ דף. ל"ב בע"ד אין בהוא לא הי' בפסוק עליו אחתה ובכיון שהוא ל"ב בע"ד אין בהוא בע"ח אלא בפניו ולחזור ולהעיד ל"ב אינם נאמנים דעבידי לאתחזקי דברהם הראשונים והראוי שיהיה שורת הדין שלא לגבות מלקוחות כיון שא"א לחייב את המוכר. ואל"ב מיושב קושית הגום' שם ל"ב דיה דינא הוא ויעוין תמ' כתובות דף ל"ד ע"א ההוא הרי אחי כו' ואפ"ז שם שכתבו שם הלמידי ר' יונה בשם הרמ"ה בזה"ל דבר אלא לאחי ל"מ. נ"מ לפהדי דאפשר דו באופי מלוה ולישהוביה דאיכא אחי הדרשה אלא מרוים לאתחזקי בדברהם הראשונים ולאחר שיהיה שורת הדין שלא לגבות מלקוחות כיון שא"א לחייב את המוכר. ואל"ב הנה בשני שיטין ועתה כל הנמלא כתוב בשטר בקר הוא כי האופנים נעשו נדרכים אחרים ולפי שלא היה שטר נמור לא תשמחי לקחתו ונאלו הב"ד לשמעון הדוע מכרת הכתב של אדון ליד ראובן קודם שנלא שכרך הטיב כי לוי. ויהודה הב"ל כתעלבו לי עבורו וגם קודם נסיעתי להאדון לא אתמתי כלל לראובן רק ע"י ערבות לוי ויהודה נסעתי להאדון וגם שטר הזה לא היה כלל כיון רק כיד הערבים הב"ל ועתה שמוך למכפע לקחתי השטר מידם כדי לתבעו לראובן

משה"א ביאורים

מודי: בס' קצה"ח ססק דבשטר שלם זכר על סך מסוים והעד הי' קרוב ופסל אותו כיון דחוב אבוהון הוא הא הוי תחלתו בפסול ואפי' להמכשיר כיון דהוא בתורת חוב וכיון דהלו' פשטר הנכסים שהן משעם ערב גם כן פטורין ולפענ"ד נראה להיפך דאפי' למאן דפוסל במתנה במקצת כיון דא"י לחזור ממילא העדות

קצות

במתנה נקנין יכולין להעיד נגד בניו ולא הוי תחלתו בפסול ופופו בכשרות לפי מ"ש הרמב"ן בחידושיו פ' חז"ה דף מ"ג דהא דפריך ולסלקי כי תרי מנייהו ולדייני וז"ל וא"ת ואי מסלקי אמאי מכשרי והא בעינן תחלתו וסופו בכשרות ועיון שלא נאמר תחלתו בפסול אלא כמי שהי' קרוב ונתרחק או פסול הגוף אחר שהרי זה מעיד למי שהי' קרובו בשעת ראי' שהרי ממון אחרים ולא שלו ולאחרים מעיד כללו אין אדם מעיד לאותו שהיו פסול ליה בשעת ראי' אבל אם הי' פסול לזה בשעת ראי' מעיד בשאותו עדות לאחרים שהרי תחלתו בשר הוא אלא זה הטעם למי שהי' עד לקרובו ונסתלק אותו קרוב מאותו ממון שהוא כשר אע"ל

(חו"מ ח"א) כח

סי' ק"ה: (יב) לא בעינן תחלתו וסופו בכשרות. וכ"פ בתשובת ר"ן ח"ן חייס ס"ס כ"ט שהכרעת המחבר מכרעת ובתשובה סי' ק"נ לא כתב כן אלא כתב דהוי ספיקא דדיני וע"ש ועמ"ש לקמן סי' כ"ז סעיף י"ט ועיין בתשובת מהרי"ט סי' כ"ו וסי' ק"ה: (יג) ל"ם אם הלוה בא לפטור עצמו כו'. עיין סמ"ע עד ועיין בדרים' שם כתבתי עוד פי' אחר לזה ועיין בב"ח פי' אחרים נכונים: (יד) והם מעידין עליו שהודה (שלא פרע) או שטער ביד מלוה והלוה מביא עדים שפרעו והם קרובי' לערב ר' יהושע נתיב ב' ח"ב והב"י כ' על זה ורבינו כתב כדברי כולם וליתא דלא נזכר פי' זה בעור חלא הוא פי' שליחי והוא מדברי הרמב"ן בס' מלחמות שמפרש שם בהפך ממה שפירש הראב"ד ע"ש והוא פי' נכון: (טו) אם טוען שפרע עיין בב"י ובריו"ן כ"ב ח"ב מעורבבים בדעת הראב"ד שנראה להדי' מדבריהם שהראב"ד מחלק בין שני דיבורים לדיבור אחד והא ליתא ולהראב"ד אין לחלק כלל בכך אלא מחלק דהתם כיון שהוא מעיד על עצמו ח"כ לא שייך ביה עדות כלל אחין אחד נקרא לעצמו עד פסול כדי שנאמר עדות שבטלה מקלתה בטלה כולה משא"כ הכא דה"ל עדות שבטלה מקלתה בטלה כולה ועיין בהרש"ם פ"ק דמכות וכמדומה שר' יהושע והב"י הבינו שגם להראב"ד קאי תירולא קמא דהרש"ם אבל הא ליתא ע"ש ודוק ותשכח כדברי ועיין בריב"ש סי' של"ע ועיין מ"ש לקמן סי' ל"ד סעיף כ"ו: (טז) קרובי נרלא יכולי' להעיד כו'. ואפי' הנרלא עצמו כל זמן שהוא חי ואינו טריפה יכול להעיד. כן הוא במרדכי שם וכתב ב"י מבמע מהכא דטריפה אינו כשר להעיד וכ"כ בסימני המחודשים בשהם טרפה אינו כשר להעיד משמע מדבריו דטרפה פסול להעיד לכל עדות מצד פסול בגופו שהוא טרפה ואין דבריו נכונים וכמ"ש לקמן ובד"מ כתב דהמרדכי מיירי בדיני נפשות וס"ל כהנ"י פ' זה בורר דלא בעינן עדות שאתה יכול להזימה רק בדיני נפשות ולא בדיני ממונות וכ"כ המרדכי פ' ז"ב בשם ר"י דעדי' הקרובי' לדייני' כשרים דלא בעינן עדות שאתה יכול להזימה בד"מ ולכך טרפה כשר להעיד בד"מ ע"כ ומביאו הסמ"ע בקצרה ס"ק כ"ו וכת' דמור"ם קצר כאן ולא הניח משום הרבים חולקי' עליהם משמע מדבריהם למאי דרבים חולקי' וס"ל דעדות הקרובי' לדייני' פסולי' משום דנס בממון בעינן עדות שאתה יכול להזימה

באר

שנמסר בעדות כ"ב הכמ"ע ועיין בתשובת מהרי"ט סי' ק"ה: [יא] ויעיד: כתב הסמ"ע והטעם דבפסול ממון לא חל עליו שם פסול מחמת גניעה מעיקרא כיון שהי' יכול לסלק נפשו מיד משא"כ בפסול קורבה וע' בתשובת ר"ח ן' חייס ס"ס כ"ט וסי' ק"ב ובתשובת מהרי"ט סי' כ"ו וק"ה: [יב] או. עיין בסמ"ע ובנ"ח מה בפירשו בזה: [יג] נרלא. ואפילו הנרלא עצמו כ"ז שהוא חי ואינו טריפה יכול להעיד שהרי האמינו לומר פלוני רבעני עכ"ל ונרא' דדקדק לומר הנרלא ללמדינו דמיירי שבשע' שבאנו לדון הרולא כבר מת המוכה אלא שמציקר' בשעה שהעיד הוא חי ולא הוה טריפ' ואחר כך מת ומקבלין עדותו לעשות המעה על פיו בשבת וריפוי ואינך ומור"ם קיצר בזה משום דדין מיתה וגלות אין נוהגים בזמנינו ולא כתב דין דקרובי הנרלא אלא ללמד מתנו דין קרובי המוכה וק"ל: או

פתחי

ז) ויש מי שמכשיר. עכה"פ ועיין בתשו' משכלות יעקב סימן ע"ז שהאריכו בזה: ח) נדבר ויעיד. עכה"פ וע' בש"ך לקמן סי' ל"ז סי"ח ס"ק ל"ב שכתיב הרבה פוסקים החולקים וס"ל דגם בפסול ממון בעינן תחלתו וסופו בכשרות ומסיק דמלי המיחזק לומר קים לי ע"ש וכוכח בבה"ש שם ס"ק כ"ב ועמ"ש שם. וע' בתשו' חתם סופר חח"מ סי' ל"ז אב"ל בעינן תחלתו וסופו בכשרות יש בזה ג' דיניס א' פסול קורבה בזה ליתא דינא ודייניא דבעינן התלתו וסופו בכשרות מבואר בש"ס ב"ב קל"ח ע"א כו'. דין הב' פסול מחמת גניעת ממון רבו המקולים דלא בעינן התלתו וסופו בכשרות ויש בזה ג' שעמיב.ה' מבוש שבידי לסלק עצמו כל שעה. ב' אלינו פסול לכל אדם ולא דמי לקרובים. ג' דקרובים שאני שהיה עד פסול מתחלתו ואו לא מהבשר מש"ב נגיעה מחמת ממון היה מתחלתו בעל דבר ולא עד וכשעל שנסתלק עצמו הוא דנעשה עד וה"ל תחלתו בכשרות כו' ומ"מ יש תולקים וס"ל דגם לענין פסול ממון בעינן תחלתו בכשרות והעלה הש"ך בסי' ל"ז ס"ק ל"ב דמלי המוחזק לומר קים לי וכו'. דין הג' פסול מחמת שנירה זה לא נזכר בש"ס אך הש"ך בסי' ל"ד ס"ק ל"ג פשיטא ליה דלית ביה משום ס"ק וסופו בכשרות ומסידור דברי נראה שלא אמרו אלא בפסול שנירה שאינו חמס כו' עכ"ל ע"ש ועמ"ש בסי' ל"ד סכ"ע ס"ק ח"ו: ט) אם הלוה בא לפטר. עסמ"ע ס"ק כ"ד וע' בתשו' נאות דשא סי' ס"ז בעובדא שהוליא שמעון שטר בח"י ראובן ובקיום לוי ויהודה מעידים על הקיום ועל גוף הענין וכתוב בו אחר שלא את שמעון לאדון ל' לשהבל לו אחזה כ' הגלגל לו ולאחר יניא מהאדון אותו כ' יתן לו ראובן מלה זהוביס בשטרו ועוד כתוב בו תנאים ואופנים ותובע עתה שמעון שטרו הב"ל כי הכתב מהאדון כבר מסר לראובן והביב ראובן כבר נתפרעתי עמך וסילקתי לך ומה שלא לקחתי השטר ממך הוא כי בעת בחתמתי לא היה כתוב בו רק שני שיטין ועתה כל הנמלא כתוב בשטר בקר הוא כי האופנים נעשו נדרכים אחרים ולפי שלא היה שטר נמור לא תשמחי לקחתו ונאלו הב"ד לשמעון הדוע מכרת הכתב של אדון ליד ראובן קודם שנלא שכרך הטיב כי לוי. ויהודה הב"ל כתעלבו לי עבורו וגם קודם נסיעתי להאדון לא אתמתי כלל לראובן רק ע"י ערבות לוי ויהודה נסעתי להאדון ונם שטר הזה לא היה כלל כיון רק כיד הערבים הב"ל ועתה שמוך למכפע לקחתי השטר מידם כדי לתבעו לראובן

משה"א ביאורים

נתיבות

(יד) מעידין עליו שלוה. ועי"ב עושים עובה לערב כי הערב לא יכפור ואיתחייב לשלם ועי"ז עדותן איתחייב הלוה ויפטר הערב ואפי' אם שומעהערב שפרע ומתילא נפטר הערב מ"מ הואיל והן קרובי' להערב פסולין אף לחובה לערב וכן אם יש שטר על הלוה והנמעידין שפרע בעל עדותן איתחייב הלוה לשלם: (טו) קרובי נרלא. כיון דאין תועלת לרולא בעדותן אי' משום דאינו נקם בהרולא לא מיקרי

החושן

וכנימוקי יוסף פ' חז"ה אחר שהביא לשון הרמב"ן כתב וז"ל ונרא' לי שכתב ז"ל דלא אזלינן אלא בתר גברא משום דמסהיד לו מסהיד על עצמו מעיד שהרי אינו מעיד לצורך הממון עצמו אלא כל היכא שלא נסתלק שלו מל עצמו מעיד ואם נסתלק ממנו לאחרי הוא מעיד דלא שייך גבי ממון למימר שיהי' בו פסול עדות שלעולם יש לו ממון בעלים הלכך כשנסתלק ממון לגבי אדם שהממון שלו כשר הוא לו וכן לגבי הממון לא שייך בו פסול ע"כ וכ"כ הב"י בשם מהרי' קרוב שיודע בעדות אדם של קרובו ומכרה קרובו או נתנה ומקבל אחריות דמחמתי' לא דמעלמא ופרערו על אותה אדם כשר להעיד משרי' כ"ב מדבריהם למדנו גדון דידן דכי היכי דאם מכרה לאחר יכול להעיד ה"ה הוריסה יכול

להעיד

בפיה נאון: ו' שם וכ"כ הרתב"ם בפס"ו מהא דפריך וליסלקו כי הרי מיכייהו ולדייניו כ"ב דף מ"ג ע"א וכתי"ם התוס' שם וכ"כ הרא"ש ושאר פוסקים כ עור תעוכדת הלילב' ושובי' קרוביים דברבא וכו' מכות דף ז' ע"א ל כפי' רש"י שם: מ כפירוש הראב"ד הביאו הרא"ש בפסקיו וכ"כ ר' יהושם כ"ב ח"ג ובתב הרא"ש בתשו' דלא אתרינן שיהיו נאמנים לגבי לוה ולא לגבי ערב דעדות שבעלת מקלתה מחמת קורב' בטלה כולה והרא"ב

חירושי חת"ם

עדות לאחה ונשלה וחזר ונירשה מזה מעמע קלת דלא כש"ך לקמן סי' ל"ד סס"ק כ"ח ע"ש וק"ל ול"ע: שם ב"ד רס"ק ע"ז קרובי כ"ב עא"ש בכ"ז פני יהושע בקו"א לבתובות סימן ס"ח:

חכמת שלמה

יודע לו בעדות תשנעשה תתנו ומתה בתו הרי דנקע רעותא דאפי' לאבי אשתו פסול מכח דבעינן תחלתו וסופו בכשרות מכש"ב להאשה עלמה: ונראה דדבר גדול דבר הש"ך דהלה בפסול ממון פסק בש"ע שם דלא בעינן תחלתו וסופו בכשרות לפירוש הסמ"ע עשה אחד מכח דבידו לסלק ח"ע מתחלה ח"כ אין שם פסול עליו. א"כ הו"ל דפסול חיתון ממחת דבידו לגרש את אשתו לא נקרא שם פסול עליו מעולם לא בעינן תחלתו וסופו בכשרות ולכך אין רואה מהש"ע דהתם מיירי דפי' יודע עדות לתתנו א"כ אין ביד חמיו לסלק הקורבה ממנו דאין בידו שיגרש אתנו לא בתו. ולפ"ז אם מיירי שתתנו יודע לו עדות כיון דמיירי דהתם בהו וזה אין בידו לעשות שאף שבידו לגרש הרי אמיל"ל כמה קשה הירושין א"כ נתשב כאינו בידו לכך בעינן תחלתו וסופו בכשרות ואם בכשרות אבל אם גרשה באמת א"כ כיון שלא אשם ע"ז הי' יכול לעשות כן מהתלה והא דל"ב בזה תחלתו וסופו בכשרות כמו דלא בעי' בתחלתו קמ"ל הש"ך דאף בזה בעינן התלת וסופו בכשרות. זה נראה נכון כוונת הש"ך לפענ"ד ודו"ק: (סעיף ע"ז ל"ם אם הלוה בא לפטור בטענות כפירה וכו'). כ"ב הנה הגיע לידי לפי שעה ספר תתנה אחרים ורחיתי בו בה' עדות שכתב בשם אחד נתחייב בשבועה היסת מהני לו עדים לפוטרו אף שלא הי' תחלתן וסופן בכשרות דבדרבנן ל"ב תחילתן וסופן בכשרות. כמו אלו נאמנין להעיד בגדלו מה שראו בקטנן יעו"ש. ואיזדמרין נראין

טורי זהב

אחר מיתה ולגבי דידהו ל"ל מעיקרא רחוק ולפ"ז אם מתנת שכיב מרע במקלת היא דבעי קנין כמ"ש סי' ר"ן היה פסול לכולי עלמא כיון דהעדות נוגע בו דהא אין יכול לחזור בו אח"כ כנלע"ד: (סע"ז ל"ם אם הלוה כו') בגי' הבית ב' פירושים הראשון אם הלוה והערב כפרו שניהם בשיקר ההלוואה וקרובי הערב באו להעיד ופסלום רב הונא בריה דרב יהושע כיון דחי ליה לוה אזיל אחר ערבא וה"ל כאלו נתחב הערב על הלוה והערב וכיון שפסולים לערב פסולים גם ללוה והראב"ד כ' שטעותיהם על עסקי פרעון שהלוה והערב הי' מודים שהלוה אומר פרעתיך ובשעה זו נפטר הערב יהבית הלוה אלו העדים שבודה בפניהם שלא פרעו נתנה הערב מתחייב עכ"ל מדהבית ב' פירושים ל"ל דיש מחלוקת ביניהם וכ"ל דזה פליגי דלהראב"ד אפשר דכשר בגרון דרש"י דבנדון דרש"י לא היה מעולם שום חיוב לערב ולוה ביחד כל זמן שלא יבאו עדים כשרים ויעידו שלוה זה הלוה ואז יתחייב הערב וכיון דכאן העדים בפניהם לחערב וה"ל כאלו אינן כלל ומלה לא אמר שום שותפות ברור ללוה עם הערב דהא אין שניהם מודים שהלוה הלוה ממנו משא"כ בנדון דהראב"ד שניהם מודים שהלוה וא"כ שייך לומר כמו שאינם נאמנים לגבי הערב כך לגבי הלוה דכבר הם משותפים בברור ופסק הטור ואחריו המחבר כר"ש דהרוייהו אינם נאמנים לחתנים וז"ש לש"ם וכו' ופסמ"ע פ"ק י"א ל"ל ע' בכ"י עשרתי שב' בהמות שנגנבו בהלוה והאיך כ' אינו אפשר שהערב לא יכפור גם פירושים אחרים רחיתי בזה לפרש הך ל"ם שב' הטור ואינם עולים יפה בשום אילוק בין פרש"י לראב"ד אולם מ"ש בס"ד והוא הנכון: (בטור סי' ה' ס"ו לפיכך שנים שנאמרו כו') רבינו מקשים וכן רש"ל בתשו' סי' פ' כ' דרבינו לא דק בזה דהיה יכול בעל הזקנה להעיד אפי' לבא בכח עלמן דחורבו לבדו חבן דפסול כמ"ש הטור סי' ק"ח וכ"כ בסמוך דבעל הב אחו כשר וכדי שלא נשויב לרבינו הגדול בעל הטורים שנאמר אם"ש הטור מ"ו נראה לומר דדברי הנ"ל חידוש גדול דאי' בגמ' ר' יוסי אומר חורבו לבדו חבן דפסול וה"ה גיטו לבדו ובכך גיטו יש פלוגתא והרי"ף מפרש ודאי לכן גיטו פסול דהא הוא לא בעל אחות אמו וכתב כ"ע מודיס אלא ע"כ מאי דמיעע גיטו לבדו ר"ל אבל לא כני גיטו מאשה אחרת ורש"י פי' דמעע בני גיטו מאחות אמתו וכן הסכים הרא"ש דאע"ג דפסול לו מ"מ אינו פסול לו מעשה קורבה גיטו דאינו בעל אחות אמו ומתילא כשר לאחמו וכא רבינו הטור לפרש דלא נשאר לומר כי היכא דבגיטו אין הכשר אלא בחתנו אבל בנו פסול ה"כ בחורבו לבדו דאין הכשר אלא בחתן חורבו ולא בבנו לזה כ' רבינו דחתן חורבו כשר אפי' לא בשמעונו התנא דמזכיר חורבו לבדו מעשה דהוא שני בעל כאשתו גם ראשון בשני ולדעת א"ל א"ל הרי בעל כאשתו בשלמא בגיטו לבדו י"ל דהוא נוקיה קמ"ל דלא אחרינן תרי בעל כאשתו בראשון בשני אלא אם יהא כשר ע"ז הקדיש לבדו בני חשוב ראשון בשני ומתילא דמותרים זה לזה מצד הרי בעל כאשתו לדעת א"ל ומזה נלמד דמ"ש התנא חורבי לבדו קו"ל אבן חורבו דכשר זהו שעולה בדעת רבינו: (עוד כ' הטור) בסעיף ו' אבל לדר"ת דפוסל ראשון בבלעדי כו' איכא למ"ד דה"ל לומר אבל לר"ת פסול ונ"ל דבא לאפוקי מדעת סמ"ג דכ' שבלעדי בראשון אם פסול אבל אלא דוקא לבן בן אחיו אבל לא לבן בן בנו של עלמו משעם דאתפלג דרא אחרנה דעת רבינו אינו כן ונ"ל כלו אינן אלא אבל אבל אמלה אחרת דאחרון בבלעדי הוא הילכתא כוותיה אלא הוא שני בראשון אי אתפלג דרא אחרון אבל אמלה אחרת אמלה אמלה אמלה

כיון דמ"ל בעינן עדות שחילה"ז והכיא רחי' מהרמב"ם והוכא בחחבר סי' לי דבהוכחחו בחקירה עדותן בטלה. ובע"כ הטעם מכח שחיל"ז יעו"ש. ובחו"ת חחב רחייחו דחין הטעם מכח זה רק דחם הוכחחו בחקירות הי"ל כחילו זה מעיד שלח לוח. ועוד מוחן טעם חחר שם ע"ם ולפענ"ד להביח רחי' לדעת הח"ח ולמוחיב חיובחח על דעת הב"ח מפ"ק דסנהדרין מסוגיח דחוסבין לבעו בחסיק שם הש"ם לייחס בחה דפלינו ריש ורבנן דר"מ ס"ל חוש"ר בחבחם. ורבנן בעברי' ושלשה כגון דחחבחים בבדיקות ופליגו בסלוגחח דריב"ז ורבנן יעו"ש. וקשה לבחורה דח"כ חיך קחמר ר"מ בשלשה משמע דמחוון ספיר מפסידה ע"י עדים הללו והלח כיון דטעם ר"י בן זכאי מפורש בסמם דמ"ח דבדיקות בחקירות מסוו לה יעו"ש וח"כ כיון דבחחון חם הכחבו בחקירות עדותן בטלה ה"ם ומי בבדיקות לריב"ז וח"כ חף בענין מיחון בטל עדותן ומל"ל אלשה. וחף הבחומר פ"פ חלחתי נחתן להפסידה כחובתה הרי כבר פרש"י שם לעיל בד"ה והזימוס שכיבתו עדים והזימוס סוב היו לחתן דמוכח דחכהדי שקרי סמך יעו"ש. וח"כ כמה לי שלשה הרי היו יכול להפסידה כחובתה כלל. ח"ו דבחחון עיקר הטעם דהבחחה בחקירות בטלה לחו מכח עדות שחילה"ז רק כמ"ש הח"ו וכ"ז ל"ש בבדיקות ובכח מוהה ריב"ז דלח משוה בדיקות בחקירות רק בעדות דבעינן שיהי' יכול להזימה בזה י"ל בדיקות בחקירות חבל לח בד"מ דהוי עשה חחרונה בחקירות הל"ם בבדיקות כן הי' רחה לבחורה מיהו בחמת זה טעות דבחמ"כ לחתן מוחכינן להחום' שם לח מיירי כלל בהפסידה כחובתה רק להיפך לענין מחה שלשים. ולפרש"י ג"כ מח"כ הם הנו מחחיכין הכחבת הבעוס ג"כ להזמה לענין זה דחזינן שמחבר הסדרי שקרי ח"כ הרי נבי הביח עדים והזימוס מפרש רש"י עצמו ג"כ דהוי התביעה למחה שלש דבזה נחחייב מחה שלש . ואי נימח דדוקח בהזמה הוי כן שנחברר שכן מעידין שקר חבל בהוכחבו בבדיקו' הי דח"ח לבבל העדות מ"מ לח מוכח שהם שקרים ולבה הוכחה שמחבר חחר עדים שקרים ואינו חייב מחה שלש ח"כ שוב הוח מעצמו נחתן לחתן להפסידה בפרש"י דהחומר פ"פ חלחתי נחתן . ועוד כיון דרש"י לח פירש כאן מחומה בע"כ דסמך עצמו הבלעיל שכל הני חמורבי סברי דחוסבין לבעו ולבבודו של רחשוני' ח"כ בע"כ ס"ל דדין חמין הוי כאן לענין מחה שלש דבלח"ה הרי יש חשש לבבודן של רחשונים . ובע"כ דיש לומר דגם בהוכחבו חייב מחה שלש ולא"ם בזה לחום לבבודן של רחשונים כמ"ש לעיל גבי הזמה . וח"כ נסחר קושית הכ"ל ואין רחי' בלח בהם". אך אין ביהמ"ד בלח חידוש והואיל ועסקו בענין זה נראה להקשות ממה דפריך שם הש"ם מברייחח דחנעו ממון בשלשה חנעו בפשות בכ"ג יעו"ש ומאי קושיח נימח כמו המבחי הש"ם בכחובות דמ"ב בחה דפריך ויחום אמח חחיתו זיבחה ומשני שקידם ובעל לאלחר . ח"כ ה"כ נימח דהכחוב כך דחנעו ממון הייני הוכח דלוכח נ"מ רק לענין ממון כגון שקידם ובעל לאלחר אז הוי בשלשה אבל הוכי דיש נ"מ בלפסים ג"כ אלא שקידם ובעל לאלחר ויש נ"מ לבפשות אז הוי בכ"ג ובפרט דרבח ס"ל דבכסה בחזקת בחולה ומחלחת בעולה אין לה כלל. ולדידי' אף בקידם ובעל לאלחר נחתן להפסידה כחובתה מכח חזקה דאין אדם עורם ובמ"ש החוס' בחחובות ד"י ד"ה חזקה עיי"ש. ח"כ מאי פריך נימח דהכוונה של הבריחח בקידם ובעל לאלחר בשלמח לפירוש החוס' ניחח קלת אבל לפרש"י קשה וצ"ע בעת :

חידושי רעק"א

זטופו בכבירות. מחנה אפריס הלכות עדות סי' ע"ו : שם בשבי' חוחנו . ב"ב אם חחם בשטר עד אלא נעשה חחנו וחח"כ נעשה חחנו דנין על חחימחו ולא הוי חחילחו בכבירות וסופו בפסול דעדים החחומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד והוי סופו ג"כ בכבירות : שם בשבי' חחנו ומחה. ב"ב אף אם אז היחה בחו נוספת מ"מ כיון דעוד לא שכיחא לא מקרי החלחן בכבירות הנהת אשר"י פ"ד דשבועות : בע"ז ד"ה לפיכך בגים וכו' רבים מקשים . ב"ב עיין בפ' מעשה בחי' להל' חיבות : שם ס"ך ס"ק ע"ז. ב"ב ולעג"ד קלת

חידושי רעק"א

בדבר פשוט דיהיה אבי אבייו ראשון בשליחי חיפוק ליה דדלמא אף איהו ס"ל דהוה ראשון בשני והיה מכשיר מעשה התפלגה דרח ולא פשלינן אלא ראשון בשליחי כגון ראובן עם בן שמעון אלא דלמא מילחא הוא וא"כ למאי דלא קי"ל כחר בר רב אשי ופשלינן אפילו ראשון בשליחי פשלינן אפילו בחפלגה דרח. דהיינו בן בן מב"ה כחב רבינו אבל לר"ת בפוסל ראשון בשליחי פוסל גם בזה דלא אחפלגא דרח ובזה נחיישב מה שהקשה רש"ל בחשו' על רבינו דב' אבל לר"ת יבו' פוסל בבן בן בבו דהא מר בר רב אבי מכשיר אפילו בחבא דאבא ומהי דלא קי"ל כוותיה מ"מ בחבא דאבא מכשיר מר בר רב אבי פירש"ם וכל יולאי ירבו פשלין עד בוקבל הדורות ומילחא דחמי' הוא דאף בחבא דאבא מכשיר בר רב אבי ואבן ניקוס ומיפסול עד דור רביעי ובן מבשב לשון הרי"ף שב' סבר מר בר רב אבי דאבא דאבא היא ראשון בשליחי ומש"ה מכשיר בים ולית הלבחא כוותיה דאב ובבו ראשון דאבא ראשון בשני ובדברי ה"ג ור"ת בראשון בשליחי בחבחת פ' ז"ב ע"ל הרי לך דאפילו דור רביעי לא בבר אלא לחרי"ף אבל לר"ת פשלים וכ"ל לר"ת הוי עשות, אמר בר רב אבי בזה דהיה בחבר אבי אבי דרח בבר בחבא דאבא ולית הלבחא כוותיה דאבא ולא מהני הלבחא דרח אלא בזה אמלד חיתון בבון לאבא בשליחי בראשון כמ"ש בטור אח"כ בשם ר"ם אבל בקורבה מלד עצמו לא אם בן בחלא בחלמוד הס"ל ולית הלבחא כוותיה ואפילו דרח בזה לאו חילחא אפילו בדור רביעי פסול כיון שהוא ראשון בשליחי ואף דלבחא"ג בבר בדור רביעי אפילו אינ"ב דאבא לבחחיר בראשון בשליחי בבבר אבי אבי ראשון בראשון פסול אפילו בבן בן בבו : (עוד בחב בטור סע"ו אפילו אבי בבות אחיון) הקשה ב"י מבלן לרבינו לו' בן וכ"ל דרבינו ס"ל כיון לבינו בגמ' אחם בעל בחאבו מבלן לחלק ולו' דבחקלה פשלין לא יבא בעל בחאבו בשלחא לרש"י והרא"ם אחפרשינן לעיל גיסו לבבו לחעבע אחבו מחחות אבאבו דבבר אמילא דבראשון בשני לא אמרינן אבי בעל בחאבו אבא לרי"ף דקאי גיסו לבבו לבבבר בבו מאבה אחרת אבל בבניס אן לחות אבאבו פשלין מבלן לחלק ולו' בן דבחקלה פשלין לא אמרינן אבי בעל בחאבו ולרמב"ם דבבילא ליה בבראי"ף לענין גיסו לבבו לבי"מ סמך על הירושלמי שבאיא ס"י וע"ב הבבר אבי בשני אבל לרי"ף אלא הבאיא ירושלמי הזה אמילא הוה גם בזה בעל בחאבו וזו הוכחה אחין עליה אבוי לעי': (עוד בחב הטור סעיף י"ט) ובעל אחו ולאחבו דבר פשוט דאחבחו של עצמו קאמר דאי בבבי הבי"ו דאחבחן בעל אחו קאי בבה לחה לא אבינ גם בבו בבבקיע בחבחיבן אחבינו ובבינו בן בחה"ם הטוו אחי"ב ולבלחו קאי גם אבלת עצמו ולא אחבת אבינו דבבבא אחבב בבאבה אבבאבה בבאבה לו אבינ הבפסולים אחבחבה ואחבינ בם אחבו ובבבא דאים אבינ בם בלחו. ובים בפרים בחוב ובלחה ובלת בבה ואינה עיקר אלא בחבחעות הגירבא אלפניהו ובחבם ילא הרב ב"י בבה אן בפירוש הפשוט גם אם שהקשה ב"י אחחי לא נקע רבינו בלת בן בבו הבסול לר"ת הוא אלא בריבוק בבחב

משנה

נתיבות

שייך נ"ב להשכ"מ אם יעמוד מחליו. אבל בנ"ד בשטר שלם זכר שאין שייך להאב כלום דא"י לחובער כל ימי חיין ואין הדבר נוגע רק להיורשים אין העדות רק נגד היורשים וכיון שהוא רחוק להיורשים כשר. ומ"ש כיון דהלוה פטור לאו כלום הוא דהא אפי' ברחוקים מ"מ כיון שמת דנפטר מחחייב מחחייב הוא לאו בר חיוב הוא רק דהיורש כרע' דאבוה הוא והרי הוא הלוה ועיין בתומים סימן ס"ו ס"ק מ"ג ע"ש תדע דהא מחחייב לחבוע היורש החלה קודם שנובה מהנכסים אלמא דהנכסים הן ערבות בעד היורשים ולא בעד המת. ודוקא בלוקח השטר חוב שייך שפיר לומר כיון דהלוה נפטר דהלוקח אינו קונה רק שיעבוד נכסים ושיעבוד הגוף נשאר אצל הלוה וכיון שהעדים קרובים להמלוה וליכא עדים על שיעבוד הגוף ממילא גם שיעבוד נכסים ליכא אבל במת והורישה דבלא"ה פקע שיעבוד הגוף של הלוה כיון שמת והיורש הוא בגוף וכיון דרחוקים הן לו כשר השטר למאן דמכשיר בצוואת ש"מ בלא קנין גם מה שדימה מתנת שכ"מ בקנין לכ"ש הראב"ן והניי נבי פסול ממון דלא בענין תחילתו בכשרות כיון דלמי שהוא מעיד לא היה קרוב בשעת ראיה וכו' נראה להלק דשאני התם נבי בני עיר שיצא עיזעור על שלהם . וכן בעובדא שהביא הב"י בשם

טורי

זהב

רבינו בזה דלא אמרינן בזה בעל בחשתו כיון שהוא מופלג : (עוד כ' הטור סכ"ח) אבל אבי חמיו כשר לו יפה הקשה הב"י דהא ודאי פסול דראשון בשני הוא ואב בעל ועוד ל"ל ממ"ש הטור ובלת בבו וזהו הגירסא שב' בספרים הייינו אבי חמיו ועוד יש הוכחה מירושלמי דבשי משה מהו שיעיד בלשת פנחם ס"מ דאחרון פסיעות ליה דפסול לה וכ"ת דתרתי מבעיא ליה זה אינו הביה לו לו' דרך אח"ל ואם שגם ר"ת הוכיח מירושלמי זה דמשה לפנחם פסיעות דפסול מדלא מבעיא ליה בזה ולא אמרינן דהבעיין בני תרתי בעיות הייינו אפילו למשה בלשת פנחם . ואם דהפשטן דהשיב דכשר היה לו לו' ברחתא דאפילו אחרון כשר וכמו שהוכיח התלמוד בדרך זה בסוגיא דפרק אלו טריפות בנעקרה ללע ואבי ללע . ורש"ל בתשו' רלה לבכשיר אבי חמיו מעשה דאפלגא דרח ולע"ד דא"ל לו' כן דהא הטור כתב בשליחי בראשון מכשיר ר"ת בלשתו והיה לו לכתוב רבותא דאפילו בראשון בשני דהא מיירי שם בהפלגה וכן מתשובת הרא"ם בבית יוסף סי' י"ז וז"ל ושליחי בראשון לא אמרינן בעל בלשתו אפילו אב דברים בירושלמי וכו' ש"ת הא בשני בראשון אמרינן ליה וזה מיירי גם כן בהפלגה דהא מייתי מהירושלמי ועוד דאיה גדולה מש"ם הטור חורבו פסול בו אבל לא בבו ואחתו אע"פ שהן פסולין לאשתו הרי מבואר דאחתן מורבו פסול לאשתו ואיינו אם אמיו וא"ל דהך פסולין לאשתו קאי אבבו לאחד דהא לשון רבינו קאמר אף ע"פ שהן, וכו' אלא ודאי כתו שהגיה אחי אבי אמיו בשר בל"ל והוא אמם בבית דירושלמי אבה לאשת פנחם דאבבר אבל אבי אמיו פסול לו בבלע"ד עיקר ואיל"ל מ"ם אבבל אם אחו שהוא עמו ראשון בשני ואב בעל בבו אבי אמיו שהוא ראשון בשני עם אשתו ואמו הוא אב בעל ואמה יהיה פסול בלבי אמיו לק"מ דאולדה דאשתו מלמעלה לאבה מיקרבי' דעתיה עפי לגביה דאשתו נולדה על ידם אמתי אחיכא קירוב לבן לאשתו אלים אחר וזהו בוונת רבותינו בתוספרס מורבו לבבו וזהו סברת פוסקה : (ועוד ה, הטור סימן ל"ח בגון לבבה ובתה בו') ק"ל לאבה לא נקיע אחותה עצמה וע"ק מ"ם עד שיאשלנה פסיעות אפפול אחר הבשואין וכבר כתב זה בתה פעמים ובלע"ד דרבינו אמתר הרמב"ם שזכר ג"כ לבעל אחותה ואם מבואר דלק"ת כי הוא כתב אבל אם הוא מגיע לקרובי אחרוסתו בגון בעל אחותה אין פוסלין אותה עד שיאשלה אבבא דים פסול לבתחלה וזה ג"כ כתב רבינו בש"ם עד שיאשלה דאבתחלה אמר לאחרוסתו עצמה דים פסול לגמרי אבל לקרובים כשר אפפסול לגמרי עד שיאשלו ולו יהיה פסול לגמרי אף בקרובים ומבילא ש"מ דקודם הבשואין יש עכ"פ פסול לבתחלה ואפילו לבעל אחותה ובאיתר דאחותו עצמה ידענו מבבה ובתה בבלע"ד:(בשם אבהרר"ם בטור לפיבר בבינים בשואין בו') לדעת ת"ח הרא"ם ז"ל בו' הקשה הב"ח הלא כשר הוא אפילו לבת בבה ובת בתה בופה ע' שם אב אחי' ול"ב דרבינו לא אתא לאשמועינן הדין דתרי בעל דבלא"ה נמי כשר אלא ס"ק לפיבר אבוה דאב ובבו אבוהן ראשון בראשון ולא אמרינן דאשונין ראשון בשני בשבת מר בר אב אבי דאבבר באבה דאבה מ"ה לא אבבר' אחר אלא בבה"ג בהיינו בת בתה אבל לפי דעת אבל בר בר רב אבי שהאב ובבו אבשנין לראשון בשני נוכל לאנוה

המשפט

ביאורים

המישרים שערערו על השדה שמכר קרובו שלא באחריות דשם העדות הוא שאינו של המערער ואם כן נהי דמקודם לא הי' יכול להעיד זה כיון דהי' נוגע לקרובו מ"מ בשנסתלק הקרוב העדות זה שאינו של המערער לעולם כשר היה נגד זה אבל כל שעיקר העדות הוא שהקרוב אף שעכשיו ירשו הרחוק מ"מ כיון שהרחוק מכח הקרוב נתחייב ועיקר העדות על חיוב הקרוב הוא בטל העדות דהא מה שראה הי' עדות להפסול משא"כ הראוי' במה שמעיד שאינו של המערער הוא רק נגד המערער ואינן בפסול כנ"ל ובתומים הקש' מקרובי נדצה שיכולין להעיד על הרוצה כיון שאין תועלת לרוצה ומ"ש מתנת ש"מ בכולה דא"י להעיד למאן דפוסל הא אין תועלת להשכ"מ כלל . נראה לחלק דבנרצה כשמעידין הקרובים על הרוצה שהרג אין צריך להזכיר בעדותן שם הנרצה כלל וכשמעידין פלוני הרג ישראל סני ולא חשיב עדות זה עדות על הנרצה כלל משא"כ במתנת ש"מ דצריכין להזכיר בעדותן שם השכ"מ שהוא נתן נכסיו שלא יהיו שלו בשעת מיתה ועשה בהן כרצונו שנתן למי שהיה רצונו ליתן הרי זה עדות על הש"מ ממש דהא מעידין על השכ"מ מה שעשה בנכסיו ובשעת ראיה פסולין הין כנ"ל :

להזימה וטרפה פסול אף בד"מ וכל דבריהם תמוהים טעמא' אחלא נהי דבממון בעינן עדות שאתה יכול להזימה היינו כגון בעדות הקרובי' לרייני' וכה"ג וכמ"ש לקמן דאם מעידין בגוף העדות שאי אתה יכול להזימה לאו עדות הוא דבעדות זה לא יבואו לידי הזמה אבל עד טרפה נהי דאוא טרפה מ"מ מה שהוא מעיד בממון שייך בה להזימה דכשיוצא יצא ממון וכי מה ענין טרפה לתשלומי ממון ונם מה דס"ל לב"י דטרפה פסול מפוס פסול בגופו שהוא טרפה וגם מה שמצלפלין הדרבי משה והשמ"ע בזה נלע"ד הכולן שנו וטעו ואשתמיטתהו ש"ם ע"ובה בסנהדרין פ' הנסרפין (דף ע"ח ע"ח) דגרסינן התם אתר רבא טרפה שהרג שלא בפני ב"ד פטור דס"ל עדות שאי אתה יכול להזימה (פירש"י דאין יכול לחייבו ע"פ עדים שאם הזמנו אין נהרגין דגברא קטילא בעי למיקטל) ואתר רבא עדים שהעידו בטרפה והזמנו אין נהרגי' עידי טרפה שהזמנו נהרגין רב אסי אתר אפי' עידי טרפה שהזמנו אין נהרגין לפי שאינו בזומתי זומתין וכ"פ הרמב"ם בפ' ד' מה' עדות וכתב הכ"מ שם דלריך לפרש דבשעה שהעידו לא הוי ידעינן שהם טרפה דאל"כ איך העידו וע"ם וא"כ מוכח להדיא דבין לרבא ובין לרב אסי אפי' בדיני נפשות טרפה כשר להעיד מלד עלמו ואינו פסול מלד פסלות בגופו אלא לרב אסי פסול בד"ל מפוס שאינו בזומתי זומתין מפוס דגברא קטילא בעי למקטל והוי ליה עדות שא"א יכול להזימה וכמו שפירש רש"י שם וזה לא שייך כלל בממון דמ"מ כשיזומו יתחייבו לשלם ממון וכי מה ענין תשלומי ממון לטרפה וא"כ מה שכתב המרדכי כל זמן שהוא חי ואינו טרפה כו' הייני מפוס דמיירי בד"ל גם מ"ם הד"מ והשמ"ע סדעת הב"י פ' ז"ב והמרדכי פ' ז"ב בשם ר"י דבממון לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה ליתא דאדרבא בי"י שם משמע להדיא חיפכא דמייתי את הירושלמי דעדים הקרובי' לרייני פסולי' מפוס דבעינן עדות שאתה יכול להזימה ומשמע מדבריו דהיינו לענין ממון ע"ם וכן משמע עוד מדברי הב"י פ' החובל ע"שומה שכתב הב"י ר"פ אחד ד"מ ד"מ לא בעינן דרישה וחקירה ומינה דלא בעינן עדות שאתה יכול להזימ' דטעמא דדרישה וחקירה מפוס דבעינן עדות שאתה יכול להזימ' הוא עכ"ל ר"ל דלכתחלה לא בעינן לחקור מפוס עדות שאתה יכול להזימה דלכתחלה אין מדקדקין בזה מפוס שלא תגעול דלת בפני לוון וכמ"ם לקמן לפרש דברי הרמב"ם דבפ' ב' מהל' רוצח כן ע"ם ואמרינן מסתמא יודעים בחיזו יום ובחיזו שעה הוא ולא בעינן סיעידו בפירוש בעינן שתהא ראוי להזמה אבל אם ידעינן בודאי שאין יודעים בחיזו יום ובחיזו שעה וה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה לאו עדות הוא וכמו שהוכחתי לקמן מן הש"ם ע"ם וכן צריך לפרש דברי בעל הטעור שבסוף אות ק' קרובים דף ל"ע ע"ג כתב שלא יהיו העדים קרובי' למלוה ולרייני דהא שייכא הזמה בעידי קיום עכ"ל אלמא דבעינן בממון עדות שאתה יכול להזימה ולעיל בחותו דף בע"א כתב ד"ת א' ד"מ וא' ד"ל בדרישה וחקירה כו' עד כדי שלא תגעול דלת בפני לוון הלכך לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה אלא בדיני נפשות עכ"ל א"ו ל"ל דבריו כמו שפרשתי דברי הב"י ודוק וכן מ"ש הרמב"ם ס"פ כ"ג מהלכות מלוה ולוה (והשמ"ע דף קע"ז ע"ד) וז"ל מכאן אתה למד שעשר שאין בו מקום או זמן כשר אע"פ שעדות זו אי אתה יכול להזימה שאין מדקדקין בד"מ בדרישה וחקירה כמו שיתבאר שלא תגעול דלת בפני לוון ולפיכך שע"ח המאחרין כשרין אע"פ שא"א יכול להזימן עכ"ל ונראה שהוליא כן מהש"ם דר"פ א' ד"מ ועיין בה' המגיד שם היינו נמי דלענין לכתחלה לא בעינן לחקרם ולידע אם הם עדות שראויה להזמה ואמרי' משמע' העדים יודעים המקו' והזמן אבל אם הם עדים לפניו ולא ידעו או שהכחישו זא"ז בחקירות עדותם בעל' משום דבעינן עדות שראויה להזמה וכמו שאוכיח לקמן מן הש"ם ורמב"ם וסמ"ג ושאר פוסקים תדע שהרי הר"ן סוף כתובות מביא דברי הרמב"ם דס"פ י"ז מה' מלוה והרי הר"ן שפ"ב דכתובות ס"ל דגם בד"מ בעינן עדות שראויה להזמ' א"ו כמ"ם ומ"ם המרדכי פ' ז"ב דר"י מכשיר עדות הקרובי' לרייני לא כמו שהביאו הד"מ והשמ"ע דהייני מטעם דבממון לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה אלא אחרב' מדברי ר"י מוכח להפך שהרי כתב המרדכי שם ור"י מכשיר בפ"ב דכתובות גבי עד ודיין מלטרפין ע"כ ובפ"ב דכתובות (דף כ"א ע"ב) שם כתבו התוס' וז"ל אין עד נעשה דיין הטעם כמ"ם רשב"ם וי"מ מפוס דבעינן עדות שאתה יכול להזימה ואם העדים נעשו דייני עדות שאין אתה יכול להזימה הוא שלא יקבלו הזמה על עצמם ומיהו לפי טעם זה אם העדים קרובים לדייני אינם יכולים להעיד דלא יקבלו הזמה עליהם אלא כיון דבני הזמה נינהו בב"ד אחר עדות שאתה יכול להזימה קרינא בהו ה"נ יהיה הדיין נעשה עד ודוק' בעד המעיד אבל עד שאין לריך להעיד כגון שם אחרים שיעידו נעשה דיין ודוקא בדיני ממון אבל בדיני נפשות אפי' עד הרוחה אין נעשה דיין לר' עקיבא כו' עכ"ל וכ"כ עוד התוס' סוף פ' החובל דף ל' ע"ב בשם ר"י ע"ם הרי מוכח להדיא דעת ר"י איפכא דאף בממון בעינן עדות שאתה יכול להזימה אלא דמכשיר בעדים הקרובי' לדייני דזה הוי עדות שיכול להזימה בב"ד אחר ולפי דעתי אין שום פוסק שיחלוק לומר דבממון לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה וכמו שאוכיח לקמן מן הש"ם וכן נראה מדברי הרי"ף והרא"ש פ' זה בורר שהביא

חושן משפט

הלכות עדות

כהן

את הירושלמי בשתם דעדים לא יהיו קרובים לדייני מפוס דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה מטעם מדבריהם הלעגין ממון הב אוהו שהרי אין דרכם להביא מה דשייך דוקא לענין ד"ל וכן נראה עוד להדיא מדברי הרא"ש בפ"ב דכתובות גבי קיום וכ"כ הר"ן להדיא בפ"ב דכתובות ע"ם שהאריך. וכן משמע פשטא דסוגיא דפ' מרובה סוף (דף ע"ה) דפריך התם והא ק"ל דעדות שאי אתה יכול להזימה לא הוי עדות וכו' ועוד נלע"ד להוכיח כן מן הש"ם דגם בממון בעינן עדות שאתה יכול להזימה דאמרינן בש"ם ריש פ' אד"מ ואחד ד"מ ואחד ד"ל לריכין דריסה וחקיר' ומ"ט אמרו ד"מ לא בעינן דרישה וחקירה שלא תגעול דלת בפני לוון ובדיני קנסות וכן בדין מרומה חוקמא אחחוריתא ובפ' הו בודקין אמרי' בש"ם דטעמא דדרישה וחקירה הוא משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה הוא וא"כ אף בהודאות והלוואות נהי דתקנו רבנן דלא בעינן דרישה וחקירה היינו שאין הב"ד לריכים לכתחל' לחקור ולדרוש העדים משום שלא תגעול דלת בפני לוון אבל מ"מ מוכח דבעינן עדות שאתה יכול להזימה אף בד"מ ואפי' בהודאות והלוואות ונפקא מיניה אלו חקרו הב"ד את העדים בדיעבד ואמרו איני יודע בחקירות ודרישות עדותן בטלה כדאמרינן להדיא בש"ם פ"פ הו בודקין דאפי' עד א' שאומר איני יודע בדרישות וחקירות עדותן בטל' דה"ל עדות שא"א יכול להזימה ובבדיקות עדותן קיימת דעדות שאתה יכול להזימה הוא ודוחק לו' דעקרו רבנן משום נעילת דלת דיאל דעדות שאתה יכול להזימה נמי אלא דלת בפני לוון ומ"ש הרמב"ם בפ' ז' מה' עדות וסמ"ג ועו"ו לעיל סי' ל' וכ"כ כ"ו פ' ז"ב נבי אחד אומר בדיוטא עליון כו' וכ"כ סריב"ם סי' רס"ו דעדות המוכחשת בחקירות פטולה אפי' בד"מ דלא בעינן בהו דרישה וחקירה דדוק' מוכחשת בבדיקות היא דכשרה בד"מ וכהנהו נוונא דאיתמר התם בפ' ז"ב אבל בחקירות לכ"ע פסולה אפי' בד"מ כו' וכ"כ ר' יראם כ"ב ח"ב ושאר פוסקים להדיא והיינו ע"כ מעשה שכתב רש"י וז"ל בבדיקות שאינו מבטא חקירות באיזו יום באיזו שעה שהזמה תלוי בהן אלא בכלים שחורים וכלים לבנים אין דין הזמה תלויה בהן עכ"ל הרי בהדיא דעדות המוכחשת זא"ז בחקירות פסול' מעשה דבעינן עדות שאתה יכול להזימה דאם לא כן אין טעם כלל לפסול עדות המוכחשת זה את זה בחקירות דמה בכך שמוכחשת זה את זה בחקירות סוף סוף בגוף הענין עדותם מבוטלת ולמה יצרע ממוכחשת זא"ז בבדיקות א"ו כדפי' ויאלא לנו מזה דגם דבר"מ לא בעינן לכתחלה דרישה וחקירה מ"מ אם חקרו ואמר א' מהן אפי' איני יודע עדותן בטלה ואין סברא כלל לחלק בין עדות המוכחשת לאומר איני יודע דכיון דאיתמרינן בש"ם פ"פ הו בודקין עדמא דאומר איני יודע בחקירות עדותן בטלה מפוס דה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה וכבר הוכחתי דגם בד"מ בעינן עדות שאתה יכול להזימה ולהכי עדות המוכחשת בחקירות עדותן בטלה א"כ ה"ה באומר איני יודע ושוב מלאתי בריב"ם סי' רס"ו שכתב שראתה דבהודאות והלוואות אפי' בדין מרומה לא בעי דרישה וחקירה כד"ל ממש אלא שלריך הדיין לחקור בו כל מה דאפשר לו אשם אמר בח' מן החקירות איני יודע שתהא עדותן בטלה כד"ל כו' ע"ם ומביאו ב"י בקצרה לעיל סי' ל' מאו' ו' וכן הב"ח שם אין דבריו מוכרחים ונלע"ד כמ"ם מהך דפ' ז"ב דעדות המוכחשת בד"מ בחקירות פסולה וגם פשט הסוגיא דר"פ אד"מ לא משמע כדבריו ע"ש גם בסוגיא דפ' מרובה (סוף דף ע"ה) נבי הא דאמרינן התם והא קי"ל דעדות שאי אתה יכול להזימה לא הוי עדות ה"מ היכא דלא ידעו באיזו שעה דליכא עדות כלל כו' לא משמע כדבריו דדוקא לומר דדוקא בדיני קנסות מיירי התם ואפי' לפי דבריו היינו דוקא לענין דרישה וחקירה אבל מודה דבעלמא בעינן עדות שאתה יכול להזימה בד"מ ודו"ק ולפיכך יזהר הדיין לכתחלה שלא יחקור רק בדין מרומה וכה"ג דכיון דאינו לריך לזה למה יביא את הבע"ד לידי הפסד דשמא יאמר א' מהן אפי' איני יודע ואל יעצר לשון הסר מקומי במרדכי פ' ז"ב ללמוד מדבריו דדוק' בד"ל בעינן עדות שאתה יכול להזימה אחרב' כשתדקדק היטב תרא' דס"ל דגם בד"מ בעינן ומ"ם ד"ל ר"ל דבד"ל אין עד הרוחה נעשה דיין כמ"ם התוס' פ"ב דכתובות ופ' החובל סס ע"ם ודו"ק ומ"ם הרמב"ם פ"ב מה' רוצח נבי טרפ' שהרג דכל עדות שאינ' בד"ל כ' הלא"מ ס"פ ד' מה' עדות דקשה לשונו דהא בפ' הנסרפין אמרו שתם כל עדות שא"א יכול להזימה אינו עדות משמע בין בממון בין בנפשות דבממון נ"כ שייכא הזמה וכן נראה מדברי הר"ן ס"פ האשה שנתארמלה כו' עכ"ל ולפי דבריו ה"ל להקשו' מכל הפוסקי' הנ"ל ומש"ם ר"פ ז' שהבאתי ופסק הרמב"ם נופיה קן ברפ"ג מהל' עדות דעדות המוכחשת זא"ז בחקירות פסולה אף בד"מ א"ו לק"מ דמ"ם בה' רוצח אתי לאפוקי ד"מ לענין חקירה לכתחלה לא בעינן שתהא ראוי להזימ' דהא לכתחל' לא לריך דרים' וחקיר' בד"מ מטוס שהבאתי לעיל דברי הרמב"ם סוף פ' י"ז מה' מלוה וכמו שפירשתי לעיל דברי הר"ן נופיה והציעור והב"י אבל ד"ל בכל עניין בעינן עדות שתהא ראויה

טורי

זהב

בדבר פשוט דיהיה אבי אביו ראשון בשליחי תיפוק ליה דדלמא אף איהו ס"ל דהוה ראשון בשני והיה מכשיר מעשה התפלגה דרח ולא פשלינן אלא ראשון בשני כגון ראובן עם בן שמעון אלא דלמא מילחא הוא וא"כ למאי דלא קי"ל כחר בר רב אשי ופשלינן אפילו ראשון בשליחי פשלינן אפילו בחפלגה דרח. דהיינו בן בן מב"ה כחב רבינו אבל לר"ת בפוסל ראשון בשליחי פוסל גם בזה דלא אחפלגא דרח ובזה נחיישב מה שהקשה רש"ל בחשו' על רבינו דב' אבל לר"ת יבו' פוסל בבן בן בבו דהא מר בר רב אבי מכשיר אפילו בחבא דאבא ומהי דלא קי"ל כוותיה מ"מ בחבא דאבא מכשיר מר בר רב אבי פירש"ם וכל יולאי ירבו פשלין עד בוקבל הדורות ומילחא דחמי' הוא דאף בחבא דאבא מכשיר בר רב אבי ואבן ניקוס ומיפסול עד דור רביעי ובן מבשב לשון הרי"ף שב' סבר מר בר רב אבי דאבא דאבא היא ראשון בשליחי ומש"ה מכשיר בים ולית הלבחא כוותיה דאב ובבו ראשון דאבא ראשון בשני ובדברי ה"ג ור"ת בראשון בשליחי בחבחת פ' ז"ב ע"ל הרי לך דאפילו דור רביעי לא בבר אלא לחרי"ף אבל לר"ת פשלים וכ"ל לר"ת הוי עשות, אמר בר רב אבי בזה דהיה בחבר אבי אבי דרח בבר בחבא דאבא ולית הלבחא כוותיה דאבא ולא מהני הלבחא דרח אלא בזה אמלד חיתון בבון לאבא בשליחי בראשון כמ"ש בטור אח"כ בשם ר"ם אבל בקורבה מלד עלמו לא אם בן בחלא בחלמוד הס"ל ולית הלבחא כוותיה ואפילו דרח בזה לאו חילחא אפילו בדור רביעי פסול כיון שהוא ראשון בשליחי ואף דלבחא"ג בבר בדור רביעי אפילו אינ"ב דאבא לבחחיר בראשון בשליחי בבבר אבי אבי ראשון בראשון פסול אפילו בבן בן בבו : (עוד כתב הטור סע"ו אפילו אבי בבות אחיון) הקשה ב"י מבלן לרבינו לו' בן וכ"ל דרבינו ס"ל כיון לבינו בגמ' אחם בעל בחאבו מבלן לחלק ולו' דבחקלה פשלין לא יבא בעל בחאבו בשלחא לרש"י והרא"ם אחפרשינן לעיל גיסו לבבו לבעע אחבו מחחות אבאבו דבבר אמילא דבראשון בשני לא אמרינן אבי בעל בחאבו אבא לרי"ף דקאי גיסו לבבו לבבבר בבו מאבה אחרת אבל בבניס אן לחות אבאבו פשלין מבלן לחלק ולו' בן דבחקלה פשלין לא אמרינן אבי בעל בחאבו ולרמב"ם דבבילא ליה בבראי"ף לענין גיסו לבבו לבי"מ סמך על הירושלמי שבאיא ס"י וע"ב הבבר אבי בשני אבל לרי"ף אלא הבאיא ירושלמי הזה אמילא הוה גם בזה בעל בחאבו וזו הוכחה אחין עליה אבוי לע': (עוד כתב הטור סע"ף י"ט) ובעל אחו ולאחבו דבר פשוט דאחבחו של עצמו קאמר דאי בבבי הבי"ו דאחבחן בעל אחו קאי בבה לחה לא אבינ גם בבבקיע בחבחיבן אחבינו ובבינו בן בחה"ם הטוו אחי"ב ולבלחו קאי גם אבלת עצמו ולא אחבת אבינו דבבבא אחבב בבאבה אבבאבה בבאבה לו אבינ הבפסולים אחבחבה ואחבינ בם אחבו ובבבא דאים אבינ בם בלחו. ובים בפרים בחוב ובלחה ובלת בבה ואינה עיקר אלא בחבחעות הגירבא אלפניהו ובחבם ילא הרב ב"י בבה אן בפירוש הפשוט גם אם שהקשה ב"י אחחי לא נקע רבינו בלת בן בבו הבסול לר"ת הוא אלא בריבוק בבחב

משנה

נתיבות

שייך נ"ב להשכ"מ אם יעמוד מחליו. אבל בנ"ד בשטר שלם זכר שאין שייך להאב כלום דא"י לחובער כל ימי חיין ואין הדבר נוגע רק להיורשים אין העדות רק נגד היורשים וכיון שהוא רחוק להיורשים כשר. ומ"ש כיון דהלוה פטור לאו כלום הוא דהא אפי' ברחוקים מ"מ כיון שמת דנפטר מחחייב מחחייב הוא לאו בר חיוב הוא רק דהיורש כרע' דאבוה הוא והרי הוא הלוה ועיין בתומים סימן ס"ו ס"ק מ

בו אז שקרובי׳ לדייניס פסולי׳ . וה״ט משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה והדייני׳ לא יקבלו הזמה על קרוביה׳ ועד״מ סכ׳ בשם ר״י וכ״ו דבדיני ממונות לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה ומה״ט מכסיר בעדי׳ הקרובי׳ להדייני׳ גם כשהעד הוא טריפה ע״ש וקיצר כאן מור״ם משום דרביס חולקין עליה׳ ועמ״ש בהגד״מ בשם מור״ם ז״ל : כז אם הקהל מינו עדיס כו׳. ע״ל ס״ס ל״ז בסכ״ב מדיניס אלו ולעיל סי׳ כ״ח סכ״ג לענין קבלת עדות :

לד א רשע פסול להעיד אפי׳ עד כשר כו׳ . ל׳ העור רשע פסול להעיד שנאמר אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס ואפי׳ עד כשר שיודע בחבירו שהוא רשע ושניהן ראו ענין א׳ אסור לגרף עמו להעיד על אותו ענין שראה מפני שזה הרשע הוא כאלו אינו שפסול לעדות והדייני׳ לא ידעו מרשעו ונמצא שע״פ הכשר לבדו נגמר הדיון ויסי׳ זה הכשר עד חמס שהוא גורס שהדייני׳ יפסקו ע״פ עד א׳ כמו שפוסקין ע״פ שני עדי׳ ומכלל זה נלמד דרשע פסול להעיד : ב ואל״ל עד כשר כו׳ עד עד השני שעמו עד שקר .פי׳ שאינו יודע מעדות זה כלל ואף ע״פ שהוא פשוט ואל״ל הוא ומה״ט לא כתבו העור וא״מ כתבו הרמב״ם והמחבר כדי שלא תלמד הא דכתיב אל תשת ידך עם רשע לא הקפיד אלא שלא יעיד עם אחד שאינו יודע מהעדות כלל ולכך כתבו שזה אל״ל הוא ולא בא כי׳ אלא להזהיר שלא ילרף עם היודע מהדבר אלא שהוא רשע מצד אחר וק״ל : ג שחייבי׳ עליה מלקות כו׳ . מפני שהתורה קרא להני רשע דכתיב והי׳ אם בן הכות הרשע וחייבי כריתות

תכני הודאתו אף הכוי יכול להתכלל ולומר שוגג הייתי אם מודה מזיד הוא לוקה. והרי אין אדם מע״ר ובע״ר דש״ל להתוס׳ דבכה״ג ל״ש אשמע״ר בדעת המלא״מ. והנה דבריהם סותרין זא״ז בל״ס. ודוחק לחלק בין היכי דהוי התראה ללא הוי התראה . דהתם בב״מ מיירי בלא התראה דשכיח שוגג כמזיד לכך אינו נאמן לומר מזיד הייתי אדון אדם מע״ר. אבל בפסחים מיירי בהתראה וכיון דאתרו בו ממילא שוגג לא שכיח וכי׳ דבשוגג שוגג הייתי אבל במודה דהוי מזיד לא נחשב־תשוס עצמו רשע כיון דבזה־קרוב לומר יותר דהוי מזיד משוגג כיון דהתרו בו דזה רוחק. ועוד דא״כ מה פריך הש״ס שם והא אפליגא הא תנא זיתכא דאיתתר שבועה שלוכל מלי קבית הרי יא״ל דקמ״ל דרבותא למ״ד לא אמה התראה אף שנאמרו ב׳ בפרים ופ״ל ע״פ שהעניין אמת גזרת הכתוב הוא כיון שיש עד פסול בטלה ואסור להעיד) ג עור והרמב״ם בפ״י מה׳ עדות וביאר שם שהרי התורה קראה למחויב אלקות רשע שנאמר והיה אם בן הכות הרשע ובכללם חייבי כריתות : ד פשוט לכ״ע שהה׳ דף כ״ז ע״א : ה כאביי שם דאפסיקא הלכתא כוותיה דלא בעינן רשע דחתם וזו אחת מהלי׳ יע״ל קנ״ס דהלכתא

חכמת שלמה

סי׳ לד (סעיף א׳) רשע פסול לעדות כ״כ הגה המלא״מ בה׳ מלוה ולוה לסתפק באם ראו שני עדים בראובן שעשה עברה אך אין יודעין אם בשוגג או במזיד אם נאמר מזיד הייתי. אם בזה ל״ש לומר אשמע״ר או גם בזה שיודלומר אשמע״ר עיי״ש. והנה בחידושי המק״א הראתי סתירת דבריו מן התוס׳ פ״ק דפ״מ גבי אמרו לו בניס אכלת חלב וכו׳. שהקשו שם דשאין נאמן לומר מזיד הייתי אדון לומר מזיד הייתי הרי אשמע״ר וא״כ מוכח להדיא דגם בזה שייך אשמע״ר וכן הבאתי שם בשם הרשב״א והר״ן גבי שבועת העדות יע״ש. אך כעת שבתי ורהיתי בתוס׳ פסחים פ״ה דס״ג ע״ב ד״ה התראת ספק נ״ש התראה שכתבו מלי׳ הקונט׳ מתי יש לחייב דס״ק כיון דאמן לומר אשמע״ר ולא דעינן לומר הייתי הרי אשמע״ר וא״כ מוכח להדיא דגם בזה שייך אשמע״ר וכן הבאתי שם בשם הרשב״א. אך כעת שבתי ורהיתי בתוס׳ פסחים פ״ה דס״ג ע״ב ד״ה התראת ספק נ״ש התראה שכתבו מלי׳ הקונט׳ מתי יש לחייב דס״ק כיון דאמן לומר אשמע״ר ולא דעינן לומר הייתי שהי׳ מזיד דבלא״ם אליך לוקה. וא״כ מוכח דבכה״ג

יז כ [לד] העדים יא] שקרובים זה לזה כו [לה] או (טז) שקרובים לדייניס (יז) פסולים :

יח [לו] כז ס אם [יד] הקהל מינו עדים ותקנו שלא ישוה שום עדות זולתם כשרים להעיד אפי׳ לקרוביהם כיון שקבלום עליהם (יח) (וע״ל סי׳ ל״ז סכ״ב) : הגה [לז] אבל אם מינו סתם עדים בעיר אין כוונתם שיעידו לפסולים וכן דייניס הממונים בעיר יב] לא ידונו לקרוביהם (ריב״ם סי׳ סי״א) וכן נוהגין :

לד עדים הפסולים מחמת עבירה . ובו לה סעיפים :

א א (א) א רשע פסול לעדות (ב) (א) ב ואפי׳ עד כשר שיודע בחבירו שהוא רשע ואין הדיינים מכירים רשעו א] אסור לו ב] להעיד עמו (ג) אע״פ שהוא ג] עדות (כ׳ הרמב״ם פ״י מעדות) * [א] אמת ב ואצ״ל עד כשר שהוא יודע בעדות לחבירו וידע שהעד השני שעמו עד [ב] שקר שאסור לו להעיד :

ב [א] ג איזה רשע ד] כל שעבר עבירה ג שחייבים עליה מלקות ואצ״ל אם חייבים עליה מיתת ב״ד ל״ש ד אם עבר לתיאבון ל״ש ה אם עבר להכעיס : הגה א) [ב] עבר עבירה

רלוויה להזימ׳ ואין ספק דאיסתמיעתיה לבעל למ״מ דברי הרמב״ם דסוף פי״ז מה׳ מלוה ולוה ודברי הר״ן דסוף כתובות הכ״ל סהבאתי : (יז) פסולי׳. ע״ל סי׳ ז׳ ס״ט וע׳ ב״ח דלענין מעשה ל״ע אם ים לפסול דיעבד ע״ש ובפסקי רקנ״ט סי׳ תל״ה הביא הירושלמי ודברי ר״י ומסיק ור׳ שמחה הכסיר העדי׳ הקרובים לדייני׳ וכתב ריא״ז לענין מעשה לא ידענא מאי אידון ביה: (יח) וע״ל.ע״ל סי׳ ח׳סס״א בהג׳ס: לד (א) רשע פסול לעדות . ע׳ מדיני׳ סבסי׳ זה בתשובות משאת בנימין סי׳ נ״א : (ב) ואפי׳ עד כשר. ע׳ בחדושי אגדות ר״פ שבועות הדייני׳ וע׳ באגודות אזוב (דף ט״ו ע״ד) : (ג) אע״פ שהוא עדות אמת לע״ג בדין זה שהוא רחוק מסברא שיודע שהעניין אמת ולא יעיד בשביל שהשני פסול ואי לאו רש״י ורמב״ם וט״ו הייתי מפרש הגמרא דלענין להצטרף לכתחלה לראות העדות ואפשר דרש״י ורמב״ם וט״ו מיירי שאין העדות מועיל רק כשהם שניס אף על פי שהעניין הוא אמת כגון עידי קידושין שהמקדש בפני ע״א אין אומנין לקדושין אפי׳ שניהם מודי׳ בדבר וכגון המוכר שדהו בעדי׳ דאינו נובה ממשעבדי אלא דוקא כשמכרו לו בפני שני עדים אבל בפני עד אחד לא אעפ״י שהעניין הוא אמת וכה״ג אי אפשר דמיירי כפשוטו ויש לקרב הדין אל הסברא דכיון דקי״ל דשלם עדי׳ שהעידו ומצא א׳ מהן קרוב או פסול בטלה כל העדות כולה וכדלעיל סי׳ ל״ו א״כ אף שנשארו שני עדי׳ כשרי׳ מ״מ נזירת הכתוב הוא כשיעד א׳ פסול בטלה כל העדות א״כ ה״נ ואע״פ שהעניין אמת נזירת הכתוב הוא כיון שיש עד

כ׳ טעם אחר כ ירושלמי בפ׳ זה כיורר והביאו הרי״ף והרא״ש שם וכ׳ הרשב״א בתשו׳ שאפי׳ בדיעבד לא עשו כלום : ם עור בשם תשובת אביו הרא״ש כלל ו׳ סי׳ ו״ט : ו פשוט בב״ק דף ע״ב ע״ב וסנהד׳ ד׳ כ״ח ע״א ואיף לה תשת ידך עם רשע וגו׳ : ז ברייתא שבועות דף ל׳ ע״ב : * (*כ׳ הש״ך שלריך ע״ג בדין זה שהוא רחוק מסברא שיודע שהעניין אמת ולא יעיד והעלה דכיון דקי״ל דג׳ עדים שנתלה אחד מהם קרוב או פסול בטלה כל העדות אף שנשארו ב׳ בפרים ס״ל אע״פ שהעניין אמת גזרת הכתוב הוא כיון שיש עד פסול בטלה ואסור להעיד) ג עור והרמב״ם בפ״י מה׳ עדות וביאר שם שהרי התורה קראה למחויב אלקות רשע שנאמר והיה אם בן הכות הרשע ובכללם חייבי כריתות : ד פשוט לכ״ע שהה׳ דף כ״ז ע״א : ה כאביי שם דאפסיקא הלכתא כוותיה דלא בעינן רשע דחתם וזו אחת מהלי׳ יע״ל קנ״ס דהלכתא

אבל אם הרבים אינם יודעים אם הוא רשע אינו נאמן לומר מזיד הייתי אדון לומר מזיד הייתי אבל אם הרבים

עד פסול העדות בטלה ואסור להעיד עמו ודו"ק: (ד) ואפילו עבר על האדם שהחרימו הקהל ע' בתשובת מהר"מ מלובלין סי' כ"ח: (ה) אבל בשבועה דלהבא ע' סמ"ע עד והריב"ש הכריע דבשבועה דלהבא אינו נפסל ע' בתשובת משאת בנימין סי' כ"ח שכתב דברי ריב"ש כ"ל להלכה שבכל מקום הלכה כדברי המכריע: (ו) כגון שלא אוכל. ע' בתשובת ר"ם כהן הסייבי' לס"ב סי' כ"ה ובס"ג סי' ל"ד: (ז) אינו נאמן לומר שונג. (ח) זה קאי לשברה ה"אשונה ודוק: (ח) או אנוס. לא ידעתי אנה מצא דלא יוכל לומר אנוס הייתי ורחיתי בד"מ לא הוזכר מזה דבר ומה שכ' הב"י בי"ד סי' רכ"ח בשם תשובת הרשב"א דלאחר שעבר על שבועתו אינו נאמן לומר אנוס הייתי וכתבו הר"ב שם סי' רל"ב סי"ב אין ראיה דהתם טוען אנוס

עבירה (ב) ה] שאין בה מלקות (") ו] פסול מדרבנן (רבינו ירוחם נ"ב ח"ד): ג ו היתה העבירה ז] שעבר מדרבנן ד א) ח] פסול מדרבנן: הגה [ג] ז וי"ל בדבר מדבריהם בעינן שעבר ה מפוש חימוד ממון (ר"ר נ"ב ח"ד ותוס' פ' איזהו נכון ועיטור):

ד ט קוברי המת ביום טוב ראשון כשרים ט אפילו נידו אותם ושינו בדבר כשרים ו ט] מפני(ג) שהם [ג]סוברי' שמצוה הם עושים ושלא נידו אותם אלא לכפרה: הגה [ד] וה"ה בשאר דבר איסור ו] שנוכל לומר שעברו מכח טעות (ריב"ש סי' ס"ל) ועי"ל סעיף כ"ד [ה] ז (") המגביה ידו על חבירו להכותו יא] פסול לעדות [ד] מדרבנן (י כ"י):

ה כ העובר על השבועה ח ל א' שבועת שוא וא' שבועת שקר של ממון ט * וביטוי פסול (ד) מ יב] [ו] ואפי' עבר (ד) על חרם י יג] שהחרימו [ה] הקהל כ יד] וי"א שאינו נפסל אלא יא דוקא בשבועה דלשעבר דבשעה שיצתה שבועה מפיו יצאה לשקר (ח) יב (ה) אבל בשבוע' דלהבא (ו) כגון שלא אוכל ואכל לא: הגה (") [ז] מי שכלו עדיס שעבר על שבועתו (ז) יג ב) אינו נאמן לומר [ו] טו] בונג יד(ח)ג)(ו) או אנוס הייתי להכשיר עצמו (ב"י בשם רשב"א): טנמ

אחר עכ"ל ד"מ ה': ח אחד שבועת שוא ואחד שבועת שקר. ע"ל בסי' ל"ב פירושו: ט וביטוי. ל' דקרא נקט דכתיב בפרשת ויקרא או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב ופי' להרע שנשבע שלא לאכול או שלא לישן ולהטיב שנשבע לאכול או לישן: י שהחרימו הקהל אבל המועל בחרמו' תקנת הקהלות אינ'לפסול לעדות דא"כ לא יוכשר א'מאלף כ"כ הדוסי אגוד' פז"ב וה"ה מי שמסרב לכנוס לתקנת הקהל מהרי"ק שורש קכ"ו ד"מ ז': יא דוק' בשבוע' דלשעבר כגון שנשבע שכבר אכל ולא אכל: יב אבל בשבוע' דלהבא כו'. ה"ט דבשב'שנשבע דעתו הי' לקייס שבועתו ואח"כ יצרו ולבו אונסו לעבור על השבועה בזה דאינו איסור מצד עצמו אלא שהוא אסרו אנפשו בשבועתו ומפני זה לא יעיד בקר בהוא איסור ועון פלילי מצד עצמו משא"כ בשבועה דלשעבר דהשבועה עצמה יצתה מפיו לשקר. ובטור ר"ס ל"ב כ' שנס ר"ת ס"ל שנפסל אפי' בשבועה דלהבא והריב"ש הכריע דבשבועה דלהבא אינו נפסל אלא שבועתו בקוס ועשה שנשבע שלא לאכול ואכל אבל לא כשעבר שבועתו בשם ואל תעשה דהיינו שנשבע לאכול ולא אכל ודלא כע"ש שהרכיב הדברים וקיצר במקום שהי' לו להאריך ודו"ק ע"ש: יג אינו נאמן לומר שונג הייתי. הרשב"א מסייס בטעמו וכ' ז"ל שאם כן אין לך חשוד אפי' בשבועת העדות דיכול לטעון שכחתי כו': יד או אנוס הייתי כו'. ודין שבועות אונס שיכול לשבע ע' ב"י ד' סי' רכ"ח ורל"ב (הנ"ה) וכן אם סייע לאחיו בפתיחת חלונות או פתחו לחניו אף שלעניין חזקה הוי מחיל' מיד כמ"ש לקמן סי' קכ"ד סי' ב והוא נשבע ע"ז שלא מחל לו אינו נפסל בזה

כתב בזה"ל אמנם דמדין גזל אייתינן לה דמה לי חבל בגופו ומה לי חבל בממונו כו' ישו"ש: (רמ"א ס"ה) (י) מי שכלו כוונו' לדברייהס דלא חביב בתשובה שבו"י מ"ב' סי' ק"ע ובנעה"ת שער כ"א חלק ב' דין ג':(ש"ך סק"ו) (ט) זה קאי לסברת הראשונה כ"ב ודמתני' לא מפסלי אלא מדרבנן וקבה קו' תוס' דשם ע"ב כ' דוקא מלקות ובריות הוא ניתר לעשה כמ"ש בס' ליזבו כשך ובתמורה זהי אחיך עמך כו' ואי עביד לא מהני: [ג] וי"ל בדבר. מדמכשרינן שער שיש בו רבית ול"ל ברבית דרבנן דלא מפסלי העדות. תוס'. ולראה לדברי הרמב"ם דלעיל אף ברבית דאורי' כיון שאין בק' רשע דעשק של אחיו משום דרשע כו'

באר

[ג] סוברים. כתב הסמ"ע בשם המרדכי דה"ה המלו' אב הספרים ולמד בהן אפילו למ"ד דמקרי סולם יד מ"מ לא נפסל בזה לעדות משום דסבר מלוה קבעיה: [ד] מדרבנן. סמ"פ שהוא איסור דאוריתא מ"מ מאחר שאין בו מלקות אינו פסול אלא מדרבנן. סמ"ע בשם ב"י: [ה] הקהל. כתב הסמ"ע אבל לא לעדות מלוה ולא לעדות ממון כו' ע"ש: [ה] שאין בה מלקות. ע' בתוס' סק"ח שכ' דאם אפילו באינה עבירה בלא מלקות אינו לקלות האיסור רק לחומר האיסור וכמו כן לאו שניתן לעשה כו' אבל לאו שאין בו משהו דקיו"ל דאין לוקין עליו והוא לקלות הענין הוא"ל ולא עביד מעשה בזו לא נפסל מה"ת כו' ע"ש ובמילו"ת. גם כמ' נראה לומר דאין לוקין עליו הוא מקום לנדד דאין בו מעשה לבאורה כל"ל אמנם בזה לא נפסל מה"ת כו' בעבר על לאו שאין בו מעשה דקיו"ל דאין לוקין עליו והוא לקלות הענין הוא"ל ולא עביד מעשה בזו לא נפסל מה"ת כו' ע"ש ובמילו"ת. גם כמ' נראה לומר דאין לוקין עליו הוא מקום לנדד דאין בו מעשה לבאורה כל"ל אמנם בזה לא נפסל מה"ת כו' בעבר על לאו שאין בו מעשה דקיו"ל

בזה דאפסר דהאמת אתו סלא סייעו ע"ד מחילה אלא רלה לסחק בו איחזור ויסחוס כ"כ ב"י ס"ח בסס תשובת הרשב"א : טו טבח טזלאת' כו'. הטור כ' כאן דין דהבא על הערוה ודין החשוד על העריות ע"ם והמחבר ומור"ם הסמיטו וגראה דבדין בא על עריות סמכו אמ"ם כבר דחייבי מיתות פסולין ודין חשוד דכסר כתבו מור"ם לקמן בסי' זה בסכ"ה : טז סילאתה נבילה כו' . עפ"ר סס הוכחתי דדעת הטור ודעת הרמב"ם הוא דאינו נפסל לעדות אס סחט ובדק בהמות דאחרי' והכשיר את הטרפה אדא דאיכא למימר דטעה וסבר שאינה טריפה שהרי אין אדם חוטא ולא לו ועוד אפי' עשאוה במזיד אכתי לא עבר אלא אנאו דלפני עור לא תתן מכשול ומפני זה לא נאסר להעיד שקר ולהוליא בשקרו ממון מיד חבירו וכ"כ הכ"מ בפ' י"ב דעדות ע"ם אלא מיירי בעבא שסחט בהמות עצמו ונמצא טריפה ורלה למוכרה לאחרי' ואע"פ שאינו אוכל מתנה מ"מ כיון שמפני חימוד והנאת ממון רלה להכשיל אחרי' אמרינן בסביל הנאת ממון יעיד נ"כ שקר: יז ואע"פ שהחזירו כו'. הטור כתב ע"ז דהיינו דוקא כשלא שלמו מעצמו אלא בכפיית ב"ד ואע"פ שבמלוה בריבית לא מהני החזרה לחוד כ"א בהוספה על נפשס לאסור המותר לו וכמ"ם בסי' זה סב"ע היינו דוקא במי שהרגיל נפשו בכך אבל מי שעשה גזל' או עבירה כיולא בה בפעם א' והחזירו מעצמו די בכך כ"כ מור"ם בד"מ וכ"כ בהג"ה בסי' זה בסכ"ט ע"ש : יח הכופר — בפקדון

מי ב"י ד בס"ך ס"ק ל' ול"ב : (י) גנב וכן גזלן . ע' מ"ם לקמן סי' סכ"ט סעיף ו' מדין גזלן : (יא) הכופר בפקדון כו' . ע' בתשובת רמ"א ס"ם כ"ב

עמו דמוליאו ממון אלא כדין אבל אם הוא שקר ממש א"כ לא ראו נלטרפו עמו בשעת ראי' ולא נלטרפו עמו בשעת ראי' לא נפסלו [עיין בש"ך סי' לו]א"כ בזה כיון דעדות אלו כבר ה"א כיון דב"ז אחינו נשבע בנגדו נתבב ע"א בכיוס כמ"ש בפופקיס בטעם תשוביל"ם כיון דהאחיכה התורה לע"א שלין נשבע בנגדו. א"כ ס"ל הרי הב"ד לא יפסקו לן שבועה דסבורין שי עדיס יש כאן . וכ"ז דחין נשבע הוי הוא בסיוס ועדותו בטר. הא דלא יקראו עד אחם וה"א דוקא בידוע בז שהוא גזלן ולא שהוא שקר לכך כתבו בכסיב הוא דאדרבה בזה פשיטא דאסור. וע"ד שפירש הסמ"ע בסי' ל"ג מ"ם ולא"ל שי בראשון כן יתפרש כן. וא"ם ודוק היטב ולא להרמב"ם ועור כן מהמדרש חיכה בפסוק בני ליון היקריס ובה"ל. ולא היו חותמין

אא"כ יודעין מי חותם עתסם לקיים מה שכתי אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס והרי אחיתה הוי תחלת עדות . א"כ גם הסמי אינו משקר רק עיקר אחסם בא"ת פסול מגד אחר ומס"ם נקט קרא דאל תשת ידך עם רשע :

סעי' ז' בהג"ה החולק עם הגנב אינו נפסל. כ"כ הכה רא"ש בס' בשיבות המשפט שהביא בסס אחו"ת שתתה ע"ז למה לא יפסל הרי הוי כבופר בפקדון ביטו"ש.והוא כתב דטעמו כיון שלא הוליא הדבר מרשות אחר ומזה הוליא דין חדש אאס עשה בו שינוי

ופסל ולדעתי אין הדבר כן הרי אף אם עשה בו שינוי הרי קי"ל לקמן סי' בס"ח שאסור לקנות דבר מן הגנב ובפרע היכא דאפסד דלא נתייאשו הבעלים דיש כאן בדבר מגזלא א"כ מה בכדבלא הוליא דבר מרשות אוף

סוף יפסול כיון דעשה איסור וקנה ממנו א"כ עשה איסור אחר ואפ"לי ניחא דזה הוי רק איסור דרבנן יפסל מדרבנן.ת"ו ל"ל דלא משמע לאוכלי איסורא בכבי כיון שהוא נגזל ולא אם קונה

ממנו לו נותן לו בחתנה. א"כ ס"ל אף אם עושה בו שינוי מעשה וכדומה ג"כ לא משמע לאוכלי איסורא בכבי כיון שהוא לא נגנב ובלא"ם יש בזה ביד הגזלן עצמו לעשות כן לכך לא נפסל בזה בכל ענין בכלבעב"ד בכתו: **סעיף ד'** קוברי המת בי"ע רחטנוכו'

ג"כ עיין בחו"ת ס"ק י"א מ"ם בזה והעלה הביכח דילה אחתקה כסרות מדרבנן אף מס"ת לא חזלי' בתר חוקה ועיי"מ עליו בהשובה לקוטרים מיני מעשים יעו"ש מ"ם בזה וחלקתי עליו ודחיתי ראיותיו יעו"ש:

סעיף ה' בס"ך ס"ק כ' מ"ש וכרי הריבי"ם ב"ל עיקר להלכה והלכה כדברי המרדש ובר כתבתי לעיל בה' דיניס שהוא תמי' מן הס"ם פ"ב דשבת בפפ"ק דפפסיס דאין הלכה כמרדש רק היכי החמלוקים מזכירים שי הדברי'

ביאור הגר"א

דאל"ב האיך פסלינן לכל פסולי עדות ס"ל. רשב"א ובמפ"ם סברי מלוה קעבדי והא קמשמתינן כו' אלמא דתלינן כ"מ **שיכול** ולא תלינן בכה"ג (עי"כ): (ליקוט) מי כו'. דאל"ב מאי קאמר דלמא אערומי כו' אם איחה הכ"ל שונג סייחי (ע"כ):

[ח] גנב וכן גזלן. שם הגזלנין והמחכנין דאורייתא הוא ושם בעובדא דבר ממא מ' דבלא סברה פסלוהו : [ט] עד שיעשה. שם

חגהות אמרי ברוך

שבאו עדים ומכשבע לשקר: (ש"ך סק"ח) (י) דבכה"ג מיירי מברש"ל כ"ב י"ל דרק גבי עדים שייך שעמא שבקה שעבר זמן שם לחלות בו שבאה כי אינו מחויב שיהי' רמי' עליה לחדבר ואם יבבע אחינו יוכל להעיד בחמת יבבע מש"כ בקבלות שבועה עליו לחדבר תמיד אלא יבבל לעבור בשבקה ש"ס ל' : (כס"מ סק"ב) (י) שע"ד כו'. ולכאורה אין בכה כו'. כ"ב יעוין מ"ש בגליון הש"ך בכוונה דברי הש"ך: (בע"ז סק"ו) (י) רביס מקיים על תמיכת הטור כו'.כ"ב בה לאחר קוביה הע"ז ומה בכ"ל לייבב. כי ז"ל הטור בסי' הנ"ל סעי' כ' הרמב"ם אע"ג שהחזירו הגנב והגזלן המתמן שנבבו וגזלו. שאילם עד הזמם הממון שבוזם עלי' פסולין. ואינו יודע למה לא יבבירו אחר שהחזירו הממון ואפסר שר"ל אעפ"י שלמו כיון דבבפיה כ"ד שלמו פסולין עד שיבבו מעצמם. ועי"ז מקשה הב"ח בכ"ל על הטור שבחר א"ע דלקמן סעיף מ"ב כ' בזה"ל כ' הרמב"ם כ' שהעידו בחחר שהוא פסול בחחה מן אלו בעירות ובאו בניס והעידו אחר כ' ועשה הבו' לו שלקה כ"ז בסיריס. אבל אחרי פסולי עדות שהם מחמת ממון שחמאו לו שגזלו אעפ"י שלמו נרינן הבו' ע"כ ולא הביג הטור ע"ז כמו שחביג בסעיף ט"ז. וכ"ל לייבב בפפיעות דבלא"ה לבאורה קשה על הטור מה זה שכ' שאינו יודע למה לא יבבירו הא לפי המבואר ברמב"ם פ"ו מהלכות עדות נראה לאחרי שאמרה תורה אל תשת ידך עם רשע וכו' פסלינן בעדים כל מי שעשה דבר שקרא התורה עליה רשע. ולכך העובר על חייבי מלקות פסול שבקרא רשע כדבחיב והיה אם כן הכות הרשע ואל"ל מחייבי מיתות כ"ד שבא' אחר הוא רשע למות ובכ"ק דף ס' ע"ב אי' על פסוק (שמואל ב' כ"ג) ויתאחו דוד ויאמר מי ישקני מים ובו' רבנן ואיתיתא רבה בר מרי בדוטין דשעורים דיסרחל הוי ובדוטים דעדשים דפלסחים וקא מבעיא לבו מהו ליטול בדוטים של שעורים דיסרחל ליתן לפני בהמה ש"מ לשלם בדוטים של עדשים דפלסחים שלמו לה קבלו ישיב ישלם. **אעפ"י** שגזילה משלם רשע הוא. אבל אחה אלך כו' הרי מבואר דאף המשלם גזילה רשע מקרי ודילמא להכי פוסל הרמב"ם לעדות הגזל ומשלם כ"ז שלא עשה תשו'. גם אין מדוקדק ל' הטור בס"ם ואעפ"י שבלמו כיון כו' הא לפי פשוט דברי ביקר תירולו הרמב"ם מיירי היכא שבילם אם כ"ל. הו"ל להטור לומר. ואפסר שר"ל אעפ"י כפיה. ולכן כ"ל דכוונה **אחרת** יש בדברי הטור דלכאורה עשאה לבא לחמה נקרא רשע הגזל ומשלם הא בכל ל"ת הנתק לעשה כמקריים העשה **מיבחק** הלאו. ובדולה מזו אי' בחוס' פסחים דף כ"ע ע"ב בסד"ה רב אבי כו' הבמשבה חתן ודעתי' לבערו אינו עובר עליו כיון שבחק לאו דב"ל לעשה הבשבה. ואף שבגזילה אפסר נאסר עליו אבל אינו מבעיר את אחיו מ"מ מהיא יקרא רשע. ובפרע **בגזולא** שבשלו מעשה דעדשים שלפי המשמעות לא ידעו בעליהן בעת לקיחה דאם הי' הבעה"ב בעת הלקיחה הי' אפסר לומר **להם** שיהן להם אחירים בזולים על עדשים. והיכא שאין הבעלים יודעים ליכא לחא דעבר. ואף שם לדחות זה מ"מ בגלא"ה נראה יותר שהבגזל בחבר הבחר. ואקריס ל' הרמב"ם רים הלכות גזילה בזה"ל כל הגוזל את חברו ב"פ עובר בל"ת שנא' לא **הגזול**. ואין לוקין על לאו זה בדרי הכתוב ניתקו לעשה שאם גזל חייב להחזיר שנא' והשיב את הגזילה אשר גזל וזהו מ"ע

באר היטב

לטעון מ' ב"י ד מי' רכ"ח ורל"ב וכן אם סייע לחבירו בפתיחת חלונות וכה"ב אף שלענין חזק' הוי מחיל' **מיד** כמש"ל סי' קי"ד ס"ז והוא כבבע ע"ז שלא מסל לו אינו נפסל דאפסר שהאמת אמו שלא סייעו כ"ד **מעשילה** אלא רלה לבחק בו שיחזור ויסחוס כ"כ הב"י עב"ל הסמ"ב וז"ל הש"ך לא ידעתי למה יוכל לומר **אנום** הייתי ובדשב"א מבואר דדיינו הי' כמי שהחרו בו בבעת מעשה ולא אמר אנום אני על הבבוע' ולכבך **אינו** נאמן אם"כ וכן הביא ב"י בשמו בא שבבע לפרוע לחבירו לזמן מ' ועבר הזמן ולא פרעו דאינו נפסל **די"ל** אנום הי' ולא אחרמי ביה זוזי מ"כ ולענין טענת בבחתי מבוי בזמן אם הוא קרוב ב"כ דא"ל לחלות **בו** שבשה אז אינו נאמן מב"ל : [ז] שהחזירו. הטור כתב ע"ז דוקא בשלא שלמו מעצמן אבל בבפיית **ב"ד** ואע"פ שבמלוה בריבית לא מהני החזרה לחוד כ"א בהוספה על נפשס לאסור המותר כמש"ל סעיף

נתיבות

משה"כ

בשביל זה חבור על הבעוה דאפבר דשייע ומ"מ לא מחל סמ"ע : (ז) עבת. ולא מיירי שאוכל ממנו רק הוא"ל והם בחמות **של** עלמו ומוכר לאחרים הוא"ל ויש בו חימוד ממון המרויח בהו בפסל סמ"ע: (ח) ואע"פ שהחזירו. דוקא בשהחזירו ע"י בפיית

משה"א

לו' שבחתי ואינו דומה להת"אה של מלקות דמצי למימר אישתלין אחר כ"ד . ודברי הר"ן תמוהין לי"שפ"י **הא** דאמרו בבחובות בשעת מעשה היינו בזמן קרוב . וקשה הא כל התראה בענין שהיה הכ"ד של עבירה **דוקא**.ובענין מה שהקש"התוס בהא שכ' הרשב"א דמי שנשבע לשרוע דאין,מסדרין לו ומחויב למכיר חלוק **ומכנסיים** ; ויתפלש באפר ואיכ אנו רואין שהניע הזמ"וכל משלשלין ובגדים עליו ואיך שייך שהוא אנוס וכו' ע"ש. נ"ל דל"ק דאם נשבע בשחי' עשיר והעני מחמת אונס ודאי דפטור משבועתו דאונסא דלא אפיק **אדעתי'** הוא שיעני ויצטרך למכור החלוק ומכנסיים הנדרים מממון ילפינן כמבואר בשי"ך ב"ד סי' רל"ב **סכ"נ** ובממון כה"נ הוי אונס וכ"ה בהדיא ב"ד שם סעיף ט"ז. ודוקא שלא נשתנה מבראשונה ע"י אונס **דשכיח** ולא שכיח מחויב להתפלש באפר כיון דלא אתני אבל בהעני מחמת אונס דלא אסיק אדעתיה ודאי **דפטור** משבועתו זאת ואינו חייב להתפלש באפר וא"כ הי"נ י"ל דהי' אנוס בכה"נ ושמא עשיר הי'בשעת **שבועה** והעני דאין אדם יודע משמונותיו של חבירו כן נראה לי ברור :ד)נביקה או טריפה . ע' סמ"ע ס"ק **ט"ז** עד לא עבר אלא אלאו דלפני עור וכו' . צ"ע נהי דעבירה דלית ביה מלקות הוא מ"מ נפסל מדרבנן **כמבואר** בסי' ע"ב : ה) החולק עם הגנב ובתומים המה כיון דמחזיק ממון חבירו בידו לא נדע מכופר בפקדון **דפסול** לעדות והוי רשע דחמס . ובקצה"ח תי' כיון דגנוב אחר גנב אינו משלם כפל ולכך אפילו לדידן **דקיי"ל** דאם גזל ולא נתייאשו יבא אחר ואכלו רמ"ג ורמ"ג דוקא באכלו ומשעם מיקן אבל גזלן לא הוי **כיון** דאינו ברשותו דמרי' לא הוי גזלן דבעליו. תדע דהא בגזל והוקרו ותברה משלם כשעת היוקר ואם **איתבר** ממילא אינו משלם רק כשעת הגזילה אע"ג דאגבי' בשעת היוקר אלא ודאי דאחר שיצא מרשות **בעלים** לא הוי גזלן עכ"ל בקצור : והנה אע"ג דנודה לדבריו בהנבהת שני לא נעשה שני גזלן מ"מ אם

חידושי

שבועה הוא אלינו חבור אבל אם מ"מ י"ל דלעדות פסול שבבי עיר על עבירה דאורייתא ואפ' הבעי' עדותו בשבועה כיון שאינו **נאמן** מלד עלמו גם בשבועה א"כ דבפיק לי' מתורת עד עכ"ל . שוב ראיתי שהעתיק כן לבר במהרש"ק ט"ז וכ' שכן עיקר **ועיין** בנה"ג סימן ב"ח בהגהות לבי"ת אות קי"ו אות ק"ו אות כ"ה בתשובת הרשב"א סי' . תתקפ"ד כ' הגם לעדות כשר ועיי' בנה"ג **סי'** זה בבית יוסף אות ל"א . והנה בדברי ריב"ש הנ"ל בפיעת הר"י מבואר דלא בלל לי' הוא דבל מי שפסול לעדות פסול **לבעוה** הבבי חזינן בעובר שבועה דלבבא דבבר לבעוה ופסול לעדות ולפ"ז י"ל דה"נ בבל עובר עבירה כמו אוכל נבילות **וטריפות** ובדומה בשר לבעוה דקיי"ל אבור לדי"א לא אבור לבבי"ת בולה דהבי הריב"ש למד דהעובר שבועה דלבבא דפסול

צאות

ר"פ האשה רבה : ב) ואפ"ו בהחזירו. בחב הטור הייבו דוקא בלא שלמו מעצמן אלא בכפי' ואפ"ו **דבמלו' בריבית** לא מהני הזרה לחוד כו' הייבו דוקא בחי בהרגיל נפבו בבך אבל בפעם בפעם **אחת** והחזירו מעצמו די עיין סמ"ע וזה דבת מור"ם בסבי' כ"ט אבא דהב"ח בהב על דברי הטור ז"ל **ומיהו** בלפע"ד דאף זה אינו אלא במוחזק לגנב ולגזלן אבל מי בבא גנב או גזלן אלא פעם אחת אפ"י **שלא** הית' הבי' אלא ע"י בפיית ב"ד מיד בבאם הבי' הוא בבר לעדות ובבעוב' ע"ם **וקשה** בהא דאמרינן בפ"ק דמב"ב' גבי ההיא דאתו בבי אחרי דאבל מרתי מייהו וא"ר זירא אי אתי' **בדר'** חייב מבתבע ופריך והא גזלן הוא ע"ם וכיון דהבי מרתי דאבל ודאי מחויב להחזיר וא"כ אמאי **הוי** פסול. וגרא' דהב"ח ס"ל דחזר' אפי' ע"י בפי' כיון דהוא מקיים והשיב את הגזיל' אפי' ע"י בפי' **זהו** חבובתו ואע"ג דהוי ע"י בפי' ובמו הייבי מלקות אחר בבקה הוי בחיך בא"ג דהמלקות ע"י ב"ד **הוא** אלא דבל זמן בעדיין לא נגקה ונא החזיר בדינו פסול הוא וא"כ כיון דבשע' שהב"ד מחייבין אותו **שבוע'** הוי פסול הוי עלי' דין הבוד ובבבנדו נבנב זנוטל אע"ג דאח"כ חזר בהבוב' לא אמרי' דיבנב

(חו"מ ח"א) כט

ם מעובדא דהכוא טבחא וכו' ובחתיה רב נחמן בגהדרין דף כ"ה ע"א ובדעת המחבר שפירש דברי הרמב"ם בספי"ב מה"ע דלא נקט שהיה בודק לעצמו אלא **משום** דלא מהכשר אלא עד שיוצי' טריפה מתחת ידו בדבר חשוב אבל הבודק לאחרי' בתנו'לבדה מהכשר ע ל'הרמב"ם בפ"י מה"ע והביאו הטור ואע"ג אלו בני מלכות היינו *פירוש אפילו החזירו

חכמת שלמה

דא"ם כיון דקיי"ל בעדים בטמלא אחד מהסקא"פ עדו' כולה בטלה א"כ המלטרף עם הגזלן להעיד אף עדות שלו בפסל ולפי"ז אם יודע עד הכשר בחברו שהוא רשע ויודע שלא יודע מרשעו לב"ד רק יסמכו על כך ויוציאו ממון בעדותן אז בודאי הוי עד חמס ועבר על קרא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס. אבל אם יודע הכשר שבודאי יודע פסולו אח"כ לב"ד ולא יגבה ממון בעדותה רק דרולה להלטרף עמו להעיד אדי שבזה יופסל העדות שלו ולא יתחייב המחבע שבועה כלל ויתכוין להעיד להחבע שבועה להנתבע אז להרע לו ולפסול עדותו בזה ספיר ל"ם אל תשת ידך.רק עובר על מדבר שקר תרחק ומזה מיירי הס"ם והרמב"ם והטור מיירי אם לא יודע לב"ד רשעו אז עובר על אל תשת ידך עם רשע וכו'. וזה ברור ונכון לדעתי . ובהכי א"ם מה שתמה הסמ"ע בסי' זה סעיף ה' על מ"ם הטור והס"ע ואל"ל וקשה כיון דאל"ל הוא לאה כתבו. ולפמ"ש א"ם דהא היו בחמת מתו ורלו המעשה רק דהוא גזלן מכבר אף אם יודע כלל ואין כאן עד כלל להוליא ממון על פיו לכך אסור להלטרף

עמו דמוליאו ממון אלא כדין אבל אם הוא שקר ממש א"כ לא ראו נלטרפו עמו בשעת ראי' ולא נפסלו [עיין בש"ך סי' לו]א"כ בזה כיון דעדות אלו כבר ה"א שאינו נשבע כנגדו נתבב ע"א בכיוס כמ"ש **שהוא** גזלן ולא שהוא שקר לכך כתבו בכסיב הוא דאדרבה בזה פשיטא דאסור. וע"ד שפירש הסמ"ע בסי' ל"ג מ"ם ולא"ל שי בראשון כן יתפרש כן. וא"ם ודוק היטב ולא להרמב"ם ועור כן מהמדרש חיכה בפסוק בני ליון היקריס ובה"ל. ולא היו חותמין

סעי' ז' בהג"ה החולק עם הגנב אינו נפסל. כ"כ הכה רא"ש בס' בשיבות המשפט שהביא בסס אחו"ת שתתה ע"ז למה לא יפסל הרי הוי כבופר בפקדון ביטו"ש.והוא כתב דטעמו כיון שלא הוליא הדבר מרשות אחר ומזה הוליא דין חדש אאס עשה בו שינוי

סוף יפסול כיון דעשה איסור וקנה ממנו א"כ עשה איסור אחר ואפ"לי ניחא דזה הוי רק איסור דרבנן יפסל מדרבנן.ת"ו ל"ל דלא משמע לאוכלי איסורא בכבי כיון שהוא לא נגנב ובלא"ם יש בזה ביד הגזלן עצמו לעשות כן לכך לא נפסל בזה בכל ענין בכלבעב"ד בכתו: **סעיף ד'** קוברי המת בי"ע רחטנוכו'

ג"כ עיין בחו"ת ס"ק י"א מ"ם בזה והעלה הביכח דילה אחתקה כסרות מדרבנן אף מס"ת לא חזלי' בתר חוקה ועיי"מ עליו בהשובה לקוטרים מיני מעשים יעו"ש מ"ם בזה וחלקתי עליו ודחיתי ראיותיו יעו"ש:

סעיף ה' בס"ך ס"ק כ' מ"ש וכרי הריבי"ם ב"ל עיקר להלכה והלכה כדברי המרדש ובר כתבתי לעיל בה' דיניס שהוא תמי' מן הס"ם פ"ב דשבת בפפ"ק דפפסיס דאין הלכה כמרדש רק היכי החמלוקים מזכירים שי הדברי'

טורי זהב

סי' לד (ס"ז ואעפ"י שהחזירו) (י) רביס מקיים על תמיכת הטור על הרמב"ם בזה כמ"ש ואינו יודע לעה לא יוכשרו כו' דהא כ' הוא עלמו בסוף סי' זה שלריך שיעשה תשובה וגראה לי דהני פסולים הוא מן התורה וכן הוא ברמב"ם לבדיא ולכוונה זו סדרס רבינו בין פסולי דאורייתא ע"ב תמה עליו אמתי לא יוכשרו עכ"פ מן התורה כמ"ש סי' ס"ם דגזילה הוי ליה

חכמת אמרי ברוך

ואפי' שרף הגזילה אינו לוקה שהרי הוא חייב לשלם דמי וכל לאו שניתק לתשלומין אין לוקין עליו ע"כ. הנה תפס הרמב"ם כ' עעמים על הטור המלקות בגזילה.א' משום דניתק לעשה. ב' משום דניתק לתשלומין ולכאורה יפלא למה הוצרך להחריך ולכתר ב' עעמים. אבל הדבר פשוט שהתנין לדברי הגאון ר' יעז. תנן הנה הנוטל אם שלא כהנים כו' וחכ"א מעלה ואינו לוקה. זה הכלל כל מלית שיש בה קום ועשה אין חייבים עליו. אמר ר"י אין לנו אלא זאת ועוד אחרת כו' ותו ליכא ואם איכא גזל דרחמנא אמרה לא תגזול וחייב בה בגזילה כו' ומשכחת לה בקיימו ולא קיימו וביטלו ולא ביטלו. הנה כיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם. יעו"ש בהגה: ד"ה הנה כו' ואי' כתיבוטי הריטב"א בזה"ל כיון דחייב בתשלומין כו' פי' הרא"ש הלוי ז"ל כיון דגברא דאי בתשלומין הוא אפי' בטולו אינו לוקה ומשלם. ולפעדך לפרש דברי כו' יעו"ש. ולדעתי נראה דהרמב"ם והרמ"ה נתנו לחד סברא דלניתק לאו דגזילה א"א רק בשמחזיר גוף הגזילה כעין שגזל בהכתיב והשיב וגו' אשר גזל. אבל בשנאבד או נתרע הגזילה נתבטל העשה דוהשיב ואי"א עוד לנתק הלאו דגזילה. רק כיון שמ"ם חייב הגזלן בתשלומין כפי שווי' של הגזילה אין עליו עוד חיוב מלקות משום דאין דאין לוקה ומשלם. ובשמחזיר גוף הגזילה א"א לפוטרו משום דאין לוקה ומשלם דאין בה בגדר התשלומין מה שמחזיר לבעליו אשר לקח ממנו ולא קנאו ובמבואר בסוגיא דסנהדרין דף ע"ב. אמר רב הבא במתפרת ונטל כלים וילא פטור מ"ע בדמים קנהו. אמר רבה מסתברא מילתא דרב בשמיר דליתנהו. אבל נטל לא. ואי' בריש"י ד"ה אבל נטל לא דכיון דקיימין הן כל היכא דאיתנהו דמרייהו ניחנו ואין זה חייב בתשלומין דפקדון בעלמא ניחנו הנה עכ"ל. לכן בשמחזיר גוף הגזילה נריכין לעשה פטור המלקות משום דניתק לעשה. ומדויק כן בדברי הרמב"ם שבהגדת הגזילה כ' עשה פטור מתלקות משום דניתק לעשה וכשבתרא הגזילה שמחוייב בתשלומים אף שאין בזה ניתק לעשה דוהשיב מ"מ פטור מתלקות משום דאין לוקה ומשלם. ולכך מדייק הרמב"ם בדברי זהו מ"ע. ר"ל דהמ"ב הוא על החזרת הדבר שגזל בעינו. ומיד שאינו מחזיר גוף הגזילה אף שמשלם דמיס לא נפטר מעונש איסור לאו דגזילה. והנו ברשתו. ולכך נקרא רשע. וזה שמדייק בגמ' אעפ"י שגזילו משלם ומעשה דגנוסים רשע מיקרי אבל כשמחזיר הגזילה אינו רשע. ואף כשהחזיר ע"י כפיה כיון דנתקיים השבה ניתק הלאו ונאנו לא עבר על הלאו. ומעתה אין עוד סתירה בדברי הטור דבטור נאמרו מיד וזה דהרמב"ם מיירי בשהחזיר ע"י כפי'. דאל"כ בשהחזיר ע"י כפי' הרי הוא בעל תשו' גמור ומה יעשה עוד. רק שהי' קשה להטור דאף כשמחזיר ע"י כפי' כיון דניתק בזה שלאו לא קראו עוד בשם רשע. ואמאי יהי' פסול לעדות. ולזה אמר אינו פסול דאף אם לא יכוירו אחר שהחזיר הממון דלגון החזרה נופל בכמותן אותו דבר שגזל. ובהרמב"ם אי' אע"ג שהחזירו. ולזה תירץ הטור ואפשר ב"ל אעפ"י ששלמו. הכוונה דאפשר הרמב"ם לא דק בלשונו ולא מיירי בהחזרת הבר הגזול. רק שלא השיב הגזילה עלמה כ"א שילם תמירתו בתשותיו. ובשלא לא מתנתק הלאו ועדיין הוא רשע כדברה רי"ל אעפ"י שגזילו משלם . ופסול בשאינו משלם מרגולו שזה הוא עלם. התשו' רק ע"י כפי' ב"ד . לכן מסיים הטור בטעם הדבר כיון

פתחי תשובה

משום דקרו ליה חיבלי ריש ירחא מכל מקום אין לפוסלו דיעבד כיון דיוכל להתגלל שבוותתו היה על ר"ח הסמי ולאו כ"ע דיני גמירי ע"ש : **טו]** גנב כו'. בגמ"ע הבריב"ע חיבר בלא"ל כ"ב כ' מהריק"ש וגאון ממון נכרי כתב הרדב"ז סי' רכ"ח דפסול מה"ת ול"כ לבכשיר דלא משמע לאוכלי דאסור וכן רחוי לדון בע"ל. ואני מלאתי שהרדב"ז עלמו בא"ד סי' ר"ם מסיק כן לבכשיר מעצם זה כל שלא התרו בו תחלה והודיעוהו שיופסל לעדות מחמת זה ע"ם והוכא קלת בבה"מ אה"ע סי' קמ"ח ס"ק כ"ז ע"ש: יז] בפופר בפקדון הו מלוה. עיין בחש' חתם סופר חח"מ סי' ט"ל אודות לזה שהוליא שבוד על המלוה ובוכר שבעשה בו זיוף שהיה כתוב חתמה. ומחק הה' ונכתב חמשים הה' דאינו מלוה בלא"ה אינו נאמן ע"ש. ולפ"ז ל"ל דבשינוי החוזר דלמאן דס"ל דלא קנה וקי"ל כוותיה אפי' בשינוי בידים כמבואר בח"מ סי' שס"א . ולפ"ז י"ל דאביי ס"ל דשינוי קונה דאינו קונה רק בשינוי ידים כמו דס"ל לר"א אפילו בשינוי דלא הדר דמה"ת נשוי פלונתא רחוקה ולומר דקונה אפילו בשינוי ממיל' . ולפ"ז לרבא דס"ל דאי עביד לא מהני אפילו בידים לא קנה ולכך אנן דקי"ל קרבא דאי עביד לא מהני ולכך בשינוי החוזר אפי' בשינוי ב דים נמי לא קנה ומשעם כל מילת' דאמר רחמנא לא תעביד והיינו שעובר בשעה דמשנה ג"כ על לאו דלא תגזול דהוי גזילה מהדש כמ"ש רש"י הנ"ל דא"ל דהא דאמר בש"ם הטעם בשינוי דהוא משום דאמר רחמנא לא תעביד על נוף הגזילה אמרינן ומשום דהוי כאלו לא גזלה והוי מאילו נשתנה בבית הגנזל א"כ קשה אף שינוי דאינו חוזרות נמי לא יקנה וכן שאר קנינים למה יקנה כגון יאוש ושינוי השם אף יאוש ושינוי החוזר אע"כ דקנין של הגזילה כיון שהוא רק לחייב הגזלן ובע"כ רחמנא הקנה ליה ואפילו אינו מכוון ואינו רוצה לקנות לא שייך לומר דלא מהני דהא בע"כ אקני רחמנ' ול"ש דלא מהני וקושית הגמרא הוא משינוי החוזר דלא קנה רק כשעשה בידים ולזה קאמר הש"ם דלא מהני משום דאמר רחמנא ל"ת אבל בשינוי דאינו חוזר מודה רבא דקונה דל"ש לומר

רעק"א

לעדות תלר דדמי לעובר אחר עבירה וכיון דכבר לשבועה כמעמ דעובר כבר לשבועה ולא מלינו מפורש דפסול לשבועה זילת גזלן וכדומה דחשוב לאותו דבר בזה אפי' בשבועה אינו נאמן לו דחשוב על השבועה דפסול גם עתה לשבועה אבל חשוב לעבירה אחרת לא מלינו דפסול ועיי' תשו' רשב"א סי' תס"ל ועיי' הבואות טור סי' כ' סי"ק י"ב : שם בש"ך אות ד' סי' ל"א . כ"כ ובתשו' זכרון אסף תלה"ם סי' ע"ו : שם אות ה' בדברי המבריש. כ"ב וכ"כ רש"כ ח"ג סי' קע"ה ובתשו' מהרי"מ תלה"ם סי' מ"ב : **בש"ך** אות ח' ועמ"ל סי' ל"ב . כ"ב ועיי' תשו' מהר"ח שמן סי' ע"ד : ס"ז בהגה החולק עם הגנב . כ"ב עיי' תשו' מהר"ם לובלין סי' פ"ח : ס"ז גנב וכן גזלן כ"ב גונב ממון נכרי כ' הרדב"ז סי' רל"ח דפסול מה"ת

החושן

אלא קם דיעא ובשגנדו נשבע ונוטל ועמ"ם בסי' ס"ע וא"כ כיון דע"כ בשעת מביע' עדיין לא החזיר דאל"כ ה"ל הילך ומנ"ה הוי עלי' דין חסוד ואפי' החזיר אח"כ שבגנבו נשבע ונוטל וקם דיעא וכמ"ם בסי' ס"ע בסופו דעיקר טעמ' דאסור דריש טעמתי' דבסוד ומנ"ה מסנו שבגנבו קאמינא : למעט מלגון הת' מבואר להדיא כדברי הרמ"א ע"ש פ"ק דמציע' דף ה' ד"ה דחסיד לממונא וז"ל ולא קשה מהיא רביא דאסר מרתי מיייהו אמאי פסול כו' דמה שהוא מבלס ע"י אדיס אין זה הסב' מעליא דע"כ מבלס והיינו חפמא דבופר בפקדון פסול לעדות עכ"ל ומבואר דאפי' פעם אחת בגנן עובדא דההיא רביא לו כופר בפקדון נמי לא מהני חזרה ע"י עדי' ולכן העיקר כדברי הרמ"א : ג) החולק עם הגנב בריב"ם כתב בא' שהעידו עליו שחלק עם הגנב בגנב בבית ובראל והי' מוכרח להחזיר מה בגנב עפ"י ב"ד וכתב ריב"ם דלא מיפסל לעדות מהא דאומר לבלומו לא וגזוב דפטור המשלם ס"ם ובתומי' ראיתי בהחפנא מאר על דין זה דכיון דבידו ממון חבירו ונוקרו בידו לעבנו הרי הוא רבע דחמס ולא ידעתי הבדל בין כופר בפקדון דבהיתר בא לידו ומ"מ הוא"ל וכופר פסול לעדות וזה לקח ממון חבירו באיסור וכופר בו ואינו

ם מעובדא דהכוא טבחא וכו' ובחתיה רב נחמן בגהדרין דף כ"ה ע"א ובדעת המחבר שפירש דברי הרמב"ם בספי"ב מה"ע דלא נקט שהיה בודק לעצמו אלא **משום** דלא מהכשר אלא עד שיוצי' טריפה מתחת ידו בדבר חשוב אבל הבודק לאחרי' בתנו'לבדה מהכשר ע ל'הרמב"ם בפ"י מה"ע והביאו הטור ואע"ג אלו בני מלכות היינו *פירוש אפילו החזירו

חכמת שלמה

דא"ם כיון דקיי"ל בעדים בטמלא אחד מהסקא"פ עדו' כולה בטלה א"כ המלטרף עם הגזלן להעיד אף עדות שלו בפסל ולפי"ז אם יודע עד הכשר בחברו שהוא רשע ויודע שלא יודע מרשעו לב"ד רק יסמכו על כך ויוציאו ממון בעדותן אז בודאי הוי עד חמס ועבר על קרא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס. אבל אם יודע הכשר שבודאי יודע פסולו אח"כ לב"ד ולא יגבה ממון בעדותה רק דרולה להלטרף עמו להעיד אדי שבזה יופסל העדות שלו ולא יתחייב המחבע שבועה כלל ויתכוין להעיד להחבע שבועה להנתבע אז להרע לו ולפסול עדותו בזה ספיר ל"ם אל תשת ידך.רק עובר על מדבר שקר תרחק ומזה מיירי הס"ם והרמב"ם והטור מיירי אם לא יודע לב"ד רשעו אז עובר על אל תשת ידך עם רשע וכו'. וזה ברור ונכון לדעתי . ובהכי א"ם מה שתמה הסמ"ע בסי' זה סעיף ה' על מ"ם הטור והס"ע ואל"ל וקשה כיון דאל"ל הוא לאה כתבו. ולפמ"ש א"ם דהא היו בחמת מתו ורלו המעשה רק דהוא גזלן מכבר אף אם יודע לא כלל ואין כאן עד כלל להוליא ממון על פיו לכך אסור להלטרף

סעי' ז' בהג"ה החולק עם הגנב אינו נפסל. כ"כ הכה רא"ש בס' בשיבות המשפט שהביא בסס אחו"ת שתתה ע"ז למה לא יפסל הרי הוי כבופר בפקדון ביטו"ש.והוא כתב דטעמו כיון שלא הוליא הדבר מרשות אחר ומזה הוליא דין חדש אאס עשה בו שינוי

ופסל ולדעתי אין הדבר כן הרי אף אם עשה בו שינוי הרי קי"ל לקמן סי' בס"ח שאסור לקנות דבר מן הגנב ובפרע היכא דאפס

מעצמם כ"י: פ כלומר אם רוים דף כ"ז והיא אחת מהלכות יע"ל קנ"ס ל נ"ז אם בפי"ט וכ"כ הרי"ף כפ' מרובה וכ"כ הטו' וס"ם *כן הוא אם כרמב"ם ק כלומר ולא מפסדינן להכי שטרי דלוכי דאיכתבו מקמי הכי מספקא וכ"כ הרי"ף אם:

חידושי חת"ם

סימן לד ש"ך ס"ק י"ג לפסול הגוף כ"כ ולקמן סס"י ל"ח כתב דהגוף פסול אלא שאינם משלמין ממון עיי"ש:

חידושי רעק"א

ול"כ להכשיר אלא משמע לאינשי דאסור וכן ראוי לדון עכ"ל מהריק"ש. מלשון זה משמע דהרדב"ז ס"ל שפסול לעדות ומהריק"ש חולק עליו. אבל באמת הרדב"ז סי' כ"ח כ' דגניבת נכרי אסור מדאורייתא ומ"מ יש להכשיר דלאו משמע לאינשי דגניבת נכרי אסור: בסמ"ע אות ט"ז. כ"כ עיי' מה שתירץ ע"ז בחי' מהרר"י זל"ל וזה"ל

בט"ז ומתוך דבריו מבואר דכל עבירה שאין בה מלקות דפסיל מדרבנן בעי' חתם. אבל ברי"ז שהוא בב"י משמע דדוקא בעבירה דרבנן בעי' חתם אבל בעבירה דאו' אף בשפסול רק מדרבנן לא בעי' חתם ועי' פ"י בב"מ דף ע"ב תוס' דס"מ שטר שכ' דדעת ריב"ם דלא ברי"ז וממשמעות כל הפוסקים בסי' זה נראה דלא בעי' חתם וכ"כ המ"ל פ"ד ממלוה: ס"ח נפסל מעת שהעיד. כ"ב וכן מה שהעיד מקודם תכ"ד של עדות זה שהוזם עליו. כך מבואר בסוגי' דב"ק דף ע"ג ע"א, ועי' ברתב"ן פ' חזקה, אבל בסיטה מקובלת ב"ק שם הביא דעת הרבה ראשונים דדוקא אם כבי' עדות בסס של תוכע ונתבע אחד. אבל בב' עדיות לב' גברי עדות הראשון קיים, ומדברי מהרי"ט ח"א סי' קל"ח מבואר דאם תכ"ד של עדותו נפסל בעבירה עדותו בטל וע"ע לדינא: כשי"ך אות י"ג לבשטר מתייבנו לעדים כ"ב דברי הש"ך בזה תמלא ל זמן מבואר סי' ל"ח בש"ך ס"ק ב':

שדי זהב

לאו הכיתה לעבה איחזיר הגזלה וע"ז הי' הכיון דהחזיר ע"י כפי' לא שמיה חזרה: (ס"ח אם יש עדים שידעו שחתמו) פי' הסמ"ע שלא ראו בתור הטטר הזמן כו' דא"כ ה"ל עידי הזמה ודברים המוהים כ' דא"כ ל"ל בזמנו תכנו כו' הא ע"כ לא שייך כאן אחרוהו דהא ראוהו לבטר ביום פלוני בשעה שחתמוהו אלא נגע"ד דאחייני בטטר קנין דכטר אפילו לא נכתב הטטר ונתתה עד אחר זמן. תרוצה כמ"ש בסי' מ"ג לכן אותן העדים שראו שהחתימה ביום פ' אינם אפשר ביום המזכר בטטר נעשה הקנין אלא שנכתב ונתתה אח"כ ואח"כ צריך שיאמרו בזמנו כתבנו כפי' שהקנין נעשה ביום המזכר בטטר דאל"כ

הגהות אמרי ברוך

הנכפיי' ב"ד כו'. אבל בהחזירו אף בכפי' בכפיות ב"ד מתכבר. א"כ כל דברי הטור סובבים רק על ל' הרמב"ם שכ' בדין הנ"ל תב"ג שהחזירו. אבל בסעיף מ"ב שהעתיק הטור ל' הרמב"ם שב' מקום אחר בהל' עדות ושם הלשון תעפ"י שבלמו. לא הביר הטור לגמרם על דבריו. הבטור בעצמו מידה לזה הביאה אלא החזירו עדיין רק שלמו עדיין פסולים אם לא

באר

כ"ע היינו כמי שהרגיל נפשו בכך אבל בפעם א' והחזיר מעצמו די בכך כ"כ בד"מ. סמ"ע: [ח] ואיחרוהו. דעת הרז"ה דבטטר לא מקיימים נעדים זוממין לפסול הגוף או ממון ולזה הסכים הש"ך וכתב דדימו אמת ואין מולך עליו וע"ל סי' מ"ג ורל"ו: [ט] שיודעים. פירוש ברוח שחתמו ולא ראו בתוך הטטר הזמן והמקום הכתוב בו דאל"כ הו' נעדים בעצמם.

פתחי

שהרומות שלפי' בשבועה אינו נוגה אותו ממון אבל ע"פ בהה לא פליגי דלא נפסל לא לעדות ולא לשבועה ע"ש: יח] מעת שהעיד כו'. בגמ"ר הבנר"ע ביאר זל"ל נ"ב וכן הא שהעיד מקודם תוכ"ד של עדות זו שהוזם עליה כך מבואר בסוגיא דב"ק ד' ע"ג ע"א ועי' בחי' הרמב"ן ר"פ חזקה הבהיה אבל בשטר מקובלת בב"ק שם הביא הרבה ראשונים דדוקא אם הבי' עדיות של תוכע ונתבע אחר אבל בב' עדיות לבי' גברי עדות שמקודם קיים עד כאן לשונו: יט] שבתבוהו ואחרוהו עבה"ע שב' דעת הרז"ה כו' לפסול הגוף או ממון כו' ועי' בהה"מ שב' דע"ש יש בש"ך ול"ל רק לפסול הגוף ולא ממון ע"ש. ועיין בהשובת ת"ב תניינא סי' ו' בעובדא שבתבוהו אחר מכר שרהוגן מכר לו חדר א' ונם מוכן לו חדר א' והעדים בתחבוהו אחר מכר תתו וכ"ר יוצא מהקנים אחר ונתקיים בב"ד ראהונן הבית עדים והעידו שאותו יום הבתוב בטטר מכירה היו העדים החתומים בטטר במקום אחר בתוך מן המקום שבתבוהו אחר מכר לו חדר א' וגם מוכן לו חדר א' והעדים בתחבוהו אחר מכר תתו וכ"ר יוצא סי' ו' בעובדא שבתבוהו אחר מכר שרהוגן מכר לו חדר א' ולא תעביד אי עביד דהו' אלא מהני אלא דאמר רחמנ' לא תעביד כל מילתא דאמר רחמנ' לא מהני וקאמר דבשינוי קונ' שליני אלמא דבשע' שמשנ' הגזילה עובר על לא תגזול וכן אם בא אחר ושיב' ונאנס אח"מ נ"כ חייב על האונס שאחר השינוי דכבר מיקלי קלי' בשעה ששינהו שנעשה ע"י זה קנין בידו ושוב אינו של בעלי' ולזה אם חלק עם הגנב ושינהו או אכלו ודאי דפסול שעבר על לאו דלא תגזול כדמוכח בתמור' שם. וכן אם נשתמש בו הוי שואל שלא מדעת דהוי עדיין של הבעלים וכשמשתמש בשל בעלים שלא מדעת דמי אבל אם לא נשתמש בה אף שנתכוין לזכות בו לעצמו מ"מ כיון דאא הוסיף גזילה בהקנין החבנה' שעשה לשם גזילה עכ"ל הנזלן מ"מ הוי כאכלו דמה לי אכלו או הקנהו ואינו ברשותו אבל בעלים וגם בגזילה השני כך הוא ולא הוסיף מידי אא עבר אלא תגזול דהגזיל' קנין בעי כדמוכח בש"ס ובהגבהה זו שעשה' החולק לא נעשי' שום קנין נוסף על הגבהה שעשי' הנזלן הראשון. ובכתה"נ מיירי בש"ע דנקט החולק עם הגנב. ואף דמ"מ עבר דהא מחוייב להשיב אבידה לבעלי' כמבואר סי' שנ"ט מ"מ אינו אלא כעובר על מ"ע דהא נפסל כמ"ש בסק"א ע"ש: ו) שאפשר שכתבוהו ואחרוהו. עש"ך סקי"ב שפסק כדעת הרז"ה דבעדות שבשטר לא מהני הזמה לענוש הגוף או ממון אבל מ"מ העדים נפסלין והשטר בטל (ויש ט"ס בש"ך וצ"ל דבשטר לא מחייבינן לעדים זוממין רק לפסול הגוף ולא ממון וע' ב"ק וכו') וע' תומים שהוכיח כהרז"ה מהא דניטין וקידושין לא בעינן זמן מדאורייתא משום דרישה

חכמת

זה לזה וכלון אלא הוזכר בדברי הפוסקי' בפירוש לומר בין בשוא"ת בין בקום ועשה לא שייך הלכה בדברי התכריע. ואף אם בכאן נראה לו עיקר גם בזה כן עכ"פ האיך כתב דהלכה בכ"מ בדברי התכריע הלא בכל מקום אין הלכה כה"ג התכריע ול"ע. ועיין בחיבורי לאהע"ז מהדורא ה' סי' ס"א ובתשובה אחרת ישבתי דברי: אם בהג"ה מי שבאו עדים וכו' אינו נאמן לומר שוגג הייתי וכו'. כ"כ עיין בחיבורי לאו"ח ה' פסח סי' הנ"ה [בחלק ל"ה] דל"ב בתשו' לק' שטאמיסלאב אם העלתי דבר חדש דוקא בשבועה הוי כן דאיתרע חזקה כשרות שלו כיון דנשבע ותיקף נקרא רשע. אבל בשאר עבירות י"ל דנאמן אבי' שוגג וגם בשבועה הוא דוקא היכי דלא הוי מלוה לוסבע אבל אם הוי מלוה לו לוסבע נאמן לומר אבי' שוגג יעו"ש והוא נכון בעו"ה. והכי עוד נראה ראי' לדברינו בכוונת הרשב"א במה שא"ל לומר שוגג דאל"כ קשה על הרשב"א מן הש"ס דניטין בעצמותו טהרותיך דאמר ר' יוחנן הוינן אמרי אמר מה אעשה שהטורה אתמיהנו. ופריך אם היכן אתמיהנו ובקה במה לא פריך אר"י מברייתא דבמכיס שפגלו בתקנה דתנו בברייתא דשוגגנין פטורין אלא הכיות הכרייתא זו בנדרים אל"ה ומם קשה במה מיירי אי בלא אמנו דמפגל א"כ מוכח דנאמן ואין לדחות דמיירי דאמנו דמפגל א"כ אליך נאמן לומר אבי' שוגג והרי להרשב"א ס"ל דא"כ לומר שוגג אבי. ואין לומר דחזקת ממון שאני דאין הולכין בממון אחרי הרוב אבל להכשיר עלמו א"כ הרי מפורש בפ"י דנ"ב גבי אלונתא דאין הולכין בממון אחר הרוב מגמל אחר בין הגמלים ומשני דע"כ לא אמר ר"א אלא בחזקה דאיכו גופי' מוחזק. אבל בהר הוכח אם הכנס אמן קיי"ל כרב אחא בגמל אחר בין הגמלים והרי קיי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב בע"כ דקיי"ל כהך הירולא דחזקה דאיכו גופא מוחזק עדיף. א"כ לממון נאמן לומר שוגג הייתי מכח חזקת ממון מכש"כ דנאמן להכשיר עלמו מכח חזקת כשרות דחזקה דאיכו גופי' מוחזק עדיף מחזקת ממון ובע"כ מוכח דנאמן לומר שוגג הייתי להכשיר עלמו. ובע"כ דוקא ס"ל להרשב"א כן ולא בשאר עבירות כמש"כ בחיבורי לאו"ח הכ"ל בחריבות עיי"ש ודוק היטב ועיין בהשמטות לחיבורי אבות מייס לפרע ושוללות מ"ש בזה דאיכא הוכל דאיכא חיבות ממון א"ר לומר שוגג הייתי עיי"ש: סעיף ח' עד זומם כ"ב הכה מקור הדין בהש"ס ס"ק דע"ב עיי"ש עד ד"ה דאסהדי בי תרי לחד. הכה קשה לי טובא למה לא קאמר ר"מ לענין חיבורא כגון שהיו עדים ביחו ובחיבו על ענין מיתת ב"ד דאם הוי עשם דרבא מכת דחידוש הוא ד"ב גם לענין איסור בסרים בה הגנב ומה הקידושין בסרים ובתחייב הלה מיהה ע"י עדותן. אבל אם הוי העשם מכת פסידא דלקוחות א"כ הינה לענין מתון הכפר ב"ד הפקר אבל לענין איסור בטל עדותן למפרע דאין כח ביד

קצות

מחזירו יהי' כסר לעדות וכו' וע"ש שהעלה בדברי הריב"ש משום שהחזיר ואפי' ע"י כפי' סני ליה בכך לו דסם מיירי לאחר יאוש ע"ש וכל דואה יראה שאין זה מסמעות דברי הריב"ש ולא דברי הרמ"א שהביאו בהגב' ומשמע דאפי' עדיין לא החזיר ולא הוי יאוש אמי אינו נפסל והגרא' לי בזה דמה שמדמי

ביאור הגר"א

ויחזרו מזרה גתורה כו': [י] החולק. כמ"ש בב"מ ו' ב' לא תתמוד לאיכלי כו': [יא] (ליקוט) ומאימתי כו' משעה שהעיד כו'. אבל לא על שעה שהעיד והכי איתא בירו' הוי עומדין ומעידין עליו בעשרה בכיום שנגב את השור בא' בכיום עבח ומכר בעשרה בכיום והזוחתו בע"ז בכיום כל העדות שהעידו משעה בכיום עד מ"ו בכיום הרי אלו פסולין. רשב"א* פרש"י (ע"כ): [יב] אין עידי סנה' ל"ב ה' ועדו"ף בב"ק בפ"ז: [יג] אבל אם אין כו'. גלמד מגמ' הכ"ל דתלינן מספק להכשיר השטר וע"ש בתוס': [יד] עדים שחתמו. רלה"ה מירו' הכיאו הר"ן בריש ר"ה הן הן עדיו כו' ע"ז חתמנו כו' ואוקמוה הרמב"ן בשאין בת"י

אמרי ברוך

בשבטו תטו'. ומתילא בשמשלם מעצמו הרי זה משובח וכן מדייק הרמב"ם בריש הלכות גניבה וכ' בזה"ל אסור לגנוב כו' או לגנוב ע"מ להחזיר או ע"מ לשלם הכל אסור אלא יתרגיל עצמו בכך עכ"ל. הרי שם חזרה לתשלומין אינם בסוג אחד ודו"ק: (מחבר) (בקי"ט) (") ואם אמרו בזמנו כתבנוהו והוזמנו כו' כ"ב יעוין בע"ז לקמן סי' מ"ג סעיף י"ח:

היטב

אחר ס"ם): [י] בעת. ומה"ט נפסו רשעים מאותו העת דהו"ל כאלו העידו אז אבל לא מזמן החתימה בשטר כיון דאין עדות אימת חתמנו יכול להיות שהקדימו הזמן ברשעתן וכדמסיק. סמ"ע: [יא] חתמו. פירוש שהי' בידו שטר כתוב אלא חתימת עדים והי' מוכח בידו כמה שנים והיום חתמנו העדים דה"ל זמן כתיבתו מוקדם לחתימתו עכ"ל הסמ"ע: [יב] פסולין. כתב הרשב"א בתשובה מי שבבר

תשובה

עיקר הדין בשטר מכר מאחר פסול אבל אין כוונתו לפסול העדים מן הסתם, ועוד אני אומר אלא לגרבנו לתלות השטר לומר שהוא מאחר אלא בשטרי דאלו בשטרי דאלו אקנייתא שאם המוקדם בודאי אם אין בעדים באותו יום וכ"כ הנוס' בפתחדרין דף ל"ב ד"ה חיישינן ע"ב ואף שאז שבוחנין יום הקנין הקנין קיים לגבם מקום הקנין בתבואר בסי' מ"ג ס"ב מ"מ הרי דעת הב"ד שם ס"ק אף א"ש שאם כתוב מקום הכתיבה לא נפסל בדיעבד ואפילו לדעת המחבר שם שפסול האו"ל ומשקרים אלע"ד שהשטר פסול אבל לא העדים שאין בהם הקנין אלא אם אלא בשטרי אלא בשטרו לגבם אלא בשטרו לגבם אלא בשטרו לגבם

הרשב"ץ בתשובה סי' תשפ"ז. מי שהכריעדים שיעידו לו אינם נפסלים עד שעה שיעידו עכ"ל ד"מ י"ד: כח משום דסבר כו'זה נלמד מדין קוברי מת בי"ט ראשון שכתבו המחבר בס"ד והוא מהגמ': כט אפוטרופוס או סנטר של עכו"ם. ע' בי"ד ס"ס קס"ט: ל או שהי' טועה וסבור כו'. וכ"כ בשמוך ברים סכ"ד ול"ד למ"ם מוה"ם בס"ה דאינו נאמנו:

חושן משפט לד הלכות עדות

לאחריה והמחבר נמשך אחר לשון הרמב"ם דכתב איסור מפריחי יוני' לענין להביא יוניס כו' ואיסור אי תקדמי בקוביא ואיסור להביא יוניס אינו נזל נמור דכל היוניס מעלמא אתו ורבו בשובכין ולא קנאן בעל השובך בקנין נמור ומ"מ אסרוהו משום דרכי שלום כמו נזל מליאת חש"ו וזה שכתב הרמב"ם והמחבר שנמשך אחריו מפריחי יוניס בישוב נקט בישוב לאפוקי במדבר דיוני המדבר הן הפקר ופשיטא דלא מיפסלי בזה והמשחק ביוניס עם חבירו ואומר אם תקדיס יונך ליוני כו' שהוא בכלל דהמשחק בקוביא ממילא נ"כ נלמד דאינו נפסל אח"כ אין לו מלאכה אחרת דמשתמש אוכל ממעות

(טז) הרי זה בחזקת שאוכל מהקוביא כו'. ע' בסמ"ע וע' בתשוב' מגי"ע ח"ב סי' ע"ב: (יז) על פי רשעים ע' בתשובת רמ"א סי' י"ב דף כ"ח:

והיא שלא תהיה לו אומנות אלא הוא הואיל ואינו עוסק בישובו של עולם מ (טז) ה"ז [כ] בחזקת [לא] שאוכל מן הקוביא שהוא אבק גזל ס ולא אקוביא בלבד אמרו אלא אפי' משחקים בקליפי אגוזים וקליפי רמונים מא [לב] וכן לא יונים בלבד אמרו אלא אפי' במשחקים בבהמה חיה ועוף

ואומרים כל הקודם את חבירו או כל הנוצח את חבירו יטול בעליו שניהם וכל כיוצא בשחוק זה מ[לג] והוא שלא תהיה לו אומנות אלא שחוק זה הרי זה פסול,[לד] וכל אלו הפסולי' מדבריהם: יז מב *מי שאינו לא במקרא ולא במשנה [כא] ולא בדרך ארץ [לה] הרי זה בחזקת רשע ס ופסול לעדות מדבריהם לפיכך מג ב אין מוסרין עדות לעם הארץ ואין מקבלין ממנו עדות [לו] אלא א"כ הוחזק [לז] שעוסק במצות ובגמילות חסדים ונוהג בדרכי הישרים ויש בו דרך ארץ אע"פ שהוא ע"ה ואינו לא במקרא ולא במשנה [לח] נמצאת אומר כל ת"ח בחזקת כשר עד שיפסל ד וכל ע"ה בחזקת שהוא פסול עד שיוחזק שהולך בדרכי הישרי' [לט] וכל מי שמקבל עדות ע"ה קודם שתהיה לו חזקה זו או קודם שיבואו עדים ויעידו שהוא נוהג במצות ובד"א הרי זה הדיוט ועתיד ליתן את הדין שהרי מאבד ממונן של ישראל (יז) ע"פ רשעים (טור בשם הרמב"ם):

יח הבזויים פסולים לעדות מדבריהם והם ה האנשים מד שהולכים ואוכלים בשוק ו מפני כל העם [מ] ובגון אלו שהולכים ז ערומים בשוק בעת שהם עסוקים במלאכה מנוולת וכיוצא באלו מה שאין מקפידים על הבושת שכל אלו חשובי' ככלב ואין מקפידי' על עדות שקר [מא] ומכלל אלו ח המקבלי' צדקה מן העכו"ם בפרהסיא אע"פ שאפשר להם שיזונו בצנעא מבזים עצמם ואינם חוששים כל אלו פסולים מדבריהם: הגה מו כל מי (מב) כד] שבוטל ד) שכר להעיד

יוכל כו' ס"ל דשוא בכלל איסור משחק

חידושי רעק"א

ס' יז ופסול לעדות מדבריהם. כ"כ ותפסר דדוקא אחר הכרזה תשב"ץ ח"א סי' ל' דף נ' ע"ד:

ס' יח כהנה כל מי שבוטל שכר. כ"כ המהריב"ל דף כ"ג ע"כ בסתפק אם הוא דרבנן או דאוריית' ועיין תשובת בגדי כהונה ח"ב סי' כ"ו: שם עדותו בטל. כ"כ בכ"ח סי' ע' כתב דא"ל העד להחזיר שכר שקיבל ועיי' במחנה אפרים הל' שכירות סי' ע"ז: שם ואינן לריכין הכרזה. כ"כ עיי' בס' עזרח נשים סי' י"ז דין ח' וכספרו גנ פשוט כי' ק"כ ס"ק י"ט: שם ואם החזיר המעות. כ"כ עיי' תשובת מהריב"ל ח"ג סי' ל"ז:

פתחי תשובה

דמי משמע וכן האמת כ"כ התוספ' כו' ע"ש וע' בתומים שהשיג עליו שזה דברי הש"ע לקמן סימן שנ"ע ס"י ודברי עצמו שם ס"ק י"ד כו' וכמו כן תמה על הכ"מ מ"י מהלכות עדות כו' ע' שם וכבר קדמוהו לתמוה כן הב"ש בתה"ע סימן כ"ח סק"ב סק"ד ע' שכ"ב: כד] שבוטל שכר להעיד כו'. בגש"ע דהגאון מהר"ם ז"ל בעל תפל"מ נ"ב וז"ל ואם לריך להחזיר עכ"ח סי' ע' ס"ס ועמ"ש בגליון ש"ך סי' ר"ח וכת"ס סי' י"ז ס"ג דלא כב"ח ולריך להחזיר עכ"ל ועמ"ש לעיל סי' ע' ס"ה ס"ק ח' כ"ש עוד:

חכמת שלמה

ביום פלוני נעשה השטר והללו אומרים ביום פ' נעשה וכו' רק בעדים הכתב' ולא לתל"ל דהכתשה שהני אתין מעידין על גוף העדים כלום רק על המעשה וכאן הם מעידים על גוף העדים שחתמו על שטר מוקדם וזה נאמרים האחרונים כמו שנאמרים לפוסלן שהם גזלנין כן נמי נאמרים שחתמו על שטר מוקדם שהם פסולין כמ"ש בהגה"ה מ"ם לי' עדי הזמ' שכתב הסמ"ע לא יתכן וסוף סוף אין

מאירת עינים

ס"ל דשוא בכלל איסור משחק יוכל כו' ואיסור אי תקדמי בקוביא ואיסור להביא יוניס כו' ס"ל דשוא בכלל איסור משחק בקוביא ואיסור להביא יוניס אינו נזל נמור דכל היוניס מעלמא אתו ורבו בשובכין ולא קנאן בעל השובך בקנין נמור ומ"מ אסרוהו משום דרכי שלום כמו נזל מליאת חש"ו וזה שכתב הרמב"ם והמחבר שנמשך אחריו מפריחי יוניס בישוב נקט בישוב לאפוקי במדבר דיוני המדבר הן הפקר ופשיטא דלא מיפסלי בזה והמשחק ביוניס עם חבירו ואומר אם תקדיס יונך ליוני כו' שהוא בכלל דהמשחק בקוביא ממילא נ"כ נלמד דאינו נפסל אח"כ אין לו מלאכה אחרת דמשתמש אוכל ממעות

שאוכל מן הקוביא שהוא אבק גזל ס ולא אקוביא בלבד אמרו אלא אפי' משחקים בקליפי אגוזים וקליפי רמונים מא [לב] וכן לא יונים בלבד אמרו אלא אפי' במשחקים בבהמה חיה ועוף

ואומרים כל הקודם את חבירו או כל הנוצח את חבירו יטול בעליו שניהם וכל כיוצא בשחוק זה מ[לג] והוא שלא תהיה לו אומנות אלא שחוק זה הרי זה פסול,[לד] וכל אלו הפסולי' מדבריהם: יז מב *מי שאינו לא במקרא ולא במשנה [כא] ולא בדרך ארץ [לה] הרי זה בחזקת רשע ס ופסול לעדות מדבריהם לפיכך מג ב אין מוסרין עדות לעם הארץ ואין מקבלין ממנו עדות [לו] אלא א"כ הוחזק [לז] שעוסק במצות ובגמילות חסדים ונוהג בדרכי הישרים ויש בו דרך ארץ אע"פ שהוא ע"ה ואינו לא במקרא ולא במשנה [לח] נמצאת אומר כל ת"ח בחזקת כשר עד שיפסל ד וכל ע"ה בחזקת שהוא פסול עד שיוחזק שהולך בדרכי הישרי' [לט] וכל מי שמקבל עדות ע"ה קודם שתהיה לו חזקה זו או קודם שיבואו עדים ויעידו שהוא נוהג במצות ובד"א הרי זה הדיוט ועתיד ליתן את הדין שהרי מאבד ממונן של ישראל (יז) ע"פ רשעים (טור בשם הרמב"ם):

יח הבזויים פסולים לעדות מדבריהם והם ה האנשים מד שהולכים ואוכלים בשוק ו מפני כל העם [מ] ובגון אלו שהולכים ז ערומים בשוק בעת שהם עסוקים במלאכה מנוולת וכיוצא באלו מה שאין מקפידים על הבושת שכל אלו חשובי' ככלב ואין מקפידי' על עדות שקר [מא] ומכלל אלו ח המקבלי' צדקה מן העכו"ם בפרהסיא אע"פ שאפשר להם שיזונו בצנעא מבזים עצמם ואינם חוששים כל אלו פסולים מדבריהם: הגה מו כל מי (מב) כד] שבוטל ד) שכר להעיד

שחוק והיתול בא לידו ה"ל אבק גזל מיהו אף שיש בו גזל מ"מ לא הוה נפסל בזה כיון דאינו אלא אבק גזל שהוא מדרבנן ולא נפסל ממנו אח"כ בים לו הנאת הנוף מזה וכמ"ש מור"ם בס"ג מ"ה בעינן נמי שלא יהא לו אומנות אלא הוא ואז מסתמא הוא אוכל ממעות שחוק זה וכיון דנהנה ונתגדל במעות איסור הללו פסלוהו ומשדוהו שיעיד נמי שקר מה שאין כן אם אינו אוכל ממעות שחוק זה אלא מחזיק אותו בידו וחוזר ומשחק בו להעביר בו זמנו לא אמרינן דהוא משוד להעיד שקר ולפ"ז אף שיש לו אומנות אחרת כל שאותו אומנות אינו מספיק לו לצורך פרנסתו והולאתו נמצא דנתפרנס ג"כ ממעות שחוק זה פסול הוא ומינה נמי דאפי' אין לו אומנות כלל כל שיש לו ממון אחר ואינו נתפרנס ממעות שחוק זה אינו נפסל. אבל לטע' דרש"י והטור דפירשו מ"ש בגמרא דפסול משום שאינו עוסק בישובו של עולם ר"ל כיון שאין לו מלאכה אינו יודע כמה קשה על בני אדם המעות ומחיית' ויקל עליו להעיד שקר ולפ"ז בשניהן הוא איפכא והיינו דכל שיש לו אומנות אחרת אפי' כל דהו אינו נפסל וכל שאין לו מלאכה אפי' יש לו ממון להתפרנס ממנו הוא נפסל וכמ"ש בפרים' מבואר מילתא בטעמא והמחבר נמשך אחר שיטת הרמב"ם ומהתימה על מור"ם ז"ל שלא הזכיר כלל סברת' : מא וכן לא. יוונים בלבד אמרו כו' . עמ"ש ברים סעיף זה ישוב לי זה : מב מי שאינו לא במקרא ולא במשנה כו' פי' שאינו בשום ח' מהם והרמב"ם סייס בטעמו וכתב ז"ל דכל שירד לכך חזקתו שעובר על עבירות שיבאו לידו לפיכך בעינן שיהיה מוחזק שהוא בר מצות וכדי שלא תהא הדיוקי' אהדדי דמרישא משמע הא אם יש לו א' מן השלשה אינו נפסל ואח"כ סייס ואמר ז"ל לפיכך אין מוסרין כו' דמשמע אף שיש לו א' דהיינו דרך ארץ לא שני ליה בשני עד שיהיה נ"כ בר מצוה מ"ה כתבתי בפרישה דהעיקר הוא דצריך להיות בר מצוה והולך בדרך ישרים וכשהוא ע"ה אינו בר מצות דלא ע"ה חסיד וז"ש לפיכך אין מוסרים כו' ור"ל כיון שהוא ע"ה בעינן שיהיה מוחזק שהוא בר מצוה וכו' ונ' עניני' הן כפידות שאינו בשלשתן הוא פסול לגמרי אפי' בדיעבד וכשהוא בודאי בר מצות אפי' שאינו יודע שעוסק במצות כשר הוא אפי' לכתחלה דחזקתו שהוא בר מצות אבל מסתמא שאינו יודעין בו שאינו למדן ואין אנו יודעין בו אם הוא בר ד"א ומחזיק במצות בזה אמרו דאין מוסרין לו עדות לכתחלה אח"כ ידוע שהוא מוחזק במצות ובד"א אבל בדיעבד אין פוסלין עדותו ודו"ק : מג אין מוסרין כו'. פירוש אין מיחדין אותו מתחלה לעד ואם נעשה שיחדו לעד מ"מ אין מקבלין הב"ד ממנו העדות: מד שהולכין ואוכלין בשוק בפני כל העם אבל כשאינו בפני כל העם אמרו בגמרא דגנאי הוא לת"מ לעשות כן אבל אין הדם נפסל בכך ועפ"ר שכתבתי מה שיש להסתפק בל' הרמב"ם ובטור ובד"מ דכתב בשם התוס' עוד ב' פירושי' בענין חוטף ואוכל דפסול לעדות: מה שאין מקפידין . פי' ואיישינן נמי שיעידו שקר ולא יאמשו כיוודע הדבר ויבא עליהן חרפה ובושה דהא אין מקפידין על הבושת רש"י : מו כל מי שבוטל כו' בסי' ע' נתבאר ומשנה הוא בבכורות ונלמד ממ"ש רא"ה למדתי אתכם חקים ומשפטי' כאשר צוני ה' אלקי מה אני נלטוית מהש"י בחנם אלא

חושן משפט

מלד אחד פסול מעשה נוגע ואפי' החזיר השכר אחר שהעיד פסול מה שאין כן בשבוטל מב' לדדין כשר כשהחזיר השכר כמו

הקדשים

אומרים להיות שכר תחיתה. מ"מ אין עי"ז לד נגיעה בעדות כיון שמותרים ליטול שכר הליכה או אולי גם על תחיתה אין גרסון שיוכל להיות בשכר היטב גם שעדיים הקתומים כמו שהקרקע עדותן בב"ד והו"ל תחיתה ידם כהעדה. מ"מ אין מיטל לכתוב לתמן יעמוד יתיה רבים והקון שטרות נתנן ועמדו יתיה רבים כתוב בגבולות ירמי' ע"ה ודברי קבלה הו"ל כדברי סופרים ומותר ליטול שכר. וכיון שידוע לכל שקבוע להעדים שכר עבור הליכתן ועסקה בקבלת הקנין סודר ושבור תחיתתן ל"ש בכך נגישה כל כך. כיון שבל כל הנגיעה הכרוכים ויוצאים לכל ב"ב שכרם אהם ומלד אוקה לשרות הרי אין מוזדים שהי' שכר שוחד לו נגישה וכן בכך ע"י תוקת כשרות אמו אתורים שהמעשה שהם מעידים עליו כ"ה בלא שרוי והשכר שקיבלו הוא מלד ב"ה תתיד שבור ערתהם ב"ל והשכר אין בו שום ריעותא ובלא ריעותא אין בפקפק על חזקת כשרותם. ומרי נגישה אינו פסול בעלם ומהני סלוק רק שהנגישה גורמת חשש וסיינו בנגישה שאין ידוע עליו שבה לסלק החשש שעל ידי מה שאין כן בסמ"ל בם שתקום חבלה אייר. מ"מ כיון שידוע שבת הלהה שתקבלים שהקבעת שלא מלד מעון שוחד להם אין שום ריעותא לגרום ע"ז חזקת כשרותם כן ל"ל בסברא נכונה היטב : גם ל"ל שהה שתקבל קנין סודר בסיסה וידוע לו שהלוקח יתן לאם שכרם הו"ל הקנין סודר הישב המפורש שהקבל על עצמו עדותן גם אחר שיוכלו לד נגישה ע"י שכר הידוע תקבוע תמיד ומעין מ"ש בשם השאלת יוסף ז"ל שהנגישה לפני אחר הוי הו"ל בקבלוהו בג': גם ל"ל שכמו שכיר שוכי העיר לתקן שלא יהי' לאמנים רק אחזן והשאר כן יכוכים לתקון ביהי' לאמנים גם בשם הלהה שבשתפק שם נוגע דפסול אם הוא משום דחשדינן לי למשקר בשביל הנאתו מ"מ נוטל שכר להעיד בשמי פסול מן החור' משום דהיישינן לשקר ואי יימא פסול נוגע הוא משום דאדם קרוב הוא אבל עצמו אבל לא חיישינן למשקר מ"ש נוטל שכר להעיד בשר מן החור' וע"ש דבריו הנאמרים בתשובותיו דף נ' ס"ב ולעני"ד נראה כלשונו האחרון דנוטל שכר כשר להעיד מה"ת וקלת ראי' לדבר מהא דתנן פ' נערה דמ"ו נבי משיר ר"ל אומר אינו חייב עד שיכבר ערים מ"ש דר"ו אמר ר"ש אמרי שיעמה כתוב בתו ושם לה ובחיב אחם לא תשימון עליו נשך שם לא תלבן ממון אף כאן ממון ובחיב בחריה ואם אמת הי' הדבר והוציאו את הנער' וסקלוה והרי בטלו שכר להעיד דאמ"ג דאמת הי' הדבר הייבו

טורי זהב

שכת פרק שואל מנה גדולה ים איסור משום קוביא דהיינו אבק גזל יש עכ"פ לכ"ע אבל דגבל דרבנן כגון אדה יש פסול אפי' בלא אביל וכ"כ התוספת שם דהא דאמרינן אדה מפני דרכי שלום בשלמא היינו ל"ד אי תקדמי אבל ל"ד אדה הוה גזל נמור הוא מדבריהם ומה"ה כשכתב הרמב"ם פ"ו מהלכות גזילה איסור גזל דרבנן לא כתב שם שאין לו אומנות אחרת כי בלא"ה יש איסור אפי' בהאבק גזל רק לענין פסול עדות בעינן זה הלא ברבינו הטור היה מפר' דברי הרמב"ם אלו דכפי ו' דהלכות גזילי' דמיירי בגיב לענין פסול עדות ובעיב כתב עליו ויראה בפוסל בקוביא משום גזל ומשום אפילו בהיו לו אומנות אחרת אסור כו' ולפי הבנתי היה לו להקשות דבדי הרמב"ם נופים להדדי שם מ"ש כאן דבעינן אין לו אומנות אחרת אבל אם נפרש דברי הרמב"ם מ"ש לא יקבה כן אלא דשם לא מייירי רמב"ם אלא לענין איסור לחוד דאזה יש איסור בישראל אפי' בלא אומנות אחרת ולפסול בעינן דוקא אין לו אומנות אחרת ושם עכו"ם יש איסור ולא שום פסול להרמב"ם ומאלא לפ"ז כ' קולות ומומרת אחת דהיינו כפל לו ממון בריוקה שאוכל ממנו כבר משחק בקוביא כיון שאינו אוכל אבק גזל ושוב קולא אחת משחק בקוביא עם עכו"ם אפי' אוכל ממנו אין כאן פסולי עדות רק איסור בס"ש בפ' ז' דה' גזילה מאחת שעוסק בדברים בטלים וכ' שאיסור זה הוא בברא דנפשיה ולא פי' דברי רב שבא שאמר כאן לפי שאין עוסקין כו' פי' דהרמב"ם קאי זה לישראל מעשה אוכל אבק גזל אבל בעינן דוקא אין לו אומנות אחרת ושם עכו"ם יש איסור ולא שום פסול להרמב"ם ומאלא לפ"ז דעכ"פ אוכל אבק גזל אבל הטור מפ' מ"ש רב שבא לפי שאין עוסקין כו' הוא מעשה שאינו יודע מעיב מבא ומתן וא"כ אף אינו ס"ל דמפריחי יוניס כיוצא לבעיא גזולות פסולין רק בהבר הרי קולא ואב מיירי בהבר אפי' משחק עם העכו"ם פסול מעשה שזכרנו אבל אם יש לו אומנות אף שאין מספקה לו אומנתו מ"מ כיון שיודע בעיב מבא ומתן העולם כמה קשה הוא המתון אבל אם אינו יודע אף שאין מספקה לו אומנתו אין בכם גזל אבל אם אינו אוכל אבק גזל אבל הטור מפ' מ"ש רב שבא לפי שאין עוסקין כו' הוא מעשה שאינו יודע מעיב מבא ומתן וא"כ אף אינו ס"ל דמפריחי יוניס כיוצא לבעיא גזולות פסולין רק בהבר הרי קולא ואב מיירי בהבר אפי' משחק עם העכו"ם פסול מעשה שזכרנו אבל אם יש לו אומנות אף שאין מספקה לו אומנתו מ"מ כיון שיודע בעיב מבא ומתן העולם כמה קשה הוא המתון ובכל הנגזל

שלא נתתי לו שכר אף אתם נלעטוית' ממני בחנם שלא נתתם לי שכר וכן תעשו לדורות שעל זה א"ל ראה למדתי כו' כלומר ממנו תראו וכן תעשו אתם לדורות ופי' זה הוא שם באשר"י דבכורות ע"ש : מז דיין שדן כבר בהגד"מ סי' ט' כתבתי ל' הרא"ש וכו נתייאב דלא תקשה ע"ז מעובדא דבר חמא קטל נברא ורלה הר"נ לכיוהא לעיני' ורב פפא היפך בזכותו זקס בר חמא וקבל עליו כרגא דכולי שני וכתב הרא"ש דדוקא פעירא ממש שרי לקבל מעשה דבלא"ה הוה רב פפא פעור ממש כדין ת"ח ע"ש ולריך ליתן טעם למה סידר מור"סז"ל דיון זה דדיין שדן כאן בהל"ע דבהל' דייני בסי' ט' ס"ל לכתבו : מח עכו"ם ועבד פסולים *וכ' בהג"א פ"ק דגיטין דאפי' עכו"ם המוחזקי' שאינם משקרי' מ"מ הם פסולי' כיון שאינו בכלל אחיו ולא עדיף מעבד עכ"ל וכן הוא במרדכי שם וברמב"ם פ"ט שם וע' בהגד"מ מ"ש בזה : מט הסונא לחבירו כו' . דוקא בסונא הסשו שמחמת שנאתו יעשה כן ולא באחרי' : נ ממזר ופלוני דכה כו' . דאע"פ שפסולין הן מלבא בקהל מ"מ כיון דלא מעשיהן הרעים גרמה להן זה מ"ש כשרי' להעיד:נא ועדל שמתו אחיו מחמת מילה . רחמנא פטריה מדכתיב ואי בהן ע' ב"ד בהל' מילה : נב המוסרים והאפקורסים כו' . עפ"ר שם כתבתי למה הוצרך לכתוב זה: נג פחותים הן מהעכו"ם . ל' הטור שהעכו"ם לא מורידין ולא מעלין ואם לחסידי א"ה חלק לעה"ב ואלו מורידין ואין להם חלק לעה"ב ועפ"ר שם כתבתי ל' התוס' דמה שכתב טוב שבעכו"ם הרוג היינו בשעת המלחמה דוקא כו' ע"ש וכ"ל סי' תכ"ה ס"ה ודין אונסים ביום הרג ע' בתשובת הרא"ש כלל כ"ד וריב"ם סימן ד' י"א י"ב : נד מוחר שחזר בתשובה מהרא"י בת"ה סי' קל"א מפרש טעמו כיון שהמוחר הוי מעורב בין העכו"ם שם להם כל התאוות וזה בא להבדיל מכולן ולקבל תשובה לא החמירו עליו ומוחזקי' שודאי יעשה תשובה שלמה ע"ש וכתבתי לשונו בסמ"ע בי"ד בהלכות גרים ע"ש

(יח) אבל במי שאינו מחויב להעיד ע'בא"ע סי' ק"ל סכ"א ודו"ק: (יט) הסוג' לחבירו כו'. בסונא הסשו שמחמת שנאתו יעשה כן ולא באחרי' עכ"ל סמ"ע וע' ב"י וד"מ וע' בס' א"א (דף ע"ז ע"א) : (כ) המוסרי' ע"ל סי' שפ"ח ס"א בהגה"ה די"א דהאומר אלך ואמסור פסול לעדות וע"ל ס"ך וע' בתשובת ר"ש כהן ס"ג סי' ע"ו: (כא) מומר שחזר בתשובה. בת"ה סי' קל"ח מפרש טעמו כיון שהמומר הי' מעורב בין עכו"ם שם להם כל התאוות וזה בא להבדיל מכולן ולקבל תשובה שלימה ע"ש עכ"ל הסמ"ע בשמו לפ"ז משמע דוקא במומר לעכו"ם דשינא הכי אבל באמת זה אינו אלא טעמא דמיד שקבל סני דמסתמא יקיים שהרי דין זה למד מהרי"ק מכהן שנשא נשים בעבירה דומר ועובד ויורד ומנרש ואם כן בכל

(כב) עדותו בטל כמו הנוטל שכר לדון כמו שמבאר לעיל סי' ט' ס"ה (רמב"ן) (") [מב] ואינן לריכים הכרזה אלא הדין והעדות בטל מעלמו ואם החזיר הממון כו] דינו ועדותו קיימים אמין זה בשאר פסולים שלריכין הכרזה ותשובה אלא קנס קנסוהו חכמים שיתבטלו מעשיו כל זמן שנוטל שכר (ר"ן ס"פ האיש מקדש) [מג] וכל זה בעדים שבכבר ראו המעשה ומחוייבים להעיד כמו שאדם מחויב לדון בין אדם לחבירו (יח) אבל מי שאינו מחויב להעיד) ונוטל שכר [כב] ליולך ובראות הענין שיהיה עד מוחר (נ"י סי' כ"א בשם רשב"א) מז בן [מד] דיין שדן בשבר ובא הנע"ד בח] ליתן לו [בג] מתנה על שהכיר בזכותו חסור לו לקבלו (כן משמע מאשר"י ס"פ ז"ב) [מה] כל מה שאדם מעיד יא) לשיבת יסורין ויראה אין בו ממש (מהרי"ק שורש ס"ח):

יט מח ט כט] [כד] עכו"ם ועבד פסולים לעדות : *

כ מט(יט)(כב) י השונא לחבירו וא"ל בפני רבים יב)[מו]אלדל[כה]ואמסור ממונדפסול לעדות: כא נ כ [מז] ממזר ופצוע דכה וכרות שפכה נא [מח] ל וערל שמתו אחיו (מהרי"ק שורש פ"ה) מחמת מילה כשרי' לעדות :

כב מ נב (כ) לא] המוסרים והאפיקורסים והמומרים נג כ פחותים מהעכו"ם ופסולים לעדות :

הגה [מט] ואפי' מחל לו הנמסר פסול עד שיסוג בתשובה(כ"י בשם מ"כ וכדברי הרמב"ם בפי"ב וכן משמע בתשובת הרא"ש פ' זה בורר נד (כא) יג)(כג)(")(כ) מומר שחזר בו וקיבל עליו[כו]תשובה לב]כשר מיד אע"פ שלא עשאה עדיין(מהרי"ק שורש פ"ה):

רחמנא פטריה מדכתיב ואי בהן ע' ב"ד בהל' מילה : נב המוסרים והאפקורסים כו' . עפ"ר שם כתבתי למה הוצרך לכתוב זה: נג פחותים הן מהעכו"ם . ל' הטור שהעכו"ם לא מורידין ולא מעלין ואם לחסידי א"ה חלק לעה"ב ואלו מורידין ואין להם חלק לעה"ב ועפ"ר שם כתבתי ל' התוס' דמה שכתב טוב שבעכו"ם הרוג היינו בשעת המלחמה דוקא כו' ע"ש וכ"ל סי' תכ"ה ס"ה ודין אונסים ביום הרג ע' בתשובת הרא"ש כלל כ"ד וריב"ם סימן ד' י"א י"ב : נד מוחר שחזר בתשובה מהרא"י בת"ה סי' קל"א מפרש טעמו כיון שהמוחר הוי מעורב בין העכו"ם שם להם כל התאוות וזה בא להבדיל מכולן ולקבל תשובה לא החמירו עליו ומוחזקי' שודאי יעשה תשובה שלמה ע"ש וכתבתי לשונו בסמ"ע בי"ד בהלכות גרים ע"ש

ביאור הגר"א

וכללא אלו המקבלים כו' . כמה"ם דמבזי כפסיה כו' (ע"כ) : [מב] וא"ל הכרזה . מדקאמר בתוספתא כל דיניו וכל עדותיו כו' אפי' שכבר נתמנה בטלים וכזה אמר בעדותו בטלים מ' דאינו פסול רק תוחו מעשה בלבד: [מג] וכ"ז בעדים. שם הה אני בחנם כו': (ליקוט) וכ"ז בעדים כו'. ק"ג מפיסוק טעמים (ע"כ) : [מד]דיין שדן. כמו בריבית ס"פ אזהבו כשך ע"ה ב': (ליקוט) דיין כו'. והבוח דבר חמא שם משום דת"ח פטורים ממס. רח"ש שם (ע"כ): [מה] כל מה כו'. בתובות י"ח ב' אונסים היינו כו': (ליקוט) כל מה שמעיד כו'. במ"ש בפ"ב דב"ב אי לאו דאודי מחמני כו' אע"ג דהודאת בע"ד כו' ובפ"ב דכתובות עדי' שאמרו אונסין היינו כו' (ע"כ): [מו] אלך. ב"ק קיז א' שמעיה כו': [מז] ממזר כו'. ר"ל דה"א ק"ו מאחה דבסרה לבא בקהל כמו שילוף עבד שם אחיכם נאמנים במ"ש שם פ"ח א' ע"ש ובחוס': (ליקוט) ממזר כו'. ר"ל אע"ג דפסולין לבא בקהל ורחיה בכשרין במ"ש ויש שבשר לדון דיני ממונות כו' ואמרו' לאחויי ממזר ואמרו' שם בל הכבר לדון בשר ב"ק ובפ"ד וכ"ש בתי"ש ובערל כו' בתי"ש דאמרל מעלות הוא (ע"כ): [מח] וערל. בפ"ק דחולין ד' כ' האי ערל ל"ד כו' ישראל מעלות הוא: [מט] ואפי' מחל. בגיל בס"ז: (ליקוט) ואפי' כו'. בתוס"ם בהוחא טבחא ובס ב' מלאיתי חזרתן כו' ובתי"ם בשבע"ע (ע"כ): [נ] מומר שחזר. מדאמרי' ספ"ז דבכורות כהן שנולדו בעבירה פסול כו' כל מי כו' אבל כו' ועש"ך דלא בסמ"ע (ע"כ): [נ] מומר שחזר. מדאמרי' ספ"ז דבכורות כהן שנולדו בעבירה פסול כו'

באר

ואינו ידוע אם הוא בר ד"א ומחזיק במצות בזה אמרו דאין מוסרין לו עדות לבתחלי אבל בדיעבד אין פוסלין עדותו : [כב] ליולך. (כ' הט"ז משמע אם בבר רחה אין ליטול שבר על הליבי להניד העדות וג"ל דהיינו בדבר שאין לו טרח אבל במקום שיש לו טרח יכול ליטול שבר על ההליבי ורחי' מפ' שאים מקרם הנוטל שבר להזות כו' ע"ש) : [כג] מתנה. כ' הרא"ש אבל אם פטר להדיין ממש שרי דבלא"ה פ"ח פטור ממש ע"ש ולריך טעם למה סידר המ"א הנה זו כאן.דבהל' דייניס ה"ל לכותבו עכ"ל הסמ"ע :

פתחי

כה]עדותו בטלה.בנה"ע דהגר"ע תיגר ז"ל כ"ב בתריב"ל דקב"ג ע"ב מסתפק אסהות דאורייתא או דרבנן עכ"ל ומלשון הרמ"א ז"ל דלקמן משמע להדיא דהוא רק פסול מדרבנן (והיינו כתופן שאינו נוגע) וכן הוא דעת הטוב"ב ובח"ה סי' כ"ע בבתחיו בפ"א לא"ה סי' י"ז ס"ק י"ט וגם דעת הבית אחיר בס"ב בסי' ס"ב ועי' בקלה"ח סק"ד : כו] דינו ועדותו קיימים. ומ"מ לריך להעיד אחרת. כן מבואר להדיא בר"ן ס"פ האיש מקדש ע"ש ובתשו' בר"ן ס"ז כ' בפשיטות דבטול שבר להעיד תיכף כשהחזיר הבגירות עדותו בבר וא"ל אפי' להעיד אחרת ואיתחמיעתיה דברי הר"ן הב"ל ובבר העיראתי עליו בזה בפ"ש לאה"ע בי"ז ס"ק ט"ו ע' ס' פלפלא חריפתא מהגאון בעל תוי"ט שם אות ב"ח ס' עוד דבר מדברי הרא"ש כן משמע מאחיריו כו' . עי' בס' פלפלא חריפתא מהגאון בעל תוי"ט שם אות ב"ח ס' עוד דבר שם דשוחה אסור אף בדבר שאינו דין תורה אלא דרך קנס בעלמא כו' ובתבתי זה לחורה לנאחנים על הלבור אע"פ שאין דיניהם דין תורה ולא נתקבלו לבן אפ"ה יהברו מלקבל אתנה על דיניהם עכ"ל : כח] ליתן לו מתנה. עבה"ע שב' כתב הרא"ש אבל אם פטר להדיין ממש שרי דבזה מיוסב הא דאמרי' פ"ז דבר חמא קיבל כרגא דרב פפא דכולהו שני בשביל שהפך בזכותו כו' ובבבה"ג לעיל סי' ט' בהגה"ע אות ח' הקשה על זה דאם כן לדעת הרמב"ן בסביא העור לקמן סי' קס"ג סי"א דכרגא דמלבא ביתן כל א' בסף מיוב והניח רחיה מבך עובדא דבר חמא הנקל אוך קיבל ר"פ מבר חמא כו' ע"ש ע' בתוסים ב"ק י"ח מ"ש בזה. וע' בתשב"ץ ח"א ס"ם קמ"ה מבואר מדבריו יסוב אחר לזה וז"ל אבל יש בזה ענין אחד הלינו לו בהיחר בגמ' ובוה אי אלימה זכות בפני דיין על אחד יכול לקבל ממנו מתנות ואין בזה מבוס כיעור דהא רב פפא אפני אלימה זכות על בר חמא קבל עליה כרגא דבולהו שני ואע"פ שהיתה מלוה על רב פפא ללמד עליו זכות. אי מבוס ולא תעמוד על דב רבך בהיתה בספרא אי מבוס לא תגורו אפני אים בדרך קמא דסבהדרין אי מבוס מדבר שקר הרחק בדאיתא בפ' בבועות העדות אעפ"כ בקל מבר חמא כרגא דבולהו שני ולא חש בכה"ע ולריך טעם למה סידר המ"א הנה זו כאן בע"ש לעיל סי' ט' אות ט' מזה בתריכות ומ"ש דיין אסור לקבל מתנה אפי' שהפך בזכותו דהראה בבאחר מאחר אבל עד לאחר שהעיד אם נתן לו בע"ד מתנה אפשר דמותר דבני עדות לא ס"ל שוחד רק דבוטל שבר להעיד קבנו חכמים דלא אהני מעשיו אבל לאחר שהעיד לא שייך זה כו' ע"ש ועי' בתשו' בית יעקב סי' קכ"ח מ"ם בזה (ובספר שער משפט סק"י) ובשמ"ל סי' ע' ס"ב ס"ק ב' : בבר] עובד בוכבים. עבה"ע

נתיבות

משה"כ

שאסיים בהג"ה ואפי' נוטל מב' לדדים והוא אחר זמן רב דיש לחוש לשבחה דתעיד משום השבר פסול משום נוגע וכן ליולך ולראות הענין ושיהי' עד לבסוף אינו בוחר להיות עד רק בבטול מב' לדדין אבל בבטול רק מלד אחד אסור להיות עד רק

משה"א

אלמא דאף המלוה פסול רק מדרבנן וכן סתם התומים בהדיא : י) ונוטל שבר ליולך ולראות וכו' . עיין ש"ך ס"ק י"ח שכתב ועיין באה"ע סי' ק"ל סק"א וכו' . ורומז דשם פסק דעידי הנט לא ישלו יותר משבר בטילה והרמ"א התיר שם מטעמים אחרים . ולפעד"ג ליישב דהנה הא דמותר ליקח שבר ליולך ולראות ושיעיה עד נרא' דאינו מותר רק בנוטל שבר משני הבעלי דינים בשוה דמיניה מיירי כל הסעיף וכמ"ש הנט פשוט באה"ע סי' ק"ד דבנוטל מצד א' אחר שראו המעשה שיעיד אפילו פי' שנותן לו השבר בין שיעיד לו לוכות בין לחוב מ"מ והא תלוי בפלוגתא שהביא המחבר בסי' ק"מ סעיף ט' דלמאן דפוסל התם משום ההגאה שבחזיר לו שלא יפסיד מכ"ש שפסול מטעם דמיחשיב נוגע שמקבל שבר מחדש ואין צריך לטעם קנס וגם כל שהוא פסול מטעם נוגע אפילו החזיר השבר אחר שהעיד פסול כמבואר בסי' ל"ג סעיף י"ב בהג"ה משא"כ כשאינו פסול רק מטעם קנס מהני כשהחזיר השבר אפילו לא העיד מחדש כמבואר כאן . ועוד נראה דאפילו למאן דמכשיר בסי' ק"מ פוסל הכא מטעם נוגע דשם מחויב המשכיר להחזיר אף אם לא יעידו וכמ"ש בתומים סי' קכ"א סק"א ע"ש משא"כ הכא . ומה שהקשי' הכ"פ דהא מ"מ הוי נוגע דאימא א"י להעיד כלל וכשיאמר שא"י יצטרך להחזיר השבר ומוכרח להעיד פטור אז חוב לאחד כפי שנראה בעינו נראה דלא קשה כיון ששני הבע"ד מודים שהעד היה אצל המעש' לא חיישינן בשכחה בזמן קרוב שאינו אוי לשכחה כמ"ש הש"ך בס"ק ח' ע"ש וא"כ בסופו כשנוטל שבר ליולך ולראות להיות עד הוי נוגע כשמעיד דחר כך כשנוטל מצד אחר דהא נטל ממנו שבר ונהנה ממנו שיהיה עד . וכן כשנוטל מב' צדדים והוא אחר זמן רחוק פסול דכיון שנטל שבר שיהיה עד לבסוף ודאי דאם ישכח אח"כ העדות יצטרך להחזיר

א קצות

שלא נתברר ע"י עדי הזמן דכתיב ופרסו את הסמל לברר ע"י הזמה אבל אם אמת הי' הדבר ע"פ העדים דהיינו דליכא הזמן וסקלוה אלמא אע"ג דכתיב ושם לה עלילות דברי' דהיינו שבברן בממון אפ"ה עדותן בשר מה"ת וכיון דנוטל שבר בשר מה"ת ולא הבדינן למשקר בשביל הנאת ממון יעיד שקר מעתה צריך ביאור בטעמא דנוגע פסול מה"ת כיון דל"ח למשקר בשביל הנאת ממון יעיד שקר וז"ל התשוב' שם במהרי"ן לב. דאם נוגע פסול משום קרוב א"כ לחוב אמאי נאמן דהא קרוב פסול בין לזכות בין לחוב והעלה שם דהא דבשר לחוב היינו משום דאמינה עלה אמרות חיוב ומחורת מתנה כיון דכיון אדם לחייב עצמו בשאינו חייב וזה שמוד' שחייב אני לך מנה ויכול לחייב עצמו וכמ"ש בבה"מ וכו' ע"ש. והנה לכאור' מאי דקשי' ליה בטעמא דקרוב אמאי נאמן לחוב הי' אפ"ל דאמינן עליה בחורת מגו דאי בעי יהיב ניהלי' בחתי' וכדאיתא פ' עשר' יוחסין ובפ' י"ל יכיר דנאמן האב לומר זה בני בכורי ופריך יכיר ל"ל הא בעי יהיב ניהליה בחתי' וע"ש. אלא דא"כ אלו היו עדים כנגדו שאינו חייב דהו לא שייך מגו דהוי מגו במקום עדים וגם בני בכורי אינו הוי עדים כנגדו לא הוי מגו וכמ"ש רשב"ם והודאת בע"ד נאמן אפי' נגד עדים וא"כ איזו עדים דאינו נאמן לומר דמהרי"ן לב קשה לי טובא דהא בחומר להד"מ ואח"כ בחו עדים דאינו נאמן לומר פרעתי אע"ג דעדים מעידים שפרע מטום דהוא נאמן על עצמו יותר וכל החומר לא לויתי בחלו לומר לא פרעתי והתם ליכא למימר דהוא בחורת חיוב אדם דהא אדרבה הוא בא לפטור עצמו בטענת פרעתי ועוד דהא בחיוב אדם ודאי בעי אחם עדי ובלי א"ע לחו בלום הוא וכמ"ש בש"ע סי' מ' ובמודה בחוב יש לשבחן דאפי' בלא אחם עדי והיכא דלא טען לא טעניגן לי' השטא' וחייב לשלם ובדאי' בבהדרין פ' ז"ב וכן מבואר בבמב"ם וטור וש"ע סי' פ"ח ועוד דאמרינן בבה"ק בא מהא הודאת פיו גדול' מהעדאת עדים ומה פיו שאינו חייב אמון מחייבו שבוע' ופריך ופיו אינו מחייבו אמון והא הודאת בע"ד כמאה עדים אלא מה לפיו שאינו מחייבו קנס ופריך מה לפיו שאינו בהכחש ובהזמ' תאמר בעדים שיבנו

הזאה מש"ה יכולים ליעול שבר ערחת ההליבה ואין זה בבלל מה אני בחנם בבלע"ד: (בשור ס"י דהוי כאוכל נבילות לתיאבון) ברמב"ם ליתא הא לתיאבון ובאמת אין בו לורך. וברחה דקמ"ל בעור אע"ג דלא עשה עדיין האיסור שלא באכל עדיין מ"מ פסול מעשה חטוא שאת יעיד שקר ומדמה לאוכל נבילות דפסול בגמ' לדברי הכל מעשה דבי הילא דבי כפין אוכל נבילות פ"ב כפין ובקול זוזי ומסביר ה"ב בזה כיון דלא איבפת ליה בדבר שקר ורולה להאבל איסור לאחרים ה"ב אל יאמר להולות ממון הזמה. והבא הוי בבחשה והזמה יחד לא הוי הזמה. והבא הוי בבחשה והזמה יחד ולא הוי דין הזמה ובפרט כיון דהזמה חידוש הוא במ"ש בפ"ם דמה חזית דלייש לבני וכו'. א"ב אין לך בו אלא חידושו דדוקא אם מעידין על יום אחד שמעידים עליו העדים ואומרים עמנו הייתם לא בבפ"ג שמעידים על גוף הדבר שנעשה אחר בך והוי רק בשין הבחשה ודברי הסמ"ע ל"ע מאד לדעתי ואב"מ להאריך יותר מזה אולי יזבני ד' בזמן אחר לבאר יותר :

טורי זהב

בבחשה בבבלע"ד: (בשור ס"י דהוי כאוכל נבילות לתיאבון) ברמב"ם ליתא הא לתיאבון ובאמת אין בו לורך. וברחה דקמ"ל בעור אע"ג דלא עשה עדיין האיסור שלא באכל עדיין מ"מ פסול מעשה חטוא שאת יעיד שקר ומדמה לאוכל נבילות דפסול בגמ' לדברי הכל מעשה דבי הילא דבי כפין אוכל נבילות פ"ב כפין ובקול זוזי ומסביר ה"ב בזה כיון דלא איבפת ליה בדבר שקר ורולה להאבל איסור לאחרים ה"ב אל יאמר להולות ממון הזמה. והבא הוי בבחשה והזמה יחד לא הוי הזמה. והבא הוי בבחשה והזמה יחד ולא הוי דין הזמה ובפרט כיון דהזמה חידוש הוא במ"ש בפ"ם דמה חזית דלייש לבני וכו'. א"ב אין לך בו אלא חידושו דדוקא אם מעידין על יום אחד שמעידים עליו העדים ואומרים עמנו הייתם לא בבפ"ג שמעידים על גוף הדבר שנעשה אחר בך והוי רק בשין הבחשה ודברי הסמ"ע ל"ע מאד לדעתי ואב"מ להאריך יותר מזה אולי יזבני ד' בזמן אחר לבאר יותר :

ביאורים

השכר דשבחה הוי בפושע ואפילו דמי לאונס גניבה שוכר חייב אפילו בדברים שאין דין שומרים נוהג מ"מ מפסיד שכירתו ולא משבחת לה שיהיה בשר להעיד אחר זמן רב רק בשקיבל שבר משניהם ולבסוף נותנים לו השבר במתנה אפילו אם שבח משא"כ בשקיבל מצד א' אף אם נותן לו במתנה השבר קודם שיעיד נפסל מטעם הנאה כמבואר בס' בקכ"א סעיף ט' ולזה בס' ק"נ באה"ע הוכחה לית'מטעמים אחרים אפי' אם נותן להם שבר שיהיה ע"מ בשתרצה.להנשא אחר שקורעין הנט ובפרט להרמב"ם דס"ל דאפילו עידי חחימה צריכין שיהיו זוכרין הענין בשע' שמעידין, והוו נוגעין מש"ה הוצרך ליתן טעמים אחרים שאין זה רק שבר טרחו ואשה ששולחת אחר נט והשליח אומר בפ"נ ובפ"נ אפילו נוטל שבר מרובה מתיר הנ"ם שם כמו שמתירין הנשים הפסולין להביא גט כמבואר בסס"ב דגיטין משום שהכתב מוכיח אבל להעיד במיתת בעל באמת אסור כשנוטל שבר מרובה יותר מבדי טרחו ואף דמהריב"ל מסופק הוא מטעם דס"ל דנוגע אין פסול מטעם דנחשד לשקר אבל באמת קי"ל דנוגע הוי חשוד לשקר כמ"ש בסי' ק"ז ע"ש : יא) לפיבת יסורין ומיירי שהעידו אחרים אחר עדותן שהעידו כן מחמת אונס ומועיל עדותן להיות כדין תרי ותרי שלא להוציא ממון אבל הן עצמן אינן נאמנין כמבואר בסי' מ"ו ובתומי' הקשה בבאן ע"ש ולא ידענא מה קשיא ליה : יב) אלך ואמסור עסמ"ע ס"ק מ"ט אף דמבואר בסי' שפ"ח דאומר איבך ואמסור הוי מסור ע"ש . מ"מ הא כתב הש"ך שם בסקי"ד דדוקא כשניכר שיעשה כן משי"ה בעינן הכא שיהיה שונאו ושיאמר בפני רבים שניכר שיעשה כן : יג) מומר שחזר בו . עסמ"ע סקנ"ד ועש"ך ס"ק ק"א עד שודאי יעשה תשובה שלימה וכו' . ואף דבסי' ל"א מבואר דבעינן שיקבל עליו לאסור דברים

החושן

בהכחש' ובהזמ' וא"כ מעטא דפיו אמה מטוס מחנה וחיוב אם כן אין שייך ביה הכחש' והזמ' והא ודאי במתני' מלי יהיב ומאי אולמיה דפיו יותר מעדים והא לענין נאמנות אדרב' עדים נאמנין יותר מפיו ועיין בנימוקי יוסף שם בפ"ק דמליעה וז"ל מהא שמעינן דמי שהוד' בב"ד וחזר ואמר נזכרתי אע"פ שעדים מעידים כדברין אין מסגיחין בו דהא הכא ודאי בכה"ג עסקינן דאי בעומד בדיבוריה מאי אולמיה דפיו מחני' הוא דקא יהיב ליה וכו' ע"ש וא"כ גם אינו נאמר אם הוא בתורת מחני' וחיוב מאי אולמיי דפיו נגד עדים כיון דאינו אלא מעטא מחני' אבל לא בתורת נאמנות ועוד מוכרע הוא הדבר מדין מודה במקצת דחייב' התור' שבוע' ואלו הי' כופר בכל בפני ב"ד אלא שאומר אעפ"כ אני מחייב עצמי בפניכם בחמשים זוז ודאי אין בזה חיוב שבוע' ויעיקר חיוב שבוע' במוד' במקצת התביע' ומש"ה הטיל' התור' השבוע' על שאר אבל א"ל דאינו נאמן בכל אלא מתורת חיוב אדם אין בזה דין מוד' במקצת וז"כ ולכן נראה דהא נאמן אדם על עצמו אע"פ שהוא קרוב אל עצמו הייגו משום גזירת הכתוב שיהא אדם נאמן על עצמו בכל הפסולין שיש בו ולכבר הארי עיינינו מאור העולם רש"י בקידושין פרק האומר דף ס"ה שם הוראת בע"ד בעדים ז"ל רש"י דבתיב אשר יאמר כי הוא זה הרי שסמך על מקצת הוראתו ע"כ וא"כ כי היכא דהאמין התור' שני עדים על אחרים כן האמין התור' לכל אדם על עצמו אע"ג דהוא קרוב לעצמו דקרוב לא פסל' התור' אלא על אחרים אבל על עצמו נאמן משא"כ לזכות דבא להעיד על אחרים מש"ה אינו נאמן ובש"ך רים סי' ל"ז נתחבט גם כן בדבר הזה בטעמא דאדם נאמן על עצמו לחוב וז"ל דהיכא דיש לו הנאה ומקרי נוגע חשיב כקרוב אבל היכא דמעיד לחוב לאו נוגע הוא ולא חשיב כקרוב ע"ש ולא אדע מה נתחבטו בפסול קרוב יותר משאר פסולי עדות דהא נהי דאינו קרוב לחוב מ"מ אינו אלא עד אחד ותורה אמרה אע"י שנים עדים יקום דבר ועוד עבד ושפח' וגזלן נמי אודאת בע"ד כמאה עדים אלא עיקר הטעם הוא כמ"ש דהתור' לא פסלה אלא אלו הפסולים אבל על עצמו האמינו תורה ונתן לו נאמנות כמאה עדים וילפינן לה מדכתיב כי הוא זה

וכמ"ש

בכל מומר דינא הכי: (כב) עדותו בטלה. ע' בתשובת ן' לב ספר ד' (דף י"ד וט"ו): (כג) קודם שהכריזו עליו. וכתב בנ"י פ' ז"ב דלאותו עדות שנפסל בסבילו אפי' בלא הכרזה פסול מכ"מ ע"ב לק"מ הרמב"ם שם רים פרק י"ב מעובדת הכוכבים קבילו וכו' שם דברלה משם דלא אתרו בהו מדתמר סברי מלוה קא עבדי ולו לאו לאו טעמא הוה פסלי' לכו אע"ג דלא לאתרי בהו ומשמע נמי דכל היכא דאיכא לתלי דלא ידעי שהיה אסור לא מפסלי: פ' המיומרא דרבא שם דף ע' ע"ב ל' המיומרא דרבא ומודה ר"ב כו' ק שם

חידושי רעק"א

ס' כ"ג קודם שהכריזו עליו. כ"ב עי' בתוי' עבה"ג סי' ס"ז שכתב דבכלל הזה נ"ב בעובר עבירה אחין בה מלקות דפסול מדרבנן בעי' נ"ב הכרזה אבל דעת המרי"ש בת' ח"ב חת"ם סי' מ"ג דבכה"ג לא בעי' הכרזה ועיי' כמ"ל פ"ד ממלוה:

בש"ך שם אות כ"ג. וקשה דבכ"ו. כ"ב עיי' תה שתירץ בזה בשער המלך פ"ד ה"ד מהלכות גירושין ועי' כמ"ל פ"ד ה"ו מהל' רבית:

בסמ"ע אות כ"ד בתוי' הרא"ש. כ"ב עיי' בס' בית מאיר סי' י"ד ס"ו:

ס' כה אלא ע"פ עדים. כ"ב ובעד אחד והוא שותק לו שמודה לו עי' בנה"ג בהגהת הטור אות כ"ז: שם אחין אדם מע"ר. כ"ב אם בא להכחיש ולהתבטל עצמו שלא תעשה ואומר כך וכך עשיתי שברלה לו שלא תעשה בזה והכ"ד מכיריס מתוך דבריו שתעשה עד שלבסוף הודה על דברי הכ"ד מהוך טענותו לא אמרינן בזה אין אדם מע"ר הבו חת"ם סי' ה': בע"ז בד"ה שכר לילד בסופו. כ"ב וכ"כ הריטב"א סוף קידושין:

חכמת שלמה

סעיף בב בהגה"ה ואפי' פסול מה"ת וכו' כ"ב עי' בקלוש"ח שהקשה דלמה לא נימא כמו גבי סכין דהרי פגום לפניך ובהרי חזקה אסור דבהמה מטערף כן ס"ב נימא הרי הרבינו לפניך ובהרי חזקה ממון ויפסול יעו"ש. אבל לפמ"ש בחידושי על יו"ד סימן ב' דקילוק גדול יש. דמה דחזקת כסרות מועיל אף להוציא ממון היינו כיון דאין הספק נולד ונוקא לגבי ממון דאשו עדות

הגהות אמרי ברוך

ס"ת: (מחבר סב"ג) (") קודם שהכריזו כו' כ"ב ועיין במל"מ פ"ד מה' מלוה ולוה דין וי"ו ויעוין שו"ת מהרי"ט חלק אה"ע סי' ס"ג. ולענין לפסול מבטוחה דרבנן אי בעי הכרזה ועיין חידושי הר"ן בפסחים דף כ"ה ד"ה כיון דחזו. ומדברי התוס' ב"מ דף ה' ע"ב סד"ה בלא דחי נראה דלא בעינן הכרזה: (בס"מ ס"ק י"ד) (") דהשטר כשר בסתם כ"ב תלה אה"ע סי' מ

לפוסלו ולאפוקי מרדכי פז"ב דכתב דל"ל חוזיף ברבית ולא שקיל מידי מד"מ סעיף ל"ז : סג פלגינן דיבוריה כו'. דכשאמר פלוני הלוה לי בריבית הוא מעיד על חבירו שהלוה ועל עצמו שלוה פלגינן דבוריה וכאלו אומר פלוני הלוה ברבית ולא אמר לי ובמרדכי ביבמות כתב דלא אמרינן פלגינן דבוריה במקום שצריך להוסיף טעם ובמקום שצריכין לומר מילתא דלא שכיחא (נ"י סס) וע' בר"ן פ"ק דגיטין מזה ד"מ ל"ז הביאו: סד אם אבא על אשתו . וע' בתוס' רשב"א סי' אלף רל"ז דים לחלק בין אמר אשתך זנתה עמי דפלגינן דבוריה ובין אם אמר אני זניתי עם אשתך דלא פלגינן דבוריה ע' סס ד"מ סס : סה אם שרבע שורו . *אין זה דומה להראשונים דשם פלגינן דבוריה ואינו נאמן על עצמו ועל אשתו ובזה נאמן גם על שורו להרבו דהכי אמרי' בגמ' דאדם קרוב אצל אשתו ולא אצל ממונו וכ"כ בעור ומפני שבזמן הזה שאין דיני מיתה אין שוקלין ג"כ הטור וכמ"ש בסי"א מ"ה לא דקדק המחבר לכתוב זה ולא כתב הני דיניס אלא משום פסולו דהאים הרובע דנוהג גם בז"ה וק"ל ועפ"ר : סו מצטרפין להעיד עליו לפוסלו דייק וכ' להעיד דהיינו שלאחר גמר דינבא מחדש זה שנשבע לו והעד ומעידין לפני ב"ד שנשבע לשקר דמאחר שכבר נגמר דינו לא מחשב לנוגע (הרא"ש בתשו' כלל י"א כ"כ) ובזה נתיישב של"ת דברי הטור בכאן אמ"ש בסי' פ"ז סמ"ד ובדברי המחבר שם ס"ס כ"ע וכמ"ש בפ' ע"ש : סז וים חולקין . ר"ל דאין העד ובעל דין מצטרפין ומ"ש אחר זה ואפי' אם היו כו' הוא ג"כ לדעת ים חולקין והכל הוא דברי הרמב"ן שם : סח אחר שעמד בדין ונשבע כו'. ה"ע דכיון דהאמינו התורה בשבועתו נגד כל א' מהן הרי עדותן בענין זה כלא היו משא"כ קודם שנשבע כגון שניהן מעידין שיודעין בזה שהוא גזלן אע"ג דאגזילה דמסהיד אחי לא מסהיד אחי מצטרפין ואיים שם *דאפי' הני גנזלי יכולי' להעיד עליו דפלגינן דבוריה וכ"ל דמעידין לענין שפסול לעדות אחר

כי איכא פירי בארעא נימא כיון שהוא בע"ד עצמו פלגינן דבוריה אלא ואלא דבוותא בפ' חזקת כיון דאינסו גופייהו בע"ד מהני סילוק כו' ג"כ אינו ראיה הוי מיקרי ועוד דהא כבר בלא"ה כתב הרמב"ן בחידושיו פ' חזקת שם לדקדק על תירוץ דרבוותא ותירץ שם בענין אחר ע"ש וכן כל הפוסקים תירלו בענין אחר גם יש לדקדק על הגך רבוותא דהכי דבעל דבר נופיה לאו אמרי' עדות שבטלה מקלתה בטלה כולה מ"מ (") מתחלתו בפסלות קרינא ביה דאל"כ לשטת הראב"ד דרבא ס"ל אשתו כגופו דמיא לענין דהוי ממי כבעל דבר עצמו דלא אמרי' ביה עדות שבטלה מקלתה בטלה כולה גבי פלוני בא על אשתי הגע עצמך מי שראה עדות לאשתו וגירשה יהא כשר לעדות וזה לא שמענו מעולם א"ו אמרי' כיון שראה העדות בשעה שהיתה אשתו ה"ל תחלתו בפסלות אע"ג דה"ל כבע"ד עצמו גם מה שהביא ראיה מתשובת רשב"א אינה ראיה דהרשב"א אתם לא בא אלא לומר דשני נגזלים יכולים לפוסלו ומיירי בשאין להם הגאה מעדותן כגון שמוחלי' לו הגזילה וכה"ג דאל"כ נוגע בעדות וכדברי ה"ר יקר וכן עיקר : (בט) ובלבד שלא יהא לו הגאה בש"ע שנדפסו בשס"ז בדפוס העגולה אותה ובלבד שלא יהא הגאה כו' ובעיר שוטן אותה ובלבד שלא יהא להס הגאה כו' וכן עיקר . וע' לקמן סימן ל"ז סעיף ט"ז בהגה"ה : (ל) העד ואותו שנשבע מצטרפין יכן מוכח בתוספות פרק א"ה (דף ל"ד ע"א) גבי נסכא דרבי אבא וכמרדכי שם ועיין בתשובת רמ"א סימן ל"ט ובתשובת מהרשד"ם סימן קל"ה : (לא) וי"ח . וכ"פ מהרש"ל (בים"ש פ"ע דב"ק סימן מ"ו) : (לב) אין מצטרפין . וכן פסק הב"ח ומהרש"ל שם פסק להעדים מצטרפים לפסול לשבועה אבל לא להוציא ממון (שתובע בעד ראשון ומני אבל מכאן ולהבא נעשה אשור גמור ושכנגדו נשבע ונוטל כדלקמן סימן כ"ב [כ"ב] כ"ל וק"ל) דהא כל אחד אינו יודע מממון של חבירו רק יודע שלשקר נשבע וע"ש וכ' עוד שם דבכל זה אין חילוק בין נשבע לפטור עצמו בין נשבע ונוטל

הלוה לי ברבית כו' ולאפוקי ממרדכי פז"ב דכתב וז"ל חוזיף ברבית ולא שקיל מידי מכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך הסכים לדברי המרדכי וכתב שגם דברי הרמב"ם יש לפרש כן ע"ש : [לא] פלגינן. כתב המרדכי דלא אמרינן פלגינן דיבוריה במקום שצריך להוסיף טעם ובמקום שצריכין לומר מילתא דלא שכיחא ואיתא בר"ן פ"ק דגיטין. סמ"ע : [לב] לפסלו. כתב הרא"ש בתשובה דהיינו לאחר גמ"ד בא"ח מחדש ומעידין

פתחי

שם דלא לדעת הרמב"ם הוא פסול מדרבנן וכן דעת תשובת מהר"א די בוטון ומעתה לא יתעתי מה הרעיבו שהרעיבו על הפס"ד הכ"ל לעו מלן דפוסק כפסק הכנה"ג אלא כדין עביד ובפרט כי בלא"ה דין הזה תלוי במחלוקת שכין הפוסקים הראשונים עכ"ל ע"ש עוד בשלטה תשובות שאח"ז מה שפלפל עם אחרו הרב מו"ה יואב ז"ל בענין הכ"ל : מא) לו אבא על

נתיבות

(נט) להעיד עליו לפוסלו . ולריכין להעיד מחדש ולא סגי בהא שאמרו בשעת התכיעה בכיה דין סמ"ע : (ל) קודם לכן אפי'

משחה"כ

רק נגד חבירו לפוסלו לאו נוגע הוא : יח) שבא על אשתו . עסמ"ע סקס"ד עד זניתי עם אשתך דהא פלגינן דיבורא וכו' והעיקר בהתומים דהרשב"א לא כתב שם רק בד"ג דא"י לפלוג דיבורי ולומר שהיה לאנסו משעם שכתב שם דאין קישוי אלא לדעת ואונס ע"י גוים א"א דהא נ"ע הוא ויהרג ואל יעבור . וגם בשונג א"א לומר דהא ע"כ היה התראה ושוב לא היה שונג משא"כ כשמעידין רק לפוסלו לעדות או לאוסרה על בעלה אמרינן אפי' באומר זניתי עם אשתך פלגינן דבורי' ואמרינן שבא עליה שונג והיא

קצות

לא מפקינן מחזקת שלימ' נגד חזקה קטיעה אמר לפניך וכבר האריכו בזה בקונטרס המזכר : ו) שכיח שהעידו רבים מקשים מבני כתי עדים המכחישים זה את זה דמוקמינן כל כת בחזקת כשרות ולא פסלי' מספיקא ואיתיי ב"מ שכתב ז"ל וי"ל דבשני כתי עדים המכחישים ליכא מאן דמסהיד עליו דפסול הוא אלא דאמן חזינן לפי דבריהם שד מינייהו מסהיד שקרא ולהכי מוקמינן כל כת בחזקתו אבל הכא קא מסהדי דהאי גברא פסול הוא כה"ג לא מוקמינן אחזקתיה דכל חדי ותרי אע"ג דאית ליה חזקה כשרות ספיקא דרבנן הוא עכ"ל. וחכם בני תירץ בשני כתי עדים איכא תרתי לטיבותא חדא חזקת כשרות דמעיקרא ועוד דודאי כשרים אבל היכא שהעידו בחד ליכא אלא חזק' דמעיקרא תרי ותרי ומעיקרא לא מקבלינן עדותי' דתרי אתרי ובעיקר קושיא שהקשו מ"ש מבני כתי עדים המכחישים גרא' לייסד והוא בתרי ותרי לא מהני חזקה דהא ספיקא דתרי ותרי עכ"פ מדרבנן הוי ספיקא וכמבואר בפרק ד' אחין ע"ש ויכולין תרי ותרי להוציא הדבר מחזקתו. אמנם בזה האים דתרי אמרו עליו שהוא פסול ותרי אומרים דכשר הוא ונשאר פסול מספק ולא מהני ליה חזק' משום ספיקא דתרי ותרי וא"כ אם זה האים שאנו פוסלין אותו מספק יבא עם עוד אחד מן השוק להעיד על אחד שהוא פסול ודאי אין אנו פוסלין אותו על ידי העד הזה שפסול מספק ואדרבי' מוקמינן זה האים שרוצין לפוסלו על חזקת כשרות דזה ספק אינו ספקא דתרי ותרי כיון דהעד נופיה פסול מספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ואם כן אם באנו לומר בתרי ותרי המכחישים זה את זה דכולן הם פסולים מספק ומשום דאלו שניים מעידים על שניים שפסולין ואיכ שניים מעידים על אלו שפסולין ומשום זה תאמר דשתי כיתי עדים פסולים מספיקא דתרי ותרי נשוב ונאמר אינמא הוי ספיקא דתרי ותרי יכולין להוציא את הדבר מחזקתו אבל ספק פסול ודאי אינו מעיד על כשר להוציא

אותו

מעדותן ע"כ והיינו דברי המרדכי פ' ז"ב (") ורחיתי בריב"ש סי' שלי"ט הסיג על המרדכי ולפי שהי' רב מובהק פוסק מפורסם ולא יסרו דבריו בעיני בזה מוכרח אני להאריך קצת הגה ז"ל שם אין דינו של המרדכי מחוור דהא ע"כ בהיא דבר בינתום כיון שמשים עצמו רשע פלגי' דבוריה כו' דמה שמעיד על עצמו הוי כאלו לא העיד כלל ואין כאן עדות כו' וכמ"ש הראב"ד ז"ל כו"ח אין לומר בכאן שהוא נוגע בעדות דהוה כאלו לא העיד רק על בר בינתום שהלוה ברבית ולא הזכיר למי ועוד שאפילו לא הי' משים עצמו רשע בעדותו כגון שהי' מעיד לדידי גנב או גזל מצטרף לפוסלו ופלגינן דבורי' משום דאדם קרוב אצל עצמו ולא שייך בה עדות כלל והיינו מאי דמקשינן בפ' חזקת גבי תנו אנה לבני עירי אין דנין אותו בעדות העיר ופריך ולסלקי בי תרי וקשיא להו לרבנן ז"ל והיכי מהני סילוק והא בעינן תחלתו וסופו בכשרות ואיתא להו כיון דאינהו נופייהו בעלי דבר לאו עדים פסולים מיקרי דהא אינן בתורת עדות כלל כו' אלמא כל שהוא נוגע בעדות אפילו בהנאת ממון לא שייך למיקרייה עדות כלל ואפילו עדות פסולה וא"כ פלגינ' דבור' גם הרשב"א ז"ל כ' כן בתשובה דאפילו מי שמעיד שפלוני גזלו מצטרף עם אחר לפוסלו ואפילו הי' האחר ג"כ מעיד לדידי גזל אלא שמילק ואמר דדוקא קודם שתבעו בדין על הגזלה אבל אם תבעו על הגזילה ונשבע ונפטר אינו נאמן עוד לפוסלו שהרי כבר האמינתו תורה ואלא מב"ד זכאי כו' והוא הפך ממ"ש בחשן משפט בשם הר' יקר שאם כבר תבעו ונפטר מצטרף לפוסלו שמעתה אינו נוגע בעדות כיון שכבר נפטר כו' ונראה מדברי הר' יקר שקודם שנפטר הוי נוגע בעדות אבל אינו כ"ל עיקר אלא כמ"ש עב"ל ואין דבריו נכונים דגם דפלגינ' דבוריה היינו אם אין אנו מוסדים אותו לנוגע דאז אמרינן דהוי כאילו לא העיד על עצמו כלל אבל היכא שיש לאוש שנוגע חיישינן דלמא בשביל עצמו מעיד כן והנע עצמך חרים דאמרי' פ' חזקת הבתים דאינו מעיד חיישינן בשביל הגאתו הוא שמעיד כן וה"ה בכל ומה שהביא מהא דכתבו (") דהא ס"ס סילוק מיהו בעינן ואי לאו הכי נהי דלא הוי עד כלל מ"מ נוגע הוי מיקרי ועוד דהא כבר בלא"ה כתב הרמב"ן בחידושיו פ' חזקת שם בענין אחר ע"ש וכן כל הפוסקים תירלו בענין אחר גם יש לדקדק על הגך רבוותא דהכי דבעל דבר נופיה לאו אמרי' עדות שבטלה מקלתה בטלה כולה מ"מ (") מתחלתו בפסלות קרינא ביה דאל"כ לשטת הראב"ד דרבא ס"ל אשתו כגופו דמיא לענין דהוי ממי כבעל דבר עצמו דלא אמרי' ביה עדות שבטלה מקלתה בטלה כולה גבי פלוני בא על אשתי הגע עצמך מי שראה עדות לאשתו וגירשה יהא כשר לעדות וזה לא שמענו מעולם א"ו אמרי' כיון שראה העדות בשעה שהיתה אשתו ה"ל תחלתו בפסלות אע"ג דה"ל כבע"ד עצמו גם מה שהביא ראיה מתשובת רשב"א אינה ראיה דהרשב"א אתם לא בא אלא לומר דשני נגזלים יכולים לפוסלו ומיירי בשאין להם הגאה מעדותן כגון שמוחלי' לו הגזילה וכה"ג דאל"כ נוגע בעדות וכדברי ה"ר יקר וכן עיקר : (בט) ובלבד שלא יהא לו הגאה בש"ע שנדפסו בשס"ז בדפוס העגולה אותה ובלבד שלא יהא הגאה כו' ובעיר שוטן אותה ובלבד שלא יהא להס הגאה כו' וכן עיקר . וע' לקמן סימן ל"ז סעיף ט"ז בהגה"ה : (ל) העד ואותו שנשבע מצטרפין יכן מוכח בתוספות פרק א"ה (דף ל"ד ע"א) גבי נסכא דרבי אבא וכמרדכי שם ועיין בתשובת רמ"א סימן ל"ט ובתשובת מהרשד"ם סימן קל"ה : (לא) וי"ח . וכ"פ מהרש"ל (בים"ש פ"ע דב"ק סימן מ"ו) : (לב) אין מצטרפין . וכן פסק הב"ח ומהרש"ל שם פסק להעדים מצטרפים לפסול לשבועה אבל לא להוציא ממון (שתובע בעד ראשון ומני אבל מכאן ולהבא נעשה אשור גמור ושכנגדו נשבע ונוטל כדלקמן סימן כ"ב [כ"ב] כ"ל וק"ל) דהא כל אחד אינו יודע מממון של חבירו רק יודע שלשקר נשבע וע"ש וכ' עוד שם דבכל זה אין חילוק בין נשבע לפטור עצמו בין נשבע ונוטל

באר הגולה

מעדותן בכל כיתתם וכו' וכדמפ' רבא שם דף כ"ה ע"א ר תימרת דרב יוסף שם דף ט' ע"א ש טור בשם ה"ר יקר ת טור בסוף סי' פ"ז והרשב"א בתשו' להרמב"ן סי' ק"ט *שם בשם הרמב"ם שם בפ"ב מדאמרינן אי מרעבר דגזלנותא תרי ותרי כיצהו וכו' דקאמרי הני ידענא ביה דענד תשובה וכן היא גירסת הרי"ף והרא"ש וכפירוש רש"י שם

חכמת שלמה

הוי דוקא להוציא ולא להחזיק דכמו כן יתכן שיעיד להחזיק לכך אף אם מולד ספק אם הוא כשר או לא הוי כמולד בתקום חזקת ממון רק בעלמא ולכך כיון שאינו בתקום חזקת ממון לכך אף אם הירע אח"כ נגד חזקת ממון כיון דספק הדין נספק וכיון דהוחזק הוחזק דכשרות העדים הוי בענין בפ"ע. והולאת ממון הוי ענין בפ"ע ולכך א"ש גם בזה בשלמת

הגהות אמרי ברוך

(רמ"א סכ"ו) (") תרדכי פ' זה בורר ב"ב תוספת ב"ב דף ל"ד ע"א ד"ה הוי מטמו"ל : (ס"ד סקכ"ח) (") ורחיתי בריב"ש כו' כ"ב יעוין בריב"ש בדברי הבואל סב' בזה"ל ואעפי"כ לא תשיב ליה נוגע בעדות כיון דאינו כא עתה לתוכנו וע"ז תשובת הריב"ש. אם כן ל"ל דהרי"ש מודה הכיכא ס"ל דבא המעיד גם לתוכנו דחבדינן אותו לנוגע ופוסלין עדותו ומפרש דברי הגמ' לדידי אזיף בריביתא שלא בא לבית דין דרך הבעה רק להעיד לפסול המלוה נגד אחר ובכה"ג מועיל עדותו אף כשאומר שלקח ממנו רבית לגבי כני העיר י"ל דכיון שהש"ת שייך לכל בני העיר והמתומים בעיר תובעים בעד כל העיר הוי כולם תובעים משתמא לכך צריכין דשלקו הרי מיניהו בפירוש ולהעיד . משא"כ כשאחד שומד עם חבירו בדין ורולה לפוסלו ומביא עד שאינו בא דרך הבעה רק להעיד ע"ז לפוסלו מחמת שלקח ממנו רבית : (ש"ך סק הכ"ל) (") דהא ס"ס סילוק מיהו בעינן כ"ב יעוין בחש"ז לכ"ב דף מ"ג שהקשה קושיא זו דל"ל סילוק : (שם) (") מתחלתו בפסלות קרינא ביה כו' כ"ב יעוין בחדושי הריטב"א מסכת מכות בסוגיא דחולעת קרביי' דערבא הוי : (כה"מ ס"ק י"ז) (") דהא בשותפין סילוק הוקא בעינן כו' ותמיה לי כו' כ"ב בחש"ז לכ"ב דף מ"ג מבואחת קושית הש"ך הכ"ל. מתרומה בשם חידושי הרשב"א ז"ל בזה"ל. ועוד לתא אמרו כאן לסתלקו ולא כו' דאפי' בלא סילוק נקבל עדותן ונדון לאחריס ולא לסם כו' יעו"ש שגם בקושיא זו מדתה תירוץ הראב"ד במ"ש דלכך לא הוי כאן תחלתו בפסלות משום דלגבי עצמו לא הוי בגדר עד. והרי נתבוין הש"ך לדברי קדמון ולא בדברי המחבר הזה שמדתה קושיא זו בלאחר יד ובדבריה שאינם מחוורים דהא הב"ד יכולים לדון באותר הנו מנה לעניי העיר שבל בני העיר יזכו בחלקיהם ושני המעידים לא יזכו בחלקיהם ויאמרו להתובעים יורשי המלוה וגם בקושיא הגמ' ולסלקו כו' י"ל הבכוונה שיתמלו חלקם נגד המתבעים ולכאורה ע"כ ל"ל דלאחריס אינם יכולים ליהן חלקם כיון דלגבי עצמן הן פסולין לעדות זה כ"כ אין זכות להבא לזה בכחם ומלבד זה מוכיח בקלא"ח בס"ז זה ישו"ש בדבריו.

חושן משפט

לחמנס מדברי הרשב"א בד"ה והתניא לא משמע כן. ובחדושי רשב"א בכספר אם"ז נראה שנתיה לפרש בתרי אנפין שהסילוק יהיה נגד הנתבעים לו יגנד הסותפין

ביאור

נאמן אתה לפסול עצמך ואין כו' וע"ש תוס' ד"ה מאמן היינו דוקא כו' אבל כו' וד"ה ואין עדות כו' : (כה) ובלבד שלא יהא. קדושין מ"ג כ' והשתא כו' והא דאמרי' בסנהד' שם לדידי חוזיף ברבית ד"ל ולא נתתי לו. מרדכי ובריב"ש בסי' שלי"ט: (ליקוט) ובלבד שלא כו'. כמ"ש בקדושין מ"ג והשתא דתקון רבנן כו' וכ"ל סי' ל"ג סע"ז (ע"כ) : [כו] י"א שהנשבע. וה"ה. עלמר מהכ"ל בס' שקדם כיון שאין הגאה לו בעדותו וא"כ תוס' בב"ב ל"ד ע"ב ד"ה הוי אלא יפסילוהו כו' בדאמרי' כו' : [כז] ויש חולקים. מדאמרי' בכתובות פ"ח א' אי פיקח הוא. ופי' הראב"ד דר"ל שאחר שנשבעה לו על הכתובה יכול עוד להשביע שבועת התורה אחר הפרעון ומש"ל בסי' פ"ז סי"ד ע"ש מ"ש דאיכה נפסלה לשבועה : [כח] אחר שעתה. כמ"ש בב"ק אמר רב כשבע ואחי"כ באו עדים ואע"ג דלא קיי"ל כוותיה לענין תשלומין: [כט] אבל קודם לכן. מהכוח עובדא דבר בינתום בסמ"ס שם כ"ה א': [ס] (ליקוט) שנים כו'. הרי"ף שם וכ' כתס"ם כ"א אלא אר"י אוקי כו' וכ"כ הרא"ש שם והביא ראיה מהא דינאי מלכא ספ"ג דקדושין ועתוס' בב"ב ל"ב ד' ד"ה אבן כו' ובכתובות כ"ו ב' ד"ה אבן כו' ובקדושין שם אלא בתוס' ל"ל כן בס"מ בכתובות כ"ב ד' ד"ה תרי כו' וקשה דסבא כו' ע"כ נראה בפר"ח כו' וכ' הש"ל דהוס' ס"ל דדוקא בשיטורת אזלי' לתומרא אבל בממונא לא דמוכר לזה וקולא לזה ע"כ אוקמי' אחאוריית' אבל הרא"ש שם סב"ל אי' דלא דמי להא דרב הונא בב' כתי כו' ע"ש וכן הר"ן שם וכ' דהתם כשבאה כ"א בפ"ע ומעידה אין אנו צריכין לדון אלא עליה אבל כאן אנו צריכין לדון על ב' העדויות בבת א' וכ' עוד ואתריש אומרין עוד דתרי ותרי הוא ספיק דאוריית' ומ"ש ביבמות ל"ח ע' דאוקי אחזקתה והוי ספיק' דרבנן היינו היכא שאינ' להוצי' הדבר מחזקתה עתה וכזה מתורץ קו' תוס' דכתובות כ"ו ב' ד"ה אבן. וכשניס אומרים כו' וי"ל כו' וקשה כו' וי"ל כו' וכ"כ בב"ב שם אבל א"ל לכ"ז כיון שהוא להוצי' דמתחת כשלא עתה לא אמרי' אוקי אחזקתה וה"ל ספיק' וכ"ש בממון שא"ל חזקה להוצי' ממון מחזקתו. וכ"מ דברי הרי"ף שם שהוא ספק דאוריית' וכן דברי הרמב"ם וע"ש אבל עדיין לא נתיישב דמ' דפסול לכ"ע אפי' להחזיק ממון אבל בלמתמות שם כ' דתרי ותרי הוי ספיק' דאוריית' בב"ע דבי'

באר

הלוה לי ברבית כו' ולאפוקי ממרדכי פז"ב דכתב וז"ל חוזיף ברבית ולא שקיל מידי מכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך הסכים לדברי המרדכי וכתב שגם דברי הרמב"ם יש לפרש כן ע"ש : [לא] פלגינן. כתב המרדכי דלא אמרינן פלגינן דיבוריה במקום שצריך להוסיף טעם ובמקום שצריכין לומר מילתא דלא שכיחא ואיתיי בר"ן פ"ק דגיטין. סמ"ע : [לב] לפסלו. כתב הרא"ש בתשובה דהיינו לאחר גמ"ד בא"ח מחדש ומעידין

תשובה

אשתו . עסמ"ע ס"ק ס"ג שכ' וע' בת' רשב"א דיש לחלק בין אמר אשתך זנתה כו' וע' בתשובת נו"ב חלק אה"ע סימן ע"ב בסתירת היתר הכי שם מעיין זה באריכות והובא קצת בפ"ת לא"ה סי' קט"ו ס"ק ל"ב וע"ש וע' עוד מזה בתשובה חתם סופר אה"ע ח"ב ס"ס כ"ב : [מב] יכולין להעיד עליו . עבה"ע מ"ש ואפילו שני הנגזלים כו' ועיין בתשובת זכרון יוסף חסמ"א

המשפט

כ' דיני גזילות ח' בניסן וא' באייר ואפי' כ' נגזלין יכולין להעיד כשאינם מוחלין הגזילה סמ"ע :

חידושים

ביאורים

מזידה כגון שלא ידע שהיא אשת איש . וכן להיפך כשאומר אשתי זיבתה עם פלוני יכולין לומר שהיא שונגת והי' סבורה שהיא בעלה והוא מזיד : יט) שרבע שורו . גם בכאן העיקר כהתומים דאפי' הראב"ד שהביא הרא"ש ס"ק דמכות דכיון דהוי קרוב לנבי שור נתבטל עדותו אף לגבי הרובע ע"ש מ"מ זה שייך בזמן הבית שהעדות הוא גם נגד השור לסולקו משא"כ בזמן הזה דאין בו שום שייכות עדות על השור דא"צ סקילה ונם הוא מותר באכילה לא שייך לומר עדות שבטלה מקצתו דהא אין כאן שום עדות על השור :

החושן

הוזם כי אם אחד אע"פ שראו המעם יחד מ"מ כיון דעדי הזמה לא באו לפסול אלא אחד והאחר שאומר שהי' עמו לא נפסל דאין אדם מדקדק מי הי' עמו וכמו שכתב בש"ע כ"ע עד המעיד ואמר פלוני הי' עמי ואותו פלוני אומר לא הייתי עמך לא הוי הכחש ע"ש. ואם כן בשלא הוזם אלא אחד לא באו הכי עידי הזמ' לפסול אלא אחד והוא עצמו עם השני שעמו מעידין שהוא כשר ואם כן ה"ל דין שנים שאומרים באחד שהוא פסול ושנים אחרים מעידים שהוא כשר דמקבלין עדותן על אחד ומשום הכי נשאר שפק פסול מה שאין כן בשבאו לפסול תרוויהו בעידי הזמה הוי ליה תרי ותרי ומעיקרא לא מקבלינן עדותי' דתרי אתרי ובעיקר קושיא שהקשו מ"ש מבני כתי עידים המכחישים גרא' לייסד והוא בתרי ותרי לא מהני חזקה דהא ספיקא דתרי ותרי עכ"פ מדרבנן הוי ספיקא וכמבואר בפרק ד' אחין ע"ש ויכולין תרי ותרי להוציא הדבר מחזקתו. אמנם בזה האים דתרי אמרו עליו שהוא פסול ותרי אומרים דכשר הוא ונשאר פסול מספק ולא מהני ליה חזק' משום ספיקא דתרי ותרי וא"כ אם זה האים שאנו פוסלין אותו מספק יבא עם עוד אחד מן השוק להעיד על אחד שהוא פסול ודאי אין אנו פוסלין אותו על ידי העד הזה שפסול מספק ואדרבי' מוקמינן זה האים שרוצין לפוסלו על חזקת כשרות דזה ספק אינו ספקא דתרי ותרי כיון דהעד נופיה פסול מספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ואם כן אם באנו לומר בתרי ותרי המכחישים זה את זה דכולן הם פסולים מספק ומשום דאלו שנים מעידים על שנים שפסולין ואיכ שנים מעידים על אלו שפסולין ומשום זה תאמר דשתי כיתי עדים פסולים מספיקא דתרי ותרי נשוב ונאמר אינמא הוי ספיקא דתרי ותרי היכי דשנים אלו ודאי כשרים וכן כת האמרת וד ' כשרים ס"כ הוי ליה ספיקא דתרי ותרי יכולין להוציא את הדבר מחזקתו אבל ספק פסול ודאי אינו מעיד על כשר להוציא אותו זה מוכיח בקלא"ח בס"ז ישו"ש בדבריו.

כתובות דף כ"ב ע"ב : ל מעובדא דבר בינתוס סנהד' דף כ"ה ע"ל ב רמב"ם סס וכנו' הסמ"ג והטור וכן מלא הכ"מ נוסחא זו בספרים ישנים מאוד וגלמד מתשבה מכות דף כ"ג ע"א ג בריטבא סנה' דף כ"ה ע"ב ד טור וכ"ב הרא"ש בפסקיו מההוא שכנם ממון בבירורי

חידושי רעק"א

בש"ך אות ל"ג ולא בעי' בזה. כ"ב ובבאר היטב של הגאון מוהז"מ ול"ל חולק על הש"ך בזה וכן באו"ת ציי' בש"ך לקמן סי' ל"ה סק ז' : ס' ב"ה בהגה מלטרפים לפסלו . כ"ב עיי' בבנה"ב סי' זה בהגהות

הגהות אמרי ברוך

בהגיעה זו : (רמ"א סכ"ח) (*) ב' עדים כו' כ"ב יעוין שו"ת משלת בנימין סי' כ"ל : (בע"ז ס"ק יד) (*) בד"ה ע"ם כתב הרמב"ם כו' הכ"ח הקשה כו' כ"ב הא קושית תוס' והרא"ש והר"ן ושארי קדמונים וכעין הירוץ הכ"ח מבואר בהרא"ש : (בע"ז) הנ"ל (*) בספק ע"ב ממהרר"י כ"ב בא"ש לבתובות דף כ"ט מבית כדבריו אלו בשם תלמידי רבינו יונה: (ש"ך ס"ק ל"ג)(*) נראה דכל כו' כ"ב יעוין מה שכ' בשלמו

חכמת שלמה

בסכין בלין חילוק לנו בין אם הסכין פגום או לא רק לענין שחיטה א"כ כל איתת שנתקור אם הסכין היה יפה או לא הכל לריכין אנו לדון רק לענין שחיטה וא"כ הוי הספק תמיד נגד חזקת איסור דבכתה לכך ראוי לומר דמלטרפין הרי לפניך של הסכין בכדי חזקה דבכתה אבל בני עדות לא הוי ספק שלו דוקא לענין ממון להוליא ולא הוי דוקא נגד חזקת ממון רק אף במקום דליכא חזקת ממון כנגדו וכיון דשם אין מקום לפוסלו ויש לאוקמי אחזקת כשרות להכשירו . וכיון דהוכר הוכשר לכל כיון דאיחזק איחזק ואי"ם וז"ב לדעתי ולפימ"ם הפרמ"ג ביו"ד סי' א' בעו"ז ס"ק וא"ו מכח חזקה העשוי' להשתנות דסכין עשוי להתקלקל ג"כ אינו דומה לכאן דאדם אינו עשוי להרגיע יעו"ש ודו"ק . וע' בחיבורי

לאבה"ז סי' י"ז בהה"ק מ"ש לייאש קושית הקלונ"ת הנ"ל: ומ"ש כאן בסעיף זה והפסול מדבריהם וכו' עי' בסמ"ע וש"ך דלאותו עדות ל"ב הכרזה . וע' בתשובתי לאהע"ז מהדורא וא"ו סי' קס"ט מ"ש שם בטעם הדבר דהוי מכח אי עביד ל"מ אפי' הכרזה ובדרבנן שומעין להקל עיי"ש היטב בתשובתי : סעיף כח הי"ז ספק פסול וכו' . הנה אם במחלוקת הפוסקי' אמרי' ג"כ דפסול מספק או דומה לשאר ספק דמוקמינן בחזקת כשרות. הנה דעת תשו' פני משה דמוקמינן לי' בח"כ . והאו"ת

טורי זהב

שמעלת אחריו בכילה הרי הוא כאוכל בכילות לתיאכון רבינו לריך ליתן הטעם דהרי הוא כו' משום דטבח שמעלת אחריו בכילה פוגר על לפני עור לא תתן מכשול והוא לאו שתין לוקין עליו והעובר על לאו שאין לוקין עליו אינו פסול לכך אחר דכתן מכל מקום הוא פסול משום דהוי כאוכל בכילות לתיאכון משום חימוד ממון אכל בעלמא לאו שלוקין עליו אפילו היכא דליכא חימוד ממון הוא פסול וכזה יהורהו כל הקושיות שמקשים העולם בכאן ע"ש : (כי הרמב"ם אע"ג שהבנב והגזלן החזירו וכו') ואינו יודע כו' עיין מ"ש כ"י ל"ג בע"ל דהרמב"ם אחירי אפילו שהחזירו בדבון ושעמו הרבתבו קרא לעד חמס לחידוש הביינו אע"פ שאינו בני מלקות מ"מ הן פסולים כדלעיל סעיף י"ב ואי אחירי בגזלן שלא החזיר עדיין לאחזקה אחזקה קמייתא כיון דאיכא הרהי לעיבותא חדא חזקה כשרות לשתיכון קודם שנולד הספק וזאת שנית דאף לאחר שנולד הספק עדיין יש כאן בת מ' ודאי כשרה לאפוקי בחד נגרא דליכא אלא חזקת כשרות דמעיקרא יכיון דהרי ולרי כל ספיקות שספק דרבנן הוא ע"ב פסול הוא ודוק כי זכו כפתור ופרח ע"ב) : (בשם מהרש"ק בב"י ד"ה הטעמה שעבר עליה וכו') עד דלא בעינן רשע דחמס וכו' אין זה קושיא דאמת בעבירה דאורייתא בגון אוכל בכילות לא בעי עד חמס : (תו שם קובהרי המת וכו' עד דבקיאי בקבעת הרחא וכו') ול"ק מידי דס"ל להריש"ף פין דלא הוה בהן א"כ אין מחוייב מלקות לכן לא פסולי אלא מדרבנן אף שהיו חייבים אם ההרו בהם : (הו שם העובר על השבוע' וכו' עד מ"מ רבינו סתר דבריו כו')

הגר"א

דהפקר הוא. רא"ש. ובב"ק ל"ד ב' ובב"מ ס"ב א' הביא לבם תביבם מעות של רבית כו' אי בשעשה תשובה מאי בעי בעיה כו' ואם הרועים והבנאים ובבנאים ובכרמים בבריאם בם"ם ל': (ליקוט) ובאין מכירין כו': (ליקוט) ולריך להחזיר כו' ואם כו'. ב"ק ל"ד ב' ובכו' שם"ו ס"א וס"ב (ע"ב): [סב] אבל אם כו'. דאפי' עשה תשובה מעלמו אמרי' אינו' כ"ם אי בשעשה תשובה מאי בעי בעיה כפיה.

היטב

ודבריהם תמוהים דכיון שהעידו עליו דבסר הי' בשעה שהחם אינגלאי מילתא שהי' ראוי להעיד אב"ל וג"ע דהמחבר סתם בזה כ"כ הסמ"ע וז"ל הש"ך ולק"מ דמדבריו בסי' מ"ו סב"ו מבואר כדברי ר"מ והרי"ף וכמ"ם הסמ"ע גופיה שם ס"ק ס"ג מיהו לענין דינא כתבתי שם דהעיקר בהר"ן ע"ם מב"ל : [רח] בטרותיהם. פירוש אותן שכתוב בהן קרן ורבית קורעין וגוזין הקרן בע"פ. סמ"ע : [לט] לבוב: בוכבים. כתב ב.ג.מ דמיירי קביבל עליו דאפילו בבדי חייו לא יוכה לבוב בוכבים דאי ביותר מבדי חייו בלא"ה אסור ושמא דאפילו בבה"ג הוי חזרה כיון שהוא מודה באיסורו בע"ל. סמ"ע : [מ] לבפלו"ם. כתב הסמ"ע דר"ל שיעשי הוא המוטל עליו והבגזל יעשה כדינו דאם הוא חוזר הרגיל לגזלו לא יקבל ממנו: כתב"ל סי' שם"ו וביו"ד סי' קס"ח אלא שאם רוצה לעשות תשובה מעליותא לריך לגאת י"ם ולהוליא מידן

זהב

(ה"ה אין זה מבורר) אי י"ל דבב' כתות מעיקרא לא מקבלינן שהדותייהו דתרי אתרי אם לא בהזמה דחדוש הוא לאפוקי בב' המעידים על א' דודאי מקבלין לפוסלו אלא שאח"כ באים אנים להכשירו מ"מ הוא נקאר(*) (ה"ה לענב"ב ד"ה לענב"ב ודאי דמי דבשלמא בב' כתי עדים אינכא חד מנייהו דודאי כשר הוא ואיון אלא ידעינן אי מנייהו מוקמינן לתרווייהו אחזקתייהו אבל בחד נגרא ליכא למימר הכי ואע"ג דלענין אם אינו בעל הוא הסברא אינכא אבל אם אינו בעל הוא אינו אינו בכשרות ובתיכה מ' פליגי נראה לע"ד אלא דמי דבסתם אותה. של אלא לא מ' לה חזקת כשרות ומעולם של אלא היתה ואיתחזק אסורא בודאי מבא"ב בתיכה מ' לאפוקי בב"ז דאתי בכתות היה להן חזקה בשרות ואם לאחר שנולד הספק האחת מהן היא בודאי כשרה מוקמינן לתרווייהו אחזקה אחזקה קמייתא כיון דאיכא הרהי לעיבותא חדא חזקה כשרות לשתיכון קודם שנולד הספק וזאת שנית דאף לאחר שנולד הספק עדיין יש כאן בת מ' ודאי כשרה לאפוקי בחד נגרא דליכא אלא חזקת כשרות דמעיקרא יכיון דהרי ותרי אלא לכל הפחות אפקת דרבנן הוא ע"ב פסול הוא ודוק כי זכו כפתור ופרח ע"ב) : (בשם מהרש"ק בב"י ד"ה הטעמה שעבר עליה וכו') עד דלא בעינן רשע דחמס וכו' אין זה קושיא דאמת בעבירה דאורייתא בגון אוכל בכילות לא בעי עד חמס : (תו שם קובהרי המת וכו' עד דבקיאי בקבעת הרחא וכו') ול"ק מידי דס"ל להריש"ף אין בלא אינו אינו אינו

מידן מה שאינו שלו ועד"מ סמ"נ בפי' לדברי הטור בע"ח: עז שלא יעשו אפי' בחנם. לשטת הרמב"ם דהפסול תלוי במה שאוכל המעות דשחיקת קוביא א"ם כפשוטו ואפי' לשטת הרא"ם והטור (ע"ל סק"מ) י"ם לייסבו כמ"ש בפריסה ע"ם: עז שאפי' במדבר לא יעשו כ"כ הרמב"ם לשטתו דנקט בל' מפריחי יוניס שלדין ביוניס ומביאין יוניס אחרים ואיסור זה הוא דוקא ביסוב ולא במדבר וכמ"ש בסי"ו ע"ש: עח וי"א דגם כאן כו' לריכין להחזיר המעות כו'. ב"י וד"מ כתבו כן בשם הרא"ם ואני כתבתי בדריסה ובהגב"מ דאדרב' מדברי הריא"ם מוכח איפכא דדוקא למ"ד דפסול משחק בקוביא הוא משום דה"ל אסמכתא דלא קניא כלל אז במלוה ברבית אז טבח שבכל אלו יש איסור גמור בהמעות מדאורייתא הלריכו להחזיר ע"ש וכן מוכח מדברי מפרים כ"ב א"ד שכ' ז"ל שלריך להחזיר המעות שהרויח בקוביא דאסמכתא הם וי"א דלא לריך וזהו עיקר עכ"ל וד"מ מ"נ הב"אז: עט ולא חזרת דברי' בלבד אלא כזתב אני כו' בברייתא בפז"ב. (דף כ"ה ע"ב) ופירש"י חזרת דברי' לומר לא אוסיף עוד אלא חזרה הניכרת שיפזרו פירות שביעית שבגנותיהן לעניים עכ"ל ושם בברייתא לא כתב שכותב כן אלא שאומר כן והרמב"ם והמחבר שכתבו כותב הוא ליתר קיום מה שקיבל אנפשו: פ שאין מכירין אותו כו'. אבל בעירו אין לו תיקון וזה שיאמר חשוד אני שברי בל"ה מכירין אותו שהוא חשוד ומה"ע נמי אין לו תיקון בעירו במה שיתחייב בשבועי ולא ירלה ליפבע דהא אין מוסרין לו שבועה בעירו ומה"ע נמי כתב בסמוך בעד זומם שילך למקו' שאין מכירין מפני שבעירו אין מוסרין לו עדות אבל בעבה לריכין לעשה אחר דהא גם בעירו יש לו תיקון כשאחר לעלמו ומוליא עריפות עלמו מתחת ידו בדבר חשוב דהא מליאחו לעלמו לא העבירוהו כמו שהוכחתי בפריסה ודריסה מדברי כ"י (מיהו יש לייסב ולומר דאין זה הוכחה במה שיאמר בעירו בהמה שאחתי עריפה היא וימכרנה לעבו"ם ולא לישראל דבעירו מכירין אותו ובלא אמירתו ג"כ לא יקנוהו ממנו ואי משום דאינו אוכלה בעלמו מזה אין ראיה שלא ימכר פעם א' עריפה לישראל דקיל טפי לעבור על לאו דלפני עור לא תתן מכשול משאוכל האיסור בעלמו וכמ"ש בי"ד סי' קי"ע בדין חשוד) וגם בכולן קשה הא גם בעירו יש לו תיקון כשיחזיר אבידה בדבר חשוב אם לא שתאמר דמליאת אבידה בדבר חשוב ועוד דגם שיתנו לו ממון הרבה להעיד שקר אינו שכיח דאם הוא נאמן כל ישראל מי סן חשודין לשכור עידי שקר ואפילו הכי כתב תיקון זה בעד זומם ועוד דאכתי ה"ל למכתב עניינים אחרים דהיה יכול להתגדר בהן לאסור עליו המותר ולהתכשר על ידו אפילו בעירו וכמ"ש במשחק בקוביא ומלוה בריבית וכבר הקשה זה הב"י והאריך בישובו ובפריסה כתבתי הגלע"ד והוא דחז"ל האמירו בדבר שיש להן הכשר לשוב אליהן עלמו דהיינו טבח שחטא בטבחות וחזר להיות טבח וכן עד זומם לאחזור להיות כשר לעדות וכן במועלי שבועות דאשמו שיעשה חשובה לעיניהם בעירו וכיון דהולרכו להאמיר עליו לענין להכשירו לאותו דבר עלמו שחטא בו האמירו עליו ג"כ שלא להיות כשר אפי' לענין עדות ושבועה בעירו דאין הכשר למלאה בדרכים ומשחק בקוביא ומפריחי יוניס דלא יוכשרו לאחזור להתעסק באלו (דהא מפניהן פסלוהו) כ"א להיות כשר לעדות ולשבועה שנפסלו עבורו מ"ה הקילו להמלא להן חשובה בעירן ודוק עפ"ר מ"ש עוד מזה: פא ויאמר להן חשוד אני. בכאן לא כתב שיאמר כן אבבר חשוב דכיון דמרע נפשו באמרו שהוא חשוד א"כ ממילא פסל נפשו אבל כתב ואין לך דבר חשוב גדול מזה: פב ודוקא מועלי שבועות * וכתב ב"י מס"ח וגראה מדברי הרמב"ם ורבינו דמיירי אפי' בשבועות של כפירת ממון אבל בהא"ח פז"ב כתב בשם א"ז דלא מיירי אלא בשבועת שוא ובטוי אבל בשבועת ממון אפשר דא"ל כ"כ מאחר דלריך שיחזיר מה שהרויח בשבועת שקר עכ"ל ד"מ שם: פג ודוקא שלא העבירו כו' מור"ם כ"כ לשטת ב"י דפי' כן לדברי התוס' במ"ם דיעשה רמאות כדי שיחזור לאומנתו אבל אני כתבתי בפריסה על דברי ב"י דאין כן כוונתם אלא כל שהוכשר לדבר שנפסל בו זהו מיקרי אומנתו א"כ אין חילוק בין אם הועבר מאומנתו או לא עפ"ר ודו"ק: פד שילבם שחורים כו'. עפ"ר מ"ם בזה והאמירו בטבח להלביש שחורים בשביל שהכשיל רבים וכדי שיכנע לבו כי השחרות משפיל הגאוה והזדון שבלבבו:

לה א קטן פסול להעיד. יליפין לה מדכתיב ועמדו שני האנשים דקאי אעדים דאי אבעל דין ק' וכי אנשים באים לדון ולא קטני ולא נשים וכמ"ש בסי' ז' ע"ש: ב ב' שערות אחר י"ג שנים גמורות פי' י"ג שנים שלימות ול"ת כשהוא שלשים יום בשנת י"ג הרי הוא כשנה ויאחוב כגדול ועמ"ש בסמוך בס"ק ד' זלענין דיינות כתב הטור והמחבר בסי' ז' ס"ג די"ח שהוא כשר כשהוא בן י"ג שנים אפי' לא הביא ב' שערות וה"ע דס"ל דלענין דיינות הכל תלוי במה שהוא מבין ולא הושוו דיינות ועדות אהדדי לאמר דהפסול לזה פסול לזה ג"כ אלא לענין זה דבשביהן שס קטנות פסול בהן מיהו כל אחד לפי סברתו וכמ"ש שס בסי' ז' ע"ש וכתבתי שם ג"כ דמה"ע ב"ח שנים והביא ב' שערות דס"ל דגדלותו לענין דין דבעינן שיהא איש עד שיהיה בן י"ח שנים ע"ש: ג ואם שהו מלבדקו כו' ובדקוהו ומצאו כו'. נראה דה"ה וכ"ש למ"ד דאין דנין עד שיהא בן י"ח שנים והביא

מדות בילה דף כ"ט ע"א: ה שם בברייתא: שם בברייתא ז אחיה ו שם בברייתא: שם בברייתא' ז אחיה ויבדלו ופירש"י שלא ישאו ויתנו בפירוחיה' ויפקרו גיטותיהן לעניי' ט גם זה בב' ברמב"ם מהירושלמי וכתבו המפ"ט בל"ת סי' רי"ד י וברבו ירוחם כ"ב ח"ב בייב ושבגדו בשבע ומוטל כ כ' הכ"מ שם בב"י שכ"ל שלמדה רבינו מהבית דעבה וכו' דבסמוך וכ' בהג"א פ' זה ביורר *ולריך שיחזיר מה שהרויח בסבעה שקר ל מעובדא דהבית שבחא דאתי לקמיה דרב נחמן וכו' ולא"ל רבא שם דף כ"ב ע"א יא שם וכתב הכ"מ שכ"ל בג"ז לאחר מעובדא דהבית שבחא: א ל' הטור ממימרא דרב הונא ברי' דרב יהושע בב"ב דף קנ"ה ע"ב ב לאפוקי אם הניאם קודם י"ג שנה ולא כברו בדאמרינן בנדה דף מ"ו ע"א ג שם בשם תנו' אביו הרא"ש בכלל ל"ג סי'

הגהות אמרי ברוך

לקמן סי' ל"ה ס"ק ז' (מחבר ס"ק א') (") הי' כנון וחכם כו' כ"ב יעוין בתשו' מבי"ט סי' רפ"ז בסופו: (ס"ד ס"ק א') (") משמע דר"ל כו' כ"ב יעוין רש"י נדה דף מ"ד ע"ב ד"ה ערב כו' בזה"ל ולרבנן עד לאחר המיקלע יום ראשון ברביעי ע"כ. ויעוין במל"מ בפרק ב' מהלכות אישות הלכה כ"א: (ס"ד הכ"ל) בתחלת ר"ה של כו' כ"ב יעוין מג"א בסי' ג"ג ס"ק י"ג ובספר המקח שער ג' אות

חכמת שלמה

הוכיח דדותה לתרי וחרי דלא מוקמינן לי' בח"כ עוי"ש. והנה בתחב"ת בעלה משכיהם דברי התוס' במב' ב"ב ודברי מוהרי"ט בחשובה סי' קל"ג ח"א הביא שם דברי התוס' במס' ב"ב גבי הלכתא בוותי' דרבה באחרעא וכו' יוסף בזוזי שבהכו שם דספיקא דפלוגתא גרע מתרי ותרי דלא מוקמינן בהן אחזקה דתרי ותרי בתלן דליתנייהו דמי וכו'. אבל המוהרי"ט הקשה שם עליהם דאדרבה בתרי ותרי יותר אין מעמידין אותה אחזקה דבתרי והרי עכ"פ לדברי בה האחת כבר יצא מחאבה וכו'. א"כ דין זה בחלוקת בנו' בין התוס' ובין המוהרי"ט הנ"ל עת התוס' שם בשם הרשב"ם דספיקא דפלוגתא לא מוקמינן אחזקה דמרה קמא ולא אחזקה בשרות מבב"ב תרי ותרי. אבל לדע' המוהרי"ט בתרי ותרי לא מוקמי' אח"כ. אבל בשבח דפלוגתא מוקמי' אחזקה בשרות ואינו ידי להבריע בעת. רק נראה ביון דהוי בזה פלוגתא' אם מוקמי' אח"כ אז לא בזה עלמו אזלי' בתר חזקה דמעיקרא ומוקמינן לי' אח"כ כן לפענ"ד. ועיין בשו"ת מוהרי"ט הנ"ל בדין המחזיק בשל חברו מי נקרא המוחזק עי"ש דין חדש בזה וקיל:

השמטה לסי' ל"ד

(סעיף א) נ"ב הנה בדין המרים יד להכות את חברו דנקרא רשע כמ"ש התוס' בסנהד' דע"ח ובתו"ת סי' ת"ך אם פסול לעדות מלאתי בהגמי' בפ"ה מה' חובל ומזיק דפסול לעדות ובשבגדו בשבע ובוטל. מיהו נראה דפסול רק מדרבנן דאין בו מלקות כיון דהוי לאו שאינ"מ ואינו רשע דחמס. אבל אם בהבו בעין המבואר ברמב"ם בהכה את חברו בהלכה שאין בה פ"פ לוקה א"כ יש בו מלקות ופסול מה"ת. שוב ראיתי שמבואר כן ברמ"א בסי' זה סעיף ב' מבואר בפי' שהוא פסול רק מדרבנן. ומובן כן בש"ם יבמות דכ"ב דפריך מ"ש הרבתיו וה"ש הרבנוהו ומאי פריך בשלמא הרבתיו מייב מיהה לכך הוי רשע ופסול להעיד אבל בהרבנוהו מפורש בש"ם ורמב"ם הלירולא דפטורין ממיהה א"כ כשר להעיד ובע"כ דגם בזה פסול דבע"ב בכלל מכה הוי ואינ"ב מלקות דאין לומר בשביל הרמת יד נפסל דזה הוי רק דרבנן ודילמא דוקא בפסול דאורייתא פוסל ר"י אף בעדות אשה אבל בפסול דרבנן מודה ר"י כמו גזלן דבריהם כשר לעדות אשה ובע"כ דגם זה פסול מה"ת דבכלל מכה הוי עכ"פ ופסול. מיהו קשה נימא דהרבנוהו היינו בלי הכאה רק שהשקוהו שם שתות וכדומה בענין דליכא לאו דהכאה ואינו מיהה אמי ליכא לכך כשר להעיד וצ"ע:

הגה"ה

בריב"ם סי' רס"ו כתב שלענין עדות גם רש"י מודה דפסול כיון שעבר על ד"ה ולא פירש כן אלא לענין שבועי וכך מוכח דעת הטור שבאלו בפשיטות ונפ' נ"ב לענין שבועי כו' ב' דיעות וכן עיקר וקיל וכ"כ הרש"ך סי' קע"ב: (הו שם) הבא על ערוה בפרק זה בורר וכו' עד וכן מוכח מהוך הש"ר וכו' והתוס' גבי הא דאמר ר"י פלוני רבעני לרלוני כו' נתנו הא דחבור על עריות פי' בקונטרס לאו דאיכא שהדי שבא על ערוה אלא שהוא גם ומתיירא עמהם כו' הרי דחוס' לא שבירא להו בהרא"ם בדעת רש"י וכן יש לדקדק דפי' הר"ב ס"ל דבר משום דחמס ולא בא קו"ל כרבא אלא מחוד בעלמא דפסול מדרבנן ולכך בעי רבע דחמס וצ"ע ע"ש: (בא"ה עד וב"מ נ"ב מ"ד וכו') אילו מדוקדק דאדרבא המבואר שם דפסק בהרא"ם ע"ש ובא"ח מלאתי מוגה הסביס לדבריהם והוא ברור (בא"ה עד דלענין עדות אשה לב"ש וכו') ויש מקום עיון למה הבמיתו כל הפוסקים את זה בשא"ה סי' ז"ז וע"ש סי' מ"ב: (הו שם שבמלא אחריו נגילה וכו') עד הרי הבדיה דס"ל וכו' לא ידעתי מאי קאמר דמה שכתב הרא"ש ע"י ממון אחר פי' שיהא אחזיר כדבר אחוד בעלמא אפי' בשבח שבתא לעלמו ולא בהבה בלום וק"ל: (הו שם) ובמוקי יוסף כתב שיהא אחרה וכו' עד משום לזה אילטריכא ליה וכו' וקבה דא"כ מאי פריך דילמא רבא אמר לזה בריבית פסול לעדות אחירי בריבית דאורייתא והדהכן בתמיהיהן מליה ולא לזה אחירי בריבית דרבנן וכדמסיק. ובמה דיתמא ליה לאוקמי אהניהן אפי' בריבית דאורייתא ובלזה וק"ל: (הו אי' שם) ובימוקי יוסף כתב ושיטה אחרת וכו' עד ומבלל דברין לאמרו וכו' וליהא דבפי' א"ב כתב לבדיא הנ"י גבי שער שיש בו ריבית דעדים בסולין כיון שחייב מלקות ע"ש ובע"ב ליל דלזה באני דמסיד הוא טוענה דלא מבסיל ליה מבא"ב עדיים: (הו שם בשובר על גזל בל דבריהם וכו') ודע שדעת הרמב"ם וכו'. ועי"ל סי' בנ"ם ס"ט במביא לי' הרמב"ם פ"א מה' גזילה דעובר על לא תחמוד אפילו כי יהיב דמי ואומר רולה אני עיין ב"י שם וגי"ע והעיקר דהרמב"ם ס"ל דעדים הם עושיסולכן פסול מדרבנן

ביאור

שם: [סו] (ליקוט) וי"א דגם כאן כו'. אבל ס' הראבונה"ם ל כיון דהסמכה קניא א"ל מיהו לדעת הרמב"ם שהוא גזל אע"ג שהוא דבריהם לריך להחזיר כמו ריבית אחיירי בדרבנן מדמיב בהדי מבחק בקוביא במ"ם תו' (ע"כ): [סז] (ליקוט) מאימתי בו' אם כו'. ירו' פ' כל הנשבעין החשוד על השבועה מאימתי מקבלין אותו תשיבא לנ"ד וילמר חשוד אני מה תן קיימתי אם בהוא דקאים חייב לאחיריו שבועה וב"ד מוסרין שבועה לחשוד אלא כי כן קיימין בהוא דאזל מודה בנ"ד דלא חכמין ליה ויאמר לע בהוא גברא חשוד הוא אי בהוא דקאים וחייב ליה שבועה ומחליה עליה (ע"כ): [סח] או יתחייב כו'. עמ"ש

באר היטב

מידו את שאינו שלו: [מא] המעות. והסמ"ע כתב דגרא' עיקר דא"ל להחזיר המעות וכן מוכח ברבינו ירוסם ע"ש: [מב] כותב. בברייתא איתא שאומר בן וכמחבר בכתב כותב הוא ליתר קיום שקיבל אנפשיה. סמ"ע: [בנ] מכירין. כתב הסמ"ע וקשה דהא גם בעירו יש לו תיקון כשיחזיר אבידה בדבר חשוב ובא"ג ענינים אחרים דיכול להתגדר בהן לאסור עליו המותר ולהתכשר ע"י כן אפילו בעירו וכמ"ש במשחק בקוביא ומלוה בריבית. ונראה לייסב דחז"ל האמירו בדבר שיש להן הכשר לשוב אליהן עלמן דהיינו טבח שחטא בטבחות וחזר להיות טבח וכן עד זומם וכן בן ממועלי שבועות דאשמו שיעשו בעירן לכך האמירו עליהן אבל במלוה בריבית וכו' דלא יתכשרו לחזור ולהתעסק בזה שנפסלו כי אם להיות כשר לעדות ולשבועי' מ"ה הקילו להמליא להן תקנה בעירן עכ"ל: [מד] שבועות. בדברי הרמב"ם נראה' דמיירי אפילו בשבועי' של כפירת ממון אבל בהגא"ח כתב דלא מיירי אלא בשבועת שוא ובטוי אבל בשבועת ממון אפשר דא"ל כ"כ מאחר דלריך שיחזיר מה שהרויח בשבועת שקר עכ"ל הסמ"ע: [מה] המבירוהו. בהסמ"ע הביא ע"ז וכתב דאין חילוק בין אם הועבר מאומנתו או לא ע"ש: [מו] שחורים. כדי שיכנע לבו כי השחרות משפיל הגאוה והזדון שבלבבו כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת ן' לב סי' ל"ט ס"ע:

לה [א] גמורות. פי' שלימות ול"ת כשהוא בן יום תוך שנת י"ג יהשב כגדול ולענין דיינות כתב המחבר

משא"כ — נתיבות

בריבית דאפיל ומנגי לא ילוה סמ"ע: (לו) שלא יעשו אפי' בחנם. נראה אפי' לדעת הרא"ש שאין העשה משום אבן גזל רק משום ביטול שיעול של עולם הוא מ"מ בעומק נראי יולה"ר מש"ה בתנם נראי יולה"ר בתנם אין בם אבן בכלל: (לז) לריכים להחזיר המעות. הקשה הסמ"ע הבראה"ש לא ב' זה אלא נע"ד הוא משום גזל גמור אבל לפי דקיי"ל דאינו אלא אבן גזל א"ל להחזיר: (לח) אלא נותב. בגמ' לא מזכר נותב. והרמב"ם נקטו לאוקמי הענין: (לט) שאין מכירין

זהב

ודוק: (ותו שם הרועים אחד רועה וכו' עד הנבאים והמוכסין וכו') והרא"ש הביא הגי' הנבאים מעיקרא סבור וכו' המוכסין מעיקרא ס"ל דיבא דמלכותא דינא דיון חזקי ליה לבסוף הסיילי טפי פסליהו ע"כ מבואר דמוכסני' גם מעיקרא מסתמא אקלי עפי' אלא דהכשירם מעשה דדמ"ד עד שיעבו בפירור אלקחים כידם יותר ואז פסול אפילו בסהם ואל"כ מי שאמר סתם גבאי כשר דוקא בגבאי כיון דמעיקרא סברי מאי דקיון אבל במוכסים אפי' בסתם פסול כדמעיקרא דהני מסתמא אקלי יותר וזה הטעם של כרמב"ם ורבינו ודוק: (הו שם אין אדם נפסל בעבירה וכו') עד שעבתו שעבה וכו' והביא עובדא דבר ביתוהו דבסמוך דאמר חד לחידי אוזפן בריבי' אלא דשם אפשר לא ביקש הרבית ממנו שיחזירו אלא כמ"ש בסי' ז' בשם המרדכי לכן כתב בשם בעה"ת דאף בענין שעבה מהני ולא כמ"ש בס' בש"ש דים תיתא לתה כתב בשם בעה"ת אם שהוא גמ' לדיתא: (הו שם) וכתב הר"י יקר הסכבע להכחיש העד וכו' עד שבדקה כן מהא דבר וכו' ונרם בגמ' לחידי בגב קת' דבורטי' וכך גרס הריב"ב סי' של"ע והרמ"ה פ' חזקת אבל גי' ספרים דידן קמאי דידי בגב כו' וע"ש ברא"ש: (בא"ה עד ודוקא בפקדון וכו') עי' בכהבי מהרא"ו סי' רל"ה הטעם ולקמן סי' ל"ב ס"ח בב"י ובכמ"ע סי' ע"ה פ"ק י"ג ולא בב"י: (הו שם ו' בתשובת הריב"ש סי' של"ע וכו' עד שלא העמידו וכו') ור"ל אבל העד מודה שלקח ממנו הרבית אלא שלא מעמידו עכשיו דדין דאם העמידו בדין כבר נפטר ממנו ואינו יכול לפסולו וזה אלא כראבי"ה. לחידי' אם כבר נעל ממנו הרבית ס"ל נוגע בעדות לאחיאר כן כדי שיעמידו בדין על הרבית וכ"כ הריב"ש להדיא סי' של"ע דהרשב"א חולק אהראב"ה ולא כמ"ש הב"י ודוק: (הו שם פלוני רבע שורי וכו' עד וזה דעת הראב"ד וכו') וכ"כ הרא"ש בתמ' מכות בפ"ק וצ"ע על הטור לתה סתם דעתו דלא כאבי' וצ"ע: (הו שם מאימתי חזרת מפריחי יוניס כו' עד אלא שמפייס וכו') אין זה לשון הברייתא אלא מלשון הש"ס היא ועוד דבגמרא פריך מהאי ברייתא למ"ד הרא: (בא"ה עד ויוקר ליוונו וכמו וכו') לפי מ"ש ב"י לעיל דכ"ש דהלכה כמ"ד הרא

הגר"א

שם: [סט] ודוקא כו'. כ"ל מדהני' כהן כו': [ע] ודוקא. דאיערומי כו' כ"ל:

לה [א] אפי' היה. שם אלא מעתה הא דתנן הפעוטות כו' ואמרי' בגיטין כל חד לפי תוקפיה: [ב] (ליקוט) אחר י"ג שנים. דתוך הפרק כלפני הפרק ב"ב שם מה אחר. דלפני י"ג שנים שומא הוא (ע"כ): (ליקוט) עד כו' אחר כו'. מה מ"ח ב' בשלמא לפני הפרק כו' (ע"כ): [ג] גמורות. בגדה א"ר הלכתא בכולה פרקא מעת לעת ועולא אחר תתן כו' ורש"י שם ד"ה הבן כו' ו"ש מ"ז מ"ח: [ד] ואם שהו. קדושין ע"ב אחמר קידשה אביה כו' ושתוס' דב"ב שם קנ"ו א'

פתחי תשובה

לענין להכחלה דלא יחתמו לכתלה עמו ע"ש: מז] ויצל לתקום. עי' בס' בר"י אות מ"ה מ"ש בזה:

לה א] גמורות. עבה"ע עד וכתב הש"ך בזה לא בענין מעל"ע כו' ועיין בס' בר"י דכן כתב הב"ח בתשובה סימן קמ"ה והמל"מ פ"ב דאישות דין כ"א והאליהו רבא בא"ח סי' ג"ן ע"ש: ב] ואם שהו מלבודקו כו'. עיין בתשובת מו"ב סי' ד' וכתב דאף דאמ"ע סתם דין זה כדברי הרא"ש ולא הוצא על זה סוס חולק מכל מקום אין דין זה מוסכם להלכה שהרי הרמב"ם בחידושיו לב"ב דף קנ"ד בפירש עובדא דבני ברק שמבר ומת מיד מבואר שחולק ואף דאפשר לתרץ ולומר דאין הכרח שהרמב"ן יחלוק בזה על הרא"ש עכ"פ נסתר ראייה הרא"ש ממימרא זו שהרא"ש הוכיח מבאן עצמה שמה הא אם הי' אי אחז אין עשויין להשתנות הי' מוציא ולהרמב"ן איכא למימר לאיפך אם הי' אי ודאי לא הי' מוציא לו' מור"ם כ"כ לשטת ב"י דפי' כן לדברי התוס' במ"ם דיעשה רמאות כדי שיחזור לאומנתו אבל אני כתבתי בפריסה על דברי ב"י דאין כן כוונתם אלא כל שהוכשר לדבר שנפסל בו זהו מיקרי אומנתו א"כ אין חילוק בין אם הועבר מאומנתו או לא עפ"ר ודו"ק: פד שילבם שחורים כו'. עפ"ר מ"ם בזה והאמירו בטבח להלביש שחורים בשביל שהכשיל רבים וכדי שיכנע לבו כי השחרות משפיל הגאוה והזדון שבלבבו:

לה א קטן פסול להעיד. יליפין לה מדכתיב ועמדו שני האנשים דקאי אעדים דאי אבעל דין ק' וכי אנשים באים לדון ולא קטני ולא נשים וכמ"ש בסי' ז' ע"ש: ב ב' שערות אחר י"ג שנים גמורות פי' י"ג שנים שלימות ול"ת כשהוא שלשים יום בשנת י"ג הרי הוא כשנה ויאחוב כגדול ועמ"ש בסמוך בס"ק ד' זלענין דיינות כתב הטור והמחבר בסי' ז' ס"ג די"ח שהוא כשר כשהוא בן י"ג שנים אפי' לא הביא ב' שערות וה"ע דס"ל דלענין דיינות הכל תלוי במה שהוא מבין ולא הושוו דיינות ועדות אהדדי לאמר דהפסול לזה פסול לזה ג"כ אלא לענין זה דבשביהן שס קטנות פסול בהן מיהו כל אחד לפי סברתו וכמ"ש שס בסי' ז' ע"ש וכתבתי שם ג"כ דמה"ע ב"ח שנים והביא ב' שערות דס"ל דגדלותו לענין דין דבעינן שיהא איש עד שיהיה בן י"ח שנים ע"ש: ג ואם שהו מלבדקו כו' ובדקוהו ומצאו כו'. נראה דה"ה וכ"ש למ"ד דאין דנין עד שיהא בן י"ח שנים והביא

המשפט

הטעם דלריך בזה לילך למקום מאין מכירין הוא משום שהכשירוהו בדבר שקילקל בשבועה ועדות לכן האמירו בחשובתו לילך דוקא למקום שאין מכירין כו': (מ) מועלי שבועות. הא"ז בהפסק בחשוב בשבועות ממון כיון דלריך להחזיר התמונה

חידושים

אפשר שא"ל כ"כ:

לה (א) י"ג שנים גמורות. דל"ת מקלה שנת י"ג כמולו קמ"ל דבענין גמורות ולכך אחרי' י"ג שנים ויש לו' דיינו י"ג כמוכ

הגהות

מיירי בשלא דף כ"ט ע"ח: ה שם בברייתא: שם בברייתא' ז אחיה ו שם בברייתא: שם בברייתא' ז אחיה ויבדלו ופירש"י שלא ישאו ויתנו בפירוחיה' ויפקרו גיטותיהן לעניי' ט גם זה בב' ברמב"ם מהירושלמי וכתבו המפ"ט בל"ת סי' רי"ד י וברבו ירוחם כ"ב ח"ב בייב ושבגדו בשבע ומוטל כ כ' הכ"מ שם בב"י שכ"ל שלמדה רבינו מהבית דעבה וכו' דבסמוך וכ' בהג"א פ' זה ביורר *ולריך שיחזיר מה שהרויח בסבעה שקר ל מעובדא דהבית שבחא דאתי לקמיה דרב נחמן וכו' ולא"ל רבא שם דף כ"ב ע"א יא שם וכתב הכ"מ שכ"ל בג"ז לאחר מעובדא דהבית שבחא: א ל' הטור ממימרא דרב הונא ברי' דרב יהושע בב"ב דף קנ"ה ע"ב ב לאפוקי אם הניאם קודם י"ג שנה ולא כברו בדאמרינן בנדה דף מ"ו ע"א ג שם בשם תנו' אביו הרא"ש בכלל ל"ג סי'

הגה"ה

בריב"ם סי' רס"ו כתב שלענין עדות גם רש"י מודה דפסול כיון שעבר על ד"ה ולא פירש כן אלא לענין שבועי וכך מוכח דעת הטור שבאלו בפשיטות ונפ' נ"ב לענין שבועי כו' ב' דיעות וכן עיקר וקיל וכ"כ הרש"ך סי' קע"ב: (הו שם) הבא על ערוה בפרק זה בורר וכו' עד וכן מוכח מהוך הש"ר וכו' והתוס' גבי הא דאמר ר"י פלוני רבעני לרלוני כו' נתנו הא דחבור על עריות פי' בקונטרס לאו דאיכא שהדי שבא על ערוה אלא שהוא גם ומתיירא עמהם כו' הרי דחוס' לא שבירא להו בהרא"ש בדעת רש"י וכן יש לדקדק דפי' הר"ב ס"ל דבר משום דחמס ולא בא קו"ל כרבא אלא מחוד בעלמא דפסול מדרבנן ולכך בעי רבע דחמס וצ"ע ע"ש: (בא"ה עד וב"מ נ"ב מ"ד וכו') אילו מדוקדק דאדרבא המבואר שם דפסק בהרא"ש ע"ש ובא"ח מלאתי מוגה הסביס לדבריהם והוא ברור (בא"ה עד דלענין עדות אשה לב"ש וכו') ויש מקום עיון למה הבמיתו כל הפוסקים את זה בשא"ה סי' ז"ז וע"ש סי' מ"ב: (הו שם שבמלא אחריו נגילה וכו') עד הרי הבדיה דס"ל וכו' לא ידעתי מאי קאמר דמה שכתב הרא"ש ע"י ממון אחר פי' שיהא אחזיר אבידה בדבר חשוב וכו' ולא ידעתי מאי קאמר דמה שכתב הרא"ש ע"י ממון אחר פי' שיהא אחזיר אבידה בדבר חשוב בעלמא אפי' בשבח שבתא לעלמו ולא בהבה בלום וק"ל: (הו שם) ובמוקי יוסף כתב שיהא אחרה וכו' עד משום לזה אילטריכא ליה וכו' וקבה דא"כ מאי פריך דילמא רבא אמר לזה בריבית פסול לעדות אחירי בריבית דאורייתא והדהכן בתמיהיהן מליה ולא לזה אחירי בריבית דרבנן וכדמסיק. ובמה דיתמא ליה לאוקמי אהניהן אפי' בריבית דאורייתא ובלזה וק"ל: (הו אי' שם) ובימוקי יוסף כתב ושיטה אחרת וכו' עד ומבלל דברין לאמרו וכו' וליהא דבפי' א"ב כתב לבדיא הנ"י גבי שער שיש בו ריבית דעדים בסולין כיון שחייב מלקות ע"ש ובע"ב ליל דלזה באני דמסיד הוא טוענה דלא מבסיל ליה מבא"ב עדיים: (הו שם בשובר על גזל בל דבריהם וכו') ודע שדעת הרמב"ם וכו'. ועי"ל סי' בנ"ם ס"ט במביא לי' הרמב"ם פ"א מה' גזילה דעובר על לא תחמוד אפילו כי יהיב דמי ואומר רולה אני עיין ב"י שם וגי"ע והעיקר דהרמב"ם ס"ל דעדים הם עושיסולכן פסול מדרבנן

באר הגולה

מדות בילה דף כ"ט ע"ח: ה שם בברייתא: שם בברייתא' ז אחיה ו שם בברייתא: שם בברייתא' ז אחיה ויבדלו ופירש"י שלא ישאו ויתנו בפירוחיה' ויפקרו גיטותיהן לעניי' ט גם זה בב' ברמב"ם מהירושלמי וכתבו המפ"ט בל"ת סי' רי"ד י וברבו ירוחם כ"ב ח"ב בייב ושבגדו בשבע ומוטל כ כ' הכ"מ שם בב"י שכ"ל שלמדה רבינו מהבית דעבה וכו' דבסמוך וכ' בהג"א פ' זה ביורר *ולריך שיחזיר מה שהרויח בסבעה שקר ל מעובדא דהבית שבחא דאתי לקמיה דרב נחמן וכו' ולא"ל רבא שם דף כ"ב ע"א יא שם וכתב הכ"מ שכ"ל בג"ז לאחר מעובדא דהבית שבחא: א ל' הטור ממימרא דרב הונא ברי' דרב יהושע בב"ב דף קנ"ה ע"ב ב לאפוקי אם הניאם קודם י"ג שנה ולא כברו בדאמרינן בנדה דף מ"ו ע"א ג שם בשם תנו' אביו הרא"ש בכלל ל"ג סי'

הגה"ה

בריב"ם סי' רס"ו כתב שלענין עדות גם רש"י מודה דפסול כיון שעבר על ד"ה ולא פירש כן אלא לענין שבועי וכך מוכח דעת הטור שבאלו בפשיטות ונפ' נ"ב לענין שבועי כו' ב' דיעות וכן עיקר וקיל וכ"כ הרש"ך סי' קע"ב: (הו שם) הבא על ערוה בפרק זה בורר וכו' עד וכן מוכח מהוך הש"ר וכו' והתוס' גבי הא דאמר ר"י פלוני רבעני לרלוני כו' נתנו הא דחבור על עריות פי' בקונטרס לאו דאיכא שהדי שבא על ערוה אלא שהוא גם ומתיירא עמהם כו' הרי דחוס' לא שבירא להו בהרא"ש בדעת רש"י וכן יש לדקדק דפי' הר"ב ס"ל דבר משום דחמס ולא בא קו"ל כרבא אלא מחוד בעלמא דפסול מדרבנן ולכך בעי רבע דחמס וצ"ע ע"ש: (בא"ה עד וב"מ נ"ב מ"ד וכו') אילו מדוקדק דאדרבא המבואר שם דפסק בהרא"ש ע"ש ובא"ח מלאתי מוגה הסביס לדבריהם והוא ברור (בא"ה עד דלענין עדות אשה לב"ש וכו') ויש מקום עיון למה הבמיתו כל הפוסקים את זה בשא"ה סי' ז"ז וע"ש סי' מ"ב: (הו שם שבמלא אחריו נגילה וכו') עד הרי הבדיה דס"ל וכו' לא ידעתי מאי קאמר דמה שכתב הרא"ש ע"י ממון אחר פי' שיהא אחזיר אבידה בדבר חשוב וכו' ולא ידעתי מאי קאמר דמה שכתב הרא"ש ע"י ממון אחר פי' שיהא אחזיר אבידה בדבר חשוב בעלמא אפי' בשבח שבתא לעלמו ולא בהבה בלום וק"ל: (הו שם) ובמוקי יוסף כתב שיהא אחרה וכו' עד משום לזה אילטריכא ליה וכו' וקבה דא"כ מאי פריך דילמא רבא אמר לזה בריבית פסול לעדות אחירי בריבית דאורייתא והדהכן בתמיהיהן מליה ולא לזה אחירי בריבית דרבנן וכדמסיק. ובמה דיתמא ליה לאוקמי אהניהן אפי' בריבית דאורייתא ובלזה וק"ל: (הו אי' שם) ובימוקי יוסף כתב ושיטה אחרת וכו' עד ומבלל דברין לאמרו וכו' וליהא דבפי' א"ב כתב לבדיא הנ"י גבי שער שיש בו ריבית דעדים בסולין כיון שחייב מלקות ע"ש ובע"ב ליל דלזה באני דמסיד הוא טוענה דלא מבסיל ליה מבא"ב עדיים: (הו שם בשובר על גזל בל דבריהם וכו') ודע שדעת הרמב"ם וכו'. ועי"ל סי' בנ"ם ס"ט במביא לי' הרמב"ם פ"א מה' גזילה דעובר על לא תחמוד אפילו כי יהיב דמי ואומר רולה אני עיין ב"י שם וגי"ע והעיקר דהרמב"ם ס"ל דעדים הם עושיסולכן פסול מדרבנן

הגר"א

שם: [סט] ודוקא כו'. כ"ל מדהני' כהן כו': [ע] ודוקא. דאיערומי כו' כ"ל:

לה [א] אפי' היה. שם אלא מעתה הא דתנן הפעוטות כו' ואמרי' בגיטין כל חד לפי תוקפיה: [ב] (ליקוט) אחר י"ג שנים. דתוך הפרק כלפני הפרק ב"ב שם מה אחר. דלפני י"ג שנים שומא הוא (ע"כ): (ליקוט) עד כו' אחר כו'. מה מ"ח ב' בשלמא לפני הפרק כו' (ע"כ): [ג] גמורות. בגדה א"ר הלכתא בכולה פרקא מעת לעת ועולא אחר תתן כו' ורש"י שם ד"ה הבן כו' ו"ש מ"ז מ"ח: [ד] ואם שהו. קדושין ע"ב אחמר קידשה אביה כו' ושתוס' דב"ב שם קנ"ו א'

פתחי תשובה

לענין להכחלה דלא יחתמו לכתלה עמו ע"ש: מז] ויצל לתקום. עי' בס' בר"

חושן משפט לה הלכות עדות

ל"ג סעיף ח' : (ב) משעה שהיה לו כו' . ע' בח"מ (דף ע"ז ע"א) מ"ש בזה : (ג) אין עדותו עדות . והתוס' ומרדכי כתבו דהיינו דוקא לעדות שהיתה כך שוה דאל"כ מ"ש קרקע ממטלטלי וכ"ל שגם דעת הרמב"ם וטור כן ודלא כב"י וב"ח לדעתם ומ"ש ב"י דא"כ ה"ל לכתוב דין זה בדיני שומא ולא בדיני עדות לק"מ דמ"מ כיון שמעיד שכראיתה שוה שייך בדיני עדות והא בגמ' אמי נקיט עדות וכן עיקר דהא קושי' המרדכי והתוס' נכונה הוא ודו"ק וכ"פ באגודה: (ד) ויש מי שאומר כו'. עד אבל לא על של אחרים תימא למה כ' המחבר בל' שיש מי שאומר כן דלא מצאתי דעה הפך זה בשום פוסק וכו' עכ"ל שמ"ע ואיתתמיעתיה דברי הרב בבדק הבית סי' מ"ו (") (הגה ר"ל שכתב בד"ה על הא דהביא בספרו ב"י לקמן סי' מ"ו בשם הרא"ש הירושלמי שאינו נאמן על כתב של אחרים כתב וז"ל והפוסקים השמיטו הירושלמי משום דתלמוד לא חילוק בכדוהן מפרשי הירושלמי בענין אחר): (ה) שנעשה לה מנהג הבתולות כתב השמ"ע בשם הרא"ש והר"ן דבזה ג"כ בעינן שיהא אחר עמו וגם הט"ו ס"ל הכי והמחבר נמשך אחר לשון הרמב"ם בפ"ט דאישות דשתיק וכתב כמ"ש המחבר עכ"ל השמ"ע ובא"ע

אחר שהיה לו י"ג שנה ובדקוהו ונמצאו לו ב' שערות (") הוא בחזקת גדול (ב) משעה שהיה לו י"ג שנה [ה] ד ד ואם (ג) [ב] נתמלא זקנו א"צ בדיקה : ב ה הגיע [ג] (ג) ג) לעשרי שנה ולא הביא ב' שערו' ו ו [ו] ונולד בו סימן מסימני סרים הרי הוא גדול ויעיד ואם לא נולד בו לא ז יעיד ז עד (ד) [ד] רוב שנותיו : ג בן ה א) י"ג שנה ויום א' שהביא ב' שערות ואינו יודע בטיב משא ומתן ח (ג) אין עדותו (ה) עדות [ה] בקרקעות אבל במטלטלים עדותו עדות : ד [ז] ט מי שהיה יודע בעדות כשהוא קטן והעיד בה כשהוא גדול אינו כלום ד] ויש דברים שסומכים בהם על עדות שמעיד כשהוא גדול שראה בקטנות ואלו הם ט [ו] ה] נאמן לומר י זה (ו) כתב ידו ב) של אבי או של רבי או ג) של אחין[ח] י (ד) כ ויש מי [ז] שאומר דעל כתב של אלו נאמן אבל לא על של אחרים : ה ל ונאמן לומר זכורני באשת פלוני יא (ה) שנעשה לה (ז) מנהג [ח] הבתולות כשנשא' ונאמן לומר יב המקום הזה (ח) * בית הפרס (פי' שדה שנאבד או שנמכרה כה קבר והוא נשון פרוסה שנפרסו ונתרוצנו כה עצמות מתים) :

ונאמן

ועמ"ש לפני זה בסק"ב : ו ונולד לו סימן מסימני כו'. סימני סרים כתבן הטור והמחבר בא"ע ר"ס קע"ב והיינו כשאין בשרו מעלה הבל כשהוא רוחץ ושערו לקוי ובשרו מחליק ע"ש ועפ"ר שם כתבתי דאפילו נולדו לו סימני סרים קודם שהגיע לבן עשריס דלא נעשה גדול ע"י מ"מ כשמגיע אח"כ לעשרי' שנה נעשה גדול ע"י להבא וכן מוכח בא"ע סי' קע"ב עיין שם גם בש"ס קי"ה : ז עד רוב שנותיו . (") והיינו שיהיה בן ל"ו שנה דימי שנותיו של אדם שבעים שנה : ח אין עדותו עדות בקרקעות דאינו דייק בעדות קרקע כולי האי אבל במטלטלים דייק וע"ל סי' רל"ה דמחלק שם בין מטלטלי' לקרקעות ג"כ לענין קנין בכמה עניינים וע' דריסה : ט נאמן לו' זה כתב ידו של אבא וכו' . בגמרא אמרו ובטור הביאו דהיינו דוקא כשיש עוד אחר עמו שראה כתיבת יד אביו בגדלותו אז שמגוהו לזה הקטן שהגדיל להעטרף עמו אע"פ שלא ראה כתיבת יד אביו או אחיו או רבו מעולם בגדלותו כגון שמתו בעוד שהיה קטן מיהו גם אותו גדול אף שהוא קרוב לעידי הסטר מקיימין ע"פ רק שלא יהיו עידי הקיום קרובים זה לזה עפ"ר *ודוקא כשאביו ואינך אחותיו בעדים על הסטר דמן התורה הוי ליה כנאקרה עדותן בב"ד ורבנן הצריכו לקיים הסטר בזה דוקא שמגוהו אפי' להוליא ממון ע"י אבל כשאביו או אחיו הן בעלי דבר שהתחייבו נפשם בכתיבת ידם לשלם לפלוני סך ממון או עניין אחר אז ודאי אינו נאמן אפילו להעיד על חתימת אביו או אחיו ל"מ קטן שהגדיל אלא אפי' אמר שראה חתימת אביו זו בגדלותו אין נאמן דה"ל בכלל לא יומתו אבות בעדות בניס כמ"ש בסי' ל"ג דכיון דאין חתימתו ניכר ה"ל כמעיד עליו בע"פ והכת"י כמאן דליתא דמי : י ויש מי שאומר כו'. עד אבל לא על של אחרי' תימא למה כתב המחבר זה בלשון שיש מי שאומר כן דלא מצאתי דעה היפך זה בשום פוסק ובהדיא משמע בשמעה ובגמרא בפרק ב' דכתובות דדוקא בהכי הוא דנאמן וטעם דהיא מצוי וריגיל אצלם ושם עביר צריכותא ביניהם ע"ש ומיהו בהא אי"ל דמאן דפליג ס"ל דצריכותא דעבד הגמרא ה"ק אי לא קתני אלא אבין ה"א דוקא בחתימת יד אביו נאמן שהוא מצוי אצלו אבל אינו נאמן על אחיו ורבו כיון שאינו ריגיל אצלם כ"כ כמו באביו קמ"ל המשנה דגם בחתימת יד אחיו ורבו נאמן וכיון דלמדינו המשנה דנאמן גם באחיו ורבו אע"ג דאינו מצוי כ"כ אצלם ה"ה דנאמן ג"כ בחתימת יד אחרי' כשמעיד עליהן בגדלותו שראה אותן בקטנותו ומכיר אותן אלא דהמשנה אורחא דמלתא נקט דמסתמא אינו ריגיל להכיר אלא שני והיותר נראה כת"ם לעיל בסי' כ"ז ס"ב דאף שכתב המחבר בל' ויש מי שאומר אין בו פלוגתא ודוק : יא שנעשה לה מנהג הבתולות: פי' שבשעה שכנסה נעשה לה בכניס תה כמו שעושין להבתולות כגון שכיסו ראשה בהיומתא ומקבלין עדות זה להגבותו על פיו מאתים לעיקר כתובתה ומשום דרוב נשים בתולות נשאות הימנוהו ע"ז ומ"מ בעינן עדות זה ולא סמכינן ארובא לחוד משום דיש ריעותא קלת דאמרינן בגמרא רוב הנשאות בתולות יש להן קול וזו לא היה לה קול דבתולה נשאת ועפ"ר וכתב הרא"ש והר"ן דבזה ג"כ בעינן שיהא אחר עמו שהיה גדול בשכנסה ונס הטור ס"ל הכי וכמ"ש בשמעון והמחבר נמשך אחר לשון הרמב"ם בפ"ט דאישות דשתק וכתב כמ"ש המחבר (") ומחולקין בדעתו המ"מ והסמ"ע ס"ק י"ד וקי"ל : יב המקום הזה בית הפרס . בסוף פ"ב דכתובות פרש"י ז"ל החורש הקבר ה"ז עושה בית הפרס מלה אחת שכך שיערו שהמחבריה מולכים עצמות המת ודלמא נגע כו' עכ"ל פי' הר"ן דאי איכא בקעה שמוחזק לנו שיש בית הפרס והבקעה כולה בספק עומלה כי מסהיר שהמקום הזה בית

הפרס

זהב

נגעו בו : (א"ה כן מפורש בהגה) : (בשם מהרש"ק בב"י ד"ה ואפי' לאחר שהגדיל הקטן וכו' עד אבל הפמ"ג כ' פ' י' וכו' והכ"מ שם בשם הריב"ש כ' שדעתו כדעת הרא"ש ור"ן וכן עיקר ע"ש ע"כ) : (בשם מהורר"י בטור אפי' הגיע לכלל שנים אין מקבלין עדותו) מקשים מהא דתנן כל הכשר לדון כשר להעיד ולעיל סי' ז' כתב רבינו דמן י"ג שנה ולמעלה רחוי לדון אפילו לא הביא שתי שערות וי"ל דהא דתמרינן לה הכשר לדון ר"ל כל מי שיש בו כל כשרות להעיד וכל מי שיש בו כל דפסלות להעיד יש בו כל דפסלות לדון וקטנות הוא לד פסלות לדון ולהעיד מ"מ אינן שוויין בשיעוריהן דלענין עדות מיקרי קטן עד כ' שערות ולענין לדון עד כן י"ג (א"ה כיולא בזה כ' הסמ"ע סי' ז') : (ע"ש בב"י סעיף ו' כ' בשם התו' דהיינו עדות שאמר כך וכך היה יהוה זו הקרקע כו' שום שאותה יותר משוי' כו') י"ל דזהו הפך הסברא וי"ל דהיורי בב' אח"כ אלא מקרקעי' ולא' נשל דמי ועכשיו אמו רוצין לידע בכמה נישום הקרקע בזה אמרינן גיון המיקרבא דעתי ר"ל מאחר הקטנן ראה שזה לקח הקרקע נגד המעות יסבור בדעתו שהקרקע צריך להיות שזה הרבה יותר מאלו המעות דאל"כ למה לקח זה הקרקע נגד המעות שהם משולים כיותר כיון דמיקרבא דעתיה לגבייהו ע"כ מתהורר"י .

הגר"א

ואי"ל לומר ג"כ בהיש אי"ל לעליון לבא כו' דכיבמות שם מ' דאפשר אבל מ"מ כרוב אתתון אתי בריאה כו' כמו בהשה לר"ת שם וכן רואין כאשה ועי"ש בתוס' ד"ה בא כו' ובא"ש גיון המיקרבא דעתיה לגבייהו ע"ז ומ"מ אם אינו מתחתון ואם לא נבדק כו' וז"ש כאן ואם נתמלא כו': [ו] (ליקוט) ונולד בו סי' כו'. בשלא הביא שתי שערות בזקן (ע"כ): (ליקוט) סי' משמתי כו' כר' יוחנן דקי"ל כוותיה ובבא"ע סי' קי"ה (ע"כ): [ז] (ליקוט) מי כו' שם אלו דבריה כו' דוקא ובסיפא אבל כו' (ע"כ): [ח] (ליקוט) ויש מי שאומר. שם כיון דלא קתניא בתרתי אלא הכי ועוד ירושלמי שם תני אלבד דברים ברגילין בשם (ע"כ) : (ליקוט) ויש

באר היטב

בסי' ז' ס"ג די"א בשהו' בן י"ג שנים אפילו לא הביא שתי שערות בשר והע"ע בשם אלוי מבין ומה"ט י"א דלדון פסול עד שיהא בו י"ח שנים כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דבזה לא בעינן מעכ"ע ובעינן בא"ח סי' כ"ג ס"ח : [ב] נתמלא . ללמדנו דבב' שערות לא סגי בזקן העליון ובעיין בא"ע סי' קכ"ה . סמ"ע : [ג] לעשרים . היינו בן י"ח שנה ול' יום דלא כמ"ש בא"ע סי' קכ"ה סי"ב ואף דהרמב"ם שם כ"כ בכר כתב הטור שם דט"ש סגא ע"ש . ומה הן סימני סרים מבואר בא"ע ר"ס קפ"ב ואפילו נולדו לו סימני סרים קודם שהגיע לבן כ' דלא נעשה גדול ע"י . מ"מ כשמגיע אח"כ לכ' שנה נעשה גדול ע"י להבא וכן מוכח בא"ע שם ובש"ס קכ"ה עכ"ל הסמ"ע : [ד] רוב . היינו בן ל"ו שנה דימי שנותיו של אדם כ' שנה . סמ"ע : [ה] בקרקעות . התוס' והמרדכי כתבו דהיינו דוקא לעדות שהיה' כך שוה דאל"כ מ"ש קרקע ממטלטלי וכ"ל שגם דעת הרמב"ם והטור כן ודלא כב"י . ש"ך : [ו] נאמן . ודוקא כשהם מתומים בעדים על הסטר דקיום שטרות דרבנן ומן התורה כן ודלא כב"י . ודוקא כשהם מתומים בעדים על הסטר דקיום שטרות דרבנן ומן התורה כן ודלא כב"ד ואם אבל כשהם בע"ד והתחייבו נפשם בכתיבת ידם לשלם סך ממון או עניין אחר אז ודאי אינו נאמן אפילו אם אמר שראה החתימה בגדלותו דה"ל בכלל לא יומתו אבות כו' . סמ"ע : [ז] שאומר . כתב הסמ"ע מ"ו כתב דיש חולקין : [ח] הבתולות . וגובין על פיו מאתים לעיקר כתובתו וכזה ג"כ בעינן שיהא אחר

המשפט

חידושים

מתם עצמו לעד אבל כשהתם על שש"ח בכת"י אי"י להעיד עליו לחייבו ממון : (ז) מנהג הבתולות. היינו הימומתא ובזולת והנעשה משום דרוב נשים בתולות ניכאות ולדעת המחבר א"ל גדול עמו ולדעת רמ"א לריך. סמ"ע ובתומים כ' דלכ"ע בעינן גדול עמו רק המחלוקת הוא אם בעי' גדול מתחלתו או דסגי אפי' אם שיהם מעידים מקטנותם : (ח) בית הפרס. שהם שלחכ

טורי

לא היה לו לשנות אלא כבר כתבתי שם דליתא : (הו שם ואחזרה טבא וכו' עד כשאחנו לעלמו מיירי כו') ר"ל הא דקאמר בגמרא משלו פי' שנתנו בהתנו לאכול הוא עלמו ולא לאכילה אחריה דאי משלו אחירי לאכילה אחריה הא עברינן ליה ולפיז"ז אין מקום למ"ש ב"י ועוד ר"ל הכרע דהוא סבור דמ"ש הכ"י דלאחרים היינו שותא בהמות אחריה וליתא דהכי ל"כ אחיבה משלו שנשם וק"ל : (בטור על אותו הענין אחד ההלוה וא' הלוה אם ברשיות קלוקה פסול מן התורה וכו') והתו' פז"ל לאחד תי' כהבו דגם תלוה בריבי' קלוקה איכה למימר דאינו פסול אלא מדרבנן דלא משמע לי' כיון שמותן לו מדעתו ע"ש ויש לומר דפריך לאביי דלא בעי עד תמה מברייתא דאל הנה רבא אנו הגזלנים ותלוה בריבית כו' מפורר דפסול תלוה מיהא דאוריתא ואל"ל דקרא הוי אסמכתא ואינו פסול אלא מדרבנן א"כ גם לאביי לא קשה דמודה דפסול מדרבנן בעי' דוקא תמם ושמא דעיקר קרא הגזלנים קאי דהוא דאוריתא ותלוה בריבית אינו דאוריתא ודוק ע"ש עד כאן מן מהרש"ק) :

סי' לה (במקום שאין הנשים) נ"ע מ"ש רבינו סי' ת"ח דבגדרות לאן שאין שם אלא עבדים סד"ח שומעין להם קמ"ל דלעולם בעינן עדים כפרים וכ"פ שם המחבר ומ"ש מהכא והכ"י תוקן ג"כ על הוראה זו שמביא רמ"א וכ"ל דאלן המשום נדר

ב"אור

ד"ה בודקין כו': [ה] ואם נתמלא. כ' ב"י מדברי תוס' דיבמות פ"ב ר"ס הכנית. והברי שנגה דמשם לא מ' מידי ואדרבה לגלהתה מ' משם להיפך. ונראה שהרמב"ם ולא לגטור דין זה שכ' בפ"ב דה' איסוה בן י"ג שנה כו' ונראו בו כו' ואם לא נבדק מלמעה כו' והקשו עליו מדאמרי' בנדה מח ב' מה הים בסי' ח' כו' תתחון ולא עליון ול"ב דבאים ואלו על סי' ח' תתחון אלא עליון סמכי' מדאמרי' ברפ"ח דשבת' התתחון ולא העליון כו' בן ולא הים קטן פטור אלא כו' ואי"ח דוקא עליון א"כ בן סורר ומורה היכי משכחת לה דהא שיקיף הוא רק ב' חדשים והוא קודם הרבה לזקן העליון משא"כ בשאר דבן ולא בת

פתחי תשובה

הרא"ש בתשו' הכ"ל והעלה אלא לעשות מעשה בפסק הש"ע דלעיל ע"ש . גם בפ' גט מקושר בסדר גט אליעזר אות י"ג כתב שכבר ביאר בתשו' לליתא לפסק הש"ע כאן (כעת נדפס התשובה זו בספרו שו"ת משיבת נפש חלק אה"ע סי' ל"ח שע"ב) ובגליון ש"ע של הגר"ע אייגר זצ"ל נ"ב וז"ל עכ"י אה"ע סי' מ"ג שכ' בשם רבנו מהר"י בי רב אהר"ר דורחן והרשב"א חולקים בזה ובתשובת מהרה"ש ח"א סי' כ"ג כתב דאין הדבר יוצא מידי ספיקא דדינא' ועי' בספר שב שמעתתא סוף שמעתא ה' עכ"ל . ועי' בספר שער משפט שהאריך גם כן בדברי הגו"ר הנ"ל ובסוף כתב ולענין דינא אף שהבי' בא"ע סי' מ"ג הביא בשם תורו שהרשב"א והר"ר דורחן חולקים הם בסימן זה אין בידינו להכריע בין אבות העולם ודברי הש"ו וסתימת הרב רמ"א אשר כל בית ישראל נשען עליהם היא הכריע עש"כ . ונראין דברי מהרה"ש הנ"ל דאין הדבר יוצא מידי ספיקא דדינא : ב] לעשרים שנה . עכה"ע ומה שכתב אף דהרמב"ם שם כן כתב בכר כתב הטור דש"ם הוא כו' ועי' בזה בתוי"ט פ"ה דהה משנה ט' . ומה שכתב דאפילו נולדו כו' נעשה גדול ע"י להבא כו' ע' בזה בפמ"ג א"ח סי' כ"ה בשאל אברהם סעיף קטן ו' שכתב עליו אינו יודע למה לא למפרע כו' ע' שם : ד] ויש דברים כו' . עי' בספר מתנה אפרים הלכות עדות סי' ט"ו שכתב וז"ל מי שמתחייב שבועה היסת והכיא א' כדי לאפטורי נפשיה משבועה ואשתכח שהלא דקדוק ונתרחק הוא כיון דשבועת היסת מדבריהם לא בעינן תחלתו וסופו בבערות כלומה שאמרו ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקטנן עכ"ל וצ"ע . ועמ"ש לקמן סי' פ"ז ס"ו : ה] נאמן לומר . עכה"ע מ"ש ודוקא כו' אבל כו' ובגמ"ע דהגר"ע אייגר זצ"ל נ"ב ע' בש"ך לקמן סי' מ"ו סק"י ס"ע וכסי' ס"ע ס"ק י"ב ואולם מד' הרמב"ן בתשו' סי' נ"ב

דאף שאין בזה פלוגתא כתב המחבר בשם י"א כדרכו כמ"ש בסי' ט"ז ס"ב והש"ך כתב דבנדק הבית בסי'

נתיבות

משה"כ

שלימות : (ב) נתמלא זקנו. היינו רבוי שערות וא"ל שיהיו גדולים ואם הוליד א"ל סימנים : (ג) לעשרים שנה. היינו בן י"ט שנה ול' יום סמ"ע : (ד) רוב שנותיו. היינו ל"ו שנה : (ה) עדות בקרקעות היינו לענין שומת קרקעות אבל לענין עדות אין חילוק בין קרקע למטלטלין : (ו) כתי"ו של אבי . היינו כשיש גדול עמו ואפי' גם אותו גדול קרוב לעידי שטר ודוקא בשאביו

כסף

סימן לה סעי' א' (בחזקת גדול) האו"ת זי"ל כתב בשם הרמב"ם ז"ל שלא הזכיר שבנים בסימנים בזכר. וכתב עשם מגד דלא שייך רוב בשילות מבעל כיון שעליו אנו דנים אם הוא ראוי וכתב שחזקת בשרות ג"כ לא שייך כי אם הוא קטן אין קידושין תופסין (יש שם לשון הגריך תיקון במ"ש ובעיקר כו') והנה י"ל שחזקת בשרות מועיל שפיר. גם אם הי' הלבה ברורה שגם מדרבנן אין חשש קידושין בקטן והאחרונים ז"ל כתבו אחר הרבים בזה. על כל פנים הרי איכא ספק דאורייתא שמא הביא שימנים ומכריע כן חזקה דרבא ז"ל שסומכים עליו לכתה מילו וגם אם נבדק ואין לו שערות מ"מ יש ספק דאורייתא שמא בשרו . וכיון דקיי"ל שספק דאורייתא לחומרא ממילא יש חזקת בשרות אלא זיכתה וכל שכן שכיון שספק בדאורייתא קיימא לן מדאורייתא לחומרא. ויש ג"כ חזקה דרבא ז"ל הסותרת חזקה כנויה דידה. וגם חזקת בשרות שאינה עוברת על איסור בשים כן מועיל ג"כ מדאורייתא כי תיתי מהי תיתי הרי חזקה לפניהו . ומה שהוכרנו בש"ם לרוב בעילות מבעל הוא רק קודם שהוכרע דאזלינן בתר רוב ומתילא לא הי' הוכרע לסמוך את עצמו על חזקה שהרי רובא וחזקה רובא עדיף. מה שאין לן אחר שהוכרע שסומכים א"ע על חזקה פשיטא שייך בזה חזקת בשרות ואחר שעל פי חזקת בשרות הוחזקו הבנים אליו אין עוד חשש שהרי קיימת לן סוקלין על החזקות. וגם שהתוס' ז"ל כתבו שגבי פרה הי' יכול לומר שהוא חשוב חזקה מ"מ גבי מכה ניתא להוכיח מגד שכ' שהם בכל גווני ולולא כן הי' מקום לומר דאיירי שהיו אב ואם שלו תפוסים יותר משנה קודם לידתה בבור עמוק מותם בתותמת של כל אחד ואחד מהסנהדרין והעדים. ורק מזון נתנו לשם כאופן שלא הי' אפשר שיגיע שום אדם לשם וכאו"א מכיר אותתו בסימנים מובהקים ושביעת עין דקיימא לן בסימנים דאורייתא להקל על ידיהם נגד חזקת אשת איש. אלא ודאי שהשוכתה מגד שהתוה"ק איירי בכל אב ואם והרי הם נולד מאם שהיה בשאלת לזה זיכתה אשת איש ולכאו"א חזקת בשרות עי"ז עדיף לומר שבעשם מגד דאזלינן בתר רובא ומ"מ כיון דקיי"א לן סוקלין על החזקות לא שייך לחשוש שבנים סימנים גם איכא מהלכה. וכן הוא המנהג פשוט לסמוך את עצמם לגבי עדות ושליחות גיטין ודיינים לחלילות על בנים שהם בסימנים גם באינשים שאין שום זמן לומת להם ואינם בודקין בשערות בלל. ואם לא כן לא יהי' מהם חייב רק כשנבדק האב קודם שהוליד לו שהי'

קצות

לה א) י"ג שנים ואם בעינן בלימות עיין ס"ך : ב) של אבא אבל אם אביו הוא החתום בשט"ח ודאי אין בנו מד לקיים דקיוב הוא ומ"ש סמ"ע : ג) של אחי . עיין בחידושי הר"מ לכתובות דף

הקדשים

אחר רוב שנותיו כשהוליד (ואולי שייך גם זה שכל שנמלא סימנים בסוף מחזקינן שהם חי"ג והלאה כראיימא לן לגבי עדות) ונראה שהם שאמרו חז"ל מגד רוב העילות מבעל. הענו ג"כ רק מגד חזקת בשרות דאם לא כן אנו מי שבתוך י"ג תרשים שקודם הלידה בסמוך לא הי' בביתו רק קלת תלילה אחת וידוע שהי' בריחוק מקום נימא שבו לא שייך חיוב מכה. רק שבכוותה שגם שידוע שמוחזקים זוגות ופרילות בעולם מ"מ הרוב בשרות ולגיעות הן בכות ישראל. ועי"ז מגד רובא דשלמא לומרים ברוב בעילות מבעל וכ"ה חזקת בשרות בספק בכודאי ואין חוששין בכל מה שסומפים על חזקת בשרות לומר שמא משקרים ע"י ספק וכאן מגזרה ג"כ מה שרוב בנים אינן יודעות שבנים כלא סימנים יש ע"ז פקפוק בקידושין. ועל פי זה יתורץ מה שהי' מקום לומר שמבקש חייב הלא מאי דקיימא לן סוקלין על החזקות ואשה שעל אחר שחזיקה שהוא הרים כן ולהכ"ל מיושב על אלא הי' שמיכה על רוב בשרות לא הי' מועיל גם מה שהאשה מחזקת על עצמה אחר שהוא הרים. ועיקר מה שסומכים את עצמם על מחזיקתו כך הוא מגד חזקת בשרות אלא הייתה עוברת על איסור ייחוד (ולע"ע בזה. כי מבנה מורכב והומרת בני משמע קלת שהחזקה מועלת גם בלא הכרע על בשרות אלא הכרע על חזקת בשרות) ואולי יש לומר שבמבה לא שייך לסמוך על שתחזיקתו לבן הרשם שהרי אי אפשר לא לומר בחופן אחר מגד פחד וגוזה. גם יש לומר שכיון שמה שלמחזיקתו לבן פ' לא הי' ממנו דרחא דאיסורא רק לגבי' כיבוד אב ואם הי"ל כאלו עדותם חל לחייב בכה המכה . והחזקה לריכה להיות מוחזקת מקודם לגבי מה שאינו עדות שהיא פסולה עליו. ויש לפייב הרבה על שברא זו ולע"ע : ויש לומר שהרשיה המכה מגד דאיירי בכל גווני גם כמתה אמו בלדתה ולא הי' מחזקה ממנה כך ועל כל פנים חזקת בשרות מועיל ודאי . וגם לגבי תמון שאין הולכים אחר הרוב סומכים שבנים הם בסימנים הם בסימנים כי חזקת בשרות אליעמתא נגד חזקת תמון. ועי"ז סומכים את עצמם על זה להוליא ירושות מאת אז אם מחזקן. גם שייך עי"ז שמוחזקים כן לפניהו בלאו הכי שיועיל גם לגבי תמון אח"כ. ואולי מה שסוקלין על החזקות בכ"ל הוא מגד שרוב בני אדם חיים מעיזים להחזיק את עצמם בשקר. ולזה מוכרע ממילא שהולכים אחר הרוב ולע"ע :

החושן

כ"מ' וז"ל . ורחוי לספק בעדים שהעידו בב"ד ונחקרה עדותן אם נאמנין קרובים להעיד כליהם כך וכך

הפרס ושכל מה שהוא חוץ ממנו טהור מסימן והרא"ש פי' בע"ח ועי' בר"ן שהביאו: יג אפי' הוא לבדו כו' מור"ם מוסיף זה מדברי המחבר מפני שרא' שהעו' כ"כ בריקדוק מפני שבשני דיניסשכ'לפני זה דהיינו דנאמן לומר זה כתיבת יד אבי כו' ושאינה זאת נעשה לה כמנהג הבתולות ס"ל דצריך להיות אחר עמו כמ"ש ברים דבריו שם משא"כ בדיני שאינ"כ מ"ה התחיל וכתב בדין נאמנות זה דנאמן הוא אפי' לבדו וה"ה לדיניס שאחריו וכמ"ש בפרישה אבל המחבר לא הזכיר בריאת דבעינן שיהא אחר עמו וא"כ מור"ם דהוסיף כאן לפרס היה לו להוסיף כן גם ברים דבריו דבעינן שיהא אחר עמו: יד כיון שתחומין דרבנן. פי' כל עיקרו אינו אלא דרבנן משא"כ קיום שטרות דאע"ג דגם הוא מדרבנן מ"מ סולאות ממונים מצד בו דאורייתא: טו יולא מבית הספר לעבול כו'. והא דצריך לומר שיצא מבית הספר כדי שלא תאמר שמא עבד כהן הוא שאוכל תרומה בשביל רבו כהן משא"כ השתא דהא אסור לאדם שילמד את עבדו תורה תוס' פ"ב דכתובות(דף כ"ו) וכן איתא בגמ' (שם דף כ"א): טז. ומ"ש שהיה חולק עמנו תרומה. אין לאסור בזה שמא עבד כהן הוא דאין עבד נוטל חלק בבית הגורן אלא אוכל מחלק רבו או כשרבו עמו נמרא שם (דף נ"א) לפלוני כהן ע"י עצמו פי' כך העיד התינוק ע"י היה אביו שולח לו חלה ומתנות אבל אם אמר שני' שולאסלו ע"י אחר אינו נאמן דדלמא לא דק כ"כ בכ"מ פי"ד מעדות: יז ושאמר לי אבא מספחה זו כשרה. מפני שאין בהן אלא גילוי מילתא מ"ה התנוהו(") *ואם שנים קטני' הן שהגדילו פסולין אפוטייהו לגמרי ואם עד א' הוא חייבין ליה ולא מכריזין עליה כ"כ הראב"ד והביאו הר"ן פ"ב דכתובות והר"ן פליג עליו ד"מ י' ועד"ר: יח עכו"ם או עבד כו'. אינו נאמן בא"ח ס"ס

אלא"ט כתב הטור והמחבר דאתחומין נאמנין עבד ושפחה אפי' קודם שנשתחררו ומ"ה כשכתב הטור האי דינא דקדק וכתב ז"ל וכל אלו שמעיד בהן הגדול כו' וכתבתי בפרישה דמש"ה כתב שמעיד מפני שלא איירי בכלל זה אלא בדברי הג"ל שריכין עדות משא"כ נאמנות דתחומין דאינו נאמן משום תורת עדות דא"כ לא היה נאמן עבד ושפחה דפסולין לעדו אלא דהמנוהו משום דאינו אלא גילוי מילתא בעלמא והמחבר ג"כ רמזו במ"ש והעיד אחר שנתגייר כו' למדנו דוקא במקום דבעינן עדות אין נאמנין מה שא"כ בתחומין כמ"ש וק"ל: יט אינו נאמן. מפני שבהיותו עכו"ם לא הוי רמיא עליה ומלתא דלא רגיל עליה אמר ולאו אדעתי' ובהיותו עבד נמי כיון דאין בידו לשחרר נפשו ועוד דעבד אינו חייב בכל המצו' נמרא: כ משובשת תמיד כתב תמיד לאפוקי באקראי בעלמא דפ"ר: כא הפתאי' ביותר. זהו החילוק בין פתי לשוטה שהשוטה דעתו היא משובשת ומטורפת לגמרי ברבר מהדברי' משא"כ פתי שאינו מטורף לגמרי משוטה שהשוטה בשאר דברי' הוא חכם כשאר בני אדם והפתי הוא שאין לו שכל גמור ואינו מבין שום דבר כדרך שמבינין אותו שאר בני אדם ומ"ה סייס וכתב דבכלל שוטה יחשב והיינו לדין פסול אבל לאו שם שוטה עליו וק"ל: כב המבוהלי' והנאפזים בדעתם כו' נראה שכל הני פירושם הוא שאינו' מתוגים בעייניה' אלא כל מעשיהן עושין במהירות ולא מביניס לסוף הענין ולתכלית המעשה מ"מ זה ג"כ בשם שנעון ושטות יחשב: כג צריך להעיד בב"ד בפיו. כדכתיב על פי שנים עדים: כד וכן אם נשתתק כו' פי' שהיה יכול לדבר בתחלה ואח"כ נשתתק וזה שסייס וכתב בזה והעיד בפנינו בכתב דכיון דמתחלה היה יכול לדבר ונם יכול לשמוע למד עצמו לכתוב ומ"ש אע"פ שנבדק כדרך שבודקין לענין גיטין ונמצאת עדותו מכוונת והעיד בדיקה זו גם י"ל דכתב זה בנשתתק משום דבגיטין דוקא בנשתתק הוא דצריכין לבדוק בבדיקה זו היכא שנשאה קודם שנשתתק דהוה קדושין קדושין נמורין ואח"כ נשתתק משא"כ בשומע ואינו מדבר או איפכא. כשהיה כן משגולד דאפי' אינו עומד בבדיקה זו יכול לגרש דאמרי' כגיסתו כן היא יליאתו וכמ"ש המחבר בא"ע בסי' קנ"א וק"ל: כה ומ"ש אינו עדות כלל. הטעם כבר נתבאר לעיל בסכ"ח סי"א דדרשין מדכתיב על פי שני עדים מפיהם ולא מפי כתבם וזהו שאינו יכול להעיד בפיו כלל גם לר"ת דמתיר בא"ח' שיכול לדבר להעיד לשלוח עדותו לב"ד בכתבו משום דראוי הוא להעיד בפיו כמ"ש הטור בשמו ע"ש: כו שמכיר הקול והאנשי'. ס"א קול אנשים ועפ"ר: כז עדותו פסול. ילפינן לה מדכתיב או ראה ועפ"ר

ו מ ונאמן לומר יג [ט] (ואפי' הוא לבדו) (כ טור) עד כאן היינו באים בשבת יד ו] כיון שתחומים [ט] דרבנן (הגהות אלפסי פ"ב דכתובות) (ו) (וה"ה (ט) בשאר איסורי דרבנן) ונאמן לומר שהיה פלוני [י] טו יוצא (י) מבית [י] הספר לטבול לאכול תרומתו לערב [יא] חולק [יא] עמנו תרומה ס ושהיינו מוליכים חלה ומתנות לפלוני כהן (יא) על ידי [יב] עצמו יז * ושאמר לי אבא (יב) משפחה זו כשרה משפחה זו פסולה (או שעשו איזה סי' להודיע שאחד מן המשפחה נשא פסולה) (ע טור כמו שנתבאר באה"ע סי' כ'):

ז (יג) פ וכל אלו אם יח עכו"ם או עבד ראה אותם והעיד ד) אחר שנתגייר [יג] ונשתחרר יט (ז) (יד) אינו נאמן: ח [יב] ל שוטה פסול ולא שוטה שהוא הולך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד (אלא) [יג] כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו כ משובשת [יד] תמיד [טו] בדבר מהדברים אף ע"פ שהוא מדבר ושואל בענין בשאר דבהים הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב:

ט [טז] ק הנכפה (המוכרח ליפול לארץ מחמת חולי המשגע אותו לעתים) בעת כפייתו פסול ובעת שהוא בריא כשר [יז] ואחד הנכפה מזמן לזמן או הנכפה תמיד בלא עת קבוע[יח] והוא שלא תהיה דעתו משובשת תמיד שהרי יש נכפים שגם בעת בריאותם דעתם מטורפת וצריך להתיישב בעדות הנכפים הרבה:

י [יט] כא ר הפתאים ביותר שאינן מכירין דברים שסותרין זה את זה ולא יבינו ענייני הדבר כדרך שמבינים שאר עם הארץ[כ]וכן כב המבוהלי' והנחפזים בדעת' והמשתגעי' ביותר הרי אלו בכלל השוטים ודבר זה לפי מה שיראה לדיין שאי אפשר לכוין הדעת בכתב:

יא ס חרש פסול [כא] אחד מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר [כב] ודעתו נכונה מפני כג שצריך להעיד בב"ד בפיו ושיהיה ראוי לשמוע דברי הדיינים [כג] והאיום שמאיימים עליו כד וכן אם נשתתק ס אע"פ שנבדק כדרך שבודקים לענין גיטין ונמצאת עדותו מכוונת והעיד בפנינו בכתב ידו כה (ח) (טו) אינו עדות [יד] כלל ס חוץ מעדות אשה לפי שבעגונה הקילו: יב [כד] ב ז] סומא בשתי עיניו ח] [כה] אע"פ כו (טז) שמכיר הקול והאנשים ומכוונת כז עדותו פסול: היה

ל"ל לגמר'כפכו"ס טעמ' דלא דייק תיפוק ליה דבעי"תחלתו וסופו בכסרו' אלא ודאי כיון שבידו לגייר דמי לפיסול ממון דלעיל סי' ל"ג סט"ו וא"כ דוקא בעכו"ס אחרינן בגמ' כיון דעכו"ס הוי לא דייק משא"כ באנוסי' שבאו לכלל כשרות כשרים דשפיר הוי דייקי כיון שהיו יהודי' בינס לשמים ומה שהביא מהרא"ן שטון שם מתשו' ן' ל"ב חלק א' סי' כ"ג אינה ראיה כלל דבתשובת ן' ל"ב שם מיירי שמעבדי' כשהן אנוסים עדיין ע"ש ודו"ק מיהו מה שהביא מתשובת ן' לב ח"ג סימן ע"ה ס ים ראיה ולריך עיון וע"ש בספר ב' סימן מ"ה מיהו בתוספתא ס"פ ה' דסנהדרין משמע דבעכו"ס נמי טעמא משוסדבעינן תחלתו וסופו בכשרות ולפ"ז הא דקאמר בגמרא בעכו"ס טעמא דלא דייק היינו במילתא דרבנן וכן משמע דע"ע דקלא מהני דמי לגמרי ולא אמרינן דלא דייק אלא בכל מילתא דאורייתא דלא שייך לחלק: שם. לו קטן נאמנים ואם הוא שוגא פסול להעיד תשו' כנ"י סי' פ"ג ועי' בס' מראות הלוכאות אות ס"ז ולדבריו עכ"פ אשה א"נ אסהות שוכא לה:

חכמת שלמה

באתת לק"מ הא'ין הכוונה שחלתו שנותיו שנגזר עליו לחיות חי. רק הכוונה שלא מת בחלו שנה והכוונה רק שהק' כ"ה המלאה שנותיו מיום ליום להיות השנים שלו מתמלאין. אך לפי"ז קשה לפ"ל הכפל של ימי ושנותי. הל"ל ימי לבד או שנותי לבד ועוד אף אם כתבנו בתיבות שיו לענין ישקב ליטב קושיא זו כד"א מ"מ משאח"ל שבו' אחר מולד משה ובו' אחר מת משה וא"כ איך אמר משה בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שהרי תיקף בתחלת הלילה בשעה שכלה יום וי"ו אחר כבר נעשה בן מאה ועשרים וא"כ עכשיו היום ז' אחר כבר הוא בשנת האחד ועשרים ובפרע למ"ד יום א' בשנה תשוב שנה האין אומר בן מאה ועשרים אנכי היום ח"ו בשעות שעינן בשנים לכך כיון שהיום מולד נשנה היום בן מאה ועשרי' שנה. ובפיר אמר בן מאה ובו' אנכי היום ולכך אחז"ל שהיה מלאו ימי ושנותי כלומר שבאים מלאו ימי ושנותי דכתו שבאים תלוי הדבר במעל"ע שבאים ומבינין לשעות לכתה דברים כן מתי שנותי נתמולאו גם בן היום ולכך הזהירו חז"ל הרוויהו ללמוד הזה דלא בשנים הדבר תלוי בשעות. ואין הכוונה שכלו שנותיו שנגזר עליו תלה רק הכוונה שבשנים שלו נשלמו היום ולא אתמול וכן היתים שלו נשלמו היום דבו' אחר מת ובו' אחר מולד. ח"כ אין היתים וכן שבאים נשלמו היום ובכלל בעינן מעל"ע

הגר"א

(ליקוט) ושהיה חולק כו' ע' תוס' שם ד"ה תנן כו' וע"ע ובא"ע סי' ג' שמשמעו שכל המעיט גם יולא מבית הספר וע"ע(ע"כ): [יב] (ליקוט) שוטה. כ"ב קב"ח ה' שפוי ונשתטה פסול (ע"כ): [יג] כל מי שנטרפה. דקה י"ג ב' ושנטרפה דעתה היינו שוטה כו': [יד] (ליקוט) תמיד. כתובות כ"א נבי עובדא דבר שעיא וכו' דף כ' ע"א: ר שם וכ"כ הביטור באות ק שכ"כ הרי"ף בתשו' ס שם מבריות' אם לא יגיד פרע לאלא וכו' ניטין ד' ע"א ע"ח וכ' הכ"מ ומשמע לרבינו דס"ה למדבר ואינו שומע ובתיב ומתנה קול אלה ת מסקנת הגמ' שם: א בריתא שם ובדמוקי לה רב ששת בב"ב מסקנת הגמ' ניטין דף כ"ג ע"א וסייס הרמב"ם שמא' והוא עד לו ראה מי שהוא ראוי לראות הוא שמעיד וכן

הגהות אמרי ברוך

בהיומתא: (ס"ד ס"ק ז') (*) בסה"ד. ראה דלא תלי מידי כ"ב יעוין מ"ש סי' ל"ד ס"ק ל"ג:

חידושי חת"ם

סי' ל"ה מחבר סעיף י"ב סומא כ"ב עיין תשובותי מ"ם חו"מ סי"ב:

חידושי רעק"א

שם דלעשה גדול למפרע וכבר עמד ע"ז אח"ז הג' הגדול מוה' ואלף איגר זצ"ל וכן בפ"מ א"ח בא"ח סי' כ"ב ס"ק י': שם אות ע' ל"מ קטן שבגדיל. כ"ב דבתש"י קיוס עטרות לאורייתא בס"ם הש"ך לקמן סי' מ' ובו' סק"י ובו' ס"ע ס"ק י"ב ואולם בהגו' הולדות אדם בתשובה לברמב"ן סי' כ"ב מבואר דאין לחלק: שם. לו קטן נאמנים ואם הוא שוגא פסול להעיד תשו' כנ"י סי' פ"ג ועי' בס' מראות הלוכאות אות ס"ז ולדבריו עכ"פ אשה א"נ אסהות שוכא לה:

חכמת שלמה

באתת לק"מ הא'ין הכוונה שחלתו שנותיו שנגזר עליו לחיות חי. רק הכוונה שלא מת בחלו שנה והכוונה רק שהק' כ"ה המלאה שנותיו מיום ליום להיות השנים שלו מתמלאין. אך לפי"ז קשה לפ"ל הכפל של ימי ושנותי. הל"ל ימי לבד או שנותי לבד ועוד אף אם כתבנו בתיבות שיו לענין ישקב ליטב קושיא זו כד"א מ"מ משאח"ל שבו' אחר מולד משה ובו' אחר מת משה וא"כ איך אמר משה בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ולא אתמול וכן היתים שלו נשלמו היום דבו' אחר מת ובו' אחר מולד. א"כ אין היתים וכן שבאים נשלמו היום ובכלל בעינן מעל"ע

ביאור

מי כו'. והרא"ה חולק ע"ז ממש"ס ולריכ' כו' קמ"ל דהיימוה כו' מ' אף בדלא שכיחא כלל (ע"כ): [ט] אפי' הוא לבדו. כ"כ הר"ן שגדול עמו אפי' אבי' דברו הראשונים דמתני' וכן משמע מתוס' ורא"ש שם ורמ"א ליאמא דעור נקע אלא כ' אא דבית הספר אבל בל' הש"ע שהוא ל' הרמב"ם ס"ל לרמ"א לכתוב אבל בית הספר דמשם ואילך הוא לבדו: (ליקוט) אפי' הוא לבדו דנגמ' כתובות כ"ד ע' אי' ת"ש אני כהן ומכירי כהן כו' שם ושם ב' ואבע"א ר"י ורבנן מעמדין תרומתם ליושבין קרי'פלני זשם כ"ה ע' וכי מסקי' תרומתם ליושבין בתרומה דאוריי' כו' והכא מיירי מהרומה דרבנן דאי' בתם כ"ח ב' וא"כ סני בתר נמי וע"כ דרב הונא ברים דרב יהושע לא קאי אאפי' דרבנן (ע"כ): [י] (ליקוט) יולא מבית הספר. דוקא שם דאמא עבד כהן הוא (ע"כ): [יא] (ליקוט) ושהיה חולק עמנו כו'. ע' תוס' שם ב' ד"ה תנן נמאן ואם תאמר כו' אלא מילתא היא כו' וא"כ בזה"ז דליכ' תרומה הדרא קו' בתוס' לדוכתיה ואפשר להרבן דשם אליב' דיהון' דקריי"ל בתכיפות כל התפחות בחזקת כשרות ולא חייבי' לעבד אבל ליתא דלתרומה ויושבין לא אמרי' כל התפחות בחזקת כשרות כמ"ש המפרשים (ע"כ):

באר היטב

עמו. סמ"ע: [ט] דרבנן. פי' הסמ"ע דכל עיקרו אינו אלא דרבנן אבל קיום שטרות אע"ג דגם הוא מדרבנן מ"מ הוצאת ממון יש בו לד דאורייתא: [י] הספר. דל"ת שמא עבד כהן הוא שאוכל תרומ' בשביל רבו משא"כ השתא דהא אסור ללמד תורה לעבד. ס"ס דכתובות. סמ"ע: [יא] חולק. דאז אין לחוש לעבד דאינו נוטל חלק בבית הגורן אא"כ רבו עמו. ס"ס. שם: [יב] עצמו. ר"ל דהתינוק מעיד שהוא עצמו היה השליח אבל אם אמר ששלחו ע"י אחר אינו נאמן דדילמא לא דק כ"כ הכ"מ. סמ"ע: [יג] ונשתחרר. דהוי מילתא דלא רמיא עליה ואמר ולאו אדעתיה כ"כ הסמ"ע ובסב הש"ך דבתשובת מוהר"א שטון פסק בעדות האנוסים שאינן נאמנים אף אחר שבאו לכלל כשרות דבכיון תחלתו וסופו בכשרות כו' ע"ש ואין נ"ל דא"כ נ"ל הטעם בעובר כוכבים דלא דייק וא"כ באנוסים שבאו לכלל כשרות כשרים כיון שהיו יהודים בינם לשמים ודאי שפיר הוו דייקי מיהו בתוספת' משמע נמי טעמא בעובר כוכבים משום תחלתו וסופו בכשרות ולפ"ז הא דקאמר בגמר' טעמא דלא דייק היינו במילתא דרבנן עכ"ל. (* ע"ל סי' נ"ד ס"ק ל"ו מ"ש שם וגם מבאן ראיה גדול' לדבריו דלא בהש"ך ס"ם): [יד] כלל. דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם ואפילו לר"ת דמתיר בא"ח שיכול לדבר לשלוח עדותו בכתב לב"ד היינו משום

נתיבות

משפט

כה קבר ואומר ששרה זו עתלה ושאר טהורות ר"ן: (ט) בשאר איסורי דרבנן. אבל קיום הספר אף שהוא מדרבנן מ"מ כיון דאיכה הוצאות ממון בעי שיעם: (י) מבית הספר. דאלי"כ דילמא עבד כהן הוא וכן בשאומר שהיה עתיו אין לחוש דילמא עבד הוא שאין מוליכין תרומה לעבד: (יא) ע"י עצמו. דאם אומר ששלחו ביד אחר אפשר טעם ואומר בדמי: (יב) משפחה זו כשרה. דהוא רק גילוי מלתא. ואם כ' קטנים שבגדילו אומרים כן פסלי אפוטייהו הראב"ד והר"ן אולק: (יג) וכל אלו. והיינו

קצות

העידו בב"ד פ' ונמ"ש שהגיה בספק ונמ"ש בסי' ל' ס"ק י"א: ד) אמר שנתגייר עיין ס"ך מדין עדות האנוסים אם שייך בהו אמלאו בפסול כיון שיש בידו לגייר ובמשנה למלך פי"ד כתב בשם מוהריט"ט בזכרונותיו שנשתפק ברשב ועשה תשובה אי לקטן מדמה לו לגברי ולא הכריע ע"ש ונמצא ברשב ועשה תשובה שי' ספיקות דאפשר דאפילו במידי דאורייתא נאמן כיון שיש בידו לגייר ולעשות תשובה וכמ"ש הס"ך לו דאפילו במידי דרבנן לא מהימן כיון דלא דייק כמו שאלה ע"ד מוהריט"ט: ושכח בפסול מבירה דרבנן נרא' לומר דלא בעינן אמלאו בכשרות כיון דבמבירי' דרבנן בעינן חימוד ממון דוקא וכמ"ש רמ"א בסי' ל"ד וא"כ אין פסולו אלא משום שכר נגיעת ממון בעדות זו וכמ"ש בסמ"ע וא"כ כיון דבנוגע נופיה לא בעינן אמלאו בכשרות אלא כיון שסילק עצמו רשאי להעיד ה"כ בפסול דרבנן דהוא משום חימוד ממון ואינו פסול הגוף ואינו בגדר עדות כלל כי שייך בה אמלאו בפסול ומדברי הרא"ש פ"ב דגיטין משמע דרשב ועשה תשוב' דומה לקטן ונעשה גדול שכתב ואם היו פסולים כשנתמנו משולחן וחזרו בתשוב'קודם שמסרו לאשה כתב הר"ר מאיר הלוי דכשרין כו' ולא בעינן אמלאו בכשרות מידי דהוי אפתוח ונפתח ע"ש אלמא דרשב ועשה תשוב' כמי שייך בה אמלאו בפסול אלא דבנגע כשר כמו פתח ונפתח ואי אמרינן דלא דייק הי' פסול ולאו דאי' הוא מפתח ונפתח כיון דלא דייק וכן משמע דבמידי דאורייתא

מעלות גילוי מלתא בעלמא הוא מ שם כמשנה כ שם"ל דרב הונא אילא' בהיומתא כמי קאי כמ"ש הר"ן וכ"כ מדברי הרא"ש שם ס ברייתא שם ע"ב * פי' אא"ל אביו שמשפחת זו עמדה בדין והכשרוה או פסלוה ב"ד ואי הוה הרי מבשירין אז פסלינן לה אפוטייהו ואי חד הוא חייבי' לפיסלייהו משום דמילה' דמפרסמת הוא וגילוי מילתא בעלמא הוא וקילא כמי כהעמד' בדין הוא כ"י לדעת העור ועל דרך שכתב הר"ן בשם הראב"ד ע שם בברייתא ובשאלו בקלא וכו' ומעשה הכ"ל פ ברייתא שם וכת"ק וכדמפרש שם שעמא ל' לי' הרמב"ם בפ"ט מהל' עדות מברייתא דאינו שוטה וכו' וכרבי יוחנן דאמר אפי' באתה מהן חגיגה דף ג' ע"ב וכ' הכ"מ שם וסובר רבינו דהכך דקתני ברייתא לאו דוקא אלא ה"ה לכל דבר שדרך הנשים לעשות והאריך עוד בזה בב"י בא"ה סי' קכ"א ק שם מברייתי' ר"ה דף כ"ח ע"א וכבי משמע בכתובות בני עובדא דבר שעיא וכו' דף כ' ע"א: ר שם וכ"כ הביטור באות ק שכ"כ הרי"ף בתשו' ס שם מברייתי' אם לא יגיד פרע בלאלא וכו' ניטין ד' ע"א ע"ח וכ' הכ"מ ומשמע לרבינו דה"ה למדבר ואינו שומע דכתיב ומתנה קול אלה ת מסקנת הגמ' שם: א בריתא שם וכדמוקי לה רב ששת ס ב מסקנת הגמ' ניטין דף כ"ג ע"א וסייס הרמב"ם שמא' והוא עד לו ראה מי שהוא ראוי לראות הוא שמעיד וכן

הגהות אמרי ברוך

בהיומתא: (ס"ד ס"ק ז') (*) בסה"ד. ראה דלא תלי מידי כ"ב יעוין מ"ש סי' ל"ד ס"ק ל"ג:

חידושי חת"ם

סי' ל"ה מחבר סעיף י"ב סומא כ"ב עיין תשובותי מ"ם חו"מ סי"ב:

חידושי רעק"א

שם דלעשה גדול למפרע וכבר עמד ע"ז אח"ז הג' הגדול מוה' ואלף איגר זצ"ל וכן בפ"מ א"ח בא"ח סי' כ"ב ס"ק י': שם אות ע' ל"מ קטן שבגדיל. כ"ב דבתש"י קיוס עטרות לאורייתא בס"ם הש"ך לקמן סי' מ' ובו' סק"י ובו' ס"ע ס"ק י"ב ואולם בהגו' הולדות אדם בתשובה לברמב"ן סי' כ"ב מבואר דאין לחלק: שם. לו קטן נאמנים ואם הוא שוגא פסול להעיד תשו' כנ"י סי' פ"ג ועי' בס' מראות הלוכאות אות ס"ז ולדבריו עכ"פ אשה א"נ אסהות שוכא לה:

פתחי תשובה

מבואר דאין לחלק ע"ש עכ"ל: ו] כיון שתחומים דרבנן. עבה"ע עד מ"מ הוצאות ממון יש בו לד דאורייתא. וע' בספר הרעא דרבנן אות רכ"ט הביא בשם אבס א' שהשיג על הסמ"ע בזה דהא כתב הרמב"ם ר"פ כ"ז מה' שבת דאוץ ל"ב מיל ים תחומין ד"א וכן דעת הרי"ף והרי ים בשם לד דאורייתא עכ"ל ויש לייסב: ז] סומא. ע' בא"ה ג שכתב דשיש הרמב"ם שלאחר עד לו ראה כו' וע' בכ"מ בפ"ט מעדות שכתב דזו הראיה שהביא מלו ראה ל"ע היכא איתא ונדפס שם הגהה הנראה דיאלא לרבינו מדאיתא בערכין דף י"ח כו' ברי' אות ח' הביא דב"כ בפ' אים שיש להרב פר"ח וכתב בשם אבס אחד שהשיג עליו דמשם אין ראיה גמורה אך הוא מפורש בתוספתא פ"ג דשבועות כו' ע"ש וכתב עוד בשם התשב"ץ ס"ג סימן ו' דאף שרואי' מעצו אם אינו יכול להבחין בין אים לאים אפילו בשאלה אמתלא בטל מן התורה אף שהיא מבחין אותו בשביעת קול והוא פשוט: ח] אף על פי שמכיר הקול כו'. כתב בספר בער משפט מלשון זה משמע דע"ע דקלא מהני לענין עדות אלא דבשאמא פסול דילפינן מהו ראה שיהיה ראוי לראות אבל היכא דיכול לראות מהני ע"ע דקלא אף שלא ראה בבע"ד כו' עש"ב ומיהו לפי מה שכתב בפרישה דהגירס' ברמב"ם יעור תכירים הקול ודעו האנשים ואינו וי"ו התחלקת אלא תרוייהו אמר שמכירים על ידי קול ונם יודעים עי' שם ל"ב אין ראיה מהכה דיל דמי שאינו סומא יכול להעיד בדאינ' תרוייהו דוקא מכרת קול ונם יודעים הנופיס על ידי משמש היה ובדומה. ועמ"ש בזה לקמן סימן פ"א סי"ב בד"ה החבית. וע' בספר בר"י אות ע' שהביא תשובת הר"ז ן' מינס ז"ל כ"י בבנין זה. וע' שם עוד בענין עדיס שראו את הדבר בתוך תם שלעייר במרא' זכותיה ובאיר שם דאם הדבר עלמו מתוך זכותיה פטיעת דהוי ראיה גמורה אך אם אינו משמכל בדבר כלל רק הסתכלותו הוא במרא' נשמתף בזה הרב אלמנה קטנה ח"ב סי' פ"ג.

המשפט

חידושים

בדברים הכ"ל שצריך עדות אבל על תחומים דא"ל עדות אף עבד נאמן דשם הוא רק גילוי מילתא בעלמא: (יד) אינו נאמן אפי' במילתא דקטן נאמן. מ"מ שם לא רמיא אנפשייהו. אבל בעדות דאין קטן נאמן פשיטא דאין תחלתו בכשרות וקמ"ל דאפי' בה שקטן נאמן הוא א"כ דלא דק כלל: (טו) אינו עדות. אפי' הד"ת דאינו ראוי להעיד באלא לכ"ע פסול דכתיב מפיהם

החישן

ודאי פסול ולא אמרינן בידו למשות תשוב' וכן מבואר בתוספת' פ"ה דסנהדרין עד שלא נעשה חתנו כו' עד שלא נעשה סוחרי שביעית ומשנעשה סוחרי שביעית חזר בו כו' זה הכלל כל שתחלתו וסופו בכשר עיין שם ונשמע מיניה דרשב ועשה תשוב' נמי שייך ביה תחלתו בפסול ועוד משמע דאפילו בפסול עבירי' דרבנן שייך ביה תחלתו בפסול ועיין באה"ע סי' מ"ב סעיף ה' דאנוסים לא נפסלו אע"ג דעברו על מצות קידוש השם. ואין להקשות מהא דאמרינן פ"ב דכתובות דף י"ט בהא דאמר ר"מ אינם נאמנין לפוסלו קטבר ר"מ עדים שאמרו להם אחמוו שקר ואל תהרגו יהרגו ואל יחמוו שקר ופירש"י והלכך ונשוי נפשיה רשע' ומשמע דגם אנוסים כשהיה לו ליהרג ולא קיים קידוש השם רשע הוי משום דאע"ג דאינו נפסל על ידו מכל מקום הוא עצמו אינו נאמן למשוי נפשיה רשע' אפילו במידי דלא נפסל על ידו ואמרינן דהא בשדים שאמרו אמתה אינה נאמנין משום דעולה הוא ולא מצינו שיפסלו לעדות כשחתמו על אמנה אע"ג אין אדם עושה עצמו רשע אפי' דמידי דלא נפסל על ידו וכתומים ראיתי בס' מ"ו שכתב דאם חתמו על אמנה פסולין לעדות ע"ש ואין הדעת נותן כן דהא שם חשיב נמי עולה המשה' שטר פרוע וכן ספר שאינו מוגה ולא יתכן לומר דבזה פסול לעדות ואין לך עולה גדולה יותר משטר שיש בו ריבית ואפ"ה דעת תו' דעדיס החתומים על השטר בים בו ריבית כשריס עיין פ' א': ולכן נראה דאמנה

חושן משפט לה לו הלכות עדות

ירמ"ר בנדה דף מ"ט ע"ב: ג בריתא פ"ב דף ק"ח ע"א נכתה דוכתי ד רמב"ם פס ממפנה ר"ה דף כ"ב ע"א ובפכ"ות דף ל' ע"א מייתי לה מן ומתנו סבי האנשים והרמב"ם פס כ' בכה' ע"פ בנים בדים ל' זכר ולא ל' נקבה וכתב הפ"מ שאינו יודע למה הניח לכתב דאיה זו שהראני שהביא איכה נוסה לו בכל התורה בל' זכר לתורה ה ובנים פס ואין מוציאין מהון מספק ואין עונשין מספק דין תורה וכ' הכ"מ בה מוסכם מכל הגמ' דאין מוציאין ממון מספק כ"פ דאין עונשין

* פי' לאפוקי אם עונין שמא ותובע אוהו מכח עדות אלו העדים שאין עונהן כשרה ע"ל סי' כ"ח סעיף ט"ו בהגה' וכ"ל בסי' קכ"ז סעיף ג' מדין עדות ונאמנות הנשים באיסורים ואה"ע סי' י"ז מדין ג' נשים ועד ח' איזה עדיף כמ"ע ה מנסה מכות דף ו' ע"א ב ל' הרמב"ם בפ"ה מה' עדות וכו' אם בתסי' ג כדמפרש רבא אם

חידושי חת"ם

שם בהג"ה סעי' י"ד בזה נשים לאמנות כ"ב ולפע"ד דאדמתי לא וכיאתרתי בתשובתי :

שם סמ"ע ס"ק ל' תקנה שמעין לעדותן כמ"ש תיכות אלו נדפסו

שי פעמים ומריבי למוחקן פ"א: סי' ל"ו כ"ב עיין תשובתי על כל הסימן ח"ם חו"מ סימן י"ג ועיין ח"ם ח"ע חלק ראשון סי' ק' :

חידושי רעק"א

ס' י"ד בהגה בסופו ואין פגמי לסמוכין ע' בתשו' לחם רב סי' ו' :

חכמת שלמה

בשעות כללפענ"ד ראיה ברורה בעוה"ס : סי' ל ס"א . כ"ב עיין בחיבורי לאה"ע ה' קידושין סי' כ"ח [מהדורא זיין סימן רי"ב] מ"ש בתשובה להסתפק בנוגע דפסול לעדות אם פוסל אחר העדים כדין נמלא אחר מהם קא"פ. או ליין דנוגע אין פסול ברור רק אם אינו פוסל אחר עדים והנחתי הדבר בל"ע עי"ש ופ' יאיר עיני לדעת בהלכי אתן : שם סעיף א' כ"ב עיין בס"ד ס"ק ג' ועיין בתשובות מה שהקשה עליו ועיין בתשובתי לאה"ע"ז סימן ל"א מ"ש לי"ש קושייתו ואלקתו כין ד"מ לד"ב או עדי קידושין דבהו מודה הס"ד דלא מבעלו הכל אף דגם הכשרים לא נאנו להעיד יע"ש בטוב טעם ודעת בעזה"י ועיין בחיבורי לאה"ע"ז ה' קידושין סי' מ"ב בתשובה לתדינת וואלינפיות [מהדורא ואו] שם בתכנו דגם בלירוף עכו"ם מתשב נמי נמלא אי מהם קא"פ ומבטל העדות לכל חד כדאית ליה . וכ"ב הוא מאחר קא"פ רק דהיינו דוקא אם העכו"ם מכין המעשה הנעשה לפניו אף דהעכו"ם לא כיון להעיד אם גם הכשרים לא כוונו להעיד כדעת הש"ך. אבל אם בכשרי והכ"ם הקא"פ אינו מבין כלל עכין המעשה אי"כ הוי ראייתו לאו כלום הוא

בשתי עיניו. ודוקא כמ"ש בנהה מ"ש ב' ויש כשר להעיד כו' (ע"כ): [כה] אע"פ. נעין כ"ג א': [כו] (ליקוט) ומומטוס כו' אבל כו': [כז] ל"ד סכ"ח אבל ה"ל חזקה הכשרות וכ"ש ב"ב ועמ"ב (ע"כ): [כז] (ליקוט): [כח] וכל אלו. ע' רמב"ם פפ' על מתני' דפ"ק דב"ק בוס בסף כו'. ובהרמ"ם בח' שם: [כח] דבמקום אחין. ויש סמך בפ"ד דקדושין ע"ב ב' מיה נהמת

באר

דראוי הוא להעיד בפיו . סמ"ע : [טו] דתקנת . בסי' מ"ח ס"א בנתקין דצריך עדים כשרים כתב שם הסור הס"א הוא"ל ואין מצוי באחרות הפוסים ובנדרות אלמן אלא ענדים ורוצים וכיונא בהן יהיו נאמנים בעדוהן קמ"ל כו' ע"ם ולא כתבו דמכח תקנה יעידו כמ"ש כאן ול"ל דשאני נזקין דבכיתי ב"כ בח"ם בכ"ל הסמ"ע : [מז] כשים . כתב הס"ך בשם מהרש"ל דוקא בשלא החזיק ג' שנים אבל אם החזיק ג"ם תו לא מפקעינן מיניה בעדות נשים ולעולם ע"א באנשים מהימן יותר מב' נשי' ע"ש : [יא] או קרוב . ומהרש"ל

פתחי

ובגם דבראה דעת הרב דבר שמואל סי' רמ"ב ובבי"ד ח"ח סי' קנ"ו דבכ"ה לא מקרי ראיה י"ל דשאני התם דיש מניאות דראו כוכ"מת דעיבא אבל בי"ד אם הוא באופן אלא יש לסתפק בשום מניאות אפשר דמקרי ראיה עש"ה ועש"ם בפ"ת לא"ם סי' קס"ט בס"ח בקונה סק"ח : ט] דתקנת קדמונים . עיין בתשובת מ"ב תכיבת סי' כ"ח בחתר שיאל לו בס בגיבה בעיר ואחר ימים אחדים נמצאו שתי בתולות שאמרו שראו הבגיבה בבית פלוני אלמוני ואותו פלוני מכחיש את הבתולות ואלה רב אחד לדמות זה לדברי הרמ"א בבאן אמלד בתקנה מועיל עדות נשים בדבר דלא שכיח והוא ז"ל השיב שזה אינו . חדא דסכת בס הרמ"א ז"ל בסוף דבריו כתב והוא שתובע שונן ברי וכאן ברי הבתולה אינו שונן ברי ואף שבאן יש גם בגיבה בעיר ויכול הוא לטענן ברי שבגבה אבל אינו יכול לטענן ברי שהבגיבה הוא ביד פלוני ועוד דאפילו היה שונן ברי שהבגיבה אלל פלוני . והבתולות בעידו כדבריו גם כן ל"א לחוליא תמון בעדות נשים כי ראיה דע"ב לא אמרו שבדבר דלא שכיח עשו תקנה להאמין לפסולים אלא בדבר הנעשה פתאום ונגמר הדבר לגמרי בגון הכאה או מסירות שמי אלא היה בשעת מעשה אי איפשר לו להעיד על זה אבל כאן אף אי בגיבה לא שכיח דכל הגונב עושה בסתר הרי הבתולות אינו יודע שראו שפלוני גנב רק בעידו שראו הבגיבה בידו וזה אינו רק על רגע אחת שהרי אפשר לגניבה להיות בידו זמנים עוצא ואפשר שגם אנשים אחרים ירדו בידו אלא אלא אירע שראו אנשים. וזה לא תקנו שיהי' נשים או פסולי עדות כשרים והבו דלא לוסיף על התקנה ואפי' אם היו מעידים הבתולות שראו שגנב גם כן איזשי מתלוים שיהיו נאמנים אלא מקום לדון בזה אבל בעובד דא ודאי איכם נאמנות ע"ד ע"ש ועמ"ש בסקי"ח : י] כגון בבה"ב בל נשים . ע' בתשו' אח"ז פמ"ח ח"ב ס"ם ק"ם אודות שהבית דין שלהו שנים לגבות עדות מן האשה אחת על מקומות בבה"ב בעזרת נשים וגבו בית דין שלא בפני בעל דין ופסקו פסק דין על

נתיבות

משה"ב

סמ"ע : (עז) שמכיר בקול. דבתיב והוא רחה פרע לשמת כתי"ע : (יז) אשה פסולה. דבתיב אנשים ולא נשים : (יח) אפילו נמקום דל"ם. דקתני בב"ק בני חורין וכני ברית למעט עבדים ובכו"ם דהא דבעמידו הנתנה שם ולא במקום אחר דל"ת נמקום נזקין באחרות פוסים ובדרות אלן לא שניהי אלא אלו וקמ"ל דמ"מ בפוסים. הרמב"ם בפי' המשנה : (יט) ובז"ז מדינא. הסמ"ע הפשה לקמן בסי' ת"ח הביא לשון הרמב"ם דבנזקין ל"ב לא עבדים ולא כיולא בהם אף דלא שכיח שם כשרים ולא הניחו לא המחבר ולא הרמ"א דמתירה הקנה נהאנים בן הר הבלא ואי' דנזקין בניחי מבא"ב כאן במילו דאקראי בי' המכיר בלא לא עשו הקנה זו בי כל הים עושה עול יבבור גוים ופסולים לבעיד בחיבורו הזיקו ולא שבק' מיי לבבריי : (כ) כגון בנ"ם של בנים. והרמ"ל בס"ם דב"ק העלה דאם בחניק שם בחקוים ג' שנים אין מועיל עדות נשים להוציאו על פיהן מחזקתו . וכן ע"א בבר נהמן יוהר מב' נשים ש"ך : (כא) והוא שהתובע שונן ברי אבל אם הוא בעלמו מ"י רה על פי עדים אלו תובעו

משנה"א

לו ח) באתם כדי להעיד . עש"ך סב"ג שכתב דאם כולם לא נתכוונו להעיד אף עדות הכשרים נתבטל דמאי אילמי הני מהני ע"ש . ולכאורה הוא תמוה דא"כ במשנה מכות ו' דאמר רבי אימתי בזמן שהתרו בהן אבל לא התרו בהן וכו' ולדבריו משכחת לה שיתבטל העדות אפי' לא התרו בו הפסולין כגון שלא התרו נ"כ הכשרים דהא התרא' אפי' מפי עצמו מהני ולדברי הש"ך כך הי' לו לומר אבל לא התרו בהן הפסולים והתרו בהן הכשרים. וכן המחבר שכתב בד"א בזמן שנתכוונו כו' ולפ"ד הש"ך כך הי' לו לכתוב בד"א בזמן שנתכוונו כולם או לא נתכוונו כולם אבל אם נתכוונו הכשרים ולא נתכוונו הפסולים כו' . ועוד מעשים בכל יום שמקבלין עדות אף שאומרים שראו ההלוא' ולא נתכוונו להעיד אף שאומרים שהי' במעמד כל בני הבית ולא ראינו מעולם לבטל מחמת זה . ולכן נראה לא העידו הפסולים בב"ד רק הכשרים העידו דלא נתבטל עדות הכשרים אפי' ראו כאחד ולא נתכוונו כולם רק משהעידו הכשרים והפסולים בב"ד ונם ראו ביחד ולא נתכוונו כולם בהא פוסל הש"ך אף עדות הכשרים . והטעם נראה דבסנהדרין דף מ' כתבו התוס' בד"ה בזמן שהתרו בהן דתיכף בשרואה ונתכוין להעיד מיקרי עד הן לענין קא"פ לבטל עדות הכשרים והן לענין אין עד נעשה דיין ודעת ר"י דלא נקרא עד כלל בשעת ראי אפי' כוין להעיד הן לענין קא"פ דלא מבטל עדות הכשרים בשעת ראי' והן לענין שיכול להיות דיין כ"ז שלא העיד דלא נקרא עד רק כשמעיד ע"ש ודעת המחבר לענין קא"פ כדעת רשב"ם דבראית עד כשנתכוין להעיד מיקרי עד ומבטל עדות הכשרים דכיון דנקראו עדות בשעת ראיה הוי"ל עדות שבישלו מקצתן ביטלו כולן ולזה שפיר כ' הש"ך דמדעת ר"י נלמד לדעת רשב"ם שלדעת ר"י דס"ל דלא נקרא על שניהם שם עדות כלל בשעת ראי' אפי' נתכוונו להעיד דלא אזלינן בתר המחשב' כמ"ש הריטב"א ומ"מ ס"ל דאם העידו אח"כ הכשרים והפסולים אמרי' כיון שנתבטל עדות הפסולים בטל כל הצירוף אף שבהתחלת הצירוף לא הי' נקרא על שניהם שם עדות מ"מ אמרינן אינלאי מילתא למפרע דצירוף א' הוא א"כ ה"ג לדעת רשב"ם אם לא נתכוונו כולם להעיד ומעידים שניהם בב"ד בנ"ב בהתחלת הצירוף לא נקרא על שניהם שם עדות ואח"כ כשמעידים נקרא על שניהם שם עדות ונתבטל מקצת מהצירוף נתבטל הכל דהא לא נתכוונו להעיד להרשב"ם הוי כמו נתכוונו להעיד להר"י דלא נקרא שם עדות עליהם בשעת ראי' ומ"מ נתבטל עדות

קצות

דאתכה ואיכך שם בו עולה לא נפסלו ע"י אלא דאפ"ה הוא אינו נאמן נמה שאומר שעשה כלא כהונן וזה בנוגע. ובתוס' בסי' זה הקש' מתשובת הרשב"א סי' אלף רל"ז דשם מבטל אף דאנכוהו העכו"ם לזנות עכ הלשה ה"ל רשע דמוכרח לבהנו ואל יעבור ע"כ. ולפי מ"ש לא קשה דשם כתב בשומר אני זכיתי עם אשתך דלא פלגינן דיבורי' והיינו נאמן ז"ל ול"ל אפינו בשומר אני זכיתי עם אשתך פלגינן דיבוריה די"ל בהנוגע השם אוגע בא מבכחת דאין קיבוי אלא נדעת ובאינהו עכו"ם הא יהרג ואל יעבור ע"ש ומ"כ בין דעכו"ם בלא בהנון עכה דהה דיבה הוא ביהרג ואל יעבור ואין אדם מבים עצמו ושם אכילו נמה בהיינו לפסל על ידו ובדמוכח מב"ם בפ"ב דבתובות שאמרו נטעמא דר"מ מבוס דיהרג ואל יעבור זה ברור :

לו א) כבראתם. מיין ש"ך בהבלה הביאה הבכרים ג"כ לא ביונו להעיד ה"ל תרוייהו שקולין וה"ל

יז"ז ס"ב : (ט) ואנדרוגינוס פסולים . עיין בח"ע סי' מ"ד ס"ה וסי' קע"ב ס"ח ודו"ק : (י) כגון בב"ה של נשים . ומהרש"ל פסק דוקא שלא החזיק ג' שנים אבל אם החזיק ג' שנים תו לא מפקעי' מיניה בעדות נשים ולעולם ע"א באנשים מהימן יותר מב' נשי' ע"ש : (יא) או קרוב . ומהרש"ל פסק דקרוב לעולם אינו נאמן אם לא לחובתו נאמן וע"ש בב"ק פ"א סי' מ"א שהאריך הרבה בדינים אלו :

לו (א) עדים רבים שראו עדותן כאחד

דוקא וכמ"ש לקמן סק"ט: (ב) אבל אם לא נתכוונו כולם להעיד כו' משמע דה"ק אבל אם לא נתכוונו כולם להעיד תתקיים העדות בשאר שנתכוונו להעיד וכמ"ש בס"ק שאח"ז : (ג) אומרי' להם ב"ד כו' . כתב בשמ"ע דמלשון הרמב"ם והמחבר משמע דמיד שבאו כת א' לפני ב"ד להעיד אפי' קודם שידעו שנמצא ביניהם קרוב או פסול שואלין לכולן לראות באתם בתחלה או להעיד ועושין כן מפני שאם ימתינו עד שיודע שיש ביניהם קרוב או פסול יש לחוש לרמאות שיכוונו לומר להעיד כיוונו כשיהי' לטובת הבע"ד שהוא קרוב שלהן או איפכא אבל מלשון רש"י והטור משמע דאין שואלים אלא להקרובים או פסולי' וכל זמן שלא נודע שיש ביניהם קרוב או פסול אין כאן שאלה וכן נלע"ד עיקר דלא מצינו שהושמין בעדים שמא קרובי' או פסולים הן עד שימצא שהן כן עכ"ל ולפענ"ד דגם הרמב"ם והמחבר מיירי כשנודע שיש בהן קרוב או פסול שהרי אלעיל אעדים רבים שנמצא אחד מהן קרו' או פסול קאי וכתבו וכילד בודקין הדבר אומרים להם כו' ומ"ש הרמב"ם והמחבר אומרים להם דמשמע ששואלין לכולן כו' אינו מפני חשש שכ' הסמ"ע דא"כ אכתי איכ' למיחש להכי אלא ודאי לא חיישי' להא אלא ה"פ דס"ל דבעינן שתתקיים העדות בשאר שנתכוונו להעיד דוק' דכיון דבקרוב ופסול שבא לראות אין פוסלין שאר העדות א"כ עכ"ל כיון שלא באו אלא לראות לא חשיבי עדות א"כ גם הכשרי' שבאו לראו' לא חשוב עדות ואין חותכין הדין על פיהם דלא מסתבר לומר דקרובים שבאו לראות לא יחשבו עדות וכשרי' יחשבו לעדות אלא ודאי אמרי' כל מי שבא לראות לא חשיב עד וכל מי שבא להעיד חשיב עד והיינו שכ' הרמב"ם והמחבר מיד אח"כ בד"א כשהי' בהן קרוב או פסול אבל אם היו כולם כשרי' א' שנתכוון להעיד וא' לא נתכוון להעיד הדין ע"פ עדות הכשרי' ואי' לא נתכוון לומר להעיד כו' הרי בהדיא דר"ל בד"א דאין חותכין הדין ע"פ עדות הכשרי' שלא נתכוונו להעיד אלא כשהי' בהן קרוב או פסול והלכך כיון שאין חותכין הדין ע"פ הקרוב ופסול כשלא נתכוון להעיד אין חותכין הדין גם ע"פ עדות

ביאור הגר"א

לומר כו' והטעם לפי שאין אנשים

לו (ח) (ליקוט) עדים רבים. שם אפי' מאה (ע"כ): [כב] (ליקוט): [כג] (ליקוט): [כד] ומומטוס כו' ונפ"ע דכ"מ (ע"כ) [ג] (ליקוט) אל"ל בסראיתם כו'. כסרא"י אבל הרי"ף ור' מייס כהן כתוס' שם מפרשים דשאלין

היטב

ומהרש"ל פסק דקרוב לעולם אינו נאמן אם לא לחובתו נאמן וע"ש בב"ק פ"א סי' מ"א שהאריך הרבה בדיניה אלו . ש"ך :

לו (א) שנתכוונו . עיין כש"ך שמאריך בזה גם כאן בשם רבינו פרץ דצריך לבדר עדים בגשין וקידושין דאלי"כ רגילות הוא שעומדים שם קרובים ופסולים ובדומן בטלה וכן נהגו הטולם כו' פ"ש : [ב] אומרים . כתב הסמ"ע דמלי' רש"י והטור משמע דאין שואלין אלא להקרובים ופסולים

תשובה

פי עדותן וכעת האשה הכ"ל חוזרת מדבריה וכתב חכם אחד לבטל הפס"ד שלהם והוא ז"ל כתב שאין לבטל הדבר שבבר נפסק הדין ובין הלוכה כתם לגפי הבוגן אלא בפני בעל דין אם כן בית דין אחר בית דין לעולם (עיין מה שכתבתי לעיל סי' י"ט סעיף ב' סק"ג) ומסתמא עשו בהנון ובדבר שלא נגבה בפני שלשה הא הביאה בבית יוסף בסי' כ"ח ובש"ע שם סכ"ג בשם התוספות שיכולים הקהל לתקן שבני סופרים מנבין העדות ובבר נהגו כל בתי דיני ישראל לשלוח נאמני הקהל לבנים יקרות שיעידו העדות ובבר כתב בית יוסף בא"ה סי' י"ז (לא ידעתי מקומו ולבאורה מדברי החמ"ח שם סעיף ח' מבואר להדיא להיפך ועיין מה שכ' בפ"ת שם סקמ"ה) במקום שאין צריך להעיד לפני בית דין אחר שבירו יכול לחזור ולהגיד ודעתי נוטה שאין בזה בית דין יכול דברי בית דין אחרים עכ"ד עיין בתשובת כנ"י סימן פ"ג שהאריך לפרש דברי הרמ"א בזה ודעתו דהתקנה לא היה רק היכא שבוא המעשה ידוע ע"י קלא דלא פסיק לו אחין מכחישין שבודאי היה כאן הכאה וקטעה ומלסיות ועדותם של אלו הוא רק לבדר הדבר איך היה שהוא רק גילוי מלתא בעלמא קבל אם גוף המעשה אין ידוע רק על פיהם וזה מבחים לגמרי בודאי דאין נאמנים עיין שם . ושם חבית עוד דברי מהרש"ל דלף לפי התקנה מכל מקום בשם הם הבר אחד שוכא אינו לאחין ולזה ז"ל הבית ראיה לדבריו עיין שם עוד בס"ם פ"ב מזה : לו א) קרוב לו פסול. עיין בהגו' נ"ב תשובת חלק הס"ע סימן ע"ו שהבית בשם תשובת כ"י בדיני קרושין סי' ו"ד שפסק שם גאון אחד הכ"י הסכים עמו הבא דקיימא לן נמלא א' קא"פ עדות כולם בטלה הוא דוקא בפסול מן התורה אבל בפסול מדרבנן לא אלים פסולו לפסול הכבר שעמו ע"ש. גם בבהנ"ב סי' ה' הבה"ט אות ד' כ"ב בשם רבינו ב"י בתשובה סי' כ"ד דאם היה פיסולו מדברי סופרים תקפו' העדות בשאר ע"ש אבן בתוחים סוס"ק ו"א הזכיר דב. ו בהנה"ב אלו וכתב עליו זל"ל ואני תפשתי

המשפט

לא מהני עדותן ועל פי ע"א מפסולים הללו אבל בב' עדים לא נזכר שם בתרוי"ק. ואפשר דרמ"א היה מדינה אחרת והבו דלא לוסיף עלה בכלל התקנה :

לו (ח) עדים רבים. דכתיב ע"פ שנים או ע"פ ג' אקים ב' לשנים מה ב' נמלא א' קא"פ עדותו בטלה אף ג' ואפילו ק' דכתיב עדים. ש"ס : (ב) עדותן בטלה. היינו כשראו כא' דנעשה לירוף אבל אם לא ראו כא' עדותן קיימת ש"ך)(וע"ב סקי"א דאפילו אם הכשר נתכוין והפסול לא נתכוין הצירוף לא נתבטל אפי' מעידים אח"כ בתוך כ"ד לא נתבטל עדות הכשר דהא לא חילקו כלל בקא"פ לענין ביטול עדות בין תכ"ד או לא וע"כ הטעם משום דלא חשיב צירוף כלל כשהכשרים נתכוונו והפסולים לא נתכוונו כיון שאינם שוין בצירופן כלל. אמנם נראה דאף להסמ"ע דחולק אהש"ך וס"ל דאם כולם לא נתכוונו להעיד לא נתבטל עדות הכשרים מחמת צירוף הפסולים מ"מ נראה דאם העידו אח"כ בתכ"ד ואמרו בשעת עדות שראו אז"ז אף הסמ"ע מודה דנתבטל עדים הכשרים דראיה לזה מהנומו מקצתן דנתבטלו כולן ובעדים ונומנין לא קאמר דשואלין אותם אם למיחזי אם לאסהודי אף דבעדים ונומנין בענין נ"כ שאמרו בה דתיכף בראיה כדקתני התם במכות דף' ע"ב דאם אין מקצתן רואים אלו את אלו דהן שתי עדיות ומ"מ אין שואלין אותן אם למיחזי אתו ועי"כ השעם כיון בעדים ונומנין בענין שיעידו תכ"ד ונצטרפו בהנדה נתבטל כל העדות והדברים ק"ו ומה בעדים ונומנין דבאמת לא נצטרפו בראיה כמ"ש התוס' ואפ"ה אם נצטרפו בהנדה תכ"ד נתבטל כל העדות מכ"ש בקא"פ דנצטרפו גם כן בראיה דנתבטל כל העדות אפילו לא נתכוונו להעיד ואז לא יתבטל העדות של האינן ניזומין דלא נרעי מקא"פ כמ"ש התוס' כמה פעמים דהזמה לקא"פ דמי אלא ודאי דבכשרים תלינן מסתמא שכוונו כולם להעיד מ"מ מסברא נראה דבלא נתכונו כולם להעיד והעידו תכ"ד כיון שהיו שוין בהתחלת הצירוף בשעת ראיה ונם נצטרפו בהנדה תכ"ד דלא גריע מעדים שהוזמו מקצתן דלא היה שום הצטרפות כמ"ש התוס' ואפ"ה נתבטל כל העדות ומש"ה במשנה וכן במתכ' דלא מיירי רק בהצטרפות ראיה בלא הנדה כלל מש"ה נקט במשנה אבל לא התרו בהן וכו' דכיון

החושן

נמלא אחד מהם קא"פ ולא מהכבר נמלא א' מהם קא"פ אלא כשהכשרים כוונו והפסולים לא כוונו אבל אם שניהם כוונו או שניהם לא כוונו להעיד ה"ל נמלא א' מהן קא"פ ועדותן בטיל' ולכן ראוי ונכון לכל מסדר קידושין לזרז לייחד עדים בשעת קידושין שיהיו אלו עדים המיוחדים מכוונין להעיד דאלי"כ ה"ל נמלא א' מהן קא"פ כ ון דנתעמד שם עומדים בערבוביא פסולים עם כשרים ואמ"נ דזה ודאי שהפסולין אין מכוונים להעיד כל שהכשרין נ"כ אין מכוונין ה"ל נמלא א' מהן קא"פ ועיין בריטב"א פ' האיש מקדש וז"ל אבל נקידושין לא בעינן אחת מדי מיהו כל היכא שיש באותו מעמד כשרים ופסולין או קרובים לריבים לייחד עדים דאי לא כיון דאיכא עד פסול ביניהן עדות כולן בטילה ואע"נ דאמרינן להר למקצת אמיתון כו' היינו בד"מ ובד"כ באין העדות מתקיימת עד שנאין לנ"ר ושפת רא' לא הביב עדות אבל הכא בקידושין אין העדות באה לאמת אחד בלבד אלא אפילו ידעינן דהכא קושטא דמלתא שקידש

אינה

כשרים

הגר"א

הגר"א

הגר"א

פסולין הן עד שימצאו שהן כן עיין שם ודו"ק: ג כל מי שאומר. וכתב הרשב"ץ סי' חלף קפ"ט (דמ"ב) *דאם הראו בעצמן בשעת ראיה שכיונו להעיד כגון שהתרו בו כל העדות נפסל בשבילן עכ"ל: ד אם נמצא באלו כו' עדותן בטלה. פי' אפילו אם לא העיד כלל והטור כתב דהרמ"ה הוסיף וכתב דה"ה אופכא כשהעיד עמהן אף ע"פ שמתחלה לא בא אלא לראות דהא עיקר קרא בשעת הגדה קאי ור"ל דע"פ שניים או שלשה דילפינן דאחד פסול פוסל כל העדים בהגדה כתיב והיינו מ"ש פיו עכ"ל ומה צריך לומר מפרישי' אותו כו' הכ"ל בקצרה אם הקרוב אומר אלא ודאי ר"ל כל מי שאומר לראות מפרישי' אותו שבוב לא מיחשב עד אף אם הוא כשר ואהא קאי בד"א כו' כדפי' ומשמע ליה להרמב"ם הכי מדקאמר בש"ס היכי אמרי' להו ל' רבים משמע דאכולן קאי ולא אקרוב ופסול לבדו וכן מדקאמר בתר הכי אי אמרי לאסהודי אתי נמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ואי דסיילינן לקרוב ופסול לבדו הכי הל"ל ואי אמרי לאסהודי אתי עדותן בטלה אלא ודאי דאין שואלין לקרוב או פסול לבד דאף אם יאמרו למיחזי אתו דילמא גם הכשרי' יאמרו למיחזי ולא יועיל עדותן אלא אמרי' להו לכולן למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו אי אמרי לאסהודי אתו נמצא אחד מהן קרוב או פסול באותן דלאסהודי אתו עדותן בטלה ואי אמרי למיחזי אתו ונמצא בהן קרוב או פסול מה יעשו שני אחין שראו באחד שסרג הגפן אלא מתקיים העדות בשאר שהתרו בו לאסהודי וכדקתני במתני': ודברי הטור מנומנמי בעיני דבתחלת דבריו בלשון הרמב"ם כתב בודקי' אותם כו' אותו שאומר שבא להעיד פוסל כל העדות ואותו שבא לראות אינו פוסל כו' משמע דשואלים לקרובי' ופסולי' לבד כו' והא ודאי ליתא בדעת הרמב"ם וכמו שכתבתי ועוד דהא כתב עלה הרמב"ם ומייתי ליה הטור נופיה בד"א בשם בהן קרוב או פסול אבל אם כולם כשרי' בין אותם שכוונו להעיד בין אותם שלא כוונו להעיד בין על פיהם כו' משמע להדיא דבריש אין אותכים הדין כלל ע"פ עדות הכשרי' שלא כוונו להעיד אף שקרובי' לא כוונו להעיד דאל"כ מאי אריא כולם כשרי' אפי' מקצתן כשרים נמי והכי הל"ל בד"א בשהקרוב או פסול כוון להעיד אבל לא כוונו להעיד הדין ע"פ הכשרי' בין שכוונו להעיד או לא כוונו להעיד ועוד דמאי קמ"ל דבכולם כשרים אותכים הדין ע"פ הכשרי' שלא כוונו להעיד פשיטא ומאי בעי הכא ועוד דהא כבר נלמד זה מכח כ"ם אי תימא דהכשרי' שלא נתכוונו להעיד אותכי' הדין ע"פ הכשרי' בין שכוונו להעיד או לא כוונו להעיד ועוד דמאי קמ"ל דבכולם שלא נתכוונו להעיד אלא ודאי דמעיקרא קאמר דאין אותכין הדין ע"פ הכשרי' שלא כוונו להעיד וקאמר השתא דלא תימא דבלא כיון להעיד לא הוי עד כלל אלא בד"א בשה' בהן קרוב או פסול אז אמרי' דאין אותכי' הדין רק ע"פ הכשרי' שכוונו להעיד אבל אם כולם כשרי' כו' אותכין הדין גם ע"פ אותן שלא כיוונו להעיד גם בש' לאם מסנה פ"ה מה' עדות נראה שהבין בדעת הרמב"ם דאם כולם למיחזי אתו תתקיים העדות בשאר ולא ירד למכוון אלא כ"ל ברור דעת הרמב"ם והמחבר כדפי' ודו"ק: מיהו מפירש"י שפי' היכי אמרי' להו לקרוב או פסול למיבדקינהו כו' לא משמע כן ולא יפה עשה בכסף משנה שכ' על דברי הרמב"ם דברי רש"י ע"ש ואולי י"ל דלהכי פירש"י לקרוב או פסול דכשרי' משמע עשו התראה וא"כ כשיאמרו שעשו התראה תו לא צריך למבדקינהו אבל קרוב או פסול דלא עשו התראה היכא אמרי' להו למיבדקינהו אם לעדות נתכוונו ודו"ק: (ד) כל מי שאומר להעיד באתי כו'. כ' בד"מ וסמ"ע בשם תשובת רשב"א סי' אלף קפ"ט הראו בעצמם בשעת ראיה שכוונו להעיד כגון שהתרו בו כל העדות נפסל בשבילן עכ"ל ולאנס כתבו כן בשם תשובת רשב"א שהוא משנה ערוכה ואימתי בזמן שהתרו בהן כו' וכן הוא בפירש"י ואחר מפרשי' גם לא ה"ל להביא דין זה דהתראה לא שייכא רק בדיני נפשות וד"ל שייכא אחידא: (ה) שאומר להעיד באתי כו'. כתבו התוס' פ"ק דמכות וז"ל קשה דא"כ לא יהרג שום אדם לעולם דהקרובי' יבואו ויאמרו לאסהודי אתינן ופי' רבינו חיים כהן דאמרי לעדים כשרי' לאסהודי אתיתו עם הפסולי' או למיחזי אתיתו בלא הפסולים כו' עכ"ל ולא נהירא לי אלא נראה כפירש"י דאמרי' להו לקרוב ופסול וכמ"ש הרמב"ן והרא"ש והרמב"ם והטור והמחבר ואחר כל הפוסקי' אלא דסיינו דוקא כשאנו יודעי' שקרובי' ופסולי' היו שם בשעת ראיה מעשה והלכך כיון דנעטרפו לעדות בשעת ראי' נאמנים נ"כ בזה שכוונו להעיד אבל אם אין יודע שהיו שם ויבואו קרובים ויאמרו היינו נ"כ שם ולאסהודי אתינן לאו כל כמינייהו וא"כ לא קשיא דלא יהרג שום אדם לעולם דאדרבה מן הסתם יהרג עד שיתברר שהיו קרובי' שם כן נ"ל: ו אם נמצא באלו כו' עדותן בטלה פי' אפי' לא העיד כלל עכ"ל סמ"ע ואחת כן משמע מדעת הרמב"ם בעל סברא זו ועוד משמע כן יותר למעיין ברמב"ם עצמו ע"ש והיינו כפי' רש"י ורשב"ם ומ"ם הב"ח וז"ל גם לא כפי' ב"י דדעת רמב"ם כפי' רשב"ם ופי' הש"י כו' לא דק דיפה כוון הב"י בזה דדעת רמב"ם כפירוש רשב"ם ורש"י לענין דבכוונו להעיד מתחלה לבד עדותן בטלה אף דלא העידו בב"ד אח"כ ולאפוקי התוס' ודו"ק ועמ"ש לקמן בס"ק מ': וכתב הטור דהרמ"ה הוסיף וכתב דה"ה אופכא כשהעיד עמהן תוך כדי דבור אע"פ שמתחלה לא בא אלא לראות ואפי' לא ראו כאחד עדותן בטלה דהא עיקר קרא בשעת הגדה קאי ומביאו הסמ"ע ס"ק ד'. וקשה לי על דברי הרמ"ם דהא אפילו בעדים זוממין קתני מתני' מיד בתר הכי היו שניים רואים אותו מחלון זה ושניים מחלון זה ואין מקצתם רואים אלו את אלו הרי אלו שתי עדיות והא מתני' בהעידו שיעידו כולם תוך כדי דבור א"כ סיפא מיירי דומיא דריסא אלמא דאפי' בהעידו תוך כ"ד בעינן שיראו כא' ואולי ס"ל להרמ"ה דעדים זוממין אחי אבל לא נהירא לחלק אלא נראה עיקר כדמשמע מאחר הפוסקים דכאן אין חילוק בין העידו תוך כ"ד או וכמ"ם לקמן וכן מוכח מתוס' (דף ו' ע"א) ד"ה אמר רבא בסופו וכן בע"ב ד"ה הרי אלו עדות אח' כו' ע"ש וכ"כ הטור לקמן סי' ל"ח בשם הר"ר יעקיה וכן פי' הב"ח שם אך מ"ש הב"ח שם בפי' דברי הר"ר יעקיה דבדין הזמה ודאי בנעטרפו בשעת הגדה סני דהזמה בהגדה תליא לד"ה ולא בעינן שיראו כאחד ע"כ לא נהירא ואיסתמיטתיה לפע"ד מתני' דהיו שניים רואי' אותו מחלון זה כו' אלא הדבר ברור מ"ש הר"ר יעקיה שם ובלבד שיראו כולם כאחד כו' קאי אכל דברי הרמב"ם שם בפי' דברי הר"ר יעקיה דבדין הזמה ודאי בנעטרפו בשעת הגדה סני דהזמה בהגדה תליא לד"ה ולא בעינן הרמ"ה שהוזכר בין לענין הזמה בין לענין נמצא קרוב או פסול וכדמשמע פשט דבריו וזה ברור: ואין להביא ראיה לדעת הרמ"ה מפירש"י שפי' דהא דקאמר רבא והוא שהעידו כולם בתוך כ"ד וז"ל התס קאמר מתני' מאה כשניים אבל אם העידו השניים ולאחר זמן העידו האחרים הרי הן כשתי כתות לכל דבר עכ"ל דכבר הקשו התוס' על פירש"י ועוד נראה לפע"ד דאף שהבינו התוס' לקמן סי' ל"ח ושאר אחרונים כן מפירש"י מ"מ לפע"ד אין כוונת רש"י כן דהא רבא אמר דבריו לעיל אמתני' דזוממין ואהא פירש"י דבריו ובתר הכי מגיין ס"ם ר"ע אומר קרוב

תשובה

גדולי עולם הכלה"ג והגו"ר ז"ל יעתיקו בשמו דבר אחיהו שם). ועי' עוד בגו"ר שם כתב דיניים הייניים לפי' זה והובא קלת בפ"ת לאה"ע סי' מ"ב סק"ט. ועיין עוד בגו"ר פתח סי' מ"ה ובתשו' רבינו עקיבא איגר ז"ל סי' פ"ה בענין אי גם בעדות אשה אמרי' בטלה כל העדות הילא שנמצא אחד מהעדים פסול מחמת רשעו שהוא פסולא לעדות אשה כמ"ש בחו"מ סי' י"ז. ס"ב ע"ש והנלתי דבריהם כפ"ת שם סק"ב: ב) כל מי שאומר להעיד כו'. עש"ך סק"ד מה שתמה על הד"מ ומס"ע ועי' בתשו' חידושים

המשפט

שהתרה בו וכיונלא וע"ב ס"ק ב'. ודוקא כשידע בעדים כשרים שהפסולים היו שם בשעת ראיה אז אמרי' מסתמא להעיד באו אם לא שאומרים שבאו רק לראות אבל אם אינו אינו כלל שכיו בשעת ראיה קרובים אין הקרובים נאמנים לומר שהיו שם בשעת ראיה אם לא לכל הפחות דבר אחד שהיו שם בשעת ראיה אבל אם אינו אינו כלל אינו

סמ"ע בסס ד"מ ס סס בסוף הטעות : ו סס ברמב"ם וכ"כ הרא"ם בהגוב' : ז עוד בסס לבני הרא"ם סס בפסקיו

טורי זהב

סי' לו (בס"ע ס"ל אפי' לא ידעו כו') מה שהקשו' סמ"ע ס"ק ד' על הת"ת כ"ל לייסב הא הרא"ם כי' על הרי"ף אלא נמלא זה בתלמוד הבי' לו להלמוד לפרש דביילינן אם ידעו זה מזה עכ"ל ח"כ לרמב"ם דלא זכר כלום מזה ולאי מסתבר דס"ל הרא"ם דאם לא כן הי' לו להזכיר דתלוי בידיע' וכמו שהוכיח הרא"ם מן התלמוד ע"כ נכונה' דברי רמ"א דאפי' לרמב"ם דא"ל שיעיד הפסול בב"ד אלא פוסל בהעד שנתכוון להעיד מ"מ א"ל שידע הכשר מהפסול : (שם שער שתתם כו') נראה דלהי"ת דס"ב דסברא ליה דבעינן תרתי הוה הכא תרתי בדרך זה דמה שתתו הוא ברא"ר המעשה ומה שהב"ד דנין על השער הזה כאילו העידו מתחם לפניהם בע"פ וזה יתבאר עוד בסמוך: (אם העדים הכשרים זוכרים כו') קשה דבעדים בע"פ נתי כיתא הכי ס"ת ה"ג ויכול הכשר להעיד אח"כ בפני עצמו ולא נתבטלה אלא אותה הנדה זה אינו דא"כ מאי פריך בגמרא מה יעשו בשני אחים שראו בא' שהרג את הנפש כו' הא אפשר להעידו אח"כ בפני עצמו. ובסמ"ע פומן מ"ב ס"ק י"ג כתב וז"ל דאם העידו יחד גם עדות הכשרים בפסלי' שאני התם שהעידו בע"פ יחד וגם העידו בפני ב"ד שוב אין לנם תקנה משא"כ בשער כיון דלא הגידו יחד בע"פ יש לנם תקנ' שיחזור ויעידו עכ"ל. ולא הבנתי דעתו דא"כ אמאי אמרינן בשער שנתבטלו גם הכשרים הא לגרא"ם הרתי בעינן כמו דאמרינן בסמוך. וגלע"ד דבמ"ם רגינו בסמוך נתיישב גם זה דלא הוי בשער ביטול העדות רק בדאיכא תרתי דהיינו שצריך ג"כ שהב"ד דנין על השער זה הוי דוקא כמו עדות בע"פ משא"כ כיתא הך דהכא אלא דנו על השער הזה בלא עדיין אלא שרצו לסלק השער ולשמוע עדותן של כשרים בע"פ נמלא דלא הי' צירוף רק בשעת תתימתן שהיא במקום דאיית התעשה ולגרא"ם הרתי בעינן. ובע"ז נראה לפרש דברי תשובת הרא"ם בלא ס' בעינן שער מתנה שרצו לדון ע"פ עדים הכשרים הא זומים על השער עם הפסולים שיעידו בע"פ וז"ל אלמא

חכמת שלמה

דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי וחייב לשלם דהתם לענין עדות הלוואה אין העדים צריכים להודאתו דבלא הודאתו מהני עדות הלוואה ולכך עדות הלוואה נגמר בדבריהם לבד . והפרעון שוב נתבטל מכח הודאתו לבד דהוה שלא פרע והודאה והלוואה ב' ענינים הם . אבל הכא דמעידין על חד ענין ובלא הודאת בע"ד לא הוי הוה מועיל עדותן כלל דפסולין הם . דמה לי קרוב ופסול עלמו שנפסל מה"ת מה לי אלו שנלטרפו להפסולין כיון דהתורה פסלה אותם הם גופין פסולין לעדות זה. א"כ כיון דמצד עלמן פסולין ואין מועיל עדותן רק בצירוף הודאת בע"ד אין שום עדות עליהם ואף לדעת המכשירים אם היו לו עד המפייע היינו דהתם דאינו בלא תתם רק בוגע ולכך בהסתלק הנגיעה חוזר להיות עד כשר דבגיעה אין שם פסול עליו רק הוא ענין מבחוץ. והדא דברי בזה לא בעינן לכתה פוסקי' תחלתו וסופו בכשרות. ובע"כ הוי ענין מבחוץ ולא פסולו בגופו. ולכך זה שם עד עליו ונתבב לאתן בדיבורו רק שם מוגע מבחוץ . ובהסתלק המוגע נשאר עד כשר

חושן משפט לו הלכות עדות

קרוב או פסול כו' אלא כוונת רש"י במה שכתב לכל דבר דבזוממין הרי הן כשתי כתות לכל דבר בין לענין שנעשין אף שניזומו מקלתן ובין לענין דלא נפסלו הראשון אלא תימא כיון דניזומו מקלתן א"כ פסולי' להם מקלתן ובטלה כל העדות [וכמו דס"ל להרמב"ם פ"כ מה' עדות דין ג' באמת הבי וכדלקמן] דהא לענין קרוב או פסול לא בעינן תוך כ"ד אלא הכא כשנמצאו זוממין הרי הן כשתי כתות לכל דבר בין לענין שנעשין אף כשניזומו מקלתן בין לענין שאחר העדות קיים [וכדעת הראב"ד בהשגות שם] והיינו טעמא דדוקא כשנמצא אחד מהן קרוב או פסול בלא הזמה לא בעינן תוך כ"ד כיון שאומרי' אמת ונלטרפו באמת בראיה משא"כ בעדי' זוממים שאינם אומרי' אמת וכמו שמחלקין התוס' . כנ"ל ברור דעת רש"י ודו"ק . ונם דעת ה"ר ברטנורה נ"ל כן ודלא כבעל תוס' י"ע . נם דברי הסמ"ג סוף לאוין רי"ג נראה לפרש כמ"ש מהר"א שטיי"ן דאזוממין קאי ע"ם אבל בלא זוממין ונמצא אחד מהן קרוב או פסול אין חילוק בין תוך כ"ד או לאחר כ"ד וכדמוכח בש"ס גבי הא דפריך הרוג יציל כו' וכמ"ש התוס' והנהות מיימוני וכן מוכרח ממה שלא חילקו הרמב"ם והפוסקי' והטור והמחבר כאן בכך וכן עיקר : ומוכח מכל זה דדוקא כשנמצא אחד מהן קרוב או פסול לבד ורחיית מעשה שלהם ביחד הוא אמת שראו אחד מהן דאין חילוק בין העידו אח"כ תוך כ"ד או אחר כ"ד אבל אם הזמו אח"כ הפסולי' כיון שאינם אומרי' אמת אינם מבטלי' העדות אח"כ העידו תוך כ"ד וכ"כ הר"י בי רב בתשובת מהר"מ אלשקר סי' ע"ז (דף כ"ד ע"ב) וז"ל שלא יצטרף זומם עם כשר לבטלו אלא כשמעיד תוך כ"ד של חבירו אבל כשמעיד אחר כ"ד לא יצטרף כשר עם הפסול לבטלו ונשאר עדות הכשר קיים וכן נראה דעת רש"י ז"ל והר"ם מקולי והראב"ד ז"ל ואע"פ שהרמב"ם ז"ל חולק בזה כבר השיגו הראב"ד (דברי הרמב"ם והראב"ד הם בפ' ד' מהלי' עדות ע"ם) ז"ל עכ"ל (ובעובדא דהר"י בי רב הי' הזומם רשע נ"כ בלאו הכי כדאיתא בלשון השאלה שבראש התשובה שם וגם בשאר מקומות בתשובה שם ע"ם) ומהר"מ אלשקר האריך שם להשיג על הר"י בי רב בזה דידוע דמלרים אתריה דמרן הרמב"ם ז"ל הוא כו' ומה שהשיג עליו הראב"ד הנה הרב בעל מגדול עוז סתר השגתו וקיים דברי הרמב"ם ז"ל ודברי חכמים אין לריכין חיזוק גם בענין ביטול העדות כתבו התוס' בתכות פ"ק דלענין נמצא א' מהן קרוב או פסול אפי' שהעידו לאחר כ"ד עדותן בטלה ודאו הסברא האחרת וכ"כ הרי"ף ז"ל בתשו' וכן נמי כתוב בהגהות והוכיחו כן מן הש"ס וכן כתבו מן המפרשים עכ"ל וכל דבריו אינם נכונים דנהי דמלרים אתריה דהרמב"ם היינו במקום שאפשר לקיים דבריו משא"כ בכאן שאין לדבריו קיום ואין ספק דאלו הי' הרמב"ם עלמו קיים הי' מודה בכאן לדברי הראב"ד ומ"ש שהרב בעל מגדול עוז סתר השגתו כו' אני עיינתי במגדול עוז וראיתי שכותב ומבלבל כדרכו וכל שתירותיו אדרבה ראיות הש לדברי הראב"ד ותמהני על מהר"מ אלשקר שמביא ראיה מבעל מגדול עוז הלא ידוע דרכו של הבעל מגדול עוז שמתפך תמיד דברי אלהים חיים ואיך לא נתן לב בכאן לראות אם לדקו דבריו ערש שיכתוב שסתר השגת הראב"ד . אף שגם הטור סי' ל"ח נמשך אחר דברי הרמב"ם האמת יורה דרכו : גם מ"ש מהר"ם אלשקר גם בענין ביטול העדות כו' כתבו התוס' כו' וכ"כ הרי"ף בתשובה וכן נמי כתוב בהגהו' כו' לא דק בכל זה דכולם לא מיירי אלא בנמצא א' מהם קרוב או פסול ולא ניזום א"כ כיון שאמרו אמת ונלטרפו בראיית המעשה תו א"ל כ"ד אבל כשניזום אדרבה מוכח להדיא בתוס' פ"ק דתכות שם (דף ו' ע"א) בד"ה אמר רבא בסופו דבעינן תוך כ"ד דוקא והכי מוכח נמי להדיא מפירש"י ובדרטנורה שהבאתי בין לפי מה שהבינו התוס' מפירש"י ובין לפי מה שפירשתי אני לעיל דברי רש"י : וגם בבית הדש לקמן סי' ל"ח ס"ס י"ד ראיתי שכ' דמסקנת הגהות מיימוני דבש"ס משמע להדיא כדברי הרמב"ם וכדעת התוס' והטור והכי עיקר עכ"ל ונגנה היא בידו דלא כתבו הגהות מיימוני אלא דבנמצא קרוב או פסול בלא הזמה משמע בש"ס כדברי הרמב"ם פ"ה מהלי' עדות דאין מחלק בין תוך כ"ד או לא וכך הש דברי התוס' אבל בזוממים בעינן תוך כדי דבור אף לענין ביטול העדות ודלא כהרמב"ם פרק ד' מהלי' עדות והטור אלא כמו שהוכחתי וכמ"ש התוס' . נם שאר דברי מהר"מ אלשקר בענין זה שם מבולבלים לפע"ד ומ"ש נלפע"ד ברור : (ז) אפי' לא ידעו זה מזה . פי' אם העידו אח"כ בב"ד בעלה עדותן לכ"ע אף שלא ידעו זה מזה דלהרמב"ם פסיטא דפסול אפילו לא העידו אח"כ כלל כיון שנלטרפו בראיית המעשה ולהתוס' נ"כ פסולי' כשהעידו אח"כ אפי' לא ידעו זה מזה וכמ"ש התוס' להדיא פ"ק דתכות (דף ו' סוף ע"א) ואפי' להרי"ף בעל סברא הראשונה דלקמן סעיף ב' דבעי' שידעו הכשרי' בפסול הפסולי' היינו שידעו שהם פסולי' אבל אין לריכי' לידע שהפסולי' העידו אח"כ בב"ד אלא כיון שנלטרפו מתחלה בשעת ראיה סני ועוד נראה דאף להרמב"ם דמיד בשעת ראיה נפסלו אף דלא העידו אח"כ מ"מ משכחת לה אפי' לא ידעו זה מזה דנהי דבעי' שידעו שהם פסולי' וגם שיראו כולם כאחד ומקלתן רואים אלו את אלו שהם פסולי' אבל אם הוי ראו כא' וכדאיתא בתתני' א"כ משכחת לה בעדים רבים שראו כאחד ומקלתן רואים אלו את אלו דמלטרפין יחד אף אותן שאין רואים כא' וכדמוכח בתתני' וכמ"ש התוס' שם (דף ו' ע"ב) וז"ל בזמן שמקלתן רואים אלו את אלו דמלטרפין יחד אף אותן שאין רואים הרי אלו עדות אחת שאם נמצא א' מהן קרוב או פסול עדות כולם בטלה וכן שאם נמצא א' מהן זוממת כו' וא"כ אם נמצאו שם פסולי' אפילו לא ידעו זה מזה כיון שמקלתן רואים אלו את אלו עדותן בטלה כנ"ל. ובסמ"ע ס"ק ה' פי' בענין אחר דהפסול לא ידע מהכשר וקמ"ל דאף לגרף עדותו עם הכשר אפ"ה פסול וכ"ם כשידע ממנו אבל מיירי דהכשר יודע מהפסול ובכה"ג נם

ביאור הגר"א

כסי' ל"ע ס"ה: (ליקוט) ואם היו כל כו'. כמ"ש בב"ב קיב ב' שנכנסו לבקר וע' רשב"ם שם ע"כ: (ליקוט) ואם היו כו' ואי' אלא נתכוון כו'. בכריתות י"ב ב' לא מ' כן ועי' תוס' שם ד"ה לא כו' (ע"כ): [ה] ואם היו כו' אבל אינן כו'. עמ"ש לכסרים אם כדעתם להצטרף עם הפסולים היה (ע"כ): [ד] אפי' ואיתר נראין דברי הסמ"ע אע"ל אחר וי"ל כו' : (ליקוט) אפי' לא ידעו כו'. ל"ל אחר וי"ל כו' כמ"ש בתוס'. סמ"ע דלא כש"ך (ע"כ): [ה] ואם היו כו' אבל אינן כו'. עמ"ש

באר

וממילא כ"ז שלא נודע שיש ביניהם קרוב או פסול א"ל שאלה כלל וסכן נ"ל עיקר דלא מצינו שפוסקין בעדים שאין קרובים או פסולים הם עד שימצא כן עכ"ל : [ג] בטלה. כתב הסמ"ע פירוש אפילו לא העיד כלל וכתב הטור דהרמ"ה הוסיף דה"ה ליפכא כשהעיד ממהן אע"פ שמתחל' לא כא אלא לראות דהא עיקר קרא בשמת הגדה קאי כו' אבל אין כן דעת הש"ך ע"ש שמאריך בזה : [ד] אפילו. כתב הסמ"ע דכן משמע מדברי התוספות דפסולין אף שלא ידעו זה מזה ומ"מ קשה מנ"ל להרמ"א דהמאבר שהעמיק כאן שיטת הרמב"ם שם"ל הכי דילמא כהרי"ף ס"ל דאם לא ידע הכשר בהפסול אין עדות הכשר בטל לכן הי' נלע"ד דהגה"ה זו נ"ל למשה וכנ"ל ובא לב"ד והעיד אפילו לא ידעו זה מזה דמי כו'

תשובה

ומיהו יש לדחוק דמ"ש הרמ"א אפילו לא ידעו כו' ר"ל דהפסול לא ידע מהכשר וקמ"ל דאף שלא כוון לצרף עדותו עם הכשר אפ"ה פסול וכ"ם כשידע ממנו אבל מיירי דהכשר יודע מהפסול ובכה"ג גם הרי"ף מודה דפסול בכ"ל והש"ך כתב דאין פירושו מחוור ופירש הוא כך דאם העידו אח"כ בב"ד עדותן לכ"ע אף דלא ידעו זה מזה דאפי' להרי"ף דס"ל דבעינן שידעו הכשרים בפסול הפסולים היינו שידעו שהם פסולים אבל א"ל לידע שהפסולים העידו בב"ד אינן שנלטרפו מתחל' בשעת ראיה סני כו' ע"ש : [ה] וי"א. טעם דבריהם דאל"כ על הרוב לא יתקיים עדות הסקרוב יבנים עצמו מתחל' שיכוין להעיד אז בסוף יבא ויעיד אבל למיעבד תרתי לא שכיח והמולקים נראה' דס"ל דאין זה הוכח' דיכול הכש"ד

פתחי

ר"ן והוא ז"ל תמה עליו

לא"ז פמ"א מ"ג סי' כ"ה שהביא דבספר עטרת לבי כתב לייסב תמיהת הש"ך ע"פ דברי ה לא"ז פמ"א מ"ג ס"ם ע"ש ולמד פי' זר בדברי הר"ן ע"ש : ג) ואם היו כל העדים כשרים כו'. וא' אלא נתכוון כו'. עי' בתשו' שבדתק לייסב ע"ש ועי' ב"ה שתתם שהוא נגד ש"ס ותו' יבנים בכריתות י"ב ע"ב ע"ש ועי' בס' בית מאיר לאה"ע סי' מ"ב ס"ד

המשפט

שידע הכשר בפסול והש"ך כתב זה לכ"ע וכוונתו אח"ל שידעו כל הכשרים רק אפי' אחד מהכשרים ראה הפסול וידע ממנו נתבטל העדות דלא בעינן רק שקלתן רואין זא"ז עיקר)(ועי"ב בסוף הסי' בתשו' שבעליתי דבדיינינו וכן בעידי גו"ק ובעדי גזוזלה

ביאורים

ומה שהקשה בקצה"ח דפלוגי הי' עמו מבואר בסי' כ"ש דלא נתבטל העדות י"ל דבדיני נפשות נתבטל דלא נרע מחכחשת בדיקות : ה) אפי' לא ידעו זה מזה עש"ך סק"ז עד אפי' לא ידעו זה מזה כיון שמקצתן רואין אלו את אלו וכו' . לכאורה תמוהין דבריו דהא אלו שלא ראו ולא ידעו שהכשרים שראו אלו את אלו נפסלו הוי כאלו לא ידעו בפיסול הפסולין ומה"ת יפסל אותן שלא ראו ולא ידעו · לכן נראה דהש"ך מחלק דוקא בנמצא קא"ם סביראא ליה להרי"ף כיון שאין שם עדות על הפסול דהא פסול לאו עד הוא לא שייך לומר עדות שבישלה מקצתה ביטלה כולי' דהא הפסול לאו עדות הוא ואין הכשר נפסל רק משום שצירף עצמן לפסולי' משום הכי כשהכשרים לא ידעו בפסול הפסולים ואין עליהם אשם במה שצירפו עצמן לפסולין לא נתבטלה עדותן משא"כ בשכולן כשרים לעדות ועדות של כשר אחד נתבטל בטלו כולן מטעם עדות שבישלו מקצתן בטלו כולן . תדע דהא אפי' אחד אומר א"י בחקירות נתבטל עדות

החושן

בסים' זו ובעיין פ' ז"כ דף ד"ג בפלוגתא דר"מ ורבנן דפליגי אם בע"ד יכול לפסול את העדים כי אתי רב דימי אמר ר"י מחלוקת בשני כתי עדים דר"מ סבר צריך לברר ורבנן סברי א"ל לברר אבל בכת אחת ד"ה אין יכול לפוסלן אמרו לפניו ר"א ור"א אין שם אלא כת אחת מהו כו' אלא נמצאת כת שני' קרובים או פסולי' מהו אמר להן כבר העידו הראשונים. וקשה בשני כתי עדים דצריך לברר לר"מ מ"מ אם יפסל כת זו ממילא יפסל גם כת השני מדין נמצא א' מהם קא"פ כיון דבל הלוא' אחת מעידין אע"ג דלא ראו והגידו כאחת. ול"ל דמיירי שהכת הזו שרוי' בע"ד לפוסלן לא נתכוונו להעיד ולא נפסלו הכשרין משום נמצא א' מהם קא"פ ואא"כ לפ"ז מאי קא מיבעי לי' הו נמצאת כת שני' קרובים או פסולים אם הי' יכול לפוסלן אמרו לפניו ר"א ור"א אין שם אלא כת אחת מהו כו' אלא נמצאת כת שני' קרובים או פסולי' מהו אמר להן כבר העידו הראשונים. וקשה בשני כתי עדים דצריך לברר לר"מ מ"מ אם יפסל כת זו ממילא יפסל גם כת השני מדין נמצא א' מהם קא"פ כיון דבל הלוא' אחת מעידין אע"ג דלא ראו והגידו כאחת. ול"ל דמיירי שהכת הזו שרוי' בע"ד לפוסלן לא נתכוונו להעיד ולא נפסלו הכשרין משום נמצא א' מהם קא"פ ואא"כ לפ"ז מאי קא מיבעי לי' הו נמצאת כת שני' קא"פ גם כת הראשונ' אינו מועיל : ג) עדותן בטילה. כתב הרמב"ם בפ"ב מה' עדות שלשה אפי' אחה וכו' אם העיד אח"כ אחד והוזמו מקלתן אין נפנשין עד שיוזמו כולן אבל אם הי' הפסק בין זה לזה יותר מכ"ד וכו' הרי נחלקו עדותן והשנים שהוזמו נפנשין וכו' והני אחרים אין נפנשין והראב"ד ז"ל השיג מה זה שאמר ואחרים אין נפנשין מה מונשין ראוי להם ועוד אדרבי למה מיבטל עדותן יהרג הרוגם ועיין ש"ך שכתב ואין ספק אלו הי' הרמב"ם עצמו קיים הי' מודה לדברי הראב"ד : ורא"ל לבטל אמרי לרופה כתב ז"ל ובאותו ענין שם אמרתי לתרץ מ"ש הרמב"ם וכו' והראב"ד נוות בכרוכיא ע"ז מה זה שאמר כו' אבל לענד"ל מטוס שהוא פסק דצריך שיהיו רואין זא"ז כו' הואיל וכן

טיבות

לז אף שהוזמו הפסולין ח"מ ממון מיד הכתבא ועדיף אפי' מתרי ותרי ואפי' תפיסה לא מהני ואם אין ידוע כלל אם הפסולים היו שם אפי' לא הוזמו הפסולים לא נתבטל העדות וע"כ : (ו) אפי' לא ידעו היינו לדעת הי"ת אבל לדעתה קמייתא בעי'

משה"א

ודבר זה כ' התוסים בעצמו בסי' ל"ח עיין שם . ותירץ זה דהא סני באחד רואה אלו ואלו וליכא שנים המבחישין המוסיפין ומכל מקום כיון דהאחד הוכחש ונפסלו מצטרף לאותן שראו אותו גם אותן נתבטל עדותן . גם מ"ש דבהיה כשר בשעת ראיה ונפסל דמבטל העדים מהוכח' דעדים שהוכחשו מקצתן מבואר בתוסים נ"כ אך מ"ש בתוסים הטעם דאם הוזמו כת הראשונה דבטל עדות השנייה דכיון שהגידו אחר בדי דיבור אם יזימו חשנים אין לתן דין הזמה כיון דכבר העידו הראשונים נבראו קטיב' בע' למיקטלי עדותן נ"כ בטל דהוי עדות שאא"ל עיין שם וכ"כ הלח"מ ברמב"ם פ"ד מה"ע ע"ש . קשה דמטעם עדות שאא"כ היינו שומעין עד תו פעם אחרת שיעידו פעם אחרת לפני ב"ד . וברמב"ם משמע דמתבטל עדותן לגמרי מחמת הזמו קצתן ואינו מועיל שיחזרו ויגידו בפני ב"ד פעם אחרת . ועוד דהתוס' בסנהדרין דף ס"א בד"ה ולגמור דינא שכתבו דזה הוי עדות שא"י להזימה כיון דאי מיתזמי קמאי מהני סהדותייהו וכו'

קעות

מלטרפין נמי בצירוף קא"פ לבטל עדות הכשרים אפילו לא ראו והגידו כאחד אלא דפריך דגם בד"ל תניל דאפ"ג דבד"ל בעינן ראי' והגד' כאחד מ"מ ראוי שתגיל כיון דבד"מ מלטרפין ראוי גם בד"ל שתגיל מטוס ופסנו העדה ומלאתי את שהבה נפשי בחידושי הריטב"א פ"ק דתכות דף ו' בתא דאמר רב נחמן עדות מיוחדת בשיר' בד"מ וז"ל והקשו רבותינו מאי קמ"ל דהא קי"ל כריב"ק דאמר אפילו הלוא' אחר הלוא' מלטרפין לחייב מנה והרב ר' אברהם אב ב"ד ז"ל תירץ דר"ל ה"ק דעדות מיוחדת בשר בד"מ בשבולם בשרים ולאפוקי אם הי' א' מהם קא"פ עדותן בטיל' כיון דהלוא' אחת היא עכ"ל והרי מבואר דדברינו אלה ובריטב"א שם כתב על דברי הר"א אב"ד ז"ל ואינו נכון דלמה נקמיר בדיני ממונות יותר מד"ל שאם לא ראו אלו את אלו הם שתי עדיות ואם נמצא אחד מהם קא"פ אין אחת פוסלת חברתה אלא ודאי הא ליתי' כלל ע"כ ול"כ בטיעת הר"א אב"ד מטוס דקולו חומרו ומומרו קולו והיכא דמלטרפין בכשרותן מלטרפין בפסלותן ומש"ה בר"כ דבכשרותן אין מלטרפין עד שיראו כא' ויגידו כא' ה"ה נמי בפסלותן בעינן ראי' והגד' כא' אבל בד"מ דאפי' הלוא' אחר הלוא' מלטרפין וכמ"ש וכזה ניחא הא דאמרינן שם אמר רב זוטרא ב"ט א"ר מניין לעדות מיוחדת שהיא פסולה שנאמר לא יומת בפי' ע"א ואינו מניין למשנה שם ומ"ש כתו' ד"ה לעדות מיוחדת וז"ל ומלאת באנפי נפש הוא ולא קאי אמתני' ע"ש ונפמ"ש קאי אמתני' דבמתני' תני דהיכא דלא ראו כאחד אין מלטרפין והוא מטעמא שאני עדיות נמי הוא בנשרותן ולזה קאמר מנין לעדות מיוחדת שהיא פסולה ואם כן בד"מ דכשר עדות מיוחדת מלטרף נמי בנמצא א' מהם קא"פ אפי' בהלוא' אחר הלוא' ולפי זה דברי הב"ח נכונים אע"פ שכתבו לדעת תו' והרא"ם ודעת תו' והרא"ם אינו כן מ"מ דבריו נכונים בד"מ בפ"י שיטת הר"א אב"ד ומהפלא על הש"ע והרמ"א שלא הזכירו בכל הסי' לחלק בין ראו מחלון א' אז לא ובין הגידו כאחד אז אמר כ"ד ואולי הוא

מאירת עינים

בס"ע בסס ד"מ ס סס בסוף הטעות : ו סס ברמב"ם וכ"כ הרא"ם בהגוב' : ז עוד בסס לבני הרא"ם סס בפסקיו

טורי זהב

סי' לו (בס"ע ס"ל אפי' לא ידעו כו') מה שהקשו' סמ"ע ס"ק ד' על הת"ת כ"ל לייסב הא הרא"ם כי' על הרי"ף אלא נמלא זה בתלמוד הבי' לו להלמוד לפרש דביילינן אם ידעו זה מזה עכ"ל ח"כ לרמב"ם דלא זכר כלום מזה ולאי מסתבר דס"ל הרא"ם דאם לא כן הי' לו להזכיר דתלוי בידיע' וכמו שהוכיח הרא"ם מן התלמוד ע"כ נכונה' דברי רמ"א דאפי' לרמב"ם דא"ל שיעיד הפסול בב"ד אלא פוסל בהעד שנתכוון להעיד מ"מ א"ל שידע הכשר מהפסול : (שם שער שתתם כו') נראה דלהי"ת דס"ב דסברא ליה דבעינן תרתי הוה הכא תרתי בדרך זה דמה שתתו הוא ברא"ר המעשה ומה שהב"ד דנין על השער הזה כאילו העידו מתחם לפניהם בע"פ וזה יתבאר עוד בסמוך: (אם העדים הכשרים זוכרים כו') קשה דבעדים בע"פ נתי כיתא הכי ס"ת ה"ג ויכול הכשר להעיד אח"כ בפני עצמו ולא נתבטלה אלא אותה הנדה זה אינו דא"כ מאי פריך בגמרא מה יעשו בשני אחים שראו בא' שהרג את הנפש כו' הא אפשר להעידו אח"כ בפני עצמו. ובסמ"ע פומן מ"ב ס"ק י"ג כתב וז"ל דאם העידו יחד גם עדות הכשרים בפסלי' שאני התם שהעידו בע"פ יחד וגם העידו בפני ב"ד שוב אין לנם תקנה משא"כ בשער כיון דלא הגידו יחד בע"פ יש לנם תקנ' שיחזור ויעידו עכ"ל. ולא הבנתי דעתו דא"כ אמאי אמרינן בשער שנתבטלו גם הכשרים הא לגרא"ם הרתי בעינן כמו דאמרינן בסמוך. וגלע"ד דבמ"ם רגינו בסמוך נתיישב גם זה דלא הוי בשער ביטול העדות רק בדאיכא תרתי דהיינו שצריך ג"כ שהב"ד דנין על השער זה הוי דוקא כמו עדות בע"פ משא"כ כיתא הך דהכא אלא דנו על השער הזה בלא עדיין אלא שרצו לסלק השער ולשמוע עדותן של כשרים בע"פ נמלא דלא הי' צירוף רק בשעת תתימתן שהיא במקום דאיית התעשה ולגרא"ם הרתי בעינן. ובע"ז נראה לפרש דברי תשובת הרא"ם בלא ס' בעינן שער מתנה שרצו לדון ע"פ עדים הכשרים הזומים על השער עם הפסולים שיעידו בע"פ וז"ל אלמא

חכמת שלמה

דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי וחייב לשלם דהתם לענין עדות הלוואה אין העדים צריכים להודאתו דבלא הודאתו מהני עדות הלוואה ולכך עדות הלוואה נגמר בדבריהם לבד . והפרעון שוב נתבטל מכח הודאתו לבד דהוה שלא פרע והודאה והלוואה ב' ענינים הם . אבל הכא דמעידין על חד ענין ובלא הודאת בע"ד לא הוי הוה מועיל עדותן כלל דפסולין הם . דמה לי קרוב ופסול עלמו שנפסל מה"ת מה לי אלו שנלטרפו להפסולין כיון דהתורה פסלה אותם הם גופין פסולין לעדות זה. א"כ כיון דמצד עלמן פסולין ואין מועיל עדותן רק בצירוף הודאת בע"ד אין שום עדות עליהם ואף לדעת המכשירים אם היו לו עד המפייע היינו דהתם דאינו בלא תתם רק בוגע ולכך בהסתלק הנגיעה חוזר להיות עד כשר דבגיעה אין שם פסול עליו רק הוא ענין מבחוץ. והדא דברי בזה לא בעינן לכתה פוסקי' תחלתו וסופו בכשרות. ובע"כ הוי ענין מבחוץ ולא פסולו בגופו. ולכך זה שם עד עליו ונתבב לאתן בדיבורו רק שם מוגע מבחוץ . ובהסתלק המוגע נשאר עד כשר

ביאור הגר"א

כסי' ל"ע ס"ה: (ליקוט) ואם היו כל כו'. כמ"ש בב"ב קיב ב' שנכנסו לבקר וע' רשב"ם שם ע"כ: (ליקוט) ואם היו כו' ואי' אלא נתכוון כו'. בכריתות י"ב ב' לא מ' כן ועי' תוס' שם ד"ה לא כו' (ע"כ): [ו] וי"א שאפי'. שם כתקייתי דבר כו' ופי' בתוס'

היטב

ומיהו יש לדחוק דמ"ש הרמ"א אפילו לא ידעו כו' ר"ל דהפסול לא ידע מהכשר וקמ"ל דאף שלא כוון לצרף עדותו עם הכשר אפ"ה פסול וכ"ם כשידע ממנו אבל מיירי דהכשר יודע מהפסול ובכה"ג גם הרי"ף מודה דפסול בכ"ל והש"ך כתב דאין פירושו מחוור ופירש הוא כך דאם העידו אח"כ בב"ד עדותן לכ"ע אף דלא ידעו זה מזה דאפי' להרי"ף דס"ל דבעינן שידעו הכשרים בפסול הפסולים היינו שידעו שהם פסולים אבל א"ל לידע שהפסולים העידו בב"ד אינן שנלטרפו מתחל' בשעת ראיה סני כו' ע"ש : [ה] וי"א. טעם דבריהם דאל"כ על הרוב לא יתקיים עדות הסקרוב יבנים עצמו מתחל' שיכוין להעיד אז בסוף יבא ויעיד אבל למיעבד תרתי לא שכיח והמולקים נראה' דס"ל דאין זה הוכח' דיכול הכש"ד

תשובה

סופר אה"ע ס"ם ק' סכ' נ"כ לייסב ומחלק שם בין אם כאו בזמן מועט או כאו בזמן מרובה אחר המעשה עש"ה והוכח קצת בפ"ת לאה"ע שם ס"ק י"א ועי' בעורי אהן ר"ה דף כ"ד ע"א ד"ה אימור כוכיתא בעלמא ועי' בספר שער משפט סי' נ"כ סק"א מ"ש בזה: ד] וי"א שאפי'

המשפט

חידושים

שידע הכשר בפסול והש"ך כתב זה לכ"ע וכוונתו אח"ל שידעו כל הכשרים רק אפי' אחד מהכשרים ראה המעשה עש"ה והוכח קצת בפ"ת לאה"ע שם ס"ק י"א ועי' בעורי אהן ר"ה דף כ"ד ע"א ד"ה אימור כוכיתא בעלמא ועי' בספר שער משפט סי' נ"כ סק"א מ"ש בזה: ד] וי"א

תיבות

משה"כ

לז אף שהוזמו הפסולין ח"מ ממון מיד הכתבא ועדיף אפי' מתרי ותרי ואפי' תפיסה לא מהני ואם אין ידוע כלל אם הפסולים היו שם אפי' לא הוזמו הפסולים לא נתבטל העדות וע"כ : (ו) אפי' לא ידעו היינו לדעת הי"ת אבל לדעתה קמייתא בעי'

משה"א

ודבר זה כ' התוסים בעצמו בסי' ל"ח עיין שם . ותירץ זה דהא סני באחד רואה אלו ואלו וליכא שנים המבחישין המוסיפין ומכל מקום כיון דהאחד הוכחש ונפסלו מצטרף לאותן שראו אותו גם אותן נתבטל עדותן . גם מ"ש דבהיה כשר בשעת ראיה ונפסל דמבטל העדים מהוכח' דעדים שהוכחשו מקצתן מבואר בתוסים נ"כ אך מ"ש בתוסים הטעם דאם הוזמו כת הראשונה דבטל עדות השנייה דכיון שהגידו אחר בדי דיבור אם יזימו חשנים אין לתן דין הזמה כיון דכבר העידו הראשונים נבראו קטיב' בע' למיקטלי עדותן נ"כ בטל דהוי עדות שאא"ל עיין שם וכ"כ הלח"מ ברמב"ם פ"ד מה"ע ע"ש . קשה דמטעם עדות שאא"כ היינו שומעין עד תו פעם אחרת שיעידו פעם אחרת לפני ב"ד . וברמב"ם משמע דמתבטל עדותן לגמרי מחמת הזמו ואינו מועיל שיחזרו ויגידו בפני ב"ד פעם אחרת . ועוד דהתוס' בסנהדרין דף ס"א בד"ה ולגמור דינא שכתבו דזה הוי עדות שא"י להזימה כיון דאי מיתזמי קמאי מהני סהדותייהו וכו'

קעות

מלטרפין נמי בצירוף קא"פ לבטל עדות הכשרים אפילו לא ראו והגידו כאחד אלא דפריך דגם בד"ל תניל דאפ"ג דבד"ל בעינן ראי' והגד' כאחד מ"מ ראוי שתגיל כיון דבד"מ מלטרפין ראוי גם בד"ל שתגיל מטוס ופסנו העדה ומלאתי את שהבה נפשי בחידושי הריטב"א פ"ק דתכות דף ו' בתא דאמר רב נחמן עדות מיוחדת בשיר' בד"מ וז"ל והקשו רבותינו מאי קמ"ל דהא קי"ל כריב"ק דאמר אפילו הלוא' אחר הלוא' מלטרפין לחייב מנה והרב ר' אברהם אב ב"ד ז"ל תירץ דר"ל ה"ק דעדות מיוחדת בשר בד"מ בשבולם בשרים ולאפוקי אם הי' א' מהם קא"פ עדותן בטיל' כיון דהלוא' אחת היא עכ"ל והרי מבואר דדברינו אלה ובריטב"א שם כתב על דברי הר"א אב"ד ז"ל ואינו נכון דלמה נקמיר בדיני ממונות יותר מד"ל שאם לא ראו אלו את אלו הם שתי עדיות ואם נמצא אחד מהם קא"פ אין אחת פוסלת חברתה אלא ודאי הא ליתי' כלל ע"כ ול"כ בטיעת הר"א אב"ד מטוס דקולו חומרו ומומרו קולו והיכא דמלטרפין בכשרותן מלטרפין בפסלותן ומש"ה בר"כ דבכשרותן אין מלטרפין עד שיראו כא' ויגידו כא' ה"ה נמי בפסלותן בעינן ראי' והגד' כא' אבל בד"מ דאפי' הלוא' אחר הלוא' מלטרפין וכמ"ש וכזה ניחא הא דאמרינן שם אמר רב זוטרא ב"ט א"ר מניין לעדות מיוחדת שהיא פסולה שנאמר לא יומת בפי' ע"א ואינו מניין למשנה שם ומ"ש כתו' ד"ה לעדות מיוחדת וז"ל ומלאת באנפי נפש הוא ולא קאי אמתני' ע"ש ונפמ"ש קאי אמתני' דבמתני' תני דהיכא דלא ראו כאחד אין מלטרפין והוא מטעמא שאני עדיות נמי הוא בנשרותן ולזה קאמר מנין לעדות מיוחדת שהיא פסולה ואם כן בד"מ דכשר עדות מיוחדת מלטרף נמי בנמצא א' מהם קא"פ אפי' בהלוא' אחר הלוא' ולפי זה דברי הב"ח נכונים אע"פ שכתבו לדעת תו' והרא"ם ודעת תו' והרא"ם אינו כן מ"מ דבריו נכונים בד"מ בפ"י שיטת הר"א אב"ד ומהפלא על הש

גם הרי"ף מודה דפוסל ודוק: ו דתרתי בעינן כו'. ומותין עשה לדבריהם דאל"כ לא יתקיים עדות על הרוב דהקרוב יכנים עצמו מתחלה שיכוון להעיד אז בסוף שיבא ויעיד ויבטל העדות אבל למיעבד תרתי לא שכיח והמולקי' נראה דס"ל דאין זה הוכחה דהא יכול המגרש או המקדש או בשאר דברים להזמין עדים כשרים ואזי לא יפסול הפסול בכוונתו ועד"ר: ז אם העדי' הכשרי' זוכרין העדות ע"י ראיית השטר יכולין לחזור ולהעיד כו'. דין זה כתב העור והמחבר בעצמו בסימן מ"ה סי"ג וגם בסימן נ"א בס"ה ובהגה' ד"מ בשני המקומות כתבתי דדוקא בחתומי' בשטר דינא הכי אבל לאחר שהעידו הכשרי' עם הפסולי' בב"ד דאין הכשרי' חוזרים ומעידי' ע"ש

נס

מה יעשו שני אחין שראו כו' דהא מצינו למימר להו שלא יעיד רק א' מה לנו בכך ומה לנו לחוש לזה אלא ודאי כדאמרן ומ"ש הר"ן דלישנא דלאסהודי אתיתו אתיתו או למיחזי אתיתו מוכח שלא על דעת המעשה אנו סולקין אותם דא"כ מה אתיתו שמא הוי שם מתחלה כו' דקדוק קלוש היא לפני ב"ד קאי מה שייך לומר למיחזי אתיתו מה ירחו בב"ד אלא ודאי קאמר למחזי לראות מעשה הסרינה אתיתו או לאסהודי אתיתו והיינו דקאמר אי אמרי למחזי אתו מה יעשו שני אחין שראו בא' שהרג הנפש ולענין מה שהקשו התוס' והרא"ש וסייעתם האיך תמצא גיטין וקדושין כשרים שנעשו בפומבי במעמד קרובים י"ל דלדידן האידנא פסיגא דכשר דהא מזמנים עדים כשרים מיוחדים לכך וא"כ פסיגא דהקרובי' אינם מכוונים להעיד דאפי' יכוונו להעיד אינו פוסל דכיון דמזמנים עדים לכך הרי אינו מוליאו' כל האחרי' מכלל העדות ולאו כל כמיניהו דקרובי' ופסולים להיות עדות בעל כראינו וכ"כ מה"ר פרץ בהגהות סמ"ק סי' קפ"ב וז"ל צריך לברר עדים בגיטין וקדושין דאל"כ רגילות הוא שפש עומדים קרובי' ועדותן בעלה וכן פירשו רבותינו וכן נהגו העולם עכ"ל ואולי גם בזמן הש"ס נהגו כן או שהיו מזהנים שלא להיות קרוב או פסול בשעת גיטין וקדושין ועי"ל דמשתמע לא חיישינן שכוונו להעיד והא דקאמר בש"ס היכא אמרי' להו היינו כשבאין אח"כ מעצמם לב"ד להעיד אבל כל זמן שלא באו לב"ד לא חייבי' להכי ובכ"כ הרמב"ן בחדושיו פ' י"ב במסקנתו וז"ל ומעשי' בכל יום בקדושין ובכתובות כו' ואפשר לומר שכל זמן שלא באו לב"ד משתמע הקרובי' לא כוונו להעיד והתם מפני שבאו לב"ד הם לריבי' ליטאל אלא שאינו מנהג אלא לזמן שם שנים כשרים להיות עדים ולא האחר עכ"ל והכי משמע מפשטא דמילתא דמתני' דקאמר בד"א בזמן שהתרו בהן אז אבל לא התרו מה יעשו שני אחין שראו בא' שהרג את הנפש כלו' אלא ודאי ראיה לאחר ומשתמע אין הקרובי' מכוונים להעיד כנ"ל ודו"ק: (ט) דתרתי בעינן כוון להעיד כו'. כתב הב"ח ז"ל פ' כיון שנתכוון בשעת הראיה כדי להעיד ובא לב"ד והעיד אפי' לאחר כ"ד ואפי' לא ראו כא' פוסל והכי אי' בתו' ובאשר"י ע"ל ונ"ל דלא דק דליכא למ"ד הכי דמה יועיל כוונו להעיד כשלא ראו כא' דבמה נלעגרפו ואדרבא בתו' פ"ק דמכות (דף ו' ע"א סוף ד"ה) אמר רבא כו' כתבו להדיא בגמרא קרוב או פסול אפילו כאחר עדות כשהעידו לאחר כ"ד מעוס שהם אומרי' אמת וא"כ עדותן התחיל מראיה שלהם ראיה שלהם היתה בבית אחת ע"ל הרי להדי' לסיפך וכן מוכח עוד שם בתו' בעמוד ב' אמתי דתנן בזמן שמקצתן רואים אלו את אלו הרי אלו עדות א' כו' כתבו התוס' הרי אלו עדות א' שאם נמצא א' מהן קרוב או פסול עדות כולם בעלה כו' אלמא דבעינן ראו כאחד ובכל דוכתי דפסולי' כוונו להעיד היינו כשראו כא' וזה נ"ל ברור: (י) ובא לב"ד והעיד. ואם בא לב"ד והעיד. וכן מוכח להדיא בחדושי רמב"ן פ' י"ב ובחדושי רשב"א והר"ן שם שמביא מהר"ם אלשקר בתשובה סי' ע"ז דף כ"ג ע"א וב"י לעיל סי' ז' והיינו שכתב הר"י בי רב שם שלדעת הפוסקי' כולם אם בשעת מעשה לא נתכוונו אלא לראות אע"פ שאחר כך יעידו בבית דין אפי' נמצא אחד מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בכשרים גם הרשב"א והר"ן ז"ל כתבו כן ובגדון שלנו אנן סהדי שהולכי' לחופה אינן הולכין להעיד כו' ע"כ ודלא כמהר"מ אלשקר שם שהעיקר הרבה דברים עליו שלא כדת וכתב שדעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן הוא להיפך וכתב עליו שגג בכמה שגגות כו' וחשב דהרשב"א והר"ן שכתבו דבעינן שיתכוונו מתחלי' להעיד היינו מתחלה להעיד כב"ד קודם שהעידו כו' ע"ש שהאריך ולהפוך הוא שהוא שגג בכמה שגגות דכל מעיין בלדק יראה לעינים דכוונתם דאע"פ שכבר העידו שיילינא להו אם מתחלה בשעת ראיה נתכוונו להעיד דבעינן שיתכוונו מתחלי' בשעת ראיית המעשה (ואפי' לפי' האני דמפרש הר"ן התם לאסהודי אתיתו עכשיו היינו משום דאם כן משתמע נמי בשעת ראיה נתכוונו להעיד אבל אם בשעת ראיה לא כוונו להעיד פסיגא דלכולי עלמא אין פסלי') והכי מוכח נמי להדיא בש"ס דקאמר אי אמרו למיחזי אתו מה יעשו שני אחים שראו בא' אחד שהרג את הנפש אלמא דבעינן כוונו להעיד בשעת ראיית המעשה וזה ברור: עוד האריך מהר"מ אלשקר שם להקשות על מהר"י בי רב במ"ש אנן סהדי שהולכי' לחופה אינם הולכים להעידכו' מהרשב"א והרא"ש והר"ן ומיהו רמב"ן פ' י"ב ומסמ"ק שהבאתי לעיל ס"ק ו' דמשמע מדבריהם דשפיר איכא למימר נמי בהולכי' לחופה הולכים להעיד כו' ולפע"ד גם בזה הדין עם הר"י בי רב והדרבא משמע וממסקנת הרמב"ן פ' י"ב דדוקא כשבאו אח"כ מעצמם לב"ד להעיד אמרינן משתמע הלכו להעיד אבל כשלא באו להעיד אמרי' משתמע לא כיונו להעיד וכן יש לפרש דברי הרשב"א והרא"ש והר"ן דהיינו שם יפרשו העדים שכיונו להעיד או שבאו אח"כ מעצמם להעיד לב"ד וכמ"ש לק זן ס"ק י"ז וא"כ בהך עובדא דהר"י בי שלא באו העדים רק מצד ההכרזה א"כ מתחל' בשעת מעשה משתמע לא הלכו להעיד ועוד נראה דהר"י בי רב כתב כן לפי המנהג שכתב הסמ"ק דהאידנא מיחדים עדים בשעת קדושין הקרובי' ופסולי' לומר שלא כיונו בשעת ראיה להעיד והכי מוכח בתוס' והרא"ש פ"ק דמכות נבי מה שפירשו דמה יעשו שני אחין כו' שיבואו ויעידו ולא

ביאור הגר"א

ד"ה שמואל כו' כשבאין לקיים הדבר בב"ד: [ז] (ליקוט) דתרתי בעינן כו'. וגם בא לב"ד לבד לא שני ועש"ך (ע"כ): [ח] שטר.

פתחי תשובה

שאפי' כו' ע' בתשו' כנ"י סי' פ"ח מ"ש בזה: ה] אח"כ בא לב"ד והעיד. עי' בספר דברי חיים דיני עדות סי' ע"ו שנסתפק כאם הקרוב מודה שכוון לבד להעיד ביחד כדי שיתבטל העדות ויפער הלוה אי חייב לשלם למלוה מעשה נראי' עש"כ: ו] דתרתי בעי' כו'. עש"ח סק"ח שכ' ולכהריע רא"שונה ועי' בתשו' משכנות יעקב סי' י"ד (שני' חודות שניים שבאו לדין ונתחייב א' מהן שבועת היסת והכיח כתב עדים שהעידו בבית דין כדברין ומודע אח"כ שהאחד מהעדים הי' קרובו אי אמרינן שנתקיים העדות בשתר בפרט לאפטורי משבועה דשני בשר אחד אז עדות כולן בטלה. והאריך הרבה בענין זה וכ' שם דמ"ש הש"ך להברע כדברי הש"י ורשב"ם ורמב"ם דשני בראיה לחוד אין ראיות הש"ך מכריעות נגד רוב גדולי הפוסקים ואדרבא יש להכיח ראיה לדעת תוספות והרא"ש כו' וגם בס"ם הש"ך סק"ג לדקדק מלשון הרמב"ם דה"ה אם כולם לא כיונו להעיד ג"כ עדותן בטילה והשיג על בלח"מ שכ' בדעת הרמב"ם דאם כולם למיחזי אתו תתקיים העדות בשתר כ' הוא ז"ל דאדרבה דברי הש"ך תמוהים הרבה והם נגד דעת כל הפוסקים כו' וגם כתב שהשיג הש"ך סק"י על מהר"ם אלשקר

נתיבות המשפט

שהיו ג' כשרים ונמצא קא"פ השלשה כשרים יכולין לכתוב ולעשות דין ע"פ ראייתם ולאחנים אפי' מפי כתבם: (ז) זוכרין

ביאורים

על הב"ח והאמת דהב"ח אזיל בשיטת שהבי' הריטב"א ריש מכות דדוקא בד"ג שאין מצטרפין כשאין רואין כא' מש"ה אינה מצטרפת ג"כ לענין קא"פ אבל בד"מ שמצטרפות אפי' לא ראו כא' ה"ה דמצטרפין נמי לענין קא"פ. והעיקר כמ"ש הריטב"א שם וסתר דיעה זו דאין חילוק בין ד"מ לד"ג. וכענין שטר שהביא הרב בהגי"ה יתבאר אי"ה נכון לקמן בסי' מ"ה (ועסמ"ע סק"ז ויש שם ט"ס וצ"ל וגם בסי' נ"א

החושן

קא"פ כיון דנלעגרף עדותן ולא נחלק' לא נראי' ולא בהגד' ולכן כיון דכשעת הגד' פסול הוא נתבטל כל העדות וז"ב: וכזה נראי' לי לפרש טעמא דמגלא א' מהם קא"פ עדותן בטיל' אע"פ שלא הגידו כא' אלא כיון דראו כאחד נמי נתבטל כל העדות לדעת כמה פוסקים ראשונים ואלו גבי עדים זוממין בעינן שיהי' דוקא הגד' כא' ואם לא הגידו אכ"ד עדות השטר קיימת אע"פ שראו כא' וכתו' פ"ק דמכות מחלקין בזה משום דבקרוב או פסול עדותן אמת ונלעגרפו בראי' אבל בעדים זוממין כיון דשקר עכה"ר אינו מעולם לא הי' ראייתן כאמת. ומזה השיג הש"ך על מוהר"מ אלשקר שרצה לקיים פסק הרמב"ם דאי הגידו לאחר כ"ד דהניזומין נהרגין ועדות השטר בטל משום נמצא א' מהם קא"פ והשיג עליו דגבי עדים זוממין לא שייך ראי' כאחד כיון דלא הי' אלא הראי' מעולם. אמנם מי יתנו לדעת לפרש המש' שם הוא שכיון רואין מחלון זה עדותן קיימת ומה חילוק יש גבי הזמ' בין רואין מחלון א' או משני חלונות דהא מחלון א' נמי מעולם לא ראו וא"כ ל"ל גבי עדים זוממין נמי מהני הלעגרפות הראי' כאחד וא"כ גם כי הגידו לאחר כ"ד נמי נימא דפסול כל העדות משום קא"פ לא"ד בראי' לחוד שני ולכן נראי' דגם בזוממין שייך לירוף ראי' וכמ"ש הב"ח בשו' לי"ח בשו' לי"ח דבריהם הרמב"ם הכ"ל וז"ל ואמ"ג דאותן שהחזמו אין אומרים אמת ולא נלעגרפו בראי' עד שהעידו בב"ד אלא שמעמא לא מהני אלא לגבי עונש הזמ' אבל לענין שיהא עדותן בטיל' כיון שאפילו אותן שהחזמו אומרין אמת העדנו אלא שהחזמו הי"ל ספיר לירוף ראי' ועדותו בטיל' כיון דלפי דבריהם נלעגרפו בשעת ראי' והי"ל חד עדות ועכשיו שהחזמו הי"ל נמצא בהם פסול ס"כ. אבל לפי מ"ש אע"ג דשייך בהו לירוף ראי' וכדמשמע פשטא דמתני' דתנן היו שנים רואין מחלון זה אפ"ה לא שייך בהו נמצא אחד מהם פסול כשלא העידו תב"ד דאע"ג דנלעגרפו בשעת ראי' וראי' לחוד נמי סגי מ"מ כיון דבשעת ראי' כשרים היו דהא עדים זוממין אינם נפסלים אלא משני שהחזמו וא"כ כיון דבשעת ראי' כשרים היו ולא בשעת הגד' כיון דבשעת הגד' לא הגידו כא' ולהכי בעינן בעדי הזמ' ראי' והגד' כא' דאם הגידו כא' אע"ג דבשעת ראי' היו כשרין מ"מ נלעגרפו ע"י הגד' אפילו למ"ד דתרתי בעינן כיון דמעולם לא נחלק' עדותן וכמ"ש הגה' ולא נכון. אמנם לדעת הרי"ף דבעי שיכיר הכשר בפסולו אם כן אם הי' כשר בשעת ראי' ולא מיבטל משום נמצא א' מהם פסול כיון דלא הגידו בפסולו כיון דבשעת ראי' כשר הי': ה) זוכרים העדות כתב הסמ"ע דוקא בעדים המחומים בשטר דינא הכי אבל לאחר שהעידו הכשרים בא"פ בב"ד עם הפסולים אין הכשרים חוזרים ומגידים והש"ך חולק ומוכי שלא נלעגרפו יחד בשעת ראי' אבל אין חילוק בין עדות בשטר לעדות בע"פ. אבל שעמו של הסמ"ע נראי' דודאי בא"פ כיון דבכר הגידו לפני ב"ד וכבר נלעגרפו ונפסלו אז לא מהני לחזור ולהגיד כיון דבכר נפסלו אלא בעדות שבשטר אבי שטר נמי דקי"ל עדות שבשטר נעשה כמי שנחקר עדותן בב"ד הגידו דוקא שם עליו תורת שטר ונעשה בכשרות אז ה"ל כמי שנחקר עדותן בב"ד אבל נעשה בפסול לא הוי עליו תורת שטר כלל וכמו שמבואר בסי' ל"ט סעיף ג' וכסי' מ"ו סעיף י' דשטר שלא נעשה בתיקון אין עליו דין שטר וא"כ כיון דלא נעשה בזה בתיקון דהא אתמוהו עם קרוב' ונתבטל תורת שטר

וכ"ן

תשובה

סי' שאם הגידו יחד בב"ד אף שמתחלה לא כיונו להעיד עכ"ז נפסלו בקרוב או פסול והשיג עליו הש"ך דאדרבה בהא לכ"ע לא מיפסל והכיא מד' הרמב"ן והרשב"א והר"ן שכתבו כן כתב הוא ז"ל דאין מדבריהם ראיה כלל דהם כתבו בה לדעת הסוברים דתרתי בעינן כו' ולכסוף כ' וז"ל עתה נבא לדיון הנשאל דאם העדים שהעידו לא נזדמנו יחד מתחלה לשם עדות רק שבאו לב"ד והעידו על ענין הידוע להם אין הנדתן בב"ד פוסלת הכשרים לדעת רוב הפוסקים שהסכימו דתרתי בעינן ראיה והגדה ואף לדעת הסוברים דבראיה לחוד מיפסלי כל שכיונו להעיד ונלרף לזה הי"ה הגדה יחד בב"ד אלשקר אף שלא כיונו יחד מתחלה להעיד כלל נראה ברור דהיינו דוקא אם העידו יחד תוך כדי דיבור כיון דעיקר שעיתן עדותן אחד ונירופן הוא על פי הגדתן בבית דין ובודאי בעינן שיעידו כאחת אז בתב"ד דאם לא כן בתה יצטרפו אבל אם העידו בזה אחר זה וכ"ש אם לא ידעו מאחרים בפסול הקרוב או פסול ודאי אין עדות הכשרים מתבטלת בשבילו ובדעת הרי"ף ודעימיה שהסכימו הרבה מהפוסקים לדעתו ועוד יש מקום בזה לומר כיון דעיקר העדות בב"ד אינו רק בתלתא דרבנן לאפטורי

חידושים

ביאור הגר"א

דהלירוף שנלעגרפו בשטר בטל אותו המעשה אבל עדות העדים שלא היו פסולים עמהם בשעת מעשה לא נתבטלה וע"ש בתשובה:

תשובה

סי' שאם הגידו יחד בב"ד אף שמתחלה לא כיונו להעיד עכ"ז נפסלו בקרוב או פסול והשיג עליו הש"ך דאדרבה בהא לכ"ע לא מיפסל והכיא מד' הרמב"ן והרשב"א והר"ן שכתבו כן כתב הוא ז"ל דאין מדבריהם ראיה כלל דהם כתבו בה לדעת הסוברים דתרתי בעינן כו' ולכסוף כ' וז"ל עתה נבא לדיון הנשאל דאם העדים שהעידו לא נזדמנו יחד מתחלה לשם עדות רק שבאו לב"ד והעידו על ענין הידוע להם אין הנדתן בב"ד פוסלת הכשרים לדעת רוב הפוסקים שהסכימו דתרתי בעינן ראיה והגדה ואף לדעת הסוברים דבראיה לחוד מיפסלי כל שכיונו להעיד ונלרף לזה הי"ה הגדה יחד בב"ד אלשקר אף שלא כיונו יחד מתחלה להעיד כלל נראה ברור דהיינו דוקא אם העידו יחד תוך כדי דיבור כיון דעיקר שעיתן עדותן אחד ונירופן הוא על פי הגדתן בבית דין ובודאי בעינן שיעידו כאחת אז בתב"ד דאם לא כן בתה יצטרפו אבל אם העידו בזה אחר זה וכ"ש אם לא ידעו מאחרים בפסול הקרוב או פסול ודאי אין עדות הכשרים מתבטלת בשבילו ובדעת הרי"ף ודעימיה שהסכימו הרבה מהפוסקים לדעתו ועוד יש מקום בזה לומר כיון דעיקר העדות בב"ד אינו רק בתלתא דרבנן לאפטורי

משנה

משנה

כולן ואף דודאי אין על שאר העדים אשמה במה שצירפו לאותו עד שאמר א"י אלא ודאי דעדים כשרים שנתבטל עדות של אחד מהן שאני לדעת הרי"ף משא"כ לחתוס' דס"ל דאפי' בקא"פ כשלא ידע בפיסול הפסולים ג"כ נתבטל עדות הכשרים אין חילוק כלל בין נתבטל עדות שהוא נתבטל מחמת קא"פ ובכולן שייך לומר עדות שבישלה מקצתה בטלי כולה: ו) דתרתי בעינן. עש"ך סק"ט מה שחמה

קצות

וכן אם שנים שהוזמו שאמרו במקום פ' עמנו הייתם א"כ האמרת ג"כ הוכחשו כיון שהם היו במקום אחר ובודאי לא היו רואין זא"ז ושפיר ה"א דראוי להיות נענשין קמ"ל דאין מניח להם שום פוגם על הכחשה רק על הזמ' ולכך לא נהרג הרוגם מחמת אלו שלא הוזמו דהא מ"מ נפסלו ופסולין לעדות עכ"ל. ולי"ד דזה לאו הכחשה היא וכמבואר בש"ע סי' כ"ט סעי' ג' וכסי' ל' סעיף ד' עד שמעיד ראיתי דבר זה ופ' הי' אמר ואומו לא ראיתי ולא הייתי אמר אין זה הכחשה דאין כד מדקדק מי הי' עמנו בשעת ראיה העדות ומוד דכלא"ה ל"ל דמייתי כאופן שאין שם הכחשה כלל דהריטב"א הקשה וז"ל וא"ת והיאך היו מקלמין זוממין והלא אם יבואו עדים ויאמרו לאותן שבאלון הא' אמנו הייתם במקום פ' יכחישים העדים שבאלון האחר ובעדות מוכחש אין אלו נפשים זוממין וי"ל דלהכי קתני מקלמין רואין אלו את אלו ולא קתני כולן דאפי' בשד שיראו לאלו לעשות לירוף ביניהם א"כ שרואין אלו את אלו קודם מעשה ולא הרגישו בהם בשעת מעשה או שרואין דרך ראי' בללים ולא שהכירום ממש שיוכלו להכחיש את המזימין עכ"ל וא"כ ע"כ ל"ל דמייירי באופן דליכא הכחשה אין המזימין וכן שנים אחרים דאם הי' הכחשה גם הניזומין לא היו נענשין דמאי חזית דהמכחש אהאי ולקושיות הריטב"א וא"כ נדפסין דברי החכם הנ"ל שוב ראיתי בחומים שכתב ג"כ לישב דברי הרמב"ם כדרך החכם הנ"ל וכבר כתבנו דליתי: ד) דתרתי בעינן נסתפקתי בגמרא א' מהם קא"פ וכשעת ראי' כשר הי' אלא בשעת הגד' לפסל מהו ולפי דעת הרמ"ה דאפי' לא נלעגרפו כאחת בשעת ראי' אלא בשעת הגד' נמי מתבטל כל העדות דעיקר קרא בשעת הגד' הוא א"כ ה"נ כיון דבשעת הגד' פסול הוא נתבטל כל העדות אבל לפי דעת י"א דתרתי בעינן ואיפכא לא מסתפקא לי דהיינו היכא דבשעת ראי' פסול הי' וקודם הגד' נעשה כשר למ"ד תרתי בעינן משום דזה נמי חשוב הגד' בפסול דכיון דתחלתו בפסול וסופו בכשרות פסול א"כ הרי עכשיו נמי פסול אבל אם בשעת ראי' כשר הי' בזה הנשנ: אמנם יש להוכיח דאפי' למ"ד תרתי בעינן נמי פסול כל העדות בהלעגרף קא"פ אפי' הי' כשר בשעת ראי' ואם בפ' חז"ה דף מ"א ובסנהדרין דף ל"א אמר רשב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה על שתי כתי עדים שאחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתי' שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על בת א' שא' אומר מנה וא' אומר מאתים שב"ש אומרים נחלקה עדותן והקשו תו' ז"ל הקשי' ריב"א לב"ש דאמרי' בכת אחת נחלקה עדותן דחשיבי לי' מוכחשין א"כ אפי' בשני כתי עדים נמי מתבטל עדותן דה"ל נמצא א' מהם קא"פ ואפי' הן הודא' וכ"ש שפירא בזה שלשה תירוצי' ואי נימא דהיכא דהי' כשר בשעת ראי' א"כ לא מקשי תוס' מידי דהא עד זומם ועד שקר אינו נפסל אלא משעה שהעיד ועד השתא כשר הי' א"כ בשעת ראי' ודעת תוס' במכות דבהגד' לחוד לא מיפסל ומדלא תירצו נמי דבהגד' בשעת ראי' כשר הי' לא שייך נמצ' א' מהם קא"פ אלא מוכח דאפי' הי' כשר בשעת ראי' נמי נתבטל כל העדות אע"ג דתרתי בעינן ומשמע דהך מלתא משום דכל שלא ראו כאחד א"כ נחלקה עדותן בשעת ראי' ולא נתבטל עדות הכשרים אעפ"י שנלעגרפו בשעת הגד' משום דכבר נחלקה בראי' אבל היכא שראו כא' והגידו כאחד אלא שהי' כשר בשעת ראי' א"כ כיון דבכ"פ בשעת הגד' נעשה פסול ה"ל נמצא

תשובה

סי' שאם הגידו יחד בב"ד אף שמתחלה לא כיונו להעיד עכ"ז נפסלו בקרוב או פסול והשיג עליו הש"ך דאדרבה בהא לכ"ע לא מיפסל והכיא מד' הרמב"ן והרשב"א והר"ן שכתבו כן כתב הוא ז"ל דאין מדבריהם ראיה כלל דהם כתבו בה לדעת הסוברים דתרתי בעינן כו' ולכסוף כ' וז"ל עתה נבא לדיון הנשאל דאם העדים שהעידו לא נזדמנו יחד מתחלה לשם עדות רק שבאו לב"ד והעידו על ענין הידוע להם אין הנדתן בב"ד פוסלת הכשרים לדעת רוב הפוסקים שהסכימו דתרתי בעינן ראיה והגדה ואף לדעת הסוברים דבראיה לחוד מיפסלי כל שכיונו להעיד ונלרף לזה הי"ה הגדה יחד בב"ד אלשקר אף שלא כיונו יחד מתחלה להעיד כלל נראה ברור דהיינו דוקא אם העידו יחד תוך כדי דיבור כיון דעיקר שעיתן עדותן אחד ונירופן הוא על פי הגדתן בבית דין ובודאי בעינן שיעידו כאחת אז בתב"ד דאם לא כן בתה יצטרפו אבל אם העידו בזה אחר זה וכ"ש אם לא ידעו מאחרים בפסול הקרוב או פסול ודאי אין עדות הכשרים מתבטלת בשבילו ובדעת הרי"ף ודעימיה שהסכימו הרבה מהפוסקים לדעתו ועוד יש מקום בזה לומר כיון דעיקר העדות בב"ד אינו רק בתלתא דרבנן לאפטורי

נתיבות המשפט

משנה

כולן ואף דודאי אין על שאר העדים אשמה במה שצירפו לאותו עד שאמר א"י אלא ודאי דעדים כשרים שנתבטל עדות של אחד מהן שאני לדעת הרי"ף משא"כ לתוס' דס"ל דאפי' בקא"פ כשלא ידע בפיסול הפסולים ג"כ נתבטל עדות הכשרים אין חילוק כלל בין נתבטל עדות שהוא נתבטל מחמת קא"פ ובכולן שייך לומר עדות שבישלה מקצתה בטלי כולה: ו) דתרתי בעינן. עש"ך סק"ט מה שחמה

קצות

וכן אם שנים שהוזמו שאמרו במקום פ' עמנו הייתם א"כ האמרת ג"כ הוכחשו כיון שהם היו במקום אחר ובודאי לא היו רואין זא"ז ושפיר ה"א דראוי להיות נענשין קמ"ל דאין מניח להם שום פוגם על הכחשה רק על הזמ' ולכך לא נהרג הרוגם מחמת אלו שלא הוזמו דהא מ"מ נפסלו ופסולין לעדות עכ"ל. ולי"ד דזה לאו הכחשה היא וכמבואר בש"ע סי' כ"ט סעי' ג' וכסי' ל' סעיף ד' עד שמעיד ראיתי דבר זה ופ' הי' אמר ואומו לא ראיתי ולא הייתי אמר אין זה הכחשה דאין כד מדקדק מי הי' עמנו בשעת ראיה העדות ומוד דכלא"ה ל"ל דמייתי כאופן שאין שם הכחשה כלל דהריטב"א הקשה וז"ל ואי"ת והיאך היו מקלמין זוממין והלא אם יבואו עדים ויאמרו לאותן שבאלון הא' אמנו הייתם במקום פ' יכחישים העדים שבאלון האחר ובעדות מוכחש אין אלו נפשים זוממין וי"ל דלהכי קתני מקלמין רואין אלו את אלו ולא קתני כולן דאפי' בשד שיראו לאלו לעשות לירוף ביניהם א"כ שרואין אלו את אלו קודם מעשה ולא הרגישו בהם בשעת מעשה או שרואין דרך ראי' בללים ולא שהכירום ממש שיוכלו להכחיש את המזימין עכ"ל וא"כ ע"כ ל"ל דמייירי באופן דליכא הכחשה אין המזימין וכן שנים אחרים דאם הי' הכחשה גם הניזומין לא היו נענשין דמאי חזית דהמכחש אהאי ולקושיות הריטב"א וא"כ נדפסין דברי החכם הנ"ל שוב ראיתי בחומים שכתב ג"כ ליישב דברי הרמב"ם כדרך החכם הנ"ל וכבר כתבנו דליתי: ד) דתרתי בעינן נסתפקתי בגמרא א' מהם קא"פ וכשעת ראי' כשר הי' אלא בשעת הגד' לפסל מהו ולפי דעת הרמ"ה דאפי' לא נלעגרפו כאחת בשעת ראי' אלא בשעת הגד' נמי מתבטל כל העדות דעיקר קרא בשעת הגד' הוא א"כ ה"נ כיון דבשעת הגד' פסול הוא נתבטל כל העדות אבל לפי דעת י"א דתרתי בעינן ואיפכא לא מסתפקא לי דהיינו היכא דבשעת ראי' פסול הי' וקודם הגד' נעשה כשר למ"ד תרתי בעינן משום דזה נמי חשוב הגד' בפסול דכיון דתחלתו בפסול וסופו בכשרות פסול א"כ הרי עכשיו נמי פסול אבל אם בשעת ראי' כשר הי' זה הנשנ: אמנם יש להוכיח דאפי' למ"ד תרתי בעינן נמי פסול כל העדות בהלעגרף קא"פ אפי' הי' כשר בשעת ראי' ואם בפ' חז"ה דף מ"א ובסנהדרין דף ל"א אמר רשב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה על שתי כתי עדים שאחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתי' שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על בת א' שא' אומר מנה וא' אומר מאתים שב"ש אומרים נחלקה עדותן והקשו תו' ז"ל הקשי' ריב"א לב"ש דאמרי' בכת אחת נחלקה עדותן דחשיבי לי' מוכחשין א"כ אפי' בשני כתי עדים נמי מתבטל עדותן דה"ל נמצא א' מהם קא"פ ואפי' הן הודא' וכ"ש שפירא בזה שלשה תירוצי' ואי נימא דהיכא דהי' כשר בשעת ראי' נתבטל כל העדות אע"ג דתרתי בעינן ומשמע דהך מלתא משום דכל שלא ראו כאחד א"כ נחלקה עדותן בשעת ראי' ולא נתבטל עדות הכשרים אעפ"י שנלעגרפו בשעת הגד' משום דכבר נחלקה בראי' אבל היכא שראו כא' והגידו כאחד אלא שהי' כשר בשעת ראי' א"כ כיון דבכ"פ בשעת הגד' נעשה פסול ה"ל נמצא

חכמת שלמה

בכתחלה ואינו דומה לאם נשבע דל"ת דהתם הוא עצמו מעיד התוצע ואי"כ רק ע"י שעושה עוד מעשה ונשבע לכך לא נאמן בדיבורו לבד. אבל אם הוא אינו צריך לעשות שום מעשה רק להעיד בעד דעצמו והתרת המוציא נעשה ע"י דבר אחר שפיר הוי עד שנאמן בדיבורו לבד. אבל בנמצא אחר מהם קא"פ כיון דעדות הכולה בטלה נחשבו הם עצמן פסולין לאותן עדות דלפי דבריהם שנלעגרפו עם הפסולין הם עצמן פסולין

חכמת שלמה

כוונת העדות בשעת ראית המעשי' הליא מילתא הלכך השטר פסול לגבי העדים שלא הי' עתהם פסולים בשעת מעשי' לא נפסל עדותם ויכולים להעיד בע"פ מה שראו המעשי' הלכך העדים החתומים על השטר אם אחר שראו את השטר וזכרין את כל המעשי' כמ"ש בשטר יבאו עדים ויעידו בב"ד עכ"ל: (וכתב בסמ"ע) סי' מ"ה וז"ל דממ"ש הרא"ש בלל ס' דין ד' משמע דאפילו בשחותמין בשטר אין לכתרים לחזור ולהעיד אלא א"כ בשהפסולין לא היו עתהם בראיית ההלוה, אלא שיהיו אחר כך ותחתמו יחד ומש"ה אתריכן הבשטר פסול והעדות כשר ולא כשיהיו הפסולים עתהם ובזמנו להעיד גם בשעה ההלוה, וזה סותר מ"ש הרא"ש בכלל ההוא סימן ג' דעד הקרוב החתו' על הלוה, עם עד הכשר נתבטל השטר ויכול עד הכשר להלעגרף עם א' מבחוץ אחר כך ולהעיד ומדחקתי לישב וכתבתי דמ"ש בדין ה' לא כתב כן רק לדעת הרמב"ם דבראיית העדות לחוד מפסל כל העדות ובסימן ג' כתב לדיעתו דתרתי בעינן עכ"ל הסמ"ע והוא תמוה מאוד ולע"ד הכל ניחא הש"פ של דברי הרא"ש כמה שהעתקתי הבשטר הוא בראיית המעשה מש"ה השטר פסול רצונו כשבאין לדון מאז מי תרתי וכמ"ש לעיל. ומ"ש לעיל אח"כ אבל הגדת עדים אלא הי' עתהם פסולים כו' ר"ל כשם שהתה מודה כאם היו עדים באותו עניין ולא אתמו הפסולים עתהם פסיגא מיכולים להעיד בפני ב"ד כיון דתרתי בעינן ואין לא הי' לירוף בשעת מעשי' כן הדבר הזה באותו העדות שהיו חתומים פסולים אלא שעכשיו אין דנין על השטר רק באין מעצמן ומעידין בע"פ הוי נמי כשר ולכנו' זו הילכך וכו' כנלעיל וכסי' נ"א מדיאר דבמקום שפק אומר אתמו הפסולים לשם מילוי לא נתבטל העדות ואין צריך מחדש בע"פ: (הו שם ואם הומין התוצע עדים כשרים) משמע שצריך הומני בפ' ולייחד אותם וכ"כ בי"ש בשם הר"ם תכיס ואח"כ כתב ומנה להחרים כל מי שיודע וכו' משמע אפי' אינו מייחד אותם וב"י שם בשם הר"ם תכיס תי' דריש מיירי בשעת ראיית המעשי' להעיד ואינו יודע שעם להפרים בין זה לשעת הגדה והגראה לעיד דבריהם שראה מבורת אנשים ואומר לשם אתם הייתם עדים הוי אם אינו אומר לכול אתם ואתם ואין שייך בזה לומר דלכשרים נתכוונין כשאמר בפי' לשון הסותר זה אבל בפיפא אמרינן דמה שאמר כל מיודע עדות כאלו אומר כל הכשר לי משא"כ בריפא דא"ל אתם הכשרים הבוי הרי ליעגא דבוראים אלא דלדידי אתם משמעותו לכולם כל א' וא' ואין חילוק בשם בין לומר אם אלא לומר אלא שחילוק בין אומר אתם אם כל מי מיודע כמ"ש הסמ"ע בשם הרבי משם וכן עיקר:

חכמת שלמה

בכתחלה ואינו דומה לאם נשבע דל"ת דהתם הוא עצמו מעיד התוצע ואי"כ רק ע"י שעושה עוד מעשה ונשבע לכך לא נאמן בדיבורו לבד. אבל אם הוא אינו צריך לעשות שום מעשה רק להעיד בעד דעצמו והתרת המוציא נעשה ע"י דבר אחר שפיר הוי עד שנאמן בדיבורו לבד. אבל בנמצא אחר מהם קא"פ כיון דעדות הכולה בטלה נחשבו הם עצמן פסולין לאותן עדות דלפי דבריהם שנלעגרפו עם הפסולין הם עצמן פסולין

ולא ידעו זה מזה כו' ע"ם והכי מוכח להרי' מדברי הרמב"ן פ' י"ל והרשב"א והר"ן דלעיל: (יב) יכולים לחזור ולהעיד כו'. היינו כשלא נלטרפו יחד ברחיית המעשה וכמ"ם לקמן סי' מ"ה סעיף י"ג ס"ק כ"ד וכן הוא להדיא בתשובת הרא"ם סס. ולפ"ז אין חילוק בין שטר לעדות בב"ד ולא כהע"ם והסמ"ע ס"ק ז' שמחלקין בכך ע"ס: (יג) ובית דין כו'. דוקא בית דין אבל הס עצמס לא וכמ"ם לקמן סי' מ"ה ס"ק כ"ה ועיין מ"ם עוד שם מדיניס הסייכיס לכאן: (יד) תקנת הקהל כו'. עד פסול כו' דברי הרב לריכיס ביאור דהמעיין בריב"ם סי' קל"ה וס"ם קס"ח ירחה להרי' דבתקנת הקהל אפי' כולם פסולי' כשר מעעס שכבר נהגו כן דאל"כ כל הקהל יצטרכו להביא עדיס אחרי' על תקנת' אלא שהריב"ם סס מכשיר בעובדא דיליה ג"כ מעעמא אחריכא דאפילו בשטר שאתס עליו בע"ד עצמו כשר בהאחרי' ולפ"ז לא דהר"ב לא כתב כן אלא לפי הדין היכא שכתב הר"ב ר"ל פסול מצד שהוא א' מבני הקהל דומיא דשטר שאתס עליו בעל דבר אבל לענין המנהג שמך הר"ב על מה שאתס לקמן סי' ל"ז סעיף כ"ב כהמחבר שעכשיו שנהגו לקבל עדיס מהקהל על תקנתס והסכמתס כו' וכשריס אפי' לקרוביס' עיין שם ודוק: (טו) דאלו לא נתכוונו להעיד. לשון זה מגומגם דאפי' יתכוין להעיד אינו פוסל כיון דהוא הבע"ד עצמו וכן הוא בריב"ם שם דאין בע"ד פוסל כיון דאינו ראוי להעיד כלל וכדאמרי' הרוג יליל במקיימי דבר הכתוב מדבר ולא בעושי דבר. וכ' עוד בריב"ם שם נונע הו"ל כבעל דבר דאינו פוסל וע"ם: (טז) ואם הזמין התובע עדיס כשרי' כו'. בב"י ס"ם זה כתב שכתב מורו הר"י בי רב אפי' מי שזמן עדיס בערבוביא נאמר שלא כוון אלא לעדות הכשרי' ומ"ם הטור דכיון שהזמין את עדיו והוליא את האחרי' כו' לא' למימרא דדוקא כשהזמין הכשרי' והוליא את הפסולי' דהא כתב אח"כ וכן כשהאדם צריך לעדות מצוה להחרים כו' וכתב ע"ז הר"ם חכיס במחילה אין פי' דברי הטור כן שאינו מדבר אלא בהזמנת עדיס בשעת המעשה לראותו להעיד עליו אח"כ וזה פשוט ומדוקדק בדברי הרא"ם ור' ירוחם ונמוקי יוסף עכ"ל ב"י ובספרו בדק הבית כתב על זה וז"ל אח"כ מצאתי כתוב על זה וז"ל מי הכחים לו זה והרי הר"י בי רב הביא ל' הטור ולא פי' בו סוס דבר ואם הפי' הזה הפשוט בדברי הטור הביא ראיה שאם זימן עדיס בערבוביא שלא כוון אלא לכשריס ממ"ם מצוה להחרי' כו' שאם העידו כשרי' ופסולי' לא נתבטלה עדות הכשרי' כי גם שהכרזה זו היא אחר המעשה אפ"ה הרי הם באים בערבוביא להעיד ולא בטלו פסולי' את הכשריס עכ"ל ודבריס אלו הם מחשו' מבי"ע מ"א סי' ס"ו ותמה שם על הב"י שהביא דברי הר"ם חכיס ועל שהביא דברי רבו הר"י בי רב בקושיא ע"ם ונמצא הב"י כאן בספרו בדק הבית חזר בו והודה לדברי המבי"ע והסכיס לדברי רבו: ולפעד"נ כדברי הר"ם חכיס ויפה כתב אין פירוש דברי הטור כן כו' דמ"ם הר"י בי רב דמ"ם הטור והוליא את האחרים כו' הוא לאו דוקא (וכן הוא יותר מבואר בל' הר"י בי רב שהובא בתשובת מהר"ם אלשקר סי' ע"ז דף כ"ה ריש ע"ב וז"ל ואע"ג דבאמצע משפט נראה דדוקא בזמן את הכשרי' והוליא את הפסולי' אבל אם זמן בערבוביא לא ולא היא דלאו דוקא הוליא את האחרים כו') אין פי' דברי הטור כן אלא דוקא הוא שאינו מדבר אלא בהזמנת עדי' בשעת מעשה אז דוקא בעינן שהוליא את האחרי' דאל"כ כיון שגם הקרובים עומדים שם לפניו ומזמין בערבוביא משמע דעתו על כל מי שעומדים לפניו דכן משמע מי שאומר בשתא למי שעומדים לפניו אני מייחד אתכם לעדי' דלכל מי שעומדים לפניו קאמר ועוד דכיון שעומדים לפניו בשעת מעשה ה"ל לפרש בשם את הכשרי' ולומר אני מייחד אתכם פלוני ופלוני לעדי' ומדקאמר סתמא דעתו על כלם משא"כ במצוה להחרי' על כל מי שיודע עדות שאינו יכול לפרט בשם שהרי אינו יודע את מי לפרט ומשמע דעתו על הכשריס דלא אסיק אדעתיה אקרוביס כלל כיון שאינס לפניו וגם סבור הוא שלא הו קרובי' כלל עם הפסולי' בשעת מעשה וכן משמע בהרא"ם ור' ירוחם ונמוקי יוסף דהוליא את האחרים הוא דוקא שכולם דקדקו וכתבו ייחד עדיו והוליא את האחרים והיינו משום שמדברי' בשעת מעשה וכמ"ם ודלא כמ"ם הר"י בי רב שהוא לאו דוקא וזה כוון הר"ם חכיס במ"ם וזה פשוט ומדוקדק בדברי הרא"ם ור' ירוחם ונמוקי יוסף ע"כ כן נ"ל ברור: וכן דעת הסמ"ע ס"ק ט' דאם מזמין עדיס בערבוביא בשעת מעשה לא מהני ודלא כדרכי משה ומ"ם בד"מ כן נפרש דברי ר' ירוחם ליתא לפע"ד דכבר נודע שספר ר' ירוחם מוחזק בטעות אין ספק שטעות נפל כאן בספריו ומ"ם הזמין בערבוביא כ"ל נבי מצוה להחרים שהרי דבריו לקוחים מהרא"ם וכ"כ בתשובת מהר"ם אלשקר סי' ט"ז דף כ"ו ע"א וכן עיקר: ועוד נראה דבמזמין בשעת מעשה אף בזמזמין שניס ואומר שניס מכס יעידו לי לא מהני דכיון דלא פירש איזו שניס א"כ לשון שניס מכס סובל קרובי' ופסולי' ג"כ ואם איתא שלא נתכוון אלא לכשריס הל"ל שניס הכשרי' או פלוני ופלוני יעידו לי ובסמ"ע ס"ק ט' כתב דבכה"ג מהני וכ"כ ב"י בתחילת סי' זה בשם הר"ם חכיס והיינו לפי פירושם בדברי ר' ירוחם אבל כבר כתבתי דאין נראה כמו שכתבתי: (יז) וכן כשאדם כו'. לא נתבטלה עדות הכשרי' כו' אין לפרש דמיירי סילוש שפסולי' בשעת ראיה נתכוונו להעיד דא"כ לא מסתבר לומר שלא נתבטל עדות הכשרי' מעשה שלא הי' כוונתו להעיד אא"כ כוונתו הוא להעיד דא"כ ועוד דא"כ תיקשי על המחבר הא להרמב"ם בעל סברא הראשונה שהביא לעיל סעיף א': והעליתי בס"ק ו' כדבריה' אפי' לא העידו אא"כ כלל נתבטלה העדות כיון שנלטרפו בשעת ראיה וא"כ ה"ל להמחבר לכתוב דגם דין זה דכאן הוא להי"א דוקא. וגם אין לפרש דמיירי שמתחלה כוונו שלא להעיד דא"כ ל"ל לטעמא שלא הי' כוונתו אלא בראויים להעיד אפי' הי' כוונתו על כולם נ"כ לא פסלי כיון שמתחלה לא כוונו להעיד וכמ"ם לעיל ס"ק י' אלא נראה דמיירי בשתא עדות דעלמא שראו המעשה ומשתמע אין הקרובי' ופסולי' מכווני' להעיד וא"ל לשאול אותם אא"כ בא אח"כ מעצמם לב"ד לא מעצמם בא אלא שבאו לב"ד לא מעצמם להקשות א"כ מאי מקשה הרא"ם מניטין וקדושין י"ל דמקשה אם יאמרו שכוונו להעיד אעו ניפסלינהו ודוק) ואלו שבאו לב"ד לא מעצמם בא אלא מכח ההכרזה אלא דסד"א דודאי המצוה להעיד מתחלה דאל"כ לא ה"ל להכריז בשתא לכך קאמר שלא הי' כוונתו אלא בראויים להעיד ולא נתבטלה העדות כלל עד דיפסלינהו אלא א"ל לשואלם כלל וכן אם מתו או הלכו למ"ה העדות כשר אבל אם פירשו הפסולי' להדיא שכוונו בשעת ראיה להעיד אף שנאמר בדעתו הי' עכשיו בשעת הכרזה רק על הכשרי' כיון שהפסולי' העידו נ"כ נתבטל כל העדות לכולי עלמא כן נ"ל ודוק וזה דלא כנראה מדברי הר"י בי רב שהביא מהר"מ אלשקר סי' ע"ז דף כ"ה ריש ע"ב אחפי' בכוונו בשעת ראיה. להעיד אם לא העידו אלא מצד ההכרזה אינם

מנטלין

חכמת שלמה

רמ"ה לי פסול זה או אז ולכך אף בהצטרף הודאת בע"ד ל"מ דהוי עד שאינו נאמן בדיבורו לבד. ולא הוי עד וזה ברור וכנון ודו"ק. וגם יש לומר דבאמת דין זה מסכמת לה כגון א"י אם הלוייתני וכאו עדיס שלום והיו בהם קרוביס דבזה בטל כל העדות והודאה ליכא. ובזה נראה תירון תתנו של הרב בעל שערי תורה בהקדמותו. ישו"ם הרי יכולין העדיס לטעון שסברו שיטעון אינו יודע ליפטר ודו"ק כי קלרתי:

באר הגולה

(ליקוט) שטר שאתס כו' אס כו'. והוא שלא נלטרפו יחד ברחיית המעשה. שם ועש"ך (ע"כ): [ט] ע"י רחיית השטר. כתובות ד' הראתיו בע"ד אבל בע"ד ל"מ דהוי עד שאינו נאמן בדיבורו לבד. ולא הוי עד וזה ברור וכנון ודו"ק. וגם יש לומר דבאמת דין זה מסכמת לה כגון א"י אם הלוייתני וכאו עדיס שלום והיו בהם קרוביס דבזה בטל כל העדות והודאה ליכא. ובזה נראה תירון תתנו של הרב בעל שערי תורה בהקדמותו. ישו"ם הרי יכולין העדיס לטעון שסברו שיטעון אינו יודע ליפטר ודו"ק כי קלרתי:

ביאור

(ליקוט) שטר שאתס כו' אס כו'. והוא שלא נלטרפו יחד ברחיית המעשה. שם ועש"ך (ע"כ): [ט] ע"י רחיית השטר. כתובות ד' הראתיו בע"ד ל"מ דהוי עד שאינו נאמן בדיבורו לבד. ולא הוי עד וזה ברור וכנון ודו"ק. וגם יש לומר דבאמת דין זה מסכמת לה כגון א"י אם הלוייתני וכאו עדיס שלום והיו בהם קרוביס דבזה בטל כל העדות והודאה ליכא. ובזה נראה תירון תתנו של הרב בעל שערי תורה בהקדמותו. ישו"ם הרי יכולין העדיס לטעון שסברו שיטעון אינו יודע ליפטר ודו"ק כי קלרתי:

באר

להזמין עדיס כשריס ואז לא יועיל הפסול בכוונתו. עכ"ל הסמ"ע: [ו] לחזור. ודוקא בתתומין בשטר דינא הכי אבל לאחר שהעידו הכשריס עם הפסולים בב"ד אין הכשריס חוזריס ומעידין. סמ"ע: [ז] נתכוונו. לשון זה מגומגם דאפילו יתכוין להעיד אינו פוסל כיון דהוא הבע"ד בעצמו וכתב הריב"ם דאם אחס שם נוגע ה"ל בבע"ד דאינו פוסל עכ"ל הס"ך: [ח] הזמין. ואפילו אם לא הזמין הכשריס

פתחי

מהיסת אפשר דלא אמרי' כזה לבטל הכשריס בשביל הקרוב לו פסול דהא גם לענין על נעשה דיין (לעיל סי' ז' ס"ה) קיימא לן בדרבנן דנעשה דיין כמו בקרוב שטרות אף לאפוקי ממונא וכ"ם ס"ל כן בהך דמלא אחד קרוב לו פסול לענין פשור אבעונה סיסא עכ"ל ע"ש ובת"ם לעיל סי' ל"ה ס"ד סק"ד וכמ"ם לקמן סי' ז"ז ס"ו סק"ה: ז] יכולין לחזור. עבה"מ שכ' ודוקא כו' אבל כו' ע' בתשו' רע"א ז"ל סי' קע"ט בהג מסופק במודה במקלת ובאו ג' עדיס שהיה הכל ואחד מכן קרוב לו פסול. דעדותן בעבה ד"ל דמ"מ חייב לשלם הכל ויש בזה דין תחייב שבועה ואינו יפול לישבע מלבם דהכיות דין אין מניחין לו ליבע דמיד יבואו כ' עדיס הכשריס ויעידו שהבע לשקר ויפסלוהו ע"ם מבואר דאם נשבע יבואו הכשריס

נהיבות

משהי"כ

העדות. ע"ל סי' מ"ה באורה: (ה) וכ"ד יכתבו. אבל לא העדות דבר עשו אליאותן ונפי' מ"ה: (ע) עד פסול היינו אי' שבני הכיר שהוא' נוגע ולפי שהקנה שכ' הרב בס"ם ל"ז אפי' כולם בני הכיר לבעיר ש"ך: (י) דאלו לא נתכוונו. אלמוא אין מדוקדק דאפי' נתכוונו מ"מ כיון שהפסול הוא מעעם נוגע אינו בכלל קל"ם דנוגע הוא בנדר בע"ד ולא בנדר עדות ולא"ם

נשה"א

ס"ה): ז) ואם הזמין עסמ"ע סק"ט דאם אמר שנים מכם דכונתו לכשרים והש"ך חולק ובתומים הביא ראיה להסמ"ע מהא דנטין ס"ד האומר לבי' מכם יכתבו נט לאשתי והי' אב ובנו בתוכם וכו' ולפענ"ד אין מזה ראיה לסמש"ל בסי' ל"ד דהא אינם רק עדים שהבעל עשאן שלוחים ובזה לא בענין דין עדות דהא אפילו אמרו לפ' ולפ' ויחתמו כשר אף דהוי רק עד מפי עד: ח) לא נתבטל עדות הכשרים עש"ך סק"ז שהקשה דאם נתכונו להעיד כבר נתבטל עידותן משעת ראיה ואם לא נתכונו להעיד לא צריך להאי טעמא וכו'. ומזה הוכיח דינו דמיירי בסתם וכשבא לב"ד אופרין בסתם דנתכוין להעיד משא"ם כשבא לקול הכרז. ובתומים תמה ע"ז דהא בש"ע מבואר בהדיא אפילו נתכוין להעיד ואני תמה על תמיהתו דהאי אפי' נתכוין להעיד מזכר בש"ע ברישא נבי ואם הזמין עדים דמיירי בשעת מעשה משא"כ בסיפא נבי מי שצוה להחרים דמיירי בשעת הגדה אפשר לומר דמיירי בלא נתכוונו להעיד. אך מ"מ אין דינו של הש"ך

קצות

וכיון דליכא תורת שטר ממילא ליכא כאן הבר' ויכולין לחזור ולהגיד ואפי' לכתחל' יכולין בכטר אחר הכשרים לבדם דעדיין לא עשו שליחותן כיון דנעשה בפסול וכמה שכתב בס"ע בי' מ"ע דאם עשו בכתיבתן הראשון' יכולין לכתוב אחר וה"ה הכא כיון דגם מהני השטר בקרובים יכולין לעשות שטר אחר בכשרים לשודי': ו) צריך לעדות. כתב בס"ך ז"ל אין לפרש דמיירי שידוע שהפסולים בשעת ראי' נתכוונו להעיד דא"כ לא נתבטל עדות הכשרים מעעם שלא הי' כוונתו אלא בראוי להעיד דמה לנו בכוונתו סוף סוף נלטרפו יחד כו' אבל אם פירשו הפסולים בכוונו בשעת ראי' להעיד כו' כיון שהפסולים העידו נ"כ נתבטל כל העדות בכ"ע וזה דלא נראה מהר"מ אלשקר סי' ט"ז דף כוונו בשעת ראי' להעיד אם לא העידו אלא מצד ההכרז' אינם מבטלים העדות ע"כ. ולא יראתי נסוף דעתו של הס"ך כי אלכון הרא"ם מבואר להדיא כדברי הר"י בי רב וש"ם פ"ק דמכות ח"ל וירא' שאם הזמין המלו' עדים כשרים ועמדו שם קרובים או פסולים אפי' אם כוונו להעיד ונאו והעידו בב"ד לא נתבטל עדות הכשרים דכיון בייחד עדיו נאו כל כמיניהו להפסיד זה מעמנו וכו' וכן בשאדם צריך לעדות ומצוה להכריז כל מי שיודע בו עדות ביאותו ויעידו ובאו בערבוביא והעידו כשרים ופסולים דאיתי דבותי דינן בלא נתבטל עדות הכשרים אלא אם כוונתו אלא בראויים להעיד אא"כ ועוד דא"כ תיקשי על המחבר הא להרמב"ם בעל סברא הראשונה שהביא לעיל סעיף א': והעליתי בס"ק ו' כדבריה' אפי' לא העידו אא"כ כלל נתבטלה העדות כיון שנלטרפו בשעת ראיה וא"כ ה"ל להמחבר לכתוב דגם דין זה דכאן הוא להי"א דוקא. וגם אין לפרש דמיירי שמתחלה כוונו שלא להעיד דא"כ ל"ל לטעמא שלא הי' כוונתו אלא בראויים להעיד אפי' הי' כוונתו על כולם נ"כ לא פסלי כיון שמתחלה לא כוונו להעיד וכמ"ם לעיל ס"ק י' אלא נראה דמיירי בשתא דעלמא שראו המעשה ומשתמע אין הקרובי' ופסולי' מכווני' להעיד וא"ל לשאול אותם אא"כ בא מעצמם לב"ד לא מעצמם בא אלא שבאו לב"ד להקשות א"כ מאי מקשה הרא"ם מניטין וקדושין י"ל דמקשה אם יאמרו שכוונו להעיד אעו ניפסלינהו ודוק) ואלו שבאו לב"ד לא מעצמם בא אלא מכח ההכרזה אלא דסד"א דודאי המצוה להעיד מתחלה דאל"כ לא ה"ל להכריז בשתא לכך קאמר שלא הי' כוונתו אלא בראויים להעיד ולא נתבטלה העדות כלל עד דיפסלינהו אלא א"ל לשואלם כלל וכן אם מתו או הלכו למ"ה העדות כשר אבל אם פירשו הפסולי' להדיא שכוונו בשעת ראיה להעיד אף שנאמר בדעתו הי' עכשיו בשעת הכרזה רק על הכשרי' כיון שהפסולי' העידו נ"כ נתבטל כל העדות לכולי עלמא כן נ"ל ודוק וזה דלא כנראה מדברי הר"י בי רב שהביא מהר"מ אלשקר סי' ע"ז דף כ"ה ריש ע"ב אחפי' בכוונו בשעת ראיה. להעיד אם לא העידו אלא מצד ההכרזה אינם

מנטלין

הגר"א

כו' אלא אפי' בלא שטרות לא נתבטלה כל העדות כמ"ש בתכות שם סרוג יליל כו' בתקיימי דבר ובראש"ם שם סי"ג מ"ש בשם הראב"ד אבל בע"ד עצמו אינו כללא דעדות ומעשה זה אמרו דאשכים גבי וכיסלקו תרי מיכייהו כו' דסילוק מועיל ולא הוי תחלתו בפסלות כיון שהקשה תוס' שם מעוס דתחלתו הוי בע"ד ואין עדות כלל: [יג] כשר באחרים אפי' אשטר שאתס כו' כנ"ל ועש"ך: [יד] ואם הוא ז' וכן. רי"ף שם ולמד מהא דלמיתו' אחו דבריו וה"ל תלינן בדעת בע"ד בשהזמינו ומ"ש בש"ב פי' הרא"ש על התוספתא וע"ש. וכ"ש לפי' ר' חיים כהן (וכ"ש הרי"ף בסדיה) כתוס' שם ד"ה לאפוקי כו' ע"ש דקאי אכשהיה: (ליקוט) ואם

היטב

בשם אלא כאומר לרבים בשעת מעשה שניס מכס מהיו עדיס בדבר אמרינן ג"כ דלכשריס נתכוון אבל אם אמר בשעת מעשה כל מי שיודע לי עדות ילטרך לבא לשעיר בלשון זה לא הכדיל הכשריס מהפסולים ולא מהני כי אם בשנותן חרס על עדות אחר מעשה דאז אינו מדבר לנוכח עם שום אדם כו' ובד"מ פסק דאפי' בזמין בה"ג מהני והנלע"ד כתבתי עכ"ל הסמ"ע ובש"ך הסכים לדעת הסמ"ע ודלא כד"מ ע"ש

תשובה

לחזור ולהגיד לבדן. והיינו כיון שאין מעידין על אותו דבר בעצמו שכבר העידו לחייבו ממון רק שיעידו לפופלו וע"ש: ח] דאלו לא נתכוונו, עכה"ע שי' לשון זה מגומגם דאפי' מתכוין להעיד אינו פוסל כיון דהוא הבע"ד עצמו וכ"ד מסיים וכ"ה בריב"ם שם דאין בע"ד פוסל כיון דאינו ראוי להעיד כלל כו' ובנב"ש הבאתון מהר"מ בעל תפ"מ כ"ג וז"ל כ"ל דהתם איירי בשמעיד לו מותם לשונתו דומיא דהרוג אבל מוה"ם איירי בשתתם ומעיד לאוכתו דאז לא הוי בע"ד מכח ממונו פלאיתא בפלוני רבע שורי אדם קרוב אבל ממונו לא אמרי' עי' בהרא"ם פירוש הראב"ד שם ע"ל: ט] ואם הזמין התובע מי' כי בספר שער משפט עי' בתנו' נ"ח בחדשות סי' נ"ג תשובה מהגאון מוה"ר אברהם פפשטיין ז"ל בתאריך להוקיע דעות

המשפט

חידושים

לומר בזה עדות שבטלה מקלתה אינן בגדר עדות כלל ש"ך: (יא) הזמין. לא הזמינם בשם רק שאמר כי מכם כוונתו על הכשרים אבל אם הזמין סתם ואמר אתם עדי פסולו ל"ד למכריז בחרם דהוא בשעת הגדה משא"כ בהזמין בשעת ראיה: (יב) אפי' לתכוונו להעיד. דעת הש"ך דכל הפולים לחזן מסתמא אינן מתכוונים להעיד ומ"מ נכון להזהיר עדיס בשעת קדושין (יג) כשאדם

ביאורים

מוכרח לשמש"ל דאם כולן לא נתכוונו להעיד דמ"ם נתבטל עדותו כשהעידו תכ"ד דיש לומר שלא נתכוונו להעיד ומ"מ הוא צריך להטעם שכתב השיג דלא היה כוונתו אלא בראויין לענין אם העידו תכ"ד דנצטרפו בשעת הגדה דנתבטל העדות אפילו בלא נתכוונו כמש"ל. משא"כ להטעם שכתב הש"ע דלא היתה כוונתו אלא בראוין להעיד והרי כחזמין כשרים דאז אין הגדה מצרפן כמו שהראיה אין מצרף כשהזמין כשרים אך מ"מ דינו של הש"ך אמת מסברא. ומ"ש בתומים דכשבא לקול הכרז לא חזי ממקיימי דבר הוא דחוק ונוסל מעצמו. ומה שהביא דאיכ רובא וחורב יציל כיון שבאין לב"ד לקיים דבעי"ד אינו בגדר עדות וממקיימי דבר נתמעט ג"כ עושי דבר. ויש להביא ראיה לאש"ך דאפילו להרמבים בענין דוקא שבאו מעצמם לב"ד להעיד דאלת"ח א"כ משכח' לה לחייב קרבן שבועה לקרובים כגון שהשביע לקרובים להעיד אם למיחזי או לאסהודי דנאמנין ומועיל עדותן לממון ובסרק שבועת העדות תנן דאינו

החושן

מכוס דלאו כל כמיכייהו להפסיד לזה זכותו ואלו לדעת הש"ך אין זה טעמו כלל ומש"ה לא"ש דסתמי בני אפי' כוונו בשעת רא' מ"מ (כיון) דבשעת הגד' מייחד עדיו לאו כל כמיכייהו להפסיד לזה אבל נדעת הרמב"ם דבראי' לחוד מיפסל א"כ הי' דלוה לייחד בשעת הגד' כבר נתבטל בראי' מיהו גם לדעת הרמב"ם אם בשעת רא' הוא מייחד עדיו א"כ לאו כל כמיכייהו להפסיד ומ"ש הש"ך דנתבטל העדות לכ"ע הוא נגד דברי הרא"ש ואין לכון הרא"ש סובל כלל פירושו וא"כ דברי מוהר"י בי רב נמנים ועיין בדרכי משה ומ"ש בד"מ כן נפרש דברי ר' ירוחם ליתא לפע"ד דכבר נודע שספר ר' ירוחם מוחזק בטעות אין ספק שטעות נפל כאן בספריו ומ"ש הזמין בערבוביא כ"ל נבי מצוה להחרים שהרי דבריו לקוחים מהרא"ם וכ"כ בתשובת מהר"ם אלשקר סי' ט"ז דף כ"ו ע"א וכן עיקר: ועוד נראה דבמזמין בשעת מעשה אף בזמזמין שניס ואומר שניס מכס יעידו לי לא מהני דכיון דלא פירש איזו שניס א"כ לשון שניס מכס סובל קרובי' ופסולי' ג"כ ואם איתא שלא נתכוון אלא לכשריס הל"ל שניס הכשרי' או פלוני ופלוני יעידו לי ובסמ"ע ס"ק ט' כתב דבכה"ג מהני וכ"כ ב"י בתחילת סי' זה בשם הר"ם חכיס והיינו לפי פירושם בדברי ר' ירוחם אבל כבר כתבתי דאין נראה כמו שכתבתי: (יז) וכן כשאדם כו'. לא נתבטלה עדות הכשרי' כו' אין לפרש דמיירי סילוש שפסולי' בשעת ראיה נתכוונו להעיד דא"כ לא מסתבר לומר שלא נתבטל עדות הכשרי' מעשה שלא הי' כוונתו אלא בראוי להעיד דמה לנו בכוונתו סוף סוף נלטרפו יחד כו' אבל אם פירשו הפסולים בכוונו בשעת ראי' להעיד כו' כיון שהפסולים העידו נ"כ נתבטל כל העדות בכ"ע וזה דלא נראה מהר"מ אלשקר סי' ט"ז דף כוונו בשעת ראי' להעיד אם לא העידו אלא מצד ההכרז' אינם מבטלים העדות ע"כ. ולא יראתי נסוף דעתו של הש"ך כי אלכון הרא"ש מבואר להדיא כדברי הר"י בי רב וש"ם פ"ק דמכות ח"ל וירא' שאם הזמין המלו' עדים כשרים ועמדו שם קרובים או פסולים אפי' אם כוונו להעיד ובאו והעידו בב"ד לא נתבטל עדות הכשרים דכיון בייחד עדיו באו כל כמיכייהו להפסיד זה מעמנו וכו' וכן בשאדם צריך לעדות ומצוה להכריז כל מי שיודע בו עדות ביאותו ויעידו ובאו בערבוביא והעידו כשרים ופסולים דאיתי דבותי דינן בלא נתבטל עדות הכשרים אלא אם כוונתו אלא בראויים להעיד אא"כ ועוד דא"כ תיקשי על המחבר הא להרמב"ם בעל סברא הראשונה שהביא לעיל סעיף א': והעליתי בס"ק ו' כדבריה' אפי' לא העידו אא"כ כלל נתבטלה העדות כיון שנלטרפו בשעת ראיה וא"כ ה"ל להמחבר לכתוב דגם דין זה דכאן הוא להי"א דוקא. וגם אין לפרש דמיירי שמתחלה כוונו שלא להעיד דא"כ ל"ל לטעמא שלא הי' כוונתו אלא בראויים להעיד אפי' הי' כוונתו על כולם נ"כ לא פסלי כיון שמתחלה לא כוונו להעיד וכמ"ם לעיל ס"ק י' אלא נראה דמיירי בשתא דעלמא שראו המעשה ומשתמע אין הקרובי' ופסולי' מכווני' להעיד וא"ל לשאול אותם אא"כ בא מעצמם לב"ד לא מעצמם בא אלא שבאו לב"ד להקשות א"כ מאי מקשה הרא"ש מניטין וקדושין י"ל דמקשה אם יאמרו שכוונו להעיד אעו ניפסלינהו ודוק) ואלו שבאו לב"ד לא מעצמם בא אלא מכח ההכרזה אלא דסד"א דודאי המצוה להעיד מתחלה דאל"כ לא ה"ל להכריז בשתא לכך קאמר שלא הי' כוונתו אלא בראויים להעיד ולא נתבטלה העדות כלל עד דיפסלינהו אלא א"ל לשואלם כלל וכן אם מתו או הלכו למ"ה העדות כשר אבל אם פירשו הפסולי' להדיא שכוונו בשעת ראיה להעיד אף שנאמר בדעתו הי' עכשיו בשעת הכרזה רק על הכשרי' כיון שהפסולי' העידו נ"כ נתבטל כל העדות לכולי עלמא כן נ"ל ודוק וזה דלא כנראה מדברי הר"י בי רב שהביא מהר"מ אלשקר סי' ע"ז דף כ"ה ריש ע"ב אחפי' בכוונו בשעת ראיה. להעיד אם לא העידו אלא מצד ההכרזה אינם

מנטלין

מבטלי' העדות ע"ם: (יח) ומחייבו שבועה. ואם שני' הם מחייבי' ממון: (יט) ונאמן לומר שלא הכיר כו'. ודוקא כשאומר מעצמו שלא הכירו אבל אין הב"ד שואלי' אותו אם הכירו בפסולו כל כך דלמא לא הכירו כו' ע"ם והכי מוכח נמי בהרא"ש פ"ק דמכות שהקשה על תשובת הרי"ף דאם איתא שתלוי בהכרת העדי' ה"ל לם"ס למימר דסיילינן להו לכשרי' אם הכירו בפסולי' כו' אלא פסק דאפי' בהזמין כה"ג מהני והגלע"ד כתבתי בדרים ע"ם: יא ונאמן לו שלא הכירו כו'. ודוקא כשאומר מעצמו שלא הכירו אבל אין הב"ד שואלין אותו אם הכירו: כל

ופסולים לא נתבטלה עדות דכשרים שלא היתה כוונתו אלא [ט] בראויים להעיד:

ב יא [טו] אם העיד קרוב עם רחוק יא] ואין הרחוק יודע מקרבתו של זה (טור בשם הרי"ף וס"פ) [טז] יש אומרים ט) שעדות הרחוק כשרה (יח) (יד) ומחייבו שבועה יא (יט) יא) (טו) [יז] ונאמן לומר (כ) שלא [יא] הכיר והוא שאינו רגיל אצלו אבל (טז) אם הוא רגיל אצלו אינו נאמן[יח] כ ויש מי שחולק על זה ואומר שאפילו לא הכיר בקורבתו נתבטלה עדות הרחוק (כא) [יט] (יז) (כיון ז) [יא] שהעיד הפסול עמו בבית דין) (טור): כל

ירושלי' והוא ממקבלי עדיות וגם הסופר שהוא מתוספי ירושלים לא הכירו בפסולו כל שכן דלת העם שאינן יודעי' במה יפסל העד ובמה יכשר כו' ומהר"מ אלשקר האריך שם להסיג עליו שהרי העידו עליו אנשי' חשובים שהוא זומם ורשע ולא כמ"ש עליו החכם בתימות דבריו שהוא בחזקת כשר ומה לנו לחזקתו היכא דאיכא עדי' בפסלותו כו' ועוד דהא הרי"ף לא קאמר אלא כשאין שניהם רגילי' זה עם זה אבל אם רגיל בו כתב בפי' דודאי ידע בו וכפסול ואלו העדי' שלנו אין לך בעולם רגילי' זה עם זה כמותן שהיו ממקום אחד כו' ע"כ. ולפעד"נ כדברי הר"י בירב ושלא כדת הסיג עליו מהר"מ אלשקר דהם העידו עליו אנשי' חשובי' שהוא רשע וגם נעשה זומם מ"מ כל זמן שלא העידו לא ידענו זה שהרי ה"ר משה קאשטרו קבל העדיות וכן הסופר לא ידעו זה וא"כ מסתמא גם העדי' הכשרי' לא ידעו בפיסולו וכדמוכח מתשובת הרי"ף במסתמא תלינן דלא ידעו הכשרי' בפיסולו והוא בבעל העיטור ונמוקי יוסף פ' זה בורר ומביאם ב"י לקמן סי' כ"א שעיף ה' ועל כן הכשיר שם שטר שחתומי' עליו פסולי' היכא דליתנהו להדי קמן למיסייענהו דאמרינן מסתמא לא ידעי ביה ע"ם ויפה כתב הר"י בי רב בחתימת דבריו שהוא בחזקת כשר כו' ור"ל דכיון שהוא בחזקת כשר עד עתה מהיכי תיתי נימא דידעי ביה הכשרי' כל זמן שלא העידו עליו עדי' בפסלותו. גם מ"ש מהר"מ אלשקר ועוד דהא הרי"אלא קאמר אלא בשאין שניהם רגילי' בו כו' אינו ענין לדברי הר"י בי רב דהרי"ף מיירי בפסול קורבה דהתם שייך רגיל בו כגון אחיו ושארו הקרוב אליו שהוא רגיל אז אמרינן כיון שהוא רגיל בו ודאי ידע שהוא קרובו אבל בשביל שהם מעיר אחת ורגיל בו נאמר שידע בו שהוא רשע ושהוא זומם זה לא שמענו וא"כ הדרינן לכללא שכתב הרי"ף דמסתמא לא פסלינ' לשהדותייהו ואמרינן לא ידעי ביה וכדברי הר"י בי רב כן נ"ל ברור: (כא) כיון שהעיד הפסול עמו בב"ד היינו להי"ח דלעיל סעיף ח' ולסברת הראשונה דלעיל ה"ה אפי' לא העיד הפסול עמו בב"ד כיון שראו המעשה ביחד וכוונו להעיד בעלה עדותן לסברת זו דאין חילוק בין הכיר בפיסולו או לא: ולבאורה נראה עיקר בש"ם כסברת זו אך שרבו הפוסקי' המסכימי' לתשובת הרי"ף הלא המה הבעל העיטור והרמב"ן והמרדכי והר"ן ז"ל ומביא' הר"י בי רב בב"י ובתשו' מהר"מ אלשקר סי' ט"ז ומהר"מ אלשקר שם דכ"ז ע"א האריך להסיג עליו דהרמב"ן לא כתב כן רק שהביא דברי הרי"ף ואיך יכתוב אותם הרמב"ן ז"ל להרבות בדעו' וכל דבריו המה מהבל יחד שהדבר פשוט שהרמב"ן כתב כן שהרי הביא רחיה לתשובת הרי"ף מהתוספתא ומביאו הרא"ש והכ"י פ"ק דמכות וכ"כ הטור בשמו. גם מ"ש מהר"מ אלשקר שם וז"ל ומ"ש בשם בעל העיטור ז"ל שאם אין אנו יודעי' אם בפיסול הכירו אם לאו שנא' בפ"ק דמכות וכ"כ הטור בשמו. גם מ"ש מהר"מ אלשקר שם וז"ל ומ"ש בשם בעל העיטור ז"ל שאם אין אנו יודעי' אם בפיסול הכירו אם לאו אינו יודע בפיסול חברו ואינ"פ שלמדו מדין זה הדין האחר היינו כי היכי דתלינן בדע' הפסולי' דלמיחזי קאתי ה"כ תלינן בדעת הכשרי' דלא ידעו בפיסולם אבל מכל מקום לענין הסתמיות לא נלמד זה מזה. ו הנה גם הנ"י פ' זה בורר הבי' תשובת הרי"ף ובעל העיטור בשתם וכ"כ עוד הנ"י תשובת הרי"ף בשתם בפ"ק דמכות וכתב שכ"כ הרמב"ן וכ"כ הרשב"א בתשובה שמביא הב"י ס"ם זה גם מ"ש מהר"מ אלשקר דהרמב"ם ורוב המפרשים כתבו שתם. נראה דלא ס"ל הך מלתא כו' הגר רוחה אחרב' שרוב המפרשי' כתבו כתשובת הרי"ף ומה"ם הרמב"ם ושאר המפרשי' שתם אין רחיה דים לפרש דבריה' בשאנו יודעין שהוא רגיל בו ומכיר בפיסולו דומיא דשני אחין שמכירין זא"ז וכן הרמב"ם פ' ה' מה' עדות הזכיר בדבריו שני אחין וכן צריך לפרש דברי הרי"ף עצמו פ"ק דמכות בשם גאון וכן פי' הב"י לקמן סי' כ"א דבר דבר ממולא לא הוי קידושין בלל אף לגבי דנפשייהו דאין קידושין לחצאין מוכח מכאן דאלו היה הודאת בע"ד מהני אף במקום דמחייב לאחריני חי' מהני אף בקדושי' ובירושין לענין קיום הדבר דקיום הדבר בנאמנות תלוי ולפי זה קשה בנירושין דבעל שאמר נרשתי נאמן משעם דבידו לגרש. וידוע דבדבר שבידו נאמן במקום אף דמחייב לאחריני כדמוכח בסנהדרין ל' ובה"מ סי' רנ"ה גבי ראיתי אביכם שהשמין מעות ואמר שלי הם הוא דנאמן משעם בידו. ומשמע אפילו מונח ברשותי דיתמי כמ"ש האו"ת. וכן מוכח בקידושין דף ס"ד בתוס' ד"ה ד"ה נאמן לנדרים דהוי כרבר שבידו ושם מהני הנאמנות אפילו להוציא וכן מוכח מבעל שאמר נרשתי נוסיה דנאמן משעם בידו ואלו לא היה נאמן בדבר שבידו במקום דחב לאחריני גם בנירושין לא היה נאמן מכח נ"ש דדבר דליף ממקום בעל המקדש בע"א חוששין לקידושי' הא"כ לבה סמוך בדבר שבידו מהני גם במקום דחב לאחריני. ועיקר ילפות' דדבר לענין נאמנות כתיב וע"כ בדבר שבידו מהני גם במקום דחב לאחריני. וא"כ קשה דנוף הנירושי' יהיה כשר בלא עדים דהא אם הי' הודאת בע"ד מהני במקום דחב לאחריני הי' נוף הקדושין קיימים בלא עדים וכיון דנירושי' דבר שבידו הוא ומהני

לעדים דאל"כ אין כאן קידושין וכל שמכוין לקדש בפני עדים ודאי דעתו על הכשרים ואין הפסולים כל

פסק דאפי' בהזמין כה"ג מהני והגלע"ד כתבתי בדרים ע"ם: יא ונאמן לו שלא הכיר כו'. ודוקא כשאומר מעצמו שלא הכירו אבל אין הב"ד שואלין אותו אם הכירו: כל

ב יא [טו] אם העיד קרוב עם רחוק יא] ואין הרחוק יודע מקרבתו של זה (טור בשם הרי"ף וס"פ) [טז] יש אומרים ט) שעדות הרחוק כשרה (יח) (יד) ומחייבו שבועה יא (יט) יא) (טו) [יז] ונאמן לומר (כ) שלא [יא] הכיר והוא שאינו רגיל אצלו אבל (טז) אם הוא רגיל אצלו אינו נאמן[יח] כ ויש מי שחולק על זה ואומר שאפילו לא הכיר בקורבתו נתבטלה עדות הרחוק (כא) [יט] (יז) (כיון ז) [יא] שהעיד הפסול עמו בבית דין) (טור): כל

פסיטא דמ"ם הרי"ף והטו"ו ונאמן לומר שלא הכיר כו' היינו שלריכי' הב"ד לשאלו היכא דאיתנהו ונאמן לומר שלא הכיר ודלא כשמ"ע כ"ל: (כ) שלא הכיר כו'. כתב הר"י בי רב בתשובת מהר"מ אלשקר סי' ע"ז דף כ"ו ע"א בעובדא דיליה וז"ל דאנן שהדי שהעד הכשר לא הי' מכיר בפיסול חבירו שהוא זומם ורשע שאם החכם כה"ר משה קאשטרו שהוא מתוספי

שם בפסקין ט שם ושם י שם בשם הרי"ף וכתבו הרא"ש בפ"ק דמכות והכ"י כע' זה בורר שכ"כ הרי"ף בתשו' והרמב"ן הביאו דאיה לדבריו הביאו הרא"ש שם: כ שם בשם הביאו הרא"ם ותוספתא שהביא הרמב"ן לראי' פירש' בע"א וכ"כ ל' ה"ב

הגהות אמרי ברוך

(הה"מ ס"ק מ') (י) דה"ה עכ"ם וקטן חין מבטלין עדות הכשרים. כ"כ ל"ב לפ"ד הראב"ד וכתב מהקדמונים שלמדו מדין נמלא קרוב לו פסול דכשם שבע"ד אינו פוסל את העדים בזמן נמלא אחד מהם קרוב לו פסול דיקוס דבר במקיימי דבר ובע"ד אין לו שם עד כלל. כמו כן שהיא התלתו בע"ד ואחר כך סילק א"ע לא מיקרי תתלתו בפסלות דבתלתו שהיה בע"ד. לא היה עליו שם עד כלל. לפי"ז כמו כן יהא כיון דעכו"ם וקטן אינם כלל נגדר שם עדים ולא אמרינן בהו נמלא פסול לפסול על ידם עדות הכשרים כ"כ לא יהיה שייך בהם דין התלתו בפסלות כדראה עכו"ם עדותו בעודו עכו"ם וחזר ונתגייר כמו כן בקטן שהגדיל. ובש"ך סימן ל"ה ס"ק זיין מבואר דבעכו"ם הטעם שם משום דבעי' התלתו ושופו בכשרות יעו"ש וכן בקטן. ויעוין לעיל בחידושים סימן ל"ה ס"ק י"ד. וכן מפורש בחידושי הריטב"א לכתובות דף כ"ח ע"א ד"ה מתניתין אלו נאמנין. ובחידושיו למסכת קידושין דף מ"ג ד"ה והנכון. תופס סברת הראב"ד. ודע דלפ"ד התוס' והמחבר דלגבי אשה וקטן לא שייך למיפסל מחמתן עדות כשרים י"ל דה"ה עבד דפסול לעדות אתיא מה כלב מהאשה וקטן כדאית' במסכת כ"ק דף פ"ח. ויש לבאורה להביא ראיה לדין זה ממה דאיתא במסכת גיטין דף ע"ג לא תתייחד עמו אלא בפני עדים ואפילו על פי עבד ושפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה ע"כ. ומפרש רש"י שמא יבוא עליה דאיכא למ"ד חיישינן שמא בעל בשם קדושין וגריכה גט שני ע"כ. וכתבו בתוספת וקשה לר"י כו' דאם כן אמאי תני טעמא כגמרא משום חשש קידושין כוונת המאור בחידושי הרשב"א דמיישינן עלה בגמרא כרייתא דראיהו שתתייחדה עמו בהפילה כו' כדמפרש בה טעמא משום חשש קידושין דלבאורה משמע דאתני' נמי משום אי' חשש הוא ע"כ עיי"ש. וקשה לפי"ז לדעת הרמ"ה המובא בחידושי הריטב"א לסמ' קידושין דף מ"ג דבעידי קידושין. היכא שיש בתורו מעיד קרובים פסולי' עדות כולם בטלים מדין נמלא אי' מהם קרוב לו פסול ע"כ בכה"ג גריך התקדם לומר לבעדים הכשרים אהם עידי יעו"ש. ואם כן מה חשש קידושין יש הכא כיון שתתייחדה עמו הא אף אם בעל בתורו יחוד ונתכוין לשם קידושין לאו שייה קידושין דהא לא אמר אחם עדי ובתבטל עדות הכשרים מלד עבד ושפחה שהם יודעים ג"כ להעיד והם פסולין להעיד אם כן אף אם היה שם יחוד לפני עבד ושפחה לא היה מקום לחשש קידושין וא"כ אף בשפחתה דלבה גם כה מיקרי יחוד אין לחוש לקידושין דעכ"פ ראו גם

פסול הקידושין ובפרע לפי המוכח שם בחדושלמי דמתניתין מיירי שעידי יחוד ראו בעצמן שעבד ושפחה שם יעו"ש וכיון שידעו הכשרים שם פסול עמהן נתבטלה עדותן. א"ו בדעת התוס' דאשה מיקרי לענין זה עד פסול וכמו שהוספתי דה"ה עבד אבל ים להפריש בזה לפמש"ם התוספת שם דעשם חשש קידושין אתר דר"י ים לומר הרמ"ם סובר דעדי קידושין הוי רק עדות דיני ממונות. ור' יוסי לשיטתיה שסובר דדין נמלא אי' מהם קרוב לו פסול כו' אינו אלא עדות דיני נפשות בלבד: (נה"מ הכ"ל) (י) והנה דברי הרבב"ח והכ"י המוסכין כו' כ"כ יעוין בחידושי הריטב"א ליבמות שמתרץ תמלה בחירוץ הרשב"א והכ"י ואח"כ כ' בזה"ל שם ובשו"ת הרא"ש סי' ט"ז ומהר"מ אלשקר שם דכ"ז ע"א האריך להסיג עליו דהרמב"ן לא כתב כן רק שהביא דברי הרי"ף ואיך יכתוב אותם הרמב"ן ז"ל להרבות בדעו' וכל דבריו המה מהבל יחד שהדבר פשוט שהרמב"ן כתב כן שהרי הביא רחיה לתשובת הרי"ף מהתוספתא ומביאו הרא"ש והכ"י פ"ק דמכות וכ"כ הטור בשמו. גם מ"ש מהר"מ אלשקר שם וז"ל ומ"ש בשם בעל העיטור ז"ל שאם אין אנו יודעי' אם בפיסול הכירו אם לאו אינו יודע בפיסול חבירו אם לאו שנא' בפ

חושן משפט לז הלכות עדות

לז (א) כל עדות שיש לאדם הנאה בה פסול להעיד. בעיר שושן כתב זה וז"ל ולא משוס דחסדינן ליה אלא משוס דאדם קרוב אצל עצמו ולא ידעתי מניין לו הא כו' כ"כ הסמ"ע ול"ל שעשה הע"ם משוס דקשיא ליה אמאי דחייסי' שהוא מעמידה בפני בעל חובו שלא יהא לוה רשע ולא ישלם והאיך נימא שיעיד שקר שהיא עבירה חמורה בשביל שלא יהא לוה רשע ולא ישלם ומתרצי' שעדות שקר הוא דבר אחינו מפורש' כי מי יודע שהוא משקר בעדותו כו' ולי נראה דאינו קושיא כל כך משוס דכל דבר שיש לאדם הנאה בו יש לו דין עד הקרוב שאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות מן התורה חפי' ידעינן בודאי שאינו משקר בעדותו שארי חפי' משה רבינו עליו השלום פסול להעיד לאחרן אחיו מן התורה עכ"ל ומ"מ אין זה עיקר דנוגע לאו כקרוב הוא דהא קרוב פסול להעיד אפילו לחובה ונוגע כשר להעיד לחובה וכדתמוכח לקמן סוף סעיף י"ז בהג"ה וכתב הכ"י פ' חזקת הבתי' (דף קפ"ג ע"א בדפוס של שלטי גבורים) להדיא אהא דאתמרינן התם וכיון דאסהיד דלוי היא היכא מצי מפיק לה כו' וז"ל שמעינן מהא דאתמרינן כיון דאסהיד כו' דפסול נוגע בעדו' אינו כפסול קורבה דאלו קרוב אינו מעיד כלל בין לזכותו בין לחובתו אבל מאן דאית ליה לד נגיעת עדות כל שהוא מעיד בעין דלא מטי ליה שום הנאה מקבלין עדותו וכשר הרגב"ר ז"ל עכ"ל ואע"פ שאפשר לקייס דברי הע"ם ולומר דהיכא דים לו הנאה ומקרי נוגע אבל היכא דמעיד לחובה ולאו נוגע הוא ולא אשיב כקרוב אבל היכא דמעיד לאחר ולא יהא לוה רשע ולא ישלם קשיא ליה לרב יהוסף הלוי ז"ל והא לאו דעדות שקר אמיר והיכא אשכחינן ליה דעד שקר נמי רשע מיקרי וניחא ליה לשוויה נפשיה לוה רשע ולא ישלם קשיא ליה אמאי דחייסי' בעיר שושן לא אדם הנאה בה פסול להעיד. ס"ך

לז א כל עדות שיש לאדם הנאה בה פסול לב הנאה הנאת הגוף הנאה הנאת הגוף הנאה הנאת הגוף

הגלת ממון וק"ל: ב ה"ג ובא אחד. ול"נ האחד בה"ח וק"ל: ג להוציאה מתחת יד האחר. ל' זה להוציאה וגם ממ"ש אחר זה משמע דבא להוציא כל השדה בתביעה זו שתבע לא' מהן לומר שאותו שדה שקנה עם חבירו גזולה היא ממנו וכן הדין בדבר שאין מחוסר גובייגא כמ"ש הטור בסימן קע"ז סל"ח ועמ"ש כאן בפרישה ובסמ"ע סס: ד שאותו שמכרה להם גזלה ממנו *וה"ה אם מביא שטר אתוס בעדי' שאותו שמכרה לו הוא חייב לו ובא לגבות מידו בשטרו וזה בא לפסול עידי השטר: ה ואפי' על חלק השותף לא יועיל כו' הטעם דמה שיאחר ביד שותפו יהיה גם לו חלק בו כל זמן שלא חלק עמו לפני זה לגמרי אבל אם חלק עמו לפני זה לגמרי מעיד לו (וכ"כ רשב"ם בפ' ח"ה) דאז אינו יכול לחזור ולומר חלוקתינו בטעו' היתה מאחר שילא חלקי מתחת ידי בתורת גזילה (") וכדאמרי' בסימן קע"ח וקע"ז באחין שחלקו ובא להן אח שלישי ממדינת הים ודומה לזה היא נ"כ לקמן בסי' קע"ו וקע"ז דשאני הכא כיון דהוא עצמו פוסל עידי המערער אלא שאינו נאמן לגבי חלק שלו אמרינן ליה דמזל דידך גרס לך שנשתתפה שדך: ו לא יועיל עדותו. גם בזה כתב * בע"ם טעם הנ"ל דכיון דעדותו נוגע גם לאחלקו ועל חלקו ודאי בטל הוא דאינו מעיד לעצמו וה"ל כמו עדות שבעלה מקלתו שהתורה פוסלתו ובעלה כולה וה"נ כו' עכ"ל ונמשך בזה אחר שיטתו שהתחיל בו שם בר"ם זה ולא דק ועי' בפי' רשב"ם ונ"י ז לא"כ סילק עצמו ממנו כו'. בגמרא קאמר דסלק עצמו וכתב לשותפו דפרשו בהדיא הטעם משום דיחזור ויחלק עמו וכמ"ש לפני זה ע"ש וק"ל: דין ודברים אין לי באחלקן וקנה מידו ע"ז אבל רוב הפוסקים ס"ל דהגמר' ל"ד קאמר דלא סני בהכי דאכתי איכא למימר מדין ודברי' סילק נפשו ולא מנוף השדה ובעי שיפרשו לו בהקנין שסילק נפשו מנוף חלק שדהו שיש לו בשותפות וכן משמע ל' הטור שכתב אא"כ סילק וקנו מידו אלא נשאר לו כלום זכות בו וכן מוכח בד"מ ע"ש וכאן קיצר המחבר ומור"ם ז"ל: ח עד לאחר הערעור כו'. ולא חיישינן לקנוניא היכא דאין ריעותא לפנינו כהיא דשט"מ שנפל דלא יחזירנו אפי' אמר הלוה להחזירו כמ"ש הטור והמחבר לקמן ר"ס ס"ה ע"ש דשם איכא ריעותא דנפילה: ט ישלם לו דמיה. פי' להמקבל מתנה ישלם לאחר שיהיה לו במה לשלם (אבל אין לפרש שישלם ויסלק להב"ח דזה פשיטא דאם יהיה לו במה לשלם דלא יחזור ע"ז המקבל המתנה דמחשב כמשועבדין במקום בע"מ) דאל"כ יש לחוש שמעיד לו כדי להעמידה בפני מי שיודע שהוא חייב לו ואין לו במה לפרוע וכדי שלא יהיה בכלל לוה רשע ולא ישלם וניחא ליה להעיד שקר ולפסול עידי המערער שהוא דבר של סתר שאין הבריות יודעי' שמעיד שקר ממה שיקרא לוה רשע ולא ישלם שהוא דבר הניכר לבריות אבל אם קבל עליו אחריות נגד זה השותף תו ליכא למיחש להכי דהא אם יפרע בו לב"ח יאחר חייב לזה השותף שקיבל עליו אחריות ויקרא נגדו רשע ומה לי זה ומה לי זה: י ולריך להתנות שאם כו'. דאל"כ פשיטא דנחשב לנוגע בעדות זה דהא אם לא יפסול עידי המערער הללו יצטרך לשלם לזה השותף כיון שקיבל עליו אחריות נגדו ועפ"ר שם כתבתי דא"ל להתנות תנאי זה אלא היכא שקיבל עליו אחריו' סתם אבל אם בשעת פילוק לא קיבל עליו אחריות סתם אלא אמר אם יבא ב"ח לטרוף מידך אשלם לך איכא למימר דוקא זה קיבל עליו דב"ח בא מגדו ומהיכי תיתי לומר שיתחייב לו באחריות דשאר ערעורי' שאינם באים מגדו ועוד כתבתי בפרישה דאפילו אינו מתנה אלא שלא ישלם לו אחריות דמערער זה נ"כ מעיד לו ע"ש: יא אם יש בה פירות כו'. כן הוא ל' הגמרא ויש בו פירושים הרבה כתבם הטור ע"ש ובפרישה: יב ואם אין בו פירות מעיד ואף שהפירות יגדלו אא"כ לזמנם ויתן לו מהם כמו שנותנים לאחרים לא מחשב זה לנוגע בעדות

שותפים ג) ב ובא האחד (ג) ג להוציאה מתחת יד האחר לומר ד [ה] שאותו שמכרה להם (ג) ה גזלה ממנו אין שותפו מעיד לו עליה לפסול עידי המערער ה ג) ג ואפילו על ג) חלק [ב] השותפו (ד) לא יועיל עדותו (ב) ז אא"כ סלק עצמו ממנה(הא ד [ג](ה) וקנו מידו שנתנו לשותף (ג) ד) ה ואפילו לא סלק עצמו ח (ו) עד לאחר הערעור [ד] מהני ו וצריך שיקבל עליו שאם יבא ב"ח ויטרפנה מיד השותף ט (ד) ה) (ז) ישלם [ה] לו דמיה י ז וצריך [ו] להתנות שאם יבא לחטפה ממנו בטענות אחרות לומר שהיתה גזולה בידו וכיוצא בזה שאינו מקבל אחריות ח אבל אם אין המערער טוען אלא חלק השותף בלבד כגון שטוען שמכרה לו השותף יכול להעיד לו שאז אינו נוגע בעדות כלל:

ב ט העורר על השדה יא אם יש בה פירות אין האריס מעיד לו עליה שהרי רוצה האריס להעמידה ביד בעלי' כדי שיטול חלקו בפירות יב (ח) ואם אין בו פירות [ז]מעיד

ליה דה"ק לא ליקרוייה אינשי לוה רשע ולא ישלם ולהוציא ידי הבריות מתכוין ע"כ: (ב) אא"כ סלק כו'. וקנו מידו אבל בלא קנין אף שכ' לו כן וסלק נפשו לגמרי לא אמר כלום ועיין באבן עזר סימן ל"ב: (ג) ואפי' לא סלק עצמו עד לאחר הערעור כו'. עיין לקמן סעיף י"ח [י"ח] ס"ק ל"ח [ל"ב] כתבתי דלים פוסקי' לא מהני סילוק אא"כ שסילק עצמו קוד' דראה הערעות מסוסדבעינן תחלתו וסופו בכסרות ע"ם: (ד) ישלמו דמיה להשותף המקבל מתנה אבל אין לפרש שישלם ויסלק להב"ח דזה פשיטא דאם יהיה לו במה לשלם דלא יחזור על המקבל המתנ' דמחשב כמשועבדים במקום בני חורין כו' סמ"ע ופשוט הוא דהא דין זה הוא ממאי דמשני בס"ם הב"ע דקביל עליה אחריות כו' ודלא כהבית אדם שהבין שפירושו שישלם ויסלק להב"ח וכנכ"ח הוא דפשוט לעצמו דרק המליא דאם יהיו ממון קרובו רק נגיעת הגלה בעלמא כשר. ומשו"ה אם שיהיה ממון לא מקרי ממון קרובו וכשר להעיד אא"כ מלאתי את זה בתתנה אפריים ה' עדות סי' ח': שם. אות ל"ב

חידושי רעק"א

(סמ"ע סק"ה) (") דדאמרי' כו' באחין שחלקו כו' כ"כ בש"ז סי' קע"ה סעי' ל' חילק ומחלים דבשותפין שחלקו בשוה חלק של ח' מהן אין לו על תבירו. ולדידי נ"ע כיון שיולא מחמת שהיתה גזולה הרי היה בודאי חלוקה בטעות. והא דהולרכו באחים שחלקו לענין דברא כרעא דאבוה הוא לענין נגיות בע"ח שנבה מא' מהן: (הה"מ סק"ג (")כיון דאחין שחלקו בלקוחות דמי כו' כ"ב נ"ע קודם שחלקו אם בא בע"ח אין לו לגבות רק חלי שהוא לחלקו של הלוה. ואם הגביה בב"ד חולקים השדה ושייך חלי לשותף שאינו חייב ואלי הפני נושל הבע"ח של שותף הבני. ואם חלקו השותפים שעמתן נימא שיהיה לבע"ח זכות לגבות גם החלק שביד השותף שאינו חייב לו:

חכמת שלמה

יעו"ש והנלפע"ד כתבתי. אמנם בעיקר פלפול הש"דאם נוגע כשר לחוכה הכאתי בחיבורי מכבר הוכחה ממקו' אלא בפ' וילך ממ"ש ואעיד בם את השמים ואת הארץ מוכח דנוגע כשר לחוכה דהרי לזכות אחרי' בפ"ק דע"ז דשמים וארץ מוגעין בעדותן הן ואעפ"כ כשרים לחוכה אך יעוין בחיבורי עסי"ת פ' וילך שמת תרי"ל דאיתי' רא' זו ע"ש: שם (בפעי' ה') נ"ב הכה גרסי' בשים

הטור ממימר' דשמואל ב והי"ה * אם בא אחלו' בשטרו לטרוף מהם וזה בא לפסול ה' מהעדים אפי' בפסול מפחה שמתילה דפסל אפ"ה נוגע בעדותו הוא ר' יהודה נ"ב ה"ה מס"ג ג שם בגמ' דס"ז אלא חלק לגמרי יגיע הפסד לשניהם ממלא לעלמו מעיד ד דס"ז אלא נתנו בתהי' בקינ"אע"פ שסילק ידו מתנ' בע"כ הוא אלו ה נתבאר בתש"ל בפי' ל"ג סעי' עו ו שם בגמ' דאל"כ אחרי' שמוהן זה יש לו הוא בי"ח שהלוהו בכר תעות ומעמיד לפני ב"ח שיטרוף אלו ולא יהי' לוה רשע ולא ישלם ז שם דאל"כ ודאי ניחא ליה שהעמוד בידו דאי מפיק מיניה עליה הדר ח עור ופשוט הוא: ע ל' הרמב"ם שם ממימר' דשמואל

הגהות אמרי ברוך

ס"ג הגה כ"י בשם תשו' שבשוף חז"ה. נ"ב וכן הוא בתשו' הרא"ש כ' נ"ח ס"ה: בש"ך אות י' נ"ב לענ"ד הנוגע עלמו פסול בנגיעה של שום הגלה אבל קרובו בקרוב אינו חשוב לשקר רק דתנזה"ב הוא דפסול להעיד לקרובו בזה בתה דאינו ממון קרובו רק נגיעת הגלה בעלמא כשר. ומשו"ה אם ס"ה אינה ממון לא מקרי ממון קרובו וכשר להעיד אא"כ מלאתי את זה בתתנה אפריים ה' עדות סי' ח': שם. אות ל"ב

ב"ב דמ"ג אמאי נוגעין בעדותן הש וכו' וכתוס' ד"ה מפני שמעמיד' בפני בע"ח וכו'. א"כ הכא מיירי אפי' בתכיר בה שהיא שלו דליכא תרעומת וכו' קשה לי לפי תי' אמאי קאמר הש"ס אחריות דמאנאי אחריות בעלמא כ"ש דניחא לי' וכו' וקשה מאי פריך הרי קיי"ל בחו"מ סי' רכ"ה דאף אם קיבל עליו אחריות מ"מ היינו רק אסמיכאין מתנו בכא"ד של ישראל אבל אם מוציאין ממנו בכאוס ע"י כ"ד לגבים מכח דדינא' משקרי. וא"כ מכ"ש אם יודע הלוקח שהש אינו שקרים דאיכא לי' . ומ"כ

טורי זהב

סי' לז (סעי' א' ואפי' על חלק השותף) מדברי הסמ"ע סק"ה משמע דאם חלקו בא לחוליא חלק השותף לחוד שהוא גזול' אינו מעיד לו דשמא יחזור עליו אח"כ השותף הפני ויחמר חלוקתה סי' בעצות דהא אינו אומר אבל אינו פוסל עידי המערער ממילא יכול לומר כדין טרפו ממני והחלוק בטל' לגמרא וק"ל אמאי פירש הרשב"ם בהא דפרכינו נוגע בעדות הוא בלא חלקו חיפוש לי' אפי' בחלקו לא יעיד השותף לחבירו כשאין לערער על חלקו לחוד וכן הפוסקים סי' לפה

ביאור

לז [א] שאותו שמכרה להם כו'. ואפי' על כו'. אבל אם אין. שם מעידין זע"ז מ' על חלק השותף ופריך ואמאי נוגעין כו' מ'

באר

עכ"ל ועיין בש"ך: [ב] השותף. הייגו כ"ז שלא חלק עמו לגמרי אבל אם כבר חלק עמו לגמרי מעיד לו דאז אינו חלוקתינו בטעות היתה וכמ"ש בסי' קע"א באחין שחלקו ובא להן אח שלישי ממדה"י וכן בסי' קע"ו וקע"ז דומ' לזה דשאני הכא כיון דהוא עצמו פוסל עידי המערער אלא שאינו נאמן לגבי חלק שלו אמרינן ליה מזלך גרס ונשתתפה שדך עכ"ל הסמ"ע (עיין בט"ז מה שהקשה ע"ז): [ג] וקנו. כתב הסמ"ע דבעינן שיפרשו בהקנין שסילק נפשו מנוף חלק שדהו שיש לו בשותפות דאל"כ אכתי איכא למימר מדין ודברים סילק נפשו ולא מנוף השדה: [ד] מהני. ולא חיישינן לקנוניא בהיא דשט"ם שנפל בר"ם ה"ה אם איכא ריעותא דנפילה אבל כאן אין ריעותא לפנינו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דלים פוסקים לא מהני סילוק אא"כ שילק עצמו קודם שרא' העדות משום דבשינן תחלתו וסופו בכסרות: [ה] לו. פי' להמקבל מתנה דאל"כ יש לחוש שמעיד לו כדי להעמידה בפני בע"ח שחייב לו

פתחי

ל"ד סק"ד בענין זה גם כתב דכן מבואר בס"ע סי' ס"ו סכ"ח כו' וכן מבואר בס"ם ס"כ דף קנ"ע ע"א בתחם בשטר עד שלא תפול לו בירושה כו' ומכאן סתירה להתומרים דפסול נוגע לא מעשה חצר אלא בתורת קרוב ואחריך בזה ומסיק דבעידון זה

נתיבות

משה"כ

מהגאי' שלו)(ודוקא כשמעיד על דבר שאינו שלו רק שם לו איזה כשלה מעדותו אבל כשמעיד על דבר שהוא שלו אף שהוא מעיד לחובתו א"כ וע"כ: (ב) להוציא' מת"י אחר. דבדבר שאינו מחוסר גובייגא אף שתבע לא' הבני לא הי' סני)(וע"כ סק"ב דדוקא שהי' בע"פ בעיר אבל בשלא הי' בעיר אין מקבלין העדות נגדו עד שיבא: (ג)גזלה היתמנו. וה"ה שע"ח מוקדם למכיר' ובא לטרוף:(ד)לא יועיל עדותו. כיון שלא חלקו עדיין ומה שיאחר לשתוף יחזיר ויחלוק עמו אבל אם חלקו כבר מועיל עדותו לגבי השותף הבי' דאף אם יאחר ביד השותף א"י לומר חלוקתינו בטעות היתה אינו יכול לחזור ולומר חלוקתינו בטעות דאם אינו יכול לחזור ולומר חלוקתינו בטעות אם יבא ב"ח לטרוף מידו אם לא

שיטלם להמותף וכדאיתא בס"ס הב"ע דקביל עליה אחריות ודו"ק : (ה) אם אין לו כו' . עיין בעור כמה פירושי' בזה : (ו) קודם שהעידו כו' וכ' במסרי' כתיב ב' ח"ה דאין בעל דין יכול להעיד על עדיס הבאים לחייבו שהם פסולי' אע"פ שאין בעל דינו נוגע בעדות כגון שיש עליו עוד כת אחרת וכן הוא בפ"ב דסנהדרין עכ"ל ד"מ ח' עכ"ל סמ"ע ובאמת כן הוא בד"מ אבל אין זה נכון דמשמע אע"פי שהכת האחרת הוא לפנינו ומעיד עליו כך דאז אין הבעל דין נוגע בעדות אפ"ה אינו יכול להעיד על כת א' שהם פסולים וזה אינו ולשון המיסרים שהביא ב"י כך הוא ואפי' אמר מתחלה שיש לו שני כתי עדים והביא כת ראשונה אין הנתבע יכול לפסלם ע"כ משמע דוקא משום שאמר אין יכול לפסלם וכן הוא להדיא במסרים שם וז"ל מי שהי' לו דין ובאו עדים לחייבו ובא הוא ואחד מן השוק לפסול אחד מן העדים אפי' בפגם משפחה שהוא ממשפחת עבדים ונראה שמעידי' על המשפחה וממילא יפסל אפ"ה הוי נוגע בעדות ואין יכול לפוסלו בשום ענין מאח' שמעיד כנגדו ואפי' שאמר מתחלה שיש לו שני כתי עדים לא נאמר שיש לו כת אחרת צריך להביא' ולאו נוגע הוא אלא אמרי' שאין צריך לברר ולהביא כת שנייה א"כ כשהוא בא לפסול כת ראשונה נוגע בעדות דמעלה זה בדעתו שאין לחבירו כת אחרת ואע"פ שטען חבירו שתי כתי עדים לאו דוקא עכ"ל וכן משמע בס"ס בפ' ג' דסנהדרין דף כ"ו ע"ב ע"ש : (ז) וכפר אחד והודה השני כו' . עיין לקמן סי' ע"ז סעיף ה' ומ"ש שם . ועיין בתשו' מהרי"ט סי' י"ד: (ח) לא' מן החתומי' ר"ל לא' משא"כ לשנים החתומי' וכדלקמן סי' ס"ו סעיף כ"א וכבר הארכתי על זה שם בס"ק ע' והוכחתי דאפי' שניס שפי' בדיעבד אלא דלכתחלה לא קבוהו שניס משום חשדא וע"ש עיין בתשובת מהרי"ט סי' ע"ט : (ט) אפטרופסים כו' . עיין בב"י ס"ס זה ובסי' ק"ח ס"ו ובסי' ר"ץ סי"ב ומ"ש שם : (י) ואע"פ שהגזבר כו' . למ"ד כו'(") באמת בתשובת ריטב"א ליתא דלמ"ד טובת הנאה אינה ממון כשר להעיד אלא כ' וז"ל אבל יש לבעל דין לחלוק ולומר נהי דבנגיעת עדות אין זכאן עדות קורבה יש כאן לפי שיש בהקדש לפי עדות זו הנאה גדולה לר"י ופסקו ר"ח והרמב"ן דטובת הנאה ממון ובכאלין לו הנאה לאחיו לחלק ההקדש למי שירלה ואפי' לבניו ובנותיו הסמוכי' על שלחנו כו' עכ"ל ולמד הר"ב מזה דלמ"ד טובת הנאה אינה ממון יכול להעיד אבל נראה לומר דהריטב"א קושטא דמלתא קאמ' לפי דס"ל להלכה טובת הנאה ממון וכמ"ש לקמן סי' ס"ו בשמו דלא מסתבר לומר דלמ"ד טובת הנאה אינה ממון יכול להעיד דעד כאן לא אמרי' טובת הנאה אינה ממון אלא לענין תשלומי כפל וקדושי אשה ושבועה וכה"ג וכמ"ש לקמן סי' ס"ו משום דהתם בענין דבר של ממון אבל לענין נגיעת עדות לא בענין נגיעה של ממון דנגיעה של שום הנאה נמי פסול דהא חייבי' שמעיד להעמידה בפני בעל חובו אע"ג דלית ליה הנאת ממון רק דלא לקרוביי' אינשי לוה רשע ולא יכלם או שהראשון נוח לו והשני קשה היתנו וכה"ג או מפני הנאה שיתעשרו העניים וכיוצא בזה וכדלקמן סעיף כ' ועוד דהרי לענין עדות כתב הרמב"ם והטור לקמן סעיף כ"א דאפי' דבר הגורם לדבר אחר אם יש לד הנאה בעדות זה אפילו בדרך רחוקה ונפלאה לא יעיד וא"כ כ"ש הכא שיש לחוש שמעיד כדי שיהיה להגזבר טובת הנאה לחלק למי שירלה וקי"ו היכא שידוע שהגזבר יחלק אח"כ לקרוביו דבזה נראה אפי' תימא טובת הנאה אינה ממון אף לענין עדות היינו דוקא כשיחלק אח"כ לאחר עניים שירלה שאינן קרוביו אבל לקרוביו פשיטא דנוגע לפי שיש ביד הגזבר לחלקם לקרוביו ולא שייך כאן לומר טובת הנאה אלא הנאה של ממון

(כ"י בשם רמב"ם) יג (ה) [ב] אם אין לו הנאה אחרת מזה(טור) :

ג [ג] י עדים שהודו שיש להם חלק באותו חוב שהעידו כבר עליו יד אין באותה הודאה ממש (אבל אם אמרו כן טו (ו) (ט) ב) [ח] קודם שהעידו הבעל) (ב"י בשם תשובה שבסוף חזה התנופה) :

ד [ד] כ ראובן תבע לשנים שהלוה להם (ז) (ו) וכפר א' והודה השני שהוא וחבירו (חייבים) אם אותו ממון לקחו בשותפות טז (י) אינו נאמן על [ט] חבירו ל ג] והוא לבדו יתחייב בכל :

ה מ המוציא שט"ח על ג' וטענו כולם פרענו אם כל אחד מהם חייב י' זהובים לעצמו ואין לחבירו בהם שותפות יז (יא) כ עדותו כשרה על חבירו (הגה"מ פ' י"ד דכתובות) :

ו [ה] אם טען יח (יב) א' [י] מהשותפים דבר שהוא חובה לו ולחבירו יט ס נאמן כעד א' לחייב שבועה את חבירו ע ולפטור משבועה את שכנגדו ואם שני שותפים [העידו] חובתם נאמנים לחייב את חבריהם (וע"ל סי' ע"ז סעיף ה') :

ז [ו] פ המוכר שטר חוב כ (ח)(ז)(יג) [ז] לא' [יא] מהחתומי' בו כא (יד) שפיר דמי (וע"ל סי' קכ"ג סעיף י' וי"ח וי"ב) אם קרובי המורשה (כ"ח כב אם מורשה וקרוביו) יכולים להעיד :

ח [ח] ל ד] פשרנים [ט] או דיינים או (ט) [י] אפוטרופסי' כשרים להעיד (וע"ל סי' כ"ב בדין דייניס ופסרניס ולקמן סי' מ"ו סעיף כ"ד ובדין אפוטרופוס לקמן סי' ר"ץ) :

ט [יא] מ] ק הגזברים כל זמן שאין להם ולא לקרוביהם שום זכות בנכסי ההקדש ולא בפירותיהם כשרי' להעיד: הגה כג וכ"ם שקרוביהם כשרים להעיד (י) אע"פ שהגזבר מחלק הממון למי שירלה

והרח"ם ע"ם) דכמה שדות נמצאו לו שיעסוק בהן ויתנו לו מהן כמו שנותנים לו לאחרים מיהו זהו דוקא לפי' הרמ"ה והרח"ם כפי מ"ש הטור בשמם אבל לדעת הרשב"ם דאפי' טרח בה לחוד לא יעיד ולר"י אפילו אית בו פירות יעיד אא"כ הבטיח ליתן לו ביותר מלשאר אריסי' העיר ועפ"ר : יג אם אין לו הנאה אחרת מזה . כגון שהבטיחו בעל השדה זה ליתן שלים ממה שיגדל בתוכו ולשאר אריסים אין נותנים אלא רביעית : יד אין באותו הודאה ממש . דכיון שהעידו שוב אינם יכולים לחזור ולומר דבר שמקלקל בו עדות הראשון משא"כ אם הוא קודם שהעידו שהעידו כדמסיק מור"ם ז"ל : טו קודם שהעידו עדותם בטל . * וכתב במיסרים כ"ב א"ה דאין בעל דין יכול להעיד על עדיס הבאים לחייבו שהם פסולים אע"פ שאין בעל דינו נוגע בעדותן כגון שיש עליו עוד כת אחרת וכן הוא בפ"ב דסנהדרין עכ"ל ד"מ ח' : טז אינו נאמן על חבירו. דנוגע בעדות הוא דרולה שחבירו יפרע האני' משא"כ אם לא לקחוהו בשותפות וכדמסיק אחר זה בס"ה : יז עדותו כשרה על חבירו ולא חיישינן לנומלים שזה יעיד בפטור של חבירו כדי שגם הם יעידו בפטורו : יח ומ"ש ח' מהשותפין. ר"ל שהם שותפי' בדבר אחר משא"כ בס"ד מיירי שהן שותפין בדבר זה ועיין לקמן סימן קע"ו סל"ב : יט נאמן כעד אחד לחייב כו' ולפטור כו' פי' או לפטור והיינו כשאין לאותו המעיד הנאה במה שיתחייב חבירו או יפטור וכ"כ המחבר בב"י במס"ח ע"ם :

כ לא' מהחתומים כו' . דוקא לא' קאמר דאז אמרינן דהשני לא היה מעיד שקר בשביל הנאת הא' משא"כ כשמכר השטר חוב לשני עידי השטר וכן כתב הטור והמחבר בהדיא לקמן סי' ס"ו סכ"א ע"ש : (הגה וז"ל ד"מ ס"א אמרינן פ"ה [פ"ב] דיבמות דעדי' החתומי' על שדה מקח יכולין ליקח אותו וברים אלו ערפות אמרו דע"ז נאמר הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו ולענין דיין שדן אם יכול לקחנה ע' בתוס' פ' אלו טרפו' עכ"ל ד"מ שם) : כא שפיר דמי . * היינו לאחר שחתמו בשטר אבל אם קוד' שחתמו העדי' בהשטר (אלא שחתמו בספר זכרונות של הסופר) הקנוהו המלוה לא' מעדיו לא יוכל לחתוס אח"כ אותו העד מחמת שנוגע בעדות לחתוס לכתחלה ריב"ם סי' ר"י ד"מ ח' :כב אם מורשה וקרוביו יכולין להעיד. כ"ל וקרוביו בוי"ו : כג וכ"ם שקרוביהם כשרים להעיד . ז"ל הריטב"א (והביאו בד"מ ס"א) אחיו של גזבר שהעיד על א' שהקדים נכסיו לענייס והיה עמו עוד ע"א ואח"כ העידו שלוה הנותן שהגזבר יחלק המעות למי שירלה וכן עשה הגזבר ונתן לבת העד ממון ההוא ופסק דלא שייך כאן נגיעת עדות מאחר דלא היה ניכרת הנאה לעד עצמו בשעת העדות ואע"פ שאחר כך נתן הגזבר מהממון לבת אחיו אין פוסלי' העדות למפרע ומ"מ יש לומר דעדות זה בטל מעשה ד"ם לגזבר (אחיו) הנאה מזה העדות שיכול לחלק המעות למי שירלה וטובת הנאה מיקרי ממון לפי מה שפסקו ר"ח והרמב"ן ז"ל ומ"מ אומר אני שאין ההקדש מפסיד זכותו בזה ואע"פ שאין העד נאמן לגבי אחיו שהוא יחלקו לפי רצונו מ"מ נאמן שהוא הקדש דפלגינן דבורא ועוד מאחר שהעידו בתחל' שהקדישו סתם א"כ ההקדש קיים ולפי העדות שאתרו שהגזבר יחלק אם היה עדותם בטלה היו חוזרים ומגידים ע"כ העדות הראשון קיים והשני בטל עכ"ל ומור"ם שכתב אע"פ שהגזבר מחלק ממון למי שירלה דמשמע שבשעת עדותן ידוע הוא וודאי הוא שהרשות להגזבר לחלק למי שירלה אפ"ה עדותם עדות על קרובי' היינו דוקא למ"ד שטובת הנאה לא הוה ממון (וכמ"ש מור"ם לא היה ידוע ונראה לעניים מתחלה שיתנו לקרובו אבל למ"ד דהוה ממון כבר נתבאר דאין עדותם עדות כלל אם העידו בבת אחת

באר הגולה

דהעיד ומברי' לאינו מעיד וכדמוקי לה בגמ' בס י כ"ז בשם תשו' שבסוף חזה התנופה וסייס שם כיון שכבר העידו אין כידם להפסיד זכותו של זה מתוהה' סי' ב' כ מ"כ בתשו' רבני ארפת מתס"ה ל שהרי נעשו ערבים אל"ז מ ג"ז שם מתס"ו כ וסייס שם ולא חייבי' לגומלי' ם מ"כ מתס"ו והיינו כשאין למעיד הנאה במה שיתחייב חבירו אז יפער ע שם מתס"ט ממימר' דשמואל הסוקפין מעידין זה"ז כמש"ל בשעי' א' פ טור בסי' סו ודוקא לא' שהשני לא הי' מעיד שקר בשביל הנאתו משא"כ כשמכרו לב' עידו השטר וכ"כ המחבר בסי' ס"ו סעי' כ"א ל כ"י ברים שכה' מס"ט ק הרשב"א בתשו' מס"י:

הגהות אמרי ברוך

(שיך ס"ק י) (")באמת בתשו' ריטב"א ליתא כו' כ"ב וי"ל דרש"י מפרש בכמה מקומות בעה"כ דבר מועט וי"ל דבאמת משום דבר מועט לא חשו' שמעיד שקר וכ"כ מל' הסמ"ע לקמן ס"ק כ"ט בשם הטור אבל אם עה"כ ממונהו העד הקרוב לבע"ד ממש דלענין שם בע"ד אין לחלק בין דבר

חכמת שלמה

לי בתיבו מכיר בלא"ה פסול מכח תרעומ' זאי מיירי בתכיר וא"כ אף אם אבודה תחלה שהוא מכיר וא"כ אף אם קבל אחריות דעלמ' כמי פעור מלבלם לו ומה פריך ואפשר דהתוס' לפי תירולם זה אינם מפורשים כפי' הרשב"ם דאחריות דעלמ' היינו גזילה ואחריות דנפשי' היינו בע"ח רק שבוהה אחריות דעלמ' היינו אם יקחו ממנו אף באונס ואחריות דאחי מחתמו היינו אם באמת היא גזלה לו חייב לבע"ח ובזה יש ל"ש ודוק: שם (ס"ח) כ"ב הכה יש לחקור דין חדש הנוגע בעדות ולא ידעו מן הנגיע' והעיד שקר אם עובר בלא יביד לו לא וכן בשביע לזיזה נוגע ביבא ויעיד אם חל עליו השבועה אם נשבע לשקר לע"ד דודאי חל עליו השבועה כיון שבירו לשלם הנגיעה וכן אם העיד שקר עובר בלא יגיד. והכה אף הדבר פשוט לדעתי כ"ל להבי' ראי' מן הס"ם ממ"ש בפ"ד דשבועות דל"ח דקאמר שם ואינם נוגעה אלא בראוין להעיד לאפוקי מאי וכו'. ולמה לא קאמ' לאפוקי נוגע ובע"ב דדוק' כגון מלך לו משחק בקוביי' דאין ראוין לשום עדות לו קרובים דאין ראוין מפאת עלמן אין בידם לשלם הדבר בזה פשורין אבל בנוגע כיון בבידו לשלם הנגיעה חייב עליו ק"ם ומתיל' עובר בלא"י אם מעיד שקר וגם מתה דפריך שם בגמ' דל"ב ע"ב גבי הוו שני כתי עדים וכו' אלא ראשון' למה תתחייב הרי קיימ' שני' וכו' ולמה לא משני כגון שהיו השניים נוגעין בשעת מעשה ואח"כ בשתלקו והוו סד"א כיון בבידו לשלם מלמן פשורים הראשונים קמ"ל הש"ל לא בשתלקו בע"ב דבה"ג נמי פשיט' כיון בבידו הבע"ד להשביע השניים ואם לא השניים אינו אפוטרי' אנפשי' וזה ראי' ברורה ולא הארכתי לכותבו רק שמעתי שמבהיל א' כ' לק' קריסניפאלי בבדון בשותפו דשם להיפוך לזה כתבתי כאן זה ודוק היטב . ועי' בחיבורי למרי' סי' קע"ל מבהרו' ד' מ"ם כמה חילוקי דינים בין זה בענין גזברים אם יכולין להעיד זמ"ם בשם הבנה"ג סי' זה דבני העיר לאנשים שמאותה העיר יכולין להעיד ומה דאמרי' בזה הכוי מונעים היינו לאנשי עיר אחרת ע"ש :

חידושי רעק"א

ד"ל דהתם מיירי. כ"ב לענ"ד דפשוטו דהשותף המעיד שהקרקע של המוכר ידע זה מקודם שקנו אותו מהמוכר וא"כ כ"ל תתלטו וסופו בכשרות . ופשוט :

טורי זהב

יפסידו שניהם ולא הזכיר כלל מלקות' מא' ואח"כ יחזיר הליקח לגבות תבני בלבע"ד:(סעי' ג' קודם שהעידו)מ"ם בשמ"ע ס"ק ע"ו בשם המפרש ע"פ הגמ' פ"ב דסנה' יש שם ע"ש וכ"ל ובזה בפ' ז"ב דשם יש פלוגתא בזה ומש"ה אין לשון של ד"מ מתוקן דאם אינו נוגע למה לא יכול לפסול ושם בפ' ז"ב מחבירו לנוגע מעצם לגרוך [דאי"ל] לבדר ולהביא כל העדות ע"ש:(סעי' ז' לא' מהחתומים)כתבו התוס' בפי' אלו טרפות דף מז ומ"מ שוב לבעל בפ לחרחיק מזה וכתב דרבי משה בשם ריב"ם דאם לא

דייניס. כ"מ ל"ח כ' הרי מנו תלתא: [י] אפוטרופסים. קרוביו מ"ב מ' שליח בעשה עד: [יא] הגזברים כו'. כמו אריס כמ"ש

פתחי תשובה

אי מלי המוחזק לומר קים לי כדעת האומרים שהוא כקרוב כו' ע"ש וע' בס' תכ"ל לאה"ע סי' י"ז בקונטרס סעי' ג' שהאריך בזה וע' בתשו' כו"כ אחה"ע סי' כ"ז ג"כ מזה: ב] קודם שהעידו. עכ"ש שכ' כתוב כמיסרים כו' וכתב הש"ך דדוקא כו' אבל אם הוא בפנינו יכול הבע"ד להעיד על כת א' שהם פסולים כו' וע' בתומים שכתב דהיינו אם כת זו אינם מופרים שרלו המעש' עם כת הראשונה כה' אבל אם אומרים שרלו כה' הרי ע"י שפיסל לאלו כל העדות בטל דהו"ל נמצא אז אינו קרוב לו פסול וה"ז נוגע בעדות ושבוע (גם בחמ"ת כ' כן בשינוי לשון שכ' וז"ל ואם הכת שרולה לפוסלן אומרים שרלו כאלה עם הכשרין אי"ז לפוסלן דהוי נוגע דהא אף הכשרים יפסלו משום דהוי כמנגא קרוב לו פסול ע"ל ולא יועילו כוונתו לחה שיהה מל' התומים דמלשון הגה"מ משמע שכת הא' שרולה לפוסלן אומרים כן שרלו כה' עם הכת הב' אבל כת הב' אין אומרים כן ואי"כ אין הוא נוגע שהרי אם יפסלו הכת הא' גם בדבר הזה לא יהיו נאמנים שרלו כה' וממילא כת הב' כשר אך הנכון כמ"ם התומים דאם כת הב' אומרים שרלו כה' כו' וכ"ל הנאמן מהר"ם ז"ל בעל הפל"מ ס"ב ע' ברש"י סנהדרין דף כ"ג ע"ב מוכח דאפי' כת הב' בפינו אינו נאמן שמא ימלא כת אחרת פסול' נמצא מפסידו בפסול של הראשונים ע"ש: ג] והוא לבדו יתחייב בכל. מ' בתשו' ושב הכהן ס"ב מ"ד בתחה על הס"ע בזה מאחר דפוסק בסי' ע"ז ס"ח דשניים שלו הוו ערבים ולא קבלנים אי"כ הא קיי"ל בס"ם מ"ע דכל היכא דבלו' פעור הערב נמי פעור אפי' אם הערב יודע שהלוה מעשקר והניח בלע"ב ע"ש ועי' בתומים ס"ם מ"ע ובסי' קכ"ב סק"ו ועמ"ש שם בסי' קכ"ע ס"ח סק"ו : ד] פשרנים

נתיבות

בה. ובשב"ם חולק דהוליל ושרח בו לא יעיד ואם נוטל יותר משאר אריסין לכ"ע לא יעיד סמ"ע : (ט) קודם שהעידו. כ' הש"ך דאם יש להתובע ב' כתות עדים יכול הנתבע להעיד על כת א' שכן פסולים שאינו נוגע כיון שיש לו כת אחרת אבל אם לא הכיא כתובע רק כת א' רק שאומר שיש לו כת אחרת א"י הנתבע להעיד לפוסלן דהוי נוגע דמשבר שמא לא יביא ואם הכת שרולה לפוסלן לומר' שרלו כאלה עם הכשרין אי"ל לפוסלן דהוי נוגע דהא אף הכשרים יפסלו משום כמנגא קא"פ: (י) אינו נאמן על חבירו

משה"כ

חידושים

(יא) ועי"ב סק"ח דאפי' המלוה טוען שמא דלא כהתומים: (יא) עדותו כשרה ולא חייבי' לגומלין: (יב)א' מהשותפין. שהן שותפין בדבר אחר דאי בדבר הזה הא אין יכול לחייב חבירו כמו בסעי' ד' סס"ע: (יג) לא' מהחתומים. אבל לא לב' לכתחלה משום חשד : (יד) שפיר דמי . לאחר שחתמו בשטר אבל אם חתמו בס' זכרונות של סופר וקודם שחתמו נוף

באר היטב

סמ"ע : [ח] קודס . כתב במיסרים דאין בע"ד יכול להעיד על עדיס הבאים לחייבו שהם פסולים אע"פ שאינו נוגע בעדות כגון שיש עוד כת אחרת וכן הוא בפ"ב דסנהדרין עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דדוקא כשהכת אחרת אינה לפנינו אבל אם היא בפנינו יכול הבע"ד להעיד על כת האחת שהם פסולים וכן משמע בס"ם הכ"ל עכ"ל (והט"ז כתב דיש ט"ם במיסרים וכ"ל בפ' ז"ב כהונן ע"ם): [ט] חבירו . דנוגע בעדות הוא ברור' שחבירו יפרע האני' עכ"ל הסמ"ע . ועי"ל סי' ע"ז ס"ה ונתבאר מהרי"ט סי' י"ד : [י] מהשותפים . ר"ל שהם שותפין בדבר אחר משא"כ בס"ד מיירי שהן שותפין בדבר זה ועיין לקמן סימן קע"ו סל"ב : יט נאמן כעד אחד לחייב כו' ולפטור כו' פי' או לפטור והיינו כשאין לאותו המעיד הנאה במה שיתחייב חבירו או יפטור וכ"כ המחבר בב"י במס"ח ע"ם :

המשפט

כ"ל שמ"ע : [יא] מהחתומים . היינו לאחר שחתמו בשטר אבל אם לא חתמו כ"ל בס' הזכרונות של הסופר וקודם שחתמו השטר הקנוהו המלו' לא' מעדיו לא יוכל אותו העד לחתום אח"כ שנוגע הוא בעדות לחתום לכתחלה כ"כ הריב"ם וכתב הד"מ ולענין דיין שדן אם יכול ליקנאה עיין בחוספות פ' אלו טרפות עכ"ל הסמ"ע . וז"ל הש"ך לקמן סי' ס"ו סכ"א הוכחתי דאפילו מכרו לשניים שפיר דמי בדיעבד אלא לכתחלה לא יקנוהו לשניים משום חשדא ועיין בתשובת מהרי"ט סי' פ"ט :

חידושים

המלוה טוען שמא דלא כהתומים: (יא) עדותו כשרה ולא חייבי' לגומלין: (יב)א' מהשותפין. שהן שותפין בדבר אחר דאי בדבר הזה הא אין יכול לחייב חבירו כמו בסעי' ד' סס"ע: (יג) לא' מהחתומים. אבל לא לב' לכתחלה משום חשד : (יד) שפיר דמי . לאחר שחתמו בשטר אבל אם חתמו בס' זכרונות של סופר וקודם שחתמו נוף

משה"א ביאורים

כשלא נשאר רק חצי חשדה : ו) וכפר א' והודה הב' . באורים כתב דוקא כשטוען המכו' ברי דאז אין המודה נאמן במנו דלא היה אומר שחייב לו רק נ' מה שמניע על חלקו והוא משום דאף אם יאמר כן מ"מ הא. יהיה מחוייב לישבע נגד המלוה ועד הצריך שבועי' אינו עד אבל כשהמלוה טוען שמא נאמן בעדותו כמנו כמו בשליח נעשה עד דנאמן במנו ע"ש . ולפענ"ד הא ודאי ליתא דדוקא בשליח שאינו בע"ד כלל ואין הדבר נוגע לו כלל ויש לו מנו דשוב אינו נוגע בעדותו נאמן משום עד אבל הכא דהא הוא עד והוא נ"כ בע"ד דהא אם לא ישלם השני הוא יתחייב לשלם להמלוה והשני מחוייב להחזיר לו כל מה

קצות

סס"ז ורחיותו נכוניס דע"כ מדאמרינן שעמא דיורשים כרע' דאבוהן משמע ממילא דבשותפין דלא שייך ס"ע לא במלה חלוקה אמנם זה דוקא כשבא בע"ח ונכסל דבזה בשעת חלוק' כדין היתק ומ"כ הי' יכול בע"ס ליטול מזה כמו מזה. ומ"כ אי אלו דיורשין כרעא דאבוהן ועליהם מוטל לפרוע חובת אביהן בשו' לא היה צריך להחזיר דכלקוחות שלא באחריות ליבאו משא"כ בבא נגזל והוליא חלק מאחר מהם ודאי בעלה חלוקה מעיקרא ואין לך טעות יותר מזה והוי חלוק' בטעות דהא אפי' בשנים שחלקו ובא אם שלישי קי"ל דבשלה חלוק' וכדאי' שם פ' בית כור ובטור וס"ע סי' קפ"ב ואפי' היו להם שלשה שדות ונטל כל א' א' מן השדות ושדה השלישית חלקו ביניהם נמי בטל' כל החלוק' וכדאי כה"ג בב"ם אין החלוקה

שמעון שאותו שמכרה כו' אבל אם אין כו' אין נוגעים: [ב] אם אין לו. ערשב"ם שם ד"ה דליכא פירי כו' : [ג] עדיים שהודו. אבל אם. כתובות י"ח ב' העדים שאמרו כו' ואם יש עדים כו' וע"ש רש"י ד"ה כיון שהגיד כו' ותוס' ד"ה הרי : [ד] ראובן הבע. המוליא שט"ח. כ"ב שם הטופסין מעידין כו' ואתאי נוגעין כו' הב"ע כו': [ה] אם שאין תועלת לו בעדותו ולכ"ל המעידין אין לזכות בין לאוכה: [ו] המוכר שט"ח. יבמות ד"ה ב' מיאלה אז כו' עעמא כו' עדים המתומים כו': [ז]לאחר. דוקא. כמ"ש הרי"ף שם בשם הירו' אאין שניים מלוין לאחא בשביל א': [ח] פשרנים. סנה' ו' א' והא דקאמר הרי כו': [ט] אם

ביאור הגר"א

דייניס. כ"מ ל"ח כ' הרי מנו תלתא: [י] אפוטרופסים. קרוביו מ"ב מ' שליח בעשה עד: [יא] הגזברים כו'. כמו אריס כמ"ש

אחת או שהיה ידוע ואפי' לא היה ידוע והעידו כן זא"ז מ"מ אינו עדות אלא לענין זה שהוא הקדם אבל לא לענין שיחלק הנזכר למי שירלה וק"ל ומ"ש למ"ד טובת הנאה כו' ועיין לקמן בר"ס ר"ג דכן פסק מור"ם בהדיא וכן פסק המחבר בספ"ז סל"ה וכ"פ הטור בי"ד סי' סל"ח: כד כל היכא דהשתא כו'.

בפ' ח"ה דף מ"ד אהא דקאמר שם משמיה דשמואל המוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידו בפני ב"ח פריך שם הגמ' היכי דמי אי דאית ליה ארעא אחריתי עליה דידיה הדר אי דלית ליה ארעא אחריתי מאי נפקא ליה מינה כו' וכתבו שם התוס' ז"ל תימה דנ"מ דנפטר אם יתעשר ושמא בשביל כן אין לפוסלו לעדות כיון דהשתא לא מרויח מידי עכ"ל וזהו כמ"ש המחבר כאן (") אלא שלא"ע דבנמ' משני שם קושיא דה"ד הג"ל וקאמר ז"ל לעולם דלית ליה ארעא אחריתי דאמר דלא ניחא דלהוי ליה רשע ולא יפלס וכ"כ הטור והמחבר בסמוך סע"ו וא"כ לפסול מה"ע וכ"ל דהמחבר מיירי כאן בגווונא דלא שייך ביה ה"ע כגון בגברא דאינן ידעינן ביה דלא קפיד אהא דקרינן עליה לוה רשע : כה והיה שמעון א' מעידי המתנה פסול . פי' המתנה בעלה אף שיש עוד עד א' עמו והיינו אם ראובן רצה לחזור מהמתנה וטען ששמעון נוגע בעדות הוא ברוב"להעיד כדי שיפטר מבעל דינו שהשני נוח לו כן הוא שם בעור בהדיא מ"ה כתב כאן תיבת פסול משא"כ כ' ס"ז בהמוכר ס"א לא' מן החתומים כתב שפיר דמי ור"ל לענין שיכול לגבות בו מן הלוה ואין הלוה יכול לומר שאתם שקר כדי שינצה בו ממנו וכ"כ בעור סי' ס"ו סכ"א בהדיא אבל המוכר אינו חוזר מהמקח ודוק . וזהו שמסיק מור"ם וכתב ז"ל וע"ל סי' ס"ו סעיף כ"א סעיף כ"ב אם עד החתום ור"ל דשני הדינים מסודרים שם בעור ובש"ע תכופים זא"ז ובכל א' טעמו בלדו ומ"ה חזר וכתב מור"ם אם עד החתום כו' אף ע"פ שכבר כתבו המחבר בעצמו לפני זה בש"ז וק"ל : כו הייב לשלם השכירות כו' . ואע"פ שיכול המוכר לחזור ולהוציא השכירות מיד המשכיר לא ניחא להם למיקם בדינא ודיינא : כז ה"ז מעיד לו . ע"ל סי' ק"מ שכ' הטור

והמחבר

בש"כ: [יב] למ"ד טובת. קדושין נ"ח א': כ' נדרים פ"ד פ"ה: (ליקוט) למ"ד כו'. עמ"ש בש"ם פ"ז (ע"כ) : [יג] מ"מ אין מבטלין. כנ"ל ס"ז: [יד] כל היכא. עתוס' ר"ה מאי נ"מ: [טו] ראובן. עכ"ב מ"ה ס"ל ר"ש: שם כו'. שם ל"ש ח': [יה] כל היכא. עתוס' ר"ה מאי נ"מ: [טו] ראובן שם כו'. שם ל"ש ח': נגון דקיטי אגר כו' וכמ"ש בש' שאחריו ומדקאמר דנקיטי דוקא אבל אם לא נקיטי אע"ג דאמרי עדיין לא פרענו לא משוס דאמרי השני נוח לו

באר היטב

[יב] ממון . אבל למ"ד דהוי ממון אין עדותם עדות כלל אם העידו כל העדות בכח א' ואפילו העידו זא"ז מ"מ אינו עדות אלא לענין שיהא הקדם אבל לא לזה שיחלק הנזכר למי שירצה ומ"ל ר"ס ר"ג דפסק הרמ"א בהדיא דטובת הנאה אינו ממון וכ"פ המחבר בסי' פ"ז סל"ה וכ"פ הטור בי"ד סי' סל"ח מכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך בדין זה ומשיק דאפילו למ"ד טובת הנאה אינו ממון היינו דוקא כשיחלק לשאר מיניים שאינן קרובים אבל בקרובים פשיטא דהוי נוגע ולא שייך כאן לומר טובת הנאה אבל הנאה של ממון ממש לקרובים כן כ"ל ודברי הרב ז"ל ע"כ עכ"ל : [יג] יתעשר . בפ' ח"ה אהא דקאמר שם המוכר שדה שבא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני ב"ח פריך ה"ד אי דאית ליה ארעא אחריתא כו' ואי דלית ליה מאי נפקא ליה מינה וכתבו התוספות שם תימא דנ"מ דנפטר אם יתעשר ושמא בשביל כן אין לפוסלו לעדות כיון דהשתא לא מרויח מידי פ"ב וזהו מ"ש המחבר כאן אלא דנ"מ בשביל כן אין לפוסלו לעדות כיון דהשתא לא מרויח מידי פ"ב וזהו מ"ש המחבר כאן אלא דנ"מ דבגמרא משני שם קושיא הנ"ל לעולם דלית ליה ארעא אחריתא כו' ולא ניחא דלהוי ליה רשע ולא יפלס וכ"כ הטור בי"ד סי' ס"ח ר"ג דפסק הרמ"א בהדיא דטובת הנאה אינו ממון וכ"פ המחבר בסי' פ"ז סל"ה וכ"פ הטור בי"ד סי' סל"ח מכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך בדין זה ומשיק דאפילו למ"ד טובת הנאה אינו ממון היינו דוקא כשיחלק לשאר מיניים שאינן קרובים אבל בקרובים פשיטא דהוי נוגע ולא שייך כאן לומר טובת הנאה אבל בטובת הנאה של ממון ממש לקרובים כן כ"ל ודברי הרב ז"ל ע"כ עכ"ל : [יג] יתעשר . בפ' ח"ה אהא דקאמר שם המוכר שדה שבא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני ב"ח פריך ה"ד אי דאית ליה ארעא אחריתא כו' ואי דלית ליה מאי נפקא ליה מינה וכתבו התוספות שם תימא דנ"מ דנפטר אם יתעשר ושמא בשביל כן אין לפוסלו לעדות כיון דהשתא לא מרויח מידי פ"ב וזהו מ"ש המחבר כאן אלא דנ"מ דבגמרא משני שם קושיא הנ"ל לעולם דלית ליה ארעא אחריתא כו' ולא ניחא דלהוי ליה רשע ולא יפלס וכ"כ הטור בי"ד סי' ס"ח ר"ג דפסק הרמ"א בהדיא דטובת הנאה אינו ממון וכ"פ המחבר בסי' פ"ז סל"ה וכ"פ הטור בי"ד סי' סל"ח מכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך בדין זה ומשיק דאפילו למ"ד טובת הנאה אינו ממון היינו דוקא כשיחלק לשאר מיניים שאינן קרובים אבל בקרובים פשיטא דהוי נוגע ולא שייך כאן לומר טובת הנאה אבל בטובת הנאה של ממון ממש לקרובים כן כ"ל ודברי הרב ז"ל ע"כ עכ"ל : [יד] כד (יא) כל היכא דהשתא אינו נוגע בעדות (") אע"פ ו] שאם [יג] יתעשר יהנה בעדותו כשר להעיד :

יא [טו] ס ז] ראובן שיש לו שטר חוב על שמעון ונתנו ללוי בכתיבה ומסירה כה והיה שמעון אחר (טו) מעידי המתנה ת [יד] פסול [טז] (יב) (וע"ל סי' ס"ו סעיף כ"א וכ"ב אם העד החתום הקודם הפטר מיקרי נוגע בעדות) :

יב ח השוכר ח] אם לקח בידו השכירות ואמר כל מי שיתקיים קרקע זה בידו יטול (יז) הרי זה מעיד למשכיר ואם כבר נתן השכירות לבעל הקרקע אינו מעיד לו (יג) שאם תצא הקרקע למערער כו חייב לשלם השכירות פעם [טו] אחרת ב [יז] ואם לקח המשכיר דמי השכירות והחזירו לשוכר כדי שיתנהו למי שיזכה בדין כז (יד) הרי זה [טז] מעיד לו : הגה [יח] (וכל זה שיש עדים סדר הסוכר בנית (טו) אבל (") אי ליכא עדים נאמן בכל ענין (יח) [יז] במינו דאי בעי סתיק (מרדכי) :

יג ג י) לוה שבאו לערער עליו להוציא קרקע שלו מידו אם לא ישאר בידו קרקע אחר כנגד החוב שיש למלוה עליו אין

מתון ממש לקרוביו . כן כ"ל ודברי הרב ז"ל ע" : (יא) כל היכא דהשתא כו' . כתב בסמ"ע סל"ע דבש"ס משני קושיא דהיכי דמי לעולם דלית ליה ארעא אחריתי דאמר דלא ניחא דליהוי רשע ולא יפלס וכ"כ הט"ו בסמוך סע"ו ואם כן לפסול מה"ע ול"ל דהמחבר מיירי כאן בגווונא דלא שייך ביה האי טעמא כגון בגברא דאנן ידעינן ביה דלא קפיד אהא דקרינא עליה לוה רשע עכ"ל ובודאי כן הוא דהמחבר מיירי בגווונא דלא שייך ביה האי טעמא אבל מ"ש כגון בגברא דאנן ידעינן ביה כו' אני מוכך בזה שהרי הדבר מסור ללב והיאך אפשר לן למיקם עלה דמילתא וכן משמע בש"ס ופוסקי' דלעולם' איכא למיחש להא דאל"כ כי פריך בש"ס דף מ"ג ע"א הרי מעמיד' בפני בעל חובו ס"ל לשמוי בגברא דלא קפיד בכך וכן משמע בפוסקי' שלא חילקו בכך וכתבו שתמא דלעול' פסול להעיד מה"ע אלא נראה דנפק' מינה בגווונא אחריתא כגון שאותו שמוכר שדה שלא באחריות ידוע שאין לו שום ב"ח רק נזקין למ"ש יש פוסקי' מהרש"ל פ"ק דב"ק סע"ז דנזקין נוגה ממשועבדים א"כ יכול להעיד דלא שייך לומר דלא ליהוי לוה רשע ולא יפלס דהא לא הלוה לו כלום ולכא למיחש שמעיד שמא יתעשר כו' א"כ מסכחת לה בגווני אחריני טובי ודוק וע"ל סי' קכ"ג ס"ק כ"ג מזה : (יב) וע"ל סי' ס"ו סעיף כ"א וסעיף כ"ב שם נתבארו דיניס אלו ועיין מ"ש שם : (יג) שאם תצא הקרקע כו' . ואע"פ שיכול המוכר לחזור ולתבוע המשכיר לא ניחא ליה למיקם בדינא ודייני כ"כ הב"י וכ"כ הרמב"ן בחדושיו : (יד) הרי זה מעיד כו'. ולקמן סי' ק"מ סעיף ט' הבין המחבר שיש שחולק והב"ח לקמן סי' קכ"א סעיף י"ב וסי' ק"מ פסק כהר"י ועור גם ר' ירוחם נ"א ח"ב כתב שיש מן הגדולי' שנהגו כן ושכן עיקר : (טו) אבל אי ליכא עדיס . וגם המערער אינו יודע כי אם על פיו כ"כ הטור לקמן סי' ק"מ בשם ר"ח כ"כ המחבר שם סעיף י"א אבל אי המערער יודע בלאו הכי שדר בו נוגע בעדות הוא דאי הוה אמר לא דרתי בו היה צריך לישבע נגדו וכל עד שצריך שבועה אינו עד וכדלקמן

הגר"א

כו' וכמ"ש בסי' קנ"ם ס"ה: [טז] (ליקוט) וע"ל כו'. כגר כתב בס"ז המוכר כו' (ע"כ) : [יז] (ליקוט) ואם לקח כו'. עסי' ק"מ ס"ט ומס"ש (ע"כ): (ליקוט) ואם לקח כו'. עסי' ק"מ ס"ט ס"ש וכן פתם בסי' קכ"א ס"ט ואם כתב דמ"ש בתכיר שהוא בה חמורו היינו מתחלה וז"ש בסי' קכ"א שם ומיהו אם מתחלה כו' ואם שהש"ך תי' שם דברייו דחו' (ע"כ) : [יח] וכ"ז שם .

פתחי תשובה

כו' עי' בתשובת פרח משה אהרן ח"ב סי' פ"ד : ה] ואעפ"י שנותן אח"כ לקרוביו. עי' בתשובת בית יעקב ר"ס קכ"ח: ו] שאם יתעשר..עכה"ע עד וא"כ לפסול מהאי טעמא ול"ל דמיירי כו' ובגש"ע הגאון מהר"ם הכ"ל ב"ב וז"ל דכ"מ כגון שמכר כאחריות על הקרן ולא על שבחא ופירי וא"כ אינו נוגע מלד דלא ניחא ליה שיהי' לוה רשע בגד הלוקח דאיירי שיוכל שחייב נגד כל דמי הבדה אלא דה"א דהוי נוגע דניחא ליה שיטרוף אותו ב"ח נגד כל חובו ד"מ אלא אהובים שכך שוה לבד' עכשיו ואשה חייב להלוקח מה שנתן בעד הבדה ד"מ ת"ק אהובים וכשיתעשר לא יהי' ערוך לבלם רק ת"ק אהובים דהרי לא מקבל אחריות דשמא קמ"ל דלא הוי נוגע מה"ע. או דכ"מ שעשה שהוא אפוחיקי מפורש על אלף אהובים ונשתדף אחינו שוה רק מאה אהובים ומכר באחריות וכח א' ועדער שכיח גזולה ולא קיבל אחריות דעלמא אז אמכיר שהוא שלו וה"א ברור' להעמיד' בפני ב"ח שכשיתעשר לא יעמדו לבלם רק מאה אהובים ללוקח דהב"ח לא יחזור עליו אף שמשתדף כיון שעשאו אפוחיקי מפורש לכל אם יעול הפערער שאומר שגזל' ילעדך לבלם כשיתעשר להב"ח אלף אהובים ע"ל סי' קי"ז ודוק עכ"ל ועי' בתוחים סכ' עוד כ"מ עוכי. ועי' בקלה"ח ובכה"מ ועי' בתשו' הרב מוה' משה רוטנבערג תח"מ סי' ז' מ"ם בזה : ז] ראובן שם לו ש"ם כו'. עי' בתשובת כ"ב תנינא ס' י"ד שנשאל בטעם' ראובן ושמעון שותפים וחלקו הספחור' לבני חלקים שונים. ונפרדו זה מזה ונשארו שני החלקים כיד ראובן ושנו ביניהם שתי מהם שיזדמן לו קונה על חלקו ומכור חלקו ושאר חלק בני השותף בני הי' שמכר חלק אחד לקונה בהקפ' ולקח הקונה החלק הזה שקנה ונשאר חלק בני בשאר ביד ראובן וא"כ נתייקר' ההיא ושנו ראובן שמעון מכר להקונ' כמלא בשאר חלקו וברשותו נתייקר ושמעון טוען לא כי אלא ראובן הוא שמכר ומאלא החלק הנשאר בשאר לשמעון וברשותו נתייקר והביא שמעון שני עדים שראובן מכר ואחד מן העדים היה הקונ' עצמו ונסתפק הרב המאוחל אולי הקונ' מחשב מוגע ביון שקנה בהקפ' איכא לתימר זה נוח לי ושני מהם אמרו והביא דברי הש"ך בסי' קכ"ג ס"ק כ"ד דלא אתרינן שהרב מחשב מוגע בכגיל שזה נוח לי אלא בשקנה ברוך להוליא תעות אבל בשהרב חייב לשלם אינו נחשב מוגע ושוב הקשה מדברי הש"ך תמוהים שהרי מבגאר בסי' ל"ז סי"א וכסי' ס"ו סכ"ב ראובן שם לו ש"ם כו' הרי מפורש דגם בשהרב חייב לשלם ג"כ אתרינן שהוא מחשב מוגע ולכן רלה הרב המאוחל בנידון הכ"ל לפסול את הקונ' מלהעיד. והוא ז"ל הביב לו דאין כאן שום סתיר' על הש"ך דהא הש"ך עצמו שם כתב אך אני חוכך בכאן מעשה אחר כו' עד וא"כ בערב מסתמא לא רגילי אינשי לתקרי ליה רשע כו' יע"ש ומעתה אם נגד הערב שהלו' עצמו ביקש ממנו ערבונו אפ"ה לא מקרי אלא העולם רשע ק"ו שאינו נקרא רשע בשאינו מחשב לתי שקנה בשער שזה מעולם לא הלווה ולא על פיו קנה החוב וא"כ שפיר פסק המחבר בסימן ל"ז סי"ח וכסי' ס"ו סכ"ב שמשעון מקרי מוגע שהבני נוח לו כי להבני אם לא יעלם לו לא יהי' נקרא רשע אבל להראשון אם לא יעלם יהי' מוחזק כפ"ב שהוא לוה רשע וכ"מ מהאי דינא שאם ראובן הי' לו שטר על שמעון והקנהו ללוי בכתיב' ומסיר' על פי ב' עדים כשריס ושוב הקנהו לוי ליהוד' בכתיב' ומסיר' והי' שמעון א' מעידי הקנין שהקנ' לוי ליהוד' איכנו נחשב מוגע דכשם שאינו נחשב לוה רשע לגבי יהודה ה"נ אינו נחשב לוה רשע לגבי לוי שהרי גם לוי לא הלווהו. ומעשה שזה נוח לו וזה קשה ממנו לא אתרינן כשהערב הוא חייב ומ"ש הש"ך כו' ומעתה בש"ך כיון שזה הלוקח עכ"פ חייב לאחר מהם לא יעלם כלל הרי הוא רשע נגד זה שחייב לו אחת ומה לו אם הוא רשע לזה או לזה ואם דעתו לשלם ג"כ אין לו שום נפקותא למי יעלם מכאן יהיו לו לאחר זמן וכן אם אחם בשטר עם אחר והנוסה בא לקחת דנוכה מאיזו' שיריה בעניו המבואר בסי' ס"ז אין לו להעיד שטר מזויף או פרוע כיון דאין לו שכשיו דהיכא דהוא מעיד לעצמו והוא נוגע הפסול מה"ח ודאי אינו מעיד דאולי יהיה לו לאחר"ז ולעצמו מעיד אבל בנוגע דרבנן וכנזק היכא שאינו מעיד לעצמו אלא שם לו מזה הנאת שכר בזה הוא דאקילו היכא דאין לו השתא כיון דאינו

אלא

באר הגולה

ר הגר"א פ' ח"ה מסו"ח ס טור סיתן ס"ו מסו"ג ת דשמא הסני נוח לו תן הרתשון כ"כ הכ"י שם בשם כה"ת ת לאוקימתא דרבה שם דף כ"ע סוף ע"א וכדא"ל רב אשי לרב יומר ב טור בשם ה"ר יונה ג ברייתא שם

הגהות אמרי ברוך

מועט למרובה : (מחבר סעיף י') (") תעש"י שאם יתעשר כו' כ"ב יעוין בירוש' ספ"ב דיבמות וכולן שהי' להן כשים כו' שאין אדם מלוי לתעות לאחר זמן ומפרש בקע"ע בזה"ל שאין אדם כו' עכשיו בשביל שפק הנאה שיוכל לבוא לאחר זמן : (רמ"א בסי' י"ב) (") אי ליכא עדיס נאמן כו' נ"ב נ"ע לפי שיעת הריטב"א בתוס' כתובות בסוגיא דבקרא: (סמ"ע אא"ק כ"ד) (") אלא שנ"ע כו' כ"ב על קונ' הסמ"ע י"ל כתה נוכל ע"ד משל אליע אופן א' בעיר שכופין העשירים שיתנו לצרכי עניי"ם ואינם יכולין להעיד בעדות שאחר פלוני תנו מנה לעניי העיר אבל אותן שאינם עשירי' ואינם מהעניי"ם המקבלי' יכולין להעיד אף כי אם יתעשרו ירויחו בעדותן כי אז יהי' עליהם חיוב שיוב לצרכי עניי"ם ויוסיפת מחיובם מלד ריוח אחר לעניי"ם בתנה אז סך רב שהוא לצרכם בעדות זה

נתיבות

משה"כ

בשטר מכר המלוה בשטר לא' מעדים אין אותו אין לוכל לחתום לכתחלה דהוי נוגע בעדות סמ"ע : (טו) ל"ד טובת הנאה . והש"ך חולק דמ"מ הוי נוגע מטוס הנאה . ובתוחים כתב דמ"מ הקרובים ודאי דיכולים להעיד : (טו) מעידי

משה"א

כשר : ט) אע"פ שאם יתעשר . ובס' קצה"ח תמה דא"כ כל מי שהוא עני יהיו קרובים כשרים להעיד שפרע שטר"ה . ומחלק דנולע אינו אלא כנוטל שכר להע"ד ואינו פסול רק מדרבנן, וכו' ולא דיבר בנונה דהא דנוטל שכר להעיד אינו פסול רק מדרבנן הוא רק כשנוטל שכר שיעיד בין לחובו אבל כשאינו נוטל שכר רק כשיעיד זכות הנותן שכר פסול מדאורייתא כיון שהעדות נוגע לו וקושיית מעקא ליתא ולק"מ דדוקא כשמעיד לאחרים רק שהוא נוגע אמרינן דשמא יתעשר לא חשיב נגיעה אבל להעיד לעצמו אף שאין בו שום זכות פסוק לעצמו משום קרוב דאפילו לחובו אינו נאמן על עצמו מטעם עדות רק משום הודאת בע"ד אבל עדות לא, מיקרי כיון שהוא בעל דבר וכן קרובו של בעל דבר כל שהעדות הוא נגד הבע"ד ממש אף קרובו פסול והוא פשוט וכמש"ל סק"א : י) לוה שבאו לערער וכו' . נראה דדוק' כשנשאר

פצות

וז"ב : ד) טובת הנאה עיין ס"ך שהשיג ע"ז והעלה דע"כ ל"ל טובת הנאי אינה ממון אלא לענין מקלומי כפל וקידושי אשה וכה"ג אבל לענין נגיעת עדות לא בענין נגיעת של ממון ואפי' של שום הנאי נמי פסול דהא מייסינן שמעיד בפני בע"ח להעמידו אלא דלא ליקרי לוה רשע וע"ש וכ"ז לא קשה לפי מה שהעל' בחשובת מוהרי"ט חלק ח"מ סי' פ' דבעינן הנאת ממון דוקא ומ"ש הרמב"ם ואפי' בדרך רחוקה ונפלאה היינו נמי הנאת ממון דוקא ומוהרי"ן לב רלה להוכיח דלא בעינן הנאת ממון מהא דהוי נוגע דלא ליהוי רשע ודהה מוהרי"ט דמש"ה הוי נוגע משום דכ"פ שיבא לידו דבר זה יצטרך להוציא מפיו וצ"ל לבעלים דלא ליהוי רשע ולא יפלס ולהכי חשוב ג"כ הנאת ממון וע"ש שהביא רא"ה לזה מהא דאבי החתום ואבי הכלה מעידין זה לזה אע"ג דאין לך מקרבא דעתיה גדול מזה ועוד מדכתב המרדכי על הרוא"ש אע"ג דהוי זכותיה דנואל הדם וע"ש שהרבה בראיות וא"כ כיון דטובת הנאי ממון לא הוי נוגע דבעינן נגיעת ממון דוקא ולפ"ז אפשר דאפי' נזבר גופי' יוכל להעיד כיון דטובת הנאי אינו ממון ושאר הנאות לא הוי נוגע אלא שכתב שם ממוהר"ם להקשות על דברי הרא"ש בחשובה כלל כ"ז שכתב דקרובי הנאה אין יכולין להעיד על הרוא"ש וקרובי גואל הדם יכולין להעיד והקשה ממ"כ אי אשיב זכותי' דג"ה א"כ אין יעידו הקרובים ואי לא אשיב זכותיה דג"ה א"כ קרובי נראה נמי יעידו וכתב שם דטעמא דהרא"ש כיון דלא הוי הנאת ממון די שיפסול לעדות גואל הדם גופי' אבל קרובי דג"ה שפיר מעידין כיון דלא הוי שום הנאת ממון ע"ש וא"כ ה"ה בזה נזבר גופי' אינו יכול להעיד אע"פ שאינו הנאה של ממון וקרובי הנזבר יכולין להעיד כיון שאינו הנאת ממון וכ"מ מדברי הרמ"א סכ' קרובי הנזבר אבל נזבר גופי' לא : ה) דהשתא אינו נוגע דבר זה מבואר כמה פעמים בראשונים גם באחרונים דהיכא דהשתא אינו נוגע אע"פ דאם יתעשר יהיה נוגע מ"מ כיון דעכשיו אינו נוגע לא מייסינן לשמא יתעשרו ולעכ"ד נראי דאין למידין מזה הכלל לכל דוכתי והוא דבתו' פ' מי שהיה נשוי דף י"ב ד"ה דיבא הוא דאזיל ראובן ומפני לי' ואין לומר דכ"מ כגון שהעדים המקיימין השטר של בע"ח קרובים לראובן ואינם קרובים לשמעון ואם לא היה ראובן בע"ד יכולין לקיימו דאפי' משתתי דיבא בהדי שמעון לא מצי מקיימי לי' כיון דאי טרף ליה מיניה בתר ראובן אזיל ע"כ והתם משמע דליתא בלוה דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים ב"ח ראובן למה לא יעידו כיון

וכדלקמן סי' קכ"ח ס"ק כ"ח ע"ס ועמ"ס עוד בסי' ק"מ: (טז) קבלן כו'. ברסב"ס פח"ה ריס"ד מ"ז קבלן אמרי לה מעיד כו' אית"ת וז"ל ערב קבלן שקבל המעות מידו של מלוה ונתן לידו של לוה זהו דינו דממי שירלה המלוה יפרע תחלה כו' ותמה אני אם כתב רסב"ס זה דהא אחי מפקר לוה מיניה דמלוה וקבלן זה לוה הוא וכדאיתא בס"ס ס"פ נע פסוע דף קע"ד ע"ב והיכי דמי קבלן כגון דאמר תן לו ואני נותן תן לו ואני פורע וכדאיתא בס"ס שם ובכל הפוסקי' נתבאר לקמן סי' קכ"ט סי' ח וסי' ט: (יז) יש אומרי' כו' ומדברי הרמב"ם והמחבר נראה דאף קבלן מעיד וכ"כ ר' ירוחם נתיב ב' מ"ה וכן הב"י וכן נראה דעת בעל העיטור שכתב בסוף דף ל"ט שכתב אמרי לה מעיד ואמרי לה אינו מעיד ולקולא ע"כ משמע דר"ל ולקולא דהיכא דקיימא אראעא תיקום ומעיד דהמע"ה: (יח) לוקח ראשון כו'. עד שדה אחרת ביד שני והראב"ד בהשגות ספע"ו מה' עדות כתב ע"ז דוקא בשעשאו אפותיקי והכ"מ מביאו ולא כ' עליו דבר ולכאורה דברי הראב"ד תמוהין ונראה דהראב"ד מפרש דמיירי בבע"ח שבא לערוף השדה מלוקח שני בעד חובו ורוצה הלוקח ראשון להעיד ללוקח ב' שהשטר חוב פסול וזה השדה ישאר ביד הלוקח ב' ולכך ל"ל שעשאו אפותיקי. דאל"כ בלאו הכי אינו נובה מלוקח שני דיכול לומר הנאתי לך בני חורין אלא המוכר אבל כשעשאו אפותיקי ע"פ מה שנתבאר לקמן סקי"ז אינו יכול לומר כן ונראה שהרמב"ם ושאר הפוסקי' מפרשי לי' בנגזל שבא לערוף השדה ולכך אין מחלקין בין אפותיקי או לא דבכה"ג לא שייך להזכיר אפותיקי כלל: (יט) אח"כ נשאר כו'. עיין בעיר שושן סכ' טעם למה אין אנו חוששין שהלוקח שני ירא שמא שדה שלו גם כן גזולה ודבריו נכונים ושלא כדת השיג עליו בשמ"ע ס"ק ל"ד ע"ש ודו"ק: (כ) ובא יהודה לערער על שמעון כו'. ז"ל הטור אם מערער עליו ואומר שראובן גזלה ממני פשיטא דראובן אינו מעיד לשמעון דיאחז ליה דלא לקרוייה גזלנא אלא אפי' מערער שראובן קנאי מגזלן אפי' הכי לא יעיד כו' ועיין מ"ש לקמן ס"ק כ"ב: (כא) אע"פ שאין עליו אחריות כו'. בטור כתב עוד ז"ל ואע"פ ששמעון הלוקח מכיר שזו שדה היתה של ראובן ושל אבותיו מעולם ומצא דאף אם שתק אין לו לשמעון עליו לא דמי הקנין שהרי מכרו לו שלא באחריות וגם לא תרעומות שהרי מכיר ויודע שהמערער בא בעדות שקר אפ"ה לא יעיד לו עכ"ל סמ"ע וכ"כ בעיר שושן וראה מדבריהם שהיו נורסי' בטור שמכרה לו שלא באחריות ושמעון מכיר כו' וכגירסת הב"י ופירושו אבל באמת אין גירס' זו עיקר בטור שהרי כתב הטור אח"כ דקי"ל כרב זביד דיכול להעיד לו אפילו אינו מכיר כו' אלמא דלא חיישינן לתרעומות ובספרי' שלפניו (דפוס סביונה ואחר דפוסים) איתא אע"פ שמכרה לו שלא באחריות או באחריות ושמעון מכיר כו' וכ"כ הב"ח דגירסא זו עיקר והיינו כשנויא קמא דתוספות דף מ"ג ע"א דמשום חשש תרעומות לא יעיד שקר וגם נראה דמ"ש התוספות אי נמי כו' לא כ"כ אלא לרווחא דמילתא אבל לדינא ס"ל עיקר דאינו נפסל בשביל כך דאל"כ תיקשי הא דפריך בש"ס סוף דף מ"ד והא אמר רב פפא כו' ה"ל לאקשויי בלאו הכי דהא תרעומות אית ליה עליה כיון דלא אסיק אדעתיה שנוא דמכיר בה שהיא בת חמורו אלא ודאי קושטא דמילתא דאינו נפסל בשביל כך וכן פסק

פתחי תשובה

משפט כן הוא לי' הרמב"ם בפט"ו מה"ע והטור כתן. ולכאורי' נראה דאף אם לא לקח המעות בידו לפני ב"ד רק שאמר שבדיין לא נתן בהכרעות דוקא אי אי שהקייאם המעות לפני ב"ד כו' ודברי הרמב"ם והטור כאן שנתנו אם לקח בידו הסכירות הוא בדקדוק בדול דאל"ב הוי כיוצעים תשוב הראשון נוח לי והסכי קנה ראינו וכמ"ש המחבר בסעיף הקודם ודברי הש"ך בס"ק מ"ח הוא שלא בדקדוק וכן עיקר עכ"ל וע' בס"ק שלפ"ז: ט] אע"פ שאין עליו אחריות כו'. עש"ך סקכ"א מ"ש דבספרים שלפניו איתא בטור אע"פ

נתיבות

משה"כ חידושים

סדר בו ראי טעם כרי סדר בו הרי לריך שבועה ועד המשתבע לא מהימנו ש"ך: (יט) אין המלוה. דהרי אם תלה הקרקע מלוה לא יהיה למלוה מקום לגבות ויפסיד המלוה וכן הערב דאם לא תלה מקום לגבות מן הלוה חוזר עליו: (כ) ואם ישאר בידו לאחר שיעבוד הקרקע אחר אפילו אותו קרקע שיעבוד רק על זה הוי כמעיד. על שיעבודו וכמעיד על שלו דמי משא"כ כשיש לו שיעבוד על מקום אחר ומה"ט לוקח שני מעיד לראשון אף דאיכא למיחש לנגזל ובע"ח שיקח "זה הקרקע ולא יהיה לו על מי לחזור מ"מ כיון דהשדה של לוקח ראשון אינה משועבד לו יכול להעיד עליו. והנה בלוקח שמעיד למוכר כתבו התוספות נ"כ דכשיש למוכר קרקע אחר נגד אחריותו דמעיד. ובספר קצה"ח חולק ע"ז וכתב כיון דלוקח אית ליה על המוכר נ"כ אחריות משבח ושבח אין לן קצבה ולפענ"ד נרא' דלפמ"ש לעיל דמלוה דמעיד על משלטלין של לוה אף דמיניה מצי נבי אף משלטלין כיון דאי מזבני להו לא מצי טריף לא מיקרי שיעבוד שלו ויכול להעיד עליו ה"נ נגד השבח כיון דלא מצי טריף ממשעבדי לא מיקרי הקרקע שיעבודו. ונם כבר הוכיח בתומים דלא נפסל בשביל שבח לעדות דאלת"ה אפי' נשאר קרקע ביד מוכר לא יעיד לו דהא אם יצא הנזילה מת"י ויטרפנו הלוקח שני מיד המוכר שוב לא יהיה לראשון אחריות על השבח משדה זו כיון שהוא כבר משועבדים ת"י הלוקח שני: יב) שלא באחריות. עש"ך סקכ"א שהקשה על הסמ"ע שכתב דמשום חשש תרעומת לא יעיד מהא דפריך בש"ס והאמר ר"פ ה"ל לאקשויי בלא"ה דהא תרעומ' את ליה כיון דלא אסיק אדעתיה תירוצא דהש"ס דמכיר בה שהיא בת חמורו. ולפענ"ד נראה ליישב דבמשלטלין כיון דלעולם את ליה להלוקח הדמים שנתן מהנגזל משום תקנת השוק לית ליה תרעומת על המוכר ומשום שבח ל"ש תרעומת כיון שאין לו היזק משא"כ בקרקע שאין מקבל שום דמים ומפסיד מעותיו שפיר את ליה תרעומת כנ"ל (ויש ט"ס בש"ך סקכ"ד בס"ה

המשפט

משה"א ביאורים

להעיד כיון שאין לו שיעבוד: יא) ואם ישאר בידו קרקע אחר. אפילו ממשעבדי ואפי' אצל ערב וכ"כ התומים. ואין לומר דיהיה נוגע משום הראשון נוח לו דכאן כיון דאין כאן רק חששות רחוקות רק כ"ז דאין לו שיעבוד רק על זה הוי כמעיד. על שיעבודו וכמעיד על שלו דמי משא"כ כשיש לו שיעבוד על מקום אחר ומה"ט לוקח שני מעיד לראשון אף דאיכא למיחש לנגזל ובע"ח שיקח "זה הקרקע ולא יהיה לו על מי לחזור מ"מ כיון דהשדה של לוקח ראשון אינה משועבד לו יכול להעיד עליו. והנה בלוקח שמעיד למוכר כתבו התוספות נ"כ דכשיש למוכר קרקע אחר נגד אחריותו דמעיד. ובספר קצה"ח חולק ע"ז וכתב כיון דלוקח אית ליה על המוכר נ"כ אחריות משבח ושבח אין לן קצבה ולפענ"ד נרא' דלפמ"ש לעיל דמלוה דמעיד על משלטלין של לוה אף דמיניה מצי נבי אף משלטלין כיון דאי מזבני להו לא מצי טריף לא מיקרי שיעבוד שלו ויכול להעיד עליו ה"נ נגד השבח כיון דלא מצי טריף ממשעבדי לא מיקרי הקרקע שיעבודו. ונם כבר הוכיח בתומים דלא נפסל בשביל שבח לעדות דאלת"ה אפי' נשאר קרקע ביד מוכר לא יעיד לו דהא אם יצא הנזילה מת"י ויטרפנו הלוקח שני מיד המוכר שוב לא יהיה לראשון אחריות על השבח משדה זו כיון שהוא כבר משועבדים ת"י הלוקח שני: יב) שלא באחריות. עש"ך סקכ"א שהקשה על הסמ"ע שכתב דמשום חשש תרעומת לא יעיד מהא דפריך בש"ס והאמר ר"פ ה"ל לאקשויי בלא"ה דהא תרעומ' את ליה כיון דלא אסיק אדעתיה תירוצא דהש"ס דמכיר בה שהיא בת חמורו. ולפענ"ד נראה ליישב דבמשלטלין כיון דלעולם את ליה להלוקח הדמים שנתן מהנגזל משום תקנת השוק לית ליה תרעומת על המוכר ומשום שבח ל"ש תרעומת כיון שאין לו היזק משא"כ בקרקע שאין מקבל שום דמים ומפסיד מעותיו שפיר את ליה תרעומת כנ"ל (ויש ט"ס בש"ך סקכ"ד בס"ה

קצות

אלא מדרבנן ואינו רואה שכרו לפניו וא"כ אי"ס דברי התו'. ועיין סמ"ע סי' קכ"ג שכתב היכא דלוה מעיד שזה ערב הוא עבורו והלוה אין לו נכסים דיכול להעיד כיון דהשתא אין לו ע"ש וזה נמי נכון כיון דלעולמו אינו מעיד כלל דהא נהי שיש לו ערב הלוה לא נפטר מחובו והוא חייב כמו כן בין יש לו ערב בין אין לו ערב אלא דיש לו הנאה מזה כשיש לו ערב יוכל המלוה ליפרע מן הערב והוי נוטל שכר בעלמא ומשום נגזל שכר לא פסלו היכא דאין שכרו לפניו ונמצא מ"ש מרי גווני נוגעים הם הא' הוא נוגע אשר מעיד לעצמו וזה הענין לא פלוג בין יש לו עכשיו ובין א"ל עכשיו ומ"מ כיון דלעצמו הוא מעיד ופסולו מה"ת לעולם אינו מעיד והשני היכא דאינו מעיד על עצמו אלא בשביל עצמו שיהי' הנאת שכר מזה וזה פסולו מדרבנן נכר אז אם שכרו קרוב פסלוהו חכמים אבל אם שכרו רחוק לא פסלו ודע והבן זה: וכזה יתישב קושיות הב"ח סי' פ"ז סעיף ז' נגד ראובן תבע משנים שלוו כא' וכפר א' והודה לא' דאין עדותו מחייב שבועה לפי שהוא נוגע בעדות והקשה הב"ח כיון דמיירי דאין לו נכסים א"כ אמאי לא יהי' עד בדבר כיון דלא חייבי' שמא יתפטר וע"ש דהנים הב"ח דין זה שבחבו משום שמא יתפטר לא הוי נוגע בל"ע ועיין ש"ך סי' ע"ז ולפע"ד התם הוא נוגע הפסול מה"ת דהא לעצמו הוא מעיד דהא מעיד שחבירו לקח מחצית וא"כ לא יתחייב הוא אלא במחצית שלו לדעת הש"ע דבריהם ניהו ע"ש בסי' ע"ז וכיון דיש לפני נכסים לא נתחייב הוא אלא במחצית וא"כ לעצמו הוא מעיד והוא נוגע דפסול מן התורה וכן לדעת הרא"ש והסור דשניס שלוו הוי ע"ק ונוכח מאיז שירלי' הייני משום דבל א' נשבע לזה ובלי לעצמו הוא מעיד אין שהלו' לזה מחצית מהלוואתו וכזה אין חילוק בין יש לו השתא ובין אין לו השתא דאם אין לו השתא יהי' לו לאחר זמן ודוק ולפי מה שכתבנו דנוגע שאינו מעיד לעצמו אלא בשביל עצמו הוא נשר מה"ת אלא מדרבנן פסול משום נוטל שכר להעיד והך שתמידו בפני בע"ח נכר בארנו דהוא מה"ט דנוטל שכר להעיד דכיון דאינו מעיד לעצמו אלא ללוקח וכמ"ש א"כ לפי"ז הדרא קושיות הרשאונים לדוכתי' בהא דאמרינן ניחא ליה דלא לחוי לוה רשע ולא ישלם מאי גמול הוא זה כיון דגמולו ישיב לו בראשו דיהי' רשע להעיד שקר ומה שתירצו בזה כיון דנוגע הוי הרי הוא פסול אע"פ שאינו משקר אמת דנוגע שהוא מעיד לעצמו פסולו משום קרוב הוא ואע"ג דאינו משקר אבל האי שמעמידו בפני בע"ח דאינו אלא משום הנאת שכר ולעצמו אינו מעיד ומ"ש כשר אבל אם אין לו השתא א"כ הנאת שכר ודאי בשביל משקר הוא ולכן נ"ל בזה עיקר הטעם כמ"ש הרב ר"י הלוי בתירוץ הסני דהנאת שכרו הוא שלא יהי' לוה רשע בפני העולם:

ובזה ניחא הא דהרמב"ן בחידושיו לפ' מז"ה אינו מכיא אלא זה התירוץ ולא הביא התי' הא' שכתב

באר היטב

ע"ש: [יח] ראשון. היינו שבא ערעור על לוקח ראשון שדהו זו שקנ' גזולה היא דכשיוציאה המערער מידו יחזור על הסני לטורפה ממנו מש"ה אינו מעיד לו אבל אין לומר שיבא בע"ח דמוכר לטורפ' מידו דהא שעבודו דבע"ח היא על לוקח שני אית' בני חורין בסקנ' הראשון. סע"ע: [יט] לערער. ז"ל הטור אם מערער עליו ואומר שראובן גזלה ממנו פסיטא דאינו מעיד דיאחז ליה דלא לקרויה גזלנא אלא

המשפט

להעיד כיון שאין לו שיעבוד: יא) ואם ישאר בידו קרקע אחר. אפילו ממשעבדי ואפי' אצל ערב וכ"כ התומים. ואין לומר דיהיה נוגע משום הראשון נוח לו דכאן כיון דאין כאן רק חששות רחוקות רק כ"ז דאין לו שיעבוד רק על זה הוי כמעיד. על שיעבודו וכמעיד על שלו דמי משא"כ כשיש לו שיעבוד על מקום אחר ומה"ט לוקח שני מעיד לראשון אף דאיכא למיחש לנגזל ובע"ח שיקח "זה הקרקע ולא יהיה לו על מי לחזור מ"מ כיון דהשדה של לוקח ראשון אינה משועבד לו יכול להעיד עליו. והנה בלוקח שמעיד למוכר כתבו התוספות נ"כ דכשיש למוכר קרקע אחר נגד אחריותו דמעיד. ובספר קצה"ח חולק ע"ז וכתב כיון דלוקח אית ליה על המוכר נ"כ אחריות משבח ושבח אין לן קצבה ולפענ"ד נרא' דלפמ"ש לעיל דמלוה דמעיד על משלטלין של לוה אף דמיניה מצי נבי אף משלטלין כיון דאי מזבני להו לא מצי טריף לא מיקרי שיעבוד שלו ויכול להעיד עליו ה"נ נגד השבח כיון דלא מצי טריף ממשעבדי לא מיקרי הקרקע שיעבודו. ונם כבר הוכיח בתומים דלא נפסל בשביל שבח לעדות דאלת"ה אפי' נשאר קרקע ביד מוכר לא יעיד לו דהא אם יצא הנזילה מת"י ויטרפנו הלוקח שני מיד המוכר שוב לא יהיה לראשון אחריות על השבח משדה זו כיון שהוא כבר משועבדים ת"י הלוקח שני: יב) שלא באחריות. עש"ך סקכ"א שהקשה על הסמ"ע שכתב דמשום חשש תרעומת לא יעיד מהא דפריך בש"ס והאמר ר"פ ה"ל לאקשויי בלא"ה דהא תרעומ' את ליה כיון דלא אסיק אדעתיה תירוצא דהש"ס דמכיר בה שהיא בת חמורו. ולפענ"ד נראה ליישב דבמשלטלין כיון דלעולם את ליה להלוקח הדמים שנתן מהנגזל משום תקנת השוק לית ליה תרעומת על המוכר ומשום שבח ל"ש תרעומת כיון שאין לו היזק משא"כ בקרקע שאין מקבל שום דמים ומפסיד מעותיו שפיר את ליה תרעומת כנ"ל (ויש ט"ס בש"ך סקכ"ד בס"ה

תרעוגת

מוליאין

תרעומת שהרי מכיר ויודע שהמערער בא בעדות שקר אפ"ה לא יעיד לו כו' : לז כדי שיבא ב"ח של ראובן כו' אפי' נשאר ביד ראובן שדה אחרת כדי דמי שדה זו חייבין שראובן המוכר יודע האמת שחייב טפי מכדי שדה זו הנשארת ועמ"ש לעיל בסמוך וכ"כ בעור : לח ויערפנה בחובו. לשון העור ואפי' קנה השדה ומכרה מיד ולא לוה בגתייס אפ"ה חייבין שמא לוה קודם שקנאה וכתב למלוה דאקני כו' : לט ולא יהא לוה רשע כו' . לשון העור ולגבי שמעון הלוקח לא הוה לוה רשע כו' שהרי מכרה לו שלא באחריות : מ אז יכול המוכר להעיד לו.הטעם דבזה יכול ב"ח דראובן לעורפה מיד זה המערער כמו שהיה. עורף אם היה נשארת ביד ראובן לו ביד שמעון. עור : מא שקנאה מגזלן . בפרישה כתבתי דבזה אפי' עין המערער שראובן בעצמו נגזלה לא מחשב נוגע כדי דלא לקרויה נגזלה דבמטלטלין לא מיקרי גזלן מכח עדותיו דמערער דהא יכול ראובן לומר אני קניתיה מאחר וסברתי שהוא שלו משא"כ בקרקע דשם בעלים עליה ע"ש : מב אפי' עשאם לו אפותיקי כ"כ העור והמחבר לקמן סימן קי"ז ס"ג מפני דבמטלטלי' לא שייך לומר לקוחות אינהו דאפסידו אנפשייהו דקנה דבר שהוא משועבד לחבירו דלית למטלטלי קלא ואפי' עשאם אפותיקי בשטר ואפי' ידע הלוקח דעשאם אפותיקי דלא פלוג רבנן ע"ש:מג ובזמן הזה כו'. הטעם הוא משום תקנת השוק וכמ"ש הט"ו לקמן ר"ס ס' ע"ש: מד במקום שהמערער צריך ליתן כו'.עיין בעור לקמן סי' שכ"ז שם מפורש הטעם כדי שלא ימנעו לקנות מחבירו מטלטלי' שיחששו שמא נגזלים הם ביד המוכר והיום הו מחר יבא הנגזל ויביא עדים שנגזלה מידו ויוציאם מיד הלוקח בלא דמים לכן תקנו שלא יצערך הלוקח להנגזל מטלטלי' עד שיתן לו תחלה כדי דמיו שנתן להמוכר לו והנגזל יחזור על הגזלן המוכר לו ליטול מידו הדמי' שנתן לזה הלוקח והייבו דוקא אם נתן הלוקח להמוכר לו עתה דמים מזומני' אבל אם ניכה לו הדמי' בעד החוב שהיה חייב לו כבר א"ל הנגזל להחזיר לו דמיו וז"ש מור"ם כאן במקום שהמערער צריך ליתן כו' לאפוקי' פרע בחובו וגם מתחיל וכ' שראובן בעצמו נגזלה דאז ראובן נוגע בעדות דמה שנותן המערער להלוקח מגזלן דאז לא יוכל המערער לחזור על ראובן שהרי הוא בעצמו קנאה ונתן דמיו למי שקנאה ממנו : מה ראובן שנגזל עלית או שדה משמעון כו'. בעור כתב פלוגתא בזה שר' יוסה פירש דאפי' אין אנו יודעין בודאי שנגזלה ממנו ראובן אלא ששמעו ששמעון מתרעם עליו קודם לכך איך שנגזלה אפ"ה מחשבינן ליה לנוגע בעדות ושר"י פירש דאינו מחשב נוגע אלא כשידוע לנו שיש לשמעון עדות שיכול להוציא מראובן בדין ע"ש:

ע"פ שאין עליו [כ] אחריות (כב) הרי הוא רוצה שתעמוד ביד שמעון לז כדי שיבא בעל חוב של ראובן לח [כא] ויערפנה בחובו לט ולא מ יהיה לו הרשע ולא ישלם [כא] ודוקא שכא יהודה לערער מכח המוכר אבל אם כא לערער מכח הלוקח שאמר שחייב לו מ אז יכול המוכר [כב] להעיד עליה (טור) : טז מ ראובן שמכר פרה או טלית לשמעון (כג) מ שלא באחריו' ובא יהודה לערער להוציא' מיד שמעון ח)[כג] בטענה מא (כד) (כד) [כג] שקנאה מגזלן (כה) יכול ראובן להעיד לו שאין לו בזה שום הנאה שתשאר בידו שאפי' יבא בעל חובו אינו יכול לטרפה שאין ב"ח טורף ממטלטלים מב (כה) מ אפי' עשאם לו * [כד] אפותיקי (היפאטעק בלע"ז כלומר לא יהא לך פרעון אלא מזה) מג (כו) (כו) ס [כג] ובזמן הזה אפי' שעבד לו מטלטלים אגב קרקע אינו טורף ממטלטלים שמכר : הגה [כד] אבל אם יהודה טוען שראובן גזלה [כה] בעצמו לא יוכל ראובן להעיד עליה מד ע במקום שהמערער צריך ליתן לשמעון מעותיו (כז) (כז) משום תקנת השוק ויכול יהודה לחזור ולהוציאה מראובן (פ טור) :

יז מה (כח) מ ראובן (כח) [כו] שגזר [כה] טלית או שדה משמעון ובא יהודה וערער על ראובן ואמר שדה זו או טלית

בהגה' אשר"י מא"ז וכן מזכח דעת שאר כל הפוסקי' שהבאתי לקמן סוף ס"ק כ"ג שפסקו נגי פרה ועלית דמעיד אע"פ שאינו מכיר בה שהיא בת חמורו אלמא דלא חייסינן שיעיד שקר משום חשש תרעומות וכן עיקר : (כב) הרי הוא רוצה כו' . ואפי' אית למוכר ארעא אחריתי דיכול להיות שיודע שיש הרבה ב"ח עליו אז אמא עשה זה השדה אפותיקי מפורש לב"ח טור וכן דעת התוס' ושאר פוסקים וכן הסכימו האחרונים: (כג) שלא באחריות דוקא דאל"כ אינו מעיד דכשיוצא יהודה משמעון יצערך לחזור ולשלם לשמעון : (כד) שקנאה מגזלן כו' . כ' בסמ"ע ס"ק מ"א דבזה אפי' עין שראובן עצמו נגזלה לא מחשב נוגע מטעם דלא ליקרוייה נגזלי דבמטלטלי' לא מיקרי נגזלן מחמת כן . ומדברי הב"ח מבואר להדיא דאינו מחלק בכך אלא ס"ל דלהטור אף במטלטלים מיקרי נוגע בשביל כדולהרמב"ן אף בקרקע לא מקרי נוגע בשביל כך ע"ש: (כה) יכול ראובן להעיד כו' . והרמב"ם כ' בפט"ז מה'עדות דהיינו דוקא כשמעון מכיר שפר' והטלית הם של ראובן והמחב' לא חילק בכך ואין לומר משום דהרי"ף והרא"ש פסקו כרב זביד דהא לפי מ"ש בב"י גם הרמב"ם פסק כרב זביד והרי"ף והרא"ש לא פליגי עליה אלא נראה משום דלפי מה שפירש בב"י הרמב"ם מיירי במכר שהם בבית מודה רב זביד דבעינן שיהא מכיר בה שהיא בת חמורו וזה דבר פשוט הוא ופשיטא דכל הפוסקי' מודו בזה ולכך כאן שכתב המחבר ראובן שמכר כו' שלא באחריות כו' לא חילק במכיר בה שהיא בת חמורו : אבל לפע"ד דברי הב"י לא נראה לומר דהרמב"ם מיירי בשהם דהא במכר שהם מיירי להדיא במכר שלא באחריות ועלה קאי מכר פרה ועלית כו' ומחלק בין שדה לפרה ועלית אלמא דדומיא דשדה מיירי בפרה ועלית ועוד דהא טעמא דבמכר פרה ועלית אינו מעיד במכר בשהם משום דאחריות ע"ש הוא וכהכתב בכסף משנה להדיא והכי קי"ל דאחריות ע"ש הוא אף במטלטלים וכמ"ש הרמב"ם ר"פ י"ב מה' מכירה והטו"ו לקמן ר"ס רכ"ה וא"ב אמאי כתב הרמב"ם שם בפט"ז מה' עדות שאם היה לו קרקע לא יעיד דשמא שעבדם מטלטלי אגב"ק לב"ח שלו ומעמידה בפני בעל חובו הא יהיה נ"כ לוה רשע ולא ישלם לגבי הלוקח כיון דאחריותן עליו וכן הקשה בספר לחם משנה : גם מ"ש הלחם משנה דהרמב"ם פי"ע מה' מכירה דין ח' (והעתיקו הטו"ו לקמן סי' רכ"ה סעיף ה') מיירי כשהתנה בפי' שלא יהא אחריות עליו כלל אפי' דנגזלה לא נהירה דפשט לשונו שם לא משמע כן וגם קשה לומר שהרמב"ם יפסוק כרב פפא ודלא כהרי"ף שדרכו תמיד למשוך אחר הרי"ף : גם מ"ש הב"ח דהרמב"ם ס"ל דלענין עדות פשוט דלא ניחא ליה למיקס בדינא ודיינ' להיות תרעומת עליו הוא דוחק ועוד דהעיקר חסר מן הרמב"ם דהל"ל שפשוט משום חשש תרעומות ומיקס בדינא : אלא כ"ל

שאפשר

דודאי הרמב"ם פסק כרב זביד וכמ"ש ג"כ הרב המגיד פי"ע מה' מכירה אלא דמשמע ליה להרמב"ם מדפריך בש"ס מעיקרא בפשיטות מרב פפא וגם מדקאמר בש"ס בתר חוקימתא דמכיר בה שהיא בת חמורו ורב זביד אמר כו' וגם מדקאמר רב זביד בלא וי"ו וגם מדהביא הרי"ף חוקימתא דמכיר בה שהיא בת חמורו ופירשה באחרוכה להך חוקימתא אלמא דס"ל להרי"ף דמ"מ הך חוקמתא דהלכתא היא וגם מדשינה הרי"ף ל' הש"ס דבש"ס קאמר ורב זביד אמר אפי' נמצאת שאינו שלו אינו חוזר עליו והרי"ף כתב אפי' נמצאת שד"ה שאינו שלו אינו חוזר עליו דלאיזה צורך הוסיף הרי"ף בדברי רב זביד תיבת שד"ה וגם מדכתב הרי"ף ורב זביד פליג ארב פפא וכו' לאיזה צורך כתב כן . מכל זה משמע ליה להרמב"ם דדוקא בשדה פליג רב זביד משום דעביד אינם דזבין ארעא ליומא או טעמא אחריני אבל במטלטלים מודה רב זביד ולכך כתב הרי"ף ורב זביד פליג ארב פפא כלומר ארב פפא דנקט שדה פליג אבל אחוקימתא לא פליג . וכן מדוקדק בדברי הרמב"ם נופיה בפרק י"ט מה' מכיר' שמתחלה כתב כל המוכר קרקע או עבד או שאר מטלטלים ה"ז חייב באחריותן כו' אע"פ שלא פירש הלוקח דבר זה אלא קנה סתם כו' המוכר קרקע לאחרו והתנה המוכר שלא יהיה עליו אחריות אפי' נודע בודאי שזה הארץ גזולה ויצאת מיד הלוקח אין המוכר חייב כלום כו' ולמה כו' כתב אח"כ המוכר קרקע כו' הל"ל קרקע או מטלטלים כמ"ש בתחלה או הל"ל המוכר סתם וגם חזר וכתב אפי' נודע בודאי שזו הארץ גזולה כו' אלא משמע דדוקא בקרקע אינו אבל במטלטלין כן נ"ל בדעת הרמב"ם (סוב מצאתי בס' גי' תרומה שער מ"ג ח"ב ד' ק"נ שפירש דעת הרמב"ם כמו שכתבתי ועוד כתב שם כמה דברים בענינים אלו יעוין שם) : מיהו הרא"ש השמיט בדברי רב זביד תיבת שדה וגם לא כתב ורב זביד פליג ארב פפא כו' ונראה מדבריו דרב זביד אפרה ועלית נמי פליג וכמ"ש הטור דאפי' בפרה ועלית יכול להעיד כשמכר לו שלא באחריות וכן פי' רשב"ם להדיא וכ"כ הגי"א וכ"כ בהגה' מיי' פט"ז מה' עדות בשם אבי אסף ומ"מ מדברי כולם נלמד דמשום חשש תרעומות דוקא אינו נפסל לעדות ודלא כשמ"ע ס"ק ל"ו וכבר השגתי עליו לעיל ס"ק י"ט ע"ש : (כו) ובזמן הזה כו' . כ"כ המחבר ע"פ מ"ש בבדק הבית בשם הרא"ש וטור לקמן רים סי' ס' אבל כבר תמהתי שם בסי' ס"ק ד' על המחבר בזה וכתבתי שתקנה זו של הרא"ש וטור לא הזכירוה שאר הפוסקים והדרבה כתבו שאר הפוסקים להדיא בכמה דוכתי הלכה למעשה שטורפין ממטלטלים וגם הרא"ש וטור לא כתבו כן אלא לפי מנהג מקומות ההם הידוע להם שהיו נוהגין כן וגם כאן כתבו התוס' והנהות אשר"י דבזמן הזה שכיח שמודה שים לו קרקע ואינו מעיד אלמא דאפי' בזמנם היו טורפים מטלטלין ואינו מעיד וכן משמע בחדושי הרמב"ן ע"ש . ומ"מ דין של המחבר אמת במקום שנהגו שאין טורפים ממטלטלי' שמכר:(כז) משום תקנת השוק. על פי מה שנתבאר לקמן סי' שכ"ו ע"ש : (כח) ראובן שגזל כו' . עיין בעור שה"ר יונה פירש דאפי' אינו ידוע בודאי שגזל רק ששמעון התרעם עליו ושר"י פי' דדוקא כשיש לשמעון עדות שיכול להוציא ממנו בדין ע"ש :

ואם

ביאור

מ"ש לז דל"ל לערעא אחריתי. ע' תוס' שם מ"ו ב' ד"ה לוקח ראשון. וקשה לר"י דא"כ כו' כנגד שני קרקעות. והא דקאמר לעיל לז כו' מאי כ"מ. וכ"כ הר"י מיגש וכ' והא דתני לעולם דל"ל היינו לפי סברת המקשה ולא לגלות לו הסברת משום לוה רשע זלא ישלם ולעולם אפי' אית ליה כו' ולכן סתם הרמב"ם: [כא] ודוקא שבא כו'. דאז אינו נוגע בעדותו : [כב] בשעה שקנאה.

באר

אפילו אם אומר שראובן קנאה מגזלן אפ"ה לא יעיד לו כו'. סמ"ע : [כ] אחריות. ואע"פ שם שמעון מכיר שהשדה היא של ראובן ושל אבותיו מעולם ומצא דאף אם שתף ראובן אין לו לשמעון עליו שום תביעה ולא תרעומת שהרי יודע שהאמת אתו וזה בא עליו בעדות שקר מ"מ לא יעיד לו כ"כ הסמ"ע בשם הטור ועיין ש"ך : [כא] ויערפנה. ואפילו אית ליה למוכר ארעא אחריתי דשמא יודע זה שיש עליו הרבי בע"ח או דילמא עשה שדה זו אפותיקי מפורש לב"ח גם אפילו קנה השדה ומכרה מיד ולא לוה בגתייס מ"מ חייסינן שמא לוה קודם שקנאה וכתב למלוה דאקני כ"כ הטור : [כב] להעיד. דבזה יכול ב"ח דראובן לטורפה מיד המערער כמו שהי' טורף מיד ראובן או שמעון. שם סמ"ע : [כג] שקנאה. כתב הסמ"ע דה"ה אם שמעון המערער שראובן בעצמו נגזלה לא חשיב נוגע כדי דלא לקרויה נגזלה

פתחי

שמכרה לו שלא באחריות ושמעון מכיר כו' וכך כ' הב"ח דגירסא זו עיקר כו' ובגש"ע הגאון מהר"מ הכ"ל כ"ב וז"ל ל"ע ח"כ אמאי לא יעיד לו הא ה"ל רשע גבי לוקח אי יעמיד' וכן הקשה ש"ך שקכ"ה בשם ל"מ אפירוש כ"י לרמב"ם ע"ש ודוחק לומר

נתיבות

משה"כ

משה"כ כיש עוד שדה הרי אחריותו קיים סמ"ע : (כד) שקנאה מגזלן. דעת הסמ"ע שראובן הוא גזלן ובני מטלטלין ל"ש דיוהא ליה דלא לקרויי' נגזלא : (כה) אפי' עשאם לו אפותיקי בלי מטלטלין אג"ק לא מהני לשעבד מטלטלין דלית להו קלא כדאמרי' עשה אפותיקי ומכרו אין כ"ח גוכה : (כו) ובזמה"ז. דבזמן הגמרא היה חשש דילמא שעבד מטלטלי אג"ק וא"כ גם זה משועבד לב"ח לגבות ממנו ולכך משכינן בגמ' דאיירי בעיים תעדיים דלא היה לו קרקע משועלם אבל בזה"ז אין אנו נריכין לזה דעכשיו אינו מועיל זה לגבות מה שמכר : (כז) משום תקנת השוק . פי' שתנו חכמים שיהא מליקת דבר מחבירו כי למחר יתברר שהוא גזול ויפסיד שלו ותקנו חז"ל אם אין לוקח מגנב מפורסם אז שלקחו בפרעון חובו וכדומה כי סבר וקיבל

קצות

מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות כו' ואחריות קרנו הוא דבר שיש לו קצבה ומש"ה כשיש לו בכדי אחריותו מעיד וזה נכון : ח) בטענה שקנאה עיין סמ"ע שכתב דבזה אפי' שטען שראובן עצמו נגזלה לא מחשב נוגע מטעם דלא לקרויי' גזלא דבמטלטלין לא מקרי גזלן מחמת כן ובט"ז הקשה מהא דאמרינן בפ"ק דב"מ דף ט"ז גבי הגזלן ולקחה מבעלים הראשונים מה מכר ראשון שתבע לידו מ"ט מר זוטרא אמר ניחא לי' דליקו בהימנותי' רב אשי אמר ניחא לי' דלא לקרי גזלנא מאי בינייהו

הגר"א

אבל אם. כ"כ הרמב"ן בחידושיו מכח קו' התקנת השוק ותי' שטשון שקנאה א"כ במקום שאין תקנת השוק : [כג] ובזה"ז. ע"ל סי' ס': [כד] (ליקוט) אבל אם כו'. ומת"ם בסי"ז אבל אם ענין ראובן קיים כו' ויש"ם דמיה ובב"ק קט"ו א' (ע"כ) : [כה] (ליקוט)טלית או שדה. במש"ם דאין חילוק בין עליה לשדה אלא כאוקימתא דר"ש וז"ש למעה ואם מכר הטלית כו'(ע"כ):

היטב

דבמטלטלין לא מיקרי גזלן בזה דהא יכול לומר קניתיה מאחר וסברתי שהוא שלו משא"כ בקרקע דשם בעלים עליה עכ"ל. והש"ך כתב דמדברי הב"מ משמע להדי' דאינו מחלק בכך אלא אף במטלטלים הוי נוגע. (ונם בט"ז הסיג על הסמ"ע בזה ע"ש) : [כד] אפותיקי. ע"ל סי' קי"ז ס"ג דאפילו עשה אפותיקי בשטר וידע הלוקח מזה דלא פלוג רבנן : [כה] בעצמו. דאז ראובן נוגע בעדות דמה שנותן המערער להלוקח מוחזר ולוקח מראובן הנגזלן לאפוקי בטוען שקנאה מגזלן אז לא יוכל המערער לחזור על ראובן שהרי הוא בעצמו קנאה ונתן דמיס למי שקנאה ממנו עכ"ל הסמ"ע וע"ל סי' שכ"ו מדיני תקנת השוק : [כו] שגזל. עיין בטור שה"ר יונה מפרש אפילו אינו ידוע שגזל רק ששמעון מתרעם עליו והר"י פי'

תשובה

דאיירי דקיבל עליו אחריות דעלמא ולא אחריות דמחמתיה עכ"ל. הגה קושית זו הקשה ג"כ הפריסה ותחמת זה מתק אלו הב' תיבות דאי באחריות ע"ש אך הב"ח תקיים הגירסא ותירץ באמת דמיירי באחריות דעלמא ולא אחריות דתחמתי' ע"ש ועי'

המשפט

להפסיד מקחו אם יכא מערער כשיבוא שגזל ויברר שדבר זה גנוב ונגזל מאתו שצריך להחזיר ללוקח דמי חפץ שנתן בעבורו והנגזל יחזור על הגזלן לשלם לו הדמים שנתן ללוקח. ואם אחיירי בדבריס שצייר בו תק"ה א"כ אם יוציא מיד הלוקח צריך ליתן לו מעותיו ויחזור על המוכר ויצערך לשלם לו הדמים וא"כ כשוון פוסל עידוי שלא יוציא החפץ ואף הוא יפער תדמיס וה"ז נוגע. אבל בשונן שמוכר קנאה מגזלן אין לו כלל דמים מהמוכר כי אף הוא לקחה לכך מעיד . ואם לא נתייקר החפץ מכפי שקנאה מהמוכר א"כ במקום דיש בו תק"ה אפי' באחריות יוכל להעיד המוכר הבא אינו חוזר עליו שכבר קיבל הדמים מיד המערער. אבל אם נתייקר לא מעיד דבא אין לו מהמערער רק דמיס שנתן עכורו והנשאר על המוכר : (כח) שגזל. נתלקו בטור רבינו

נתיבות

חידושים

ע"ם ולמה לא אמרו אינא ביניייהו מטלטלין אע"כ דגם במטלטלין שייך דלא ליקרי גזלנא ע"ש ויש לייסב דבמטלטלין לא משכחת להאי מלתא כלל דהא שם אמרו עד אינמא ניחא לי' דליקו בהימנותי' עד העמדה בדין וקי"ל דגזל ולא נתייאשו בעלים שניהם אין יכולין להקדישו זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ומבואר אלינו בסי' שכ"ד דלאו דוקא גזילה אלא אפי' פקדון כל שצריך העמד בדין הריינו שיש לו איזה טענה כמי אין הבעלים יכולין להקדיש ולמכור עד אחר העמד' בדין ודוקא פקדון דלא כפריב

יכולין

(כט) ואם מכר הטלית הנזול' ללוי כו'. בתוספות פ' ח"ה ריש דף מ"ד דקדקו מדכתב רשב"ם וכגון שמכר ראובן ללוי שלא באחריות כו' דגרא' דפירש כן משום דאי באחריות הוי שמעון נוגע בעדות דאע"ג דהוי יאוש ושינוי רשות מפיק לה שמעון מלוי כיון דאין שום הפסד ללוי שיחזור על ראובן עכ"ל וא"ן דבריהם נראין דכי בשביל שאין הפסד ללוי יוציאנו שמעון מידו הלא כבר קנאו ביאוש ושינוי רשות ודלמא לוי רוצה בגוף החפץ ולא בדמיו ועוד דדלמא לא ניחא ליה ללוי למיקם בדינא ודיינא עם ראובן או שמא לא יהי' לו לראובן לשלם ועוד קשה לי דהא בכל דוכתי אמרינן שתמא דקנה ביאוש ושינוי רשות ומשמע דאפי' בשתא דאחריותו עליו ועוד דאפי' תימא דמיירי נמי כן. שמכר שלא באחריות תיקשי אמאי קנה אותו הא אין לו הפסד שיחזור לו הנגזל הדמים מתקנת השוק אלא ודאי כיון שכבר קנה אותו ביאוש ושינוי רשות קנה אותו לגמרי אפי' יחזור לו המוכר מעותיו ומ"ש רשב"ם וכגון שמכר שלא באחריות כו' רבותא קאמר דאפי' מיירי שלא באחריות (ל") נמי נ"י פ' ח"ה ראיתי שכתב בשם ה"ר יודא בן הרא"ש דכוונת רשב"ם דאלו באחריות לא הוי שינוי רשות וכאלו היא ברשות נזלן והדרא ליה ולא הי' יכול להעיד שהי' נוגע בעדות עכ"ל ואינו נראה דמה ענין אחריות לשינוי רשות והכי משמע מדברי כל הפוסקים לקמן סי' שנ"ג ושנ"ו ושס"ח ושאר דוכתי עובי שכתבו שתמא קנה ביאוש ושינוי רשות ולא חילקו בין מכר"ו באחריות או לא ונס מדברי הרמב"ם והטו"ו כאן מוכח להדיא כן דלעניל בסמוך סעיף ט"ז כתבו ראובן שמכר כו' שלא באחריות כו' וכאן כתבו מכר סתם ולא כתבו שלא באחריות אלמא דכאן אין חילוק וכן עיקר: שוב מצאתי בב"ח שהביא דברי התוספת הנ"ל וכ' יש לתמוה שלא נזכר זה בדברי הפוסקים עכ"ל ואין תמיהתו זו כלום דהפוסקי' לא ס"ל כהתוספות אדרבא על דברי התוספות יש לתמוה וכמו שכתבתי: (ל) ונתייאש שמעון ממנה. משמע דהיינו בידוע שנתייאש אבל בשתמא לא הוי יאוש וכן משמע יותר בטור ורשב"ם שכתבו ומשמעינן לנגזל דאייאש כו' והיינו כמו שכתבתי לקמן סי' שס"ח סק"ב וע"ש שהארכתי בזה. ומשמע מדברי הרמב"ם והמחבר דאין חילוק בין יאוש קודם שינוי רשות או יאוש אח"כ ולזלי לטעמייהו לקמן סימן שנ"ג ס"ג ושנ"ו ס"ג אבל הרבה חולקי' דבסימן היאוש קודם שינוי רשות וכמ"ש בסי' שנ"ג סק"ד וכתבתי שם שכן נראה עיקר ע"ש. וכן דעת הטור שם ועכ כן כתב הטור כאן ומשמעינן לנגזל דאייאש קודם שנמכר וק"ל: (לא) והאידנא כו'. אין הנגזל מעיד היינו כשהניח ס"ח ס"ד ושע"א ס"ז אבל כשלא הניח כלום אינו חייב לשלם כלום מנכסיה. וכדלקמן ריש סימן ק"ז והלכך מעיד: (לב) עד שיסתלק כו'. ודעת רבינו ברוך ומהר"מ והגהת מיי' פ' ט"ו מה' עדות דדוקא בדיינים מהני סילוק ולא בעדות דבסימן תחלתו וסופו בכשרות והלכך כיון דבשעת דאיית העדות הי' פסול לא מהני השתא סילוק (ותשובת מהר"ם היא בד"פ סי' תתקל"ה) וכ"כ התוס' בגדה בפרק בא סימן (דף ג, ע"א) וכ"כ בתשובת הרא"ש ריש כלל נ"ח בשם מהר"ם ור"י מפרי"ם ונם בתרומת הדשן סי' שמ"א מביא דברי הגהות מיי' ומהר"מ הנ"ל בשתא (וכ"פ בתשו' ר' יוסף טראני סי' כ"ו ע"ם) ואע"פ שבב"י לעיל ס"ם נ"ג דאה דברי מהר"מ ונמשך אחר תשו' הרא"ש שהקשה מסך דשותפין מעידים זה לזה באמת ל"ק מידי די"ל דהתם מיירי בעדות שראה השותף אחר שסילק עצמו וכן מוכח בתוספת פרק ח"ה ושאר פוסקי' די"ל כן מדהקשה אהך דליסלקו בי תרי מנייהו דהא בעינן תחלתו וסופו בכשרות ולא הקשו כן לעיל מיניה אהא דמעידים זה לזה וכן כ' בתשו' מהר"ח ן' חייס סי' ק"נ וכ' דאע"נ דכתב הב"י דנקטינן כרוב הפוסקי' מ"מ כיון דקי"ל דמוחזק יכול לומר קים לי רק במקום שהמסייע הוא יחיד בכ"ד דאיכא

מו שאפשר שנוח לו להוציאה מיד ראובן כו'. עיין פרישה שם כתבתי שבכלל האי נוח לו הוא גם כן הניחותא דשמא כשיבא ליד יהודה אף שיהיה לשמעון עדות שהיתה שלו שראובן גזלה ממנו מ"מ לא יוכל להוציא מיד יהודה שים לו נ"כ עדים שהיה שלו ושמעולם לא היתה של שמעון וה"ל תרי ותרי ויש"ר הקרקע ביד יהודה שיהיה אז מוחזק בו עפ"ר ודריסה: מז וכן אם מכר ראובן הסדה כו'. כאן דקדק לכתוב הסדה כו' משום דבסדה לא שייך יאוש ולא קנאה ביאוש ושינוי רשות מה שא"כ בטלית וכמ"ש אחר זה אבל אם הוא עדיין ביד ראובן דליכא שנוי רשות הסוה בריסה שדה לטלית וק"ל ועפ"ר: מח ואם מכר הטלית כו' ונתייאש. המחבר נמשך אחר לי' הרמב"ם (פ' ה' מהל' גניבה ובפ"ב מגזילה) דאינו מצריך להיות היאוש קודם שינוי הרשות אבל התוס' והרא"ש והטור חולקים בזה וכמ"ש לקמן בסי' שנ"ג וסש"ח ע"ש: מט שאם תעמוד ביד היורש לחזור לו. מפני שרשות יורש לא מיקרי שינוי רשות משא"כ כשתבא ליד יהוד' והמערער טוען שלא היתה מעולם של שמעון לא יחזור לו אף אם יביא שמעון נ"כ עדים וכמ"ש לפני זה: נ חייב כו'. פי' ונמצא חיוב תשלומין דגזילה דראובן נשאר על נכסיו שהניח אפי' לאחר מותו מ"ה מחשב שמעון נוגע בעדות זה: נא והאידנא דתקינו רבנן כו' ע"ל סי' ק"ז: נב עד שיסתלק עצמו כו'. מדברי המחבר שכתב אבל מרחק או רחוב עד שיסתלק משמע דס"ל דמועיל בהו סילוק ואחר כך בס"ת כ' שא"א לסלק ממנה וכ"כ בספרו בב"י בריש דבריו אבל בסוף חזר מזה וכתב דמשמ"ת נלמד למרחק ולרחוב במק"ו (דהא במרחק ורחוב יש לו מינייהו הנאת סוף משא"כ בס"ת) דלא מהני בהו סילוק אא"כ שיש להן אחר ואז מועיל נ"כ בס"ת וכמ"ש מור"ם בהג"ה וכן כתבתי בפרישה ע"ש: דבשים

(נא) אם מכר ראובן [נז] השדה הגזולה או הורישה ללוי ובא יהודה לערער על לוי אין שמעון מעיד שאינה של יהודה מח(נט) ואם מכר הטלית הגזולה ללוי (ו) (נ) ס [נח] ונתייאש שמעון ממנה ובא יהודה לערער על לוי אם מת ראובן שמעון מעיד עליה שאינה של יהודה שהרי אין טלית זו חוזרת לשמעון לעולם שכבר קנאה הלוקח יד) ביאוש ושינוי רשות וכבר מת ראובן הגזלן ואין לו ממי ליטול דמיה אבל אם עדיין ראובן קיים אין שמעון מעיד אף על הטלית שהנאה הוא לו שלא תעמוד ביד יהודה כדי שיביא ראיה שראובן גזלה וישלם דמיה ת וכן אם היתה הטלית (לא) ביד יורשי ראובן אין שמעון מעיד עליה מפני שסופ'מט שאם תעמוד ביד היורש [נט] לחזור לו וכן כל כיוצא בזה מ ואפי' כשמת דדוקא שלא הניח (לב) אחריו נכסים אבל אם הניח אחריות נכסים נ [ל] חייב ונמצא שזה נוגע בעדות נא(לא)(לג) ג והאידנ' דתקינו רבנן לבעל חוב ליגבי אפי' ממטלטלי דיתמי אע"פ שמת הגזלן ולא הניח אחריות נכסים אין הנגזל מעיד לו דאבתי נוגע בעדות הוא: הגה וכל זה ששמעון לא בא להעיד רק שהשדה או הטלית שינו של יהודה טו) אבל אם בא להעיד שהוא של ראובן בכל ענין יכול להעיד ט) שכיון [לא] שהודה על הדבר שהוא של ראובן שוב אינו יכול לערער עליו ולומר שהוא שלו ואינו נוגע בעדות (ג טור):

יח ד בני העיר שבא מערער לערער עליהם ממרחץ או ברחוב של עיר אין אחד מבני העיר מעיד בדבר זה ולא דן נב (לב) (לד) י) עד [לב] שיסתלק עצמו בקנין גמור: הגה [נז] וי"א דאי אפשר להסתלק מדבר שהוא לרבי בני העיר (טור ורמב"ם פט"ו מהל' עדות)[נח] אם לא שיש להם דבר אחר שהוא כיוצא בזה (תשובת הרא"ש כלל י"ג) וכן עיקר:

בני

באר הגולה

דיש פט"ז מכרייתא ואוקימתא דרב אשי כש דף מ"ג ע"ב ומהא דמסיק ולוקמה בגזלן וכו' שם ריש דף מ"ד ק שם בגמ' ר שם בברייתא: ם אוקימתא דגמרא שם דף מ"ד ע"ב ואע"ג דהתו אוקימתא זו והיינו לענין שלא נפרע הברייתא זו כאוקימתא זו אבל מ"מ הדין אמת וכ"כ הרשב"ם ת מהא דתתני ליה ר' לרבי בתעון בריה וכו' משום כבוד אביהם וכו' ב"ק דף קי"ח ע"ב והא דמקשה בב"ב שם ומוקמה ביורש וכו' כבר כתבו התוס' דהא איירי בלא עשה השוכה א טור מחשבה וגמרא שם בבא קמא ומבואר לקמן בסי' שס"ח ב שם בשם הרמ"ה: ב מסוגיא דגמרא ב"ב דף מ"ג ע"ב: ד ל' הטור מברייתא דלקמן וס"ל דס"א ל"ד וכ"ה לשאר לרבי' העיר שאי אפשר להסתלק מהם וכ"כ מדברי הרמב"ם בפט"ו שכתב נדין הסי"ת וכן כל כיוצא

הגהות אמרי ברוך

(ד"ר ס"ק כ"ט) (") גם בנ"י פ' חז"ה כ"ב מוכח לקמן סי' שכ"ח סעיף ה' וכתוספת ב"ק דף ס"ו ע"א ד"ה מעתה וכפי' לב"ק דף ע"ו ד"ה וקדמי מזבח:

טורי זהב

בהג"ה שהודה על הדבר) א"ל אמאי לא יוכל לומר אח"כ אלא הודיתי אלא שלא יקחנה המערער וכהיא דסימן מ"ז בשער אמנה שיוכל לומר לחזות בעל חובו כו' יש לומר שאני התם דכיון ששש"ח בידו הסברא נוטה דלא נפרע עדיין והוא אומר כדי לדחות ב"ח שלו בכללע"ד: (בטור ס"ד שהמערער צריך לשלם שכר טרחו) קשה הא אתא סי' שלי' השוכר את הפועל לעשות בשלו והראוהו בשל חבירו דנותן לו השוכר שכרו משלו וחוזר ונוטל מבעה"ב מה שהנאהו וכאן כתב שיתן לו שכר טרחא וכראה דדוקא התם שכבר נגמרה מלאכתו ויש בפיהו תילוק כיון שיעור ההנאה לשיעור השבח בזה אמרי' דאין לו אלא כמה שהנהנה הבעה"ב הייינו שיעור אם הוא פחות תן ההנאה אבל הכא שאין שכר לאדם אלא לאחר שיגמור כל מלאכתו ויקח אז אלא בפירות וכאן משלקו המערער בעוד שלא נלו בפירות ואז אין חייב השוכר ליתן לאחרים רק שכר טרחא והיינו מה שהשביח השדה עד הנה ואין שם שומא לפיהו שישלם לו אלא לריכין אנו לשער מה שהשביח הקרקע בטרחתו הא כשחרלם לישום כמה שוה הקרקע עכשיו לריך לחשוב שיעור השבח כמה לריך להוציא על שבח קרקע כזו ליתן לפועל ומצא שאותו המערער לריך נ"כ לשלם לאותו שכר טרחא ואין כאן חילוק בשלומין כיון אם יקבל כאדם שכר מן המערער כיון מן אותו שהכרו אלא דוקא אם היה במר מלאכתו יבאות' הפירות היה לו הנאה טפי מן אותו שהכרו כיון שהבשיחו ליתן לו טפי משאר אדם כא ל"ק דלא ישיר שקר בשביל זה כיון שאין לו הפסד לשת הזאה ולא יאוש על מה שיוכל לבא מדיין לידי ריוח יותר כי יכול להשכיר עצמו במקום אחר ויש לומר לו נ"כ שפי כיון שהוא אדם שוב. שוב ראיתי בסמ"ע סי' שליו שכתב להביא כאן כיון שהמערער לריך לשלם כי' ואין זה לכון לע"ד: (בסעיף ח' אז שאנו יודעים שיש קרקע המפסקת נגד מוכו) קשה הא אינא לידע זה שמא יש לו בעל חוב גדול וכ"כ תוספת בהדיא פרק ח"ה דף מ"ו וז"ל והתם אפי' אית ליה אדעא אחריתי לא יעיר דחייבינן שמא יש לו בעל חוב גדול וכו' והא דקאחר לעיל אי אית לי אדעא אחריתא עליה הדר לא תקשה היאך הדר עליה שמא יש לו בעל חוב גדול מזה דה"פ אי אית ליה אדעא אחריתא כדי כל החוב עליה הדר ואי לית ליה אדעא

ביאור

[כו] (ליקוט) וכן אם כו' השדה. ל"ל והטלית (ע"כ): [כז] וי"א דא"א. כמו נבי ס"ת דסי"ט. וס' הראשונה ס"ל מדקא' דדוק' כשיש לשמעון עדות שיכול להוצי' ממנו בדין ע"ש: [כז] השדה. דוק' בשדה דלא שייך יאוש ולא קנאה ביאוש ושינוי רשות משא"כ בטלית. סמ"ע: [כח] ונתייאש. כתב הסמ"ע דדעת המחבר דא"ל להיות הי' זוש קודם שינוי הרשות וכן ס"ל להרמב"ם אבל התוספות והרא"ש והטור חולקים בזה וע"ל סי' שנ"ג וסש"ח: [בט] לחזור. דרשות יורש לא מיקרי שנוי רשות. סמ"ע: [ל] חייב. פירוש ונמצא חייב

פתחי

בתומים הארוך בזה ומסיק ולדינא לא כ"מ כי לעולם כיון בתנור וכיון באיזו מעיר בו שהוא בדין שלו וכיון באחריות וכיון בלא אחריות אינו מעיד ע"ש: ל) עד שיסתלק עצמו. עכה"ע מ"ש והס"ך הביא הרבה פוסקים כו' ועמ"ש לעיל סי' ל"ג סע"ן סק"ח וכסי' ל"ד סכ"ט סקמ"ג וע' בתשו' נו"ב תניינא סי' מ"ה אבי עזר ערעור מחמת שעד ה' מן הנאותה אשתו היא אבי בשני עם בעל אשה אשר ניתן לה בהנאותה סך ע"ה זהיבים. עוד בה אבית שבאותה זו נדרה בגד אחר לבה"כ לעשות תמנו אחוה והבד דיראתו שם בתקום הבוה והרי הוא נוגע בעדות. הנה מלד הבוה אם יש בתקום הבוה אופה אחרת עוכה כזו אינו נוגע כלל ואופה דומה לס"א שאם יש להם ס"א אחרת אינו מתבטל נוגע בתבואתו בסי' ז' סי"ב וכ' הסמ"ע שם בתוותר להדייניים לקרות אפי' באותו ספר כו' וכיון שא"ל אפי' שילוק הו אין חילוק בין עד לדיין דבדבר הלריך שילוק

משה"כ | נתיבות

יוכה ור"ל דר"ל סובר דוקא בשבוה ידוע בעדים שנגל א"ת אבל בקול בעלמא שנגלו לא מיפסל שמעון להעיד כי אולי אין בו ממש בקול. ורבינו יוכה פירש אפי' בקול בעלמא חוששין ואינו מועיל עדותו אולי כאמת כפי הקול. ונוגע לענותו: (כא) אם מכר ראובן השדה הגזולה. בעודנו ביד המוכר אין שדה לטלית אבל במכרו לנוקח יש הבדל דבקרקע לא שייך יאוש ושינוי רשות מה שאין כן בטלטלין: (ל) ונתייאש. זהו לשיטת הרמב"ם דס"ל דאין הבדל בין ש"ר קודם ליאוש לו יאוש קודם לש"ר לעולם זוכה הנוקח אבל לדעת החולקים ל"ל דבאן תיירי דיודע דהיאוש קודם לש"ר ולכך אין לו לתבוע בליקח אמ"ע:

משה"א

אלא נ"ל וצ"ל שם ולא קאמר רב זביד בלא כו' ותיבת ודקאמר רב זביד ט"ס: יג) שאפשר שנוח לו וכו' הנה בתומים סקי"ה יצא לידון בדבר החדש דבע"ח יכול לגבות אף שהיה יאוש דיאוש משעם הפקר וכשם שהבע"ח יכול לטרוף מדבר שהפקיר כן יכול לטרוף מהדבר המיואש. ולשענ"ד הא ודאי לית' דא"כ אף ביאוש דאבידה כשיש לו בע"ח ששיעבד לו מטלטלי אנ"ק יכול לטרוף מהמוכר אבידה אחר יאוש וזה לא שמענו מעולם אלא ודאי דשאני יאוש מהפקר דהא דבע"ח יכול לטרוף מהקרקעות שמכר כתב רש"י בבסחי' רף ל' ע"ב בד"ה דכ"ע אתי מלוה וטריף כיון דמחמת דשיעבוד הוי כדבר שאינו ברשותו ולא הוי מכיר' ומש"ה אתי וטריף משא"כ יאוש העיקר הוא דמהני יאוש הוא רק לדבר שאינו ברשותו דהא כל נזל ולא נתייאשו הבעלים שניהן אין יכולין להקדישו מפני שאינו ברשותו ואפי' הכי מועיל יאוש דביאוש נזירה הכתוב הוא ורחמנא בע"כ דידיה אפקה מרשותו ולא מטעם הפקר הוא כלל ואדרב' במקום שהוא ברשותו לא מהני יאוש כלל כמ"ש הרמב"ן בב"מ במלחמות נבי בשלה לפני יאוש ובמקום אחר הארכתי בזה ממילא

כסף

סעי' יח (סיסתלק עצמו) גם הקיימת לן שבמעון ח"ל בתילתו וסופו בכשרות [ע' בתומים ס"ק כ"ב] מ"מ כל שידוע שהי' נוגע אולי יכול לטעון המוחזק שמא לא סרה הנגיעה עדיין שהכא לטעון נגיעה על עד לו דיין עליו הרמ"ו מלה חזקה הרוכא ברוכא דעלמא אין נוגעים מה שאין כן בסמ"ו נוגע ואלו ולעע"כ: כתורים ותומים ז"ל כתב שלגבי קרוב של נוגע יכול המוחזק לומר קים לי שלריך לתיית תחילתו וסופו בכשרות ע"ש אם הי' קרוב ונוגע הרי הוא הי' לריך לתיית תחילתו וסופו בכשרות. וכן הוא לגבי קרוב שלו אך שייך ב"כ החילוק שבין הענינים שאם נוגע אינו בשנגון עדות כלל. גם אם הוא קרוב גם

קצות

יכולין להקדישו מכוח דכל היכא דאית' בדשותי' דמאדי' אית' והבעלים יכולין ליקחו ממנו כל אינמא שירצו אבל היכא דמחוסר העמדה בדין וכגון שם לו איזה טענה נמי אין יכולין להקדישו ופ"ש ותמש דמיירי הלוקח לא הכיר שהיא גזול' כמ"ש הלשוקי יוסף בהכי הלוקח לא שייך דליקו בהימנותי' וכיון דכל הכיר בה שהיא גזולה ודאי לריך העמד' בדין לברר שהיא גזולה וא"כ אינו דומה לפקדון דיכול לטלו אינמא שירצ' א"כ אין הנגזל יכול לקנותו מבעלי' הראשוני' דהוא דבר שאינו ברשותו וע"כ לא מבטחת אזר הנגזל ולקחה מבעלים הראשונים אלא בקרקע דיכולין הבעלים למוכרו ומש"ה אמרו מאי בייהו ולא מני אמרו מטלטלין וק"ל: ט) בסיון שהוא. כתב הנ"י בפ' חז"ה בשמעון מהא דנוגע בדבר יכול להעיד בחובתו דהכא נמי דמעיד דלאו יהודא הוא ל"ל נוגע בעדות אי הוא ס"ש בתבוע ולא בתבוע אמר דבר שהוא חובתו ותובת שותפו נאמן להעיד והרא"ש בתבוע לא בתבוע ולא בתבוע אמר דבר שהוא חובתו ותובת שותפו נאמן להעיד ובנ"ל

דאיכא הר"מ ז"ל ותוספות דנדה וה"ר ברוך ודאי דיכול המוחזק לומר קים לי **ועיי"ש**. וע' עוד בתשובת מהר"ח בן חייס סי' כ"ט: (לג) כגון בהכ"כ. אז כלי קדש וחפוחי. זהב שהן נויי ס"ת וכיולא בזה כן הוא בתשו' מהרשד"ם סי' ע"ו וע"ש: (לד) אין דינין כו'. ע' בתשו' מהר"ל ן' חביב סי' קל"ד ובתשו' מהר"מ מלובלין סי' מ"ב: (לה) שהנאה הוא להם כו'. ע' בס' ת"ח פ' ח"ה מ"ש **על הרמב"ם והמחבר בזה**: (לו) וכן לא יהי' דיין כו'. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' מ"ה וסי' תל"ע: (לז) עכשיו נהגו כו'. ע' בתשו' מהר"ח ן' חייס סי' כ"ט: (לח) וכן לא אמרינן בכיולא בזה לא רחינו אינו רחיה כו'. בזה יסבתי בתחלת ספרי שפתי כהן ליורה דעה דברי האגור שכתב שאין להכיח כסיס לשחוט שכבר נהגו שלא לשחוט שהב"י סס הסיג עליו דלא רחינו אינה רחיה ואני כתבתי דבמנהג הוי לא רחינו רחיה וכמ"ש מהרי"ק והר"ב כאן. ושמעתי שיש מי שהקשו עלי בזה וגם שאלני משכיל אחד ואמר שדעת מהרי"ק שורש קע"ב והר"ב כאן אינו אלא הס מיירי בדבר שבא לעשותו ומנהגו לעשותו משום המנהג וכן הוא בשלטי גבורים ריש פרק השוכר את הפועלים דמהרי"ק מיירי דוקא בכה"ג כגון שיש בו מנהג במקום פלוני שאין מברכים שהאיינו אז שאר ברכות אז שאין משלימין בתענית בע"ש וכה"ג והאריך בהוכחות בס"ג שם יעו"ש. וזה אשר הסמני לו. בודאי כדבריך כן הוא בשלטי גבורי אבל לפי דעתי הבעל ס"ג לא כוונ"ם ודעת מהרי"ק והרב הוא כדברי וכמו שאבאר בראש מה שרולה בעל ס"ג לומר דדוקא דהיכא דאירע מעש' ומנהגו לעשותו אינו מהרי"ק לא רחינו רחיה אלא נהירא לפע"ד דא"כ אאיך כתב מהרי"ק וז"ל ואשר כ"עוד כי לא רחינו ולא שמענו אינה רחיה הלא דבר פשוט הוא דדוקא

ס"ס שיש ב' כתי עדים המכחישים זה את זה אחת אומרת רחינוה שנתקדשה ואחת אומרת לא רחינו כך וכך אבל היכא שאין הכאה כי הכא שאין אדם מעיד שנהגו הראשוני' להתיר באלו הסבלונות פשיטא ופשיטא דמהני' האומרי' ומעידי' שלא רחו ולא שמעו מימי הראשוני' פולה ומלפלף וכה"ג איתא בערובין כו' ע"ל דמשמע דעשמא דבב' כתי עדים כיון דאיכא הכחשה הא לאו הכי הוי לא רחינו רחיה דומיא דהכך דמסהדי דלא רחינו שנתקדשה דלא הוו מסהדי על המעשה שנעשו לעשותו. ועוד דאל"כ אאיך שייך לומר לא רחינו אינה רחיה והרי זה הוי כתו רחינו דכיון שאירע כך מעשה ונעשו אין לך רחיה גדולה מזה אלא ודאי מהרי"ק מיירי שאין אנו יודעים שאירע מימי הראשונים כך מעשה אלא שלא רחינו מעולם מי שהחמיר וא"כ כיון דמנהג דמשבלי ולא שמענו שמחמיר בדבר הוי לא רחינו רחיה כיון דליכא אחריני דמבחשי להו. כן משמע לפע"ד ברור דעת מהרי"ק וכן נראה דעת הרב מהרמ"ח שכתב בד"מ סי' ז' בשם מהרי"ק בשתמא דבמנהג הוי לא רחינו רחיה וכ"כ בהגהותיו לש"ע

זהב

לחפ"ה חוזר עליו בכמלאת גזולה מצד דלא הוה מכירה כלל דזה אין יכולין לטעון דאי יכולין לטעון שלו קמ"ל דהוה מכירה. וכתן עשה כל תנאי שבמתנן קיים וסיימו ברב פפא כיון דמיירי במוכר פתח אלא באחריות: (כתב הרמב"ם שאין משיב לו עליה אלא א"ל הודה שתעון וכו') כתב הב"י בשם ר"י דנקא בשהודה שהיא בת חמורו מעיקר' אבל אם הודה לו שבשיו בשבא מערער אלא מהני בקנו ומנהגו לעשות אינו נאמן ל"ש אמתא מהני מה שהודה מעיקר' דלמא היה יודע שיש מערער וע"כ הוא מקניס לומר כדי שיוכל להעיד אחר כך ואשתר הבדה בידו ומלבד זה אינו מכון דברי ר"י דאמה לא נוקי שהודה בשעת הערעור ואינו מזהירין ומזהירין אותו שעי"ז לא יוכל לחזור ולגבות מן המוכר אע"פ אלא יעיד לו המוכר וע"כ בודאי הודה פתו אמות לאמה: (בשם מהרש"ק בשור פ"ע אא"כ שטלק עצמו ממנו וקנו מידו וכו') דיקא בקרקע ומ"ל דבר אבל אם אינו מוכר אמה בקנו ובאן פסק דבשותף מהני וזה כפך דעת ר"י שכתב דבשותף לא מהני ובכתוספות מהני ע"ש כ' הכותב ד"ה קנו מהני ז' שכתב דבשותף מהני וזה כפך דעת ר"י שכתב דבשותף לא מהני ואפילו קין להו אף על גב דכתב הב"י בח"מ סי"ם ל"ז בשם תשובת הרמ"ם ותשובת הרשב"א שעידי הקבל מעידים על התקנות והקדשות וכן מוגעין בעדותן שכן נהגו מ"מ ל"ל דהיינו דוקא לענין פלוני מהני העיר הקדיש כלי זו לבה"כ נאמנים להוציא מיד המקדיש או מיורשיו משום דאדעתא דהכי נתתפו להאמין לזה"ז שעיש שמוגעים כמו נאמן עלי אבא כו' אבל לטעון נגד עיר אחרת שיש פשיטא שבם פסולים וכ"כ בתשו' שב יעקב סימן ג' והוכיח מן התשובה הרמ"ם ע"ש הבאתיו לעיל סי' ז' סי"ב בקב"ו ועמ"ש לעיל סעיף י"ט שב"ה אבאר אבאר אבאר

ס"ס ל"ז ואם איתא ה"ל לפרוסי דסיינו דוקא במנהג שבא במעשה לעשותו ונמנעו מלעשותו ומדסתם ליה סתומי משמע דבכל גווני הוי במנהג לא רגילו רגיל. ועוד נכון יש בדבר דכיון שהמנהג כן והדבר ברור כן אם כי' הדבר מותר אי אפשר שלא היינו רואים פ"א כן נוהגין להתיר אלא ודאי המנהג הוא כך שנהגו בכוונה לאסור וכן להפך: ומ"ש בעל ש"ג דמהרי"ק מייתי ראיה (מעירובין דף מ"א) מה שלא ערער אדם באותן התעניות שבאו מע"ש ולא היו משלימים דמה שלא היו משלימי' הי' מנהג כו' לפע"ד לא כוון יפה דאם איתא דכוונת מהרי"ק הוא כדבריו א"כ מאי ראיה מייתי דלמא לעולם איתא לך דעובדא דסבלונות לא הוי כבא מעשה לידינו והתם בתעניות הוי ראינו ממש שהרי נהגו לאכול ולא להשלי' ואין לך ראינו גדול מזה. גם מ"ש בעל ש"ג ולולי כי אין מסיבים את האדי' לאחר מיתה הי' קלת נראה דאין מכאן ראיה דלא ראינו הוי ראיה כו' דדלמא לא ערער בדבר היינו הודו לו ממש דשתיקה כהודאה דמיא כו' ולפע"ד דהבעל ש"ג לא כוון יפה בכל זה דהוא הבין שכבר נקבעה הלכה כרבן גמליאל ולא הי' אדם שערער בדבר כלום כו' פירושו שכבר נקבעה הלכה בזה שלא היו משלימי' וזה אינו דאל"כ ל"ל לר' יוחנן בן נורי לומר כל ימיו של ר"ג קבענו הלכה כמותו כו' אפילו אי לא קבענו הלכה כמותו הל"ל בקצור כבר הוקבע הלכי' כר"ג שכבר נהגו לאכול ולא להשלים אלא הדבר ברור דה"פ שר' יהושע רצה להפר דבריו של ר"ג לפי שהי' נראה לו הדין שמשלימין ועדיין לא הי' מנהג בדבר זה ועמד ר' יוחנן בן נורי ואמר כל ימיו של ר"ג קבענו הלכה כמותו בכל מה שאמר ר"ג ולא דקדקנו אחר דבריו אלא הי' מנהגנו לפסוק כדבריו ועכשיו אתה מבקש לבטל דבריו יהושע אין שומעין לך שכבר נקבע הלכה לפסוק כר"ג בכל דבריו ולא הי' אדם מערער בדבר מעולם לומר לא אפשוק כר"ג. וא"כ מייתי מהרי"ק שפיר ראיה וז"ל הרי לך שלא אמר לו לא שמעתי איזה ראיה דהא ע"כ לא הי' עדותו אלא שלא שמע מערער מדלא קאמר והודה לו חכמים עכ"ל כוונתו ממש כמו שכתבתי ור"ל כיון דהתם לא שמע מערער והוי ראיה לומר דנהגו כר"ג בכל דבריו א"כ ה"ה נמי בנדון דידי שהמנהג אין הנשים שוחטות: ומ"ש עוד בעל ש"ג ראיה לדבריו מרים פ' ערבי פסחים גם בזה דבריו לא נהירין לע"ד דודאי התם בשביל פ"א אי לאו דמיתה לא היו קובעים הלכה לדורות דשמא אירע כך ולא הי' כוונה בדבר אבל אה"כ אלו אירע כן הרבה פעמי' והי' מנהג בדבר ודאי היינו יכולין שפיר ללמוד מדלא אירע כן להפך בשום פעם דמנהג הוא כן והוי ראיה. ותמהני על בעל הש"ג דהא התם אי לאו דמיתה היו מפסיקין והוי ראינו ממש ואפ"ה לא הוי מצינו למילף מהתם אלא ודאי כדפי' דהתם טעמא היא כיון דלא הי' רק פ"א היינו אומרי' חולי מקרה הוא ולא בכוונה אבל אה"כ אלו אירע כן הרבה פעמים אפי' הי' אירע להפך שלא היו מפסיקין היינו שפיר יכולי' ללמוד מדלא אירע כן בשום פעם להפסיק ש"מ דהמנהג הוא שלא להפסיק והוי לא ראינו ראיה: גם מ"ש עוד בעל ש"ג ראיה לדבריו ממסכת זבחים דף ק"ג גבי עור יולא לבית הסריפה כו' דבריו לא נהירין לפע"ד ואדרבה יש לדקדק מדברי רש"י שם איפכא דמדכתב רש"י שמא לא אירע בימיו שימלא עריפה אחר הספסל ואפילו אירע שמא הוא לא ראה משמע דוקא התם כיון דלא שכיח שימלא עריפה אחר הספסל וגם הוא לא ראה ואפשר אחרים ראו אבל בדבר דשכיח טובא ושום אדם לא ראה פשיטא דלא ראינו הוי ראיה וא"כ בסבלונות שום אדם לא שמע מי שהתמיד וכנ"ל דידי שמעולם לא שמע שום אדם שהנשים שוחטות וגם הדבר שכיח טובא והלכות שחיטה נוהגים בכל יום ולא שמענו מעולם שאשה שחטה או שלמדה הלכות שחיטה כדי שתוכל לשחוט אלא המנהג פשוט שאין הנשים שוחטות ודאי בכה"ג הוי לא ראינו ראיה והוי ממש כדעת מהרי"ק והר"ב ע"כ תשובתי:

לח (א) עדים שהעידו כו'. ל' הטור ומה שמחייבי' הני הזמנין אינו אלא קנס כו' לפיכך אין משלמין על פי עצמן אבל אם אמרו עדי' שקר העדנו כו' ר"א לא מבעיא שאין משלמין על פי עצמן אלא אפי' העדות שהעידו בשביל שהגיד אינו חוזר ומגיד ואינו אומרים אין משלמין ע"פ עצמן אלא אפי' בשאר עדות דאינו חוזר ומגיד א

קשה להוציא חו שחין להן חלה זיבורית וק"ל: ג חיכח נפקותח דעד זומס פסול. עוד יש נ"מ חחריתי דחי תפס לח מפקינן מיניה וכ"כ המחבר בב"י בסוף סי' זה דמס"ע כתב הטור דיני הזמה חע"פ שחין דרכו לכתוב דברים שחין נוהגין בזמן הזה ובפרישה כתבתי דנ"מ דתרוייהו נ"ל בטור ע"ש: ד ועידי הכחשה כשרים. פי' שכל חחת בחה בפני עצמה ומעידה כנ"ל: חו

זוממים הח"דנח מטוס שהוח קנס מ"מ ג (ב) ב) (ב) ב) ג) חיכח [ג] נפקותח דעד זומס פסול להעיד כמו שנתבחר לעיל סי' ל"ד ד ועידי הכחשה הדין וממוחל שטר וממרחה דיבר לשולחני ומסור וכה"ג. וכ"כ הרמב"ן בדיני דגרמי שלו וז"ל שניס שהעידו

עדות שקר והפסיד חבירו על ידס וחי חפשר להוציח מידו כגון עכו"ס וחלס חו הודו הס והוח לח הודה חייב' לשלס שהרי גרמו לחבד ממונו של זה ומה דגרסינן במסכת מכות חמר רב יהודה חמר רב עד זומס משלס לפי חלקו והיינן בה וחוקמה רבח בחומר עדות שקר העדנו וחקשי' עליה כל כמיניה כיון שהגיד סוב חינו חוזר ומגיד לחו מכלל דלח משלס דחף ע"פ שחינו חוזר ומגיד לבעל עדותו חפשר לו שיתחייב לשלס חלח הכי קח קשיח ליה כיון שעדותו קיימת למה חתה קורח חותו עד זומס עכ"ל (ודברי' נכונים הם והיינו ממש כדעת ר' ירומס והרח"ם ולחנס החריך בספר לח"מ שם להקשות על ר' ירומס והרח"ם מס"ם דמכות הכ"ל וחשתמיטתי' דברי רמב"ן חלו וגם דברי רש"י בס"ס שם שם לפרש כן ודומק) וכן דעת הרבה פוסקי' דהעדי' שהעידו שקר חייבים משום דינח דגרמי וכמ"ש לקמן: ה דכיון שהרח"ם גופיה ס"ל דחייבין משום דינח דגרמי וכמ"ש הטור עלמו בשמו לקמן סי' מ"ו כל"ד היכח יכתוב הטור כחן בסתם דברי ר"ח דלח כהרח"ם וכמ' שחרית יוסף ז"ל דחיכח התם שחתמו כן בשטר עשו מעשה חייבים משח"כ הכח שהעידו על פה ולח עשו מעשה וחין זה נכון כלל דמה בכך שלח עשו מעשה סוף סוף גרמו לו היזק ולח גרע מדן חת הדין דלעיל סי' כ"ה וממוחל שטרו דלקמן סי' ס"ו סל"ב וממרחה דיבר לשולחני ומסור ומרחה ממון של חבירו לדקמן סי' שפ"ח נכון דהח כיון דחייבו בעדותן בע"כ חין לו סוס טענה. וכ"כ ר' ירומס להדיח בחתיב ב' ח"ו חפי' בעדות בע"פ דכשחמרו שקר העדנו חייבי' לשלס ע"פ עלמן למחי דדייניגן דינח דגרמי ומביחו ב"י והיינו כדברי הרמב"ן שהבחתי וכ"כ הכ"י פרק הכונס בשם הרמ"ה ומביחו ב"י לעיל ס"ס ל"ב וכ"כ המרדכי ר"פ החובל בשם חבי העזרי ופסקוהו הר"ב בהגה לעיל סימן ח' ס"ג [ס"ד] ומהרש"ל פרק החובל סי' ה' (ונס מ"ס הב"ח לפי' ר"ח דהמקס' פריך כל כמיניה פשיטח דחין משלס לפי חלקו חע"פ שהזיקו וחפי' עדותו נכונה דכיון שהגיד סוב חינו חוזר ומגיד הל"ל דמכ"ל להקשו' דדילמח לגבי עלמו חייב כחשר בחמת הדין כן לכל הפוסקי' שהבחתי. ומכ"ם דמ"ם הב"ח לעיל מיניה וז"ל ויש להקשות לרבח דמוקי בחו' עדות שקר העדתי ח"כ מחי עד זומס דקחמר רב וצריך לומר ל"ד קחמר עד זומס דחפי' לח חוזס כל עיקר חלח ר"ל שחומר שקר העדתי חייב לשלס לפי חלקו מדינח דגרמי עכ"ל חינו נכון דח"כ מחי פריך בתר הכי כל כמיניה כו' מנ"ל להקשות וכמ"ש מעיקרח ליתח דהיינו בחמת קושיית המקשה כל כמיניה כו' וכמ"ש בשם הרמב"ן ובלח"ה נמי לק"מ וכמ"ש לקמן) חבל לפי עד"ל דקושית הב"י מעיקרח ליתח ובחנס הרעיסו כל הגדולי' הנ"ל בזה והוח משום דנדקדק עוד חס חיתח דהטור בשם ר"ח בח לומר דחינו חייבים לשלס מדינח דגרמי מה עניגו כחן בסי' זה שהרי בכל סי' זה לח מיירי חלח מדיני הזמה ע"ש חלח נרחה ברור משום דבכל סי' זה לח מיירי חלח כשמתחייבי' העדים זוממי' משום קנס וכמו שנקט נמי להדיח הטור בדין זה בתחלת דבריו ומה שמתחייבי' הגיזמין חינו חלח קנס כו' ועלה קחי נמי ומייתי דברי ר"ח דיסין חייבים משום קנס והיינו חף שלח גרמו לו היזק דהיינו שלח שילם וכדחמרי' ברפ"ק דמכות שם מ"ע דר"ע קשבר קנסח הוח וקנס חינו משלס ע"פ עלמו חמר רבה תדע שהרי לח עשו מעשה ומשלמין וכן חמר רב נחמן תדע שהרי ממון ביד בעליס ומשלמין ועיין בתו' רפ"ק דב"ק דף ד' ע"ב וברמב"ם ר"פ ד' מהל' עדות ובכסף משנה שם) חבל כשגרמו לו היזק חינס חייבים משום קנס לחוד חלח משום דינח דגרמי שהוח כחילו הזיקוהו בידי' וכן הוח בל' ר' ירומס חייבי' משום דינח דגרמי שחין זה קנס. והיינו כמו שהזכיח הרמב"ן בדיני דגרמי שלו דדיני גרמי חינו קנס ע"ש בחריכות וכ"כ הטור לקמן סי' ס"ו סל"ח גבי מוחל שטר שחייב משום דיני דגרמי שחין זה קנס לומר שלח קנסו בנו חחריו חלח ממון גמור הוח כו' וח"כ הטור בשם ר"ח כחן דמיירי משום קנס מיירי כשלח גרמו היזק בעדותן דהיינו שלח שילם עדיין ומפרש הש"ם דמכות כפי' התוס' וז"ל יש לפרש עדות שקר העדתי ושוב הוזמו שניהן דהשתח יש לפרש כדחמר עדו' שקר העדתי סותר עדותו ולח שייך ביה תורת הזמה כי חם בחבירו ופריך כל כמיניה חפי' הוח בעלמו חתי לידי הזמה דכיון שהגיד שוב חינו חוזר ומגיד והוי כלח סתר דבריו וח"כ הוי שניהם זוממים ומשלמי' ממון עכ"ל יהשתח חתיח דברי ר"ח כפשטן וה"ק חבל חם חמרו שקר העדנו לח מבעיח שחין משלמין ע"פ עלמן דסד"ח שישלמו ע"פ עלמן משום קנסח דמה לי שניזומו מפי עדים חו שניזומו מפי עלמן חלח חין משלמין ע"פ עלמן חלח חפי' העדות נכונה כו' כלומר דסד"ח דנהי דחין משלמין ע"פ עדותן משום דעדות הסנייה לחו עדות היח דהזמת עלמן לח חסיב הזמה כהזמת עדים מ"מ נימח דהכחשה מיהח הוי וכיון דסתרי לעדותן הרחשון תבטל העדות כשחמרו שקר העדנו וכשניזומו חח"כ לח יתחייבו חלח חפי' העדות שהעידו נכונה חשבינן ליה ולח מתבטל במחי דחמרי' הסתח שקר העדנו ומתקיימת דכיון שהגיד שוב חינו חוזר ומגיד כלל חפי' לגבי עלמס וכשניזומו חחר כך חייבי' וכמסקנח דס"ס לפי' סתוס' והסתח לק"מ מה שהקשו הב"י דהח ס"ס ערוכה היח דבס"ס לח מוכח מידי דהח לפרש"י שפי' כל כמיני' בתמיה וכי יכול הוח לחזור בו ולפטור הנידון מלשלס וכן לפי' הרמב"ן שהבחתי לעיל לח מוכח כלל הח' דינח שעדותן נכונה הוח לגבי עלמן לעניין שמ"מ יסיו זוממין חח"כ וק"ל ומה שלח ביחר הטור בפי' דעדותן מתקיימת לעניין ס"סיו עדים זוממים היינו משום דבכל הסי' מיירי בזה ע"ש ונס בתחלת דבריו כחן חתה כתב ומה שמתחייבים הגיזומין חינו חלח קנס כו' ועלה קחי ומייתי דברי ר"ח: והשתח חתי שפיר הח דכתב העדות שהעידו נכונה חשבינן ליה ומתקיימת שכיון שהגיד כו' ולמה החריך כולי הח' הנ"ל בקצור שהעידו שהעידו מתקיימת חלח ר"ל דחע"פ שבחמת הוח חינו עדות והס מתחרני' בעלמן ממה שהעידו ה"ח דחעדות כזה לח שייך דנהי שחין יכולי' לחזור מ"מ לחו עדות נכונה היח כיון שהס בעלמס חומרי' שקר העדנו חלח העדות שהעידו נכונה חשבינן ליה ומתקיימת ושייך ביה דין הזמה והשתח הרמב"ם והטור בשם ר"ח ורבי' ירומס והרח"ם וסייעתם לח פליגי כלל וכולס בחדח מתחח מחתיכו. וכל זה ברור כשמס בלהרים ולח חולרכתי להחריך רק שהבית יוסף זמהר"מ חיסרלס ובעל ספר לח"מ ושחרית יוסף וב"ח לח מלחו כל חנשי חיל חת ידיהס ומקום הניחו לי להתנדר מן הסמיס: (ב) חיכח נפקות' דעד זומס

באר

שסק חלח עס הנתבע והוח יחזור על העדים כו' ע"ש בסמ"ע ועיין בש"ך שמאריך בדין זה: [ג] נפקות'. ובכ"ך כתב שיש עוד נ"מ בזה ע"ש:

נתיבות

משה"כ

זה כח בפ"ע ומעיד משח"כ בהזמה כשרים והמזיזמין פסולין כלעיל סי' ל"ד דעד זומס פסול: (ב) חיכח נפקותח. ויש עוד

משה"א

בנ"ל: ב) איכא נפקותא וכו'. עש"ך ס"ק ב' שהשיב על הריב"ש וחילק בין הזמה שלא בפניהם שאינן נפסלין ובפסלינהו בנזקנות' דנפסלין שמעידין על נופן של עדים. והוא מחוסר הכנה לכאור' דהא בהזמ' נ"כ פוסל נופן של עדות דמה לי אם אמרו שנזכו או שאמרו שהעידו שקר. ונראה בכונתו דדעת הש"ך דהזמה לא נקרא מעידין על נופן של עדות בסנהדרין דף כ"ה גבי פלונתא דאביי ורבא בעד זומס אי למפרע הוא נפסל דרבא ס"ל דמכאן ולהבא הוא נפסל ואמר הטעם דעד זומס חידוש הוא וקאמר התם דאיכא ביניהם דפסלינהו בגזלנות' וכו' אלמא דלפסול בגזלנות' לאו חידוש הוא וע"כ הטעם משום דמעידין על נופן של עדות לפסול אותן משא"כ הזמה מיקרי חידוש ואי לאו דחידש רחמנא לא הוי נקרא מעידין על נופן של עדות ולא היינו מהימנינן לאחיוני' טפי מהראשוני' וע"כ הטעם דאף שאומרי' בהזמה שהעידו שקר הא כמו כן כשמכחישין ואומרי' המלוה או הלוה עמנו הי' נ"כ אומרי' שהעידו שקר ומ"מ לא מהימני האחרוני' טפי מהראשוני' משום כיון דעיקר הנדתן הוא נגד המלוה ואי לאו חידוש הזמה דומה להכחשה אלמא דהזמה לא מיקרי כ"כ הנדה על נופן של עדות כמו פסלינהו בגזלנותא. ובתומים כתב דזה תלי' בפלונתא שבין ראב"ה לריב"א דהנה הראבי"ה הוכיח דאם קיבלו עדות שלא בפני בע"ד מהני מהא דהזמ שלא בפניהם דהוי הכחש' והריב"א השיב דהכחש' לא הוי רק נגד הבע"ד דהיא בפניו וכו' וע"כ הראבי"ה דהוכיח מזה דמהני ס"ל דהזמה שלא בפניהם אפי' לפסול העדים ולפ"ז למאן דס"ל דקבלת עדות שלא בפניו לא מהני גם הזמה שלא בפניה' לא מהני נגד לפסול העדות. אך יש לצדד דהא גם על פסול גזלנות יש לעיין היאך מקבלין חובתם שלא בפניה' וע"כ משעם דכיון דאין העדים לפנינו והמלוה הביא עדים להוציא ממון מיד הלוה והלוה מב"א עדי הזמה לפטור עצמו מתשלומין ובנתבע מקבלין עדות שלא בפני בע"ד ובפרש דהוי בעדים רדופין למדנה"י כיון שהלה רוצה להוציא ממון ממילא מהני נ"כ הקבלת עדות לענין פסול העדות ולפ"ז בתובע שרוצה להביא עדים להזים עידי השוכר אין מקבלין העדות גם לפסול העדים וכן בהזמת עדי גירושין עכ"ל התומי'. ולפענ"ד דאף הריב"א סובר דמהני הזמה שלא בפניה' לפסול העדות רק

סצות

דלהולח' ניתנה ולימה חלח חוב חשלומין ומחלי חייב לשלס כיון דחייב מלקות וקוטיח זו קשה לפי' לדידן דקי"ל דחייבי מלקות שוגגין חייבים לשלס לכחי מיקמי לר"ל היאך מפרש לברייתח דגונבה חת הקרן מיהו כפי מה שנסתפק הרח"ם בחסוב' סי' קס"ב חם חלוה עובר משום לחיך קודם נחיצה ע"ש. ולפי נימח דלימו עובר קודם נחיצה ח"ש ויעיין מל"מ פ"ד ממלוה ועיין שפה מקובלת פ' ח"ב דף ס"ב שכתב דלוה ומדים כיון שלין בידם לקרוע הסטר וליכח בהו קו"מ דלפי' בשומח גרידתח ולח כלה לידי גבי' מחייב ע"ש וגריך יעוב: ב) חיכח נפקותח ובכ"י כתב נ"מ לי תפס לח מפקינן וירח"ל לי דה"ה בעדים שהעידו בח' שחייב מנה והוגרך לשלס ולח"כ בחו שני עדים והכחישום ומחרו לח לוה חם הלוה תפס מן העדים שחייבו חומו מהני תפיסתו משום חיוב דיני דגרמי שנרמו לו לשלס וכיון דלפי דברי העדי' המכחיש' הוח פטור ח"כ הוי לי' ספיקח דחרי ומהני תפיס' כחרי ומרי חפי' שלח ברשות: כתב הרמב"ם בח' כ"ח מעדות וז"ל העידו על פ' שהפיל שן בעבד ולח"כ סימח חת עינו והוזמו משלמין דמי העבד ודמי עינו וכתב הרלב"ד ז"ל והוח כתב בפ' החובל שהחדון חינו משלם חלח חם תפס העבד וחם כן העדים שהוזמו חמלי משלמים עכ"ל והשגתו מבוחר דכ"ז שלח הנית הסחרור ליד העבד מינבי' ליה בש"ם מי משלם דמי עינו חלח"כ תפס העבד ולח"כ חמלי משלמין העדים מכחסר זמס כיון דכ"ז שלח תפס העבד חין הרב משלם ובכ"מ כתב לדעת הרמב"ם משלמין העדים משום דבקל יכול לחפוס ולח"כ שם בגדול עוח ז"ל הרב רמבנ' דינס בכתבי כדכתיב כחשר עדו ולח יתפוס לח מפקינן מיניה ע"כ. ועיין סוגי' דהזמ' בפרק מרובד דף ע"ג ומתבחר מתוך הסוגי' דפליגי חביי ורבח בעדים שהוכחשו ולבסוף הוזמו וסובר רבח הכחש' תחלת הזמה ומחר רבח מנח חמיר כו' ועולה משם דהיכ' דבחו עדים ומחרו עינו ולח"כ שינו ובחו עדים חחרים והכחישום ומחרי שינו ולח"כ עינו חם הוזמו הרחשונים משלמין דמי עין לעבד לכ"ע חפי' לח"ד הכחש' לחו תחלת הזמ' דהח עדיין לח הוכחשו דהח עדותן הרחשונים קיים דיש בכלל מחמיס מנה ולח הח"חרונים הוזמו ודחי פטורין חליבח דכ"ע חפי' לח"ד הכחש' תחלת הזמ' דחחרונים לח הפסידו כלום בעדותן כמה שחמרו שן והדר עין דהכ' חין לח נמרינן

לחבירו ע"פ עדותן וחין לחבירו לשלס חו הלך למ"ה. ועוד מ"מ הל' קשה לח מבעיח כו' חלח חפי' כו' מה ענין זה לזה חיפכח הל"ל העדו' שהעידו נכונה כו' ומ"מ חין משלמין ע"פ עלמן: ד היחך יעלה על דעת שהעדים לח יתחייבו לשלס כשגרמו לחבירו היזק בעדותן שקר והלח חין לך גרמי גדול מזה וכמו שחוכיח לקמן מדן חת הדין וממוחל שטר וממרחה דיבר לשולחני ומסור וכה"ג. וכ"כ הרמב"ן בדיני דגרמי שלו וז"ל שניס שהעידו

עדות שקר והפסיד חבירו על ידס וחי חפשר להוציח מידו כגון עכו"ס וחלס חו הודו הס והוח לח הודה חייב' לשלס שהרי גרמו לחבד ממונו של זה ומה דגרסינן במסכת מכות חמר רב יהודה חמר רב עד זומס משלס לפי חלקו והיינן בה וחוקמה רבח בחומר עדות שקר העדנו וחקשי' עליה כל כמיניה כיון שהגיד סוב חינו חוזר ומגיד לחו מכלל דלח משלס דחף ע"פ שחינו חוזר ומגיד לבעל עדותו חפשר לו שיתחייב לשלס חלח הכי קח קשיח ליה כיון שעדותו קיימת למה חתה קורח חותו עד זומס עכ"ל (ודברי' נכונים הם והיינו ממש כדעת ר' ירומס והרח"ם ולחנס החריך בספר לח"מ שם להקשות על ר' ירומס והרח"ם מס"ם דמכות הכ"ל וחשתמיטתי' דברי רמב"ן חלו וגם דברי רש"י בס"ס שם שם לפרש כן ודומק) וכן דעת הרבה פוסקי' דהעדי' שהעידו שקר חייבים משום דינח דגרמי וכמ"ש לקמן: ה דכיון שהרח"ם גופיה ס"ל דחייבין משום דינח דגרמי וכמ"ש הטור עלמו בשמו לקמן סי' מ"ו כל"ד היכח יכתוב הטור כחן בסתם דברי ר"ח דלח כהרח"ם וכמ' שחרית יוסף ז"ל דחיכח הסתם שחתמו כן בשטר עשו מעשה חייבים משח"כ הכח שהעידו על פה ולח עשו מעשה וחין זה נכון כלל דמה בכך שלח עשו מעשה סוף סוף גרמו לו היזק ולח גרע מדן חת הדין דלעיל סי' כ"ה וממוחל שטרו דלקמן סי' ס"ו סל"ב וממרחה דיבר לשולחני ומסור ומרחה ממון של חבירו לדקמן סי' שפ"ח וכמ"ש עוכח דחע"ג דבדבורח לחוד גרמו הזיקח חייבים גם מ"ם הב"ח לחלק דבעדות בעל פה לח ברי הזיקח דמחי למעבן חח"כ פרעתי ושחר טענות חינו נכון דהח כיון דחייבו בעדותן בע"כ חין לו סוס טענה. וכ"כ ר' ירומס להדיח בחתיב ב' ח"ו חפי' בעדות בע"פ דכשחמרו שקר העדנו חייבי' לשלס ע"פ עלמן למחי דדייניגן דינח דגרמי ומביחו ב"י והיינו כדברי הרמב"ן שהבחתי וכ"כ המרדכי הרמ"ה ומביחו ב"י לעיל ס"ס ל"ב וכ"כ המרדכי ר"פ החובל בשם חבי העזרי ולפ"ז למאן דס"ל דקבלת עדות שלא בפניו לא מהני גם הזמה שלא בפניהם אפי' לפסול העדים ולפ"ז למאן דס"ל פסול גזלנות יש לעיין היאך מקבלין חובתם שלא בפניה' וע"כ משעם דכיון דאין העדים לפנינו והמלוה הביא עדים להוציא ממון מיד הלוה והלוה מב"א עדי הזמה לפטור עצמו מתשלומין ובנתבע מקבלין עדות שלא בפני בע"ד ובפרש דהוי בעדים רדופין למדנה"י כיון שהלה רוצה להוציא ממון ממילא מהני נ"כ הקבלת עדות לענין פסול העדות ולפ"ז בתובע שרוצה להביא עדים להזים עידי השוכר אין מקבלין העדות גם לפסול העדים וכן בהזמת עדי גירושין עכ"ל התומי'. ולפענ"ד דאף הריב"א סובר דמהני הזמה שלא בפניה' לפסול העדות רק

דלהולח' ניתנה ולימה חלח חוב חשלומין ומחלי חייב לשלס כיון דחייב מלקות וקוטיח זו קשה לפי' לדידן דקי"ל דחייבי מלקות שוגגין חייבים לשלס לכחי מיקמי לר"ל היאך מפרש לברייתח דגונבה חת הקרן מיהו כפי מה שנסתפק הרח"ם בחסוב' סי' קס"ב חם חלוה עובר משום לחיך קודם נחיצה ע"ש. ולפי נימח דלימו עובר קודם נחיצה ח"ש ויעיין מל"מ פ"ד ממלוה ועיין שפה מקובלת פ' ח"ב דף ס"ב שכתב דלוה ומדים כיון שלין בידם לקרוע הסטר וליכח בהו קו"מ דלפי' בשומח גרידתח ולח כלה לידי גבי' מחייב ע"ש וגריך יעוב: ב) חיכח נפקותח ובכ"י כתב נ"מ לי תפס לח מפקינן וירח"ל לי דה"ה בעדים שהעידו בח' שחייב מנה והוגרך לשלס ולח"כ בחו שני עדים והכחישום ומחרו לח לוה חם הלוה תפס מן העדים שחייבו חומו מהני תפיסתו משום חיוב דיני דגרמי שנרמו לו לשלס וכיון דלפי דברי העדי' המכחיש' הוח פטור ח"כ הוי לי' ספיקח דחרי ומהני תפיס' כחרי ומרי חפי' שלח ברשות: כתב הרמב"ם בח' כ"ח מעדות וז"ל העידו על פ' שהפיל שן בעבד ולח"כ סימח חת עינו והוזמו משלמין דמי העבד ודמי עינו וכתב הרלב"ד ז"ל והוח כתב בפ' החובל שהחדון חינו משלם חלח חם תפס העבד וחם כן העדים שהוזמו חמלי משלמים עכ"ל והשגתו מבוחר דכ"ז שלח הנית הסחרור ליד העבד מינבי' ליה בש"ם מי משלם דמי עינו חלח"כ תפס העבד ולח"כ חמלי משלמין העדים מכחסר זמס כיון דכ"ז שלח תפס העבד חין הרב משלם ובכ"מ כתב לדעת הרמב"ם משלמין העדים משום דבקל יכול לחפוס ולח"כ שם בגדול עוח ז"ל הרב רמבנ' דינס בכתבי כדכתיב כחשר עדו ולח יתפוס לח מפקינן מיניה ע"כ. ועיין סוגי' דהזמ' בפרק מרובד דף ע"ג ומתבחר מתוך הסוגי' דפליגי חביי ורבח בעדים שהוכחשו ולבסוף הוזמו וסובר רבח הכחש' תחלת הזמה ומחר רבח מנח חמיר כו' ועולה משם דהיכ' דבחו עדים ומחרו עינו ולח"כ חינו ובחו עדים חחרים והכחישום ומחרי חינו ולח"כ עינו חם הוזמו הרחשונים משלמין דמי עין לעבד לכ"ע חפי' לח"ד הכחש' לחו תחלת הזמ' דהח עדיין לח הוכחשו דהח עדותן הרחשונים קיים דיש בכלל מחמיס מנה ולח הח"חרונים הוזמו ודחי פטורין חליבח דכ"ע חפי' לח"ד הכחש' תחלת הזמ' דחחרונים לח הפסידו כלום בעדותן כמה שחמרו שן והדר עין דהכ' חין לח נמרינן

פתיחת הזמן כמבואר בתשובה דתכות דף ג' בעדים זוממין בכה"ג וחומריס כו' ע"ש ועמ"ש לקמן סי' ס"ו סכ"ד ס"ק י"ט: ג) חיכח נפקותח. עכה"ע ועיין עוד בש"ך מ"ס כ' הריב"ש סי' רס"ו כו' ולפע"ד חין דברינו מוכרחים כו' עד ורש"י נמי לח משמע מדברינו מידי ע' בתשו' חלח"ז פמ"ח מ"כ סימן ק"פ שתמה על הש"ך בזה ע"ש ועמ"ש בפ"ת לחה"ע סי' י"ח ס"ק י"ח מענין זה וע' בס' כית חפרים על טריפות בקונט' התשובות סי' ל"ד ובספרו סי"ח כית חפרים חח"מ סי' כ' מ"ס בזה עש"ה:

חידושי רעק"א

סי' לח בש"דחות ס' בסופו כ' הריב"ש כ"כ ע' בשו"ת מהרי"ע חלה"ע סי' לז וסי' מג וסי' כג וכת' מה' כ"ח ס' קלח וה' רש"ך מ"ח סי' כ"ח וסי' קס"ה בח"ג סי' ל' ובקונטרס להג' מוה' ו חייס יוגה ז"ל ד' יש ע"ח:

חכמת שלמה

יכול להיות חמת וסוי עדות שחילה"ז. שייך בהו דין הזמה ועדיין ל"ע. והנה הלח"מ תמה על הרמב"ם הנ"ל מחין הוליח דין זה דסיכי דהוי הכחש' והזמה כיחד לח"הוי הזמה ע"ש וחני תמה יותר דמוכח להיפוך בגמ' דמכות ד"ה דתנח סם בתמנה חין העדים נעשין זוממין עד שיזומו ח"ע כילד חמרו מעידין חמו בחיים פלוני סהרג חת הנפש חמרו להם המיך שהרי הקרג זה חו הסורג הזה הי' עמנו בחוהו היום במקום פלוני וקשה למה לח חשמיעונו רבוחח יותר דחפי' חם מעידים חתם והסורג הי' עמנו נמי חין הסרגין ונדע זה מבמ"כ חם מעידים על הסורג חו על הנסרג לבדו חחין הסרגין גם סי"ל חתלה חין העדים נעשין זוממין עד שיזומו ח"ע בלבד ומדלח תני ל' תלבד מוכח דכל דהם תזימין ומעידים על גוף העדים חף שמעידים גם על הסורג הסרגין וכן מוכח חח"כ בגמ' חמר רבח בחו שנים וחמרו כחד בשבחח הרג פלוני הרג פלוני ולח עוד חפי' חמרו ע"ש הרג פלוני חת הנפש הסרגין וכו' ומדלח קחמר הרג פלוני כפש חחד רק חמר בחרי בשבחח הרג פלוני חת הנפש וגם הדקחמר כה"ל הידוע' משמע דעל חותו נפש מעידין הרחשונים על חד בשבחח מעידים הם על חרי בשבחח וח"כ בזה הוי הכחש' והזמה כיחד דהרי חם מעידין שהרגו בחרי בשבחח חו בע"ש ידעינן דלח הרגו כחד בשבחח ותעפ"כ הסרגין וח"ע בזה ע' בחידושי לב"ק פרק מרובה דע"ד שם הבחתי רחו' לדברי הרמב"ם וע' בזה: והנה הח"ת בסי' זה הביח קושית המפרשי' על הרמב"ם דסובר דבתלקות ל"ח כחשר זמם ולח כחשר עשה וחפי' חם נלקה התים נ"כ מקיימים בעדים כחשר זמם ותמהו עליו מדוע יהי' כן ולפענ"ד ח"ש מחך בפשיטות כי הנה בתיהה כתיב קרח מפורש דיד העדים תהיה בו בראשונ' לחמיתו ולח חם היו כמה עדים כולם ידם תהי' בו בראשונה ולכן בזה גלי קרח דכחשר זמם ולח כחשר עשה היינו חם הזוממין בעלמם יעשו בו מעשה נ"כ ולח הנדתן לבד וכן מורה דרשת חז"ל כחשר זמם ולח כחשר עשה והיינו דהם מעלמם עשו פטורין חבל בדין מלקות דחין העדים לוקין רק

פתחי תשובה

סי' לח בש"דחות ס' בסופו כ' הריב"ש כ"כ ע' בשו"ת מהרי"ע חלה"ע סי' לז וסי' מג וסי' כג וכת' מה' כ"ח ס' קלח וה' רש"ך מ"ח סי' כ"ח וסי' קס"ה בח"ג סי' ל' ובקונטרס להג' מוה' ו חייס יוגה ז"ל ד' יש ע"ח:

היטב

קצת דיני עדות הועתק מס' חקי משפט

יש כסרים לדון ופסולים להעיד. קרוב שקבלוהו לדון פסול להעיד ואפילו כאותו דין עצמו. רש"ך סי' פ"ג

המשפט

חידושים

נ"מ לענין חם תפס מן זוממין מה שחייבים מתורת קנס לח מפקי' וכן חם כבר שולם והלך התובע להד"ה דחייבים העדים לשלם מתורת גרמי וזהו דוקח בהזמה חבל לח בהכחשה דחולי כחותם חתם סמ"ע:

ביאורים

דסברת הריב"א הוא ביון דעיקר הדין שבא עליו הקבלת עדות הוא נגד התובע או הנתבע והוא בפניו והרשות בידינו לקבלן אף שנצטח מזה פסול להעדי' וכן שלא בפניו אין משניחין על זה ומקבלין כיון שעיקר העדות הוא על דבר שהוא בפני בע"ד. גם מה שהוכיח מהרמ"ה והר"ן סס"ב דכתובות שהוכיחו יוזמו על ידי קרובי' וכו'. ומזה הוכיח דמהני הזמה שלא בפניה' לפוסלן דאלת"ה לא.משכחת לה הזמת ע"י קרובי' דהא ע"כ יהיה בפניה' ולפענ"ד אין מזה הוכח' דאפשר שבשעת הזמה כשיהי' בפניהם יהיה השטר נאבד וע"כ יהיה הזמה ע"י קרוביה' שקיימו אז הכת' או שיהיו העדי' אז סומין או קרובי' לבע"ד שאחרי' יהיו צריכין להעיד על כת"י. כ.בואר בסי' מ"ו וע"כ יהיה ההזמ' עפ"י הקרובי' שקיימו כת"י עוד ל"ל דאפילו לדעת הש"ך דאין העדות פסולין מ"מ אין לו דין תרי ותרי שיהי' מועיל תפיסה דדוקא לפוסלן לעדות אחרת הוי כשלא בפני בע"ד אבל עדותו שבשטר זה נתבטל לגמרי ע"י ההזמה שלא בפניה' דעדות זה לפני הבע"ד הוא ועיין בס' קצה"ח שכתב דעדים שהעידו שנתנסך יינו של ראובן והוזמו דחייבין לשלם מכאשר זמם. והביא ראיה מסנהדרין י' בפ' רבע שורו של פ' והוזמו דחייבין לשלם דמי שור לבעלי' וכו'. ולפענ"ד לא דמי דלא שייך כאשר זמם רק בדבר שצריך עדות בב"ד כגון הריגת שור אבל באיסורין אפילו במקו' דצריך ב' עדים מ"מ לא צריך הגדה.בב"ד כמש"ל בסי' כ"ח ובס' חוות דעת סי' צ"ט ע"ש ובדבר שא"צ עדות בב"ד לא חידש' התורה דין דכאשר זמם אכן מ"ש דאם כבר נפסל דהייב לשלם מדינא דגרמי יפה כתב. והואיל דאיירינן בזה הסי' בדיני הזמה אמרתי להעכות על שלחן מלכים דבר נאה ומתקבל מה שמצאתי בכתבי אאמ"ו הרב המנוח זצוק"ל בחידושיו על הש"ס דפ"ק דמכות על הא דאי' שם דף ג' אמר רב יהוד' איר עד זומס משלם לפי חלקו וצריך מאי משלם לפי חלקו איכים' וכו' אלא כגון דאיתום חד מינייהו מי משל' וכו' אמר רבא באומר עדות שקר העדתי וצריך כל כמיני' כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכו'. וכתבו התו' וז"ל בד"ה באומר עדות שקר העדתי ושוב הוזם לכאורת

החושן

הדין על פיהם אלא אפ"י הראשונים המעידים בפחות ע"ם וקשה לפי דעת הרמב"ם דעדים משלמין כאשר זמם לפי' ע"י תפיס' ח"כ האחרונים נמי גרמו הפסד דהא קי"ל כתרי ותרי תהני תפיס' וכמבואר בטור וש"ע סי' מ"ו ע"ש וכן היכא דאתו עדים ואמרי שן והדר בחו עדים והכחישום ואמרי עין והדר שן והוזמו הראשונים אית' שם לאחרי דאמר הכחש' תחלת הזמ' דפטורין כיון דכבר הוכחשו ואמאי הא אכתי עדותן קיימת לגבין תפיס' דבתרי ותרי מהני תפיס' ובקל יכול לחפוס והנה היכי דבאו עדים ואמרו לוה ובאו מיכח שני עדים ואמרו לא לוה ח"כ לא גמרי הדין כלל ע"פ העדים האומרים לוה ח"כ אפי' גרמו תשלומין אם יחפוס מ"מ אין העדים משלמין עד שיגמר הדין על פיהם והיכא דבאו מיכח עדי הכחש לא נגמר הדין ע"פ העדים האומרים לוה ואם כן ניחא באחרונים דלא משלמי דלא גמרו הדין בטור וש"ע סי' מ"ו ע"ש וכן היכא דאתו עדים ואמרי שן והדר בחו עדים והכחישום ואמרי עין והדר שן והוזמו הראשונים אית' שם לאחרי דאמר הכחש' תחלת הזמ' דפטורין כיון דכבר הוכחשו ואמאי הא אכתי עדותן קיימת לגבין תפיס' דבתרי ותרי מהני תפיס' ובקל יכול לחפוס והנה היכי דבאו עדים ואמרו לוה ובאו מיכח שני עדים ואמרו לא לוה ח"כ לא גמרי הדין כלל ע"פ העדים האומרים לוה ח"כ אפי' גרמו תשלומין אם יחפוס מ"מ אין העדים משלמין עד שיגמר הדין על פיהם והיכא דבאו מיכח עדי הכחש לא נגמר הדין ע"פ העדים האומרים לוה ואם כן ניחא באחרונים דלא משלמי דלא גמרו הדין על פיהם אבל היכא דבכר נתקבל העדים האומרים שן והדר עין ובכר נגה"ד ע"פ ואח"כ באו עדים והכחישום ואמרי עין והדר שן והוזמו הראשונים דפטורין לגבי דס"ל הכחש' לחו תחלת הזמ' ובכר נתבטל וכדמוכח שם בסוגיא ע"ש ואמאי נתבטל דהא אכתי עדותן קיימת לגבין תפיס' וכמת נ"ע: יראה לי דבכים שהעידו באחד שנתנסך יינו והוזמו חייבין העדים לשלם דמי היין כלל תורת עדים זוממים ואע"ג דבקרא כתיב כאשר זמם לעשות לאחיו והני אין מחייבין אותו אלא על היין הוא דמעידין ולא' מפ"ק דסנהדרין פלוני רבע שורו של פ' נהרגין ומשלמין דמי שור לבעלים אלמא אף דמעהרי על השור ולא על בעל השור אפ"ה משלמין דמי השור לגבין בע"ם הרמב"ם בפ' ד' מהל' עדות ז"ל העידו על שורו שהרג את הנפש והוזמו הרי הן לוקין ואין משלמין את הכופר ומשמע דאין העדים נחייבין לשלם במה שרצו להפסיד שורו להורגו ולאותרו בהגאי דאם הי' משלמין בעד השור לא היו לוקין דהא בפירוש ריבתה התור' עדים זוממין לאשלומין ולא למלקות ודין זה דאין עדים זוממין משלמין את הכופר היא ברייתא בפ"ק דמכות וליתא שם לוקין והרמב"ם הוסיף מדעתו לוקין וכ"ל דהרמב"ם חיירי בגוונא דאין השור בשקיל' ואפ"ה משלם את הכופר וכמ"ש הרמב"ן בפ"י מנזקי ממון: עד שעגיד לסייב שבועי' ולא הי' יכול ניסבב מטי' הסור אם שטען אינו דנתחייב לשלם

באר

בסק אלא עם הנתבע והוא יחזור על העדים כו' ע"ש בסמ"ע ועיין בש"ך שמאריך בדין זה: [ג] נפקות'. ובכ"ך כתב שיש עוד נ"מ בזה ע"ש:

נתיבות

משה"כ

זה כח בפ"ע ומעיד משח"כ בהזמה כשרים והמזיזמין פסולין כלעיל סי' ל"ד דעד זומס פסול: (ב) חיכח נפקותח. ויש עוד

משה"א

בנ"ל: ב) איכא נפקותא וכו'. עש"ך ס"ק ב' שהשיב על הריב"ש וחילק בין הזמה שלא בפניהם שאינן נפסלין ובפסלינהו בנזקנות' דנפסלין שמעידין על נופן של ע

ב"ע סעיף ב' ג ועוד יש נפקותא אחריתי והוא שאם הפסל לא מפקינן מיניה כמ"ש

הגהות אמרי ברוך

(ס"ך ס"ק ב') (*) בסה ד ולפע"ד אין דברין מוכרחים כו' כ"כ יעוין שו"ת מהרי"ט חלק אה"ע סי' ל"ז:(נה"מ ס"ק ב') (*) ולכך חייב לשלם ע"י הזמה. נ"כ נ"ע דא"כ אמאי אמר רב לפי חלקו הא הפסיד הכל כיון דעקר עדותו וא"א עוד לגבות כלל עפ"י עד השני. אבל לפי הפי' הפשוט שמחייבין אותו על שהעיד שקר הוי הוא עם העד השני לחייב שאמתין לחיוב ודיינו כשניים שהזיקו שאין כל א' משלם רק חצי:

חכמת שלמה

השליח ב"ד וכן פמון אין הס הנוכין המון רק בב"ד וסוף סוף העדים לא עשו רק הנדה שייך בהן דין הזמה. והוי בלשר זמם הסס לא עשו רק ההנדה וז"ב ונכון כעזה"י:

זומם פסול להעיד כו'. ובב"י כתב דנ"מ דאי תפס לא מפקינן מיניה ול"כ נראה דנ"מ עוד היכא שכבר שלם זה על פיסם וא"א למיהדר כגון שהוא אלם או הלך למ"ה או הוציא המעות ואין לו לשלם חייבים העדים לשלם כדלעיל סי' א' ס"ד בהג"ה ואי לא היה להם דין עדים זוממי' רק שעדים אחרים היו מכחישי' אותם ולא אמרו עמנו הייתם לא היו חייבים לשלם דדילמא הם מעידים אמת והאחרי' שקר משא"כ בהזמה וק"ל: כתב הר"ן

הכחשה כשרין כמו שכתבתי לעיל סי' ל"ח ג [ד] וע"כ כתב בעל הטור הרבה דיניים מעדים זוממים והרולה לעמוד עליהם יע"ש:

ס"פ ב' דכתובות וז"ל במ"ש הרז"ה דבעדות בע"פ הוא דאיכא הזמה אבל לא בעדות בשטר לעולם משמע דס"ל אפי' כ' בשטר שבזמנו כתבוהו משום דהזמה חידוש הוא ואין לך בו אלא אדושו דסתם עדות בעל פה הוא וזה שלא כדברי הרי"ף שכתב בפ' מרובה נבי עד זומם דבשטר נמי איכא הזמה כל שכתבו שנכתב בו בזמנו וכן נראה עיקר כהרי"ף כו' עכ"ל וכתב הב"ח בסי' ל"ד דנראה דאף הרז"ה לא קאמר אלא לענין עונש העדי' זוממין שאינו נוהג אלא בעדות בעל פה אבל לגבי דין פסלות העדים מוד' הרז"ה שהעדים פסולים דלא עדיף מהזמה שלא בפניהן דנהי דהזמה לא הוי הכחש מיהא הוי דהמוזמת היא המוכחשת בודאי ועדותם בטלה ופסולים לכל עדות שבתורה כדלקמן בסי' ל"ח וה"כ בעדות שבשטר הכחשה מיהא הוא והעדים פסולי' אף לדעת הרז"ה כ"ל עכ"ל וכ"ל כדברי הב"ח ולא מטעמי' דטעם שכתב הוא דהכחשה מיהא הוא כמו הזמה שלא בפניהם כו' ליתא דמי לא עסקינן נמי שמזימין אותם בפניה' שאומרים להם היאך אתם חתמו על שטר זה והלא באותו יום עמנו הייתם אלא נראה דטעמא דהרז"ה דכיון דעדים זוממי' אדום הוא שאדשה תורה בקנס דאע"פ שלא עשו מעשי' משלמין שאין עונשים אלא במה שענשה התורה וכן מדוקדק בל' הרז"ה פ"ב דכתובות בספר המאור וז"ל אין הזמה לעולם לשלם ממון אלא בעדות ע"פ עכ"ל דלאיזה צורך דקדק וכתב אין הזמה לעולם לשלם ממון כמ"ש אלא ודאי כדפרישית והשתא מ"ש הר"ן וזה שלא כדברי הרי"ף כמ"ש שהבין הר"ן דהרז"ה חולק על הרי"ף ליתא דודאי גם הרז"ה מודה דבשטר נמי איכא הזמה כל שכתוב בו שנכתב בזמנו וכדמוכח להדיא בס"ס ריש פאד"מ דגרסינן התם דיני ממונות מי בעינן דריסה והקירה ורמינהו שטר שזמנו כ' בא' בניסן בשמטה ובא עדים ואמרו היאך אתם מעידי' על שטר זה והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקו' פלוני שטר כשר ועדיו כשרים חייבין שמא אחרוהו וכתבוהו ואי ס"ד בעינן דריסה והקירה איכא חייבין שמא אחרוהו וכתבוהו כו' פי' דכיון דבעינן דריסה והקירה באיזו יום ובאיזה שעה ע"כ כתבו כן בשטר דאל"כ לא ה"ל עדות כלל כיון שאי אתה יכול להזימה דטעמ' דדרשי' והקירה הוא משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה וא"כ כיון שכתבו בשטר בזמנו כתבוהו היכא חיישינן שמא אחרוהו וכתבוהו ותו פריך התם שט"א המאוחרי' אמאי כשרים הא בעינא דריסה והקירה פי' וא"כ כיון שלא נכתב בשטר בזמנו כתבוהו עדות שאי אתה יכול להזימה הוא וכן פירשו הראב"ן והבעל תורת חיים שם בר"פ אד"מ ומוכרח הוא ודו"ק ומסיק דבדיני ממונות לא בעינן דריסה והקירה מדרבנן וא"כ מוכח מכולה סוגיא דבשטר

ומקירה הוא משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה וא"כ כיון שכתבו בשטר בזמנו כתבוהו היכא חיישינן שמא אחרוהו וכתבוהו ותו פריך התם שט"א המאוחרי' אמאי כשרים הא בעינא דריסה והקירה פי' וא"כ כיון שלא נכתב בשטר בזמנו כתבוהו עדות שאי אתה יכול להזימה הוא וכן פירשו הראב"ן והבעל תורת חיים שם בר"פ אד"מ ומוכרח הוא ודו"ק ומסיק דבדיני ממונות לא בעינן דריסה והקירה מדרבנן וא"כ מוכח מכולה סוגיא דבשטר

נמי איכא הזמה לפסול השטר ובע"כ גם הרז"ה מודה בזה ודלא כמו שהבין הר"ן מדבריו (גם מ"ש הר"ן שם כדתניא בפרק גט פשוט שטר שכתוב בו באחד בניסן בשמטה כו' ליתא בפ' גט פשוט ואגב מורפיה לא עיין רק ברי"ף פ' מרובה דמייתא ברייתא זו והבין הוא שהיא ברייתא בפ' גט פשוט דבריתא דמאוחרי' כשרים אתא התם ובאמת אתא כן ברים פאד"מ ע"ש) וכן נראה מלשון הרז"ה בספר המאור שם שכתב שלא תתכן הזמה לעולם בעדי' בשטר שם לומר שמא אחרוהו וכתבוהו ועוד אין הזמה לעולם לשלם ממון אלא בעדו' על פה עכ"ל מדכתב שם לו' שמא אחרוהו כו' משמע הא כתבו בפי' בזמנו כתבוהו שייך ביה הזמה והיינו שכתב שלא תתכן כו' ל' שלא תתכ"ן משמע שלא תתכן אם לא בדרך רחוק אבל אם אירע כן שייך ביה הזמ' ונמצא גם הרי"ף יכול להיות דמודה להרז"ה שהרי הרי"ף בפ' מרובה לא כתב' רק דהשטר פסול אבל לא הוזכר שם כלל שהעדים יתחייבו לשלם ממון ודלא כהר"ן שהבין שהרז"ה חולק על הרי"ף והיינו שלא השיג הרז"ה על הרי"ף כדרכו אלא משמע שבא לומר ענין אחר בפני עצמו וגם הרמב"ן בפ' מלחמו' לא השיב על הרז"ה בזה כדרכו בכ"מ שהרז"ה משיג על הרי"ף בא רמב"ן ומשיב על דבריו ומיישב דברי הרי"ף וכאן שתק והודה לו אלא ודאי משום שגם הרז"ה אינו חולק על הרי"ף כלל בזה אלא ענין אחר מחודש קאמר בפני עצמו ולא מצאתי לשום פוסק שחולק על הרז"ה בזה הלכך העיקר כדבריו בזה כן כ"ל: כתב הריב"ש סימן רס"ו ומביאו ב"י דהזמה שלא בפניהם פסולים מיהא והביא ראיה מהרמב"ם פ"ב מה' עדות ומרש"י פ"ב דכתובות (*) ולפע"ד אין דבריו מוכרחים והרמב"ם מיירי בעדים שלא ניזומו כולם ושאני התם וק"ל ורש"י נמי לא משמע מדבריו מידי גם מה שהביא שם מהרמב"ן שפסל כשמתו ואמרו נזלני' הם יש לומר דשאני התם שמעיד" על נופן של עדים שהם נזלני' משא"כ הכא ואפילו לדברי הריב"ש כ"ל ברור שא"י לפסלם שלא בפניה' בשבועה ואפילו בנזלנות דשבועה הוא נוגע להם עצמן ואין מחייבי' לאדם שלא בפניו משא"כ לעדות דמה להם בכך שפסולי' להעיד ודו"ק:

באר היטב

פ"ב משרש' הבית כשרים להפיר. רדב"ז סי' ל"ו פליטת ב"י סי' י"ח. אבל הרדב"ז עצמו סי' כ"ד כתב דנובעים בעדות הם. הסוכרים והפועלים וכן מי שלוקח מראובן פרס ללמוד תלמידים בחנם כשרים לדון ולהעיד ואפילו מדת חסידות ליכא מהריב"ל סי' נ"ח. אבל הרשד"ם כתב ראוי לאדם לחוש לזה משום מדת חסידות. אפילו במילתא דאיסור' שונא כשר להעיד. ר"ש הלוי סי' י"ח. היבם מותר להעיד ליבמתו. רשב"א משובה כ"י ועיין בב"ח. בפ' ז"ב ד' כ"ח כתו מיניה מהו שיעיד אדם לאחת סורנו ופרש"י כו' כנים דהכנים פ"ש מזה מוכח דאם מתה אחת אחתו והניחה סולים לו והוא להן אז פסול לאחתו אע"פ שמתה כתו לפי שהכנים ראוים לירש אביהם. כת"י הגאון מהרר"י אב"ד משסריס. וכתב מו"ה פל הגלוין וז"ל ולי קשה ממ"ש המרדכי דפסול לאחת אחי חמיו דמה שקנתה אשה קנה בעלה וכשר לבעל אחות חמיו דמה שקנה הבעל לא קנתה האשה ע"כ ולא פסלינן מטעם דפסול לבן אחות חמיו דהוי שני בשני כחד בעל והוא ראוי לירש בעל אחות חמיו וע"ש במרדכי עכ"ל מו"מ עד כאן:

נתיבות המשפט

משה"א

משמע דכי אמר הכי משלם חלקו דאינו כן וביקש להפסיד ממון חבירו בעדותו ולא נראה דהא ליתא מאן דמשלם ממון אא"כ הוזם במקו' פלוני עמנו הייתם עכ"ל. ודברי התוס' אלו משולבי הבני לבל ראה דבמהרש"א כתב בבחנתם דלבאור' משמע דאיירי בלא הוזמו וכו' ע"ש ופירושו דחוק מכמה טעמי' ואין לשון התוס' הולמתו כלל. חדא ל' ושוב הוזם אין לו פי' והוא מיותר. ב' לשון דא"כ וביקש הוא מיותר ואין לו שחר כלל. ג' האריכות לשון דליכא מאן דמשלם וכו' עסה"ד היא אך לפותר והיה די באומר דלא משלם ממון אלא בהזמ' ע"י עדות ולא ע"פ עצמו ותו לא ובודאי אין סבר' שישלם על שביקש להפסיד ולא הפסיד וחזר בו דמאי קעביד. די' קשה ל' עד זומם לפירושו דמשמע דהוום כאחרי' ואף שהוא מפורש דהוי דינו כעד זומם זהו דוחק גדול ומאי ס"ד דרבא לפרש כן דברי רב בדוחק שיקרא לזה עד זומם הואיל ומשלם. ונראה לענ"ד לפרש לבריה' בדרך זה. דהיה קשה להתוספות על איקימתא דרב' באומר עדות שקר העדתי א"כ למה קורא אותו רב עד זומם. וגם אין סבר' שישלם על פיו כמש"ל. לזאת רצו לפרש דברי רבא דמיירי כגון שהעיד בב"ד שם' חייב לזה ושוב אמר עדות שקר העדתי ואח"כ באו עדים והזמו לזה דהיינו שבאו ואמרו שאנו היינו באותו מעמד כשהלו' לו וגם אתה היית שם וראית ההלוא' ונתיחדת לעד וידעת מזה וחנה לפי דס"ד דמהימנין ליה כשאומר עדות שקר העדתי ממילא רצה להפסי' באמירתו זאת להמלו' (*)

קצות

לשלם משום דין משומ"ל והוסיף מי שייך כיה כאשר זמם לכאור' משמע מדברי תוס' דשייך בזה כאשר זמם פי' בפ"ק דמציעא דף ד' בתוס' שם ד"ה פ"א יוכיח ז"ל כי מה שהעד אינו משלם פשהוזם אינו חומרא אלא לפי שבעדותו אינו מחייבו ממון ע"ש ומשמע דהיכא דמחייבו ממון שייך כיה כאשר זמם אלא שלכי מהשם דקרא כי כתיב כאשר זמם בשני עדים היא דכתיב מיהו דיני דגרמי שייך גם בפ"א כגון שהלך בפ"ד ואי אפשר למיהדר לו שהוא בעצמו הודה בשקר העיד אין לחלק בזה בין פ"א לשנים אמנם נראה

חושן משפט

ולכך חייב לשלם ע"י ההזמ'. ומשכחת שמשלם כפי חלקו בעדות מיוחדת בנ' עדים א' אמר ק' בניסן וא' אומר ר' באייר וא' אמר ש' בסיון וחייבוהו הב"ד ר' ואמר עד השני שקר העדתי וממילא לא נתחייב רק ק' נמצא שהזיק ק' ואח"כ הוזם על אמירה זו משלם חלקו מה שרצה להזיק. וזה שכתבו בתחלת לשונם ושוב הוזם פי' שהוזם אמה שאמר עדות שקר העדתי דאינו כן. וזה שכתבו עוד דלכאור' משמע דכי אמר הכי פי' שאמר עדות שקר העדתי דאינו כן מחמת ההזמה וביקש להפסיד ממון חבירו דהיינו למלו' בעדותו היינו מה שאמר עדות שקר העדתי והאמינו ליה. ופריך השי"ם מי מחימן כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד פי' ואם כן לא הפסיד למלו' במה שאמר עש"ה כן הי' משמע לכאור'. ועי"ז כתבו במסקנתם ולא נראה דהא ליתי. פי' היאך ס"ד דרבא לו' דמשלם אמה שאמר עש"ה ושוב הוזם דאינו כן. דזה אינו דליכא מאן דמשלם ממון אא"כ הוזם במקו' פלוני עמנו הייתם פי' שלא היית במקו' זה כלל ולא ראית ההלוא' אלא במקו' אחר היית. ומדוקדק על נכון מה שהוכרחו לפרש דין הזמה במקו' פלוני עמנו הייתם להורות דזה דוקא נקר' הזמה ולא כשאומרי' המזימין אנו היינו עמכם במקום הלוא' וא"ש. וז"כ ופשוט לענ"ד בלי גימגום. ע"כ דפח"ח ושי':

ביאורים

החושן

נבי חסור כיון דאין התובע נוטל עד שיטבע לא הוה גורס דמי יימר דמשתבע וכדאיתא פ' כל הכשבעין וע' בס"ע סי' ר"ל סעיף ד' בתוס' שם ד"ה פ"א יוכיח ז"ל כי מה שהעד אינו משלם לא הוה גורס דמי יימר דמשתבע ונשבעת מעשה לא נרי היזקא דהא מלי טען ברי ואפי' כגר אמר איני יודע מלי הדר אמר נזכרתי בדאי' בס"ע סי' ע"ה סעיף ט' ועמ"ש שם:

הלכות הלואה

לט כותבין שטר ללוה בלא מלוה ועל איזה הודאה כותבין ובו י"ז סעיפים:

לט (א) [א] המלוה את חבירו בעדים א (א) [ב] [ג] [ד] [ה] [ו] [ז] [ח] [ט] [י] [יא] [יב] [יג] [יד] [טו] [טז] [יז] [יח] [יט] [כ] [כא] [כב] [כג] [כד] [כה] [כו] [כז] [כח] [כט] [ל] [לא] [לב] [לג] [לד] [לה] [לו] [לז] [לח] [לט] [מ] [מא] [מב] [מג] [מד] [מה] [מו] [מז] [מח] [מט] [נ] [נא] [נב] [נג] [נד] [נה] [נו] [נז] [נח] [נט] [ס] [סא] [סב] [סג] [סד] [סה] [סו] [סז] [סח] [סט] [ע] [עא] [עב] [עג] [עד] [עה] [עו] [עז] [עח] [עט] [פ] [פא] [פב] [פג] [פד] [פה] [פו] [פז] [פח] [פט] [צ] [צא] [צב] [צג] [צד] [צה] [צו] [צז] [צח] [צט] [ק] [קא] [קב] [קג] [קד] [קה] [קו] [קז] [קח] [קט] [ר] [רא] [רב] [רג] [רד] [רה] [רו] [רז] [רח] [רט] [ש] [שא] [שב] [שג] [שד] [שה] [שו] [שז] [שח] [שט] [ת] [תא] [תב] [תג] [תד] [תה] [תו] [תז] [תח] [תט] שהודה בפני עדים שהוא חייב לו נקרא מלוה על פה ב (ג) [ג] ואינו א] גובה [א] מהמשועבדים ג) ג [ג] והמלו' את חבירו בשטר (ב) א) ג) (גובה מן המשועבדי') אפילו

מלוה ע"פ גובה מן היורשי' ע"ש. והבעל מגדול עוז תמה שם על הראב"ד שדברי הרמב"ם הם ס"ם ערוך פ"ד דערכין כו' ע"ש ולא דק כלל דהראב"ד מהם"ם ההיא משנ הראב"ד מדפריך ס"מ מלוה ע"פ גובה מן היורשי' כו' משמע להדיא דלמ"ד מלוה ע"פ גובה מן היורשי' ח"ל להעמדה בדין וא"כ אלן הא קי"ל דמלוה ע"פ גובה מן היורשי' וכדפסיק רב פפא הלכתא בס"פ ג"פ גם מה שתמה המגדול עוז שם דהא מלוה ע"פ אינה גובה בא' מנ' דרכים דלקמן ר"ם ק"ח לא דק כלל דהתם היינו משום חשש פרעון אבל הכא מיירי אפי' ידעינן דלא פרע ע"ש וקל"ל) ומביאו ב"י לקמן סי' ק"ד סעיף ע"ו וכן נראה להדיא דעת בעל העיטור רים מאמר רביעי אחריות וז"ל שעבודא דאורייתא במלוה הכתובה באורייתא קאמר כגון האשה שהביא' חטאתה ומתה כו' עכ"ל והיינו כדברי התוס' שם ע"ש וגם התוס' רי"ד בקדושין הוכיחו דק"ל שעבודא לאו דאורייתא והשינו על הרי"ף ע"ש שהאריכו קצת (וגם בב"ח לקמן ס"ם פ"ח כתב דס"ל להתו' להלכה שעבודא לאו דאורייתא ע"ש) ודעת הרא"ש לא ברירא לי שלכאורה נראה מדבריו ס"פ גט פשוט דס"ל שעבודא דאורייתא וכ"כ הב"ח ס"ם פ"ט בדעת הטור לדעת הרא"ש ואמת משמע שם כן בטור אבל לפענ"ד דדעת הרא"ש שעבודא לאו דאורייתא שהרי כתב בפ"ק דב"ק וז"ל ב"ח אינו גובה מן היתומים מעבדים שהניח להם אביהן דהלכה כרב נחמן בדיני דאמר עבדי כמטלטלי דמי בכל מילי דרבנן לגבות מן היתומים כו' עכ"ל והיינו כמ"ש התו' שם והרא"ש פ' הגוזל קמא דטעמא דרב נחמן דלא נבי מעבדי דיתמי דהוי מידי דרבנן דשבר שעבודא לאו דאורייתא ע"ש וממ"ש הרא"ש פרק גט פשוט אין ראיה דלא העתיק אלא לשון הרי"ף וכן דרכו בכמה מקומות שמעתיק לשון הרי"ף ובמקום אחר אינו סובר כן. ונם ממ"ש הרא"ש פ"ק דמציעא בסוגיא דמצא שטרי חוב וז"ל וגם מ"ש רב אלפסי בשטר הקנאה שטר שיש בו קנין לא ברירא לי מה חילוק יש בין יש בו קנין לאין בו קנין כיון שכתוב בשטר פלוני לוה מפלוני מנה נשתעבדו נכסי לוה למלוה אף בלא קנין דשעבודא דאורייתא כו' לאו למימרא דס"ל הכי דשעבודא דאורי' אלא לרב אלפס פריך הכי דהא רב אלפס נופיה סבר שיעבודא דאורייתא והא דלא פירש הוא שטר הקנאה שטר שיש בו קנין משום דע"כ פי' דשמעתא לא משמע הכי דא"כ קשי' למ"ד שעבוד' דאורייתא' ועוד דמ"מ קשה מה חילוק יש בין יש בו קנין לאין בו קנין כיון דשטר עורף ממשעבדי א"כ מיד בכתיבת השטר נשתעבדו הנכסים ומ"ם הרא"ש דשעבודא דאורי' אין ר"ל דהקושי' תליא בהכי אלא סירכא דליכא נקט דוק ותשכח דכן הוא אך נ"ע ממ"ש הרא"ש בניתין ר"פ הנזקין ואע"נ דקי"ל שעבודא דאורייתא כו' ואפשר דבא לומר למאן דס"ל שעבודא דאורייתא: סוב ראיתי בדברי מהרש"ל בים"ם פ"ק דב"ק סי' ט"ז שהביא דברי הרי"ף והרא"ש דס"פ גט פשוט וכתב בפשיטות שדעת הרא"ש דשעבוד' דאורייתא והכריע כן בראיות ע"ש. ולא שת אל לבו דברי הרא"ש רפ"ק דב"ק ור"פ הגוזל שהבאתי. ונם קשה עליו דא"כ היאך פסק הוא עצמו בים"ם שם בסי' נ"ג ונם בפ' הגוזל קמא סי' ח' דעבדי כמטלטלי דמי לענין גביית חוב מיתמי שהוא דרבנן עיין שם. ונם הכרע' מהרש"ל לפע"ד אינה מכרעת וראיותיו אינן ראיות ואדרבא נ"ל להביא ראיות להפוך וכמו שאבאר דמ"ם מהרש"ל וז"ל וים לי ראיה לדבריהם שמה שתירצו התוס' בקדושין ובבבא בתרא דמה שנא' שעבוד' דאורייתא זהו מדבר במלוה הכתובה בתורה כו' דע"כ שתמה דם"ם לא ס"ל הכי שהרי משקינן בב"ב מתיבי החופר בור בר"ה ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יורשי בעל הבור חייב' לשלם דמי השור לבעליו אלמא מלוה ע"פ גובה מן היורשים וקשה לרב ושמואל שסוברי' אינו גובה אמר ר' חילפי אמר רב כשעמד בדין וא"כ מה הקשה המקשן אז מה תירץ התרצן לימ' שאני התם נבי ניזקין דמלו' הכתוב' בתורה היא אלא ש"מ דליכא חילוק עכ"ל ולפע"ד אין זה ראיה מב' טעמים חדא שהרי התוספות לא כתבו שם כן אלא לרב פפא דבב"ב קאמר שהרא"ש לא כתבו שם כן אלא לרב פפא דבב"ב קאמר הלכתא נוגה מן היורשי' שלא תגעול דלת בפני לוונין ובקדושין קאמר הלכת' נוגה מן היורשי' דשעבוד' דאורייתא אלמא דס"ל לחלק בהא אבל לרב ושמואל משמע שם להדי' דס"ל אפי' במלו' הכתוב' בתורה שעבודא לאו

הגר"א

הכ"ל וי"ל כגון שעמד בדין ת"ל וי"ל דנזקין גובין אפי' מהמשועבדין למ"ד שעבודא ואתן קו"ל הכי ועוד כ"ל ראיה ממ"ם נפ' המניח ל"ג כ' כיון דאי"א קלא כ' ור"ל כמ"ש תוס' הכ"ל י"ד כ' ומפר"ת כו' וס"ל לרשב"א כשיטת הרי"ף וכ"כ הת"מ בפי"ט מה' מלוה בשם ס"ל דמלוה הכתובה בתורה אינו גובה מן המשועבדים אלא מן הקרקע ואינו גובה מן המשועבדים אלא בשטר ומה שכתב הרשב"א בשם הרמב"ן ז"ל דמלוה הכתובה בתורה אינו גובה מן המשועבדים אלא בשטר ומה שכתב הרשב"ם

לאו דאורייתא ולהכי קאמר רב דשמואל בב"ב סתמא שעבודא לאו דאורייתא ולהכי נמי קאמר שמואל בפ"ק דקדושין האשה שהביא' חטאתה ומתה לא יביאו יורשיה עולת' ומפרש התם בש"ס משום דשעבודא לאו דאורייתא אפילו במלוה שכתוב' בתור' ע"ש וא"כ מתיב שפיר בב"ב לרב ושמואל ויכול להיות שהמקשן והתרצן נופייהו ס"ל לחלק בין מלוה שכתוב' או לא רק שמקשים ומתרצים לרב ושמואל (והא דלא מייתי ש"ס סך מיתיבי בקדושין היינו משום דבבבא בתרא הוא עיקר מילתייהו דרב ושמואל ועוד דבקדושין לא אמר רב מידי אלא שמואל רק בב"ב אמרו רב ושמואל תרוייהו והקשו בני היישיבה לרב ותירץ בשעמד בדין) ועוד שהרי אי מיתיבי אינו שתם ש"ס אלא לשון מיתיבי הוא שבני ישיבה של רב ושמואל הוא שהקשו כן תדע שהרי התרצן הוא ר' אילעי אמר רב וא"כ בני הישיב' של רב ושמואל דברו עמהם (הם ידעו האמת שבירא להו בכל גווני שעבודא לאו דאורייתא. אבל אה"נ מסקנת הש"ס כרב פפא דפסק הלכתא שעבודא דאורייתא במלו' הכתוב' בתור' ובעלמא שעבודא לאו דאורייתא. עוד הביא מהרש"ל שם ובפר' שור שנגח בדיני בריר' ראי' ממאי דאמרינן בבכורות פ' יש בכור אלא אמר רבא דכ"ע מלוה הכתוב' בתורה לאו ככתוב' בשטר דמי' ודכ"ע אית להו דרב פפא דאמר מלוה ע"פ גובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות כו' משמע דרב פפא לא חיישי במלו' הכתוב' בתור' מדמתחלקינן לתרי מימרי דכ"ע שברי מלוה הכתוב' בתור' וכ"ע שברי כרב פפא כו' ש"מ רב פפא לאו בהכי מיירי אלא בשתם מלוה עכ"ל ונש זה לפע"ד אינו ראי' מב' טעמים. חדא דודאי הך רב פפא דבב"ב דאמר מלוה ע"פ גובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות איירי בשתם מלוה וכדמוכח מדברי התוספות נופייהו להדי' דהא קאמר גובה מן היורשים ומשום שעילת דלת ואש אית' בלא"ה נמי הא שעבוד' דאורייתא' רק שהתוספות כתבו דרב פפא דקדושין דקאמר מלוה ע"פ גובה מן היורשים מ"ש שעבוד' דאורייתא מיירי במלוה הכתובה בתורה ורבא פ' יש בכור מייתי הך רב פפא דבב"ב ועוד והוא העיקר בעיני שהרי לא כתבו התוספות דס"ל לרב פפא דמלוה הכתוב' בתורה ככתוב' בשטר דמי' ועל כרחך רב פפא נופיה ס"ל דלאו ככתוב' בשטר דמי' דהא פסק התם בקדושין במלוה הכתוב' בתורה דאינו גובה מן הלקוחות רק שהתוספות כתבו דרב פפא ס"ל גבי מלוה הכתוב' בתורה שעבוד' דאורייתא ומינו לאו ככתובה בשטר דמי לענין דתערוף מלקוחות וא"כ בפ' יש בכור דבעי רבא לאוקמי כרב אשי דאמרי כלקוחות וכיורשין הן שפיר קאמר דכ"ע מלוה הכתוב' בתור' לאו ככתוב' בשטר דמי' והיינו דלא עריף מאחין ודכ"ע אית להו דרב פפא דמלוה ע"פ גובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות. וזה ברור הרי בררתי שראיות מהרש"ל אינן ראיות:

ועתה אביא ראיה לדברי התוספות וסייעתם חדא דמוכח מדברי רב פפא בעלמא דס"ל שעבודא לאו דאורייתא מדאמר פריעת בעל חוב מלוה וכמ"ש לקמן ועוד דלדעת הרי"ף שכתב דס"ל לרב פפא שעבודא דאורייתא בכל מילי והא דקאמר בפ' נש פשוט טעמא דגובה מן היורשים שלא תגעול דלת בפני לווין היינו דמשום הכי חוקמה רבנן אדאורייתא וכך הקשו רבנן אדאורייתא וכן הריטב"א שם. על הרי"ף וכתבו שאין דבריו נכונים בזה מהאי טעמא וכן הקשה בתשובת מהר"י ן' לב ספר א' דף מ"ט ע"ד גם הרמב"ן בחדושיו ס"פ גם פשוט כתב שדברי הרי"ף אינם מתווריים בזה הרמב"ן נופי' שהוא נושא כליו של הרי"ף ובכל מקום מייסב את דבריו בכל מה דאפשר בכאן הוה ולא בוש שדברי הרי"ף אינם מתווריים והעלו הרמב"ן והריטב"א שם דרב פפא ס"ל שעבודא לאו דאורייתא בכל דוכתא ע"ש בריטב"א שהאריך בזה (ונבי מלוה נראה לכאור' דאיית הרמב"ן והריטב"א ברורה דס"ל לרב פפא שעבודא לאו דאורייתא מדקאמר בערכין פ' שוס היתומים וב"ב סוף פ' נ"פ ובכתובות פ' הכותב פריעת ב"ח מלוה ויתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו ואם איתא דשעבודא דאורייתא אמאי יתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו הא מדאורייתא אשתעבד נכסי') ועוד קשה לי לדעת הרי"ף אמאי קאמר רב פפא בב"ב טעמא דשלא תגעול דלת בפני לווין ובקדושין קאמר

ספיר דהוי מלי להקשות עליו דיש לומר דהרשב"ם ס"ל כדעת התוס' בקידושין דיש חילוק בין כתובה בתורה לו לא ומקשה תי לרבה דוקא בגבי מעות מש"ה נקיט לרב נתתן בגבו קרקע כל"ש התוס' שם ודו"ק היטב. שוב מלאתי קושיא זו בלוריס ותומים עיי"ש:

ביאור הגר"א

הרא"ש שם וכפ' הגוזל אבל בסוף ב"ב העתיק לשון הרי"ף בדרכו ועש"ך אבל בש"ע בכל הסקומות הכ"ל פ' שהוא דאורייתא (ע"כ):

לאו דאורייתא ולהכי קאמר רב דשמואל בב"ב סתמא שעבודא לאו דאורייתא ולהכי נמי קאמר שמואל בפ"ק דקדושין האשה שהביא' חטאתה ומתה לא יביאו יורשיה עולת' ומפרש התם בש"ס משום דשעבודא לאו דאורייתא אפילו במלוה הכתוב' בתור' ע"ש וא"כ מתיב שפיר בב"ב לרב ושמואל ויכול להיות שהמקשן והתרצן נופייהו ס"ל לחלק בין מלוה הכתוב' או לא רק שמקשים ומתרצים לרב ושמואל (והא דלא מייתי ש"ס סך מיתיבי בקדושין היינו משום דבבבא בתרא הוא עיקר מילתייהו דרב ושמואל ועוד דבקדושין לא אמר רב מידי אלא שמואל רק בב"ב אמרו רב ושמואל תרוייהו והקשו בני הישיבה לרב ותירץ בשעמד בדין) ועוד שהרי אי מיתיבי אינו שתם ש"ס אלא לשון מיתיבי הוא שבני ישיבה של רב ושמואל הוא שהקשו כן תדע שהרי התרצן הוא ר' אילעי אמר רב וא"כ בני הישיב' של רב ושמואל דברו עמהם (הם ידעו האמת שבירא להו בכל גווני שעבודא לאו דאורייתא. אבל אה"נ מסקנת הש"ס כרב פפא דפסק הלכתא שעבודא דאורייתא במלו' הכתוב' בתור' ובעלמא שעבודא לאו דאורייתא. עוד הביא מהרש"ל שם ובפר' שור שנגח בדיני בריר' ראי' ממאי דאמרינן בבכורות פ' יש בכור אלא אמר רבא דכ"ע מלוה הכתוב' בתורה לאו ככתוב' בשטר דמי' ודכ"ע אית להו דרב פפא דאמר מלוה ע"פ גובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות כו' משמע דרב פפא לא חיישי במלו' הכתוב' בתור' ודמתחלקינן לתרי מימרי דכ"ע שברי מלוה הכתוב' בתור' וכ"ע שברי כרב פפא כו' ש"מ רב פפא לאו בהכי מיירי אלא בשתם מלוה עכ"ל ונש זה לפע"ד אינו ראי' מב' טעמים. חדא דודאי הך רב פפא דבב"ב דאמר מלוה ע"פ גובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות איירי בשתם מלוה וכדמוכח מדברי התוספות נופייהו להדי' דהא קאמר גובה מן היורשים ומשום שעילת דלת ואש אית' בלא"ה נמי הא שעבוד' דאורייתא' רק שהתוספות כתבו דרב פפא דקדושין דקאמר מלוה ע"פ גובה מן היורשים מ"ש שעבוד' דאורייתא מיירי במלוה הכתובה בתורה ורבא פ' יש בכור מייתי הך רב פפא דבב"ב ועוד והוא העיקר בעיני שהרי לא כתבו התוספות דס"ל לרב פפא דמלוה הכתוב' בתורה ככתוב' בשטר דמי' ועל כרחך רב פפא נופיה ס"ל דלאו ככתוב' בשטר דמי' דהא פסק התם בקדושין במלוה הכתוב' בתורה דאינו גובה מן הלקוחות רק שהתוספות כתבו דרב פפא ס"ל גבי מלוה הכתוב' בתורה שעבוד' דאורייתא ומינו לאו ככתובה בשטר דמי לענין דתערוף מלקוחות וא"כ בפ' יש בכור דבעי רבא לאוקמי כרב אשי דאמרי כלקוחות וכיורשין הן שפיר קאמר דכ"ע מלוה הכתוב' בתור' לאו ככתוב' בשטר דמי' והיינו דלא עריף מאחין ודכ"ע אית להו דרב פפא דמלוה ע"פ גובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות. וזה ברור הרי בררתי שראיות מהרש"ל אינן ראיות:

ועתה אביא ראיה לדברי התוספות וסייעתם חדא דמוכח מדברי רב פפא בעלמא דס"ל שעבודא לאו דאורייתא מדאמר פריעת בעל חוב מלוה וכמ"ש לקמן ועוד דלדעת הרי"ף שכתב דס"ל לרב פפא שעבודא דאורייתא בכל מילי והא דקאמר בפ' נש פשוט טעמא דגובה מן היורשים שלא תגעול דלת בפני לווין היינו דמשום הכי חוקמה רבנן אדאורייתא וכך הקשו רבנן אדאורייתא וכן הריטב"א שם. על הרי"ף וכתבו שאין דבריו נכונים בזה מהאי טעמא וכן הקשה בתשובת מהר"י ן' לב ספר א' דף מ"ט ע"ד גם הרמב"ן בחדושיו ס"פ גם פשוט. כתב שדברי הרי"ף אינם מתווריים בזה הרמב"ן נופי' שהוא נושא כליו של הרי"ף ובכל מקום מייסב את דבריו בכל מה דאפשר בכאן הוה ולא בוש שדברי הרי"ף אינם מתווריים והעלו הרמב"ן והריטב"א שם דרב פפא ס"ל שעבודא לאו דאורייתא בכל דוכתא ע"ש בריטב"א שהאריך בזה (ונבי מלוה נראה לכאור' דאיית הרמב"ן והריטב"א ברורה דס"ל לרב פפא שעבודא לאו דאורייתא מדקאמר בערכין פ' שוס היתומים וב"ב סוף פ' נ"פ ובכתובות פ' הכותב פריעת ב"ח מלוה ויתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו ואם איתא דשעבודא לאו דאורייתא אשתעבד נכסי') ועוד קשה לי לדעת הרי"ף אמאי קאמר רב פפא בב"ב טעמא דשלא תגעול דלת בפני לווין ובקדושין קאמר

נבי

קצות החושן

לב"ק פ' הכותם ע"ש ובחידושיו סוף קידושין ז"ל בענין שעבודא דר"ז ז"ל היכא דלא נבי בע"ח ממטלטלי דיתמי אינו חורה דמדינא גבי אלא משום דלאו עיקר אשמכתא אמטלטלי ע"ש וא"כ הא דאקלקו בין מטלטלי למקרקע אינו אלא מדבריהם ובלשון חכמים עבדי בכלל מטלטלי וז"ב וכ"ת דש"כ לא אמרינן בלשון חכמים עבדי בכלל מטלטלין אלא היכא דקרקע נופיה לא משתעבד אלא מדבריהם א"כ הא דתיקנו שעבוד בקרקע אינ' בכלל זה עבדים אבל היכא דמן התורה אדרבא מטלטלין ועבדים נמי מהני אלא שחכמים הפקיעו מטלטלין מדין תורה אבל מצא לן שהפקיעו עבדים מדין תורה ליתא וכד דייקת אשכחת דגם בכה"ג נמי עבדי בכלל מטלטלי ראיה מלי הרא"ש פ"ק דב"ק וז"ל ואע"ג דעבדי כמטלטלי אין נקנין אגב קרקע משום דיידי אינם בשם דעת וכו' ואם העבדים עומדין בתוך הקרקע ניקנין עם הקרקע בקנין אגב וגם בקנין חזקה כהיא דשמואל דאמר מכר עשר שדות וכו' ואע"ג דקי"ל עבדי כמטלטלי כמילי דאו' מודה ר"ל בקנין חזק' דאו' הוא ע"ש והרי עבדים דקנין אג"ק אע"ג דמטלטלין נמי אינו אלא מדרבנן וא"כ מהיכי תיתי יהיו עבדים נקנין אג"ק ובכלמא מטלטלי דאינו נקנה אגב עבדים ניחא משום דקנין קל דאפי' אג"ק מדאו' לא מהני ובל"ח לא הוי אלא אג"ק ולא אגב עבדים אבל הא דעבדים נקנין אג"ק נ"ל דהיינו בל"ח שתקנו מטלטלין נקנין אגב קרקע כוונו נמי לעבדים דהוא בכלל מטלטלי והוא בין לגריעותא עבדי בכלל מטלטלין בל' חכמים וא"כ ה"ה אפי' למ"ד שעבודא דאו' כיון דחילוק דיש בין מטלטלין לקרקע מחקנת חכמים היא דמדאו' גם מטלטלין משתעבדי וא"כ בל' חכמים ממטלטלי ועבדים דין אחד להם בכל ענין ואדרבא מה שסגור בפי העולם להקשות בדברי חוס' פ"ק דמציעא שהקשו למ"ד שעבודא דאורייתא מד"ב לתה יסגב כיון דה"ל שעבוד קרקעות ותירצו שמחל השעבוד או שאין לו קרקע והקשו בזה הא דאמרינן שבועת ד' תהיה בין שניהן ולא בין היורשין היכא משכחת לה אי בדאית ליה קרקע ה"ל כפירת שעבוד קרקע ואי בחל השעבוד או שאין לו קרקע א"כ מטלטלי דיתמי לא משתעבדי וכמדומה לי שראיתי קושיא זו בחידושי הר"ן לשבועות ותירץ כגון שעבד לו מטלטלי אג"ק מיהו לפמ"ש חוס' והרא"ש דאג"ק אינו חורה א"כ ליכא למימר באג"ק ולפמ"ש הרשב"א לק"מ דמן התורה מטלטלי דיתמי נמי משעבדי ואחי הגכון מוהר"ר יהודא כהן ס"ן הקשה מהא דאמרינן פ' שבועת העדות דף ל"ב אמר ר"פ הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב ואמרי' עלה ש"מ משביע עדי קרקע חייב ופירש"י משום דעד מיתה עד קרקע הוא שהכתוב' אינו נוגה אלא מן הקרקע ומשני דתפסי מטלטלי ושם דף ל"א אינה נוהגת אלא בראוי להעיד אמר ר"פ לאפוקי מלך ור"א בר יעקב אמר לאפוקי משחק בקוביא מ"ד מלך אבל משחק בקוביא מדאו' מחזי חזי ורבנן הוא דפסלוהו פ"ש הרי הוא חייב לר"פ כמו משחק בקוביא כיון דכתובה דאו' ומטלטלי דיתמי נמי משתעבד מה"ת הרי הוא חייב לר"פ כמו משחק בקוביא כיון דמדאו' מהני והשבתי לו לפמ"ש חוס' שם דף ל"א ד"ה ורבנן הוא דפסלוהו וז"ל ואע"ג דאמר לקמן רב פפא הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב משום דרבנן אכשרוהו ואזיל בתר דרבנן בתר תרוייהו אזלינן לחייבו דהתם כיון דמדרבנן מועיל עדותו הרי יש כאן הפסד ממון בזה אלא הטיר והכא אע"ג מדרבנן לא מהני עדותו מידי כיון דמדאו' מהני מחייב עכ"ל וא"כ ניחא דודאי דסבירא ליה משביע עדי קרקע חייב כיון דעד מיתה לא מהני אלא מדרבנן אלא דאזיל נמי בתר דרבנן לחייב ואי משביע עדי קרקע פטור אין כאן חיוב לא מדאו' דעד מיתה דרבנן ולא מדרבנן דהא תיקנו דמטלטלי לא משתעבדי ואחי הוסיף להקשות דחוס' לשיטתיה דעד מיתה אינו אלא מדרבנן אבל דעת הרשב"א הוכא באחרונים דס"ל עד מיתה נאמן מן התורה וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה. וגם זה הבאתי דאפי' כמ"ד עד מיתה נאמן מה"ת היינו להתיר' לבעלמא ומשום דהוי מלתא דעבידי לגלויי נאמן מה"ת אבל לענין ממון ודאי אינו נאמן וכדאמרן אין האחין יורדין לנחלה על פיו ומה שנוטלת כתובתה היינו משום תנאי כתובה דכתב לה כשתנשאי לאחר תטלי כתובתיך וזה הדרש אינו אלא תקנת חכמים כמ"ש הגימוקי יוסף דזה הדרש מתקנת חז"ל הוא ואינו מן התורה ע' ביאמות שם וא"כ אכתי אינו אלא מדרבנן דעד מיתה ליטול כתובתה דהוי ממון ודאי אינו מה"ת דעד מ' אינו קם לממון ומ"ש הרשב"א דע"ד במיתה נאמן מה"ת היינו לבעלמא ואע"ג דבשו"ת תשב"ץ סוכר דע"ד נאמן אפי' בממון היכא דעבידא לגלויי ומה שאמרו אין האחין יורדין לנחלה היינו

בעד מפי עד אבל בעד המעיד מפי עצמו נאמן גם לנחלה כבר חלקו עליו בזה וע' בריב"ש סי' קנ"ה וקפ"א וקפ"ב דהעלה דבממון אין חילוק בין מלתא דעבידי לגלויי לעולם אין ע"א נאמן ועיין רמ"א ס"ש ל' ו' ועי' בתוס' ס"פ נ"פ למ"ד שעבודא לאו דאו' אפי' שעבדן בפירום לא מהני וק' היכי משכחת שבועת ד' תהי' בין שניהם ולא בין היורשין הא יורשין הא מחייבי כלל ואפשר דמיירי בפקדון והלוואה דפקדון גרידא ה"ל הילך מיהו להרא"ש הלוה' ופקדון ומודה לו בחתא מהן פטור וע' סי' פ"ח וכן תובעו חוב אביו ומוב עצמו ע"ש ויכולין אנו לפרש המקרא בפקדון וע"א אלא דלישנא דקרא משמע דכתוב אדשתיך ליה לו בשבועת השומרים לו בשבועה דמב"מ ופ' ס"פ נ"פ משמע דס"ל לרב ושמואל אפי' במלוה הכתובה שעבודא לאו דאו' וכמ"ש הש"ך אלא דר' ושמואל בלא"ה לא סברי דרשא דשבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין דאינהו לא סברי כלל משאו"ל ובדאו' בפ' כל הנשבעין וע' בתוס' ס"פ שה"ד דגם לאביי דס"ל ברי ושמא ברי עדיף נמי לא ס"ל האי דרשא אלא מפרש שבועת ה' בין שניהם שהשבועה חלה בין שניהם וא"כ ה"ה הכך אמוראי דלא סבירא להו שעבודא דאו' אפילו במלוה הכתובה נמי לא סברי האי דרשא בין שניהם ולא בין היורשין תו יש להקשות אליבא דרב דשמואל דס"ל שעבודא לאו דאו' אפילו בעלוה הכתובה הא דתניא בפ"ק דקידושין דף ט"ז ואלו מעניקין להם היוצאים בשנים וביובל ובמיתת האדון ואמת הצבריה בסימנין והיכי משכחת הענקה במיתת האדון הא אינו נוהה מיורשין אפי' בתובה בתור' ובש"ס פ"פ פריך לרב ושמואל מתוסר בור ומשני בשעמד בדין ובזה ל"ש הך שיטא ואפשר דהך הענקה במיתת אדון אינו חוב אבינם אלא חוב עצמן ומנכסי עצמן צריך ליתן הענקה אפי' אם לא הניח אביהן נכסים דס"ל כאלו קנו יורשין עבד והוציאו לחירות ואף ע"ג דלא קני ליה מעולם דהא נפיק במיתת אדון מ"מ בכ"ח בא הקנין והחירות אך דסברא לא מכרעת הכי וכ"ע . וע' בהרא"ש פ"ק דמציעא שכתב בשם הר"ר יונה דאינו גובה משכח שבאנו יתומים ובפרק יש בכור אמרינן ולא הכנות במזונות משום תנאי כתובה ומקולי כתובה משמע דאי לאו מקולי כתובה היה גובה מדין אשה והכנות משכח שבאנו יתומים משום דמזון האש' והכנות הוי עיקר חיובא על היתומים מש"ה אי לאו מקולי כתובה היו גובין מזון האש' והכנות משכח יתומים ע"ש וא"כ ה"ה נמי הכא בהענקת העבד במיתת אדון דהוי עיקר חיובא על היתומים ודו"ק . וע' בפרק הנזקין דף כ' אמר מר זוטרא בריה דר"כ משמיה דר"כ שש"ח היולא על היתומים אע"פ שכתוב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית אמר אביי מדע דבע"ח דינו בזיבורית ואיתמי מזיבורית א"ל רבא הכי השתא ב"ח דינו מדאו' בזיבורית אלא' כתוב תעמוד והאיש כו' מה דרשו אל איש להוציא פחות שבכלים ומ"ט אמרו בע"ח בזיבורית כו' ונבי יתמי אוקמה רבנן אדאו' אלא הכא כיון דמדאו' בעידית אפי' מיתמי נמי בעידית . ולרבא והתני אברהם חוזאה אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מזיבורית ואפי' הן נזקין והא ניזקין מדאו' בעידית הכ"ש כו' ובאנו תוס' ד"ה כיון וז"ל נראה דסבר שיעבודא דאו' דאי דרבנן אע"ג דמיניה דידיה דינו מדאו' בעידית איתמי אתא בזיבורית כיון דמדאו' לא נבו בלל ומר זוטרא ואביי ס"ל דיתמי בזיבורית ע"ל דקא סברי שיעבודא לאו דאו' וכדמפרש במתני' עכ"ל ומסוגיא זו רצו הראשונים לחוכיח דקי"ל שיעבודא דאו' כיון דרבא דהוא בתרא ע"כ סבר שיעבודא דאו' ודחה הרשב"א בפ"ק דקידושין דב"מ שיעבודו בפי' אפי' למ"ד בעלמא שיעבודא לאו דאו' בשיעבוד מפורש מודה. אלא דבתוס' משמע בס"פ נ"פ למ"ד שיעבודא לאו דאו' אין לחלק ואפי' שיעבוד מפורש לא מהני. אך בלא"ה אנן קי"ל שם דלא כרבא וכמו שכתוב הרי"ף בפ' הנזקין דקי"ל כר"כ ומר זוטרא ואביי דה"ל רבא יחיד לגבייהו וב"ש וכן מבואר בשור ובש"ע בסי' ק"ח אלא איפכא קשה כיון דהרי"ף והרא"ש סברי שיעבוד דאו' א"ל היאך פסקו דבני נזקין ובני ב"ח דאפי' פי' לו את השבח אינו גובה כמר זוטרא ואביי כיון דעצמא דידהו הוא משום שיעבודא לאו דאו' ואינו אלא מדרבנן ולכך מיתומים אוקמה אדאו' ולפי מה דקי"ל שיעבודא דאו' הי' דאו' לפסוק הלכה כרבא וקושיא זו ראיתי בס' חידושי הגאון פני' :

עוד הקשה שם מ"ש תוספות דאביי ומ"ז דסברי בפירם לו את השבח אינו גובה מיתומים משום דסברי שיעבודא לאו דאו' והא כיון דאביי סבירא ליה דלמפרע הוא גובה ע"כ ס"ל ס"ד דל"ל גם למ"ד שעבודא לאו דאו' למפרע הוא גובה דא"כ מה מקשה הש"ס ס"פ נ"פ דרבה אדרבה דאמר גבי בכור גבה

קרקע

ד אחריות ע"ס . משום דחזקה דלא שדי אינש זוזי בכדי וע"ל סי' מ"ט ס"ב בהג"ה דגם בשאר טעות אמרי' ט"ס : ה ועי"ל ר"ס רכ"ה כל"ל דשם כ' מקור דין אחריות ע"ס שהוא בין במקרקעי בין במטלטלי וחילק שם בין יולא מידו באונס או לא ומיהו אותן החילוקי' אינם שייכים כאן במלוה דאף דאירע לו אונס הלא כל לוה שנעשה לו טובה בהלואה חייב באונסי' ולהחזיר להמלוה מעותיו שהלוה לו ואם אין לו טורף ממשעבדי ודוקא בלוקח שלא הלוה מעות להמוכר אלא שקנה ממנו קרקע והרי מוכר עשה את שלו שמכר לידו הקרקע תו אינו חייב במה שיצא מידו באונס זק"ל : ו וכותבין זמן הקנין °עיין בע"ם דכ' הטעם דאם יכתבוהו מהיום ויפסידו להלוה דשמא פרע להמלו' ויקח מידו שובר ויחזור וינבה ממנו בשט"ח ויאמר שט"ח זה מחוב אחר הוא שהרי זמן השטר הוא אחר זמן השובר עכ"ל ולא דק דהא נתבאר בתוספות דב"ב והביאו הטור לקמן סי' כ"ד דאין כותבין זמן בשובר מה"ט דשמא אחרהו השט"ח ואי אירע דכתב זמן בשובר איהו דאפסיד אנפשיה כו' ע"ש אלא הטעם הוא כמ"ש הטור בסי' מ"ג ואעתיק לשונו בסמוך : ז או יכתבו שטרא דלא איחרנוהו כו' . הטור בסי' מ"ג ס"ע מפורש הטעם דחיישינן שלוה בינינו וקנה קרקע בחייר ואיחרו וכתבו זמן ההלואה מסיון ואח"כ מכר הקרקע שקנה בחייר ואז המלוה טורף מהלוקח שלא כדין דאלו היה נכתב הזמן מניסן הי' ניכר שקנה אחר זמן ההלואה ולא הי' יכול לטרוף מהלוקח דקי"ל לוה ואח"כ קנה ומכר אין המלו' טורף מהלוקח והשתא דכתב זמנו מסיון אינו ניכר שקדמו ההלואה לקנין ואמי למטרף שלא כדין ומה"ט אם כתבו לו דאקני א"ל לכתוב השטר דאחרוהו כמ"ש בסי' מ"ג סי"ב ואפילו למ"ד דאקני ט"ס הוא כמ"ש בסי' קי"ב י"ל דמיירי שכתב בו מקצת אחריות דאז לא אמרי' דאקני ט"ס כמ"ש הרמ"א שם בהג"ה עכ"ל השמ"ע : [ז] המלו' כתב השמ"ע דה"ה אם אמר מתו שניהם המלוה והלו' ונם לד כ"ם הוא : [ח] חולקין. והעיקר כסברי הראשונ' שהוא דעת רוב הפוסקים וכן נוהגין ועיין בתשובת ר"ם כהן ס"ב סי' ס"ד. ס"ך : [ט] משלשים. חימה דע"כ ס"ל לי"ח אלו דנשתם הלוא' אינו נאמן תוך ל' לעדים כו' מכל מקום קשה ללו להולינו ממון בדמיתה ע"פ סברא זו דהיה מודיע אחר דבעוה משא"כ בדמיתה רק בראתני כו'(עש"ם בזה לקמן סימן קי"ב ס"ח ס"ק כ' ע"ש) : ד] ואם קבע לו זמן לפרעון . עיין בתשובה

הגר"א

כותבין לאחר מיתה. ב"כ קנ"ב: (ליקוט) ואפי' מת הלוה כו'. דוקא בש"מ אמרי' דאין שטר כו' משא"כ כאן הקנין היה מתייס עש"כ): (יד) אפי' קבע. דבלא"ה אף בלא קנין. ב"כ ה' לא וכתבותו ד"ב ש"מ בלי שובה נמי: [טו] (ליקוט) וכן כו'. ממ"ש הלי סהדות' כו' ולא היה כו' (ע"כ): [טז] יום חולקין. דפליגי על רב אלי' ואזור הדין לשאר מלוה ע"פ שדוקא בתוך הזמן לא חיישי' לפרעון ורחוק מב"מ י"ז ל' אין לא תן כו' ואמר פרעתי נאמן לע"ג דבני מתשעבדי וע' ר"י"ן שם. רמב"ן בשם מקלת גאונים: (ליקוט) וי"ח כו'. ורחייהו ממלא שב"ש דחיי"ס לפרעון וממ"ש בש"מ י"ז אין לא תן כו' דחי ס"ל לפרעון הע"ג דבנינו ממשעבדי כמ"ש הר"ף שם וס' הראשונה ס"ל דמלא אלאי דאפי' בתוך זמנו חיי"ס דאיתרע כמ"ש בס"ס מ"ל ומלא תן ג"כ אין רחוק דשם לא אסיק אדעתיה ומשתמי עושה כמה אלוהו ב"ד משא"כ בקנין דשהם קנין כו' ואיהו הוא דאפסיד אנפשיה כמ"ש בש"ב קע"ח ס' (ע"כ): [יז] דאי משך. לשבראתה דשוב לקוצב זמן ועפי' ע"ח ס"ח ע"ש ועי"ש ובירב"ן. (ליקוט) דאי משך לשיטתו דס"ל דשלשים יום הוא כמו קוצב זמן כמ"ש בחידושיו וכ"כ הר"ן ועפ"ש ע"ח ועפ"ך (ע"כ):

היטב

[ד] רכ"ה. שם חילק בין יצא מידו באונס או לא מיהו כאן לא שייך חילוק זה דאף דאירע לו אונס הלא כל לוה שנעשה לו טובה בהלואה חייב באונסים משא"כ במוכר חו אינו חייב במה שיצא מידו באונס. סמ"ע : [ה] פרע. כתב הס"ך בכאן משמע דא"י לטעון פרעתי נגד עידי קנין ע"ש (ועיין בתשובת ח"ל סי' ק"ט) : [ו] אחרנוהו. בטור מפורש הטעם דחיישינן שלוה בינינו וקנה קרקע בחייר ואיחרו וכתבו זמן ההלואה מסיון ואח"כ מכר הקרקע שקנה בחייר ואז טורף המלו' מהלוקח שלא כדין דאילו הי' נכתב הזמן מניסן הי' ניכר שקנו אחר זמן ההלואה ולא הי' יכול לטרוף דקי"ל לוה ואח"כ קנה ומכר אין המלו' טורף מהלקוחות והשתא דנכתב זמנו מסיון אינו ניכר שקדמו ההלואה לקנין ואמי למטרף שלא כדין ומה"ט אם כתבו לו דאקני א"ל לכתוב השטר דאחרוהו כמ"ש בסי' מ"ג סי"ב ואפילו למ"ד דאקני ט"ס הוא כמ"ש בסי' קי"ב י"ל דמיירי שכתב בו מקצת אחריות דאז לא אמרי' דאקני ט"ס כמ"ש הרמ"א שם בהג"ה עכ"ל השמ"ע : [ז] המלו' כתב השמ"ע דה"ה אם אמר מתו שניהם המלו' והלו' ונם לד כ"ם הוא : [ח] חולקין. והעיקר כסברי הראשונ' שהוא דעת רוב הפוסקים וכן נוהגין ועיין בתשובת ר"ם כהן ס"ב סי' ס"ד. ס"ך : [ט] משלשים. חימה דע"כ ס"ל לי"ח אלו דנשתם הלוא' אינו נאמן תוך ל' לעדים כו' מכל מקום קשה ללו להולינו ממון בדמיתה ע"פ סברא זו דהיה מודיע אחר דבעוה משא"כ בדמיתה רק בראתני כו'(עש"ם בזה לקמן סימן קי"ב ס"ח ס"ק כ' ע"ש) : [ד] ואם קבע לו זמן לפרעון . עיין בתשובה

באר

[ד] ואם יש. כתובות ק"ב ב': (ליקוט) אם יש כו'. מהא דשטרי לקוייתא' וכפי' רש"ח שם בהלואה מיירי וכמ"ש הרא"ש שם והנ"א דלא כרשב"ם וכן הסכימו כל הפוסקים ומהא שטר לקוייתא' דב"מ י"ג א' וכפי' הרי"ף ומ"פ שם (ע"כ) : [ה] (ליקוט) וע"ל ר"ם רכ"ה כו'. ר"ל כמש"ם ואפי' לא פי' דלא כרי' הא' דאמרי' אחרות. ע"ש הוא היינו כשהתנה וכביאו סמ"ע ס"ק ט"ז ודברי סמ"ע כאן סק"ה תמוהין דאם ענין קרקע ומטלטלין כאן (ע"כ): [ו] המלוה סבר: שם: [ז] עד איאמר. כ"ב מ"ה: [ח] ותנו לו. כמ"ש בכתובות שם והבו ליה כו': [ט] (ליקוט) וי"ח כו'. מדלק בסנה. שם רק כתבו אלא דוקא בכתובה וכיולא. ומ"ה הראשונה דייק מדקאמר הבו ליה ול"ק לה אלא רש"י בזה מזה וכ' נגון מהנת קרקע וע' ר"ן שם. אבל במ"ש בתחלה ואחתו ותנו לו ל"פ הי"א שב"ש ב"ב בסנה' שם הטה אוזיה' כו' (ע"כ): [י] (ליקוט) בד"א כו'. שם ושם (ע"כ): [יא] (ליקוט) שפתם כו'. ב"ב שם (ע"כ): [יב] (ליקוט) או יכתבו כו'. אפני אלא כ' בו אלקנה בתשל"ל סי' מ"ג סי"ב (ע"כ): (ליקוט) או יכתבו כו'. ע' סמ"ע סק"ו ובש"ם בגמ' דב"ב קע"ח ב' (ע"כ): [יג] ואפי'. דחוק' בתחנת ש"מ אין

באר

מסתמא לא ניח' ליה ללוה דליפוק עליה קלא דהוא חייב לכן העדים אינם מוציאין הקול אבל בסקנ' ב"ק לפני עדים אמרינן כיון דהקנ' לו בעין יפה ודאי אינו מקפיד בקלא ומסתמא הוציאו העדים הקול היינו דוק' בשהעדים לפניו וזוכרין זמן הקנין דאל"כ אע"פ שהלו' מודה לו שקנה בק"ם בזמן זה וגם ב' עדים אחרים שרואו הקנין מכל מקום הם לא מפקי לקלא אלא עדי הקנין עצמן ויש לחוש שמא העדים שכחוהו ואינו נוכה ממשעבדים מזמן הקנין אע"פ"כ יש שטר ביד המלו' וזכר בו זמן הקנין דאז נוכה מאותו זמן עכ"ל השמ"ע ואין כן דעת הש"ך לחלק ככך וע"ש שמאריך מאד בענין אם שעבוד דאוריי' או לא ויש וכתב ז"ל ומ"מ אין אני סומך על ראיותי והכרעתי כי אין תלמיד כמוני מכריע בין ההרים גדולים רק שעכ"פ דין זה הוי ספיק דדינ' עכ"ל : [ב] סופר. דחזק דלא שדי אינש זוזי בכדי וע"ל סי' מ"ע ס"ב בהג"ה דגם בשאר טעות אמרינן ט"ס. שמ"ע : [ג] שקנו. בהג"א כתב דאם אמר שמתם הנני מודה לך בקנין בפני עדים שחייב אני לך אינו חל הקנין וכתב הש"ך דבכדר"ה הסיג ע"ז וס"ל דמועיל הקנין אפילו בכה"ג והב"ח ייסד דברי הג"א וצ"ע לדינ' ועיין בנידולי תרומ' שער מ"ב ח"ה וע"ל ר"ם מ' מיהו כ"ז לענין משעבדי אבל לגבי עצמו פשיט' דמהני הודאי אפי' בלא קנין עכ"ל :

נתיבות

לקוחות. ולמקבל מתנה נתנו דין לוקח דאין לא טרח קמי' לא יהיב ליה מתנה. ועש"ך שמסיק דל"ע אי שיעבודא דאוריתא : (ג) אחריות ע"ס הוא. דחזקה לא שדי אינש בכדי ואפי' ידעי' דלא מתנה באחריות אמרי' שטעות מוכר הו מלוה הוא רק בערב לו בהודאה ל"א ע"ס : (ד) אפי' לא נכתב. כתב הסמ"ע דוקא בשבעדי קנין לפניהו וזוכרין זמן. הקנין אבל אם אינן לפניהו לו שכן לפניהו ואין זוכרין זמן הקנין אין מלערפין עם עדים אחרים שזוכרין הזמן ואינו נוכה ממשעבדי רק מהזמן שברור להעדים שהקנין בכר הי' בזמן זה שעומדין בחברי ומסופקין בקנין אם הי' בניסן או באייר נוכה מאייר : (ה) צריכים להמלך. ואם חזר בו דאין העדים רשאין ליתן להמלוה)(מ"מ אם השטר ביד עדים דנין ע"פ ולא הוי מפ"כ כיון שאמר כתבו ונכתב בלוותא הלוה : (ו) שא"ל להמלך. ואם המלוה אמר לעדים בפני הלוה כתבו ושתק דמסיק דוקא כשהעדים לפנינו וזוכרים זמן הקנין דאל"כ אע"פ שהלוה מודה וכו'. אין הסמ"ע רוצה ליתן טעם על כשאין העדים לפנינו דזה בלא"ה אין נובין ממשעבדי דהא יכול לטעון פרעתי אפי' תוך זמנו כמבואר בסעיף ה'. רק שטעם הסמ"ע צריך באם העדים לפנינו ואין זוכרים זמן הקנין ויש עדים אחרים שזוכרין הזמן אמרי' מצטרפי' לגבות מזמן הקניה משעם שכתב הסמ"ע ואיינו הרוייש' כיון שרואין שאין העדים זוכרין הזמן אמרי' מסתמא שכחו ביום הקנין להפקיע הקול דאם היו מפקיעי הקול ביום הקנין היו בודאי זוכרים זמנו . אמנם נראה דאם העדים לפנינו ואין זוכרים אם היה הקנין בר"ח ניסן או בר"ח אייר דגובה עכ"פ מר"ח אייר דביום שזוכרין שאז ודאי כבר הי' הקנין בודאי הפקיע הקול באותו יום וכן מנהג העולם שאם העדי' מסופקים באיזה יום הי' הקנין שכותבין בשטר היום שברור להם שאז היה כבר הקנין דק דעת הסמ"ע שאין מצטרפים עדות אחרים שזוכרים הזמן לכתוב מאותו זמן שוכרין העדים האחרים:

קצות

קרקע יש לו פי שנים אלמא שעבוד' דאו' ומאי קושיא דנמא ס"ל לרבה אע"ג דשיעבודא אינו אלא (י)כפנקס בעלמא

ביאור

[ד] ואם יש . כתובות ק"ב ב': (ליקוט) אם יש כו'. מהא דשטרי לקוייתא' וכפי' רש"ח שם בהלואה מיירי וכמ"ש הרא"ש שם והנ"א דלא כרשב"ם וכן הסכימו כל הפוסקים ומהא שטר לקוייתא' דב"מ י"ג א' וכפי' הרי"ף ומ"פ שם (ע"כ) : [ה] (ליקוט) וע"ל ר"ם רכ"ה כו'. ר"ל כמש"ם ואפי' לא פי' דלא כרי' הא' דאמרי' אחרות. ע"ש הוא היינו כשהתנה וכביאו סמ"ע ס"ק ט"ז ודברי סמ"ע כאן סק"ה תמוהין דאם ענין קרקע ומטלטלין כאן (ע"כ): [ו] המלוה סבר: שם: [ז] עד איאמר. כ"ב מ"ה: [ח] ותנו לו. כמ"ש בכתובות שם והבו ליה כו': [ט] (ליקוט) וי"ח כו'. מדלק בסנה. שם רק כתבו אלא דוקא בכתובה וכיולא. ומ"ה הראשונה דייק מדקאמר הבו ליה ול"ק לה אלא רש"י בזה מזה וכ' נגון מהנת קרקע וע' ר"ן שם. אבל במ"ש בתחלה ואחתו ותנו לו ל"פ הי"א שב"ש ב"ב בסנה' שם הטה אוזיה' כו' (ע"כ): [י] (ליקוט) בד"א כו'. שם ושם (ע"כ): [יא] (ליקוט) שפתם כו'. ב"ב שם (ע"כ): [יב] (ליקוט) או יכתבו כו'. אפני אלא כ' בו אלקנה בתשל"ל סי' מ"ג סי"ב (ע"כ): (ליקוט) או יכתבו כו'. ע' סמ"ע סק"ו ובש"ם בגמ' דב"ב קע"ח ב' (ע"כ): [יג] ואפי'. דחוק' בתחנת ש"מ אין

המשפט

לוה הוי הודאה וכותבין ובכתובה ובשטר מתנה לבולו עלמא לריך לימלך ס"ך : (ז) זמן הקנין . היינו בכתבו בו מקלת אחריות ולא כתבו דאקני דלא שייך ע"ם דאז כשלא יכתבו זמן הקנין יש לחוש שלוה בניסן וקנו באייר ומכרו בחברי ולא חרו הזמן ובכתבו מסיון ואלו הי' נכתב מניסן הי' ניכר שקנה אחר ההלואה ולא הוי טורף כיון דהוא דאקני והשתא שבכתבו מסיון אינו ניכר שלא כדין : (ח) ואפילו אם הלוה . וה"ה אם אמרו שלא אמרו ס"ע : (ט) ויש חולקים ואומרים דאי משך מילת' שפי תל' יום . לא דמוקמי בסימן ע"ח דתוך ל' לא הוי כתוך זמן מ"מ כיון דאיכ' ב' לעיבות' תוך ל' ונם ק"ם ל"ח דפרע אח"ם . והעיקר כדינ' הא' . וכן נוהגין ש"ך:(י)כפנקס בעלמא . ולא הוי עדות כלל ויכול לטעון להדי"מ . ובש"ך דעיקר כדינ' זו

ביאורים

ד) שלא יחזירו למלוה ע"פ מלוה בשטר. עיין תומים שהקשה הא בלא"ה צריך לומר כתבו דבלא"ה הוי מפי כתבם . ולק"מ דלהטעם דלא ליהוי מפי כתבם סני בכתבו וחתמו בלבד ולא צ"ל תנו כדמוכח בסעיף ג' בהג"ה דכתב דכל שלא אמר כתבו הוי כפנקס משמע דכשאומר כתבו וחתמו שוב לא הוי מפי כתבם אף דלא אמר תנו ומשום שלא יהזרו למלוה ע"פ מלוה בשטר צ"ל תנו ולפ"ז אם אמר כתבו וחתמו ותנו וחזור אחר הכתיבה ומוחה מליתנו מ"מ לא הוי מפי כתב' כיון דנכתב ונחתם בשליחותו כמ"ש התומים: ה) צריכין להמלך בו . עיין בראש"ש שהקשה דהא אם אומר תן חסין לפ' א"צ להימלך ותירץ דרגלים לדבר כיון שלא קנו ממנו וכו' . ולכאורה קשה דהא אם אומר תן שטר מתנה זו נ"כ א"צ להימלך אף דלא קנו מידו ואיכא רגלים לדבר נ"כ וצ"ל דשאני הכא דעשה שתי שליחות על הכתיב' ועל הנתינה ולא קנו מידו ואיכא רגלים לדבר שאם היו קנו מידו לא היה צריך לשני השליחות ולכך צריכין להימלך

החישן

מדרבנן אפ"ה סוכר דה"ל כמאן דאחזוקי בחיי אחיהן דלמפרע הוא גובה אלא אע"כ מאן דסבר שיעבודא לא"ד

נבי אלא מדרבנן ס"ס כיון דנבי אוקמא אדאוריי' כמו נבי דידיה נופי' ולהכי פריך התם בס"ס ספיר והא ניזקין דדיניה בעידית ומיתמי בזבורית כלומר בניזקין בדידי' נופי' דיניה בעידית ואפ"ה מיתמי בזבורית ולא אמרי' דתקנו ביתמי כמו בדידי'.ועוד נראה דאפי' תימא דס"ל לרבא התם שעבוד דאוריי' מ"מ הא מר זוטרא ואביי ורב נחמן פליגי עליה התם וכתבו התו' שם לאחר פירוש' דסבירי' להו שעבוד' לאו דאוריי' וכל הפוסקי' פסקו התם דלא כרבא וכדלקמן סוף סי' ק"ח : עוד כתב הריטב"א שם רא' דקיי"ל כר' יוחנן ור"ל לגבי רב ושמואל ורא' זו לפעמ"ד ג"כ אינו רא' דכיון דרב פפא דהוא בתרא פסיק הלכתא מלוה ע"פ נובה מן היורשי' משום שלא תעול דלת בפני לוין וס"ל שעבוד' לאו דאוריית' וכדמוכח נמי מדברי רב פפא בערכין פרק שור היתומים ובב"ב ובכתובות פ' הכותב נבי הא דאמר רב פפא פריעת ב"ח מלוה ויתמי לאו בני מיעבד מלוה ניהו וכמ"ש הריטב"א נופי' שם דס"ל לרב פפא שעבוד' לאו דאוריית' ונם שתמא דס"ם מסיק כרב פפא הלכת' כותי' ומכ"ם לפי מה שכתבתי דרב נחמן ומר זוטרא ואביי ס"ל שעבוד' לאו דאוריית' וקיי"ל כוותייהו ומ"מ אין אני סומך על ראיותי והכרעתי כי אין תלמיד כמוני מכריע בין ההרי הגדולים רק שלפעמ"ד דין זה אי שעבוד' דאוריייתא או לא עכ"פ הוי ספיקא דדינא : (ג) אחרי' לא נכתב כו' . מ"ם הסמ"ע כאן סק"ב לחלק בין כשהעדים לפנינו או לא וכ"כ עוד לקמן סי' מ"ג ס"ק כ"ט לא נהירא כמ"ם לקמן סימן מ"ג סעיף ט"ו ס"ק ל"ה ע"ש : (ד) המלוה את חבירו : (ה) המלוה כרבא וכדלקמן לי' רמב"ם וכ"כ בעה"ת שער כ"ז לא קאי אלא אתחלת הסעיף אבל מ"ם בסוף ואע"פ שאמר להם כן לריכים להמלך בו כו' לא מזכר בבעה"ת כלל רק הרמב"ם הוא שכתב כן ויחיד הוא בדבר שכבר חלקו עליו הטיטור והראב"ד והר"ן והרב המגיד(וכ"ד הריטב"א) וכן משמע לי' מפי' רש"י ר"פ אע"פ שפירש כגון מתנת קרקע ע"ם ומ"ם הב"י שגם הרא"ם בתשו' כלל נ"ז ס"ל כהרמב"ם בזה ולא ידעתי למה לא הזכירו הטור עכ"ל לא כוון יפה דהרא"ם שם מייתי ראיה מכח כ"ם דאפי' בשטר מתנה דאמרי' כתובו וחתמו קנו מיני' לא לריך לאתלוכי' בי' דמשמע אבל אם מיתה לא יכתבו א"כ ס"ם גבי שטר הלוא' או מכר שיוכל למחות וע"ם ואדרבה פשט ל' הרא"ם בפסקיו .ר"פ אע"פ משמע נמי דמפרש לה לענין מתנ' ע"ם וכן עיקר (ועיין בתשו' מהר"ר יעקב לבית לוי שאין דבריו כ"ל ע"ם ודו"ק) : (ה) וי"א שאינם צריכים להמלך בו . אבל בכתובה ושטר מתנ' לכ"ע צריכים להמלך בו וכדאיתא בפוסקים ולקמן ספ"א סעיף ו' ס"ק ט"ז הבאתי דברי בעל העיטור דס"ה אם אמר המלוה כתובו וחתם לוה הוי

מ"ם הא מר זוטרא ואביי ורב נחמן פליגי עליה התם וכתבו התו' שם לאחר פירוש' דסבירי' להו שעבוד' לאו דאוריי' וכל הפוסקי' פסקו התם דלא כרבא וכדלקמן סוף סי' ק"ח : עוד כתב הריטב"א שם רא' דקיי"ל כר' יוחנן ור"ל לגבי רב ושמואל ורא' זו לפעמ"ד ג"כ אינו רא' דכיון דרב פפא דהוא בתרא פסיק הלכתא מלוה ע"פ נובה מן היורשי' משום שלא תעול דלת בפני לוין וס"ל שעבוד' לאו דאוריית' וכדמוכח נמי מדברי רב פפא בערכין פרק שור היתומים ובב"ב ובכתובות פ' הכותב נבי הא דאמר רב פפא פריעת ב"ח מלוה ויתמי לאו בני מיעבד מלוה ניהו וכמ"ש הריטב"א נופי' שם דס"ל לרב פפא שעבוד' לאו דאוריית' וגם שתמא דס"ם מסיק כרב פפא הלכת' כותי' ומכ"ם לפי מה שכתבתי דרב נחמן ומר זוטרא ואביי ס"ל שעבוד' לאו דאוריית' וקיי"ל כוותייהו ומ"מ אין אני סומך על ראיותי והכרעתי כי אין תלמיד כמוני מכריע בין ההרי הגדולים רק שלפעמ"ד דין זה אי שעבוד' דאוריייתא או לא עכ"פ הוי ספיקא דדינא : (ג) אחרי' לא נכתב כו' . מ"ם הסמ"ע כאן סק"ב לחלק בין כשהעדים לפנינו או לא וכ"כ עוד לקמן סי' מ"ג ס"ק כ"ט לא נהירא כמ"ם לקמן סימן מ"ג סעיף ט"ו ס"ק ל"ה ע"ש : (ד) המלוה את חבירו כו'. מה שנראה בסמ"ע כאן ל' רמב"ם וכ"כ בעה"ת שער כ"ז לא קאי אלא אתחלת הסעיף אבל מ"ם בסוף ואע"פ שאמר להם כן לריכים להמלך בו כו' לא מזכר בבעה"ת כלל רק הרמב"ם הוא שכתב כן ויחיד הוא בדבר שכבר חלקו עליו הטיטור והראב"ד והר"ן והרב המגיד(וכ"ד הריטב"א) וכן משמע לי' מפי' רש"י ר"פ אע"פ שפירש כגון מתנת קרקע ע"ם ומ"ם הב"י שגם הרא"ם בתשו' כלל נ"ז ס"ל כהרמב"ם בזה ולא ידעתי למה לא הזכירו הטור עכ"ל לא כוון יפה דהרא"ם שם מייתי ראיה מכח כ"ם דאפי' בשטר מתנה דאמרי' כתובו וחתמו קנו מיני' לא לריך לאתלוכי' בי' דמשמע אבל אם מיתה לא יכתבו א"כ ס"ם גבי שטר הלוא' או מכר שיוכל למחות וע"ם ואדרבה פשט ל' הרא"ם בפסקיו .ר"פ אע"פ משמע נמי דמפרש לה לענין מתנ' ע"ם וכן עיקר (ועיין בתשו' מהר"ר יעקב לבית לוי שאין דבריו כ"ל ע"ם ודו"ק) : (ה) וי"א שאינם צריכים להמלך בו וכדאיתא בפוסקים ולקמן ספ"א סעיף ו' ס"ק ט"ז הבאתי דברי בעל העיטור דס"ה אם אמר המלוה כתובו וחתם לוה הוי

לעדים כו' מכל מקום קשה ללו להולינו ממון בדמיתה ע"פ סברא זו דהיה מודיע אחר דבעוה משא"כ בדמיתה רק בראתני כו'(עש"ם בזה לקמן סימן קי"ב ס"ח ס"ק כ' ע"ש) : [ד] ואם קבע לו זמן לפרעון . עיין בתשובה

הגר"א

כותבין לאחר מיתה. ב"כ קנ"ב: (ליקוט) ואפי' מת הלוה כו'. דוקא בש"מ אמרי' דאין שטר כו' משא"כ כאן הקנין היה מתייס עש"כ): (יד) אפי' קבע. דבלא"ה אף בלא קנין. ב"ב ה' לא וכתבותו ד"ב ש"מ בלי שובה נמי: [טו] (ליקוט) וכן כו'. ממ"ש הלי סהדות' כו' ולא היה כו' (ע"כ): [טז] יום חולקין. דפליגי על רב אלי' ואזור הדין לשאר מלוה ע"פ שדוקא בתוך הזמן לא חיישי' לפרעון ורחוק מב"מ י"ז ל' אין לא תן כו' ואמר פרעתי נאמן לע"ג דבני מתשעבדי וע' ר"י"ן שם. רמב"ן בשם מקלת גאונים: (ליקוט) וי"ח כו'. ורחייהו ממלא שב"ש דחיי"ס לפרעון וממ"ש בש"מ י"ז אין לא תן כו' דחי ס"ל לפרעון הע"ג דבנינו ממשעבדי כמ"ש הר"ף שם וס' הראשונה ס"ל דמלא אלאי דאפי' בתוך זמנו חיי"ס דאיתרע כמ"ש בס"ס מ"ל ומלא תן ג"כ אין רחוק דשם לא אסיק אדעתיה ומשתמי עושה כמה אלוהו ב"ד משא"כ בקנין דשהם קנין כו' ואיהו הוא דאפסיד אנפשיה כמ"ש בש"ב קע"ח ס' (ע"כ): [יז] דאי משך. לשבראתה דשוב לקוצב זמן ועפי' ע"ח ס"ח ע"ש ועי"ש ובירב"ן. (ליקוט) דאי משך לשיטתו דס"ל דשלשים יום הוא כמו קוצב זמן כמ"ש בחידושיו וכ"כ הר"ן ועפ"ש ע"ח ועפ"ך (ע"כ):

היטב

[ד] רכ"ה. שם חילק בין יצא מידו באונס או לא מיהו כאן לא שייך חילוק זה דאף דאירע לו אונס הלא כל לוה שנעשה לו טובה בהלואה חייב באונסים משא"כ במוכר חו אינו חייב במה שיצא מידו באונס. סמ"ע : [ה] פרע. כתב הס"ך בכאן משמע דא"י לטעון פרעתי נגד עידי קנין ע"ש (ועיין בתשובת ח"ל סי' ק"ט) : [ו] אחרנוהו. בטור מפורש הטעם דחיישינן שלוה בינינו וקנה קרקע בחייר ואיחרו וכתבו זמן ההלואה מסיון ואח"כ מכר הקרקע שקנה בחייר ואז טורף המלו' מהלוקח שלא כדין דאילו הי' נכתב הזמן מניסן הי' ניכר שקנו אחר זמן ההלואה ולא הי' יכול לטרוף דקי"ל לוה ואח"כ קנה ומכר אין המלו' טורף מהלקוחות והשתא דנכתב זמנו מסיון אינו ניכר שקדמו ההלואה לקנין ואמי למטרף שלא כדין ומה"ט אם כתבו לו דאקני א"ל לכתוב השטר דאחרוהו כמ"ש בסי' מ"ג סי"ב ואפילו למ"ד דאקני ט"ס הוא כמ"ש בסי' קי"ב י"ל דמיירי שכתב בו מקצת אחריות דאז לא אמרי' דאקני ט"ס כמ"ש הרמ"א שם בהג"ה עכ"ל השמ"ע : [ז] המלו' כתב השמ"ע דה"ה אם אמר מתו שניהם המלו' והלו' ונם לד כ"ם הוא : [ח] חולקין. והעיקר כסברי הראשונ' שהוא דעת רוב הפוסקים וכן נוהגין ועיין בתשובת ר"ם כהן ס"ב סי' ס"ד. ס"ך : [ט] משלשים. חימה דע"כ ס"ל לי"ח אלו דנשתם הלוא' אינו נאמן תוך ל' לעדים כו' מכל מקום קשה ללו להולינו ממון בדמיתה ע"פ סברא זו דהיה מודיע אחר דבעוה משא"כ בדמיתה רק בראתני כו'(עש"ם בזה לקמן סימן קי"ב ס"ח ס"ק כ' ע"ש) : [ד] ואם קבע לו זמן לפרעון . עיין בתשובה

באר הגולה

ג מסקנת הגמ' ב"מ דף י"ד ע"א : ד תוי"ט דרכה וכו' ב"ב דף מ' ע"א וכדמפרש שם רבא דשתם קנין לכתיבה עומד ופירש הרשב"ם כיון שהקנהו אין לך יפוי כח גדול מזה ומסתמא רולה שיכתבו לו כו' והסמ"ע בשם הג"א פ' ז"ב *דאם אמר הנני מודה לך בקנין בפני עדים שאני חייב לך לא יהא אדעתי על מה יחול הקנין הואיל ולא הקנה לו עתה שום דבר והביאו הב"י מתש"ו ה ממיומרא דרבא ח"ר נתנן שם ו רמב"ם בפי"א מה"מלוה ולוה ממסקנת הגמ' והלכתא נריך לאתלוכי כיה כתובות דף כ"ה ע"א כתב ה"ם ברבינו מפרסים הפי' בהודאה : ז הראב"ד שם בהשגות וה"ה בשם בעה"ע ומפרנים אחרים דמפרש דהכוונה דבתובות אחירי בכותב כתובה לאשתו לו נותן מתנה דהוא שטרא הוא דמקני לה אבל בכל שטרא גילוי מלתא בעלמא הוא וכי' אבי"ר שם"ב מדברי הרא"ש בלל נ"ה ה מבואר בש"ם בפעיה ח' ע עוד מבריתא בתה דהם עדותו וכו' כתובות דף כ' ע"א ובפי' רב אלי' גאון הביאו הרי"ף והרא"ש שם ולע"ב שדחו פירוש זה נתבו הרא"ש ום"פ שהדין אמת ד' הלכני לה לתוכיני לסדרי תו לאיתבה לסדרי הרא"ב ולאיבו דאפסיד אנפשיה כ"ב הר"ן ב ב"ב דף קע"ב ע"א ל ב"י והב"ח שם כתוים יודעים זמן הקנין מ עוד מדברי הגאונים ר"ל ב"ב בעה"ה שער ב"ה ושכן הכריע ר"י אלנדרלוני וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ם ב ב"י בשם הרשב"א ובעה"ת שער ב"ה שם ב"ב ם גם זה עוד מדברי הגאונים ב"ב הר"ן בשם הרמב"ן : ע הר"ן בשם הרמב"ן מס"ב : פ ב"י שם בשם בעל העיטור

טורי זהב

סי' לט (בש"ע ס"ב עפי' תל' יום וכו') ולפ"ז נריכין לומר דמ"ם בס"א אם יש עדים שקנו קיימו תוך זמן הקנוי לו בפרעון דאלו אח"כ הי' יכול לטענו ברבתי וכן מוכח בסמוך :

חידושי רעק"א

סי' לט ס"ב וי"א שאינו לריך. ב"ב הו דעת הרא"ש וסייעתו דדוקא בכתוב' שטר מתנה לריך לימלך כו. בב"י כ' בפי"ח הרא"ם משמע דס"ל כהרמב"ם דבב"מ לריך לאתלוכי. ותמה על הטור שלא הזכירו . ולענ"ד המוה יותר דהא עכ"פ לכ"ע בשטר מתנה לריך להמלוכי והוא סוגי' אחרוכה עכ"פ הי"ל להביא דין זה בתתנה בסי' רמ"ג . וע"ע :

ש"ך ס"ע ד"ה תיהו וכו'. ב"ב בלו"ת דאיכו כונע למתלוקה רש"י ור"ת

הגהות אמרי ברוך

(ב"ד ס"ק וי"ו) ' (") ואפי' לסברא האחרונה כו' ב"ב ב"ב בתחוד דברי הרמב"ן שמוכח הא"ם בכתובות דברי הרמב"ן שמוכח הא"ם בכתובות בסוגי' דכותב אדם עדותו מבואר שלא"ן לומר פרעתי אף י בלי בירור כלל : (שם) (") ועוד ראי' מדכתב המחבר בהאריך הרבה בזה ומסיים מכל הלין ראיות נראה שעיקר כדעת הסוברים שעבודא דאוריייתא ע"ם : ב] אבל אם קנו מידו כו' מקלת אחריות ע"ם : (ז) זמן הקנין . היינו בכתבו בו מקלת אחריות ולא כתבו דאקני דלא שייך ע"ם דאז שלא יכתבו זמן הקנין יש לחוש שלוה בניסן וקנו באייר ומכרו בחברי ולא חרו הזמן ובכתבו מסיון ואלו הי' נכתב מניסן הי' ניכר שקנה אחר ההלואה ולא הוי טורף כיון דהוא דאקני והשתא שבכתבו מסיון אינו ניכר שלא כדין : (ח) ואפילו אם הוי הלוה . וה"ה אם אמרו שלא אמרו ס"ע : (ט) ויש חולקים ואומרים דאי משך מילת' שפי תל' יום . לא דמוקמי בסימן ע"ח דתוך ל' לא הוי כתוך זמן מ"מ כיון דאיכ' ב' לעיבות' תוך ל' ונם ק"ם ל"ח דפרע לוה"ם . והעיקר כדינ' הא' . וכן נוהגין ש"ך:(י)כפנקס בעלמא . ולא הוי עדות כלל ויכול לטעון להדי"מ . ובש"ך דעיקר כדינ' זו

פתחי תשובה

בהאריך הרבה בזה ומסיים מכל הלין ראיות נראה שעיקר כדעת הסוברים שעבודא דאוריייתא ע"ם : ב] אבל אם קנו מידו כו' מקלת אחריות ע"ם : (ז) זמן הקנין . היינו בכתבו בו מקלת אחריות ולא כתבו דאקני דלא שייך ע"ם דאז שלא יכתבו זמן הקנין יש לחוש שלוה בניסן וקנו באייר ומכרו בחברי ולא חרו הזמן ובכתבו מסיון ואלו הי' נכתב מניסן הי' ניכר שקנה אחר ההלואה ולא הוי טורף כיון דהוא דאקני והשתא שבכתבו מסיון אינו ניכר שלא כדין : (ח) ואפילו אם הוי הלוה . וה"ה אם אמרו שלא אמרו ס"ע : (ט) ויש חולקים ואומרים דאי משך מילת' שפי תל' יום . לא דמוקמי בסימן ע"ח דתוך ל' לא הוי כתוך זמן מ"מ כיון דאיכ' ב' לעיבות' תוך ל' ונם ק"ם ל"ח דפרע לוה"ם . והעיקר כדינ' הא' . וכן נוהגין ש"ך:(י)כפנקס בעלמ

וכ"כ הר"ן פ"ב דכתובות להריא לסברתם דס"ל דסתם הלוה דמי לקובע זמן אבל למאי דקי"ל דדוקא בקובע זמן אבל בסתם הלוה נאמן לומר פרעתי אפי' תוך ל' וכמ"ש הט"ו נופיה בס"ס ע"א א"כ ה"ל להמחבר לכתוב כאן דיש חולקין בסתם הלוה אפי' תוך ל' אין כותבין ויש לייסב בדוחק ול"ע: (ט) מיהו י"א דאם נתקיים כו' לפי שדברי הר"ב בכאן ובסי' מ"ו ס"י ובר"ס ס"א ובדרכי משה לא ישרו בעיני ונראה לדינא דכל שלא אמר כתבו ואתמו הוי כאלו לא כתבו כלל ונריכי' להגיה בפה דוקא וכמו שאבאר ע"כ מוכרח אני להאריך קצת וז"ל דרכי משה כאן כתב הגהות מרדכי ריש כתובות תשובת מהר"מ (והיא בתשובת מיי' לספר משפטי' סי' ל"ט) על התנאי שכתבתם שאינו שטר לפי שאין בו קנין ז"א מכמה טעמי' כו' עד דהא אדם כותב עדותו על השטר ואע"ג דאסיק התם והוא שזוכרה מעצמו היינו דוקא עד א' אבל ב' עדים חתומים על השטר וכתוב מדעת שניהם שטר גמור הוא לכל דבר אפי' אינו זוכרה עכ"ל וכתב מהרי"ו סי' כ"ד דמהא שמעי' דשטר שאינו כתקון חכמי' אע"פ דשטר לא הוי מ"מ העדאת עדים איכא וע"ש ודברי מהר"מ ל"ע דהא בירושלמי שהביאו הרי"ף והרא"ש והתוס' והמרדכי פ"ב דכתובות לא משמע כדבריו לחלק בין עד א' לב' עדים ועיין שם נבי מתני' זה אומר כתב ידי כו' ונראה דמהר"ם לא קאמר אלא בשטר מקויים ואין העדי' צריכים להעיד ע"פ ולהכי אהני עדותן אע"פ שאינן זוכרי' ואין השטר כתיקונו מ"מ עדות מיהא איכא כנ"ל לדבריהם אבל נראה דהרשב"א חולק בזה שהרי כתב דכל שלא אמר כתובו ואתמו אינו אלא כפנקס בעלמא ומקרי מפי כתבם כמו שנתבאר בתשובה עכ"ל ד"מ. ולפענ"ד דליכא מאן דפליג על הרשב"א ודבריו נכונים בטעמם דכל היכא דהוי מפי כתבם לא הוי עדות כלל דהא פסול מדאורייתא מטעם מפיהם ולא מפי כתבם (והב"י בא"ע סי' מ"ב כתב דהרשב"א בתשובה מיירי דוקא לענין קדושין ולא דק כלל וכבר הביא עליו בתשובת מהר"מ ן' שמון סי' רכ"ט ע"ש וע' בתשובת מ"ע ר"ס קכ"א ובתשובת ן' לב ספר ד' דף ג' ע"א) וכן מוכח מהתוס' ופוסקים בכמה דוכתיומהרי"ו שם מיירי מענין אחר וכמו שאבאר וממהר"מ פשיטא אין ראיה דפליג על הרשב"א ואדרבא כ"ל מדבריו להוכיח דס"ל כהרשב"א דהא כתב וכתב מדעת שניהם שטר גמור הוא לכל דבר אפי' אינו זוכרה וכן פיר"י פ"ב דכתובות שם מהר"מ בהגהת מרדכי שם משמע להדיא דאם אינו כתוב מדעת שניהם פסול מטעם דהוי מפיהם ולא מפי כתבם וכן הוא להדיא במו' פ"ב דכתובות ד' כ' ע"א בשם ר"י דלא חשיב שטר אלא כשעשו מדעת שניהם מדעת הלוה שהוא חייב אז חשוב שטר אבל הכא שכותב עדותו שלא מדעת הלוה לא חשיב שטר ואפי' עדות לא הוי כל זמן שאינו זוכר' מטעם מפיהם' ולא מפי כתבם כו' כן מוכח בתוספות שם להדיא ע"ש ואע"ג דבתר הכי כתבו התוספות ועוד אומר ר"י דלא בעינא דעת שניהם' כו' מ"מ מהר"מ ודאי ס"ל פי' ראשון של ר"י דלפירש האחרון אפי' אינו כתוב מדעת שניהם' הוי שטר גמור אם כתוב כסדר השטר ולא כזכרון דברי' בעלמא ע"ש וגם לענין דינא נראה עיקר כפירוש הראשון של ר"י דהוא בשטת הרשב"א דכל שלא נכתב מדעת שניהם הוי מכתבם ולא מפיהם ופסול לגמרי ולא הוי אפי' עדות כלל וכן דעת הרז"ה בס' המאור פ' ד' אחין וגם הרמב"ן בס' המלחמות. שם נראה שמסכי' עמו בזה ומשמע שם מדבריו שגם דעת הרי"ף כן ע"ש וכ"כ התוס' פרק חזקת הבתי' דף מ' ע"א להדיא דלפרש"י דמפיה' ולא מפי כתבם שלא ישלחו כתבם לב"ד אפילו מי שאינו אלא כל שכתבו שטר מכר שלא מדעת המוכר או שטר הלואה שלא מדעת הלוה לא הוי שטר כלל ועדות נמי לא חשיב דמפיהם ולא מפי כתבם כו' ע"ש בתוספות רק שאח"כ כתבו ועוד אומר ר"י ששמע מן ר"ת שהוכיח עדות בכתב לב"ד וחשיב עדות ומפיהם ולא מפי כתבם היינו באלם שאינו ראוי להגדה כו' וא"כ לדידן דקי"ל כרש"י ולא כר"ת וכמו שנתבאר לעיל סי' כ"א סי"א וסי"ב פשיטא דכל שכתבו שלא מדעת הלוה לא הוי שטר ועדות כלל לכ"ע ונראה' דפי' האחרון של ר"י שבתו' פ"ב דכתובו' היינו כפי' ר"ת וכמ"ש התו' פא"ה ועוד אז' ר"י ששמע מן ר"ת כו' וכ"כ בד"מ סי' כ"א להדיא' על פי' אחרון של ר"י וז"ל ונראה דר"י אזיל לטעמיה דס"ל כר"ת דמותר להעיד מפי הכתב ולכן אי הוי כסדר השטר כשר אבל הריב"ש (סי' ר"י) כ' לסברת הרמב"ם ורש"י דס"ל דמפי כ' פסול דבעי' מפיה' ולא מפי כתבם ולכן אפי' נכתב כסדר השטר פסול כל זמן שלא נכתב לשם שטר ממש עפ"ל ד"מ (ואע"ג דנראה דהרב בד"מ לא כ"כ אלא כדי שלא נאמר דדברי הריב"ש יהיו נדחין מתוך דברי ר"י שחולק עליו ולפענ"ד בלא"ה אין ר"י חולק על הריב"ש דר"י מיירי כשנכתב השטר כסדר השטר למסרו כך וכך ולא לשנותו אבל הריב"ש הא מיירי להדיא שלא נכתב למסרו כך רק שהסופר יכתוב שטר כזה מ"מ יכול להיות אמת (מבחוץ) דפי' האחרון של ר"י אזיל דוקא לשטת ר"ת ולא לר"י וכמ"ש בד"מ)וא"כ דברי הרב בהג"ה תמוה' דמאחר שכ' לעיל סי' כ"א סי"א דקי"ל כרש"י היאך כ' כאן וכן לקמן סי' מ"ו ס"י די"א דאם נתקיי' דינן על פיו וכן לקמן ר"ס ס"א קשה כה"נ וכמ"ש שם ע"ש (ועיין מ"ש לקמן ס"ק ל"א) ומ"ש בד"מ בשם מהרי"ו נלפענ"ד דלא כוון יפה דז"ל מהרי"ק שם ומה שטען עמרם שהשטר לא נכתב כתקון חכמים כו' בשביל טענה זו לא יפה כאן דהי' דשטרא לא הוי מ"מ העדאת עדים איכא וכ"כ מהר"מ בתשו' וז"ל ושכתבת שאין בו קנין אין חשוב שטר כו' וכן כותב אדם עדותו ומעיד עליה לאחר כמה שנים ואע"ג דמסיק והוא שזוכר מעצמו ה"מ בעד א' כו' אבל בב' עדים חתומים על השטר ונכתב מדעת שניהם כי הכא שטר גמור הוא לכל דבר ומביאין השטר לב"ד ונאמנים לכל דברי השטר אפי' כשאינם זוכרים עכ"ל וכ"ש הכא דהא עמרם נופי' מודה לכל דברי השטר עכ"ל מהרי"ו ופשיטא דאך עובדא דמהרי"ו לא מיירי שהשטר נכתב שלא מדעת הלוה דהא כתב שהשטר לא נכתב כתקון חכמים ואי נכתב שלא מדעת הלוה הרי הוא פסול מדאורייתא מטעם מפיהם ולא מפי כתבם ולא מטעם תקון חכמים ועוד דהא דברי מהר"מ שהביא מהרי"ו כ' ונכתב מדע' שניהם כו' אלא מיירי כאך דמהר"מ שאין בו קנין. וכה"ג אז שאין בו זמן וכדלקמן ר"ס מ"ג אז שלא החזיר מעניינו של שטר וכדלקמן ס"ס מ"ד וכמ"ש הר"ב וכבה"ג גם הרשב"א ס"ל דהשטר כשר וכמ"ש הב"י והד"מ דשטר שלא נעשה כתקון חכמים כשר ע"ש ודלא כמ"ש הר"ב (בהג"ה לקמן סי' מ"ו ס"י מדברי מהרי"ו וש חולקים כמו שנתבאר לעיל ריש סי' ל"ט ספיק נ' עכ"ל ור"ל הרשב"א שהביא כאן בהג"ה ולית דבהך דינים שהביא בסי' מ"ו כשהשטר לא נכתב כתיקונו גם הרשב"א מודה וכמ"ש ודוק) שם וה"ק מהרי"ו נהי דיהבינן ליה לעמרם טעותי' דשטרא לא הוי העדאת עדים מיהא איכא וכ"כ מהר"מ בתשו' דאפילו שטר גמור הוי וז"ל ושכתבת כו' דפשיטא דלא בא מהרי"ו להביא ראיה אמהר"מ דהי' דשטר לא הוי העדאת עדים הוי דהא במהר"מ מבואר דשטר גמור הוי וכל זה ברור ודוק (ובעיר שוטן בספיק ו' כ' מיהו י"א דאם נתקיים השטר בבית דין דינן על פיו אם הקיום דאית ליה קלא עכ"ל ואלה הם דברי הבאי ועכ"ל סי' ס"ט סק"ז וגרס לו זה שלא ידע מקור הדין) : (י) אבל כשמוחל דבר לחברו כו' עיין מ"ש לקמן סי' פ"א סעיף כ"ט על זה : (יא) וע"ל סי' רמ"ג סעיף ז' ובא"ע סי' כ' סעיף ו' לבה"ה (עיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רכ"א) ועיין בשלטי גבורים פ' מקצת הבתים דף ק"פ ע"א : (יב) אבל העדים אין

בעלמא (תשובת רשב"א סי' אלף רי"א) [יט] (ט) מיהו י"א ו) דאם נתקיים יא דינן על פיו ל' ועי' לעיל סי' מ"ו סעיף י' והא דבעי' דלריך לומר כתבו ואתמו היינו כשמתחייב עצמו (י) אבל ב) כשמוחל דבר לחבירו אז פטרו א"ל יב ועי"ל סי' פ"א סעיף כ"ט :

ד [כ] יג אם הלוה מוחה בעדים שלא יכתבו לו שטר ק יא שאין כותבים [כא] ואפי' קנו מידו שלא יוכל למחות בהם מלכתוב אינו מועיל (יא) [י] ועי' לקמן סי' רמ"ב ס"ז ה [כב] ואם יאמר המלוה כיון שאינך רוצה שיכתבו לי שטר (יא) תחזיר לי מעותי ר שומעין לו ואם עדיו רוצים לילך למדה"י ס יש מי שאומר [כג] שהולך לפני ב"ד וכותב לו (יב) אבל העדים אין [יא] רשאים לכתוב [כד] ת ווי"א שאפי'

יא דינן ע"פ . היינו להוליא אבל לא לגבות ממשעבדי ועד"מ ד' ובסי' מ"ו ס"י ע"ש : יב ועי"ל סי' פ"א. כל"ל כי כן כתב בעור שם ובדברי המחבר סכ"ע ע"ש : יג אם הלוה מוחה שלא יכתבו כו' ועי"ל בסי' רמ"ג ס"ז אם כתבו השטר ומוחה

באר היטב

לומר פרעתי וכ"כ הר"ן להריא כסברתם דס"ל כן אבל למאי דקי"ל בס"ס ע"א דבסתם הלוה נאמן לומר פרעתי אפילו תוך כ' א"כ ה"ל להמחבר לכתוב כאן דיש בסתם הלוה אפילו תוך ל' אין כותבין ויש לייסב בדוחק וכ"ע עכ"ל הש"ך. ואפשר לומר דס"ל להמחבר מאחר דאיכ' תרתי לטיבותא תוך ל' ונם קנקן בק"ס לא"י לומר פרעתי אליבא דב"ש : [י] וע"ל. ובא"ש סי' כ' ס"ו בהג"ה בתשובת מבי"ט ח"ב סי' רכ"ז וכשלטי גבורים פ' ה"ה דף ק"פ ע"א. ב"ך : [יא] רשאים. משמע אפילו לזכרון דברים ומ"ש הב"י

נתיבות משה"כ חידושים

ולא בהי"א וע"ב סק"ו בפי' הבי"א דאם נתקיים)(וע"ב סק"ה דאם אמר כתבו ואתמו אע"פ שלא אמר הבו : (יא) תחזיר לי מעותי . ואם אין מחזיר לו כגון שהולך למדה"י וטולא ניתכין השטר בע"כ ולא דמוחה מ"מ א"כ לומר פרעתי בלא

קצות

לא"ד כ"מ אמר למפרע הוא נוכה וע"ש. והנראל לענ"ד ביאור הקושיות האלו והוא דמ"ד שעבודא לאו דאו' אפי' שעבדן בפי' לא מהני וכמ"ש תוס' ס"פ נ"פ דאע"פ שיכול למוכרן אינו יכול לשעבדן וכ"כ הריטב"א בפ"ק דקידושין דאפי' שעבדם בפירוש כ"מ ולא שיכול למוכרן יפי שאין הקנאה לאלמין ע"ש ונראל דאפי' מ"ד ש"ד ג"כ ס"ל דאין אדם יכול לשעבד נכסיו ומשום דאין הקנאה לאלמין והא דנכסיו מסועבדים לאו מחמת הלוה הוא לפי שאין שעבוד הלוה מועיל כלל אלא כיון דשעבודא דאו' ממילא נכסיו מסועבדים דהא אפי' בזקוק ופדיון הבן דהוא בלי מחייב כלל ואפ"ה החור' שעבדם וזה לא שייך אין קנין לאלמין כיון דלאו מחמת הלו' הוא וכיולא בזה אמרו בפ' מי שמת המוכה לעובר בא קנה דירושה ממילא קני אבא כיון דדין הבא"ח מה"ת בזיבורים וזה שעבד לו בפירוש מוסיף על ההורה והוא שעבוד שבח לא מהני ולא מידי כיון דאין שום שעבוד מועיל רק מה שמשעבד ממילא מדין תורה ולפ"ז אבי נמי ס"ל שעבודא דאו' אבל דוקא שעבוד ממילא וכיון דהשעבוד אינו אלא בזיבורים אין הלו' יכול להוסיף בשעבוד מדנפשיה על השבח נגד יתומים מסוס דאין הקנאה לאלמין ובא ס"ל דיכול נמי לשעבד את נכסיו מדנפשיה וכמו שיכול למוכרן פליגי בזה נמי המוסקים אם מהני שעבוד מפורש אלא דאמן קי"ל כמר זוטרא ואביי וכמ"ש הרי"ף דה"ל רבא יחיד לגבייהו ומ"ה פוסק הרי"ף כמר זוטרא ואביי בפירוש לו את השבח אע"ג דס"ל שעבודא דאו' משום דהיינו דוקא שעבוד ממילא מסוס דאין הקנאה לאלמין ומן החור' לא אשתעבד רק זיבורים ולא שבח. ובזה ניחא הא דקי"ל בבי ניזקין דנוכה מיתומים גדולים מעידית ולקטנים הוא דעבו מקנ' דלא לייבי אלא מזיבורים ובבי בע"ח אפי' פירש לו את השבח אינו נוכה את השבח אפי' מיתומים גדולים וכמ"ש הרי"ף והרא"ש וטור וס"ע סי' ק"א וקסה מ"ס בע"ח מזקקין ואע"ג דבראש"ם כתב בהזקין משום דיש"ח לא אסיק אדעתי' דמיית אבל זקין מן החור' בעידית ע"ש ואבאי מיקרי מפירש לו את השבח דהוי נמי מן החור' בעידית ואע"ג דזקין הוה מלו' הכתוב' בחור' אין לחלק בזה לדעת הלי"ף והרא"ש דס"ל שעבודא דאורייתא ולפמ"ש ניחא דפירש לו את השבח מן החור' לא מהני משום דאין הודאי לאלמין ואינו אלא מדרבנן אבל זקין דינו מדרבנן בעידיות שעבודו ממילא בעדיות ולכן לא הפקיעו דינו אלא מקטנים ולא מגדולים אבל פירש הסכת כיון דדיני' בזיבורים אין הלו' יכול להוסיף על דין תורה בשעבודו ואע"ג דודאי אדם יכול לחייב עצמו אע"פ שאינו חייב היינו לחייב עצמו ואז נמי נכסיס ממילא משועבדין מדאו' וכדינן אבל אדם אין יכול לשעבד לפי שאין הקנאה לאלמין וזה נתיישב כל הקושיות שנתקשו בו הפנ"י ודו"ק והוא ענין מוציא. אמנם למ"ד שעבודא דאו' דאו' משמע דאפי' מיניה דידיה ליכא שעבוד נכסיס מדאו' מדהקשו תוס' ריש ב"מ למ"ד שעבודא דאו' תורה במקנת אמאי יבבי כיון דהוי הודאות שע"ק ותירצו בתחל השעבוד והקשו מהא דאמר ר"י הכופר בתולו שיש עליו עדים חייב בתולו בשם שעבוד משום דה"ל כפירת שע"ק והא כפירת עדים נמי הוי שע"ק ואי' דמיירי שיש לו קרקעות מבוטבדים ואין לו קרקעות ב"ח פ"ש ומשמע דאע"ג דהשבח אינו נוכה ממשעבדי מהקנת אכנים אפ"ה הוי שעבוד קרקע כיון דמיניה בע"ק יש לו וממילא מוכח למ"ד שעבוד' לאו דאו' אפי' מיניה דידיה אין לו שע"ק וכן מבואר מדברי

שעבוד

הגהות אמרי ברוך

כו' כ"ב לק"מ וכמ"ש בט"ז דהתם מיקרי פוך זמנו. אלומר היכא שמעורר תביעתו בב"ד תוך זמנו יכול לגבות לזמנו מסלקותם שקבו אחר זמן הקנין ויעיין לשון הרא"ש פ"ב דכתובות דין י"ז בתי"ם דאין לחוש לפרעון כו' דאם איתא דפרע איבעי' לי' לאודועי לסהדי שלא יתחמו כו' ישו"ם.גם מלשון זה נראה שלא כדברי

פתחי תשובה

הרדב"ז מ"ב סי' רי"ה : ה] ואם יאמר המלוה כו'. עיין בתשובת רשמי שלמה סימן כ"ב שכתב דלפי המנהג שנתפשט

חידושי רעק"א

עיי"ש. וי"ל דאפשר סברת הש"ך דכל שנכתב בנוסח השטר שם שטר ומיל שתתמו הוי כנתקר' עדותן בב"ד. והיינו אם בשעת חתימ' הי' עדות מעליא. וזהו לר"ת דהוי עדות מפי כתב וה"ל חתימת' שם עדות ומש"ה בחתימתן נגמר עדותן ונקרא שטר מעליא אבל לרש"י ל"ש דהוי כנתקר' עדותן דהא מעולם לא הי' הגדת עדות דהי' מפי כתבם. ולא מהני אלא מדעת התחייב דהוי שלוחי'. והכללו כולו דכשעת חתימתן הי' ע"ז שם עדות הוי כנתקר' עדותן. אבל מ"מ יש לעיין דאף לר"ת הוי עדות מפי כתב. מ"מ בשעת חתימתן לא מהני מדין הגדה כיון דהי' שלא בפני בע"ד וכן חתמו בגילה. ע"כ כיון דשם שטר עליו עדיף מהגדת עדי' ולא בעינן כל דיני עדות. ממילא גם לרש"י מהני.ועיין: ס"ד אבל אם קנו. נ"ב לא נתברר לי אם מ"מ נוכי' ממשעבדי' דקלא אית להו אז דעיקר הקול תלוי בכת ב' וכיון דאין להם רשות לכתוב לא מפקי לקלא. ובכה"ג יש להסתפק בלא הזמין עדים להקנין דאין לכתוב. אם בכה"ג ניכי' ממשעבדי . ומהא דקנין שלא בפניו דכותבין שטר לגוה בלא מגוה כמבואר בהרמב"ן ב"ב דמוקי לתחיה' בקנין שלא בפניו וכן מבואר בסמ"ע סל"ג . היינו כיון דאומר כתבו . אף דמי הכתובה לאוד לא הי' מפקי לקלא עד שעת מסירה בדקי"ל דאף בכתן מעות אין כותבי' בלא מגוה. מ"מ י"ל בכה"ג מהני הקנין לאפוקי לקלא. אבל בלא אמר כתבו יש לע' לדינא :

ביאור הגר"א

[יח] וכל שלא. סגה' שם ההיא אודיה' כו': [יט] מיהו י"א. עתוס' כתובות שם ד"ה ור"י: (ליקוט) וכל שלא כו' מיהו כו' הלי מגומגם דהוא תולק על ס' הרא"שזוה ופליגי בבני אתי' אל תוס' דכתובות כ"ב ד"ה ור"א אומר כו' וי"ל דלא חשיב שטר אלא כו' ועוד תורי' ולא בעינן כו' (ע"כ): (ליקוט) וכל שלא כו' עתוס' דפ"ג דב"ב מ"א ד"ה אתאה כו' ע"ש (ע"כ): (ליקוט) וכל כו'. ובתוס' דב"ב שם ד"ה אתאה כ' כפי' הא"שזוה לפי מה דקי"ל כרש"י כמ"ש בסי' כ"א אבל ביבמות ס"ע ב' כ' כפי' אחרוזה (ע"כ): [כ] (ליקוט) אם אלוה כו'. ערבשים בב"ב ע"ז א' ד"ה חוזר כו' ואע"ג כו' (ע"כ): [כא] ואפי' קנו . ב"ב ג' א' : [כב] ואם יאמר המלוה כיון.ב"ק ק"ג א' וזוזי בבדי לא אזיל כו': [כג] שהולך לפני . שם דקע"א א' : (ליקוט) הולך לפני כ"ד כו'.

משום הפסדו ועתוס' דר"פ אע"פ א' בד"ה חוזר וקשה כו' וכן בנתחק וע' ד"ה כתובו(ע"כ). [כד]וי"א. שם קי"ד א': (ליקוט)וי"א שאפי' כו'. כמ"ש תוס' ד דוק' בתתנה או מכר וכ"כ הרשב"א דמתנה לבד יכול לחזור ולא כמוכר

הגהות אמרי ברוך

כו' כ"ב לק"מ וכמ"ש בט"ז דהתם מיקרי פוך זמנו. אלומר היכא שמעורר תביעתו בב"ד תוך זמנו יכול לגבות לזמנו מסלקותם שקבו אחר זמן הקנין ויעיין לשון הרא"ש פ"ב דכתובות דין י"ז בתי"ם דאין לחוש לפרעון כו' דאם איתא דפרע איבעי' לי' לאודועי לסהדי שלא יתחמו כו' ישו"ם.גם מלשון זה נראה שלא כדברי

פתחי תשובה

הרדב"ז מ"ב סי' רי"ה : ה] ואם יאמר המלוה כו'. עיין בתשובת רשמי שלמה סימן כ"ב שכתב דלפי המנהג שנתפשט

חידושי רעק"א

עיי"ש. וי"ל דאפשר סברת הש"ך דכל שנכתב בנוסח השטר שם שטר ומיל שתתמו הוי כנתקר' עדותן בב"ד. והיינו אם בשעת חתימ' הי' עדות מעליא. וזהו לר"ת דהוי עדות מפי כתב וה"ל חתימת' שם עדות ומש"ה בחתימתן נגמר עדותן ונקרא שטר מעליא אבל לרש"י ל"ש דהוי כנתקר' עדותן דהא מעולם לא הי' הגדת עדות דהי' מפי כתבם. ולא מהני אלא מדעת התחייב דהוי שלוחי'. והכללו כולו דכשעת חתימתן הי' ע"ז שם עדות הוי כנתקר' עדותן. אבל מ"מ יש לעיין דאף לר"ת הוי עדות מפי כתב. מ"מ בשעת חתימתן לא מהני מדין הגדה כיון דהי' שלא בפני בע"ד וכן חתמו בגילה. ע"כ כיון דשם שטר עליו עדיף מהגדת עדי' ולא בעינן כל דיני עדות. ממילא גם לרש"י מהני.ועיין: ס"ד אבל אם קנו. נ"ב לא נתברר לי אם מ"מ נוכי' ממשעבדי' דקלא אית להו אז דעיקר הקול תלוי בכת ב' וכיון דאין להם רשות לכתוב לא מפקי לקלא. ובכה"ג יש להסתפק בלא הזמין עדים להקנין דאין לכתוב. אם בכה"ג ניכי' ממשעבדי . ומהא דקנין שלא בפניו דכותבין שטר לגוה בלא מגוה כמבואר בהרמב"ן ב"ב דמוקי לתחיה' בקנין שלא בפניו וכן מבואר בסמ"ע סל"ג . היינו כיון דאומר כתבו . אף דמי הכתובה לאוד לא הי' מפקי לקלא עד שעת מסירה בדקי"ל דאף בכתן מעות אין כותבי' בלא מגוה. מ"מ י"ל בכה"ג מהני הקנין לאפוקי לקלא. אבל בלא אמר כתבו יש לע' לדינא :

ביאור הגר"א

[יח] וכל שלא. סגה' שם ההיא אודיה' כו': [יט] מיהו י"א. עתוס' כתובות שם ד"ה ור"י: (ליקוט) וכל שלא כו' מיהו כו' הלי מגומגם דהוא תולק על ס' הרא"שזוה ופליגי בבני אתי' אל תוס' דכתובות כ"ב ד"ה ור"א אומר כו' וי"ל דלא חשיב שטר אלא כו' ועוד תורי' ולא בעינן כו' (ע"כ): (ליקוט) וכל שלא כו' עתוס' דפ"ג דב"ב מ"א ד"ה אתאה כו' ע"ש (ע"כ): (ליקוט) וכל כו'. ובתוס' דב"ב שם ד"ה אתאה כ' כפי' הא"שזוה לפי מה דקי"ל כרש"י כמ"ש בסי' כ"א אבל ביבמות ס"ע ב' כ' כפי' אחרוזה (ע"כ): [כ] (ליקוט) אם אלוה כו'. ערבשים בב"ב ע"ז א' ד"ה חוזר כו' ואע"ג כו' (ע"כ): [כא] ואפי' קנו . ב"ב ג' א' : [כב] ואם יאמר המלוה כיון.ב"ק ק"ג א' וזוזי בבדי לא אזיל כו': [כג] שהולך לפני . שם דקע"א א' : (ליקוט) הולך לפני כ"ד כו'.

באר היטב

דזכרון דברים יכולים לכתוב אלא למימר' דתוביל כתיבתן לענין אם הלו' יכחישם אמר כך אע"פ שלא יצידו כן בב"ד דזה אינו דכתובות הרא"ש מבואר דהלו' אינו מכחיש כתיבתן רק שאומר שלא זה לכתוב אבל אם מכחיש כתיבתן פשיט' דאינו מועיל הכתיב' עד שיצידו בפה מעמד' דמפיהם ולא מפי כתבם ומ"ש עוד הב"י דמקבלי עדות שקבלו עדות מעדים שהעידו שזה לזה בפיהם ואם בלא קנין ולא אמר כתבו אין לב"ד לכתוב עדות בשטר דכמעשה ב"ד דמי ומו לא אלי למעטען פרעתי ע"כ נראל דוק' שלא עשו פס"ד

המשפט משה"א ביאורים

אחר קיום שליחות הכתיבה בין שליחות הנתינה. והא דלא תירץ בפשיטות דכאן איכא ב' שליחות דהיה קשה לו מכתבו ותנו דנבי נט אשה דא"צ להמלך בין כתיבה לנתינה : ו) דאם נתקיים דנין ע"פ. עש"ך

החושן

הטור בכתב בסי' פ"ח למ"ד שעבודא דאורייי' מודה במקנת אינו נשבע אלא ממחל השעבוד ואע"ג דהשתא אינו נוכה ממשעבדי וע"כ משום שע"ק דמיניה הא למ"ד שעבודא לאו דאו' אפי' מיניה נמי לא והא דכתבו תוס' בס"פ נט פשוט על דברי רשב"ם שכתב ס"ד משום דכתיב והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך העבוט הקב' תוס' דהתם מיניה מיירי היינו משום דמיניה ודאי שייך משלומין אבל לא משום שעבוד נכסיס ואיזה משלומין דרמי עליה כ' בחידושי הרמב"ן ס"פ נט פשוט משום פריעת בע"ח מצוה וכדאמר ר"פ פריעת בע"ח מצוה וכן נבי נזקין איכא מצוה דכתי' בעל הבור ישלם ומתיב לקיים המצו' וע"ש שב' דלא נחתינן לנכסיה אלא מכין אותו עד שתצא נפשו דהוי מצוה אמר לא ניתא לי לעשבד מצוה מאי מכין אותו עד שתצא נפשו מי לא חייא לוכב איני עושה כו' ואחר כך כ' דנחתינן נמי לנכסיה אבל לא מטעם שעבוד אלא משום כפיה דכיון שכופין אותו לקיים למה יכופו אותו ע"י הכא' טפי עדיף הכפי' בהורדת נכסיס ע"ש וכן נראל דנחתינן לנכסיה אפי' למ"ד שעבודא לאו דאו' דבפרק שבועת הדיינין שם מאי איכא בין שבועה דאו' לשבועה דרבנן ח"ב מיפך שבועה ואמר בר רב אשי דאמר בדאו' נמי מפכינן ח"ב מיתת נכסי' לר"י דאמר בדרבנן נמי נחתינן לנכסי' כו' ומשמע דמיתת נכסיה הוא אליבא דב"ע דאל"כ הוי אמר נמי ולמ"ד פריעת ב"ח מצוה דבין דאפי' מודה לא נחתינן לנכסיה מב"ש כשאינו רוצה ליכבע אע"כ דמיתת נכסיה אליבא דב"ע וכן משמע מסתימת הפוסקים שכתבו כל הפוסקים בשבועת דאו' נחתינן לנכסי' דאע"ג דכתה פוסקים ס"ל שעבודא לאו דאו' ואפ"ה כתה דנחתינן לנכסי' בשבועה דאו' אין מולק ע"כ דב"ע מודו דנחתינן אלא בתורת שעבוד פריעת בע"ח מצוה ולא מטעם דאו' אלא מטורת כפיה ובמ"ש וז"ל הרמב"ם פ"ז מהלו' ומחנות עכו"ם מי שאינו רוצה ליתן לדקה או שיש מעט ממה שראוי לו ב"ד כופין אותו ומכין אותו מכת מרדות כד ביתן מה שאמדוהו ליתן ויורדין לנכסיו בפניו ולוקחין ממנו מה שראוי לו ליתן ע"ש ובר"ן פרק נערה הביא דעת הרשב"א נבי לדקה לא נחתינן לנכסי' ורואה מהא דאמרינן נמי בהאך לדעת דב"ד יורדין לנכסיו וזכין אשתו אבל לא לדקה וע"ש בר"ן שהעלה דבפניו יורדין לנכסיו וכמ"ש הרמב"ם ושלא בפניו אין יורדין לנכסיו ע"ש ולכאור' אין לזה מעם דממ"ג אם לדקה הוי כמו חוב שלא בפניו נמי ניחות לנכסיו ואם אינו חוב בפניו נמי לא ניחות לנכסיו. ולפמ"ש בשם הרמב"ן ניחא דודאי לדקה אינו אלא מצוה אבל שעבוד ליכא אלא דאפ"ה נחתינן לנכסיה ומשום כפיה וכמו בפריעת בעל חוב מצוה וכפיה לא בייך אלא בפניו אבל שלא בפניו לא שייך כפיה לקיים המצו' אבל בהלוה' אפי' הוא במד"ה יורדין לנכסיו משום שעבוד נכסיס לפמ"ש הפוסקים שעבודא דאורייי'. ואמאי קשה למה בפריעת בעל חוב מצוה וכן בלדק' דהוי נמי מצוה יורדין לנכסיו בפניו ומשום כפיה לקיים המצו' ונבי ריבית קטולה כ' בש"ע י"ד סי' קס"א דמכין אותו עד שתצא נפשו להקזיר הריבית אבל לא נחתינן לנכסיו ואמאי ניחות נמי לנכסיו מתורת כפיה וצ"ע. ולפמ"ש בסי' ר"ל דנבי לדק' נמי איכא שעבוד נכסיס דהוי מלו' הכתוב' בחור' ומשום הכי כ' הרמב"ן דנחתינן לנכסיו ושלא בפניו יורדין לנכסיו היינו כמ"ש הלבוש שכתב דאם' ומשום דיכול לקיים מצות לדקה באשר הוא שם אבל בריבית נבי קרא דליכא שעבוד נכסיס כדכתי' ומי אחיך עמך לדידיה אזהר רחמנא לבני' לא אזהר אלמא דליכא

שעבוד

ומוחה מלתנו לו ועיין ע"ם *מדין סיים שקבלו קנין ליסא זא"ז : יד כותבים לו על כרחו. *ע"ם ברשב"א דדוקא בלוה ומוכר כ"כ אבל בנותן מתנה ס"ל דיכול למחות : טו אלא כשקנו ממנו בפני המלוה. עפ"ר ודרים' שהוכחתי שם שגם הטור ס"ל הכי ושרמזו בפי' זה בב' מקומות בסי"ח ובסכ"א ע"ם ועמ"ם בסמוך בסמ"ע ס"ק סל"ה וסל"ו : טז וים חולקים בזה *וע"ע שם בב"י דכתב אע"ג דשתם קנין לכתיב' עומד אינו עומד לכתוב בו אחריות ואחר יפויין והא דאמרי' אחריות ע"ם הוא היינו כשהתנ' עכ"ל אבל בב"י בב"מ לא כ"כ ע"כ ל"ל דמ"ם כן בפ' ג"פ קאי אערב ודוקא בערב הדינקן דאינו הנאה מהלוה, משא"כ בלו' ומוכר דקבלו הנאה אמרי' בהו דקבלו בכל ענין וע' בהגר"מ וע"ל סי' ס"א ס"ה : יז אין יכולין לכתוב לו שטר כשהזמין אחרים כו' . ז"ל הרשב"א שם והדין נותן כן דאל"כ אם היו שם הרבה

שאפי' עומד וצווח אל תכתבו לו שטר (יג) יד כותבים לו על כרחו אע"פ שאין עדיו רוצים לילך למ"ה [כה] א יש מי שאומר דלא אמרינן (יב) שתם קנין לכתיבה עומד טו אלא כשקנו ממנו בפני המלוה אבל אם קנו ממנו ז) שלא בפני המלוה אין כותבים (יד) טז [כו] (ויש [יב] חולקים בזה) (ג"י פ' גט פשוט בשם הרשב"א והרא"ה) :

ה ב [כז] העדים אינם צריכים להיות מזומנים [כח] אבל מ"מ (טו) יז (יג) אין יכולים לכתוב לו שטר ח) כשהזמין אחרים בקניינו דכי אמרי' שתם קנין לכתיבה עומד ה"מ דמייחדי ועשאן שלוחים [כט] אבל אם העידו בעל פה עדותם עדות אם כפר זה בעיקר הדבר (טז) [ל] אבל באומר פרעתי נאמן [לא] ואפי' ג) תוך זמנו ג משום דריע טענתו של מלוה כשלא הוציא שטר [לב] אבל אם לא היה קנין

ולא שטר [לג] והעידו שהוא תוך זמן ד גובה על פיהם (וע"ל רסי' ע') :

ו [לד] (יז) ה כל שכתבו וחתמו במקום שלא היה להסלכתוב ולחתום [לה] אין לו דין מלוה בשטר : ז [לו] כל שלא קנו מידו ו ואפי' הודה בפני ב"ד של שלשה (יח) ו) [לז] אם לא

יכולים למחות ונותן מתנה ח"י למחות וע"ם טעם הדברים וכ"כ בהגהת אשר"י פ' הספינה בשם ריב"א וכ"כ המרדכי פ' ח"ה בשם ריב"ם וכן הוא בתשובת רשב"א שהביא ב"י סי' זט ששי"ט ע"ם ועיין בתשובת רשב"א סי' אלף רי"א מיהו המרדכי פ' ח"ה כתב בשם ר"ת דלוה ומוכר ח"י למחות ונותן מתנה יכול למחות וכן הוא בהגהת אשר"י פ' ז"ב מא"ז ע"ם ועי' בשלטי גבורים פ' חזקת הבתים דף ק"פ ע"א : (יד) וים חולקין בזה כו' עיין לקמן סעיף י"ג בסג"ה ומ"ם שם ס"ק מ' וע"ל סי' רל"ח (עיין בתשו' מהרשד"ם סי' י"ח) : כתב הסמ"ע וז"ל וע"ם בנמוקי יוסף דכ' אע"ג דשתם קנין לכתיבה עומד אינו עומד לכתוב בו אחריות ואחר יפויין והא דאמרי' אחריות ע"ם הוא היינו כשהתנה עכ"ל אבל בב"י בב"מ לא כ"כ ע"כ ל"ל דמ"ם כן בפ' ג"פ קאי אערב כו' עכ"ל סמ"ע ס"ק ע"ז ובאמת פשט דברי הנימוקי יוסף לא משמע כן לו' דקאי אערב ומכל מקום לענין דינא משמע מדברי הפוסקים דבכל ענין אמרינן אחריות ע"ם הוא וכ"כ הרמב"ן בחדושיו פ' הספינה גבי חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה להדיא כן שם מי שירלה לפרש אחריות ע"ם ולא טעות מוכר ודאם סברא זו ומסיק דאפילו לא התנה המוכר או הלוה כלל אמרינן ע"ם מטעם דלא שדי אינש בכדי וכ"כ הריב"ם סי' שפ"ב וז"ל והא דאמרינן אחריות ע"ם הוא לא שאנו תולין בטעה הסופר אלא אתנו בהגרור אלא שהתנו בהאחריות הרי הוא כאלו התנה עליו משום דלא שדי אינש זוזי בכדי עכ"ל והכי מוכח להדיא מדברי התוס' בכתובות ר"פ אע"פ דף כ"ה סוף ע"א וכן דעת ב"י לקמן ר"ס קכ"ט ע"ם וכן משמע לכאורה בס"ם פ' שנים אוחזין די"ד ע"א ע"ם וכן משמע להדיא מדברי הרמב"ם פי"ז מה' מכירה והטור והמחבר לקמן ר"ס רכ"ה ע"ם (וכ"כ הכ"י נופיה בפ"ק דמציעא גבי אע"ג שלא פי' לו הסכם וגבי מוכר שדהו בעדים ע"ם) ואפשר דגם הכ"י בפ' ג"פ לא קאמר אלא דגבי שתם קנין לא אמרינן אחריות ע"ם אלא בשתם כן בפי' לכתוב אחריות אע"ג שלא שתם לכתוב שטר אפילו בלא קנין אע"פ שלא התנה לכתוב אחריות אמרינן ע"ם הוא ובהכי ניחא נמי דלא סתרי דברי הכ"י אהדדי ומ"מ מדברי הפוסקים משמע דשתם קנין לכתיבה עומד לכל דבר ויש לו דין שטר ממש לכל דבר כתב רבינו ירוחם כתיב ד' ח"א דהא דאמרינן הודאה בפני שנים לאו דוקא שנים אלא אפילו זה אחר זה וכ"כ הרשב"א בתשובה עכ"ל ומביאו ב"י וד"מ ונראה דהיינו כשאמר לכל א' מהן כתבו (והיינו שכתב דהא דאמרינן הודאה בפני שנים כו' דההיא מיירי לענין כתבו כדאיתא בדברי' ירוחם שם להדיא ע"ם) שיכולים לעשות שטר מזמן הודאה השניה או כשקנו ממנו ועורף מזמן הודאה אלא אפי' לא הודה אלא ע"י תביעה בענין שהרי ש"ם ערוכה פ' זה בורר ומוסכם מכל הפוסקים הודאה אחר הודאה מלטרפים כדלעיל סי' ל' וכתבו ר' ירוחם נופיה בשתם בנתיב ב' ח"ב בפשיטות ע"ם : כתב ב"י מהו' ע' ול"ל כתב בעה"ת בשער כ"ז ומשתברא מקבלי עדות שקבלו עדות מעדים שהעידו שזה לוה בפניהם אם בלא קנין ולא אמר כתובו אין לב"ד לכתוב עדות בשטר דכמעשה ב"ד דמי ותו לא מצי למטען פרעתי ולפיכך אין לאתמנו להם שלא לעשות ממלוה ע"פ מלוה בשטר עכ"ל וגראה דוקא מקבלי עדות ולא עשו פסק דין על העדות אבל אם דנו וחייבו ע"פ העדות ה"ל מעשה ב"ד ויכולים לעשותו כשטר גמור וכמ"ם לקמן סקט"ו בשם הגי"י ושאר פוסקים : (טו) אין יכולים לכתוב כו' . ל' רשב"א שם והדין נותן כן דאל"כ אם היו שם הרבה בני אדם כל שנים יכתבו לו שטר ונובה וחוזר ונובה כו' ע"כ וכ"כ הריטב"א בפרק האיש מקדש גבי שליח נעשה עד וז"ל ומי שנטל קנין לחבירו בממון והזמין לו עדים מאחורי הגדר מהני דלא מיבעי לן בב"ד אבל אין כותבים לו שלא בדשותו שלא אמרו שתם קנין לכתיבה עומד אלא כשקנו ממנו בפני העדים שהזמין לעדות דאלת"ה זמנין דמטעמין ליה עדים מאחורי הגדר הרבה ולא ידעי הני בהני ועושים לו כל כת וכת שטר בפני עצמו ואפילו בשקנה מבירו מידו בפני עשרה אם הזמינם כולם לעדות כותבים לו שטר ואותמים בו כדאיתא במסכת גיטין אבל אם לא הזמינם לעדות אין לסם לכתוב ולתת שטר לזה שלא מדעתו והסיא דאמרי' ג' שנכנסו לבקר את החולה דנו עושים דין לאו כתיבת שטר הוא כעין שטרות דעלמא אלא שטר מזכרת ועדות כשטר לוותו של ש"מ שכותבים לאחר מיתה וכדלכתיבנא התם ע"כ : (טז) אבל באומר פרעתי נאמן . אע"ג דקנין משוב כשטר אחי הכא כיון שלא הזמינם לקנין ולענין תוך זמנו עיין מה שכתבתי לקמן ס"ס מ"א ס"ק י"ט ובאריכות : (יז) כל שכתבו וחתמו כו' . ע"ל סעיף ג) בהג"ה ומ"ם שם בס"ק ח' : (יח) אם לא היו קבועי' ולא שלחו לו כו' . כ' הנמוקי יוסף פ' זה בורר בשם המפרשי' דהא דמר בר רב אשי דלא כתיבנא עד דקבעי דוכתא ומזמני ליה כו' . היינו משום דבמודה מעצמו איירי בלא תביעת בעל דבר הלכך אין שם דיינים עליהם אבל במודה ע"י תביעה בפני ג' ואו' הוו עלי דייני' ה"ז ב"ד גמור ויכולי' לחייבו וכל שהם יכולים לחייבו כותבי' לו שטר וכן נראה עכ"ל ומביאו ב"י כתב עליו וז"ל אבל במישרי' כ"א ח"ו לא משמע כן אלא אע"ג דתבע ליה אפ"ה לא מקרי הודאה בב"ד עד שקבעו מקום ושלחו אחריו ובאמת שדברי כ"י תמוהי' דודאי כל ששולחים אחריו מכח תביעות התובע הוא ואם זה לאחוד מהני למה הוצרכו לקבוע עצמן תיפוק ליה דתבעי' התובע וא"ע עכ"ל ד"מ וכ"כ הב"ח דדברי כ"י תמוהי' מכח קושיא זו ומשמעות שאר כל הפוסקי' דאין חילוק אלא אפי' לא הודה אלא ע"י תביעה בענין דקבעו דוכתא ושלחו אחריו עכ"ל ולעד"נ דברי הכ"י נכוני' וגם מכל הפוסקי' אין חולק עליו וכמו שאבאר משום דנדקדק היטב בל' הכ"י שכתב היינו משום דבמודה מעצמו איירי דמשמע דפשוט לו בלאו הכי דמיירי במודה מעצמו ומגלן הא והכי הוה ליה למימר היינו במודה ע"י תביעת בע"ד כו' ובאמת בב"י וד"מ וב"ח הטעיקו לשונו כן אבל בכ"י נופיה איתא כמו שהתקתי ועוד יש לדקדק מנ"ל להמפרשי' חילוק זה וגם מה טעם וסברא יש לחילוק זה ועוד לאיזה צורך כ' הכ"י ויכולי' לחייבו כו' אלא ודאי משום דקשיא להו להמפרשי' וכ"י הא דאמרי' בפ' ז"ב הא' אודי"ת זימנין כתבינן ולא כתבינן מר בר רב אשי כו' מ"ש דנקט הא' ליסא אודית"א ועוד אמאי לא אסתמיע כן בשום דוכתא אחרינא כגון באדרכתא ופסק דין ואחר מילי דבי דינא אמאי לא קאמר בש"ס דבעינן קבעי דוכתא ושלחי ומזמני ליה ואדרב' אמרי' סתמא בכמה דוכתי בש"ס כשעמד בדין משמע דכשעמד בדין הוי כמלוה בשטר וכותבי' אפי' בלא לוותא הבעל דבר וכמ"ש לקמן סי' ע"ט ס"ק כ"ט בשם ר' אפריס ור"א ור"ן ומהר"מ ואחר פוסקים דפס"ד כותבים בלי לוותא הנתבע רק שמודיעי' אותו ולא ביארו דהיינו דוקא דקבעו דוכתא ושלחו אחריו ונם מדברי בעל התרומות וה"ה המגיד פ' ז' מעוטן לדעת הרי"ף פ"ק דמציעא מוכח להדיא דאף שלא שלחו אחריו ונתחייב בדין כותבים לו כל זמן שלא יצא מב"ד וכמו שכ' לקמן

סי'

לא טור בסימן רל"א בשם הרמב"ן: ב תשוב' הרשב"א סימן אלף ע"ג. ג וכתב שהוא דומה למלא ש"ח בשוק דאפי' הוא מקוייב ואפי' הוך זמנו לא יחזור דכל שנפל בורב כחו וא"כ וכו' ד ואין אדם עמוד לפרוע תוך זמנו ה הרשב"א ועי' בתשובותיו סי' אלף ר"ע ורי"א ור' ירוחם נ"ו"ח"ב מס"ב ו מדברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות

פתחי תשובה

כיצימו שכותבין שטר אחר כל קנייני ק"ס נפסלוה יכול לחזור אפי' מעיקר הלואה כו' עש"ה : ו) אם לא היו קבועים

חידושי רעק"א

ס"ה בש"ך ס"ק ע"ו. ל' הרשב"א והדין נותן כן וכו' . כ"ב תמוה לי דסה קיי"ל כותבי' שובר ולשרר ליקח שובר מכך חשבון גופא. גם בלא"ה אין ראי' דלמא הדין באין העדים רשאי לכתוב עד יכתבו כולם בעצמו א' כמו הזמין שערה וכמו מוכר שדהו בעדים דלריכי' לכתוב כולם מה"ע גופ' דשובר לגבי לקוחות ליכא. ולי"ע : ס"ח אבל אם הוד' קרקעות. כ"כ כ"ל דוקא במוד' שהקרקע שלו מעולם. אבל במודה שנתן לו הקרקע שלו אין כותבין. לא

טורי זהב

(סעיף ה') כשלא הוציא שטר. לכאור' משמע אפילו כאן גם עידי הקנין לפניהם הוה ריע טענתי' כיון שאין בידו שטר וכהים חולקין שכתב רמ"א סימן כ"ח לומר כן הרשב"א כתב אם אינו אפי' אם הוא לא אבל א"ל לומר כן לגבי לקוחות ליכא. ולי"ע : ס"ח אבל אם אם הוד' קרקעות. כ"כ כ"ל דוקא במוד' שהקרקע שלו מעולם. אבל במודה שנתן לו הקרקע שלו אין כותבין. לא

ביאור

ולוה וע' כתוס' דכ"כ שם ובר"פ אע"פ שכרות חלוקות בזה (ע"כ): [כה] ים מי שאומר. שם קס"ו ואין כותבין למלוה. והקשה פסיטו' ותירץ בכה"ג: (ליקוט) ים מי שאומר דלא כו'. מהא דאין כותבין למלוה כו' ושם ע"כ בקנין אי"ר כמ"ש בכ"מ י"ג א' ועי"כ בכה"ג איירי ועמ"ם (ע"כ):[כו] ויש. עפ"י ואפי' אומר המלוה כו': (ליקוט) יש מי שאומר כו'. דהא מתני' ע"כ בקנין איירי כמ"ש בפ"ק דב"מ ועי"כ סיפא ואין כותבין כו' ג"כ בקנין איירי דאל"כ אף אלוה אין כותבין אבל כמ"מ נזהר מזה וכמ"ש בסי"ג ואם יבא אלוה להקנות ויהיו הקנין ומ"מ פי' הרמב"ן מרווח יותר ומא דמאבנין אלוה משום שא"ל כתובו דודאי קנין שלא בפניו מהני לכ"ד רק לסתם כו' ועפי"ג בהג"ה (ע"כ): [כז] העדים. ב"כ קנ"ג שלשה שנכנסו וכו' וערשב"ם שם :

באר

על העדות אבל אם דנו וחייבו ע"פ העדות ה"ל מעשה ב"ד ויכולים לעשותו כשטר גמור עכ"ל הש"ך : [יב] חולקין. בנ"י כתב אע"ג דשתם קנין לכתיב' עומד אינו עומד לכתוב בו אחריות ואחר יפויין והא

נתיבות

משה"כ

שובר חו"ת : (יב) שתם קנין לכתיבה. כתב הש"ך דאם הודה בפני א' ואמר כתוב ואא"כ אם היו שם הרבה בני אדם כל שנים יכתבו לו

משה"א

שקיים ודבריו צריך ביאור. ואפרש דבריו בקיצור. מ"ש הד"מ ונראה דמהר"מ לא קאמר אלא בשטר מקויים ואין העדים צריכין להעיד בפה ולכן מהני עדותן, אע"פ שאינן שוכרין ואין השטר בתיקונו מ"מ עדות הא מיהא איכא וכו'. ולכאורה אין הבנה לדבריו הכלו דלמה הצריך שיהיה מקויים הא יכולין השת' לקיימו. וכן מ"ש הרב בהג"ה דאם נתקיים דנין ע"פ תמה דלמה הוצרך להיות שנתקיים . ונראה לפענ"ד דהנה המהרי"מ אויל בשיטת תירוץ השני של רי"י שהיא בשיטת ר"ת כמ"ש הש"ך לקמן והנה זה פשוט דאף לדעת ר"ת דמכשיר מפי כתבם במי שאינו אלם מ"מ אין עדותן נגמר עד שבא הכתב לפני ב"ד דבשעת כתיבה שכותבין חוץ לב"ד לא עדיף ההגדה מפי כתבם מהגדה בפיהם כשמגידים חוץ לב"ד אין בו ממש וכמ"ש בתשובת רמ"א סי' י"ב ועמ"ש בסי' כ"ח. ולזה בענין שיהיו העדים וזוכרין העדות בשע' שבא הכתב לב"ד דכיון דאז הוי כהגדה בב"ד וקודם שבא לב"ד הוי כהגדה חוץ לב"ד ובענין שיהיה ראוי להגיד בפה בשעה שנחשב הגדה בבית דין דכשאינו זוכר ואינו ראוי להגיד אם כאלם דפסיל נבי' מפי כתבם ולזה כשנתקיים בב"ד ואמרינן דבשעה שנתקיים דאז בא השטר לב"ד ודאי היו זוכרין כמבואר בסי' מ"ו סעיף י' והיו ראויין להגיד ונחשב הכתב כהגדה בב"ד אבל אם עדיין לא בא השטר לב"ד להתקיים רק עתה הוא הפעם ראשון שבא השטר לב"ד ואין זוכרין העדות פסול דהא אין ראויין להגיד שעה שנחשב הגדה בב"ד והוי כאלם

קצות

שעבוד דאי הוי שעבוד ודאי גם היורשים מריכים לכלם וכיון דליכא שעבוד אינו חגם מלוה ומש"ה לא נחתינן לנכסיו וש"ם שכתבנו שאורך ואם כן ה"ה בפריעת בע"ח מלוה לא נחתינן לנכסי' למ"ד שעבודא

הגר"א

[כח] אבל. ב"כ קע"א א' עדים שעשו כו' וכ"ש שלא לווה: [כט] אבל אם העידו. שבועות לד ב': [ל] אבל כאומר. ב"מ י"ג א' דקיימי' לפרעון ושם י"ז ב' דילמ' נמקום כו' לא נבית אע"ג הסטונו אחר כו': [לא]ואפי'. שם ז' ב' לדידכו אודו כו': [לב]אבל. ב"כ ה' א': [לג] והעידו. עתוס' שם: [לד] כל שכתבו. מהא דאודית' סנה' כט ב' כנ"ל: [לה] (ליקוט)אין לו כו'. לכאורה מ' כס' אחרונה בס"ג בהג"ה אבל א"ל לומר כן דא"כ דברי הרשב"א סתרי אהדדי אלא ל"ד ועכה"ג (ע"כ) : [לו] (ליקוט)כל כו'. דקיי"ל כמר בר"א בר ממפיך ותיווני כשיעת ר"ח וכ"כ הרי"ף ורא"ם ושפ"ם (ע"כ) : [לז] (ליקוט) אם לא כו'. ר"ל כל

היטב

דאמרינן אחריות ס"ם הוא היינו כשהתנ' אבל בב"מ לא כתב כן הכ"י ול"ל דמ"ם כאן קאי אערב דדינו כן דאין לו אלא מהאלוה' משא"כ בלוה ומוכר דקבלו הנאה אמרינן דקבלו בכל ענין ועי"ל סי' ס"א ס"ה

המשפט

חידושים

לעשות שטר מזמן כ' : (יג) א"י לכתוב לו שטר . והדין נותן כן דאל"כ אם היו שם הרבה בני אדם כל שנים יכתבו לו

ביאורים

דפסול. משא"כ בשטר גמור שנכתב כתיקון חכמים הוי כנחקר העדות בשעת חתימה וכשר אפי' אינן זוכרין עתה. ובזה תבין מה שתירץ בד"מ הקושי' שהקש' מהרי"ו על מהר"מ מהירושלמי ומה שכתב לחלק בין ע"א לב' עדים ומסיים דבב' עדים שנכתב מדעת שניהם שטר גמור הוא ומשמע אפי' לד"א דבע"א אפי' נכתב מדעת שניהם לאו שטר הוא דבעינן דומיא דספר המקנה כמ"ש התו' בכתובות דף ח' ד"ה ורבי יוחנן ומ"ש הש"ך דתי' ב' של רי"י אזיל בשיט' ר"ת דמפי כתבם כשר בראויים להגיד. לכאור' קשה דא"כ ל"ל נוסח שטר . ונרא' כוונתו דכשכותבין בנוסח שטר למוסרו כך למלוה ולא לשנותו וכמ"ש הש"ך ואז הוי כשולח כתבו לב"ד דהא המלוה יתבע השטר בב"ד אבל כשאין כותבין בנוסח שטר דהיינו כשכותבו שהיה לזכרון דברים אצלו א"כ אין שטר זה נכתב שיבוא לפני ב"ד ולא הוי כשולח כתבו לב"ד רק כמגיד חוץ לב"ד . ומה שכתב עוד הש"ך בשטר שלא נכתב כתיקון חכמים דהיינו באין בו קנין פי' דלא ס"ל עדים בחותמיו זכין ומיירי שנכתב שלא בפני המלו' : ז) שלא בפני המלו' . עש"ך סקי"ד מ"ש בשם הבעה"ת במקבלי עדות דאין לב"ד וכו' . ויבואר זה אי"ה לקמן סעיף ז' ח' ט' ע"ש : ח) כשהזמין אחרים בקניינו . ודאי דאף אם לא הזמין כלל א"י לכתוב לו מה"ט שכתב הסמ"ע דא"כ כל שנים יכתבו לו שטר והא שכתב כשהזמין אחרים בקנין הוא לענין שיהיה נאמן אם טען פרעתי תוך זמנו דאז בענין דוקא שהזמין אחרי' בקנינו דאיתרע

הגרשא

לאו דאו' ואכתי ל"מ : ב) כשמוסל דבר. ממ"ם בזה בסי' פ"א סעיף א' : ג) תוך זמנו. ממ"ם בזה בסי' מ"א

סי' זה ס"ק כ"ב ע"ש אלא ודאי שאני מילי דבי דינא מסודאה ונכך קאמרי' בפרק ז"ב האי אודית"א כלו' שאין הב"ד מחייבי' אותו בכללוס רק שמודה מיד בפניהם בלא תביעת הבעל דבר כלומר שהבע"ד לא תבעו לדין וא"כ כיון שאין הב"ד עושים כלוס רק שזה מודה לפניהם כמודה בפני אחר עדי' לכך אין שם דייניס עליהם לכתוב בלא לוותא הנתבע עד דקבעי דוכתא ושלחי ומזמני ליה לדינא וכמ"ש רש"י שם ע"ש אבל במודה ע"י תביעה בפני ג' כלו' שתובעו בפני ג' לדין ואינו רוצה ליתן להתובע מעצמו אלא שמודה ע"י תביעה דהיינו שנתחייב בסודאתו מכח תביעתו כגון שהכירו הב"ד שמכח טענותיהם הוא חייב לו ה"ז ב"ד גמור כיון שקבלוס עליהם להיות דייני' ויכולים לחייבו ע"פ פסק דינם וכל שיכולי' לחייבו ופוסקי' ביניהם כותבים לו שטר נמלא דר' ירוחם ושאר פוסקים אעפ"י דמיירי שתבעו התובע מ"מ הנתבע מודה מעצמו ולא שנתחייב ע"י תביעה ולכך כתבו דין זה כאן בסי' זה דמיירי מעייני סודאה ולא כתבו כן בשאר מקומות אבל בנתחייב בסודאתו ע"י תביעה אין חולק על הנ"י ואדרבא משמע מדברי הפוסקים כדבריו וכמ"ש וגם דעת הרמב"ם מוכח כן וכמ"ש לקמן ס"ק כ' וכן הוכחתי לקמן סי' ע"ו ס"ק כ"ז מדברי רבי' יעקב שבתשו' מהר"י בן לב סוף ספר ח' סי' קכ"ג ע"ש וכן נראה עיקר: (יט) לא היו קבועי' כו' כלו' דבעינן שיהיו קבועי' ושלחו לו אפי' כנפיהם סלוה וקבעי דוכתא והודה בפניהם כו' לא מהני אבל פסיעה דבלא שלחו לו לא מהני כשהם קבועים מעצמו וכ"ש הוא דהא משמע בש"ס דכנפיהם אינם עדיף מקבועי' מעצמם ומ"ש ר"ירוחם בשם הרמב"ם (אע"ג דבר' ירוחם וב"י אינתא רמב"ן עשות הוא ול"ל רמב"ם ע"ש ודוק) אין כותבי' מאחר שאינ' קבועים ומביאו ב"י וקצר בלשונו ור"ל מאחר שאינם קבועים ושלחו לו וכמ"ש בסוף דבריו ע"ש ועיין בתשו' רשב"ח שהביא ב"י מהו' כ"ח ובברק הבית ובב"ח וקצרתי בזה כי הכל תלוי אם עושים כדרך הדייני' וכמ"ש רש"י דקבעי דוכתא כדרך הדייני' ודוק: (כ) שמא יתן לו ונמצא כו'. כ' הסמ"ע והיינו דוקא בכה"ג מפני שאינו מעלה על דעתו שאלו הנ' כותבו ואתמו לו כו' אבל כשתבעו ושלחו אחריו הוא יודע שיתנו לו הודאתו כתוב ואתוס ותו לא יפרע לו אח"כ ידרוש אחר שטר הודאה אם כתבו ויקחנו מידו ומ"ה אינו נאמנו' אח"כ שפרעו ועמ"ש מזה עוד בסמוך בס"ח ודו"ק: ב אפי' לא אמר אתם עדים לרבותא כ"כ דאפי' אתם עדים לא קאמר וכ"ש שא"ל שיאמר אתם דייני' ולפני זה כתב לרבותא דאפי' אמר הוו על דייני' לא מהני וק"ל: כא והוא שיש ב"ד מכירין את שניהם כו'. עפ"ר שם כתבתי דאפי' להתוס' והרא"ש דסוברי' דעדי' בחתומיו זכין לו וליכא למיחש שמא המלו' בעצמו אינו לפניהם ולא יגיע השטר לידו עד לאחר זמן אפ"ה צריכים שיכירו גם המלוה כי שמא המלוה חייב לאדם אחר ומשנה שמו כדי לאפוקי חוב זה מיד מי שנתחייב לו ועוד כ לא ניחא ליה לאדם שילא עליו קול שפלוני חייב לו כשאינו בדא"א ולא ניחא ליה לאדם שילא עליו קול שפלוני חייב לו והיינו דוקא. כשבאו שניה לפני ב"ד או להעדים ואו' אני מודה שאני חייב לפלוני שאז כותבי' ההודאה בלשון נוכח אין שהודה זה לזה בפניו משא"כ כשהלוה לבדו בא ואו' כתבו עלי שאני חייב לפלו' שאז ליכא למיחש שלוה יבוא שם המלו' כדי לאפוקי חובו דאין אדם חוטא ולא לו וגם אז אין כותבין בל' נוכח אלא אין שהלוה הודה ומוסרי' כתב ההודאה ליד הלוה ובהודאה כזו אינו יולא הקול שיש לפלוני המלוה ממון כך וכך כיון שההודאה לא נעשה בפניו דלמא שלא להשביע הודה ואמר מ"ה כותבין לו ההודאה זו אעפ"י שאין מכירין המלוה וכמ"ש העור והמחבר בסמוך סי"ג ועפ"ר אבל להלוה עכ"פ צריכין להכירו דיש לחוש לקנוניא ולו' שלא לוה זה מזה כלום וכדי לחייב לאדם אחר מעלה שמו בשם אחר ואומר שמ"ל כדי שיבא זה שהודה לו להוליא דמי הודאתו מיד אותו האחר וק"ל ועוד כתבתי טעם לשבח למה צריכי' שיכירו גם המלוה לקמן בסי' מ"ע ע"ש. * ובע"ש אחריך בטעמי' ובקושיות ובפרוקי' בענין זה ונדחק בהן מאוד ולפי מ"ש כאן ובפרישה ובדרישה א"ל לכל דבריו וא"ש הכל ע"ש ודו"ק: כב אפי' הם בעין. פי' ל"מ בהודה לו במעות דלהולאה ניתנו או במטלטלי' דנשאלו לו ונאבד מידו והודה שחייב לשלמן לו דלא ניחא ליה דנכתב עליו שטרא דבלא שטרא יכול להשמע ולומר אינו א"ל עד שיהיו לו מעות אלא אפילו הן עדיין בעין ואח"כ כתב דל"מ במטלטלים דשאלי' דאף שהן בעין כל זמן שצריך להן בתשמישן לא ניחא ליה דיכתבו עליו שטר כדי שיוכל להשמע עד שלא יצטרך אליהן עוד אלא אפילו מטלטלי' דפקדון והן בעין דלא שייך ה"ע דאשתמועי כלל אפילו הכי לא יכתבו שטר על הודאתו דשמא יחזור לו המעלטלין ובעל השטר יחזור ויתבע אותן מידו

יח (יט) (יד) ט) לא היו קבועים [יג] ז] [לא] ולא שלחו לו אפי' קבין אותם והושיבם והודה בפניהם ואמר להם הוו עלי דיינים אם בא אח"כ התובע ואמר כתבו לי הודאתו אין כותבין יט (כ) י) [יד] שמא יתן לו ונמצא זה תובע אותו בשטר אבל אם היו ב"ד של שלשה ז יושבים [לא] מעצמם במקום הקבוע להם ובא התובע וקבל לפניהם ושלחו שליח אצל הנתבע ובא והודה בפניהם הרי אלו כותבים הודאתו ונותנים לבעל דינו כ [מ] (ואפי' לא אמר אתם עדים) (טור) [מא] בא (כא) מ והוא שיהיו ב"ד [טו] מכירי' את שניהם (רמב"ם) (טו) כדי שלא יערימו שניהם לחייב איש אחר:

ח ט בד"א שאין כותבין ההודאות כשלא קנו מידו שהוד' לו במטלטלים כב (טז) יאפי' הם בעין (כב) כ [מב] ואפי' הם של פקדון (יז) (") כאבל אם ד) הודה בקרקעות אפי' בפני ב' אע"פ שלא קנו מידו ולא אמר להם כתבו ותנו הרי אלו כותבין ונותנין שאין כאן לחוש שמא יתן לו ונמצא תובעו פעם שניה:

בד"א

הרבה ב"א כל שניה יכתבו לו שטר ונובה וחוזר ונובה כו' ע"ש: יחלא היו קבועים ולא שלחו כ"כ הרמב"ם פ"ז מטוטנור"ל שלא היו קבועים לא שלחו לו כו'ע"ש דכן מוכח לפרש כן: יט שמא יתן לו ונמצא כו'. והיינו דוקא בכה"ג מפני שאינו מעלה על דעתו שאלו הנלם' כתבו ואתמו הודאתו ונתנו ביד זה שהודה לו אבל כשתבעו ושלחו אחריו הוא יודע שיתנו לו הודאתו כתוב ואתוס ותו לא יפרע לו אח"כ ידרוש אחר שטר הודאה אם כתבו ויקחנו מידו ומ"ה אינו נאמנו' אח"כ שפרעו ועמ"ש מזה עוד בסמוך בס"ח ודו"ק: ב אפי' לא אמר אתם עדים לרבותא כ"כ דאפי' אתם עדים לא קאמר וכ"ש שא"ל שיאמר אתם דייני' ולפני זה כתב לרבותא דאפי' אמר הוו על דייני' לא מהני וק"ל: כא והוא שיש ב"ד מכירין את שניהם כו'. עפ"ר שם כתבתי דאפי' להתוס' והרא"ש דסוברי' דעדי' בחתומיו זכין לו וליכא למיחש שמא המלו' בעצמו אינו לפניהם ולא יגיע השטר לידו עד לאחר זמן אפ"ה צריכים שיכירו גם המלוה כי שמא המלוה חייב לאדם אחר ומשנה שמו כדי לאפוקי חוב זה מיד מי שנתחייב לו ועוד כ לא ניחא ליה לאדם שילא עליו קול שפלוני חייב לו והיינו דוקא. כשבאו שניה לפני ב"ד או להעדים ואו' אני מודה שאני חייב לפלוני שאז כותבי' ההודאה בלשון נוכח אין שהודה זה לזה בפניו משא"כ כשהלוה לבדו בא ואו' כתבו עלי שאני חייב לפלו' שאז ליכא למיחש שלוה יבוא שם המלו' כדי לאפוקי חובו דאין אדם חוטא ולא לו וגם אז אין כותבין בל' נוכח אלא אין שהלוה הודה ומוסרי' כתב ההודאה ליד הלוה ובהודאה כזו אינו יולא הקול שיש לפלוני המלוה ממון כך וכך כיון שההודאה לא נעשה בפניו דלמא שלא להשביע הודה ואמר מ"ה כותבין לו ההודאה זו אעפ"י שאין מכירין המלוה וכמ"ש העור והמחבר בסמוך סי"ג ועפ"ר אבל להלוה עכ"פ צריכין להכירו דיש לחוש לקנוניא ולו' שלא לוה זה מזה כלום וכדי לחייב לאדם אחר מעלה שמו בשם אחר ואומר שמ"ל כדי שיבא זה שהודה לו להוליא דמי הודאתו מיד אותו האחר וק"ל ועוד כתבתי טעם לשבח למה צריכי' שיכירו גם המלוה לקמן בסי' מ"ע ע"ש. * ובע"ש אחריך בטעמי' ובקושיות ובפרוקי' בענין זה ונדחק בהן מאוד ולפי מ"ש כאן ובפרישה ובדרישה א"ל לכל דבריו וא"ש הכל ע"ש ודו"ק: כב אפי' הם בעין. פי' ל"מ בהודה לו במעות דלהולאה ניתנו או במטלטלי' דנשאלו לו ונאבד מידו והודה שחייב לשלמן לו דלא ניחא ליה דנכתב עליו שטרא דבלא שטרא יכול להשמע ולומר אינו א"ל עד שיהיו לו מעות אלא אפילו הן עדיין בעין ואח"כ כתב דל"מ במטלטלים דשאלי' דאף שהן בעין כל זמן שצריך להן בתשמישן לא ניחא ליה דיכתבו עליו שטר כדי שיוכל להשמע עד שלא יצטרך אליהן עוד אלא אפילו מטלטלי' דפקדון והן בעין דלא שייך ה"ע דאשתמועי כלל אפילו הכי לא יכתבו שטר על הודאתו דשמא יחזור לו המעלטלין ובעל השטר יחזור ויתבע אותן מידו

כותבים

הגהות אמרי ברוך

הש"ך הנ"ל: (ש"ך ס"ק כ"ח)(") הודאת בב"ד מיד כו' נ"ב נ"ע כיון שחוטא שאמת לא היה התובע אתמיהי בפני הב"ד להובעו רק היה אחר שבא בערמה הוי כאלו לא היה תביעה ולא הוי להודאת הלוה דין הודאה בפני ב"ד שצריך להיות ע"י הביעת התובע אוב מלאתי כן בהומיס ויש להוסיף עוד כיון שמודה בפני הב"ד שחייב להאיש שעומד עמו לפני הב"ד והודאה לנוכח אף שאחר לפלוני זה שמעון ואמת אין שמו שמעון אין זכיה בהודאה זו למי שמו שמעון והב"ד לא נזדקקו רק להעומד בפניהם: (מחבר סעי' א') (") אבל אם הודה בקרקעות כו' נ"ב יש לעיין היכא שהקרקע הוא באמת של התובע רק בחודיות זאת מקנה הקרקע להשני אם יכולים לכתוב כשלא אחר בתבו דבתחנת קרקע אף דקיבל קנין יכול לחתות כמבואר בתשובת הרשב"א

טורי זהב

תשוב אדם אבל אחר העיון בסי' רל"ח נבו מכירה דבעינן נ"כ הכרת שניהם כ"ל דדא ודא אחת היא דחשם הוא שמא יבא הלוה לו מן הסוק ויאמר זה שמו יוסף בן שמעון ולזה יוסף מודה אני שאני חייב לו ואח"כ יקח כ' הודאה תמנו ויהנו לאי שאתו באמת יוסף בן שמעון וילוה ממנו מעות על אותו השטר הודא' וכשיבא יוסף בן שמעון לגבות חוזו מהלוה בשטר זה ילך לאותו ב"ד ויברר בפניהם שמה שהודה הי' לאותו אים שקרא שמו יוסף בן שמעון בפניהם ונמלא שאותו יוסף בן שמעון באמת הוא עלקה שלא הודה לו מעולם וזה שייך אם בא עם א' אחין מכירין אותו אבל אם בא הלוה לבדו לב"ד אין כאן חשש זה ובזה אמרו כיתבין ללוה אע"פ שאינמלוה עמו וכן לענין מוכר ולוקח יעשה כן ויהי' הפסד למי שהוא לוקח באמת ע"כ צריך שיכירו את המלוה שם שמו אם הוא לפנינו ואז אין חשש דשמא יהי' עוד

הגר"א

שאחר מאלו ב' דברים (ע"כ): [לח] (ליקוט) ולא כו'. ר"ל אז לא כו': [לט] מעצמם. לרבות': (ליקוט) יוכבים מעצמם. תלמוד מ' דוקא אבל לפי סוגיא דשם מי' להיפך ול"ל דל"ד (ע"כ): [מ] אפי' לא אמר אתם עדי. כמ"ש כפי' פ"א דבפני ב"ד ל"ל

באר

עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דלענין דינא משמע מדברי הפוסקים דבכל ענין אמרי' אחריות ט"ס ופתם קנין לכתיבה עומד לכל דבר יש לו דין שטר ממש וע"ל סי' רל"ח ובתשובת רשד"ש סי' י"ח: [יג] ולא. ר"ל שלא היו קבועים אז לא שלחו לו דוקא אבל אם בא אח"כ ונתן לו אח"כ יגיע לו אם אינו מעלה על דעתו שהלוה יבוא ונתנו ביד זה שהודה לו אבל כשתבעו ושלחו אחריו הוא יודע שיתנו לו אם אינו מעלה על דעתו שאלו הנ' כתבו ואתמו הודאתו ונתנו ביד זה שהודה לו אבל כשתבעו ושלחו אחריו הוא יודע שיתנו לו כתוב ואתוס ותו לא יפרע לו אח"כ ידרוש אחר שטר הודא' ויקחנו מידו מ"ה אינו נאמן אחר כך לומר שפרעו כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דלרוב הפוסקים גם בתבעו ושלחו אחריו ובכל מעשה ב"ד היינו דוקא כשהוא המלוה לכתוב בפני הלוה וכמ"ש לקמן סי' ע"ו ס"ק כ"ט דברי הפוסקי' ובפרט דברי ר' יעיה שבתשובות מהר"ן ן' לב סוף ספר ח' סי' קכ"ג מבוארי' כן להדיא משא"כ בלא שלחו אחריו אין יכולי' לכתוב אם לא כשהמלוה הלוה לכתוב כיון דלא הוי מעשה ב"ד וק"ל: (כא) והוא שיהיו ב"ד מכירי' את שניהם כו'. דברי המחבר כאן נ"ע שהם סותרי' למ"ש לקמן סי' מ"ע ס"ב וכבר האריכו הע"ש והסמ"ע והב"ח ושאר אחרוני' בזה גם ביישוב דברי הרמב"ם והטור וכל דבריהם לא נתחווורו לי והעיקר נ"ל לד נא כמ"ש הרב המגיד והמחבר לקמן סי' מ"ע סעיף ב' ע"ש דלמ"ד עדין בתחומיו זכינלו א"ל להכיר את המלוה בכל ענין כדמוכח מדברי המגיד והמחבר שם וכל זה בהודאה בעדי' וא"כ כאן נבי ב"ד בכל ענין א"ל להכיר שם המלוה (") דהודאה בב"ד מיד ככתובה בשטר דמי וגם על הרב המגיד נופיה יש לתמוה שכ' על דברי הרמב"ם כאן שהוא פשוט ומבואר בהרבה מקומות ובפ' כ"ד מהל' מלוה האריך הוא עצמו לתמוה על הרמב"ם ועוד שאפי' מה שתי' הרב המגיד בפכ"ד מה"מ בדוחק דהרמב"ם שם מיירי בשטר בלא קנין לא שייך כאן כלל בהודאה בב"ד וכ"כ בספר לחם משנה. ומ"ש בלח"מ שם דחיישינן שמא המלוה האמתי יאמר שחייב לשלם לו לזמן יותר קרוב לא נהירא כלל דפשיטא דהודאת הלוה לא יזיק למלוה האמתי: (כב) ואפי' הם של פקדון. וכ"ש מטלטלי' דשאלה שחייב באחריותם אז הלוה וכה"ג דאין

ביאור

אחם עדים: [מא] והוא שיהיו. ע"ל סי' מ"ע ס"ב ול"ע דמעשה ב"ד כקנין דמי ועסמ"ע וש"ך: (ליקוט) והוא שיהיו כו' הרמב"ם אזיל לשיטתו אבל ש"ם חולקים עליו כמ"ש בסי' מ"ע ס"ב וע' בה"ג שם ועש"ך (ע"כ): [מב] ואפי' הם. כ"ש מהלוה'

היטב

תביע' בפני ג' ואמר הוו עלי דייניס ה"ז ב"ד גמור וכותבים לו שטר כו' ע"ש: [טו] מכירים. כתב הסמ"ע אפילו להתו' והרא"ש דס"ל עדיו בתחומיו זכין לו וליכא למיחש שמא המלו' איגו לפניהם ולא יגיע השטר לידו עד אחר זמן אפ"ה צריך שיכירו המלו' כי שמא המלו' חייב לאדם אחר ומשנה שמו כדי לאפוקי חובו ממי שנתחייב לו ועוד דלא ניחא ליה שילא עליו קול שפלוני חייב לו אם אינו אמת ודוקא כשבאו שניהם לב"ד או להעדים משא"כ כשהלו' לבדו בא ואומר כתבו עלי שאני חייב לפלוני תו ליכ' למיחש שמא יבא המלו' שאין אדם חוטא ולא לו וגם אז אין הקול יולא שיש להמנו' ממון כך וכך כיון שההודא' נעשה שלא בפניו אמרי' דלמ' שלא להשביע הודה זה מ"ה כותבין אע"פ שאין מכירין המלו' ועכ"פ צריכים להכיר הלו' דיש לחוש לקנוני' דמעלה שמו בשם אחר כדי להוליא

תשובה

לא שלחו לו מו' וכוונתו מעוס דבעינן הרווייהו שיהיו קבועים וגם שלחו לו אז כותבין ומ"ש הש"ך סקי"ט ולכן אם חסר לאים אחר ומשל' שמו כדי לאפוקי חובו ממי שנתחייב לו. ועוד דלא ניחא ליה שילא קול שפ' חייב לו אם אינו אמת משא"כ כשהלוה בא לבדו ליכא למיחש שמא יבא המלוה ראין אדם חוטא ולא לו וגם אין כותבין בלשון נוכח ואין הקול יולא כיון שנעשה שלא בפניו אמרי' דלמא שלא להשביע הודה אע"פ צריכין להכיר הלוה דיש לחוש דמעל' שמו בשם אחר כדי להוליא מהאחר דמי הודאתו סמ"ע. והש"ך כתב הבעיקר לדינא כמ"ש המחבר לקמן סי' ס"ע: (עז) אפילו הם בעין. ואף דאפילו אם יהיה לו שטר יש"כ נאמן לטענו המחרתי כמנו דמאמנו מ"מ יצערך לשבע ש"ך משא"כי בלא שטר)(ולפ"ז המטלטלי' שלא קיבל עליו אחריות וליכא ש"ד בטענו נאמנו כתבו אם חסר

משפט

לאים אחר ומשל' שמו כדי לאפוקי חובו ממי שנתחייב לו. ועוד דלא ניחא ליה שילא קול שפ' חייב לו אם אינו אמת משא"כ כשהלוה בא לבדו ליכא למיחש שמא יבא המלוה דאין אדם חוטא ולא לו וגם אין כותבין בלשון נוכח ואין הקול יולא כיון שנעשה שלא בפניו אמרי' דלמא שלא להשביע הודה אע"פ צריכין להכיר הלוה דיש לחוש דמעל' שמו בשם אחר כדי להוליא מהאחר דמי הודאתו סמ"ע. והש"ך כתב הבעיקר לדינא כמ"ש המחבר לקמן סי' ס"ע: (עז) אפילו הם בעין. ואף דאפילו אם יהיה לו שטר יש"כ נאמן לטענו המחרתי כמנו דמאמנו מ"מ יצערך לשבע ש"ך משא"כי בלא שטר)(ולפ"ז המטלטלי' שלא קיבל עליו אחריות וליכא ש"ד בטענו נאמנו כתבו אם חסר

ביאורים

לא שייך החשש דשמא יתן מ מ אין כותבין מחשש דשמא פרעו כבר. ודעת הש"ך מ"ש בסקי"ח ובסק"כ ובסק"ג נתבאר בסמוך בסי"א. ועש"ך סקב"ד שחולק על הסמ"ע וס"כ דכשיכול לטעון פרעתי אינו טורף מלקוחות. ובס' קצה"ח הקשי' מערב למלוה ע"פ דכשהלוה מודה דנובה מהערב וכא חייש' לקנוניא ותירץ דערב דומ' לא"י אם פרעתיך ולקוחות דמי לא"י אם נתחייבתי לך והמציא מזה דין חדש דלקוחות שקנו תיכף אחר סס"ד באופן דליכא חשש שמא פרע קודם שלקחו דנובה מהן ע"ש ותמוהין דבריו דהבע"ח אין להם על הלוקח כלום רק על הנכסים תובע שנשתעבדו לו וזן תמיד בנדר אחד כמו ערב דהנכסים ודאי נשתעבדו לו וספק אם יצאו משיעבודן. והעיקר נראה דל"ד כלל לערב דבשלמא בערב כיון שנתערב בעד מלוה ע"פ ודאי על דעת כך נתערב דכשיתחייב הלוה בב"ד באיזה אופן שיתחייב ולא יהיה ללוה לשלם אז יתחייב הערב מצד ערבות דאם לא היתה כוונתו להיות ערב רק שיהיה ערב באם שהלוה הוא חייב על פי האמת ואם הלוה יהיה יכול לפטור עצמו מן הדין רק שיתחייב ע"פ דיבורו לא יהיה עליו דין ערב א"כ לעולם לא יתחייב הערב לשלם כיון דמלוה ע"פ הוא ולעולם יכול הוא לטעון פרעתי. גם מה שנסתפק בקצה"ח בהא דעמד בדין נובה ממשעבדי אי נובה מלקוחות שקנה באותו היום אחר שעמד בדין וגם אי נובה מהיורשין כשמת בו ביום. ולפענ"ד אין כאן מקום ספק דודאי מלקוחות לא גבה דהא כתובה כמעש' ב"ד דמי לשמואל כמבואר בניטין דף י"ח דיש קול לנשואין ואפ"ה אינו נובה מקוחות שבאותו היום דהא אפי' בב' כתובות ביום א' חולקין והטעם דטריפת לקוחות משום נעילת דלת הוא רק בהלוא' ובשאר ענייני ממון הוא משום תקנ' כמ"ש התו' בב"ב ד' קע"ה בד"ה או מן היורשין ולכך הושוו מדותיהם ומעש' ב"ד אין לו רק דין שטר ולכך כמו ששטר אינו נובה רק מיום המחרת כמו כן מעש' ב"ד וכתובה אבל מיורשין נבי אפי' לרב ושמואל דהא כתובה לא נבי מלקוחות רק ממחרת יום הכתיבה וכן שטר וכשמת ביום הכתיבה ודאי דנובה מיורשין. והטעם מהא דאינו נובה מלקוחות רק מיום המחרת כתבו התוס' בכתובות דף צ"ד משום דאינו מוכח מתוכו והר"ן בפ' המגרש כתב דדוקא נגד הלוקח ב' שלקח אחריו אינו מוכח כיון שי"ל שקנה קודם אבל המוכר נופיה א"י לחזור בו דנגד המוכר מוכח הוא

רעק"א

שטרות כיון דלא החזיק תכירו בשלו כלום לא מקרי כלל בעל השטר. ש"כ ממילא במובה שנתן הקרקע אין כותבין די"ל דלי ניחא לי'. דלא ליפסו שטרות כמ"ש תוס' בטעמא דחוזר בשדה. ואף לפסברת הש"ך שהתחייב בלא"ס כ מ' ספק, דחוזר בשדה כיון דמוחה הוי מפי כתבם וכדהעלה המ"ל. ואי"כ יל דלא אמרי' כלל מ' דליפסו שטר' א"כ בהודעת קרקע יל

החושן

לפי שעשה הודא' אם העדים יכתבו השטר אין אמדינן ליה לדעתיה דמודה זה דליכתבו שטרא וניחא ליה ומן הסתם כותבין כאלו הי' מדעת המקו' ולזה לעשות שטר עכ"ל וכ"כ הרשב"א בחשו' משום דאמדינן לדעתי' דניחא ליה א"כ למדין אנו מדבריהם דהיכא דהוא מוחה בפי' שלא לכותבו להודאתו אין כותבין

כיון

נתיבות

שטר ונובה וחוזר ונובה וכן אם אזמין עצר' לקנין לריכין לריכין כל הענינה לחתום מהאי טעמא ש"ך: (יד) לא היו קבועים ולא שלחו לו. פי' אז לא שלחו לו ודוקא שהודה מעצמו אבל כשהיה הדין ע"פ טענות ומתחייב עפ"י ב"ד הרי הן דייניס ויכולין לכתוב תתיר)(כשמודיעין ללוה אבל נאמן לומר פרעתי כ"ז שלא נכתב וע"כ סק"ח ש"ך בשם הכ"י והעשם שאין כותבין בלא קבעו ושלחו דבכה"ג אינו מעלה על דעתו שהן יכתבו לו שטר ופרע לו בלא שוכר משא"כ בקבעו ושלחו מעל' על דעתו שיכתבו לו ואינו פורע בלא שוכר אבל כשמודיעין ללוה כותבין אפילו בלא קבעו ושלחו ולפש"ך שיעה אחרת ויבואר לקמן: (טו) כדי שלא יערימו. ודוקא כשבאו שניהם לפני ב"ד או לפני עדים לריכין שיכירו גם המלוה משום דשמא המלוה חייב

משה"א

כשלא הוציא שטר מש"ה נאמן לטעון פרעתי תוך זמנו אבל כשלא הזמין כלל שאין להם לכתוב שטר כלל אין נאמן לטעון פרעתי תוך זמנו דלא איתרע טענותו כלל: ט) לא היו קבועי' עש"ך סקי"ח דמסיק דכל הפוסקים מודים דכשהי' ע"י תביע' והב"ד חייבו אותן מתוך טענותיהן דכא בעינן שלחו ע"ש. ואף דהרמב"ם כ' וז"ל הא דהודאה או עדות בב"ד וכן היא במחבר לקמן סי' ע"ט סעיף י"ב ועדות בב"ד ע"כ הב"ד חייבוהו ואם"ה כתב דבעינן שלחו ע"ש. וכן בש"ך בס"ק י"ד בשם הבעה"ת דמקבלי עדות א"י לכתוב שטר וכו' היינו משום דמיירי שלא עשו פס"ד עדיין עכ הקבלת עדות רק שהתובע בא לקבל עדות לפני הנתבע ולא באו כלל לדין בפניהם רק שיכתבו עדותן אבל כשכבר עשו פס"ד ביניהם באמת הוי שטר כמ"ש שם הש"ך ע"ש אבל בלא עשו פס"ד עדיין בפניהם רק שקיבלו עדות אסור להם ליתן עדות כתב או לעשות פס"ד שלא בפני הלוה וליתן להמלוה כתוב בלא קבעו ושלחו אבל קבעו ושלחו מעלה לוה על דעתו שהן ב"ד ראשון ליתן לו כתוב וכ"ז שקיבלו עדות בפני הלוה אבל מה שנותנין עדות שלא בפני הלוה וכותבין ב"ע שהי' שכא בפני הלוה ראשון למוסרו למלוה שאין לו דין שטר כיון שכתוב בו שהי' שלא בפני הלוה. אבן נוף דברי הש"ך תמוהין ועיין בסמוך ס"ק י"א פי' דבריו: י) שמא יתן לו. עסמ"ע סקי"ט. והנה לכאורה סעיף זה וסעיף ט' הן כפולים. ונם בסעיף זה נקט הטעם מחשש דשמא יתן ובסעיף ט' נקט הטעם דשמא פרעו. ונראה דכאן בא להשמיענו הדין אם כותבין לו דאחר שנכתב ודאי דיש לו דין מלוה בשטר ומיירי כאן כשבא לכתוב בעת שעדיין ודאי לא פרע לו ובזה כתב המחבר בסעיף זה דאסור להן לכתוב לו מחשש דשמא יתן ומיירי כשאין מודיעין להלוה דאסור להן לכתוב משום שכתב הסמ"ע בס"ק זה ובסעיף ט' בא להשמיענו דהודא' בב"ד הוי כמלו' בשטר אף שעדיין לא כתב דסעיף ט' קאי על מ"ש הרמב"ם והטור דהודא' בב"ד הוי כמלוה בשטר כמ"ש הסמ"ע ס"ק כ"ג והיינו דהוי כמלוה בשטר אף שלא נכתב עדיין וע"ז קאמר בסעיף ט' בד"א דהוי כמלוה בשטר קודם שנכתב כשלא קיבל את הדין וכו' והיינו קבעו ושלחו ומסיים אבל שנים שבאו לדין וכו' והיינו בלא קבעו ושלחו נאמן לטעון פרעתי. ומה שמסיים דאין כותבין מיירי אפי' כשרוצים להודיע ללוה שנותנין פס"ד דאז

חידושי

מבעי' לדעת הרשב"א בת' סי' אלף רי"ח דהטעם דכותבין כיון דאינו מתחייב בשל עצמו לא בעי' דעת המתחייב. ש"כ פשיטא דבכה"ג אין כותבין. אלא אף לדעת תוס' דס"ל דמחלה ומודע' הקי"ח הוא. ועכ"ל לשתחייבו הא דהודאה בקרקע כותבין משום דמסתמא ניחא ליה דאינו מזיק לו כלום והוי כלוה לו בפירוש. ש"כ עכ"ל דבזה ל"ש סברי' דלא ניחא דליפסו

קצות

מ"א סעיף ד' וכסי' קכ"ז סעיף ד': ד) הודה בקרקעות. וק"ל הא דאין שום חוב בהודאות קרקע מ"מ כיון דלא אמר להם כתבו ה"ל מפי כתבם ולדעת רש"י ובעה"מ כל שלא נעשה מדעת המתחייב הוי מפי כתבם ומלאתי בחידושי הר"ן פ' ז"ב ז"ל אבל בהודאות קרקע כיון שאין שום הקפד' בדבר ואין שום נזק

משה"כ

(יד) לא היו קבועים ולא שלחו לו. פי' אז לא שלחו לו ודוקא שהודה מעצמו אבל כשהיה הדין ע"פ טענות ומתחייב עפ"י ב"ד הרי הן דייניס ויכולין לכתוב תתיר)(כשמודיעין ללוה אבל נאמן לומר פרעתי כ"ז שלא נכתב וע"כ סק"ח ש"ך בשם הכ"י והעשם שאין כותבין בלא קבעו ושלחו דבכה"ג אינו מעלה על דעתו שהן יכתבו לו שטר ופרע לו בלא שוכר משא"כ בקבעו ושלחו מעל' על דעתו שיכתבו לו ואינו פורע בלא שוכר אבל כשמודיעין ללוה כותבין אפילו בלא קבעו ושלחו ולפש"ך שיעה אחרת ויבואר לקמן: (טו) כדי שלא יערימו. ודוקא כשבאו שניהם לפני ב"ד או לפני עדים לריכין שיכירו גם המלוה משום דשמא המלוה חייב

משה"א

כשלא הוציא שטר מש"ה נאמן לטעון פרעתי תוך זמנו אבל כשלא הזמין כלל שאין להם לכתוב שטר כלל אין נאמן לטעון פרעתי תוך זמנו דלא איתרע טענותו כלל: ט) לא היו קבועי' עש"ך סקי"ח דמסיק דכל הפוסקים מודים דכשהי' ע"י תביע' והב"ד חייבו אותן מתוך טענותיהן דכא בעינן שלחו ע"ש. ואף דהרמב"ם כ' וז"ל הא דהודאה או עדות בב"ד וכן היא במחבר לקמן סי' ע"ט סעיף י"ב ועדות בב"ד ע"כ הב"ד חייבוהו ואם"ה כתב דבעינן שלחו ע"ש. וכן בש"ך בס"ק י"ד בשם הבעה"ת דמקבלי עדות א"י לכתוב שטר וכו' היינו משום דמיירי שלא עשו פס"ד עדיין עכ הקבלת עדות רק שהתובע בא לקבל עדות לפני הנתבע ולא באו כלל לדין בפניהם רק שיכתבו עדותן אבל כשכבר עשו פס"ד ביניהם באמת הוי שטר כמ"ש שם הש"ך ע"ש אבל בלא עשו פס"ד עדיין בפניהם רק שקיבלו עדות אסור להם ליתן עדות כתב או לעשות פס"ד שלא בפני הלוה וליתן להמלוה כתוב בלא קבעו ושלחו אבל קבעו ושלחו מעלה לוה על דעתו שהן ב"ד ראשון ליתן לו כתוב וכ"ז שקיבלו עדות בפני הלוה אבל מה שנותנין עדות שלא בפני הלוה וכותבין ב"ע שהי' שכא בפני הלוה ראשון למוסרו למלוה שאין לו דין שטר כיון שכתוב בו שהי' שלא בפני הלוה. אבן נוף דברי הש"ך תמוהין ועיין בסמוך ס"ק י"א פי' דבריו: י) שמא יתן לו. עסמ"ע סקי"ט. והנה לכאורה סעיף זה וסעיף ט' הן כפולים. ונם בסעיף זה נקט הטעם מחשש דשמא יתן ובסעיף ט' נקט הטעם דשמא פרעו. ונראה דכאן בא להשמיענו הדין אם כותבין לו דאחר שנכתב ודאי דיש לו דין מלוה בשטר ומיירי כאן כשבא לכתוב בעת שעדיין ודאי לא פרע לו ובזה כתב המחבר בסעיף זה דאסור להן לכתוב לו מחשש דשמא יתן ומיירי כשאין מודיעין להלוה דאסור להן לכתוב משום שכתב הסמ"ע בס"ק זה ובסעיף ט' בא להשמיענו דהודא' בב"ד הוי כמלו' בשטר אף שעדיין לא כתב דסעיף ט' קאי על מ"ש הרמב"ם והטור דהודא' בב"ד הוי כמלוה בשטר כמ"ש הסמ"ע ס"ק כ"ג והיינו דהוי כמלוה בשטר אף שלא נכתב עדיין וע"ז קאמר בסעיף ט' בד"א דהוי כמלוה בשטר קודם שנכתב כשלא קיבל את הדין וכו' והיינו קבעו ושלחו ומסיים אבל שנים שבאו לדין וכו' והיינו בלא קבעו ושלחו נאמן לטעון פרעתי. ומה שמסיים דאין כותבין מיירי אפי' כשרוצים להודיע ללוה שנותנין פס"ד דאז

חידושי

מבעי' לדעת הרשב"א בת' סי' אלף רי"ח דהטעם דכותבין כיון דאינו מתחייב בשל עצמו לא בעי' דעת המתחייב. ש"כ פשיטא דבכה"ג אין כותבין. אלא אף לדעת תוס' דס"ל דמחלה ומודע' הקי"ח הוא. ועכ"ל לשתחייבו הא דהודאה בקרקע כותבין משום דמסתמא ניחא ליה דאינו מזיק לו כלום והוי כלוה לו בפירוש. ש"כ עכ"ל דבזה ל"ש סברי' דלא ניחא דליפסו

קצות

מ"א סעיף ד' וכסי' קכ"ז סעיף ד': ד) הודה בקרקעות. וק"ל הא דאין שום חוב בהודאות קרקע מ"מ כיון דלא אמר להם כתבו ה"ל מפי כתבם ולדעת רש"י ובעה"מ כל שלא נעשה מדעת המתחייב הוי מפי כתבם ומלאתי בחידושי הר"ן פ' ז"ב ז"ל אבל בהודאות קרקע כיון שאין

מידו בהסתר משל"כ בסודה בקרקע וכדמסיק המחבר ועפ"ר : כג בד"א שכשהודה בב"ד הוא כמלוה בשטר. ע"ם ברמב"ם בדין ה' דכ' לפני זה בג' שיטבו וסלחו אחריו לבא ובא והודה לפניהם דה"ל כמלוה בשטר ועליו כתוב שם הלי בד"א כו' ע"ש : כד אבל שניה שבאו לדין כו'. ר"ל אע"ג דגם זה שהודה בב"ד מחשב כמלוה בשטר לענין למערף לקוחות משום דמעשה ב"ד יש לו קול ומיהו ה"מ כשידוע שלא פרע לו או שהלוה מודה לו שלא פרעו אבל כשטוען פרעתי נאמן בין שא"ל הדייני' חייב ליתן לו כו' (כ"כ בטור בסעיף י' בשם התוס') ומ"ש הטור שם ז"ל הא דהודאה בב"ד מחשב כמלו' בשטר כו' לא קאי אמ"ש לפני זה דאיירי בשלחו אחריו והודה אלא קאי אמ"ש התוס' דאיירי בהקומו שם בתקומו דאיירי בכל הודאה בב"ד ועמ"ש בסמ"ע בכל כוונת הרמב"ם והמחבר בזה ג"כ : כה בין שאמרו הדייני' חייב ליתן לו כו' פי' אף דלי' זה אינו מורה שפשוט הי' לדייני' שחייב לו אלא כאלו אמרו נראה לנו שתחייב ליתן לו ושיעיינו תחלה עוד בדייני וה"א שלא יהא נאמן לומר שפרעו וכמ"ש לעיל סי' כ"ב ולקמן סי' פ"ע [ע"ע] ע"ש זעפ"ר : כו ואמר פרעתי נאמן. עד"ר דהוכחתי מדברי הרמב"ם דס"ל דאפי' אם בא לכתוב לו בעת שעדיין ודאי לא פרע לו אפ"ה לא יכתבו לו משום דנאמן לומר פרעתי כל שהודה בלי שליחות הב"ד אחריו וכשיטי' כתב הודאה מב"ד בידו לא יהי' נאמן אבל מדברי מור"ם נראה בהג"ה דמשום כתב הודאה לפסק דין והארכתי מזה בפרישה ע"ש ובע"ש כתב זה לשונו ליית דינא ונתברר דלא פרע כו' ולא דק ועפ"ה : כז שמא כבר פרעו . וכ"כ בד"מ

אתה ליתן לו כו' וכ"כ בטור סעיף י' בשם התוס' ומ"ש הטור שם ז"ל דהודאי בב"ד אם אינו אחריו והודה אלא קאי אמ"ש התוס' דאיירי בכל הודאה בב"ד ועמש"ל בסמ"ע ע"ט סי"ב וכן כוונת הרמב"ם והמחבר בזה ג"כ עכ"ל נראה מדבריו דאף במקו' שיכול לטעון פרעתי ואין כותבים לו מ"מ טורף מלקוחות וכ"כ עוד בסמ"ע לקמן סי' נ"א ס"ק ב' וס"ס ע' ס"ק י"ט וסי' ע"ט סי"ב ס"ק נ"א ואין דבריו נכונים כמו שהשגתי עליו בסי' ע"ט ס"ק ל' באריכות וגם דברי הטור שכ' הא דהודאה בב"ד מחשב כמלוה בשטר כו' לא משמע כדבריו אלא משמע דהיינו במקו' דהוי כמלוה בשטר דהיינו אם בשלחו אחריו לומר פרעתי ואז דוקא אחרינן מעשה בית דין יש לו קול וע"ש ודו"ק : בא לכתוב בעת שעדיין ודאי לא פרע אפ"ה לא יכתבו לו משום דנאמן לומר פרעתי כל שהודה בלי שליחות הב"ד אחריו וכשיהיה כתב הודאה מב"ד בידו לא יהיה נאמן כו' ובע"ש כ' ז"ל ליית דין נתברר דלא פרע כו' ולא דק עכ"ל ומ"ש דמוכח מדברי הרמב"ם דאפי' בא לכתוב בעת שודאי לא פרע כו' פשוט הוא כדמוכח מדברי הרמב"ם והמחבר לעיל ריש ס"ז וכ"כ בע"ש גופיה שם להדיא בביאור יותר ע"ש ומ"ש ובע"ש כו' ולא דק לפע"ד הע"ש דק יפה דז"ל ואע"ג דאמרינן דעדית בב"ד או הודאה בב"ד כמלוה שכתובה בשטר דמי ה"מ היכא דלא נאית דינא עד שנשלחו אחריו והביאו לדין א"ל ליית לדינא ונתברר דלא פרע אבל היכא דליית לדינא כגון הכא שבאו מעצמם לדין ונפק מבית דינא אדעתיה דקבליה עליה לדינא ובא ואמר פרעתי נאמן עכ"ל ונראה שכוונת ע"ש להשוות דברי הרמב"ם לדברי הרי"ף שכן דרכו של הרמב"ם למשוך תמיד אחר דברי הרי"ף לכך הכניס הע"ש דברי הרמב"ם בדברי הרי"ף וגם הה"מ הביא דברי הרי"ף וכתב שקרובי' דבריו לדברי הרמב"ם וע"כ נראה להע"ש לפרש דמ"ש הרי"ף לא נאית דינא בו' היינו שלא קבל הדין עד שנשלחו אחריו והאמת שאפשר לפרש דמ"ש הרי"ף לא נאית דינא ספר ח' סי' קכ"ג אמנם הרמב"ם נראה שלא פי' דבריו כן וכ"כ בתשובת מהר"ל ן' חביב סימן ק"ע דף קמ"ו ע"א שם לפרש דברי הרי"ף כהרמב"ם דק שכתב וז"ל אמנם שוף לשונו של הרי"ף שכתב ונפק ליה מבי דינא אדעתא דקבליה עליה לדינא כו' הוא זר בעיני לפרשו ע"פ זאת הכוונה עכ"ל ולעפד"נ דבשוף לשונו תרתי קאמר דתרתי בעינן דלאית דינא מתחלה ולא שלחו אחריו וגם נפיק מבי דינא אחר כך וקיבל הפסק ולא סירב שוב מצאתי כן להדיא בבעה"ת שער י"ב ח"ב וז"ל ודבר זה כתבו הרי"ף בהלכותיו ותירץ ה"מ היכא דלא נאית דינא כלומר שלא קיבל דינו עד ששלחו אחריו והביאו בהכרח אבל היכא דנאית דינא ואמר פרעתי נאמן וכ"כ הרא"ש ז"ל כל העמדה בדין לאלתר הוא כמלוה בשטר כו' שילא מלפני ב"ד בסרבנות כו' ועי' מ"ש לקמן ע"ע סעיף י"ב ס"ק כ"ט ובזה נתישב מה שהיה קשה לבעל גידולי תרומה שם על הבעה"ת שם ע"ש ודו"ק ולפי זה נראה לומר דאע"ג דודאי משמע מדברי הרמב"ם דאפי' אם בא לכתוב בעת שעדיין ודאי לא פרע אם אינו אחריו אינו אחריו אינו אחריו

פרע לו משמע דכותבי' לו פס"ד ולי נראה דאפ"ה אין כותבי' לו שמא יפרע לו ולאחר זמן יתבע אותו וזה יטענו להד"ם והוא יוציא הפס"ד ויהיה מוחזק כפרן וכמ"ש סברא זו בס"ם ע"ט וגם כתבתי דאף למ"ד נאמן לומ' פרעתי אין כותבי' אותו לכתחלה מטע' הנ"ל והא דאיה שבס"ם ע"ט כתב הטור גם אפס"ד דאין כותבים אותו לכתחלה אף שפסק דנאמן לו' פרעתי ע"ש עכ"ל ואין דבריו נכוני' דא"כ לעולם לא יכתבו לו פסק דין ועוד דהא מוכח להדיא בס"ם פ"ק דמציעא דיש דף י"ז דאם ידוע ודאי שלא פרע לו כותבי' לו וכן משמע בכל הפוסקי' וכ"כ הטור להדיא וז"ל לפיכך אין ב"ד כותבין לו אא"כ ידוע שלא פרע כו' ונהי דהביא הטור בתר הכי דברי רא"ה מ"מ בהא לא פליג רא"ה . גם מ"ש שמא יפרע לו ולאחר זמן יטעון להד"ם כו' לא מסתבר כלל ואע"פ שהוא כתב סברא זו בס"ם ע"ט כבר הסגתי עליו שם בזה ע"ש ומ"ש והא דאיה שבס"ם ע"ט כו' אין זה דא' דהא לטעם של הר"ב נמי ניחא דנהי דנאמן מ"מ אין כותבין לו משום זילותא דבי דינא אז דמיחזי כשקרא למ"ש שאר אחרוני' וכן לפמ"ש לקמן סעיף כ"ו בדעת הטור נמי ניחא ע"ש ואפשר הסמ"ע מיירי דאין כותבין לו כשאין מודיעים לנתבע דסד"א כיון דלהאי מ"ד נאמן לומר פרעתי יכתבו לו קמ"ל דלא משום דשמא יוחזק כפרן ובס"ם ופוסקי' וטור מיירי שכותבין לו כשמודיעי' לנתבע שכותבין ומ"מ אין דבריו מחוורין ודוק : (כח) אם יש בידו פס"ד כו' . לפי מ"ש בסמוך ס"ק כ' יש לדקדק על המחבר דאזיל בשטת הרמב"ם שלא הוצרך לכתוב דין זה דהא להרמב"ם כל היכא שנעשה פס"ד אפילו לא כתבו הפס"ד שוב אינו נאמן לומר פרעתי דכל מעשה ב"ד כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי ולכך לא כתב הרמב"ם דין זה כלל ותשובת מיי' בשם מהר"ם דכתבוהו היינו משום דס"ל דכל מעשה ב"ד כל זמן שלא נכת' יכול לטעון פרעתי וק"ל : (נט) אין הלה נאמן לומר פרעתי בדרך הבית כתב סב"ד הרי"ף והרמב"ם וגם בתשו' מהר"ל ן' חביב סי' ק"ט האריך להוכיח שכן דעתם ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' רפ"ט ור"ל האריך ולא כתב כן ופסק דנאמן לומר פרעתי וכל דבריו אינם נראין לי ובפרט הראיה שהביא שם בשוף התשו' וז"ל ויש ראיה נ"כ ממ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ט מה' שמיטה ב"ד שחתכו את הדין וכתבו פס"ד אים פלוני אתה חייב ליתן לזה כך וכך אינו נשמע שזה כנגבו ואינו כמלוה ע"כ משמע דנאמן לומר פרעתי שהרי הוא כנגבו ואינו כשטר עכ"ל אינו ראיה כלל ואדרבה מוכח מכאן לכאור' איפכא דאם איתא דיכול לומר פרעתי הרי הוא מחוסר נוביינא טוב' ודמי למלוה על פה ואמאי אינו נשמע וא"כ גם מדברי הסמ"ג בהל' שמיטה עשין ע"ד והברטנורה פ"י דשביעית שכתבו שם כהרמב"ם מוכח דס"ל דעל פסק דין אינו נאמן לומר פרעתי : עוד האריך המבי"ט שם בראיו' מהפוסקי' וכל ראיותיו אינם כלום והעיקר כמ"ש בתשו' מהר"ל ן' חביב דכיון דאפי' בהודאת ס"ל להרי"ף והרמב"ם דאם כתבו לו שוב אינו נאמן לו' פרעתי כ"ש בפס"ד. ומ"ש המבי"ט שם דטעמא דהרמב"ם בהודאה אינו משום דלא יהא נאמן אלא דשמא פרעו ואם יתנו לו הפס"ד יחזור ויתבע ממנו אבל כשלא יתנו לו הפס"ד לא יהיה לו לב לחזור ולתבוע אבל אה"נ דאף שיתנו לו הפס"ד יהיה נאמן לומר פרעתי אלא שיביאו אותו (ופי' זה כתב גם כן הב"ח כאן בסי' זה ובקמן בס"ם ע"ט) א"נ נוכל לפרש דאם כתבו לו אחר כך לא יהיה נאמן לומר פרעתי קודם משום דמסתמא נאמר כשנתנו לו ב"ד פס"ד בזמן הכתוב בו אז יש לו עדים שנתנוהו היום עדיין לא פרע ומשום הכי אין כותבין ונותני' לו שמא פרע כבר ויוציא פס"ד אח"כ אבל כשנתנו הפס"ד קודם שילאו מבית דין ודאי שלא פרע עדיין ונאמן לומר פרעתי אח"כ (ופי' זה כתב נ"כ הבעל נדולי תרומה) וזה מוכרח דאל"כ תיקשי על הטור דבסי' כ"ט הביא דברי רא"ה ולקמן סי' ע"ט פסק כהרמב"ם וגם הב"ח ובעל גי' תרומה שער י"ב ח"ב דף ע"א כתב כדבריהם אלו וכמ"ש לקמן. וכל זה אינו מחוור להוציא דברי הרי"ף והרמב"ם מפשטן בסברות קלושות ודחוקות . גם מה שהביא הבעל נדולי תרומה שם דאיה לדבריו וז"ל שוב מצאתי און לי דברי הנ"י פז"ב שכתב וז"ל ודוקא קודם שילא מלפני ב"ד אבל לאחר שילא אין כותבין דאיישינן שמא נתן לו ובהכי מיתוקמא הא דפ"ק דמציעא כו' אלמא דאחר שילא יכול לטעון פרעתי אע"פ שכתבו שאם אינו נאמן מה הועילו במה שתקנו שלא יכתבו (אלא) קודם שילאו הא איכא למיחש נמי שמא יתן לו אח"כ אלא ודאי אין מקום חשש לזה שאם יפרע יטעון פרעתי ויהיה נאמן עכ"ל אינו ראיה כלל ודבריו תמוהין דאם יתן לו אח"כ יקח הפס"ד ממנו כיון שנכתב בפניו קודם שילאו מב"ד ואם לא יקח איהו דאפסיד אנפשיה גם אשתמיטתיה דברי הנ"י פ"ק דמציעא שאביא לקמן . גם קשה על חילוקם זה יכתבו הב"ד הפס"ד ויכתבו בו שנפסק ביום פלוני ונכתב ביום פלוני (גם מה שהקשה בס' גידולי תרומה שם על הרא"ש שכתב דיכול לומר פרעתי משום דאפי' במלוה בשטר היה נאמן לומר פרעתי אי לאו דשטרך בידי מאי בעי כו' וא"כ קשה לדידיה אמאי קאמר ר"י בא מלוה לכתוב אין כותבי' יכתבו ויכתבו דממ"נ יפטר אם הב"ד חייבים להודיע ללוה שכותבין פס"ד יזהר הלוה שלא לפרוע אם לא יקרע הפס"ד וכל זמן שלא יהא נקרע יהיה כשטר ממש ואם לא יחוייב הב"ד להודיע ללוה ודאי לעולם יהא נאמן לומר פרעתי כו' ע"ש שהאריך ומתוך כך לכנס בדוחקי' לתרץ דאפשר דהלוה טעי בדרא"ה כו' ע"ש וכל זה בחנם טרח דהיא נופה קמ"ל דאין דינא נאמן לומ' פרעתי כיון שלא כתבו עדיין ואין בידו כתב דהוי כשטר דינמא שטרך בידי מאי בעי מאי בעי ולכך אין כותבין שלא מדעת הלוה דשוב לא יהא נאמן לומר פרעתי דינמא דמסתמא הב"ד כדין עשו שהודיעו לו שכתבו וזה ברור) ומה שנתחבטו האחרוני' הנ"ל ואחר אחרונים נ"כ בדברי הטור שהביא כאן דברי רא"ה ולקמן סי' ע"ט כתב כדברי הרמב"ם אפי' יאמרו דברי הטור בקושיא אין כדאי בשביל זה לסתור דין ברור בס"ם ורמב"ם והרבה פוסקי' ועוד דנראה לפע"ד דגם הטור סובר כן וכדמשמע פשט דבריו דלקמן סימן ע"ט . ומ"ש כאן דברי רא"ה אינו אלא להחזיק מה שכתוב קודם לכן בשם התוספות דכל המודה בבית דין וילא ואמר פרעתי נאמן ולאפוקי דלא תימא דמעשה בית דין כקנין דמי ואפי' לא נכתב אינו נאמן לומר פרעתי והך דר"ל דפ"ק דמציעא דף י"ז לית הלכתא כוותיה כיון דקי"ל

(כח) אם יש בידו פסק דין (כט) אין הלוה נאמן

העמדה בדין כשטר דמי קמ"ל דליתא וגם הרא"ם בעצמו בא להחזיק כן דבריו בדין זה שכ' וז"ל אמר רב נאמן כו' דאע"ג דאמרי' לעיל דעמד בדין כמלוה בשטר דמי היינו לערוף לקוחות אבל מצי למימר פרעתי דאפי' במלוה בשטר הוי מצי למימר פרעתי אי לאו דא"ל שטרך בידי מאי בעי כו' עכ"ל אלמא דבא לומר דלא תימא דהעמדה בדין כנכתב דמי ושוב אינו יכול לומר פרעתי והך דרב נאמן דלא כהלכתא היא כיון דאמרינן בס"ם לעיל דהעמדה בדין כמלוה בשטר דמי קמ"ל דהא ליתא דאפי' במלוה בשטר הוי מצ"ל פרעתי אי לאו דא"ל שטרך בידי מאי בעי והכא שלא נכתב לא שייך לומר כן. וכן בא הטור להחזיק דבריו וכ' וז"ל וכתבו התוס' כו' אבל אם טוען שפרעו נאמן כו' (והיינו דברי הרא"ם) לפיכך אין ב"ד כותבין כו' כלומ' דאם היו כותבין לו שוב אינו נאמן. ואפי' אם כתבו לו פסק דין וטוען שפרע כ' אבי העזרי שנאמן כו' וא"כ פשיטא דהיכא דלא כתבו לו דנאמן ולאו דס"ל כאבי העזרי בכתבו לו דסמך בזה עמ"ש לעיל וגם עמ"ש לקמן סי' ע"ט ולא הביא דברי אבי העזרי אלא להחזיק דבריו דעכ"פ קי"ל כהך דרב נאמן דפ"ק דמציעא דילא ואמר פרעתי נאמן. ורחיה לזה דאם לא כן אמאי לא הביא הטור דברי רא"ה לקמן סי' ע"ט ועוד דבכאן בסי' ל"ט דמיירי מענייני הודאה בכל הסי' ולא מענין שטרות ופסקי ב"ד מה ענין דברי רא"ה לכאן ועוד מאי ואפי' אם כתבו לו פס"ד כ' אבי העזרי כו' אלא ודאי כדפרישית והשתא א"ש מ"ש הטור וכן כ' הרמב"ם כו' ונתחבטו הב"י והאחרונים בפירושו מאי וכ"כ הרמב"ם הלא אדרבה הרמב"ם כ' איפכא ולפמ"ש א"ש דכמו שמביא דברי רא"ה להחזיק דהך דרב נאמן דהלכתא היא כן מייתי דברי הרמב"ם וכ' וכ"כ הרמב"ם וכו'. (ואע"ג דכתבתי לעיל סק"ך וכ"ג דס"ל להרמב"ם דמעשה ב"ד אפי' לא נכתב כנכתב דמי מ"מ לענין זה מייתי דברי הרמב"ם דהך דר"ן דהלכתא היא ודוק) כן נ"ל ברור דעת הטור וכה"ג תמצא כמה פעמים בטור שמביא דברי איזה פוסק בשביל איזה דין שנלמד ממנו ולא ס"ל לגמרי כותיה כדלקמן סי' מ"ג סקי"ב וס"י וכמה דוכתי. ועוד אפילו יהיה דעת הטור כן מ"מ כבר הוכיח מהר"ל ן' חביב שם בראיות ברורות מהרבה פוסקים ובפרט מן ר' ירוחם והר"ן ור"ח ור' אפרים ובעל העיטור שהבאתי לקמן סי' ע"ט סי"ב סקכ"ט וריב"ש כדברי מהר"מ דעל פסק דין אינו נאמן לומר פרעתי וסתר דברי רא"ה באחרוכה ע"ש(גם מה שכ' המרדכי פ"ק דמציעא על הסמ"ג והיינו כדברי רא"ה נלפע"ד דע"ש הוא וס"ל והיינו שלא כדברי רא"ה וכ"כ בספר גדולת מרדכי שם שיש מגיהין כן ומ"ש שם בגדולת מרדכי אח"כ אינו נראה לי אלא העיקר כשיש מגיהין וכן הוא דעת השואל בתשו' הר"ב סי' ל"ח שאלה ו' שהגיה והיינו שלא כדברי רא"ה כו' ומה שהשיב לו הר"ב שם כבר כתבתי לעיל סקכ"ג שאין תשובתו ברורה) וכ"כ עוד הנ"י פ"ק דמציעא וז"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כו' כגון עיקר כתובה כו' וכן שטר מעשה ב"ד שעשו בפסק דינם הטוען אחריהם פרעתי לא אמר כלום דלא תימא כל שטר שנעשה בלא לוחא בעל דבר אין דין שטר עליו ויכול לומר פרעתי דהא ליתא כ"כ הרנב"ר בחידושיו עכ"ל וכ"כ הרמב"ן בס' המלחמות שם וז"ל שבכלל מעשה ב"ד כתובה כו' וכן מי שכתבו לו ב"ד פסק דינו אינו יכול לטעון אחרינו כלום כו' וכ"כ עוד הרמב"ן להדיא בחדושיו פ' א"ה נבי הא דאמרינן הא דף מ' קנין אי כמעשה ב"ד דמי כו' וז"ל וכדאמרי' בפ' שנים אוסרין בא מלוה לכתוב אין כותבים ונותנים לו דחיישינן דלמא מקבל דנפיק מבי דינא כותבים אם אמר להם כתבו לי כותבים לו ואע"פ שהלוה עומד ולוות ואם כתבו לו ה"ל כמלוה בשטר והטוען אחר מעשה ב"ד אין שומעין לו וכן נמי בנברא דלא לאית דינא כותבים ונותנים לו ואינו נאמן לומר פרעתי כו' עכ"ל : גם מ"ש ב"י וז"ל אבל רש"י פי' בא מלוה לפניהם לכתוב לו שטר אדרכתא על נכסיו אין כותבים ונותנים לו ולפ"ז אע"פ שפס"ד בידו נאמן לומר פרעתי דאל"כ ליפלוג בין כשפס"ד בידו לאינו בידו עכ"ל לפע"ד ליתא אלא אדרבא דעת רש"י כמהר"ם (שבימי חכמי הש"ס לא היו כותבים פס"ד בתחלה בלא אדרכתא אלא הפס"ד הראשון הוא הנקרא אדרכתא) ואדרכתא היינו פסק דין כמ"ש רש"י פ' הגוזל דף קי"ב ע"ב וז"ל אדרכתא פס"ד לירד לתוך נכסים של לוה כו' וכ"כ עוד רש"י בפ' המפקיד דף ל"ה ע"ב זכן בכמה דוכתי טובי וכ"כ מהר"ל ן' חביב שם.ותדע שהרי גם הנ"י כ' בא מלוה לכתוב שטר אדרכתא כו' והרי הבאתי דברי הנ"י דס"ל להדיא דא"י לטעון על פסק דין פרעתי אלא ודאי כמ"ש. ומתוך מה שכתבתי נראה מ"ש בתשו' מבי"ט שם לחלק בין פסק דין שנעשה על חוב ידוע לירד לנכסי הלוה ובין פסק דין דשלמא וחילוקים אלו לא שערוס הראשונים . וגם בתשב"ץ סי' תקי"ט כ' וז"ל אדם שים לו פס"ד על חבירו וחבירו אומר פרעתי נאמן וכן משמע בהנוזל בתרא דף קי"ב דאיתא התם כתבינא אדרכתא ומודיעינן ליה ללוה כדי שידע שהאליטו לו נכסיו ולכך אם אמר פרעתי אינו נאמן אבל פס"ד כותבים שלא מדעת הלוה לכך אם אמר פרעתי נאמן. הנ"ה (והוא הנהת הר' פרץ) ודוקא כשאין ביד המלוה פסק דין אבל אם יש למלוה פסק דין בידו אינו נאמן לומר פרעתי משום דא"ל שטרך בידי מאי בעי דלא נרע ממלוה בשטר דאינו נאמן לומר פרעתי עכ"ל ומייתי ליה הכל בו בסוף ספרו בדינים מהתשב"ץ בסי' קכ"ט דין ל"ז ונראה דה"ר פרץ הניח ופי' דהך דתשב"ץ מיירי שהפסק דין עדיין אצל הב"ד אבל כשהוא ביד המלוה אינו נאמן ובזה נראה נ"כ מה שהביא המבי"ט שם בשם

טורי זהב

אחריות ליכא קלא קמ"ל ע"כ) : בשם מהרש"ל בשור אה"ע) שאולי אינו רולה זכו' וכשיית הרא"ש כלל ס"ה ובפסקים שהעתיק הב"י סעיף ז' כ' הטעם הוא דזיל נכסיה ואין אדם רולה שיכתבו שטר עליו ע"ש ולפ"ז אפי' בשטר שאינו מלוה אלא מכר וכ"כ הטור סי' רמ"ב פ"ש : (ע"ש עא"ג אם שהוא מודה שלא הרעו וכו') ויש מקום עיון בזה דהא כיון דהוא היה יכול לטענו כרוע אנו טענינן ליה ללקוחות שמא פרע ועכשיו עותיס קמוניא אלא שהוה מ"כ הרמב"ן ר"י מטרחא די"ל דה"פ דר"ל היינו אם לאחר שילא מב"ד בא מלוה לכתוב כיון שידוע לנו שלא פרע אלא שהוא מודה כותבים לו ונוהם מהשתא מתשובריס דקלא אית ליה וכמלוה בשטר דמיא והיינו דוקא היכא דמתחלה לא נ"ל לדינא וילא בסרבנות ומתוהו חזקה דלא פרעו עד דמודעי לב"ד וכדעת הרי"ף וכו' ולכן בסי' ע"ט כתב הטור כדעת הרי"ף ולכאן בהרא"ם שאין ביניהם מידי ע"ש בח"ג סי' מ"ו ודלא כב"י ויהיה"כ תמיהת מהריב"ל ח"ח דף ק"ט זע' בספר בנ"ש : (ע"ש בב"י ד"ה לא לקח בקנין וכו' עד אינה מ"ר הלכתא כמר בר רב אחי וכו') ומ"ש התוספה בשהדרין בשם ריב"ן שכתב בשם רש"י שפסק כמר בר"א בתוריתא הוא ע"ש שרש"י בחולין פרק בהמה המקשה כתב להדיא דלית הלכתא בתוריתא וכ"כ התוספה שם בשם רש"י וכ"כ הרא"ש שם בשהדרין וכ"כ הי"י בחולין בשם רש"י וע' שם ורחיה ברורות מהוכחת הרא"ש מפ' הכותב דרש"י ס"ל דלית הלכתא כמר בר"א כו' (בח"ד וע' בתשו' הרשב"א סי' תלט וקמ"ט וכו') ע"ש דמצאתי דסובר דהלכתא כמר בר"א ועיל סי' ס"א סעיף י"ז שהעתיק בתשובת הרשב"א דמשמע שם דאינו מלריך שילאו כמו הס"ל דבפיר' ולא מלריך שילאו כמו הס"ל למר בר"א ל"ל דהתם איירי שהוה ש"י תביעה ומהני הוראה כמ"ש בשם הכ"י לעיל אבל בשו"ת דלקמן וקמ"ט מיירי בהוה מעצמו וק"ל : (ע"ש בד"א שאין כותבין וכו' עד והם כדברי הרמב"ם בפ"ז מטוען ונטען וסי') אינו מוכרח דדברי הם כיון שהם מחוסרים נוביינא ויכול לתבעו פעם שנית ויצטרך לשלם בהלואה כיון שיהי' לו שטר עליו מה שא"כ בפקדון דלא שייה לו שטר עליו אלא יוכל לתבעו שנית דיהי' לאמן בהחזרתו כמנו דנהנסו לא בשטר ובהדיא כ' הרמב"ם בטעם במטלטלי דיוכל לתבעו שנית וכן משמע קלת במ"מ דלא כתב הרמב"ם נבי מטלטלי לאפוקי מרבוותא דס"ל לא בהלואה מטלטלי בעייהו סותבין אבל לא בא לשלול פקדון אלא שייך בים התבעו שנית ודוק אבל הרשב"א בתשובה סימן א' ר"א סובר כדעת הנ"י וצריך לדחוק בפי' הגמרא לדעת' : (ע"ש כותבין שטר אלוה וכו' עד משום דעולה הוא וכו') דאינו ענין לזה דהתם איירי שמעידים שלוה ליתן למלוה בתורת אמנה אלא עיקר הטעם דאלו הוא משום שאמר להדיא תנו לידי אבל כשאמר תנו למלוה בסתם נותנין וכ"כ בבעה"ת שטר כ"ב להדיא טעם זה בשם הר' נתן ע"ש : (ע"ש כילד אמר קנו וכו' עד לאו דוקא וכו') ולא דק דדוקא היא כיון דאלא בפנינו היא אז לא אמרינן סתם קנין וכו' וכן כתב לעיל במתו' ה' בשם הרמב"ן וזה שקטה התיהתו שתמה לעיל על הטור וק"ל וכן כת' בסמ"ע סעיף קטן ט"ו: (ע"ש ואין כותבין שטר למלוה) וכו' עד וש לומר דאחי' בתם וכו' ולפי זה קשה אדך דאי מזה שם דבאחר שטרות לא חיישינן דלמא שאני בשטר אלוה כו ופרעו דבשעה שנתהם לא מיחזי כשקרא אבל באחר שטרות בשעת כתיבה מיחזי כשקרא חיישינן וכל שכן בתחילה מיהו בעיקר קושיית הב"י יש לומר על פי מה שכ' הרמב"ם פרק ו' מהלכות עדות מותר לכתוב הקיום בשטר קודם שנתקיים השטר אחין הכתיבה עיקר אלא התחילה כו' נראה דבתחילה חיישינן למחזי כשקרא עדות ולכך פסול ואין כותבין אלא לפי זה ג"כ קשה מהתם מהא דשטר אלוה כו ופרעו משמע שגם בתחילה ליכא למיחש וצ"ע ועיין עוד בס"ם סימן מ"ו ס"ק דיש לייאש :

ביאור הגר"א

חמ"ע וס"ק . אלא דכ"ל לדברי הב"מ וזהרב בס"י דאם מודיעין אח"כ כותבין ומוחזין משאי"כ בה"ג (ע"כ) : [ב] אם יש. ב"מ אם הטוען כו' כפי' הגאונים ומפי' הרי"ף הנ"ל: (ליקוט)אם יש כו'. כמש"ם הטוען אחר מעשה ב"ד כו' ופי' הגאונים פס"ד וכ"ה בירו' פ' בתר' דשביעית ולא מעשה ב"ד אלו נזרי דינין (ע"כ) : (ליקוט) אם יש כו'. המ"ע בפ' ג"פ כל מירפא כו' ומירפא

קצות

חייב לבל הלוקח והיורש שלא נתחייב מחמת עצמו בלל אלא נכסים הוא דהשתעבד' ולוקח ויורש נכנסו בשעבודו ומש"ה טענינן ליורש ולוקח שמא פרע ובדחזינן לטענן משאי"ל דבפל דבר נופיה אפי' לא ה"ל למידע חייב לרשע הרמב"ם ודעימיה ואפי' הכי יורשין פטורין ומשום דהוי כמו טענת ברי דאמן טענינן אלו אביהן קיים הוי טענין כך וטענתא דידיה כמו ברי הוא וא"כ ה"ה לטעון שמא פרע הפרב דהוי בפל דבר דמחייב נופו הו"ל א"י אם פרעתיך ויורש ולוקח דאינהו לא נתחייבו אלא נכסים דנשתעבדו טענינן להו טענת המורים והמוכר והוי כמו טענת ברי ואפילו המוכר מודה חיישינן לקנוניא ולכן נרא' דהיינו דוקא היכא דמינו למטען דפרע המוכר קודם שלקחו הלוקח וא"כ הלוקח ברבות יוד ואין עליו שום שעבוד מעולם כיון דכבר פרע המוכר קודם שקנה הלוקח לא טענינן ללוקח שפרע המוכר אא"כ כיון שנכנס ודאי בשעבודו של זה ה"ל א"י אם פרעתיך וכה"ג נבי מוכר שדה והחזיק יום אחד והלוקח שלשה שנים טענינן ללוקח שקנה המוכר קודם שלקחו הלוקח אבל אחר שירד הלוקח לא טענינ' שלקחו המוכר ודו"ק וא"כ לפ"ז אם הודה הלו' שלא פרע והלוקח קנה תיכף אחר הודאתו הו לא חיישינן שמא פרעו אחר שקנה הלוקח ומש"ה לא כ' הב"ף דטענינן התרא' אל מחזיר אלא בעדים וסני בהודאת הלו' לחוד כל דנתברר שלא פרע קודם שקנ' הלוקח וכמ"ש ודו"ק : ו) פרפפי נאמן אבל ממשעבדי נבי מכי עמד בדין וכדאמרינן בס"ם עמד בדין נוכח ממשעבדי ונסתפקתי מאימתי נבי מי נימא תיכף מכי עמד בדין הי"ל קלא וה"ל ללקוחות ליזהר שלא לקנות שבה אחר זה או נימא דאינו נוכח אלא מיום מחרתו כמו בשטר ולכאור' נרא' כיון דנבי שטר היכא דכותבין שעות נוכח בשעות אלא היכא דאין כותבין שעות רק יום אינו נוכח אלא ממחרתו וכמן נבי הבע"ד מאי אולמיה דיום מבעה וכי אזלת בפר הבע"ד ואית ליה קלא א"כ תיכף ה"ל קלא ונוכח מבעה שאא"כ כתו בשטר במקום שכותבין שעות : אמנם לפמ"ש מוהרי"ן לב בשם הר"ר יבמיה מטראני דקא דהעמדה בדין הוי בשטר היינו דוקא כשאזל

חושן

המלו' לכתו' דאז שאם קנין לכתיבה עומד והוי כאלו נכתב אבל אם אינו שואל לכתוב לא הוי שתתו לכתיב' ופ' ב"ך בסי' ע"ט דבר זה וא"כ כיון דהשטם משום כתיבה כיון דאין כותבין שעות אינו נוכח משעות. ועי' בס"פ ג"פ דהא דאמרי רב ושמואל מלוה ע"פ אינו נוכח יורשין ופריך מהא דתנן המוכר בור ברה"ר ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יזרקו בעל הבור חייבין לשלם דמי שור לבעליו אמר ר"א אמר רב כשעמד בדין ואא הרגו קתני אמר ר"א ב"א שאמו טריפה והא אמר ר"נ תני תנא מת וקברו אתם דיתבי דייני אפומי' דבירא ואייבוהו וע"ש בתו' דלא תיקנו לנכות מיורשין למ"ד מלוה ע"פ אינו נוכח מיורשין אלא היכא דנוכח מלקוחות ע"ש וא"כ כיון דאינו נוכח מלקוחות שקנו בו ביום שהעמידו בדין ה"א נמי אם מת בו ביום שעמד בדין אינו נוכח מיורשין וא"כ כי עמד בדין מאי הוי כיון דמת תיכף אע"כ מוכח מזה דעמד בדין נוכח משעות וכ"ל בזה קושיות תוס' שם ז"ל ותימא אמאי תני ר"נ וקברו מאחר דפרשינן לה שכי כשעמד בדין וס"ל אינו נוכח מיורשין ואמר ר"י דקמ"ל היא נופא אע"ג דקרוב זה החופר למיתי' בו' ומוציא דין שדינים שם ול"ל גברא קטילא דייני ע"ש ולפמ"ש טובא קמ"ל אע"ג דמת בו ביום וקברו וכה"נ בשטר אינו נוכח ממשעבדי אלא מיום מחרתו וממילא אינו נוכח מיורשין שמת המוריש ביום הלוא' למ"ד אינו נוכח מיורשין כיון

בד"מ מ"ס וכתב טעמו משום דמחזי כשקרא ע"ס ולפי ה"ט כשבא לפני ב"ד כשעדיין ודאי לא פרע לו משמע דס"ל דכותבין לו פסק דין *ובפרים' הוכחתי דאף"ה לא כותבין לו שמא יפרע *לו ולאחר זמן יתבע אותו וזה יטענו להד"ס והוא יוציא הפס"ד ויהיה מוחזק כפרן וכמ"ש שברא זו בס"ס ע"ט ונס כתבתי דאף למ"ד נאמן לומר פרעתי אין כותבין אותו לכתחלה מטעם הנ"ל והא דאייה שבס"ס ע"ט כתב הטור גם אפסק דין דאין כותבין אותו לו לכתחל' אף שפסק סס דנאמן לומר עליו פרעתי ע"ס: בח דבכל ענין נאמן כו' הטעם דפס"ד לא נכתב לגבות בו אלא כדי לזכור מה שפסקו הדייני' לפיכדי"ל לכספרע לא חסס ליטלו מידו מרדכי ועפ"ר שבאתי לסוגו ומ"ס עליו הביאורו: בט שטר הודאה שיצא כו'. לסון הטור שטר הודאה שחתמו בו שניס כו' עד בד"א שהיה כתוב בכ' שמוכח שלא היו ב"ד כנון זכרון עדות כו' אבל אם כתוב בל' ב"ד כו' ומפורש שם דה"ט דכיון דידוע דלאו ב"ד נינהו לא היו כותבין ההודאה א"ל שא"ל כתבו כו' והמחבר תפס ל' הגמרא והרמב"ם וגראה דג"כ כוונתו לזה שכתב הטור ומ"ס כאן בסעי' י"א שטר הודאה כו' מיירי ג"כ דלא חתמו בו אלא שניס ובסעיף י"ב שאחר זה שם כתב דאם היה כתוב בל' ב"ד ולא היו חתומין עליו אלא שניס כיון דאיכא ריעותא לפיכו חיישינן דטעו וסברי בשניס יש לו דין ב"ד כשמואל דאמר שניס שדנו דיניהם דין ואין הלכה כמותו אלא כר' אבהו וכמבואר לעיל סי' ג' ומ"ה אף אם שלחו אחריו לבא והודה לפניהם אין להם דין ב"ד לכתוב הודאתו אם לא שלוה להן לכתוב מ"ה אין דנין בו דין שטר וכלל הדברים הוא דכל שטר הודאה הבא לפני ב"ד מוקמי' ליה מדינא אחזקתו אם לא במקו' דאיכא ריעותא בשטר ודו"ק: ל שהספרים שבזמן הזה כו' ה"ט משום דלא בקיאין סופרים שלנו בדיניס ועפ"ר: לא לענין טריפת לקוחות: אבל למנבי מיניה דהמודה עצמו נבינן דלא חשדינן להו דמסקרי בעיקר הענין כו': לב הודה בפניהם בית דין כו' * וכתב ריב"ם סימן תי"ג דבדבר שא"ל רק ב' עדים אף שכתב ב"ד כשר: לג שמשמע מתוכן שהיו שלשה כנון שכתבו ואחד ליתומי או שכתב בו ואמר לנו פלוני דמשמע שהיה עמהן גם אותו פלוני או שכתב בו שנעשה בפני מומחה שאותו מומחה לא

לומר [יח] פרעתי: הגה יא) (בא) [נא] ואם זה איחר כמה ימים הפסק דין בידו ולא תבעו שברא שפרעו מדשתק כוני האי [נב] והדייניס יש להם לומר בכתבו שנתנו הפסק דין לתובע (ל) (נב) ואם לא [יט] אמרו לו נאמן לומר פרעתי [נג] ואם שכחו אם אמרו לו אז לא מזקה שבדין עבו ואמרו לו (הגהות מיימוני פרק ז' מה' טוען) (לא) [נד] וי"ח ואומרים בח ח] דבכל [כ] ענין נאמן הנתבע לומר פרעתי נגד פסק דין (טור בשם אבי העזרי ומרדכי פ"ק דב"מ וב"י בשם רש"י) (ע' בשו"ת ר' לוי בן חביב סי' ק"ט):

יא בט (לב) (נג) שטר [נא] הודאה שיצא ולא היה כתוב בו אמר לנו כתבו וחתמו ותנו לו ה"ז כשר שאלו לא אמר להם כתבו וחתמו ותנו לו לא היו נותנים (") ק [נה] וי"א ל שהספרים שבזמן הזה (לג) חוששים לא (לד) יב) [נו] לענין ט] טריפת [נב] לקוחו' שמא לא אמר להם: יב ר היה כתוב בשטר לב הודה בפנינו ב"ד ואין חתומים בו אלא שנים אם אין כתוב דברים לג (לה) (נד) [נג] [נז] שמשמע מתוכן שהיו שלשה (לו) חוששין (נה) שמא שנים היו וטעו [לומר] שהודאה בפני שנים הוי הודאה בב"ד ולפיכך אין דנין בו דין ם שטר : כותבין

תשב"ץ יסן שלו כתיבת יד ובשם תשו' שמלא ע"ם שהועתק שם הך דתשב"ץ שהבאתי שכבר הניח הרי"ף דהיינו כשאין הפס"ד בידו. ונם בדברי הבעה"ת שערי י"ב והראב"ד שם מבואר להדיא דכיון שכתבו לו פס"ד אם טען אח"כ פרעתי לא אמר כלום כו' ומביאו ב"י לקמן ס"ס ע"ט וכ"כ עוד הבעה"ת שער נ"ז בשם הראב"ד ומביאו ב"י לקמן ס"ס ע"ט וכ"כ המחבר בס"ע שם ס"ס ע' ואף שהשמ"ע שם שקי"ט חילק דשאני התם דלא היה לו לפרעו מ"מ המעיין בבעה"ת שם שכ' טעמא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום משמע להדיא דאין חילוק ודלא כהשמ"ע וראיה לדברי מדברי הבעה"ת והראב"ד הנ"ל שבשער י"ב שהבאתי שכתבו שם כשנתבו' שלא פרע או שהחייב מודה וכתבו לו בית דין פס"ד אם טען אח"כ פרעתי לא אמר כלום ע"ם. וכן מדברי רבינו יעקב מטראני שהביא מהר"י ן' לב בתשו' סוף ספר א' סי' קכ"ג מבואר להדיא דעל פסק דין אינו נאמן לומר פרעתי (והבאתי לקמן סי' ע"ט סעיף י"ב ס"ק כ"ט ע"ם) וגם מהר"י ן' לב שם קלסיה ומסכים עמו ע"ם גם בסוף התשו' כ' מהר"י ן' לב שם וז"ל איברא דדברי רא"ה שם דברי יחיד ומהר"מ פלינ עליה ונימוקי עמו כו' וכל זה דלא כתשו' מב"ט שהאריך וכ' דמהר"מ יחיד הוא ונהפוך הוא ואשתמיטתי' כל הפוסקים הנ"ל שבאתי וכן עיקר (הוארכתי להאריך בזה לפי שראיתי הרבה אחרונים שבבוכו בדיניס אלו: (ל) ואם לא אמרו לו כו' ובתשו' מיימוני שם איתא בשם מהר"מ ואם אמרו הדייניס שלא אמרו לו נאמן לומר פרעתי וכן הובא בב"י ובתשו' מהר"ל ן' אביב סי' ק"ט ובתשו' מהר"י ן' ל"ב סוף ספר א' שם ומשמע דמיירי אפי' כשכתב יד הדייניס מתקיימת בלא פיסם וים לדקדק מאי שנא מאמנה היו דברינו שאין העדים נאמנים כשכת"י יוצא ממקום אחר וכדלקמן סי' מ"ו סעיף ל"ז ומהר"י ן' ל"ב שם הרגיש קלת בזה ולא ביים הדבר ונראה דדוקא בעדים שייך לו' כן דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אבל בית דין נאמנים ובפרע בכאן דאין חוזרין ומגידים לגמרי כן כ"ל: (לא) וים חולקים כו' בע"ם כ' וכן נוהגין ולא ידעתי מנ"ל הא ובכל המקומות שסייתי לא ראיתי נוהגין כן וכן נראה מדברי הר"ב שהעיקר כשברא הראשונה שכ' שברא הראשונה בשתם ונם כ' כתה דיניס בשברא הראשונה ועוד דלקמן סי' נ' כ' הר"ב בשתם דפסק דין שכ' בו פלוני נתחייב לכנגדו חייב לשלם למי שמוציאו וכ"כ בעיר שושן נופיה שם (וא"כ קשה על הע"ם היאך כ' כאן להפך ונראה דגם הע"ם לא קאמר אלא במקומות שאין הדייניס מודיעים ללוה שכתבו לכך נוהגין שנאמן לו' פרעתי) והיינו ודאי כמ"ד דאינו נאמן לו' פרעתי אם לא שיאמר להם כתבו וחתמו: (לב) שטר הודאה כו' וה"ה שטר הלוואה דהא בהלוואה ג"כ אין יכולים לכתוב עד שיאמר להם כתבו וחתמו כדלעיל סעיף ב': (לג) חוששים לענין טריפת לקוחות. פי' אפי' היכא דליכא למיחש שפרע כגון שנתן למלוה נאמנות וכה"נ מ"מ חוששין לענין טריפת לקוחות (ועיין בס' נ' תרומה שטר מ"ב סוף ח"ה מה שהקשה בזה ולק"מ ועיין בס"ק שאח"ז ודוק): (לד) לענין טריפת לקוחות. אבל מיניה שלא יוכל לכפור כשרה דשקרא לא כתבי ולא חתמי. כן הוא בהגה' אשר"י שם. מיהו תמיה לי דהא קי"ל מפיסם ולא מפי כתבם וכמ"ם לעיל ס"ק ח' בחריכות וא"כ לא הוי עדות כלל בשלמא הגה' אשר"י י"ל דס"ל כר"ת אבל המחבר שפסק לעיל סי' כ"ח סי"ח וי"ב כרס"י ורמב"ם קשה ול"ע

(לה) שמשמע מתוכן שהיו ג' כו'. וה"ה אם נעשה השטר בפני מומחה מומחה מהני שודאי אותו מומחה לא שאחד מהן נבי אמר לנו רבנ' אשי לפי ני' רש"י ושאר פוסקים. ונראה דגם האיד:נא יש מומחה לענין זה: (לו) חוששין שמא שניס היו וטעו כו' דוקא בכה"ג כיון דכתב

ביאור

כיינו פס"ד.מרדכי פ"ק דב"מ סי' ש"ח(ע"כ): [לא] (ליקוט)ואם זה כו'. עכה"ג שחולקין ע"ז (ע"כ): [נב](ליקוט)והדייניס כו'. דוקא בקנין דסתם' לכתיבה עומד משא"כ פס"ד דאינו סתם' לכתיבה לכך ואם לא אל"ל כו' (ע"כ) : [נג](ליקוט)והדייניס כו' ואם כו'. כנ"ל ס"ז שאין נוהגין עי' שבלחו כו' והטעם כמ"ש סמ"ע שם ס"ק י"ט שאינו מעלה ע"ד שיכתבו לו ע"ם(ע"כ): (ליקוט) והדייניס כו' ואם לא כו'. כנ"ל ס"ע ולכך בולא ואחר אין כותבין אלא דהגה"מ ס"ל דוקא כשלא א"ל לכתבש(ע"כ): [נג] (ליקוט) ואם שכחו כו'. לתפי' בשרים אמרי' חזקה אין הערים כו' (ע"כ) : [נד] וים. שמפרש' שטעון כו' כפרש"י ובריש"ף הכ"ל מפרשין כמ"ש רמ"א בס' שקדם: (ליקוט) וי"ח כו'. ממ"ש בתוספת' ריש כ"מ המולא גיזרין ופרוזבולין יחזיר

באר

וזה יטעון להד"ס ויוציא הפס"ד ויהיה מוחזק כפרן כמ"ש שברא זו בסי' ע"ט עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דאין דבריו נכונים דא"כ לעולם לא יכתבו פס"ד ועוד דמוכח להדיא בש"ם פ"ק דב"מ דאם ידוע בודאי שלא פרע כותבין לו וכ"מ בכל הפוסקים וכ"כ הטור להדיא ואפשר דהסמ"ע מיירי בשאין מודיעים לנתבע דס"ד כיון דלבאי מ"ד נאמן לומר פרעתי עליו קמ"ל דלא מהוס חשש דכפרן ובש"ם ופוסקים מיירי שמודיעים לנתבע שא כותבין ומ"מ אין דבריו מחוורין עכ"ל: [יח] פרעתי. עיין בש"ך שמאריך בדין זה והביא הרבה פוסקים שחולקים על המחבר בזה ומסיק וכתב שמ"מ כ"ל עיקר כדעת המחבר שאינו נאמן לומר פרעתי נגד פס"ד ע"ש: [יט] אמרו. כתבו' מיי' איתא דאם אמרו הדייניס שלא אמרו לו נאמן לומר פרעתי ומשמע אפי' שכתב"י הדייניס מתקיימות בלא פיסם וי"ל מ"מ מאמנ' היה דבריהו בסי' מ"ו סל"ז שאין הערים נאמנים כשכתב"י יוצא ממקום אחר ונראה דדוקא בעדים שייך לו' כן דכיון שהגיד כו' אבל כ"ד נאמנים. מכ"ם כאן דאין חוזרין ומגידין לגמרי. ס"ך: [כ] ענין. הטעם מבואר במרדכי

נתיבות

משה"כ

מ"מ אין כותבים דשמא יפרע ונשיתבעהו אח"כ יטענו זה להד"מ ויוציא זה הפס"ד ויהיה מוחזק כפרן סמ"ע. והש"ך חולק דכותבין כשיודע שלא פרע כשמודיעין ללוה: (כא) ואם זה איחר וא"מ נראה)(דאם יש שטר ופס"ד דאחר' איחר כמה ימים דמ"מ א"ל לטעון פרעתי וע"כ: (כב) ואם לא אמרו. והדייניס נאמנים שלא אמרו לומר כיון

משה"א

דכשהשטר בידו הוא ראיה שההוה הוא אחר מסירה ולפ"ז נבי היורשין ג"כ מוכח כיון דע"כ מסירת השטר היה בחייו כתבו התו' בב"ק דף י"ח בד"ה בנון שעשאו אפותיקי דלא חש לשיעבוד נכסים של לקוחות לא שייך הטעם דנעילת דלת לגבי היורשים והבא דכתב שטר או עשה ק"ם דהוי כשטר או עמד בדין רק שלא היה יכול לעשות יותר לענין טריפת לקוחות שקנו באותו יום דאפי' אם היה כותב השעות מ"מ בשטר מסירה לא יהי' כתוב השעה וכל שצדקי דהי' יכול למיעבד לענין טריפת לקוחות עביד ודאי דנבו מיורשים שירשו אחר שעמד בדין או אחר שכ' השטר אפי' באותו יום: (") ואמר פרעתי נאמן. עסמ"ע סקכ"ו ויש ט"ם וכצ"ל וכשיהי' כתב הודאה בידו לא יהיה נאמן נאף שהשטר כתב בשם הרמב"ם דס"ל דאפי' כשהפס"ד בידו נאמן לומר פרעתי כתב הודאה שאני אבל מדברי מור"ם ר"ם נראה בהנ"ה דמשוה וכו'. ולפ"ז לשיטת הסמ"ע בס"ד נ"ע מכתב הודאה דבכתב הודאה כשהוא ת"י המלו' אפי' לא קבעו ושלחו א"נ לומר פרעתי משא"כ בפס"ד אפי' הוא ת"י מחלוקת הפוסקים אי נאמן לומר פרעתי בלא קבעו ושלחו. ולשיטת הרמ"א כתב הודא' שוה בכל אופן לפס"ד אבל בקבעו ושלחו אף לשיטת הסמ"ע אפי' לא כתבו עדיין הפס"ד א"נ לומר פרעתי דלא נרע מהודא' כן מבואר להדיא להמעיין בסמ"ע ופרישה. אבל הש"ך יש לו שיטה אחרת בזה דהנה לכאור' דברי הש"ך תמוהין מאור כמ"ש בסקכ"ד לתרץ דעת הע"ש שכתב דאפי' בציית דינא (דהיינו לא שלחו אחריו) רק שנתברר שקא פרע כותבין וע"ז תמה הסמ"ע בסקכ"ו דהא מוכח מדברי הרמב"ם והמחבר דאפי' בא בעת שעדיין ודאי לא פרע אין כותבין ותי' הש"ך בסקכ"ה דהרמב"ם מיירי בהודא' ולכך אין כותבין בלא קבעו ושלחו אפי' בנתברר שלא פרע. והע"ש מפרש מה שכתב הרי"ף וז"ל הרי"ף והא דעמד בדין הוי כמלוה בשטר ה"מ היכא דלא צאית דינא ונתברר דלא פרע כו'. ופי' הע"ש דלא צאית דינא היינו ששלחו אחריו (ומיירי בהודא' דלא הוי מלוה בשטר רק בקבעו ושלחו) ומ"ש הרי"ף א"נ ציית דינא (דהיינו אפי' לא שלחו) ונתברר דלא פרע מיירי בפס"ד שהדייניס מחייבין אותו מתוך טענותיהן דוהו הוי כקבעו ושלחו כמ"ש בש"ך בסקי"ח מש"ה כותבין אפי' בלא שלחו כשנתברר דלא פרע כן הוא כוונת הש"ך בס"ק כ"נ. והוא תמוה מאוד דכיון דפס"ד במקום שהדייניס חייבו אותו מתוך טענותיהן הוי כקבעו ושלחו כמ"ש הש"ך בסקי"ח א"כ אפי' לא נתברר דלא פרע כו"ר בסעיף ז' בקבעו ושלחו דכותבין אפי' לא נתברר ועש"ך שם ועוד תמוה מה דמשמע בסקי"ח דבדבר שהדייניס מחייבין אותו מתוך טענותיהן הוי כמו קבעו ושלחו וא"נ לומר פרעתי רק בהודא' שאין הב"ד עושין כלום בעינן קבעו ושלחו והוא הדא בהדיא מבואר בב"מ דף י"ז והוא במחבר לקמן סי' ע"ט סעיף י"ג באומר לו צא תן לו ואמר פרעתי והעדים העידו שלא פרע חוזקה כפרן לאותו ממון וכתב הרא"ש הפי' לענין שא"נ לומר פרעתי אח"כ. ולפ"ד הש"ך דהא כאן טען פרעתי והעדים העידו שלא פרע דהרי נתחייב ע"פ ב"ד מחמת העדים שהכחישוהו א"כ ל"ל טעמא דהוזקק כפרן הא בלא"ה א"נ לטעון פרעתי נגד הפס"ד. גם מה שמבואר שם דבחייב אתה ליתן לו דלא הוזקק כפרן ונאמן מה בכך דלא הוזקק כפרן מ"מ הא א"נ מכח הפס"ד שהחייבו אותו הב"ד מחמת העדים. דהוי כמלוה בשטר לדברי הש"ך. וגם מוכח מכמה דוכתי דבעינן שיהיה בו בפני עדים שלא יפרענו בלא עדים הא בלא"ה א"נ. לכן נראה לפרש כוונת הש"ך דהא דאם חייבו אותו הב"ד מתוך טענותיהן הוא כקבעו ושלחו הוא רק לענין זה דהש"ך ס"ל דמחליק' הרמב"ם ורבב הפוסקים שהביא בס"ק ד' היא רק בקבעו ושלחו אבל בלא קבעו ושלחו לכ"ע אינן יכולין לכתוב כלל אפי' כשמודיעין ללוה משום דאין עליהם רק עדים ואסורין לכתוב כשלא אמר להן כתבו וחתמו על מעמד ומודיעין ללוה' כמש"ל והש"ך ס"ל דאין כותבין אפי' כשמודיעין ללוה' אפי' כשמודיעין ללוה' כמש"ל והש"ך ס"ל דאין כותבין אפי' כשמודיעין ללוה' דאיכא חיישי' שמא

הגר"א

והטעם משום דיוכל הלוה לומר פרעתי שם סי' שכ"ח (ע"כ): [לא] וי"ח שהספורים. כ"מ בנמ' שם: [נו] (ליקוט) לענין טריפת כו'. ולפ' ראשונה דס"ג בהגה' ואם בהגה תפי' מיניה כתבם ולכאה הערלת עדים כלל והעיקר בשכר' ראשונה שם וכ"פ ס"ך (ע"כ): (ליקוט) לענין טריפת כו'. וה"ה לענין פרעתי. ש"ך ס"ק נ"ג אלא דלא יוכל לכפור ולומר להד"מ. הגה"ה שם והיינו כשי' האחרונה שכתב בהגה' וכן בסי"ב ולפיכן כו' דין שטר ועש"ו (ע"כ): [נז] שמשמע. כפי' הרי"ף שם ואל"ל פלינ' וכ"כ רש"י בתשובות ד"כ ה' בשם י"מ: (ליקוט)שמשמע מתוכן כו'. כפ' הרי"ף ועפי' נ' סי"ב אבל לשיטת רש"י ה"ה כשמומחה

היטב

דפס"ד לא נכתב לגבות בו אלא כדי לזכור מה שפסקו הדייניס לכך לא חשש ליטלו מידו כשפרעו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך נראה הפעיקר כשברא הראשונה ודלא כע"ם שכתב דמוכחנין כי"ח ולא ידעתי מנ"ל הא וכבל המקומות שסייתי לא ראיתי נוהגין ונראה דגם הע"ם לא קאמר אלא במקום שאין הדייניס מודיעים ללוה שכתבו לכך נוהגין כן עכ"ל: [נא] הודאה. ה"ה שטר הלוואה דהא בהלואה גם כן אי"י לכתוב עד שיאמר להם כתבו וחתמו. ש"ך: [כב] לקוחות. אבל למנבי מיניה דהמודה עצמו נובין דלא חשדינן להו דמסקרי בעיקר הענין עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ע"ז וז"ל מיהו תמיה לי הא קי"ל מפיהם ולא מפי כתבם וכ"פ המחבר בסי' כ"ח סי"א וא"כ לא הוי עדות כלל וצ"ע *וצ"ל דס"ל להש"ך מאחר שנכתב שלא מדעת הלוה לא הוי שטר גמור ומקרי מפיהם כו' וכמ"ש בסמ"ע בסק"א וי"א ע"ם דאל"כ הא פסק המחבר בסי' כ"ח סי"ב דקוחכין דיני ממונות בעדות שבטשר וקל': [כג] שמשמע. נכון שכתבו וחד ליתומי או ואמר לנו פלוני או שכתוב בו שנעשה בפני מומחה שהוא לא היה טועה לומר שב"ד בשניס טור עכ"ל

המשפט

חידושים

שהגיה. ושור גוף הפס"ד לא נסתר רק שנאמן לומר פרעתי ש"ך: (כג) שטר הודאה. וה"ה שטר הלוואה אבל מיני' דיד' נבי ואי"כ לטעון פרעתי רק מוד משעבדי אין לו דין שטר: (כד) שמשמע. כנון שב' וחד ליתומי או שב' ואמר לנו פ' א"כ יהוב שפ' הי': (כה) שמא שניס היו וטעו ואם הלוה מודה שבדיו נכתב ושונו פרעתי בסתפק בתל"מ אי אלמן דאלא בדין נכתב:

ביאורים

יפרע לו ולא יחוש ליקח השטר מידו ונמצא זה תובע אותו בשטר וכו' ובאמת לפ"ד הש"ך אין לו דין שטר כיון שלא אמר כתבו ולענין זה כ' ד"ד דדוקא בהודא' שלא קבעו ושלחו אין להם רק שם עדים ואסורין לכתוב בלא כתבו אבל במקום שבאו התובע והנתבע לדון לפניהם והדייניו מחייבין אותו מתוך טענותיהם ודאי שם דיינין עליהם לכתוב בלא צווי המתחייב וזה אמת ברור כמ"ש הש"ך דלא נשמע בשום דוכתי בפס"ד ואדרבת' שלא יהיה מועיל רק בקבעו ושלחו אבל ברור דנאמן לומר פרעתי בפס"ד כ"ז שלא הודיע ללו' שיכתבו אם"ד אף בקבעו ושלחו דפס"ד נרע מהודא' כשלא הודיע דבשלמא בהודא' לא בא לפני הדיינים לגבות המעות רק שיהיה לו ראיה שלא יהי' יכול לכפור וההודאה ניתן לכתוב להיות לראיה מש"ה הוי ההודא' כשטר ראיה כיון שעומד לכתיבה לראיה כמו קנין משא"כ כשבאין לדון לפני ב"ד ובאין כדי לגבות תיכף המעות ולא שיתנו לו ראיה וכיון דקיבל עליו הדין נאמן לטעון שפרע ואפי' בקבעו ושלחו דבפס"ד אין הפרש כלל בין שלחו ללא שלחו שם דיינים עליהם רק בשניתן לו הפס"ד בידיעת הבע"ד אז א"נ לומר פרעתי משום דשם עדים עליהם לא ליקח הפס"ד מידו ומ"ש הש"ך בסק"ט דאפי' לא נכתב א"נ לטעון פרעתי היינו כשהודיעו ללוה שיכתבו לו וא"ש דברי הש"ך דבפס"ד כשנתברר דלא פרע כותבין אפי' בלא קבעו ושלחו כשמודיעין ללוה משא"כ באודית' כשלא קבעו ושלחו אין כותבין אפי' כשמודיעין ללוה משום דשם עדים עליהם ולא מהני כתיבתן בלא צייוני הלו' אמנם להסמ"ע אפי' בפס"ד בקבעו ושלחו אפי' לא נכתב א"נ לומר פרעתי כמו בהודא' ממש וראי' לזה דהא הקשו הא דהודאה דסנהדרין מהא דב"מ דף י"ז דנאמן לומר פרעתי ותירצו דהך דסנהדר' מיירי בלא ציית דינא ופירשו בו דהיינו בשלחו והך דב"מ מיירי בציית דינ' והיינו בלא שלחו ואם איתא דפס"ד נרע ראפי' בקבעו ושלחו נאמן היה להם לתרץ בקיצור דהך דב"מ מיירי בפס"ד דנאמן אפי' בקבעו ושלחו' אי דאין חילוק כלל לדבריהם בין הודא' לפס"ד משא"כ להש"ך נרע פס"ד דאפי' בקבעו ושלחו נאמן כשלא נכתב ומפרש בציית לדינ' שכ' הרי"ף בפס"ד וסובר דבפס"ד אפי' בלא שלחו הוי כשלחו וכמש"ל ועיקר נרא' להורות כדברי הש"ך דלא מצינו בשום מקום בפס"ד לחלק בין קבעו ושלחו לא קבעו ושלחו: (א) ואם זה איחר כמה ימים הפס"ד בידו ולא תבעו סברא שפרעו מדשתק כולי האי וכו' ומ"מ נרא' דדוקא בפס"ד בלא שטר אמרינן סברא זו אבל אם יש ג"כ שט"ח בידו עם הפס"ד לא אמרי' סבר' זו לאורוויע כח השטר שבידו: יב) לענין טריפת לקוחות. עש"ך סקל"ד שתמה דא"כ אפי' מיניה דהא הוי מפיהם ולא מפ"כ וכו' ולק"מ דלענין שלא יהיה מפ"כ לא בענין רק שיאמר להם כתבו וחתמו אף שלא אמר תנו וכן מוכח מסעיף ג' באה"ה שכתב וז"ל וכל שלא אמר כתבו וחתמו הוי כפנקס בעלמא משמע דכשאמר כו"ח אף שלא אמר תנו לא הוי שוב מפ"כ וכמ"ש בתומים בהדי' אבל לענין טריפת לקוחות בעינן ודאי שיאמר ג"כ תנו א"כ יש לומר דעיקר החשש הוא שמא לא אמר רק כו"ח ולא אמר כו"ח ותנו וסברי דבכתבו וחתמו לבד שני אבל בהא לא חיישינן שיכתבו בלא צוואתו כלל (") דהוי כמשקרי בעיקר הענין ולהא ל"ח: יג) ואפי' אומר המלו' עיש"ך הטשם דחיישינן דילמא מערים הוא. ובתומים הקש' הא כיון שלא ציו' הלו' הוי מפ"כ וכו' ולפע"ד לק"מ דהא כשכותבין שטר ללוה לעולם אין העדים יודעין מהלוא' ועיקר עדותן נגמר בשעת מסירת השטר כמ"ש הר"ן בפ' המגרש דעידי חתימה מטעם מסירה הן כורתין וא"כ תלוי העיקר כשמצו' הלוה ליתן (") וכשאמר תנו נגמר עדותן בשעת מסירה אמנם למ"ד עדיו בחז"ל האמת דכשנעש' בשעת חתימה שלא בצייוני הלו' פסול ואפשר דהא שכתבו התו' בגיטין ב' ד"ה מודה ר"א במזוייף דאם העדים חותמין על נייר חלק ואח"כ כתבו השטר עליו דפסול וכו'. דהוא נ"כ למ"ד עדיו בחז"ל. ועוד אפשר לחלק דכשהותמין על נייר חלק אין כאן הגדה כלל ופסול משא"כ כשחותמין

ב"ד כבר ת"ג ס"ז סס בפכ"ג. מה' מלוה ולוה מתשבה ב"כ דף קס"ז ע"ב *ובלבד שיכירו הלוה שור מתשבה סס וכמ"ש לעיל סעיף ז': ח ע"כ ה"ה סס לתרץ מה שהקשו לתם לי למיתני דתיקנוהנין כתלוה וכו' דפשיטא הוא *פי' אם יבא היום דאל"כ הוי מוקדם סמ"ע: ב סס ברמב"ם ובאוקימתא דרב אחי מתני' בשער אקנייתא ס"מ דף י"ב וי"ג:

הגהות אמרי ברוך

בר"מ: (הם"מ ס"ק י"ב) (*) דהוי כתשקרי בעיקר כו' כ"ב ז"ל דהא ליכא שקר במה שכתבו שהוה בפניהם: (הם"מ ס"ק י"ב) (*) וכשאמר תנו נגמר עדותן כו' כ"ב דכריו אלו לא מחוורין לענ"ד לשיטת הסוברי' דלכדלא הוי עדות שבשטר מפי כתבם כיון דכתב מעשה הלוה הוי כשלוחים ממנו לזה ומאלו כתב בעצמו גם דברי הר"ן סס הם אליבא דר"ת שסובר עידי משיכה כרתי. אבל למ"ד עידי חתימ' לעדים כו"ח אבל אם הם עדי חתימה אינו נאמן. מהרש"ם סי' ה' עכ"ל: י) שטר ללוה כו' כי בדגמ"ר וז"ל אבל שטר משכונא אין כותבין אא"כ מלוה עמו ע' בסי' ס"ה סוף ס"ח בדברי המחבר אחמס לפמ"ם סס על הגליון (ובאמ סס ס"ק ב') שפיר כותבים גם שטר משכונא ללוה בלא מלוה עכ"ל: יא) כמה דברי' אמוריס. עכה"ע וכמ"ד ס"ק ט"ל וב' בתשובת וזב הכהן סימן ז' ח'

פתחי תשובה

חכמת שלמה

ל"ט יבאתי זה ע"ס: (סעיף י"ג) בד"א בשטר שיש בו קנין וכו' עי' בש"ך ס"ק ל"ט בס"ס בשם הרא"ש המחולק הרי"ף בין מחילה להלואה ע"כ מחלק ביקבלוה' לאכר וכו' עכ"ל ובשלמי דאיכו מובנדה: ב עניין זה לזה. אדרבה הא קשה להרא"ש לתם כתב הרי"ף בסוגיית המלה הוא. ואע"ג דלא מצית לידי' המחילה הוא. לתם סייס זה ולזה מוכיח דבע"כ הרי"ף

הגר"א

בכתובות ל"ד ב' ד"ה כתב כו'. וכ' הרא"ש שם דמהרי"ף נראה דהא דלא אמרי' לאביי עדיו כו' אלא בדמטא לידיה דוקא בדבר שאינו תחת ידו הכל בשובר וכיוצ' א"ל ועוד במכר ומתנה לא אמרי' עדיו בתחומיו כו' ואם מכר לאחר קודם מסירה קנה וזה מתורץ קו' תוס' בכתובות הנ"ל ותימה כו' אבל בשם רש"י ב' דחוק בין שובר עכ"ז ואין חילוק בין שובר והלואה ומכר ומתנה וכן הסריע הש"ך ועברא"ם שם ס"פ (ע"כ): (ליקוט) בד"א כו'. דלא כאביי דרבא פליג עליה שם ל"א וכן אי גרים רבה אין הלכה כאמוראי דשמואל ורבא דאמרי' דבשלמא הרבה אם מלוה לאחר מכר הוא דאמר רבא דלא יחזיר אבל אם מלוה לאחר מכר הוא דאמר רבא דיחזיר ואי לא בעינן מטא לידיה מה בכך שאין האש' מודה. ובתומים תי' דהרי"ף ס"ל דבשטרות שא"א לקנות רק בשטר בעינן שיגיע השטר לידו משא"כ מחילה דא"צ קנין ולא שטר רק באמירה בעלמא לא בעינן שיגיע השטר לידו אבל מ"מ לאמירה בעינן שיזכה למפרע משעת חתימה. ואף שדעת הרא"ש דבעדים בחותמיו זכין לו היכא דבעינן מטא שטרא לידי' כשמכר בנתיים לא מהני שוב מה שמטא לידי' אח"כ היינו דוקא בשטר כיון שמכר נתבטל השטר ולא מהני מטא לידי' אבל בשובר דל"צ רק אמיר' אף שמכר אח"כ בנתיים מהני אמירה דידיה אח"כ ע"ש. ולפעד"נ דאי נימא דלא מהני עידיו בחו"ל רק כשאומר אח"כ וראי דכשמכר בנתיים לא מהני שוב אמיר' דידיה. ולפעד"נ ליישב דהרי"ף ס"ל דאפי' בשטר הקנאת בעינן מטא לידי'. וע' בש"מ שהביא בשם הרי"ף בתשובת שאל' שהביא ראיה מהא דסמסון היוצא מת"י מלוה וכו' וע"ש שכתב שהכותב שטר ע"ד ללות אף בקנין כותבו וע"ד כן וכו' שאם ילוה יצאה בשיעבוד זה וכו'. ומה שהקשה שם בשיטה מהא דלשמואל דאמר המוציא שטר הקנא' יחזיר נראה דס"ל כשיטת הר"א שהביא שם וז"ל לומר שאין חוששין שמא לא לוה שאלמלא שכבר לוה לא הוי משעבד נפשיה בקנין והרי"ף בתשובה שם מיירי שידוע שלא אמר תנו בידי דהא מסיים שם דשטר היוצא מת"י לאו כלום הוא ע"ש. ולפ"ז נראה דאפי' לפי הס"ד ס"ל דכשעדים בחו"ל לא בעינן מטא לידיה והוא דוקא בשטר מתנה ושיחרור שנובה בשטר לבד אבל בשטר הלואה ודאי דעק דעת ללות הוא כותב ועל תנאי הלואה ודאי דבעינן הלוא לבסוף רק דלא בעינן דלימטי' שטרא לידיה לבסוף ואפילו נאבד השטר נובה למפרע משעת חתימה כשהלוה לבסוף מש"ה בשובר אף שזוכ' מיד בה למאן דס"ל עדים בחו"ל וכא בעינן מטא לידי' מ"מ פרעון ודאי בעינן דעל תנאי פרעון נכתב וכדמוכח מהא דסמסון היוצא מת"י מכוה דסס"ק דמציע' ובפרש"ל מ"ש הש"ך בסי' ס"א סקע"ד דחיישינן לשמא אמר תנו בידי ע"ש ודאי דעתו היה לכשיפרע ולכל תנאי שבממון קיים רק שזוכה בשטר מחילה מעכשיו ולכשיפרע וכשפרע אח"כ נמחל חובו למפרע ומן נבי תנאי מעכשיו וא"ש ג"כ הקושיא משבריו דשם חיישינן שמא לא פרע עדיין ולא נתקיים התנאי בלל אבל כשהאשה מודה חשוב כפירעון דמי לאומר הריני כאלו התקבלתי וזכה למפרע דדמי לתנאי דמעכשיו משא"כ בשאר שטר דבעינן מטא לידיה ולא תנמר הקנין של עדים בחו"ל עד דמטא לידיה מחמת שהקנין של עדים בחו"ל הוא רק מדרבנן והם אמרו דבעינן מטא לידיה לגוף הקנין שפיר כתב בעידי קנין כבד גובה ממשעבדי ומכ"ש כשכבר כתבו השטר רק שלא מטא לידיה ועיין בשיטה שם שמוכח כן מדבריו בהדיא והנה להגר"ם בוסקים דס"ל דלא בעינן מטא לידיה הש"ך דמן הסתם הוא אף אם לא יהוה וכו' אין כונתו דא"צ להלות לו כלל דזה אין שום סברא כלל דודאי על תנאי הלואה נכתב דהיינו מחמת שהמלו' התחייב עצמו להלות נתן לו שטר בקנין רק כונתו דהוא זכה בהשיעבוד נכסים ועל המלוה נעשה ההלואה כחוב מלוה ע"פ שמחייב ליתן לו מעות ההלואה שהבטיח כו ויכול המלוה לפטור נפשו ולומר כבר הלויתיך ואין הלוה יכול לבטל השטר ולטענ' לא הלויתני. והשטר יהא בתקפו. כן משמע מתשובת הריב"ש וסי' קס"א שכתב וז"ל מה שפרש"י בין לוה אין הכוונה שלא ילוה לגמרי דזה שטר חיוב הוא אלא הכוונה שמשעבד נכסים בהשטר אפי' לא ילוה וההלואה יהיה על

ביאור

היה סס ועפ"ד (ע"כ): [נח] מיהו אם. כנ"ל ס"ד מהא דב"ב ע"ז וה"ה כאן סנה' ד"ט ב' אדם עשוי שלא כו': [נט] ואפי' אומר. כתי' הש"מ על קו' הכ"ל דס"ה: [ס] (ליקוט) והם יבא הלוה להקנות כו'. דע"כ בשטר קנין תיורי מ"ם בכ"מ י"ג ח' (ע"כ): [סא] בד"א. כפי' הריי"ף: (ליקוט) בד"א כו'. דלא כאביי דרבא פליג עליה סס ל"א וכן אי גרים רבה אין הלכה כתלמיד בתקום הרב וכן סס ל"ה ב' פליגי עליה רבה ורבא ריי"ף אבל הרא"ש סתר ראיותיו דמאביי ורבא ומילך הל' כבתראי וסס ל"ה אין מוכח דרבא פליג בזה וכ' דתוס' פ' באביי כנ"ל וגם מדמתיק סס לאוקמי מילתיה דשמואל כאביי וכ"כ תוס'

באר

הסמ"ע וכתב הש"ך נראה דגם האידנא יש מומחה לענין זה והא דמוסיפים שמא טעו דוקא בכה"ג דלא אתיתי אלא ב' אבל היכא דאיכא ראיה ב"ד קי"ל דלב"ד מיישינן לא מיישינן וכן הוא בסי' ס"ע ס"ע ור"ס הרי"ם ע"ם ובחסונת ו' לב ס"א כלל כ' סי' ק"ו עכ"ל: [כד] . מוחה דלא ניחא ליה להסביע נפשו בפרט בדבר שאינו שלו . סמ"ע: [כה] אין . ז"ל הש"ך נראה כמ"ש הב"ח דהכא עיקר טעמא כיון שאקר הוא מייסינן שמא מעריס המלוה כו' דשמא יפול מידם או יגבנו קודם שיבא ליד הלוה ע"כ וכתב הסמ"ע אפילו בא הלוה לפני עדים בלא המלוה וקנו מידו שמייב לזה כך וכך אפ"ה אם בא המלוה אח"כ לכתוב לו שטר שקנה זה לפניהם בכך אין שומעין לו דקנין זה שלא בפני המלוה לא ניתן משמעת להכתב וכל

נתיבות

משה"כ

(כו) אם המלוה מוחה. דלא ניחא לי' להסביע בדבר שאינו שלו: (כז) כתבו השטר ואתיתוהו . דחיישינן דילמא מעריס הוא דשמא יפול מידם או יגבוה כיון שבתבו המלוה בלוויו הלוה ואם אתמו. עכתם על נייר חלק ואח"כ כתבו שטר על אתיתמ' השטר פסול וכ' הסמ"ע דאפי' אם כבר קנו מיד הלוה אלא בפני המלוה בל"א כי' סתמא לכתיבה כמבואר לעיל ואח"כ בא המלוה ואמר כתבו ויהי' בידכם מ"מ לא יעבו כך: (כח) בשטר שיש בו קנין. ואי בעינן מטא לידי' בשטר קנין מחלוקת בין הפוסקים)(ודוקא בשהקנין הי' אלא בפני המלוה אבל בקנין אחר' בפני המלוה כודאי

משה"א

עצמן בלא ציווי הלו' אף שהוא שקר עכשיו מ"מ נגמר עדותן למפרע כשאומר הלו' אח"כ תנו: יד) בד"א בשטר שיש בו קנין שהרי וכו' עש"ך סקל"ט שהקש' להרא"ש שכתב בדעת הרי"ף דבשובר לא בעינן מטא לידי' מהא דמקש' הש"ס על אביי ממתניתי' דמצא ניטי נשים ומשני ה"מ היכא דמטי לידי' ולדעת הרי"ף אכתי לא מתרצי קושיין בשובריו . ובפרישה הקשה נ"כ מהא דאין האשה מודה דלא יחזיר ואי לא בעינן מטא לידיה מה בכך שאין האש' מודה . ובתומים תי' דהרי"ף ס"ל דבשטרות שא"א לקנות רק בשטר בעינן שיגיע השטר לידו משא"כ מחילה דא"צ קנין ולא שטר רק באמירה בעלמא לא בעינן שיגיע השטר לידו אבל מ"מ לאמירה בעינן שיזכה למפרע משעת חתימה . ואף שדעת הרא"ש דבעדים בחותמיו זכין לו היכא דבעינן מטא שטרא לידי' כשמכר בנתיים לא מהני שוב מה שמטא לידי' אח"כ היינו דוקא בשטר כיון שמכר נתבטל השטר ולא מהני מטא לידי' אבל בשובר דל"צ רק אמיר' אף שמכר אח"כ בנתיים מהני אמירה השטר לידו משא"כ קנין נימא דלא בעינן מטא לידי' רק בשטר מחילה . ושם בב"מ נבי מצא שובר דמסיק אפ"ת לאתא לדשמואל אביי לשעמי' דאמר עדים בחו"ל וכיון דליתא לדשמואל ולא מהני שובר של מלו' אחר שמכר השטר"ח ודאי דס"ל אין כותבין שובר מרעון דהא יש לחוש לפסיד' דלקוחות דשמא מכר השט"ח ואין מוציל שובר שלו וכיון דאין כותבין ס"ל דל"ח כלל לשמא שובר פירעון הוא ומחזקינן ליה בשובר מחיל' ושפיר כתב הרי"ף דלא בעינן מטא לידיה . ומה שכ' הש"ך לעיל ולענין שטר הקנא' אין מקומו שם וט"ס הוא שם ומקומו צ"ל בסוף הס"ק זה גם יש ט"ס שם בד"ה ואע"נ וצ"ל כהרי"ף דבשטרי הקנא' בעינן נ"כ דמטא לידי' יתיבת לא ט"ס ולענין גוף הדין שכתב דדעת הרב' פיסקים דבעינן בשטר הקנא' מטא לידיה קשה דהא בקנין לבד אפי' לא כתבו כלל גוב' ממשעבדי וא"י לטענן פרעתי כמבואר לעיל . ודוחק לומר דכשאמר כתבו ותנו גרע . וצ"ל בכוונתם דמיירי דוקא בקנו מידו שלא בפני המלו' דהא דאוקמי בב"מ בשטר הקנא' הוא מתניתין דכותבין שטר ללוה בלא מלוה והיינו שלא בפני המלו' ובזה סתם קנין לאו לכתיבה עומד כמ"ש הר"ן הביאו המחבר סעיף זה . וס"ל להגר"ם פוסקים דבזה בעינן נ"כ דוקא מטא לידי' אפי' ציוה הלוה בשעת קנין לכתוב ולייתן . ולפ"ז נסתר הראיה שהביא הש"ך מהר"ן בפ' התקבל. ודוק ועי' ל"ל דהא דבעינן בשטר הקנא' מטא לידיה היינו כשלא הלוה דשטר הקנא' הוא בין ילוה ובין לא ילוה לכך בעינן מטא לידי' בין שלא הלוה ומטעם שודאי על תנאי הלוא' נכתב כמ"ש הראב"ד הובא בש"מ דף י"ג אבל כשכבר הלו' בעידי קנין כבד גובה ממשעבדי ומכ"ש כשכבר כתבו השטר רק שלא מטא לידיה ועיין בשיטה שם שמוכח כן מדבריו בהדיא והנה להגר"ם בוסקים דס"ל דלא בעינן מטא לידיה הש"ך דמן הסתם הוא אף אם לא יהוה וכו' אין כונתו דא"צ להלות לו כלל דזה אין שום סברא כלל דודאי על תנאי הלואה נכתב דהיינו מחמת שהמלו' התחייב עצמו להלות נתן לו שטר בקנין רק כונתו דהוא זכה בהשיעבוד נכסים ועל המלוה נעשה ההלואה כחוב מלוה ע"פ שמחייב ליתן לו מעות ההלואה שהבטיח כו ויכול המלוה לפטור נפשו ולומר כבר הלויתיך ואין הלוה יכול לבטל השטר ולטענ' לא הלויתני . והשטר יהא בתקפו . כן משמע מתשובת הריב"ש וסי' קס"א שכתב וז"ל מה שפרש"י בין לוה אין הכוונה שלא ילוה לגמרי דזה שטר חיוב הוא אלא הכוונה שמשעבד נכסים בהשטר אפי' לא ילוה וההלואה יהיה על

ביאורים

הגר"א

בכתובות ל"ד ב' ד"ה כתב כו'. וכ' הרא"ש שם דמהרי"ף נראה דהא דלא אמרי' לאביי עדיו כו' אלא בדמטא לידיה דוקא בדבר שאינו תחת ידו הכל בשובר וכיוצ' א"ל ועוד במכר ומתנה לא אמרי' עדיו בתחומיו כו' ואם מכר לאחר קודם מסירה קנה וזה מתורץ קו' תוס' בכתובות הנ"ל ותימה כו' אבל בשם רש"י ב' דחוק בין שובר עכ"ז ואין חילוק בין הלואה ומכר ומתנה וכן הסריע הש"ך ועברא"ם שם ס"פ (ע"כ): (ליקוט) בד"א כו'. דלא כאביי דרבא פליג עליה שם ל"א וכן אי גרים רבה אין הלכה כתלמיד בתקום הרב וכן שם ל"ה ב' פליגי עליה רבה ורבא ריי"ף אבל הרא"ש סתר ראיותיו דמאביי ורבא ומילך הל' כבתראי וכנ"ל ליתיה בתקום הרב וכן שם ל"ה ב' דתוס' פ' באביי כנ"ל וגם מדמתיק שם לאוקמי מילתיה דשמואל כאביי וכ"כ תוס' דרבא פליג בזה וכ' דתוס' פ' באביי כנ"ל וגם מדמתיק שם לאוקמי מילתיה דשמואל כאביי וכ"כ תוס'

המשפט

חידושים

לפי' לא נכתב כלל גובה ממשעבדי וכ"ם כשנכתב דלא מצי לידי' והרבה פוסקים חולקים על המחבר והביאם הסמ"ע וש"ך דאפי' בשטר שאין בו קנין בשטר אלא לידי' אחר"כ אמרי' אעפ"ג דבעינן מצי לידי' ואם לא מצי לידי' אבל אם בא המלוה וקנו מידו שמייב לזה כך וכך אפ"ה אם בא המלוה אח"כ לכתוב לו שטר שקנה זה לפניהם בכך אין שומעין לו דקנין זה שלא בפני המלוה לא ניתן משמעת להכתב וכיון דאם בא המלוה לעדי' כתבו כו' . עיין פרישה שם כתבתי דבוחת דאפי' בא המלוה וקנו מידו שאייב לפלוני כך וכך אפ"ה אין שומעין להמלוה שבא אחרי כן ואומר לעדים כתבו לי שטר על פלוני הלוה שקנה לפניכם והודה שאייב לי כך וכך כיון שהקנין היה שלא בפני המלוה דקנין כזה לא ניתן משמעת להכתב ע"ם והיינו דעת הטור לדון עד לאחר זמן ובטור כתב כן בשם ר"י ורי"ן בני"ר כתב דעת שלישי שחילק בין דבר שאינו בידו כגון שטר הלואה לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו עד דמטא לידיה ובין דבר שהוא תחת ידו דזכה משעת החתימה וע"ל סימן ס"ה סי"ג ומהתימה על מור"ם שהשמיט דעתם לגמרי ולא זכר' כלל ואפשר שטעמו משום שכתב ל"י בפ"ק דב"מ ובפ' ג"פ דהרבה גדולים שפסקו כהרי"ף וע"ל סי' מ"ג סט"ו וסי' מ"ע ס"ז וס"ה סי"ג מ"ם עוד מזה * ועיין בד"מ כ"ג שהביא לדברי ריב"ם סימן קס"ח ועוד הרבה דעות דס"ל דבשטר חקנייתא ח"ל להגיע לידו כלל ודלא כהרי"ף ע"ם וע"ל סימן ס"ה סי"ו שם מייתי

הטב

זה בסתומר גם ואתמוהו אבל בכתיב' לאחר אין קפידא וכן מוכח בב"י ע"ם עכ"ל: [כו] בד"א. אמ"ם בדים הסעיף אמי' דאפילו נלוה אין כותבין שטר אא"כ קנו מידו וזה דעת הרי"ף והרמב"ם אבל התוס' והרא"ש והטור חולקים וס"ל דעדיו בחתומיו זכין להמלו' משעת חתימה אפילו לא בא השטר לידו עד אחר זמן ורבינו ירוחם חילק בין דבר שאינו בידו כמו שטר הלוא' לא אמרי' עדיו בחתומיו כו' ובין דבר שהוא תחת ידו דזכה משעת החתימ' וע"ל סי' ס"ה סי"ב ות"מא על הרמ"א שהשמיט זה ולא הזכירו כלל ואפשר שטעמו משום דהנ"י כתב דהרב' גדולים פסקו כהרי"ף וע"ל סי' מ"ג סט"ו וסי' מ"ע ס"ז וסי' ס"ה סי"ג עכ"ל הסמ"ע וגם הש"ך האריך להסיג על הרמ"א בזה וכתב דפשיטא דבשובר וכיוצא בו מצי

נתיבות

משה"כ

(כו) אם המלוה מוחה. דלא ניחא לי' להסביע בדבר שאינו שלו: (כז) כתבו השטר ואתיתוהו . דחיישינן דילמא מעריס הוא דשמא יפול מידם או יגבוה כיון שבתבו המלוה בלוויו הלוה ואם אתמו. עכתם על נייר חלק ואח"כ כתבו שטר על אתיתמ' השטר פסול וכ' הסמ"ע דאפי' אם כבר קנו מיד הלוה אלא בפני המלוה בל"א כי' סתמא לכתיבה כמבואר לעיל ואח"כ בא המלוה ואמר כתבו ויהי' בידכם מ"מ לא יעבו כך: (כח) בשטר שיש בו קנין. ואי בעינן מטא לידי' בשטר קנין מחלוקת בין הפוסקים)(ודוקא בשהקנין הי' אלא בפני המלוה אבל בקנין אחר' בפני המלוה לא

ביאורים

נתבטל השטר לגמרי לא מהני שוב מסירת השטר משא"כ בשטר שיעבוד אף שמכר קרקע אחת לא נתבטל השטר שיעבוד והשטר בענינים שאר נכסים מהני מסירת השטר שינב' בו למפרע משעת חתימ' ומה שהקשה מכותבין שטר למוכר אשתמיטתי' מ"ש הר"ן הובא בשיט' דלא חיישינן לכתחלה שמא ימכור לזה ויהוור וימכור לאחר וכו' ומה שהקש' משיחרור נ"כ ל"ק דהא כתב התומים דל"ח בשיחרור שמא מכר העבד בנתיים ואח"כ ימסור לו השיחרור דלא חשיד לקלקל העבד לחתירו בבת חורין שלא כדין והש"ם לא מקש' רק שמא מכר העבד נכסים בנתיים ובודאי אף שמכר העבד נכסים בנתיים מהני מטא השיחרור לידי' אח"כ להיות זוכה בו למפרע כיון דהשטר שיחרור לא נתבטל במה שמכר העבד נכסים מהני מטא לידי' כמש"ל לענין שטר שיעבוד עוד יש ליישב קושית הש"ך משובריו דודאי בשובר פרעון בעינן מטא לידיה כדמוכח מהא דסימסון היוצא מת"י מלו' וה"נ חיישי' שמא המלוה הכינו ונפל מידו כמו דסס"ק דמציעא והרי"ף ולא כתב סברא זו דלא בעינן מטא לידי' רק בשטר מחילה . רק שמכר העבד נכסים בנתיים ובודאי אף שמכר העבד נכסים מהני מטא השיחרור לידי' אח"כ להיות זוכה בו למפרע כיון דהשטר שיחרור לא נתבטל במה שמכר העבד נכסים מהני מטא לידי' כמש"ל לענין שטר שיעבוד עוד יש ליישב קושית הש"ך משובריו דודאי בשובר פרעון בעינן מטא לידיה כדמוכח מהא דסימסון היוצא מת"י מלו' וה"נ חיישי' שמא המלוה הכינו ונפל מידו כמו דסס"ק דמציעא והרי"ף ולא כתב סברא זו דלא בעינן מטא לידיה . ומה שכ' הש"ך לעיל ולענין שטר הקנא' אין מקומו שם וט"ס הוא שם ומקומו צ"ל בסוף הס"ק זה גם יש ט"ס שם בד"ה ואע"נ וצ"ל כהרי"ף דבשטרי הקנא' בעינן נ"כ דמטא לידי' יתיבת לא ט"ס ולענין גוף הדין שכתב דדעת הרב' פיסקים דבעינן בשטר הקנא' מטא לידיה קשה דהא בקנין לבד אפי' לא כתבו כלל גוב' ממשעבדי וא"י לטענן פרעתי כמבואר לעיל . ודוחק לומר דכשאמר כתבו ותנו גרע . וצ"ל בכוונתם דמיירי דוקא בקנו מידו שלא בפני המלו' דהא דאוקמי בב"מ בשטר הקנא' הוא מתניתין דכותבין שטר ללוה בלא מלוה והיינו שלא בפני המלו' ובזה סתם קנין לאו לכתיבה עומד כמ"ש הר"ן הביאו המחבר סעיף זה . וס"ל להגר"ם פוסקים דבזה בעינן נ"כ דוקא מטא לידי' אפי' ציוה הלוה בשעת קנין לכתוב ולייתן . ולפ"ז נסתר הראיה שהביא הש"ך מהר"ן בפ' התקבל. ודוק ועי' ל"ל דהא דבעינן בשטר הקנא' מטא לידיה היינו כשלא הלוה דשטר הקנא' הוא בין ילוה ובין לא ילוה לכך בעינן מטא לידי' בין שלא הלוה ומטעם שודאי על תנאי הלוא' נכתב כמ"ש הראב"ד הובא בש"מ דף י"ג אבל כשכבר הלו' בעידי קנין כבד גובה ממשעבדי ומכ"ש כשכבר כתבו השטר רק שלא מטא לידיה ועיין בשיטה שם שמוכח כן מדבריו בהדיא והנה להגר"ם פוסקים דס"ל דלא בעינן מטא לידיה הש"ך דמן הסתם הוא אף אם לא יהוה וכו' אין כונתו דא"צ להלות לו כלל דזה אין שום סברא כלל דודאי על תנאי הלואה נכתב דהיינו מחמת שהמלו' התחייב עצמו להלות נתן לו שטר בקנין רק כונתו דהוא זכה בהשיעבוד נכסים ועל המלוה נעשה ההלואה כחוב מלוה ע"פ שמחייב ליתן לו מעות ההלואה שהבטיח כו ויכול המלוה לפטור נפשו ולומר כבר הלויתיך ואין הלוה יכול לבטל השטר ולטענ' לא הלויתני . והשטר יהא בתקפו . כן משמע מתשובת הריב"ש וסי' קס"א שכתב וז"ל מה שפרש"י בין לוה אין הכוונה שלא ילוה לגמרי דזה שטר חיוב הוא אלא הכוונה שמשעבד נכסים בהשטר אפי' לא ילוה וההלואה יהיה על

החושן

מן המוכר שלו מן המלו' כו' ודוחק דמלו' יהא עדיף מן הקונ' למפיין היטב אין זה דוחק אלא עיקר טעמא דלא מהני מכנ"ל במכר ומתנה היינו משום דכיון דמכר לזה ואם"כ קודם שנתן לו השטר חזר ונתן לו מכר לאחר הרי חזר מן הראשון ואם לא מהני שטר הראשון אבל בשטר הלואה אין לזה אם"כ מאחר בין מכר אם"כ נכסים אין זה חזר' לשט"ח הראשון שנתן להמלו' וכדקאי קאי דעדיין יכול הוא לפרוע אם"כ במה שיש לו אם במה דיקנ' אם"כ וירוים וכיון דאין כאן חזר' לשט"ח הראשון כתוקפו ואמרינן כיה עכנ"ל וז"כ: אם"כ מצאתי בחידושי הגאון מוהר"ר אשכנזי שם נבי שובר בזמנו טריף וז"ל כתוב בתוס' ואע"פ שטטר מכיר' ומכר קודם כו' מה שפי' תוס' כאן יותר מלעיל נבי כותבין שטר ללוה דאמר אביי מלה עכנ"ל אפי' קנו לקוחות קודם משום דהכי קשיא טפי דהוי לן למימר אי מכרה קודם אז כבר פקע כחה והוי שובר דילה כמאן דליתי' אבל לעיל אפי' מכר בנתיים מ"מ הטטר חוב לא בטל עכ"ל . וזה כוונת הרא"ש כשיטת הרי"ף דמש"ה לא ס"ל נמכר ומתנ' עכנ"ל משום דכבר פקע כח המכר הראשון נמש שחזר ונתן ומכר לאחר ומש"ה צריך לפרש דבשובר כפי מטא לידי' ולא מהני אי חזר' לידי' וכנ"ל ניחא תלי דקשיא מסוגיא דמלא שטר שחרור דכיון דשחרור ע"כ לא הוי דבר שהוא מ"י דא"ל"ח אין הרב מודה כמי יחזיר ועוד דעבד כנעני ודאי נופו קנוי ואין זה דינו כמו מחיל' אלא כמו מכר והא דאמרינן עכנ"ל כשהרב מודה ולא אמרינן דהוי דינו כמו מכר דלא מהני כיה עכנ"ל היינו משום דכד דייקת בלשון הש"ם שם דפריך ודלמא כ' ליתן כיסן וכו' ואזיל עבדא וקנה נכסים ואזל הרב ובביהו ולא פריך דילמא כין ניסן לתשרי מכר הרב אותו העבד לאחר וטריף העבד מלקוחות שלא כדין וע"כ משמע דלא חייסינן לזה דלא שכיחא וקלא אית ליה ולהאי חששא דאזל עבדא וקנה נכסים והרב בביהו מניסן וע"ת בזה ספיר שייך עכנ"ל דאע"ג דנבי מכר ומתנ' לא אמרינן עכנ"ל היינו משום דהוי חזר' בנתיים כמה שנתן לאחר הוי חזר' לראשון ונתבטל שטר הראשון אבל הרב דזכין נכסים של העבד אין זה מיקרי חזר' לגוף השיחרור דבשחרור אינו כותב אלא הרי את בן חורין ואע"ג דודאי ממילא הוי חזרה לשחרור כיון דמוכר את הנכסים של העבד מ"מ לענין עכנ"ל לא נתבטל שטר הראשון אלא כשהי' חזרה בפועל בגוף שטר הראשון דהא נבי לוה ולוה אמרו בש"ם פרק מי שמת דלשני משעבד משום דהוי חזרה ובדאקני מהני חזר' וכמ"ש הרשב"א וע' בש"ע סי' קי"ב ואם"ה כאן לענין עכנ"ל לא מהכינן ליה לחזר' שיתבטל שט"ח הראשון וע"כ

הגר"א

ביאורים

המשפט

חידושים

נתיבות

משה"כ

משה"א

כצות

דמ"ג מלקוחות אינו נוכה מיורשין אם"ה אמר כדין טריפה ומונה מלקוחות מעשון ואם"ג דמת בו ביום ממילא נוכה מיורשין כיון דגם מלקוחות נוכה בו ביום וע' כפ"ק דב"ק דף ח' נבי מכרן לא' כולן נכנסו תחת הנכסים ואמרי' ל"ע: ז) שם בו קנין . כתב הרא"ש כפ"ק דמציעא נבי שובר בזמנו טריף ואם"ג דלא מטי לידי' והיינו משום דמחלק הרי"ף בין מכר ומתנה לשעבוד דל"א עכנ"ל אלא נבי שעבוד אבל לא כמכר ומתנ' ולהכי נ"ל דנבי שובר לא בעינן מטא לידי' ע"ש . ודברי הרי"ף תמו' מאור במ"ש ואם"ג דלא מטא לידי' דהא שם בברייתא תני בהדיא אין האשה מודה לא יחזיר ובוד דתנן במס' לחדי' דייתיקי מתנ' ושובריו לא יחזיר שמא כתובין היו ונמלך עליהם אלא ליתנם ולדעת הרי"ף נבי שובר כי נמלך מאי הוי וכבר התפלא בזה הש"ך . תו קשה לפי שיטת הרי"ף דבדבר שהוא מ"י לא בעי מטא לידי' דאמרינן בפ"ק דמציעא דף י"ט נבי מלא שחרור בזמן שהרב מודה יחזיר אין הרב מודה לא יחזיר ופריך וניחוש שמא כ' ליתן כיסן ולא נתן עד חברי ואזיל עבדא וקנה נכסים מניסן ועד חברי ואזיל הרב וזבניהו ומפיק ליה לשיחרור דכ' כיסן וטריף לקוחות שלא כדין הניחא למ"ד זכות הוא לעבד ולהכי דאמר עכנ"ל כו' ואם כן אין הרב מודה אמי יחזיר כיון דעכנ"ל בדבר שהוא תחת ידו ולא בעי מטי לידו ומ"ל לא מיקרי דבר שהוא תחת ידו וכמ"ש כפ"ק דקידושין ולימא ליה כאפי' מרי זיל אמר רבא ס"מ עבד תנרי נופו קנוי ומכ"ש עבד כנעני ואם"כ לא הוי כמחילה אלא כשעבוד אבל לא כמכר ומתנה ועיין ס"ד הרב מודה אמי לא יחזיר כיון דלשיטת הרי"ף ל"א עכנ"ל אלא כשעבוד אבל לא כמכר אם"כ אכתי תיקשי לאביי ניחוש דטריף מלקוחות שקנו מן המוכר שלו' מן המלו' שלא כדין וא"ל דגם הרא"ש מודה בזה ולא קאמר אלא דאם מכר בתחל' ומכר אחר כך לא זכה הקונ' הראשון משעת חתימה אבל מלוה זכה אפי' מכר לאחרי' וגם זה דוחק דמכו' יהא עדיף מן הקונ' ועוד דמ"מ קשה לאביי מסיפא דמתני' כונסין שטר למוכר אמ"פ שאין לוקח אמו וניחוש שמא טריף מלקוחות שקנו כין החתימ' למכיר' שלא כדין אבל כיון שהוא מלו' גרא' במה שהקשו' אמתני' דמתני' כונסין שטר למוכר ומ"ש אם"ה דמ"ש אמו וניחוש שמא טריף מלקוחות אלו גרא' במה שהקשו' אמתני' דמתני' כונסין שטר למוכר י"ל דס"ל להרי"ף דמסיפא לא קשה כלל אבל ניחוש וכך דעת הרמב"ם בפכ"ד מה' מלוה דבהלוה' אין כונסין אלא כשטר הקנא' ושטר מוכר כונסין וכמ"ש שם הה"מ בטעמו ועיין ב"י סי' רל"ח . ומ"ש הש"ך להקשות דניחוש שמא טריף מלקוחות שקנו

הסטר לידו עד לאחר זמן ובטור כ"כ בשם ר"י ור' יהודא בני"ד כ' דעת שליחי שחילק בין דבר שאינו בידו כגון שטר הלוה לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו עד דמטא לידיה ובין דבר שהוא תחת ידו דזכה משעת החתימה ע"כ לי' סמ"ע נראה מדבריו דרבי' יהודא כ' דעה ג' דבדבר שאינו בידו לא אמרי' עדיו בחתומיו זכין לו אפי' מטא לידיה לבסוף ולא זכה אלא משעה דמטא לידיה ולפי ע"ד זה אינו ואין כאן דעת שליחי כלל ומ"ש ר' יהודא שם הוא ממש דעת הטור (אליבא דר"י דפסק כאביי) דעדיו בחתומיו זכין לו זוכה משעת חתימה רק דבדבר שהוא תחת ידו זכה משעת חתימה אפי' לא מטא לידיה אמ"כ כלל עיין בטור מבואר כן להריא וכן בדבי' יהודא נ"ד שם לא הוזכר לא דעת הרמב"ם ולא דעת ר"י רק ברים נתיב ד' הזכיר סברתם אבל בנתיב י"ד לא הזכיר כלל רק כ' בסתם וז"ל דבר שאינו בידו וכ' עליו שטר כגון שטר הלואה לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו אלא עד דמטא לידיה שטרא לבסוף אבל בזוכה בדבר שהוא תחת ידו זכה משעת חתימה אפי' לא הגיע שטר לידו עכ"ל ודברי הטור ור' יהודא לקוחים מהרא"ש ס"פ שניים אוחזין שכ' דשמעינן כן מדברי הרי"ף דלאביי דעדיו בחתומיו זכין לו ובעינא דמטא שטרא לידיה אמ"כ היינו דוקא בדבר שאין בידו כגון שטר הלואה אבל דבר שהוא כבר תחת ידו זכה משעת חתימה אפילו לא יבוא לידו לעולם ע"ש. ומוכח שם בש"ס ורי"ף ורא"ש נבי שובר בזמנו טורף אביי לטעמיה דאמר עדיו בחתומיו זכין לי' דלמאן דפסק דלא כאביי אפי' בדבר שהוא בידו לא אמרי' עדיו בחתומיו זכין לו. וא"כ פשוט דגם דברי ר' יהודא בנתיב י"ד שם אליבא דאביי וסמך עצמו אמה שהביא בנתיב ד' במסקנתו שהתו' פסקו כאביי וזה ברור: ומיהו קשה לי על הטור דכ' דאין חילוק בין מכר להלואה בכל ענין עדיו בחתומיו זכין לו ואח"כ כ' דבהיה בידו כגון מחילה וכה"ג אפילו לא הגיע לידו מעולם זכה משעת חתימה והיינו על כרחך כמ"ש הרא"ש דהרי"ף פי' שובר בזמנו טורף אביי לטעמיה דאמר עדיו בחתומיו זכין לו ואע"ג דלא מטא לידיה והכא הש"י מפרש נבי שובר (דף ד' ע"א) דבעינן ג"כ דמטא לידיה וכן נראה להדיא מדברי התוס' שם ומדברי המרדכי שפ"ק דמציעא ע"ש וא"כ בע"כ ס"ל להטור דלא כרש"י וא"כ אמאי כ' דאין חילוק בין מכר להלואה הלא הרא"ש כ' דמדחילק הרי"ף בין מחילה להלואה ע"כ מחלק בין הלואה למכר וס"ל דבמכירה לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו אלא ודאי ס"ל להטור דמדכתב הרא"ש לבסוף ורש"י לא פי' כן מסקנתו כרש"י ולא כהרי"ף וא"כ אין חילוק בין הלואה למחיל' דאפי' במחילה בעינן דמטא לידיה לבסוף ע"ש בהרא"ש דוק ותשכח שפני דברים אלו תלויים זה בזה. וא"כ דברי הטור ל"ע. ויש לישב בדוחק דהטור מסברא דנפשיה הכריע בחדא כרש"י ובחדא כהרי"ף וזה דוחק גדול ודוק. ועוד דברמזים כ' נ"כ כמ"ש בטור א"כ בע"כ ס"ל דדעת הרא"ש כן קשה מנא ליה הא ואפשר לישב בדרכים אחרים בדוחק אבל קרובים הדברים שהטור הבין דמ"ש הרא"ש ורש"י לא פירש כן קאי אסוף דבריו שסזכיר שהרי"ף מחלק בין מכר להלואה ולא אריש דבריו אבל לפע"ד זה אינו דלא נמצא כן ברש"י רק זה מבואר ברש"י להדיא דפי' נבי שובר דבעינא דמטא לידיה לבסוף והרא"ש קאי אדברי אביי שובר בזמנו טריף ורש"י לא פי' כן כמו הרי"ף אלא אין חילוק בין מחילה להלואה ואם כן ממילא אין חילוק בין הלואה למכירה כן נ"ל ברור: ודברי ר' יהודא ניי"ד בזה מכוונים לדעת הרא"ש שחילק בין הלואה למחילה בדבר שהיה בידו וכמו שהבאתי לשונו למעלה ואח"כ מיד חילק בין מכר להלואה והיינו כמ"ש אליבא דהרי"ף אליבא דאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו ע"ש ונראה דס"ל לר' יהודא דאע"ג דהרא"ש כ' בסוף דבריו ורש"י לא פי' כן מ"מ ס"ל עיקר כהרי"ף כיון דהאריך להביא כל דברי הרי"ף ושקיל וטרי אליבא. כן נ"ל: ומיהו דברי הרא"ש נופיה איכא נראין לפע"ד דמ"ש דהרי"ף מחלק בין הלואה למחילה קשה מנין לו להרי"ף זה ונם לא מצינו לשום פוסק שמפרש כן דברי הרי"ף ועוד דל"ל להרי"ף לחלק בכך הא שפיר מיתוקמי' שמעתתי' כפשוטו במטא לידיה ועוד דאם איתא דהרי"ף מחלק בכך ה"ל לפרושי הכי בהדיא דשאני שובר משטר אחר ולא הוי ליה לכתוב כי האי לישנא דמחיל' היא דלא רמוזה בהאי לישנא בהדיא דשאני מחילה: ועוד תמיה לי על מ"ש הרא"ש דמתוך דברי רב אלפס משמע דהא דאמרי' לעיל דלא אמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו אלא היכא דמטא לידיה אינו בשובר דהא בסך דלעיל בש"ס בפ"ק דמציע' דף י"ג ע"א גרסינן אלא הא דתנן מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שמא כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם וכי נמלך עליהם מאי הוי והא אמרת עדיו בחתומיו זכין לו הני מילי היכא דקא מטי לידיה אבל היכא דלא מטא לידיה לא אמרי' ע"כ הרי דתנן נמי שוברים וא"כ אכתי לא מיתרל' קושיין בשוברין. וגם מ"ש הרא"ש בדעת הרי"ף לחלק בין מכר להלואה הוא דוחק גדול דבכל דוכתא שעבוד הוי כמכר ולענין בשטרי הקנאה נראה עיקר כהפוסקים אע"ג דלא מטא לידיה לבסוף ואע"פ שהר"ן בתשו' סי' ל"ה כ' שאע"פ שיש בה קנין לא זכה בהקנין זה שיש לי ראיות ברורות לדברי הראשוני' שאמרו שאפי' לשטרי הקנאה בעינן דלימטי שטרא לידיה וכן דעת ר"ח והרי"ף והרמב"ם כו' ומביאו ב"י לקמן סי' ק"ח סעי' כ"ג מ"מ המעיין בש"ס יראה דאדרבה יש ראיות בכמה מקומות לדברי האומרי' דלא בעינא דמטא שטרא לידי' וכן פסק הבעל העיטור סוף דף ז' וכ' שכ"כ רב האי ז"ל וכן הוא להדיא דעת הרא"ש בתשו' כלל ס"ו סי' ג' ומביאו הטור בקצר' לקמן סי' רמ"ג סעי' ט"ז ובש"ס ר"ן ע"ש וכן מוכח להדי' דעת התו' פ' שניים אוחזין סוף דף י"ט נבי מצא שובר כו' ופ' נט פשוט דף קס"ז סוף ע"א נבי כותבים שובר לאשה ע"ש וכן הסכימו רש"י (וכן הוא להדיא בפירש"י פ' שניים אוחזין דף י"ג ע"א ד"ה הניחא כו' ע"ש) ומהר"י ן' מנ"ש והרמב"ן והרשב"א והרא"ש והריטב"א והרבה גדולים כדאיתא בגמוקי יוסף פ"ק דמציעא ובה' המגיד פ' י"א מה' גזל' ובריב"ש סימן קס"א ובתשו' ריטב"א שהביא ב"י לקמן ס"ס רמ"ג סעיף י' ונם הרמב"ם אינו חולק על זה כדאיתא בה' המגיד וריטב"א וריב"ש שם דלא כהכ"י והר"ן שם לדעתו וכן פסק בית יוסף ועיקר ודלא כתשו' מבי"ט ח"א סימן קמ"ג ע"ש (שוב ללפע"ד דגם הר"ן נופי' חזר בו שהרי כ' בניתין פרק המקבל נבי הסיא דהוה קאחו לה נפאתא כו' דהא דכותבים שטר אחר כשנאבד השטר הראשון היינו בשטרו' שמחוסרו' נתינה שאין המקבל זוכה בהן עד שיגיעו לידו אבל בשטרות שאין מחוסרו' נתינה כגון שטר שכתוב בו קנין דמשעת קנין שיעבד נפשי' כיון שנעשה השטר ונחתם כהונן עשו עדים שליחותן וחוב אין כותבים ונותנים עכ"ל ומביאו ב"י לקמן סי' מ"ע מחו' ז' והכא ליכא למימר דכיון דכי מטא לידי' לבסוף זוכה למפרע אין כותבי' ונותני' דהא בנאבד מיירי וא"כ תיקשי כיון דלא זכה בו עד שיגיע לידו והשתא הוא נאבד אמאי אין כותבי' ונותנין אלא ודאי דבשטר קנין לא בעינא דמטא לידיה כלל וכמ"ש) ועוד דא"כ אכתי קשה לאביי דיחוס דטריף מסלקותא שקנו מהמוכר שלוה מהמלוה בתשרי שלא כדין ול"ל דגם הרא"ש מודה בזה ולא קאמר אלא דאם מכר בתחלה ונם מכר אחר כך לא זכה הקונה הראשון משעת חתימה אבל מלוה זכה אפי' מכר לאחרי' (") ונם זה דוחק דמלוה יהא עדיף מקונה ועוד דמ"מ קשה לאביי תשיבא דמתני' כיתבי' שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו דיחוס שמא עדיף מסלקותא שקנו בין החתימה למסירה שלא כדין (וע' בטור לקמן סי' רל"ח) ואף אם תאמר שם לאביי איזה תירוץ אחר על זה כל כהאי גוונא ה"ל לפרושי ונם קשה על זה מסונית. דמצא שטר שחרור דף י"ט ע"א ע"ש אלא נראה לפע"ד ברור דגם הר"ף לא בא לומר אלא דאע"ג דלא מטא לידי' השובר עד השתא מחיל' הוי כיון שהאשה מודה עכשיו בכך ומצוה ליתנו לו עכשיו וא"כ דעת הרי"ף ממש כדעת רש"י והתו' דאין חילוק בין מחילה להלואה ובין הלואה למכר אלא בכל ענין עדיו בחתומיו זכין לו ובעינ' דמטא לידי' לבסוף ואז זכה למפרע משעת החתימה וכן עיקר. על כל פנים נ"ל דהרא"ש נופי' לא ס"ל הכי ומסקנת הרא"ש כרש"י וכמו שהבין הטור ודלא כמו שהבין ר' יהודא תדע דהא כתב הרא"ש שם מיד אח"כ ונם מילתא דר' אבא בר ממל דקאמר לעיל הא בברי' והא בש"מ לא מתוקמא כאביי כו' ואלו להרי"ף שפיר מיתוקמי' כאביי אלא ודאי כמ"ש כן נראה לי. וע' מ"ש בסי' ס"ה סעיף י"ד ס"ק ל"ו. ואע"ג דהרי"ף והרמב"ם ושאר פוסקים פסקו דלא כאביי וא"כ אין נפקותא בכל זה מ"מ הא ר"י והרא"ש ור' יהודא והטור פסקו כאביי וא"כ פשיטא דהמוחזק יכול לומר קיים לי כגון הני רבוותא כגון בשובר אם האשה מודה פשיטא דמצי הבעל לומר קיים לי כר"י וסייעתו אע"ג דזבינתא לכתובתה בטובת הנאה לאחרים קודם שמסרה השובר לידו זכה הבעל בשדה המיוחד לכתובתה ולא מפקינן מיני' ותימה על הר"ב שלא הזכיר דעת ר"י והרא"ש וסייעתם. ומ"ש בשמ"ע דאפשר דטעמו דהר"ב שלא הזכיר סברת ר"י וסייעתו הוא משום שכ' כ"י בפ"ק דב"מ ובפ' ג"פ דהרבה גדולים פסקו כהרי"ף עכ"ל אמת שכן הוא דעת הר"ב וכ"כ בדרכי משה להדיא על דברי ר"י וז"ל וכן פסק הרא"ש בפ"ק דב"מ אבל כ"י כתב שם דהרבה גדולים פסקו כדעת הרי"ף וכ' בפ' ג"פ עכ"ל ד"מ אבל המעיין בכ"י פ"ק דמציעא יראה דלא כתב רק שגדולי הראשוני' פסקו בזה כהרי"ף דבשטרי הקנאה בעינא ג"כ דמטא לידיה לבסוף אבל בזה שפסק הרי"ף דלא כאביי לא הזכיר שגדולי הראשוני' פסקו כן רק שמדבריו משמע שהסכי' להרי"ף בזה מדלא הביא שום חולק עליו ונם בפ' ג"פ לא הזכיר רק פי' הרי"ף דמיירי בשטרי הקנאה אבל לא כתב שגדולי הראשוני' פסקו כותיה וא"כ אין מזה ראיה: ומדברי תשובת רא"ן שהביא במרדכי בגיטין פ' המגרש משמע דהלכה כאביי ונם בתוס' פרק מי שהי' נשוי דף ל"ד ע"ב כתבו שר"ת פסק כאביי ומשמע שם מדבריהם דגם ר"י ס"ל כן להלכה ע"ש וכן משמע בהגה' מיי' סוף ה' גזלה ואבדה ע"ש וכן נראה דעת המרדכי שפ"ק דמציעא וכן הוא בהגה' אשר"י פ' חזקת הבתי' בשם פי' ר"י מהרי"ח נבי הסוא אריבא כו' נבי הא דפריך התם ומאי שנא משני שערות היולאי' ביום א' כו' וכ"כ בהג"ה מרדכי דב"מ בהגה' שניות דר"ת פסק כאביי (מיהו הביא שם דברי האז"ק דמסכים להרי"ף ע"ש) וכן משמע לכאורה מלשון מהרש"ל שהביא בב"ח סי' ס"ה ס"ס י"ז דקי"ל הלכתא כאביי ע"ש: וא"כ פשיטא דהבעל שהוא מוחזק מצי למימר קיים לי ככל הנך רבוותא דפסקו כאביי אבל אם לא הגיע השובר לידו אח"כ כגון שנאבד אחר שנמצא וכה"ג נראה דצריך ליתן שדה המיוחד לכתובתה לאותן שלקחו כתובתה בטובת הנאה דבכה"ג נם אביי מודה דלא אמרי' עדיו בחתומיו זכין לו וכמ"ש למעלה. וה"ה בכל כי האי גוונא: שוב הראו לי שהרמב"ן בספר המלחמות סוף פ"ק דב"מ פסק נ"כ דבשובר ודבר שהי' בידו כגון מחילה וכה"ג בעינן ג"כ דמטא לידיה לבסוף ופירש נם כן דברי הרי"ף כמו שכתבתי ונתתי שמחה בלבי שכוונתי לדעת הגדול לדרך האמת תהלה לאל: ונם בפי' שטרי הקנאה נראה עיקר כמו שפירש הרי"ף וכ"פ כ"י דאע"ג שלא פי' בו בין ילוה או לא ילוה כיון שיש בו קנין מסתמא שעבד נפשיה כן וכתב שכן דעת הרבה גדולי הראשונים ונם דברי רש"י יש לפרש כן וכמו שהביא הב"י בשם ר' יהודא שיש לפרש דברי רש"י כן וכ"פ הריב"ש סי' קס"ח ופירש דברי רש"י כן ע"ש ומה שהקשה הרא"ש על הרי"ף לק"מ דמסתמא מי שנותן שטר בקנין דעתו שישתעבדו לו נכסיו מהיום ומקנה לו בקנין נכסיו מעכשיו אף אם לא ילוה וקנין יש לו קול כמו שטר דשתא קנין לכתיב' עומד א"כ מיד כשידעו לקוחות מהקנין ידעו שנשתעבדו לו נכסיו

מעכשיו

חכמת שלמה

ס"ל דאמר לא אמרינן עבחז"ל והיינו כיון דאין העדים זוכים לו תיקף רק אם מטו לידו בסוף זוכין למפרע א"כ תיכף אם לא היו הנכסים הכורים ממש מכבר רק שיעבוד בעלמא זה יש להם כח להפקיע כיון דאין כאן הפקעה מחיזמתם רק שיעבוד בעלמא ולכך יש להם כח להפקיע למפרע אבל בלוקח ממש שזכה בו ממש אין להם כח להפקיע מכירה ממש למפרע ולכך הוי קשה לו מה בכך דיהי' מטו לידו עכשיו דלמא מכרה מכבר ונם מכירה לא אמרי' עדיו בחז"ל למפרע ומוכח לומר דמתחילה עדיף ול"כ מטו לידו בסוף כלל רק תיכף זוכין מתחלה ואז עדיין לא הי' נמכר וגבו לו תיכף ובשלמא כיכי דאי הפסר לזכות רק כשמטו לידו בסוף לזכות למפרע זה אין להם כח כיון דבבר נמכר בינתים לזכות למפרע אין לסם כח להפקיע ממון. אבל מחילה דזוכין לו תיכף קודם המכירה מהני שפיר ולא הוי המכירה אח"כ כלום. לכך כתב הרי"ף ואע"ג דלא מטו לידו מכירה הוא וא"ם ולפי שראיתי רבים וכן שלמים מקשים בזה ביארתיו כאן ודוק:

נתיבות המשפט

משה"כ

ילוה ע"כ הפי' ובשטר שיש בו קנין ומותה קודם הנתינה לו נתבטל לענין מעשה דו ע"ל סי' רס"ג ובמ"ש בביאורי' כאן :

קצות החושן

לעולם אמרינן עבז"ל היכא דיכולין להיות עכ"פ שניהם שטר הראשון וגם השני כיון דליכא חזר' בפועל ובענין מעשה מוכיח לבטל וא"כ ה"ה בזה שכ' שחיור לעבדו ואח"כ זכין הנכסים של העבד אין זה מעכ"ח חזר' מן העבד כיון שלא מכר אח העבד וכיון דאמרינן עבז"ל למפרע א"כ ממילא מוציא העבד אח הנכסים מיד הלקוחות כיון שלא נתבטל שחרורו ובעיקר הקושיא שהקשה הש"ך משוברין דלא יחזיר נראה לפמ"ש בשיטי' מקובצת נבי שובר בזמנו טריף (עבז"ל) וז"ל פי' ומייתי כשהשובר הזה כתיב ספר מקנה שאומר לו חוב פלוני מכור לך בשטר זה אבל בשוברין שלנו שהוא מוחל לו מודה לו ואין השטר אלא לראי' בעלמא אפי' דבא מודה דמשפ' שמחל והוד' נפטר הלה וזה פשוט עכ"ל הריטב"א ז"ל. ומבואר בפ"ב דגיטין דף כ' וכ"א דנבי ספר מקנה בעינן ואקח אח ס' המקנ' ובעינן שיהי' הנייר משל המקנ' ויתן המקנ' אח הנייר לקונ' אבל אם הנייר של הקונ' לא זכה ע"ש שהוכיח בש"ס מזקן א' שהלו' בכפר ופ"ש עוד דאם אמר הרי זה גיטך והנייר שלי אינ' מגורשת משום דאותיות פורחות באויר וא"כ כיון דמיירי בשובר מקנ' ולא לראי' והוא כמ"ש הריטב"א ל"ב ודאי בעינן כל תנאי שטר דהיינו שיהי' הנייר משל המקנ' ויתן אח הנייר אל הקונ' ובלא"ה לא קנה ועמ"ש בסי' ס"ו ס"ק כ"ו ולפ"ז נהי דבנוף הספר לא בעינן מעשה לידי' ומשום דכיון דהוא תחת ידו אמרינן תיכף עבז"ל אמנם בנייר של השובר לא זכה עד דמטי לידי' דבז' לא אמרינן תיכף עבז"ל כיון שאין הנייר תחת יד הלו' ואם בנייר לא זכה ממילא גם בספר לא זכה דהא אותיות פורחות באויר כיון דהנוף הנייר לא שייך חזרה אמרינן כי מעשה לידיה דסוף עבז"ל למפרע דחזר' לא הוי אלא בנוף ספר אותו מתחלה לבעל וחזרה ומכר' הספר לאחר אבל בנוף הנייר לא היה חזר' וכיון דלא הוי חזרה לנוף הנייר א"כ כי מעשה ליד הבעל הנייר אמרינן עדיים בחתומיו זכין לו למפרע כאלו הוי הנייר בידו משעת חתימה וכיון דהנייר בידו משעת חתימ' ממילא זוכ' בחוב שבשובר אע"פ שבחוב הוי חזר' דנתנ' לאחר כיון דהחוב מ"י ל"מ חזרה ואם כן כי מעשה ליד הבעל הנייר א"ל למפרע אח הנייר ובחוב הוא דזוכה ואפ"ב דלא מעשה לידי' והיינו שכ' הרי"ף עבז"ל אע"ג דלא מעשה לידי' והיינו דהא החוב לא מעי לידי' דהא היה חזר' במכירת' לאחר אבל לקוחות דמלאה בעינן שיבא השובר ליד הבעל משום הנייר דלא הוי תחת ידו ואם לא זכה בנייר ממילא אינו זוכה בחוב שבו כיון דאותיות פורחות באויר ומשום הכי אין האשה מודה לא יחזיר דאין לו בנייר אבל אם האשה מודה יחזיר דהשתא זוכ' בנייר דליכא חזר' בנייר ובחוב אע"ג דאיכא חזרה לא מהני כיון שהוא ת"י וה"ט דשוברין לא יחזיר שמא כתובין היו ונמלך וכיון דהנייר לא מעשה לידי' ולא זכה בנייר הוי אותיות פורחות באויר והרי"ף כ' ואע"ג דלא מעי לידי' היינו לישב נוף החוב היכא זוכה כיון דהוי חזרה אלא כ' ואף ע"ג דלא מעשה לידיה זוכה בחוב אבל לעולם בעינן מעשה לידיה משום הנייר וכמו שכ' ופוף עצה עמוקה)(וכל זה בעין שטר מקנה אבל אם שטר רא' וכגון שמחל

מעכסיו כנ"ל. (ע' בתשובת מהרש"ך ספר ג' סי' ע') : (מ) אז שכתב בשטר בהדיא כו'. דין זה לל"ע שלא הוזכר בשום פוסק לחלק בכך וגם בש"ס משמע דלא מהני לרב אסי רק שטרי אקניית' וגם לא משתבר כן דכיון דלרב אסי לא אמרי' עדיו בחתומיו זכין לו מה בכך שעבד לו מעכסיו סוף סוף שטרא לא מטא לידיה עד לבסוף וגם לא משתבר דמעכסיו יהא עדיף ממסר לו המעות לפניו שאינו מועיל אע"ג דמיד שמסר לו המעו' נשתעבדו לו נכסיו למאי דאמרינן שעבודא דאוריתא אלא ודאי אינו כלום עד דמטא השטר לידיה ומ"ש מעמע מידי ע"ש אך בר"ן פ"ב דכתובות ובדרכי משה דין זה בשם הר"ן פ"ב דכתובות וכ"י פ"ק דמציעא וכן נרשם בש"ע שם"ז ליתא דבכ"י פ"ק דמציעא פסיטא דלא משמע מידי ע"ש אך בר"ן פ"ב דכתובות ליתא כן אבל גם דבריו לל"ע דמ"ש הר"ן שם במדברי רש"י גבי שטר אמנה נלמד דין זה נראה לפע"ד דלא נלמד מדברי רש"י כלום דמה שהקשה הר"ן שם תיפוק ליה דשמא לא יהוה כלל ויטרוף לקוחות שלא כדין כו' ותירץ דכיון שעבד לו מעכסיו כשילו' כותבים אפי' בשטרי דלאו אקניית' אפילו אין מלוה עמו ומכאן למדנו דין זה עכ"ל לא ירדתי לסוף דעת הר"ן דרש"י מיירי כשמסר לו השטר מיד והלכך כשמשעבד לו נכסיו מעכסיו לכשילו' מהני דליכא משום מוקדם רק שהעדים אסורים לעשות כן משום שטר אמנה אבל כשאין מלוה עמו ואינו מוסר לו השטר מי שמעת ליה ואפשר לפרש דמ"ש הר"ן אפי' אין מלוה עמו אין כונתו שאינו מוסר לו השטר מיד אלא ר"ל אפילו אין המלוה עמו שילוה לו המעות מיד ולישנא קטיעא נקט משום דלעיל מיניה כתב דפירש"י דבעינן שיש מלוה עמו וראו הלוואת המעות לכך כתב בסוף דבריו אפילו אין מלוה עמו כלו' אפילו אינו עמו בשעת המעות אבל מ"מ בעינן שימסור לו השטר מיד באותו יום אבל דברי הר"ב אי אפשר לפרש כן ואם כן דבריו צ"ע : (מא) אין כותבין אפי' לוה וכתב כ"י פ"ק דמציעא בשם הר"ן דהיינו דוקא כשיתנו השטר לוה או שיהא זמן מה תחת יד העדי' אבל אם נתנו מיד לעדים שיזכו העדים למלוה ושיעמוד השטר בידם מאותו שעה ואילך בשביל המלו' כותבים דבכה"ג הרי מלוה עמו דזכין לאדם שלא בפניו עכ"ל ומביאו הב"י וד"מ וסמ"ע לפסק הלכ' ומ"ש דבכה"ג הרי מלוה עמו : לא מוקמי' בש"ס פ"ק דמציעא מתני' דפ' נע פשוט דכותבים שטר לוה אע"פ שאין מלוה עמו בהכי להכי קאמר דבכה"ג הרי מלוה עמו : (מב) ויתן השטר ביד המלוה בפניו.כ"כ הרמב"ם אבל התוס' כתבו דאלינא דכ"ע אם המלוה עמו לפני העדים תו לא חיישינן דודאי יסמרנו לידו מיד עפ"ר : עכ"ל סמ"ע ולא ידעתי היכן כתבו התוס' כן ובטור כ' כהרמב"ם והמחבר : (מג) אמר קנו כו' . מכאן מוכח דס"ל להטור והרב כדעת הרמב"ן שהביא המחבר לעיל סוף סעיף ד' דקנין אלא בפני המלו' לא ניתן משמעת לכתוב ומש"ה בעינא שיאמר לעדים כתבו וכ"כ הסמ"ע והב"ח ודלא כב"י ועיר שושן ע"ש : (מד) וכתבו לו אז אפי' כתבו שתים כן הוא בטור וכן הוא בטור עוד לקמן סי' נ"ו ס"י והבאתיו שם בסקכ"ו ועמ"ש שם באריכו' : (מה) עד שילא מתחת יד הלוה . ואז זכה בו המלוה משעת הקנין לכ"ע ועי' בנעה"ת שם סוף שער נ"ב : (מו) חייב עצמו כו' . כן היא בטור ובב"י כתב שכיונא בזה כתב הבעה"ת שער נ"ב ובאמת נ"ע דהמעיין היטב בבעה"ת שם סוף שער נ"ב ירא"ה דמיירי במחייב עצמו לשנים בשתים ולא אמר לעדי' כלום ומסרו העדים השטר לאחד מהם גם בזה פליג ה"ר יצחק שם והבע"ת נשתפק שם וה"ר נתן בן מאיר חולק שם על ה"ר יצחק בזה אבל היכא שאמר לעדים שיכתבו ויתנו השטר בידו וכן עשו ומסר החייב בעצמו לאחד מהם לא פליג ה"ר נתן בר"מ ואדרבא משמע שם דמודה ליה שהרי כתב ה"ר נתן שם דכשאמר להם קנו מתני וכתבו ותנו השטר לידי לא יזכה המלוה לעולם עד דמטא לידא דמקבל כו' עיין שם וא"כ נהי שמסרו החייב ליד האחד מכל מקום כיון שלא זכה בו המקבל מיד אין לך אלא מה שעשה החייב וזה שמסרו לו אינו זכה בו אבל אחר שלא מסרו לו אינו זכה וחולי גם הטור מיירי דכשמסרו לזה מסרו בחופן שיזכה גם כן לחבירו בחלקו והיינו זיכה לו על ידי אחר שהזכיר ה"ר נתן שם ולא אתי אלא לאשמעינן דאפי' לא ידע האחר ממסירה זו ואפי' מת זכו היחומים בחלקו ול"ע : (מז) זכה בחלקו כו' . כתב הב"ח וז"ל . ונראה דטעמא דהאי דינא דכיון דנתחייב לבניהם בשטר א' כשותפים ניהו וכל א' יכול לגבות כל החוב כולו וכדלקמן סי' ע"ז ס"י בהגה עכ"ד ולפע"ד ל"ד להתם דהתם מתחלה נעשו שותפים ביחד וזכו שניהם ביחד ונכתבו בשטר כן אבל הכא מאן ליימא לן שזכה בו זה אלא מסרו לו כלל וכמ"ש בסמוך וגם בבה"ת לא הוזכר טעם זה כלל אלא אמר החייב תנו אותו בידי דנמלי' שזכה בו מיד משעת הקנין ע"ש ודו"ק : (מח) לא יכתבו עליו שטר כי הקנין אינו אינו כלום : (מט) לוה כו' יכול לחזור בו כו' והרי"ן מג"ש והרמב"ן חולקין והמחבר נופיה הביא דבריהם לקמן ס"ס רל"ח שמוכח מדבריו דאם נתברר שמדעתו נכתב לא יוכל לחזור בו וק"ק למה סתם כאן . ולענ"ד דינא הנה בב"י כ' שהדעת נוטה לדברי הרשב"א ובפרט דאיות לדבריו ובב"ח

מ"ש בעינן זה בתרוכות . וע' בת' הרדב"ז סי' תקי"א : יב] אז שכתב בשטר בהדיא . עש"ך סק"מ שתמה על דין זה והנית בל"ש וע' בתשו' בית

חכמת שלמה

כיטב : (סעיף י"ז) כוה שבא לב' בשט"ח שבידו וכו' בל"ב. הנה נשאלתי כיון דזה בע"ב מיירי רק בשטר שים בו קנין דבאין בו קנין אין כותבין אלא אלוה ויש בו קנין אם הקנין שלה הש"ך לעיל דעיקר הפירוש הוי בין לא ילוה א"כ אחיר מנו לתובעו להלוות לו כיון דהוי הקנין לא אם לא ילוה והבאתי דלק"מ מתרתי טעמי אחד דאין בוכח הש"ך אף אם לא ילוה כלל רק הכווכה אף אם לא ילוה עתה דהיינו אם הכווכה דוקא שילוה עתה א"כ לא נשתעבד לו בתורת חיוב אחד בדבר שאינו חייב בו רק בשעבוד הלוואה ע"י קבלת המעות וזה כל דלא קיבל המעות אינו משועבד ומ"מ בו תנם מוקדם אבל אם נשתעבד אף אם לא ילוה עתה ומי דהתם שילוה לו בשום פעם מ"מ בתר דנשתעבד מעכשיו לתפרע הרי עתה לא לוה אין זה רק דנשתעבד בדרך חיוב בדבר שאינו חייב ותנאי הלוואה הוי רק בתנאי בעלמא כמו ע"מ שתלך למקום פלוני דאינו אם נשתעבד לו מעכשיו אינו לא ע"מ שילך למקום פלוני אימתי שירצה לו ע"מ שילך למקום פלוני אימתי שירצה אינו יחשב בזה מוקדם כן הי"ל לא גרע תנאי הלוואה שהתנה עמו להלוותו בשום פעם מתנאי דעלמא לעשות לו דבר פלוני. ותדע דאם הוי כוונת הש"ך לעיל שלא ילוה כלל לא הי"ל להזכיר לשון מעכשיו כיון דאין כאן תנאי רק חיוב בעלמא . ובע"ב דמיירי דהתנה עמו להלוותו בשום פעם רק כיון דהתנה שאם אינו ילוהו יתחייב לו מעכשיו א"כ הוי עיקר החיוב מעתה בדבר שאינו חייב ומ"מ מחיוב להלוות לו כיון דתלה חיובו ושיעבודו בהלוואה מחיוב הלה לקיים תנאו ולהלוותו כיון דזכה בשיעבוד נכסים מחייב לקיים תנאו ולהלוותו בשום פעם עכ"פ : ועוד נראה אף אי נימא דכווכה הש"ך בפשוטו שאם ילוה כלל מ"מ אי"ש דזה דומה למוכר חפץ לחבירו ומתחייב לו הלה דמי לאלם. והנה אף אם אח"כ אינו מאלם לו המוכר אינו בטל בזה המכירה ולא הוי כגזל בידו דמ"מ כיון דלא התנה בפירוש דאם לא ילוה יבטל המקח אין המקח בטל וע' בחלקת מחוקק בא"ז סי' ק"ב שנסתפק בזה יעו"ש והעיקר דלא הוי כגזל בידו ולכך א"כ אם נימא דכוונתו הוי דוקא אם ילוה לו ואם אינו מלוה לו בטל השעבוד לתפרע א"כ יש תפש מוקדם בזה אבל כיון דהשעבוד בין ילוה או לא ילוה הוי הכוונה כך דהוי כמוכר לו נכסיו בכל עניין בין אם ישלם לו או לא מ"מ זכה בשעבוד נכסיו ואין זכיות השעבוד תלוי בהלוואה אבל מ"מ כיון דזכה הלה בשעבוד נכסיו צריך הלה לשלם לן דמים כדין השלומי דמי המכירה ולכך יכול לכפותו לשלם לו דמיו להלוות לו עבור דתי השעבוד שזכה בשלו דהוי כקנה מתנו תפס דחייב לשלם לו דמיהן ומ"מ בין אם ישלם בין אינו משלם התפש נקנה לו מן ה"כ מ"מ בנוף השעבוד זכה בין אם ילוה לו או לא ילוה דלא הוי השעבוד על תנאי אם ילוה לו ודו"ק היטב ואי"ש :

פתחי תשובה

באר

המוזכר לומר קיים לי כדעת המולקים על הרי"ף אבל אם לא הגיע המוכר לידו אח"כ בגון שנאבד אחר שנמלא וכה"ג נראי' דלכ"ע לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו וה"ה בכל כה"ג וכ"פ הרמב"ן בס' המלחמות דבעינן דוקא דמטא לידיה לבסוף עכ"ל : [בז] ויתן כ"כ הרמב"ם אבל התו' כתבו דאליבא דכ"ע אם התנו' עמו לפני העדים תו לא מיירינן דודאי יסמרנו לידו מיד עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך ולא ידעתי היכן כתבו התוס' כן (*ל"ה כאמת שבפרישה מראה מקום לתוספות ניטין פ"ב דף י"ז ע"ב וכוונתו לד"ה מד שמת נתינה כו' אמנם לדעתי החלוסה אין מסס ראיה כלל דלא כתבו שם התוס' אלא דא"ל להביא ראי' אימת מטא שטרא לידיה דיכון כותבין ראין בכך דאין כותבין אלא בשטר אא"כ המלו' מסמרן לאחר לידו אם לא אמר תנו לפני העדים אבל אם אמרינן מסמרן נעשה כהונן משה"כ

נתיבות

(כט) מעכשיו לו מעכשיו . הש"ך סייס דין זה בע"ש דבתה קנה לשעבוד זה מעכשיו כיון שלא מסר לו השטר מיד וגם לא הלוה לו והתחיר לא סל"ל עניס בחו"ל עי"ש : (ל) עד שיהי' המלוה. הס"ה אם אמר לעדים שיזכו מיד בהשטר בשביל המלוה הרי הן שליחי המלוה ואין קפידא לכתוב בידו דבלאחו הרי הוא כידו שמ"ע ופ"ד : (לא) ויתן השטר ביד המלוה לאפוקי מדעת הרשב"ם דס"ל דאם עד שעת שכתבו דאם המלוה עתו א"ל לראות המסירה ומסתמא יסמוך לו: (לב) אז לא יסמוך. פי' כשראו כתיבת המעות עדיין אינא תפש שמא לא יסמוך כשלא ראו גם כתיבת המעות דאינו תפש

ביאור

ובכתובות ק"ד ב' אבל הוס' והרא"ש פ' כתבי וע' ברא"ש פ"ק דב"מ סמ"ע (ע"כ): [סב] אז שכ'. כפרש"י : (ליקוט) אז שתמר כו'. ע' רש"י שם ד"ה כשטרי הקנאה כו'. וריב"ש סי' קס"א : פי' דברי רש"י כדברי הרי"ף ומ"ש רש"י שמקנה כו' הוא טעם לדבר למה מותר בשטר הקנאה דאל"כ ק' על רש"י דמה ענין מלוה ולוה כאן אלא שטר חיוב הוא אבל הרא"ש פי' כפשוטו שמתנה כו' אלא דוקא בזה אין לוה כלל דוקא אבל הר"ן בפ"ב דכתובות הקשי' דא"כ למה אמרו שם באמנה משום דעולה כו' ראל שמא יתבע ללוה וא"ק מכיס מוקדם אלא דלא אם אומר מעכשיו אם לוה אח"כ כו' והן דברי הרב כאן ובזה מתורץ ב"ק קו' ריב"ש הנ"ל (ע"כ) : [סג] אפי' מסר. ס"מ י"ש אימת מטא שט"ח כו' דכ"ז אלא בשטר דשטר ומתסר אין נתינת המעות מועיל דאולה ע"פ הוה: (ליקוט) אפי' מסר כו'. ב"מ ד"ט ח' וב"ב קס"ז ב' : ואחתמנו ונתנו כו' ובערשב"ם שם אלא דיל"ל דוקא שם ובסל דבעל מ"ע ס"ק מ"ח (ע"כ): [סד] אחר כנו. כתובות נ"ם מ' : כתבו ואתמנו ואתנו כו' אבל לה קנו מעכשיו כו': (ליקוט) אחר קנו מתני' כו'. ב"ב קל"ה ב' מי שתת ומלא דייתיקי כו' ופי' ר"ח ורי"ף ורמב"ם ובל הגאונים בקנין ושם זיכה לו ע"י אחר וזהו ב' החילוקים שבכאן וב"פ ר"ח בב"מ י"ב א' : ה"מ היכא דמטא לידיה אפי'

היטב

ומסר כו אינ דאין ה"כ דהעדים ניכיס לידע בומסר השטר בפניהם ע' שם בחוס' וק"ל) : [כח] וכתבו. כתב הרשב"א דאין קפידא לכתוב בשטר כתבנו ונתנו השטר לידו אע"פ שנתנהו ליד שלוחו דידו היינו רשותו. סמ"ע : [כט] הלוה. ואז זכה בו המלו' משעת הקנין לכ"ע וע' בבעה"ת סוף שער נ"ב. ש"ך : [ל] זכה. כתב הש"ך דל"ע דהמעיין היטב בבעה"ת שם יראה דמיירי במחייב עצמו לשנים בשתים ולא אמר לעדים כלום ומסרו העדים השטר לאחד מהם וגם בזה נשתפק שם אבל אם אמר תנו לפני העדים כתבנו ונתנו השטר בידו אע"פ שנתנהו ליד שלוחו דידו היינו רשותו ד"מ סי' מ"ב סי"ב : מו לוה שבא לב"ד בשט"ח שבידו כו' . ז"ל הטור ראובן שהתנדב להלות לשמעון מנה וא"ל לך לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו שאתה חייב לי מנה ומסור לי השטר ואלוך והלך והביא לו השטר כאותו ששניהו כותבין שטר ללוה אע"פ

הגר"א

בשטרי הקנאה לרב אסי ועפ' בתשו' הריטב"א ס"ה ובכה"ג שם אבל רש"י שם תולק וע"ש ד"ה הניחתו כו' וע"ע וכן משמע שם דאמרי' שם ואלא הא כו' בשלמא לרב אסי כו' ולא אמרי' שם ג"כ לקמו' מתתרי' דמלא דייתיקי בשלמא לרב אסי כו' וכ"פ רי"ף כפ"ד אחין גבי ליתיה גבי עדיה כו' דכ"ז שהשטר ביד העדים לא זכה בה וא"א כמי שנתקרע עדותם כו' ע"ש ועפה"ת שכ"כ ח"א וח"ד (ע"כ): [סה] (ליקוט) וכתבו. דוקא כמ"ש בב"ש ס"ד סמ"ע וש"ך (ע"כ) : [סו] ואין מוחנין. כ"מ י"ג ב' בזמן שהלוה מודה כו' אין הלוה כו' דלעולם אין מוחנין ליד הלוה: [סז]אבל אם. ב"כ קי"ב שמא לא גמר כו' וה"ה כאן: [סח]חייב. דזכין לאדם כו': (ליקוט) חייב עצמו כו'. מתני' בב"ב שם זיכה לו ע"י אחר כו' וכקנין מיירי בכ"ל ומיירי ג"כ שלא ידע הזוכה דקתני רישא ומלא כו' (ע"כ): [סט] (ליקוט) ואפי' מת כו'. נתין ספ"א י"ד ב' תני חדא כו' ליתא בהא כו' ליתא אמר לעדים כלום ומסרו העדים השטר לאחד מהם וגם בזה נשתפק שם אבל אם אמר תנו לפני העדים כתבנו ונתנו השטר בידו אע"פ שנתנהו ליד שלוחו דידו היינו רשותו. סמ"ע : [כט] הלוה. ואז זכה בו המלו' משעת הקנין לכ"ע וע' בבעה"ת סוף שער נ"ב. ש"ך : [ל] זכה. כתב הש"ך דל"ע דהמעיין היטב בבעה"ת שם יראה דמיירי במחייב עצמו לשנים בשתים ולא אמר לעדים כלום ומסרו העדים השטר לאחד מהם וגם בזה נשתפק שם אבל אם אמר תנו לפני העדים כתבנו ונתנו השטר בידו אע"פ שנתנהו ליד שלוחו דידו היינו רשותו ד"מ סי' מ"ב סי"ב : מו לוה שבא לב"ד בשט"ח שבידו כו' . ז"ל הטור ראובן שהתנדב להלות לשמעון מנה וא"ל לך לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו שאתה חייב לי מנה ומסור לי השטר ואלוך והלך והביא לו השטר כאותו ששניהו כותבין שטר ללוה אע"פ

מאירת עינים

מייתי הד"מ דברי הרי"ף ור"ח דס"ל הכי : מ אבל שטר שאין בו קנין כו' אין כותבין כו' וכתב כ"י פ"ק דב"מ דאפי' לדעת הרי"ף והרמב"ם היינו דוקא כשיתנו השטר ללוה או שיהא זמן מה תחת יד עדים אבל אם יתנוהו מיד למלוה או העדים יזכו בו מיד להמלוה הוי כאילו זכה ביה המלוה והוא ברשותו דזכין לאדם שלא בפניו עכ"ל ד"מ כ"נ : מא ויתן השטר ביד המלוה בפניו כ"כ הרמב"ם אבל התוס' כתבו דאליבא דכ"ע אם המלוה עמו לפני העדים תו לא חיישינן דודאי יסמרנו לידו עפ"ר : מב שמא יכתוב כו'.ר"ל כשלא מסר המע"ו לו' בפניו חיישי' שמא יכתוב כו' ואם כשמסר המעות כתב הטעם אז לא יתעם אז לא ימסור כו' : מג ה"נ ולא יוה' ממנו עד תשרי אז לא ימסור כו' : מד וכתבו לו כו' גם מזה דקדקתי בפרישה דס"ל כהרמב"ן דקנין שקנה הלוה שלא בפני המלוה לא ניתן מסתמא להכתב ומ"ש כתב הטור דבעינן שיאמר להעדים וכתבו ע"ש : מה כותבין ונותנין לו. *וכתב הרשב"א בסי' אלפקל"ד אחין קפידא לכתוב בשטר כתבנו ונתנו השטר בידו אע"פ שנתנהו ליד שלוחו דידו היינו רשותו ד"מ סי' מ"ב : מו לוה שבא לב"ד בשט"ח שבידו כו' . ז"ל הטור ראובן שהתנדב להלות לשמעון מנה וא"ל לך לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו שאתה חייב לי מנה ומסור לי השטר ואלוך והלך והביא לו השטר כאותו ששניהו כותבין שטר ללוה אע"פ

מ"ש בעינן זה בתרוכות . וע' בת' הרדב"ז סי' תקי"א : יב] אז שכתב בשטר בהדיא . עש"ך סק"מ שתמה על דין זה והנית בל"ש וע' בתשו' בית

חכמת שלמה

כיטב : (סעיף י"ז) כוה שבא לב' בשט"ח שבידו וכו' בל"ב. הנה נשאלתי כיון דזה בע"ב מיירי רק בשטר שים בו קנין דבאין בו קנין אין כותבין אלא אלוה ויש בו קנין אם הקנין שלא הש"ך לעיל דעיקר הפירוש הוי בין לא ילוה א"כ אחיר מנו לתובעו להלוות לו כיון דהוי הקנין לא אם לא ילוה והבאתי דלק"מ מתרתי טעמי אחד דאין בוכח הש"ך אף אם לא ילוה כלל רק הכווכה אף אם לא ילוה עתה דהיינו אם הכווכה דוקא שילוה עתה א"כ לא נשתעבד לו בתורת חיוב אחד בדבר שאינו חייב בו רק בשעבוד הלוואה ע"י קבלת המעות וזה כל דלא קיבל המעות אינו משועבד ומ"מ בו תנם מוקדם אבל אם נשתעבד אף אם לא ילוה עתה ומי דהתם שילוה לו בשום פעם מ"מ בתר דנשתעבד מעכשיו לתפרע הרי עתה לא לוה אין זה רק דנשתעבד בדרך חיוב בדבר שאינו חייב ותנאי הלוואה הוי רק בתנאי בעלמא כמו ע"מ שתלך למקום פלוני דאינו אם נשתעבד לו מעכשיו אינו לא ע"מ שילך למקום פלוני אימתי שירצה לו ע"מ שילך למקום פלוני אימתי שירצה אינו יחשב בזה מוקדם כן הי"ל לא גרע תנאי הלוואה שהתנה עמו להלוותו בשום פעם מתנאי דעלמא לעשות לו דבר פלוני. ותדע דאם הוי כוונת הש"ך לעיל שלא ילוה כלל לא הי"ל להזכיר לשון מעכשיו כיון דאין כאן תנאי רק חיוב בעלמא . ובע"ב דמיירי דהתנה עמו להלוותו בשום פעם רק כיון דהתנה שאם אינו ילוהו יתחייב לו מעכשיו א"כ הוי עיקר החיוב מעתה בדבר שאינו חייב ומ"מ מחיוב להלוות לו כיון דתלה חיובו ושיעבודו בהלוואה מחיוב הלה לקיים תנאו ולהלוותו כיון דזכה בשיעבוד נכסים מחייב לקיים תנאו ולהלוותו בשום פעם עכ"פ : ועוד נראה אף אי נימא דכווכה הש"ך בפשוטו שאם ילוה כלל מ"מ אי"ש דזה דומה למוכר חפץ לחבירו ומתחייב לו הלה דמי לאלם. והנה אף אם אח"כ אינו מאלם לו המוכר אינו בטל בזה המכירה ולא הוי כגזל בידו דמ"מ כיון דלא התנה בפירוש דאם לא ילוה יתבטל המקח אין המקח בטל וע' בחלקת מחוקק בא"ז סי' ק"ב שנסתפק בזה יעו"ש והעיקר דלא הוי כגזל בידו ולכך א"כ אם נימא דכווכתו הוי דוקא אם ילוה לו ואם אינו מלוה לו בטל השעבוד לתפרע א"כ יש תפש מוקדם בזה אבל כיון דהשעבוד בין ילוה או לא ילוה הוי הכווכה כך דהוי כמוכר לו נכסיו בכל עניין בין אם ישלם לו או לא מ"מ זכה בשעבוד נכסיו ואין זכיות השעבוד תלוי בהלוואה אבל מ"מ כיון דזכה הלה בשעבוד נכסיו צריך הלה לשלם לן דמים כדין השלומי דמי המכירה ולכך יכול לכפותו לשלם לו דמיו להלוות לו עבור דתי השעבוד שזכה בשלו דהוי כקנה מתנו תפס דחייב לשלם לו דמיהן ומ"מ בין אם ישלם בין אינו משלם התפש נקנה לו מן ה"כ מ"מ בנוף השעבוד זכה בין אם ילוה לו או לא ילוה דלא הוי השעבוד על תנאי אם ילוה לו ודו"ק היטב ואי"ש :

משה"א

המלוה כמלו' ע"ם וכן מוכח מהא דלקמן סעיף י"ז ועי' במש"ש : טו) וכתבו לו. עש"ך סקכ"ד אז שאמר כתבו סתם וכו' . ועש"ך סי' נ"ו סקכ"ז דלא חיישינן במצא שטר הקנאה דילמא אמר תנו בידי ולכאורה קשה דבסי' ס"א סקע"ד כ' נבי שובר דחיישי' לשמא אמר תנו בידי ואפשר דה"ט דבשטר הקנאה דאפי' בכתבו סתם יכולין ליתן למלוה מש"ה ל"ח לשמא אמר תנו בידי משא"כ בשובר או בשטר דלאו הקנאה דבע"נן דוקא שיאמר תנו דדוקא כשמחלל או פוטרו בפניהם אפי' כתבו א"צ לומר כמבואר בס"ג אבל כשאומר סתם כתבו שובר יש לחוש לשמא הכינו ואסורין ליתן עד שיאמר תנו אבל בסתם כתבו צריכין להימלך בו לכך חיישינן דילמא אמר סתם כתבו דאז הוי כתנו בידי . ודע דאף דלא בעינן בשטר הקנא' מטא לידי' מ"מ אם מוח' קודם הנתינה שלא ליתן לידו אינו נובה ממשעבדי עיין בסי' ל"ט סעיף ד' ובסי' דמ"ג סעיף ט' בהג"ה ובסמ"ע סקט"ז י"ז וע"ש בסמ"ע סק"ח דאפי' מוחה מליתנו אחר הכתיבה . וכן בסי' ל"ט בסמ"ע סקי"ג דמדמי' שטר הלואה לשטר מכירה ובזה יש ליישב קושית התו' בב"מ דף י"ג בד"ה משום דקשיא לי' לאביי שהקשו וז"ל תימא דמשום כך הא הוצרך לומר עדים בחתומיו זכין לו וע"ל בסי' ס"ה מ"ש בזה : טו) ומסר החייב השטר והש"ך הניח זה בצ"ע ונראה דאפי' להמחבר דוקא בקנין דמשעת קנין זכו בו רק משום שאמר תנו בידי אמרינן דלא כוון בהקנין רק על תנאי דהיינו שיהיה למפרע יאחר שיתקיים התנאי אותו הדבר שבמחשבתו מש"ה אמרינן שלשון בידי שאמר דכונתו לא היה רק שכל זמן שיהיה השטר בידי לא יתחיל הקנין אבל כשמוציאו מתחת ידו להמתחייב אף שמסרו לא"מ ע"כ כבר נתקיים תנאו שהיה במחשבתו ובודאי לא היה כונתו בלשון תנו בידי רק לתנאי זה אבל בשטרי דלאו הקנאה רק שקנה אותו בשטר כשמטא לידיה ודאי דבעינן שיניע ליד שניהם דשניה' צריכין לעשות קנין כמו במקדש או במגרש ב' נשים בשטר אחד או בשטר מתנה כב' אנשים ביחד דבעינן שיתן לזה ואח"כ לזה שיעשו שניהם הקנין ובקנין סתם ולא אמר תנו בידי לפי מה דקיימ"ל דבשטר הקנאה בסתם לא בעינן מטא לידיה אין צורך להאי דינא כלל : יז) ליה שבא לב"ד. המעיין בבעה"ת יראה דמיירי בשטר הקנא' וכן המחבר איירי בכך דהא פסק דאין כותבין שטר חוב ללוה רק בשטר הקנאה ומש"ה ס"ל להרמב"ן הובא בש"ך דחייב להלוותו לו כיון בשטר הקנאה הוא בין יולה ובין לא יולה והלואה היא רק חוב ע"פ על המלוה כמש"ל. וא"כ זכה המלוה בהשיעבוד נכסים תיכף עה השטר ואפי' לא מטא לידי' דבשטר הקנא'

ביאורים

לא בעינן מטא לידיה וכיון שקנה המלוה השיעבוד נתחייב בדמי השיעבוד כמו בקנה חפץ שנתחייב הקונה בדמים. ונראה דאף דמיירי ע"כ כשאמר תנו בידי דהא לשון המחבר הוא לוה שבא בשט"ח שבידו וכשלא אמר חנו בידי מוסרין אותו למלוה ולא ללוה מ"מ אף שאמר תנו בידי הוי קנין למפרע כשיניע לידו והוי כזוכה בחפץ ע"י קנין על תנאי שנתחייב בדמיהן על כרחו כשמקיים הגוה את התנאי . אבל בשטר דלאו הקנא' דבעינן מטא לידו שיהי' בו קנין דאורייתא דבלא קנין דאורייתא לא תיקנו רבנן שיה"ה קנין למפרע וכיון דליכא קנין כלל כ"ז שלא מטא לידיה נראה דאין יכול לכפות את המלוה לדת לכ"ע והרשב"א דפליג אפי' בשטר קנין הוא מטעם דס"ל דשיעבוד ל"ד לקנין דדוקא כשקונה דבר בקנ'נתחייב ליתן דמים שהמוכר אי' לחזור בו משא"כ הכא דלא קנה רק שיעבוד נכסי ל"ד לקנין וכמו שאבאר לקמן בס"ק הסמוך. וכיון שכן המיה מה שהקשה הש"ך מסי' רל"ח דשם במוכר בקנין מיירי כמבואר שם בסעי' א' וכיון דבקנין מיירי שנקנה החפץ בקנין ללוקח ודאי נתחייב הלוקח בדמים ואין שום חולק ע"ז ועיקר המחלוקת אם לדמות שיעבוד לקנין וכן תמה בתומים. והנה ליישב הנכחת הרשב"א ולהליץ בעד הרמב"ן גם ליישב כל הראיות שהביא בתומים ולהסביר דברי הרמב"ן נראה דהנה מבואר בכמה מקומות שיש הפרש בין קנין לחיוב דבקנין נקנה לו גוף החפץ ויכול לקדש בו אשה וקנינות בו עבדים וקרקעות אבל כשמחייב עצמו ליתן להבירו חפ"ס אין לו קנין בגוף החפץ רק שהחייב חל אגברא ויכולין הב"ד לכפותו ולהגבות אותו החפץ שנתחייב לו ולהקנותו במשיכה דאף הגבית ב"ד צריך לעשות קנין משיכה בדבר שמשיכה קונ' ואפי' תפס החפץ שנתחייב לו הלה וקידש בו אשה קודם גבית ב"ד אינ' מקודשת ואם המחויב קידש אשה בחפץ שנתחייב בו מקודשת וכן אם מכרו מכור דשלו הוא רק שהב"ד כופין אותו לשלם דמי שווי חפץ שנתחייב כיון שקילקל החיוב. והנה מבואר נ"כ במוכר חפץ לפ' שכיון שקנה הלה החפץ נתחייב הלה במה שהבטיח ליתן נגד דמי מכירתו כמבואר בר"מ הזהב דף מ"ה ע"ש דאמר נקנה הכסף בכ"מ נתחייב נברא מיבעיא ליה ע"ש ברש"י וע"ש בנ"י שכתב דאם אמר לו ליתן לו כור חיטין לקנה החפץ שמחויב ליתן לו כור חיטין דוקא ע"ש בד"ה דאי אמר לו מארנקי ישנה אלמא דהקונה חפץ חל עליו חיוב במה שהבטיח ודינו בזה כדין המתחייב חפץ לחבירו ועמ"ש בסי' שכ"נ שקא יקשה על הנ"י שם מהא דמבטיח ליתן לו חפץ בשכרו ע"ש. ולפז"נ דטעם הרמב"ן דס"ל דמחויב להלות לו וכן שעהמבי"ט

דמחויב

ג דלא כתבי דאחר עדיו בחתומיו זכין לו שם וכ"כ הטור בשם הרי"ף ד בה"ת בשער מ"ט בשם הרמב"ן ה טור וכ"כ בעה"ת בשער כ"ב שהאל לת ה' ר' נתן בר מאיר והביב לו כזה ו ג"ר בשם הטור סימן ל"ו מסל"ב ז ל' ה"ם שם בפ' כ"ג מה' מלוה ולוה בשם הרשב"א מהא דאמרינן בתלוה ברשות בעלים לחזרה קא מיפלגי קידובין דף מ"ז ע"ב דמשמע מהתם דכל שלא נתנם לב"ע

פתחי תשובה

מ"ש בעינן זה בתרוכות . וע' בת' הרדב"ז סי' תקי"א : יב] אז שכתב בשטר בהדיא . עש"ך סק"מ שתמה על דין זה והנית בל"ש וע' בתשו' בית

חכמת שלמה

כיטב : (סעיף י"ז) כוה שבא לב' בשט"ח שבידו וכו' בל"ב. הנה נשאלתי כיון דזה בע"ב מיירי רק בשטר שים בו קנין דבאין בו קנין אין כותבין אלא אלוה ויש בו קנין אם הקנין שלא הש"ך לעיל דעיקר הפירוש הוי בין לא ילוה א"כ אחיר מנו לתובעו להלוות לו כיון דהוי הקנין לא אם לא ילוה והבאתי דלק"מ מתרתי טעמי אחד דאין בוכח הש"ך אף אם לא ילוה כלל רק הכווכה אף אם לא ילוה עתה דהיינו אם הכווכה דוקא שילוה עתה א"כ לא נשתעבד לו בתורת חיוב אחד בדבר שאינו חייב בו רק בשעבוד הלוואה ע"י קבלת המעות וזה כל דלא קיבל המעות אינו משועבד ומ"מ בו תנם מוקדם אבל אם נשתעבד אף אם לא ילוה עתה ומי דהתם שילוה לו בשום פעם מ"מ בתר דנשתעבד מעכשיו לתפרע הרי עתה לא לוה אין זה רק דנשתעבד בדרך חיוב בדבר שאינו חייב ותנאי הלוואה הוי רק בתנאי בעלמא כמו ע"מ שתלך למקום פלוני דאינו אם נשתעבד לו מעכשיו אינו לא ע"מ שילך למקום פלוני אימתי שירצה לו ע"מ שילך למקום פלוני אימתי שירצה אינו יחשב בזה מוקדם כן הי"ל לא גרע תנאי הלוואה שהתנה עמו להלוותו בשום פעם מתנאי דעלמא לעשות לו דבר פלוני. ותדע דאם הוי כוונת הש"ך לעיל שלא ילוה כלל לא הי"ל להזכיר לשון מעכשיו כיון דאין כאן תנאי רק חיוב בעלמא . ובע"ב דמיירי דהתנה עמו להלוותו בשום פעם רק כיון דהתנה שאם אינו ילוהו יתחייב לו מעכשיו א"כ הוי עיקר החיוב מעתה בדבר שאינו חייב ומ"מ מחיוב להלוות לו כיון דתלה חיובו ושיעבודו בהלוואה מחיוב הלה לקיים תנאו ולהלוותו כיון דזכה בשיעבוד נכסים מחייב לקיים תנאו ולהלוותו בשום פעם עכ"פ : ועוד נראה אף אי נימא דכווכה הש"ך בפשוטו שאם ילוה כלל מ"מ אי"ש דזה דומה למוכר חפץ לחבירו ומתחייב לו הלה דמי לאלם. והנה אף אם אח"כ אינו מאלם לו המוכר אינו בטל בזה המכירה ולא הוי כגזל בידו דמ"מ כיון דלא התנה בפירוש דאם לא ילוה יבטל המקח אין המקח בטל וע' בחלקת מחוקק בא"ז סי' ק"ב שנסתפק בזה יעו"ש והעיקר דלא הוי כגזל בידו ולכך א"כ אם נימא דכווכתו הוי דוקא אם ילוה לו ואם אינו מלוה לו בטל השעבוד לתפרע א"כ יש תפש מוקדם בזה אבל כיון דהשעבוד בין ילוה או לא ילוה הוי הכווכה כך דהוי כמוכר לו נכסיו בכל עניין בין אם ישלם לו או לא מ"מ זכה בשעבוד נכסיו ואין זכיות השעבוד תלוי בהלוואה אבל מ"מ כיון דזכה הלה בשעבוד נכסיו צריך הלה לשלם לן דמים כדין השלומי דמי המכירה

וכב"ח דהה הרחיה שהביח הרשב"ח מפרק האיש מקדש (דף מו ע"ב) דהתם כ"ע ס"ל מלוה להוצאה ניתנה אלא דאכן קי"ל דאפי' המעות בעין ברשות לוה אינו מחויב להחזיר אותם כו' ע"ש ולא דק דעיקר רחיית הרשב"ח הוא ממ"ד שצריך להחזירם ואפי' מ"ד ח"ל להחזירם וקי"ל כוותיה ה יינו משום דמלוה להוצאה ניתנה הל ח"ה לא הוי פליג אע"ג דנשתעבדו לו נכסי הלוה משעת הלואה דשיעבודא דאורייתא וא"כ כשהמעות ביד המלוה דלא שייך טעמא דלהוצאה ניתנה לכ"ע אינו מתחייב במה שנשתעבדו לו נכסיו . ובספר נידולי תרומה שער מ"ח ח"ח הקשה על הרשב"ח דמאי רחיה מייתי מפ' האיש מקדש דהתם אין שם שטר או איזה ענין אחר מחייבו משא"כ הכא שנשתעבדו לו נכסיו מחמת השטר עכ"ל ולא דק ונש איסתמיעתיה ת שובת רשב"ח סי' אלף נ"ד סכ' וז"ל בפ' האיש מקדש כו' שיכול לחזור וע"כ לא פליגי אלא היכי דנמסרו ללוה להוצאה ניתנה כו' וכי תימא שאני הכא דאיכא שטרא וקנה המלוה נכסי הלוה לשעבוד חובו דהא קי"ל שעבודא דאוריית' אי משום הא מ"ט דמ"ד התם שהמלוה יכול לחזור בו אף לאחר שבאו המעות ליד הלוה והתם ודאי אלו בשעבודא דאוריי' פליגי עכ"ל כלומר וכיון דשעבודא דאורייתא א"כ התם נמי נשתעבדו לו נכסי הלוה משעת הלואה אף שלא כתב שטר ומ"ט דיכול לחזור בו אלא ודאי אע"ג דנשתעבדו לו נכסיו יכול לחזור בו מיהו כ"ל דיש לדאות הראיה דהתם אין המלוה רוצה לחזור בע"כ של לוה אלא שגם הלוה רוצה לשלם לו דומיא דפקדון דבש"ס שם אלא שהמלוה רוצה אותם המעות עצמם שהם בעין ולכך ס"ל לאב מ"ד שצריך להחזירם לו בעין ולא שייך השתא לומר שנכסי הלוה משועבדי' לו כנ"ל . והראי' שהביא הרשב"א מכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו כו' כתב הב"ח שבימי המשנה לא נתקנה עדיין היסת כו' והאידנא אף דאיכא היסת אין לנו לבטל דין המשנה כו' ולא הוצרך לזה ובאמת דאף דאיכא היסת מ"מ ממ"כ אם הבעיותו באמת להלות יאייב באמת ואם לא הבעיותו יטעון שהשטר נכתב בלא הסכמתו ויסבע היסת באמת דמשבועת היסת לא יגלל לעולם וכמ"ש הב"ח בעצמו בסוף דבריו וכ"כ בס' נידולי תרומה שם ופשוט הוא . והלכך כיון שראיות הרשב"א אינם מוכרחות וכמ"ש ונם המחבר נופיה מביא סברת הרי"ן מגו"ש והרמב"ן לקמן ס"ם רל"ח נראה דדין זה הוי ספיקא דדינא (וכ"כ בס' נידולי תרומה שם דכיון דהמלוה מוחזק אין להוציא ממנו נגד דעת הרשב"א והטור כו' משמע דהוי ספיקא דדינא) וכ"כ בתשו' מבי"ט ח"ח סי' ר' וסי' רי"ג דהמוחזק יכול לומר קים לי כהרמב"ן וסייעתו ע"ש : עוד נחלקו גדולי' עם המבי"ט שם במי שמכר למר לחבירו בסך פלוני וכתב לו שטר על הסך ואת הלה שלקחו ותפס ב"ח של הלוקח הלמר מרשות המוכר שכתב המבי"ט דאפי' הרשב"א מודה במטלטלי' (ואח ודאי ליתא לפע"ד כמו שאוכיח לקמן משאול קורדס ודוק) והחולקין כתבו דאפי' הרמב"ן מודה במטלטלי' ע"ש באריכות . וכ"ל כהחולקין דהיינו שאינו מחוייב ליתן לו אותן המטלטלי' אף להרמב"ן רק איזה מטלטלים שירצה (וכמו שהוכחתי לקמן מהשאול קורדס) ואם כן אותו ב"ח של הלוקח שתפס הלמר שלא כדין תפס . עוד נראה עיקר דכשמת הלוה יכול המלוה לחזור בו אף להרמב"ן (") וכן כשנודע בינתיי' שיגיע למלוה איזה הספד מזה כגון שלא יהי' בטוח במעותיו וכה"ג ודלא כהמבי"ט שם אלא כהחולקים עליו ואף שראיותיה' אינם מוכרחי' מ"מ מן הסברא נראה כן דמסתמא אדעתא דהכי לא נתרצה זה ובפרט שבלא"ה הדעת נוטה לדברי הרשב"א וכמ"ש בב"י וכן באמת לא מצינו בש"ס בשום מקום שמחמת שעבודו שנתחייב זה יתחייב זה להלות לו ודוק : טוב נראה בעיני להכריע כהרשב"א לגמרי דמ"ש למעלה דבפ' האיש מקדש מיירי שהלוה רוצה לשלם לא משמע הכי פשטא דמלתא שם וכן מפרש"י שם לא משמע כו' ע"ש דהתם גבי שואל קורדס א"א לפרש רק שרוצה הקורדס תוך ימי שאלתו בע"כ של שואל והכי אמר נמי בפ' השואל דף נ"ט ע"א אלא לחזרה בקע בו לתמלי הדר ביה משחיל לא בקע בו מלי משחיל הדר ביה ומשמע דהשואל קורדס גופיה מוכח כהרשב"א דאע"ג דאמרינן בפרק השואל דפליג אר' אלעזר דאמר כדרך שתקנו משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרין וקיי"ל כר' אלעזר היינו משום דקנה ליה משעת משיכה לגמרי אבל אי לאו הכי (") אף ע"ג דמחייב השואל לכ"פ משעת משיכה באונסים אפ"ה ה"א דלא קנאו לענין חזרה וכדמוכח להדיא בש"ס התם דקאמר לרב הונא דקאמר לא בקע לא קנאו למאי חילימא לאונסים מאי שנא מפרה דמשעת שאילה כו' אלא לחזרה כו' אלמא דאע"ג דחייב באונסים ונשתעבדו נכסי השואל מיד להמשחיל אפ"ה יכול המשחיל לחזור בו ולא מתחייב מכח שנשתעבדו לו נכסי השואל ולא פליג ר' אלעזר בהא (ודוחק גדול לומר דלרב הונא הא דיכול לחזור בו היינו שלא להשחיל לו נוף הקורדס הזחת אבל מ"מ מחוייב להשחיל לו קורדס אחרת כפי שויו של הקורדס ההוא כיון שנשתעבדו לו נכסי השואל משעת משיכה דלישנא דמאי משחיל הדר ביה דקאמר בש"ס לא משמע הכי כלל ובע"כ ל"ל דהרמב"ן וסייעתו לריכים לפרש כך הך דהשואל קורדס אבל אין נראה כן וכמ"ש ע"ש ודוק) ופשיטא דאין לומר דוקא במלוה אמרינן שעבודא דאורייתא כדמוכח בכמה דוכתי בש"ס ופוסקים דלאו דוקא מלוה אלא בכל דבר שמחוייב כגון בניזקין וכה"ג נשתעבדו לו נכסיו מדאורייתא . ונש דוחק לומר דרב הונא סבירא ליה שעבודא לאו דאוריינא ועוד דאם כן לא הל"ל ופליגא דר"א דהא אפסר דר"א ס"ל שעבודא דאורייתא אלא הל"ל ופליגא אמ"ד שעבודא דאורייתא ועוד דאי פליגי בהכי הוה ליה לס"ס להביא מלתייהו בש"פ גט פשוט דפליגי התם אמוראי בהכי אי שעבודא דאורייתא ונש המעיין בש"ס פ' השואל שם יראה להדיא דלא הי' נהירא כלל לומר דפליגי בהא אי שעבודא דאורייתא או לא אלא משמע שם דאף דשעבודא דאורייתא קאמרי רב הונא ור"א למלתייהו אלא ודאי כמ"ש. ויש מכאן ראיה ברורה להרשב"א ז"ל ונפלאתי על הרשב"א שלא הביא ראיה זו מפרק השואל ואפסר הוא בכלל דבריו שהביא מפ' האיש מקדש ושם הוזכר ג"כ הך מילתא דרב הונא . או אפסר משום דבהך דהשואל קורדס יש לדחוק דמ"מ מחוייב ליתן לו קורדס אחרת וכמ"ש ודוק ונש התוס' והרא"ש וכ"י פ' השואל וכן הטור לקמן סי' ס"ז וס"מ ס"ל דחייב השואל באונסים משעה שנסתלקו הבעלים ויוכל המשחיל לחזור עד שימלך הרי דאע"ג דנשתעבדו לו נכסי השואל משעה שנסתלקו הבעלים (ומשמע דאף למאי דשעבודא דאורייתא כתבו) מ"מ יוכל המשחיל לחזור וא"כ כ"ם הכא ואף הרמב"ם והמחבר שם דפליגי התם בהא לא הוי פליגי ודו"ק : (ג) יכול לחזור בו . ואפי' בא השטר ליד המלוה כל זמן שלא נתן לו המעות יכול לחזור בו וע' בטור וכב"י עכ"ל משאת בנימן בספרו : ואם

(ס"ך מ"ט)(") וכן כשנודע בו שכנגן שלא יהי' כו' כ"ב ישוין סי' קכ"ו ס"ו: וכסי' ע"ג סעיף יו"ד : (ס"ך הכ"ל) (") אע"ב דתחייב השואל לכ"ע כו' כ"ב לפע"ד די"ל דקורדס השעבוד הוא תמורת הזכות שיש להשואל שבידו להשתמש בו ותמת שחוזר התשחיל שפוסק לכות שלו פוכה גם השעבוד אלא ככותב שע"ח שנשתעבדו נכסי הלוה והמעות לא היה כלל עדיין בידו אם נימא שאין המלוה צריך ליתן לו המעות הרי לא היה לו כלום תמורת שעבוד נכסים שהקנה להמלוה אבל בקורדס אף שהמשחיל חוזר מ"מ קודם חזרה היה מוסר לרשון השואל להתחיל להשתמש והיה זוכה עוד בקורדס כל משך זמן השאלה ועכ"פ מחמת שבידו להשתמש היה עליו שם שואל בכל משך הזמן עד שחזר המשחיל ותמורת אותו הזכות היה משעבד נכסיו. ויעוין בתוס"ז ל ב"מ דף נ"ט ד"ה אמר רב הונא :

פתחי תשובה

אפריס חח"מ סי' ג' מ"ש בזה : יב] יכול לחזור בו . עכה"ט מ"ש ונראה שצריך להחזיר לו שכר הסופר כו' ועי' בתשובת רש"ק אינר ס"ם קל"ד שכתב דאיה לזה מדברי הרא"ש בתשובה הובא בש"ע לקמן סי' שנ"ג ס"ח באחר לאומן עשה כלי פלוני ואקנה ממך כו' ועשאו האומן ואח"כ אינו רוצה לקחה, חייב מדינא דגרמי ע"ש עוד ויובא קלת לקמן סי' ר"ע ס"ן ס"ק י"ח ומדבריו שם מבואר דדוקא אם אחר המלוה שיעשה שטר ע"ש. ומ"ש הכה"ע עוד עד ונראה דדין זה הוי שפיקא דדינא כו' ע' בתשו' משכנות יעקב סי' י"ט ובתשו' בית אפריס חח"מ סי' כ' מ"ש בזה ועמ"ש לקמן סי' ק"ל ס"ב בד"ה בכסף . ומ"ש הכה"ע עוד נחלקו גדולים עם המבי"ט שם כמי שמכר למר לחבירו כו' עמ"ש בזה לקמן ס' נ"ו סי"ו ס"ק כ' :

חשן משפט לט הלכות הלואה

משה.כ נתיבות המשפט חידושים

כלוס: (לו) יכול לחזור בו.)(אפי' בשטר נעשה בידיעת המלוה ואח"כ חזר בו המלוה חייב

משח"א

דמחויב ליתן לו המטלטלין לאו משום דהשטר הוי כסף דשט"ח שלו לא הוי ככסף משום דאגיד נבי' במבואר באה"ע סי' כ"ט ע"ש בח"מ ע' בריטב"א ובתו' רי"ד בקידושין דף ט"ז שכ"כ בהדיא דלא קנו מטעם כסף וגם לחליפין לא דמי דהא חוב למטבע דמי ואין מטבע קונה בחליפין וגם אילו היה דמי לחליפין היה שפחה כנענית נקנה בשט"ח שנותן נפשטיה דהא שפחה נקנית בחליפין ובהדיא כתב הריטב"א דאינה נקנית אלא ע"כ טעם הרמב"ם הוא דמדמה שיעבוד לקנין וכמו שקנה חפץ נתחייב גברא בדמים כמו כן הכא כיון שקנה השיעבוד וכמ"ש הרמב"ן הובא בטור שנקנה לו השיעבוד בחליפין וכו' וכוונתו כיון דמיירי בשטר הקנאה וכמש"כ נקנו' לו השיעבוד נכסי בחליפין דהיינו בהק"ם השיעבוד מדמה אותו לקונה חפץ בקנין שנתחייב בדמיו וה"נ באם הבטיח להקנות לו מטלטלין והוא קנה השיעבוד לנכסי דהוה כקונה חפץ להרמב"ן ונתחייב לו בחיוב גבראי אהמטלטלין שהבטיח לו כמ"ש חני' בפ' הזהב שהבאתי לעיל כמו בקונה חפץ והבטיח לו מטלטלין ידועין דנתחייב גברא בהמטלטלין הידועין אבל אין לו שום קנין בגוף המטלטלין והב"ד יכולין לכפותו ולהגבותו המטלטלין שהבטיח וקונה בגביית ב"ד. ואם מכרן קודם שהגבוהו אותו הב"ד מכרו מכור שאין לו קנין הגוף במטלטלין ומחוייב לשלם דמיהן שיהיה נגד השיעבוד

חידושי

למאי הלכתא כ' הרי"ף ומבורר דלא פרש הא בכה"ג אי"כ פרעתי דהוי כשלותו מתם לדעת ר"י : ש"דסמ"ע עוד מחלקו גדולים. כ"כ בתו"ה כ' להוכיח מכב"מ ע"ז דאם נותן לו שט"ח אינו קונה קרקע מדין כסף ומתילא נפשע מיניה דהדין בהרשב"א. דלפיעת רמב"ן כמו דס' בשע"ק הוי כהקנה קרקע ה"כ כו"ל להיות קנין כמו החליף קרקע בקרקע. ולענ"ד מה דפשיטא לי' דלהרמב"ן יכול לקנות בזה קרקע בשט"ח. זהו נסתר מהרמב"ן פ"ק דקדושין בסוגי' מנה אין כאן וכו' דס"ל דהפירוש כיון דהעיקר הכסף עדיין גבי' והלה לא זכה רק השעבוד לא מקרי כסף עיי"ש וע"כ הא דס"ל דצריך הלוה להלות היינו דמ"מ כיון דקנה השעבוד מחוייב בדמיו . אולם לעומת זה גם מה דפשיטא לי' לאו"ת לדינא דאין לקנות קרקע בשט"ח נ"ז אינו לאיזך שיעות דפ"ק דקדושין דלדידהו הבדין הכאוהן שע"ח לאשה מתקדשת בו . עיי' ח"מ וכ"ש אף שי' כ"ש כ"ב ברור דקונה קרקע בכה"ג. כן כ"ל דעיקר דין זה תלוי במחלוקת הפוסקים אלו . אבל במחלוקת כאן אם הלוה צריך להלות אינו תלוי' בזה דאף אם אינו קונה קרקע דלא מקרי כסף קנין. מ"מ י"ל דמחוייב בדמיו וצריך להלותו . וכן אף אם קונה קרקע עי' שע"ח י"ל דהתם זהו חליפי קנין דנותן הקרקע בשביל הדמים. אבל בהלוה אין הלוה נותן המעות בשביל השעבוד דהא רוצה בחזרת מעותיו ואינו רוצה לקנות בשעבוד נכסי' דאם מחזירו אלא דרוצה בשעבוד נכסי' להיות בטוח במעותיו. אבל אין הלוה מקנה לו דבר חליפי זה. אולם בגוף דברי הרשב"א בח' אלף נ"ד ששם מקור דין זה תרוצ לי דמתחלה כתב להוכיח דא"ל להלוות לו מהא דבוהבי' שטר לוה וכו' דל"ח שיכריחו להלוות. א"כ מהך ראי' גופי' מוכח דס"ל דגם במקח אם המוכר כתב שטר מקח מדינא הלוקח דלא נתחייב זה בדמיו ואלו בדין משכנתא כתב הרשב"א שם דבהחזיק לו אחר המלוה מודה שאמר לו אם לא החזיק יכול לחזור ופייס ואם מפני הקנין נכו' ז"ל דאפי' בשטר וקנין אינו קונה בלא כסף. עכ"ל משמע דמספקא לי' בדינא ואם במשכנתא אי' לחזור פשיטא דגם במקח אי' לחזור ואיל להרשב"א להכריע כהך שיטה דבקנין אינו קונה בלא

כסף מדמותבי' שטר למוכר דע"כ מיירי בקנין מדלא מייתינן דלמא מ' ליתן בניסן עיי"ש וצ"ע :

שם ס"ק י"ז בהגה אבל אם אחר לו להלוות על משכון. בתורי' כ' בשו"ת מזכר משכנות קרקע והרמ"א סתם משום דס"ל גם במטלטלי' וכו' . עיי"ש ולענ"ד דין זה ל"ש במטלטלי' אמה נתחייב להלוות דהא לא זכה זה שעבוד במטלטלי' להפוסקי' דס"ל בתנה אין כאן וכו' והטעם דמשיכה לא מהני לקנות לשעבודו דלא מקרי משיכה כיון דהדר' למרי' . עיין הרין רפ"ו דשבועות לענין משכון אם הוי כהילך. וצ"ע : לעיל שם ס"ד ואפי' קנו מידו וכו' אין שומעין לו ועיין לקמן סי' רמ"ג. כ"כ לא מזכר כן בטור אלא להמן סי' רמ"ג כתבו הטור ע"ש ת' הרא"ש והמחבר כתבו כאן דמדמה להו משכרא. ונראה דבכוון המחיבו רבינו פסי' זה. למה דמבואר לקמן בת' הרא"ש דלא מהני קנו מידו דקנין דברים בעלמא הוי ואין קנין חל עליו שאין כאן שעבוד נכסים שיחול עליהם הקנין דבשטר מהני אינו משעבד נכסיו ובשטר מכר כבר נתחייב לו משעת מכירה . אבל בסמ"ע אות מ"ו בסופו ודברי טעם הן. כ"כ וכ"ל דאי' לזה מדינא דלקמן סי' שנ"ג ס"ה :

החושן

דאינו אלא משכון ואם כן ה"ה שט"ח ואם כן לדעת הרשב"א ודאי לא מהני שט"ח במקום כסף אפי' בקרקע. והא דאמרינן בפ"ק דקידושין דף ט"ז אילימא דנתן שט"ח דנתן שט"ח לדמים היינו כסף דאיתי בתוס' רי"ד ז"ל היינו כסף פי' אדבעית לפרושי מתניתא הכא דאתא לאשמועינן דנפדה בכה"ג ואין האדון יכול לעכב א"כ היינו כסף שבכסף שהוא מקבל עליו יוצא והשטר אינו אלא לראי' בעלמא אלא ודאי (אין) הדין כן שאין כופין האדון להוציאו מד שיתן לו כסף או שוה כסף ע"ש וכ"כ בריטב"א שם ז"ל מיהו מלוה אלו כסף הוא כלל שהרי קרקע אינו נקנה בו ואינו מחוייב מי שכרע במטלטלין וכיון דכן אף אינו מגרע פדיונו במלוה ע"ש : **אמנם** קשה לי טובא במ"ש הרמב"ן שמחוייב להגות לו כיון שזכה בשעבוד על ידי השטר דהא שיטת הרמב"ן בגי נתן לה משכון ואמר לה אתקדשי לי בו דאינה מקודשת דהוי משום דאגיד בגיה וכשיטת הרשב"א והובא בר"ן פ"ק דקידושין וא"כ הי"ה במכר דהא שם בגי אמתא דהניח לה נכסא נמי אמרינן פריטי אין כאן וע"כ הוי נמי משום דאגיד בגיה וא"כ אמאי נתחייב המנו' במה שקיבל שט"ח מה מהני שט"ח כיון דהלו' אגיד בגיה וא"ל רוקא כסף הוא דלא מיקרי אם אגיד ביה אבל משום מלוה מליפין אית ביה אפילו אגיד ביה ומש"ה כיון דנשתעבדו לו הקרקעות נתחייב בחליפי את דמיו להלוות דא"כ בהאי אמתא למה לא קנה האמתא ע"י חליפין נהי דכסף לא הוי הא חליפין ואמה בגניבה נקנה בחליפין וע' בסי' ר"ג בב"י שם דעת הרמב"ן דאפילו פירות נמי בעבד חליפין כשהעבריכו זה נגד זה אלא ודאי כמו דכסף לא הוי משום דבעינן שיתן הקונ' הכסף ולהוציא מרשיהו שלא יהי' אגיד ביה ה"כ חליפין צריך הקונ' להוציא החליפין מתחת ידו ושלא יהי' אגיד ביה ואם כן מה מהני שט"ח : ונראה דודאי כסף אם חליפין שקונין אם הדבר הנקנ' צריך להוציא מרשותו ואם אגיד הקונ' בכסף אם בחליפין אינו קונ' את הדבר הנקנ' לו אבל זה בזכה בשעבוד קרקע נתחייב הוא דמיו

משה.כ נתיבות המשפט חידושים

כלוס: (לו) יכול לחזור בו.)(אפי' בשטר נעשה בידיעת המלוה ואח"כ חזר בו המלוה חייב

ביאורים

שנשתעבד. אמנם הבע"ח של לוה אין יכול לתפוס המטלטלין מיד המלוה כיון שאין להלוה קנין הגוף בהם ודלא כהמבי"ט. וכפ"ז נסתלקו כל הוכחות שהביאו נגד דעת הרמב"ן דמהא דקידושין דהא אין ראיה דשם לענין קידושין מיירי וכיון דגוף הממון שלו לפי מאי דס"ד דמשיכה אינו קונה בשומרין ולא בהלואה וממילא לא נקנית לו גוף המעות שיהיה שלו רק שחל חיוב עליו מטעם שקנה השיעבוד נכסי אבל גוף המעות עדיין שלו הוא קודם שיכוסו אותו הב"ד להגבות לו דגוף המעות שלו ממילא יכול לקדש בהן אשה ויתחייב באמת מחמת החיוב להלות מעות אחרים כיון שקילקל החיוב שנתחייב להלוקח מעות אלו וכן משואל קורדם שהביא השע"ל ל"ק דשם לענין קנין גוף החפץ מיירי אם יכול להפקיע ע"י מכיר' קנין שאילה דאי משיכה אינו עושה קנין בגוף החפץ כו' להפקיע ע"י מכיר' וכיוצא משא"כ כשמשיכה קונה בשאלה אפי' אם מכרו אינו מכור אבל באמת אי לא תיקנו משיכה בשאלה מ"מ מחוייב הוא בחיוב גבראי ליתן קורדם זה וכשמכרו מחויב ליתן קורדם אחר או שווי דמי השאלה וכמש"ל אפי' אי נימא דמשיכה אינו קונה בשאלה וכן שחפה כנענית אינו נקנה בשט"ח שנותן דבש"כ בענין קנין הגוף וכן כל הוכחות שהביא בתומים מהא דב"מ דף ע"ג ושאר הוכחות שהביא שם נסתלקו דשם לענין קנין

רעק"א

שעבוד נכסי' והוי קנין אתן דלכתה פוסקים לא מהני והטור דנקט סי' רמ"ג לעשם הכ"ל. היינו דנקט מלתא דפשיט' דהך דקנין אתן תלי' במחלוקת הפוסקים אם מהני . עיי' טור סי' קי"ז ואף המחבר סי' רמ"ה ס"ל כ' נ"כ מחלוקת הפוסקים בזה מ"מ נראה שם דס"ל לעיקר כדעת ת' דלא מהני . אבל לאיזך פוסקי' נ"ל דבקנו מידו ליתן לו . וכ"ז בהלוהו וקנו מידו ליתן לו שטר. אבל אם קנו מידו סתם על השעבוד. ואח"כ חזר וקנו מיני' ליתן לו שטר ודאי לכ"ע יכול למתות הרא"שון נשתעבד נכסיו ונוכה מנכמ"ש והוי קנין הכ' קנין דבריס בעלמא ודומה לשטר מתנה ומכר : בש"ך אות כ' בד"ה ודעת הרא"ש וכו' שהרי פ"ק דב"ק. נ"כ עיי' בשו"ת מהר"ל שמן סי' רי"ח : שם ס"ג ואפי' מת הלוה יש לענין כיון דבעי' מדעת המתחייב הוי ענים שלוחים של הבע"ד וכיון שמת הלוה בטל שליחותי'. ושוב הוי מפי כתבם וע' בתורי' כ' התקה"ב הוא דמהני כמ"ש תוס' לענין מתנה ומודעה ולא הבנתי . דזהו ניחא אם הי' הדין מפורש בשום מקום בש"ם היינו מוכרחים לומר דתק"ח כמו המודע' . אבל מ"מ תקנה מהיכן פסיקא זה לבראשונים להמצא זה הדין. וכי מסברא נוכל לדמות תקנה למודע' ואמנם כפרש לדעת הרשב"א בשו"ת סי' אלף רי"ח דמודע' ואמנה מדינא הוא דכל שאינו מחרבה שום חיוב כיון בע"פ לשטר וגם אינו מתחייב דבר בשל עצמו לחכירו לא בעי' דעת המתחייב ע"ש וגם בגוף התקנה יש לחלק דלמ"ל לחז"ל לתקן כך הא אם היו מרגישים לבלוה מרוצים בודאי יכולים לכתוב ואם הם אינם רוצים בכך. אף פשיטא דיכולי' למתות כמו שאכיסם הי' יכול למתות א"כ בודאי צריך טעמא מהיכן למדו הראשונים דין זה. וצ"ע :

בסמ"ע אות מ"ח אבל התוס' כתבו . נ"כ בגיטין ד' י"ז ע"ב ופ"ק בפריסה : בש"ך אות מ"ח דזכין לאדם שלא בפניו. נ"כ לשאורה נראה דתלו' בב' דעות לקמן סי' רמ"ג ס' י"ח דלדעה א' שם דיכול לחזור הייתו מעשה דא"ח מקנה דבשלב"ל כמבואר בטור שם א"כ לא מהני הכאה שחומר לעדים שיזכו להמלוה לקוליאו מדין מוקדם הא אין העדים יכולים לזכות להמלוה הא בשעת שאומר כן הלוה להעדים הוי דבשלב"ל וצ"ע :

ס' י"ז בהגה והחזיק במשכון. נ"כ בשו"ת הרשב"א כ"כ בגי משכנתא דאם המליה ירד למשכונא וזכה בקרקע לא יכול לחזור בו אסרי בכר נתחייב במעות עם ירידתו לקרקע דדומי' דמכר הוא דלא עייל ונפקן אזוזי אבל בלא זכה עדיין בקרקע לא נתחייב בכלום ודאי מ' שטר המשכון קרקע אינו נקנה בשטר לבדו אלא בכסף ושטר ואי מפני הקנין שיש בשטר המשכונא י"א דאפי' בשטר וקנין אינו קונה בלא כסף עכ"ל וע' לק' סי' קנ"א ס"א :

בסמ"ע אות מ"ו בסופו ודברי טעם הן. נ"כ וכ"ל דאי' לזה מדינא דלקמן סי' שנ"ג ס"ה :

קצות

שמאל או הודה וזה פשיטא דזוכה מיכף וכמ"ש בשיטה : ח) יכול לחזור בו ודעת הרמב"ן דאינו יכול לחזור בו דהואיל ונשתעבדו לו נכסי שמעון הרי הוא כחליפי השעבוד נתחייב להלוות לו והרשב"א הביא ראי' דיכול לחזור מהא דאמרינן בפ' האיש מקדש דף מ"ז במלו' ברשות בעלים לחזרה קא מפלגי ואע"ג דכ"ע מודו דנתחייב באונסין מיכף ונשתעבדו נכסי שומר ואפ"ה יכול לחזור בו דאפי' ליכא שטר נשתעבדו נכסי' דשעבודא דאו' עוד הביא הש"ך ראי' מהא דאמר רב הונא דאמר רב הונא השואל קרדום מחבירו בקע בו קנאו לא בקע בו לא קנה ואע"ג דנתחייב באונסין משעת משיכ' ונשתעבדו נכסי שומר ואפ"ה יכול לחזור בו ע"ש ולכאור' נראי' דמי שמכר קרקע והלוקח נתן שט"ח על הדמים נקנה הקרקע בחורת כסף כמו דאמרינן גבי עבד חילימא דכ' שטר אדמי' היינו כסף ולא פליג הרשב"א אלא דלא הוי משום חליפין במה דנשתעבדו קרקעות דגבי מטלטלין לא מהני כסף אבל שט"ח לא גרע מכסף ואפי' למ"ד שעבודא לאו דאו' כיון דנתחייב לשלם. ונוב ראיתי דכיתיה דהרשב"א ודאי ס"ל דאפי' בקרקע לא מהני שטר במקום כסף דאמרינן בפ"ק דקידושין דף ח' אמר לה אתקדשי במנה והניח לה משכון עליה אינה מקודשת מנה אין כאן משכון אין כאן ופי' תוס' והרא"ש משום דהמשכון לא משתעבד אלא אם נתחייב לה אחלה ואז נכסותי ערבין ליה אבל כל זמן שלא נתחייב לא משתעבד ואם כן אם נתן לה שט"ח מהני במקום כסף והרשב"א בחידושיו פי' משום דכיון דלא נתן לה המנה בעין אע"ג דנתחייב לה הרי הוא עדיין בגיה ולא מקרי כסף כיון דאגיד בגיה ומשום הכי לא מהני המשכון כיון דאין המשכון אלא לשעבוד והוא אגיד ביה ומש"ה אפי' נותן לה שט"ח לא מהני אבל כסף כיון דאין הכסף יוצא מרשותו וע' בש"ע אה"ע סי' כ"ט וה"ה נגי מכירת קרקע לא הוי כסף בחידושין אבל זכין לאמתא ונתן נכסא דאמרינן פריטי אין כאן נכסא אין כאן והוא נמי משום דאגיד בגיה כיון

(נא) ואם המלוה אבד הסטר כו'. כ"כ בר"מ בסס כ"י פרק נט פסוט וסכן מסמע מה' סמניד פכ"ד מה' מכירה ובחמת ליתא כן בכ"י ובה"ס סס דסס קאי אסובר במלוה שאבד הסטר וצריך לכתוב לו סובר דאבל"ב לא ימלס לו זה כיון שהסובר הוא לתועלת המלוה שה"ל ליזהר בסטרו לריך לסלס סכר הסובר אבל דין זה ליתא סס מיהו דין זה אמת מסברא ועיין לקמן סימן כ"ד סק"ב:

מ (א) המחייב עצמו כו' היינו שיודע שהיינו חייב לו ומחייב עצמו כמו מתנה אבל מי שמודה לחברו בחזקת שחייב לו ואח"כ נודע שטעה ונתברר הדבר בעדים או שמודה לו מלוה שהיינו חייב לו ומחייב עצמו כמו הטור והוא פסוט לקמן סי' קכ"ו סי ג וכמה דוכתי דכל קנין בטעות חוזר: (ב) כיצד האומר לעדים כו'. כ' בסמ"ע מרבים חולקים בזה וס"ל דלא מהני כשבא להתחייב עתה כ"א כשכתב לו כן בסטר או באומר אני חייב לך מנה בסטר כו' ולא דק דה"ל לכתוב דאולקין וס"ל דאף באומר אני חייב לך מנה בסטר לא מהני רק כשכתב לו כן בסטר כמ"ס ה"ס פי"א מה' מכירה בסס הרמב"ן והרשב"א ושאר מפרשים להדיא ע"ס וכ' עוד ה' המגיד סס וז"ל ולפי שטה זו אין סוס לד סיהיס. חייב אלא כשכתב לו סטר ונמצא שהס חולקין על המאחר חשני חלוקין מסלשה שכ' עכ"ל וכן מסמע בר"ן ריס פ' הגוסא לפי שטה זו שכ' דבדברים בעלמא אי אפשר שיתחייב אלא בקבלת כסף או בקנין או בסטר כו'ע"ס ולרש"י בכל גווני לא מהני כשמתחייב עכשיו וכמ"ס ב"י לדעת רש"י וכ"פ בסלטי גבורים ר"פ הגוסא בסס ריא"ז ז"כ וז"ל הבא להתחייב בדבר שאינו מחויב בו במקום שאינו חובת ממון כגון שאמר הריני מחויב ליתן לך מנה אע"פ שאמר לעדים אתם עדי ואע"פ שכ' לו סטר אתוס ומסרו לו ה"ז אינו מתחייב אח"כ קנו מידו כב"ה עכ"ל ועיין בריטב"א ר"פ הגוסא וע"ל ס"ק ה': (ג) האומר לעדים הוו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה כו'. בזה וכן בחילוק הג' שא"ל בפני עדים הריני חייב לך מנה בסטר אינו נובה אלא מבני חורין אבל בחילוק האחרון כשכתב לו בסטר אני חייב לך מנה ומסר הסטר בפני עדים נובה ממשעבדי למאן דאמר עידי מסירה כרתי אפי' אינו כת' ידו וכשלא מסר לו בפני עדים נובה מבני חורין אם הוא כת' ידו וכמ"ס לקמן ס"ק ה' ובחילוק האחרון המלוה מודים הרמב"ן והרשב"א וכן דעת הר"ן וה"ה וכן דעת התוס' בסס ר"ת והרא"ש וטור ושאר פוסקים וכן כ' הריטב"א ר"פ הגוסא בשטת ר"ת נכונה היא וכן עיקר ולא כשלטי הגבורים שהבאתי בסמוך ס"ק ב' וה"ה כשכתבו עדים שטר וכתבו בו שהתחייב עצמו ולוה לכתוב שטר מהני אף להרמב"ן ורשב"א ופוסקים הנ"ל וכן מוכח בהר"ן ר"פ הגוסא ע"ס נס מ"ס ולר"ל אפי' בשטר שהתנו בו עדים לא מהני כו'. ה"ה כ' שהרמב"ן והרשב"א ושאר מפרשים חולקי' (ד) הוו עלי עדים כו'. ה"ה כ' שהרמב"ן והרשב"א ר"פ הגוסא בשטת ר"ת נכונה היא וכן עיקר ולא כשלטי הגבורים שהבאתי בסמוך ס"ק ב' והשיגור מסיק וכתב ז"ל ואינו נראה שבכתיבת השטר לא נתחייב המלוה להלות לו ע"כ ובע"ס כתב ז"ל ונראה שלריך להחזיר לו שכר הסופר שנתן מדיני דנרתי ע"ס ודברי טעם הן: מז אפי' הוא שטר עיסקא. פי' ל"מ בשטר הלואה שכל הנאה הוא של הלוה אבל אפי' שטר עסקא שהאני הריוח יתן ליד המלוה אפ"ה המקבל לריך ליתן כל שכר הכתיבה נמרא עפ"ר:

מ א האומר לעדים הוו עלי עדים כו'.

ועד"ר שם כתבתי מאיזלא להרמב"ם דין זה ורבים חולקים עליו בזה וס"ל דלא מהני לזה שאומר בע"פ כ"א בהודאה שכבר חייב לו אבל בזה שבא לחתחייב לו עתה בדבריו זה אינו מהני כ"א כשכתב לו כן בשטר אבל בזה אמרו אני חייב לך מנה בשטר וכדס"ל להרמב"ס ג"כ וגם הטור שהעתיק ל' הרמב"ס השמיט דין זה שכ' הרמב"ם שם ברים דבריו משום דלא ס"ל כותיה בהאי וא"כ מן התימה מהמחבר וממור"ס ז"ל שכתבוהו סתם בלי חולק וע"ל ר"ס ל"ט מ"ס בסמ"ע בשם הנ"מ

בסס הרמב"ן והרשב"א ושאר מפרשים להדיא ע"ס וכ' עוד ה' המגיד שם וז"ל ולפי שטה זו אין שום לד שיהיה. חייב אלא כשכתב לו שטר ונמצא שהס חולקין על המאחר חשני חלוקין מסלשה שכ' עכ"ל וכן מסמע בר"ן ריס פ' הגוסא לפי שטה זו שכ' דבדברים בעלמא אי אפשר שיתחייב אלא בקבלת כסף אלא בקנין או בשטר כו'ע"ס ולרש"י בכל גווני לא מהני כשמתחייב עכשיו וכמ"ס ב"י לדעת רש"י וכ"פ בסלטי גבורים ר"פ הגוסא בשם ריא"ז ז"כ וז"ל הבא להתחייב בדבר שאינו מחויב בו במקום שאינו חובת ממון כגון שאמר הריני מחויב ליתן לך מנה אע"פ שאמר לעדים אתם עדי ואע"פ שכ' לו שטר אתוס ומסרו לו ה"ז אינו מתחייב אח"כ קנו מידו כב"ה עכ"ל ועיין בריטב"א ר"פ הגוסא וע"ל ס"ק ה': (ג) האומר לעדים הוו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה כו'. בזה וכן בחילוק הג' שא"ל בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר אינו נובה אלא מבני חורין אבל בחילוק האחרון כשכתב לו בשטר אני חייב לך מנה ומסר הסטר בפני עדים נובה ממשעבדי למאן דאמר עידי מסירה כרתי אפי' אינו כת' ידו וכשלא מסר לו בפני עדים נובה מבני חורין אם הוא כת' ידו וכמ"ס לקמן ס"ק ה' ובחילוק האחרון המלוה מודים הרמב"ן והרשב"א ושאר מפרשים חולקי' בסס ר"ת והרא"ש וטור ושאר פוסקים וכן כ' הריטב"א ר"פ הגוסא בשטת ר"ת נכונה היא וכן עיקר ולא כשלטי הגבורים שהבאתי בסמוך ס"ק ב' וה"ה כשכתבו עדים שטר וכתבו בו שהתחייב עצמו ולוה לכתוב שטר מהני אף להרמב"ן ורשב"א ופוסקים הנ"ל וכן מוכח בהר"ן ר"פ הגוסא ע"ס נס מ"ס ולר"ל אפי' בשטר שהתנו בו עדים לא מהני כו'. ה"ה כ' שהרמב"ן והרשב"א ושאר מפרשים חולקי' (ד) הוו עלי עדים כו'. ה"ה כ' שהרמב"ן והרשב"א ר"פ הגוסא בשטת ר"ת נכונה היא וכן עיקר ולא כשלטי הגבורים שהבאתי בסמוך ס"ק ב' והשיגור מסיק וכתב ז"ל ואינו נראה שבכתיבת השטר לא נתחייב המלוה להלות לו ע"כ ובע"ס כתב ז"ל ונראה שלריך להחזיר לו שכר הסופר שנתן מדיני דנרתי ע"ס ודברי טעם הן: מז אפי' הוא שטר עיסקא. פי' ל"מ בשטר הלואה שכל הנאה הוא של הלוה אבל אפי' שטר עסקא שהאני הריוח יתן ליד המלוה אפ"ה המקבל לריך ליתן כל שכר הכתיבה נמרא עפ"ר:

מ א האומר לעדים הוו עלי עדים כו'.

ועד"ר שם כתבתי מאיזלא להרמב"ם דין זה ורבים חולקים עליו בזה וס"ל דלא מהני לזה שאומר בע"פ כ"א בהודאה שכבר חייב לו אבל בזה שבא לחתחייב לו עתה בדבריו זה אינו מהני כ"א כשכתב לו כן בשטר אבל בזה אמרו אני חייב לך מנה בשטר וכדס"ל להרמב"ס ג"כ וגם הטור שהעתיק ל' הרמב"ס השמיט דין זה שכ' הרמב"ם שם ברים דבריו משום דלא ס"ל כותיה בהאי וא"כ מן התימה מהמחבר וממור"ס ז"ל שכתבוהו סתם בלי חולק וע"ל ר"ס ל"ט מ"ס בסמ"ע בשם הנ"מ

[לב] לחזור בו יד' [עג] (אבל אם אמר להלוות לו על משכון יש) (מ) (ט) טו] והחזיק במשכון לא יוכל לחזור בו) (תשובת רשב"א סי' אלף כ"ד) מ הלוה נורגן שכר הסופר מז מ אפילו הוא שטר [לג] עיסקא (נא) [עד] ואם המלוה אבד הסטר (נא) (עה) וצריך לכתוב אחר הוא [לד] נותן הסכר (כ"י פ' נט פסוט והמגיד פכ"ד מה' מלוה):

מ דין המחייב עצמו לחבירו ובו ב' סעיפים:

א [א] (א) מ (א) המחייב עצמו בממון לאחר בלא תנאי אע"פ שלא היה חייב א] לו[א] כלום ה"ז חייב (ב)[ב] ביצד א (ג) ב] [ב] האומר לעדים מ) (ד) (ג) א) הוו עלי

ביאור

[עב] אפי' נחברר. מהא דקדושין: [עג] אבל אם אמר. דאסנין דין מכר ועתוס' דב"מ מ"ס מ' ד"ה והא כו': [עד] ואם המלוה. דמקבל הנאה וכנ"ל: (ליקוט) ואם המלוה כו'. אם לא כ' אלא אשובר ולמר הרב ממנה הה"ה לשטר (ע"כ): (ליקוט) המלוה כו'. עש"ך ס"ק נ"א דסס כ' לשובר שנאבד השטר וכ"פ בהג"מ אם ד"ה ונם כו' (ע"כ):

מ [א] (ליקוט) המחייב כו'. כפי' הרי"ף ורא"ש כמו שהוכיח הרי"ף אם מדפריך מהמוא ומפדיון הבן אע"ג שאינו פדוי

באר

[לב] לחזור. ז"ל הע"ם ונראה שלריך להחזיר לו שכר הסופר שנתן מדיני דנרמי ע"ם ודברי טעם הן עכ"ל סמ"ע וכתב הס"ך דהר"י ו' מינ"ם והרמב"ן חולקים על דין זה והמחבר הביא דבריהם בס"ם רל"ח. וק"ק למה סתם כאן ונראה דדין זה הוי ספיקא דדינא והמחזיק יוכל לומר קים לי כהרמב"ן ושייעתו וכ"כ בתשובת מנ"ע מ"א סי' ר' וסי' רי"ג ע"ם. עוד נחלקו גדולים עם המגי"ע סם במי שמכר לאחרים וכתב לו שטר על סך דמי המכיר' ומת הלה שלקחו ותפס כ"ח של הלוקח הלמר מרשות המוכר שכתב המגי"ע דאפילו הרשב"א מודה במטלטלים והחולקים כתבו דאפילו הרמב"ן מודה במטלטלים ע"ם בזריכות וכ"ל כהחולקין וא"כ לאותו כ"ח של הלוקח שלא כדין תפס עוד נראה עיקר דבשמת הלוי יכול המלוי לחזור בו אף להרמב"ן וכן כשנודע בינתים סיגיא להמלוי איזה הפסד מזה כגון שלא יהי' בטוח

משנה"כ **נתיבות**

להחזיר לו פשיטי דספרא מדיני דנרמי: (לז) והחזיק במשכון) (ואפי' הבטיח להשאיל אותן המטלטלין. אבל אם מכרם לאחר קודם שהשאיל לו ופקע תיובו מאותן מטלטלין ואייב ליתן לו המטלטלין אחרים כעין אותן שהבטיח להשאיל לו: (לח) וצריך לכתוב אחר. ה"ה אם צריך לכתוב שובר משלם המלוה הסכר דהיה לו לאמור שטרו. ואם עבר הזמן והוא כותב

משה"א

נוף החפץ מיירי אבל לענין חיוב באמת חייב וכמש"ל: יח) והחזיק במשכון. והטעם נראה דדוקא מה שקנה שיעבוד נכסי ל"ד לקונה חפץ בשיעבוד נכסי דבר שאינו ברשותו הוא דהא מכאן ולהבא הוא גובה ואי אקדיש מלוה וזבין מלוה לאו כלום הוא ואין לו שום קנין בהשיעבוד נכסי מש"ה ל"ד לקונה חפץ שיתחייב בדמיו משא"כ בהחזיק במשכון שיש לו קנין בגוף המשכון לקדש בו אשה ולקנות בו עבדים וקרקעות דמי לקונה חפץ שנתחייב בדמיו. ולפ"ז אפי' פי' לו שישאל מטלטלין ידועים נתחייב ליתן לו אותן מטלטלין דוקא אבן אם מכרם נפקע חיוב מאותן מטלטלים ונותן לו מטלטלין אחרים בעד חיובו וכמש"ל בס"ק הסמוך:

מ א) הוו עלי עדים עסמ"ע וש"ך דהרבה פוסקים חולקים בהנך תרתי דהיינו בא"ע וחייב אני לך מנה בשטר וס"ל דלא מצי להתחייב כ"א בשטר גמור או בכתי' ונראה דדוקא כשנילה בהדיא בלשונו שאינו הודא' שחייב לו מכבר רק שמתחייב עצמו מעכשיו אבל כשאמר בסתם א"ע שאני חייב לפלוני מנה לא מיבעיא אם זה טוען שבאמת הוא חייב לו מכבר לא יכול הלה לחזור בו ולומר לא הייתי חייב לך כלל רק שרציתי להתחייב לך בלשון זה ועכשיו אני חוזר בי לא מחימן דבסתם אמרינן דהודא' הוא וכ"כ הר"ן ר"פ הנושא בהדיא וז"ל במי שבא עכשיו להתחייב וכתב לו בשטר חייב אני לך מנה ומסרו לו בפני עדים ונלי בהדיא דלאו הודא' הוא וכו' אלמא דמסתמא אמרינן דהודאה הוא. ולפ"ז אפי' מודה או שנתברר בעדים דלא היה חייב לו מקודם מ"מ חייב כיון דבסתם אמרינן דהודאה הוא ובאודיתא כ"ע מודים דיכול

כסף

סימן לט סעי' י"ז בהגה (והחזיק במשכון) הי' מדובר כיון אנשים שיתן אחד לחברו סך על לד היתר שיחזר בכיתו עבור זה ונתן לו קלת המעות ועשה חזקה בהבית. ואח"כ רולה הנותן לחזור בו אם הי' ההיתר בדרך עסקא הי' מקושלומר מכיון שהתקבל הי' יכול לחזור בו כדין פועל שיכול לחזור בו בחצי יום. א"כ אין זה שכירות בהחלט שהוא במחכר כי מכר הוא כשלו הפסר לחזור אחר מהם. וגם דבסמ"ר ל"ע מבואר דבחזקה מ"י לחזור בו מ"מ בעסקא יכול לחזור התקבל ואו"ל כמנה אין כאן משכון אין כאן. אך זה ליתא מבואר בפ' הזהב גבי נשרפו תעיך שים קנין לכ"ע בלד אחד ושקנגדו יכול לחזור והו"ל מנה יש כאן. גם כבר הי' אפשר שיהי' ביניהם היתר משכנתא ובוקם בהחלט לכ"ע: בשעבו קנין סודר שילוה לו מעות בעסקא לכ"ע בזה. שאם המעות מזומנים ועשו קנין סודר להלוות מעות אלו נראה שאייך בזה גם קנין תיקם וכן קנין חיוב כי מה לי קנין סודר לשיאשל או יאכיר לו מעכשיו זה או לשילוה לו סך זה. וכשאינו מעות מסוים ואינו בידו חל אי"ז קנין חיוב כיון שבק"ם יכול לחזור חיוב. אך מה שיהי' בעסקא שים בזה חלי פקדון אולי לא אייך ע"ז קנין חיוב. כיון שאין זה כשכירות להנפקד ויכול לחזור בו היטב. כי הפקדון חלד עלמו אין בו זכות להנפקד וכיון שיכול לחזור בו מלהפקיד מחילא יש חזרה מחלי המלוה כיון: שהכל עסק אחד והא כהא חלי. וכן יש סברא שכמו שיכול מקבל העסקא לחזור בו כדקיימא לן הלכה ברורה חלד שפועל יכול לחזור בו וזה אפילו אם כבר הי' נותן המעות לידו והי' כבר נותן לו שכר עמלו. מ"מ יכול לחזור כאן כן יכול הנותן לחזור בו על כל פניס קונס שנתן לידו. וגם ששכר עמלו הנהוג מוטל עליו ע"י הקנין חיוב. מ"מ יוכל לחזור בו מליתן הפקדון. וגם שים טובת הנאה ע"י חלי הפקדון ג"כ כי ע"י רבוי מעות הריוח מלוי יותר וכשיקנה בהמות יהי' שייך גדול לתורת וכדומה. מ"מ כל שהוא בנדר פקדון יש לומר דלא שייך חיוב על זה. ולפ"ע בכל זה ובהנית דסמי' ל"ע כשנכתב שטר אם יכול המלוה לחזור בו קיימא לן דיכול לחזור בו ולהסוברים שאינו יכול לחזור בו יש

קצות

והוא אינו מטוס קנין דהא המחזיק בקרקע שנתחייב בדמיו אינו מטוס קנין שקוב' הכסף ע"י מה שזכה והחזיק בקרקע אלא ממילא נתחייב בדמיו כיון שקנה הקרקע וא"כ ה"ה הזוכה בשעבוד קרקע נתחייב נמי בדמיו כיון שזכה במקום דהוא שעבודו והוא אינו מטוס קנין ואם כן גבי קידושין של אשה וכן גבי אמתא דצריך קנין לגוף האשה והאמתא להוציא הכסף או החליפין מרשותו לקנות על ירו הדבר הנקי' אבל כאן אינו עושה קנין אלא כיון שזכה נתחייב בדמיו ומה לי זכה בגוף הקרקע או בשעבוד סוף סוף מכי זכה במה שזכה נתחייב בדמיו ומטוס הכי מתחייב להלוות וז"ב: ובזה יתיישב מה שהקש' משואל קרדום דאמרי בקב בו קנאו לא בקב לא קנאו דהא ככר בשתעבדו ככסי משעת מתיכ' ולפי מ"ש לא קשה דגבי קרדום צריך לקנות גוף הקרדום ושם ל"ש חיוב כיון דהבעים קרדום זה ודאי אינו מחויב בקרדום אחרת ולא כש"ך ואם כן לעשות קנין צריך להוציא הכסף והחליפין מרשותו לגמרי ושט"ח דאגיד ביה אינו עושה קנין לשיטת הרמב"ן וכמ"ש ודוק.)(ולפ"ז בהאי דמכר לאמר שהובא בש"ך בשם המגי"ש לפמ"ש ודאי אין הלאמר נקנה אף שנתן שט"ח דשט"ח אינו עושה קנין כלל וכמ"ש: ט) והחזיק במשכון. והוא מתשו' הרשב"א סי' אלף כ"ד הובא בכ"י ז"ל האומר כתבו שטר לפי' מחמת שאני ממשכן לו בית בכך וכך וקנו מידו ומבד שלא נתן המלו' ללוות את המעות רולה לחזור בו שהרשות בידו ואמ"פ שכתב השטר מיהו אם זה המלו' ירד למשכונתא וזכה בקרקע לא הי' יכול לחזור בו שהרי כבר נתחייב לו במעות עם ירידתו בתוך המשכונתא אבל כשלא זכה עדיין בקרקע לא נתחייב בכלום דאי מחמה שטר המשכון קרקע אינו נקנה בשטר לבדו אלא בכסף ושטר עכ"ל: ונראה לענ"ד דהרשב"א לשיטתו דמפרש טעמא דמנה אין כאן משכון אין כאן כפ"ק דקידושין משום דהא אגיד גביה לא הוי כסף אבל

פתחי תשובה

יד) אבל אם אמר להלוות לו,על המשכון. בגליון שלחן ערוך דהגאון מהר"ם בעל תפל"מ כ"ב וז"ל וכ"ם אם התחייב המלוה עצמו בק"נ להלות לו דל"י לחזור כדמשמע סי' קל"ח סק"ח ע"ם עכ"ל וע"עי: טו] והחזיק במשכון. עי' התומים וקצלה"ח ועי' בתשובת בית אפרים חח"מ סי' כ' מ"ם בזה: מ א] לו כלום. עבה"ע עד ואח"כ נודע שטעה כו'. ופפיים בס"ך מסיים בה ויתברר הדבר בעדים אם שהוה לו מלוה כו' ועי' בתומים ובנה"מ בביאור דבר זה. ובעיקר דברי הס"ך הנה כ"כ בעל התרומות סוף שטר ס"ד הביאו מרן בכ"י ס"ם ועי' בע"ז בהגהה מהרב"ק שכ' על דברי בעה"ת הנזכר ולא משמע כן ברי"ף ורא"ש דא"כ למה כתבו הירושלמי חולק אם"ם אלמו'הא הירושלמי איירי בחר ביטוב שטעה כו' ע"ם ועי' בס' בר"י שהביא עליו דנעלם ממנו דברי בעה"ת בספרו כו' ע"ם עוד: ב] האומר לעדים

[עב] אפי' נחברר. מהא דקדושין: [עג] אבל אם אמר. דאסנין דין מכר ועתוס' דב"מ מ"ס מ' ד"ה והא כו': [עד] ואם המלוה. דמקבל הנאה וכנ"ל: (ליקוט) ואם המלוה כו'. אם לא כ' אלא אשובר ולמר הרב ממנה הה"ה לשטר (ע"כ): (ליקוט) המלוה כו'. עש"ך ס"ק נ"א דסס כ' לאשובר שנאבד השטר וכ"פ בהג"מ אם ד"ה ונם כו' (ע"כ):

מ [א] (ליקוט) המחייב כו'. כפי' הרי"ף ורא"ש כמו שהוכיח הרי"ף אם מדפריך מהמוא ומפדיון הבן אע"ג שאינו פדוי

הישב

מעבותיו וכה"ג ומן הסברא נראה' דמן דמסתמא אדעתא דהכי לא נתרצי' זה כו' ע"ם וכתב עוד בסס מ"ב דאפילו בא השטר ליד המלו' כ"ז אלא נתן המעות יכול לחזור בו ופ' בטור וב"י עכ"ל: [רג] עיסקא. מהאי הריוח יתן ליד המלו' אפ"ה צריך המקבל ליתן כל שכר הכתיב. סמ"ע: [רד] נותן. כ"כ בר"מ בסס כ"י ושכן משמע בהרב המגיד ובאמת ליתא כן בכ"י ובה"ס בסס קאי אסובר כו' מיהו דין זה אמת מסברא וע"ל סי' כ"ד סק"ח עכ"ל הס"ך:

מ [א] כלום. היינו שיודע שאינו חייב לו ומחייב עצמו כמו מתנה אבל אם מחייב עצמו מחמת שסבור שהוא חייב לו ואח"כ נודע שטעה אפילו מסר לו שטר בעדים אינו כלום והוא פשוט לקמן סי' קכ"ו סי"ג וכמה דוכתי דכל קנין בטעות חוזר. ס"ך: [ב] האומר. כתב הסמ"ע דרבים חולקים בזה וס"ל

המשפט **חידושים**

שטר אחר צריך הלוה לשלם השכר דיאחר המלוה שלם לי אות"ת:

מ (א) המחייב עצמו בממון לא' וכו'. דוקא בלא שעה אבל אי שעה אחמת שהוא חייב)(ונתברר ע"פ עדים שטעה הודאתו בטעות היה לו שהמלוה מודה שהוכאתו היה ע"פ טעות פטור ואי נאמן לטעון טעיתי במנו דפרעתי ע"ל בסי' פ"אוע"כ:(ב)הוו

ביאורים

להקנות כדמוכח בב"ב דף קמ"ט גבי איסור גיורא וש"מ שהודה. וכ"כ הנ"י פ' מי שמת גבי איסור גיורא בהדיא דאפי' ידוע שאינו חייב מהני כשאמר בלשון הודא'. והא שכתב הש"ך סק"א דאם מודה שאינו חייב דשטור היינו שמודה נ"כ שהודאתו בטעות היה אבל בסתם אמרינן שרצ' לחייב עצמו באודיתא וחייב לכ"ע דבאודיתא לכ"ע יכול להקנות וכ"כ התומים בהדיא. ובתומים הקשה על רש"י שפי' שאין אדם יכול לחייב עצמו אפי' בשטר גמור מהא שפי' רש"י בב"מ י"ג בשטר אקנייתא שהוא בין ילוה בין לא ילוה אלמא דיכול לחייב עצמו ע"ש. ולפענ"ד קק"מ לפי מש"ל בסי' ל"ט סקי"ד דחכונה בהא שכתב רש"י בין ילוה בין לא ילוה דהיינו שמשעבד נכסים מיד והמלוה נתחייב להלות לו והלואת המעות הן מלוה על פה על המלוה. ולפ"ז אין הלוה משעבד עצמו בחנם רק בעד החוב שנתחייב לו המלו' ליתן ההלואה שהבטיח לו ובזה מודה רש"י שיכול לשעבד נכסיו בשטר. דמיחשב כחליפין דחליפי השיעבוד נתחייב המלוה להלות לו משא"כ כשמחייב עצמו בחנם סבר רש"י דאין יכול לחייב עצמו בשטר גם מ"ש התומים דלהרא"ש בפ' נט פשוט שכתב דלר' אליעזר דס"ל עידי מסירה כרתי ומהני עדי חתימ' מטעם דאמרינן שבודאי היה שם ע"ח ממילא גם כתב ידו לא מהני לחייב עצמו בלא עידי מסירה דשם ידו לא עדיף מעידי חתימה וכו'. לפענ"ד לא נראה כן דודאי הרא"ש לא יחלוק על התוס' שכתבו בניטין דף ב' בד"ה דקיי"ל ובדף י' בד"ה חספא דבממון אף דליכא עידי מסירה מהני מטעם הודאת בעל דין. ונרא' דהרא"ש לא כתב זה רק לענין משעבדי דקא מהני הודאת בע"ד מטעם דחב לאחריני דהא בקידושין אמרי' דמה"ט

ומערב אלמא בכה"ג איירי וז"ם כמו שיהשעבד הערב (ע"כ): (ליקוט) המחייב כו'. כפי' הרי"ף דלא כרש"י שמפ בטור הולאה והכיסן הרי"ף ממש"ם תנן הכוסא כו' ב' לכסן כו' כתנאי ערב כו' וכנ"ז אין חייב כלום ועבה"ע וכפי' תוס' שם וז"ם הרמב"ם וש"ע כמו שיהשעבד הערב (ע"כ): [ב] (ליקוט) כיצד כו'. (ע"כ): (ליקוט) כיצד האומר כו' כפי' הרי"ף דלא"ל חייב כו' אא"ל כן בע"פ וכ"ם כאומר הוו עלי כו' דאף ר"ל מודה כמה"ם ומ"ם אז שכתב כו' שם ת"ם

באר

[לב] לחזור. ז"ל הע"ם ונראה שלריך להחזיר לו שכר הסופר שנתן מדיני דנרמי ע"ם ודברי טעם הן עכ"ל סמ"ע וכתב הס"ך דהר"י ו' מינ"ם והרמב"ן חולקים על דין זה והמחבר הביא דבריהם בס"ם רל"ח. וק"ק למה סתם כאן ונראה דדין זה הוי ספיקא דדינא והמחזיק יוכל לומר קים לי כהרמב"ן ושייעתו וכ"כ בתשובת מנ"ע מ"א סי' ר' וסי' רי"ג ע"ם. עוד נחלקו גדולים עם המגי"ע סם במי שמכר לאחרים וכתב לו שטר על סך דמי המכיר' ומת הלה שלקחו ותפס כ"ח של הלוקח הלמר מרשות המוכר שכתב המגי"ע דאפילו הרשב"א מודה במטלטלים ע"ם בזריכות וכ"ל כהחולקין וא"כ לאותו כ"ח של הלוקח שלא כדין תפס עוד נראה עיקר דבשמת הלוי יכול המלוי לחזור בו אף להרמב"ן וכן כשנודע בינתים סיגיא להמלוי איזה הפסד מזה כגון שלא יהי' בטוח

משנה"כ **נתיבות**

להחזיר לו פשיטי דספרא מדיני דנרמי: (לז) והחזיק במשכון) (ואפי' הבטיח להשאיל אותן המטלטלין. אבל אם מכרם לאחר קודם שהשאיל לו ופקע תיובו מאותן מטלטלין ואייב ליתן לו המטלטלין אחרים כעין אותן שהבטיח להשאיל לו: (לח) וצריך לכתוב אחר. ה"ה אם צריך לכתוב שובר משלם המלוה הסכר דהיה לו לאמור שטרו. ואם עבר הזמן והוא כותב

משה"א

נוף החפץ מיירי אבל לענין חיוב באמת חייב וכמש"ל: יח) והחזיק במשכון. והטעם נראה דדוקא מה שקנה שיעבוד נכסי ל"ד לקונה חפץ בשיעבוד נכסי דבר שאינו ברשותו הוא דהא מכאן ולהבא הוא גובה ואי אקדיש מלוה וזבין מלוה לאו כלום הוא ואין לו שום קנין בהשיעבוד נכסי מש"ה ל"ד לקונה חפץ שיתחייב בדמיו משא"כ בהחזיק במשכון שיש לו קנין בגוף המשכון לקדש בו אשה ולקנות בו עבדים וקרקעות דמי לקונה חפץ שנתחייב בדמיו. ולפ"ז אפי' פי' לו שישאל מטלטלין ידועים נתחייב ליתן לו אותן מטלטלין דוקא אבן אם מכרם נפקע חיוב מאותן מטלטלים ונותן לו מטלטלין אחרים בעד חיובו וכמש"ל בס"ק הסמוך:

מ א) הוו עלי עדים עסמ"ע וש"ך דהרבה פוסקים חולקים בהנך תרתי דהיינו בא"ע וחייב אני לך מנה בשטר וס"ל דלא מצי להתחייב כ"א בשטר גמור או בכתי' ונראה דדוקא כשנילה בהדיא בלשונו שאינו הודא' שחייב לו מכבר רק שמתחייב עצמו מעכשיו אבל כשאמר בסתם א"ע שאני חייב לפלוני מנה לא מיבעיא אם זה טוען שבאמת הוא חייב לו מכבר לא יכול הלה לחזור בו ולומר לא הייתי חייב לך כלל רק שרציתי להתחייב לך בלשון זה ועכשיו אני חוזר בי לא מחימן דבסתם אמרינן דהודא' הוא וכ"כ הר"ן ר"פ הנושא בהדיא וז"ל במי שבא עכשיו להתחייב וכתב לו בשטר חייב אני לך מנה ומסרו לו בפני עדים ונלי בהדיא דלאו הודא' הוא וכו' אלמא דמסתמא אמרינן דהודאה הוא. ולפ"ז אפי' מודה או שנתברר בעדים דלא היה חייב לו מקודם מ"מ חייב כיון דבסתם אמרינן דהודאה הוא ובאודיתא כ"ע מודים דיכול

כסף

סימן לט סעי' י"ז בהגה (והחזיק במשכון) הי' מדובר כיון אנשים שיתן אחד לחברו סך על לד היתר שיחזר בכיתו עבור זה ונתן לו קלת המעות ועשה חזקה בהבית. ואח"כ רולה הנותן לחזור בו אם הי' ההיתר בדרך עסקא הי' מקושלומר מכיון שהתקבל הי' יכול לחזור בו כדין פועל שיכול לחזור בו בחצי יום. א"כ אין זה שכירות בהחלט שהוא במחכר כי מכר הוא כשלו הפסר לחזור אחר מהם. וגם דבסמ"ר ל"ע מבואר דבחזקה מ"י לחזור בו מ"מ בעסקא יכול לחזור התקבל ואו"ל כמנה אין כאן משכון אין כאן. אך זה ליתא מבואר בפ' הזהב גבי נשרפו תעיך שים קנין לכ"ע בלד אחד ושקנגדו יכול לחזור והו"ל מנה יש כאן. גם כבר הי' אפשר שיהי' ביניהם היתר משכנתא ובוקם בהחלט לכ"ע: בשעבו קנין סודר שילוה לו מעות בעסקא לכ"ע בזה. שאם המעות מזומנים ועשו קנין סודר להלוות מעות אלו נראה שאייך בזה גם קנין תיקם וכן קנין חיוב כי מה לי קנין סודר לשיאשל או יאכיר לו מעכשיו זה או לשילוה לו סך זה. וכשאינו מעות מסוים ואינו בידו חל אי"ז קנין חיוב כיון שבק"ם יכול לחזור חיוב. אך מה שיהי' בעסקא שים בזה חלי פקדון אולי לא אייך ע"ז קנין חיוב. כיון שאין זה כשכירות להנפקד ויכול לחזור בו היטב. כי הפקדון חלד עלמו אין בו זכות להנפקד וכיון שיכול לחזור בו מלהפקיד מחילא יש חזרה מחלי המלוה כיון: שהכל עסק אחד והא כהא חלי. וכן יש סברא שכמו שיכול מקבל העסקא לחזור בו כדקיימא לן הלכה ברורה חלד שפועל יכול לחזור בו וזה אפילו אם כבר הי' נותן המעות לידו והי' כבר נותן לו שכר עמלו. מ"מ יכול לחזור כאן כן יכול הנותן לחזור בו על כל פניס קונס שנתן לידו. וגם ששכר עמלו הנהוג מוטל עליו ע"י הקנין חיוב. מ"מ יוכל לחזור בו מליתן הפקדון. וגם שים טובת הנאה ע"י חלי הפקדון ג"כ כי ע"י רבוי מעות הריוח מלוי יותר וכשיקנה בהמות יהי' שייך גדול לתורת וכדומה. מ"מ כל שהוא בנדר פקדון יש לומר דלא שייך חיוב על זה. ולפ"ע בכל זה ובהנית דסמי' ל"ע כשנכתב שטר אם יכול המלוה לחזור בו קיימא לן דיכול לחזור בו ולהסוברים שאינו יכול לחזור בו יש

קצות

והוא אינו מטוס קנין דהא המחזיק בקרקע שנתחייב בדמיו אינו מטוס קנין שקוב' הכסף ע"י מה שזכה והחזיק בקרקע אלא ממילא נתחייב בדמיו כיון שקנה הקרקע וא"כ ה"ה הזוכה בשעבוד קרקע נתחייב נמי בדמיו כיון שזכה במקום דהוא שעבודו והוא אינו מטוס קנין ואם כן גבי קידושין של אשה וכן גבי אמתא דצריך קנין לגוף האשה והאמתא להוציא הכסף או החליפין מרשותו לקנות על ירו הדבר הנקי' אבל כאן אינו עושה קנין אלא כיון שזכה נתחייב בדמיו ומה לי זכה בגוף הקרקע או בשעבוד סוף סוף מכי זכה במה שזכה נתחייב בדמיו ומטוס הכי מתחייב להלוות וז"ב: ובזה יתיישב מה שהקש' משואל קרדום דאמרי בקב בו קנאו לא בקב לא קנאו דהא ככר בשתעבדו ככסי משעת מתיכ' ולפי מ"ש לא קשה דגבי קרדום צריך לקנות גוף הקרדום ושם ל"ש חיוב כיון דהבעים קרדום זה ודאי אינו מחויב בקרדום אחרת ולא כש"ך ואם כן לעשות קנין צריך להוציא הכסף והחליפין מרשותו לגמרי ושט"ח דאגיד ביה אינו עושה קנין לשיטת הרמב"ן וכמ"ש ודוק.)(ולפ"ז בהאי דמכר לאמר שהובא בש"ך בשם המגי"ש לפמ"ש ודאי אין הלאמר נקנה אף שנתן שט"ח דשט"ח אינו עושה קנין כלל וכמ"ש: ט) והחזיק במשכון. והוא מתשו' הרשב"א סי' אלף כ"ד הובא בכ"י ז"ל האומר כתבו שטר לפי' מחמת שאני ממשכון לו בית בכך וכך וקנו מידו ומבד שלא נתן המלו' ללוות את המעות רולה לחזור בו שהרשות בידו ואמ"פ שכתב השטר מיהו אם זה המלו' ירד למשכונתא וזכה בקרקע לא הי' יכול לחזור בו שהרי כבר נתחייב לו במעות עם ירידתו בתוך המשכונתא אבל כשלא זכה עדיין בקרקע לא נתחייב בכלום דאי מחמה שטר המשכון קרקע אינו נקנה בשטר לבדו אלא בכסף ושטר עכ"ל: ונראה לענ"ד דהרשב"א לשיטתו דמפרש טעמא דמנה אין כאן

בלשון הרמב"ם שהתחיל המחייב עצמו במתנה לאחר בלא תנאי כלל כו' חייב שדבר זה מתנה היא ואינה אשמעתא כיצד האומר לעדים כו' (והביאו ר' ירוחם נתיב ט"ו ח"נ ע"ש) דלאיזה צורך כ' בלא תנאי כלל כו' ואינו אשמעתא כו' אלא כוונתו כמ"ש כנ"ל ברור : (ה) או שכ' לו בשטר כו'. כ' הבית חדש דוקא כתב בכתב ידו אבל אם לא כת' בכתב ידו ולא חתם תחתיו כלל משמע בטור לר"ת אע"פ שמסרו לו בפני העדים אפילו מבני חורין לא נבי דמצי למימר משטה אני בך והכי משמע במרדכי להדיא ואיתא נמי בהגה אשר"י עכ"ל ותמיה לי' דכיון דעדי מסירה כרתי מה בכך שאינו כתב ידו וכיון שמסרו לו בפני עדים ועדי מסירה מפקי לקלא נובה אפי' ממשעבדי אע"פ שאינו כת' ידו ולא שייך משטה אני בך בכה"ג ואפי' לגירסת הסמ"ע בהמחבר לקמן סעיף ב' והוא שיהיה כתב ידו שאינו יכול להזדייף כו' היינו משום דיכול לזייף וכמ"ש בסמ"ע בס ס"ק ו' הא לאו הכי נובה אפי' ממשעבדי אע"פ שאינו כת"י הלוה וכ"כ הטור ס"ס ס"ע בהדיא בפשיטות דאפי' אינו כתב ידו עדי מסירה כרתי וא"כ ה"ה הכא דלא מסתבר לחלק כלל בין חייב לו כבר בין מתחייב עתה לענין זה וכן משמע להדיא בב"י סב' בס"ס זה וז"ל וגרלה סגם הרמב"ם יודה בדין זה סב' הטור בסס ר"ת שאם כ' בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ומסר לו הטור בפני עדים חשיב מלוה בטור דמשום דהוי כתב ידו לא נרע ואע"ג דלא הוי כלשון טטר כיון שכתוב בו ההודאה ומוסרו בפני עדים סגי עכ"ל משמע להדיא דבכל ענין הוי מלוה בטטר משום עדי מסירה (ואפשר משמע ליה להב"ח כן מדהשמיטו המרדכי והגה' אשר"י שם אפי' רש"י שלא חתם תחתיו לימא משטה אני בך ומאי מקשי' הא התם מסר לו בפני עדים אלא ודאי סבירא להו דאף בהודאה יכול לומר משטה אני בך אף אם מסר לו בפני עדים וא"כ כ"ש במתחייב עצמו אין זה מוכרח די"ל דשמעתא דאסורי' לפירוש רש"י מיירי אף למ"ד אין עדי מסירה כרתי דאי למ"ד עדי מסירה כרתי מ"ע דר"ל דפטר אבל לפי' ר"ת ניחא דכיון דעכשיו הוא דמתחייב פטר ר"ל ועוד דכבר סתרתי לקמן סי' פ"א סעיף י"ט ס"ק מ"ט דברי המרדכי והגהת אשר"י מכח דברי רש"י ותוס' ואחר פוסקים ע"ש): ומ"ש הב"ח והכי משמע במרדכי להדיא ואיתא נמי בהגהת אשר"י ליתא דהמעיין במרדכי והגה' אשר"י שם יראה להדיא דלא הזכירו כלל שם שום עדי מסירה אלא כתבו בשם ר"ת שמתחייב עצמו בכתיבת הטטר שכותב לו בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ואחתו תחתיו והיינו לענין לגבות מבני חורין וכמ"ש בטור לר"ת. וכן נראה נמי לפרש דברי ר"ת שבתוס' והרא"ש ר"פ הנושא וכזה מיושב לפע"ד מה שכתבו התוס' שם (דף ק"ב סוף ע"א) וז"ל קשה לפי' ר"ת הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא טטר גמור להתחייב בו כשמסר לו בפני עדים מהיא טעמא שמתחייב שום דבר יתחייב לו שעבוד נכסים נמי ע"י מסירה כמו אם לוה ממנו דעדי מסירה מפקי לקלי' עכ"ל ולפמ"ש לק"מ דהך דערבות לא מיירי שמטר לו בפני עדים אלא שכ' לו בכתב"י ואינו ערב ושוב מלאתי בחכמת שלמה ובחדושי מהר"ם אילדש שהרגישו בזה : וכן מ"ש הטור וז"ל ור"ת פי' דלא מיירי בהודאה שמודה בדבר שחייב בו אלא מתחייב לו עתה מנה וכותב בכתב ידו אני פלוני חייב לך ומוסר לו הטטר ובמסירת זה הטטר מתחייב לו עתה במנה אם מוסרו לו בפני עדים נובה ממשעבדי ואם מוסרו לו בינו לבין עצמו נובה מבני חרי עכ"ל לא כמו שהבין הב"ח דלענין עדי מסירה בעינן כתב ידו אלא משום דלעניל מיניה כ' הטור פירש"י דמיירי שאינו כתב ידו דאי הוה כתב ידו בלאו הכי היה חייב בהודאתו אפי' לא מסר לו הטטר בעדים ולא הוו פליגי ר"ל ור' יוחנן דהא מתני' היא הוליא עליו כתב ידו נובה מבני חורין כתב הר"ת פי' דלא צריך לדחוקי בהכי אלא אפי' מיירי שהוא כתב ידו מ"מ פליגי ספיר כיון שאינו מודה שחייב לו כבר ומתחייב בהשתא בכתב זה פליגי אפילו לענין משעבדי כשמוסרו לו בפני עדים או לענין בני חרי כשמוסרו לו בינו לבינו ונס משום דכ' הטור ואם מוסרו לו בינו לבין עצמו נובה מבני חרי הוצרך לכתוב שהוא כתב ידו אבל אם"כ דאם מוסרו לו בפני עדים לא בעינן שיהא כ' ידו אלא בכל ענין שנכתב שלא יוכל להזדייף נובה ממשעבדי למאן דאמר עדי מסירה כרתי : ורא"י ברורה לדברי ממ"ש ה' המגיד פי"א מה' מכירה וז"ל וממילא דאם כתב לו בטטר הריני חייב לך מנה אע"פ שאין חייב לך מנה מכירה וז"ל ומה שכתב לו בטטר הריני חייב לך מנה אע"פ שאין חייב לך מנה ומסר לו הטטר בפני עדים חשיב מלוה בטטר דמשום דהוי כתב ידו לא נרע ואע"ג דלא הוי כלשון טטר כיון שכתוב בו ההודאה ומוסרו בפני עדים סגי עכ"ל משמע להדיא דבכל ענין הוי מלוה בטטר משום עדי מסירה (ואפשר משמע ליה להב"ח כן מדהשמיטו המרדכי והגה' אשר"י דלא הוי כלשון טטר דמשום דהוי כתב ידו לא נרע ואע"ג דלא הוי כלשון טטר כיון שכתוב בו ההודאה ומוסרו בפני עדים סגי עכ"ל משמע להדיא דבכל ענין הוי מלוה בטטר משום עדי מסירה (ואפשר משמע ליה להב"ח כן מדהשמיטו המרדכי והגה' אשר"י שם אפי' רש"י שם אפי' תחתיו לימא משטה אני בך ומאי מקשי' הא התם מסר לו בפני עדים אלא ודאי סבירא להו דאף בהודאה יכול לומר משטה אני בך אף אם מסר לו בפני עדים וא"כ כ"ש במתחייב עצמו אין זה מוכרח די"ל דמשמעתא דאסורי' לפירוש רש"י מיירי אף למ"ד אין עדי מסירה כרתי דאי למ"ד עדי מסירה כרתי מ"ע דר"ל דפטר אבל לפי' ר"ת ניחא דכיון דעכשיו הוא דמתחייב פטר ר"ל ועוד דכבר סתרתי לקמן סי' פ"א סעיף י"ט ס"ק מ"ט דברי המרדכי והגהת אשר"י מכח דברי רש"י ותוס' ואחר פוסקים ע"ש): ומ"ש הב"ח והכי משמע במרדכי להדיא ואיתא נמי בהגהת אשר"י ליתא דהמעיין במרדכי והגה' אשר"י שם יראה להדיא דלא הזכירו כלל שם שום עדי מסירה אלא כתבו בשם ר"ת שמתחייב עצמו בכתיבת הטטר שכותב לו בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ואחתו תחתיו והיינו לענין לגבות מבני חורין וכמ"ש בטור לר"ת. וכן נראה נמי לפרש דברי ר"ת שבתוס' והרא"ש ר"פ הנושא וכזה מיושב לפע"ד מה שכתבו התוס' שם (דף ק"ב סוף ע"א) וז"ל קשה לפי' ר"ת הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא טטר גמור להתחייב בו כשמסר לו בפני עדים מהיא

עלי עדים ג) (ג) שאני חייב לפלוני מנה (ה) [ג] או [ג] שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אע"פ שאין שם עדים

שחייב בו אלא מתחייב לו עתה מנה וכותב בכתב ידו אני פלוני חייב לך ומוסר לו הטטר ובמסירת זה הטטר מתחייב לו עתה במנה אם מוסרו לו בפני עדים נובה ממשעבדי ואם מוסרו לו בינו לבין עצמו נובה מבני חרי עכ"ל לא כמו שהבין הב"ח דלענין עדי מסירה בעינן כתב ידו אלא משום דלעניל מיניה כ' הטור פירש"י דמיירי שאינו כתב ידו דאי הוה כתב ידו בלאו הכי היה חייב בהודאתו אפי' לא מסר לו הטטר בעדים ולא הוו פליגי ר"ל ור' יוחנן דהא מתני' היא הוליא עליו כתב ידו נובה מבני חורין כתב הר"ת פי' דלא צריך לדחוקי בהכי אלא אפי' מיירי שהוא כתב ידו מ"מ פליגי ספיר כיון שאינו מודה שחייב לו כבר ומתחייב בהשתא בכתב זה פליגי אפילו לענין משעבדי כשמוסרו לו בפני עדים או לענין בני חרי כשמוסרו לו בינו לבינו ונס משום דכ' הטור ואם מוסרו לו בינו לבין עצמו נובה מבני חרי הוצרך לכתוב שהוא כתב ידו אבל אם"כ דאם מוסרו לו בפני עדים לא בעינן שיהא כ' ידו אלא בכל ענין שנכתב שלא יוכל להזדייף נובה ממשעבדי למאן דאמר עדי מסירה כרתי : ורא"י ברורה לדברי ממ"ש ה' המגיד פי"א מה' מכירה וז"ל וממילא דאם כתב לו בטטר הריני חייב לך מנה אע"פ שאין חייב לך מנה ומסר לו הטטר בפני עדים חשיב מלוה בטטר דמשום דהוי כתב ידו לא נרע ואע"ג דלא הוי כלשון טטר כיון שכתוב בו ההודאה ומוסרו בפני עדים סגי עכ"ל משמע להדיא דבכל ענין הוי מלוה בטטר משום עדי מסירה (ואפשר משמע ליה להב"ח כן מדהשמיטו המרדכי והגה' אשר"י דלא הוי כלשון טטר דמשום דהוי כתב ידו לא נרע ואע"ג דלא הוי כלשון טטר כיון שכתוב בו ההודאה ומוסרו בפני עדים סגי עכ"ל משמע להדיא דבכל ענין הוי מלוה בטטר משום עדי מסירה (ואפשר משמע ליה להב"ח כן מדהשמיטו המרדכי והגה' אשר"י שם אפי' רש"י שם אפי' תחתיו לימא משטה אני בך ומאי מקשי' הא התם מסר לו בפני עדים ואלא ודאי סבירא להו דאף בהודאה יכול לומר משטה אני בך אף אם מסר לו בפני עדים וא"כ כ"ש במתחייב עצמו אין זה מוכרח די"ל דמשמעתא דאסורי' לפירוש רש"י מיירי אף למ"ד אין עדי מסירה כרתי דאי למ"ד עדי מסירה כרתי מ"ע דר"ל דפטר אבל לפי' ר"ת ניחא דכיון דעכשיו הוא דמתחייב פטר ר"ל ועוד דכבר סתרתי לקמן סי' פ"א סעיף י"ט ס"ק מ"ט דברי המרדכי והגהת אשר"י מכח דברי רש"י ותוס' ואחר פוסקים ע"ש): ומ"ש הב"ח והכי משמע במרדכי להדיא ואיתא נמי בהגהת אשר"י ליתא דהמעיין במרדכי והגה' אשר"י שם יראה להדיא דלא הזכירו כלל שם שום עדי מסירה אלא כתבו בשם ר"ת שמתחייב עצמו בכתיבת הטטר שכותב לו בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ואחתו תחתיו והיינו לענין לגבות מבני חורין וכמ"ש בטור לר"ת. וכן נראה נמי לפרש דברי ר"ת שבתוס' והרא"ש ר"פ הנושא וכזה מיושב לפע"ד מה שכתבו התוס' שם (דף ק"ב סוף ע"א) וז"ל קשה לפי' ר"ת הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא טטר גמור להתחייב בו כשמסר לו בפני עדים מהיא

סי' מ' ס"ק ה' הוו עלי עדים שאני. כ"כ דעת הש"ך לקמן סי' פ"א ס"ק מ"ט דאף בהודה דרך הודאה גמורה דלא שייך הטעאה וגם סי' הבודאה בפניו דל"ש הכבש' ת"מ אי' לחייב עצמו ככך אל"כ אמר א"ע ומכ"ש היכי דיכול לומר מעשה אם מודה שכונן בהודאה להתחייב עצמו באמת דלא מהני וכ"כ להדיא בסמ"ע ס"ק כ' ואוי"ת שם חלק עליהם דאין א"ע מעלה כזה לענין החייב אלא העיקר כל שכונן להודאה גמורה בלא הטעאה יכול לחייב עצמו עיי"ש : בש"ך אות ד' שמתחייב עצמו מיד בלי תנאי . כ"כ ועיין לקמן סי' פ"א ס"ק ו' : בש"ך ס"ק א' אם שהודה לו מלוה שאינו חייב לו. כ"כ ע' אות"ת דכתב דוקא שזה הודה בטעות . אבל בלא"ה יכול לומר שזה רוצה להקנות לו בתודה' דהוי קנין גמור כדמוכח בתיבור גיורא. וכ"ל דבלא"ה הי' הדין לריך לשלם לו כדאיתא סי' רמ"ה ס"ד באומר נתתי וכו' דאיכא למימר זיכה לו ע"י אחר וכו' ואוא בסוגי' גיטין מ' ע"ב. א"כ ה"נ יל' שמא זיכה לו להתחייב ע"י אחר בדבר שאינו חייב. ואף לר"ל עכ"פ בקנין יכול להתחייב : ש"ך ס"ק ד' משא"כ בשומר קרקעות . כ"כ לפ"ז יל' דבשומר לא מהני להתחייב בשטר כיון דדמי לאשמעתא' כמו בערב לדעת הרמב"ם ובע' קנין. וע' אורים העתק בסס רש"ך במהגה ס"ח להיות כשואל כיון דדמי לאשמעתא לא משעבד אלא בקנין או בשטר ולא ידעתי מנ"ל :

הגר"א

דקא' מ"ע דר"ל דלפי' הרי"ף הלוך פסיטו' לה כ"כ אבל הרמב"ם נזהר מזה דאין ראיה מערב דלא"ק שם בהביאה מנוה דאשמעתא' היא כמ"ש בגמ' שם וכן בש"ם בב"מ שם ג"כ אשמעתא' היא כמש"ש ס"ו ב' כל דאי כו' וז"ש בלא תבלי וכ' ברמב"ם שם ואינה אשמעתא' כו' (ע"כ): [ג] או שכ'. אם שאמר. כ"ז ל' הרמב"ם וכל' אל' כ' ר"ת וכל' ב' כ' רי"ף: [ד] (ליקוט) אע"פ שבטיחס

היטב

אם לא כתב בכת"י ולא חתם תחתיו כלל משמע בטור לר"ת אע"פ שמסרו לו בפני עדים אפי' מבני חורין לא נבי דמצי למימר משטה אני בך והש"ך הסיג ע"ז וכתב דכיון דעידי מסיר' כרתי מה בכך שאינו כתב ידו כיון שמסרו לו בפני עדים הם מפקי לקלא ונובה אפילו ממשעבדי ולא שייך משטה אני בך בכה"ג

המשפט

בדבר שאינו חייב רק בק"ם אם בטטר המוחזק יכול לומר קיים לי)(ודוקא שאמר לו בלשון שהוא מתחייב לו עכשיו אבל אם

ביאור

כתב לבהן כו'. אבל הרמב"ן ורשב"א פי' בפי' ר"ת דוקא בכתב לו בטטר אבל אמר לו אתם עדי לא כלום דאין ראיה תערב דלא"ק שם בהביאה מנוה דאשמעתא' התחיי' בדברים ומ"ש בב"ב קע"ג ב' בהנוה אבלה כו' משא"כ כאן ולכן לאחר מתן מעות לא קנה בדברים אלא בקנין וכן כאן דוקא בקנין או בשטר וכן בב"מ ל"ד א' אפ"ת כו' בהנוה כו' ומ"ש בכתובות שם ה"ד אי כו' ס"ד . בפירש"י בהוראה וזה

באר

דלא מהני מה שאומר בע"פ כ"א בהודא' שבבר חייב לו אבל אם בא להתחייב לו עתה בדיבור לא מהני ב"א בשבתב לו בטטר כן אם אמר אני חייב לך מנה בטטר ומן החימה על המחבר והרמ"א שבתבו סתם בלי חולק עכ"ל וע"ל סי' ל"ט מ"ש שם בס"ק ג' : [ג] שבתב. כתב הב"ח דוקא וכתב בכתב ידו אבל

משה"כ

עלי עדים. ואינו גובה רק מב"מ כיון שלא כתב בטטר: (ג) שאני חייב ורבים חולקין וס"ל דאין יכול להתחייב

נתיבות

בדבר לבהן כו'. אבל הרמב"ן ורשב"א פי' בפי' ר"ת דוקא בכתב לו בטטר אבל אמר לו אתם עדי לא כלום דאין ראיה תערב דלא"ק שם בהביאה מנוה דאשמעתא' התחיי' בדברים ומ"ש בב"ב קע"ג ב' בהנוה אבלה כו' משא"כ כאן ולכן לאחר מתן מעות לא קנה בדברים אלא בקנין וכן כאן דוקא בקנין או בשטר וכן בב"מ ל"ד א' אפ"ת כו' בהנוה כו' ומ"ש בכתובות שם ה"ד אי כו' ס"ד . בפירש"י בהוראה וזה

כסף

דערב דלא משתעבד אחר מתן מעות ובשעת מתן מעות אין לו הנאה דהימני' היינו משום דהוי אשמעתא כמ"ש הרא"ן ר"פ הנושא לדעת הרמב"ם. ועיין סמ"ע סי' קכ"ט וס"ב שם. וכתב עוד דגם במהגה ס"ש להיות כשואל דפריך במאי בדברים ומשיב בשקנו לו בהנאה דהימני' היינו ג"כ משום דהוי אשמעתא שמחייב א"ע בתופן שיאנס. והכא הרא"ן גופי' שם סייס וכ' דה"ה דהוי אלו לאוקמי שם בב"מ כ"א בתמר חייב אני לך דמוקי בקנין הרגיל ע"ש. והוא נגד דברי הש"ל דלדבריו הרי לא מהני שם בלל חייב אני לך מנה. אך סברת הש"ל ברורה מאד . דכמו דערב כתב הר"ן גופי' דהוי אשמעתא משום שאינו חייב א"ע בהתלוי בן בשומרים ג"כ. והוי' נראה לענ"ד לפוס הריעה לומר דטעמי' דהר"ן שנתקן לתרץ בזה היינו משום דקיי"ל דבהקדש אין דין אשמעתא בלל כתבואר בסמ"ן ר"ז ברמ"א וביו"ד סי' רכ"ח ס"י. והוא מוסכם בלין חולק ולכך התם בב"מ נ"ח דלפי פירש"י שם פריך מכח דהוי של הקדש. וע"כ הוצרך לכתוב דלאו דוקא דלא כמשמע משטמיות לשון הש"ס דלא צריך לזה בלל. אך לא נתה דעתי בזה דהרי הסמ"ע שם הטעיק לשון המרדכי וכ"ה בתרדכי גופי' דהוא מעשה נדר אלו הוי אשמעתא ומשום נדר אלו הוי אשמעתא דהנה אלו אפילו מאן דפליג על הרמב"ם בזה מודה דמחייב א"ע מלד נדר בפיך זו לדקה

קצות

ולהתחייב בו מנה בטטר זה בהא פליגי ר"י סובר אלימא מלתא דטטרא לאקנויי ביה בטטר זה כמו שהוד' בפני עדים וע"ם בתוס' שבתבו ז"ל ואין הרמיון טוב אלא חיידי דנקט לגיל דא"ל א"ע נקט נמי הכא כמאן דא"ל א"ע ואין לתמוה איאך משתעבד בטטר זה הא אין מטלטלין נקנין בטטר די"ל הואיל וטרם לכתוב טטר גמר ומשעבד נפשיה וע"ש : והרי"ף והרמב"ם פי' דמיירי דא"ל כן בטל פה חייב אני לך מנה בטטר ואלימא מלתא דטטרא כמאן דא"ל א"ע הואיל ואמר חיבת בטטר וחייב לשלם אע"פ שבאים מודים והעדים יודעים אלא הי' לו אילו כלום שהרי חייב עצמו כמו שמשתעבד הערב וכבר נתקשו בדברי הרמב"ם כל האחרונים דאין מתחייב בדיבור בעלמא אלא קנין ובלא טטר ועיין בר"ן הקשה וז"ל דהא בערב נמי בני קנין לו מתן מעות ובההיא הגא' דקא מהימנן ליה ובפי' הזהב אמרינן נמי שומר קרקעות בשקנו מידו וכן בפרק הסוחל נמי מתני' ס"ם להיות כשואל פריך במאי בדברים ואילטריך לפרוקי בההיא הגא' דקא מהימנן ליה אלמא בדברים בעלמא לא נתחייב ובערב' ומשמע דטטר לא נתחייב וכדמוכח מהני דאיות שהביא הר"ן אבל שמעתא הרמב"ם משום אודיתא הוי דאפילו חפץ ויכל להקנות באודיתא וכמ"ש שם, בפרק מ"ש גבי אודיתא דאיסור גיורא דהוי קנין בין בבריא בין בסב"מ הוא קנין מעליא אע"פ שבשיהם יודעין והעדים יודעים שזה החפץ או הקרקע דינו של פ' קונ' הוא אומא באודיתא של הנותן כמו שקונ' במשיכ' וכסף וקנין אודיתא מבואר אצלינו באורך בסי' קי"ה ס"ש ולהכי נמי בזה שמוד' שחייב לפ' מנה אע"פ שאינו חייב זכה בו מבירו משום אודיתא כאלו נתנ' בקנין ובטטר ונמצינ טוב' לרבינו הגדול בעל כ"מ שירד לאמיתו של דבר וז"ל כיולד האו' לעדים הוו עלי עדים שאני חייב לפ' מנה וכו' זה נלמד מדאמרי' פ' מ"ם דף קמ"ט ולודי איסור דהני זוזי דרב מרי בינהו וליקיבהו באודיתא עכ"ל וכן מלאתי כתוב בנ"י פ' מ"ם ז"ל אמר המחבר מהא דלודי איסור כתבו חכמי פורבנליא והריטב"א בסס רבו ז"ל דבל שמחייב עצמו בלשון הודא' אע"ג דידעינן דלא הוי מחויב ליה מעיקרא הוא מחויב כ"כ בפ' הנוסא הריטב"א ז"ל עכ"ל וא"כ דשם הרמב"ם נמי אינו אלא משום קנין אודיתא וכמ"ש בכ"מ שם פי"א מהלכ' מכירה : ובזה יאיר לך נתיבות הש"ע דבלא בדעת הרמב"ם ובסי' ס' כ' בסעיף ו' ז"ל המחייב עצמו בדבלבל"ע חייב אע"ג דאין אדם מקני דבלבל"ע כו' אבל בלשון חיוב כגון שאמר הוו עלי עדים שאני מחחייב לפ' בכך וכך חייב והוא שקנו מידו ע"כ והוא לכאור' תמוה דהא דעת הרמב"ם דבחיוב אין צריך קנין אלא מחחייב בדיבור בעלמא ובכר הניח בש"ך דבר זה שם בס' ע. ולפי מ"ם דודאי חיוב בני קנין כמו כל המשאות והמתנות דבני קנין כל חד כפי קנינו אלא משום דאודיתא הוי קנין בכל הדברים הנקנין בין בנקפקעות כמטלטלים ולהכי מהני גם בחיוב משום אודיתא וא"כ דוקא בשאני הוו עלי עדים שאני חייב לפ' מנה דאמר שהוא אפילו אכל בסי' ס' דאמר הוו עלי עדים שאני מחחייב בזה ליכא לשון יודעין שאינו חייב ומשום קנין אודיתא אכל בסי' ס' דאמר הוו עלי עדים שאני מחחייב בזה ליכא לשון

חידושי רעק"א

מ"ע דאף בהודה דרך הודאה גמורה דלא שייך הטעאה וגם הי' הבודאה בפניו דל"ש הכבש' ת"מ אי' לחייב עצמו ככך אל"כ אמר א"ע ומכ"ש היכי דיכול לומר מעשה אם מודה שכונן בהודאה להתחייב עצמו באמת דלא מהני וכ"כ להדיא בסמ"ע ס"ק כ' ואוי"ת שם חלק עליהם דאין א"ע מעלה כזה לענין החייב אלא העיקר כל שכונן להודאה גמורה בלא הטעאה יכול לחייב עצמו עיי"ש : בש"ך אות ד' שמתחייב עצמו מיד בלי תנאי . כ"כ ועיין לקמן סי' פ"א ס"ק ו' :

הקדשים

והי' משמע לכאורה הר"ן מפרש הגמרא שם לענין ערעים מקוברים כמ"ש הא"ז ועיין או"ת סי' ס"ו. והוי' א"ש דברייו ליתא למ"ש לעיל להסכים דעתו לסברת הס"ב מאי דאית בי' כ"מ לדינא. דבקרקעות ודומיהן ס"ל להר"ן לפ"ז דמתחייב לדעת הרמב"ם דקיי"ל בדברים בעלמא. אך יש לעיין לפירש"י באמת קשה לכאורה למה אוקי בקנו מידו יתחייב מדין נדר. וע"כ לומר דלא בעי לאוקי מדין נדר דמשמע לי' שהוא חיוב על המוחר אם לא שהוא מלד שהתחייבו יורשיו ג"כ אז דלא יעמוד לתפרס לגיזור יפה יפה. רק הוא חייב בעצם ואשאונה מלד הסתירה ע"י קנין או בתיה לד ושפי"ז א"ש דברי הר"ן. דמרדכי שם הביא בסס הר"ן מקנין שב' דלכאי מהני אשמעתא בהקדש דמדאוריתא כל אשמעתא מהני עיי"ש שבאיה רא"ו ובני הקדש הרמב"ם דקיי"ל בדברים בעלמא. אך יש לעיין לפירש"י באמת קשה לכאורה למה אוקי בקנו מידו יתחייב מדין נדר. וע"כ לומר דלא בעי לאוקי מדין נדר דמשמע לי' שהוא חיוב על המוחר אם לא שהוא מלד שהתחייבו יורשיו ג"כ אז דלא יעמוד לתפרס לגיזור יפה יפה. רק הוא חייב בעצם ואשאונה מלד הסתירה ע"י קנין או בתיה לד ושפי"ז א"ש דברי הר"ן. דמרדכי שם הביא בסס הר"ן מקנין שב' דלכאי מהני אשמעתא בהקדש דמדאוריתא כל אשמעתא מהני עיי"ש שבאיה רא"ו ובני הקדש לא תקינו רבנן כמ' בב"ב. ולפי"ז גבי הקדש לדברי הרמב"ם משום חיוב אני מתחייב בחיוב גמור כמו בקנין מדאוריתא ואשמעתא גבי הקדש לא תקינו רבנן. ולכך לריך לי' שבוני נפסין לפרש דלאו דוקא קנו : מ"ש בחו"ת שם דאין לגייר קנו מידו לגבי הקדש ע"ש ליתא דהוא ספיר בסוגר של עדים. ומלד עבד כנעני כמ"ש הרמ"א בסי' ק"ל ע"ב. והיינו דבר זה בעל קנות החושן [אות ה'] לייבב דברי הט"ז בסי' קכ"ג ע"ש :

החושן

הוא' א"כ ודאי אינו מתחייב בלא קנין וכ"ג בחפץ נמי אם אמר הוו עכי עדים שזה החפץ של פ' נקנה הוא לו באודיתא ואם אמר הוו עלי עדים שאני נותן חפץ זה לפ' ודאי לא קנה בלא קנין כיון דאין בזה קנין אודיתא. ונראה בזה הא דתמני' ס"ח לאיות בשואל דשם נ"כ ליכא לשון הודא' אלא לשון מתחייב בשואל וכן בערב נמי דבני קנין משום דליכא לשון הודא' אלא לשון מתחייב לאבא ונראה דאפי' הערב רוצ' לחייב עצמו לאחר מתן מעות בלשון אודיתא ובגון שיאמר הריני מוד' בפניכם שאני ערב נמי אפשר דלא מהני כיון דהבא הרמב"ם דערב קודם חיוב שטרות בני קנין ואע"ג דבשטר ודאי מתחייב אפי' אינו חייב אלא ס"ל להרמב"ם דערב דהוי אשמעתא בני אודיתא לא גרע יכל זה כרוא והארכנו בזה יען משמע מדברי הש"ך וכל האחרונים שעמא דהרמב"ם דחייב הוא קל להתחייב בדיבור בעלמא והוא נגד הסברא ונגד כמה סוגיות בס"ם וכן משמע בזה דאמר הן הדברים הנקנין באמיר' ומשמע דשטר דברים אין נקנין אפי' בחיוב ואפי' מ"ם הכל ניחא דהרמב"ם לא מיירי אלא מלשון הודא' והוא קנין מעליא כמו שטר דאודיתא הוי קנין :)(אמנם צריך אתה לדעת דזה הקנין דאודיתא אינו נגמר בלא ערים ואם הוד' לו בינו לבינו או אפילו בפני עדים ולא אמר א"ע לא אמר מהני כלום ואע"ג דבכל הקניניים לא איברי שהרי אלא לשיקרא היינו משום דהקנין נגמר בפ"ע בלא עדים ולכן לא איברי שהרי אלא לשיקרא אבל קנין אודיתא אף הוא אינו נגמר אלא בפני עדים ולא אמר א"ע ובינו לבינו לאו כלום הוא אע"ג דלא שבן משמה דלא בינו שעבת הטעמ' והסבר' אלא בהוד' בחוב שחייב אבל אם אינו יודעים שאינו חייב ואינו אומ' אלא בקנין אודיתא כ"ז שאין האודיתא בפני עדים ובא"ע לאו אודיתא ואינו אומ' באודיתא כזו דאודיתא אינו אלא בעדים וא"ע וז"ב והארכתי בזה לאפוקי מדברי פני יהושע בר"פ הנושא דמשמע מינייה דגם בזה לא איברי שהרי אלא לשקר' והוא לשיטתו נמי ס"ל דשיוב הוא קל לחייב עצמו בדיבור בעלמא אמנם לפי מ"ם דהוי משום אודיתא ודאי אינו אודיתא בלא עדים וא"ע : ובזה יסבתי קושיות הרמב"ם דקיי"ל בדברים בעלמא. אך יש לעיין לפירש"י באמת קשה לכאורה למה אוקי בקנו מידו יתחייב מדין נדר. וע"כ לומר דלא בעי לאוקי מדין נדר דמשמע לי' שהוא חיוב על המוחר אם לא שהוא מלד שהתחייבו יורשיו ג"כ אז דלא יעמוד לתפרס לגיזור יפה יפה. רק הוא חייב בעצם ואשאונה מלד הסתירה ע"י קנין או בתיה לד ושפי"ז א"ש דברי הר"ן. דמרדכי שם הביא בסס הר"ן מקנין שב' דלכאי מהני אשמעתא בהקדש דמדאוריתא כל אשמעתא מהני עיי"ש שבאיה רא"ו ובני הקדש לא תקינו רבנן כמ' בב"ב. ולפי"ז גבי הקדש לדברי

ג"כ דף קמ"ט ע"א ב כ' ה"ה שפסק כר' יוחנן וכלוקיתה דגמרא שם כגון שאמר בפני עדים חייב אני לך מנה בשטר כתובות דף ק"י ע"ב וכפי פירושו שבא להתחייב בלא הלוואה וכיון שהזכיר מלה שטר ה"ז כמו שבא להתחייב ואמר אתה עידי ותכל שכן אם כתב לו בשטר שהריני חייב לך מנה ומסרו לו בעדים במ"ד דעידי מסירה קונים מ"ב הוה השטר בכתב ידי המתחייב ונתנו בידו לבינו ולגבות מנכסים בני חורין וכו' וכתב שדעת ההלכות נראה כדעי' המחבר ג"כ לי' הרמב"ם בפי"א מה' מלוה ולוה וכה' ה"ה זה היוסבס בפי' המגרש (דף פו ע"א) ד' בשמואל דאמר הלי' כר"מ אף בשאר שטרות כדעת רבותינו הצרפתים וכן מוכח עובדא דהלכו הרי ניסי וכו' סנהדרין (דף כ"ח ע"ב) וסוגיא שבסוף גט פשוט (דף קי"ב ע"א) וזה דעת בעה"ת ורבני הצרפתים ה"ה ה תשובה דשטרא דפרסאה גיטין דף י"א ע"א ובכ"כ הרי"ף בפי' המכיא הגיין זס"פ כר"א: ו כתב ה"ה נראה טעם שבראי זו כדי שיהיה לזה קול וזכו היא שברה רב הלי ורב שרירא ז"ל כתובה בעיטור: א לשון הרמב"ם בפכ"ו מה' מלוה ולוה מתשמה כ"ב דף קס"ח ע"א מי שנתחק ש"ח וכו' וכפי פירושו שקרוב הוא למחק ומתיירא שא"א לגמרי ולפיכך מעמיד עליו עדים שיראוהו פן יתחק בטרם הראוהו אותו לב"ד ואח"כ בא לפני ב"ד עם העדים שראוהו עתה לו עם השטר לגר אם ריאומו ניכר וכן פי' רבו והוב הצרפתים וכן מוכח בתוספתא וכן כתב הטור בשם ר"י וכן כתב הרא"ש ורבי ירוחם נ"ד חלק ד'

חידושי רעק"א

סי' מא ס"א אין כותבין לו בשטר אחר כ"כ ע' בתשו' לחם רב סימן רכ"ח:

חכמת שלמה

סימן מא סעיף א'. והוזקקנו לעדותם של עדי' ונמצאת מכוונת וכו' כ"כ עיין בסמ"ע מה שפירש בזה וכו' ולפי דבריו ה"ה נמי בנשרף השטר נמי צריכין עדיהו גוף העדות ובלא"ה אין נוכין בו. כיון שאין גוף השטר לפניו. וקשה לי על זה מהסוגיא הבנזל קמא דקאמר שם השורף שטר של חברו אתו לתלוקת ר"ש ורבנן ופריך שם הש"ס הא לי דאיכא עדים דידהו מה כתוב בו לכתוב לו שטרא אחרינא וכו'. אי דליכא עדים מנא ידעינן מה כתוב בו. ולפי הנ"ל קשה נימא דלעולם מיירי שיש עדי' שיודעים מה כתוב בו וכשירו השטר רק שלא היו יודעין אם שהלוה אמת נמצא דבשר אחר אין יכולין לכתוב כיון דאין יודעין גוף השטר והשורף שפיר גרס לו ת"ק שהרי אם היה כתוב

ז"ל כו' לפיכך אם לא קנו מידו ולא חייב עצמו בשטר נוכה מבני חורין אבל אם קנו מידו או שחייב עצמו בשטר נוכה ממשועבדים עכ"ל שהוצרכו הב"י והב"ח ובעל נו"ב תרומה שער ס"ד חלק א' דף שמ"ו ע"ד ואחר אחרונים לדחוק שאין זה מלשון הרמב"ן אלא מלשון הטור עצמו שהרי ה' המגיד כ' פי"א מה' מכירה שלדעת הרמב"ן א"א להתחייב שלא בשטר בדבר שאינו חייב בו ע"כ דבריהם ולפי ע"ד בחנם דחקו דלא כא ה' המגיד בשם הרמב"ן אלא לאפוקי אתם עידי או כשאתר לשון זה אי מנה לך מנה בשטר אבל כשכ' לו כתב ידו להתחייב משמע להדיא מדברי ה' המגיד שם דאף להרמב"ן נוכה מבני חרי ע"ם א"כ הטור לקמן סי' ס' מיירי כשחייב עצמו בכתב ידו וכן עיקר: (ו) שהרי חייב עצמו כמו שישתעבד הערב. נראה דכונת הרמב"ם בזה להוכיח דסוגיא דר"פ הנזקין מ"ב הנזקין מיירי במחייב עצמו בדבר שלא הי' חייב מדפריך התם מערב וכמ"ם בהרי"ף נראה זו ע"ם: (ז) כמו שישתעבד הערב כו'. כתב הסמ"ע פירוש כשקודם שחתמו העדים כ' בשטר פלוני לזה מפ' ופ' ערב ואח"כ חתמו העדים דמשתעבד הערב אף כשלא קנו מידו כיון דכתב ליה בשטר כו' ולא דק דהא ס"ל להרמב"ם והטור והמחבר לקמן סי' קכ"ט וה"ל דכותיה נבי לזה שיכול להתחייב נפשו אף שאינו חייב ועפ"ר: ג וכל שכן כשכותב לא' כו'. דומה לזה כתב הטור והמחבר לקמן סי' ע"ה שעיף י"א וכמ"ם בהגד"מ. ע"ש וע"ל סימן פ"א סכ"ט דה"ה אם הודה בע"פ שקבל החוב שבשטר או שמחל לו הוה מחילה: ד והעיד בו עדים. היינו שחתומין בו והעידו בו עדים אלא שנתנו בפני עדים וה"ה אם כתב בלשון חתימת מעה ומסרו בפני עדים דנ"כ הוה מלוה בשטר דעידי מסירה כדתי: ה הרי זה שטר כשר. ר"ל לגבות בו ממשעבדי וכן מ"ם אחר זה ה"ז מלוה בשטר היינו לגבות בו ממשעבדי ובשעיף שלפני זה לא איירי אלא לענין חיוב לחוד ורו"ק: ו והוא שיהיה כ"י שאינו יכול להזדייף אם ברמב"ם ובטור שהביאו ליתא תיבת ידו וידוע דכתב ידו אינו נוח לזייפו ככתיבת יד סופרים אחרים כמ"ם המחבר בסי' מ"ד ס"ב ובס"ם מ"ה. ועוד דהל"ל והוא שיהיה על דבר שאינו יכול להזדייף וכמ"ם הטור והמחבר ר"ס מ"ב לכן נראה דהמחב' ה"ק והוא שיהי' אותו שטר כתוב בכתיב' ידי הלוה דאז אינו יכול לזייף בקל וכתבו הרמב"ם בשטר כזה שאין בו עדים אלא שנמסר בעדים דיהיה כתב דאינו יכול להזדייף דאלו בשטר שיש בו עדים מירתת עפי לזייף וק"ל וע"ל ר"ס מ"ב בדברי הטור והמחבר: ז אתמו והעידו כו'. כן הוא ל' הרמב"ם שם וכתב הב"י נראה דאינו ר"ל שיחתמו על השטר כדרך שחותמין בשאר שטרות אלא היינו לומר שיכתוב בו השטר זה מסרו בפנינו הלוה למלוה ויחתום ע"ז וה"ק אתמו על עדות כן שנמסר לפניהם שטר זה עכ"ל ב"י ועפ"ר מה שכתב עוד פירוש אחר: **מא א** מעמיד עליו עדים. פי' בין אותם עדים החתומי' על השטר בין עדי' אחרי' וכמו שיתבאר: ב וכא לב"ד כו'. היינו כשכבר נתחק וז"ם המחבר אח"כ הוציא פלוני ב"פ שטר נתחק לפנינו דאל"כ למה לי עדי' הא הב"ד יכולין לראות השטר כשעדיין לא נתחק: ג וי"א אפי' נתחק לגמרי עפ"ר שם כתבתי דמוכח מדברי הרא"ש והטור דגם ר"י מודה בזה אלא דאורחא

הנ"ח: ב כמו שישתעבד הערב. פי' דבקודם שחתמו העדים כ' בשטר פלוני לזה מפלוני ופלוני ערב ואח"כ חתמו העדים דמשתעבד הערב אף כשלא קנו מידו ואף לאחר שהלוהו כיון דכתב ליה בשלא קנו אף כשלא קנו מידו ואף לאחר שהלוהו כיון דכתב ליה בשטר והמחבר לקמן בסי' קכ"ט וה"ל דכותיה נבי לזה שיכול להתחייב נפשו אף שאינו חייב ועפ"ר: ג וכל שכן כשכותב לא' כו'. דומה לזה כתב הטור והמחבר לקמן סי' ע"ה שעיף י"א וכמ"ם בהגד"מ. ע"ש וע"ל סימן פ"א סכ"ט דה"ה אם הודה בע"פ שקבל החוב שבשטר או שמחל לו הוה מחילה: ד והעיד בו עדים. היינו שחתומין בו והעידו בו עדים אלא שנתנו בפני עדים וה"ה אם כתב בלשון חתימת מעה ומסרו בפני עדים דנ"כ הוה מלוה בשטר דעידי מסירה כדתי: ה הרי זה שטר כשר. ר"ל לגבות בו ממשעבדי וכן מ"ם אחר זה ה"ז מלוה בשטר היינו לגבות בו ממשעבדי ובשעיף שלפני זה לא איירי אלא לענין חיוב לחוד ורו"ק: ו והוא שיהיה כ"י שאינו יכול להזדייף אם ברמב"ם ובטור שהביאו ליתא תיבת ידו וידוע דכתב ידו אינו נוח לזייפו ככתיבת יד סופרים אחרים כמ"ם המחבר בסי' מ"ד ס"ב ובס"ם מ"ה. ועוד דהל"ל והוא שיהיה על דבר שאינו יכול להזדייף וכמ"ם הטור והמחבר ר"ס מ"ב לכן נראה דהמחב' ה"ק והוא שיהי' אותו שטר כתוב בכתיב' ידי הלוה דאז אינו יכול לזייף בקל וכתבו הרמב"ם בשטר כזה שאין בו עדים אלא שנמסר בעדים דיהיה כתב דאינו יכול להזדייף דאלו בשטר שיש בו עדים מירתת עפי לזייף וק"ל וע"ל ר"ס מ"ב בדברי הטור והמחבר: ז אתמו והעידו כו'. כן הוא ל' הרמב"ם שם וכתב הב"י נראה דאינו ר"ל שיחתמו על השטר כדרך שחותמין בשאר שטרות אלא היינו לומר שיכתוב בו השטר זה מסרו בפנינו הלוה למלוה ויחתום ע"ז וה"ק אתמו על עדות כן שנמסר לפניהם שטר זה עכ"ל ב"י ועפ"ר מה שכתב עוד פירוש אחר: **מא א** מעמיד עליו עדים. פי' בין אותם עדים החתומי' על השטר בין עדי' אחרי' וכמו שיתבאר: ב וכא לב"ד כו'. היינו כשכבר נתחק וז"ם המחבר אח"כ הוציא פלוני ב"פ שטר נתחק לפנינו דאל"כ למה לי עדי' הא הב"ד יכולין לראות השטר כשעדיין לא נתחק: ג וי"א אפי' נתחק לגמרי עפ"ר שם כתבתי דמוכח מדברי הרא"ש והטור דגם ר"י מודה בזה אלא

מ"ה. ועוד דהל"ל והוא שיהיה על דבר שאינו יכול להזדייף וכמ"ם הטור והמחבר ר"ס מ"ב לכן נראה דהמחב' ה"ק והוא שיהי' אותו שטר כתוב בכתיב' ידי הלוה דאז אינו יכול לזייף בקל וכתבו הרמב"ם בשטר כזה שאין בו עדים אלא שנמסר בעדים דיהיה כתב דאינו יכול להזדייף דאלו בשטר שיש בו עדים מירתת עפי לזייף וק"ל וע"ל ר"ס מ"ב בדברי הטור והמחבר: ז אתמו והעידו כו'. כן הוא ל' הרמב"ם שם וכתב הב"י נראה דאינו ר"ל שיחתמו על השטר כדרך שחותמין בשאר שטרות אלא היינו לומר שיכתוב בו השטר זה מסרו בפנינו הלוה למלוה ויחתום ע"ז וה"ק אתמו על עדות כן שנמסר לפניהם שטר זה עכ"ל ב"י ועפ"ר מה שכתב עוד פירוש אחר: **מא א** מעמיד עליו עדים. פי' בין אותם עדים החתומי' על השטר בין עדי' אחרי' וכמו שיתבאר: ב וכא לב"ד כו'. היינו כשכבר נתחק וז"ם המחבר אח"כ הוציא פלוני ב"פ שטר נתחק לפנינו דאל"כ למה לי עדי' הא הב"ד יכולין לראות השטר כשעדיין לא נתחק: ג וי"א אפי' נתחק לגמרי עפ"ר שם כתבתי דמוכח מדברי הרא"ש והטור דגם ר"י מודה בזה אלא

עדים (ד) ג או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך ב) מנה בשטר אע"פ שלא אמר אתם עידי הואיל ואמר בשטר ה"ז כמו שאמר הוו עלי עדים וחייב לשלם [ד] אע"פ ששניהם מודים והעדים יודעים שלא היה לו אצלו כלום (ו) [ה] שהרי חייב עצמו ב (ז) כמו ג) שישתעבד [ד] הערב ג [ו] וכ"ם [ה] בכתב לאחד קבלתי ממך כך וכך על החוב שים בידך דהוי מחילה אע"ג דידעינן דלא קבל (ב"י סי' ע"ג בשם הריטב"א):

ב ג [ז]לוה שכתב בב"י ד (ח) (ה)[ו] ד)[ה]והעיד בו עדים ונתנו למלוה ה ה"ז שטר[ז]בשר[ט]וכן אם כתב שטר ד אפ ע"פ שאין בו עדים (ט) [ח] ונתנו ג) למלוה בפני עדים ה"ז מלוה בשטר [י] ו (י) ה והוא שיהי'(ו)כתב[יא] [ט]ידו שאינו יכול להזדייף ויקראו אותו העדים שנמסר בפניהם ו [יב]ויש מהגאונים שהורו(יא)שצריך לומר לעדים שמסרו בפניהם ז (יב) [יג] (ז) חתמו והעידו שנמסר בפניכם:

מא דין מי שנמחק או אבד שטר חובו ובו ד סעיפים:

א [א] א מי שבלה שטר חובו והרי הוא הולך להמחק א (א) מעמיד עליו עדים ב ובא לב"ד והם עושים לו קיום: הגה ג וי"א א) אפי' נמחק לגמרי מאחר שהעדים יודעים מה היה כתב

ז"ל כו' לפיכך אם לא קנו מידו ולא חייב עצמו בשטר נוכה מבני חורין אבל אם קנו מידו או שחייב עצמו בשטר נוכה ממשועבדים עכ"ל שהוצרכו הב"י והב"ח ובעל נו"ב תרומה שער ס"ד חלק א' דף שמ"ו ע"ד ואחר אחרונים לדחוק שאין זה מלשון הרמב"ן אלא מלשון הטור עצמו שהרי ה' המגיד כ' פי"א מה' מכירה שלדעת הרמב"ן א"א להתחייב שלא בשטר בדבר שאינו חייב בו ע"כ דבריהם ולפי ע"ד בחנם דחקו דלא כא ה' המגיד בשם הרמב"ן אלא לאפוקי אתם עידי או כשאתר לשון זה אי מנה לך מנה בשטר אבל כשכ' לו כתב ידו להתחייב משמע להדיא מדברי ה' המגיד שם דאף להרמב"ן נוכה מבני חרי ע"ם א"כ הטור לקמן סי' ס' מיירי כשחייב עצמו בכתב ידו וכן עיקר: (ו) שהרי חייב עצמו כמו שישתעבד הערב. נראה דכונת הרמב"ם בזה להוכיח דסוגיא דר"פ הנזקין מ"ב הנזקין מיירי במחייב עצמו בדבר שלא הי' חייב מדפריך התם מערב וכמ"ם בהרי"ף נראה זו ע"ם: (ז) כמו שישתעבד הערב כו'. כתב הסמ"ע פירוש כשקודם שחתמו העדים כ' בשטר פלוני לזה מפ' ופ' ערב ואח"כ חתמו העדים דמשתעבד הערב אף כשלא קנו מידו כיון דכתב ליה בשטר כו' ולא דק דהא ס"ל להרמב"ם והטור והמחבר לקמן סי' קכ"ט ס"ד דלריך קנין בערב היולא קודם חיתום שטרות אלא כוונתם כאן לומר כמו שישתעבד הערב אע"פ שאינו חייב גם הלו' יכול להשתעבד כן עכ"ד (*א"ה לדעתי החלוט אין זו הסגי כ"כ דאף שבדברי הרמב"ם אין לפרש כך דהוא סובר דלריך קנין אפילו קודם חיתום שטרות מ"מ להט"ו יש לפרש כן דהא הטור כתב בפשיטות בסי' קכ"ט דקודם חיתום שטרות אם כתב ופלוני ערב א"ל קנין וגם המחבר כתב שם בס"ד ריש פלוגתא אפילו בלאחר חיתום שטרות י"א דא"ל קנין ואחר כך כתב ולהרמב"ם אפילו קודם חיתום לריך קנין וס"ם בס"ז בסמ"ע וט"ז וק"ל): [ה] כשכותב. ע"ל סי' פ"א סכ"ט דה"ה אם הודה בע"פ שקבל החוב שבשטר או שמחל לו הוי מחילה עכ"ל הסמ"ע (וכמ"ש שם ס"ק פ"ב כתב דבמחול

פתחי

עבה"ט עד ומן התימה על המחבר כו' ועי' בתשו' עבוה"ג ס"ם קי"ז שכ' לייסב תמיהתו והניח דברי הסמ"ע בלעי"ג. וכ' בס' בר"י אות ב' מ"ם בזה: ב) שיתשעבד הערב. עבה"ט ועי' בתשו' עבוה"ג סי' קי"ז מ"ם בזה. ועי' בתשו' שבי"ר סי' קמ"ה שכ' אותות ראוהו שחובש לשמעון. עם כ"י שים בו לאמתות שחייב לו סך כך וכך ושמעון מביא שטעולה לא לוה הימנו רק שערב לו בעד לוי לאחר מתן מעות וכיון שלא עשה קנין לא הי' הערבות הכה אם ראוהו מודה לו אע"פ דלכאורה נראה דמשתעבד כמבואר בס"מ סי' מ' דאם כתב לו בשטר חייב אני לך מנה מתחייב אפי' בלא קנין מדין ערב אע"ג שלא קיבל מעות כי אלימא מלתא דשטרא מ"ם היכא שעשה כן בשביל ערבות ומה ברם ראיתי בתשובות רמ"א סי' תו"ר וז"ל ובהשו' לחזור בו כמבואר בכ"ח סי' ל"ו (ל"ל קל"ז) דידעינן היכא דידעינן שחייב זה בא בשביל שלא יחזר מתן מעות בלא קנין אינו כלום לכן אין לחוליא מידו עכ"ד ע"ש. ועי' בתשו' נו"ב סי' ל' אות ו' וזה שכתב על נדון דידיה זז"ל מ"ש הרב מהר"ג שאין בידי אדם לחייב עצמו בדבר שאינו חייב רק מתה שאין בו שום שפק לבל כאן שים בו מתה שפיקות כו' הנם שזה כבון לדינא שים חילוק בין חיוב ברור שמחייב עצמו עכ"פ ובין דבר הדומה לאמתכתא כאחר הוכיח הר"ן בר"פ הנזקין מערב לאחר מיתה שטרות אר אינו ענין לב"ד דמה שפק יש כאן כו' ולבד לא הלא עיקר הראיה דלא מהכי חייב בדבר שים בו שפק הוא מהוכחה דערב והרי ערב מעצמו עכ"פ קנין מועיל בו והרי כאן מצר קנין בשטר התקבלות שכתוב בו וכל הכ"ל קבלו הלדיים עליהם כקנא"ם כו' ולפי' יודעין בודאי שלא עשה קנין ולפי' אם כולו הוריה' שלא עשה הקנין בפועל מ"מ הודאת בע"ד שהודה בשטר שקיבל בק"ם כמאה עדים ואמרינן שזיכה להם בק"ם ע"י אחר וכל זה לרוויחא דמלתא כי לגוף הדין אני אומר שאפי' לא זזה יד ר' ואלף מעולם והם יודעים בודאי שחתמולה לא קיבל ק"ם עכ"ז כיון שהודה ר' ואלף שקיבל ק"ם שהודאה עצמה הוא הקנין וכן נלע"ד מלשון הגמ' בב"ב גבי איסור ביורה דקאמר ולודי איסור דהני זוזי דרב מרי ניהלו ולוקני בלודיתא משמע שהודאה הוא הקנין בעצמו ולא משעה שכיון

נתיבות

משה"כ

אחר בלשון הודאה שהוא מודה שחייב לו מכבר קונה לכ"ע בלודיתא וע"ב: (ד) או שאמר לו. ודוקא לאתחייב בלי תנאי אבל אם מתחייב עצמו בתנאי כגון מתנה ש"מ להיות כשואל שהוא תנאי אם יוונב וכיולא בזה דמי לערב ובעי קנין או שטר ש"ק

משה"א

מא א) ואפילו נמחק לגמרי. עסמ"ע סק"נ והנה מדברי הרבה פוסקים משמע דהר"י חולק וס"ל דבנמחק לגמרי לא מהני תמוה הוא תמוה מאוד כמו שתמה בתומים דהא אפי' נשרף ליכא מהני. ומה שתי' בתומים דס"ל בנשרף לגמרי בעינן עידי השטר דוקא דעדים אחרים ה"ל עד מפי עד ומשיה ס"ל דנמחק ורישומו ניכר יכולים להעיד ולא הוי עמס"ע דהוי מלתא דעבידי לגלויי הואיל ועדיין יכולין ב"ד בעצמן לראותו. והוא תמוה מאוד לפענ"ד דהא עכשיו כשבאין לב"ד הוא נמחק לגמרי כמיש הסמ"ע סק"ב רק שראוהו העדים בעוד רישומו ניכר וא"כ להך דיעה דס"ל דבנשרף לא מהני עדים אחרים אף שהעדים ראוהו שהיה שלם לגמרי וכ"ש דלא מהני בנמחק שראוהו העדים שכבר נמחק רק שהי' רשומו ניכר ולפענ"ד

חידושי הסלאה

סי' מא סעי' א' וי"ל אפי' נמחק לגמרי. ולכאורה הי' נראה דהא דכ' אפי' משום די"ל דהא דכ' בס"ב ס"ב ודוקא שם חוזם שנמחק ולא כ' כן ברישא כולל להמחק משום דשם תיירי דנמחק לגמרי ע"כ ריעות' הוא על שלא מוכר בשטרו כי לא ידעי' על מה נמחק אבל כשבעדים ראוים שהולך להמחק אין זה ריעות' כלל ואח"כ ל"ל די"ל פליגי וס"ל דא"ל לעולם אי' מחיקה אפי' נמחק לגמרי ע"כ הכא אפי' נמחק לגמרי אלא מדברי הכ"י והסמ"ע לא משמע הכי ומשמע דיי"ל אלו לא פליגי כלל ובאמת לריך עדי' מחיקה דומיא דהלכה ואח"כ מאי אפי' דמאי רבותא דנמחק לגמרי כשם עדים שנמחק בחוזם ואפשר לאפי' הוא משום דנמחק לגמרי לריכין שכי כיתי עדים מה הי' כתוב בו ולריכין עדים על מה נמחק ואח"כ הוא אתי דבר ואפ"ה מהני משום דזה לא מקרי אתי דבר דראו כל מה שהיה להם לראות וגם משום דעדי' השטר מעידין מה הי' כתוב בו לא לריכין לעדי' מחיקה לענין לגלא יוכל לטעון להב"ם ועי' הישב זה: (בהג"ה) ועדות זו מעידים על השטר יכול לגלא כפני בע"ד ונראה הא דנקדק בהוזקקנו על גוף המעשה ועל תחיימת ידיהם בתמת לריך להיות בפני בע"ד אבל עדות זו מעידים מה הי' כתוב בו א"ל להיות בפני בע"ד ולפ"ז לא קשה קו' הס"ד שכ' ולפ' יתמרו עדיו שהי' כתוב בו סך רב יהמיינו על פיהם כו' שבאמת עדות זו אין מועיל לב"ד רק עדות על גוף המעשה וזה הוא רק גילוי מילתא' בעלמי' הוא וכן משמע מדברי הטור שכ' שלריך לכתוב בהעתיק מי הם עידי מחיקה כדי שיוכל הלוה לעמוד עליהם ולפיסלם אלמא דיכול להיות שלא בפני בע"ד וגם עי' בזה הישב. ועוד דאי' מהא דלריך לכתוב בקיום שקרעו שטר הראשון דחייבו' שתא ילך לב"ד אחר וע"כ שיבא עידי מחיקה בפניהם אם הסמ"ע וכיון שלריך שיעידו בפניו אם הי' כתוב בו וע"כ משום לכתוב שטר א' משא"כ בנכיות עדים מקייתי התחיומות וכמעשה כדבריהם דזה אין הוכחה על שטר אלא דתבע משותפו כיון דא"י לומר להר"ם משא"כ עידי מחיקה מה הי' כתוב בו אתיו אלא משום משם דשמא זה שהעידו על המעשה כבר נפרע והוא רוצה שטרא הרי ידע הלוה. גם י"ל דהתם בעדים המקיימים התחיומות וכמעשה התם יכול להיות בלא בפני הלוה ושמא ילך לב"ד אחר לכך לריך לכתוב. ולפ"ז י"ל גם לדברי הש"ך דהכ"ד בעלמא ידעו ג"כ מה הי' כתוב בו ולא ידע הלוה וק"ל. ולפי' נלבד בעדים הרא"ש בהשו' דאלו חיכא דאתי דבר ומשמע בפ"ב דכתובות דלוכ' אשר ראי' הפ"ב דכתובות ועי' בהקבה דלמ"ד כותבין שובר ממשע בפ"ב דכתובות דלוכ' אשר ראי' הפ"ב דכתובות ועי' בהקבה דלמ"ד כותבין שובר ומה שכתב דבריו הכינון ומה שכתב דבריו הכינון ג"כ מה הי' שובר וכיון דכותבין שובר משא"כ הכא בגוף השטר דאף שמודיעין לזה איכא חשש בגבי' מיוכרכין ואלא בפנינו שלא ידעו ליקח אשר ומה חשש שתגבה התלה בגוף הכתובה. ועכ"ד נראה להביא הרא' דמשמע שכתוב בו הנפק לו שכתוב זמנו בו כיון לאחרי' בנ"מ ד' ט"ז וי"ז דמזיזרו לו יגבה שתי פעמים אי"ז דאינו כותבין. אלא דלפ"ז קשה לי בהא שכ' דאם השטר הי' אחר

ביאור הגר"א

כרמהא דאמרינן קמ"ט אי' וכפי' אמר אם ר"ה ש"א ונראה לרש' דבר' ס"ד דלא כו' וכמ"ש תוס' שם מ"ד כ' בר"ם דלא כו' ונראה לר"ת כו' (ע"כ): [ב] שהרי חייב. ערו"ף שם: [ו] וכ"ם. נדרים ס"ג כ': (ליקוט) וכ"ם בשכותב כו'. דבזה אף הרש' מודה (ע"כ): [ז] לוה. ריפין פ"ו א' כתב בכתי' כו' הא יש עליו עדים כשר לכתחלה ושם רא"ש אע"פ שאין כו' מ' כ"ם אם יש עליו עדים שנוהה מהשועבדים ל"ה: [ח] (ליקוט) והעיד בו. ל' על נוף הענין כמ"ם בסי' פ"ם ס"ג (ע"כ): [ט] (ליקוט) וכן אם כו'. כרא"ש דאמר אף בשטרות מהא דסנהד' דל"ח ב' ה' כרא"ש ונעיין ר"א א' וכתוכות ל"ח ב' דרא"ש ס"ל דאורחא דדייני והוא כרא"ש כמ"ש

באר

מ' פ"ם בחריכות: [ד] הערב. פירוש כשקודם שחתמו העדים כתב בשטר פ' לזה מפ' ופלוני ערב ואח"כ חתמו העדים דמשתעבד הערב אפילו לא קנו מידו ואף לאחר שהלוהו כיון דכתב ליה בשטר כמ"ש בסי' קכ"ט מב"ל הסמ"ע וכתב עליו הש"ך דלא דק דהא ס"ל להרמב"ם והטור והמחבר לקמן סי' קכ"ט ס"ד דלריך קנין בערב היולא קודם חיתום שטרות אלא כוונתם כאן לומר כמו שישתעבד הערב אע"פ שאינו חייב גם הלו' יכול להשתעבד כן עכ"ד (*א"ה לדעתי החלוט אין זו הסגי כ"כ דאף שבדברי הרמב"ם אין לפרש כך דהוא סובר דלריך קנין אפילו קודם חיתום שטרות מ"מ להט"ו יש לפרש כן דהא הטור כתב בפשיטות בסי' קכ"ט דקודם חיתום שטרות אם כתב ופלוני ערב א"ל קנין וגם המחבר כתב שם בס"ד ריש פלוגתא אפילו בלאחר חיתום שטרות י"א דא"ל קנין ואחר כך כתב ולהרמב"ם אפילו קודם חיתום לריך קנין וס"ם בס"ז בסמ"ע וט"ז וק"ל): [ה] כשכותב. ע"ל סי' פ"א סכ"ט דה"ה אם הודה בע"פ שקבל החוב שבשטר או שמחל לו הוי מחילה עכ"ל הסמ"ע (וכמ"ש שם ס"ק פ"ב כתב דבמחול

פתחי

עבה"ט עד ומן התימה על המחבר כו' ועי' בתשו' עבוה"ג ס"ם קי"ז שכ' לייסב תמיהתו והניח דברי הסמ"ע בלעי"ג. וכ' בס' בר"י אות ב' מ"ם בזה: ב) שיתשעבד הערב. עבה"ט ועי' בתשו' עבוה"ג סי' קי"ז מ"ם בזה. ועי' בתשו' שבי"ר סי' קמ"ה שכ' אותות ראוהו שחובש לשמעון. עם כ"י שים בו לאמתות שחייב לו סך כך וכך ושמעון מביא שטעולה לא לוה הימנו רק שערב לו בעד לוי לאחר מתן מעות וכיון שלא עשה קנין לא הי' הערבות הכה אם ראוהו מודה לו אע"פ דלכאורה נראה דמשתעבד כמבואר בס"מ סי' מ' דאם כתב לו בשטר חייב אני לך מנה מתחייב אפי' בלא קנין מדין ערב אע"ג שלא קיבל מעות כי אלימא מלתא דשטרא מ"ם היכא שעשה כן בשביל ערבות ומה ברם ראיתי בתשובות רמ"א סי' תו"ר וז"ל ובהשו' לחזור בו כמבואר בכ"ח סי' ל"ו (ל"ל קל"ז) דידעינן היכא דידעינן שחייב זה בא בשביל שלא יחזר מתן מעות בלא קנין אינו כלום לכן אין לחוליא מידו עכ"ד ע"ש. ועי' בתשו' נו"ב סי' ל' אות ו' וזה שכתב על נדון דידיה זז"ל מ"ש הרב מהר"ג שאין בידי אדם לחייב עצמו בדבר שאינו חייב רק מתה שאין בו שום שפק לבל כאן שים בו מתה שפיקות כו' הנם שזה כבון לדינא שים חילוק בין חיוב ברור שמחייב עצמו עכ"פ ובין דבר הדומה לאמתכתא כאחר הוכיח הר"ן בר"פ הנזקין מערב לאחר מיתה שטרות אר אינו ענין לב"ד דמה שפק יש כאן כו' ולבד לא הלא עיקר הראיה דלא מהכי חייב בדבר שים בו שפק הוא מהוכחה דערב והרי ערב מעצמו עכ"פ קנין מועיל בו והרי כאן מצר קנין בשטר התקבלות שכתוב בו וכל הכ"ל קבלו הלדיים עליהם כקנא"ם כו' ולפי' יודעין בודאי שלא עשה קנין ולפי' אם כולו הוריה' שלא עשה הקנין בפועל מ"מ הודאת בע"ד שהודה בשטר שקיבל בק"ם כמאה עדים ואמרינן שזיכה להם בק"ם ע"י אחר וכל זה לרוויחא דמלתא כי לגוף הדין אני אומר שאפי' לא זזה יד ר' ואלף מעולם והם יודעים בודאי שחתמולה לא קיבל ק"ם עכ"ז כיון שהודה ר' ואלף שקיבל ק"ם שהודאה עצמה הוא הקנין וכן נלע"ד מלשון הגמ' בב"ב גבי איסור ביורה דקאמר ולודי איסור דהני זוזי דרב מרי ניהלו ולוקני בלודיתא משמע שהודאה הוא הקנין בעצמו ולא משעה שכיון

נתיבות

משה"כ

אחר בלשון הודאה שהוא מודה שחייב לו מכבר קונה לכ"ע בלודיתא וע"ב: (ד) או שאמר לו. ודוקא לאתחייב בלי תנאי אבל אם מתחייב עצמו בתנאי כגון מתנה ש"מ להיות כשואל שהוא תנאי אם יוונב וכיולא בזה דמי לערב ובעי קנין או שטר ש"ק

משה"א

מא א) ואפילו נמחק לגמרי. עסמ"ע סק"נ והנה מדברי הרבה פוסקים משמע דהר"י חולק וס"ל דבנמחק לגמרי לא מהני ובאמת הוא תמוה מאוד כמו שתמה בתומים דהא אפי' נשרף ליכא מהני. ומה שתי' בתומים דס"ל בנשרף בעינן עידי השטר דוקא דעדים אחרים ה"ל עד מפי עד ומשיה ס"ל דנמחק ורישומו ניכר יכולים להעיד ולא הוי עמס"ע דהוי מלתא דעבידי לגלויי הואיל ועדיין יכולין ב"ד בעצמן לראותו. והוא תמוה מאוד לפענ"ד דהא עכשיו כשבאין לב"ד הוא נמחק לגמרי כמיש הסמ"ע סק"ב רק שראוהו העדים בעוד רישומו ניכר וא"כ להך דיעה דס"ל דבנשרף לא מהני עדים אחרים אף שהעדים ראוהו שהיה שלם לגמרי וכ"ש דלא מהני בנמחק שראוהו העדים שכבר נמחק רק שהי' רשומו ניכר ולפענ"ד

חידושי הסלאה

סי' מא סעי' א' וי"ל אפי' נמחק לגמרי. ולכאורה הי' נראה דהא דכ' אפי' משום די"ל דהא דכ' בס"ב ס"ב ודוקא שם חוזם שנמחק ולא כ' כן ברישא כולל להמחק משום דשם תיירי דנמחק לגמרי ע"כ ריעות' הוא על שלא מוכר בשטרו כי לא ידעי' על מה נמחק אבל כשבעדים ראוים שהולך להמחק אין זה ריעות' כלל ואח"כ ל"ל די"ל פליגי וס"ל דא"ל לעולם אי' מחיקה אפי' נמחק לגמרי ע"כ הכא אפי' נמחק לגמרי אלא מדברי הכ"י והסמ"ע לא משמע הכי ומשמע דיי"ל אלו לא פליגי כלל ובאמת לריך עדי' מחיקה דומיא דהלכה ואח"כ מאי אפי' דמאי רבותא דנמחק לגמרי כשם עדים שנמחק בחוזם ואפשר לאפי' הוא משום דנמחק לגמרי לריכין שכי כיתי עדים מה הי' כתוב בו ולריכין עדים על מה נמחק ואח"כ הוא אתי דבר ואפ"ה מהני משום דזה לא מקרי אתי דבר דראו כל מה שהיה להם לראות וגם משום דעדי' השטר מעידין מה הי' כתוב בו לא לריכין לעדי' מחיקה לענין לגלא יוכל לטעון להב"ם ועי' הישב זה: (בהג"ה) ועדות זו מעידים על השטר יכול לגלא כפני בע"ד ונראה הא דנקדק בהוזקקנו על גוף המעשה ועל תחיימת ידיהם בתמת לריך להיות בפני בע"ד אבל עדות זו מעידים מה הי' כתוב בו א"ל להיות בפני בע"ד ולפ"ז לא קשה קו' הס"ד שכ' ולפ' יתמרו עדיו שהי' כתוב בו סך רב יהמיינו על פיהם כו' שבאמת עדות זו אין מועיל לב"ד רק עדות על גוף המעשה וזה הוא רק גילוי מילתא' בעלמי' הוא וכן משמע מדברי הטור שכ' שלריך לכתוב בהעתיק מי הם עידי מחיקה כדי שיוכל הלוה לעמוד עליהם ולפיסלם אלמא דיכול להיות שלא בפני בע"ד וגם עי' בזה הישב. ועוד דאי' מהא דלריך לכתוב בקיום שקרעו שטר הראשון דחייבו' שתא ילך לב"ד אחר וע"כ שיבא עידי מחיקה בפניהם אם הסמ"ע וכיון שלריך שיעידו בפניו אם הי' כתוב בו וע"כ משום לכתוב שטר א' משא"כ בנכיות עדים מקייתי התחיומות וכמעשה כדבריהם דזה אין הוכחה על שטר אלא דתבע משותפו כיון דא"י לומר להר"ם משא"כ עידי מחיקה מה הי' כתוב בו אתיו אלא משום משם דשמא זה שהעידו על המעשה כבר נפרע והוא רוצה שטרא הרי ידע הלוה. גם י"ל דהתם בעדים המקיימים התחיומות וכמעשה התם יכול להיות בלא בפני הלוה ושמא ילך לב"ד אחר לכך לריך לכתוב. ולפ"ז י"ל גם לדברי הש"ך דהכ"ד בעלמא ידעו ג"כ מה הי' כתוב בו ולא ידע הלוה וק"ל. ולפי' נלבד בעדים הרא"ש בהשו' דאלו חיכא דאתי דבר ומשמע בפ"ב דכתובות דלוכ' אשר ראי' הפ"ב דכתובות ועי' בהקב

דאורחא דמילתא נקט שהולך למחק דבגמחק לגמרי אינו שכיח שימצא עדים שידעו מה הי' כתוב בו ומה"נ י"ל דסתם המחבר וכתב בסמוך בס"ב ז"ל מי שנמחק שט"ח ונעמיד עליו עדי' כו' אלא משום דהיכא למימר דהתחבר נקט שם ל' הגמרא והטור ור"י כתב אלשון הגמרא שנמחק ל"ד קאמר אלא ברישומו עדיין ניכר איירי וכמ"ש הטור מ"ה כ' מור"ם די"א אפילו נמחק לגמרי ועמ"ש עוד בר"ס ב': ד אבל עידי השטר עצמם כו' ד"ל אפילו כשעידי השטר עצמן לפנינו ומכירין חתימתן והשטר שנמחק אפ"ה לא יכתבו הן אלא באין לפני ב"ד ומ"ה חזר וכתב באין לפני ב"ד משום דבריאת איירי מעדי' אחרים וק"ל: ה אין כותבין לו הטעם מפני שכבר עשו שליחותם ומה"ט כתב הרא"ם והטור המחבר הביאו בסי' מ"ט ס"ו שאם טענו בכתיבתן ראשונה ונתבטל השטר נמצא שלא עשו שליחותן חוזרין וכותבין ואותמין העדים עצמן שנית: ו אבל באים לב"ד כו' דהשקר ב"ד הפקר: ז ומ"ש ופלוני ופלוני עדיו פיר' עדי' החתומי' בשטר ובטור כתב דבעינן להזכיר בקיום ג"כ עדי' שהעידו לפניה' מה הי' כתוב בהשטר שנמחק והטעם כדי שיוכל הלוה לעמוד עליה' ולפוסל' כאם הוא שהעידו שקר וכ"כ התוס' והרמב"ם והמחבר לא כתבו אלא מה שצורך לכתוב בהקיום עכ"פ והיינו עידי השטר משא"כ עידי המחיקה כשעידי השטר עצמן באים לפני הב"ד דאז הן עידי הכתה ועידי המחיקה אבל במרדכי פ' ג"פ דף כ"ח פסק דא"ל לכתוב מי הן עידי המחיקה ועד"מ ר"ם זה ועפ"ר: ח והוזקקנו לעדותן של עדים כו' פי' בין שהעידו עידי השטר עצמן על חתימתן בין שהעידו אחרי' עליהן כנ"ל כל אד לפי ענינו וק"ל: ט לדיך נהביח רחייה כו' מ"מ צריכין קיום הראשון ג"כ עדי' שהעידו לפניה' מה הי' כתוב בהשטר שכבר נובה חפי' ממשעבדי ואינו יכול לומר פרעתי מה שא"כ אם לא הי' לו חנם רחייה האחרונה דהיינו שנעשה הלוואה אז מקח לפני עדי' ונכתבו ואתתו בו שטר דיכול לומר אא"כ פרעתי כיון שאין בידו שטר וכמ"ש הטור והמחבר בסמוך ס"ד וכ"ם דאינו נובה ממשעבדי וק"ל: י על העדי' הראשוני' עד שתתקיים עדות' כלי' הזה כתוב נ"כ ברמב"ם שם פ' כ"ג ממלוה דין י"ב ודו"ק בלשונם שלא כתבו עד שתתקיים חתימתן אלא עד שתתקיי' עדותן ור"ל שתתקיי' כל דברי העדות הכתוב בשטר כי אף שהעדי' הראשוני' נאמן ואמרו שחתמו ע"ז השטר והי' כתוב בו כך וכך ובשטר דענמח דשני באמרים זהו חתימתינו וכמ"ש בסי' מ"ו אחני הכא שכבר כלה השטר נפנינו והרי הוא כעדות אדם שבאו להעיד בע"פ לפני ב"ד שצריך הב"ד לחקור בכל א' וא' בפני עצמו ולהוודע אם דבריהן הן מכוונין וכמ"ש הטור בסי' כ"א תמי"א ואלאה ומ"ה כתב המחבר כל שלא נכתב בהקיום שחקרו ועמדו על דבריהן הרי הקיום כאלו אינו עד שיבוא ראיה על העדי' הראשוני' (ר"ל על מ"ש בקיום בשם עדי' הראשוני') ותקיי' עדותן שכן הי' המעשה כדבריהן ואז מועיל הקיום לענין לגבות בו ממשעבדי ושלא יכול לומר פרעתי וכמ"ש וכ"ש אם הקיום נעשה ע"פ עדי' אחרי' שאף שאתרו שמכירין החתימו' הראשוני' וגם ראו הכתוב בהשטר מ"מ צריכי' דריסה וחקירה על כל מה שכ' כתוב בו כיון שאין השטר לפנינו שכבר נמחק (ואינו דומה לקיום שטר אחר שפני באומרים שמכירין חתימות העדי' דכיון שהשטר כתוב לפנינו וחתימות העדי' מקויימין אמרינן דמי) וכ"כ בטור בהדיא דאם לא כתוב בהקיו' שעמדו על דברי העדי' שצריכין ראיה על מ"ש בשטר וזהו נ"כ פי' דברי בע"מ שכתב ז"ל דאם לא בתבו לזקקו לעדותן כו' דצריך המלוה להביא ראיה על העדי' הראשוני' שהעדותן אמת והם אתמוהו עכ"ל ר"ל בעינן ראיה על החתימה וגם על העדות

כתוב בו (טור ב בשם הרמב"ם [הרשב"ם] וכ"י פ' נט פסוט) (ב) [ג] ועדות זו שמעידין על השטר ג) יכולים להעיד (ה) [א] שלא בפני בעל הדבר (ר' יהודה בשם הרשב"א) ד (ג) (ג) [ג] אבל א] עידי השטר [ב] עצמם ה (ד) אין כותבים לו שטר אחר אע"פ שנמחק בפניהם: אבל באים לב"ד (ג) וב"ד [ג] עושים לו קיום ג כיצד מקיימים שטר זה (ה) כותבים שטר [ד] אחר ואומרים אנו ב"ד פלוני ופלוני ופלוני הוציא פלוני בן פלוני שטר נמחק לפנינו [ד] וזמנו ביום פלוני ז ד (ד) [ה] ופלוני ופלוני עדיו [ו] *ואם כתבו ח והוזקקנו לעדותם של עדים ונמצאת מכוונת גובה בשטר זה שכתבו לו וא"צ קיום אחר [ז] ואם לא כתבו כן ט (ה) צריך להביא [ה] ראיה י על העדים הראשונים ג) עד שתתקיים עדותן (ע"כ לשון הרמב"ם

ומעידים על השטר מה היה כתוב בו דבר תימה שנקבל עדות זה שלא בפני בע"ד ואם יאמרו העדים שהיה כתוב בו סך רב נחייבו על פיהם ומדברי התוס' רשב"א שהביא ב"י ס"ם זה מוכח אדרב' להיפך שלא פסק אלא נבי שטר מקח דיכולים להעיד שלא בפני בע"ד וכדלעיל סי' כ"ד [כ"ח] שעיקר י"ח אבל שיעידו על שטר אחר שלא בפני בע"ד. ומ"ש התוס' פרק גט פשוט סוף דף ק"ע וז"ל אבל בנמחק כותבין שלא בפני הלוה וכיון שמזיק לו נראה דאין לעדים לעבותו בלא מדעתו עכ"ל ר"ל שהעידו בפני הלוה רק שכותבין שלא בפני הלוה וכן מ"ש התוס' בתחלת' דצריך לכתוב מי כם העדים שהעידו שנמחק בחס יראה הלוה יוכל לפוסלו וכ"כ מהרי"ק שורש קי"ו דאפי' הלוה עומד ונוטה ומוחה אין משגיחים בו ומביאו הר"ב ס"ם זה דמשמע שכותבין אף שלא בפניו היינו כשהעידו מתחלה בפניו מה היה כתוב בשטר ואז כותבין אף שלא בפניו אם אפילו עומד ונוטה שלא לכתוב אז אפשר דהתוס' מיירי שלא נמחק לגמרי ורישומו ניכר בב"ד ואינם מעידים רק על החתימות משא"כ כשנמחק לגמרי ומעידים על נוף השטר. והכי מוכח נמי ממ"ש ב"י לקמן רים סי' מ"ו התוס' הרשב"א דטעמא דמקיימין שטר שלא בפני בע"ד מפני שהמקיימים אם על מנה שבשטר אן מעידים אלא על חתימות העדים עכ"ל ע"כ הכא שמעידי' על מנה שבשטר אין מקבלין שלא בפני בע"ד וא"כ דברי הר"ב לא"ע (ג) אבל עידי השטר עצמ' כו' וכ"ם עדים אחרים. ולשון הטור אבל עדים בלא ב"ד לא יעשו לו שטר אפי' מזמן שנמחק עכ"ל ור"ל בלא דעת הלוה וכמ"ש לקמן ס"ק ד' בשם הכ"י דמדע' הלוה יכולין לכתוב מזמן שני וכן משמע בעור לקמן ר"ם נ"ד ועמ"ש שם ס"ק א' (ועמ"ש לקמן סי' בפ"ו כעי' ב' סקט"ז) ואם נתעכב מזמן שנמחק עד זמן שמלוה אין כותבין אפי' בדשות הלוה מזמן שנמחק ודו"ק: וכ' כ"י פ' נט פסוט וז"ל ושטר מכר באחריות שנמת' בו א' מן העדים בלבד ואבד או נמחק אומר מורי הרב שיכולי' לחזור ולכתוב ולחתום בו שניהם דכ"ז שלא עשו שניהם מעשה בטר אף הראשון לא עשה שליחותו וכ"כ הרב ר' יצחק הלוי בספר תורת הבית שלו עכ"ל ומביאו ב"י וד"מ לקמן סי' מ"ט בקצר': (ד) (אין כותבין לו שטר אחר) . וכ' הסמ"ע ומה"ט כתבו הרא"ם והט"ו בסי' מ"ט ס"ו שאם טענו בכתיבתן ראשונה ונתבטל השטר נמצא שלא עשו שליחותן חוזרים וכותבין ואותמים העדים עצמן שנית עכ"ל וגדולה מזו כתב הרשב"א בתשו' סי' תתקנ"א דאם לא כתבו בשטר הנאמנות מפורש על הפרעון קורעים אותו שטר וכותבין אחר בנאמנות דה"ל לא עשו שליחותן עכ"ל ומביאו ב"י וד"מ לקמן סי' תמ"ו ע"ש שכבר עשאו שליחותן מאר כ"ה וכיוצא בזה כתב הרב בתשובה סי' מ"ט ע"ם שכבר עשאו שליחותן כי הוא מתחלה לא עשאן שליחים אלא אראשון שטר אחד כו' ולפיכך אפי' הוא מלוה עתה לכתוב להם שטר אחר מן הנשאר (ע"ם דקאי אמי ספרא מקלת חובו) מזמן הראשון אין להם לעשות דשליחותן הראשון כבר נפקע והוא אינו יכול עתה לעשות שליחות על בעבוד דלמפרע השטר אחר ואפי' מזמן שני כ"כ הנ"י שם ועיין בתשו' מהר"ן ן' שמן סי' ס"ו שהאריך מזה: (ה) כותבים שטר אחר ואומרים לו. ל"ל כי בלא דעתו אינם שטר אחר ונובה בזה השטר ממנו מזמן הראשון טור וכ"כ ג"י פרק ג"פ והכי מוכח בס"ם פ' ג"פ סוף דף ק"ע ב"ד מקרעין השטר וכותבים לו שטר אחר מזמן ראשון כו' וקאמר התם בשלמא בי דינא אליבא לאפקועי ממונא אלא

באר הגולה

מאירת עינים

חכמת שלמה

בעין היה נובה בלא"ה המ"ם הסמ"ע שהשטר לפנינו נובה בו אף שהבית דין יודעין שאין עדי הקיום יודעין בוה שהעדו' וכו' ולמה להם"ם לדחוק במלאמינו. ודוחק לחלק בין שורף ונמחק. ולע"נ כעת:

פתחי תשובה

מא א) עידי השטר עצמם. עכה"ם ועיין בתשובת הרדב"ז ח"ל סי' ער"ד מ"ם בזה:

טורי זהב

סימן מא (סעיף ה' בס"ע והוזקקנו לעדותן של עדים). לא נתקררה דעתי בפי' דבר זה בפי' מה שרחיתי מפרשים דבר זה דהסמ"ע פי' דקאי לעדים שיעידו על קיום חתימתן דבא הטור כתב בשם ר"י שעידי המחק הכירו החתימות ודבר זה כתבו כדר הב"ד ולא הו קיום. ועוד דהטור כתב ועמדו על דברי המעידים שהוא נמחק וי"מ דרבינו ס"ל כפי' הראב"ד שמביא ב"י שהחתימות עדיין כיברות וכו' וזה נ"כ אינו דבא בדברי הטור כתב שהוא כיד פלוני שטר התחיל למחק והכירו החתימות וכו' לכן עבר בשבר הכירו וכן פירשב"ם הנ"ל ב"י רים סי' ז"ל ופלוני ופלוני הו עדים שהיו חתומים בו כו' משמע שעכשיו אין שום חתימה לפני ב"ד. והנראה לע"ד אין לר"י כין לרשב"ם מיירי שכא לפני ב"ד נמחק לגמרי אלא דלפי' ר"י הוה הדין דשטר בעמיד עליו עדים צריך שלא יהא נמחק לגמרי ולרשב"ם אפילו אם גם אז נמחק לגמרי ב"ד ועי"ז כתב הטור ע"פ ברייתא דאם עמדו על דברי עידי המחק הרינו מסלו את העדים עצמן שהם חתומים בשטר על הטור ואמרו שכן הו חתומים בשטר אז אין צריך רחייה ובהא דצריך לחקור את עידי הטור משום דבעידי מחק לחוד לא סגי דאין מייב לעשות שטר ולטרוף בו ממשעבדי רק ע"פ עידי הכלואה בשלמת בכאר דוכתי דאיכא שטר שאינו מקויים מיד כשנתקיים הו' כאילו עידי השטר לפנינו משא"כ כהן שכבר נמחק הכל ובעידי השטר לחוד לא סגי דשמא ברוב הוא ע"כ אם לא נכתב בו והוזקקנו צריך רחייה דכל מה שהיה כתוב בשטר היה אמת והוויין אותן עדים שיעידו ע"ז נמקום עידי השטר וע"כ כתב הטור ואי כתבו ב"י: שעמדו כו' אבל הרקנ"ים בפירוש ליה דהוזקקנו לעדותן של עדים קאי על עידי המחק וזה הוי במקום קיום כשאר שטרות וחבו שסיים דמ"ל כאן דאם לא כתבו כן הוה בשטר שאינו מקויים דקשה פשיעות אלא דקתלין דהכו עיקר הטעם בהולרנו לכתוב והוזקקנו כו'

חידושי רעק"א

בש"ך אות ב' דבחי הרב תמוהים נ"ב ועיין בפ"ת מהרי"ש מ"ב חח"מ סי' י"ד: שם אות ו' ובהשו' מהר"ם חח"מ מודיעא נ"ב וכ"ב בהריב"ל ח"ל כלל כ' סי' ק"ל: שם אות י"ח בד"ה ואי"כ נ"ב ומ"ת הרא"ם לשיטתי' דפיסק לאביי דעדים בחז"ל ואי"כ כותבין שטר אלוה בלא מלוה עתו ליכא רא' דפרע בתמה שהשטר בידו:

בש"ך ס"ק ד' ולפיכך הוא מלוה וכו'. נ"ב בשטר מכירה אם נמחק והמוכר מלוה לכתוב מזמן ראשון נ"ל דיכולים לכתוב באחריות ודומה מתם לשטר הקנאה דיכולים לכתוב ודו"ק:

חידושי רעק"א

ב כן הוא בטור והב"י כ' שתנוקין בפי' המשנה וכעיקר הדין אלא פליגי ג תנרייתא' שם ל"ח ע"ב ד כתבו התוספת שם *שצריך להזכיר גם שם העדים שהעידו על רחיקת השטר שאם ירלה המלוה יוכל לפוסלם וכתב הרא"ם דמה שלא הוזכרו במשנה מתא הכל בכלל פלוני ופלוני עדיו כל העדים הצריכים לדבר *פירוש שעידי השטר בעצמם באו לפניהם ואקרו ונמלא:

באר הגולה

מא [א] בכתב . כתב הס"ך דברי הרב תמוהים דהאיך יעלו על הדעת שיעידו שלא בפני בע"ד כתיבו ומיהו בשלא נמחק בגמרי ורישומו ניכר דאז אינם מעידים רק על החתימות יכולים להעיד שלא בפניו כמ"ש סי' מ"ו ס"ה דמקיימין הטור אפילו שלא בפני בע"ד אבל בנמחק לגמרי ומעידים על השטר מה היה כתוב בו דבר תימ' שנקבל עדות זה שלא בפני בע"ד ומדברי תשו' הרשב"א מוכח דבשטר מקח לא בעינן בפני בע"ד. ומ"ש התוס' פרק גט פשוט סוף דף ק"ע וז"ל אבל בנמחק כותבין שלא בפני הלוה וכיון שמזיק לו נראה דאין לעדים לעבותו בלא מדעתו עכ"ל ר"ל שהעידו בפני הלוה רק שכותבין שלא בפני הלוה וכן מ"ש התוס' בתחלתו דצריך לכתוב מי הם העדים שהעידו שנמחק בחס יראה הלוה יוכל לפוסלו וכ"כ מהרי"ק שורש קי"ו דאפי' הלוה עומד ונוטה ומוחה אין משגיחים בו ומביאו הר"ב ס"ם זה דמשמע שכותבין אף שלא בפניו היינו כשהעידו מתחלה בפניו מה היה כתוב בשטר ואז כותבין אף שלא בפניו אם אפילו עומד ונוטה שלא לכתוב אז אפשר דהתוס' מיירי שלא נמחק לגמרי ורישומו ניכר בב"ד ואינם מעידים רק על החתימות משא"כ כשנמחק לגמרי ומעידים על נוף השטר. והכי מוכח נמי ממ"ש ב"י לקמן רים סי' מ"ו התוס' הרשב"א דטעמא דמקיימין שטר שלא בפני בע"ד מפני שהמקיימים אם על מנה שבשטר אן מעידים אלא על חתימות העדים עכ"ל ע"כ הכא שמעידי' על מנה שבשטר אין מקבלין שלא בפני בע"ד וא"כ דברי הר"ב לא"ע (ג) אבל עידי השטר עצמ' כו' וכ"ם עדים אחרים. ולשון הטור אבל עדים בלא ב"ד לא יעשו לו שטר אפי' מזמן שנמחק עכ"ל ור"ל בלא דעת הלוה וכמ"ש לקמן ס"ק ד' בשם הכ"י דמדע' הלוה יכולין לכתוב מזמן שני וכן משמע בעור לקמן ר"ם נ"ד ועמ"ש שם ס"ק א' (ועמ"ש לקמן סי' בפ"ו כעי' ב' סקט"ז) ואם נתעכב מזמן שנמחק עד זמן שמלוה אין כותבין אפי' בדשות הלוה מזמן שנמחק ודו"ק: וכ' כ"י פ' נט פסוט וז"ל ושטר מכר באחריות שנמת' בו א' מן העדים בלבד ואבד או נמחק אומר מורי הרב שיכולי' לחזור ולכתוב ולחתום בו שניהם דכ"ז שלא עשו שניהם מעשה בטר אף הראשון לא עשה שליחותו וכ"כ הרב ר' יצחק הלוי בספר תורת הבית שלו עכ"ל ומביאו ב"י וד"מ לקמן סי' מ"ט בקצר': (ד) (אין כותבין לו שטר אחר) . וכ' הסמ"ע ומה"ט כתבו הרא"ם והט"ו בסי' מ"ט ס"ו שאם טענו בכתיבתן ראשונה ונתבטל השטר נמצא שלא עשו שליחותן חוזרים וכותבין ואותמים העדים עצמן שנית עכ"ל וגדולה מזו כתב הרשב"א בתשו' סי' תתקנ"א דאם לא כתבו בשטר הנאמנות מפורש על הפרעון קורעים אותו שטר וכותבין אחר בנאמנות דה"ל לא עשו שליחותן מתא כ"ה מתא כ"ה מתא כ"ה

אלא עדים שעשו שלוחותם היאך חוזרין ועושים שלוחותם וע"ש בתו': (ו) שצריך לכתוב שקרעו כו' דאל"כ פסול הוא כו'. כ' הסמ"ע הא דצריך לכתוב בשטר שקרעו אע"ג דלא חיישינן לב"ד טועים מ"מ לסכסה חיישינן שיחשבו לקרעו ויסכמו בידו משא"כ עתה דודאי לא יכתבו שקרעוהו עד שכבר יהא נקרע

ע"ל ובתשו' מהר"ם די מודינא סי' נ"ב כ' דאפשר דמ"ם דאל"כ פסול אינו ר"ל אחש לא כתבו שהוא פסול אלא מיהדר אקריעה אחש לא קרעו פסול שויא כו' דהיינו דסיכא [דידעינן] דלא קרעו פסול ולכך צריך לכתוב כדי שלא יסתפקו אבל משתמא כפי האמת לא חיישינן לב"ד טועים וע"ש וע' לקמן סקי"ב: (ז) אבל שטר מתנה כו'. כותבים לו אפי' עדים עצמם וכ"כ ב"י מהו' ח' בשם הרשב"א דא"ל להעיד בפני ב"ד אלא שם בעצמם כותבים לו שטר אחר מזמן הראשון וכ"כ עוד ב"י בשמו לקמן סי' רל"ט ס"א ע"ש וכן מוכח בש"ס פ' ג"פ דקע"א ריש ע"א להדיא דהעדיס עצמם כותבים שטר מתנה ומקח בלא אחריות מזמן ראשון אפי' באחד ע"ש גבי הא דפריך התם ועדים לא והא אמר רב יודא אמר רב עדים כותבים אפי' שטרות על שדה א' ומשני רב יוסף אמר בשטר מתנה ורבה אמר בשטר אין בו אחריות וע"ש בתוס': (ח) מזמן הראשון ולא מזמן השני דחיישינן דלמא אח"כ חזר הלוקח או המקבל מתנ' ומכרה למוכר או לנותן ויאמר חזר ומכרה או נתנה לי פעם שנית כדלקמן סי' רל"ט וע"ש ולפי זה אם המוכר או הנותן בפניו ומצוה לכתוב כותבים אפי' מזמן שני: (ט) אבל אם היה במתנה אחריות וכן בשטרי מקח וממכר דבשטרי מתנה אין אחריות דסתם מתנה אין אחריות על הנותן וכן בשטרי מקח וממכר אף בסתם אחריות טעות סופר כדלקמן סי' רכ"ס: (י) צריך לקרוע כו'. דאל"כ יש לחוש שיעשו הלוקח או המקבל מתנה קנויא ויטרוף שלא כדין כיצד יבוא מי שהיתה שדה זו של אבותיו ויטרוף שדה זו בעדות לו שהיתה של אבותיו ויחזור הלוקח ויטרוף בשטר המכר שבידו מן הלקוחות שלקחו אחריו ויקרעו שטר המכר שבידו ויחזור בקנויא ויעמוד בשדה שנטרפה ממנו ויבא שנטרפה בעצמו ויטרוף אותה פעם אחרת בעדות אבותיו ויוציא הלה שטר המכר הנני ויטרוף בו לקוחות אחרים שלא כדין. ס"ח ורמב"ם: (יא) ואפי' נאבד בעדים אין כותבים לו דשמא ימצאנו. ורשב"ם פי' בפ' בתרא דב"ב גבי מי שאבד שטר חובו ועדים אין לו הא אם יש לו עדים שאבד היו כותבים לו ולא חיישינן שימצאנו וינבה בו שני פעמים באלו השטרות וקשה לי על פי' רשב"ם מהסיא דפ' שני דכתובות (דף ט"ז ע"ב) דאמרי' התם דאפי' אבדה בעדים לא גביא בעדי היגמא אא"כ נטרפה דחיישינן שמא תמצאנה ותגבה בה פעם שנית ורשב"ם דקדק מל' הברייתא דקתני מי שבא ואמר אבד שטר חובי ולפי הדקדוק יש לפרש מאי אבד אבד באור עכ"ל הרא"ם בתשו' כלל ל"ד סי' ה' ולי נראה כפי' רשב"ם ול"ק מידי עפ"ב דכתובות דסוגיא דהתם אזלא להדיא למ"ד אין כותבים שובר ואלו קי"ל כותבים שובר וכן רשב"ם מיירי להדיא למאי דכותבים שובר ע"ש

בסוגיא

באר היטב

[ו] ילך פי' שיעמיד ב' כיתי עדים שידעו מה הי' כתוב בשטר וילדעם כל כת לב"ד בפ"ע וכתבו לו ב' שט"ם אבל עתה שצריך לקרוע שטר הראשון ליכא למיחש לסכי ואח"ל דצריך לכתוב שקרעו אע"פ דלא חיישינן לב"ד טועין מ"מ יש לחוש לסכסה משא"כ בסכותבים שקרעוהו דודאי לא יכתבו עד שכבר יהי' נקרע כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך הביא תשובת הרד"ם שכתב דאפשר מ"ם דאל"כ פסול אינו ר"ל אשם לא כתבו דהוא פסול אלא לקריעו' מהדר אשם לא קרעו פסול שויא ולכך צריך לכתוב כדי שלא יסתפקו אבל משתמא לא חיישינן לב"ד טועין עכ"ל: [ז] כותבים. פירוש העדים עצמן כלי סוס כ"ד כ"כ הרשב"ם וכן מוכח מס"ק. ס"ך: [ח] הראשון. הטעם כתב הסמ"ע דחיישינן דלמא אח"כ חזר המקבל ומכר' או נתנה להנותן בק"ג וזה יוציא שטר הקיום ויאמר שנתי לי פעם ב' כדלקמן סי' רל"ט וס"ך ולפ"ז אם הנותן הוא בפניו ומצוה לכתוב כותבים אפילו מזמן שני: [ט] לקרוע. דאל"כ יש לחוש לקנויא

נתיבות

משה"כ

ועיקר הפי' ע"ב: (י) דאל"כ פסול. פי' שטר קיום זה ה"ל נכתב בו שנקרע פסול אף דל"ח כב"ד טועין מ"מ לשלחה חיישינן סמ"ע: (ז) שטר מהנה. כותבין אפילו העדים בעצמן: (ח) ולא מזמן שכותבין. הטעם דילמא אחר המתנה שהיה בניסן חזר הנותן ולקחו ממנו בתאיר ואם יכתבו הזמן מתנה ולא הנותן מלוה ליכא אפשר: (ט) נתתי' התרוות. דוקא אחריות מפורש אבל במו"מ אחריות ט"ס ואם הוי באחריות: (י) לריך לקרוע הראשון הטעם דילמא

משה"א

עידי הלוואה: ד) שצריך לכתוב בקיום שקרעו. עיין ש"ך סק"ג ויש שם ט"ס וכצ"ל דהיינו היכא. דידעינן דלא קרעו פסולין וכו': ה) ולא מב"ח. עיין סמ"ע סקט"ז עד דשובר אצל לקוחות ליכא עכ"ל ולכאורה לא היה צריך לטעם זה דבפשיטות הי"ל שמא ינבה בהנוף קודם מב"ח ואז לא יצטרך ליתן שובר כיון שמחזיר הנוף ואח"כ ינבה פעם שנית מבנ"ח בהקיום דהא ע"כ צ"ל טעם זה בשטר הלואה דאין כותבין אפי' בלא אחריות דנכי שטר הלואה ל"ש לומר שובר אצל לקוחות ליכא כמבואר בב"ב קס"ט דבהלוא' הולכין הלקוחות לישאל להלוה כשמצטרפין מהן משא"כ בלוקח ע"ש וא"כ למה לו ליתן טעם אחר בלוקח והיל"ל בפשיטות שלא ינבה שני פעמים מבנ"ח מקודם בנוף ואח"כ בהעתק אך בפרישה ביאר הדבר וכתב טעם זה מפני שבש"ס הקשה דנכתוב תיכף שובר למוכר דהיינו שיכתבו כל שטר' דליפוק על שדה זו ספולין בר משטר זה ע"ש דבשטר מכיר' יכול לעשות כן כיון שנכתב על שדה ידוע משא"כ בהלוא' וא"כ אין חשש שינבה שני פעמים מבנ"ח דהא יהיה שובר בידו וע"ז תירץ דלמא ינבה בהקיום ואח"כ בהנוף מלקוחות דשובר אצל לקוחות ליכא. וכת' עוד בפרישה שם דלא צריכין לטעם זה רק כשידוע עכשיו בשע' שמעתיקין שיש להמוכר בנ"ח דאז ליכא חשש שינבה מקודם מלקוחות בהנוף דאין נפרעין ממשועבדי' במקום ש"ש בנ"ח אבל כשאין בנ"ח להמוכר יש לחוש בפשיטות שינבה קודם בהנוף מלקוחות ואח"כ ינב' בהקיום מבנ"ח: ו) אם לא כתבו בו טעם למה עשו שטר אחר. תמוה לי דהא ודאי ל"ח לב"ד טועין רק לשכחה כמ"ש הסמ"ע סקי"א והכא ל"ש זה וטעות נמור לטעות ל"ח: ז) ואפי' נאבד בעדים עש"ך סקי"א ודבריו לכאורה הן תמוהין מאוד למעיין. ומה שנ"ל לפרש דבריו. דהנה עיקר המחלוקת אם לכתוב שטר אחר בנאבד בעדים דהש"ך שם בשם הרשב"ם ושאר פוסקים דסברי דכותבין לו אחר מטעם כיון דמודעין לדלוה וממילא יקח שובר ולא יבוא לגבות ב' פעמים והפוסקים דסברי דאין כותבין שטר אחר טעמם דהא איכא מחלוקת בש"ס אי צריך הלוה לפרוע כשנאבד השטר דחדבה סוברים דאין כותבין שובר ואין הלוה צריך לפרוע ומאן דס"ל דכותבין שובר הוא מטעם שלא יאכל הלה וחדי כמבואר בב"ב משא"כ לענין לכתוב שטר אחר לא. תיקנו שובר וחסוברים דכותבין אחר סברי דנם לענין כתיבת שטר שייך דיאכל הלה וחדי דאם לא יהיה לו שטר לא יהיה יכול לגבות ולכך דחי הש"ך שפיר דאיתא הפוסקים דאין כותבין אחר על סמך השובר מהא דכתובות דף ט"ז דשם הסוגי' אזל' למ"ד אין כותבין שובר משא"כ למ"ד כותבין שובר לענין פרעון י"ל דלענין כתיבת אחר נ"כ כותבין וסומכין על שובר. וכ' עוד כתרץ קושיית הב"י שהקשה דניחו' שינבה בנוף השטר תחל' וכו' פי' כוונ' קושייתו אף דמודעין לדלוה וממילא אף כשיבא לגבות בנוף השטר יבקש הלוה שובר כיון שהודיעו לו שכתבו לו שטר אחר מ"מ היה קשה להב"י דכשיבוא לב"ד לא יאמינו לו הב"ד להלוה שיש להמלוה שטר אחר בידו ויכריחו להלוה לשלם בלא שובר ויבוא לגבות ב' פעמים. וע"ז תי' הש"ך דמ"מ יחזיק נוף השטר הקרוע במקום שובר ומוכיח זה מכתובות מהא דמקש בכתובות דילמא מסקי עידי היגמא וכו' ומ"מ דברי הש"ך תמוהין מאוד דודאי אין ראיה משטר כתוב' הקרוע שביד הבעל שכבר פרע וכמו כן אין ראיה משטר חוב קרוע שביד הלוה שכבר פרע החוב דהא כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוי עמו וכן כותבין כתוב' לאיש אע"פ שאין אשתו עמו וא"כ אשר לומר שכתב לעצמו כמה כתובות ובמה שטרי חובות ונשאר א' בידו כמ"ש התו' בב"ב קס"ח בד"ה אבל בשטר מקח ובאמת עיקר הקושי' שהקשה מהא דכתובות דניחוש דלמא תנב' תגבה קודם בשטר הכתוב' ואח"כ בעידי היגומא לק"מ דהא בלא"ה מקש' הש"ס שם וניחוש דלמא תנב'

ביאורים

בעידי היגומ' בהאי ב"ד והדר תגבה בעידי היגומ' בב"ד אחר. ומשני במקום דלא אפשר ודאי כותבין שובר. וא"כ ע"כ עיקר הוכחה שהוסיח למעלה בסוגי' זו דכותבין שובר דהיינו שהבעל צריך לפרוע אף שאפשר שתחזיר לו הכתוב' מכח הקושי' דניחוש דלמא תגבה בעידי היגומ' והדר תגבה בכתוב' ואף דשם ע"כ צריך הוא לשובר אפי' אם תחזר לו הכתובה אם נאמר דכתוב' לאו במקום שובר הוא ע"כ צ"ל הטעם כמ"ש התו' שם בכתובות ובדף פ"ט שם כיון דע"י הכתוב' יכול לבוא לידי הפסד שלא יהיה לה עידי היגומ' או כשלא יהיה לה עידי קידושין א"צ לפרוע י' למ"ד אין כותבין שובר במקום שאפשר. ומוכיח שפיר דכותבין שובר אפי' במקום שאפשר כיון דצריך לפרוע לה אף שהכתובה ת"י ויכול לבוא לידי הפסד. ולפ"ז שוב ל"ק קושיית הש"ך דניחוש דתגבה מקודם בכתוב' ואח"כ בעידי היגומא. ומזה הוכיח דכתובה כשיהיה בידו הוא במקום שובר ולפמ"ש אין כאן שום הוכח' דלעולם הכתובה לאו במקום שובר הוא רק דמשום חשש דעידי היגומא ודאי דכותבין שובר כיון דנגד חשש זה הוי כלא אפשר דודאי כותבין שובר. ולכן דבריו הן לפענ"ד תמוהין בזה. וכתב עוד הש"ך קושי' בשם חנ"ת דאפי' נאבד בעדים אך יצאנו מחשש זה שמא פרעו ות"ל הש"ך דמיירי שנאבד באונס. ולכאורה לפמ"ש הש"ך לקמן דצריכין להודיע ללות קודם כתיבת שטר אחר א"כ שוב אין לחוש לשמא פרעו דא' איתא דפרעו הי' טעין ואמר כבר פרעתי. ולכ"נ דהש"ך לא מצריך רק לשלוח ולהודיע לו כדי שיהא והיר ליקח שובר אבל אין מצטין לתשובתו והקשה שפיר. ומה שתי' הש"ך דמיירי שידוע לעדים שנאבד באונס נראה דמיירי ע"כ שלא זזה יד העדים מידו משעה שנאבד עד בואו לב"ד דאם לאו איכא למיחש שמא פרעו בנתיים שאפשר שמצאו לשטר אחר ראי' העדים האבידו' והחזירו ללוה כשפרעו דעדיין לא הודיעו ללוה אי"ז דמיירי שהעדים יודעים שלא פרעו עדיין אבל בלאו הכי אין כותבין דבשלמא כשנשרף בעדים אפי' אם העדים מעידין בתשרי שנשרף בניסן כותבין דליכא למיחש לשמא פרעו דממ"נ אם לא היה יודע שנשרף הי"ל ליקח שובר מיראתו שהשטר עדיין בידו ואם היה יודע שנשרף מ"מ הי"ל ליקח שובר מחשש שהב"ד ודאי נתנו לו שטר אחר משא"כ בנאבד דיש לחוש שמא מצאו בנתיים והחזירו כשפרעו ואם באו עדים בתשרי שנאבד ממנו בניסן אז צריכין לכתוב בשטר שכך היה המעשה ואז באמת חלוה יכול לטעון פרעתי כיון שלא כתב בשטר שעשו ב"ד שהעידו העדים שלא פרע ולא מהני הקיום שעשו לו ב"ד רק נגד טענת להד"ם שיהיה מוחזק פפרן. עוד כ' הש"ך לתרץ קושיית הני"ת שהקשה דברי הרשב"ם שהן סותרין זה את זה שכתב דבעדים ל"ח שמא ימצאנו ואח"כ כתב בעצמו החשש דשמא ימצאנו. ות"ל הש"ך וז"ל דכיון שהחייב לו בודאי כשיפרע לו יכתוב לו שובר וכו' דל"כ רשב"ם שם רק בטוען אבד ממני דאז שמא ימצאנו ויצטרך לפרוע לו בחנם עכ"כ הש"ך והוא תמוה מאוד ואין לו שום הבנה ונ"ל דבריו דהנה לכאורה ק' על הרשב"ם דל"ל לשמא דשמא ימצאנו וטריף והדר טריף ולמה לא פי' כפשוטו דאין כותבין מחשש דשמא פרעו בקושיית הגיית"ם וכאן ל"ש תי' הש"ך דהא מיירי בלא עדים רק באמר שנאבד ובודאי הוא פשוט לתשב"ר דאין כותבין דמה"ת נאמין לו שאבד אולי פרעו והחזיר לו השטר. ואף על הש"ס ק' דאין מן הצורך כלל לשנות דבר זה וע"כ צ"ל דהנה התו' בב"ב קס"ט ד"ה אבל בשטר מקח הקשו דאמאי לא נעשה לו שטר שני שנכתבו לו פב"פ אמר לגן שנאבד ששרר וכתבנו לו אחר לראיה שלא יכול לכפור וכו' ותי' דחיישי' לב"ד טועין שיטעו לומר אם לא שהקרו עדים שנאבד הא' לא כתבו לו שני וכו' ע"ש ונראה דעיקר חידושא דש"ס להשמיענו זה דאפי' בלשון זה שאמר

שאבד

עדותן מהכוונת לו שהיה מקויי': ה עור בשם הרא"ם *פי' על שדה מיוחדת ו וכן כתב הטור בשם ר"י ז הסוגיא דגמ' שם ובריש דף קכ"ט *אבל בשטר הלואה לא שייך למכתב לו כן דהא לא כתבינן לה אלא לזכות בו מה שא"כ שטרות הללו שנכתבין כדי להעמיד שדה זו בידו שם"ע ח לי המגנה שם ט טור *פי' כל שאין לו עדים שנמתק בלוגם אינן הלינן דודאי מודעת נמתק שהיה לו להיחר בשטרו לשומרו ומדלא שמרו כבר נפרע ו שם בשם התוכת אביו הרא"ש כלל פ' סיגן י"ח כ שם בשם תשובה אחרת בכלל כ"ד סי' ה' ל שם בשם תשובה אחרת סי' ה'

טורי זהב

שהוא במקום קיום: (ס"ג בש"ע אין כותבין לו אפי' אם הביא עדים וכו') בטור כתב הטעם שמא פרעו אבל רשב"ם בפרק גט פשוט דף קס"א כתב הטעם דלמא חזר ומלאו ועריף והדר ערוף וכ"ל הטור נקט הטעם שמא פרעו שהוא קולר מן הטעם שכתב הרשב"ם דלא נקיט בקולר תשוס דשם דמיירי לפילו מלאו תוך זמנו לליכא לתיתם שמא פרעו ות"ת תיישינן שמא יערוף לקוחות שלא בדין אבל הטו' שביארא ליה דאפי' תוך זמנו תייסי לגפילה כמ"ש לקמן ע"כ נקט בקולר שמא פרעו:

ב"אזר הגר"א

על שדותן שלעידי המתק על כל הבטר ודהלב"ד. הולרך לפרש כן כפי' בעידי התחיתה עדיין קיימין בפני ב"ד(ע"כ): [ח] ואם אינן. זהו פי' על וא"ל לריך כו': [ט] ובש מי. בס"ת שם קס"ט ל' כל טורפ' כו': [י] אבל שטר. קנ"א ל': [יא] וכותבין. תוס' קס"ח ב' גמ' קע"א ב': (ליקוט) ומותבין בשטר כו'. עסמ"ע וכמ"ש בגמ' שם קע"א ב' וכמש"ל סי' מ"ג ס"ב ועסי' רל"ט ס"א ס"ב ופ"ב (ע"כ): [יב] אבל אם. שם וסס: [יג] לריך לקרוע. שם ובין דקרעיה כו': [יד] ודוקא כו' אבל. וכ"כ בס"ת אלא נקרע דשם נראה שהוא מדעת אבל כאן מיירי בלוגם: [טו] מי בבנים. גמ' שם: [טז] ע"כ אין. בב"ת תעשה הכ"ל: (ליקוט) ע"כ אין לב"ד כו'. ר"ל אע"ג דשם קע"א אמרי' ולא הלמר כו'מ' אבל ב"ד רשאין היינו בכה"ג דנמתק כו' ובינלא שיש לורך ובתוס' שם ד"ה מוקמין כו' (ע"כ): [יז] ואם כתבו. בכ"ל כל טורפ' כו': [יח](ליקוט) ואם לא כתבו כו'. ואע"ג דלב"ד טועין לא חייש' בכה"ג לשכחה חייש' כתש"ם קס"ט כל טורפ' כו' (ע"כ): [יט]ואפי' נאבד שם וכ"מ בכתובות ט"ז ב' סוף סוף כו' באור וע"כ בעדים ש"מ דנאבד אפי' בעדים לא וכ"כ רש"י שם: (ליקוט) רשב"ם ואפי' נאבד בעדים כו'. הבי' הרא"ש והסיג על רשב"ם שם ד"ה אבד כו' וכ' אף דלרבי' דבא כו' מ' דוקא בלא עדים י"ל אבד באור בא"ש בכתובות רפ"ב ורשב"ם שם ד"ה בשטרי כו' א"כ כו' דמ' לאורה ברשב"ם עלתו תזר בו וכ' רש"ל אפי' דוקא בלא עדים

יד אליעזר

[ו] שצריך לכתוב. ר"ל אם לא כתבו לו אלא לקרוע שטר הראשון ליכא למיחש לסכי ואח"ל דצריך לכתוב שקרעו אע"פ דלא חיישינן לב"ד טועין מ"מ יש לחוש לסכסה משא"כ בכסותבים שקרעוהו דודאי לא יכתבו עד שכבר יהי' נקרע כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך הביא תשובת הרד"ם שכתב דאפשר מ"ם דאל"כ פסול אינו ר"ל אשם לא כתבו דהוא פסול אלא לקריעו' מהדר אשם לא קרעו פסול שויא ולכך צריך לכתוב כדי שלא יסתפקו אבל משתמא לא חיישינן לב"ד טועין עכ"ל: [ז] כותבים. פירוש העדים עצמן כלי סוס כ"ד כ"כ הרשב"ם וכן מוכח מס"ק. ס"ך: [ח] הראשון. הטעם כתב הסמ"ע דחיישינן דלמא אח"כ חזר המקבל ומכר' או נתנה להנותן בק"ג וזה יוציא שטר הקיום ויאמר שנתי לי פעם ב' כדלקמן סי' רל"ט וס"ך ולפ"ז אם הנותן הוא בפניו ומצוה לכתוב כותבים אפילו מזמן שני: [ט] לקרוע. דאל"כ יש לחוש לקנויא

חידושים

אם יהיו לו ב' שטרות ושדה זו נגזלה מיד שנמתק הנגזל ויבוא בשטר אחר לערוף מב"ח לו ממשעבדי ואח"כ יעמד עתה הנגזל להניח שדה זו בידו ואח"כ יחזור הנגזל ויוציא שדה בעדי אבותיו מידו ולכן לב"ד בשטר שני ויגבה ב"כ ממשעבדי ואף אם אינו משתמר ונמחק אין עושים לו קיום דכיון שהניחו במקום שראוי להמחק ודאי פרעיה:

ג [טו] מי שהיה לו שטר ואבד ובא לב"ד שיכתבו לו שטר אחר יט [יא] אין כותבין לו אפילו אם הביא עידי שטר הראשון כ ומעידים שכתבו [יב] ונתנו לו [טז] על כן אין לב"ד לכתוב העתקת שום שטר כא אם לא יראו שיש בו צורך כי ההיא דמי שנמחק שטר חובו [יז] ואם כתבו לאדם טופס שטר וכא לפני ב"ד א ן ב"ד גובין בו עד שיוציא גוף השטר ו) [יח] אם לא כתבו בו טעם למה עשו שטר אחר כי ההיא דנמחק שטר חובו וביוצא בו כגון שידוע לעדים שאבד אבל אין ידוע לעדים (יג) לא יכתבו לו (יא)(יז) [יט] כ ואפילו נאבד [יג] בעדים כ אין כותבים

כו' אבל בשטר הלוואה לא שייך למכתב לו כן דהא לא כתבינן לה אלא נגבות בו משא"כ בשטרות הללו שנכתבין כדי להעמיד שדה זו בידו וק"ל: טז ולא מבני חורין צריכין לכתוב ג"כ זה כדי שלא ינבה בהאי קיום מבני חרי דהמוכר ואח"כ יחזור וינבה בהנוף מנקוחות דשובר אצל לקוחות עפ"ר: יז מי שנמחק שט"ח לעיל בדיה הסימן העתיק המחבר לשון הרמב"ם וכאן התחיל לכתוב ל"הטור ואבד גרדא כתב ג"כ מי שנמחק שט"ח כו' אע"ג דהוא כפל דהא כבר כתבו וכלומר הא דאמרי' לעיל דבנמחק והעמיד עניו עדי' דכותבין לו קיום דוקא שם עדים וכו' וק"ל ועמ"ש עוד בר"ס זה ס"ק ג': יח אבל מחקו מלוה מדעת וכו' פי' כל שאין לו עדים ע"ז שנמחק שלא מדעת הוי דינו כאלו נמחק מדעת דסי' לו לשמור שטרו ומדלא שמרו אמרינן כבר נפרע: יט אין כותבין לו דשמא לא אבדו וינבה תחלה בשטר חוב ויחזרו לו ואח"כ יחזור לגבות ממנו או מלקוחות בהקיום וכבר כתבתי דלא שייך לומר בזה דיכתבו לו ויכתבו בו שטר זה דלא למנבי ביה כו' דא"כ שטר זה למה

לו: כ ומעידים שכתבו ונתנו לו פי' דאז ליכא למיחש ביה שכתבו ללות ולא לוה והא דלא כתב כאן רבותא דאפי' אמרו עדים שאבדו כו' דכאן אכתי לא אייר מאחש זו דיחזיר וימצא מה שנאבד עד אחר זה וכ"כ בטור בשסמי תשובת הרא"ש זא"ז ע"ש ועפ"ר: כא אם לא יראו כו' כי הא דנמחק כו' פי' וה"ה אם יש לו עדי' שאבדו וכדמסיק ואזיל ואז כותבין

בהטופס

המשפט

אם יהיו לו ב' שטרות ושדה זו נגזלה מיד שנמתק הנגזל ויבוא בשטר אחר לערוף מב"ח לו ממשעבדי ואח"כ יעמד עתה הנגזל להניח שדה זו בידו ואח"כ יחזור הנגזל ויוציא שדה בעדי אבותיו מידו ולכן לב"ד בשטר שני ויגבה ב"כ ממשעבדי ואף אם אינו משתמר ונמחק אין עושים לו קיום דכיון שהניחו במקום שראוי להמחק ודאי פרעיה: (יא) ולא מב"ח דילמא ינבה בזה מב"ח ואח"כ יגבה בשטר מעליא מלקוחות: (יב) מתקו מלוה מדעת. סתמא נמי הוי כמתקו מדעת דחזקה אינשי מומריס שטרס: (יג) לא יכתבו לו. הטעם דילמא

נתיבות

עידי הלוואה: ד) שצריך לכתוב בקיום שקרעו. עיין ש"ך סק"ג ויש שם ט"ס וכצ"ל דהיינו היכא. דידעינן דלא קרעו פסולין וכו': ה) ולא מב"ח. עיין סמ"ע סקט"ז עד דשובר אצל לקוחות ליכא עכ"ל ולכאורה לא היה צריך לטעם זה דבפשיטות הי"ל שמא ינבה בהנוף קודם מב"ח ואז לא יצטרך ליתן שובר כיון שמחזיר הנוף ואח"כ ינבה פעם שנית מבנ"ח בהקיום דהא ע"כ צ"ל טעם זה בשטר הלואה דאין כותבין אפי' בלא אחריות דנכי שטר הלואה ל"ש לומר שובר אצל לקוחות ליכא כמבואר בב"ב קס"ט דבהלוא' הולכין הלקוחות לישאל להלוה כשמצטרפין מהן משא"כ בלוקח ע"ש וא"כ למה לו ליתן טעם אחר בלוקח והיל"ל בפשיטות שלא ינבה שני פעמים מבנ"ח מקודם בנוף ואח"כ בהעתק אך בפרישה ביאר הדבר וכתב טעם זה מפני שבש"ס הקשה דנכתוב תיכף שובר למוכר דהיינו שיכתבו כל שטר' דליפוק על שדה זו ספולין בר משטר זה ע"ש דבשטר מכיר' יכול לעשות כן כיון שנכתב על שדה ידוע משא"כ בהלוא' וא"כ אין חשש שינבה שני פעמים מבנ"ח דהא יהיה שובר בידו וע"ז תירץ דלמא ינבה בהקיום ואח"כ בהנוף מלקוחות דשובר אצל לקוחות ליכא. וכת' עוד בפרישה שם דלא צריכין לטעם זה רק כשידוע עכשיו בשע' שמעתיקין שיש להמוכר בנ"ח דאז ליכא חשש שינבה מקודם מלקוחות בהנוף דאין נפרעין ממשועבדי' במקום ש"ש בנ"ח אבל כשאין בנ"ח להמוכר יש לחוש בפשיטות שינבה קודם בהנוף מלקוחות ואח"כ ינב' בהקיום מבנ"ח: ו) אם לא כתבו בו טעם למה עשו שטר אחר. תמוה לי דהא ודאי ל"ח לב"ד טועין רק לשכחה כמ"ש הסמ"ע סקי"א והכא ל"ש זה וטעות נמור לטעות ל"ח: ז) ואפי' נאבד בעדים עש"ך סקי"א ודבריו לכאורה הן תמוהין מאוד למעיין. ומה שנ"ל לפרש דבריו. דהנה עיקר המחלוקת אם לכתוב שטר אחר בנאבד בעדים דהש"ך שם בשם הרשב"ם ושאר פוסקים דסברי דכותבין לו אחר מטעם כיון דמודעין ללוה וממילא יקח שובר ולא יבוא לגבות ב' פעמים והפוסקים דסברי דאין כותבין שטר אחר טעמם דהא איכא מחלוקת בש"ס אי צריך הלוה לפרוע כשנאבד השטר דחדבה סוברים דאין כותבין שובר ואין הלוה צריך לפרוע ומאן דס"ל דכותבין שובר הוא מטעם שלא יאכל הלה וחדי כמבואר בב"ב משא"כ לענין לכתוב שטר אחר לא. תיקנו שובר וחסוברים דכותבין אחר סברי דגם לענין כתיבת שטר שייך דיאכל הלה וחדי דאם לא יהיה לו שטר לא יהיה יכול לגבות ולכך דחי הש"ך שפיר דאיתא הפוסקים דאין כותבין אחר על סמך השובר מהא דכתובות דף ט"ז דשם הסוגי' אזל' למ"ד אין כותבין שובר משא"כ למ"ד כותבין שובר לענין פרעון י"ל דלענין כתיבת אחר נ"כ כותבין וסומכין על שובר. וכ' עוד כתרץ קושיית הב"י שהקשה דניחו' שינבה בנוף השטר תחל' וכו' פי' כוונ' קושייתו אף דמודעין ללוה וממילא אף כשיבא לגבות בנוף השטר יבקש הלוה שובר כיון שהודיעו לו שכתבו לו שטר אחר מ"מ היה קשה להב"י דכשיבוא לב"ד לא יאמינו לו הב"ד להלוה שיש להמלוה שטר אחר בידו ויכריחו להלוה לשלם בלא שובר ויבוא לגבות ב' פעמים. וע"ז תי' הש"ך דמ"מ יחזיק נוף השטר הקרוע במקום שובר ומוכיח זה מכתובות מהא דמקש בכתובות דילמא מסקי עידי היגומ' וכו' ומ"מ דברי הש"ך תמוהין מאוד דודאי אין ראיה משטר כתוב' הקרוע שביד הבעל שכבר פרע וכמו כן אין ראיה משטר חוב קרוע שביד הלוה שכבר פרע החוב דהא כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוי עמו וכן כותבין כתוב' לאיש אע"פ שאין אשתו עמו וא"כ אשר לומר שכתב לעצמו כמה כתובות ובמה שטרי חובות ונשאר א' בידו כמ"ש התו' בב"ב קס"ח בד"ה אבל בשטר מקח ובאמת עיקר הקושי' שהקשה מהא דכתובות דניחוש דלמא תנב' תגבה קודם בשטר הכתוב' ואח"כ בעידי היגומא לק"מ דהא בלא"ה מקש' הש"ס שם וניחוש דלמא תנב'

בסעופים שע"ס כתבוהו לו וזהו שעשיק וכ' שלא עצו ב"ר לו מלן דהוא זכ' לו טופס ולא כתבו בו שמשום לורך כתבוהו דלא יגבה לו בו עד שיוליא נוף הסטר דחייסינן שהוא עדיין בידו ויחזור לגבות ג"כ בו : **כב** ה"ג אבל סטר מתנה ומקח בלא אחריות כו' דנבי מקח הולרך לו' בלא אחריות זפי' דהתנה כן דאל"כ אחריות ט"ס מסא"כ במתנה:בג דהא לאו לגוביינא קאי כו' וכ"כ בתשובת רמב"ן סי' פ"ג והביא כמה ראיות לזה (") וכתבתי לשונו לקמן בסימן רכ"ג בשמ"ע כי שם חזר וכתב מור"ם האי דינא בשמ"ע ונם כתבתי לתרץ דל"ת מדבריהן אמ"ם הטור בשם תשו' הרא"ש בסי' רכ"ה דשטר לוואה מחשב שטרא מעליא לערוף בו אפי' ממשועבדי' כל זמן שהשטר לוואה בידו ואין לחלק בין העתקת שטר לוואה לנוף שטר לוואה שהרמב"ן והרא"ש ד"ל כ"כ מנוף השטר איירי ע"ש ונם אין לחלק ולו' דלא כתב מור"ם כאן דלא לגוביינא קאי אלא כשהב"ד כותבין זכותו משא"כ כשהעדי' בעצמן כותבין לו זכותו דהא הרשב"א והרמב"ן כתבו האי דינא ג"כ אכשהעדים כותבין לו זכותו בין בנוף הלוואה בין אא"כ בהעתקה ע"ש וכתבתי דל"ל דהרא"ש והטור בסי' רכ"ה איירי בשטר הודאה שהודה השכ"מ שמג' לפלוני בידו דזהו ודאי מחשב שטר גמור אבל הוא קלת דוחק דא"כ לא ה"ל להרא"ש זהטור לסתום אלא לפי' וכ"ע ע"ש שהארכתי : **כד** דליכא למיחש שמא ימצאנו דדוקא כשנאבד מידו והוא יודע המקומות שהיה בהם בשעת אבידה שיין דמיירי שנאבד בעדים וידוע לעדים שנאבד באונס כגון שהיו עדים כמו בעיר שכבשוה כרכום וכה"נ. גם מה שהקשה בס' נ"ת שם דליחוש שמא חזר ומצאו וכמ"ש רשב"ם נופיה שם לא דק דכיון דחייב לו בודאי כשיפרע לו יכתוב לו שובר ומה בכך שיחזור וימצאנו וכמ"ש ולא כתב רשב"ם שם אלא כשהוא טוען אבד ממני דאז שמא ימצאנו ויצטרך לפרוע לו באנס אי נמי כשאבדו מעצמו חייסינן דלמא לא אבדו ממש אבל כשהעדים מעידים שאבדו ממש לא חייסינן להכי גם מה שהביו בס"נ"ת סוף שטר ר"ז דמ"ש הרא"ש ולפי הדקדוק יש לפרש מאי אבד באור דבאור דהייגו שהרא"ש מפרש דברי רשב"ם כן ועל כן הקשה שם דהא לא אפשר לפרש דברי רשב"ם כן שהרי כ' רשב"ם א"נ דלמא חזר ומצאו וטריף והדר טריף אחור שיחזור וימצאנו לא דק דהרא"ש לא בא אלא לפרש הברייתא ולומר שאפי' הדקדוק של רשב"ם הוא אמת מ"מ לא מוכח אלא דאבד באור בעדים כותבים ובזה נדחה נמי מ"ש הב"ח דיש לפרש דברי רשב"ם שנאבד בדרך שלא ימצאנו לעולם דומיא דמתחן ואע"פ שהרא"ש הבין פירשב"ם כפשוטו מ"מ דרך יסר הוא להשוות דעתו עם דעת הרא"ש עכ"ל וליתא דמרכתב רשב"ם א"נ דלמא חזר ומצאו כו' אלמא מיירי שנאבד כפשוטו וכמ"ש בס' נ"ת וכמו שהבין הרא"ש וכן משמע במהרי"ק שורש (ס') י"ו דבנאבד בודאי כותבים שטר אחר ע"ש. וגראה דגם הרא"ש וב"י לא מיירי אלא לכתוב שטר אחר שלא בידיעת הלוה דבכה"ג איכא למיחש שמא ימצאנו ויתבענו תחלה בנוף הסטר והלוה לא יזהר בו ואח"כ יתבענו בשטר האחר ובזה ניחא מה שהניח בס' נ דולי תרומה סוף שטר כ"ז בקושיא הא דכ' הרא"ש בסוף כלל ס"א דבידוע לעדים שאבד כותבים לו שטר אחר [מיהו בלא"ה נמי לק"ת דהתם מיירי שנאבד לגמרי דומיא דנשרף וע"ש] והשתא ניחא דל"ק על הרא"ש וב"י מפרק ב' דכתובות ומ"מ גם על פרשב"ם לק"ת וכמ"ש ורשב"ם מיירי דכשנאבד בעדים כותבים אחר ומודיעים ללוה והשתא לא פליגי הפוסקים לענין דינא אהדדי דהרא"ש וב"י מיירי כשאין מודיעים ללוה אבל רשב"ם ורמב"ם ופוסקים הנ"ל מיירי כשמודיעים ללוה אז כותבים שטר אחר בנאבד בעדים וזהו דרך יסר ודוק וכן עיקר : (יב) אא"כ עדים מעידים שנשרף. ויש לדקדק דהא איכא למיחש דישרוף השטר בפני כמה כתי עדים וינבה ויחזור וינבה וי"ל דכיון דק"ל כותבים סי' כ"ה א"כ ליכא למיחש וכה"נ כתב הב"ח [אך שאין לשונו נכון במ"ש דכל כה"ג שאי אפשר כותבין שובר כו' דהא לעולם כותבי' שובר] ולפי זה ל"ל דכותבים הטע"ח מזמן שני דאי מזמן ראשון הא אכתי איכא למיחש שיעשה הלוה קנוניא עם המלוה לעריף בכמה שע"ח ויכבוש הלוה נופיה את השובר והשתא אתי שפיר הא דכתבו הרמ"ה והטו"ו לעיל סעיף א' דלריך לקרוע שטר הראשון כו' ואמאי הא כותבים שובר אלא טעמא כיון שכותבים הב"ד את השטר מזמן ראשון ולא מיתקנא מילתא בשובר דשמא יכבוש הלוה השובר ויעשה קנוניא על הלקוחות ומ"ש הב"ח דהתם היינו טעמא משום דכל היכא דאפשר לתקן לא סמכינן על השובר לכתחלה דשמא יפסיד זה שוברו ויבא הלא לידי הפסד ע"ל ולא נהירא דהא קאמר התם דהשטר פסול אפי' בדיעבד ואם איתא אמאי פסול יכתוב שובר אלא ודאי כמ"ש כנ"ל ברור. אבן בבעה"ת סוף שטר נ"ז כתב בשם הראב"ד נבי הך דהנוזל דף נ"ז דהשורף שטרו שיעידו בב"ד והם יכתבו לו מזמן ראשון ול"ל דמיירי שהעדים מעידים שלא היה בשעה שנשרף עדים אחרים כי אם הם וכמ"ש הרא"ש פ' חזקת הבתים ור' ירוחם והטו"ו לקמן סי' קע"ז סוף סעיף א' כה"ג בשם הר"ר יונה ע"ש ולפי זה גם דברי הרא"ש והטו"ו כאן יש לפרש כן אבל נבי נמחק שטרו ליכא למימר הכי דמי יודע כמה עדים העמיד שראו השטר קודם שנמחק ודוק על התוס' דפ"ב דכתובות אין דבריו נכונים אלא בע"כ התוס' מודים להרא"ש לדינא לפי האמת ע"ש ודוק) : (יג) מעידים שנשרף כו'. כ' ר' ירוחם כ"ב ח"ב עדים שמעידים על שטר שנשרף ואינם עדים מן השטר וראו השטר והכירו אתיאת העדים די כי אין זה מפיהם ולא מפי כתבם (כלו' דהוי כאלו מעידים ראינו עדות שנאבדה בב"ד דעדים האתומין על השטר כמי שנאבדה עדותן בב"ד דמי כ"כ התוס' פ"ב דכתובות דף ך'. וע"ש בתוס') ואם הם עדים מן השטר לריכים לזכור מענין השטר משום מפיהם ולא מפי כתבם עכ"ל ומביאו דרכי משה וב"י לעיל ס"ס כ"ח וגראה דהיינו לדעת הרמב"ם שהביא ירוחם בנ"ב ח"ה והביאו המחבר לקמן סימן מ"ו סעיף י' דעדי השטר כל שאין זוכרים ענין השטר הרי הם כחרשים אבל להים חולקים שם היינו דוקא כשאין עדי השטר מכירים כל א' אתיאת חברו ואין כאן עוד עד אחר שילטרף עמהן שיעיד על כתב ידי שניהם אבל אם יש חד מהנך יכולים הם נ"כ להעיד אפי' אין זוכרי' ענין השטר וע"ש בסי' מ"ו בסעיף י' : (יד) מאחר שנאבד. כלו' מאחר שאומר שנאבד אפי' אין ידוע בעדים שנאבד דהא ליכא למיחש למידי וכמה שכתבתי לעיל ס"ק ו' ע"ש : (טו) אבל אין מעופיסים שום שטר ללא לורך. אבל אם יש בו לורך קלת כותבים שטר אחר כשאין בזה

באר היטב

משה"כ

שלא כפרע כגון פו"ז או הלוה מודה אפ"ה לא יכתבו שמא לא נאבד או שמא ימלאנו : (יד) עדים מעידים שנשרף. דליכא למיחש שיבא עידי שריפה בב"ח וכת עידי שריפה אחרים בב"ד אחר לגבות ב' פעמים דהא אם יכול לטעון דכותבין מזמן שני דחייסינן לקמוניא שהלוה נופיה יכנוס השובר וע"כ)(דאם בא לגבות בעידי שריפה ממעבדי דגובה ול"ח שמא יגבה ב' פעמים ע"י קנוניא רק שאין כותבין מחשב קנוניא : (טו) מאחר שנאבד. פי' שאומר שנאבד אף דליכא עדיה: (טז) יכולין לומר פרעתי. והקשה הסמ"ע דבסי' רכ"ה סעיף ו' פסק המחבר דא"כ לומר פרעתי ותי' דאם לוה ליתן מתנה

משה"א

שאבד ויש עדים שכתבו לו שטר כזה אין לכתוב לו מחשש ב"ד,טועין כמ"ש חתו' ואז איחשש לשמא פרעו דכשיהי' כתוב בו כן יהיה הלוה יכול לטעון פרעתי דהא אפי' אם יטעו הב"ד ויסברו שידעו האבידה בעדים מ"מ אפי' בהעידו העדים שנאבד אם ל"כ בו שהעדים יודעין שלא נפרע יכול לטעון פרעתי כמש"ל ואין שטר זה מועיל רק נגד טענת להד"מ וכמש"ל . והוצרך לטעם חשש שמא ימצאנו וטריף והדר טריף. ולפ"ז שפיר קאמר הש"ך דבבא ואמר שאבד דעיכא עדים איכא חשש דשמא ימצאנו ויצטרך לפרוע לו בחנם . והכוונה דאולי כבר פרעו וימצא השטר והיינו שאחר ימצאנו ואז אם לא יתנו לו שטר שני הדין מפורש דמצא שט"ח לא יחזיר והיה הלוה יכול לטעון פרעתי משא"כ כשיתנו לו שטר שני אף שיה' כתוב בו שאמר לנו שאבד שטרו וכתבנו לו אחר מ"מ לא חיישי' לב"ד טועין שיסברו שידוע' האבידה ואז א"נ לטעון שפרעו רק כשטוענ שמצאו אחר ראיית העדים האבידה והחזיר לו השטר בשעת פירעון קודם שהודיעו לו שכותבין אחר וכמש"ל וכיון שנמצא השטר שלם ביד אחר והב"ד יטעו שידוע בעדים שנאבד באונס כמ"ש התוס' ומבואר בדברי הבע"ת נבי מצא ג' קשורין בסי' ס"ה דמחזירין דדוקא במצא שטר דיל"ל דהשליכו משום פסולו לא יחזיר אבל כשהי' דרך אבידה כנון שיש סי' וניכר שה"ה דרך אבידה מהמלוה מכ"ש כשיש עדים שאבדו מחזירין למלוה . וכיון דלפי טעות הב"ד שיסברו שהוא ידוע האבידה בעדים שכתבו לו ממילא מחזירין לו השטר.ומכ"ש שא"נ לומר שפרעו והחזיר לו השטר כיון שהשטר שלם ביד המוצא וידוע בעדים שנאבד באונס . ומדוקדק לשון הש"ך דדוקא בנאבד בעדים דודאי חייב לו עכ"ל פי' כיון דמיירי שהעדים מעידין שלא פרעו עדיין וכמש"ל משא"כ בבא ואמר שיצטרך לפרוע בחנם כשימצאנו וכמש"ל בכוונת דברי הש"ך . אמנם העיקר כהתומים דאפי' בנאבד בעדים אין כותבין ואם דאין לסמוך על מה שכתב הש"ך שמודיעין ללוה וממילא כשיפרע יכתוב שובר דהא מ"מ איכא למיחש שינבה שלא בפניו או מיתומים בנוף השטר קודם והן כא ידעו ויפרעו בלא לקיחת שובר : אמנם לבאורה קשה קושיית התוספות שחקשו בב"ב קס"ט דניכתב תיכף שובר ללוה בלשון זה כל שטרותי יהו בטלין בר משטר זה שנותנין לו עכשיו ואז ליכא שום חשש ומה שתי' התומים דשמא מכר השט"ח ונם ימכור הקיום ואז יגבה מהמלוה שני פעמים דהשובר אינו מבטל נוף החוב רק השטר ולא רמי למוכר שט"ח וחזר ומחלו כיון דלא ביטל נוף החוב רק השט"ח המקח שכו קיים וצריך הלוה לפרוע לו וגם כשיפרע ללוקח ראשון ויתן לו שובר מ"מ יצטרך הלוה לשלם להלוקח שנותן לוקח ראשון לא מהני גגד לוקח שני ולא ידענא מה הוא שח דכיון דמכר החוב ללוקח שני לא יכול למכור להשני דכבר נקנ' החוב לראשון ומכירת השני בטל ובודאי מועיל השובר שנתן הראשון דודאי אין הלוה צריך

נתיבות

לומר פרעתי דאם לא כתבו לו שטר כזה אין לכתוב לו מחשש ב"ד,טועין כמ"ש חתו' ואז איחשש לשמא פרעו דכשיהי' כתוב בו כן יהיה הלוה יכול לטעון פרעתי דהא אפי' אם יטעו הב"ד ויסברו שידעו האבידה בעדים מ"מ אפי' בהעידו העדים שנאבד אם ל"כ בו שהעדים יודעין שלא נפרע יכול לטעון פרעתי כמש"ל ואין שטר זה מועיל רק נגד טענת להד"מ וכמש"ל . והוצרך לטעם חשש שמא ימצאנו וטריף והדר טריף. ולפ"ז שפיר קאמר הש"ך דבבא ואמר שאבד דשמא ימצאנו ויצטרך לפרוע לו בחנם . והכוונה דאולי כבר פרעו וימצא השטר והיינו שאחר ימצאנו ואז אם לא יתנו לו שטר שני הדין מפורש דמצא שט"ח לא יחזיר והיה הלוה יכול לטעון פרעתי משא"כ כשיתנו לו שטר שני אף שיה' כתוב בו שאמר לנו שאבד שטרו וכתבנו לו אחר מ"מ לא חיישי' לב"ד טועין שיסברו שידוע' האבידה בעדים ואז א"נ לטעון שפרעו רק כשטוענ שמצאו אחר ראיית העדים האבידה והחזיר לו השטר בשעת פירעון קודם שהודיעו לו שכותבין אחר וכמש"ל וכיון שנמצא השטר שלם ביד אחר והב"ד יטעו שידוע בעדים שנאבד באונס כמ"ש התוס' ומבואר בדברי הבע"ת נבי מצא ג' קשורין בסי' ס"ה דמחזירין דדוקא במצא שטר דיל"ל דהשליכו משום פסולו לא יחזיר אבל כשהי' דרך אבידה כנון שיש סי' וניכר שה"ה דרך אבידה מהמלוה מכ"ש כשיש עדים שאבדו מחזירין למלוה . וכיון דלפי טעות הב"ד שיסברו שהוא ידוע האבידה בעדים שכתבו לו ממילא מחזירין לו השטר.ומכ"ש שא"נ לומר שפרעו והחזיר לו השטר כיון שהשטר שלם ביד המוצא וידוע בעדים שנאבד באונס . ומדוקדק לשון הש"ך דדוקא בנאבד בעדים דודאי חייב לו עכ"ל פי' כיון דמיירי שהעדים מעידין שלא פרעו עדיין וכמש"ל משא"כ בבא ואמר שיצטרך לפרוע בחנם כשימצאנו וכמש"ל בכוונת דברי הש"ך . אמנם העיקר כהתומים דאפי' בנאבד בעדים אין כותבין אם דאין לסמוך על מה שכתב הש"ך שמודיעין ללוה וממילא כשיפרע יכתוב שובר דהא מ"מ איכא למיחש שינבה שלא בפניו או מיתומים בנוף השטר קודם והן כא ידעו ויפרעו בלא לקיחת שובר : אמנם לבאורה קשה קושיית התוספות שחקשו בב"ב קס"ט דניכתב תיכף שובר ללוה בלשון זה כל שטרותי יהו בטלין בר משטר זה שנותנין לו עכשיו ואז ליכא שום חשש ומה שתי' התומים דשמא מכר השט"ח ונם ימכור הקיום ואז יגבה מהמלוה שני פעמים דהשובר אינו מבטל נוף החוב רק השטר ולא רמי למוכר שט"ח וחזר ומחלו כיון דלא ביטל נוף החוב רק השט"ח המקח שכו קיים וצריך הלוה לפרוע לו וגם כשיפרע ללוקח ראשון ויתן לו שובר מ"מ יצטרך הלוה לשלם להלוקח שני דהשובר שנותן לוקח ראשון לא מהני גגד לוקח שני ולא ידענא מה הוא שח דכיון דמכר החוב ללוקח שני לא יכול למכור להשני דכבר נקנ' החוב לראשון ומכירת השני בטל ובודאי מועיל השובר שנתן הראשון דודאי אין הלוה צריך

המשפט

נאמן לומר דפרעו אבל אם שמיירי בהודה בחייב לפי' מנה דא"כ לומר פרעתי. והט"ז תי' דאם כותב דרך כלל לפי' כך ולפי' כך נאמן לומר שפרעו אבל כותב לאחר מיוחד א"כ דה"ל ליקח השטר מידו. ולמסקנא העלו דספיקא דדינא הוא אם יכול לטעון פרעתי נגד הלוואה והעיקר כמ"ש הש"ך כמ"ש רכ"ג דהחילוק הוא בין אם אמר הבכ"מ דבר להעדים כתבו ותנו יש לו דין שטר ואם לא אמר כתבו ותנו אין לו דין שטר. וז"כ : (יז) דליכא למיחש שמא ימלאנו. דהא לא ידעו מקום אבידה והכ"ד מודיעין לאותו אחר שכתבו לו שטר אחר דאל"כ חיישינו דלמא אותו אחר ימלאנו שהוא יודע מקום האבידה ומיירי דהיו ב' עדים על

ביאורים

לפרוע ב' פעמים וזה פשוט ועיקר קושיית התו' אפשר ליישב דדוקא בשטר מכירת קרקע שנכתב על שדה ידוע שייך לכתוב שובר כזה אבל בשט"ח היאך אפשר לכתוב שכל השטרות יהיו במלין שמא יש לו למלוה הרבה שט"ח על לוה זה ומכרן לאחרים והרי אנו מפסידין לכל הלוקחים בחנם בשלמא אילו לא הי' חשש רק עד לוקח אחד היה אפשר לומר דלא ניחוש שמא מכר השט"ח ומפסיד ללוקח כמו כשאומר המלוה שנאבד ומקבל פרעון שאין חוששין שמא מכרו מעדיין כשמכר אבל לבטל כל השט"ח שמכר אין סברא כלל שהב"ד יעשו זה ואפשר קושיית התוספות הוא באמת באם אותן העדים שאמרו כתבנו לו השטר מעידין שלא חתמו לו רק על שטר א' וכיון שמזכירין בקיום שמות העדים שוב אין חשש . ולפ"ז שפיר תירצו התו' שכתבו וז"ל ושמא אנו נוחדין והיינו שנוחדין שמא יכתוב שטר כזה בכל שטר הלואות ויבא הדבר לידי הספד לקוחות כנ"ל : מ) אא"כ עדים מעידין שנשרף . עש"ך סקי"ב מזמן ב' עד ויכבוש הלוה נופיה את השובר . ונראה דמ"מ מודה הש"ך דנובה מזמן ראשון ולא חיישינן שיעשה קנוניא ויכבוש השובר רק דלכתחילה אין כותבין מחשש קנוניא אבל לגבות נובין . ולא חיישינן לקניניא דאלת"ה קשה דהא בב"ב קס"ט מקש' הש"ס אהא דאמר התם דשובר אצל לקוחות ליכא א"ה שטרי הלוא' נמי ומשני דזוזי מסיק אמרינן שלא פייסי' לבע"ח בזוזי וכו' וכפ"ד הש"ך הקשה דאימר יכבוש הלוה נופי' את השובר . וא"ל דאם בא לחוש לקנוניא עם הלוה אפי' אם נאמר דאין כותבין שובר יש לחוש לקנוניא שהלוה יתרצי לפרוע על השובר ואח"כ יכבשנו . דזה אינו דבשעת פרעון ודאי אין לחוש לקנוניא דמ"ל לעשות קנוניא יכבוש דמי הפרעון לעצמו וממילא ילך המלוה אצל לקוחות רק דחיישינן דבשעת גובייגא יבוא לידי קנוניא והאיך תיקנו רבנן שובר דאתי לידי פסידא דלקוחות . ועוד קשה היאך נובה אשה בתובתה בעידי הינומא הא מקשה הש"ס בכתובות ריש האשה שנתארמלה דניחוש שמא תנבה הרב' פעמים ומשני דכותבין שובר ושם נ"כ יש לחוש שיכבוש הבעל השובר . אלא ודאי לענין גובייגא מיד' הש"ך וטעם דהא כללא הוא דלא חיישינן לקנוניא רק בנפל ואתרע . רק דעת הש"ך דאין כותבין לכתחיל' שטר אחר מחשש קנוניא דכתבו לו הפוסקים הובא בב"מ דף י"ט דכל חיישי' אם נפל חיישינן נ"כ לענין כתיבת שטר לכתחילה ע"ש . ובזה נסתלק תמיהות התומים שתמה על הש"ך מהא דב"ק נבי נשרף שט"ח דמקשי הש"ס אי דאיכא עדים לכתבי' ליה שטרא אתיינא ולדברי הש"ך הא יש לו היזק מנביית זמן ראשון ולוקי בנשרף בפני כמה עדים . ולפמ"ש לא קשה דאף אם נוקי בכך מ"מ אין לו היזק כיון שגובי' הוא מזמן ראשון ויכול ליקח תיכף אדרכתא על הלקוחות שקנו מזמן ראשון וכ"כ התומים בעצמו סק"ו ע"ש . וא"ל על הש"ך דא"כ גם מזמן שני יש לחוש לקנוניא שיכבוש השובר בשעת גובייגא די"ל דם"ל להש"ך דכל

חידושים

ט"ס הוא משא"כ במתנ' . סמ"ע : (אז) שנאבד . כלו' שאומר שנאבד אפילו אין ידוע בעדים שנאבד דנבי שטרי מקח ומתנ' ליכא למיחש למידי . ס"ך : (יח) לאו . כסמ"ס רכ"ג חזר מור"ם וכתב אפי' דיעלא וקשה הא כתבו הט"ז בסי' רכ"ה ס"ו דאין הטורסים נאמנים לומר פרעתי כיון שטר לוא' יוצא מת"י כו' ע"ש וכ"ל דשם מיירי שהודה הכ"מ שמג' לפלוני בידו דזהו מחשב שטר גמור אבל הוא קלת דוחק דא"כ ה"ל להסמ"ו לפרש וכ"ע ע"ש שהארכתי עכ"ל הסמ"ע (ובט"ז כתב וז"ל כ"ל לייסב דיש חילוק בין כותב לוא' דרך כלל לכותב לשון שטר וחילוק זה מזכר בסי' ר"ז בשיף כ"א אבל לענין הלכה אין להוליא ההיון נגד דעת הרשב"א ס"ס רכ"ג בזה ואין יפוי כח של שטר לוא' ומ"ש בהוכח' סי' מ"ג ס"ט ע"ש בדברינו : (שם וידוע זה בעדים) כ"ל דמ"מ יש תועלת בהטפסה בלא אלהדרו בלא עדים יש לו תקנה שיתבע את הלוה בע"פ אם יטענו פרעתי הרי נוף השטר קיים ויקח כתוב ותהיה טענת הלוה מב"ד שבעירו וכ"ם אם יטענו הלוה להד"ת ולא"ל יקח נוף השטר ויניח לא"ן הטופס דיש לחוש שמא יאבד הנוף השטר בדרך בלא עדים ולא יוכל ליהר פרעתיך ונתת לי נוף השטר ובטופס לא יוכל להטוע ואתיא"כ : (שם כלל שטר שטעפיסים מעתיקים כו') כנ"ל לגרוס וה"ק כל שטר שאחרנו שמטעפיסים שלהם אם הוא לצורך מעתיקים אותו בדרך זה ותה שהקשה הסמ"ע דהא לריך בית דין להעתיק שטר כמו בנמחק שטרות התם לאו משום העתק הוא דלריך ב"ד אלא משום דלריך והוזקקנו כו' : (שם אפילו בני עדים יכולים להעתיקו) בעל הסמ"ע הוסיף לאן בנוסח הס"ע אפילו הם קרובים זה לזה ואני אומר כבוד הרב הגדול במקומו תוכל אבל כאן יראה בנגה מהחת ידו המ"ם בב"י בשם ריב"ש אפי' בני עדים שתתומים הם קרובים ר"ל שהיה שם שלבם ומנים מהם הם קרובים זה לזה ובאמרו' דאלו אבינו הבני קרובים כאל' ונשאלו בני בארים וזה פשוט למעיין שם בריב"ש סימן תי"ג אבל בשני תתומים לחיד ליכא למ"ד שיהיה כשר בקרובים זה לזה בכל מידי דלריך עדים לרוכין להיות בארים ואלו לתוקן דבר זה מבגהות הסמ"ע כדי שלא יהיו נכשלים בו הדיינים לענין הלכה ומעשה : (בשם מהורר"ו ז"ל בשור סעיף י"ב כתב בעה"ת יש מהמורים כו') ש"ל ל"ל

הגהות אמרי ברוך

(סמ"ע סי"ק כ"ג) (") וכתבתי לשונו לקמן בסי' רכ"ג. כ"ב ישו"ם בס"ך :

פתחי תשובה

בן מעידים שנשרף . עבה"ע ועיין

ביאור הגר"א

ע"ם (ע"כ): [כ] אא"כ. כתובות שם וב"ק ל"ח ב':[כא]ודוקא. כנ"ל: [כב]אבל לין. כ"כ רשב"ם קע"ל א' ד"ה ואמר והטעם דלא ליפסו שטרא כדאמרי' תוזר בשטר כו': [כג] שטר. כנ"ל: [כד] הרי כו' והיתומים. ב"ב קיג ב' שניה כותבין שרשב"ם שם אע"ג דלא אחר אחם עידי ולא כתובו ואחדרה כתובו מגרע כתפ"ם .קל"ם ב' ועי' בס"ג בי' רכ"ה ס"ק פ"ובשם קע"ה א' ס"ת שהודה מו' תשוב דשם הודאה דכתיבה תשוי ליה שטר תשא"כ

טורי זהב

ב"ג (בהגה שטר לוואה) הקשה בשת"ע מהביא דסי' רכ"ה דשטר לוואה מוציל לערוף כו' אפי' מתשעבדי ולפע"ד ליישב דעת רמ"א דיש חילוק בין כותב לוואה דרך כלל לכותב לשון שטר וחילוק זה מזכר בסי' ר"ן בשיף כ"א אבל לענין הלכה אין להוליא ההיון נגד דעת הרשב"א ס"ס רכ"ג בזה ואין יפוי כח של שטר לוואה וכמ"ש בהוכח' סי' מ"ג ס"ט ע"ש בדברינו : (שם וידוע זה בעדים) כ"ל דמ"מ יש תועלת בהטפסה בלא אלהדרו בלא עדים יש לו תקנה שיתבע את הלוה בע"פ אם יטענו פרעתי הרי נוף השטר קיים ויקח כתוב ותהיה טענת הלוה מב"ד שבעירו וכ"ם אם יטענו הלוה להד"ת ולא"ל יקח נוף השטר ויניח לא"ן הטופס דיש לחוש שמא יאבד הנוף השטר בדרך בלא עדים ולא יוכל ליהר פרעתיך ונתת לי נוף השטר ובטופס לא יוכל להטוע ואתיא"כ : (שם כלל שטר שטעפיסים מעתיקים כו') כנ"ל לגרוס וה"ק כל שטר שאחרנו שמטעפיסים שלהם אם הוא לצורך מעתיקים אותו בדרך זה ותה שהקשה הסמ"ע דהא לריך בית דין להעתיק שטר כמו בנמחק שטרות התם לאו משום העתק הוא דלריך ב"ד אלא משום דלריך והוזקקנו כו' : (שם אפילו בני עדים יכולים להעתיקו) בעל הסמ"ע הוסיף לאן בנוסח הס"ע אפילו הם קרובים זה לזה ואני אומר כבוד הרב הגדול במקומו תוכל אבל כאן יראה בנגה מהחת ידו המ"ם בב"י בשם ריב"ש אפי' בני עדים שתתומים הם קרובים ר"ל שהיה שם שלבם ומנים מהם הם קרובים זה לזה ואמרו' דאלו אבינו הבני קרובים כאל' ונשאלו בני בארים וזה פשוט למעיין שם בריב"ש סימן תי"ג אבל בשני תתומים לחיד ליכא למ"ד שיהיה כשר בקרובים זה לזה בכל מידי דלריך עדים לרוכין להיות בארים ואלו לתוקן דבר זה מבגהות הסמ"ע כדי שלא יהיו נכשלים בו הדיינים לענין הלכה ומעשה : (בשם מהורר"ו ז"ל בשור סעיף י"ב כתב בעה"ת יש מהמורים כו') ש"ל ל"ל

בסס יש מהמורים בסער כ"ז: *ע"ש ח"ד שמפורש סס שמותיס לו העתק לאחר (*עי' בסמ"ע פי' הגה זו) ס"ל שמפרש סס כיון דאינו אלא גילוי מילתא בעלמא דהא אין נוהגין בו עד שיוציא נוף הסער: ע לשון הרמב"ם בפרק י"ד מהלכות מלוה ולוה וכתב ה"ס זה פשוט בכמה מקומות ואחד מהן בברייתא בפרק גם פשוט (דף קס"ח ע"ב) ושעמא משום דלא מצי א"ל שטרך

טורי זהב

לאמרינן איפכ' שייגיא ההעתקה ביד ב"ד שאם יאבד נוף הסער יעבה בהעתקו ד"ל עלה טובה קמל"ן דאם יוציך נוף הכסר עמו שמא יאבדמו בלא עדים ולא יוכל לגבות כי יטעון מלוה פרעתיך ולא יהא למלוה ראיה לסתור דבריו לכל אם נוף הסער ביד ב"ד אין מלוה יכול לטעון פרעתיך ע"כ: (בסס מהרש"ק אלה"ה) בב"י ד"ה מי שמחק סער תוכו וכו' עד וק"ל שאם היה יודעים עכו' ושנגב היא ביד מורינו ז"ל דוקא נם לר"י לריך לידע מה כתוב בסער אלא שלוקופיפי בא אף שיודעים מה כתוב בו היכא לימחק שמא הכל זיוף הוא ומלריך ג"כ שיכירו התימות ושמא תאמר דהוי עד מפי עד דבמכיר' הוי כמעידים בראו העדים שהעדו שפלוני חייב לזה מנה ואם כן ליבעי דוקא העדים שחתמו עלמן שיעידו כן ולא אחרים המכירים לזה כתב הריטב"א שהביא ר"י דשני עדים אחרים אלא אם אינו מועיל אם כתוב בו מפי עד כי על עיקר הכתב הם מעידים

פתחי תשובה

בסו"ת זכרון יוסף דף קי"ח ע"ג מ"ם בזה עש"ם: ג) לא בגיע. עבה"ט ועי' בתשו' ובב הכהן סי' י' מ"ם בזה:

ביאור הגר"א

בלוה יכול לומר בראתי: [כה] (ליקוט) ואם נאבד כו'. ומ"מ כ"מ שטופס אחר מותנין אפי' אם אינו בעדים ומשל"ב אם היה מוליך הסער ועסמ"ע (ע"כ): [כו] וכל סער. ומתנין. מעטה הכ"ל וכמש"ם שטרא דגל כו': [כז] ואפ"ל ב"ד. כל"ל בשלמא ב"ד אלימי כו' אבל כאן כלו שטרא הוא: [כח] ואפי' הן. נ"ל מהן וכמש"ל פי' מ"ה פי"ב ואם לאו תתקיים כו': [כט] מי שהיה. ב"ב קס"ח מי שבא. ופי' הגאונים והסור משום דגאמן פרעתי וכנ"מ פ"ז ב' משום דהוחזק ועתוס' ד"ה משום וה"ה לקנו יתוך זמן: [ל] אע"פ שקנו. ואפי' כו'. כנ"ל בפי' ל"ם ס"ה: [לא] ואפי' היה.

חושן משפט מא הלכות הלואה

היזק לגוה אז למוכר ולא חייסינן לזילי נכסי בהכי כסים בזה לורך למלוה ולוקח וכה"ג וכמו שהאריך מהרי"ק שורש קי"ו ע"ש: (טז) וידוע זה בעדי' אבל אין ידוע בעדים אין נותנין לו נוף הסער רק העתק אחר דאם יתנו לו נוף הסער חייסינן שמא יתבע תחלה בנוף הסער והלוה לא יסיס לב ליקח שובר שלא ידע שים עוד העתק ומה"ע מניח נוף הסער ביד ב"ד ולא בהפך שאם יאבד נוף הסער שלא בעדי' לא יתנו לו עוד שוב העתק מן ההעתק מטעמהשם'זו וכ"מ בסמ"ע והשתא מיושב מ"ש בב"ח ויש לדקדק דממ"ש וידוע זה בעדי' כו' שמעינן דאם אינו ידוע בעדי' אין נותנים לו א"כ הטעם' זו למה יקח סערו עמו אם יאבד יביא העדים שראו שנאבד ממנו ויכתוב לו סער אחר ע"כ ולפי מ"ש לק"מ דכשיקח סערו עמו חייסינן שמא יאבדנו שלא בעדים ושוב לא יתנו לו העתק וק"ל ועיין עוד בב"ח מ"ש בשם תשובת ן' לב: (יז) וכל סער שמטפיסי' כו'. עיין בסמ"ע: (יח) אלא אפי' ב' עדים כו'. כ' הסמ"ע וז"ל שם בריב"ם כ' עוד ז"ל ואפי' ב' החתומים על הסער ההטפסה קרובים זה לזה כשר' וה"ע כיון דלא מנביון ביה עד שיוציא נוף הסער נמצא דזה אינו אלא גילוי מלתא בעלמא וזה שהוספתי בפנים אפילו הן קרובי' כו' ע"ש עכ"ל ולא דק דהמעיין בריב"ם שם בשאלה ובתשובות ובהקדמה הראשונה וכן בסוף התשו' ומביאו ב"י לקמן סי' מ"ו מאו' כ"ו יראה דאינו מכשיר אלא כשאינן חתומי' ג' בהטפסה וב' מהחתומים קרובים זה לזה אבל לא כשאינן חתומי' רק ב' והם קרובים זה לזה דאז אין לו רק דין הטפסה בעד אחד ע"ם בריב"ם דמדמי לה להדיא לסער נמור שכ' הרמב"ם פ"ו מה"ע והמחבר לקמן סי' מ"ה סי"ב ולא כמ"ש בסמ"ע דהטפסה באני כיון דגלוי מלתא בעלמא הוא דזה ליתא בריב"ם כלל ע"ם וגראה שלשון הדרכי משה שכ' ואפי' בב' החתומי' כו' אטעייה להסמ"ע וט"ם הוא בד"מ והסר מ' ול"ל ואפי' ב' מהחתומים כו' וכן הוא בב"י ע"ש: (יט) מי שהיה לו חוב כו'. אלו

וכותבין בו שהוא העתק מנוף הסער אז גראה מתוכו שנוף הסער עדיין קיים ולא יגבהו שום ב"ד עד שיוציא נוף הסער ויכא המשפה שיגבה בו ויחזור ויגבה ואח"כ כתב עוד חידוש דלהעתקה כזו א"ל ב"ד וראיה לפרושו זה דהא דברי מור"ם בהג"ה זו המה מתשובת ריב"ם סי' שי"ג ושם מפורש בהשאלה והתשוב' כמ"ש וז"ל התשובה שם ואם יטעון אדם הרי במתנה זו יש בה אחריות ולא נתנה לכתוב באחריות תשובתי זו היא כשעושין שטר ממש כמו הסער הראשון אבל בהטפס' כיון שאומרי' בפי' שהטפיסהו מאחר כותבין אותו אות באות והדבר מוכיח מתוכו וליכא למיחש דעריף והדר עריף שהב"ד לא יטריפהו עם ההטפסה אחריות עכ"ל וכן הוא שם ג"כ בטענת הפולא ע"ם והביאו ג"כ בד"מ ומכ"ש וכ' עליו ז"ל והא דאמרינן דבשטר מכר שיש בו אחריות אין עושין לו שטר נמור אבל הטפס' שכתוב בו שהוא לגורך דבר מה כו' עכ"ל מוכח מל' דאפי' לכתחלה מותר להטפיס אפי' כשיש בו אחריות ואע"ג דכ' שם בד"מ אם הוא הזכירהו מור"ם כאן בהג"ה יש לומר דכאן בהג"ה נמשך אחר ריב"ם הכ"ל דגם כן לא כתבוהו שם בל' כנ"ל ובד"מ שכתבו היינו משום שמביא שם תשובת רשב"א שכתב בל' לגורך דבר מה כתבוהו ג"כ אדברי ריב"ם וס"ל דדעת ריב"ם ג"כ כן וסתמא כפרושו דמסתמא אין אדם טורח ומוציא ממון על הטפסת השטר אם לא בשם לו לגורך מה ודוק: כח וא"ל ב"ד כו' שם בריב"ם כתב עוד ז"ל ואפי' שניה החתומי' על הטפסה קרובים לזה לזה כשרה וה"ע כיון דלא

מנבין

[יט] בעדים. אבל כשאין בו עדים אין מחזירין לו נוף הסער דשמא עדיין בידו ההעתק בנוף הסער ואח"כ ההעתק ומ"מ הא ליכא למיחש שמא יגבה כ"פ בכסי ההעתקות דבל שכא לגבות בהעתק אינו גובה אח"כ יתן שובר ואז לא מצי לגבות עוד וגם להא לא חשבו שמא ימלא ההעתק ויגבה ראשונ' בהסער ואח"כ שנית בהעתק דבל שאבדו אלא מצי לגבות בדרך אז לא מחשבו שמא ימלא ההעתק ויגבה ראשונ' בהסער ואח"כ שנית בהעתק דבל שאבדו אלא מצי לגבות בדרך מסתמא תו לא חפש אחריו: כז וכל סער שמטפיסין ומעתיקין כו' דברים הללו א"א להולמן אם לא שתגיהם דהתחיל וכת' וכל סער שמטפיסין ומעתיקין ולא סיים וכת' מה דינו. ויש מגיהין ומוחקין וי"ו דומעתיקין ופרשוהו דבא ללמדינו שכל סער שמטפיסין

יטפסוהו בענין זה שיעתיקוהו אות באות כו' וקשה לדבריהן כיון דצריך לעשות כן לכל סער שמטפיסין א"כ למה סיים וכתב דא"ל ב"ד כו' דזה סותר למ"ש המחבר לפני זה דהב"ד יטפיסוהו דומיא דנמחק סערו ומדברי ע"ם נראה שהגיה ומחק וי"ו דואין לריכי' ב"ד כו' וס"ק וכל שאר שהטפיסוהו בענין זה שהעתיקוהו אות באות כו' אז א"ל ב"ד כו' וגם הכ"ה זו אינה נכונה בעיני דא"כ ה"ל לסיים ולכתוב א"ל ב"ד להעתקתו אלא כו' ולא הל"ל להעתקת סער דהא להעתקת סער קאי לכן נלע"ד להגיה ולמחוק הסי"ן של שמטפיסין וה"פ וכל סער ר"ל אפי' סער מכר ומתנה שים בם אחריות דמבואר לפני זה דאין מטפיסין אותו מחשש שמא יגבה ויחזור ויגבה היינו דוקא כשמטפיסין בל' סער נמור ואין נראה ממנו שהראשון עדיין קיים דאז יש לחוש שיגבה בו ויחזור ויגבה אבל כשמעתיקין אותו אות באות

המשפט

חידושים

היינו כשנותנים קיום ותוקף סער אבל סער כזה שמעתיקין אותו כוהכין בו שהוא העתק העתק מעתיקין דליכא חשש שיגבה ויחזר ר ויגבה כיון דשמא מתוכיה מתוכיה מזה דאפי' בעדים קיימים והוא תוך הזמן אינו גובה כשנאבד ע"ש ותמה אני עכ תמיהתו אשו בכתובה שם. כשנפל אינה גובה הכתובה הא קיי"ל דהשוטראחר מעשה ב"ד לא אמר כלום בב"מ דף י"ז. ועיין בתוס' ובפוסקים דאפי' במקום שכותבין כתובה ונאבד הכתובה אינו יכול לטעון פרעתי וע"כ הא דקתני שם בב"מ לא יחזיר לאו לענין גובייגא מיירי דודאי גובה הכתובה אפי' נפל רק דאין מחזירין לה השטר כשא"א לה לגבות עכשיו וכ"כ התוי בב"מ דף י"ז בד"ה השוטן אחר מעב"ד וז"ל הלבני ק' ור' נמי מפסיד דהא נאמן לומר פרעתי ק' מינו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך אם אין לה עידי הינומ' או אם אין לה עידי קידושין נאמן לומר פרעתי הכל במנו דאי בעי אמר אין את אשתי וכו' ע"ש וע"כ אין כונת' לענין אם היא רוצה עכשיו לגבות דעכשיו הא ליתי לה שום מנו כיון דהכתובה בעוכם וקקודם איריכיליכא למיחש דכתב לה כמ"ש התוס' דף ז' בד"ה כגון שהבעל מודה ע"ש ומכ"ש דאין לה מנו דאלמנה פשיט עידי קידושין. ועוד דלשון התוס' שכתבו דלענין מנה ומאתים נמי מפסיר וכו' משמע דהכוונה שתהי' מפסדת לאחר זמן כשלא תהי' הכתובה בידה ולא יהיה לה עידי הינומא או עידי קידושין אלא ודאי אף דהשוטן אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וא"נ לומר פרעתי אפי' נפל ונאבד הכתובה מ"מ כשהכתובה ביד אחר והבעל טוען שפרע ומסני נפלה הכתובה אף דאינו נאמנבטענתו שטוען פרעתי מ"מ אין מחזיריו לה הכתובה כשא"א לה לגבות עכשיו ואין מאלמין כחה יותר מכה שיש לה ותנבה במעשה ב"ד שבידה דומי' דמצא שובר דלא יחזיר א"א למלוה ולא ללוה אף דהמלוה נאמן בטענתו שטוען שממנו נפל לענין שגובה בשטרו כמ"ש הב"ש באה"ע סוף סי' ק"י ומ"מ אינו נאמן לענין שיחזירו לו את השובר דאולי יברר בעדים. וה"נ דכוותיה למה יחזירו לה הכתובה להחזיק כחה יותר ומכ"ש לחשו"ל שכתב בסקי"א דכתובה שביד הבעל הוא במקום שובר והרי אנו מסופקי' בכתובה זו אם מהאשה נפל והוא כשירה או מהבעל נפל ושובר היא ודאי דהדין נותן דלא יחזיר לא לזה ולא לזה. לקצת דומה נ"כ למי שטוען שקנה שטר"ח בלא קומים דאף שאינ' על החוב מ"מ לענין נגף הנייר נאמן. וא"צ להחזיר להרבה פוסקים או בטוען משכנתא על שט"ח דא"צ להחזיר נגף הנייר דהבעל כשטוען פרעתי טוען נ"כ על נגף הנייר שהוא שלו ויהיה איך שיהיה מפורש בדברי התוס' דלאו לענין נביית נגף הממון משתעי רק לענין החזרת השטר וא"ש דברי הש"ך דבש"ם לא מיירי רק לענין חזרת השטר אבל לענין גובייגא ודאי דגוב' בעידים תוך הזמן אבל כשאין עדים קיימין אף דבשט"ח כתוב שהוא תוך זמנו אין ראיה דהלוה יכול לומר שכתב לולות בזה השטר ולא לזה ע"ז השטר שהמלוה לא רצה להלוות לו על זמן זה והוצרך לכתוב שטר אחר ולזה אחר זמן. ובאמת אם העדי' אומרים שראו ההלואה שהיה בזה השטר שהכירוהו בט"ע הוי כעדים קיימין ומעידין שהוא ת"ז אף שאינן זוכרין הזמן מ"מ זוכרין שההלואה היה על זמן המבואר בשטר הנמצא. אמנם אשר נפרש דברי התו' דכיון דאין לה עידי הינומא ואינה יכולה לגבות בכח המעשה ב"ד רק בכח שטר אמרי' מדנפל איתרע כיון שלא נזהר לשומרו ודאי סרע דאי לא פרע היתה נזהרת לשומרו בשלמא בשאר מעשה ב"ד דא"צ כלל לשטר לא

התושן

וכזה מסיג דכיון שהעדים קיימים א"ב דל סער' מהכא לא יהא אלא מלו' מכירו בעדים דאינו נאמן לו' פרעתי תוך זמנו וכל הסוגיות דפ"ק דמציעא לא מיירי אלא דאיתר' סערא היכא שאין עדים לפנינו שמעידי' על הלוה' ופל הזמן ולא בא לזכות אלא מכח הסער ומ"ש ולא אתברר לנא דברי הש"ך דמה לי אם העדים עומדים לפנינו מגידים בע"פ או שאנו רואים את הלוה' והזמן מתוך הסער דהא הסער לא נפסל אלא דאייתי' לפרעון וא"כ הרי אנו רואין הלוה' והזמן שודאי אתא ואפ"ה מהמנו בו לפרעון מחמת ריעותא דנפילה א"כ אם העדים הגידו בע"פ נמי ניחוש ועוד ממקומו הוא מוכרע דהא מני עודה תחת בעלי וא"כ הרי אין סהדי על הכתוב' והזמן שעוד' תחת בעלי' ואפי' ליתי לה כתוב' כלל נוכה מהנו מנאי ב"ד הכתובן אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ואפי' ממשעבדי אע"כ ריעוה' ונפלי' מרע לחזק' דתוך זמנו ולמעש' ב"ד שהוא לפנינו וא"כ ה"ה לעדים שבע"פ דלא מהני. אבל לי נראה דמציקר' לא קשה דמלינו לי' לתוך זמנו לא חייסי' לפרעון והא דנני כתובה חייסי' לפרעון אפי' עודה תחת בעלה דהוא ודאי תוך זמנו היינו משום דנני כתוב' ב"מ בכל חזק' דתוך זמנו דהא קי"ל דמוך זמנו נפרע אלא בכתובה ואפי' מיחוסים והקשה בחבר"י פ"ק דכתו' וז"ל וא"ת אמאי דחיי' לארי אפי' כתוב דתן אין האלמנ' נפרעת מנכסי יתומים אלא בכתובה ושעמ' מכוס לרי אפ"פ אלא הגיע הזמן דהא לא

נתנה

[כא] כ"ד. בריב"ם כתב דאפילו ב' החתומים על הסער הטפס' קרובים זה לזה כשר וה"ע כיון דלא מנבין ביה עד שיוציא נוף הסער נמצא דזה אינו אלא גילוי מלתא בעלמא וזה שהוספתי אפילו כו' עכ"ל הסמ"ע וכתב עליו הש"ך דלא דק דהמעיין בריב"ם שם נראה דאינו מכשיר אלא כשחתומי' רק ב' והם קרובים זה לזה דאז אין לו רק דין הטפסה בעד אחד ע"ם בריב"ם דמדמי לה להדיא לסער נמור שכ' הרמב"ם פ"ו מה"ע והמחבר לקמן סי' מ"ה סי"ב ולא כמ"ש בסמ"ע דהטפסה באני כיון דגלוי מלתא בעלמא הוא דזה ליתא בריב"ם כלל ע"ם וגראה שלשון הדרכי משה שכ' ואפי' בב' החתומי' הוא דזה ליתא בריב"ם להסמ"ע וט"ם הוא בד"מ והסר מ' ול"ל ואפי' ב' מהחתומים כו' וכן הוא בב"י ע"ש: (יט) מי שהיה לו חוב כו'. אלו

נתיבות

משה"כ

בלוה וידוע שהיה בפקדון מיד המלוה דאל"כ יכול לטעון פרעתי: (יח) וידוע זה בעדים. אבל כשאין לו עדים אין מחזירין לו נוף הסער דשמא עדיין בידו ההעתקה ויגבה בהעתק ואח"כ בהעתק ואם אין עדים אם מ"מ ריוסרין לו העתק: ב' דל"ת דלמא יגבה בב' הטפסות דבשגוכה בהטפסה מחוייב ליתן לו סוכר: (יט) ויעידו לפניהם שנאבד. ול"ת דלמא ימלאנו דבשגלאבד בדרך אין מחפש אחריו: (כ) שמטפיסין. הסמ"ע הגיה מטפיסין ופי' אלא שאין מנפיסין סער מכר שים בו אחריות

משה"א

דבל העתקה שמעתיק יצא הקול על הלוא' מחודשת וא"כ הלקוחות אפסידי אנשייהו במה שקנו מזמן ב'. ומה שמוכיח הש"ך דינו מהא דנמחק דפסול באם לא קרעו השטר קשה לבאור' דהא שם ודאי איכא למיחש שיגבה קודם בנוף השטר ולא יכריחוהו ליתן שובר ואין לתרץ כמ"ש הש"ך בס"ק י"א דהשטר יהיה במקום שובר דהא בנמחק א"י אם הוא שטר כלל רק שהמלו' מביא עידי מחיקה דהיינו שמכירין השטר בטביעת עין ואולי לא יהי' ללוה עידי מחיקה דכונת הש"ך דכיון בנמחק שכותבין קיום וממילא לריקח שובר בנמחק: ט) וידוע זה בעדים. עיין תומים סקי"ב שהקש' דאם יהי' לו ב' הטפסות יש לחוש אולי ימכור שטר הטפסה לאחד בניסן והב' לא' באייר ויבוא זה הלוקח באייר לגבות ואח"כ יביא זה שבניסן ואף שיהיה ללוה שובר מלוקח איך פקע זכותו של לוקח ראשון ומחיקת לוקח שני אין מבטל זכותו של לוקח ראשון. ולפענ"ד הדבר פשוט דמבטל. וכמו שהשובר של המלו' מבטל כן נמי אם המלוה ציוה ליתן לאחד הפרעון שפרע לאותו שציוה המלו' ליתן הוי כפרעון למלוה. וה"נ כיון שמסר שטר הטפסה לגבות מהלוה הוי כאומר להלוה פרע לפלוני. כמ"ש התוספות בב"ק כ"ד ב"ד"ה רבה אמר. וה"נ הוי ממש דכותי' וכיון שפרע למי שאמר לו המלוה ששיעבוד הנוף בידו לפרוע הוי כאלו פרע לידו ממש ונפטר דלא ולא עדיף לוקח ראשון משיעבודא דרבי נתן בס' פ"ו דאם פרע להמלוה קודם שידע דנפטר כמבואר בסי' פ"ו סעיף ה': י) וא"צ ב"ד להעתקת שטר. וע' או"ת שתועלת העתקה הוא לענין אם טוען לא הי' דברים מעולם. והוא פשוט. דאלת"ה העתקה זו למה. ותמי' לי כיון שהעדים כותבין מדעת עצמן ולא בשליחות הלוה הא הוי מפי כתבם דהא אם העדים יכתבו מדעת עצמן שראו ההלואה אינו מועיל הי"נ אם כותבין שלא בידו ואפי' באותן עדים אמרינן דאין הזוהרין ועושין שליחותן וכ"ש עדים אחרים. וא"כ איך יועיל העתקתן. ונראה דהרשב"א בתשובה סי' אלף רי"א כתב בכלל דין אומת אין העדים יכולים לכתוב שלא בשליחות. וכ' דכל היכא דמחייב בשל עצמו כגון במוכר או בנותן בשלו אין כותבין שלא מדעתו וכן אפי' כמודה שלוה כבר. מ"מ כיון שמתרב' החיוב ממלוה ע"ם למלוה בשטר אין כותבין שלא מדעתו ע"ש שהאריך. וא"כ כשמעתיקין ממלוה בשטר שאין מתרבה שום חיוב גם ליכא בזה שום אפושי שטרי כיון שנכתב בו שהוא העתק ודאי דכותבין שלא מדעתו. אכן נראה דזהו לפמ"ש הרשב"א שם. ולדבריו מודעא ומחאה מדינא. ונראה דס"ל כמ"ש התוספות בכתובות הביאם הש"ך בסי' ל"ט סק"ט דכל שהוא בנוסח שטר לא ש"ך מפי כתבם אבל לפמ"ש התוספות בב"ב ובשאר דוכתי דמודעא ומחאה היא רק מתקנה ולא מדינא אפשר לאין העתקת עדים מועיל כלל. ונראי דהעיקר דזה לא הוי מפי כתבם דהא קיי"ל דכותבין מתנה יאאין בו אחריות כמה פעמים ולא הוי מפי בתבם: וכ' הרמב"ן הטעם בחי' לפנהדרין כיון דאין חשטר מרבה הויב על השטר הראשון שנכתב בשליחות הרי כאלו נכתב בשליחות ולא הוי מפי כתבם ע"ש רק כתבתיו בשנוי לשון וה"נ דכתו': יא) ועדיין לא הגיע הזמן עש"ך סקי"ט דמסיק דאם העדים קיימין ואומרין שהוא עדיין תוך זמן דאין הלוה נאמן דדל שטרא מהכא הא איכא עידי תוך זמן וכו' ובתומים הקש' דהא בכתובה אפילו עודה תחת בעל' לא יחזיר אף על גב דשם אנן סהדי שהוא תוך הזמן גם בשום מקום לא מחלק השים בין אם יש עדים שהוא ת"ז או לא בשטר שנפל ע"ש. ולפענ"ד נראי' דהקיעור כהש"ך דודאי אין לומר בשטר שנפל דחזקה שנפרע מחמת שלא נזהר לשומרו דאימר נאבד באונס רק הששא

פצות

ס' מא א) המוב לזמן כ"כ הרמב"ם בפ' כ"ג מהל' מלוה והרא"ש הסיג וכ' שזהו תיש מאחר שהוא תוך זמנו למה לא יגבה ויכתו' שובר גם בפ' י"ד כ' הראב"ד על דברי הרמב"ם אין זה מחוור ומלמדן ובסבוב' מיהא יטול והרא המגיד האריך לשמו' על הראב"ד וכ' שכל הסוגיות' פ"ק דמציע' והמשניות מוכיחות דאפי' תוך זמנו אין מחזירים שטר שנפל כו' עד שאני תמו' למה תלה הרמב"ם דין זה בהולאות רבותיו ואין להתעקש ולו' דדין כפיל' אינו תוך זמנו דראיות מוכיחות יש בס"ם דאפי' בתוך זמנו הוא ע"ם ובנ"ת שטר כ"ח כ' דטובא קמ"ל הוראות רבותיו אפי' תוך זמנו ומקום דבס"ם אינו מוכח תוך זמנו די"ל דנפל לאחר זמן וע"ם ובס"ך האריך להסיג והביא ראיות המוכיחות דמיירי אפי' תוך זמנו ע"ם אלא דבכל ראיותיו אינו מביר אלא הראי' שהבי' בסוגי' דשניים אדוקים בשטר דף ז' דפריך בהא דתני גבי שטר שנפל ר"י או' הרי הוא בחזקתו ולא חייס ר"י לפרעון והתני' מלא שטר בתוב' בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאם אין הבעל מודה לא יחזיר ר"י או' עוד' תמ'. בפל' יחזיר ומשמע דלרבנן דחייסי לפרעון כיפא ואפי' בכתיב' דהוא תוך זמנו דלא ניחנה בחזק' לגבות מחייס כ"ם בסע"ח וע"כ כ"פ אלא בכתוב' דלא ניתן לגבות מחייס אבל בשטר תוך זמנו לא פליגי תו"ם בס"ם שנפל' דגם הראב"ן מודה בשטר שנפל אפי' תוך זמנו חייסי' לפרעון ואינו משיג על הרמב"ם אלא במ"ש פי"ד והרי העדים קיימים וכו'

[יא] בעדים. אבל כשאין בו עדים אין מחזירין לו נוף הסער דשמא עדיין בידו ההעתק ויגבה בנוף הסער ואח"כ בהעתק ומ"מ הא ליכא למיחש שמא יגבה כ"פ בכסי ההעתקות דבל שכא לגבות בהעתק אינו גובה אח"כ יתן שובר ואז לא מצי לגבות עוד וגם להא לא חשבו שמא ימלא ההעתק ויגבה ראשונ' בהסער ואח"כ שנית בהעתק דבל שאבדו אלא מצי לגבות בדרך אז לא מחשבו שמא ימלא ההעתק ויגבה ראשונ' בהסער ואח"כ שנית בהעתק דבל שאבדו אלא מצי לגבות בדרך מסתמא תו לא חפש אחריו: כז וכל סער שמטפיסין ומעתיקין כו' דברים הללו א"א להולמן אם לא שתגיהם דהתחיל וכת' וכל סער שמטפיסין ומעתיקין ולא סיים וכת' מה דינו. ויש מגיהין ומוחקין וי"ו דומעתיקין ופרשוהו דבא ללמדינו שכל סער שמטפיסין

באר

[כא] כ"ד. בריב"ם כתב דאפילו ב' החתומים על הסער הטפס' קרובים זה לזה כשר וה"ע כיון דלא מנבין ביה עד שיוציא נוף הסער נמצא דזה אינו אלא גילוי מלתא בעלמא וזה שהוספתי אפילו כו' עכ"ל הסמ"ע וכתב עליו הש"ך דלא דק דהמעיין בריב"ם שם נראה דאינו מכשיר אלא כשחתומי' רק ב' והם קרובים זה לזה דאז אין לו רק דין הטפסה בעד אחד ע"ם בריב"ם דמדמי לה להדיא לסער נמור שכ' הרמב"ם פ"ו מה"ע והמחבר לקמן סי' מ"ה סי"ב ולא כמ"ש בסמ"ע דהטפסה באני כיון דגלוי מלתא בעלמא הוא דזה ליתא בריב"ם כלל ע"ם וגראה שלשון הדרכי משה שכ' ואפי' בב' החתומי' הוא דזה ליתא בריב"ם להסמ"ע וט"ם הוא בד"מ והסר מ' ול"ל ואפי' ב' מהחתומים כו' וכן הוא בב"י ע"ש: (יט) מי שהיה לו חוב כו'. אלו

מגבין ביה עד שיוציא נוף הסטר נמצא דזה היינו אלא גלוי מלתא בעלמא (וזה שהוספתי בפנים אפי' כו') ע"ש: כט ולפיכך קרע הסטר *וכתב ב"י ס"ג בשם הריטב"א דדוקא במלוה דאיכא למיחש לפרעון אמרי' כן משא"כ בסטר מתנה שכ' לו ליתן לאחר זמן ונקרע תוך הזמן יעידו העדים שנקרע הסטר ויעשה לו מעשה ב"ד דליכא למיחש לפרעון ולמחילה דהא אף אם אחזיר הסטר לא נתבטלה המתנה עכ"ל ד"מ י"ב: ל אין הלוה נאמן כו' ואע"ג דאין זה שלים ממש דהא המלוה לאוד שפקידו מ"מ נאמן במינו דהיה מחזירו לו בינו לבינו ועפ"ר שם כתבתי דל"ת מזה אמ"ש העור בשם הרא"ש בסי' מ"ח סי"ד: לא מסתמא הם בחזקת אבודים וכותבין לו סטר אחר. פירוש אפי' באחריות *והיינו בידוע שהיה שם שטרותיו ואף הרשב"א שהעדים כותבין בלא אחריות היינו כשאין ידוע בהיו שם שטרותיו כ"כ בד"מ ס"ס זה ע"ש: אפי'

שטר ואינו בידו ב) אם טען הלוה פרעתיו נאמן ונשבע היסת שפרעו שאנו חוששין שמא פרעו כט ולפיכך קרע השטר (כג) או [כג]שרפו (ב)ואפי' היה השטר יוצא מתחת ידי אחר והלוה פ טוען ממני נפל אחר שפרעתי [כד] אע"פ שהוא בתוך זמנו נשבע היסת ונפטר שכיון שאין השטר ביד המלוה אין שם חזקה אין אדם פורע (כה) בתוך זמנו (כא) ג [כה] אבל אם הפקידו המלוה אצל אחר והוא יוצא מתחת ידי הנפקד ל (כב) אין הלוה נאמן לומר פרעתי וממני נפל ואתה מצאתו שלא הפקידו אצלו בעדים ק: הגה [כד] מי שהיו שטרותיו בתיר שנגנבו *כרכוס לא מסתמא הם בחזקת אבודים ר (כד) וכותבין לו שטר [כד] אחר [כה] ואפי' הגוה עומד ומוחה אין מסגיחין בו (מהרי"ק שורש קי"ו): שכותבין

הרמב"ם דין זה בהורחות רבותיו ואין להתעקש ולו' דדין נפלי' אינו בתוך זמן הרחות מוכיחות יש בס"ם דאפילו בתוך זמן היה וכמה שכתבו המפרשים הנ"ל עכ"ד ומתוך כך סולרך הכ"מ פי"ד לומר שדברי הרמב"ם בהורחות רבותיו הם כשאינו ידוע שנפל אלא ביולא מתחת ידי אחר ואין אותו אחר זוכר איך בא לידו דאילו בידוע שנפל לא היה תולה בהורחו' רבותיו ולא היה משינו הראב"ד עכ"ל וכ"כ הב"ח ס"ס זה וזה ודאי ליתא דמה לי נפל ומה לי יולא מתחת ידי אחר הא בכולה סוגיא דפ"ק דמציעא משמע דאין חילוק בזה ועוד שהרי הרמב"ם כתב שם כן הורחת רבותיו נבי אבד השטר ואינו לפנינו כלל דגרע אפילו מנפל וגם אזה הביא הראב"ד שם להדיא וכתב אין דין זה מחוור ומלובן וגם מה שכתב בספר ג"ת שטר כ"ב דהורחת רבותיו היה בתוך הזמן דלא משמע בש"ס מידי די"ל דדוקא בנפל לאחר זמנו אין מחזירין השטר אין זה אלא פתלתול ועקום דודאי דברי ה"ה נכוני בזה דכולה סוגיא דפ"ק דמציעא מוכח דאפילו תוך זמנו אין מחזירי' למלו' בנפל דמדאמרינן התם בכולה סוגיא דעלה דמתניתין דמלא שטרי חוב כו' שתמא דלא יחזיר ולא מפלגינן בין תוך זמנו או אחר זמנו וגם מדאמרינן התם דף ט"ז ע"ב אמר רב עמרם אף אנן נמי תניא וכל מעשה בית דין הרי זה יחזיר כו' ותו איתיביה ר' ירמיה לרבי אבהו מכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר כו' ולא משני דהתם מיירי שלא הגיע הזמן ותו מוכח כן ברים פ"ק דמציעא בסוגיא דשני' אדוקין בשטר דף ז' ע"ב דפריך התם אמאי דקתני גבי שטר שנפל ר' יוסי אומר הרי הוא בחזקתו ולא חיים ר' יוסי לפרעון והתניא מלא שטר כתובה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה' אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה ר' יוסי או' עודה תחת בעלה יחזיר לאשה כו' משמע דלרבנן דחייסי לפרעון ניחא דחייסינן אפי' בכתוב' שלא הגיע זמנה מחייס וכל שכן בשטר חוב שלא הגיע ז"פ (ואע"ג דקתני התם בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה בגוונא דליכא למיחש לקנוניא כגון שאין בה אחריות נכסים כמ"ש הריטב"א והכ"י שם להדיא אבל משמע תיהת דחייסינן לפרעון אפילו תוך זמנו כשנפל) וע"כ לא פליגי אלא בכתוב' שלא ניתנה כלל לגבות מחייס אבל בשטר תוך זמנו לא פליגי וכן כתב הריטב"א שם וז"ל ושטר כתובה כו' ר"י היא פי' ואע"ג דבשטר בעלמא חיים ר"י לפרעון ואפילו בנו זמניה דשתמא קאמר נפל ליד דיין לא יוציא עולמות ולא פליג בין תוך זמנו בין לאחר זמנו כי היכא דפליג בכתוב' וה"מ משום דשטר דעלמא לפרעון קיימא ואע"ג דלא עביד אינם דפרע נו זמני' אפשר דפרע וכיון דנפל חייסינן משא"כ בכתובה כו' עכ"ל וכ"כ הנ"י רים פ"ק דמציעא שם וז"ל וטעמא דמלתא דלא נתנה כתובה לגבות מחייס ומ"ה לא אחרע משום נפילה אבל בשט"ח אמרינן לקמן דאפילו אם על השטר וכיון שנפל איתרע לה ההלואה ונופה והלכך אפי' העדים קיימים ומ"ה לא סי' אלף ע"ג הובאה בב"י לעיל סי' ל"ט מחו' י"ג שאפי' העדים מעידים שהוא תוך זמנו נאמן לומר פרעתי תוך זמנו הכא גרע כיון שהעדים עשו שטר ופסקו המחבר לעיל סי' ל"ט ס"ה וזה דעת המחבר ר"ח. אבל אין דין זה מוכרח בש"ע ושאר פוסקים וכ"ע לדינא די"ל דמצי למימר המוחזק קיים לי כהראב"ד ודו"ק: (כ) ואפילו היה השטר כו'. ע"ל סי' ס"ה ס"ב: (כא) אבל אם הפקידו כו'. ע"ל סי' נ"ו סק"ה: (כב) אין הלוה נאמן לומר פרעתי כו'. כתב הסמ"ע ואע"ג דאין זה שלים ממש דהא המלוה לאוד הפקידו כו' ואין לשונו מדוקדק דהא אפי' אם המלוה לאוד מסר לידו הוי שלים כמ"ש הבעה"ת והרב לקמן סי' נ"ו סס"ב וע"ש:

פסיל

באר

הרמב"ם ז"ל והראב"ד השיג עליו ופי' הש"ך דע"ז משיג הראב"ד דכיון שהעדים קיימי' ואומרים שהוא תוך הזמן דל שטרא מהכא לא יהא אלא המלוה לחכירו בעדי' שאינו נאמן לו' פרעתי תוך הזמן כמ"ש כל הפוסקי' בסי' ע"ח. וכ"ל דאע"ג דבלא שטר אינו נאמן כו' פרעתי תוך זמנו הכא גרע כיון שהעדים עשו שטר נמצא שעיקר ההלואה היתה על השטר וכיון שנפל איתרע להו ההלואה נופה והלכך אפילו העדי' קיימים נאמן לומר פרעתי וכיולא בזה פסק המחבר בסימן נ"ט ס"ה ע"ש אבל אין זה מוכרח

נתיבות

משה"כ בהעפסה. אבל אם לא היו רק ג' והיו קרובים או אפי' ג' ונודע שהקרוב לא יתם לתילוי כל העפסה פסול: (כב) לו שרפו ובשטר מתנה שנקרע ולא הגיע הזמן שנתן לו מהיום ולאחר מיתה ושונין כי מחל לו מתנתו ולכך נקרע אינ"ל והולכין

משה"א

אתרע כח המעשה ב"ד כנפילת השטר אבל כל דבר שהיא באה לגבות בכח השטר מה שא"י לגבות בכח מעשה ב"ד אמרי' מדנפל איתרע וכיון שלא נזהרת בשמירתה פסול הוא וגם י"ל (כשאין לו עידי הינומא י"ל דהבעל סמך אמנו שיכול לטעון) כיון דהעיקר הוא דבעל א"ג לטעון פרעתי נגד מעשה ב"ד משום דהי' לו ליקח שובר והכא כשאין לו עידי הינומא י"ל דהבעל סמך אמנו שיכול לטעון כמ"ש הסמ"ע סי' מ"ד סק"ב. אמנם מלשון התוס' מבואר דאף שתוכל לגבות עכשיו מ"מ אינו מחזיר לה הכתובה משום דמסיד לכן ברור כמ"ש ובקצה"ח תי' קושיית התומים דבכתוב' כיון שהוא תנאי ב"ד חיישינן לצררי שפי

קצות

ניתנה כתובה לגבות מחיים וי"ל דשאני אלמנ' כיון דבתנאי ב"ד אית לה חייסי' לצרי אפי' בתוך זמן דאמרי' פ' הנשא בנות כיון דבתנאי ב"ד קא אכני אימר לצרי אתפסיכו וכ"כ תו' שם ובפרק השולח פ"ם. וא"כ לפי"ז נבי כתובה לא שייך כלל דין דתוך זמנו כיון דחייסי' לצרי נבי כתובה אבל בשטר מלוה דלא חייסי' לצרי וכמ"ש אשר"י שם דכי היכי דלא פרע אינם נו זמניה ה"נ לא מפקם לצרי והא דאשה נוכה בכתובה לאו משום חזקה דתוך זמני' דחזקה ליתא דחייסי' לצרי אלא משום שטרא דנקט לו מעשה ב"ד דהוה כמאן דנקט שטרא וכיון דאינו אלא מכוח שטר ונפילה מרע לשטרא להכי אינו נוכה אפי' עודה תחת בעלה לרבנן אבל בהנאה דחזקה דתוך זמנו מועיל מצינו לומר דנפילה לא מרע לחזקה דתוך זמנו דאם אמרו בשטר לא אמרו בחזקה דתוך דאליס טובא דנוכה אפילו מיתומים קטנים ומש"ה דוקא בכתובה פליגי רבנן ור"י אבל בעלמא מודו רבנן דתוך זמנו נוכה ואע"ג דמהרש"ך כ' בחלק ג' סי' מ"א בכתובה שאתה בה הבעל בנא עדי' דנודה מן היורשין כל שהוחזק כמ"י ולא טענינן ליתמי פרוע משום חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו ע' שם אלמא ס"ל גם נבי כתובה דין דתוך זמנו וכ"ל לדבריו אף על גב דבכתובה בני ובעלמא תוך זמנו א"ל שבועה היינו משום שאם לרי הלריכה שבועה אבל בשבועה עכ"פ נשתלק אשם לרי וקאי חזקה דתוך זמנו וא"כ אין האשה נוכה מחמת השטר לאוד אלא גם החזקה דתוך זמנו אית לה אלא דלריכה שבועה אבל אין דברי מוהרש"ך מוכרחין וכבר השיב עליו המשנה למלך פי"א מהל' מלוה ז"ל מ"ש מוהרש"ך דכתובה שאתה אינה הבעל כו' דחזקה לא עביד אינם דפרע נו זמני' והרב גיין ליה כאינו אבלה מהר סיני ולדעתי יש לדון בדבר הרבה

(חו"מ ח"א)

באר

הרמב"ם ז"ל והראב"ד השיג עליו ופי' הש"ך דע"ז משיג הראב"ד דכיון שהעדים קיימי' ואומרים שהוא תוך הזמן דל שטרא מהכא לא יהא אלא המלוה לחכירו בעדי' שאינו נאמן לו' פרעתי תוך הזמן כמ"ש כל הפוסקי' בסי' ע"ח. וכ"ל דאע"ג דבלא שטר אינו נאמן כו' פרעתי תוך זמנו הכא גרע כיון שהעדים עשו שטר נמצא שעיקר ההלואה היתה על השטר וכיון שנפל איתרע להו ההלואה נופה והלכך אפילו העדי' קיימים נאמן לומר פרעתי וכיולא בזה פסק המחבר בסימן נ"ט ס"ה ע"ש אבל אין זה מוכרח

נתיבות

משה"כ בהעפסה. אבל אם לא היו רק ג' והיו קרובים או אפי' ג' ונודע שהקרוב לא יתם לתילוי כל העפסה פסול: (כב) לו שרפו ובשטר מתנה שנקרע ולא הגיע הזמן שנתן לו מהיום ולאחר מיתה ושונין כי מחל לו מתנתו ולכך נקרע אינ"ל והולכין

משה"א

אתרע כח המעשה ב"ד כנפילת השטר אבל כל דבר שהיא באה לגבות בכח השטר מה שא"י לגבות בכח מעשה ב"ד אמרי' מדנפל איתרע וכיון שלא נזהרת בשמירתה פסול הוא וגם י"ל (כשאין לו עידי הינומא י"ל דהבעל סמך אמנו שיכול לטעון) כיון דהעיקר הוא דבעל א"ג לטעון פרעתי נגד מעשה ב"ד משום דהי' לו ליקח שובר והכא כשאין לו עידי הינומא י"ל דהבעל סמך אמנו שיכול לטעון כמ"ש הסמ"ע סי' מ"ד סק"ב. אמנם מלשון התוס' מבואר דאף שתוכל לגבות עכשיו מ"מ אינו מחזיר לה הכתובה משום דמסיד לכן ברור כמ"ש ובקצה"ח תי' קושיית התומים דבכתוב' כיון שהוא תנאי ב"ד חיישינן לצררי שפי

קצות

ניתנה כתובה לגבות מחיים וי"ל דשאני אלמנ' כיון דבתנאי ב"ד אית לה חייסי' לצרי אפי' בתוך זמן דאמרי' פ' הנשא בנות כיון דבתנאי ב"ד קא אכני אימר לצרי אתפסיכו וכ"כ תו' שם ובפרק השולח פ"ם. וא"כ לפי"ז נבי כתובה לא שייך כלל דין דתוך זמנו כיון דחייסי' לצרי נבי כתובה אבל בשטר מלוה דלא חייסי' לצרי וכמ"ש אשר"י שם דכי היכי דלא פרע אינם נו זמניה ה"נ לא מפקם לצרי והא דאשה נוכה בכתובה לאו משום חזקה דתוך זמני' דחזקה ליתא דחייסי' לצרי אלא משום שטרא דנקט לו מעשה ב"ד דהוה כמאן דנקט שטרא וכיון דאינו אלא מכוח שטר ונפילה מרע לשטרא להכי אינו נוכה אפי' עודה תחת בעלה לרבנן אבל בהנאה דחזקה דתוך זמנו מועיל מצינו לומר דנפילה לא מרע לחזקה דתוך זמנו דאם אמרו בשטר לא אמרו בחזקה דתוך דאליס טובא דנוכה אפילו מיתומים קטנים ומש"ה דוקא בכתובה פליגי רבנן ור"י אבל בעלמא מודו רבנן דתוך זמנו נוכה ואע"ג דמהרש"ך כ' בחלק ג' סי' מ"א בכתובה שאתה בה הבעל בנא עדי' דנודה מן היורשין כל שהוחזק כמ"י ולא טענינן ליתמי פרוע משום חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו ע' שם אלמא ס"ל גם נבי כתובה דין דתוך זמנו וכ"ל לדבריו אף על גב דבכתובה בני ובעלמא תוך זמנו א"ל שבועה היינו משום שאם לרי הלריכה שבועה אבל בשבועה עכ"פ נשתלק אשם לרי וקאי חזקה דתוך זמנו וא"כ אין האשה נוכה מחמת השטר לאוד אלא גם החזקה דתוך זמנו אית לה אלא דלריכה שבועה אבל אין דברי מוהרש"ך מוכרחין וכבר השיב עליו המשנה למלך פי"א מהל' מלוה ז"ל מ"ש מוהרש"ך דכתובה שאתה עליה הבעל כו' דחזקה לא עביד אינם דפרע נו זמני' והרב גיין ליה כאינו אבלה מהר סיני ולדעתי יש לדון בדבר הרבה

המשפט

חידושים

העדים לכ"ד וכותבין לו שטר אחר: (כג) בתוך זמנו. והראב"ד חולק וסבירא ליה דבשהעדים קיימין אמרינן דל שטרא מהכא ונוכה בעדים האומרין שהוא תו"ז. ופייס הש"ך המוחזק יכול לומר קיים לי כהראב"ד: (כד) וכותבין לו שטר אחר. פי' הסמ"ע אפי' באחריות:

ביאורים

כמבואר בש"ס ובפוסקי' לענין שבועה וה"ה הכא נגד תוך זמנו חיישינן בכתובה טפי ולא נהירא דחשש צררי הוא רק לענין שבועה אבל לענין פירעון ודאי דלא חיישינן בכתובה כלל דהא הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כמ"ש השטה מקובצת בב"מ דף ז' ושם נבי מצא כתובה ע"כ מיירי בתוס' כתובה כמ"ש השי"מ שם או כשיש לו מנו דאלמנה נשאתיך כמ"ש התוס' ב"מ דף י"ז ועוד עיקר הוכחה שלהם מתי' ראשון שבב"מ דף ז' דאמר משום פרעון ולא משום צררי ומדמה שטר חוב לכתובה ע"ש לכן העיקר כמ"ש:

החושן

שהרי התו' הקשו כו' וכיון דלענין שבועה פקעה החזקה דרים לקים נבי כתובת אשה ה"ה לענין פרעון ונשאר ככת"י דעלמא עכ"ל. וע"ש במ"ל שכ' דשמוך למיתה אתפסה לה צרי אבל הוא תלוי במחלוקת הפוסקים וכשני תירוצים שכתו' ודעת כמה פוסקים ד זפי' מת פתאום נמי חייסי' לצרי וא"כ לא קשה מידי מכתובה על דברי הראב"ד ונם הרמב"ם הוכרח להכיא דין המחודש הזה בשם רבותיו משום דנבי כתובות אשה פקעה חזקה דתוך זמנו לגמרי וכן משמע מלשון הש"ס שם דאמרו ר' יוסי לדבריה' דרבנן קאמר כו' אלא לדידכו אודי כי מיתת בעודה תחת בעלה דיחזור לאשה דלאו בת פרעון ואמרו לי' רבנן אימר צרי אתפסי' וע"ם ולמה הוצרכו רבנן לצרי הא נהי דעודה תחת בעלה לאו בת פרעון מכל מקום בנפילה מרע לכל החזקות והשטרות ולדברי הראב"ד ניחא דתוך זמנו לא מרע ולכך קאמר ר' יוסי אודי לי מיתת בעודה תחת בעלה דלאו בת פרעון וקאמרי ליה רבנן בכתובה לא שייך חזקה דתוך זמן דאימר צרי אתפסי' אבל בהלוות' דליכא למיחש לצרי וכמ"ש באשר"י נם רבנן מודו דיחזיר וי"ל לדעת הרמב"ם וק"ל: ב) אם טען הלוה פרעתיו כ' הטור אבד שטרו ותבע את הלוה בב"ד ואמר להד"ם ועדים מעידים שהוא וכתבו שטר למלוה הוחזק כפרן ובוב אינו נאמן לומר פרכתי והוא מש"ם פ"ק דמציע' דף ט"ז שבתי בריה דר' מריוסו כ' איטלא דמלתא לבלתיה בכתובה וקיבלה עליה ואירכם כתובתה א"ל להד"מ אמו שבדי אשהידו ביה דכ' לה א"ל ר' חייא זיל הב לה הדר אמר פרעתי א"ל רבי חייא הוחזקת כפרן לאותה איטלא זיל שלים וכ' הנ"י שם ופשוט הוא שדין הכתובה ודין השטרות שוין בדין זה ע"ם ועמ"ש בסי' ס"ה סעיף ו' ולפי מ"ש שם בשם מידושי הגאון מוהר"ב אשכנזי ליכא ראיה

בידי מאי בעי: פ שם בשם הורו רבותי לף שהראב"ד השיגו שם הרב המגיד תמה עליו מה ראה הרב על בכה וכתב שכולה סוגיא דפ"ק דב"מ (דף ז' ע"ב) והמשניות (שם דף י"ב ע"ב) מוכיחות דאפי' תוך זמן אם נפל לא מחזירין אותו לא למלוה ולא ללוה ל עור וכתב הכ"י שנא לבאר דברי רבינו ודברי שנראה שם ק נאמן הנפקד נמנו שהיה מחזירו לו בינו לבינו עור *פי' תלור שביחזקאל מתרגמינן כרכומא ר היינו בידוע שהיו

טורי זהב

ולא על המנה וזה עדות נמור וקיום נמור וה"ז כאלו העדות נתברר לפנינו שהיה לפלוני שטר מכר או מתנה כו' ומ"ש הברייתא והוזקקו לעדותם פי' לעדות המעידים שמכירין התחימות ונקרא בשטר וכתחימות וכך פי' רי"ו להדיא וכך יש לפרש דעת הרמב"ם והלא כמ"ת ודעת רמב"ם ור"י שוין בכ"ל ברור ודו"ק: (כא"ה עד אלא אמרינן עשו עדיס שליחותן וכו') ול"ע לייסב דהא בגמרא אמרינן להדיא בשלמא ב"ד אלימא וכו' אלא עדיס שעשו שליחותן כו' ומסיק דאינן חוזרין לעשות שליחותן ומזה הוליאו כל הפוסקים דאין עדיס חוזרים לעשות שליחותן ע"ם על מתני' דמי שפרע מקלת חובו ושמא סבור' ליה לרא"ש דמזמן שני כותבין אף העדיס ועי' לעיל סימן נ"ד סעיף ח' בב"י כמ"ש בשם הרא"ש ודו"ק מי' שם: (בטור עא"ע וכן בשערי מקח וממכר וכו') צריך לקרוא הראשון או לכתוב בפירוש בשני קאי אמכר דאלו בתתנה אין צריך לכתוב זה הלשון אלא שטר מתנה בשתם דבמכר אמרינן אחריות טעות סופר ולא במתנה אלא אגב מכר נקט מתנה וכן משמע בסמ"ע סעיף קטן כ"ח ק"ל ע"כ מהרש"ק):

ביאור הגר"א

כ"מ י"ב ח' ב': [כב] אע"פ שהוא. כנ"ל שם:[כג] אבל אם. שנה' ל"ח ח':[כד]מי שהיו. נטין כ"ח ב' ועל שפיכה כו': [כה] ואפי'. כנ"ל עושין לו קיום. ובב"ב קי"ב ב' מקיימין ואפי' כו':

מב (א) פסול אפי' לגבות בו לאלתר. כ"כ הטור וז"ל ואם כתבו עליו פסול אפי' לגבות בו לאלתר כו' ור"ח מכשיר אם בא לגבות בו מיד ולא הזירא לא"א הרא"ש ז"ל עכ"ל ודבריו צ"ע כי מהרא"ם לא משמע כן דז"ל הרא"ש ור' יוחנן אמר אפי' בשטרות כו' ובהא לית הלכתא כר"י משום דפריך מתמא דס"ם לעיל נבי שטרות והא בעינן כתי' שאינו יכול להזדייף וכן פסק רב אלפס ור"ח ז"ל פסק הלכה כר"י אף בשטרות ולא מסתבר ועוד יש לפרש דדוקא בניטין הוא דמכשיר ר"י מכאן ועד עשרה ימים אבל בשטרות שיש הרב' תנאים וחילוקי עניינים רבים לא דכיר' ודוקא לאלתר מכשיר ואתיא ספיר כר"י הא דפריך והא בעינן כתב שא"י להזדייף עכ"ל הרי דר"ח לא הזכיר מלאלתר וא"כ למ"ש הרא"ש בתשקנתו ועוד יש לפרש כו' יכול להיות שמשכים לדברי ר"ח דהלכה כר"י בבא לגבות לאלתר (גם דברי הב"ח בכאן תמוהים שכ' דס"ל להטור פי' בתרא עיקר ולהרא"ש דפסק כר"א משום דסוגיא דס"ם אזלי כותיה כו' דהא לפי' בתרא לא אזלי סוגיא כר"א ופסיר אתיא סוגיא אף כר"י וכמ"ש הרא"ש) וכן משמע בר"י כ"ד ח"ב שכתב וז"ל ור' אלפס פסק כי הוא פסול אפי' לאלתר וכ"כ מהרמב"ם ז"ל ור"ח ז"ל פסק דוקא לאלתר דיכולים לזכור התנאים אבל אחר י' ימים פסול עכ"ל. ואפשר ס"ל להטור והב"ח דלפי' בתרא אתי ספיר הא דפריך בפ"ק והא אסתם שטר שבא לפנינו לאחר כמה ימים אבל בפ"ב הא"ל דפתרא כדי לכתוב עליו שטר דהא לא נקט דפתרא אלא משום שיעורא דשבת והיינו שכ' הרא"ש בתר פי' בתרא ואתיא ספיר כרבי יוחנן הא דפריך והא בעינן כ' שא"י להזדייף ולא קאמר דאתי נמי ספיר הך בתסקנתו אתי כר' יוחנן כן נראה לומר לדעת הטור והב"ח אבל אין זה מוכרח ונס לא מסתבר לומר לדעת הטור והב"ח דכוונת הרא"ש לומר דאתיא ספיר כר' יוחנן הך דפ"ק ולא הך דדפתרא דא"כ כיון דמ"מ לא אתיא סוגיא דס"ם ספיר כר' יוחנן מאי נ"מ דהך אתיא כר' יוחנן אלא נראה דלמסקנת הרא"ש הך דדפתרא נמי אתי ספיר כר"י דמתתמא אין כותבים שטר לגבות מיד דסתם שטר נראה הוא וכ"ע ולעניין דינא אפשר שדעת המחבר כיון שמהרי"ק והרמב"ם נראה שבכל ענין פסול וכמו שדרכו לפסוק תמיד כהרי"ק והרמב"ם א"כ נ"ע לדידן ולענין דינא כיון שמהרא"ם ור"ח ור' ירוחם נראה דאם בא לגבות מיד כשר וכ"כ הרשב"א בחדושיו פ"ב דניטין וז"ל ועוד יש לי לפרש דאף ר"י לא הכשיר בשאר שטרות דתנאיהן מרובים אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא דכיון דרגיל לכתב בהו תנאים הרבה דלמא זייף חד מנייהו ולא דכירי ליה שהדי למכתב בהו תנאים מרובים והשתא איכא למימר דהא דאמרי' בפ"ק והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף אתיא אף כר"י עכ"ל (ועיין בבה"ע דף י"ד ע"ב) ונראה דהוי ספיקא דדינא:ואלמלא הייתי כדאי להכריע הייתי אומר שבדברי רבינו אנגאל עיקר דהא קי"ל ר' אלעזר ור' יוחנן הלכה כר"י דהוא רביה דר' אלעזר הוא ומה שהקשו הרא"ש והרשב"א מהא דפריך בפ"ק והא בעינן כתב שא"י להזדייף ומתוך כך דחקו לומר דר"י לא מכשיר אלא לאלתר ולא לאחר זמן. ולפענד"ע דא"ל לזה אלא לעולם ר"י מכשיר בכל גווני וכדמשמע פשטיה דמלתא דר' יוחנן וכן מדפריך הש"ס מדכתיב למען יעמדו ימים רבים כו' וכ"כ להדיא מדברי הרמב"ן בחדושיו פרק חזקת הבתים נבי כתב לו על הגיר ועל החרס בדף כ"א וז"ל ור' יוחנן דמכשיר התם אפי' בשטרות אתי ספיר דכיון דעדי מסירה כדתי לא איכפת לן אם יכול להזדייף אז לא דלא סמכינן אהאי שטרא וכי אתא לבי דינא צריך לאתויינהו לעדי מסירה ואינהו מסהדי ועלייהו סמכי' ואפי' מכאן ועד י' ימים כשר דאם איתא דהוה ביה תנאה מדכר דכיר ביה כמפורש בדוכתי' בפ' המביא תניין עכ"ל מיהו היינו דוקא כשעדי המסירה הם לפנינו כדמשמע מדברי הרמב"ן וכדמוכח נמי בש"ס מדקאמר ר' יוחנן אפי' לאחר כמה ימים דאם איתא דהוה ביה תנאה מדכר דכירי וכן משמע להדיא מפרש"י והתוס' והר"ן שם דהיכי דליכא עדי מסירה לפנינו לכ"ע איישינן שמא זייפתה והכי מוכח נמי להדיא בש"ס דף כ' ע"ב נבי יד עבד אמר רבא ותיפוק ליה דכתב שיכול להזדייף הוא כו' פי' כיון דאין עדי מסירה לפנינו וכדאיתא בש"ס שם וכ"כ הטור והמחבר בא"ע סימן קכ"ד ס"ד והוא שיהיו עידי מסירה לפנינו שאדם דבר המזדייף הוא וא"כ בפ"ק מיירי מסתמא בכל שטר אפי' אין העדים לפנינו ואע"פ דידוע דמסרה ניהלי' באפי מהדא מ"מ הסתא ליתנהו קמן ודלמא זייף הטטר ועוד דאפילו תימא דלא שייכא הך פירכא אלא לר"א לק"מ דהא הרא"ש נופיה בפ"ק דה"ה דכל הני פריכי שייכי אמתני' דכל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם כשריס והא בעינן כתב שא"י להזדייף כו' אלא משום דאינו מועיל וכן קבע לה רב אשי הכא א"כ ספיר פריך אר"א דאמר לא הכשיר ר"א אלא בניטין ולא בשאר שטרות ממתני' וכ"כ התו' שם דלר"א פריך כו' ולאו דהלכתא כוותיה אלא דפריך לר"א תיקשי מתני' וכה"ג אשכחן טובי בש"ס גם מדפתרא לק"מ דהא דקאמר כדי לכתוב עליו הגע מילתא פסיקא נקט לכ"ע והלכך כ"ע לדינא גם בלאחר זמן דר"א נאון היה וכבר ידוע שקשה לחלוק על הגאון אם לא בראיה ברורה וכ"ש על ר"א שכל דבריו דברי קבלה מחכמי הש"ס וכמ"ש הפוסקים עליו בכמה מקומות ובפרט שכבר בררתי שדבריו נראין עיקר: (ב) אבל שטר אקנייתא שקונה בו שדה או בית כנון שכ' לו שדה או בית מכורה או נתונה לך ונקנה בזה ואינה לראיה כ"כ הר"ן פ"ב דניטין ומכאן קשה על הב"ח לקמן סי' קל"א שהסיג על הסמ"ע שמחלק בכך וכתב וז"ל כתבו

מב [א] לאלתר. פירוש אף דאיכא למיחש לזיופא דהעדים זוכרים מה היה כתוב בו והטעם דבעינן

משה"כ חידושים

מב (א) אפי' לגבות בו לאלתר. ואפי' עידי מסירה לפנינו ויודעים מה היה כתוב בו פסול אנזר"ל דבעינן נאמן בעינן נאמן ועמדו ימים רבים ואם"ל אם אינו כתב בו אפי' לגבות בו לאלתר. ואפי' עידי מסירה לפנינו ויודעים מה היה כתוב בו פסול אנזר"ל דבעינן נאמן ועמדו ימים רבים: ב אבל שטר אקנייתא כו'. פי' שטר שקונה בו שדה או בית שכותב על נייר שדה פלוני מכורה לך או נתונה לך וכמ"ש לקמן סימן קל"א שאינו עומד לראייה כלל אלא אחר שקנוהו בשטר כותב שטר אחר לראיי' וכשטר דירמיה הנביא הנ"ל אף על גב דגם שם קאי אספר המקנה שקנה שדה מחנמאל

פתחי תשובה

מב א] ואם כתבו עליו פסול. עש"ך סק"א ועי' בתשובת תשב"ו ישקב סימן י"ט מ"ס בזה: ב] לגבות בו לאלתר. עבה"ט ועי' בספר קרבן

חידושי חת"ס

סי' מב ש"ך סק"א כי מהרא"ם כ"כ ועיין בהרא"ם ר"פ ג"פ וי"ל שטה א' לית ביה הרבה תנאים והוי כמו בא דמדבר דכירא וק"ל ובקיאות זה בפרק בא פשוט מיימי לי' בקרבן נתנאל בניטין:

ביאור הגר"א

מב [א] (ליקוט) אין כותבין כו'. כוותיה דפריך והא בעינן כתב כו' וכן ממש"ם ובשבת ע"ע כ' דפתרא כדי כו' ול"ק כדי לכתוב שטר וע' רא"ם בכתובות כ"א ודוקא אחספא כו'(ע"ב)[ב]:(ליקוט) ואם כתבו כו'. מתש"ם ואר"א לא הכשיר ר"א כו' מ' דרבנן אף בכה"ג פוסלינן אף ר"י ל"פ אלא אליבי' דר"א (ע"ב): [ג] ודוקא שט"ת. כתובות ד"א א' ודוקא אחספא: [ד] אבל. תוס' דניטין שם מהא בקדושין ד"ו א' ע' א' ועתוס' שם:

נתיבות

מב (א) אפי' לגבות בו לאלתר. ואפי' עידי מסירה לפנינו ויודעים מה היה כתוב בו פסול אנזר"ל דבעינן נאמן ועמדו ימים רבים והב"ך פסק דיכול לומר קים לי כר"א דהכשיר לאלתר ע"י עדי מסירה: (ב) שטר אקנייתא. פירוש שכ' על החרס שדי מכורה לך ותשרו בפני ע"מ כשר כשמע"מ בפנינו אבל אלא"ה יכול אלא לעשות דבר אחר היה כתוב בו וזיופא

קצות

מהאי וע"ם שהעליתי לפי דעת הטור תרי גווני הוחזק כפרן איכא דהוחזק כפרן שנאמן בעינתו אם יש לו עדים כדבריו וכמבואר בסי'ע"ט א"כ בנפל דאיתרע נאמן כדיבורו בנכר אפי' לית ביה עדים והיכא דאפי' בלא עדים כדבריו אינו נאמן וכגון לא לויתי וחזר ואמר פרעתי דכבר הורה דלא פרע בזה גם בנפל אינו נאמן וע"ם ואינו יודע למה הסמיך בש"ע דין הכתוב בעור היכא דאינו נאמן:

סימן מב א) שטר אקנייתא כשר כ"כ תו' פ"ב דניטין בהא דאמרינן ולא הכשיר ר"א אלא בניטין אבל בשטר שטרות לא הא דקאמר אבל בשטרות לא היינו בשטרות העומדים לראיה ע"ש ובתב הב"ח בסי' קל"א על דברי הסמ"ע שכ' שם ז"ל אע"ג דחרס ופלה הוי דבר שיכול לזייף בשטר קנין לא בעי' שיהא ראוי לעמוד ימים רבים אלא לפי שעה וכ' שם הב"ח ומדברי מוהרו"ך נראה דאפי' אינו כת"י דמוכר וגם ליכא עדי מסירה אלא ע"א כשר בשטר קנין כיון דאינו עומד לימים רבים אלא לפי שעה ולא ידעתי מניין לו זה החילוק ומדברי התו' בשם ר"א מבואר היפך פירושו כדאמרן עכ"ל ובש"ך בש"ק ב' הסיג עליו ז"ל ומכאן קשה על הב"ח בסי' קל"א בהסיג על הסמ"ע שמחלק בכך וכו' והרי דברי הסמ"ע שם הן דברי הר"ן ודברי הרב אמו וכן משמע בתו' קידושין דף ע' ומ"ש התו' שם דאתי כר"א דאמר ע"מ כדתי היינו דלא בעי מוכח מתוכו ובהי דבניטין וקידושין קי"ל דבעי' ע"מ היינו משום דאין דבר שבערוה פחות משנים משא"כ במכר ומתנה דהודאות הנותן או המוכר כמאה עדים דמי וכמ"ש התוספות פ"ק דניטין דף ד' ואם כן אם מודה שמסרו לו נקנה לו הבדה בשטר זה בלא ע"מ וז"ב ע"ש גם בע"ז סי' קל"א כ' שם על דברי הסמ"ע שכן מבואר להריא סי' מ"ב בהגה בשם הר"ן ובתשב תמה עליו מו"ה ז"ל בספר ב"ש בזה ע"ש ואחר העיון דברי הב"ח נכונים והיא דודאי לר"מ ל"מ ע"א בשטרות אפי' בשטר קנין וניטין וקידושין אם הוא בדבר שיכול להזדייף ומשום דאינו מוכח מתוכו ואפילו ידוע שאין בו שום זיוף אפ"י העדאת נותן ומ"פ העדאת עדים מ"מ כיון דלר"מ ע"א כדתי וכל שאינו מוכח מתוך ע"א הרי הוא כמו שטר שאין בו ע"א דלאו כלום הוא לר"מ אם אין בו ע"א ונם אינו כת"י הנותן ומש"ה אוקמא בפ"ב דניטין דברי חכמים דמכשירין בשטר שיוכל לזייף כר"א דאמר ע"מ כדתי אלא דנבי שטר העומד לראיה אפילו לר"א מהני שטר שיוכל להזדייף כיון דיכול לזייף אינו מועיל כי אם אפ"י עדי מסירה שיעידו בע"פ שאין בו זיוף ובשטר ראי' בעינן נמצאן יעמדו ימים רבים אבל בשטר קנין דהוא לשעתו מהני דבר שיוכל לזייף אפ"י ע"מ וכ"ז נתבאר שם מתוך הסוגיא וא"כ ממילא נשמע לר"א היכי דליכא ע"מ אלא ע"א בלבד ודאי לא מהני ומדר"מ נשמע לר"א היכא דליכא ע"מ כיון דאין בו ע"מ אין זה שטר כלל דהא ע"א לא מהני ליה כיון דיכול לזייף אינו מוכח מתוכו וע"מ לא היה שם ואי משום הודאת נותן שיהי' במקום ע"מ זה ודאי ליתי דא"כ אף אינו נאמר שטר שכ' בכתי' אחר ואין בו ע"א ונתנו לו בינו לבינו זה הנייר אע"פ שמודה שנתנו ודאי ל"מ דמה זו הודאה שנתן לו נייר כתוב בכתי' אחר וכיון דזה ודאי אא"ל לר"א דאם נתן נייר וכתב עליו שטר בכתי' אחר בני ע"א וע"מ דמהני בזה ומבואר בש"ם ופוסקים דעמים דכה"ג ודאי ל"מ וא"כ הה"ה זה שחתם עליו ע"א אם הוא דבר שיכול לזייף הני ע"מ כמאן דליתא וא"כ ודאי ל"מ התו' בש"ק דניטין דף ד' דהודאות הנותן או המוכר שני היינו דל"ב ע"מ לר"א אבל ע"א ודאי בני וז"ל התו' וכן שטר מתנת קרקע או שטר מכר שהוא לקנין קרקע ואינו לראיה אינו מועיל כלום לר"א אם ידוע שלא נתנו בפני עדים מיהו יש לחלק דלענין ממון דמהני הודאת בע"ד כמאה עדים שני בע"א דמקום הודאת בע"ד אבל בניטין וקידושין לא מהני הודאת בע"ד משום דמחייב לאחריני ע"ש ומבואר דע"א הוא במקום הודאת נותן אבל היכא דליכא ע"א ונתני לו שטר בכתי' אחר בינו לבינו אפי' מודה לפנינו שנתן לו זה לא מהני ולא כלום וכמ"ש הרב המגיד בפי"א מהל' מלוה ולא היה כתי' אחר ונתנו בינו לבינו ודאי לאו כלום הוא עכ"ל וא"כ היכא שיוכל לזייף דע"א לא מהני גם הודאת נותן ליכא דהודאת נותן ליכא אלא היכי דאיכ' ע"א וכ"כ תו' פ"ק דניטין דף י' ד"ה חספ' בעלמ' ז"ל ה"ב פסלינן בשטרי מתנה ולא תיקנו חכמים להאמינם אלא בשטרי מלוה ומכר שהן לראיה ואין נעשי' עפ"י עדותן שום קנין אבל שטר מתנה אין כשר לקנות בו מדאוריתא אא"כ יש עדים כשרים בשעת מסירה אפי' אם נא' שטר מתנה שחתמו בו ישראל כשר לקנות בו בלא ע"מ היינו משום שידוע ע"י ע"א שהן כשרין מן התורה שבא השטר מיד הנותן ליד המקבל וכן כשר בהודאות נותן דהוא כמאה עדים אבל בשטר שחתומין בו כשרים שאין בו לא ע"מ ולא ע"מ שכשרין להעיד בלא הודאת בע"ד לא מסיב שטר לקנות על ידו עכ"ל ומבואר להדי' דלא שייך הודאת נותן כי אם בע"מ והיינו משום דגם ר"א מודה דנגמר הדבר בע"א והא דמלריך בניטין וקידושין ע"מ היינו משום דאין דבר שבערו' פחות משני' וכמ"ש רש"י בפ"ב דניטין דף כ"ב ד"ה ר"א היא וז"ל דאמר מתימת הגע אינו מה"ת ולא שני למיתבע בלא ע"מ דאיכא הוא דעבדי כריתות דע"כ בעינן עדים דילפי'

מב א אפי' לגבות בו לאלתר. פי' אף דבלאלתר ליכא למיחש לזיופא דהעדים זוכרים מה היה כתוב בו והטעם דבעינן שיהא ראוי לקיים ימים רבים וילפינן מקרא דכתיב בספר ירמיה ונתתם בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים: ב אבל שטר אקנייתא כו'. פי' שטר שקונה בו שדה או בית שכותב על נייר שדה פלוני מכורה לך או נתונה לך וכמ"ש לקמן סימן קל"א שאינו עומד לראייה כלל אלא אחר שקנוהו בשטר כותב שטר אחר לראיי' וכשטר דירמיה הנביא הנ"ל אף על גב דגם שם קאי אספר המקנה שקנה שדה מחנמאל

מב שכותבין השטר בכל לשון ודין אם אין המטבע מפורש ובו טו סעיפים:

א [א] אין כותבין שט"ח על דבר שיכול להזדייף א] [ב] ואם כתבו עליו (א) פסול א(ח)אפי' ב] לגבות בו[א] לאלתר [ח]ודוקא שטר חוב ב (ב) *[ד] אבל (ב) ח) א)שטר אקנייתא כשר

המשפט

מב ח) שטר אקנייתא. עש"ך סק"ב (ויש שם ט"ס במ"ש אע"פ שהשטר של ניטין יכול להועיל לראיה וכ' תיבת ניטין ט"ס וצ"ל שהשטר של קנין) שכתב דאפי' אתם עצמו בדבר שיכול להזדייף אם מעון זה להד"ם החזק כפרן.והוא אמו' מאור. וכבר האריך לתמוה בזה בתומי' דודאי יכול לומ' שאתם עצמו על דבר

ביאורים

משה"א

החושן

לקמן דף כ' דבר דבר ממון והלכך לא חייש' דלמ' מזייפ' דהא אמרן צריך למיקרי' עכ"ל ומש"ה גבי קנין מכר ומתנה דסגי בינו לבינו ומשום הודאת נותן ולא איכרי שהדי אלא לשקרי גם לר"א סני בע"א אבל היכ' דליכ' ע"א אז פסולין משום דיכול לזייף ל"ש הודאו' נותן דיהי דמוד' שנתן לו שטר זה בלא ע"א כ"מ מידי הודאות נותן כו' היינו מה דהוי הקנין בינו לבינו דאינו מועיל בניטין וקידושין משום דאין דבר שבערו' פחות משנים ובממונות שני בינו לבינו דהודאות נותן הוא במקום עדים וה"ל עפ"י שנים עדים יקום דבר דהנותן נומד במקום עדים כיון דהודאת בע"ד כמאי עדים ומש"ה שני בע"א כמו דשני קנין בשף בינו לבינו אבל בשטרות ומתנה הודאות ולכן פרשתי ועוד כתבנו מזה בסי' קס"א ע"ב וממילא יצא הדין בדברי הב"ח בלי שום שפק דאם יכול לזייף ולי' ע"מ ודאי לאו כלום הוא ומהתימ'על התומים דגם הוא כ' דמדברי תוס' פ"ק דניטין דף ד' מ"מ כדברי הש"ך ולי' דהתו' לא כתבו אלא היכ' דליכ' ע"א בדבר שאינו יכול לזייף ולא עדיף לר"א מלר' מאיר אלא היכא דאי' ע"מ דלר"מ ל"מ ולר"א אפי' בדבר שיכול לזייף מהני לי' ע"מ אבל בלא ע"מ לא עדיף מלר"מ דאינו מועיל וכן עיקר:)(ודע כי הר"ן יש לו שיטה אחרת בהא דסני במכר ומתנ' ע"א בלא ע"מ והוא דר"א מוד' דע"מ נמי כדתי ואפי' בניטין וקידושין אע"ג דליכ' ע"מ והוא שיטת הרי"ף והרמב"ם וז"ל ומיהו מה דמוד' ר"א דע"מ מהני היינו משום דס"ל שהמסיר' כורתת כל שיש עדים בדבר בין שהם מעידים על המסיר' עצמ' או על נוף הדבר מצמ' מה שמוד' ר"א דגם החתום בעדים כורת אע"פ אלא נתן בע"מ כמו שמוכיחות כל אותן הראיות אלא משום דס"ל דע"א כדתי אלא שהמסיר' כורתת שיש עדים על עיקר הדבר דה"ל ע"א כע"מ שהרי הגע יוצא מת"י בעדים הללו ובידוע שהבטל מסר' לו ונמצא כאלו הן עצמן מעידים על המסיר' ע"ש בפ' המנרש ומ"כ לפ"ז כיון דאתינן עלה מתורת עדי מסיר' דאתן שהדי שמסר לו הבע"ד א"כ אם יכול לזייף נמי כיון שידוע המסיר' אע"פ שאין ידוע לנו מה כ' בו כיון דיכול לזייף משום זה לא מיפסל דאע"פ שאמר ע"מ נראי למקריי' היינו לכתחל' אבל בדיעבד אפי' לא קראוהו כשר כל שראו המסירה מידו ליד' וכמבואר בתו' פ' המביא דף י"ד ד"ה נראי למקריי' וע"ש באשר"י וכר"ן ומ"כ ה"ב ביכול להזדייף אם ידוע לנו המסיר' אעפ"י שאינו ידוע מה כתוב בו כשר אלא דכיון דיכול לזייף גם המסיר' אינו ידוע לנו שבא מיד הנותן.למקבל דהא אפשר היה כתוב שם אינ' דבר מאים אחר וזייף וכ' מה דכתיב ומ"כ ודאי לא מהני אלא דאם מתוס בחתם יד הנותן דאז ודאי ידוע שבא הדבר מיד הנותן ליד המקבל אלא שאינו ידוע לנו מה כתוב בו מ"מ כשר בשטר כיון דידוע לנו המסיר' וה"ל כמו מסר לה בפני עדים ולא קראוהו דכשר וכמ"ש ואפשר דכיון דכשר לשטר קנין וכמ"ש ח"ב אפי' בע"ד מכמיהו וטען שהי' כתוב בו דבר אחר וזייף וכ' לא הוי טענ' מתחיל' אלקה דב' בשמ"ע סי' מ"ז דנוב' בו משום דהאמין ומ"כ בשטר לו חרם וחתם עליו אפי' היה שם כתוב דבר אחר האמינו כיון דיכול למוחקו ולעשות שטר עליו אבל לר"מ דס"ל ע"ח כדתי ומ"כ לעולם פסול משום דאינו מוכח מתוכו לא שייך האמינו כיון דאלמ' מה שיכתו' אינו מוכח מתוכו אבל לר"א דס"ל ע"מ כדתי ומועיל בו ע"מ משום תורת ע"מ כיון דאלמ' שהמירו בא לידה ומ"כ בכתי' שחתם עליו דידוע המסיר' כשר אפי' אין יודעין מה כתוב בו א"כ מהני נמי לראיי' ואין הבע"ד נאמן לו' דבר אחר היה כתוב שם משום דהאמינו וכמ"ש: ויש"א בזה לישב דברי התוס' שכתבו בפ"ב דכתובות דהך שמעת' דליכ' למיחש אחסף' לא אתי' כר"א וכ' בש"ך שתמהו בזה כל האחרונים הא אפי' לר"א מצי אמר דבר אחר היה שם וזייף וכ' שטר קנין ולפי מ"ש ניחא דאינו נאמן בכך והמולי' הוא דנאמן ומשום דלא גרע מחתימ' אלקה ודו"ק ואולי התוס' בפ"ב דכתובות ס"ל שטעמא דמהני ע"מ משום דאנן במקום ע"מ כיון שידוע שמסר לה וכמ"ש והר"ן וא"כ כת"י כשר אבל לפי מ"ש תוס' בפ"ק דניטין טעמ' דמהני ע"מ בשטרות לר"א היינו משום הודאת נותן ובכר כתבנו דהודאת נותן לא הוי אלא היכא דיש ע"מ וא"כ ביכול לזייף דליכ' ע"מ לא מהני כלל כל שמוסרו בינו לבינו ואפי' אחס ידו נמי ל"מ בינו לבינו כל שיכול לזייף כיון דאינו מוכח מתוכו ליכא ע"מ ולי' הודאת ולא מהני אלא שיכתו' בכתב ידו ממש כל הסטר דאז ליכא זיוף והב"ח סב' בסי' קל"א דבכת"י כשר ל"ע לדינא גם בלאחר זמן דר"מ נאון היה וכבר ידוע שקשה לחלוק על הגאון אם לא בראיה ברורה וכ"ש על ר"מ שכל דבריו דברי קבלה מחכמי הש"ס וכמ"ש הפוסקים עליו בכמה מקומות ובפרט שכבר בררתי שדבריו נראין עיקר: (ב) אבל שטר אקנייתא שקונה בו שדה או בית כנון שכ' לו שדה מכורה או נתונה לך ונקנה בזה ואינה לראיה כ"כ הר"ן פ"ב דניטין ומכאן קשה על הב"ח לקמן סי' קל"א שהסיג על הסמ"ע שמחלק בכך וכתב וז"ל כתבו

התוס' בפרק חזקת הבתים דהך דכתב לו על החרס אתיא כר' אליעזר דאמר עידי מסירה כרתי ועוד י"ל דמיירי שכתב ידו כו' דדוקא אתימת העדים פסול כו' ומדברי מהרו"ך נראה דאפילו אינו כתב ידו דמוכר וגם ליכא עידי מסירה אלא עידי אתימה כשר בשטר קנין כיון דאינו עומד לימים רבים אלא לפי שעה ולא ידעתי מנין לו זה החילוק ומדברי התוס' בשם ר"ת מבואר היפך פירושו כדאמרן עכ"ל והרי דברי הסמ"ע שם הן הן דברי הר"ן והר"ב אלו וכן משמע בתוס' פ"ק דקדושין דף ט' ע"א ד"ה כתב על הנייר וכו' ובתוס' פ"ב דגיטין דף כ"ב ע"ב ד"ה אבל בשטרות לא ובתוס' פ"ב דכתובות דף כ"א ע"א וכ"כ הריטב"א פ"ב דכתובות בשם הרמב"ן וכן הוא בחדושי רשב"א פ"ב דגטין בשם ים מתרלים וגם בתוס' דפרק חזקת הבתים דף כ"א ע"א מוכח שם כן. ומ"ש התוס' שם דאתיא כר' אליעזר דאמר עידי מסירה כרתי היינו לענין דלא בטינא שיהא מוכח מתוכו ונהי דבגיטין וקדושין קי"ל דבעינן עידי מסירה היינו משום דאין דבר שבערוה פחות משנים מה שא"כ במכר ומתנה דהודאת הנותן או המוכר כך' עדים דמי וכמ"ש התוס' פ"ק דגיטין דף ד' ע"א סוף ד"ה דקי"ל כו' ור' י' ע"ב ד"ה חספא כו' ורבינו ברוך בספר התרומה סי' קל"א וא"כ אי מודה שמסרו לו נקנה לו השדה בשטר זה בלא עידי מסירה וזה ברור: ועוד נראה דאפי' אינו מודה שמסרו לו נאמן הלוקח והמקבל שמסרו לו דנהי דיכול המוכר או הנותן לטעון תנאי היה בו וזייפתו מ"מ אם טוען להד"ם לא מסרתי לך שטר זה מעולם אינו נאמן כיון שהשטר ביד הלוקח או המקבל כשידוע שהמוכר כתבו כגון שהוא חתום בכתיבת ידו או שעדים חתומים עליו וכה"נ והכי מוכח ממ"ש התו' בפ' חזקת הבתים וכן ההיא דקדושין דלא נכתבו אלא לקנות השדה והאשה דומיא דגיטין שאינן עשויים עיקרן לראיה כו' משמע דשטר קנין על החרס מהני לראי' אלא כיון דלכתחל' לא נעשה לראיה כשר כשנכתב על החרס וכן משמע עוד יותר בתוס' פ"ק דקדושין דף ט' ע"א כשכתבו וז"ל אבל זה שאינו עשוי אלא לקדש בו אשה ולקנות בו שדה כעין גיטין הוי שעשוי לגרש בו את האשה לפי שעה ואף על פי שהשטר של קנין יכול להועיל לראיה כמו כן הנט יכול להועיל כדאמר בפרק הכותב אלא אע"פ שהיא לראיה עיקרן לא לכך נעשה עכ"ל וכ"כ עוד התו' פ"ב דכתובות דף כ"א ע"א. ובזה כ"ל ברור דלא קשיא מ"ש מהר"ם אידלס ובתוספות פ"ב דכתובות שם וז"ל נראה מלשונם דהך דשמעתין דליכא למיתם בחספא לא אתיא כר' אליעזר וק"ק דהא הך חספא דמילתא אינו אלא משום הוליא עליו כתב ידו כדמסיק דאינו אלא שטר ראיה בעלמא ור"א נמי מודה ביה כו' עכ"ל גם בחדושי ר' אליעזר ן' חיים בכתובות אחריך מאוד בזה בדאוקי' וסוף דבריו דכוונת התוס' רק דהך דקדושין אתיא דוקא כר' אליעזר אבל הך דכתובות אתיא כר"מ דאמר עידי מסירה כרתי ודאי דלא אתיא כר"א אלא נלפע"ד דמעיקרא לק"מ דהך דשמעתא דכתובות איירינן דלמא כתב עלה שטר מתנה או מכר שדי מכורה או נתונה לך דאם אמת לא מכרתי לך מעולם יוליא זה כתב ידו לראיה ויועיל כיון שאין עיקרו נעשה לראיה אלא לקנין וכמ"ש (והיינו דוקא לר' אליעזר אבל לר"מ דבעינן מוכח מתוכו והשטר פסול לגמרי ולא יועיל כלום כיון שאינו מוכח מתוכו שהרי נכרב על החרס. גם מה שהקשה מהר"א ן' חיים דהיכי אתיא דכתובות כר' מאיר דא"כ ס"ל לאביי דלא כר"א ואנן קי"ל כר' אליעזר לק"מ דדילמא אנן לא קיי"ל כאביי ועוד דהא הרבה אמוראי וכן הרבה פוסקים פסקו כר' אליעזר בגיטין ולא בשטרות וכ"כ התוס' רפ"ק דגיטין בשם רבינו חננאל וכמ"ש לקמן ס"ס נ"א)

(ג) כל שטר כו' מקוסר כו' וים חולקין כו'. נלפע"ד שהרב לא כוון יפה בכאן שנראה שהבין שטעם הנ"י שפוסל אם עשאו כמקוסר משום דס"ל כהרא"ם ועוד דלקמן ר"ס מ"ד דכל שטר שאינו עשוי כתיקון חכמים פסול אע"פ שאין טעם לפסלו וא"כ לדידן דלא קי"ל כהרא"ם בזה ה"ה הכא וכן משמע מדבריו בדרכי משה שכתב וז"ל כתב נ"י ר"פ ג"פ דכל שטר שאינו עשוי כתיקון חכמים פסול אע"ג דאין טעם לפסלו ולכך אם עשה בזמן הזה השטרות מקוסרים פסול ע"כ עכ"ל ד"מ ומשמע ליה להרב הכי מדכתב הנ"י ר"פ ג"פ וז"ל ונראה דהשתא דלא נהגו במקוסר ולא ידענינן ליה סליק אדעתיה כלל כיון דכל הין פשוט שכתב עדיו מאחוריו כמו במקוסר דפסול מפוס קפידא ע"ם) דלא שייך קפידא במאי דלא בו מבחוץ כבמקוסר אינו כתיקון חכמי' עכ"ל ומשמע לי' להר"ב מדכתב מדפי' הרא"ם ז"ל כו"א לדידן דקי"ל כהרמב"ן כשר אבל לפע"ד זה אינו חדא דהא גבי האי דינא דלקמן ר"ס מ"ד דלריך לחזור מעניינו של שטר בשטה אחרונ' לא הביא הנ"י דברי הרא"ם כלל וא"כ היאך אפשר שכוון דברי הרא"ם אלו ועוד שכבר כתבתי נקמן ר"ס מ"ד שאפשר שגם הרא"ם סובר דאין כל השטר פסול וכהרמב"ן ועוד דאדרבה בהך דינא דלקמן ר"ס מ"ד כתב שם בר"פ גט פשוט מיד בתר הכי וז"ל וכו מה שאמרו בש"ס צריך לחזור מעניינו של שטר אם לא עשה כן אינו נפסל השטר בכך אלא שאין למדין מאותו שטה כי לא תקנו חכמים כן בחיוב אלא עלה טובה עכ"ל הרי שכתב בשתם כהרמב"ן ולא כת' שהרא"ם חולק ועוד שכתב מדפי' הרא"ם שהקשו דאמתני' קאי דפי' טעמא דפשוט שכתבו מקוסר או מקוסר שכתבו פשוט דטעמ' דפסולי' משום שלא נעשו כתקון חכמים והמעיין בהרא"ם יראה שהרא"ם לא פירש שום דבר בזה בתמתי' טעמא דפסולי' אלא נראה ברור דהאי מדפירש הרא"ם ע"ם הוא ול"ל הר"ם ור"ל ורשב"ם שכן פירש רשב"ם בתמתי' טעמא דפסולי' משום שלא נעשו כתקון חכמים ודין זה לא תלוי כלל בהך דינא דלקמן ר"ס מ"ד אלא אפי' לתאי דקיי"ל התם כהרמב"ן דכשר הכא פסול משום שכל שטר שתקנו חכמים לעשותו כך וכך כגון בפשוט שעדיו יהיו מתוכו או שאר עניינים כיולא בזה וכמו שיתבאר אם שינה תקנת חכמים השטר פסול אף בלא חשש זיוף דחכמים תקנו שאם לא עשה כן לא יהא לו דין שטר והך דלקמן ריש פי' מ"ד שאני דהתם לא תקנו חכמי' שיחזור מעניינו של שטר ושאם לא יעשה כן לא יהא לו דין שטר רק עלה טובה כדי ללמוד אף משטה אחרונה שאם לא יעשה כן יאבד השטה אחרונה. ולזה כוון הנ"י בלשונו שכתב גבי חזרת השטר בשטה אחרונה לא תקנו חכמים כן בחיוב אלא עלה טובה כו' וגם הרמב"ן עצמו כתב במחדושיו ר"פ גט פשוט וז"ל פשוט שכתבו עדיו מאחוריו כ"ל שאינ"ל בשלא אתמו העדים אלא מאחוריו דהתם ודאי פסול מפוס דלאו אשטרא קאתוס דכיון שהיה להם שיחתמו מבפנים והם לא אתמו אלא בחוץ לא העידו על מה שכתוב בשטר ואף על פי שבמקוסר מהני התם כיון דהכי תקינו רבנן על כרחך על מה שבתוכו הם מעידים אבל הכא לא עד כאן לשונו אלמא אף על גב דליכא טעם לפסלו מפוס חשש זיוף פסול כיון שלא אתמו כתקון חכמי' והוי כלא אתמו כלל ואם כן העולה מזה דגם אז פשוט שכתבו עדי' מאחוריו כבמקוסר אף על פי שאין חשש ואין טעם לפסלו פסול כיון שלא נעשה כתיקון חכמי' וכו' באתמו מן הצד וכיולא בזה וכדאיתא בבבא בתרא ריש פרק גט פשוט דף ע"א תוס' ד"ה פשוט שכתבו עדיו מאחוריו

באר היטב

ע"ם בתריכות: [ב] לקמן. כתב הס"ך דהרב לא כוון יפה בכאן דבהא ליכא מאן דפליג דפכול ולא דמי

באר נתיבות המשפט

משה"כ — וכתבת עליו שטר דלא כנ"ל. ועי' בתאורים אם מסרו בינו לבינו דאתם בו עידי אתימה מהני לקנות בו ש"ך וסמ"ע: (ג) וי"א

חידושים

משה"א

של שטות והוא מחקו וכתב עליו שטר מקח ומה שכתבו התוס' דכיון דעיקרן לאו לראיה מהני לא כתבו זה רק לר"א דפסול מגזירת הכתוב דלמען יעמדו לשטר ראי' אפי' לאלתר ע"ז כתבו התוס' דבשטר קנין כיון דעיקר לאו לראיה לא נפסל ראיה דידיה ע"י עידי מסירה ופשוט וכדי שלא להשוות להש"ך מאורן של ישראל לטוע' מצוינן אנחנו ליישב דבריו אפי' בדוחק (ומקודם ליישב קושית המהרש"א שהביא הש"ך) ונראה דהא דכתבו התוס' דהאי דאביי לא אתי כר"א הוא מטעם דבב"ב קס"ז נבי הא דאמר התם דצריך שיהי' מכירין שם האשה והאיש. הקשה הש"ם וניחוש לשני יב"ש דעלמא כתוב גיטא וממטי' לי' לאיתתא דהאיך וכתבו התוס' שם בד"ה וליחוש דהקושיא קאי אליבא דר"א דאמר עידי מסירה כדתי וז"ל שם ואע"ג דעידי מסיר' כדתי וצריכה להביא ע"מ ליחוש וכו' וכשתבי' ע"מ לב"ד שתאמר אלו העדי' ראו דיב"ש בעלי נתן לי הגט והן אומרי' הן ואח"כ לא יחקרום ב"ד לומר שמא טעיתם כך וכך וכו' וכונתם שאין העדים צריכין להכיר רק ששם הבעל והאשה כך וכך וא"צ לידע שהוא בעלה וכשתבוא להנשא שלא בפני בעלה ולא יהי' להם טביעת עין יבא הדבר לידי ריעותא ע"ש ולכאורה קשה דא"כ היאך כותבין שטר ללוה בלא מלוה שמא מערים הוא ורוצה למוסרו בכדי להוציא מיב"ש אחר שלא בפנין או מלקוחות ומיתומים. אבל באמת הא בורכא דהא כיון שהב"ד ידעו שיש שני יב"ש הא אין אחר יכול להוציא עליהם וזה פשוט. וכ"ז א"ש דברי התוס' בכתובות דהאי דאביי לא מצי אתי כר"א דלר"א אסור לחתום עצמו אחספא דד"למא משכח אינש דלא מעלי ויערים ויעשה קנוניא עם יב"ש השני שימסור לו שט"ח זה בפני ע"מ שידעו ששמו יב"ש לד' יוחנן דמכשיר אף בשטר ראיה בדבר שיכול לזייף א"נ בשטר מקנה וכמו שהקש' השי"ם בב"ב שם והב"ד לא יתנו לב לחקור יותר כמ"ש התוס' בב"ב ויגבה ממנו שלא בפנין וכאן לא שייך זיתורון שכתבתי לעיל דהא ב' יב"ש אין אחר יכול להוציא עליהם שט"ח דהא לא שייך הכא דהא איכא חתם ידו הניכרת לב"ד שהוא מיב"ש זה וא"ש דברי התוס'. ולפ"ז גם דברי הש"ך א"ש דכיון דלא אסור לחתום עצמו אחספא מטעם הנ"ל ובודאי ה"ה דאסור לכתוב דברים אחספא לחתום עצמו דהוי כחתים' בעלמא כיון דיכול למחוק הדברים שכתב למעלה מחתימתו ולעשות רמאות כנ"ל וכיון שאסור לעשות הזיתים' אחספא ממילא אינו נאמן שעשה כך כמו שא"צ לטעון במגילת שחתם עצמו כך כשאין לו מנו וכיון דלר"א אסור לעשות כו גם בחספא שוה הדין בחספא כמו במגילתא כנ"ל ליישב דעת הש"ך שלא יהיה חומה כל כך. ומ"מ העיקר כמ"ש התומים דלא הוחזק כפרן כשטוען להר"מ בדבר שיכול להזדייף

קצות

לו על כל דיכתוב עליו כמו אחיתי חלקה אבל בע"ם בדבר שיכול לזייף ודאי אינו ידוע כלל שבא מיד הנותן ליד המקבל דאפשר הי' שם אחר וזה לא שייך הודאות נותן דאינו מודה כלל כיון דאינו ידוע לנו מה הי' שם ולהכי אפי' מוד' עכשיו אלא הי' שם זיוף כיון דאינו מוכח מתוכו וכיון דשטרא ליכא אין זה אלא כמוד' שמסר לו שטרא ופסק ומסר לו אמר שמא דיפתר' כתב

ביאורים

עוד כתב הש"ך דכשר בע"ח ובהודאות הנותן שמסרו לבד אפי' ליכא עדי מסירה. ובס' קצה"ח הקשה דהא אם מסר כתב יד אחר בינו לבינו בלא ע"מ לא קנה וכיון שהוא יכול להזדייף הוי כליכ' ע"ח ואפי' בערכאותיהן כתבו התוס' דפסול ע"ש שהארין. ואין הנידון דומה לראיה דבליכא ע"ח ולא ע"מ לאו שטרא הוא כלל ולצחוק בעלמא מסר לו משא"כ כשיש ע"ח רק שהוא דבר שיכול לזייף שטר ואי אתי ע"ח קמן ואמרו דליכא זיוף מועיל וה"נ מועיל הודאת בע"ד במקום ע"ח (") דשטר קנין נמור הוא ועב"ש באה"ע סי' קכ"ג ס"ק ג' דלא בענין מוכח לר"א אף דליכא ע"מ ואף לפמ"ש בסי' קל"א דבענין מוכח זהו דוקא בגט אבל בשטרות ודאי דל"ב מוכח כיון דהודאת בע"ד סני וראיה לזה דבב' שטרות היוצאים ביום א' דחולקין כתב הר"ן הטעם משום שאין מוכח וקר"א דע"מ כדתי אמרינן שודא והקשה הרמב"ן דניחוש דילמא לא היה ע"מ והשטר נעשה רק ע"י ע"ח ומתרץ דבממון כיון דמהני הודאת בע"ד מהני מסירתו בעדים וה"נ דכותתי' גם מ"ש דלדעת הר"ן דע"ח הן במקום ע"מ כשהשטר ע"ד המזדייף חוי כנמסר בע"מ וקא קראוהו תמוה דהא שם בענין ע"ם קראו לבסוף וכאן לא קראוהו כלל. ואפי' תימא דשם לא בענין כלל קריאה היינו משום שאומר לפני העדים שמגרשה ובעל שאמר גרשתי נאמן אבל בדבר המזדייף שנותן בינו לבינה אף שיש ע"ח ודאי דלא הויין ע"מ. גם מ"ש דבחתם ידו על דבר המזדייף נאמן המלוה דהוי כהאמינו בשעה שמסר בידו וכמו במסר בידו חתימה חלקה וכו' זה לא ניתן להאמין כלל דבשלמא במסר בידו חתימה חלק' האמינו דהא אם יכתוב על גבי ודאי דינבה ממנו ולא מצי לטעון נגדו דתנן הוציא עליו כ"י שהוא חייב לו גובה מב"ח. אבל הכא מה האמינו שייך הא אף אם יכתוב עליו מצי טעין שזייף אותו כיון דהוא דבר המזדייף גם מה שתירץ על קושיא הפ"י שהקש' אהא דאמרינן בנטין דיפתרא כדי לכתוב עליו הגט ומיכיחין מזה דשאר שטרות פסולין. והקש' הפ"י דהא כיון דשטר מקנה כשר אכתי קשה דהל"ל כדי לכתוב עליו שטר מקנה ותירץ הוא כיון שכתבו התוס' בנטין דשטר מקנה נכלל בנטין ה"נ נבי דיפתרא דאמר נגו נכלל נ"כ שטר מקנה וכו' א"י מה הוא שח דעיקר הוכחתם הוא דגט שיעורא רבה הוא משאר שטרות דבגט צריך לכתוב שם עירו ועירה ומקום עמידת העדים והרי את מותרת ודן די יהוי ושם הנהרות משא"כ בשאר שטרות. וכן קשה בשטר מקנה דבשדה מכורה לך לבד סני בשלמא התם בנטין דפוסל שטר ראיה בדבר המזדייף שפיר כתבו התוס' דכולל שטר מקנה בגט דנ"כ לא שטר ראיה הוא מה שאין כן הכא לענין שיעורא דשבת מה ענין יש לחלק בין שטר מקנה לשאר שטר ראיה ופשוט דכל

חחושן

בנטין אבל לא בשטרות מהא דאמרו לענין הוצאת שבת דיפתר' כדי לכתוב עליו את הגט ומשמע דשטרות פסולי וסק' דהא אכתי מצי למימר דיפתר' לכתוב עליו שטרי מקו' ופ"ם ולק"מ דכי היכא דאמרי' דשטרי מקו' ככלל בנטין וכמ"ש תו' ניטין ודמי לי' שטרי מקו' אבל שטרי ראי' לא ה"ה בזה שאמרו דיפתר' כדי לכתוב עליו הגט היינו גט ודמי ליה שטרי מקו' אלא הוכחת הרא"ם מדלא אמר שמא דיפתר'

כתב

ירוקם נראי' דאם בא לנכות מיד כשר וכ"כ הרשב"א נראי' דהוי ספיקא דדינא וא"ע גם בנאמר זמן כו' וכתבת עליו שטר דלא כנ"ל. ועי' בתאורים אם מסרו בינו לבינו דאתם בו עידי אתימה מהני לקנות בו ש"ך וסמ"ע: (ג) וי"א

ביאורים

של שטות והוא מחקו וכתב עליו שטר מקח ומה שכתבו התוס' דכיון דעיקרן לאו לראיה מהני לא כתבו זה רק לר"א דפסול מגזירת הכתוב דלמען יעמדו לשטר ראי' אפי' לאלתר ע"ז כתבו התוס' דבשטר קנין כיון דעיקר לאו לראיה לא נפסל ראיה דידיה ע"י עידי מסירה ופשוט וכדי שלא להשוות להש"ך מאורן של ישראל לטוע' מצוינן אנחנו ליישב דבריו אפי' בדוחק (ומקודם ליישב קושית המהרש"א שהביא הש"ך) ונראה דהא דכתבו התוס' דהאי דאביי לא אתי כר"א הוא מטעם דבב"ב קס"ז נבי הא דאמר התם דצריך שיהי' מכירין שם האשה והאיש. הקשה הש"ם וניחוש לשני יב"ש דעלמא כתוב גיטא וממטי' לי' לאיתתא דהאיך וכתבו התוס' שם בד"ה וליחוש דהקושיא קאי אליבא דר"א דאמר עידי מסירה כדתי וז"ל שם ואע"ג דעידי מסיר' כדתי וצריכה להביא ע"מ ליחוש וכו' וכשתבי' ע"מ לב"ד שתאמר אלו העדי' ראו דיב"ש בעלי נתן לי הגט והן אומרי' הן ואח"כ לא יחקרום ב"ד לומר שמא טעיתם כך וכך וכו' וכונתם שאין העדים צריכין להכיר רק ששם הבעל והאשה כך וכך וא"צ לידע שהוא בעלה וכשתבוא להנשא שלא בפני בעלה ולא יהי' להם טביעת עין יבא הדבר לידי ריעותא ע"ש ולכאורה קשה דא"כ היאך כותבין שטר ללוה בלא מלוה שמא מערים הוא ורוצה למוסרו בכדי להוציא מיב"ש אחר שלא בפנין או מלקוחות ומיתומים. אבל באמת הא בורכא דהא כיון שהב"ד ידעו שיש שני יב"ש הא אין אחר יכול להוציא עליהם וזה פשוט. וכ"ז א"ש דברי התוס' בכתובות דהאי דאביי לא מצי אתי כר"א דלר"א אסור לחתום עצמו אחספא דד"למא משכח אינש דלא מעלי ויערים ויעשה קנוניא עם יב"ש השני שימסור לו שט"ח זה בפני ע"מ שידעו ששמו יב"ש לד' יוחנן דמכשיר אף בשטר ראיה בדבר שיכול לזייף א"נ בשטר מקנה וכמו שהקש' השי"ם בב"ב שם והב"ד לא יתנו לב לחקור יותר כמ"ש התוס' בב"ב ויגבה ממנו שלא בפנין וכאן לא שייך זיתורון שכתבתי לעיל דהא ב' יב"ש אין אחר יכול להוציא עליהם שט"ח דהא לא שייך הכא דהא איכא חתם ידו הניכרת לב"ד שהוא מיב"ש זה וא"ש דברי התוס'. ולפ"ז גם דברי הש"ך א"ש דכיון דלא אסור לחתום עצמו אחספא מטעם הנ"ל ובודאי ה"ה דאסור לכתוב דברים אחספא לחתום עצמו דהוי כחתים' בעלמא כיון דיכול למחוק הדברים שכתב למעלה מחתימתו ולעשות רמאות כנ"ל וכיון שאסור לעשות הזיתים' אחספא ממילא אינו נאמן שעשה כך כמו שא"צ לטעון במגילת שחתם עצמו כך כשאין לו מנו וכיון דלר"א אסור לעשות כו גם בחספא שוה הדין בחספא כמו במגילתא כנ"ל ליישב דעת הש"ך שלא יהיה חומה כל כך. ומ"מ העיקר כמ"ש התומים דלא הוחזק כפרן כשטוען להר"מ בדבר שיכול להזדייף

תורי זהב

סימן מב (בס"ע סעיף ג' שם לתלות במתק) פי' שם לתלות שהי' שם איזה דבר כתוב לחובתו וכ"כ הגהות אשר"י בפרק גט פשוט דהכל לפי מה שראה הדיין: (שם ולא עיין בתבע בהגהות ריעותא כו') כ"ל דל"ל שיעון הריעותא ממש אלא כל שטוען איזה טענה והריעותא שייך לאותו דבר עכיניון ליה. ואע"ג דשטר מסייגים בזה וד"ל וכ"ל שאפי' לא יעשון הכתבו חייב הדיין לטעון כו' ס"מ לדעה קמייתא לא אמרי' כן וכ"ל השטר חולק וס"ל אע"ג דלא מתרמי אחי ריעותא כלל לטענה דידיה אבל לו מתרמי גם דעה קמייתא מודה דטעינין ליה וז"ל רש"ל על השטר תימה הלא לא יכול לטעון דעד אי אינו נאמן כמ"ש סימן י"ז ואולי יש לחלק בין זיוף דלית ביה ממש לעד אי' דמחייבו שבועה עכ"ל ולפמ"ש לעיל דלא נהכוין השטר לפסוק הדין כן רק שהדיין צריך להוכיחו לבע"ד על פניו בזה הרי העיד עליך לק"מ: (סעיף ד' כנון ב' אם ד') הקשה הסמ"ע על העיר שונן דא"ל לזייף מאות ג' לעשות ממנו אות אחר ולק"מ דאפשר לעשות מן ג' מו"ן: (סעיף ה' דיד בעל השטר על התחתונה) בסמ"ע הביא כאן דברי מהרא"י סימן ר"ז בשטר שהיה כתוב בו וכל מה קיבל עליו בקנין ולא נכתב במתא דכשר וכו' דפסול שמא קנה בקנין אחר וכו' ודבר זו אינו הלכה דהא כתבו התוס' פ' א"ב דף ס"ו ד"ה ומנינומי וכו' ושתם קנו מיניה היינו קנין סודר ורא"ש מהרא"י תוס' פ' אע"פ דף כ"ה בשם ריב"א אינו רואה למעיין שם ועוד ראיה דלא כתהרא"י ממ"ש ריב"ש סימן ריב"ב שטר שכתוב וקנו ממנו על זה יש לפרש כאופן המועיל ועוד הארכתי בראיות ברורות ומשכתי ידי מלהעתיקן מאחר שראיתי הב"י כ' בספר בדק הבית סימן קל"ה על דברי מהרא"י הללו וז"ל אין דבריו כ"ל דמשמעתא אמרינן דקנו בתנת הכשר והא דמוהבים לכתוב בשטרות אינו

יאור הגר"א

(ה) כל שטר. תכא דהרחיק כ' שטין כפי' מ"ם ס"ו וע"ש וכ"כ תוס' ב"ב קס"ב ד' תכא דגטין י"ח ד' והא בענין כו': (ליקוט) כל שטר כו'. נלמד מהרחיק כ' שטין וי"ח דשם אחי שיכול להזדייף ועש"ד (ע"כ): [ו] ולכן אם. פי' ודליו מחוכו דאמרי' שם קס"ה באחר' דנגיעי כו' ופי' כ"י אמקוסר שכ' עדיו מחוכו דקפיד' ובקדושין ל"ג וא"ל מ' דאפי' לא א"ל קפידא ועתוס' שם אבל בזס"ז דלא מסיק אדעתיה על מקוסר ל"ל דקפיד' ואמאי לחיות כשר: [ז] (ליקוט) שטר מקוסר. פי' פשוט שעשאו בענין מקוסר כ"כ בנ"י שם ועי' בהגהת ש"ך (ע"כ): [ח] ויש חולקין. דאין ראיה משם דוקא בדבר שיוכל לבא לידי זיוף: [ט] (ליקוט) ובלבד כו'. כמ"ש בס"ב יכל כיילא כו' (ע"כ): [י] (ליקוט) ואל ידחוק כו'. כאן אפי' אינו יותר מדאי ועשמ"ע (ע"כ): [יא] (ליקוט) ואם רואה כו' ואם צריך כו'. ע' בנ"י שכ' שאין בפסל בכך מדאחר כפתיה ואחרי אבל לא פסלו. ונראה דוקא כל השטר אבל הענינו ודאי לא יגבה בו אם ניכר שינוי כמ"ש בס"ע (ע"כ): [יב] וכל דבר. ירושלמי: (ליקוט) וכ"ד כו'. ירושלמי ר"פ ג"פ ר' אבהו בשם ר' יוחנן נתקולה כל מה דאת יכול להלות בתחק תלה כו' (ע"כ): [יג] ויש מי שאומר. ירושלמי

הגהות אמרי ברוך

(בה"מ ס"ק ח') (") דשטר קנין גמור הוא כ"כ ל"ע דמה בכך דשעדיס מעידים אח"כ בע"ם. מ"ת אין על השטר שם שטר דכיון דיכול להזדייף הוא הרי הוא כתה"י בעלמא ולא יוחל עליו שם שטר וממילא מהראוי שלא יועיל בו מסירה שלא בפני עדי' וכקוב"ר"כ"ח על הסמ"ע:

באר הגולה

מאחר לראיה כדלקמן סי' קל"ח ב מיהרא דאתיתר שם ג לשון הרמב"ם שם בפכ"ה מהני שני העשים שאורע זיוף בדוחק אות אחת או בהרווחה בין תיבה לתיבה יותר מדאי (כ"ב דף קס"ו ע"א) הי"ה ד טור בשם הרמ"ה מהנהו תרי עובדי לקמיה דאביי הכ"ל (*פי' והשטר פסול) ה שם בגמרא מהכך תרי עובדי ו שם בשם הרמ"ה שב' ומסתברא וכו':

(ה) כל שטר. תכא דהרחיק כ' שטין כפי' מ"ם ס"ו וע"ש וכ"כ תוס' ב"ב קס"ב ד' תכא דגטין י"ח ד' והא בענין כו': (ליקוט) כל שטר כו'. נלמד מהרחיק כ' שטין וי"ח דשם אחי שיכול להזדייף ועש"ד (ע"כ): [ו] ולכן אם. פי' ודליו מחוכו דאמרי' שם קס"ה באחר' דנגיעי כו' ופי' כ"י אמקוסר שכ' עדיו מחוכו דקפיד' ובקדושין ל"ג וא"ל מ' דאפי' לא א"ל קפידא ועתוס' שם אבל בזס"ז דלא מסיק אדעתיה על מקוסר ל"ל דקפיד' ואמאי לחיות כשר: [ז] (ליקוט) שטר מקוסר. פי' פשוט שעשאו בענין מקוסר כ"כ בנ"י שם ועי' בהגהת ש"ך (ע"כ): [ח] ויש חולקין. דאין ראיה משם דוקא בדבר שיוכל לבא לידי זיוף: [ט] (ליקוט) ובלבד כו'. כמ"ש בס"ב יכל כיילא כו' (ע"כ): [י] (ליקוט) ואל ידחוק כו'. כאן אפי' אינו יותר מדאי ועשמ"ע (ע"כ): [יא] (ליקוט) ואם רואה כו' ואם צריך כו'. ע' בנ"י שכ' שאין בפסל בכך מדאחר כפתיה ואחרי אבל לא פסלו. ונראה דוקא כל השטר אבל הענינו ודאי לא יגבה בו אם ניכר שינוי כמ"ש בס"ע (ע"כ): [יב] וכל דבר. ירושלמי: (ליקוט) וכ"ד כו'. ירושלמי ר"פ ג"פ ר' אבהו בשם ר' יוחנן נתקולה כל מה דאת יכול להלות בתחק תלה כו' (ע"כ): [יג] ויש מי שאומר. ירושלמי

יאור הגר"א

(ה) כל שטר. תכא דהרחיק כ' שטין כפי' מ"ם ס"ו וע"ש וכ"כ תוס' ב"ב קס"ב ד' תכא דגטין י"ח ד' והא בענין כו': (ליקוט) כל שטר כו'. נלמד מהרחיק כ' שטין וי"ח דשם אחי שיכול להזדייף ועש"ד (ע"כ): [ו] ולכן אם. פי' ודליו מחוכו דאמרי' שם קס"ה באחר' דנגיעי כו' ופי' כ"י אמקוסר שכ' עדיו מחוכו דקפיד' ובקדושין ל"ג וא"ל מ' דאפי' לא א"ל קפידא ועתוס' שם אבל בזס"ז דלא מסיק אדעתיה על מקוסר ל"ל דקפיד' ואמאי לחיות כשר: [ז] (ליקוט) שטר מקוסר. פי' פשוט שעשאו בענין מקוסר כ"כ בנ"י שם ועי' בהגהת ש"ך (ע"כ): [ח] ויש חולקין. דאין ראיה משם דוקא בדבר שיוכל לבא לידי זיוף: [ט] (ליקוט) ובלבד כו'. כמ"ש בס"ב יכל כיילא כו' (ע"כ): [י] (ליקוט) ואל ידחוק כו'. כאן אפי' אינו יותר מדאי ועשמ"ע (ע"כ): [יא] (ליקוט) ואם רואה כו' ואם צריך כו'. ע' בנ"י שכ' שאין בפסל בכך מדאחר כפתיה ואחרי אבל לא פסלו. ונראה דוקא כל השטר אבל הענינו ודאי לא יגבה בו אם ניכר שינוי כמ"ש בס"ע (ע"כ): [יב] וכל דבר. ירושלמי: (ליקוט) וכ"ד כו'. ירושלמי ר"פ ג"פ ר' אבהו בשם ר' יוחנן נתקולה כל מה דאת יכול להלות בתחק תלה כו' (ע"כ): [יג] ויש מי שאומר. ירושלמי

טורי זהב

סימן מב (בס"ע סעיף ג' שם לתלות במתק) פי' שם לתלות שהי' שם איזה דבר כתוב לחובתו וכ"כ הגהות אשר"י בפרק גט פשוט דהכל לפי מה שראה הדיין: (שם ולא עיין בתבע בהגהות ריעותא כו') כ"ל דל"ל שיעון הריעותא ממש אלא כל שטוען איזה טענה והריעותא שייך לאותו דבר עכיניון ליה. ואע"ג דשטר מסייגים בזה וד"ל וכ"ל שאפי' לא יעשון הכתבו חייב הדיין לטעון כו' ס"מ לדעה קמייתא לא אמרי' כן וכ"ל השטר חולק וס"ל אע"ג דלא מתרמי אחי ריעותא כלל לטענה דידיה אבל לו מתרמי גם דעה קמייתא מודה דטעינין ליה וז"ל רש"ל על השטר תימה הלא לא יכול לטעון דעד אי אינו נאמן כמ"ש סימן י"ז ואולי יש לחלק בין זיוף דלית ביה ממש לעד אי' דמחייבו שבועה עכ"ל ולפמ"ש לעיל דלא נהכוין השטר לפסוק הדין כן רק שהדיין צריך להוכיחו לבע"ד על פניו בזה הרי העיד עליך לק"מ: (סעיף ד' כנון ב' אם ד') הקשה הסמ"ע על העיר שונן דא"ל לזייף מאות ג' לעשות ממנו אות אחר ולק"מ דאפשר לעשות מן ג' מו"ן: (סעיף ה' דיד בעל השטר על התחתונה) בסמ"ע הביא כאן דברי מהרא"י סימן ר"ז בשטר שהיה כתוב בו וכל מה קיבל עליו בקנין ולא נכתב במתא דכשר וכו' דפסול שמא קנה בקנין אחר וכו' ודבר זו אינו הלכה דהא כתבו התוס' פ' א"ב דף ס"ו ד"ה ומנינומי וכו' ושתם קנו מיניה היינו קנין סודר ורא"ש מהרא"י תוס' פ' אע"פ דף כ"ה בשם ריב"א אינו רואה למעיין שם ועוד ראיה דלא כתהרא"י ממ"ש ריב"ש סימן ריב"ב שטר שכתוב וקנו ממנו על זה יש לפרש כאופן המועיל ועוד הארכתי בראיות ברורות ומשכתי ידי מלהעתיקן מאחר שראיתי הב"י כ' בספר בדק הבית סימן קל"ה על דברי מהרא"י הללו וז"ל אין דבריו כ"ל דמשמעתא אמרינן דקנו בתנת הכשר והא דמוהבים לכתוב בשטרות אינו

מאחוריו כו' ע"ס וליכא מאן דפליג בהא ולא דמי כלל לדלקמן ר"ס מ"ד ודלא כהר"ב כן נראה לי ברור: (ד) אבל היכא דאתי לאפוקי מלוה כו' לא טענינן ליה. והטור כ' ע"ז ונראה לי שאפי' אם לא יטעון הנתבע חייב הדיין לטעון כדי להוציא הדין לאמתו עכ"ל ונראה דמר אמר אחד ומר אחר אחד ולא פליגי הרמ"ה מיירי כשלא טען נתבע בהיא ריעותא כלל והטור מיירי שטוען שאינו חייב כלום בשטר זה וכה"ג אע"ג דלא טעין בהיא ריעותא שנעשה זיוף פ' ופ' אבן טעניגן ליה שנעשה אותו זיוף ולכך כ' הטור בל' וכ"ל ולא כ' בל' ולי נראה וכן נראה עיקר לדינא כמ"ש ודוק (עיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' כ"ג): (ה) משלם ועד עשר. דכשענין השטר הוא לשון נקבה צריך לכתוב לכתחילה שלם עשר שהוא ג"כ ל' נקבה: (ו) (הגה"ה) ואם כ' שנשה כו'. וא"כ ל"ל דמ"ש שלא יכתבו משלם ועד עשר הוא לאו דוקא דהא בשמנה ליכא חשש זיוף אי נמי לא דקדקו בלשונם ושטפא דלשון הש"ס נקטו ובש"ס מיירי בלשון תרגום שיכול לעשות מתמני תמנין דלא כש' ת"ח פ' ג"פ שהנית. דברי התוס' בזה בתימה מכח שמנה. מיהו ברמב"ן [ברחב"ן] דף ק"י ע"ב איתא להדיא אפי' לשון זכר שלשה ושמנה לא יכתוב דיזייף וימחוק הה' וכתב בספר ת"ח שם שדבריו נכונים וע"ש: (ז) ואם נזדמן לו בשוק שטה כו'. וכ' הב"ח דאף אם כ' למעלה באמצע השטה שלשה אם חזר וכ' שלם בשוק שטה השטר פסול דאכתי יזייף והכל הולך אחר התחתון ואינו מוכרח ודו"ק: (ח) כגון ב' או ד'. ע' בע"ס שכ' ז"ל אבל אי כתב נימטריאות או ר"ת כגון י"ב י"ג כשר שא"א לזייף ולכאן למיחס שמא היה כתוב ב' או ג' והוסיף היו"ד מטעמא דאמרינן חזקה על העדים שעושין כהונן ואם היה כתוב ב' או ג' לא היו אותמין ע"כ ולא דק דלמה לא יכתוב ג' דהא ליכא לזייף ולעשות ממנה אות אחר וכך ה"ל לכתוב דליכא למיחס כו' דהעדים לא היו אותמים כשהיה שם ריוח כ"כ עכ"ל סמ"ע ואין השגה מב' טעמים אחד דגם כוונת הע"ס הוא כן דאם אי' כתוב בו ב' או ג' ברי הוא לא היו אותמי' ועוד דהא יש לעשות מן ג' כ' בכתב כתיבה (עיין בתשו' מהר"מ איסר ל' סי' מ"ד ובתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קנ"ה) :(ט) ואפשר לקיימם מקיימי' כו'. כ' הסמ"ע וז"ל בד"מ נתבאר דאפי' אם הקיום הוא בדוחק מ"מ מקיימינן משו' דאין דרך הבריות לחזור בדבריהם תוך כדי דבור עכ"ל וליתא כן בד"מ רק שכ' בד"מ בשם תשו' מיימוני דהיכא דאפשר לקיים אפי' היכא דשתי הלשונות מרוחקי' זו מזו מקיימי' אותם וכ"ם היכא דסמיכי אהדדי דלאו אורחא הוא לסתור דבריו תוך כ"ד עפ"ל ורולה לומר שהם מרוחקי' ויש דבריה אחרי' מפסיקי' ביניהם אבל כשאי אפשר ליישבם אם לא מדוחק זה לא שמענו: (י) ואין כתוב בשטר והכל שריר וקיים. כ' הב"ח וכזה מתייבש מה שפירש"י רפ"ק דמציעא (סוף דף ז') שהקשו התו' על פירושו מהא דאין למדין משטה אחרונה ולא שמו על לב דרש"י מיירי בדכתב שריר וקיים עכ"ל ולא דק דהא טענתא דלריך שיחזור מעצמו של שטר הוא משום שאין למדין משטה אחרונה וכדאיתא להדיא בש"ס פ' נ"פ דיש דף קס"ב ומוסכם מכל הפוסקי' לקמן סי' מ"ד א"כ אי תימא דרש"י מיירי בדכתב שריר וקיים ולמדין משטה אחרונה א"כ אין לריך להחזיר וא"כ למה כ' רש"י צריך להחזיר מעצמו של שטר והא עיקר כו' וזה מבואר בלשון התוס' שכתבו ותימה הא אין למדין משטה אחרונה ולכך עושים חזרת השטר כו' וזה ברור. (עיין בתשו' מהרשד"ם סי' ר"מ וסי' תכ"ג ותשו' מהר"י טראני סי' ק"ך קכ"א) : (יא) דיד בעל השטר כו' כ' בפסקי מהרא"י סי' ר"ו על שטר שהיה כתוב בו וכל בקנין אחר ולא בקנין חליפין ויד בעל השטר על התחתונה. ומביאו בד"מ

דאתי לאפוקי מיורשים או מלקוחות [יד] דקיי"ל טוענים ליורש וללוקח (ד) אבל היכא דאתי לאפוקי מלוה או ממוכר ומנותן גופייהו ולא טוען נתבע[טו](טענו' ז' דשייכי) כהאיא ריעותא דאשתכח בשטרא ה (ה) ס [ג] לא טענינן ליה:

ד ט צריך ליזהר ו שלא יכתוב בסוף [ד] שיטה (ה) (ה) משלש ועד עשר ז שמא יעשה מעשר עשרים ומשלש (ו) שלישים: (ו) הגה ואם כתב [ה] שלשה או עשרה ספיר דמי דהא ליכא למיחס לזיוף (ב"י בשם תוס' והגהמ"י) (ז) (ז) י ואם [ו] נזדמן לו בסוף שטה ח (ח) מחזיר הדבר פעמים הרבה עד שיבא בתוך שטה כ וכן יזהר שלא יכתוב החשבון באותיו' ט (ח) [ז] כגון ב' או ד' שלא יעשו כ"ף או ל' רי"ש: הגה [טז] ואם לא עשה כן הוי שטר שאפשר לזייף מ ופסול [יז] אבל אי כתב (ט) נמטריאות או ראשי תיבות [מדברים] שא"א לזייף כשר (הגהות מרדכי דניטין):

ה כ היה כתוב בו למעלה דבר אחד ולמטה דבר אחר [יח] (ט) י (י) ס ואפשר [ח] לקיימם (בניחם) מקיימים אותם אבל אם הם סותרים זה את זה ע כגון שכתוב למעל' מנה ולמטה מאתים או איפכא יא ב) הולכים (יח) ג) אחר [ט] התחתון פ והוא יב שלא יהיה (יב) בשטה אחרונה יג [יט] (י) ל ואין כתוב בשטר והכל שריר וקיים: הגה מיהו לאפקועי מדעל השטר למדין ואפי' משטה אחרונה (כ"י פרק ג"פ בשם ריטב"א והרמ"ה) [כ] ואם נמחק סכום של מטה הכל פסול דאפשר שהיה כתוב בו למטה רק דינר אחד (הגהות אשיר"י) [כא] ק ויש מי שאומר יד שאם למעלה היה פורט והולך ולמטה כתוב סכום הכל כך וכך ופיחת או הוסיף בזה אנן אומרים ודאי טעה בחשבון ואחר הפרט אנו הולכים ונראין דבריו ר [כב] בד"א שהולכים אחר התחתון כשאין הא' תלוי בחבירו אבל אם היה כתוב בו טו מאה שהם מאתים או מאתים שהם מאה אינו גובה אלא מאה ס שהוא הפחות שבשניהם ג) (יג) טז (יא) דיד בעל השטר ד] על [י] התחתונה: אם

תלינן. פי' והשטר פסול: ה לא טענינן ליה. הטור כ' ע"ז ז"ל ונראה דחייב הדיין לטעון חפי' לא יטעון הנתבע כדי להוציא הדין לאמתו עכ"ל ועמ"ש בפריסה שכ"כ הטור לעיל ס"ס י"ז בשם הרא"ש אכיולא בזה ואין נראה לחלק בין ההיא לגדון דידן: ו שלא יכתוב בסוף שטה. *כתב הרשב"א בתשובה שיכול לכתוב בסוף שטה אחד עשר ולא חיישינן שמא תלת וחמש היה כשר ולא חיישינן שיזייף לעשרי' דאז צריך להוסיף וי"ו שיהיה אחד ועשרים ויהיה ניכר עכ"ל: ז שמא יעשה מעשר עשרים כו'. וכתב נ"י פר' נ"פ (דף רל"ו) *ואי אשכחן תלתין וחמשין בסוף שטה כשר ולא חיישינן שמא תלת וחמש היה דאזקה על העדים שעשו כהונן ד"מ ז': ח מאזיר הדבר פעמים הרבה. פי' כשנש בפעם השני יזדמן בסוף השטה יחזור הדבר בפעם שלישי וכן משלישי לרביעי ובפריסה כתבתי דה"ע משום דאין כותבין שלשה או עשרה שהוא כ' זכר אמספר אמות או אלבעות שהוא לשון נקיבה דאל"כ קשה למה צריך לחזור עד שיבא באמצע השטה הא יש תיקון להוסיף בסוף השטה ה' על תיבת שלש או עשר וק"ל: ט כגון ב' או ד'. וה"ה לשאר אותיות שאפשר לזייף כגון ו' לעשות ממנו ז' ומה' ח' או ק' וכ"כ נ"י אל' הטור *ועיין בע"ס כתב ז"ל אבל אי כ' נימטריאות או ראשי תיבות כגון י"ב י"ג כשר שא"א לזייף וליכא למיחס שמא היה כתוב בו ב' או ג' והוסיף היו"ד מטעמא דאמרינן חזקה על העדים שעושין כהונן ואם היה כתוב ב' או ג' לא היו אותמין עכ"ל ולא דק דלמה לא יכתוב ג' דהא ליכא לזייף ולעשות ממנה אות אחר וכך היה לו לכתוב שליכא למיחס שהיה כתוב בו ב' או ג' והוסיף היו"ד וכ' י"ג דהעדים לא היו אותמין כשהיה שם ריוח כ"כ כדי לזייף להוסיף י' ואי' נראה שהיו"ד

נכתב בדוחק כבר נתבאר דאין נוהגין בשטר כזה וק"ל: י ואפשר לקיימן מקיימין כ'. בד"מ נתבאר דאפי' אם הקיום הוא בדוחק מ"מ מקיימין משום דאין דרך הבריות לחזור בדבריהם תוך כדי דבור: יא הולכין אחר התחתון. הטעם הוא כיון דסותרין זא"ז והן שני דברים ודאי חזרה היא ועמ"ש בס"ק י"ב: יב שלא יהיה בשטה אחרונה. בסי' מ"ד נתבאר טעמו דאין למדין משטה אחרונה משום דאין מדרך העדים לגמלם כ"כ לאחוס נפשם שמוך לשטה ממש ואיישינן שמא העדים הניחו ריוח בין אחיותן לכתיבת השטר כשיעור שיכולין להוסיף בו שיטה והמלוה זייף וכתב באותו שטה זכותו ומה"ט כשנמצא באותו שטה חובתו למדין ממנה וז"ש מור"ם ע"ז בהג"ה ז"ל מיהו לאפקועי כו' וק"ל: יג ואין כתוב בשטר שריר וקיים. נס יתבאר בסוף סי' מ"ד דכשכתוב בו שריר וקיים ליכא למיחס לזייף ע"ש יד שאם למעלה היה פורט והולך. ובטור ביאר וכתב כגון אנו שאומרים בכתובה שהכניסה שימושי דירה בכך וכך ושימוש דערשא בכך וכך ולבסוף כותבין ועלה מנין כל מה שהביאה לכך וכך עכ"ל ה"ה כל כיולא בזה וק"ל: טו מאה שהם מאתים כו'. וטעמו דכיון דהוא דבור אחד וא"א לחלק ביניהן לומר שהיא חזרה מ"ה הולכין אחר הפחות וזהו ג"כ הטעם מ"כ הטור בסמוך דאם כתוב בו שחייב לו ק' וזוז דאיכון לי סלעים דאין הולכין אחר התחתון וכ"כ בד"מ יי"ב בשם ב"ת שטר ס"ח ע"ש: טז דיד בעל השטר על התחתונה. בפסקי מהרא"י סי' כ"ו כ' על שטר א' שהיה כתוב בו וכל הא דלעיל קבל עליו בקנין ולא היה כתוב בו במנא דכשר למקניא ביה ופסק דיש לחוש שקנה בקנין אחר ולא בקנין חליפין ויד בעל השטר על התחתונה

עליו בקנין נמור ולא היה כתוב בו במנא דכשר למקניא ביה דיש לחוש שקנה ובשמ"ע וקשה דהא בע"כ מיירי שאותו קנין אינו מועיל דאל"כ מאי כ"מ וא"כ הא לעיל קבל בקנין אחר ולא בקנין חליפין ויד בעל השטר על התחתונה. ומביאו בד"מ

ביאור הגר"א

דשמה' ר"ה הוה מקיל כו' וגמ' כ"ב מ"א לי' וסנה' ד"ע-לי': [יד] דק"ל. שם ודף ד"ג לי': [טו] (ליקוט) טענת דשייכא כו'. אבל אם שנו טענינן אע"ג שאין יודע הסיבה וכזה לדקו הלשון לכתוב בשטר ב"ו דזוע זה בעדים לו שהלוה מודה וכזה לדקו ג"כ דברי הרמב"ם שב' הא דסמ"ד ס"ח אם הכי המחק כו' ודקשו עליו קו' הכ"ל דלמה יפסל הא אין למדין משטה אחרונה לף היכא דב' ס"ל וכן ק' אל הש"ע דהא כל הסעי' הללו דסי' מ"ד עד ס"ע מיירי לדינא דגמי' מדכ' שם בס"ע הלידי כו' ועש"ך שם ס"ק י"ז ובמ"ש מתורץ הכל (ע"כ): [כ] (ליקוט) ואם נמחק סכום כו'. ירושלמי הכ"ל ואחר שם מסו כל מה שאת יכול להלות בתחת תלה ר"ז קולירה תתיה דר"ו בשם ר"י סמפון כתיב מלעיל וסמפון מחוק מלרע כו' ש"ש(ע"כ):[כא](ליקוט) ויש מי כו'. עס"י בהג"ה וכל כו' (ע"כ) : (ליקוט) ויש מי כו'. כנ"ל ממ"ש לתלות בזכוב (ע"כ):[כב]בד"א.

באר

בלל לסי' מ"ד ע"ש תילמא בטעמו: [ג] לא. והטור כתב דאף אם לא טען הנתבע חייב הדיין לטעון כו' וכתב הש"ך דמר אמר אחד כו' דהמחבר מיירי בשלא טען הנתבע בהאי ריעותא כלל והטור מיירי שטוען שאינו חייב כלום בשטר זה וכה"ג אע"ג דלא טעין שנעשה זיוף אי נמי לא דקדקו בלשונם ושטפא דלשון הש"ס נקטו ובש"ס מיירי בלשון תרגום שיכול לעשות מתמני תמנין דלא כש' ת"ח פ' ג"פ שהנית. מיהו ברמב"ן [ברחב"ן] דף ק"י ע"ב איתא להדיא אפי' לשון זכר שלשה ושמנה לא יכתוב דיזייף וימחוק הה' וכתב בספר ת"ח שם שדבריו נכונים וע"ש: (ז) ואם נזדמן לו בסוף שטה כו'. וכ' הב"ח דאף אם כתב למעלה באמצע השטה שלשה אם חזר וכ' שלם בסוף שטה השטר פסול דאכתי יזייף והכל הולך אחר התחתון ואינו מוכרח ודו"ק: (ח) כגון ב' או ד'. ע' בע"ס שכ' ז"ל אבל אי כתב נימטריאות או ר"ת כגון י"ב י"ג כשר שא"א לזייף ולכאן למיחס שמא היה כתוב ב' או ג' והוסיף היו"ד מטעמא דאמרינן חזקה על העדים שעושין כהונן ואם היה כתוב ב' או ג' לא היו אותמין ע"כ ולא דק דלמה לא יכתוב ג' דהא ליכא לזייף ולעשות ממנה אות אחר וכך ה"ל לכתוב דליכא למיחס כו' דהעדים לא היו אותמים כשהיה שם ריוח כ"כ עכ"ל סמ"ע ואין הכרח מב' טעמים אחד דגם כוונת הע"ס הוא כן דאם אי' כתוב בו ב' או ג' ברי הוא לא היו אותמי' ועוד דהא יש לעשות מן ג' כ' בכתב כתיבה (עיין בתשו' מהר"מ איסר ל' סי' מ"ד ובתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קנ"ה) :(ט)ואפשר לקיימם מקיימי' כו'. כ' הסמ"ע וז"ל בד"מ נתבאר דאפי' אם הקיום הוא בדוחק מ"מ מקיימינן משו' דאין דרך הבריות לחזור בדבריהם תוך כדי דבור ועיין בהפוכה שנ"י ח"ב סי' קנ"ב שכתב דאף דמוכחין בכל נוסחי השטרות בד"א ובמ"ה בת"כ בפועל תמם ופסק שבועה אז חרס ות"כ רמוי להחמיר מ"מ לענין ממון אמרינן יד בעל השטר על התחתונה ואין אמוניתין מיד המוחזק ויהו דאף שכותבין בשטרות שעשו בפועל תמם מ"מ הכל יודעין שאין עושין כוס שבועה ות"כ כלל ומ"מ אין בזה משום עדות שקר דבעל השטר מקבל על עצמו לקיים כאילו כשבע בפו"מ דלא יהא בו משום אמפכתא וקנין דבריה אבל לא שיהא בו משום חומר שבועה מתם כו' ע"ש. ועיין בהגה"ר רע"ק אינר ז"ל ס"ס קכ"ט בענין שטר מ"ז שכותבים בו הכל היה מדרש לעוכה. בעל השטר. וכ' רמ"א יש לאלק דהיינו בספק בפי' ל' השטר אבל לא בספיקא דדינא ומולק כן מדברי תשובה שב יעקב שלא יאמרו דברין בס' ר"ל לדברי בסי' כ"ח ובזה בד"מ הבאתי בפסק הלוי בפי' השטר אמרינן יד בעל השטר על הלעיזוה זולת

משה"א ביאורים

המשפט

ב) הולכין אחר התחתון. ע"ש ברשב"ם ובתוספות בב"מ דף קס"ו בד"ה אי"כ למה דכתבו דלמעלה נכתב ענין הלוואה ולמטה הוא ענין האחריות ולכאור' קשה אמאי אם נכתב למטה מנה הולכין אחר התחתון הא אפשר לקיים שניהם שהלוה לו מאתיים ולא קיבל אחריות רק על מנה. ואפשר דהוי הכישוב בדוחק ואין מיישבין כמ"ש הש"ך ומכאן ראיה להש"ך או אפשר דמיירי שכתוב למטה אחריות מאה הנ"ל (ועש"ך סק"י ויש שם ט"ס וצ"ל א"כ אי תימא דרש"י מיירי וכו' א"כ א"צ להחזיר וכו') : ג) ידיד בעל השטר על התחתונה. בכה"נ הביא בשם תשובה דאפילו בקבלת שבועה אמרינן יד בעל השטר על דהא סבק איסור לחומרא וגו"א דודאי כשהוא טוען ברי לא שייך ספק איסור רק דמיירי שהלשון שאמר הוא מסופק. ובגוונא שהביא הש"ך בשם מהרי"ק בסקי"ח. ובזה נראי' כיון דקי"ל בנודר עד לפני הפסח דאינו אסור רק עד שנגיע מטעם דלא מחית אינש נפשיה לספיקא וכן בהקדיש חייתו ובהמתו לא הקדיש הכוי והוא נ"כ מטעם הנ"ל אלמא דהספק שנופל בלשון לא נתפס באיסור שבועי' ונדר משום דלא מחית וכו' א"כ ה"נ כאן ובמקום אחר הארכנו בזה דיש להחמיר דבכמ' דוכתי ספק הרמ"ם ב"ם דמחית ושם הארכנו:

נתיבות

משה"כ חידושים

הש"ך כ' דכ"ע מודים בשטר מקומר דפסול כיון שבעדים חיכם תחומים אלא מבחוץ: (ד) לא טענינן ליה. פי' דאם ע"מ מרגים הדיין שכ' כתוב בשטר שלם וזייף ועשה שלשים לא אם הבעל דין לא טען כך רק טען אמנה וכדומה לא טענינן ליה לזיוף הכ"ל אבל אם הבע"ד טוען לא בתחיבתי רק ג' אף שאין הבע"ד מרגים בזיוף אבן טענינן ליה לזיוף: (ה) משלש ועד עשר דלא דוקא דומה לכתוב אם לא בלשון תרגום הניינו תמני דיכול לכתוב תמנין אבל אחד עשר יכול לכתוב דאם יראה לזייף ולעשות אחד ועשרים לריך להוסיף וי"ו ויהיה ניכר הזיוף סמ"ע : (ו) בלשים ואם כתוב בם ב שיטה אין לחוש דילמא היה כתוב שלש והוא עבה שלשים דחזקה על העדים שעבו כהונן ולא כתבו בסוף שטה שלש : (ז) ואם נזדמן. פי' הסמ"ע דהא דלריך להחזיר ואין כותב שלשה משום דהיא נגד דקדוק הלשון לכתוב שלשה לשון זכר אמספר אמות שהוא לשון נקיבה : (ח) מחזיר הדבר. אבל אם כתב לאמלה אם מ"מ אין בכתב בסוף שיטה שלש ו"ל דהולי יכתוב אחד שלשים ולא בתר התחתון ב"ש דלא כש"ך : (ט) נימטריאות. ואם כתוב י"ב אין לחוש דילמא היה כתוב ב' והוא הוסיף י' ועשה י"ב דלא חייישינן שהיה דיוש ש"ך : (י) ואפשר לקיים שניהם. כ' הסמ"ע דאפי' בדוחק מ"מכ'. הכ"ל הלשונות מרוחקין זה כתוב בראש השטר וזה בסופו מייישבין ולא הוי מזרה : (יא) דיד בעל השטר. דודאי חזרה הוא מעליון: (יב) בשטה אחרונה. ע' בסימן מ"ד מזה באריכות: (יג) דיד בעל השטר על התחתונה. ואם יש בו איסור שבועה)(אז

התחתונה עכ"ל ד"מ י"ב: יז אם נמחק מהתחתון אות א' כו כלל דינים הללו הוא שאות אחד הוא דרך הסופר לקצר או להתמחק מעצמו לפעמים שלא בכונה ולכן למדין מהעליון משא"כ בשתי אותיות לכן אם נחסרו שתי אותיות שלא נכתבו מעולם אמרינן ודאי הלוה שם בפי הסופר לכתוב כו מפני שלא לוה לבסוף מחנני כ"א מתן וינתן לתן אבל כשנכתבו מתחל' ואח"כ נמחקו ב' אותיות ודאי בכונה נמחקו ולא ידענו אם מחקם מפני חזרה שלוה מתן או מחקם כדי לפסול השטר מ"ה אין נוהגין בו שום אחד מהן והיינו דוקא • כשהשטר נמצא ביד שלים ואינו יודע למי יתנו (הג"ה וה"ה אם אים אחר הוליא ש"ח וכתב בו מלמעלה שם הלוה חנני ומלמטה חנן שיגבה מחנני ולא מחנן ואם כתב למטה חן יגבה מתן ולא מחנן דאיכא למימר שחזר מן העליון והלוה להתחתון) אבל כשהשטר ביד חנני או חן אותו שהשטר בידו נוכה בו בין בחסרון בין בנמחק וכ"כ הב"י וד"מ ע"ש ועמ"ש מזה עוד בפרישה: יח ילמד תחתון מעליון. *וכתב המ"מ סוף ה' מלוה בירושלמי ר' ילחק שאל מלמעלה כתב חנן ולמטה כתב חנני מהו שילמד תחתון מעליון או עליון מתחתון ולא איפשטא עכ"ל וכתב ב"י ס"ט ונראה דלא יגבה בשטר זה מבוא אחד מהן והמע"ה ואם הוא שטר מתנה לא נתקלקלו

ו' מהן דהמע"ה עכ"ל וע' בתשובו' הרא"ש כלל ס"א סי' ל"ט עכ"ל ד"מ ט': יט וידוע שנמחק השטר. בעור כתב ידוע שנמחק אח"כ ור"ל אחר שכבר כתב הסופר חנני אח"ז נמחק מ"ה פסול מבא"ח כבמעוג' נח כתב אלא מן דהיינו דין חסרון שכתב המחבר אח"ז דדנין אותו בחזרה וינתן לחן *ועיין בע"ש מ"ש בזה טעם אחר לפסולי דנמחק והגרחה בעיני עיקר כתבתי כאן ובפרישה: ב מלמעלה שפל כו'. כפל הוא נוטריקון שהה ופלנח וקפל קב ופלנח וזהו שסייס וכי שקפל פחות מספל ויש פירושים אחרי' כתבתים בפרישה ע"ש: כא שהקפל פחות מהספל. בתו' ובפי' רבב"ם משמע שהטעם הוא משום דדרך הזבוב לקצר החות ולעשות מקו"ף סמ"ך ולא להאריך לעשות מסמ"ך קו"ף ומ"ה אף אם היה קפל הכתוב למטה מפי מספל הכתוב למעלה הולכין אחר התחתון ממ"כ דאי כפל הי' כתוב למעלה מתחלה נמצא חזר מספל לקפל והולכין אחר התחתון וכנ"ל בכתב למעלה מאה ולמטה מאתים ואי מתחלה היה גם מ"ש למעלה קפל ומכח זבוב נעבה ספל מכ"ש דנותנין לו קפל וא"ל דהרמב"ם ס"ל דע"י הזבוב יכול להשתנות נ"כ להאריך החות ע"י טעטוש ולעבות מסמך קו"ף מ"ה צריך לעשה דקפל הוא הפחות וק"ל: כב אי תפס מעלטלי כו'. פי' אפי' תפס בעדי' ועפ"ר: כג וכ"ש שאומרי' בשובר יד בעל השטר יש מניחין יד בעל השובר על העליונה ואינו צריך דגם בעל השובר בעל השטר מיקרי ואלא דכתב דכ"ש הוא ר"ל מאחר דבתפס שלא ברשות בעלים לאחר שנולד הספק מהני כ"ש בשובר שמוחזק ועומד בשלו הוא דאין מוציאים מידו כן הוא דעת מור"ש ז"ל אבל קשה די"ל דלא מהני שובר שלשונו מסופק נגד שע"ח מבורר שהוא ביד המלוה וכן מוכח דאל"כ קשה דדברי הרי"ף והטור שבסי' זה יסתרו למ"ש הרי"ף ועור לקמן סי' ע"ח

כנ"מ

טורי

הכל איכא למשמע מקום מיניה וכ"ש כי האי ליתנא שכתב קנין גמור ר"ל קנין המועיל דאף שאין קנין חליפין מועיל יש לנו לומר שהקנה אגב קרקע או בשיכר או בחוקה או כיולא בה כדי שיהא השטר קיים. והכי מוכח מדכתב קנין גמור ולא כתב בסתם דבשר לאיקני בה שהוא לשון גבור בפי הכל אם כתב בדל"ב פשיטא שהיה השטר פסול דבאותו הדבר לא מועיל קנין סודר אלא מדשבקיה ללשון הגבור ונקט לשון אחר דהיינו קנין גמור ש"מ דבאגב קרקע או בשיכר או חזקה היה דהיינו קנין המועיל בחוהו הדבר ואי"כ היה כן הראוי לקיים השטר ומ"מ חזר בו מהרא"י מעשה ביד כ"ה על התחתונה ואמרינן מסתמא כוון לסתם קנין שהוא קנין חליפין ומכיון שהשטר בטל כמו בהוכיח מהמוכת ר"ם ור"ב וא"ל וכיולא בזה כתב הרי"ף בתשובה הביאו הטור סי' ס' סי"ב ראוכן שהגיה שטר על שתעון כו' אם בקנין הוא משמע כו' אין מעשה בקנה בחליפין כו' ואף הרא"ש החולק שם היינו מעשה ובתרא"ד הודאה אבל בלא מעשה דמודה ולו יהא חולק אף בזה מ"מ אין בזוהיה הרי"ף קיי"ל כמ"ש הב"י בס"ע ואף שברא"ש הגיה עליו לא יבא אלא שפק דהמע"ה ואי"כ דברי מהרא"י ברורין וקיימין ובזה חזרה לה מות הכו. ר"ס זא"ז בסי' רי"ח וכסי' שי"ב דכבר כתב כי' פרק בשולל דוקא בסתם אמרהי מאה מעי וכו': (שעיף ח' בשובר יד בעל השטר על העליונה) הקשה הסמ"ע מסי' ע"ח בחלוה דהימני' ללוה דאמרינן דוקא בשבוע' הימנה והעשה כיון דשובר ברור וכ"כ

פתחי תשובה

ביאור דוקא: נראה נגד המנהג ע"ש: ה] אי חפים. עמ"ש לקמן סי' ס"ו ס"ק ח' בענין אם מכר שטר זה לאחר וזה האחר תפס אי מועיל הפיסתו ע"ש ב

חידושי רעק"א

ס"ו בהגה דנין אותו כה. כ"ב ע' תפו' עבה"ג סי' ג':

הא השטר בטל לגמרי וכל היכא דבטל לגמרי לא אמרי' יד בעל השטר על התחתונה וכדלקמן סעיף ט' ואין לומר שהי' כתוב בשטר גם עניינים אחרי' שלא היו לריכי' קנין דמה בכך ס"ס אותו ענין שלריך קנין בטל לגמרי דאמרו אלו כתוב בשטר שנתחייב לו לשנים ק' לזמן פלוני הידוע וק' לפכח מי לא אמרי' בכה"ג נמי שלריך לפרעו לפכח הבא ראשון כיון שאותו ענין יתבטל לגמרי אע"ג שכתוב בשטר עוד עניינים אחרי' וה"ה הכא ול"ל דמיירי בענין שהשופר טעה והיה סובר שאותו קנין האחר היה מועיל והוא בענין דמספקינן בהאי דינא אי מועיל וכענין שכ' מהרי"ק שורש ל"ו ויתבאר לקמן סעיף ט' בהג"ה: (יב) אם נמחק כו' בשפר ת"ח פ' ג"פ הקס"חגירס' זו דנמחק דהא מדנקט חנן משמע דחנן שם הוא וא"כ פשיטא דלא יהבינן לחנן דהא חנני כותבין בכ' כפופ' וחנן בכ' פשוט' ולק"מ דהא נהי דלא יהבינן לחנן מ"מ לחנני נמי לא יהבינן דה"ח דנמחק חות אחד הוי כנמחק שתי אותיות שהשטר פסול קמ"ל ועוד יש לייסב בדרכי' חחריס ועוד החריבס"ת"ח שם להקשות בזה וכל דברין חינם מוכרחי' ע"ש: (יג) וידוע שנמחק השטר פסול ל' הסמ"ע והיינו דוקא כשהשטר נמצא ביד שלים ואינו יודע למי יתנו חבב כשהשטר ביד חנני או חן אותו שהשטר בידו נוכה בו בין בחסרון בין בנמחק

הב"י וד"מ עכ"ל ובאמת בב"י לא כתב כן כשהשטר ביד חנני רק בד"מ ואינו מוכרח דבשלמא כשהוא ביד חן יכול נומר הלוה מחקו מפני שחזר אבל כשהוא ביד חנני ממ"נ איזה טעם שיאמר שמחקו לא יגבה בו חס יאמר שמפני חזרה נמחק יתן לחן ואם לפסול השטר כולו פסול וכן כשהיה הסרון בלא מחק אינו מועיל מה שהוא ביד חנני ודוק: (יד) שהקפל הוא פחות מספל. קפל הוא קב ופלנח. ספל הוא סאה ופנגח: (טו) הי תפס. חפילו בעדים וכ"כ ה"ה ומביאו ב"י ומשמע חפילו תפס שלא ברשות וכ"כ גם כן בפשיטות בסמ"ע ס"ק כ"נ והבאתי לשונו לקמן בסמוך ס"ק י"ז וכן משמע מדברי הרא"ש והרבה פוסקים וזהו דגם כשעה"ת בשם הרמב"ן והביאו ב"י ועיין בס' נ"ת שהחריך הרבה מיהו נ"ל דלענין דינא לא פליגי דהפוסקים מיירי בטופן ברי והרמב"ן מיירי בטופן שמא ובא לזכות מכח השטר והיינו שהביא הרא"ש פ"ק דבכורות דברי הרמב"ן ודו"ק וכבר האריכתי בזה בספרי תקפו כהן ע"ש: (טז) מעלטלים. חבל קרקע חפילו פירות קרקע לא מהני תפים' חפילו טופן התופס ברי מעשה דקרקע בחזקה בעליה קיימא כדלקמן סימן ש"ב סעיף ט"ו וסימן ש"ז סוף ס"ג והארכתי בדינים אלו בספרי ת"כ ע"ש: (יז) וכל שכן שאומרים בשובר כו'. וכתב הסמ"ע וז"ל ר"ל מאחר דבתופס שלא ברשות מרשות בעלים לאחר שנולד הספק מהני כ"ש בשובר שמוחזק ועומד בשלו הוא דאין מוציאים מידו כן הוא דעת מור"ש ז"ל אבל קשה די"ל דלא מהני שובר שלשונו מסופק נגד שע"ח מבורר שהוא ביד המלוה וכן מוכח דאל"כ קשה דדברי הרי"ף והטור שבסי' זה יסתרו למ"ש הרי"ף ועור לקמן סי' ע"ח

סעיף

זהב

למעלה ספל ולמטה קפל הולכין אחר התחתון אלא מיבעיא ליה למעלה קפל ולמטה ספל מי חייבינן לזבוב או לא משמע דבמעלה אין לו ספק כלל מי תלינן בזבוב אלא הולכין אחר התחתון בכירור מתי"כ הן אם נמחק לעיל מכח זבוב הן אם חזר בו מתי"ם למעבה. ועוד ראי' ממה דאיתא בסוטה דף ד' ד"ה ר' ישמעאל להביא ספר בני אזהר בתלאכתיך בתלאכת בשמים היא והביא הספר אפילו למיתם שמא יבא זבוב ויתמחק תנא דבלי' ויעבה ד' לא חייבינן כי יש לי קנקנתוס שאני מעיל לתוך הדיו ופרש"י אלא שהוא נמחק לגמרי ואם אי' שהזבוב יכול להוסיף אות אלי שכמה הבלי ספר בהשלת קנקנתוס הא איכא תפס טיסי' אות שדרכ' לקלקל ולמשוך הדיו קלה ולכאורה זה כתב רמ"א בחזן עזר סי' קכ"ה סע ו דאם בא זבוב ומחק הדיו לא יתחוק כו' ומ"ם שהקפל פחות וכו' לא נתכוין לו' מעשה בעל השטר על התחתונה אלא בא לחורות פירושו דהאי קפל וספל שם חילוק ביניהם והולכין אחר התחתון דין לקולא בין לחומרא ומ"ם הטור ס"ד בעל השטר על התחתונה אלו האי עשה על מה שאתו תולין בזבוב שבא שפרא דחזקה אלא אמרינן חזרה היא אבל אם נמחק קפל בלא זבוב אין לו אלא הפחות ואלו חזרה הוא ואין להקשות אמאי לא אמרינן כאן כמו דאמרינן בשאר לא מת הכו. ר"ס זא"ז בסי' רי"ח וכסי' שי"ב דכבר כתב כי' פרק בשולל דוקא בסתם אמרהי מאה מעי וכו': (שעיף ח' בשובר יד בעל השטר על העליונה) הקשה הסמ"ע מסי' ע"ח בחלוה דהימני' ללוה דאמרינן דוקא בשבוע' הימנה והעשה כיון דשובר ברור וכ"כ

הגר"א

ס"ם הוא וע' סי' ס"ל ועוד ל"מ בשובר בס"ם בס"ח בבג"ה ועוד ל"מ בס"ם בס"ה ואפשר לפיימם כו' לדבריו דוקא לענין ידו על התחתונה (ע"כ): [כה] בכל הני. ב"מ ק"ב ב': [כו] (ניקוט) אי תפס מעלטלים. דוקא דקרקע בחזקת בעליה עומדת בס"ם בפ"ח ובפ"ע דב"מ (ע"כ): [כז] וכ"ש שאומרין. שם קע"ב ה': נמלא לא' ופ"ש בגמ' בחבלמין בשובר כו':

ביאור

כפי' הר"י מיגאש: [כג] וכיון חלין. ולא היה. הוס' שם לפי הגי' ועי"ש ובהגא"ש: [כד] (ניקוט) שהקפל כו'. והרי"מ כ' בסמ"ב כולך אחר התחתון כיון חזרה לו הכרת הזבוב לכל הרמב"ם מברש בג"כ יש כחוש להחרכה הזבוב מס' לקוף לכך לריך לזה (ע"כ): (ניקוט) שהקפל פחות מספל. הן דברי הרמב"ם וחייב להחרכה זבוב ג"כ לכל רש"ם לא פי' כן וכן כל המפרשים דלהרמב"ם לא הפס לא מפקינן מינייה כמ"ם בס"ח ואף דכאן

באר

אחר ולא בקנין חליפין ויד בעה"ם על התחתו' עכ"ל הסמ"ע והקס' בס"ך דהא בע"כ מיירי שאותו קנין שיגו מועיל דאכ"ב מאי כ"מ ואם כן השטר בהא נגמרי וכן היכא דהשטר בטל לגמרי לא אמרינן יד בעה"ם על התחתונ' כדלקמן ס"ט וכ"ל דמיירי שהשופר טעה והי' סבור שאותו קנין האחר הי' מועיל והוא בענין דמספקינן בהאי דינא אי מועיל בענין שכתוב בס"ט בהג"ה עכ"ל: [א] אבל. כתב הסמ"ע היינו דוקא כשהשטר נמצא ביד בע"ח ואינו יודע למי יתנו וה"ה אם אים אי' הוליא בט"ח וכתוב בו מלמעל' שם הלו' חנני ומלמ' חנן שיגב' ומחנני ולא מחנן כו' אבל כשהשטר ביד חנני או חן אותו שהשטר בידו נוב' בו בין בחסרון בין בנמחק וכ"כ הב"י וד"מ והש"ך נתב וז"ל באמת בב"י לא כתב כן בש"ס ביד חנני רק בד"מ ואינו מוכרח דבשלמא כשהוא ביד חן י"ל הכו' מתקו מפני שחזר אבל כשהוא ביד חנני ממ"נ איזה טעם שיאמר שמחקו לא יגבה בו חס יאמר שמפני חזרה נמחק יתן לחן וחס לפסול השטר כולו פסול וכן כשהיה הסרון בלא מחק אינו מועיל מה שהוא ביד חנני ודוק: (יד) שהקפל הוא פחות מספל. קפל הוא קב ופלנח. ספל הוא סאה ופנגח: (טו) הי תפס. חפילו בעדים וכ"כ ה"ה ומביאו ב"י ומשמע חפילו תפס שלא ברשות וכ"כ גם כן בפשיטות בסמ"ע ס"ק כ"נ והבאתי לשונו לקמן בסמוך ס"ק י"ז וכן משמע מדברי הרא"ש והרבה פוסקים וזהו דגם כשעה"ת בשם הרמב"ן והביאו ב"י ועיין בס' נ"ת שהחריך הרבה מיהו נ"ל דלענין דינא לא פליגי דהפוסקים מיירי בטופן ברי והרמב"ן מיירי בטופן שמא ובא לזכות מכח השטר והיינו שהביא הרא"ש פ"ק דבכורות דברי הרמב"ן ודו"ק וכבר האריכתי בזה בספרי תקפו כהן ע"ש: (טז) מעלטלים. חבל קרקע חפילו פירות קרקע לא מהני תפים' חפילו טופן התופס ברי מעשה דקרקע בחזקת בעליה קיימא כדלקמן סימן ש"ב סעיף ט"ו וסימן ש"ז סוף ס"ג והארכתי בדינים אלו בספרי ת"כ ע"ש: (יז) וכל שכן שאומרים בשובר כו'. וכתב הסמ"ע וז"ל ר"ל מאחר דבתופס שלא ברשות מרשות בעלים לאחר שנולד הספק מהני כ"ש בשובר שמוחזק ועומד בשלו הוא דאין מוציאים מידו כן הוא דעת מור"ש ז"ל אבל קשה די"ל דלא מהני שובר שלשונו מסופק נגד שע"ח מבורר שהוא ביד המלוה וכן מוכח דאל"כ קשה דדברי הרי"ף והטור שבסי' זה יסתרו למ"ש הרי"ף ועור לקמן סי' ע"ח

המשפט

בחסרון לו מחק בשני תיבות בעליון התחתון עיקר ואם יש מחק בשני תיבות בתחתון כל השטר פסול מבפק דאימור מחקו כדי לפסלו ואפי' השטר ביד העליון אי התחתון א"י להוליא ממון רק השטר א"י להוליא מידו כיון שהוא מוחזק בו אי"ת: (טו) אמיס. ואם למעלה כתוב חנן ולמטה כתוב חנני לא אמרינן דילמדו זה מזה ולעולם חסר ביו"ד ולמטה חסר אחי"ת ובלתו כתוב חנני הוא איבעיא אלא אפשיטא ולא יתמן לא לגני ולא לחנני ואם כתבו הרמאה זה לזה נוכיין) אבל חן מן לאיקני אפי' אות אחת אין לומדין: (טו) ספל נוטריקון ספ"ל הוא סאה ופלגא. קפ"ל הוא קב ופלגא: (יז) אי תפס.

ביאורים

יומחק אות אחת לומדין מן העליון א"כ יש לנו לפסול שטר שנכתב למעלה ספל ולמטה קפל דשטר שיכול לזייף הוא דימחוק למט' הק' ויגבה ספל ומזה מוכח כדעת התוס' בב"ב שם בד"ה אם כן למה כתב העליון דדוקא בהשם למדין מהעליון אבל כשנמחק אות אחד מהסך התחתון אין לומדין מהעליון והוא משום שכתבתי דאם כן יכול לזייף וכנ"ל ומדברי התוס' שם בד"ה אבל לא משתי אותיות משמע דאפי' בחסרון אות א' מהתחתון אין לומדין מהעליון כשהחסרון בהסך המעות דהא לפי גירסת הרשב"ם מיירי מתניתין בחסרון ומדלא כתבו לעיל בד"ה אא"כ דלהרשב"ם קאי הך טעמא אהא ז למט' מנה משמע דאפי' בחסרון אין לומדין מהעליון בחסרון המעות וכן מסתבר דדוקא בשם דרך לכתוב בקיצור השם משא"כ בסך המעות ודאי דאין דרך לקצר בהסך שיהיה נרא' יותר ברור: ו) אי תפים מטלטלין עיין ש"ך סקט"ז שכתב אבל קרקע אפי' פירות קרקע לא מהני תפיסה וכו' אין כוונת הש"ך דבספק המבואר לעיל בס"ע סעיף ה' במאה שהם מאתים דלא מהני תפיסה בפירות קרקע דזה לא ניתן להאמר כלל. דמ"ש שתופס שאר מטלטלין או חוטף ותולש פירות מקרקע רק כוונתו בקרקע שאירע ספק בקרקע כמו בסי' ש"ב בחודש העיבור דאף דהספק הוא בפירות קרקע לא מהני תפיסה ואפילו בכה"ג שהספק נולד בקרקע או בפירות קרקע דלא מהני תפיסה אינו רק כשהוא מילתא דלא עבידי לגלויי אבל במילתא דעבידי לגלויי כגון בספק שבשטר שכתוב בו שנין סתמא מהני תפיסה דעבידא לאגלויי ע"י עדים הוא כמבואר לקמן סי' שי ז סעיף ג' ועיין בספר תקפו כהן סי' מ"ט ושאר סימנים ותמצא כדברי והוא בשוש: ז) וכ"ש שאומרים בשובר. ועיין ש"ך ס"ק י"ז ועיין תומים שהשיגו והדין עמו דהא כיון דקיימא לן דיכול לומר קים לי להטור עצמו משבועה א"כ הוא הדין הכא. אך מה שתירץ הוא כיון דהשטר נמסר ביד המלו' ובידו לשורפו עם הנאמנות הרי הימניה הלוה למלוה שיהיה יכול להשביעו כמו בשליש וכו' ע"ש נ"כ לא א"ש דא"כ אם מסר כתב בפני עצמו עם נאמנות להלו' יפטר משבועת הוסת וכל כהאי גוונא הוי להו להפוסקים להשביעני ועוד דהא עדים כפנינו שהעידו על הנאמנות שהאמין להלו' מה בכך שהאמין לו במה שמסר השטר בידו הא אפילו בשליש אין הנאמנות רק שהשטר כמאן דליתא כיון שהיה בידו לשורפו והכא אפילו לא היה שטר כלל רק שנתן לו נאמנות בפני עדים ויש ספק בלשון הנאמנות והוא מוחזק יש לנו לומר שידו על

חידושים

נתיבות

אם טוענן כרי נתמן ואם יש בו ספק בלשון פסיקו לחקל. ע"ב ועי"ז בשטר דכתוב בו וקנו מיניה ול"ב בו בנמחק דבשר לאקניה כיון אז אם הוא דבר שנקנה בקנ"ס שטר דמסתמא נעשה בדרך רוב קנייני' ואם הוא דבר שאינו נקנה בקנ"ס בקנין מעצע ל"ל שהיה בקנין המועיל בקנין תפיסה וכיוצא אלא תלוין שהיה בקנ"ס ופסול וכן עיקר דלא בסמ"ע: (יד) ומחד מעליון. כי אות אחד דרך הסופרים להסמיט או לסמוך) (ועי"ב דדין זה ל"ש רק בשם הלוה או הלוה אבל אחרון או מחק בשם המעות אפי' אות אחת אין למדין. ועיין מה שכתבתי) (דבשם הלוה נותנין לחנני אפי' השטר ביד חן אבל

משה"א

ד) וינתן לחנני. עיין תומים שמסיק דלא כהסמ"ע ואפי' אם השטר ביד חנן אינו גובה ע"ש הנה אם השטר ביד השליש אף אם אומר שחנן הלוה המעות והוא יודע שהשטר נכתב לחנן. ובטעות נכתב חנני ודאי דאינו נאמן דמכחיש להעדים ואין השליש נאמן להכחיש עדים ולא לעשותן לטוענין ואם השטר ביד חנן לכאור' היה נרא' דאף דחנן ודאי דאינו גובה דמצי הלוה לטען מחנני ליתי ופרעתי לו ומנני נפל ואתה מצאת, מ"מ גם חנני אינו גובה כיון שהשטר ביד חנן הוי הדין כמבואר בסימן מ"א סעיף ד' בשטר שיוצא מתחת יד אחר דהלו' נאמן לטען ממני נפל דכאן לא שייך הטעם מנו שכתב הכמ"ע שם סק"ל ועיין סמ"ע בסי' ס"ו סקל"ג ע"ש. כיון דחנן טוען שהוא בעצמו הלו' וכן בשליש שטוען שחנן הפקיד אצלו הוי כמו שהוא ביד חנן אמנם לפמ"ש לקמן בחידושי בסי' ס"ו סעיף י"א מבואר דאף בשטר ביד חנן גובה חנני וע"ש מה שכתבתי באריכות ועיין כמ"ע מ"ש בס"ק י"ט בשם הירושלמי דאם למעלה כתוב חנן ולמטה חנני דהוא איבעיא דלא איפשוט אם ילמד תחתון מעליון או עליון מתחתון. והוא תמוה דממ"נ הוא לחנני בין אם הוא חזרה בין שנחסר למעל' דהא אין דרך הסופרים רק לחסר ולא ליתר. ובאמת הוא מעליון ועליון מתחתון והיינו כיון דדרך סופרים לחסר אות אחת אפשר שחסרו למעלה הי"ד מחנני ולמטה הה' מחנני והוי כאלו נכתב בשניהם חנני. וכן הוא באורים רק שתיבת חנני הנכתב שם גם כן ש"ם וצ"ל גני ע"ש. ומ ש שם דאם כתבו הרשאה זה לזה גובין ממ"נ היינו גני וחנני דלחנן ודאי לא נכתב דהתחתון עיקר: ה) ומלמטה קפל. אף שיש לו מנו דאי בעי היה מוחק ליה לק' ובנמחק אות אחד מהתחתון ומדין מהעליון. מכל מקום הוי כמנו במקום עדים דמה שלמטה ודאי חזרה הוא. ועיין תומים שהקשה על הא שכתב שמא זבוב הסיר דניחוש שמא הוא בעצמו הסיר. ולק"מ דבזבוב היישינן בעוד החיו לה הסיר דבעודו לה לא ניכר המחיקה דמהאי בעמא אסור ליתן הנט בעוד הדיו לה דהוי כדבר שאפשר לזייף אבל אחר שנתייבש א"א לזייף ולהסיר דניכר המחיקה תדע דאלת"ה בלאו הכי השטר פסול דהוי כנכתב בדבר שאפשר לזייף ובודאי העדים לא נתנו לידו עד אחר שנתיבש כדי שלא יהיה יכול לזייף ולכך הוצרך להטעם שהזבוב הסיר בעוד השטר ביד העדים כשהדיו עדיין לח. אך קשה כיון דאם

חושן משפט מב הלכות הלואה

(סעיף כ"ח) בדין מלוה שהאמין ללוה שצריך הלוה ליתבע שפרע משום דיד בעל השטר על התחתונ' ואמרי' דלא היתמי' אלא לבטל השטר דמלוה ולעשות כמלוה על פה והיינו מעשה כיון שהחוב ברור בשטר שביד המלוה וכמ"ש שם בדרים' ומזה קשה ג"כ על ב"י שכתב נבי ספל וקפל וז"ל ונראה שאם הוא שטר מחיל' לא תלינן בזבוב דהמע"ה ע"כ ודו"ק

חידושי רעק"א

בש"ך אות י"ח. ולינא. כאן פלוגתא ר"כ ע' בתבו' מהרי"ט חח"מ סי' קי"ח: שם. בא להפקיע ד"ת. ר"ב ע' תשו' פני משה ח"א שם"י ס"ב: שם. ואיך יפקיע ח"ע מכח שפק. ר"ב ע' שו"ת הרא"ש כ"ו סי' יט ושו"ת הרמ"א סי' ד' ושו"ת עק"ג סי' יח: שם. אות ג' ובתשו' מהרי"ט סי' קכ"ב. ר"ב ובח"ב סי' פ"א ובשו"ת לחם רב סי' י' ושו"ת ח"ל סי' ד' ובשו"ת מהרח"ש ח"א סי' מ"ג ובח' ל"ד סי' מ"ע ובתשו' רש"ך ח"א סי' ג': שם. אות ל"א ובתשו' מהר"ש אלשיך. ר"ב ובתשו' כתי כהונה ח"ב סי' כ"ה:

חכמת שלמה

סימן מב סעיף עיי"ת. לא אמרינן יד בעל השטר על התחתונה אלא בכל כי הני גווני דלעיל שאין השטר בטל לגמרי וכו'. ר"ב בלאורה ל"ע עוכא מדברי רש"י בגיטין דף מ"ב ד"ה הא דאמר וכו'. ואיכא למימר חד פלגא כ' להרווייהו ואיכא עיור. והרא"ש מסיים שם עוד דיד בעל השטר על התחתונה וכו'. וכן הוא דעת העור בסי' רס"ז ויקשה דהא אם יתבטל הענין לגמרי לא אמרינן יד בעל השטר על התחתונה רק על העליונה. א"כ הכא אם נימא דלאחר הני מכוון בעל הכל שהרי לא עשו בני חורין עי"כ לרבנן הכא. ואמילא בכסיס לא קנו. ולא היכא דבטל לגמרי

הגהות אמרי בריך

בסמ"ע: (רמ"א ס"ק ט' (") ויש אומרים היינו דוקא כו' ר"ב ל"ע בסר"ן לאלפסי פרק ד' מתני' גיטין בסוגיא דהכותב נכסיו לשני עבדיו שמפ' הרמב"ן דלכך אינו מועיל כותב חצי' חצי' דיד בעהב"ע על התחתונה ויכול האדון לומר שהכוונן ליתן לו שטר שויי' חצי כל נכסיו אבל עצמות של העבד אינו מסוחרר כלומ' שיגיע חצי שוויה של העבד נתן לו מנכסיו ולפיכך לא עשה ולא כלום. וקשה דהא בכה"ג שנתבטל השטר מכל וכל אין אומרים יד בעה"ע על התחתונה וא"ל דשאני התם דאפשר שעצם האדון וסבר שיועיל מתנתו לעבדיו על שיעור שווין של כל נכסיו אלא שיושאר גוף העבד בעבודתו לו. ז"א הא גם לעבד הסני כתב שטר על חצי כל נכסיו ושני השטרות חסר בב"א א"כ הוכי חצי לחיי לחיותר דשעה בל"ל הא לא יהיה בידו ליתן לכל עבד שיעורו מתנתו מנכסיו עד"מ שווין של נכסיו לבד העבדים עולה ב' אלות זהובים ושוין של שני העבדים הוא ג"כ ב' מאות זהובים ובכללן עולה שווין של נכסי המוהן ד' מאות זהובים הא גם העבדים בכלל נכסי. אלא לפי דעת הרמב"ן ביד האדון לפלג לכל דבר שיעור חצי שוויה מאחר נכסים כמו דשביד המוהן חצי נכסיה לחבירו לומר להתקבל עול אתה חלבר בכתוב שבנכסים ועכ"פ ל"ל דעת הנותן לפי עצמתו שמועיל שטר מתנה לעבדו וכל"ל שיתן לכל עבד מנכסיו שיעור המתנה שנתן לכל אחד והוא מן הגמנע דהא בכל נכסיו מלבד עבדיו ליכא כשיעור המגיע לכני עבדיו ואם עד"מ שווין של הנכסים ב' מאות ושווין של ב' העבדים רק מאה ועולה מתנה נכסיה של כ"א סך ק"כ זהובים

(יג) בשובר יד בעל השטר *על העליונה הוא מוחזק (כ"י פ' ג"פ בסס הרא"ה) (יח) מ) (יט) ו) דלא כים [יד] חולקין ואומרים דאפי' בשובר אמרי' ידו על התחתונה (סס בסס הריטב"א תלמידו):

ט [כח] ו לא אמרי' יד בעל השטר על התחתונה אלא בכל כי הני גווני דלעיל שאין השטר בטל לגמרי כד אבל בדבר ב) ז) שהשטר בטל בו [כט] לא כגון שכתוב בשטר פלוני נתחייב לפלוני מנה (יט) (יט) לפרעו ח) בפסח צריך לפרעו בפסח הבא ראשון [ל] ואינו יכול לומר לא אפרענו כה אלא לפסח שאחר כמה שנים וכן כל כיוצא בזה: הגה (ב) [לא] (ג) (") וי"ל (כא) הייטב דוקא בדבר דיכא למיתני בטעות אבל בדבר (כב) כו ט) שאפסר [טו] שטעה בו הנותן כגון דאמר (כג) לפון דלא מהני במתנה ודאי כתבעל השטר (תשו' הרשב"א (מהרי"ק שורש ל"ד): הרבה

סע"ח מבורר שהיא ביד המלוה ויש לו בשטר שיעבוד קרקעות וכן מוכח דאל"כ קשה דדברי הרי"ף ורבינו שבסי' זה יסתרו למ"ש הרי"ף ורבינו לקמן בסי' ע"ח סל"ד בדין מלוה שהאמין ללוה שצריך הלוה ליתבע שפרע משום דיד בעל השטר על התחתונה ואמרי' דלא היתמיה אלא לבטל השטר דמלו' ולעשות כמלוה ע"פ והיינו מעשה כיון שהחוב ברור בשטר שביד המלו' וכמ"ש בדרישה ומזה קשה גם על ב"י שכתב בס"ס י' נבי ספל וקפל ז"ל ונראה שאם הוא שטר מחיל' לא תלינן בזבוב דהמע"ה ע"כ ודו"ק: כד אבל בדבר שהשטר בטל לא. וכ"כ המ"מ פ"ג ממלוה וריב"ם סי' תי"ג ד"מ י"ד דכל היכא שאם נפרע משמעות אחר בשטר נתבטלה שטר לא מפרשינן כוונ"כ נ"י פ' איזהו נשך דלא אמרי'כן בתקוש שצריך להוסיף על התנאי ד"מ י"ב: כה אלא לפסח שאחר כמה שנים. פי' ומה"ע נ"כ אינו יכול לו' אפרענו לפסח הבא אחר שנה זו ומילתא בטעמא קאמר דאם לא היה כונתו לפסח הבא ראשון א"כ לא נתפרש מתוך השטר לאיזה פסח יתנו לו והי' יכול לדחותו לפסח דלאחר כמה שנים וזה ודאי אינו דא"כ יתבטל השטר לגמרי ומדהא ליתא הא נמי ליתא ואמרי' דבודאי לא נתכוין אלא לפסח הבא ראשון וכ"כ בתשובת הרא"ש ופפ"ר וק"ל: כו שאפסר שטעה בו הנותן כו' נרא' דמיירי בלשונות

(סעיף כ"ח) בדין מלוה שהאמין ללוה שצריך הלוה ליתבע שפרע משום דיד בעל השטר על התחתונה ואמרי' דלא היתמיה אלא לבטל השטר דמלוה ולעשות כמלוה על פה והיינו מעשה כיון שהחוב ברור בשטר שביד המלוה וכמ"ש שם בדרים' ומזה קשה ג"כ על ב"י שכתב נבי ספל וקפל וז"ל ונראה שאם הוא שטר מחיל' לא תלינן בזבוב דהמע"ה ע"כ ודו"ק: כד אבל בדבר שהשטר בטל לא. וכ"כ המ"מ פ"ג ממלוה וריב"ם סי' תי"ג ד"מ י"ד דכל היכא שאם נפרע משמעות אחר בשטר נתבטלה שטר לא מפרשינן כונ"כ נ"י פ' איזהו נשך דלא אמרי'כן בתקוש שצריך להוסיף על התנאי ד"מ י"ב: כה אלא לפסח שאחר כמה שנים. פי' ומה"ע נ"כ אינו יכול לו' אפרענו לפסח הבא אחר שנה זו ומילתא בטעמא קאמר דאם לא היה כונתו לפסח הבא ראשון א"כ לא נתפרש מתוך השטר לאיזה פסח יתנו לו והי' יכול לדחותו לפסח דלאחר כמה שנים וזה ודאי אינו דא"כ יתבטל השטר לגמרי ומדהא ליתא הא נמי ליתא ואמרי' דבודאי לא נתכוין אלא לפסח הבא ראשון וכ"כ בתשובת הרא"ש ופפ"ר וק"ל: כו שאפסר שטעה בו הנותן כו' נרא' דמיירי

בלשונות

ודברי הב"י נכונים וכן מבואר בתשו' הרא"ש בכמה תשובות ומביאם ב"י בס"ס מ"ג וכן בס"ע שם סעיף כ"ה וכ"ו וכ"ז ע"ש וכן בשאר אחרוני' גם בד"מ כ' על דברי ספל וע' בסמוך בדברי מהרי"ק דלא משמע כן ולפי מ"ש לקמן בס"ק שאחר זה גם מהרי"ק מודה ודו"ק: (יח) דלא כי"ח כו'. ז"ל ד"מ כתב מהרי"ק שורש ז' חפילו כשהוא מחוזק כגון בשובר ידו על העליונ' עכ"ל ד"מ. גם בבדה"ב תמה על מהרי"ק איך חולק על הפוסקי' דאי תפס לא מפקינן מיניה. גם בס' לח"מ סוף פי"ד מה' מלוה הניח דברי מהרי"ק בתימ' ע"ש שהאריך ולפע"ד לק"מ ולי"א כאן פלוגתא כלל בין הפוסקי' דמהרי"ק קאי שם על מי שהיה חייב בנא השטר לפרוע לנדקה לפי ממונו ועתה טוענן שאין לו לפרוע להולאת פדיון שבויים כלום רק שוה בשוה מחמת שהוזכר בשטר שביניהם דבהולאת לדקה יפרע כל א' בשוה וע"ז כתב מהרי"ק שם דאין פ"ם בכלל לדקה ואמרינן יד בעל השטר על התחתונ' ואע"ג דהוא מוחזק שהרי אין בחזקתו כלום מאחר שמכח הדין מתחייב לפי ממונו אלא שמכח השטר בא להפקיע דין תורה עכ"ל ר"ל כיון דבלא השטר הוא חייב בודאי לפי ממונו טוענן שאינם עתה בפי' לפרוע שוה בשוה גם בפ"ם רק שאומר כיון שעשיתם עמי שטר לפרוע שוה בשוה לצורך לדקה גם פ"ם בכלל א"כ מה יועיל לו תפיסתו הרי הוא חייב בודאי בלא שטר ואיך יפקיע את עצמו מכח שפק שבשטר אין שפק מוליא מידי ודאי אבל כאן שהמנו' אומר שחייב לו בודאי א"כ גם בלא"ה חייב לו לדברי המלו' פשיטא דאי תפס אפילו בעדים לא מפקינן מיניה כיון שטוענן ברי וכן בשובר שהלוה אומר אפילו בלא שובר אינו חייב לו אמרי' יד בעל השובר על העליונ' כיון שהוא מוחזק וכן מ"ם הרא"ש והמחבר לקמן סי' מ"ג סעיף כ"ז דאם הי' כתוב בשובר שמחל לו כל תביעות שהי' לו עד עכשיו הוי שפק ומספיקא לא מפקינן ממונא אינו נ כ שבעל השובר טוענן שמחל לו בפי' גם שטר זה ודוק וכן הריטב"א בב"י שם מודה דאמרי' בשובר ידו על העליונ' כיון שהוא מוחזק ולא פליג התם אלא בכתוב בו דיברים דלא דיינינן דיברים טובא משום דלשון דיברים בבריתא דדיברים ה"ל לכתוב כן לעיל מיני' במתני' דזוזי ק' דאינון לי בשטר שתפס דמפקינן מיני' תדע דאל"כ למה הביא הב"י שם פלוגתייהו דפוסקים והמחבר לקמן סי' מ"ג שאני דתפס קודם שנולד הספק או שתפס סלעין אלא ודאי כמ"ש ע"ש ודו"ק ועוד י"ל דבהך דתשובת הרא"ש ושאר פוסקים והמחבר לקמן סי' מ"ג שאני דתפס קודם שנולד הספק ברשות וא"ל לפרס שטוענן ברי והארכתי בזה בספרי ת"כ סי' נ"ו וע"ש: (יט) לפרעו בפסח כו'. המתחייב לעשות שום דבר לזמן ולא פירש אימתי חייב לעשות כן בזמן הבא ראשון והביאו ראיות ומביאם ב"י וגרא' דגם המחבר מודה לזה אלא דלדוגמא נקט האי דינא ועיקר כוונתו על מ"ם וכן כל כיולא בזה (ע' בתשו' ר"ם מ"ז וסי' מ"ח שאלה ב' ובתשו' מהרשד"ם סי' י' וסי' נ"ו). (כ) וי"א כו'. גם הדעה הראשונ' מודה בזה כדאיתא להדיא במהרי"ק שם וז"ל ואע"ג דהיכא דבטל השטר לגמרי לא אמרינן יד ב"ה על התחתונ' אלא דבר פשוט הוא דהיינו דוקא היכא שהספק נפל בכוונת הנותן או הלוה שהספק מתחייב ליתן לחברו מנה אחר פשוט שהשטר הרא"ש שצריך ליתנו אחר פסח הבא ראשון דודאי לכך נתכוון הלוה המכתיב את השטר דאלת"ה שטרא למאי אתא כיון דמלי לדאוי עד פסח של יובל הגדו. אבל בכה"ג דאיכא למימר שהנותן סבור דשפיר מהני ליתנא דהנא דהנא ומאן מספקא לן הלכתא כמאן פשיטא דבכה"ג איכא למימר דאוקי נכסים בחזקתייהו ואע"ג דאיכא שטר יד ב"ה על התחתונ' ולא מהני ליתנא דהנא' הכתוב בשטר הלוואה' ואפילו יתבטל השטר לגמרי עכ"ל ומ"ש הב"ל וי"א כו' היינו משום דבדעה הא' לא הוזכר חילוק זה בפירוש וכן דרכו מקומות: (בא) היינו דוקא כו'. כתב הב"ח ולא משמע הכי בדברי ה"ה פ' כ"ג מה' מלוה וכ"י פ' ג"פ נבי שטר שזמנו בשבת ומקור דבריהם לקוח מבעה"ת שטר כ"ו ועיין עוד בהגהת מיי' ס"פ י"ט מה' עדות שם האריך בזה עכ"ל ולא דק דבכל המקומות שם מיירי שאם הוא אומרים שם מיירי שאם שהנותן טעה והי' סבור דיועיל בכה"ג אין חולק עליו ודינו ברור: (כב) שאפסר שטעה כו'. כתב המ"מ

ביאור

[כח] לא אמרי'. בס קע"א ה"ר שטרכו' וסכה' ל"ב א': (ליקוט) לא אמרי' כו'. ממ"ם בפנ"פ ה"ר שזמנו כתו' בשבת כו' ובכפ"ד דסנה' ורמ"ה שטר כו' אמא אחרוהו וכתבוהו ובהוס' דרש ר"ם ב' א' ד"ה לשטרות כו' (ע"כ): [כט] כגון שכתוב כו'

באר

דלא כהמ"ע כו' ע"ם (ובט"ז מייסב בענין אחר ע"ש): [יד] חולקין. הוא דעת מהרי"ק דס"ל אפילו הוא מוחזק בשאר להפקיע מה שמחויב בדין ידו על התחתונ' וכתב הס"ך דהכל תמהו עליו בדין זה איך חונק על הפוסקים דאי תפס לא מפקינן מיניה וכ"ל דלק"מ דבדון של מהרי"ק הי' נמי שהי' חייב בלא השטר לפרוע לנדק' לפי ממונו ועתה טוענן שאין לו לפרוע להולאת פדיון שבויים רק שוה בשוה מחמת

פתחי

ו) דלא כים חולקין. עבה"ט בסס ש"ך ובגה"ע דהגר"ע איגר זצ"ל ר"ב ע' בשו"ת הרא"ש כלל ו' סי' מ"ע ובתשו' הרמ"א סי' ד' ובתשו' עבוה"ג סי' ס"ח: ז) שהשטר בטל כו לא. עיין בתשו' הרב מו"ה משה רוטנבורג חח"מ סי' ח' ובהגה שם ודוקא נבי שטר אחרינן הכי אבל בדבר הנקבה בע"פ בדיבורא אם יש ספק בענין אחרינן תמיד יד המוליא עפ"מ אפילו היכא דנתבטל דיבורא לגמרי ודוקא שטר דעביד מעשה לכתוב ולחתום כו' ע"ם ועמ"ש לקמן סי' רמ"ה ס"ח ס"ק ט': ח) בפסח הבא ראשון. עיין בתשו' בית אפרים חח"מ סי' ע"ה שב' בשטר שכתוב בו שנתחייב לפרוע אחר כמה שנים לבתחות ים לדמות לתחתייב לפרוע בפסח שתחייב בפסח הבא ראשון ואינו יכול לומר אפרענו בפסח הבא אחר כמה שנים דאם כן השטר בטל לגמרי ובכה"ג לא אמרינן יד בעל השטר עפ"מ וה"ג יהיה מתחייב לפרוע אחר שלם שנים שהוא הפסות שבל' זה (עמש"ל סי' ס' ס"ג ס"ק ז') אולם יש לחלק בין הך דהכא להסיא דפסח ונם יש שכתבו שם הטעם דמסתמא מתחייב לעשות בזמן ראשון משא"כ הכא ל"ש הך עשמא ומרחה דיש לדון בזה לפי מהבא התקוש ולענר כפי הרבילות שמאחרין הלוואה כזו לפי ערך המתון ולפי מה שהוא אדם ואם הוא בענין שאין לתלות במהבא המקוש נראה דמחוייב לשלם לו עכ"פ אחר תשע שנים דכל שהוא מגיע לסכום עשר אפוסי מסכי לבו וכה"ג אחרינן בב"ב דף קע"ן לענין אחרי וזוזי כו' עכ"ד עש"ם: ט) שאפסר שטעה בו. עבה"ט עד אבל בלשון אתנהו דליכא למ"ד דתכני אין לומר שהנותן טעה כו' וע' בתומים ובכה"מ שכתבו על זה דל"ע מהך דלעיל סימן כ"ט סי"ב דנ"ב ליכא למ"ד דתכני דהא רוב הפוסקים לא ס"ל כשמואל ע"ש ועיין בתשו' שבו"י ח"ג סימן קע"ג

נתיבות

משה"כ

כיון דשונן ברי תרבי תפיסה בעדים אפילו שלא ברשות ועיין בכללי תפיסה ודוקא מטלטלין אבל בקרקע אפילו בפירות קרקע ל"מ הפיסה שנולד ספק בגוף הקרקע או הפירות אבל בשנולד ספק בדבר אחר ותפס פירות של קרקע מהני אם תפיסה ועיין ביאורים: (יח) דלא כי"ח. עיין כללי התפיסה תילוקי דינים בשובר: (יט) לפרעו בפסח. והרבה פוסקים סברי דאפילו

משה"א

על העליונ' ולפענ"ד לא קשה כלל וכמו שאבאר לקמן בסמוך: ח) דלא כיש חולקין עיין ש"ך ס"ק י"ח שמיישב דעת מהרי"ק דס"ל דלא אמרינן יד בעל השובר על העליונ' הוא משום דמיירי בטוען שמא. וסיים בדבריו דהא דסי' מ"ג סעיף כ"ז או דמיירי בטוען ברי שמחל לו בפי' נם חוב זה או שתפס קודם שנולד הספק או שתפס ברשות ואז א"צ לפרש שטוען ברי. ותמי' לי דכדבריו שכתב דבתופס ברשות אפי' בטוען שמא מהני תפיסה וכ"פ עוד בסקטי"ן א"כ בעובדא דמהרי"ק אין לך תפיס ברשות גדול מזה שהוא תפיס במעיה שלו וטוען שאינו מחוייב כלל. וגם נראה דהוי כתופס קודם שנולד הספק. אמנם בס' הנ"ל כתב ליישב זה דמהרי"ק לא נחית לחלק בין קודם שנולד הספק כיון דכתב שם דדין ברור הוא שפדיון שבויים

קצות

לכתוב עליו שטרות ומשמע דבעי לאפוקי מכ"פ שטרי ראי' וז"ב: ב) שהשטר בטל עיין מל"מ פט"ו מטוענן בטניא בסס מהראל"ח דכל מלתא דלחזר' קאי אפי' במטלטלין דמוחזק בהן המחזיק וכל ספק דאיתיליד מוקמי' ליה בחזקת בעלים וזה שכ' על ראונן שהוכי' שטר על שטענן בסך מה לפרוע בזמנים ידועים ונפל הספק בלשון השטר אם חיוב הלו' לסוף בלם' חדשים או שלם' שנים ואסיק דכל שהלשון בעצמו מסופק אי איכא תרי ליתי דמספק' לן אי תפוס לשון אחרון דיינינן זכות המלו' דומיא די"ב דינרין לשנ' דינר לחדש נתעבר הסני כתעבר' למסכיר דקרקע בחזקת בעלים עומדת וה"ב ממון בחזקת בעלים עומד והלו' בא להחזיק מכח תנאו שהאריך לו הזמן עליו הראוי' וכ' הרמב"ם הדין מפורש פי"ג מטלו' אמר המלו' היום הגיע הזמן והלו' או' עדיין יש לי ה' ימים כו' המלו' נאמן מן הטעם ההוא והרב המ"ל הסיג עליו דבהדיא כתבו תו' נגד דברי הרב בפ' השואל גבי מימרא דרבא דקאמר התם האי מאן דאמר לחברי' אוסלן מרא למירפק פרדיסא דאי אמר למירפק פרדיסי רפיק ואזיל כל פרדיסא דאי"ל והקשו בתו' דבפ' המוכר אמרי' אדעתי' תרי מכמע ותירלו דהתם מוכר מוחזק ויד הלוקח על התחתונ' והכא יד המלוה על עה"ת שהשואל מוחזק וכ"ת לא מיקרי שואל מוחזק כיון שסופו להחזיר כדאמרי' לעיל גבי קרקע

בלשונות שמקנה לו בו המתנות כגון שדה זו אתננו לו (וכמ"ש בר"ם רמ"ה) ומשום דכה"ג לא שייך למימר אין כוונת אדם על דבר שעל ידו יתבטל השטר דאמרי' הוא לא נתכוין לבטלו אלא שטעה וסבר דל' זה יועיל ובאמת אינו מועיל וק"ל: בז כולל יותר ליפוי כו'. *כתב ב"י בשם תשובת הרשב"א מי שהשכין בית לאחיו ועליו עליות ע"ג עליות וכ' בשטר שראובן השכין מתחתיות ביתו עד סוף עליונה ואח"כ טען ראובן שלא השכין לו רק עליה אחת שעל גבי הבית והסופר אומר שכותבו היתי על כל העליות כו' הדין עם המלוה עפ"ל ד"מ י"ב: בח לפי דעת השומעין. וכ"כ בריב"ם סי' רי"ן דאזלינן בשטרות אחר לי' בני אדם ד"מ שם: כבר דאינון כך וכך וכו' ונמחק אותו השכום פי' דלאחר תיבה דאינון יש מחק ולא נכתב משם והלאה מה הוא השך של דאינון אמרי' דמיעוט שניים: ל אין לו אלא שניים. נראה דאם המלוה אומר חמש היה השך והלוה אומר שניים היה דצריך לישבע היסת

ופטור משבועה דאורייתא כמו בכתוב בו שלשים הנזכר בשעיף שאחר זה: לא נותן לו שתים העשר דשתם שלשים הכתוב בשטר אינו פחותה משניים זאין זה כמודה מקצת בעל פה דחייב לישבע שבועה דאורייתא דכשם שאין נשבעים על כפירת שיעבוד קרקעות דהיינו על דבר הכתוב בשטר כך אין הודאה דשיעבוד קרקעות מביאו לידי שבועה דאורייתא ועיין לקמן סי' פ"ח דשם פסק הטור והמחבר כמ"ד דה"ה אם המלוה אומר ה' והלוה אומר ג' דאינו נשבע ש"ד על המותר משום דה"ל בהא שמודה יותר ממשמעות השטר כמשיב אבידה והטור והמחבר דכתבו כאן דלוה אומר ב' משום דלא כתבו כאן אלא דבר הנלמד מל' השטר ושאול מוסכם אליבא דכ"ע משא"כ בלוה אומר ג' דפליגי בזה תנאי ועפ"ר: לב ואי תפס מפקינן מיני' היינו בתפס בעדים דאל"כ נאמן במינו ול"ד למ"ש בסעיף ח' דבכל הני דאמרינן יד בעל השטר על התחתונה דאי תפיס אפי' בעדים לא מפקינן מיניה דשאני הכא דל' השטר מסייע להלוה דשתם שלשים אינם משמע יותר משנים ולפ"ז בדין שלפני זה דהיינו נכתב בשטר דאינון ונמחק השכום מסתבר למימר דמהני תפיסה. ומש"ם הב"י והד"מ לא משמע הכי דדייק מדלא כתב הטור דין זה דמהני תפיסה בתר כלהני דינין ש"מ דלא מהני תפיסה בכתוב בו שלשים ומה"ע איכא למימרא דלא מהני ג"כ בדין שכתב בו דאינון וכ"ע

פחות

שבלשונות (ואין לך תפיס ועומד יותר משובר) והוא מטעם הנ"ל וכמ"ש לקמן דגם בשובר שכתוב שפרע לו דינרי' אינו פטור רק משתים וכדעת הריטב"א שבנ"י ולא כהרא"ש שם וכמ"ש לעיל ס"ק י"ח וכ"כ הב"ח סי' נ לדעת

הסמ"ע וז"ל נראה דמיירי בלשונות שמקנה לו בו המתנות כגון שדה זו אתננו לו וכמ"ש בר"ם רמ"ה כו' שעשה וסבר דל' זה יועיל ובאמת אינו מועיל וק"ל כל עכ"ל ולא ידענא אנא נראה דקאמר ולמה המציא אינו אחר ה"ל לאתויי הך דאמרי"ק שכתב בשטר הלוואה אני מניח לפלוני כו' שהבאתי בסמוך ס"ק ך'. וגם דינו דאתננו לו לע"ע דנראה דמהרי"ק לא קאמר אלא בלישנא דהנח' כיון דהרא"ש סוב' דמהני אם כן י"ל שהנותן שעה זכו' וכן משמע מדקדוק ל'מהרי"ק שהבאתי בסמוך וכן משמע בד"מ אבל בלישנא דאתננו דליכא למ"ד דמהני א"ל שהנותן שעה בכך היכא דאפשר לפרש השטר בל' אתננו ואפשר לפרשו בלשון אחר דמועיל לא אמרינן בכה"ג יד בעה"ש על התחתונ' וע"ל סי' מ"ט ס"ב בהג"ה וס"ו עכ"ל: [טז] השומעים. וכ"כ הריב"ם דאזלינן בשטרות אחר לשון בני אדם כ"י בשם הרשב"א מי שהשאל לאחיו בית ועליו עליות ע"ג עליות וכתב בשטר שהשכין מתחתיות ביתו עד סוף עליונו שלא השכין רק עליה אי' שע"ג עליות וכתב בשטר שהשכין מתחתיות ביתו עד סוף עליונו ואח"כ טוען שלא השכין רק עליה אי' שע"ג הבית והסופר אומר שכותבו היתי על כל העליות הדין עם המלוה עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת מהרשל"ח סי' כ"א ובמהרי"ט סי' קכ"ב ובתשו' מהרש"ך סי' ק"ן וסי' קל"ה ובתשובת מהרשד"ם סי' שס"ו: [יז] היסת. בסי' פ"ח סל"ב בפסק המחבר דה"ה כשהמלוה אומר ה' והלוה אומר ג' דאינו נשבע ש"ד על השטר משום דבמאי שמוד' יותר ממשמעות השטר ה"ל כמשיב אביד' עכ"ל הסמ"ע (כתב הט"ז וז"ל כ"ל אם בא לב"ד שטר שכתוב בו שלשים ולא נכתב שום

פתחי

מהרי"ק דס"ל דהיכא דאיכא למתלי בטעות אמרינן יד בעל השטר עה"ת אף היכא דנתבטל השטר מכל מקום הכל לפי הספורים והעדים וכו' ועי"כ נראה דמתלוקת הסמ"ע והש"ך כאתננו ג"כ יש תנאה לפי האדם ובודאי לאו כ"ע דיקא גמירי ואם הוא עי"ה ובור אף בקנין אחן אמרינן יד בעה"ש עה"ת דזיל בתר טעמא דל"א יד בעה"ש עה"ת אם כן לפה כתב השטר בלל וכיון דהוא ע"ה עבר יתקנה לו בזה האופן ובאמת הוא טועה דאינו קנין. ואי"כ נבאי דל"ד (בעובדא דשם) דמתחייב הוא גדול הדור וכל הנכתב והתימה הוא כ"י אמש ודאי דלא אמרינן דעבד בדבר פטור ומצאתי בתשובת כל"י סימן ל"א דהרב השואל שם כתב ג"כ סברא זו מפני שהיה מסדר השטר ת"ח ובודאי לא טעה והרב בעל כל"י לא חולק עליו בסברא זו ואין לדחות ולומר דדוקא בנדון הכל"י שם המסדר לא היה בעל השטר אמרינן דלא טעה כיון שהוא ת"ח אבל הכא כיון דהכותב עצמו הוא המתחייב אפשר דלא טעה אלא עשה בכוונה כן כדי להטעותו דזה בודאי לא אמרינן ולא חשדינן ליה לת"ח לבא בכללי ותות וערמומית לרמות ב"א והמטעותן ואפילו אם אמר כן אח"כ לא מהימנינן ליה וכן מפורש בתשובת מהרי"ט סימן ס"ע והכיא ראיה מפרק איזהו נשך רב הונא ואיסורא לאיכי לא הוה ספי ובלאו טעמא דגברא רבה לאו כל כמיניה לומר הטעותיו דאין אדם מע"ר דגם עדים שאמרו אמנה היה דבריהו א"כ דאעובלה לא תתני אי' ב] הרבה מהמפרשים כו'. עיין בתשובת כל"י סי' ק"א אבי. דהרבה דעות תולקין על זה וגם בכנה"ג מביא הרבה פוסקים ותשובות דלית להו אלי פיסקא ומלי' המחבר משמע דמי אלא אחליט הדבר. וע"ש עוד אודות ראובן שכתב לבנו בעת ניסואו בנו שטר מתנה אם כן אינו אלו רק שייר לעצמו אינו בו כל ימי חייו ובשטר הנ"ל כתבו אם בתחתונ' ראובן אם ירצו אחזו ליתן ליורשי ראובן אלי שעה קודם מיתת ראובן אף פלוני בעד אחלי הבניה הבכיר הנ"ל ולבלם אם הנ"ל אלי שעה קודם מיתת ראובן אז שייך גם אחלי אינה מהבית הנ"ל בלי שום שייר כלל כו' וראובן שבק חייס והניח ג' יורשים דהיינו בנו הנ"ל ועוד ב' יורשים והבנים אומרים דפירוש ליורשו הנאמר בשטר היינו להאחרים זולת הבן הנ"ל והבן אמרו אף אם יקח חלק אלים. והשיב הא דאם לא לקחו הבריחה לחלק בעד אחלי הבניה בשאר אלי הבית בחזקת כל היורשים ויש להבן אלק בחלק אלים גם אחיו וגם זה ודאי דאם לא גילו אחזו לב"ד קודם מיתת ראובן שהמה מוכנים לשלם אז אחלי בית שייך לכלל עזבון ויתחלק לשלשה חלקים כפי ערכו אם אם נכר אמרו

משה"כ

תולין בטעות וע"ש מהך דלעיל סי' ל"ע סעיף י"ב דג"כ ליכא למ"ד דמהני וע"ש אי"ת: (כב) כולל יותר. מי שהשכין בית וכתוב שהשכין מתחתית הבית עד סוף עליונה ואח"כ טען ראובן שלא השכין לו רק עליה אחת שעל גבי הבית והסופר אומר שכותבו היה על כל העליות הדין עם המלוה סמ"ע: (כג) אין לו אלא שניים. אם המלוה טוען יותר והלוה אומר רק שניים

משח"א

הוי מוחזקין ונכון: ט) ונמחק אותו שכום. עיין סמ"ע סק"ל דבמלוה אומר המש היה השך והלוה אומר שנים וכו' דשטר משבועה דאורייתא וכו' ונראה דאם הלוה אומר שלש דחייב שבועה דאורייתא דלא הוי משיב אבידה כמו בשלעים דינרין דש"ה דמסייע לי' שטרא משא"כ בנמחק דל"ל סיוע והוי מנו דהעזה. ואין להקשות אהא דנמחק דאומר מחקו כדי לפוסקו כמ"ש הסמ"ע לעיל בס"ק י"ז ע"ש דזה אינו דדוקא כשנמחק בשם המלוה או בשם הלוה המחק פוסל השטר דכיון דאינו ידוע מי המלוה או הלוה פסול משא"כ כשיש מחק בשך המעות אותו השך שלא נמחק למדין ממנו: י) ואי תפיס. עיין ש"ך ס"ק כ"ה שמביא בשם הג"ה שהקשה משטר דכתוב בו שנין סתמא. ועיין תומים מה שהשיג על תירוצו ונם על מה שתירץ הש"ך על הקושיא משובר שכתוב בו דינרין. והדין עמו ועיקר כמו שתירץ בתומים להלק בין תפוס ברשות לתפוס שלא ברשות מש"ה בשובר ומשכונא דתפיס ברשות מהני משא"כ בהלואה וקיימתי מסברא ושעם לזה נראה אף דבכ"מ דמהני תפיס' מהני אפי' שלא ברשות כשטוען ברי כמו שכתב הש"ך בס"ק ט"ו זהו דוקא בתרי ותרי או שיש שני לשונות בשטר דהוי כתרי ותרי אבל בספק דשנין סתמא השעם דמהני תפיס' דהוי כדררא דממונא כגון שיש ספק בלא שטנותיהם דמהני ג"כ תפיס' כמו שכתבו

באר

אתננו לו כמ"ש בסי' רמ"ה אמרי' דלא נתכוין לבטלו אלא שטעה וסבר דלשון זה יועיל ובאמת אינו מועיל עכ"ל הסמ"ע וכתב עליו הס"ד דיותר ה"ל לאתויי הך דמהרי"ק שכתב בשטר הלוואה אני מניח לפלוני כו' וגם דינו דאתננו לו לע"ע דנראה דמהרי"ק לא קאמר אלא בלישנא דהנח' כיון דהרא"ש סובר דמהני י"ל שהנותן שעה וסבר כו' אבל בל' אתננו דליכא למ"ד דמהני אין לומר שהנותן שעה בכך לכן אם אפשר לפי' השטר בלשון אתננו ואפשר לפרשו בל' אחר דמועיל לא אמרי' בכה"ג יד בעה"ש על התחתונ' וע"ל סי' מ"ט ס"ב בהג"ה וס"ו עכ"ל: [טז] השומעים. וכ"כ הריב"ם דאזלינן בשטרות אחר לשון בני אדם כ"י בשם הרשב"א מי שהשאל לאחיו בית ועליו עליות ע"ג עליות וכתב בשטר שהשכין מתחתיות ביתו עד סוף עליונו שלא השכין רק עליה אי' שע"ג הבית והסופר אומר שכותבו היתי על כל העליות הדין עם המלוה עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת מהרשל"ח סי' כ"א ובמהרי"ט סי' קכ"ב ובתשו' מהרש"ך סי' ק"ן וסי' קל"ה ובתשובת מהרשד"ם סי' שס"ו: [יז] היסת. בסי' פ"ח סל"ב בפסק המחבר דה"ה כשהמלוה אומר ה' והלוה אומר ג' דאינו נשבע ש"ד על השטר משום דבמאי שמוד' יותר ממשמעות השטר ה"ל כמשיב אביד' עכ"ל הסמ"ע (כתב הט"ז וז"ל כ"ל אם בא לב"ד שטר שכתוב בו שלשים ולא נכתב שום

פתחי

מהרי"ק דס"ל דהיכא דאיכא למתלי בטעות אמרינן יד בעל השטר עה"ת אף היכא דנתבטל השטר מכל מקום הכל לפי הספורים והעדים וכו' ועי"כ נראה דמתלוקת הסמ"ע והש"ך כאתננו ג"כ יש תנאה לפי האדם ובודאי לאו כ"ע דיקא גמירי ואם הוא עי"ה ובור אף בקנין אחן אמרינן יד בעה"ש עה"ת דזיל בתר טעמא דל"א יד בעה"ש עה"ת אם כן לפה כתב השטר בלל וכיון דהוא ע"ה עבר יתקנה לו בזה האופן ובאמת הוא טועה דאינו קנין. ואי"כ נבאי דל"ד (בעובדא דשם) דמתחייב הוא גדול הדור וכל הנכתב והתימה הוא כ"י אמש ודאי דלא אמרינן דעבד בדבר פטור ומצאתי בתשובת כל"י סימן ל"א דהרב השואל שם כתב ג"כ סברא זו מפני שהיה המסדר השטר ת"ח ובודאי לא טעה והרב בעל כל"י לא חולק עליו בסברא זו ואין לדחות ולומר דדוקא בנדון הכל"י שם המסדר לא היה בעל השטר אמרינן דלא טעה כיון שהוא ת"ח אבל הכא כיון דהכותב עצמו הוא המתחייב אפשר דלא טעה אלא עשה בכוונה כן כדי להטעותו דזה בודאי לא אמרינן ולא חשדינן ליה לת"ח לבא בכללי ותות וערמומית לרמות ב"א והמטעותן ואפילו אם אמר כן אח"כ לא מהימנינן ליה וכן מפורש בתשובת מהרי"ט סימן ס"ע והכיא ראיה מפרק איזהו נשך רב הונא ואיסורא דאיכי לא הוה ספי ובלאו טעמא דגברא רבה לאו כל כמיניה לומר הטעותיו דאין אדם מע"ר דגם עדים שאמרו אמנה היה דבריהו א"כ דאעובלה לא תתני אי' ב] הרבה מהמפרשים כו'. עיין בתשובת כל"י סי' ק"א אבי. דהרבה דעות תולקין על זה וגם בכנה"ג מביא הרבה פוסקים ותשובות דלית להו אלי פיסקא ומלי' המחבר משמע דמי אלא אחליט הדבר. וע"ש עוד אודות ראובן שכתב לבנו בעת ניסואו בנו שטר מתנה אם כן אינו אלו רק שייר לעצמו אינו בו כל ימי חייו ובשטר הנ"ל כתבו אם בתחתונ' ראובן אם ירצו אחזו ליתן ליורשי ראובן אלי שעה קודם מיתת ראובן אף פלוני בעד אחלי הבניה הבכיר הנ"ל ולבלם אם הנ"ל אלי שעה קודם מיתת ראובן אז שייך גם אחלי אינה מהבית הנ"ל בלי שום שייר כלל כו' וראובן שבק חייס והניח ג' יורשים דהיינו בנו הנ"ל ועוד ב' יורשים והבנים אומרים דפירוש ליורשו הנאמר בשטר היינו להאחרים זולת הבן הנ"ל והבן אמרו אף אם יקח חלק אלים. והשיב הא דאם לא לקחו הבריחה לחלק בעד אחלי הבניה בשאר אלי הבית בחזקת כל היורשים ויש להבן אלק בחלק אלים גם אחיו וגם זה ודאי דאם לא גילו אחזו לב"ד קודם מיתת ראובן שהמה מוכנים לשלם אז אחלי בית שייך לכלל עזבון ויתחלק לשלשה חלקים כפי ערכו אם אם נכר אמרו

נתיבות

מה"ר דס"ל דהיכא דאיכא למתלי בטעות אמרינן יד בעל השטר עה"ת אף היכא דנתבטל השטר מכל מקום הכל לפי הספורים והעדים וכו' ועי"כ נראה דמתלוקת הסמ"ע והש"ך כאתננו ג"כ יש תנאה לפי האדם ובודאי לאו כ"ע דיקא גמירי ואם הוא עי"ה ובור אף בקנין אחן אמרינן יד בעה"ש עה"ת דזיל בתר טעמא דל"א יד בעה"ש עה"ת אם כן לפה כתב השטר בלל וכיון דהוא ע"ה עבר יתקנה לו בזה האופן ובאמת הוא טועה דאינו קנין. ואי"כ נבאי דל"ד (בעובדא דשם) דמתחייב הוא גדול הדור וכל הנכתב והתימה הוא כ"י אמש ודאי דלא אמרינן דעבד בדבר פטור ומצאתי בתשובת כל"י סימן ל"א דהרב השואל שם כתב ג"כ סברא זו מפני שהיה המסדר השטר ת"ח ובודאי לא טעה והרב בעל כל"י לא חולק עליו בסברא זו ואין לדחות ולומר דדוקא בנדון הכל"י שם המסדר לא היה בעל השטר אמרינן דלא טעה כיון שהוא ת"ח אבל הכא כיון דהכותב עצמו הוא המתחייב אפשר דלא טעה אלא עשה בכוונה כן כדי להטעותו דזה בודאי לא אמרינן ולא חשדינן ליה לת"ח לבא בכללי ותות וערמומית לרמות ב"א והמטעותן ואפילו אם אמר כן אח"כ לא מהימנינן ליה וכן מפורש בתשובת מהרי"ט סימן ס"ע והכיא ראיה מפרק איזהו נשך רב הונא ואיסורא דאיכי לא הוה ספי ובלאו טעמא דגברא רבה לאו כל כמיניה לומר הטעותיו דאין אדם מע"ר דגם עדים שאמרו אמנה היה דבריהו א"כ דאעובלה לא תתני אי' ב] הרבה מהמפרשים כו'. עיין בתשובת כל"י סי' ק"א אבי. דהרבה דעות תולקין על זה וגם בכנה"ג מביא הרבה פוסקים ותשובות דלית להו אלי פיסקא ומלי' המחבר משמע דמי אלא אחליט הדבר. וע"ש עוד אודות ראובן שכתב לבנו בעת ניסואו בנו שטר מתנה אם כן אינו אלו רק שייר לעצמו אינו בו כל ימי חייו ובשטר הנ"ל כתבו אם בתחתונ' ראובן אם ירצו אחזו ליתן ליורשי ראובן אלי שעה קודם מיתת ראובן אף פלוני בעד אחלי הבניה הבכיר הנ"ל ולבלם אם הנ"ל אלי שעה קודם מיתת ראובן אז שייך גם אחלי אינה מהבית הנ"ל בלי שום שייר כלל כו' וראובן שבק חייס והניח ג' יורשים דהיינו בנו הנ"ל ועוד ב' יורשים והבנים אומרים דפירוש ליורשו הנאמר בשטר היינו להאחרים זולת הבן הנ"ל והבן אמרו אף אם יקח חלק אלים. והשיב הא דאם לא לקחו הבריחה לחלק בעד אחלי הבניה בשאר אלי הבית בחזקת כל היורשים ויש להבן אלק בחלק אלים גם אחיו וגם זה ודאי דאם לא גילו אחזו לב"ד קודם מיתת ראובן שהמה מוכנים לשלם אז אחלי בית שייך לכלל עזבון ויתחלק לשלשה חלקים כפי ערכו אם אם נכר אמרו

משפט

נסבע) היסת ועי"ל דאם הלוה אומר שלא חייב שבועה דאורייתא: (כד) ונסבע לו היסת. דלא הוי מודה במקצת דה"ל הילך וגם ש"ך: (כה) ואי תפיס. היינו בעדים דבלא"ה נאמן בתנו דלהד"מ אז אחזרתי: (כו) מפקי' מיניה. וה"ה בכתב

ביאורים

התום' בב"מ דף ק' בד"ה ולחזי ועיין בתומים בקיצור תקפו כהן סקנ"ד שכתב דבספיקא דדרא דממונא הא מהני תפיסה בשונן ברי רק בשטוען עכ נוף החפץ שלי הוא מה שאין כן כשאין לו דין שיעבוד על החפץ לא מהני תפיסה אפי' טוען ברי. ומוכיח לה מהא דסוף פ' המניח נבי גדיל את הגדול וקנין את הקטן דלא מהני תפיסה אף שהספק הוא דדרא דממונא שהספק הוא ע"פ העדים בלא טענותיהם דהא לסומכום שם יחלוקו ע"ש. ועיין לעיל בחידושי בכללי דיני תפיסה משום הכי בשובר שכתוב בו דינרין אר במשכנתא שכתוב בו שנין שאבל הפירות והא תפיס ברשות מהני כיון שטוען על נוף הדבר מה שאין כן בהלוא' דהוי תפיסה שלא ברשות כיון שאינו טוען על נוף הדבר רק שיעבוד ועיין בקצה"ח שהביא תשובת הראנ"ח בשטר שנוקד בו ספק בזמן פרעון אימת דנאמן הלוה ול"ד להא שכתבו התוספות בב"ב נבי ארעת' תרתי דבשאלה כיון שחוזרת ברשות' דמרא קמא קאי דשאני שאלה דברשותו דמרא קאי מה שאין כן הלואה להוצאה ניתנ' ולא שייר בחזרה ברשותיה דלוה קאי והלוה נאמן והוא נכון ופשוט. אמנם מה שדימ' בקצות החושן למכחישין עצמן בזמן פרעון במלוה ע"פ לא ידעתי דשם הספק נופל ע"פ טענותיהן משא"כ בספק בשטר. אמנם העיקר כמ"ש המשנה למלך וכמו שכתבו התוספות בב"מ סוף פ' השואל דאפי'

ע"ב: רבי' ירוחם כל"ד ח"ד בשם רבינו שעדיה וכ"כ הרמב"ן בפרק חזקת בשם ר' מרגותיו בשם רבינו שעדיה ועיין כ' הר"ן וכ"י שם והריב"ם בסי' שמ"ה: ת תשכה ב"ב דף קס"ה ע"א ט מסקנת הגמרא לכ"ע ב"מ דף ד' ע"ב דשטר הוי שיעבוד קרקעות ודין הקרקע יש לכן דאין נשבעין על כפירתן ולא על הודאתן י' ה"ה סוף הלכות מלוה ולוה:

הגהות אמרי ברוך

ואם היה כוונתו שיאחר עבד בעבדות ויעשרך לפי מחשבתו ליתן לעבד אחד מנכסיו שיעור שוויס של ק"ן זהובים ומחילה אין מלילות לשלם גם להבני כשיעור המתנה כ"א במותר נכסיו העולים חמשים ובשחרור גופה ושיהי' גם העבד הראשון קנה לבני יהי' ע"פ כוונת הנותן שאחד מעבדיו יהיה משוחרר כולו קילורן של דברים כיון שהנכסים שייכים בתנה לעבדים לפי מחשבתו של האדון היה עלה על דעתו מקום מולא ליתן להעבדים גם מה שיגיע כל אחד מהן אלי הם שווין שניהם:

חכמת שלמה

ראוי לומר בו יד בעל השטר על העליונה. ולכאורה ל"ע טובה. ואפשר כיון דהתם רבי פליג וס"ל דהתחתונ' אלי עבד קנה. וא"כ יש לומר דעשה היה האדון וסבר דתהני. ודומה למ"ש הרמ"א בשם המהרי"ק דבדבר שאפשר לתשעי היה הנותן אמרינן היה יד בעל השטר על התחתונה. א"כ ה"כ בענין זה. ולפי זה יש ראיה לדין של המהרי"ק מפרש' והתוס' והרא"ש הנ"ל. והנה לדינא ל"ע על מה שלא הוציאו האוסקים הדין לענין תנה אם אחד כתב אני בשרות בכל אחד כתב אני נכסי ומסר את השטרות לאחד שיזכה לשניהם יחד דחייסינן שמא על אלי אחד הוא מתכוון ולא קנה כ"א רק את הראשי והדרכא בהא כ"ע יודו דשכא לא יתבטל הענין לגמרי כיון דקנה כ"א הרביעי עכ"פ. א"כ לא יתבטל הענין לגמרי לכך ראוי לומר בו יד בעל השטר על התחתונה כמו שמשמע מפרש' והרא"ש והטור הנ"ל בזה. ול"ע כעת:

הגהות

לשטרא וה"ל כתביע'בע"פ ופטיעא דלא מהני תפיסה בעדים משא"כ בספק פי'אל לי' השטר אם לוכות ומשום שהוא בא להוציא אמרי' יד בעל השטר על התחתונה מש"ה אי תפיס אפילו בעדים אמרי'דו על העליונה ומש"ה כתב ב"י שכתב הטור דין דתפיסה מהני קודם דין שטר שכתוב בו דינרים שתם ולא כתב שכתבו קודם דאינון ונמחק דשם פטיעא דלא מהני כללא' ל"ע הרביעי עכ"פ. א"כ לא יתבטל הענין לגמרי כיון דקנה כ"א הרביעי עכ"פ. ומה"ש בזה: ובתשובת עבודת הגרשוני סימן ג' מ"ס בזה: יב] דעת השומעים. עבה"מ עד והסופר אומר שכוונתו היתה על כל העליות הדין עם המלוה כו' ועיין בתשובת הרב מו"ה רוטנבורג סי' ח' אודות השטר על התחתונה כמו שמשמע מפרש' והרא"ש והטור הנ"ל בזה. וע"ע בעת:

זהב

כיומא כך וכ"ל דשם אין זכוי. ללוה רק מכח דבור המלוה שאמר שהאמינו ואין הלוה יכול לטענו ברי לי שהאמתיני אפילו בלא שבועה דאין זה יודע מה בלב חבירו ומש"ה כל מה שיכול המלוה לו' לזה נתכוונתי הדין עמו ומעשה אה איתיה בסי' ס"ה סעיף כ"ג בהג"ה שטר א' מחול לך כו' משא"כ בשובר שהוא מקבלל השטר ועיקרו עשוי לזה אלא שיש בו ל' מסופק והלוה טוען שכ"ל מחק בשטר ואין הנאמן יודע ובכלל"ד שטר אלא אם קיים לי אם קיים לי אמ"ש המחבר סי' מ"ט והוא דעת הרמ"ה דאי משולם בשטר ואינו משולם בשובר דיד בעל השובר על התחתונה וזה סותר למ"ש כאן. ובאמת חולק שם רבינו הטור וס"ל דהדין עם בעל השובר וכ"ל דס"ל כמו דשם זו כאן שהוא ר"י והרמ"ה שם ס"ל כיש חולקין כאן ולפ"ז היה לו להרב רמ"א בסי' מ"ט לקבוע הלכה אלא בדברי המחבר שם שהם הרמ"ה ולבד זה נ"ל לפסוק שם כדעת הטור דהא קיומ"ל המוזל מחבירו עליו הראיה כמ"ש כאן כן עיקר וכללא"ד ברור: (סעיף י"א ואין מתקן אותו שכום) נ"ל אם בא שטר לפני ב"ד ונכתב בו שלעים ולא נכתב שום שכום רק הניח מקום פנוי אלל תיבת שלעים והאמינו לזה למלוה שיכתוב שם אחיזה סך שירצה אפילו שניים אינו נוכה בשטר זה כיון שיכול לחזייף ולכתוב יותר ממה שהלוה לו ומש"ם ברש"י סי' ח"ג דהיה יכול לתקנו קודם שבא לב"ד מעשה דכיון דהעדים חתמו על זה תהלה בפיסול שוב אין לו תקנה ומש"ם בסי' מ"ה סעיף ע"ז כללא"ד ברור ונכון: (סעיף י"ב ואין תפיס מפקינן) פירוש בעדים לדיכא מנו מה שהשאיר בסמ"ע בל"ש בלתי' הוה הדין בהך שבסעיף שלפני זה דכתב דאינון ונמחק וכו' לענין אי תפיס בעדים ונלע"ד דכיון שיש מחק בשטר ה"ל כ

כ מברייתא מסת ומתן שעליהם כ"ב דף קס"ה ע"ב ודף קס"ו ע"א: ל ל' הרמב"ם בספי"ז מהלכות מלוה ולוה מברייתא כתובות דף ק"י ע"ב: מ כתב בעה"ת בשער כ"ד משום דתלינן דמקום גוביינא היה דר מעיקרא וכן כתב הר"ן שם בכתובות לדעת הרמב"ם כ שם וכתב ה"ה זה פשוט בעצמו מפני שאין מבורר בשער דין אם האמינו ליטול בשבועה מפני שהלוה כ' סתם ס לדעת הרמב"ם ע שם ברמב"ם מברייתא' דכתובות שם וכמ"ש ה"ה שם כל מעצם שהוא מכסף פ ל' העור וכ"כ הרמב"ם בפ"פ כ"ז. ל עובדא ב"ב דף קס"ז ע"ב לפי' סלע מדינה שהיא שמיות שבסלע לורי דהיינו חני זוזי לורי שהזוז הוא דינר

חידושי רעק"א

סי' טו בשו"ת מהר"ם איסרלן. כ"ב ע' הנו' ב"ח סע"ו: שם. בהגה וגדליהו ראוי לכתוב כך. כ"ב בהגה"ג כ' דוקא שאין להמגדל בגיס:

חכמת שלמה

סעיף טו אלא לשון שנוהגין ההדיוטות לכתוב במקום הסיה הולכין אחריו ואפי' לא נכתב דין אותו כאלו נכתב. כ"ב עיין ב"ד מה שהאריך בזה. ועיין בחיבורי מזבח אביגיס על אהע"ז סימן כ"ד מה שכתבתי בזה על דברי הב"ש שם. ומה שחלקתי היכא דאמרינן משמתא ידע והיכי דלא בעינן ידע דיש לחלק בין היכי דבעי' הסכמת המתחייב ע"י המנהג ובין היכי דלי בדעת בזוכה מלד המנהג לבד עיי"ש. וגם דברי הש"ך נ"ע שמלשון הרא"ן בשם הרשב"א שכ' הדרך הלי לפי ראות עיני הדיין שלו הפשר לומר בלשה שהדע בנוסח השטרות וכו'. משמע דוקא בלשה חייבינן דלמא לא ידעה אבל בלים דדרכו לידע אמרינן משמתא ידע מהמנהג ולא בהש"ך שכ' דתלינן שלא ידע בכל אדם ונ"ע. והנה ראיתי בתו"ת שכ' לייבב קושית הש"ך בעניין אחר בין אם המנהג לעשות כן לפי' בלי כתובה לו המנהג הוי לבתוב בכל השטרות כן והיכי דהמנהג הוי לבתוב ל"ת במקום שלא נכתב עיי"ש. ולדעתי מדברי תשובת הרשב"א בהגיה ערב בהגב"ם לקמן סימן ס"ז שכתב וזה"ל. אם נהגו לבתוב בשטרות ובשטר אחד לא נכתב לא אמרינן הוי אחלו נכתב אע"פ שלעניין שאר הדברים אמרינן וכו' הרי התחיל בלשון שנהגו לבתוב כן בשטרות וכו' משמע דרק הכא הוי כן אבל בעלמא אף אם המנהג לבתוב בשטרות נ"ב אמרינן אף שלא נכתב הוי אחלו נכתב ולא בלשון הס"ע אלא בסימן מ"ב לשון שרגילים ההדיוטים לבתוב משמע נ"ב דלא בהתו"ת. רק העיקר נ"ע בהש"ך וגם דבריו נ"ע היכי דאין ידוע שאינו יודע. דיל דשמתא ידע אתא"ב בעניין דמוכח דלא ידע כגון באבה וכדומה כנלפע"ד נכון. ועיין באבה"ז שם וכון:

ביאור הגר"א

דממתק ועס"ם כ"ד אבל אם היה כו' (ע"כ):[לה](ליקוט) זכ"ל דמותן הפחות. עתוס' שם דגם דינרין מ' אל הזב אלא משום דמ' ג"כ של כסף נותן הפחות וכמ"ש בטטבע כנ"ל (ע"כ): [לו](ליקוט) זלא מתפרש כו'. ר"ל אלא כתפרש אם של אדי לו בבל דלא בסמ"ע (ע"כ): [לז] בא לגבות. מיהו. דלאו מקוס הולאה גורס רק שאינן דשם דר מעיקר': (ליקוט) בא לגבות כו'.

לדעת ה"ה שכ' כדברי המחבר אבל באמת זה אינו שהרי לקמן ס"ס כ"ד כ' המחבר להדיא דשובר שכתוב בו דינרים מבטל כל השטר שים עליו וכ"כ ג"כ ה"ה פרק ט"ז מה' מלוה א"כ בע"כ צריך לאלק והיינו כמ"ש הבעה"ת שער כ"ג ומביאו ב"י לקמן סי' כ"ד וז"ל ואע"ג דבפ"ק דמציעא משמע דשתם דינרי' לא הוי אלא ב' הסיה בשטרי הלואה דאמרי' כיון דידעי עדיס דיד בע"ה על התחתונה אלו היה יותר מב' הין כותבים בפי' אבל בשובר אדרבה אמרינן איפכא דילמא לא ידעי שכוס ממון השטר וכתבו שתם דכל מאי דמפיק לורעיה עכ"ל ולפ"ז גם הרא"ה אפשר דמודה בשטר דאע"ג דתפיס מפקינן מיניה שהרי גם ה"ה מודה להרא"ה ודלא כהב"ח וק"ל: (כט) ואם כתוב בו דינרי כסף או דינרי כו' בעור איתא אם כתוב בו דינרין כו' וכ' בשמ"ע ס"ק ל"ה דיש לגרוס בעור דינרי כסף או כסף דינרי בלא נון ה"ל ספיקא ואי תפיס לא מפקינן מיניה וכן ברמזי הרא"ש גורס בריש"א וכסיפא דינרין בנו"ן וכן גורס בע"ש וע' בב"ח: (ל) ואם כתוב בו זהב בדינרי כו'. עיין תשובת מהרש"ך ס"ב סי' ק"ן: (לא) המוציא שטר חוב כו'. עיין מדיני' אלו בתשו' מהר"מ מלובלין סי' פ"ז ובתשו' מהרש"ך פ"ב סי' רכ"ט ובתשו' מהר"מ אלשיך סי' ס"א: (לב) ולא מתפרש כו'. ובשמ"ע כ' שכוונת המחבר כמ"ש המ"מ ס"פ י"ז מהל' מלוה דאף שב' בשטר מפורש המטבע מ"מ דינר או סלע של בבל אינו דומה כו' וכ"כ בספר בדק הבית: (לג) ישבע המלוה ויטול. ובעה"ת כתב ע"ז ולא ברור לן וכ' ב"י ולא ידעתי למה לא ברירא ליה דהא הוה ליה כמי שטוען פרעתי דנשבע ונוטל ובספר ג"ת שער נ"ד סוף דף שכ"ה כתב דטעם בעה"ת הוא כיון דלא אמר הלוה השבע לי ולא נהירא לי דמסתמא גם הרמב"ם ר"ל כשאמר השבע לי דלא עדיף מפרעתי דלקמן סי' פ"ב אלא נ"ל דטעם בעה"ת הוא דכיון דהמלוה נאמן משום דמסתמא כן היה ההלואה מתחלה א"כ טענת הלוה ה"ל כאומר אמנה ול"ד לפרעון ששטר לפרעון עומד משא"כ הכא וכמו שמחלק הרמב"ם גופיה והטו"ו לקמן סי' פ"ב ספיק י' בכה"ג וא"כ הוא הדין שכא דאין צריך המלוה ליטבע וליטול אלא עומד בשטרו ואח"כ משביעו היסת ולכך כ' הבעה"ת ולא בדיר לן ודו"ק: (לד) מיהו אם הביא הלוה כו'. והר"ן חולק על זה ע"ש ומ"ש בכאן וביסוד מ"ש הבעה"ת על הרמב"ם לא נחבררו לי דבריו: לשון

ומדינרי של זו העיר ובסוף הסעיף כתב אם היה כתוב בו מאה כסף כו' ושם אחירי במפורש ב' בחיזה מטבע הלוהו וקאמר שמביהו מה שירלה ונראה דהיינו דוקא דמטבע הקטן של אותו מקוס שמפורש בשטר או של אותו מקוס שמוליא בו אותו מקוס שמוליא בו לתובעו בו ולא מטבע הקטן של שאר מקומות ועד"ר ואף דבבר כתבו המחבר ברים סי"ג ז"ל כתב בו מטבע של כסף אם פרוטות יוצאות אלא שאין מפורש ב' סס קאי אמטבע א' וכאן קמל"ן הדין במאה מטבעות: רא כההוא שטרא דכתיב ביה יא) שית מאה וזוזי דאיכא בחיזה מטבע ישלם לו הסלעים אם במטבע החריפים בהולאה או לא וקאמר דבבבל מנביהו המאה סלעים ממטבע שרגילין ליתן בהן בבבל כו' ופי' זה דאיתי בפרישה ע"ס וכתבתי שכוונת המחבר הוא כמ"ש המ"מ בפ"פ י"ז דמלוה והוא דאף שכתב בשטר מפורש המטבע דהיינו שהלוה לו מאה דינרים או סלעים מ"מ דינר או סלע של בבל אינו דומה לסלע או דינר של א"י וה"ה לשאר ארצות דבמדינה זו היא כבידה יותר מבמדינה אחרת וכן פירש"י בהדיא במסנה בפ' בתרא דכתובות (דף ק"י ע"ב) ע"ש ופ"ז קאמר שלא אתפרש דינר של איזה מקום הלוהו דמנביהו מסלע או דינר של אותו מקום שמפורש בשטר שכתבו ואתמו ואמרי' דמסתמא שם נעשה ההלואה וממטבע של אותו העיר ואם אין מפורש בשטר שום מקום מנביהו מהמטבע של מקום שמוליא בו השטר לתובעו ואמרי' מסתמא נ"כ כאן נעשה ההלואה בשטר אחר שכתב בו מאה כסף כו' ומדינרי של זו העיר ובסוף הסעיף כתב אם היה כתוב בו מאה כסף כו' בחיזה מטבע הלוהו וקאמר שמביהו מה שירלה ונראה דהיינו דוקא דמטבע הקטן של אותו מקוס שמפורש בשטר או של אותו מקוס שמוליא בו הטבע לתובעו בו ולא מטבע הקטן של שאר מקומות ועד"ר ואף דבבר כתבו המחבר ברים סי"ג ז"ל כתב בו מטבע של כסף אם פרוטות יוצאות אלא שאין מפורש ב' סס קאי אמטבע א' וכאן קמל"ן הדין במאה מטבעות: רא כההוא שטרא כו' וכתב ג"י (דף רל"ו) שטר שכתוב בו מאה ומאתים דינרים גם המאה הוא

באר

על המחמתו' אילו הי' יותר מב' היו כותבים בפירוש אבל בשובר אמרינן איפכ' דילמא לא ידעי שכוס הממון שבשטר וכתבו שתם דכל מאי דמפיק עליה איתרע ליה עכ"ל הש"ך: [כ] מחיכה. דכל שלא כתוב בשטר מטבע ודאי כסף במשקל הלו' לו שהוא ג"כ דבר ידוע ומשומן להשיב לו כמה שהלו'. סמ"ע: [כא] דינרי. כתב הסמ"ע כללא דדיניס הללו הוא דשתם דינרי נאמר על דינרי זהב ושתם דינרין נאמר בין על כסף בין על זהב ומפני שיד בעה"ש על המחמתו' אינו נותן לו אלא של כסף והנ"מ בשתם אבל אם פירש בעה"ש דינרי כסף לו דינרי דינרין זהב לו זהב דינרין הולכין אחר המפורש והיינו אם

פתחי

בהוא שלו בהאלבו והב' שיש לו שייבות בנוה דהיינו שיש לו שעבוד ע"ז ואיתא יכולים לחייבו מבפא ומה שאמר בפוסקים שהולכים בשטרות אחר ל' ב"ה היינו דוקא בדבר שבדיבורו נגמר איזה עניה כמו מקח וקדושין ונדרים אבל בשאר שאינו מחייבים בהולאה יכול זה לפרש דבריו אף בפי' החוק והביא ראיה מהבוחה רא"ש סי' ק"א הבביא ראיה מהלי המסכת ב"ב דשנין של אהבתיה הוא דיכול לתרץ דבריו דסמוך עליה בדאבתיה והוא בח"מ סי' קמ"ו בו'. והוא ז"ל האריך בביטול דבריו ואח"ז כ' וז"ל ומה שהביא ראיה ממה דיכול לתרץ דבריו הכי' בוודאי בא בהוהה על איזה דבר וכן בבא לתקנות ומכ"ש בשבוע הוהלתו אינו יכולתו בשטר מיהל דייק בו ואין חילוק בין בב"י מה דעדים בהבו הבתבה בהוהלתו ל

דיגרין ואין אומרים בהם מעות דא"כ אסור להו עכ"ל. ד"מ ר': **לט** איסתרא וזוזא כו'. איסתרא הוא סלע מדינה שהיא שמונים שבסלע צורי דהיינו חצי זוז צורי דהוא דינר וזהו שמסיק וכתב שיתן לו איסתרא שהוא הפחות וק"ל: מ שאין עושין סכום חשבון מפרוטות פי' אלא מלטרפין אותו לזוזי או איסתרי וכותבין חשבון הזוזים או האיסתרי: **מא** או אמי *וכתב עוד שם ומה"ע יש להכשיר אם כתב לאמותו אמו: **מג א** אבל אינו יכול לטרוף מהלקוחות כו'. בפרישה כתבתי שרחה שאפי' מבני חרי יש כ"מ אם יש על הלוה שני שטרות ואין לו אלא קרקע כדי לשלם לא'מהן אז מנדינן לזה דיש לו זמן בשטרו דיאמר הלואתי הי' מוקדם להלואת השני באין זמן בשטר: ב טורף מהן ' הטע' משום דמשע' כתיב' העדיס שפקי לקלא ובודאי שמעו הלקוחות ואינהו הוא דאפסידו אנפשייהו אלא שבלא ראוהו העדיס יכולי' הלקוחות לומר קנינינו קוד' להלואתו וזה ברור בעיני *ולא כע"ם שכתב ז"ל שהם מפקיניה לקלא כו' ע"ם דמשמע מלשונו שעידי הראיה מפקי לקלא וז"א דלא מצינו דמפקי לקלא אלא עדיס המיוחדי' על הקנין או על האתימה וק"ל: ג שובר שאין בו זמן כשר.וע"ל בסעיף כ"ד מ"ם המאחר עוד מזה ולקמן סי' כ"ד ס"ג יתבאר דתחיל' תיקון השובר היה כך שבאם אין העדי' יודעים הזמן הנכתב בשטר אלא יכתבו שם זמן בשובר שמא אחרו עידי השטר הזמן ע"ם: ד ולא כתב לבריאות עולם ' קמ"ל דלא מצו הלקוחות למימר אין המנין דזמן השטר מתחיל לבריאות עולם אלא איזה שנים אחר בריאות עולם ונמלא קנינינו קודם להלואתו: ה ונסמא כתב כו'.פי' אפי' השמיט בניהן כשר: אם

דאיכא לספוקי בשית מאה לט * איסתרא וזוזא או בשית מאה זוזי וזוזא[לא]דאמרי' שית אלו שית מאה איסתרי שהוא פחות אבל אין לספק בשית מאה פרוטות לפי (נג) מ שאין עושים סכום חשבון מפרוטות (לה)(נד) ק לשון שרגילים לכתוב בשטרות אע"פ שאינו מתיקון חכמים אלא לשון שנהגו ההדיוטות לכתוב במקום ההוא הולכים אחריו (לו) ר [נה] ואפי' לא נכתב [כה] דנין אותו כאלו נכתב:הגה [מ] וה"ה תקנות הקהל [מא]לו דבר שהוא מנהג העיר (רמב"ם פכ"ג דאישות) [מב]מי שמנדל יתום בתוך ביתו וכתב עליו בשטר כמי לו היתום כתב עכ המנדנו אבי **מא** לו אמי כא מקרי מזוזיא וכבר (נה) **יג**] הוסיב ונדלוהו [כו] ראוי נכתוב כך (תשובת מיימוני ס' מכפטים סי' מ"ה):

מג שצריך לכתוב זמן בשטר וכל דיני האיחור והקדימה בפרטות ובו בט סעיפים:

א [מ] מ כותבים בשטר זמן הלואה כדי שנדע (מא) מאיז' לקוחות יטרוף שהלקוחות שקנו קודם זמן הלואתו אינו יכול לטרוף מהם [מב] ואם לא כתב בו זמן כשר לגבות בו ממנו **א** (**א**) אבל אינו יכול [**א**] לטרוף מהלקוחות שיכולים לומר קנינינו קודם הלואתך (ב) מ [מג] כ [מד] ויש מי שאומר שאם קנה (מה) אחר שראו העדים השטר כתוב וחתום ב **א**] טורף [ב] מהם **ג** (**ג**) [**ג**] [ד] שובר שאין בו זמן כשר ויד ג בעל השובר עכ העניינה (תשובת הרא"ש כ' ע"ב):

ב ד אם השמיט הסופר ד ולא כתב (מו) לבריאת עולם (מ"י מלעמות הפוסקים) [מ] ה וגם לא כתב חמשת אלפים כשר ואפי' השמיט גם המאות (ד) ולא הפרט [ד]הקטן כשר:הגה אבל אם כתב האלפים וגם הפרט הקטן(ה)(ד)ודינו המאות או העברות [ה] פסוק (ריב"ש סי' ב"ב):

מפני שכתבו כן בשטרות וחני לכך נח כתבתי כן שנח נגבות מן המטלטלי' ונראה שלזה כתבו הריב"ש סי' שכ"ד שכ' דהרמב"ם מיירי במקום שכותבי' בכתובו' שעבוד מטלטלי ובזה י"ל כיון שהמנהג המקום לכתוב וזה לא כ' נראה שלא נשתעבד חנא כדין הש"ם חח"כ היה יודע בתקנתן של נחונים שאז י"ל שעל תקנת' הוא סומך ואם לא ידע בה י"ל שלא תגבה ממטלטלי דיתמי כו' עכ"כ ומביאו בכסף משנה פט"ז מה' חיות ע"ם ועוד ראיה לדברי דהא הרשב"א כתב בתשובה כי' אלף ס"ח וז"ל שאלת ששמעתי משמי שסיור הנהוג בחרן הזאת חע"פ שלא כתוב ככתוב דמי והמרת שמא דעתי נוטה למה שפרשו בהנהו דורשים לשון הדיוט דמה שהורגלו ההדיוטות מעלמא בני תקנה חפיגו נח כתב כמי שכתב דמי כדהמרינן בהנהי בית דין. תשובה כן הוא ועליה סמכתי ודבר ברור הוי כו' וגם הבית יוסף הביא בסימן זה שכ"כ הרשב"א בתשובה וכ"כ ה"ה פ"א מהלכו' שכירות בשם הרשב"א והרי הר"ן פרק האשה שנפלו הביא לשון הרשב"א נבי שטר מברא' שכתב וז"ל שים נדקדק עכשיו שהכל כותבי' כן הש נדון אותו לשופרא דשטרא עד שיכתבו וכך אמרה לנו בפירוש כדרך שעושים בתנאי נאמנות ועל נאמנות מפורש ואני למד מדברי מורי הרב שכתב בב"ב נבי כתבוהו בשוקא דכיון שהכל מורגלים לכתוב כן בזמנינו אין צריך לומר כנבפי' דאנו רלתה לכשותה היה מצוה שלא לכתוב בפרהסיא ושלא לכתוב בשטר כן שהרי הוא יודע שכך הש כותבים וכאלו לזה בפי' כתבוהו בשוקא הוה וחפשר לדון כאן כן ונראי' הדברים שהכל לפי ראות הדייניסשאי אפשר לומר באשה שתדע בנוסח השטרות שכותבי שטרות רגילין לכתוב עד שיעידו שכך אמרה להם בפירוש עכ"ל הרשב"א וכ"כ הרב המגיד פ"ו מה' זכייה לשון הרשב"א ואם אינתא ההדיוטות לכתוב אפי"לא נכתב ככתוב דמי אנא אינא דוקא כפירוש שזה ידע שנהגו ההדיוטו' לכתוב כן כנלפע"ד: **מג** (**א**) אבל אינו יכול לטרוף מלקוחות כו' . כתב הסמ"ע דה"ה מבני חרי יש כ"מ אם יש על הלוה ב' שטרות ואין לו אלא קרקע כדי לשלם לאחד מהן דאז מנדינן ליה דיש לו זמן בשטרו דיאמר הלואתי הי' מוקדם להלואת השני באין אחד מהן ק"ד ובב"ח סוף סעיף ח' כתב וה"ה בלאו ה"ע כו' אלא לפי שמשתמש אין אחד מלוה לאבירו אחא"כ יודע שים ללוה קרקע כדי מעותיו כו' עכ"ל ולא ידענא מאי קאמר דא"כ גם משום עריפת לקוחות א"ל זמן דהא אין נוטין ממשעבדי במקום שים בא"ח ועוד וכי מה יודע המלוה ממי לוה אפשר שלוה עוד מסרבה בני אדם מכל א' וא' כשיעור קרקע שלו או ילוה עוד מהרבה בני אדם: (ב) ויש מי שאומר כו' ' לפע"ד כן עיקר (") מדאמרינן בפ' קמא דמציעא (דף י"ט ע"א) גבי נט אשה וגט שחרור שנפל דאינו טורפין מזמן הכתוב בהן דשמא לא ניתן לידם אלא לאחר זמן אלא כי אתאי למתרף אמרי' להו אייתי ראיה אימת מטא ניטא לידך הרי דזה הוי כאין בו זמן שהרי הזמן הינו מועיל להן לטרוף ואפילו הכי משמע דמהני לטרוף מזמן שמביא עדים שראו הגט בידם וכן משמע מדברי הפוסקים בפ"ב דגיטין בשוגא דמפני מה תקנו זמן בגיטין משום פירות כו' בדף י"ז ע' שם ודוק: (ג) שובר שאין בו זמן. לא ידעתי למה כתבו הלא מבואר הוא לקמן סעיף כ"ד סי' כ"ד סעיף ג' : (ד) ולא כתב אלא הפרט קטן . כגון שלא כתב רק שנת פ' וכה"ג והוא עומד בשנת פ' וכתב ב"י ומספקא ליה היכא שלא כ' שנת פ"ד חנא שנת ד' נפרנו אי כשר או לא ודעתי נוטה להכשיר עד כאן : (ה) ודילג המאות כו' . לא ידעתי למה פסק כן בפשיטות שהרי בב"י הביאו בל"ע וכתב דאפשר דמהרא"י דוקא בגיטין פסק כן (עיין בא"ע ס"ס קכ"ז) משום חומרא דעריות ולא בשטרות ומביאו ד"מ ונם נלפע"ד דראי' מהרא"י אים לדחות. הראי' הא' דמייתי וז"ל מדכתב אשר"י בשם ר"י שאם דילג לבריאת עולם כשר משום דתלינן בדילוג הסופרים ואי לא כתב כלל רק הפרט נמי כשר ומייתי ראיה אחריתי ע"ז משם ולמאי אלטריך הראיה אמאי לא אמרינן בפשיטות דתלינן בטעות סופר דמשתמש לא נכתב שטר זה לפני כמה אנפי' עכ"ל נלפע"ד דלאו ראייה היא דכוונת הרא"ש דלא נימא דלמא הסופר לא מנה לבריאת עולם אלא לאיזה ענין אחר מאוחר וא"כ יאמרו הלקוחות קנינינו קדמה לשטרך וכדאמרי' בש"ס פ"ק דע"ז דף ט' שבור רבנן למימר האי שטר מאוחר הוא כו' ועלה קאי הרא"ש אתם להדיא וכן הוא בש' התרומ' שאבר רבינו ברוך להדיא בסי' קל"ו ע"ש והוא מדברי התוס' שם ' הראיה הב' דמייתי

ביאור הגר"א

סזמן כו' ובתוספתא פ' בתרא דב"ב גופו של שטר ביום פ' בשבת פ' בחדש פ' בשנה פלוניה במלכות פ' לא כ' בו היום ידו על התחתונה כל אותה חדש לא כ' בו שם חדש ידו על התחתונה כל אותה שנה לא היה כ' בו שנה ידו על התחתונה כל אותה מלכות (ע"כ): [ב] ואם לא כו' אבל כו'. ב"מ ז' כ': [ג] ויש מי. כ"כ קע"ו הוחזק כו' שאני כו' הלא"ה גובה מיוס שהוחזק: (ליקוט) ויש מי כו'. ירו' פ"ג דיבמות הני ג' גטין הללו גובה מבני חורין א"ר ירמיה בד"א בשלא הוחזק השטר ביד המלוה אבל אם הוחזק גובה ממשועבדין (ע"כ): [ד] שובר שאין. שם קע"ח כ': [ה] וגם לא. מדקאמר שם דלמא שבקיה כו': [ו] אם כ'. אם כו'. כנ"ל כ"כ קע"ח ח' ת"ר

באר היטב

גם המאה הוא דינרין ואין אומרים בהם מעות דא"כ אסור להו עכ"ל. סמ"ע : [כה] דנין. היינו דוקא שידוע שזה אבל אם לא ידע מזה הע"פ שנהגו כן ההדיוטות אין דנין אותו כאינו כתב. ש"ך : [כו] ראוי. ומה"ע יש להכשיר אם כתב לחמותו אמו. סמ"ע :

מג [**א**] לטרוף. ואפילו מבני חרי יש כ"מ אם הי' על הלו' ב' שטרות ואין לו קרקע אלא כדי לשלם לא' מהן דאז מנדינן לזה דיש לו זמן בשטרו דיאמר הלואתי האחר עכ"ל הסמ"ע וע"ל סכ"ד : [ב] מהם. כתב הש"ך שכן נ"ל עיקר וכן מוכח מפ"ק דב"מ נבי נט אשה וגט שחרור שנפל כו' ע"ש: [ג] שובר. לא ידעתי נמה כתבו הלא מבואר הוא בסכ"ד ובסי' כ"ד ס"ג עכ"ל הש"ך וע"ל סי' סמ"ב ס"ח : [ד] הקטן. ובב"י מסתפק אם השמיט גם הפעיריות ולא כתב רק האלפים אי כשר או לא וכתב שדעתו נוטה להכשיר. ש"ך : [ה] פסול

המשפט

מג (ה) מאיזה לקוחות.ה"ה בב"ח יש כ"מ כי המוקדם קודם לנבות מב"ח תאוחר אפילו מבב"ח ולכך לריך זמן שמ"ע: (ג) אחר שראו העדים הטעם דע"ח מפקי לקלא רק שלא ידעי' זמן אבל מאותו זמן שראו העדים שבודאי כבר נכתב נוכה והש"ך הכריע שהעיקר כדע': (ג)לבריאת עולם ול"ח שמנה אחר מניזאחר דודאי לא שיהה המנהג שנהגו למנות מב"ע:(ד)ודלג

ביאורים

וכו' ע"ש ולפעד"נ ליישב דבריו דמה שמביא ראיה מניטין דף י"ז נראה כוונתו דמוכח מהא דר"ל דסבירא ליה משום פירות דסבירא ליה משעת חתימ' ואם לא יכתבו זמן תפסיד הפירות שמשעת חתימה עד שעת נתינה שלא כדין דמשעת נתינה תוכל ליקח כתב מב"ד כמ"ש התו' שם והא דסבירא ליה לרבנן אליבא דר"ל שם משעת חתימה ולא משעת כתיבה היא מטעם דליכא קלא עד שעת חתימה כמ"ש התו' בד"ה ר"ל אמר ע"ש . ואם נאמר דבשטר שאין בו זמן אפי' משעת חתימה ליכא קלא כדין מפסדת פירות משעת חתימ' ואמאי פסלי שאין בו זמן הא כל שמפסדת כדין כשר כמ"ש התוס' בגיטין דף נ' בד"ה כתב בכת"י אלא ודאי דאפי' בשטר שאין בו זמן ע"ה מוציאין קול וממילא מועיל אף בשטר לענין לקוחות ומה שמביא ראיה בגט שנפל כוונתו דבגט שנפל משמע דהבעל מוציא הפירות מהלוקח אפי' בלא מעות כמו בכל גט ואף דבלוקח מגנב מחוייב להחזיר דמים מפני תקנות השוק וע"ב צ"ל דבגט קלא אית ליה מהני כלוקח מגנב מפורסם ומזה מוכח דגם בשטר שאין בו זמן איכא קלא דהא שטר שנפל הוי כשטר שאין בו זמן דמחמת שנפל חיישינן שלא הניע לידו ביום שנכתב כמבואר בסי' ס"ה בש"ך ס"ק ל"ה והוי כאין בו זמן ומזה מוכח דגם בשטר שאין בו זמן איכא קלא והוי כגנב מפורסם פנ"ל בכוונת הש"ך שלא יחשב כשוע'

החושן

יתבטל השטר וכמ"ש אלמא בענין דאינו מתבטל יד בעה"ם על התחתונ' ומשום דהבדל יש בין חכן דהדר' להלוא' דלא הדר' בעינו' וכמ"ש וז"ב :

חידושי רעק"א

בש"ך אות ל"ו וכן הוכחתי לקמן סי' כ"ח. כ"ב ע"ש :

בסמ"ע אות מ"ח אם כ' לחמותו אחיו. בכה"ג כ' ע"ז ואני מפקפק בדבר : סי' מג אלא מבני חורין. כ"כ בדרישה

דהו"ה לא לוה עוד מאחת לפי' הב"ח מיקרי מסועבדים דשייך ג"כ הגזירה שיטרוף אף מאשר מנמתעבדו לאלוה בהלוה נפניו ואח"כ דחה אותו דאפשר דל"ש כ"כ הגזירה ע"ש :

הגהות אמרי ברוך

(פ"דסק"ב)(") מדאמרי' כפ"ק דמליע' כו' כ"ב תיבתמטי' דברי תדוחי רשב"א שם ד"ה ומ"ש מטט"ח המוכה בתה"ז . גם ל"ע לפ"ד הש"ך דאינו גובה רק מזמן מראו העדים הגט בידה א"ל לפסול לגמרי מדין מוקדם דהא קודם שנפל המנה הגט דלא איתרעי דאם היה בתה לגבות היתה יכולה מגובה מזמן הכתוב ולא היה ביד הלקוחות לומר לה אייתי ראיה כפי שיטת התוס' והפוסקים שחולקי' על רש"י ולשיטת רש"י אין כאן הועלת בזמן ולא אלא ראיותה לריכה לראיה וע' בהומיכו: (נה"מ ס"ק ח') (") ובהומ"ם הקשה כו' כ"ב ישוון בא"ז לכ"מ דף י"ט בדברי הריטב"א בד"ה דאמרינן אייתי ראיה ומ"ש מטט"ח כו' כיון שאינו הוכח מהוכו כו' אינו גובה כו' יעו"ש :

חכמת שלמה

סעיף א כתבנין בשטר זמן הלואה כ"כ גרסינן במסכת ע"ז דף יו"ד בהוא שטרא דהוה כתוב ביה שית שנין יתירתא. מתקיף לה רב אחא בר יעקב מתני' דמכלה יוונים מנין דילמא לילמ"ח מנין וכו' והתי מאוחר הוא וכו' והכא בשו"הר לא יכולתי להבין פשט דברי הש"ם דבמת"כ אם סבירא ליה דמספקא יש לחוש דילמא מאוחר הוא ק"ל נמה כי להתריך ולהרשות תנא דילמא לילמ"ח מנין הו"ל להקשות בפשיטו' מתני' דבסופר קחשיב מהחלת מלכות יון דילמא חשיב כמו הכן והתי מאוחר הוא ואם ס"ל דמספקא אין לחוש למאוחר כפירים רש"י ד"ה ספרא דיקנא דלא ניקא לך לומר מאוחר הוא לפי שאין דרך לחתול שיעשודו שמא יחבור זה כל נכסיו א"כ מה"ע ל"ק נמי מה דפריך ודלמא לילמ"ח מנין . הרי מזה עלמו מוכח דלא הוי לילמ"ח. דאם הוי לילמ"ח א"כ הוי מאוחר והרי אין דרך לחתול שעשודו ובודאי אינו מאוחר ומוכח למלכות יון מתחלת המלכות . ולהנין זה נראה בעזה"י דהכלל כך הוא . דהיכא דאין ספק רק על כוונת הסופר מה כוון אז פני בהוכחה זו דאין דרך לעשות שטר מאוחר וזה מעיד על כוונת הסופר עלמו. אבל אין די בהוכחה זו להוציא ממנו על כל מנין שלנו דמה אנים הסופר להוציא על כל תקנת חז"ל. גם עוד נקדים דהיכי דהוי אספר למיתלי בטעות . דעבידי למיטעי אז די בהוכחה זו לומר למתלי בטעות דלא עבידי למיטעי ופפי מוכח דהוי מאוחר וגזה א"ם כוונת הסופיא דודאי אם ידעינן דאין מוכין למלכות יון רק דהספק הוי על כוונת הסופר בזה הוי הוכחה דאין דרך לעשות שטר מאוחר לכך טפי איכא למיתלי בטעות כיון דאנן נמי מנינן ליון א"כ למנות מתחלת המלכות הוי טעות דעבידי למטעי. אבל אם אספר לומר דאנן מנינן לילמ"ח א"כ מן הוכחה זו ומן הסופר אין להוציא מנינו . וכיון דאספר לומר דאנן מנינן לילמ"ח. א"כ להלות הסופר טעה ומונה למלכות יון ולתחלת מלכות זה הוי טעות דלא עבידי למטעי וכפרש לטעות בתרתי. ואם כן כיון דהוי טעות דלא עבידי למטעי טפי יש לחוש המאוחר הוא. כנלפע"ד כוונת הסוגיא. שוב ראיתי בחורת חייס הרגים קלא בסוגיא זו ובחק לייטב אך לפימ"ש יותר נכון בעזה"י :

באר הגולה

ודי דינרין בכלל ק מתה דחטיב בגת כמה תנאי שהיו דורשין לי הדיוט וכו בי"מ דף ק"ד ע"א : ר וכ"כ התוס' שם דאי דוקא כשנכתב פשיעה שים בו לקייס כמו שהתנה דהא לאו אסמכתא הוא : ח לי' הטור ממסקנת הגמ' כ"מ סוף דף ז' : כ"ר ירוחם כ"ד ח"ב תקס"ח : ג כמ"ש לעיל סעיף ח' ועי' לקמן סעיף כ"ד וסי' כ"ד ד טור בשם רש"י וכן בתב התוס' אהה דה"ר נתמן ספרא דוקנא

בשמ"ע אות מ"ח אם כ' לחמותו אחיו. בכה"ג כ' ע"ז ואני מפקפק בדבר : סי' מג אלא מבני חורין. כ"כ בדרישה

דהו"ה לא לוה עוד מאחת לפי' הב"ח מיקרי מסועבדים דשייך ג"כ הגזירה שיטרוף אף מאשר מנמתעבדו לאלוה בהלוה נפניו ואח"כ דחה אותו דאפשר דל"ש כ"כ הגזירה ע"ש :

באר היטב

דאיכא לספוקי בשית מאה לט איסתרא וזוזא. עי' מזה בתשו' מהרש"ך ס"ג כ' מ"ו מ"ח וסי' קי"ו. ובתשו' מהרא"ן חיים ס"ם כ"ח: (לו) ואפי' לא נכתב דינן אותו כאלו נכתב. פי' משום דמסתמא היה דעתו שיכתוב כן ולפי זה משמע בפשיטות דהיינו דוקא שידע מזה אבל אם לא ידע מזה אע"פ שנהגו ההדיוטו' כן אין דנין אותו כאלו נכתב וכן הוכחתי לקמן סי' ס"ח ס"ה בהג"ה ובזה מיושבים היטב דברי הרמב"ם פט"ז מה' חיות שכ' וז"ל תקנו הגאונים שתהא החשמה נוכה כתובתה אף מן המטלטלין כו' כבר נהגו בכל המקומות שיכתבו בכתובה בין מקרקעי בין מטלטלי כו' הרי אלא כ' כך חנא כ' שהם אם הי' יודע בתקנה זו שג נאונים נוכה ואם לאו חו שנשתמש הדבר מתשבי' בדבר הרבה אין כח בתקנה זו לדון בה אע"פ שלא נתפרשה כדין תנאי כתובה ע כ ונדחק הנ"י בפי' דברין שלא יאלוק על הפוסקי' דדורשי' לשון הדיוט אע"פ שלא נכתב כאנו נכתב ולפי מ"ש אתי שפיר דודאי חנא נח היו כותבין בשטרות בין מקרקע בין מטלטלין פשיטא שלא היה שפק בדבר שהרי משעיבבכל יוסנובין מן המטלטלין וא"כ היינו יכול נומר שנא ידע בהרי משתמש ראה אז ידע חיון פעם שנבו מהמטלטלין א"כ הו"כ נהעלות של הדעת בהוא משום התקנה דאנ"כ היאך נבו מטלטלי חנא ודאי ידע מתקנת הגאונ' אבל עכשיו שכותבי' בשטרות בין מקרקעי בין מטלטלי א"כ יכול לומר נא ידעתי מתקנת הגאונים וגם לא ידעתי שנוהגין כן בכל הבטרות ואף שראיתי כן לפעמים שנבו מן המטלטלין הייתי סבור מפני שכתבו כן בשטרות ואני לכך נח כתבתי כן שנא נגבות מן המטלטלי' ונראה שלזה כתבון הריב"ש סי' שכ"ד שכ' דהרמב"ם מיירי במקום שכותבי' בכתובו' שעבוד מטלטלי ובזה י"ל כיון שהמנהג המקום לכתוב וזה לא כ' נראה שלא נשתעבד חנא כדין הש"ם אם הי' יודע בתקנתן של נאונים שאז י"ל שעל תקנת' הוא סומך ואם לא ידע בה י"ל שלא תגבה ממטלטלי דיתמי כו' עכ"כ ומביאו בכסף משנה פט"ז מה' חיות ע"ם ועוד ראיה לדברי דהא הרשב"א כתב בתשובה כי' אלף ס"ח וז"ל שאלת ששמעתי משמי שסיור הנהוג בחרן הזאת חע"פ שלא כתוב ככתוב דמי והמרת שמא דעתי נוטה למה שפרשו בהנהו דורשים לשון הדיוט דמה שהורגלו ההדיוטות מעלמא בני תקנה חפיגו נח כתב כמי שכתב דמי כדהמרינן בהנהי בית דין. תשובה כן הוא ועליה סמכתי ודבר ברור הוי כו' וגם הבית יוסף הביא בסימן זה שכ"כ הרשב"א בתשובה וכ"כ ה"ה פ"א מהלכו' שכירות בשם הרשב"א והרי הר"ן פרק האשה שנפלו הביא לשון הרשב"א נבי שטר מברא' שכתב וז"ל שים נדקדק עכשיו שהכל כותבי' כן הש נדון אותו לשופרא דשטרא עד שיכתבו וכך אמרה לנו בפירוש כדרך שעושים בתנאי נאמנות ועל נאמנות מפורש ואני למד מדברי מורי הרב שכתב בב"ב נבי כתבוהו בשוקא דכיון שהכל מורגלים לכתוב כן בזמנינו אין צריך לומר כנבפי' דאנו רלתה לכשותה היה מצוה שלא לכתוב בפרהסיא ושלא לכתוב בשטר כן שהרי הוא יודע שכך הש כותבים וכאלו לזה בפי' כתבוהו בשוקא הוה וחפשר לדון כאן כן ונראי' הדברים שהכל לפי ראות הדייניסשאי אפשר לומר באשה שתדע בנוסח השטרות שכותבי שטרות רגילין לכתוב עד שיעידו שכך אמרה להם בפירוש עכ"ל הרשב"א וכ"כ הרב המגיד פ"ו מה' זכייה לשון הרשב"א ואם אינתא ההדיוטות לכתוב אפי"לא נכתב ככתוב דמי אנא אינא דוקא כפירוש שזה ידע שנהגו ההדיוטו' לכתוב כן כנלפע"ד: **מג** (**א**) אבל אינו יכול לטרוף מלקוחות כו' . כתב הסמ"ע דה"ה מבני חרי יש כ"מ אם יש על הלוה ב' שטרות ואין לו אלא קרקע כדי לשלם לאחד מהן דאז מנדינן ליה דיש לו זמן בשטרו דיאמר הלואתי הי' מוקדם להלואת השני באין אחד מהן ק"ד ובב"ח סוף סעיף ח' כתב וה"ה בלאו ה"ע כו' אלא לפי שמשתמש אין אחד מלוה לאבירו אחא"כ יודע שים ללוה קרקע כדי מעותיו כו' עכ"ל ולא ידענא מאי קאמר דא"כ נם משום עריפת לקוחות א"ל זמן דהא אין נוטין ממשעבדי במקום שים בא"ח ועוד וכי מה יודע המלוה ממי לוה אפשר שלוה עוד מסרבה בני אדם מכל א' וא' כשיעור קרקע שלו או ילוה עוד מהרבה בני אדם: (ב) ויש מי שאומר כו' ' לפע"ד כן עיקר (") מדאמרינן בפ' קמא דמציעא (דף י"ט ע"א) גבי נט אשה וגט שחרור שנפל דאינו טורפין מזמן הכתוב בהן דשמא לא ניתן לידם אלא לאחר זמן אלא כי אתאי למתרף אמרי' להו אייתי ראיה אימת מטא ניטא לידך הרי דזה הוי כאין בו זמן שהרי הזמן הינו מועיל להן לטרוף ואפילו הכי משמע דמהני לטרוף מזמן שמביא עדים שראו הגט בידם וכן משמע מדברי הפוסקים בפ"ב דגיטין בשוגא דמפני מה תקנו זמן בגיטין משום פירות כו' בדף י"ז ע' שם ודוק: (ג) שובר שאין בו זמן. לא ידעתי למה כתבו הלא מבואר הוא לקמן סעיף כ"ד סי' כ"ד סעיף ג' : (ד) ולא כתב אלא הפרט קטן . כגון שלא כתב רק שנת פ' וכה"ג והוא עומד בשנת פ' וכתב ב"י ומספקא ליה היכא שלא כ' שנת פ"ד חנא שנת ד' נפרנו אי כשר או לא ודעתי נוטה להכשיר עד כאן : (ה) ודילג המאות כו' . לא ידעתי למה פסק כן בפשיטות שהרי בב"י הביאו בל"ע וכתב דאפשר דמהרא"י דוקא בגיטין פסק כן (עיין בא"ע ס"ס קכ"ז) משום חומרא דעריות ולא בשטרות ומביאו ד"מ ונם נלפע"ד דראי' מהרא"י אים לדחות. הראי' הא' דמייתי וז"ל מדכתב אשר"י בשם ר"י שאם דילג לבריאת עולם כשר משום דתלינן בדילוג הסופרים ואי לא כתב כלל רק הפרט נמי כשר ומייתי ראיה אחריתי ע"ז משם ולמאי אלטריך הראיה אמאי לא אמרינן בפשיטות דתלינן בטעות סופר דמשתמש לא נכתב שטר זה לפני כמה אנפי' עכ"ל נלפע"ד דלאו ראייה היא דכוונות הרא"ש דלא נימא דלמא הסופר לא מנה לבריאת עולם אלא לאיזה ענין אחר מאוחר וא"כ יאמרו הלקוחות קנינינו קדמה לשטרך וכדאמרי' בש"ס פ"ק דע"ז דף ט' שבור רבנן למימר האי שטר מאוחר הוא כו' ועלה קאי הרא"ש אתם להדיא וכן הוא בש' התרומ' שאבר רבינו ברוך להדיא בסי' קל"ו ע"ש והוא מדברי התוס' שם ' הראיה הב' דמייתי

חתיבות

משה"כ

תדומים כמו המשנים וע"ב : (לג) שאין עושין סכום חשבון . אלא מלטרפין אותן לאיסתרי או לזוזי : (לד) לשון שרגילים . עמ"ש בסי' ס"ח מזה : (לה) הולין ונדלוהו . ואפילו יש לו כיס אמנם אם שם הבן בשם היתום שנידלו ונכתב על היתום בני כ' פסול דהוי שטר שיכול לזייף לו"ה ונכתב הסמ"ע ה"ה אם כ' על חמותו אמו כשר :

משה"א

מג מ) ויש מי שאומר . ע' ש"ך שהסכים לדיעה זו (") ובתומים הקשה דמ"ש משטר מאוחר דאמרי' דדעתו היה שלא יחול השיעבוד עד הזמן . א"כ ה"נ באין בו זמן . וכן בב' שטרות היוצאין ביום אחד אף דנמסר לא' מקודם הואיל ואינו ניכר מתוך השטר איזו מוקדם שניהן שוים וכו' ע"ש שהאריך . ולפענ"ד נראה לחלק דהא קיי"ל דאחריות ט"ם הוא ומטעם דלא שדי אינש זוזי בכדי ובכתוב בו אחריות מקצת לא אמרינן ט"ם הוא א"כ ה"נ א"ש דבאין בו זמן ע"כ אנו מבטלין השיעבוד מכל וכל ממילא אמרי' ט"ם הוא כמו בנוף אחריות כשלא נכתב משא"כ בשטר מאוחר או בשני שטרות שנכתבו ביום אחד דאין מבטלין השיעבוד רק עד הזמן שמוכח מתוך השטר הוי ככתוב בו מקצת אחריות דלא אמרי' בי' ט"ם ואפשר דליכא פלוגתא כלל בין הפוסקים דמאן דס"ל לא מהני עדים מיירי דידענן דלא היה ט"ם רק בכוון לא נכתב בו זמן מדעת הלוה שלא ציוה לכתוב זמן . ומה שתמה בתומים עה הראיות שהביא הש"ך משיחרור ונט דאין הנידון דומה כלל דשם אינן מכח שיעבוד וקוק רק כשמבררין אפי' בעידי נירושין ושיחרור ממילא הבעל והאדון מכרו דבר שאינו שלהם . ועוד דשם נכתב זמן בגט רק משום שנפל חיישינן שמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי וכיון שמברדת שהיה בידה קודם נפילה הזר הגט לכשרותו ונובה מזמן הכתו'

קצות

דאיכ' ספק בלה"ם ואין השטר מתבטל בכך וכמובר' דהראנ"ח דהא לסוף ג' שנים ודאי מועיל השטר בזה אמרי' יד בעה"ם על התחתונ' אע"ג דסופו נחזר' וכדמוכח מכל הני פוסקים שכתבו הטעם דא"כ

נמ"ש כ' ס"ר שאין מבטל השטר יכול להשביע לה המלוה כמ"ש סי"ח ע"ש (ע"כ) : [לח] (ליקוט) דאחרי' שיתן לו. רמ"ם ובור וכן פירבב"ם בשם ר"ח ור"י מיג"ש לא פי' כן הלא זוזא הוא בפחות וכ"מ הלשון שם מאי אמרת כו' וכן פרש"י בסוכה כ"ב ב' וכמש"ם ר"ש הרא"ש. וכ"פ הרמב"ם שם ובעפ' שם ובתיבורו דלא כמ"ש כאן וגם נ"ע דלמה לא מסכי שית מאה אסתרי לזוזי או הזוזי ה"ל לפרש ג"כ לאסתרי (ע"כ): [לט] (ליקוט) ואפי' לא נכתב כו'. דעת הרמב"ם דוקא שידוע התנהג בכל וכן בתקנת הקהל כמ"ש בה' אישות ובעפ"ד (ע כ): [מ] וה"ה תקנות. ירושלמי דמגילה: [מא] לו. כ"מ פ"ג: [מב] מי שמגדל. סנה' י"ט ב' :

מג [מ] כותבין. גטין כ"ו א' ר"ה ב' ב"ב קס"ד ב' והרבה מקומו': (ליקוט) כותבין בשטר כו'. מתני' פ"ג דגטין ומקוש

באר היטב

גם המאה הוא דינרין ואין אומרים בהם מעות דא"כ אסור להו עכ"ל. סמ"ע : [כה] דנין. היינו דוקא שידוע שזה אבל אם לא ידע מזה הע"פ שנהגו כן ההדיוטות אין דנין אותו כאינו כתב. סמ"ע :

מג [**א**] לטרוף. ואפילו מבני חרי יש כ"מ אם הי' על הלו' ב' שטרות ואין לו קרקע אלא כדי לשלם לא' מהן דאז מנדינן לזה דיש לו זמן בשטרו דיאמר הלואתי האחר עכ"ל הסמ"ע וע"ל סכ"ד : [ב] מהם. כתב הש"ך שכן נ"ל עיקר וכן מוכח מפ"ק דב"מ נבי נט אשה וגט שחרור שנפל כו' ע"ש: [ג] שובר. לא ידעתי נמה כתבו הלא מבואר הוא בסכ"ד ובסי' כ"ד ס"ג עכ"ל הש"ך וע"ל סי' סמ"ב ס"ח : [ד] הקטן. ובב"י מסתפק אם השמיט גם הפעיריות ולא כתב רק האלפים אי כשר או לא וכתב שדעתו נוטה להכשיר. ש"ך : [ה] פסול

נתיבות

משה"כ

תדומים כמו המשנים וע"ב : (לג) שאין עושין סכום חשבון . אלא מלטרפין אותן לאיסתרי או לזוזי : (לד) לשון שרגילים . עמ"ש בסי' ס"ח מזה : (לה) הולין ונדלוהו . ואפילו יש לו כיס אמנם אם שם הבן בשם היתום שנידלו ונכתב על היתום בני כ' פסול דהוי שטר שיכול לזייף לו"ה ונכתב הסמ"ע ה"ה אם כ' על חמותו אמו כשר :

משה"א

מג מ) ויש מי שאומר . ע' ש"ך שהסכים לדיעה זו (") ובתומים הקשה דמ"ש משטר מאוחר דאמרי' דדעתו היה שלא יחול השיעבוד עד הזמן . א"כ ה"נ באין בו זמן . וכן בב' שטרות היוצאין ביום אחד אף דנמסר לא' מקודם הואיל ואינו ניכר מתוך השטר איזו מוקדם שניהן שוים וכו' ע"ש שהאריך . ולפענ"ד נראה לחלק דהא קיי"ל דאחריות ט"ם הוא ומטעם דלא שדי אינש זוזי בכדי ובכתוב בו אחריות מקצת לא אמרינן ט"ם הוא א"כ ה"נ א"ש דבאין בו זמן ע"כ אנו מבטלין השיעבוד מכל וכל ממילא אמרי' ט"ם הוא כמו בנוף אחריות כשלא נכתב משא"כ בשטר מאוחר או בשני שטרות שנכתבו ביום אחד דאין מבטלין השיעבוד רק עד הזמן שמוכח מתוך השטר הוי ככתוב בו מקצת אחריות דלא אמרי' בי' ט"ם ואפשר דליכא פלוגתא כלל בין הפוסקים דמאן דס"ל לא מהני עדים מיירי דידענן דלא היה ט"ם רק בכוון לא נכתב בו זמן מדעת הלוה שלא ציוה לכתוב זמן . ומה

כתביה ע"ח דף י' ע"ח: ה מרדכי בסס ר"י מוינא מדלא כ' אלפיים בסני יודין מתס"ג: ו תשובת הרא"ש כלל מ"ה מתס"ה ז ג"ז סס הכסיר לענין גט וכ' הה"ר ישראל בכתביו סימן י"ח ◦דלא מכסיר הרא"ש אלא כסטעות מוכח ומ"ש בא"ה בסי' קכ"ו סעיף כ"ח: מ הרשב"א בפרק המגרש משנה ג' גיטין פסוליס מסי"ע ע' ל' הרמב"ם בפ' כ"ג מה' מלוה ולוה ממשנה ה' פ"י דשביעית י וכ"כ העור בסס הרי"ף ורש"י וכן כ' ה"ם אלוה הסכימו הרמב"ן והרשב"א. ב כדמפרש ר' יוחנן ב"מ דף ע"ב ע"א: ל עור לדעת הרי"ף ורש"י ◦וכסי' מ"ה

טורי זהב

סי' מג (סעיף ז' וי"א) דפסול לגמרי) מ"ש הסמ"ע בסס מור"ם דלא לגמרי פסול וסתעיין בתו' פ' א"ב דף ע"ב ירא"ה דלגמרי פוסל ר"י ותפר דשוכמת מור"ם ממ"ש העור בסס הר"ר יונה סי' מה סעיף ז' דאפי' במוקדמים ברא"ה לי לדון כן ולעד"ב דהר"ר יונה סס הוא דעם שלושת המחלק בין טעמת להד"מ לטעמת פרעתי ולא הביאו העור סס אלא לענין הרחקת שני שיטין דים טעם לדבר מביס דאפסר להכסירו בתיקוי ה"ם ללעו"ד דברי מור"ם עיקר מדהכפל העור למלוה אופן שיהי' הסער מוקדם ולא כתב בפסיטות דמיירי בנון בהמלוה מודם שהוא מוקדם ואף שאינו נאמן מלא לענין הרחקת שני שיטין דים טעם לדבר מביס דאפסר להכסירו בתיקוי ה"ם ללעו"ד דברי מור"ם עיקר מדהכפל העור למלוה אופן שיהי' הסער מוקדם ולא כתב בפסיטות דמיירי בנון בהמלוה מודם שהוא מוקדם ואף שאינו נאמן מלא לענין הרחקת שני שיטין דים טעם לדבר מביס דאפסר להכסירו בתיקוי

חידושי רעק"א

בש"ך חות ה' חות מלא ודאי חייבי לקנוני. כ"ב ע' בתולות אדם להרמב"ן ס' כ"ח דמ"מ אם כבר הגב' לזה ע' הכ"י שם ביחו א"י בעה"ם המאוחר לקוניא מידו בטעמת קנוניא: סס. חות י"ע דהא הים חולקים הס. כ"ב ע' מ"ש הס"ד לקמן סי' ע"ח ס"ק ל"ח ודוק היטב:

חכמת שלמה

שם סעיף ח' ודם מי שאומר שאם קנה אחר שרחו העדים הטער וכו' כ"ב עיין בס"ך מה שהקשה על זה ועיין בחיבורי לאו"ח ה' פסח בתשובתי למיקאלאיוב מ"ש בזה כיבוכו. ולמה כתב בסס י"ח משום דרש"י ורא"ד תולקין בזה ע"ש: סעיף י"ב הא דטיר"ח המאוחרים כסרים וכו' ליב אם גם מן אלוה אינו גובה אז מתנו גובה ובדין שטרי מכירה הנכתבים מאוחרין מדעת המוכר מה דיים ע' בתשובתי לאו"ח ה' פסח מה שכתבתי בזה: סעיף י"ז יש מי שאומר דהא דאמרינן דעשוקין בחותו ענין כסר הוינו דוקא וכו' כ"ב מי' בסמ"ע הטעם ולפי"ז נראה דה"ד נמי בכתובה אם לא היה החיבה ובקנין רק בלילה והכתובה בכתבה ביום פסולה אף אחריו עשוקים בחותו אינו דכתובה לא קבל תמנה

מורים

ל"ח לקנוניא: (ע) אלא מבני חורין. וקורעין הסער אז כוחבין ע"ג הסער אלא ניתן לגבות רק מבכ"ח ואי תבעו ויש לו פס"ד גובה לפילו ממשעבדי מזמן הפס"ד אבל אין מניחין הסער בידו אבל אינה גובה מן ממשעבדי ס"ך: (ס) גזיר'. אקבסוהו הוא"ל שבא פסולו לפני ס"ד אלא יגבה לפי' מזמן ג' ואם כ' התלוה ע"ג הסער קודם שבראה הפסול בכ"ד סער זה לא ניתן לגבות רק מזמן ג' כסר (וע"כ דוקא ביום עדים) ברהו ביום שכתב עליו דחייב' דלכסוף הקדים הזמן וכבר נתמל שיעבודו אז"ת) (וגם התיקון שיכתוב עליו הן בכ"ד סכ' המחבר וכן שיכתוב התלוה שכתב הס"ך ל"ל מיירי באופן זה שיעביר קולמס על הזמן הכ' בסער ויכתוב הזמן

ביאורים

בשם הריטב"א אהא דאמר התם לא חיישינן לפרעון ולקנוניא ז"ל אף ע"ג דהאומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן דילמא עביד קנוניא על בעלי חובותיו שלא יגבו מעותיו שמחייבין לו אבל לפרעון ולקנוניא דלקוחות שיעשה כן לגבות מלקוחות שלא כדין לא הי' חייש שמואל ע"ש. א"כ חילוק זה ממש יש לחלק בין פס"ד שהוא להוציא מלקוחות לא חיישינן לקנוניא היכא דלא נפל אבל לקנוניא שלא יגבה ממנו חבע"ח מאוחר ודאי חיישינן לקנוניא כמו באומר שטר אמנה הוא זה אלא אפי' נגד בע"ח בע"פ נ"כ צדקו דברי הס"ך דחיישינן לקנוניא ואף דבלא"ה יכול להפקיע השיעבוד במתנה ליתא דא"כ לדבריו אם יש עליו מלוה בשטר ובא לגבות מטלטלין שיכול להפקי' שיעבודי' במכר ומתנה כשלא כתב כו מטלטלים אבב מקרקעי יחיה נ"כ נאמן לומר שחייב עוד לאחרים במנו כי האי ובהדיא מבואר בסי' צ"ט בש"ך סק"ה דאינו נאמן בזה המנו משום דמ"חזי כרשע שמבריח נכסיו מבע"ח מתנה לאחרים ובודאי אם החזיק כת"י ב"ד קודם שהוחזקו המטלטלין בב"ד ודאי דנאמן במ"ש שם הש"ך אבל בקרקעות ומטלטלין שהוחזקו בב"ד קודם שהוציא זה הכת"י בב"ד לדחות את המלוה בע"פ בעדים המאוחר ממנו אינו נאמן לומר כן בפה ולא משגיחים על מה שיכוין להפקיע השיעבוד במתנה כמ"ש הש"ך שם ה"נ לא מהני אם הוציא עליו הכת"י דשמא עתה נתן לו הכת"י לקנוניא כי' שאינו נאמן עתה כשאומר כן בפה ובכה"נ מיירי הש"ך כאן ולא דמי כלל למ"ש הרשב"א שהביא הב"י הנ"ל דשם מיירי שכתב בחייו שהודה שהן של זה ובאותו שעה היה בידו ליתנם לי כפי הודאתו ודאי דנאמן ודמי להא דסי' נ"ר סעיף ז' דבאותו שעה עדיין לא הוחזקו המטלטלין שלו בב"ד ונם אינו נראה שעושה כן להבריח דהבעל בחייו יכול לעשות בשלו כמו שירצה ואין בזה שייכות הברחה ולא שייך התירוץ שכ' הש"ך בסק"ה אבל בבורח שבא עליו בע"ח אפי' מלוה על פה בעדים ודאי דצדקו דבר' הש"ך דלא מהני מה שאחר מוציא כת"י אחר שנתחזקו הקרקעות והמטלטלים בב"ד ומה שהקשה משטר שאין בו אחריות דלמה מחזירים הא איכא למיחש לקנוניא נגד בע"ח המאוחרין נ"כ לא קשה דבשיטה מקובצת בב"מ דף י"ט כתב וז"כ אכתי לכתחילה ניחוש דילמא יזיף ביני וביני ואית להו לבע"ח למינבי מהאי ארעא ולא מצי גביה מיניה ושלא כדין הוא וכההיא חששא דלעיל דאתי בע"ח וטריף לקוחות שלא כדין לא דמי דהתם אי טריף שלא כדין בנזילה ממש בא לידו אבל מקבל מתנה זה אע"פ שהוא מונע בע"ח בשטר מוקדם זה שלא ישרפנ' ממנו ושלא כדין הוא עושה מ"מ שדה שלו הוא כעמיד בידו עכ"ל אלמא דלא חיישינן רק להוצא' מלקוחות שהוא גזל ממש אבל משום מניעת טירפא לא חיישינן ומה"ט מחזירים שטר שאין בו אחריות דליכא רק חשש מניעת טירפא ושדה שלו הוא מעמיד בידו משא"כ בכת"י והבע"ח לפנינו דאיכא ודאי מניעת טירפא דמי לאומר שטר אמנה דא"נ לחוב לאחריני כן נראה לי ברור והוא ז"ל האריך בפלפול שאינו ראוי לחדש דינים מפילפול כזה: ה) אלא מב"ח ע"ש דאם המלוה בעצמו כ' עליו קודם שנראה בב"ד שלא ניתן לטרוף אבא מזמן זה כשר ע"ש ונראה דע"כ מיירי דאיכא גם כן עדים שראו בידו מזמן שני דהוא בעצמו ודאי דאינו נאמן אימת מתחיל הזמן שני דכיון דהוא מוקדם הוי כאלו אין עדים שוב על הזמן אימת היה והוא אינו נאמן לומר שמיום פ' התחיל הזמן חדש אלא ודאי דאיכא עדים אך א"צ עדים שראו מסירת השטר דאפי' עדים שראו בידו השטר יכול לכתוב הזמן שראו העדים בידו ואחר כך יביא העידי ראיה לב"ד ויגבה מזמן ההוא ואם יש לו מנו כנון שא"י שהוא מוקדם רק על פיו נאמן במנו מאימתי התחיל הזמן שני. ובתו' הקש' דא"כ מה מקשה הש"ס בב"מ י"ז על שטר שנמחל שיעבודו ות"ל דה"ל מוקדם הא במוקדם מהני שיכתוב ע"נ משא"כ בנמחל שיעבודו נלע"ד לתרץ דהנה לכאורה קשה הא דאמר בשטר שפרעו דאינו חיוב ולזה בו מטעם דנמחל שיעבודו הא הטעם פשוט דהא איכא פסידא דלקוחות ששמעו הפרעון ואהלוא' שנית לא נכתב השטר ולא יצא קול ונעיז סברא זו כתבו התו' בדף י"ג ע"א ע"ש. וע"כ צ"ל דקמ"ל דאפי' אם לוה שנית ומסר השטר בע"מ דאז איכא קול בהלוא' שנית אפ"ה פסול מטעם כיון דההלוא' של השטר והעדים החתומים נמחל שיעבודו הוי מזויף מתוכו וכמבואר בסי' מ"ח וכיון דמיירי בע"מ והפסול אינו רק משום מזויף מתוכו ודאי שיש לו תקנה גם כן דמהני אם יכתוב עליו שנעשה הלוא' שניח דאז לא אתי למסמך אע"ח וע"כ דמיירי אם לא יכתוב עליו שאינו מתקנו כלל ושפיר מקש' דה"ל מוקדם ובתומים ת' כיון דמבואר בסי' מ"ח בסעי' ט"ו דצריך לתקן השטר קודם שנרא' פסולו בב"ד ביום שנכתב וע"כ צ"ל דמיירי בעדים דבלא עדים אינו נאמן שכתב עליו ביום זה אימר עתה כתב והקדים הזמן וכיון דיש עדים אף לענין נמחל שיעבודו מהני דהוי כע"מ ולא ידעתי מאי קאמר דהא ודאי דמהני כשכותב בפני הלוה וכותב בו שאותו היום שכותב מתחיל הזמן וסני בזה ודאי לא הוי כע"מ ומה שהקש' הש"ך בהא דמי שפרע מקצת חובו דיכתוב שובר ע"ג השטר ות' בדוחק לק"מ דהא מבואר בסי' מ"ד סעיף ו' דשטר שיש בו מחק מאחריו דכשר א"כ

הגר"א

ל"ב ד"ה כתב כו' אר"י דכתב בכתי' כו'. וכ"כ הרא"ש סס וזהו הטעם שאמרו בירו' ג' גטין הללו גובין מב"ח והכל מסוס זמן (ע"כ): [ח] ולפיכך כ' ואם יטענו כו'. סס גזירה כו' מ' ממשעבדי דוקא ועוד סס ע"ב אלא הא כו' ומאי קו' הא מסוס

היטב

בו דהוא סמיני עלרת דע"כ הסער מאוחר ומ"מ ר"ת חולק בהדיא וכן מסיק בפסקי מהרא"י וע"ע לדיוא ועי' בתשובת מהרא"ן מ' סי' ק"י ע"ל: [ח] זמן. הטעם כתב הסמ"ע כיון דאין טורפין בו מלקוחות וכתב הש"ך וכן אם יש על הלו' עוד סטרות אין כזה דין קדימ' דאל"כ הי' צריך לכתוב בו זמן אלא ודאי חיישינן לקנוניא שהלו' יקדים הזמן עכ"ל: [ט] מורין. ואפילו אם יקחו הב"ד הסער בידם ולא יתנו לטרוף מזמן הראשון אז שיכתבו ב"ד על הסער שלא יטרוף בו כי אם מזמן זה אפ"ה אינו גובה ממשועבדים מסוס

תשובה

לו לכתוב שנה שכ"ז וכ' שמ"ז והעלה שם הסער כשר כיון שהטעות מוכח מתוכו ולא אתי לטרוף לקוחות שלא כדין ואפי' התולק

המשפט

ל"ח לקנוניא: (ע) אלא מבני חורין. וקורעין הסער אז כוחבין ע"ג הסער אלא ניתן לגבות רק מבכ"ח ואי תבעו ויש לו פס"ד גובה לפילו ממשעבדי מזמן הפס"ד אבל אין מניחין הסער בידו אבל אינה גובה מן ממשעבדי ס"ך: (ס) גזיר'. אקבסוהו הוא"ל שבא פסולו לפני ס"ד אלא יגבה לפי' מזמן ג' ואם כ' התלוה ע"ג הסער קודם שבראה הפסול בכ"ד סער זה לא ניתן לגבות רק מזמן ג' כשר (וע"כ דוקא ביום עדים) ברהו ביום שכתב עליו דחייב' דלכסוף הקדים הזמן וכבר נתמל שיעבודו אז"ת) (וגם התיקון שיכתוב עליו הן בכ"ד סכ' המחבר וכן שיכתוב התלוה שכתב הס"ך ל"ל מיירי באופן זה שיעביר קולמס על הזמן הכ' בסער ויכתוב הזמן

ביאורים

בשם הריטב"א אהא דאמר התם לא חיישינן לפרעון ולקנוניא ז"ל אף ע"ג דהאומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן דילמא עביד קנוניא על בעלי חובותיו שלא יגבו מעותיו שמחייבין לו אבל לפרעון ולקנוניא דלקוחות שיעשה כן לגבות מלקוחות שלא כדין לא הי' חייש שמואל ע"ש. א"כ חילוק זה ממש יש לחלק בין פס"ד שהוא להוציא מלקוחות לא חיישינן לקנוניא היכא דלא נפל אבל לקנוניא שלא יגבה ממנו חבע"ח מאוחר ודאי חיישינן לקנוניא כמו באומר שטר אמנה הוא זה אלא אפי' נגד בע"ח בע"פ נ"כ צדקו דברי הס"ך דחיישינן לקנוניא ואף דבלא"ה יכול להפקיע השיעבוד במתנה ליתא דא"כ לדבריו אם יש עליו מלוה בשטר ובא לגבות מטלטלין שיכול להפקי' שיעבודי' במכר ומתנה כשלא כתב כו מטלטלים אבב מקרקעי יחיה נ"כ נאמן לומר שחייב עוד לאחרים במנו כי האי ובהדיא מבואר בסי' צ"ט בש"ך סק"ה דאינו נאמן בזה המנו משום דמ"חזי כרשע שמבריח נכסיו מבע"ח מתנה לאחרים ובודאי אם החזיק כת"י ב"ד קודם שהוחזקו המטלטלין בב"ד ודאי דנאמן במ"ש שם הש"ך אבל בקרקעות ומטלטלין שהוחזקו בב"ד קודם שהוציא זה הכת"י בב"ד לדחות את המלוה בע"פ בעדים המאוחר ממנו אינו נאמן לומר כן בפה ולא משגיחים על מה שיכוין להפקיע השיעבוד במתנה כמ"ש הש"ך שם ה"נ לא מהני אם הוציא עליו הכת"י דשמא עתה נתן לו הכת"י לקנוניא כי' שאינו נאמן עתה כשאומר כן בפה ובכה"נ מיירי הש"ך כאן ולא דמי כלל למ"ש הרשב"א שהביא הב"י הנ"ל דשם מיירי שכתב בחייו שהודה שהן של זה ובאותו שעה היה בידו ליתנם לי כפי הודאתו ודאי דנאמן ודמי להא דסי' נ"ר סעיף ז' דבאותו שעה עדיין לא הוחזקו המטלטלין שלו בב"ד ונם אינו נראה שעושה כן להבריח דהבעל בחייו יכול לעשות בשלו כמו שירצה ואין בזה שייכות הברחה ולא שייך התירוץ שכ' הש"ך בסק"ה אבל בבורח שבא עליו בע"ח אפי' מלוה על פה בעדים ודאי דצדקו דבר' הש"ך דלא מהני מה שאחר מוציא כת"י אחר שנתחזקו הקרקעות והמטלטלים בב"ד ומה שהקשה משטר שאין בו אחריות דלמה מחזירים הא איכא למיחש לקנוניא נגד בע"ח המאוחרין נ"כ לא קשה דבשיטה מקובצת בב"מ דף י"ט כתב וז"כ אכתי לכתחילה ניחוש דילמא יזיף ביני וביני ואית להו לבע"ח למינבי מהאי ארעא ולא מצי גביה מיניה ושלא כדין הוא וכההיא חששא דלעיל דאתי בע"ח וטריף לקוחות שלא כדין לא דמי דהתם אי טריף שלא כדין בנזילה ממש בא לידו אבל מקבל מתנה זה אע"פ שהוא מונע בע"ח בשטר מוקדם זה שלא ישרפנ' ממנו ושלא כדין הוא עושה מ"מ שדה שלו הוא כעמיד בידו עכ"ל אלמא דלא חיישינן רק להוצא' מלקוחות שהוא גזל ממש אבל משום מניעת טירפא לא חיישינן ומה"ט מחזירים שטר שאין בו אחריות דליכא רק חשש מניעת טירפא ושדה שלו הוא מעמיד בידו משא"כ בכת"י והבע"ח לפנינו דאיכא ודאי מניעת טירפא דמי לאומר שטר אמנה דא"נ לחוב לאחריני כן נראה לי ברור והוא ז"ל האריך בפלפול שאינו ראוי לחדש דינים מפילפול כזה: ה) אלא מב"ח ע"ש דאם המלוה בעצמו כ' עליו קודם שנראה בב"ד שלא ניתן לטרוף אבא מזמן זה כשר ע"ש ונראה דע"כ מיירי דאיכא גם כן עדים שראו בידו מזמן שני דהוא בעצמו ודאי דאינו נאמן אימת מתחיל הזמן שני דכיון דהוא מוקדם הוי כאלו אין עדים שוב על הזמן אימת היה והוא אינו נאמן לומר שמיום פ' התחיל הזמן חדש אלא ודאי דאיכא עדים אך א"צ עדים שראו מסירת השטר דאפי' עדים שראו בידו השטר יכול לכתוב הזמן שראו העדים בידו ואחר כך יביא העידי ראיה לב"ד ויגבה מזמן ההוא ואם יש לו מנו כנון שא"י שהוא מוקדם רק על פיו נאמן במנו מאימתי התחיל הזמן שני. ובתו' הקש' דא"כ מה מקשה הש"ס בב"מ י"ז על שטר שנמחל שיעבודו ות"ל דה"ל מוקדם הא במוקדם מהני שיכתוב ע"נ משא"כ בנמחל שיעבודו נלע"ד לתרץ דהנה לכאורה קשה הא דאמר בשטר שפרעו דאינו חיוב ולזה בו מטעם דנמחל שיעבודו הא הטעם פשוט דהא איכא פסידא דלקוחות ששמעו הפרעון ואהלוא' שנית לא נכתב השטר ולא יצא קול ונעיז סברא זו כתבו התו' בדף י"ג ע"א ע"ש. וע"כ צ"ל דקמ"ל דאפי' אם לוה שנית ומסר השטר בע"מ דאז איכא קול בהלוא' שנית אפ"ה פסול מטעם כיון דההלוא' של השטר והעדים החתומים נמחל שיעבודו הוי מזויף מתוכו וכמבואר בסי' מ"ח וכיון דמיירי בע"מ והפסול אינו רק משום מזויף מתוכו ודאי שיש לו תקנה גם כן דמהני אם יכתוב עליו שנעשה הלוא' שניח דאז לא אתי למסמך אע"ח וע"כ דמיירי אם לא יכתוב עליו שאינו מתקנו כלל ושפיר מקש' דה"ל מוקדם ובתומים ת' כיון דמבואר בסי' מ"ח בסעי' ט"ו דצריך לתקן השטר קודם שנרא' פסולו בב"ד ביום שנכתב וע"כ צ"ל דמיירי בעדים דבלא עדים אינו נאמן שכתב עליו ביום זה אימר עתה כתב והקדים הזמן וכיון דיש עדים אף לענין נמחל שיעבודו מהני דהוי כע"מ ולא ידעתי מאי קאמר דהא ודאי דמהני כשכותב בפני הלוה וכותב בו שאותו היום שכותב מתחיל הזמן וסני בזה ודאי לא הוי כע"מ ומה שהקש' הש"ך בהא דמי שפרע מקצת חובו דיכתוב שובר ע"ג השטר ות' בדוחק לק"מ דהא מבואר בסי' מ"ד סעיף ו' דשטר שיש בו מחק מאחריו דכשר א"כ

הגר"א

ל"ב ד"ה כתב כו' אר"י דכתב בכתי' כו'. וכ"כ הרא"ש סס וזהו הטעם שאמרו בירו' ג' גטין הללו גובין מב"ח והכל מסוס זמן (ע"כ): [ח] ולפיכך כ' ואם יטענו כו'. סס גזירה כו' מ' ממשעבדי דוקא ועוד סס ע"ב אלא הא כו' ומאי קו' הא מסוס

היטב

בו דהוא סמיני עלרת דע"כ הסער מאוחר ומ"מ ר"ת חולק בהדיא וכן מסיק בפסקי מהרא"י וע"ע לדיוא ועי' בתשובת מהרא"ן מ' סי' ק"י ע"ל: [ח] זמן. הטעם כתב הסמ"ע כיון דאין טורפין בו מלקוחות וכתב הש"ך וכן אם יש על הלו' עוד סטרות אין כזה דין קדימ' דאל"כ הי' צריך לכתוב בו זמן אלא ודאי חיישינן לקנוניא שהלו' יקדים הזמן ע"ל: [ט] מורין. ואפילו אם יקחו הב"ד הסער בידם ולא יתנו לטרוף מזמן הראשון אז שיכתבו ב"ד על הסער שלא יטרוף בו כי אם מזמן זה אפ"ה אינו גובה ממשועבדים מסוס

תשובה

לו לכתוב שנה שכ"ז וכ' שמ"ז והעלה שם הסער כשר כיון שהטעות מוכח מתוכו ולא אתי לטרוף לקוחות שלא כדין ואפי' התולק

המשפט

ל"ח לקנוניא: (ע) אלא מבני חורין. וקורעין הסער אז כוחבין ע"ג הסער אלא ניתן לגבות רק מבכ"ח ואי תבעו ויש לו פס"ד גובה לפילו ממשעבדי מזמן הפס"ד אבל אין מניחין הסער בידו אבל אינה גובה מן ממשעבדי ס"ך: (ס) גזיר'. אקבסוהו הוא"ל שבא פסולו לפני ס"ד אלא יגבה לפי' מזמן ג' ואם כ' התלוה ע"ג הסער קודם שבראה הפסול בכ"ד סער זה לא ניתן לגבות רק מזמן ג' כשר (וע"כ דוקא ביום עדים) ברהו ביום שכתב עליו דחייב' דלכסוף הקדים הזמן וכבר נתמל שיעבודו אז"ת) (וגם התיקון שיכתוב עליו הן בכ"ד סכ' המחבר וכן שיכתוב התלוה שכתב הס"ך ל"ל מיירי באופן זה שיעביר קולמס על הזמן הכ' בסער ויכתוב הזמן

ביאורים

בשם הריטב"א אהא דאמר התם לא חיישינן לפרעון ולקנוניא ז"ל אף ע"ג דהאומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן דילמא עביד קנוניא על בעלי חובותיו שלא יגבו מעותיו שמחייבין לו אבל לפרעון ולקנוניא דלקוחות שיעשה כן לגבות מלקוחות שלא כדין לא הי' חייש שמואל ע"ש. א"כ חילוק זה ממש יש לחלק בין פס"ד שהוא להוציא מלקוחות לא חיישינן לקנוניא היכא דלא נפל אבל לקנוניא שלא יגבה ממנו חבע"ח מאוחר ודאי חיישינן לקנוניא כמו באומר שטר אמנה הוא זה אלא אפי' נגד בע"ח בע"פ נ"כ צדקו דברי הס"ך דחיישינן לקנוניא ואף דבלא"ה יכול להפקיע השיעבוד במתנה ליתא דא"כ לדבריו אם יש עליו מלוה בשטר ובא לגבות מטלטלין שיכול להפקי' שיעבודי' במכר ומתנה כשלא כתב כו מטלטלים אבב מקרקעי יחיה נ"כ נאמן לומר שחייב עוד לאחרים במנו כי האי ובהדיא מבואר בסי' צ"ט בש"ך סק"ה דאינו נאמן בזה המנו משום דמ"חזי כרשע שמבריח נכסיו מבע"ח מתנה לאחרים ובודאי אם החזיק כת"י ב"ד קודם שהוחזקו המטלטלין בב"ד ודאי דנאמן במ"ש שם הש"ך אבל בקרקעות ומטלטלין שהוחזקו בב"ד קודם שהוציא זה הכת"י בב"ד לדחות את המלוה בע"פ בעדים המאוחר ממנו אינו נאמן לומר כן בפה ולא משגיחים על מה שיכוין להפקיע השיעבוד במתנה כמ"ש הש"ך שם ה"נ לא מהני אם הוציא עליו הכת"י דשמא עתה נתן לו הכת"י לקנוניא כי' שאינו נאמן עתה כשאומר כן בפה ובכה"נ מיירי הש"ך כאן ולא דמי כלל למ"ש הרשב"א שהביא הב"י הנ"ל דשם מיירי שכתב בחייו שהודה שהן של זה ובאותו שעה היה בידו ליתנם לי כפי הודאתו ודאי דנאמן ודמי להא דסי' נ"ר סעיף ז' דבאותו שעה עדיין לא הוחזקו המטלטלין שלו בב"ד ונם אינו נראה שעושה כן להבריח דהבעל בחייו יכול לעשות בשלו כמו שירצה ואין בזה שייכות הברחה ולא שייך התירוץ שכ' הש"ך בסק"ה אבל בבורח שבא עליו בע"ח אפי' מלוה על פה בעדים ודאי דצדקו דבר' הש"ך דלא מהני מה שאחר מוציא כת"י אחר שנתחזקו הקרקעות והמטלטלים בב"ד ומה שהקשה משטר שאין בו אחריות דלמה מחזירים הא איכא למיחש לקנוניא נגד בע"ח המאוחרין נ"כ לא קשה דבשיטה מקובצת בב"מ דף י"ט כתב וז"כ אכתי לכתחילה ניחוש דילמא יזיף ביני וביני ואית להו לבע"ח למינבי מהאי ארעא ולא מצי גביה מיניה ושלא כדין הוא וכההיא חששא דלעיל דאתי בע"ח וטריף לקוחות שלא כדין לא דמי דהתם אי טריף שלא כדין בנזילה ממש בא לידו אבל מקבל מתנה זה אע"פ שהוא מונע בע"ח בשטר מוקדם זה שלא ישרפנ' ממנו ושלא כדין הוא עושה מ"מ שדה שלו הוא כעמיד בידו עכ"ל אלמא דלא חיישינן רק להוצא' מלקוחות שהוא גזל ממש אבל משום מניעת טירפא לא חיישינן ומה"ט מחזירים שטר שאין בו אחריות דליכא רק חשש מניעת טירפא ושדה שלו הוא מעמיד בידו משא"כ בכת"י והבע"ח לפנינו דאיכא ודאי מניעת טירפא דמי לאומר שטר אמנה דא"נ לחוב לאחריני כן נראה לי ברור והוא ז"ל האריך בפלפול שאינו ראוי לחדש דינים מפילפול כזה: ה) אלא מב"ח ע"ש דאם המלוה בעצמו כ' עליו קודם שנראה בב"ד שלא ניתן לטרוף אבא מזמן זה כשר ע"ש ונראה דע"כ מיירי דאיכא גם כן עדים שראו בידו מזמן שני דהוא בעצמו ודאי דאינו נאמן אימת מתחיל הזמן שני דכיון דהוא מוקדם הוי כאלו אין עדים שוב על הזמן אימת היה והוא אינו נאמן לומר שמיום פ' התחיל הזמן חדש אלא ודאי דאיכא עדים אך א"צ עדים שראו מסירת השטר דאפי' עדים שראו בידו השטר יכול לכתוב הזמן שראו העדים בידו ואחר כך יביא העידי ראיה לב"ד ויגבה מזמן ההוא ואם יש לו מנו כנון שא"י שהוא מוקדם רק על פיו נאמן במנו מאימתי התחיל הזמן שני. ובתו' הקש' דא"כ מה מקשה הש"ס בב"מ י"ז על שטר שנמחל שיעבודו ות"ל דה"ל מוקדם הא במוקדם מהני שיכתוב ע"נ משא"כ בנמחל שיעבודו נלע"ד לתרץ דהנה לכאורה קשה הא דאמר בשטר שפרעו דאינו חיוב ולזה בו מטעם דנמחל שיעבודו הא הטעם פשוט דהא איכא פסידא דלקוחות ששמעו הפרעון ואהלוא' שנית לא נכתב השטר ולא יצא קול ונעיז סברא זו כתבו התו' בדף י"ג ע"א ע"ש. וע"כ צ"ל דקמ"ל דאפי' אם לוה שנית ומסר השטר בע"מ דאז איכא קול בהלוא' שנית אפ"ה פסול מטעם כיון דההלוא' של השטר והעדים החתומים נמחל שיעבודו הוי מזויף מתוכו וכמבואר בסי' מ"ח וכיון דמיירי בע"מ והפסול אינו רק משום מזויף מתוכו ודאי שיש לו תקנה גם כן דמהני אם יכתוב עליו שנעשה הלוא' שניח דאז לא אתי למסמך אע"ח וע"כ דמיירי אם לא יכתוב עליו שאינו מתקנו כלל ושפיר מקש' דה"ל מוקדם ובתומים ת' כיון דמבואר בסי' מ"ח בסעי' ט"ו דצריך לתקן השטר קודם שנרא' פסולו בב"ד ביום שנכתב וע"כ צ"ל דמיירי בעדים דבלא עדים אינו נאמן שכתב עליו ביום זה אימר עתה כתב והקדים הזמן וכיון דיש עדים אף לענין נמחל שיעבודו מהני דהוי כע"מ ולא ידעתי מאי קאמר דהא ודאי דמהני כשכותב בפני הלוה וכותב בו שאותו היום שכותב מתחיל הזמן וסני בזה ודאי לא הוי כע"מ ומה שהקש' הש"ך בהא דמי שפרע מקצת חובו דיכתוב שובר ע"ג השטר ות' בדוחק לק"מ דהא מבואר בסי' מ"ד סעיף ו' דשטר שיש בו מחק מאחריו דכשר א"כ

ביאור

כי': (ליקוט) סי' ג' ד' כ' אם כו' כיון שהוא טעות המוכח כמו סער שנכתב בשבת כי' בכשרי (ע"כ): [ז] כתב ידו. נטין פ"ו ה'. כ' בכתי"ו כו' מהנקע ביום עדים אין בו זמן ולא נקע אלא כת"י אין בו זמן: (ליקוט) כת"י כו'. עתוס' ביבמות

באר

והש"ך הסיג על דין זה ע"ש באורך: [ו] ודלג. הטעם דאסרומו מוכח מתוכו. סמ"ע: [ז] כשר. כתב הסמ"ע ואל"ל הא אמרינן דבתר רוב החדש לא אמרינן דטעו בביעורא דירחא היינו דוקא כשמעיד ע"פ אבל בכתובת בטער הטעות מוכח ממ"ש בגדו ואי משום שיש טעות ב' ימים י"ל דבסני עיבורים טעה וז"ל הש"ך ומה שסמך הרמ"א כאן כדעת המחבר ובא"ע סי' קכ"ו סכ"א כתב דיש חולקין אולי דוקא בגיטין בל

לערוך בו מזמן ראשון ועד"ר : יא דפסול לגמרי , עפ"ר יבהגר"מ סס כתבתי בסס מור"ס דמוכח מדברי העור מיניה וביה דאינו ר"ל נפסל לגמרי מכל וכל אלא אם טוען להד"ס אינו נאמן והוחזק כפרן מכח זה הסער אבל אם טוען פרעתי נאמן ע"ס : יב כשלא הקדימו העדי' זמנו בכונה כו' וז"ל נ"י פ' א"ל דקק"א ע"א דמשכחת לה סהס כסרי' להעיד כגון שכתבו סער ללוה בלא מלוה והלוה לא לוה עד לאחר זמן ואע"ג דאין לכתוב סער ללוה אלא בסער אקנייתא מ"מ מאן דעביד לא פסיל עכ"ל ותלמידי רשב"א כתבו סס דמשכחת ג"כ כגון שבשעה שחתמו חשבו שכבר נעשית המלוה ואחר זמן דאו שהי' מלוה לו מעות דמי אותו סער והעידו כן עכ"ל ד"מ א"יג דהעדים נאמנים כו' שהרי הוא ניתן לכתוב מזמן שנעשית ההלואה לפיכך נאמנים לומר לא נתכוונו לחתמו אלא מזמן שנעשית ההלואה ולא הרגשנו בשעה שחתמנו שהוא מוקדם אבל לדעת ר"י אם כתב ידם יולא ממקום אחר אינן נאמנים אא"כ מעידים עליהן שהיו אנוסים מחמת נפשות או שאין כתב ידם יולא ממקום אחר ואמרו שטעו בשנת המלך (דאז נאמנים במינו דאי בעי הוה אמרו אין זה חתימת ידינו) וכ"כ העור והרא"ש גם כן הסכים לזה ע"ם (הנ"ה יבריב"ם סי' שפ"ב האריך בזה וכתב על עדים שהיה כתוב בסער ד' שנים והיה להם לכתוב ל"ד שנים ואמרו שטעו ופסק דאין נאמנים דאין רגילין לטעות מבני חרי . ואם איתא הא גם לדברי ר"י אכתי קשיא הא סער שנמחל שעבודו עדיף דיכול לטעון להד"ס כדמשמע בפרק חזקת ערבאה דמייתי הריב"ם גופיה שם ע"ם . וכן כ' הב"ח לדעת ר"י פסול מכל וכל וכ"כ בתשו' מהר"א ן' שמון סי' קמ"ה שם משמע בעור לדעת ר"י והרא"ש ע"ם . והכי משמע נמי מדכתבו ר"י והרא"ש דפסולים לגבות מבני חרי משום דלישנא דפסולים משמע דפסולים לגמרי כו' ע"ם וכן משמע בפסקי מהרא"י סי' י"ג שכתב וז"ל דאסר"י נראה דסער כדברי התוספות דבסער מוקדם לא גבי אפי' מבני חרי משמע דכמו חשבה בעלמא הוא עכ"ל וכן נראה מדברי הר"ב : (יג) דפסול לגמרי אע"פ שהעדים כשרים ובדרך שיתבאר ודלא כבעל גדולי תרומה דף סכ"ע ע"ד שכתב שטעם הרא"ש הוא מפני שהעדים פסולים שכתב והלא העדים פסולים כו' והתוספות כתבו דאין נוכה אפי' מבני חרי דאין נוכה אפי' מבני חרי עכ"ל וסנג סנגה גדולה דא"כ מאי מייתי הרא"ש שם מחלוקת בזה פשיטא דלכ"ע היכא דהעדים פסולים הסער בעל לגמרי ונם מאי פריך התם בש"ם ומייתי לה הרא"ש לגבי מזמן שני ול"ל לש"ם דגזירה דשמא יגבה מזמן ראשון כו' אלא ודאי הרא"ש מיירי בגווני דהעדים כשרים וכמ"ש הרא"ש שם ואפ"ה כתבו התוס' דשו"ח המוקדמים פסולים לגמרי וזה פשוט מאד : (יד) לגמרי. הסער אבל מ"מ לכ"ע נוכה מהלוה כשאוא מודה שאוא חייב או כשים עדים בזה וכמו שכתבתי לקמן סי' נ"ב ס"ק ד' וכ"כ בתשובת מהר"ש כהן ספר ב' סי' קנ"ח ובתשובת מהר"א ן' שמון סי' קמ"ה וכן נראה מבואר מדברי הסמ"ע הב"ח ושאר אחרונים' והוא פשוט : (טו) במה דברי' אמורים כו' כשלא הקדימו זמנו בכוונה. כגון שכתבו סער ללוה בלא מלוה והלוה לא לוה עד לאחר זמן ואע"ג דאין לכתוב סער ללוה בלא מלוה אלא בסערי אקנייתא וכדרב אסי (ויש פוסקים דמותר משום דעדיו בחתומיו זכין לו וכמ"ש לעיל סימן נ"ע סעיף י"ג וע"ם) מ"מ מאן דלא נמיר דרב אסי לא מיפסל כ"כ הר"ן פ"ק דר"ה והגמ"י פ' א"ל כ"כ הריב"ם סי' שפ"ב וה"ה ר"פ כ"ג מהל' מלוה בשם הרמב"ן והרשב"א . ומשמע מכאן להדיא דכ' לגבות בגיסן ולא לוה עד תשרי ה"ל מוקדם ופסול לגמרי לאפי' לגבות מזמן שני לפוסקים דלא כאביי וכדעת הסער זעיף ז' שחולק על הרמ"ה (ובב"ח כתב טעם לדברי הרמ"ה מש"ם דפ' א"ג נבי הא דקאמר התם הכי השתא מוקדם ולא נתנו ניתן לכתיב מזמן ראשון כו' ולפע"ד אין משם ראיה) דשם"ל דהיכא דניתן לכתוב מזמן ראשון כגון כתב בלות בגיסן ולא לוה עד תשרי טורף לקוחות מתשרי ע"ם וכן נ"ל מן הש"ס פ"ק דמציעא דף י"ז ע"א גבי הא דפריך התם תיפוק ליה דה"ל מוקדם ע"ם. וכן ראיתי בפי' המשנה להרמב"ם פ' בתרא דשביעית שכתב נ"כ דהיכא דפרע לו וחזר ולוה ממנו בזמן אחר בסער מזמן אחרון אפי' מזמן אחרון עכ"ד . וכ"כ בעל העיטור דף ד' סוף ע"א . וכן מוכח לפע"ד נ"כ ברש"י פ"ק דמציעא דף י"ג ע"א ד"ה הכי מילי כו' גבי מ"ם שם ואי קשיא לך ש"ח המוקדמים פסולים במאי מוקיים לה אביי כו' ע"ם ודו"ק : וראיתי בש' נידולי תרומה סער כ"ו ח"א שכ' על אופן הראשון שכתב הרמב"ם בפי' המשנה דלעיל וז"ל ותימא דא"כ אאיך מהני דאינו ר"ל נפסל לגמרי מכל וכל אלא אם טוען להד"ס הוחזק כפרן מכח זה רק דאם טוען פרעתי נאמן כ"כ הסמ"ע וכן הש"ך כתב דלא מוכח מידי כו' אלא דהוי כמו חספא בעלמא ופסול לגמרי ואע"פ שהעדים כשרים ובדרך שיתבאר ודלא כבעל ג"ת אבל מ"מ לכ"ע נוכה מהלוי עצמו כשהוא מודה או שיש עדים בזה וכ"כ בתשובת מהרש"ך מלשון פסולים כו' אלמא לתרץ קושייתם דעדים פסולים ניחא קאמרו דאין נוכה אפי' מבני חרי עכ"ל וסנג גדולה דא"כ מאי מייתי הרא"ש שם מחלוקת בזה פשיטא דלכ"ע היכא דהעדים פסולים הסער בעל לגמרי ונם מאי פריך התם בש"ם ומייתי לה הרא"ש לגבי מזמן שני ול"ל לש"ם דגזירה דשמא יגבה מזמן ראשון כו' אלא ודאי הרא"ש מיירי בגווני דהעדים כשרים וכמ"ש הרא"ש שם ואפ"ה כתבו התוס' דשו"ח המוקדמים פסולים לגמרי וזה פשוט מאד : (יד) לגמרי. הסער אבל מ"מ לכ"ע נוכה מהלוה כשאוא מודה שאוא חייב או כשים עדים בזה וכמו שכתבתי לקמן סי' נ"ב ס"ק ד' וכ"כ בתשובת מהר"ש כהן ספר ב' סי' קנ"ח ובתשובת מהר"א ן' שמון סי' קמ"ה וכן נראה מבואר מדברי הסמ"ע הב"ח ושאר אחרונים' והוא פשוט : (טו) במה דברי' אמורים כו' כשלא הקדימו זמנו בכוונה. כגון שכתבו סער ללוה בלא מלוה והלוה לא לוה עד לאחר זמן ואע"ג דאין לכתוב סער ללוה בלא מלוה אלא בסערי אקנייתא וכדרב אסי (ויש פוסקים דמותר משום דעדיו בחתומיו זכין לו וכמ"ש לעיל סימן נ"ע סעיף י"ג וע"ם) מ"מ מאן דלא נמיר דרב אסי לא מיפסל כ"כ הר"ן פ"ק דר"ה והגמ"י פ' א"ל כ"כ הריב"ם סי' שפ"ב וה"ה ר"פ כ"ג מהל' מלוה בשם הרמב"ן והרשב"א . ומשמע מכאן להדיא דכ' לגבות בגיסן ולא לוה עד תשרי ה"ל מוקדם ופסול לגמרי לאפי' לגבות מזמן שני לפוסקים דלא כאביי וכדעת הסער זעיף ז' שחולק על הרמ"ה (ובב"ח כתב טעם לדברי הרמ"ה מש"ם דפ' א"ג נבי הא דקאמר התם הכי השתא מוקדם ולא נתנו ניתן לכתיב מזמן ראשון כו' ולפע"ד אין משם ראיה) דשם"ל דהיכא דניתן לכתוב מזמן ראשון כגון כתב בלות בגיסן ולא לוה עד תשרי טורף לקוחות מתשרי ע"ם וכן נ"ל מן הש"ס פ"ק דמציעא דף י"ז ע"א גבי הא דפריך התם תיפוק ליה דה"ל מוקדם ע"ם. וכן ראיתי בפי' המשנה להרמב"ם פ' בתרא דשביעית שכתב נ"כ דהיכא דפרע לו וחזר ולוה ממנו בזמן אחר בסער מזמן אחרון אפי' מזמן אחרון עכ"ד . וכ"כ בעל העיטור דף ד' סוף ע"א . וכן מוכח לפע"ד נ"כ ברש"י פ"ק דמציעא דף י"ג ע"א ד"ה הכי מילי כו' גבי מ"ם שם ואי קשיא לך ש"ח המוקדמים פסולים במאי מוקיים לה אביי כו' ע"ם ודו"ק : וראיתי בש' נידולי תרומה סער כ"ו ח"א שכ' על אופן הראשון שכתב הרמב"ם בפי' המשנה דלעיל וז"ל ותימא דא"כ אאיך מהני דאינו ר"ל נפסל לגמרי מכל וכל אלא אם טוען פרעתי נאמן כ"כ הסמ"ע וכן הש"ך כתב דלא מוכח מידי כו' אלא דהוי כמו חספא בעלמא ופסול לגמרי ואע"פ שהעדים כשרים ובדרך שיתבאר ודלא כבעל ג"ת אבל מ"מ לכ"ע נוכה מהלוי עצמו כשהוא מודה או שיש עדים בזה וכ"כ בתשובת מהרש"ך

באר הגולה

ס"ח בשם רבינו יונה מ"ע טור בשם ר"י וכ"כ שם בשם הרמב"ן והרשב"א ב' כגון שטעו בשנת המלך אי שטעו בעיבורו של חדש אז אמרו אנוסים מחמת נפשות היינו ואין כתב ידם יולא ממקום אחר ואם כתב ידן יולא ממקום אחר אינו נאמן ופוסקים אחר דף ע"ב

טורי זהב

העדים פסולים בעיקר ההלוה אלא שאין לו דין סער ומהילא אם טוען להד"ם הוחזק כפרן אבל אם הי' המלוי מודה שהעדים הקדימוהו בכונה אפי' אם אמר להד"ם הי' נאמן וכן משמע מדברי התו' פ' המניח דף ל' ע"ב דלא הפסיד הסער אלא תחורת סער אבל עדות העדים קיימת ואינו נאמן לומר להד"ם כיון שהעדים כשרים ותפיסה ולא תפי כתבם לא שייך הכא הדא דאי לא משום שמא יגבה מזמן ראשון אי' נוכל מזמן שני וגם אין נראה לו' דמ"ם הסער ובמה יודע היינו לפברת ריי"ף דמשתע אף לפי' הרא"ש קאמר ולענין דינא ודו"ק ע"כ :

חכמת שלמה

בוש דבר כנגד מה שמוסיף לה ומה שמתחייב הוי רק ע"י החופה שבשעה לחופה ובזה מתחייב לה בתובה (ואף דבש"ך כתב דמהרמב"ם משמע דליכא חילוק מ"מ בפיקח דדינא הוי ואין נוכין מספק בפרע נגד הכרעה המחבר) דומה ממש לסער חוב אי הכין אלא מהני עבוקין בלאותן עכין . ואין דומה לסער הלוואה שהחיוב מתחיל מזמן כתיבת שכתן כיום וכן אף נמ"ד בש"ם ניסין י"ח דכתובה נכתבה ביום וכחתמה בלילה דמתעב"ד דמי נם כן פרש"י שם להריא דוקא בשנכנסה לחופה ביום אבל אם לא נכנסה לחופה ביום לא מהני. וש"ה נמי לאחר דוחה שם הפ"ם דאין טעמו מכח דבש"ך רק מנה הוי עבוקין אינו בעין עכין נ"כ בעינן שיהי' החופה אז דומה לשטר הלוואה אבל אם לא הי' החופה רק בלילה לא מהני עבוקין ופשולה בכתובה כן נלפע"ד נכון לדינא. ומכש"כ לפמ"ש דבעינן שיהיה החופה ביום בפרש"י כן נראה לי ודו"ק . והביא שמואל בסי' ס"ו הביא בפשיטות דבסר בכתובה נכתב ביום ותימה שלא הביא בלל הדעות בהביא הש"ך נס"ק נ"ד כאן וצ"ע ועיין מה שכתבתי בהגע"ג סי' ס"ו בזה :

ביאור

זה נוכה מב"ח וכסר: (ליקוט) ולא יגבה כו'. ממ"ם נהי לא גבי כו' ול"ק מב"ח מיהא כו' ועוד ממ"ם שם ב' אלא כו'(ע"כ): [ט] וי"ח. דפסולין מ' לגמרי ודאים ס' הראשונה דאו שם תוס' ד"ה שטר וש"ם: (ליקוט)וי"ח כו'. מדנקט פסולין ועוד מדתמני ר"ל שם לשטר שיש בו רבית ובתוספת, מ' דשטר שיש בו ריבית פסול לגמרי דתני המולא שטר שיש בו רבית יקרעונו בא לב"ד יקרעונו ועי"ל סי' נ"ב ס"ח (ע"כ): [י] (ליקוט) בד"ח כו'. תוס' פ"ג בד"ק וש"ם ופ"ה בד"מ וש"ם ועי"ש (ע"כ) : (ליקוט) בד"ח כו'. דהא מדמני גמ' שטר מוקדם לרבית לר"מ דקנסינן אלמא דמדמי לריבית ושם העדים פסולין (ע"כ) : [יא] וי"ח דהעדים. ירושלמי: (ליקוט)וי"ח דהעדים כו'.ירושלמי פ' בתרא דשביעית שש"ח המוקדמין פסולין מפני שמייפסה כאן והמאוחרין כשרין מפני שהוא מורע כאן מי מודיע שטעון כר ווא בשם ר' יוחנן החתומין בשטר לא כן אתרשבל עשו דברי החתומין בשטר כמי שנתקרבה עדותן בב"ד תמן שאתרו לא תחתמו לא עיקר ברם הכא אמרי ע"ז לא תחתמו. רז"ה בש"ק דר"ה. והרמב"ן חולק ומוקי להירושלמי בשאין כתי' יולא ממקום אחר דנאמן כמנו כמ"ש בפ"ב דכתובות ודבריו ל"ע דא"כ

באר

קנס כיון דמתחלתו הי' ראוי ועומד לערוך בו מזמן ראשון כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דמשמע כדבריו דכיון שנרא' פסולו בב"ד שוב אין לו תקנ' ולפ"ז אם המלו' בעצמו כתב עליו קודם שנרא' בב"ד לא יתן לערוך מזמן ראשון נרא' דבסר עכ"ל : [י] לגמרי. מדברי העור מוכח דאינו ר"ל נפסל לגמרי מכל וכל אלא אם טוען להד"ס הוחזק כפרן מכח זה רק דאם טוען פרעתי נאמן כ"כ הסמ"ע וכן בסס מור"ס והש"ך כתב דלא מוכח מידי כו' אלא דהוי כמו חספא בעלמא ופסול לגמרי ואע"פ שהעדים כשרים ובדרך שיתבאר ודלא כבעל ג"ת אבל מ"מ לכ"ע נוכה מהלוי עצמו כשהוא מודה או שיש עדים בזה וכ"כ בתשובת מהרש"ך

נתיבות משה"כ

למעה דאז שוב ליכא חשש שיתתכנו : (יא) דפסול לגמרי . ונאמן לומר פרעתי אבל א"כ לו' להד"מ סמ"ע וכן עיקר אלא כפש"ך

משה"א

יש לחוש שהמלוה ימחוק השובר ואפי' לדעת הש"ך דפוסל מ"מ נרא' דדינו כמו ספק שבשטר דמהני תפיס' ואין לעשות תיקון שיועיל אחר כך תפיס' ובנוף הדין שכתי' הש"ך דמהני כשיכתוב עליו אין לומר דמיירי שיכתו' למטה מהתימת העדי' דזה אינו דהרי לא תיקן פסולו כיון שיכתוב לאחתכו ולגבו' ממשעבדי מזמן ראשון וכן א"ל דמיירי שיכתוב על השטר נגד הכת' או ביני שיטי דאא עדיין יכול למוחקו והמחבר כשר במחק ביני שיטי או מאחוריו וכן קשה על המחבר שכ' שהב"ח יכתוב וצ"ל דכוונתו שיעביר קולמוס על הזמן הכתו' בשטר שיהי' הכתיב' עדיין ניכר דאם יעשה מחק גמור יפסול השטר רק יעש' העברת קולמוס בקו על הזמן ואז לא יסמכו על הזמן הכתו' בשטר רק על הזמן הכתו' למטה וכשיביא עדים על יום כתיבתו כמו בסי' קצות

ואפי' טוען להד"מ דהסער חספא בעלמ' הוי ע"ם. אמנם אם העדים לפניהו וזוכרין ההלוא' וטוען להד"מ ודאי הוחזק כפרן דאף על גב דהסער פסול לגמרי כיון דהעדים כשרים ודאי לא מהימן לומר לא הי' דברים מעולם והכ' דמיירי בשופן שהעדים כשרים דאם הקדימו בכונו' ודאי לכ"ע הסער פסול וכיון דהעדים כשרים א"כ ודאי כשטוען להד"מ והעדים זוכרין בע"פ הרי הוא הוחזק כפרן ונן כ' בנה"ג בשם עוהר"א שמון ועי' תו' פ' א"ל דהקשו ונלא ידעי שהוא מוקדם ויש שתירצו כגון שאין כתי' יולא ממקום

ביאור

(ליקוט) ולא יגבה כו'. ממ"ם נהי לא גבי כו' ול"ק מב"ח מיהא כו' ועוד ממ"ם שם ב' אלא כו'(ע"כ): [ט] וי"ח. דפסולין מ' לגמרי ודאים ס' הראשונה דאו שם תוס' ד"ה שטר וש"ם: (ליקוט)וי"ח כו'. מדנקט פסולין ועוד מדתמני ר"ל שם לשטר שיש בו רבית ובתוספת, מ' דשטר שיש בו ריבית פסול לגמרי דתני המולא שטר שיש בו רבית יקרעונו בא לב"ד יקרעונו ועי"ל סי' נ"ב ס"ח (ע"כ): [י] (ליקוט) בד"ח כו'. דהא מדמני גמ' שטר מוקדם לרבית לר"מ דקנסינן אלמא דמדמי לריבית ושם העדים פסולין (ע"כ) : [יא] וי"ח דהעדים. ירושלמי: (ליקוט)וי"ח דהעדים כו'.ירושלמי פ' בתרא דשביעית שש"ח המוקדמין פסולין מפני שמייפסה כאן והמאוחרין כשרין מפני שהוא מורע כאן מי מודיע שטעון כר ווא בשם ר' יוחנן החתומין בשטר לא כן אתרשבל עשו דברי החתומין בשטר כמי שנתקרבה עדותן בב"ד תמן שאתרו לא תחתמו לא עיקר ברם הכא אמרי ע"ז לא תחתמו. רז"ה בש"ק דר"ה. והרמב"ן חולק ומוקי להירושלמי בשאין כתי' יולא ממקום אחר דנאמן כמנו כמ"ש בפ"ב דכתובות ודבריו ל"ע דא"כ

באר

קנס כיון דמתחלתו הי' ראוי ועומד לערוך בו מזמן ראשון כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דמשמע כדבריו דכיון שנרא' פסולו בב"ד שוב אין לו תקנ' ולפ"ז אם המלו' בעצמו כתב עליו קודם שנרא' בב"ד לא יתן לערוך מזמן ראשון נרא' דבסר עכ"ל : [י] לגמרי. מדברי העור מוכח דאינו ר"ל נפסל לגמרי מכל וכל אלא אם טוען להד"ס הוחזק כפרן מכח זה רק דאם טוען פרעתי נאמן כ"כ הסמ"ע וכן בסס מור"ס והש"ך כתב דלא מוכח מידי כו' אלא דהוי כמו חספא בעלמא ופסול לגמרי ואע"פ שהעדים כשרים ובדרך שיתבאר ודלא כבעל ג"ת אבל מ"מ לכ"ע נוכה מהלוי עצמו כשהוא מודה או שיש עדים בזה וכ"כ בתשובת מהרש"ך

נתיבות משה"כ

למעה דאז שוב ליכא חשש שיתתכנו : (יא) דפסול לגמרי . ונאמן לומר פרעתי אבל א"כ לו' להד"מ סמ"ע וכן עיקר אלא כפש"ך

משה"א

יש לחוש שהמלוה ימחוק השובר ואפי' לדעת הש"ך דפוסל מ"מ נרא' דדינו כמו ספק שבשטר דמהני תפיס' ואין לעשות תיקון שיועיל אחר כך תפיס' ובנוף הדין שכתי' הש"ך דמהני כשיכתוב עליו אין לומר דמיירי שיכתו' למטה מהתימת העדי' דזה אינו דהרי לא תיקן פסולו כיון שיכתוב לאחתכו ולגבו' ממשעבדי מזמן ראשון וכן א"ל דמיירי שיכתוב על השטר נגד הכת' או ביני שיטי דאא עדיין יכול למוחקו והמחבר כשר במחק ביני שיטי או מאחוריו וכן קשה על המחבר שכ' שהב"ח יכתוב וצ"ל דכוונתו שיעביר קולמוס על הזמן הכתו' בשטר שיהי' הכתיב' עדיין ניכר דאם יעשה מחק גמור יפסול השטר רק יעש' העברת קולמוס בקו על הזמן ואז לא יסמכו על הזמן הכתו' בשטר רק על הזמן הכתו' למטה וכשיביא עדים על יום כתיבתו כמו בסי'

קצות

ואפי' טוען להד"מ דהסער חספא בעלמ' הוי ע"ם. אמנם אם העדים לפניהו וזוכרין ההלוא' וטוען להד"מ ודאי הוחזק כפרן דאף על גב דהסער פסול לגמרי כיון דהעדים כשרים ודאי לא מהימן לומר לא הי' דברים מעולם והכ' דמיירי בשופן שהעדים כשרים דאם הקדימו בכונו' ודאי לכ"ע הסער פסול וכיון דהעדים כשרים א"כ ודאי כשטוען להד"מ והעדים זוכרין בע"פ הרי הוא הוחזק כפרן ונן כ' בנה"ג בשם עוהר"א שמון ועי' תו' פ' א"ל דהקשו ונלא ידעי שהוא מוקדם ויש שתירצו כגון שאין כתי' יולא ממקום

בהר"א

מאי כדי' שם והרשב"ל עשו כו' כיון שאין כתי' יולא ממ"ם כ"ש בכתובות י"ח ב' כל כמיניה כו' והרשב"ל כו' אבל כרישא נאמנים וכבי הכ"ל והא לא משו לפייהו רשיני בש"ם בגמ' שם ע"ל ר"ם ס"ע (ע"כ): (ליקוט) וי"ח כו'. מל' הרב כאן מ' דקאי אעדים שלא יהיו פסולים והשטר ידוע שהוא מוקדם כ"ה בשמ"ע אבל בטור מ' דקאי אנאמנים להעידו שהוא מוקדם לפסול אותו וכ"מ בירושלמי בשבילו הרז"ה מי מודיעו וכן ל' העור ובמה יודע שהוא מוקדם י"ח כו' אלא מתש"ם אבל לדעת ר"י כו' והוא דברי תוס' בב"מ שד"ה שטר ועב"י אבל קשה הניח דשב"ח כו' וי"ל כגון כו' מ' דקאי אעדים שלא יפסלו ול"ל דמ"ש בטור שם לפיכך נאמנין לומר כו' אלא אעדים שלא יפסלו ולמד כמו שנאמנים לפסול הסער מטעם שע"ז תחתמו וע"ז לא תחתמו ה"ה לגבי עצמם וע"ז כ' אבל לדעת ר"י כו' וכ"ה דברי הרב *ואמת הוא שה"ה לפסול הסער דעליב הרז"ה והרמב"ן (ע"כ): [יב] אע"פ. כפי' הרז"ה: [יג] וה"ה. ב"ב קפ"ח א': [יד]וים תולקים. הרמב"ן שפי' הירושלמי בשאין כתי'

היטב

ס"ב סי' קנ"ח ובתשובת מוהר"א שמון סי' קמ"ה והוא פשוט עכ"ל (ועיין מ"ש הגאון ח"ל בהגסת ע"ז שחופש דברי מור"ם לעיקר שאינו פסול לגמרי ע"ם) : [יא] בתוונה. ז"ל הנ"י כגון שכתבו סער לנו' בלא מלו' והוא לא לוה עד לאחר זמן ואע"ג דאין לכתוב סער ללוה אלא בסערי אקנייתא מ"מ מאן דעביד לא פסיל ע"כ ותלמידי רשב"א כתבו דמשכחת גם כן דבסס שחתמו שכבר נעשית ההלוא' ואח"כ רצו שהי' מלו' לו דמי אותו הסער והעידו כן עכ"ל הסמ"ע : [יב] מצויים. כתב הסמ"ע דהריב"ם סי' שפ"ב האריך וכתב על עדים שהי' להם לכתוב בסער ל"ד שנים וכתבו ד' שנים ואמרו שטעו ופסק דאין

המשפט חידושים

סעיפר דהוי מפ"כ ונאמן לומר להד"מ וע"כ ואם הלוה מודה חייב לשלם לכ"ע ב"ך : (יג) כשלא הקדימו העדים. כגון שכתבו ללות

ביאורים

מ"ה סעי' ט"ז וכו' : ו)רפסול לגמרי עש"דסקי"ב דפסול אפי' נגד להד"ם ובתומי"השינו ומבי' ראיה משטר שלא ניתן לכתו' וראיה זו ממש הביא הרמב"ן בתשוב' ע"ז והדין עמו ואפי' בשטר שנמחל שיעבודו מהני לענין להד"ם ואף דכל שטר שלא נכת' כתיקון חכמים אינו שטר לענין ערעתי אבל מפי כתבם לא הוי כיון שנכתב בציווי הלוה והטעם נרא' דהא בכל שטר העדים אינן מעידין על ההלוא' רק כיון שמעידין שנכתב בציווי הלוה אנן עדי מסיר' אנן במ"ש הפוסקים מטעם דהאיך בא ליד המלוה וע"כ מסרו לו ולהעיד שנכתב בציווי הלוה מהני אפי' מפי כתבם במ"ש בס"ם ל"ט ועל המסיר' אנן סהדי ומה"ת יפסל מטעם מפי כתבם מה שאין כן כשלא נכת' ונמסר בציווי הלוה ומעידין הן על גוף הענין ודאי דהוי מפי כתבם : ז) דהעדים

החושן

אחר ע"ם ולדעת הרמב"ם בתין כתי' יולא ממקום אחר צריכין לזכור ההלוא' וע' סי' מ"ו סעיף י' והיכ' דעדים זוכרין ההלוא' ודאי לא מצי טענין להד"מ וכמ"ש מיהו לפי מ"ש שם בסי' מ"ו דהיכא דזוכרין שאתמו על השטר בציווי הלו' ה"ל כמו שזוכרין ההלוא' ע"ש א"כ הכא במוקדם לפי' זוכרין שחתמו על השטר בציווי הלו' מצי טענין להד"מ כיון דהשטר פסול : ג) שהעדים מצויים לטעות וגרא' דהיינו דוקא העדים התמומים על השטר נאמנים במידי דמצויים לטעות אבל עדים אחרים הבאים להעיד הדבר שמצויים

בהר"ן

מאי כדי' שם והרשב"ל עשו כו' כיון שאין כתי' יולא ממ"ם כ"ש בכתובות י"ח ב' כל כמיניה כו' והרשב"ל כו' אבל כרישא נאמנים וכבי הכ"ל והא לא משו לפייהו רשיני בש"ם בגמ' שם ע"ל ר"ם ס"ע (ע"כ): (ליקוט) וי"ח כו'. מל' הרב כאן מ' דקאי אעדים שלא יהיו פסולים והשטר ידוע שהוא מוקדם כ"ה בשמ"ע אבל בטור מ' דקאי אנאמנים להעידו שהוא מוקדם לפסול אותו וכ"מ בירושלמי בשבילו הרז"ה מי מודיעו וכן ל' העור ובמה יודע שהוא מוקדם י"ח כו' אלא מתש"ם אבל לדעת ר"י כו' והוא דברי תוס' בב"מ שד"ה שטר ועב"י אבל קשה הניח דשב"ח כו' וי"ל כגון כו' מ' דקאי אעדים שלא יפסלו ול"ל דמ"ש בטור שם לפיכך נאמנין לומר כו' אלא אעדים שלא יפסלו ולמד כמו שנאמנים לפסול הסער מטעם שע"ז תחתמו וע"ז לא תחתמו ה"ה לגבי עצמם וע"ז כ' אבל לדעת ר"י כו' וכ"ה דברי הרב *ואמת הוא שה"ה לפסול הסער דעליב הרז"ה והרמב"ן (ע"כ): [יב] אע"פ. כפי' הרז"ה: [יג] וה"ה. ב"ב קפ"ח א': [יד]וים תולקים. הרמב"ן שפי' הירושלמי בשאין כתי'

חכמת שלמה

בוש דבר כנגד מה שמוסיף לה ומה שמתחייב הוי רק ע"י החופה שבשעה לחופה ובזה מתחייב לה בתובה (ואף דבש"ך כתב דמהרמב"ם משמע דליכא חילוק מ"מ בפיקח דדינא הוי ואין נוכין מספק בפרע נגד הכרעה המחבר) דומה ממש לסער חוב אי הכין אלא מהני עבוקין בלאותן עכין . ואין דומה לסער הלוואה שהחיוב מתחיל מזמן כתיבת שכתן כיום וכן אף נמ"ד בש"ם ניסין י"ח דכתובה נכתבה ביום וכחתמה בלילה דמתעב"ד דמי נם כן פרש"י שם להריא דוקא בשנכנסה לחופה ביום אבל אם לא נכנסה לחופה ביום לא מהני. וש"ה נמי לאחר דוחה שם הפ"ם דאין טעמו מכח דבש"ך רק מנה הוי עבוקין בלאותן עכין נ"כ בעינן שיהי' החופה אז דומה לשטר הלוואה אבל אם לא הי' החופה רק בלילה לא מהני עבוקין ופשולה בכתובה כן נלפע"ד נכון לדינא. ומכש"כ לפמ"ש דבעינן שיהיה החופה ביום בפרש"י כן נראה לי ודו"ק . והביא שמואל בסי' ס"ו הביא בפשיטות דבסר בכתובה נכתב ביום ותימה שלא הביא בלל הדעות בהביא הש"ך נס"ק נ"ד כאן וצ"ע ועיין מה שכתבתי בהגע"ג סי' ס"ו בזה :

ע"ח וה"ה שם ס שם ושם וכ"כ הריב"ש בסי' רס"ד מס"ו: ע הרשב"א בתשובה מחס"ה: פ ולא שייך זה למימר דבר עבדי שליחותייהו דכיון שבטעי' כתבוהו ה"ל כאלו לא נכתב מעולם ל אבל עדיס אחריס שרחו נ"כ הדבר יכולים לכתוב לו שער כיון שהוא שטר מתנה מיוחדת

הגהות אמרי ברוך

(ס"ך ס"ק י"ט) (י) דברי הרב לל"ע כו' כ"כ יעוין כ"ס תה"ע סימן קנ"ב ס"ק י"ג:

פתחי תשובה

בירידון ברביעי בשבת כ"ב בתברי מודה הכא עש"ב: ב) המאחרים בשרים. כ' הס"ך ס"ק כ"ה וז"ל לשון הב"י מחו' י"א מדברי בעה"ת שער כ"ו משמע שהמוליא על חבירו שטר מאוחר עד דמעי זימנא לא ערוף ע"כ ולא ידעתי למה הוצרך לכתוב כן בשם בעה"ת הלא ס"ם ערוך הוא בפ"ק דע"ז דף י' כו' עכ"ל. ועי' בתשובה נו"כ סי' י"א ס"ל שכ' לייסב דברי הב"י בזה בטוב טעם (ועי' בתשו' שיבת לוין סי' ק"ד מ"ם על דברי הנו"כ שם) ובס מבואר דבשטר מאוחר לבד מה שהיו יכול לערוף מהלקוחות עד דמעו זימנא גם מהלו' עצמו היו יכול לגבות עד זמן הכתוב בשטר אחין חיוב הפרעון חל עד הזמן הזה. ואף דלשון רש"י שם ועד דמעי זימנא לא ערוף היו יכול לערוף לקוחות כו'. מ"מ בגמרא אין הלשון כן רק הלשון בגמרא האי שטר מאוחר הוא דעכבי' עד דמעי זימנא ולא ערוף מבואר דהוא שני ענינים והרתי דלו לעשות בשטר הזה. חדא שאפי' מהלוה עצמו לא יוכל לבקש פרעון מחיו עד דמעי זימנא. והכי' דלא ערוף מהלקוחות שלקחו בין ההלוואה לזמן הכתוב בשטר לא ערוף כלל אפילו אחר שיגיע זמן פרעון לפי שמחל שבעודו כל משך שבינתים ונמלא שקנו קודם שהתחיל שבעודו כו' ע"ש עוד בענין אם יכול לטעון פרעתי במשך שביני ביני ויובא לקמן סי' ס"ט ס"ב

טורי זהב

(ס"ט יכולים לחתום על שטר אחר) מ"ם הסמ"ע ס"ק ט"ו בשם רשב"א דעדיו מתנה אינם נריכים להיות מזומנים ע"כ לא מיירי בים בה אחריות נכסים דאלי"כ הוה כהלואה כמ"ש סי' מ"א ס"ח מכאן נ"ל דקי"ל כרשב"א לעיל סי' תי"ח ס"ב הכתיבו לעיל בשטר לוואה לא קאי לגוביינא דהא בפ' י"נ. נבי שלשה שנכנסו לנקר את המולה מוכח דאין מידו הלוואה לריכין להיות מזומנים כמו שהביא זה ב"י כאן בשם רשב"א ואי אמרת דשטר לוואה קאי לגוביינא הא נפיק מיניה חורבא דינב' דרבה פעמים ע"י הרבה עדות אלא ע"כ דלא קאי לגוביינא: (בעור ס"י עד שיבת רא"ו) שבא לידו בזמן שכתוב בו) קשה דהא הרא"ם פסק כמ"ד עדיו בחתומיו זכין לו וא"כ אף אם לא הגיע לידו בזמן שכתוב בו זכה הואיל חתימה ומעתה אומרים להרן דכאן חייבינן שתא אחר לוה לעדים כתבו ותנו לידו דאז לא מהני עדיו בחתומיו כו' ואין זה תוס"ש דא"כ מאי דוחקא דתלמודא פ"ק דכ"מ דף י"ב דאוקי מילתא דשמואל דאמר לא חייבינן לפרעון דוקא באין חייב מודה הא אפי' אם מודה לא יחזיר משום טעם הנזכר ואימור ליזה שיתנו לידו דוקא אלא ע"כ דלא חייבינן בזה והטעם דלמ"ד עדיו בחתומיו זכין לו סוי זה כמו שטר שיש בו קנין לרב אפי' יכול נזוני כשתעבד מיום החתימה ול"ל דהרא"ם עצמו לף שכתב בפ"ק דב"מ שיש לפסוק כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מכל מקום לענין הלכה בעלה בעלה דעתו בשאר מקומות וס"ל דלא כאביי וכן משמע הלשון בניתין שכתב כדדייקינן בשביס אומזין כו' ואיכא דאמרי שם עדים כו' משמע מלשון זה דאינו הלכה

באר

נאמנים דאין רגילות לטעות בהכי עכ"ל ד"מ והב"ך כתב דדבריו המוהיס דליתא כן בריב"ש ונם הב"י מבאר להדיא בזה ע"ש: [יג] מוקים כתב הס"ך מכמע דהכי"ח לפיכו בדבר בהעדים מצויין לטעות אין נאמנים לומר בטעו ואא דבזה כ"ע מודים כו' וכ"כ המחבר בסי' כ"ט ס"א וז"ל וכן בכל טעות בהעדים מצויים לטעות בו נאמנים הם בעצמם ואין בזה מכוס חוזר ומגיד ולא הזכיר כוס מוקן ונם הרמ"א לא כתב כס בכלוס ואם כן דברי הרב כאן לע"ע ולריך נדחוק דמ"ם וי"מ לא קאי רק לדברים דבריו וק"ל מכ"ל: [יד] מגילה. דטעות זה אינו ניכר מהוכו כ"כ דאין הכל יודעים שלא הי' אחנו ונם

נתיבות משה"כ

בגיסון ולא לוה עד הבדי דאע"ג דאסור לבעות כן בבבר דלאו הקבה' מ"מ מאן דעביד הכי לא מיפסל וכ"מ בטוכל לתלות טעות בדבר דהאלו לטעות לא כפיכן לעדות: (יג) העדים נאמנים. וכ"מ דל"ם בטעות: (יד) ויש חולקין כ"ד מסיק דבדבר הבנים לטעות כ"ע מודים דנאמנים: (טו) אין כ"ז מגיל. דאין זה מוכיח מהוכו דמי יודע אם הי' זה מרגו

משה"א

נאמנים. אי"ה בסי' מ"ו יתבאר זה ומ"ש הפוסקי' דהעדים נאמנים לומר על זה לא אחמנו הוא דוקא בזמן כמ"ש הרשב"א ניטין כ"ו דאין דרך של עדים לדקדק בזמנו של שטר והוי כדבר המצוי לטעות (ועש"ך סקי"ט ויש שם ט"ם וצ"ל דלדעת ר"י והרא"ש א"נ אא"כ אין כת"י יוצא וכו' עוד יש ט"ם בס"ק זה וצ"ל והיתרא דעדים אינן פסולים דיכולין וכו') : ח) יכולים להחות שטר אחר. עש"ך סקכ"א שהקשה דלמה לא יהיו יכולין לכתוב שטר אחר מזמן השני אפילו כ"י יוצא ממקום אחר כיון דלא עשו שליחותן ועוד למה יהיו נאמנים לפכול השטר דילמא בשנת נ"ז קנו מידו ולכך פי' השיך דודאי מן הסתם השטר כשר דהלינן שבשנת נ"ז קנו מידו והמקבל נאמן ע"ז וע"ז כאי דאם אין כת"י יוצא ממ"א נאמנים לפכול השטר ולומר שלא היה בשנת נ"ח ולכתוב שטר בשנת נ"ח ולהכחיש המקבל שיאמר שהיה כנין בשנת נ"ז אבל כשכת"י יוצא ממקום אחר אינו נאמן לדכחיש המכבל ולקרוע השטר שנכתב בשנת נ"ז ולכתוב שטר אחר משנת נ"ח וסיים המחבר דכשכ"י יוצא ממ"א דעדים א"נ להכחיש השטר ולומר שהיה בשנת נ"ח והשטר כשר בשנת נ"ז ומ"מ אף המכבל מודה שהיה בטעות ושנכתב בשנת נ"ח נאמן במנו שהיה אומר בשנת נ"ז כנו מידו ואף דהעדים היו מכחישין אותו מ"מ כיון כ"כ יוצא ממקום אחר ובתומים השינו דלשון המחבר והושב"א אינו סובל פי' זה ומכרש בתומים דמיירי שהמקבל מודה שנעשה בשנת נ"ח ק"ס ומסתמא אמרינן דהעדים פסולים כיון שהמקבל מודה שהשטר מוקדם רק כשאין כ"י יוצא ממ"א נאמנין להכשיר עצמן ולומר טעינו בשנת המלך במנו דהיו אומרים לא התמנו אבל כשכת"י יוצא במ"א א"נ להכשיר עצמן ואי"ל להחות שטר אחר עכ"ל ונם דבריו המוהים דמה מנו יש קהן לומר לא ההמנו ולכתוב שטר אחר כיון דהמקבל אומר שהתבו על שטר מוקדם אף אם יאמרו העדים שלא חתמנו

נאמנים

כו' לבל בכל טעות כו' לא כלום: [טו] (ליקוט) שטר שהיה כו'. כיון שאין מוכיח מהוכו כמו שבת ויוה"כ שאין הכל יודעים אם היה מהנו אלא אם כן (ע"כ): (ליקוט) שטר כו' אין כ"ז ר"ל מה שמוכיח מהוכו אין מגיל דאין הכל יודעים אם היה מהנו ול"ד לאם"ם בסנהד"ר ועדיין שייך הגזירה שמא יגנבה מזמן ראשון וגם מה שחתום גברא רבא אינו מגיל אלא שמסתם לא מהנו בכוונה לבל מ"ם שטר מוקדם הוא וכמ"ש בס"ח בד"א כו' והרבב"א ס"ל כדעת הוס' דלגמרי פסולים לפי' מב"ח ולף שלא הרדימוה בכוונה כנ"ל וכמ"ש"ל מ"מ המקבל מתנה כו' וכמ"ש בסי' מ"ט בס"ו ובמורה לזה אף בשאין בה אחריות ולכתוב בה אחריות דבזה אין כותבין שני שטרות ויכו' לכתוב מזמן שני כיון דקנו מידו בשנת נ"ח במס"ם בהסו' שרחו שקנו מידו בשנת נ"ח ואם"פ שהעדים אומרים עכשיו אלא קנו כו' ודלא כש"ך ומ"מ מס"ם דעדים אחרים יכולים לכתוב כו' הייגו בלא אחריות כנ"ל וז"ם אחיב אי' יעידו לפני ב"ד כו' ר"ל כדי לגבות ממשעבדי(ע"כ): [יז] (ליקוט) מ"מ המקבל כו'. ר"ל לגבות מב"ח דממשעבדי ודאי בלא גבי בשטר פסול וכשיוחו כנ"ל דאף מב"ח אומן נוכה

כסס

הגר"א

ואין כותבין בכה"ג כמ"ם קע"ח א' ועמ"ע ס"ק ע"ז וכמ"ל סי' ל"ט ס"ה ע"ש וע"כ ל"ל דשטר הראשון פסול לפי' מבני חרי ואף בשאין בה"ח כו' יוצא ממקום אחר מדקאמר ומ"מ אם כו' יכולים לחתום כו' אבל שטר הראשון פסול מ"מ (ע"כ): [טו](ליקוט) ומ"מ אם העדים כו'. עסמ"ע וז"ך (ע"כ): (ליקוט) ומ"מ כו'. דס"ל כרמב"ן בהג"ה בס"ח וכפי' הרב סס לענין עצמם אלא יפסלו כנ"ל וז"ם ואם כתב כו' אין נאמנים דפסולים הן ומ"ם יכולים כו' עבה"ג וכ"כ וכמ"ש בסי' מ"ט ס"ו בש"ע ומולרך לזה אף בשאין בה"ח אחריות ולכתוב בה אחריות דבזה אין כותבין שני שטרות ויכו' לכתוב מזמן שני כיון דקנו מידו בשנת נ"ח בהסו' שרחו שקנו מידו בשנת נ"ח ואם"פ שהעדים אומרים עכשיו אלא קנו כו' ודלא כש"ך ומ"מ מס"ם דעדים אחרים יכולים לכתוב כו' הייגו בלא אחריות כנ"ל וז"ם אחיב אי' יעידו לפני ב"ד כו' ר"ל כדי לגבות ממשעבדי(ע"כ): [יז] (ליקוט) מ"מ המקבל כו'. ר"ל לגבות מב"ח דממשעבדי ודאי בלא גבי בשטר פסול ובשיוחו כנ"ל דאף מב"ח אומן נוכה

היטב

אין בודקין אחר זה. כמ"ש: [טו] ואין. הייגו כי"ח שהביא הרמ"א בסמוך דבכמ"י יוצא ממ"א אינם נאמנים לומר שהוא מוקדם והא דלא הביא כאן בלוס שסמך על מ"ם בס"ח ובע"ם כתב דאם כת"י יוצא ממ"א ואין בהם אין להם לחתום שטר אחר וכן מרא' שהביא הסמ"ע ולא הבירא לחלק לענין כתיבת שטר אחר בין כת"י יוצא ממ"א או לא ובראי' דאף שכת"י יוצא ממ"א יכולים לכתוב שטר אחר מזמן שני אלא שהרשב"א כתב"ם והמחבר ודוק. ונם מ"ם הע"ם אח"כ וז"ל א"כ הכא יש תקנה למקבל המתני' אם אין כת"י יוצא ממ"א הוא בעצמו יודה ויאמר שבשטר זה טעות הוא והשתא יהא נאמן במנו דאי בעי אמר ודאי שטר מעליא הוא כו' לא הבירא כלל ואולי ט"ם יש בדבריו ול"ל אם כת"י יוצא ממ"א. עיין בתשו' מהר"א ן' חיים סי' מ"ב וסי' ק"י: (כב) יכולים לחתום שטר אחר מזמן שני. דאלו לא עשו שליחותן שהרי הוא אמר לסם לכתוב בשנת נ"ח והם כתבו בשנת נ"ז כו' כ"כ ב"י

ביאור

כו' לבל בכל טעות כו' לא כלום: [טו] (ליקוט) שטר שהיה כו'. כיון שאין מוכיח מהוכו כמו שבת ויוה"כ שאין הכל יודעים אם היה מהנו אלא אם כן (ע"כ): (ליקוט) שטר כו' אין כ"ז ר"ל מה שמוכיח מהוכו אין מגיל דאין הכל יודעים אם היה מהנו ול"ד לאם"ם בסנהד"ר ועדיין שייך הגזירה שמא יגנבה מזמן ראשון וגם מה שחתום גברא רבא אינו מגיל אלא שמסתם לא מהנו בכוונה לבל מ"ם שטר מוקדם הוא וכמ"ש בס"ח בד"א כו' והרבב"א ס"ל כדעת הוס' לגמרי פסולים לפי' מב"ח ולף שלא הרדימוה בכוונה כנ"ל וכמ"ש"ל מ"מ המקבל מתנה כו' וכמ"ש בסי' מ"ט בס"ו ובמורה דשטר בסול לגמרי אם אין בה אחריות ולכתוב בה אחריות דבזה אין כותבין שני שטרות ויכו' לכתוב מזמן שני כיון דקנו מידו בשנת נ"ח בהסו' שרחו שקנו מידו בשנת נ"ח ואם"פ שהעדים אומרים עכשיו אלא קנו כו' ודלא כש"ך ומ"מ מס"ם דעדים אחרים יכולים לכתוב כו' הייגו בלא אחריות כנ"ל וז"ם אחיב אי' יעידו לפני ב"ד כו' ר"ל כדי לגבות ממשעבדי(ע"כ): [יז] (ליקוט) מ"מ המקבל כו'. ר"ל לגבות מב"ח דממשעבדי ודאי בלא גבי בשטר פסול ובשיוחו כנ"ל דאף מב"ח אומן נוכה

משה"כ

בגיסון ולא לוה עד הבדי דאע"ג דאסור לבעות כן בבבר דלאו הקבה' מ"מ מאן דעביד הכי לא מיפסל וכ"מ בטוכל לתלות טעות בדבר דהאלו לטעות לא כפיכן לעדות: (יג) העדים נאמנים. וכ"מ דל"ם בטעות: (יד) ויש חולקין כ"ד מסיק דבדבר הבנים לטעות כ"ע מודים דנאמנים: (טו) אין כ"ז מגיל. דאין זה מוכיח מהוכו דמי יודע אם הי' זה מרגו

נאמנים

כו' לבל בכל טעות כו' לא כלום: [טו] (ליקוט) שטר שהיה כו'. כיון שאין מוכיח מהוכו כמו שבת ויוה"כ שאין הכל יודעים אם היה מהנו אלא אם כן (ע"כ): (ליקוט) שטר כו' אין כ"ז ר"ל מה שמוכיח מהוכו אין מגיל דאין הכל יודעים אם היה מהנו ול"ד לאם"ם בסנהד"ר ועדיין שייך הגזירה שמא יגנבה מזמן ראשון וגם מה שחתום גברא רבא אינו מגיל אלא שמסתם לא מהנו בכוונה לבל מ"ם שטר מוקדם הוא וכמ"ש בס"ח בד"א כו' והרבב"א ס"ל כדעת הוס' לגמרי פסולים לפי' מב"ח ולף שלא הרדימוה בכוונה כנ"ל וכמ"ש"ל מ"מ המקבל מתנה כו' וכמ"ש בסי' מ"ט בס"ו ובמורה דשטר בסול לגמרי אם אין בה אחריות ולכתוב בה אחריות דבזה אין כותבין שני שטרות ויכו' לכתוב מזמן שני כיון דקנו מידו בשנת נ"ח בהסו' שרחו שקנו מידו בשנת נ"ח ואם"פ שהעדים אומרים עכשיו אלא קנו כו' ודלא כש"ך ומ"מ מס"ם דעדים אחרים יכולים לכתוב כו' הייגו בלא אחריות כנ"ל וז"ם אחיב אי' יעידו לפני ב"ד כו' ר"ל כדי לגבות ממשעבדי(ע"כ): [יז] (ליקוט) מ"מ המקבל כו'. ר"ל לגבות מב"ח דממשעבדי ודאי בלא גבי בשטר פסול ובשיוחו כנ"ל דאף מב"ח אומן נוכה

באר

נאמנים דאין רגילות לטעות בהכי עכ"ל ד"מ והב"ך כתב דדבריו המוהים דליתא כן בריב"ש ונם הב"י מבאר להדיא בזה ע"ש: [יג] מוקים כתב הס"ך מכמע דהכי"ח לפיכו בדבר בהעדים מצויין לטעות אין נאמנים לומר בטעו והא דיתא דבזה כ"ע מודים כו' וכ"כ המחבר בסי' כ"ט ס"א וז"ל וכן בכל טעות בהעדים מצויים לטעות בו נאמנים הם בעצמם ואין בזה מכוס חוזר ומגיד ולא הזכיר כוס מוקן ונם הרמ"א לא כתב כס בכלוס ואם כן דברי הרב כאן לע"ע ולריך נדחוק דמ"ם וי"מ לא קאי רק לדברים דבריו וק"ל מכ"ל: [יד] מגילה. דטעות זה אינו ניכר מהוכו כ"כ דאין הכל יודעים שלא הי' אחנו ונם

נתיבות משה"כ

בגיסון ולא לוה עד הבדי דאע"ג דאסור לבעות כן בבבר דלאו הקבה' מ"מ מאן דעביד הכי לא מיפסל וכ"מ בטוכל לתלות טעות בדבר דהאלו לטעות לא כפיכן לעדות: (יג) העדים נאמנים. וכ"מ דל"ם בטעות: (יד) ויש חולקין כ"ד מסיק דבדבר הבנים לטעות כ"ע מודים דנאמנים: (טו) אין כ"ז מגיל. דאין זה מוכיח מהוכו דמי יודע אם הי' זה מרגו

משה"א

נאמנים. אי"ה בסי' מ"ו יתבאר זה ומ"ש הפוסקי' דהעדים נאמנים לומר על זה לא אחמנו הוא דוקא בזמן כמ"ש הרשב"א ניטין כ"ו דאין דרך של עדים לדקדק בזמנו של שטר והוי כדבר המצוי לטעות (ועש"ך סקי"ט ויש שם ט"ם וצ"ל דלדעת ר"י והרא"ש א"נ אא"כ אין כת"י יוצא וכו' עוד יש ט"ם בס"ק זה וצ"ל והיתרא דעדים אינן פסולים דיכולין וכו') : ח) יכולים להחות שטר אחר. עש"ך סקכ"א שהקשה דלמה לא יהיו יכולין לכתוב שטר אחר מזמן השני אפילו כ"י יוצא ממקום אחר כיון דלא עשו שליחותן ועוד למה יהיו נאמנים לפכול השטר דילמא בשנת נ"ז קנו מידו ולכך פי' השיך דודאי מן הסתם השטר כשר דהלינן שבשנת נ"ז קנו מידו והמקבל נאמן ע"ז וע"ז כאי דאם אין כת"י יוצא ממ"א נאמנים לפכול השטר ולומר שלא היה בשנת נ"ח ולכתוב שטר בשנת נ"ח והמקבל שיאמר שהיה כנין בשנת נ"ז אבל כשכת"י יוצא ממקום אחר אינו נאמן לדכחיש המכבל ולקרוע השטר שנכתב בשנת נ"ז ולכתוב שטר אחר משנת נ"ח וסיים המחבר דכשכ"י יוצא ממ"א דעדים א"נ להכחיש השטר ולומר שהיה בשנת נ"ח והשטר כשר בשנת נ"ז ומ"מ אף המכבל מודה שהיה בטעות ושנכתב בשנת נ"ח נאמן במנו שהיה אומר בשנת נ"ז כנו מידו ואף דהעדים היו מכחישין אותו מ"מ כיון כ"כ יוצא ממקום אחר ובתומים השינו דלשון המחבר והושב"א אינו סובל פי' זה ומכרש בתומים דמיירי שהמקבל מודה שנעשה בשנת נ"ח ק"ס ומסתמא אמרינן דהעדים פסולים כיון שהמקבל מודה שהשטר מוקדם רק כשאין כ"י יוצא ממ"א נאמנין להכשיר עצמן ולומר טעינו בשנת המלך במנו דהיו אומרים לא התמנו אבל כשכת"י יוצא במ"א א"נ להכשיר עצמן ואי"ל להחות שטר אחר עכ"ל ונם דבריו המוהים דמה מנו יש קהן לומר לא ההמנו ולכתוב שטר אחר כיון דהמקבל אומר שהתבו על שטר מוקדם אף אם יאמרו העדים שלא חתמנו

נאמנים

כו' לבל בכל טעות כו' לא כלום: [טו] (ליקוט) שטר שהיה כו'. כיון שאין מוכיח מהוכו כמו שבת ויוה"כ שאין הכל יודעים אם היה מהנו אלא אם כן (ע"כ): (ליקוט) שטר כו' אין כ"ז ר"ל מה שמוכיח מהוכו אין מגיל דאין הכל יודעים אם היה מהנו ול"ד לאם"ם בסנהד"ר ועדיין שייך הגזירה שמא יגנבה מזמן ראשון וגם מה שחתום גברא רבא אינו מגיל אלא שמסתם לא מהנו בכוונה לבל מ"ם שטר מוקדם הוא וכמ"ש בס"ח בד"א כו' והרבב"א ס"ל כדעת הוס' לגמרי פסולים לפי' מב"ח ולף שלא הרדימוה בכוונה כנ"ל וכמ"ש"ל מ"מ המקבל מתנה כו' וכמ"ש בסי' מ"ט בס"ו ובמורה דשטר בסול לגמרי אם אין בה אחריות ולכתוב בה אחריות דבזה אין כותבין שני שטרות ויכו' לכתוב מזמן שני כיון דקנו מידו בשנת נ"ח בהסו' שרחו שקנו מידו בשנת נ"ח ואם"פ שהעדים אומרים עכשיו אלא קנו כו' ודלא כש"ך ומ"מ מס"ם דעדים אחרים יכולים לכתוב כו' הייגו בלא אחריות כנ"ל וז"ם אחיב אי' יעידו לפני ב"ד כו' ר"ל כדי לגבות ממשעבדי(ע"כ): [יז] (ליקוט) מ"מ המקבל כו'. ר"ל לגבות מב"ח דממשעבדי ודאי בלא גבי בשטר פסול ובשיוחו כנ"ל דאף מב"ח אומן נוכה

כסס

הגר"א

ואין כותבין בכה"ג כמ"ם קע"ח א' ועמ"ע ס"ק ע"ז וכמ"ל סי' ל"ט ס"ה ע"ש וע"כ ל"ל דשטר הראשון פסול לפי' מבני חרי ואף בשאין בה"ח כו' יוצא ממקום אחר מדקאמר ומ"מ אם כו' יכולים לחתום כו' אבל שטר הראשון פסול מ"מ (ע"כ): [טו](ליקוט) ומ"מ אם העדים כו'. עסמ"ע וז"ך (ע"כ): (ליקוט) ומ"מ כו'. דס"ל כרמב"ן בהג"ה בס"ח וכפי' הרב סס לענין עצמם אלא יפסלו כנ"ל וז"ם ואם כתב כו' אין נאמנים דפסולים הן ומ"ם יכולים כו' עבה"ג וכ"כ וכמ"ש בסי' מ"ט ס"ו בש"ע ומולרך לזה אף בשאין בה"ח אחריות ולכתוב בה אחריות דבזה אין כותבין שני שטרות ויכו' לכתוב מזמן שני כיון דקנו מידו בשנת נ"ח בהסו' שרחו שקנו מידו בשנת נ"ח ואם"פ שהעדים אומרים עכשיו אלא קנו כו' ודלא כש"ך ומ"מ מס"ם דעדים אחרים יכולים לכתוב כו' הייגו בלא אחריות כנ"ל וז"ם אחיב אי' יעידו לפני ב"ד כו' ר"ל כדי לגבות ממשעבדי(ע"כ): [יז] (ליקוט) מ"מ המקבל כו'. ר"ל לגבות מב"ח דממשעבדי ודאי בלא גבי בשטר פסול ובשיוחו כנ"ל דאף מב"ח אומן נוכה

היטב

אין בודקין אחר זה. כמ"ש: [טו] ואין. הייגו כי"ח שהביא הרמ"א בסמוך דבכמ"י יוצא ממ"א אינם נאמנים לומר שהוא מוקדם והא דלא הביא כאן בלוס שסמך על מ"ם בס"ח ובע"ם כתב דאם כת"י יוצא ממ"א ואין בהם אין להם לחתום שטר אחר וכן מרא' שהביא הסמ"ע ולא הבירא לחלק לענין כתיבת שטר אחר בין כת"י יוצא ממ"א או לא ובראי' דאף שכת"י יוצא ממ"א יכולים לכתוב שטר אחר מזמן שני אלא שהרשב"א כתב"ם והמחבר ודוק. ונם מ"ם הע"ם אח"כ וז"ל א"כ הכא יש תקנה למקבל המתני' אם אין כת"י יוצא ממ"א הוא בעצמו יודה ויאמר שבשטר זה טעות הוא והשתא יהא נאמן במנו דאי בעי אמר ודאי שטר מעליא הוא כו' לא הבירא כלל ואולי ט"ם יש בדבריו ול"ל אם כת"י יוצא ממ"א. עיין בתשו' מהר"א ן' חיים סי' מ"ב וסי' ק"י: (כב) יכולים לחתום שטר אחר מזמן שני. דאלו לא עשו שליחותן שהרי הוא אמר לסם לכתוב בשנת נ"ח והם כתבו בשנת נ"ז כו' כ"כ ב"י

המשפט

ונם תפכר בכי' הריסו בזמן הבוא ונקרא נ"כ תהנו הבוא: (טו) מבפסול הבטר. ואף למאן דס"ל דמוקדם בבר לבכ"ח מ"מ בשטר מהנה פסול לגמרי מו"ת: (יז) יכולין לחתום שטר אחר. עי' הפי' בבאורים: (יח) דבתיב בים מקמי תחימה. והיינו שכי'

חידושים

(טו) מבפסול הבטר. ואף למאן דס"ל דמוקדם בבר לבכ"ח מ"מ בשטר מהנה פסול לגמרי מו"ת: (יז) יכולין לחתום שטר אחר. עי' הפי' בבאורים: (יח) דבתיב בים מקמי תחימה. והיינו שכי'

ביאורים

על שטר זה מעילם מ"מ הן פסולים נגד המקבל כיון שמודה שהן פסולין נגדו וכמ"ש התוס' בכתובות דף מ"ד בד"ה א"ב אורועי סהדי ואין שום חילוק בין כת"י יוצא ממ"א ע"ם עדים או ע"ם המקבל דהמקבל נאמן על עצמו כמאה עדים גם קשה עליו דהא מ"מ יש להן מנו דמשנת נ"ז קנו מידו ומ"ש לתרץ הוא דרך רחוק ורחוק כבבואר למעיין בדבריו לכן נלפענ"ד לפרש דודאי העדים כשרים ונאמנים נתנו דמשנת נ"ז קנו מידו וגם נאמנים לומר טעינו כשהוא מצוי לטעות אפי' בלא מנו רק כוונת המחבר לענין אם יכולין העדים לכתוב שטר משנת נ"ח כשיש צורך להמקבל כגון שיש להנותן עדים שבין שנת נ"ז לשנת נ"ח מכרו המקבל לאחר וא"כ אם נחזיק להשטר מתנה זו שהיה בשנת נ"ז דהיינו שקנו מידו בשנת נ"ז דמסתמא אמרינן כן וכמ"ש ממילא השדה של הלוקח ואף שהעדים אומרי' ששקר הוא מה שנכתב בשטר נ"ז והיא שנת נ"ח א"כ בשעת מכירה היה דבר שאינו שכו ומכירתו לאו מכירה אין בכך כלום דהעדים אינן נאמנין דהא חוזרין ומגידין הן כשכתב ידן יוצא ממ"א וא"נ ומחזיקין להשטר שהיה בשנת נ"ז משא"כ כשאין כ"י יוצא ממקום אחר נאמנין שהיה טעות והקנין לא היה רק בשנת נ"ח ממילא המכירה לאו מכירה הוא כיון דבשעת מכירה היה שאינו שלו אבל אם מכרו המקבל שלא באחריות או נתנו במתנה לאחר ובא בע"ח שלא כתב בשט"ח דאקני לטרוף דאם האמת שהוא בשנת נ"ז הוי דקנה ובע"ח טורף ואם הוא בשנת נ"ח הוי דאקני ואינו טורף ולכך כשכת"י יוצא ממ"א א"נ ומחזקינן להשטר שהוא משנת נ"ז שהק"ס היה בשנת נ"ז משא"כ כשאין כ"י יוצא ממ"א נאמנין לומר שהוא משנת נ"ח ובטעות נכתב שנת נ"ז כנ"ל: ט) מזמן שני. עמ"ש ש"ך סקכ"ב עד כיון דבאמת שטר זה פסול אף מזמן שני א"י לכתוב וכו' דבריו תמוהין דהא מיירי שהיה קנין וכדמשמע בדשב"א הביאו הסמ"ע סקי"ז ובקנין ודאי דיכולין

טעות בהכי עכ"ל ז"מ ח'): יד אין כל זה מגיל מלפסול הבטר ול"ד למ"ם המחבר בסעיף ה' דאם כותב ברביעי בשבת כ"ב לחברי כו' דבשר דבחני בתם דהטעות ניכר מתוכו דכיון דכתוב בו ברביעי בשבת ואותו רביעי היה כ"ד יום לחדש אילטרכי' למיתלי דטעו בעיבורא דירחא כו' וכמ"ש בס"ם מה שכ"כ

הגהות אמרי ברוך

(ס"ך ס"ק י"ט) (י) דברי הרב לל"ע כו' כ"כ יעוין כ"ס תה"ע סימן קנ"ב ס"ק י"ג:

פתחי תשובה

בירידון ברביעי בשבת כ"ב בתברי מודה הכא עש"ב: ב) המאחרים בשרים. כ' הס"ך ס"ק כ"ה וז"ל לשון הב"י מחו' י"א מדברי בעה"ת שער כ"ו משמע שהמוליא על חבירו שטר מאוחר עד דמעי זימנא לא ערוף ע"כ ולא ידעתי למה הוצרך לכתוב כן בשם בעה"ת הלא ס"ם ערוך הוא בפ"ק דע"ז דף י' כו' עכ"ל. ועי' בתשובה נו"כ סי' י"א ס"ל שכ' לייסב דברי הב"י בזה בטוב טעם (ועי' בתשו' שיבת לוין סי' ק"ד מ"ם על דברי הנו"כ שם) ובס מבואר דבשטר מאוחר לבד מה שהיו יכול לערוף מהלקוחות עד דמעו זימנא גם מהלו' עצמו היו יכול לגבות עד זמן הכתוב בשטר אחין חיוב הפרעון חל עד הזמן הזה. ואף דלשון רש"י שם ועד דמעי זימנא לא ערוף היו יכול לערוף לקוחות כו'. מ"מ בגמרא אין הלשון כן רק הלשון בגמרא האי שטר מאוחר הוא דעכבי' עד דמעי זימנא ולא ערוף מבואר דהוא שני ענינים והרתי דלו לעשות בשטר הזה. חדא שאפי' מהלוה עצמו לא יוכל לבקש פרעון מחיו עד דמעי זימנא. והכי' דלא ערוף מהלקוחות בין ההלוואה לזמן הכתוב בשטר לא ערוף כלל אפילו אחר שיגיע זמן פרעון לפי שמחל שבעודו כל משך שבינתים ונמלא שקנו קודם שהתחיל שבעודו כו' ע"ש עוד בענין אם יכול לטעון פרעתי במשך שביני ביני ויובא לקמן סי' ס"ט ס"ב

טורי זהב

(ס"ט יכולים לחתום על שטר אחר) מ"ם הסמ"ע ס"ק ט"ו בשם רשב"א דעדיו מתנה אינם נריכים להיות מזומנים ע"כ לא מיירי בים בה אחריות נכסים דאלי"כ הוה כהלואה כמ"ש סי' מ"א ס"ח מכאן נ"ל דקי"ל כרשב"א לעיל סי' תי"ח ס"ב הכתיבו לעיל בשטר לוואה לא קאי לגוביינא דהא בפ' י"נ. נבי שלשה שנכנסו לנקר את המולה מוכח דאין מידו הלוואה לריכין להיות מזומנים כמו שהביא זה ב"י כאן בשם רשב"א ואי אמרת דשטר לוואה קאי לגוביינא הא נפיק מיניה חורבא דינב' דרבה פעמים ע"י הרבה עדות אלא ע"כ דלא קאי לגוביינא: (בעור ס"י עד שיבת רא"ו) שבא לידו בזמן שכתוב בו) קשה דהא הרא"ם פסק כמ"ד עדיו בחתומיו זכין לו וא"כ אף אם לא הגיע לידו בזמן שכתוב בו זכה הואיל חתימה ומעתה אומרים להרן דכאן חייבינן שתא אחר לוה לעדים כתבו ותנו לידו דאז לא מהני עדיו בחתומיו כו' ואין זה תוס"ש דא"כ מאי דוחקא דתלמודא פ"ק דכ"מ דף י"ב דאוקי מילתא דשמואל דאמר לא חייבינן לפרעון דוקא באין חייב מודה הא אפי' אם מודה לא יחזיר משום טעם הנזכר ואימור ליזה שיתנו לידו דוקא אלא ע"כ דלא חייבינן בזה והטעם דלמ"ד עדיו בחתומיו זכין לו סוי זה כמו שטר שיש בו קנין לרב אפי' יכול נזוני כשתעבד מיום החתימה ול"ל דהרא"ם עצמו לף שכתב בפ"ק דב"מ שיש לפסוק כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מכל מקום לענין הלכה בעלה בעלה דעתו בשאר מקומות וס"ל דלא כאביי וכן משמע הלשון בניתין שכתב כדדייקינן בשביס אומזין כו' ואיכא דאמרי שם עדים כו' משמע מלשון זה דאינו הלכה

נאמנים

נתיבות משה"כ

משה"א

ביאורים

המשפט

חידושים

ביאורים

כבר פרע לו ולקח שטרו מידו ואיך יתנו אלו שאינן מזומנים לו שטר לגבות בו שנית משא"כ במתנה מיוחדת דלא שייך לגבות בו ב"פ וק"ל: יז מינו דאי בעי אמר כו'. וסיים שם ברשב"א *וחפילו יש עדים שאמרו שבפניהן כתב השטר אחר זמן זה שנכתב בהשטר מ"מ אפשר נומר שהקנין היה בזמן השטר ושתש קנין לכתיבה עומד עכ"ל: יח דכתיב ביה מקמי אתימת סהדי כו' דליכא למיחש שמא ימחק זה דביני ביני דא"כ יפסל שטרו במה שיראה ריוח כשיעור שני שיטות בין השטר לאתימת העדים ונס ירלה המחיקה וע"ל סי' מ"ה: יט כותבין בשטר יום שנמכר בו הבעה"ת מסייסבטעמו ז"ל דשטרי לא קניא אלא או מסע'דמעי לידו דמלוה או מסעת קנין בשטרא דאקנייתא עכ"ל. ולפ"ז מאי דפסקו התו' והרא"ש והטור דקיימא לן כאביי דאמר עדיו באתומיו זכין לו למפרע ה"נ אפי' נכתב זמן בשטר ביום א' שא"ל הלוה לכתוב ולאתוס ונא מסרוהו ביד המלוה אלא אחר כמה ימיס טורף מזמן הכתיבה וכמ"ש בס"ש ל"ע ע"ש: כ אבל אם לא כ' בו דאקני פסולים כו' ז"ל הטור וטעמא משום שמא לוה בניסן וקנה קרקע ואחרו העדי' זמן שטר הלוואה וכתבוהו מסיון ואח"כ מכר הקרקע ונמלא אלו כתבו הזמן מניסן לא היה טורף לקרקע שקנה בחייר כיון דלא כ' לו דאקני ובשביל האיחור שכתבו מסיון נובה אותו שטרי קנאו קודם הזמן הנכת' בשטר עכ"ל: ומקור דין כתיבת דאקני יתבאר לקמן בסימן ק"ד וקי"ב ע"ש בדברי הטור והמחבר ושם נתבאר דקי"ל דגם אחריות דדאקני חמרו ביה שאוא ע"ש וכאלו נכתב דמי אם לא שכתב בהשטר אחריות ונא כ' בו אחריות דדאקני ע"ש ובפרישה בסי' זה: כא אח"כ מפורש וכתוב בו ואחרנוהו פי' ואז ליכא למיחש להא דאף אם לוה ואח"כ קנה לא יבא לגבות מזה שקנ'ומכר דהמע"ה שהיה בידו בשעת הלוואה דמזמן השטר אין ראיה שהרי כתבו בו שהזמן הוא מאוחר * ובעיר שושן כתב בזה ז"ל דכשכתב בו ואחרנוהו ידעו שלא ינבוהו בו ממשועבדי' מזמן הכתוב בו דבמח קנה אחר ההלוואה ומכרה קודם שנכתב עכ"ל ונא ידעתי נמה כתב ומכרה קודם שנכתב דגם אם מכרה אחר שנכתב שטר ההלוואה אינו נובה ממנו כיון דבשעת הלוואה עדיין לא קנאה דהא קי"ל לוה ואח"כ קנה ומכר אינו עורף מיד הלוקח וכמ"ש לקמן סי' ק"ד ע"ש. ועוד אי מכרה קודם שנכתב שטר ההלוואה איאך ס"ד לעורפה מיד הלוקח כיון שהשטר המכירה הוא קודם זמן ההלוואה וע"ע: כב אפי' מאוחרים הטעם מפורש לקמן בסימן רכ"ט בעור ובדברי המחבר שם"א ז"ל דאיכא למיחש שמא אח"כ חזר ומכרה להמוכר ומוציא אה"כ זה השטר שזמנו אחר אותה מכירה ויאמר הדרי וזביניתיה ממך עכ"ל ע"ש

של מתנה ואולי זמן שני דקאמר היינו זמן של עכשיו ומיירי שמיד בשנת יוס שהלוה לו. ולהפוסקי' כאביי דעדיו באתומיו זכין לו אף בלא קנין כשנמסר למלו' זכה למפרע מיוס שהלו' לו וכבר האריכתי בזה לעיל סימן ל"ט סעיף י"ב ס"ק ל"ו (עיין באשו' מבי"ט ח"ב סי' ל"ט): (כד) שטרי חוב המאוחרי' כשרי'. כתב בתשובת מהר"א ן' שמון סי' קמ"ה אע"פ שאחרוהו שלא מדעת המלו' ופשוט הוא ולאחנס האריך שם בזה ופלפל והניח בל"ע ע"ש כי היאך יעלה על הדעת לפסול שטר שנכתב למלו' מפני שאחרוהו ונרעו כאו: (כה) המאוחרי' כשרי'. כ' ב"י מאו' י"א מדברי בעה"ת שטר כ"ז משמע שהמוציא על אבידו שטר מאוחר עד דמטא זמני' לא טריף עכ"ל ולא ידעתי למה הוצרך נכתוב כן בשם בעה"ת הלא ס"ס ערוך הוא רפ"ק דעבו"ס דף ט' סבור רבנן למימר האי שטר מאוחר הוא ולא טריף עד דמטא זמניה ומביאו הב"י רים סי' זה: (כו) אבל אם לא כתב בו דאקני פסולי'. ולהי"א לקמן ר"ס קי"ב דגם בדאקני אחריות ע"ש כשרי' הכא אף בלא כתוב בו דאקני הא"כ שפירש בו בלא דאקני וע"ש בסי' קי"ב ס"ק א' שהעלתי בזה וגם יסבתי להי"א על נכון מה שהקשה' ה' המגיד על הרמב"ם וגם מה שהקשה' על הרשב"א ע"ש: (כז) פסולי'. מפני שטורף הנכסי' שקנה אחר ההלוואה עד כתיבת השטר שלא כדין: (כח) אבל בשטרי מקח וממכר. כ"ל ה"ה שטר מתנה ויל בתר טעמא (עיין באשו' מ"ש לס' משפטים סי' ס"ה שהאריך להקשות על בעל העיטור ע"ש) : (כט) אפי' מאוחרים פסולי'. הטעם איתא בש"ס ופוסקי' דאיכא למיחש שמא אה"כ יהזור וימכרני להמוכר ויוציא אח"כ זה השטר מזרתי ולקחתי ממך פעם שנית וכתבוהו הטור והמחבר לקמן סי' רל"ט. וכ"ל דמסתמא לא יוציא ממנו השטר מכירה שכתב לו שהוא ללא זורך דאע"פ שהחזיר לו השטר לא חזרה המכירה אלא המתנה דקי"ל כחכמים דפליגי ארשב"ג בפ' גט פשוט דף קס"ט וכדלקמן סי' רמ"ג ס"ט ונס נוף השטר הוא של לוקח כיון שהוא נותן שכר הסופר כדלקמן סי' רל"ח ובע"כ כשרולה המוכר לחזור וליקחנו צריך לשמור נוף השטר מכירה האדם כמו שאר לוקחים וגם יוכל הלוקח לומר אע"פ שנוף השטר בידי לא אתקנו לך כיון דבע"כ צריך אתה שטר מכירה מאדם אח"כ תשמור שטרך כמו שאר לוקחים ואם לא תרצה לא אמכור לך (אבל בשט"א מאוחרים יטול מתנו השטר עצמו ובטל החוב בזה וגם נוף השטר של לוה הוא וצריך המלוה ליתן לו נוף השטר כדלקמן סי' כ"ז כיון שהלוה נותן שכר הסופר כדלעיל ס"ס ל"ט יתן לו וכשלא נוף השטר כך חירכם ליה יכתוב הסובר שטר וכדלקמן סי' נ"ד ס"נ כנ"ל). ולפע"ד שבאנס דאקן רשב"ס דף קע"א ע"ב לפרש נבי שטר מכר דאירכם ליה וכתב לו סובר כו' ע"ש דהא נבי שט"א הוא דקאמר בש"ס שטר הכי דאירכם ליה וכותב לו סובר אבל בשטר מכר לא קאמר בש"ס הכי אלא ודאי כדפרישית: כתב הב"ח וז"ל ועוד איכא טעמא רבה דכי זבין ללוקח ראשון בניסן וכ' בשטר אחר הלוה' ומכר הלוה' לו אחר חיוב השטר מו ליכא כלום חיוב רק לפרוע מה שנתחייב בשעה

(תו"מ ח"א) מד

כבר פרע לו ולקח שטרו מידו ואיך יתנו אלו שאינן מזומנים לו שטר לגבות בו שנית משא"כ במתנה מיוחדת דלא שייך לגבות בו ב"פ וק"ל: יז מינו דאי בעי אמר כו'. וסיים שם ברשב"א *וחפילו יש עדים שאמרו שבפניהן כתב השטר אחר זמן זה שנכתב בהשטר מ"מ אפשר נומר שהקנין היה בזמן השטר ושתש קנין לכתיבה עומד עכ"ל: יח דכתיב ביה מקמי אתימת סהדי כו' דליכא למיחש שמא ימחק זה דביני ביני דא"כ יפסל שטרו במה שיראה ריוח כשיעור שני שיטות בין השטר לאתימת העדים ונס ירלה המחיקה וע"ל סי' מ"ה: יט כותבין בשטר יום שנמכר בו הבעה"ת מסייסבטעמו ז"ל דשטרי לא קניא אלא או מסע'דמעי לידו דמלוה או מסעת קנין בשטרא דאקנייתא עכ"ל. ולפ"ז מאי דפסקו התו' והרא"ש והטור דקיימא לן כאביי דאמר עדיו באתומיו זכין לו למפרע ה"נ אפי' נכתב זמן בשטר ביום א' שא"ל הלוה לכתוב ולאתוס ונא מסרוהו ביד המלוה אלא אחר כמה ימיס טורף מזמן הכתיבה וכמ"ש בס"ש ל"ע ע"ש: כ אבל אם לא כ' בו דאקני פסולים כו' ז"ל הטור וטעמא משום שמא לוה בניסן וקנה קרקע ואחרו העדי' זמן שטר הלוואה וכתבוהו מסיון ואח"כ מכר הקרקע ונמלא אלו כתבו הזמן מניסן לא היה טורף לקרקע שקנה בחייר כיון דלא כ' לו דאקני ובשביל האיחור שכתבו מסיון נובה אותו שטרי קנאו קודם הזמן הנכת' בשטר עכ"ל ומקור דין כתיבת דאקני יתבאר לקמן בסימן ק"ד וקי"ב ע"ש בדברי הטור והמחבר ושם נתבאר דקי"ל דגם אחריות דדאקני חמרו ביה שאוא ע"ש ואלו נכתב דמי אם לא שכתב בהשטר אחריות ונא כ' בו אחריות דדאקני ע"ש ובפרישה בסי' זה: כא אח"כ מפורש וכתוב בו ואחרנוהו פי' ואז ליכא למיחש להא דאף אם לוה ואח"כ קנה לא יבא לגבות מזה שקנ'ומכר דהמע"ה שהיה בידו בשעת הלוואה דמזמן השטר אין ראיה שהרי כתבו בו שהזמן הוא מאוחר * ובעיר שושן כתב בזה ז"ל דכשכתב בו ואחרנוהו ידעו שלא ינבוהו בו ממשועבדי' מזמן הכתוב בו דבמח קנה אחר ההלוואה ומכרה קודם שנכתב ע"ל ונא ידעתי נמה כתב ומכרה קודם שנכתב דגם אם מכרה אחר שנכתב שטר ההלוואה אינו נובה ממנו כיון דבשעת הלוואה עדיין לא קנאה דהא קי"ל לוה ואח"כ קנה ומכר אינו עורף מיד הלוקח וכמ"ש לקמן סי' ק"ד ע"ש. ועוד אי מכרה קודם שנכתב שטר ההלוואה איאך ס"ד לעורפה מיד הלוקח כיון שהשטר המכירה הוא קודם זמן ההלוואה וע"ע: כב אפי' מאוחרים הטעם מפורש לקמן בסימן רכ"ט בעור ובדברי המחבר שם"א ז"ל דאיכא למיחש שמא אח"כ חזר ומכרה להמוכר ומוציא אה"כ זה השטר שזמנו אחר אותה מכירה ויאמר הדרי וזביניתיה ממך עכ"ל ע"ש

המקבל מתנה נאמן לומר טעות היה יז [יח] ק מגו דאי בעי אמר שטרא מעליא הוא ובשנת נ"ז קנו מידו: י [יט] ר שטר מוקדם יח (יח) דכתיב ביה מקמי י) חתימת סהדי שטרא דנן איכתוב ביום פלן ולא אחתים עד יום פלן [יז] כשר:

יא [כ] ב אפי' ראו העדים שהלוה לו ואמר הלוה כתבו וחתכו השטר ותנו ביד המלוה אם לא היה שם קנין יט כותבין בשטר יום [יח] שנמסר בו (כג) ולא יום שהלוה לו:

יב (כד) ת שטרי חוב (כה) ג] המאוחרים כשרים שהרי הורע כוחו של בעל השטר שאינו טורף אלא מזמן השטר ה [כא] ואע"פ שלא כתבו בו שהיא מאוחר ה"ז כשר [כב] במה דברים אמורים שכתוב [יט] דאקני כ (כו) אבל אם ד) לא כתוב בו דאקני (כז) פסולים (וכן כתוב בסי' רכ"ח) כא [כג] אלא א"כ מפורש וכתוב בו [כ] ואיחרנוהו: [כד] ואין נחסר כוס שטר נכתחיבה דמיחזי כשיקרא (רבינו ירוחם נ"ד ה"ד):

יג הא דשטרי חוב (יט) המאוחרים כשרים דוקא בשטרי הלואה (כח) יב) ב אבל בשטרי [כא] מקח וממכר כב (כט) (ב) אפי' מאוחרים

בכס הרשב"א (וכ"כ בסמ"ע) ולא ידעתי למה הוצרך לזה דהא בשטר מתנה ק"ל דכותבין אפילו כמה שטרות וכדמוכח להדיא בפ' גט פשוט ריש דקע"א וכמ"ש ב"י בכס הרשב"א נופיה לעיל סי' מ"א מאו' ח' ולקמן סי' מ"ט מאו' ב' וסי' רל"ט ס"א ואין לומר דמיירי במתנ' שיש בה אחריות דא"כ היאך יכתבו לו שטר אחר מזמן שני הא אתי למיטרף לקוחות שלא כדין בשטר מתנה זה שלא נכתב רק עתה אחר הזמן הראשון ואע"פ שאין כת"י יולא ממ"א ואית לה מנו מ"מ כיון דבאמת שטר זה פסול אף מזמן שני אינן יכולין לעשות לו שטר אף מזמן שני והכי מוכח מדברי ה' המגיד ר"פ כ"ג מה' מלוה בכס הרמב"ן והרשב"א והנסת מרדכי פ' א"כ והטור ושאר פוסקי' שכתבו דמשכחת לה שיודע שהשטר מוקדם כגון שאין כת"י יולא ממ"א ואומרי' אנוסי' היינו מאמת נפשות או טעינו בשנת המלך וכה ג והא בכה"ג אית להו מנו ואמאי לא יטרוף לקוחות אף מזמן שני יעשו לו העדי' עלמס שטר מזמן שני אלא ודאי כיון שהשטר הראשון פסול אין יכולי' לעשות לו שטר מזמן שני דיטרוף שלא כדין מזמן שני דהא לקוחות לא ידעי משום שטר מזמן שני וא"כ ה"ה הכא בשטר מתנה שיש בה אחריות. ועוד דא"כ היאך מסיק הרשב"א ואם יש עדי' אחרי' כשרי' שראו שקנו מידו בשנת נ"ז יכולי' לכתוב לו שטר המתנ' משנת נ"ז דעדי מתנה א"כ שיהיו מזומני' לעדות כדמוכח בפ' יש נוחלין נבי שלשה שנכנסו נבקר החולה א"כ יעידו בפני ב"ד והם יכתבו לו שטר מעשה ב"ד בקבלת עדים אנו עכ"ל והא במתנ' שיש בה אחריות מוכח בפ' גט פשוט דעדים לא יעשו שטר אחר רק ב"ד וכמו שנהבאר לעיל סי' מ"א (והכא נראה דאפילו ע"פ ב"ד לא מהני לעשות שטר אחר מזמן שני אם המתנ' היא באחריות מעשה שכתבתי ודוק) ונס ההוא דיש נוחלין אינה ענין נכהן דהתם לא מיירי ממתני' שיש בה אחריות וכן מבמע בכמ"ע ס"ק ט"ז דהרשב"א מיירי בסתם מתנה שכ' וז"ל והטע' דבמתנ' א"ל שיהיו מזומני' דדוקא בעידי הלוואה דאיכא למימר שהעדי' שהזמין כתבו ואתמו ויהבו שטר למלו' והלוה כבר פרע לו ולקח שטרו מידו (ע"ל סי' ל"ט סעיף ה') משא"כ במתנ' מיוחדת דלא שייך לגבות בו ב' פעמי' עכ"ל ואי במתנה שיש בה אחריות הא איכא נמי למיחש שינבה ב' פעמים וכדאיתא בש"ס ונעיב סי' מ"א אלא ודאי מיירי בסתם מתנה ולכך יכולי' העדי' לכתוב לו מזמן שני שאינה אלא להעמיד המתנ' בידו ולא יהא אלא שמע'דין כן בעל פה שנתן לו מתנה זו בזמן פלוני פלוני שהרי היא שלו בזמן פלוני. ואי"כ הדרא קושיא לדוכתא ל"ל טעמא דאלו לא עשו שליחותן וגם אמאי מסיק ואם יש שם עדים אחרי' כו' הלא אפילו העדי' עלמס יכולי' לעשות לו שטר אחר

ק ואפי' יש עדים שבפניהם נכתב השטר מ"מ אפשר לומר שהקנין היה בזמן השטר ושהם קנין לכתיבה עומד שם כתשוב' ר הנ"ח הי' פכ"ג מה' מלוה ולזה בשם הטעור מחסו"ט ס כ"ד בס"ס ל"ט מסכ"ט לדעת בה"ת בשטר ח"ת ת מיומא דרב המנוגה כ"ב דף קמ"א ע"ב א שם במשנה הטביעית ב מהגיות

חידושי רעק"א

סי"ג אא"כ דאיחור בפירוש. כ"ב ובשטר קנין בה"ג לדעת תוס' ניטין ד' י"ח וזהו הדיעה אחד בס"ע אה"ע סי' קכ"ז ס"ק ע' אינו קונה הקרקע עד זמן ההוא ואף אם רולה להקנות מ"ד בשטר הזה אינו קונה מיד אבל לדעת הראב"ד וסייעתו שם קונה מיד:

ביאור הגר"א

(ע"כ): [יח] (ליקוט) מינו כו'. ובהחזיק בה שני חזקה וכמ"ש בב"ב ל"ב ב' והלכת' כו' ועתוס' שם ד"ה והלכת' כו' אבל בלא"ה קי"ל דמנו להוני' לא אחרי' בשטר פסול וכמש"ש בזוזי (ע"כ): [יט] שטר. ב"ב קע"א ב' שטרא דנא אחרנוה ובהבנוה כו' וב"ה למוקדם. בה"מ: (ליקוט) שטר מוקדם כו'. כתו בתאוחר בבי"ב (ע"כ): [כ] אפי' ראו. ב"מ י"ב ב' י"ט א': (ליקוט) אפי' ראו כו'. בתו"ס אייתי ראיה אימתי מעמא כו' וכנ"ל סי' ל"ט ס"ג (ע"כ): [כא] ואע"פ. ב"מ שם: (ליקוט) ואע"פ שלא כו'. שם קע"א ב' והאידנ' דלא בהבי' הכי כו' ועבה"ג (ע"כ): [כב] נד"א. שם קנ"ו ב' וכס' הראשונה בסי' קי"ב ב"א: (ליקוט) נד"א כתוב בהדיא מסוגי' דשם מ"ד ב' והא דפריש שם מעשה המתחרין הכי פריך בשלמי אי אחרי' גיבה יאל דכתוב ב דאקנה. מ"ח ע"ש (ע"כ): [כג] אא"כ כנ"ל: [כד] ואין לאחר. שם קע"ב א' ה'

באר

(ועיין מ"ש הט"ז בזה) : [יז] כבר. דליכ' למיחש בלא ימסק זה דביני ביני דא"כ יפסל שטרו במה שיהי' ריוח כשיעור ב' שיטין בין השטר לאתימת העדים וגם ירא' המקיק' וע"ל סי' מ"ה. סמ"ע : [יח] שנמסר. ולהפוסקים כאביי דעדיו באתומיו זכין בו אף בלא קנין בשנמסר למלו' זכה למפרע מיום שהלו' לו וע' בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ל"ט עכ"ל הש"ך (והט"ז כתב דאף הרא"ש בכתב לפסוק כאביי מ"מ לענין הלב' בטל דעתו בשאר מקומות ועפ"ז נלקו דברי הטור בהרב' מקומות דמוכח דלא קי"ל עדיו באתומיו כו' עכ"ל) :

נתיבות

בו קודם שיעה אחרונה וע"ב : (יז) המאוחרים כשרים . ואינו עורף רק מזמן המאוחר דהוי אחילו מחל לו הסיעבוד עד אותו יום:

משה"א

לכתוב מזמן השני שהיה בקנין בעת ההוא : י) התימת סהדי ואם כתב כן בשיטה אחרונה לכאורה היה נראא דתליא בפלוגתא המבואר בסי' מ"ה סעיף י"ד וט"ו דאם נאמר דמועיל להכשיר השטר אפי' אם לא היה ביום שנכתב כשר אפילו היה בשיטה אחרונ' דאין לומר שמא כתבו בעצמו כדי להכשיר השטר דהא כ' הש"ך בסקי"א דאם כתב עליו קודם שנראא בב"ד כשר ונם אין לחוש שמא ימחקנו דאם ימחק אותו נפסל דחיישינן שמא מחק חובתו . אמנם לדעת האומר דאינו מועיל להכשיר שטר כי אם ביום שנכתב ומדעת הלוה כמבואר בסי' מ"ד פסוק כאן כשהוא בשיטה אחרונה דחיישינן שמא כתב בעצמו כן כדי להכשיר השטר אמנם נראא דאף הש"ך בסקי"א ע"כ כוונתו שיש עדים שבעידין על זמן שני דאלת"ה מאן

קצות

לטעות ואין עדי השטר לפנינו נזה הוי תרי ותרי ומהני תפיס' אבל העדים עצמם נאמנים כמנויים לטעות ואפי' תפס מלו' מפקי' מיניה : ד) לא כ' דאקני עיין בהרב המגיד שהניח בל"ע על הרמב"ם שסתם מאוחרין כשרין ולא התני דלריך דאקני ונרא' לי"ב והוא דהרמ"א כ' בסי' ר"ט בשם י"א דהא דאין מקי' דבלבל"ע היינו בסתם אבל אם פי' לכשיהי' בעולם קני והוא דעת המרדכי פ' מי שמת ובר"פ י"ב דכיון דאין הקנין אלא לכשיהי' בעולם מהני כיון דאז בשעת הקנין בבר בא לעולם ובפי' ר"ע שם הובאנו דלעולם לא מהני קנין בדבלבל"ע אפי' אם התני לכשיהי' בעולם מהא דפריך בפ' מי שמת ואי אמרת אין אדם מקי' דבלבל"ע מאוחרין אמאי כשרין דאקני הוא והא קי"ל מאוחר בד דמטא זמניי' לא טריף וא"כ אין הקנין אל אלא מזמן הבאו' בשטר ואז בבר בא הנכסים לעולם ומוכח דאין לאלק. וע' בתו' פ' יש בכור דף מ"ט וז"ל וא"ת אי הכי מבעבדי דנכסים בקי' מאביו ניחא אבל בנכסים שקנה הוא היכא מבעבד לפדיונו דהא אימת אל החיוב פדיון עצמו בכהניא שמי שעורות בעעם גדול ואו לא אסתבעד נכסים שקי' אח"כ דלא כ' לכהן דאקני וכו' וי"ל דנכסים שקי' אח"כ אל עלייהו שעבוד לענין פדיון ואע"ג דלא כ' דאקני דבל שעמא ושעמ' רכיב עליה חיובא דפדיון הבן וכיון דאסבת ליה כשטר הוי כאלו נכתב אחרי שקי' הקרקעות עכ"ל וביאור הדברים בשאר חוב לא נתחייב רק באותו שעה שקיבל מעות הלוא' או בשע' שאתם בשטר היכא דמחייב עצמו בשטר וכמנואר בסי' מ' ומאותו שעה נתחייב נשעה

(ע"מ ח"א) מה

המשפט

(כ) אפי' המאוחרים פסולים . הטעם שמא המוכר לא ידע שאיתרוהו ואולי יחזור ויקח ממנו ואח"כ יוציא זה שטרו המאוחר ויאחר

ביאורים

מעיד על הזמן שני ומה בכך שהוא כתב על השטר שהלוואה נעשה בסיון אף שנכתב בניסן מ"מ דילמא נעשה בתמוז וא"ש מה שהצריך שיהיה כתוב קודם התימת סהדי דאז כשר לגבות כיון שהעדים שבשטר מעידין עכ זמן שני ולפ"ז צריך להיות קודם שיטה אחרונ' דוקא ודוקא כשנתברר שהוא מוקדם אבל בלאו הכי נאמן במנו : יא) לא כתב דאקני. ובספר קצה"ח כתב דשטר מאוחר לא צריך לדאקני דבמאוחר אין הזמן השיעבוד חל עד הזמן הוי כחיוב אחר שקנה כמ"ש התוס' בבכורות דף מ"ט לענין פדיון הבן ע"ש ולאו כלום הוא דפדיון הבן שאני דבכל יום ויום הוי כציוו חדש מרחמנא משא"כ בשטר מאוחר דהחיוב כבר נעשה מזמן ההלוא' תדע דאם ימות קודם שהגיע הזמן הכתוב בשטר חייבים היורשים לשלם רק ממשעבדי

החושן

שנתחייב ואח"כ הנכסים שקי' אח"כ הוה ליה דאקני אבל העדים עצמם נאמנים כמנויים לטעות ואפי' תפס מלו' מפקי' מיניה : ד) לא כ' דאקני עיין בהרב המגיד שהניח בל"ע על הרמב"ם שסתם מאוחרין כשרין ולא התני דלריך דאקני ונרא' לי"ב והוא דהרמ"א כ' בסי' ר"ט בשם י"א דהא דאין מקי' דבלבל"ע היינו בסתם אבל אם פי' לכשיהי' בעולם קני והוא דעת המרדכי פ' מי שמת ובר"פ י"ב דכיון דאין הקנין אלא לכשיהי' בעולם מהני כיון דאז בשעת הקנין בבר בא לעולם ובפי' ר"ע שם הובאנו דלעולם לא מהני קנין בדבלבל"ע אפי' אם התני לכשיהי' בעולם מהא דפריך בפ' מי שמת ואי אמרת אין אדם מקי' דבלבל"ע מאוחרין אמאי כשרין דאקני הוא והא קי"ל מאוחר בד דמטא זמניי' לא טריף וא"כ אין הקנין אל אלא מזמן הבאו' בשטר ואז בבר בא הנכסים לעולם ומוכח דאין לאלק. וע' בתו' פ' יש בכור דף מ"ט וז"ל וא"ת אי הכי מבעבדי דנכסים שקי' מאביו ניחא אבל בנכסים שקנה הוא היכא מבעבד לפדיונו דהא אימת אל החיוב פדיון עצמו בכהניא שמי שעורות בעעם גדול ואו לא אסתבעד נכסים שקי' אח"כ דלא כ' לכהן דאקני וכו' וי"ל דנכסים שקי' אח"כ אל עלייהו שעבוד לענין פדיון ואע"ג דלא כ' דאקני דבל שעמא ושעמ' רכיב עליה חיובא דפדיון הבן וכיון דאסבת ליה כשטר הוי כאלו נכתב אחרי שקי' הקרקעות עכ"ל וביאור הדברים בשאר חוב לא נתחייב רק באותו שעה שקיבל מעות הלוא' או בשע' שאתם בשטר היכא דמחייב עצמו בשטר וכמנואר בסי' מ' ומאותו שעה נתחייב נשעה

היטב

[יט] דאקני . ז"ל הסמ"ע מקור דין כתיבת דאקנה יתבאר לקמן סי' ק"ד וקי"ב ע"ש דנהבאר דאמן קי"ל גם בדאקנה שהוא ט"ס אם לא שכתוב בשטר האחריות ולא כתוב אחריות דאקנה ע"ש עכ"ל : [כ] ואיחרנוהו דאז ליכא למיחש דאף אם לוה ואח"כ קנה לא יבא לגבות מזה שקנה ומכר דהמע"ה ומזמן השטר אינו. ו' ראי' שהרי כתוב בו בהזמן מאוחר . סמ"ע : [כא] מקח. כ"ל ה"ה שטר מתנ' דזיל בתר טעמא. ב"ך :

חידושים

(כ) אפי' המאוחרים פסולים . הטעם שמא המוכר לא ידע שאיתרוהו ואולי יחזור ויקח ממנו ואח"כ יוציא זה שטרו המאוחר ויאחר

משה"א

בו קודם שיעה אחרונה וע"ב : (יז) המאוחרים כשרים . ואינו עורף רק מזמן המאוחר דהוי אחילו מחל לו הסיעבוד עד אותו יום:

נתיבות

מעיד על הזמן שני ומה בכך שהוא כתב על השטר שהלוואה נעשה בסיון אף שנכתב בניסן מ"מ דילמא נעשה בתמוז וא"ש מה שהצריך שיהיה כתוב קודם התימת סהדי דאז כשר לגבות כיון שהעדים שבשטר מעידין עכ זמן שני ולפ"ז צריך להיות קודם שיטה אחרונ' דוקא ודוקא כשנתברר שהוא מוקדם אבל בלאו הכי נאמן במנו : יא) לא כתב דאקני. ובספר קצה"ח כתב דשטר מאוחר לא צריך לדאקני דבמאוחר אין הזמן השיעבוד חל עד הזמן הוי כחיוב אחר שקנה כמ"ש התוס' בבכורות דף מ"ט לענין פדיון הבן ע"ש ולאו כלום הוא דפדיון הבן שאני דבכל יום ויום הוי כציוו חדש מרחמנא משא"כ בשטר מאוחר דהחיוב כבר נעשה מזמן ההלוא' תדע דאם ימות קודם שהגיע הזמן הכתוב בשטר חייבים היורשים לשלם רק ממשעבדי

כמו

הגמרא כ"ב דף קכ"ז ע"ב ג ברייתא סם דף קע"ח ע"א ד טור כסם בעל העיטור ה גם זה סם כסמו ו וסיים סם °אע"ג דליכא מערבר אמן עיינו ליה ז טור וכן מוכח מסוגיא דגמ' ב"מ דף י"ג ע"ב וכ"כ הכוס והרא"ש כפ"ב דביטין דף י"ז ע"ב בד"ה עד שעת וכו' ח כ"י דאם יש בו קנין מעת הקנין כשתעבדו הנכסים

פתחי תשובה

סק"ד וכס"ם ע"א סק"ה: ד) האיחור בפירוש. בגס"ע דהגר"ע איתר זל"ל כ"ב זל"ל ובשטר קנין כה"ג לדעת תוס' פ"ב דביטין והוא דיעה א' בס"ע הס"ע סי' קכ"ז ס"ט אינו קונה הקרקע עד זמן הכתוב בו ואף אם רצה להקנות מיד אינו קונה בשטר הזה

טורי זהב

ברורה ועפ"ז לדקו דברי הטור בברכה מקומות דתוכח דלא קי"ל עדיו בחתומיו זכין לו: (פעיף ט"ו עד מיבאים ראיה) הסמ"ע הקשה דאף דיבאים ראיה לא ליהני דיוקם לפרעון: קנוניא כמ"ם בפי' מ"א ויו' דכאן אין ריעותא דנפילה כיון שהוא עצמו מצאו ואני תמה עליו בזה דהכי דתיבינו סברא זו בתשו' הרשב"א סי' אלף ל"ה שכ' בתי שנפל לו שטר בחצר ומצאו קודם שבא ליד חבירו דלא איתרע כלל מ"מ הכא לא מיירי מזה דא"כ מהיכי תיתי שלא בא לידו בזמן הכתוב כי הא לא חיישינן לזה אלא היכא דאיתרע בנפילה וקושיא מעיקרא ליתא והדבר זה כתבו התוס' והאחר"י רים פ"ב דביטין ועיקר כוונתם שם לאפוקי מפירש"י דכתב דכי אתיא אשה בגט לחיישרף לקוחות אחרי' לא חייתי רחיה אימת מעי גיטא ליהן ומתילה ה"ה בשאר ש"ם על זה כתב דאינו כן אלא מסתמא לא חיישינן לקדימה אלא היכא דאיתרע בנפילי ואין כו חשש פרעון אלא שיש קנוניא בגונא בקוסם שהלקוחות יודעי שלא נפרע לו בשטר מכר שיש אחריות בנכסים שאין שייך שם פרעון אלא שיש חשש קדימה ע"כ לריך להביא ראיה בזה שאין מוקדם אבל בעלמא לא חיישינן וזהו

ביאור הגר"א

ידעיהו כו' וכתב"ל סי"ע (ע"כ): [כה] הא"כ כתב. שם גבי שע"ת: (ליקוט) הא"כ כו'. כמ"ש בסע"ח שם בגמ' (ע"כ): [כו] וי"ל כו'. דקי"ל יד בעה"ש על התחלוקה רק להחזוקי שהרי בפסולין לא מחזקינן לכן דוקא בקנייה אבל לא מקנה לא אפי' ליכא מערער. בה"ת: (ליקוט) ויש מי כו'. כיון שיש בו ריעותא וכמ"ש בפ' הכותב מרגיע שטר אפומיה ופי' הגאונים דלא גבי אלא בשבועה (ע"כ): [כז] (ליקוט) ודוקא כו'. דבכה"ג אפי' אמנה יכול לטעון כמ"ש בר"ש מ"ז אע"ג דאין הערים נאמנים ע"ז אפי' אין כמ"י יוצא מתקוס אחר כמ"ש בכתובות י"ט א' כ"ש בה"ג הערים נאמנים ע"ז לר"ש כמ"ש בכ"ח ועכה"ג וכ"כ בע"ה וכ"דלהכי מכתרי' דלא לפסול הערים ומעמידים אותן על חזקתן משא"כ בכה"ג (ע"כ): [כח] (ליקוט) כל שטר

שטרא בתשרי והדר זבין ללוקח שני בחייר וכתב ליה בחייר כי אתא ב"ח טריף מלוקח ראשון שזמנו מחוסר שלא כדין טריף ותו חיכא טעמא דכי לוה בניסן וזבין בחייר ולוה עוד בסיון וכתב לתרווייהו דחקני הסתא אי עבדי' האי שטרא מאוחר וכתב ביה דזבין הסדה בתמוז אתו הכהו תרי מלוין ויחלוקו הסדה שלא כדין שהרי הכל הוא לראשון כיון דזבינה בחייר מקמיה דלוה עוד בסיון עכ"ל ודבריו תמוהין מאד דמ"ם ועוד איכא טעמא רבה כו' ליתא אפי' טעמא כל דהו דכי בשביל שיש הפסד ללוקח בחיחור הסט' יפסיד הלוקח שטרו הלא יאמר הלוקח מה לכם לפסידא דילי אנא ניחא לי בהפסדה ובקיום השטר. ובכל דוכתא לא פסלינן לשטרא אלא כשיש בו ריוח לבעל השטר אבל לא כשמגרע כח בעל השטר. גם מ"ם ותו איכא טעמא כו' לפע"ד נ"כ דלאו טעמא הוא כלל דהא כיון שאפשר שלקחו הלוקח וחזר ומכרו למוכר וחזר ולקחו ממנו פעם שנית כדאמרי' הדרית זבנית מינך ח"כ איהשטר המאוח' ראיה אחז דוק' קנהו ופשיט' שיכול המלו' ראשון לטעון שקנהו ג"כ קודם לכזוזה השטר המאוחר הוא על קניה אחרת מאי אמרת מאן ליתא לן דקנהו מזמן הראשון הא אמתא נמי יוכל הלוקח לכבוש השטר מכירה ומאן ליתא לן דקנהו מזמן הראשון ועוד יש לפתור טעם זה בדרכים אחרי' ודוק. ותימה גדולה על הב"ח איך בדבה מלבו טעמים שלא הוזכרו בש"ם ובשום פוסק דבש"ם ובכל הפוסקי' לא קאמרינן אלא טעמא משום דילמא הדר זבין מוכר מיניה כו' משמע להדיא דברשות המוכר שטרי מקח מאוחרים כשרים דהא כיון דידע המוכר דשטרו מאוחר לא זבין ליה מיניה עד דהדר ליה שטרא. ולפי טעמיה של הב"ח אפי' ברשות המוכר ה"ל להיות פסולים אלא ודחי כדפי' וזה ברור: (ל) פסולים. נ"ל דאם הודיעו למוכר שאחרו השטר מכר כשרי' ולפ"ז משתמא כשרים עד שיתברר שלא הודיעו ודוק: (לא) אין לאחר שום שטר לכתחלה. אם לא שא"ח בעין אחר כדלקמן סעיף י"ט וך' ואחר דוכתי דאז הוי כדיעבד: (לב) דאי אמר אשתבע לי כו'. משמע דר"ל שטוען אשתבע לי שאינו מוקדם וכן פי' הסמ"ע והב"ח. וקשה לי על המחבר א"כ למה ישבע בשלמא על הטור לק"מ דלטעמיה אזיל דכ' בס"ו שמסקנת הרא"ש בשטו"ח המוקדמים פסולי' אפי' לגבות מבני חרי ואפשר שגם בעל העיטור סובר כן אבל על המחבר קשה דהא פסק בשתם לעיל סעיף ז' דנובה מבני חרי. ודוחק לומר דהמחבר מפרשו לענין לקוחות. ועוד דא"כ ל"ל דאמר אשתבע לי הא בלא"ה צריך ליישבע נגד הלקוחות דקיי"ל טעיגן לזוקא ונראה דמיירי שטוען שהעדים הקדימו בכוונה ופסולים שאתמו שקר וכן משמע בדברי בעל העיטור שהביא הבעל התרומות סוף שער כ"ו וז"ל אבל לפסול את השטר אחר שנתקיים ולאחזוקי שהדי בפסולים לא מאחזקינן ומשתברא דאי אמר לשתבע לי משתבע ליה אבל לא נתקיים השטר על בעל השטר להביא ראיה ואמרינן ליה קיים שטרך ואות לדינא עכ"ל וכן משמע בבעל העיטור עצמו דף ד' ע"א ע"ש: (לג) אשתבע לי. שאינו מוקדם אע"פ שאינו טוען אשתבע לי דלא פרעתיך חייב ויישבע דאע"ג דבטוען אמנה אז כתבתי לגות ולא לויתי אין צריך ליישבע וכדלקמן סי' פ"ב סעיף י' הכא כיון דזמנו בשבת איכא ריעותא. דמוקדם וצריך ליישבע וכ"כ הסמ"ע ס"ק כ"ה והב"ח ומשמע דאי אשתבע לי אינו מוקדם דלא גרע מאמנה וכתבתי לגות ולא לויתי. ואין להקשות ממ"ש אי טוען שפרעו יישבע לי בלא"ה צריך ליישבע לו שלא פרעו ואי אין טוען שפרעו יפלס לו י"ל דטוען שפרעו אלא שאינו רוצה לומר ליישבע לי דלא פרעתיו אחזר אבל זה יודע שלא יישבע שאינו מוקדם אז"כ אמרי' דאפי' טוען לא אשתבע לי שהלוה לי לא מישבע בשטר כסר כדלקמן ספ"ב סעיף י' דלא מישבעינן אלא בפרעתי כיון דשטר לפרעון הוא עומד לכך טעין ליישבע לי דלאו מוקדם הוא וע"ז צריך ליישבע לו כיון דזמנו בשבת ואיכא ריעותא דמוקדם לפנינו וכמ"ש: כל שטר כו' שנמסר כו'. כ"כ הטור. והקשה הסמ"ע ושאר אחרונים דהא הטור ס"ל לעיל ס"ס ל"ט כאחבי דעדיו בחתומיו זכין לו והב"ח כ' בסי' ל"ט סי"ו וסכ"ד ובסי' זה סעיף י' דאפי' לאחבי דעדיו בחתומיו זכין לו היינו דוקא כשהלוה מלוה שיעמוד השטר בידם בשביל המלוה אז בשתם אבל כאן דאיתרע בנפילה חיישינן דילמא אמר לעדים שיתנוהו לידו של לוה דהשתא לא זכה בו למפרע כו' עכ"ל ודבריו תמוהין דהא מוכח להדיא בש"ם פ' שניים אוחזין בכמה דוכתי דאפי' אומר בפי' שיתנוהו לידו של לוה אמר אחבי עדיו בחתומיו זכין לו אדא מתרץ (בדף י"ג ע"א) מתני' דכותבי' שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו אפי' בשטרי דלאו אקנייתא ומשום עדיו בחתומיו זכין לו כותבי' שטר ללוה כו' משמע שמוסרים השטר ליד הלוה ועוד דא"כ מאי פריך לאחבי מהך דמצא ניעו כשיש וכ' נמלך עליהם מאי הוי והא אמרת עדיו בחתומיו זכין לו וכן בתר הכי פריך לאחבי ממתני' דקתני מצא שטרי חוב כו' ומתרץ אחבי ה"ט דאיישינן לפרעון ולקנוניא ולשמואל דאמר לא איישינן לפרעון ולקנוניא כו' שמואל מוקי למתני בשאין חייב מודה כו' ואם איתא הא מעיקרא לק"מ דבמתני' כיון דנפל איישינן דילמא אמר לעדים שיתנוהו לידו של לוה ולא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו וכן נבי שובר מצאי אחבי (דף כ' ע"א) שובר בזמנו טורף ועדיו בחתומיו זכין לו והא התם איתרע בנפילה והכי מוכח נמי ממ"ש התוס' והרא"ש נבי אוקימתא דר' אבא בר ממל דהיינו דלא כאחבי כו' ע"ש והכי מוכח נמי להדיא ממ"ש הכ"י בשם הרנב"ר ומביאו הב"י וד"מ ומשמ"ע לעיל סי' ל"ט ס"ק ל"ט דלאחבי בכל ענין עדיו בחתומיו זכין לו. וכדי שלא נשוי להב"ח טועה כל כך לומר שהוא נגד כל הנך סוגיות ופוסקים לריכים אנו לישב דבריו בדוחק דודאי לאחבי בכל ענין עדיו בחתומיו זכין לו רק דהטור הכריע מסברתו ופסק בנפילה דלא כאחבי כך נ"ל כוונת הב"ח אע"פ שפשט לשונו לא משמע כן ע"ש. ועוד אפשר לישב דבריו בדרכים אחרי' דחוקים. אבל אין דבריו נ"ל דאין התחלת קושיא זו שנכוכו בה האחרוני' מ"ש הטור כאן וכל שטר הבא לפנינו כו' והלא הטור פסק לעיל ס"ס ל"ט עדיו בחתומיו זכין לו והוא בשוס לב עוד מאי מהני ראיה שבא לידו מזמן הכתוב בו הא אכתי איכא למיחש לפרעון ולקנוניא כדלקמן סי' ס"ה ואע"פ שבשמ"ע ס"ק כ"ו הרגיש קלת בזה ותירץ דשאני הכא כיון דהמלוה בעצמו מצאו וכ"כ לקמן סי' ס"ה ס"ק מ' אין דבריו נ"ל דהא דין זה לקוח מהתו' והרא"ש פ"ב דביטין וכדאיתא בב"י ושם כתבו בהדיא שמצאו אחר ועוד דהיכא דהמלוה מצאו בעצמו א"ל להביא ראיה כלל וכמ"ש הרשב"א בתשו' והמחבר לקמן סי' ס"ה ס"ב ע"ש ודוחק לומר דהרשב"א והמחבר מיירי שם דאין חוששים לפרעון אבל צריך להביא ראיה על המסירה וגם בתשו' רשב"א נופה לא משמע כן דמשייס שם בתשו' הרי זה כמי שנפל לו שטר בחצר חברו ומצאו קודם שבא ליד אחר שאין חוששים לו דלא איתרע שטר אלא כשגולד לו ספק ביד אחר עכ"ל. אבל המעיין בהרא"ש פ"ב דביטין יראה שעיקר הפלפול שם קאי אביטין והמעיין שם בהרא"ש יראה לעיניו שדברי הטור מועתקים מדברי הרא"ש לשם. וא"כ שטר דנקט הטור כאן דומיא דגט קאמר דליכא למיחש ביה לפרעון ולקנוניא וכן לא שייך ביה לומר עדיו בחתומיו זכין לו וכדמוכח להדיא בש"ם פ' שניים אוחזין דף י"ט ע"א דגבי גט וכה"ג שהוא שטר של חובה לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו וכ"כ

מאוחרים (ל) [כב] פסולים [כג] אלא אם כן (כד) ד] האיחור בפירוש: (הס"ך גורס כאן הג"ה דלעיל (לא) אין לאחר שום שטר [כג] לכתחלה וכו'):

יד ג שטר שזמנו כתוב בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא וכשר כג ואין חוששין שמא מוקדם הוא כד ובאחר בשבת או בי"א בתשרי נכתב אלא מעמידין השטר על חזקתו שהדבר ידוע שאין כותבין בשבת ולא ביום"כ ולפיכך איחרוהו ה [כו] ויש מי שאומר כה (לב) (כז) ראי [כר] אמר (לג) אשתבע לי חייב לישבע [כז] ה ודוקא בשטר מקויים יג) אבל אם אינו מקויים על בע"ה להביא ו ראיה:

טו [כח] יד) ז ה) כל שטר הבא לפנינו כו אנו תולים שנמסר [כה] בזמן הכתוב בו חוץ מהיכא דאיתרע כגון שנפל דכיון דאתייליד ביה ריעותא אינו יכול לגבות בו כז (כב) עד שיביא [כו] ראיה שבא לידו מזמן הכתוב בו כח ח אם אין בו [כז] קנין:

אם

לריך לי' זה והדין זה ביאור וכתבתיהו בפריסה ע"ש: כז עד שיביא ראיה שבא לידו וכו' והא דמהני ראיה שבא לידו מזמן הכתוב בו ולא חיישי' שמא פרעו כמ"ש בסי' מ"ח ס"ד בשטר שנאבד דשאני התם דאין השטר בידו שנאבד אז שהוא ביד אחר שמלאו משא"כ כאן דהמלוה בעצמו מצאו וע"ל סי' ס"ה סקל"ט מ"ש מזה: כח אם אין בו קנין כבר כתבאר זה כמה פעמים דבשקנו מידו אפילו לא נכתב ונמסר השטר עד זמן מרובה טורף מזמן הקנין יגם איכא כמה דעות דבשטר אקנייתא

ולפ"ז משתמא כשרים עד שיתברר שלא הודיעו ודוק: (לא) אין לאחר שום שטר לכתחלה. אם לא שא"ח בעין אחר כדלקמן סעיף י"ט וך' ואחר דוכתי דאז הוי כדיעבד: (לב) דאי אמר אשתבע לי כו'. משמע דר"ל שטוען אשתבע לי שאינו מוקדם וכן פי' הסמ"ע והב"ח. וקשה לי על המחבר א"כ למה ישבע בשלמא על הטור לק"מ דלטעמיה אזיל דכ' בס"ו שמסקנת הרא"ש בשטו"ח המוקדמים פסולי' אפי' לגבות מבני חרי ואפשר שגם בעל העיטור סובר כן אבל על המחבר קשה דהא פסק בשתם לעיל סעיף ז' דנובה מבני חרי. ודוחק לומר דהמחבר מפרשו לענין לקוחות. ועוד דא"כ ל"ל דאמר אשתבע לי הא בלא"ה צריך ליישבע נגד הלקוחות דקיי"ל טעיגן לזוקא ונראה דמיירי שטוען שהעדים הקדימו בכוונה ופסולים שאתמו שקר וכן משמע בדברי בעל העיטור שהביא הבעל התרומות סוף שער כ"ו וז"ל אבל לפסול את השטר אחר שנתקיים ולאחזוקי שהדי בפסולים לא מאחזקינן ומשתברא דאי אמר לשתבע לי משתבע ליה אבל לא נתקיים השטר על בעל השטר להביא ראיה ואמרינן ליה קיים שטרך ואות לדינא עכ"ל וכן משמע בבעל העיטור עצמו דף ד' ע"א ע"ש: (לג) אשתבע לי. שאינו מוקדם אע"פ שאינו טוען אשתבע לי דלא פרעתיך חייב ויישבע דאע"ג דבטוען אמנה אז כתבתי לגות ולא לויתי אין צריך ליישבע וכדלקמן סי' פ"ב סעיף י' הכא כיון דזמנו בשבת איכא ריעותא. דמוקדם וצריך ליישבע וכ"כ הסמ"ע ס"ק כ"ה והב"ח ומשמע דאי אשתבע לי אינו מוקדם דלא גרע מאמנה וכתבתי לגות ולא לויתי. ואין להקשות ממ"ש אי טוען שפרעו יישבע לי בלא"ה צריך ליישבע לו שלא פרעו ואי אין טוען שפרעו יפלס לו י"ל דטוען שפרעו אלא שאינו רוצה לומר ליישבע לי דלא פרעתיו אחזר אבל זה יודע שלא יישבע שאינו מוקדם אז"כ אמרי' דאפי' טוען לא אשתבע לי שהלוה לי לא מישבע בשטר כסר כדלקמן ספ"ב סעיף י' דלא מישבעינן אלא בפרעתי כיון דשטר לפרעון הוא עומד לכך טעין ליישבע לי דלאו מוקדם הוא וע"ז צריך ליישבע לו כיון דזמנו בשבת ואיכא ריעותא דמוקדם לפנינו וכמ"ש: כל שטר כו' שנמסר כו'. כ"כ הטור. והקשה הסמ"ע ושאר אחרונים דהא הטור ס"ל לעיל ס"ס ל"ט כאחבי דעדיו בחתומיו זכין לו והב"ח כ' בסי' ל"ט סי"ו וסכ"ד ובסי' זה סעיף י' דאפי' לאחבי דעדיו בחתומיו זכין לו היינו דוקא כשהלוה מלוה אז בשתם אבל כאן דאיתרע בנפילה חיישינן דילמא אמר לעדים שיתנוהו לידו של לוה דהשתא לא זכה בו למפרע כו' עכ"ל ודבריו תמוהין דהא מוכח להדיא בש"ם פ' שניים אוחזין בכמה דוכתי דאפי' אומר בפי' שיתנוהו לידו של לוה אמר אחבי עדיו בחתומיו זכין לו אדא מתרץ (בדף י"ג ע"א) מתני' דכותבי' שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו אפי' בשטרי דלאו אקנייתא ומשום עדיו בחתומיו זכין לו כותבי' שטר ללוה כו' משמע שמוסרים השטר ליד הלוה ועוד דא"כ מאי פריך לאחבי מהך דמצא ניעו כשיש וכ' נמלך עליהם מאי הוי והא אמרת עדיו בחתומיו זכין לו וכן בתר הכי פריך לאחבי ממתני' דקתני מצא שטרי חוב כו' ומתרץ אחבי ה"ט דאיישינן לפרעון ולקנוניא ולשמואל דאמר לא איישינן לפרעון ולקנוניא כו' שמואל מוקי למתני בשאין חייב מודה כו' ואם איתא הא מעיקרא לק"מ דבמתני' כיון דנפל איישינן דילמא אמר לעדים שיתנוהו לידו של לוה ולא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו והא התם איתרע בנפילה והכי מוכח נמי ממ"ש התוס' והרא"ש נבי אוקימתא דר' אבא בר ממל דהיינו דלא כאחבי כו' ע"ש והכי מוכח נמי להדיא ממ"ש הכ"י בשם הרנב"ר ומביאו הב"י וד"מ ומשמ"ע לעיל סי' ל"ט ס"ק ל"ט דלאחבי בכל ענין עדיו בחתומיו זכין לו. וכדי שלא נשוי להב"ח טועה כל כך לומר שהוא נגד כל הנך סוגיות ופוסקים לריכים אנו לישב דבריו בדוחק דודאי לאחבי בכל ענין עדיו בחתומיו זכין לו רק דהטור הכריע מסברתו ופסק בנפילה דלא כאחבי כך נ"ל כוונת הב"ח אע"פ שפשט לשונו לא משמע כן ע"ש. ועוד אפשר לישב דבריו בדרכים אחרי' דחוקים. אבל אין דבריו נ"ל דאין התחלת קושיא זו שנכוכו בה האחרוני' מ"ש הטור כאן וכל שטר הבא לפנינו כו' והלא הטור פסק לעיל ס"ס ל"ט עדיו בחתומיו זכין לו והוא בשוס לב עוד מאי מהני ראיה שבא לידו מזמן הכתוב בו הא אכתי איכא למיחש לפרעון ולקנוניא כדלקמן סי' ס"ה ואע"פ שבשמ"ע ס"ק כ"ו הרגיש קלת בזה ותירץ דשאני הכא כיון דהמלוה בעצמו מצאו וכ"כ לקמן סי' ס"ה ס"ק מ' אין דבריו נ"ל דהא דין זה לקוח מהתו' והרא"ש פ"ב דביטין וכדאיתא בב"י ושם כתבו בהדיא שמצאו אחר ועוד דהיכא דהמלוה מצאו בעצמו א"ל להביא ראיה כלל וכמ"ש הרשב"א בתשו' והמחבר לקמן סי' ס"ה ס"ב ע"ש ודוחק לומר דהרשב"א והמחבר מיירי שם דאין חוששים לפרעון אבל צריך להביא ראיה על המסירה וגם בתשו' רשב"א נופה לא משמע כן דמשייס שם בתשו' הרי זה כמי שנפל לו שטר בחצר חברו ומצאו קודם שבא ליד אחר שאין חוששים לו דלא איתרע שטר אלא כשגולד לו ספק ביד אחר עכ"ל. אבל המעיין בהרא"ש פ"ב דביטין יראה שעיקר הפלפול שם קאי אביטין והמעיין שם בהרא"ש יראה לעיניו שדברי הטור מועתקים מדברי הרא"ש לשם. וא"כ שטר דנקט הטור כאן דומיא דגט קאמר דליכא למיחש ביה לפרעון ולקנוניא וכן לא שייך ביה לומר עדיו בחתומיו זכין לו וכדמוכח להדיא בש"ם פ' שניים אוחזין דף י"ט ע"א דגבי גט וכה"ג שהוא שטר של חובה לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו וכ"כ

באר

[כב] פסולים. כתב הש"ך כ"ל דאם הודיעו למוכר שאחרו השטר מכר כשר ולפ"ז משתמא כשר עד שיתברר שלא הודיעו עכ"ל: [כג] לכתחלה. אם לא שא"ח בענין אחר כמ"ש בסי"ט וס"כ ושאר דוכתי דאז הוי כדיעבד. ש"ך: [כד] אמר. אבל הב"ד אין טוענין עצורו שישבע וקמ"ל בזה דאף דאין משביעין המלוה אלא כשטוען שלא פרעו משום דכל שטר מומר להפרע אבל בטענת מזוייף או אמנה או שיש בו רבית לא כמ"ש בסי' פ"ב ס"י מ"מ בטענת מוקדם משביעינן ליה דהא ע"כ השטר לאו בזמנו נכתב בשבת עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ומשמע דאי איכא ריעותא לפנינו א"י להשביעו שאינו מוקדם דלא גרע מאם כתבתי לגות ולא לויתי או אמנה. וא"ל ממ"כ אי טוען שישבע לו שלא פרעו הא בלא"ה צריך ליישבע לו כן ואי לא פרעו יכלס לו י"ל דטוען שפרעו אלא שאינו רוצ' שישבע על כך שמוכר אותו שיורה לפנינו שום היתר על שבועה זו אבל זה יודע שלא ישבע שאינו מוקדם אז"כ מיירי שאומר לא לויתי דבשטר לא משביעינן ליה כנ"ל לכך טען דמוקדם הוא וע"ז צריך ליישבע כיון דאיכ' ריעותא אלא שקפ' על המחבר

נתיבות

משה"כ מזרתי ולקחתי ממך ולפ"ז אם הודיעו למוכר שאחרוהו כשר ש"ך: (כא) דאי אמר אשתבע לי. אבל אי לא טען לא טעני' ליה

משה"א

לא לטריף עד הזמן רק דהוי כהתנה שלא יטרוף ממשעבדי עד הזמן אבל גוף החיוב לא נתחדש וזה פשוט: יב) אבל בשטרי מקח וממכר עש"ך סקכ"ח וז"ל נ"ל דה"ה לשטר מתנה וכו' ואף דשטר מתנה מסתמא אין בו אחריות ואינו רק לראיה להעמיד השדה בידו ונגד טענת להד"מ פסק המחבר לעיל סעיף ז' דכשר אפילו במוקדם מ"מ נ"מ באופן שאם אחרוהו בכוונה שהעדים פסולים וגם נ"מ שאם שטר מקנה הוא כיון שחז"ל פסלו להאי שטרא הוי חספא בעלמא ופסול לקנות בו השדה וכ"כ התוס' בביטין דף י' בד"ה חספא דקענין ערכאות אף דמהני ג"כ לענין להד"מ מ"מ לא מהני לקנות בו ול"ד לשטר שיכול להזדייף

קצות

כתו שאין כותבין דאקני בלא דעת הלו' למ"ד דאקני לאו ט"ס: ה) כל שטר הקשו בסמ"ע ובאחרונים על הטור דהא ס"ל עכז"ל. והב"ח כ' בזה דאפי' עכז"ל הייגו דוקא בשהלו' מלוה שיעמוד השטר בידם בשביל המלו' אז בשתם אבל בפירוש שיתנו בידו לא שייך עכז"ל ואיכא דאיתרע בנפילי' חייש' לכך ובכ"ך הביג דא"כ מאי פריך בש"ס לאחבי ממתני' דמלא שט"ח דהא בנפילי' חיישי' שאמר שיתנו לידו

היטב

דהא פסק לעיל ס"ז דגוב' מבני חרי אם כן למה ישבע ודוחק לומר דמפרשו לענין לקוחות אם כן ל"ל דטען אשתבע לי הא בלא"ה צריך ליישבע נגד הלקוחות ונראה דמיירי שטוען שהעדים הקדימו בכוונה ופסולים שהתמו שקר עכ"ל: [כה] בזמן. כ"כ הטור ג"כ וזה אתי שפיר להפוסקים דאין עדיו בחתומיו זכין לו כמ"ש בסי' ל"ט דאין בפירוש שיתנו בידו לא שייך עכז"ל ואיכא דאיתרע בנפילי' חיישי' לכך ובכ"ך הביג דא"כ מאי פריך בש"ס לאחבי ממתני' דמלא שט"ח דהא בנפילי' חיישי' שאמר שיתנו לידו

המשפט

חידושים

להאי לפי' בטוען לא לויתי ש"ך: (כב) עד שיביא ראיה מיירי בשטר דליכא למיחש לפרעון אבל בשהמלוה בעצמו מצאו א"ל להביא

ביאורים

דשם כיון דא"א לבוא לידי ריעותא דהא צריך ע"מ לא פסלוהו חז"ל לענין שטר מקנה אבל שטר שיכול לבוא לידי ריעותא פסלוהו רבנן והוי חספא בעלמא ואין בו תורת שטר לקנות בו רק דהעדאת עדים הוא לענין להד"מ אבל אין בו דין שטר ולא מהני לקנות בו ובזה אפשר לומר בהא שכ' המחבר בטוען אשתבע לי בסעיף י"ד דמיירי בשטר חיוב או שטר מתנה שטוען אשתבע לי שאינו מוקדם ולא נקנה בהשטר: יג) אבל אם אינו מקויים על בעל השטר להביא ראיה והוא תמוה דבאינו מקויים אפי' ליכא ריעותא בשטר נאמן לטעון כל הטענות במנו דמזוייף וכן הקשה התומים: יד) כל שטר. עיין סמ"ע וש"ך

החושן

ולק"מ דודאי אבאי דס"ל שם מיקרי וכ' לא אמרי' א"כ ליכא למיחש בנפילי' שמא אמר הלו' תנו לידי דא"כ היאך היו עדים רשאין לכתו' וניחוש שמא כ' ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי אבל הטור אף דפסק כאחבי דאמר עכז"ל אבל בחיקרי וכ' ספיר ס"ל כרב אשי דבנפילי' חיישי' לחיקרי וכ' חיישי' שמא אמר

אקניית' אפילו למאן דמלריך כתיבה לא בעינן שיבא לידו כלל : כט אבל יכתב ביום ונחתם בלילה כו' *ז"ל ד"מ ר"ם י"ט אמרי' בפ"ב דגיטין מעשה ב"ד נכתב ביום ונחתם בלילה דמשעת גמר דין נשתעבד ולא מיקרי מוקדם עכ"ל : ל אפילו לא חתמו אלא לזמן מרובה כסר ע"ל ר"ם ל"ט דכתב המחבר ז"ל ואם יש עדים שקנו מיניה אפילו אי לא נכתב נוכה ממשעבדי עכ"ל והוא מדברי ב"ת סכ"כ בשער כ"ו בשם תשובות הרי"קוב"י וד"מ הביאו שם ומעשה שהקנין יש לו קול וטורף בו אפילו בלא כתיבת השטר וכ"כ הרמב"ם והראב"ד והמרדכי ע"ם ולפי זה ל"ל דמ"ם כאן אפילו לא חתמו אלא לזמן מרובה אינו ר"ל דצריכין לכתוב ולחתום אלא איירי בחס המלוה חפץ שיכתבו שמא ישתכח העדות או שירחקו העדים גדול שאז יכתבו זמן הקנין וכמ"ש בסי' ל"ע ס"ה כתבתי דרך אחר ביאור דברי הטור והרא"ש גם כתביהו בקצרה לעיל בשמ"ע ר"ם ל"ע והוא דיש חילוק בין שאם הם עידי הקנין לפנינו ושומעין מהם שזוכרין זמן הקנין אז אמרינן כיון דזיכה לו המוכר בעין יפה בקנין משתמא אפקי קלא משעה ראשונה ומ"ה אף אם לא נכתב השטר לפנינו דים לחוש דהעדי' עלמן לא שמו לבם לזמן הקנין ושכחוהו ולא מפקי קלא דבכזה אינו טורף אא"כ יש שטר לפנינו כתוב בו זמן הקנין דאז ע"י השטר אנו רואין דלא נשכח מהעדי' זמן הקנין ואף שנכתב אחר הקנין זמן מרובה מ"מ הרי רואינו שלא שכחוהו מ"ה טורף מזמן הקנין וע"ם שכתבתי שבזה מיושב כמה עניינים ובו נתיישב נ"כ דל"ת דברי המחבר אהדדי ע"ם ודו"ק : לא דוקא בשטרי הלואה כו' הטעם דבהלואה המעות משועבדים מאותו זמן שנתנם כיון שעשוקין באותו ענין : לב אבל בשטרי חיוב שהוא מתחייב בקנין כו' שם שייס בטעמו ז"ל דבמה יתחייב ביום ואע"ג דאיכא קלא במילי ודאי לא משתעבד ע"ל . ונלע"ד דחיובו בקנין דומיא דחיובא בשטר קאמר וכמו דבחיובו בשטר מיירי דלא כתבו לו השטר עד הלילה כן חיובו בקנין מיירי דאינו קונה לו בקנין עד הלילה וביום מתעסק בהסכמתו ובחיובו בדברי' ונומר החיוב בלילה בשטר או בקנין אבל אי קנו ליה בק"ם על חיובו ביום ודאי משתעבד ליה בקנינו מאותו שעה לדעת הרי"ף והרמב"ם וסייעתו הנ"ל אפילו בלא שטר כלל ולהרא"ם אם יכתוב אחר כך בלילה משועבד למפרע מזמן הקנין וכמ"ש בדרישה באורכה ומ"ם אע"ג דאיכא קלא ר"ל כיון דעשוקין באותו ענין המה אפקי לקלא ודו"ק : לג סומכין זמן הכתיבה כו' כן הוא הגירסא נ"כ בספרי הטור שבידינו ברישא ובסיפא סומכים הכתיבה ומריכין לפרש דבל' סומכין דקאמר ר"ל סמך בעלמא כדרך הטפל הנסמך להעיקר אבל קשה על מ"ש בסיפא שסומכין הכתיבה לאותו יום שחותמין ומשמע בכל ענין אף שהכתיב' והחתימה היו ביום א' ולמה קאמר שם שהכתיבה היה סמך ושפל בעלמא ולא עיקר כמו החתימה כיון דהיה ביום א' גם במה הוא ניכר שהוא טפל כיון דקאמר שכותבין שקנינו מפלוני וכתבנו ביום פ' ומריכין להניה ולכתוב לו סומכין הקנין וכיון דצריכים להניה יותר נראה להניה ברישא סומכים הקנין לאותו יום כו' וכמ"ש בפרישה ולגירסא זו יהיה פי' סמיכה כפשוטו וכ"כ במ"מ ור"ל שמפרשים בשטר שהקנין דוקא נעשה באותו יום ולא הכתיב' וכשכותבים יום שעומדים לו סומכין הכתיבה אצל אותו יום ולא הקנין לא מיפסל בהכי ב"י ד"מ ע"ו וע"ש שהביא הרבה דעות בזה שחולקים וס"ל דהשטר סיים שם וכתב ז"ל לא מחזי כסיקרא אפילו אם אינו מוכרים לפנינו ומעיקר מקומה היא בסמוך בסוף סעיף כ' אמ"ם שם ז"ל כשכותבין מקום הכתיבה כותבין כך אמר לנו (ור"ל אמר לנו בל' הודאה או התחייב נפשו בקנין וכמ"ש בבבא שאחר זו) פלוני וכתבנו במקום פ' כו' ע"ז קאי ההג"ה ללמדינו דאפי' לא כ"כ בפי' אלא כ' במקום פ' קנינו מפלוני והקנין לא היה באותו מקום פלוני אפ"ה לא מיחזי כסיקר' אלא מפרשינ' דמ"ם קנינו מפלוני כאלו כ' וקנינו בוי"ן ור"ל במקו' פלוני כתבנוהו ונם קנינו מפלוני קודם לכן ואינו מבקש לו' שבאותו מקו' קנו ממנו וז"ש ריי"ו ואפי' נמסר במקום אחר ר"ל נמסר הערות בל' הודאה או בקנין דמסתמא אכתיבה לאחוד משמע ר"ל מ"ם סתמא במקום פלוני לא קאי אלא אכתיבה ומור"ם כתבו כאן משום דמדין מקום נלמד לדין זמן כנון אם כתבו ביום פלוני ודו"ק . ואף שבד"מ נ"כ כתוב דברי הרי"ו אהאי דינא דכותבין יום הכתיבה ולא יוס הקנין כו' ע"ם מ"מ נראה כמ"ם : לו לא מחזי כסיקרא *וז"ל הר"ן פרק הזורק דאם אחרו השטר וכתבוהו לא חיישינן שמא לא היה באותו זמן באותו העיר שכתבו בו השטר דלספק מחזי בסיקרא לא חיישינן ד"מ י"ז : לז ולפיכך נכתב מתחלת חשון ואפילו נכתב בשטר שאחרוהו או שנכתב בו דאקני אפ"ה מחזי כסיקרא כמ"ם מור"ם לעיל בסמוך ס"ס י"ב ע"ם דאל"כ פסיטא דלא יעשהו מאוחר מחשש שנתבאר שם בסי"ב וק"ל : לח בשלים הראשון כו' וליכא למיחש דינבה בו מתחלת השלים דהמע"ה וק"ל : לט אז יכתבו המקום שנעשה בו הקנין מלשון זה משמע דמ"ל דאין כותבין בזה אלא מקום הקנין לאחר ועפ"ר שם כתבתי דהרבה גאונים

ט אם נכתב בלילה ונחתם ביום שלאחריו כשר שהיום הולך אחר הלילה כט אבל (לד) נכתב ביום (כג) ונחתם בלילה [כח] פסול י בר"א כשאין עסוקים באותו ענין אבל עסוקים באותו ענין כשר כ ודוקא שלא לקח מיד בקנין אבל לקח מיד בקנין [כט] ל (לה) אפי' לא חתמו אלא לזמן [כט] מרובה כשר לפיכך עדים שראו הקנין ואיחרו לכתבו עד אחר זמן אם זוכרים לזמן הקנין ל יכתבו הזמן מאותו היום ואם לאו יכתבו מיום הכתיבה :

יז (לו) מ יש מי [ל] שאומר דהא דאמרי' דעסוקין באותו ענין כשר היינו לא דוקא ג בשטרי הלואה לב טו) אבל בשטרי [לא] חיוב [ל] (לז) שהוא מתחייב (כד) בקנין או בשטר פ לא :

יח [לא] נ כשכותבין יום שקנו בו לג (לח) סומכים זמן [לב] הכתיב' לאותו יום וכותבין קנינו מפלו' ביום פ' וכתבנו ומסרנו ליד פלוני וכשכותבים יום שעומדים בו סומכים הכתיבה לאותו יום שחותמים וכותבים קנינו מפלו' וכתבנו וחתמנו ביום פלוני ומסרנו לפ' לד ואי לא פ מיחזי [לג] כשיקרא לה [לג] (לט) (כה) [לד] (מיהו אם כתבו סתמא במקום פלוני קנינו מפלוני לו [לה] לא מיחזי כסיקרא) (רבינו ירוחם נ"ד ח"ב והוא טור מבעה"ת) :

יט ל אם אינם זוכרים ליום הקנין (מ) לא יאמרו ברור לנו שקנינו ממנו בתשרי ואין אנו יודעים בכמה טז) לז [לו] ולפיכך נכתב מתחלת חשון שזה מיחזי כשיקרא [לג] יש ק מי שאומר שאם זוכרים שקנו ממנו בתחלת תשרי או באמצעו או בסופו יכתבו לח בשליש [לז] הראשון של חדש פלוני או באמצעו או בשליש אחרון :

כ ר מי שנמסרה להם עדות במדינה אחת וכתבו העדים במדינה אחרת אין מזכירים בשטר מקום שנמסרה בו העדות אלא מקום שכתבו בו חתימת ידם ס ודוקא כשאין כותבין זמן הקנין וכותבין זמן הכתיבה אבל אם זוכרים זמן הקנין וכותבים אותו לט (כו) [לח] אז יכתבו המקום שנעשה בו הקנין שאם יכתבו מקום הכתיבה נמצאו משקרים

לפ"ם כן דאל"כ למה ליה לטעמא דמיחזי כסיקרא הא מסוס ספק פסול דדילמא מוקדם הוא וגם בבעל התרומות נראה שהוליא כן מהש"ם מ"מ לפע"ד אינו מוכרח כלום ורבה בר שילת קאמר דאי לא ידעי יומא דקנו ונראה להם שקנו ממנו בתחלת תשרי והם מסופקים בכך לא יכתבו בשטר בשתם שקנו ממנו בתחלת חדש תשרי שאם יבואו לידי בירור שקנו ממנו בתחלת חדש תשרי יתנו לו השטר ואם לא יתברר יקרעו דשטר דמ"מ בשעת כתיבה מיחזי כסיקרא וה"נ אמרי' בש"ם פ' הכותב ואחר דוכתי האי אשתרי' דדייני דכתיבה מקמי דנחויי שהדי אחתימת ידייהו פסולה דמיתחזי כסיקרא ונתבאר לקמן סי' מ"ו בסכ"ד והיינו אפי' שלא יתנו השטר עד אחר שיודו העדים על חתימת ידם פסולה כיון שבשעת כתיבה לא הודו ואף שהחולקים שם י"ל דמודו כאן או אפשר שהחולקים שם פליגי נמי הכא ולכך הרא"ם בפ' נ"פ השמיט בדברי רבה בר שילת דמיחזי כסיקרא משום דס"ל דבשאר שטרות שאינן מעשה ב"ד קי"ל דלא חייש' למיחזי כסיקרא וכמ"ש בפ' הכותב . וגם ראיתי בבעל העיטור דף ד' ע"ב שכ' על רבה בר שילת וז"ל ומשתברא כיון דקי"ל בעלמא למיחזי כסיקרא לא חייש' כתבי יומא דבריר להו וכתבי ואחרנוהו עכ"ל וא"כ אפי' יהיה פי' הש"ם כהבעה"ת וב"י מ"מ הא הבעל העיטור פסק דלא קי"ל הכי ע"כ נלפע"ד היתר ברור שאם יודעים שקנו ממנו בתשרי ואינם יודעים בכמה מותרים לכתוב מתחלת חשון מיהו בחדושי רשב"א פ' כל הגט משמע

כהטור

ע"ם ודו"ק : לד ואי לא מיחזי כסיקרא ר"ל ונריך ליזהר בכך *אבל השטר בל' הודאה או התחייב נפשו בקנין וכתבנו במקום פ' כו' ע"ז קאי ההג"ה ללמדינו דאפי' אלא כ' בפי' אלא כ' במקום פ' קנינו מפלוני והקנין לא היה באותו מקום פלוני אפ"ה לא מיחזי כסיקר' אלא מפרשינ' דמ"ם קנינו מפלוני כאלו כ' וקנינו בוי"ן ור"ל במקו' פלוני כתבנוהו ונם קנינו מפלוני קודם לכן ואינו מבקש לו' שבאותו מקו' קנו ממנו וז"ש ריי"ו ואפי' נמסר במקום אחר ר"ל נמסר הערות בל' הודאה או בקנין דמסתמא אכתיבה לאחוד משמע ר"ל מ"ם סתמא במקום פלוני לא קאי אלא אכתיבה ומור"ם כתבו כאן משום דמדין מקום נלמד לדין זמן כנון אם כתבו ביום פלוני ודו"ק . ואף שבד"מ נ"כ כתוב דברי הרי"ו אהאי דינא דכותבין יום הכתיבה ולא יום הקנין כו' ע"ם מ"מ נראה כמ"ם : לו לא מחזי כסיקרא *וז"ל הר"ן פרק הזורק דאם אחרו השטר וכתבוהו לא חיישינן שמא לא היה באותו זמן באותו העיר שכתבו בו השטר דלספק מחזי בסיקרא לא חיישינן ד"מ י"ז : לז ולפיכך נכתב מתחלת חשון ואפילו נכתב בשטר שאחרוהו או שנכתב בו דאקני אפ"ה מחזי כסיקרא כמ"ם מור"ם לעיל בסמוך ס"ס י"ב ע"ם דאל"כ פסיטא דלא יעשהו מאוחר מחשש שנתבאר שם בסי"ב וק"ל : לח בשלים הראשון כו' וליכא למיחש דינבה בו מתחלת השלים דהמע"ה וק"ל : לט אז יכתבו המקום שנעשה בו הקנין מלשון זה משמע דמ"ל דאין כותבין בזה אלא מקום הקנין לאחר ועפ"ר שם כתבתי דהרבה גאונים

ל תשמה גיטין דף י"ז ע"א י מיתרא דר"א בר לדוק שם דף י"ח ע"א כ טור וכ"כ הרא"ש והר"ן מכא דאחר רבה בר שילת לשנהו בתבי בשרי אקנייתא ב"ב דף קע"ב ע"א ל וכ' הרא"ש המוקדם לא הוי דיוון דנכתב השטר עדיס מפקי לקלא משעה הקנין וכו' וכיוולא בזה כ' הנ"י וסייס בשם ר"י אבל בשלא נכתב הקנין אינו נובה מנכסיס תשועבדי דהא בטלים לקליה וז"ש דלעיל ריש סי' ל"ט כ' המחבר אפ' לא נכתב נגי מתשעבדי ובסמ"ם כ' לייסב זה בהוחק ולפעד"ב דלעיל אירי בשטרי הלואה אאלי קנינו' משום דזוזי משעבדי ליה ומ"ש בסעיף אחר זה בשם הר"ן לפיכך אפילו לא נכתב הקנין נוכה מתשועבדים ובשא אירי בשאר קנינים שמתחייב בקנין מ הר"ן הנ"ל ; ותפרש שם תשו' דזוזי משעבדי ליה וכיון שהם מזומנים לתקוס אינה קלא וכו' ובכ"כ הנ"י וסייס לאבל בשלא נכתב הקנין לא נגי דהא בטל קליה ם ואע"ג דאינה קלא במילי ודאי לא משתעבד ב טור בשם הרשב"א וכ"כ ה"ם בשתו בפכ"ג : פ אבל השטר אינו נפסל בכך בית יוסף : ל טור וכן כ' בעכ"ה בשער כ"ו מכא דאחר רבה בר שילת וכו' לעיל וכתב הנ"י שהו פ' מוכרת להא דאחר רבה וכו' שאם לומר שלא יכתבו יום שאינם זוכרים כלל הוא תשוס ספק פסול נמי הוי דלמא מוקדם הוא : ק בית יוסף בשם מורו ה"ר יעקב בי רב : ר ל' הרמב"ם בפכ"ג מהא דאחר רב לספרי וכן א"ל רב הונא וכו' כי יתביהו בשילה וכו' שם ב טור וכ"כ

טו"י זהב

עיקר : (סעיף ע"ז) אפי' לא חתמו אלא לזמן מרובה) משמע דעכ"פ צריכין לחתום ובריס סימן כ"ש כתב דבעידי קנין לתוך טריף מתשעבדי אף אם לא נחתם כלל ולפי ה"ם לעיל דמיירי שהם מוקדם בזמן לק"מ דשמא חיירי לאחר זמן פרטין הבאו והצדים חתמו תוך זמנו ובחתום טרח בסמ"ע ב"ק כ"ש בזה : (סעיף י"ז) דוקא בשטרי הלואה) בתרה"ם לא משמע חילוק זה כמ"ם הר"ן עלמו ואי ק"ל דבפ"ב דגיטין דף י"ח אמרו דלא ס"ל כשהוא אלא אף בשאר שטרות בעינן עשוקים בהוהו עניו משמע שם בשאר שטרות דוחיה דכתוב' וכתוב' לא אשתעבד בחיובי ביום שנכתב אלא הקנין בשובם בלילה הוא שעוד בשעעוד דבא אין על הכתובה שם אלוהא אלא אחיוב עיקר בדבר אבל נתחייב תעולם לאפי' בכתוב' בחיי"ם הקינו סי' כ' ובאחר בשטרות אתי דכתוב' ואו ק"ל מ"ם דעבד בתחבי עסוקים בהוהו עניו בנכתב ביום ונחתם בלילה כמ"ם בחמן שטר מיום קנו לדעת הרא"ם ואבל"י הבשם הרבב"ם דבהריוב"ם לא אתבי תעשה אחר כמ"ם ב"י בשם ואלו תעשה דאין מעבד ביום ליכא לאיד ואיכא לי הר"ן בחילוק זה ידוד לבני הרמב"ם והרשב"ם : (סי"ח מיחזי כסיקרא) נראה דיש חילוק בין הבריבא דאם עיתב בקר קנינו הפלוני וכתבנו ומסרנו לפלוני כו' ביום פלוני אין פוסל רק מיחזי כסיקרא אבל בסיפא דאי כותב בקר קנינו ביום בכתיב' ול"ל יכתוב וכתבנו ומסרנו יש כאן פיסול דהא אזהנו הנכסים בקנה יום בלפני הכתיבה לא נתעבד למלו לשרוף נקוחות כל שלא כתבו לי דאיכנו וכשיתחיר יום הקנין ליום הכתיבה יוכל לשרוף אותם כל שלא נראה מתוך השטר שהקנין היה קודם הכתיבה דאז לא הי' יכול לשרוף עד שיברר שקנה הלוה קודם בקנין וע' מ"ם בסימן רל"ט מזה : (הו שם תיכו אם כתבו כו') סיבר הסמ"ע הנ"ה זו לסעיף ד' אלא מ"ם הסמ"ע וז"ל ומ"ם קנינו כו' תבר ו"ו פירושו כאלו כתב בו"ו וקנינו הוא פי' תמוה הנ"ל דמ"ל בפי' הנ"ה זו ואלו דקאי על מ"ם בסעיף ד' נמלאו משקריס ופבול וה"ק מיהו סני אם כתב שהם בתקום פלוני קנינו הפלוני וכתבנו וחתמנו ביום פלוני אלא מחזי כסיקרא המקום אחר אלו על הכתיב' דבתרי' דודאי אם היה כותב קנינו הפלוני במקום פלוני וכתבנו כו' אז היה מיכא חוו"ו של וכתבנו שהיה מפסקת בין הזכרת המקום לכתיבה משא"כ עכשיו שכתב אחלי ספיר ר"ל דה"ק במקום פלוני נעשה זו דבר קנינו הפלוני ועכשיו כתבנו וחתמנו ביום פלוני זה הנואר בדברי רבינו ירוחם אלא דק"ל אין שיהי' פי' דברי ר"י לא היה לרמ"א להניאם להלכה דדברי המחבר סעיף זה חולק ע"ז כמ"ם נמלאו המקריס ופסול המשמע דאין לכתוב קנינו הפלוני ביום פ' וכתבנו וחתמנו במקום פ' וכן מבואר בסה"ת בהדיא שער כ"ו וז"ל אבל אם כתב יום הקנין כותב אותו זמן במקום שהיה הקנין דמיחזי כסיקרא אם יכתוב בחדש שעבר ויכתוב שבמקום שהוא עומד עכשיו עכ"ל ס"מ דגם זה מחזי כסיקרא כיון דאיכא למיחש המקום קאי גם על הקנין וכ"ש בדברי ר"י דלעיל דאיכא למיחש שהקנין במקום

ביאור הגר"א

בו'. הוס' בכ"מ י"ט א' ד"ה אימה נו' וכמ"ם י"ג א' י"ב ב' כל שטרי לא ריעי כו' כיון דנפל כו' (ע"כ): [כט] (ליקוט) ואפי' לא כו'. והא"ה לא חתמו כלל כמ"ם בסי' ל"ט ס"ד דלא כסמ"ע (ע"כ): [ל] (ליקוט) שהוא מתחייב בקנין . ולא קנו עד

באר

גידו כלל. סמ"ע : [כח] פסול. כתב הסמ"ע בשם ד"מ וז"ל אמרי' בפ"ב דגיטין מעשה ב"ד נכתב ביום ונחתם בלילה דמשעת גמ"ד נשתעבד ולא מיקרי מוקדם עכ"ל וז"ל הש"ך וכתוב' איכא פלוגתא בין הפוסקים אי כמעשה ב"ד דמיא וכו' והרשב"א בחדושיו פסק דכמעשה ב"ד דמיא יע"ש עכ"ל : [כט] מרובה. ז"ל הסמ"ע בר"ם ל"ע כתב המחבר דאם יש עדים שקנו מידו אפי' אם לא נכתב נוכה ממשעבדי ולפ"ז ל"ל דמ"ם כאן אפילו לא חתמו אלא לזמן מרובה אינו ר"ל דצריכים לכתוב ולחתום אלא אם המלוה חפץ בזה שחשש שמא ישתכח העדות אז יכתבו זמן הקנין ופוד יש לחלק בין אם עידי הקנין לפנינו אז לא ע"ם והש"ך כתב דלא נהירא לחלק ככך ובחנם דחק דודאי דעת הרא"ם והטור הדוקא כשנכתב אצל דעת המחבר כדוב הפוסקים עכ"ל (והט"ז מחלק דהתם מיירי דוקא אחר הזמן והכא מיירי לאחר זמן פרפון תבנו והעדים חתמו תוך זמנו ובחנם טרח הסמ"ע בזה עכ"ל) : [ל] שאומר. ומהרמב"ם נראה פוסקים לא משמע כן אלא חילקו בכך ש"ך. (וכ"כ בט"ז ע"ם) : [לא] חיוב. שם מסיים בטעמו ז"ל דכמה יתחייב ביום כו' וגלע"ד דכמו דבחיובו בשטר מיירי דלא כתב לו השטר עד הלילי' כן חיובו בקנין מיירי דלא קנה עד הלילי' וביום התעסק בהסכמתו וחיובו בדברים וגומר החיוב בלילי' בשטר או בקנין אבל אי קנה בק"ם על חיובו ביום ודאי משתעבד ליה מאותו שעה הסמ"ע : [לב] הכתיב'.

נתיבות

משה"א ביאורים

ספל"ג ובסי' ס"ה יבואר אי"ה ומ"ש בס' קצות החושן דהטור סבירא ליה כאביי וסבירא ליה החיישינן לאיקרי וכתוב גם בתומים כתב זה : טו) אבל בשטרי חיוב ע' ט"ז הקשה מנט ולא ידענא מאי קשיא ליה דאליבא דר' יוחנן דאמר משעת כתיבה בלא"ה תמוהין דברי הרא"ש וע"כ צ"ל כמ"ש בס' תורת גיטין ע"ש ולא קשה רק להרא"ש דס"ל דהא דעשוקין באותו ענין כשר קאי אמתניתין דגיטין וק' לר"ל דאמר משעת חתימה אך הא נ"כ לא קשה דהא כתבו התוס' בגטין י"ג ד"ה ר"ל אמר משום סירות וז"ל ולרבנן אע"ג דראוי לגרש כיון דליכא נמי קול אין הבעל מסגיר אלמא דהפסד סירות תלוי בראוי לגרש וקול דמי לשאר שטרות ולא דמי לשטר חיוב : טז) ולפיכך נכתב מתחלת מרחשון עיין ש"ך ובתומים השיג והדין

המשפט

משה"כ הירושים

רחים ס"ד : (נא) ונתהם בלילה פסול . אבל בתעה' ב"ד כשר דהתעת נמ"ד נתעבד סמ"ע : (כב) נקנין. והיינו הקנין נעשה בלילה ביום שלפניו ביום לעשות קנין כתעבד סמ"ע : (כה) מיהו אם כתבו סתמא . אין כאן מקומו ושייר לסעיף מחה"ז בסעיף כ' דשם נאמר אלא נאמר אלא יכתבו זמן הכתיבה ומקום הקנין : (כו) אז יכתבו המקום . ודעה הרבה פוסקים דכיתבים מיהם

כהטור ובעה"ת שכתב שם דאמרינן בגט פשוט אי ידעיתו יומא דאקניתו בי' כתובו ואי לא כתובו יומא דכתביתו ביה ואי לא מחזי כשקרא כלומ' אבל יומא דלא קנו ביה ולא יומא דכתבו ליה לא אע"ג דודאי קנו מיניה מקמי ההוא יומא דכתבי אינהו משום דמיחזי כשיקרא עכ"ל ול"ע : (מא) משקרי' ופסול.

ולי נראה עיקר כרש"י ר"פ אחד דיני ממונות ורבי' ירוחם כ"ד ח"ב שאין השטר נפסל בדיעבד בכך ומביאים ב"י וכן דעת התוס' בשם ר"י בניטין סוף פרק הזורק דף פ'סוף"ח וכן נראה דעת הבעל העיטור דף ד' ע"ב ע"ש וכן משמע להדיא מדברי התוס' פ"ב דכתובות דף כ"א ע"ב בשם ר"י ע"ש ולענין מה שהקשה הל"י ר"פ אד"מ אפי' רש"י מהדרנעין מיושב מתוך מה שכתבו התוס' בנטין שם דדוקא בנטין פסוליבדיעבד ולא בשאר שטרות וכ"כ הר"ן ומרדכי ואגודה פרק הזורק וכן נלפע"ד דעת הרמ"ה והטור שהביא המחבר לקמן סעיף כ"א דאי ס"ד דשל"ל דאקדיעבד פסול היאך יעשה את השטר משום המטבע וא"כ קשה על המחבר שהעתיק לקמן סעי' כ"א דברי הטור בשם הרמ"ה ואולי ס"ל לאלק אבל אין נראה כן וגם לא משמע כן מדברי הטור והרמ"ה מדכתבו לא יכתבו אלא שם המקו' שמסרו הדברי' שם ואם איתא דאפי' דיעבד פסול ה"ל לתקוני בכל מה דאפשר שלא יפסול השטר והכי הל"ל אבל אם המטבע מכתבי יכתבו מקום שנמסרו הדברים וגם מקום החתימה דהיינו קנינו במקום פלוני וכתבנו וחתמנו במקום פלוני ודוק :

(מב) בשל ראובן כתוב בכ"ח בניסן. בטור כתוב בה' בניסן וכתב בשם"ע לק"ל נ"כ בכ"ח בניסן ואין צורך דהטור ליישב דהש"ס נקט ובש"ס מעשה שהיה כך היה ע"ש : (מג) כיון שסכום כו' . ואינו על סך אחר ממילא אמרינן שהשובר נכתב על אותו שטר והשובר כשר . ואמרינן דהעדים לא ידעו זמן השטר לכך כתבו סתמא וכדלקמן סי' כ"ד ס"ג ועיין מ"ש שם : (מד) יד בעל השטר על התחתונה . וכ"כ הריב"ש סי' ת"ר שאם לא נודע איזו נכתב קודם יד בעל השטר על התחתונה ואם ידוע שהשובר קודם הנתקפו וע"ש : (מה) דבלשון העולם עד ולא עד בכלל כו' . בד"מ דחה דין זה מפני הדין שכתב הרא"ש והמחבר בסי' שלפני זה וז"ל כתב הרא"ש בתשו' כלל ע"ו על ראובן שהוליא שובר שכתוב בו שמעון מחל לו כל תביעת ממון שהיה לו עליו עד היום הזה ושוב הוליא שמעון שטר שראובן חייב לו מנה וזמן השטר והשובר ביום א' יראה דיד בעל השטר על התחתונה עכ"ל וכתב ב"י דכ"כ הרשב"א ולא כתשו' אחרת של הרא"ש בכלל ע"ו דכתב דעד ולא עד בכלל ואין אותו היום בכלל ד"מ ואין דבריו נכונים ואם כדבריו שתשו' הרא"ש סותרים זא"ז יותר ה"ל לדאות תשובה הראשונה שהרי התשובה האחרונה ברורה בטעמא דאיתא בכמה דוכתי בש"ס בנדרים דבשטרות דינן כמו בנדרי' והוא מוסכם מכל הפוסקים ונבי נדרים איתא להדיא בש"ס ופוסקים דאם אמר עד הפסח אינו אסור אלא עד שיגיע ואין הפסח בכלל דבנדרים הולכים אחר לשון בני אדם ועד ולא עד בכלל וכמו שנתבאר בי"ד סי' ר"ך סעיף י"ב אבל באמת נראה שאין התשובות סותרות זא"ז וכמו שאבאר וע"כ פסק המחבר את שתיהן האחרונים ביסוד שתי תשובות הרא"ש אלו . גם מהרשד"ם סי' קי"א דחק עצמו בזה . ובתשובת מהר"א ן' שמון סי' פ' וסי' קל"ג כ' לתרץ וז"ל התשובה הראשונה מיירי שבשיהם מודים שמחל לו גם אותו יום אלא שטוען שזה השובר נעשה בבקר והשטר מאוחר הוא שנעשה בערב וזה חו' להיפך ולכך מספיקא לא מפקינן ממונא אבל בתשובה הב' בעל השטר טוען שלא מחל לו אותו היום וכי תימא לעיל נמי יהיה נאמן במה דאמר בשטרו מאוחר בזמנו דאי בעי אמר שלא מחל לו אותו יום נראה דמנו להוליא לא אמרי' כשנעיין בדברי התוס' פרק א"ה והרא"ש שם נראה שסוברים דאף בשטר לא אמרי' מנו להוליא עכ"ל ומ"ש כשנעיין בדברי התו' כו' ליתא דאדרבא המעיין בדברי התוס' והרא"ש שם יראה להדיא שסוברים דהיכא דאיכא שטרא לא הוי מנו להוליא

וכדמוכח

(מא) ה] [לד] משקרים [לט] ופסול פ וכשכותבים מקום הכתיבה כותבים כך אמר לנו פלו' וכתבנו במקום פ' אבל כשכותבי' מקום שנמסרו הדברים כותבים אמר לנו פלו' או קנינו מפלו' במקום פלו' וכתבנו וחתמנו ומסרנו לפלו': כא [לה] פ האא דאמרינן שכותבים מקום הכתיבה אע"פ שקנו במקום אחר דוקא שאין המטבע משתנה ממקום הקנין למקום הכתיבה או אפי' אם משתנה ובלבד שכתוב בשטר המטבע שיוציא במקום פלו' אבל אם המטבע משתנה ממקום המסירה למקום הכתיבה מ ואין כתוב בשטר (ב מטבע)היוצא במקום פלו' לא יכתבו(כז) אלא שם מקום שמסרו הדברים שם מא שמטבע אותו מקום נשתעבד ואם יכתבו ו)מקום אחר היה ג משתעבד ממטבע היוצא במקום כתיבת השטר :

כב מב שטר ד שאין כתוב בו [מ] מקום שנכתב בו כשר (ומוכח לעיל סי' מ"ב סי"ד) :

כג [מ] ה ראובן ושמעון שיש לכל אחד מהם שטר על לוי

מג (מה) בשל ראובן כתוב ז) רכ"ח(כ"א) בחמש בניסן ובשל שמעון כתוב בניסן סתם ואין לרוי אלא שדה אחת שאין בה כדי חובת שניהם ו) נותנים אותה לראובן דשמא שטרו של שמעון היה בסוף ניסן ז) וכן אין שמעון יכול לטרוף מלקוחות שקנו מלוי מאייר ואילך שיאמרו לו זמנך מא' בניסן והנחנו לך מקום לגבות חובך והוא אותו שדה שגבה ראובן כי שלא כדין גבה שאתה מוקדם לו לפיכך מד אם יכתבו הרשאה זה לזה יגבו מלקוחות שקנו מאייר ואילך :

כד [מ] ו אע"פ שאין כתוב בשובר לא עידי השטר ולא זמנו מה(מג)(כא) כיון שסכום המעות של השטר והשובר [מא]שוים ממילא אמרי' שהשובר נכתב על אותו שטר :

כה [מ] ז מי שהוציאו עליו שטר חוב בניסן סתם והוציא מחילה שזמנו' בי"ח בניסן מו יש כח במחיל' זו לבטל החוב:

כו [מ] ח ראובן הוציא שט"ח על שמעון מז שזמנו ביום כך ושמעון הוציא שובר על שטר זה מח כתוב באותו יום בעצמו (מד) יד בעל השטר על התחתונה :

כז [מ] ט ראובן הוציא שט"ח על שמעון שזמנו ה' בניסן ושמעון הוציא שובר שנכתב בחמשה בניסן כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעות שהיו עליו(כב) עד אותו היום ראובן גובה שטרו מט (מה) (ל) י [מב] דבלשון העולם

גאוני' ס"ל דבזה כותבין שני מקומות ע"ס : מ ואין כתוב בשטר היולא במקו' פלוני בטור כתב ואין כתוב בשטר המטבע היולא כו' וא"ל להניח תיבת המטבע דאיירי נמי כשבשני המקומות מטבע א' כגון דרייא"ר טאל"ר יותר מחמת משקל' : מא שמטבע אותו מקום נשתעבד בסי' מ"ב סי"א כ"כ ע"ס: מב שטר שאין כתוב בו מקום כו' עמ"ס מזה בסי' מ"ע בפרישה ובסמ"ע . (הג"ה כתב הר"ן פרק אין לדין דאפילו שתי עיירות בתחום א' אפ"ה א"ל לכתוב אלא מקום הכתיב' ד"מ י"ו) : מג ה"ג בשל ראובן כתוב בכ"ח בניסן אבל בטור כתוב בה' בניסן וכתבתי בפרש' ג"כ דנ"ל דל"ל כ"ח בניסן ולרבותא כתב כן דאף ע"פ כן נותנין לו ולא לשמעון דאיכא למימר דהלואתו של שמעון היתה בכ"ט בניסן וזהו שסיימו וכתבו דשמא שטרו של שמעון היה בסוף ניסן ע"ס: מד אם יכתבו הרשאה זה לזה יגבו כו' אם עניו הא' בכחו ובכח של שני וינבה ממנו ממ"נ : מה כיון שסכום המעות של השטר והשובר שוים כו' לא צריכי להיות שוים בכל ענין דהא כתב הטור והמחבר לקמן בסי' ע"א ס"ע ז"ל שטר שיש בו לאמנות והלוה מוליא כתב יד המלוי שקבל ממנו שכום פלוני וסכום פלוני ביום פלוני והמלוי טוען שאותו כתב ידו הוא מעשק אחר הדין עם הלוה עכ"ל ומ"ש המחבר כאן ומ"ש שם שניהם מחשובת הרא"ש ולא בא למעט כאן אלא לאפוקי אם היה כתוב בשובר שהוא על שטר שביד המלוה עליו על סך כך וכך ונמצא שאין אותו סך בזה השטר שמוליא המלוה עליו דאז ודאי לא קאי עליו השובר והיו רגילין לכתוב בשובר שהוא על השטר שסכומו כך וכך לטובת המלוה כדי שלא יוליא עליו השובר אחר עסקים כ"א אעינן שנתנו לו עליו וז"ש הטור והמחבר לקמן בסי' כ"ד ס"ב ז"ל כשאין זוכרין זמן הנכתב בשטר יכתב ויחתם על השטר שסכומו כך וכך וכו' שם מקום דין שובר איך כותבין לתקנת שניהם גם בסוף סי' כ"נ כתב המחבר ז"ל שמא פרע לו אותו של מאה וכתב לו שובר כו' שם חיירי גם כן בשנגנו שרגילין לכתוב בשובר ולא שריך לכתוב כן וכמ"ש בסי' ע"א כ"ל ודו"ק : מן יש כח במחילה זו כו' דהמע"ה : מז שזמנו ביום כך פי' זמן ההלואה : מח כתוב באותו יום בעצמו כו' הטעם דאף ע"נ דאמרי' חזקה אין אדם פורע ביומו מ"מ זימנין דפרע ביומו והרי שובר שנכתב אותו היום לפנינו וה"ל כראינו שפרעו דהמע"ה וכ"כ הטור בשם הרא"ש בסי' כ"ד ס"ז ע"ש : מט דבל' העולם עד ולא עד בכלל ל"ע דבד"מ דחה דין תשובה זו וס"ל דלא אמרינן בשובר עד ולא עד בכלל וכאן פסקו המחבר להלכה ומור"ם לא הסיג עליו ועיין בהגד"מ שם כתבתי ישוב אחני תשובות הרא"ש סכ' מור"ם שם דסתרן אהדדי ונראה' שכן הי' דעת המחבר דלא סתרי אהדדי ומשום הכי הביא

סי' כז ומספיקא לא מפקינן ממונא. כ"כ רא"ן שמחל לשמעון תחילה גמורה מכל דבר וכל שעבוד ואח"כ הוליא רא"ן על שמעון שטר מכר בתחריתו אין התחריתו בכלל אלא מה שבי' מדברים לו בעסקי ממון מלוה ופקדון ועסק שתוף ותולדות אדם סי' רי"ז כל' מחילת כל תביעה לו אינו נכלל מה שבגירור מגיע לו בחלוה בעדים לו בשטר ת' מכי"ע ת"ל סי' פ"ד

הגר"א

ל"ע שמטבע אותו המקום נשתעבד כמש"ס נשא אשה וכנגמ' מקולי כתובה כו' משא"כ בכתובה (ע"כ) : (לו) (ליקוט) רא"ן בכו. עבה"ג ורא"י פי' בשטרי מכר (ע"כ): (לז) אע"פ שאין. שם קע"ל כ' ובתשב"ם שם : [לח] מי. כנ"ל בסר"ג ומגמ' הכ"ל לאמה: (ליקוט) מי כו'. כנ"ל שם"ג ולאן להיפך דיד בעל השובר מאוחר הוא שנעשה בערב וזה חו' להיפך ולכך מספיקא ל"ל ר"ז נר"ל כו' וכ"ש לדידן דקי"ל כרב נחמן שם: [מ] ראובן הוליא. השטרות הולך אחר לשון נדרים כמ"ש בנדרים ס"ג

היטב

לא קאי השובר עליו וע"ל סי' כ"ד ס"ג שכם מקור דין שובר איך כותבין לתקנת שניהם עכ"ל : [מב] דבלשון. כ"ע דבד"מ דחה דין זה וס"ל דלא אמרינן בשובר עד ולא עד בכלל ולאן פסקו המחבר לאכ' ומור"ם לא הביא עליו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דהרב' פוסקים אחרונים כתעוררו בחתי תשובות הרא"ש דסתרי אהדדי בדין זה אבל באמת נראה' דלק"מ דהרי הרא"ש גופו כתב בתשוב' האחרונ' דאם כתב עד עכשיו הוי ספיקא א"כ בתשוב' הראשונ' שכתוב בו שמחל לו כל תביעות שהיו לו עליו עד היום הזה דמי ממש לעד עכשיו כמו ע"כ לא יאכלו כו' עד היום הזה. ויש אותה יוסף לחוק עד היום

תשובה

להוליא מלוקח מספק שעבוד מנין לנו . וע' בהר"ן ובהה"מ שהביאו בשם הרשב"א בב' לקוחות א' ב' בניסן ואחד ניסן שתמא הבע"ח עורף אזה שאמו ניסן סתמא ואינו יכול לומר שמא אני באחד בניסן והמחאי לך כיון שאין פרעים הוא משעם הקנה על הלוקח לגרר שבוא בשאר מוקדם משמע ג"כ דרק בכה"ג דשיעבודא ולאי עליו אלא דאין פרעים כו' אבל בדינא דהרא"ה דאמו דנין על עיקר שיעבודא א"י להוליא מספק וא"ע : שם וכנאמו לך מקום לגבות. כ"ב ואף דלא מצי לגבות משמעון לא כשהדף נכסי כיון דבגרמתו לא יכול לגבות אלא פירש בשטרו זמן הלוואתו. כ"ב בת"ם : סי' כ"ו יד בעה"ם על התחתונה. כ"ב

מקור דין זה בתשו' הרא"ש וזש כתב הע"ג דבתש הלוואה לי יום ל"א אלא אעיד אינם דפרע אלא בקובע זמן. לפי"ז משמע דאיירו הכא דוקא בלא נזכר קביעות זמן בשטר. אבל המוה לי כיון דב' מקודם דשובר גרע מרעות דנפילה לענין לא עביד אינם דפרע ביומיה וכיון דנפילה אתרע אפי' בת"ז מכ"ם בשובר ולעע"ג : בתחריתו אין התחריתו בכלל אלא מה שבי' מדברים לו בעסקי ממון מלוה ופקדון ועסק שתוף ותולדות אדם סי' רי"ז כל' מחילת כל תביעה אינו נכלל מה שבגירור מגיע לו בחלוה בעדים לו בשטר ת' מכי"ע ת"ל סי' פ"ד

ביאור

זקינו מפ' והוי ענין בפ"ע (ע"כ): [לג] יש מי. בטוש יז ב' אתמי לשבוע כו': (ליקוט) יש כו'. כמ"ש בפ' מי שהיה בכור בניסן סתמא ותוספת' ולכ"ל בפ"ה (ע"כ): [לד] (ליקוט) משקרים ופסול. ר"ל אע"פ דלמחזי כשיקרא בשר בדיעבד כמ"ש בסי"ב בהג"ה ואין כו' ובמב"ם אבל לאן שקר גמור ופסול וכמ"ש בניטין כ"א אבל דעת תוס' שם ורש"י בסנה' ל"ב ת' דבשטרות בשר מהא דסנה' שם והפוסלים מפ' כפי' הוס' בסנה' שם ועתוס' דכתובות כ"א ב' ד"ה אמר ור"י כו' (ע"כ): [לה](ליקוט הא כו' שמטבע כו' כמ"ש בכתובות ק"י ב' דמסתמא הלוה לו אותו המטבע וכמ"ש בסי' מ"ב סי"ד וכ"ש בשטר שמתחייב

באר

עכ"ל הסמ"ע : [לט] ופסול. ז"ל הש"ך וכ"כ עיקר כאין השטר נפסל בכך בדיעבד כדעת רש"י ותוספות ומאר פוסקים וכן מוכח מדעת המחבר עצמו בסכ"א דאי ס"ד דאף דיעבד פסול היאך יעשה את השטר משום המטבע ואם כן קשה על המחבר דדבריו סותרים זא"ז ואולי ס"ל לאלק אבל אין נראה כן כו' ע"ש : [מ] מקום. כתב הר"ן ואפילו שתי עיירות בתחום א' אפ"ה א"ל לכתוב אלא מקום הכתיב. סמ"ע : [מא] כוים. כתב הסמ"ע וא"ל להיות שוים בכל ענין כמ"ש בסי' ע"א ס"ע בשטר שים בו לאמנות כו' ע"ש ולא בא כאן אלא לאפוקי אם הסך בכתוב בשובר לא נמצא בזה השטר שביד המלוי אז ודאי

פתחי

תיד וכ"כ להדיא הר"ן בניטין שם אבל לדעת הרא"ש דל"ד וסייעתו קשה מיד עכ"ל : ה] משקרים ופסול. עבה"ע ועמ"ש לעיל סי' לד פ"ט ס"ק י"ע : ו] מוהים אותה לראובן . בגב"ע הגר"ע איתר ז"ל כ"ב לפי שזמנו מבורר ושמעון אין זמנו מבורר וכ' הרא"ה שכן הדין בחלוה שזמנו בכ' בניסן צורף מלוקח שזמנו בשטר שמכירתו בניסן סתמא ולענ"ד דין זה ל"ע מאוד די"ל דדוקא בכ' שע"ח דעכ"פ הבדה מבושבד לשני ויש לראובן ודאי שיעבוד מש"ה יהבינן לי' כיון דזמנו מבורר וגם שניהם אינם מוחזקים אבל להוליא מלוקח מספק שיעבוד מנין לנו וע' בדין והכ"מ שהביאו בשם הרשב"א בב' לקוחות אחד ב' בניסן וא' ניסן סתמא הבע"ח צורף מזה שזמנו ניסן סתמא ואינו יכול לומר שמא אני בא' בניסן והנאתי' כיון דאין בפרעון הוא מעשה הקנה על הלוקח לגרר שהוא מוקדם משמע ג"כ דרק בכה"ג דשיעבודא ולאי עליו אלא דאין בפרעון אבל בדינא דהרא"ה דאמו דנין על עיקר שיעבודא א"י להוליא מספק וא"ע : שם וכנאמו לך מקום לגבות. כ"ב ואף דלא מצי לגבות משמעון לא כשהדף נכסי כיון דבגרמתו לא יכול לגבות אלא פירש בשטרו זמן הלוואתו. כ"ב בת"ם : סי' כ"ו יד בעה"ם על התחתונה. כ"ב

מקור דין זה בתשו' הרא"ש וזש כתב הע"ג דבתש הלוואה לי יום ל"א אלא אעיד אינם דפרע אלא בקובע זמן. לפי"ז משמע דאיירו הכא דוקא בלא נזכר קביעות זמן בשטר. אבל המוה לי כיון דב' מקודם דשובר גרע מרעות

חידושי רעק"א

סי' כב נותנים אותה לראובן. כ"ב שזמנו מבורר ושמעון אין זמנו מבורר וכ' הרא"ה שכן הדין בלוה בזמנו ה' בניסן צורף מלוקח שזמנו שטר מכירתו ניסן סתמא. ולענ"ד דין זה ל"ע מאוד די"ל דדוקא בכ' שע"ח דעכ"פ הבדה מבושבד לשני ויש לראובן ודאי שיעבוד מש"ה יהבינן לי' כיון שאין פרעים הוא משעם הקנה על הלוקח לגרר שבוא בשאר מוקדם משמע ג"כ דרק בכה"ג דשיעבודא ולאי עליו אלא דאין בפרעון אבל בדינא דהרא"ה דאמו דנין על עיקר שיעבודא א"י להוליא מספק וא"ע : שם וכנאמו לך מקום לגבות. כ"ב ואף דלא מצי לגבות משמעון לא כשהדף נכסי כיון דבגרמתו לא יכול לגבות אלא פירש בשטרו זמן הלוואתו. כ"ב בת"ם : סי' כ"ו יד בעה"ם על התחתונה. כ"ב

מקור דין זה בתשו' הרא"ש וזש כתב הע"ג דבתש הלוואה לי יום ל"א אלא אעיד אינם דפרע אלא בקובע זמן. לפי"ז משמע דאיירו הכא דוקא בלא נזכר קביעות זמן בשטר. אבל המוה לי כיון דב' מקודם דשובר גרע מרעות

חידושי חת"ם

סי' מג ב"ד ס"ק מ"ה בדרכי משה כ"ב עיין חידושי למס' סוכה מ"א ע"ב עד עילומו של יוסי עיי"ש יתישב היטב :

טורי זהב.

הנזכר סמוך לו לפניו ונראה דמש"ה הביא הב"י כלי' מחלוקת דברי ר"י על דברי הרשב"א שם הדברים של סעיף ד' ול"ע על רמ"א שמשמע מדבריו כאלו אין כאן מחלוקת : (סעיף כ"ג בשל ראובן כ' בה' בניסן) כך היה מעשי בגמרא והטור והמחבר נמשכים אחר לשון הגמרא ובאנס הגיה בסמ"ע בזה: (בטור ואין כ' לאלק כו') דברי רבינו תמוהים בזה דהא בפ' א"ב דף ע"ב פרכינן אלא הא דאמר ר"י שעם במוקדם בסוף מעיים אין אתר מעיים לא ניתן להכתב הא ע"כ ל"ל הטעם כמ"ש ר"י דאי מעעם לא ניתן להכתב היה ראוי להכשיר בנתנה ללות בניסן ולא לזה עד תשרי דהיה טורף מתשרי ואילך ע"כ הוצרך לטעם גזיר' לבסול אף בזה בשלמא לרמ"ה דבאמת מוקדם בזה כשר ולא נכלל במ"ש מתניתין ס"ח המוקדמים פסולים ל"ק דבזה לא גזרו חכמים בכלל שמא יבבה מזמן הראשון ע"כ לק"מ אלא לרבינו דנ"כ נכלל זה בתחני' דאלי"כ ליתא מתני' רבותא דאפילו מוקדם בזה דניתן לכתכב פסול אלא על כרחך דאלי"כ דנכלל זה. במ"ש מוקדמים פסולים מכח גזירה אי"כ מוכרח רי"ל לומר הטעם תעוס גזיר' וזו תימא רבתי על הטור וכבר הקשתי קושיא זו לרבינו ותיקוס ואין פותר אותו לייישב דברי הטור כסונן בזה (א"ה נלע"ד לתרץ לפי סברת הטור דהכי פריך כיון דכל עיקר טעמו של ר' יוחנן אינו אלא לאוקמי מתני' כרבנן ל"ל לתיתי הטעם תעוס שמא יבבה מזמן הראשון דבהכי אין לחלק בין כתב לנלות בניסן וכו' וכיון הקדימוהו ממש דלימא

חידושי רעק"א

סי' כב נותנים אותה לראובן. כ"ב שזמנו מבורר וכ' הרא"ה שכן הדין בלוה בזמנו ה' בניסן צורף מלוקח שזמנו שטר מכירתו ניסן סתמא. ולענ"ד דין זה ל"ע מאוד די"ל דדוקא בכ' שע"ח דעכ"פ הבדה מבושבד לשני ויש לראובן ודאי שיעבוד מש"ה יהבינן לי' כיון שאין פרעים הוא משעם הקנה על הלוקח לגרר שבוא בשאר מוקדם משמע ג"כ דרק בכה"ג דשיעבודא ולאי עליו אלא דאין בפרעון אבל בדינא דהרא"ה דאמו דנין על עיקר שיעבודא א"י להוליא מספק וא"ע : שם וכנאמו לך מקום לגבות. כ"ב ואף דלא מצי לגבות משמעון לא כשהדף נכסי כיון דבגרמתו לא יכול לגבות אלא פירש בשטרו זמן הלוואתו. כ"ב בת"ם : סי' כ"ו יד בעה"ם על התחתונה. כ"ב

מקור דין זה בתשו' הרא"ש וזש כתב הע"ג דבתש הלוואה לי יום ל"א אלא אעיד אינם דפרע אלא בקובע זמן. לפי"ז משמע דאיירו הכא דוקא בלא נזכר קביעות זמן בשטר. אבל המוה לי כיון דב' מקודם דשובר גרע מרעות

נתיבות

משה"כ

כמסר לנו במקום פ' ונתבנו במקום פ' סמ"ע : (כז) אלא שם המקום . ואפי' שני המקומות אחד בתוך תחום בל תבירו : (כח) כיון שבשום . לאו דוקא אפי' בשרו אלף זוז והוא יש לו בוכר פפרע מנה לא יוכל לומר בהוא על שטר אחר רק בפרע בשטר מנה ולאפוקי אם נכתב בשובר על שטר שבסומו כך וכך ובשטר זה בהוליא אחלוה נכתב בסוס אחר דהוי ידיס מוביחו' דאין בשובר על שטר זה

משה"א

עמו : יז) וכן אין שמעון יכול לטרוף מלקוחות. עיין תומים שכתב דלהך דיעה שבבירא ליה בשטר שאין בו זמן דאפי' ראו שטרו בידו מ"מ אין טורף במשעבדי אינן יכולין הלקוחות לומר הנחנו לך מקום לגבות דהא על חודש ניסן מהל שיעבודו וכו' ע"ש. ולפעד"נ דאפי' להך דיעה יכולין הלקוחות לומר הנחנו לך למאן דסבירא ליה דמלוה ע"פ מוקדם למלוה בשטר מאוחר א"כ יכולין הלקוחות לומר כיון דהא שדה

קצות

לאמר תנו אותו לידי' וז"ב : ו) מקוס עמ"ס בסי' מ"ט סק"ד : ז) בכ"ה בניסן ע' בר"ן פ' מי שהי' בכוי נבי כוכס יוכאים בסע' אחת הולקת בכוה וכ' בס הרי"ף לחלק בין הודאת והלוואת בשטרי מחכ' דס"ל לשמואל סודא וכ' הר"ן בטעת' וז"ל לפי שהשטרות דהלוה' אפי' לוה מזה מחכ' וכ' ומסר לו ואח"כ כ' ומסר לאחר אפ"ה מוקמין בכו' כפי שאין בעבוד הבטר אל אלא מבמ' שמוכים מתוכו דהיינו מסוף היום דהא

באר הגולה

הריב"ש בת' בסי' שפ"ב בשם הרמב"ן: ת ס"ה בשם הרשב"א שם בפ"ג והכילו הב"י מסי"ב : א טור בשם הרמ"ה ב וכן הוא בטו' והרב סמ"ע כ' בע"א ע"ש ג כמ"ש לעיל סי' מ"ב סעיף י"ד ד ברייתא כהוכות סוף ד' ק"י וכ"כ הרמב"ם שם סוף פי"ז והטור בסימן"א בשם הרא"ש וש"פ ה ל' הטור מעובלא דהנהו תרי שטרי לקמיה דרב יוסף כתובות דף נ"ד ע"ב ופרש"י דאיירי בשטרי הלוואה וכן פי' הרמב"ם בפ"ב הרא"ש ריש כלל ע"ז מעעם דיד בעל השטר על התחתונה כיון שהוא בא להוליא ממון מסט"ו ז נ"ו שם מסט"ז ח ג"ז שם ולף ע"ג דלא שכיח שהחיוב והפטור נעשו כיום אחד אינו ממנע להיות כן כי מקרי האדם רגיס וכביולא בזה חייבי' לפרוע בת יומא כדאיתא בב"מ דף י"ז ע"א : ט ג"ז מסי"ו י מסי' כל זמנו הבוע ואמר עד אינו אסור אלא

חידושי חת"ם

סי' מג ב"ד ס"ק מ"ה בדרכי משה כ"ב עיין חידושי למס' סוכה מ"א ע"ב עד עילומו של יוסי עיי"ש יתישב היטב :

טורי זהב.

הנזכר סמוך לו לפניו ונראה דמש"ה הביא הב"י כלי' מחלוקת דברי ר"י על דברי הרשב"א שם הדברים של סעיף ד' ול"ע על רמ"א שמשמע מדבריו כאלו אין כאן מחלוקת : (סעיף כ"ג בשל ראובן כ' בה' בניסן) כך היה מעשי בגמרא והטור והמחבר נמשכים אחר לשון הגמרא ובאנס הגיה בסמ"ע בזה: (בטור ואין כ' לאלק כו') דברי רבינו תמוהים בזה דהא בפ' א"ב דף ע"ב פרכינן אלא הא דאמר ר"י שעם במוקדם בסוף מעיים אין אתר מעיים לא ניתן להכתב הא ע"כ ל"ל הטעם כמ"ש ר"י דאי מעעם לא ניתן להכתב היה ראוי להכשיר בנתנה ללות בניסן ולא לזה עד תשרי דהיה טורף מתשרי ואילך ע"כ הוצרך לטעם גזיר' לבסול אף בזה בשלמא לרמ"ה דבאמת מוקדם בזה כשר ולא נכלל במ"ש מתניתין ס"ח המוקדמים פסולים ל"ק דבזה לא גזרו חכמים בכלל שמא יבבה מזמן הראשון ע"כ לק"מ אלא לרבינו דנ"כ נכלל זה בתחני' דאלי"כ ליתא מתני' רבותא דאפילו מוקדם בזה דניתן לכתכב פסול אלא על כרחך דאלי"כ דנכלל זה. במ"ש מוקדמים פסולים מכח גזירה אי"כ מוכרח רי"ל לומר הטעם תעוס גזיר' וזו תימא רבתי על הטור וכבר הקשתי קושיא זו לרבינו ותיקוס ואין פותר אותו לייישב דברי הטור בסונן בזה (א"ה נלע"ד לתרץ לפי סברת הטור דהכי פריך כיון דכל עיקר טעמו של ר' יוחנן אינו אלא לאוקמי מתני' כרבנן ל"ל לתיתי הטעם תעוס שמא יבבה מזמן הראשון דבהכי אין לחלק בין כתב לנלות בניסן וכו' וכיון הקדימוהו ממש דלימא

באר הגולה

הריב"ש בת' בסי' שפ"ב בשם הרמב"ן: ת ס"ה בשם הרשב"א שם בפ"ג והכילו הב"י מסי"ב : א טור בשם הרמ"ה ב וכן הוא בטו' והרב סמ"ע כ' בע"א ע"ש ג כמ"ש לעיל סי' מ"ב סעיף י"ד ד ברייתא כהוכות סוף ד' ק"י וכ"כ הרמב"ם שם סוף פי"ז והטור בסימן"א בשם הרא"ש וש"פ ה ל' הטור מעובלא דהנהו תרי שטרי לקמיה דרב יוסף כתובות דף נ"ד ע"ב ופרש"י דאיירי בשטרי הלוואה וכן פי' הרמב"ם בפ"ב הרא"ש ריש כלל ע"ז מעעם דיד בעל השטר על התחתונה כיון שהוא בא להוליא ממון מסט"ו ז נ"ו שם מסט"ז ח ג"ז שם ולף ע"ג דלא שכיח שהחיוב והפטור נעשו כיום אחד אינו ממנע להיות כן כי מקרי האדם רגיס וכביולא בזה חייבי' לפרוע בת יומא כדאיתא בב"מ דף י"ז ע"א : ט ג"ז מסי"ו י מסי' כל זמנו הבוע ואמר עד אינו אסור אלא

חידושי חת"ם

סי' מג ב"ד ס"ק מ"ה בדרכי משה כ"ב עיין חידושי למס' סוכה מ"א ע"ב עד עילומו של יוסי עיי"ש יתישב היטב :

טורי זהב.

הנזכר סמוך לו לפניו ונראה דמש"ה הביא הב"י כלי' מחלוקת דברי ר"י על דברי הרשב"א שם הדברים של סעיף ד' ול"ע על רמ"א שמשמע מדבריו כאלו אין כאן מחלוקת : (סעיף כ"ג בשל ראובן כ' בה' בניסן) כך היה מעשי בגמרא והטור והמחבר נמשכים אחר לשון הגמרא ובאנס הגיה בסמ"ע בזה: (בטור ואין כ' לאלק כו') דברי רבינו תמוהים בזה דהא בפ' א"ב דף ע"ב פרכינן אלא הא דאמר ר"י שעם במוקדם בסוף מעיים אין אתר מעיים לא ניתן להכתב הא ע"כ ל"ל הטעם כמ"ש ר"י דאי מעעם לא ניתן להכתב היה ראוי להכשיר בנתנה ללות בניסן ולא לזה עד תשרי דהיה טורף מתשרי ואילך ע"כ הוצרך לטעם גזיר' לבסול אף בזה בשלמא לרמ"ה דבאמת מוקדם בזה כשר ולא נכלל במ"ש מתניתין ס"ח המוקדמים פסולים ל"ק דבזה לא גזרו חכמים בכלל שמא יבבה מזמן הראשון ע"כ לק"מ אלא לרבינו דנ"כ נכלל זה בתחני' דאלי"כ ליתא מתני' רבותא דאפילו מוקדם בזה דניתן לכתכב פסול אלא על כרחך דאלי"כ דנכלל זה. במ"ש מוקדמים פסולים מכח גזירה אי"כ מוכרח רי"ל לומר הטעם תעוס גזיר' וזו תימא רבתי על הטור וכבר הקשתי קושיא זו לרבינו ותיקוס ואין פותר אותו לייישב דברי הטור בסונן בזה (א"ה נלע"ד לתרץ לפי סברת הטור דהכי פריך כיון דכל עיקר טעמו של ר' יוחנן אינו אלא לאוקמי מתני' כרבנן ל"ל לתיתי הטעם תעוס שמא יבבה מזמן הראשון דבהכי אין לחלק בין כתב לנלות בניסן וכו' וכיון הקדימוהו ממש דלימא

סביח הב"י סניהן וגם כאן בס"ע שפסקו להלכה ודוק: נ והא בסניה' כתוב אחר סתם כו' עפ"ר שם כתבתי דה"ה אם בא' כתוב אחר סתם ובסני כתוב אחר ראשון דה"ל כאלו נכתב בסניהן אחר ראשון: נא כמו בנדרי' ודין נדרים נתבאר בי"ד סי' ר"ך בדברי הטור והמחבר ע"ש: נב עד שיעברו כו' דה"ל כאלו אמר אחר שבת דק"ל דעד יום ג' מקרי אחר שבת ומיום ד' ואילך מקרי קמי שבת וה"נ לענין אם אמר עד אחר פסח ובין סוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ב יום ולדידן שעושין כל י"ט שני ימים מספק נשאר מ"א יום ומ"ש עד שיעברו רוב הימים נראה דל"ד עד שיעברו קאמר אלא מיד שעובר המחלה חל עליו החיוב כמו שחמרו בקמי שבת ולאחר שבת הכ"ל וכ"כ שם בר"ן בהדיא מתני' וכך כתב בהגד"מ בסי' מ"ב סעיף ט"ו ע"ש נמצא דלבני א"י החיוב עליו מיד אחר כ"א יום ולבני ח"ל מיד אחר י' יום ומחלה וק"ל וע"ש עוד אחר זה. (הנ"ה וכן אם כתוב בשטר עד אחר סוכות יש לו ג' חדשים שם): נג עד כאן יום כ"א פשוט הוא דאין זה ענין למ"ש לפני זה אלא שהמחבר חלק כל הד' טורים מהש"ע על ל' חלקים וכוונתו היה שילמדו ויחזרו חלק א' בכל יום באופן שבכל יום ילמד ויחזור ויהיה בקי בכל הד' טורים וכמ"ש בהקדמתו לש"ע וזהו שכתב כאן ע"כ יום כ"א ובדפוס קדמון דוינילא' ראיתי שנדפסו בו המקומות כלות כל חלקי שלשים יום ובכאן כלה החלק הכ"א ומדלא נדפסו כלות דאחר החלקי' בספרים שבידינו וכנות חלק זה נדפס נראה שכוונת המדפיס היה שהוא מלורף למ"ש נפני זה ור"ל דרוב הימים בבין פסח לעצרת היינו סוף כ"א יום ולפ"ז תיבת כאן הוא ע"ש וכ"כ עד יום כ"א ושיבוש הוא בעיני דא"כ מנינא ל"ל:

מד א וכתב המזייף שם מה שראה פי' מ"ה הקנו שנא ילמדו מכשה אחרונה כלל שמא נכתב בזייף אחר שכבר אחתמו העדים ומ"ה תקנו חז"ל שיחזרו בשטה אחרונה מה שכבר כתוב למעלה דחז אף אם לא ילמדו ממ"ש למעלה כבר למדוהו ממ"ש למעלה ועפ"ר ודריכה שם מפורש דמה שכתבין בסוף השטר וקיימו מפלוני לפלוני כו' נ"ז מיקרי חזרת השטר ואע"פ שעדיין לא נכתב למעלה אלא שאמר הלוה לעדים שיקנו מידו למלוה ולא כתב שם דכן עשו דקנו מיניה עד לבסוף שכתוב וקנינ' כו' מ"מ כיון דאין זה דבר חדש לגמרי גם כי מסתמא עשו העדים מה שביקש מהן וע"ש זה התחילו לכתב השטר מ"ה בכלל

אשכחן עובי וגם הרא"ש ס"ש מי שאחזו נראה שפוסק כר"ח וכ"כ ברמזים שם וכ"פ בפסיעות בעור ח"ע כי' קמ"ד וגם רבי ירוחם בחלק חוה נתיב כ"ד ח"א הביא דברי ר"ח בלי שום חולק עליו. ותימה עליו על מ"ש בשתה בש' מפרים כ"ד ח"ד דעד הפסח היינו עד שיעברו רוב ימים בבין פסח לעצרת. ואפשר ר' ירוחם מחלק בין פסח לשאר רגלים אע"פ שהוא דוחק לפרש דברי שבנתיב כ"ד בשני רגלים וכן משמע להדיא בעיר שושן דדוקא בפסח דינא הכי שכתב וז"ל דכיון דפסח ועצרת שייכי להדדי שסופרים ספירה מפסח עד עצרת הם כולם נחשבים כמו שבוע אחת כו' ע"כ ולפי זה מ"ש הר"ן דלתשובת הרי"ף ה"ה בשוכות ים לו ג' חדשים חינו מוכרח די"ל דדוקא בפסח פסק הרי"ף כן ע"ש. ולפ"ז אפשר דגם המחבר לא קאמר אלא בפסח ולא בשאר רגלים. אבל בדברי הרמ"ה שהביא הר"ן שם מבואר דבכל רגל חשבינא ליה המחלית ע"ש. ובשלטי גבורים ס"פ מי שאחזו כתב וז"ל ואם אמר אחר הרגל הרי הוא כאלו אמר אחר החדש ונותנים לו כל ימי השבת שהם אחריו כבקו' הראיות עכ"ל ואני נח ידעתי ראיה לזה. עכ"פ נראה מדבריו להדיא ג"כ דאחר הרגל חינו זמן רב רוב ימים שבין רגל לרגל. ונראה דהרמב"ם פ"ע מה' גירושין והסמ"ג בש והלכות גדולות וראב"ן שהשמיטו דין אחר הרגל דבש"פ מי שאחזו היינו משום דס"ל דכיון דבש"ם קאמר דלית הלכתא כר' מאיר דאמר ל' יום אחר הרגל ולא פי' בש"ם הלכתא מאי אלמא דלש"ם נופא מספקא ליה והלכך הוי שפיקא דדינא עד כמה נקרא אחר הרגל: (מח) רוב כו'. כתב בסמ"ע דרוב לאו דוקא וכ"כ בר"ן מאלית נמצא דלבני א"י החיוב עליו מיד אחר כ"א יום ולבני ח"ל אחר ך' יום ומחלה עכ"ל ולפעד"נ דרוב דוקא וכן הוא בר' ירוחם כ"ד ח"ד שיעברו רוב הימים כו' ור"ל כגון היכא דיש בין רגל לרגל מספר נפרד היינו עד שיעברו רוב הימים דלא מסתבר לחלוק יום א' והר"ן מיירי היכא שיש מספר זוגי א"ל המחבר ור' ירוחם דמיירי להדיא בזמן הכתוב בשטר ולכך צריך רוב דיד בעל השטר על התחתונה אבל ר"ן מיירי להדיא בנשבע לפרוע לו ובשבועה אזלינן לחומרא ודמי למ"ש הרשב"א בתשו' והמחבר לקמן סי' ע"ג סעיף ט' בנשבע לפרוע לו בראש חודש פלוני שחייב לפרוע לו ביום הר"ח הראשון מטעם שפיק' דאורייתא לחומרא ע"ש הסמ"ע דלבני א"י חל החיוב מיד אחר כ"א יום כו' וכ"כ לעיל מיניה דבין סוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ב יום ולדידן שעושין כל י"ט שני ימים מספק נשאר מ"א יום כו' וכ"כ אח"כ דמ"ש המחבר עד. כאן בכ"א יום אין ר"ל רוב הימים שבין פסח לעצרת דהיינו כ"א יום דא"כ מנינא למה לי אלא הוא דשיעה לאזור הש"ע עד כאן בכ"א יום כו' ולא דק דמסוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ג יום ולדידן מ"ב יום ונמצא דכ"א יום לכ"ע ליכא רובא ולבני א"י אפי' פלגא לא הוי:

מד(א) צריך להחזיר כו'. כתב הסמ"ע דמה שכותבים בסוף השטר וקנינ' מפלוני לפלוני כו' נ"ז מיקרי חזרת השטר ואע"פ שעדיין לא נכתב למעל' אלא שאמר הלוה שיקנו מידו למלוה ולא כתב שם דכן עשו דקנו מיניה עד לבסוף שכתב וקנינא כו' מ"מ כיון דאין זה דבר חדש לגמרי גם כי מסתמא עשו העדים מה שביקש מהן וע"ש זה התחילו לכתוב השטר מ"ה בכלל חזרת השטר כ"כ רשב"ש פ' ג"פ סוף דף קס"א ורש"י פ"ק דגיטין דף י"א סוף ע"א אבל התוס' והמרדכי כתבו דלא הוי חזרת השטר והבאתי דבריהם לקמן ס"ק ב'. גם מ"ש הטעם כיון דאין זה דבר חדש לגמרי אכבר דר"ל כיון שאינו אלא מפרש מה שלמעל' הוי בכלל חזרת השטר ואינו כמ"ש הגהמ"י בשם הר"מ אבל כבר כתבתי לקמן ס"ק ב' דדברי הר"מ נ"ל כדינא: (ב) שאין למדין מטעה אחרונה. כ' הב"י מחוד' ד' וז"ל כ' הגהמ"י בסוף ה' מלוה דהא דאין למדין מטעה אחרונה כ' הר"מ דה"מ דבר חדש או דבר שאינה סותר מה שלמעלה לגמרי אבל דבר שאינה סותר לגמרי מה שלמעלה כגון קנו ממני בכל לשון של זכות וכו' דלא ידעו אם נעשה הקנין דילמד שתוש מן המפורש ואחרונה בטה אחרונה עיקר דהא היכא דעליון ותחתון שתרי אהדדי [כלומ' ואפשר לקיימם] לא זלינן

ה' וכמ"ש בשן"ח: [מא] (ליקוט) שני שטרות כו'. כר"י והרמב"ם פ' כר"מ ובעי"ד סי' ר"כ ס"ח שם כ"ב הס' (ע"כ): [מב] (ליקוט) וע' בא"ח כו'. שכ כ' לכתוב שניהם בפירוש ומ"מ בדיעבד כ' שם בא"ח ה' כר' יהודה (ע"כ): [מג] אם כתוב.

באר

הזה וכו' וכאלה רבות עצמו מספר אבל בתשו' אחרונ' שכתוב שמחל לו כל התביעות שלו עד ה' בניסן הוי כאומר עד הפסח ור"ל עד ההתחת ה' בניסן בכ"כ בדור עכ"ל: [מג] שם. כתב הסמ"ע דה"ה אם בא' כתוב אחר שם ובסני כתוב אחר ראשון ה"כ כאילו נכתב בשניהם אחר ראשון וז"ל הב"ך וביה"ד סי' ר"ך ס"ק פ"ז האריכתי בזה והעניתי דאין נותנים אותו כמי שכתוב בו אחר שם אלא יחלוקו וע"ש וע"ל סי' סי"ב סט"ו עכ"ל: [מד] שיעברו. ז"ל הסמ"ע וכן סוף כשם נתחלת עצרת הוא נ"ל מ"ב יום ולדידן שעושין ג' ימים מספק נשאר מ"א יום. ומ"ש רוב הימים הוא ל"ד אלא מיד שעובר המחל' חל עליו החיוב כמו שאמרו בקמי שבת ולאחר שבת הכ"ל דהדיא מחלית. נמצא דבבני ארץ ישראל החיוב עליו מיד אחר כ"א יום ולבני ח"ל מיד אחר כ' יום ומחל' וכן אם כתב בשטר עד אחר סוכות יש לו ג' חדשים עכ"ל והש"ך הביא ע"ז וכתב דרסוק מן הבכל ליתן נו זמן רב בזה לכך נראה פירוש ר"ח ז"ל דאחר הרגל הוא ט"ו יום אחר הרגל ואין מילוק בין רגל לרגל וכבר נודע בכל דברי ר"ם הם דברי קבל' מהקמי הש"ם שהי' גאון קדמון וכמ"ש הרא"ש ושאר פוסקים בשמ' מקומות ועוד שכ"ל מקור לדבריו מפ"ק דתענית כו' ע"ש וכתב עוד דמ"ש המחבר רוב הימים הוא דוקא ודאם בהסמ"ע גם מ"ש הסמ"ע דלבני א"י חל החיוב מיד אחר כ"א יום כו' לא דק דמסוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני

נתיבות

משה"כ

לדין שלפני זה דשם ג"כ כתוב בשטר שנתחל כל התביעות עד אותו יום וכ' בש"ך לתלק בין אומר עד היום הזה ובין אינו אינו עד כ' בנסן דלא הוי בכלל ועד היום הזה הוי בכלל: (לא) ואם בשניהם נכתב אחר סתם. וה"ה בזה דכ' בא"ח בא"ח אחר ראשון הוי לי' כאילו נכתב בשניהם ראשון: (לב) עד שיעברו רוב ימים וכן בחג עד שיעברו ג"ח והש"ך כ' שם

קצות

א"ל אידך ואנא אפסיד א"ל אם יד על התחתונ' אם בר כ"ט בניסן א"ל ונכתו' מר טרפא מאייר ואיכך א"ל יכול למימר אם בר חד בניסן ע"ש אם כן מכמש דאי הוי בר חד בניסן היה גובה מחד בניסן דאם אינו גוב' אלא מסוף ניסן היאך קאמר אימר אם בר חד בניסן מאי הוי כיון דאפ"ה אינו גוב' אלא מסוף

(חו"מ ח"א) **מה**

העולם עד ולא עד בכלל אבל אם היה כתוב שמחל לו כל תביעות שיש לו עליו עד עכשיו הוי ספק ומספיקא לא מפקינן ממונ':

כח [מא] כ שני שטרות שנעשו בשנה מעוברת א' כתוב בו אדר סתם וא' כתוב בו אדר שני ואין ללוה נכסים כנגד שניהם (מו) נותנים למי שכתוב בו אדר סתם נ (מב) ואם בשניהם נכתב אדר [מג] סתם הוי כמו שכתוב בשניהם אדר ראשון ונותנים למי שזמנו קודם במספר ימי החודש [מד](וע' בא"ח סי' תכ"ז כילד כותבין ובאה"ע סי' קכ"ו) כ כל זמן הכתוב בשטר כגון עד הפסח או עד הקציר דנים אותו נא כמו מ בנדרים:

כט כ [מג] אם כתוב בשטר עד אחר הפסח (מז) היינו נב (מב) עד [מד] שיעברו (מח) רוב הימים שבין פסח לעצרת נג * (עד כאן יום כ"א):

מד דין חזרת השטר בשטה אחרונה וכיצד מקיימים המחק והתלוים. ובו יא סעיפים:

א (א)(מ) מ צריך להחזיר מעניינו של שטר בשטה אחרונה כ מפני (ב) [א] (שאין למדין מטשה אחרונה) (טור) ג מפני שאין העדים יכולים לצמצם שיחתמו מיד סמוך לכתב ויש לחוש שמא [ב] הניחו שם כדי שיטה א וכתב המזייף שם מה שרצה ד [מ] ואם לא [ג] החזיר אין השטר נפסל בכך אלא

שאחזו להדיא דלכ"ז אם נשבע לפרוע אחר חג הסוכות יש לו ג' חדשים וזמן רב כזה רחוק מן הבכל. לכך נראה כמו בפי' רבינו חננאל הביאו הר"ן והרשב"א בחדושיו והרא"ש שם דאחר הרגל היינו ט"ו יום אחר הרגל ולא שנא פסח או שבועות או סוכות ואע"פ שהרשב"א והר"ן שם כתבו על דברי ר"ח שנא נתברדו דברי היינו משום שנא ידעו מנין לו כן אבל כבר נודע שכל דברי ר"ח הם דברי קבלה מן חכמי הש"ם שהיה נחון קדמון מהגאונ' וכ"כ הרא"ש שפ"ק דנדה וס"פ שבועת הדיינים ואחר פוסקים בכמה מקומות שדברי ר"ח דברי קבלה. ועוד שנ"ל מקור לדברי ר"ח מפ"ק דתענית ומייתי לה בפ' אלו מליחות דף כ"א ע"א ר"נ אומר שואלין על הנשמים ב' במרחשון ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבאי"י לנהר פרת וק"ל הכי' נמצא דכל פעם שהיו ישראל עולים לרגל נא היו יכולין נהגיע לבתיהם אחר הרגל אלא בט"ו יום והיה דומה להם כאלו הם עדיין בא"י עשובים בעניני הרגל כל זמן שנא היו עוברים הנהר הגדול נהר פרת וא"כ אחר הרגל מיקרי ט"ו יום ואע"נ דהשתא אנן בבולה מ"מ לגון אחר הרגל נמשך מהם וכ"ג

בכלל

ביאור

הגר"א

נטיין ע"ז א' יתיב ר"ז כו' והיה כאן מחלה ולא"ק רוב אלא לבני א"י אלהם מ"ג ימים ויד בעה"ש על התחתונה: מד [מ] ואם לא. ודלא. בנ"ל בסי' מ"ב ס"א: [ג] (ליקוט) ודלא כי"א כו'. ורא"ש מהרחיק שני שיטין כמש"ל סי' מ"ה

היטב

א"י מ"ג יום ולדידן מ"ב יום ומלא דכ"א יום לכ"ע ליכא רובא ולבני א"י אפי' פלגא לא הוי עכ"ל:

מד [א] שאין למדין. כ' הב"י בכס הגהת מי' הא דאין למדין מטיט' אחרונ' ה"מ דבר חדש או דבר שבלתי עיקר והביא דעת הטור וסייעתו דגזרו הרחיקו אטו לא הרחיקו אבל למחבר ושאר פוסקים נא מבמע כן שכתבו שתמא דהטעם הוא שיש לחוש לזיוף א"כ כשיש טיטה אויר דליכא נמיחס נזיופא למדין

המשפט

חידושים

לחוש לדעת ר"ח דהיינו ט"ו ימים אחר החג ובשבוע' יש להחמיר ולחוש לטיעות ר"ח וכ' הסמ"ע בשעובר התחלה היכף חל והמ"ך כ' דוקא רוב אם לא בנשבע לפרוע דאז חייב היכף בעובר רק חלי זמן:

מד (מ) צריך להחזיר. ומה שאנו כותבין בשעה אחרונה וקנינא שמתו ובכל השטר לא הזכיר רק שאמר לעדים שיקנו מתנו

החושן

נישן כיון דאינו מוכח מתוכו והר"ן מפרש להיא כובדא בשטרי הלוא' וכמ"ש בסמיך ואם כן אדרבה מוכח להיפך דאם שאבדר דמשא נידי' מהד בניסן גוב' מהד בניסן ואפילו אי נימא דהר"ן מפרש להיא עובדא בשטרי אקנייתא וכמ"ש הרא"ש. שם דאז אם נתבדר שהוא בר חד בניסן גובה מחד בניסן ע"י הקנין מ"מ

באר הגולה

עד שיגיע נדריס דף ס"ה כ' טור מבריי' שם דף ס"ג ע"א ופסקו הפוסקי' הלכה בר' יהודה דאדר א' כותבינהם וכ' הב"י שהדין פשוט: ל ר' ירוחם נ"ד ח"ד מתש"כ מ' מבואר בי"ד סי' רי"ט נ' גם זה שם מסכ"א *המחבר חלק כל הד' טורים מהש"ע לל' חלקים לחזור בכל יום חלק א' וכאן כלה החלק הכ"א: א מימרא דר' יצחק וכו' ה"ר יוחנן ב"ב סוף דף קס"א ב מימרא דרב עמרם מנרשיתא הרחיק ג' שיטין וכו' שם ריש דף קס"ב ג טור וכן פי' הרשב"ם שם ד שם בשם הרמב"ן וכ"כ ה"ה בסוף הל'

כסף הקדשים

סימן מג סעי' כט (עד אחר הפסח) ר"ת סתם אינו יכול להוציא עד יום ג'. ואם הוא בשבת"ק אם לא ידע אין רחי' שבכוונה א'. וגם אלא ידע הלוה כ"ה. וגם אם ידעו י"ל בכ"ה ויותהן למולאי שבת"ק:

חידושי רעק"א

בש"ך הות מ"ו והעליתי דאין נותנים אותנ. נ"ב ע' בב' נט פשוט לה' גיטין סי' קכ"ו ס"ק ל"ב שהשכים בדין המחבר ע"ש:

חכמת שלמה

סעיף כח נותנין למי שכתוב בו אדר שהעלה כאן וביו"ד סי' ר"כ דיחלוקו והטעם כיון דדעה הרמב"ם הוי דאדר סתם הוא אדר שני עיי"ש ולאורה קשה למה לא נימא כיון דמי שכתב בו אדר סתם עכ"פ אף אם הכוונה על אדר שני עכ"פ שוה הוא למי שכתב בו אדר בני והי' הדין שיחלוקו. ולכך אף אם הוי הכוונה אדר שני ג"כ היה הדין שיחלוקו. ואם הוי הכוונה אדר ראשון מגיע לו הכל. וה"כ כיון דיש לו' ודאי בחלי וספק בחלי שני נימא אין ספק מוציא מידי ודאי. וכמ"ש הא"ה בסי' ק"ד יעו"ש. ומזה הי' ראיה למ"ש שם דסיכי דאין הספק בכוונתו רק בדין ממש אין הספק מכריע הדין. ה"כ ה"ל דאף אם נעשה התכונין על אדר ראשון אם הוי הדין דשהם אדר הוי שני לחזרון אם כתב בו אדר שני ולכך הוי אדר שני. ולכך אף אם כתב בו אדר שהם הוי ספק. דאם הוא אדר שני הוי הראשון מוקדם שזמנו קודם ולכך הוי ספק וספק מי קודם ולכך יחלוקו. הכל אם לא נכתב בו זמן החודש רק שהם נתוהנין למי שכתב בו אדר שהם לדעת האו"ה הנ"ל. מיהו לפיה"מ בחיבורי לחו"מ סי' ל"ט דלא שייך בספקא דדינא אין ספק מוציא מידי ודאי. אז בכל יחלוקו כנ"ל ואי"ש דעת הש"ך ומ"ש כאן בס"ע דנינכשטרות כמו בנדרים. זה אינו שייך לדידן דזה דוקא במקום שמדברים בלשון תורה אבל במקום שמדברים בלע"ז וכתב בלשון תורה הולכין בתר לשון תורה כמ"ש הש"ך ביו"ד סי' רי"ז בשם רבינו ירוחם. וא"כ ה"ה בשטרות ודו"ק:

(סעיף כ"ח) ג' שטרות שנעשו בשנה מעוברת וכו' ל"ב עיין בחיבורי ליו"ד מהדורא ב' סי' רכ"ט מ"ש שם דרך לגב הבייך לבאן לחיבורי ל"ז סי' ר"כ דף כ"א עיי"ש מה שכ"מ לכאן וזה חידוש דין שם ודו"ק:

טורי זהב

טעמא משום דלא ניתן ליכתב ובאמת אם כ' לאות כו' יהא כבר ומ"ל לר"י כלל לומר דלרבנן אית להו גזירי' ומשני ע"כ טעמא משום גזירה דאי ס"ד משום לא ניתן ליכתב הא ניתן ליכתב מזמן שני ויגבה בו מזמן שני אע"כ משום גזירה וכיון דהטעם משום גזיר' ע"כ אין לחלק ודוק בזה ע"כ): (שם סי"ה שמא שקרו ואמרו בזמנו כתבנוהו וכו') קשה עונא אם כן אמאי פסלינן להאי שטרא נימא דמאוחר הוא. והא דאמר בזמנו וכו' שקרא הוא אלא אמרה הש אומרים כן ולא נפסיד לשטרא דאינשי מספק ול"ל דדאי מיירי בחוקרים העדים כן קודם שיעשו שם זומנים דאל"כ משום איכו נפסייהו רשעים בחוקרים בזמנו וכו' וקי"ל אין אדם מעיז עצמו רשע אלא ודאי דאומרים כן אלא הכי נמלא ע"י זה נמשך להם פסול ע"י עדים וע"כ אין שייך לו' בזה שמא שקרו במ"ש אלא אחרונו אבל ודאי במ"ש בזמנו כתבנוהו אין להאמין להם כיון שבאמת שעה הם נעשו פסולים ודיבור אינו מועיל. כלל משא"כ בדבור ולא אחרונו אין שייך לו' כן אלא נעשו פסולים אלא מחמתו וע"כ אינם פסולים

חזלי' בתר תחתון אפי' בשטה אחרונה והביא ראיות על זה עכ"ל ב"י ועיינתי בהגהמ"י שם ורחיתי שאין ראיותיו מוכרחות ועיקר ראיתו שם וז"ל חדא דאמרי' בפ' הזהב כמאן כתבינא האידנא במנא דכסר למקניא ביה במנה לאפוקי מדר"ם דכסר לאפוקי מרוקא כו' ואי אין למדין משטה אחרונה היכא גמרי מיניה ס"מ דשפיר גמרינא מה שאין סותר מה שלמעלה אלא לפרש מה שלמעלה עכ"ל. ולפע"ד אין זה ראיה מב' טעמי' חדא דדילמא בימי הש"ס היו כותבים במנא דכסר בשטה שלפני שטה אחרונה ואח"כ היו חוזרים מעניינו של שטר בענין אחר ואין השתא דכתבי' במנא דכסר בשטה אחרונה היינו משום דכתבי' שריר וקיים וכדלקמן סעיף ט' וכן ל"ל לפמ"ש המרדכי והתוס' פ' ג"פ ד' קס"ב ע"א וז"ל י"ל כיון שהורגלנו לכתוב שריר וקיים יהא פסול אם לא נכתב כן לכך אנו למדין היטב משטה אחרונה כיון שאנו כותבין שריר וקיים והא דכותבים וקנינא מיניה כו' לא הוי חזרת השטר אלא לפי שעדיין עדות הקנין שבתחלה כתב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני ואח"כ וקניני מיניה וה"ה שיכול לכתוב באמצע השטר עכ"ל אלמא דס"ל דקניני מיניה לא הוי פירוש רק דבר חדש לגמרי דהא כתבו דלא הוי חזרת השטר וא"כ איך היו כותבים קודם שטה אחרונה. ועוד דאפי' תימא שגם בזמן הש"ס אלא ודאי היו כותבים קודם שטה אחרונה. ועוד דאפי' תימא שגם בזמן הש"ס היו כותבים במנא דכסר למקני' ביה בשטה אחרונה אין ראיה דבאמת אין לזרך בו דמסתמא היו כותבין כמו שהוא בתיקון שטרות שלנו שבתחלת השטר כתוב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני בקנין גמור אגב סודר כו' ובסוף השטר כתוב וקנינא ככל מה דכתוב ומפורש לעיל אם במנא דכסר למקני' ביה כו' וכמ"ש רשב"ם פ' נ"פ נמצא דאלא היו צריכים לכתוב כלל במנא דכסר במקניא ביה שכבר הכל נלמד במ"ש בשטה שלפני שטה אחרונה וקנינא מיניה ככל מה דכתיב ומפורש לעיל אם אפי' היו כותבים גם וקנינא בשטה אחרונה אינו בכך כלום דזה ג"כ לא הוי דבר חדש לפי' רשב"ם דמסתמא נעשה הקנין ושני במה שכתבו בתחלת השטר ואמר לנו הוו קנו ממני כו' (וכן ל"ל למ"ש רשב"ם סוף דף קס"ח ולריך שיחזור כו' זהו שאנו כותבים בסוף השטר וקנינא מיניה ככל מה דכתיב ומפורש לעיל כו' ועיין עוד שם) אם כן אמר קאמר הש"ס כמאן כתבי' החידנא במנא דכסר למקני' ביה שבתחלת בעלמא הוא לאפוקי מדרב ששת ולאפוקי מרוקא ולאפוקי מדלוי וא"כ ס"מ דלית הלכתא כרב ששת ולוי גם אחר כל הפוסקים לא חילקו בכך וכתבו שאם אין למדין משטה אחרונה ומשמע אפילו דבר שהוא פירוש על שלמעלה אם לא היו מפרשים אותו כך בהכרח בלא שטה אחרונה אין למדין הימנה ולכן דברי הגה' מיימוני בשם הר"מ ל"ע לדינא: (ג) אלא שאין למדין משטה אחרונה. כ' הסמ"ע בפרישה כתבתי דאם לא הוחזר מעניינו של שטר אפילו יש כדי שטה אחרונה בין השטר לאחתימת העדי' אפ"ה אין למדין משטה אחרונה משום דלא חילקו בתקנתם ע"ם ודו"ק ובספרי הוכחתי דהיינו דוקא לדעת הטור והתוספת והרא"ש וסייעתם דגזרי הרחיקו אטו לא הרחיקו אבל מדברי הרמב"ם ומסמ"ג והמחבר ושאר כל הפוסקי' לא משמע כן שכתבו שאתמא הטעם שאין למדין משטה אחרונה משום שיש לחוש שמא נכתב בזיוף וא"כ כשיש שטה אחרונה אינו חוש לזיוף ומדלא חילקו בין לדעת הטור לדעת הרמב"ם ולדעת הרא"ש לבאר דגזרי הרחיקו אטו לא הרחיקו ומדלא ביארו כן משמע דלא ס"ל הכי ועוד הוכחתי כן מדברי הרמב"ן בחידושיו והכ"י וכתבתי שכן נלפע"ד עיקר בש"ס וגראה דהתוס' והרא"ש (לדעת הטור) לטעמייהו אזלי דפסלי כל השטר וא"כ בע"כ צ"ל דכך הוא תיקון חכמים להחזיר מעניינו של שטר דוקא והלכך לא פלוג אבל לדעת רוב הפוסקים שאינו אלא עצה טובה שלא יאבד שטה אחרונה א"כ היכא דליכא חשש זיוף למדין ולא כהב"ח סעיף ג' שכ' דאף להרמב"ן לא פלוג אלא הרמב"ן והכ"י סוים בזה כדמשמע בחדושיו והרמב"ן שהביא הטור מיירי בלא הרחיק ועי"ש בספרי שהארכתי בזה: (ד) שאין למדין כו'. כ' ב"י לקמן סי' מ"ה מחו' ח' בשם תשוב' רשב"א דאפי' אמרו העדים לא הרחיקו ואנו כתבנו שטה אחרונה אין נאמנים להכשיר שטה אחרונה לעשות כשטר אלא כדת על פה דכל שאין מוכיח מתוך השטר אין כו דין שטר ע"כ: (ה) ודלא כי"א שהשטר כולו פסול וכן הוכחתי בספרי בכמה הוכחות דאין הלכה כי"א אלו וכתבתי שגראה שגם הרא"ש סובר כן שהרי כ' הטעם דגזרינן הרחיקו אטו לא הרחיקו ובלא הרחיקו נופא לא הזכיר הרא"ש שכל השטר פסול אלא משמע שכל פלפולו אינו אלא אם נפסל שטה אחרונה בהרחיקו והאריכתי בזה ע"ש. ועמ"ש לעיל סי' מ"ב ס"ק נ': (ו) אבל אם השטה אחרונה לחובת מוציא השטר למדין ממנה. עמ"ש בזה לקמן סי' מ"ה סי"א ס"ק כ': (ז) אם השטר כולו כו'. ל' דרכי משה ובתשו' הרשב"א סי' אלף י"ג דאף שטר שכ' בכתי' הלוה אין למדין משטה אחרונה וב"י כתב בשם הרשב"א שכתב בתשובה שלמדין משטה אחרונה אם כל השטר מכתב ידו אבל אם אין השטר כתב ידו אלא שהוא אתוס למטה אין למדין ע"כ אבל לא משמע בדברי התשובה שכתבתי בדברי ב"י עכ"ל ד"מ ודבריו תמוהים שהרי שפיר י"ל דמ"ש הרשב"א בתשובה סי' אלף י"ג הוציא עליו כת' ידו דנובה מבני אדם אם לא למדין משטה אחרונה כו' מסתברא שגם בזה אין למדין לפי שגם הוא מרחיק שטה כו' היינו אתם ידו וכמ"ש הטור לקמן ר"ס ס"ט אם כתב בכתב ידו או שכתב בכת"י אחר ואתם למטה היינו דתנן הוציא עליו כתב ידו נובה מבני חורין כו' ועוד שהרי לקמן ריש סי' ס"ט סעיף ו' כ' הב"י שהמקלר תשובת דפוס דילג רוב תשוב' זו ע"ש. (ח) אין למדין מחלי שטה כו'. הטעם אי' בתו' ומרדכי והרא"ש פ' ג"פ מפוס דעדים לא דייקי ומרחיקים שטה אחת א"כ כשמרחיקים שטה ואותמים באמצע שטה שניה כיון דליכא אלא עובי שטה א' בין עדים לשטר אין למדין גם מן הסליחה: (ט) ודוקא שאתמו כן' כלו' אם נמצא דבר כתוב אין למדין מעשה שנתבאר דהעדים היו מניחים כך ריוח והיה כשר אבל אם אתמו זה אחר זה למדין דכל השטר פסול אם היו העדים מניחים כך ריוח כדלקמן סי' מ"ה סעיף י' והלכך ודאי לא הניחו כלום ולמדין וכן יש לפרש דברי הטור שוטן. ובסמ"ע ס"ק ה' פי' בענין אחר ולפענד"נ כמ"ש מ"מ לענין דינא הכל אחד ע"ש גם מ"ש הסמ"ע על הט"ש לק"מ דדברי הט"ש יש לפרש ממש כדברי הר"ב הן לפי מה שפי' הסמ"ע הן לפי מה

שפירשתי

בכלל חזרת השטר: ב אלא שאין למדין משטה אחרונה בפרישה כתבתי דאם לא הוחזר מעניינו אפילו יש כדי שטה אויר בין השטר לאחתימת העדים אפ"ה אין למדין משטה אחרונה משום דלא חילקו חכמים בתקנת' ע"ם ודו"ק: ג מכתיבת ידו של מי שנתחייב למדין בו' דהא אין כאן חשש שהמלוה זייפו לאחר שבא לידו דהא כתיבת יד הלוה הוא עמ"ש בד"מ ס"ג בדין זה לייסב דברי הרשב"א: ד אין למדין ג"כ הוא מטעם דאמרינן דאין הלוה יכול לומר: ה אם שיים השטר בסוף שטה אחרונה כו' עד אין למדין כו' עי"ל סי' מ"ה ס"י דכ' מור"ם דאם השטר משיים באמצע השטה יכולי' העדים לאתוס עצמם באלי שטה הנשארת זה אצל זה ולמדין גם מאלי שטה שלפניה' וסומכין על זה דאם לא היה כתוב כן השטר מתחל' כשבא לפני העדים לא היו העדים אותמין בו וכמ"ש שם והוא מתשובת הרמב"ן סי' ל"ד הביאה ב"י שם (במחש"ן) וגם לפני זה כת' כן הב"י בש"ע וגם בד"מ הביאה ע"ש ובסוף ס' זה כ' מור"ם דאם אחמו זה אחר זה כל השטר פסול וא"כ ע"כ ל"ל דכאן מיירי בשטר שידוע שבתחל' בשעה שאתמו עברו העדים והרחיקו אתימתן שורה ומאלה ובשעה שבא המלוה נגבות בו בב"ד רואין שאין ריוח לפני העדים ע"ז כתב המחבר ובאחרו מור"ם דאם העדים הן אתומין זה אתת זה אז השטר כשר אפילו לעורוף בו ממשעבדי אלא שאין למדין משטה ומאלה האחרונה כיון דנודע להן שהוא ניתוסף בשטר אחר אתימת העדים ואם הן אתומין זה בלד זה אז כל השטר פסול כיון דהיה יכול לזייפו לאתוך שטר העליון ולכתוב באלי שטה שלפני העדים פלוני לוה מפלוני מנה. דה"ל שטר ועדיו בשורה א' דכשר כמ"ש בסי' מ"ה בטור ובדברי המחבר סי"א וכ"ש אם בא לפני ב"ד ועדיין לא נכתב באותו אויר כלום דפסול כי השטר ומזה חיירי בסי' מ"ה ס"ג ובטע"ש קיצר כאן וסיג' ל' המחברים ונראה מדבריו שלא פי' כמ"ש אבל מ"ש הוא ברור ומוכרח להמעיין היטב במקור הדין ובדברי המחברים הכ"ל ודוק:

למדין

טורי זהב

אלא מבע' שהוחזק בב"ד: (בשם מהרש"ק בב"י ד"ה ואם הקדים זמן הסטר וכו' עד אבל רבינו כ' וכו') ומ"ב ורבינו מלא מבואר בש"ת הרא"ש הובא בשא"ה סי' קכ"ז שאם נתגרש בגט מוקדם ולא נודע פיסולו עד שקידשה דלא תפסו בה קידושין ע"כ ואי' ס"ל דכשר לגבות בו מבנ"ח אמאי לא תפסו בה קידושין כלל אלא מוכח דס"ל דפסולין לגמרי וכ"כ מהרש"ו בכתבו סי' י"ג דזה עעמ' ונתוקו של הרא"ש הגם שהריב"ש סימן קכ"ה כ' דגם המכשיר בבנ"ח מור' בגט אשה שהוא פסול היינו לענין שלא תיכשל בגט זה אבל ודאי אם נשאלת לא הלא למאן דמכשיר לגבות מבנ"ח דומיא דש"ם לתעלה בגט שאין בו זמן דפסול דה"ה אם נשאת לא תצא ודוק: (תו שם בתה יודע וכו' עד כשאין כ"י יולא מתקוה אחר כו') וי"ב אם כן מאי מקשה הר"ל דהא ר"ל דאמר עדים המתומים כו' בבכתב ידן יולא מתקוה אחר הוא כדמוכח בכתובות דף י"ח ע"ב ע"ש יבמו' מ"ו סל"ד ע"ש וי"ע וכך הקשה מהריב"ל ח"א כלל י"ב סי"ו ע"ש ע"ש: (תו שם אבל המאוחרים כשרים כו') עד ובפרק כ"ג לא כ"כ וכו' ואני מלאתי תי' נכון דהרמב"ם מפ' הא דפריך בגמרא ואי ס"ד דאקני כו' מאוחרים המתי כשרים דאקני הוא ר"ל כל הסטר המאוחר הוי כאלו הקנה בפי' שמשעבד לו גם הנכסים שיקנה אח"כ ולכך אינו אמנו משא"כ כשכתב הזמן של עכשיו לא אשעבד לו אלא הנכסים שיש לו עתה ואינו סברא אלימתא א"כ לדידיה כל שטר מאוחר הוי דאקני בפי' ובשהשעבד יכך מוכיח הל' אמאי כשרים דאקני הוא ס"ת דכל מאוחר הוי דאקני ולכן א"ם הא דנקט מתני' שתם מאוחרים כשרים אהל"ל פסולים וכגון דלא כתב דאקני ולהיות אמריגן דכ"ם מוקדם מתם דפסול ולדידי' כל מאוחרים שבעולם כשרים דהוי דאקני אמם ודוק כי מאוח הוא נכון דברי הרמב"ם: (ע"ם אבל המאוחרים כשרים כו' עד ס"ה עד דמעיא זימנא וכו') וזה מבואר להדיא בגמרא דע"ז שהעתיק הכ"י ברים הסימן סבור רבנן כו' די"ב [ו] בל' ולא טריף עד דמעיא זימנא כו' וקי"ל: (ע"ם ואם נכתב בלילה וכו' עד ולא חלק כפרק שנזכר וכו') ויש הימה שהרי בחר היטב בהלכות אלוה כר"ח וז"ל עדים שקנו מיד הלוה וכו' אם ידעו יום שקנו ממנו בו' כותבין בשטר זמן הקנין ואם לא ידעו כו' ע"ם. (בשטר עד ואין ראיה לחלק וכו') ואף שרבינו בסי' ל"ט פסק כאביי דס"ל עדיו בהתומיו זכין לו לסברת הרמ"ה שפסק הלא כאביי כ"כ אבל לסברתו כשר לגמרי וי"ע דהוא דוחק ע"כ מתהרש"ק: (סימן מ"ד בש"ע ס"א אלא שאין למדין משטה אחרונה) זו היא דעת הרמב"ן שהביא הטור ופירש"ל דהיינו דוקא היכא דליכא אויר שיעה ביניהם ומתולא אם יש אויר שיעה אז למדין אפילו משטה אחרונה עכ"ל. ובסמ"ע כ' אפי' אם יש אויר שעהוכו' נל' אלו תכמים ולפי דברו ס"ל לרמב"ן דאין למדין כו' כמו דס"ל להרא"ש בפיסול השטר אלא פלוג רבנן ובכל מקום פסול כיון דלא עשה כתוז"ל ה"ב לרמב"ן לענין אין למדין ולענד"נ כדברי רש"ל דבשלמא להרא"ש יש פסול בכל השטר כי לדידיה הוי חזרת השטר תקנת חכמים הם"ה אין שייך לומר לא פלוג משא"כ לרמב"ן דאם אין כאן תקנה כלל וכמ"ש נ"י דחזרת השטר עלה טוב' בעלמא היא ואין שייך כאן לא פלוג אלא כל אין חשש אין

ביאור הגר"א

ס"ו וס' הרשבו"ם ס"ל דוקא בדבר שיכול להזדייף פסול אף אם לא זייפו כיון שיכול להזדייף אבל באין יכול להזדייף אף אלא נעשה כתיקון חכמים כשר (ע"כ): [ג] (ליקוט) והא דאין למדין כו'. תוס' קס"ב ח' סד"ה לפי ור"י פירש כו' ע"ש

באר

עכ"ל: [ד] מחוס. הטעם דאין הלוה יכול לגמלם כ"כ. סמ"ע: [ה] כדלקמן. שם כתב הרמ"א דאם השטר מסיים באמצע הסיט' יכולים העדים לאתוס באלי שיטה הנשארת זה אצל זה ולמדין גם מאלי שיטה שלפניהן וסומכים ע"ז דאם השטר לא היה כתוב כן מתחל' לא היו העדים אותמין בו ובאן כתב הרמ"א דאם אתמו זה אחר זה כל השטר פסול כ"ל דמיירי שידוע שבעברו העדים והרחיקו אתימתן שורה

נתיבות

משה"כ

אלא נזכר שנעשה כן רק בשעה אחרונה מ"מ לא הוי כדבר חדש לגמרי ולמדין. והש"ך כתב דהוא מחלוקת הפוסקים: (כ) שאין למדין דעת הסמ"ע אפילו יש עוד ריוח שיטה מכל מהוס אין למדין והש"ך כתב דלהרמב"ן כשר: (ג) למדינו ואפי' עידי

משה"א

מד ח) משטה אחרונה. עש"ך סק"ד דאפי' אם אמרו העדים לא הרחיקו ואנו כתבנו אין לו רק מלוה על פה דכל שאינו מוכח מתוך השטר וכו' וקשה דהא בסי' מ"ט פסק המחבר דאם עידי השטר מעידים שזהו יב"ש שהעדנו עליו דהוי מלוה בשטר דלא בענין מוכח מתוכו וכן הקשה בתומים ולפעד"נ דהפסול הוא משעם אחר דבא"ה סי' קכ"ד מבואר דאם נכתב על דבר שיכול להזדייף דכשר בע"מ כשהן לפנינו אבל בע"ח שמעידין שלא נעשה זיוף פסול. ומבואר בח"מ ובב"ש הטעם דבע"ח נגרינן דלמא נסמוך על עדים שמקיימין החתימה. א"כ ה"נ מה שכתוב בשטה אחרונה הוי ממש ככתוב על דבר שיש לחוש שנעשה בזיוף דלא מהני מה שע"ח באין לפנינו מטעם נזרה הנ"ל. ומכ"ש בשטרות שפסול מטעם שאין ראוי לעמוד ימים רבים כמבואר בסי' מ"ב אבל בשני יב"ש ליכא למיחש דאתי למיסמך על עדי קיום דהרי מ"מ לא ידעו ממי לתבוע. וא"ל דמ"מ איכא למיחש דאתי למיסמך אעדים אחרים שיאמרו שזהו יב"ש לעשותו מלוה בשטר על פיהם. זה אינו דהרי עינינו רואות שלא נזרינן כך ומכשיריו בזה בסי' מ"ט וע"כ הטעם דלא נזרינן רק אם יבא הדבר לידי זיוף לגמרי ולעשותו דבר שהוא שקר. משא"כ בזה דמ"מ לא נעשה דבר שקר. וגם סברא דלקוחות ליכא כיון שיצא הקול ואינהו אפסידו אנפשייהו כ) לחובת מוציא השטר למדין. עיין תומים שהק' על התוס' בב"ב קס"ה ד"ה דילמא שהקשו אהא דמקשה וליחוש שמא נייז הא צריך להחזיר ואם ינייז יפסול. והק' דהא אפשר שכתוב בו חוב אחר שהחזיר דחובתו למדין ומזה

קצות

ק' היכי כ' כדמוכח בסמוך כיון דהתם לאו מכוח דאינו נובה אלא מכוח ניסן אלא מכוח ספיקא הוא דאינו נובה דהא אי הוי אחברר הוה נובי' ממד בניסן וא"ע ואפשר דאינו מכיח רשי' אלא הא דמספק' מכ"פ אינו נובי' אלא מכוח ניסן וכיון דאינו נובי' אלא מכוח ניסן תו לא הוי מוכח בחוכו ומש"ה אינו נובי'

המשפט

חידושים

הטעם מעידין שהם כתבוהו לא הוי רק כמלוה ע"פ כיון שאינו מוכח מהשטר: (ד) זה אחר זה. ודוקא כשבא אלא לפני ב"ד כל השטר פסול כיון דה"ל יכול לזייף דהרי יכול לתקון השטר ולכתוב לפני העדים שטר מסר גדול ולכך כשבא לפנינו כתוב מבשירין הכל

ביאורים

הוציא דין מחודש וכפענ"ד לק"מ דהא התוס' לשיטתייהו דאם לא הוחזר בשיטה אחרונה פסול אע"פ שאין טעם לפוסלו א"כ ע"כ לא כתוב שום שטה אחר חזרת השטר דאם כתוב שום שיטה אחר חזרת השטר הרי לא הוחזר השטר בשטה אחרונה ואנן דוקא חזרת השטר בשטה אחרונה בענין ובאמצע אינו מועיל להכשיר השטר וזה הוי כמו באמצע: ג) אם השטר כולו מכתיבת ידו והיינו לגבות מבני חורין. אבל ללמוד משטה אחרונה שהוא בכתב ידו לענין לגבות ממשעבדי תלוי בפלוגתא אי חיישינן לקנוניא במקום דלא איתרע בנפילה כמבואר בסי' מ"ג סעיף ו' גבי כתיבת יד אי צריך שיכתוב בו זמן. ומהתימה על יהתומים דכאן פסק דחיישינן לקנוניא ושם מסיק להיפך ויש לחלק דלענין משעבדי חיישינן לקנוניא משא"כ לענין בע"ח תוס' בב"מ דף כ' בד"ה ש"מ איתא לדשמואל ע"ש: ד) אם שיים השטר בסוף שטה. עסמ"ע סק"ה עד כיון דהיה יכול לזייפו לאתוך שטר העליון ולכתוב בו חצי שורה וכו' נראה דהיינו דוקא כשכתוב לפנינו עתה באופן זה שהיה יכול לאתוך העליון ולהניח זה שהיה כתוב עכשיו ולגבות בו. אבל אם כתוב לפנינו מעכשיו באופן שא"א לאתוך העליון ולגבות בו כגון שכתוב עליו דברים בעלמא רק שמתחלה קודם הכתיבה היה אפשר לאתוך העליון ולכתוב על השטה ומחצה שטר ועכשיו כשכתב זה א"א שוב לזייף כלל כשר כיון ששטה כן קודם שנראה שפסולו בב"ד למאן דמכשיר במילוי קרובים בסי'

החושן

אפי' נתברר שהוא בר חד בניסן כיון דאינו מוכח מתוך השטר בשטרי דלאו אקנייתא ואכתי ל"ע: סי' מד א) מטע' אחרון' עיין ש"ך מדין למידין מטע' אחרון' דבר שאינו סותר לגמרי אינו סותר מה שלמעלה אינו אלא לפרש מה שלמעלה עכ"ל. ולפע"ד אין זה ראיה מב' טעמי' חדא דדילמא בימי הש"ס היו כותבים במנא דכסר בשטה שלפני שטה אחרונה ואח"כ היו חוזרים מעניינו של שטר בענין אחר ואין השתא דכתבי' במנא דכסר בשטה אחרונה היינו משום דכתבי' שריר וקיים וכדלקמן סעיף ט' וכן ל"ל לפמ"ש המרדכי והתוס' פ' ג"פ ד' קס"ב ע"א וז"ל כיון שהורגלנו לכתוב שריר וקיים יהא פסול אם לא נכתב כן לכך אנו למדין היטב משטה אחרונה כיון שאנו כותבין שריר וקיים והא דכותבים וקנינא מיניה כו' לא הוי חזרת השטר אלא לפי שעדיין עדות הקנין שבתחלה כתב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני ואח"כ וקניני מיניה וה"ה שיכול לכתוב באמצע השטר עכ"ל דאלמא דס"ל דקניני מיניה לא הוי פירוש רק דבר חדש לגמרי דהא כתבו דלא הוי חזרת השטר וא"כ איך היו כותבים קודם שטה אחרונה. ועוד דאפי' תימא שגם בזמן הש"ס אלא ודאי היו כותבים קודם שטה אחרונה. ועוד דאפי' תימא שגם בזמן הש"ס היו כותבים במנא דכסר למקני' ביה בשטה אחרונה אין ראיה דבאמת אין לזרך בו דמסתמא היו כותבין כמו שהוא בתיקון שטרות שלנו שבתחלת השטר כתוב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני בקנין גמור אגב סודר כו' ובסוף השטר כתוב וקנינא ככל מה דכתוב ומפורש לעיל במנא דכסר למקני' ביה כו' וכמ"ש רשב"ם פ' נ"פ נמצא דאלא היו צריכים לכתוב כלל במנא דכסר במקניא ביה שכבר הכל נלמד במ"ש בשטה שלפני שטה אחרונה וקנינא מיניה ככל מה דכתיב ומפורש לעיל אם אפי' היו כותבים גם וקנינא בשטה אחרונה אינו בכך כלום דזה ג"כ לא הוי דבר חדש לפי' רשב"ם דמסתמא נעשה הקנין ושני במה שכתבו בתחלת השטר ואמר לנו הוו קנו ממני כו' (וכן ל"ל למ"ש רשב"ם סוף דף קס"ח ולריך שיחזור כו' זהו שאנו כותבים בסוף השטר וקנינא מיניה ככל מה דכתיב ומפורש לעיל כו' ועיין עוד שם) אם כן אמר קאמר הש"ס כמאן כתבי' החידנא במנא דכסר למקני' בעלמא הוא לאפוקי מדרב ששת ולאפוקי מרוקא ולאפוקי מדלוי וא"כ ס"מ דלית הלכתא כרב ששת ולוי גם אחר כל הפוסקים לא חילקו בכך וכתבו שאם אין למדין משטה אחרונה ומשמע אפילו דבר שהוא פירוש על שלמעלה אם לא היו מפרשים אותו כך בהכרח בלא שטה אחרונה אין למדין הימנה ולכן דברי הגה' מיימוני בשם הר"מ ל"ע לדינא: (ג) אלא שאין למדין משטה אחרונה. כ' הסמ"ע בפרישה כתבתי דאם לא הוחזר מעניינו של שטר אפילו יש כדי שטה אחרונה בין השטר לאחתימת העדי' אפ"ה אין למדין משטה אחרונה משום דלא חילקו בתקנתם ע"ם ודו"ק ובספרי הוכחתי דהיינו דוקא לדעת הטור והתוספת והרא"ש וסייעתם דגזרי הרחיקו אטו לא הרחיקו אבל מדברי הרמב"ם ומסמ"ג והמחבר ושאר כל הפוסקי' לא משמע כן שכתבו שאתמא הטעם שאין למדין משטה אחרונה משום שיש לחוש שמא נכתב בזיוף וא"כ כשיש שטה אחרונה אינו חוש לזיוף ומדלא חילקו בין לדעת הטור לדעת הרמב"ם לבאר דגזרי הרחיקו אטו לא הרחיקו ומדלא ביארו כן משמע דלא ס"ל הכי ועוד הוכחתי כן מדברי הרמב"ן בחידושיו והכ"י וכתבתי שכן נלפע"ד עיקר בש"ס וגראה דהתוס' והרא"ש (לדעת הטור) לטעמייהו אזלי דפסלי כל השטר וא"כ בע"כ צ"ל דכך הוא תיקון חכמים להחזיר מעניינו של שטר דוקא והלכך לא פלוג אבל לדעת רוב הפוסקים שאינו אלא עצה טובה שלא יאבד שטה אחרונה א"כ היכא דליכא חשש זיוף למדין ולא כהב"ח סעיף ג' שכ' דאף להרמב"ן לא פלוג אלא הרמב"ן והכ"י סוים בזה כדמשמע בחדושיו והרמב"ן שהביא הטור מיירי בלא הרחיק ועי"ש בספרי שהארכתי בזה: (ד) שאין למדין כו'. כ' ב"י לקמן סי' מ"ה מחו' ח' בשם תשוב' רשב"א דאפי' אמרו העדים לא הרחיקו ואנו כתבנו שטה אחרונה אין נאמנים להכשיר שטה אחרונה וזה הוי כמו באמצע: ג) אם השטר כולו מכתיבת ידו והיינו לגבות מבני חורין. אבל ללמוד משטה אחרונה שהוא בכתב ידו לענין לגבות ממשעבדי תלוי בפלוגתא אי חיישינן לקנוניא במקום דלא איתרע בנפילה כמבואר בסי' מ"ג סעיף ו' גבי כתיבת יד אי צריך שיכתוב בו זמן. ומהתימה על יהתומים דכאן פסק דחיישינן לקנוניא ושם מסיק להיפך ויש לחלק דלענין משעבדי חיישינן לקנוניא משא"כ לענין בע"ח תוס' בב"מ דף כ' בד"ה ש"מ איתא לדשמואל ע"ש: ד) אם שיים השטר בסוף שטה. עסמ"ע סק"ה עד כיון דהיה יכול לזייפו לאתוך שטר העליון ולכתוב בו חצי שורה וכו' נראה דהיינו דוקא כשכתוב לפנינו עתה באופן זה שהיה יכול לאתוך העליון ולהניח זה שהיה כתוב עכשיו ולגבות בו. אבל אם כתוב לפנינו מעכשיו באופן שא"א לאתוך העליון ולגבות בו כגון שכתוב עליו דברים בעלמא רק שמתחלה קודם הכתיבה היה אפשר לאתוך העליון ולכתוב על השטה ומחצה שטר ועכשיו כשכתב זה א"א שוב לזייף כלל כשר כיון ששטה כן קודם שנראה שפסולו בב"ד למאן דמכשיר במילוי קרובים בסי'

ביאורים

ס"ו וס' הרשבו"ם ס"ל דוקא בדבר שיכול להזדייף פסול אף אם לא זייפו כיון שיכול להזדייף אבל באין יכול להזדייף אף אלא נעשה כתיקון חכמים כשר (ע"כ): [ג] (ליקוט) והא דאין למדין כו'. תוס' קס"ב ח' סד"ה לפי ור"י פירש כו' ע"ש

היטב

ומאלי' וכפע' שכא השטר לב"ד רואין שאין ריוח כפני אתימת העדים ע"ז כתב דאם העדים אתומין זה אחת זה השטר כשר אלא שאין למדין מסיט' ומאלי' האחרונים ואם הם אתומים זה בלד זה כל השטר פסול כיון דהי' יכול לזייפו לאתוך שטר הפלוין ולכתוב באלי שורה שלאחרונ' פלוני לוה כו' דה"ל שטר ועדיו בשיט' א' דכשר וכ"ש אם בא לפני ב"ד ועדיין לא נכתב באותו אויר כלום דפסול כל השטר ומזה אייר בסימן

המשפט

חידושים

השטר מעידין שהם כתבוהו לא הוי רק כמלוה ע"פ כיון שאינו מוכח מהשטר: (ד) זה אחר זה. ודוקא כשבא אלא לפני ב"ד כל השטר פסול כיון דה"ל יכול לזייף דהרי יכול לאתוך השטר ולכתוב לפני העדים שטר מסר גדול ולכך כשבא לפנינו כתוב מבשירין הכל

ביאורים

הוציא דין מחודש וכפענ"ד לק"מ דהא התוס' לשיטתייהו דאם לא הוחזר בשיטה אחרונה פסול אע"פ שאין טעם לפוסלו א"כ ע"כ לא כתוב שום שטה אחר חזרת השטר דאם כתוב שום שיטה אחר חזרת השטר הרי לא הוחזר השטר בשטה אחרונה ואנן דוקא חזרת השטר בשטה אחרונה בענין ובאמצע אינו מועיל להכשיר השטר וזה הוי כמו באמצע: ג) אם השטר כולו מכתיבת ידו והיינו לגבות מבני חורין. אבל ללמוד משטה אחרונה שהוא בכתב ידו לענין לגבות ממשעבדי אינו מועיל לגבות מבני חורין דלא איתרע בנפילה כמבואר בסי' מ"ג סעיף ו' גבי כתיבת יד אי צריך שיכתוב בו זמן. ומהתימה על יהתומים דכאן פסק דחיישינן לקנוניא ושם מסיק להיפך ויש לחלק דלענין משעבדי חיישינן לקנוניא משא"כ לענין בע"ח תוס' בב"מ דף כ' בד"ה ש"מ איתא לדשמואל ע"ש: ד) אם שיים השטר בסוף שטה. עסמ"ע סק"ה עד כיון דהיה יכול לזייפו לאתוך שטר העליון ולכתוב בו חצי שורה וכו' נראה דהיינו דוקא כשכתוב לפנינו עתה באופן זה שהיה יכול לאתוך העליון ולהניח זה שהיה כתוב עכשיו ולגבות בו. אבל אם כתוב לפנינו מעכשיו באופן שא"א לאתוך העליון ולגבות בו כגון שכתוב עליו דברים בעלמא רק שמתחלה קודם הכתיבה היה אפשר לאתוך העליון ולכתוב על השטה ומחצה שטר ועכשיו כשכתב זה א"א שוב לזייף כלל כשר כיון ששטה כן קודם שנראה שפסולו בב"ד למאן דמכשיר במילוי קרובים בסי'

ד למדין משטה אחרונה הטעם דאז אם הניחו העדי' שורה חלק לפני חתימתן ליכא למיחש לזיוף שיזיף לכתוב זכותו באותו שורה ויחזור ויכתוב שריר וקיים לבסוף דבסמוך יתבאר דלא מכשרינן שטר שכתוב בו ב"פ שריר וקיים אלא כשיש עוד שורה חלק בין העדי' לסוף השטר ולשמא יתחק ש"ו הראשון ויזייף ויקיימנה בשטה האחרונה ויכתוב לבסוף ש"ו ליכא למיחש דהא יתבאר ג"כ בסמוך דהיכא דאיכא מחק במקום ש"ו דכל השטר פסול מה"ט נופה דכתיבנא וק"ל *ובע"ש כ' ע"ז ז"ל והוא שיש עכשיו בשטה שבא לגבות בו אויר חלק שיטה בין העדים כמו שיתבאר בסמוך ס"ח עכ"ל ור"ל דאל"כ יש לחוש שמא בשטה שחתמו העדים לא היה כתוב שטה האחרונה ואח"כ בעל השטר הוסיף זכותו בזיוף בשטה האחרונה וכ' לבסוף שריר וקיים והיינו דוקא לדין התלמוד דאף בימי התלמוד אם היו כותבין ש"ו היו למדין משטה האחרונה אף שלא הוחזר מעניינו של שטר לבסוף אבל האידנא דאין העדים חותמין בלא שריר וקיים כמ"ש הט"ו בסמוך ס"ט ליכא למיחש למידי ואין צריך להיות אויר שטה ביניהן וכמ"ש שם ע"ש ודוקא כשיש מחק במקום שריר וקיים כ' בש"ח דבעי שיהא אויר שטה והכא לא איירי בזה וכמ"ש ודו"ק: ז צריך לקיימם קודם והכל שריר וקיים ז"ל הטור כ' ר"ת צריך לכתוב קיום המחקי' והתלויות קודם וקנינא לפני שטה האחרונ' דאל"כ אין למדין מהן. וא"א הרא"ש ז"ל כ' האידנא נהגו לכתוב קיום המחקים והתלויות אחר וקנינא לפי שהורגלו עתה לכתוב בכל השטרות שריר וקיים וא"א לזייף ולמדין משטה האחרונה כו' והכא דברי הרא"ש כ' המחבר אחר זה בסעיף ט' וכאן בסעיף זה לא בא ללמדינו אלא דצריך לקיימו ושאם לא קיים אין השטר נפסל בזה ואגב כ' בקיצור שמקיימין קודם שריר וקיים לדידן וגם לפי ימי התלמוד הדין כן מיהו בזמן התלמוד דלא היה תקנתם לכתוב שריר וקיים בכל שטר לא היה הקיום דקודם שריר כשר אם לא שהיו מוציאין הב"ד בשעה שבאו לגבות בו שורה ריוח בין השטר לעדי' ומעשה שכתבתי בסעיף שלפני זה וק"ל: ח ואין צריך לכתוב ודין קיומיהן פירוש אלא יכתוב בזה הלשון בראשית (דרך משל) הוא על המחק או הוא תלוי ותו לא ובטור כ' שיכתוב גם כן וזו קיומה והכל שריר וקיים וכתבתי עליו בפרישה ודרישה דהתוספת והפוסקי' לא כתבו כן וגם הטור לא כתבו אז למנהג בעלמא ע"ש: ט אלא שאין למדין מהן שמא הוסיפו

ד [מ] (י) י היכא דכתיב ביה (יא) [ו] שריר וקיים ו (יב) למדין משטה אחרונה (וא"ל לאחוז מעניינו של שטר בשטה אחרונה) (טור) :

ה כ אם יש בשטר מחקים או תלויות או ל תיבות שעבר עליהם הקולמוס [ט] ז (יג) צריך לקיימם מ קודם והכל שריר וקיים [י] ח (וא"ל [ז] לכתוב ודין קיומיהן (מרדכי ותוס' כ ר"פ ג"פ) [יא] ס ואם לא קיים (ה) אינם פוסלים השטר ט אלא שאין למדין מהם : הגה [יב] (יד) ה) [ח] וי"א שאם היה המחק ולא נתקיים פסול כל השטר שמא היה כתוב חובה לבעל השטר ונמחק אא"כ מוכח מתוך השטר מה היה המחק אז לא נפסל כל השטר (טור וכ"י ר"פ ג"פ) ע ואם היו בגופו של שטר [יג] דהיינו שם הלוה והמלוה והמעות נפסל השטר אם לא קיימם פ [יג] ואם היו בזמן ולא קיימם א] הוי כשטר שאין בו זמן :

ו (טו) [טו] ל שטר ו) שיש בו גרר [טז] מאחריו [יז] או ביני שיטי במקום שנהגו לכתוב הפרעון מאחוריו או ביני שיטי

(יא) שריר וקיים כו' . תניה לי על המחבר שפסק כן בפסיעות משום שהביא כן בב"י דברי הרשב"ץ ולא שת אל לבו שרוב הפוסקי' וכמעט כולם חולקי' על זה ודבריה' עיקר וכמו שיתבאר הלא המה הרמב"ן בחדושיו פ' ג"פ תמה על רשב"ם והאריך להוכיח דאפילו היכא דכתיב שריר וקיים אין למדין משטה אחרונ' וכ"כ בהגה' אשר"י מא"ז ר"פ ג"פ וז"ל ואין נראה לריב"ם אלא אפי' דכ' שריר וקיים אין למדין משטה אחרונה ולריך שיחזור מעניינו של שטר בשטה אחרונה עכ"ל וכן מוכח מדברי התוס' ומרדכי פ"ג"פ שהקשו איך אנו מקיימי' מחקין בשטה אחרונה ותירלו כיון שמנהגינו לכתוב שריר וקיים בכל השטרות ואם לא כן יהי' השטר פסול למדין משטה אחרונה מה שכתב קודם שריר וקיים ומה שכותבי' וקנינא כו' לא הוי חזר' השטר כו' ע"כ דבריה' אלמא דוקא כיון שכותבי' כן בכל השטרות אז לאו הכי אין למדין דאל"כ ה"ל לתרץ כיון דכתיב שריר וקיים למדין ואין לומר דשאני התם כיון דכותבי' שריר וקיים אחר וקנינא כו' וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב דאפילו לדעת רשב"ם ל"מ שריר וקיים אלא היכא דליכא חזרת השטר דהא ס"ל להתו' ומרדכי דקנינא לא הוי חזרת השטר ובאמת גם מהרא"ם ועוד ושאר פוסקי' יש להוכיח כן מדכתבו כיון שהורגלו לכתוב שריר וקיים בכל השטרות למדין כו' אלא שהיה אפשר לדחות בדוחק דאיכא ס"ל דקנינ' הוי חזרת השטר אבל בתוס' ומרדכי דלעיל מוכח כן בבירור וכמ"ש וכן משמע בהגהת מיי' פ' כ"ז מה' מלוה בשם ר"י ע"ש . וכן מוכח לפע"ד מהתו' והרא"ש וטור (ומכאן קשה על מ"ש הב"ח בסעיף ז' לדעת הטור וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב) נבי מה שכתבו וחפילו הרחיק שטה אחת דליכא חשש זיוף גזרינא אטו לא הרחיקו ואם אי' הא אדרבה בהרחיקו איכא חשש זיוף שיזייף כל השטר ויכתוב למטה בשטה אחרונ' מה דבעי ויכתוב אח"כ שריר וקיים משא"כ בלא הרחיקו אלא ודאי אף דכתיב שריר וקיים אין למדין משטה אחרונה ומ"ש הרא"ש בתשובה כלל ס"ח סי' י"ח בע"כ ל"ל דמיירי בזמן הזה דבכל השטרות אף שהלשון דחוק אז שבפסקיו חזר בו ופסקיו עיקר וכן משמע לפע"ד מדברי הרמב"ם פ' כ"ז מה' מלוה וסמ"ג סוף ה' מלוה סוף עשין ל"ד דף ק"פ ע"א שכתבו בסתמא אין למדין משטה אחרונה ולא חילקו בין היכא דכתיב שריר וקיים אז לא רק כתבו דהמחקי' צריך לקיימם ויכתוב שריר וקיים [ודלא כהב"ח סעיף ז' לדעת הרמב"ם וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב ע"ש] (וכן משמע עוד לכאורה בסמ"ג ה' גירושין דף קל"ב ע"ב דדוקא לדידן שכותבי' בכל השטרות שריר וקיים הא לאו הכי אין למדין משטה אחרונ' ע"ש) וכן שאר כל הפוסקי' כתבו בסתמא אין למדין משטה אחרונה ולא חילקו בכך וכן עיקר וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב ודלא כהמחבר (ובב"ח סעיף ז' כ' שנראה עיקר כרשב"ם ולא נסירא וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב ע"ש) : (יב) למדין משטה אחרונה קשה שמא הניחו העדי' חלק שטה שהרי אי אפשר להם לגמלם שיחתמו שמוך לכתב ממש וכתב באותו שטה מאי דבעי וכתב לבסוף שריר וקיים (וכן תמה הרמב"ן בחדושיו פרק ג"פ על רשב"ם בזה) ובעיר שושן ובסמ"ע ס"ק ז' תירלו דמיירי שיש עכשיו שורה חלק בין חתימת העדים לכתב ולא נסירא דא"כ אפילו לא כ' שריר וקיים נמי ואי ס"ל דנזרי' הרחיקו אטו לא הרחיקו א"כ ה"ה בכתב בי' שריר וקיים שייך לתיגזר כן ועוד שהרי כתב שתמא למדין ולא ביאר דהיינו בהרחיקו דוקא ועוד שכ' בסעיף ח' וה"מ כשאין אויר שטה כו' משמע דכולה עניינא עד סעיף ח' מיירי כשאין אויר שטה וגם המעיין בפירשב"ם דכתב גם כן כהמחבר ירלה דאי אפשר לפרש דבריו כן וכמ"ש ועוד דהא תניא בברייתא הרחיק שטה אחת כשר והתם בלא שריר וקיים וכדמשמע מפירשב"ם להדיא ואמאי כשר ניחוש דכ' בשטה שהיא אלא מה דבעי וכ' אחר כך שריר וקיים אלא נראה לתרץ דעת המחבר דאחרונה אף כשאין שטה אלא והיינו דוקא כשקוד' לכן לא הוחזר מעניינו של שטר דאמרי' כיון דתיקנו חכמי' לחזור מעניינו של שטר נהי דאינו אלא עלה טובה מ"מ לכתחלה ה"ל להחזיר אלא ודאי העדי' כתבו שריר וקיים ולכך לא החזירו אבל כשהוחזר מעניינו של שטר ואח"כ כתב שריר וקיים אמרינן דהעדי' עשו כהוגן וכיון שהחזירו שוב לא היו צריכי לכתוב שריר וקיים אלא שהיו' אמר דבעי וכתב אח"כ שריר וקיים אלא בלשון שטר אחר אבל בתוס' ומרדכי הוא בשיטי' זו מאי דבעי וכתב אח"כ שריר וקיים עכ"ל: [ז] לכתוב . אלא יכתוב בזה"ל בראשית (דרך משל) הוא על המחק או הוא תלוי ותו לא ובטור כתב שיכתוב ג"כ זו קיומי' והכל ש"ו ונראי' דגם הטור לא כתבו אלא למנהג בעלמא . סמ"ע : [ח] ויש אומרים

ספירשתי ע"ש וק"ל : (י) היכא דכתב ביה כו' . בסמ"ע משמע שהמחבר הוליא זה מהטור סעיף ט' וגם על מ"ש הר"ב וא"ל לחזור כו' נרשם בסמ"ע טור סעיף ט' . ובאמת זה טעות דהטור בס"ט מיירי להדיא דוקא בזמן הזה שהורגלו לכתוב בכל השטרות שריר וקיים ושטר שאין בו שריר וקיים פסול אבל מלד דין הש"ס שהשטר כשר בלא שריר וקיים לא נמצא בטור דהיכא דכתיב שריר וקיים למדין משטה אחרונה ואחרבה להפוך הוא שאין למדין ומאן דאמר למדין דבריו ל"ע וכמו שיתבאר וכן מוכח בטור שאין למדין וכמ"ש לקמן ס"ק ז' ולא נראה לתרץ דעת המחבר דבכל יום לכתוב (קיום) מחיקת בשטה אחרונה ולמדין ממנה כיון דכתיב והכל שריר וקיים עכ"ל ובאמת גם רשב"ם פי' כן בס"ם דף קס"ב ע"א וטפי ה"ל להב"י לכתוב כך בשם רשב"ם אבל גם דברי רשב"ם ל"ע וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב : תניה לי על המחבר שפסק כן בפסיעות משום שהביא כן בב"י דברי הרשב"ץ ולא שת אל לבו שרוב הפוסקי' וכמעט כולם חולקי' על זה ודבריה' עיקר וכמו שיתבאר הלא המה הרמב"ן בחדושיו פ' ג"פ תמה על רשב"ם והאריך להוכיח דאפילו היכא דכתיב שריר וקיים אין למדין משטה אחרונ' וכ"כ בהגה' אשר"י מא"ז ר"פ ג"פ וז"ל ואין נראה לריב"ם אלא אפי' דכ' שריר וקיים אין למדין משטה אחרונה ולריך שיחזור מעניינו של שטר בשטה אחרונה עכ"ל וכן מוכח מדברי התוס' ומרדכי פ"ג"פ שהקשו איך אנו מקיימי' מחקין בשטה אחרונה ותירלו כיון שמנהגינו לכתוב שריר וקיים בכל השטרות ואם לא כן יהי' השטר פסול למדין משטה אחרונה מה שכתב קודם שריר וקיים ומה שכותבי' וקנינא כו' לא הוי חזר' השטר כו' ע"כ דבריה' אלמא דוקא כיון שכותבי' כן בכל השטרות אז לאו הכי אין למדין דאל"כ ה"ל לתרץ כיון דכתיב שריר וקיים למדין ואין לומר דשאני התם כיון דכותבי' שריר וקיים אחר וקנינא כו' וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב דאפילו לדעת רשב"ם ל"מ שריר וקיים אלא היכא דליכא חזרת השטר דהא ס"ל להתו' ומרדכי דקנינא לא הוי חזרת השטר ובאמת גם מהרא"ם ועוד ושאר פוסקי' יש להוכיח כן מדכתבו כיון שהורגלו לכתוב שריר וקיים אין למדין משטה אחרונה ולא חילקו בין היכא דכתיב שריר וקיים לדידן ונגם לפי ימי התלמוד הדין כן מיהו בזמן התלמוד דלא היה תקנתם לכתוב שריר וקיים בכל שטר לא היה הקיום דקודם שריר כשר אם לא שהיו מוציאין הב"ד בשעה שבאו לגבות בו שורה ריוח בין השטר לעדי' ומעשה שכתבתי בסעיף שלפני זה וק"ל: ח ואין צריך לכתוב ודין קיומיהן פירוש אלא יכתוב בזה הלשון בראשית (דרך משל) הוא על המחק או הוא תלוי ותו לא ובטור כ' שיכתוב גם כן וזו קיומה והכל שריר וקיים וכתבתי עליו בפרישה ודרישה דהתוספת והפוסקי' לא כתבו כן וגם הטור לא כתבו אז למנהג בעלמא ע"ש: ט אלא שאין למדין מהן שמא הוסיפו

מוכח לפע"ד מהתו' והרא"ש וטור (ומכאן קשה על מ"ש הב"ח בסעיף ז' לדעת הטור וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב) נבי מה שכתבו וחפילו הרחיק שטה אחת דליכא חשש זיוף גזרינא אטו לא הרחיקו ואם אי' הא אדרבה בהרחיקו איכא חשש זיוף שיזייף כל השטר ויכתוב למטה בשטה אחרונ' מה דבעי ויכתוב אח"כ שריר וקיים משא"כ בלא הרחיקו אלא ודאי אף דכתיב שריר וקיים אין למדין משטה אחרונה ומ"ש הרא"ש בתשובה כלל ס"ח סי' י"ח בע"כ ל"ל דמיירי בזמן הזה דבכל השטרות אף שהלשון דחוק אז שבפסקיו חזר בו ופסקיו עיקר וכן משמע לפע"ד מדברי הרמב"ם פ' כ"ז מה' מלוה וסמ"ג סוף ה' מלוה סוף עשין ל"ד דף ק"פ ע"א שכתבו בסתמא אין למדין משטה אחרונה ולא חילקו בין היכא דכתיב שריר וקיים אז לא רק כתבו דהמחקי' צריך לקיימם ויכתוב שריר וקיים [ודלא כהב"ח סעיף ז' לדעת הרמב"ם וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב ע"ש] (וכן משמע עוד לכאורה בסמ"ג ה' גירושין דף קל"ב ע"ב דדוקא לדידן שכותבי' בכל השטרות שריר וקיים הא לאו הכי אין למדין משטה אחרונ' ע"ש) וכן שאר כל הפוסקי' כתבו בסתמא אין למדין משטה אחרונה ולא חילקו בכך וכן עיקר וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב ודלא כהמחבר (ובב"ח סעיף ז' כ' שנראה עיקר כרשב"ם ולא נסירא וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב ע"ש) : (יב) למדין משטה אחרונה קשה שמא הניחו העדי' חלק שטה שהרי אי אפשר להם לגמלם שיחתמו שמוך לכתב ממש וכתב באותו שטה מאי דבעי וכתב לבסוף שריר וקיים (וכן תמה הרמב"ן בחדושיו פרק ג"פ על רשב"ם בזה) ובעיר שושן ובסמ"ע ס"ק ז' תירלו דמיירי שיש עכשיו שורה חלק בין חתימת העדים לכתב ולא נסירא דא"כ אפילו לא כ' שריר וקיים נמי ואי ס"ל דנזרי' הרחיקו אטו לא הרחיקו א"כ ה"ה בכתב בי' שריר וקיים שייך לתיגזר כן ועוד שהרי כתב שתמא למדין ולא ביאר דהיינו בהרחיקו דוקא ועוד שכ' בסעיף ח' וה"מ כשאין אויר שטה כו' משמע דכולה עניינא עד סעיף ח' מיירי כשאין אויר שטה וגם המעיין בפירשב"ם דכתב גם כן כהמחבר ירלה דאי אפשר לפרש דבריו כן וכמ"ש ועוד דהא תניא בברייתא הרחיק שטה אחת כשר והתם בלא שריר וקיים וכדמשמע מפירשב"ם להדיא ואמאי כשר ניחוש דכ' בשטה שהיא אלא מה דבעי וכ' אחר כך שריר וקיים אלא נראה לתרץ דעת המחבר ורשב"ם דבשריר וקיים למדין משטה אחרונה אף כשאין שטה אלא דוקא כשקוד' לכן לא הוחזר מעניינו של שטר דאמרי' כיון דתיקנו חכמי' לחזור מעניינו של שטר נהי דאינו אלא עלה טובה מ"מ לכתחלה ה"ל להחזיר אלא ודאי העדי' כתבו שריר וקיים ולכך לא החזירו אבל כשהוחזר מעניינו של שטר ואח"כ כתב שריר וקיים אמרינן דהעדי' עשו כהוגן וכיון שהחזירו שוב לא היו צריכי לכתוב שריר וקיים אלא שהיו' אמר דבעי וכתב אח"כ שריר וקיים עכ"ל: [ז] לכתוב . אלא יכתוב בזה"ל בראשית (דרך משל) הוא על המחק או הוא תלוי ותו לא ובטור כתב שיכתוב ג"כ זו קיומי' והכל ש"ו ונראי' דגם הטור לא כתבו אלא למנהג בעלמא . סמ"ע : [ח] ויש אומרים

ר' טור בשם אביו הרא"ש וכ"כ התוספת שם מחאר שנהגו לפסול שטר שאין בו שריר וקיים וכדלקמן בסעיף ט' כ' מימר' דרב הונא א"ר יצחק בר' יוסף שם סוף דף קס"ה ל כ"כ הריב"ם בפי' שפ"ח מחס"ה ת טור וכ"כ התוספת והרא"ש שם ס דף קס"ב ע"א ס כ"כ ה"ה בפכ"ז בשם הרשב"א ובס"ל מלשון הרמב"ם שם מחס"א ע תשובת הרשב"א סי' אלפו"ה מהתוספתא החק. והלוי שנעופו פסול וכו' כ"י בסעיף ה' פ שם . ל בתשובה

הגהות אמרי ברוך

(ס"ד ס"ק ט"ו) (") וכשתעיין בתשוב' רמב"ן שם הראה שטעמו כו' כ"כ לע"ג לענ"ד כל התעיין בתשו' הרמב"ן יראה ויבין שדברי הש"ך תמוהים ונפלאים :

ביאור הגר"א

מסנה' ד"ט כ' וכ"כ בתשו' הרמב"ן : [ח](ליקוט) נוכח דב' כו'. רשב"ם ותוס' קס"ב ת' וכמ"ש בגמ' ק"ס כ'(ע"כ) : [ט] (ליקוט) צריך לקיימם קודם כו'. רשב"ם שם ה"ג כו' (ע"כ):[י] (ליקוט) וא"ל לכתוב כו'. רשב"ם שם ותוס' שם ד"ה א"ר יוחנן כו' (ע"כ) : [יא] ואם לא. ואם קיי. תוספת' ורא"ש ג"כ מב"ב מדמתקיים ב' בפרדים' ולא פסל השטר : (ליקוט)ואם לא קיימם כו' ואם היו כו'. תוספת' פ' בהרא דב"ב שטר שיש בו מחק או תלוי מנופו פסול ושלא מנופו כשר ואם החזירו למעשה אפי' מנופו כשר דעת הג"ה דוקא שמוכח תוכו (ע"כ): [יב] (ליקוט) הניחו שם כו'. מתני' בפ"ג דגטין (ע"כ) : [יג] ואם בזמן. גטין י"ז ב' וכפי' הרמב"ם שכשר : [יד] וי"א . דאיכא להוספת' שעיקר מה היה המחק ובעובדי' ל"ל אם היה ניכר המחק ואחיתה מירושלמי כל מה כו' וכ"ל בפי' מ"ב ס"ג וע' בכ"י ר"פ ובגמ' קס"א א' מחק אם פו' כו' והסיק דגיטין י"ל שם"ל כדעת הפוסלים שם: [טו] שטר. הוא ס' הרמבנה הנ"ל : [טז] מאחריו . ב"ב קס"ד א' דכתבי איכא כו' ואם מחק מאחריו פסול ליכתוב מאחריו: [יז] או ביני. גטין ד"ב דמעורה . תש"ג דכתב ביני שיטי :

פתחי תשובה

סיר א] הוי כשטר שאין בו זמן. ע"ל סימן מ"ג ס"ח דשטר שאין בו זמן אינו נוכש בו מתעבדי אבל מבני חרי נוכש וע' בתשובה שו"ת . מ"ג סי' קח"ו שכתב דגע"ג על הש"ע בכאן דבתשובת הרשב"א סי' אלף ולא"ה מקור דין זה מבמש דפסול לגמרי והעתם ל"ל דאף על גב דאם אין בו זמן כשר מ"מ כשמחק ה"ל כמזייף תעמו ופסול ולתה פסק בש"ע דכשר רק שאינו נוכה מתעבדי ואולי ל"ל דהכ"י אזיל לשיטתו דפסק בסי' מ"ג ס"ז דשטר מוקדם נוכה מב"ח וא"כ אם נמחק הזמן שים ריעותא לפנינו יש רק תשש שרי' מוקדם לכך פסק דהוי כשטר שאין בו זמן וגבי המ"ח אבל לפי מה דקיי"ל כרמ"א שם בהגה דמוקדם פסול לגמרי אם כן גם בנמחק יש לפסלו ועוד יש לומר והוא עיקר דהב"י אזיל לשיטתו שבסי' ס"ה כתב בשם המ"מ ס"פ י"ד מהלוה מלוה דתורף היינו שם התלו' וכלו' והמעות אבל הזמן הוא טופס אבל הסמ"ע שם ס"ק כ"א חולק וכ' דעיקר הוא הזמן והתורף וכן פרש"י וכ"ה בערוך ערך טופס וכן משמעות הש"ס פ' כל הגט להדיא א"כ כל השטר נפסל והוי רק כתביע' בע"פ וכשנגדו נשבע ונפטר כנ"ל עכ"ד :

באר היטב

רש' מ"ה עכ"ל הסמ"ע : [ו] שריר . ז"ל הש"ך בסמ"ע משמע שהמחבר הוליא דין זה מהטור ובאמת הא טעות דהטור מיירי להדיא בזה"ז שהורגלו לכתוב בכל השטרות שריר וקיים ושטר שאין בו שריר וקיים פסול אבל מדין הש"ס שהשטר כשר בלא שריר וקיים אדרבא נהפוך הוא שאין למדין משיט' אחרונ' וכן מוכח בטור וגם קשה לימה שמא הניחו העדים שיטה חלק דא"א להם לגמלם שיחתמו שמוך לכתב ממש וכתב באותה שיטה מאי דבעי וכתב לבסוף שריר וקיים ובסמ"ע מירץ דמיירי שיש עכשיו שורה חלק בין השטר לחתימת העדים ולא נסירא דאם אפילו לא כתב שריר וקיים נמי ס"ל דנזרינן אטו לא הרחיקו אם כן ה"ה דכתב שריר וקיים יש לגזור כן ועוד שהרי כתב שתמא למדין וכ"ל לתרץ דמיירי שקודם לכן

נתיבות המשפט

משה"כ חידושים

דחזקה על העדים שעשו כהוגן וכתבו עד החתימה סמ"ע וש"ך : (ה) לוכם פוסלין השטר . והש"ך הסיג ע"ז : (ו) ויש

משה"א

מ"ה : ה) וי"א אם היה מחק. עש"ך שפי' התוספתא דמיירי בניכר המחק ומ"מ מנופו דהיינו בתורף פסול. ותמה התומים דבניכר אפי' בתורף כשר כמו בזוזי דאיגון ונמחק ולא הבנתי תמיהתו דודאי הדבר שאינו במחק כשר ולמדין ממנו. רק כוונת הש"ך דגוף הדבר מחוק אף שעדיין ניכר אין למדין ממנו. כגון שיש

ביאורים

מחק על כל הסך ולא נשאר שום סד שאינו מחוק אין דנין ממנו אף שניכר עדיין מה היה כתוב על המחק דכתב מחוק אינו כתב : ו) שיש בו גרר מאחריו. עש"ך ודוקא שהמחק במקום שא"א לזייף. אבל כשהמחק במקום דאפשר לגזוז מהימן במנו דאי בעי נייז ליה והוא פשוט וא"צ לפנים וכן הוא בס' קצה"ח:

עכ"ל וכ"כ ר' ירוחם נ"ו ח"ד בשם החדושים דאם כתב פרעון ע"נ השטר מאחוריו ל"מ ומביאו ב"י בקצרה לקמן סי' ס"ה סכ"ט וא"כ קשה על המחבר כיון דאיהו פסק לקמן סי' ס"ה סעי' ד' בסתם כדברי הרמב"ם וסייעתו דע"נ השטר מאחוריו מהני היאך הביא כאן דעת המכשירים במקו' שנהגו לכתוב פרעון מאחוריו ולל"ע וכן נלפע"ד עיקר לדינא דפסול כיון דקי"ל לקמן סי' ס"ה סעי' ד' בסתם כדברי הרמב"ם וסייעתו דע"נ השטר מאחוריו מהני היאך כאן דעת המכשירים במקו' שנהגו לכתוב פרעון מאחוריו ולל"ע וכן נלפע"ד עיקר לדינא דפסול כיון דקי"ל לקמן סי' ס"ה כהרמב"ם וסייעתו וכל הראיה שהביא מר' ירמיה בר אבא לפע"ד לאו ראיה היא כלל דהתם מיירי שהסמפון הוא במקום אחר ואינו כתוב ע"נ השטר ולכך אע"פ שהוא יולא מתחת יד המלוה והוא כתב יד המלוה אינו כלום כן נלע"ד (ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' קל"ח דף קמ"ג ע"ג) : (טז) שאין לקיים המחקים כו'. היינו כשמקיימים למטה בשטה אחרונה או סמוך לה ממש בענין שיש לאוש שהעדים הניחו שטה ריוח והוא כ' שני שטות דקות באותו שטה ושתמא דמילתא' מקיימים למטה כדלקמן סעיף ח' ט' אבל אם מקיים למעלה מזה יכול לקיים אף בכתב דק וכן מוכח במקור דין זה ע"ש בתוס' פ' ג"פ דף קס"ג ריש ע"א והעיר שוטן לא כוון יפה ע"ש . נ"ל :(יז) כשיעור שריר וקיים . אבל פחות מזה כשר דאם היה כתוב שריר וקיי' היה ניכר וקשה מאי אריא שהמחק הוא במקום שריר וקיים או כשיעור שריר וקיים אפי' היה המחק למעלה בהאמצע השטר או למטה בפחות מכשיעור שריר וקיים יפסל כיון דהקיום הוא בשטה אחרונה דדלמא הניחו העדים חלק שטה אחרונה.ובאמת בש"ס איתמר דין זה אשטר מקושר דהיו כותבין בכל השטרות שריר וקיים לעולם ולמע"ש רש"ב והמחבר לעיל סעיף א' [ד] דהיכא דכתיב שריר וקיים לעולם

[יח] אלא שיש. קס"ז א' : [יט] ויש פוסלין. כש' כאחרונה הכ"ל ואחיה מב"מ ק"ג איבעי לאיכתב כו': (ליקוט) ויש פוסלים. תלוי בפליגתא' הכ"ל דש"ה ושם שתם המחבר כש' ראשונה וכפי' מ"ה חי"ל שתם כש' האחרונה שכ' ואם התחילו כו' והוא דברי הרא"ש ואזיל לשיטתו ואף שיש לחלק מ"ת הלמת יורה דרכו ובא"ע סי' קכ"ה סי"ש שהם כש' הראשונה והוא דברי הרמב"ם שם ועפ"ד חי"ב יא (ע"כ) : [כ] (ליקוט) יש מי כו'. דפסול כה"ג שמא הניחו העדים שיטה אי אינו אלא אם כן מיהו אם אינו ניכר מה היה כתוב ולכאורה אינו ניכר

מה א העדים חותמין למטה כו' *במרדכי פרק ג"פ כ' דאם חותם אים פלוני עד כשר ועיין בח"ע סי' ק"ל סי"ח: ב ולא מהלדדין ולא מלמעלה דאז מצי מזייף שיוסיף לכתוב למטה בשטר מה שירצה משא"כ כשהעדי' אחומי' למטה מהשטר ולא הניחו בין חתימתן להשטר כ"א רוחב שטה וכמו שנתבאר בסי' מ"ד ויתבאר עוד בסמוך: ג אע"פ שלא קראו הוא כו' ולא הוי כעד מפי עד דמיירי שהראם ב"ד ראה העדות ואין סופר זה בא אלא להודיעו שכך כתוב בשטר ומשום דה"ל מילתא דעבידי לגלוי דלא משקרי ביה לכך הימנוהו אפי' לא קראו עליו רש"י: ד עד שיקר' העד כו' הב' כ' דלדעת הרמב"ם וסייעתו אפי' יקראו שניה לפני העד לפי תומ' לא מהני כיון דאין חתימתן על העד אבל הרא"ש ז"ל וסייעתו סבירי' להו דשני' נאמני' אפי' אינן מסיחין לפי תומן והן הי"א שכתב מור"ם ועד"ר מ"ש עוד מזה: ויש

הגה [ד] וי"א דשניה יקראו לפניהם והן חותמין (טור והרא"ש והגהות מיימוני פרק כ"ד מה' מלוה) [ה] ואם אינן מביאין לשון השטר (ג) [ה] יתרגמו להן הקורא'ן והם חותמין (ב"י ע' סק"נ) וכ"ל

שריר וקיים (כד) [כט] ויחזרו ג) ויחתמו [טז] שניהם (וכ"ם אם כתוב אינה דבר למטה מחתימת עדים (יב) ויחזרו ויחתמו בכשר) (מרדכי פ' ג"פ):

מה שהעדים צריכים לקרות מקודם השטר ודין שטר הבא על הנייר ועדיו על המחק. ובו כג סעיפים:

א [א] א א) ח העדים (ח) [א] חותמים למטה בשטר
ב (א) ולא מן הצדדים ולא [ב] מלמעלה:
ב [ב] ג ראש ב"ד [ג] שהיה יודע ענין השטר וקרא לפניו הסופר שלו הואיל והוא מאמין אותו ואומתו עליו ה"ז [ג] חותם השטר ג אע"פ (ג) שלא קראו הוא בעצמו (ב) ג ואין שאר העם (אור ראש ב"ד וסופר אחר ד טור) [ד] רשאים לעשות כן ד (ג) עד שיקרא העד השטר מלה במלה:

כאן ריעותא ונם אין לאום שיעשה זיוף כשר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלוה דלמא אתם כפשוטו ומאן לימא לן שהיו בו מחקין אלו שמא במקו' המחקין היה כתוב איזה ריעותא והעד הראשון דלמא אתם כפשוטו. נם מה שהביא הרשב"א בתשובה (והביאו הרב המגיד סוף הל' מלוה) ראיה מש"ם פ' ג"פ דף קס"ד ע"א דפריך התם אי הכי כו' והיינו הך דינא דלקמן סימן מ"ה סעיף כ"א כדאיתא בתשובת רמב"ן סימן נ"ד והוא בשלטי גבורים ר"פ ג"פ נלפע"ד דלאו ראיה היא דהתם מיירי כשיכתבו אנן שהדי אתמנו על הנייר והשטר על המחק דוקא על הנייר קודם אתימתן ואין לאום דלמא ימחוק הכל דאם יבא שטר לפני ב"ד שלא יהא נכתב על הנייר קודם אתימתן אנן שהדי כו' יהא אותו שטר פסול מטעם חשש זו ואינו כשר אא"כ כתוב כן על הנייר והכי פריך אי הכי דברייתא מיירי בדכתבי אנן שהדי כו' א"כ בסיפא אמאי פסיק ותני פסול הא איכא נמי למימר דבכה"ג כשר וכל שכן לפי מ"ש התוספות שם דלעיל מיניה דמשני דכתיב בין עד לעד דה"מ לשנויי דכתיב מעילאי על המחק א"כ פריך שפיר דה"ה הכא ליתני דאי כתיב מעילאי על הנייר כשר. נם הריב"ש בתשובה סי' מ"ח כ' שהרא"ה חולק על הרשב"א בזה ומשמע שם שדעתו נוטה לדעת הרא"ה רק שכ' שם שהרא"ה תירץ דהא דפריך אי הכי כו' ה"ה דה"מ לתרוצי הכי אלא דעדיפא מיניה מתרץ דאי עביד הכי לא מהני דמוחק וחוזר ומוחק ע"כ וזה דוחק ומה שתרצתי נלע"ד ברור.

מה (א) ולא מן הצדדים ולא מלמעלה דאז מצי מזייף שיוסיף לכתוב למטה בשטר מה שירצה עכ"ל סמ"ע והא ליתא דהתוספו' ריש פ' נט פשוט דף ק"ס ע"א ד"ה פשוט שכתבו כו' הוכיחו דמדלא משוי שום חילוק אלמא אפילו לא מצי לזייף כגון דכתיב ביה שריר וקיים או שלא אלק מלמטה או שחתם עד אחד מלמטה והשני מן הצד נמי פסול כיון שלא נעשה כתיקון חכמים ע"ם וגרתה שאף הפוסקי' דאם לא הוחזר השטר כולו פסול וכדלעיל ריש סי' מ"ד מודיה בזה ודו"ק: (ב) ואין שאר העם רשאי' לעשות כן כו'. בב"י כתב דמשמע מדברי הרמב"ם אלו דאפילו שניה קורין לפניה' לא מהני וכ"כ ר' ירוחם נתיב ד' ריש א"ב בשם הרמב"ם. ועיין מ"ש לקמן סעיף ה' ס"ק י' (ועיין בתשובת מהר"ם כהן ספר ג' סי' מ'): (ג) יתרגמו להן הקורא'י כו'. היינו על פי מ"ש ב"י על דברי הג"ה אשר"י ורמב"ם דה"ה במתרגמן להן וכמ"ש הטור בא"ע סי' ק"ל ומביאו ד"מ ולא כתב עליו דבר אבל תימה דבב"י בא"ע סי' ק"ל כתב הוא עצמו דדעת הרמב"ם דדוקא כשמביני' אותו לשון עצמו ולא מהני תורגמן ושכן משמע מדברי הרשב"א ושכן מוכח בירושלמי פ' המגרש ודאשתמיטתיה להטור את הירושלמי וכ"כ בד"מ שם זא"כ איך כתבו כאן הרב"ש בפשיטות דתורגמן מהני: מיהו לענין דינא נ"ל דברי הטור א"ע סי' ק"ל נכוני' דאין טעם לאפיה בא"ח סמבינין או בתורגמן ומה שהקשה הב"י מירושלמי נ"ל דלק"מ דרב בירושל' קאי התם להריא אשאר שטרות דאין חותמין אא"כ יודעי' לקרות דוקא הם בעצמ' וס"ל כרשב"ג בש"ס דילן אבל בנט מודי' דודאי לא פליגי את"ק ואתשב"ג דא"כ רב דאמר כאן ואין להקשות מאי פריך בירושל' ארב ממתני' דהמגרש ליסני דתתני' מיירי בנט י"ל דעדיפא מיניה משני דמיירי ביודעי' לקרות אי נמי דפשיטא דאע"ג דקתני בתתני' נט כל שטר קרוי נט וכדאי' בפ' ג"פ ואשר דוכתי בש"ס טובי זימני והכי מוכח נמי ממאי דקא' בש"ס פ' המגרש דף פ"ח ע"א אם אחר מתניתין נופה והכי גרס' התם נט שכתבו עברית כו' כתב סופר ועד כשר. הכיא כתובת אתני דאתיא לקמיה דר' אבא דהוה ידעי ליה לטופסא ולאתיאת דלא דאד סהדא סבר לאכשורה אמר להו ר' ירמיה אתם סופר שנינו ע"כ אלמא דסבר לאכשור' ממתני' והא מתני' לא קתני אלא נט ואלא ודאי כל שטר קרוי נט (תדע דע"כ לא פריך בירושלמי אלא בנט דא"כ ס"ל לרב דאף בנט בעינ' יודעי' לקרותו ומשמע דאפי' מביני' ל' הנט כל שאין יודעין לקרותו לא מהני וא"כ רב דאמר כמאן לא כרבנן לא כרשב"ג דבין לרבנן ובין לרשב"ג בנט לא בעינן יודעי' לקרותו אלא אחרי' קורים לפניה' אלא ודאי פריך בירושל' ארב בשטר ממתני' דהמגרש דכל שטר קרוי נט וכדפי') ודלא כהר"מ בא"ע סי' ק"ל והדריפה והב"ח שם שנמשכו אחר דברי הב"י שהטור הוא נגד הירושלמי ולית אלא אלא כדפי' כן נ"ל ברור: גם מה שהביא הב"י בא"ע שם רחיה להרמב"ם מהא דאמרינן פ"ב דגטין (דף י"ט ע"ב) אמר אמימר האי שטרא פרסאה דאתיתי עליה שהדי ישראל מנגינא ביה ממשעבדי והא לא ידעו למקרי בדידעי ואם איתא לוקמא בדלא ידעי וכגון שקראו אחר לפניהם שמומכי' עליו אע"פי שאין מכירין הלשון אין זה ראיה דהא ודאי אמימר דפסקו הרי"ף והרמב"ם הלכה כרשב"ג דאי לא ס"ל לאמימר כרשב"ג א"כ איאך פסקו דלא כאמימר דהוא בתרא טובא מרבא ולרשב"ג לא מהני בשאר שטרות קורין לפניהם דהא כתב הב"ח בד"ה ובזמן הזה ודאי אין לנו אלא אחר קורא לפניהם דהא כיון דשתם ישראל אין יודעי' לשון פרסי ל' דעדיפא מיניה משני דאתמיר מיירי בדידעי עוד כ"ל דהתם לא מצי לשנוי דאחר קורא לפניהם דהא כיון דשתם ישראל אין יודעי' לשון פרסי א"כ איזה ישראל אחר קרא לפניהם ואיכא למימר דליכא דעכו"ם קורין לפניה' דמאן לימא לן דמהני לפניהן דהא דמהני לקמן סי' ס"ח סעיף ב' בשני עכו"ם קורין מסיחים לפי תומם היינו בשטר שנעשה כבר בעכו"ם ועדיים עכו"ם חתומי' עליו דאי אפשר לעשות בענין אחר הלכך השתא דבעינן למינבי בהאי שטרא מקרינא לשני עכו"ם מסל"ת אבל איתמנו ישראל מתחלה שטר ע"פ עכו"ם שיקראו לפניהם במסל"ת מי שמעת לה ולא מצי לשנויי בשם ישראל אחרי' שיודעים דאם באנו לומר בדידעו יש לתרץ בקיאור בדידעו הם עצמם ונם זה ברור: ויותר נ"ל דגם הרמב"ם לא בא אלא לומר שיכירו לי' הנט כדי שיבינו מה שקורין לפניהם והא"כ דמתורגמן מהני וכן משמע בהגה אשר"י פ"ב דגיטין שכתבו וז"ל והוא שיודעים לשון הקדם שמבינים מה שקורין לפניהם שאל"כ מה מועיל מה שקורין לפניה' כ"כ הרמב"ם מא"ז עכ"ל ואפשר גם כוונת רשב"א כן. ונם בעל

דהא כתוב פשוט כיון שעדיו מתוכו כו' משמע דר"ל דבמקוכר חיישינן שמא כתב הוא השריר וקיים הנני משא"כ בפשוט שעדיו מתוכו ואין מניחים אלא ב' שטות רק שטה אחת וכ"כ ב"י בשם הרשב"ץ והרשב"א ותשובת רמב"ן סי' ל"ד דה"ר יודא ברצלוני מיירי כשאינם בשטה אחרונה והטור ע"כ מיירי כשהוא בשטה אחרונה מדכתב דשמא אחר קיום הראשון זייף וקיימו פעם שנית (וכן קשה על מ"ש הרב בדרך הבית וז"ל ולענין הלכה כיון שה"ר יודא ברצלוני והרמב"ן והרשב"א מכשירין הכי נקטינן ע"כ) ולע"ע. ועיין מה שכתבתי לקמן סימן מ"ה סעיף י"א בהגה"ה ס"ק כ"ע דיש פוסקים דתרי שריר וקיים לא כתבינן אפילו בשיטות שלפני שטה אחרונה משום לא פלוג ע"ש: (כד) ויחזרו ויחתמו שניהם. אבל אחתום אחר כך רק אחד לא מהני ולא דמי לדלקמן סי' מ"ה סעיף כ"א דהתם השטר הוא על הנייר וא"כ השטר הוא כפשוטו ומה שנכתב בין עד לעד אינו אלא לתועלת הלוה תיקון שלא יזיף המלוה את השטר וכיון דאין

כאן ריעותא ונם אין לאום שיעשה זיוף כשר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלוה דלמא אתם כפשוטו ומאן לימא לן שהיו בו מחקין אלו שמא במקו' המחקין היה כתוב איזה ריעותא והעד הראשון דלמא אתם כפשוטו. נם מה שהביא הרשב"א בתשובה (והביאו הרב המגיד סוף הל' מלוה) ראיה מש"ם פ' ג"פ דף קס"ד ע"א דפריך התם אי הכי כו' והיינו הך דינא דלקמן סימן מ"ה סעיף כ"א כדאיתא בתשובת רמב"ן סימן נ"ד והוא בשלטי גבורים ר"פ ג"פ נלפע"ד דלאו ראיה היא דהתם מיירי כשיכתבו אנן שהדי אתמנו על הנייר והשטר על המחק דוקא על הנייר קודם אתימתן ואין לאום דלמא ימחוק הכל דאם יבא שטר לפני ב"ד שלא יהא נכתב על הנייר קודם אתימתן אנן שהדי כו' יהא אותו שטר פסול מטעם חשש זו ואינו כשר אא"כ כתוב כן על הנייר והכי פריך אי הכי דברייתא מיירי בדכתבי אנן שהדי כו' א"כ בסיפא אמאי פסיק ותני פסול הא איכא נמי למימר דבכה"ג כשר וכל שכן לפי מ"ש התוספות שם דלעיל מיניה דמשני דכתיב בין עד לעד דה"מ לשנויי דכתיב מעילאי על המחק א"כ פריך שפיר דה"ה הכא ליתני דאי כתיב מעילאי על הנייר כשר. נם הריב"ש בתשובה סי' מ"ח כ' שהרא"ה חולק על הרשב"א בזה ומשמע שם שדעתו נוטה לדעת הרא"ה רק שכ' שם שהרא"ה תירץ דהא דפריך אי הכי כו' ה"ה דה"מ לתרוצי הכי אלא דעדיפא מיניה מתרץ דאי עביד הכי לא מהני דמוחק וחוזר ומוחק ע"כ וזה דוחק ומה שתרצתי נלע"ד ברור.

מה (א) ולא מן הצדדים ולא מלמעלה דאז מצי מזייף שיוסיף לכתוב למטה בשטר מה שירצה עכ"ל סמ"ע והא ליתא דהתוספו' ריש פ' נט פשוט דף ק"ס ע"א ד"ה פשוט שכתבו כו' הוכיחו דמדלא משוי שום חילוק אלמא אפילו לא מצי לזייף כגון דכתיב ביה שריר וקיים או שלא אלק מלמטה או שחתם עד אחד מלמטה והשני מן הצד נמי פסול כיון שלא נעשה כתיקון חכמים ע"ם וגרתה שאף הפוסקי' דאם לא הוחזר השטר כולו פסול וכדלעיל ריש סי' מ"ד מודיה בזה ודו"ק: (ב) ואין שאר העם רשאי' לעשות כן כו'. בב"י כתב דמשמע מדברי הרמב"ם שכן דאפילו שניה קורין לפניה' לא מהני וא"כ ר' ירוחם נתיב ד' ריש א"ב בשם הרמב"ם. ועיין מ"ש לקמן סעיף ה' ס"ק י' (ועיין בתשובת מהר"ם כהן ספר ג' סי' מ'): (ג) יתרגמו להן הקורא'י כו'. היינו על פי מ"ש ב"י על דברי הג"ה אשר"י ורמב"ם דה"ה במתרגמן להן וכמ"ש הטור בא"ע סי' ק"ל ומביאו ד"מ ולא כתב עליו דבר אבל תימה דבב"י בא"ע סי' ק"ל כתב הוא עצמו דדעת הרמב"ם דדוקא כשמביני' אותו לשון עצמו ולא מהני תורגמן ושכן משמע מדברי הרשב"א ושכן מוכח בירושלמי פ' המגרש ודאשתמיטתיה להטור את הירושלמי וכ"כ בד"מ שם זא"כ איך כתבו כאן הרב"ש בפשיטות דתורגמן מהני: מיהו לענין דינא נ"ל דברי הטור א"ע סי' ק"ל נכוני' דאין טעם לאפיה בא"ח סמבינין או בתורגמן ומה שהקשה הב"י מירושלמי נ"ל דלק"מ דרב בירושל' קאי התם להריא אשאר שטרות דאין חותמין אא"כ יודעי' לקרות דוקא הם בעצמ' וס"ל כרשב"ג בש"ס דילן אבל בנט מודי' דודאי לא פליגי את"ק ואתשב"ג דא"כ רב דאמר כאן ואין להקשות מאי פריך בירושל' ארב ממתני' דהמגרש ליסני דתתני' מיירי בנט י"ל דעדיפא מיניה משני דמיירי ביודעי' לקרות אי נמי דפשיטא דאע"ג דקתני בתתני' נט כל שטר קרוי נט וכדאי' בפ' ג"פ ואשר דוכתי בש"ס טובי זימני והכי מוכח נמי ממאי דקא' בש"ס פ' המגרש דף פ"ח ע"א אם אחר מתניתין נופה והכי גרס' התם נט שכתבו עברית כו' כתב סופר ועד כשר. הכיא כתובת אתני דאתיא לקמיה דר' אבא דהוה ידעי ליה לטופסא ולאתיאת דלא דאד סהדא סבר לאכשורה אמר להו ר' ירמיה אתם סופר שנינו ע"כ אלמא דסבר לאכשור' ממתני' והא מתני' לא קתני אלא נט ואלא ודאי כל שטר קרוי נט (תדע דע"כ לא פריך בירושלמי אלא בנט דא"כ ס"ל לרב דאף בנט בעינ' יודעי' לקרותו ומשמע דאפי' מביני' ל' הנט כל שאין יודעין לקרותו לא מהני וא"כ רב דאמר כמאן לא כרבנן לא כרשב"ג דבין לרבנן ובין לרשב"ג בנט לא בעינן יודעי' לקרותו אלא אחרי' קורים לפניה' אלא ודאי פריך בירושל' ארב בשטר ממתני' דהמגרש דכל שטר קרוי נט וכדפי') ודלא כהר"מ בא"ע סי' ק"ל והדריפה והב"ח שם שנמשכו אחר דברי הב"י שהטור הוא נגד הירושלמי ולית אלא אלא כדפי' כן נ"ל ברור: גם מה שהביא הב"י בא"ע שם רחיה להרמב"ם מהא דאמרינן פ"ב דגטין (דף י"ט ע"ב) אמר אמימר האי שטרא פרסאה דאתיתי עליה שהדי ישראל מנגינא ביה ממשעבדי והא לא ידעו למקרי בדידעי ואם איתא לוקמא בדלא ידעי וכגון שקראו אחר לפניהם שמומכי' עליו אע"פי שאין מכירין הלשון אין זה ראיה דהא ודאי אמימר דפסקו הרי"ף והרמב"ם הלכה כרשב"ג דאי לא ס"ל לאמימר כרשב"ג א"כ איאך פסקו דלא כאמימר דהוא בתרא טובא מרבא ולרשב"ג לא מהני בשאר שטרות קורין לפניהם דהא כתב הב"ח בד"ה ובזמן הזה ודאי אין לנו אלא אחר קורא לפניהם דהא כיון דשתם ישראל אין יודעי' לשון פרסי ל' דעדיפא מיניה משני דאתמיר מיירי בדידעי עוד כ"ל דהתם לא מצי לשנוי דאחר קורא לפניהם דהא כיון דשתם ישראל אין יודעי' לשון פרסי א"כ איזה ישראל אחר קרא לפניהם ואיכא למימר דליכא דעכו"ם קורין לפניה' דמאן לימא לן דמהני לפניהן דהא דמהני לקמן סי' ס"ח סעיף ב' בשני עכו"ם קורין מסיחים לפי תומם היינו בשטר שנעשה כבר בעכו"ם ועדיים עכו"ם חתומי' עליו דאי אפשר לעשות בענין אחר הלכך השתא דבעינן למינבי בהאי שטרא מקרינא לשני עכו"ם מסל"ת אבל איתמנו ישראל מתחלה שטר ע"פ עכו"ם שיקראו לפניהם במסל"ת מי שמעת לה ולא מצי לשנויי בשם ישראל אחרי' שיודעים דאם באנו לומר בדידעו יש לתרץ בקיאור בדידעו הם עצמם ונם זה ברור: ויותר נ"ל דגם הרמב"ם לא בא אלא לומר שיכירו לי' הנט כדי שיבינו מה שקורין לפניהם והא"כ דמתורגמן מהני וכן משמע בהגה אשר"י פ"ב דגיטין שכתבו וז"ל והוא שיודעים לשון הקדם שמבינים מה שקורין לפניהם שאל"כ מה מועיל מה שקורין לפניה' כ"כ הרמב"ם מא"ז עכ"ל ואפשר גם כוונת רשב"א כן. ונם

בעל

ביאור הגר"א

דשהדי. קס"ד ח': [כט] ויחזרו. תע"ג דשם כתב שם אדעתא דהכי אתם עד אא' ריב"ם: מה [ה] העדים. נטין פ"ז ופ"ח: [ג] רחש ב"ד. שם י"ט ב' וכרבא: [ג] (ליקוט) שהיה יודע כו'. דאל"כ הוי עד מפי עד ועכהוס שם ע' ב' ד"ה קורין כו' (ע"כ): [ד] וי"א. כרב נחמא. תוס' ע' ב': (ליקוט) וי"א כו'. דפ' כרב נחמא וכמ"ש הוס' ע' ב' ודלא כהרא"ש שכ' דאף הרי"ף סובר כן ושבא"מ ושמ"ר (ע"כ): [ה] ואם אינן. דזהו ג"כ בכלל אינן יודעין

באר היטב

טפי ממ"ש בסמוך בים מחק בסוף דבכר בחויר שיטה עכ"ל): [טז] שניהם. אבל אם חתום אח"כ רק אחד גם מהני ולא דמי לדלקמן סי' מ"ה שהתם השטר הוא על הנייר א"כ השטר הוא כפשוטו ומה שנכתב בין עד לעד אינו אלא לתועלת המלוה שלא יזייף המלו' וכיון דאין שם ריעותא גם אין לאום שיזייף כשר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלו' מאן לימא לן שהיו בו מחקין אלו או שמא במקום המחקין היה כתוב איזה ריעותא והעד הראשון דלמא אתם כפשוטו וזה ברור לפענ"ד עכ"ל הש"ך וזע"ם:

מח [א] חותמים. במרדכי פ' ג"פ כתב דאם חותם אים פלוני עד כשר עיין בח"ע סי' ק"ל סי"ח. סמ"ע: [ב] מלמעל'. ז"ל הסמ"ע דאז מצי לזייף שיוסיף לכתוב למטה בשטר מה שירצ' והש"ך משה"כ

נתיבות המשפט

לדקות כתיבתן ולחבדו: (יב) ויחזרו ויחתמו. והיינו כיונו דאל"כ הו"ל מוקדם ופשוט: מה (ח) חותמים למטה אם אתם אים פלוני עד כשר סמ"ע: (ג) שלא קראו. ולא הוי עד מפי עד דהוא מילתא דעבידי לגלויי: (ג) [ו] עד שיקרא

קצות החושן

השטר דהא לא הכשיר הרמב"ן משאוריו אלא לפי שסובר דמאחוריו הסמפון אינו כלום אבל בפנים אחר חיתום שטרות דמהני הסימפון א"כ השטר פסול אם נמצא שם מחק או גרר אך מלשון הש"ע נראי' דוקא שטר שיש בו גרר מאחוריו או ביני שיטי פסול אבל אחר חיתום שטר כשר מחק או גרר וטמא' דלא מיבעיא לדעת הסמ"ע בפי' ס"ה בסמפון היוצא כאחר חיתום שטרות אם טען המלוה שלא נפרע הוא נאמן במנו דאי ביינ לי' ק"כ בנמצ' מחק או גרר לאחר חיתום שטרות דנאמן במנו אלא אפילו לדעת הש"ך שם דלא אמרי' מנו היינו דוקא היכא דכתוב פרטון בפירוש ל"מ כי' מנו דהוי במנו במקום חזק או במקום עדים אבל אם לא נמצא שם כתוב פרטון בפירוש אלא מחק או גרר ואינו אלא מספק שמא היה שם פרטון ומחקו א"כ הרי המלו' נאמן לו' שלא היה שם פרטון במנו דאי בעי ביינ ליה ולהכי כ' בש"ע מאחוריו או ביני שיטי בענין דלית לי' מנו הוא דיש פוסלים אבל היכא דאינו אלא מחק או גרר לאחר חיתום שטרות לכ"ע כשר במנו דביינ ליה: ג) ויחתמו שניהם עמ"ש בסי' ל' סק"י:

סי' מה א) העדים חותמין למטו' ואם העדים חותמין עצמם תחנ' על נייר חלק ואח"כ כתבו על מחיתמן את השטר פסול משום דבעינן הכתיב קודם לחתימ' וכן מבואר מדברי הטו' פ"ק דגיטין דף ד' ד"ה מוד' ר"א במזיף מתוכו ז"ל ולכאו' למימר דאי בריגן בחתמו שלא לשמה יבואו להכשיר זמנין דיחתמו תחל' ויכתבו נט ע"ג חתימתן והחם ליכא עדות כלל דא"כ מעשה זה גם בשאר שטרות הוי לנו להצריך חתימ' לשמה עכ"ל ומבואר דאם קדמו החתימ' נכתיב' ללו כלום הוא דבשב' שחתמו על נייר חלק אחר שכתבו השטר אין החתימ' חוזר וניעור וכ"כ בתשובת ב"מ סי' ד' וירא' דה"ה בכתי' בה"ג בחתם ואם"כ כ' עליו שדי קנוי' לך כ"מ ולא כלום דאין חתימ' נומרת הן חתימת עדים הן חתימת ידו אלא אחר כתיב' והא דאמרו נבי הניח שטרא דנפק בבי דינא דר"ה דהוי כתוב בי' אני פ' ב"פ לויתי ממך מנה דמהני והתם שמו נמחק חתנ' קודם מייר' בכל השטר היה בכתיבת ידו של לוה

דהא כתוב פשוט כיון שעדיו מתוכו כו' משמע דר"ל דבמקוכר חיישינן שמא כתב הוא השריר וקיים הנני משא"כ בפשוט שעדיו מתוכו ואין מניחים אלא ב' שטות רק שטה אחת וכ"כ ב"י בשם הרשב"ץ והרשב"א ותשובת רמב"ן סי' ל"ד דה"ר יודא ברצלוני מיירי כשאינם בשטה אחרונה והטור ע"כ מיירי כשהוא בשטה אחרונה מדכתב דשמא אחר קיום הראשון זייף וקיימו פעם שנית (וכן קשה על מ"ש הרב בדרך הבית וז"ל ולענין הלכה כיון שה"ר יודא ברצלוני והרמב"ן והרשב"א מכשירין הכי נקטינן ע"כ) ולע"ע. ועיין מה שכתבתי לקמן סימן מ"ה סעיף י"א בהגה"ה ס"ק כ"ע דיש פוסקים דתרי שריר וקיים לא כתבינן אפילו בשיטות שלפני שטה אחרונה משום לא פלוג ע"ש: (כד) ויחזרו ויחתמו שניהם. אבל אחתום אחר כך רק אחד לא מהני ולא דמי לדלקמן סי' מ"ה סעיף כ"א דהתם השטר הוא על הנייר וא"כ השטר הוא כפשוטו ומה שנכתב בין עד לעד אינו אלא לתועלת הלוה תיקון שלא יזיף המלוה את השטר וכיון דאין

כאן ריעותא ונם אין לאום שיעשה זיוף כשר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלוה דלמא אתם כפשוטו ומאן לימא לן שהיו בו מחקין אלו שמא במקו' המחקין היה כתוב איזה ריעותא והעד הראשון דלמא אתם כפשוטו. נם מה שהביא הרשב"א בתשובה (והביאו הרב המגיד סוף הל' מלוה) ראיה מש"ם פ' ג"פ דף קס"ד ע"א דפריך התם אי הכי כו' והיינו הך דינא דלקמן סימן מ"ה סעיף כ"א כדאיתא בתשובת רמב"ן סימן נ"ד והוא בשלטי גבורים ר"פ ג"פ נלפע"ד דלאו ראיה היא דהתם מיירי כשיכתבו אנן שהדי אתמנו על הנייר והשטר על המחק דוקא על הנייר קודם אתימתן ואין לאום דלמא ימחוק הכל דאם יבא שטר לפני ב"ד שלא יהא נכתב על הנייר קודם אתימתן אנן שהדי כו' יהא אותו שטר פסול מטעם חשש זו ואינו כשר אא"כ כתוב כן על הנייר והכי פריך אי הכי דברייתא מיירי בדכתבי אנן שהדי כו' א"כ בסיפא אמאי פסיק ותני פסול הא איכא נמי למימר דבכה"ג כשר וכל שכן לפי מ"ש התוספות שם דלעיל מיניה דמשני דכתיב בין עד לעד דה"מ לשנויי דכתיב מעילאי על המחק א"כ פריך שפיר דה"ה הכא ליתני דאי כתיב מעילאי על הנייר כשר. נם הריב"ש בתשובה סי' מ"ח כ' שהרא"ה חולק על הרשב"א בזה ומשמע שם שדעתו נוטה לדעת הרא"ה רק שכ' שם שהרא"ה תירץ דהא דפריך אי הכי כו' ה"ה דה"מ לתרוצי הכי אלא דעדיפא מיניה מתרץ דאי עביד הכי לא מהני דמוחק וחוזר ומוחק ע"כ וזה דוחק ומה שתרצתי נלע"ד ברור.

מה (א) ולא מן הצדדים ולא מלמעלה דאז מצי מזייף שיוסיף לכתוב למטה בשטר מה שירצה עכ"ל סמ"ע והא ליתא דהתוספו' ריש פ' נט פשוט דף ק"ס ע"א ד"ה פשוט שכתבו כו' הוכיחו דמדלא משוי שום חילוק אלמא אפילו לא מצי לזייף כגון דכתיב ביה שריר וקיים או שלא אלק מלמטה או שחתם עד אחד מלמטה והשני מן הצד נמי פסול כיון שלא נעשה כתיקון חכמים ע"ם וגרתה שאף הפוסקי' דאם לא הוחזר השטר כולו פסול וכדלעיל ריש סי' מ"ד מודיה בזה ודו"ק: (ב) ואין שאר העם רשאי' לעשות כן כו'. בב"י כתב דמשמע מדברי הרמב"ם שכן דאפילו שניה קורין לפניה' לא מהני וא"כ ר' ירוחם נתיב ד' ריש א"ב בשם הרמב"ם. ועיין מ"ש לקמן סעיף ה' ס"ק י' (ועיין בתשובת מהר"ם כהן ספר ג' סי' מ'): (ג) יתרגמו להן הקורא'י כו'. היינו על פי מ"ש ב"י על דברי הג"ה אשר"י ורמב"ם דה"ה במתרגמן להן וכמ"ש הטור בא"ע סי' ק"ל ומביאו ד"מ ולא כתב עליו דבר אבל תימה דבב"י בא"ע סי' ק"ל כתב הוא עצמו דדעת הרמב"ם דדוקא כשמביני' אותו לשון עצמו ולא מהני תורגמן ושכן משמע מדברי הרשב"א ושכן מוכח בירושלמי פ' המגרש ודאשתמיטתיה להטור את הירושלמי וכ"כ בד"מ שם זא"כ איך כתבו כאן הרב"ש בפשיטות דתורגמן מהני: מיהו לענין דינא נ"ל דברי הטור א"ע סי' ק"ל נכוני' דאין טעם לאפיה בא"ח סמבינין או בתורגמן ומה שהקשה הב"י מירושלמי נ"ל דלק"מ דרב בירושל' קאי התם להריא אשאר שטרות דאין חותמין אא"כ יודעי' לקרות דוקא הם בעצמ' וס"ל כרשב"ג בש"ס דילן אבל בנט מודי' דודאי לא פליגי את"ק ואתשב"ג דא"כ רב דאמר כאן ואין להקשות מאי פריך בירושל' ארב ממתני' דהמגרש ליסני דתתני' מיירי בנט י"ל דעדיפא מיניה משני דמיירי ביודעי' לקרות אי נמי דפשיטא דאע"ג דקתני בתתני' נט כל שטר קרוי נט וכדאי' בפ' ג"פ ואשר דוכתי בש"ס טובי זימני והכי מוכח נמי ממאי דקא' בש"ס פ' המגרש דף פ"ח ע"א אם אחר מתניתין נופה והכי גרס' התם נט שכתבו עברית כו' כתב סופר ועד כשר. הכיא כתובת אתני דאתיא לקמיה דר' אבא דהוה ידעי ליה לטופסא ולאתיאת דלא דאד סהדא סבר לאכשורה אמר להו ר' ירמיה אתם סופר שנינו ע"כ אלמא דסבר לאכשור' ממתני' והא מתני' לא קתני אלא נט ואלא ודאי כל שטר קרוי נט (תדע דע"כ לא פריך בירושלמי אלא בנט דא"כ ס"ל לרב דאף בנט בעינ' יודעי' לקרותו ומשמע דאפי' מביני' ל' הנט כל שאין יודעין לקרותו לא מהני וא"כ רב דאמר כמאן לא כרבנן לא כרשב"ג דבין לרבנן ובין לרשב"ג בנט לא בעינן יודעי' לקרותו אלא אחרי' קורים לפניה' אלא ודאי פריך בירושל' ארב בשטר ממתני' דהמגרש דכל שטר קרוי נט וכדפי') ודלא כהר"מ בא"ע סי' ק"ל והדריפה והב"ח שם שנמשכו אחר דברי הב"י שהטור הוא נגד הירושלמי ולית אלא אלא כדפי' כן נ"ל ברור: גם מה שהביא הב"י בא"ע שם רחיה להרמב"ם מהא דאמרינן פ"ב דגטין (דף י"ט ע"ב) אמר אמימר האי שטרא פרסאה דאתיתי עליה שהדי ישראל מנגינא ביה ממשעבדי והא לא ידעו למקרי בדידעי ואם איתא לוקמא בדלא ידעי וכגון שקראו אחר לפניהם שמומכי' עליו אע"פי שאין מכירין הלשון אין זה ראיה דהא ודאי אמימר דפסקו הרי"ף והרמב"ם הלכה כרשב"ג דאי לא ס"ל לאמימר כרשב"ג א"כ איאך פסקו דלא כאמימר דהוא בתרא טובא מרבא ולרשב"ג לא מהני בשאר שטרות קורין לפניהם דהא כתב הב"ח בד"ה ובזמן הזה ודאי אין לנו אלא אחר קורא לפניהם דהא כיון דשתם ישראל אין יודעי' לשון פרסי ל' דעדיפא מיניה משני דאתמיר מיירי בדידעי עוד כ"ל דהתם לא מצי לשנוי דאחר קורא לפניהם דהא כיון דשתם ישראל אין יודעי' לשון פרסי א"כ איזה ישראל אחר קרא לפניהם ואיכא למימר דליכא דעכו"ם קורין לפניה' דמאן לימא לן דמהני לפניהן דהא דמהני לקמן סי' ס"ח סעיף ב' בשני עכו"ם קורין מסיחים לפי תומם היינו בשטר שנעשה כבר בעכו"ם ועדיים עכו"ם חתומי' עליו דאי אפשר לעשות בענין אחר הלכך השתא דבעינן למינבי בהאי שטרא מקרינא לשני עכו"ם מסל"ת אבל איתמנו ישראל מתחלה שטר ע"פ עכו"ם שיקראו לפניהם במסל"ת מי שמעת לה ולא מצי לשנויי בשם ישראל אחרי' שיודעים דאם באנו לומר בדידעו יש לתרץ בקיאור בדידעו הם עצמם ונם זה ברור: ויותר נ"ל דגם הרמב"ם לא בא אלא לומר שיכירו לי' הנט כדי שיבינו מה שקורין לפניהם והא"כ דמתורגמן מהני וכן משמע בהגה אשר"י פ"ב דגיטין שכתבו וז"ל והוא שיודעים לשון הקדם שמבינים מה שקורין לפניהם שאל"כ מה מועיל מה שקורין לפניה' כ"כ הרמב"ם מא"ז עכ"ל ואפשר גם כוונת רשב"א כן. ונם

בעל

הסוגה הרשב"א מסי"ח א מסנה ניטין דף כ"ז ע"ב ב מהא דרב נחמן קרו קמיה ספרי דדייני וכו' שם דף י"ט ע"ב ג שם בגמרא ד שם בגמרא:

נספח דקדשים

סימן מה סעי' כ' (עד שיקרא העד) כתבתי בתקי"א [נדפס בחי' אה"ע סי' ס"ו] אודות עדים שנוהגים לחתום את עצמם ואינם יודעים לקרות השטר. הנה אם גם המתחייב בהשטר בא על החתום בהשטר בתחימת ידו או במסירת הקולמס ביד כותב לו השטר באופן שיוכל כותב השטר לכתוב על השטר כל ייפויי שטרות ואודיתא שהי' קנין סודר ברבים. עי"ז קיל הרבה אודות עם שהעדים אינם יודעים לקרות השטר. שהרי סבר וקבל על עצמו כמו שיעשה כותב השטר. וגם אין מחיתת יד כ"ל רק ידוע לו שאין השטרים יודעים לקרות שטר. והוא יודע שעל ידי הקנין סודר יכתבו עדים ויחתמו שט

ה כתשבה ע"ז להרמב"ן סי' ע"ז מס"ב *ר"ל שהשטר עמוד לפני עכו"ם והלוה עצמו חתום עליו אע"פ שאינו יודע לקרות חייב כיון שסמך על הסופר ע"כ בפשוט סי' כ"ח בהג"ה ו ומפרש שם שכל הסומך על נאמנות של אחריס הוא גומר בדעתו להתחייב מה שיאמר' והיינו עעמא דשלים נאמן ואע"פ שלא לוה מדר' יוחנן דאמר הנה אני חייב לך בשטר ומיימרו לעיל סי' מ' וכתב הסמ"ע *מכאן ראי' על מנהגינו ותיקן המדינ' בענין המתרגמות וימ"ש לעיל סוף סי' מ"ב לשון שנהגו הדיוטות וכו' הולכים אחריו ואפילו לא נכתב וכו' וע"ש במ"ש סי ז לי הרמב"ם בפר"ד מהלכות מלו' ולוה מעוגד' דאחר שטרות לקמי' דרב כהנא ומגדיה גיטין (דף י"ט ע"ב) ואוקימנא לענין תקי' שקרעו הנייר ואתמו (פי' שהעדים מתלאים את הקרעים דיו) והוא הפירו' הנכון ה"ה מדלא קאמר דנגדי ופסיל לי' לשטרא וכו' מדבנגטין לכתחל' ארי בשאר שטרו' בד"אעבד לא פסול וכו' ט רבי ירוחם בנ"ד מ"ד בשם הרשב"א הה"ל כנאמן עלי אבא ר' לי' העוד וכן כתב הרמב"ם שם וכתב ה"ה מבואר ס"פ יש נוחלין (דף קל"ח ע"ב) כל שאינו כותבין

פתחי תשובה

מה א] וכן נראה לי עיקר. עש"ך סק"ד שחולק על הכרעה זו ודעתו דהעיקר בשטרא דאשומה דאפילו שניס קורין לא מהני וכתב דנראה דאף מסל"ת לא מהני ודלא כבעל העיטור כו' אך כ"ז לכתחלה אבל בדיעבד השטר כשר וכן מוכח דעת המחבר וכמ"ש לקמן סק"י ע"ש אמנם בס' קרבן נתנאל פ"ב דגיטין אות ל"ה ול"ז כתב שדעת הרי"ף והרמב"ם כדעת בעל העיטור שבכיה הרא"ש שם דאי מקרי לה לחרי דידעי למקרי במסיח לפי תומו חותמין ע"ש ועי' בס' שער משפט מ"ש בזה :

חידושי חת"ם

סי' מה ס"ק ס"ק ג' ד"ה ומיהא וכו' כרשב"ם נמחק והוגה כרשב"ג בס"ם שם :

מחבר ס"ג הודאה בחת"י כ"ב ע'תשובות' ס"ם חו"מ סי' ה' :

שם בס"ך סק"ד תוס' שנייס תיבת שנייס נמחק :

חידושי רעק"א

סי' מה בס"ד אות ח' במסירת קולמוס. כ"ב היינו דב' עדים מעידים כך שפב"פ חתם במס"ק לוריס : שם בסופו כנ"ל. כ"ב ע' תשו' בעי' חיי להכנה"ג חח"מ סי' מז: שם אות יז אם נאמר דב' עדים. כ"ב תמוה לי הא יש לחוש שיזייף ויחתום בכל שיטה עוד ע"א ויהי' ב' שטרות שב"ח בב' עדים ויקייס מכל שטר ע"א ובזה מלטרפים ול"ע : שם אות כ"ח אלא נראה דשטר כזה . כ"ב ראיתי בעור יכן בכ"י מהר"ח להעור ראיתי שהסכיים כן להלכה :

טורי זהב

סי' מה (בס"ע סעיף ה' אי' אמרי אקרינן כו') כ"ל דבמקו' ההכשר תלוי בהקרו בפניהם לא מהני השאלה לשאול אותם אם הקרו כי יש לחוש שמא מתוך דברי הבע"ד ילמדו לשקר ולומר שהקרו לפניהם אלא שאם אומרי' מעצמו כן מהני ואם לא אמרו כן מעצמם אינו מועיל אלא עד שיכוונו עדותן ואז אין צריכין שאלה אם הקרו לפניהם דמשמע אמרינן שהקרו לפניהם וג' דיינים יש כאן אי אמרו שהקרו סגי. ב' לא אמרו צריך שיכוונו עדותן בע"פ . ג' ואם ברור לנו שלא הקרו פסול בכל גווני :

כסף הקדשים

כשר לעדות ובטא בכך היטב : ועל פסק ל"ל אחירות שמה שלתועלת בעש"ג לא **ימשיך** נעי' מכפי שמסובב בכך על פי **דמוה"ק** הוטב . ואיוב על ידי אודיתא **שייך** בכך ג"כ ולכתוב בבב"ח די בכך **בסגנון** לשון עשה בכל אופן היותר מועיל היטב :

בעל הלבושים בא"ע סי' ק"ל סעיף ט"ז כתב בפשיטות דשומכים על הקורא' אז מתורגמן : **ואע"ג** דשכא לא נפקא מיניה בכל זה לפי מה שפסקתי לקמן ס"ק ד' דאף במביני הלשון לא מהני לכתחלה בשטרות אף כשסניס אחרי' קורין לפניהם מ"מ נפקא מיניה לענין נט דנרא' דאע"ג דלכתחלה יש להחמיר כדברי הב"י בא"ע סי' ק"ל סעיף ט"ז מ"מ בדיעבד אע"פ שאין מכירין ל' הנט אם קראו אחרים לפניה' ותרגמו להן הנט באותו לשון שהם מבינים ואתמו כשר הנט בדיעבד היכא דאי אפשר לכתוב אחר אלא בדוחק כן נ"ל : (ד) וכן נ"ל עיקר. ול"ל כשבר הראשונה ומ"ש הרא"ש בדעת הרי"ף אין נראה לפע"ד אלא נראה דעת הרי"ף כמ"ש הבעל העיטור (בסוף קיוס דף ל"ה ע"ג) והבית יוסף דאם סניס קורין לא מהני גם מ"ש הגהת מיי' פכ"ד בשם ר"י שפיר' דסניס קורין לפניהם מהני והוא מדברי סמ"ג דף קע"ט ע"ב בשם ר"י וכ"כ הרא"ש פ"ב דגטין לדעת ר"י אמת שמצאתי כך בפסקי תוספות פ"ק דגטין סי' ל"ד אבל לפע"ד אינו מוכח בתוספות כלום דגם דהתוספות פירשו שם בדף ט' ע"ב קורין לפניה' ובעו סניס קורין כו' דמשמע דסניס קורין מהני מ"מ הא לא כתבו כן אלא לרבנן וא"כ אדרבא אי נימא דש"ל לתוספות דהלכה כרשב"ג כמו שפסקו הרי"ף והרמב"ם ובה"ג ור"א ורא"ה (וכראיתא בהגהת מיי' פ"א מה' גירושין) ורוב הפוסקים א"כ מוכח מדברי התוספות איפכא כיון דלרבנן בעי סניס קורין מכלל דלרשב"ג אפילו סניס קורין לא מהני וכן בחדושי רשב"א פ' שני דגטין כתב דברי ר"י דשני' בעינן כדברי רבנן ומשמע התם להדיא דלמאי דקאמר בתר הכי אמר רבא הנכה כרשב"ג אף סניס קורין לפניה' לא מהני וכן נראה עיקר דשתמא קאמר רשב"ג אם יודעי' לקרות אותמין ואם לאו אין אותמין משמע דבאין יודעים לקרות בכל ענין אין אותמין ונפ"ר ירוחם נתיב ד' א"ג כתב וז"ל ורב אלפס פסק כרשב"ג שצריכים לידע לקרותו וכ"כ הרמב"ם ז"ל כי לא סמכינן על אחרים אז על א' שירא ממנו כמו שכתבתי בד"י דיינים אלא כשיודע לקרותו כו' עכ"ל הרי דס"ל לר' ירוחם דלהרי"ף אף סניס קורין לא מהני ודלא כהרא"ש לדעתו והיינו בע"כ כיון דשתמא קא פסיק הרי"ף אם אין יודעי' לקרות אין אותמין . (ומ"מ מ"ש ר' ירוחם אז על א' שירא ממנו כו' נ"ת) כי הרמב"ם והרי"ף מודי' בזה עיין שם בדבריה' ודו"ק) ונראה דלהרי"ף והרמב"ם וסייעת' אף מסיחי' לפי תומ' לא מהני וכמ"ש ב"י ודלא כבעל העיטור והטעם דלא מהני מסל"ת לקמן סי' ס"ח ס"ב בשטר שנעשה כבר בערכאות של עכו"ם ולא שני השתא לקרותו בלאו הכי משא"כ לעשות שטר לכתחלה בפני ישראל דאפשר לעשות בישראלים שיודעי' לקרותו (וכן משמע בהלכות גדולות דף ל"א ע"ד שכתב ומאן דלא ידע למקרי שטרא אסור ליה למחתם כו' ע"ש) . וכן נראה עיקר : מיהו נראה דהיינו דוקא לכתחלה אבל אם אירע שחתמו כן שטר כזה אע"פ שנתנו לסניס לקרותו והמחבר מודים בזה שאפילו בדיעבד פסול ודוקא בקרעו להם נייר חלק וחתמו כתבו ולא כתבו שבדיעבד פסול אם כתבו רק ואין שאר העם רשאים לעשות כן הרמב"ם והמחבר לקמן סעיף ו' דבדיעבד פסול מש"כ הכא ואין להקשות מנא לנו לחלק בהכי י"ל דכיון דהך לקמן אשכחן בש"ס דנגדיה רב כהנא ס"ל דבדיעבד פסול וכמ"ש הרב המגיד דאי לאו הוה נגדיה ע"ש משא"כ הכא דהא אמרינן בש"ס תרגמא אקריאה אלמא דבקריאה טפי יש להכשיר מהך לקמן ע"ש ונהי דהיינו לרבנן מ"מ לרשב"ג נמי ספיר י"ל דבקריאה מכשיר בדיעבד טפי מהך לקמן . ולהים מכשירי' לקמן סעיף ד' פסיטא דכ"ש הכא בדיעבד כשר והר"ן פ"ב דגטין ס"ל כהים מכשירין וא"כ משמע דכ"ש הכא דמכשיר בדיעבד ועוד שכתבו הרשב"א והר"ן לקמן טעמא דכשר בדיעבד כיון דבגטין שרי אפי' לכתחלה אם כן הכא נמי הא שרי בגטין אפי' לכתחלה וכדאיתא בש"ס ובטור א"ע סי' ק' סעיף ט"ו וכן מוכח דעת המחבר לקמן סעיף ה' דבדיעבד השטר כשר וכמ"ש שם בש"ק י' ע"ש : (ה) מכל מקום מחחייב כו' . כיון שלא חשש לקרותו וסמך על הסופר שכל הסומך על נאמנות של אחרי' הוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שיאמר סי' ב' דף י"ב ע"ג : (ו) וקרעו להם נייר כו' בסמ"ע פי' כפי' ר"ח דלוקחין נייר ומקרעי' בו שמות העדים מעבר אל עבר ומשימי' אותו על הקלף וממלאין את הקרעים דיו והוא עובר דרך הקרעים ונרשם בגט ובגט התירו לעשות כן מפני עינון ובשאר שטרות אסור אבל לנייר בשרטוט צורת אתיתת העדי' ושהעדי' ימלאו השרטוטי' דיו אף בגט אסור דה"ל כתב ע"ג כתב וכמ"ש הטור בא"ע סי' ק"ל ועמ"ש בדריסה עוד מזה : ז מכין אותו מכות מרדות ובא"ע סי' ק"ל כ' הטור ז"ל והדיין המחתים כן בשאר שטרות מנגדינן ליה וכן משמע בגמ' דאדיין קאי כמ"ש בפריסה וכן משמע קלת ל' המחבר שהתחיל בל' רבים ואתמו וסיים בל' יחיד מכין אותו וכן מסתבר דאלו העדי' קטלי קני נגהו ולא ידעי דאסור ולמה יגנדהו אבל במיימוני נדפס אותם וכן בס"ע דפוס גדול נדפס שם אותם ל' רבים וכן משתיתת ל' הטור והש"ע משמע דאעדי' קאי : ח שהסופר אותם על פי העד כו' *וה"ה לוה המחייב עצמו בכתב ידו או בממר"ם שכ' פלוני ב"פ חתם במסירת קולמוס או שכתב בו פלוני ב"פ לוה לאחות מהני כנ"ל בס"ק ד' וכ"כ רשב"א בתשובה לענין כתובה אם אחר חתם בצביל החתן ומסיים בטעמו שהוא עד בדבר אלא שמכוער הדבר לענין מעשה מעוס דאפשר דתיפוק מיניה חורבה כו' עד"מ ד' : ט אם קבלו בני העיר עליהן

ה ויש עדים שחתם עד שלא קראו כו' ז"ל השובת הרמב"ן שם מ"מ מתחייב הוא בכל מה שכתוב בו כיון שלא חשש לקרותו וסמך על הסופר שכל הסומך על נאמנות של אחרי' הוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שיאמר מי שהאמין על עצמו והיינו טעמא בשלים וגדולה מזו אמרו בעל אומר לפקדון ושלים אומר לגרושין השלים נאמן וה"ע כיון שיודע בשעה שהשלים הנט שהשלים יכול ליתנו לאשה אף הוא גמר בדעתו ליתנו לגרושין אם יאמר הנפקד לגרושין היא וכ"ש הכא שסומך על אחרי' ולא חשש לקרותו וחותם בחתם ידו שהוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שכתוב או לחייב אע"פ שלא לוה מדר"י דאמר חייב אני לך מנה בשטר חייב אע"פ שלא היה חייב לו וקי"ל כותיה עכ"ל *ומכאן ראיה על מנהגינו ותיקון המדינה בענין הממרנו"ת ועוד ראיה ממ"ש הט"ו לעיל ס"ם מ"ב ז"ל לשון שרגילין לכתוב בשטרות אע"פ שאינו מתיקון חכמי' אלא ל' שנהגו הדיוטות במקום ההיא הולכין אחריו ואפילו לא נכתב כאלו נכתב דמי ודו"ק : ו וקרעו להם נייר חלק כן הוא לשון הגמרא בגיטין ופי' ר"ח שר"ל דלוקחין נייר ומקרעין בו שמות העדי' מעבר אל עבר ומשימין אותו על הקלף שהנט כתוב בו ובאין עדים וממלאין את הקרעין דיו והוא עובר דרך הקרעין ונרשם בגט עכ"ל ובגט התירו לעשות כן מפני עינון ובשאר שטרות אסור אבל לנייר בשרטוט צורת אתיתת העדי' ושהעדי' ימלאו השרטוטי' דיו אף בגט אסור דה"ל כתב ע"ג כתב וכמ"ש הטור בא"ע סי' ק"ל ועמ"ש בדריסה עוד מזה : ז מכין אותו מכות מרדות ובא"ע סי' ק"ל כ' הטור ז"ל והדיין המחתים כן בשאר שטרות מנגדינן ליה וכן משמע בגמ' דאדיין קאי כמ"ש בפריסה וכן משמע קלת ל' המחבר שהתחיל בל' רבים ואתמו וסיים בל' יחיד מכין אותו וכן מסתבר דאלו העדי' קטלי קני נגהו ולא ידעי דאסור ולמה יגנדהו אבל במיימוני נדפס אותם וכן בס"ע דפוס גדול נדפס שם אותם ל' רבים וכן משתיתת ל' הטור והש"ע משמע דאעדי' קאי : ח שהסופר אותם על פי העד כו' *וה"ה לוה המחייב עצמו בכתב ידו או בממר"ם שכ' פלוני ב"פ חתם במסירת קולמוס או שכתב בו פלוני ב"פ לוה לאחות מהני כנ"ל בס"ק ד' וכ"כ רשב"א בתשובה לענין כתובה אם אחר חתם בצביל החתן ומסיים בטעמו שהוא עד בדבר אלא שמכוער הדבר לענין מעשה מעוס דאפשר דתיפוק מיניה חורבה כו' עד"מ ד' : ט אם קבלו בני העיר עליהן

(ד) (ד) א] וכנ"ל עיקר י"א דקורין לפני צבור ואותתין דיראים לפקר לפני צבור והוי כראם ב"ד וסופר שלו (הגהות מרדכי ואסירי פ"ב דגיטין) :

ג [ו] ה הוראה בחתם ידו *והשטר בגופן של עכו"ם והדבר ברור שאינו יודע לקרות ה (ה) ויש עדים שחתם עד שלא קראו (ר) ו מ"מ מתחייב הוא בכל מה שכתוב בו: ד ז עדים שאין יודעים לחתום (ו) ו ח) (ו) וקרעו להם נייר חלק וחתמו [ז] על[ו]הרשום ז (ז) (ז) מכין [ז] אותם מכת מרדות [ח] והשטר פסול [ט] (ויש מכשירין הספר) (טור ח והמגיד פכ"ד מה' מלוה בשם רשב"א ועי' בר"ן פ"ב דגיטין) :

ה ט ב) מקום שנהגו ח(ח)(ח)[ח] שהסופר חותם ע"פ העד שכותב פב"פ חתם במסירת קולמוס או שכתוב בו פב"פ צוה לחתום ט ג) אם קבלו בני העיר לעשות עדותו בעדות העד כשר ואם לא קבלו עליהם אינו כלום [י] י כל שטר הבא לפנינו שעדים מעידים על חתימת העדים מקיימים אותו שחזקה אין העדים חותמים על השטר

פתחי תשובה

מה ד] ר"ל דאם אינו יודע לקרות אינו חותם אלא אם כן יודע לקרות ומ"מ א

עליהן כו' דהוה כנאמן עלי אבא דלעיל סי' כ"ב : י ויודעי' לחתו' אף ע"פ דמיירי שהעדי' מעידי' על חתימת העדי' מ"מ קמ"ל בזה דל"ת דילמא קרעו להן ייר ומלאו העדי' הקרע דיו דפסול השטר בכה"נ כנ"ל לכך אמר דמוקמי' אחזקתי' דיודעין לחתום עצמן וק"ל : יא אי אמרו כו' בפרישה כתבתי בשם ב"י דמיירי דאמרי כזמעצמם קודם ששאלו הדייני' להם : יב אי מכווני אשטרא כו' בפרישה כתבתי דשואלין אותן נמי אי מקרי מתחלה למאן דידעי למקרי דאי אמרי דלא יהבי למקרי ה"ל חתימת ידייהו מתחלה בפסול ולא מתכשר במה שמכווני עניו השטר דדילמא ידעי המעשה כאשר היה ולא ה"ל לתתוס דילמא זיוף בשטר אבל כשאמרו מעצמן קודם ששאלו הב"ד דאקרי' להו מוקמינן להו אחזקתיה דהאמת אתם דאקרינן להו ומ"ה א"ל לדקדק בהו אי מכווני אשטרא ודו"ק : יג ואם הרחיקו שני שיטין פסול מפני שלא נעשה כתקנת חז"ל שהיה יכול לחתוך השטר ולעשות שטר אחר בזיוף בשני השורות משא"כ באין ביניהן רוחב שני שורות דליכא למיחש לזה וא"ל שיוסיף באותו שטר עצמו ויכתוב לבסוף ש"ו ואז למדין משטה אחרונה כמ"ש בס"ם מ"ד דהא נתבאר שם דבזמן הזה כותבין בכל שטר ש"ו וא"כ יהיו כותבין ב"פ ש"ו ואז אינו אשר אא"כ נשאר אויר בין השטר לעדים וכמ"ש שם : יד שלא יאמרו אתמו על הטיוטא כלומר שמעידין שבפניהן נמחק בדיו ולא יאשרו בעל השטר שמחק איזה דבר חיוב שהיה כתוב ונמצא שאין מעידי' על עיקר השטר ואפילו מילא אויר רב' שורות שאין בו מחק והלבן נראה בין נקודה לנקודה חיישינן שמא מעידי' בו כ"כ כ"י : טו אבל אינו יכול לטעון להד"מ דאף אם השטר פסול מפני שהיה יכול לזייפו מ"מ נראי' הדברי' מהעדי' שהעניו הוא אמת וה"ל כמלוה או מכר בלא שטר אלא בעדי' דאינו יכול לומר להד"ס : טז בכתב ידי עדים שהיא נשה פי' שתם עדים איך כותבין בדקות כמו הסופר שמורגל בכתיבת ובאומן ידיו לאומנתו . (הג"ה ועד"מ ז' שכתב דים פלוגתא אם משערין באלו העדי' החתומי' על השטר וסייס שם בשם רמב"ן דאם כתיבת הסופר יותר נשה משל עדים אז משערין כתב הסופר להקל עכ"ל) : יז שכל המזייף אינו כו' בין שיזייף להוסיף בשטר וה שורה א' ויכתוב לבסוף ש"ו בין שיזייף לאחוך שטר העליון ולעשות שטר אחר וכמ"ש בשמוך אינו אוכל אל הסופר לכתוב לו ובאם כן היה שהלך אל הסופר אפילו לא הניח אלא כשיעור שורה ומאלה דכתב דעלמא היה אפשר לזייף ולכתוב על שני שורות מכתיבת ידי הסופר : יח ל' בשטה העליונה וך' בשטה התחתונה כן הוא בנמ' למ"ד שמלריך ג' אויריס וכ"כ הטור ובאויר הג' א"ל ליתן סי' שכל שכתוב שני שורות זא"ז מניח אויר ביניהן ובנ"ם כתב בזה ז"ל כגון ל' וך' בשטה העליונה וך' בשטה התחתונה תחת ך' העליונה ולא צורך כתב וך' בשטה התחתונה תחת ך' העליונה ואפשר דכתבו משום דבגמרא למ"ד דס"ל דבעינן ב' שורות וד' אויריס קאמר כגון לך לך זה ע"ג זה ור"ל הל' שבשורה התחתונה תהיה תחת ך' דבשטה העליונה דאז הוי ריוח ב' שורות בין שטה לשטה ומ"ה כתב הוא דלדידן דקי"ל דשני בג' אויריס שא"ל יהיה למ"ד תחתונה תחת ך' עליונה אלא בך' תחת ך' שני ול"ד קאמר : יט והתחילו לחתוס בשטה שלישית כו' בזה אין חילוק בין חתמו זה תחת זה או זה בצד זה כיון שהתחילו לחתוס ברים השטה וק"ל : כ פסול שיכול לכתוב כו' נראה דבכה"נ כל השטר פסול אף אם בא לב"ד לגבות בו ועדיין לא נכתב כלום בהשור' ואלי מ"מ היה ראוי לזייף בו ולא היינו מרגישים הזיוף . ודומי' דהפסול דכתב המחבר בבבא שאחר זה הניחו שורה אחת ובשורה שאחריה התחילו לחתוס באמצע השורה זה בצד זה דשם נמי כל השטר פסול כשיבא לגבות בו כיון שהיה יכול לזייף לאחתו שטר ועדיו בשור' א' וכדמשיק וכמ"ש מור"ם בסי' מ"ד בס"ם ג' ול"ד למ"ש המחבר ומור"ם דאם הרחיקו והניחו שורה ואלי אויר והתחילו העדים לחתוס באלי השור' אחריתי זה תחת זה דאין כל השטר פסול כ"א שורה ואלי האחרונה אם נמצא דבר כתוב בו דשאלי התס דא"א

השטר אא"כ קראוהו י ויודעים [ט] לחתום (ט) כ [יא] ואי איתנהו לסהדי קמן וקים לן בהו דלא ידעי למקרי יא (י) (ט) ב] אי אמרי [י] אקרינן למאן דידע למיקרא סמכינן עלייהו [יב] ואי לא אמרי הכי (י) דייקינן בסהדותייהו ע"פ יב (יא) אי מכווני השטר מקיימינן להו) ל (טור) :

ו מ וידקדקו העדים שלא ירחיקו מהכתב רוחב שני שיטין

יג (יב) (יא) ג] ואם הרחיקו ד] שני שיטין [יא] פסול כ [יג] אפילו כתוב שריר וקיים ס [יד] אפי' ידוע שלא הוסיף ולא זייף בו שום דבר (יג) ע ואפי' * טייטוהו [יב] בדיו (פי' מלאו נקודים נקודים של דיו) פסול יד * שלא יאמרו (יג) חתמו על הטיוטא ולא על עיקר השטר :

ז [טו] פ הא דאמרינן שאם הרחיקו ב' שטין פסול היינו

למגבי ביה ממשעבדי א"נ מבני חרי אם הלוה טוען פרעתי טו (יד) [יג] אבל אינו יכול לטעון לא היו דברים מעולם :

ח ל ב' שיטין שאמרו טז בכתב ידי עדים ק שהיא [יד] נסה

ולא ידי סופר יז שכל המזייף אינו הולך אצל הסופר: ט [טז] ר ב' שיטין אלו הן ואוירן (יג) כגון יח למ"ד בשטה העליונה וך' בשטה התחתונה שהם ב' שיטין וג' אוירים: י ס יש מי שאומר (טו) שאם השטר מסיים באמצע שטה

והניחו אותה שטה ועוד אחרת יט והתחילו לחתוס בשטה [טו] שלישית כ (יד) פסול שיכול לכתוב (טו) באותו חצי שטה מה שירצה ויחזור מעניינו של שטר בשטה אחרונה וכן אם מסיים בסוף שטה והרחיקו העדים שטה שלימה והתחילו העדים באמצע שטה שנייה (טז) פסול אם

הוא עצמו בכך . כן כ"ל : (ט) ואי איתנהו לסהדי קמן וקים לן בהו דלא ידעו למיקרי כו' . אבל מסתמא אמרינן דידעי למקרי ואין צריך לשואלן אפילו הם לפניו וכן משמע בעור ופוסקים : (י) אי אמרי אקרינן כו' יש לדקדק דהא מדברי הרמב"ם והמחבר לעיל סעיף ב' מבואר דאפילו בניס קורין לא מהני בשלמא הרא"ש וטור שכתבו כן לעצמייהו אזלי וכן הבעל העיטור (סוף קיוס דף ל"ג ע"ב) שמתו מקור דבר זה יש לפרש דמיירי שאמרו קרינן לשניס מסיחין לפי תומם כמו שהזכיר שם מקודם אבל המחבר שאין מחלק בין מסל"ת קשה ונראה דש"ל להמחבר דדוקא לכתחלה אמרינן דאין יכולים לחתוס אבל אם עשו כן כשר השטר בדיעבד וכמ"ש לעיל סעיף ב' ס"ק ד' וכן עיקר : (יא) אי מכווני אשטר כו' . בשמ"ע ס"ק י"ב כתב דשואלין אותם כמו אי מקרי מתחלה למאן דידעי למיקרי דאי אמרי דלא ידעי למקרי ה"ל חתימת ידייהו מתחלה בפסול ולא מתכשר במה שמכווני עניו השטר דדלמא ידעי המעשה כאשר היה ולא ה"ל לחתוס דדלמא זיוף יש בשטר עכ"ל ולא נסירא לי דמשמע מדברי הע"ו ובעל העיטור דף ל"ס ע"ג והרא"ש פ"ב דניטין דכי מכווני בשטרא א"ל לשואל' כלל אי מקרי למאן דידעי למקרי וגם משמע דאפילו אומרים בפירוש לא אקרינן כשר אלא נראה דאפילו לא אקרי וסמכו אהמלוה נופיה והאמינו לו נהי דלא ה"ל לחתוס לכתחלה דדלמא יש זיוף בשטר מ"מ כיון דמכווני אשטרא והסתא אומרים שהשטר כשר ואלו היו נותניס למאן דידעי למקרי היו חותמין כשר השטר כיון דהסתא לא נעשה שום זיוף : (יב) ואם הרחיקו שני שיטין פסול. שיכול לאחוך השטר ולעשות שטר אחר בזיוף בשני השורות כ"כ ב"י והסמ"ע ס"ק י"ג ולא היו צריכים לזה דבלא"ה פסול שיכול לכתוב בשורה שלפני אחרונ' מה שירצה ואפילו כתוב בסוף השטה שריר וקיים יכול למחוק השריר וקיים ולקיים בשטה שלפני אחרונה ולכתוב שם מה דבעי הלעיל ס"ם מ"ד : (יג) ואפילו טייטוהו בדיו . אפילו אין בו מחק נקודות ושריטות והלובן נראה בין הנקודות ב"י ומביאו כ"י וסמ"ע ס"ק י"ד וכ"כ התוספות פר' ג"פ דף קס"ג ע"א בשם ר"ת והרב המגיד פ' כ"ז מה' מלוה וכתב שכן פי' ז"ל וכן מוכח מדברי הרמב"ם והטור והמחבר לקמן סי' מ"ו סעיף ל"ב ומה שהעתיקו הע"ם והסמ"ע בתחלת דברי הכ"י שלא יאמרו אתמו אטיוט' כלומר שמעידים שבפניהם נמחק בדיו ולא יאשרו לבעל השטר שמחק איזה דבר של חיוב כו' בחנם טרחו דעל כרחך המחבר מיירי אפילו שהוא שריטות והלובן נראה בין הנקודות ב"י ומביאו כ"י וסמ"ע הפוסקים הנ"ל וכדמוכח מדבריו וכדלקמן סי' מ"ו סל"ב ועיין מ"ש שם בשם ק"ק פ"ז דנ"ל דאפשר דבשריטות כשר ובשם מיירי בטיוטא מלא דיו ע"ש: (יד) אבל אינו יכול לטעון להד"מ. ואף הפוסקים בשע"ח המוקדמים דפסולים לגמרי ויכול לטעון להד"מ וכמ"ש לעיל סי' מ"ג ס"ק י"ב מודיים הכא מעשה שכתב ה"ר יונה כיון שניתנה עדות זו להכשיר אלו מלאוהו בקרובים או בחזרת דברים . כן כ"ל : (טו) שאם השטר מסיים באמצע שטה כו' פסול שיכול לכתוב כו' . כתב הב"ח בטור סעיף ט' דהיינו דוקא לדינא דש"ם אבל לדידן דכתבינן שריר וקיים אין לחוש אם סיים באמצע השטה וכ"כ בהגה אשר"י עכ"ל ואין כ"ל דכיון דקי"ל דאף לדידן אם כתוב תרי שריר וקיים בשטה שלפני שטה אחרונה כשר וכדכתבו הרשב"א והרשב"ץ ור' ירוחם ותשובת רמב"ן ומביאם ב"י לעיל סימן מ"ד וכן מסיק הטור שם בשם הר"י ברצלוני וכ"כ המחבר שם בסעיף ט' להדיא א"כ יש לחוש שיכתוב עוד איזה דבר באלי שטה הנשארת ויכתוב אח"כ באותה שטה שריר וקיים . ונראה שלכך כתבו הטור והמחבר כאן בשתם פסול ולא אילקו בין כתוב שריר וקיים או לא ודלא כהב"ח . ומ"ש הב"ח וכ"כ בהגהת אשר"י עיינתי בהגהת אשר"י שם ונראה לפרש דקאי שם אדין דהתחילו העד' לחתוס באמצע שטה אז"ז דאין למדין מאלי שטה ומשטה שלימה שלפניה ושלה קאי וקאמר ובשטיו שרגילים לכתוב שריר וקיים אין לחוש אם שייס אלי שטה ע"כ כלומר כיון דאין העדי' חותמים אא"כ כתוב שריר וקיים ואין כאן לפניו אלא אך שריר וקיים אין לחוש אם שייס אלי שטה ולמדין מאלי שטה ומשטה שלפניה . וסוב מצאתי בסמ"ג בהלכות גירושין דף קל"ג רים ע"ג איתא שם להדיא דברי הגה' אשר"י אלו ונראה לעין שמשם הם לקוחים ומבואר שם להדיא כדפי' ואין ספק שהב"ח לא כוון יפה בכאן כן כ"ל ברור : (טז) פסול אם יאתמו זה אחר זה אבל אם יאתמו זה תחת זה כשר ומכל מקום אין למדין מאלי שטה אחרונה ומשטה שלימה שלפניה וכדלעיל סי' מ"ד ס"ג ס"ק ט' והכתב בד"מ וז"ל בבית יוסף וכן כתב הרא"ש ודלא כר"ש בר צמח דכתב דאם העדים אתומים בכה"נ למדין, מאלי שטה שלפניהם ומב"ש מ"מה שלמעלה מהם דמאחר שאין דרכן של עדים לאתוס באמצע השטה ולהניח גליון בראש ודאי היה כך כתוב מתחלה וליכא למיחש לזיופא ובתשו' הרמב"ן סי' ל"ד כתב כדברי הרשב"ץ וכתב שם דכן הי' מלמד סופרי' לעשות כן לכתחלה עכ"ל ד"מ וכ"כ הב"ח סעיף י' דמדברי הרא"ש וטור משמע שאפי' אתמו העדי' באלי שטה וזא"ז אין למדין מאלי שטה ומשטה שלימה שלפניה ודלא כהרמב"ן והר"ש בר צמח עכ"ל ודבריהן תמוהין בעיני דפשיטא דהרא"ש וטור שוי' עם הרשב"ץ ורמב"ן דהרא"ש וטור מיירי להדי' באתמו זה תחת

אלא אא"כ מכירין אא"ל ראוי' אחרת: כ שם בשם הגאונים ל נם זה שם בשם הג אוני' מ שם וכ"כ הרמב"ם שם בפר"ז מגרייש ת' ב"ב דף קס"ב ע"א כ טור וכן כתב ה"ה שם דחייסינן שמא יגנו הכל ויכתוב בב' שיטין שטר אחר ם לפי שכל אלא נעשה כתיקון מכתיב אינו שטר ה"ה שם בשם המפרשים ע שם דף קס"ג ע"א *פי' שבפניהם נעשו הנקודו' והסריטו' של דין ולא יחשדו בעל השטר ומלא שאינן מעידין על עיקר השטר פ שם בשם ה"ר יונה ל מיתרא דרב שבתי משמי' דחזקי' שם : ק לא אאלו עדים ולא בכתב סופר זה אלא עדים דעלמא שאינם יודעים לחתן ידיהם' ה"ה ר ברב חייא בר אמי משמיה דעולא שם ם טור וכ"כ הרא"ש שם בפסקיו וכ"כ התוספות שם בדקקס"ב ריש ע"ב כפי'הבעיא דשיט' ומתל'דאיפשטי' דבשר הוינו בדפוי' השטר בסוף הנשה והרחיקו שיטה שלימה ואתמו העדים באמצע שיטה אני' זה תחת זה דאין לחוש שיכתו' מאי דבעי ויחזור מעניינו של שטר באלי שטה דפשיטא דגם מן השלימה אין

טורי זהב

(סע"י שיכול לכתוב כתלי כו') לפי"ז פסול בהתחילו לחתוס באמצע השטה אפילו לא הניחו אויר שטה לפניה אם אתמו זא"ז אלא דאשבר' ל' הטור נקטו והטור כתבו משום שיפא זה תחת זה כשר מכל מקום אין למדין אפילו מהשלימה :

פתחי תשובה

ב) אי אמרי אקרינן . עבה"ט וע' כס' קרבן נתנאל פ"ב דניטין אות ל"ח שכ' מה שהקשה הש"ך כאן על הרמב"ם והמחבר לק"מ דאיירי נמי בהרי ישראל ובמסל"ת ושמתו עצמם בש"ם דמבני מסל"ה בהרי עובדי כוכבי'לף כי בישראל ואגב שיטפיה נעלם ממנו דברי הרמב"ם והביאו המחבר בס"מ סי' ס"ח ס"ב עכ"ל ואינו מבין דבריו דלכאור' מהש"ך לא נעלם זה ואדרבה ממנו נעלם דברי הש"ך לעיל ס"ב סק"ד שכתב דלהרי"ף והרמב"ם אף מסל"ת לא מהני לכתחל' דלא מהני מסל"ת בסי' ס"ח ס"ב אלא בשטר שנעשה כבר בערכאות כו' ע' שם ובהי דהק"ב עצמו אין דעתו כן ומש"ם בס"ק הקודם אבל עכ"פ דברי הש"ך נכונים . וע' כס' שער משפט סב' דאולי ל"ל דמ"ש הע"ו ואי איתנייהו לסהדי קמן כו' הינו דבאיתנייהו יש תקנה בשאלה דשיולינן להו אבל כי ליתנייהו קמן קים לן בהו דלא ידעי למיקרי השטר פסול לגמרי ול"ש לומר דמוקמינן לסהדי אחזקה שבודאי עשו בהונן כיון דבע"פ שאלה כדין עשו לכתחל' א"כ איתוס דילמא לא אקרוהו בלל כו' ע"ש . מיהו כ"ז לדעת הש"ך אבל לדעת הק"ב הכ"ל פשיט' דלינהא לאה מלתא : בן ואם הרחיקו שני שיטין פסול.עי' בתשובת מו"ב תנייני סי' כ"ה בדין בתב יד שהרחיק הלוה התימתו מהכתב כמה שיטין ויוכל לקמן סי' ס"ט ס"ב ס"ק ו' עש"ב : ד] שני שיטין פסול . עבה"ט וע' בתשובת מהכנות יעקב סימן ד' מ"ש בזה

חכמת שלמה

סי' מה סעיף ז' אבל אינו יכול לטעון להד"מ עיין בש"ך ס"ק י"ד וזה"ל מעש' שכתב הר' יונה כיון שניתני עדות זו להכשיר אלו מלאוהו בקרובים או בחזרת דברים עכ"ל . נ"ב לכאורה דבריו נ"ב שם שניתן עדות זה להכשיר בהלאוהו בקרובים הוי רק קודם שנראה פסולו בב"ד דאח"כ ל"ש כמ"ש לקמן . וא"כ הרי בתוקדם נ"ב דעת הש"ך לעיל דכשר . אם כתב עליו קודם שנראה' לב"ד אלא ניתן לגבות רק מזמן זה . אך נראה כוונת דברי' דהתם עדות זה שמעידין כמו שכתב בשטר שנעשה הענין כיום פלוני זה לא ניתן להכשיר בשום ענין . אבל אם כתב עליו קודם שבא לב"ד אליתן לגבות מזמן זה לבד הוי שינוי מנוף העדות ופניס חדשות בא לכאן בלו נעשה כאן שטר חדש מעתה . אבל עדות זה הנכתב בשטר מתחלה אליך שנעשה כיום פלוני . זה הוי שקר ולא אפשר להכשירו בשום ענין לכך א"א לגבות בו מכ"ח בעדות זה שהוי בפסול אבל כאן הרי אין כאן שינוי בגוף העדו' ועדות זה ניתן להכשיר כמו שהוא עתה בלי שינוי בגוף עדותן בלל לכך כשר הוא לגבות ממנו אף שעדיין לא מלאוהו . וא"ש ונכון . ודו"ק היטב בזה כי הוא סברא נכונה ונכונה :

ביאור

[יא] ואי איתנהו. עפ"ב וכ"ע ועש"ך: (ליקוט) ואי איתנהו לסהדי כו'. זה פותר מ"ש בס"ד והשטר פסול וה"ה בקרייה (ע"כ) : [יב] (ליקוט) ואי לא אמרי כו'. דס"ל דאע"ג שלא אקריוהו לאחר ואתמו כיון שהיו יודעין ענין השטר אף לכתחלה אין לאתמו מ"מ כיון שאתמו ואין שום זיוף בשטר כשר בדיעבד ולא כרמב"ם וש"ע ס"ד ועש"ך והטעם דכ"ז משום חשש זיוף וכיון שאין זיוף כשר בדיעבד וכמ"ש בסי' מ"ד ס"א (ע"כ): [יג] אפי' כו'. כ"ב שם : (ליקוט) אפי' כו' ש"ו תוס' שם בד"ה לפי מ"מ נהי שאנו למדין משיפא כו' והרא"ש והרמב"ן שם דלא כהרשב"ם כמ"ש דלמא גייז לשטרא ועכ"ג

באר

בשביל שאתן אלא שמכוער הדבר לענין מעשה משום דאפשר דמיפוק מינו' חורב' כו' עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך נראה דוקא בשב בענין קבלו בני הפיר דאל"כ אוי כשב מפי עד דאינו כלום אבל בני לוה שמתמייב הוא עצמו בכך אפילו לא קבלו בני הפיר מנהג זה מהני עכ"ל : [מ] לאתוס . ולא מיישינן דילמא קרבו לשם נייר כו' . סמ"ע : [י] אקרינן . כתב הש"ך יש לדקדק דהא לעיל ס"ב מבואר דאפילו שנים קורין לא מהני וכ"ל דדוקא לכתחל' אמרינן דאין יכולים לאתוס אבל אם עשו כן כשר הסשר בדיעבד וכי עיקר עכ"ל כתב הסמ"ע בשם הב"י דמיירי דאמרו כן מעצמן קודם ששאלו להם הדייני' (וכ"כ הש"ז וסייס ז"ל וג' דיניס יש כאן. א' אמרו שהקרו סני . ב' לא אמרו צריך שיכוונו עדותן בע"פ . ג' אם ברור לנו שלא הקרו פסול בכל גווני עכ"ל : [יא] פסול . שיכול לאחוך השטר ולעשות שטר אחר בשני השורו' כ"כ ב"י והסמ"ע . ולא היו צריכים לזה דבלא"ה פסול שיכול לכתוב בשור' שלפני אחרונ' מה שירצה ואפי' כתוב בסוף השטר שריר וקיים יכול למחקו ולכתוב בשם שלפני אחרונ' ולכתוב בשם מה דבעי עכ"ל הש"ך : [יב] בדיו . אפילו אין בו מחק רק נקודות ושריטות והלובן נראה בין הנקודות דמ"מ שייך ביה

נתיבות משה"כ

מזה הוכיח הש"ך דאע"ג שכתב המחבר לעיל דלא מהני מה שקורא'ן לפניהם היינו לכתחלה אבל בדיעבד כשר : (י) דייקי' בסהדותייהו.פי' דלעולם ל"ל דאקרוהו למאן דידע למיקרי רק ההכדל אם יודעי' בע"פ אין הכ"ד פוסלין השטר רק שואלין אותו אם קראוהו ע"י מי שיודע למיקרי ואם אינן יודעי' בע"פ הכ"ד פוסלין השטר משום שהייתו לקראותו סמ"ע וש"ך חולק ומכשיר אפילו כשלא הניחן לקראותו כשיודעין בע"פ : (יא) ואם הרחיקו דיכול לזייף ולהתוך כל השטר שלמעלי' ולכתוב

המשפט

שטר אדם בשתי השיטות : (יב) אתמו על הטיוטא . אפילו שרט שריטות שניכר שלא היה כתוב בו מ"מ יאמרו שהעידו ע"ז ולית ביה ריעותא : (יג) כגון למ"ד בשטה . ואל"ל שיהי' הכל פונג בך' פשטה דאם כן יהי' תלל ב' אויריו וזה לא אתריקה (יד) פסול . פי' פסול לגמרי כיון שיכול לזייף הרי השטר כולו פסול סמ"ע: (טו) באותו אלי שטה ואלינו בת ב' שריר וקיים .

חידושים

[יא] ואי איתנהו לסהדי כו' . לדעת הרמב"ם אינו צריך לומר דאם אינו יודע אינו יכול לטעון להד"מ . אבל מסתמא אמרינן דידעי למקרי ואין צריך לשואלן אפילו הם לפניו וכן משמע בעור ופוסקים : (י) אי אמרי אקרינן כו' יש לדקדק דהא מדברי הרמב"ם והמחבר לעיל ס"ב מבואר דאפילו שנים קורין לא מהני וכ"ל דדוקא לכתחל' אמרינן דאין יכולים לאתוס אבל אם עשו כן כשר השטר בדיעבד וכי עיקר מכ"ל כתב הסמ"ע בשם הב"י דמיירי דאמרו כן מעצמן קודם ששאלו להם הדייני' (וכ"כ הש"ז וסייס ז"ל וג' דיניס יש כאן. א' אמרו שהקרו סני . ב' לא אמרו צריך שיכוונו עדותן בע"פ . ג' אם ברור לנו שלא הקרו פסול בכל גווני עכ"ל : [יא] פסול . שיכול לאחוך השטר ולעשות שטר אחר בשני השורו' כ"כ ב"י והסמ"ע . ולא היו צריכים לזה דבלא"ה פסול שיכול לכתוב בשור' שלפני אחרונ' מה שירצה ואפי' כתוב בסוף השטר שריר וקיים יכול למחקו ולכתוב בשם שלפני אחרונ' ולכתוב בשם מה דבעי עכ"ל הש"ך : [יב] בדיו . אפילו אין בו מחק רק נקודות ושריטות והלובן נראה בין הנקודות דמ"מ שייך ביה

[יג] אפי' כו' . הגה"ה ועד"מ ז' שכתב דים פלוגתא אם משערין באלו העדי' החתומי' על השטר וסייס שם בשם רמב"ן דאם כתיבת הסופר יותר נשה משל עדים אז משערין כתב הסופר להקל עכ"ל) : יז שכל המזייף אינו כו' בין שיזייף להוסיף בשטר וה שורה א' ויכתוב לבסוף ש"ו בין שיזייף לאחוך שטר העליון ולעשות שטר אחר וכמ"ש בשמוך אינו אוכל אל הסופר לכתוב לו ובאם כן היה שהלך אל הסופר אפילו לא הניח אלא כשיעור שורה ומאלה דכתב דעלמא היה אפשר לזייף ולכתוב על שני שורות מכתיבת ידי הסופר : יח ל' בשטה העליונה וך' בשטה התחתונה כן הוא בנמ' למ"ד שמלריך ג' אויריס וכ"כ הטור ובאויר הג' א"ל ליתן סי' שכל שכתוב שני שורות זא"ז מניח אויר ביניהן ובנ"ם כתב בזה ז"ל כגון ל' וך' בשטה העליונה וך' בשטה התחתונה תחת ך' העליונה ולא צורך כתב וך' בשטה התחתונה תחת ך' העליונה ואפשר דכתבו משום דבגמרא למ"ד דס"ל דבעינן ב' שורות וד' אויריס קאמר כגון לך לך זה ע"ג זה ור"ל הל' שבשורה התחתונה תהיה תחת ך' דבשטה העליונה דאז הוי ריוח ב' שורות בין שטה לשטה ומ"ה כתב הוא דלדידן דקי"ל דשני בג' אויריס שא"ל יהיה למ"ד תחתונה תחת ך' עליונה אלא בך' תחת ך' שני ול"ד קאמר : יט והתחילו לחתוס בשטה שלישית כו' בזה אין חילוק בין חתמו זה תחת זה או זה בצד זה כיון שהתחילו לחתוס ברים השטה וק"ל : כ פסול שיכול לכתוב כו' נראה דבכה"נ כל השטר פסול אף אם בא לב"ד לגבות בו ועדיין לא נכתב כלום בהשור' ואלי מ"מ היה ראוי לזייף בו ולא היינו מרגישים הזיוף . ודומי' דהפסול דכתב המחבר בבבא שאחר זה הניחו שורה אחת ובשורה שאחריה התחילו לחתוס באמצע השורה זה בצד זה דשם נמי כל השטר פסול כשיבא לגבות בו כיון שהיה יכול לזייף לאחתו שטר ועדיו בשור' א' וכדמשיק וכמ"ש מור"ם בסי' מ"ד בס"ם ג' ול"ד למ"ש המחבר ומור"ם דאם הרחיקו והניחו שורה ואלי אויר והתחילו העדים לחתוס באלי השור' אחריתי זה תחת זה דאין כל השטר פסול כ"א שורה ואלי האחרונה אם נמצא דבר כתוב בו דשאלי התס דא"א

אלא אד שריר וקיים אין לחוש אם שייס אלי שטה ולמדין מאלי שטה ומשטה שלפניה . וסוב מצאתי בסמ"ג בהלכות גירושין דף קל"ג רים ע"ג איתא שם להדיא דברי הגה' אשר"י אלו ונראה לעין שמשם הם לקוחים ומבואר שם להדיא כדפי' ואין ספק שהב"ח לא כוון יפה בכאן כן כ"ל ברור : (טז) פסול אם יאתמו זה אחר זה אבל אם יאתמו זה תחת זה כשר ומכל מקום אין למדין מאלי שטה אחרונה ומשטה שלימה שלפניה וכדלעיל סי' מ"ד ס"ג ס"ק ט' והכתב בד"מ וז"ל בבית יוסף וכן כתב הרא"ש ודלא כר"ש בר צמח דכתב דאם העדים אתומים בכה"נ למדין, מאלי שטה שלפניהם ומב"ש מ"מה שלמעלה מהם דמאחר שאין דרכן של עדים לאתוס באמצע השטה ולהניח גליון בראש ודאי היה כך כתוב מתחלה וליכא למיחש לזיופא ובתשו' הרמב"ן סי' ל"ד כתב כדברי הרשב"ץ וכתב שם דכן הי' מלמד סופרי' לעשות כן לכתחלה עכ"ל ד"מ וכ"כ הב"ח סעיף י' דמדברי הרא"ש וטור משמע שאפי' אתמו העדי' באלי שטה וזא"ז אין למדין מאלי שטה ומשטה שלימה שלפניה ודלא כהרמב"ן והר"ש בר צמח עכ"ל ודבריהן תמוהין בעיני דפשיטא דהרא"ש וטור שוי' עם הרשב"ץ ורמב"ן דהרא"ש וטור מיירי להדי' באתמו זה תחת

הגר"א

וכמ"ש בגמ' קס"ג ב' (ע"כ): [יד] אפי' ידוע. רשב"ם שם וכ"מ בגמ' שם מדקאמר מלאוהו בקרובים כשר אלא"ה פסול : [טו] הא דאמרי'. ערשב"ם ד"ה הרחיק: (ליקוט) הא דאמרי' כו'. דאפי' באחד השטר ושדים מעידים אי"ל להד"מ והוחזק כפרן כמ"ש בב"מ י"ז א' בשובכא דשבתאי וכן כאן הערמת עדים אינה ואל"ל דהוא מלאוהו בקרובים ובחזקת בקרובים כשר (ע"כ): (ליקוט) הא דאמרי' כו'. שהרי העדים לא נפסלו בשביל כך (ע"כ): [טו] (ליקוט) שני שטין כו'

הימב

שמעמא שלא יאמרו כו' . סמ"ע : [יג] אבל . כתב הסמ"ע דאף אם השטר פסול מפני שהי' יכול לזייפו מ"מ נראין הדברים שהעניו הוא אמת וה"ל כמלו' או מוכר בלא שטר רק בעדים דאינו יכול לומר להד"ם עכ"ל וכתב הש"ך דאפילו להפוסקים בשע"ח המוקדמים דפסולים לגמרי ויכול לטעון להד"ם מודים הכא כיון דניתנ' עדות זו להכשיר אילו מלאוהו לקרובים או בחזרת דברים עכ"ל : [יד] נסה . בד"מ כתב דים פלוגתא אם משערין באלו עדים החתומין על השטר וסייס שם בשם הרמב"ן דאם כתיבת הסופר יותר נסה משל עדים משערים בכתב הסופר להקל . סמ"ע : [טו] שלישית . בזה אין חילוק בין חתמו זה תחת זה או זה בצד זה כיון שהתחילו לחתוס בראש השיט' גם בכה"נ פסול כל השטר אף אם בא לב"ד ועדיין לא נכתב כלום בהשור' ואלי דמ"מ היה ראוי לזייף בו ולא היינו מרגישים הזיוף עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך כתב הב"ח דלדידן דכתבינן שריר וקיים אין לחוש אם שייס באמצע השיט' ע"כ ואין נ"ל דכיון דקי"ל אם כתוב תרי ש"ו בשטה שלפני שטה אחרונ' כשר אם שם כן יש לחוש ביה:וב עוד איזה דבר באלי

המשפט

שטר אדם בשתי השיטות : (יב) אתמו על הטיוטא . אפילו שרט שריעות שניכר שלא היה כתוב בו מ"מ יאמרו שהעידו ע"ז ולית ביה ריעותא : (יג) כגון למ"ד בשטה . ואל"ל שיהי' הכל פונג בך' פשטה דאם כן יהי' תלל ב' אויריו וזה לא אתריקה (יד) פסול . פי' פסול לגמרי כיון שיכול לזייף הרי השטר כולו פסול סמ"ע: (טו) באותו אלי שטה ואלינו בת ב' שריר וקיים .

תחת זה אין למדין מסוס דזה יכולי' העדי' לעשות אבל בחתמו זא"ז כתבו להדיא דהשטר פסול מסוס שיכול לעשות שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת ואם כן ודאי דהעדי' לא הניחו כן ולכך למדין והרשב"ץ מיירי להדיא דוקא בחתומי' זה אחר זה שהרי כתב הרשב"ץ לפי שאין דרכן של עדי' לחתו' באמצע שטה כדי שלא יפסל השטר מסוס הנחת הגליון כו' ואי בחתומי' זת"ז מאי פסול מסוס הנחת הגליון שייך כאן וכן הרמב"ן בתשובה סי' ל"ד מיירי בחתומי' זה אצל זה דוקא שכתב וז"ל אני מלמד לסופרי' לסיים השטר באלי שטה ולחתו' הם באלי שטה הנשארת כי מכאן יש לנו הכשר נמור ונאמר כי בודאי כתובה היא' אותה אלי שטה וכן שלמעל' הימנה כשחתמו העדי' שאילולי כן אסור הי' לחתו' באלי שטה מחסם שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת עכ"ל ומביאו ב"י מחודש ו'.כן נ"ל ברור ודלא כד"מ וב"ח: (יז) אם יחתמו זא"ז. אבל כשיחתמו זה תחת זה כשר דשני עדי' בשני שטרות אין מלטרפין כ"כ הסמ"ע ס"ק כ"א וכ"כ בעיר שושן דבכה"נ כשר משום דהא קי"ל ב' עדי' בב' שטרות אין מלטרפין כו' ול"ל דהא קי"ל לקמן סימן נ"א איפכא דמלטרפי' עכ"פ לגבות מבני חרי ע"ש אלא נ"ל כאן הטעם כיון דליכא אלא שטה א' בכל שטר ליכא למיחש למידי דיהי' ניכר הזיוף וב' שטרות בכה"נ שאין בשום א' רק שטה א' אין מלטרפי' ואף על פי שהרא"ש והטור כתבו כשר אם נאמר דב' עדי' בב' שטרות אין מלטרפין מכל מקום י"ל דדעת המחבר כמו שכתבתי ונם דברי הרא"ש וטור יש לפרש דה"ק אם נאמר דב' עדים בב' שטרות אין מלטרפי' מוכח דכשר מבא"כ אם מלטרפי' י"ל דפסול והיינו מוכרח דכשר אבל מ"מ יכול להיות דכשר מטעמא דפריסת וכן עיקר: (יח) ואז למדין כו'. דאם לא הי' כתוב כן קודם חתימת העדי' לא היו חותמין ובהשובת רמב"ן חיתא דהי' מלמד לסופרי' לעשות לכתחל' כן לסיים השטר באלי שטה ולחתו' העדי' באלי שטה הנשארת זא"ז ומביאו בית יוסף מחודש ו': (יט) ויש חלק כו'. ע' ר"מ סי"א דכתב דיש פלוגתא בזה אם חתמו אם השטר נפסל בכך ע"ש עכ"ל סמ"ע ושני הדעות הם בתוספות פ' נ"פ דף קס"ב ע"ב וכתבו הטעם דלא פסלינן אלא כשחותכי' אותו השטר נפסל בכך משא"כ הכא ומביאם ב"י מחו' ז' וגרא' לי כוונתם דהא אכתי שטר זה כשר הוא ואי משום חסם פיסול יחתכו עדיין הגליון מה שאין כן בשאר דבר שאם היו חותכין אותו השטר פסול וא"כ השטר פסול ממה נפשך ודו"ק: (כ) דשמא הי' כתוב שם חובתו כו'. כתב הסמ"ע ס"ק כ"ה ואף דאין למדין מטשה אחרונה היינו דוקא זכותו דבעל השטר וכמו שכתבתי בסי' מ"ד סעיף א' ע"ש עכ"ל ולא נהירא לי דאם כן איך כתבו הרא"ש והטו"ר אח"כ ומיהו אם כתב למעלה בסוף השטה שריר וקייס השטה שריר וקייס כשר ניחוש שמא כתב דבר חובה בתר שריר וקייס גם מ"ש הב"ח סעיף י"ב דכיון דלא שכיח לכתוב תרי שריר וקייס לא חיישינן לה כלל אפי' איכא ריעותא דאתוכה לא נהירא ועוד דדלמא הי' כתוב דבר של חובה אחר שריר וקייס ותו לא הוה כתיב שריר וקייס אלא נלפע"ד דהרא"ש והטו"ר מיירי האידי' דלמדין מטשה אחרונ' כיון דכתבינן שריר וקייס וס"ל להרא"ש וטו"ר דלדין הש"ס אפילו הי' דבר של חובה אין למדין מטשה אחרונה וכדמוכח להדיא מפירשב"ם דף קס"א ע"ב בסופו וא"כ ה"ה לדידן אפילו דבר של חובה אין למדין בתר שריר וקייס וא"כ למאי דקי"ל לעיל סי' מ"ב סעיף ה' וריש סי' מ"ד בהנהה דדבר של חובה הגיה כאן כלום וכן קשה יותר על העיר שושן ע"ש ולל"ע. ועל כל פנים נ"ל ברור דלדידן ליתא להאי דינא ודוק: (כא) דשמא הי' השטר כו' ואתכו והי' חלק כו'. כתב הסמ"ע ס"ק כ"ז מכאן יש ללמוד שלא יעשו שטר ועדיו בשטה אחת כשים חלק מלמעלה אלא יטייטנו בדיו או יאתכנו ומ"מ כיון שיש ריעותא לפניהו חיישינן שמא אירע כן ועכ"ל וכ"כ הב"ח ולא נהירא לי דמשמע בש"ס ופוסקי' דשטר ועדיו בשטה אחת הם העדי' שעשו שלא כדין אלא נרא' דשטר כזה כשר ולא חיישינן שיאתוך מן הצד ויכתוב מלמעלה מטוס דשמא כל שטר יש לו גליון מן הצדדי' וא"כ כשיאתוך לא יהי' לו גליון כלל מן הצד ויהא כיכר הזיוף ולפי זה לריכים העדי' ליזהר כשכותבין שטר כזה שהוא, ודיו בשטה אחת והוא חלק מלמעל' שלא יניחו שום ריוח כלל בין השטר ובין אמצע העדי' ובלאו הכי נמי לריכים ליזהר בזה וכמ"ש הט"ו לעיל סי' מ"ב סעיף נ' שיהי' שכתב מיושר ואל ידחוק במקום אחד וירחיק במקו' אחר כו' ואם רוחה בו הדיין שום שינוי לא יגבה בו עד שיבדוק הדבר היטב כו' ע"ש. כן נ"ל ברור ודוק: (כב) אם יש שם עדות ברורה שכולם ישבו לחתו' כו'. ולהסברא הראשונ' דלעיל סי' ל"ו סעיף ב' מיירי כאן כשאינו יודעי' שהכשר מכיר בפיסול של מחבירו כגון שהוא אחיו או שרגיל בו וכה"ג וכן פי' ב"י לקמן סי' נ"א סעיף ה' וכתבו עוד הבעל העיטור והכ"י פרק ז"ב ומביאם ב"י שם דהיכא דליתנהו לשהדי מכשרינן לשטר ולא פסלינן ליה מספק דאמרינן דילמא לא הוי ידעי הכשרי' בפיסולו ואפילו נודע שיבו שלשתן להעיד והיכא דאיתנהו לשהדי קמן שיילינן להו ונאמני'. מיהו לסברא האחרונ' דלעיל ס"ש ל"ו אין חילוק דאפי' לא ידעו הכשרי' בפיסולו בטל השטר וכדמוכח בהרא"ש פ"ק דמכות וע' מ"ש עוד מזה בס"ס ל"ו: (כג) אע"פ שהעד החתו' כו'. הנה המחבר העתיק ל' הרמב"ם ולא

דא"א לזייף ולעשות ממנו שטר ועדיו בשטה א' כיון שהעדי' חתומי' זה תחת זה וגם אם יבא להוסיף ולכתוב באחור שהניח לא יהיה בו תועלת בהוספת' דהא דאין למדין מטשה התחתונה היינו שורה שלימה רלופה וא"כ לא ילמדו גם בזה מכל השטה שע"נ העדים ומכ"ם מאלי השטה שתחתי' שלפני העדי' משא"כ כשהניח אויר אלי שורה ואחריו עוד שורה שלימה דלא יהי' ניכר זיופו וילכו וילמדו מאלי שטה הראשונה ועמ"ש עוד מזה בסי' מ"ד ס"ב בסמ"ע ודו"ק: כא אם יחתמו זא"ז כו' אבל כשחתמו זה תחת זה ליכא למיחש שיכתוב לפני כל עד פלוני לוה מפלוני דשני עדים בשני שטרות אחת שהוא בשר ויחתוך כל העליון: הגה ועי' סי' מ"ד סעיף ג' (עד"מ) (יז) ואם השטר מסיים באמצע השטה יכולים העדים לחתום עצמן באלי שטה הנשארת זה אצל זה כב (יח) (יז) ואז (יז) למדין. מאלי שטה שלפניהם ומשטה שעליהם דאין לחוש לשום דבר (ב"י בשם הרשב"ץ): יא (יח) כג ת צריך ליזהר כשחותמין כד (יט) (יח) ויש חלק לפני חתימתן שלא (יח) יחתמו זה אח"ז בשטה א' דשמא יכתוב בחלק שלפני חתימתן מה שירצה ויחתוך העליון ויהיה שטר שבא הוא ועדיו בשטה אחת (יט) וכיצד יעשה ה יטייטנו בדיו כה ולא אמרי' דאטיוטא חתימי אלא היכא שהטיוטא עומד בין שטר לעדים כ (כ) ואם התחילו לחתום באמצע השטה (יט) וחתכו החלק שלפני חתימתן פסול כו (כ) (כא) דשמא היה כתוב שם (כ) חובתו או שום תנאי וזה חתכו (כב) ומיהו אם כתוב למעלה כז בסוף השטה שריר וקיים (כשר) ובלבד שהיו העדים חתומים זה תחת זה ג אבל אם חתומים זה אחר זה פסול (כא) דשמא היה השטר הבא הוא ועידיו בשטה אחת כח וחתכו והיה (כא) חלק מלמעלה וכ' עליו שטר זה:

יב (כג) ד שטר שהיו עדיו מרובים ונמצא א' מהם קרוב או פסול (כד) או שהיו בהם שנים קרובים זה לזה כט (יט) ה והרי אין העדים (כב) קיימים כדי לשאול אותם (כב) ו (כה) אם יש שם עדות ברורה שכולם (כ) ישבו לחתום שהרי נתכוונו להעיד ה"ז בטל ואם לאו ז תתקיים העדות בשאר ל (כו) (כו) שהרי אפשר שחתמו הכשרים והניחו מקום לגדול לחתום ובא זה הקרוב או הפסול וחתם שלא מדעתם לא(כג)ג(כז) אע"פ שהעד החתום ה] בשטר מתחילה

כתובות ד"מ מ"ב ס"ג) וכ"ם דלא יחתמו זה א"ז ויתחילו באמצע השטה מה"ט ועפ"ר מ"ש בזה: כה ולא אמרינן דאטיוטא חתמו כו' הטעם דעדותן ע"ז ל"ל להמלוה דהא אי בעי חותך הגליון שים בו הטיוטא ותו לא היה עליו חשד אבל כשהטיוטא בהשטה לפני חתימתן שייך לומר ג"כ דאטיוטא חתמו ולפ"ז מה שכתב המחבר אחר זה דאם התחילו כו' וחתכו החלק כו' וה"ם אם טייטו בדיו לפני חתימתן פסול ועי' דריפה מה שכתבתי עוד מזה: בו דשמא היה כתוב שם חובתו כו' ואף דאין אנו למדין מטשה אחרונה היינו דוקא זכותו דבעל השטר וכמו שכתב בסי' מ"ד סעיף א' ע"ש: בז בסוף השטה ס"ו כו' דאז גרא"ה שם סיים השטר: בח וחתכו והיה חלק מלמעלה וכתב כו' מכאן יש ללמוד שלא יעשו שטר ועדיו בשטה א' כשים חלק מלמעלה אלא יטייטנו בדיו או יחתכנו ומ"מ כיון שיש ריעותא לפניהו חיישינן שמא אירע כן ועפ"ר: בט והרי אין העדי' קיימים כדי לשאול אותם כו' * הב"י דייק מדברי הרמב"ם הללו דאם העדי' קיימים לדין לשאול אותם והעדי' עצמן נאמנים לומר שכולם ישבו לחתום אעפ"י שכ' ידע יולא ממ"א ולא מחשב כמגיד ואוזר ומניד ואם הם אומרים שלא ישבו כולם לחתום ועדים אחרי' מעידין עליהם שישבו כולם לחתום אוקי תרי להדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מאחרי' עכ"ל והביאו הד"מ בסעיף י"ח: ל שהרי אפשר שחתמו כו' * והיינו כשחתמו זה תחת זה אבל אם כולן חתמו בשורה א' ודאי אמרינן לפם עדות גמור נתכוונו כ"י פנ"פ ד"מ י"ו: לא אע"פ שהעד החתום בשטר מתחלה כו' פי' והוה אמינא ודאי הוא מעיקר הבאים לחתום

מ"ש עוד מזה בס"ס ל"ו: (כג) אע"פ שהעד החתו' כו'. הנה המחבר העתיק ל' הרמב"ם ולא

באר הגולה

למדו' וכו' ת שם וכ"כ התו' שם דף ק"ס ע"א א זה דוקא כשהחלק בגליון שאינו מורך השטר ויכול לחתכו אבל אם החלק הוא תחת השטר מלד העדים שאינו יכול לחתכו שאם היה חותכו הי' השטר פסול כדלקמי' אז גם הטיוטא פוסל בו מס"ז בשם התוספו' שם ב שם וכ"כ הרא"ש שם ג ג"ז שם ושם: ד לשון הרמב"ם בפ"ה מה' עדות ה כדתפר' רבא מ"ל אי לחיתו' לחתיתו וכו' מכו' דף ו' ע"א ובמ"ש לעיל רים סי' ל"ו ו כליסי' בתרא כגון שמאלי וכו' גיטין דף י"ח ע"ב כמ"ש שם אי חתוס בתחל' קרוב או פסול וכו' ס"ל לרבינו דלא אמרו כן אלא לענין גיטין אבל בשאר שטרות אף באמצע או בסוף פסול וכמ"ש הכ"מ שם וכ"כ הטור בשם הגאונים: מהריית"ם ב"ב דף קס"ב ע"ב ומפרש רבינו בשאין שם עדים שיבאו כולם לחתום העדים החתומי' על השטר כמי שנקרע עדותן בב"ד מ"מ אם היו קיימים היו נאמנים לומר שיבאו כולם לחתום מסוס דאיתרע שטרא שחתומים

פתחי תשובה

ה] בשטר מתחלה . עבה"ט ועי' בהשובת

ביאור הגר"א

הרי"ף ופ"ם ופ' כר' שבתי מסוס שהוא מילתא מלוגמתא וכשיעתו כמ"ש בפ"תניה וש"מ (ע"כ): [יז] ואם השטר מסיים . תנו' רמב"ן בכל"ל בסי' מ"ד ס"ג: (ליקוט) ואם השטר כו' . עתוס' קס"ג ב' ד"ה שיטה כו' (ע"כ): [יח] (ליקוט) לריך כו'. תוס' הכ"ל (ע"כ): [יט] (ליקוט) ודלכד יעשה כו' . עתוס' ק"ס א' ד"ה תקונר עדיו כו' א"כ דמטייטו כו' וי"ל כו' והרא"ש (ע"כ): [כ] (ליקוט) ואם התחילו כו' ומיהו כו' ודלכד כו'.הרא"ש שם (ע"כ): (ליקוט) ואם התחילו כו' . ר"ל אפי' חתומים זה תחת זה כמש"ו ובלבד כו' (ע"כ): [כא](ליקוט) דשמא כו' . תע"ג דאין למדין כה"ג כמ"ש בסי' מ"ד ס"ג לחובתו למדין כמש"ש ס"א בהג"ה . סמ"ע (ע"כ): [כב] (ליקוט) ומיהו אם כו'. נ"ש דמ"מ שמא חובתו כו' וכן הקשה ש"ך ועוד בלא ש"ו בלא"ה פסול כמ"ש בסי' מ"ד ס"ט וכן הס"ד מיירי האידנא ע"ש (ע"כ): [כג] (ליקוט) שטר כו' . מהני' דפ"ק דמכות וגמ' דכ"ב קס"ב ב' ורי"ף פ"ק דמכות (ע"כ): [כד] (ליקוט) או שהיו שנים כו' . סנה' כ"ט ב' הכוא כו' (ע"כ): [כה] (ליקוט) אם יש שם עדות כו' ואי"ל כו'. כן מ' בב"ב שם וכמ"ש תוס' שם ד"ה נתנלא יש תימא כו' וי"ל כו' (ע"כ): [כו] (ליקוט)שהרי אכבר כו'. כמ"ש בפ"ק דגיטין (ע"כ): [כז] לע"פ שהעד . כפירושו דקבע הראשונ' לרבותא: (ליקוט) אע"פ שהעד כו'.ס"ל לרבותא קתני בתוספתא הראשונים וכמ"ש בגטין ס"א בגבו מקושר דבכ"מ קרובים כשר בין בתחלה כו' ע"ש פ"ב א'(ע"כ): (ליקוט) אע"פ כו' . כמ"ש בתוספת' והביאו תוס' בגטין י"מ ב' ומלא שנים הראשונים קרובים או פסולים כו' ופי' דלרבותא נקט אע"ג דבגבו בה"ג אמרי לה דפסול אף לר' יוחנן כמ"ש בגמ' דגטין שם וכ"ם בתמנע' לו אמרוני' דלדה"ם כשר לר' יוחנן (ע"כ):

ביאורים

יש ט"ם וצ"ל כל כה"ג אין מקיימין אותו אלא מעדים של מטה וכו' והיינו דעיקר ראיית הרמב"ן מהא דהמביא דקאמר אי התם בתחלה ה"ל פסול . ולעיל קאמר א"ב נמצא א' קרוב או פסול דלמאן דאמר משום תנאי כשר וע"כ קאי אלבסוף . וע"ז תירץ נ' תירוצים א' דמיירי התם מראשונים ולעולם בסוף פסול והא"כ קאי אראשונים דכשר . והא דקאמר בתחלה דפסול היינו לכתחלה אבל בדיעבד כשר בראשונים

באר היטב

מיירי האידנ' דלמדין מטטו' אחרונ' כיון דכותבין שריר וקיי' וא"כ לדידן אפילו דבר של חוב' אין למדין בתר ש"ו ולפ"ז למאי דקי"ל בסי' מ"ב ס"ה וריש סי' מ"ד בהג"ה דדבר של חוב' למדין קשה על הרמ"א שלא הגי' כאן כלום ולל"ע ובכ"פ נ"ל ברור לדידן ליתי' להאי דינ' עכ"ל: [כא] חלק . כתב הסמ"ע מכאן יש ללמוד שלא יעשו שטר ועדיו בשטי' אי' כשים חלק למעל' שלא יטייטנו בדיו או יחתכנו ומ"מ כיון שיש ריעותא לפניהו חיישינן שמא אירע כן ועכ"ל והש"ך כתב דמשמע בש"ם ופוסקים דשטר ועדיו בשטה א' כשר בכל ענין גם לא נהירא לחשוד העדי' שעשו שלא כדין אלא נרא' דשטר כזה כשר ולא חיישינן שיאתוך מה שלמעל' (ר"ל מן הצד לפני החתימה עד למעלה) דמשמע' כל שטר יש לו גליון מן הצדדים וא"כ כשיאתוך לא יהיה לו גליון מן הצד (ר"ל במקום חתימת העדים) ויהא ניכר הזיוף ולפ"ז לריכים העדי' ליזהר כשכותבי' שטר ועדיו בשינ' א' והוא חלק מלמעל' שלא יניחו שום ריוח כלל בין השטר וחתימת' כנ"ל ברור ודו"ק עכ"ל: [כב] קיימי' . דאם הם קיימי' צריך לשאול אותם ונאמני' לומר שכולו' ישבו לחתום אע"פ שכתי' יולא ממקו' אחר ולא מחשב כמגיד ומוזר ומניד ואם הם אומרים שלא ישבו כולם לחתום אוקי תרי להדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מרי' כ"כ הסמ"ע בשם הב"ד ולסברא ראשונה בסי' נ"ו כתי' יולא ממקו' אחר נאמני' לומר שישבו כולו' לחתו' והשטר פסול סמ"ע:(כ) ישבו לחתו' . ולדעת הרי"ף בסי' נ"ו דצריך שידע הכשר בפסולו של פסול גם בכאן מיירי בהבי)(ועי"ב דה"ה אם הפסולי' חתמו עצמם קודם ואח"כ חתמו הכשרים ג"כ

נתיבות המשפט

משה"כ

מ"ת יכול לכתוב מה דבעי ולכתוב שיה שריר וקיים וב' שריר וקיים כשר בשטה אלפני אחרונה:(טז) זא"ז.ואז כל השטר פסול דהרי יכול לזייף ולחתוך כל השטר העליון ולעשות שטר הוא ועדיו בש"א אבל זה תחת זה אין חשש זיוף רק שאין למדין מהשטר' ואלי שיטה היכו אם כתב ש"ו למדין ש"ד ס"ק ע"ו : (יז) ואז למדין. דחזק' על העדי' שעשו כהונן ולא הניחו מקום פנוי קוד' תתימתן שיכי' יכול לבוא לידי זיוף וע"כ השטר נכתב עד תתימתן:(יח) ויש חלק כתב הסמ"ע דיש דיעו' אי נפסל השטר

משה"א

הש"ך תמיה בין שטר ראיה בין בחיוב דכשאין מנהג מניין ידוע שהדבר אמת וכן לענין חיוב כל שאין מנין השטר ראיה לאו שם שטר עליו ואין קנין בשטר כזה כמ"ש התומים בס"ם ס"ח : ג) אף על פי שהעד החתום בתחלה . עש"ך סקכ"ג שהרבה להוכיח דבסוף פסול וסתר ראיית הרמב"ן ויש שם ט"ם בד"ה ואני אומר במחילה וכו' וצ"ל יהלא לא הוזכר מקודם וכו' ונם בד"ה אכן מ"ש התוס' ס"ב דניטין וכו'

בכלי שטה הנשארת ויכתוב אח"כ באותה שטה שריר וקיים עכ"ל: [טז] אחר . כתב הסמ"ע אבל כשחתמו זה תחת זה ליכא למיחש שיכתוב לפני כל עד פלוני לוה מפ' דב' עדים בשני שטרות כ"א בפ"ע או בשני שטרות בכה"נ אין מלטרפין ול"ל הא ליכא למיחש שיעשו זיוף על כ"א מהעדים שיכתוב לפני חתימתו דכל א' אני חייב לפלוני י"ל דמש"ה לא פסלו לגטרא דהעדים אפסידו אפשייהו דלא ה"ל להתחיל לחתוס באמצע השורה ולא פסלינן השטר אלא כשים לחוש שיזייף לחוליא ממון מאחרים עכ"ל ובמ"ש דב' עדים בב' שטרות אין מלטרפין הביא עליו הש"ך דהא קי"ל בסי' נ"א איפכא דמלטרפים עכ"פ לגבות מבני חרי אלא הטעם הוא כיון דליכ' אלא שטה א' בכל שטר יהיה ניכר הזיוף וב' שטרות בכה"נ שאין בשום א' רק שטה א' אין מלטרפין וכן עיקר עכ"ל: [יז] למדין . דאם לא היה כתוב כן קודם חתימ' העדו' לא היו חותמין כיון שיכול לזייפו ולעשות ממנו שטר ועדיו בשיטה א' . סמ"ע: [יח] יחתמו . פירוש אף אם יחתילו לחתו' בראש הבמ' שוה לשטת השטר מלמעל' לחתימתן מ"מ כשים בגליון דלפני השטר חלק הרב' אז יכול לזייף לאחוך שטר העליון ולעשות שטר ועדיו בשטה א' וכ"ש דלא יחתמו זה אחר זה ויתחילו באמצע הבמ"ט וכהב בד"מ דיש פלוגתא בזה אם חתמו כן אם השטר נפסל בכך עכ"ל הסמ"ע: [יט] וחתכו . ה"ה אם מייטן נדיו לפני חתימתו פסול. סמ"ע: [כ] חובתו . ואע"ג דאין למדין מטשה אחרונה היינו דוקא זכותו דבעה"ב כמ"ש בסי' מ"ד ס"א ע"ש עכ"ל הש"ך כתב דלא נהירא דא"כ איך כתבו הרא"ש והטו"ר אח"כ ומיהו אם כתוב למעל' בסוף השטר' ס"ו כשר ניחוש דילמ' היה כתוב דבר חוב' בתר ש"ו אלא נלע"ד דהטו"ר

מיירי כשאין כתוב אלא שטה אחת ולא יחתמו זה אחר זה אבל כשחתמו זה תחת זה יכולים העדים לחתום באמצע השטה אם לא יהיה בו תועלת בהוספת' דהא דאין למדין מטשה התחתונה היינו שורה שלימה רלופה וא"כ לא ילמדו גם בזה מכל השטה שע"נ העדים ומכ"ם מאלי השטה שתחתי' שלפני העדי' משא"כ כשהניח אויר אלי שורה ואחריו עוד שורה שלימה דלא יהי' ניכר זיופו וילכו וילמדו מאלי שטה הראשונה ועמ"ש עוד מזה בסי' מ"ד ס"ב בסמ"ע ודו"ק: כא אם יחתמו זא"ז כו' אבל כשחתמו זה תחת זה ליכא למיחש שיכתוב לפני כל עד פלוני לוה מפלוני דשני עדים בשני שטרות אחת שהוא בשר ויחתוך כל העליון: הגה ועי' סי' מ"ד סעיף ג' (עד"מ) (יז) ואם השטר מסיים באמצע השטה יכולים העדים לחתום עצמן באלי שטה הנשארת זה אצל זה כב (יח) (יז) ואז (יז) למדין. מאלי שטה שלפניהם ומשטה שעליהם דאין לחוש לשום דבר (ב"י בשם הרשב"ץ): יא (יח) כג ת צריך ליזהר כשחותמין כד (יט) (יח) ויש חלק לפני חתימתן שלא (יח) יחתמו זה אח"ז בשטה א' דשמא יכתוב בחלק שלפני חתימתן מה שירצה ויחתוך העליון ויהיה שטר שבא הוא ועדיו בשטה אחת (יט) וכיצד יעשה ה יטייטנו בדיו כה ולא אמרי' דאטיוטא חתימי אלא היכא שהטיוטא עומד בין שטר לעדים כ (כ) ואם התחילו לחתום באמצע השטה (יט) וחתכו החלק שלפני חתימתן פסול כו (כ) (כא) דשמא היה כתוב שם (כ) חובתו או שום תנאי וזה חתכו (כב) ומיהו אם כתוב למעלה כז בסוף השטה שריר וקיים (כשר) ובלבד שהיו העדים חתומים זה תחת זה ג אבל אם חתומים זה אחר זה פסול (כא) דשמא היה השטר הבא הוא ועידיו בשטה אחת כח וחתכו והיה (כא) חלק מלמעלה וכ' עליו שטר זה:

יב (כג) ד שטר שהיו עדיו מרובים ונמצא א' מהם קרוב או פסול (כד) או שהיו בהם שנים קרובים זה לזה כט (יט) ה והרי אין העדים (כב) קיימים כדי לשאול אותם (כב) ו (כה) אם יש שם עדות ברורה שכולם (כ) ישבו לחתום שהרי נתכוונו להעיד ה"ז בטל ואם לאו ז תתקיים העדות בשאר ל (כו) (כו) שהרי אפשר שחתמו הכשרים והניחו מקום לגדול לחתום ובא זה הקרוב או הפסול וחתם שלא מדעתם לא(כג)ג(כז) אע"פ שהעד החתום ה] בשטר מתחילה

המשפט

והיינו כשים כפני הטשר והעדי' גליון וכזו יש דיע' דכשר בדיעבד כיון דיכול לתקנו ולחתוך הגליון משמע הא אם לא התחילו לחתו' במקו' שהשטר מתחיל דקא בלמעלה שיט' לכ"ע פסול:(יט) אם אין העדי' קיימי' אבל כשהעדי' קיימי' לריך לשאול אותם ואפי' כתי' יולא ממקו' אחר נאמני' לומר שישבו כולו' לחתו' והשטר פסול סמ"ע:(כ) ישבו לחתו' . ולדעת הרי"ף בסי' נ"ו דלריך שידע הכשר בפסולו של פסול גם בכאן מיירי בהבי)(ועי"ב דה"ה אם הפסולי' חתמו עצמם קודם ואח"כ חתמו הכשרים ג"כ

ביאורים

יש ט"ם וצ"ל כל כה"ג אין מקיימין אותו אלא מעדים של מטה וכו' והיינו דעיקר ראיית הרמב"ן מהא דהמביא דקאמר אי התם בתחלה ה"ל פסול . ולעיל קאמר א"ב נמצא א' קרוב או פסול דלמאן דאמר משום תנאי כשר וע"כ קאי אלבסוף . וע"ז תירץ נ' תירוצים א' דמיירי התם מראשונים ולעולם בסוף פסול והא"כ קאי אראשונים דכשר . והא דקאמר בתחלה דפסול היינו לכתחלה אבל בדיעבד כשר בראשונים

זלא הביא כאן סוס חולק ואין פסק זה מחוור בעיני דאזיל לטעמיה שכתב בב"י שכן דעת הרי"ף פ"ק דמכות בשם גאון ושכן כתב הרשב"א בתשובה ושכן הסכים הריב"ם סי' תט"ו והביא שכן דעת הרמב"ן אבל לפי ענ"ד דעת הרשב"א והרי"ף הוא להפך וכן הוא דעת הרבה פוסקי' מחד וכן עיקר ומוכרח בש"ס וכמו שאבאר: והנה הבעל הלכות גדולות כ' בהלכות עדות דף קי"ד ע"ב וז"ל קאמרינן בפרק נע פשוט הי' ארבעה וחמשה עדי' חתומי' ונמצא אחד מהם קרוב או פסול תתקיי' עדות בשאר הני מילי כגון דהוה חתום קרוב בריש"א דאינלאי מילת' דכבוד בעלמ' הוא דעבד ליה ולאו לעדות אחתמיה אבל חתם קרוב בסוף או באמצע פסול דהא סביר' לן דהלכה כרב נחמן בדינא דכי היכי דפסילי לדיני נפשות פסילי נמי לדיני ממונות ותניא בתוספת' שטר שחתמו עליו ה' עדי' ונמצא ג' הראשוני' קרובי' או פסולי' תתקיי' עדות בשאר ע"כ והובא בחידושי הרשב"א פ"ב דנטין ולפי מה שהוכחתי לקמן דהראשוני' דנקט דוקא ולא אחרוני' וכמ"ש הרשב"א שם וכן התוספות ושאר הרבה פוסקי' אם כן טפי כשר בראשוני' מבאחרוני' וא"כ נראה דהיינו כדאיתא בירושלמי פ"ק דנטין שהבאתי לקמן דהך ברייתא אתיא כמ"ד עדים חותמי' זה בלא זה אבל למ"ד אין עדי' חותמי' אלא זה בפני זה אפילו חתום פסול לבסוף כשר וא"כ הא קי"ל דבנט אין חותמי' אלא זה בפני זה ואי"כ בע"כ הא דקאמר בש"ס פ' המביא תנין מיאתם בתחלה היינו כדפי' לענין לכתחלה אבל בדיעבד בכל ענין כשר. כך נ"ל אלא שאינני כדאי לחלוק על הפוסקי' ובפרט להקל בנטין: ואחרי חשר דאיתי ראיות הרמב"ן אביא ראיות לדברי ה"נ. אדא כיון דברוב הספרי' נרשי' כנירס' ר"ח הראשוני' וכן הוא להדיא בתוספתא למה נולא הברייתא מפשטה וכו' דנקט ראשוני' לרבותא הא פשטא דמילתא משמע ראשוני' דוקא: ועוד מצאתי מזה בירושלמי פרק קמא דנטין ונ"ל להוכיח משם הראשוני' דוקא. דנרסינן התם על מה דתנא התם כל נט שחתו' עליו עד כותי פסול חוץ מניטי נשים אלא מעתה אפילו כותי א' יהא פסול א"ר אבין תפתר שחתם ישראל לבסוף אמר ר' יוסי אתיא כמ"ד עדים חותמין זה אלא בפני זה כמאן דאמר אין העדי' חותמין אלא זה בפני זה ואעפ"כ הרחק עדות ויהא פסול לית יכול דקאמר ר' יסא בשם ירמיה עדים פסולי' אינן נעשין כהרחקת עדות אלא בא אלא להכשירו של נט עכ"ל הירושלמי שלפני. וכ"ל שהגירסא מהופכת שכפי גירסא זו אין לו הבנה גם קשה דהא בש"ס פ"ק דנטין (דף י') אמרינן אדרבא איפכא והכי איתא התם אמתניתין דהתם לא הכשירו בו אלא עד ח' כותי וכגון דאתי' ישראל לבסוף דאי לאו דכותי אבר הוא לא מאתי' ליה מקמיה אי הכי אפילו אחר שטרות נמי אלא אמרי' רוחא שביק למאן דקשים מיניה הכא נמי רוחא שביק למאן דקשים מיניה אמר רב פפא זאת אומרת עידי הנט אין חותמין זה בלא זה מאי טעמא אמר רב אסי גזירה משום כולכם ע"כ. ואם דבשטרות מי איכא למ"ד אין העדי' חותמין אלא זה בפני זה דהא בנטין אמרי' הכי אלא משום גזרה דכולכ' והא לא שייכא בשטרות. אלא נראה ברור דהכי נרסי' אמר ר' אבין תיפתר שחתם ישראל לבסוף ר' אילא בש"ר' יוסי אתיא כמ"ד אין העדי' חותמי' אלא זה בפני זה כמ"ד עדים חותמין זה בלא זה אבל למ"ד אין עדי' חותמי' אלא זה בפני זה אפילו אתם כותי בסוף כשר ומ"כ בע"כ הא דקאמר בש"ס פ' המביא תנין מיאתם בתחלה היינו כדפי' לענין לכתחלה אבל בדיעבד בכל ענין כשר. כך נ"ל אלא שאינני כדאי לחלוק על הפוסקי' ובפרט להקל בנטין: ואחרי חשר דאיתי ראיות הרמב"ן אביא ראיות לדברי ה"נ. אדא כיון דברוב הספרי' נרשי' כנירס' ר"ח הראשוני' וכן הוא להדיא בתוספתא למה נולא הברייתא מפשטה וכו' דנקט ראשוני' לרבותא הא פשטא דמילתא משמע ראשוני' דוקא: ועוד מצאתי מזה בירושלמי פרק קמא דנטין ונ"ל להוכיח משם הראשוני' דוקא. דנרסינן התם על מה דתנא התם כל נט שחתו' עליו עד כותי פסול חוץ מניטי נשים אלא מעתה אפילו כותי א' יהא פסול א"ר אבין תפתר שחתם ישראל לבסוף אמר ר' יוסי אתיא כמ"ד עדים חותמין זה בלא זה אבל למ"ד אין עדי' חותמי' אלא זה בפני זה אפילו אתם כותי בסוף כשר ומ"כ בע"כ הא דקאמר בש"ס פ' המביא תנין מיאתם בתחלה היינו כדפי' לענין לכתחלה אבל בדיעבד בכל ענין כשר. כך נ"ל אלא שאינני כדאי לחלוק על הפוסקי' ובפרט להקל בנטין: ואחרי חשר דאיתי ראיות הרמב"ן אביא ראיות לדברי ה"נ. אדא כיון דברוב הספרי' נרשי' כנירס' ר"ח הראשוני' וכן הוא להדיא בתוספתא למה נולא הברייתא מפשטה וכו' דנקט ראשוני' לרבותא הא פשטא דמילתא משמע ראשוני' דוקא: ועוד מצאתי מזה בירושלמי פרק קמא דנטין ונ"ל להוכיח משם הראשוני' דוקא. דנרסינן התם על מה דתנא התם כל נט שחתו' עליו עד כותי פסול חוץ מניטי נשים אלא מעתה אפילו כותי א' יהא פסול א"ר אבין תפתר שחתם ישראל לבסוף אמר ר' יוסי אתיא כמ"ד עדים חותמין זה בלא זה אבל למ"ד אין עדי' חותמי' אלא זה בפני זה אפילו אתם כותי בסוף כשר (והא דקאמר ברש מאן דאמר אין העדי' חותמי' אלא זה בפני זה משום נט נקט לה דבנט נמי קתני בתוספתא נט שחתמו עליו ד' עדים ונמצאו הראשוני' קרובי' או פסולי' כו' והבאתיה לעיל דאלו בשטר ליכא למאן דאמר הכי א"נ סירכא דליטנא דלעיל נקט וה"ק דאלו הוא אמרינן אין עדים חותמין אלא זה בפני זה אפילו אתם פסול בסוף כשר) והשתא ניחא נמי הא דקאמר ר' יוסי אתיא כמאן דאמר עדים חותמין זה אלא בפני זה כו' דלפי הנירסא דלעיל נקט מאן דומקיה לוקמה למתניתין כמאן דאמר אין עדים חותמין זה אלא בפני זה ואפילו אתם בסוף כשר ודוחק לומר דהא דקאמר ר' יוסי אתיא כמאן דאמר כו' אר' אבין קאי כלומר דר' אבין דאוקמה הכי ולא אוקמה באתם כותי בסוף ס"ל הכי והשתא ניחא נמי דלא פליג ר' אבין אברייתא דלפי הנירסא דלעיל דאיך לומר דר' אבין פליג אברייתא דשטר שחותמו באחרונ' עדים וזה תימה וגם הלשון אפילו אתם ישראל לבסוף פסול קשה לפי הנירסא דלעיל והל"ל בקצור ברש כמאן דאמר כו' פסול אלא ודאי הנירסא היא כמ"ש וא"כ הירושלמי ס"ל ממש כש"ס דילן דבנט אין עדים חותמין אלא זה בפני זה ובשטר חותמין זה אלא בפני זה. והא"פ שטר שחתמו אחרונים עדים ונמצאו שנים הראשוני' קרובי' או פסולי' כשר דמסתמא רוחא שבקי לקשים ומסתמא למילוי אתמי אלא יפסל השטר בהרחק שני שטרין אבל שנים האחרי' פסולי' דלא שייך לומר רוחא שבקי ולאיזה צריך חותמי' הא כבר נעשה השטר כתיקונו אלא מסתמא לשום עדות אתמי אמר ר' יוסי אתיא כמאן דאמר עדים חותמין זה אלא בפני זה הלכך אמרינן דהראשוני' הכשרים לא ידעו מן האחרוני' הפסולי' ברש אי אמרינן אין עדי' חותמין אלא זה בפני זה אפילו אתם כותי שהוא פסול לבסוף כשר דכיון דידעי הכשרי' שיחתמו האחרוני' ודאי ידעי דלאו לעדות אתמי האחרוני' אלא לכבוד או לתנאי וכה"ג דאי לעדות היאך יחתמו עם הפסולי' דהא נמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטלה. כן נ"ל הגעת בירושלמי. ואם כן מוכח דלמאן דאמר אתם פסול ליכא הך איכא ביניהו דנמצא קרוב או פסול וכן כתב הב"י ומה"ח בא"ע סי' ק"ך לדעת התוספות לא נהירא לי כלל דאין זה סוגית הש"ס כלל אלא נראה דסבירא ליה להתוס' אחד מג' תירוצי' הנ"ל שכתבתי: ומ"מ תירוץ הראשון נראה לי עיקר דמיאתם בתחלה לא אתא אלא לאפוקי דיעבד ואי לאו דמסתפינא לחלוק על כל הפוסקי' הייתי אומר דבנט בנמצא קרוב או פסול בין בתחלה בין בסוף כשר דהא בתוספתא ס"פ בתרא דנטין קתני נט שחתמו עליו חמשה עדים ונמצאו שלשה הראשוני' קרובי' או פסולי' תתקיי' עדות בשאר ע"כ והובא בחידושי הרשב"א פ"ב דנטין ולפי מה שהוכחתי לקמן דהראשוני' דנקט דוקא ולא אחרוני' וכמ"ש הרשב"א שם וכן התוספות ושאר הרבה פוסקי' אם כן טפי כשר בראשוני' מבאחרוני' וא"כ נראה דהיינו כדאיתא בירושלמי פ"ק דנטין שהבאתי לקמן דהך ברייתא אתיא כמ"ד עדים חותמי' זה בלא זה אבל למ"ד אין עדי' חותמי' אלא זה בפני זה אפילו אתם כותי בסוף כשר וא"כ בע"כ הא דקאמר בש"ס פ' המביא תנין מיאתם בתחלה היינו כדפי' לענין לכתחלה אבל בדיעבד בכל ענין כשר. כך נ"ל אלא שאינני כדאי לחלוק על הפוסקי' ובפרט להקל בנטין: ואחרי חשר דאיתי ראיות הרמב"ן אביא ראיות לדברי ה"נ. אדא כיון דברוב הספרי' נרשי' כנירס' ר"ח הראשוני' וכן הוא להדיא בתוספתא למה נולא הברייתא מפשטה וכו' דנקט ראשוני' לרבותא הא פשטא דמילתא משמע ראשוני' דוקא. דנרסינן התם על מה דתנא התם כל נט שחתו' עליו עד כותי פסול חוץ מניטי נשים אלא מעתה אפילו כותי א' יהא פסול א"ר אבין תפתר שחתם ישראל לבסוף אמר ר' יוסי אתיא כמ"ד עדים חותמין זה בלא זה אבל למ"ד אין עדי' חותמי' אלא זה בפני זה אפילו אתם כותי בסוף כשר ומ"כ בע"כ הא דקאמר בש"ס פ' המביא תנין מיאתם בתחלה היינו כדפי' לענין לכתחלה אבל בדיעבד בכל ענין כשר. כך נ"ל אלא שאינני כדאי לחלוק על הפוסקי' ובפרט להקל בנטין: ואחרי חשר דאיתי ראיות הרמב"ן אביא ראיות לדברי ה"נ. אדא כיון דברוב הספרי' נרשי' כנירס' ר"ח הראשוני' וכן הוא להדיא בתוספתא למה נולא הברייתא מפשטה וכו' דנקט ראשוני' לרבותא הא פשטא דמילתא משמע ראשוני' דוקא: ועוד מצאתי מזה בירושלמי פרק קמא דנטין ונ"ל להוכיח משם הראשוני' דוקא. דנרסינן התם על מה דתנא התם כל נט שחתו' עליו עד כותי פסול חוץ מניטי נשים אלא מעתה אפילו כותי א' יהא פסול א"ר אבין תפתר שחתם ישראל לבסוף אמר ר' יוסי אתיא כמ"ד עדים חותמין זה בלא זה אבל למ"ד אין עדי' חותמי' אלא זה בפני זה אפילו אתם כותי בסוף כשר (והא דקאמר ברש מאן דאמר אין העדי' חותמי' אלא זה בפני זה משום נט נקט לה דבנט נמי קתני בתוספתא נט שחתמו עליו ד' עדים ונמצאו הראשוני' קרובי' או פסולי' כו' והבאתיה לעיל דאלו בשטר ליכא למאן דאמר הכי א"נ סירכא דליטנא דלעיל נקט וה"ק דאלו הוא אמרינן אין עדים חותמין אלא זה בפני זה אפילו אתם פסול בסוף כשר) והשתא ניחא נמי הא דקאמר ר' יוסי אתיא כמאן דאמר עדים חותמין זה אלא בפני זה כו' דלפי הנירסא דלעיל נקט מאן דומקיה לוקמה למתניתין כמאן דאמר אין עדים חותמין זה אלא בפני זה ואפילו אתם בסוף כשר ודוחק לומר דהא דקאמר ר' יוסי אתיא כמאן דאמר כו' אר' אבין קאי כלומר דר' אבין דאוקמה הכי ולא אוקמה באתם כותי בסוף ס"ל הכי והשתא ניחא נמי דלא פליג ר' אבין אברייתא דלפי הנירסא דלעיל לומר דר' אבין פליג אברייתא דשטר שחותמו באחרונ' עדים וזה תימה וגם הלשון אפילו אתם ישראל לבסוף פסול קשה לפי הנירסא דלעיל והל"ל בקצור ברש כמאן דאמר כו' פסול אלא ודאי הנירסא היא כמ"ש וא"כ הירושלמי ס"ל ממש כש"ס דילן דבנט אין עדים חותמין אלא זה בפני זה ובשטר חותמין זה אלא בפני זה. והא"פ שטר שחתמו אחרונים עדים ונמצאו שנים הראשוני' קרובי' או פסולי' כשר דמסתמא רוחא שבקי לקשים ומסתמא למילוי אתמי אלא יפסל השטר בהרחק שני שטרין אבל שנים האחרי' פסולי' דלא שייך לומר רוחא שבקי ולאיזה צריך חותמי' הא כבר נעשה השטר כתיקונו אלא מסתמא לשום עדות אתמי אמר ר' יוסי אתיא כמאן דאמר עדים חותמין זה אלא בפני זה הלכך אמרינן דהראשוני' הכשרים לא ידעו מן האחרוני' הפסולי' ברש אי אמרינן אין עדי' חותמין אלא זה בפני זה אפילו אתם כותי שהוא פסול לבסוף כשר דכיון דידעי הכשרי' שיחתמו האחרוני' ודאי ידעי דלאו לעדות אתמי האחרוני' אלא לכבוד או לתנאי וכה"ג דאי לעדות היאך יחתמו עם הפסולי' דהא נמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטלה. כן נ"ל הגעת בירושלמי. ואם כן מוכח

סעיף יא צריך ליזהר וכו'. בטור כתב וכן צריך ליזהר משמע דגם בזה יש פסול ואף על גב דכתב בלשון צריך ליזהר אין בזה כלום דגם הרא"ש כתב לשון זה ואפילו הכי כתב בהדיא דגם בגליון העליון יש פסול אם העדים אתומים וכו' וכ"כ הטור בדמזיז: עיש בסוף הסעיף שריר וקיים קשה שמא הוה כתוב שם חוכתי שב תלוה וי"ל דלא חייטינן בשום מקום רק בים ריעותא דהיינו כל שיסמו לאותו מקום ואפשר לבא לידי זיוף כמו בחתנא שעה בזאת"ז בסמוך דאז כי יש תחן מקרי ריעותא ואיינינן למאי דאפשר לתוס מש"כ כאן בזה תחת זה דאלו ישייר אותו מקום ס"ר אלא אין עליו תשש זיוף מש"ה אם נתחל אין כאן ריעותא כנלע"ד נכון:

המשפט

ביאורים

אז אין ראיה מדאתם עצמו בתחלה שחתם עצמו לשם עדות שנוכל לומר שחתם עצמו לשם תנאי והא דחתם עצמו בתחלה שא"א לו לחתום עצמו במקום אחר רק למעלה לפי החזרה שחזר בו ר"ת. לכך הוצרך ר"ת להלק דדוקא שחתם עצמו בתחלה קודם הכשרים. והתי' המבואר בתוס' בשם ר"ת הוא קודם החזרה והתי' שהביא הרא"ש בשם ר"ת הוא אחר החזרה ומדוקדק כל דברי התוס' בניטין ובפרק נט פשוט ומ"ש בפי' הירושלמי דלמאן דאמר עידי אנט חותמין זה שלא בפני' זה פסול כששנים האחרונים פסולים משום דאמרינן דהראשונים הכשרים לא ידעו מהאחרונים הפסולים. והא דקשה הא לא נצטרפו הכשרים עם הפסולים יבואר לקמן בדברי הריב"ש. אך מ"ש דכשאין חותמין אלא זה בפני זה כשר דבודאי לתנאי התמו דלעדות ודאי לא היו מצטרפים עמהם הכשרים מבואר בתוס' ובכל הפוסקים להיפך. ובתומים כתב לתרץ הירוש' דמאן דסבירא ליה דחתומין זה שלא בפני זה כשר כיון דלא נצטרפו עם הפסולים והוא להיפך מדברי הש"ך וכ"כ בספר קצה"ח יבואר לקמן בדברי הריב"ש: גם מ"ש בדברי ר' יוסי דבנט לא שייך דוחא שביק דאין דרך להרחיק החתימה בנט משום חומרא דעריות. לא ידעתי כמה דמאי חשש יש בעד א' הא בודאי עד השני יחתום עצמו סמוך לכתב ולא נפיק מינה חורבה. ולענ"ד דדברי הירושלמי בפשיטות דדברי ר"י ודברי ר' אילא צריכין להיות סמוכין ואחר כך צ"ל הברייתא בשטר שעדים הראשונים קרובים ואברייתא זו מקשה ויהיה כהרחקת עדים והיינו דר"י ור' אילא פליגי דרב אילא מפרש בש"ס דילן דמתני' אתא כמ"ד אין עידי הנט חותמין אלא זה בפני זה דאי לא איכא למימר רוחא שביק דס"ל עדות מיוחדת כשר בנט ולא ידע מאן השני ושביק רוחא סבר דעדות למאן דקשיש מיניה ור' יוסי מיוחדת פסול בנט וצריכין דעידי התימה שישמעו ביחד מהבעל שיחתמו עצמם ועיין באה"ע סי' קל"ג בב"ש סעיף קטן א' דמאן דסבירא ליה דעדות מיוחדת פסול בע"מ ה"ה בע"ח למאן דס"ל עידי חתימה כרתי וא"כ אפי' אם העדים חותמים עצמם זה שלא בפני זה על כרחך כשחתם בסוף מוכח דכותי חבר היה דהא על כרחך היה יודע שהכותי הוא עד השני ומדשביק ליה רוחא לחתום עצמו קודם על כרחך חבר הוא. ולמאן דס"ל אין עדים חותמין אלא זה בפני זה ס"ל לרבי יוסי דאפי' חתם כותי לבסוף כשר הכיון דעיקר החשש קאמר התם הירושלמי לפי שאין בקיאין בדיקדוקי הנט דהיינו שלא חתם עצמו לשמה. וכשהיו ביחד עם הישראל על כרחך למד אותה ישראל שיהיה לשמה וכך פי' המפרש בירושלמי משא"כ ר' אילא דס"ל דכשהכותי אינו חבר פסול מטעם דחשיד ולזה כשחתם עצמו לבסוף פסול אפי'

נתיבות

משה"א

אבל לבסוף אפי' בדיעבד פסול. תירץ ב' דאף דבשטר פסול לבסוף אפילו בדיעבד משום דאין קיום השטר אלא לבסוף אבל בנט כשר דקיומו למעלה זפי' דברי התוס' שכתבו ואפילו מאן דמכשיר הכא וכו' דר"ל כאן דמכשיר בשטרות כמו בניטין וכו'. ומלבד שזה דחוק מאוד כמבואר למעיין לא יכולתי להולמו כלל. דמה"ת יהיה חילוק בין נט לשטר לענין קיום בשלמא למאן דפסל בנט קרוב למעלה יכול להיות שבנט יהיה קיום למעלה אבל לומר אפי' מאן דמכשיר בניטין קרוב למעלה כמו בשטרות דמ"מ יהיה בנט הקיום למעלה זה לא ניתן להאמר כלל דמאי שנא ולא היה צריך לדחוק כלל דהיה יכול לומר בפשיטות בכוונת התוס' דלמאן דמכשיר בקרוב למעלה ממילא קיום הנט מלמטה ופסול בסוף. ומ"ש התוס' פסול לכ"ע וכו' כוונתם בין למ"ד משום עדים בין למ"ד משום תנאי משא"כ למאן דפסול בקרוב מלמעלה בנט ממילא הקיום נט מלמעלה וכשר קרוב בסוף. תירץ ג' דלעולם בסוף פסול והא"כ מיירי בראשונים ואף דאמר התם אי חתם בתחלה פסול היינו כשחתמו עצמם קודם הכשרים והאיכא בינייהו מיירי כשחתמו אח"כ זה כוונת הגי' תירוצים. ולפענ"ד נראה לתרץ בפשיטות דהאיכא בינייהו הוא כשכתבו נט מקושר דבנט מקושר הדין אי בעי חתם פסול בתחלה, אן בסוף כיון דלא צריך רק להשלים קרחתו. ולמ"ד משום עדים ודאי נתבטל כל העדות כדין נמצא אחד מהן קרוב או פסול. אמנם לפמ"ש הרי"ן ס"פ הזורק א"א לומר כן ע"ש. ועוד יל"ל דנ"מ אי התם עצמו הקרוב או פסול אחר הנתינה של הגי' דלמ"ד משום תנאי יכול לחתום עצמו אחר הנתינה ואפי' אחר שנישאת כמבואר באה"ע סי' ק"ד ע"ש. וכשחתם את עצמו אחר שכבר ניתן הנט או אחר שנשאת ודאי דל נתבטלו עדות הכשרים של הנט דעיקר הצירוף של הפסולים הפוסל אינו אלא בשעת שכתב הש"ך בדעת התוס' בתירץ הב' דבנט כשר כשחותמים למטה אף דבשטר פסול. לפענ"ד לא נראה כן דהנה לכאורה תימה שהתוספות בשם ר"ת כתבו לחלק בנט פסול בתחלה משום דעידי הנט אין חותמין אלא זה בפני זה ומשמע ראפי' חתמו עצמם אחר הכשרים פסול. ובראש בשם ר"ת כתב דדוקא כשחתם עצמו הפסול קודם פסול והוא תמוה שהרי"ת יסתור עצמו וכבר תמה בזה המהרי"ב ומהרי"ט: ולפענ"ד נראה בפשיטות דזה התירץ המבואר בתוספות בשם ר"ת הוא קודם חזרה שחזר בו ר"ת. ואז החילוק שפיר כיון דעידי הנט אין חותמים אלא זה בפני זה. ע"כ מדהניחום לחתום בתחלה ע"כ לשם עדות הוא. משא"כ אחר חזרה שחזר בו ר"ת ופוסל כשחותמים בסוף כיון דעיקר הקיום הוא בסוף ואין מקום לפנ"ל להתום עצמו להשלים תנאו כי אם בתחל'

דהראשוני דוקא : גם דעת הרי"ף נ"ל כדעת בה"ג שהרי גם הוא נורס בפ' ג"פ כר"ח ונמצאו הראשוני' וכבר הוכחתי דהראשוני הוא דוקא ומ"ש הרי"ף פ"ק דתכות בשם גאון אין ראיה דהתם לא בא אלא לחלק בין עדות בע"פ לבשטר ומיירי בראשוני' והיינו שכתב שם טעמא דאמרי' רווח' שביק למאן דקשים מיניה וזה לא שייך רק בראשוני' דוקא ולא כב"י ושאר אחרוני' לדעת הרי"ף פ"ק דתכות בשם גאון . גם מ"ש הב"י בשם תשו' הרשב"א נ"ל דלא דק דהרי הרשב"א פ"ב דגיטין ס"ל כבה"ג אלא שמסכים לרי"ף בשם גאון דיש חילוק בין עדות בע"פ לשטר ומיירי כדפי'. וכן מוכח להדיא בתשו' רשב"א סי' אלף נ"ב ומוכח שם דדעת הרי"ף כדעת ר"א ובה"ג שכתב שם מתחלה וז"ל לא פסלינן שטרא מספק אלא תתקיי' העדות בשאר דאמרי' רווחא שביק כו' הנה שהגאון והרב אלפסי ז"ל הסכימו בדבר להכשיר וראוי לסמוך עליה' דגדולי ישראל ומובהקי' הם כו' ואח"כ בסמוך מיד כתב אלא מיהו אם מקיימי' מן הראשוני' או מן האחרוני' בזה נחלקו גדולי ישראל לפי שר"ח ז"ל והרב אלפסי ז"ל סוברין לומר דוקא מן האחרוני' ולא מן הראשוני' דתלינן הראשוני' במילוי כו' הרי מוכח להדיא כדפי' : גם בריב"ם סי' תע"ו הבין דעת הרי"ף דמכשיר בכל ענין ולפענ"ד כמ"ש : גם מ"ש הטור והגאוני' לא חילקו כו' אע"פ דנראה לפרש גם דברי הגאוני' כהרי"ף שהרי הרא"ש כתב פ"ק דתכות בשם גאון בה"ג ובפ' ג"פ כתב דבסוף פסול אלא ודאי כמ"ש : הנה בתבאר שדעת הלכות גדולות ור"ח והרי"ף והרשב"א דדוק' ראשוני' ולא אחרוני' . וכן ר"י ב"ב אע"פ שהביא שברת האומרי' דב"ש אחרוני' כתב מיד אח"כ ויש מן הגדולי' שכתבו שאם הפסולי' אחרוני' או אמצעי' הטור פסול. רשב"א פ' ג"פ דף קס"ב ע"ב הסכים לדברי בה"ג וכן הסכי' הר"ן פ"ב דגטין והתוס' שם ובפ' ג"פ וכן פסקו הרא"ש והמרדכי שם וכ"כ הטור וכן דעת הסמ"ג דף ק"כ ע"ב וז"ל גרסי' בתוספתא ומביאה בהלכות גדולות היו ד' וה' עדים אחומי' על הטור ונמצאו שני' הראשוני' קרובי' או פסולי' תתקיי' העדות בשאר לאחרוכה למיתר לכבוד או למילוי אחמו אבל באחרוני' לא הייתי מכשיר עכ"ל והסמיע דברי הרמב"ם שם: וכן דעת ה"ר משה בר חנוך שהביא הבעל העיטור דף ל"א ע"א וז"ל ובתשו' ר' משה בר חנוך כשהשווג' לשנים לבטל עדות' כשהם אחומי' פסולי' באמצע או בסוף וזו היא שסגיונו אתקיי' העדות בשאר כשהם אחומי ולא לשום עדות כו' והריב"ם סי' תע"ו פי' דהר"מ בר חנוך מיירי כשאותמי' יחד זה בפני זה אבל שטר שבא לפניו ואין נודע אם אחמו יחד או זה אלא בפני זה לעולם כשר דתולין שהכשרי' לא אחמו עם הפסולי' אלא לאחר שנכשר השטר בחתימת הכשרים . ומה שכתב הרשב"א דמתבאר דאחמו אחר שנכשר השטר בחתימת הכשרים . ולכאורה תמוה דהא סברא נדולה הוא לא נצטרפו הכשרים עם הפסולים כלל ומה בכך שהפסולים נתכוונו לעדות כיון שהכשרים לא נצטרפו עמהם: וכבר נתכשר השטר שכבר הוי כנתקרע עדותן בב"ד משעת חתימת הכשרים ואין כח שוב להפסולים שיפסלו השטר אחר שכבר נתכשר כמ"ש התוס' . אמנם מדברי הש"ך משמע דהטעם דודאי מתחלה נצטרפו יחד להעיד כמ"ש בד"ה מה שהביא הרמב"ן ע"ש . ולפענ"ד נראה שהוא דוחק לכן נראה דשטר שאני כיון דקי"ל ע"ח כרתי וכתב הרי"ן ס' המגרש המה שמודה ר"א בנט החתום בעדים שא"צ ע"מ שהוא מטעם שהמסירה כורתה וכיון שיש עדים על עיקר הדבר דה"ל ע"ח כע"מ שהרי הנט יוצא מתי בעדים הללו ובידוע שהבעל מסרו לה ונמצא כאלו הם עצמן מעידין על המסירה הרי מבואר מדברי הרי"ן דעידי חתימ' בשעת חתימה לא מעידין כלל דהא כותבין הנט לאיש ושט"ח ללוה ועדיין ליכא מסירה ובשעת מסירה הוי אז כמגידין על המסירה . והא דאמרינן עדים החתומים על השטר כאלו נחקרה עדותן בב"ד ע"כ לא הוי כנחקרה עד שעת מסירה ובשעת מסירה הוי אז כמגידין על המסירה דאז נגמר הדבר דקודם מסירה עדיין לא נגמר הדבר ואין העדים מגידין מאומה שאין להם מה להגיד כלל וא"כ בשעת מסירה הוי אז כשעת ראיה והגדה והבע' דבר מצרפן בשעת מסירה כשמוסר לה בעדים החתומים הללו כשיש ביניהם קרוב או פסול ובהכי נתבטל העדות ונראה דאפי' למ"ד ע"ח כרתי מ"מ לא נגמר הנדתן עד שעת המסירה דקודם המסירה אין ממש בשטרא ע"ל סי' מ"ו סעיף ל"ה בסמ"ע סקס"ו ולפ"ז א"ש דברי הש"ך דשוב לא שייך לומר שכבר נתכשר השטר בשעת חתימת הכשרים דקודם המסירה עדיין לא נתכשר השטר ונראה

קצות

בחיוב חדם אפילו בנב"ד בפיגן חתימתו ממש דוקא ול"מ מצוה לאחר לאחתם במ"ק אלא אע"י מנהג ולכון הסמ"ע סב' דה"ה לזה המסייב עצמו בכתיי והיינו בחיוב ולא לדאי' וכמ"ש וז"ב : ג) מתחלי' הוא הפסול מיון ש"ך שהאריך בזה והעלה דוקא אם נמצאו הראשונים קרובים או פסולים כשר דהראשונים לשם מילוי אחמו אבל לא האחרונים ולא אמצעי'ואלו ודאי לשום עדות אחמו ועיין מ"ש בנ' הירושלמי שהיא שהופכת וכירר לו דרך לעצמו וז"ל והכי פירושו שטר שאחמו באחרונ' עדים ונמצא שניים הראשונים קא"פ כשר דמשמע דוחא שביק למאן דקשים ומשמע לפילוי אחמו אלא יפסול בהרחקת שני שיטין אבל שניים האחרונים פסולים דלאח' לורך אחמו אם לא לשום עדים אמר ר"י אחיה כמ"ד עדים מוחתמין זה אלא בפני זה הלכך אמרי' דהראשונים לא ידעו מהאחרונים הפסולים ברם אי אמרי' דאין עדים מוחתמין אלא זה בפני זה אפי' אחם כותי שהוא פסול לאחיד כשר כיון דידעי הכשרים שיאחמו האחרונים הפסולים ודאי ידעי דלאו לעדות אחמי האחרונים אלא לכבוד או לאחלי דאי יאחמו עם הפסולים דהא נמצא א' מהם קא"פ עדותן בטילה אע"ל ע"ש . וקשה לי בפירושו דכיון דאם הכשרים יודעים שיאחמו האחרונים הפסולים אז כשר משום דידעו דהוא לאחלי ולכבוד דאל"כ לא הוי אחמי כיון דהוי נמצא אחד מהם קא"פ ואינו פסול אלא אם לא ידעו הכשרים שיאחמו הפסולים אח"כ ואח"כ כיון דלא ידעו הכשרים שיאחמו הפסולים אח"כ ודאי כשר דלא מצינו לדעת הרי"ף דאם לא ידע הכשר מפסולו של מבירו דכשר כמבואר בסי' ל"ו וס"ב לא ידעו מפסולו של מבירו אלא אפילו לדעת המחלוקים על הרי"ף היינו כשנתכוונו להעיד יחד אבל כאן לא נתכוונו כלל להעיד יחד עם אלו הפסולים וא"כ במה נצטרפו לפוסלן כיון שלא הגידו כאחד דהא אחיאתן הוא הגדתן והכשרים אחמו קודם הפסולים ולא ידעי שהפסולים יבואו אח"כ ויאחמו ונולי דמשתפינא הייתי אי' דגרסת הירושלמי כאשר הוא לפניהם אמר ר"א אחיה כמ"ד אין העדים מוחתמין אלא זה בפני זה כרש כמ"ד עדים מוחתמין זה אלא בפני זה ולא גרסי' כאן אפי' אחם ישראל לנסוף פסול אלא הגירסא הוא כמ"ם כש"ך אפי' אחם כותי בסוף כשר והיינו מבים דהנוספתא הני שניים הראשונים פסולים ומשמע הא נמצאו אחרונים פסולים ופסול

ביאור הגר"א

[כח] ולכתחלה . מדאמרי' שם מלאוכו כו'. כדיעבד דוקא : (ליקוט) ולכתחלה כו'. ע' רי"ף פ"ב דגטין שגורס שם בגמ' י"ח כ' (כט) (ליקוט) וי"ח כו'. ומהכוח דגב מקושר אין ראיה ועתוס' שם י"ח כ' ד"ה אמרי. וא"ת כו'(ע"כ) (ליקוט) וי"ח כו'. כמ"ש בתוספתא הכ"ל ודוקא קחני דתלינן למילוי אחמו ורחיה ממ"ם בגטין ספ"ח פ"ח כ' לא הוכשרו בו אלא ע"א כו' וא"כ כאן דמקיימינן מתרי מיניהו אאיך מכשרינן קרובים אלא דאין מקיימין אלא מעדים שלמטה כמ"ם בב"ב קפ"ב ב' כל בה"ג כו' מכלל דבאחר מקיימין מעדיו שלמעה ושם פסולין קרובין ולא מיישבינן כמ"ם בגטין פ"ב ח' ופ"מ מכל תלתא מקיימין כו' ומוכח מהכיא דב"ב הכ"ל דא"ל לקיים כל אחיאת העדים אלא מתרי מקיימין מדאמר וליאוס כו' קסבר כל בה"ג כו' ועתוס' שם קפ"ב כ' ד"ה נמצא כו' והוס' דגטין י"ח כ' ד"ה

ביאור הגר"א

[כח] ולכתחלה . מדאמרי' שם מלאוכו כו'. כדיעבד דוקא : (ליקוט) ולכתחלה כו'. ע' רי"ף פ"ב דגטין שגורס שם בגמ' י"ח כ' (כט) (ליקוט) וי"ח כו'. ומהכוח דגב מקושר אין ראיה ועתוס' שם י"ח כ' ד"ה אמרי. וא"ת כו'(ע"כ) (ליקוט) וי"ח כו'. כמ"ש בתוספתא הכ"ל ודוקא קחני דתלינן למילוי אחמו ורחיה ממ"ם בגטין ספ"ח פ"ח כ' לא הוכשרו בו אלא ע"א כו' וא"כ כאן דמקיימינן מתרי מיניהו אאיך מכשרינן קרובים אלא דאין מקיימין אלא מעדים שלמטה כמ"ם בב"ב קפ"ב ב' כל בה"ג כו' מכלל דבאחר מקיימין מעדיו שלמעה ושם פסולין קרובין ולא מיישבינן כמ"ם בגטין פ"ב ח' ופ"מ מכל תלתא מקיימין כו' ומוכח מהכיא דב"ב הכ"ל דא"ל לקיים כל אחיאת העדים אלא מתרי מקיימין מדאמר וליאוס כו' קסבר כל בה"ג כו' ועתוס' שם קפ"ב כ' ד"ה נמצא כו' והוס' דגטין י"ח כ' ד"ה

ביאורים

דזהו דעת הרמב"ם בפ"ט מהלכות גירושין הלכה כ"ז וז"ל היה אחד משנים הראשונים פסול שהרי זה נט פסול שמא יאמרו עד פסול כשר בשאר שטרות בשעת שיהיה העדים רבים ולא הכשירו בנט שעדים רבים אלא מפני שעדי מסירה הם עיקר ותמהו עליו כל נושאי כליו . ולפמ"ש אתי שפיר דהא היה לנו להכשיר בשטר שנמצא קרוב או פסול מטעם שכ' הרמב"ם דשמא אחר שחתמו הכשרים חתם הפסול וכבר נתכשר השטר קודם שחתמו הפסולים רק הטעם דפסול הוא מטעם שכתבתי דעיקר הנדתן הוא משעת מסירה וכמו שכ' הר"ן וזה לא שייך רק בדליכא עידי מסירה כמ"ש הר"ן אבל בנט דצריך עידי מסירה אף שיש עדי חתימה ולא נצטרפו להנדה בשעת מסירה ולא נתבטל עדות הכשרים דכשיש עידי מסירה ממילא העידי' החתימה אין מעידים רק שנכתב הנט בציווי הבעל כמ"ש הב"ש באה"ע סי' ל"ל ע"ש וכיון שחתמו הכשרים קודם הפסולים וגנמר עדותן קודם שחתמו הפסולים כשר ונם מוויף מתוכו לא הוי דהא לא נסמך על חתימת הפסולים דהא עיקר הקיום מעדות דלמטה הן וכשרים הם ולא פסולין לנט רק משום נזירה דשטרות דבשטרו' לא נגמר עדות הפסולים עד שעת מסירה ואז באו עדות הכשרים והפסולים ביחד ואתי שפיר דברי חרמב"ם . עוד כ' הש"ך ולענין אמצעים וכו' ונראה דאפילו מאן דפוסל באמצעים היינו כשידוע שחתמו באמצע דאז ודאי לשם עדות חתם אבל בשטר הבא לפנינו וחתומים בו קרובים באמצע נראה דכשר דהא גם כן נוכל לומר שהכשרים החתומים למטה חתמו קודם ואחר כך חתמו עצמ' הקרובים והכשרים למלוי ולפי דעתי אין שום סברא להלק בין אם כל החתומים למטה הן קרובים דתלינן שחתמו למלוי ובין אם הם קצתן קרובים וקצתן כשרים אם לא מטעם שכ' חב"י דיסברו כמו שזה כשר אף השני כשר ואתי לקיומי מתן והוא דחוק . ועיין בחדושי לאה"ע ח"ג סי' ק"כ להלכה והא דפסקינן בישבו כולם לחתום אף דבנט דודאי דישבין כולם לחתום דהא אין חותמים אלא זה בפני זה שאני נט דאדעתא דבעל חתמו כמ"ש התוס' בגיטין י"ח בד"ה א"ל פסול משא"כ בשטרות דלא שייך זה כמ"ש הר"ן בגיטין ע"ש : ד) חרי השטר כשר מדברי המחבר כאן מוכח דס"ל דוקא בסתם שטר הבא לפנינו כשר דתולין שהחתמו הכשרים קודם למשה ואח"כ חתמו עצמם הפסולים אבל אם ידוע שהפסולים חתמו עצמם קודם למעלה ואח"כ חתמו עצמם הכשרים למטה פסול . וכשיטת הרא"ש והר"ן והרשב"א והא דאמר אם יש עדות ברור שכולם ישבו לחתום פסול נראה כשהתמו הפסולים עצמם קודם ואחר כך באו הכשרים וחתמו עצמם אצל הפסולים הוי כישבו כולם לחתום דהא מדעת צירפו עצמם הכשרים להפסולים והפסולי' נ"כ בודאי

החדשים

מסוס דל"ם כי' לשום מילוי וכ"כ אחמו לשום עדות ולזה קאמר כרש כמ"ד עדים מוחתמין זה אלא בפני זה אפילו אחם כותי שהוא פסול לנסוף כשר משום דנהי דאחם לשום עד כיון דאחמו זה אלא בפני זה לא נצטרפו יחד בהנדתן שבשטר והוי כאלו הגידו אחר כ"ד ומשמע תלינן להכשיר וכמ"ש הרי"ף בתחר הוכא בנ"י סי' כ"א דאלי' משמע לא ירחי מפסולו אל זה וה"ל לדידן דפסלי' אפילו לא ידעי מפסולו תלינן אלא אחמו יחד והוי כמו לא הגידו יחד דאלי' להכשיר ולפ"ז בשאר שטרות דודאי מוחתמין זה אלא בפני זה אחמו יחד פסול בסוף דאלי' אלא אחמו כאחד והא דאמי נמצאו הראשונים פסולי' לא אחמו בשום עדות דאלי' אלא אחמו לכבוד ולאחלי' אלא אחמו יחד ולא אחמו לשום עדות ונמצאו הראשונים פסולים ולא אחמו לשום עדות ונמצאו הראשונים פסולים ולא אחמו לשום עדות ונמצאו הראשונים פסולים

סי"ד): לד אם הכשרי' זוכרי' העדות כו' וכ"כ הטור והמחבר לקמן בסי' כ"ח ועי' לעיל סוף סי' ל"ו דכתב הטור והמחבר דעת הרא"ש דאם העידו יחד דנפסל גם עדות כשרי' שאני התם שהעידו על פה בב"ד יחד וכיון דראו מתחלה יחד וגם העידו בב"ד נפסלו בשעת הגדתן ושוב אין תיקון כאשר יחזרו ויעידו לבדן משא"כ כאן דלא הגידו יחד בע"פ בב"ד ועד"ר סי"ט שם כתבתי דדין זה נלמד ממ"ש הרא"ש בכלל ס' דין ג' בדין לוואה ושם כתבתי דממ"ש הרא"ש שם בסי' ד' ס' נראה כשותר למ"ש בסי' ג' שם כתב דאפילו כשחותמים בשטר אין לכשריס לחזור ולהעיד אא"כ כשהפסולים לא היה עמהם בראיית ההלואה אלא שיאבו אחר כך וחתמו יחד ומ"ה אמרינן דהשטר פסול והעדות כשר ולא כשהיו הפסולין עמהן וכיונו להעיד גם בשעת הלואה ונדחקתי וכתבתי דמ"ש בדין ס' לא כ"כ כ"א לדעת הרמב"ם דס"ל דבראיה לחוד מפסל העדות אבל הרא"ש ס"ל דתרתי בעינן ראיה והגדה וכמ"ש הטור בסי' ל"ו מ"ה כתב שם בדין ג' דיכולין הכשרי' החתומי' על השטר לחזור ולהעיד והוא דוחק ול"ע: לה שוב אין לו תקנה דאלמוהו רבנן תקנתייהו ואמרו כל שטר שנראה בב"ד נעשה כתקון חכמים הרי הוא כחתפא בעלמא סמ"ע) ל שם בשם ה"ר יונה וכ"כ ה"ה בשמו בשוף ה' מלוה: מ ומפרש שם משום דלא נשתעבד הלוה באותו שטר: נ ושם שם בשמו ס הא"ה שם דאילו יש בו קנין כבר נתבאר לעיל סי' ל"ט דיכול לכתוב אימת שירלה מזמן הקנין ע דה"ל מוקדם ופסול דהשתא משוי לי'

ביאור הגר"א

אמרי כו' (ע"כ): [ל] אם נפסל. מכות ו' ח' אי למיחזי כו' ועתוס' שם ד"ה אי ופי' ר' חיים כו' וה"כ לא נפסל העדות שראו קודם כתיבת השטר: [לא] ע"י ראיית. כתובות כ"א: [לב] וכ"ר. ב"ב קע"א ח': [לג] (ליקוט) ואם נראה כו' וי"א כו'. מדאמרי' הרחיק שני שטין פסול אמאי פסול ימו הב"ד למלאות עדיין (ע"כ) [לד] הא דמכשרינן. לדעת י"א הכ"ל: (ליקוט) הא דאמרי' כו'. הוא לפ' האחרונה דס"ל דהשטר חספא בעלמא אם לא בשמלוה הלוה ודוקא כיום ועי' רא"ם שם אבל ס' הראשונה ס"ל דהשטר אין נפסל עד שיבא לב"ד דאלמוה רבנן לתקנתייהו כי היכי דלא לבא לידי זיוף אבל בלא"ה אין נפסל וע"ש (ע"כ):

חכמת שלמה

סעיף י"ג אם נפסל ע"י תתימות הפסולים אם הכשרים

זוכרים העדות ע"י ראיית השטר וכו'. כ"כ עיין בסמ"ע ובס"ך ועיין בחיבורי לאבע"ז מהדורא וי"ו סי' נ"ח מ"ם בתשובה לק' הרימלוב לייסב דעת הפוסקים. והעליתי דהיכי דהוי השטר מדעת המלוה והזוכה אז כיון דאמרלוהו רבנן לתקנתייהו כי היכי דלא לבא לידי זיוף אבל בלא"ה אין נפסל וע"ש (ע"כ):

חכמת שלמה

סעיף י"ג אם נפסל ע"י תתימות הפסולים אם הכשרים

זוכרים העדות ע"י ראיית השטר וכו'. כ"כ עיין בסמ"ע ובס"ך ועיין בחיבורי לאבע"ז מהדורא וי"ו סי' נ"ח מ"ם בתשובה לק' הרימלוב לייסב דעת הפוסקים. והעליתי דהיכי דהוי השטר מדעת המלוה והזוכה אז כיון דאמרלוהו רבנן לתקנתייהו אינו יכול לחזור ולהעיד אבל אם מילאוהו שלא מדעת הלוה ומה"ט נראה פשוט דס"ל דיכול המלוה למלאותו מדעתו בקרובים אפי' אחר היום שנתתם לא זמן נראה בב"ד וכן מוכח באשר"י וכמ"ם בפרישה ע"ם ומ"ש המחבר בסמוך סע"ו דאם מלאוהו למחר כו' פסול לא כ"כ אלא לדעת הי"א שכ' בסמ"ם בסוף סעיף זה דבעינן שימלאו מדעת הלוה וס"ל דשם פסול עליו כל זמן שלא מילאוהו וכל שמילאוהו שלא מדעת הלוה לא נשתעבד בו הלוה והוא דעת ר' יונה וכותיה פסק הרב המגיד משנה אבל הב"י דכתב עליו דעת הרב רבינו אשר שחולק עמו נראה עיקר וא"כ קשה דלא ה"ל להמחבר לסתום ולכתוב בסעיף ע"ו שלא כדעת הרא"ש ולכן נראה שהכל סעיף א' הוא והוא מצורף למ"ש לפני זה בשם הי"א ולהני וי"ו ול"ל והא דמכשרינן כו' וק"ל: לז אם הוא שטר שאין בו קנין כו' דאלו יש בו קנין כבר נתבאר בסי' ל"ט ובסי' מ"ג דיכול לכתוב אימת שירלה ומזמן הקנין אבל כשאין בו קנין אף למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו בשטר כזה דלא נחתם כראוי מודה דאינם

בודאי כדי להשליש קרחתו של נע אבל דיעבר כשר ואעפ"י שישלחום שמא יקיימו מהם עכ"ל וגם זה התירוץ נכון הוא: ומעתה גם מ"ש הרשב"א במילוי כו' אין נראה לפע"ד דנהי דר"ח והרי"ף נרסי הראשוני' ומשמע הראשוני' דוקא מ"מ היינו לענין כשנמלאו פסולי' בודאי אז בראשוני' השטר כשר דאמרינן למילוי חתמי דרווחא שבקי לקשיפי ולא בחאחרוני' אבל בשתם שטר מקיימינן מכל תרי דאית ביה וכמ"ש וכן עיקר: (כד) אם הכשרים זוכרי' כו' זהו מתשובת הרא"ש כלל ס' דין ג' וכתב בשמ"ע ס"ק ל"ד דממ"ש הרא"ש בתשובה שם סי' ה' נראה כסותר למ"ש בסי' ג' שם כ' דאפי' כשחותמי' בשטר אין לכשריס לחזור ולהעיד אלא א"כ שהפסולי' לא היו עמהם בראיית ההלואה אלא שיאבו אא"כ וחתמו יחד ומ"ה אמרי' דהשטר פסול והעדות כשר ולא כשהיו הפסולי' עמהן וכוונו להעיד גם בשעת הלואה ונדחקתי וכתבתי דמ"ש בדין ה' לא כ"כ כ"א לדעת הרמב"ם דס"ל דבראיה לחוד מפסל העדות אבל הרא"ש ס"ל דתרתי בעינן ראיה והגדה וכמ"ש הטור בסי' ל"ו מ"ה כתב שם בדין ג' דיכולין הכשרי' החתומי' על השטר לחזור ולהעיד והוא דוחק ול"ע: לה אם אין לו תקנה דאלמוהו רבנן תקנתייהו ואמרו כל שטר שנראה בב"ד דלא נעשה כתיקון חכמי' הרי הוא כחפא בעלמא: לו שלא מדעת הלוה כשר שאין שם פסול עליו לאמר שאין בידו לעשות ממנו שטר בלא דעת הלוה ומה"ט נראה פשוט דס"ל דיכול המלוה למלאותו מדעתו בקרובים אפי' אחר היום שנתתם לא זמן נראה בב"ד וכן מוכח באשר"י וכמ"ם בפרישה ע"ם ומ"ש המחבר בסמוך סע"ו דאם מלאוהו למחר כו' פסול לא כ"כ אלא לדעת הי"א שכ' בסמ"ם בסוף סעיף זה דבעינן שימלאו מדעת הלוה וס"ל דשם פסול עליו כל זמן שלא מילאוהו וכל שמילאוהו שלא מדעת הלוה לא נשתעבד בו הלוה והוא דעת ר' יונה וכותיה פסק הרב המגיד משנה אבל הב"י דכתב עליו דעת הרב רבינו אשר שחולק עמו נראה עיקר וא"כ קשה דלא ה"ל להמחבר לסתום ולכתוב בסעיף ע"ו שלא כדעת הרא"ש ולכן נראה שהכל סעיף א' הוא והוא מצורף למ"ש לפני זה בשם הי"א ולהני וי"ו ול"ל והא דמכשרינן כו' וק"ל: לז אם הוא שטר שאין בו קנין כו' דאלו יש בו קנין כבר נתבאר בסי' ל"ט ובסי' מ"ג דיכול לכתוב אימת שירלה ומזמן הקנין אבל כשאין בו קנין אף למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו בשטר כזה דלא נחתם כראוי מודה דאינם

בודאי כדי להשליש קרחתו של נע אבל דיעבר כשר ואעפ"י שישלחום שמא יקיימו מהם עכ"ל וגם זה התירוץ נכון הוא: ומעתה גם מ"ש הרשב"א במילוי כו' אין נראה לפע"ד דנהי דר"ח והרי"ף נרסי הראשוני' ומשמע הראשוני' דוקא מ"מ היינו לענין כשנמלאו פסולי' בודאי אז בראשוני' השטר כשר דאמרינן למילוי חתמי דרווחא שבקי לקשיפי ולא בחאחרוני' אבל בשתם שטר מקיימינן מכל תרי דאית ביה וכמ"ש וכן עיקר: (כד) אם הכשרים זוכרי' כו' זהו מתשובת הרא"ש כלל ס' דין ג' וכתב בשמ"ע ס"ק ל"ד דממ"ש הרא"ש בתשובה שם סי' ה' נראה כסותר למ"ש בסי' ג' שם כ' דאפי' כשחותמי' בשטר אין לכשריס לחזור ולהעיד אלא א"כ שהפסולי' לא היו עמהם בראיית ההלואה אלא שיאבו אא"כ וחתמו יחד ומ"ה אמרי' דהשטר פסול והעדות כשר ולא כשהיו הפסולי' עמהן וכוונו להעיד גם בשעת הלואה ונדחקתי וכתבתי דמ"ש בדין ה' לא כ"כ כ"א לדעת הרמב"ם דס"ל דבראיה לחוד מפסל העדות אבל הרא"ש ס"ל דתרתי בעינן ראיה והגדה וכמ"ש הטור בסי' ל"ו מ"ה כתב שם בדין ג' דיכולין הכשרי' החתומי' על השטר לחזור ולהעיד והוא דוחק ול"ע: לה אם אין לו תקנה דאלמוהו רבנן תקנתייהו ואמרו כל שטר שנראה בב"ד דלא נעשה כתיקון חכמי' הרי הוא כחפא בעלמא: לו שלא מדעת הלוה כשר שאין שם פסול עליו לאמר שאין בידו לעשות ממנו שטר בלא דעת הלוה ומה"ט נראה פשוט דס"ל דיכול המלוה למלאותו מדעתו בקרובים אפי' אחר היום שנתתם לא זמן נראה בב"ד וכן מוכח באשר"י וכמ"ם בפרישה ע"ם ומ"ש המחבר בסמוך סע"ו דאם מלאוהו למחר כו' פסול לא כ"כ אלא לדעת הי"א שכ' בסמ"ם בסוף סעיף זה דבעינן שימלאו מדעת הלוה וס"ל דשם פסול עליו כל זמן שלא מילאוהו וכל שמילאוהו שלא מדעת הלוה לא נשתעבד בו הלוה והוא דעת ר' יונה וכותיה פסק הרב המגיד משנה אבל הב"י דכתב עליו דעת הרב רבינו אשר שחולק עמו נראה עיקר וא"כ קשה דלא ה"ל להמחבר לסתום ולכתוב בסעיף ע"ו שלא כדעת הרא"ש ולכן נראה שהכל סעיף א' הוא והוא מצורף למ"ש לפני זה בשם הי"א ולהני וי"ו ול"ל והא דמכשרינן כו' וק"ל: לז אם הוא שטר שאין בו קנין כו' דאלו יש בו קנין כבר נתבאר בסי' ל"ט ובסי' מ"ג דיכול לכתוב אימת שירלה ומזמן הקנין אבל כשאין בו קנין אף למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו בשטר כזה דלא נחתם כראוי מודה דאינם

באר היטב

בסי' כ"ו דבהגטרפות נראי' לחוד נעל העדות אפילו לא הגידו אא"כ אם היו פסולים עמהם בשעת ראיית המעשי' אחבטל העדות אפילו לא חתמו בשטר ואם לא היו עמהם וחתמו על השטר נ"כ פסול הוי דאע"ג דכתבתי שם דבהגד' בב"ד לחוד לא נאטרפו הגד' דבשטר גרע טפי כיון דמתומים יחד על שטר אחר וה"ל מזויף מתוכו עכ"ל וע"ש: [בז] מדעתו. ז"ל הסמ"ע נראי' פשוט דס"ל דיכול המלו' למלאותו מדעתו בקרובים אפילו אחר היום שנתתם כ"ז אלא נראי' בב"ד וכן עוכח בשר"י כו' וא"כ קשה דלא ה"ל להמחבר לסתום בסע"ו שלא כדעת הרא"ש ולכך נראי' שהכל סעיף א' הוא וצריך להגיה וי"ו ול"ל והא דמכשרינן כו' עכ"ל והש"ך כתב דלא נהירא אלא דס"ל דב"ע מודו בזה דהכי דיכול לעשותו שלא מדעת הלו' הייגו כיון שנמסר השטר לידו כאלו הרשהו לעשות אבל מ"מ אין השטר נכשר אלא משעת המלוי וכ"כ הט"ז דהדין שבשט"ו הוא אליבא דב"ע והכי נקטינן עכ"ל) : [בח] שאין. ואפילו

המשפט

משה"כ חידושים

יכ"ה אם אתמו הפסולים כאמצע פסול ש"ך וע"כ: (נג) זוכרים העדות. ודוקא הכ"ד אבל הם בעצמם לא בשטר עשו שליחותו)(וע"כ דדוקא בקנין אבל בלא קנין אפי' הכ"ד אין כותבין שטר אחר ואם רא' המעשה ביחד אי' להגיד בפה שכבר נתבטל משעת ראיה)(וע' כ דמ"מ אם חזר ואמר לאם הלוה כתבו ואתמו יכולין לכתוב שטר אחר: (כד) מלאוהו למחר. אפי' למ"ד עדיו בחזיל מ"מ כאן שטר פסול לא שייך שבחזיל וגם דעת הסמ"ע דלמ"ד דא"ל דעת הלוה אף למחר ולומא אוחר' כשר

החושן

דמקיימין מכל העדים בין שלמעלי בין שלמטי דהא נדעת הרמב"ם השטר כשר בין שחתמו קרובים למעלי בין שחתמו למטי ולא חייסי' שמא אחי לקיומי בקרובים כדאמרינן בפ' הזורק לענין נע אאמור בכך אבל בדיני ממונות כי היכא דכשר עפ"י ע"מ אע"פ שחתומין בו שמות שאין מוכחקין ולא גזרינן דלמא אחי למיסמך עליהו ה"כ ל"ח שמא יקיימו בקרובים כיון דבכ"פ השטר כשר עפ"י הכשרים: ה) זוכרין העדות עכ"ך שכ' ז"ל ולפי מה שהעליתי לעיל סי' ל"ו דבגלטרף נראי' לא הגידו אם"כ אם היו פסולים עמהם בשעת ראי' לא חתמו בשטר ע"ם ולי נראי' בשטר הלוה' אע"ג דראו הלוואת המעות יחד כל שחתמו הכשרים אח"כ עפ"י ציווי הבו' ולא ציוה אל הפסולי' לחתום והפסולי' לוה אח"כ לחתום בזה ולאי השטר כשר עפ"י הכשרים דאע"ג דראו הלוואת המעות מ"מ דל מהכא הלוואת המעות הרי הוא נחייב עפ"י השטר אעפ"י שאינו חייב כמבואר בסי' מ' והרי הוא כאלו ראו ההלוא' יחד עם הפסולים וא"כ שעשו הכשרים שהור לפניהם שחייב בזה ולאי דל הלוואה' הרי נחייב עפ"י הודא' אלא אם ציוה לחתום הכשרים עם הפסולים דכיון שהעשו יחד ציווי הלוה לחתום היא ראייתן ועי' פ' הסולם דף ל"ג וגזה אע"ג דחתמו הכשרים לבד כבר נאטרפו

מלמעה וכמ"ם הרמב"ן והריב"ם שם וכתבו שהוא דבר פשוט מאוד וא"ל לכתבו, עוד כ"ל ראיה מנאי דתניא היו אחבעה וחמשה עדי' חתומי' על השטר וגמלאו שני' הראשוני' קרובי' או פסולי' תתקיים העדות בשאר משמע הא כל שלא נמלאו פסולי' תתקיים באיזו שניים שירלה ודוחק לומר דה"ק היכא דלא נמלאו פסולי' נמי לא תתקיים אלא בלמעה אלא דבנמלאו פסולי' ס"ד דלא ליהני קיום בשאר דבטל כל העדות קמ"ל דא"כ הכי הל"ל היו אחבעה וחמשה חתומי' על השטר שנמלאו קרובי' או פסולי' תתקיים העדות בשאר גם פשוט דברית' לא משמע הכי אלא כדפי'. נסלדעת הרמב"ם שהמחבר כ"ם של"ל כן שהרי הם סוברי' דבקרובי' בין בתחלה בין בסוף כשר וא"כ איך מקיימי' השטר אפי' מעדי' של מעה אלא ודאי כדפי' דשתמא לא חייסינן לקרובי': ובספר לחם משנה פ"ה מה' עדות ראיתי שהביא זה בקושיא על הרמב"ם וכתב וז"ל והרמב"ן במחדושיו פ' נע פשוט הביאו והריב"ם סי' תט"ו כתב לתרץ קושיא זו וז"ל ואין לחוש שמא יקיימו אותו מאותן העדים שלמעה דכיון שהם קרובים או פסולים מגליא מלתא ולא אתי למסמך עלייהו וקשה לי על תירוץ זה מהא דאמרינן בפ"פ הזורק גבי נע מקושר אמר רבי יוחנן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דילמא אתי לקיומי בתרי קרובים ואד כשר והא כיון דקרובי' ידיעי היכי אתי לקיומי בהו ואמאי ידיעי טפי בפשוט ממקושר עכ"ל ולא קשה מידי דהתם במקושר כיון דליכא עדים טפי מבי אחוראים לא מיגליא מלתא אבל הכא כיון דאיכא אחבע וחמשה וה' עדים טפי מאחוראים דייקי בית דין ומגליא מלתא ובאמת לא עיין הלחם משנה רק בריב"ם שמביא דברי רמב"ן בקצרה ואישתמיטתיה חדושי רמב"ן עצמו שהקשה קושיא זו ותי' כן להריא כדפי' וז"ל הרמב"ן בחדושיו שם ובנע קרא נמי הכשירו קרובי' בין בחמצע בין בסוף כדאיתא בפ' הזורק ואעפ"י שלא הכשירו בו אלא אחד משום דדלמא אתי לקיומי בשני קרובי' ואד כשר הכא שאני משום דכיון דלא הוו לריכי למחתם ולאו אורחא דאינשי לרבויי בעדי' בנע פשוט בודאי אמרי בי דינא מאי דקמן ומגליא מלתא דקרובי' ניהו ומשום חאי אי לא למילוי ריוח אתמו עכ"ל ובשתם שטר שלא נמלאו קרובים כיון דלא מגליא מלתא מקיימי' מאחו שניים שירלה דאם איתא דהוו קרובי' אי פסולי' הוו מגליא: עוד כתב שם הרמב"ן ז"ל לתרץ את זה וז"ל ואפשר נמי דהני מילי לכתחלה ומשום טעמא דפריסית דאתי לקיומי בהו כיון שהואתמו שם דאינם

נתיבות

משה"א ביאורים

נתכונו להעיד כיון שחתמו עצמם קודם לכונ' בשיטות הראשונו' למאי חתמו עצמם ודאי לעדות כיוונו בנ"ל פשוט: ה) אם הכשרים זוכרין העדות. עיין ש"ך סעיף קטן ד"ה דדוקא ב"ד אבל הם עצמם לא שכבר עשו שליחיתן שלא נעשו שלוחים לחתום השטר אלא בצירוף הפסול עכ"ל ותמוה לי דאם לא נעשו שלוחים לחתום רק בצירוף הפסול אם כן לא נעשו שלוחים לעשות שטר כשר כלל ואיך יכולין

קצות

דלמה יעשה המלו' כך לזייף שני אנשים כשרים ושיחתמו בריסא שני קרובים למילוי ולא יקויס השטר אלא מאחרוים ויוכר הזויף טפי ה"ל למיחתם הנך קרובים ראשונים לבד ויקוים אחיתתן ולא יודע הזיוף. ולכן נראי' דכה"ג הקפידו חז"ל אע"ג דאיכא כשרים אפ"ה אין סומכין על הפסולים דהא ס"פ הזורק גבי נע מקושר א"ר יוחנן לא הכשירו בו אלא ע"א קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתא לקיומי בתרי קרובים וחד כשר וגם בזה השטר כשר עפ"י הכשרים ואפ"ה חששו חז"ל דלא למיסמך אקרובים וכן בפ"ק דגיטין גבי שמות מוכחקין אמרינן מודה ר"א בחזויף אתוכו דפסול אף ע"ג דכשר עפ"י (עדי) מסירה מ"מ חייסינן דלמא אתי למסמך אקרובים פסולים ואע"ג דלא הוכר פסולים דהא שמות שאין מוכחקין הוא ואפ"ה חששו שלא לסמוך על הפסולים וא"כ ה"כ חייסי' לחני שלא לסמוך אקרובים ולהכי אין מקיימין אלא מעדים שלמע' ודאי כשרים וז"ב. ולפי מ"ש הב"י בסי' ס"ח בדברי הרמב"ם דלא פסלינן בשמות שאין מוכחקין במזויף אתוכו אלא דוקא גבי נע ומשום שומרא דגיטין א"כ ה"ה הכא לא הקפידו חכמים שלא לקיים בקרובים אלא דוקא גבי גיטין ובפ' הזורק דחששו דלמא אתי לקיומי בתרי קרובים לענין נע איתמר אבל בשאר שטרות כשר כל דאיכא כשרים על השטר וזה ניחא דעת הרמב"ם בס"ע דסוכרים

הפסולים אחר שחתמו הכשרים והשטר כשר וכשנודע לנו שחתמו על הסדר פסול השטר עכ"ל הסמ"ע: [בה] וב"ד. כ"ל דוקא ב"ד אבל הם עצמן לא שלא נעשו שלוחים לחתום את השטר אלא בצירוף הפסול וכבר עשו שליחותן. ס"ך *וא"ל הא כתב המחבר בסי' מ"ט ס"ו והביאו הסמ"ע והש"ך בסי' מ"א דאם יתבטל השטר לגמרי לא אמרינן דעשו שליחותן שאני התם דעשו שלוחים על שטר כשר אבל הכא נעשו שלוחים על שטר פסול שיחתמו בצירוף הפסול ולכך אמרינן דכבר עשו שליחותן וק"ל: [בו] וחשוב. כתב הסמ"ע והא דבסי' ל"ו כתב הט"ו דאם העידו יחד נפסל גם עדות הכשרים שאני התם שהעידו על פה בב"ד יחד ושוב אין תיקון לחזור ולהעיד לבדן משא"כ כאן דלא הגידו בע"פ בב"ד יחד והש"ך תירץ דבאן מיירי שהפסולים לא היו עמהם בשעת ראי' ולא הוצרכו לבאר זה דפשיטא דכשהיו עמהם דבטל העדות לגמרי לכ"ע דה"ל ראיי' והגד' דעדים החתומים על השטר כמי שנחקר' כו' ומה"ט קי"ל בכל דוכתי דהחתומים על השטר א"י לחזור ולהעיד דכיון שהגיד כו' והגד' בשטר כהגד' בב"ד דמיא ולמ"ש

משה"א ביאורים

נתכונו להעיד כיון שחתמו עצמם קודם לכונ' בשיטות הראשונו' למאי חתמו עצמם ודאי לעדות כיוונו בנ"ל פשוט: ה) אם הכשרים זוכרין העדות. עיין ש"ך סעיף קטן ד"ה דדוקא ב"ד אבל הם עצמם לא שכבר עשו שליחיתן שלא נעשו שלוחים לחתום השטר אלא בצירוף הפסול עכ"ל ותמוה לי דאם לא נעשו שלוחים לחתום רק בצירוף הפסול אם כן לא נעשו שלוחים לעשות שטר כשר כלל ואיך יכולין

קצות

דלמה יעשה המלו' כך לזייף שני אנשים כשרים ושיחתמו בריסא שני קרובים למילוי ולא יקויס השטר אלא מאחרוים ויוכר הזויף טפי ה"ל למיחתם הנך קרובים ראשונים לבד ויקוים אחיתתן ולא יודע הזיוף. ולכן נראי' דכה"ג הקפידו חז"ל אע"ג דאיכא כשרים אפ"ה אין סומכין על הפסולים דהא ס"פ הזורק גבי נע מקושר א"ר יוחנן לא הכשירו בו אלא ע"א קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתא לקיומי בתרי קרובים וחד כשר וגם בזה השטר כשר עפ"י הכשרים ואפ"ה חששו חז"ל דלא למיסמך אקרובים וכן בפ"ק דגיטין גבי שמות מוכחקין אמרינן מודה ר"א בחזויף אתוכו דפסול אף ע"ג דכשר עפ"י (עדי) מסירה מ"מ חייסינן דלמא אתי למסמך אקרובים פסולים ואע"ג דלא הוכר פסולים דהא שמות שאין מוכחקין הוא ואפ"ה חששו שלא לסמוך על הפסולים וא"כ ה"כ חייסי' לחני שלא לסמוך אקרובים ולהכי אין מקיימין אלא מעדים שלמע' ודאי כשרים וז"ב. ולפי מ"ש הב"י בסי' ס"ח בדברי הרמב"ם דלא פסלינן בשמות שאין מוכחקין במזויף אתוכו אלא דוקא גבי נע ומשום שומרא דגיטין א"כ ה"ה הכא לא הקפידו חכמים שלא לקיים בקרובים אלא דוקא גבי גיטין ובפ' הזורק דחששו דלמא אתי לקיומי בתרי קרובים לענין נע איתמר אבל בשאר שטרות כשר כל דאיכא כשרים על השטר וזה ניחא דעת הרמב"ם בס"ע דסוכרים

(לעיל סי׳ ל״ט ס״ק מ׳) עדיין בחתומיו זכין לו בשטר כזה דלא נחתם כראוי מודה דאינן זוכין לו. סמ״ע וכ״כ הב״ח: (כח) הבא מכח עכו״ם כו׳. עיין בסמ״ע ס״ק ל״ז ועמ״ש לקמן סי׳ ס״ו סעיף כ״ה ס״ק פ״ב: (כט) וכן אם היה כו׳ דאיישינן כו׳. דברי הר״ב לל״ע דכיון דקי״ל לעיל ריש סעיף י׳ דאם סיימו השטר באמצע שטה והניחו הנשאר חלק וגם שתחתיה פסול השטר א״כ היכא חיישינן שעשו העדי׳ כך ובעיר שושן כתב וז״ל חיישינן שמא כו׳ דאמרינן לעיל סעיף י׳ שהוא כשר כו׳ ודבריו תמוהין דהא אמרי׳ לעיל שהוא פסול וכ״כ איהו נופיה שם ודאי דליכא מאן דפליג בהא שהוא פסול דהא יוכל לזייף כאמצע השטה שלמעל׳ מה דבעי ולא יהא הזיוף ניכר כללו כשמ״ע כ׳ דכיון דאיכא ריעותא לפניו דמתחיל השטר באמצע שטה חוששין לזה. וקשה וכי בשביל שום ריעותא כזה נחשוד לעדי׳ שחתמו על שטר פסול מה שלא מצינו כן בש״ס ושוס פוסק. ועוד קשה לי שמתקור דין שהוליא שרב כן לא משמע כן שדין זה הוא לקוח ממרדכי פ׳ ג״פ שכתב שם בשם רא״ה שפירש הא דפשטינן שטה ומחלה כשר וז״ל וכ״ל דהני מילי כגון דשייס שריר וקייס באמצע השטה והניח חלק אחי שטה זו ועוד א׳ שליתה ושוב בשליטת חתמו דליכא למיחש דזייף דה״ל כי מזייף ליה הוא בשטה אחת ועדיו בשטה אחרת ופשוט דדומה לשני שטין אבל אם שייס שריר וקייס בשוף שטה והניח שטה ואחי חלק פשוט דגייז ליה וכתב בשטה דאחתימי שהלי מה דבעי דה״ל הוא ועדיו בשטה אחת ויש להביא ראיה מהא דאמרינן שטר הבא בשטה אחת ועדיו בשטה אחרת פשוט ה״ה שכא בשני שטין אם לא שהוא בשטה אחרת ודאי דאם לא שהוא פשוט דהא יוכל לזייף בשטה אחת ועדיו בשטה אחרת ואם״ש שהוא כשר עם עדיו בשטה אחת דאם לא שהוא כשר מן הדין אמאי ניקוט אחת העדים ומעשה פשוט מחדש ונתחתם בשטה אחרת ואם״ש שהוא כשר ועדיו בשטה א׳ שהוא כשר מן הדין אמאי ניקוט אחת העדים שיהיו בשטה אחרת ואם״ש שהוא כשר ועדיו בשטה א׳ דאם לא

המלוה לאחר שבא נידו וכו"ל: מה ואם כתבו העדי' אנו העדי' כו' ה"ה לא כתבו נמי אם יש ריוח בין עד לעד הו ליכא למימס לזיוף שימחוק להשטר דאז יהי' השטר פסול דיאמרו שהי' כתוב בין עד לעד שהשטר על הנייר אם לא שתאמר דאיירי דהעדי' הם על המחק לבד ובין עד לעד אין הקלף מחוק והיותר נראה דלכתחלה צריך לברר ולכתוב כן בפירוש ועפ"ר: מו לפני חתימתן או אחריהם שמא ינוז אותו או ימחוק אותו ולפיכיהן שמא ימחוק אותו: מז אינו ניכר כיון שאין אללו מקום כו' לפ"ז אפי' אם יכתבו בין עד לעד דמקום השטר נמחק פעם א': לא מהני:

מו א אמנה הוא או כ' כאן אלא שטר אמנה הוא אבל לקמן ברים סי' פ"ב כ' רבינו שטר אמנה הי' או כתבתי' לוות ולא לויתי וכדברי המחבר שבכאן ומה פירש הב"י דשטר אמנה הוא שאו' לא נתתי בידו לוות בו אלא הכנתי אותו שאם אלטרך לוות ילוה לי בו והאמנתיו שלא יתבעני בו כל זמן שלא אלוה וכתבתי לוות כו' כלו' לא מסרתיהו לידו (") אלא ממני נפל ומלאו זה עכ"ל וע' בטור ובדברי המחבר בסי' זה סעי' ל"ז דאין העדי' נאמני' לומר שטר אמנה הוא משום דעולה הוא ואין אדם מעיז עצמו רשע ולא כ' כן אחם אמרו כ' לוות בו ולא לוה והיינו טעמא דבזה אינן מעיזין עצמן רשעי' דיכולין לומר בהיתר אתמנו דדעתו הי' לוות מיד ונם כותבין שטר לוה אע"פ שאין מלוה עמו כשדעתו לוות מיד אלא שאח"כ באה איזה סיבה שלא הלוה לו (ופ' מ"ש לעיל סי' מ"נ ס"ק י"ב) משא"כ באמרם שמשפה הראשונה כתבו בשביל אמנה

[ב] או א [א] אמנה הוא [ג] או (ה) א) כתבתי ללות ועדיין ו) לא לויתי וכל כיוצא בזה הואיל ואם רצה אמר לא היו דברים מעולם והרי מפיו נתקיים ה"ז נאמן וישבע היסת ויפטר [ד] ואם קיימו המלוה אח"כ בב"ד הרי הוא (ז) כשאר השטרות (ופ"ל ריש סי' פ"ב):

י"א

התוספות פ' נב פשוט דף קס"ג ע"א לשטת רב"י ולשטת ריב"ם דלקמן דס"ל דההפרש ניכר מיד כתבו דהיינו דוקא לבית דין ניכר דדייקי אבל לעדי' אינו ניכר דלא דייקי: (לב) ואם יש בין חתימת העד לסני ריוח כו'. כ"כ התוספות פ' ג"פ סוף דף קס"ג לשטת רב"י וכ"כ בהגהת אשר"י שם בשם פיר"י אבל בשם ריב"ם כתבו התוס' שם דאפילו יש ריוח כשר כשאינו ניכר שמחק שתי פעמי' דהף קודם שנכתב עליו ניכר ההפרש בין נמחק פעם א' לנמחק פעמי' וכ"כ בהגה' אשר"י שם ל"א דכשר אפילו יש ההפרש בין עד לעד וכ"כ הריב"ם סי' מ"ט בשם רמ"ה וז"ל ומלשון הרמ"ה ז"ל בהגהה סוגיא נראה שאין אלק פוסל בין עד לעד שהוא ז"ל כתב שטר הבא הוא ועדיו על המחק שהוא כשר שלריך לדקדק בו שאלק שיש בין עד לעד לא יהי' נמחק שני פעמי' כיון שהשטר ועדיו על המחק פעם אח' שאל"כ יש לחוש שמא שטר זה הי' הוא על הנייר ועדיו על המחק והי' כתוב בין עד לעד אנחנו שהרי אנחנו אמרנו אמתקא שהוא מוכח דס"ל דאף בנתקיים אי' העד ע"י אחרים נמי אי' להעיד היא ואחר על שני הנוי נמי רבני רבני היפר מן הש"ם ומתה דקיי"ל ועי' מ"ש בביאור דברי הירושלמי בתוספי הכ"ל ודוק היטב:

הגהות אמרי ברוך

(שמ"ע סק"ל) (י) אלא ממני נפל ומלאו זה כו' כ"כ ישעיין לקמן ריש סי' נ' ובסי' ס"ט בשמ"ע ס"ק י"ב ובש"ך ס"ק ט"ז: (הה"מ ס"ק א') (י) בסה"ד - לא שייך חזקה כו' כ"כ ישעין בתוס"ז לבתובות דף י"ע מ"ש בשם הרמב"ן על קושית התוספות דליהמני נמנו דלי כעי מתיל דהוי מנו בתקוס חזקה דכל מה שא"י הוא שלו וכן הוא בתשובת רשב"א המובא בש"ך סי' מ"ז וכסי' נ"ט ס"ק ו"ו. והש"ך מפקפק שם רשבא"ז ביון שאין השטר נופו מתון וכמו כן מדתה דבריהם בסי' מ"ז ס"ק ו"ו. וישעין תו' יבמות קט"ז ע"א ד"ה אותיות נקנות:

פתחי תשובה

וע' בתשובת בנשת יחזקאל סי' פ"ח שתירץ בטוב ע"ם וע' דברי משפט מ"ש בזה: ז) והוא שבתבו כן כו'. עי' בש' שטר משפט שכ' דבל"ל דבהוא על הנייר ועדיו על המחק ובאלא כתוב בין עד לעד אנחנו שהרי הוא עדיו על המחק לא שכיחי: (לג) והוא שבתבו כן בין חתימת עד הראשון לחתימת עד השני דלעיל שנמחק שני פעמי' ריב"ם דלעיל שנמחק שני פעמי' ניכר אף שאין נכתב עליו לאו דוקא כשבתבו העדי' כן בין עד לעד

דס"ה כשבתבו כן על המחק לפני חתימתן אבל לפי' רב"י ניחא שאינו ניכר כיון שאין כתוב עליו כלום כ"כ התוס' פנ"פ ור"ל דאם יבתבו כן לפני חתימתן יש לחוש שימחקנו ולא יכתוב עליו כלום ואף שיהי' אלק בין השטר לעדי' אין השטר פסול בכך דשיעור כתיבת אנחנו שהרי הוא אלא שטה אחת וכשים אלק שטה א' לפני השטר כשר משום שאין העדי' יכולים לאמלם לאתוס מיד סמוך לכתב. כן נ"ל לפרש דברי התוס' ודו"ק: (לד) אפי' כתבו אנו העדי' כו'. כלומר אפי' כתבו כן על הנייר לפני חתימתן ובא שטר כזה לפנינו דודאי השתא לא נעשה בשטר זה שום זיוף אפ"ה פסול מטעם דסוף שיש מחקנו כו' אבל אין נפרש אפי' כתבו העדי' כן בין עד לעד דא"כ בלאו הכי פסול דשמא היה שטר זה כפשוטו כולו על הנייר ואחש עד הראשון ואח"כ מחק כל השטר והעד השני כתב כן אחר עד הראשון ומסכים ע"ז ונמצא אין השטר נכשר רק ע"פ עד אחד ואינו כלום ולא דמי לשטיף שלפני זה דהתם מה שנכתב בין עד לעד הוא לתועלת הלוה שלא יזייף המלוה השטר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלוה פשיטא שאינו כלום כיון שאין כאן אלא עד א' דאלא"כ כל מלוה אחר שיחתום עד א' יזייף בשטר מה שירלה ויקיימנו בין עד לעד ויעשה קנינא עם העד הב' אלא ודאי כמ"ש ובזה דאיתי לעיל ס"ם מ"ד ראיות הרשב"א ע"ש: ים

באר הגולה

רב וכו' שם דף קס"ד ע"א ג חיומרא דרב הוסיפא שם ד שם בגמ' ה בריתא וכדמפרש לה בגמ' שם ר"פי' לאחריכם שמא ינוז או ימחוק אותו ולפניהם שמא ימחוק אותו ו שם בבריתא ז הסקנת הגמרא שם ח עוד בשם הגונת אחיו הרא"ם והביאו המחבר לעיל בסי' מ"ד סי' ח ל' הטור בדא"ר נתקן כי אחו לקמן אחרינן קיימו שטריכם וכו' כתובות דף י"ט ע"א ב לשון הרמב"ם בפ"ד מה' מלוה ולוה ה"ם מחלוקת תנאים והאחורים בהרבה מקומות ומהם פרק בא פשוט (דף קנ"ד ע"א) ובדברי רבינו פירשו ריב המפרשים ושכן דעת הרמב"ן והרשב"א והלכות והרב המגיד

חכמת שלמה

סימן מו (סעיף א') המולה שטר אם על חבירו כ"ז שלא נתקיים יכול הלוה לומר מזויף הוא. כ"ב עיין בתיבורי לאו"ח שנת תר"ה בה' ר"ה לחידושי הש"ס שם מה שהוכחתי מהתוס' ניטין די"א נבי אינלאי דבוחי חבר הוי דס"ל בשונן מזויף בני קיוס מב"ה גם עי' בירושלמי שם מוכח דס"ל דאף בנתקיים אי' העד ע"י אחרים נמי אי' להעיד היא ואחר על שני הנוי נבי רבני היפר מן הש"ם ומתה דקיי"ל ועי' מ"ש בביאור דברי הירושלמי בחידושי הכ"ל ודוק היטב:

הגהות אמרי ברוך

(שמ"ע סק"ל) (י) אלא ממני נפל ומלאו זה כו' כ"כ ישעיין לקמן ריש סי' נ' ובסי' ס"ט בשמ"ע ס"ק י"ב ובש"ך ס"ק ט"ז: (הה"מ ס"ק א') (י) בסה"ד - לא שייך חזקה כו' כ"כ ישעין בתוס"ז לבתובות דף י"ע מ"ש בשם הרמב"ן על קושית התוספות דליהמני נמנו דלי כעי מתיל דהוי מנו בתקוס חזקה דכל מה שא"י הוא שלו וכן הוא בתשובת רשב"א המובא בש"ך סי' מ"ז וכסי' נ"ט ס"ק ו"ו. והש"ך מפקפק שם רשבא"ז ביון שאין השטר נופו מתון וכמו כן מדתה דבריהם בסי' מ"ז ס"ק ו"ו. וישעין תו' יבמות קט"ז ע"א ד"ה אותיות נקנות:

פתחי תשובה

וע' בתשובת בנשת יחזקאל סי' פ"ח שתירץ בטוב ע"ם וע' דברי משפט מ"ש בזה: ז) והוא שבתבו כן כו'. עי' בש' שטר משפט שכ' דבל"ל דבהוא על הנייר ועדיו על המחק ובאלא כתוב בין עד לעד אנחנו שהרי הוא עדיו על המחק לא נעשה בשטר זה שום זיוף אפ"ה פסול מטעם דסוף שיש מחקנו כו' אבל אין נפרש אפי' כתבו העדי' כן בין עד לעד דא"כ בלאו הכי פסול דשמא היה שטר זה כפשוטו כולו על הנייר ואחש עד הראשון ואח"כ מחק כל השטר והעד השני כתב כן אחר עד הראשון ומסכים ע"ז ונמצא אין השטר נכשר רק ע"פ עד אחד ואינו כלום ולא דמי לשטיף שלפני זה דהתם מה שנכתב בין עד לעד הוא לתועלת הלוה שלא יזייף המלוה השטר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלוה פשיטא שאינו כלום כיון שאין כאן אלא עד א' דאלא"כ כל מלוה אחר שיחתום עד א' יזייף בשטר מה שירלה ויקיימנו בין עד לעד ויעשה קנינא עם העד הב' חלא ודאי כמ"ש ובזה דאיתי לעיל ס"ם מ"ד ראיות הרשב"א ע"ש: ים

ביאור הגר"א

[לח] ואם יש בין. הוס' שם לאחי הראשון: (ליקוט) אם יש כו'. הוס' דיה נופא כו' ואיה ויל ואיה ויל כו'(ע"כ): [לט] אבל אם אם לא. ואין כאוב זיוף חוצה העד הסני כמ"ש הוס' נדף קכב כ' נדיה שיטה אחת ע"ש. ריב"ם: (ליקוט) אבל אם כו'. אחין קבא קו' ואח"ת אסני הכ"ל (ע"כ): [מ] בתקוס כו'. עיל סי' מ"ד ס"ו מ"ם שם (ע"כ):

מו [מ] (ליקוט) המולה כו'. בזה אפי' ר"מ מודה (ע"כ): (ליקוט) המולה כו'. כ"ב קנ"ד כ' (ע"כ): [נ] לו אמנה. כתובות יט ח' דקא' לוה כו': [נ] לו כתבתי. כ"ם מאמנה: [ד] ואם קיימו. שם כי אחו לקמן כו' ועי"כ שבבר עמן פרעתי דאל"כ היה מעורבי הדיינים: (ליקוט) ואם קיימו כו'. ר"ל אפי' אחר שנשבע וכמ"ם נפ"ם דנ"ק (ע"כ): וכו') עד ולפי דבריו נ"ל וכו' ועי' כ"י בטא"ה סימן ק"ל שם הארוך לבאר דברי הראשונים אלו הארוך אלו זה כפי' הרי"ף ס"ם: (ע"ם ואינו פסול כו') עד דלבולבו אמורתי נמי וכו' לא דק דלאפוקי מר' אבבו כ"ב וכמ"ל בשם הגיהוז סופרים ק"ל ע"כ):

באר היטב

בו זיוף. סמ"ע: [לג] שמא. והעדים לא ירגישו בזה בשע' שיביאו לאתוס דאינו ניכר עד לאחר שנכתב על ב' המקומות ובתייבם הכתיב' אי נמי העדים לא ידקדקו כ"כ כמו הכ"ד כ"כ התוספות פ' ג"פ. סמ"ע וש"ך: [לד] פסול. כתב הש"ך שם לאמוה על המחבר בשאם כדברי הטור ולא הבין שום מולק מנין שהרי גדולי הפוסקים מולקים ונראה' לבאור' עיקר כדבריהם ואולי הוא מפני שבשטר הבא הוא ועדיו על המחק לא שכיחא עכ"ל וע"ש: [לה] בתבו. ה"ה לא כתבו נמי אם יש ריוח בין עד לעד או ליכא למימס לזיוף שיהי' פסול דיאמרו שהי' כתוב בין עד לעד אם לא שתאמר דאז יהי' פסול דיאמרו שהי' כתוב בין עד לעד דמקום השטר נמחק פעם א' לא מהני:

מו א אמנה הוא או כ' כאן אלא שטר אמנה הוא אבל לקמן ברים סי' פ"ב כ' רבינו שטר אמנה הי' או כתבתי' לוות ולא לויתי וכדברי המחבר שבכאן ומה פירש הב"י דשטר אמנה הוא שאו' לא נתתי בידו אלא הכנתי אותו שאם אלטרך לוות ילוה לי בו והאמנתיו שלא יתבעני בו כל זמן שלא אלוה וכתבתי לוות כו' כלו' לא מסרתיהו לידו (") אלא ממני נפל ומלאו זה עכ"ל וע' בטור ובדברי המחבר בסי' זה סעי' ל"ז דאין העדי' נאמני' לומר שטר אמנה הוא משום דעולה הוא ואין אדם מעיז עצמו רשע ולא כ' כן אחם אמרו כ' לוות בו ולא לוה והיינו טעמא דבזה אינן מעיזין עצמן רשעי' דיכולין לומר בהיתר אתמנו דדעתו הי' לוות מיד וגם כותבין שטר לוה אע"פ שאין מלוה עמו כשדעתו לוות מיד אלא שאח"כ באה איזה סיבה שלא הלוה לו (וע' מ"ש לעיל סי' מ"נ ס"ק י"ב) משא"כ באמרם שמשפה הראשונה כתבו בשביל אמנה

[ב] או א [א] אמנה הוא [ג] או (ה) א) כתבתי ללות ועדיין ו) לא לויתי וכל כיוצא בזה הואיל ואם רצה אמר לא היו דברים מעולם והרי מפיו נתקיים ה"ז נאמן וישבע היסת ויפטר [ד] ואם קיימו המלוה אח"כ בב"ד הרי הוא (ז) כשאר השטרות (ופ"ל ריש סי' פ"ב):

י"א

דס"ה כשבתבו כן על המחק לפני חתימתן אבל לפי' רב"י ניחא שאינו ניכר כיון שאין כתוב עליו כלום כ"כ התוס' פנ"פ ור"ל דאם יבתבו כן לפני חתימתן יש לחוש שימחקנו ולא יכתוב עליו כלום ואף שיהי' אלק בין השטר לעדי' אין השטר פסול בכך דשיעור כתיבת אנחנו שהרי הוא אלא שטה אחת וכשים אלק שטה א' לפני השטר כשר משום שאין העדי' יכולים לאמלם לאתוס מיד סמוך לכתב. כן נ"ל לפרש דברי התוס' ודו"ק: (לד) אפי' כתבו אנו העדי' כו'. כלומר אפי' כתבו כן על הנייר לפני חתימתן ובא שטר כזה לפנינו דודאי השתא לא נעשה בשטר זה שום זיוף אפ"ה פסול מטעם דסוף שיש מחקנו כו' אבל אין נפרש אפי' כתבו העדי' כן בין עד לעד דא"כ בלאו הכי פסול דשמא היה שטר זה כפשוטו כולו על הנייר ואחש עד הראשון ואח"כ מחק כל השטר והעד השני כתב כן אחר עד הראשון ומסכים ע"ז ונמצא אין השטר נכשר רק ע"פ עד אחד ואינו כלום ולא דמי לשטיף שלפני זה דהתם מה שנכתב בין עד לעד הוא לתועלת הלוה שלא יזייף המלוה השטר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלוה פשיטא שאינו כלום כיון שאין כאן אלא עד א' דאלא"כ כל מלוה אחר שיחתום עד א' יזייף בשטר מה שירלה ויקיימנו בין עד לעד ויעשה קנינא עם העד הב' חלא ודאי כמ"ש ובזה דאיתי לעיל ס"ם מ"ד ראיות הרשב"א ע"ש: ים

טורי זהב

שני שיטין ובאו אלו להלאות המלוה יש כאן שב"פ שטר כשר גמור (אי"ה קוטיא זו אינו מכיר דאינו ודאי' הוא בשבדיה האחרונים כשרים מי לא מני המלוה נמיכבר שני אנשים ואח"כ בא אלו אבל קרובים ומחתימה לאיזה וקיל ע"כ): (שם והבגאוונים לא אלקו וכו'). קשה כיון דהלוו בשעה ברווחא וכו' מגיל דפוסכון אפי' בהתנו בהכסף לא בשיך ברווחה שביק וי"ל דרבינו בוכיח מדבתבו הבגאוונים בשעה בחתמו פסולים אחלה מכח רווחא שביק ולא מחתה. בתחתן בשם מילוי אלא ודאי דלא מבעיא קאמר לא מבעיא בסוף פסיעא דבשר דאפשר דאחשון הבכרים אלא אפי' מחתנו אחלה ר"ל [י"ל] דבעשה אלא מדעת הבכרים דרווחא שביק וכו': (בשם מהרש"ק בשור עד הם מחלאים אותם הבגיטין וכו') ר"ל לחד פירוש במ"ם רש"י ועי' בשא"ה סי' קיל דפסק הטור דגם בגנו פסול בכ"ג: (בכ"י ד"ה ונרוך שיקרלוהי כ' בזמ"ת השטר בשר ביון דבוב גרא' דבוב פקפק בזה שוב לא יכול להזדייף כו' ובוב פקפק בזה ותפסיים והדבר צריך תלמוד ע"ם:

ביאורים

דדנין לריעותא לבעל השטר כמבואר בסי' י"א ובבא קמייתא שב' דצריך ליזהר הוא רק לכתחלה ובדיעבד כשר וכ"כ בתומים והוא פשוט:

מו ח) לא לויתי. הב"י פי' דטוען ממני נפל ואתה מצאתיו. ובתומים תמה דהא **באה"ע** סי' קנ"ב נבי נט שלא נתקיים רק ע"פ הבעל וטוען ממני נפל ואתה מצאת ו דאינו **נאמן** וכו' ע"ש **ונראה** ליישב דשאני הכא בשט"ח דלא חיישינן לנפילה אמרינן ביבמות דף קט"ז הטעם **דאי לנפילה מיזהר והיר** ביה ועמ"ש בתוספ' דמיירי בנפילה דיחיד אלמא דאפילו בנפילה דיחיד צריכין **לטעמא דזהיר ביה ונבי** שט"ח כ' הסמ"ע בס"ק ל"ב וז"ל ובפרט בזה שאינו מקוים שיכול לומר הנחתיו **בידו ע"ד שאם יתבענו** אימא מזויף הוא וכן הוא בהדיא טעם זה בבעה"ת ובתומים ע"ש וכיון שהשטר אינו **מקוים לא זהיר ביה** ומניחו אפי' ביד המלוה גופיה מטעם דאין לו מורא משום שיכול לטענו מזויף מכ"ש **שאינו זהיר מנפילי**' דאף אי אתי ליד המלוה אין לו מורא שאם יתבענו הרי יכול לומר מזויף ומשום **שלא** יגבה בו **שלא** בפניו או מיתומים ולקוחות אנן נטענו מזויף משא"כ בנט שאין טוענין מזויף וא"צ קיום ויכולה להנשא בנט **בלא** קיום כמבואר בש"ם ובפוסקים ודאי דזהיר ביה מנפילה דשמא תמצאנו ותנשא בו שלא בפניו מה שא"כ בשט"ח ובמ"מ תי' דדוקא בנט אין חוששין לנפילה משא"כ בממון הקשה בסבר קצה"ח דהא בנישין מדמה נפיקה דנט לשט"ח נבי ב' נשים ששמותיהן שוות ע"כ ולקיים דשם חיישינן לנפילה מן האשה אחר שנתגרשה והאשה אחר שנתגרשה בנט ודאי לא זהיר ביה כלל כמ"ש התוס' בנט **בלא** קיום כמבואר בש"ם ובפוסקים ודאי דזהיר ביה מנפילה דשמא תמצאנו ותנשא בו שלא בפניו מה שא"כ בשט"ח ובמ"מ תי' דדוקא בנט אין חוששין לנפילה משא"כ בממון הקשה בסבר קצה"ח דהא בנישין מדמה נפיקה דנט לשט"ח נבי ב' נשים ששמותיהן שוות ע"כ ולקיים דשם חיישינן לנפילה מן האשה אחר שנתגרשה והאשה אחר שנתגרשה בנט ודאי לא זהיר ביה כלל כמ"ש התוס' ביבמות שם דף קט"ז בד"ה מאי אמרת ע"ש ועיקר החילוק שבין נט לממון כ' התומים דהבעל זהיר ביותר בנט שלא יבוא לידי איסור משא"כ לנפילה מן האשה ודאי חיישינן כמו בממון כמ"ש התוספ' והנה לפי מ"ש הפ"י בנישין ס"ד בטעם דלא חיישינן לנפילה שהוא משום הזקה דכל מה שתחת יד

התושן

כי הך דס' כ' חייסי' היכא דאיכא לאיזה מנו אבל הך דהכא בחבתי ללות ולא לויתי דטוען ממני נפל דהוי נ"כ נפילה דיחיד מ"כ מ"ם מהך דאמ"ש והנה מלאתי בתומים שמתר בזה והניח בשם הרב המגיד פי"ב מהל' גירושין שאין דין האשורין כדיני ממונות ע"ם אך בדברי הרב המגיד הדברי' תומי' ובלחם משנה מפורש יותר דנבי ממון שפיר מהני טענת נפילה בממון ובאיסורין דהוא נט לא חייסינן לטענת נפילה אפי' אם ליה מנו ע"ם וקשה הא"כ היכי פשיט הרב ר"פ כל הנט ממונא מאיסורא ע"ם קשה הוא דלא מני מנרש הא גדולה מני מנרש ביה מ"ר זא אומרת שני יב"ם הדרים בעיר אחת מוציאין שם"ח על אחרים ופירש"י הא גדולה מני מנרש וכי מפקא ליה לא חייסינן לאיסור אחת אים לומר שמא לא לזו ניתן אלא לאחרת ובכל מידה ומידה זו כו' מוציאין שם"ם על אחרים ואין הלוה יכול לומר לא מתך לויתי אלא אפי' שמו בשמך ומתנו בכל ופ"ם וכיון דבתמון חייסינן יותר לטענת נפילה היכי פשיט הרב ממונא מאיסורא ואדרבה בשפ"ק דעבודה אמרינן נבי ניסא דאשתכח בי דינא דר"ם היכי פשיט איסורא ממונא ומשמע דתמו שפי לאיסורין ולכן נראה לבאר"ד בכ"ד דכ' הרמב"ם בפי"ב מהל' גירושין דאין הכבל נאמן בטענת נפילה אפי' בממון הייבו משום דלנפילה דיחיד לא חייסי' כלל ואפילו במקום מנו ובסי'

מאירת עינים

המלוה לאחר שבא נידו וכו"ל: מה ואם כתבו העדי' אנו העדי' כו' ה"ה לא כתבו נמי אם יש ריוח בין עד לעד הו ליכא למימס לזיוף שימחוק להשטר דאז יהי' השטר פסול דיאמרו שהי' כתוב בין עד לעד אם לא שתאמר דאיירי דהעדי' הם על המחק לבד ובין עד לעד אין הקלף מחוק והיותר נראה דלכתחלה צריך לברר ולכתוב כן בפירוש ועפ"ר: מו לפני חתימתן או אחריהם שמא ינוז אותו או ימחוק אותו ולפיכיהן שמא ימחוק אותו: מז אינו ניכר כיון שאין אללו מקום כו' לפ"ז אפי' אם יכתבו בין עד לעד דמקום השטר נמחק פעם א': לא מהני:

מו א אמנה הוא או כ' כאן אלא שטר אמנה הוא אבל לקמן ברים סי' פ"ב כ' רבינו שטר אמנה הי' או כתבתי' לוות ולא לויתי וכדברי המחבר שבכאן ומה פירש הב"י דשטר אמנה הוא שאו' לא נתתי בידו אלא הכנתי אותו שאם אלטרך לוות ילוה לי בו והאמנתיו שלא יתבעני בו כל זמן שלא אלוה וכתבתי לוות כו' כלו' לא מסרתיהו לידו (") אלא ממני נפל ומלאו זה עכ"ל וע' בטור ובדברי המחבר בסי' זה סעי' ל"ז דאין העדי' נאמני' לומר שטר אמנה הוא משום דעולה הוא ואין אדם מעיז עצמו רשע ולא כתב כן כאם אמרו שכתב לוות כו' דבזה

נתיבות המשפט

משה"כ — חידושים

מו (ה) כתבתי ללות. פי' ונפל ממני ומלאתיו ופי' אמנה שמסרתי לך השטר והאמנתיך שתלוויני וע"כ: (ב) כשאר שטרות. ומ"ש

משה"א

לפלוני מנה יכולין לכתוב שטר: ו) אע"פ שיש בין התימה להתימה ריוח גדול. והיינו כשהשטר והעדים חתומים עם הנייר אבל כשחתימ' העדים על המחק והשטר על הנייר ונכתב בין עד לעד אנחנו שהרי פסול כשיש ריוח בין עד לעד כשיעור ב' שיטות דיכול למחוק הנייר עד העד ולעשות שטר בעד אחד על המחק וכן הריוח שבין העד לעד יעשה שטר בע"א ושני שטרות בשני עדים מצטרפין והוא פשוט וכ"כ בתומים: ז) אבל אם כתבו כן בסני חת מתן ע' תומים שב' דכשכתבין אנחנו שהרי צריכים לכתוב כן אנחנו שהרי המעידים על השטר שסכומו כך וזמנו כך וכך שם הלוה והלוה. אבל כשכותבין שתם אנחנו שהרי כתבנו שטרא אניירא וחתמנו אמחקא פסול דיאמרו עדים רק אזה חתמו כמו בטיוט' שאומרין עדים אטיוט' חתמו ולא כן בבבי ידמה דא"כ כשמקיימין השיטו' בשיטה שלפני האחרונה נ"כ יפסול משום דעדים רק אזה חתמו ומכל הפוסקים משמע להיפך וכן מנהג העולם ופוק חזי מאי עמא דבר ונם אם יהיה כתוב בשטר הרבה ענינים לא יועיל עדותן על הענין הכתוב למעלה ובהדיא כתבו התוספ' נבי ס' ערב בפוף בבא בתרא דאדרבא עיקר עדות על השטר ודוקא בשאילת שלום אמרינן דאשאיל' שלום חתמו משום דסותר להגט ע"ש אלא ודאי דדוקא בטיוט' שהרחיקו העדים מנוף השטר שלא כדרך העדים בדרך העדים לחתום בסמוך אמרינן שהרי אטיוט' חתמו אבל כשחותמים סמוך לכתב אכולא מילתא מסהדי. ומה שהקשה בתומים על התוספ' שכתבו דהיכא דעד אחד חתם בראש שטה והשני בסוף שטה ונחנו שהרי בנתיים הא מתחלה כתבו דוה מחזיק ב' שיטין וכו'. ולא קשה מידי דנוכל לומר דמתחילין לכתוב בהשט' שבין עד לעד ואחר שטה זו למטה כותבין עוד ב' או ג' שיטות וא"ל דאם כן יגוז למטה זה אינו דאז יוכר הזיוף כיון שרואין שהתחילו לכתוב ולא נמרו כן נראה לי: ח) כתב יד הלוה. ואף דהמחבר סי' מ"ד סעיף ו' מכשיר מכל מקום הכא דאיכא סרעון כחוב ויש בו גרר או מחק הוי כמו שובר שיש בו מחק

קצות

מו א) כתבתי ללות ע' סמ"ע סכ' ז"ל בטור לא כ' כאן אלא שטר אמנה הוא כו' וכתבתי ללות ולא לויתי כלומר לא מסרתי לידו אלא ממני נפל ומלאו זה ע"ם. והקש' דהא כ' בטור וס"ע אה"ע סי' קי"ב ז"ל וכן אם מוכלא ניסם ממירין אותם ליכא על ידו ואם יבא הבעל ויפרבר ויאמר לא נתתי לה אלא ממני נפל אינו כיון שמוכה שבתבו והרי הוא יוכלה מתחת יד המפרבר לומר שנתנו על תנאי ולא נתקיים כו' הרי מבואר דאינו נאמן בטענת נפילה אע"ג דאתבאי או פקדון נאמן במנו אפ"ה לטענת נפילה לא אמו אפי' ע"י מנו ובזו קשה כפי' ל' נבי שטר שבתוב בו אני פ' לויתי ממך מנה אם לא אין עדים שאוא כמ"י ממון שנאמן לומר פרעתי נאמן לומר לא לויתי ומלאתו ע"ם הרי דנאמן לומר נפל במנו אלא דאתם סי' ל' ים לאלק בין נפיכה דרכים לנפילה דיחיד ואם נפילה דרכים והרי אסשא טפ והך דאמ"ש הוי נפילה דיחיד ואע"ג דאמן קי"ל כרבא פ' גם פשוט ל"ם נפילה דיחיד ל"ם נפילה דרכים לנפיכה לא חייסינן היינו הוכא דלית ליה מנו לא מחלקינן בין נפילה דיחיד לנפילה דרכים ולשולם לא חייסי' אבל היכא דאית ליה מנו אפיר מחלקינן לנפילה והוא דלנפילה דיחיד כי אתי דאמ"ש אפי' קי"ב לא חייסינן אם לו אים ניה מנו ולנפילה דרכים

מו (א) ויש אומרים דאפי' כו'. מנו דאי בעי אומר מזויף הוא עם הנאמנות
והכי קי"ל וכדלקמן ריש סי' פ"ב: (ב) באים עידי הסטר כו'.
או אחר עדים חו ע"י דימוי ואחר דרכי הקיום וכדלקמן סעיף ז': (ג) וכותבי'
לתטה כו'. ואתא פלוני ופלוני כו' היינו לכתחלה יש לכתוב הדרך שנתקיים
בו אבל בדיעבד אם לא כתבו רק
לתקיים שטר זה דין כדלקמן סעיף ח'
וסעיף כ"ט בהגה"ה: (ד) ולפיכך אין
מקיימין שטרות בלילה. ואם באו שני בעלי
הדינין לפני סדיין בלילה מקיימין דה"ל
כקבלו עליהם קרוב או פסול אבל בקיום
דבא המלוה לאחר אין מקיימי' בלילה
שלא מדעתו וכ"כ הסמ"ע ס"ק ו': (ה) אין
מקיימין שטרות בלילה ואפי' קיימוהו
בדיעבד לא הוי קיום כדלעיל סי' ז'
[ה'] סעיף ב' גבי דין ואין חילוק בזה בין
שטרות לגט אפי' במקום עינון כ"כ
בתשו' ר"א מזרחי סי' פ"ב וע"ש שהאריך
בזה: (ו) בשנים לא הוי קיום. אפי'
בדיעבד כדלקמן סעיף כ"ט (") כ'
בסמ"ע ס"ק ז' דהיינו דוקא כשאין הן
עצמן מכירים חתימות עידי הסטר אלא
שעידי החתימה מודים לפניהם שהוא
חתימתן אבל כשהן עצמם מכירי' החתימות
ה"ל כאלו מעידים על מנה שבשטר עכ"ל ולא נהיה לי דאף כשמכירים
החתימות אלא לא היו אבל הכלואה אלא על חתימת ידן הן מעידים ולא על
מנה שבשטר והלכך צריך ג' דאל"כ ה"ל בעד מפי עד אע"פ שמכירים
החתימות והכי מוכח בש"ס פ"ב דכתובות גבי הא דאמרי' שלשה שישבו לקיים
הסטר שנים מהם מכירי' חתימת ידי העדי' וא' אינו מכיר ונתבאר בטור
ומחבר לקמן סעיף כ"ד ע"ש: (ז) לא הוי קיום בית דין. מיהו העדאת
עדות הוי להריב"ש והר"ב לקמן סעיף ו' בהגה"ה דיכולי' להעיד עדות זה
מתוך כתבם ונפקא מיניה טובא בין קיום לעדות כמ"ש לקמן סעיף כ"ט ס"ק
ע' והיכא דנכתב בקיום שהעידו העדי' לפניהם או אחרי' העידו לפניהם
על חתימות ידם לא הוי אפי' העדאת עדות דה"ל עד מפי עד כיון דלא
העידו כן לפני ב"ד של ג' וכן הוא בהגה' מרדכי סוף קדושין תשובת ה"ר
חיים וע"ש: (ח) וג"ל הטעם כו' דיחיד מומחה דינו כג' הדיוטות כו'.
גם הבית חדש ואחר אחרוני נמשכו אחר הר"ב בטעם זה ולפע"ד אין טעם
זה נכון דלא דמי קיום לדין וכמו שכתבתי לעיל סי' ג' ס"ק ח' דדוקא
לענין דין הוי יחיד מומחה כג' אבל לא לענין הודאה וקיום א"כ גבי קיום
הוי כעד מפי עד ובעי ג' דהוא ב"ד וכמו שכתבו החוס' והרא"ש ואחר
פוסקים וע"ל סי' כ"ח ס"ק וכ"א וכ"כ הריטב"א פ"ב דכתובות וז"ל לענין חכם
דגמיר וסביר ורחוי לדון יחידי אי סני לקיום שטרות שיקיימו לפניו לבדו
היה אומר מורי הר"ן ז"ל דגזירת חכמי' הוא דקיום שטרות בג' אלא יהא כעד
מפי עד וכדאמרינן לקמן גבי בי דינא דרב חסי דאם בשנים ואיהו מסתמא
גמיר וסביר ורחוי לדון יחידי אי סני לקיום שטרות שיקיימו לפניו לבדו
וכמבואר לק' סי' פ"א
ס"י ועד"מ ותמלא שם גנב על טעם דמור"ם יש לפקפק מהגיה דרב חסי
ע"ש: ט לענין קיום שטרות דרבנן ובהגמ"ר דקידושין דף תרס"ה ע"ג כ'
*דאם העדי' אומרי' לא חתמנו שטר זה או שאין העדי' קיימי' ובעל דבר
אומר

ג עור בשם בעה"מ ד שם בשם בה"ת
ה שם וכ"כ הרמב"ם ריש פ"ז מהל'
עדות ומפורש בכתובות דף כ"א ע"א
וע"ב ומימרא דרב נחמן כ"ב דף מ' ע"א
ו כתב ה"ה בדין הודאות והלוואות
ומבואר במ"ש לעיל סי' ג' ז שם
בכתובות ח רמב"ם שם ע מבואר
במ"ש לעיל סימן ה' ס"ב ° דאם כא
הלוה עם המלוה כדי לקיים השטר

חידושי רעק"א

סי' מו בע"ז דה"מ קיימו בשניהם וכו'
היינו אם הב"ד עצמן מכירים
וכו'. כ"ב ומ"מ היכי דהשטר הוא חת"י
הלוה והעדים מעידין שהודה בפניהם
הלוה שזה חתימתו דכ' הסמ"ע והט"ו
דמהכי ולעכ"ד יש לדון טובא דהא מה
דכ' הרמ"א בסעי' ז' דמעידין תפי הכתב
היינו משום שכ' הריב"ש דקיום שטרות
דרבנן וא"כ בכת"י דכתב הסמ"ע לעיל
סי' ל"ה וכך כתב הש"ך כאן ס"ק י'
דמדאורי' בעי קיוסלא מהני עדות מפ"כ:
בש"ך אות כ"ד והכי נקטינן. כ"ב וכ"כ
הריב"ש:

כסף הקדשים

סימן מו סעי' ד' (בלילה) אין מקיימים
שטר כי אם כיום. אם התחילו
מבעוד יום קיום על עד על ידי אחד יש
לומר כיון דהשטר א' הו"ל התחילו היום:

הגהות אמרי ברוך

(סמ"ע ס"ק כ') (") וא"כ ה"ל כמנו
במקום עדים כו'. כ"ב יעוין לשון הטיטור
המובא בבעה"ת שטר י"ג ח"ב דין ג'
שלא כ' טעם זה אלא בדבתב בשטר
מהימנא לי בני תרי ואח"ז כ' שאפי' לא
כ' כן ג"כ לא מהימן ממנו כיון דטענה
דידי' סותר' הודאה דידיה כו' ועוד
דבשטר כזה מיזהר יהיר כי' ולא פרע עד
דמהדר לי' שטרא. ובעה"ת חולק עליו
מטעם דכ"ז שלא נתקיים השטר הוי
כתפסא בעלמא. וא"כ אמאי קא סמכת
אלוה אימו אמר דפרוע הפה שאסר כו'.
ובגד"ת הטיר בזה. על הכ"י: (סמ"ע
ס"ק ז) (") והיינו דוקא כו' כ"ב יעוין
בב"ש אה"ע סימן קמ"א ס"ק ל"ח:
(ש"ך ס"ק ו') (") כתב בסמ"ע ס"ק
ו' כו' כ"ב באה"ז לב"ב ד' מ' בד"ה
קיום שטרות בג' כתבו בשם עליות
דרבינו יונה אף היכא דהן עצמן מכירין
חתימת העדים אפ"ה בענין תלתא חדא
דלא פליגי רבנן. ועוד כו' דהא מפיהם
ולא תפי כתבם בענין יעו"ש. ובעשם הגרי

טורי זהב

סימן מו (בהגה"ה שעיקר קיימו בשנים
לא הוי קיום) הסמ"ע כ' שאפשרי עדים
מכירים החתימות וכן אם הלוה מודה
על כ"י לפניהם מהני הקיום. תמוה
מאוד הא דהא אי' בגמ' קיום שטרות
בשלשה ועז"א רמב"ם בח' מה' דרכים
מקיימין כמ"ש בסעיף ז' וא' מהם
כשהעדים מכירים החתימות והו דהא
כתב ב"י בשם ריב"ש ז"ל דנתי לפני
מורי הר"ן כו' שני עדים כותבין עדותן
שמכירין החתימות אלא שצריך עוד ב"ד
לקבל עדותן מתוך כתבן ואותמיון נתקיים
השטר עכ"ל הרי דלא סגי בב' עדים
אלא שיועיל עדותן בכתב וכת"ם רמ"א
בס"ז ומש"ה אם מעידין שנים בכתב
שמכירין חתימות אלו הנחתמו לפניהם
בשהוה הלוה לפניהם שזה חתימתו אם
הב"ד הדנין ע"ז השטר מכירין חתימות
של העדים קיימו ודאי מהני דמה לי ב"ד
אחר שאלו העדים המקיימים שולחין
להם עדותן בכתב ומה לי ב"ד זה שדנין
על זה השטר אבל אם הב"ד אין מכירין

ביאור

[ה] וי"א דהא. דנאמנות הוא כמו עדים כש"מ בשבועות מ"ב והוי מגו במקום עדיה: [ו] וי"א דאפי'. ב"מ י"ז ל' הטוען כו'
והוי כמו נאמנות ואמרו בשאין גירושין מגו כו' בתוספות פ"ע: (ליקוט) וי"א כו'. אלא הוה כעדים וכרי [אמנם]
דסוי כיון פרעון בנאמנות ואפי' עדים אין נאמנים ואפי' אין כת"י יולא ממ"א ונאמן כמ"ש בס"א פ"ב (ע"כ):
[ז] באים. בתוספות פ"א ל' מדאתתא: [ח] לפני. בהגה' ב' ב': (ליקוט) ואפי' כו'. כמש"ש כי אתו לקמן

באר

אין מקיימין עצמן רשעים דיכולין לומר בהיתר חתמנו דדעתו הי' לגות מיד אלא שאם"כ באה אין' סיב'
שלא הלו' לו עכ"ל הסמ"ע: [ב] מסתברא. וכן קי"ל לקמן ר"ס פ"ב. סמ"ע וש"ך: [ג] עידי. או אחר
עדים או פ"י דימוי ואחר דרכי הקיום כדלקמן ס"ז גם מה שכותבין הדרך שנתקיים בו היינו לכתחל'
אבל בדיעבד אם לא כתבו רק נתקיים שטר זה דיו ועי"ל ס"ח וסכ"ט בהגה"ה עכ"ל הש"ך: [ד] למטה.
ובסג"א יתבאר דאם אי"א לכתוב הקיום בחת השטר יכתבו אותו ע"א השטר באחורי הדף. סמ"ע:
[ה] בלילה. ואפילו בדיעבד לא הוי קיום כמו גבי דין בסימן ז' ס"ב ואין חילוק בזה בין שטרות לגט
אפי' במקום עינון כ"כ בתשובת ר"א מזרחי סי' פ"ב וע"ש שהאריך בזה עכ"ל הש"ך: [ו] בשנים. כ'
הסמ"ע משום דה"ל כעדים מפי עדים דלא מהני אבל בג' דהן ב"ד מקיימין אחיתמן ואז הב"ד הדנין

פתחי

מו א] ואם קיימו בשנים. עבה"ט בשם סמ"ע עד ואם הלוה בעצמו אתנה על השטר ומודה לפני ב' עדים שהוא חתימת ידו נראה. ובגליון ש"ע הבגר"ע חיגר ז"ל כ"ב וז"ל ומ"מ היכא דהשטר הוא חתימה הלוה ומעידי'

המשפט

העלה הש"ך דאם הקיום הוא אחרים העידו שהוא כת"י העדים או שהעדים בעצמם העידו כן וכן לזה שהודה בפניהם
שהוא כת"י אינו מועיל כלום דה"ל עמפ"ע דכיון שהם ב' לא מיקרי ב"ד ומ"מ לפמ"ש הרמ"א לקמן סעיף ז' הוי עדות
מעליא לענין קיום ומכל מקום לא מיקרי קיום בית דין רק קיום עדות ונפקא מיניה טובא בין קיום ב"ד לקיום עדות ולא
כשמ"ע וכן נכון. והט"ז כתב דאף דמהני עדות זה מפי כתבם מ"מ הב"ד שדנין על קיום זה צריכין שיכירו בעצמן כת"י

נתיבות

לא הוחזק כפרן כשעוכן כתבתי לעלות כי אע"פ שנתקיים יכול להיות האחת כדברי: (ג) נאמנות. דבהיתמיה המלוה
נאמן כעדי' והוי כמינו במקום עדים והי"א ס"ל כיון דהוי מגו בענין הנאמנות עצמו שיכול לומר מזויף הוא עם נאמנות והוי
מגו: (ד) אין מקיימין בלילה. הה"ל דין. ואם עברו וקיימו בלילה תלוה בתחלוקת בשם עברו ודנו בלילה ואם נתרצו המלוה ובלוה
שיקיים בלילה מהני סמ"ע וש"ך ובשטר שנוכה מתעצבדי ל"ע לי מהני אם לא שיש מנהג: (ה) בשנים לא הוי קיום.

משה"א

האדם הוא שלו יש לחלק בפשיטות דבשלמא נט דכשנותן לה להתגרש בו הרי הוא שלה והוי חזקה
טובא משא"כ בשט"ח דשל לוה הוא בוודאי רק דטענות הוא על השיעבוד (*) לא שייך חזקה הנ"ל
וכעין שכ' הש"ך סי' מ"ז סק"ו ע"ש ובתוספת דיבמות קט"ז ד"ה אותיות: ב) אם יש בו נאמנות. עיין
תומים שהקשה דא"כ בכתובות י"ט גבי האומר שטר אמנה לוקה בדאמר לוה ויש בו נאמנות ולא
יצטרך לאוקמי כדאמר ר"ה אמר רב דהא כשמוקי בדאמר מלוה ובחב לאחרים נ"כ ע"כ מיירי ביש בו
נאמנות כמ"ש בסי' מ"ז וכו' ע"ש ולא ידעתי מאי קאמר דהא למאן דמוקי בדאמר מלוה י"ל דמיירי

קצות

וכסי' כ' דנאמן בטענת נפילה במנו היינו בנפילה דרבים דיותר שכיח ונאמן במנו וכמ"ש והכא דנקט
כתבתי לגות ואמנה שכיחן שלא ע"י טענת נפילה אלא אמנה היינו תחלת השטר נעשה על דרך אמנה
ואע"ג דעדים רשעים מ"מ הבע"ד נאמן במנו וכתבתי לגות היינו דתחלת הכתיב' נעשה להלוה ואין
העדים רשעים שנעשה השטר להלוה תיקף ועדיין לא הלוה דאין העדים צריכין לראות הלוה המעות אבל
בטענת נפילה אינו נאמן אפילו אית ליה מגו כיון דהוי נפילה דיחיד ובזה נראה להלכה כדברי הסמ"ע
בסי' ס"ט במה שהביא בשם הרשב"א גבי כת"י שטוען ממני נפל ומצאתו והשיב שאין בטצאתו כלום
דלנפילה לא חייבי' ע"ש ובש"ך שם השיגו דכיון דלדידן בכמ"י נאמן לומר פרעתי א"כ נאמן נפל
במנו דפרעתי וכמו אתי דסי' כ' ולפי מ"ש בנפילה דיחיד אינו נאמן במנו: ב) אם יש בו נאמנות ע'
סמ"ע שכ' בטעמא די"א דנאמן במנו והוא משום דלא אלים הנאמנות דלפעמים מניח בידו בחיזו סיבה
ומכ"ש זה שאינו מקוים יכול לומר הנחתי בידו ע"ד אשם יתבעני אומר מזויף ע"ש ואין זה עיקר הטעם
אלא טעמא די"א דאפילו יש בו נאמנות אפ"ה נאמן במנו דמנו עדיפא מנאמנות אבל אין לומר כמ"ש
הסמ"ע דלא אשם להניח בידו דסמך על טענת מזויף דודאי הי' יכול לקיים בחיזו יום אלא דהשתא אין
עדים מצוים לקיימו וא"כ ודאי לא ידע איך יהי' בסופו אלא הטעם הוא משום דמנו מהני במקום נאמנות
וא"כ היכא דכתוב בו נאמנות בשני עדים והוא מודה שכתבו א"כ בזו אינו נאמן במנו דמנו לא מהני
בנאמנות בשני עדים דהוי כמנו במקום עדים וע' סמ"ב וש"ך בסי' ע"א מדין מנו במקום נאמנות בשני
עדים היכא דיש לו מנו לכפור בנאמנות וה"ה הכא: ג) ואם קיימו בשנים וז"ל הסמ"ע היינו דוקא
בשאין הן עצמן מכירין חתימת עידי הסטר אבל בשהן עצמן מכירין החתימות ה"ל כאלו מעידין על מנה
שבשטר ובש"ך העלה דאפי' בשמכירין החתימות לא היו אלא הלוה' אלא על חתימת ידן הן מעידין ולא על
מנה שבשטר והלכך צריך ג' דאל"כ הוי כעד מפי עד אע"פ שמכירים החתימות וכן מוכח פ"ב דכתובות
גבי הא דאמרי' שלשה שישבו לקיים את השטר בשנים מהם מכירים חתימת ידי העדים וא' אינו מכיר
ונתבאר בטור ומחבר לקמן סעיף כ"ד עכ"ל. והנה בריב"ש כ' דיכולין להעיד זו מפי כתבם וכתבם הרמ"א
בסעיף ט' וא"כ נראה דברי הסמ"ע דאם בשנים מכירין חתימת עדים יכולין לקיים אלא גבי הא

הגר"א

לדינא כו'. ואין מומחים בבבל (ע"כ): [י] (ליקוט) וכותבין לתטה. ע"ל סל"א (ע"כ): [יא] (ליקוט) כמותה כו'. כ"ב א'
(ע"כ): [יב] (ליקוט) ואתא כו'. כ"א ל' ס"ג בראש"י בכמה מקומות (ע"כ): [יג] (ליקוט) ס"א ואותמי' לתטה. כתובות
שם עד אלא תתמו כו' ואד ליתוני (ע"כ): [יד] אין מקיימין. ואם. כתובות כ"ב א': [טו] (ליקוט) מנהג כזה כו'. ירושלמי
ואתר כזה לאפוקי מנהג גרוע כמ"ש תוס' ברים ב"ב (ע"כ): [טו] (ליקוט) וכ"ל כו'. הוא לדעת הטור בהגה דשי' ג' ס"ב

היטב

על שטר זה לאחר זמן ה"ל כאילו שמעו העדות מעידי שטר עצמן והיינו דוק' בשהן עצמן אין מכירין
חתימת עידי הסטר אלא שעידי החתימ' מודים לפניהם שהוא חתימתן אבל כשהן עצמן מכירין החתימות
ה"ל כאילו מעידין על מנה שבשטר ואם הלו' בעצמו חתום על השטר ומודה לפני ב' עדים שהוא חתימת
ידו נראה' דמהכי קיומא עכ"ל והש"ך הסיג עליו במ"ש דאם מכירין החתימות כו' דמ"מ הלא לא היו אבל
ההלוא' וא"כ אין מעידין על מנה שבשטר רק על חתימת ידן הילכך צריך ג' אע"פ שמכירין החתימות
דאל"כ ה"ל כעד מפי עד וכן מוכח בש"ס כו' ע"ש (ועי' בט"ז שהסיג כמו כן על הסמ"ע בזה ע"ש):
[ז] שנהגו. ז"ל הסמ"ע הנה אף שמור"ם נדחק ליתן טעם להמנהג מ"מ הנו דלא לוסיף עלה כמו
שנהגין עתה שהספרים וחזנים מקיימין השטר דודאי בכה"ג מלי בע"ד לעדר והיינו דוק' לענין קיום

תשובה

כחספא בעלמא וע"ש שהאריך ונראה שבדברי' כאלו הולכי'
מבטל הלכה. וכ' הב"ח דלענין מנהגינו אין הרב יכול לקיים השטר בלילה. ואפשר דהיכא דנהוג לקיים בלילה גם בזה אמרינן מנהג מבטל הלכה:
(ט) קיום שטרות דרבנן ובהגהת מרדכי דקדושין ד' תרס"ה ע"א כ' דאם העדי' קיימי' ואומרי' לא חתמנו שטר זה או שאינם קיימי' ובעל דבר אומר פסול

ביאור

[ה] אינו מקיים. דנאמנות הוא כמו עדים כש"מ בשבועות מ"כ והוי מגו במקום עדיה: [ו] וי"א דאפי'. ב"מ י"ז ל' הטוען כו'
והוי כמו נאמנות ואמרו בשאין גירושין מגו כו' בתוספות פ"ע: (ליקוט) וי"א כו'. אלא הוה כעדים וכרי [אמנם]
דסוי כיון פרעון בנאמנות ואפי' עדים אין נאמנים ואפי' אין כת"י יולא ממ"א ונאמן כמ"ש בס"א פ"ב (ע"כ):
[ז] באים. בתוספות פ"א ל' מדאתתא: [ח] אפי'. בהגה' ב' ב': (ליקוט) ואפי' כו'. כמש"ש כי אתו לקמן

באר

אין מקיימין עצמן רשעים דיכולין לומר בהיתר חתמנו דדעתו הי' לגות מיד אלא שאם"כ באה אין' סיב'
שלא הלו' לו עכ"ל הסמ"ע: [ב] מסתברא. וכן קי"ל לקמן ר"ס פ"ב. סמ"ע וש"ך: [ג] עידי. או אחר
עדים או פ"י דימוי ואחר דרכי הקיום כדלקמן ס"ז גם מה שכותבין הדרך שנתקיים בו היינו לכתחל'
אבל בדיעבד אם לא כתבו רק נתקיים שטר זה דיו ועי"ל ס"ח וסכ"ט בהגה"ה עכ"ל הש"ך: [ד] למטה.
ובסג"א יתבאר דאם אי"א לכתוב הקיום בחת השטר יכתבו אותו ע"א השטר באחורי הדף. סמ"ע:
[ה] בלילה. ואפילו בדיעבד לא הוי קיום כמו גבי דין בסימן ז' ס"ב ואין חילוק בזה בין שטרות לגט
אפי' במקום עינון כ"כ בתשובת ר"א מזרחי סי' פ"ב וע"ש שהאריך בזה עכ"ל הש"ך: [ו] בשנים. כ'
הסמ"ע משום דה"ל כעדים מפי עדים דלא מהני אבל בג' דהן ב"ד מקיימין אחיתמן ואז הב"ד הדנין

פתחי

מו א] ואם קיימו בשנים. עבה"ט בשם סמ"ע עד ואם הלוה בעצמו אתנה על השטר ומודה לפני ב' עדים שהוא חתימת ידו נראה. ובגליון ש"ע הבגר"ע חיגר ז"ל כ"ב וז"ל ומ"מ היכא דהשטר הוא חתימה הלוה ומעידי'

המשפט

העלה הש"ך דאם הקיום הוא אחרים העידו שהוא כת"י העדים או שהעדים בעצמם העידו כן וכן לזה שהודה בפניהם
שהוא כת"י אינו מועיל כלום דה"ל עמפ"ע דכיון שהם ב' לא מיקרי ב"ד ומ"מ לפמ"ש הרמ"א לקמן סעיף ז' הוי עדות
מעליא לענין קיום ומכל מקום לא מיקרי קיום בית דין רק קיום עדות ונפקא מיניה טובא בין קיום ב"ד לקיום עדות ולא
כשמ"ע וכן נכון. והט"ז כתב דאף דמהני עדות זה מפי כתבם מ"מ הב"ד שדנין על קיום זה צריכין שיכירו בעצמן כת"י

חידושים

נתיבות

לא הוחזק כפרן כשעוכן כתבתי לעלות כי אע"פ שנתקיים יכול להיות האחת כדברי: (ג) נאמנות. דבהיתמיה המלוה
נאמן כעדי' והוי כמינו במקום עדים והי"א ס"ל כיון דהוי מגו בענין הנאמנות עצמו שיכול לומר מזויף הוא עם נאמנות והוי
מגו: (ד) אין מקיימין בלילה. הה"ל דין. ואם עברו וקיימו בלילה תלוה בתחלוקת בשם עברו ודנו בלילה ואם נתרצו המלוה ובלוה
שיקיים בלילה מהני סמ"ע וש"ך ובשטר שנוכה מתעצבדי ל"ע לי מהני אם לא שיש מנהג: (ה) בשנים לא הוי קיום.

משה"א

האדם הוא שלו יש לחלק בפשיטות דבשלמא נט דכשנותן לה להתגרש בו הרי הוא שלה והוי חזקה
טובא משא"כ בשט"ח דשל לוה הוא בוודאי רק דטענות הוא על השיעבוד (*) לא שייך חזקה הנ"ל
וכעין שכ' הש"ך סי' מ"ז סק"ו ע"ש ובתוספת דיבמות קט"ז ד"ה אותיות: ב) אם יש בו נאמנות. עיין
תומים שהקשה דא"כ בכתובות י"ט גבי האומר שטר אמנה לוקה בדאמר לוה ויש בו נאמנות ולא
יצטרך לאוקמי כדאמר ר"ה אמר רב דהא כשמוקי בדאמר מלוה ובחב לאחרים נ"כ ע"כ מיירי ביש בו
נאמנות כמ"ש בסי' מ"ז וכו' ע"ש ולא ידעתי מאי קאמר דהא למאן דמוקי בדאמר מלוה י"ל דמיירי

קצות

וכסי' כ' דנאמן בטענת נפילה במנו היינו בנפילה דרבים דיותר שכיח ונאמן במנו וכמ"ש והכא דנקט
כתבתי לגות ואמנה שכיחן שלא ע"י טענת נפילה אלא אמנה היינו תחלת השטר נעשה על דרך אמנה
ואע"ג דעדים רשעים מ"מ הבע"ד נאמן במנו וכתבתי לגות היינו דתחלת הכתיב' נעשה להלוה ואין
העדים רשעים שנעשה השטר להלוה תיקף ועדיין לא הלוה דאין העדים צריכין לראות הלוה המעות אבל
בטענת נפילה אינו נאמן אפילו אית ליה מגו כיון דהוי נפילה דיחיד ובזה נראה להלכה כדברי הסמ"ע
בסי' ס"ט במה שהביא בשם הרשב"א גבי כת"י שטוען ממני נפל ומצאתו והשיב שאין בטצאתו כלום
דלנפילה לא חייבי' ע"ש ובש"ך שם השיגו דכיון דלדידן בכמ"י נאמן לומר פרעתי א"כ נאמן נפל
במנו דפרעתי וכמו אתי דסי' כ' ולפי מ"ש בנפילה דיחיד אינו נאמן במנו: ב) אם יש בו נאמנות ע'
סמ"ע שכ' בטעמא די"א דנאמן במנו והוא משום דלא אלים הנאמנות דלפעמים מניח בידו בחיזו. סיבה
ומכ"ש זה שאינו מקוים יכול לומר הנחתי בידו ע"ד אשם יתבעני אומר מזויף ע"ש ואין זה עיקר הטעם
אלא טעמא די"א דאפילו יש בו נאמנות אפ"ה נאמן במנו דמנו עדיפא מנאמנות אבל אין לומר כמ"ש
הסמ"ע דלא אשם להניח בידו דסמך על טענת מזויף דודאי הי' יכול לקיים בחיזו יום אלא דהשתא אין
עדים מצוים לקיימו וא"כ ודאי לא ידע איך יהי' בסופו אלא הטעם הוא משום דמנו מהני במקום נאמנות
וא"כ היכא דכתוב בו נאמנות בשני עדים והוא מודה שכתבו א"כ בזו אינו נאמן במנו דמנו לא מהני
בנאמנות בשני עדים דהוי כמנו במקום עדים וע' סמ"ב וש"ך בסי' ע"א מדין מנו במקום נאמנות בשני
עדים היכא דיש לו מנו לכפור בנאמנות וה"ה הכא: ג) ואם קיימו בשנים וז"ל הסמ"ע היינו דוקא
בשאין הן עצמן מכירין חתימת עידי הסטר אבל בשהן עצמן מכירין החתימות ה"ל כאלו מעידין על מנה
שבשטר ובש"ך העלה דאפי' בשמכירין החתימות לא היו אלא הלוה' אלא על חתימת ידן הן מעידין ולא על
מנה שבשטר והלכך צריך ג' דאל"כ הוי כעד מפי עד אע"פ שמכירים החתימות וכן מוכח פ"ב דכתובות
גבי הא דאמרי' שלשה שישבו לקיים את השטר בשנים מהם מכירים חתימת ידי העדים וא' אינו מכיר
ונתבאר בטור ומחבר לקמן סעיף כ"ד עכ"ל. והנה בריב"ש כ' דיכולין להעיד זו מפי כתבם וכתבם הרמ"א
בסעיף ט' וא"כ נראה דברי הסמ"ע דאם בשנים מכירין חתימת עדים יכולין לקיים אלא גבי הא

הגר"א

לדינא כו'. ואין מומחים בבבל (ע"כ): [י] (ליקוט) וכותבין לתטה. ע"ל סל"א (ע"כ): [יא] (ליקוט) כמותה כו'. כ"ב א'
(ע"כ): [יב] (ליקוט) ואתא כו'. כ"א ל' ס"ג בראש"י בכמה מקומות (ע"כ): [יג] (ליקוט) ס"א ואותמי' לתטה. כתובות
שם עד אלא תתמו כו' ואד ליתוני (ע"כ): [יד] אין מקיימין. ואם. כתובות כ"ב א': [טו] (ליקוט) מנהג כזה כו'. ירושלמי
ואתר כזה לאפוקי מנהג גרוע כמ"ש תוס' ברים ב"ב (ע"כ): [טו] (ליקוט) וכ"ל כו'. הוא לדעת הטור בהגה דשי' ג' ס"ב

היטב

על שטר זה לאחר זמן ה"ל כאילו שמעו העדות מעידי שטר עצמן והיינו דוק' בשהן עצמן אין מכירין
חתימת עידי הסטר אלא שעידי החתימ' מודים לפניהם שהוא חתימתן אבל כשהן עצמן מכירין החתימות
ה"ל כאילו מעידין על מנה שבשטר ואם הלו' בעצמו חתום על השטר ומודה לפני ב' עדים שהוא חתימת
ידו נראה' דמהכי קיומא עכ"ל והש"ך הסיג עליו במ"ש דאם מכירין החתימות כו' דמ"מ הלא לא היו אבל
ההלוא' וא"כ אין מעידין על מנה שבשטר רק על חתימת ידן הילכך צריך ג' אע"פ שמכירין החתימות
דאל"כ ה"ל כעד מפי עד וכן מוכח בש"ס כו' ע"ש (ועי' בט"ז שהסיג כמו כן על הסמ"ע בזה ע"ש):
[ז] שנהגו. ז"ל הסמ"ע הנה אף שמור"ם נדחק ליתן טעם להמנהג מ"מ הנו דלא לוסיף עלה כמו
שנהגין עתה שהספרים וחזנים מקיימין השטר דודאי בכה"ג מלי בע"ד לעדר והיינו דוק' לענין קיום

תשובה

כחספא בעלמא וע"ש שהאריך ונראה שבדברי' כאלו הולכי'
מבטל הלכה. וכ' הב"ח דלענין מנהגינו אין הרב יכול לקיים השטר בלילה. ואפשר דהיכא דנהוג לקיים בלילה גם בזה אמרינן מנהג מבטל הלכה:
(ט) קיום שטרות דרבנן ובהגהת מרדכי דקדושין ד' תרס"ה ע"א כ' דאם העדי' קיימי' ואומרי' לא חתמנו שטר זה או שאינם קיימי' ובעל דבר אומר פסול

פסול הוא לריך קיום אף מדאורייתא עכ"ל סמ"ע ס"ק ט' ואמת איתא שם כן בהגהת מרדכי תשו' ה"ר אביגדור הכהן וז"ל דהא דקיום שטרות מדרבנן היינו היכא דליכא הכחשה וההיא דרים ניטין ה"פ בדין הוא דבשאר שטרות לא ליבעי תרי היכא דליכא הכחשה כדרים לקים דאמר עדי' החתומים כו' ורבנן הוא דאלרוך קיום בשאר שטרות בתרי אפי' היכא דליכא הכחשה כגון בבא ליפרע שלא בפניו או מיתומי' ולקוחות ולא נבי עד דמקיים ליה בתרי והכא מעוס עינוגא סגי בחד היכא שאין מכחיש ואע"ג דקיום הגט דהיינו בפני נכתב ובפני נחתם אינו אלא מעוס חשש הכחשה דאם יבוא הבעל ויערער השתא מיהא לא אתי וליכא הכחשה אבל היכא דבעל דין לפנינו ואומר מזוייף הוא אפי' מדאורייתא בעי קיום ראיה מדתקון זמן בגטין (בפ"ב דגטין דף י"ז) מעוס שמא יאפה על בת אחותו ועתה מה הועילו אכתי יאפה שיכתוב גט בעצמו ויאחתם עדים כרצונו אלא ש"מ כל היכא דאיכ' הכחשה לא איתמר דרים לקים דאע"ג דגם האשה תודה לדבריו ואין שם הכחשה כיון דמוכח מילתא דלהצלה עבד טעינון מזוייף ומצריך קיום דאשבינן כאלו יש שם הכחשה וליכא למימר דלרמאות גדולה כזה לא חיישינן הא בפ' ד' אחין אמרינן דלהצלה מחקה לזמן שבשטר קדושין אי הוי מתקני ליה זמן אע"פ שהוא רמאות ניכר ומפורסם עכ"ל אבל לפע"ד אין דבריו מחוורים ורחייתו אינו ראיה דאדרבה כיון דמדאורייתא לא בעי קיום דלא חיישינן שזייף א"כ מה"ט נופא גם רבנן לא חשו להכי שיאפה על בת אחותו ויזייף וגם לא דמי למחקה זמן דשכיחא דעבדינן הכי משא"כ הכא כמו שאמר רש"י רפ"ק דגטין דלא חליף לזיופי שטרא וכ"כ רשב"ם פ' גט פשוט דף ק"ע ע"א דלא נחשדו ישראל לעשות שטרות מזויפים ועוד דבמחקה זמן דוקא חיישינן משא כ לגייר עדי' דאיכא למיקס עלה דמלתא ואפי' בזמן אמרינן בפ"ב דגטין (דף י"ז ע"ב) דלא חיישי' לרמאי דגזייה לזמן א"כ בע"כ שאין לדמות הרמאות זו לזו וכ"ש רמאות כזה לגייר עדי' וגם איכא למיקס עלה דמלתא ועוד דמה שפי' ה"ר אביגדור דהך דרים פ"ק (דגטין דף ג' ע"א) היינו מעוס דהשתא ליכא הכחשה לא נהירא דהא איתא התם להדיא (בדף ו' ע"ב) דאפילו אתא בעל ומערער לא משגיחינן ביה וכן הוא עוד בש"ס סוף פ"ב דגטין (סוף דף כ"ג) ומשמע התם דאפי' לכתחלה תפשא בו ולא משגיחינן לערעורו של בעל (") וכ"כ הרשב"א בחדושין רים פ"ק דגטין להדיא ע"ש בדף ט' ריש ע"ב בחדושי הרשב"א וכן מוכח להדיא מדברי הטור והמחבר בא"ע ר"ס קמ"ב ע"ש ונראה שלזה כוונו התוס' סוף פ"ב דכתובות דף כ"ט ע"א ד"ה קיום שטרות כו' שכתבו דברים ניטין מוכח דאפילו היכא שטוען מזוייף הוי מדאורייתא כמי שנאקר' עדותן בב"ד. א"כ מכל זה מוכח דלא כה"ר אביגדור כהן. וגם דוחק לפרש הא דאמרי' בש"ס פ"ב דכתובות (דף כ"א ע"ב) ש"מ עד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן וכן הא דאמרי' בסוף פירקא (דף כ"ח ע"א) ואלו נאמנים להעיד בגולדן מה שראו בקונען זה כתב ידו של אבא כו' כיון דקיום שטרות דרבנן אינהו רבנן בדרבנן דהיינו דוקא כשאין הבעל דין טוען מזוייף לפנינו. דא"כ ה"ל לפרושי וכן כתבו כל הפוסקי' והט"ו בכמה דוכתי טובי בשתתא כמה קולות בקיום שטרות מטעם דקיום שטרות דרבנן ולא כתבו דהיינו כשאין הבעל דין טוען לפנינו מזוייף וכן מוכח להדיא בתוס' פ' מי שהיה נשוי דף ל"ב ע"ב שכתבו וז"ל שהרי מן התורה א"ל סוס שטר קיום דעדים החתומי' על השטר נעשה כמי שנאקרה עדותן בב"ד ואפי' נזלן מוחזק שהוליא שטר אין כ"ל שלריך קיום דלא אמרינן החתים עדי' שאין מעצמו דאעפ"י שהוא חשוד על המתון מירתת לכתוב שטר מזוייף פן יכירו ב"ד זיופו הלכך כי תקינו רבנן קיום כנגד טענת שטר מזוייף ה"מ כי אמר לוה דקים ליה בנויה אבל יתמי ולקוחות כנגד טענת מזוייף לא שלריכו קיום עכ"ל ואע"ג דמסקנת התוס' שם דאף ליתמי תקינו רבנן קיום מ"מ הא מלתא דמדאורייתא לא בעי קיום אף כי טעין לוה מזוייף כדאמר קאי וכ"כ עוד התוס' פ"ב דכתובות דף י"ט ע"א וז"ל וא"ת מ"ט דמ"ד מודה בשטר שכתבו א"ל לקיימו כו'. ופי' הקונטרס במקום אחר דטעמא משום דדבר תורה א"ל קיום דעדי' החתומים על השטר נעשה כמי שנאקרה עדותן בב"ד ורבנן הוא דאלריכוהו קיום כי טעין מזוייף הוא אבל בשאר טענות כגון פרוע הוא לא אלריכוהו קיום וכן נראה לר"י עכ"ל וכ"כ עוד התוס' פ' יש נוחלין דף קכ"ח ע"ב אלא רבנן הוא דאלריכוהו קיום כי טעין בהדיא מזוייף כו' וכן הוא להדיא בפירשב"ם פ' גט פשוט דף ק"ע ע"א ע"ש וכן הוא בחדושי הרא"ש ז"ל דאין משגיחין בהדיא מזוייף כו' וכן הוא בחדושי הרשב"א ז"ל רפ"ק דמציעא וכן הוא בתשובת מיי' לספר שופטים סי' י"ב דמדאורייתא עדי' החתומים על השטר כמי שנאקרה עדותן בב"ד ומדרבנן הוא שאלריכו קיום כי טעין מזוייף כו' וכן משמע מדברי הטור ריש סי' זה שכתב תקנת חכמי' לקיים השטר שכל זמן שלא נתקיי' לא מבעיא אם אלוה אומר שהוא מזוייף כו' אלא אפילו פרוע נאמן במינו דמזוייף לכן תקנו תכמי' לקיימו כו' משמע דאף במזוייף תקנת חכמי' הוא וכן עיקר: שוב מצאתי בתשובת מהרי"ק שורש ע"ד שהשיב לה"ר אביגדור כהן וחלק עליו וכ' לו וז"ל ואת אדוני כתבת בכתבך דכל היכא דאיתמר בש"ס קיום שטרות מיירי שאין נתבע טוען מזוייף כו' ומטיבותיך נראה בעיני שהוא כשגגה היולא מלפני השליט כו' וכ"כ ר"ש בפ' גט פשוט כן וגם ר' שמשון בפ' מי שהיה נשוי כו' וע"ש: ובזה דש"ל לה"ר אביגדור כהן דהיכא דהעדי' לפנינו ואומרי' לא אתמנו היה נראה לכאורה כדבריו ואין משמעות בש"ס ופוסקי' דלא כוותיה דנהי דבכל דוכתא אמרינן שתתא קיום שטרות דרבנן היינו מעוס דמשתמא מיירי שאין העדי' מכחישים אתימתן לפנינו. אך בתשוב' ההיא שבמהרי"ק שם חולק על ה"ר אביגדור גם בזה ומוכיח מן הירושלמי דקאמר ריש לקים עדים החתומים על השטר כמי שנאקרה עדותן בב"ד תמן כשאמרו לא אתמנו כו' דהיינו אפילו אין כתב ידן יולא ממקום אחר ואומרים לא אתמנו אין נאמנים מדאורייתא כיון שבא השטר לב"ד קודם לכן וע"ש וכן מפרש הנימוקי יוסף פ' איזהו נשך והר"ן פ"ק דר"ה בשם הרמב"ן והירושלמי בשאין כת"י יולא ממקום אחר ואליבא דר' מאיר כו' ומביא ב"י דברי הר"ן לעיל סי' מ"ג סעיף ח' ואף שבב"י שם איתא שאומרי' אנוסים או קטנים היינו אפשר דלאו דוקא קאמר וכ"כ בתשוב' מיי' לספר שופטי' סי' י"ב דמן התורה אפילו אמרו לא אתמנו לא מהימני וע"ש ומ"מ נ"ע בזה לדינא. אבל כשאין העדים לפנינו האומרי' לא אתמנו והבעל דבר טוען מזוייף נ"ל עיקר דמדאורייתא לא בעי קיום וכמ"ש וגלא כהסמ"ע: ולפי זה גם דברי הר"ב בא"ע סי' מ"ב סעיף ד' נ"ע סכ' שם וז"ל מצאו כתוב בשטר פלוני קידש פלוני ועדי' חתומים בו כל זמן שאין השטר מקוייס אין לחוש לקידושין (הגהת מרדכי דקדושין) ודלא כים שמחמיר בדבר (מהרי"ק שורש ע"ד) עכ"ל והיינו ע"פ דבריו בד"מ בא"ע שם וז"ל כ' מהרי"ק שורש ע"ד על עדים שכתבו שטר שאחד קידש אשה בפניהם והעדים אומרים שמעולם לא אתמנו על שטר זה ומעולם לא ראו שקידשה אפ"ה יש לחוש לקידושין ולריכה גט אבל בהגהות מרדכי דקידושין דף תרס"ה ע"ג וע"ד האריך בדין זה וכ' דא"ל גט כל זמן שלא נתקיים השטר כתיקונו וכ"כ הרשב"א סי' אלף ר"י ובסי' אלף ר"ע כ' דאפי' נתקיים השטר לא מהני לענין קידושין (נראה מלשון הר"ב דהרשב"א דוקא לענין קידושין מיירי וכ"כ בב"י בא"ע שי' מ"ב וכבר הסגתי על זה לעיל סי' ל"ט ס"ק ח' ע"ש) עד שיבואו וינידו בפניהם' או שיכתבו שהאשה לותה לכתוב שטר וע"ש וא"כ דברי מהרי"ק דחויס מאחר שלא ראה דברי הגהת מרדכי ורשב"א בזה כמו שמשמע שם מדבריו שלא ראן ואם ראן היה חוזר בו עכ"ל ד"מ. ולכך כ' בהגהה כל זמן שאין השטר מקוים כלומר דבמקוים יש להחמיר כהגהות מרדכי ולא כרשב"א סי' אלף ר"ט ודלא כבעל הלבוש שם סב' וז"ל מצאו כ' בשטר כו' אין חוששין לקדושין עד שישמעו מפי העדי' דמפיהם ולא מפי כתבם מיהו זה דוקא כשאין השטר מקוים אבל אם השטר מקוים יש לחוש שמא כבר הפידו בב"ד אחר ואח"כ אתמו ולריכא גט עכ"ל וזו סברא בדויה מלבו שלא נמצא בשום פוסק והוא תמוה דכי בשביל שהוא מקוים ניחוש שהפידו כן וכי מה ענין קיום להעדאת עדים ונרס לו כל זה שלא היה לפניו ספר הדרכי משה. ומ"מ גם דברי הרב בד"מ תמוהים בעיני לפי שהרב סבר דהך דתשובת מהרי"ק שורש ע"ד מתשובת מהרי"ק הוא ולכן כתב שדברי דחויס ואלו דאה דברי הגהת מרדכי ורשב"א היה חוזר בו אבל באמת אף שהיא נדפסת בתשובת מהרי"ק אינה מתשובת מהרי"ק ולאו מהרי"ק אתיס עלה בסוף ונראה לענ' למי שמעיין שם בתשובה ההיא שאותה תשובה חבר איזה גדול א' שהיה זמן רב קודם ההגהת מרדכי ובהגהת מרדכי הועתק תשוב' ה"ר אביגדור כהן שפסק דאין חוששין לשטר הקידושין כיון שאינו מקוים ע"ש בתשובת ה"ר אביגדור באריכות ואותו גדול בתשובת מהרי"ק שורש ע"ד הסיב לה"ר אביגדור כהן עצמו. וסתר דבריו כל מ"ש ה"ר אביגדור בתשובה ההוא שבהגהת מרדכי שם וכבר הוכחתי גם אני לעיל דלא קי"ל כה"ר אביגדור בהא דסבירא ליה דמדאורייתא בעי קיום בשטר קידושין א"כ מה שחילק הרב בהגהות בין שטר מקוים ליתא דלפע"ד לדינא אפילו באינו מקוים מקודשת מדאורייתא משום דדבר תורה אין לריך קיום ובזה נדקו דברי אותו גדול בתשובת מהרי"ק שם אך דבנדון של ה"ר אביגדור שם הדין אמת מטעם הרשב"א כיון דכתבו השטר בלא רשות הבעל דבר וכמ"ש לעיל סימן ל"ט ס"ק ח' ע"ש וכן בשטר קידושין שמלאו בשוק נמי לריך קיום [דמה] דאין ביד שום אדם לא שייך לומר חשיד לזיופי דהא לא ידעינן מי הוא הבעל דבר (") והיינו הך דירושלמי דשלחי יבמות במלאו כתוב מת פלוני דאף מ"ד דמשיאין את אשתו לא מתיר אלא משום עינוגא כמו דמשיאי' בעד מפי עד אבל בשטר שמוליא הבעל חתוס בעדי' שקידש את פלוני והוזכר שם שנכתב ברשות האשה אף שאין יכולי' לקיימו והאשה טוענת מזוייף הוי קידושין דמדאורייתא' לא בעי קיום ונהי דמדרבנן בעי קיום היינו דבל כמה דלא מקיימי' ליה לאו שטרא מעליא היא ולכך במתון וכה"ג מוקמינן אחזקתא מכל מקו' ודאי ספיקא הוי אף לאחר תקנתא דרבנן הוי ספיקא דאוריתא ונם הרשב"א מודה לזה כן כ"ל ברור ודלא כהר"ב:

מקיימים

נתיבות

משפט א

מדאורייתא ואפילו מפי כתבם לא מהני האי קיום ונראה דמיירי שהלוה צוה להם לחתום ולקיים וחשיב העדא' עדים כמו כל שטר שנעשה בציוי המתחייב: ס) קיום שטרות דרבנן. השיך האריך להשיג על הר' אביגדור שפסק דכשהב"ד טוען מזוייף דבעי קיום מדאורייתא דהא איתא בגיטין שם להדיא דאפילו אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה (ויש שם ט"ס בד"ה ובזה פ"ל להר"א וג"ל דאין משמעות בש"ס ופוסק דלא כוותיה) ולפענ"ד נראה ליישב לפמ"ש מהרי"ק הביאו השיך לענין העדים שאמרו לא אתמנו וז"ל כיון שבא השטר לב"ד קודם לכן וכו' אלמא דיש לחלק בין בא השטר לב"ד קודם לכן או לא והי"נ לענין טענ' הבעל יש לחלק בין דאם החזק השטר בב"ד ונעשה השטר בחזק' כשר מדאורייתא שוב אינו יכול להוציא מחזקתו ובזה מדוקדק הלשון של מהר"א שכ' וז"ל ואע"ג דקיום הגט דהיינו בפ"ג ובפ"ג אינו אלא משום חשש הכחשה שאם יבוא הבעל ויערער השתא מיהו לא אתי וזה מדוקדק כדברי וכ"כ הב"ש סי' קמ"ב וכן לענין א"א ואיסורו החילוק הוא כעין זה בין אם בא לב"ד קודם המכחיש ובין אם באו בבת אחת וזה כתבתי ליישב דעת הר"א שלא יהי' תמוה כ"כ. אבל העיקר כהש"ך וכמו שמשמע מן הפוסקים דאפי' כששטען מזוייף א"צ קיום מדאורייתא ובב"ש באה"ע סי' קמ"ח סק"ע הביא ראיה לדברי הר"א מהרמב"ם וש"ו שכתבו בטוען הבעל מזוייף דאינו גט כלל ולפע"נ דהא דקיום שטרות דרבנן בענין עכ"פ שנודעו העדים מי הם רק שכת"י אינו ניכר ולפ"ז ל"ק כלל דשם כ' הרמב"ם וש"ו בהדיא וז"ל (") ולא נודעו העדים כלל. וא"ל דהא בכל גט המביא ממדה"י אין נודעים העדים מן הסתם ועיקר הסמיכה הא דשליח מחימן לו' בפ"ג ובפ"ג משום הא דר"ל דמדאורייתא א"צ קיום ואינו צריך לשאול ככל לחשליח מי הן העדים משמע אפי' העדים אינן ידועים כלל א"צ קיום מדאורייתא. ולכן נראה שכל מי שהביא שטר או גט ואומר בפירוש שאין יודע ככל מאיזה מקום הם העדים בוודאי דאינו שטר וגט כלל דהא עיקר הטעם דא"צ קיום מדאורייתא הוא משום דהיא מילתא דעבידא לגלויי ומירתת לזייף ואם נאמר דאפי' בכה"ג א"צ קיום מדאורייתא מאי מרתת איכא הכא הא בידו לזייף עדים כרצונו ויאמר שהם עדות מסוף העולם שא"י מקומן של העדים. אלא ודאי כשאומר כן ניכר זיופו להב"ד דהרוצה לשקר ירחיק עדותו וצריך קיום מדאורייתא רק מן הסתם לא חיישי' לזה

קצות

כתבם וחותמין ונתקיים השטר עכ"ל וא"כ בהך דריב"ם לא מהני אלא אם הב"ח עצמן מכירי' החתימות דאי מפי אחרים הוי עד מפי עד כיון דאין עליהם תורת שטר וכמ"ש ולהכי ניחא דבעי קיום בפני שלשה משום דלפעמי' אין הב"ד בעצמם מכירים החתימות אבל כשחותמין על הקיום ב"ד של שלשה אם גם הב"ד לא יכירו החתימות יבול להתקיים ע"י אחרים ובזה לא הוי עד מפי עד כיון דמפי הב"ד הוא טעיד וא"כ דברי הסמ"ע נמי כשהב"ד מכירים החתימות וכל זה נתבאר מדברי הט"ז שהדברי' סתומין שם ולכן הרכבנר הדברי': וזה יראה לי בביאור דברי הרמ"א שכ' בסי' ל"ט סעיף ג' ובסי' זה סעיף י' ז"ל וכל שלא אמר כתבו וחתמו אף שכתבו בשטר אינו אלא כפנקס בעלמא מיהו י"א אם נתקיים דנין על פיו וכ' הסמ"ע אם נתקיים הב"ח אם שנים אחרים מעידין על חתימתן מהני וכ"כ בחלקת מחוקק סי'

המשפט

ביאורים

שזייף כי ירא הוא דיכמא ישאלו הב"ד על מקומן שכ' העדים ואם יאמר שא"י חרי ניכר זיופו לב"ד ואם יאמר המקום של העדים מילתא דעבידא לגלויי הוא ומ"מ א"ש דברי הרמב"ם שכ' בהריא שלא נודעו העדים כלל הרי מבואר שהאשה א"י כלל מקום העדים וע' פ"י כתובות ק"ח ואפשר להעמים בדבריו בדוחק שכוון לדברי ובנדון אם העדים אומרים לא אתמנו שכ' השיך ג"כ דא"צ קיום מדאורייתא תמה בתומים דמה"ת לא יהיו נאמנים כשאמרו לא אתמנו מה בכך שחזקה הוא שלא חשוד לזייף הא כמו כן חזקה על כל ישראל דלא חשוד לחלל שבת ולעבוד ע"א ואפ"ה שני עדים נאמנים עליו ע"ש ותמיה גדולה היא. לכן נראה דהא דאמר מדאורייתא א"צ קיום ואינן נאמנים באמרם לא אתמנו הוא דוקא כשכ"א אינו מעיד רק על חת"י שאין זה חתימתו ואין מעיד על כתב חבירו שאין זה חת"י חבירו ונחשב כחד לגבי תרי ועמ"ש השיך בסכ"ג. אבל כשמעיד על חבירו דהיינו שאין זה כת"י ולא כת"י חבירו הוי כשני עדים מעידין שזייף ואף דכ"א אינו מעיד רק שאינו כת"י מ"מ הא איכא שני עדים שזייף רק שהן עדות מיוחד' שכשר בממון הא כ' התומים בס"י ל' דאפילו בממון אין עדות מיוחדת כשר מדאורייתא ולכך בכה"ג א"צ קיום רק מדרבנן ע"ש. עוד כ' השיך בשטר קידושין שנמצא דבעי קיום מדאורייתא דכיון שאין ביד שום אדם לא שייך לומר לא חשיד לזיופ' ותמה בספר קצה"ח מהא שכתבו התוס' גבי מוצא שטר הקנאי' וכו' ע"ש ולק"מ דהתם כיון שהמלוה תובע להשטר ואמר שהוא שלו שלוה מעו' ע"ז השטר א"כ מה לי שמוציא בעצמו זה השטר או שנוטלו ממי שמוצאו ותובע בו כיון שאומר שהוא כשר ותובע בו ודאי לאו זיוף הוא דאי הי' זיוף הי' מירתת כתבוע ביה במיקתא דעבידא לגלויי ואף דשטר הקנאה הוא בין ילוה בין לא ילוה הא כתב הריב"ש בסי' קס"א דאא"ל שלא ילוה כלל דזה נקרא שטר חיוב אלא ודאי צריך להלו' לו רק שמעו' ההלואה הן כמלוה ע"פ על המלוה ע"ש בריב"ש ועוד דהא המלוה צריך לטעון שהקנין הי' בפניו דבלא"ה לאו לכתיב' ולנתינ' עומד וממילא מירתת משא"כ בנמצא שטר קידושין ואין הבעל לפנינו אמרינן דכשיביא הבעל ודאי יודה ועוד דקידושין שאני כיון שאין הבעל כאן רק שאנו בית דין רוצים להחזיקה במקודש' מחמת השטר אמרינן אימר איש אחד חשוד זייף לשטר קידושין וזרקו לשטר קידושין כדי שמי שימצאנו

החושן

מ"ב אלא מדברי הלבוש משמע דמפרש נתקיים היינו שיהא כ' קיום ע"ג השטר ומשום דודאי ידע מי הקיום ואיתא לי' קלא וע"ש אך הש"ך הסיב על טעמו דדברי ע"ש בסי' ל"ט: אמנם גם לדבריהם קשה דאו ניחא דנתקיים היינו אפילו מפי שנים אחרים א"כ מה קמ"ל אם נתקיים ודאי בכל השטרות כך נחת לדינא אמרי' להו זילו וקיימו שטרייכו. ולזאת נראי' דכיון דכל שלא אמר כתבו אין עליו דין שטר דאף ע"ג דמפי כתבם כשר דליהוי העדאת עדים היינו משום דלא מפסל מפי כתבם או כדעת ר"ת דלא מיפסל אלא בשלם כדברי הגהת מרדכי להכשיר מפי כתבם בד"מ אבל בס"פ שטר לא הוי וכיון דלא הוי שטר לא הוי כנתקרה בב"ד ולריך עוד ב"ד לקבל עדותן וכמ"ש הריב"ש גבי עדים המעידי' לקיים החתימ' ולכן לא מהני אלא אם נתקיים כבר בב"ד או שיתקיים עכשיו בב"ד דהיינו שהב"ד עצמו יכירו החתימות

הגהות אמרי ברוך

לינו לשיטת הריב"ם: (ס"ד סק"ע) (") וכ"כ הרשב"א בחידושיו פ"ק דגיטין כו' ב"כ וכן מוכח מדבריו בחידושי קידושין דף ס"ה ע"א ד"ה אמר רב ויעוין בלח"מ פ"ז מה' גירושין דין כ' שמקשה בקושית הש"ך על דברי הרמב"ם שם שמבואר מדבריו כדברי רבינו אביגדור ויעוין בב"ש אה"ע סי' תקמ"א ס"ק ע' שמוכיח מדברי הרמב"ם הנ"ל ומת"ש בפי"ב מה"ג ד"ג מדברי הטוש"ע אה"ע סי' קנ"ב סעיף י"ד שסודריס כדעת הרא"ש בהגהות מרדכי: (ס"ד הנ"ל

פתחי תשובה

שהודה בפניהם הלוה שזה חתימתו דכתב הסמ"ע והט"ז דמהני לענ"ד יש לדון טובא דהא מה דכתב הרמ"א סעיף ז' דמעידים מפי הכתב היינו מעשה שכתב הריב"ש דקיום שטרות מדרבנן והם כן בכת"י דל' הסמ"ע לעיל סי' ל"ה וכ"כ הש"ך נאן סק"י דמדאורייתא' בעי קיום לא מהני העדות מפי כתבן עכ"ל וע' בהה"מ שתמ' כ"ג בזה ובכתב לייסב דמיירי שהלוה לוה להם לתתום ולקיים וחשיב

מלו התתימות של שניה שקיימו אלא שיש כ' עדים שמכירין אותן אין על זה דין שטר מקוים כיון דהראשונים שקיימו אין עליהם רק שם עדים ולא כ"ד הוי כעד מפי עד משא"כ כאם נתקיים השטר בנ' דאז די בכך שיהיו שני עדים שמכירים חתימות שני עדים מהם כיון שיש כאן כבר שם כ"ד ואולי גם כוונת הסמ"ע כן במ"ש דמהני קיום היינו אם הכ"ד עלמן יכירו את חתימתן אבל לא הוי עליו שם שטר מקוים לענין

(י) מקיימי׳ הסטר אכ״לו שלא בפני בע״ד נראה דוקא שטר או (״) מטעמא דכתב הרשב״א בתשובה מביאה ב״י מפני שהמקיימי׳ לא על מנה שבשטר הם מעידי׳ אלא על חתימת העדי׳ ובין לטעמא שכתבו התוס׳ פ׳ הנוזל בתרא דף ק״ב ע״ב והרא״ש והטור וסמ״ג דף ק״ל ע״א דכיון דקיום שטרות דרבנן דד״ת העדי׳ החתומי׳ על הסטר כמי שנחקרה עדותן בב״ד כמי ואין לריך קיום ומדרבנן הוא לריך והלכך מקיימי׳ שלא בפני בע״ד ע״כ אבל בחתימת יד הלוה לא שייכי הני טעמי ואין מקיימי׳ אלא בפניו דהא ר׳ יוחנן פליג בש״ס התם דאין מקיימי׳ אלא בפניו מטעם דאמר קרא והועד בבעליו יבא בעל הסור ויעמוד על סורו ונהי דקבא פסק הלכתא התם כרב היינו מהיך טעמא דאמרן אבל בח״י דהלוה שהמעידי׳ בחיים לחייב את הלוה עצמו ולא שייכי הני טעמי נראה דלכ״ע אין מקיימי׳ אלא בפניו כן נ״ל . וכן מוכח להדיא בסמ״ע לעיל סי׳ ל״ה ס״ק ט׳ דבכת״י הלוה מדאורייתא בעי קיום ע״ם וכן מוכח בדברי רב שרירא גאון שהביא הבעה״ת והטור לקמן סי׳ ס״ט וכמ״ם שם בס״ק י״ג וכתבתי שם שגם הבעה״ת והטור מודו ליה בזה לדינא וגם הב״ח פסק שם לגמרי כרב שרירא ע״ם . ועוד כתבתי שם דבכל הני קיומי דמקילינן משום קיום שטרות דרבנן לא מקלינן בכת״י דהלוה מיהו כמדומה שנהגו להקל לקיים אף כת״י לוה שלא בפני בע״ד ואפשר לומר בזה מנהג מבטל הלכה כמו שמקיי׳ הרב שטרגת ביחידי וכמ״ם לעיל ס״ק ח׳ דהיינו נמי מטעם מנהג מבטל הלכה אבל היכא דלא נהג אין להקל (עיין בס׳ ח״ח דף ע״ח) : (יא) או שני הדייני כו׳ מ״ם המחבר דבהכרת שני הדייני׳ סגי אוא מתשובת רשב״א שבב״י כאן סעיף ט׳ מיהו היינו דוקא בשהתומי׳ נ׳ דייני׳ וכן הבאתי לקמן סעיף ט״ו ס״ק מ״ב דברי הריטב״א והר״ן ע״ם : (יב) שיבואו העדי׳ החתומי׳ בו כו׳ וכתב ר׳ יונתן נ״ב ח״ח יש מחלוקת בתוספתא אם אומרי׳ העדי׳ כתב ידינו הוא זה ואחרי׳ אומרי׳ אין זה כתב ידם אם לריך קיום אחר או לא ולא אפשקא הלכתא כמאן ע״כ והביאו הבית יוסף והר״מ וסמ״ע ס״ק י״ד והמחלוקת הזה הביאו בירו׳ פ״ב דכתובות וז״ל הריטב״א מהני׳ זה אומר זה כתב ידי כו׳ נרסי׳ בירו׳ הם אומרין אינו כתב ידם הא תרי ותרי פי׳ ד אע״ב דלרבנן אין ח׳ מהעדי׳ מעיד אלא על כתב ידו בלבד ואלו הסני׳ האחרי׳ מעידי׳ על כל אחד ואחד לא חסיבי תרי לגבי ח׳ דכיון שהעדי׳ על מנה שבשטר הם מעידי׳ הא חסיב באיתרך תרי אבל הם אומרי׳ אינו כתב ידינו ואחרי׳ אומרי׳ כתב ידם הוא תני ר׳ חייא לא מעלין עדי השטר ולא מורידין פי׳ שהעדי׳ האומרי׳ אינו כ׳ ידינו מיירי שאין אחד מהן מעיד אלא על שלו ואיתרך דמכחישי׳ מעידי׳ על כל אחד ואח׳ מהם והוה ליה תרי לגבי חד אמר ר׳ יוסי מתני׳ אמרה כן אם ים עדים שהוא כתב ידם אין נאמני׳ פי׳ וטעמא משום דליכא למימר שהפה שאפר הוא דאפילו אמרי אינו כתב ידינו לא מהני ליה כיון שים עדים שהוא כת״י כן נ״ל פי׳ הירושלמי הזה עכ״ל ומשמע דאם עדי השטר כל א׳ מעיד נ״כ

על

ביאור הגר״א

וכפרש״י סס כ״ב א׳ וכמ״ם (ע״כ): [ז] (ליקוט) תע״פ כו׳. ממ״ם עד ודיין המלטרפין כו׳ וכמ״ם הוס׳ סס וכן אחרי׳ בירו׳ שכ״ל דסנהי׳ וצאר מקומות אחר׳ דדיינים הכו שיהא לריך כ״ד רב הוסצי׳ בשם שמואל יתקיים אם בכתב ידי העדים אם בכתב הדיינים כו׳ [ח] (ע״כ): [יח] (ליקוט) אם מסני כו׳. כמ״ם בירו׳ כנ״ל ומתה דפליג בעד ודיין מ׳ שבכני הדיינים לב״ע סגי (ע״כ): [יט] (ליקוט) הסני

באר

מידי הסטר אבל אם הוא מ״י הלו׳ והלוה מודה לפניו שהיא חתימתו מהני הקיום לענין טענת להד״ם לריך ליסבב כמ״ם בסי׳ פ״ח ס״ו עכ״ל : [ח] מומחה. והס״ך כתב דאין טעם זה נכון דדוק׳ לענין דין הוי יחיד מומח׳ כנ׳ אבל לא לענין הודא׳ וקיום דהוי כעד מפי עד ובעי ג׳ דהוא כ״ד וכ״כ התוס׳ והרא״ש והריטב״א ושאר פוסקים וגם מהרש״ל האריך בזה פ׳ הנוזל בתרא סי׳ י״ח ע״ם ורא״ש שבדברים כאלו הולכים אחר המנהג וכמ״ם בסי׳ כ״ח סכ״ג ואפי׳ הוא נגד הדין וכ״כ בח״מ וכתב הב״ח דלמנהגינו אין הסטר כולל לקיים הסטר כולל ואפשר דהיכ׳ דנהגו לקיים כולל גם בזה אמרינן מנהג מבטל הלכ׳ עכ״ל הס״ך : [ט] דרבנן. ע׳ בס״ך שהאריך להסיג על הנהגת מהרדכי ועל הרמ״א דדין קיום שטרות במ״ם כאן וגם בח״ע סי׳ מ״ב ס״ד (ופי׳ מ״ם שם הב״ם בזה) וכ׳ דבכל הני קיומי דמקילינן משום קיום שטרות דרבנן אינו אלא בח״י הערים אבל לא בח״י הלו׳ עצמו דמדאורייתא בעי קיום וגם אין מקיימין אלא בפניו לכ״ע וכן מוכח להדי׳ בסמ״ע בי׳ כ״ה ס״ק ט׳ ע״ם וכן מוכח בדברי רב שרירא גאון ושאר פוסקים מודו ליה בזה לדינ׳ מיהו כמדומה׳ שנהגו להקל לקיים אף בח״י הלו׳ שלא בפניו

נתיבות

המקיימין ולא סני מה שעדים אחרים מכירין בח״י דמקיימין וכן עיקר ואם הסטר הוא ח״י הלוה וקיימו בפניו (ע״ב דלא מהני כי אם כשניה הלוה להם לקיים:(ו) דרבנן. עכ״ל שהאריך בחק הלוה עוכן מזויף אי הוי דאורייתא ובע״ב) (ואם כל הסטר לכ״ל קודם שעבון מזויף לכ״ע הוי דרבנן)(ואם בחלוה אומר בח״י כלל מי הם העדים ומאיזה מקום הם לכ״ע הקיום דאורייתא)(ואם אמרו העדים בעצמם לא בחתמו אז אם כל אחד אומר שאין זה בח״י ולא בח״י תכירו הקיום הוי דאורייתא אם כ״א אינו מעיד רק על בח״י הקיום דרבנן)(וסטר הקנאה בעצמה בחלוה תובע ואומר שהוא שלו נ״כ

משה״א

יוציא קול לעז על האשה זו שהיא מקודשת משא״כ בשט״ח שנכתב על שם המלוה למה הי׳ לשום אדם לזייף כיון שהמלוה יהיה מיחת לתבוע בו : ו) מתקיים השטר . הנה מכל הסימן משמע דאפילו כשטוען הלוה פרוע ומודה שכתבו דנאמן במינו דמזויף בע״י קיום שיהיה שני עדים מקיימין דוקא השטר ולכאורה הוא תמיה דליסני בע״א המקיים השטר . כיון דמודה שכתבה ואינו נאמן לטענן פרוע רק במינו דמזויף ואיכו היה טוען מזויף היה צריך לישבע ש״ד נגד העד הוי מחשוילי״ם כמ״ש השיך בסימן ע״ה סקי״ב בממרני׳ שלנו בנאמני׳ שיש ע״א דהוי משואיל״מ ומצאתי בפני יהושע בכתובות דף י״ט בד״ה א״ל ד״נ וז״ל ונהי דהיכא שעד אחד מעיד על חתימ׳ ב׳ עדים ודאי דלא מהני אף במודה בשטר כדמוכח מדברי הרא״ש סוף פרקין ד״ה קיום שטרות דבכה״נ בענין נמי שיהיה נדחל עמו וכו׳ ולכאורה היא תמוה דהא מינו במקום ע״א לא אמרינן בכל דוכתי . וקשעניד ליישב דבשטר לאו מטעם מנו אתינן עלה רק מטעם שכ׳ הסמ״ע סק״ב דכל שיכול הטוען מזויף אינו חושש להניח שטר בזה בידו ולכא חזקה דשטרך בידי מאי בעי ומש״ה כ״ז דליכא קיום רק בע״א אינו חושש (״) אף דמ״מ יתחייב שבועה נגד העד מ״מ אינו חושש דכ״ז דליכא חייב במון רק שבועה לא מיקרת דהא אפילו ליכא עד הייב שבועה נגדו כשטוען מזויף בסימן ע״ה ואפ״ה אינו חושש להניח בידו ודמי ממש לשטר בע״א המבואר בס׳ נ״א ולהרמבים שם דמחייב בשטר בע״א הנ״ב בשטר שיש עליו קיום ע״א וע״ע במ״ש בס׳ ע״ה ישוב אחר ועוד נראה ליתן טעם דיש לו מינו דהיה טוען פרוע והשטר מזויף דאז אין הייב שבועה דאורייתא נגד הע״א כיון שהעד אינו מעיד שבודאי חייב מכון שבעיד שהשטר אמת ואפשר שפרע אין מחויב שבועה דדמי למ״ש הש״ך בסי׳ מ״ו ס״ק ק״ט בע״א שאומר שהי׳תנאי רק שאינו יודע אם נתקיים דלא הוי עד לענין שבועה כיון שאינו ודאי שחייב לו ממון אף דשם נ״כ אם היו שם שני עדים שהיה תנאי היה חייב ממון מכח הזקה כמ״ש הרשב״א כיון

קצות

ולאפוקי אם כיון עדים מכירי׳ החתימ׳ הוי עד מפי עד ודו״ק ועמ״ם בזה בס״ק י״ח : ד) קיום שטרות דרבנן. בהנהת מהרדכי בקידושין כ׳ דאם העדים אמרו לא חתמנו בטר זה אז אין העדי׳ קיימי׳ ובע״ד אומר פסול הוא לריך קיום מה״ת וע׳ ס״ך שהאריך בזה להוכיח דגם בהכחשת בע״ד א״ל קיום מה״ת וז״ל ולפ״ז גם דברי הרב בתה״ם סי׳ מ״ב סעיף ד׳ ל״ע סכ׳ שם וז״ל מצאו כתוב בשטר פ׳ קידש פ׳ ועדיו חתומי׳ בו כ״ז שלא נתקיים אין לחוש לקדושין ודאם כיש מי שמחמיר וא״כ מה שמחלק הרב בהגה״ה בין בטר מקויים ליתא דלפענ״ד לדינא אפילו בחינו מקויים מקודשת מדאורייתא משום דדבר תורה א״צ קיום דבזה נדקו דברי אותו גדול בתשובת מוהרי״ק שם אך דבנדון של הר״ר אבינדור שם הדין אמת מעשה הרשב״א כיון דבתבו הבטר בלי רשות הבע״ד וכמ״ם לעיל סי׳ ל״ט סק״ח וכן בטר קידושין דמלאו בשוק נמי לריך קיום דכיון דאין ביד שום אדם לא בייך לומר לא אשיך לזיופי דהא לא ידעי׳ מי הוא הבע״ד והיינו הך דירושלמי ביבמות מלאו כתוב מת פ׳ דאף מ״ד דמשיאין אשתו אינו אלא משום עינוגא כמו דמשיאין בד מפי בד אבל בטר שמוציא הבעל אחות בעדים ונזכר שמה שבכתב נרשות האשה אף ע״פ שאינו יכול לקיימו והאשה טוענת מזויף הוי קדושין דמדאורייתא א״ל קיום ופ״ם. אולם בדברי הרמ״א באה״ע י״ל דכיון דמיירי במלאו כתוב בטר ח״ב ודאי חייבינן לזיוף מה״ת כיון דל״ם בזה חזקה דלא מלוף אינים לזיופא כיון דכמה מכיפי בחרבא אינא ואולי זייף אינים דלא מעלי אינים מ״ם הס״ך גופי׳ במלאו כתוב ואולי תלונת הס״ך הוא על הד״מ באה״ע ושם אלי טעמא בהכחשת בע״ד אבל דברי רמ״א שקבע להלכ׳ ניחא דמיירי במלאו כתוב והיינו שאינו יולא מתחת יד בוס אדם גם בע״ד הינה בל״ע פסק הרמ״א באה״ע אבל דברי הרמ״א נכונים בנדונו במלאו כתוב בשוק וכמ״ם.)(אמנם מדברי האו׳ פ׳ מי שהי׳ נשוי מבטא דאפי׳ בחינו יולא מתחת יד אדם נמי ל״ח לזיוף ע״ם דף ל״ב ד״ה דינא הוא דאזיל ראונן ומ״ם מדין טענינן ליתמי ולגלקומות מזויף וז״ל שם מ״מ מקבי מדאמר שמואל האם המוציא שט״הק בשוק יחזיר לבעלים ואמאי ניחוש לפסידא דיתמי כיון דאינו מקויים אלא מאי איל״ל כיון דליתא אלא דלא טענין מזויף להכי לא חייבינן לזויף ע״ם ומשמע מזה דאפי׳ מולא שטר הקנאה בשוק

היטב

ואפשר לומר בזה מנהג מבטל הלכ׳ אבל היכ׳ דלא נהוג אין להקל עכ״ל* (וגם בעדים אם כתבו כלי רשות הבע״ד לא אמרינן דהוי כמאקר׳ עדותן בב״ד עי״ל סי׳ ל״ט ס״ג בהגה״ה וס״ד ומ״ם שם ס״ק י״ח בשם הס״ך ע״ש: [י] בפני. בסי׳ ק״י ס״ד וס״ו פסק המחבר דגם להוציא מיתומים מקיימים קטנים ובפרים׳ כתבמי דלהרא״ם והטור לריכין לחלק ביתומים בין מבא זמן הסטר לגבות (דאז אין מקיימין) או לא בע״ל הסמ״ע : [יא] הדייני׳. פי׳ דייני הקיום וכתב הס״ך מיהו דוקא בשהתומים נ׳ דייני׳ אז סני בהכרת שניים מהם : [יב] שיבואו. כתב ר׳ יונתן שם מחלוקת בתוספתא אם אומרים העדים כתב ידינו הוא זה ואחרים אומרים שאין זה כתב ידם אם לריך קיום אחר או לא ולא אפשקא הלכתא כמאן ע״כ והביאו הב״י וד״מ ורא״ש מחלוקת זה בירושלמי פ״ב דכתובות (וכפי שפירשו הריטב״א ז״ל) ועוד איתא שם דאם עדי הסטר אומרים אין זה כתב ידינו ושניים אחרים אומרים שהוא כתב ידם עדי הסטר לא מעלין ולא מורידין ופי׳ הריטב״א דמיירי שעדי הסטר אין כל א׳ מעיד אלא על שלו והמכחישים מעידים על כל אחד ואחד מהם וה״ל תרי לגבי חד ע״כ ומשמע דאם עדי הסטר כל אחד מעיד גם על כל

המשפט

הידושים

הקיום דרבנן מבשה״כ בשטר קדושין שמלא ואין הבעל הובע רק שהב״ד רולים להחזיקה במקודשת מכח הסטר הקיום דאורייתא ועי׳ ביאורים בכל זה : (ז) טעם המנהג . עפ״ך שכתב שטעם זה חוקק לענין קיום לא מהני יחיד מומחה רק עיקר הטעם דמנהג עוקר הלכה : (ח) אלא בפני . ע׳ סי׳ ק״י לענין להוציא מיתומים קטנים ועפ״ך דבח״י הלוה בני קיום מדאורייתא ואין מקיימים אלא בפניו מיהו כמדומה לי שנהגו להקל לקיים אף״ו הלוה אלא בפניו ולהקל ס״ך : (ט) שיחתמו

ביאורים

שהתנאי בקום ועשה ואוקי אחזקה קמייתא שלא נעשה ואפ״ה כיון שאין העד מעיד בודאי שחייב ממון אינו חייב ש״ד והטעם נ״ל דלא אמרינן הכלל דכל ששנים מחייבים אותו ממון א׳ מחייבו שבועה כ״א במקום שהשנים מחייבים אותו ממון מחמת עדותן בלבד אבל במקום שאין השנים מחייבים אותו ממון בעדותן לבד רק בצירוף חזקה אין הע״א מצטרף לחזקה לחייבו שבועה דחזקה שנעשה על פי ע״א לאר כלום הוא א״כ ת״נ שמכחיש השטר וטוען פרוע העד אחד המעיד בשטר לא מחייבו שבועה כיון ששנים אין מחייבין אותו ממון רק בצירוף חזקה דשטרך בידי מאי בעי ומש״ה לא הוי משואיל״מ . ול״ד לנסכא דרבי אבא דהתם כיון דאינו נאמן לטען דידי חטפתי רק במנו דלא חטפתי ואילו היה טוען לא חטפתי היו שם מחייבין אותו ממון בבירור ועכ״ז לא הוי המחייבו שבועה וכן במקום שאינו נאמן רק במנו דלא לוי׳ת וכשיש ע״א על ההלואה הרי מעיד שחייב ממון בודאי דאומר לא לוי׳ת כאומר לא פרעתי דמי . וכן בנונא שכ׳ הש״ך בסימן ע״ה ס״ק מ״ב שיש נאמנות בהשטד דאין לו מינו רק דאי בעי היה מכחיש הנאמנור יש ע״א על הנאמנות חייב שבוע׳ דאוריית׳ דהא העד מעיד שחייב לו ממון בודאי כיון שנתחייב עצמו לשקם באמיר׳ התובע ולהוי כמתחייב עצמן בדבר שאינו חייב דהוי כהימנה שיהיה כך אם יאמר כך כמו בשלייש בניטין פ״ד ונם אין התובע צריך לישבע ושנים מחייבין אותו ממון בלא שבועת התובע ומש״ה ע״א מחייבב שבועה משא״כ בשטר שאין בו נאמנות לא הוי משואיל״מ מטעמים הנ״ל שכתבתי ושפיר יש לו מינו דמזויף : ז) שיבואו עדים חתומים בו . עש״ך סקי״ב שכ׳ בשם רי״ו וז״ל יש מחלוק׳ בתוספתא אם אומרים העדיט כ״י הוא ואחרים אומרים אין זה כת״י. אי צריך קיום אחר והוא תמוה לכאורה דמה מהני קיום אחר הא תרי כמאה וכן הקשה בתומים ולפענ״ד לא קשה מידי דהא כתבו התוס׳ ביבמות ריש פ״ק האשה רבה הביאם הש״ך ס״ק ס״ו וז״ל כזן דאיכא תרי דאמרו מת אפילו איכא מאה דאמרו לא מת הא תרי

כמאה

החושן

שאינו יולא מתחת יד בוס אדם דהא בטר הקנאה׳ הוי בין יולה כין לא יולה ולא מעי כלל ליד המלוה ומ״כ ניחוס שמא מ׳ מן הבוק זייפו וכיון דבזה בעי קיום מה״ת ודאי אין לחלק בין לוה ליתומים וכן הרמב״ן בחידושיו פ״ק דגיטין כ׳ וז״ל ראיתי בתוס׳ מבכי הגרפחים ז״ל שדקדקו כו׳ דהמוציא שטר על חבירו אף ע״פ שהוא נפרע אלא בפניו אז בבא ליפרע מיתומים או מלקומות לא טענינן להו מזויף מהא דגרסי׳ במציעא אמ״ם המוציא שטר הקנאה׳ בשוק יחזיר לבעלים אי משום שמא כ׳ לוות ולא לוה הא שעבד נפשיה מדקאמר הא שעבד נפשיה אלמא בשאינו מקויים עשקינן שאם נתקיים הי׳ לו לו׳ הא כתוב בו הנפק דאמר החם בסמוך ואף עפ״כ אין מוסשין לזיוף וכו׳ ע״ם גם בנ״י פ״ק דגיטין הבית רפי׳ זו פ״ם ומשמע מדבריהם אפי׳ במלא כתוב כי אלי דמלא שט״הק נמי ל״מ לזיוף מה״ת דאי הוי חסב מה״ת ודאי אפילו בלא בפניו חייבי׳ דדוקא אם הקיום הוא מדבריהם הוא דבתבו קנא פוסקי׳ לחלק דבלא בפניו אז מיתומי׳ ולקומות ולא מיקנו ועוד דאפילו להפוסקי׳ דטענינן ליתמי וללקומות מזויף מדרבנן דלריך קיום אבתי מיקבי המוציא שטר הקנאה׳ בשוק למה יחזיר שמא יקיימנו בא׳ מדרכי הקיום באינו מועיל אלא בקיום שטרות דרבנן וכגון בלא בפני בע״ד דהוי טעמא משום מקולי קיום או פ״ר דימוי חתימ׳ לחתימ׳ דהוי נמי מקולי קיום אבל היכא דלריך קיום מה״ת ל״מ דימוי וכמ״ם הש״ך בסי׳ ס״ט לדעת רב שרירא גאון והבא במלא שטר הקנאה׳ לריך קיום מה״ת כיון דמלא כתוב וכ״ע : ה) אלא בפני בע״ד כ׳ הש״ך דוקא בטר או מטעמא דהרשב״א מפני שהמקיים לא על מנה שבשטר הוא מעיד ובין לטעמא שבתבו תו׳ והרא״ש כיון דקיום שטרות דרבנן דד״ת עדי׳ החתומי׳ על הסטר כמי שנחקרה עדותן בב״ד ות״ל קיום אלא מדרבנן אבל בחתימת יד הלו׳ לא שייכא הני טעמי ואין מקיימין אלא בפניו וכו׳ וכ״מ להדיא בבמ״ע סי׳ ל״ה סק״ט דבכמ״י הלו׳ מדאורייתא לריך קיום וכ״מ בדברי רב שרירא גאון שהביא הבעה״ת והטור לקמן סי׳ ס״ט וכתבתי שם דבכל הני קולא קיומי משום קיום שטרות דרבנן לא מקילינן בכת״י הלו׳ עכ״ל ע״ש. והנה גם הב״ח כ׳ סברא זו בסי׳ ס״ט אמנם נראה׳ לפענ״ד דאין לחלק בכן דמ״ש הש״ך דבני בטר דעדי׳ החתומי׳ על הבטר כמי בהקבר׳ עדותן בב״ד עי״ל סי׳ ל״ט ס״ג בהגה״ה וס״ד ומ״ם שם ס״ק י״ח בשם הס״ך ע״ש: [י] בפני. בסי׳ ק״י ס״ד וס״ו פסק המחבר דגם להוציא מיתומים מקיימים קטנים ובפרים׳ כתבמי דלהרא״ם והטור לריכין לחלק ביתומים בין מבא זמן הסטר לגבות (דאז אין מקיימין) או לא בע״ל הסמ״ע : [יא] הדייני׳. פי׳ דייני הקיום וכתב הס״ך מיהו דוקא בשהתומים נ׳ דייני׳ אז סני בהכרת שניים מהם : [יב] שיבואו. כתב ר׳ יונתן שם מחלוקת בתוספתא אם אומרים העדים כתב ידינו הוא זה ואחרים אומרים שאין זה כתב ידם אם לריך קיום אחר או לא ולא אפשקא הלכתא כמאן ע״כ והביאו הב״י וד״מ ורא״ש מחלוקת זה בירושלמי פ״ב דכתובות (וכפי שפירשו הריטב״א ז״ל) ועוד איתא שם דאם עדי הסטר אומרים אין זה כתב ידינו ושניים אחרים אומרים שהוא כתב ידם עדי הסטר לא מעלין ולא מורידין ופי׳ הריטב״א דמיירי שעדי הסטר אין כל א׳ מעיד אלא על שלו והמכחישים מעידים על כל אחד ואחד מהם וה״ל תרי לגבי חד ע״כ ומשמע דאם עדי הסטר כל אחד מעיד גם על כל

המשפט

הידושים

הקיום דרבנן מבשה״כ בשטר קדושין שמלא ואין הבעל הובע רק שהב״ד רולים להחזיקה במקודשת מכח הסטר הקיום דאורייתא ועי׳ ביאורים בכל זה : (ז) טעם המנהג . עפ״ך שכתב שטעם זה חוקק לענין קיום לא מהני יחיד מומחה רק עיקר הטעם דמנהג עוקר הלכה : (ח) אלא בפני . ע׳ סי׳ ק״י לענין להוציא מיתומים קטנים ועפ״ך דבח״י הלוה בני קיום מדאורייתא ואין מקיימים אלא בפניו לכ״ע הוי דבח״י הלוה אפילו בלא בפניו ולהקל לקיים אף״ו הלוה אלא בפניו ולהקל ס״ך : (ט) שיחתמו

ביאורים

שהתנאי בקום ועשה ואוקי אחזקה קמייתא שלא נעשה ואפ״ה כיון שאין העד מעיד בודאי שחייב ממון אינו חייב ש״ד והטעם נ״ל דלא אמרינן הכלל דכל ששנים מחייבים אותו ממון א׳ מחייבו שבועה כ״א במקום שהשנים מחייבים אותו ממון מחמת עדותן בלבד אבל במקום שאין השנים מחייבים אותו ממון בעדותן לבד רק בצירוף חזקה אין הע״א מצטרף לחזקה לחייבו שבועה דחזקה שנעשה על פי ע״א לאר כלום הוא א״כ ת״נ שמכחיש השטר וטוען פרוע העד אחד המעיד בשטר לא מחייבו שבועה כיון ששנים אין מחייבין אותו ממון רק בצירוף חזקה דשטרך בידי מאי בעי ומש״ה לא הוי משואיל״מ . ול״ד לנסכא דרבי אבא דהתם כיון דאינו נאמן לטען דידי חטפתי רק במנו דלא חטפתי ואילו היה טוען לא חטפתי היו שם מחייבין אותו ממון בבירור ועכ״ז לא הוי המחייבו שבועה וכן במקום שאינו נאמן רק במנו דלא לוי׳ת וכשיש ע״א על ההלואה הרי מעיד שחייב ממון בודאי דאומר לא לוי׳ת כאומר לא פרעתי דמי . וכן בנונא שכ׳ הש״ך בסימן ע״ה ס״ק מ״ב שיש נאמנות בהשטד דאין לו מינו רק דאי בעי היה מכחיש הנאמנור יש ע״א על הנאמנות חייב שבוע׳ דאוריית׳ דהא העד מעיד שחייב לו ממון בודאי כיון שנתחייב עצמו לשקם באמיר׳ התובע והוי כמתחייב עצמן בדבר שאינו חייב דהוי כהימנה שיהיה כך אם יאמר כך כמו בשלייש בניטין פ״ד ונם אין התובע צריך לישבע ושנים מחייבין אותו ממון בלא שבועת התובע ומש״ה ע״א מחייבב שבועה משא״כ בשטר שאין בו נאמנות לא הוי משואיל״מ מטעמים הנ״ל שכתבתי ושפיר יש לו מינו דמזויף : ז) שיבואו עדים חתומים בו . עש״ך סקי״ב שכ׳ בשם רי״ו וז״ל יש מחלוק׳ בתוספתא אם אומרים העדיט כ״י הוא ואחרים אומרים אין זה כת״י. אי צריך קיום אחר והוא תמוה לכאורה דמה מהני קיום אחר הא תרי כמאה וכן הקשה בתומים ולפענ״ד לא קשה מידי דהא כתבו התוס׳ ביבמות ריש פ״ק האשה רבה הביאם הש״ך ס״ק ס״ו וז״ל כזן דאיכא תרי דאמרו מת אפילו איכא מאה דאמרו לא מת הא תרי

כמאה

החושן

שאינו יולא מתחת יד בוס אדם דהא בטר הקנאה׳ הוי בין יולה כין לא יולה ולא מעי כלל ליד המלוה ומ״כ ניחוס שמא מ׳ מן הבוק זייפו וכיון דבזה בעי קיום מה״ת ודאי אין לחלק בין לוה ליתומים וכן הרמב״ן בחידושיו פ״ק דגיטין כ׳ וז״ל ראיתי בתוס׳ מבכי הגרפחים ז״ל שדקדקו כו׳ דהמוציא שטר על חבירו אף ע״פ שהוא נפרע אלא בפניו אז בבא ליפרע מיתומים או מלקומות לא טענינן להו מזויף מהא דגרסי׳ במציעא אמ״ם המוציא שטר הקנאה׳ בשוק יחזיר לבעלים אי משום שמא כ׳ לוות ולא לוה הא שעבד נפשיה מדקאמר הא שעבד נפשיה אלמא בשאינו מקויים עשקינן שאם נתקיים הי׳ לו לו׳ הא כתוב בו הנפק דאמר החם בסמוך ואף עפ״כ אין מוסשין לזיוף וכו׳ ע״ם גם בנ״י פ״ק דגיטין הבית רפי׳ זו פ״ם ומשמע מדבריהם אפי׳ במלא כתוב כי אלי דמלא שט״הק נמי ל״מ לזיוף מה״ת דאי הוי חסב מה״ת ודאי אפילו בלא בפניו חייבי׳ דדוקא אם הקיום הוא מדבריהם הוא דבתבו קנא פוסקי׳ לחלק דבלא בפניו אז מיתומי׳ ולקומות ולא מיקנו ועוד דאפילו להפוסקי׳ דטענינן ליתמי וללקומות מזויף מדרבנן דלריך קיום אבתי מיקבי המוציא שטר הקנאה׳ בשוק למה יחזיר שמא יקיימנו בא׳ מדרכי הקיום באינו מועיל אלא בקיום שטרות דרבנן וכגון בלא בפני בע״ד דהוי טעמא משום מקולי קיום אבל היכא דלריך קיום מה״ת ל״מ דימוי וכמ״ם הש״ך בסי׳ ס״ט לדעת רב שרירא גאון והבא במלא שטר הקנאה׳ לריך קיום מה״ת כיון דמלא כתוב וכ״ע : ה) אלא בפני בע״ד כ׳ הש״ך דוקא בטר או מטעמא דהרשב״א מפני שהמקיים לא על מנה שבשטר הוא מעיד ובין לטעמא שבתבו תו׳ והרא״ש כיון דקיום שטרות דרבנן דד״ת עדי׳ החתומי׳ על הסטר כמי שנחקרה עדותן בב״ד ות״ל קיום אלא מדרבנן אבל בחתימת יד הלו׳ לא שייכא הני טעמי ואין מקיימין אלא בפניו וכו׳ וכ״מ להדיא בבמ״ע סי׳ ל״ה סק״ט דבכמ״י הלו׳ מדאורייתא לריך קיום וכ״מ בדברי רב שרירא גאון שהביא הבעה״ת והטור לקמן סי׳ ס״ט וכתבתי שם דבכל הני קולא קיומי משום קיום שטרות דרבנן לא מקילינן בכת״י הלו׳ עכ״ל ע״ש. והנה גם הב״ח כ׳ סברא זו בסי׳ ס״ט אמנם נראה׳ לפענ״ד דאין לחלק בכן דמ״ש הש״ך דבני בטר דעדי׳ החתומי׳ על הבטר כמי בהקבר׳ עדותן בב״ד עי״ל סי׳ ל״ט ס״ג בהגה״ה וס״ד ומ״ם שם ס״ק י״ח בשם הס״ך בסי׳ מ״ו ס״ק ק״ט בע״א שאומר שהי׳תנאי רק שאינו יודע אם נתקיים דלא הוי עד לענין שבועה כיון שאינו ודאי שחייב לו ממון אף דשם נ״כ אם היו שם שני עדים שהיה תנאי היה חייב ממון מכח הזקה כמ״ש הרשב״א כיון

נתיבות

המקיימין ולא סני מה שעדים אחרים מכירין בח״י דמקיימין וכן עיקר ואם הסטר הוא ח״י הלוה וקיימו בפניו)(וע״ב דלא מהני כי אם כשניה הלוה להם לקיים:(ו) דרבנן. עכ״ל שהאריך בחק הלוה עוכן מזויף אי הוי דאורייתא ובע״ב) (ואם כל הסטר לכ״ל קודם שעבון מזויף לכ״ע הוי דרבנן)(ואם בחלוה אומר בח״י כלל מי הם העדים ומאיזה מקום הם לכ״ע הקיום דאורייתא)(ואם אמרו העדים בעצמם לא בחתמו אז אם כל אחד אומר שאין זה בח״י ולא בח״י תכירו הקיום הוי דאורייתא אם כ״א אינו מעיד רק על בח״י הקיום דרבנן)(וסטר הקנאה בעצמה בחלוה תובע ואומר שהוא שלו נ״כ

משה״א

יוציא קול לעז על האשה זו שהיא מקודשת משא״כ בשט״ח שנכתב על שם המלוה למה הי׳ לשום אדם לזייף כיון שהמלוה יהיה מיחת לתבוע בו : ו) מתקיים השטר . הנה מכל הסימן משמע דאפילו כשטוען הלוה פרוע ומודה שכתבו דנאמן במינו דמזויף בע״י קיום שיהיה שני עדים מקיימין דוקא השטר ולכאורה הוא תמיה דליסני בע״א המקיים השטר . כיון דמודה שכתבה ואינו נאמן לטען פרוע רק במינו דמזויף ואיכו היה טוען מזויף היה צריך לישבע ש״ד נגד העד הוי מחשוילי״ם כמ״ש השיך בסימן ע״ה סקי״ב בממרני׳ שלנו בנאמני׳ שיש ע״א דהוי משואיל״מ ומצאתי בפני יהושע בכתובות דף י״ט בד״ה א״ל ד״נ וז״ל ונהי דהיכא שעד אחד מעיד על חתימ׳ ב׳ עדים ודאי דלא מהני אף במודה בשטר כדמוכח מדברי הרא״ש סוף פרקין ד״ה קיום שטרות דבכה״נ בענין נמי שיהיה נדחל עמו וכו׳ ולכאורה היא תמוה דהא מינו במקום ע״א לא אמרינן בכל דוכתי . וקשעניד ליישב דבשטר לאו מטעם מנו אתינן עלה רק מטעם שכ׳ הסמ״ע סק״ב דכל שיכול הטוען מזויף אינו חושש להניח שטר בזה בידו ולכא חזקה דשטרך בידי מאי בעי ומש״ה כ״ז דליכא קיום רק בע״א אינו חושש (״) אף דמ״מ יתחייב שבועה נגד העד מ״מ אינו חושש דכ״ז דליכא חייב במון רק שבועה לא מיקרת דהא אפילו ליכא עד הייב שבועה נגדו כשטוען מזויף ואפ״ה אינו חושש להניח בידו ודמי ממש לשטר בע״א המבואר בס׳ נ״א ולהרמבים שם דמחייב בשטר בע״א הנ״ב בשטר שיש עליו קיום ע״א וע״ע במ״ש בס׳ ע״ה ישוב אחר ועוד נראה ליתן טעם דיש לו מינו דהיה טוען פרוע והשטר מזויף דאז אין הייב שבועה דאורייתא נגד הע״א כיון שהעד אינו מעיד שבודאי חייב מכון שבעיד שהשטר אמת ואפשר שפרע אין מחויב שבועה דדמי למ״ש הש״ך בסי׳ מ״ו ס״ק ק״ט בע״א שאומר שהי׳תנאי רק שאינו יודע אם נתקיים דלא הוי עד לענין שבועה כיון שאינו ודאי שחייב לו ממון אף דשם שהיה תנאי היה חייב ממון מכח הזקה כמ״ש הרשב״א כיון

קצות

ולאפוקי אם כיון עדים מכירי׳ החתימ׳ הוי עד מפי עד ודו״ק ועמ״ם בזה בס״ק י״ח : ד) קיום שטרות דרבנן. בהנהת מהרדכי בקידושין כ׳ דאם העדים אמרו לא חתמנו בטר זה אז אין העדי׳ קיימי׳ ובע״ד אומר פסול הוא לריך קיום מה״ת וע׳ ס״ך שהאריך בזה להוכיח דגם בהכחשת בע״ד א״ל קיום מה״ת וז״ל ולפ״ז גם דברי הרב בתה״ם סי׳ מ״ב סעיף ד׳ ל״ע סכ׳ שם וז״ל מצאו כתוב בשטר פ׳ קידש פ׳ ועדיו חתומי׳ בו כ״ז שלא נתקיים אין לחוש לקדושין ודאם כיש מי שמחמיר וא״כ מה שמחלק הרב בהגה״ה בין בטר מקויים ליתא דלפענ״ד לדינא אפילו בחינו מקויים מקודשת מדאורייתא משום דדבר תורה א״צ קיום בזבה נדקו דברי אותו גדול בתשובת מוהרי״ק שם אך דבנדון של הר״ר אבינדור שם הדין אמת מעשה הרשב״א כיון דבתבו הבטר בלי רשות הבע״ד וכמ״ם לעיל סי׳ ל״ט סק״ח וכן בטר קידושין דמלאו בשו

חשן משפט מו הלכות הלואה

טו ויאמר כל ח׳ זה כת״י וח״ל שיעיד כל ח׳ על חתימת יד חבירו דקי״ל על מנה שבשטר הן מעידין וה״ל בעדותן זה כאלו כל אחד העיד אני ראיתי שהלוה זה המלוה לזה הלוה ומה שסייס הרמב״ם והמחבר וכתבו דיאמר ואני עד בדבר הזה ר״ל מתוך זו חתימת השטר נזכר ההלוואה דאל״כ הי׳ צריך כל ח׳ להעיד נ״כ על חתימת חבירו וכמ״ש המחבר ס״י ומיהו אין צריך לו׳ בפי׳ כן שזוכרין אלא משמע נמי אמרי׳ שזוכרין אותן ועפ״ר: טז הרביעי שיבואו עדי׳ ויעידו *כו׳ ואף אם העדי׳ החתומי׳ בפנינו יכולין לקיים ע״י עדות אחרי׳ ב״י וד״מ ס״י: יז עדות זה מתוך כתבם פי׳ שני עדים כותבין עדותם שמכירין החתימות והב״ד מקבלין עדותם מתוך

החתומים בו טו ע ויאמר (כל אחד) זה כתב ידי (יג) (י) [כ] ואני [יג] עד בדבר הזה טז (יד) ו) הרביעי (טו) פ [כא] שיבואו עדים [יד] ויעידו (יא) שזה כתב ידם (יב) של אלו (טז) [כב] (ויכולין להעיד יז עדות (יז) (יג) ז זה ז) ב) מתוך [טו] כתבם ואינן צריכין להעיד בפיהם (ריב״ם סי׳ שפ״ב ותי״ג) ח) ח) החמישי: שיהא כתב ידם יוצא משטרות אחרות ועורכים ב״ד זה הכתב לאותו הכתב שבשטרות אחרות ויראה להם שכתב ידי אלו הוא כתב ידי אלו ואין מקיימים השטר משטרות

שחתמו לפניה׳ או שמכירי׳ חתימתן וכתב בעל העיטור דף ל״ח סוף ע״ב ומסתברא דהיכא דמכירי׳ רוב החתימה של שמו או של אביו כשר וא״ל שיכיר כל אות ואות דהא רב הושעיא אמר ע׳ ורב אסדא ס׳ ס״מ שבאות א׳ ניכרת החתימה והכל לפי מה שמכירין שדומה להן ע״כ: (טז) ויכולין להעיד עדות זה מתוך כתבם אלא שצריך עור בית דין לקבל עדותם מתוך כתבם זה ואותמין הב״ד ונתקיים השטר עכ״ל ריב״ם ועי׳ מ״ש לקמן שעיף כ״ט ס״ק ס״ח: (יז) מתוך כתבם כו׳ עי׳ בריב״ם סי׳ שפ״ב שנסתפק בזה דכיון דקיום שטרות מדרבנן יסני אפי׳ שלא בפני בע״ד דלמא שני נמי מפי כתבם ולא שכריע ומביאו ב״י לקמן מאודם כ״א רק בסי׳ תי״ג כתב שדן לפני מורו הר״ן דכיון דלא בעינן רשות בע״ד ומקיימים אפי׳ עומד ונווח כותבי׳ עדותן וחולאי׳ לבית דין ע״ש ומביאו בית יוסף ריש סי׳ זה מאודם ב׳ ומדברי הרא״ש ר״פ מי שאחזו והנמשכים אחריו נראה שמולקים ע״ז שב׳ שם בנשתתק פסול לעדות דעלמא דרשמנא אמר מעיקם ולא מפי כתבם ואם היה מחוס על השטר חתימתו מתקיימת ע״י אחרי׳ ולא ע״י עצמו עכ״ל וכ״כ ר׳ ירוחם נ״ע והטו״ו לקמן סל״ו א״כ קשה על הר״ב כיון דשתם לקמן סל״ו כדברי הטו״ו איך שכ׳ להדיא לקמן סל״ו דאין חתימתו מתקיימת ע״י עצמו מעשה מפיהם ולא מפי כתבם יכאן כ׳ דיכולי׳ להעיד עדות זה ע״פ כתבם וכמ״ש הרב ודומה לחלק בין נשתתק שאינו ראוי להגיד דהא אינן לא קי ל הכי לעיל סי׳ כ״א סעיף י״א אלא קי״ל דאין מילוק בין אלם לאינו אלם דסבירא לן דמאי דקאמר בש״ס דאלם פסול להעיד מעשה דמפיהם ולא מפי כתבם הוא דוקא אלם אלא ה״ה מי שאינו אלם לא יכול להעיד בכתב ה״ה דברבנן אין לחלק בין אלם

ביאור הגר״א

שיחתמו כו׳. ע׳ פ״ח דבעין ה׳ כ׳ (ע״כ): [כ] ואני עד. שם כ״ח על מנה כו׳: (ליקוט) ואני עד בדבר זה. כ׳ הרמב״ם ואזיל לשיטתו בס״י (ע״כ): [כא] שיבואו. מתני׳ שם י״ח כ׳:

באר

שבירו שאינו כת״י ה״ל תרי ותרי עכ״ל הש״ך: [יג] מד. ר״ל מתוך חתימתן בשטר נזכר ההלוא׳ דאל״כ הי׳ צריך כל אחד להעיד נ״כ על חתימת חבירו וכמ״ש המחבר בס״י ומיהו אף״ל לומר בפירוש כן שזוכרין אלא משמע נמי אמרי׳ שזוכרין אותו ועכ״ל הש״ך: [יד] ויעידו. ולא אם העדים החתומים הם בפנינו מ״מ יכולים לקיים ע״י עדות כ״י וד״מ ופשוט הוא ונדול׳ מזו נתבאר בסמוך דאפילו אומרים אין זה כתב ידינו אין נאמנין וכתב בעל העיטור ומסתברא דא״כ שיכירו כל אות ואות אבל

נתיבות

בעדים. ואפילו אחתמו בפניהם בלילה סמ״ע: (י) ואני עד. פי׳ שזוכר הענין ועי׳ בס״י: (יא) שזה כת״י. עפ״ר יש מחלוקת בהוספת׳ אם אומרים העדים כת״י הוא זה ואחרים אומרים אין זה כת״י אם צריך קיום אחר ועי״כ) דנקיום הכרת הכתב בשב״ע אזלי׳ בתר רוב דיעות ואם העדים אומרים אין זה כת״י וכ׳ אחרים אומרים כת״י הוא זה אם עדי

משה״ע

במאה ויל דלגבי דבר הנראה וידוע לכל העולם לא אמ״ינן הרי כמאה ע״ש (.) אלמא דבדבר התלו בשבע׳ עין לא אמרי׳ הרי כמאה א״כ הינ בהכרת הכתב בשבע׳ עין דמה הפ״ש יש בט״ע דהכרת איש או הכר׳ הכתב בט״ע ובודאי אזלינן בתר רוב העולם ודוב דעו׳. גם מה שהקשה דיכולין לכתוב שטר אחר כיון דאיתרע ריעותא בהאי שטר תמוה אורחא הא הם עצמם אינן שכיחותן וכבר כתבתי שטר ואימר פרע השטר והשטר זייפו הוא גם מה שהקשה דהא אשר ששינו כתבם לק״מ דמיירי שמעידים שא״א להם לכתוב כתב כזה כגון שהכתב שבשטר של פוסל מהיר וא״ש נ״כ מה שאמר אם צריך קיום אחר ומי׳ דהיינו אם מצריכין אותם שיכתבו כתבם לפני ב״ד ויראו הב״ד אם אפש להם לכתוב כתב כזה. גם מה שתמה בתומים על הא דאם העדים אומרים אין זה כת״י הא הוי כתחזרין ודכר כתחזרין ואימר׳ תביתתו תמוה כמבואר למעיין: ח) החמישי שיהי׳ כת״י יוצא ממ״א. עשיך כתב בענין כת״י אם מקיימין אותו ע״י דימוי. ובספר קצה״ח כ׳ דדימוי דמי לסימנין שאין מוציאין ממנו ע״י סימנין כמ״ש התוספ׳ בחולין צ״ו דאם באו עדים ואמרו פלניא דהאי סימנא לוה מפלוני מנה דאין מוציאין ממון וכו׳: ותנא אף שזה אפש דדמוי אם שהחתימות אין זה כת״י הוא רק מקולי שחקילו בקיום כמ״ש המרדכי ר״פ האשה שנתארמלה. אמנם נראה דהא אין מוציאין ממון בסימנין דוקא בסימנין האמצעי׳ דמספקא כן אי מדאורייתא אי מדרבנן רק אבידה מהדרינן בסימנין כאלו אבל בסימנין מובהקים דלכ״ע הן מדאורייתא

קצות

ליתא דהא לדברי הרמב״ם מה״ת עדי׳ שבשטר לא הוי כמו שנתקר׳ בב״ד משום דהוי מפי כתבם ואפ״ה לפסס זיוף אין מוסשין מה״ת ועי׳ מוהרי״ק ס״א סי׳ י״ז וז״ל שאל לדוני זו סב׳ הרמב״ם פ״ג מהל׳ ערות דעדות שבשטר מד״ס אינו מקיימין אותו ודברי תור׳ אין מקבלין עדות אלא בפ״פ שיש תימה בזה דבכולא מלמודא מוכח דמדאורייתא עדי׳ החתומי׳ על השטר כמי שנתקר׳ בב״ד מהמיא דרים ביטין ופ״ב דכתובות ההיא מלתא אחריתי דלענין לסוס למזוייף ודאי לא מייסי׳ שנעמיד הגט או השטר על חזקתו ונחזיק אם האדם בחזקת כשר ולא זייפו דהא חזקה דאוויתא ואחזוקי ריעותא לא מחזקי׳ ומדרבנן הוא דאגרוך הלכך גבי שליח וקבן המנוחה רבנן בדרבנן עכ״ל וא״כ לדברי הרמב״ם מוכרחין אנו דאין דאין מוסשין לזיוף מה״ת אלא משום הנתקר׳ בב״ד דלדעת הרמב״ם ל״ה בנתקר׳ בב״ד אלא לענין זיוף אחמר דמה״ת לא חייסי׳ וא״כ בכ״ד אלו׳ נמי שייך חזק׳ זו ועוד דבלא״ה ל״ל דעיקר הטעם הוא דמה״ת לא חייסי׳ לזיוף משום חזק׳ הוא דלא חליף אינם דלינא למימר טעמא משום דנעשה בנתקרה בב״ד דא״כ אכתי מיקשי הא לא שבקת חיי לכל בני׳ מה״ת וא״כ כל אדם יזייף שטרות בעדי׳ ואנן לא מצרכי לי׳ קיום משום דנעשה בנתקר׳ בב״ד זה ודאי לא יתכן לומר דהתור׳ לא חשבה לכך דהא כתיב דרכיה דרכי נועם אע״כ משום חזק׳ דלא חליף אינם מאמין התור׳ וכמ״ש תו׳ פ׳ מי שהי׳ נשוי וא״כ בכתי״ אלו׳ נמי לא חליף אינם לזיוף דאין לומר דשטר מתום בעדי׳ מירתת מעדי׳ גופייהו משא״כ בכתי״ אלו׳ דהא מה״ת אפילו העדי׳ בעצמם אומרי׳ לא אחמנו לא מהימני׳ וכמו שיבואר לפנינו אי״ה: יעור דיוכל לזייף עדי׳ שבבר מתו אע״כ דלאו מעידי׳ הוא דמירתת אלא מירתת שמא יתברר דזיופו אי״ה עדי׳ אחרי׳ ומלתא דעבידי לגלויי הוא ה״ה בכתי״ אלו׳ נמי ומ״ש הש״ך שבן מוכח מדברי הסמ״ע סי׳ ל״ה סק״ט וכ״כ הש״ך בסי׳ ס״ט סקי״ב דמשמע הכי מדברי הסמ״ע הכ״ל ואחמהה כי לא נמלא רמז בסמ״ע בזה ז״ל שם נאמן לומר זה כת״י של אבא וכו׳ ודוקא בשאבאו ואינך אחמוי׳ על השטר בעדים דמה״ת ה״ל בנתקר׳ עדותן בב״ד וכו׳ אבל בשאבאו או אחיו הן בעלי דבר שהתחייבו נפשם בכת״י לשלם לפי׳ סך ממון אז ודאי אין בנו נאמן לא מבטיח קטן אלא אפי׳ גדול דה״ל בכלל לא יומתו וכו׳ וע״ש וכזה ודאי כיון דקרוב הוא אין מקיימין על פיו אפילו בדבר שהוא מדרבנן וכמ״ש בס״ע ס״ע. ואדרבא מדברי הסמ״ע מוכח דס״ל אפילו כת״י ס״ל קיום מה״ת ועי׳ דברי הסמ״ע בסי׳ ק״י ס״ק ק״ו ס״ק כ״ו ז״ל הא דסיים המחבר וכת״י הכיכרת לב״ד היינו דוקא לדעת הרא״ש הב״ל דשמעינן מדברי הרא״ש ר״פ מי שאחזו דאפילו אם שיכרת לדעת הגאון אחר בחבי מלאתי בשו״ת מוהרש״ם אלק ראשון סי׳ ל״ב ופסק ג״כ דמקיימין כת״י הלו׳ שלא בפניו ועי״ש קלת מאלו ראיות שזכרנו ונכריתי כי ת״ל כוונתי לדעת הגדול: ו) הד׳ כתב ר״י ב״ב ח״ה ים מחלוקת בתוספתא אם אומרי׳ העדי ב״י הוא זה ואחרי׳ אומרי׳ ל״ז כת״י אם צריך קיום אחר או לא ונא אפקא הלכתא כמאן עכ״ל וע ס״ך שבתב והמחלוקת הזה ראיתי בירושלמי וז״ל הריטב״א כ׳ גרסי׳ בירושלמי הם אומרי׳ ב״י הוא זם ואחרי׳ אומרי׳ אין זה כת״י הא תרי ותרי פי׳ תע״ג דלרבנן אין מ׳ מעדי׳ מעידי׳ אלא כת״י בלבד ואלו הנני׳ אחרי׳ מעידי׳ על כל מ׳ ומ׳ לא חביבי תרי לגבי חד דכיון שהעדי׳ על מנה שבשטר הן מעידין הא אבל הם אומרי׳ אין זה כת״י ואחרי׳ אומרי׳ אין זה כת״י הוא תני ר״ח לא מעלין עדי השטר ולא מוידין פי׳ שהעדי׳ האומרי׳ אין זה כת״י מיירי שאין מ׳ מהם מעיד אלא על שלו ואיזיד

על שלו חבירו שאינו כת״י ה״ל תרי ותרי: (יג) ואני עד בדבר הזה הוא לשון הרמב״ן ולטעמיה אזיל דס״ל דבעינן שיזכור העדות וכדלקמן סעיף י׳ ס״ק ל״ח ולהחולקי׳ שם אפילו אינו זוכר העדות סני כשיעיד גם על כתב יד חבירו ומיהו אף להרמב״ם ח״ל לומר בפי׳ כן שזוכרי׳ אלא משמע נמי אמרינן שזוכרי׳ וכ״כ בסמ״ע ס״ק ט״ו וכן הוכחתי עוד לקמן סעי׳ י׳ ס״ק ל״ב: (יד) הרביעי שיבואו. עדים ויעידו כו׳ ואף אם העדים החתומי׳ בפנינו יכולים לקיים ע״י עדות אחרי׳ בית יוסף וד״מ וסמ״ע ס״ק ט״ז ופשוט הוא וגדולה מזו נתבאר בסמוך ס״ק י״ב דאפילו אומרים אין כתב ידינו אין נאמני׳: (טו) שיבואו עדים ויעידו שזה כתב ידם של אלו

ע המשנה זה אומר כ׳ ידי וכו׳ וכחכמים ע״ב דעל מנה שבשטר הם מעידים דף כ׳ ע״ב פ בכמה דוכתי בתשנה וגמרא ואחד מהם מיתמרא דרב יהודה אמר רב כ׳ החתומי׳ ומת וכו׳ (שם דף כ״ח ע״א) והיה *אחם לא מת והוא בפנינו ואורח׳ דמלתא נקט וכמ״ש הכ״מ שם: ל׳ ממשנה אלו שהיה כ׳ ידם יוצא ממקום אחר שם

חידושי רעק״א

ס״מ לפי שלריך שני עדים. כ״ב שטר שחתומים בו ג׳ עדים והעיד ל׳ על חתימת כ׳ מהם ול׳ העיד על חתימת ל׳ מן ב׳ אחרי׳ אע״פ שלדברי כ״ח יש בשטר זה ב׳ עדים מקוימים אינו כלום רדב״ז סי׳ כ׳ כ״ה ע״ל ריק״ם:

פתחי תשובה

העלאת עדים כמו כל שטר שנעשה בלווי התתוייב: ב) מתוך כתבם. עבה״ע בשם ש״ך מ״ש ואם כן קשה על הרמ״א כיון דסתם שם בדברי המחבר כו׳ עד ואם כן ה״ה בדרבנן אין לחלק בין אלם לו לא. ועי׳ באה״ע סימן קמ״ב ס״ז בהגה שכתב ולכן אלם לא יוכל להכיר בע כו׳ וכב״ם שם ס״ק י״ח שכתב עי׳ בריב״ם סימן תי״ג דמבאר לקיים ע״פ כתב וכ״כ בח״מ. סימן מ״ו ס״ז בהגה לפ״ז ג״כ כשר לכתוב בפ״ב וכפ״ב דהיינו קיום וע״כ מ״ש הריב״ם סי׳ רמ״א דלא מהני ע״פ כתב היינו דוקא באלם כו׳ עד וזה לדקו יתדיו מה שפסק בבגה שם ס״ז ופעיף ל״ז ולא כש״ך שם עכ״ל גם בס׳ קרבן נתנאל פ״ק דגיטין אות ל״ז אמה מאד על הש״ך בזה דלא ראה דברי הרב באה״ע שם וגם דברי הריב״ם דסי׳ ר״מ ע״ש. ועי׳ לתשובת כנ״י סי׳ פ״ב שהירך קושייתם הש״ך באופן אחר ע״ש וכן

היטב

כשמכירין רוב החתימ׳ שני עכ״ל הש״ך: [טו] כתבם. הש״ך כתב דהריב״ם נסתפק בדין זה גם מדברי הרא״ש והנמשכים אחריו נראה שמולקים ע״ז וכ״כ הט״ו לקמן סל״ו בנשתתק דאינו יכול להעיד בכתב וא״כ קשה על הרמ״א כיון דסתם שם כדברי המחבר אין לחלק דמשתתק דאינו ראוי להגיד דהא קי״ל בסימן כ״ם סי״א דאין סילוק והא״ה מי שאינו אלם אינו יכול להעיד בכתב מטעמא דמפיהם ולא מפי כתבם וא״כ ה״ה בדרבנן אין לחלק בין אלם לו לא וכ״ע

חידושים

הבשטר מעידין כל מ׳ על שלו ושל חבירו הוי תרי ותרי ואם אין כ״א מעיד רק על שלו והמכחישין מעידין על כל מ׳ הוי תרי לגבי תר: (יב) של אלו. ואפי׳ אין מכירין רק רוב החתימה מ״מ אם אינו מכיר שני שיך: (יג) אפ״כ. לכל כשבידי הבשטר מעידים על חתימתן כיון דקיי״ל על מנה שבשטר הם מעידים א״ל להעיד אפ״כ ואף אם אינו אלם אינו יכולין להעיד אפ״כ

המשפט

הבשטר מעידין כל מ׳ על שלו ושל חבירו הוי תרי ותרי ואם אין כ״א מעיד רק על שלו והמכחישין מעידין על כל מ׳ הוי תרי לגבי תר: (יב) של אלו. ואפי׳ אין מכירין רק רוב החתימה מ״מ אם אינו מכיר שני שיך: (יג) אפ״כ. לכל כשבידי הבשטר מעידים על חתימתן כיון דקיי״ל על מנה שבשטר הם מעידים א״ל להעיד אפ״כ ואף אם אינו אלם אינו יכולין להעיד אפ״כ

ביאורים

כמבואר באה״ע סי׳ י״ז ע״ש מוציאין ממון דכשמוציאין אשה מבעלה בנט הנמצא כשאומרת ממני נטל ודבר שבעדות ממון ילפינן בנ״ש דדבר דבר ובודאי דאין לדמות ד״נ לד״מ לגמרי דהא אם יאמרו העדים יב״ש ממקום פ׳ קטל נפשא בלא טביע׳ עין לא קטלינן ליה וכשאומרי׳ יב״ש ממקום פ׳ לות מנה מחייבינן לשלם בלא אחוזקו דדוקא כשלא נכתב שם העיר בשטר כ׳ חב״י בסי׳ מ״ט ביאור דאין לאו אנא הוא אבל כשנזכר שם העיר בשטר ודאי דנובין בלא הוחזקו דאלת״ה בטל כל השטר דנהי דהוי בנחקרה בשע׳ חתימה דאז הכירוהו בט״ע מ״מ בשעת נוביינא דליכא ט״ע האיך נבינן מיניה אלא ודאי דיב״ש בלא הוחזקו שמי׳ מובהק דמי ואפי׳ נימא דעדיף מסי׳ מ״מ מוכח דאין לדמות ד״נ לד״מ ועוד דאפילו אי נימא דאפי׳ סימן מובהק לא מהני היינו כשאומר התובע ומשמע שב׳ הר״ן בחידושיו לחולין דע״ט דהיישינן לאומר מחנא חזי אבל בסי׳ מובהק שאומרים העדים מהני והתוספ׳ בחולין אשר שכיוונו לסי׳ אמצעי ולאו משום דמדמין ד״מ לד״נ רק שיש להם הוכחה דאין מוציאין ממון בסי׳ אמצעי כמו שהוכיחו בפ״ג ובשאר דוכתי אבל בסי׳ מובהק שפיר כ׳ חש״ך בסי׳ רצ״ז דמהני בממון. ומ״ש בקצה״ח בהא דב״ב דף קכ״ח דמהני כשמכוין מצרנהא דמשמע דמהני סימנין לחלק בין קרקע למטלטלין. דבקרקע לא חשיב חוצאת ממון ודאי ליתא דבכל מקום חוצאת קרקע דמיא להוצאת ממון אך משם בלא״ה לא קשה די״ל דשם איירי שהמוכר והלוקח

החושן

דמכחישין מעידי׳ על כל מ׳ ומ׳ והוי ליה תרי לגבי חד אמר ר׳ יוסי מתני׳ אמרה כן אם יש עדי׳ שהוא כת״י אין נאמנין ופי׳ טעם מכוס דליכא למימר הפה שאסר הוא הפה שהמיר דאפילו אמרי אינו כת״י לא מהני להו כיון שיש עדי׳ שהוא כת״י ה״ל תרי ותרי עכ״ל הש״ך ולכאור׳ קשה בהא דקאמר ר״י מתני׳ אמרה כן דהא כתבו כתו׳ דמנו בשנים ל״א דשמא מבירו לא יגלה לומר כן והא דמהימני לו׳ לגוסין וקטני׳ נמנו דאין בת״י היינו משום דאם מ׳ מהם יאמר אין זה כת״י ליכא שטר אלא בפ״א ולאו כלום הוא וא״כ היכא דיש עדי׳ שהוא כת״י אפי׳ מ׳ מהם יאמר אין זה כת״י ודאי אינו נאמן דהוי אלא מ״ד אם שניהם אומרים: ונראה דודאי כיון דכל מ׳ מהם אינו אלא מ׳ אם אינו אלם אינו יכול לחכחישו ה״ל כ׳ מבירו אין אלו כלום וא״כ בכ״י אלו׳ נמי שייך חזק׳ זו ועוד דבלא״ה ל״ל דעיקר הטעם הוא דמה״ת לא חייסי׳ לזיוף משום חזק׳ הוא דלא חליף אינם דלינא למימר טעמא משום דנעשה בנתקרה בב״ד דא״כ אכתי מיקשי הא לא שבקת חיי לכל בני׳ מה״ת וא״כ כל אדם יזייף שטרות בעדי׳ ואנן לא מצרכי לי׳ קיום משום דנעשה בנתקר׳ בב״ד זה ודאי לא יתכן לומר דהתור׳ לא חשבה לכך דהא כתיב דרכיה דרכי נועם אע״כ משום חזק׳ דלא חליף אינם לזיוף מאמין התור׳ וכמ״ש תו׳ פ׳ מי שהי׳ נשוי וא״כ בכתי״ אלו׳ נמי לא חליף אינם לזיוף דאין לומר דשטר מתום בעדי׳ מירתת מעדי׳ גופייהו משא״כ בכתי״ אלו׳ דהא מה״ת אפילו העדי׳ בעצמם אומרי׳ לא אחמנו לא מהימני׳ וכמו שיבואר לפנינו אי״ה: יעור דיוכל לזייף עדי׳ שבבר מתו אע״כ דלאו מעידי׳ הוא דמירתת אלא מירתת שמא יתברר זיופו אי״ה עדי׳ אחרי׳ ומלתא דעבידי לגלויי הוא ה״ה בכתי״ אלו׳ נמי ומ״ש הש״ך שבן מוכח מדברי הסמ״ע סי׳ ל״ה סק״ט וכ״כ הש״ך בסי׳ ס״ט סקי״ב דמשמע הכי מדברי הסמ״ע הכ״ל ואחמהה כי לא נמלא רמז בסמ״ע בזה ז״ל שם נאמן לומר זה כת״י של אבא וכו׳ ודוקא בשאבאו ואינך אחמוי׳ על השטר בעדים דמה״ת ה״ל בנתקר׳ עדותן בב״ד וכו׳ אבל בשאבאו או אחיו הן בעלי דבר שהתחייבו נפשם בכת״י לשלם לפי׳ סך ממון אז ודאי אין בנו נאמן לא מבטיח קטן אלא אפי׳ גדול דה״ל בכלל לא יומתו וכו׳ וע״ש וכזה ודאי כיון דקרוב הוא אין מקיימין על פיו אפילו בדבר שהוא מדרבנן וכמ״ש בס״ע סעיף י״ט. ואדרבא מדברי הסמ״ע מוכח דס״ל אפילו כת״י ס״ל קיום מה״ת ועי׳ דברי הסמ״ע בסי׳ ק״י ס״ק ק״ו ס״ק כ״ו ז״ל הא דסיים המחבר וכת״י הכיכרת לב״ד היינו דוקא לדעת הרא״ש הב״ל דשמעינן מדברי הרא״ש ר״פ מי שאחזו דאפילו אם שיכרת לדעת הגאון אחר בחבי מלאתי בשו״ת מוהרש״ם אלק ראשון סי׳ ל״ב ופסק ג״כ דמקיימין כת״י הלו׳ שלא בפניו ועי״ש קלת מאלו ראיות שזכרנו ונכריתי כי ת״ל כוונתי לדעת הגדול: ו) הד׳ כתב ר״י ב״ב ח״ה ים מחלוקת בתוספתא אם אומרי׳ העדי ב״י הוא זה ואחרי׳ אומרי׳ ל״ז כת״י אם צריך קיום אחר או לא ונא אפקא הלכתא כמאן עכ״ל וע ס״ך שבתב והמחלוקת הזה ראיתי בירושלמי וז״ל הריטב״א כ׳ גרסי׳ בירושלמי הם אומרי׳ ב״י הוא זם ואחרי׳ אומרי׳ אין זה כת״י הא תרי ותרי פי׳ תע״ג דלרבנן אין מ׳ מהעדי׳ מעידי׳ אלא כת״י בלבד ואלו הנני׳ אחרי׳ מעידי׳ על כל מ׳ ומ׳ לא חביבי תרי לגבי חד דכיון שהעדי׳ על מנה שבשטר הן מעידין הא אבל הם אומרי׳ אין זה כת״י ואחרי׳ אומרי׳ אין זה כת״י הוא תני ר״ח לא מעלין עדי השטר ולא מוידין פי׳ שהעדי׳ האומרי׳ אין זה כת״י מיירי שאין מ׳ מהם מעיד אלא על שלו ואיזיד

ע״י

אין עשה לחלק בין אלם אם לא וכ"ע: (יח) משתי שטרות כו'. והרמ"ם כתב שצריך שיהיו השתי שטרות בידי שתי לוקחים והעור הסיג עליו ואף שלשונו מגומגם קצת מ"מ לענין דינא נראה עיקר כהעור דאפי' השטרות ב"ד לוקח א' מקיימי' מהן וכן משמע בתשובת ר"ת שהביא הבעל העיטור דף ל"ד ע"ג והמרדכי פ"ב דכתובות וכן נראה דעת הפוסקי' שלא חילקו בכך וגם מדשתם המחבר נראה שדעתו כן וכן משמע בש"ס מדקאמר ובי ולאים מתחת יד אחר אבל תחת יד עצמו לא משמע דאחר דומיא דעצמו דהיינו שהם ביד א' מהני ועוד דאל"כ אל"ל ובי ולאים מתחת ידי אחרי' וע' ב"ח אחריך בפי' דברי הרמ"ם והלע"ד כתבתי: (יט) שאכלום בעליהם ג' שנים. אחר שנתמתו הריטב"א פ"ב דכתובות: (כ) משתי שטרי כתובות כ' העור בשם הרמ"ה כתובת אשה שיבתה תחת בעלה ג' שנים בסופי כו' ולא משמע לי כן מדברי הרמב"ם והמחבר (וכן השמ"ג דף ק"ל ע"ב) שכתבו שאכלום בעליהם ג' שני' לעיל גבי שדות ולא כתבוהו כאן ובפרע שכם"ם אותה והוא שאכלום ג' שני' בתר ב' שדות וב' כתובות והם הפכוהו וכתבוהו מיד בתר שתי שדות משמע דש"ל דדוקא בב' שדות בעינן ג' שני' דאזקת הבתים ושדות הוא בג' שני' אבל אשה שיבתה תחת בעלה בכל דהו שני וגם לשון הש"ם והוא שאכלום בעליהן ג' שני' משמע דוקא בשדות דשייך בהו לשון אכילה וכן נראה דעת שאר הפוסקי' וכן עיקר: (כא) כתובות דוקא שתי שטרי שדות או כתובות שאכילת פירות של המחזיק או שיבתה תחת בעלה מעידי' שכשרין הן אבל ב' שטרי חובות אחרי' או ב' שובדי' שלא נתקיימו אין מקיימי' מהן דליכא מידי דמחזיק להני שטרי דאפשר דזייפינהו מרייהו ולא ידעו בהו הכך דליתבעינהו מיליה כ"כ העור בשם הרמ"ה וכ"כ הר"ן פ"ב דכתובות וכ"כ הבעל העיטור דף ל"ד סוף ע"ב וכ"כ ר' ירוחם ע"ב ב' חלק ח' וכן משמע בש"ס ופוסקים: בירושלמי פ"ב דכתובות איתא א"ר יוסי בר בון ובלבד שלשה שטרות של ג' בני אדם ומשמע לי דקאי אמאי דקתני חס היה כתב ידן יולא ממקום אחר דהיינו בשלשה שטרות בג' בני אדם ונראה דלא פליג אש"ס דלן דשני בשתי שטרי שדות אם שתי כתובות דהתם כיון דאכלום בעליהם אם ישבה תחת בעלה שני בתרי ובירושלמי מיירי בשטרי הלואות לכתב אדם אחר ומהדרינן דכולי האי לא שכיח אדם יודע לזייף ולדמות כתב יד של עדים וזה הפי'. הוא הנכון ע"כ: (כב) ואפי' אם ב' השטרות כו' ויש חולקין אין לשון הר"ב מדוקדק דאם לפי טעם הרמב"ם והמחבר מהני כשהשטרות מקויימים וכמו שכתבתי בסמוך ס"ק כ"ב ויש חולקין הגה הרמב"ם שהעתיק המחבר לשונו וכדאית' בהר"ן וב"י וד"מ ואחר אחרוני' והכי ה"ל למימר ואם השטרות מקויימי' מקיימים מהם אפי' מאה ויש חולקין דאפי' ב' השטרות מקויימי' כו': (כד) אין מקיימים מהם דכיון שהם לפניו חיישינן שמא זייף זה מתוכם כן דעת רש"י וכן דעת התוס' בשם ר"ת והרא"ש והמרדכי והעור וכתבו דהיינו דוק' כשאין מכירין אלא ע"י דמיון אחתיה לחתיה אחרת תחת ידו ליכא למיחש דלמא זייף וכ"כ העור והוזכרה סברתם בבעל העיטור דף ל"ד ע"ב ולדברי הרא"ש אפי' אם אין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדמוי ע"כ וכ"כ רבינו ירוחם סברתם בבעל העיטור דף ל"ד ע"ב ולדברי הרא"ש אפי' אם אין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדמוי ע"כ וכ"כ רבינו ירוחם נתיב ב' חלק ח' ולהרמב"ם וסייעתו דלעיל מקיימים אף בדמוי. והבעל העיטור דף ל"ד ע"ב ורבינו ירוחם נתיב ב' חלק ח' ולהרמב"ם וסייעתו דלעיל מקיימים אף בדמוי. אין מקיימין הני שני מקיימין אפי' דמהני בדמוי ואפילו ע"י עדים הם מקיימין אין מקיימין אלא בטביעת עין ולא בדמוי ע"כ הרא"ש ורבינו ירוחם ומכל שכן להרמב"ם והריטב"א והמחבר דמקיימי' בהא והכי נקטינן: (כה) ויש אומרי' דאפי' לא קרא עליו ערער. ולפע"ד נראה דגם הרמב"ם והרי"ף ורש"י מודים דבמקויים אפילו לא קרא עליו ערער שני דודאי דבר תימה לומר דקיום לא מהני מעשה שמא לא דקדקו הב"ד בקיומו דפשיטא דב"ד לא חתמי אא"כ דקדקו בדבר דאל"כ אין לדבר סוף ומ"ש רש"י דדוקא קרא עליו ערער היינו כשאין מכירין הקיום דחיישינן שמא הקיום נופי' זיוף וכן משמע להדיא ממ"ש רש"י דאי לא קרא עליו ערער חיישינן דילמא הוא נופיה מזייף כו' אבל בקרא עליו ערער לא חיישינן להכי דכיון שיודע שעטר כזה קרא עליו ערער והוזקק בב"ד א"כ מסתמא הוא אמת וקוי ממש כמו שטרי שדות ואע"ג דאין אנו מכירים עידי החתימות מ"מ כיון דידענא שם להן כתובות הוא אמת וה"ה הכא ורחיתי בריטב"א שכתב על פרש"י דאין אנו מחוור דכיון דהוזקק בב"ד ניכא למיחש לזיופא דא"כ בטלת כל קיום שטרות עכ"ל ולפי מה שכתבתי פרש"י מחוור ומלובן. וכן ראיתי בבעל העיטור דף ל"ד ע"ב שכתב כפרש"י דקרא עליו ערער דוקא וז"ל מדקתני בברייתא קרא עליו ערער ולא קתני משטר שהוזקק בב"ד ודיקא מינה קרא עליו ערער אין לא קרא עליו ערער לא אלמא אם לא קרא עליו ערער אין מקיימים אע"פ שמקויים הקיום וכדפי' דברי רש"י וגלפע"ד פרש"י עיקר בש"ס דהא גרסי' בכל הספרים קרא עליו ערעור אין לא קרא עליו ערער לא מסייע לרב אחי דאמר אין מקיימים משטר אא"כ קרא עליו ערער והוזקק בב"ד ולדברי הרא"ש צריך לדחוק כל' הש"ס אם לומר שהיה נורס הוזקק אין לא הוזקק לא אבל לפרש"י אתי שפיר. [וכן בב"ה גדולות סוף ה' עדות דף קט"ו ע"א אף ע"פ שגורס אא"כ הוזקק וכמ"ש הרא"ש והר"ן בגירסת הרי"ף אפ"ה גורס שם קרא עליו ערעור אין לא קרא עליו ערער לא ע"ש] וגם ק"ק לדעת הרא"ש אינ תלוי דברי הרדבי במלתא דרב אחי אבל לפרש"י אתי שפיר דאמרי הרדבי כי היכא דלרב אחי מקיימים משטר שקרא עליו ערער והוזקק בב"ד אע"פ שאין מכירים החתימות מעשה כיון שידוע שראוי להיות בידו שטר כזה מקוים שהרי ידענו שקרא עליו ערער והוזקק בב"ד ה"ה נמי מקיימים משטרי שדות ושטרי כתובות אע"פ שאין אנו מכירים החתימות מעשה כיון דנודע לנו שראוי להיות בידם שטרות אלו: וא"כ הרי"ף והרמב"ם נמי דמגרכי קרא עליו ערער (ודלא כהשמ"ע שקשה לי דכ' דדעת הרמב"ם אינו מוכרע ויכול להיות דש"ל דאפי' לא קרא עליו ערער נמי אלא דתפש לי' הש"ס כו' דפשט דברי הרמב"ם לא משמע הכי והכי משמע נמי להדיא מפי' המשנה להרמב"ם דהוזקק בב"ד לאוד לא מהני רק בקרא עליו ערער והוזקק בב"ד שכתב שם וז"ל והדרך השני שיהי' שטר ובו אלה העדים עצמם שהוזקקו כבר בב"ד ועליו קיום ב"ד והיה כבר עליו ערער ואח"כ הוזקק עכ"ל וכ"ל דהרמב"ם היה נורס בש"ס קרא עליו ערער אין לא קרא ערער לא מסייע לר' אחי דאמר אין מקיימים השטר שקרא

מתוך כתבם ומקיימין את החתימות הראשונות כאלו עידי הקיום העידו לפניהן על פה לאפוקי בשאר עדות דקי"ל כהרמב"ם דבעי' שיעידו בפניהן אם לא כשאותנו הן על השטר דמהני משום תיקון העולם וכמ"ש המאחר לעיל סי' כ"א סי"א ע"ש: יח אכילה גלוי' כו' ודוקא משתי שטרות אבל משטר שהא א' אינא למימר דזיוף הוא וגזדמן כך דהניחו לאכול ועפ"ר: יט שטרי כתובות בזה נמי בעינן שיהא אותן שתי נשים תחת בעליהן ג' שנים בסופי וכ"כ העור בשם הרמ"ה: כ ואפי' אם ב' השטרות מקויימין הטעם דאף דאין חוששין להמקויימין שהם זיוף מ"מ יש לחוש שמא זייף זה מתוך אלו המקויימין: כא ויש חולקין. טעמייהו דס"ל דא"א לאים אחר לכוון ולכתוב בזיופאות באות ככתב העדים משא"כ כשא"ן מקויימי' דאיכא למיחש שמא שלשתן מזוייפין ואים א' כתב בזיוף בכתיבת ידו בשם חתימת העדים ועד"ר שכתבתי להגורסי' בעור בהתדע שהרי מקיימין משטר מקויים אפילו יולא מתחת ידו טעם אחר והוא דירא לזייף משטר כזה. שדקדקו הב"ד לקיימו ע"ש. אותו טעם א"ש דוקא להעור וסייעתו דפירשו חשש זיוף הנזכר בגמ' דיש לומר שיזייף אחד מתוך חבירו אבל מדברי הרמב"ם משמע להחולקים דס"ל פירושו דזיוף שהן עצמן הן זיוף ולא שיזייפו מתוכו מ"ה כתבתי טעם זה ודו"ק ועד"ר מ"ש בזה דאינו מוכרח לפרש דעת הרמב"ם שהוא כן ע"ש: כב משטר שקרא עליו ערער ס"ל דבקרא עליו בע"ד ערעור לו' שקוא מזוייף אז ודאי הב"ד נתנו לב לחקור היטב ולא קיימוהו אא"כ נודע להן בבירור והוזק בב"ד שזהו חתימת יד העדים מ"ה מקיימין מתוכו משא"כ בלא קרא עליו ערער וכ"כ המחבר בסעיף ל"ז ע"ש: כג כדלקמן סל"ז פי' שם כתב המחבר עצמו שני הדיעות ובעור כתב כאן שני הדיעות ובדין הסעיף ל"ז שתם הדברים דאפילו בלא קרא עליו ערער נמי מקיימין מתוכו וכדעת הרא"ש חביו ע"ש והמחבר העתיק כאן לי' הרמב"ם מ"ה לא כ"כ דעת האולקין ועפ"ר שם כתבתי דעת הרמב"ם אינו מוכרע ויכול להיות דס"ל דאפילו לא קרא עליו ערער נמי אלא דתפש לשון הגמ' והגמרא יש לומר חיארא דמילתא נקט דכל שלא קרא עליו ערער לא היה מדרכן לקיימן

מאבן שדה א' איכא למימר דזיוף הוא וגזדמן כך דהניחו לאכול ועפ"ר: יט שטרי כתובות בזה נמי בעינן שיהא אותן שתי נשים תחת בעליהן ג' שנים בסופי וכ"כ העור בשם הרמ"ה: כ ואפי' אם ב' השטרות מקויימין הטעם דאף דאין חוששין להמקויימין שהם זיוף מ"מ יש לחוש שמא זייף זה מתוך אלו המקויימין: כא ויש חולקין. טעמייהו דס"ל דא"א לאים אחר לכוון ולכתוב בזיופאות באות ככתב העדים משא"כ כשא"ן מקויימי' דאיכא למיחש שמא שלשתן מזוייפין ואים א' כתב בזיוף בכתיבת ידו בשם חתימת העדים

(מז) משטרות אחרות ק אלא (יח) (יד) [טז] מב' שטרות של ב' [יז] שדות (יט) שאכלום בעליהם שלש שנים יח אבילה גלויה נכונה בלא שוסיראה ולא פחד מתביעה בעולם כדרך שאכלום כל בעלי שדות שדותיהם או (כ) משתי יט שטרי (כא) [יח] כתובות והוא שיצאו השני השטרות ר מתחת יד אחר לא מתחת ידי זה (ס שרוצה) לקיים שטרו (כב) [כג] שמא הוא זייף הכל כ (כג) ט) [כד] אפילו אם (טו) ג' השטרות [יט] מקויימים (כד) אין מקיימין מהם אם יושלין מתחת ידו (עור וב"י בשם ת רש"י) כא ויש חולקין (ר"ן לדעת א הרמב"ם) ב וכן מקיימים השטר כב משטר שקרא עליו [כ] ערער (כה) (יז ג (טז) דאפי' לא קרא עליו ערער רק [כא] שמקויים כג כדנקטינן סעיף כ"ז

ל"ל כן מדברי הרמב"ם והמחבר (וכן השמ"ג דף ק"ל ע"ב) שכתבו שאכלום בעליהם ג' שני' לעיל גבי שדות ולא כתבוהו כאן ובפרע שכם"ם אותה והוא שאכלום ג' שני' בתר ב' שדות וב' כתובות והם הפכוהו וכתבוהו מיד בתר שתי שדות משמע דש"ל דדוקא בב' שדות בעינן ג' שני' דאזקת הבתים ושדות הוא בג' שני' אבל אשה שיבתה תחת בעלה בכל דהו שני וגם לשון הש"ם והוא שאכלום בעליהן ג' שני' משמע דוקא בשדות דשייך בהו לשון אכילה וכן נראה דעת שאר הפוסקי' וכן עיקר: (כא) כתובות דוקא שתי שטרי שדות או כתובות שאכילת פירות של המחזיק או שיבתה תחת בעלה מעידי' שכשרין הן אבל ב' שטרי חובות אחרי' או ב' שובדי' שלא נתקיימו אין מקיימי' מהן דליכא מידי דמחזיק להני שטרי דאפשר דזייפינהו מרייהו ולא ידעו בהו הכך דליתבעינהו מיליה כ"כ העור בשם הרמ"ה וכ"כ הר"ן פ"ב דכתובות וכ"כ הבעל העיטור דף ל"ד סוף ע"ב וכ"כ ר' ירוחם נתיב ב' חלק ח' וכן משמע בש"ס ופוסקים: בירושלמי פ"ב דכתובות איתא א"ר יוסי בר בון ובלבד שלשה שטרות של ג' בני אדם ומשמע לי דקאי אמאי דקתני אם היה כתב ידן יולא ממקום אחר דהיינו בשלשה שטרות בג' בני אדם ונראה דלא פליג אש"ס דלן דשני בשתי שטרי שדות אם שתי כתובות דהתם כיון דאכלום בעליהם אם ישבה תחת בעלה שני בתרי ובירושלמי מיירי בשטרי הלואות לכתב אדם אחר ומהדרינן דכולי האי לא שכיח אדם יודע לזייף ולדמות כתב יד של עדים וזה הפי'. הוא הנכון ע"כ: (כב) ואפי' אם ב' השטרות כו' ויש חולקין אין לשון הר"ב מדוקדק דאם לפי טעם הרמב"ם והמחבר מהני כשהשטרות מקויימים וכמו שכתבתי בסמוך ס"ק כ"ב ויש חולקין הגה הרמב"ם שהעתיק המחבר לשונו וכדאית' בהר"ן וב"י וד"מ ואחר אחרוני' והכי ה"ל למימר ואם השטרות מקויימי' מקיימים מהם אפי' מאה ויש חולקין דאפי' ב' השטרות מקויימי' כו': (כד) אין מקיימים מהם דכיון שהם לפניו חיישינן שמא זייף זה מתוכם כן דעת רש"י וכן דעת התוס' בשם ר"ת והרא"ש והמרדכי והעור וכתבו דהיינו דוק' כשאין מכירין אלא ע"י דמיון אחתיה לחתיה אחרת תחת ידו ליכא למיחש דלמא זייף וכ"כ העור והוזכרה סברתם בבעל העיטור דף ל"ד ע"ב ולדברי הרא"ש אפי' אם אין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדמוי ע"כ וכ"כ רבינו ירוחם נתיב ב' חלק ח' ולהרמב"ם וסייעתו דלעיל מקיימים אף בדמוי. והבעל העיטור דף ל"ד ע"ב ורבינו ירוחם נתיב ב' חלק ח' ולהרמב"ם וסייעתו דלעיל מקיימים אף בדמוי. אין מקיימין הני שני מקיימין דאפילו הכי אם אין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדמוי ע"כ הרא"ש ורבינו ירוחם ולהרמב"ם וסייעתו דלעיל מקיימים אף בדמוי. והבעל העיטור דף ל"ד ע"ב ורבינו ירוחם נתיב ב' חלק ח' ולהרמב"ם וסייעתו דלעיל מקיימים אף בדמוי. אין מקיימין הני שני מקיימין דאפילו הכי אם אין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדמוי ע"כ הרא"ש ורבינו ירוחם נתיב ב' חלק ח'

לקיימן וכמ"ש הרא"ש אלשון הגמרא ע"ש : כד כמו שמקיימים משטרי שתי שדות כו' ושם מקיימין אע"פ שאינן מקויימין : כה אבל לא מאינרת הטעם דאין אדם מדקדק בכתיבת האינרת וכתבו משתנה לפי הקולמוס והגמיל' וזהו ג"כ טעם הי"א דאין מקיימין אפילו מהספר כו' משום דאין אדם מדקדק כי אם באתימה ועד"מ בסכ"ד : כו אע"פ שלא פירשו באיזה דרך כו' הרמב"ם והטור שהביאו מסייס בזה וכתב ז"ל באיזה דרך נתקיים אם העידו העדים בעצמן על חתימתן אם שהעידו אחרים עליהן שאין חוששין לב"ד טועין שמא טעו וכבר נהגו לכתוב כו' ור"ל שמא טעו במה שיש חילוק בקיום דאם העדים בעצמן מעידים על חתימתן אז אינו צריך שיעיד כל א' על חתימת חבירו ואם אחרים מעידים על חתימתן אז צריך כל א' להעיד גם על חתימת חבירו או יצטרף שלישי עמהן וכמ"ש הטור והמחבר בס"ע וי"א : כז ומ"ש ונוהגין לכתוב הדרך כו' ג"ז שם במיימוני ובטור שהביאו וכ"ל הטעם דאף דלא חייש' לב"ד טועין מ"מ שמא ע"י זה יוודע ללוה שלא נתקיים כראוי והיינו שיברר שעידי הקיום פסולין הן או משום לד א' משא"כ כשעידי השטר בעצמן העידו על חתימתן וק"ל : כח אלא על הממון שבשטר ומטעם זה אמרו דא"ל שעידו כל א' גם אחתימת יד חבירו וכמ"ש הטור והמחבר סעיף ז' וס"ל להרמב"ם דכמו שאמרו כן לקולא כן נמי אמרינן לחומרא דאם שכחו ההלואה ואין כתיבת ידן יולא ממקום אחר לקיים חתימה זו מהן כמו שמאמינים להן שהוא חתימתן כן נאמין להם שאינן זוכרין מההלואה כלום ומ"ה אפילו אם כל א' מעיד גם על חתימת חבירו

כל"ל ברור ודו"ק : (כו) מקיימים ממנו לבדו כו'. אבל הראב"ד ז"ל כתב שהוחזק כל א' מהם בב"ד או שהכלוס בעליה כל א' מהן ג' שנים ובשופי בלא דמודו להרדעי כשהוחזק בב"ד בשטר אחד שני ובדאמרינן לקמן מאזו ונתקיים כראוי הא אינו כאלו מחוי חתימת ידיה בבי דינא וכן דעת התוס' ובריתא ב' שטרות בעינן ולא בעי הרדעי לתימר אלא דלא בעינ' הוחזקו והא דנקט רב אסי ובריתא שטר שקרא עליו ערער ליתנא קלילא נקט עכ"ל וקשה איך יתרצו הראב"ד וה"נ דשך דמחוי חתימת ידיה אחספא והוסק לומר דמחוי חתימת ידיה אחרי אספא ויותר נראה דמודי' דסיכא דמכירין הקיום אלא דש"ל היכי דאין מכירין דאף ע"ג דקרא ערער והוחזק לא סמכינן אחד שטרא וכמו שכתבתי לעיל שקב"ה דבסכי מיירי הבריתא וז"כ דמי לשטר שדה וכתובה דתרי בעינן והלכך בשך דאספא שאותיים לפנינו מלמין לאחדא חתימה ושני ואפשר גם דעת הר"ן והריטב"א בדעת הראב"ד כן ולכך אחר שכתב הריטב"א וכן דעת התו' ועיקר כתב אבל הראב"ד וכה"ג ז"ל כתבו כו' וכן נראה' עיקר דסיכא דהחתימה ודאי אמת כגון שחתמו לפנינו או מכירי' הקיום וכה"ג מקיימי' אפי' משטר אחד : (כז) אבל לא מאינרת ומדברי הריטב"א שהביא הב"י לקמן בסע"ג נבי לכתוב חתימת ידיה אספא' משמע לקמן סי"ג ולכאה מאן דפליג בהא ואפי' תימ' דאיכ' מאן דפליג בהא מ"מ נראה עיקר לדינ' בהא דמקיימי' משטר א' אבל היכא דאין מכירי' הקיום אם לא קרא עליו ערער אין מקיימי' ממנו לכ"ע ואם קרא עליו ערער והוחזק להרמב"ם מקיימי' וכמ"ש לעיל סקב"ה אע"פ שאין מכירי' הקיום ולהראב"ד בכה"ג אין מקיימין משטר אחד : (כז) אבל לא מאינרת ומדברי הריטב"א שהביא הב"י לקמן בסע"ג נבי לכתוב חתימת ידיה אספא' משמע דאפי' מאינרת מקיימי' שכתב וה"ה נמי דאפי' בסיפ' דמגלת' יכול למכתב תשרק לפעם או אלפא ביתא דליכ' למיתם למידי ובהא מחזקינן כתב ידי' בשטר' וכדאמרינן בירושלמי דלמדין מספר מונה ע"כ ועוד משמע כן יותר בהריטב"א גבי מקיימי' משתי שדות ומשתי כתובות שכתב שם וז"ל נרסי' בירושלמי למדין מספר מונה כגון דאמרי אלין ספרי דאשי פי' שהם מוחזקי' לנו שהוא כתבם בלא עדות אחרת ובאלין אגרת' לריכ' פי' אבל מאינרת של הוות המוחזקי' בכתב ידי העדי' האלה לריכא רבה אם למדי' מהם בחזקה זאת בלבד כנ"ל פי' הירושלמי הזה וכן פי' לפני מורי הר"ב ז"ל עכ"ל וכן נראה עיקר דלפי' הריב"ם ל"ל למימר כגון דאמרי אלין ספרי דאשי לא הל"ל אלא למדין מספר מונה ובאלין אגרת' לריכא ונם למה קאמר מספר מונה מה לי מונה או לא אלא משמע דה"ק למדין מספר מונה שלמדו ממנו אחרים והניחו אותו כגון דאמרי אלין ספרי דאשי שהמניחים אומרים שלמדו מספרי דאשי א"כ הוא בחזקה שהוא ספר אשי וע"ז קאמר ובאלין אגרת' לריכא משמע הא אם ידוע בבירור שהאגרת הזאת כתבו עד זה מקיימים ממנו : (כח) וי"א כו' בס"ע ובסמ"ע נראה כאן ר"ן פ"ב דכתובות וכן הוא בב"י וד"מ בשם הר"ן ותמיה לי דליתא כן בהר"ן ואדרבה בהר"ן שם משמע להדיא איפכ' דז"ל הר"ן ובירושלמי משמע דכשם שמקיימי' משתי שדות או שתי כתובות כך מקיימים מספר שכתבו עד דנרסי' התם רב הונא אמר למדין מספר מונה כגון דאמרי אלין ספרי דאשי ע"כ מיהו בהרא"ש ומרדכי משמע להדיא דאין מקיימים מספר שכתבו דמתוך הספר אין אדם יכול ללקט אותיות וכן מוכח מדקאמר לכתוב חתימת ידיה אחספ' ולא קאמר לכתוב אלפא ביתא אפי' אמנילת' אלא ודאי אי אפשר לדמותם יחד אלא כשאותם שמו עכ"ל. מיהו אין דבריהם מוכרחי' דהא בלאו הכי ה"ה דהוי מצי למימר אריסא דמנלת' וכמ"ש התוס' ושאר פוסקי' וע"כ נראה' דמקיימי' מתוך הספר וכריב"ם והריטב"א והר"ן שהבאתי לעיל כדמוכח מהירושלמי דלעיל. ובב"י מחו' כ"ז כתב על דברי הרא"ש וכ"ל נראה לדבריו מהירושלמי דמשמע דוקא מאילן ספרי דאשי שהוא חתימת שמו הוא דמקיימים אבל לא משאר הספר וטעמא לפי שדרך בני אדם לחתום בשיטו מכתיבתם עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דאדרבה בירושלמי משמע איפכא דמקיימים מן הספר עצמו וכמ"ש : (כט) ונהגו לכתוב כו' בב"י לקמן ס"ס כ"ט כתב ונראיתי קיום שטר מספרד ואין כתוב בו אלא אתקיים שטרא דנא קדמנ' ע"כ כלומר ולא נהגו לדקדק לכתוב הדרך שנתקיים בו גם האידנו במדינתנו לא נהגו לדקדק בכך : (ל) כשהשטר מתקיים בעדות אחרים כו' דדוקא כשמתקיים ע"י עצמו שני לעיל סעיף ז' כשכל א' מהם אומר זה כתב ידי לפי שעל מנה שבשטר הם מעידים משא"כ הכא דלא על מנה שבשטר הם מעידים רק על כתב ידם לכן צריך ב' עדים על כל אחתימה : (לא) הרי זה אסור להעיד כו' משמע אפי' ע"י לירוף עד א' ודלא ככסף משנה וב"י ס"ס זה וגם הב"ח והל"מ פ"ח מה' עדות השיגו עליו ונראה שגם המחבר חזר בו כדמוכח בדבריו בס"ע כאן ממ"ש לקמן ויש חולקים כו' ולפי דבריהם אז שיצטרך אחר כו' : (לב) הואיל והדבר כן כו' ואין אנו אזכרים כו' וכן הוא בהלכות גדולות בהל"ע דף קי"ד ע"ג בשם מר רב יהודאי ומשמע שם דמר רב יהודאי ס"ל דאפי' נתקיים השטר ממקום אחר לא מהני דאית' התם ורבנן בתראי פליגי ואמרי אי מחזקינן אתימות ידיה דהאי שהד' מקמי דינא בבי דינא אבל כמיניה דמרע ליה לשהדותיה ואי לא מחזקינן אתימות ידיה מהימן עכ"ל ודעת הרמב"ם כרבנן בתראי. ובתשו' מהרי"ק סוף שורש ע"ד כ' דלא נהיר' דברי ה"ג והרמב"ם מדתנן

עליו ערער ואח"כ הוחזק בב"ד וכן הוא בספרי הרי"ף שלפנינו בכל הדפוסים בדברי רב אסי והיינו כדברי רש"י וע"ש) והיינו כשאין מכירים הקיום ולא הוצרכו לבאר כשמכירים הקיום דזהו מלתא דפשיטא הוא דמקיימי' ממנו גם ממילא נשמע מדבריה' כיון דלפי זה טעמא דקרא עליו ערער הוא דמשום ליה כאלו מכירים הקיום א"כ כ"ש אם מכירים הקיום ממש דמקיימים ממנו אפי' לא קרא עליו ערער וכן נלפע"ד עיקר ודלא כנראה מהב"י דאפי' מכירים הקיום אין מקיימים ממנו אא"כ קרא עליו ערער מטעם דחיישינן שמא לא דקדקו הב"ד בקיומו ואחריו נמשכו הע"ם והסמ"ע שבטור סובר כן מ"מ אינו מחוור לפע"ד והעיקר בזה כמ"ש הריטב"א והרא"ש דאם הוא מקוים מהני ולא חיישינן שמא לא דקדקו הב"ד בקיומו דא"כ בטלת כל קיום שטרות ועיקר טעמו של הב"י משום שהבין שרש"י והרמב"ם סברי כהרמ"ה וכ"כ בד"מ ולפמ"ש דרש"י והרמב"ם מודים דבמקוים ממש אפי' לא קרא עליו ערער סני נראה כמ"ש :

שוב נ"ל לדקדק מדברי הרמב"ם נופיה כמ"ש לדעת רש"י מדכתב וכן מקיימים השטר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד מקיימים ממנו לבדו כמו שמקיימים משתי שדות ושתי כתובות והעתיקו המחבר וקשה לאיזה לורך כתב מקיימי' ממנו לבדו כמו שמקיימי' משטרי שתי שדות כו' והלא היה די באומרו וכן מקיימי' השטר משטר אחר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד וגם מה דמיון הוא זה שמדמהו לשטרי שתי שדות או שתי כתובות אלא ודאי ר"ל כמו שמקיימים משטרי שתי שדות כו' אף שאין מכירים בהן האתימות משום דמסתמא הוא אמת כך משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד מקיימים אף שאין מכירים בו האתימות משום דמסתמא הוא אמת דלעולם אין מקיימים את השטר משטר אחר ואפילו הוחזק אלא משנים או ערעור עכ"ל הר"ן. וכ"כ הריטב"א וז"ל הא דכתבדעי לא פליגי אחדדא אסי אתימת ידיה אחספא ואדי ליה בבי דינא ומחזקי ליה וכל שמחזיק' בב"ד ועיקר אבל הראב"ד ז"ל ובעל הלכות גדולות ז"ל כתבו דאפי' לרב אסי ובריתא ב' שטרות בעינן ולא בעי הרדעי לתימר אלא דלא בעינ' הוחזקו והא דנקט רב אסי עליו ערער ליתנא קלילא נקט עכ"ל וקשה איך יתרצו הראב"ד וה"נ דהך דמחוי חתימת ידיה אחרי אספא ויותר נראה דמודי' דסיכא דמכירין הקיום אלא דש"ל דאי דקרא ערער והוחזק לא סמכינן אחד שטרא וכמו שכתבתי לעיל שקב"ה דבסכי מיירי הבריתא וז"כ דמי לשטר שדה וכתובה דתרי בעינן והלכך בהך דאספא שאותיים לפנינו מלמין לאחדא חתימה ושני ואפשר גם דעת הר"ן והריטב"א בדעת הראב"ד כן ולכך אחר שכתב הריטב"א וכן דעת התו' ועיקר כתב אבל הראב"ד וכה"ג ז"ל כתבו כו' וכן נראה' עיקר דסיכא דהחתימה ודאי אמת כגון שחתמו לפנינו או מכירי' הקיום וכה"ג מקיימי' אפי' משטר אחד לקמן סי"ג ולכאה מאן דפליג בהא ואפי' תימ' דאיכ' מאן דפליג בהא מ"מ נראה עיקר לדינ' בהא דמקיימי' משטר א' אבל היכא דאין מכירי' הקיום אם לא קרא עליו ערער אין מקיימי' ממנו לכ"ע ואם קרא עליו ערער והוחזק להרמב"ם מקיימי' וכמ"ש לעיל סקב"ה אע"פ שאין מכירי' הקיום ולהראב"ד בכה"ג אין מקיימין משטר אחד : (כז) אבל לא מאינרת ומדברי הריטב"א שהביא הב"י לקמן בסע"ג נבי לכתוב חתימת ידיה אספא' משמע דאפי' מאינרת מקיימי' שכתב וה"ה נמי דאפי' בסיפ' דמגלת' יכול למכתב תשרק לפעם או אלפא ביתא דליכ' למיתם למידי ובהא מחזקינן כתב ידי' בשטר' וכדאמרינן בירושלמי דלמדין מספר מונה ע"כ ועוד משמע כן יותר בהריטב"א גבי מקיימי' משתי שדות ומשתי כתובות שכתב שם וז"ל נרסי' בירושלמי למדין מספר מונה כגון דאמרי אלין ספרי דאשי פי' שהם מוחזקי' לנו שהוא כתבם בלא עדות אחרת ובאלין אגרת' לריכ' פי' אבל מאינרת של הוות המוחזקי' בכתב ידי העדי' האלה לריכא רבה אם למדי' מהם בחזקה זאת בלבד כנ"ל פי' הירושלמי הזה וכן פי' לפני מורי הר"ב ז"ל עכ"ל וכן נראה עיקר דלפי' הריב"ם ל"ל למימר כגון דאמרי אלין ספרי דאשי לא הל"ל אלא למדין מספר מונה ובאלין אגרת' לריכא ונם למה קאמר מספר מונה מה לי מונה או לא אלא משמע דה"ק למדין מספר מונה שלמדו ממנו אחרים והניחו אותו כגון דאמרי אלין ספרי דאשי שהמניחים אומרים שלמדו מספרי דאשי א"כ הוא בחזקה שהוא ספר אשי וע"ז קאמר ובאלין אגרת' לריכא משמע הא אם ידוע בבירור שהאגרת הזאת כתבו עד זה מקיימים ממנו : (כח) וי"א כו' בס"ע ובסמ"ע נראה כאן ר"ן פ"ב דכתובות וכן הוא בב"י וד"מ בשם הר"ן ותמיה לי דליתא כן בהר"ן ואדרבה בהר"ן שם משמע להדיא איפכ' דז"ל הר"ן ובירושלמי משמע דכשם שמקיימי' משתי שדות או שתי כתובות כך מקיימים מספר שכתבו עד דנרסי' התם רב הונא אמר למדין מספר מונה כגון דאמרי אלין ספרי דאשי ע"כ מיהו בהרא"ש ומרדכי משמע להדיא דאין מקיימים מספר שכתבו דמתוך הספר אין אדם יכול ללקט אותיות וכן מוכח מדקאמר לכתוב חתימת ידיה אחספ' ולא קאמר לכתוב אלפא ביתא אפי' אמנילת' אלא ודאי אי אפשר לדמותם יחד אלא כשאותם שמו עכ"ל. מיהו אין דבריהם מוכרחי' דהא בלאו הכי ה"ה דהוי מצי למימר אריסא דמנלת' וכמ"ש התוס' ושאר פוסקי' וע"כ נראה' דמקיימי' מתוך הספר וכריב"ם והריטב"א והר"ן שהבאתי לעיל כדמוכח מהירושלמי דלעיל. ובב"י מחו' כ"ז כתב על דברי הרא"ש וכ"ל נראה לדבריו מהירושלמי דמשמע דוקא מאילן ספרי דאשי שהוא חתימת שמו הוא דמקיימים אבל לא משאר הספר וטעמא לפי שדרך בני אדם לחתום בשיטו מכתיבתם עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דאדרבה בירושלמי משמע איפכא דמקיימים מן הספר עצמו וכמ"ש : (כט) ונהגו לכתוב כו' בב"י לקמן ס"ס כ"ט כתב ונראיתי קיום שטר מספרד ואין כתוב בו אלא אתקיים שטרא דנא קדמנ' ע"כ כלומר ולא נהגו לדקדק לכתוב הדרך שנתקיים בו גם האידנו במדינתנו לא נהגו לדקדק בכך : (ל) כשהשטר מתקיים בעדות אחרים כו' דדוקא כשמתקיים ע"י עצמו שני לעיל סעיף ז' כשכל א' מהם אומר זה כתב ידי לפי שעל מנה שבשטר הם מעידים משא"כ הכא דלא על מנה שבשטר הם מעידים רק על כתב ידם לכן צריך ב' עדים על כל אחתימה : (לא) הרי זה אסור להעיד כו' משמע אפי' ע"י לירוף עד א' ודלא ככסף משנה וב"י ס"ס זה וגם הב"ח והל"מ פ"ח מה' עדות השיגו עליו ונראה שגם המחבר חזר בו כדמוכח בדבריו בס"ע כאן ממ"ש לקמן ויש חולקים כו' ולפי דבריהם אז שיצטרך אחר כו' והדבר כן כו' ואין אנו אזכרים כו' וכן הוא בהלכות גדולות בהל"ע דף קי"ד ע"ג בשם מר רב יהודאי ומשמע שם דמר רב יהודאי ס"ל דאפי' נתקיים השטר ממקום אחר לא מהני דאית' התם ורבנן בתראי פליגי ואמרי אי מחזקינן אתימות ידיה דהאי שהד' מקמי דינא בבי דינא אבל כמיניה דמרע ליה לשהדותיה ואי לא מחזקינן אתימות ידיה מהימן עכ"ל ודעת הרמב"ם כרבנן בתראי. ובתשו' מהרי"ק סוף שורש ע"ד כ' דלא נהיר' דברי ה"ג והרמב"ם מדתנן

מאירת עינים

פתחי תשובה

הירק בתוספים הובא בבה"מ סק"כ. וע' בספר בית מאיר באה"ע שם : ג) כ' עדים על אתימה כל א'. בגליון ש"ע דהגר"ע איגר זצ"ל כ"כ שטר שחתומים בו שלשה עדים והעיד א' על אתימת כ' מהם וא' מעיד על אתימת עד הג' ועל אתימת הא' אין כ' האחרים אע"פ שלדברי כל א' מהם יש בשטר זה כ' עדים המקיימים אינו כלום. הרדב"ז סי' כ' וכ"כ עכ"ל מהריק"ש : ד) אבל

חכמת שלמה

(סעיף י') מי שחתם על השטר וכו' כ"כ הגה גרסינן בפ"ב דכתובות דף כ"א זה אומר כתב ידי וזה אומר כתי' נריכים לנרף עתהם אחר וכו'. והגה קשה לי לתירוץ התוספת לעיל דף י"א בתירוץ קמא דלכך אינן נאמנין אנושים איינו אחתמה אמנון בתיגו דאחתמה נפשות דאחתמה נפשות לא שכיח. משמע הא בלא"ה הוי מיגו כב' עדים א"כ הכא קשה לתס בז"א כתי' וזה אומר כתי' נריכים לנרף עמו אחר יהיו נאמנים בתיגו דב"א הי' אומר זה כתי' אבדי ג"כ. ומיגו לחוליא לא הוי דבשטר אמרי' מיגו לחוליא וכ"ע. גם קשה אמה דפריך שם פשיטא כיון דהלוה טוען ברי. אבל כיון דאיכא שטר העדים מקיימי' רק דהוי שפקא דדינא אם על מנה שבשטר הם מעידין אז בל כה"י. א"כ הוי שפקא דדינא ואמנו תפיסה בעדים לוליאה כ"מ זז. ומזה יבי' ראיה דלא מהני תפיסה בתיקו ושפקא דדינא ול"ע גם בזה : (סעיף יו"ד) מי שחתם על השטר ובא לחעיד על כת"י בב"ד יכו'. כ"כ הגה גרסי' בס"ם פ"ב דכתובות ומי אמר שמואל הכי וכו' וחיים שמואל לב"ד עוינין וסבר שמואל דילמא איכא דס"ל דהלכה כרבי מחברו ולא מחבריו ובהא אפי' מחבריו וכו'. והגה ספני יהושע דקדק למה לי לחדש דס"ל בעלמא הלכה כרבי מחבריו ומ"ש לתרץ דגה תמוה לפע"ד דהרי חשש שמואל הוי איבות לב"ד לגבות ויעשו כדין והרי אם

באר הגולה

ביאור

ונראה"ה (ע"כ): [כה] וי"א דמקיימים. ירו' רב הונא אחר למדין מספר מונה כגון דאמרי אלין ספרי דאשי ובאלין אגרתא לריכה: [כו] וי"א דאפי'. שמפרשין ברב אסי אחוס בסוף הספר ומסס מקיימין ומאגרת אפי' בכה"ג אין מקיימין: (ליקוט) וי"א דאפי' מספר כו'. ממש"ם לכתוב אתי' אחספא כו' ואם איתא לכתוב אכ"ג מרדכי סי' ר' ע"ש (ע"כ) : (ליקוט) וי"א דאפי' מספר כו'. אלא"כ כ"ל שם אחספא ליכתוב א' כ' וכיוצא וכזה מתורץ מה שהקשו לפרש"י אם העד סופר הוא לו ספר אלו לא יוכל לקיים ונראה"ש ומרדכי (ע"כ): [כז] (ליקוט) ב"ד אבי כו'. כמ"ש כפ' ג"פ ופלוני ופלוני עדיו וכמ"ש תוס' שם (ע"כ): [כח] (ליקוט) ונהגו כו'. ממ"ש בכתובות כ"א א' מדאתא כו' ואם איתא לא לכתוב כן (ע"כ) : [כט] כשהשטר

באר

כמה רחיות מהפוסקי' דס"ל הכי ודקדק מדברי הרמב"ם נופיה שסובר כן ע"ש : [כב] לבדו. ז"ל הש"ך אבל הראב"ד ז"ל כתב דלמול' אין מקיימין את השטר משטר א' ואפי' הוחזק כו' וכ"כ בעל ה"ג דהא דנקט בבריתא שטר שקרא עליו ערער ליתנא קלילא נקט ע"כ וקשה איך יתרצו הראב"ד ור"ג דשך דמחוי ה"י אספא והוסק לומר דמחוי אתרי אספי ויותר נראה דמודים היכא דמכירי' הקיום אלא דס"ל אע"ג דקרא ערער והוחזק לא סמכינן אחד שטרא כמ"ש לעיל וא"כ בהך דאספא שאותיים לפנינו סני בחדא אתימה וכ"כ עיקר הכא דהאתימ' ודאי אמת כגון שאתם בפנינו או מכירים הקיום וכה"ג מקיימין אפי' משטר א' לכ"ע וכדאמרינן בשטא דמלאה במחוי אספא ואפי' אתימה דאיכא מאן דפליג בהא מ"מ

נתיבות המשפט

משה"כ

לא קראו וכן עיקר ש"ך : (יז) ונהגו לכתוב. והש"ך העיד דלא נהגו לדקדק בכך : (יח) כשהשטר. דבשלמא שידי השטר עצמם

חידושים

ביאורים

משה"א

מחולקים איזה קרקע או איזה נפכא מכר לו דאז ודאי דיכול להעיד כשמכוין חמדה והמשקל דהא ליכא למימר איתרמויי איתרמי דהא לא נולד הספק רק בין ב' דברים : ט) הואיל והדבר כן. עש"ך ס"ק ל"ב שכ' טעם לדברי הרמב"ם דכיון שהם לפנינו ואין זוכרים ואין ראויים להעיד הוי מפי כתבם ולכאורה תמוהין הדברים דהא הרמב"ם לא מחלק בהך דמפי כתבם בין ראוי להגיד או לא דסבירא ליה דאפי' במקום שראוי להגיד לא מכשירין בשטר רק מטעם תקנת חכמים . ועוד דהא אפילו מהו העדים או נשתתקו כשר בשטר מטעם תקנות חכמים ונראה דכוונת השי"ך הוא כיון דהתקנות חכמים שהי' להכשיר השטר אף שהוא מפי כתבם הוא מטעם שמא ימותו העדים או ילכו למדינה"י משי"ה אין מועיל בשטר רק כשמתו העדים או הלכו למדינה"י שבשביל זה הי' תקנות חכמי'. אבל כשהעדים לפנינו ובעי שיזכרו העדים שיהיו ראויים להגיד ואם אינם ראויים להגיד נפכא מכר לו איזה נפכא מכר לו דאז ודאי דיכול להעיד כשמכוין חמדה והמשקל דהא ליכא למימר איתרמויי איתרמי דאיכ' מאן דפליג בהא מ"מ נראה עיקר לדינ' בהא דמקיימי' משטר א' אבל היכא דאין מכירי' הקיום אם לא קרא עליו ערער אין מקיימי' ממנו לכ"ע ואם קרא עליו ערער והוחזק להרמב"ם מקיימי' וכמ"ש לעיל סקב"ה אע"פ שאין מכירי' הקיום ולהראב"ד בכה"ג אין מקיימין משטר אחד : (כז) אבל לא מאינרת ומדברי הריטב"א שהביא הב"י לקמן בסע"ג נבי לכתוב חתימת ידיה אספא' משמע דאפי' מאינרת מקיימי' שכתב וה"ה נמי דאפי' בסיפ' דמגלת' יכול למכתב תשרק לפעם או אלפא ביתא דליכ' למיתם למידי ובהא מחזקינן כתב ידי' בשטר' וכדאמרינן בירושלמי דלמדין מספר מונה ע"כ ועוד משמע כן יותר בהריטב"א גבי מקיימי' משתי שדות ומשתי כתובות שכתב שם וז"ל נרסי' בירושלמי למדין מספר מונה כגון דאמרי אלין ספרי דאשי פי' שהם מוחזקי' לנו שהוא כתבם בלא עדות אחרת ובאלין אגרת' לריכ' פי' אבל מאינרת של הוות המוחזקי' בכתב ידי העדי' האלה לריכא רבה אם למדי' מהם בחזקה זאת בלבד כנ"ל פי' הירושלמי הזה וכן פי' לפני מורי הר"ב ז"ל עכ"ל וכן נראה עיקר דלפי' הריב"ם ל"ל למימר כגון דאמרי אלין ספרי דאשי לא הל"ל אלא למדין מספר מונה ובאלין אגרת' לריכא ונם למה קאמר מספר מונה מה לי מונה או לא אלא משמע דה"ק למדין מספר מונה שלמדו ממנו אחרים והניחו אותו כגון דאמרי אלין ספרי דאשי שהמניחים אומרים שלמדו מספרי דאשי א"כ הוא בחזקה שהוא ספר אשי וע"ז קאמר ובאלין אגרת' לריכא משמע הא אם ידוע בבירור שהאגרת הזאת כתבו עד זה מקיימים ממנו : (כח) וי"א כו' בס"ע ובסמ"ע נראה כאן ר"ן פ"ב דכתובות וכן הוא בב"י וד"מ בשם הר"ן ותמיה לי דליתא כן בהר"ן ואדרבה בהר"ן שם משמע להדיא איפכ' דז"ל הר"ן ובירושלמי משמע דכשם שמקיימי' משתי שדות או שתי כתובות כך מקיימים מספר שכתבו עד דנרסי' התם רב הונא אמר למדין מספר מונה כגון דאמרי אלין ספרי דאשי ע"כ מיהו בהרא"ש ומרדכי משמע להדיא דאין מקיימים מספר שכתבו דמתוך הספר אין אדם יכול ללקט אותיות וכן מוכח מדקאמר לכתוב חתימת ידיה אחספ' ולא קאמר לכתוב אלפא ביתא אפי' אמנילת' אלא ודאי אי אפשר לדמותם יחד אלא כשאותם שמו עכ"ל. מיהו אין דבריהם מוכרחי' דהא בלאו הכי ה"ה דהוי מצי למימר אריסא דמנלת' וכמ"ש התוס' ושאר פוסקי' וע"כ נראה' דמקיימי' מתוך הספר וכריב"ם והריטב"א והר"ן שהבאתי לעיל כדמוכח מהירושלמי דלעיל. ובב"י מחו' כ"ז כתב על דברי הרא"ש וכ"ל נראה לדבריו מהירושלמי דמשמע דוקא מאילן ספרי דאשי שהוא חתימת שמו הוא דמקיימים אבל לא משאר הספר וטעמא לפי שדרך בני אדם לחתום בשיטו מכתיבתם עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דאדרבה בירושלמי משמע איפכא דמקיימים מן הספר עצמו וכמ"ש : (כט) ונהגו לכתוב כו' בב"י לקמן ס"ס כ"ט כתב ונראיתי קיום שטר מספרד ואין כתוב בו אלא אתקיים שטרא דנא קדמנ' ע"כ כלומר ולא נהגו לדקדק לכתוב הדרך שנתקיים בו גם האידנו במדינתנו לא נהגו לדקדק בכך : ש"ך : [כו] אחרים. דהוא מ"ש נראה עיקר לדינ' בהא דמקיימי' משטר א' אבל היכא דאין מכירי' הקיום אם לא קרא עליו ערער אין מקיימי' ממנו לכ"ע ואם קרא עליו ערער והוחזק להרמב"ם מקיימי' וכמ"ש לעיל סקב"ה אע"פ שאין מכירי' הקיום ולהראב"ד בכה"ג אין מקיימין משטר אחד : (כז) אבל לא מאינרת ומדברי הריטב"א שהביא הב"י לקמן בסע"ג נבי לכתוב חתימת ידיה אספא' משמע דאפי' מאינרת מקיימי' שכתב וה"ה נמי דאפי' בסיפ' דמגלת' יכול למכתב תשרק לפעם או אלפא ביתא דליכ' למיתם למידי ובהא מחזקינן כתב ידי' בשטר' וכדאמרינן בירושלמי דלמדין מספר מונה ע"כ ועוד משמע כן יותר בהריטב"א גבי מקיימי' משתי שדות ומשתי כתובות שכתב שם וז"ל נרסי' בירושלמי למדין מספר מונה כגון דאמרי אלין ספרי דאשי פי' שהם מוחזקי' לנו שהוא כתבם בלא עדות אחרת ובאלין אגרת' לריכ' פי' אבל מאינרת של הוות המוחזקי' בכתב ידי העדי' האלה לריכא רבה אם למדי' מהם בחזקה זאת בלבד כנ"ל פי' הירושלמי הזה וכן פי' לפני מורי הר"ב ז"ל עכ"ל וכן נראה עיקר דלפי' הריב"ם ל"ל למימר כגון דאמרי אלין ספרי דאשי לא הל"ל אלא למדין מספר מונה ובאלין אגרת' לריכא ונם למה קאמר מספר מונה מה לי מונה או לא אלא משמע דה"ק למדין מספר מונה שלמדו ממנו אחרים והניחו אותו כגון דאמרי אלין ספרי דאשי שהמניחים אומרים שלמדו מספרי דאשי א"כ הוא בחזקה שהוא ספר אשי וע"ז קאמר ובאלין אגרת' לריכא משמע הא אם ידוע בבירור שהאגרת הזאת כתבו עד זה מקיימים ממנו : (כח) וי"א כו' בס"ע ובסמ"ע נראה כאן ר"ן פ"ב דכתובות וכן הוא בב"י וד"מ בשם הר"ן ותמיה לי דליתא כן בהר"ן ואדרבה בהר"ן שם משמע להדיא איפכ' דז"ל הר"ן ובירושלמי משמע דכשם שמקיימי' משתי שדות או שתי כתובות כך מקיימים מספר שכתבו עד דנרסי' התם רב הונא אמר למדין מספר מונה כגון דאמרי אלין ספרי דאשי ע"כ מיהו בהרא"ש ומרדכי משמע להדיא דאין מקיימים מספר שכתבו דמתוך הספר אין אדם יכול ללקט אותיות וכן מוכח מדקאמר לכתוב חתימת ידיה אחספ' ולא קאמר לכתוב אלפא ביתא אפי' אמנילת' אלא ודאי אי אפשר לדמותם יחד אלא כשאותם שמו עכ"ל. מיהו אין דבריהם מוכרחי' דהא בלאו הכי ה"ה דהוי מצי למימר אריסא דמנלת' וכמ"ש התוס' ושאר פוסקי' וע"כ נראה' דמקיימי' מתוך הספר וכריב"ם והריטב"א והר"ן שהבאתי לעיל כדמוכח מהירושלמי דלעיל. ובב"י מחו' כ"ז כתב על דברי הרא"ש וכ"ל נראה לדבריו מהירושלמי דמשמע דוקא מאילן ספרי דאשי שהוא חתימת שמו הוא דמקיימים אבל לא משאר הספר וטעמא לפי שדרך בני אדם לחתום בשיטו מכתיבתם עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דאדרבה בירושלמי משמע איפכא דמקיימים מן הספר עצמו וכמ"ש : (כט) ונהגו לכתוב כו' בב"י לקמן ס"ס כ"ט כתב ונראיתי קיום שטר מספרד ואין כתוב בו אלא אתקיים שטרא דנא קדמנ' ע"כ כלומר ולא נהגו לדקדק לכתוב הדרך שנתקיים בו גם האידנו במדינתנו לא נהגו לדקדק בכך : ש"ך : [כו] אחרים. דהוא על מנה כו' ומתוס' שם ד"ה אי מתקיים. דבזה ודאי על כת"י מעידין וכמ"ש כמילתיה דרבי במתני': [ל] אי שחתם. דהוא על מנה כו' ומתוס' שם ד"ה אי כו' והירושלמי שהביא הוס' ד"ה ור' יוחנן אמר כלל ל"פ ר' ורבנן דאין מעיד כלל וכי היכי דלר"ל לריך לזכור עכ"פ מתוך ראית השטר ה"נ לרבנן: (גליון) ובערי"ף שם אמפ' הביא דכתובו כותב אדם שמעיד על חת"י ומקיים אחת"י בב"ה: (גליון) יכמות ל"א כ' וע"ש תו' ד"ה דחזו. וכן הא דאמרי' בפ"ב כ'. וערי"ף שם ולכן חילק הרמב"ם דיכמות וכתובות הן עצמן מעידין ודיכמות שאין זוכר כלל אף ע"י רואיית השטר. וכמ"ש רש"י בכתובות ודב"ק עדיס אחרים מעידין * : (ליקוט) מי כו'. שב"פ הבריאתא כותב בכה"ג וכמ"ש הרי"ף בפ"ד אחין וכ"כ התוס' בכתובו' שם ע"פ הירושלמי

היטב

נראה עיקר נדינא כמ"ש אבל אם אין מכירין הקיום מיקמקיימין בלא קרא ערער לב"ע ואם קרא עליו ערער והוחזק להרמב"ם מקיימין אע"פ שאין מכירין הקיום ולהראב"ד בכה"ג אין מקיימין משטר אחר עכ"ל : [בג] לו. ושם מקיימין אע"פ שאין מקוימין. סמ"ע : [כד] מאינרת. כתב הסמ"ע הטעם דאין אדם מדקדק בכתיבת אינרת וכתבו משתנה לפי הקולמוס והכתיבה וזהו ג"כ טעם הי"א דאמשפר אין מקיימין משום דאינו מדקדק כ"א בחתימה עכ"ל : [כה] ונהגו. כש"ס כ"ט כתב הב"י ורא"י קיום שטר מספרד ואין כתוב בו אלא אתקיים שטרא דנא קדמנא ע"כ כלומר ולא נהגו לדקדק לכתוב הדרך שנתקיים בו. גם האידנא במדינתנו לא נהגו לדקדק בכך : ש"ך : [כו] אחרים. דהוא על מנה כו' ומתוס' שם ד"ה אי מתקיים. דבזה ודאי על כת"י מעידין וכמ"ש כמילתיה דרבי במתני': [ל] אי שחתם. דהוא על מנה כו' ומתוס' שם ד"ה אי כו' והירושלמי שהביא הוס' ד"ה ור' יוחנן אמר כלל ל"פ ר' ורבנן דאין מעיד כלל וכי היכי דלר"ל לריך לזכור עכ"פ מתוך ראית השטר ה"נ לרבנן: (גליון) ובערי"ף שם אמפ' הביא דכתובו כותב אדם שמעיד על חת"י ומקיים אחת"י בב"ה: (גליון) יכמות ל"א כ' וע"ש תו' ד"ה דחזו. וכן הא דא

ם טור וכ"כ התוס' סס ריש ע"ב בסוף הדבור תחוך הירושלמי וכ"כ מהרי"ק בסוף שורש ע"ד : י פי' בחופן שמבאר והולך בסוף הסעיף וכ"מ סס ריש פ"ח כתב: אין ספק שמ"ם רבינו הרי הן כחרשים כו' דהיינו דוקא כל זמן שאין שם עדים אחרים שאם יש שם עד ח' מעיד על כ' החתימות ודאי דמהני כדמשמע ירושלמי . וגזה נסתלק קו' הרמב"ד ע"ל ולפ"ז אין כאן פלוגתא וכל הנודע כשיש שם עוד עד ח' מעיד על כתיבת יד שניהם דמהני °פי' שאין מחייבין שבועה ע"פ כתבו °פי' שאם אינם זוכרים העדות כלל צריך שיעיד עד ח' עתהם כמ"ם °ובאחרו שם °והוא

חכמת שלמה

ראו הדיינים שהוא אינו מודה בשטר רק פונן מזיוף אחיך ואמרו שכו' לפני שמואל מודה בשטר שכתבו ואם יאמרו שבכע"ד מוזר ופונן ומכח קיום שמואל יחזיקהו לכפרן אכתי מנין יוכיחו כו. ואם כי לא יתלו ששמואל עשה כדין אכתי יתלו שלא הי' הבע"ד לפני שמואל וקיימו שמואל מכח דעכ"פ יועיל תולי יהי' מודה בשטר שכתבו אבל עתה שישמעו שהבע"ד אינו מודה לא יסמכו על הקיום. גם יש לומר שיאמרו שמואל כתב קיום זה. תולי יזדמן עוד ע"ח על כל אתיתה ואכתי מי דחקו לומר דבעלמא יודו דהלכה כרבי מתברו ולא מתברו . ועוד דבכי דקיי"ל דב"ד בתר ב"ד לא דייקו פיינו לדיון דקיי"ל ל"ח לב"ד פוטין . אבל שמואל כיון דחיים לב"ד פוטין אינ יעבו הם להיפוך ויאמרו דשמואל עשו דאם חיישינן לב"ד עוטינגם ב"ד בתר ב"ד דייקו כדמוכח ביבמות בק"נ ובב"ב דקל"ח.אלכן נראה לי דכוונת הש"ם דקשה לו אחיך נאמר דשמואל פיים לב"ד עוטין דאין. וכ"כ קאמר הש"ם הלכתא דלב"ד פוטין ל"ח ולזה מפרש כך דיש לתלק בין דאורייתא לדרבנן דבדאורייתא ודאי בקיאים ול"ח לב"ד פוטין. אבל בדרבנן חיישינן לב"ד פוטין. דבדרבנן לא בקיאין ב"כ ולכך קאמר הש"ם דרב בדרבנן חיישינן לב"ד פוטין לכך בעלמא בשל תורה ודאי יהיו בקיאין ההלכה כרבי מתברו ולא מתברו . רק מדרבנן יהיה פוטין ויסברו ההלכה כרבי אפי' מתברו אלכך לא סתרי ההלכתא אהדדי. דבמס' ב"ב בשל תורה מיירי ואכתן מיירי מדרבנן ורתי' לדבריהם מתה דשם בב"ב דקל"ח ע"ב.למה פריך מרבא דחיים לב"ד פוטין הו"ל להקשות אפי' בשמואל דהוא קודם רבא דחיישינן לב"ד פוטין כדמוכח כאן. ובכ"ב דיש חילוק בין של תורה לדרבנן ובכבי ח"ם מה שהקשתי בחיבורי לאו"ח בס"ם המג"א ביאור דעת הרמב"ם דהולרך עד"ר אף דקיי"ל בדריך לפרוש הכדר מכח דחיים לב"ד פוטין וכו' . והקשתי הרי קיי"ל דלב"ד פוטין ל"ח ע"ם ולפי"ז א"ם דמה שלריך לפרוש הכדר הוי רק דרבנן מכח גזרה ובדרבנן חיישי' לב"ד פוטין ודו"ק . עוד י"ל ביאור קושית הפ"י דלכך לא רצו לומר דשמו. דבכ"מ הלכה כרבי מתברו הרי קיי"ל דאין מוסשין לב"ד פוטין ולזה מתלק כך די"ל דהכי דבעלמא ל"ח לב"ד פוטין מ"מ בזה יש לחוש כיון דהוי דבר שבממון . וקיי"ל אין סולכין בממון אחר הרוב. ולכן כיון דבעלמא הלכה כרבי מתברו רק דאין הלכה מתברו וא"כ עיקר המעלה הוי מכח דרבים מולקים עליו. לכך אין הלכה כרבי . וא"כ בהא כיון דהוי דבר שבממון ולרבי הוי להחזיק ולפעור מממון הוי הלכה אפילו מתברו הבריבוי אינו מעלה דאין הולכין בתתר"ר . ולכך הוי חסס טעות ואין כזה סתירה למה דקיי"ל בעלמא ל"ח לב"ד פוטין דכאן הוי עכידי למעבי ודוק היטב :

מדתנן פ"ב דכתובות זה אומר כתב ידי וזה אומר כתב ידי צריכים לצרף עמהם אחר דברי רבי וחכ"א אין צריך ואמרינן בש"ס לדברי רבי על כת"י הם מעידים לדברי חכמים על מנה שבשטר הם מעידים פירש"י אנחנו ראינו המלוה ואתמנו הלכך בי תרי סני ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כחכמים הלכך כל האומר זה כתב ידי הרי העיד שראה ההלואה או הדבר מעתה שוב אינו נאמן לו' לא ראיתי ההלואה עכ"ל(ומביאו ב"י בקצרה לקמן ס"ם זה ונראה מדבריו שהיא תשו' מהרי"ק וכמ"ש לעיל סעיף ד' סק"ט ולאו מהרי"ק אתיס עלה בסוף אלא היא תשו' אחיהו חכם אחר זמנרב קודם מהרי"ק מ"מ יהיה מי שיהיה) דבריו לא נתירין לי דודאי כשמעיד בפתח הרי הוא מעיד על ההלואה ולכן כתב הרמב"ם הרי זה אסור להעיד כו' כלומר כשיעיד בפתח שזהו כתב ידו יוע"ל עדותו (דפסיב' אחין הב"ד צריכים לחקרו אם זוכר עדותו שאלו אינו זוכר לא היה מעיד) ובאמת אינו זוכר העדות אבל כשאומר זה כתב ידי אבל מעולם לא ידעתי עדות זו כדי הואיל ומיד חוך כדי דיבור אומר לא ידעתי לא נתקיים השטר: וגם הירושלמי ניח' טפי להרמב"ם דלכ"ע היכ' אחין זוכרה אף ע"י השטר לא מהני אפילו ע"י צירוף מטעמ' שאכתוב לקמן אלא דכשאינו זוכרה מעצמו וזוכרה ע"י השטר פליגי ורב הונ' כרבי ור' יוחנן כרבנן. והראב"ד הסיג על הרמב"ם וז"ל ויש שאין מורין כן ויודעים בדיינין כמותו שאם אמרו אין לנו זכרון כלל אין זה סתירה ויותר מזה שאפילו אמרו כתב ידינו הוא אבל מעולם לא היתה מלוה כי אם אמנה היתה אינם נאמנים עכ"ל ועי' בכ"מ מ"ם בזה ולי נראה דלק"מ דהתם אין נאמנים כיון דמשו נפשייהו רשיעי וכדלקמן סעיף ל"ז משא"כ הכא וכן ראיתי במגדל עוז וגם כ"ל טעם לדברי הרמב"ם דכיון שאין זוכרים העדות כלל ל"ל כמו שמעידים מפי כתבם דהא קי"ל לעיל סי' כ"א סעיף י"ח דאסור לשלוח עדותם בכתב מה"ט ואפילו למאן דמכשיר התם כשהעדים אינם חרשים היינו כיון שראויים להעיד וכן עדות בשטר קי"ל דכשר מטעמ' דדבר תורה עדים החתומים על השטר כמי שנתקבלה עדותן בב"ד דמי וכמו שהוכחתי שם סי' י"ב אבל כשהם לפנינו ואינם זוכרים העדות הרי הם כחרשים כיון שאינם רואויים להעיד בפה כלל וכ"ל שלזה כיון הרמב"ם במ"ם לא נתקיים השטר והרי הם כחרשים כו' ר"ל כמו חרשים שאסורים להעיד בכתבם כדאיתא בפ' מי שאחזו (יט) כט *והרי הם כחרשים עד י) שיזכרו עדותן וכל מי שאינו דן כן לא ידע בדיני ממונות בין ימינו לשמאלו [לא] אבל אם היה כתב ידם יוצא ממקום אחר או שהיו שם עדים שזה כתב ידן מקיימים השטר ל (כ)ואין [כז]משגיחין על דבריהם של אלו שאומרים איז אנו זוכרים העדות הואיל ומתקיים השטר שלא על פיהם ומפני טעם זה אנו מקיימים כל השטרות ואין אנו מצריכים להביא העדים ולשאול אותם אם הם זוכרים העדות או לאו שאפי' באו ואמרו אין אנו זוכרים אותם אין שומעין להם הואיל ואפשר לקיימו שלא מפיהם אלה דברי הרמב"ם ט ויש חולקים ואומרים שאפילו אין זוכרים שלוה או שחתמו מעולם על שטר זה ואין כתב ידן יוצא ממקום אחר לא י כיון שמעידים שזה כתב ידם מקיימים השטר על פיהם ולפי דבריהם כשהם עצמם באים להעיד על כתב ידם אם שכחו ההלואה ואינם זוכרים כלל שחתמו בשטר זה צריך ב' עדים על כל חתימה לכן צריך או שיעיד כל א' על כתב ידו ועל כתב יד חבירו או שיצטרף אחר עמהן שיעיד על כתב ידי שניהם כדי שיהא על כל חתימה ב' עדים: הגה לב (לג) [לד] ולא בפיגן שיזכור

ואמרו כתב ידינו הוא זה אבל מעולם לא ידענו עדות זו י) ואין אנו זוכרים שזה לוה מזה או מכר לו לא נתקיים השטר (יט) כט *והרי הם כחרשים עד י) שיזכרו עדותן וכל מי שאינו דן כן לא ידע בדיני ממונות בין ימינו לשמאלו [לא] אבל אם היה כתב ידם יוצא ממקום אחר או שהיו שם עדים שזה כתב ידן מקיימים השטר ל (כ)ואין [כז]משגיחין על דבריהם של אלו שאומרים איז אנו זוכרים העדות הואיל ומתקיים השטר שלא על פיהם ומפני טעם זה אנו מקיימים כל השטרות ואין אנו מצריכים להביא העדים ולשאול אותם אם הם זוכרים העדות או לאו שאפי' באו ואמרו אין אנו זוכרים אותם אין שומעין להם הואיל ואפשר לקיימו שלא מפיהם אלה דברי הרמב"ם ט ויש חולקים ואומרים שאפילו אין זוכרים שלוה או שחתמו מעולם על שטר זה ואין כתב ידן יוצא ממקום אחר לא י כיון שמעידים שזה כתב ידם מקיימים השטר על פיהם ולפי דבריהם כשהם עצמם באים להעיד על כתב ידם אם שכחו ההלואה ואינם זוכרים כלל שחתמו בשטר זה צריך ב' עדים על כל חתימה לכן צריך או שיעיד כל א' על כתב ידו ועל כתב יד חבירו או שיצטרף אחר עמהן שיעיד על כתב ידי שניהם כדי שיהא על כל חתימה ב' עדים: הגה לב (לג) [לד] ולא בפיגן שיזכור

מעולם לו שפרעו ופטור אלא צריך שיזכור העד החתוס עדותו עפ"י השטר ויבא לב"ד ויעיד לפניהן על פה לפי מה שפסק המחבר ומור"ם בסי' כ"פ סי"א דאין עד מעיד ע"פ כתבו אפילו אינו אלא אם אם לא כשסני עדים חתומים בשטר ומשום תיקון העולם וזה אינו שטר וזהו מ"ם בפ"ב דכתובות (דף ך' ע"א) כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אחר כמה שנים והוא שזוכר ומפרש שם אפילו זוכרו ע"פ השטר לאד פירושא וכמ"ש התו' בד"ה ור"י אמר כו' . ומ"ש לו בב' עדים לענין קיום השטר ר"ל כשנים חתומים על השטר ואין א' מכיר אתיתתו של חבירו צריכין שיהיו זוכרים ג"כ ענין השטר דאז אמרינן שניהן אמנה שבשטר הן מעידין וכמ"ש הטור בסי' זס

מעולם לו שפרעו ופטור אלא צריך שיזכור העד החתוס עדותו עפ"י השטר ויבא לב"ד ויעיד לפניהן על פה לפי מה שפסק המחבר ומור"ם בסי' כ"פ סי"א דאין עד מעיד ע"פ כתבו אפילו אינו אלא אם אם לא כשסני עדים חתומים בשטר ומשום תיקון העולם וזה אינו שטר וזהו מ"ם בפ"ב דכתובות (דף ך' ע"א) כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אחר כמה שנים והוא שזוכר ומפרש שם אפילו זוכרו ע"פ השטר לאד פירושא וכמ"ש התו' בד"ה ור"י אמר כו' . ומ"ש לו בב' עדים לענין קיום השטר ר"ל כשנים חתומים על השטר ואין א' מכיר אתיתתו של חבירו צריכין שיהיו זוכרים ג"כ ענין השטר דאז אמרינן שניהן אמנה שבשטר הן מעידין וכמ"ש הטור בסי' זס

סי"ג ושם נ"כ העתיק לשון הרמב"ם ע"ש וכל' זה כתב המחבר בס"ם מ"ז ז"ל והרי השטר כחרש ול' כחרש מלשון בכלי חרש וגם לשון הרי' הם כחרשים נוכל לפרש כן ור"ל אתיתתן שבשטר נחשב לחרש ועפ"ר : ל ואין משטחיקפל דבריהם כו' ז"ל הרמב"ם שאנו חוששין שמוזרין בהן ורוצין לבטל השטר וכאלו אמרו קטנים היינו שאינם נאמנים הואיל ומקיימין שלא על פיהם : לא כיון שמעידים שזה כתב ידם מקיימין השטר כו' ס"ל דלא נרע מעדים דעלמא שמעידים על אתיתת העדים וה"ל אם כל א' מעיד גם על אתיתת חבירו אז שמצטרף שניהן עמהן המעיד על אתיתת שניהן וכדמסיק סני בסכי : לב ולא בעינן שיזכרו העדות אלא בעד אחד כו' נראה דהכי פירושו כשאין אתוס על השטר אלא עד אחד שאין תורת שטר עליו לשלחו לב"ד לפסוק שבועה על פיו אז להתחייב ממון בהצטרפות עוד אחד עמו בעל פה אלא ישבע שלא היה דברים

הגר"א

[לא] אבל אם היה. כ"כ קס"ז א' שהוא שטרא ול"ל משום דאתיתת רבא לא היה צריך לעדותו וקיומו : [לב] ולא בעינן כו'

היטב

צריך ב' עדים על כל אתיתה . שם : [כז] משגיחין.ז"ל הרמב"ם שאנו חוששין שמוזרין בהן ורוצין לבטל

המשפט

חידושים

כחרשים ולפי' עוד עד אחד מעיד על כת"י לא מהני כיון דיש לו מיגו דשותק ונאמן דאינו זוכר : (כ) ואין משגיחין. מבוס

ב אורים

הוא כי שנכתב בציווי חמתחייב וזה זוכרין שני רק שאין זוכרין שציווה לחם הלוה אף שמכירין חתיבתן בטביע' עין וא"כ ודאי הי' בציווי הלוה מ"מ כיון דעדותן שבשטר היא שנכתב בציווי המלוה וזה הוי מסי כתבם בעינן שיזכרו העדות שיהי' ראוין להניד בפה ואפילו למאן דלא מ"ל עדים בחתומיו זבין לו ואין כותבין שטר ללוה לכתחלה מ"מ מאן דלא עביד הכי וכתבו ונתנו ללוה לא מיפסל וכמ"ש הסמ"ע בסי' מ"נ א"כ עיקר הנדתן שבשטר הוא שנכתב בציווי הלוה . אמנם בשטרי אקנייתא ולענין משעבדי שעיקר העדות שהי' הקנין ביום ס' בעינן שיזכרו עדותן מהקנין ושהי' ביום ס' ומה שמשמע בסמר קצוה"ח כשזוכרין הענין רק ששכחו ההכר' ס"ע מהאיש ואנן יודעין זה רק ע"ם עדות אחרים או ע"י חזקה דנ"כ לא מהני להרמב"ם דמקשה מניטין כ"ז בהא דלא חתמנו אלא על גט א' ע"ש ושם זוכרין שיב"ש צוה להם לתתם רק שאין מכירין אם זה הוא הא ודאי ליתא דגם כשמעידין בפה ולא נגמר עדותן רק בצירוף עדות אחרים או בצירוף חזקה מהני אם לא שנאמר דהוי חצי דבר אמנם גם זה ליתא דחצי דבר לא הוי רק כשבשעת ראיה לא ראו כל מה שיכולין לראות כמבואר בסמ"ע סק"ד ע"ש אבל בשעת הנדה אין משגיחין על חצי דבר להרמב"ם דמקשה בניטין דף ס"ג בתוס' ד"ה אפילו הם הראשונים שכתבו דקר"ה דאמר שליש נאמן לא צריכא עידי אמירה לעידי קבלה וכו' ואע"ג דבשעת הנדה דהנט קרוע ואין השליש נאמן צריכין עידי אמירה לעידי קבלה מ"מ כיון דבשעת ראיה לא הוי חצי דבר אין בכך כלום ה"ג בנט עיקר העדות הוא שהבעל צריך לחתום רק שאין מכירין אם זה הוא מצטרפין עדות שלנו שזה הוא ומהני וכיון שהעידי חתימה א"צ לידע

מסירת

ביאור

אלא שבהרמב"ם סובר דגם' פליג על הירושלמי מדלא חילקו וכן בדברי ירבנן אמרי' בסתמא לבסתמא לומר כו' מ' בכ"ע (ע"ב)

באר

פני שאומר כ"א זה כתב ידי לפי שבל מנה שבשטר מעידין אבל הכא דאין מעידין רק על כתב ידם

נתיבות

משה"כ

פל מנה שבשטר מעידים מה שאין כן בעדות אחרים של כתב ידי העדים הם מעידים ובני של כל כתב שנים : (יט) והרי הם

משה"א

מנין לנו דהוי כהנדה בב"ד קודם שבא השטר לב"ד דילמא בעינן דוקא שיבוא השטר לב"ד ואז נגמר ההנדה כמו בכל מסי כתבם לדעת ר"ת דבעינן דוקא שיבוא הכתב לב"ד וא"ל דמוכח מקרא דלמען יעמדו ימים רבים דמשמע שהשטר כשר אפילו מתו העדים דזה אינו דהא יכולין לקיים הקרא בנתקיים בב"ד דכיון שבא השטר לפני ב"ד הוה כהנדה בב"ד לזה ס"ל להש"ך דהאמת כך הוא דמדאורייתא לא הוי השטר כנחקרה עדותן בב"ד רק בשעה שבא לב"ד השטר והא דקיי"ל דכל שטר הוי כנחקרה עדותן בב"ד בשעת חתימה הוא רק מתקנת חכמים דשמא ימותו העדים קודם שיבוא לפנינו ב"ד להתקיים וכן ס"ל להש"ך דרחמנא לא הכשיר בשטר מסי כתבם רק כשראויין להגיד בשעה שבא השטר לב"ד ואם מתו העדים קודם שבא לב"ד בטיל רק מתקנת חכמים כשר במתי אבל כשחם לפנינו בשעה שבא השטר לב"ד ואין ראוין להגיד בטיל דע"ז לא הי' תקנות חכמים כניל בכוונת הש"ך :) ואין אנו זוכרים כם' קצת"ח כ' דסני שיזכרו שחתמו אף שאינם זוכרים ההלואה מטעם כיון שנשתעבד בשטר אע"פ שלא לוה כמבואר בסי' מ' הוי כזוכרין החיוב והנה דינו אע"פ שהוא אמת מ"מ אין בו בנותן טעם דבסי' מ' מיירי כשמוסר לו השטר מאז נתחייב אבל בתתימה בלא מסירה אין כאן חיוב ועוד דכאן רק על תנאי הלוואה נכתבו וכשלא לוה לא נתחייב . אמנם הדין אמת דודאי כשזוכרין שהתמו עצמם בציווי הלוה סני דהא כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו א"כ לעולם אפילו זוכרין העדות אין יכולין להעיד רק שנכתב בציווי הבעל המתחייב כמ"ש הב"ש בסי' ק"ל ועל המסירה אנן סהדי כמ"ש הרין בפרק המגרש וכיון דכל עיקר עדותן שבשטר

קצות

ודעת כל הפוסקים אינו כן והכי נקטי' ע"ם : י) שיזכרו עדותן והוא דעת הרמב"ם וכן דעת הה"ג והראב"ד פ"ם מהלכות עדות כתב ז"ל אין אם מורין כן ויודעים בדיינין כמוהו שאם אמרו אין לנו זכרון כלל אין זו סתירה ויותר מזה שאפילו אמרו כת"י הוא זה אבל מעולם לא היתה מלוה אמנה היתה אין נאמנין אבל אם אמרו דומה שתיתה זו לכת"י אבל מזויפת היא כי מעולם לא אחמנו בשטר זה ודאי יכולין לפוסלו עכ"ל ומה"ם בכ"מ בישוב הטבת הראב"ד ומה"ם בש"ך זה ולעד"ב מ"ם הרמב"ם עד שיזכרו עדותן ואם לאו הרי הם כחרשים כ"כ שיזכרו אם ההלוה' דוק' או שרואו הראלת מעות אלא אפי' שזכרו אם שתיתתן ושחתמו ע"י ציוי הלוה סני בכך דכיון דנשתעבד בשטר אע"פ שלא לוה וכמבואר בסי' מ' א"כ היינו הלוואה ממש ולא אפי' הרמב"ם לאפוקי אלא אם אמרו כת"י הוא זה ולא זכרו כלום הלוואה וגם לא זכרו כלל ענין השטר איך בתתמו ע"י ציווי הלוה זה הרי כחרש אבל אי זכרו לוויי הלוה לאחוס הרי הוא הלוה' ממש וכמ"ש ואם"ם ובכ"ב כת"י הוא זה ואמנה הי' דבריהם נהי דאמרו בפי' שאין זוכרין הלוואה מעות מ"מ כיון בלא אמרו בפי' שאין זוכרין מציווי הלוה לאחוס אמרינן מסתמא זוכרין החיוב דהיינו בזוכרין אם לייווי הלוה לאחוס דהוי הלוואה וזה יראה לי ברור וממפרשי הרמב"ם ונם מדברי הש"ך משמע דבעי' דוק' בזוכרין הלוה' ממש ול"ב כמ"ם דאל"ב מה יפשו היכא שלא הי' הלוואה מעות כלל אלא נתחייב בשטר כמבואר בסי' מ' אלא ודאי כבזכרו מצווי הלוה לאחוס היינו הלוה' ובש"ך מ"ם בסי' ס"ג וע' מ"ם שם ואיכ' למידק בהא דאמרינן בניטין דף כ"ז ובמציע' דף י"ח ר"י אמר כגון דאמרי עדים מעולם לא אחמנו אלא על גט א' אל יב"ם זה וכ"ם בר"ן והו' שיטת רש"י ושיטת הרמב"ם ותו' והרא"ם דאפי' אין מכירין שהוא יב"ם זה אפ"ה כשהבעל אומר שחמנו על שלו נאמן דלא אמרינן לומר למשקר לקלקלה בתנאין אבל כשאין הכרים אומרי' כלום חיישינן שמא אחמנו על אל יב"ם אמ' וזה הגט של יב"ם אחר והוא קשר שהוא שנו וכ"כ הב"י בשם הרא"ש סי' קל"ב ז"ל וכ"כ מדברי הרמב"ם פ"ג בשבב ז"ל אם שאמרו מעולם לא אחמנו אלא על גט א' שיש בו שמות כשמות אלו הרי הוא בחזקתו ואחמנה בו ע"ם וקשה דהכא כיון דאפי' כת"י יוכ' ממקום אחר אין הגט מועיל אלא ע"י עדותן שאמרו מעולם

מדעת כל הפוסקים אינו כן והכי נקטי' ע"ם : י) שיזכרו עדותן והוא דעת הרמב"ם וכן דעת הה"ג והראב"ד פ"ם מהלכות עדות כתב ז"ל אין אם מורין כן ויודעים בדיינין כמוהו שאם אמרו אין לנו זכרון כלל אין זו סתירה ויותר מזה שאפילו אמרו כת"י הוא זה אבל מעולם לא היתה מלוה אמנה היתה אין נאמנין אבל אם אמרו דומה שתיתה זו לכת"י אבל מזויפת היא כי מעולם לא אחמנו בשטר זה ודאי יכולין לפוסלו עכ"ל ומה"ם בכ"מ בישוב הטבת הראב"ד ומה"ם בש"ך זה ולעד"ב מ"ם הרמב"ם עד שיזכרו עדותן ואם לאו הרי הם כחרשים כ"כ שיזכרו אם ההלוה' דוק' או שרואו הראלת מעות אלא אפי' שזכרו אם שתיתתן ושחתמו ע"י ציוי הלוה סני בכך דכיון דנשתעבד בשטר אע"פ שלא לוה וכמבואר בסי' מ' א"כ היינו הלוואה ממש ולא אפי' הרמב"ם לאפוקי אלא אם אמרו כת"י הוא זה ולא זכרו כלום הלוואה וגם לא זכרו כלל ענין השטר איך בתתמו ע"י ציווי הלוה זה הרי כחרש אבל אי זכרו לוויי הלוה לאחוס הרי הוא הלוה' ממש וכמ"ש ואם"ם ובכ"ב כת"י הוא זה ואמנה הי' דבריהם נהי דאמרו בפי' שאין זוכרין הלוואה מעות מ"מ כיון בלא אמרו בפי' שאין זוכרין מציווי הלוה לאחוס אמרינן מסתמא זוכרין החיוב דהיינו בזוכרין אם לייווי הלוה לאחוס דהוי הלוואה וזה יראה לי ברור וממפרשי הרמב"ם ונם מדברי הש"ך משמע דבעי' דוק' בזוכרין הלוה' ממש ול"ב כמ"ם דאל"ב מה יפשו היכא שלא הי' הלוואה מעות כלל אלא נתחייב בשטר כמבואר בסי' מ' אלא ודאי כבזכרו מצווי הלוה לאחוס היינו הלוה' ובש"ך מ"ם בסי' ס"ג וע' מ"ם שם ואיכ' למידק בהא דאמרינן בניטין דף כ"ז ובמציע' דף י"ח ר"י אמר כגון דאמרי עדים מעולם לא אחמנו אלא על גט א' אל יב"ם זה וכ"ם בר"ן והו' שיטת רש"י ושיטת הרמב"ם ותו' והרא"ם דאפי' אין מכירין שהוא יב"ם זה אפ"ה כשהבעל אומר שחמנו על שלו נאמן דלא אמרינן לומר למשקר לקלקלה בתנאין אבל כשאין הכרים אומרי' כלום חיישינן שמא אחמנו על אל יב"ם אמ' וזה הגט של יב"ם אחר והוא קשר שהוא שנו וכ"כ הב"י בשם הרא"ש סי' קל"ב ז"ל וכ"כ מדברי הרמב"ם פ"ג בשבב ז"ל אם שאמרו מעולם לא אחמנו אלא על גט א' שיש בו שמות כשמות אלו הרי הוא בחזקתו ואחמנה בו ע"ם וקשה דהכא כיון דאפי' כת"י יוכ' ממקום אחר אין הגט מועיל אלא ע"י עדותן שאמרו מעולם

ב אורים

הוא כי שנכתב בציווי חמתחייב וזה זוכרין שני רק שאין זוכרין שציווה לחם הלוה אף שמכירין חתיבתן בטביע' עין וא"כ ודאי הי' בציווי הלוה מ"מ כיון דעדותן שבשטר היא שנכתב בציווי המלוה וזה הוי מסי כתבם בעינן שיזכרו העדות שיהי' ראוין להגיד בפה ואפילו למאן דלא מ"ל עדים בחתומיו זבין לו ואין כותבין שטר ללוה לכתחלה מ"מ מאן דלא עביד הכי וכתבו ונתנו ללוה לא מיפסל וכמ"ש הסמ"ע בסי' מ"נ א"כ עיקר הנדתן שבשטר הוא שנכתב בציווי הלוה . אמנם בשטרי אקנייתא ולענין משעבדי שעיקר העדות שהי' הקנין ביום ס' בעינן שיזכרו עדותן מהקנין ושהי' ביום ס' ומה שמשמע בסמר קצוה"ח כשזוכרין הענין רק ששכחו ההכר' ס"ע מהאיש ואנן יודעין זה רק ע"ם עדות אחרים או ע"י חזקה דנ"כ לא מהני להרמב"ם דמקשה בניטין דף ס"ג בהא דלא חתמנו אלא על גט א' ע"ש ושם זוכרין שיב"ש צוה להם לתתם רק שאין מכירין אם זה הוא הא ודאי ליתא דגם כשמעידין בפה ולא נגמר עדותן רק בצירוף עדות אחרים או בצירוף חזקה מהני אם לא שנאמר דהוי חצי דבר אמנם גם זה ליתא דחצי דבר לא הוי רק כשבשעת ראיה לא ראו כל מה שיכולין לראות כמבואר בסמ"ע סק"ד ע"ש אבל בשעת הנדה אין משגיחין על חצי דבר להרמב"ם דמקשה בניטין דף ס"ג בתוס' ד"ה אפילו הם הראשונים שכתבו דקר"ה דאמר שליש נאמן לא צריכא עידי אמירה לעידי קבלה וכו' ואע"ג דבשעת הנדה דהנט קרוע ואין השליש נאמן צריכין עידי אמירה לעידי קבלה מ"מ כיון דבשעת ראיה לא הוי חצי דבר אין בכך כלום ה"ג בנט עיקר העדות הוא שהבעל צריך לחתום רק שאין מכירין אם זה הוא מצטרפין עדות שלנו שזה הוא ומהני וכיון שהעידי חתימה א"צ לידע

החושן

לא אחמנו אלא על גט אחד וכיון שאין זוכרין את העדות הרי הן כחרשין וכזו ל"ל דלא מהימני לומר שאין זוכרין דהא כיון דהגט נתקיים ע"י עדותן כמה שאמרו מעולם לא אחמנו א"כ מהימנו כמנו כתב באין כת"י יוצא ממקום אחר מיהו לפמ"ש הש"ך דבאתם אנו אומרי' שזוכרין ואין אנו צריכין לשאול אם פי העדים נזה ניחא דאין צריכין לשאול אבל לדעת רש"י והר"ן דמייסינן שמא בעל משקר צריכין לשאול את פי העדים שיאמרו למי כתבו זה לאחר ולפמ"ש מוהרי"ק בשורש ע"ד דלא כתב הרמב"ן כן אלא בממון' אבל באיסור' כל שאומר אחר הבד זה כמ"י הרי הניד בראה הדבר ושוב אינו נאמן לומר לא ראיתי ע"ם וא"כ ניחא שפי דגרושין הוי מלאה דאיסורא. ובעיקר הדין הבלה הש"ך בדמת הרמב"ם כיון שבבא בשם מר רב יהודאי גאון ורבנן בתראי כולהו ס"ל כהרמב"ם אמנם מלאתי בתוספת' בדברי המולקין ע"ם פ"ק דגיטין כיולד אמרו יתקיים בחותמיו עדים שאמרו כת"י זה הוא אבל אין אנו מכירין לא את אתיתם ולא את האשה בכר אין כת"י הוא זה אבל אחרים מעידי' בהם שהוא כת"י יוצא ממקום אחר כגר נמצינו למדין מתוספת' כשאמרו כת"י הוא זה אבל אין אנו זוכרין לא את אתיתם כו' דאין זוכרין בלל מה שיש בגט אפ"ה כגר ולפמ"ש מוהרי"ק לחלק בין איסור' לממון' ניח' אך דלא אחברר הסילוק בין איסור' לממון' ולכן עיקר בהחולקים והנה זכינו לדברים הרבה מדברי התוספת' והוא בתה שבתפק בש"ך אם העדים אומרי' לא אחמנו אם צריך קיום מה"ת עש"ך סק"ט ומתוספת' אנו למדין דא"ל קיום מה"ת דהא אני אין כת"י הוא זה אבל אחרי' מעידי' אז שהי' כ"י יוצא ממקום אחר ואלו הוי הקיום מה"ת לא מהני דימוי וגמ"ם הב"ח בסי' ס"ט וכבר כתבנו בסק"ה דדומוי אינו קיום מעלי' וכמ"ש בשם ר"ת בתבונה ופ' בהגהת מרדכי בקדושין אם העדים נאמנין לומר ת"ז כת"י והביא ראי' מהא דאמרינן פ' אד"מ בטר שכתוב בו בניסן ובאו עדי' ואמרו ממנו הייתם במקום פ' הבטר כבר ועדי' כשרי' והתם ע"כ בידי הבטר אינם לפנינו מדמסיק מיישינן שמא אחרוהו ובתבוהו ואם הי' לפנינו נשאל להם משמע דאי לאו טעמ' דאחרוהו היו העדי' פסולים לכל העדות ואם היו-נאמנין לומר לא אחמנו למה נפסלין דלמא אם היו כאן היו אומרים לא אחמנו מ"ם. ולפמ"ל סק"ם בפי' דברי רב בריר' גאון דמש"ה אין מקיימין כת"י ע"י דימוי משום דהוי כמו פלגי' דהאי סימנ' לוה מפ' מנה דאין מוציאין ממון אם כן ה"ה

נעדים

ביאור

אלא שבהרמב"ם סובר דגם' פליג על הירושלמי מדלא חילקו וכן בדברי ירבנן אמרי' בסתמא לבסתמא לומר כו' מ' בכ"ע (ע"ב)

באר

פני שאומר כ"א זה כתב ידי לפי שבל מנה שבשטר מעידין אבל הכא דאין מעידין רק על כתב ידם

נתיבות

משה"כ

פל מנה שבשטר מעידים מה שאין כן בעדות אחרים של כתב ידי העדים הם מעידים ובני של כל כתב שנים : (יט) והרי הם

משה"א

מנין לנו דהוי כהנדה בב"ד קודם שבא השטר לב"ד דילמא בעינן דוקא שיבוא השטר לב"ד ואז נגמר ההנדה כמו בכל מסי כתבם לדעת ר"ת דבעינן דוקא שיבוא הכתב לב"ד וא"ל דמוכח מקרא דלמען יעמדו ימים רבים דמשמע שהשטר כשר אפילו מתו העדים דזה אינו דהא יכולין לקיים הקרא בנתקיים בב"ד דכיון שבא השטר לפני ב"ד הוה כהנדה בב"ד לזה ס"ל להש"ך דהאמת כך הוא דמדאורייתא לא הוי השטר כנחקרה עדותן בב"ד רק בשעה שבא לב"ד דקיי"ל דכל שטר הוי כנחקרה עדותן בב"ד בשעת חתימה הוא רק מתקנת חכמים דשמא ימותו העדים קודם שיבוא לפנינו ב"ד להתקיים וכן ס"ל להש"ך דרחמנא לא הכשיר בשטר מסי כתבם רק כשראויין להגיד בשעה שבא השטר לב"ד ואם מתו העדים קודם שבא לב"ד בטיל רק מתקנת חכמים כשר במתי אבל כשחם לפנינו בשעה שבא השטר לב"ד ואין ראוין להגיד בטיל דע"ז לא הי' תקנות חכמים כניל בכוונת הש"ך :) ואין אנו זוכרים כם' קצת"ח כ' דסני שיזכרו שחתמו אף שאינם זוכרים ההלואה מטעם כיון שנשתעבד בשטר אע"פ שלא לוה כמבואר בסי' מ' הוי כזוכרין החיוב והנה דינו אע"פ שהוא אמת מ"מ אין בו בנותן טעם דבסי' מ' מיירי כשמוסר לו השטר מאז נתחייב אבל בתתימה בלא מסירה אין כאן חיוב ועוד דכאן רק על תנאי הלוואה נכתבו וכשלא לוה לא נתחייב . אמנם הדין אמת דודאי כשזוכרין שהתמו עצמם בציווי הלוה סני דהא כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו א"כ לעולם אפילו זוכרין העדות אין יכולין להעיד רק שנכתב בציווי הבעל המתחייב כמ"ש הב"ש בסי' ק"ל ועל המסירה אנן סהדי כמ"ש הרין בפרק המגרש וכיון דכל עיקר עדותן שבשטר

קצות

ודעת כל הפוסקים אינו כן והכי נקטי' ע"ם : י) שיזכרו עדותן והוא דעת הרמב"ם וכן דעת הה"ג והראב"ד פ"ם מהלכות עדות כתב ז"ל אין אם מורין כן ויודעים בדיינין כמוהו שאם אמרו אין לנו זכרון כלל אין זו סתירה ויותר מזה שאפילו אמרו כת"י הוא זה אבל מעולם לא היתה מלוה אמנה היתה אין נאמנין אבל אם אמרו דומה שתיתה זו לכת"י אבל מזויפת היא כי מעולם לא אחמנו בשטר זה ודאי יכולין לפוסלו עכ"ל ומה"ם בכ"מ בישוב הטבת הראב"ד ומה"ם בש"ך זה ולעד"ב מ"ם הרמב"ם עד שיזכרו עדותן ואם לאו הרי הם כחרשים כ"כ שיזכרו אם ההלוה' דוק' או שרואו הראלת מעות אלא אפי' שזכרו אם שתיתתן ושחתמו ע"י ציוי הלוה סני בכך דכיון דנשתעבד בשטר אע"פ שלא לוה וכמבואר בסי' מ' א"כ היינו הלוואה ממש ולא אפי' הרמב"ם לאפוקי אלא אם אמרו כת"י הוא זה ולא זכרו כלום הלוואה וגם לא זכרו כלל ענין השטר איך בתתמו ע"י ציווי הלוה זה הרי כחרש אבל אי זכרו לוויי הלוה לאח

זה גם כתוב כ"כ שם בסוף הדבור הנ"ל: לג ומ"ש אבל ב' עדים המחתומים על השטר כו' עד ואם נתקיים בשטר כו' ר"ל נתקיים כתיקונו שב' מעידים על כל שתימה מ"ה ח"ל לזכרו ומהני השטר אע"פ שלא נכתב כתיקונו וכדמסיק *וכ"כ מהרי"ו בשם הגהת מיימו' שכ"כ בשם מהר"מ ע"ש במהרי"ו בסי' ל"ד שחילק ג"כ בין עד אחד לב' עדים לענין זה ודו"ק היטב ועמ"ש עוד מור"ם מזה בד"מ בר"ם ל"ט וגם בש"ע שם ס"ג בהג"ה: לד לפי שג' רביעי ממנו' והתור' אמרה על פי שנים עדים חלי ממון ע"פ כל אחד מהן: לה ומת א' מהן *וה"ה אם הוא חי ואינו במדינה שיעיד על חתימתו ועפ"ר: לו בפני עדים כ"כ הרמב"ם ועפ"ר שם כתבתי טעם הטור דלא כתב הכי: לז אפי' על החרם פי' אע"פ שאין כותבין שטר על חרם כמ"ש הטור והמחבר בר"ם מ"ב משום דהוא דבר שיכול להזדייף מ"ש עליו מ"מ לקיים ממנו אתימה זו מיד כותבין אחרם ומ"ש אפילו *אחרם דמבמע מכ"ש אמנילתא אף ע"ג דבנמ' אמרו דאמנילתא לא יאתוס דילמא ימצאנו אינם דלא מעלי ויכתוב עליו שט"א הייגו דלא יאתוס אמנילה באמנלעיתו אבל יכול לאתוס נפשו אריסא דמנילתא דאז לא מצי לכתוב לפניו שטר עליו ואם יבא לכתוב אחר אתימתו לא מהני כיון שהוא כתב אחר וכמ"ש הטור* והמחבר לקמן ר"ס ס"ע ע"ס: וכ"ש

ח' דאין כאן מחלוקת ונם הרשב"א מודה דהיכא דאין השטר כתוב כתקונו כשר לגמרי אלא דהיכא דנכתב שלא מדעת הלוה פסול לגמרי דלא ניתן לכתוב ולא אשיב הנדת עדים כלל ולריכים לבוא ולהגיד בפה ונם מהרי"ו ס"ל כן וכן עיקר ודברי הר"ב מרחשה ועד סופה רק לעיל סי' ל"ט סעיף ו' כתב דברי הר"ב דשם בסעיף ג' והן הן דברי הר"ב כאן בסוף הנ"ה: (לה) ומת אחד מהן כו' וה"ה אם הוא חי ואינו לפניו וכ"כ הכמ"ע ס"ק ל"ה וכן מוכח להדיא בתשו' הר"ב כי' ק"י שהבאתי לקמן ס"ס זה ודלא כהבית חדש ע"ש: (לו) בפני עדים ועפ"ר שם כתבתי טעם הטור דלא כ' הכי עכ"ל סמ"ע והב"ח כ' דהטור קילר במובן ולי נראה דמ"ש הטור ויש"ל כמו ר"ל דהכל יהיה בפני ב"ד שיכתוב ויש"ל בפני ב"ד והיינו שכ' בפני ב"ד ולא כ"ויש"ל בב"ד ונם הרמב"ם נראה דמוד' דאם כותב חתימת ידו בפני ב"ד לא לריך עדי' דהיא היא אם אפשר דס"ל להרמב"ם דדוקא הוא לב"ד בפני עדי' יתאוס דאי יעשה כן בב"ד נמצא דס"ל כמעיד בב"ד כ"ו שאותם בב"ד כדי להכיר מתוך כך כ' ידו ה"ל כמעיד ממש על חתימתו ולע"ע: (לז) על החרם. דאמנילתא יש לאוס שימצאנו אחר אבל אחבפא ליכא למיחש למידי דכתב שיכול להזדייף הוא ולא נבי אפילו מבני חורין עכ"ל הר"ן וכך כ' הריטב"א והתוספות ומוכח עוד בתוספות דאתיא כרבי מאיר דלרבי אליעזר דאמר עידי מסירה צריכי יכול לכתוב עליו שטר מתנה ויועיל וכמו שכתבתי לעיל סי' מ"ב ס"ק ב' אך מדברי הרמב"ם והמחבר והרא"ש ועור ושאר פוסקים לא משמע כן דהא פסקו כר' אליעזר ואפ"ה כתבו כאן דיאתוס על החרם ואין לומר דס"ל שטר מתנה נמי פסול על החרם דהא לקמן ריש סימן קל"א כתבו דכשר ונראה דס"ל הטעם כאן דיאתוס על החרם כמ"ש הריטב"א בשם ה"ר יחיאל דהא דאמרינן הכא אחבפא טעמא דמלתא דכיון דשדו ליה בי דינא לברא לא רמי אינם אדעתיה לומר דאית ביה שום כתב ולא שקליה אבל במגלה אינא למיחש דכי אזי ליה ואזי ליה וכתב עליה מאי דבעי מכ"ל עוד נ"ל לומר דאחבפא כיון דמלתא דלא שכיחא הוא לעשות שטר ולאתוס אחבפא יזכור הוא החמת שאתם לפני ב"ד אחבפא ויתברר הדבר וגם יהא נאמן במגו דפרעתי אז במגו דתגאי היה בו וזייפו ואף אם יהא כתוב בו נאמנות יהא נאמן במגו דיכול לומר הנאמנות נכתב בזיוף כיון שהאדם הוא דבר שיכול להזדייף משא"כ במגלתא דיש לאוס שמא יכתוב בו נאמנות ותו לא יהא לו מגו אף אם יזכור וגם שמא ישכח ענין אתימתו וכמ"ש הבעל התרומות שטר י"ג

מביאו

מסירת השטר וכדלקמן סי' נ"א א"כ עד א' הוי כמו שני עדים ולא קי"ל כפי' קמא של ר"י אלא כמ"ש התוס' שם אח"כ וז"ל אי נמי אומר ר"י דעד א' מועיל בשטר אם יש שטרות בכל א' מתוס עד א' אשוב כשטר שלם וכ"ת א"כ בשמעתין יביא כתבו לבית דין אפי' אינו זוכר כלל י"ל דלא אשיב שטר אלא כשעשו מדעת שניהם מדעת הלוה שהוא חייב אז אשוב שטר אבל הכא שכותב עדותו שלא מדעת הלוה לא אשיב שטר עכ"ל דהא הרא"ש פ' נט פשוט הביא הירושלמי הנ"ל וכתב שהר"י כתב שטעם הירוש' דלא אשיב כלום ע"א בכתב וש"ס דילן פליג על הירושלמי בשברא זו ושמעינן מיניה דעד א' בכתב מזקיק הוא לשבועה וכ"כ בה"ג שטרא דאתיתי עלייהו ב' שהדי ואשתכח חד מיניהו קרוב או פסול משבעינן ליה אפומא דההי כשר כו' והכי קי"ל כמו שנתבאר לקמן כי' נ"א בטור ובדברי המחבר שם סעיף ב' וג' וא"כ עד אחד הוא כמו ב' עדים וכמו שבב' עדים אם נכתב במגלת הלוה אין לריך שיזכרו עדותן להתוס' והרא"ש וטור ה"ה בעד א' לענין שבועה או בב' אברות לענין לירוף כן נ"ל ברור ועיקר והר"ב שכתב כפשוטו דבעד א' בעינן שיזכור עדות דבעד א' בעינן שיזכור עדות דבריו נל"ע: (לד) ויש חולקים וכו' עיין מה שכ' לעיל כי' ל"ט ס"ק ח' דאין כאן מחלוקת ונם הרשב"א מודה דהיכא דאין השטר כתוב כתקונו כשר לגמרי אלא דהיכא דנכתב שלא מדעת הלוה פסול לגמרי דלא ניתן לכתוב (ובעיר שושן הסמיע כל הנ"ה וה"ה אם הוא חי ואינו לפניו וכ"כ הכמ"ע ס"ק ל"ה וכן מוכח להדיא בתשו' הר"ב כי' ק"י שהבאתי לקמן ס"ס זה ודלא כהבית חדש ע"ש: (לו) בפני עדים ועפ"ר שם כתבתי טעם הטור דלא כ' הכי עכ"ל סמ"ע והב"ח כ' דהטור קילר במובן ולי נראה דמ"ש הטור ויש"ל דהכל יהיה בפני ב"ד שיכתוב ויש"ל בפני ב"ד והיינו שכ' בפני ב"ד ונם הרמב"ם נראה דמוד' דאם כותב חתימת ידו בפני ב"ד לא לריך עדי' דהיא היא אם אפשר דס"ל להרמב"ם דדוקא הוא לב"ד בפני עדי' יתאוס דאי יעשה כן בב"ד נמצא דס"ל כמעיד בב"ד כ"ו שאותם בב"ד כדי להכיר מתוך כך כ' ידו ה"ל כמעיד ממש על חתימתו ולע"ע: (לז) על החרם. דאמנילתא יש לאוס שימצאנו אחר אבל אחבפא ליכא למיחש למידי דכתב שיכול להזדייף הוא ולא נבי אפילו מבני חורין עכ"ל הר"ן וכך כ' הריטב"א והתוספות ומוכח עוד בתוספות דאתיא כרבי מאיר דלרבי אליעזר דאמר עידי מסירה צריכי יכול לכתוב עליו שטר מתנה ויועיל וכמו שכתבתי לעיל סי' מ"ב ס"ק ב' אך מדברי הרמב"ם והמחבר והרא"ש ועור ושאר פוסקים לא משמע כן דהא פסקו כר' אליעזר ואפ"ה כתבו כאן דיאתוס על החרם ואין לומר דס"ל שטר מתנה נמי פסול על החרם דהא לקמן ריש סימן קל"א כתבו דכשר ונראה דס"ל הטעם כאן דיאתוס על החרם כמ"ש הריטב"א בשם ה"ר יחיאל דהא דאמרינן הכא אחבפא טעמא דמלתא דכיון דשדו ליה בי דינא לברא לא רמי אינם אדעתיה לומר דאית ביה שום כתב ולא שקליה אבל במגלה אינא למיחש דכי אזי ליה ואזי ליה וכתב עליה מאי דבעי מכ"ל עוד נ"ל לומר דאחבפא כיון דמלתא דלא שכיחא הוא לעשות שטר ולאתוס אחבפא יזכור הוא החמת שאתם לפני ב"ד אחבפא ויתברר הדבר וגם יהא נאמן במגו דפרעתי אז במגו דתגאי היה בו וזייפו ואף אם יהא כתוב בו נאמנות יהא נאמן במגו דיכול לומר הנאמנות נכתב בזיוף כיון שהאדם הוא דבר שיכול להזדייף משא"כ במגלתא דיש לאוס שמא יכתוב בו נאמנות ותו לא יהא לו מגו אף אם יזכור

ויש חולקין כו'. עהוס' ד"ה הכ"ל: (ליקוט) ולא בעינן כו'. תוס' כ' ד"ה ור' יוחנן. וא"ת והכא אפי' אין זה כו' וי"ל דע"א כו' (ע"כ): [לג] (ליקוט) אבל ב' עדים כו'. תוס' שם ועוד אורי' דלא בעינן דעת כו' [לו] (ליקוט) כפני עדים. וכ"ש כפני ב"ד אלא ליפנה דגמ' דקאמר ליכתוב כו' ושדי ליה בב"ד מ' כפני עדים (ע"כ)

הגר"א

ויש"ל דלא אשיב שטר כו' (ע"כ):

ביאור

אבל ב' עדים המחתומים על השטר אע"פ שאין זוכרים העדות בכל זאין השטר כתוב כתקונו מ"מ העדאת עדים מיהא (מהרי"ו סי' *כ"ד והגהות מרדכי דכתובות) ואם נתקיים השטר אזלינן בתריה בכל מה שכתוב בו אע"ג שאין בו דין שטר נמור מ"מ בענין זה מיקרי שטר דכל יהא מפי כתבם וכמו שנתבאר בסיל סי' כ"ח סעיף י"ב (תשו' רשב"א סי' אלף ר"ט ועי' שקנ"ד) (לד) [לה] ויש חולקים כמו שנתבאר [כט] לעיל ריש סי' כ"ט סעיף ג': יא ב אמר אחד מהעדים זה כתב ידי והעיד הוא ואחר על כתב יד הב' (כב) לא נתקיים לד [ל] לפי שג' רביעי הממון יוצאים ע"י עד אחר:

יב ג ובן אם העיד אחיו או אביו של הראשון עם א' על כתב ידו של הב' לא נתקיים שהרי ג' רביעי הממון יוצאים על ידי קרובים:

יג מ שנים החתומים על השטר (לה) לה (כג) [לא] ומת א' מהם צריך ב' מן השוק להעיד על חתימתו ואין העד החי יכול להצטרף עם אחר להעיד על חתימת המת שא"כ יצאו ג' רביעי הממון על ידו ואם לא נמצא אלא עד א' עם זה נ העד החי כותב חתימת ידו (לו) לו ס (כד) [מ]בפני [לב]עדים לז ע אפי' (לז)על החרם ומשליכו בב"ד

[לח] אחד [לט] אבל ב' עדים המחתומים על השטר אע"פ שאין זוכרים העדות בכל זאין השטר כתוב כתקונו מ"מ העדאת עדים מיהא (מהרי"ו סי' *כ"ד והגהות מרדכי דכתובות) ואם נתקיים השטר אזלינן בתריה בכל מה שכתוב בו אע"ג שאין בו דין שטר נמור מ"מ בענין זה מיקרי שטר דכל יהא מפי כתבם וכמו שנתבאר בעיל סי' כ"ח סעיף י"ב (תשו' רשב"א סי' אלף ר"ט ועי' שקנ"ד) (לד) [לה] ויש חולקים כמו שנתבאר [כט] לעיל ריש סי' כ"ט סעיף ג': יא ב אמר אחד מהעדים זה כתב ידי והעיד הוא ואחר על כתב יד הב' (כב) לא נתקיים לד [ל] לפי שג' רביעי הממון יוצאים ע"י עד אחר:

יב ג ובן אם העיד אחיו או אביו של הראשון עם א' על כתב ידו של הב' לא נתקיים שהרי ג' רביעי הממון יוצאים על ידי קרובים:

יג מ שנים החתומים על השטר (לה) לה (כג) [לא] ומת א' מהם צריך ב' מן השוק להעיד על חתימתו ואין העד החי יכול להצטרף עם אחר להעיד על חתימת המת שא"כ יצאו ג' רביעי הממון על ידו ואם לא נמצא אלא עד א' עם זה נ העד החי כותב חתימת ידו (לו) לו ס (כד) [מ]בפני [לב]עדים לז ע אפי' (לז)על החרם ומשליכו בב"ד

נתיבות

משפט

דלמו כל כמיניה לבטל השטר כשכתי יוצא ממקום אחר כמו כאמרו קטנים היינו וע"כ מ"ש לחלק בין כן לפניו ואין זוכרים זכין מתו אז נתחרשו העדים: (כא) אלא בעיא. הסמ"ע פי' שאין כלל הורה שטר עליו עד שיעיד בע"פ בב"ד. והש"ך הסיג ע"ז וע"כ)(דמן הסתם אומרים שזוכר והשטר כשר וכן כשמת כשר רק כשהוא לפניו ואינו זוכר פסול. אבל אם נתקיים

משה"א

דק שנכתב הנש בצווי הבעל דבר שלם הוא וזה מה שצריכין לידע של מי הוא עדות אחרת הוא: יא) שיזכור העדות אבא בע"א. עש"ך סקל"ג מה שתמה ע"ז ולסמ"ש לעיל בסק"ט בפירוש דברי הש"ך בס"ק ל"ב דמדאורייתא לא הוי עדות שבשטר עדות רק בשעה שבא השטר לפני ב"ד כדי שיראו הנדה בב"ד והא דקי"ל דהוי כנחקרה עדותן בב"ד משעת חתימה הוא רק מדרבנן. ולפ"ז שפיר סמך הרמ"א בע"א בעינן שיזכור העדות והוא משעם דהא כתב הסמ"ע בס"ק ס"ה דבע"א לא שייך לומר כמו שנחקרה עדותן בב"ד וע' מש"ש דהיינו דלא הוי כנחקרה משעת חתימה רק בשעה שבא השטר לב"ד מש"ה בעינן שיהי' בשעת שבא

קצות

בעדי' שיזכומו אם לא הכירו את חתימתן פ"י ט"ע אלא ע"י דימוי שהוא כח"י יוצא ממקום אחר לא מהני דהוי כמו פלגי' דהאי סימנ' והאי סימנ' קטל גבר' וכדאמרינן פ' ג"ה וכמ"ש סק"ה פ"ש וא"כ עדים שנכתבו שיזכומו וכנגון בידוע שלא תיקרוהו ל"מ כי אם בט"ע דוקא:

עוד אנו למידין מתו' היכא דעדי' החתומי' בשטר אומרים לא מחמנו אפי' שני העדי' שבשטר מעידין כל א' על הכירו שאין כח"י ולא כח"י הכירו אפ"ה כל שנים אחרים מעידין שהוא כח"י נאמנין ולא הוי חרי ותרי וכמו שנתבאר בטעמו דהא בתו' חני ברים' כיצד אמרו יתקיים בחותמיו עדים שאמרו כח"י הוא זה אבל אין אנו מכירין בא אם האים ולא אם האשה ונזה ודאי כשאין זוכרין אם הענין על כח"י הן מעידין ונרוץ להעיד כל א' על כח"י מכירו ודומי' דריש סיפא נמי דתני א"ז כח"י נמי בכה"ג מיירי שכל א' מעיד עליו ופל הכירו שא"ז כח"י ואפ"ה אני אבל אחרים מעידין שהוא כח"י כשר וטעמא דהאי מילתא נראי' כיון דמה"מ אפי' עדים שבשטר אומרין א"ז כח"י אין נאמנין וכמ"ש ומשום דמה"מ לא חייבי' לזיוף' אין כדיש שבשטר נאמנין לגרוס הטע"ח אע"ג דעדים אחרים ודאי נאמנין לומר מזויף דליהוי עכ"פ חרי ותרי אפ"ה אין עדי השטר נאמנין לפי דאינו חוזר ומגיד ואע"ג דהם אומרים שלא הכירו כלל מ"מ כיון [דאנן] דיינין ליה דהוי שטר אין העדים נאמנין כלל כמו שאין נאמנין לומר אנוסין הייגו מה"ב אע"ג דעדי' אחרים נאמנין וכל זה לדינא דאורייתא וחכמים שתיקנו בשטר לא תיקנו אלא משום דחייבי לזיוף' ואפ"ב כשמתקיים ע"י אחרים הדרינן לדינ' דאו' דאין עדים שבשטר נאמנין כלל לפי שאינו חוזר ומגיד ואפ"ג דאל אחרים נאמנין לומר שא"ז כח"י אפי' שאינו נזה חוזר ומגיד שאינו נאמנין להכחיש כח"י ה"ל תרי נגד חד וזה נראה בכוונת הירושלמי הם אומרים א"ז כח"י ואחרים אומרים שהוא כ"י אני ר' חייא לא מעלין עדי השטר ולא מורידין והיינו משום דכיון שהגיד בוב אינו חוזר ומגיד וכמ"ש ומש"ה כיון דאינו נאמנין להכחיש כח"י אפ"ג דנאמנין על הכירו ה"ל חד לגבי חרי. והריטב"א בפרק דברי הירושלמי דמיירי דעדי השטר אינם מעידים רק כל א' על מעמו אבל אם אם מעיד כל א' אל אחרים ה"ל תרי ותרי אף דלשון הירושלמי אמר עדי השטר לא מעלין לא מעמא הכי דהא גם עדי השטר מורידין אם כל אחד מעיד עליו ואל אחרים ולפמ"ש א"ש דכל שנים אחרים מעידים על הקיום הדרינן לדין תורה דעדי השטר לא מעלין ולא מורידין אע"ג דאחרי' נאמנים ומשום טעמא דכיון שהגיד בוב אינו חוזר ומגיד ואינה ירא ה"ל מעלתי בחשובת מוהר"מ אלשיך סי' מ' ושם כתב בפשיטות דהיכא דמתקיים ע"י אחרים אין נאמנין לומר לא אמנו ומ"ש דמשמע מדבריו אפילו היכא דבר אחד מעיד אל אחרים ולא הגיא שום ראיה לדבריו והוא נגד דברי הריטב"א ולדינא נראה ברור כמ"ש: יא) אלא בע"א נראה לי דאפילו אם נתקיים אם אם אם

מביאו ב"י לקמן סי' ס"ט סעיף ט'. כן כ"ל ברור: (לח) וכ"ם אם היו עדים כו' אבל אם העיד ראשונה המי עצמו הוה אידך יתר שהוא כנטול זו סברת הריטב"א ז"ל עכ"ל כ"י סס וא"כ כ"ם כשהעיד ראשונה המי על עצמו דלא מהני דלכתיב ח"י אחכפא: (לט) או הדיין בעצמו ואחר עמו כו' כתב ב"י

בב"ד עד שיוחזק כתב ידו בב"ד (לח) לח ה] (וכ"ם אם היו יב) עדים יג) נקיים חתימת [לג] המי) (כ"י פ' מזקת הבתים) כדי שלא יצטרך להעיד על חתימתו ואח"כ יעיד הוא ואחר על חתימת המת:

יד פ אם אין מכירים לא חתימת העדים ולא חתימת דייני הקיום ואחר מעידי השטר מעיד על כתב ידו וב' עדים מעידים על חתימת א' מהדיינים לט (לט)או הדיין בעצמו ל [לא] ואחר עמו מעיד על כתב ידו (מ) ו] אינו מועיל (מא) דמאי דמסהיד האי לא מסהיד [לד] האי מ הער מעיד על מנה שבשטר והדיין מעיד על חתימת העדים מא (מב)[לט](וכן אם נתקיים (כה) כתב [לה] הסופר ועד ח' הוי קיום) (נ"י בשם ר"י כ"ב מ"ם):

טו [מ] מב ק אם שני דייני הקיום כל אחד מעיד על כתב ידו (מג) השטר [לו] מקויים:

טז ר אם עד אחד מן השוק (מד) מעיד על חתימת עידי השטר על חתימתו מג ס מצטרפים יג) דאמאי דמסהיד סהדא מסהיד דיינא [מא] וכן הדין

לח וכ"ם אם היו עדים כו' דבכה"ג א"ל לחתום הא' על החרם כיון דכבר העידו עליו אחרים: לט או הדיין בעצמו ואחר עמו עמ"ם בשמוך: מ הער מעיד על מנה שבשטר דאפילו מעיד חתימתו ה"ל כהעיד על מנה שבשטר כמש"ל בס"ז: מא וכן אם נתקיים כתב הסופר כו' ע"ם דכ' ז"ל ומ"מ נבי מבני חרי וכ"כ רי"ו נ"א א"ח ד"מ ד': מב אם שני דייני הקיום כל א' מעיד על כתב ידו כו' ז"ל הטור השטר מקויים ולא אמרי' על כתב ידם הן מעידים (פי' ולבעי שיכיר כל א' גם חתימת חבירו) אלא כל אחד מעיד על קיוסהשטר שהוא כשר והרי הן שני עדים שמקיימין השטר עכ"ל ומ"ם הטור והמחבר בס' שלפני זה ד"ל או דיין ואחר עמו מעידין על כתב ידו כו' לרבותא כ"כ דאף ע"פ שם אחר עמו שמעיד אינו מועיל: מג מצטרפין דאמאי דמסהיד כו' נס הדיין שמעיד על חתימתו ה"ל כאלו מעיד ואומר אלו הן החתימות שראיתי שחתמו אז

טורי זהב

ע"כ): (סעיף י"ד כתב סופר ועד א') הסמ"ע כתב ומכל מקום נוהה מהני חורין תמוה הוא מאוד בעיני היאך יוצא מתון מן הלוה בע"א כשכופר מכח כתב הסופר הא משמע בפי' המגרש דף פ"ח דאינו מהני כלום ובכ"י בשם רי"ו כתב וז"ל ומ"מ נבי מבני חורין בפי' הירו' שכתב עד א' בכתב ועד א' בע"פ עכ"ל נראה ברור דרומז במ"ש בפי' הירושלמי כו' לומר דלעמי' מהני קיום עד א' לאוד דהיינו ע"פ הירושלמי הביאו הב"י בסי' כ"א דאמר שם עד א' בכתב ועי"א בעל פה מהו שיצטרפו ופריך שם והא ע"א בכתב לאו כלום כלומר דהוי מפי כתבם בטלתא בשני עדים אמרינן בסי' כ"ח מפני תיקון עולם מהני חתימתן משא"כ בע"א ותי' דמיירי דיש עוד אחד בשטר רק שאינו מקויים ואז יש כח לאותו שהוא מקויים לחייב שבועה ואפי' להוציא ממון אם יש עוד ע"א בע"פ שמעיד כדבריו וכתב המ"מ הביאו הב"י בסי' כ"א דלא כן אלא שכתב לחוד לשבועה הוה בשני עדים לענין ממון ורי"ו היה תופס בפי' הירושלמי וע"כ כתב ומ"מ נובה מבני חורין בפי' הירושלמי כלו' אם הוא בענין הנזכר בירושלמי שיש עוד ע"א בע"פ אבל אם אין לו רק אותן הב' עדים בשטר והא' אינו מקויים לית דין ולית דיין שיהיה לו כח לגבות אם הלוה כופר. אחר זה נדפסו השובות רמ"א וכתוב שם סי' קי"ח שיש להקשות על רי"ו הנ"ל מפי' המגרש המ"ם ותי' שם דרי"ו ס"ל הא דאא מהני קיום כתב הסופר הייינו אם אינו לפנינו אבל אם הוא לפנינו ומעיד על כתיבתו לא גרע השאר עד א' בע"פ עכ"ל וכ"ל תמוה מאוד אתאי עדיף אם הוא לפנינו ממה שאינו לפנינו ומכירין כתב ידו: (סעיף ט"ו אם אין דייני הקיום כו') הסמ"ע כתב בלבושיה כתב הטור והמחבר בסי"ד הדיין ואחר עמו וגם מוחז"ל כתב דאין צריך אחר עמו לפי האמת וקשה טובא הא בגמרא א' שמואל ס"ל עד ודיין מצטרפין ופי' הרא"ש דבעינן דוקא דיין ואחר עמו ולפי הגרא' מלשון הרא"ש דכתב והריר יונה כתב וכו' דהיינו דאתא לאפלוגי על א"ש אחלה דבעינן אחר עמו משום הדיין אינו מעיד על מנה שבשטר וע"ז אולק הריר יונה כ"ל דדייני הקיום הוי נקבעדי השטר ומאילא הריר יונה א"ל באמת לשמואל אחר עם הדיין אבל מלשון הטור שי' וכ' הר' יונה כו' משמע דאין דעת הריר יונה לאלוק על מה שכ' אחלה. אבל לפרש דעת הגרא' דולאי הדיינו אלא לחדש דעת הטור דאין לחוש לאלוק אלא לפרש דעת רבינו דולאי הדיין כח להעיד על קיום השטר לא על אחתימה לאוד אלא אאינו מאתן כאומרו שזהו כתב יוסף שאחתום על הקיום דלענין הכרת החתימה אינו אלא באחד החתימה מעיד על החתימה של הדיין בטלתא עד המעיד על כ"י דקי"ל על מנה שבשטר מעיד אין צריך להקשות כן דאתן אמרי' דהמעיד על כ"י כאלו לא הזכיר השטר כלל אלא אומר בפי' אני מעיד על ההלוה' משא"כ בדיין המעיד על כתבו כזו של הקיום דבזה אין צריך לומר כאלו לא זכר הכתב אלא

ביאור הגר"א

[לג] (ליקוט) על הארם. התוס' כ' שהוא דוקא אליב'דר"מ אבל הרמב"ם וס"פ וס"ע פ"ל שהוא אף אליבא דר"א ועריטב"א והביאו ש"ך (ע"כ): [לא] (ליקוט) ואחר עמו. ל"ד וכמ"ש בסע"ז אם כו' ולא כמ"ש בכ"י כאן ובבה"ג (ע"כ): [לט] וכן אם נתקייס. גרון פ"ח א': (ליקוט) וכן אם נתקייס כו'. עתוס' דגרון שם ד"ה אי"ר ירמיה כו' (ע"כ): [מ] אם אני כו' אם עד כו'. מדקא' מאי דקא כו': [מא] (ליקוט) וכן הדין כו'. ברין כ' על הדיין ועל הער. ובבה"ג הגיה כמ"ש כאן וש"ך הביג עליו וכ' שהרא"ש מפי כפרש"י כמו שמפרש הריטב"א דבריו אבל הוא לא רלה דברי הרא"ש שב' שם להבאיא בדברי בא"ה שם אבא

באר

כיון שחותם כדי להכיר מתוך כך כתב ידו ה"ל כמעיד מתם על חתימתו ולא"ע עכ"ל: [לג] הסי. אבל אם כבר העיד הסי בעצמו על חתימתו בראשונה הוה אידך יתר שהוא כנטול דמי שברת הריטב"א ז"ל וא"כ כ"ם דלא מהני אא"כ לכתוב מ"י אחספא. ש"ך: [לד] הסי. לכן אין לחוש אם העדים קרובים לדייני הקיום כ"כ הרא"ש והטור אבל בתשובת מהר"מ מרוטנבורג כתב וז"ל עד ודיין מצטרפין כו' אם לאחר זמן מכירים אחתמת מ' מהעדים וחתימת מ' מהדיינים שני בהני ולפ"ז א"ל שלא לחתום על ההנפק לוחם בני אדם שהם קרובים ע"כ ודברי מהר"מ עיקר כן נ"ל וכן נוהגין שאין הדיינים מקיימין ח"י העדים קרוביהם מיהו נראה דאם אירע כן בדיעבד ומכירים ח"י של הב' או אפי' כ' דיינים שני ודוק

פתחי

אינו זוכר הבדות.ע' בתשובת נו"כ אלף אכן העזר ס"ם כ"ז: ה]וכ"ם אם היו עדים.עי' בב"ל מ"ש בזה: ו] אינו מועיל עי"בתשובת מהרי"ש אלף אם"ש סי' ע' שכתב דהיינו דוקא שלא לגבות כו' מתשעבדי אבל מ"מ מצטרף שיהיה תלוה על פה דהא קיי"ל הודאה

נתיבות

משה"כ

בפני ב"ד הכיח הש"ך כנ"ע דשמא הוי כאילו העיד בב"ד דאז ודאי דאינו מועיל שוב מה שיכולו אח"כ עדים ויעידו דהוי יותר

משה"א

שמעידים עכ מלוה שבשטר לא אשו שוב יותר: יג) לקיים חתימת אחי. עש"ך סקל"ח ובס' קצה"ח אוכל עכיר מטעם דכיון שנתקיים ע"פ ב"ד לא הוי כנטול ע"ש ואין לו שחר דכיון שכבר העיד בסיו וא"צ להב"ד אב"ד הוי כנטול: יג) דאמאי דמסהיד. עש"ך סקמ"א והוא תמוה דהא מ"מ נפיק ריעותא כגון שעד אחי

קצות

שיזכור עדותו בב"ד דאל"כ ה"ל עפי עד כיון דלא נקרה רק עד אחד ומש"ה לא מהני שיבא שטרן לב"ד דאם אין הב"ד מכירין ה"ל עד מפי עד והכן היטב והו' עניין נכבר ועמ"ם בסק"ג: יב) עדים לקיים וכתב הנימוקי אבל אם העיד ראשונו' אחי עצמו הוי אידך יתר שהו' כנטול וכתב הש"ך ז"ל ואם כן כ"ם כשהעיד ראשונו' אחי על עצמו דלא מהני דלכתוב אחתמת ידי' אחספא בפנינו דבכוותא אמרינן בירושלמי דע"א בשטר זוקק לשבועה ומקשינן וע"א בכתב כלום הוא ומפרקינן שהיו שניים ומאלו לקיים כמ"ו אל א' ולא מאלו לקיים כמ"ו אל שני וש"מ דאע"ג דע"א בשטר לאו כלום הוא ואפ"ה כי אתיאו אחי אע"פ שלא מאלו לקיים אלא אחתמת מ' אמם ל"ח לזיוף אשני ומצא שאף זה שנתקיים ה"ל ע"א בשטר ולא מהני אלא לעולם בשטר אחוס לפנינו ל"ח לזיוף בכדי שיורע בכך כח העדים אחרים שנתקיימה אחתמת עכ"ל וע"ש. וק' כמה דכתב הטור וש"ע סי' מ' ד' עכ"ל אם אינו אחי אחד אם אינו אחי אחד לאמה מאנו בשטה אל מ' שני עדים דמיינו' שמא אחר כל השטר הנליון שהיו עדי' אחתחוני' אחומי' כו' ובשטר שניו שטר לעדים כתב שטר ועדי' והעדי' שבשטה שניה יאמר כוונתי להרבות בעדי' ולפיכך בשיבא לפנינו שטר בזה אין מקיימין אותו מעדי' שבשטה שניה אלא מעדי' שבשטה ראשונ' והוא מש"ם פ' ג"פ דף קס"ה והרי הכא האחרוני' מקוימי' ובשלינן אם המקוימי' משום אקשא דהראשוני' מזוייפת ולוקא למימר דשטרא הוא משום דהוי ריעות' לפנינו משום שלא הניחו שטה אלא דא"א לגמלם אחתימ' אמוך דא"כ בשטר ומצאו לקיים אחתמת אחני נימא דודאי זייף בראשון מדלא הניח שטה אלא מ"כ דזה לאו רעותא

ביאורים

יעיד אח"כ בעצמו על חתימתו וב' יעידו על הדיין ועוד ע"א יעיד על חתימת העד הב' דמועיל בכח"ג והוי נפיק ג' רביעי ע"ם קרובים והא אין לחוש דשמא יבוא דיין בעצמו עם העד אחי דכשיבואו בעצמו ידעו

החושן

הדיין דאסתא כולה שהדום' מד הוא ואי תימ' אמאי לא נסום נהי דאחתימת הדיין אמת אחתימות האחרות מזוייפת ואלו הי' מזוייפת אף אחתימתו אל זה אינו כלום שהרי לא היו כאן ב"ד בעולם וי"ל דאי כתיב ביה הנפק במוחב תלתא כאדא הוינא ליכא למיחש ואפי' לא כתוב בו כן אפ"ה כיון דקיום שטרות דרבנן ל"ח לאחרות שיהיו מזוייפת לענין שנפסול אף זו שנתקיימה בפנינו דדכוותא אמרינן בירושלמי דע"א בשטר זוקק לשבועה ומקשינן וע"א בכתב כלום הוא ומפרקינן שהיו שניים ומאלו לקיים כמ"ו אל א' ולא מאלו לקיים כמ"ו אל שני וש"מ דאע"ג דע"א בשטר לאו כלום הוא ואפ"ה כי אתיאו אחי אע"פ שלא מאלו לקיים אלא אחתמת מ' אמם ל"ח לזיוף השני ומצא שאף זה שנתקיים ה"ל ע"א בשטר ולא מהני אלא לעולם בשטר אחוס לפנינו ל"ח לזיוף בכדי שיורע בכך כח העדים אחרים שנתקיימה אחתמת עכ"ל וע"ש. וק' כמה דכתב הטור וש"ע סי' מ' ד' ס"ע שיש ל"ח בשטר שהוא ועדיו בשטה אחת ועוד לאמה אמנו בשטה מ' שני עדים דמיינו' שמא אחר כל השטר הנליון שהיו עדי' אחתחוני' אחומי' כו' ובשטר שניו שטר לעדים כתב שטר ועדי' והעדי' שבשטה שניה יאמר כוונתי להרבות בעדי' ולפיכך בשיבא לפנינו שטר בזה אין מקיימין אותו מעדי' שבשטה שניה אלא מעדי' שבשטה ראשונ' והוא מש"ם פ' ג"פ דף קס"ה והרי הכא האחרוני' מקוימי' ובשלינן אם המקוימי' משום אקשא דהראשוני' מזוייפת ולוקא למימר דשטרא הוא משום דהוי ריעות' לפנינו משום שלא הניחו שטה אלא דא"א לגמלם אחתמת' אמוך דא"כ בשטר ומצאו לקיים אחתמת אחני נימא דודאי זייף בראשון מדלא הניח שטה אלא מ"כ דזה לאו רעותא

מאירת עינים

אמגילה' דהיינו אחרונה דמגילתא דליכא למיחם אמת אינם דלא מעלי יכתוב עליו ש"ם אבל מה שהוא כותב אחר אחתימתו לא מהני כיון שהוא כתב אחר (כמימרא דאביי ב"ב ד' קס"ז ע"א) פ' ל' הטור סעי' י"ז וכד אמר רבא אם בכתובות וכדמסיק אם ריש ע"ב וכבר פרכה רבא: ל' כפי' הטור וכך הם דברי הרא"ם אפילו לרבנן דלעולם הדיין על כתב ידו הוא מעיד ולא על מנה שבשטר ק אם סי"ט בשם ה"ר יוכה וסיים שם הרי הן בשני עדי' המקיימי' את השטר ר הריב"ם וכ"כ הר"ן בפ"ב דכתובות בשם הרא"ה מסע"ו ם הגוי

טורי זהב

ע"כ): (סעיף י"ד כתב סופר ועד א') הסמ"ע כתב ומכל מקום נוהה מהני חורין תמוה הוא מאוד בעיני היאך יוצא מתון מן הלוה בע"א בשכופר מכח כתב הסופר הא משמע בפי' המגרש דף פ"ח דאינו מהני כלום ובכ"י בשם רי"ו כתב וז"ל ומ"מ נבי מבני חורין בפי' הירו' שכתב עד א' בכתב ועד א' בע"פ עכ"ל נראה ברור דרומז במ"ש בפי' הירושלמי כו' לומר דלעמי' מהני קיום עד א' לאוד דהיינו ע"פ הירושלמי הביאו הב"י בסי' כ"א דאמר שם עד א' בכתב ועי"א בעל פה מהו שיצטרפו ופריך שם והא ע"א בכתב לאו כלום כלומר דהוי מפי כתבם בטלתא בשני עדים אמרינן בסי' כ"ח מפני תיקון עולם מהני חתימתן משא"כ בע"א ותי' דמיירי דיש עוד אחד בשטר רק שאינו מקויים ואז יש כח לאותו שהוא מקויים לחייב שבועה ואפי' להוציא ממון אם יש עוד ע"א בע"פ שמעיד כדבריו וכתב המ"מ הביאו הב"י בסי' כ"א דלא כן אלא שכתב לחוד לשבועה הוה בשני עדים לענין ממון ורי"ו היה תופס בפי' הירושלמי וע"כ כתב ומ"מ נובה מבני חורין בפי' הירושלמי כלו' אם הוא בענין הנזכר בירושלמי שיש עוד ע"א בע"פ אבל אם אין לו רק אותן הב' עדים בשטר והא' אינו מקויים לית דין ולית דיין שיהיה לו כח לגבות אם הלוה כופר. אחר זה נדפסו השובות רמ"א וכתוב שם סי' קי"ח שיש להקשות על רי"ו הנ"ל מפי' המגרש המ"ם ותי' שם דרי"ו ס"ל הא דלא מהני קיום כתב הסופר הייינו אם אינו לפנינו אבל אם הוא לפנינו ומעיד על כתיבתו לא גרע השאר עד א' בע"פ עכ"ל וכ"ל תמוה מאוד אתאי עדיף אם הוא לפנינו ממה שאינו לפנינו ומכירין כתב ידו: (סעיף ט"ו אם אין דייני הקיום כו') הסמ"ע כתב בלבושיה כתב הטור והמחבר בסי"ד הדיין ואחר עמו וגם מוחז"ל כתב דאין צריך אחר עמו לפי האמת וקשה טובא הא בגמרא א' שמואל ס"ל עד ודיין מצטרפין ופי' הרא"ש דבעינן דוקא דיין ואחר עמו ולפי הגרא' מלשון הרא"ש דכתב והריר יונה כתב וכו' דהיינו דאתא לאפלוגי על א"ש אחלה דבעינן אחר עמו משום הדיין אינו מעיד על מנה שבשטר וע"ז אולק הריר יונה כ"ל דדייני הקיום הוי נקבעדי השטר ומאילא הריר יונה א"ל באמת לשמואל אחר עם הדיין אבל מלשון הטור שי' וכ' הר' יונה כו' משמע דאין דעת הריר יונה לאלוק על מה שכ' אחלה. אבל לפרש דעת הגרא' דולאי הדיין כח להעיד על קיום השטר לא אחתימת' לאוד אלא אאינו מאתן כאומרו שזהו כתב יוסף שאחתום על הקיום דלענין הכרת החתימ' אינו אלא באחד החתימ' מעיד על החתימ' של הדיין בטלתא עד המעיד על כ"י דקי"ל על מנה שבשטר מעיד אין צריך להקשות כן דאתן אמרי' דהמעיד על כ"י כאלו לא הזכיר השטר כלל אלא אומר בפי' אני מעיד על ההלוה' משא"כ בדיין המעיד על כתבו כזו של הקיום דבזה אין צריך לומר כאלו לא זכר הכתב אלא

לו הועד לפני על חתימתן: מר אלא שניים מן השוק כו' כשאין הדיין בעצמו כאן בעינן שניים במקומו: מה מעידין על הדיין בב"י כתוב על הדיין ועל הסד וט"ס הוא שם וכמ"ש בהגד"מ ע"ש: מו להצטרף עם אחר פי' עם א' שראה החתימות בגדלותו אע"פ שנם הוא קרוב לעידי השטר והא ראיה שהתעל המחבר וכ' עידי הקיום יכולין להיות קרובים לעידי השטר דמשמע אפי' שניהם קרובים ולא כ' דבעינן שיצטרפעם הכשר אלא כשאחר ראה בקטנותו וכ"כ ר"ן ובעי' נמי שיהא שני עידי הקיום הללו כשרים זה לזה ויכול להיות דמ"ה כתב עם א' כשר אלא דא"כ הל"ל נ"כ בריש נסתור"ם כ' דיזה בסמוך בסי"ח דלא יהיו קרובים זה לזה ותרתי ל"ל ועפ"ר: מז דדוקא אלו שרגיל כו' פי' ומ"ה נאמנלומ' שמכירין מימי קטנותו משא"כ באחריני אבל כשראו החתימות בגדלותן אפי' אחתימות דכ"ע נאמנים וע"ל סי' ל"ה בפרישה שם כתבתי מ"ש דהחולקים: מח קרובים לדייני קיום משום דבעינן עדות שיכול להזימה ודייניס אלו לא יקבלו הזמה על קרוביהן: מט ויש מכשירים משום דשתם קיום הוא שמעידין שמכירים החתימה ובזה לא שייך הזמה מ"ה הקילו בקיום שטרות לשכשיר אף אם מעידין שבפניהן חתמו אף דשייך בה הזמה: נ לעידים המעידים כו' משום דאין להם ענין זה לזה אבל עידי הקיום עצמן שמעידין בעדות אחד לא יהיו קרובים כמו בעדות דעצמה: ובלבד

לשון הטעם דבריש כתב הטעם שהרי ים לנו ע"י העד מחלית הקיום וע"י הדיין מחלית הקיום האחר ובסיפא כתב הטעם דהשתא כולה סהדותא חד הוא אלא הדבר ברור דס"ל להר"ן בשם הרא"ה דכשניים מן השוק מעידים רקעל ע"א ועל דיין אחד שני בהכי ומוכרח כן בס"ם דהא ע"כ לא אדאייה הך דעד ידיין מלטרפים אלא משום דאמאי דקמשהיד סהדה לא מסהיד דיינא הא לאו הכי הוה ניחא אע"ג דליכא על עד הב' אלא עדות הדיין בלחוד וא"כ נהי דמשקיון דלא מלטרפי' היינו כשהעד מעיד על חתימתו והדיין מעיד על חתימתו שנמצא שזה מעיד על מנה שבשטר וזה מעיד על החתימות ואינו בדין שיצטרפו אבל כשניים מן השוק מעידי' על העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדותא חד הוא מהני ולכך דקדק הר"ן בשם הרא"ה וכתב בריש הטעם שהרי ים לנו ע"י העד מחלית הקיום וע"י הדיין מחלית הקיום האחר ובסיפא כתב הטעם דהשת' כולה סהדותא חד הוא כלומר דאע"פ שאין ע"י מחלית קיום האחר ולא נתקיים העד הב' קיום נמור שני בהכי כיון דכולה סהדותא חד הוא: וכן ראיתי בהריטב"א פ"ב דכתובות שפ"י הש"ס כמ"ש ומבואר להדיא כדברי וז"ל הריטב"א אמר רבא מאי מעליותא מאי דקמשהיד סהדה לא מסהיד דיינא פירש"י ז"ל שהעד מעיד על מנה שבשטר כרבנן והדיין מעיד על כתב ידו והקשו בתוס' ותיפוק ליה שאין כאן קיום מספיק שהרי על העד השני אין מי שיעיד על כתב ידו אלא הדיין ואין תרי בעינן ואי כשהעד מעיד גם על כתב ידי חברו ואע"פ שלא פי' כן רש"י ז"ל אכתי צריכים לעדי' שיש אחרים דאי לא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדה וכדאיתא לעיל בהדיא דאמרי' צריכים שיש מן השוק להעיד עליו לכך פי' בתוס' דהיינו קושיא דמאי דמסהיד סהדה כו' דהא דאמר שמואל הכא מיירי שהעד מעיד על כתב ידו ועל כתב ידי חבירו והדיין שמעיד נ"כ על כתב שני עדים ואיכא שני עדים על כל כתב וכתב של עדים ופריך רבא דהא ליתא דמאי דאסהיד סהדה לא מסהיד דיינא שהעד מעיד על מנה שבשטר והדיין מעיד על הכתב ואז העד אינו צריך בכתב ידו אל הדיין והדיין צריך אליו בכתב ידי השני ונפיק נכי ריבעא דממונא חפומא דחד סהדה ול' הש"ס דחוק לפי' זה ועוד שמואל ורמי בר חמא דנברי רבה ניהו היכא טעו בהאי דהא מימרא דלעיל דצריכים שיש מן השוק להעיד עליו מימרא היא ודברי הכל הוא לכך נראה לומר דהכא לא קפדי דסברי דכי אמרי' דצריכים שיש מן השוק זה בתחלה דהנפק כשאנו באין לקיים השטר שכתוב בו הנפק לא שייך ביה זיוף דלא עביד איש דזייף עדים ודיינים ואי מזייף הוא מזייף עדים לחודיה או דיינים לחודייהו וכיון דכן שנתקיים כתב העד וכתב הדיין בהכי שני כיון דקיום שטרות דרבנן והיינו דאמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתתא דבהא לא בעינן שיש מן השוק להעיד על השני ואמר ליה רבא מאי מעליותא דנהי דלא קפדינן אדלית קיום נמור מעעמא דאמרן מ"מ אינו בדין שיצטרפו כיון שהש חלוקים בעדותן דמאי דמסהיד האי לא מסהיד האי כך נ"ל לפרש"י ז"ל ולשון הש"ס עכ"ל. הרי מוכח מכאן דאם שיש מן השוק מעידים על העד ועל הדיין מהני אפי' לרבא כיון דכולה סהדותא חד הוא. וכן הוא בתשובת מהר"מ מרוטנבורג דפוס פראג סי' מ"ח והיא נדפסת נ"כ בתשובת רשב"א סי' תתנ"ג וז"ל עד ודיין מלטרפים לפי מה שהוכיח ר"י שלריך שיכיר חתימות הדיינים על ההנפק מהני מה שהש חותמים שאם לאחר זמן יעידו על חתימת א' מן העדים וחתימת א' מן הדיינים אם שני הדיינים אם בהכי ע"ל נראה דמהר"מ דמסיק רבא דלא מלטרפים מ"מ בכה"נ עד ודיין מלטרפין וזה נראי' ברור דעת הר"ן בשם הרא"ה ודלא כהמחבר וסמ"ע וב"ח כן נ"ל ברור: וכן נ"ל עיקר לדינא ואע"ג דמדברי הריב"ש סי' שפ"ב נבי דיין החתום על החליצה ודיין החתום על האשרת' וכן מדברי הרא"ש וטור שהבאתי לעיל סעיף י"ד ס"ק מ' מוכח דס"ל דעד ודיין לעולם אין מלטרפים ונם אפשר לפרש הש"ס בדרך אחרת לישב קושי' התוס' שהביא הריטב"א והוא דעד ודיין בכל ענין לא מלטרפין אלא דרמי בר חמא הוה סבר דשני בהכי אע"פ שאין כאן עדות שלש ופרכת רבא כקושי' התוס' דמאי דמסהיד סהדה לא מסהיד דיינא כלומר דאלו נמי מעיד על מנה שבשטר הוה מתקיים השטר ומאי דמסהיד דיינא לא מסהיד סהדה כלומר דאם העד מעיד נ"כ דבפניו נתקיים השטר א"כ הוה כמו שני דיינים שמעידי' על חתימתן שמתקיים השטר כמ"ש הרא"ש וטור בשם ה"ר יונה וכן פי' מה"ר אליעזר נ' חיים בחדושי כתובות שלו ואפשר שזה הי' טעם ה"ר יונה שפירש התם כן והוא"ל כן דין זה מתוך פי' זה מ"מ נ"ל עיקר כפי' הריטב"א והר"ן והרא"ה וכדפי' אחד דכן מוכח לשון הש"ס ועוד דא"כ היכא ס"ד דרב יודא אמר שמואל דמלטרפים הא אין כאן עדות שלש ונם מאי קלסה רמי בר חמא הא אדרבא מימרא פריכא הוא ממילא ואי תימא דהוה ס"ל דאפ"ה מהני א"כ מאי אידם רבא במאי דפריך ליה מאי דקמשהיד סהדה לא מסהיד דיינא אלא ודאי רמי בר חמא קלסה דבכה"נ לא בעינא עדות שלש ופרכה רבא מאי מעליותא דנהי דלא בעינן עדות שלש וסני בקיום עד א' ודיין א' מ"מ כיון דמאי דמסהיד דיינא כו' אינו בדין שיצטרפו. ואין לפקפק על קיום זה דעד ודיין כיון שאינו קיום נמור דהא אשכחן בדוכתי טובי דמקילינן בקיום שטרות כיון דהוא מדרבנן דהא מקיימים נמי משתי שטרי שדות אם שתי כתובות אע"נ דלא ידעינן אם אמת הם מקיימים מאומדנות המוכיחות וכ"ש הכא דסברא טובה הוא דלא מזייף לעדים ולדיינים וכיון דודאי עד א' ודיין א' אמת הוא וא"כ נצטרך לומר שזייף פר הב' ודיינים האחרי' ולהכי לא אשמו שזייף עדים ודיינים ואוקמה אדאורייתא וכה"נ איתא במרדכי פ"ב דכתובות נבי כותב אדם עדותו על השטר כו' והוא שזוכרה מעצמו כו' וז"ל הנ"מ ואין לנמנם ביה דקיום שטרות דרבנן ובסברא מוטעת יש להקל ע"כ כ"ש הכא דסברא טובה הוא וכדפי' ונם בש"ם נראה כן עיקר ונם לפי מ"ש לעיל סעיף י"ד ס"ק מ' דנוהנים שאין הדיינים מקיימים א"י קרוביהם א"כ בע"כ מטעמא דעד ודיין בכה"נ מלטרפים כמ"ש הר"ן בשם הרא"ה ולא נזכר בדברי הרא"ש ונו' דכל שהדבר

המשפט — **משה"כ חידושים**

כמ"פ: (כו) מעידין על הדיין. ואי ליכא עד שמעיד על חתימה שני עדים רק אותן השנים מעידין על הדיין ועל חתימת עד אחרי אינו מועיל דעל עד השני ליכא קיום רק ע"פ הדיין והש"ך מבאר דבקיום הקולו וכיון שהיהם מעידין על כת"י ל"ש לומר מאי דמסהיד האי לא מסהיד האי וכשר: (כז) עם אחר. כי' גדול אבל גם הוא יכול להיות קרוב: (כח) עידי הקיום קרובים לדייניס. מעשה שלא יקבלו הזמה על עצמם והר"ן כתב דגזירת הכתוב הוא: (כט) ויש מכשירין דס"ל כטעם הראשון וכיון דעל הרוב מקיימים כמ"ש וכזו לא שייך הזמה ולפי' העדים מקיימין שראו שחתמו דשייך הזמה מ"מ כיון דלא

כאלו הדיין העיד נ"כ על חתימתן ש"ש ושם: ת הר"ן שם מס"ז: ח לייבה"ר לעיל סימן ל"ה ב הר"ן שם מחס"ש ג שם בשם הרשב"א וכ"כ הטור וכמ"ש

טורי זהב

אומר אני קיימתי החתימות דאין קיום בלא כת' אלא ע"כ דעיקר מעלתו מלד הכתב של הקיו' וכזה אעיפ שיש לו מעלי' דאחר שהקיום הוא אמת ה"ל כמעיד על מנה שבשטר מ"מ צריך אחר עמו שיאחר שהקיום שלו הוא אמת ובדברי הר"ר יונה דבסמוך שכ' שני בהכי אם שני דיינים מעידים כל א' על כתב ידו דהתם כל א' מסייע לאחירו דכל א' מעיד על כ"י הוה כאומר מכיר אני חתימת ב' עדים של השטר משא"כ כזה דאין קיום על חתימת העד הב' אלא ע"פ עדות הדיין שמעיד שזהו כ"י וכזה אינו נאמן כ"א באחר עמו כנלע"ד נכון: (סעיף ע"ז אלא שניים מן השוק מעידים על הדיין כו') בכ"י כתוב כזה על הדיין ועל העד וכתב הסמ"ע דע"ם הוא ודיין עמו דכיון דאינם מעידים רק על עד א' לא עדיף מאלו העיד בעצמו הדיין על חתימתו דלא הוי רק עד א' אלא עדיפים המעידים על הדיין מהדיין עצמו אלא דקאי אריש שיש ע"א מעיד על חתימת ב' עדים ונמצא שיש כאן ב' עדים על כל א' וראיתי מפרשי' טעם הפסול בשני' מעידים על הדיין ועל העד משום דלא מלטרפי דלא עדיף מאלו העיד הא' עצמו על חתימתו ולא כ"ל כן דשאני העד עצמו דעל מנה שבשטר מעיד הוא ע"כ לא

פתחי תשובה

ז] אלא שניים מן השוק. עש"ך ס"ק

הגהות אמרי ברוך

מדאינון מפני הרי התנאיים: (ש"ך ס"ק מ"ז) (י) בשה"ד והוא פשוט כ"כ יעויין בתרוכי ובהגא"ש ר"פ האשה

הדין בשאין הדיין מעיד על חתימתו מר (מו) ז] אלא שב' מן השוק מה יד) (כו) מעידים על [לז] הדיין דהשתא כולה סהדותא חד הוא:

יז [מב] ת עידי הקיום יכולים להיות קרובים לעידי השטר ולא עוד אלא אפי' מת האב החתום בעוד הבן קטן יכול להעיד על חתימת אביו אחר שיגדיל מו (מז) להצטרף (כז) עם [לח] אחר כשר וכן יכול להעיד על כתב יד [לט] אחיו או על כתב יד רבו שראה בקטנותו (מח) ת [מ] [מג] וי"א מז דדוקא אלו שרגיל עמהם אבל על כתב יד אחר אינו נאמן להעיד בגדלו שהכיר אותו בקטנותו:

יח [מד] ב צריך (מט) שלא יהיו (כח) (טו) עידי הקיום מח קרובים [מא] לדייני קיום מט ג (כט) [מה] ויש מכשירין: הגה ועידי הקיום יכולין להיות קרובים נ לעדים המעידים על חתימת הדיינים שקיימו השטר (ב"י) [מה] ועידי הקיום לא יהיו קרובים זה לזה (ר"נ סוף פרק ב' דכתובות):

עידי

(מו) אלא שניים מן השוק מעידים על הדיין כו'. לפי שהמחבר ושאר אחרוני' לא כוונו יפה בכאן בדברי הר"ן ובדינא לכן מוכרח אני להאריך קצת. וז"ל הר"ן פ"ב דכתובות מאי דקמשהיד סהדה כו' עידי השטר מעידים על מנה שבשטר כרבנן והדיינים מעידים בפניהן מתקיי' הלכך לא מלטרפי וכ' הרא"ה ז"ל דמשכחת לה דעד ודיין מלטרפים כגונשים עד א' מן השוק שמעיד על חתימת שני העדי' ודיין א' שמעיד על חתימתו שהרי ים לנו ע"י העד מחלית הקיום וע"י הדיין מחלית הקיום האחר וכן הדין כשאין הדיין מעיד על חתימתו אלא שניים מן השוק מעידים על העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדותא חד הוא עכ"ל ומביאו ב"י מהו' ט"ו וכ' עליו המחבר בספרו בדק הבית וז"ל ים לתמוה שהרי על העד השני אין כאן אלא עדות הדיין בלחוד ולכן נראה למחוק תיבת העד ועל ולגרוס אלא שניים מן השוק מעידים על הדיין והרי זה כמו שכתבתי בסמוך בשם הריב"ש ע"כ. וע"פ זה הסדברין בש"ע כאן. וכן כ' הסמ"ע ס"ק מ"ה והב"ח שע"ש הוא בהר"ן: ולפעד"נ דכולם לא ירדו לעומקו דמוכרח הוא שאין כאן ט"ס והדברי הר"ן ברורים שאם כפי מה שהניחו הש קשה למה האריך הר"ן כ"כ וכתב בבא אחריתי ה"ל לערבינהו הכל ולית'נהו ברישא והכי הל"ל דמשכחת לה עד ודיין מלטרפים כגון שיש עד א' מן השוק שמעיד על חתימת שני העדי' ודיין שמעיד על חתימתו שהרי ים לנו ע"י העד מחלית הקיום האחר וכן הדין כשאין הדיין מעיד על חתימתו אלא שניים מן השוק מעידים על העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדותא חד הוא עכ"ל ומביאו ב"י מהו' ט"ו וכ' עליו המחבר בספרו בדק הבית וז"ל ים לתמוה שהרי על העד השני אין כאן אלא עדות הדיין בלחוד ולכן נראה למחוק תיבת העד ועל ולגרוס אלא שניים מן השוק מעידים על הדיין והרי זה כמו שכתבתי בסמוך בשם הריב"ש ע"כ. וע"פ זה הסדברין בש"ע כאן. וכן כ' הסמ"ע ס"ק מ"ה והב"ח שע"ש הוא בהר"ן: ולפעד"נ דכולם לא ירדו לעומקו דמוכרח הוא שאין כאן ט"ס והדברי הר"ן ברורים שאם כפי מה שהניחו הש קשה למה האריך הר"ן כ"כ וכתב בבא אחריתי ה"ל לערבינהו הכל ולית'נהו ברישא והכי הל"ל דמשכחת לה עד ודיין מלטרפים כגון שיש עד א' מן השוק שמעיד על חתימת שני העדי' ודיין שמעיד על חתימתו שהרי ים לנו ע"י העד מחלית הקיום וע"י הדיין מחלית הקיום האחר ובסיפא כתב הטעם דהשת' כולה סהדותא חד הוא כלומר דאע"פ שאין ע"י מחלית קיום האחר ולא נתקיים העד הב' קיום נמור שני בהכי כיון דכולה סהדותא חד הוא: וכן ראיתי בהריטב"א פ"ב דכתובות שפ"י הש"ס כמ"ש ומבואר להדיא כדברי וז"ל הריטב"א אמר רבא מאי מעליותא מאי דקמשהיד סהדה לא מסהיד דיינא פירש"י ז"ל שהעד מעיד על מנה שבשטר כרבנן והדיין מעיד על כתב ידו והקשו בתוס' ותיפוק ליה שאין כאן קיום מספיק שהרי על העד השני אין מי שיעיד על כתב ידו אלא הדיין ואין תרי בעינן ואי כשהעד מעיד גם על כתב ידי חברו ואע"פ שלא פי' כן רש"י ז"ל אכתי צריכים לעדי' שיש אחרים דאי לא נפיק נכי ריבעא דממונא חפומא דחד סהדה וכדאיתא לעיל בהדיא דאמרי' צריכים שיש מן השוק להעיד עליו לכך פי' בתוס' דהיינו קושיא דמאי דמסהיד סהדה כו' דהא דאמר שמואל הכא מיירי שהעד מעיד על כתב ידו ועל כתב ידי חבירו והדיין שמעיד נ"כ על כתב שני עדים ואיכא שני עדים על כל כתב וכתב של עדים ופריך רבא דהא ליתא דמאי דאסהיד סהדה לא מסהיד דיינא שהעד מעיד על מנה שבשטר והדיין מעיד על הכתב ואז העד אינו צריך בכתב ידו אל הדיין והדיין צריך אליו בכתב ידי השני ונפיק נכי ריבעא דממונא חפומא דחד סהדה ול' הש"ס דחוק לפי' זה ועוד שמואל ורמי בר חמא דנברי רבה ניהו היכא טעו בהאי דהא מימרא דלעיל דצריכים שיש מן השוק להעיד עליו מימרא היא ודברי הכל הוא לכך נראה לומר דהכא לא קפדי דסברי דכי אמרי' דצריכים שיש מן השוק זה בתחלה דהנפק כשאנו באין לקיים השטר שכתוב בו הנפק לא שייך ביה זיוף דלא עביד איש דזייף עדים ודיינים ואי מזייף הוא מזייף עדים לחודיה או דיינים לחודייהו וכיון דכן שנתקיים כתב העד וכתב הדיין בהכי שני כיון דקיום שטרות דרבנן והיינו דאמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתתא דבהא לא בעינן שיש מן השוק להעיד על השני ואמר ליה רבא מאי מעליותא דנהי דלא קפדינן אדלית קיום נמור מטעמא דאמרן מ"מ אינו בדין שיצטרפו כיון שהש חלוקים בעדותן דמאי דמסהיד האי לא מסהיד האי כך נ"ל לפרש"י ז"ל ולשון הש"ס עכ"ל. הרי מוכח מכאן דאם שיש מן השוק מעידים על העד ועל הדיין מהני אפי' לרבא כיון דכולה סהדותא חד הוא. וכן הוא בתשובת מהר"מ מרוטנבורג דפוס פראג סי' מ"ח והיא נדפסת נ"כ בתשובת רשב"א סי' תתנ"ג וז"ל עד ודיין מלטרפים לפי מה שהוכיח ר"י שלריך שיכיר חתימות הדיינים על ההנפק מהני מה שהש חותמים שאם לאחר זמן יעידו על חתימת א' מן העדים וחתימת א' מן הדיינים אם שני הדיינים אם בהכי ע"ל נראה דמהר"מ דמסיק רבא דלא מלטרפים מ"מ בכה"נ עד ודיין מלטרפין וזה נראי' ברור דעת הר"ן בשם הרא"ה ודלא כהמחבר וסמ"ע וב"ח כן נ"ל ברור: וכן נ"ל עיקר לדינא ואע"ג דמדברי הריב"ש סי' שפ"ב נבי דיין החתום על החליצה ודיין החתום על האשרת' וכן מדברי הרא"ש וטור שהבאתי לעיל סעיף י"ד ס"ק מ' מוכח דס"ל דעד ודיין לעולם אין מלטרפים ונם אפשר לפרש הש"ס בדרך אחרת לישב קושי' התוס' שהביא הריטב"א והוא דעד ודיין בכל ענין לא מלטרפין אלא דרמי בר חמא הוה סבר דשני בהכי אע"פ שאין כאן עדות שלש ופרכת רבא כקושי' התוס' דמאי דמסהיד סהדה לא מסהיד דיינא כלומר דאלו נמי מעיד על מנה שבשטר הוה מתקיים השטר ומאי דמסהיד דיינא לא מסהיד סהדה כלומר דאם העד מעיד נ"כ דבפניו נתקיים השטר א"כ הוה כמו שני דיינים שמעידי' על חתימתן שמתקיים השטר כמ"ש הרא"ש וטור בשם ה"ר יונה וכן פי' מה"ר אליעזר נ' חיים בחדושי כתובות שלו ואפשר שזה הי' טעם ה"ר יונה שפירש התם כן והוא"ל כן דין זה מתוך פי' זה מ"מ נ"ל עיקר כפי' הריטב"א והר"ן והרא"ה וכדפי' אחד דכן מוכח לשון הש"ס ועוד דא"כ היכא ס"ד דרב יודא אמר שמואל דמלטרפים הא אין כאן עדות שלש ונם מאי קלסה רמי בר חמא הא אדרבא מימרא פריכא הוא ממילא ואי תימא דהוה ס"ל דאפ"ה מהני א"כ מאי אידם רבא במאי דפריך ליה מאי דקמשהיד סהדה לא מסהיד דיינא אלא ודאי רמי בר חמא קלסה דבכה"נ לא בעינא עדות שלש ופרכה רבא מאי מעליותא דנהי דלא בעינן עדות שלש וסני בקיום עד א' ודיין א' מ"מ כיון דמאי דמסהיד דיינא כו' אינו בדין שיצטרפו. ואין לפקפק על קיום זה דעד ודיין כיון שאינו קיום נמור דהא אשכחן בדוכתי טובי דמקילינן בקיום שטרות כיון דהוא מדרבנן דהא מקיימים נמי משתי שטרי שדות אם שתי כתובות אע"נ דלא ידעינן אם אמת הם מקיימים מאומדנות המוכיחות וכ"ש הכא דסברא טובה הוא דלא מזייף לעדים ולדיינים וכיון דודאי עד א' ודיין א' אמת הוא וא"כ נצטרך לומר שזייף פר הב' ודיינים האחרי' ולהכי לא אשמו שזייף עדים ודיינים ואוקמה אדאורייתא וכה"נ איתא במרדכי פ"ב דכתובות נבי כותב אדם עדותו על השטר כו' והוא שזוכרה מעצמו כו' וז"ל הנ"מ ואין לנמנם ביה דקיום שטרות דרבנן ובסברא מוטעת יש להקל ע"כ כ"ש הכא דסברא טובה הוא וכדפי' ונם בש"ם נראה כן עיקר ונם לפי מ"ש לעיל סעיף י"ד ס"ק מ' דנוהנים שאין הדיינים מקיימים א"י קרוביהם א"כ בע"כ מטעמא דעד ודיין בכה"נ מלטרפים כמ"ש הר"ן בשם הרא"ה ולא נזכר בדברי הרא"ש ונו' דכל שהדבר

ביאור הגר"א

כתב וס' הרשבו"ם ס"ל כמ"ש הר"ן דאף שבירושלמי אמרו משום הזמה אבל בגמ' דידן סבר כ"ש אידחי טעמא דהזמה כמ"ש אלא דגזירת הכתוב הוא בש"ם בספ"ב דב"ב דהוי כגוף א': ועוד יש טעם לפסול לדצת רש"י שכתב בכתובות כ"א א' בד"ה מאי דקא מסהיד כו' עדי כו' כרבנן מ' דאם אחרים מעידים על כתב הדיין והעד תלטרפים וכ"כ הריטב"א וכ"כ הרשב"א סי' התנ"ג וכ"כ הר"ן בשם הרא"ה ואיכ בכה"ג יצאו הממון ע"י קרוביהם אבל הים מכשירין ס"ל דבכ"מ אין מלטרפין. וכמ"ש הרא"ש שם ע"ש ובש"ך סי"ח (ע"כ): [מב] ועידי הקיום לא. תוספת' וירושלמי הכ"ל וגמ' דב"ב הכ"ל: [מו] עידי הקיום.

היטב

נאמן לחייבו וכ"כ בסמ"ע סי' ל"ה והוא פשוט ש"ך: [מ] ויש אומרים. כתב הש"ך דבסי' ל"ה ס"ד המה הסמ"ע למה כתב המחבר דין זה בשם י"א דאין שום פוסק חולק ע"ז כו' ולא ראה דברי הרב בספרו בד"ה בסי' זה שכתב וז"ל יהפוסקים הסמיטו הירושלמי (שמשם נלמד דין זה) משום דבש"ם לא חילק בכך אלמא לא ס"ל הכי אז הם שהרי אחר ע"כ נם ראיתי בריטב"א פ"ב דכתובות שחולק בכ"ז: [מא] לדייני. דבעינן עדות שיכול להזימ' ודיינים אלו לא יקבלו הזמ' על קרוביהן עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דהר"ן הסיג ע"ז הטעם אלא גזירת הכתוב הוא מלא יומתו אבות ונו' דכל שהדבר

נתיבות

משה"א ביאורים

שהם קרובים: יד) מעידין על הדיין. עש"ך סקמ"ו בשם הר"ן ובס' קצה"ח על הר"ן מסי' מ"ה סעיף י"ט ע"ש ולק"מ דסברת הר"ן הוא דנהי דחיישינן מדרבנן בקיום שטרות שח"י מזויף אבל כשנתקיים החתימתו לא חיישינן שמא האחר מזויף שיתקלקל מהמת חשש זה חת"י במקום. אבל הא דסימן מ"ח בשטר הבא בשיטה א' ועדיין בשיטה אחרת לא חשבינן אותן לעדים כלל מחמת חשש המבואר שם ומה לנו בקיומו שמקיים אותם והוא משוש: טו) עידי הקיום הקרובים. ובס' קצה"ח הקשה מסעיף ל"ח בחתם בשטר

דאיכד ל"ל אלא ע"א כו' וכפי' הרא"ש וס"ל דלא כריטב"א ויחידאה הוא (ע"כ): [מב] עידי הקיום. כתובות כ"ט א'. ואפי' אני העדים קרובים מדאמרו שם והוא שם גדול עמו ולא אמרו שם רחוק עמו ועי"כ הוא דבר פשוט שקרובים כשרים מדאמרי' שם ואי אשמעי' רב' כו' ולא אמר מפני שהוא רחוק ר"ן: [מג] (ליקוט) וי"א כו'. ירושלמי הביאה הרא"ש שם (ע"כ): [מד] צריך אלא. כמ"ש הרי"ף בשם תוספת' וירושלמי בפ"ג דסנה' ע"ש: [מה] ויש מכשירין. כתובות כ"א כ' דעד ודיין. וכ"ש קרוב לדיין ועד"ן שם אחי: לפי שאינו מדבר בעדי קיום ולא שכיח הזמה וכעדי קיום לא שכיח הזמה שאומר שאכיר

באר

שמעיד אינו מוסיל עכ"ל הסמ"ע (והס"ז מפרש דברי המחבר בענין אחר ע"ש): [לו] הדיין. בב"י כתוב על הדיין ועל העד וס"ש הוא שם כ"כ הסמ"ע והש"ך כתב דאין כאן ט"ש והסיג על המחבר והסמ"ע ופסק להלכה דאם כ' מעידין על העד ועל הדיין מלטרפין ע"ש שהביא כתב ראיות לדבריו (והט"ז הסכים לדעת הסמ"ע ע"ש): [לח] אחר. פי' עם אחר שרא' החתימות בגדלותו אע"פ שגם הוא קרוב לעידי השטר שמ"ע: [לט] אחיו. וכל זה להעיד על חתימת קרוב שהוא עד ומטעם דעדים החתומי' על השטר כמי שנחקרי' כו' ומדאורייתא לא בעי קיום אבל להעיד כל חתימת הלו' פשיטא דאין קרוב

כן קלת פוסקים אבל הר"ן ספ"ב דכתובות הסיג על זה והוכיח מסוף פ' זה בורר דלא הי"ל כסירוסלמי דפוסל עדים קרובים מטעם הזמה אלא גזירת הכתוב הוא מלא יומתו אבות על בנים דכל שהדבר יוצא על פי קרובים הן שסניהם עדים אז הא' עד והשני דיין דא ודא אחת הוא ופסולים והשיג על הרשב"א שכ' דיכולים להיות עידי קיום קרובי' לדייני קיום דאין הזמה שכיחא בסו ל"ח להכי בקיום שטרות דרבנן כו' וע"ש : (נ) ודייני קיום כו' נראה מדברי הר"ב דאף מאן דמכשיר בעידי קיום פוסל בדייני קיום וכ"כ בעיר שושן להדיא אבל דייני קיום הקרובים למלוה אז לוה פסולים לכ"ע.ודבריהם תמוהין בעיני דפשיטא דמאן דמכשיר בעידי קיום ה"ה בדייני קיום דאין טעם לחלק כלל ועוד דהא לפי טעם המכשיר הוא משום דקיום שטרות דרבנן הקילו בה ואוקמה אדאו' דלא צריך קיום כלל א"כ ה"ט שייך נמי בדייני קיום ואדרבא טפי נראה להכשיר בדייני קיום מעידי קיום והר"ן וסייעתו דפסלי בדייני קיום הקרובים למלוה ולוה פסלי ג"כ בעידי קיום הקרובים למלוה ולוה אבל מאן דמכשיר בעידי קיום דפשיטא דה"ה וכ"ש בדייני קיום וכן הוא להדיא בתשובת הרשב"א הנדפסת בתשובת רמב"ן סי' קי"ב שכ' שם אבל כשעידי קיום או דייני קיום קרובים בין למלוה בין ללוה נראין הדברים שפסולים משום דנפק ממונא אפומא דקרובים אלא שם לעיין מדתני ר' חייא אין העדים חותמים על השטר אא"כ קראוהו כו' ועוד תדע לך דנרסי' פ"ק דנטין בפני כמה נותנו לה כו' אלא דייני קיום ועידי קיום כשרים אע"פ שהם קרובים ולבעל ולאשה כו' (ובתשובת רשב"א (דפוס) סי' תתקס"ט הלשון מוטעה קלת אמנם כוונתו כמ"ש בתשו' רשב"א שנדפסת בתשובת רמב"ן שם ע"ש) והכי מוכח נמי להדי' מדברי הרשב"א בחדושיו ריש פ"ק דנטין בשוני' דבפני כמה נותנו לה כו' (ימ"ש הריב"ש סי' שפ"ב בשם רשב"א פ"ק דנטין דפסול עידי קיום הקרובים למלוה ולוה אל"ע ואפשר שבחדושי רשב"א שלו לא היה כתוב סוף דברי הרשב"א ע"ש) ע"ש בחדושיו בדף ז' סוף ע"ב ותראה שמ"ש הוא ברור וא"כ דברי הרב והע"ש אל"ע ; (נא) אבל מ"מ צריכים הם לראות כו' כדי שלא יכו. זהו דעת הר"ן וריב"ש וסייעתם דלעיל סי"ט דפסלי בעידי קיום הקרובים ללוה ולמלוה ולפיכך צריכים הם לראות וה"ה דכשיכתבו מי הם עידי קיום שני וכ"כ הריטב"א פ' שני דייני גזירות וז"ל הא דאמרי' הדיינים חותמים על השטר אף ע"פ שלא קראוהו פי' אע"פ שלא ראו אינו אבל צריך לדעת שמות בעלי דבר כדי שלא יקיימוהו בקרובים לבעלי דבר אי נמי לא קראוהו כלל והוא שכתבו באשראתא בפי' שמות המעידים על כתב העדים עכ"ל ומביאו ב"י וכ"כ הגי' ס"פ יש נוחלין וז"ל ואסיקנא דבי דינא בתר ב"ד לא דייקי וכיון שכן כ' הרמ"ה ז"ל כי מקיימי השטר צריך שיכתבו שמות המעידים על החתימות בפי' או שיקראו שמות בעלי דבר דאל"כ שמא יקיימוהו בקרובים ובי דינא בתר בי דינא לא דייקי ונוכים בשטר זה והכי מתוקם הא דפרק שני דייני גזירות שהדייני' חותמים בשטר אע"פ שלא קראוהו כלומר כולו אלא שמות בע"י הדבר או לא קראוהו כלל ופירשו שמות העדים עכ"ל והיש אומרים שכתב המחבר שא"ל לקרותו כלל הוא הרשב"א בתשו' רמב"ן סי' קי"ב מבואר שם להדיא טעמו משום דעידי קיום ודייני קיום הקרובי' למלוה ולוה כשרים והוא הש מי שמכשיר בסי"ט ולפיכך א"ל לקרותו כלל ולא לכתוב שם העדי' כלל והרב בהג"ה והע"ש ערבבו הדברי' וכמו שיתבאר : (נב) ובלבד שיכתבו כו'. מה שנראה מדברי הרב והע"ש דלסברא זו האחרונה צריך שיכתבו ליתא וגם מה שנראה מדבריהם דלסברא הראשונה לא מהני שיכתבו ליתא אלא לסברא הראשונה כי היכא דמהני כשיראו מי הם המלוה ולוה ה"נ מהני כשיכתבו מי הם עידי הקיום ולסברא האחרונה א"ל לקרותו כלל ולא לכתוב מי הם עדי הקיום וכמ"ש בסמוך והרב והע"ש ערבבו הדברי' ולא ה"ל לכתוב כאן ובלבד שיכתבו מי הם עדי הקיום כו' אלא כסברא הראשונה אחר מ"ש המחבר אבל מ"מ צריכים הם לראות כו' היש להם לכתוב או שיכתבו מי הם עדי הקיום כו' כ"ל : (נג) צריך שיהיו רחוקים מעידי השטר שמא יכתבו בפניה. על פה אע"פ שעדים החתומים על השטר משעה שחתמו נעשה כאלו נכתבה עדותן בבית דין מ"מ כ"ד שדנין על הממון היאך ידונו אותו בעדות קרוביהן שמעידין על הממון בעצמו עכ"ל ר"ן ולפי זה משמע דה"ה אם העידו עדים בע"פ לפני ב"ד אחר וכתבו הב"ד עדותן אין יכולים ב"ד אחר הקרובי' לעדי' לדון במלוה זו ע"פ עדות קרוביהן שהעידו כבר וכ"מ עוד בדברי הר"ן שהבאתי לקמן בסמוך סקנ"ג וכ"מ עוד ממ"ש הר"ן שם וז"ל דאגן (לא) קי"ל כשעשה הירושלמי דפסול משום הזמה אלא כיון דנפקא לן בס"ם דילן דהזמה מילתא אחריתי היא ומעצמי קאתי וכדאיתא בסמ' שנהדרין נבי הא דתנן ג' אחין וא' מלטרף שהדבר יוצא ע"פ קרובי' הן שני עדי' אז אחד עד והשני דיין דא ודא אחת היא עכ"ל וכ"כ הריטב"א שפ"ב דכתובות וז"ל דאמר בינו ושלמי לא מעידים כו' משום הזמה אבל אין זה שטת הס"ם דילן דהזמה מילתא אחריתי היא ומעצמי קאתי וכדאיתא בסמ' שנהדרין נבי הא דתנן ג' אחין וא' מלטרף עמהם הרי הן ג' עדיות והן עדות אחד להזמה ושעשה פיסול בקרובי' בס"ם דילן גזירת המלך הוא שלא יהא הדבר נגמר ע"פ קרוביהן שהם כנוף א' וכשהעדי' קרובים זה לזה אינם חשובי' אלא כעד א' וכשהעדים קרובים לדייני' הרי הוא כעד עצמו נעשה דיין אחרי שהעיד ואין כאן דיין שלם עכ"ל ודלא כס"ם שכתב הטעם שדין זה נוגע בעדי' אם אחתמו כדין או לא. וגם בסמ"ע סקכ"ב כתב הטעם שלא יקבלו הזמה עליהן אלא הטעם ברור ומבואר בהריטב"א והר"ן כמ"ש וע"ל סי' ל"ג סי"ז ומ"ש שם : (נד) דייני קיום צריך שיהיו רחוקי' כו'. דכי היכי דאמרינן שצריך שיהיו דייני המלוה רחוקי' מעידי השטר לפי שאף שעידי השטר נשתלקו משעה שחתמו מ"מ דייני מלוה ע"פ אחתמתן צריכים לדון וקנפיק ממונא ע"פ קרובי' כך ראוי שנאמר שצריך שיהיו דייני מלוה רחוקים מדייני קיום שהרי ע"פ קיומן צריכים לדון דאף שם לחלק מפני שעידי השטר על המלוה עצמו הם מעידים ודייני קיום אין עניכם אלא על הקיום אינו נראה דמ"מ דייני המלוה ע"פ קרוביהן צריכין לדון וכ"ת א"כ אף עידי הקיו' צריכים להיות רחוקי' מדייני המלוה וא"כ צריך לכתוב בקיום שמות עדי הקיום כדי להזהר בדייני המלוה שלא יהו קרוביהן ועכשיו לא נהגו כן אלא כותבים שם ליתא שאין עידי קיום דומים לדייני קיום שכיון שנתקיי' השטר בדייניה דייני המלוה ע"פ דייני הק וס הם דיים ולא ע"פ עידי הקיום שאפילו היו עידי הקיום קרוביהם דדייני מלוה כשמנבים את השטר אינם מצטרפים עמהן שאינן צריכים אלא דייני קיום ואע"פ שקרוביהן גרמו להיותם מנבים ממון זה כל שאין כאן לירוף קרובי' אלא גרמתן בעצמן לא איכפת לן כדתנן הרי אלו ג' עדיות והן עדות א' להזמה ונמצא לפי מה שכתבנו שיכולים עדי הקיום להיות קרובים לעידי השטר ולדייני מלוה כל שנתקיים השטר כבר ע"פ אחרי' אבל צריך להזהר שלא יהיו עדי קיום קרובים לדייני קיום ושלא יהיו דייני קיום קרובים לדייני מלוה עכ"ל ר"ן : (נה) ויש מכשירים כל שאין צריכים דייני קיום עצמן להעיד על חתימתן בפניה' אלא שדייני מלוה מכירים אותם או שאחרי' מעידים עליהם עכ"ל ר"ן בשם הרא"ם : (נו) עדי הקיום שהעידו ונתקיי' השטר בפני ב"ד אחר יכולי' להיות קרובי' לדייני מלוה וע' לקמן ס"ק ס"ג : (נז) מעידי' בפניו ואותם עמהם ואע"פ שהפנים היו עדים וקי"ל לעיל סי' ז' ס"ה דאין עד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן הקלו וכ' בסמ"ע בהג"ה וה"ה עד החתום על השטר יכול להיות דיין לקבל עדות על עד השני שחתום עמו בשטר רשב"א בתשו' סי' תתקס"ט ד"מ י"ב עכ"ל ולעיל סי' ז' מחודש ו' כ' הב"י וד"מ וז"ל כתב ר' ירוחם (ברים ספר מטרים) שעד החתום בשטר אינו דן באותו שטר וכ"כ בעל העיטור בשם רב אלפס והרשב"א כ' בתשובה שם לדון ולהכשיר אפי' עד החתום בשטר להיות דיין והוא בתשו' להרמב"ן ז"ל סי' קי"ב עכ"ל משמע מדבריהם דר' ירוחם ובע"ה בשם רב אלפס פליגי עם הרשב"א ובאמת נראה דלא פליגי דר' ירוחם מיירי שאינו דן באותו שטר על המלוה שכו והרשב"א מיירי שיכול להיות דיין בקיום השטר לבד וכדאמרינן בס"ם דעד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן אבל בענין השטר עצמו פשיטא דגם הרשב"א מודה וכן הביא הב"י בשם בסי' ז' מאו' ט' תשו' הרשב"א בעד שחתום בצוואה אינו רשאי להיות דיין על הצוואה ההיא והיא בתשו' הרשב"א (דפוס) סי' אלף ק"ל וזה ברור:

משחתמו

יט [מו] ק"עידי קיום הקרובים למלוה וללוה פסולים ה יד) [מז] ויש מי [מב] שמכשיר (נ) [מג] [מד] ודייני קיום הקרובים למלוה וללוה הקיום פסול(ר"ן פרק ב' דייני גזרות וריב"ש סי' שפ"ב והרא"ש כלל פ' סי' ד' וכ"י פ' י"ב ומרדכי פ"ב דכתובות) :

כ ו (ר"ב סס) דיינים החותמים לקיים השטר חותמים אע"פ שלא קראוהו ודוקא מה שיש בגוף השטר אין צריכים לקרות (נא) ז אבל מ"מ צריכים הם לראות מי הם המלוה והלוה כדי שלא יהיו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידים בפניהם ח [מד] וי"א שא"צ לקרותו כלל נא (נב) [מה] (ובלבד שיכתבו מי הם עידי הקיום שאם יהיו פסולים למלוה ולוה יכולים להכיר אח"כ) כ"י בשם ריטב"א) :

כא [מט] ט דיינים שדנים על תנאים ועניינים שבמלו' עצמ' (נג) צריך שיהיו נב רחוקים *מעידי השטר :

כב [נ] (נד) י דייני קיום צריך שיהיו רחוקים נג מדיינים [מו] שדנים על המלוה עצמה (נה) [נא] כ ויש מכשירין :

כג [נב] (נו) ל עידי הקיום יכולים להיות קרובים לדייני מלוה :

כד מ שלשה שישבו לקיים את השטר שנים מהם מכירים חתימת ידי העדים ואחר אינו מכיר עד שלא חתמו נד (נז) נ (נ) מעידין בפניו[מז]וחותם משחתמו

(ובתשובת רשב"א (דפוס) סי' תתקס"ט הלשון מוטעה קלת אמנם כוונתו כמ"ש בתשו' רשב"א שנדפסת בתשובת רמב"ן שם ע"ש) והכי מוכח נמי להדי' מדברי הרשב"א בחדושיו ריש פ"ק דנטין בשוני' דבפני כמה נותנו לה כו' (ימ"ש הריב"ש סי' שפ"ב בשם רשב"א פ"ק דנטין דפסול עידי קיום הקרובים למלוה ולוה אל"ע ואפשר שבחדושי רשב"א שלו לא היה כתוב סוף דברי הרשב"א ע"ש) ע"ש בחדושיו בדף ז' סוף ע"ב ותראה שמ"ש הוא ברור וא"כ דברי הרב והע"ש אל"ע ; (נא) אבל מ"מ צריכים הם לראות כו' כדי שלא יכו. זהו דעת הר"ן וריב"ש וסייעתם דלעיל סי"ט דפסלי בעידי קיום הקרובים ללוה ולמלוה ולפיכך צריכים הם לראות וה"ה דכשיכתבו מי הם עידי קיום שני וכ"כ הריטב"א פ' שני דייני גזירות וז"ל הא דאמרי' הדיינים חותמים על השטר אף ע"פ שלא קראוהו פי' אע"פ שלא ראו אינו אבל צריך לדעת שמות בעלי דבר כדי שלא יקיימוהו בקרובים לבעלי דבר אי נמי לא קראוהו כלל והוא שכתבו באשראתא בפי' שמות המעידים על כתב העדים עכ"ל ומביאו ב"י וכ"כ הגי' ס"פ יש נוחלין וז"ל ואסיקנא דבי דינא בתר ב"ד לא דייקי וכיון שכן כ' הרמ"ה ז"ל כי מקיימי השטר צריך שיכתבו שמות המעידים על החתימות בפי' או שיקראו שמות בעלי דבר דאל"כ שמא יקיימוהו בקרובים ובי דינא בתר בי דינא לא דייקי ונוכים בשטר זה והכי מתוקם הא דפרק שני דייני גזירות שהדייני' חותמים בשטר אע"פ שלא קראוהו כלומר כולו אלא שמות בע"י הדבר או לא קראוהו כלל ופירשו שמות העדים עכ"ל והיש אומרים שכתב המחבר שא"ל לקרותו כלל הוא הרשב"א בתשו' רמב"ן סי' קי"ב מבואר שם להדיא טעמו משום דעידי קיום ודייני קיום הקרובי' למלוה ולוה כשרים והוא הש מי שמכשיר בסי"ט ולפיכך א"ל לקרותו כלל ולא לכתוב שם העדי' כלל והרב בהג"ה והע"ש ערבבו הדברי' וכמו שיתבאר : (נב) ובלבד שיכתבו מי. מה שנראה מדברי הרב והע"ש דלסברא זו האחרונה צריך שיכתבו ליתא וגם מה שנראה מדבריהם דלסברא הראשונה לא מהני שיכתבו ליתא אלא לסברא הראשונה כי היכא דמהני כשיראו מי הם המלוה ולוה ה"נ מהני כשיכתבו מי הם עידי הקיום ולסברא האחרונה א"ל לקרותו כלל ולא לכתוב מי הם עדי הקיום וכמ"ש בסמוך והרב והע"ש ערבבו הדברי' ולא ה"ל לכתוב כאן ובלבד שיכתבו מי הם עדי הקיום כו' אלא כסברא הראשונה אחר מ"ש המחבר אבל מ"מ צריכים הם לראות כו' היש להם לכתוב או שיכתבו מי הם עדי הקיום כו' כ"ל : (נג) צריך שיהיו רחוקים מעידי השטר עצמו כשם שצריך שיהיו רחוקי' מהם כשמעידים בפניה' על פה שאע"פ שעדים החתומים על השטר משעה שחתמו נעשה כאלו נכתבה עדותן בבית דין מ"מ כ"ד שדנין על הממון היאך ידונו אותו בעדות קרוביהן שמעידין על הממון בעצמו עכ"ל ר"ן ולפי זה משמע דה"ה אם העידו עדים בע"פ לפני ב"ד אחר וכתבו הב"ד עדותן אין יכולים ב"ד אחר הקרובי' לעדי' לדון במלוה זו ע"פ עדות קרוביהן שהעידו כבר וכ"מ עוד בדברי הר"ן שהבאתי לקמן בסמוך סקנ"ג וכ"מ עוד ממ"ש הר"ן שם וז"ל דאגן (לא) קי"ל כשעשה הירושלמי דפסול משום הזמה אלא כיון דנפקא לן בס"ם דילן דהזמה מילתא אחריתי היא ומעצמי קאתי וכדאיתא בסמ' שנהדרין נבי הא דתנן ג' אחין וא' מלטרף שהדבר יוצא ע"פ קרובי' הן שני עדי' אז אחד עד והשני דיין דא ודא אחת היא עכ"ל וכ"כ הריטב"א שפ"ב דכתובות וז"ל דאמר בינו ושלמי לא מעידים כו' משום הזמה אבל אין זה שטת הס"ם דילן דהזמה מילתא אחריתי היא ומעצמי קאתי וכדאיתא בסמ' שנהדרין נבי הא דתנן ג' אחין וא' מלטרף עמהם הרי הן ג' עדיות והן עדות אחד להזמה ושעשה פיסול בקרובי' בס"ם דילן גזירת המלך הוא שלא יהא הדבר נגמר ע"פ קרוביהן שהם כנוף א' וכשהעדי' קרובים זה לזה אינם חשובי' אלא כעד א' וכשהעדים קרובים לדייני' הרי הוא כעד עצמו נעשה דיין אחרי שהעיד ואין כאן דיין שלם עכ"ל ודלא כס"ם שכתב הטעם שדין זה נוגע בעדי' אם אחתמו כדין או לא. וגם בסמ"ע סקכ"ב כתב הטעם שלא יקבלו הזמה עליהן אלא הטעם ברור ומבואר בהריטב"א והר"ן כמ"ש וע"ל סי' ל"ג סי"ז ומ"ש שם : (נד) דייני קיום צריך שיהיו רחוקי' כו'. דכי היכי דאמרינן שצריך שיהיו דייני המלוה רחוקי' מעידי השטר לפי שאף שעידי השטר נשתלקו משעה שחתמו מ"מ דייני מלוה ע"פ חתימתן צריכים לדון וקנפיק ממונא ע"פ קרובי' כך ראוי שנאמר שצריך שיהיו דייני מלוה רחוקים מדייני קיום שהרי ע"פ קיומן צריכים לדון דאף שם לחלק מפני שעידי השטר על המלוה עצמו הם מעידים ודייני קיום אין עניכם אלא על הקיום אינו נראה דמ"מ דייני המלוה ע"פ קרוביהן צריכין לדון וכ"ת א"כ אף עידי הקיו' צריכים להיות רחוקי' מדייני המלוה וא"כ צריך לכתוב בקיום שמות עדי הקיום כדי להזהר בדייני המלוה שלא יהו קרוביהן ועכשיו לא נהגו כן אלא כותבים שם ליתא שאין עידי קיום דומים לדייני קיום שכיון שנתקיי' השטר בדייניה דייני המלוה ע"פ דייני הק וס הם דיים ולא ע"פ עידי הקיום שאפילו היו עידי הקיום קרוביהם דדייני מלוה כשמנבים את השטר אינם מצטרפים עמהן שאינן צריכים אלא דייני קיום ואע"פ שקרוביהן גרמו להיותם מנבים ממון זה כל שאין כאן לירוף קרובי' אלא גרמתן בעצמן לא איכפת לן כדתנן הרי אלו ג' עדיות והן עדות א' להזמה ונמצא לפי מה שכתבנו שיכולים עדי הקיום להיות קרובים לעידי השטר ולדייני מלוה כל שנתקיים השטר כבר ע"פ אחרי' אבל צריך להזהר שלא יהיו עדי קיום קרובים לדייני קיום ושלא יהיו דייני קיום קרובים לדייני מלוה עכ"ל ר"ן : (נה) ויש מכשירים כל שאין צריכים דייני קיום עצמן להעיד על חתימתן בפניה' אלא שדייני מלוה מכירים אותם או שאחרי' מעידים עליהם עכ"ל ר"ן בשם הרא"ם : (נו) עדי הקיום שהעידו ונתקיי' השטר בפני ב"ד אחר יכולי' להיות קרובי' לדייני מלוה וע' לקמן ס"ק ס"ג : (נז) מעידי' בפניו ואותם עמהם ואע"פ שהפנים היו עדים וקי"ל לעיל סי' ז' ס"ה דאין עד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן הקלו וכ' בסמ"ע בהג"ה וה"ה עד החתום על השטר יכול להיות דיין לקבל עדות על עד השני שחתום עמו בשטר רשב"א בתשו' סי' תתקס"ט ד"מ י"ב עכ"ל ולעיל סי' ז' מחודש ו' כ' הב"י וד"מ וז"ל כתב ר' ירוחם (בריש ספר מטרים) שעד החתום בשטר אינו דן באותו שטר וכ"כ בעל העיטור בשם רב אלפס והרשב"א כ' בתשובה שם לדון ולהכשיר אפי' עד החתום בשטר להיות דיין והוא בתשו' להרמב"ן ז"ל סי' קי"ב עכ"ל משמע מדבריהם דר' ירוחם ובע"ה בשם רב אלפס פליגי עם הרשב"א ובאמת נראה דלא פליגי דר' ירוחם מיירי שאינו דן באותו שטר על המלוה שכו והרשב"א מיירי שיכול להיות דיין בקיום השטר לבד וכדאמרינן בס"ם דעד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן אבל בענין השטר עצמו פשיטא דגם הרשב"א מודה וכן הביא הב"י בשם בסי' ז' מאו' ט' תשו' הרשב"א בעד שחתום בצוואה אינו רשאי להיות דיין על הצוואה ההיא והיא בתשו' הרשב"א (דפוס) סי' אלף ק"ל וזה ברור:

מאירת עינים

חכמת שלמה

(פסיק כ"ד)סנים מהם מכירים חתימות ידי העדים ואחד אינו מכיר וכו'. כ"כ הגה לכאורה לפע"ד נראה דהיינו דוקא בכה"ג היכי דהם עצמן מכירין החתימות וזה שפיר אמרינן דמשחתמו אין מעידין ואותם דכתב בתנסל לרופס. והיינו כיון דהם חתמו כבר. ומהי אלא יכיר השליחי עמהם . מ"מ כיון דבכ"פ מכ רין החתימות הם עצמן ומועיל חתימתן לחיות הורה עדות עליהם דהעדאת עדיסמיהו הוי להריב"ש והרב רמ"א וא"כ שפיר כיון שחתמו אלא השליחי אוב הועיל חתימתן לחיות עדים ונפקא מחורת דייניס לדין עדים וכיון דמועיל בחקלת אוב לא מלי אחר כך השליחי לחתום עמהם ולהיות חוזרים ונעשים דייניס ובזה אחרינן שבבר נתבטל לרופן. אבל הם הם לא הכירו החתימות כלל רק אחרים העידו לפניהם א"כ כ"ז שלא הי' השליחי עמהן לא מהני עדותם וחתימתן כלל דהוי כבר מפי עד. וא"כ עדיין לא נתבטל לרופן כיון שלא הועיל חתימתן כלל. וכעין זה קייל בכ"מ אהע"ז ה' נישין דכיכי דכתיבה בראשונה לא הי' מועיל כלום לא בעינן אח"כ כתיבה חדשה. אבל אם הועיל הכתיבה בחקלת בעינן אחר כך כתיבה חדשה. וא"כ הכ' היכי דהחתימה שלהם הועיל אחלה בחקלת לא מהני שיחתום אח"כ הוא עמהם ובעינן גם שלהם חתימה חדשה. אבל אם עדיין לא הועיל חתימתן כלום עדיין לא חל כלל חתימתן ולכך מהני חתימתו אחר כך ונתברר עמהם. וכן נמי כדין שחתמ"ז בני הפעידו עליו אסור נזלן ג"כ כיון שהחתימות נאחתמו יפה ג"כ מיירי שהכירו הם עצמן החתימות כל כה"ג אחרינן שנתבטל לרופן אבל כל שלא הכירו הם רק אחרים הפעידו לפניהם לא הועיל חתימתן ולא נתבטל כלל עד הראשון . ומעתה גם מ"ש הס"ך בני ולא החתימה אחרים בס"ד רוצה שהעידו לאחר הכירו בעצמם . גם לפי"ז יהי' מוכח מה דאוסר הס"ע לכתוב בחתימה. היינו מכח דבחתימה חייבינן אפי' לשקרי כן נראה לפי עניות דעתי נכון וברור לדינא :

ביאור

מחני' דפ"ג דסנה, ואפי' עידי הקיום קרובין אל"ז פסול כל"ל שזה נלמד מקורבה של העדי' לבע"ד כמ"ש בפ"ג דסנה' בגמ' דירושלמי שם כ"ש לבע"ד ובלן ובלן נפיק ממונ' עיש קרובי': (ליקוט) עידי הקיום כו'. וכן פתם בש"ע ובגה בס"ב (ע"ב): [מו] ויש מי שמכשיר. מדאמר' בכתובות ק"ע א' דייני כו': [מח] ודייני קיום. הוא לשבר' הראשונה מהוספת' וירו' הכ"ל ופסק כס' הראשונה ור"ה בתשו' הרמב"ן סי' קי"ב להדי' דאף דייני קיום כבר לשבראתו ע"ש וכ"כ תוס' בפ"א דגטין דף ה' ע"ב ד"ה בכי גרים ע"ש ורא"ש הרמב"ן בתשו' שמכשיר הוא מדלא נקיט שם קרוב ודחה במ"ש בתוס' הכ"ל והוכיח מברייתא'

באר

יוצא ע"פ קרובים הן ב' עדים או דיין ועד אחד דא ודא אחת היא ופסולים והשיג על הרשב"א שהוא דעת הים מכשירין שהביא המחבר וע"ש : [מב] שמכשיר . (ז"ל הט"ז: נראי דלא קי"ל הכי דהא בס"ב כתב דמ"א בזה לפסול מלבד מה שיש לעורר ע"ז מכל אחר עכ"ל : [מג] ודייני . כתב הס"ך נראי מדברי הרב דאף מאן דמכשיר בעידי קיום פוסל בדייני קיום וכ"כ בע"ס להדי' ודבריה' תמוהי' בעיני דפשיטא דמאן דמכשיר בעידי קיום ה"ה בדייני קיום דאין כחלק ביניהם כו' ודברי הרב והע"ש אל"ע עכ"ל וע"ש : [מד] ויש . כתב הס"ך דהוא הים מי שמכשיר בסי"ט ע"ש : [מה] ובלבד . כתב הס"ך דהג"ה זו

פצות

דעות' ומשום דקיום שטרות דרבנן לא חשבו למיפסל את המקוימת לפנינו משום חשד' דזיוף אחר וא"כ אחם בפ' ג"פ נמי נימ' הכי וניקום ונסמוך אקיום של אחרוני' וצריך לחלק : יד) ויש מי שמכשיר והיינו משום דקיום שטרות דרבנן והק' אחי הכנון מוה יהודה ס"ן מהא דאמרינן בפ' מי שמת דף קכ"ט הי' יורש לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו הוא אינו מעיד על כח"י אבל אחרי' מעידים על כח"י אלא' דקרוב אינו מעיד בקיום שטרות וכ"ל לייחס לפמ"ש בכנה"ג בשם תשו' הגאוני' דדוק' בא' קרוב וא' דהוק הוא דיש מכשירין אבל שניהם קרובי' לא ע"ש וכ"כ מדעת המכשירין ורחיים' הוכיח בכ"ג ס"פ האשה שנתארמלה ז"ל הר"ר נרון שאל לר' קלונימוס ולבנו ר' משולם כיון דקיום שטרות דרבנן אם יכול לקיים בקרובי' דמלוה ולוה והשיב להכשיר וק"ו ומה קטן שלא הי' כבר לשום עדות ובכל כדות אמרי' מחלתו בפסול ופופו בכשרות פסול ואמ"כ מתקיים השטר ע"פ קרוב שבשר לכל העדות אינו דין שיתקיים השטר ע"פ בא"ז להכשיר מק"ו וכ"ש וא"כ ודאי אמרינן דיו וגבי קטן בעינן שיהי' גדול עמו וה"ל בקרוב בעינן רחוק כמו וכיון דהמכיר בל בא"י א"כ שמיד אחר עמו דהא על

הגר"א

דכתובו' הדייני' כו' כנ"ל: [מט] דייני' דבנין. מהו' וירו' הכ"ל כאלו מעידין בפניהם שע"י מוליאין ממון : [נ] דייני קיום . משום שמוליאין הדייני' ע"י הדייני קיום קרוביהן: [נא] ויש מכשירין. שכ"ע עניין בפ"ע וכמו ג' אחין וא' מלטרף עמהם כיון והן עדות א' להזמה. אבל עידי הקיום לדייני מלוה לד"ה כבר שכתן ודאי עניין בפ"א ודמי למהני' הכ"ל ג' אחין כנ' : [נב] (ליקוט) עידי כו'. מדלא מצרכינן לכהוב מי הם שלא יהיו קרובים למלוה ולוה וכתן ל"ם הי' דפ"ב וסוברים ל"ה

היטב

אין לה מקום כאן דלהי"א א"ל שיכתבו ולסברא הראשונ' דוקא מהני אם יכתבו כ"ש : [מא] שדנים . מפני שדינם על המלו' אא ע"י דייני קיום שקיימו השטר טפי ממה שבא כ"י עידי קיום שע"י דייני קיום נגמר הקיום . שמ"ע : [מז] ומותם . פירוש זה השומע מפיהם חותם נפשו עמהן ואע"פ שאלו השניים היו כדים שהעידו לפניו נפשו נ"כ דייניים דבקיו' שטרות הקילו עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך כתב הב"י וד"מ בשם ר' ירוחם שעד החתום בשטר אינו דן באותו שטר והרשב"א כ' שיש לדון ולהכשיר כו' ע"כ משמע דפליגי ובאמת נראה דל"פ דר"י מיירי שאינו דן באותו שטר על המלו' שבו והרשב"א מיירי שיכול להיות דיין

החושן

מנה שבשטר הוא מעיד וכמ"ש בסעיף י' ומש"ה אחנו אינו מעיד משום דכולה שהדותא אפומא דקרוב ואין בעינן כשר עמו וכ"ת יעיד עכ"פ בהצטרפות אחר עמו ואמאי קאני אבל אחרי' מעידי' דמשמע מרי בשרי' ז"א משום דכל שהעד בשטר בעצמו מעיד ה"ל אחר כנסול ודמי לע"ם הריטב"א גבי שנים החתומי' על השטר ואת אחד מהם דאין עד אחי יוכל להצטרף דהוי כבי ריבא' אפומא דחד אא"כ שנים עדים אחרי' מעידי' על אחי וכתב הריטב"א דאם כשר העיד אחי על עצמו אז לא מהני עדות המקיימי' אחימת אחי דאידך יתר כנטול וע"ש וא"כ ה"ס הכא.ובזה ניחא נמי דלא תקשי לדעת המכשירין מהא דאמרינן פרק הז"ה דאין מעידין על אחימת הב' א' מן הסוק שם אבינו אז הראשון דנפיק נמי ריבא' אפומא דקרוב' ולדעת המכשירין שני בקרוב' ורא' זו הוא במרדכי פרק האשה שנתארמלה לפסול קרוב' ולפמ"ש ניחא משום דבני רוק עמו ודומי' דקטן שיהי' גדול עמו ונפיק מחיים אפומא דקטן ומחיים אפומא דגדול וה"ל בקרוב ורוחק דיהי' מחיים בכשר ומחיים בפסול משא"כ כולה אפומא דקרוב' אז נמי ריבא' אפומא דקרוב' לא מהני ולהלכ' כבר נתפשט שלא לקיים בקרוב' אפי' כשר עמו :

ג'

מקבל הא׳ העדות מפי הסנים הקילו בקיום שטרות ואמרו דנעשו אלו העדי׳ בשעת הנדה דיינים וכאלו ישבו עמו לקבל עדות מפי אחרי׳: (הנ״ה וה״ה עד החתום על השטר יכול להיות דיין לקבל עדות על עד הסני׳ שחתום עמו בשטר רשב״א בתשו׳ סי׳ תתקס״ט ד״מ י״ב): נה משחתמו אין מעידין כו׳ דבעינן לפחות שקודם שחתמן יהיו שוין שלשתן בהכרה ומצטרפין יחד להיות ב״ד של ג׳ לקיים ולכתוב: נו ומותר לכתוב הקיום בשטר כו׳ דאע״ג דכותבין בהקיום במותב תלתא הוינא ואשתמודענא דדא הוי חתימת ידייהו ומחזי כשיקרא דהרי בשע׳שכתבוהו לא ידעו שלשתם״ל להרי״ף והרמב״ם דלמיחזי כשיקרא לא חייש׳ בכה״ג כיון דאחר שיודע גם להשליש׳ ויחתום עמהן לא יהא מחזי עוד כשיקרא וסיס חולקי׳ ס״ל דגם בכה״ג חייש׳ למיחזי כשיקרא כיון דהוא מעשה ב״ד ועי׳ בהג״מ עוד מזה: נז לא היו במעמד א׳ כו׳ ול״ד למ״ש בסעיף שלפני זה בסנים שמעידי׳ בפני השליש׳ דהתם מייר׳ דריכין להיות הקיום לפניהן שמיירי שמכירין החתימות מעצמן וגם אח״כ כשהעידו בפני ג׳ ה״ל כאלו קבלו שנשתן העדות יחד וכמ״ש שם: נח אלא כל אחד קבל עדות בפני עצמו פסול כו׳ אבל °מ״מ כשחותמין א״ל להיות ביחד שם ד״מ כ״א: נט ואין הדיינים עצמן אחנים מטוס דא״כ עשו מתחלה שלא כדין ואין אדם מטים עצמו רשע: ס ויש מי שמכשיר *וכ׳ ב״י דלדעתו צריך לכתוב בקיום במותב תלתא הוינא כד אתי הנפק שטרא קדמנא ומדאתברר לנא דדא היא חתימת ידייהו אשרו הו וקיימנוהו כדאזי כי אע״פ שלא היו ביחד כשהעידו לפניהן על חתימת העדי׳ מ״מ צריכי׳ להיות ביחד להודיע זה לזה שלשתן יודעין שהוא חתימת ידי עדיה עכ״ל ד״מ כ״א: סא ובאו שנים אחרי׳ עפ״ר שם כתבתי °דה״ה הם עצמם נאמני׳ להעיד קודם שחתמו על שלשי שעשה תשובה ונקט אחרי׳ משום סיפא וק״ל: סב שאזר בתשובה אבל אם העידו שלא גזל ה״ל תרי ותרי ופסול מספק טור סכ״א ועד״ר: סג שהרי שלשה היו כיון דנתכבר קודם שחתמו שוס א׳ מהן הרי כל שנ׳ חוזרים להיות ראויים לב״ד כבתחלה וכאלו לא נתבטל וועד הראשון מעולם וחותמין שלשתן יחד וכשר משא״כ כשכבר אחמי הנים הרי נתבטל וועד הראשון בהערעור קודם חתימת השליש׳ ואח״ז שהוכשר צריכין לחזור ולהתוועד ולחתום יחד כל שלשתן ועד״ר שם כתבתי דנ״ל דצריך לקבל העדות מחדש ולחתום אח״כ מחדש וגם מסתבר לומר דבעינן שלשתן יחד דחתימה קמייתא בשקרא הוי ובשעת חתימה לא היו במעמד שלשתן וכיון שחתמו לא נלטרף עמה׳ ואע״ג דכשבר אחמי הנים הרי נתבטל וועד הראשון בהערעור קודם חתימת השליש׳ ואח״ז שהוכשר צריכין לחזור ולהתוועד ולחתום יחד כל שלשתן ועד״ר שם כתבתי דנ״ל דצריך לקבל העדות מחדש ולחתום אח״כ מחדש וגם מסתבר לומר דבעינן שלשתן יחד דחתימה קמייתא בשקרא הוי ובשעת חתימה לא היו במעמד שלשתן וכיון שחתמו לא נלטרף וכמ״ש הר״ן אבל אם אחר כתבו אינו מועיל לא הן ולא אחרי׳ וכמ״ש לקמן סקכ״ט בשם הר״ן ומביאו ב״י וכ״כ הבעל העיטור דף ל״ד רים ע״ד משחתמו אין מעידי׳ בפניהם אפי׳ אחרי׳ דלאו במותב תלתא הוו כאחד ע״כ ואע״ג דלמחזי כשקרא לא חייש׳ מ״מ הכא שקר גמור הוא שבשעה שחתמו ונתקיים השטר לא היו ב״ד של שלשה נמצא שנתקיים שלא כדין. ורא״ל בשם״ג פ״ב דכתובות דף תע״ו ע״ב וז״ל ומזה אומר שאחר שכתבו השני׳ הקיום וחתמו אין יכולי׳ להעיד בפני הג׳ שיחתום עמהם ואני אומר שאף לאחר שכתבו וחתמו מעידי׳ בפני ג׳ ואותם עמהם כב״ה וכך היא שעת ר״ח ז״ל וכן יכולי׳ הדייני׳ לכתוב הקיום ולחתום בו אפי׳ עד שלא יעידו בפניהם ובלבד שלא יצא מתחת ידם שיעידו בפניהם כמבואר בקונט׳ הראות עכ״ל ומ״ש בשוף דבריו נכון הוא כיון דקי״ל למיחזי כשקרא לא חייש׳ והיו במותב תלתא בשעת החתימה ע״ל סי׳ ל״ט סי״ג שקל״ה דאפי׳ בחתימה לא חייש׳ למיחזי כשקרא וכ״כ בסמוך שקנ״ח בשם הש״ג דיכולי׳ הדייני׳ לכתוב ולחתום הקיום עד שלא יעידו בפניה׳ והא דאחמרי׳ בש״ס ופוסקי׳ משחתמו אין מעידי׳ בפניו ואותם היינו משום דבשעת חתימה לא היו שלשתן יחד וא״כ הקיום היה שלא כדין וכן מוכח מדברי הר״ן להריא שכתב וז״ל משחתמו אין מעידי׳ בפניו ואותם לא הם ולא אחרי׳ משום דחתימה קמייתא בשקרא הוו דלא הוו ידעי לה ומכיון שחתמו ולא נלטרף השליש׳ עמה׳ שוב אינו יכול להצטרף דמשחתמו נתבטל מעמד הראשון ובשעת חתימה לא היו במעמד ג׳ שהם ב״ד שהשליש׳ גם הוא ראוי להצטרף עמה׳ כיון שלא היה מכיר בחתימת ידי העדי׳ עכ״ל אלא נראה דמ״ש הרמב״ם והמחבר ומותר לכתוב כו׳ אאין הכתיבה עיקר אלא החתימה אתי לאפוקי שלא יקבלו שנים עדות ויחתמו ושוב יעידו בפני הג׳ ויחתום דאז לא מהני אף שיעידו אח״כ בפני ג׳ דכתובות היינו כמ״ש התוס׳ שם בשם ר״ת שתירץ שדרך הש״ס להקשות אפי׳ מדבר דלא הוי הלכתא אבל וכן הביא בתשו׳ רשב״א סי׳ אלף ר״ל כמה סוגיות בש״ס דפריך מדבר דלא הוי הלכתא אבל ע״ש וכ״כ הריטב״א שם וז״ל והא אמר רב פפי משמיה דרבא כו׳ ואע״ג דלדרב פפי דהא אדמיה לקבל כל הנע נבי הכותב וכן בפ׳ כל הנע נבי הכותב טופסי שטרות ומשמע התם דאדמי לה לגמרי ואפי׳ לכתחלה לא חייש׳ לה אבל אם אינו מעיד לדרב אלא אבל בעינן לה לדרב להדיא פליגי עליה והיכא אפשר דרבא פליג עליה דרב ופרקינן ליה למימרא דלא פליגי דרב מיהת וזה ברור ודאותה בש״ס טובא ויש דוחין דלא אדאי׳ דרב פפי אלא בדיעבד ואחרי׳ אומרי׳ דלא אדאי אלא בדבר שאינו מעשה ב״ד כגון טופסי שטרות אבל לענין מעשה ב״ד חייש׳ לה לכתחלה וליתא דכיון דש״ס קאמר ליתא לדרב פפי משמע דליתא כלל ועוד דהאיא דפרק הכותב לכתחלה הוא ובמילתא דבי דינא הוא ואפ״ה לא אמר לדרב פפי עכ״ל ואע״ג דבפ׳ כל הנע כתבו התוס׳ דיש ספרי׳ דלא גרסי׳ וליתא לדרב פפי אלא וליתא כו׳ והך דפ׳ הכותב שאני שכותבי׳ שנשבעה כמו שפסקו לה כו׳ מ״מ נראה עיקר כדאמרן: (סא) פסול. הקיום אבל השטר כשר וכן הוא בתשו׳ רמב״ן שם וע״ל סכ״ח ס״ק ס״ז: (סב) ואין הדייני׳ עצמם נאמני׳ כו׳. אפי׳ אין כתב ידם יוצא ממ״ח כו׳ מעשה כיון דעולה הוא אלא מצי משוי נפשייהו רשעי׳ וכן הוא בתשו׳ רמב״ן שם: (סג) ויש מי שמכשיר הוא שברת הרא״ש ועור שדקדקו שא״ל להעיד על חתימת העדי׳ בפני כל שלשתן יחד דאלא פסלינא הכא אלא משום שחתמו אקר ול״ל כשברא הראשונה דאל״כ למה קאמר בש״ס ופוסקי׳ בכל דוכתי במותב תלתא כאחד הוינא ונם אחרי׳ בש״ס ופוסקי׳ בכמה מקומות שלשה שיסבו לקיים השטר כו׳ משמע דקיום השטר הוי כמעשה ב״ד שצריך שלשתן יחד וכ״מ בש״ס ופוסקים דצריך בקיום שטרות שלשה כמו גבי דין דבעינן שיהיו כולם ביחד וכן מוכח להדיא ממ״ש הר״ן פ״ב דכתובות בשם הרא״ה דעיקר חדושיה דר׳ זירא הוא דכיון דלא חתימי ביה אלא תרי צריך לכתוב במותב תלתא דאילו חתימי ביה תלתא לא הוי צריך למכתב במותב תלתא כאחד הוינא דכיון דכולהי חתימו לא חייש׳ דלאו במותב דאד הוו עכ״ל ומביאו ב״י מאו׳ כ״ג וכ״כ הריב״ש סי׳ שי״ח בשם הרמ״ה אלמא אי לאו במותב אד הוו מיפסל וכ״מ עוד בריב״ש סי׳ שפ״ב ותי״ג ושאר פוסקי׳ והכי מוכח נמי לקמן סכ״ו מהדין דנתבאר שם דלאחר שחתמו אינו אותם עמהם שכבר נתבטל לירופו הראשון לפי׳ הרי״ף ור״ח וסייעתם אלמא דבעינן שיתוועדו כולם יחד ואף שכתבתי לקמן סכ״ו ס״ק ס״ה דהעיקר בש״ס כפרש״י ולא כפר״ח והרי״ף מ״מ בזה דבריהם אמת וכן הרא״ש וטור נופייהו כתבו שם כדבריהם ומה שדקדק הרא״ש דלא פסלינא הכא אלא משום שכתבו שקר אינו דקדוק דכיון שנים מכירי׳ ומעידי׳ בפני הג׳ ועד נעשה דיין וה״ל כאלו הועד לפני כולם אם כן הרי הוא הועד בפני ג׳ יחד ואדרבא כשחתמו הנים פסול משום דבעינן שיהיו שלשתן בלא השליש׳ וכמו שכתוב לעיל ס״ק כ״א בשם הר״ן: (סד) ובאו ב׳ אחרים ה״ה הם עצמם נאמני׳ אף לפרש״י דלא מיקרי נוגעי׳ כל זמן שלא חתמו אלא דנקט אחרי׳ משום סיפא דאפי׳ אחרי׳ אינו מועיל: (סה) שאזר בתשובה אבל אם העידו שלא גזל ה״ל תרי ותרי ופסול מספק טור והייגו משום דלהוציא ממון אמרינן אוקי ממונא בחזקתו וכ״כ הרמב״ם והטור לעיל סי׳ ל״ד סכ״א: (סו) אינו חותם עמהם כו׳. ולרש״י דוקא אלו הב׳ שחתמו אין מעידי׳ עליו משום דנוגעין בעדות שנאמר להם שחתמו עם פסול בדין אבל אחרים מעידי׳ עליו וחותם ותמיה לי על המחבר והר״ב שלא הזכירו כלל דעת רש״י ונראה משום שלא הביא בב״י מי שמסכים לדעת רש״י אבל לפע״ד דעת רש״י עיקר בש״ס וכן דעת הרבה פוסקים כמו שאבאר דאפילו ר״ח שהביאו התוס׳ ודאי קשה עליו טובא וכבר סתר הרמב״ן בס׳ המלחמות פ״ב דכתובות דברי ר״ח ע״ש ופי׳ הרי״ף והרמב״ם אף דלא סבירא להו דמכשיר לנברא בתרי ותרי מ״מ פירושם מגומגם טובא אבל דפסטא דלישנא דש״ס משמע דקאי אחותם דייני׳ עצמם

(נח) משחתמו אין מעידין בפניו. לא הן ולא אחרי׳ וכמ״ש לקמן סקכ״ט בשם הר״ן ומביאו ב״י וכ״כ הבעל העיטור דף ל״ד רים ע״ד משחתמו אין מעידי׳ בפניהם אפי׳ אחרי׳ דלאו במותב תלתא הוו כאחד ע״כ ואע״ג דלמחזי כשקרא לא חייש׳ מ״מ הכא שקר גמור הוא שבשעה שחתמו ונתקיים השטר לא היו ב״ד של שלשה נמצא שנתקיים שלא כדין. ורא״ל בשם״ג פ״ב דכתובות דף תע״ו ע״ב וז״ל ומזה אומר שאחר שכתבו השני׳ הקיום וחתמו אין יכולי׳ להעיד בפני הג׳ שיחתום עמהם ואני אומר שאף לאחר שכתבו וחתמו מעידי׳ בפני ג׳ ואותם עמהם כב״ה וכך היא שעת ר״ח ז״ל וכן יכולי׳ הדייני׳ לכתוב הקיום ולחתום בו אפי׳ עד שלא יעידו בפניהם ובלבד שלא יצא מתחת ידם שיעידו בפניהם כמבואר בקונט׳ הראות עכ״ל ומ״ש בשוף דבריו נכון הוא דקי״ל למיחזי כשקרא לא חייש׳ והיו במותב תלתא בשעת החתימה וע״ל סי׳ ל״ט סי״ג שקל״ה אבל בחתמה זה אינו דכבר הוכחתי לעיל סי׳ ל״ט סי״ג שקל״ה דאפי׳ בחתימה לא חייש׳ למיחזי כשקרא וכ״כ בסמוך שקנ״ח בשם הש״ג דיכולי׳ הדייני׳ לכתוב ולחתום הקיום עד שלא יעידו בפניה׳ והא דאחמרי׳ בש״ס ופוסקי׳ משחתמו אין מעידי׳ בפניו ואותם היינו משום דבשעת חתימה לא היו שלשתן יחד וא״כ הקיום היה שלא כדין וכן מוכח מדברי הר״ן להריא שכתב וז״ל משחתמו אין מעידי׳ בפניו ואותם לא הם ולא אחרי׳ משום דחתימה קמייתא בשקרא הוו דלא הוו ידעי לה ומכיון שחתמו ולא נלטרף השליש׳ עמה׳ שוב אינו יכול להצטרף דמשחתמו נתבטל מעמד הראשון ובשעת חתימה לא היו במעמד ג׳ שהם ב״ד שהשליש׳ גם הוא ראוי להצטרף עמה׳ כיון שלא היה מכיר בחתימת ידי העדי׳ עכ״ל ואלא נראה דמ״ש הרמב״ם והמחבר ומותר לכתוב כו׳ אאין הכתיבה עיקר אלא החתימה אתי לאפוקי שלא יקבלו שנים עדות ויחתמו ושוב יעידו בפני הג׳ ויחתום דאז לא מהני אף שיעידו אח״כ בפני ג׳ דכתובות היינו כמ״ש התוס׳ שם בשם ר״ת שתירץ שדרך הש״ס להקשות אפי׳ מדבר דלא הוי הלכתא אבל וכן הביא בתשו׳ רשב״א סי׳ אלף ר״ל כמה סוגיות בש״ס דפריך מדבר דלא הוי הלכתא אבל ע״ש וכ״כ הריטב״א שם וז״ל והא אמר רב פפי משמיה דרבא כו׳ ואע״ג דלדרב פפי דהא אדמיה לקבל כל הנע נבי הכותב וכן בפ׳ כל הנע נבי הכותב טופסי שטרות ומשמע התם דאדמי לה לגמרי ואפי׳ לכתחלה לא חייש׳ לה אבל אם אינו מעיד לדרב אלא אבל בעינן לה לדרב להדיא פליגי עליה והיכא אפשר דרבא פליג עליה דרב ופרקינן ליה למימרא דלא פליגי דרב מיהת וזה ברור ודאותה בש״ס טובא ויש דוחין דלא אדאי׳ דרב פפי אלא בדיעבד ואחרי׳ אומרי׳ דלא אדאי אלא בדבר שאינו מעשה ב״ד כגון טופסי שטרות אבל לענין מעשה ב״ד חייש׳ לה לכתחלה וליתא דכיון דש״ס קאמר ליתא לדרב פפי משמע דליתא כלל ועוד דהאיא דפרק הכותב לכתחלה הוא ובמילתא דבי דינא הוא ואפ״ה לא אמר לדרב פפי עכ״ל ואע״ג דבפ׳ כל הנע כתבו התוס׳ דיש ספרי׳ דלא גרסי׳ וליתא לדרב פפי אלא וליתא כו׳ והך דפ׳ הכותב שאני שכותבי׳ שנשבעה כמו שפסקו לה כו׳ מ״מ נראה עיקר כדאמרן: (סא) פסול. הקיום אבל השטר כשר וכן הוא בתשו׳ רמב״ן שם וע״ל סכ״ח ס״ק ס״ז: (סב) ואין הדייני׳ עצמם נאמני׳ כו׳. אפי׳ אין כתב ידם יוצא ממ״ח כו׳ מעשה כיון דעולה הוא אלא מצי משוי נפשייהו רשעי׳ וכן הוא בתשו׳ רמב״ן שם: (סג) ויש מי שמכשיר הוא שברת הרא״ש ועור שדקדקו שא״ל להעיד על חתימת העדי׳ בפני כל שלשתן יחד דאלא פסלינא הכא אלא משום שחתמו שקר ול״ל כשברא הראשונה דאל״כ למה קאמר בש״ס ופוסקי׳ בכל דוכתי במותב תלתא כאחד הוינא ונם אחרי׳ בש״ס ופוסקי׳ בכמה מקומות שלשה שיסבו לקיים השטר כו׳ משמע דקיום השטר הוי כמעשה ב״ד שצריך שלשתן יחד וכ״מ בש״ס ופוסקים דצריך בקיום שטרות שלשה כמו גבי דין דבעינן שיהיו כולם ביחד וכן מוכח להדיא ממ״ש הר״ן פ״ב דכתובות בשם הרא״ה דעיקר חדושיה דר׳ זירא הוא דכיון דלא חתימי ביה אלא תרי צריך לכתוב במותב תלתא דאילו חתימי ביה תלתא לא הוי צריך למכתב במותב תלתא כאחד הוינא דכיון דכולהי חתימו לא חייש׳ דלאו במותב דאד הוו עכ״ל ומביאו ב״י מאו׳ כ״ג וכ״כ הריב״ש סי׳ שי״ח בשם הרמ״ה אלמא אי לאו במותב אד הוו מיפסל וכ״מ עוד בריב״ש סי׳ שפ״ב ותי״ג ושאר פוסקי׳ והכי מוכח נמי לקמן סכ״ו מהדין דנתבאר שם דלאחר שחתמו אינו אותם עמהם שכבר נתבטל לירופו הראשון לפי׳ הרי״ף ור״ח וסייעתם אלמא דבעינן שיתוועדו כולם יחד ואף שכתבתי לקמן סכ״ו ס״ק ס״ה דהעיקר בש״ס כפרש״י ולא כפר״ח והרי״ף מ״מ בזה דבריהם אמת וכן הרא״ש וטור נופייהו כתבו שם כדבריהם ומה שדקדק הרא״ש דלא פסלינא הכא אלא משום שכתבו שקר אינו דקדוק דכיון שנים מכירי׳ ומעידי׳ בפני הג׳ ועד נעשה דיין וה״ל כאלו הועד לפני כולם אם כן הרי הוא הועד בפני ג׳ יחד ואדרבא כשחתמו הנים פסול משום דבעינן שיהיו שלשתן בלא השליש׳ וכמו שכתוב לעיל ס״ק כ״א בשם הר״ן: (סד) ובאו ב׳ אחרים ה״ה הם עצמם נאמני׳ אף לפרש״י דלא מיקרי נוגעי׳ כל זמן שלא חתמו אלא דנקט אחרי׳ משום סיפא דאפי׳ אחרי׳ אינו מועיל: (סה) שאזר בתשובה אבל אם העידו שלא גזל ה״ל תרי ותרי ופסול מספק טור והייגו משום דלהוציא ממון אמרינן אוקי ממונא בחזקתו וכ״כ הרמב״ם והטור לעיל סי׳ ל״ד סכ״א: (סו) אינו חותם עמהם כו׳. ולרש״י דוקא אלו הב׳ שחתמו אין מעידי׳ עליו משום דנוגעין בעדות שנאמר להם שחתמו עם פסול בדין אבל אחרים מעידי׳ עליו וחותם ותמיה לי על המחבר והר״ב שלא הזכירו כלל דעת רש״י ונראה משום שלא הביא בב״י מי שמסכים לדעת רש״י אבל לפע״ד דעת רש״י עיקר בש״ס וכן דעת הרבה פוסקים כמו שאבאר דאפילו ר״ח שהביאו התוס׳ ודאי קשה עליו טובא וכבר סתר הרמב״ן בס׳ המלחמות פ״ב דכתובות דברי ר״ח ע״ש ופי׳ הרי״ף והרמב״ם אף דלא סבירא להו דמכשיר לנברא בתרי ותרי מ״מ פירושם מגומגם טובא אבל דפסטא דלישנא דש״ס משמע דקאי אחותם דייני׳ עצמם

באר הגולה

הסני שחתם עהו תפי״ט ס נ״ז שם ספ״ו וכ״כ הרי״ף בפ״ב דכתובות דף ל״ד אחמרינן שם דף פ״ה ע״א דליתא לרב פפי וכ״כ התוספת בשם ר״ת אלא דרב כפי שם דף כ״ל ע״ב ע שם בתוספת בשם י״מ דבשאר שטרות ליתא אבל בתשרתא שהוא מעשה ב״ד לבולי עלמא חייש׳ וכ״כ הרא״ם והטור בסכ״ל: פ השובת הרמב״ן סימן ל״ל לפי שקבלת עדות צריך ב״ד מסכ״ל ל טור פכ״ל וכ״כ הרא״ם מהא דאחמרי׳ שם דיינים שאין מכירין וכו׳ שם בכתובות וכתב הב״י מ״ת נ״ל שצריכין להתכל שלשתן יחד ולכתוב במותב ג׳ הוינא כד אתי הנפק שטרא דנא לקדמנא וכו׳ ק ל׳ הרמב״ם שם תמיהא דרבי אלא א״ר הונא אמר רב כו׳ שם דף כ״ל ע״ב ר מסקנת הגמרא שם כ״ב ע״ל ם בפי׳ ר״ת והרי״ף וכ״כ הרו׳ שם בשם ר״ת דכיון דמודי לקמאי דנצלן הוה ערער דידהו ערער ובטל ווכד המוסב דהואיל ואמת הוא שנפסל ביי בחזקת פסלות עד שנודע לנו כשרות דאי לא תימא הכי הוי אחמרינן תרי והרי ניהו ואוקמה גברא אחזקתיה כמ״ש

ביאור הגר״א

דסכ״ב דה״ה לדייני קיום וס׳ רשבוה דשם ס״ל דל״ד להדדי ושרין שם וכשיך ס״ק כ״ד (ע״כ): [נג] (ליקוט) אם כאו כו׳. מתי״ם בתוהב תלתא כחדא הוינא ועוד מתש״ם שלשה כו׳ וכ״ש בסכ״ו לפי׳ הרי״ף משום שהבטל הנוועדם (ע״כ): (ליקוט) אם כאו כו׳. כ״ה בסכ״ו וכ״כ ס״ך אבל הרא״ם שם נזהר מזה וכ׳ לפי שאין ראוין ליסב ביחד שאני (ע״כ): [נד] ואין הדייני׳. כתובות י״ט העדים שאחרו אמנה כו׳ ואפי׳ אינה אחרים: כפי׳ ר״ח ורי״ף ודיז

פתחי תשובה

מ״ו וע׳ כס׳ קרבן נתנאל פ״ב דכתובות אות נ״ז מ״ש בזה: ח] ויש חולקים. עי׳ ס״ך סעיף קטן ס׳ וע׳ בספר קרבן נתנאל פרק ב׳ דכתובות אות ס״ד מ״ש בזה: ט] אינו חותם עמהם.

טורי זהב

מלטרף עם הדיין ע״כ מעשה שבתבת דאין כאן שני עדות על שני העדים. (סעיף י״ם ויש מי שמכשיר) נראה דלא קי״ל הכי דהא בסעיף כ׳ כ׳ רמ״א בזה לפסול אלבד מה שיש לעורר ע״ז מלד אחר:

באר היטב

בקיום השטר לבד אבל בענין השטר עצמו פשיטא דגם הרשב״א מוד׳ עכ״ל: [מח] בפניו. לא הן ולא אחרים ואע״ג דלמחזי כשקרא לא חייש׳ מ״מ הכא שקר גמור הוא שבשע׳ שחתמו ונתקיים השטר לא היו ב״ד של ג׳ נמצא שנתקיים שלא כדין ורא״ל בש״ג ז״ל ומזה אומר שאחר שכתבו השני׳ הקיום וחתמו אין יכולי׳ להעיד בפני הג׳ שיחתום עמהם ואני אומר שאף לאחר שכתבו וחתמו מעידים בפני הג׳ וחותם עמה׳ וכן יכולי׳ הדייני׳ לכתוב הקיום ולחתו בו אפי׳ עד שלא יעידו בפניהם ובלבד שלא יצא מתחת ידם שיעידו בפניהם וכן הוא כיון דקי״ל למיחזי כשקרא לא חייש׳ והיו במותב תלתא בשעת החתימה ומ״ש בסוף דבריו נכון הוא כיון דקי״ל למיחזי כשקרא לא חייש׳ וכ״מ בסוף סי׳ ל״ט סי״ג שקל״ה אבל מ״ש בחלי׳ ואני אומר ז׳ לא נהירא לי שהוא נגד כל הפוסקי׳ ומשמעות הש״ס ואולי מיירי שיחתמו כל השלשתן מחדש כיחד ולא כיחד שוב לא יועיל כיון שכבר חתמו מעצם דנוגעי׳ הם ול״ע עכ״ל הש״ך. [מט] עיקר. ואע״ג דכותבין בהקיום במותב תלתא הוינ׳ ואשתמודענא דדא הוא חתי״ כו׳ והרי בשם׳ שכתבו לא ידעו שלשתן ס״ל דכבה״ג לא מיחזי כשקרא כיון דאחר שיוודע לגב׳ ויחתום עמהן לא מיחזי עוד כשקרא עכ״ל הש״ע וכתב הש״ך דלכאור׳ משמע דר״ל שאסור לכתוב ולחתום הקיו׳ קודם שנתקיי׳ השטר אבל אחת זה אינו דבבר הוכחתי בסי׳ ל״ט סי״ג דאפי׳ בחתימה לא

נתיבות

משה״כ

שכיח לא נזרו סמ״ע: (ל) מעידין בפניה דבקיום שטרות עד נעשה דיין והוי העדות כמעידין בפני הג׳ כמעידין בפני ב״ד אף שהוא לבדו דאילו העדים נחשבים לדיינים כמ״ש וה״ה שבעד החתום בשטר יכול נהיות דיין לקבל קיום על העד הסני׳ אבל לא

ביאורים

לא הוי איתך כנטול גם מה שהקשה אהא דסעיף י״ב דהא כשר בקרובים א״י מה הוא שח דקרובים להדדי ודאי פסולים להעיד ביחד. (ועש״ך ס״ק נ״א ויש שם ט״ס כי מן ומ״ש הריב״ש עד בחידושי רשב״א שכו לא הי׳ אין מקומו שם וצ״ל בסק״נ אצל מ״ש בדברי הרשב״א כתוב פרק קמא דגיטין בסוגיא דבפני כמה צ״ל שם ומ״ש הריב״ש וכו׳ עד לא הי׳ כתוב כן וכו׳ גם בש״ך ס״ק נ״ד יש ט״ס וצ״ל

המשפט

הידושים

כדון בגוף המנהג סמ״ע וש״ך: (לא) קיבל עדות בפ״ע. אבל הם קיבלו ביחד אע״פ שחתמו זה בפ״ע וזה בפ״ע לית לן בה כמ״ע: (לב) ונאמו ב׳ אחרים וה״ה אם הם שנים המקיימים במ״ש ומ״ש: (לג) כתי שאינו אבל אלו הדייני׳ יכולין להעיד עליו ול״ל

ביאורים

ונעשה חתנו דהוא אינו מעיד ולק״מ דשם על מנה שבשטר הוא מעיד ואפילו אם יעיד עם אחר על כתיבת ידו״מ כיון דהעד עצמו מעיד נ״כ על מנה שבשטר ואפילו אומר בפי׳ שמעיד על כתיבת ידו כמבואר באורים ס״ק מ״ד וכשהוא קרוב למקצת העדות אמרינן דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כמבואר בכמה דוכתי ומה שתירץ בספר הנ״ל דהוי כנטול אין לו שחר דהא כיון דקרוב הוא וא״נ עכ המנה שבשטר

באר הגולה

בתוספתא שם כנס ר"ח: ת פשוט שם בגמרא: ת הרא"ם בתשוב' כלל ס' כ ג"ז ל' הרמב"ם שם ממימרא דרבי

פתחי תשובה

בש"ך ס"ק ס"ו מה שכתב ועוד דכיון דלא לאחר שחתמו מהני כשיקבלו עדות מחדש ולטרפו מחדש לא ס"ל לס"ם לימר בסתמא כו' וע' כס' קרבן נתנאל כ"כ וכתובות אות ס"ו: י) שזה גילוי דבר שבכ"ט שכתב משא"כ בשעידו עליו שנזל כו' ועמ"ש לעיל סי' ל"ד סכ"ט ס"ק מ"ז:

ביאור הגר"א

תרי ותרי כת' בסי' ל"ד ס' כ"ח (ע"כ): [נו]כתבו קיום.כ"כ קס"ב כ' כל כה"ג כו' מן הלשרת'אלא כו'אע"ג שקיום בפול

כז בר"א כשערערו עליו בעבירה: אבל אם ערערו עליו בפגם משפחה בגון שאמרו אמו לא נשתחררה ועבד הוא או לא נתגיירו ועכו"ם הוא ונורע אחר שחתם השנים שאין במשפחתו פגם ושהוא כשר ה"ז חותם עמהם סד (לד) י) שזה [נז] גילוי דבר הוא שהיה מקודם: כח [נו] ח כתבו קיום (סו) טו) ונמצא אחד מדייני קיום פסול (סח)(לה) יחתכו אותו קיום סה והשטר (מו) נשאר [נח] בכשרותו:

כט ב ג' שישבו לקיים את השטר (סט) ומת אחד מהם (ע) צריכין לכתוב במותב תלתא הוינא וחד[נט]ליתוהי כדי שלא יאמר הרואה סו בית דין של שנים קיימוהו סז (עא) ג אפי' היה כתוב בו בב"ד יאמר שמא[ס] ר"מ

דבעינן אסרתא חדשה ע"ם ודו"ק: סד שזה גילוי דבר שהיה מקודם. פי' אינלאי מלתא שלא היה פסול מעולם ולא נתבטל וועד הראשון משא"כ בהעידו עליו שנזל אף שכאן שניס והעידו עליו אחר שחתמו שעשה תשובה קודם שנתוועדו יחד מ"מ מתחלה חל עליו הערעור ולא נתכשר אלא עתה מיום שהועד עליו בב"ד ולא נתכשר בכ"ד והלאה וכמ"ש בפריסה ע"ם: סה והסטר נשאר בכשרותו וגראה דהיינו דוקא כשנתקיים מחדש ע"פ ג' כשרים אי שיש עדים לפניו שנוכל לקיימה על ידן וקמ"ל דלא נפסל הסטר מחמת אותיות הפסול שחתם כבר על הקיום: סו ב"ד של שנים קיימוהו ואע"ג דכתב לפני אותיות במותב תלתא הוינא אי לא כתב נמי וחד ליתוהי יאמרו מתחלה הסיתו ליקח שליחי עמהן לרווחת דתלתא ולא נזדמן להו שליחי וקיימוהו בשנים ויאמר הרואה שסני לקיים השטר בשנים אשר"י: סז אפי' אי' כתוב בו בב"ד פי' דכתב במותב ב"ד הוינא לאחר אבל אם כתב תלתא בי דינא הוינא כו' משום המחבר אחר זה דכשר דכולי האי לא אשדינן להו:

מסמעות

הם"ך דלרש"י דוקא אלו הב' שחתמו אין מעידין עליו אחר שחתמו גנאי הוא להם שחתמו עם פסול בדין וה"ל נוגעין בעדותן אבל אסרי' מעידין עליו ואותם וכ"ל דעת רש"י עיקר בש"ם ופוסקי' כו' ע"ם: [נז] גילוי. פי' אינלאי מלתא שלא הי' פסול מעולם ולא נתבטל וועד הראשון משא"כ בהעידו עליו שנזל אף שכאן שניס והעידו עליו אחר שחתמו שעשה תשובה קודם שנתוועדו מ"מ מאחר שנזל מתחלה חל עליו הערעור ולא נתכשר אלא עתה מיום שהועד עליו בב"ד והלאה. סמ"ע: [נח] בכשרותו. כתב הסמ"ע דהיינו דוקא כשנתקיים מחדש ע"פ ג' כשרי' או שיש עדי' לפניו שנוכל לקיים על ידן וקמ"ל

באר היטב

הם"ך דלרש"י דוקא אלו הב' שחתמו אין מעידין עליו אחר שחתמו גנאי הוא להם שחתמו עם פסול בדין וה"ל נוגעין בעדותן אבל אסרי' מעידין עליו ואותם וכ"ל דעת רש"י עיקר בש"ם ופוסקי' כו' ע"ם: [נז] גילוי. פי' אינלאי מלתא שלא הי' פסול מעולם ולא נתבטל וועד הראשון משא"כ בהעידו עליו שנזל אף שכאן שניס והעידו עליו אחר שחתמו שעשה תשובה קודם שנתוועדו מ"מ מאחר שנזל מתחלה חל עליו הערעור ולא נתכשר אלא עתה מיום שהועד עליו בב"ד והלאה. סמ"ע: [נח] בכשרותו. כתב הסמ"ע דהיינו דוקא כשנתקיים מחדש ע"פ ג' כשרי' או שיש עדי' לפניו שנוכל לקיים על ידן וקמ"ל דלא נפסל הסטר מחמת אותיות הפסול שחתם על הקיום וכתב הש"ך ובכ"פ אינו נפסל הסטר אף שלא נתחתם הקיום מיהו נראה דלכתחלה יש לתקנו ולחתכו ואם אי"א לחתכו כגון שכתב ע"ג הסטר מגד הסני יעביר שריטות דיו על הקיום דכל כמה דאפשר לתקוני מלתא עבדינן כב"ל: [נט] ליתוהי. אע"ג דכתבו במותב תלתא כו' יאמרו שמתחלה הסכימו ליקח שליחי עמהן לרווחא דמלתא ולא נזדמן להם שליחי וקיימוהו בשנים. סמ"ע: [ס] דימו. וכ' הריב"ש נראה דהשתא כבר מפורסם לכל דאין ב"ד פחות מג' וכל

נתיבות משה"כ

דהוי נוגעים והש"ך הכריע כרש"י דאלו אין יכולים להעיד דהוי נוגעים; (לד) שזה גילוי דבר דבשלמא בתשובה אינו מוכשר עד שיעידו עליו בב"ד אף דעשה תשובה מקודם משא"כ כזה דאינו גילוי מילתא למפרע: (לה) יחתכו אותו. ואם א"א כגון

המשפט חידושים

שכתבו מעל"ד ישרטו אותו בשריטות: (לו) נשאר בכשרותו. אם יהיה עליו קיום אחרם: (לז) משמעות שהיו שלשה. כגון

משה"א

וא"כ צריך לכתוב בקיום שמות וכו' ותיבת ואינו ט"ס גם בש"ך סק"ט יש ט"ס במ"ש וה"ה אם הוא חתימת ידו וכו' נמחק חתימת ידו וצ"ל וה"ה אם הוא חי ואינו בנמצא וכו': עז) ונמצא אחד מהן קרוב.עש"ך ס"ק ע"ז דבחתום שבסוף פסול כמו בשאר שטרות והנה לפ"ש בסי' מ"ה בסעיף י"ב בטעם הדבר שפסול בסוף אף שהתם הפסול אח"כ ולא נצטרפו הכשרים עם הפסולים כלל הטעם דעיקר הגדתן נגמר בשעת כסירה

ביאורים

ואז נצטרפו ביחד וע"ש שהארכתי משא"כ בדיינים לא שייך זה ועוד נראה דאפילו לפי הטעם המבואר בפוסקים כיון דאתם עצמו במקום דיכולין לקיים השטר מחמתו ודאי לשם עדות נתכוין ובטלה כוחה משא"כ בדיינים דתלינן דג' אחרים ישבו ודיינים לא שייך לו' נמצא אחד מהם קרוב או פסול כמבואר במ"כ והביאותיו לעיל בסי' כ"ח וא"ל דפסול מטעם דילמא אתי לקיימו מהקרוב דא"כ אפילו בראשונים פסולים

סח משמעות שהיו שלשה ז"ל הרמב"ם והביאו העור ואם יש בו משמעות שמוכיח מתוכו שהיו שלשה כגון ואמר לנו פלוני ואמרינן ליה תו לא צריך עכ"ל וכ"ל דאפי' אם אותו פלוני אינו מומחה וגם לא זכרו שאמר להן לקיים מ"מ מדמוכח מיניה שהיק אז שלשי ולפני זה כתב במותב ב"ד או במותב תלתא הוינא לא אתי הרואה למיאסר להו ומ"ם בגמ' ואמר לנו רבנא אמי ל"ד קאמר וכמ"ם בפריסה ככ"ל ולא כמ"ם °בע"ם ז"ל *ואם יש בו משמעות אחר שהיו שלשה כגון שכ' בו פלוני זה והוא מומחה לרבים אמר לנו לקיים השטר או שנעשה זה בפניו שוב א"ל ואחר ליתוהי דודאי הוא לא טעה לומר ששנים נקראו ב"ד עכ"ל הרי שהצריך להיות אותו השלישי מומחה ושא"ל לקיים ולא נהירא כי דוקא רש"י אפירושו כ"כ והוא פירשו בע"א שכתב שהזכירו שהיה העניין בפני מומחה כו' ר"ל שאותו השלישי דודאי לא הי' עמהן בקיום אלא מדנעשה לפניו אמרינן ודאי הקיום(נעשה)בהכשר דבזה ודאי בעינן שיהיה בו מומחה דלא טעה כו' אבל לפי' הרמב"ם א"ל לזה וכמ"ם ג"כ לעיל סי' ל"ט ע"ם וכאן בפרים' ודוק: סט ואפי' אין כתוב בו רק שטר זה כו' ומשמע שם בתשו' הרמב"ן סי' ל"א דאחתימת שלשתן בעינן ואדלפני זה קאי וכן הביאו הב"י ע"ש: ע כדי להקל מעליהן כו' פי' כשהיו מתחלה ג' יחד וקבלו העדים בג' ואחר כך הלך אחד מהן ולא אתמו אלא השנים א"ל להדר אחר שלישי קודם שיכתבו האשרתא ושיאתום גם הוא אלא כותבין האשרתא וכותבין בה ואחר ליתוהי (וה"ה אי כתב תרי מנו תלתא ג"כ שני ב"י) ושני באתימת השני' כיון שנתקבל העדות בשלשה: עא אם כתב בהנפק פי' בקיום הב"ד היו רגילין לכתוב קדמנא נפק שטר זה וע"ם זה נקרא הקיום הנפק וע"ל סי' ס"ה ס"ז: עב וי"א דפסול פי' הקיום פסול אבל השטר נשאר בכשרותו: עג אנאנו שהדי כשר בריב"ם סי' שפ"ב כתב הטעם די"ל שהן עצמן הכירו האתימות והרי הם עדים וב"ד דגם זה בכלל לא יהיה גדולה שמעיה מראיה וכמ"ם לעיל בשמ"ע סקי"ג ולא כמ"ם °בע"ם שם וגם כאן: עד כנגד הכתב פי' לאפוקי על הגליון אלא דוקא כנגד כתב שבשטר ולאו דוקא נגד העדי': עה ולכן אם שייר קצר כו' ולאפוקי מרדכי פ' י"ל דכתב דמלפף ביה ניירא וכתב בה המ"מ שם בשם גאון וכ' עליו דא"א לעשות סי' שלא יזייף: עו ריוח שטה א' כו' דדוקא בעדי' האתומי' על השטר דהן בעלי בתים דעלמא בהן אמרו דאין רגילין לדקדק ומניח שיעור שטה א' ושני אורין ריוח בין אתימתן להשטר

סי' מ"ה סעיף י"ב לעניין שאר שטרות ר"ל דדוקא באתוס בתחלה אמרי' הכי כמו בשאר שטרות: (עז) וי"א דפסול. דעת הרב דהרא"ש בתשוב' כלל ס' סי' ד' חולק על הריב"ם וכ"כ בד"מ על דברי הריב"ם אבל בתשובת הרא"ש כלל ס' סי' ד' משמע דהקיום פסול אם קרוב אתוס כו' ע"ש עכ"ל ולפעד"נ דהרא"ש אינו חולק כלל דמיירי כשידוע שלא היה שלישי אחר רק אלו הג' האתומי' בו וע"ש בתשובת הרא"ש ותראה שכן הוא ולא הזכיר שם כלל דלא תלינן שני אחרים הין כן נ"ל ברור: (עח) קיום שכתבו אנאנו שהדי שהדי היאך נאמר שכוונתם שהיו עדים ודייני' כאחד א"כ לא ה"ל לכתוב כלל אנן שהדי או ה"ל לכתוב אנן שהדי ודייני: (עט) כשר. היינו כשכתבו אשתמודענ' או אתברר לנא דאז יכול להיות שהיו עדים ודייניס כא' אבל אי כתבו אתברר קדמנ' פשיטא דאין לו דין קיום אלא דין עדים כן הוא בריב"ם שם ומביאו ב"י מאודם כ"א: (פ) דהואיל ואתומי' נ' כו' כתב הסמ"ע ס"ק ע"נ וז"ל בריב"ם סי' שפ"ב כ' הטעם די"ל שהן עצמם הכירו האתימות והרי הם עדים ובית דין דגם זה בכלל לא יהי' גדולה שמיע' מראי' וכמ"ם לעיל בסמ"ע ס"ק י"ג ולא כמ"ם בע"ם שם וגם כאן עכ"ל ותמהני שהשיג על העיר שושן בזה שהע"ש כתב וז"ל והרי הם עדים וב"ד וכבר אמרנו דבקיום שטרות קי"ל דעד נעשה דיין עכ"ל וכדבריו ממש כתב גם הריב"ם עצמו ומביאו ב"י מאודם כ"א וז"ל ונעשו עדים ודייניס בבת אחת דבדרכנן עד נעשה דיין בבת א' כו' עכ"ל וכוונתו דאי נימא שראו כולם שאתמו ביום בעניין דלא תהא שמיע' גדול' מראיה וכמ"ם בסמ"ע א"כ אינם עדים כלל זאיך כתבו אנן שהדי אלא ודאי משום שאפשר שראוהו מתחל' בלילי וכמ"ם בסמ"ע נופיה לעיל ס"ק י"ג או שהיו הכירו ולא ג' והוצרכו להעיד בפני הג' וכה"נ בעניין שנעשו עדים ודייניס בבת א': (פא) סמוך לגד השטר. היינו מן הצד על הגליון וכותבין בו שכותבי' הקיום על הגליון באחרכו ושהעדי' חתומי' בו בשטר לאמתא ברחבו או שעושין שריעות בצד השני של הגליון מאחוריו דאל"כ יש לחוש שיאתיך הקיום ויעש' שטר אחר עם אותן עדים בצד שני של הגליון שהי' מן הצד ויכתוב אחר אתימת העדים אנאנו דייני דאתימי מעבר לדף מקיימים שטרא דנא דכתוב מאחוריו: (פב) או מאחוריו נרא' שצריך שיכתבו הב"ד שהקיום הוא מאחוריו או שלא יתחילו הקיום בראש הנייר מאחוריו רק אחר ריוח שטה אחת דאל"כ קיום מאחוריו פסול דיש לחוש שמא קיימו שטר דעלמא למטה כפשוטו ואתך השטר וכתב שטר אחר מאחוריו וכשהקיום הוא רחוק מראש הנייר אין לחוש לכך דא"כ הי' בין העדי' והקיום ריוח שטה א' וזה פסול וא"כ ודאי דהדייניס לא הוה עבדי הכי: (פג) כנגד הכתב. פי' לאפוקי על הגליון אלא דוקא כנגד הכתב שבשטר ולאו דוקא נגד העדיס עכ"ל שמ"ע ולא אתא לאפוקי על הגליון לעולם דפשיטא דכשהקיום הוא מאחוריו על הגליון וכותבים בפירוש בקיום אנאנו מקיימים את העדים האתומים על השטר הזה בשולי השטר שארכו כך וכך דמועיל אלא אתא לאפוקי כשקיימו שתם ויכתבו שהם מקיימים העדיס שאתומים מעבר לדף אז בעינן כנגד הכתב דאל"כ יש לחוש שיאתיך הקיום עם הגליון ויכתוב שטר אחר עם אותן עדים בצד השני של הגליון וה"ה אם עשו שריעות של דיו בצד השני של גליון מועיל הקיום על הגליון אף שכ' הקיום שתם על העדיס שמעבר לדף כן נ"ל: (פד) ולכן אם שייר קצר כו'. ולאפוקי הנהות מרדכי סוף ב"ב דכתב דמלפף ביה ניירא וכתב ביה סי' וכ"כ המ"מ שם בשם גאון וכתב עליו דא"א לעשות סי' שלא יזייף עכ"ל שמ"ע ובאמת גם מדברי הרב בהג"ה ובד"מ נראה כן אבל לי נראה כדברי הגאון ואליל לדחות דברי גאון בלי שום ראיה דכבר ידוע שאין לחלוק על הגאון אם לא בראיה ברור' מן הש"ס וכל שכן כאן דהבעל העיטור והנהות מרדכי הביאו דברי הגאון לפסק הלכה וכן ר' ירוחם סוף נתיב ב' הביא דברי ב"ה בשם גאון

לפסק

ובכ דכתוב בו ביה דינא תו לא צריך ע"כ ומ"מ נראה דהכל לפי מה שהן החתומים. ש"ך: [סא] שלשה. ז"ל הרמב"ם בגון ואמר לנו פלוני ואמרי' ליה ע"כ וכ"ל דאפי' אם אותו פלוני אינו מומחה וגם לא זכרו שאמר להן לקיים. ומ"ם בגמ' ואמר לנו רבנא אמי ל"ד קאמר ודלא כמ"ם שכתב אותו פלו' יהי' מומחה או שנעשה בפניו עכ"ל השמ"ע. והש"ך כתב דאין זה השג' על הש"ם דהוא סובר כרש"י שנראין דבריו בשטמא בש"ם ואפשר גם הרמב"ם מודה לדינא לרש"י אלא דמיירי כשאותו פלו' הוא מן הג' ורש"י יע"ש מיירי אפילו הוא אינו מן הג' עכ"ל: [סב] בכך. אדלפיל קאי אם שלשתן חתומין בו. שמ"ע: [סג] להקל. כשרוצי' לשלוח הקיום והשלישי אינו נמצא. ש"ך: [סד] שטרות. ז"ל הש"ך לפי מה שהעלינו בסי' מ"ה סי"ב דהעיקר דאינו כשר אלא אם חתום הפסול בתחלי' דאז אמרי' רוחא שכן הוא וכן נ"ל ברור עכ"ל: [סו] כשר. בריב"ם כתב הטעם די"ל שהן עצמן הכירו האתימות והרי הם עדים בב"ד עכ"ל השמ"ע וכ' הש"ך בשם הריב"ם דאם כתבו אתברר קדמנא

משה"כ — **נתיבות**

דכתוב ואמר לנו פלוני ואם ידוע שאותו פ' הוא מומחה אף שידוע שלא היה בכלל המקיימין כשר ש"ך: (לא) אנאנו שהדי כשר. ואם כתוב אתברר קדמנא פסול ש"ך: (לב)סמוך לגד השטר. היינו על הגליון ונראה לכתוב שהוא על הגליון דאל"כ דילמא

קצות

טו) ג' שיטבו עש"ך סקס"ו ועמ"ם בסי' ל"ד סק"ה: טז) וי"א דפסול ואם ארכבה אחומי' בהנפק ונמצא אחר מהם קרוב ע' בהנהת מרדכי שלהי קידושין וז"ל ומה שהזכיר הרב ערות שבטלה מקנאה בטלה כולה אין שייך להזכיר כאן דודאי אם ארכב' אחומי' בהנפק וא' פסול הי' שייך להזכיר אבל כאן שאחר משלשה שבהנפק פסול אין נשאר כי אם שניס ואין הנפק פחות משלשה וכו' וע"ם מיהו נראה

ש"ך ומ"מ נראה דהכל לפי מה שהן החתומי': (עב) ואם יש בו משמעות שהיו שלשה כגון ואמר לנא פלוני ואמרינן ליה לפלוני ואמרי' אותו פלוני שאינו קרוב או פסול דאל"כ הא כתב המחבר מיד אח"כ וי"א כו' משמע דים פוסלי' אם לא כתב ואחר ליתוהי אע"ג דכתיב ביה במותב תלתא והוא בריב"ם סי' תי"ג בשם הרמ"ה ומביאו בית יוסף דכתב ולריך לכתוב ואחר ליתוהי משום דלא ניחוש שהיו שלשה שהאחר היה פסול או קרוב ומפני זה לא אתם עמהם כדי שלא יתברר ויתגל פסולו אבל אי כתבי בי דינא כשריס משמע אלא דאיכא למיאם אי ס"ל כשמואל אבל אי כתיב בי דינא ובמותב תלתא אז לא צריך ואחר ליתוהי עכ"ל וא"כ לסברת הרמ"ה מה בכך שיש בו משמעות שהיו שלשה הלא כשכתוב בו במותב תלתא אין לך משמעות גדול מזה שהיו שלשה ואפ"ה צריך אחר ליתוהי משום דשמא קרוב או פסול היה וא"כ ה"ה הכא אלא ודאי מיירי כדפי' ודו"ק: (עג) משמעות שהיו שלשה כו'.כגון ואמר לנו פלוני כו' ובע"ם כתב ואם יש בו משמעות אחר שהיו שלשה כגון שכתוב פלוני זה והוא מומחי' לרבים אמר לנא שנשב ונקיים השטר או שנעשה זה בפניו שוב אינו צריך ואחר ליתוהי דודאי הוא לא טעה לומר ששנים נקראו בית דין ע"כ ובסמ"ע ס"ק ס"א הסיג עליו דלהרמב"ם אין צריך שהשלישי יהא מומחי' ולפע"ד אין כאן הסג' דהע"ם רואה שרש"י חולק על פי' הרמב"ם ונראין דברי רש"י בטעמם בש"ם וע"כ כתב דבריו ע"פ פירש"י ואפשר גם הרמב"ם מוד' לרש"י לדינא אלא דהרמב"ם מיירי כשאותו פ' הוא א' מן הג' ורש"י והע"ם מיירי אפילו הוא אינו מן הג': (עד) ומ"מ לכ"ע כו'. בי דינא ובמותב תלתא תו לא צריך דהא כתיב במותב תלתא וא"כ ג' הוו וליכא למיאם שמא אחד קרוב או פסול הי' דבי דינא כשריס משמע: (עה) כדי להקל מעליה כו'. כשרוצים לשלוח הקיום והנ' אינו נמצא: (עו) ונמצא א' מהן קרוב או פסול כו' לי' בריב"ם כשר דתלינן שזה הקרוב אתם מעצמו לבטוח לבטוח או שהביאו ריוח ואתם למעל' כו' ומביאו ב"י מאו' כ"ו ונראה דבריב"ם לשטתו אזיל דהשכי' שם בסי' תי"ג ובסי' תע"ו להרמב"ן דבין נמצא קרוב או פסול אתוס בתחלה או בסוף תלינן שאתם אא"כ מעצמו אבל למ"ם הרב בסי' מ"ה סעיף י"ב בהג"ה וכן העליתי שם דהעיקר דאינו כשר אא"כ אתוס הפסול בתחלי דאז אמרי' הראשוני' רוחא שבקי למאן דקשים מייהו ואתם זה מעצמו כדי להשלים המילוי משא"כ באתוס לבטוח א"כ ה"ה הכא ונראה' שלזה כיון הרב כאן בהג"ה במ"ם והנ' הקרוב או הפסול אתם אא"כ כמו שנתבאר לעיל סי' מ"ה סעיף י"ב לעניין שאר שטרות ר"ל דדוקא באתוס בתחלה אמרי' הכי כמו בשאר שטרות: (עז) וי"א דפסול. דעת הרב דהרא"ש בתשוב' כלל ס' סי' ד' חולק על הריב"ם וכ"כ בד"מ על דברי הריב"ם אבל בתשובת הרא"ש כלל ס' סי' ד' משמע דהקיום פסול אם קרוב אתוס כו' ע"ש עכ"ל ולפעד"נ דהרא"ש אינו חולק כלל דמיירי כשידוע שלא היה רק אלו הג' האתומי' בו וע"ש בתשובת הרא"ש ותראה שכן הוא ולא הזכיר שם כלל דלא תלינן שני אחרים הין כן נ"ל ברור: (עח) קיום שכתבו אנאנו שהדי כשר כו' באמת הריב"ם לא אחליט דין זה רק שכתב שם לומר דאם אינו קרוב אם אינו

לפסק הלכה ומה שכ' המגיד משנה ומביאו בית יוסף ודברי הרמב"ם עיקר לפי עניות דעתי נראה דלא הרמב"ם מודה להגאון אלא דהרמב"ם מיירי כשיש חלק מאחוריו אם כן פשיטא דעדיף לכתוב הקיום מאחוריו והגאון מיירי היכא דליכא חלק בנייר כלל כגון שהנייר כתוב מכל לדדיו פנים ואחור אז מלפף ביה

ט [סט] שטה אחת [סט]ושני אוירים (פה) (מא) [ע] פסול הקיום לבדו שמא יחתוך השטר שנתקיים ויזיף באותה שטה עז שטר ושני עדים ונמצא הקיום על שטר מזייף: לב (ל' רמב"ם סס דין ז' וע' פרישה סס"ק פ"ה ופ"ז) [ע] הרחיק הקיום מהשטר שטה או שני שיטין [עא] או יותר ומילא כל הריוח (פו) עח (מב) כ [עא] [עב] שריטות דיו כשר שהרי אינו יכול לזייף עט(פז) ל(מג)ואין חוששין[עב]לב"ד שקיימו קיום על השריטות אלא על גופו של שטר פ (פח) מ [עג] ויש אומרים [עג] שחוששין לכך: לג (פט) כ שטר הבא הוא ועידיו על המחק והקיום מלמטה על הנייר אין מקיימים אותו מדייני הקיום אלא מעדים

נייר[ה וכתב בקיום סי' מובהק וסי' מובהק הוא כמו שכת' המ"מ דהיינו שיכתבו הדייני' מחתימת ידיהם איזה דבר בגוף השטר ויכתבו בקיום שאותן עדים שחתומי' על השטר שנכתב איזה דבר כזה בגוף השטר הם מקוימי' ואם יזייף נדמה כתיב' לכתיב' ולא תדמה אבל כל שאר הסימני' הרי הן יכולי' להזדייף כיון שהשטר והקיום הוא תחת ידו ובזה ודאי דברי הגאון ברורי' בטעמן ועיקר: (פה) פסול נראה היינו דוקא כשהקיום כתוב בסתם אבל אם כתוב בקיום שהעדי' חתומי זה תחת זה כשר הקיום. עי' בתשובת מבי"ט ח"א סי' ח' ריש דף ו' ועמ"ש לקמן סי' ק"ו: (פו) שריטות דיו כו'. ל' ה' המגיד ושריטות אלו הוא פי' לטיוטא ויפה כיון שאין לפרש שממלא כל החלק דיו שא"כ יש לחוש שמא שטר אחר היה שם וקיימוהו והוא כתב אלא שלא זה ומילא זה בדיו וכן פרשו ז"ל עכ"ל וכ"כ הרמב"ן בחדושיו וכ"כ התוס' דף קס"ג ע"א וז"ל דמטייט ליה פי' ר"ת בנקודות או שורות שניכר בחלק מעט וניכר שלא מחק מעיקרא שאם היה מטשטשו בדיו ואין ניכר אם היה שם מחק או לא ואפ"ה מכשר לשטרא א"כ יטשטש כל השטר לגמרי וגם העדי' שלמטה ויכתוב שטר בגליון של מעלה ויזייף העדי' והאשרתא שלמטה מקיימי' עכ"ל וכ"ה בהגה' אשר"י. ולפענ"ד דוחק לפרש טיוטא שריטות דטיוטא משמע מלא דיו וכן משמע להריא מפירש"ם שכ' דמטייט ליה כלומר מלכלכו בדיו כו' אטיוטא חתימי מעידי' בפנינו לאטייט בדיו ונמחק כדי שלא יחשדו בבעל השטר ע"כ וכ"כ הגמוקי יוסף ומביאו ב"י לעיל סי' מ"ה סעיף ז' ולא קשיא מה שהקשו התוס' והרב המגיד דלא חיישינן שמא ימחוק כל השטר והעדי' דלעולם לא חיישינן שמא ימחוק השטר עם העדי' דשמא יתברר אח"כ הזיוף ע"י דייני הקיום וגמלא יפסיד שטרו לגמרי שלא יהיה לו שטר בעדי' וכמ"ש לקמן ס"ק פ"ט כן נ"ל ברור ונראה דגם הרמב"ם שכ' שריטות של דיו אינו משוס קושית התוס' וה' המגיד דהא כתבתי לקמן ס"ק פ"ח דס"ל דלא חיישינן שמחק שטר עם העדי' אלא דפוסל מטעם שמא היה כתוב שם דבר של חובה ועל כן הוא מפרש טיוטא שריטות מיהו לפי מה שכתבתי דטיוטא היינו אפי' כולו דיו י"ל דלא היו רגילים לכתוב שום דבר חובה אחר חתימת העדי' (דגהי דאם כתוב שובר לאחר חיתום שטרות כשר כמ"ש לקמן סי' ס"ה ס"ק ע"א מיהו לא חיישינן שמא היה שם שובר שנפרע מקצתו או דבר של חובה כיון דלא רגילי אינשי לכתוב אחר חיתום שטרות) וכן מוכח מדברי התוס' וה' המגיד די"ל כן דאל"כ היה להם להוכיח מכח זה דמיירי בשריטות ודו"ק: (פז) ואין חוששין לב"ד שקיימו על השריטות. דדוקא בעדי' חוששין לזה משא"כ בדייני קיום דליכא למיחשד לבעל השטר שהי' כתוב שם דבר חובה דאין רגילי' לכתוב חובתו אחר חתימת העדי' עכ"ל סמ"ע ודבריו תמוהין דהא אנן בשריטות קיימינן דניכר שלא נכתב שום דבר ואפשר ט"ס יש בדבריו ודבריו אלו צריכי' להיות בדבריו בס"ק הקודם שהביא דברי התוס' הנ"ל וקשיא ליה אמאי פסלינ' משום שמא מחק השטר ולא פסלינא משום שמא היה כתוב דבר של חובה וע"כ כתב דליכא למחשד כו' אבל גם בזה אין דבריו מוכרחים ונראה דאין ה"ל דס"ל להתוס' דפסלינא לשטרא מה"ט אלא דלא מצי לאוכוחי מהא דילמא לא פסלינא ליה מה"ט משום דדילמא לא רגילים לכתוב חובה אחר חתימות העדי' לכך כתבו דאי' במחק שאינו ניכר כשר א"כ נימוק שמא מחק כל השטר וכ' על הגליון שלמעלה שטר אחר אלא ודאי מחק שאינו ניכר פסול משום שמא היה שם דבר של חובה כן נ"ל ודו"ק. ולפ"ז אפי' ידוע שלא מחק כל השטר וכתב שטר אחר כגון אנחנו ב"ד מקיימי' לחתימת שהדי דחתימי על שטרא דנא דמתחיל מראש הקלף פסול הקיום דשמא היה כתוב במקום המחק דבר של חובה. כן נראה לדעת התוס' וה' המגיד והרמב"ם והמחבר ודלא כהסמ"ע מיהו לפי מש"ל ס"ק פ"ח פי' אחר בסוגיא כשר וע"ש: (פח) וי"א שחוששים כו' בב"י כ' שכן דעת הרי"ף והרא"ש מדלא הזכירו כלל המשא ומתן הנאמר על דברי רב ובאמת אין זה הכרח כל כך די"ל דס"ל דס"ם לא בעי אלא לפרושי טעמיה דרב וכן מוכח בטור שכ' בסתם ואם הרחיקוהו ומלאוהו טיוטא כשר דב"ד לא חתימי אטיוטא אלמא דהרא"ש נמי ס"ל הכי. גם בכל ספרי הרי"ף שלפנינו איתא נמי להאי משא ומתן דבי דינא אטיוטא לא חתימי. מיהו בתוספות אחד איתא דר' יוחנן פליג על כל דברי רב וכן הוא בהגהת אשר"י וז"ל ומספקא לר"י אי פליג ר' יוחנן ומסתבר ליה דודאי פליג ואמר דבי דינא נמי חתימי אטיוטא הלכך שטר א' בין אלקה בין מטוייטת פסול דקיימא לן כר' יוחנן עכ"ל וגם ה' המגיד כתב בפ' כ"ז מס' מלוה וז"ל דכ"ע אי משרע ליה כשר ולא נחלקו בזה זהו דעת רבינו ז"ל ומ"מ הגראה מן ההלכות הוא שאין טיוט מועיל לדעת ר' יוחנן ויש לחוש דיכמא אטיוטא הוא דחתימי שלא הביאו כלל פוני' זו גם הרשב"א ז"ל כתב בדברי רבי יוחנן פסול ואע"ג דמטייט ליה ע"כ ודברי רבינו נראין בטעמן עכ"ל ה' המגיד: ולענין דינא נ"ל עיקר כדברי הרמב"ם מדא"ל דלמה נימא דפליג ר' יוחנן ארב ונשוי פלוגתא דחוקה בכדי ועוד סל"ל בסוגיא זו בס"ם פי' אחר שלא כפירש"ם לפי הרשב"ם פי' אמאי דקאמר בס"ם בי דינא אטיוטא לא חתימי ח"ל ב"ד אטיוטא אין דרכן לחתום אבל עדים הכל מצוין לחתום ואפילו עמי הארץ עכ"ל וכן משמע מלשון הרמב"ם והמחבר כאן ולישנא דס"ם לא משמע הכי מדקאמר בי דינא אטיוטא לא חתימי דס"ל למימר בי דינא לא עבדי הכי וגם נ"ל חתימי הוא מגומגם דהל"ל לא חתמו ועוד קשה בעיני מאד לומר דעדים אטיוטא הוא דחתימי לפי' הרמב"ם וסייעתו ספי' שריטות לאיזה צורך חתמו ומה עדות הם מעידים על השריטות וכי היאך יעלה על הדעת לומר שעדים כתבו עדותם על שריטות שאין בו דבר ממש מה שייך עדות או חתימה על זה וא"כ לא היה להם לחתום כלל וגם לפי מ"ש לעיל ס"ק פ"ה דהעיקר דטיוטא פירושו מלא דיו ופירש"ם שמעידי' שלא יחשדו לבעל השטר וקשה לי מנ"ל שמעידים שלא יחשדו דלמא אדרבא מעידים להפך וגם מאי פריך בין עדים לשטר נמי מטייט ליה וכ"כ לשנויי דאמרי שהדי אטיוטא חתמי שלא יחשדו בעל השטר הא פשיטא דטיוטא בין שטר לעדים פסול דאל"כ כל שטר שכתוב בו תנאי או דבר של חובה בסוף השטר קודם חתימת העדים יטייטנו בדיו: לכך נ"ל דה"פ אמרי שהדי אטיוטא הוא דחתימי כלומר שהדי הרי הם בתר הטיוטא חתומים וא"כ י"ל שחתמו עדותם ג"כ אדבר חובה שהיה כתוב לפניהם [דודאי בטיוטא בסוף השטר אחר חתימת העדים לא חיישינן דילמא דבר של חובה היה הוה מלי נייז ליה וליכא מאן דידע מיניה] ופריך בין עדים לאשרתא נמי אמרי בי דינא אטיוטא הוא דחתימי ודלמא כתבו איזה דבר חובה וחתמו עליו (ולא הוי מלי נייז ליה דהי' מפסיד הקיום) ומשני בי דינא אטיוטא לא חתימי כלומר הרי אינם חותמים מיד אחר הטיוטא רק הם מזכירים קיום השטר ועל הקיום הם חתומים ולא על הטיוטא שהוא קודם הקיום. כן נ"ל פי' הסוגיא. וא"כ לפי זה פשיטא דיפה עשו הרי"ף והרא"ש שהשמיטו כל הפלפול הזה משום דאין נפקותא כלל בדינא כי התרצן לא הסיב רק הכי. ולפ"ז אם עשה שריטות בין שטר לעדים נמי כשר ואין להקשות א"כ אמאי פסול בהניח ריוח שתי שטין בין שטר לעדים נשרטי' בשריטות הא לא קשיא דא"כ תיקשי נמי אמאי פסול נמליה בקרובים או פסולי' או בחזרת דברים אלא מאי אית לך למימר דאה"נ אלא דאנן קאמרינן היכא דלא עביד הכי פסול וא"כ ה"ל קאמרינ' אי לא עשה שריטות רק הוא חלק או טייטו בדיו פסול משא"כ בדייני שטייטו בדיו כשר. ואף להמפרשים טיוטא שריטות יש לפרש הא דמשני בי דינא אטיוטא לא חתימי כלומר הרי הם אינם חותמים אחר השריטות רק הם מזכירים הקיום ולכך השמיטוהו הרי"ף והרא"ש כיון שהש"ס סובר כן לדבר פשוט ועל כן העיקר בזה כהרמב"ם וכמו שכתבתי: שוב ראיתי בחדושי הרמב"ן שכתב וז"ל ומי שפירש בי דינא אטיוטא לא חתימי משום שמזכירים בקיומן על מה מקיימים איני יודע מה הוא שם שאין בית דין מזכירים אלא חתימת העדים ואם כתבו סתם נתקיים שטר זה בפנינו כשר הוא ולא עוד אלא שהם חותמים אע"פ שלא קראו את השטר ולא ידעו מה כתוב בו כדתניא בפר' שני דייני גזירות הדייניים חותמים אע"פ שלא קראוהו עכ"ל ואני איני יודע מהו שם הרמב"ן דמה בכך שחותמים אע"פ שלא קראוהו מ"מ כותבים מיד בסמוך לחתימתן שנתקיים שטר זה וא"כ הם מזכירים על מה חתמו שעל מה שנכתב קודם חתימתן חתמו מה שאין כן בעדים שקודם חתימתן לא נכתב שום דבר רק הטיוטא הוא לפני חתימתן ואמרו אטיוטא חתמו: ולפ"ז אם הטיוטא בקיום אחר כתיבת הקיום קודם חתימת הדייניים הקיום פסול משום דאמרי בי דינא אטיוטא חתמי והיינו דלא מכשירינן בס"ם ופוסקים אלא בהרחיק בין עדים לאשרתא ולא בין דייניים לאשרתא: (פט) שטר כו'. כל סעיף זה כתבו הטור בשם הרמב"ם ותמה הב"י שהרי ס"ם ערוך הוא. ובב"ח דחק מאד לתרץ את זה ע"ש וגם ל"ל משום דיש לדקדק עוד על הרמב"ם נופי' ל"ל לטעם שמא הקיום רחוק תיפוק לי' אפילו לא היה שם ריוח שמא מחק כל השטר וכתב אחר במקומו ובשמ"ע ס"ק פ"ח כתב בזה דהרמב"ם והמחבר איירי בכאן אפילו הי' שטר כתוב על נייר אינו קלף דא"א למחוק הרבה רק שריטות ולא נהיר' דשתים שטר בכל נווני מיירי ועוד דהרמב"ם כתב שם לעיל מיניה מיד שטר הבא הוא ועידיו על המחק כשר ואם תאמר מוחק וחוזר ומוחק אינו דומה מי שנמחק פעם אחד לנמחק שני פעמים ועלה כתב מיד שטר הבא הוא ועדיו על המחק אין מקיימים אותו מדייני הקיום כו' שמא הקיום הי' רחוק כו' ולעיל מיני' בע"כ מיירי בשטר של קלף שהרי מוחק כל השטר. אלא נ"ל משום דבש"ם נופי' יש להקשות כן דקאמר התם וליחוש דלמא נייז לי' לעילי' ומחיק ליה לטיוטא וכתב מה דבעי ומתחיס שהדי ואמר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר הניחא לרב כהנא כו' דמתני' לה משמיה דשמואל אלא לרב מאי איכא למימר כו' וכתבו התוספות שם בדף קס"ג ע"ב וז"ל הניחא לרב כהנא כו' קשה דלדידיה מי ניחא א"כ כל שטר מקויים ימחקנו וי"ל דהא לא קשה כולי האי דכיון שהיה כתוב בתחלה לא יוכל למחקו שלא יהו איכרי' האותיות אבל מחק דטיוטא אינו ניכר ואע"ג דבסמוך פריך ואם תאמר חוזר ומוחק אעפ"י שהיה כתוב לפי האמת פריך דאין חילוק בין טיוטא לכתב עכ"ל ובש' לאם משנה פכ"ז מה' מלו' כתב דהרמב"ם לא רצה להניח חשש הס"ם שהיא חשש' טובא אפילו להתקשה. והוא דוחק. וגם מדברי המחבר לא נראה כן וכמ"ש לקמן ס"ק י' אלא נ"ל לדעת הרמב"ם משום דדברי התוספות הם דחוקי' כנראה לכל מעיין ובפרט מה שכתבו ואע"ג דבסמוך פריך כו' לפי האמת פריך דהא הא דקאמר לקמן ואם תאמר חוזר ומוחק כו' לאו ס"ם פריך לה אלא רב נופי' קאמר ליה וא"כ תיקשי ליה ארב נופי' וכן אשמואל קאמר ליה כיון דקאמר וא"ת חוזר ומוחק כו' אלמא דבכתב נמי חיישי' א"כ בכל שטר נימוס הכי ועוד דבלאו ה"נ תיקשי כיון דשטר הבא הוא ועידיו על המחק כשר אלמא דלא אמרינן שיהא ניכר אותיות שמחק או

באר היטב

כתב דדוחק הוא לפרש כן אלא טיוטא פירוש אפילו כולו דיו מ' שם: [עב] לב"ד. דדוקא בפרים חוששין וזה כמ"ש בסי' מ"ה ס"ו משא"כ בדייני הקיום דליכא למיחשד לבעה"ש שהי' כתוב שם עליו דברי חובה דאין רגילין לכתוב חובתו אחר חתימת העדי' עכ"ל שמע"ש והש"ך כ' דדבריו תמוהין דהא אין בשריטות קיימינן דניכר שלא נכתב שום דבר ואפשר ס"ש יש בדבריו דאין רגילין לכתוב חובתו אחר חתימת העדי' עכ"ל שמע"ש והש"ך כ' דדבריו תמוהין דהא אין בשריטות קיימינן דניכר שלא נכתב שום דבר ואפשר ס"ש יש בדבריו כו' ע"ש (גם הט"ז כתב ז"ל רשב"ם פי' שאין דרכם של ב"ד לחתום מ"ז ולא ידעתי מי הכניס לשמ"ע לפרש בזה דרך רחוק עכ"ל):

המשפט

יכולין לדקדק: (מב) שריטות דיו. אבל מחק לגמרי לא שמא היה כתוב חובתו והמקו: (מג) ואין חוששין. ואם כן נוטה

נתיבות

שטר שהיכב כבוה נכתב עליו ולא אפשר לזייף: (הה)כסיל. דברים אינם יכולים לדקדק תלבנים טיטה אחר פנוי משא"כ ב"ד

מאירת עינים

ט כר' יוחנן שם ע"כ דאמר שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת כשר ו מתפקנת הגמרא מתיתרא דרב שם ע"א כ' כ' כ"ה הוא פי' לטיוטא הנזכר שם הגמ' יפה כיון דלעיל שמעלא כל החלק דיו שא"כ יש לחוש שהא שטר אחר היה שם וקיימוהו והוא כתב ע"ג שטר זה ומלא זה בדיו ל דאין דרכן של ב"ד לחתוס לקיים שם כאן מיוטא מה שא"כ עדות דמסורה לכל אפילו לע"ה חייסינן בהו (כמ"ש בסימן מ"ה סעיף ד') נמרא ורש"י שם מ כ"כ מן ההלכות שאין הטיוט מועיל לדעת ר' יוחנן שלא הביא סוגיא זו וכ"כ הרשב"א וה"ה ב גם זה שם ברמב"ם וטור מתיתרא דרב שם וכדפ"

טורי זהב

(סל"ב ואין חוששין לב"ד כו') רשב"ם פי' שאין דרכן של ב"ד לחתוס ע"ז ולא ידעתי מי הכניס לשמ"ע לפרש בזה דרך

ביאור הגר"א

[סט] (ליקוט) ושני אוירין. תוס' שם ד"ה בריות שטה כו' (ע"ב):[ע] הרחיק הקיום. ע"ש בתוס' ד"ה שטר הבא. וי"ל דשטר. אי"כ איכא כו': [עא] (ליקוט) או יותר. גמ' שם (ע"ב): [עב](ליקוט) שריטוה. וכ"כ תוס' שם ד"ה דמטייט כו' (ע"ב): [עג](ליקוט) וי"א כו'. כתי' הראשון של תוס' שם ד"ה שטר כו'

לסוניא דאתמר בגמ׳ עלה דרב ובדריסה כתבתי שם דכ״ל דלית בזה שום פלוגתא ע״ם ודו״ק: **פא** שמא הקיום היה רחוק כו׳ עפ״ר ודריסה שהוכחתי מדהולרך לכתוב שמא היה הקיום רחוק ולא כ׳ דבלאו הכי פסול משום דיש לחוש שמא היה כתוב במקום שטר זה הנכתב על המחיקה שטר ועדים אחרים ומחקו (דאי לא מחק גם לעדיו פשיטא דפסול כמ״ש הטור והמחבר בס״ם מ״ה סכ״ב ע״ש) וכתב עליו שטר ופדיו והניח הקיום הראשון לקיים זיופו ש״מ דהרמב״ם והמחבר מיירי בכאן אפילו היה שטר כתוב על נייר שאינו קנף דא״א למחוק הכתב ולכתוב שטר אחר דלא יהא ניכר אפ״ה חיישינן שהיו מעדים שמכירים חתימתו פ״ו דאו חתימתו שבשטר זה קודם שנעשה גזלן כשר אבל אם לא ראוהו עד אחר שנעשה גזלן לא דאיכא למיחש שמא עתה יז) זייף וחתם: הגה (נגמר מהדין שאם״ז) **פד** ואם אין עדים [עו] המכירים חתימתו הנגזלן כותב חתימתו ומקיימין ממנה כמו שנתבאר לעיל סי׳ י״ג והה״ה אם המיר בשבו״ם לאחר החתימה דינו כנעשה גזלן (ב״י בשם ריטב״א):

לה ג חתם בשטר עד שלא נעשה חתנו פה יח) (מה)ונעשה חתנו ק הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידים שמכירים חתימתו פו (צב) ר אפי׳ לא ראוהו עד [עז] יב) שנעשה חתנו [מה] ס ויש מי שאומר דהיינו דוקא כשהשטר יוצא מתחת יד אחר פז יט) אבל (מו)אם יוצא יח) מתחת יד [עח] העדים לא: חתם

מעדים של מעלה פא שמא הקיום היה רחוק מהשטר הרבה והיה הריוח מלא שריטות יא] של דיו [עד] וחתך גוף השטר ומחק השריטות וכתב השטר ועידיו על המחק פב (צ) ס [עד] ויש [עה] מכשירין לקיימו כדייני הקיום: לד (צא) יז) ע חתם בשטר (מד) פג קודם שנעשה גזלן ונעשה גזלן הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל אם אחרים מעידים שמכירים חתימתו פ וראו חתימתו שבשטר זה קודם שנעשה גזלן כשר אבל אם לא ראוהו עד אחר שנעשה גזלן לא דאיכא למיחש שמא עתה יז) זייף וחתם: הגה (נגמר מהדין שאם״ז) **פד** ואם אין עדים [עו] המכירים חתימתו הנגזלן כותב חתימתו ומקיימין ממנה כמו שנתבאר לעיל סי׳ י״ג והה״ה אם המיר בשבו״ם לאחר החתימה דינו כנעשה גזלן (ב״י בשם ריטב״א):

לה ג חתם בשטר עד שלא נעשה חתנו פה יח) (מה)ונעשה חתנו ק הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידים שמכירים חתימתו פו (צב) ר אפי׳ לא ראוהו עד [עז] יב) שנעשה חתנו [מה] ס ויש מי שאומר דהיינו דוקא כשהשטר יוצא מתחת יד אחר פז יט) אבל (מו)אם יוצא יח) מתחת יד [עח] העדים לא:

כמ״ם בב״י בשם יש פוסקי׳ דבי דינא נמי אמרי אטיוט׳ אחמי וא״כ בריטות לפני קיום פסול וא״כ ודאי לא היה כך. ולפי״ז מוכח דאף להרמב״ם לא חיישינן שמא מתק כל השטר וכתב אחר במקומו דהי תימה דחיישינן א״כ מנ״ל להמחבר דיש מכשירי׳ לקיימו מדייני הקיום דלמא נהי דבי דינא נמי אומרי׳ אטיוט׳ אחמי דלמא הי׳ שטר כשר בלא בריטות ומחק כל השטר וכתב אחר במקומו אלא ודאי כמ״ם לעיל ס״ק פ״ח ודו״ק: (צא) אחת בשטר קודם שנעשה גזלן. כלומר שיום השטר הוא קודם שנעשה גזלן הו שראוהו השטר קודם שנעשה גזלן: (צב) אפי׳ לא ראוהו עד שנעשה אחתנו. הטעם משום שאחוד לזייף אלא דפסול קורבה אינו משום שאחוד לזייף אלא משום דפסול קורבה אינו אלא מלך גזירת המלך דמ״ם לעיל הקרובים הוא משום גזירת מלך כמ״ש לעיל כי׳ ל״ג ס כ״י לדעת הריב״ף בפרק ד׳ אחין

טורי זהב

רחוק: (ספיף ל״ג שמא הקיום הי׳ רחוק וכו׳) הקשה הסמ״ע אמאי לא אמר שמא הי׳ למעלה השטר ומחקו וכתב זה ולעי״ד לתרץ דא״כ לותן עדי׳ שיבאן אהומים לפניהו על המחק הם אלא זיוף דאי ס״ד שזייף אותן הביינו שהיו כבר על הכייר ומחקם וכתבם על המחק מה הרויח בזה דא״ל שעשה כן אלא יפסול השטר מחזיק שעשה על המחק בשביל השטר על המחק ועדיו על הכייר אז אחד אחר אלא ירגישו בזייף השטר א״כ כ״ם עכשיו שיהי׳ הכל על המחק שיתבדוהו כמו שעשה דאין השטר ועדיו על המחק פסול וחזקה שאין עדים עושין אלא בהוגן ומכח הוכחה זו ס״ד שיכולין לקיים מתוך הקיום קבל דפסול משעם אחר וא״ל גם לטעם האחר אמה לו לגנוז העליון הי׳ לו למחוק ולכתוב עליו מה שירלה י״ל דשמא הוא רוצה שיהי׳ השטר אמיתי בידו:

פתחי תשובה

יא] של דיו וחתך. עבה״ט וע׳ בהגה משכנות יעקב סימן כ״ג: יב] שנעשה חתנו עבה״ם שכתב הטעם משום דפסול קורבה אינו חשוד לזייף כו׳ וע׳ בתשו׳ נאות דשא סי׳ ס״ח סב׳ בחתום בשטר עד אלא נעשה חתנו אינו חתום מעשה נוגע בעינן דאו השטר בידו מעיקרא כמו בנגזלן כמ״ם בסמ״ע ר״ם ל״ז שהרגר פשיט דפסול נוגע הוא משום דחשדינן ליה שמשקר כו׳ (עמ״ם שם ס״ק ח׳) וכן

ביאור הגר א

(ע״כ): [עד] ויש מכשירין. כנ״ל דר״י פליג על רב וכמ׳ בחחריוהם דסל״ב וליכא למיחש:(ליקוט)ויש מכשירין כו׳. נ״ע הא קשה קו׳ הוס׳הכ״ל וכ״ה אויכא ביניהם כו׳ הא ליכא למי׳ כו׳ ועתוס׳ שם ד״ה הכיחא כו׳ועפ״ד אמי׳ קו׳ תוס״

ע״ם אלא חייסי׳ שיחמוק שטר ועדיו דלמא יוכר ויפסיד אלא שמא יתהוך השטר ועדיו וכמ״ם הרמב״ם וס״ע וחתך גוף הנטר ומחו׳ קו׳ הוכ׳ הנ״ל (ע״כ): [עה] ויש מי שאומר. דלא אחרי׳ כמי שנחקרה

באר

[עג] שפוסטין. והס״ך כ׳ ס״ל עיקר כדיעה ראשונה ע״ש: [עד] וחתך. ואם דלא כתב דבאמ״ה פסול דיש כאנו שהי׳ המחיק׳ שטר ועדי׳ אחרי׳ ומקמו וכתב עכיו שטר ועדי׳ והניח הקיום לקיים זיופיה י״ל דמיירי אפילו הי׳ השטר כתוב על נייר שאינו קנף דא״א למחוק הכתב ולכתוב שטר אחר דלא יהא ניכר אפ״ה חיישינן שהי׳ שטר כתוב עליו מעמלא ריטות דין וזה יכול בקל למחוק ולכתוב במקומו עכ״ל הסמ״ע וכתב הס״ך ע״ז דגם נזירת הרשב״ם שטר בכל גווני מיירי אלא כ״ל דהא בס״ם נופיה יש להקשות כן כו׳ וכ״ל דס״ל להס״ם דנפולם לא חיישינן שימחוק השטר עם העדי׳ דשמא יתבדר אא״כ הזיוף, ע״י דייני קיום שלא קיימו מעולם עדי׳ שהם אחומי׳ אל הפחק ונמלא יפסיד שטרו לגמרי לכן חיישינן שחתך למעכ׳ כל השטר ונמלא עדיין גוף השטר אחרי׳ ואם יתבדר הזיוף יוליא גוף השטר שעדיו אחומי׳ כו׳ וגזה דקדק הרמב״ם שכתב בלשון הס״ם דשמתך

נתיבות

משה״כ

הקיום לאחתמת הדייניה ריוח שני שיטות וברשות בריטות פסול ס״ק: (מד) קודם שנעשה גזלן. פי׳ זאתנו של שטר מורה שהיה קודם שנעשה גזלן: (מה) ונעשה חתנו. ומ״מ אף שקיבל קנין כשלא היה חתנו ח״ו לכתוב שטר כשנעשה חתנו דשטרו לאו כר

משה״א

ספולים דבליכא רק נ׳ מקיים מכל תרי כמבואר בהנ״ה: יז) חתם בשטר קודם שנעשה גזלן. בספר קצה״ח פשיט להספק אם הבי׳ בשם התוספתא שנסתפקו ברשע שאינו שלם אם חיישינן לשמא זייף די״ל דדוקא ברשע דחכם חשוד למשקר בשביל הנאת ממון אבל רשע שאינו של חמס דלא פסול אלא מצד גזירת הכתוב דינו כמו בנעשה חתנו דפעיף ל״ה ופשוט הוא מהא שכתב הנ״י סי׳ ז״ב דרשע שאינו של חמס דהוא רק מצד גזירת הכתוב דכשר לעדות אשה וכו׳ עיש והוא תמוה דהא מבואר ב״ד סי׳ קכ״ו וש״ך ס״ק כ׳ דאיסורין אע״ג דאיסור רק להתי׳ משום אין אדם חושש וקרובים נאמנין אלמא דכל רשע חשוד לשקר. ולעדות אשה אף הנ״י מודה דא״ג דהשוד שנתן עיניו בה כמבואר ביבמות ובאה״ע סי׳ י״ז דכל פסול דאורייתא פסול לעדות אשה ע״ש: יח) ונעשה חתנו. בתומים ס״ק ל״ז כתב דכשהעד אחד נזלן דרבנן וע״א כשר דכשר דא״ל דהנזלן דרבנן עשה עול דאם כן לא היה האחר חותם עצמו כמו בניטין דף ב׳ ע״ב בהא אי לאו דכותי׳ חבר הוי כמ״ש התוספות שם כיון דהוא רק מדרבנן ונם הביא ראיה מתשובת רמ״א סי׳ ק״ו וראיות אלו איני מכיר כי בניטין הטעם משום דעידי הגט אין חותמין זה שלא בפני זה והוי כאילו העד הב׳ מעיד על העד הראשון וכן מיירי התם בת׳ רמ״א שהעד השני מעיד על העד הראשון שבפניו חתם ע״ש. אבל הכא בסתם שטר דהעדים חותמים זה שלא בפני זה והרי אין העד הב׳ מעיד על העד האחד כלל ואם כן יש לומר דנהי דהעד הכשר כדין חתם ובזמן הכתוב בשטר מ״מ המלוה שראה שאין לו רק שטר בע״א וידע כי שטר ביקש מהנזלן עתה שיחתום עצמו עכשיו על השטר למען יהיה לו שטר בב׳ עדים. גם מה שכתב דאם ע״א מעיד שראה השטר קודם שנעשה נזלן דרבנן דמהני דהא יש כאן ב׳ עדים דהעד החתום נ״כ מצטרף והוה כיה תרי ואפשר בפסול נזלן דאורייתא גם כן מהני ע״א עכ״ל. ולפענ״ד הא ודאי ליתא דאם כן אם יש קיום על ע״א ועל עד השני יש ע״א שמכיר ב׳ החתומים נאמר נ״כ שיצטרף הע״א עם העד החתום בשטר ואנן בעינן על כל חתימה ב׳ עדים והכא נמי דכוותי׳: יט) אבל אם יוצא מתחי׳ העדים ומקור הדברים נובעים מהרי״ף פרק

קצות

שחתם לכבוד: יז) זייף וחתם וע׳ כ״ו תמו׳ ל׳ בשם מפרים ז״ל וכן הדין בעד זומם וכתבו התוס׳ יש להסתפק אם נפסל בשטר עבירות שאינו חתם אם נפסל בכך עכ״ל והיינו משום דרשע דחתם חשוד לאותו דבר והסדרינן למשקר בשביל הנאת ממון ואם״ה חיישינן שמא עתה זייף ואם חכל רשע דאינו חתם אפ״ג דפסול מצד גזירת הכתוב דכתיב אל תשת רשע עד אינו אלא מצד גז״ה כמו פס״ק דהא חשוד לדבר א׳ אינו חשוד לד״א וכיון דאינו אלא מצד גזה״כ אבל לא משום חשוד למשקר א״כ הרי הוא כמו קרוב דל״ב הוחזק בח״י קורם שנעשה קרוב וכ״ל דאינו כמו פסול קרוב אם הוא רשע דאינו חתם וכן משמע מדברי הנימוקי פ׳ ז״ב ז״ל שבועת שוא על עמור של אבן שהוא של זהב ואע״ג דלאו רשע דחתם הוא ותלמוד׳ פסק כאביי דלא בעינן רשע דחתם ולאביי לא הוי טעמא משום דעבירי׳ קא עביר אלא טעמא דאביי משום דרשע הוא ורחמנא פסלי׳ לעדות דכתיב אל תשת רשע עד אבל בעלמא בשאר איסורין דלא שייך עדות דאפילו ע״א כשר בהם ואפילו אשה ליכא למפסליה עכ״ל ומבואר דאע״ג דהגזלנין ומסמכין פסול לעדות אשה אפ״ה רשע דאינו חתם כשר לעדות אשה ומשום דאינו חשוד למשקר כמו גזלן ומסמכן נאמן ואין פסולו אלא מצד גזירת הכתוב כמו קרוב דפסלה תורה וא״כ רשע דאינו חתם שחתם עד אלא נעשה רשע ואם״כ נעשה רשע דינו כמו חתם עד אלא נעשה חתנו בסניף שאחת״ז ועת״ם בסי׳ כ״ב: יח) מת״י העדי׳ ובב״י שכתב וז״ל ולפי דעת הרי״ף פ״ד אחין כ״ל דהיינו דוקא כשהשטר יוצא מת״י אחר אבל ביוצא מת״י עדי׳ לא הוי כמו שנחקרה עדותן בב״ד וא״ם בעת שמוציאין השטר הם קרובים השטר פסול בכ״ל. וז״ל הרי״ף פ״ד אחין כמאי דאמרינן ניחה נבי עדי׳ זימנין דחזי בבחבא ומסהדי וה״ל מפי כתבם כו׳ ה״מ היכי דליכא לשטרא תחות ידי עדי׳ דאי בני בכסיה לשטרא וכל כמה דלא נפיק מתחת ידם כמה דלא אסהידו כו׳ אבל שטר דנפיק מתותי ידייהו מצידנא דיהבי ליה ולא יוכל למיהדר ה״ל כמי שנחקרה עדותן בב״ד ומפיהם קיימין ביה ע״ש:

ובזה גרא׳לייסב קושיות תוי׳ רפ״ב דניטין בפ״ב כולו ובפ״ב מציו פסול אמר ר״מ ואפי׳ שנים מעידי׳ על חתימת יד שני פסול מ״ט לו כולו בקיום הגט׳לו כולו בחקנת חכמים מחקיף לה רבא מי ליכא מידי דאלו אמר חד בשר השתא דאיכ׳ תרי פסול כו׳ אלא אמר רב אשי אפילו אומר אני הוא עד שני פסול מ״ט לו כולו בקיום הגט לו כולו בחקנת חכמים וע׳ פרש״י אמי׳ עד שני הוי קיום הגט משום דאמרן אדם לומר זה כת״י והקשו תו׳ ומי ליכא מידי דאלו אמר בפני נחתם בשר ומשום דאמר אני הוא עד שני פסול. וגרא׳ לייסב מהא דאמרו בש״ם שם רים פ״ק דגיטין הא דהמזהו לשלים לומר בפני נחתם הייגו משום דמן התורה עדי׳ החתומי׳ על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב״ד ואם כן כיון דשליח הוא עד שני והרי הוא יוצא מתחת יד עדים דלא שייך כמו שנחקרה עדותן בב״ד דאי בעי בכס לשטרא ומשמע דמעתה יהי הוא כמו שנחקרה עדותן בב״ד ואם כן שפיר יכול לקיים מתימת יד הבני עי״ש תקנת חכמים דהמציהו לשליח כיון דמן התורה הוי כמו שנחקרה עדותן בב״ד וא״כ קיום לזה הא דאמרינן בפ׳ ד׳ אחין ניחה נבי שהדי כו׳ אע״ג דאינו מונח מתחת יד שניהם רק מחזות יד אחר מ״מ ליכא רק חד שהדי וא״כ שפיר מתקיים הבני ע״י תקנות חכמים לפי שעדותו הוי כמי שנחקרה בב״ד ומתימת השליח שהוא עד הבני אין יכול לקיים שהוא מתחת ידו ומתקיים בקיום הגט דהא על כתב ידו נתן לבדו ועז״ל אמרינן בפסול לו כולו בקיום הגט לו כולו בתקנות חכמים ובאן הגר הבני שהוא השליח אינו יכול להתקיים ע״י תקנות חכמי׳ לומר בפני נחתם כיון דמתימתן צריך קיום מה״מ ואין מתקיים רק בקיום הגט ואין בעינן כולו בתקנות חכמים לו כולו בקיום הגט ואינו דומה לבני מעידי׳ על חתימת הבני דבשר דהתם אמרינן כיון דאלו אמר השליח בפני נחתם הי׳ מתקיים כמי מחקיים ובזה אמרינן מי ליכא מידי דאי אמר חד בשר והשתא דאית תרי פסול אבל אמר בשר אי עד שני לא אמר חד בשר כלל דאין מתקיים מתימתן בעי קיום מה״מ ואין נתקיים רק בקיום הגט ובזה בעינן לו כולו בתקנות חכמים לו כולו בקיום הגט ודו״ק היטיב. ומזה הוליד הב״י לת דינו לענין אם נחתם עד אלא נעשה חתנו דאם יוצא מתחת יד עדים לא. אמנם קשה דהוא נגד דברי הרמב״ן והר״ן דזה לשון הר״ן סוף פד״א ולטעמו ז״ל שם לק בין כד נפיק מתותי ידי׳ דבע״ד לו מתותי ידי׳ דשהדי הקשו עליו דהכא לידא דאתתא לו שליחא מטא ועוד דא״ל אמאי לא קרעינן כמה שטרא שהעדים חתומי׳ ואינם מספיקי׳ ליתנו לבעל דין עד שישכמין עיקר הדבר ויש לומר דשאני הכא דכיון דלא חזיא למיתבי׳ לבע״ד להיות בידו נראי׳ לא חשיב שטר לראיה כלל אלא דהוי שטר מקנה בעלמא להתקדם בו וכן תירץ הרמב״ן ז״ל עכ״ל וז״ל הרמב״ן בספר הזכות אמר המחבר כמדומה בעיני שהרב לשון ההלכות הוא מפרש שכן דעת רבינו הגדול בודאי שהרי שטר הקידושין הזה ע״כ בכר הגיע לידה בשעת קידושין לו ליד השליח קבלה ואינו עכשיו ביד עדים הללו אלא כמונח ביד שליח ועוד שטרא נופי׳ דאיכא תותי שהדי כיון שחתמוהו בזמנו כשטר הקנאה ואינו בידם אלא למסרו לבעלים הרי ידם כיד בעלי׳ ובעל פקדון הוא אלא והיאך תעלה על דעתך שיהא אדם פוסל בשטר זה יותר משטר שהגיע ליד בעלים כהונן אלא ודאי משום שאינו נושה מעשה שטר אלא מעשה פנקס בעלמא מפני שאינו ראוי להיות

מונח

שפתי כהן

משום דימחקנו לגמרי לו אפילו יהא ניכר קצת לא מפסל ח״כ הדר׳ קושיא לדוכתא דבכל שטר מקויים ניחוש שמא ימחקנו ויעשה ממנו שטר אחר הבא הוא ועידיו על המחק. אלא כ״ל דס״ל לס״ם דלעולי׳ לא חיישינן דימחוק השטר עם העדים (דאי לא ימחוק גם לעדים פשיטא דפסול כדלעיל סי׳ מ״ה סעיף כ״ב) דשמא יתברר אח״כ הזיוף ע״י הדייני קיום שלא קיימו מעולם עדי׳ שהיו אחומים על המחק רק על הכייר ונמלי׳ יפסיד שטרו לגמרי שלא יהי׳ לו שטר בעדי׳ אלא חיישי׳ שחתך למעלה כל השטר ונמלא עדיין גוף השטר תחת ידו דאף שיתברר הזיוף יוליא אח״כ גוף השטר שעדיים אחומי׳ בו וגרא׳ שלזה דקדק הרמב״ם וכתב וחתך גוף השטר כו׳ ולא כ׳ כלשון הס״ם וחתך למעלה אלא רוצה לומר וחתך גוף השטר שנשאר אלא עדיין גוף השטר אבל לקמן קאמר ואם תאמר אזור ומוחק השטר בלא עדים ולפ״ז אם ידוע שלא היה הקיום רחוק מן השטר כגון שכתוב בקיום אנחנו: ב״ד כתיבנו לקיום סמוך נשטר ממש וכה״נ כבר. ולכך כתב הטור כן בשם הרמב״ם (גם בסמ״נ בסוף עמין נ״ד דף ק״פ ע״א כתב ככל דברי הרמב״ם דלעיל ע״ם) וכן נ״ל עיקר: (צ) ויש מכשירים לקיימו כו׳. טעמו

לפני קיום פסול וא״כ ודאי לא היה כך. ולפי״ז מוכח דאף להרמב״ם לא חיישינן שמא מתק כל השטר וכתב אחר במקומו דהי תימה דחיישינן א״כ מנ״ל להמחבר דיש מכשירי׳ לקיימו מדייני הקיום דלמא נהי דבי דינא נמי אומרי׳ אטיוט׳ אחמי דלמא הי׳ שטר כשר בלא בריטות ומחק כל השטר וכתב אחר במקומו אלא ודאי כמ״ם לעיל ס״ק פ״ח ודו״ק: (צא) אחת בשטר קודם שנעשה גזלן. כלומר שיום השטר הוא קודם שנעשה גזלן הו שראוהו השטר קודם שנעשה גזלן: (צב) אפי׳ לא ראוהו עד שנעשה אחתנו. הטעם משום שאחוד לזייף אלא דפסול קורבה אינו משום שאחוד לזייף אלא משום דפסול קורבה אינו אלא מלך גזירת המלך דמ״ם לעיל הקרובים הוא משום גזירת מלך כמ״ש לעיל כי׳ ל״ג ס כ״י לדעת הריב״ף בפרק ד׳ אחין

טורי זהב

רחוק: (ספיף ל״ג שמא הקיום הי׳ רחוק וכו׳) הקשה הסמ״ע אמאי לא אמר שמא הי׳ למעלה השטר ומחקו וכתב זה ולעי״ד לתרץ דא״כ לותן עדי׳ שיבאן אהומים לפניהו על המחק הם אלא זיוף דאי ס״ד שזייף אותן הביינו שהיו כבר על הכייר ומחקם וכתבם על המחק מה הרויח בזה דא״ל שעשה כן אלא יפסול השטר אחמזיק שעשה על המחק בשביל השטר על המחק ועדיו על הכייר לו אחד אחר אלא ירגישו בזייף השטר א״כ כ״ם עכשיו שיהי׳ הכל על המחק שיתבדוהו כמו שעשה דאין השטר ועדיו על המחק פסול וחזקה שאין עדים עושין אלא בהוגן ומכח הוכחה זו ס״ד שיכולין לקיים מתוך הקיום קבל דפסול משעם אחר וא״ל גם לטעם האחר אמה לו לגנוז העליון הי׳ לו למחוק ולכתוב עליו מה שירלה י״ל דשמא הוא רוצה שיהי׳ השטר אמיתי בידו:

פתחי תשובה

יא] של דיו וחתך. עבה״ט וע׳ בהגה משכנות יעקב סימן כ״ג: יב] שנעשה חתנו עבה״ם שכתב הטעם משום דפסול קורבה אינו חשוד לזייף כו׳ וע׳ בתשו׳ נאות דשא סי׳ ס״ח סב׳ בחתום בשטר עד אלא נעשה חתנו אינו חתום מעשה נוגע בעינן דאו השטר בידו מעיקרא כמו בנגזלן כמ״ם בסמ״ע ר״ם ל״ז שהרגר פשיט דפסול נוגע הוא משום דחשדינן ליה שמשקר כו׳ (עמ״ם שם ס״ק ח׳) וכן

ביאור הגר א

(ע״כ): [עד] ויש מכשירין. כנ״ל דר״י פליג על רב וכמ׳ בחחריוהם דסל״ב וליכא למיחש:(ליקוט)ויש מכשירין כו׳. נ״ע הא קשה קו׳ הוס׳הכ״ל וכ״ה אויכא ביניהם כו׳ הא ליכא למי׳ כו׳ ועתוס׳ שם ד״ה הכיחא כו׳ועפ״ד אמי׳ קו׳ תוס״

ע״ם אלא חייסי׳ שיחמוק שטר ועדיו דלמא יוכר ויפסיד אלא שמא יתהוך השטר ועדיו וכמ״ם הרמב״ם וס״ע וחתך גוף הנטר ומחו׳ קו׳ הוכ׳ הנ״ל (ע״כ): [עה] ויש מי שאומר. דלא אחרי׳ כמי שנחקרה

באר

[עג] שפוסטין. והס״ך כ׳ ס״ל עיקר כדיעה ראשונה ע״ש: [עד] וחתך. ואם דלא כתב דבאמ״ה פסול דיש כאנו שהי׳ המחיק׳ שטר ועדי׳ אחרי׳ ומקמו וכתב עכיו שטר ועדי׳ והניח הקיום לקיים זיופיה י״ל דמיירי אפילו הי׳ השטר כתוב על נייר שאינו קנף דא״א למחוק הכתב ולכתוב שטר אחר דלא יהא ניכר אפ״ה חיישינן שהי׳ שטר כתוב עליו מעמלא ריטות דין וזה יכול בקל למחוק ולכתוב במקומו עכ״ל הסמ״ע וכתב הס״ך ע״ז דגם נזירת הרשב״ם שטר בכל גווני מיירי אלא כ״ל דהא בס״ם נופיה יש להקשות כן כו׳ וכ״ל דס״ל להס״ם דנפולם לא חיישינן שימחוק השטר עם העדי׳ דשמא יתברר אא״כ הזיוף, ע״י דייני קיום שלא קיימו מעולם עדי׳ שהם אחומי׳ אל הפחק ונמלא יפסיד שטרו לגמרי לכן חיישינן שחתך למעכ׳ כל השטר ונמלא עדיין גוף השטר ואם יתברר הזיוף יוליא גוף השטר שעדיו אחומי׳ כו׳ וגזה דקדק הרמב״ם שכתב בכלשון הס״ם שחתך

נתיבות

משה״כ

הקיום לאחתמת הדייניה ריוח שני שיטות וברשות בריטות פסול ס״ק: (מד) קודם שנעשה גזלן. פי׳ זאתנו של שטר מורה שהיה קודם שנעשה גזלן: (מה) ונעשה חתנו. ומ״מ אף שקיבל קנין כשלא היה חתנו ח״ו לכתוב שטר כשנעשה חתנו דשטרו לאו כר

משה״א

ספולים דבליכא רק נ׳ מקיים מכל תרי כמבואר בהנ״ה: יז) חתם בשטר קודם שנעשה גזלן. בספר קצה״ח פשיט להספק אם הבי׳ בשם התוספתא שנסתפקו ברשע שאינו בשלם אם חיישינן לשמא זייף די״ל דדוקא ברשע דחכם חשוד למשקר בשביל הנאת ממון אבל רשע שאינו של חמס דלא פסול אלא מצד גזירת הכתוב דינו כמו בנעשה חתנו דפעיף ל״ה ופשוט הוא מהא שכתב הנ״י סי׳ ז״ב דרשע שאינו של חמס דהוא רק מצד גזירת הכתוב דכשר לעדות אשה וכו׳ עיש והוא תמוה דהא מבואר ב״ד סי׳ קכ״ו וש״ך ס״ק כ׳ דאיסורין אע״ג דאיסור רק להתי׳ משום אין אדם חושש וקרובים נאמנין אלמא דכל רשע חשוד לשקר. ולעדות אשה אף הנ״י מודה דא״ג דהשוד שנתן עיניו בה כמבואר ביבמות ובאה״ע סי׳ י״ז דכל פסול דאורייתא פסול לעדות אשה ע״ש: יח) ונעשה חתנו. בתומים ס״ק ל״ז כתב דכשהעד אחד נזלן דרבנן וע״א כשר דכשר דא״ל דהנזלן דרבנן עשה עול דאם כן לא היה האחר חותם עצמו כמו בניטין דף ב׳ ע״ב בהא אי לאו דכותי׳ חבר הוי כמ״ש התוספתא שם כיון דהוא רק מדרבנן ונם הביא ראיה מתשובת רמ״א סי׳ ק״ו וראיות אלו איני מכיר כי בניטין הטעם משום דעידי הגט אין חותמין זה שלא בפני זה והוי כאילו העד הב׳ מעיד על העד הראשון וכן מיירי התם בת׳ רמ״א שהעד השני מעיד על העד הראשון שבפניו חתם ע״ש. אבל הכא בסתם שטר דהעדים חותמים זה שלא בפני זה והרי אין העד הב׳ מעיד על העד האחד כלל ואם כן יש לומר דנהי דהעד הכשר כדין חתם ובזמן הכתוב בשטר מ״מ המלוה שראה שאין לו רק שטר בע״א וידע כי שטר ביקש מהנזלן עתה שיחתום עצמו עכשיו על השטר למען יהיה לו שטר בב׳ עדים. גם מה שכתב דאם ע״א מעיד שראה השטר קודם שנעשה נזלן דרבנן דמהני דהא יש כאן ב׳ עדים דהעד החתום נ״כ מצטרף והוה כיה תרי ואפשר בפסול נזלן דאורייתא גם כן מהני ע״א עכ״ל. ולפענ״ד הא ודאי ליתא דאם כן אם יש קיום על ע״א ועל עד השני יש ע״א שמכיר ב׳ החתומים נאמר נ״כ שיצטרף הע״א עם העד החתום בשטר ואנן בעינן על כל חתימה ב׳ עדים והכא נמי דכוותי׳: יט) אבל אם יוצא מתחי׳ העדים ומקור הדברים נובעים מהרי״ף פרק

קצות

שחתם לכבוד: יז) זייף וחתם וע׳ כ״ו תמו׳ ל׳ בשם מפרים ז״ל וכן הדין בעד זומם וכתבו התוס׳ יש להסתפק אם נפסל בשטר עבירות שאינו חתם אם נפסל בכך עכ״ל והיינו משום דרשע דחתם חשוד לאותו דבר והסדרינן למשקר בשביל הנאת ממון ואם״ה חיישינן שמא עתה זייף ואם חכל רשע דאינו חתם אפ״ג דפסול מצד גזירת הכתוב דכתיב אל תשת רשע עד אינו אלא מצד גז״ה כמו פס״ק דהא חשוד לדבר א׳ אינו חשוד לד״א וכיון דאינו אלא מצד גזה״כ אבל לא משום חשוד למשקר א״כ הרי הוא כמו קרוב דל״ב הוחזק בח״י קורם שנעשה קרוב וכ״ל דאינו כמו פסול קרוב אם הוא רשע דאינו חתם וכן משמע מדברי הנימוקי פ׳ ז״ב ז״ל שבועת שוא על עמור של אבן שהוא של זהב ואע״ג דלאו רשע דחתם הוא ותלמוד׳ פסק כאביי דלא בעינן רשע דחתם ולאביי לא הוי טעמא משום דעבירי׳ קא עביר אלא טעמא דאביי משום דרשע הוא ורחמנא פסלי׳ לעדות דכתיב אל תשת רשע עד אבל בעלמא בשאר איסורין דלא שייך עדות דאפילו ע״א כשר בהם ואפילו אשה ליכא למפסליה עכ״ל ומבואר דאע״ג דהגזלנין ומסמכין פסול לעדות אשה אפ״ה רשע דאינו חתם כשר לעדות אשה ומשום דאינו חשוד למשקר כמו גזלן ומסמכן נאמן ואין פסולו אלא מצד גזירת הכתוב כמו קרוב דפסלה תורה וא״כ רשע דאינו חתם שחתם עד אלא נעשה רשע ואם״כ נעשה רשע דינו כמו חתם עד אלא נעשה חתנו בסניף שאחת״ז ועת״ם בסי׳ כ״ב: יח) מת״י העדי׳ ובב״י שכתב וז״ל ולפי דעת הרי״ף פ״ד אחין כ״ל דהיינו דוקא כשהשטר יוצא מת״י אחר אבל ביוצא מת״י עדי׳ לא הוי כמו שנחקרה עדותן בב״ד וא״ם בעת שמוציאין השטר הם קרובים השטר פסול בכ״ל. וז״ל הרי״ף פ״ד אחין כמאי דאמרינן ניחה נבי עדי׳ זימנין דחזי בבחבא ומסהדי וה״ל מפי כתבם כו׳ ה״מ היכי דליכא לשטרא תחות ידי עדי׳ דאי בני בכסיה לשטרא וכל כמה דלא נפיק מתחת ידם כמה דלא אסהידו כו׳ אבל שטר דנפיק מתותי ידייהו מצידנא דיהבי ליה ולא יוכל למיהדר ה״ל כמי שנחקרה עדותן בב״ד ומפיהם קיימין ביה ע״ש:

ובזה גרא׳לייסב קושיות תוי׳ רפ״ב דניטין בפ״ב כולו ובפ״ב מציו פסול אמר ר״מ ואפי׳ שנים מעידי׳ על חתימת יד שני פסול מ״ט לו כולו בקיום הגט׳לו כולו בחקנת חכמים מחקיף לה רבא מי ליכא מידי דאלו אמר חד בשר השתא דאיכ׳ תרי פסול כו׳ אלא אמר רב אשי אפילו אומר אני הוא עד שני פסול מ״ט לו כולו בקיום הגט לו כולו בחקנת חכמים וע׳ פרש״י אמי׳ עד שני הוי קיום הגט משום דאמרן אדם לומר זה כת״י והקשו תו׳ ומי ליכא מידי דאלו אמר בפני נחתם בשר ומשום דאמר אני הוא עד שני פסול. וגרא׳ לייסב מהא דאמרו בש״ם שם רים פ״ק דגיטין הא דהמזהו לשלים לומר בפני נחתם הייגו משום דמן התורה עדי׳ החתומי׳ על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב״ד ואם כן כיון דשליח הוא עד שני והרי הוא יוצא מתחת יד עדים דלא שייך כמו שנחקרה עדותן בב״ד דאי בעי בכס לשטרא ומשמע דמעתה יהי הוא כמו שנחקרה עדותן בב״ד ואם כן שפיר יכול לקיים מתימת יד הבני עי״ש תקנת חכמים דהמציהו לשליח כיון דמן התורה הוי כמו שנחקרה עדותן בב״ד וא״כ קיום לזה הא דאמרינן בפ׳ ד׳ אחין ניחה נבי שהדי כו׳ אע״ג דאינו מונח מתחת יד שניהם רק מחזות יד אחר מ״מ ליכא רק חד שהדי וא״כ שפיר מתקיים הבני ע״י תקנות חכמים לפי שעדותו הוי כמי שנחקרה בב״ד ומתימת השליח שהוא עד הבני אין יכול לקיים מתימתו דלא שייך כיון דמן התורה דעדיין לא נחקרה בב״ד כיון שהוא מונח מתחת ידו ומתקיים בקיום הגט דהא על כתב ידו נתן לבדו ועז״ל אמרינן בפסול לו כולו בקיום הגט לו כולו בתקנות חכמים ובאן הגר הבני שהוא השליח אינו יכול להתקיים ע״י תקנות חכמי׳ לומר בפני נחתם כיון דמתימתן צריך קיום מה״מ ואין מתקיים רק בקיום הגט ואין בעינן כולו בתקנות חכמים לו כולו בקיום הגט ואינו דומה לבני מעידי׳ על חתימת הבני דבשר דהתם אמרינן כיון דאלו אמר השליח בפני נחתם הי׳ מתקיים כמי מחקיים ובזה אמרינן מי ליכא מידי דאי אמר חד בשר והשתא דאית תרי פסול אבל אמר בשר אי עד שני לא אמר חד בשר כלל דאין מתקיים מתימתן בעי קיום מה״מ ואין נתקיים רק בקיום הגט ובזה בעינן לו כולו בתקנות חכמים לו כולו בקיום הגט ודו״ק היטיב. ומזה הוליד הב״י לת דינו לענין אם נחתם עד אלא נעשה חתנו דאם יוצא מתחת יד עדים לא. אמנם קשה דהוא נגד דברי הרמב״ן והר״ן דזה לשון הר״ן סוף פד״א ולטעמו ז״ל שם לק בין כד נפיק מתותי ידי׳ דבע״ד לו מתותי ידי׳ דשהדי הקשו עליו דהכא לידא דאתתא לו שליחא מטא ועוד דא״ל אמאי לא קרעינן כמה שטרא שהעדים חתומי׳ ואינם מספיקי׳ ליתנו לבעל דין עד שישכמין עיקר הדבר ויש לומר דשאני הכא דכיון ד

פתחי תשובה

מבואר להריטא בס"ס כ"ב דף קכ"ט דמייתי סס דין כעסה גזלן דלחרים מעידין על חי' ומוקי לה בראו עדיס התחיתה מעיקרא והדר מייתי חתס בסטר עד שלא תפול לו בירושה ואח"כ כפל לו בירושה לחרים מעידין על חי' ומוקי לה נמי שראו עדיס התחיתה מעיקרא כו' וגס בתוריס ס"ק ק"ה מכיא דין זה דירושה בסס הס"ס הכ"ל כו' וליכא למיתר דהתס שאני דכיון דכפל לו בירושה אין עליו תורת מוגע אלא הוא הבע"ד עלמו מס"ס תשיב לזייף אבל מוגע לא דזה אינו דומה כיון שעיקר עדותו על אדס אחר רק שע"י זה מסיר לו ריוח הרי הוא כבל מוגע דעלמא ולא גרע מהכיא דסימן ס"ו סכ"א בסכר הסע"ס לעדיס החתומיס בו ולא קרי להו התס רק מוגע כו' ע"ס ועמ"ס לעיל סימן ל"ג סע"ז ס"ק ט': יג] אבל אחרים . עכה"ע לענין אלס אס יכול לחתוס שטר ועי' בתשובת כנ"י

ביאור הגר"א

עדותן בב"ד אלא אי נפיק תתיותי ידיה דב"ד אבל לא מתיותי ידי סהדי ועי"ש ברי"ף: [עו] הוא אין. גרעין ע"א ואעיג דסס אחרי' אמאי הא כו' שאני עדות כו' ואלו מבסיר לעיל ס"ז אפי כתבס הכוא אוקימתא' לרב כהנא ואלו קי"ל דלא כרב כהנא סס ע"ב אי': (ליקוט) הוא אי' לדעיד כו'. הרא"ש סס וזהו דלא כמ"ס בס"ז בהג"ה ויכולין כו' דהא כאן אינו

באר

[עמ] להעיד. פי' ע"י חתימתו או הרכנת ראשו כ"כ הסמ"ע וכתב עליו הש"ך דלא דק דלמה לא נקיים ע"י חתימתו דהא אפי' במומר ונזלן מקיימינן ע"י חתימתו כמ"ש בסל"ד והטעם דזה לא חסוב עדות דהחתימ' מעלמה מתקיימת כן מוכ ז בס"ס אלא דאתי לאפוקי שלא יעיד בכתב ידו או ע"י הרכנת ראשו בזאת היא חתימתו דזה אסור מטעם מפיסס כו' אבל ע"י דימוי הוי כמתקיים ע"י אחרי' וכ"מ דאס א"א לדמות מחתת אינה מוציא אינו מועיל שיעיד בכת"י שזו היא חתימתו ואולי גם הסמ"ע ר"ל ע"י חתימתו שיחתוס ויעיד בזהו כתב ידו ולא ע"י דימוי ודוחק עכ"ל : [פ] אחרים. והטעם כטעם קרוב

משה"כ — נתיבות

העדים ואין זוכרין העדות היינו שאין זוכרין אם זה לסס אלוה לאסור לכ"ע אסורין ליתן השטר לאלוה ובתתה השטר ונעשה אחינו ג"כ יש חילוק בשטר הקנאה בשר אחי' ולדברי הרי"ף ובשטר דלאו הקנאה פסול לכ"ע ואין כאן מחלוקת : (מז) כשהיה יט. כנ"ל בתתנו: [עח] וקורעין. מוכח מסיפא: [עט] (ליקוט) ויש מי כו'. דמס"ס קרא עליו ערער אין כו' ה"פ קרא עליו ערער בעינן הוחזק בב"ד כו' ונס ברי"ף כ"כ חר"ת אין מקיימין אס השטר אשר עקרא עליו ערער אלא"כ הוחזק בב"ד ועי"ל קרא ערער לרבות' והגי' הנכונה היא

היטב

הכ"ל דהוא אינו נאבר לזייף כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דמשמע מדברי המחבר כאן דשתתק אינו יכול לחתוס שטר וטעמו ע"פ מה שמסיק בסי' כ"ח סט"ו בסס ר"ת דמותר לשלוח עדות בכתב לב"ד ולא ממעטינן אלא אנס ולדידיה אין חילוק בין עדות בכתב ובין שטר כו' אבל לשאר פוסקי' סס סי"א דכל אדם אסור לשלוח עדותו בכתב ואפ"ה אינו פסול אלא דלהני נקט הטור אנס דלהני נקט אנס דהוי אנס ולא נקט דהא אס הוי נאמן עלי פסול ורשאי לקיים את החתימ' ודברי אלו אין לסס ביאור כלל לא סורס ולא נקט דהא אס הלו' טופן מזוייף הוא אס כן מעולם לא האמינו ואי במודה שחתם אין אנו צריכין לקיימו ועוד דהא כמו בחתם בסהי' בריא ובשתתק לא אמרינן דהאמין לפסול כיון דבשתת אתימ' הי' בריא א"כ ה"ה חתם בסהי' אלס כיון דבבר דאלס בבר לחתוס בשטר מטעמ' דרי"ף ובעה"מ ואינו פסול אלא בל הקיוס אס כן מעולם לא האמין לפסול והשת' דבא להעיד על הקיוס כיון דהוא פסול לזה וכמ"ש כ"י מסוס דמעיד על מנה שבשטר אס כן מעולם לא האמין להבשיר הפסול כיון דבשר הוא לחתוס על השטר. וגם הרעיון לבאתן עלי פסול הוא רחוק ור ולכן אחרי נסיקות עפרות זהב להגאון כ"י לא הבל מזור לקוסיות הש"ך)(מה שביארתי דרך לבצמי הוא זה דולאי אלס פסול בחתימת השטר ובדמשמע מדברי הטור דבתב חתם בסהי' בריא אלא דאין פסולו מסוס אפי כתבס אלא הוא פסול הנוף והו' מבריאתא פ' מי שאחזו דף ע"א אם לא יעיד פרט לאלס שאינו יכול להעיד וצ' שם ל"ה מתוספתא או ראה פרט לסומא ומדבר ואינו סומא דבסול ובמו שבתב הרמב"ם ובטור וש"ע סי' ל"ה מתוספתא או ראה פרט לסומא ומדבר ואינו סומא דבתיב ובמצה קול אלא והרי סומא או מדבר ואינו סומא דיכולין להעיד סומא ע"פ שמיעת קול בט"ע דקלא שהוא שחייב לפי וכן מדבר ואינו סומא יכול להעיד בעדות ראי' ובירושות ומתנות ואפ"ה בסול מסוס דהתור' פסלו דבתיב או ראה ושמעה קול דכל שמתוסר ראיה או שמיעה אינו מעיד וה"ה מי שא"י להעיד פסול מסוס דמתוסר הנד' ופסול להעיד אפי' במידי דלא בעי הנאה כיון בסטר כיון שהוא מתוסר הנאה ופסול מסוס פסול הנוף ומה"מ נמי פסול אלא להיות עד בקידושין אע"ג דעידי קידושין אין צריך הנאה אלא לנוף הקידושין אפ"ה כל שהוא פסול הנוף הרי הוא כאומן ומדבר ואינו סומא ומ"מ אם ראה בהיותו חרש ונעשה בריא בשעת הנד' פסול מסוס מחלתו בפסול וכמבואר בסי' ל"ה מסוס דהוי מחלתן בבסול אבל אי נמצא דאין פסולו אלא מסוס מפי כתבס אם כן אם הי' בריא בשעת הנאה ומעיד בפיו למה פסול אבל לפי מ"ס דהוי פסול הנוף ומש"ה פסול נמי בסטרות דלא בעי הנד' כיון דהו' פסול הנוף וז"ב. אמנם סוגיות הש"ס פרק אי שאחזו שם לכאור' משמע דבסול אלא הוא מסוס מפי כתבס ושם אמר רב כהנא אמר רב חרס שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ומותנין גם לאשתו כו' מ"ר זירא אי קסי' לי הא קשיא לי דתני' אם לא יעיד פרט לאלס שא"י להעיד אמאי הא יכול להעיד מתוך הכתב א"ל אביי עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבס ומשמע מזה דבסול אלא הוא מסוס מפי כתבס אמנם כר דייקת מרתה דאדרבה פסול אלא ודאי לא מסוס מפי כתבס הוא דאל"כ למה הביא הברייתא האי קרא דלא יעיד טפי א"ל להביא קרא מפיהם ולא מפי כתבס דהוא כולל טפי כו' לדידן דאפי' בברי אמרינן מפיהם אלא כוונת הש"ס הכי הוא דבבי גם אם אינו עד שיאמרו קולו ואמר רב כהנא אמר רב חרס שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ומותנין גם לאשתו ומסוס דכתב הוי כדיבור ולזה פריך כיון דאמרת דכתב הוי כדיבור א"כ היכי אינו אם לא יעיד פרט לאלס שאינו יכול להעיד ואמאי הא יכול לדבר מתוך הכתב ואינו מסוסר הנד' כלל דבסלא' סומא ממעט אלו ראה דאינו בראי' אבל אלס הרי הוא כהנדה כל שיכול לכתוב הויינו דיבורו ואינו אלס כלל ולזה אינו עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבס והויינו אע"ג דבעלמא כתבו הוי דיבורו אבל בעדות לא הוי כתב כדיבור דכתיב מפיהם ולא מפי כתבס ובין דלא הוי כתבו כדיבור שפיר כתמעט אלס אלא אינו יכול להעיד ומש"ה אפי' בסטר נמי שייך מפי כתבס כמ"ש רמב"ן דה"ל כתו שבחקרה בב"ד ולפי טעמ' דרש"י ובעה"מ מסוס דהוי מפי

כתבו

ביאורים

לא בעינן מטא לידיה כמבואר בש"ך סי' ל"ט ובשטרי דלאו הקנאה ודאי כשאין זוכרין אם ציוה למסרו השטר בטל דהוי כנמצא אצלו ואינו יודע מה טיבו משא"כ הכא בחתם בשטר עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו והוא ביד העדים שיודע מה טיבו ומ"מ אסור ליתן לו השטר דמייריי בשטר דלאו הקנאה וכיון דלא הוי עדות עד שנמסר לידו ואז הוא קרוב פסול השטר ואפשר דכ"ע מודים בהא ועוד נראה דהא הרי"ן בפרק המנרש כתב דאף דקייל"ל עידי מסירה כתי מ"מ כשר בעידי תתימה לבד דע"א מטעם מסירה הם כותתין דכשמוסר לידי' בע"ח הוי כמעידין בשעת מסירה על המסירה דהוי כמסור אז לפניהם וא"כ כשהוא קרוב בשעת מסירה הוי כמו שאין כאן ע"מ כלל בשעת מסירה אבל בשטר הקנאה נראה דאף הרי"ף מודה דאין כאן מחלוקת ובתומים כתב לפרש דברי הרי"ף דס"ל בדעת הרמב"ם דבעינן שיזכרו העדות שיהיו ראויין להניד רק בכח"י יוצא ממ"א אינן נאמנים לומר שאין זוכרים ומ"ה כשהשטר ת"י דאי בעי בכשיה ל"לשטרא הוי כאין כת"י יוצא ממקום אחר ונאמנים לומר שאינם זוכרין ולפ"ז אם ראו עדים אחרים מקודם השטר יכולין להניד אף מפי כתבם דהא אז אמרינן שמסתמא היו זוכרין ועוד אין ששט דברי הרי"ף סובלים זה דמה לו להאריך כל כך היה לו לומר בפשוט שאני הכא דנאמנים שאין זוכרין במינו דאי בעי כבשיה ליה משא"כ בשטר שתח"י המלוה וכת"י יוצא ממ"א . ובספר קצות החושן מתרץ מכח דברי הרי"ף קושית התוספת בניטין ר"ס ב' בד"ה אני הוא עד שני שהקשו דמי איכא מידי דאלו אמר בפ"נ כשר וכשאומר אני עד שני פסול ולפי דברי הרי"ף לק"מ דעיקר נאמנות השליח הוא מטעם דמדאורייתא א"צ קיום וכשהוא ביד העד צריך קיום מדאורייתא וא"נ מטעם תקנת חכמים רק כשמעיד אם הוא עד שני הוי קיום וחתימת השני הואיל וכבר יצא מתח"י והוי כנחקרה עדותו בב"ד נאמן עליו השליח מטעם תקנת חכמים ומש"ה פסול דאנן בעינן או כולו בקיום הנט או כולו בתקנות חכמים וכאן ע"א מתקיים בקיום וע"א בתקנות חכמים עכ"ל בקיצור ולא ניתן להאמר כלל דמה בכך שהוא ביד העד כיון שמסרו עכשיו ביד האשה הוי בשעת מעשה כנחקרה עדותו או מדאורייתא כמו בכל עדים כשמוסרים השטר ליד בע"ה וכי כל העדים כשמוסרין השטר צריכים מדאורייתא לקיימו קודם וכמו שהעדים יכולים למסור שטר ליד הבע"ד מדאורייתא בלא קיום כמו כן השליח יכול למסור מדאורייתא בלא אמירת בפ"נ ובפ"נ שתלך ותנשא בו משום דהוי מדאורייתא כאלו נחקרה ועוד דהא כבר יצא הנט מקודם ליד הבע"ד קודם שעשאו שליח להולכה גם מ"ש שהעד הב' אין צריך קיום מדאורייתא שכבר יוצא מתח"י אינו כלום כיון שלא יצא מידו ליד הבע"ד רק לעד הב' כלא יצא מידו דמי דהא אם העדים יפקידו השטר ביד אחד ודאי דלא הוי כיצא מידם וזה ששוט והוא טעות גדול לפע"ד : כ) בריא ונשתתק . כתב הש"ך משמע דאלם אינו יכול לחתום שטר וקשה כיון דלדעת המחבר אין חילוק בין אלם כאינו אלם בשטר לא שייך מפי כתבם וא"כ אפילו חתם כשנשתתק כשר . ועוד אמאי א"י להעיד על כתיבת ידו הא עידי קיום יכול להיות מפי כתבם עכ"ל הש"ך. ובתומים תירץ דכשמעיד בעצמו על כת"י דהוי כמעיד על מנה שבשטר. ובספר קצה"ה תירץ דאלם בסיל מדאורייתא מקרא דאם לא יניד פרט לאלם והא דבניטין פרק מי שאחזו דמקשה מחרש שיכול לדבר מתוך חכתב מהא דאם לא יניד פרט לאלם ומשני שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ומשמע דמטעם מפי כתבם בסול מתרץ דה"ם דהקש' אדרב כהנא הב"ל דכתיבה הוי כדיבור מהא דממעט שא"י להניד הא כתיב' חשיב כדיבור ומשני דבעדות לא חשיב כדיבור כיון דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ויפה כתב והיינו דרחמנא ממעט מקרא דלא יניד כל שהיה בשעת ראיה אינו ראוי להניד עדות דאף דכתיבה חשיב כדיבור מ"מ לא הוו בשעת ראיה ראוי להניד עדות המועיל דעל ידי כתיבה רחמנא מעטיה מטעם ולא מפי כתבם ושוב הוי כבסול הנוף דאפילו נתרפא אח"כ בשעת הנדה ויכול להניד בפה מכל מקום כיון דבשעת ראיה

החושן

יוכל להעיד מפי כתבם כיון דהוא מדרבנן וכמו שהקילו בעדות אשה מלאו כתוב בשטר שתת דמבוסס בגונא הקילו ואע"ג דמעיד על נוף הענין ומ"ס אשה הרמ"א לעיל דיכולין להעיד עדות זו מפי כתבם ומשמע אפי' אם מעיד הנד מל כת"י כיון דאינו אלא מדרבנן וכמ"ש ז"ב ופסוס ומ"ש הגאון כ"י ביסוב קושיא הרא"ש דאלם דשאי לחתום בשטר אלא דלהני נקט הטור אלם בשאי נקט אנס דהוי אנס ולא נקט אלם הוי נאמן עלי פסול ורשאי לקיים את החתימ' ודברי אלו אין לסס ביאור כלל לא סורס ולא נקט דהא אם הלו' טופן מזוייף הוא אם כן מעולם לא האמינו ואי במודה שחתם אין אנו צריכין לקיימו ועוד דהא כמו בחתם בסהי' בריא ובשתתק לא אמרינן דהאמין לפסול כיון דבשעת אתימ' הי' בריא א"כ ה"ה חתם בסהי' אלם כיון דבבר דאלם בשר לחתום בשטר מטעמ' דרי"ף ובעה"מ ואינו פסול אלא בל הקיוס אם כן מעולם לא האמין לפסול והשת' דבא להעיד על הקיוס כיון דהוא פסול לזה וכמ"ש כ"י מסוס דמעיד על מנה שבשטר אם כן מעולם לא האמין להבשיר הפסול כיון דבשר הוא לחתום על השטר. וגם הרעיון לבאתן עלי פסול הוא רחוק ור ולכן אחרי נסיקות עפרות זהב להגאון כ"י לא הבל מזור לקוסיות הש"ך)(מה שביארתי דרך לבצמי הוא זה דולאי אלם פסול בחתימת השטר ובדמשמע מדברי הטור דבתב חתם בסהי' בריא אלא דאין פסולו מסוס מפי כתבם אלא הוא פסול הנוף והו' מבריאתא פ' מי שאחזו דף ע"א אם לא יניד פרט לאלם שאינו יכול להניד וצ' שם ל"ה מתוספתא או ראה פרט לסומא ומדבר ואינו סומא דבסול ובמו שבתב הרמב"ם ובטור וש"ע סי' ל"ה מתוספתא או ראה פרט לסומא ומדבר ואינו סומא דבתיב ובמצה קול אלא והרי סומא או מדבר ואינו סומא דיכולין להעיד סומא ע"פ שמיעת קול בט"ע דקלא שהוא שחייב לפי וכן מדבר ואינו סומא יכול להעיד בעדות ראי' ובירושות ומתנות ואפ"ה בסול מסוס דהתור' פסלו דבתיב או ראה ושמעה קול דכל שמתוסר ראיה או שמיעה אינו מעיד וה"ה מי שא"י להניד פסול מסוס דמתוסר הנד' ופסול להעיד בעדי ראי' במידי דלא בעי הנאה כיון בסטר כיון שהוא מתוסר הנאה ופסול מסוס פסול הנוף ומה"מ נמי פסול אלא להיות עד בקידושין אע"ג דעידי קידושין אין צריך הנאה אלא לנוף הקידושין אפ"ה כל שהוא פסול הנוף הרי הוא כאומן ומדבר ואינו סומא ומ"מ אם ראה בהיותו חרש ונעשה בריא בשעת הנד' פסול מסוס מחלתו בפסול וכמבואר בסי' ל"ה מסוס דהוי מחלתן בבסול אבל אי נמצא דאין פסולו אלא מסוס מפי כתבם אם כן אם הי' בריא בשעת הנדה ומעיד בפיו למה פסול אבל לפי מ"ס דהוי פסול הנוף ומש"ה פסול נמי בסטרות דלא בעי הנד' כיון דהו' פסול הנוף וז"ב. אמנם סוגיות הש"ס פרק אי שאחזו שם לכאור' משמע דבסול אלא הוא מסוס מפי כתבם ושם אמר רב כהנא אמר רב חרס שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ומותנין גם לאשתו כו' מ"ר זירא אי קסי' לי הא קשיא לי דתני' אם לא יניד פרט לאלם שא"י להניד אמאי הא יכול להניד מתוך הכתב א"ל אביי עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ומשמע מזה דבסול אלא הוא מסוס מפי כתבם אמנם כר דייקת מרתה דאדרבה פסול אלא ודאי לא מסוס מפי כתבם הוא דאל"כ למה הביא הברייתא האי קרא דלא יניד טפי ע"ל להביא קרא מפיהם ולא מפי כתבם דהוא כולל טפי כו' לדידן דאפי' בברי אמרינן מפיהם אלא כוונת הש"ס הכי הוא דגבי גם אם אינו עד שיאמרו קולו ואמר רב כהנא אמר רב חרס שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ומותנין גם לאשתו ומסוס דכתב הוי כדיבור ולזה פריך כיון דאמרת דכתב הוי כדיבור א"כ היכי אינו אם לא יניד פרט לאלם שאינו יכול להניד ואמאי הא יכול לדבר מתוך הכתב ואינו מסוסר הנד' כלל דבסלא' סומא ממעט אלו ראה דאינו בראי' אבל אלם הרי הוא כהנדה כל שיכול לכתוב הויינו דיבורו ואינו אלם כלל ולזה אינו עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם והויינו אע"ג דבעלמא כתבו הוי דיבורו אבל בעדות לא הוי כתב כדיבור דכתיב מפיהם ולא מפי כתבם וכיון דלא הוי כתבו כדיבור שפיר כתמעט אלם אלא אינו יכול להניד ומש"ה אפי' בסטר דלא שייך מפי כתבם כמ"ש רמב"ן דה"ל כתו שבחקרה בב"ד ולפי טעמ' דרש"י ובעה"מ מסוס דהוי מפי

מאירת עינים

נשתתק אינו יכול לחתוס שטר ונראה טעמו על פי מה שמשיק לעיל סי' כ"ח סע"ו ט"ו בסס ר"ת דמותר לשלוח עדות בכתב לב"ד ולא מתעטינן אלא אינם אינו יכול להניד ח"כ לריהיה אין חילוק בין עדות בכתב ובין שטר ושטר נמי כשר מטעמא דראוי' להניד הא כל שאינו ראוי להניד אפי' לחתוס על שטר פסול אבל לשאר פוסקי' והמחבר והרב לעיל סי' כ"ח סי"א דסבירא ליה דאף מי שאינו אלם אינו יכול לשלוח עדות לבית דין על פי כתב דהא דקאמר בס"ס דאלם פסול להעיד מסוס מפיה' ולא מפי כתבם לאו דוקא נקט אלם אלא לדוגמא ואפילו הכי השטר כשר דאינו בכלל זה א"כ קשה על המחבר והר"ב שאתמו כאן כדברי הטור דאם לא לפי סברת' בשטר לא שייך מפיה' ולא מפי כתבם וא"כ אפי' אתם כשנשתתק כשר. מיהו לפי מ"ס הרמב"ם והמחבר סס דטעמא דעדות שבשטר הוא מדרבנן כדי שלא תגעול דלת בפני לוין יש לייסב דבאלם לא הכשירו רבנן דכיון דאפשר לעשות שטר בעדי' אחרי' ברוראים אוקמא אדאורייתא אבל לפי מ"ס סס דהעיקר כדעת רש"י והתוספות והרמב"ן ושאר פוסקי' דעדות שבשטר הוא מדאורייתא ומסרוהו ליד הלוה לא שייך מפיה' ולא מפי כתבם וכמ"ש הרי"ף פ' ד' אחין או מטעמא דכיון שכתבוהו ואתתוהו בלוי הלוה לא שייך מפיה' ולא מפי כתבם הוא וכמ"ש בעל התאור ושאר פוסקי' א"כ גם באלם שייכי הני טעמי ואולי יש לחלק בדוחק וצ"ע : (צד) חינו יכול להעיד על כתב ידו כו' עיין מה שכתבתי לעיל סעיף ז' ס"ק י"ז : (צה) על כתב ידו פי' ע"י חתימתו או הרכנת ראשו עכ"ל דלא דק דלמה לא נקיים ע"י חתימתו דהא אפילו בחתום ונזלן מקיימים ע"י חתימתו וכמ"ש הר"ב לעיל סעיף ל"ד ומטעם שכתב הריטב"א הביאו ב"י מחו' ו' דהא לא חשיבה עדות אלא מעצמו מתקיימי' חתימתו וכן מוכח בס"ס ולעיל סעיף י"ג וא"כ ה"ה הכא והרא"ש והטור לא אתו לאפוקי שיעיד בכתב ידו שזאת חתימתו או ע"י הרכנת ראשו דזה אסור מעטם מפיה' ולא מפי כתבם כלל ע"י דימוי אחרי' דהא אי אפשר לקיים ע"י חתימתו אלא"כ שיחתוס עצמו בפני עדי' או בפני ב"ד [ונאמני] והיכא דאי אפשר לקיים ע"י חתימתו אף דאפשר לקיים ע"י כתבו לא מהני כגון שחתם עצמו בילדותו ואח"כ הזקין ונשתנה חתימתו או שאי אפשר לדמות מכח מציעה אחרת אינו מועיל שיעיד בכתב ידו שזאת היא חתימתו כנלפע"ד : (ואולי גם הסמ"ע ר"ל ע"י חתימתו שיחתוס

באר

[עמ] להעיד. פי' ע"י חתימתו או הרכנת ראשו כ"כ הסמ"ע וכתב עליו הש"ך דלא דק דלמה לא נקיים ע"י חתימתו דהא אפי' במומר ונזלן מקיימינן ע"י חתימתו כמ"ש בסל"ד והטעם דזה לא חסוב עדות דהחתימ' מעצמה מתקיימת כן מוכ ז בס"ס אלא דאתי לאפוקי שלא יעיד בכתב ידו או ע"י הרכנת ראשו בזאת היא חתימתו דזה אסור מטעם מפיסס כו' אבל ע"י דימוי הוי כמתקיים ע"י אחרי' וכ"מ דאס א"א לדמות מחתת אינה מוציא אינו מועיל שיעיד בכת"י שזו היא חתימתו ואולי גם הסמ"ע ר"ל ע"י חתימתו שיחתוס ויעיד בזהו כתב ידו ולא ע"י דימוי ודוחק עכ"ל : [פ] אחרים. והטעם כטעם קרוב

משה"כ — נתיבות

העדים ואין זוכרין העדות היינו שאין זוכרין אם זה לסס אלוה לאסור לכ"ע אסורין ליתן השטר לאלוה ובתתה השטר ונעשה אחינו ג"כ יש חילוק בשטר הקנאה בשר אחי' ולדברי הרי"ף ובשטר דלאו הקנאה פסול לכ"ע ואין כאן מחלוקת : (מז) כשהיה יט. כנ"ל בתתנו: [עח] וקורעין. מוכח מסיפא: [עט] (ליקוט) ויש מי כו'. דמס"ס קרא עליו ערער אין כו' ה"פ קרא עליו ערער בעינן הוחזק בב"ד כו' ונס ברי"ף כ"כ חר"ת אין מקיימין אס השטר אשר עקרא עליו ערער אלא"כ הוחזק בב"ד ועי"ל קרא ערער לרבות' והגי' הנכונה היא

היטב

הכ"ל דהוא אינו נאבר לזייף כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דמשמע מדברי המחבר כאן דשתתק אינו יכול לחתוס שטר וטעמו ע"פ מה שמסיק בסי' כ"ח סט"ו בסס ר"ת דמותר לשלוח עדות בכתב לב"ד ולא ממעטינן אלא אנס ולדידיה אין חילוק בין עדות בכתב ובין שטר כו' אבל לשאר פוסקי' סס סי"א דכל אדם אסור לשלוח עדותו בכתב ואפ"ה אינו פסול אלא דלהני נקט הטור אנס דלהני נקט אנס דהוי אנס ולא נקט אלם הוי נאמן עלי פסול ורשאי לקיים את החתימ' ודברי אלו אין לסס ביאור כלל לא סורס ולא נקט דהא אם הלו' טופן מזוייף הוא אם כן מעולם לא האמינו ואי במודה שחתם אין אנו צריכין לקיימו ועוד דהא כמו בחתם בסהי' בריא ובשתתק לא אמרינן דהאמין לפסול כיון דבשעת אתימ' הי' בריא א"כ ה"ה חתם בסהי' אלם כיון דבבר דאלם בשר לחתוס בשטר מטעמ' דרי"ף ובעה"מ ואינו פסול אלא בל הקיוס אם כן מעולם לא האמין לפסול והשת' דבא להעיד על הקיוס כיון דהוא פסול לזה וכמ"ש כ"י מסוס דמעיד על מנה שבשטר אם כן מעולם לא האמין להבשיר הפסול כיון דבשר הוא לחתוס על השטר. וגם הרעיון לבאתן עלי פסול הוא רחוק ור ולכן אחרי נסיקות עפרות זהב להגאון כ"י לא הבל מזור לקוסיות הש"ך)(מה שביארתי דרך לבצמי הוא זה דולאי אלם פסול בחתימת השטר ובדמשמע מדברי הטור דבתב חתם בסהי' בריא אלא דאין פסולו מסוס מפי כתבם אלא הוא פסול הנוף והו' מבריאתא פ' מי שאחזו דף ע"א אם לא יניד פרט לאלם שאינו יכול להניד וצ' שם ל"ה מתוספתא או ראה פרט לסומא ומדבר ואינו סומא דבסול ובמו שבתב הרמב"ם ובטור וש"ע סי' ל"ה מתוספתא או ראה פרט לסומא ומדבר ואינו סומא דבתיב ובמצה קול אלא והרי סומא או מדבר ואינו סומא דיכולין להעיד סומא ע"פ שמיעת קול בט"ע דקלא שהוא שחייב לפי וכן מדבר ואינו סומא יכול להעיד בעדות ראי' ובירושות ומתנות ואפ"ה בסול מסוס דהתור' פסלו דבתיב או ראה ושמעה קול דכל שמתוסר ראיה או שמיעה אינו מעיד וה"ה מי שא"י להניד פסול מסוס דמתוסר הנד' ופסול להעיד בעדי ראי' במידי דלא בעי הנאה כיון בסטר כיון שהוא מתוסר הנאה ופסול מסוס פסול הנוף ומה"מ נמי פסול אלא להיות עד בקידושין אע"ג דעידי קידושין אין צריך הנאה אלא לנוף הקידושין אפ"ה כל שהוא פסול הנוף הרי הוא כאומן ומדבר ואינו סומא ומ"מ אם ראה בהיותו חרש ונעשה בריא בשעת הנד' פסול מסוס מחלתו בפסול וכמבואר בסי' ל"ה מסוס דהוי מחלתן בבסול אבל אי נמצא דאין פסולו אלא מסוס מפי כתבם אם כן אם הי' בריא בשעת הנדה ומעיד בפיו למה פסול אבל לפי מ"ס דהוי פסול הנוף ומש"ה פסול נמי בסטרות דלא בעי הנד' כיון דהו' פסול הנוף וז"ב. אמנם סוגיות הש"ס פרק אי שאחזו שם לכאור' משמע דבסול אלא הוא מסוס מפי כתבם ושם אמר רב כהנא אמר רב חרס שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ומותנין גם לאשתו כו' מ"ר זירא אי קסי' לי הא קשיא לי דתני' אם לא יניד פרט לאלם שא"י להניד אמאי הא יכול להניד מתוך הכתב א"ל אביי עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ומשמע מזה דבסול אלא הוא מסוס מפי כתבם אמנם כר דייקת מרתה דאדרבה פסול אלא ודאי לא מסוס מפי כתבם הוא דאל"כ למה הביא הברייתא האי קרא דלא יניד טפי ע"ל להביא קרא מפיהם ולא מפי כתבם דהוא כולל טפי כו' לדידן דאפי' בברי אמרינן מפיהם אלא כוונת הש"ס הכי הוא דגבי גם אם אינו עד שיאמרו קולו ואמר רב כהנא אמר רב חרס שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ומותנין גם לאשתו ומסוס דכתב הוי כדיבור ולזה פריך כיון דאמרת דכתב הוי כדיבור א"כ היכי אינו אם לא יניד פרט לאלם שאינו יכול להניד ואמאי הא יכול לדבר מתוך הכתב ואינו מסוסר הנד' כלל דבסלא' סומא ממעט אלו ראה דאינו בראי' אבל אלם הרי הוא כהנדה כל שיכול לכתוב הויינו דיבורו ואינו אלם כלל ולזה אינו עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם והויינו אע"ג דבעלמא כתבו הוי דיבורו אבל בעדות לא הוי כתב כדיבור דכתיב מפיהם ולא מפי כתבם וכיון דלא הוי כתבו כדיבור שפיר כתמעט אלם אלא אינו יכול להניד ומש"ה אפי' בסטר דלא שייך מפי כתבם כמ"ש רמב"ן דה"ל כתו שבחקרה בב"ד ולפי טעמ' דרש"י ובעה"מ מסוס דהוי מפי

ביאורים

לא בעינן מטא לידיה כמבואר בש"ך סי' ל"ט ובשטרי דלאו הקנאה ודאי כשאין זוכרין אם ציוה למסרו השטר בטל דהוי כנמצא אצלו ואינו יודע מה טיבו משא"כ הכא בחתם בשטר עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו והוא ביד העדים שיודע מה טיבו ומ"מ אסור ליתן לו השטר דמייריי בשטר דלאו הקנאה וכיון דלא הוי עדות עד שנמסר לידו ואז הוא קרוב פסול השטר ואפשר דכ"ע מודים בהא ועוד נראה דהא הרי"ן בפרק המנרש כתב דאף דקייל"ל עידי מסירה כתי מ"מ כשר בעידי תתימה לבד דע"א מטעם מסירה הם כותתין דכשמוסר לידי' בע"ח הוי כמעידין בשעת מסירה על המסירה דהוי כמסור אז לפניהם וא"כ כשהוא קרוב בשעת מסירה הוי כמו שאין כאן ע"מ כלל בשעת מסירה אבל בשטר הקנאה נראה דאף הרי"ף מודה דאין כאן מחלוקת ובתומים כתב לפרש דברי הרי"ף דס"ל בדעת הרמב"ם דבעינן שיזכרו העדות שיהיו ראויין להניד רק בכח"י יוצא ממ"א אינן נאמנים לומר שאין זוכרים ומ"ה כשהשטר ת"י דאי בעי בכשיה ל"לשטרא הוי כאין כת"י יוצא ממקום אחר ונאמנים לומר שאינם זוכרין ולפ"ז אם ראו עדים אחרים מקודם השטר יכולין להניד אף מפי כתבם דהא אז אמרינן שמסתמא היו זוכרין ועוד אין ששט דברי הרי"ף סובלים זה דמה לו להאריך כל כך היה לו לומר בפשוט שאני הכא דנאמנים שאין זוכרין במינו דאי בעי כבשיה ליה משא"כ בשטר שתח"י המלוה וכת"י יוצא ממ"א . ובספר קצות החושן מתרץ מכח דברי הרי"ף קושית התוספת בניטין ר"ס ב' בד"ה אני הוא עד שני שהקשו דמי איכא מידי דאלו אמר בפ"נ כשר וכשאומר אני עד שני פסול ולפי דברי הרי"ף לק"מ דעיקר נאמנות השליח הוא מטעם דמדאורייתא א"צ קיום וכשהוא ביד העד צריך קיום מדאורייתא וא"נ מטעם תקנת חכמים רק כשמעיד אם הוא עד שני הוי קיום וחתימת השני הואיל וכבר יצא מתח"י והוי כנחקרה עדותו בב"ד נאמן עליו השליח מטעם תקנת חכמים ומש"ה פסול דאנן בעינן או כולו בקיום הנט או כולו בתקנות חכמים וכאן ע"א מתקיים בקיום וע"א בתקנות חכמים עכ"ל בקיצור ולא ניתן להאמר כלל דמה בכך שהוא ביד העד כיון שמסרו עכשיו ביד האשה הוי בשעת מעשה כנחקרה עדותו או מדאורייתא כמו בכל עדים כשמוסרים השטר ליד בע"ה וכי כל העדים כשמוסרין השטר צריכים מדאורייתא לקיימו קודם וכמו שהעדים יכולים למסור שטר ליד הבע"ד מדאורייתא בלא קיום כמו כן השליח יכול למסור מדאורייתא בלא אמירת בפ"נ ובפ"נ שתלך ותנשא בו משום דהוי מדאורייתא כאלו נחקרה ועוד דהא כבר יצא הנט מקודם ליד הבע"ד קודם שעשאו שליח להולכה גם מ"ש שהעד הב' אין צריך קיום מדאורייתא שכבר יוצא מתח"י אינו כלום כיון שלא יצא מידו ליד הבע"ד רק לעד הב' כלא יצא מידו דמי דהא אם העדים יפקידו השטר ביד אחד ודאי דלא הוי כיצא מידם וזה ששוט והוא טעות גדול לפע"ד : כ) בריא ונשתתק . כתב הש"ך משמע דאלם אינו יכול לחתום שטר וקשה כיון דלדעת המחבר אין חילוק בין אלם כאינו אלם בשטר לא שייך מפי כתבם וא"כ אפילו חתם כשנשתתק כשר . ועוד אמאי א"י להעיד על כתיבת ידו הא עידי קיום יכול להיות מפי כתבם עכ"ל הש"ך. ובתומים תירץ דכשמעיד בעצמו על כת"י דהוי כמעיד על מנה שבשטר. ובספר קצה"ה תירץ דאלם בסיל מדאורייתא מקרא דאם לא יניד פרט לאלם והא דבניטין פרק מי שאחזו דמקשה מחרש שיכול לדבר מתוך חכתב מהא דאם לא יניד פרט לאלם ומשני שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ומשמע דמטעם מפי כתבם בסול מתרץ דה"ם דהקש' אדרב כהנא הב"ל דכתיבה הוי כדיבור מהא דממעט שא"י להניד הא כתיב' חשיב כדיבור ומשני דבעדות לא חשיב כדיבור כיון דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ויפה כתב והיינו דרחמנא ממעט מקרא דלא יניד כל שהיה בשעת ראיה אינו ראוי להניד עדות דאף דכתיבה חש

כטעם קרוב הכ"ל דהוא אינו נאחד לזייף: צ שנים החתומים על השטר (ג) ומתו ואין כ) כתב ידם יוצא ממקום אחר ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא (צו) [פא] אבל קטנים היו או פסולין (צז) צא (כא) הרי אלו נאמנים כא) (צח) [פב] [עמ] וקורעין השטר צב (צט) ג אא"כ (נב) [פג] טען שנקבע לו זמן לקיים השטר ג ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר צג (ק) משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד (קא) צד *אין קורעין אותו [עט] ד ויש מי שאומר שא"צ שקרא עליו ערער דבהוחזק בב"ד סגי אפילו לא קרא עליו ערער: הגה צה [פ] וכל זה [פד] שכבר כא) מתו העדים עדיין חיים וכ' עדים אחרים באים לפוסלן ואמרו שפסולין הם צו גם השטר נפסל אע"פ שכתב ידם יולא ממקום אחר (ר"ן בשם י"א וטור בשם התוס') (קב) כג) [פה] (נג) וי"ח (קג) ומכשירין [פה] השטר (שם בשם אביו הרא"ש) צז והא דאין נאמנים בשכתב ידם יולא ממקום אחר לא למהוי שטרא מעליא לגבות בו (קד) אלא (נד) צח (קה) דאי כב) (קו) תפס [פו] [פב] מטלטלין לא מפקינן מניה (טור בשם רש"י והרא"ש *) ה עדים שאין כת"י יוצא ממקום אחר ואמרו כ"י הוא זה צט ו ואומרים בתוך כדי דבור אנוסים היינו

לז צ א שנים החתומים על השטר (ג) ומתו ואין כ) כתב ידם יוצא ממקום אחר ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא (צו) [פא] אבל קטנים היו או פסולין (צז) צא (כא) הרי אלו נאמנים כא) (צח) [פב] [עמ] וקורעין השטר צב (צט) ג אא"כ (נב) [פג] טען שנקבע לו זמן לקיים השטר ג ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר צג (ק) משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד (קא) צד *אין קורעין אותו [עט] ד ויש מי שאומר שא"צ שקרא עליו ערער דבהוחזק בב"ד סגי אפילו לא קרא עליו ערער: הגה צה [פ] וכל זה [פד] שכבר כא) מתו העדים עדיין חיים וכ' עדים אחרים באים לפוסלן ואמרו שפסולין הם צו גם השטר נפסל אע"פ שכתב ידם יולא ממקום אחר (ר"ן בשם י"א וטור בשם התוס') (קב) כג) [פה] (נג) וי"ח (קג) ומכשירין [פה] השטר (שם בשם אביו הרא"ש) צז והא דאין נאמנים בשכתב ידם יולא ממקום אחר לא למהוי שטרא מעליא לגבות בו (קד) אלא (נד) צח (קה) דאי כב) (קו) תפס [פו] [פב] מטלטלין לא מפקינן מניה (טור בשם רש"י והרא"ש *) ה עדים שאין כת"י יוצא ממקום אחר ואמרו כ"י הוא זה צט ו ואומרים בתוך כדי דבור אנוסים היינו

ידם יוצא ממקום אחר ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא (צו) [פא] אבל קטנים היו או פסולין (צז) צא (כא) הרי אלו נאמנים כא) (צח) [פב] [עמ] וקורעין השטר צב (צט) ג אא"כ (נב) [פג] טען שנקבע לו זמן לקיים השטר ג ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר צג (ק) משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד (קא) צד *אין קורעין אותו [עט] ד ויש מי שאומר שא"צ שקרא עליו ערער דבהוחזק בב"ד סגי אפילו לא קרא עליו ערער: הגה צה [פ] וכל זה [פד] שכבר כא) מתו העדים עדיין חיים וכ' עדים אחרים באים לפוסלן ואמרו שפסולין הם צו גם השטר נפסל אע"פ שכתב ידם יולא ממקום אחר (ר"ן בשם י"א וטור בשם התוס') (קב) כג) [פה] (נג) וי"ח (קג) ומכשירין [פה] השטר (שם בשם אביו הרא"ש) צז והא דאין נאמנים בשכתב ידם יולא ממקום אחר לא למהוי שטרא מעליא לגבות בו (קד) אלא (נד) צח (קה) דאי כב) (קו) תפס [פו] [פב] מטלטלין לא מפקינן מניה (טור בשם רש"י והרא"ש *) ה עדים שאין כת"י יוצא ממקום אחר ואמרו כ"י הוא זה צט ו ואומרים בתוך כדי דבור אנוסים היינו

כמלו כבר נחקרה עדותן בב"ד ותו לא מהימני הני לפסול השטר עפ"ר ודריסה: צז והא דאין נאמני' כו'. *ובהג"א כ' דבעידי השובר זבה הלוה במה שבידו והשובר כשר דאוקי ממונא באחזקת מריה עכ"ל ד"מ ל"ג: צח דאי תפס מטלטלי' נקט מטלטלי' כו' דאלו בקרקע לא שייך תפיסה והאי תפיסה דמטלטלי' מהני אפילו תפס בעדים כיון דכתב ידם יולא ממקום אחר דה"ל תרי ותרי אמרינן המע"ה: צט ואומרי' בתוך כדי דיבור כו' דאלו אחר כדי דבור ה"ל מגיד ומגיד ולא מהימני: או

מספק כהיא דאמר בשבועות לא מקרע קרעינא ליה דלמא איכא דיינא דעבד כר"א ואע"ג דליכא למעבד כר"א לכתחלה ונראין דבריו ז"ל בשטר של יתומי' כי התם אבל בשמלה קיים לא מקיימינן ליה לשטר' משום דאי הוה ליה קיום עפ"י השתא ה"ל וכיון דקיום דידי' לא שכיח וכי מתקיי' נמי לא מהני אלא לתפיסה ליתן לן לעכובי כיון דהשתא פסול הוא כן עיקר עכ"ל ול"ל דמורי הרא"ה פי' הא דקאמר רב נחמן אוקי תרי להדי תרי לא כפירש"י לענין קריעה אלא כמו שכתבו התוספות והגה' אשר"י בשם רשב"א לענין שובר ודוק מיהו כ"ל דאפשר דגם הרשב"א מודה בשטר של יתומים לא

קרעינן ליה: (ק) משטר שקרא עליו ערער כו' כבר נתבאר זה לעיל סי"ז ס"ק כ"ה על נכון ע"ש: (קא) אין קורעין אותו. ולא מנבינן ביה ואי תפיס מטלטלי אפי' בעדי' לא מפקינן מיניה וכדלקמן. והא"ה בשטר שכתיב אומרי' שהוא פרוע ושניה אומרים אינו פרוע לא מנבינן בי' ולא קרעינא ליה וכן משמע להדיא בתשו' רשב"א שהביא ב"י בסוף סי' כ"ט מהו' י"ג ובשם"ס זה ע"ש ועיין מ"ש לק' סי' ע"א ס"ק ב': (קב) וים חולקין כו'. והעיקר כסברא הראשונה דכיון דהעדים נפסלו גם השטר נפסל ולחלק ולאוקמא שטרא אחזקתי' דהא אמרי' בש"ס פ' מרובה ריש דף ע"ג ופ' זה בורר ריש דף כ"ז דהיכא דפסלי להו בגזלנותא נפסל השטר אפילו למפרע אפילו קודם שהעידו עליו שנעשה גזלן כאביי דקי"ל כותיה דלמפרע הוא נפסל (") וג"ל לדעת הרא"ש דהתם מיירי שפוסלים אותם בגזלנותא בפניה' משא"כ הכא דמיירי שהם חייב ואינם כאן אבל לא מסתבר לחלק בכך אלא נראה כמ"ש ונדולה מזה נראה דעת התוספות דאפילו במתו אם פוסלים אותם בגזלנותא שאומרי' גזלנים היו נפסל השטר ושיינו כמ"ש הר"ן בתחלה בשתם דבריו דפסולי עדות היו היינו קרובי' בשותיהם ונתרחקו אבל באומרי' גזלנים היו אפילו מתו נאמנים ע"ש ומ"ש התוספות ופסולי עדות דקתני לא שאומרי' שעדיין פסולי' הם דא"כ אמאי אין נאמני' אלא פסולי עדות היו אז ועתה הם כשרי' עכ"ל ר"ל לא שאומרי' גזלנים הם שא"כ עדיין הם פסולי' אלא פסולי עדות היו קרובים בשותיהם ונתרחקו אבל אין כוונתן לחלק בין מתו לאחיים תדע דהא כתבו מיד בתר הכי וא"ת ומ"מ אמאי אין נאמנים ליהמנו במנו דאי בעי אומרי' עדיין הם פסולים ואור"י דבשני עדי' לא שייך מנו דאין א' יודע מה בלב חברו עכ"ל ואם איתא מאי מקשין הא בהדיא קתני בברייי' ומתו אלא ודאי אפי' במתו אי הוה אמרי' גזלני' הם ופסולים הם עדיין היו נאמני' וכן הוא להדי' בתוספו' פ' מרובה סוף דף ע"ב ע"ש וכ"כ הריב"ש סי' רס"ו בשם הרמב"ן שפי' בהיא דשניה מתומי' על השטר ומתו פסולי' מחמת קורבה דאי משאקי בקוביא לא הוה אמרי' תרי ותרי ניהו דאתו לא מצי למפסלינהו בגזלנותא אע"פ שמתו כו' וכן נראי' דעת הריב"ש שם וכ"כ הריטב"א פ"ב דכתובות וכתב שים מי שפירש דכיון שמתו ואין ראוין לפסול הנוף אין עדו' אחרוני' משוב אלא כמעיד על הממון וזה אינו אלא כדאמרן וכן פי' רבינו בשם רבינו הגדול ז"ל וכן עיקר עכ"ל וכן הביא הב"י לעיל סי' ל"ד מחודש י"ח תשובת הרשב"א עד החתום בשטר שמת והעידו עליו שהלוה ברבית קלוקה השטר פסול וכ"כ המחבר בסי' ל"ד סעיף"ב אלמא דא"ל לפסול עדי' בפניהם דוקא אלא אפי' מתו יכולי' לפוסלן בגזלנותא וכל השטרות שחתומים עליהם פסולים וכן עיקר: (קג) ומכשירין השטר. ולא קרעינ' ליה ולא מנבינן ביה: (קד) אלא דאי תפס כו'. והא"ה אם הוא שובר זבה הלוה במה שבידו והשובר כשר כ"כ התוס' והגהות אשר"י פ"ב דכתובות בשם רשב"א ועי' לעיל סי' מ"ב סעיף ח' ומ"ש שם בש"ק י"ז וי"ח עיין בתשו' מהרא"ן שמון סי' קמ"ה: (קה) דאי תפיס מטלטלי אפי' בעדי' אבל בקרקע לא מהני תפיסה וכבר האריכתי בדיניה אלו בספרי תקפו כהן ע"ש: (קו) תפס כו'. לא שלא תפס מעצמו או התפיסהו ב"ד כ"כ הרא"ש ומביאו הטור (ועי' בספרי תקפו כהן) וכל שכן התפיסהו הלוה ופרע לו מעצמו אע"פ

פ"ז ניטין: א בריתא בתוכות סוף דף י"ע ב הר"ן שם בשם הרשב"א ג שם בברייתא °פירש ז"ל שאם הפה המלוה מדוייה אפילו בעדים לא מפקינן עור סל"ג בשם רש"י כ"כ אהא דמפקינן שם ריש דף כ' אלא א"ר נתן אוקי תרי להדי תרי ואוקי תמונא באחזקת מריה ושכן הסכים הרא"ש ד מבואר בת"ש לעיל ז' °ובהג"א כתב דבעידי השובר אוקי ממונא באחזקת מריה והשובר כשר שתי"ע בשם ד"ת ה משנה שם דף י"ת ע"ב: ו כ"כ התוספות שם והר"ן:

הגהות אמרי ברוך

שנתארמלה: (ש"ך ק"ב) וג"ל לדעת הרא"ש כ"כ דע דבכל דברי הרא"ש בזה לא נזכר כלל דמיירי מפסול גזלנותא ולפשר גם הרא"ש היה מפרש בתוספות בב"ק דמיירי מפסול קורבה ומתילה מ"ש התוספות בכתובות שלא מיירי בשאומרים עדיין פסולים כו' אלא אפסולי קורבה שבזה יש חילוק בין בשאומרים שהיו קרובי' ובשאומרי' שעדיין הם קרובים ועכשיו המה כשרי' וכין בשאומרי' שעדיין הם קרובים ועכשיו אינם תולה הרא"ש:

חידושי רעק"א

ס' ל"ז מ"ת לגבי דידהו נאמנים. כ"כ ק"ל למפקינן הש"ך לקמן סי' שפ"ח ס"ק כ"ב דגרתי במקום אונס ממון פטור הא הכא הוי רק גרתי ועשו כן בתחת אונס ממון ואפ"ה חייבים וע"ש: שם. וחייבים לשלם ללוה ע"ל סי' שפ"ו ס"ב בהגה וכש"ך שם ס"ק כ"א ואורים גדולים לימוד רע"ו:

ביאור הגר"א

שכתובה בספרים שלפנינו קרא עליו ערער וכוחזק בב"ד אינה הוחזק בב"ד לא. הה"א סי' שמ"ח (ע"ב):(פ)(ליקוט) וכ"ז שכבר. ר"ן ולדעת תוס' שם ד"ה ואם כו' (ע"ב): (ליקוט) וכ"ז שכבר כו'. כ"כ הרא"ה ור"ן להרץ קו' תוס' דשם אבל תוס' עצמם לא כ"ל כן שהרי בברייתא הניא להדיא ותמו ואפ"ה הקשו (ע"ב): [פא] (ליקוט) וים חולקין כו'. לדעת הרא"ש שם (ע"ב): [פב] מטלטלין. אבל קרקעות בחזקת בעלי' שם כ' א' וב"ש בראש"ש: (ליקוט) תפיס מטלטלין. דוק'

כסף הקדשים

סעי' לז (בתוך כ"ד) התוספות ז"ל כתבו בר"פ מי שאמר [דף כ' ע"ב ד"ה א"ל הו] במסכת נזיר. שתוך כדי דיבור היינו ג' תיבות שאלת שלום תלמיד לרב ועוד ריוח לתלמידא וכתב לא ראיתי מובא כן בפוסקים ז"ל. ואולי רק בני נזיר כן הוא שהבעם דשם בלשון התוס' ז"ל. מה שאין כן חוץ לזה ולא אמרו אז"ל כן רק שם. ולזה לא הזכר בפוסקים ז"ל ולע"ע הינב:

באר היטב

הרשב"א מודה דבשטר של יתומים לא קרעינן ליה עכ"ל: [פד] שכבר. פירוש ואז כא בלו לפסול העדי' וכן אם בלו ב' ואמרו שקרובין בשותיהן היו בשמתמו דעכשיו אין מעידין על פסול העדי' אלא לפסול השטר עכ"ל דאפשר דגם הטעם דבא הכי וא"ת ומ"מ אמאי אין נאמנים משום פסיד' דלקוחות דהשטר אינו מועיל כיון דהוי תרי ותרי אוקי קרקע בחזקת בעלים הראשונים ועמ"ש בסי' מ"ב. ובני"ת שם כתב דאע"ג דעדי השטר אין נאמנים לו' אבל בב' עדים אחרים נאמנים לגמרי ולא הוי תרי ותרי ע"ש והן בשבר מדברי הרשב"א הנ' דגם בעדים אחרים איכא שכתב ידם יולא ממקום אחר ה"ל תרי ותרי. עוד דאיתי בתוספות הקשה בניעון דאין נותנין מגאי בתנאר בלא"ע ס' קמ"ז ואומר הגאון אב"ד ס' והיכי יתברר כיון דיוצא ניעון כמ"ש יולא ממקום אחר ועדי הנע אין נאמנים עדים אחרים הוי תרי ותרי והאמר בסנהדרין אוקי ע"ש ונראה לפי מ"ש הב"י בס' כ"ט דאם נתר עדותו וקודם שובר התנאי ערערו עליו בעלי דינ' והפסיקו וחזר ואמר שהו' הי' רוצה להפלים דבריו אלא שהפסיקוהו ובכשיו משלימין נאמן ע"ש וא"כ בנם אין נותנין מגאי ה"ל כהפסיקוהו המשלימין כיון שאינו סותר דבריו הראשונים: כא) מתו העדים ודעת הרא"ש אפי' עדים קיימים ופוסלים בגזלנותא אין השטר נפסל וז"ל בפ"ב דכתובות ומנניין כי' תרי ותרי ניהו דעדי' המחוסים על השטר אע"פ שאלו מעידים עליהם שהיו פסולים ה"ל כאלו עדים אחרי' מעידי' עליהם שהם כשרים דחזקה דמלוה לא יתחם עדי' פסולים על שטרו וזה חזקה חסיב בעדי' ולא מיירי דמעידין שהם עדים פסולים דאתא ל"ה פריך תרי ותרי פסולין לגמרי כו' ולי נרא' דאפ"י אם אתרו פסולי עדי' הם גם עכשיו לא מהימני לפסול השטר שהרי אין כאן לזייף חתימתן אלא מגרעין השטר בפסול אחר והאי דלא מהימני הייני עצמ' דאין שהדי דכל שטר שנכתב ונחתם בלא סוס פסול נחז' הלכך אי אמרי פסולי עדות הן עכשיו לא מהימני לפסול השטר כיון דכמ"י יולא ממקום אחר ע"כ. מיהו גם לדעת הרא"ש עכ"ש תרי ותרי הוי וא"כ בקרקע מוקמינן בחזקת בעלים הראשוני' ומ"ה ניחא הא דאמרינן פ' מרובה נבי למפרע ופסל ורבא אמר מכאן ולהבא אמרינן משום פסיד' דלקוחות דהשטר אינו מועיל כיון דהוי תרי ותרי אוקי קרקע בחזקת בעלים הראשוני' ובזה מתיישבו קושיות הש"ך ע"ש ובשיטת הרא"ש מתיישב קושיות התוס' בפ"ב דכתובות דף כ' ד"ה אתר רב נחמן וז"ל ואע"ש לר' אמאי לא מגבינן ביה בשטרא הא שבר ר"ל כר"ה בשני כתי עדי' המכמיני' זא"ז דזו כתב בפני עצמ' ומעיד' וזו כתב בפני עצמ' ומעיד' אע"ג דלפי עדות כל אחת חברתה פסולה לכל עדות ה"ל כיון דאין מכחיש' אותן לו' אלא לזה אומרים

מיכנס

נתיבות משפט

אבל ב"י דימוי תתימה לתתימה כשר סמ"ע וש"ך: (מט) אבל אחרים. דלא נתבר להעיד שקר כמו בקרוב סמ"ע: (כ) ומתו. הי"ה

משה"א

לא היה ראוי להניד מעטיה רחמנא מקרא דאם לא יניד דליהוי כתחלתו בפסול ונכון הוא: נא) וקורעין השטר. ואע"ג דלא מהימניה אלא במינו דאי בעי שתקו ולא הוי מקיימי ליה לשטרי ושטר שאינו מקוים לא קרעינן ליה מ"מ כיון דאף שיקיימוהו ליה לא הוי רק תרי ותרי לא מועיל רק לענין תפיסה מש"ה קרעינן ליה השתא דליכא קיום כמ"ש הש"ך ס"ק צ"ט ולפ"ז בעדים עצמן שאומרים כת"י ואנוסים היינו

קצות

נתבו אפ"ה אלא פסול משום פסול הנוף כיון דאינו יכול להניד כפיו וגבי עדות ודאי הנדתם בפיסה דוק' אלא גבי שטר כשר משום דלא שייך בי' מפי כתבם אבל הגד' ודאי ליכ' בשטר אלא דהכשירו השטר דנעשה כנחקרה בב"ד או לפי שעמ' דרש"י ובעה"מ כמו שזכרנו וכיון דהגד' לא הוי ואין בעינן בעדים אם לא יניד פרע לאלם שאינו יכול להניד ונבי עד ודאי הגדה בפה דוקא הוא אלא השטר לא בעי הגדה מטעמא שכתבו זה הראשונים כנזכר ומש"ה אלם פסול ממילא גבי שטר כיון דהוי פסול הנוף והוא ממונא משום לא יניד כמו סומא מאו ראה דהוא פסול אפי' בעדות שאינו תלוי בראי' אלא בשמיע' ומש"ה נקט תנא דבריית' למעט אלם אלא אינו יניד ולא נקט מפי כתבם משום דזה כולל יותר לפוסלו פסול הנוף אפי' במידי דאין צריך הגד' כגון שטר או כגון עדי קידושין דאין צריך אלא לגוף הקידושין וזה מדוקדק בש"ס דאמר עדות קאמרת שאני עדות וכו' ומשמע דעיקר' אלא יניד יל"פינן אלא דלא מיקמי הא אינו אלם כלל כיון דיכול להניד מתוך כתבם ולזה מסני עדות קאמר' והיינו דגבי עדות ודאי בעינן הגד' ממש אלא בשטר לא בעי הגד' וה"ל כמו סומא שמעיד מפי השמועה דפסול פסול הנוף. ונ"מ כמו הא דאלם אינו יכול לקיים החתימ' משום דכבר אימעיט אלא יניד וה"ל פסול הנוף אם כן ה"ל כמו סומא או מדבר ואינו סומא דאינו מעיד אפי' בקיום שטרות דרבנן וז"ב ומקום הניחו לי להתבדר:)(מיהו בדברי תוס' שבתבו פ"ק דגיטין דף ה' ד"ה חרש דאלם א"י להניד מפי כתבם בפ"ב ובפ"ב ולפי מ"ש הריב"ש דמפי כתבם מהני בקיום דרבנן אם כן למה לא באלם ואי משום פסול הנוף הא גבי בפ"ב כל הפסולים מעידים ואפי' אשה וקרוב וגם בריב"ש כתב דאלם אינו יכול לו' בפ"ב ובפ"ב אשה אמאי ואולי משום חומר אשת איש הוא. אמנם דעת הר"ן פ"ק דגיטין דאלם יכול לכתוב עדותו בפ"ב ובפ"ב: ע' שם: ב) בא"י יוצ' ממקום אחר וכתב הב"י בסי' כ"ט בהא דכתב הרשב"א בתשו' בא' שכתב משכונו ת"ק דינרין על מגירו לשמעון אחיו ומתו ראובן ושמעון אחיו ויורשי ראובן טוענין שלא היתה משכונו זו אלא לתנאי שיקנה ראובן זה קרקע לאשתו וכבר קיים תנאו ונתבטל כח שטר משכונא זו ויורשי שמעון אינם מודים בתנאי וליורשי ראובן עדים בתנאי זה והשיב אפי' בא"י יוצ' ממקום אחר לפי שאין אלה העדים מכחישים עדי השטר אלא בירור בעיקר העדות הוא וכתב הב"י ז"ל ואין זה חולק על דברי מהרא"ם הראשונ' דשאני הכא שעדים אחרים הם המעידי' על התנאי ע' שם ובני"ת שטר ב"א הקשי ממ"ב אם העדים המחתומים על השטר אין נאמנים ע"כ ל"ל דה"ל כאלו מעידים שהי' בלא תנאי ושוב אינו חוזר ומגיר אם כן עדים אחרים נמי אין נאמנים דה"ל כתרי ותרי ע' שם: ונחתומים כתב לייסב דברי הרשב"א דכיון דה"ל תרי ותרי אוקי קרקע בחזקת בעלי' כנודע בדין משכנתא פרק המקבל זה אומר לשתים וזה אומר לכלם וכמ"ש הרשב"א בתשו' סי' תתקע"ב ע' שם והביא ראי' לפ"ז דמבואר שם הטיפך בסי' תתקע"ב והוב' בב"י סי' כ"ט ובסי' זה על ראובן שהוא שטר על שמעון שמכר לו כרם והלה טוען כי לא מכרו לו אלא על תנאי שאם יפרע לו ס' דינרין שהלו' לו לזמן פ' יחזור לו השטר ובטל המכר והביא עדים כדבריו ופסקו הבירורים שאפי' עדי השטר העידו בפירוש שלא הי' תנאי במכיר' אוקי תרי להדי תרי ואוקי

באר הגולה

פ"ז ניטין: א בריתא בתוכות סוף דף י"ע ב הר"ן שם בשם הרשב"א ג שם בברייתא °פירש ז"ל שאם הפה המלוה מדוייה אפילו בעדים לא מפקינן עור סל"ג בשם רש"י כ"כ אהא דמפקינן שם ריש דף כ' אלא א"ר נתן אוקי תרי להדי תרי ואוקי תמונא באחזקת מריה ושכן הסכים הרא"ש ד מבואר בת"ש לעיל ז' °ובהג"א כתב דבעידי השובר אוקי ממונא באחזקת מריה והשובר כשר שתי"ע בשם ד"ת ה משנה שם דף י"ת ע"ב: ו כ"כ התוספות שם והר"ן:

הגהות אמרי ברוך

שנתארמלה: (ש"ך ק"ב) וג"ל לדעת הרא"ש כ"כ דע דבכל דברי הרא"ש בזה לא נזכר כלל דמיירי מפסול גזלנותא ולפשר גם הרא"ש היה מפרש בתוספות בב"ק דמיירי מפסול קורבה ומתילה מ"ש התוספות בכתובות שלא מיירי בשאומרים עדיין פסולים כו' אלא אפסולי קורבה שבזה יש חילוק בין בשאומרים שהיו קרובי' ובשאומרי' שעדיין הם קרובים ועכשיו המה כשרי' ובין בשאומרי' שעדיין הם קרובים ועכשיו אינם תולה הרא"ש:

חידושי רעק"א

ס' ל"ז מ"ת לגבי דידהו נאמנים. כ"כ ק"ל למפקינן הש"ך לקמן סי' שפ"ח ס"ק כ"ב דגרתי במקום אונס ממון פטור הא הכא הוי רק גרתי ועשו כן בתחת אונס ממון ואפ"ה חייבים ועמ"ש בסי' מ"ב. ובני"ת שם כתב דאע"ג דעדי השטר אין נאמנים לו' אבל בב' עדים אחרים נאמנים לגמרי ולא הוי תרי ותרי ע"ש והן בשבר מדברי הרשב"א הנ' דגם בעדים אחרים איכא שכתב ידם יולא ממקום אחר ה"ל תרי ותרי. עוד דאיתי בתוספות הקשה בניעון דאין נותנין מגאי בתנאר בלא"ע ס' קמ"ז ואומר הגאון אב"ד ס' והיכי יתברר כיון דיוצא ניעון כמ"ש יולא ממקום אחר ועדי הנע אין נאמנים עדים אחרים הוי תרי ותרי והאמר בסנהדרין אוקי ע"ש ונראה לפי מ"ש הב"י בס' כ"ט דאם נתר עדותו וקודם שובר התנאי ערערו עליו בעלי דינ' והפסיקו וחזר ואמר שהו' הי' רוצה להפלים דבריו אלא שהפסיקוהו ובכשיו משלימין נאמן ע"ש וא"כ בנם אין נותנין מגאי ה"ל כהפסיקוהו המשלימין כיון שאינו סותר דבריו הראשונים: כא) מתו העדים ודעת הרא"ש אפי' עדים קיימים ופוסלים בגזלנותא אין השטר נפסל וז"ל בפ"ב דכתובות ומנניין כי' תרי ותרי ניהו דעדי' המחוסים על השטר אע"פ שאלו מעידים עליהם שהיו פסולים ה"ל כאלו עדים אחרי' מעידי' עליהם שהם כשרים דחזקה דמלוה לא יתחם עדי' פסולים על שטרו וזה חזקה חסיב בעדי' ולא מיירי דמעידין שהם עדים פסולים דאתא ל"ה פריך תרי ותרי פסולין לגמרי כו' ולי נרא' דאפ"י אם אתרו פסולי עדי' הם גם עכשיו לא מהימני לפסול השטר שהרי אין כאן לזייף חתימתן אלא מגרעין השטר בפסול אחר והאי דלא מהימני הייני עצמ' דאין שהדי דכל שטר שנכתב ונחתם בלא סוס פסול נחז' הלכך אי אמרי פסולי עדות הן עכשיו לא מהימני לפסול השטר כיון דכמ"י יולא ממקום אחר ע"כ. מיהו גם לדעת הרא"ש עכ"ש תרי ותרי הוי וא"כ בקרקע מוקמינן בחזקת בעלים הראשוני' ומ"ה ניחא הא דאמרינן פ' מרובה נבי למפרע ופסל ורבא אמר מכאן ולהבא אמרינן משום פסיד' דלקוחות דהשטר אינו מועיל כיון דהוי תרי ותרי אוקי קרקע בחזקת בעלים הראשוני' ובזה מתיישבו קושיות הש"ך ע"ש ובשיטת הרא"ש מתיישב קושיות התוס' בפ"ב דכתובות דף כ' ד"ה אתר רב נחמן וז"ל ואע"ש לר' אמאי לא מגבינן ביה בשטרא הא שבר ר"ל כר"ה בשני כתי עדי' המכמיני' זא"ז דזו כתב בפני עצמ' ומעיד' וזו כתב בפני עצמ' ומעיד' אע"ג דלפי עדות כל אחת חברתה פסולה לכל עדות ה"ל כיון דאין מכחיש' אותן לו' אלא לזה אומרים

באר הגולה

פ"ז ניטין: א בריתא בתוכות סוף דף י"ע ב הר"ן שם בשם הרשב"א ג שם בברייתא °פירש ז"ל שאם הפה המלוה מדוייה אפילו בעדים לא מפקינן עור סל"ג בשם רש"י כ"כ אהא דמפקינן שם ריש דף כ' אלא א"ר נתן אוקי תרי להדי תרי ואוקי תמונא באחזקת מריה ושכן הסכים הרא"ש ד מבואר בת"ש לעיל ז' °ובהג"א כתב דבעידי השובר אוקי ממונא באחזקת מריה והשובר כשר שתי"ע בשם ד"ת ה משנה שם דף י"ת ע"ב: ו כ"כ התוספות שם והר"ן:

הגהות אמרי ברוך

שנתארמלה: (ש"ך ק"ב) וג"ל לדעת הרא"ש כ"כ דע דבכל דברי הרא"ש בזה לא נזכר כלל דמיירי מפסול גזלנותא ולפשר גם הרא"ש היה מפרש בתוספות בב"ק דמיירי מפסול קורבה ומתילה מ"ש התוספות בכתובות שלא מיירי בשאומרים עדיין פסולים כו' אלא אפסולי קורבה שבזה יש חילוק בין בשאומרים שהיו קרובי' ובשאומרי' שעדיין הם קרובים ועכשיו המה כשרי' ובין בשאומרי' שעדיין הם קרובים ועכשיו אינם תולה הרא"ש:

חידושי רעק"א

ס' ל"ז מ"ת לגבי דידהו נאמנים. כ"כ ק"ל למפקינן הש"ך לקמן סי' שפ"ח ס"ק כ"ב דגרתי במקום אונס ממון פטור הא הכא הוי רק גרתי ועשו כן בתחת אונס ממון ואפ"ה חייבים ועמ"ש בסי' מ"ב. ובני"ת שם כתב דאע"ג דעדי השטר אין נאמנים לו' אבל בב' עדים אחרים נאמנים לגמרי ולא הוי תרי ותרי ע"ש והן בשבר מדברי הרשב"א הנ' דגם בעדים אחרים איכא שכתב ידם יולא ממקום אחר ה"ל תרי ותרי. עוד דאיתי בתוספות הקשה בניעון דאין נותנין מגאי בתנאר בלא"ע ס' קמ"ז ואומר הגאון אב"ד ס' והיכי יתברר כיון דיוצא ניעון כמ"ש יולא ממקום אחר ועדי הנע אין נאמנים עדים אחרים הוי תרי ותרי והאמר בסנהדרין אוקי ע"ש ונראה לפי מ"ש הב"י בס' כ"ט דאם נתר עדותו וקודם שובר התנאי ערערו עליו בעלי דינ' והפסיקו וחזר ואמר שהו' הי' רוצה להפלים דבריו אלא שהפסיקוהו ובכשיו משלימין נאמן ע"ש וא"כ בנם אין נותנין מגאי ה"ל כהפסיקוהו המשלימין כיון שאינו סותר דבריו הראשונים: כא) מתו העדים ודעת הרא"ש אפי' עדים קיימים ופוסלים בגזלנותא אין השטר נפסל וז"ל בפ"ב דכתובות ומנניין כי' תרי ותרי ניהו דעדי' המחוסים על השטר אע"פ שאלו מעידים עליהם שהיו פסולים ה"ל כאלו עדים אחרי' מעידי' עליהם שהם כשרים דחזקה דמלוה לא יתחם עדי' פסולים על שטרו וזה חזקה חסיב בעדי' ולא מיירי דמעידין שהם עדים פסולים דאתא ל"ה פריך תרי ותרי פסולין לגמרי כו' ולי נרא' דאפ"י אם אתרו פסולי עדי' הם גם עכשיו לא מהימני לפסול השטר שהרי אין כאן לזייף חתימתן אלא מגרעין השטר בפסול אחר והאי דלא מהימני הייני עצמ' דאין שהדי דכל שטר שנכתב ונחתם בלא סוס פסול נחז' הלכך אי אמרי פסולי עדות הן עכשיו לא מהימני לפסול השטר כיון דכמ"י יולא ממקום אחר ע"כ. מיהו גם לדעת הרא"ש עכ"ש תרי ותרי הוי וא"כ בקרקע מוקמינן בחזקת בעלים הראשוני' ומ"ה ניחא הא דאמרינן פ' מרובה נבי למפרע ופסל ורבא אמר מכאן ולהבא אמרינן משום פסיד' דלקוחות דהשטר אינו מועיל כיון דהוי תרי ותרי אוקי קרקע בחזקת בעלים הראשוני' ובזה מתיישבו קושיות הש"ך ע"ש ובשיטת הרא"ש מתיישב קושיות התוס' בפ"ב דכתובות דף כ' ד"ה אתר רב נחמן וז"ל ואע"ש לר' אמאי לא מגבינן ביה בשטרא הא שבר ר"ל כר"ה בשני כתי עדי' המכמיני' זא"ז דזו כתב בפני עצמ' ומעיד' וזו כתב בפני עצמ' ומעיד' אע"ג דלפי עדות כל אחת חברתה פסולה לכל עדות ה"ל כיון דאין מכחיש' אותן לו' אלא לזה אומרים

ביאור הגר"א

שכתובה בספרים שלפנינו קרא עליו ערער וכוחזק בב"ד אינה הוחזק בב"ד לא. הה"א סי' שמ"ח (ע"ב):(פ)(ליקוט) וכ"ז שכבר. ר"ן ולדעת תוס' שם ד"ה ואם כו' (ע"ב): (ליקוט) וכ"ז שכבר כו'. כ"כ הרא"ה ור"ן להרץ קו' תוס' דשם אבל תוס' עצמם לא כ"ל כן שהרי בברייתא הניא להדיא ותמו ואפ"ה הקשו (ע"ב): [פא] (ליקוט) וים חולקין כו'. לדעת הרא"ש שם (ע"ב): [פב] מטלטלין. אבל קרקעות בחזקת בעלי' שם כ' א' וב"ש בראש"ש: (ליקוט) תפיס מטלטלין. דוק'

כסף הקדשים

סעי' לז (בתוך כ"ד) התוספות ז"ל כתבו בר"פ מי שאמר [דף כ' ע"ב ד"ה א"ל הו] במסכת נזיר. שתוך כדי דיבור היינו ג' תיבות שאלת שלום תלמיד לרב ועוד ריוח לתלמידא וכתב לא ראיתי מובא כן בפוסקים ז"ל. ואולי רק בני נזיר כן הוא שהבעם דשם בלשון התוס' ז"ל. מה שאין כן חוץ לזה ולא אמרו אז"ל כן רק שם. ולזה לא הזכר בפוסקים ז"ל ולע"ע הינב:

שסיה מוכרח לפרוע לו מחמת הסטר שעליו כדמוכח לקמן סי׳ ס״ס שפיף ע״ז וע״ס : (קז) או תנאי הי׳ בדבר ולא ראינו שנתקיים התנאי כו׳ . משמע דר״ל שאומרי׳ תנאי הי׳ בדבר שבעל הסטר יעשה כך וכך ולא ראינו שעשה כך וכך והלוה או המוכר אומר לא עשה כך וכך בטל הסטר כל זמן שאין בעל הסטר מברר שעשה כך וכך וכ״מ מפירש״י שכ׳ וז״ל תנאי הי׳ דברינו על תנאי מכרה לו שיעשה לו כך וכך ולא ראינו שקיים לו תנאו וזה אומר לא קיים לי ואינו מכר עכ״ל ומשמע הא אם היה התנאי בשב ואל תעשה והלוה טוען שעבר על התנאי הסטר בתקפו וכן נראה מדברי הריטב״א שכתב וז״ל קיימו תנאייכו כלומר שעדי׳ נאמנים הם שהי׳ דבריהם תנאי כשאין שכתב יודם יולא ממקום אחר ואם טוען שקיים תנאו עליו להביא ראי׳ כשהתנאי בקום עשה וכדכתיבנא במס׳ קדושין ע״כ לשונו וכ״כ עוד הריטב״א בקידושין פרק האומר משונה דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי ע״מ שאתן לך מאתים זוז (בדף ס׳) וז״ל שכל תנאי בקום עשה בין בנירושין בין בקידושין על בעל התנאי להביא ראיה שקיים אותו ואם לאו לא הוו קידושין כלל שאם אמר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתי׳ זוז או על מנת שתתן לי הרי הוא בחזקת שלא נתן הוא או שלא נתנה היא עד שיבא שם ראייה שנתן או שנתנה אבל תנאי שהוא בשב ואל תעשה הרי הוא בחזקתו שלא עשה ועל זה להביא ראייה שעשה ועקר תנאו והמחבר לקמן סי׳ רמ״א סעיף י׳ וע׳ באבן עזר סוף סי׳ ל״ח בהג״ה (עיין בתשוב׳ מהרי״ט סי׳ ע״ה וסי׳ ק״ע) : (קח) ואפי׳ עד א׳ כו׳. כתב הריטב״א וז״ל פי׳ שהיו ב׳ עדים אחותי׳ בו והאחד אומר זה כתב ידי אבל תנאי הי׳ בו ולא ראינו שנתקיים התנאי שאנו אומר תנאי היה דברינו ונעד אומר תנאי שהשטר הרי את מקודשת לי תנאי שהשני אומר זה כתב ידי ולא שמעתי בו תנאי אבל ליכא לפרושי בודאי לא היה בו תנאי ומכחיש את העד דא״כ הוה חד מנייהו משקר וה״ל עד א׳ בהכחשה ואינו כלום ע״כ ומביאו הר״ב בב״ה והביא ג״כ דברי הרמב״ן ז״ל שכ׳ כן דהיינו שאינם אומרים שתי כתי עדי׳ המכחישי׳ זא״ז שע״ל הא אלו הכחישו זא״ז ממש לא נתקיים כלל השטר על פיהם שהרי אחד מהם פסול לעדות כדאמרינן התם בענין שתי כתי עדי׳ המכחישי׳ זא״ז שע״ל ונתבאר לעיל סי׳ ל״ח וע״ס : (קט) ואין כאן אלא עד א׳. על השטר ואינו כלום ונשבע הנתבע היסת ונפטר כדלק׳ ס״ס פ״ב והיינו כדעת ה״ר מתתי׳ נאון והטור ודלא כהרמ״ה והב״י וב״ח ושאר אחרוני׳ שכתבו דפלוגתת הרמ״ה והטור תליא אי עד מסייע פוטר משבועה דהרמ״ה סובר דאינו פוטר וה״ר מתתי׳ והטור סוברי׳ דפוטר ולא נסירא לי דפשט דבריהם לא משמע הכי ועוד דא״כ לא ה״ל להטור להאריך ולהביא דברי הרמ״ה ולאלוק עליו ולהביא דברי ה״ר מתתיה נאון כיון דהרמ״ה ס״ל דאינו פוטר ואיהו ס״ל לק׳ סי׳ ע״ה וסי׳ פ״ז בפשיטות דעד מסייע פוטר א״כ ממילא היה נשמע כאן דלא כהרמ״ה ועוד דהו״ל להרמ״ה דעד מסייע פוטר וכמ״ש שם בס״ק מ״ב אלא נראה דס״ל להרמ״ה דשאני הכא שהעד שאומר תנאי אינו יודע ש״ז בשם הרמ״ה מוכח דס״ל להרמ״ה דעד מסייע פוטר וכמ״ש שם בס״ק מ״ב אלא נראה דס״ל להרמ״ה דשאני הכא שהעד שאומר תנאי אינו יודע שלא נתקיים התנאי וא״כ זה שמעיד שלא היה תנאי וודאי מחייבו שבועה דהא לפי דבריו ודאי מחייב ממון וה״ל כשני׳ לחייב שבועה דרחמנא הימני׳ ותו לא מהימן אידך להכחיש ליה כיון דאף לפי דבריו שאומר תנאי אינו ודאי שאינו חייב לו ממון דאע״ג דעד מסייע פוטר היינו כשמעיד שפטור בודאי מממון ואע״ג דהרמ״ה כתב וכן הדין באומר פרוע כו׳ ר״ל השטר הוא פרוע כגון שהמלוה הודה לפנינו שהוא מחויב לקרוע השטר אבל אינו יודע אם פרע לו מעות וכה״ג והטור מפיג נפ על זה דכיון שזה אומר תנאי אפי׳ לא הוה עד מסייע פוטר מ״מ נתבטל עדות העד שאומר לא היה תנאי ועי״ז מביא דברי ה״ר מתתי׳ נאון וכן עיקר ודו״ק היטב (ועי׳ מ״ש בספרי שפתי כהן ביורה דעה סי׳ קכ״ז סוף ס״ק י״ג) : (קי) ואם כתוב בשטרא כו׳. זה הוליא הרב מהטור וכן בש״ע ובסמ״ע נראה כאן טור ובאמת אינו מוכרח מן הטור די״ל דהטור קאי דוקא בשכתב ידן יולא ממקום אחר דסליק מיני׳ וכן בבעל התרומו׳ בשער כ״א ריש מ״ב כ׳ להדיא על זה והוא דהוי כתב ידן יולא ממקום אחר ומביאו ב״י לקמן סי׳ פ״ב סעיף י״ח אך בר׳ ירוחם נ״ב סוף ח״ב משמע דמיירי אף באין כ״י יולא ממקום אחר אין נאמני׳ שהרי כתב בשם ואם כתב ידן יולא ממקום אחר דברינו היינו דוקא כשאין כת״י יולא ממקום אחר כו׳ ואח״כ כתב בשם ואם כתב בשטר שלא נעשה בו שום תנאי ושיור אין נאמני׳ בשום ענין כיון שהניד וכו׳ ולפ״ז ל״ל דר׳ ירוחם ובעל התרומות פליגי וכ״כ בתשובה מה״ר יוסף ן׳ לב ספר נ׳ סוף סי׳ ס״נ דפליגי ולכאורה היה נראה עיקר כדברי בעה״ת דהא ספיר נאמני׳ במנו ואין לומר דכיון דמפורש בו שלא הי׳ תנאי דמי לאמנה דמשוי נפשייהו רשע׳ דהא בתנאי שעבודא מיל במקלת ולא דמי לאמנה וכמ״ש הר״ן. ועכ״פ דברי הר״ב היו ל״ע לדינא כיון דהבעה״ת חולק להדיא . עוד י״ל דלא פליגי הבע״ת ור׳ ירוחם דהבע״ת קאי התם כשכתוב בשטר בלא שום כיור דהם אין כ״י יולא ממקום אחר יכולי׳ לומר אמנו בלבון זה לתנאי ורבינו ירוחם מיירי כשכתוב בשטר להדיא בלא שום תנאי. ולפ״ז מ״ש קשה על הר״ב דעד מסייע פוטר וכמ״ש שם בס״ק מ״ב אלא נראה דס״ל להרמ״ה דשאני הכא שהעד שאומר תנאי אינו יודע כת״י יולא ממקום אחר. מיהו י״ל דהבעה״ת לא מיירי רק לענין שבועה דבהכי עסיק שם להדיא דאין המלוה צריך לכתב ידן יולא ממקום אחר ורולה לומר דאי אין כת״י יולא ממקום אחר עכ״פ צריך המלוה לישבע ויש הוכחה לזה דהא מיד בתר הכי מביא הבעה״ת מהלוקת הפוסקי׳ בתנאי היה דברינו נאמני׳ אי היינו דוקא כשאין כת״י יולא ממקום אחר או אפי׳ כשכתב ידן יולא ממקום אחר ולא שהביא כאן בסתם והוה דהוי כת״י יולא ממ״א אלא ודאי כדפירשתי ולפ״ז לא פליג הבעה״ת על ר׳ ירוחם ודלא כמהר״י ן׳ לב. ומתיישבו דברי הרב.וא״ל דהא אית

באר הגולה

ג חוקיתא דרמי בר חמא שם מ״ח דאלו מחמת עניה לינם נאמנים כדלקמן : ם כמר בר רב אחי בם דף י״ט ע״ב ומפורש לקמן סימן ר״ה : ו כדפשט רב נתמן לרבא שם כ כרב הונא ברים דרב יהושע ◦פי׳ לא שמעתי אם היה תנאי ◦לבל אם אומר ודאי לא היה בו תנאי חד מיניייהו מקר ה״ל ע״א בהכחשה ואינו כלום שם בגד״ה בשם הריטב״א :

הגהות אמרי ברוך

(בה״מ כ״ד) (י) האומר תנאי לא תהיכון . ביב לפ״ד לא מ״ב לי׳ הטור אבי׳ ולאי דקאמר הנאי הו״ל חד ואין דבריו אל אחד במקום אנים :

פתחי תשובה

סי׳ פ״ב שהאריך להבאיר שטר שהתם אנם פ״ם ומ׳ בקלפ״ם ובנה״ם מזה : יד] פסולי עדות היינו מחמת קורבה . עבה״ע בשם סמ״ע עד כיון שהלוהו בלתה . ועי׳ בתוס׳ רע״ק בגליון המשניות פרק ב׳ דכתובות אות י״ט שכתב וז״ל ולפ״ז מיירי דק במומרים שהלוה הי׳ לתת אלה דבאו נפסול הסטר ע״ז בקרובים היו ומ״מ אפ״ל מע״פ לא הוי דהוי תחלתו בפסול . אבל הע״ז כתב דסתמו עלמם דמשמתא יהא גלוי לכל שהם קרובים ולא ידוני על הסטר ע״כ אם כן אפשר דגם באומרים קרובים היינו והלוהו הי׳

טורי זהב

(סעיף ל״ז פסולי עדות היינו מחמת קורבה) ואין לומר כזה אין אדם מפיס עלמו רשע דים לומר שסתמו עלמם שהכל יודעים שהם קרובים ולא יבא לידי מכשול ואע״ג דבסעיף ל״ח כתב אפי׳ לא רחוקו עד אחר שנעשה אתנו ולא חייס ; שמא עשו זיוף ואתמו עתה שאני ההם זמון הסטר נעשה מקודם זמן שנעשה אתנו ואי הוה אתמו עתה ולאי יבא מכשול והסמ״ע פי׳ דכאן אין שייך מפיס עלמו רשע כיון דהענין הוא אמת והוא המוה מאוד דמיד הוי רשע כמ״ש ריש סי׳ ל״ז ואפי׳ אם הוא אמת אין להעיד עם רשע : (בטור סי״ד ודוקא בה״ג ומו׳) כא ללמדינו שלא הטעה לומר כיון דחייסינן לשמא זייף מתוך אתיתה האחרים אינ כשיולאין שני שטרות מתחת יד א׳ ושל שניהם אחותים בה אחה זכאי מקויים ניחא שמא זייף השני מהוך הראשון ולא יועיל מה שמכירין אתיתפס בשניהם עין קמיל דלא חייסי׳ לזיוף שלא כשאתה צריך ללמוד מתוך דמיון הכתבים אבל אם היו מוכרים בלא דמיון וכל הרואה אותו מכיר בשטישות עין אתיתה הנדים לא חייסינן שמא עשה זייף : (עיש״ם ואם אינולאין מתחת יד אחה) נראה פשוט דקאי גם על שטר מקויים לעיל שצריך להיות שטר מקויים ביד אחר דוקא דאלו הי׳ ביד עלמו ודאי חייסינן שמא זייף מהוכו בשלמה לרמב״ם פ״ו דה׳ עדות הביאו רמ״א בשם יש מוקלקין דס״ל דלא חייסינן כלל שמא זייף אם הכל כמ״ש הרמב״ם בהדיא לפ״ז בשטות מקויים אפי׳ אתה ידי מקויים אתוכו אבל לפסרת הטור דחייסינן לזייף כ׳ מתוך כתב גם בשטר מקויים ליחוש כן כמו בשני שטרי בדות ובסמ״ע לא הבא טירא לזייף מתוך שנתקיים בכ״ד ואיני יודע מקום לזו הסברא וכן משמע מ״מ הטור בסתור כיון שאינו מלוי אלא משמע דבמלוי חייסינן לזייף אתה ידו ממש דחייסינן לזייף אתור הכתב : (ב״ש דכי היכא דאיכא לאיחוס כו׳) הדברים נכונים כפי׳ דברי הרמ״ם

ביאור

ובמ״ם בסי׳ מ״ב כ׳ ח (ע״ב) : [פג] מחמת קורבה. רש״י שם בגמ׳ י״ט ב׳: (ליקוט)מחמת קורבה כו׳. ר״ן (ע״ב): [פד] ואין כאן אלא עד כו׳. ל״ל הרמב״ם ובעפ״ב סי״ב ולא עד כו׳ והיא ל׳ הטור וכ״ת בשם ר׳ מתתיה: (ליקוט) ואין כאן אלא ע״א. לשון הרמב״ם ומ״ל כדין כ״א בטור כמ״ם כו׳ כ״א יהיינו בשאין מכחישין זא״ז ומ״ם הריטב״א והרא״ם ובנה״ב אבל

באר

בספרי מקפו בהן מ״ם עכ״ל הש״ך : [פז] פסולי. כ׳ הסמ״ע הא דלא מבוו בפסייהו רשעים בכך דומיא לאומר שטר אמנה כו׳ דשאני הכא דאמרי׳ בהענין אמת שהנהו ואף שנורמין שיטרוף מבומבדי׳ שלא כדין מ״מ אין זה מעשה רשע כיון שהלוהו באמת קודם בנקה ולא ה״ל ניקה עכ״ל (ובחב הט״ז ע״ז דאמנה אחר דמ״מ הוי רשע כמ״ם בר״ם ל״ז דאפילו אם הוא אמת אין להעיד עם רשע ומ״ם מה שאין הוא בזה) : [פח] שנתקיים. משמע דאם הי׳ התנאי בשב ואל״ת והלו׳ טוען שעבר על התנאי הסטר בתקפו וכ״כ מדברי הריטב״א שכ׳ וז״ל שכל תנאי בקום ועשה על בעל התנאי להביא ראיה שקיים אותו אבל תנאי שהוא בשב ואל״ת הרי אם הוא בחזקת שלא עשה ועל זה להביא ראי׳ שעשה ועקר נתיבות

משה״כ

לא שנו אלו לא טענינו ליה : (נג) ומכחישין הטענה. כ׳ דלא קרעינו ליה ולא מנגינו ביה והעיקר בסברא הראשונה דכיון דעדים נפסלו גם הסטר נפסל ס״ד וע״ב)(דבהזמה לנ״ע בטל הסטר אפי׳ מתי העדים ונגד אחר עדיות לא נפסלו לכ״ע עד שיזומו אותם בפניהם דווקא והכיר הריטב בס״ק ק״ב דאפי׳ מתי העדים נאמנים לפוסלן בגזלנותא וכן עיקר : (דד) דאי הפס. אפי׳ בעדים אבל בקרקע לא מהני תפיסה ומשו כן אם נאמנו שני עדים אחותים בו ומכיס מעידין שהן פסולים הפסיד המלוה סמ״ע ופ״ד : (נה) מחמת קורבה. ולא דאפי׳ עולה שאחתו שטר שיבא לגבות ממשעבדי שלא כדין מ״מ לא מיחסבי רשעים בכך כיון שבמעבה אחת סמ״ע : (נו) שנתקיים הנאי . ודוקא הנאי שהוא בכוס ועשה

משה״א

נפסלים וכן דעת מהרלב״ח דהעדים אינן נפסלים כשפסולים אותן שלא בפניהם ובמתו העדים אף דיעה קמייתא מודה דלא שייך לומר כיון דהעדים נפסלים גם השטר נפסל ותמיה לפ״ז דא״כ בהזמה ניכ יש להיות הדין בן ואם בזימון עידי השטר שלא בפניהם היה ראוי להיות כשר לענין תפיסה דלא הוי רק תרי ותרי דלדעה היש מכשידין ולדיעה קמייתא היה ראוי להיות כשר בפהו העדים כמו בפסלינהו בגזלנותא ואדרבא חזמה גרע שלא בפניהם מפסלינהו בגזלנותא כמ״ש השיך בסי׳ ל״ח ולעיל בסי׳ ליד מבואר דשייך בשטר הזמה כשכתב בשטר בזמני כהבנו ולא מחלק בין העדים לפנינו או לא ובין מתו העדים לכן נראה דדוקא בפסלינהו בגזלנותא דאין עדותן רק על נוסן של עדות לפוסלן והשטר אנו סוסלין ממילא כיון שכבר ידענן שהם פסולין יכיון דע״ק בנוסן של עדות משיה כענין בפניהם דוקא דהא הם הבעלי דינים בדבר הזה ואין מקבלין עדות שלא בפניהם משא״כ בהזמה דבא מיקרי מעידין על נוסן של עדות כמ״ש השיך בסי׳ ל״ח ועיין במ״ש ראיה לדבריו מהא דבבא קמא דף ע״ב דאמר הזמה חידוש הוא ופסלינהו בגזלנותא אינו חידוש ועיכ הטעם הוא דפסלינהו מעידין על נוסן של עדות שעשו דבר שיש בו חיוב על נוסן מלקות אבל כשאמרו עמנו הייתם אי לאו דחידשה רחמנא לא חיינו דנין אותן כמעידין על נוסן של עדות רק כמעידין להכחיש ההלואה כבן באומרים עמנו היה הכלוה דניכ אובדים לא ראיתם המלוה כיון שהמלוה והלוה עמנו היו ואפילו הכי לא משיונן אותם כמעידין על נוסן של עדות רק כמעידין על הלואה שלא היה ולא מהיכנינן לאחרונים טפי מראשונים והא״ג בהזמה כשאמרו עמנו הייתם ולא ראיתם ההלואה לא הוי כמעידין על נוסן של עדות רק כמעידין להכחיש ההלואה ואי לאו דחידשה רחמנא לא היה כהיכנו טפי כהראשונים רק דרחמנא חידשה להאמין לאחרונים אף דהכחשה אינו רק בנוף הלוה ולא על נוף העדים וכיון דלא מיקרי הנדה על נוסן של עדים רק על נוף ההלואה רק דרחמנא חידשה להאמין להו א״כ מאיזה סברא יהוי צריכין שיהי׳ לפנינו בפני העדים הא עיקר הנדתן הוא נגד המלוה והבע״ד והוא בפנינו ומה בכך שהעדים אינם לפנינו הא כיון דלא מיקרי מעידין על נוסן שקר עדות ולא מיקרי העדים בעיר ומש״ה אם באנו לדון מכח עדיתן של המזימין לענין ההלוא׳ ולהאמין להם מכח החידוש שחידשה רחמנא הא בענין שיהיה בפני העדים רק בפני בע״ד . אמנם אם באנו לדון מכח עדותן לפסול הניף של העדות או לענשן בממון אי בניף העדות הן הבעלי דין בזה ובענין שיהין העדות בפניהם דוקא ולפ״ז לענין לבטל עדות נוף ההלואה עדיף בהזמה מפסלינהו בגזלנות׳ אבל לענין לפוסלן להעדות לגל עדות לדיעה קמייתא דהכא דס״ל דנפסלין העדים שלא בפניהם עדיף פסלינהו בגזלנות׳ מבהזמה דבגזלנות אין מעידין לדכאיש ההלואה כלל רק על נוסן של עדות וא״א לבטל ההלואה רק כשנאמר שהן פסולין והא בחא הליא ביון דבמקום הקילו חכמים לקבל עדות שלא בפני בע״ד בעדים רודפים ליולך למדינה״ כמבואר בס״ כ״ח יבי״ע יכיון דמקבלין עדותן לענין לבטל ההלוא׳ שבשטר זה דבמקום הקילו בקבלת עדות ומהמגנן להו לענין ההלואה שבשטר זה ראימדים מכח עדות האחרונים

חתוכות

אינכם נאמנים נדבר זה דפסולים הייתם להתבדי׳ ואמתי׳ לא מנגינן ב׳ בכעד וי״ל דהתם נלה כ״ח בפני עלמה ומעידה משום דמוקמינן בב אחת בחזקת כשרות אבל הכא שאומרים קטנים היו כו׳ ע״ם ולפי סיעת הרמ״ם נים׳ דכיון דמעידי׳ כתם לא שייך חזקת כשרות דהעדי׳ והאי פסולי׳ דאמתוני׳ כאמני׳ לפסול נוכן בב עדי׳ אלא בל הבבר הוא דאי׳ הרי ותרי ונני בטר גא בייך חזקה וה״ל כפנים

קצות

אינכם נאמנים נדבר זה דפסולים הייתם להתבדי׳ ואמתי׳ לא מנגינן ב׳ בכעד וי״ל דהתם נלה כ״ח בפני עלמה ומעידה משום דמוקמינן בב אחת בחזקת כשרות אבל הכא שאומרים קטנים היו כו׳ ע״ם ולפי סיעת הרמ״ם נים׳ דכיון דמעידי׳ כתם לא שייך חזקת כשרות דהעדי׳ והאי פסולי׳ דאמתוני׳ לפסול נוכן בב עדי׳ אלא בל הבבר הוא דאי׳ הרי ותרי ונני בטר גא בייך חזקה וה״ל כפנים

הגר״א

כשמכחישין זא״ז אין כאן עדות כלל כמ״ש בספ״ג דקדושין ע״א בהכחבה כו׳ וכמ״ש כ״ד סי׳ קכ״ז וז״ש בסי׳ פ״ב בסי׳ ס״ב ואם ע״א כו׳ בשבע כו׳ דהיינו כשמכחישים ובכה״ג אינו בטר כאן על הרמ״ה הרמ״ה ע״כ בכה״ג מיירי כמ״ם וכן בדברי בא׳ לומר פרוע ב״כ בהדיא שהבע״ה מכחישו (ע״כ): [פה] אם כתוב. שם בעא מיניה כו׳ אחריתי הוא. ובאן אלו עקר

היטב

תנאי בידים ע״כ וכ״כ הר״ן והמחבר לקמן סי׳ רמ״א ס״י ופי׳ בא״ס ס״ם ל״ח בהג״ה ובחבו׳ מהרי״ב סי׳ ע״ה וק״ט עכ״ל הש״ך : [פט] אחד. כ׳ הש״ך דנשבע הנתבע היסת ונפטר כדלקמן ס״ם פ״ב ומה דקי״ל דעד המסייע פוטר משבוע׳ כמ״ם בסי׳ ע״ה ופ״ז והיינו כשמעיד בפטור בודאי מממון משא״כ כאן דהעד שאומר תנאי אינו יודע שלא נתקיים התנאי וא״כ זה שמעיד בלא הי׳ תנאי ודאי מחייב שבוע׳ דרחמנא הימנה ומו לא מהימן אידך להכחיש ליה ופי׳ כי״ד סי׳ קכ״ז מ״ם שם בס״ק י״ד עכ״ל הש״ך : [צ] ומגידין. כתב הש״ך וא״ל דהא אית ליה מנו די״ל כיון דמפורש

המשפט

חידושים

על בעל התנאי להביא ראיה שקיים תנאו אבל תנאי שהוא בשב ואל תעשה הרי הוא בחזקת שלא עשה עד שיבא ראיה שעבר על תנאו)(ודוקא בתנאי דלהבא אבל בתנאי דלעבר לעולם ליכא לדבר שנתקיים התנאי הרי הוא בחזקת שלא נעשה עד שיבא ראיה שעבר בלא שום תנאי (כו) עד אחד אומר לא הי׳ תנאי. פי׳ שלא אמרתי בתנאי אבל בשמכחיש בעדיו לפוסלן בגזלנותא אפי׳ שהוא בשב ואל תעשה : עיקר : (דד) דאי הפס. אפי׳ בעדים אבל בקרקע לא מהני תפיסה ומשו כן אם נאמנו שני עדים אחותים בו ומכיס מעידין שהן פסולים הפסיד המלוה סמ״ע ופ״ד : (נה) מחמת קורבה. ולא דאפי׳ עולה שאחתו שטר שיבא לגבות ממשעבדי שלא כדין מ״מ לא מיחסבי רשעים בכך כיון שבמעבה אחת סמ״ע : (נו) שנתקיים הנאי. ודוקא תנאי שהוא בכוס ועשה

ביאורים

שהראשונים פסולים ממילא כיון דהא בהא תליא א״א לתפוס החבל בשני ראשין ומוכרחין אנו לפוסלו לכל עדות גם כן וכמ״ש בתומים סי׳ ל״ח מה״ מהני אפילו שלא בפניהם לפוסלן אבל בהזמה דרחמנ חידשה להאמין האחרונים בנוף הלוואה אף שאינם מעידין על נוף העדים וגם חידשה רחמנא לפסול ולעקוש הנוף מכח עדות האחרונים משה״ נגד החידוש של עדות ההלואה שהמלוה הוא הבע״ד לא בעינן בפני העדים דוקא רק בפני המלוה ונגד החידוש של פסול ועונש הנוף שהעדים הן הבע״ד בעינן בפני העדים דוקא וכמ״ש הש״ך בסי׳ ל״ח ואיל כיון דמהמגינן להו לענין ההלואה אנן סהדי ששקר העידו ומ״מ לא נפסלין זה אינו כיון דחידוש הוא אין לך בו אלא חידושו : (נג) תנאי היה בדבר . עש״ך ס״ק כ״ז דמחלק בתנאי שהוא בקום ועשה לתנאי שהוא בשב ואל תעשה ונראה דזה דוקא בתנאי דלהבא אבל בתנאי דלשעבר לעולם צריך המלוה לברר שנתקיים התנאי . וראיה לזה מכתובות דף ט׳ דהאומר ס״ם מצאתי דנאמן להפסיד כתובתה מטעם חזקה דאין אדם טורח והקש׳ הרי״ן דל״ל טעם זה הא בלא״ה הא שטר על תנאי הוא שהיא בתולה וצריכה לברר בקיום התנאי עכ״ל בשינוי לשון ואף שהבעל טוען שעב״ה על התנאי בקום ועשה ואפ״ה מהימן אלמא בתנאי דלעבר לעולם מהימן והטעם לזה נראה דבתנאי דלהבא כבר נגמר הענין בודאי ותנאי מילתא אחריתא הוא וכחוב על המקבל דמי משא״כ בתנאי דלשעבר באם עבר על תנאי אין כאן התחלת חיוב כלל וצריך לברר שנתחייב לו : (כד) נאמן ואין כאן אלא ע״א . עשיך ס״ק קיט והוא דחוק מאד ובתומים כתב לתרץ כיון דהעד (י) האומר תנאי לא מהימן אלא במינו דאין זה כתי׳ ואילו היה העד אומר כן ודאי היה הלוה האומר תנאי צריך לישבע נגד העד האומר לא היה תנאי ולא ידעתי מאי קאמר דהא העד האומר זה כתב ידי ותנאי היה בדבר א״כ יש לו מינו דהיה אומר תנאי היה בדבר שהייתי בשעת חתימ׳ השני והיה בו תנאי והיה שותק בקיום החתימה שלו או שהיה אומר אין זה כתב ידי . גם מה שתירץ הוא דהעד האומר זה כתב ידי ולא היה בו תנאי כיון דנתקיים התימתו שוב הוי כנתקרע עדותן בב״ד בשעת חתימ׳ דבא היה בו תנאי והוי כבאו זה אחר זה דהראשון מהימן כבו באיסורין ולפענ״ד לא דמי כלל דהא דמהימן הראשון באיסורין בבאו זה אחר זה אף דהשני גם כן מהימן מדאורייתא לענין איסורין ומאי אוקמא דהאי מהאי הטעם דאין ע״א נאמן באיסורין לה״ג מחזקה רק במקום דלא איתחזק כיון דתיכף בבוא עד הראשון והימניה רחמנא כשנים הוי כהוחזק ע״פ עדים ושוב אין העד השני נאמן להוציא מחזקה כמ״ש רש״י ביבמות ר״פ האשה רבה משא״כ דע״א ה״מ״ג דרחמנא לשבועה לו לחיוב הן לפטור ולא שייך בו סברא הנ״ל . ומה שנ״ל לתרץ קושית הש״ך דהעיקר האומר תנאי אין לו שום נאמנות דומר תנאי הן מטעם עדות דהא חוזר ומכיר הוא גם מטעם מיני׳ לא מהימן כמ״ש התוספות בכתובות דף י״ח בד״ה הרי אלו נאמנים מטעם דהוי מינו במקום עדים רק שת״צ התוספות שם כיון דהוצרכו חכמים קיום לא חשיב קיום כלל כשאומר תכ״ד דבר הסותר לעדותו ונראה הטעם דאם בחזיק אותו למשקר באמירת אנוסי׳ היינו שהעיד בתכ״ד להקיום ממילא בטל עדות הכ״ים

החוש

אומרים לוה וכנים אומרים לא לוה ואין מוציאין מספק אבל נני סני מדי׳ המכחישים אינ׳ חזקת כשרות והכא לא שייך חזקת כשרות כיון דעדי׳ ודאי פסולי׳ המה ואין הספק אלא בשטר : כב) הפס מטלטלין וע״ כר״ן פ״ב דכתובות דתפיס׳ בעדי׳ ל״מ והנפקותא בחופס שלא בעדי׳ ועי׳ ב״י ומה ביש כתמה בו ויכוכו ע׳ בספרי ס״ם פס״ו : בג) אלא מ״א ע׳ סמ״ע וס״ך וממ״ם נזה בסי׳ פ״ב :

חושן משפט מו הלכות הלואה

שפתי כהן

היה ועי"ח אומר לא היה תנאי אם על מעלטלי' מעידי' נשבע הנתבע ש"ד ע"פ העד ר' האומר לא היה תנאי דרחמנא שיעניה לאחד לחייבו שבועה וכל מקום שהאמינה התורה לעד אחד ה"ל כשנים והאי דקאמר תנאי הוה אד ואין דבריו של אחד במקו' שנים עכ"ל ועי"ז כתב המחבר דלא ה"ל זה דאומר לא הוה תנאי אלא כאחד מפני שגם זה שאומר תנאי היה נאמן וה"ל כאלו אין כאן שטר ותבעו על פה ונשבע היסת ונפטר ממנו כמ"ש הטור והמחבר לקמן ס"ס פ"ב וק"ל: קב שהיה שטר אמנה דגם שטר אמנה לא ניתן לכתוב ועולה הוא והרי משוי נפשייהו רשעי' בעדות זה ואין אדם משיס עצמו רשע. (הגה וכתב נ"י פרק חזקת הבתים דף קפ"א ומיהו מעשי' בכל יום שנותני' קנין סתם ומאמינו על המעות אף על פי שמיעבד נפשיה שהאיסור אינו אלא לעשות שטר כ"כ הריטב"א עכ"ל ד"מ ל"ד): קג ואח"כ נתברר להם שהיה אמנה כו' שאין זה כאומר ומגיד אלא עדות אחרת היא זו שנודע להן אח"כ ה"ל כמעידי' על השטר שאתומים עליו שפרע לו או מחלו לו: קד ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר כו' עד דאינם נאמני' בשום דבר וכו' (") נ"ע הא פסק המחבר סי' פ"ב סי"ב דנאמני' לומר תנאי היה דברינו אפילו כ' ידם יוצא ממקו' אחר דלאו אומר ומגיד הוא שהרי השטר חל אם יתקיי' התנאי ועפ"ר ודריסה שם כתבתי דגם על דברי הטור יש לדקדק שכתב באם כתב ידם יוצא ממקו' אחר בכל דבר אין נאמני' וכתב אח"כ דהרא"ש הסכי' לסברא זו וזו סותר למ"ש הטור בס"ס כ"ט ובסימן פ"ב ועכל"ל דמ"ש אינם נאמני' בכל דבר לא קאי אלא אהני המזכרי' בגמרא קטני' פסולי' אנוסי' היינו אם אמנה ומודעא היה דברינו ולא קאי אתנאי היה דברינו דאינו כתוב שם עמהן והעיקר דבתנאי היה דברינו אינו עוקר עיקר השטר ומ"ה איבעיא הוא שם בגמ' משא"כ איכא דבאין לעקור השטר לגמרי מ"ה פשיט להגמרא בהו דאינן נאמנין ועליהן כתב המחבר דאינן נאמני' בשום דבר המבטל השטר ר"ל בכל הני דעוקרין השטר לגמרי ועפ"ר וכן יש לפרש נ"כ דעת המחבר. זאף שכתב המחבר בסי' כ"ט ס"א דאינו יכול להוציא בעדותו תנאי יש לחלק דשאני התם דכבר העיד בב"ד בע"פ שחייב ליה ואי היה ביה תנאי ה"ל להזכירו מיד ולא להעיד שתם משא"כ כשאתמנא ע"נ שטר כנ"ל לחלק לדעת המחבר ושס"ל כדעת הרא"ש וטור בדין זה דאלו הרמב"ם ס"ל דגם בתנאי היה דברינו אינו נאמן כשכתב ידם יוצא ממקו' אחר כמ"ש בפ"נ מהלי עדות ס"ש וב"י בסי' כ"ט כתב דשויס הם להרמב"ם בשניהן אינן יכולין לומר תנאי הי' דברינו ולהרא"ש בשניהן יכולין לומר כן ולמחבר נ"ל דאינו ביניהן וזאת דוחק קצת ועפ"ר ודוק: קה שיאמרו לבעל השטר *כתב הרא"ש כלל נ"א סי' ד' על שטר משכנתא שלא היו כותבי' בו המחיצות אם איתא דלא הוה

[פו] מיהו אם אומרים מה שכתוב שלא היה בו שיור לא נאמר לבטל התנאי (קיא) רק שלא היה שיור (ס) בנוסף המכר [צא] טו] נאמנין (טור סכ"ה) (קיב) [פז] וכן יכולים לפרש דברי השטר בכל דבר שאינן סותרין דבריהם (נ"י פ' מי שמת) ל אבל אם אמרו שהיו אנוסין מחמת ממון או קב מ שהיה כה) (סא) שטר * [צב] אמנה [פח] או שהיו פסולים בעבירה אינם נאמנים [פט] כ ואפי' אמרו שאח"כ עשו תשובה ואע"פ שאינם נאמנים לבטל השטר ס [ג] מ"מ לגבי דידהו נאמנים (קיג) וחייבים [צג] לשלם לזוה ההפסד שבא לו מכח חתימתם [פ] ואם אומרים שבשעה שחתמו לא ידעו שהיה אמנה קג (סב) ואח"כ נתברר להם שהיה אמנה ע נאמנים קד (קיד) ואם כתב ידם יוצא ממקא טז] או שיש עדים שזה כתב ידם כו) (קטו) פ יז] [פ] אין נאמנים (סג) (קטז) [צד] בשום דבר קה שיאמרו לבטל

ליה מנו די"ל דכיון דמפורש בשטר שנעשה בלא תנאי לפי דבריהם שהיה בו תנאי דמי לאמנה ומ"מ לדינא נ"ע: (קיא) רק שלא היה שיור בנוף המכר נאמני' אפי' בשכת"י יוצא ממקום אחר כך משמע בטור: (קיב) וכן יכולי' לפרש כו'. גם זה מיירי אף שכת"י יוצא ממקום אחר וכן הוא בנמוקי יוסף שם להריא ומביאו ב"י לעיל ס"ס כ"ט וכ"כ בתשו' מהר"מ אלשיך סי' ס"ד וכתב דאם דברי הטור בנוף המכר אמנה אינו נאמן אפי' אם אמרו שהיו אנוסין מחמת ממון (טור סכ"ה) (קיב) [פז] וכן יכולים לפרש דברי השטר בכל דבר שאינן סותרין דבריהם (נ"י פ' מי שמת) ל אבל אם אמרו שהיו אנוסין מחמת ממון או קב מ שהיה כה) (סא) שטר * [צב] אמנה [פח] או שהיו פסולים בעבירה אינם נאמנים [פט] כ ואפי' אמרו שאח"כ עשו תשובה ואע"פ שאינם נאמנים לבטל השטר ס [ג] מ"מ לגבי דידהו נאמנים (קיג) וחייבים [צג] לשלם לזוה ההפסד שבא לו מכח חתימתם [פ] ואם אומרים שבשעה שחתמו לא ידעו שהיה אמנה קג (סב) ואח"כ נתברר להם שהיה אמנה ע נאמנים קד (קיד) ואם כתב ידם יוצא ממקא טז] או שיש עדים שזה כתב ידם כו) (קטו) פ יז] [פ] אין נאמנים (סג) (קטז) [צד] בשום דבר קה שיאמרו לבטל

שחתמו מעשה דהרי הם כמעידי' על השטר שהוא פרוע או מחול ויכולי' לומר על זה חתמנו וע"ז לא חתמנו וכן הוא בהריטב"א פ"ב דכתובו להדיא וז"ל ומיהו כל הדברי' האלו אינם אלא כשאומרי' שהיו דבריהם אמנה או תנאי או מודעה כשחתמו חבל אם אומרי' שלא ידעו כן בשעה שחתמו אלא שחתמו כדין ואח"כ נודע להם שהודה כן לפניהם לעולם הם נאמני' ואפי' כת"י יוצא ממ"א דהא לא עקרי שהדותייהו כלל והרי זה כאלו אמרו שאזר ומחלו או שאזר ומכר לו עכ"ל וכן עיקר ואפשר גם דעת הטור והמחבר כן ומ"ש אם כתב ידם כו' אינעל קאי ולא אנתברר להם אח"כ (שדברי הטור כשנתברר להם אח"כ כו' הוא מן הרא"ש פ"ב דכתובות ולא כמו שדחק בבדק הבית שהוא מהרמב"ם במוטעי' היינו ובהרא"ש שם לא כתב לחלק בזה בין כת"י יוצא ממ"א או לא ע"ש) וכן נראה מדברי העיר שושן והסמ"ע ס"ק ק"נ שכתבו על מ"ש הטור ואח"כ נתברר להם כו' שאין זה כאוזר ומגיד אלא עדות אחרת היא זו שנודע להן אח"כ כמאמני' שאמתומי' עליו שפרע לו או מחל לו ע"כ לשונם הרי שכתבו הטעם דה"ל כמעידי' שפרע לו פשיטא דאפי' כת"י יוצא ממ"א נאמני' ודלא כהבית חדש שכ' שדעת הטור לחורויי דיוקא דבכ"י יוצא ממ"א אין נאמני' אפי' אמרו שבשעה שחתמו לא ידעו כו' גם מה שכ' הב"ש דהטור דייק כן מדברי התו' בד"ה אמר רב נחמן דף י"ע לא נהירא כלל דלא מוכח שם בתוס' מידי ע"ש. גם מ"ש הב"ח דמכאן יצא לו להטור דכ' בסי' מ"נ ס"א נדעת ר' ירוחם דבכת"י יוצא ממקום אחר אין נאמני' לומר שטעו כו' לא נהירא גם מ"ש אח"כ וזה נשונו גם פה כתב ב"י ע"ש הריטב"א דכשאומרי' דטעו ולא ידעו בדבר שהוא אמנה נאמני' לעולם כו' כל זה לא נהירא דהריטב"א כאן לא מיירי מטעות אלא שבתחלה לא ידעו שהוא אמנה ואח"כ שמעו מפיו שהוא אמנה ול"ד כלל לדעיל סי' מ"נ שאומרי' עפיו מתחלה בשנת שמלך נמצא דבדינו מצאתי בתשוב' מהר"ם אלשקר ס"ס ל"ד דף ל"ג ע"ב הביא דברי ר' יוס טוב אחר כו' (והם דברי הריטב"א הנ"ל) ונא הביא שום חולק בדבר וגם מצאתי בנדק סבית להרב המחבר נופי' שהביא דברי הריטב"א הנ"ל בשתם לפסק הלכה וכן עיקר: (קטו) אין נאמני'. ועדי' אחרי' נאמני' וכן כתבו הגאונים עכ"ל רבי' ירוחם כ"ב ח"ב ומביאו ב"י מתחו' ל"ו: (קטז) בשום דבר משמע דקאי נ"כ אתנאי וכן העליתי לעיל סי' כ"ט ס"ק [ב'] להלכה וקשה על מ"ש

לשמר': [פו] מיהו. ירושלמי נאמנין לומר ע"ז לא חתמנו ועי"ז חתמנו: [פז] וכן. כנ"ל: [פח] אם היו פסולים בעבירה. רש"י שם בנ"ש ו"ש נ'. דזהו כמו מחתם ממון: [פט] ואפי' אמרו. דאל"כ הל לאפלוגי בחתמת ממון גופיה: [ג] מ"מ לגבי דידהו. מדינא דגרמי ופוחלת בע"ד כו' ובנהנוס' דנ"מ ג' ב' ד"ה מה ואח"ש והאיך כו'. ועי' יבמות מ"ו א' נאמן אחה

באר היטב

בשטר שנעשה בלא תנאי לפי דבריהם שהי' בו תנאי דמי לאמנה ומ"מ לדינא נ"ע ופ"ש: [צא] נאמנין. אפי' בשכת"י יוצא ממקום אחר כן משמע בטור גם פ"ש וכן יכולי' לפרש כו' מיירי נ"כ אף בשכת"י כו' וכן הוא בנ"י להדיא וכ"כ בתשובת מהר"מ אלשיך סי' ס"ד וכתב דאפי' אם פירוש דבריהם הוא דמוק ופ"ש ובתשובת מהרש"ך הסייבי' לפ"כ סי' ל' עכ"ל הס"ך: [צב] אמנה. דלא ניתן לכתוב ומשוו נפשייהו רשעים וכתב נ"י ומיהו מעשים בכל יום שנותני' קנין סתם ומאמינו על המעות אפ"פ שמיעבד נפשו שהאיסור אינו אלא לעשות שטר. סמ"ע: [צג] לשלם. ע"ל סי' כ"ט ס"כ ובנ"ס ל"כ ור"ש ל"ס מ"ש הס"ך שם ס"ס: [צד] בשום. כתב הסמ"ע דל"ע הא פסק המחבר בסי' פ"כ סי"ב דנאמני' לומר תנאי הי' דברינו ואפי' בשכת"י יוצא ממקום אחר דלאו מוזר ומגיד הוא שהרי השטר חל אם יתקיים

נתיבות משה"כ

נאמנים: (ס) שנוף המכר. ואפי' בה"י יוצא ממ"ח יכולין לפרש כן ואף שהוא פי' דחוק מ"מ נאמנים: (סא) שטר אמנה. דלא ניתן לכתוב ומשוו נפשייהו רשעים וכתב נ"י ומיהו מעשים בכל יום שנותני' קנין ומאמינו על המעות שאין האיסור רק לעשות שטר וע"ש בנ"יאורים: (סב) ואח"כ נתברר. ואפי' בה"י יוצא ממ"ח נאמנים דזה הוה בעדות אחרת וכמעידין שפרעו

משה"א

דעדות שביטלה מקצתו בטל' כולו כיון שהעיד עדות שקר בתכ"ד כמבואר בב"ק דף ע"ג ויהיה הטעם איך שיהיה מ"מ כיון דהעד האומר תנאי לא מהימן על אמירתו שאומר תנאי רק דלא חשיב קיום א"כ במה יש כח בידו לפטרו משבועת ע"א הא אנן מחזיק' העד האומר תנאי כמאן דליתא וא"כ מחיוב שבועה נגד האומר לא היה תנאי והוא פשוט. ועוד נ"ל לתרץ כיון דהעד האומר לא היה תנאי נאמן מדאורייתא לחייב שבועה והעד האומר היה תנאי מדאורייתא דא"צ קיום א"נ כלל רק מדרבנן כיון שצריך קיום נאמן הנאמן מדאורייתא אלים ובזה ודאי דשייך לומר דכ"מ שהאמינה התורה לע"א הרי כאן שנים וכעין שמחזקין התוספת בכתובות דף כ"ב בד"ה אי הכי ע"ש אמנם זהו דוקא למ"ד דס"ל דבתנאי אינם נאמנים דק מטעם מינו אבל להמחבר דפסק בסי' ס"ב דבתנאי נאמנים אפי' בלא מינו ממילא פסק שפיר בכאן דהוי עד נגד עד ופטור משבועה דאורייתא ואינו נשבע רק שבועה היסת וכן עיקר. והנה בסס' קצות החושן סי' ס"ב הקשה כיון דהלזה האומר תנאי לא מהימן רק במינו דמזויף א"כ אפילו לא היה השטר רק בע"א הא הוי משואילים כמ"ש בסי' ע"ה ס"ק מ"ב ואמאי פסק דמחיוב שבועה הא הוי משואילים ואין עד המסייע פוטר ולק"מ דבע"א אפי' אין לזה מנו נאמן דדוקא בשטר בשני עדים כיון דחתימתן הוי כמנידין שלא היה תנאי ואינ באמירת תנאי דרק במינו דמזויף כשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אבל כשאין בו אינא ע"א אף דנחזיק אותו בהתימתו כאומר בפירוש שלא היה בו תנאי הא אפילו אם ע"א אומר בסי' לפנינו פלוני חייב לפלוני מנה בלא שום תנאי והלזה מכחישו ואמר שלא נתחייב לו רק על תנאי מהימן לישבע נגדו ולהכחישו בלא שום מינו כמו בשאר מכחיש ע"א דמה לי שמכחישו בכולו או במקצתו. ול"ד להא שכתב השי"ך בסי' ע"ה ס"ק מ"ב דשם כיון דאיכא נאמנות א"י לטעון פרוע מהמת הנאמנות שמודה לו רק מטעם מינו דאי בעי היה מכחיש להעד וה"ל מחויב שבועי' ואינו יכול לישבע משא"כ הכא והוא פשוט וברור וכסי' רצ"ז דא"נ לומר תנאי רק במנו שם מיירי שיש עדים שנעשה שומר והא דכתב רמ"א שם דאפילו בליכא עדים הטעם משום מנו דרוחא דמילתא כתב כן ואפילו בנט נאמן לו' סקדקן ע"ת כמ"ש השי"ך בסי' נ"ו ע"ש ונם א"ל דכאן כיון שיש שטר בשני עדים ויש ע"א על הקיום הוה ליה מחשואילים זה אינו דהא חזינן דבכל שטר בעינן שני עדים על הקיום וכ"ז שאין בו רק ע"א על הקיום נאמן לטעון פרוע ושאר טענות במינו דמזויף ולא אמרינן דה"ל מחשואילים ועיין מש"ל בטעם הדבר ועוד דנאמן לטעון תנאי במינו דפרוע דודאי נאמן: כה) שטר אמנה עיין תומים ס"ק מ"ז שהקשה על הני' שהביא הסמ"ע שכ' כשנוטלין קנין ומאמינים על המעות שאין איסור כי אם לעשות שטר והקשה ממ"נ דאם התנה בין אם ילוה בין אם לא יכוה מה אמנה שייך בזה ואם שהתנה דוקא אם ילוה חדר ה"ל מוקדם וכו' ע"ש. ולא הבינותי דהא אם הקנה בקנין ופי' מעכשיו אם ילוה לכ"ע קנה מעכשיו ולית ביה דין מוקדם. אך י"ל מה קמ"ל דבשלמא בשטר אסור דאיכ' ריעותא דשמא לא יכוה ויטרוף ממשעבדי שלא כדין אבל בקנין דא"א לטרוף כ"א בעידי קנין והם יאמרו לפני ב"ד שהיה תנאי בקנין. ואפשר דכוונתו דבשטר כשהוא אמנה המלוה עביד איסור אף שהעדים אינם יודעים מזה אבל בקנין אם התנה עמו שלא בפני עדים עכ תנאי שילוה לא עביד המלו' איסור אף שיכול לבא לידי ריעותא דהא מצי שריף בעידי קנין ממשעבדי שלא כדין כיון שהעדים אינם יודעין מהתנאי אין האיסור משום אל תשכן באהלך עולה רק בשטר ששהה העולה בבית. אבל בקנין לא עביד איסור א"נ אפילו כשהעדים יודעים מהתנאי ה"א דאיכא איסור דשמא איכא שרואין הקנין ולא שמעו מהתנאי והעדים אין צריכין להיות מזומנים כמבואר בסי' ל"ט: כו) אין נאמנין בשום דבר. עסמ"ע ושי"ך דקאי גם על הנאי והקשו מסי' ס"ב ומסי' כ"ט ע"ש בדבריהם ובסי' כ"ט מסיק השי"ך להלכי דאפילו בתנאי א"נ בשכת"י יוצא ממקום אחר ע"ש. ובתומים הקשה מנט דאין כותבין תנאי בנט א"כ אינן נאמנין על התנאי. ומתרץ דבאמת כשאומרים בשעת מסירה היה תנאי מהימני והכא מיירי שאומרים שהיה תנאי בשע' כתיבה ומש"ה אינן נאמנין כיון שלא כתבו התנאי בשטר: עוד תי' דאם העידו שהי' תנאי להדיא שלא לכתבו אותו בשטר דנאמנים שאין זה סותר עדותן שבשטר דמה שכא כתבו הלא כך היה התנאי שלא לכתוב ולכן בניטין דהדין הוא שלא לכתבו יכולין להעיד כן בע"פ וכו' ע"ש. ולפענ"ד נראה דהתי' השני ודאי ליתא ואסור לשומעו וכ"ש לאומנו דכיון שא"נ לומר תנאי דהוי

ביאור

לשטר': [פו] מיהו. ירושלמי נאמנין לומר ע"ז לא חתמנו ועי"ז חתמנו: [פז] וכן. כנ"ל: [פח] אם היו פסולים בעבירה. רש"י שם בנ"ש ו"ש נ'. דזהו כמו מחתם ממון: [פט] ואפי' אמרו. דאל"כ הל לאפלוגי בחתמת ממון גופיה: [ג] מ"מ לגבי דידהו. מדינא דגרמי ופוחלת בע"ד כו' ובנהנוס' דנ"מ ג' ב' ד"ה מה ואח"ש והאיך כו'. ועי' יבמות מ"ו א' נאמן אחה

באר הגולה

ל שם לאוקימתא דרמי בר חמא מעשה דאין אדם מעיז עצמו רשע מ מימרא דרב יהודה א"ר שם דף י"ע ע"א ובמפרש לה רב אשי שם ° פירש"י לא לוה כלום אלא כתבו ותפרו לתלוה והאמינו שאם יצערך ללות ילוה ומסיק התם משמיה דרב כהנא דאסור לאדם שיעשה שטר אמנה בתוך כיתו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה כ' טור סל"ד ם שם בשם אביו הרא"ש וכן משמע בתשו' הרא"ש כלל כ"ה ע מ"כ בשם הריטב"א דכיון שמעידין שלא ידעו כדבר עד אחר שחתמו הרי הם כמעידים על השטר שהוא פרוע מסל"ז פ עור סל"ד

הגהות אמרי ברוך

(סמ"ע ס"ק ק"ד) נ"ע הא פסק המחבר כו' נ"ב הכא אומרי' העדים שהנאי הי' שיעשה המלוה איזה דבר ואם לא יעשה אין התהלות חיוב על הלוה ושם בסימן פ"ב מבואר שהחיוב הי' דרור רק שהי' הנאי שאם הלוה יעשה מה שקיבל ע"ע לעשות יחשב לן קיום התנאי כפרעון החוב ומה לי אם העידו העדים על פרעון או על הנאי שחשוב כפרעון ואין זה כלל חוזר ומגיד תש"ב בשחיוב שבשטר הי' מוטל עד שיקיים המלוה כפי התנאי ובלעדי קיומו לא הי' חיוב. שוב מצאתי בתומים שכתבו לאלק ברי"ל אבל לא הסכיר להטעם באר היטב כמ"ש: (נה"מ כ"ו) (") בד"ה ולפ"ז בתנאי

טורי זהב

בשטר הכין רבינו הטור כפי מה שבאחר ואף שמשמע לכאורה כפי"ב דמטעם זיוף אוהן שטרות עצמן קאמר הרמ"ם לא נחה דעת הטור בזה דהא עיקר הטעם בסי' שטרות משום שאוכלין בפני הבעלים כמ"ש בסמוך ג"כ אין חילוק בין שאוכלין שני שדות של שני בני אדם ובין ח' שאוכל אותם אלא ע"כ הרמ"ם אמר בסם שיש לתלות בשטר שהם ח' שיש תחת ידו דשמא זכו המזייף רחב אותו אלא וזייף אחריו כ"כ י"ל בשני שטרות של ב' שדות יוצאים מתחת ידו וח"ל מתחי דאחרינן בגמ' כולי האי לא מצי מכווין משמע שאין מוכשין דלמא אזיל חזי ומזייף י"ל דהרמ"ם מפרש הפשט בסגנון זה דדרך העולם הוא שפחתיותם של אדם משתנה קלת פעם אחת מפעם השני ונמצא שאם יש לכתב זה שאנו רוצים לקיימו דמיון לשני החתימות בכל השינוי קלת דנמצא ביניהם זהו קיום היותר עוב ומש"ה צריך כאן ב' שטרות וסברא בזאת הוזכר בהגהות מרדכי פ"ק דכתובות וע"ז פריך בהלמוד מ"ם מתחת ידי עצמו דלא דחייבינן דלמא חזי הני שני שטרות שאלנו וזייף מתוך שניהם את השלישי ס"ל אם שני שטרות כל א' ביד אחר דלמא חזי אצל שניהם וזייף מתוכן ומשני כולי האי לא מצי מכוין ר"ל שיוכל לכוין שאינו ביד

הגר"א

לפסול כו' שם תוס' ד"ה ואין עדות כו' וכ"ש לחייב עצמו ממון: (ליקוט). מ"מ לגבי דידהו כו' כמ"ש בינמוס מ"ו א' ועתוס' שם ושם כ"ה כ' (ע"כ): [לא] אין נאמנים בשום. ר"ל אפי' תנאי והוא דעת הרמב"ם וכ"פ בסי' כ"ם ושם כ' רמ"א וז"ל וכ"פ בס"ע סי' פ"כ סי"כ:

פתחי תשובה

שקר מהימני. תמוה לענ"ד בסתר זה מדברי תוספות בסמעתין ד"ה חזקה כו' עכ"ל ע"ש עוד: טו] נאמנין. עבה"ט עד וכ' ואפי' אם פירוש דבריהם הוא דחוק כו': ומ' בתשובת הרב מו"ה משה רוטנבורג סי' מ' שכ' דדוקא עדים משום דסתורה האמינה לעדים כ"ז אאין חוזרין ממה שהגידו הראשונה א"כ כיון שיכולים לפרש דבריהם הראשונים בענין שלא יהיו מכחישים דבריהם הראשונים כוי עדות נמורה אבל כעכ"ד בעצמם ודאי דא"י לפרש פורתא כדרכים רחוקים ודחוקים כו' ע"ש: טז] אם שיש עדים שזה כתב ידם. עי' בנ"ל מ"ש בזה: יז] אין נאמנים. כתב הש"ך ועדים אחרים נאמנים וכן כתבו הגאונים עכ"ל רי"ו ומביאו ב"י מתו' ל"ו עכ"ל ומשמע דאפי' בתנאי דס"ל דאין עדים נאמנים בכה"י יוצא ממ"א מ"מ עדים אחרים נאמנים וכ"כ הב"י להדיא בסי' כ"ט בסופו על תשובת הרשב"א דאחד משכן כרם כו' ע"ש ועי' בחומים שהעלה דדוקא אם כת הב' העידו שחתמו שהי' תנאי דאמרי' דאין זו הכחשה מעידי שטר דשם לא ידעו מתנאי זולת עדים הללו אבל אם העידו שהי' התנאי כמעמד עידי השטר מ"כ ה"ל הכחשה דתרי ותרי ע"ש וכן העלה בספר שער משפט וכ' דכן מבואר מדברי הב"י בתה"ע

המשפט חידושים

לו מחלו: (סג) בשום דבר. משמע אפי' בהנאי ה"ל ובסי' פ"ב משמע דבתנאי נאמנים ואפי' בכה"י יוצא ממ"א וכ' הסמ"ע דבשום דבר הנאמר בכאן לאו דוקא דבתנאי נאמנים. והא דמבואר בסי' כ"ט דא"ה לפוסף בעדותו תנאי מחלק הסמ"ע דבעדות בע"פ א"ה לפוסף תנאי משא"כ בשטר נאמנים לומר תנאי)(ועי"ב בתנאי שהוא דלשעבר הסמ"ע מודה דא"כ

ביאורים

כחוזר ומגיד וכשאומרים שהי' תנאי על תנאי שלא לבותבו נאמנים. ועוד דגם בנט יכולין לכתוב התנאי קודם החתימ' כמבואר באה"ע סי' קמ"ז ע"ש אמנם התירוץ הראשון ודאי אמת דכשמעידין על דבר שנולד להם אחר החתימ' נאמנים כמ"ש השי"ך בס"ק קי"ד ע"ש אך קשה דא"כ כשמתנין תנאי קודם החתימ' יהיו צריכים ליחד עדות אחרים וזה לא שמענו ולא ראינו מעולם ותמא כתב המחבר באה"ע דמהני בע"פ קודם החתימ' ע"ש בסי' קמ"ז ונראה דשאני שטר לא מבעיא למאן דס"ל נבי כותבין שטר לזוה בלא מלוה דבעינן אם שטר הקנא' או שיראו המסיר' אם כן חתימתן שבשטר הוי כמעידים על המעשה שאלוני חייב לפלוני דהיינו שמעידין בחתימתן שראו הקנין או המסיר' וכשאומרים אחר כך כתב ללות ולא לזה הוא היפך ומה שמנידין בשטר הוי חוזרין ומנידין. וכן כשאמרו תנאי הוה כחוזר ומגיד כיון שבשטר הוי כאלו נתפרש שהמעשה היה בלא תנאי כמ"ש הרמב"ן הביאו הר"ן ואפילו למאן דס"ל עדים בחותמיו זכין לו ולא בעינן שיראו המסיר' מ"מ הוי הנדתן שבשטר כמנידין שזיכה לו בשעת חתימה מנה מעכשיו ולכשימסור וכשחוזרין ומנידין ואומרים שאין ממש בזיכוי זה או שהזיכוי היה על תנאי אומרים היפך ממה שהגידו בשטר הוי כחוזר ומגיד דעוקר סהדותא שהעיד בשטר שבשטר מעידין בחתימתן שהקנה לו סתם או שזיכה לו בהחתימה סתם למאן דס"ל עדים בחותמיו זכין לו ועכשיו מרע ליה לסהדותא ואומרים שלא הקנה וזיכה רק על תנאי משא"כ בנט שכותבין לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ואין עידי חתימה בשעת חתימה מעידים כלל שנתנרשה שהרי אינם יודעים מהמסירה ונם כל הנט כ' הבעל הוא ואין ניכר בו כלל בלי הנדת עדים שנתנרשה כמ"ש הפ"י בכמה דוכתי בניטין והעדים אינם מעידין רק שהנט נכתב בציווי הבעל ומסרוהו לבעל כמ"ש הב"ש סי' ק"ל ומה שמהזיקין אותה בנרושה ע"פ הנט הוא משום כיון שהנט בידה אנן סהדי דודאי מסרוהו ומיד הבעל בא לה וכ"כ הפ"י בניטין דף י"ח בד"ה א"ל פסול ע"ש והא דלא חיישינן שמא מסר לה לפקדון או על תנאי דכיון שמסר בידה הימניה שיהיה לגירושין א"ת לגירושין אפילו אם תשקר כמו בשליש כמבואר בפוסקים או משום דתפיסתו מוכחת עליו כמ"ש הר"ן וא"כ כשמנידין אחר כך שהיה על תנאי אין זה חוזר ומגיד ואינו כותר להנדתן שהיה בשטר דבשטר לא הנידו כלל על נוף המסירה והגירושין רק שכתב בציווי הבעל ואנן דמסהדינן ע"ג המסירה והגירושין משה"כ כשחוזרין ומנידין שהיה תנאי על הגירושין אין זה חוזר ומגיד ואפילו אם יאמרו העדים לפקדון ולאמנה מסר הנט בידה אין זה חוזר ומגיד דהשתא שבשטר לא היה על המסירה רק על שהתמו בציווי הבעל והנדתן האחרונ' הוא לסתור מה שאנן סהדי שמסר לידה לגירושין והם מכחישין אותנו ואומרים של אמנה ופקדון מסר בידה ומכ"ש כשאומרים לתנאי ואפי' אמרו שקודם החתימה התנה התנאי דהא התנאי נ"כ אין תלוי בהחתימה כלל כי מה יש לו להתנות על החתימ' הא אין מזכין לה בהחתימה ונם אין מעידין כלל בהחתימה דהא בנט הוא לשון הבעל כמ"ש הפ"י ועיקר התנאי הוא על המסיר' שאם יהיה כך לא תתרוש בהמסירה משה"כ לא הוי חוזר ומגיד משא"כ בשטר התנאי תלוי נ"כ בחתימ' לאמן דסביראא ליה דעדיו בחותמיו זכין!לו וכן בשטר הקנאה או בשטרא דלאו הקנאה ומסר בסניהם כיון דהשטר לשון העדים הוא שמנידין שהיה כך המעש' הרי הם כמנידים בחתימה אם היה תנאי בהמעשה אי לא והוי כחוזר ומגיד. וא"ל דבנט נמי כיון דבאו להכחיש מה שאנן סהדי תרי ותרי הוא הא ליתא דהא אנן ליתינן סהדי שלא נמסר ביד' לפקדון ולתנאי רק מטעם דהימניה או מטעם דתפיסתו מוכחת עליו והוא כמו במטלטלין חזק' שכל מה שת"י האדם הוא שלו וכיון שמצד חזקה הוא אתי עדים ועקרו לחזקה כמבואר בקידושין נבי יש לי אחים כמו במטלטלין כשמביא עדי פקדון וכן אם נאמר מטעם דהימניה א"ש נ"כ דלא הימניה שיהיה לגירושין אם תאמר לגירושין רק כשלא יהיה עדים מכחישין אות' כמו בשליש שאינה מנורשת אם העדים מכחישים אותו ומש"ה אפי' כשאומרין שמסר הנט בידה לפקדון ולאמנה בסניהם לא משוי נפשייהו רשעי דאין המסירה תלוי בהו. משא"כ בשט"ה שהן הן המנידים על המסירה ואם צריך השטר למסירה צריכ' שתהיה בסניהם או שיהיה המלו' במעמד דהוי כמסיר' בסניהם ומש"ה כשמוסר לאמנה ומשוי נפשייהו רשעי ולא שייך לומר מה בכך שהוא לאמנ' הא הימניה שיהי' כך אם יאמר כך זה אינו דדילמא שכיב ונפל קמיה יתמי כדאמרי' בב"ב דף ס"ח נבי זקפי' רווח' אקרנא ומש"ה בשטר כי מסר לאמנ' איכא איסורא למלוה אפי' בשטר דלאו אחריות

המחבר לק' סי' פ"ב סעיף י"ב וכן לעיל סי' כ"ט כתבו הב"ו דח"י להוסיף בעדותו תנאי והסמ"ע ס"ק ק"ד כתב דדעת הטור והמחבר דבתנאי נאמנים חף סכת"י יולא ממקום אחר ומ"ם כאן בסוס דבר לא קאי אתנאי ומ"ם לעיל סי' כ"ט התם בעדות בע"פ שאני וכן כתב הב"ח לדעת הטור ולא נהירא לי נם אי אפשר לומר כן בדעת הטור דח"כ היאך כתב לעיל סי' כ"ט נבי עדות בע"פ שהרא"ם חולק על הרמב"ם הא הרא"ם מיירי בעדות שבשטר אבל באמת בטור מעיקרא ל"ק מידי דכמו שהביא לעיל סי' כ"ט דעות חלוקות כן הביא כאן במסקנתו דברי ה"ר יודא ברלוני בשסרב האי דאפי' בכתי"י יולא ממקום אחר נאמני' אך על המחבר קשה לי ולל"ע עיי' בתשובות מהר"מ אלשקר ס"ס ל"ד דף ל"ב: (קיז) חוץ מלומר בפנינו מסר מודעא. ודעת הר"ן לדעת רש"י דבכת"י יולא ממקום אחר אין נאמני' אף במודעא וכן דעת התוספות והרא"ם פ"ב דכתובות והטור ור' ירוחם כ"ב א"ב וכן כתבו עוד התוספות פרק חזקת הבתים דף מ"ע ע"א וכן הגה' אשר"י סס ממהרי"א וכן כתב הגמוקי יוסף סס וכן מסיק בהגהת מיי' פ"ג מה' עדות בשם ר"י וכן כתב הריטב"א פ"ב דכתובות בשם ר"י ושאר פוסקי' והסכים עמהם. ואולי אי ראה המחבר פוסקי' אלו לא הוי פסק כן שהרי לא הביאם בב"י ונדולה מזה מה שכתב הב"י בשטיטו' דהפוסקי' פסקו כמר בר רב אשי ולא כרב נחמן ולא הביא סוס חולק בדבר ואני ראיתי בהריטב"א שם שכתב וזה לשונו והלכתא כרב נחמן דבעיא דרבא דבסמוך כדידיה אזלא דאלו למר בר רב אשי כיון דמודעא מהני כל שכן בתנאי וסוביין נמי בפ' חזקת הבתים פרכינן להדיא מדרב נחמן וכן פסק רבינו האי והרא"ם ז"ל והרבה מן הפוסקי' עכ"ל וכן ראיתי בבעל העיטור בחות קיוס ריש דף ל"ד וזה לשונו ומסתברא כרבינו האי דבעיא דתנאי היו דברינו אליבא דרב נחמן אזלי דאלו למר בר רב אשי פשיטא דנאמנין ודיקא נמי דהא בחזקת הבתים מקשינן מדרב נחמן לרב הונא אלמא הלכתא כותיה וליתא לדמר בר רב אשי עכ"ל ודברי רבינו האי מלאתי בספר מקח וממכר שלו בשער ל"ח שפסק כרב נחמן ע"ם ואפשר דגם ר"ח ושאר הפוסקי' דפסקו בכולא ס"ם כמר בר רב אשי בפסקי תוספו' פ"ב דכתובות סי' ס"ח כתבו על פה לא אתי ומרע לשטרא אפ"לו ע"י מנו ע"כ והיינו כרב נחמן והנקדן סס כתב על זה וזה לשונו ול"ע כי זה דוקא לרב נחמן אבל למר בר רב אשי דקי"ל כותיה בכל דוכתא בר ממיפך שבועה ואיזרי לא הוי הכי עד כאן לשונו ולפי מה שכתבתי ל"ז והרבה מן הפוסקי' עכ"ל וכן ראיתי בבעל העיטור בחות קיוס ריש דף ל"ד וזה לשונו ומסתברא כרבינו האי דבעיא דתנאי היו דברינו אליבא דרב נחמן אזלי דאלו למר בר רב אשי דנאמנין דהנה בכתובות כתב הר"ן נבי מודע' היו דברינו דנאמנים מטעם הניתן לכתוב פי' וז"ל קאי אמודע' שבידם לכותבו ולכתוב זמנו, קודם שטר מכר או באותו יום עצמו אפשר נ"כ לומר דאפילו בכתי"י יוצ' ממקום אחר נאמנין שאין אלו חוזרין ומנידין שעדיין לא הנידו כיון שבידם לפסול המכר מ"שעה ראשונה ולא דמי לאנוסים היינו מחמת נפשות וכו' דברינו דבאנוסים היינו מחמת נפשות צריכין להניד עכשיו בפה והוי הכד' כחוזר ומניד משא"כ במודע' דניתן לכתוב פי' ומקבלין עדותן שבשטר זה כיון שחכמים נתנו רשות לכתוב ולבטל הנדת המודע' ראשונ' שיעשו שובר של תנאי כיון שבידם לכתוב שובר כנ"ל ברור והא דעדים אחרים נאמנים היינו דוק' כשאין מכחישין עידי השטר והיינו כשאומרים שהתנאי היה שלא במעמד עידי השטר אבל כשמכחישין עידי השטר הוי תרי ותרי ובמכיר' אוקי הקרקע בחזקת הלוקח כיון שבדין ירד הלוקח נקרא מוחזק בתשו' הרשב"א הובא בתומים ס"ק מ"ט: כז) עד אחד החתום בשטר. עש"ך ס"ק

החושן

דקי"ל דאמנה עולה היא ולא ניתן לכתוב ואם כן אינו שטר כלל וכיון דלא ניתן לכתוב ל"ם לא אתי ע"פ ומרע לשטרא כיון דאינו שטר ואם כן אינו מודה שהי' שטר כלל ועמ"ם בסי' פ"ב סק"ט ואם כן לדידן דקי"ל דאמנה עולה היא וכדאי' סס בסוני' אם און בידן הרחיקהו זה שטר אמנה והיא הלכה מרוותת אין מולק דשטר אמנה לא ניתן לכתוב ול"כ לא מרע לשטרא כלל דאין כאן שטר כלל וכל שטר שנכתב שלא כתיקון פסול כמ"ם בסי' מ"ב ברמ"א שעיף א' ובסי' זה שעיף י' ומס"ה בשטר אמנה קיי"ל כטעמא דמר בר רב אשי דאמנה היו דברינו אין נאמנין משום דלא ניתן לכתוב ומשו' נפשי' רשיני ומס"ה בעל דבר מהימן לומר אמ' אבל ר"ג סובר דגם אמנה הוי שטר דחד טעמא אית ליה במודעא ואמנה וכמ"ם תוס' וזה לא ק"ל כר"ג כיון דכמה סוגיית מלאתו דאמנה לא ניתן לכתוב והוי כמו קטנים או פסולי עדות דנאמן אבל במודעא קי"ל כר"ג דלא אתי ע"פ ומרע לשטר' דה"ל שטר ממש וכסוני' חז"ה ודו"ק: כה) ע"א החתום בשטר. כתב הרמ"א בתשוב' סי' קי"ז ז"ל הנה נא לפני שמואל ובידו טובר וכו'. ועפי"ז אני רואה שמקוים הסובר מכח נ' פנים. הא' שהעד החזן מלטרף עם כמר שמעיה סופר ועד וכמ"ם ר"י נ"ם ה"ה שכתב סופר ועד מלטרף לנבות מכ"ח וכו' כ"ם לאחזוקי זה שה"י והסובר בשר שלא

שמעיה

הוה המחילות בכלל ה"ל לפרש ואף אם אומרי' העדי' דלא היה בכלל אין נאמני' הואיל ואומרי' מ"ם בשטר עכ"ל ד"מ ל"ע: קו חוץ מלומר בפנינו מסר מודעא הטעם משום דאמרינן בגמ' מודעא ניתן לכתוב ופי' הר"ן דניתן לכתוב השטר מכר דאם יבטלנו זבינא אחר כך מחמת המודעא לריך המוכר להחזיר הדמים שקיבל כמ"ם בשטר ומ"ה ס"ל דאף כשכתב ידם יולא ממקו' אחר נאמני' כיון דלא עקרי שהדותא לגמרי דהא אכתי מהני לאהדורי זוזי אפומא דההוא שטרא וכ' עוד ר"ן ז"ל וכן אם נפרש כו' וכתבתיהו בפריסה ע"ם וכ' עוד דאזיל לטעמא דניתן לכתוב משום דמלוה קעבדי שחתמו לשטר המלוה או לשטר' קנין כדי להגיל הלוה או המוכר ידם יולא ממקום אחר דהא נם באמר' חנוסי' היינו מחמת נפשות כ"ם דניתן לכתוב ואפ"ה אין נאמני' לומר כן כשכתב כ"ם דניתן לכתוב ואפ"ה היה קטן דאמר' עד"ר ועפ"ר: קן שהלוה היה קטן כו' ה"ע דאזקה דהעדי' לא אתמו על השטר היולא מת"י הקטן דעולה הוא ואינן נאמני' להשיב נפשם רשעי': קח אבל עד א' החתום בשטר בו' דאין ב"ד חוקרין על עד אחד וע"ל ר"ם כ"ע דבעדות ע"פ אינו יכול לחזור ולהעיד ע"ם: שהוא

מאירת עינים

(לבטל השטר [נג] קו (קיז) יח) חוץ מלומר בפנינו כר) מסר [צה] מודעא:

לח עדים החתומים על השטר שאמרו קז שהלוה היה קטן (סד) באותה שעה (קיח) [צו] אינם נאמנים: הגה [לד] י"א הא דעדים החתומים על השטר כמי שנתקרא עדותן ואינן יכולין לחזור דוקא שניים קח (קיט) אבל כו) כה) ע"א החתום בשטר (סה) יכול [צז] לחזור בו (ריב"ם סי' קכ"ז):

מי מהיזקו ולא היו נאמני' כשכתב ידם יולא ממקום אחר דהא נם באמר' חנוסי' היינו מחמת נפשות כ"ם דניתן לכתוב ואפ"ה אין נאמני' לומר כן כשכתב"י יולא ממקו' אחר כו' עד"ר ועפ"ר: קן שהלוה היה קטן כו' ה"ע דאזקה דהעדי' לא אתמו על השטר היולא מת"י הקטן דעולה הוא ואינן נאמני' להשיב נפשם רשעי': קח אבל עד א' החתום בשטר בו' דאין ב"ד חוקרין על עד אחד וע"ל ר"ם כ"ע דבעדות ע"פ אינו יכול לחזור ולהעיד ע"ם:

[נג] (לקוים) חוץ מלומר בפנינו כו'. וס"פ חולקים ועש"ך (ע"כ): (לקוים) חוץ מלומר בפנינו כו'. וכ"כ רשב"ם בב"ב מ"ש הי' בב"ה ומר בר"א כו' הלא שדעתו דה"ה בתנאי ומשמ"ל סי' כ"ט ס"א בהגה"ה אבל תוס' שם ד"ה מר בר"א כו' כ' דאף

באר

התנאי וע"כ ל"ל דמ"ם אינם נאמני' בכל דבר לא קאי אלא אהני הנזכרי' בגמרא קטני' פסולי' אנוסי' היינו לו אמנה או מודעא הי' דברינו ולא קאי אתנאי הי' דברינו דבזה אינו עוקר עיקר השטר מכ"ש בתינוק בתין לעקור השטר לגמרי ובליהן כתב המחבר דאין נאמנין בשום דבר המבטל השטר ר"ל בכל הני דעוקרין השטר לגמרי ואף שב' המחבר בסי' כ"ט ס"א דאינו יכול להוסיף בעדותו תנאי שאני התם דבבר העיד בב"ד בע"פ ואי הוי ביה תנאי הי' לו להזכירו ולא להעיד שתם משא"כ כשחתמו ע"ג שטר עכ"ל *(וע' מ"ם בסי' כ"ה ס"ק ג' שדברי הסמ"ע סותרין זא"ז ממ"ם שם למ"ם כאן ע"ם) גם הש"ך כתב עליו דלא נהירא לחלק ככך וגם א"א לומר כן בדעת הטור דכתב בסי' כ"ט שהרא"ם חולק על הרמב"ם והא הרא"ם מיירי בעדות שבשטר אבל באמת בטור לק"מ שהביא דעות חלוקות אך על המחבר קשה ולל"ע בתשובת מהר"מ אלשקר ס"ס ל"ד וכ' עוד מדברי המחבר משמע דבכתי"י יולא ממקום אחר אין נאמני' אף לומר שבשעה שחתמו לא ידעו שהי' אמנה ואם אינו מהכי"

פתחי

ס"ם המ"ה בשם השיבת הרשב"א וגם בתשובת לחם רב סי' פ"א דעתו כן לדינא וכן עיקר ע"ש: יח) חוץ מלומר בפנינו מסר מודעא. ע' הם' שטר מפשט בפנינו אם עד א' מעידי השטר אומר שבפנינו לכך מסר מודעא אי מהני ג"כ כיון דעקר לשהדותיה ואין כאן אלא עד א' על התכירה ואוקי חד לגבי חד כו' אבל בלגבי חד כו' אבל אינו

נתיבות

ובש"ך מסיק דאפי' בשטר א"ל לומר תנאי) דדוקא בשטרות א"ל אבל בגנב נאמנים לומר תנאי) ועוד נראה דאם ליכה הלוה לכתוב התנאי בגוף שטר הלוה וכן ראוי הלוה לכתוב התנאי בגוף הן אליה לכתוב שטר בפ"ע הן אליה לומר תנאי אפי' לאמר אפי' בשטר אחר שבפנינו לומר אפי' בתנאי שהוא לשטר וכן בתנאי שהתנה בשעת מסירה אחר התחיבה נאמנים לומר כ"ע) ועדים אחרים נאמנים לכ"ע לומר שהיה תנאי אפילו קודם התחיבה ודוקא כשאומרים שהי' תנאי שלא בפני ע"א שאינן מכחישין אבל כשאמרו שהיה תנאי

משה"כ

ולא אמרי' מה איסורא עביד אם הימניה על עצמו ולא יהא אלא כמוסר בידו מטלטלין או מעות שלו אלף זוז ומאמינו. ולסמ"ש אתי שפיר דשאני שטר דכי שכיב והב"ד יחזיקו את השטר משום שעשו חתימתן שבשטר לעדות שהם המגידין שהמסירה היה בכשרות והרי הוא כעושה עדות שקר משא"כ במעות ומטלטלין אף כי שכיב ויחזיקו הב"ד אותו ביד יתמי לא ע"ם עדים הן מוציאין אותו ואין כאן עדות שקר רק משום חזקה כל מה שביד האדם הוא שלו ואיהו הוא דאפשיד אנפשיה שהחזיק אותן בכך משא"כ בנגב לא עבדי איסורא כשמקבלת הנט לידה לאמנ' ולפקדון שאין כאן עדות שקר ביד' שהן אינן מעידין על כך ואם מסר ביד' על תנאי שיהיה לגירושין אם תאמר לגירושין מה איסורא עבד' בזה ולכי שכיב לא יבוא שום איסור במה שהנט בידה: אמנם נרא' דבשטר על תנאי אף לדיע' זו אם אמרו שהמלוה ציוה לכתוב התנאי בשטר נראה דודאי נאמנים דהנה במ"ל בפ"נ מהלכות עדות הלכ' ה' הביא בשם מהרש"ך וז"ל שמה שמעידים שלא מכר כ"א לעלות לא"י עדותן זה הוא בשטר לא מיקרי חוזר ומניד וכו' והמ"ל תמה עליו דמה לנו אם עדותן בשטר או בע"פ כיון שקדם השטר הראשון שחתמו הם בעצמם או איסכ' שכתבו שטר למוכר שיהי' בתנאי ונעשה כמי שנחקרה כל שחתמו עצמם אח"כ היסך הוי חוזר ומניד ומה לנו אם עדות השני הוא ע"פ או בשטר ודברים אלו אין ראויים לשומעם וכו' ולהוכיח זה הוי יניעת בשר וכו' עכ"ל: ולפענ"ד נרא' דהדין עם מהרש"ך לא מיבעיא אם המלוה צוה לכתוב וליתן שטר תנאי ביד הלוה אף שמעידין עכשיו כן בע"פ ודאי נאמנים דהנה בכתובות כתב הר"ן נבי מודע' היו דברינו דנאמנים מטעם הניתן לכתוב פי' וז"ל קאי אמודע' שבידם לכותבו ולכתוב זמנו, קודם שטר מכר או באותו יום עצמו אפשר נ"כ לומר דאפילו בכתי"י יוצ' ממקום אחר נאמנין שאין אלו חוזרין ומנידין שעדיין לא הנידו כיון שבידם לפסול המכר מ"שעה ראשונה ולא דמי לאנוסים היינו מחמת נפשות וכו' דברינו דבאנוסים היינו מחמת נפשות צריכין להניד עכשיו בפה והוי הכד' כחוזר ומניד משא"כ במודע' דניתן לכתוב פי' ומקבלין עדותן שבשטר זה כיון שחכמים נתנו רשות לכתוב ולבטל הנדת המודע' ראשונ' שיעשו שובר של תנאי כיון שבידם לכתוב שובר כנ"ל ברור והא דעדים אחרים נאמנים היינו דוק' כשאין מכחישין עידי השטר והיינו כשאומרים שהתנאי היה שלא במעמד עידי השטר אבל כשמכחישין עידי השטר הוי תרי ותרי ובמכיר' אוקי הקרקע בחזקת הלוקח כיון שבדין ירד הלוקח נקרא מוחזק בתשו' הרשב"א סי' תתקע"ב ובמשכנת הממשכן נקרא מוחזק כמבואר בתשוב' הרשב"א הובא בתומים ס"ק מ"ט: כז) עד אחד החתום בשטר. עש"ך ס"ק

תשובה

אינו

המשפט

חידושים

כפני עידי התחיבה הוי הרי והרי אפי' ע"ח אינן לכפינו ובמכירה אוקי הקרקע בחזקת הלוקח כיון שבדין ירד נקרא הלוקח מוחזק ובמסכנתא הממושכן נקרא מוחזק וע"כ: (סד) באותה שעה ח"כ. הטעם הוי מתני נפשיהו רשעים שלא היה לסם לתחוס עצמן מש"ם ח"כ אפי' במינו משא"כ בסי' פ"ב שהלוה אומר קנין היה לאחן הלוה נאמן במינו אפילו בתחוס שבעדים רשעים או"ש: (סה) יכול לחזור בו. והש"ך הביא ע"ז וע"כ) דבעא"ח לא הוי בנתקרה עדותו בשעת התיבה רק

ביאורים

תנאי כשנכתב בציווי המלוי יש לו דין שטר וא"כ בידם לפסול הנדת המכר משע' ראשונ' שבידם לכתוב שטר של תנאי קודם לזמן המכר כמ"ש המ"ל בעצמו, דאם הי' אפשר שכתבו שטר למוכר שהי' בתנאי וכו' הוי החתימ' שבשטר להוזר ומניד ומש"ה נאמן אפי' ע"א החתום בשטר כיון שבידו לעשות חנדתו שבשטר להוזר ומניד משא"כ ע"א דעלמ' א"נ והא דלא מהימן ע"א במודע' דמודע' עדות אחרת וראי' אחרת הא ובענין שני' שיעידו על אותו מעשי שראו בשעם אחר' משא"כ תנאי סחדות' שבשטר הוא וכעדות אחת דמי וממיל' כשנותן העד התנאי כתוב ביד הלוה נעש' עדיתן שבשטר חוזר ומניד ולדעת ההגה"ה בסוף סי' דבע"א לא אמרינן כמו שנתקר' וממילא א"י לעשות הנדתן שבשטר לחוזר ומניד אין ע"א נאמן לומר תנאי ונרא' אפי' אם המלוה לא אמר שיכתבו שטר בפ"ע ונמסרו ללוה רק שאמר שיקתבו התנאי בשט"ח נוס' וא"כ לא הוי רק כאומר כתבו ולא אמר תנו מ"מ כיון שהכתיב' הי' בצווי המלוה שוב לא הוי מפי כתבם אפי' לא אמר תנו כמבואר בתומים סי' ל"ט ע"ש וזה כוונת מהרש"ך במ"ש שעדותם הוא בשטר והיינו כיון שהתנאי ניתן לכתוב בשטר לא הוי חוזר ומניד אפי' של תנאי וכתב מאוחר לזמן השטר דלא יהא אלא כהנידו בע"פ מאוחר לזמן השטר דנאמן משום דניתן לכתוב מזמן ראשון כמ"ש הרן משא"כ בע"פ דהיינו שלא ניתן לכתוב שלא ציוה המלוה שיוכתב התנאי ושוב לא קשה קושית חסמ"ע והש"ך מסי' פ"ב דשם בשטוען שהתנאי היה לכתוב בשטר דנאמנים משום הנ"ל והכ' מיירי בתנאי בע"פ שלא ניתן לכתוב דומיא דאנוסים ואמנה שאומרים דבר שלא ניתן ליכתוב ולא קשי' נמי מסי' כ"ט דשם שהנידו עדות בע"פ דודאי אינו יכול לעשות מהנד' שניה הנדה ראשונה וחוזר ומניד הוא משא"כ בשטר שהתנאי ניתן לכתוב ויכול לכותבו מזמן ראשון שלא יהיה חוזר ומניד ונראה דאף לדיע' השני דס"ל דבכת"י יוצא ממקום אחר נאמן מ"מ בתנאי דלשעבר נרא' דא"נ דבשעת כתיבת השטר לא חייל שיעבודא אפילו במקצת. אך באופן שכתבתי שהמלוה ציוה לכתוב שטר נאמן משום דניתן לכתוב ולבטל הנדת המכר משעת ראשונ' שיעשו שובר של תנאי כיון שבידם לכתוב שובר כנ"ל ברור והא דעדים אחרים נאמנים היינו דוק' כשאין מכחישין עידי השטר והיינו כשאומרים שהתנאי היה שלא במעמד עידי השטר אבל כשמכחישין עידי השטר הוי תרי ותרי ובמכיר' אוקי הקרקע בחזקת הלוקח כיון שבדין ירד הלוקח נקרא מוחזק כמבואר בתשו' הרשב"א סי' תתקע"ב ובמשכנת הממשכן נקרא מוחזק כמבואר בתשוב' הרשב"א הובא בתומים ס"ק מ"ט: כז) עד אחד החתום בשטר. עש"ך ס"ק

קצות

"ד) מסר מודעא. ע' ס"ך שהביא דעת כמה פוסקי' דגם במודעא אין נאמני' משום דקי"ל כר"ג דזמר מודעא היו דברינו אין נאמנין. ובתומים כתב וז"ל תמיהני מש"ך דברים סי' זה דאם מודה בשטר ואמר אמנה הוא דנאמן וכן הוא לקמן סי' פ"ב ולא פקפק ולדעת הפוסקי' כר"ג אף בזה דים לו מנו דמזויף מ"מ אינו נאמן כומר אמנה הוא כמ"ם תוספות בהדיא בכתובות דף י"ט ע"ב ד"ה אמר ר"מ ע"ם: ולק"מ אחו' כתבו שם בטעמ' דר"ג דאמר מודעא הי' דברינו אין נאמנין אפ"ג דאית לי' מנו דמזויף משום דכ' אתי בע"פ ומרע לשטרא הואיל ומודי' שהשטר נכתב ונמסר בהלכתו שוב לא אתי ע"פ ומרע לשטרא ולא אתי לאנוסים וקטני' דאמנ' שאין מודים כסי' שטר כלל אלא סותרין אם כאן לומר לא אתי ע"פ ומרע לשטר' שהרי אין מודים שהי' שטר ואמנה נמי נרא' דהיינו טעמא דלא מהימני לר"ג דלא מרע לשטרא הואיל ומודים שהשטר נכתב כדין מדעת הלו' דלא מפרש טעמא דאמנה משום דלא ניתן לכתוב אלא נמר בר רב אשי אבל לר"ג טעם אמנה ומודעא שניהן שוין עכ"ל. ואנן דקי"ל כר"ג במודעא היינו משום דסתימת הסוני' תרק חז"ה כוותי' וכמ"ם הפוסקי' אבל בזה דס"ל לר"ג טעמא דאמנ' אינן נאמנין משום דלא אתי ע"פ ומרע לשטרא וסגירא ליה דאמנה נמי שטר שטר כשר הוא בזה ודאי לא קי"ל כותי' כיון

מאירת עינים

בשם רבינו נסים: ל והיה לפתור משמעות הטור כמ"ם הרא"ם בכלל ל"א סימן ד' סמ"ע בשם ד"מ ק הרשב"א בתשוב' כיון דקיי"ל אין העדי' חותמים אלא"כ נעשה נגדול (כ"ב דף קכ"ה ע"א) לריכין הם לבדוק וכל שלא בדקו ,מצוו לפייסו רשעי' ואין אדם מניס עלמו

חידושי רעק"א

ס' לח אינם נאמנים. כ"כ ע' הטו' הריב"ם סי' שע"ח:

הגהות אמרי ברוך

כו' כ"כ י"ל דשאני תנאי כיון שאפשר לכתוב התנאי בגוף שטר הלוה וכן ראוי הלוה לכתוב שלא יהיה ביד המלוה שטר שתם בלא תנאי ע"כ אין להעדים לכתוב התנאי בשטר מיוחד ולא כיתן לכתוב

טורי זהב

אי' ואי"ל למה אחר רב שימי בגמ' דוקא ביולא מתחת יד אחר אבל ביד עלמו לא הא אפי' אם הי' ביד אחר לא אלא לריך שיהא כל א' בפני עלמו וכ"ל דתלמודא קמ"ל שאם הם תחת יד עלמו ואע"פ שלא הי' בפעם אחת אלא אלא הראשון יולא כבר מתחת ידו ואח"כ בא אבי לידו ועכשיו מוליא זה השטר אליבי מייסינן והטור ס"ל דלא חייש' כלל שמא יולי אלא עיקר הטעם דבעינן שני שטרות אלא דבשטר א' יש בו חשש זיוף ועז"א תדע דהא משטר מקויים א' מקיימין אם לא יתלא תחת ידי ובספרים שלפנינו כתוב אפי' יולא מתחת ידו והוא ע"ם דבספרים יבינם ליתא אפי' יולא מתחת ידו כלל ומי ברולה לייסב הגירסא דאפי' אפי' מכנים עלמו בלחץ זו הדחק ומעיול פילא בקופא דמחטא ונלע"ד דגרס אם לא יולא במקום אפילו יולא וכנוונה כמו אב' בס"ד: (ע"ם סל"ג וא"א כי אפי' בלין לפסול כו' טעמו אם דמוקמינן השטר בחזקת' וי"ל מה"ם הטור בסימן זה סכ"ב דאין כ"ם בעדותן דפסול מספק ולא מהני חזקה לשטר ונראה ברור דהרא"ם קאי אדברי התוס' דכאוהרים פסולים הין לא מהני תפיסה ע"ז כ' אינו מועיל ואה"כ לכתחלה ספק פסולים הם ואין מוציאין ממון על ספק: (ע"ם והרמ"א כרב דאף תפיסה ב"ד כו') משמע כ"ם תפיסה עלמו ובשה לחלי כ"מ אחרי בגמרא אין נאמנים לפסול השטר דהא א"א לבא לידי גביי' וכ"ל דבהתפיסו מודה הרמ"א דמהני דדוקא נבי ב"ד דאחרי' לי' אין מסתיגין לי' אבן מחתיגין ליה וכ"ם תפיסה המלוה דלא מהני אבל אם התפיסו הלוה עלמו הוה כמו יודאה ועי"ל דהרמ"א מפרש הר דאין נאמנים לענין שובר שבאין אחרים לפסול העדים ואמרינן דאין מוציאין ממון על פי העדים האחרונים ובמ"ם כ"י בשם הגהות אשיר"י זה מלאתי ונכון הוא מאוד: (בשם מהרש"ק בכ"י בר"ה) ומ"ם אפי' הן הדיוטות כו' עד ים מחלוקת בתוספתא וכו'. כ"ל לתגיה בירושלמי כי לא נמלאו אלו דברים לא בתוספות ולא בתוספתא כי אם בירושלמי מלאתי: (ע"ם ובתשובת הרשב"א כ' וכו') ד

מז א שהוא אומנה או פרוע כו' עיין בע"מ שכתב לתרץ למה לא יהא נאמן במינו דאי בעי הוה מחיל ליה משום שאין בדעתו לתחול ולהפסיד חובו שלא היה יכול לאחוז ולגבותו לעולם כיון שמחלו משא"כ כשטוען אומנה או פרוע אינו מפסיד חובו דיודע בהלוה דאינו נזלן לכפור במה שלוה לו עכ"ל *ואני אומר אף דכתבו הרא"ש ותו' לאד שנוייא כן לא קי"ל הכי אלא כשינוי' בתרא וכמ"ש הטור וגם המחבר סי' פ"ו סעיף ה' בהדי' דאינו יכול למוחלו להלוה מיהו שם כתבתי וחלקתי דה"מ כשהגיע זמן הפרעון של מלוה שהלוה לו אבל אם עדיין לא הגיע זמנו אפשר דיכול למוחלו אבל הטור והמחבר איירי כאן בהגיע זמנו מדאחלקו בש"ס זה בין אם אמר כן בשעה שתבעו מלוה שלו או לא משמע דמיירי עכ"פ שהגיע זמנו וק"ל : ב וכתוב בו נאמנות

מז מי שטען אמנה הוא או פרוע. ובו ב סעיפים :

א [ה] מלוה שאמר על שטר שבידו א (א) שהוא אמנה [ה] או [ב] פרוע ג אם הוא חייב לאחרים(ב) [ג] ואין לו (ג) [ה] (ה) ממה [א] לפרוע אלא מזה השטר ב (ד) [ד ב] וכתוב

מאחר שהחזן זוכר הק"ם הוי עד ה' בע"פ ומצטרף עם עד החתום כדאיתא בהדיא בפ' ג"פ ואע"ג דכתב הרא"ש שם דהיינו דוקא לגבות מבני חרי כשר מאחר דלענין שובר עדיף מנביית בני חרי ועוד דהרי כתב הרמב"ם פ"ד מה' עדות אם אמר אותו שלא כתב בעדותו קניתי מידו על ההלוה' נעש' מלוה בשטר גמור' וה"ה בנדון דידן ואע"ג דלא קבלה ק"ם מחזן הנזכר רק בפני עדי' החתומי' זה אינו מזיק דכל מי שהי' אלא הקנין יוכל להעיד ע"ז וכמ"ש הרשב"א בתשו' סי' אלף ע"ג. הג'. דשובר זה מקיים בב' עדיו דמאחר שכתר שמעיה העיד שזוכר ענין זה השובר ואחתם עליו אחר שחתם העד הראשון כנ"ל א"כ מעיד הוא על חתימת חברו שהיא חתימת רק שאינו מכיר החתימ' גם החזן מעיד שמכיר החתימה והם מצטרפים ולא אמרי' דנפיק כי ריבעא דממונא אפומא דחד שהדא כמ"ש הנ"י כשיש עדים על חתימת יד המי יכול הוא להעיד על השני וא"כ ה"ה הכא שכבר נתקיימה מ"י כמר שמעיה ואף שמעיה אינו מעיד שמכיר החתימה רק שאומר שזוכר ענין השובר ואחתם העד לפניו הוי עדות וכדאמרינן פ"ק דביטין דאי לאו דעכו"ם חבר הוי לה מקמיה זכתבו התו' דאין לחוש כיון דהאי עכו"ם כשר מדאורייתא כו' הרי קמן דבדרבנן סמכינן אהאי סברא דאי לאו דעכו"ם חבר הוא וה"ה לענין קיום שטרות דרבנן והוא מעיד שאתם אחר העד דסמכינן אהאי סברא דאי לאו לעד הראשון נכון הוא לא אתיס ליה מקמי' נאומ שמה איסרלם מקראקא ע"כ : ובכל הסלמה פיס אלו לא ראיתי פיס מסבירות. הפן האח' לירוף כתב סופר ועד כבר כתבתי לעיל סעיף י"ד ס"ק מ"א דליתא דר' ירוחם לא קאמר אלא כשהסופר לפניו ומעיד בע"פ והוא הפן הא' . הפן הב' אינו צודק רק לעדות ע"פ ולא לקיום השובר והא נפקא מיניה טובא לענין טריפת לקוחות וכדאמרינן בש"ס ספ"ק דמציעא ובכל הפוסקים ונתבאר לקמן סי' ס"ה סעיף י"ח ס"ק מ"ט במלא שובר בשוק אעפ"י שהאשה מודה לא יחזיר לבעל דחייסינן לקוניא לטריפת לקוחות אלא כדין ואפשר לענין שהאשה עצמה אינה יכולה להוציא מן הבעל מיהו גם זה ליתא מעע' שאכתוב . גם מ"ש ועוד דהרי כתב הרמב"ם פ"ד מה' עדות כו' עד וכמו שפסק בהדיא בתשובת הרשב"א סי' אלף ע"ג כו' לא ידענא מאי קאמר דהא הרשב"א שם לא קאמר אלא לענין דאם כפר זה בעיקר הדבר אבל מאי לטעון פרעתי וכמ"ש הרשב"א שם להדיא וא"כ אינו מועיל עדותו רק לענין בני חרי וא"כ היינו הך דכתב מעיקרא ומה ועוד דכ' הרב . הפן הג' שכתב הרב לא ידענא מאי קאמר אי מיירי שלא ראה שמעיה שאתם העד הראשון רק שבשעה שאתם אצלא אתימת העד אתוס לפניו א"כ מה ענין זה לעד עכו"ם דהתם מכירי' שני אתימות אלא דלא ידעינן אי עכו"ם חבר הוא הלכך כיון דתן התורה כשר הימנוהו רבנן לעד א' דאמר שהוא חבר דהימנוהו רבנן בדרבנן משא"כ הכא ואי מיירי שאתם העד הראשון לפניו וראה שאתם ואת' הוא אא"כ אלא שעתה אינו מכיר האתימה וכדמשמע פשט דבריו דבהכי מיירי א"ל להך דעד עכו"ם ולטעמא דקיוס שטרות דרבנן הא אפי' הוא דאוריתא סני בהכי דאתה אינו מכיר האתימה מ"מ כיון שברור לו שהעד הראשון אתם לפניו אין לך הכרה גדולה מזו ואפילו לא היה אתו' עצמו אא"כ אלא לפי' וכה"נ אם היה לו סי' מובהק בשטר זה וידוע לו שאת' עליו עד זה אע"פ שעתה אינו מכיר האתימה פשיטא דמהני דאין לך היכר יותר מזה כ"ש עתה שאת' עצמו אחר העד ונפקא מינה אפילו בכת"י שאריך קיוס דאוריתא מהני בכה"ג . מיהו כל זה לדעת הרב דאסיב ליה לאתימת מה"ר אייזק לעדות אבל תמהני דנהי דאתימת מהר"א ניכרת מ"מ לא עדיף מאלו העיד כן מהר"א לפני ב"ד דלא הוי אלא עד מפי עד דלא מהני בקיוס שטרות וכמ"ש לעיל סעיף ד' ס"ק ז' וסעיף כ"ו ס"ק ס"ו ואפשר מהר"א היה אז רב בק"ק פראג והוא על פי המנהג שרב מקייס שטרות ביחידי אבל פשט דברי הרב לא משמע הכי ונם בזה אני חוכך דכיון דהא דרב מקיי' ביחידי אינו אלא מנד המנהג א"כ י"ל דדוקא היכא דמקיי' הרב אבל לא כשמעיד על עדות שהגידו לפניו ובפרט על קיוס עד א' דלא הוי רק אני קיוס וע"ע :

מז (א) שהוא אומנה או פרוע . וה"ה כל דבר המבטל את השטר וכמ"ש לקמן סי' פ"ו ס"ק י"א : (ב) ואין לו כו' . לקמן סי' פ"ו סעיף ב' ס"ק ה' העליתי דאף על גב דהך דר' נתן מיירי אפילו בדאית ליה נכסי מ"מ לענין אומנה או פרוע או שאר הפסד ללוה שני היינו דוקא בדלית ליה נכסי ללוה ראשון והיינו משו' דודאי משתעבד מדרבי נתן מדאוריית' אפילו אית ליה נכסי אלא דכי היכא דאין נוכין ממשועבדי' במקום שיש בני חורין אפילו הוי שעבודא דאוריית' משו' תיקון העולם וכדאיתא בש"ס ר"פ הניזקין ה"ה הכא כיון דאית ליה פסידא ללוה שני אם כן המלוה הראשון שנובה ממנו בעל כרחו דין עורף יש לו ואינו נובה אלא היכא דלית ליה נכסי ללוה אלו ולפי זה אינו יכול לגבות מן הלוה שני אלא בשבועה שחוב אלו אינו פרוע כדין הבא ליפרע מלקוחות לקמן סי' קי"ד סעיף ד' וכ"כ הרמב"ם ספ"ב מה' מלוה להדיא והביאו הבעה"ת שער כ"א ח"ב וכ"כ הסמ"ג שוף עשין ל"ג וז"ל אם אין לשמעון נכסי' והיה לו שטר אומנה או פרוע הוא אין משגיחין על זה אלא ישבע ראובן ויטול מלוי כדין כל עורף שאינו נפרע אלא בשבועה עכ"ל ועוד האריכתי בזה לקמן סי' פ"ו סעיף ב' ס"ק ה' ע"ש : (ג) ממה לפרוע כו' . בבית חדש לקמן סעיף י"ז כתב דה"ה אם הוא שטר אומנה או פרוע הוא אין משגיחין על זה אלא יגבה ב' ס"ק ה' ע"ש : (ד) וכתוב בו נאמנות

אינו יכול לחזור ולהעיד כמ"ש ר"ס כ"ט ועי' עוד בש"ך מ"ש בשם הרמ"א בתשובה' בענין זה והוא הסיג עליו והניח דבריו בל"ע ע"ש :

משה"כ

בשעה שבא לב"ד ולבן יכול לחזור בו קודם שבא לב"ד אבל כשהוא מקויס שבבר היה אלא הב"ד להתקיים שוב א"י לחזור בו :

נתיבות

משה"א

ק"ש שתמה דהא קיי"ל בסי' נ"א דע"א בשטר זוקק לשבועי' וכו' וע"ל בסק"ש שכתבתי ליישב זה דודאי גם עד אחד בכתב לא הוי מפי כתבם רק דלא אמרינן ביה דהוי כנחקר' בשעת חתימ' מטעם שכתב הסמ"ע כאן ומש"ה יכול העד לחזור בו קודם שנרא' השטר בב"ד אבל אחר שנרא' השטר בב"ד שוב אינו יכול לחזור בו וכמ"ש הרמ"א סי' י"ג לדעת ר"ח דמכשיר מפי כתבם שיכולין לחזור בו קודם שנרא' בב"ד וע"ש שהארכתי עוד כתב הש"ך בס"ק זה והשיג אתשובת רמ"א שהכשיר קיום השובר וז"ל הפן הב' אינו צודק רק לעדות בע"פ ולא לקיום השובר . וג"כ טוב' לענין טריפת לקוחות כדאמרינן ספ"ק דמציע' נבי מצא שובר עכ"ל הש"ך ובהשקפה ראשונ' לכאורה תמוה מאוד כיון דאיכ' עדים שנפרע הרי מכר דבר שאינו וחספא בעלמ' הוא ולא בעינן שטר בזה ודוק' בשטי"ח לענין טריפת לקוחות בעינן שטר וכבר עמד בזה בסקצה"ח אבל באמת בוונת הש"ך כשטוטו דהעדים אף שהעידו על הקנין של השובר לא העידו על הזמן ובקיום השובר נתקיים גם הזמן הכתוב בו ואיכ' כמיחש לחשש דאמר בב"מ דף כ' דאומר הפירעון היה אחר המכיר' והשובר מזייף והזמן כתוב בו מקודם אך בתומים הקשה שפיר דהא קיי"ל כשמואל דאמר המוכר שט"ח לחבירו וחזר

הצות

אלא מוכל להוציא כחובה. הב' מאחר שהחזן זוכר הק"ם והוי ע"א בע"פ ומצטרף עם עד החתום כדאית' בהדיא פ' ג"פ ואף ע"ג דכתב הרא"ש דהיינו דוק' לגבות מב"מ כבר נתבאר דלענין שובר עדיף מגביות ב"מ וכו')(וכש"ך שפך סולנה לסתור ולהסתיר פני משה וז"ל ובכל אלו הנ' פיס לא ראיתי פיס מסבירות. הפן ה' לירוף כתב סופר ועד כבר כתבתי דיתא לדברי רי"ו וכו'. הפן הב' אינו צודק רק לעדות בע"פ ולא לקיום השובר ונפקא מינה טובא לענין טריפת לקוחות אלא כדין וכדאמרינן בש"ס ספ"ק דמציעא ובכל הפוסקים ונתבאר לקמן סי' ס"ה סעיף י"ח במלא שובר בשוק אע"פ שהאשה מודה לא יחזיר לבעל דחייסינן לקוניא לטריפת לקוחות אלא כדין ואפשר דהרב לא קאמר אלא לענין שהאשה עצמה אינה יכולה להוציא מן הבעל וכו' ע"ש. ולפי עכ"ד אין כאן חינה כלל דמה שהשיג על פן הא' אני אומר וכי מאן דגמיר שמעתתא מסמי' דרי"ו משקיעין ליה והוא לסניף ומה שהשיגו בש"ך על פן

ביאור הגר"א

מז [ה] או פרוע. דאפי' מכר שטר אין נאמן לומר פרוע וכ"ש כאן שמתעבד מדאוריית' והדבר פשוט כיון שהוא חב לאחרים ורחיה כמכר מדאמרי' בפ"א דב"מ י"ע ב' ת"ר מלא שובר כו' ולימוש דלמא כו' ואי יכולה לטעון בלא"ה יכולה

באר היטב

מז [א] לפרוע. כתב הב"ח דה"ה אם הוא נברא אלמא בדלקמן סי' קכ"ו סי"ד והש"ך הסיג עליו וכתב דדוקא החס כיון שהמחהו במעמד שלשתן יכול לומר כו' ע"ש (כתב הט"ז ז"ל מה שקשה ע"ז

המשפט

מז (ה) ממה לפרוע דכיון לו אינו טורף משום פסידא דהוי כמשעבד' אאין נוכה במקום שיש בכ"ח ס"ד)(ולפ"ז אי אשתדיף

חידושים

ביאורים

ומחלו מחול . אך גם זה לק"מ דהא התוספות והרא"ש הקשו שם דהא בשובר לא תצטרך לשלם רק דמים שקיבל וכשתמחול תצטרך לשלם כל הדמים ותי' התוס' לא קי"ל כמבואר בסי' ס"ו ע"ש . ועכצ"ל כתי' הרא"ש שם דמיירי שהוא עכשיו באותו ענין שהית' בשעה שנכתב השובר בכל נווגא . ועוד יש כמה נ"מ בין קיום השובר לעדותו בע"פ :

מז ה) ממה לפרוע. עש"ך סק"ב דה"ה אם הוא נברא אלמא . ונראה ליתן טעם ל"בריו כיון דכתב הש"ך דהדין כמו במשיעבדים דאין נובין במקום שיש בנ"ח ובסי' קי"א הוכחתי דאפילו אלים אין נובה ממשעבדי במקום שיש בנ"ח : כ) וכתוב בו נאמנות . ע' תומים שכתב דכשאומר המלוה שטר אמנה מודה המחבר דאפילו אין בו נאמנות דהא א"צ לישבע כמבואר בסי' ס"ב אם לא שיש לו מנו דפרעתי וכו' והוא תמוה כמו שהמה בקצה"ח דהא כשטתן אמנה אפילו יש לו מינו דפרעתי אין חייב לישבע כמבואר בסי' פ"ב . אמנם אם הלוה טוען פרוע והמלוה אומר שטר אמנה אינו נובה אינו נאמנות דכיון שהלוה טוען פרעתי מחייב המלוה לישבע וכיון שאומר אמנה (.) ממילא אין רוצה לישבע שחייב לו עכ שטר זה

החושן

הב' לא ידענא מאי קאמר דודאי אם הי' ידוע בעדי' אפי' בע"פ שנפרע בחובתה בזמן פ' והיא מכרה אחר כך ללקוחות ודאי אין הלוקח נוכה כלום דהא מכר דבר שאינו שלו ואי משום דלית ליה קלא אינו דלא בעינן קלא אלא לביטנות אבל אם נוף הדבר אינו שלו ודאי מוציא מן הלוקח ותקנת הסוק לא שייכא במוכר שטר וכמ"ש הרא"ש והטור סי' ס' דל"ש תקנת הסוק דל"ש מאי דאמרינן בש"ס דאפילו האשה מודה מיישינן לטריפת לקוחות היינו משום שמיישינן שמא כתב ליתן בגיסן ולא נתן עד אחרי ואם כן לוקח קדים לשובר אבל אם ידוע שהרי בודאי אין הלוקח נוכה כלום אע"ג דית ליה קלא ומשום דכיון דנוף הדבר אינו שלו ודאי אין הלוקח כלום ולא בעינן קלא אלא לשעבוד דנוף הדבר שלו לוה הוא שייך ומ"מ הסוק לא שייך בזה משום דקי"ל כשמואל דאמר מוכר שט"ח וחזר ומחלו ופ"ש והדבר ברור כמ"ש עד שאני

באר הגולה

רשע תשל"ט ח מיתרא דרב יהודה אמר רב בתוכות דף י"ט ע"ל ב עור וכ"כ הרא"ש שם בפסקיו וכ"כ הה"ת בשער כ"ל ג בהפרש לא אביי אם ד טור וכ"כ הה"ת בשל"ח וכ"כ הסמ"ע שלא אמר על תעות שבידו הן של פלוני שהפקיד בידו ונודע שהי' לו פקדון מאחרים נאמן כתבו דאי בעי הוה מתקן לו והביא ראיות

חכמת שלמה

סימן מז (סעיף ח') תלוה אחר על השטר שבידו שהוא אומנה אמנה או פרוע וכו' כ"ב. הנה בשאלתי מהרבני המופלג מוה' ברוך מק' מקיליניטן מדי

הגהות אמרי ברוך

כה"ג : (הה"מ ב') (י) ממילא אין רוצה לישבע שחייב לו כ"ב לא ברירא לי שיהי' מהלוה לבאר בשבועתו שחייב לו על שטר זה דלאחור' די בשבועה שלא נפרע : (ס"ד ד') (י) אינו בלוס

טורי זהב

אלא שבירושלמי משמע יכו' וכ"ע שכל הפוסקים הביאו מירושלמי דשטר מקויס צריך קיוס ולא פליגי אלא אי מצטרף עד ודיין וכ"ע : (עוד שם ג' שישבו לקיים השטר וכו') עד השתתו לאזמעידין וכו' וכ' בר"ן הטעם וכמ"ש בסי' ל"ע מחו' ד' והוא עיקר ובכ"ג בסה רוא"ז כ' דלמאי דקי"ל דלא כרב אפי לשיטת רא"ש ורי"ף אפי' משתתהו מעידים דלא חייסינן כלל למיחזי בסיקרא וכך משמע פרק הכותב דאפילו בתחיתה לא חייסינן. ולשיטה זו יש להקשות קושית הגה: דקשיא דרב אדרב דאלו הכא קאמר משתתהו אין מעידים כו' ובפרק כל הנשם לא חייסינן כלל ע"ש וי"ל דמסקנת התלמוד שם הוא דלא כרב אבל רב נופיה ס"ל לחלק בין בתיבה לתחיתה ודוק . וכ"כ הריטב"א בחדושיו דיש לחלק ובדעת הרמב"ם : (ע"ש וכתבו התו') אהא דדייני' כו' עד והסיק דאיה בקיוס השטר וכו' ומיהו לפמ"ש רבינו בסימן ס"ב דראוה בעדות בעינן ואין בפקותא ע"ש ומפ"ר שדיינים שאין מכירין וכו' עד לפי שקבלת העדות וכו' וכך משמע מדברי הר"ן בשם הרמ"ה גבי ג' שישבו וכו' ומת א' הכשם כו' שבתב דאלו תתיתי בי' ג' כו' כיון דכולהו אתיתי לא חייסי' דלא כמוהב חד הוי עכ"ל הא אלו ידעינן בודאי דלאו כמוהב חד הוי דפסול וק"ל ע' כ"י מתו' כ"ג הביאו : (ע"ש וכתבו התוס') עד אחי בקיוס השטר ומיהו לפי הפ"ר בס"ב דבני' ראיה בעדות ואין מזה בפקותא שאקיים השטר לא הוי"ל לב"י להעתיק דברים אלו דכתבו בן לפי דברי רב שבא וק"ל וכ"כ הכ"מ: (ע"ש העדים שאין כ"י וכו') עד וכ"פ הרמב"ם בה' עדות וכו' ודלא כריטב"א בחדושיו שפסק כרב אחי ובראש"ם דקי"ל כר"ל מדפריך סתמא דהלכותא פרק ח"ם בדר"נ גם ס"ג כ' בשם רוא"ז שם יי שפסק כר"ל ע"ש : (ע"ש כ' נ"י וכו') עש"ה בסוף סי' פ"ב ס"ב והמעיין שם יראה דקאי למאן דס"ל דנאמנים אפי' בכ"י יולא חמ"ח אבל למאן דס"ל דאין נאמנים נראה דדמי לדין שכתב הטור בסעיף נ"ג ודוק נ"ל : (ע"ש וכתב הר"ן) והא דתלאי וכו' עד ודחק הר"ן דאיתהו וכו' ויש לתקן דעת הרמב"ן ולהלילו מהר"ן ע"פ מ"ש התוס' פ' ח"ה דף מ"ט ד"ה מר רב אחי כו' ע"ש : (ע"ש כתב הרשב"א שנשאל וכו') עד כדין ירד לבריתו וכו' וא"ד למ"ש בפ' המקבל ובטור סי' ס"ז ס"ג. דאי לא עביד לגלוי אמרינן קרקע בחזקת בעליה עומדת אע"ג דכדין. ירד לשדה והכל היינו דשם לא מיקרי מוחזק כיון דסופו לאחזר בע"כ והוי משכיר מוחזק ובסברת ר"י פ' המוכר את הבית ודלא כתוס' פרק המקבל והרא"ש והרמב"ן גבי פרדיסי שבתנו היפך סברת ר"י דשואל הוי מוחזק ובעל דברי ריבות תי' דהתם המשכיר מעולם אינו מודה לשעבוד הבוכר שהשכיר לאחרן הבנים שונין אבל כאן עכ"פ המוכר מודה שמכר לו השדה ע"ש : (ע"ש שב' הרמב"ם) עדיים שאמרו וכו' עד וה"ה אם יעטרף וכו' ולא היא דא"כ הי' מהני ג"כ כשאחד מהם העיד על חתימתו ועל חתימת חבירו כתש"ל סעיף י"ד אלא ברור דלהרמב"ם לא מהני גם ע"י לירוף ע"א הוי כחרם מתם כנ"ל ודוק וכ"כ מהרש"ך כתשו' סי' פ' ע"כ מהרש"ק :

סי' מז (בש"ע סעיף ח') מלוה שאמר כו' מה שקשה ע"ז מסי' פ"ז בענין אי מלי מלוה מוקל ללוה ע"ש : (ע"ש וכ' בו נאמנות) בעניותי לא הבנתי מילוק זה דמאי מהני הנאמנות הא לא אאמינו ליה לחלוה אלא כל זמן שיאמר לא כפרעתי אז לבל הפחות

כדברי

חשן משפט מז הלכות הלואה

באר הגולה

לוה ה סס וכ"כ הרה"ם סס דאל"ם

הגהות אפרי ברוך

והבטר כתקבו כו' כ"כ יעוין לקמן בסי' כ"כ ס"ך ס"ק י"ד: (כה"מ פס"ב) (*) דאלת"ה כע"ל כו' כ"כ הכא הם עדוהו בקר הוא מעיד לעלמו שיוסאר החוב שלו זלא יגבהו הבע"ח שלו ובכה"ג הוי כספק אם הוא עד או בע"ד דאם אורר בקר אין עליו סם עד מבקר רק בע"ד: (כה"מ סק"ג) (*) חזקה ממון להאומר כו' כ"כ כ"ע מה לי חזקה של האומר או של הלוה שיש לו חזקה ומסייע ליה המנו של המחזיק הבטר שאומר שפרע:

חכמת שלמה

כיוצו כו' כארוזאן דלמה כיש ע"א שהוא ברוע אין הלוה נאמן לומר שהוא פרוע בין דמשועבד מדר"כ ולמה אם אין לו נכסי' למה לא יהי' כאמן מדין ע"א כמ"ש הם ערב דלוה מעיד לערב. והבטחתי דברי בכל עד הוי ראוי לחוש שמא מבקר רק דמוקמינן ליה אחזקת בטרות. זכיון דאומר הבטחה אללו אבר פרוע עבר על לא תבכן כאהלך עולה אי"כ איהרע חזקה בטרות בידי' וחייבינן שמא הבקר והוי ממ"כ גם כאן הוי חזקה דבטרות בידי הם בעי סותר לדבריו וחזקה דמי' לע"ה. לכך אין לו דין עד דחזקה שבידו סותרין דבריו ודוק היטב:

טורי זהב

שלא יאמר כלום אבל זה אמר בפי' שבפרע יאמר הלוה מה עלי לעשות במה שאין להם רוצים להאמין לי באמת כרבתי למלוה אלא ע"כ דאמרינן ליה כו' לך ליקח הבטר איך נאין נאמנות כמי ניחא הכי ותו ק"ל דעיקר המעל' של נאמנות שאין צריך למלוה שבועה אלא נפרע והרי לריקעכ"פ שבועה אחר הפרעון כמ"ש ס' ע"א א"כ יכול לומר הלוה פרעתיך וסמכתי עלמי שלא ישבע אח"כ לבקר ומאי שנא משבוע' שקודם הפרעון וצ"ע היטב לייבב זה ונעזר והבע"ע שכתבו מלוה שאמר שטר אמנה כו' יל פשוטא לאיזה צורך כתבו רבינו בשלמא בגמ' אמר זה דרך קושיא אבל רבינו כתב זה לפסק דין ולא כולרדלזה דמי מעכב על ידו מלוחר של אחרים הוא ע"ל שלא הקדק רבינו וכתב כפל לי' אינו חייב לאחרים אלא נראה דמתוין בזה דבאמת הוא חייב לאחרים אלא שיש לו נכסים לשלם סד"א דהוא חושב שמא

ביאור הגר"א

לשמון פרוע. רא"ש. ואי"ל הם לס"ד אין יכול למחול אבל לאחר שחי"ד וכולה למחול אפי' פרוע ממי יכולה לעשון מ"מ ראיה לכאן דהא כאן אי' למחול: [ב] (ליקוט) ואין לו כו' עפי' פ"ו אח"ז לפרוע אם יש לו נכסים (ע"כ): [ג] וכתוב כו. דאל"כ צריך המלוה לישבע שהוא פרוע: [ד] (ליקוט) וכי מי נאמנות. הפ"ז ופ"ר תמהו ע"ז כיון דאומר פרעתי הא איבטל בנאמנות אלא אין מילוק דמשתעבד לראשון ולא איכפת לנו בשבועתו ופש"ר שכ' דאפי' ע"א מעידו שפרוע (ע"כ): [ד] (ליקוט) והוחזק כו'. דאל"כ נאמן בפנו כמ"ש בספ"ג דשבה. ואף דשם ק"ל דאף בהוחזק נאמן שם משום דהיתכיה כמ"ש (ע"כ): (ליקוט) והוחזק כו'. והרמ"ן שהמ"ש כ' דאל"ל אאמרי' מנו בחקום חזקה כמ"ש בר"ם ל"ם וכ"כ הרשב"א

כדברי ואם כן למאי דקי"ל דא"י למחול וכמ"ש לקמן סק"ו בכל ענין אינו נאמן וכן עיקר ובלאו הכי נראה כן דכיון דאינו נאמן לומר פרוע א"כ מה בכך שצריך לישבע וכמ"ש. ורא"י לדברי ממ"ש הרמב"ן והרא"ש והר"ן ס"פ כל הנשבעין במוכר ס"א לחבירו והלוה טוען שפרע למוכר ישבע לו אם אין המוכר רוצה לישבע מפסיד הלוקח כי אין משביעין את המוכר משום שהוא נאמן לומר פרוע במנו דאי בעי מחיל ליה עכ"ל אלמא דדוקא משום שנאמן נומר פרוע הוא דכי אינו רוצה לישבע מפסיד הלוקח שהרי הוא כמודה שהוא פרוע כיון שאינו רוצה לישבע אבל אי לא היה נאמן פרוע לא היה מבטלין לשטרא מחמת שאינו רוצה לישבע וא"כ הכא שאינו נאמן לומר פרוע אין השטר בטל במה שאינו רוצה לישבע. ועוד ראיה לדברי מתשובת רשב"א שהביא בית יוסף לקמן סי' ס"ו מהו' כ"ב שהלוקח ס"ח מחבירו ואמר ללוקח פרעתיו למלוה יבא וישבע לי שלא פרעתיו לא אמר כלום כו' ואפי' בא המוכר והודה שפרעו אינו נאמן כו' ולקמן סי' ס"ו סוף סעיף ל"ג ס"ק ק"ו הוכחתי דתשובת רשב"א זו מיירי שהי' המוכר מעובד לי בסך זה מדר' נתן ואפי' לפי מה שהבין מהר"א ן' חייס בתשו' תשובת רשב"א זו וא"כ לא קי"ל כתשוב' רשב"א זו היינו בענין שכ' שאין המוכר נאמן אבל מ"מ במה שמבואר מדבריו דאי אינו רוצה לישבע מפסיד בזה כיון שאפי' הודה שפרעו אינו נאמן נראין דברי ל"ל ברור (וע' מ"ש לקן' סי' ס"ו סעיף י"ד ס"ק ל"ג וסעיף ע"ו (ט"ו) ריש ס"ק כ"א): (ה) והוחזק הבטר בב"ד. כ' הסמ"ע פי' נתקיים בב"ד וכ"כ בס"מ"ו סל"ו עכ"ל ולי"ת אלא פירושו כפשוטו שהוחזק בב"ד וראוהו בידו דאל"כ יש לו מנו דאי בעי מצנע ליה או מצנע ליה הכא אם אינו נאמן לומר דאי בעי מצנע ליה אבל אם אינו נאמן לומר פרוע הוא פשיטא דיש לו מנו דאי בעי לא הי' מראיהו לב"ד כלל וכתב עוד דהרמב"ן והה"מ מולקין על דין זה וס"ל דאפי' הוא תחת ידו אינו נאמן בשום מנו דחזקה כל מה שהוא ביד אדם הוא שלו ואין אומרים מנו במקום חזקה זו ותימא על המחבר שלא הביא כאן דעתם בביאור רק בסי' נ"ט נב"י ס"י הביא דבריהם בקצרה כו' ולענין הלכ' נראי אע"ג דקי"ל כל מה שנמצא ביד אדם בחזקת שלו הוא מ"מ היינו דוקא בממון או במטלטלין וכה"ג דבר שגופו ממון מבואר בכאן

באר היטב

שאומר בפי' שנפרע יאמר הלוה מה לי לעשות אם אחס לא תאמינו לי אלא ע"כ דא"ל הי' לך ליקח הבטר א"כ באין נאמנות שמי ניחא הכי וא"ע היטב לייבב זה כו' ע"ש): [ג] והוחזק. פי' הסמ"ע שנתקיים בב"ד והס"ך הסיג עליו דליתא אלא פירושו כפשוטו שהוחזק בב"ד וראוהו בידו דאל"כ יש לו מנו דאי בעי מצנע ליה אם אינו נאמן לומר פרוע הוא אבל אם נראה הבטר בב"ד אבל אם אינו נאמן מחמת שאינו רוצה לישבע ודאי אינו נאמן בשום מנו דחזק' כל שיש מ"ג מדין הנ"ל: [ד] ביד שלים. והרמב"ן והה"מ ספ"ב מהל' מלוה מולקין וס"ל דאפילו אח"י אינו נאמן בשום מנו דחזק' כל שיש מ"ג אדם הרי הוא שלו ואין אומרי' מנו במקום חזקה וע"ש ולכאור' קשה דאינ' נאמן במנו משום חזק' דהוה שלו ולא נפרע אם כן הא דקי"ל מודה בטבר שכתבו צריך לקיימו משום דמנו דמזויף ולא הוי מנו במקום חזק' דהו' שלו. ויש לחלק בין חזקה דאיתברר בפרי' ובין חזקה דאינו מבורר כי אם מ"פ הלו' דבר ספיר אמרינן מנו במקום חזקה כיון דאינו ידוע החזק' אלא ע"פ הו' דהא אינו מקויס ואמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר וכה"ג מחלק הרמב"ן במידושיו פ' השובר את הבית ועמ"ש בסי' כ"ז ס"ק י"ב ע"ש. אך אכתי מיקשי מבטו פקדון דנאמן לומר החזרתי במנו דנאמנו דהתם הבטר מקויים לפנינו ואפ"ה נאמן במנו ולא אמרינן דהוי במ"ח ואפבר דל"ם חזקה אלא בבטר הלוה' דאינו בפטור אומרינן דודאי לא פרע דחזק' כל מה שיש מ"ח אדם הרי הוא שלו אבל בשטר פקדון כיון דאינ' אומרינן

נחמן

נאמנות כו' אבל אם אין בו נאמנות נאמן אף במקום שאב לאחרי' כיון שאינו יכול לגבות בו אלא בשבוע' והרי אומר שהוא פרוע אבל בס"ך כתב דל"ש מה בחילקו בין יש בו נאמנות או לא דכ"ל אפי' אין בו נאמנות ואומר ליתבכב לי זהוא אינו רוצ' ליבבע ומודה שהוא פרוע הבטר בתקבו דמה בכך דהא לא מדיק שאינו רוצה ליבבע מאילו אמר בפי' שפרוע הוא ופוד מה מועיל הנאמנות הרי הוא מבטלו בפירוש ואומר פרוע הוא אלא ודאי כיון דמשעבד האי בטרא מדר' נתן דהוי שעבודא דאורייתא ובכוחה דבטרות הוא א"כ אף שאינו רוצה ליבבע אינו מפסיד בזה כיון בשאילו אודה שפרעו אינו נאמן (והט"ז כתב וז"ל בפניותי לא הבנתי דמאי מהני הנאמנות הא לא האמינו אלא כ"ז שיאמר לא נפרעתי אז נפרעתי אז עכ"פ אם לא יאמר כלום אבל זה

פתחי

מו א] וכתוב בו נאמנות. בעמ"ש מ"ש אבל הס"ך כתב כו' בל"ל אפילו אין בו נאמנות כו' וכ' בתשובת שנו"ר מ"א סי' קכ"ד שחולק על הס"ך בזה וכתב דמי יחלא לבו לפסוק בדבריו להוליא ממון נגד גדולי הראשונים הבעה"ת והטור ופסק כן בס"ע ואין ראיות הס"ך מוכרחים כל כך דמהבינתא לבון הרמב"ם ופמ"ג הבינות אין ראיה כלל כו' ופסיק דין ל"ל ומעתה אין בדאי בדברי הס"ך אלו לדחות דברי הראשונים ובפרט להוליא מיד מוחזק אך יכול להבטיב ש"מ את המלוה כמו בטוען אין

נתיבות

משה"כ

כ"ח נוכה ממנו וע"כ אם הוא נגרא אלמא איש לו נכסים אין נוכה מהלוה ש"ך: (ג) נאמנות והס"ך מסיק דאפי' אין בו נאמנות ואין המלוה רוצה לישבע הטטר בתקבו דלא עדיף מה שאין רוצה לישבע מאילו אמר דר"ב דאורייתא ואפי' ע"א מעיד שהוא פרוע לא מהני והמלוה נוכה מהלוה שני: (ג) והוחזק הבטר בב"ד. פי' ראתוהו בידו קודם שנפל החילוק ביניהם אבל מיד בראתוהו הב"ד בידו אומר הב"ד פרוע הוא נאמן במינו דלא היה בראתו. אמנם כרמב"ן והה"מ חולקין וס"ל דאפילו יש לו מנו א"כ נגד החזקה דכל מה שתחת יד האדם הוא שלו. ומסיק הס"ך דאף דקי"ל

מ שה"א

א"י לגבות בו וע' עוד בס"ש הש"ך דאפילו ע"א מעיד שהוא פרוע וכו' מכאן ראיה למ"ש בסי' ל"ז דהבע"ד נוסיה אף שמעיד לחובת עצמו אינו עד (.) דאלת"ה בע"א שהוא פרוע יצטרף עם המלוה נוסיה ויש כאן שני עדים אלא ודאי כמ"ש: ג) והוחזק השטר בב"ד. עש"ך כק"ו שהביא דעת הי"ח המבואר בסי' צ"ט דס"ל דא"נ אפילו יש לו מינו דהוי מינו במקום חזקה וכו'. והנה בסקצה"ח הקשה הא דנאמן הלוה ককלקל השטר שב"ד המלוה כשיש לו מינו כנון במנו דמזויף וכן בשטר פקדון נאמן לטעון החזרתי במינו דנאמנו ולא אמרינן דהוי מינו במקום חזקה נראה הטעם דדיקא בלוה שיש לו מינו עם חזקת ממון מסייע לדבריו אמרינן מינו במקום חזקה כזו שכנגד המינו כיון דלבעל המינו יש לו נ"כ חזקת ממון דעדיף מחחזקה שיש לה לכשנגדו תדע דהא אפילו אי אינם בעדים נאמן בפני דידי דהחזרתי אף דודאי איכא חזקה דכל מה שתח"י אדם הוא שלו לכ ע. אבל כשמלוה אומר על מה שבידו שאינו שלו שאין (.) כו' חזקת ממון להאומר רק מינו לא מהימן במינו נגד חזקה זו אמנם הש"ך מסיק דבכאן העיקר כדעת המחבר: ד) בב"ד. ואם הראה השטר בפני עדים ואמר בפני עדים שהוא פרוע נאמן כמ"ש בתומים הטעם דלא דמי להא דסי' ע"ב וסי' קל"ג באמר לפני עדים בשעה שראוהו ממושכן בידו דא"נ דשאני התם דשם תלוי

קצות

סמה על הס"ך על דעתו הרמה להסיג בזה על הרמ"א ופכי אכה מלירות. ופן הג' שנגנו ממנו וכמ"ש בס"ך:

מז א) וכתוב בו נאמנות בס"ך האריך להסיג על הסמ"ע דמה מועיל הנאמנות כיון שהודה שנפרע ולכן הבלה דלא בעינן נאמנות כלל אלא דוק' במובר בט"ח מבוא מנו דבעי מחיל נאמן מוכר לומר נפרעתי אבל בשעבודא דר"ב כיון דלא מצי מחיל א"ל לו' פרוע דאב לאחרים וחייבינן לקנוניא ע"ם ובמ"ם סי' פ"ו סק"ז לייבב דברי הטור וס"ע וסמ"ע: ב) נאמנות בתומים כתב דהא דבעינן נאמנות היינו לטענת פרוע אבל באומר אמנה בלא"ה ליכ' בטורים ובמ"ע ובמ"ה ובמ"ש ובמ"ס ופ

כו' פירוש נתקיים בבית דין וכן כתב בסי' מ"ו וסל"ו: ד אינו נאמן כו' הרא"ש בתשובה כלל ע"ט סי' י"ח כתב דאם אומר על טערות שבידו בטרות אלו מיוחדי' ללוי שהלוה לי מעות אין ביחודו כלום וכן אם נמצא בידו מעות אינו יכול לו' של לוי מינהו שהלוה אותן לי בעני' דמלוה להוצא' נתנה [פי' אפילו הן עדיין בעין דינן כאלו הוציאן לענין שאין קונין בהן קרקע כמ"ש בסי' ר"ד ובסי' ס' סי"ו ע"ש] ונחשב כשלו אבל אם נמצא בידו עיסק' ופרקמטי' נאמן לו' של פלו' הוא מעשק שנתן לי [כשידוע שיש לו עשקא מאחרי' כן הוא בתשוב' שם וכ"כ מור"ש לקמן סי' כ"ט ס"ס ח' ע"ש] במינו דאי היו נותני' לו עכ"ל והביאו הב"י והד"מ בסי' זה בס"ס ח' *ונראה דדוק' כשאומר על מעות שבידו שפלו' לוה לו הוא דאין שומעין לו מטעם הנ"ל אבל כשאומר מעות שבידו הן של פלוני שהפקידן בידי וידוע שהיה לו פקדון מאחרי' נאמן במינו דאי בעי הוי נותנ' לו דומי' דפרקמטי' הנ"ל ודאי' לזה ממ"ש הטור והמחבר בח"ע סי' ע"ה (וע"ל סי' ס"ב וס"ס ס"ה) דאם אמר אומרת אמון שנמצ' תחת ידה דשל פלו' הוא אפילו הבעל עומד ומוחה שלי הוא נאמנת במינו דאם היתה רולה היתה נותנ' לו ומיירי שם אפילו באם ידוע שממון זה תחת ידה ע"ש ודוק' להולי' מיד המלו' כ' הט"ו לקמן סי' ל"ט ס"ג דאינו נאמן כיון דבבר מוחזק בידו ועוד דאי' לזה ממ"ש המרדכי ס"פ נערה שנתפתתה שנאמן הבעל לומר שלקח בנדי' הללו לשם אשתו ולהשפיד הב"ח שלו. ומיהו י"ל דשאני התם דים קנת הוכחה לדבריו כיון דהבגדי' הם מיוחדים לאשתו מיהו נראה ברור דנאמן בכל הני מכח מינו דאי בעי הוה נותנם לו וכמ"ש ודו"ק: ה אפילו אם מפסיד גם לעצמו כו' עד אינו נאמן פי' בסך שהוא חייב לאחרים עכ"פ אינו נאמן ובהמותר דינו כמ"ש אחר זה

נאמן וה' המגיד ס"פ ב' מה' מלוה חולקין ע"ז וס"ל דאפי' תחת ידו אינו נאמן בשום מנו דחזקה כל מה שבידו הוא שלו ואין אומרי' מנו במקום חזקה זו וכתב ה' המ' שם שכן נראה נ"כ דעת הרמב"ם שם (וכן פסק בשלטי גבורי' פ"ב דכתובות דף תע"ד ע"א וע"ש) ותימ' על המחבר דאישתמיטתיה דעתם רק מביאם לקמן סי' ל"ט בב"י סעיף י' בקצרה וה"ל להביאם כאן בביאור וכן נראה באמת דעת הרמב"ם שם ודלא כמו שהקשה בספר ני' תרומה שער ה' דף ל"ו ע"ב על ה' המגיד בזה ע"ש ולפענ"ד נראה כה' המגיד דהרי הרמב"ם כתב שם הי' לו שטרי חוב על לוי ואמר לו שטר אמנה הוא לו פרוע הוא אין משמיטין כו' משמע מלשונו שהשטרות הם בידו ונם מדשתם ולא חילק משמע דאפי' לא רשומו בידו קודם לכן אינו נאמן גם מה שהקשה בני' תרומה שם על טעם הרב המגיד והרמב"ן לק"מ דם"ל דכיון דחזקה כל מה שהוא תחת ידו הוא שלו א"כ חזקה שטר זה היא בחזקתו וכן נראה דעת הסמ"ג סוף עשין ל"ג שכ' כלשון הרמב"ם והשמיט מה שפירשו התוס' דמיירי שהוחזק בב"ד לו שהוא ביד שלים והרי הסמ"ג רגיל להביא דברי התו' אלא ודאי ס"ל כמ"ש ה"ה והרמב"ן וכן משמע לכאורה מדברי תשו' הרשב"א שהביא ב"י לקמן רים סי' ל"ח וכן ראיתי בתשו' הרשב"א (דפוס) סי' אלף מ"ז שכתב שם כן להדיא וז"ל דכל מאי דאיכ' ברשותא דאינש חזקה דידי' הוא וכ' אמר דלאו דידיה הוא ואפי' במקום מנו לא מהימן וכדקאמרינן בפרק האשה שנתארמלה האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן ואמרינן עלה דקאמר מלוה וכנון שחב לאחרי' והא התם דאי בעי' מחיל ואפ"ה לא מהימן עכ"ל ולענין הלכה נראה דאמ"נ דקי"ל כל מה שהוא תחת יד האדם היא בחזקת שהוא שלו וכמו שהעליתי לקמן סי' ל"ט ס"ק ו' מ"מ היינו דוקא בממון או במטלטלים וכה"נ דבר שנופו ממון משא"כ הכא דנהי שהשטר הוא החת

ידו מ"מ המעות אינו תחת ידו וכן נראה דעת הרב והמחבר לחלק בכך וכמ"ש שם ולכן נראה דכאן הוי ספיקא דדינא: (ז) אינו נאמן. עי' בעיר שושן סי' לתרץ למה לא יהא נאמן במנו דאי בעי הוה מחיל ליה משום שאין בדעתו למחול ולהפסיד חובו כו' ואני אומר אף דכתבו התו' והרא"ש לאחר שינויא כן לא קי"ל הכי אלא בתרא וכמ"ש הטור וגם המחבר בסי' פ"ו סעיף ה' בהדיא שאינו יכול למחלו בהדיא לק' סי' פ"ו וכן הכרעתי לק' בסי' פ"ו סעיף ה' ס"ק י"ח והעלתי שכן עיקר ע"ש וגם אע"פ שהרא"ש בפסקיו פ"ב דכתובות לא הזכיר שנויא בתרא דהתו' מ"מ בתשובותיו כלל ס"ח דין נ' כ' אף אם היתה האלמנה רולה למחול ליתום אינה יכולה כי כבר נשתעבדו כל מי שחייב לה לנושיה מדר' נתן כדמוכח בכתובות שאם אמר אמנה הוא אינו נאמן משום דאב לנושיו כו' עכ"ל וכ"כ עוד הרא"ש בתשוב' כלל ס"ט דין נ' ונראה' ברור דהרא"ש בתשובותיו חזר בו ממ"ש בפסקיו וה' ידוע לו להטור כן חו' נראה לו כן עיקר לכך כתב הטור לקמן סי' פ"ו תשובות הרא"ש ודלא כהב"ח בסי' זה ולקמן סי' פ"ו שהילק דהרא"ש בפסקיו מיירי קודם שנודע שחב לאחרים דלא נשתעבד עדיין מדר' נתן ובתשובותיו מיירי לאחר שנודע דאז נשתעבד מדר' נתן ע"ש ודבריו לא נהירין לי מכמה טעמים חדא דמשמע דהרא"ש בפסקיו מיירי היכא דנשתעבד לו מדר"נ ועוד דאפי' לא נודע בשעת הודאתו משמע מדברי הרא"ש בפסקיו דמשתעבד מדר' נתן כשנודע אח"כ שהי' חב לאחרים בשעת הודאתו ועוד דבתשובת הרא"ש קאי נמי להדי' אם"ש דפ"ב דכתובות ומביא תירוץ אחי של התוספות אלא נראה עיקר דלהרא"ש בתשוב' דמשתעבד מדר"ן וכמ"ש הרא"ש פ"ב דכתובות והטור והמחבר כאן וא"כ לא היתה מחילתו כלום וכן משמע עוד בטור לק' סי' פ"ו דלא כמו שדחק הב"ח שם בדבריו דלגדרין קאמר ע"ש ועוד האריכתי בזה לק' סי' פ"ו סעיף ה' ס"ק י"ח והוכחתי כן מן הש"ס ופוסקים שכן עיקר ע"ש: עוד נ"ל לתרץ מה שהקשו התו' דיהא נאמן במנו דאי בעי מחיל ליה משום דאי מחיל ליה יעשה מעשה רע נגד מלוה שלו שמפקיע מובו ממנו ומפסיד מעותיו אבל השתא חוסב שהמלוה סובר שהוא אומר אמת שהוא אמנה או פרוע וכענין זה כתב הר"ן פ"ב דכתובות בסוף דבריו אבל מה שמשיי' הר"ן ע"ז וז"ל ולא תקשה לך מאי דאמרי' בפ"פ שנים אוחזין מלא שובר בזמן שהאש' מודה יאזיר לבעל ופרכינן התם וליחוש דילמא כתבה ליתן בגיסן ולא נתנה עד תשרי כו' ומהדרינן ס"מ אית' לדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול דאלמא משום מנו דאי בפי מלי מחיל מלי אמר פרוע הוא דלאו קושי' היא דכל לגבי בעלה ודאי מחלה ולא מיכספה עכ"ל לפענ"ד דבאינש שהעשה מעשה רע נגד הלוקח דהא השתא אמי הוא עושה מעשה רע יותר שמכרה לו כתובה פרוע וזהו לפענ"ד דאין צריך כל זה דהעיקר דהיכא דמשתעבד מדר' נתן אינו יכול למחול וכמו שהעליתי לקמן סי' פ"ו סעיף ה' ס"ק י"ח (ובתשובת מבי"ט ח"ח סי' ר"ד פסק בח' שהתחייב לבנו והיה עד אחד שהתחייב לא היה אלא לפניה ואח"כ מחל לו בנו החיוב דהתחילה הוי מחילה אפילו לפוסקים דאינו יכול למחול במקום אחר לאחרים כו' ע"ש ולא מחוור וא"כ לפי מ"ש דח"י למחול אין מחילת בנו כלום וע"ש): עוד כתב הסמ"ע דה"מ כשהגיע הז"פ של לוה שדיין לא הגיע זמנו אפשר דיכול למחלו כו' ונראה שהוא כן מדברי הר"ן פ"ב דכתובות ולקמן סי' פ"ו סעיף ה' ס"ק י"ח הארכתי בזה דאפי' לשעת הר"ן אין זה מוכרח והעליתי שם דאפי' בכתובה שאין חיובה ברור ולא הגיע הז"פ אינה יכולה למחול היכא דמשתעבד הבעל מדר' נתן וכ"ש בשט"ח שלא הגיע הז"פ דאי' למחול ועו"ש: (ח) ונודע אח"כ שבשעת הודאתו היה חייב לאחרי' אע"ג דהיה לו נכסי' מ"מ כיון דמשתעבד מדר' נתן כשאין לו נכסי' עתה דהא דנאמן כשאין לו נכסי' היינו דאשו' דבנן להפסיד' דלוה שני בשעה שיכול להפסלם שהלוה הראשון מן הלוה והלכך השת' דלית ליה נכסי' לא שייך לומר כן ואינו נאמן לומר שהוא אמנה או פרוע ונם אי' למחול כן הוכחתי לקמן סי' פ"ו ס"ק ס' וס"ק י"ח: (ט) אינו נאמן כיון שהוא בא לחוב לאחרים כו'. ע' בתשו' הרא"ש כלל ע"ט סי' י"ח ומביאה ב"י סי' זה (והבאתיה לקמן סי' ל"ט ס"ק ו')

באר היטב — דאש

הגיע זמנו עכ"ל וכתב עליו הש"ך וז"ל נראה שהוציא כן מדברי הר"ן וכסי' הנ"ל הארכתי בזה דאפי' לשיטת הר"ן אין זה מוכרח וע"ש וכתב עוד הסמ"ע בשם הרא"ש דאם אומר על שטרות שבידו שהם מיוחדי' ללוי שהלוי לי מעות אין ביחודו כלום וכן אם נמצא בידו מעות אינו יכול לומר שהם שהלוה לי בעינה דמלוה להוצא' נתנה אבל אם נמצא בידו מעות אינו יכול לומר שלו הם כשידוע שיש לו מעות מאחרים כמנו דאי בעי הי' נותנם לו [*] ונראה' דדוק' כשאומר

הגה"ה מהה"ג מ"ע זלהה"ה

[*] בהא דכתב הרא"ש ז"ל דאין בע"ח נוכה מעשקא כו' פי' הש"ך הביאו מפלגת פקדון וכ"כ עוד בסי' ל"ט דבפלגת מלוה בע"ח נוכה מנו. ופשוט דאשתמיט מן הש"ך הא דפרק המקבל דף ק"ד ומתבאר בי"ד סי' קע"ז דאפילו למשתי ביה שכרא אסור ואין נעשין מטלטלין אלא בנין ע"ש וכיון דאין לו רשות להוציאן ולא נעשה מטלטלי דיתמי פשיטא דאין בע"ח נוכה ממנו וכן מבואר בהרי"ף והרא"ש ומיירי שם בפלגת מלוה דמיירי הכ"ם גם בפלגת מלוה דאין נוכה הבע"ח אלא מדיון שבלה ע"ש וע"כ הריוח עלה מפלגת מלוה מבואר הא פלגת מלוה גופא אין בע"ח נוכה היתמו ואפילו אם נתן במתנה לאחרים אם ידוע שממון עושקא הוא הוציא בעל העשק הידוע כמ"ש בי"ד שם וזה פשוט:

עוד כתב הש"ך דבמעות פקדון שאין נרורין ותקומין כיון דאינה להשתמש בהן ס"ל מלוה נכוה וע"כ בע"ח של הנפקד נוכה היינו וכ"פ עוד בסי' ע"ה וסי' ל"ט והוציא כן מהוס' פרק אלו מציאות ובדבריו תמוהין דהרוח כ"כ לש"ד לחדוש עלייהו ותמהו בהם דאמאי נקט שואל ס"ל דה"ל לוה עלייהו ע"ש אבל לפי מ"ש ל"ל דאי נקט לוה ה"א דיש לו רשות להוציאן ונעשו מטלטלין אבל בנין דאין אחר מלוה דנתנה להוצא' ע"כ נקט שואל לומר כל היכא דאיתיה המעות או חילופיו בעי לאהדורי בעינה דלא נעשו מטלטלין כו' ואין לו רשות להוציאן בנרכיו ואין בע"ח נוכה ממנו כדין דבר השאול בידו וכן בדף מ"ג למ"ד נאנסו אינו פרע"י והרא"ש דהוי שואל עלייהו וכן ל' הרמב"ם פי"ב דגזלו. דמי אבל כיון שיש לו רשות להשתמש בהן כשלה ותייב בחוסרן עכ"ל וכן ל' הטור סי' רס"ז כיון שהשתמש במעות לב"ע חייב בחוסרן שהוא שואל עליהם ע"פ הרי דנקטו שואל לומר דפרישות: ע"כ

המשפט — חידושים

מאחריים במינו דאי בעו היה נותנם לו והש"ך הביא דכיון שמותר להשתמש במעות הוויין לי' הלוואה גבי' והגאון בעה"מ ספר אה"ע וכן כתומים הסינו דלא נעשין הלוואה ואפילו כבר השתמש בהן לא נעשין מטלטלין אלא בנין ואין בע"ח נוכה מהן: (ה) לחוב לאחרים. אפילו אם בשעת הודאתו היו לו נכסים מ"מ דכיון דהשתעבד מדר"נ אף בדאית לי' נכסי' ש"ב כשאין לו (ב) לחוב לאחרים.

ביאורים

בידו נאמן לומר של פלוני הוא במינו דהי' נותנם לו כיון דאיתרע החזקה כנ"ל ודוקא כשא"י כלל אם יש לו פקדון דהוי חזקה אלימת' כמ"ש הט"ז בסי' צ"ט עיין שם לא מהני מנו וכן אפילו כבר מסרן החייב לאותו פלוני שהודה לו בסני עדים מחויב אותו ס' להחזיר כיון שמסר לו בשעה שא"נ שהוא כדבריו אבל כשידוע שיש לו פקדון דאיתרע החזקה מהני כשנותנו לפ' וכן מנו מהני ומביא ראיה ממ"ש הטור בסי' ס"ח דאם אשה אומרת על ממון שתחת ידה דשל פלוני הוא דנאמנת במינו דהי' נותנם לו אפי' בידוע שממון זה תחת ידה וע"כ הטעם דשם נ"כ אם כבר נותנם לו אין להבעל שום טענה עליו כמ"ש הב"י בטור אה"ע סי' פ"ו בשם הרי' מיקא"ש וז"ל כשתתן האשה לפלוני אין להבעל לערער וכו' ע"ש ומש"ה אפי' כשהוא בידה נאמנת במינו דהי' נותנם ועי"ז סיים דדוקא להוציא מיד מלוה א"נ כיון דכבר מוחזק בידו וכו' פי' כיון שכבר אינו בידו ושוב לית ליה מינו משי"ה לא מהימן במינו למסרע ואם אמר בשעה שמסרו להמלוה שהוא של פלוני אז נאמן מחמת שהי' לו מינו בשעת מסירה ויתבאר אי"ה בסי' צ"ט. ומביא עוד ראיה מהא דנאמן הבעל לומר שלקח בגדים הללו לשם אשתו להפסיד לבע"ח פי' דשם משמע דאפי' נמצאים הבגדים ביד הבעל נאמן וע"כ משעם מנו דהי' נותנ' לה וכשהי' נות' לה והיתה מוחזקת והית' נאמנת ע"ז ומוכח מדברי הסמ"ע דס"ל כהתומי' בסי' צ"ט ס"ק ה' דאפי' רק בידוע שיש לו פקדון מאחרים סני והולק על מ"ש הש"ך בסי' צ"ט ס"ק ז' ע"ש: (ו) ונודע אח"כ ומיירי בע"כ באופן דליכא מינו כגון באופן שלא הי' יכול בשעה שאמר פרוע לצאת מב"ד ולהחזיר השט"ח ללוה ולומר עכשיו פרע דבלא"ה אין זה מינו למפרע דהא בשעה שאמר פרעתי לפני ב"ד הי' בידו לצאת מב"ד ולהחזיר לפ' דהא הב"ד לא היו מעכבין בידו כיון שא"י אם הוא חב לאחריני: (ז) אינו נאמן. עש"ך סק"ז בד"ה עוד כתב חסמ"ע דהנ"מ כשהגיע הזמ"ם של לוה שני וכו' ע"כ לפני הש"ך הי' כתוב כנירסא זו ונם ע"כ לא הי' כתוב בסמ"ע סיום דברי הסמ"ע דלפי הנירסא שלנו בסמ"ע ונם מסיום דברי הסמ"ע דכוונת הסמ"ע הוא על הזמ"ם

התרשן

ע' סס ונ' ס"ך שהגיב בזה על הסמ"ע ומה שנראה' מדברי הש"ך בעיסק' דפלגי' פקדון לבד הוא של הגאון ע' כס מבואר מלגיגו בסי' ל"ט סק"ב דעיסק' כל העסק אפי' פלגי' מלוה שייך לגאון נגד בע"ח ע"ש ומ"ש הש"ך במעות פקדון כיון דאית לי' רשות להשתמש בהן שלא נעשין מטלטלין אלא בנין ואין בע"ח נוכה מהן אלא דלא נעשו מטלטלין אלא בנין הוא שלו אבל אם בעל מלוה אומר מעות אלו שלו הם כשידוע שיש לו רשות להחזיר אחרים אינו יכול לומר דפרקמטיא

משה"א

ואפי' נתן לו שובר בלא זמן לא מהני: ה) אינו נאמן. עסמ"ע סק"ד דכשאומר מעות שבידי הן של פלוני וכו' וראיה לזה מאשה שאומרת וכו'. ולכאורה אין הבנה לדבריו דאם כוונתו להביא ראיה דנאמן על מעות פקדון במינו הא דין זה מבואר בתשובת הרא"ש שהביא בעצמו דאפילו בעיסקא נאמן במינו וא"צ לראיה ואם כוונתו להביא ראיה דמעות פקדון אף שמותר להשתמש בהם כשהן מותרין אפי' לצרכו דינו כמטלטלין דאין הבע"ח נובה מהן דלא כדעת הש"ך אין שום ראיה מהראיות שהביא ועוד דהא בפקדון מצריך שיהי' ידוע שיש לו פקדון מאחרים ובהראיה שמביא מוכח דאפילו אינו ידוע לכן נראה דכוונתו דהרא"ש בתשובה מיירי כמ"ש הש"ך בסי' צ"ט סעיף קטן ז' שידוע סך העיסקא כגון שיש ללוי שטר עיסקא עליו רק שאינו יודע אם אלו המטלטלין הם מזה העסק ונאמן שהן מזה העסק במינו שיהי' נותנן לו בפרעון חובו ובע"ח מאוחר שקדם ונבה מה שנבה ועיין בב"י ובתשובת הרא"ש שכתב בהדיא כן והסמ"ע מיירי כגון שאינו ידוע כלל סך הפקדון רק שידוע שיש לו פקדון מאחרים דאיתרע חזקה דכל מה שתחת יד האדם הוא שלו כיון שידוע שיש לו פקדון מאחרים וכשאומר דהמעות פקדון לא שייך לומר המינו דהי' נותנם לו בפרעון חובו דהא אי' כמה סך הפקדון רק דהמינו הוא דאי בעי הי' נותנן לו ואף שהמטלטלין אלו הם ידועים בעדים שראו בידו מ"מ יש לו מינו דאי בעי הי' נותנם לו ואף דהעדים הי' רואים מהנתינה שנתן ליד פלוני מ"מ לא היו מוציאין מידו דהחזקה דכל מה שתחת יד האדם הוא שלו לא מהני כיון שאתרע החזקה מאחר שידוע שיש לו פקדון מאחרים רק במקום שאין מוציאין בחזקה זו מיד המוחזק וכעין שכתב הש"ך בסי' צ"ט ס"ק י' בשם הרשב"א כגון הבא שמטלטלין חוא ביד הבע"ח ואומר שאינן שכו מהני החזקה במקום דליכא מינו כיון שאינו להוציא דהא אינן ביד אנתו אלוני אבל כשכבר מסרן לפלוני שהוא מוחזק בו אף שמסרן בעדים לא מהני מה שראו עדים בידו בשעת מסירה ולומר החזקה שכל מה שתחת יד האדם הוא שלו להוציא מיר המוחזק האומר שהוא שלו ולהעמיד בחזקת הבע"ח מש"ה אפילו אם הוא

קצות

ל"ם חזקה זו כיון דיכול להיות שנתנם ועמ"ם בסי' ל"ט ובסי' רל"ה מעניין מנו במקום חזקה זו: ה) מ"כ כתב הסמ"ע ע' בתשובת הרא"ש דאם אומר מעות אלו של פ' שהלוו לי אינו כלום דמלוה להוצא' נתנה אבל אם הי' עיסק' בידו ואומר מעסק פ' הם נאמן במנו שהי' נותנם לו וכו' אבל בשאומר מעות שבידי של פ' הוא כשידוע שיש לו עיסקא ופרקמטיא נאמן לומר של פ' הוא כשידוע שיש לו עיסקא

נאמן בשום מנו דחזקה כל מה שבידו הוא שלו ואין אומרי' מנו במקום חזקה זו וכתב ה' המ' שם שכן נראה נ"כ דעת הרמב"ם שם (וכן פסק בשלטי גבורי' פ"ב דכתובות דף תע"ד ע"א וע"ש) ותימ' על המחבר דאישתמיטתיה דעתם רק מביאם לקמן סי' ל"ט בב"י סעיף י' בקצרה וה"ל להביאם כאן בביאור וכן נראה באמת דעת הרמב"ם שם ודלא כמו שהקשה בספר ני' תרומה שער ה' דף ל"ו ע"ב על ה' המגיד בזה ע"ש ולפענ"ד נראה כה' המגיד דהרי הרמב"ם כתב שם הי' לו שטרי חוב על לוי ואמר לו שטר אמנה הוא לו פרוע הוא אין משמיטין כו' משמע מלשונו שהשטרות הם בידו ונם מדשתם ולא חילק משמע דאפי' לא רשומו בידו קודם לכן אינו נאמן גם מה שהקשה בני' תרומה שם על טעם הרב המגיד והרמב"ן לק"מ דם"ל דכיון דחזקה כל מה שהוא תחת ידו הוא שלו א"כ חזקה שטר זה היא בחזקתו וכן נראה דעת הסמ"ג סוף עשין ל"ג שכ' כלשון הרמב"ם והשמיט מה שפירשו התוס' דמיירי שהוחזק בב"ד לו שהוא ביד שלים והרי הסמ"ג רגיל להביא דברי התו' אלא ודאי ס"ל כמ"ש ה"ה והרמב"ן וכן משמע לכאורה מדברי תשו' הרשב"א שהביא ב"י לקמן רים סי' ל"ח וכן ראיתי בתשו' הרשב"א (דפוס) סי' אלף מ"ז שכתב שם כן להדיא וז"ל דכל מאי דאיכ' ברשותא דאינש חזקה דידי' הוא וכ' אמר דלאו דידיה הוא ואפי' במקום מנו לא מהימן וכדקאמרינן בפרק האשה שנתארמלה האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן ואמרינן עלה דקאמר מלוה וכנון שחב לאחרי' והא התם דאי בעי' מחיל ואפ"ה לא מהימן עכ"ל ולענין הלכה נראה דאמ"נ דקי"ל כל מה שהוא תחת יד האדם היא בחזקת שהוא שלו וכמו שהעליתי לקמן סי' ל"ט ס"ק ו' מ"מ היינו דוקא בממון או במטלטלים וכה"נ דבר שנופו ממון משא"כ הכא דנהי שהשטר הוא החת

באר הגולה

לאחן בתינו דאי בעי מלגע ליה ועיין ר' רים סי' ל"ד ו שם והרא"ש שם ז שם

פתחי תשובה

עש"ך סק"ז ועיין בס' ק"ב פ"ב דכתובות אות כ"ב מ"ש בזה: ד) אפ"כ אינו נאמן. עכה"ע מ"ש אבל כשאומר שהם פקדון בידו נאמן במנו כו' והש"ך בהב דלא נהירא כו' ועיין בתשוב' מהכנה יעקב סימן כ"ד שהגיב על הש"ך בזה ודעתו דהעיקר כדברי הסמ"ע עיין שם:

ביאור הגר"א

סי' אלף מ"ז והוכיח מכח קו' תוס' שם דהא איכבי מחיל ועסי' פ"ו ס"ה. אבל הרא"ש ס"ל דאין מפסיד לאחרים בשעת הודאתו אע"פ שאא"כ הירע הדבר שנא לידי כך מ"מ נאמן הוא ומעיקרא לא חיישינן לזה וע"כ סיים רבינו אח"ז וכהב ואינם יכולים להפרע אלא מזה השטר וכו' ס"מ דברי"ש הוה הפוכו מזה: (נשם מהרש"ק בב"י ד"ה) כתב הרשב"א שנשאל וכו' עד והביב לענין וכו' וע' בשו"ת הרשב"א שהביא ב"י בא"ה סי' קי"ב על ראובן שהוא ביח של שמעון וכו' נראה שהוא היפך מתשובה זו ומסלים שם עם הרמב"ם דכל מה שנמצא אחת יד הלוה אינו נאמן לומר שאינו שלו כו' ולע"ע ע"כ:

טורי זהב

יענו ולא יהי' לו לשלם אלא מזה השטר וע"כ הוא מודה עכשיו בשביל העתיד קמ"ל דאינו דכל שאין מפסיד לאחרים בשעת הודאתו אע"פ שאח"כ הירע הדבר שנא לידי כך מ"מ נאמן הוא ומעיקרא הדבר לא חיישינן לזה ע"כ סיים רבינו אח"ז וכהב ואינם יכולים להפרע אלא מזה השטר וכו' ס"מ דברי"ש הוה הפוכו מזה: (נשם מהרש"ק בב"י ד"ה) כתב הרשב"א שנשאל וכו' עד והביב לענין וכו' וע' בשו"ת הרשב"א שהביא ב"י בא"ה סי' קי"ב על ראובן שהוא ביח של שמעון וכו' נראה שהוא היפך מתשובה זו ומסלים שם עם הרמב"ם דכל מה שנמצא אחת יד הלוה אינו נאמן לומר שאינו שלו כו' ולע"ע ע"כ:

ז בסוכה"ת סס:ח בסוכ"כ הרא"ש בפסקיו כפס כ"ר יוחנ ע סס כפי' פ"ד שזהו פותח שערו מס"ל : י בה"ת סס : ח מבחנ ניטין דף כ"ו ע"א : כ כרבי אליעזר סס בתוספה וכפי' התוס' ורבי אליעזר מכשיר אפילו התורף בשאר שערות ג מימרא דרב אסי כ"מ דף י"ז

חכמת שלמה

סימן מח (סעיף א') סופר שבא לכתוב וכו' . כ"כ גרסינן בש"ס ספ"ק דב"מ אר"י המולא שער בשוק וכו'. עד סוף הסוגיא סס. והנה לכאורה אין הכנה לסוגיא זו דקאמרת בתנו כו' עכ"ל ולא נהיר' לי והראיה שהבי' מא"ע סי' פ"ה אינו כלום אפי' באשה שלותה נופה אם המעות הוא בעין צריך להחזירם למלוה וכמ"ש הרמב"ם ס"פ כ"ו מה' מלוה וכן שאר פוסקים והרב בהג"ה בא"ע סי' כ"א ס"ד וכן בסמ"ע נופיה לקמן סי' קל"ב ס"ק נ' וא"כ לא עדיף מעות פקדון שביד האשה ממעות ההלואה משא"כ הכא דגראה דדוקא בעיסק' קאמר הרא"ש דהוי פלגא מלוה ופלגי' פקדון וכדאית' בש"ס פ' המקבל ונתבאר לקמן סי' ק"ח סעיף ד' א"כ לעולם החליה של פקדון של הנותן הוא וכל הריוח שמגיע מן החלי של הנותן הוא ואין לו רשות להתעסק באותו חלי של פקדון לגרמו אבל במעות פקדון הא כתבו התוס' פ' אלו מציאות ריש דף כ"ט דהמפקיד מעות אצל חבירו אפילו אותן מעות עצמן הם בעין אינו צריך להחזיר לו הם עצמן דכיון שיש לו רשות להשתמש בהן ה"ל הלוה עליהו ויכול ליתן לו אחרים תחתיהן וכדבריהם מוכח בש"ס פ' המפקיד (דמ"נ ע"ח) א"כ הכא נהי שהפקידן אצלו מ"מ דידיה נינהו ודין הלוואה יש להם ואולי מיירי הסמ"ע כשהם לרורים ומתומים אבל פשט לשונו דמשמע כן מה שהקשו הא דלא פריך בלאו הכי אפילו הוה ס"ל כרבנן י"ל דאא"כ דהוה פריך הכי אלא דהוה מצי לשנויי דילמא אלכה כר' יודא אבל הסת' דפסק כר' אליעזר פריך שפיר מרב פפי ועי"ל דעדיף מיניה מאני דליתא גדרב פפי כלל ע"ש וכה"ג אשכחן בכמה דוכתי בש"ס גם הר"ן פ' כל הנט כ' כדברי רש"י ע"ש וכ"כ רא"ב"ן דף קל"ו ע"ד בשתם סופר הכותב שטרי מלוה שיהו מזומנין צריך שיניח מקוס הלוה ומקוס המלוה ומקוס המעות ומקוס הזמן שטרי מקח צריך שיניח מקוס המוכר ומקוס הלוקח ומקוס המעות (והשדה) ומקוס הזמן ע"כ : (ב) שכיון שנמחל שעבודו אינו

ביאור הגר"א

[ו] שטעו. לי' בס"ת : [ז] ולע"פ שיש. שבטעות מ"ב איתרע שטרא ופי' הגאונים איתרע אפי' יש בו נאמנות וז"ש איתרע וה"ה כאן :

מח [א] (ליקוט) ויכול כו' . עתוס' שם ד"ה ר"א כו' (ע"כ) : (ליקוט) ויכול לכתוב כו'. ורש"י ורא"ש יריין חולקים ע"ז (ע"כ) : [ב] רק

חושן משפט מז מח הלכות הלואה

מח א שכיון שנמחל שעבודו כו' עיין בע"ש שכתב דבשטר בעדי' דאינו מצי לגבות בו ממשועבדי' אינו גובי' מיניה אפי' מבני חורין דכיון דנתבטל עדות לענין שעבוד ה"ל עדות שבטלה מקצתו בטלה כולה כו' *ולעד"ל דמלי גובה בו ורא"י ממ"ש הרא"ש פ"ד דגדרים (והבאתי לי' בדריסה בסי' כ"ה ע"ש בב"י) גבי מי שפרע מקצת חובו והשלים השטר כו' עד ואם לא בא לזמנו ופרע לו חוזר וגובה מבנ"ח ואף שכתבתי בפריסה ודריסה שם סימן כ"ה דמשמע מדברי הרא"ש דאין גובה בשטר שנפרע כבר מבנ"ח בלא כתיבה ומסירה ע"ש הא מור"ש והמחבר לא כ"כ שבשעיף ה' ו' אלא כתבו סתם דגובה ועוד דאייה דבנמ' (והטור והמחבר כתבו בש"ס פ"ג) דאי תבע אד לאחיריו בשטר מקויים ואמר הנתבע שטר זה אמנה או פרוע הוא ואמר התובע כן הוא אבל שטר כשר היה לי בעדים ואבד אין טענתו טענה כיון דהוא עצמו מודה דשטר זה לא נתן בידו מעולו' בתורת רשות הלוואה ע"ש משא"כ בזה דטוען ואומר דאזר הלוה ולוה בו ואמר לו שיבי' שטר זה בידו לראיי' ולגבות בו וזה דומה לשטר מוקדם דפסק הרי"ף ורש"י דאין גובין בו ולא מצי למימר פרעתי כמ"ש הטור בסי' מ"ג ואפילו לר"י והרא"ש דפליגי שם היינו משום דקנסינן ליה דלא ה"ל לכתוב שטר מוקדם שמא יבא לגבות ממשועבדים מזמן הכתוב בו אבל בשטר זה דפרעי' ביומא ולית ביה משום קדימה נראה דמודים דלא קנסינן ליה כיון דנכתב ובא לידו מתחלה כדינו ולא מצי טעין פרעתי ולא חזרתי ללות עליו דה"כ שטרא בידו מה בעי דאזקה הוא דאין אדם משהה שטר בעדים כשהוא פרוע ביד חבירו *ועוד כתב שם בע"ש דאם לוה בכתיבת ידו דאינו אלא לראייה בעלמא שלא יהא נאמן לומר פרעתי (כשים בו נאמנות) ואינו טורף בה ממשועבדים חוזר ולוה בו עכ"ל עיין שם ויפה כיון וכן נ"ל ומיהו נראה דהיינו דוקא אם חזר ולוה בו ביום דאל"כ אף שאין טורף בו ממשועבדי מ"מ הא קי"ל דמלוה על פה מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר לענין גבייה מבני חרי וכמ"ש הטור והמחבר בסי' ק"ד סעיף י"ג ע"ש ואפי' למאן דפליג שם על זה וכמ"ש הטור שם מ"מ כ"ע מודים דמלוה ע"פ מוקדם קודם למלוה ע"פ מאוחר ואם יחזור ויולוה בזה יהיה קדימתו שלא כדין וק"ל. ועמ"ש עוד שם בע"ש בענין כתיבת הממרנו"ת שנוהגין בהן בזמן הזה דכתב שם דלריך שיהא סך וזמן פרעון כי בהיפוך הדף נגד חתימתו ממש דאל"כ יש לחוש שיחתוך כל מה שכתוב מצד השני ויכתוב נגד החתימה מה שירצה עכ"ל ר"ל יכתוב נגד חתימתו שנתחייב לו בכפליי' ממה שהיה כי בראשונה למעה מחתימתו *ומ"ש בנגדה ממש ל"ד קאמר דהא אף אם יכתוב השך לריעלה מחתימתו בשורה שנייה אין לחוש שיחתוך אותו שך דאם כן לא נשאר בהנייר למעלה מחתימתו כ"א כדי שורה א' אלא שורה א' חלק ואינו בענין שיהיה רשאי לכתוב שטר בהנייר שנ"ג חתימתו ושטר שנכתב בשורה א' הוא פשוט כמ"ש הטור והמחבר בסי' מ"ה ומ"ו וכן אם יכתוב השך למעה מחתימתו ממש אין לחוש שיחתכנו דא"כ יהיה זיופו ניכר דאין מדרך בני אדם שיחתוס אדם על ממר"ם למעה בשולי נייר ממש לכן א"ל ליזהר אדם בכתיבת השך שיהא נגד החתימ' ממש רק שלא יהא הרבה למעל' או הרבה למטה ממנו ודו"ק : ועוד כתב שם בע"ש דאם מוליא ראובן ממר"ם אחם בו שמעון והנייר חלק מצד השני לגמרי ולא כתב ע"ג חתימתו לא שך ולא פרעון דגרע חזקת

זה דרואים אם כשבא ב"ח לגבות מזה השטר אמר כו' וק"ל : ו ה"נ אבל (אם) מעצמו בלא תביעת ב"ח והשאר נמחק : ז אם אמר המלוה זה השטר כו' כל סעיף זה כתב הטור בש"ס פ"ד וגם המחבר חזר וכתבו שם ע"ש :

מח א שכיון שנמחל שעבודו כו' עיין בע"ש שכתב דבשטר בעדי' דאינו מצי לגבות בו ממשועבדי' אינו גובי' מיניה אפי' מבני חורין דכיון דנתבטל עדות לענין שעבוד ה"ל עדות שבטלה מקצתו בטלה כולה כו' *ולעד"ל דמלי גובה בו ורא"י ממ"ש הרא"ש פ"ד דגדרים (והבאתי לי' בדריסה בסי' כ"ה ע"ש בב"י) גבי מי שפרע מקצת חובו והשלים השטר כו' עד ואם לא בא לזמנו ופרע לו חוזר וגובה מבנ"ח ואף שכתבתי בפריסה ודריסה שם סימן כ"ה דמשמע מדברי הרא"ש דאין גובה בשטר שנפרע כבר מבנ"ח בלא כתיבה ומסירה ע"ש הא מור"ש והמחבר לא כ"כ שבשעיף ה' ו' אלא כתבו סתם דגובה ועוד דאייה דבנמ' (והטור והמחבר כתבו בש"ס פ"ג) דאי תבע אד לאחיריו בשטר מקויים ואמר הנתבע שטר זה אמנה או פרוע הוא ואמר התובע כן הוא אבל שטר כשר היה לי בעדים ואבד אין טענתו טענה כיון דהוא עצמו מודה דשטר זה לא נתן בידו מעולו' בתורת רשות הלוואה ע"ש משא"כ בזה דטוען ואומר דאזר הלוה ולוה בו ואמר לו שיבי' שטר זה בידו לראיי' ולגבות בו וזה דומה לשטר מוקדם דפסק הרי"ף ורש"י דאין גובין בו ולא מצי למימר פרעתי כמ"ש הטור בסי' מ"ג ואפילו לר"י והרא"ש דפליגי שם היינו משום דקנסינן ליה דלא ה"ל לכתוב שטר מוקדם שמא יבא לגבות ממשועבדים מזמן הכתוב בו אבל בשטר זה דפרעי' ביומא ולית ביה משום קדימה נראה דמודים דלא קנסינן ליה כיון דנכתב ובא לידו מתחלה כדינו ולא מצי טעין פרעתי ולא חזרתי ללות עליו דה"כ שטרא בידו מה בעי דאזקה הוא דאין אדם משהה שטר בעדים כשהוא פרוע ביד חבירו *ועוד כתב שם בע"ש דאם לוה בכתיבת ידו דאינו אלא לראייה בעלמא שלא יהא נאמן לומר פרעתי (כשים בו נאמנות) ואינו טורף בה ממשועבדים חוזר ולוה בו עכ"ל עיין שם ויפה כיון וכן נ"ל ומיהו נראה דהיינו דוקא אם חזר ולוה בו ביום דאל"כ אף שאין טורף בו ממשועבדי מ"מ הא קי"ל דמלוה על פה מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר לענין גבייה מבני חרי וכמ"ש הטור והמחבר בסי' ק"ד סעיף י"ג ע"ש ואפי' למאן דפליג שם על זה וכמ"ש הטור שם מ"מ כ"ע מודים דמלוה ע"פ מוקדם קודם למלוה ע"פ מאוחר ואם יחזור ויולוה בזה יהיה קדימתו שלא כדין וק"ל. ועמ"ש עוד שם בע"ש בענין כתיבת הממרנו"ת שנוהגין בהן בזמן הזה דכתב שם דלריך שיהא סך וזמן פרעון כי בהיפוך הדף נגד חתימתו ממש דאל"כ יש לחוש שיחתוך כל מה שכתוב מצד השני ויכתוב נגד החתימה מה שירצה עכ"ל ר"ל יכתוב נגד חתימתו שנתחייב לו בכפליי' ממה שהיה כי בראשונה למעה מחתימתו *ומ"ש בנגדה ממש ל"ד קאמר דהא אף אם יכתוב השך לריעלה מחתימתו בשורה שנייה אין לחוש שיחתוך אותו שך דאם כן לא נשאר בהנייר למעלה מחתימתו כ"א כדי שורה א' חלק ואינו בענין שיהיה רשאי לכתוב שטר בהנייר שנ"ג חתימתו ושטר שנכתב בשורה א' הוא פשוט כמ"ש הטור והמחבר בסי' מ"ה ומ"ו וכן אם יכתוב השך למעה מחתימתו ממש אין לחוש שיחתכנו דא"כ יהיה זיופו ניכר דאין מדרך בני אדם שיחתוס אדם על ממר"ם למעה בשולי נייר ממש לכן א"ל ליזהר אדם בכתיבת השך שיהא נגד החתימ' ממש רק שלא יהא הרבה למעל' או הרבה למטה ממנו ודו"ק : ועוד כתב שם בע"ש דאם מוליא ראובן ממר"ם אחם בו שמעון והנייר חלק מצד השני לגמרי ולא כתב ע"ג חתימתו לא שך ולא פרעון דגרע חזקת

הוא ממאתים ואינו חייב לאחרים אלא מנה אינו נאמן ח ואם אחר שאמר שטר אמנה הוא פרע לבעל חובו ובא לגבות השטר מהלוה רואים אם כשבעל חובו בא לגבות מזה השטר אמר שטר אמנה הוא או ודאי לא היתה כוונתו אלא לדחות בעל חובו (וחוזר וגובה בו ן אבל אם מעצמו בלא תביעת בעל חובו) (טור) הורה ששטר אמנה הוא אינו חוזר וגובה בו : ב ז (י) (ו) [ו] אם אמר המלוה זה השטר אמת הוא שהלוה צוה לעדים לכתוב בשטר אלף דינר והוא האמין בי שלא אתבע ממנו כי אם ת"ק דינרים ט כשר אבל אם אומר [ו] שטעו העדים כשכתבו אלף דינרים הרי השטר כחרס [ז] ואע"פ שיש נאמנות בשטר נשבע הלוה היסת ונפטר (ואם אומר על שטר שבידו שהוא של אחרים ע' נקמן סי' ל"ט) :

מח שכותבין טופסי שטרות. ובו סעיף אחד :

א ח סופר שבא לכתוב טופסי שטרות כדי שיהיו מצויים אצלו הרשות בידו (א) (ח) ב [ח] ויכול לכתוב [א] הכל שם הלוה והמלוה והמעות [ב] רק שיניח מקום הזמן שלא יהיה מוקדם ג אבל שטר שנכתב על הלואה אחת ונפרע אינו יכול לחזור וללות בו אפילו אם הכל ביום א' שאינו מוקדם א (ב) א] שכיון ח) (ב) א) ב] שנמחל

חידושי רבי שלמה זהב

דיפה פסק רמ"י לא מבעיא אם רולה לכתוב המשמעה למעה הן החתימה פשיטא דפסול דיש חשש שיחתוך המשמעות ויכתוב למעלה מהחתימה כלשון זה אני ח"מ חייב לפליני כך וכך פשיטא שלא יזיק לזה מה שהחתימה כשוה הנייר דהא אמרינן בגמרא לא לחזי אינש חי' אלא כריש"ל דמגילתא ולא אמרו אז בכופז דמגילתא ש"מ דכל שטות למעה מרים מגילתא הוה יוכל להזדייף ולעשות כ"י עליו בזויף ואפי' אם המשמעות למעלה מהחתימה יש להקפיד דשמא יהי' לפעמים כשיעור ב' שורות ריוח כייהס ויכול להזדייף שטר עליו ע"כ יש להקפיד שיהיה המשמעות מכוון נגד החתימה כנ"ל : ובענין ממרנ"י אלא נכתב עליה שום משמעות רק החתימות לאוד כ"ל שהינו גובה כלל בה כיון שהנאתה כך לפני כ"ד בפסול דהא יכול לעשות זיוף ולכתוב עלי' כפי מה שירלה ואף אם הלוה מחזיקו מ"מ לאו כל כמיניה שמא חייב גם לאחרים ממרנו"ת ואין לו לשלם ומפסידו ע"ז ואע"פ דהי' יכול לתקנו קודם כולו לכ"ד מ"מ הינו מועיל כאן כיון שבא לכ"ד בפסול כמ"ש בסי' מ"ה ס"ד והתרבתי בדבר זה סי' ק"ד ס"י וגם בלבוש כתב כאן לפסול אלא שנתן עצה אחר ועל אותו הצעה בפלק בסמ"ע אבל לפי הטעם שכתבתי אין מחלוקת להכשירו כ"ל : (מלאתי כתוב למהר"ל מפראג ז"ל) דאף בכ"י אם לוה ופורעו אין מוחר ולוה בו דהוי שטר שנמחל שעבודו א"כ היה נלע"ד מי שיש לו ממרנ"י שכתוב עליו וליהר בשתון הנים בעל הממרנ"י מפך א' פלוני ונפל חילוק ביניהם אם זהו אחפץ לו שאר חלוקים המלוה כאמן בשבועה במנו דאי אמר אין בדבריך אלא שנאנם מידי כיון המלוה על המשכון שנשבע שנאנם כמ"ש סימן רל"ז דאפי' המפקיד אצל חבירו בשטר נאמן לומר החזרתי במנו דנאמנו ונשבע שבועה דאורייתא הא נמי דכוותיה וזה נראה לי פשוט וראיתי קצת דיניים טושים בזה על כן כתבתי דברים אלו :

באר היטב

לא משמע כן עכ"ל : [ה] לאוב. אפילו אם בשעת הודאתו אי' לו נכסים מ"מ כיון דמשתעבד מדר"כ אף בדאית ליה נכסי אינו נאמן בשאין לו נכסים שמה. ש"ך : [ו] אם . כל סעיף זה אין לו שייכות כאן דמיירי דוקא בשאין המלו' מכ לאחרים בהודאתו ומקורו לקמן ס"ס פ"ד ושם כתבוהו הטור והמחבר ולא ידעתי למה כתבו המחבר פה מר כאן לשון הש"ך :

מח [א] הכל. והש"ך כתב דלרש"י צריך להניח מקום הלו' והמלו' והמעות והזמן וכן בשטרי מקח צריך להניח מקום הלוקח והמוכר והמעות והשדה והזמן דנזרינן דנזרינן בתורף חלו ניטין וכ"כ הרא"ש דבר בשטר מוקדם נ"כ שטול לגמרי אפילו נגד טענות להד"מ דבב"מ דף י"ז נבי שטר שנמחל שיעבודו פריך הש"ס ותיפוק ליה דה"ל מוקדם וכו' ואי אמרי' דמוקדם כשר נגד בנ"ח לענין טענות להד"מ א"כ מאי

המשפט

משא"ב ביאורים

של המלוה הראשון אבן באמת בדו"ם בסי' ס"ו לא מחלק רק בומ"ם של מלוה שני ומשמע כדברי השי"ך ע"ש: מח ח) שנמחל שיעבודו. עסמ"ע קס"א דבשטר בעדים כיון שנתבטל לגבי משעבדי מחמת שנמחל שיעבודו נתבטל גם מבנ"ח וכו' ע"ש בש"ך סי' מ"ג סקי"ב הביא בשם הריב"ש שהוכיח מזה כדיעה הסובר דבשטר מוקדם נ"כ שטול לגמרי אפילו נגד טענות להד"מ דבב"מ דף י"ז נבי שטר שנמחל שיעבודו פריך הש"ס ותיפוק ליה דה"ל מוקדם וכו' ואי אמרי' דמוקדם כשר נגד בנ"ח לענין טענות להד"מ א"כ מאי

התישן

לא שייך הכא כיון שנמחל שעבודו מ"ס. וכתב שכן נראה לו ברור ע"ש ולענ"ד אין זה מוכרח להוציא לשון הרא"ש מפשוטו ומ"ש הש"ך דלא שייך בי' קני לך אינו וכל שעבודו' כיון דנמחל שעבודו בזה נ"ל דאינו קושי' דשטר שנמחל שעבודו לא נקנה שנמחל לגמרי אלא שנקנה לגבי מי שנמחל שעבודו ולא נקנה לגבי אחר ולא נקנה לגבי אחר אלא אם כן נקנה לגבי כל אדם

חוזר ולוה בו כו'. עיין בעיר שושן שכתב מתחל' דמבני חרי נבי וחא"כ כתב דאפשר דאפילו מבני חרי לא נבי ובסמ"ע האריך להשיג עליו ופסק דשטר שנמחל שעבודו נובה מבנ"ח וכל דבריו לא נהירין לי כלל וראי' שהביא מהרא"ם פ"ד דנדרים (דף כ"ז ע"ב בס"ם) ומביאו ב"י בסי' כ"ה ס"ב לאו ראיה היא דאפילו למאי דכתב הרא"ם שם בתחל' ל"ד כלל דשאני התם דאין הלוה כופר בכלום והלכך נקנה לו השטר למלוה במסיר' כמו שהתל' מתחל' שאם לא יתן לזמן פלוני יקנה לו השטר במסיר' וינבה הכל זמכל שכן למאי דמסיק הרא"ם שכך התנה מתחל' שאם לא יתן לזמן פלוני שיהא המעות שנתן לו מתנ' ונבי אפילו ממשעבדי וע"כ כתבו המחבר והר"ב לקמן סי' נ"ה סעיף ה' ו' בסתמ' דנובה בו דהיינו משום שהמעות מתנה וחדרב' ממסקנת הרא"ם שם משמע להפך מדכתב ואלאי פירוש' ניחא טפי דבקניית אותיות בעי כתיבה ומסירה משמע להדיא דרלה לומ' דכל דליכא כתיבה ומסיר' אינו נובה בשטר שנמחל שעבודו אפילו מבנ"ח וא"כ הכא דנתן המעות בתורת פרעון נמור וא"כ חזר והלוה בו א"כ בטל השטר לגמרי ואם טען פרעתי נאמן. גם מה שהביא הסמ"ע ראיה מלקמן סי' פ"ג לאו ראיה היא ואדרב' משם ראיה להפך דמקור דין דהתם הוא בס"ם פרק חזקת הבתים (דף ל"ב ע"ב) ושם משמע להדיא בס"ם ורשב"ם דאם שם טוען חזרתי וזכויתי לך כיון שנמחל שעבודו בטל השטר ונאמן הלוה וכן כתב הרמב"ם להדי' פי"ד מה' מלוה דין ז' ח' וכ"כ הסמ"ג וכ"כ הבעה"ת שער י"ח וכ"כ רבינו ירוחם נ"ו ח"ה שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו כי כבר נמחל שעבודו ואינו נובה בו כלל והרי כמלו' על פה עכ"ל וכן משמע בטור ומחבר לקמן ס"ס נ"ז ע"ש. ועוד ראי' ממ"ש הרמב"ן בחדושיו ס"פ נ"פ אתתיתין דר' יוסי או' יתן והר"ן פ"ד דנדרים דף כ"ז. ע"ב והגמוקי יוסף פרק הזהב גבי הנותן ערבון לחבירו תימה במה נובה כיון שנמחל שעבודו בחותם אלי שפרעו וי"ל באו' לו החזר שטרו וינבנו ופריע' זו שאני פורעו יהא מתנה ומכאן ראיה דאפילו במתנ' ומחילה ס"ל לר' יוסי דאסמכת' קניא עכ"ל ואם איתא מאי קושי' ומאי ראיה הא שפיר נובה מבני חרי ור' יוסי ור' יודא לא פליגי אלא אי יתן או לא אי אסמכת' קניא אלא ודאי אינו נובה כלל ועי"ל ס"ס נ"ה וכן משמע פשט דברי הטור לקמן סי' נ"ז דאינו נובה בו כלל וכן משמע בב"ח סי' זה שפסק דאפילו בכת"י שנמחל שעבודו אינו נובה בו כלל וכת"י פשיטא דאינו נובה בו ממשעבדי וכן משמע מדברי הטור והמחבר לקמן ס"ס קי"ו ע"ס וכן עיקר: שוב מצאתי בריב"ש

שנמחל [ב] שעבודו [ג] אינו חוזר ולוה בו [ג] ד ואם אינו חוזר ולוה בו באותו שטר אותו מקצת דהוי ג) נמחל שעבודו ד) לאותו מקצת

ה מקצת: הגה ויש מי שאומר הא דנמחל שעבודו היינו הקנין הראשון ולכן

בסמוך וכ"ל עיקר בזה כסע"ס והסמ"ע דבשלמ' בשטר י"ל דכיון שנמחל שעבודו א"כ הרי בטל השטר וצריך עדות חדשה שיכתבו שטר אחר והוי כשטר בלא עדים דאינו כלום שהרי העדים לא העידו מחדש משא"כ בכת"י כיון שהחתום עצמו חוזר ולוה בו ואו' אתחייב לך בכת"י הרי כאלו חתם עצמו מחדש וכ"ל אתחייב לך בכת"י הרי כאלו חתם עצמו מחדש דהיינו דאחזר ומסרו לו מהני אע"פ שהעדים לא חתמו מחדש וה"ה הכא ומכ"ם לפי מה שראיתי בס' התרומות בסי' קל"א שכתב דאפי' לא מ"מ כתבי מודה אפי' ליכא עדים אם מודה שמסרו לו בינו לבינו משום דהודאת בע"ד מוקדם, ולענ"ד אין לחלק כלל בין חתימת ידו לחתימת עדים דמה שהביא מדברי ס' התרומות לאו ראי' דהתם מיירי בעדים חתומים עלי' ולכן אפי' לא"מ עדי מסירה כתבי מהני הודאות נותן וכמ"ש חומ' רפ"ק דגיטין דף ד' אבל אם אין בו עדים והוא כת"י אחר ודאי אליב' דכ"ע פסול וכמ"ש בס"ך נופ' אבל כאן שנמחל שעבודו דבטלה החתימ' וא"כ הרי הוא כמושרו לו כת"י אחר בלא ע"מ ודאי ל"מ ולא שייך בזה הודאות נותן ועמ"ש בסי' מ"ב סק"א ולכן נראה' עיקר כדברי הב"ח ופ' שכתב דגם הב"ח מודה בממרנות וגם בזה לא אדע מאיזה טעם יסתבר יותר בממר"י מכת"י דהא כיון דנמחל שעבודו גם הממר"י בטל ואע"ג שכתב בו לבל מי שמוציאו מה מהני לנמחל שעבודו ועי' בתשובת הרשד"ם חלק ח"מ סי' ל"ח ומשפטי שמואל סי' מ"ה בערב שכתב בכת"י הריני ערב לפ' שידבנו לבו להלוות לפ' עד סך כך וכך אם פרע הלו' והלו' לו שנים אין הערב חייב לפרוע ואפשר דממרנ"י התחייב עצמו מתחל' דב"ז שיוציאו יגבה בו ואפי' יפרענו יחזור ויסתבר בממרנ"י ודומה להא דגרים דף ל' דבני רב אושע' הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה באתת המקדשי לי היום ובאתת המקדשי לי לאחר שאגרשך הא"כ מחייב עצמו בזה דאם יפרענו ויחזור וילו' יסתבר בזה הממרנ"י ואע"ג דשם אינו ונשאר בספק היינו משום דאמרינן שם דאשה כפדאוהו אחרים אבל פדאו הוא אמרינן שם מקדשי אינן עד שיקנו דפדאן חוזרות וקדושות וצ"ש בר"ן וא"כ הכא אינו ממרנ"י אבל אכתי ל"ע דהיכא מוכח בממרנ"י דהי' דעתו לבך שיחזור ויסתבר בו ומדברי הט"ז משמע דאפי' בממרני לא מהני נמחל שעבודו: ד) לאותו מקצת ע' סע"ע שכתב לשטתו דכת"י חוזר ולוה בו דהיינו דוק' בו ביום דאל"כ הוי מוקדם ועי' ס"ך שכתב דבכת"י אפי' מוקדם לא מהני דחייסינן לקנוניא וכמ"ש ב"י ס"ס מ"ז בשם תשובת הרשב"א והשיג על תשובת מוהר"מ לובלין שכתב דה"ל דין קדימה לכל הדברים וע"ש ודברי הש"ך נכונים נגד דברי מוהר"מ לובלין דודאי חייסינן לקנוניא אמנם כדברי סמ"ע נרא' דמוקדם פסול אפי' בכת"י אע"ג דאינו נובה בקדימה דחייסינן לקנוניא ורא' מדברי חומ' רפ"ק דגיטין שכתבו שם בני בלשן ניטין פסולין וא' מהשם כתב בכת"י ובתבו שם דהוי כאין בו זמן והקשו שם בחומ' דהא לא חוכל האשה להוציא מלקוחות בכת"י ותירצו דחייסינן שמא תחפוש האשה ותאמר שנתנרשה מזמן הכתוב וצ"ש והך תפיסה ודאי בדברים דאי

סי' שפ"ב כתב נ"כ בפסיטו' דשטר שנמחל שעבודו לא נבי בו כלל אפילו מבנ"ח מחמת השטר דכחספא בעלמ' הוא כדמשמע בפ' ח"ה נבי ההוא ערבא דא"ל לאלה כו' וכ"כ הרמב"ם ז"ל פי"ד מה' מלוה כו' ומביאו ב"י בקצרה בסי' מ"ג ס"ס ח'. וע' מ"ם לעיל סי' מ"ג סעיף ח' ס"ק י"ב: עוד כתב בסמ"ע וז"ל ועוד כתב בעיר שושן דאם לוה בכתיבת ידו דאינו אלא לרהיה בעלמא שלא יהא נאמן לו' פרעתי ואינו טורף ממשעבדי סוגר ולוה בו ע"כ ויפה כיון וכן כ"ל עכ"ל והב"ח פסק דאף בכת"י אינו חוזר ולוה בו והבאתיו לעיל

בסמוך וכ"ל עיקר בזה כסע"ס והסמ"ע דבשלמ' בשטר י"ל דכיון שנמחל שעבודו א"כ הרי בטל השטר וצריך עדות חדשה שיכתבו שטר אחר והוי כשטר בלא עדים דאינו כלום שהרי העדים לא העידו מחדש משא"כ בכת"י כיון שהחתום עצמו חוזר ולוה בו ואו' אתחייב לך בכת"י הרי כאלו חתם עצמו מחדש וכ"ל אתחייב לך בכת"י הרי כאלו חתם עצמו מחדש דהיכ' דאחזר ומסרו לו מהני אע"פ שהעדים לא חתמו מחדש וה"ה הכא ומכ"ם לפי מה שראיתי בס' התרומות בסי' קל"א שכתב דאפי' לא מ"מ כתבי מודה אפי' ליכא עדים אם מודה שמסרו לו בינו לבינו מהני דהודאת בע"ד כך' עדים דמי ע"ש בפנים ובסימני' כ"ם הכא וכ"כ התוספת רים פ"ק דגטין דף ד' ע"ם סוף ד"ה דקי"ל כו' וכן משמע בתוספות פ"ק דגטין דף י' ע"ב ד"ה חספא כו' כנ"ל ברור. ועי"ל דבשטר כיון דבטל לגבין שעבוד בטל כולו משא"כ הכא ודו"ק: מיהו אם כתב בכת"י כל מי שמוציאו נובה בו או בממרמו"ת שלנו ודאי דנם הב"ח מודה שחוזר ולוה בו וכמ"ש הע"ם בזה מלתא בעטמא ע"ש: עוד כתב בסמ"ע וז"ל ומיהו נראה דהיינו דוקא שחזר ולוה בו ביום דאל"כ אף שאינו טורף בו ממשעבדי מ"מ הא קי"ל דמלוה ע"פ מוקד' קודם למלוה בשטר מאוחר לענין נביית מבני חרי (גם מ"ם דקי"ל מלוה ע"פ מוקדמת קודמת למלוה בשטר ליתא וכמ"ם לקמן סי' ק"ד סי"ב דל"ע בזה גם מ"ם ואפילו למאן דפליג שם כו' ליתא דכבר כתבתי שם דהר"ן חולק וס"ל דחולקין וסברא עיקר כדבריו ע"ם) וכמ"ם הטור בסי' ק"ד סי"ב ע"ש ואפי' למאן דפליג שם אזה וכמ"ם הטור שם מ"מ כ"ע מודי' דמלוה על פה מוקדם קודם למלוה ע"פ מאוחר ואם יחזור וילוה בזה יהיה קדימתו אלא כדין עכ"ל ומיירי שהלוה לו בעדי' דאל"כ אינו קודם למלוה ע"פ כלל לכ"ע דכת"י אפילו מוקדמת לא מהני דחייסינן לקנוניא שמא לא כתב כת"י זה קודם לכן רק עתה כתב ומסר לו וכמ"ם ב"י ס"ס מ"ז בשם תשובת הרשב"א וכ"כ בת' מהר"מ אלשיך ס"ס ס"ב (") והוא פשוט ודלא כהרא"ה מתשובת מהר"מ מלובלין

ביאור הגר"א

סימן. עתוס' שם ד"ה קא פשיק כו': [ג] ואם פרע. רמב"ן על מתני' אם לא יתן כו' ורא"ם בפי' בנדרים ז"ן שם ושם: (ליקוט) ואם פרע מקצת כו'. רא"ם בפי' בנדרים כ"ז ב' ע"ש (ע"ב): (ליקוט) ואם פרע הקנה כו'.

באר היטב

כדבריו דכן משמע פשטא דמתני' כו' ע"ש: [ב] שעבודו. כתב הע"ם דבשטר בעדים שאינו מלי לנהות בו ממשעבדי אינו נובה אפי' מבני חרי כיון דבטל העדות לענין שעבוד ה"ל עדות שבטלה מקלתה בטלה בכולה כו' ולענד"ד דמלי נובה בו ודאי' ממ"ם הרא"ש גבי מי שפרע מקצת חובו והשלים השטר כו' ואם לא בא בזמנו ופרע לו חוזר ונובה מבנ"ח ואף דמשמע מדברי הרא"ש דבשטר שנפרע כבר אינו נובה מבנ"ח בלא כתיב' ומסיר' הא המחבר ומור"ם לא כ"כ בסי' כ"ה ס"ה ע"ש ומוד ראי' ממה דאמרי בהש"ס דאי תבע מר לחבריה בשטר מקויים והלה טען אמנה הוא או פרוע כו' וזה דומה לשטר מוקדם דפסקו הרי"ף ורש"י דאין נובין בו ממשעבדי אבל מבנ"ח גבי ואפי' להפוסקים דפליגי שם היינו משום דקנסינן ליה אבל בזה דלית ביה משום קדימה נרא' דמודים וכתב עוד הע"ם בענין כתיבת הממרמו"ת שנוסנין בזה"ז צריך שיהא הסך וז"פ כתוב בהיפך הדף נגד חתימתו ממש דאל"כ יש לחוש שיחתוך כל אחד שיכתוב מצד הסני ויכתוב נגד החתימ' מה שירצה ע"כ ומ"ש בנגדה ממש ל"ד קאמר דהא אף אם יכתוב הסך למטה' מחתימתו בשורה שניה אין לחוש שיחתוך אותו סך דא"כ לא נשאר בהנייר למטה' כ"א חלק ואינו ראוי לכתוב שם שטר דקי"ל שטר שנכתב בשורה א' פסול כמ"ש הט"ו רסי' מ"ה ומ"ו וכן אם יכתוב הסך למטה מחתימתו ממש אין לחוש שיחתוכנו דיהא זיופו ניכר דאין דרך לחתום על ממרמ"י למטה בשולי נייר ממש לכן א"ל ליזהר לכתוב הסך נגד החתימ' ממש רק שלא יהא הרב' למעלה או למטה ממנו עכ"ל הסמ"ע והנה הש"ך השיג עליו במ"ם על הע"ם בשטר שנמחל שעבודו בענין נביית בני חרי והוא הסכים להע"ם ודחה כל ראיותיו של הסמ"ע ע"ש דהוכיח כן מדברי הטור ושאר פוסקים וכ"כ הב"ח דאפי' בכת"י שנמחל שעבודו אינו נובה בו כלל וכן עיקר שוב מצאתי בריב"ש שכתב נ"כ בפסיטות דאינו

נתיבות

משה"א

מקשה הש"ם ותיפוק ליה דה"ל מוקדם הא איצטריך לאשמעינן דין שטר שנמחל שיעבודו שהוא פסול גם נגד בנ"ח דמכח מוקדם הוא כשר אלא וודאי דגם מוקדם הוא פסול לגמרי אפילו נגד טענות להד"מ ופיים בזה שהוא קושי' עצומה ולפענ"ד נראה לתרץ דהא עיקר המחלוקת בשטר מוקדם אם היא פסול לגמרי נגד טענות להד"מ הוא דמאן דפוסל ס"ל דשטר שלא נכתב כתקנות חכמים לאו שטר הוא כלל שלא ניתן לכתוב והוי מפי כתבם ואין כאן עדות כלל ומאן דמכשיר ס"ל כיון שניתן שטר זה להכשיר בשיכתוב עליו מזמן שני ניתן לכתוב והוי העדאת עדים לענין להד"מ אבל פרעתי יכול לטעון דלאו שטר הוא וכן מבואר בשור בסי' מ"ה ובש"ך ובתומים כמה פעמים ולפ"ז א"כ פלוגתייהו הוא בטענת להד"ם חיינו בשטוען הלוה להד"ם שלא צויתי לכתוב שטר זה מעולם ולא קיימי כלל וכמכחיש העדים ואפ"ה ס"ל להפוסלים דנאמן כיון דהוי מפי כתבם אין כאן עדות כלל ויכול להכחיש והמכשירין ס"ל דאף דאין לו דין שטר מ"מ העדאת עדים איכא ואינו נאמן להכחיש העדים אבל אם מודה שציוה להעדים לכתוב שטר ואינו מכחיש להעדים כלל רק שטוען להד"ם שכתבתי ללות ולא קייתי רק שנפל ממני ומצאתי או שטוען אמנה והעדים לא ידעו מזה ודאי דאפילו המכשירין השטר לענן להד"ם מודים דבטענת אלו

קצות

דכתיבה נמי בעי ע"ם וא"כ כיון דמהני בנמחל שעבודו כתיב' ומסיר' ממילא לאביי סני במסיר' לחודי' וכיון שהשטר הוא מ"י הרי היא במסיר' לאיתיה דמסיר' כפי מיד ליד דוק' וכמ"ם חומ' פ' המוציא' כתר דנמחל שעבודו הוא ר"ל כנמחק כיון דכבר הי' כתב ופמ"ם בסק"א דנמחל שעבודו נקי' בכתיב' ומסיר' ולכן נרא' דלא מהני שטרת קולמוס: ג) נמחל שעבודו ובכת"י דעת הע"ם והסמ"ע דחוזר ולוה בו ודעת הב"ח דאפי' בכת"י אינו חוזר ולוה בו ובש"ך כתב ז"ל וע"ל עיקר כהסמ"ע דבשלמ' בשטר י"ל כיון שנמחל שעבודו א"כ בטל השטר וצריך עדות חדש וכו' ומשא"כ בכת"י כיון שהחתום עצמו חוזר ולו' בו ואומר אתחייב לך בכת"י זה הוי כאלו חתם עצמו מחדש וכ"ל דאי' בדור' לזה מטשר בע"ם דהיכ' דחזר ומסרו לו מהני אע"פ שהעדים לא חתמו מחדש והא"ה הכא ומכ"ם לפי מה שראיתי בס' התרומות בסי' קל"א שכתב דאפי' לא מ"מ כתבי מודה אפי' ליכא עדים אם מודה שמסרו לו בינו לבינו משום דהודאת בע"ד. ולענ"ד אין לחלק כלל בין חתימת ידו לחתימת עדים דמה שהביא מדברי ס' התרומות לאו ראי' דהתם מיירי בעדים חתומים עלי' ולכן אפי' לא"מ עדי מסירה כתבי מהני הודאות נותן וכמ"ש חומ' רפ"ק דגיטין דף ד' אבל אם אין בו עדים והוא כת"י אחר ודאי אליב' דכ"ע פסול וכמ"ש בס"ך נופ' אבל כאן שנמחל שעבודו דבטלה החתימ' וא"כ הרי הוא כמושרו לו כת"י אחר בלא ע"מ ולא שייך בזה הודאות נותן ועמ"ש בסי' מ"ב סק"א ולכן נרא' עיקר כדברי הב"ח ופ' שכתב דגם הב"ח מודה בממרנות וגם בזה לא אדע מאיזה טעם יסתבר יותר בממר"י מכת"י דהא כיון דנמחל שעבודו גם הממר"י בטל ואע"ג שכתב בו לבל מי שמוציאו מה מהני לנמחל שעבודו ועי' בתשובת הרשד"ם חלק ח"מ סי' ל"ח ומשפטי שמואל סי' מ"ה בערב שכתב בכת"י הריני ערב לפ' שידבנו לבו להלוות לפ' עד סך כך וכך אם פרע הלו' והלו' לו שנים אין הערב חייב לפרוע ואפשר דממרנ"י התחייב עצמו מתחל' דב"ז שיוציאו יגבה בו ואפי' יפרענו יחזור ויסתבר בממרנ"י ודומה להא דגרים דף ל' דבני רב אושע' הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה באתת המקדשי לי היום ובאתת המקדשי לי לאחר שאגרשך הא"כ מחייב עצמו בזה דאם יפרענו ויחזור וילו' יסתבר בזה הממרנ"י ואע"ג דשם אינו ונשאר בספק היינו משום דאמרינן שם דאשה כפדאוהו אחרים אבל פדאו הוא אמרינן שם מקדשי אינן עד שיקנו דפדאן חוזרות וקדושות וצ"ש בר"ן וא"כ הכא אינו ממרנ"י אבל אכתי ל"ע דהיכא מוכח בממרנ"י דהי' דעתו לבך שיחזור ויסתבר בו ומדברי הט"ז משמע דאפי' בממרני לא מהני נמחל שעבודו: ד) לאותו מקצת ע' סע"ע שכתב לשטתו דכת"י חוזר ולוה בו דהיינו דוק' בו ביום דאל"כ הוי מוקדם ועי' ס"ך שכתב דבכת"י אפי' מוקדם לא מהני דחייסינן לקנוניא וכמ"ש ב"י ס"ס מ"ז בשם תשובת הרשב"א והשיג על תשובת מוהר"מ לובלין שכתב דה"ל דין קדימה לכל הדברים וע"ש ודברי הש"ך נכונים נגד דברי מוהר"מ לובלין דודאי חייסינן לקנוניא אמנם כדברי סמ"ע נרא' דמוקדם פסול אפי' בכת"י אע"ג דאינו נובה בקדימה דחייסינן לקנוניא ורא' מדברי חומ' רפ"ק דגיטין שכתבו שם בני בלשן ניטין פסולין וא' מהשם כתב בכת"י ובתבו שם דהוי כאין בו זמן והקשו שם בחומ' דהא לא תוכל האשה להוציא מלקוחות בכת"י ותירצו דחייסינן שמא תחפוש האשה ותאמר שנתנרשה מזמן הכתוב וצ"ש והך תפיסה ודאי בדברים דאי

שלא

ע"ח ד טור בסימן כ"ד ה וכתב בעל הלבושים *דאם לוה בכתיב' ידו דכיון דאינו אלא לרהיה בעלמא ואינו טורף מתשועבדים חוזר ולוה בו וכתב הסמ"ע סיפה כיון ומיהו דוקא אם חזר ולוה בו כיון דאל"כ הא אין טורף מן ממשעבדי ת"ח הא קי"ל דמלוה ע"פ מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר וי"א אפילו למלוה בשטר מאוחר כמ"ש בסימן ק"ד סי"ג והב"ח כ' שאפילו בכתיבת ידו אינו חוזר ולוה בו ואם לוה אינו נובה בו כלל אחספא בעלמא הוא וכתב עוד אם הוציא עליו מתר"מי שנוסנים בפלאני' בל' משמעו' ש"ח מע"ל על סך פלוני לזמן פלוני אינו נובה בו כלום ואפי' מודה לאו כלום הוא דאין זה השטר כיאה כפי

הגהות אמרי ברוך

ס"ק כ' (י) והוא פשוט ודלא כהרא"ה כו' כ"כ יעוין תשוב' מיוחסת סי' כ"ב:

חכמת שלמה

כתו התם דאמרינן הכי לפקדון אף דהלה מוחזק בטעות והרי ע"ד מועט יהכן להיות דכיון לתתנה מ"מ כיון הכי רק מיעוטא דמיעוטא דל"ם אף בתנון אין מוסגין לו. א"כ הי"ל לתם יהי' נחתל שיעבודו. כיון דלא עביד איכם דפרע כיומו. א"כ ודאי הוי לפקדון ואינו נחתל שיעבודו כלל ושפיר מוכח דעביד איכם דפרע כיומו ולזה משני מי אמרינן דלא פרע כלל כלל. אמי מודה הכי מיעוטא דסיים רק דמ"מ ע"פ רוב אינו עשוי לפרוע. ואי"כ בזה הולכין אחרי הרוב כיון דאי' נתא דלא פרעו הוי השטר בתקפו לכך אזלינן בתר רובא ולא חייסינן לפרעון בה יומא כיון דאם כלך בתר רובא נתחזק השטר וכתו דאמרינן מנו לחזקא בשטר כה"ג בס"ב הבים סי' ס"ח ה' כתובות כן ה"כ בזה. אבל התם בנחתל שיעבודו כיון דעכ"פ פרעו בודאי בזה איתרע שטרא. וכתו דקיי"ל בפ' כ"ח בשטראי דאם רק חזינן שנתן לו מעות איתרע שטרא. מכ"מ בזה דנהן לו על שטר זה ודאי איתרע שטרא והוי כאילו לא הי' שטר כלל. ולכך שוב אין הולכין בתנון אחרי הרוב ואין נוכין בו מן הלקוחות דחייסינן דנחתל שיעבודו. ואי"ם ודו"ק. כן לפענ"ד נכון אלא בכיאור הסוגיא בזה"י ובהדורת ג' אלי על חו"מ סי' רפ"ז בתשובתי לק' קאלימייא ביאורתי הסוגיא הכ"ל בתופן אחר:

המשפט

ביאורים

נאמן דהא מידים דנאמן לטעון פרעתי א"כ ודאי דיכול לטעון נ"כ טענות אמנה או כתבתי ללות ולא לויתי במינו דפרעתי דלא עדיף מכת"י דנאמן לטעון אמנה או כתבתי ללות במינו דפרעתי ועיקר המחלוקת הוא רק לענין אם נאמן להכחיש עדים אבל שאר טענות המבטלין השטר כ"ע מודים דנאמן לטעון במינו דפרעתי. ולפ"ז שפיר מקש' הש"ם נבי שטר שנמחל שיעבודו ותיפוק ליה דה"ל מוקדם דהא בשטר שנמחל שעבודו כשטוען להד"מ ע"כ אינו טוען להכחיש העדים דהא מהלוא' שני' העדים לא ידעו כלל רק שטוען האמנתיך והנתתי אצלך השטר ולא לויתי כלל או שטוען נפל ממני או שאר טענות ובטענות אלו אף בשטר מוקדם נאמן וכמש"ל ולפ"ז שפיר מקש' הש"ם ותי' דה"ל מוקדם כיון דבטענות כאלו אף בשטר מוקדם נאמן לכ"ע כנ"ל. ועתה נביא לבאר דברי הסמ"ע והשיך דלכאור' ק' על הסמ"ע שכ' דנובה אפי' מבנ"ח קושיית התומים הא ליכא עדים על ההלוא' שנית דהא העדים אינן יודעים כלל ואינם מעידים כלל על הלוא' שנית וכן הוא בירוש' סס"ק דמציע' להדיא טעם זה וז"ל הירוש' מפני שלא התמו העדים על זה ע"ש ועוד קשה על הש"ך במה שסתר ראיית הסמ"ע מגדרים וכ' וז"ל דבגדרים ליכא הכחש' כלל וכו' והוא תמוה כמו שתמה בתומים דמה בכך דליכא הכחש' דהא ודאי כשהשטר הוא חספא בעלמא נובה אפי"ח מבני"ח בשטר שנמחל שעבודו דה"ל חספא בעלמא. גם השיג על הסמ"ע במ"ם במרמ"י דאף אם יכתוב הסך למטה מהחתימ' ממש אין לחוש דאין דרך לחתום בשולי כו' ולא דק דאכתי יש לחוש שיחתכנו ויכתוב למעל' מה דבעי ויעשה חתימת מטה ולא ממרמ"י וכדאמרינן לא ליחתום אינם אלא כו' ודין ממר"ם אלא שנחלקו בו הע"ם והסמ"ע ע"ל סי' ס"ט מ"ם בזה עכ"ל הש"ך וס"ם: [ג] אינו. הע"ם פסק בממר"ם אם יש עדים שהפקידו אז מסכנו אצלו א"י לטעון עד כדי דמיו בתנו דהחזרתי דירא לטעון החזרתי כו' ולכאור' קשה מפי' ס"ד בחופס שטר דנאמן בתנו דהחזרתי אז בתנו דנאמנו וי"ל דהתם אינו חפץ לתכוב בשטר זה דהא אין לו כתיבה ומסירה רק דחופס כדי שיכול לומר מחיים חפצתי א"כ לא שייך שיהא לומר החזרתי כו' ועי' מ"ם שם דגרא' לדינא דגם התם אינו נאמן בתנו דהחזרתי אז נאמנו ע"ש ומ"מ דברי הע"ם צל"ע דל"ד לפי' ס"ד שאינם כתובין על שתו אבל הכא יכול לטעון החזרתי וזה ממר"ם אחר הוא שהלויתי לו מתחלה אז לקחתיה מאחר ויכול להוציא בטענה זו מהלוה אז למכרה לאחרים ודוחק לומר דהעדים יכירו הממר"ם שיש בה איזה סי' דפשט דבריו לא משמע כן וצ"ע עכ"ל הש"ך *ולי נרא' דאף שאין עדים שיכירו מ"מ אם ידעו הסך הוי כמו סובר בעדים דאמרינן דעדים מעקי לקלא וא"י למכרו לאחרים וע"ל סי' כ"א בהג"ה מ"ם שם בשם הש"ך (וז"ל הט"ז כ"ל מי שיש לו ממר"ם שכתוב בו וליב"ט הניח חפץ א' ונפל חילוק ביניהם אם זהו החפץ וכה"ג. נאמן המלו' בכבוד' בתנו דנאמנו כדין מלוה על המשכון כמ"ם סי' רל"ו דאפי' המפקיד בשטר שנאמן הלה לומר החזרתי בתנו דנאמנו ומשבע שד"א ה"כ דכוותיה וזה כ"ל פשוט וראיתי קצת דייניס טועים בזה ע"כ כתבתי דברים הללו עכ"ל ועי' עוד שם שבכלל הדיינים שמחולקים בסי' זה הסמ"ע והט"ז שהכריע הוא להשכיח עם הע"ם

ע"ש

נאמן דהא מידים דנאמן לטעון פרעתי א"כ ודאי דיכול לטעון נ"כ טענות אמנה או כתבתי ללות ולא לויתי במינו דפרעתי דלא עדיף מכת"י דנאמן לטעון אמנה או כתבתי ללות במינו דפרעתי ועיקר המחלוקת הוא רק לענין אם נאמן להכחיש עדים אבל שאר טענות המבטלין השטר כ"ע מודים דנאמן לטענן במינו דפרעתי. ולפ"ז שפיר מקש' הש"ם נבי שטר שנמחל שיעבודו ותיפוק ליה דה"ל מוקדם דהא בשטר שנמחל שעבודו כשטוען להד"מ ע"כ אינו טוען להכחיש העדים דהא מהלוא' שני' העדים לא ידעו כלל רק שטוען האמנתיך והנתתי אצלך השטר ולא לויתי כלל או שטוען נפל ממני או שאר טענות ובטענות אלו אף בשטר מוקדם נאמן וכמש"ל ולפ"ז שפיר מקש' הש"ם ותי' דה"ל מוקדם כיון דבטענות כאלו אף בשטר מוקדם נאמן לכ"ע כנ"ל. ועתה נביא לבאר דברי הסמ"ע והשיך דלכאור' ק' על הסמ"ע שכ' דנובה אפי' מבנ"ח קושיית התומים הא ליכא עדים על ההלוא' שנית דהא העדים אינן יודעים כלל ואינם מעידים כלל על הלוא' שנית וכן הוא בירוש' סס"ק דמציע' להדיא טעם זה וז"ל הירוש' מפני שלא התמו העדים על זה ע"ש ועוד קשה על הש"ך במה שסתר ראיית הסמ"ע מגדרים וכ' וז"ל דבגדרים ליכא הכחש' כלל וכו' והוא תמוה כמו שתמה בתומים דמה בכך דליכא הכחש' דהא ודאי כשהשטר הוא חספא בעלמא

חתושין

עושהו לשתה הוי כתב הסני כתב לר"י ולר"א אפי' לרבנן וע"ם והכא בנמחל שעבודו דכתב הראשון כבר הוי כתב קודם שפרע ונשתעבד אף שנמחל שעבודו אין כתב ע"ג כתב ולא אמרי' כתר דנמחל שעבודו ה"ל כנמחק כיון דכבר הי' כתב ופמ"ם בסק"א דנמחל שעבודו נקי' בכתיב' ומסיר' ולכן נרא' דלא מהני שטרת קולמוס: ג) נמחל שעבודו ובכת"י דעת הע"ם והסמ"ע דחוזר ולוה בו ודעת הב"ח דאפי' בכת"י אינו חוזר ולוה בו ובש"ך כתב ז"ל וע"ל עיקר כהסמ"ע דבשלמ' בשטר י"ל כיון שנמחל שעבודו א"כ בטל השטר וצריך עדות חדש וכו' ומשא"כ בכת"י כיון שהחתום עצמו חוזר ולו' בו ואומר אתחייב לך בכת"י זה הוי כאלו חתם עצמו מחדש וכ"ל דאי' בדור' לזה מטשר בע"ם דהיכ' דחזר ומסרו לו מהני אע"פ שהעדים לא חתמו מחדש וה"ה הכא ומכ"ם לפי מה שראיתי בס' התרומות בסי' קל"א שכתב דאפי' לא מ"מ כתבי מודה אפי' ליכא עדים אם מודה שמסרו לו בינו לבינו משום דהודאת בע"ד. ולענ"ד אין לחלק כלל בין חתימת ידו לחתימת עדים דמה שהביא מדברי ס' התרומות לאו ראי' דהתם מיירי בעדים חתומים עלי' ולכן אפי' לא"מ עדי מסירה כתבי מהני הודאות נותן וכמ"ש חומ' רפ"ק דגיטין דף ד' אבל אם אין בו עדים והוא כת"י אחר ודאי אליב' דכ"ע פסול וכמ"ש בס"ך נופ' בסי' מ' גם מ"ם הש"ך משטר בע"ח ומזר ומסרו לא מהני אמי לאו ראי' דהוא משום שמוסר בעדי מסיר' אבל כאן שנמחל שעבודו דבטלה החתימ' וא"כ הרי הוא כמושרו לו כת"י אחר בלא ע"מ ודאי ל"מ ולא שייך בזה הודאות נותן ועמ"ש בסי' מ"ב סק"א ולכן נרא' עיקר כדברי הב"ח ופ' שכתב דגם הב"ח מודה בממרנות וגם בזה לא אדע מאיזה טעם יסתבר יותר בממר"י מכת"י דהא כיון דנמחל שעבודו גם הממר"י בטל ואע"ג שכתב בו לבל מי שמוציאו מה מהני לנמחל שעבודו ועי' בתשובת הרשד"ם חלק ח"מ סי' ל"ח ומשפטי שמואל סי' מ"ה בערב שכתב בכת"י הריני ערב לפ' שידבנו לבו להלוות לפ' עד סך כך וכך אם פרע הלו' והלו' לו שנים אין הערב חייב לפרוע ואפשר דממרנ"י התחייב עצמו מתחל' דב"ז שיוציאו יגבה בו ואפי' יפרענו יחזור ויסתבר בממרנ"י ודומה להא דגרים דף ל' דבני רב אושע' הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה באתת המקדשי לי היום ובאתת המקדשי לי לאחר שאגרשך הא"כ מחייב עצמו בזה דאם יפרענו ויחזור וילו' יסתבר בזה הממרנ"י ואע"ג דשם אינו ונשאר בספק היינו משום דאמרינן שם דאשה כפדאוהו אחרים אבל פדאו הוא אמרינן שם מקדשי אינן עד שיקנו דפדאן חוזרות וקדושות וצ"ש בר"ן וא"כ הכא אינו ממרנ"י אבל אכתי ל"ע דהיכא מוכח בממרנ"י דהי' דעתו לבך שיחזור ויסתבר בו ומדברי הט"ז משמע דאפי' בממרני לא מהני נמחל שעבודו: ד) לאותו מקצת ע' סע"ע שכתב לשטתו דכת"י חוזר ולוה בו דהיינו דוק' בו ביום דאל"כ הוי מוקדם ועי' ס"ך שכתב דבכת"י אפי' מוקדם לא מהני דחייסינן לקנוניא וכמ"ש ב"י ס"ס מ"ז בשם תשובת הרשב"א והשיג על תשובת מוהר"מ לובלין שכתב דה"ל דין קדימה לכל הדברים וע"ש ודברי הש"ך נכונים נגד דברי מוהר"מ לובלין דודאי חייסינן לקנוניא אמנם כדברי סמ"ע נרא' דמוקדם פסול אפי' בכת"י אע"ג דאינו נובה בקדימה דחייסינן לקנוניא ורא' מדברי חומ' רפ"ק דגיטין שכתבו שם בני בלשן ניטין פסולין וא' מהשם כתב בכת"י ובתבו שם דהוי כאין בו זמן והקשו שם בחומ' דהא לא תוכל האשה להוציא מלקוחות בכת"י ותירצו דחייסינן שמא תחפוש האשה ותאמר שנתנרשה מזמן הכתוב וצ"ש והך תפיסה ודאי בדברים דאי

מלובלין סי׳ ל״ה והיה אפשר לפרש דבריו דמיירי שידוע בעדים אך לא משמע כן מסוף תשובתו שכ׳ כי אותו כת״י שטר נמור הוא לכל הדברים ויש לו דין קדימה אפי׳ בקרקעות וא״ל ראיות ועדיות כ״כ שנמסר בזמנו רק זמנו של שטר מוכיח עליו וחזקה שנמסר בזמנו רק גלוי מלתא בעלמא אחין הדבר מרומה א״ו כו׳ עכ״ל והוא ליתא אלא כמ״ש וכן מוכח לעיל סי׳ מ״ג סעיף ו׳ ע״ש ודו״ק אלא ודאי הסמ״ע מיירי כדפירשתי שהלוה לו בעדי׳ דאל״כ אינו קודם למלוה ע״פ כלל וא״כ אפי׳ ביוש אחר יכול לגות בו. ומיירי נמי שלא מסר הכת״י בפני עדים דאל״כ עורף נמי ממשעבדי למ״ד דעדי מסירה כדתי כדלעיל סי׳ מ׳ ולקמן ס״ס כ״א וא״כ כשפרעו נמחל שעבודו ובטל כולו ואינו חוזר ולוה בו אפי׳ בו ביוש ודו״ק : עוד כתב בסמ״ע וז״ל ועי׳ מ״ש עוד בעיר שוש בענין כתיבת הממרנות שנוהגין בהן בזמן הזה דלריך שיהא שך וזמן פרעון כתוב בהפוך הדף נגד חתימתו ממש כו׳ ול״ד כנגדה ממש קאמר דהא אף אם יכתוב הסך למעלה מחתימתו שורה שניה אין לחוש דאל״כ לא ישאר רק לכתוב שטר בשורה אחד והוא פסול וכמ״ש הטור בסי׳ מ״ה ומ״ו וכן אם יכתוב הסך למטה מחתימתו ממש אין לחוש שיחתכנו דאם כן יהיה זיופו ניכר דאין מדרך בני אדם שיחתם אדם על ממר״מ למטה בשולי נייר ממש לכך אין לריך ליזהר אדם בכתיבת הסך שיהא נגד החתימה ממש רק שלא יהא הרבה למעלה או למטה ממנו ודו״ק עכ״ל ול״ב דלא דק מ״ש אם יכתוב הסך למטה מחתימתו אין לחוש כו׳ דדוקא כנגדו ממש דאל״כ פסול אם חתם למטה בענין שיכול לחתכו דשמא יכתוב למעלה מחתימתו מה דבעי ויעשה חתימה מטה ולא ממרנ״י וכדאמרינן לא ליחתוס אינש אלא אריש׳ דמגילתא ודו״ק: עיין בש״ס שפסק וממר״ס אם יש עדים שהפקידו או משכנו אצלו א״י לטעון עד כדי דמיו במנו דהחזרתי דירא לטעון החזרתי כו׳ ולכאורה קשה על דבריו מלקמן סי׳ ס״ד בתופס שטר דנאתן במנו דהחזרתי כדאית׳ באשר״ו פ׳ הכותב ושאר אחרונים או במנו דנאנסו כדאיתא בטור. וש״ע שם ויש לתרץ דהתם אינו תופס אלא שיכול לומר מחיים תפסתי ואיני מחויב להחזיר לכם אבל איני חפץ לתבוע בשטר זה את הלוה דהא אין לו כתיבה ומסירה אם כן אין לו דירא לטעון החזרתי או נאנסו דהא השתא נמי אין כונתו לתבוע את הלוה רק שלא להחזיר ליורשים משא״כ בממר״ס ודו״ק ועי׳ מ״ש בסי׳ ס״ד ס״ק ד׳ דנראה לדינא דגם התם אינו נאתן במנו דהחזרתי או נאנסו ע״ש : ומ״מ דברי הע״ש נ״ע דל״ד לדלקמן סי׳ ס״ד שאינם כתובים על שמו משא״כ הכא דיכול לטעון החזרתי וזה ממרמ״י אחר הוא שלויתי לו מתחלה או שלקחתיה מאחרים ויכול להוציא המעות מן הלוה בטענה זו או למכרה לאחרים ודוחק לומר דהעדים יכירו הממרמ״י כגון שיש בה איזה סי׳ דפשע דבריו לא משמע כן ול״ע : ודין ממר״ס חלק שנחלקו בו הפ״ם והסמ״ע עיין מ״ש לקמן סי׳ ס״ע ס״ק י״ז מזה: (ג) אם חזר וקבל קנין. בחותו יום הוא במרדכי שם ור״ל דאל״כ הו״ל מוקדם וכמ״ש לק׳ בסמוך: (ד) שחזר ומסרו לו בפני עדים. ביום החתימה כן הוא במרדכי ור״ל דאל״כ ה״ל מוקדם ועיין בב״י לקמן סי׳ ר״ז ד׳ רל״ח ומ״ש עליו לק׳ סי׳ ר״ז סעיף י״ח : (ה) ומסרו לו בפני עדים כו׳. לשון המרדכי אם היו עידי חתימה יכולים לחזור ולגות בו שהרי עיקר שעבודו במסירתו כו׳ ומשמע דר״ל דהיינו דוקא כשחזר ומסרו לו בפני עידי החתימה או שלא היו שם עידי חתימה כלל רק עידי מסירה וחזר ומסרו לו אתה בפני עדים אחרים אבל אם היו שם עידי חתימה ואתה מסרו לו בפני עדים אחרים לא מהני והטעם נראה לפע״ד דכיון דעדים אלו שחתומי׳ מעידים שחייב לו ובאמת כבר בטל שטר זה א״כ ה״ל השטר זה כמזוייף מתוכו דמודה ביה רבי אליעזר דלא מהני עידי מסירה. ולפי זה קיצר הר״ב בדבר ודו״ק : (ו) וע״ל סי׳ כ״א בסופו ס״ק ז׳ שם כתבתי דהרבה פוסקים מולקין וס״ל דלא אמרינן עדי מסירה כדתי בשטרות ע״ש :

מט (א) שני שמות כו׳. עיין בתשובת הר״ב סי׳ ל״ה שאלה א׳ ור״ם קי״ג :

ביאור הגר״א

עמי׳ נ״ה ס״ב (ע״כ): [ד] ויש מי. נמצא בתשבה כו׳ וכ״ה לר״א בעדי מסירה אז קנין דגוכה בו מתעבדי דלא קפיד רק משום דשיעבוד שנשתעבד בכתיבת שטר הראשון נמחל לאפוקי שלא בלא״ה נשתעבד : (ליקוט) ויש מי כו׳. וכזה ע״ש מלאת בטעמא) : [ד] מזר. בשופו יום וכן במסרו לפני עדים ל״ל דוקא בשופו יום וכן הוא במרדכי דאל״כ ה״ל מוקדם ומ״ל סי׳ ר״ז. ש״ך : [ה] עדים. כתב הש״ך דמבמע מלשון המרדכי דדוקא בשחזר ומסרו לו בפני עדים אבל אם היו שם עדי חתימה אז שלא היו שם עדי חתימה כלל רק עדי מסירה וחזר ומסרו לו בפני עדים אבל אם היו שם עדי חתימה אבל אם היו שם עדי חתימה אבל אם היו שם עדי חתימה

קכ"ט : ב ששם הלוה כב"פ כו' אבל שם המלוה ושם הלוקח אינו מלריך המחבר להכיר וס"ל דאינו דומה לשובר דלריכי' להכיר שניהן וכדמשיק דבשובר בא המלוה ליתנו להלוה כשיפרע לו שם חששו דאף שיכירו שם המלוה שמא מלוה זה יעריס ויתן שובר זה כיד נוה דאיס אחר ששמו כשם מלוה זה שהוא כותב בשובר זה ואותו הלוה יפטור נפשו בשובר זה ממלוה שלו שלא כדין לכך לריכין להכיר גם שם הלוה שלו ותו לא חשו כולי האי שמא יש מלוה ולוה אחר דשמם כשם מלוה ולוה זה שבאו לפניהן אבל בשטר הלואה שבא הלוי להספר ולעדים לחייב נפשו ואמר כתבו עלי שטר שאני חייב לפב"פ מנה אף שאין מכירין להמלו' שאומר לפניהן אפ"ה כותבין לו דאיכא למיחש שמא יש עוד אים אחר ששמו כשמו דזה הלוה וילך זה למסור זה השטר נאים זה שהוא אומר שא"ל כדי שילך אותו אחים להוליא ממון מאותו האים ששמו כשם הלוה דא"כ גם כשיכיר גם שם המלו' איכא למיחש להכי ומ"ה אמרו דכל היכא דאיכא שניס ששמותיהן שוין אין אחר יכול להוליא שטר על שום אחד, וכמ"ש הטור, והמחבר בסמוך ס"ז בדין שני יוסף ב"ש וק"ל כן הוא דעת המ"מ והביאו הב"יוכתב שהרמב"ם שמלריך להכיר גם שם המלו' מיירי דוקא בשטר דלית ביה קנין ומעשה שחכתוב בסמוך אבל בפרים' ודרים' כתבתי טוב טעם דגם בשטר הלוא' ומקח לריכין להכיר שניהן ואפילו בשטר דאית ביה קנין וכמשמעות כ' הרמב"ם והטור וכ"כ מור"ם ע"ש ודו"ק : ג בלא קנין לריכין כו' הטעם דס"ל דאין כותבין שטר דלית ביה קנין להנו' נאוד כשאין המנו' עמו משום דאיכא למיחש שמא יכתוב הלוה הכטר זמנו מהיום נגות וכא יוצה גו המנו' באותו היום עד למחר חו ליומא חוחרא ויהי' השטר מוקדם נכך לריכין שיבאו המלו' והלוי יחד לפני הסופר והעדים ויכירו שמות שב שניהן ויתן השטר ליד המלו' בפניהן להרמב"ם ולשאר נאונים אפילו אינן רואין שנותן לו אומרין דמשתמא יתנו לו מיד כיון שהוא עמו בשעת חתימה כמ"ש בסי' נ"ט אבל אם אינו מכיר גם שם המלו' שבא עמו הכתי איכא למיחש שיעשה קנוניא עמו להעלות שמו כן בשם המנו' שלו שילוה לו למחר ויהיה מוקדם והיינו דוקא בשטר דלית ביה קנין דאין שיעבוד אל עד שעת הלואה אבל בשטר דאית ביה קנין דמשעה שקנו מידו דהלו' נשתעבד נהמנות לית בי' משום מוקדם זהו טעם דהמ"מ והמחבר וכבר כתבתי בסי' ל"ט דזה לא יתכן להרא"ש והטור וסיעתייהו דס"ל דעדים בחתימייהו זכין להמלוה וא"כ גם בשטר דלית ביה קנין לית ביה משום מוקדם ואפ"ה כתב הטור דצריך נהכיר גם שם המלוה והלוקח והא כן ל"ל הטעם כמ"ש בפרישה בסי' ל"ט וגם בא"ח ואין חילוק בין אית ביה קנין ובין לית ביה קנין לעונש צריכי' להכיר שם שניהם ע"ש ודו"ק : ד אפילו אשה או קרוב כו' דמילתא דעביד לגלויי לא משקר בה : ה והיכא דסמיך אאשה כו' לאפוקי אם הכירו מעצמו או ע"פ עדים כשרים דלאו כל כמיניה לומר טעיתי וק"ל ועד"ר : ו וכתב בעל המחבר בספרו ב"י בא"מ סי' כ"ט שכן עיקר ולכן תמוה מ"ש כאן בהיפך ולעד"ל דלק"מ להמעיין בדברי ב"י בסי' כ"ט דשם במחש"ה הביא העובדא דפ' נ"פ וז"ל ההוא תברא בר חנין כו' עד לורבא מרבנן לאו אורחי' למידק ע"כ וכתב עליו ז"ל דמסתימת דברי בעל מיפרים משמע דבכל מיני' לאו אורחיה למידק ונ"ל משמע הכי מרבב"ם שכתב לאו אורחי' למידק להסתכל בנכיס כדי שיכירה יפה ויכול לסמוך על אחרים שמכירי' אלמא דבעדות היכר אשה הוא דהמרי' דחוזר ומניר אבל לא בשאר עדות והכי משתבר ונס ר' יוחנן (בעל מפרים הנ"ל) אפשר דה"ק כו' וכן נראה מדברי רבינו שכתב דברי' אלו בעור א"ע סי' ק"י עכ"ל ב"י הרי דמכח פי' רשב"ם הנ"ל פי' הב"י דגם אמרינן דאין דרך ת"ח לדקדק כ"א בעדות אשה כו' והמדקדק בפי' רשב"ם יראה דל"ד אעדות הכרת אשה לאחוד כ"כ אלא ה"ה אחדות' לו משום לד דאי בעדות אשה דוקא קאמר ק' למה סיים וכתב אם אינו אחר ולא יתכן כדלפיל סי' ל"ט סי"ב והוא הדין בשטר מכר בלא קנין לריך להכיר אף שם הלוקח להפוסקי' והמחבר לקמן ר"ס רל"ח דאין כותבי' שטר למוכר בלא לוקח רק בשטר קנין ע"ש מיהו למאן דאמר עדיו בחתומיו זכין לו א"כ בכל ענין א"ל להכיר המלוה והלוקח ולהסמ"ע והב"ח ושאר אחרוני' בכאן דברי' אשר לא נתכונו בעיני וחלוקי' אשר לא שערוש אבותינו ומ"ש נרא' עיקר וכן דעת הרב המגיד ע"ש(עי' מ"ש לעיל סי' ל"ט ס"ז ס"ק י"ח [כא])

(ב) שם המוכר כו' ואם שטר המלוה הוא כו'. משמע מדברי המחבר דבשטר מכר א"ל להכיר שם הלוקח אף בשטר שאין בו קנין כדמשמע מדברי הרב המגיד שלא הלריך הרמב"ם קנין בשטר מכר. וקשה לי על המחבר דהיינו דוקא להרמב"ם משא"כ לרוב הפוסקי' המולקין עליו דאף בשטר מכר אין כותבים למוכר בלא לוקח רק בשטר קנין כמו בשטר מלוה וכמ"ש הרב המגיד ר"פ כ"ד והביאו הר"ב בבדק הבית לקמן ר"ס רל"ח וכמו שכ' המחבר נופיה לקמן ר"ס רל"ח וא"כ הא ה"ל להשוות שטר מכר לשטר הלואה ולל"ע: (ג) בלא קנין כו'. דשמא זה אינו המלוה ולא יתסור השטר למלוה עד לאחר זמן ויטרוף לקוחות שלא כדין כדלפיל סי' ל"ט סי"ב והוא הדין בשטר מכר בלא קנין לריך להכיר אף שם הלוקח להפוסקי' והמחבר לקמן ר"ס רל"ח דאין כותבי' שטר למוכר בלא לוקח רק בשטר קנין ע"ש מיהו למאן דאמר עדיו בחתומיו זכין לו א"כ בכל ענין א"ל להכיר המלוה והלוקח ולהסמ"ע והב"ח ושאר אחרוני' בכאן דברי' אשר לא נתכונו בעיני וחלוקי' אשר לא שערוש אבותינו ומ"ש נרא' עיקר וכן דעת הרב המגיד ע"ש(עי' מ"ש לעיל סי' ל"ט ס"ז ס"ק י"ח [כא])

(ד) ולכן תמוה כו' ובסמ"ע ס"ק ו' האריך לתרץ משום דעיקר הוכחת הב"י בסי' כ"ט הוא מרשב"ם שכתב לאו אורחי' למידק להסתכל בנסיסכדי שיכירה יפה ויכול לסמוך על אחרים שמכירים כו' והמדקדק בפירשב"ם יראה דל"ד אעדות הכרת אשה ב"כ כו' דאי בעדות אשה דוקא קאמר ק' למה סיים וכתב ויכול לסמוך על אחרים כו' ע"ש שהאריך בזה ואין דבריו נכונים בעיני דשפיר קאמר ויכול לסמוך על אחרים שמכירים לפי שהוא לא הי' יכול לראותה בעצמו אבל נברא אחרינא לא יכול לומר שסמך על אחרים דה"ל לראותה בעצמו ג"כ גם יתר דברי הסמ"ע מנומנמים גם לשון זה ליתא כלל לרשב"ם אלא מלשון ב"י הוא ע"ש. ועוד דהרי הב"י בסי' כ"ט הוכיח עוד כן ממ"ש הטור דין זה בא"ע סי' ק"י גבי הכרת אשה ע"ש אלא נראה לתרץ דהמחבר נמי מיירי בהכרת אשה וכמו שכתב בב"י סי' כ"א דר"י אע"ג דסתמ' קאמר מיירי במלתא דלאו אורחיה למידק כי. הכרת אשה וכן במקור דין זה שהוא מהראב"ד בבעה"ת שער ל"ג א"ג משמע דמיירי דוק' בהכרת אשה שכתב שם קודם לכן מכל זה למדנו שא"ח שהעיד על עדות אשה שלות' וקא מודה לה שטעה בהכרת פניה מהימנינ' ליה ולא מקרי חוזר ומניר כו' וכן משמע פשט דברי הש"ס ורשב"ם וכן מוכח בטור א"ע סי' ק"י שכתב דין זה דוקא גבי שובר דאשה איכולת הא"ח לדקדק כ"א בעדות אשה כו' והמדקדק בפי' רשב"ם יראה דל"ד אעדות הכרת אשה לאחוד כ"כ אלא ה"ה אחדות' לו משום לד דאי בעדות אשה דוקא קאמר ק' למה סיים וכתב ויכול לסמוך על אחרים אלא דאי בעדות אשה דוקא קאמר ק' למה סיים וכתב ויכול לסמוך על אחרים אלא דאי כוונתו דרשב"ם הוא דכל שאתה"ח הרשות בידו לסמוך על אחרי' מאן דהו כגון אשה וקרוב מקבלין מיניה כשאומר אח"כ כך אמרו לי אחרים וסמכתי עליהן והן הטעוני ולאו חוזר ומניר הוא דהגר' ראשונ' לאו מפיהו הוא ובכלל זה נמי הוא הכרת פני אם אים לוה ומלוה ומוכר והלוקח דהדין שהת"ח והדיין יכולין לסמוך אאחרי' האומרי' לפניו שכך שמע אלא שבדייני דעלמא דלאו ת"ח המה כשכותבין ואומרין שהת"ח הטעוני אחרי' באומר' שבר פלוני שמו פלוני כי אף שמותרים גם המה לסמוך אחרי' ואפילו אאשה וקרוב שאומרי' שמו כך מ"מ כשכותבין שתמה (ולא כתבו שע"פ אותן אחרים כ"כ) משמע גם המה עצמן חקרו ודרשו וידעו ששמו כן לכן אין בידם לחזור דה"ל חוזר ומניר משא"כ ת"ח שבידו בגירס' ואינו פנוי לחקור ולדרוש מקבלינן מיניה כשאומר אלא חקר ודרש בעצמו אלא סמך אאחרים והא דכתב רשב"ם שאין דרכו להשתכל באשה כו' ללמדינו דבאשה

ג [ג] **וא"צ לכתוב** *החניכה (פי' שם שמלוין אותו בשם הבנים) [ד]**או כהן ולוי אלא אם יהיו בעיר שנים ששמותיהם שוים** : ב ה צריך שיכירו העדים ב ו) (ו) **א) ששם [א] הלוה** **פלוני בר פלוני** ה **ובשטר המכר (ב) שם המוכר [ה]** **ובשובר שם הלוה והמלוה [ו] ואם שטר המלוה הוא** (ג) ג (ז)[ב]**בלא קנין צריכין להכיר אף א) שם המלוה** **ואם אינם מכירים אותם [ז] ד ב) ו אפי' (ג) אשה ב] או** **[ג] קרוב כשרים לומר שכך הוא שמם ה [ח] ז והיכא** **דסמיך אאשה או קרוב ואשתכח טעותא ב) לצורבא** **מרבנן מקבלינן** (משום דאין דרך צורבא מרבנן נדקדק (ב"י ר"ס כ"ט בשם רשב"ם)[ט]וי"ל דוקא באשה אין דרכו נדקדק משום דאין דרכן להסתכל בנכיס כמו שנתבאר בא"ה סי' ק"י אבל בשאר דברים אין חילוק בין ת"ח לשאר בני ו וכתב בעל המחבר בספרו ב"י בא"מ סי' כ"ט שכן עיקר **(ד) ולכן** ח תמוה מה שכתב כאן **(ד) [ד]** בהפך **לגברא אחרינא דאורחיה** **למידק לא מקבלינן דודאי מידק דק והשתא הדר ומשקר:** הגה [י] וכן בשאר טעות סופר דמוכח שטעה השטר כשר ואמריגן דטעה כמו שאמריגן אחריות ט"ש (הרא"ש בנב כ"ח סי' כ"ב) (ובדלעיל ר"ס כ"ט) : כל

(ד) ולכן תמוה כו' ובסמ"ע ס"ק ו' האריך לתרץ משום דעיקר הוכחת הב"י בסי' כ"ט הוא מרשב"ם שכתב לאו אורחי' למידק להסתכל בנסיסכדי שיכירה יפה ויכול לסמוך על אחרים שמכירים כו' והמדקדק בפירשב"ם יראה דל"ד אעדות הכרת אשה ב"כ כו' דאי בעדות אשה דוקא קאמר ק' למה סיים וכתב ויכול לסמוך על אחרים שמכירים לפי שהוא לא הי' יכול לראותה בעצמו אבל נברא אחרינא לא יכול לומר שסמך על אחרים דה"ל לראותה בעצמו ג"כ גם יתר דברי הסמ"ע מנומנמים גם לשון זה ליתא כלל לרשב"ם אלא מלשון ב"י הוא ע"ש. ועוד דהרי הב"י בסי' כ"ט הוכיח עוד כן ממ"ש הטור דין זה בא"ע סי' ק"י גבי הכרת אשה ע"ש אלא נראה לתרץ דהמחבר נמי מיירי בהכרת אשה וכמו שכתב בב"י סי' כ"א דר"י אע"ג דסתמ' קאמר מיירי במלתא דלאו אורחיה למידק כי. הכרת אשה וכן במקור דין זה שהוא מהראב"ד בבעה"ת שער ל"ג א"ג משמע דמיירי דוק' בהכרת אשה שכתב שם קודם לכן מכל זה למדנו שא"ח שהעיד על עדות אשה שלות' וקא מודה לה שטעה בהכרת פניה מהימנינ' ליה ולא מקרי חוזר ומניר כו' וכן משמע פשט דברי הש"ס ורשב"ם וכן מוכח בטור א"ע סי' ק"י שכתב דין זה דוקא גבי שובר דאשה איכולת הא"ח לדקדק כ"א בעדות אשה כו' והמדקדק בפי' רשב"ם יראה דל"ד אעדות הכרת אשה לאחוד כ"כ אלא ה"ה אחדות' לו משום לד דאי בעדות אשה דוקא קאמר ק' למה סיים וכתב ויכול לסמוך על אחרים אלא דאי כוונתו דרשב"ם הוא דכל שאתה"ח הרשות בידו לסמוך על אחרי' מאן דהו כגון אשה וקרוב מקבלין מיניה כשאומר אח"כ כך אמרו לי אחרים וסמכתי עליהן והן הטעוני ולאו חוזר ומניר הוא דהגר' ראשונ' לאו מפיהו הוא ובכלל זה נמי הוא הכרת פני אם אים לוה ומלוה ומוכר והלוקח דהדין שהת"ח והדיין יכולין לסמוך אאחרי' האומרי' לפניו שכך שמע אלא שבדייני דעלמא דלאו ת"ח המה כשכותבין ואומרין שהת"ח הטעוני אחרי' באומר' שבר פלוני שמו פלוני כי אף שמותרים גם המה לסמוך אאחרי' ואפילו אאשה וקרוב שאומרי' שמו כך מ"מ כשכותבין שתמה (ולא כתבו שע"פ אותן אחרים כ"כ) משמע גם המה עצמן חקרו ודרשו וידעו ששמו כן לכן אין בידם לחזור דה"ל חוזר ומניר משא"כ ת"ח שבידו בגירס' ואינו פנוי לחקור ולדרוש מקבלינן מיניה כשאומר אלא חקר ודרש בעצמו אלא סמך אאחרים והא דכתב רשב"ם שאין דרכו להסתכל באשה כו' ללמדינו דבאשה

ביאור

דקרי רובא כו'. נ"כ בנעין דוקא: [ג] וא"ל לכתוב. זה אפי' בנעין ואפי' לכתחיל אחתה מנהג דוקא : [ד] או כהן. מב"ב קע"ב א': [ה] ובשובר. נמ' נ"ב קס"ז ב': [ו] ואם שטר. נלמד מנע ובשובר. אבל בקנין כיון שכותבין לוה אע"פ שאין מלוה עמו כ"ש שא"ל שיכירו אותו וכן בשטר המכר : (ליקוט) ואם שטר כו'. היינו לדעת הרמב"ם אבל

באר

מט [א] הלוה. אבל שם המלוה והלוקח א"ל להכיר ול"ד לשובר דלריכין להכיר שניהם דשם בא המלוה ליתנו לוה בעת שיפרע לו משכון דאף שיכירו שם המלוה שמא יעריס ויתן שובר זה ללוה דאיש אחר ששמו כשם מלוה זה שכתוב בשובר ואותו הלוה יפטור נפשו בשובר זה ממלו' אלו אלא כדין נכך לריכים להכיר גם שם הלוה ומו לא חשו כולי האי שמא יש מלוה ולוה אחרים ששמם כשם מלוה ולוה זה. אבל בשטר הלוא' שבא הלו' לספר ועדים נחייב נפשו ואמר שיכתבו עליו שטר חוב כותבין אע"פ שאין מכירין המלו' דאין נחוש שמא יש עוד א' שנמו כשם זה ויאסור זה השטר להמלו' שאומר שהוא חייב לו כדי שיוציא ממון מאותו אים האחר דאם כן גם כשיכירו שניהם איכא למיחש להכי ומ"ה אמרו דבכ איכא דאיכא ג' ששמותיהן שוין אין אחר יכול להוציא שטר על שום אחד מהם כמ"ש בס"ז בסי' יב"ש

פתחי

מט א] ששם הלוה. עכ"ש שכתב ול"ד לשובר כו' עד לכך לריכים להכיר גם שם הלוה וע' בדגמ"ר שכתב בזה וז"ל ואין לחוש שהלוה הזה עצמו חייב לאים אחר שבמו בשם מלוה זה הבא לפני עדים משום דבשלוה זה יוציא שובר זה נגד המלוה שלו באחר ואחר יעשון אמעולה לא לוה לכתוב שובר ישאלו את העדים וכיון שבבר ראו העדים את הלוה יכירוהו ויזכירו

נתיבות **משפ"ב**

מט (א) ששם הלוה. אבל שם המלוה א"ל להכיר דאינו דומה לשובר דלריכין להכיר שניהם דבשובר אף שיכירו שם המלוה ים לחוש שמא מלוה זה יעריס ויתן שובר ליד לוה דאים אחר ששמו כשם מלוה זה שהוא כותב בשובר ואותו הלוה יפטור נפשו בשובר זה ממלוה שלו שלא כדין והו לא חשו כולי האי שמא מלוה ולוה אחר דשמם כשם מלוה ולוה זה שבאו לפניהם אבל בשטר הלואה אף שאין מכירין המלוה כותבין דאיכא למיחש שמא יש עוד אחר ששמו כשמו דזה לוה וילך זה ויאסור השטר לאים זה כדי שילך זה האים להוציא ממון מאותו האים ששמו כשם הלוה זה דא"כ גם כשיכיר שניהם איכא למיחש להכי אים מ"ש

סצות **משה"א**

מט (ו) ששם חלוה. עסמ"ע סק"ב עד ואותו הלוה יפטור נפשו בשובר זה ממלו' שלו שלא כדין וכו' והוא תמוה מאוד כמו שתמ' בתומים דנגד חשש זה אפי' אם יהי' מכירו לא מהני דמ"מ אימר חייב נ"כ ליב"ש השני (י) ועוד דאם המלו' חי' רוצ' להערים לא הי' צריך לשנות לשם אחר שם הלוה והכיה יתן השובר להכו' שני הא בעצמו הי' יכול ליתן להלו' שבאמת שמו כך השובר לכן נרא' כוונתו דודאי במקום דאיכ' השש שמא הלו' זה נ"כ חייב;ליב"ש השני ודאי העדים לא יכתבו שובר בלא שילוש כמבואר בסי' מ"ט רק כוונתו במקום שהעדים יודעין שאיש זה העומד לפניהם אינו חייב ליב"ש השני כגון ששאלו ליב"ש השני אם איש זה העומד לנגדינו חייב לך ואמר שאינו חייב לו דאז א"צ לשלש וע"ז אמר דמ"מ צריכין להכיר

חידושים **המשפט**

וע"ב: (ב)בלא קנין. דיש לחוש שמא אין זה המלוה האמיתי ולא יסמוך למלוה האמיתי רק בהמרי ויהיה מוקדם וה"ה בשטר מכר בלא קנין לריכים להכיר שם הלוקח להפוסקים בסי' רל"ח דאין כותבין שטר למוכר עד שיהיה הלוקח עמו רק בשטר קנין ולאתן דש"ל עדים כאז"ל א"ל להכיר שם המלוה והלוקח ש"ד: (ג) אשה או קרוב. דמילתא דעביד לגלויי לא משקרי אינש : (ד)בהיפוך. הסמ"ע מפרש הא שכ' המחבר דמקבלין לצורבא מדרבנן בדאיתחזק טעותא הי בו דלא מודע לי סתכו לאשה וקרוב לו הכירו מעצמן לא"ח מהימני' וסמכי אאשה וקרוב וכיתבו לו כיון דלאו דרכו לחקור בעצמו הבל אחר אינשי כיון שלא כתבו

ביאורים

ששמו כך דאל"כ יש חשש שמא באמת זה האיש שראוהו היב"ש השני בט"ע אינו חייב רק ששיג' שמו כדי שיקח השובר ויתננו לאיש אחר שחייב ליב"ש השני : ב) לצורבא מרבנן מקבלינן עפ"ש הסמ"ע והש"ך והם דוחקים גדולי' אבן בבה"ת הביאו התומים מפורש בהדיא המעם דלפני צ"מ כיון דלאו דרכו למידק אינן יראין לשקר בסניו לא הוי מלת' דעביד' לגלויי כל כך מה שאין כן כאן בע"ה הוי מילתא דעבידא לגלויי בוודאי לא הטעוהו ומש"ה א"נ לומר שהטעוהו ע"ש שהאריך והוא הנכון ונראה דמיירי אפי' חתם על השטר שני עדים וא' הוא צ"מ מ"מ יכול לקלקל שטר החתום בשני עדים וא"ל נבי אנוסים היינו ליהמני במנו דאי בעי אמרי לא זהו בשלמא אי צריכין לאמירה דתרווייהו לפסול השטר באמירת לא זהו

התושן

מט א) שם המלוה. והיינו משום דאין כותבין שטר לוה בלא מלו' היכא דליכא קנין משום שמא כתב בנישן וכו' והיכא דאינו מכיר שם המלו' שייסינן שמא המלה כן שם המלו' ולא יתן עד מטלי למלוה האמיתי והוי מוקדם. והקשו בזה להרא"ש וטור דס"ל עבז"ל למה צריך להכיר שם המלוה וירא' לפמ"ש הב"מ בסי' מ"ג דל"ח עבז"ל אלא בשם מ' ופמ"ש שם בסק"ו אבל אם אומר מנו אותו לידי ל"ח עבז"ל וא"כ זה שבא עם אים אחר שאינו המלו' ואומר מנו אותו לזה הוי כמו שאומר מנו אותו לידי ולכן כשמוסרו אמ"כ למלו' האמיתי לא אמרינן עבז"ל : ב) אפי' אשה כשור כתוב משום דהוי מלבשה דעבידי

חידושי רעק"א

מט (ב) בלא קנין. אבל אם אמר לו אותו שם ג' כ' הבנ"י נראה שלמד כן מתשובה שני יוסף בן שמעון וכו' אם הי' מכן כהן יהיה כהן ב"ב דף קע"ב ע"ש אלמ' אי לאו הכי לא הי' לריך לכתוב כהן הי"ב לשאר חכיכא ד מתשני' ובלבר שיהא מכירן ב"ב ד' קסז ע"א וכדמפרש שם בגמ' טעמא ומזה נלמד לכל שאר שטרות ה נדעת הי"ב בפכ"ד מה' מלוה שבתב עמ"ש הרמב"ם שאין כותבין עד שיכירו גם המלוה והלוקח אפשר שלא אחר רבינו אלא בשטרות שאין בהם קנין וכו' אבל בשטרות שיש בהם קנין כיון שכותבין בלא ראי' מלוה ולוקח אפי' רבינו ז"ל מודה שא"ל הכרת שמותן עכ"ל וכ"ל דמ"ש ברים הפ' וכ"ב שטר למוכר כו' אחיירי בקנין ועל שיש בו קנין הנו' אבל הלוה סמוך ומבואר בב"מ שוף דף י"ב ובאוקימתא דרב אסי שם ובמש"ל סי' לט בעי' ז' ועיל סי' רל"ח ובמ"ש שם אי"ה ו שור וכ"כ הרא"ש וכ"י על עובד' דר' בר חנן ב"ב שם ע"ב ולעניד הוא מבואר מהמקנת הגמ' ובתוס ל"ט ע"ב ז בעה"ת בשם הראב"ד מהבוה עובדא דרבא בר חנן דלעיל מס"ל וכ' הסמ"ע מבוה דבמקום דבעינן עדים בשרים ואהבם ת"ח אפיהם אינו נאמן לו' שטנו כיון דע"פ עדים כשרים כתב כן ובעדי' עלמן אינם חוזרים ומגידים משא"כ בשסמך אאשה וקרוב שאין עדותם עדות גמור מש"ה נאמן כנגדם לומר שהן הטעוהו ח ע' בסמ"ע כי אין כאן מקום

הגהות אמרי ברוך

שניה: (הה"מ ח) (י) ועוד דאם המלו' הי' רוצ'. נ"ב יל"ל היכא שמוסר השובר ליד הלו' של הסני יראה הלו' לפטור א"ע בו מיב"ם הסני כי יראה שזיופו יכו'שומד להתכרר ע"י עידי השובר שיודעי'שיב"ם אחר הסרו לו אבל היכא שמעיר' בעדת' לאים אחר ואח"כ יתסור ליד הלוה של היב"ם הסני ספיר יש לחוש כשיתבע יב"ם אחר יאמר הנו' שמידו של זה יב"ם בא לידו השובר הזה ולא יהי'נתפס בזיופאף כשיעידו העדי' שיב"ם הראשון מסר לפניה' שובר זה לאים אחר כי הלוה של יב"ם הסני ישנין שאי' מאותה מז וף זה: ויתלה הזיוף במלוה שלו שהטעוהו בשובר זה שבא לידו מיב"ם הראשון והו' זה לקנוניא כין יב"ם המלוה שלו כין יב"ם הראשון כדי להטעותו שיפרע על סתך שובר זה וכיון שמסר לו המלוה שלו השובר פרע לו בחוב ואף אם לא יאמינו דבריו לפטור א"ע מהביעת יב"ם הסני עכ"פ לא יהי' נתפס לשקרן וזיופן משא"כ כשהעדים ראוים מסירת השובר לידו מיד יב"ם הראשון דבכה"ג אם יאמר ששובר זה בא לידו מהלוה שלו יב"ם הסני כחשו על פיו ישנו כי יעידו העדים אשר בעיניהם ראו כל"ל שקיבל השובר מיב"ם אחר :

חכמת שלמה

(סעי' ב) בהג"ה וכן בשאר ע"ם דמוכח וכו'. נ"ב דבריו ל"ע שנראה שהוא מפרש דמה דאמרי' אחריות ע"ם היינו דהוי טעות להעדים שהמה טעו בזה שהמלוה והלוקח התנו משמתא על אחריות רק שהמה טעו ולא כתבו וכדעת הכ"י שכ' הסמ"ע כן בסי' לט אדהרי הש"דמכיא שם דעת רוב הפוסקי' דאחרי' אף שלא ההנה כלל הוי ע"ם מכח דהוי טעות מוכר ח"כ אין מכחן ראי' כלל דל"ל דלעולם היכי דהעדים טעו לא הלינן בטעות דהם מדקדקים בודאי בהונן רק מה דלא כ' אחריות מכח דהם עלמן לא התנו כן לכך לא הוי להם לכתוב כיון דהם לא התנו כן אבל לומר דהעד שטעו זה לא תלינן ולא"ש ודוק:

חידושי רעק"א

סי' מט ס"ב לפי' אשה או קרוב כשריס. נ"ב לפי' אחרו בשעת העשה כ"כ הב"ח אה"ע קנז ועי' הגו' הרא"ש ח"ח ס ו' פ"ט ועי' ס' עזרת נשים על סי' יז בא"ה ס"ק כ"ה דק' י"ב ע"ב :

הגר"א

לש"פ ה"ם לשטר מכר וכמ"ש ר"ם רל"ח. ש"ך (ע"ב): [ז] אפי' אשה כו' והיכא כו'. כ"כ הרא"ש והוא לפירושו וע' כנ"ל שם ובדריסה: [ח] והיכא דסמיך. כ"כ בה"ת בשם הרא"ש: [ט] וי"ל. כ"כ בה"ת שם בהחלה: [י] וכן בשאר. כתובות ק"ד ב':

היטב

עכ"ל הסמ"ע * ומ"מ נ"ע דבשובר אף שיכירו שניהם אכתי יש לחוש שמא אין הלו' חייב למלוה זה כלום רק לאים אחר ששמו כשם מלוה זה ויפטור עצמו בזה השובר ויש לייסב בדוחק : (ב) בלא. דשמא זה אינו המלו' ולא יתסור השטר למלו' עד לאחר זמן ויטרוף לקוחות שלא כדין כמ"ש בסי' ל"ט סי"ב וה"ה בשטר מכר בלא קנין לריכים להכיר אף שם הלוקח להפוסקים בר"ם רל"ח דאין כותבין שטר למוכר בלא לוקח רק בשטר קנין ע"ש מיהו למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו א"כ בכל ענין א"ל להכיר המלו' והלוקח. ולהסמ"ע והב"ח ושאר אחרונים בכאן דברים אשר לא נתכונו בעיני וחלוקים אשר לא שערום אבותינו ומ"ש נרא' עיקר וכן דעת הה"מ עכ"ל הש"ך : [ג] קרוב. דמלת' דעביד' לגלויי לא משקרי בה. סמ"ע : [ד] בהפך. הגה בסמ"ע דחק לייסב דברי המחבר ודעתו לחלק בין עדות אשה לדבר אחר והש"ך הסיג

תשובה

שלא הי' עמו מלוה אחר משא"כ אם יבא השובר ליד לוה שמעולה לא רא' העדים לא את הלוה ולא את המלוה לא יוכלו להעלות על דעתם כלל ויעשו הכ"ד כפי השובר וע' דריסה עכ"ל וע' בתומים ובנה"מ מזה: ב]אפי' אשה כשור אם כיון שהוחזק לו אותו שם ג' כ' הבנ"י נראה שלמד כן מתשובה שני יוסף בן שמעון וכו' אם הי' מכן כהן יהיה כהן ב"ב דף קע"ב ע"ש אלמ' אי לאו הכי לא הי' לריך לכתוב כהן הי"ב לשאר חכיכא ד מתשני' ובלבר שיהא מכירן ב"ב ד' קסז ע"א וכדמפרש שם בגמ' טעמא ומזה נלמד לכל שאר שטרות ה נדעת הי"ב בפכ"ד מה' מלוה שבתב עמ"ש הרמב"ם שאין כותבין עד שיכירו גם המלוה והלוקח אפשר שלא אחר רבינו אלא בשטרות שאין בהם קנין וכו' אבל בשטרות שיש בהם קנין כיון שכותבין בלא ראי' מלוה ולוקח אפי' רבינו ז"ל מודה שא"ל הכרת שמותן עכ"ל וכ"ל דמ"ש ברים הפ' וכ"ב שטר למוכר כו' אחיירי בקנין ועל שיש בו קנין הנו' אבל הלוה סמוך ומבואר בב"מ שוף דף י"ב ובאוקימתא דרב אסי שם ובמש"ל סי' לט בעי' ז' ועיל סי' רל"ח ובמ"ש שם אי"ה ו שור וכ"כ הרא"ש וכ"י על עובד' דר' בר חנן ב"ב שם ע"ב ולעניד הוא מבואר מהמקנת הגמ' ובתוס ל"ט ע"ב ז בעה"ת בשם הראב"ד מהבוה עובדא דרבא בר חנן דלעיל מס"ל וכ' הסמ"ע מבוה דבמקום דבעינן עדים בשרים ואהבם ת"ח אפיהם אינו נאמן לו' שטנו כיון דע"פ עדים כשרים כתב כן ובעדי' עלמן אינם חוזרים ומגידים משא"כ בשסמך אאשה וקרוב שאין עדותם עדות גמור מש"ה נאמן כנגדם לומר שהן הטעוהו ח ע' בסמ"ע כי אין כאן מקום

הגהות אמרי ברוך

שניה: (הה"מ ח) (י) ועוד דאם המלו' הי' רוצ'. נ"ב יל"ל היכא שמוסר השובר ליד הלו' של הסני יראה הלו' לפטור א"ע בו מיב"ם הסני כי יראה שזיופו יכו'שומד להתכרר ע"י עידי השובר שיודעי'שיב"ם אחר הסרו לו אבל היכא שמעיר' בעדת' לאים אחר ואח"כ יתסור ליד הלוה של היב"ם הסני ספיר יש לחוש כשיתבע יב"ם אחר יאמר הנו' שמידו של זה יב"ם בא לידו השובר הזה ולא יהי'נתפס בזיופאף כשיעידו העדי' שיב"ם הראשון מסר לפניה' שובר זה לאים אחר כי הלוה של יב"ם הסני ישנין שאי' מאותה מז וף זה: ויתלה הזיוף במלוה שלו שהטעוהו בשובר זה שבא לידו מיב"ם הראשון והו' זה לקנוניא כין יב"ם המלוה שלו כין יב"ם הראשון כדי להטעותו שיפרע על סתך שובר זה וכיון שמסר לו המלוה שלו השובר פרע לו בחוב ואף אם לא יאמינו דבריו לפטור א"ע מהביעת יב"ם הסני עכ"פ לא יהי' נתפס לשקרן וזיופן משא"כ כשהעדים ראוים מסירת השובר לידו מיד יב"ם הראשון דבכה"ג אם יאמר ששובר זה בא לידו מהלוה שלו יב"ם הסני כחשו על פיו ישנו כי יעידו העדים אשר בעיניהם ראו כל"ל שקיבל השובר מיב"ם אחר :

חכמת שלמה

(סעי' ב) בהג"ה וכן בשאר ע"ם דמוכח וכו'. נ"ב דבריו ל"ע שנראה שהוא מפרש דמה דאמרי' אחריות ע"ם היינו דהוי טעות להעדים שהמה טעו בזה שהמלוה והלוקח התנו משמתא על אחריות רק שהמה טעו ולא כתבו וכדעת הכ"י שכ' הסמ"ע כן בסי' לט אדהרי הש"דמכיא שם דעת רוב הפוסקי' דאחרי' אף שלא ההנה כלל הוי ע"ם מכח דהוי טעות מוכר ח"כ אין מכחן ראי' כלל דל"ל דלעולם היכי דהעדים טעו לא הלינן בטעות דהם מדקדקים בודאי בהונן רק מה דלא כ' אחריות מכח דהם עלמן לא התנו כן לכך לא הוי להם לכתוב כיון דהם לא התנו כן אבל לומר דהעד שטעו זה לא תלינן ולא"ש ודוק:

חידושי רעק"א

סי' מט ס"ב לפי' אשה או קרוב כשריס. נ"ב לפי' אחרו בשעת העשה כ"כ הב"ח אה"ע קנז ועי' הגו' הרא"ש ח"ח ס ו' פ"ט ועי' ס' עזרת נשים על סי' יז בא"ה ס"ק כ"ה דק' י"ב ע"ב :

(ה) מאחר שלא הוחזקו כו'. בעיר שושן כתב זה ברישא וכ"כ בסמ"ע ס"ק ח' דאחרים, קאי דאי אסיפ' אפילו בראיכא סניס שסמותיהן שויס מוליחים הם שטר על אחר כדלקמן סעיף ז' וע"ש שהאריך מיהו אפשר לומר דגם אסיפא קאי היכא דאין השטר יולא מתחת יד המלוה וכדלקמן סעיף ז' בהגה שליטת דאם היו מוחזקין שניס הי' יכול לומר לאחר אני חייב משא"כ כשלא הוחזקו ודו"ק: (ו) וס"ה בשאר טעות אבל ספק לא דשמא שטר זה כבר וכבר עשו שליחותן וכמו שנתבאר בא"ע ריש סי' קכ"ב וע"ש עוד מדיניס אלו: (ז) כל זמן שלא נכתב בו קנין. אבל כשנכתב בו קנין הוי כאלו הגיע לידו וכמ"ש לעיל סי' ל"ט סעיף י"ג ס"ק ל"ו ושוב אין כותבין אחר כיון שעשו שליחותן: (ח) ומחוסר עדיין נתינה לבעליו. ונאבד קודם נתינה אבל לאחר שהגיע לידו שוב אין כותבים אחר רק בשטר מתנה או במכר שלא באחריות כדלקמן ס"ס אחר זה: (ט) וי"א דאין שייך בשטרות כלל כו'. דברי הר"ב כאן ונס בד"מ תמוהים לי שבד"מ הביא תשובת הרשב"א שהביא ב"י ממו' ב' וז"ל כל שאמר לעדים כתבו לי הרשאה ומצאו שאינה כתיקונה חוזרין וכותבין אפילו מאה פעמים שהרי כותבים י' שטרות על שדה א' ובשטר מתנה ואפילו בשטר מכר חוץ מן האחריות שבו כדאיתא בפרק ג"פ ולא אמרינן עשו עדים שליחותן אלא נבי נט משום דכתיב וכתב וכן נמי בשטר מכר כל שאחריסוכותבים האחריות עכשיו משתעבדי' נכסיו בשטר זה להס כבר עשו שליחות' ע"כ וכתב הר"ן פרק המקבל שבשטרות שמחוסרים נתינה שאין המקבל זוכה עד שיגיעו לידו אע"פ שכתבו ואתמו השטר כהונן שכל שלא נתנוהו לידו לא עשו שליחותן וכותבין אפי' ק' פעמים אבל בשטרות שאין מחוסרים נתינה כגון שטר שכתב בו קנין דמשע' קנין שעבד נפשי' כיון שנעשה השטר ונחתם כהונן עשו שליחותן ושוב אין כותבין אפי' אם אמר כתבו ותנו לשלים וכתבו ונתנו לו ונאבד איכא המחוסרים נתינה אם אמר כתבו ותנו לבעלים וכתבו ונתנו לו ונאבד איכא לספוקי

ג ט כל שהוחזק שמו שלשים יום בעיר כותבים אותו שם ואין חוששין שמא שינה שמו לעשות *קנוניא (פי' רמאות): ד [יח] י אי קרו ליה ועני מחזקינן ליה בההוא שמא כ לחובתו כגון שקרא את עצמו ראובן ז וכתב שטר עליו ראובן לוה משמעון וטען השתא לאו ראובן שמי אי קרו ליה ראובן ועני אע"ג דלא אתחזק ל' יום בהאי שמא חייב: ה [יב] ל יצא לפנינו שטר וטען הלוה ואמר איני חייב כלום שמא רמאי אח' העלה שמו (כשמי) והודה לזה או שאמר לא לזה אני חייב אלא לאחר וזה רמאי הוא והעלה שמו בשם בעל חובי ח (ה) [ה](ה)מאחר מ שלא הוחזקו שם שנים ששמותיהם שוים אין חוששין לדבריו: ו כ מי שהוחזק בשם כינוי בעיר וכתבו עליו שטר באותו כינוי ואח"כ נודע שהיה לו כינוי אחר ט או שטעה בשם הלוה או המלוה וכתבו ראובן במקום שמעון או שטעו בסכום המעות יכתבו שטר אחר(ו) ג)(וה"ה בשאר (ו)[ו]טעות) י ולא אמרינן כבר עשו עדים[ז]שליחותם[יג] (וי"ח ג) דאפי' כתבו שטר כבר לא שייך (ז) בשטרות כותר עשו שליחותן) יא (ז) כל זמן שלא נכתב בו קנין * (ח) ומחוסר עדיין נתינה בבעליו (ר"ן פ' המקבל) (ט) [יד] ד) (וי"ח יב דאין שייך כלל [ח] בשטרות כותר כבר עשו עדים (ח) שליחותן)(כ"י בסס רשב"ח) [טו] ס ויש מי שאומר שאפי' אם לא כתבו אחר ה) אם יתברר הדבר שהוא טעות סופר כשר:

כ"ע הביא ראיה לדבריו מדכתבו רבינו בא"ע סי' ק"י אעדות אשה ובסי' זה דכתב הב"י דגם בשאר דבריס נאתן הת"ח ליתר שהטעוהו הבי' גם כן הסיח דכתב רבינו בא"ע ולא עוד שהזכיר הב"י כאן מ"ש בסי' כ"ע סרי לפנינו דבשעה שכתב הב"י דבריו שבכאן זכר מ"ש בסי' כ"ע מוכח מזה דבשעה שכתב דבריו שבכאן לא היה נעלם ממנו מ"ש בסי' כ"ע. ועוד דאפי' דינ' דכתב המחבר כאן דאיכא דשמא אשה וקרוב כו' מדברי בע"ת בסס הראב"ד המס ושדקדק כן מהגמ' ובאמי דשמא חקרוב שהעיד אשה אים דלוה ומלוה ליכא בו מסוס לד מסוס דאין דרכו להשתכל בנשים ולא מצינו מאן דפליג עליו בפי' ואין בידינו לדחות דבריהן לכן מאוורתא הדברים שבררתי וכתבתי וא"ש הכל ודו"ק: ז וכתב שטר עליו כו'. נראה דצריך להיות וכתוב שטר

בוי"ו בין תי"ו לבי"ת ור"ל שמלוה מוליא שטר עליו כתוב בו שראובן חייב והוא רוצה לכפור ולומר אין שמי ראובן בזה לא מאמינים ליה כיון דקרי ליה בהאי שמא ועני וזהו מובתים בודאי אבל אינו ר"ל דהאי ראובן הלך לסופר ולעדים לכתוב עליו שטר חוב איך שהוא חייב לשמעון מנה דבזה שייך רמאות הכי"ל דיעלה לו שם ראובן כדי להוציי בו ממון מיד ראובן אחר וק"ל: ח מאחר שלא הוחזקו שם שנים כו' זה לא קאי אלא על מ"ש שמא רמאי העלה שמו כשמי והודה לזה ע"ז קאמר אאין חוששין לזה מאחר שלא הוחזקו כו' הא אי הוחזקו שנים בעיר בשמותיהן שוין אין שמא רמאי אחר העלה שמו כשם בעל חובו אפי' בדאיכ' שנים בעיר שמותיהן שוין אין חוששין לו דהא קי"ל שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת כל אחד מהן מוליא ש"ח על א' וכמו שכתב הטור והמחבר בשמוך והרמב"ם בפרק כ"ד ממלוה אחר שכתב כדברי המחבר מאחר שלא הוחזקו כו' סיים וכתב ז"ל שחזקה היא שאין העדים חותמין על השטר אא"כ מכירין אלו הנזכרים בו עכ"ל והוא ג"כ נתינת טעם להרישא שלא יאמר הלוה אין אני חייב אלא אחר העלה שמו כשמי וכולא חדא טעמא היא דמאחר שלא הוחזקו שנים בשם זה והעדים אינן חותמין אא"כ מכירין שמות הלוה והמלוה ליכ' למיחש לרמאי שהעלה שמו כו' דא"כ היו חותמין למי שאין מכירין ונם העור דלא כתב אלא ה"ע דאין העדים חותמין כו' קאי אדברים דבריו אבל הסיפ' דלא לזה אני חייב כו' א"ל עשה נמה אין חוששין דמאחר שזה מוני' השטר מתחת ידו נובה בו אפילו בהוחזקו שני יוסף ב"ש כ"ש היכ' דלא הוחזקו דלא חייסינן מיהו זה קלת דוחק שמתחיל בתרתי ולא סיים טעמו דהשני וסל"ל נס טעמו דהסיפא משום דהמוני' שטר הוא נאמן וכמ"ש הטור והמחבר אחר זה בשני יוסף ב"ש לכן נראה דה"ע דאין העדים כו' קאי נמי אסיפ' אשמא אחר העלה שמו כשם המלוה וה"ק מאחר דאין חותמין אא"כ מכירין נס המלוה והאי הכרה היא הכרה בשם ונס בעביעות עיכ' וא"כ א"א לרמאות כזה שהרי יכירוהו בעביעת עינא כשבא לקחתו שאינו זה שחתמו לו ואפשר שס"ל דהאי דאמרו דב' יוסף ב"ש בעיר א' דכל א' מוליא ש"ח על אחר הוא מה"ע דאין לחוש לרמאות מאחר דהעדים הכירו להמלוה בעביעות עיין ומ"ה אמרינן דכל אחד מהן המוני' השטר הוא באחזקתו והמחבר קיצר בהעתקת לשון הרמב"ם ועי"ל דהאי מאחר שלא הוחזקו כו' דכתב הרמב"ם והמחבר קאי גם אסיפ' ובא ללמדינו דאף אם שלוה המלוה הוא רמאי שראיתיהו עומד בלידי ב"א כשהודיתי לפני עדים (או כיולא בדברים הללו) ובודאי הוא הטעה עדים דבכזה אם היה עוד אחד בעיר ששמו כן והוא אומר עליו בברי שראהוהו עומד אם כשהודה היו מחמיצין הדין לעשות דרישה וחקירה היעב שמא הדין עמו משא"כ היכ' שלא הוחזקו שנים בעיר אחד בשמותיהן כן ודו"ק: ט או שטעו בשם הלוה פי' דוק' בשמו דמסתמא אין לו אלא שם אחד אמרינן שטעו מה שאין כן בכינוי וק"ל: י ולא אמרינן כבר עשו עדים שליחותן כו' * כתב בב"י פנ"פ ששטר שהיה אתוס בו עד א' ואבד או נמחק יכולין לכתוב שטר אחר דכל זמן שלא עשו שניהן מעשה שטר אף הראשון לא עשה כלום עכ"ל ד"מ: יא כל זמן שלא נכתב בו קנין ומחוסר נתיכ' אחד אחד אחד

חושן משפט מט הלכות הלואה

שפתי כהן

באר הגולה

מאירת עינים

ביאור הגר"א

חידושי רעק"א

טורי זהב

באר היטב

נתיבות המשפט

ביאורים

קצות החושן

פי') סמ"ע ר' ל' הרמב"ם סס ס כן לקוק ה"ה סס מדברי הרמב"ם ת כ"י כסס הריטב"א מס"ט ל סס כמסנה ב ל' העור *פי' יכהנו יוסף כן שמעון שהוא גון לו לכן לוה מיוסף כן שמעון שהוא לרוך לו שחור לו אם האחד כהן לו לוי והשני ישראל כדתנן בהשנה לו יכהנו דורות כלומר אני זקנים כדהני' בברייתא סס דף קע"ג ע"א ורבינו כלל

פתחי תשובה

לינר ז"ל כ"ב ולפילו אמרו כן בשנה מעשה כ"ב הכ"י כתה"ע ר"ם קנ"ז וע' שו"ת הרא"ש ח"א סימן פ"ט וע' בספר עזרת נשים סימן י"ז סי"ק כ"ה דף י"ב רים ע"ב עכ"ל ועמ"ש בפ"ת לתה"ע סימן קס"ט ס"ק י"א: ג] שכל אחד יאמר לא עלי. עי' בספר שער משפט בכתב ונראה דבכה"ג אם הפס בעל השטר מה' מהן מהני תפיס' ורא' מסימן מ"ב ס"א כו' ע"ש: ד] י"א דאם כם מב' עיירות. ע' בת' מ"י סי"ב רכ"ח מ"ש בזה: ה] וי"א דאין כותבין. עבה"ע וע' בתשובת רבינו עקיבא לינר סי' ק"ב בענין זה: סס העיר הבגאון בעל בית תאיר פשוטה ליה דפסול וכוא ז"ל כתב לא ידעתי היכן מצינו מפורש דבינה סס עירו פסול בשטרי ממון ובתשובת הרמ"א סימן ק"ג כתב רק בדרך אפשר דבינה סס עירו פסול בשטרות כמו בגט ובאמת יש לומר דיון דעיקר הטעם

חכמת שלמה

שם סעיף זיין בהג"ה אם ר' יוסף בן שמעון בעיר אחת והאחד מת לבניו וכתב בשטר יוסף בן שמעון שלי"ט לי נרו וכו'. עיין בתיבורי לאה"ש מהדורת תית סימן י"א מ"ם סס ה"ל דוקא בסס הלוה מבעיא ליה אם אהלה מילתא קמסהדי אבל בסס בתלוה אין ספק דלאו אהלה מילתא בשמא וגם הכאתי רא' לזה ודו"ק:

ביאור הגר"א

[יח] אבל יש כו'. וכ"כ בנמ' סס וכ"ם על הרמב"ם ובור: [יט] אא"כ בלו. בטין פיג כ"ד כ' והא אמרי' ולא כו':(ליקוט) אא"כ בלו עידי כו'.כמ"ם בגטין כ"ד כ' וכדעת רש"י סס ד"ה כעדי מסירה כו' אבל לדעת הום' סס ד"ה כעדי כו' לא מהני ודע' ר"ת כדעת רש"י ורא"ה אבל מגמ' פ"ו הא דלא כר"א כו' ועתוס' כב"ל שדחו זה כו' הרמב"ם סס דבלן אפסר לף לדבת ר"י מהני דעדיין לא עשו שליחותן סס"ל לבלם ויכולין לכתוב שטר אחר וכל שיכולין לחזור ולכתוב נוכין ב"כ על פיסה. הרמב"ם סס ובתוי' וז"ם הרמב"ם וס"ע עדי הסטר בעצמם דוקא לאפוקי עדים אחרים. מ"מ וריב"ם ובמה"ו והס* (ע"כ): (ליקוט) אא"כ בלו כו' לדע' תום' דבטין סס ד"ה כעדי כו' אפי' כה"ג לא מהני אבל אמנם לדעת רש"י ובה"ל סס ד"ה כעדי כו': [כ] ואם אם. תה"ר סי' קנ"ג (פ"כ):[כא] ואם עדים. מתקת מלרוך מן הדוקא עדי מסירה והא דליק סס כעדי חתימה ערש"י סס אבא"ב בלן דלריכא למיחס בראה כו': [כב] ואם אם. הרמב"ם סס בכס ר"מ ועמ"ם: [כג] דלריכים לכתוב. מסוס הלי מסשה

באר היטב

סגרת' דדבריו לקומ' מהה"מ שהבית בב"י דדוקא בקנין כו' אבל ודאי כמ"ם כן ב"ל בריר בכ"ל (ועיין בס"ז שהאריך ג"כ לייבב דברי המחבר וכא בתימ' על הרמ"א פ"ם): [י] על פה. הסמ' דבל שאינו מבורר מתוך הבכר מי הוא המלו' והלו' הרי הבטר כאילו אינו אבל עידי הבטר בעצמן לא נאמרו בו קנין ובסטר מבר לו בהבנה נאמן בו מלוה והלוה הבטר כאילו אינו אבל עידי הבטר בעצמן לא נאמרו מתוך הבטר מי הוא המלו' והלו' הרי הבטר כאילו אינו אבל עידי הבטר בעצמן לא נאמרו

נתיבות

משפ"ב

בו קנין ובסטר מבר לו מהבה נאמן ג"כ לטעון החזרתי לך במינו דלא כש"ך: [י] מלוה ע"פ. הטעם דבשאינו ובלות בטר אחר כאילו אינו אבל עידי הבטר בעצמם לא נאמרו שליחותן ובלות לבטם ות"ם דבכתבו בוס סי' הייבו אם בהבנה ובלוה הבטר כאילו אינו אבל עידי הבטר בעצמן לא נאמרו

משה"א

וסברו דאין מוציאין אפילו על אחרים וכמו שכתבתי לעיל רק שכתבוהו כדי ללות בו ע"י ע"מ ולא קשה למה חתמוהו כיון שע"כ יצטרך להביא העידי מסירה דז"א די"ל שהי' רוצה ללות בו בתשרי והוא חתם השטר בניסן כדי לזכות בהשיעבוד מניסן דעדיין בחז"ל וכן בשטר שיש בו קנין י"ל שהקנה לו בסני הע"ח וכתבו יום הקנין ולא לוה עד תשרי ומהני ע"ח לזכות בהשיעבוד מיום הקנין הנזכר בהשטר כשיבואו הע"מ שראו שלוה זה מסר שטר זה למלוה זה דזה אין לחוש שמא מוקדם היה שמוסר השטר עכשיו רק שפרע לו והחזיר לו השטר ועכשיו רוצה הוא ללות בו דזה ליכא למיחש דכ"ז שלא הספיד השטר אין לחוש שרוצה ללות בשטר מוקדם או בשטר שנמחל שיעבודו להספיד ללקוחות ממון הרבה כמ"ש התוספות בב"מ דף י"ב ד"ה היינו טעמא ואפילו בשטר שנפל בחזיר"ן ולא חיישי' הששא זו מכ"ש בשטר שלא נפל וכיון שרואין המסירה אח"כ ויודעין מי הלוה קומכין על זמן שבשטר נידון השיעבוד ושפיר הוצרך לחתים' העדים משום דבר יכול לטעון שכתבוהו ללוה בלא מלוה מכח טעות הנ"ל וכשום הכי יכוך לטעון נ"כ החזרתי לך כשפרעת לי ולא קשה היאך החזירו שלם ולא חש שמא יתבענו בו דנ"ל שדע שלא יהי' יכול לנבות בו בלא ע"מ שידעו מי הוא הלוה מחמת הששש האמור בש"ם דשמא כתבוהו העדים ללוה לבד והא שהלוה על שטר זה מתחלה הי' ע"מ והא דהחתים עדים כדי שידע התחלת יום השיעבוד או משום הקנין או משום העדים בחז"ל משא"כ לאמן דלא ס"ל עדים בחז"ל ובשטר דכית ביה קנין דאין לחוש שמא בא הלוה לבד להעדים לכתוב שטר מטעם שכתבתי לעיל דממ"נ אם יסברו העדים שיכול לנבות בשטר זה לבד בלא ע"מ ממיכא אין שום תועל' ועדות בחתימתן ולמה הי' לו לחתום עדים ולהסיר פשיטי דספרא וכיון שהחתים ע"כ סבר שיכול לנבות בשטר זה בע"ח לבד וא"כ בודאי לא כתבו השטר עד שדאו המסירה להמלוה ול"ז נם הששש דשמא החזיר להלוה כשפרע לו אין לחוש דשמא תמה ע"ז כיון דמיירי בלא קנין היאך יכולין לכתוב שטר אחר מזמן ראשון הא ה"כ מוקדם ובמו בהרחיק ב' שיטין בסימן מ"ה דאם תקנו וליומא אוחרא דפסול מה"ש אף דהעדים הוציאו הקול כיון דליכא שטר ולא היה יכול לקנות השיעבוד בהאי שטרא והנ"ג דכוותיה ואם הוציאו עידי השטר מה"ת לא יועיל עדים אח"כ ובספר קצה"ח הקשה נ"כ דהא עכשיו הלוה מוחה מלכתוב השטר. ולפענ"ד נראה דלק"מ דדוקא בהך דס"מ"ה דפשלוהו חז"ל מטעם כיון שאפשר לבוא לידי ריעותא ושטר שפסלוהו חז"ל לא מהני לקנות בו את השיעבוד נכסים משא"כ הכא דלא יכול לבוא לידי ריעותא רק שאינו מוכח. מתוכו ובודאי לאמן דס"ל דלא בעינן מוכח מתוך המלוה וכן ס"ל להם"מ האי שטרא שטר מעליא הוא לענין שיהי' יכול לקנות בו השיעבוד דהא אפי' שטר שנכתב על דבר שיכול להזדייף מדינא מועיל בשע"ה באין ומעידים שאין בו זיוף אף שאינו מוכח מתוך השטר דהא כשכתוב בו ראובן יכולין לומר שכתוב בו שמעון ומחק וכתב ראובן הן ומ"ם מועיל מדינא כשע"ח באין ומעידים בסה"ה דאם אפילו בנגט מבואר באה"ע סי' קכ"ד סעיף ב' בה"מ דאם תקנו וליומא אוחרא דפסול מה"ש אף דהעדים הוציאו הקול כיון דליכא שטר ולא היה יכול לקנות השיעבוד בהאי שטרא והנ"ג דכוותיה ואם הוציאו עידי השטר מה"ת לא יועיל עדים אח"כ ובספר קצה"ח הקשה נ"כ דהא עכשיו הלוה מוחה מלכתוב השטר. ולפענ"ד נראה דלק"מ דדוקא בהך דס"מ"ה דפשלוהו חז"ל מטעם כיון שאפשר לבוא לידי ריעותא ושטר שפסלוהו חז"ל לא מהני לקנות בו את השיעבוד נכסים משא"כ הכא דלא יכול לבוא לידי ריעותא רק שאינו מוכח. מתוכו ובודאי לאמן דס"ל דלא בעינן מוכח מתוך השטר

כגון כהן לו לוי לו חרוך לו גוץ וכיולא בזה : (יג) וי"ח דאין כותבין בס העיר בשטרות כו'. לשון הסמ"ע כ"כ גם הב"י והבי' דאיה לדברין מדברי הטור דסי' ס"ח ובדריסה כתבתי דאין דאיותיו דאיה ע"ם עכ"ל והוא דבסי' ס"ח ח"ל לכתוב מקוס מקוס הכתיבה בשטר אבל לעולם מקוס הלוה והמליה לריך זכ"כ הב"ח ע"ם . מיהו הרב המגיד פרק כ"ד מהל' מלוה בכס הרמב"ן שמביא הב"י בסעיף ז' ודאי חולק וכ' דבשטרי הלוואה לא בעינן בס עירו כו' ע"ם וכ"כ הב"ח שהרמב"ן חולק ע"ם ואפשר לזה כיון הר"ב מ"ם וי"ח דאין כותבין כו' ודלא כגרסס בס"ע רמב"ס פי"ז מהלכות מלוה וטור ס"ם כ"ח : (יד) שלי"ט לו גר"ן כו'. הוי כי' והב"י כ' דגרלה לי דלא הוי סי' דהא אפשר דגר"ן לא קאי אלא ליוסף לא לאביו עכ"ל ובד"מ כתב עליו וז"ל ואין דבריו נראין דאין רגילות לכתוב גר"ן על בס הבן אלא על בס האב דא"כ הוה ליה לכתבו קודם בס האב ולכן נראה דהוי סי' עכ"ל ולי נראה כדברי הב"י דאדרב' הרגילות הוא לכתוב גר"ן על בס האב שעסוקין בו עתה והוא הבן דאינו לאב אין להס לברך את האב זמ"ם דא"כ ה"ל לכתבו קודם כו' לאו הזכרה היא דכך הרגילות שלא להפסיק את האמתמה וכך מצינו הרבה פעמים במקרא ובדברי חכמים וכ"כ בתשו' מהר"ר אליה ן' חיים סי' כ"ח וס"ם מ"ג בדברי ב"י וכוליס דאע"ג דכתבו האחרונים בסדור הגט בכתיבת הכינוי יש אחין לכתוב פב"ב המכונה פלוני דא"כ משמע דמכונה קאי לאב אלא כותב פ' המכונה פ' מ"מ חינו הכרח דקאי אדפסליק מיניה וכמ"ם התוס' ביומא דמני סס כ"ג בשמנו בבית דאע"ג דכתיב יהוסע בן יהוידע הכהן הגדול יהוידע לא היה כ"ג ולא קאי כ"ג אלא איהוסע כמו דוד בן יסי מלך ישראל ואין להוציא ממון מעטס זה ובהיא דהרשב"א נתרץ דבהוה שערא הוה כתוב גר"ו איהויקף נ"כ ואע"פ שלא הוזכר סס בלשון הסער שכותב הרשב"א לא אם לכותבו עכ"ל בס"ם מ"ג ובסי' כ"ח כתב בביאור יותר דהך דהמכונה דבסידור הגט היינו ודאי שהפירוס היותר קרוב הוא ולכתחלה ודאי לריך ליזהר מזה בגט וכיולא בזה רבל מ"מ אינו מן הגמגע נמי לומר דקאי אלפני פניו עכ"ל ואני מוסיף דבלאו הכי לא דמי להמכונה דבסידור הגט דהכא כיון שבאים לברכו ולהזכירו לטובה כמו גר"ו אז שלינו מסתמא קאי באותו אדם שעסוקין בו והוי דומיא דיהוסע בן יהוידע הכהן הגדול כיון ברולה להזכירו לטובה כ"ג מסתמא קאי איהוסע זכן דוד בן יסי מלך ישראל שכיון שהזכירו לשבח שהיה מלך ישראל מסתמא קאי אזה שעסוק בו דהיינו דוד. ועוד שאני ההיס כיון דכותב המכונה פב"פ אם כן אתיתמתו דבוקה דהא הכינוי הוא שמו ואין כאן הפסק בין האתיתמה דשמו לבס הבינו כגון משולם המכונה ווייפס בן אורי דתיבת המכונה לאו הפסק באתיתמה הוא דעיקר אתיתמתו ווייפס בן אורי מה שאם כן אלו היו כותבין יוסף גר"ו בן שמעון היה הפסק באתיתמה דגר"ו בן שמעון לאו אתיתמה היא כלל כן נ"ל . דאלו למ"ם מהר"ח ן' חיים תיקסי דהא כ' הב"י בא"ע סי' קכ"ט בשם תשובה מהשכנזית וכ"כ הר"ב בהג"ה בס סעיף ט' דאם הכינוי לבן לאוד יכתוב הכינוי קודם שיזכיר סס האב ואם כתבו אח"כ פסלו מהרי"ל ואם אית' אמאי יהא פכול בדיעבד אבל למאי דפרינא ניחא מיהו י"ל דהא דפסלו מהרי"ל היינו היכא דאפשר לכתוב אחר וכן משמע מלשון התשובה אשכנזית בב"י שם וז"ל בגט שכתוב בו משולם בן אורי המכונה ווייפס פסלו מהרי"ל שכיון שהזכירו לשבח שהיה מלך ישראל מסתמא קאי אזה שעסוק בו דהיינו דוד. ועוד שאני ההיס כיון דכותב המכונה פ"ט שם שכתב סתם ואם כתבו לבסוף פסול אינו מתוקן דה"ל לכתוב דאינו פכול אלא היכא דאפשר לכתוב אחר וכן בלבוש בחבן עזר שם כי' קכ"ט שעיף י"ט לא כתב רק דאין לכתוב כן ולא כתב שבדיעבד פסול וכן נראה לי עיקר לדינא . ועוד נ"ל דבהך תשובת אשכנזית היינו משום דשם אורי מקלתן מכונין גם כן בשם ווייפס כמו שנוהגין החידוא גם בזמנינו לכנות אורי בשם ווייפס ולכך פסלו מהרי"ל לפי שאין המובן דקאי אאורי שאות מכונה בשם ווייפס דשליק מיניה מה שאין כן בעלמא מכל מקוס יהיה איך שיהי' העיקר דבגר"ו אז שלי"ט וכה"ג אע"ג דכתיב לבסוף אין הכרח דקאי דוקא אדשליק מיניה ובפרט שאין דרך העדים נדקדק בכך ואפי' תימא דשפיק' הוי מכל מקוס אין להוציא ממון מספק וכמ"ם ב"י ודלא כהר"ב כן נ"ל ברור : (טו) אבל אם כתב בשטר אני יוסף בן שמעון שלי"ט או אני יוסף בן שמעון כהן לא הוי כי' כן מוכח בתשו' הרשב"א ובדברי הר"ב ודלא כספר ני' תרומה סוף שער ל"ג שרלה לדחוק ולו' דהרשב"א לא קאמר אלא בגר"ו : ומ"מ אין דינא של הרשב"א והר"ב נ"ל לומר דהעדים לא דקדקו בכך דלאו אבולא מלתא קמשהדי ומה שלמד הרשב"א כן מפ"ב דכתובות נ"ל דאין מנס רחיה והדרבא יש להוכיח מנס לסיפך וכן יש להוכיח מנאר שאבאר בגרסינן התס(דף כ"ד ע"ב)אבעיא להו מהו להעלות משטרות ליוחסין היכי דמי אילימא דכתיב ביה אני פלוני כהן אתמתי עד מאן קמשהיד עילוי' לא לריכה דכתיב ביה אני פלוני כהן לויתי מנה מפלוני ואתיתי שהדי המנה בשטר קאמשהדי או דלמא אבולא מלתא קא משהדי רב הונא ורב חסדא חד אמר מעלין וחד אמר אין מעלין ע"כ וסברא ליה להרשב"א דכיון דלא איפשט' אפשר דלאו אבולא מלתא קא משהדי ולי נראה דהכי קתיבעי' ליה אמנה שבשטר קא משהדי דפלוני שהוא מיחזק בכהן לוה מפלוני ולא שהס מעידי' שיודעים שהוא כהן או דלמא אבולא מלתא קא משהדי פלוני באינו יודעי' שהוא כהן לוה מפלוני אבל לא משתבר לו' דהעדים אתמו אף ע"פ שאינו מוחזק בכהן דאם כן נהי דלאו אבולא מלתא קמשהדי לא ה"ל לאתוס על דבר שאינו דודאי אין אותמין עד שיקראו כל מה שכתוב בשטר והכי מוכח מדאבעי' ליה הכי אי מעלין ליוחסין (משום דליוחסין אין מעלין אא"כ ידוע שהיו אבותיו ואבות אבותיו כהנים עד מזבח או עד הסנהדרין משמע דפשיט' ליה דלתרומה מעלין וכ"כ הרמב"ם פ"כ מה' איסורי ביאה דין ט' והטור והמחבר בא"ע סי' נ' בהדיא דלתרומה' משמע דפשיט' ליה דהיינו משום דע"כ לא מבעיא לן אלא ליוחסין דין ט' דקדקו בכך אתמו ולא דקדקו לראות אחר מ"ם כהן א"כ לתרומ' נמי תבעי ליה דילמא העדים לא דקדקו בכך א"ו פשיטא ליה לס"ם דודאי העדים דקדקו לראות מ"ם כהן ועז"ז הס אותמי' רק דמבעי' ליה אי מהשמה המנה שבשטר כלו' אותו פלוני כהן לוה מפלוני ולא מהשמה שהוא מוחזק בכהן רק אותו פלוני שהוא מוחזק בכהן והלכך בתרומות פשיטא דאכיל כיון דהוא מוחזק בכהן ונהי דשעידי' אינם יודעי' אם הוא מוחזק כדין או לא מ"מ עכ"פ יודעי' שהוא מוחזק בכהן ולתרומה בחזק' לאוד סני וכדאית' בס"ם התס : וליבא למימר דלהכי לא קמבעי' ליה בתרומה משום דלתרומה מנה לאוד סני מטעמ' דלא נרע ממסיח לפי תומו דמהני בתרומה דפשט' דמלת' לא משמע הכי ועוד דמשמע דבהך נוונא דמבעי' ליה ליוחסין פשיט' ליה לתרומ' והיינו כדפי' ועוד דהרמב"ם והטו"ו שם לא כתבו כלי אני פ' רק כלי שהעדים אומרים כן פלוני כהן לוה מפלוני מנה וכ"כ הר"ן פ"ב דכתובות בשם הרמב"ן וז"ל שם וכתב הרח"ה ז"ל דהא דמספק' לן דוקא בלישנא דידיה כי האי דאמר אני פלוני כהן אבל בלישנ' דשהדי ודאי מהימני וכן נראה דעת הרשב"א ז"ל אבל הרמב"ם (נ"ל שלי"ל הרמב"ן בנו"ן ולא הרמב"ם במ"ם ואע"פ שגם הרמב"ם פ"ב מה' איסות כתב כן מ"מ דרך הר"ן לכתוב לשונו של הרמב"ם ממש . ועוד שדרכו לכתוב כשמביא את הרמב"ם בחיזה פרק כתב כן וכ"כ שם הר"ן כמה פעמים הרמב"ם ז"ל בפרק כו') ז"ל כתב דאפילו בלשון עדים נמי מספק' לן ונעמא דמילתא לפי שאפשר שהסופרי' טומכים על שמות בני אדם כפי שהם מוחזקים בעיר וכיון דאזו לה אוכל בתרומה וקורין אותו כהן אינהו נמי קאתו לי' הכי עכ"ל אלמא דהא פשיט' דעל כרחך אתמו על כהן משום שהוא מוחזק בכהן ואי לאו שהי' מוחזק בכהן לא היו אותמין ולא אמרי' דהעדים לא דקדקו בכך אתמו מדברי

באר

כ"כ גם הב"י והביא דאי' לדבריו מדברי הטור בסי' ס"ח ובדריס' כתבתי דאין דאיותיו דאי' עכ"ל הסמ"ע. והש"ך יתב דהה"מ בשם הרמב"ן ודאי חולק וכתב דבשטרי הלוא' לא בעינן בס עירו וכ"כ הר"ח שהרמב"ן חולק ואפשר לזה כיון הרב מ"ם וי"ח כו' ודלא כגרסס בס"ע רמב"ס כו' עכ"ל (ועיין נט"ז

נתיבות

משה"כ

היה בהניכתבו בכן)(ואם נכתב בתם אמרינן דהוא ודאי אלינו בהן דאילו היה בהן היו כותבין בהן:(יב) וי"ח דאין כותבין בס העיר. ע"כ)(דאם המלוה והלו' אינן ממקו' אחד ודאי כותבין בס העיר של הלוה רק שאם שניהם מקום שנכתב בו הפטר

משה"א

ב' יב"ש כיון שהוחזק כדמוכח מהתוס' כתובות כ"ד ואילו היה כהן הלוה בודאי היה כותבין כהן וכיון שכתבו סתם ע"כ הישראל הוא הלוה: יג) ויש אומרים דאין כותבין שם העיר בשטר עש"ך סקי"ג שזה הוא מדברי הרמב"ן שמביא ב"י ועיין תומים שתמה דהנה בדברי הרמב"ן בב"ב בפרק ג"ם קס"ד שהקשה בשטרי הלוואות דלא כתבינן שם עירו ניחוש שמא יכתוב שטר בשמו יב"ש ויש בעיר אחר אדם אחד ששמו כך ונותן למלוה שבשטר ועושין קנוני ע"ז ותירץ שאין חוששין לקנוני בזה ע"ש מוכח מדבריו שאפי' טוען לא אנא הוא אינו מועיל וצ"ל לשלם דאל"כ מאי קנוני שייך הא הלוה ישען לאו אנא הוא ותמה על זה דא"כ לא שבקת חיי' לכל עשיר דאחד ילך לארץ הודו ויקח שטר מיב"ש עני וילך לארץ צרפת ויתבע מעשיר גדול ויב"ש טובא איכא בעולם ולפענ"ד נראה דודאי כשהלוה הוא ממלוה שהוא בירושלים בודאי דצריך לכתוב שם עירו דהלוה דודאי יש להם להעדים להעלות על הלב מי יודע לאיזה לוה יתבע דמה"ת יתבע דוקא מלוה שבחברון הא כמה עיירות שיש בה טובא יב"ש ומה"ת יתבע מהלוה שבחברון דוקא וזה לא יאמר אדם רק אם המלוה שבירושלים מלוה ליב"ש הלוה שהוא גם כן מירושלים בזה ס"ל להרמ"א דא"צ לכתוב שם העיר דבלא"ה נדע שהוא מעיר זה מכח חזקה כאן נמצא כאן היה כמ"ש התורת חיים בס"ם נ"ם וכמ"ש הנ"י נבי יצחק ר"נ דאזיל מקרטונא לאספמי' דאין חוששין לאחר מעשם כאן נמצא כאן היה ומב"ש בכאן דאיכא חזקה על העדים שעשו כהונן ובשלמא אם הלוה הוא מעיר זה וכיון שלא הוחזקו בעיר זה שני יב"ש שפיר כתבו בלא סי' משא"כ על לוה מעיר אחרת לא היה להם לכתוב בלא סימן העיר כיון שהוחזקו בעולם טובא יב"ש וכמו שכתב בפסקי מהרא"י בכתבים סי' ו' דאם

קצות

הר"ר יסעיה דכהי דשטר שלא כתוב בו שם העיר כבר מ"מ אם טען לאו אלא הוא אלא יב"ם שבמקו' פ' שטענתו טענה ומע"ם הרמב"ן בחידושיו פ' לא יחפור בני הגיא אלא דמסתא דאשתכח בפרדיסא דבר' שריא רגיבא לימא משום דסבר בר"ח דאמר רב וקרו' הולכין אחר הרוב ודחי שאני התם דאי מנגב מיני' אלגוסי בנוי' לא הוי מלגסי וה"מ חמרי אבל מנכי מלגסי וכ' שם הרמב"ן אבל מנכי מלגסי פי' ודאי דמלגסי ואפילו לר"ח דאמר רוב וקרו' הלך אחר הרוב אסור דכי הא לאו קרוב בלאוד הוא אלא במקומו ממש וחזק' כאן נמצא כאן הי' וה"ל קרוב ומצוי וליכא למ"ד רוב עדיף ומ"ם וא"כ ה"כ כיון דבמקומו ממש הוא אמרינן כאן נמצא וכאן הי' יב"ם בעיר הזאת ולא מעיר אחרת מיהו בדא"כ שם כתב דלדידן מיבני נמי בדי כיון דקיי"ל כר"ח דרו' וקרו' הולכין אחר הרו'. וא"כ משמע דאפילו במקומו ממש נמי אזלינן בתר רובא דעלמא ובמורת חיים פ' ג"פ כ' על דברי הב"י ז"ל ולפי מה שפרשתי פ' לא יחפור דהא דאמר ר"ח רוב וקרו' הולכין אחר הרוב היינו דוקא בשווין אבל היכא דאיכא קורבה דמוכח והרוב אינו מוכח אזלינן בתר קורבא דמוכח א"כ הנמה דליכא בעיר אלא יב"ם א' והמלו' מוכחו והוא אומר לאו אלא הוי אלא יב"ם דעלמא אין בטענתו כלום אע"ג דמסתמא טובא יב"ם איכא בעלמא מ"מ כיון דהאי יב"ם דר בעיר קרוב לו אזלינן בתר קורבא דמוכח אבל רובא לאו מוכח הוא דמאן לימא לן דאיתהי כולי האי יב"ם הלכך אזלינן בתר קורבא דמוכח וחייב עכ"ל. אבל אכתי אינו מוכרח דהכי דנימא דקורב' דמוכח עדיף וכן לפמ"ם הרמב"ן כאן נמצא כאן הי' היינו דוקא באיסורא אבל בממון כיון דאין הולכין בממון אחר הרוב ה"ה בתר קרוב והמע"ה : ו) לא גרע מסימן . והוא דעת עצמו ועיין בחו' פ"ב דכתובות בהא דאינבעיא מעלין משטרות ליוחסין א"ד אין מעלין כגון דכתב אני פ' כהן ואתיתי שהדי מי אמרינן אמנה בשטר קמשהדי א"ד אבולא' מלתא קמשהדי הקשו בחו' ואי לא

(חו"מ ח"א) נו

חידושי חת"ם

סי' מט סה"ע ס"ק כ"ח ולא אאכיו וכ"כ ע' רמב"ן פ' נח בפ' אחי יפת הגדול דלעולם קאי ההואר על המדובר בו כמו יסעי' בן אחוץ הכניה ע"ש ול"ע ההס גם אחוץ הי' נגיא כמבואר פ"ק דמגילה גם הוא נגד הס"ם ערוך מס' סנה' סט ע"ב בשם קטן מיפת בלי שום חולקים ולבאורה היכא דמפורסם וליכא למעטי בגון דוד בן יסי מלך ויהוסע בן יהולדע הכהן הגדול ודומה אין לו לקרא להפסיק בין עיקר השם ולכתוב דוד מלך בן יסי אך זה הוא בן המתייחס אחר אביו אין להפסיק ביניהם כשהוא מפורסם משא"כ בשם ויפת אפי' אי יאמא בשיד דב"ם הם ויפת בסדר תולדהן א"כ בכר נהפרסם בשם הוא הראשון מ"מ לא הוליל אחי יפת הגדול אלא שם הגדול אחי יפת אין לא מהייחס אחר אחיו דלא להפסיק ביניהם אע"ב יפת הגדול ודרך חכמתם קחשיב אבל שלי"ט ורד"ו אינו מפורסם ויש להעדיס להפסיק בין בן אלא למהכב שליט להודיע הע"ב אבי הם קאי ועמ"ם בגליון ש"ע אה"ע סי' קכ"ד מיהודא מבב"י שליל ר"ה מהתיהו כהן בן יוחנן :

הנ"ל וה"ה לאלוה: [בגן] וי"ח דאין.ר"ל דבכר אם לא נכתב בגלל סי' מ"ג.סב"ב ותבשא הנ"ל לא תבשו בהלוה וע'רתב"ן סב: [בד] מיהו ודאי. בנ"ל בגנו:[בה]אם ב' יוסף כו'. בתוכות פ"ב כ"ד ב' מבי להעלות משטרות בו'ובספ' הרמב"ם דאין

היטב

מ"ם בזה ע"ם) : [יג] סימן . הב"י כתב דאכתי איכא לאיחס שמא שניט"ל קאי איוסף אבי ולא כב' אביו שמעון ובד"מ דחה דבריו דא"כ ה"ל לכתבו קודם שם האב ע"כ בשמ"ע אבל הב"ך הסכי' לדברי הב"ח ודחה הוכחת הד"מ במ"ם דה"ל בכתבו קודם כו' ובתב דבך הרגיות בלא להפסיק האחיתי'

המשפט

חידושים

אין כותבין שם העיר ואפי' אי טעין לאו אלא הוא אלא פ' שמע"ל הוא אלוה ממקו' לא מבני ומ"ם הרב דלא כתבו שם העיר לגד לא גרע מסי' מיירי בשהלוה ממ"א ופ"ב : (יג) שלי"ל הוי סי'. הש"ך חולק וס"ל בהב"י דשלי"ל קאי אבי ואם

ביאורים

כתב סתם ואחד כהן דאמרינן מסתמא הישראל הוא דאם היה כהן הלוה בודאי היה כותבין לסימן מב"ם כאן דאמרינן אילו היה מעיר אחרת אלפי אלפים יב"ש איכא בעולם ובודאי אילו היה כן היו העדים כותבים מאיזה עיר הוא הלוה אלא ודאי הוא מעיר הזאת ולא כתבו שם העיר שסמכו על החזקה וקושיית הרמב"ן הוא כך וניחוש לשני אנשים מירושלים שוים כשם אנשים שבחברון ילכו לעדים שיכתבו שטר על שמם ואי לא יכתבו העדים שם העיר כיון ששניהם מירושלים וימסרו לאיש אחד בחברון שיתבע לאיש אחד ששמו כשם אותו שבירושלים ואז אמרינן כיון שהמלוה מחברון ודאי בחברון נעשה ההלואה ללוה זה שבחברון ולהכי לא כתבו שם העיר כיון ששניהם מכאן וע"ז תי' דלקנוניא כי האי דהיינו דהמלוים לא חיישינן ודעה קמייתא סבירא ליה דהיישינן לקנוניא ומש"ה צריך לכתוב שם העיר אפילו כששניהם מעיר אחת ומש"ה כתב הב"י דלדיעה זו אף דאם לא נכתב שם העיר והלוה אין טוען לאו אנא הוא השטר כשר מ"ה אי טען כן טענתו טענה והיינו לשיטתו דסבירא ליה דצריך לכתוב שם העיר ומש"ה כשלא כתב איכא ריעותא ואיתרע שטרא ומש"ה טענתו טענה ונראה דאף שהב"י כתב דאי לא טען כן השטר כשר דהיינו דוקא לגבות מיניה דידיה אבל מיתומים ולקוחות כיון דהוא מצי טען אנן טענינן ליה גם כן דהא טענינן ליתמי ולקוחות כל מה דהוא מצי טען ולדעה אחרונה ודאי לא מצי טען כן דאלו היה מצי טען כן לא היה שום שטר כשר לגבות מיתומים ולקוחות דהוי טענינן ליה דיב"ש מעיר אחרת הוא: יג) וכתבו שם העיר של אחד מהם לא גרע מסי' נראה דלא מיירי שתחל' נכתב על הלוה של מקום זה וכתבו שם עירו דבזה כבר כתבתי לעיל דאין צריך שום סי' דבלא"ה אינו יכול לטען לאו אנא הוא דאלת"ה בודאי היה צריכין

החושן

אבולה מלתא מסהדי עדים אתמי אע"ג דלא ידעי אי כהן הוא אי לאו ואע"כ הא דתנן בנ"פ בני יב"כ הדרין בעיר א' יכתבו כהן מה מועיל כיון שהעדי' מומחין אף ע"פ שאין מכירין אם הוא כהן וכו' וי"ל דהיכא דהוחזקו שני יב"ם ודאי אבולה מלתא קא משהדי דאז לריכין לידע אם הוא כהן והתם ודאי מעלין מטעורות ליוחסין והכא מבעיא ליה היכא דלא הוחזקו עכ"ל וא"כ היכא דלא הוחזקו שני יב"ם בעיר אחת אלא הם בשני עיירות ונכתב בשטר שם העיר י"ל דאבולה מלתא קמשהדי כיון דא"ל לכתו' שם העיר ולפמ"ם הרמ"א בתשוב' סי' קי"ג דאפשר גם בשטר אם שינה דירת העיר פסול וא"כ ודאי דייקי בשם העיר דהא שינה פסול אבל לא בריעא ליה אבי מלתא שכתבו בלשון אפשר וא"כ כיון דשינה נמי כבר א"כ לא דייקו כיון דלא הוחזקו . ונזה נראי' שמה לפרש דברי הטור שכתב ז"ל וכת' הר' יסעיה דוקא בעיר אחת אין מוציאין אבל בשני עיירות מוציאין אלא שצריך לכתו' פ' מעיר פ' לוה מפ' שאם לא כן אף אם יש יב"ם בעיר אחרת יאמר אוהו שלוה ממנו לא אני לויתי ממך אלא אותו שמעיר אחרת לוה ממך לפיכך צריך לכתו' שם העיר של הלוה והמלו' ואין חילוק בין בטרות לגיטין עכ"ל ולכאור' מה זו ראי' דהא אפילו אינו צריך לכתו' שם העיר אם כתבו לא גרע מסי' וביין בט"ז מ"ב בזה . ולפי מ"ם ניחא דאי' אין כותבין שם העיר היכי הוי סי' כלל דלאו אבולה מלתא קמשהדי . וא"כ קשה על רמ"א דס"ל דאין כותבין שם העיר היכי הוי סי' . ונראה דהרמ"א לשטתו דבריב בסיטת הרשב"א שאינו מחלק בין הוחזקו או לא אלא החילוק הוא בין כהו' בנכון שהדי בגון אמר לנו יב"ם כהן ובין כהו' בלשון בעל דבר בגון אני פ' כהן ובענין זה מיירי הס"ם בפ"ב דכתובות ולהכי אמרי' דלאו אבולה מלתא קא משהדי אבל בלשון שהדי אבול' מילתא קא משהדי ולכשת הו' דאין בגון דכתב אני פ' כהן ואתיתי שהדי מי אמרינן אמנה בשטר קמשהדי א"ד אבול' מלתא קמשהדי הקשו בחו' ואי לא

נתיבות

כ"כ גם הב"י והביא דאי' לדבריו מדברי הטור בסי' ס"ח ובדריס' כתבתי דאין דאיותיו דאי' עכ"ל הסמ"ע. והש"ך יתב דהה"מ בשם הרמב"ן ודאי חולק וכתב דבשטרי הלוא' לא בעינן בס עירו וכ"כ הר"ח שהרמב"ן חולק ואפשר לזה כיון הרב מ"ם וי"ח כו' ודלא כגרסס בס"ע רמב"ס כו' עכ"ל (ועיין נט"ז

משה"כ

ב' יב"ש כיון שהוחזק כדמוכח מהתוס' כתובות כ"ד ואילו היה כהן הלוה בודאי היה כותבין כהן וכיון שכתבו סתם ע"כ הישראל הוא הלוה: יג) ויש אומרים דאין כותבין שם העיר בשטר עש"ך סקי"ג שזה הוא מדברי הרמב"ן שמביא ב"י ועיין תומים שתמה דהנה בדברי הרמב"ן בב"ב בפרק ג"ם קס"ד שהקשה בשטרי הלוואות דלא כתבינן שם עירו ניחוש שמא יכתוב שטר בשמו יב"ש ויש בעיר אחר אדם אחד ששמו כך ונותן למלוה שבשטר ועושין קנוני ע"ז ותירץ שאין חוששין לקנוני בזה ע"ש מוכח מדבריו שאפי' טוען לא אנא הוא אינו מועיל וצ"ל לשלם דאל"כ מאי קנוני שייך הא הלוה ישען לאו אנא הוא ותמה על זה דא"כ לא שבקת חיי' לכל עשיר דאחד ילך לארץ הודו ויקח שטר מיב"ש עני וילך לארץ צרפת ויתבע מעשיר גדול ויב"ש טובא איכא בעולם ולפענ"ד נראה דודאי כשהלוה הוא ממלוה שהוא בירושלים בודאי דצריך לכתוב שם עירו דהלוה דודאי יש להם להעדים להעלות על הלב מי יודע לאיזה לוה יתבע דמה"ת יתבע דוקא מלוה שבחברון הא כמה עיירות שיש בה טובא יב"ש ומה"ת יתבע מהלוה שבחברון דוקא וזה לא יאמר אדם רק אם המלוה שבירושלים מלוה ליב"ש הלוה שהוא גם כן מירושלים בזה ס"ל להרמ"א דא"צ לכתוב שם העיר דבלא"ה נדע שהוא מעיר זה מכח חזקה כאן נמצא כאן היה כמ"ש התורת חיים בס"ם נ"ם וכמ"ש הנ"י נבי יצחק ר"נ דאזיל מקרטונא לאספמי' דאין חוששין לאחר מעשם כאן נמצא כאן היה ומב"ש בכאן דאיכא חזקה על העדים שעשו כהונן ובשלמא אם הלוה הוא מעיר זה וכיון שלא הוחזקו בעיר זה שני יב"ש שפיר כתבו בלא סי' משא"כ על לוה מעיר אחרת לא היה להם לכתוב בלא סימן העיר כיון שהוחזקו בעולם טובא יב"ש וכמו שכתב בפסקי מהרא"י בכתבים סי' ו' דאם

קצות

הר"ר יסעיה דכהי דשטר שלא כתוב בו שם העיר כבר מ"מ אם טען לאו אלא הוא אלא יב"ם שבמקו' פ' שטענתו טענה ומע"ם הרמב"ן בחידושיו פ' לא יחפור בני הגיא אלא דמסתא דאשתכח בפרדיסא דבר' שריא רגיבא לימא משום דסבר בר"ח דאמר רוב וקרו' הולכין אחר הרוב ודחי שאני התם דאי מנגב מיני' אלגוסי בנוי' לא הוי מלגסי וה"מ חמרי אבל מנכי מלגסי וכ' שם הרמב"ן אבל מנכי מלגסי פי' ודאי דמלגסי ואפילו לר"ח דאמר רוב וקרו' הלך אחר הרוב אסור דכי הא לאו קרוב בלאוד הוא אלא במקומו ממש וחזק' כאן נמצא כאן הי' וה"ל קרוב ומצוי וליכא למ"ד רוב עדיף ומ"ם וא"כ ה"כ כיון דבמקומו ממש הוא אמרינן כאן נמצא וכאן הי' יב"ם בעיר הזאת ולא מעיר אחרת מיהו בדא"כ שם כתב דלדידן מיבני נמי בדי כיון דקיי"ל כר"ח דרו' וקרו' הולכין אחר הרו'. וא"כ משמע דאפילו במקומו ממש נמי אזלינן בתר רובא דעלמא ובמורת חיים פ' ג"פ כ' על דברי הב"י ז"ל ולפי מה שפרשתי פ' לא יחפור דהא דאמר ר"ח רוב וקרו' הולכין אחר הרוב היינו דוקא בשווין אבל היכא דאיכא קורבה דמוכח והרוב אינו מוכח אזלינן בתר קורבא דמוכח א"כ הנמה דליכא בעיר אלא יב"ם א' והמלו' מוכחו והוא אומר לאו אלא הוי אלא יב"ם דעלמא אין בטענתו כלום אע"ג דמסתמא טובא יב"ם איכא בעלמא מ"מ כיון דהאי יב"ם דר בעיר קרוב לו אזלינן בתר קורבא דמוכח אבל רובא לאו מוכח הוא דמאן לימא לן דאיתהי כולי האי יב"ם הלכך אזלינן בתר קורבא דמוכח וחייב עכ"ל. אבל אכתי אינו מוכרח דהכי דנימא דקורב' דמוכח עדיף וכן לפמ"ם הרמב"ן כאן נמצא כאן הי' היינו דוקא באיסורא אבל בממון כיון דאין הולכין בממון אחר הרוב ה"ה בתר קרוב והמע"ה : ו) לא גרע מסימן . והוא דעת עצמו ועיין בחו' פ"ב דכתובות בהא דאינבעיא מעלין משטרות ליוחסין א"ד אין מעלין כגון דכתב אני פ' כהן ואתיתי שהדי מי אמרינן אמנה בשטר קמשהדי א"ד אבול' מלתא קמשהדי הקשו בחו' ואי לא

חידושי חת"ם

אין כותבין שם העיר ואפי' אי טעין לאו אלא הוא אלא פ' שמע"ל הוא אלוה ממקו' לא מבני ומ"ם הרב דלא כתבו שם העיר לגד לא גרע מסי' מיירי בשהלוה ממ"א ופ"ב : (יג) שלי"ל הוי סי'. הש"ך חולק וס"ל בהב"י דשלי"ל קאי אבי ואם

ביאורים

כתב סתם ואחד כהן דאמרינן מסתמא הישראל הוא דאם היה כהן הלוה בודאי היה כותבין לסימן מב"ם כאן דאמרינן אילו היה מעיר אחרת אלפי אלפים יב"ש איכא בעולם ובודאי אילו היה כן היו העדים כותבים מאיזה עיר הוא הלוה אלא ודאי הוא מעיר הזאת ולא כתבו שם העיר שסמכו על החזקה וקושיית הרמב"ן הוא כך וניחוש לשני אנשים מירושלים שוים כשם אנשים שבחברון ילכו לעדים שיכתבו שטר על שמם ואי לא יכתבו העדים שם העיר כיון ששניהם מירושלים וימסרו לאיש אחד בחברון שיתבע לאיש אחד ששמו כשם אותו שבירושלים ואז אמרינן כיון שהמלוה מחברון ודאי בחברון נעשה ההלואה ללוה זה שבחברון ולהכי לא כתבו שם העיר כיון ששניהם מכאן וע"ז תי' דלקנוניא כי האי דהיינו דהמלוים לא חיישינן ודעה קמייתא סבירא ליה דהיישינן לקנוניא ומש"ה צריך לכתוב שם העיר אפילו כששניהם מעיר אחת ומש"ה כתב הב"י דלדיעה זו אף דאם לא נכתב שם העיר והלוה אין טוען לאו אנא הוא השטר כשר מ"ה אי טען כן טענתו טענה והיינו לשיטתו דסבירא ליה דצריך לכתוב שם העיר ומש"ה כשלא כתב איכא ריעותא ואיתרע שטרא ומש"ה טענתו טענה ונראה דאף שהב"י כתב דאי לא טען כן השטר כשר דהיינו דוקא לגבות מיניה דידיה אבל מיתומים ולקוחות כיון דהוא מצי טען אנן טענינן ליה גם כן דהא טענינן ליתמי ולקוחות כל מה דהוא מצי טען ולדעה אחרונה ודאי לא מצי טען כן דאלו היה מצי טען כן לא היה שום שטר כשר לגבות מיתומים ולקוחות דהוי טענינן ליה דיב"ש מעיר אחרת הוא: יג) וכתבו שם העיר של אחד מהם לא גרע מסי' נראה דלא מיירי שתחל' נכתב על הלוה של מקום זה וכתבו שם עירו דבזה כבר כתבתי לעיל דאין צריך שום סי' דבלא"ה אינו יכול לטען לאו אנא הוא דאלת"ה בודאי היה צריכין

החושן

אבולה מלתא מסהדי עדים אתמי אע"ג דלא ידעי אי כהן הוא אי לאו ואע"כ הא דתנן בנ"פ בני יב"כ הדרין בעיר א' יכתבו כהן מה מועיל כיון שהעדי' מומחין אף ע"פ שאין מכירין אם הוא כהן וכו' וי"ל דהיכא דהוחזקו שני יב"ם ודאי אבולה מלתא קא משהדי דאז לריכין לידע אם הוא כהן והתם ודאי מעלין מטעורות ליוחסין והכא מבעיא ליה היכא דלא הוחזקו עכ"ל וא"כ היכא דלא הוחזקו שני יב"ם בעיר אחת אלא הם בשני עיירות ונכתב בשטר שם העיר י"ל דאבולה מלתא קמשהדי כיון דא"ל לכתו' שם העיר ולפמ"ם הרמ"א בתשוב' סי' קי"ג דאפשר גם בשטר אם שינה דירת העיר פסול וא"כ ודאי דייקי בשם העיר דהא שינה פסול אבל לא בריעא ליה אבי מלתא שכתבו בלשון אפשר וא"כ כיון דשינה נמי כבר א"כ לא דייקו כיון דלא הוחזקו . ונזה נראי' שמה לפרש דברי הטור שכתב ז"ל וכת' הר' יסעיה דוקא בעיר אחת אין מוציאין אבל בשני עיירות מוציאין אלא שצריך לכתו' פ' מעיר פ' לוה מפ' שאם לא כן אף אם יש יב"ם בעיר אחרת יאמר אוהו שלוה ממנו לא אני לויתי ממך אלא אותו שמעיר אחרת לוה ממך לפיכך צריך לכתו' שם העיר של הלוה והמלו' ואין חילוק בין בטרות לגיטין עכ"ל ולכאור' מה זו ראי' דהא אפילו אינו צריך לכתו' שם העיר אם כתבו לא גרע מסי' וביין בט"ז מ"ב בזה . ולפי מ"ם ניחא דאי' אין כותבין שם העיר היכי הוי סי' כלל דלאו אבולה מלתא קמשהדי . וא"כ קשה על רמ"א דס"ל דאין כותבין שם העיר היכי הוי סי' . ונראה דהרמ"א לשטתו דבריב בסיטת הרשב"א שאינו מחלק בין הוחזקו או לא אלא החילוק הוא בין כהו' בנכון שהדי בגון אמר לנו יב"ם כהן ובין כהו' בלשון בעל דבר בגון אני פ' כהן ובענין זה מיירי הס"ם בפ"ב דכתובות ולהכי אמרי' דלאו אבולה מלתא קא משהדי אבל בלשון שהדי אבול' מילתא קא משהדי ולכשת הו' דאין בגון דכתב אני פ' כהן ואתיתי שהדי מי אמרינן אמנה בשטר קמשהדי א"ד אבול' מלתא קמשהדי הקשו בחו' ואי לא

נתיבות

(חו"מ ח"א) נו

ביאור הגר"א

הנ"ל וה"ה לאלוה: [בגן] וי"ח דאין.ר"ל דבכר אם לא נכתב בגלל סי' מ"ג.סב"ב

מדברי הרמב"ם והטו"ר שם דאין חילוק בין כתוב בשטר אני פלוני כהן לויתי מפלוני מנה והעדים אתיתי לתעה ובין העדים כתבו פלוני כהן לוה מפלוני מנה אלא ס"ל דסא דקאמר בש"ס אני פלוני כהן לאו דוקא הוא אלא כיון דתעיקר קאמר בש"ס הכי דמי אילימא דכתיב בי' אני כו' קאמר לא צריכי דכתיב בי' אני כו' וכן כ"ל עיקר . לפ"ז אין צריך לדוחק של הב"ח בח"ע סי' ג' שכתב דהא דכתב הטור דלתרומ' מעלין מסטרות היינו משום דבתרומה הקילו ובזה נלפע"ד לתרץ מה שהקשה התוספות דליתא אלא משום דכיון דהעדים לא חתמו אלא א"כ מוחזק בכך מעלין לתרומה דבתרומה סגי במחזק וכדפירש' : בשטר יד) ז) אני יב"ם שלי"ט או כיוצא בזה כתיבי מפלוני כו' והעדים חתומים כמשה אין זה סי' דמייסינן שמא הסני העדים בכתוב כך והעדים כא (יד) [יד] דקדקו בכך דלאו אכולה מילתא קא מסהדי (ב"י בשם הרשב"א) :

ג אבל הם מוציאין שטרות על אחר ולא יכול האחר לומר לא נתחייבתי לך אלא לחבירך ששמו כשמך (טז) שכל מי שהשטר יוצא מתחת ידו מחזקינן ליה(טו) [טו] בשלו : הגה [כו] אבל [כו] אם אין הבטר יוצא מתחת ידו אע"פ שמודה שחייב לאחר מהם אינם יכולים להוציא ממנו (נ"י בשם הריטב"א) ח) [כז] אבל בהרשאה שיתנו זה לזה (ד"ע) ד ואם יש בידו שובר מאחד מהם אין שום א' מהם יכול לתובעו שיאמר לכל א' מהם אתה כתבת לי זה השובר ה [כח] ומיהו טו) אם יכתבו הרשאה זה לזה יגבה א' יז)מהם שהרי הוא מודה שלא פרע אלא לאחר [כט] ואם יטעון פרעתי לשניכם וצויתי לכתוב שובר א' כי הוא יספיק לי להראותו לכל מי שיבא מכם לתבעני חובי טענתו טענה ולא יועיל הרשאה :

ח ז [כ] במה דברים אמורים כשאין משולשים לא בשטרות ולא בשובר (יז) כב יח) אבל אם משולשים בשטרות ולא בשובר (יט) על בעל השובר להביא [טז] ראיה :

מלוה

מוחזק בכהן ולכני סני יוסף בן שמעון הוי סי' אבל מאן לימא לן שהעדים מעידי' שחזקתו הוא כדין לענין שיעלוהו ליוחסין ע"פ זה . זה כ"ל ברור : ולפ"ז אין צריך ג"כ לדוחק של הב"ח בח"ע סי' ג' שכתב דהא דנא מחלק הטור דבהוחזקו סני יוסף בן שמעון מעלין ליוחסין כמ"ש התוס' משום דס"ל להטור דבהך דג"פ שאני משום דבמתנוגה הקילו ודבריו תמוהין דהא חדרבא חומרא הוא שמוציאים מתון ע"פ זה וכל קולא דמתונא הוא קולא לגבעא אלא נראה כדפי' דס"ל להטור דליוחסין חפילו בהוחזקו סני יב"ם הין מעלין דנהי דחתמו הרשב"ם לגבי מתון אבל לגבי מתון לימא לן שהי' חזקתו כדין לענין יוחסין וכן נראה דעת הרמב"ם פ' כ' מה' חיסות כהטור וכן עיקר מ"מ יצא לנו דהרמב"ם וה' המגיד והטור והר"ן בשם הרמב"ן פליגי על הרשב"א דלעיל בענין מ"ש דהעדים לא דקדקו בכך וכמ"ש לעיל אלא נעולם אין העדים חותמין אלא א"כ קורין ומדקדקין ומוחזק הוא בכך והני מוכח כמי מתה אלא חילקו הרמב"ם וה' המגיד וטור בח"ע שם בין כתוב בלשון אני פלוני כהן ובין כתוב בלשון עדים אלא ודאי חד דינא אית להו ודלא כהרשב"א והני מוכח כמי מתה אמי להדיא מדברי התוספ' שהבאתי דלא כהרשב"א ודבריהם נכונים בזה וכ"כ בש' ג' תרומ' סוף שער ל"ג דהתוס' פליגי על הרשב"א בהא וכן כ"ל עיקר (עיין בתשובת מהרשד"ם סי' רס"ג) . העולה מזה שני יוסף בן שמעון שהוחזקו בעיר אחת וכתוב בשטר אחד יוסף בן שמעון גר"ו הו שלי"ט לוה מפלוני ואחיו של א' אי אין מוציאין שע"מ עליהן כי אולי גר"ו הו שלי"ט קאי על יוסף שעשקוהו בו העדים ובנע אם יש כנוי לבן ולא לאב ים לכתיב פלוני המכונה פלוני בן פלוני ואם כתבו פלוני בן פלוני המכונה פלוני פסול וי"א דהיכא דא"א לכתוב אחר במקום אחר אבל אם כתוב בשטר יוסף גר"ו בן שמעון גר"ו מוציאין מזה שאחיו אי ואם (ואפילו) כתוב בלשון אני כו' כגון אני יוסף בן שמעון גר"ו לויתי מפלוני והעדים חתומים למעה וחומרים אמת הדבר שיוסף הנזכר לוה מפלוני כו' מוציאין מזה שאחיו אי לא היו יודעים שאחיו אי לא היו חותמין כיון שהיו קורין שכתוב בו גר"ו וכן אם כתוב בו אני יוסף בן שמעון כהן והעדים חתומים למעה בן שמעון כהן לוה מפלוני שמוציאין מזה שהוא כהן וכן מעלין לתרומ' בשטרות אלו אבל אין מעלין ליוחסין בשום שטר מפני שהעדים סומכין על שמות בני אדם וכיון שרואו שקורין אותו כהן הם ג"כ קורין אותו כן : (טז) שכל מי שהשטר יוצא מתחת ידו מחזקינן ליה בשלו. ואין חוששין לנפילה כן כתב הרמב"ם פכ"ד מה' מלוה דין ט' והוא מש"ם פרק ג"פ אבל אם מודה זה שהשטר בידו שה"ם של יב"ם האחר ושקנה ממנו אינו כלום דאף שאמו כשמו אינו נקנה בתשירה לאחר כן הוא בבעל התרומות שטר ל"ג ריש חלק ד' בשם הראב"ד והרמב"ן וכן הוא בספר המלחמות להרמב"ן פרק ג"פ ודלא כבעל המאור שם וכן הסכמת הפוסקים וכן כתב הרב בהגהות לקמן סי"ו סעיף ח' ע"ש (עיין בתשובת מהרי"ק סי' ק"ך) : (יז) אבל אם מסולשים בשטרות כו' . הב"י כתב דאכתי איכ' למיחש דשמ' שלי"ט קאי איוסף הא' ולא אאביו שמעון ובד"מ דחה דבריו דא"כ ה"ל לכתבו קודם שם האב ע"ש : כב אבל אם מסולשים בשטרות כו' עיין בטור מ"ש ע"ז והב"י דחה שם דבריו ומ"ה לא כתבו כאן בש"ע ובסריסה ודריסה כתבתי טוב עש

לגו יוסף בן שמעון שליט"א כו' . הב"י כתב דאכתי איכ' למיחש דשמ' שלי"ט קאי איוסף הא' ולא אאביו שמעון ובד"מ דחה דבריו דא"כ ה"ל לכתבו קודם שם האב ע"ש : כב אבל אם מסולשים בשטרות כו' עיין בטור מ"ש ע"ז והב"י דחה שם דבריו ומ"ה לא כתבו כאן בש"ע ובסריסה ודריסה כתבתי טוב עש

אין שום א' מהם יכול לתובעו שיאמר לכל א' מהם אתה כתבת לי זה השובר ה [כח] ומיהו טו) אם יכתבו הרשאה זה לזה יגבה א' יז)מהם שהרי הוא מודה שלא פרע אלא לאחר [כט] ואם יטעון פרעתי לשניכם וצויתי לכתוב שובר א' כי הוא יספיק לי להראותו לכל מי שיבא מכם לתבעני חובי טענתו טענה ולא יועיל הרשאה :

ח ז [כ] במה דברים אמורים כשאין משולשים לא בשטרות ולא בשובר (יז) כב יח) אבל אם משולשים בשטרות ולא בשובר (יט) על בעל השובר להביא [טז] ראיה :

מלוה

ולפ"ז אין צריך ג"כ לדוחק של הב"ח בח"ע סי' ג' שכתב דהא דנא מחלק הטור דבהוחזקו סני יוסף בן שמעון מעלין ליוחסין כמ"ש התוס' משום דס"ל להטור דבהך דג"פ שאני משום דבמתנוגה הקילו ודבריו תמוהין דהא חדרבא חומרא הוא שמוציאים מתון ע"פ זה וכל קולא דמתונא הוא קולא לגבעא אלא נראה כדפי' דס"ל להטור דליוחסין חפילו בהוחזקו סני יב"ם הין מעלין ודנהי דחתמו הרשב"ם לגבי מתון אבל לגבי מתון לימא לן שהי' חזקתו כדין לענין יוחסין וכן נראה דעת הרמב"ם פ' כ' מה' חיסות כהטור וכן עיקר מ"מ יצא לנו דהרמב"ם וה' המגיד והטור והר"ן בשם הרמב"ן פליגי על הרשב"א דלעיל בענין מ"ש דהעדים לא דקדקו בכך וכמ"ש לעיל אלא נעולם אין העדים חותמין אלא א"כ קורין ומדקדקין ומוחזק הוא בכך והני מוכח כמי מתה אלא חילקו הרמב"ם וה' המגיד וטור בח"ע שם בין כתוב בלשון אני פלוני כהן ובין כתוב בלשון עדים אלא ודאי חד דינא אית להו ודלא כהרשב"א והני מוכח כמי מתה אמי להדיא מדברי התוספ' שהבאתי דלא כהרשב"א ודבריהם נכונים בזה וכ"כ בש' ג' תרומ' סוף שער ל"ג דהתוס' פליגי על הרשב"א בהא וכן כ"ל עיקר (עיין בתשובת מהרשד"ם סי' רס"ג) . העולה מזה שני יוסף בן שמעון שהוחזקו בעיר אחת וכתוב בשטר אחד יוסף בן שמעון גר"ו הו שלי"ט לוה מפלוני ואחיו של א' אי אין מוציאין שע"מ עליהן כי אולי גר"ו הו שלי"ט קאי על יוסף שעשקוהו בו העדים ובנע אם יש כנוי לבן ולא לאב ים לכתיב פלוני המכונה פלוני בן פלוני ואם כתבו פלוני בן פלוני המכונה פלוני פסול וי"א דהיכא דא"א לכתוב אחר במקום אחר אבל אם כתוב בשטר יוסף גר"ו בן שמעון גר"ו מוציאין מזה שאחיו אי ואם (ואפילו) כתוב בלשון אני כו' כגון אני יוסף בן שמעון גר"ו לויתי מפלוני והעדים חתומים למעה וחומרים אמת הדבר שיוסף הנזכר לוה מפלוני כו' מוציאין מזה שאחיו אי לא היו יודעים שאחיו אי לא היו חותמין כיון שהיו קורין שכתוב בו גר"ו וכן אם כתוב בו אני יוסף בן שמעון כהן והעדים חתומים למעה בן שמעון כהן לוה מפלוני שמוציאין מזה שהוא כהן וכן מעלין לתרומ' בשטרות אלו אבל אין מעלין ליוחסין בשום שטר מפני שהעדים סומכין על שמות בני אדם וכיון שרואו שקורין אותו כהן הם ג"כ קורין אותו כן : (טז) שכל מי שהשטר יוצא מתחת ידו מחזקינן ליה בשלו. ואין חוששין לנפילה כן כתב הרמב"ם פכ"ד מה' מלוה דין ט' והוא מש"ם פרק ג"פ אבל אם מודה זה שהשטר בידו שה"ם של יב"ם האחר ושקנה ממנו אינו כלום דאף שאמו כשמו אינו נקנה בתשירה לאחר כן הוא בבעל התרומות שטר ל"ג ריש חלק ד' בשם הראב"ד והרמב"ן וכן הוא בספר המלחמות להרמב"ן פרק ג"פ ודלא כבעל המאור שם וכן הסכמת הפוסקים וכן כתב הרב בהגהות לקמן סי"ו סעיף ח' ע"ש (עיין בתשובת מהרי"ק סי' ק"ך) : (יז) אבל אם מסולשים בשטרות ולפע"ד הדבר ברור כדפי' וז"ל התוספות שם וא"ת ואי לאו אבולה מלתא קא מסהדי אם אין מסולשים בשטרות אין העדים חותמין אא"כ הוא מוחזק בכהן ולכני סני יוסף בן שמעון הוי אבל מאן לימא לן שהעדים מעידי' שחזקתו הוא כדין לענין שיעלוהו ליוחסין ע"פ זה . זה כ"ל ברור : ולפ"ז אין צריך ג"כ לדוחק של הב"ח בח"ע סי' ג' שכתב דהא דנא מחלק הטור דבהוחזקו סני יוסף בן שמעון מעלין ליוחסין כמ"ש התוס' משום דס"ל להטור דבהך דג"פ שאני משום דבמתנוגה הקילו ודבריו תמוהין דהא חדרבא חומרא הוא שמוציאים מתון ע"פ זה וכל קולא דמתונא הוא קולא לגבעא אלא נראה כדפי' דס"ל להטור דליוחסין חפילו בהוחזקו סני יב"ם הין מעלין ודנהי דחתמו הרשב"ם לגבי מתון אבל לגבי מתון לימא לן שהי' חזקתו כדין לענין יוחסין וכן נראה דעת הרמב"ם פ' כ' מה' חיסות כהטור וכן עיקר מ"מ יצא לנו דהרמב"ם וה' המגיד והטור והר"ן בשם הרמב"ן פליגי על הרשב"א דלעיל בענין מ"ש דהעדים לא דקדקו בכך וכמ"ש לעיל אלא נעולם אין העדים חותמין אלא א"כ קורין ומדקדקין ומוחזק הוא בכך והני מוכח כמי מתה אלא חילקו הרמב"ם וה' המגיד וטור בח"ע שם בין כתוב בלשון אני פלוני כהן ובין כתוב בלשון עדים אלא ודאי חד דינא אית להו ודלא כהרשב"א והני מוכח כמי מתה אמי להדיא מדברי התוספ' שהבאתי דלא כהרשב"א ודבריהם נכונים בזה וכ"כ בש' ג' תרומ' סוף שער ל"ג דהתוס' פליגי על הרשב"א בהא וכן כ"ל עיקר (עיין בתשובת מהרשד"ם סי' רס"ג) . העולה מזה שני יוסף בן שמעון שהוחזקו בעיר אחת וכתוב בשטר אחד יוסף בן שמעון גר"ו הו שלי"ט לוה מפלוני ואחיו של א' אי אין מוציאין שע"מ עליהן כי אולי גר"ו הו שלי"ט קאי על יוסף שעשקוהו בו העדים ובנע אם יש כנוי לבן ולא לאב ים לכתיב פלוני המכונה פלוני בן פלוני ואם כתבו פלוני בן פלוני המכונה פלוני פסול וי"א דהיכא דא"א לכתוב אחר במקום אחר אבל אם כתוב בשטר יוסף גר"ו בן שמעון גר"ו מוציאין מזה שאחיו אי ואם (ואפילו) כתוב בלשון אני כו' כגון אני יוסף בן שמעון גר"ו לויתי מפלוני והעדים חתומים למעה וחומרים אמת הדבר שיוסף הנזכר לוה מפלוני כו' מוציאין מזה שאחיו אי לא היו יודעים שאחיו אי לא היו חותמין כיון שהיו קורין שכתוב בו גר"ו וכן אם כתוב בו אני יוסף בן שמעון כהן והעדים חתומים למעה בן שמעון כהן לוה מפלוני שמוציאין מזה שהוא כהן וכן מעלין לתרומ' בשטרות אלו אבל אין מעלין ליוחסין בשום שטר מפני שהעדים סומכין על שמות בני אדם וכיון שרואו שקורין אותו כהן הם ג"כ קורין אותו כן : (טז) שכל מי שהשטר יוצא מתחת ידו מחזקינן ליה בשלו. ואין חוששין לנפילה כן כתב הרמב"ם פכ"ד מה' מלוה דין ט' והוא מש"ם פרק ג"פ אבל אם מודה זה שהשטר בידו שה"ם של יב"ם האחר ושקנה ממנו אינו כלום דאף שאמו כשמו אינו נקנה בתשירה לאחר כן הוא בבעל התרומות שטר ל"ג ריש חלק ד' בשם הראב"ד והרמב"ן וכן הוא בספר המלחמות להרמב"ן פרק ג"פ ודלא כבעל המאור שם וכן הסכמת הפוסקים וכן כתב הרב בהגהות לקמן סי"ו סעיף ח' ע"ש (עיין בתשובת מהרי"ק סי' ק"ך) : (יז) אבל אם מסולשים בשטרות כו' . הב"י כתב דאכתי איכ' למיחש דשמ' שלי"ט קאי איוסף הא' ולא אאביו שמעון ובד"מ דחה דבריו דא"כ ה"ל לכתבו קודם שם האב ע"ש : כב אבל אם מסולשים בשטרות כו' עיין בטור מ"ש ע"ז והב"י דחה שם דבריו ומ"ה לא כתבו כאן בש"ע ובסריסה ודריסה כתבתי טוב עש

באר הגולה

טורי זהב

כדפרי' ועוד יש סברת דל"זה אינו מהטור דהטור אינו רגיל לכתוב לשון אלמא אלא משמע או יראה מדבריו אלא ע"כ דברי הרי"ו הם : (סעיף מ' אבל אם הם מסולשים כו') כ"כ הרמ"א ושעמו דבעל השטר אומר מהיות עוב א"ת רב כיון שראיתי שבשטר זה היה לו לסלוש גם בשובר ולכאורה קשה על הרמ"ה מהסיא דבסמוך מלוה א' שבלוה לבני יוסף בן שמעון והיו מסולשין וכו' ש"מ דמועיל בבהשובר אינו מסולש וא"ל דהתם שאני דמוכח בין הקרועים דבסוף פ"ק דב"מ מוכח דלא בני' בין הקרועים אלא בשהוא ביד המלוה אבל ביד לוה לא בעינן כן ולק"מ דדוקא בלו' בני יוסף בן שמעון מסולשין בשטרותיו ס"ל לרמ"ה דיש ריעותא אם אין שלוש גם בשובר כיון שידוע שיש לו בני מלוים שוויס משא"כ כאן שבלוה שמו יוסף בן שמעון ואין לו אלא מלוה אחד פשוטא דאין צריך לשלם את הבשובר דמה איכפת ליה מה שבלוה המלוה עוד ליב"ם האחר דהא שני יב"ם מוציאין אפי' על שיה על שלוה ובשובר בידו מועיל ומש"ה אין כאן ריעותא אפילו להרמ"ה וזה פשוט. והטור הקשה על זה מה יועיל שיהיה שטרות לגבי שובר כלום שהלוה יתמה אתה שגרכת רחיים להוציא אתה מוכרח לפרש שבדיא אבל אני שאיני צריך רק לתחזיה בשלי שני אפילו בלשון מסופק דהמוליה מתחיר אליו מתרחיה . ועוד הקשה הטור מה לורך שילוש שטרו' כו' פי' אפילו אתיל ביכול לומר מהיות שוב אל תקרא רע והיה לך לשלם גם כן בשובר אבהי אבהי קשה מה לורך שילוש שטרות וכיון דאין בזה לורך יכול הלו' לומר לא ידעתי בזה ואפי' אם אפשר לפרש רוחא הלוה בשטר אפשר שלא הרגיש בשלום דמילתא דלא רחיא עליה לאו אדעתיה והכי' הקשה על קושיא ראשונו' של הטור מה"ם הטור אח"כ שמועיל שלוש שטרות לענין שובר נראה שרמז על מ"ש הטור בסעיף ט' בב' שטרות והיו מסולשין כו' ואי מבא לא אריכא בשם לין השילום מועיל לענין שובר אלא דאם לא היה מסולש לא הי' עליו שם שטר כלל ולא היה הלו' לריך לשובר דבא אחר אינו יכול להוציא שטר על יוסף ב"ש וכבר כתבנו בסימן מ"ב ס"ע [ס"ח] שראוי לקבוע הלכה כדעת הטור כאן דשובר שאינו מסולש כשר ע"ש : שוב ראיתי בספר מבשלת בנימין סימן ל"ה שכתב בגמרא מוכח כדברי הרמ"ה והטו' לא הרגיש בזה דהיינו כיון שאפ' אבי דמהני' דמילא לא' שטרו של יוסף ב"ש פריש דשכיחם פרועים מיירו בבני יוסף ב"ש שהלוה לא' וגם ע"ז אמר בסיפא דמהני' כיון ישלם ישלם דהיינו שיש

ביאור

מעלין וכן כאן קולא לגבעא: [כו] אבל אם אין. כ"ב קע"ג א' אלא בא דתניא אי כו' בלוהי' כו' יצרבש"ם שם מ' דבילא מתחת ידי אחר לכ"ע אין מוציאין: [כז]אלא בהרשאה. רשב"ם שם. והוא מגמ' שם פ"ח קכ"ז א' וכתובות נ"ח ח': [כח]ומיהו. רשב"ם אלהר מהני: (ליקוט) מיהו כו'. כתב"ם קע"ג א' דאומר שטר בין כו' ומצאו לאחד שם כו' וכתב"ם בסי' ס"ם סכ"ג

באר

וכן מלינו הרב' פעמי' בתקרא ובדברי חכמי' כו' ע"ש שהביא כתה ראיות לזה : [יד] דקדקו. והש"ך האריך להוכיח בראיות מהש"ס ופוסקי' דסמכינן לומר שהעדי' דקדקו בכך ומשהדי אכולי מילתא וע"ש

נתיבות

משה"כ

דלא כתבו קודם שם הלא דדרך הוא שלא לבפסיק בתחיתה : (יד) דקדקו . והש"ך הבכיס לדינא דאמר' דאלילה מילתא קמשהדי שהעדים מדקדקין בכך : (טו) בשלו. דומרינן כאן בחלא ולעולם היה שלו אבל אם מודה שהיה של הבני ומכרו לו בתיסר'

משה"א

לכתוב שם העיר שלא יהיה יכול לטעון כן הלוה וכן נגד יתמי ולקוחות דאנן טעינן לי' רק דכיירי שכתבו על הלוה דהוא ממקום אחר וכמש"ל דלא נימא דאף דנכתב על הלוה ממ"א אפשר שהי' על הלוה של מקום שנכתב וכיון דלא הי' צריכין לכתוב שם העיר כשהלו' במקום זה לכן לא דקדקו העדים בשם העיר כמ"ש התוספות בניטין פרק הזורק נבי שינה מקום הלידה קמ"ל דלא אמרינן כן בשטר : יד) אני יב"ש שלי"ט. ובתומים הקשה דהא בנט כתוב בלשון בעל אנא בב"ם הכהן ואפ"ה הוי סימן וכו' עיין שם ולפענ"ד לק"מ דבנט כשהוחזקו שני יב"ש אין מנרשין אלא זה בבני זה ובחידושי לאה"ע הארכתי בטעם דבעינן תרווייהו ואז ודאי הוי סי' מעליא דהשני לא הי' מניחו לכתוב כך כשהוא רואה שביתבין הסי' שלו : טו) אם אין השטר יוצא מת"י . היינו שנאבד ומש"ה אף דהלו' יודע שחייב לאחד מהן וא"י למי שטור דלא דמי להא דסי' ע"ו וסי' ש' דחייב לשלם לכל אחד דשאני הכא דיכול לומר אנא אשטר' סמכתי וכ"כ התומים : טז) אם יכתבו הרשאה . מלשון המחבר שסיים הרי מודה שלא פרע אלא לאחר משמע שהלוה טוען שפרע וא"י למי ולא הוי כא"י אם פרעתיך נגד כל אחד כיון שמ"מ טוען ברי שאין חייב לשניהם כמ"ש הנ"י בפ' המפקיד נבי שנים שהפקידו זה מנה וזה מאתים בברך א' ע"ש אך קשה דמ"מ יהיה חייב לשלם לכל א' כמו בסימן ע"ו ובסי' ש' דמה לי אם אמר לוריתי וא"י למי או פרעתי וא"י למי ולקמן בס"ק הסמוך יבואר : יז) מהם . משמע אפילו כל א' טוען ברי שלי הוא מ"מ מהני כשכותבים הרשאה זה לזה . ולכאורה קשה דבב"ב דף ל"ח בתוס' אין מוציאין כתבו וז"ל ואפילו כתבו הרשאה זה לזה הואיל ורשעים הן אין נזקקין להן עכ"ל וא"כ כיון שכל א' טוען שלי הוא השט"ח דמי ממש לזה אומר של אבותי דלא מהני הרשא' דהא משם מוכח היכא דשניהם טוענים ברי דא' מהן ודאי רשע לא מהני הרשאה ונם לא מצינו בש"ס כתיבת ההרשא' רק בב' טוענים שמא כנון בבכורות במת אחד מהם ואף דבב"ב שם פליג ר"א מ"מ מנין לנו דפליג אבבר' זו לכן נראה דדוקא שם דמיירי שנזל' הא' דקאמר התם נזלן דרבים ובזה שפיר דלא מהני הרשא' דמדינא דש"ם אין כותבין הרשא' אמטלטלין כדפרי' מטעם שנזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אין יכולים להקדישו כמבואר בב"ק ע' רק מתקנת חכמים מועיל הרשאה אפילו בדבר שא"י להקנותו כמבואר לקמן סי' קכ"ג בש"ך סק"א ע"ש וכיון דרשעים הם י"ל דלא תיקנו להם חכמי' הרשא' אבל הכא שהלו' אינו רוצה לנזול לעצמו רק שא"י למי יחזיר דמי לאומר לשנים א' מכם הפקיד לי דודאי שניהם יכולים להקדישו דדוקא נזילה שהנזלן קנאו לענין שינוי ושאר דברים יצא מרשות הנזלן תדע

קצות

בשטרות ובדברי הר"ר יסעיה : ז) אני יב"ם . כבר כתבנו שיטת המו' לחלק בין הוחזקו או לא ושיטת הרשב"א לחלק בין לשון שהדי ובין לשון בע"ד . ונראה דאפי' לשיטת הרשב"א אם כתב בלשון בע"ד אני יב"ם כהן ותפס מלוה לא מפקינן מיני' כיון דהרשב"א מפרש לאיבעי' דש"ם מעלין משטרות ליוחסין בלשון בע"ד ואמרינן שם חד אמר מעלין וחד אמר אין מעלין ולא איפסקא הלכתא כמאן ה"ל פסיקא דדינא בלשון בע"ד ואי תפס לא מפקינן מיני' וזה כ"ל בדברי הרמב"ם פ"כ מא"ש וטור וכ"ע אה"ע דליוחסין אין מעלין ולתרומ' מעלין משום דכיון דהוי פסיקא דדינא בתרומ' דרבנן הוי פסיקא דרבנן ולקולא אבל ביוחסין החמירו בספיקות כמבואר בפ"כ דכתובות אמנם כל זה הוא דוקא במלתא דתליא ביה נוף הענין של הלוה' וכגון בשאת דלוה וכיוצא בו אמרינן דאפשר אבולה מלתא קמשהדי אבל דברים שאינן נוגעים בנוף הלוה' ודאי לאו אבולה מלתא קמשהדי כ"כ הר"ן בפ"כ דכתובות ז"ל כי פליגי דוקא היכא דשייך למידק בשמא דילי' לפי שהמלו' תלוי בזה אבל היכא דלא שייך למידק ואידך מילי דתמהי בשמא דידיה ודאי לא משהדי עלה אלא דאיהו אמר להו הכא וכן נראה דעת הרשב"א ז"ל והרשב"א כתב עיקר דאיהו מהא דתנן העורר פל הבדה והוא אחם עלי' בעד דמשמע מיני' דשהדי לאו אבולה מלתא קמשהדי משום דקניית הבדה שבאותו שטר אינו תלוי אם אותו המלר הוא של פ' או של אחר ומזה למדו כל האחרוני' דבכל היכא דאינו תלוי בו נוף הענין אפי' בכתב בלשון שהדי לא משהדי אבולה מלתא קמ"ב דבכתובות כתב בשם רבו שהקשו ממתני' דעורר על הבדה דמשמע דאחיתא מדים לאו אבולה מלתא משום דמדיב' ודאי מועיל כיון דאבולי' מלתא קמשהדי אבל מעשמא אחר' אתינן עלה דבדיני ממונות בנינן מפיה' ולא מפי כתבם ולהכי אין למידין עכיכא אחריני עכ"ל ודבריו בקיצור הכמות ורב האיכות והיינו דעדי' שבבר דמועיל היינו משום דנעם' מדעת המתחייב והוי טפי מפי כתבו ולא מפי כתבם לפי שעת רש"י ובעה"מ . והיכא שבתבו בשטר זה אמר פ' אלף על נב דאלהידו שהוא אמר פ' לא מהני מידי משום דהוי מפי כתבם כיון דנעם' שלא מדעת המתחייב והוא הבורר . ובבר שמתי עיני ובני לסברת זו בסימן כ"ח סק"ז בש"ס בש"ס דלהקשות דמאי קא מבעיא לי' מעלין משטרות ליוחסין הא אפי' אי נימא אבולה מלתא קמשהדי אבל אם כתבם דמה שהעידו שהוא כהן ליכא אפר

מדברי הרמב"ם והטו"ר שם דאין חילוק בין כתוב בשטר אני פלוני כהן לויתי מפלוני מנה והעדים חתימו' לתעה ובין העדים כתבו פלוני כהן לוה מפלוני מנה אלא ס"ל דסא דקאמר בש"ס אני פלוני כהן לאו דוקא הוא אלא כיון דתעיקר קאמר בש"ס הכי דמי אילימא דכתיב בי' אני כו' קאמר לא צריכי דכתיב בי' אני כו' וכן כ"ל עיקר . לפ"ז אין צריך לדוחק של הב"ח בח"ע סי' ג' שכתב דהא דכתב הטור דלתרומ' מעלין מסטרות היינו משום דבתרומה הקילו ובזה נלפע"ד לתרץ מה שהקשה התוספות דליתא אלא משום דכיון דהעדים לא חתמו אלא א"כ מוחזק בכך מעלין לתרומה דבתרומה סגי במחזק וכדפירש' :

פ"ב דכתובות שם ונכנסו ברוחק ולפע"ד הדבר ברור כדפי' וז"ל התוספות שם וא"ת ואי לאו אבולה מלתא קא מסהדי א"כ עדים חתמי אף ע"ג דלא ידעי אי כהן הוא אי לאו וא"כ הא דתנן בנט פשוט סי' יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת יכתבו כהן מה מועיל כיון שהעדים חותמין אף ע"פ שאין מכירין בי אם הוא כהן והרי הוא יכול להעדים ולכתוב שטר אחר בשם חבירו כהן ויוציא ממון מחבירו כהן וי"ל דהיכא דהוחזקו סני יוסף בן שמעון ודאי אבולה מלתא קא מסהדי כי אז צריכים לידע אם בן כהן הוא אתם ודאי מעלין משטרות ליוחסין והכא מיבעי' לן היכא דלא הוחזקו עכ"ל ותירוצם לפע"ד דאוקי אבל לפי מאי דפרישית מעיקר' לק"מ דודאי אין העדים חותמין אא"כ הוא מוחזק בכהן ולכני סני יוסף בן שמעון הוי אבל מאן לימא לן שהעדים מעידי' שחזקתו הוא כדין לענין שיעלוהו ליוחסין ע"פ זה . זה כ"ל ברור : ולפ"ז אין צריך ג"כ לדוחק של הב"ח בח"ע סי' ג' שכתב דהא דנא מחלק הטור דבהוחזקו סני יוסף בן שמעון מעלין ליוחסין כמ"ש התוס' משום דס"ל להטור דבהך דג"פ שאני משום דבמתנוגה הקילו ודבריו תמוהין דהא חדרבא חומרא הוא שמוציאים מתון ע"פ זה וכל קולא דמתונא הוא קולא לגבעא אלא נראה כדפי' דס"ל להטור דליוחסין חפילו בהוחזקו סני יב"ם הין מעלין ודנהי דחתמו הרשב"ם לגבי מתון אבל לגבי מתון לימא לן שהי' חזקתו כדין לענין יוחסין וכן נראה דעת הרמב"ם פ' כ' מה' חיסות כהטור וכן עיקר מ"מ יצא לנו דהרמב"ם וה' המגיד והטור והר"ן בשם הרמב"ן פליגי על הרשב"א דלעיל בענין מ"ש דהעדים לא דקדקו בכך וכמ"ש לעיל אלא נעולם אין העדים חותמין אלא א"כ קורין ומדקדקין ומוחזק הוא בכך והני מוכח כמי מתה אלא חילקו הרמב"ם וה' המגיד וטור בח"ע שם בין כתוב בלשון אני פלוני כהן ובין כתוב בלשון עדים אלא ודאי חד דינא אית להו ודלא כהרשב"א והני מוכח כמי מתה אמי להדיא מדברי התוספ' שהבאתי דלא כהרשב"א ודבריהם נכונים בזה וכ"כ בש' ג' תרומ' סוף שער ל"ג דהתוס' פליגי על הרשב"א בהא וכן כ"ל עיקר (עיין בתשובת מהרשד"ם סי' רס"ג) . העולה מזה שני יוסף בן שמעון שהוחזקו בעיר אחת וכתוב בשטר אחד יוסף בן שמעון גר"ו הו שלי"ט לוה מפלוני ואחיו של א' אי אין מוציאין שע"מ עליהן כי אולי גר"ו הו שלי"ט קאי על יוסף שעשקוהו בו העדים ובנע אם יש כנוי לבן ולא לאב ים לכתיב פלוני המכונה פלוני בן פלוני ואם כתבו פלוני בן פלוני המכונה פלוני פסול וי"א דהיכא דא"א לכתוב אחר במקום אחר אבל אם כתוב בשטר יוסף גר"ו בן שמעון גר"ו מוציאין מזה שאחיו אי ואם (ואפילו) כתוב בלשון אני כו' כגון אני יוסף בן שמעון גר"ו לויתי מפלוני והעדים חתומים למעה וחומרים אמת הדבר שיוסף הנזכר לוה מפלוני כו' מוציאין מזה שאחיו אי לא היו יודעים שאחיו אי לא היו חותמין כיון שהיו קורין שכתוב בו גר"ו וכן אם כתוב בו אני יוסף בן שמעון כהן והעדים חתומים למעה בן שמעון כהן לוה מפלוני שמוציאין מזה שהוא כהן וכן מעלין לתרומ' בשטרות אלו אבל אין מעלין ליוחסין בשום שטר מפני שהעדים סומכין על שמות בני אדם וכיון שרואו שקורין אותו כהן הם ג"כ קורין אותו כן : (טז) שכל מי שהשטר יוצא מתחת ידו מחזקינן ליה בשלו. ואין חוששין לנפילה כן כתב הרמב"ם פכ"ד מה' מלוה דין ט' והוא מש"ם פרק ג"פ אבל אם מודה זה שהשטר בידו שה"ם של יב"ם האחר ושקנה ממנו אינו כלום דאף שאמו כשמו אינו נקנה בתשירה לאחר כן הוא בבעל התרומות שטר ל"ג ריש חלק ד' בשם הראב"ד והרמב"ן וכן הוא בספר המלחמות להרמב"ן פרק ג"פ ודלא כבעל המאור שם וכן הסכמת הפוסקים וכן כתב הרב בהגהות לקמן סי"ו סעיף ח' ע"ש (עיין בתשובת מהרי"ק סי' ק"ך) : (יז) אבל אם מסולשים בשטרות כו' . הב"י כתב דאכתי איכ' למיחש דשמ' שלי"ט קאי איוסף הא' ולא אאביו שמעון ובד"מ דחה דבריו דא"כ ה"ל לכתבו קודם שם האב ע"ש : כב אבל אם מסולשים בשטרות כו' עיין בטור מ"ש ע"ז והב"י דחה שם דבריו ומ"ה לא כתבו כאן בש"ע ובסריסה ודריסה כתבתי טוב עש

הגר"א

(ע"ב): (ליקוט) ואיתו אם כו'. כתב"ם כס"ר ל"ח ב"ב בתלוה ובני לוון דאינו נוכה כלום אבל בתלוה ולוה א' נוכה א' מהן ולק' סי' ס"ב סכ"ג בתוס' אמר לכ"ע אין מוציאין: [כו]אלא בהרשאה. רשב"ם שם. והוא מגמ' שם פ"ח קכ"ז א' וכתובות נ"ח ח': [כח]ומיהו. רשב"ם אלהר מהני: (ליקוט) מיהו כו'. כתב"ם קע"ג א' דאומר שטר בין כו' ומצאו לאחד שם כו' וכתב"ם בסי' ס"ם סכ"ג קע"ח כ' ליקוט סתתא כו' (ע"ב): [כ] נדר"ל. וגיב בשאת נגד הגמ' דשם וע' בשור וכ"ת ודו"ס: (ליקוט) בדר"ל כו'. מדקאמר

היטב

מאי דמליק אליבא דהילכתא לדינא : [טו] בשלו ואין חוששין לנפיל' וע"ל סי' ס"ו ס"ח ונתשובת מהרי"ט סי' ק"ך . ס"ך : [טז] ראי' . כ' הש"ך דהמחבר ר' דין זה ע"פ מ"ש בכ"י ליבב דבני הרמ"ה

המשפט

חידושים

בלא בתיבה בא קנו דאף שבתותיהן בוים בעינן כומ"ם ומ"ם הרב בהג"ה דאם אין יולא מת"י היינו שנאבד הבטר אבל אם היה תלוה ע"פ ואי"ו לתיבה יב"ם שהוא חייב והלוה חוד' חייב לשלם לכ"א בדלקמן סי' ע"ו : (טו) על בעל השובר להביא ראיה

ביאורים

דהא הנזלן צריך לעשות קניה בנזיל' כגון

טעם לדברי הטור ע"ש: כג אלל המלו' שובר מקויס ששטרו כו' כל"ל ופי' כל שהוא מקויס הוא רחיה שחין המלוה הזמינו ליתנו ללוה כשיפרעו זעדיין לא פרעו דא"כ לא ה"ל להיות מקויס דחין מדרך המלו' לקיים השובר אלא הלוה לאחר שפרעו ובא לידו השובר ואמרינן שאחר כך חזר והפקידו ביד המלו' וגם הטור כתב שחי דינא בשובר מקויס אבל בגמ' ליתא ומשמע שם דבריעותא זו דנמצאו הש"ח בין שטרות הקרועים לחוד שני למחשבינהו. על ידו הטור הנמצא לפרוע עפ"ר ודריסה שם כתבתי טעם למה כתב הטור שהשובר הוא מקויס: כד נמצא שהערב לשני יב"ש

פירוש שנעשה ערב בשביל שניהן: שטר

ט מלוה אחד שהלוה לשני יוסף בן שמעון בב' שטרות והיו משולשים *שניכר שטרו של כל אחד (יח) ונמצא כג אצל המלוה ט יט) *שובר (יז) [יז] מקויים ששטרו של יוסף בן שמעון פרוע ולא היה השובר משולש[לא] י ונמצאו ב' השטרות בין שטרותיו של מלוה הקרועים הורע כחם של השטרות ושניהם בחזקת פרועים:

י כ שני יוסף בן שמעון שלוה א' מהם מאחר [לב] ונמצא לאחד מהם שדה (יט) (יח)[יח] שקנה מיוסף בן שמעון השני או ל שהיו שותפים בו אין המלוה יכול לטרוף השד' ולומר אם לך הלויתי מוטב ואם לחבירך הלויתי כ) כיון שאין לחבירך בני חורין הרי לקחת שעבודי וכן כשהם שותפים לא יוכל לגבות החצי ממה נפשך לפי שאין נכסי בעל חוב משועבדים אלא מטעם ערב והערב אינו משתעבד אלא במקום שיכול לתבוע מהלוה עצמו כא) וכיון שאינו יכול לתבוע מהלוה עצמו אינו יכול לגבות מנכסיו (כ) כד ט) [לב] נמצא ו] שהערב * (יט) [יט] לשני יב"ש בין לשני מלוים בין למלוה א' כשם שאינו יכול לתבוע מהם כך אינו יכול לתבוע מהערב:

שטר

קרן לבי כו' וכה"ג כתב הב"ח בסוף דבריו. ל"ק מידי דאתו ברשיעי עסקינן דודאי העדים שיכתבו הסובר שלשו בסובר מסוס חסם זה דליכא למימר דהעדים לא ידעי שים עוד יב"ש בעיר דהא כיון שהוחזקו שני יב"ש בעיר א' ודאי ידעי וכן מוכח להדי' בתוס' פ"ב דכתובות דף כ"ד ע"ב שהבאתי לעיל ס"ק ט"ו שכתבו דהעדים אע"פ שכתבו בסובר כהן אין מצלין מסטרות ליוחסין דלאו אכולה מלת' קמסהדי רק היכא דהוחזקו שני יב"ש ודאי אכולה מלתא קמסהדי כי אז ליכיס לידע אם בן כהן הוא ואז מעלין מסטרות ליוחסין עכ"ל וא"כ הכא נמי העדים ודאי ישלשו בסובר ואם לא ישלשו ודאי ספיר עבדי מחמת שיודעים האמת שהרע לשניהם וכותבים בפתם שרחוהו לאיזה יב"ש שרלה וכדלעיל סעיף ז' (ואין לחוש שיב"ש יתן לו שובר בכתב ידי דא"א יכיר בכתב ידו איזה יב"ש הוא) ועוד דודאי לא יעשו כן דהא יש להתברר אח"כ ע"י העדים עצמן על

איזה יב"ש כתבו כשיאמרו זה שהעדנו עליו ואין לחוש דשמא ימותו עדי השובר או ילכו למ"ה דאם באנו לחוש לאפשות רחוקות כאלו אין לדבר סוף ועוד דהיאך יעשה זה רמאות בדבר שאינו בידו דשמא לא ילכו למ"ה וגם שמא יתבענו זה בשטרו קודם שילכו למ"ה ויתגלה רמאותו ועוד דאם חוששין לזה לא ילוה אלא לבטוחים או על משכון ולא ילוה למי שים לחוש שהו' רמאי גם בשמ"ע ס"ק כ"ב כתב שבדריסה כתב טוב טעם לדברי הטור וכ"פ בס' א"א דף ע"ד כדברי הטור וכן בב"ח ובספר ני' תרומה שער ל"ג ח"ד נתעוררו לייסד דברי הטור וגראה מדברי הני' תרומה שם שמסכים לדברי הטור גם בשאלרית יוסף מסכים לדברי הטור וע"ש וכן עיקר (עיין בתשו' מהר"ם כהן ספר ב' סי' ל"ג): (יח) ונמצא אלל המלוה שובר מקויים ששטרו כו'. תימה דהא במקויים. אי"ל שיהיה בין שטרות קרועין וכן כשהוא בין שטרות קרועין אפילו אינו מקויים כשר כדלקמן סימן ס"ה סעיף י"ח ומ"ש הב"ח בזה אינו נכון ע"פ סונית הש"ס שפ"ק דמציע' ופרק גט פשוט (דף קע"ג ע"א)ע"ש וגם אפי' תימא דמקויים פירושו שניכר חתימת העדים ולא שנכתב הקיום על השטר מ"מ קשה דהא כתב הטור והמחבר לקמן סי' ס"ה דבנמצ' השטר בין שטרות קרועים אפי' אין על שובר עדים כלל השטר פסול ולכן נראה דשמי מכאן מקויים או מ"ש הט"ו ונמצאו ל"ל או נמצאו כו' וכן הוא בבעה"ת שער ל"ג מ"ד וז"ל מיירי שנמצאו השט"ח בין שטרות הקרועים כו' וכ"כ בס' ני' תרומה שם דף קמ"ה רים ע"ב וז"ל ואי אייסר חילי הייתי מניה בלי הטור או נמצאו ב' שטרות כו' והוא כל רבינו עכ"ל וכן עיקר ולא כשמ"ע ס"ק כ"ג ודוק: (יט) שקנה מיוסף בן שמעון כו'. נראה דה"ה בירש שדה מיוסף בן שמעון דודו דינא הכי מהאי טעמא כן הוכחתי עוד בספרי תקפו כהן בסופו עיין שם: (כ) נמצא שהערב לשני יב"ש כו' ונראה דה"ה יב"ש כשם שאינו יכול לתבוע את הלוה כך אינו יכול לתבוע הערב ודוק ועיין בתשובת מהר"ם כהן ס"ב סי' י"א ומ"ש לקמן סי' קכ"ט סעיף ח' בהג"ה:

כתוב

הגר"א

סוף פ"א כ"ב כ"א ה' ע"ש: [לב]ונמצא לאחר. בה"ת ונלמד משותפים דלעיל: [לג]נמצא שהערב. שם בגמ' מבדי כו' וקי"ל כו':

ביאור

בתרגי' נמצא לאחר כו' ואחיב כולד יעבו כו' מ' דקאי גם התקנה ע"ז אע"ג דלהי' דר' ידמי' קאי כולד יעבו ישלשו על השובר דהא בשטר משולש קמיירי אבל לתי' דלהני תיא לומר דקאי אשובר דהא שב* (ע"כ): [לא]ונמצאו שני. ל"ל לו נמצאו ועכ"מ

באר

ידע' דברי הטור גם בתשובת מ"ב הארוך להוכיח כדברי הרמ"ה ולעד"ב עיקר כדברי הטור דהדין עם בעל השובר כו' ע"ש שסתר כל ההוכחות של המ"ב גם מ"ש המ"ב דא"כ א"א לשני יב"ש להלוות לשום אדם דים לחוש שהלו' יפיים את השני שיתן לו שובר.לק"מ דאתו ברשיעי עסקינן דודאי העדי' שיכתבו השובר ישלשו שמותן משום חשש זה דליכא למימר דהעדי' לא ידעו שים שני יב"ש בעיר דהא בדהוחזקו עסקינן דודאי ידעו ועיין בתשובת רש"ך ס"ג סימן י"ו (גם הט"ז הסיג על המ"ב וכ' ז"ל וכבר כתבתי בסי' מ"ב ס"ט שראוי לקבוע הלכי כדעת הטור כאן דשובר שאינו משולש כשר כו' ע"ש): [יז] מקויי'.

פתחי

בגם משום לגז ובמתון ליכא לגז ע"ש: ו] שהערב לשני יוב"ש. עבה"ט שכ' נראה דה"ה יוב"ש שערב בעד יוב"ש אחר כו' וע' בתומים שחולק ע"ז וגם ע"ד הש"ך שהוא כס"ק הקודם בירש שדה מיב"ש דודו כו' ופסק דבוכה ע"ש וגם בתומים לקמן

נתיבות משה"כ

הש"ך מסיק כהטור הדין עם בעל השובר וע"כ דעיקר כהמחבר)(דלא מהני שובר שאינו משולש והמלו' שיב לו שטר משולש נשבע ונוטל ואותו שאין לו שטר משולש נשבע ומפסיד ע"י השובר שאינו משול' ע"ש מלהא בשעמא:(יז) מקויים. והש"ך כתב דנחת מהם

משנה"א

שהלוה כשיפרע יהי' מוכרח ליקח שובר שאינו משולש כנ"ל ויהי' ששרו נ"כ איתרע וששע המלוה נ"כ שלא שילש בשטרו מש"ה שטור הלוה מה"ת לא יתחייב הלוה לשלם אלא ודאי כדעת המחבר כנ"ל ברור וכן נ"ל עיקר: יז) שובר מקוים עמ"ש בסי' ס"ה: כ) כיון שאין לחברך בנ ח בתומים הקשה הא בבא"ה יכול לומר אי שתקת שתקת ואי לא מהדרינ' שטרי למרי'. וכפענ"ד לק"מ דהא כשמחזיר השטר לא חזר' מכירתו והוי כחוזר ומכרו לו א"כ י"ל דמיירי שגם יב"ש השני אין לו בנ"ח אחרים רק שדה זו שקנה מיב"ש הב' ואם יחזיר השדה דהוי כחוזר ומוכר יבא על השני מכח ממ"נ ומכ"ש לפמש"ל באורים סק"ל דאפי' אית לי' נכסי דמי לאשתדף נכסי בנ"ח כיון שא"י לגבות ממנו אך דינו אינו נוחה לי דשאני הכא דששע שלא שילש בשטר והוי כשטר שכתוב בו ניסן סתמא דיכול לומר הנחתי לך מקום לגבות בסי' מ"ג סעיף כ"ג ושאני התם בבכורות דמיירי אפי' באית ליה נכסי דהתם לא ששע ולא מידי: כא) וכיון שא"י לתבוע מהלו'. עש"ך סק"ט וסק"כ שה"ה יב"ש שירש שדה מיב"ש וכן ביב"ש שערב בעד יב"ש שאינו יכול לגבות ממנו משעם זה וע"ש וכל הרואה ישתומם כמו שתמה בתומים דדל שטרא מהכא הא מבואר בסי' קכ"ט ס"ב בהנ"ח דאם הלוה כופר והערב מודה דחייב הערב לשלם וכיון דאו' שהוא לא לוה ע"כ מודה שחבירו לוה רק שכופר וממילא חייב הוא לשלם וכן ביב"ש שירש שדה מיב"ש ק' כיון דהירוש מודה שאביו הי' חייב לשלם בשלמא ביב"ש שקנה שדה מיב"ש שנקט המחבר הטעם דאף שמודה לא הוי רק בעדים אחרים מעידין כן דהוי כמלוה על פה כמבואר לעיל סעיף ז' משא"כ בנוונא שכ' השד"ך כנון בירש או ביב"ש שערב תמות ולוה כ' דליתא לדינא של השד"ך ותמוה לי על מה שהסכים עם המחבר במ"ש המחבר שהערב לשני יב"ש בין בב' מלוין בין מלוה א' דשטור הערב דהא הערב מודה שהלוה כופר ודמי להאי דסימן קכ"ט הנ"ל ומ"ש בס' קצה"ח דבמחבר מיירי דא"י כמי הלוה א"י מה הוא שח דכיון ששניהם כופרין ע"כ הוא מחויב לשלם ממ"נ דבודאי אם הי' הערב מודה שהי' הערב בעד א' משני אלו שאין שמם שוה כלל בעד מנה רק שאין זוכר אם בעד ראובן או בעד שמעון ועכשיו ראובן ושמעון כופרין ודאי דחייב לשלם כיון דמודה דעכ"פ חייב ממון להמלוה ונם מדברי המחבר משמע שלוו שניהם משני מלוין או ממלוה א"ד ואפ"ה שטור גם מ"ש בתומים לתרץ הא דיב"ש שקנה הוא משעם דהודאתו הוא כעדים אחרים דאינו רק מלוה ע"ש תמוה לי דהא איכא בהאי שטרא שיעבוד נכסי דהא אם יבואו עדי השטר ויאמרו זהו שהדנו נובה ממשעבדי והא דלא מהני אחרים הוא משעם שכתבתי בסק"ט ע"ש וא"כ כשהלוקח בעצמו מודה דמי לעידי השטר דהא ע"כ מקנה בזה השטר שיעבוד נכסי ועוד דהא בבכורות מ"ח לא אמר חש"ס כלל הטעם שכ' התומים רק משעם אחר דהוא הטעם שכ' המחבר משום שאינו יכול לתבוע מהלוה ועוד דבש"ס מדמה לזה מתניתין דילד' שני זכריס ושם מלוה הכתובה בתורה הוא ולא שייך הטעם שכ' התומים ואם יש לחלק ביניהם למה מדמה אותם הש"ס להדדי כיון שהטעו' של כל אחד הוא משעם אחר גם מ"ש בסקצה"ח ליישב דמיירי בשטר חיוב וכיון דאינו מוכח מתוכו לא נתחייב כלל דהא מבואר בסעיף ז' דהמחבר ס"ל דלא בעינן מוכח מתוכו בשטרות רק השד"ך חביא דיעה זו גם מלשון המחבר משמע דמיירי במלוה ולוה ולפעד"נ דלק"מ דהכא מיירי דאינו יכול לבא עליו רק מכח השטר שא"י כלל אם לוה לחבירו רק מכח השטר איכא ראיי' שכוה לחבירו כיון שהוא לא לוה ועדים ע"כ לא משקרי ובודאי חבירו לוה ובהא הדין עם המחבר דהא ודאי אם עדים יעידו שא' משני היב"ש לוה מעות מאחד בניסן וא"י איזהו ואח"כ באו שני עדים אחרים והעידו שא' מהן לא זזה ידו מיב"ש השני וממילא ע"כ היב"ש השני לוה ודאי דלא מצרפינן העדים לחייב היב"ש השני דהוי כמעידין על חצי דבר דלא הוי עדות כמבואר בסי' ל' סעיף י"ב ע"ש ובסמ"ע שם וכיון דעדים אחרים דכשמעידין שהשני לא לוה לא מהני לחייב את יב"ש השני משעם דעדים הראשונים הוי כמעידין על חצי דבר א"כ הי"נ כשהיב"ש השני מעיד שהוא לא לוה ממילא היב"ש השני לוה נ"כ לא מצרפין הודאתו להעדאת העדים הראשונים כיון שהעדות של העדים הראשונים חצי דבר הוא ורחמנא פסל' לעדות כזה וא"ל דמ"מ על הערבות הוי דבר שלם כיון שמעידין שאחד לוה ואחד נתערב והוי כמעידין שיב"ש ודאי חייב לשלם וכן ביב"ש שקנה

קצות

מני מדסי וכיון דס"ל נזלן של רבים שמי' נזלן צריך להניח למקו' שנשל לו מיירי אם רוצ' להיות יסר ולזינו רוצ' לדחות לכל לא ולא' כדי שלא יפאר הנזיל' ח"י אבל כדין הרשב' לא פליג רב אחי אמרדכי וכיון דנהרדעי סברי דאינו מועיל הרשב' ברשבי' ולכא דפליג ח"כ ודאי בזה הלכתא כשמעא דנהרדעי. מיהו בעיקר הדין נהי דמו' כתבו דאין כותבין הרשב' ברשבי' מ"מ משמיעת הפוסקי' בדוכתי טוב' לא משמע הכי: ט) נמצא שהערב. וכתב הש"ך ונראה דה"ה יב"ש שערב בעד יב"ש כשם שאין יכול לתבוע את הלוה כך אינו יכול לתבוע הערב ע"כ. והוא תמוה מאוד דכל שער' כיון דהערב אומר שהו' לא לוה ע"כ מודה שיב"ש האחר שלו' וכיון דהלו' כופר הערב חייב לשלם כמבואר בסי' קכ"ט סעיף ח' ומ"ש בסוף נמי' שהערב לשני יב"ש מטו' דמיירי דהערב אינו יודע נמי הלו' כלל ולהכי כיון דהלו' נפטר הערב נמי פטור אבל אם הערב יודע שזה יב"ש הוא הלו' אע"נ דהלו' כופר הערב חייב ומ' ס"ך סי' קכ"ט סקי"ט שכ' דוק' בלו' כותי מ"ש ומשמע מדבריו בלוה ישראל כה"ג פטור אבל אין לחלק בכך דודאי כל שהלו' כופר בין ישראל בין כותי הערב חייב גם מ"ש הש"ך בירש מיב"ש דודו דא"ל לפרוע יותר חיוב' דודאי אפי' מלו' מ"פ כל שידוע להיות שהמוריש חייב לריך לפרוע ורחיתי גם בתומי' התפלא על דברי הש"ך. ונראה לייישב דבפי' י"ב אמרי' אח"ל כ' יב"ש שקנה מ' שדה מחבירו בפ"ח נוכח ממנו ממ"כ ופריך דבא מכרי

ביאורים

או ירש הרי מעידין שאלו הנכסים מ"נ הם חייבים והוי דבר שלם זה ליתא דקי"ל דלא יתבע הערב תחלה וכיון דאין עדותן מועיל לחייב נוסו של לוה אינו יכול לחייב גם הערב או הנכסים ע"פ עדותן כיון שעדותן שעל נוסו של לוה אין בו ממש ולא דמי להא דאם הערב בעצמו מודה שיודע שהלוה לוה שחייב דהודאות בע"ד נגד דבר שמחייב לעצמו הוי כמאה עדים והוי כאלו יש עדים שהלוה הוה שהערב חייב משא"כ כשהערב אינו יודע רק שבאנו לחייב את הערב מכח העדים וכיון שהב"ד א"י לחייב נוסו של לוה ע"פ אלו העדים גם הערב או הנכסים א"י לחייב מכח עדות אלו העדים דהא בילד' שני זכרים בבכורות מ"ח הב"ד מעידין שאלו הנכסים מחייבים ומכ"מ אין נובין כיון דאינו יכול לחייב את חנוף ע"פ ידיעתן וה"נ בעדות אלו העדים וכן בערב לשני יב"ש כיון שאין השטר והעדים ראי' נגד נוסו של לוה הוי עדות העדים כמאן דליתא כלל אף נגד שיעבוד נכסי וגם בשטר כזה שאינו יכול לתבוע את חנוף לא נקנה כלל השיעבוד נכסי ומכ"ש ביב"ש שירש שדה מיב"ש או יב"ש שערב בשביל יב"ש ובא לגבות שלא בפנינו רק מכח השטר ודאי דשטור שיש לומר שפרעו כבר ומה שהניח הלוה השטר בידו אין ראיה כיון דהדין דאין מוציאין שטר על שני יב"ש ומכ"ש למאן דס"ל דבשטר שאין נובין בו ממשעבדי יכול לשעון פרעתי וכיון דלא הוי רק מלוה ע"פ אין נובה מיורשים. אמנם זה אינו רק למאן דס"ל דשייך חצי דבר אף אם הוא חצי דבר בשעת הנדה וכדמוכח מדבריהם ממה שהקשו בגיטין ס"ד נבי עידי אמירה ועידי קבלה ותירצו בתירוצים אחרים שלא כתי' התוס' שם ע"ש בדבריהם וכן מוכח מדבריהם בכמה דוכתי דכל שאין תועלת בעדותן וצריכין לעדותן בצירוף עדות אחרים התורה סבלה עדות כזה ודוקא בעידי נניחה לעשות השור למועד דיש תועלת בעדותן בענין חצי נזק לא מיקרי חצי דבר וכן בעידי חזקה שיש תועלת בעדותן לפירות אבל בכ"מ שצריכין שני כיתי עדים ואין שום תועלת בשעת הנדה בבת אחת מיקרי חצי דבר ולא דמי להא דסעיף ז' דאם אחד הי' קמן שהשני חייב דקטן אינו בנדר עדות שידוע לכל העולם שהשני קטן ובדבר הידוע לכל העולם לא מיקרי עדות האחרונים חצי דבר דהוי כידוע לכל שאין בעיר הזאת רק יב"ש אחד אבל בדבר שצריך שני כיתי עדים הוי חצי דבר אמנם כבר האריכתי בחידושי לאה"ע דהעיקר כהתוס' בגיטין ס"ד דחצי דבר לא הוי רק כשהוא בשעת ראיה חצי דבר שתירצו שם דלמ"ד השליש נאמן לא הוי חצי דבר כיון דעידי אמירה א"צ לעידי קבלה וכו' אף דבשעת הנדה הנט קרוע והשליש אינו נאמן אלמא דהעיקר תלוי אם הוא חצי דבר בשעת ראי' וכן מוכח מדברי הריי"ף והפוסקים שכתבו דדוקא כשכא ראו כל הדבר שהיו יכולין לראות בשעת ראי' הוי חצי דבר אלמ' דהעיקר תלוי אם הוא חצי דבר בשעת ראי' אמנם נראה דאפ"ה חשוב חצי דבר דודאי עדים שאמרו ראינו אז בנבה ובברים' רק שכחנו מכרים' ואין אנו זוכרין רק מא' בנבה נ"כ חצי דבר דאין חילוק בין לא ראו רק חצי דבר או ששכחו חצי דבר מהראי': ועוד אשר לומר דמיירי הש"ך שאמר לחמלוה לוה ליב"ש ואני ערב והוא א"י מהלוואה כלל ובזה פטור הערב לא מבעי' אם אמר הלוה לו בשטר דודאי פטור כיון שאינו יכול לתבוע מהלו' בכח השטר ודאי פטור דדעתו ודאי לא הי' רק כשיהי' לו שטר שאם יפרע הוא עבורו יהי' הוא יכול לתבעו בכח השטר ההוא וכיון שלקח שטר כזה שאם יתבענו יאמר אני לא לויתי כלל ואתה בעצמך לוית על שטר זה ויוסבסד ממונו וכיון שאמר שלא נתערב רק שילו' בשטר וכיון שהשטר ההוא אין לו דין שטר ממילא פטור הערב אלא אפי' לא אמר רק סתם הלוה לפלוני בעדים ואני ערב ודאי לא היתי' כוונתו רק שיהי' יכול לתבוע את הלוה בעדים ואז יהי' עליו דין ערב ואם אמר לו הלוה לפ' סתם ולא הזכיר בעדים ואני ערב והלוה לו בלא עדים אם הערב חייב מחמת שיכול לו' לו אתה האמנת שלא אמרת לי בסהדי הלוה לו יבואר בהלכות ערב: אמנם ביב"ש שירש מיב"ש ק' כיון שאם היורש מוד' שהמוריש חייב ממון אף דליכא עדים כלל חייב לשלם וא"כ הנ"ל הרי ע"כ היורש מוד' שהמוריש הוא החייב כיון שהיורש אומר שהוא לא לוה ועדים לא משקרי ועכ"כ המוריש לוה המעות: (*) ונרא' טעמו דמיירי שבא על היורש מכח השטר וכיון דבא הלו' לגבות הלו' בשטר כזה שהרי הי' יכול לדחותו אין שטר זה ממש כלל ויכולין לומר שמא פרע והניח שטר זה כיון שאינ יכול לתובעו בו והוי כשטר שלא נזכר בו שם הלוה וכיון דאינו חשוב שטר אינו יכול לתבוע היורש בשטר זה כיון דאין לו דין שטר נגד הלוה אין לו דין שטר גם נגד היורשים כנ"ל אמנם נראה דבכל גוונא פטור משום דהוי חצי דבר כמש"ל:

החושן

נכסי דבר אינם ערבין ולכאורי' כיון דבני יב"ש אינו מוכח מתוכו ולאו שטר הוא כלל אפי' יודע בערי' שזה הוא יב"ש סתם' על השטר נמי לאו שטר' הוא כלל וא"כ נמה נתחייב וכה"ג בשטר קיים לאו שטר קיים הוא וכיון דהעדי' אין לריכין לראות נתינת המעות דהא יכול לחייב בשטר אפ"פ שאינו חייב וכיון דאינו מוכח מתוכו לא נתחייב בשטר זה כלל וא"כ היכי ס"ד דר"י שם לומר יב"ש שקנה מ' שדה מחבירו בפ"ח נוכח ממנו ול"ל דר"י סובר נהי דאינו מוכח מתוכו מתוכו נוף הלו' שנתחייב מ"מ זה השדה שקנ' נשתעבד אחר שקנ' יב"ש כיון דלו' השעבוד מוכח מתוכו וכן בשופטין בשדה זה השד' מוכח מתוך השטר לשעבוד ולזה פריך רבא כיון דבנכסי דבר אינם ערבין אינון הלו' לא נתחייב כלל דאינו מוכח מתוכו א"כ גם הערב פטור וא"כ ה"ה בערב ליב"ש נמי לא נתחייב כיון דהלו' לא נתחייב בשטרו כלל משום דאינו מוכח מתוכו גם הערב דמוכח דנשתעבד ממ"נ כיון דהלו' פטור מדינא משום דלא נתחייב כלל בשטר כיון דאינו מוכח מתוכו גם הערב פטור אבל אם מודה הערב שלו' מעות ממנו ודאי הערב חייב לשלם אע"פ שהלו' כופר אלא דבאן מיירי שאינו יודע אם לקח מעות ולא נתחייב רק ע"י השטר וזה הלו' פטור מדינא כיון דאינו מוכח מתוכו ליבא שטר חיוב וכה"ג בגנב או בשטר קנין נמי לאו שטר הוא ופטור נמי הערב אע"ג דשעבוד הערב מוכח מתוכו ע"י ממ"נ והא דמשמע בסעיף ז' דמלו' ע"פ הוי היינו כשנתרו עליו בהלוא' ודוק:

שטר

הרמ"ה: ח שם וכתירולא דר' ירמיה שם *כן הוא בטור ט *הא דבעי' הכא שיהיה השובר מקויים וכסו' ס"ה סעיף י"ח מבואר אע"פ שאין השובר מקויים כיון שמוזכר בין שטרותיו הקרוע ס כתב הר"ב כ"ח משום דהכא אית ליה ריעותא לשובר כיון שהשטרות משולשין והשובר אינו משולש י לאיקיימתא דגמרא ב"ב דף כ' ע"ב כ שם וכדאמר רבא לרבי ירמיה בבורות דף מ"ח סוף ע"א ל שם ריש ע"א פי' *אלא הוכרו בשעת הלוואה אם לכל אחד בפני עלמו בשעת הלוואה או שפני הלוואות היו לאחד מהן

הגהות אמרי ברוך

(בה"מ כ"א) בסה"ד ונראה טעמו כו'

טורי זהב

הקנה לשני יב"ש המלוים שאם יפרע לאחד מהם ויתן לו שובר תמילא יפסיד היוסף כ"ש השני שיפטור עלמו בשובר שקיבל ע"כ ישלשו בשטר ונמצא שלא יהיה כלום בשובר שנכתב שתם וכדעת הרמ"ה ואני אומר בא"ל לפ' כן דהקשה לך אם תעשה הקנה למלוה מה תעשה להעני הלוה שישלם לאחד מהן במקום שבשטרות משולשים ואוא יקח שובר שהם ולא יהיה בו מתם לפ"ז מה אית לך לתימר שהלוה חייב לשלם השובר תכת זה לא היה להם לתקן בזה אלא שיפסול השובר לחוד כיון שאתה בא לכופו שלא כדין מה לנו לעשות עוד הקנה נוספת בשלוים שטרות בשלמא בדברי הרמ"ה לק"מ דאיהו לא אמר דרך תקנ' שישלם המלוה השטר אלא אם לוהיע כך אז חייב גם הלוה לשלם השובר מכח מהיות שוב ונומר משא"כ אם תפרש התשבה.לק' הכילד יעבו ישלשו כו' קאי ע"ז והיה זה דרך תקנה לשלם בשטרות והוא אלא לורך: (סעיף ט' ונמצא אלל המלוה השובר מקויים) עיין מ"ש סימן ס"ה סי"ח לתה בעיון כאן שהיה מקויים וגם בשטרות מוכחים כין שטרותיו הקרועים ושם לא בעינן רק תנא מנייהו ויש התרלים דבאלו הכא דאיכא ריעותא בשובר כיון בשטר משולם והשובר אינו מושלם ושנו בזה הא אפי' להרמ"ה אין זה ריעותא כלל כמ"ש בסמוך בשמו וגם המעיין בספ"ק דב"מ יראה שא"א לומר כן ואין להאריך בזה ע' בסי' ס"ה סעי' י"ח: (בשם מהרש"ק בב"י ד"ה) ותיהו א"ל עדות כו' כ"כ הרא"ש וכ"י שם וכו' ורא"ה הכ"י אינם מובנים למאי:

באר הגולה

מרדכי' נמצא לאחר כו' ואחיב כולד יעבו כו' מ' דקאי גם התקנה ע"ז אע"ג דלהי' דר' ידמי' קאי כולד יעבו ישלשו על השובר דהא בשטר משולש קמיירי אבל לתי' דלהני תיא לומר דקאי אשובר דהא שב* (ע"כ): [לא]ונמצאו שני. ל"ל לו נמצאו ועכ"מ

באר

ידע' דברי הטור גם בתשובת מ"ב הארוך להוכיח כדברי הרמ"ה ולעד"ב עיקר כדברי הטור דהדין עם בעל השובר כו' ע"ש שסתר כל ההוכחות של המ"ב גם מ"ש המ"ב דא"כ א"א לשני יב"ש להלוות לשום אדם דים לחוש שהלו' יפיים את השני שיתן לו שובר.לק"מ דאתו ברשיעי עסקינן דודאי העדי' שיכתבו השובר ישלשו שמותן משום חשש זה דליכא למימר דהעדי' לא ידעו שים שני יב"ש בעיר דהא בדהוחזקו עסקינן דודאי ידעו ועיין בתשובת רש"ך ס"ג סימן י"ו (גם הט"ז הסיג על המ"ב וכ' ז"ל וכבר כתבתי בסי' מ"ב ס"ט שראוי לקבוע הלכי כדעת הטור כאן דשובר שאינו משולש כשר כו' ע"ש): [יז] מקויי'.

נתיבות משה"כ

הש"ך מסיק כהטור הדין עם בעל השובר וע"כ דעיקר כהמחבר)(דלא מהני שובר שאינו משולש והמלו' שיב לו שטר משולש נשבע ונוטל ואותו שאין לו שטר משולש נשבע ומפסיד ע"י השובר שאינו משול' ע"ש מלהא בשעמא:(יז) מקויים. והש"ך כתב דנחת מהם

כנלע"ד וק"ל לא עובדא כני דינא דרב כולא וכדלמר רבא ממך מהכהוא דנפיק מהותי ידיה משמע נ"ב דף קע"ב ע"ב וכתב הכ"ח והי"ה *בטוען מפ' קניתיו מלוויה מתנו גוזה כו המוליאו לפי' בלא הרשאה ב עור וכ"כ בה"ת בשער י"ג בשם הרמב"ן ג בם ובם כ' הכ"ח *אבל להד"ם לא מלי טעין וכמ"ם הרמב"ן לגבי פיתקאות בסי' ס"ע ד קאי אריש"ה אם לא מזכר בו בוס מלוה

חידושי רעק"א

סי' נ בש"ך אות ז' בד"ה ותו וכדלקמן סי' סג"ו . כ"כ ולענ"ד לינו מהדומה דהתם רוצים הבעלים להוציא המפץ מהלוקח תקנו חז"ל אלא יוציא אלא יוציא בדמים אבל הלוקח בא להוציא בתפסא בעלמא :

חידושי חת"ם

סי' נ ש"ך סק"ו וכ' בתשו' כ"ב ע' תשו' ח"ם ח"מ סי' ו' :

מורי זהב

דפי' לאו אמת אלא אמה אחרת שמה כשמי כו' דשמא הכיאה כ' עדים שמה כך והוא לא דק בלורתה שיהיה לו בה ע"ע להכירה פעם אחרת שהיא היא אבל בעה"ת פי' לאו אמת אמא אמה אחרת העלה שמה כשמי כו' ומזה מוכח בפיר דאי בעינן כ' עדים כפרים איך הוכל להעלות שם אחר כי בעדים יודעים שהיא היא ולאיך מלי למיהדר ועי"ש זדוק : (ע"ש כתב ר"י בפ' ג"פ וכו') **עד** עשוים כחקנה ומלאו וכו' ומ"מ לא הוי בכם שעות נמיר בהכיא דפאתה דבסמוך ומ"ם לא כ' הרשב"א מעשם דבסמוך אלא מעשם שבתבים י' שערות זכו' וכ"כ התוס' בשם ר"י בביטין פ' בתקבל : (ע"ש הוי כ' בעיר וכו') עד שם המקום פסול וכו' כן אמת לדעת ר"י וכן משמע בס"ג בשם ריא"ז שלריך דזוקא לכתוב שם עיר הלוה מהאי דשמא זכו' ע"ש פ' ג"פ: (בשור א"ש מחזקינן לבו בהכיא שמא לאוכתו דרב זכיר לא פליג עלי' אלא לזכותו וק"ל ע"כ מתרש"ק) :

סי' נ (פ"א בס"ע נאמן וכו') והוה דינו כשאר כ"י המזכר

ביאור

נ [א] אלא שהוא כתיי. דאע"ג שהתם שמו ברא"ם כיון שסכל כת"י כמ"ם ברים סי' ס"ט ע"ם : [ב] מתוך שנאמן. חזיל לטעמיה שפ' שם דנאמן לומר פרעתי אכתי"ה: (ליקוט) מהוך שנאמן כו'. עש"ך (ע"ב): [ג] וה"ה. נלמד מהקודם :

פתחי תשובה

נ א] סוא נכתב שובר. עכה"ם בשם ש"ך מ"ם אבל אם זה שקנהו טוען שלא ידע מהשובר הי"ל כאילו זה נתחייב לו מתחלה ומה שפרע למלוה הראשון אינו בלפסיד אנפסיד כו' ועי' בתשו' אא"ז מה"ר סי' ל"א בעובדא בא' שבלוה לפנירו מעיר אחרת אלף זהו' על שש"ל שנכתב בו שנתחייב לכל מי שמוליאו ומפני הוצאות הדרך מסר השש"ל לשמעון שיפא לעיר הסמוכה לעיר הלוה על זמן דשוק שיבנה תעבתיו ויחזיר לו בניתו וכ"אבר בא לשם ותבע בש"ח בשם המלוה זכי ל"ל שעשה שליח לגבות חובו ולא ירבה בהוצאות ונתן לידו סך שמוכה מאות זהו' והבה קבלה מ"ש ובימים מועטים בודמן המלוה עם הלוה בפונדק א' והבע מתנו מוהר החוב שני מאות זהו' וא"ל כי שלחתי הש"ח ואינו בידי לשלם לי המות' ובאתין לו הלוה ומסר לו הב' מאות זהו' וכ' לו המלוה בבה"י לראיה שמקבלו על הש"ח שבסומו כו"ב ולא בשאר מייב לו על הש"ח כלום ועכשיו תבע מתנון הבלית שיבלם הלוה המוחר נאמרו כי הוא קבה הש"ח ולא היה לך לשלם למלוה. והשיב דבר זה בברעש הש"ך בא"ח ס' כ' שכ' ומה בפרע למלוה הראשון אינו בלפסיד אנפסיה בפרע לו ולא כתב שובר ע"ג שטר עצמו

משה"כ

יב"ם שטרב בעד ב"ם הבני פשור מה"ם וע"ב)(דגם כאן מיירי בהשטר טוען אחין יורש מהלוות הבני רק שאמר לוה לפ' בשטר לו בעדים ואני ערב ואח"כ בא המלוה בהשטר שבידו לו בעדים שהלוה לו פשור הבשטר בזה אין ראוי דתפשה בעלמא הוא אבל בשמודה שיורש מהלוותה שייב לשלם :

נ ב) לויתי ממך. והעדים חתומים למטה לא לקיים החתימה אלא לקיים הענין אז אינו נאמן לומר פרעתי)(ודוקא שטוען שנעלמו לוה על שטר זה אבל בשטוען שקנאו צריך בתיבה ומסירה אבל בשטר שכתוב בו בלל מי שמוליאו מ"ל בומ"ם סק"א: (כ) פרעתי. היינו בכתי"ו בלא נאמנות. משמע דבכתי"ו בלא נאמנות נאמן לטעון פרעתי ולקמן סי'

משה"א

נ ב) כל המוציאו נוב' בו . עש"ך סי"ב ב' ושזה המוציאו יאמר אני הלויתי לך וכו' כוונתו למעט דאם טוען שלקחו מאחר והוא לא הלו' מעצמו לא מהני בלא כתיב' ומסירה כיון דמסיק בב"ב דף קע"ב דממך לא משמע רק למי שמסרו לידו בשעת מעש' וכא נשתעבד רק לזה ולהבי כשמכרו צריך כומ"ם וכ"כ שהרי"ט בתשו' הביאו בתומים משא"כ כשכתוב בו לכל מי שמוציאו וכמו שיבואר לקמן : ג) אלא מאחר נפל ומצאתי . משמע דלא מהימן במינו דסרעתי רק כשטוען מאחר נפל אבל כשטוען להרמ"ם ומסני נפל ומצאת לא מהימן אפי' במקום דיש לו מנו דסרעתי ולבאור' ק' דהא בסי' מ"ו סעיף א' כ' הסמ"ע סק"א דכשיש לו מינו דמזויף נאמן לטעון נפל ממני . ואפי' לדעת התומים דחולק שם נראה דדוקא התם שנכתב בשטר שם המלו' וכשיטעון הלו' ממני נפל ומצאתיו והוי נפילה דחר שימצאנו דוקא איש ששמו כשם הכתוב בשטר ובנפיל' דחר אפי' במקום שם המלוה ושוטן שהמלוה יש לו בידו כנגדו הדין מבואר בסי' ס"ה סעיף ו' ואם הלוה טוען שמא נא לקחת השט"ח רק אתה הוא שלוחו לגבות ממני ואני סרעתי להאחר ואותו האחר מחויב לישבע לי והלה טוען מחמת עצמו לקוח נ"כ אין עליו רק חרם כיון שאינו תובע רק שבועה ואף אם יודה שהוא שלוחו לא יצטרך לשלם בשטר כזה נאמן לומר שלקו' וכיון שזה אין לו עליו רק טענת שמא אינו יכול להשביעו אבל אם אין בו אין טוען נפל מהאחר ולא סרעתי להאחר אין עליו אפי' חרם דמחויב לשלם למי שמוציאו כדמוכח בתו' בב"ב דף קע"ב בד"ה אבל הכא וז"ל דאם הי' פירושו דממך לכל מי שמוציאו דטענת נפילה אינ' טענ' כלל רק דממך לא משמע רק למי שמסרו לידו ע"ש ואם כן בשטר שכ' בו לכל מי שמוציאו אין טענת נפיל' טענ' רק בטוען סרעתי לאחר כשהוצא השטר ונמחל שיעבודו קודם קנייתו טענתו טענ' והדין כנ"ל ומ"ש אם אין טוען רק יש לי בידו כנגדו דלא נמחל שיעבודו קודם אין עליו אפי' חרם דלא עדיף מטענת נפילה כנ"ל בדינים הללו והא דכתבו התוס' דטענת נפילה אינו טענה אף למאן דחייש לנפילה כיון דנתחייב נגדו מחמת שכ' בו ממך ע"ש אין להקשות הא מ"ם יכול לטעון נפל מהאחר אח"כ שסרעתי לי ונמחל שיעבודו הוא משעם דהא שמואל ס"ל בב"מ י"ג דאפי' בשטר שנמצא לא חיישינן לפרעון משום דאם איתא דסרע מיקרע הוי קרע לי' ואף דקי"ל דכא כשמואל היינו בשטר שנפל דאיתרע אבל הכא דלא איתרע לא חיישינן לפרעון ולנפילה : ה) ואם נכתב שובר משום אדם וכו' והיינו כשהעדים כתבו בהשובר שבשעה שכתבו השובר על השטר שבסומו כך ובקיום עדות כך היה השטר בידו בפניהם ופרע לו מקצת מהשטר וכ' שובר ומ"ה מהני כיון שהיה השטר שנכתב בו כל מי שמוציאו בפני העדים והיה הלוה חייב לו . בידאי דהא הוא היא המוציאו בפניהם וכשפרע לו הרי נמחל שיעבודו דהא המוציאו ודאי דיכול למחוק ומ"ה אף אם מכרו אח"כ לא מהני שכבר נמחל שיעבודו אבל אם לא נכתב בהשובר שהוציא השטר בפני העדים לא מהני דא מביאא אם טוען מוציא השטר שלו הי' מעיקרא ודאי לא מהני השובר מטעם דכיון שהשטר בידו אמרי' כאן נמצא כאן היה והשטר שלו ואין שובר של אחר מהני אבא אפילו טוען שלקחו דאז לא שייך החזקה דכאן נמצא וכאן היה מ"מ כיון דנתחייב ככל מי שמוציאו והעדים שבשובר אינם מעידים שבודאי פרע לפי שהיה חייב דאימר כבר היה השטר ביד אחר שמכרו לו ומכיכא שוב אינו חייב לו כלל רק לאחאר הבא לא נתחייב בשיעבוד הנוף רק להמוציא . ועש"ך סק"ז עד שובר בעדים קלא אית ליה וה"ת הכא ולבאורה השי"ך סותר את עצמו שמתחלה כ' וז"ל יכול לטעון לא ידעתי ואנכי כיון שקניתי השטר ונתחייבת לכל מי שמוציאו והרי אני מוציאו עכשיו וה"ל כאלו נתחייבת לי מתחלה וכו' משמע דבשטר שנכתב בו שם המלוה דאינו יכול לטעון כך אפילו פרע רק בעדים בלא שובר אפ"ה אין הלוקח יכול לגבות אפי' אי איתא לדשמואל וכן באמת מוכח בכמה דוכתי ואח"כ מביא ראיה מהא דב"מ י"ט משובר דשורף מלקוחות שקנו השטר וכו' ושם בשטר שנכתב בו שם המלוה מיירי דהא קאמר התם ש"מ איתא לדשמואל דמוכר שט"ח וחזר ומחלו מחול ובשטר שנכתב בו לכל מי שמוציאו אי' למחיל אלמא דדעתי' אפי' בשטר שנכתב בו שם המלוה לא מהני פרע בעדים אף בזה לא שייך הטעם ר"כ דנשתעבד לי מתחלה ומ"מ דברי עצמו . ונראה לפרש"ד לפרש דבריו דהא בלא"ה דברי הש"ך המוהין לבאורה בס"ש . כיון דלית ליה קלא וכו' דהא מ"מ כיון דנמחל שיעבודו חסמא בעלמא מכר לו ומה חילוק יש בין ידע לבא ידע ומה יש חילוק בשובר אחר הפירעון בין שנזכר בו שם המלוה בין לא נזכר בו שם המלוה כיון דנמחל שיעבודו קודם המכירה ועכצ"ל דס"ל להש"ך דדוקא בשטר שנזכר בו שם

כסף

סימן נ בהגה (נגד הטוליה בש"ח זה . ע' הומים סק"ז) הלוריה ז"ל בס' כ' בהר"מ"ן ז"ל בתב נבי המבר בלבתן דעל ידי שלין בריה בהלוריה לא מהני להבתעבד לכל דלתי מחמתי' . כן הוא נ"כ בבתר בתוב בו לכל מוליאו מ"ם. לפום הרשלא הי' מקום לחלם בשם בלוה בלא בעצה בבלה המבון. ולו' לבבר לחו' שיבנוד לדלתי' מחמתי' לח"כ רק ע"ו בלינגלאי מלמא לחפרע בכן הוא הבינבוד בבעה קבלתו המבון מה שלין כן בשטר שהסר למלוה וכתוב בו לכל מוליאו אין לנ"ד בלל בנגין לחפרע בזה . רק בל אחד ואחד שהגיע הבטר לידו חל עליו שיעבוד בסנגון בח בל המלוה וסם בבלותי . לבבש"ך ז"ל בדס"י ס"ו בסבירא לי' בנם בלבון בל מוליאו ז"ל בהיבם ומסירה . הי' שבדא לגמרי למלוה בעבד בלבון. אך הרי הלוריה בלבון. בלבון. ולבלי הרשלא בעבו בלוחים ז"ל בנבל וכומ"ם אין בנינות רק נגד המלוה הראשון מה שלין כן נגד הלוה בין שה"ל הרשלא נגדו לא שייך בריה נבי הנבל. בי הם בבלוחים ז"ל בסס"ל בנ' בסס"ל נ' שלין שיעבוד חל בעי' מסירה בלבל בבבל החילה על דעת בך ולם אין בריה בהיבלות ונהן לידו בך שמוכה מאות זהו' ובבבל בלבון בבי בבלבון המלוה עם הלוה בפונדק א' והבע מתנו מוהר החוב שני מאות זהו' וא"ל בי שלחתי הש"ח ואינו בידי לשלם לי המות' ובאתין לו הלוה ומסר לו הב' מאות זהו' וכ' לו המלוה בבה"י לראיה שמקבלו על הש"ח שבסומו כו"ב ולא בשאר מייב לו על הש"ח בלום ועבשיו תבע מתנון הבלית שיבלם הלוה המוחר נאמרו בי הוא קבה הש"ח ולא היה לך לשלם למלוה. והשיב דבר זה בברעש הש"ך בא"ח ס' כ' שכ' ומה בפרע למלוה הראשון אינו בלפסיד אנפסיה בפרע לו ולא בתב שובר ע"ג שטר עצמו

משה"כ

יב"ם שטרב בעד ב"ם הבני פשור מה"ם וע"ב)(דגם כאן מיירי בהשטר טוען אחין יורש מהלוות הבני רק שאמר לוה לפ' בשטר לו בעדים ואני ערב ואח"כ בא המלוה בהשטר שבידו לו בעדים שהלוה לו פשור הבשטר בזה אין ראוי דתפשה בעלמא הוא אבל בשמודה שיורש מהלוותה מחייב לשלם :

נ ב) לויתי ממך. והעדים חתומים למטה לא לקיים החתימה אלא לקיים הענין אז אינו נאמן לומר פרעתי ש"ך)(ודוקא שטוען שנעלמו לוה על שטר זה אבל בשטוען שקנאו צריך בתיבה ומסירה אבל בשטר שכתוב בו לכל מי שמוליאו מ"ל בומ"ם סק"א: (כ) פרעתי. היינו בכתי"ו בלא נאמנות. משמע דבכתי"ו בלא נאמנות נאמן לטעון פרעתי ולקמן סי'

משה"א

נ ב) כל המוציאו נוב' בו . עש"ך סי"ב ב' ושזה המוציאו יאמר אני הלויתי לך וכו' כוונתו למעט דאם טוען שלקחו מאחר והוא לא הלו' מעצמו לא מהני בלא כתיב' ומסירה כיון דמסיק בב"ב דף קע"ב דממך **לא משמע** רק למי שמסרו לידו בשעת מעש' וכא נשתעבד רק לזה ולהבי כשמכרו צריך כומ"ם וכ"כ **שהרי"ט** בתשו' הביאו בתומים משא"כ כשכתוב בו לכל מי שמוציאו וכמו שיבואר לקמן : ג) **אלא** מאחר **נפל ומצאתי** . משמע דלא מהימן במינו דסרעתי רק כשטוען מאחר נפל אבל כשטוען להרמ"ם ומסני נפל **ומצאת** לא מהימן אפי' במקום דיש לו מנו דסרעתי ולבאור' ק' דהא בסי' מ"ו סעיף א' כ' הסמ"ע סק"א **דכשיש** לו מינו דמזויף נאמן לטעון נפל ממני . ואפי' לדעת התומים דחולק שם נראה דדוקא התם שנכתב **בשטר** שם המלו' וכשיטעון הלו' ממני נפל ומצאתיו והוי נפילה דחר שימצאנו דוקא איש ששמו כשם **הכתוב** בשטר ובנפיל' דחר אפי' במקום שם המלוה ושוטן שהמלוה יש לו בידו כנגדו הדין מבואר בסי' ס"ה סעיף ו' ואם **הנפל** ממנו ואתה מצאתיו דאינו נאמן אפי' במקום מינו כיון דהוי נפיל' דחר ע"ש שהוכיח כן מדברי **בעה"ת** . אבל הכא שכתוב בשטר ממך דהוי נפיל' דדבי' ק' ליהמן במינו . ואפשר לומר דס"ל להמחבר **דנפילה** מהלוה לא חיישי' דזהיר בו בשטר כזה דלמא משכח לי' אינש דבא מעלי וינב' בו כיון שכתוב בו **ממך** מה שאין כן בסי' מ"ו דנאמן להסמ"ע ביש לו מינו דמזויף דבנפיל' דחר דהיינו שימצאנו איש ששמו **כשם** הכתוב בהשטר לא חיישי הלוה דבא שכיח ואחר לא יהיה יכול לגבות בו וים **אפשר** המכיר להלו' **שלא** ישקר ולא בעית מיניה . ועוד נראה דבשלמא התם שפיר נאמן במינו דלא שייך לו' דזהיר ביה **משעם שכתבתי** שם דהא בשטר שיש לו מינו דמזויף אפי' ביד המלוה מניחו ולא זהיר כמ"ש הסמ"ע סק"ב **מטעם הסמוך** שאם יתבענו אימא מזויף מכ"ש דאינו זהיר מלהפילו מחשש שמא ימצאנו המלו' דהא לא חש **להניח** אותו ביד המלו' . משא"כ הכא אף דיכול לטעון פרוע אין לו' דסמיך עצמו שאם יתבענו אימא **סרעתי** דזה אינו דמ"מ ה"ל למיחוש דלמ' משכח אינש דלא מעלי ויתבענו תחלה בע"ם ואז לא יהי' מסיק **דעתי'** לו' שפ"ע ויאבד בודאי האמת שלא לו"ת ואח"כ יוציא עליו הכת"י ויוחזק כפרן כמבואר בסי' ע"ט **וכמ"ש** הסמ"ע סי' ק"ט סקכ"ז ע"ש משא"כ כשיוכל לטעון מזויף לא יהי' הוחזק כפרן כמ"ש הש"ך סי' **ס"ט** ואפשר דרבות' נקט דאפי' טוען מאחר נפל נאמן אף דבשטר כשר ודאי זהיר לשמרו ומכ"ש כשטוען **ממני** נפל וכא בזהרת' בו היותו פסול וכבן נפל ועיע בטוען ממני נפל ועיע בסי' ס"ט מ"ש בזה ע"ש : ג) **ודוק' בבא** מחמת אותו ס' . היינו שטוען שקנהו מפלוני או שהוא שליח מפלוני אבל כשטוען שהוא בעצמו לוה **על שטר** זה שאותו פלוני לא הי' רוצה ללות ולו"ת אני לא מהני דכיון שכתוב בו כפלוני ולכל **שמוציאו** הוי ככתוב בו לפלוני ולב"כ כמ"ש הסמ"ע ובעינן דוקא שיבוא מכחו ולענין אי בעי הרשא' או **כומ"ם** יתבאר בסי' ס"ו א"ה וע' ש"ך סק"ו מ"ש בשם המב"ר הנה הס' המב"ר איננו בידי ונרא' כוונתו **דהיינו** שבא מכחו עם השטר ופרע מקצתו לפני עדים ולקח שובר דמהני דלא תימא דלא הית' כוונתו ליתן לו כחו רק שיפרע הכל ויקח השטר מידו דאז יצטרך המורס' להחזי' להמלוה חמעות דהא המלוה **היה** יכול לתובעו להמורשה וכו' לו אז הן המעות אז תחזיר השטר אבל שיקבל המקצת ויתן השובר ע"ז **דאי** לא הי' דעתו כלל ליתן לו הרשאה על זה דהא לא הי' יכול לתבעו להמורס' דיחזיר לו מעות דלא **ידע** אם נתן לו שובר קמ"ל דלא אב"ינן ואפי' שובר במקצת ואח"כ בא לידי המב"ר שכ' דשובר במקצת **מהני** והוא תמוה דהא אפי' שובר בכילו נם כן כ' הש"ך בס"ק ז' דנ"כ לא מהני ומצאתי בש"ך בסי' **קכ"א** ס"ק כ"ה שהניח דברי הכבי ט בצ"ע ולפ"ז בנידון שבתבתי יכול המלוה ליטעון לא נתתי לו רשות **לפרוע** על שובר : ד) אא"כ כ' בסי' בין בא מחמתי וכו' . סי' ואז יכול לגבות בין אם טוען שליח בעצמו **בין אם** טוען שקנה מאחר או שהוא שליח מאחר אפי' אין לו' הרשאה וכומ"ם . הנה הרב קיצר כאן ויש **בזה** הרבה פרטי דינים וכמו שאבאר בס"ד . דאם טוען שהוא בעצמו הלוה והלוה טוען פרעתי הדין פשוט **דצריך** לישבע כשטוען ישבע לי וכשטוען שקנה מאחר והלוה מוד' רק שטוען שפרע **לאחאר** לדעת הש"ך **סק"ז** פטור משביעה דהא אפי' באמת פ"ע דעת הש"ך דחייב לשלם שנית ולדעת התומים שאבאר בסמוך **דס"ל** דאם פרע קודם דאין הלוקח יכול לגבות לו שוב אז הדין דנשבע אותו האחר ואם אינו רוצ' לישבע **נשבע** הלוקח שלא שקדנו המוכר דל"ד להא דסי' ס"ו סעיף ט"ו דאם אינו רוצה לישבע דנפטר דשם כיון **דיכול** למחול נאמן המוכר כמבואר שם בש"ך אבל כשנכתב בו לכל מי שמוציאו דא"י למחוק ואז אינו

כסף

סימן נ בהגה (נגד הטוליה בש"ח זה . ע' הומים סק"ז) הלוריה ז"ל בס' כ' בהר"מ"ן ז"ל בתב נבי המבר בלבתן דעל ידי שלין בריה בהלוריה לא מהני להבתעבד לכל דלתי מחמתי' . כן הוא נ"כ בבתר בתוב בו לכל מוליאו מ"ם. לפום הרשלא הי' מקום לחלם בשם בלוה בלא בעצה בבלה המבון. ולו' לבבר לחו' שיבנוד לדלתי' מחמתי' לח"כ רק ע"ו בלינגלאי מלמא לחפרע בכן הוא הבינבוד בבעה קבלתו המבון מה שלין כן בבתר שהסר למלוה לעיר הסמוכה לעיר הלוה על זמן דשוק שיבנה תעבתיו ויחזיר לו בניתו וכשבר בא לשם ותבע בש"ח בשם המלוה זכי ל"ל שעשה שליח לגבות חובו ולא ירבה בהוצאות ונתן לידו בך שמוכה מאות זהו' ובבבל בלבון המלוה עם הלוה בפונדק א' והבע מתנו מוהר החוב שני מאות זהו' וא"ל כי שלחתי הש"ח ואינו בידי לשלם לי המות' ובאתין לו הלוה ומסר לו הב' מאות זהו' וכ' לו המלוה בבה"י לראיה שמקבלו על הש"ח שבסומו כו"ב ולא בשאר מייב לו על הש"ח בלום ועבשיו תבע מתנון הבלית שיבלם הלוה המוחר נאמרו בי הוא קבה הש"ח ולא היה לך לשלם למלוה. והשיב דבר זה בברעש הש"ך בא"ח ס' כ' שכ' ומה בפרע למלוה הראשון אינו בלפסיד אנפסיה בפרע לו ולא בתב שובר ע"ג שטר עצמו

משה"כ

יב"ם שטרב בעד ב"ם הבני פשור מה"ם וע"ב)(דגם כאן מיירי בהשטר טוען אחין יורש מהלוות הבני רק שאמר לוה לפ' בשטר לו בעדים ואני ערב ואח"כ בא המלוה בהשטר שבידו לו בעדים שהלוה לו פשור הבשטר בזה אין ראוי דתפשה בעלמא הוא אבל בשמודה שיורש מהלוותה מחייב לשלם :

נ ב) לויתי ממך. והעדים חתומים למטה לא לקיים החתימה אלא לקיים הענין אז אינו נאמן לומר פרעתי ש"ך)(ודוקא שטוען שנעלמו לוה על שטר זה אבל בשטוען שקנאו צריך בתיבה ומסירה אבל בשטר שכתוב בו לכל מי שמוליאו מ"ל בומ"ם סק"א: (כ) פרעתי. היינו בכתי"ו בלא נאמנות. משמע דבכתי"ו בלא נאמנות נאמן לטעון פרעתי ולקמן סי'

משה"א

נ ב) כל המוציאו נוב' בו . עש"ך סי"ב ב' ושזה המוציאו יאמר אני הלויתי לך וכו' כוונתו למעט דאם טוען שלקחו מאחר והוא לא הלו' מעצמו לא מהני בלא כתיב' ומסירה כיון דמסיק בב"ב דף קע"ב דממך **לא משמע** רק למי שמסרו לידו בשעת מעש' וכא נשתעבד רק לזה ולהבי כשמכרו צריך כומ"ם וכ"כ **שהרי"ט** בתשו' הביאו בתומים משא"כ כשכתוב בו לכל מי שמוציאו וכמו שיבואר לקמן : ג) **אלא** מאחר **נפל ומצאתי** . משמע דלא מהימן במינו דסרעתי רק כשטוען מאחר נפל אבל כשטוען להרמ"ם ומסני נפל **ומצאת** לא מהימן אפי' במקום דיש לו מנו דסרעתי ולבאור' ק' דהא בסי' מ"ו סעיף א' כ' הסמ"ע סק"א **דכשיש** לו מינו דמזויף נאמן לטעון נפל ממני . ואפי' לדעת התומים דחולק שם נראה דדוקא התם שנכתב **בשטר** שם המלו' וכשיטעון הלו' ממני נפל ומצאתיו והוי נפילה דחר שימצאנו דוקא איש ששמו כשם **הכתוב** בשטר ובנפיל' דחר אפי' במקום שם המלוה ושוטן שהמלוה יש לו בידו כנגדו הדין מבואר בסי' ס"ה סעיף ו' ואם **הנפל** ממנו ואתה מצאתיו דאינו נאמן אפי' במקום מינו כיון דהוי נפיל' דחר ע"ש שהוכיח כן מדברי **בעה"ת** . אבל הכא שכתוב בשטר ממך דהוי נפיל' דדבי' ק' ליהמן במינו . ואפשר לומר דס"ל להמחבר **דנפילה** מהלוה לא חיישי' דזהיר בו בשטר כזה דלמא משכח לי' אינש דבא מעלי וינב' בו כיון שכתוב בו **ממך** מה שאין כן בסי' מ"ו דנאמן להסמ"ע ביש לו מינו דמזויף דבנפיל' דחר דהיינו שימצאנו איש ששמו **כשם** הכתוב בהשטר לא חיישי הלוה דבא שכיח ואחר לא יהיה יכול לגבות בו וים **אפשר** המכיר להלו' **שלא** ישקר ולא בעית מיניה . ועוד נראה דבשלמא התם שפיר נאמן במינו דלא שייך לו' דזהיר ביה **משעם שכתבתי** שם דהא בשטר שיש לו מינו דמזויף אפי' ביד המלוה מניחו ולא זהיר כמ"ש הסמ"ע סק"ב **מטעם הסמוך** שאם יתבענו אימא מזויף מכ"ש דאינו זהיר מלהפילו מחשש שמא ימצאנו המלו' דהא לא חש **להניח** אותו ביד המלו' . משא"כ הכא אף דיכול לטעון פרוע אין לו' דסמיך עצמו שאם יתבענו אימא **סרעתי** דזה אינו דמ"מ ה"ל למיחוש דלמ' משכח אינש דלא מעלי ויתבענו תחלה בע"ם ואז לא יהי' מסיק **דעתי'** לו' שפ"ע ויאבד בודאי האמת שלא לו"ת ואח"כ יוציא עליו הכת"י ויוחזק כפרן כמבואר בסי' ע"ט **וכמ"ש** הסמ"ע סי' ק"ט סקכ"ז ע"ש משא"כ כשיוכל לטעון מזויף לא יהי' הוחזק כפרן כמ"ש הש"ך סי' **ס"ט** ואפשר דרבות' נקט דאפי' טוען מאחר נפל נאמן אף דבשטר כשר ודאי זהיר לשמרו ומכ"ש כשטוען **ממני** נפל וכא בזהרת' בו היותו פסול וכבן נפל ועיע בטוען ממני נפל ועיע בסי' ס"ט מ"ש בזה ע"ש : ג) ודוק' **בבא** מחמת אותו ס' . היינו שטוען שקנהו מפלוני או שהוא שליח מפלוני אבל כשטוען שהוא בעצמו לוה **על שטר** זה שאותו פלוני לא הי' רוצה ללות ולו"ת אני לא מהני דכיון שכתוב בו כפלוני ולכל **שמוציאו** הוי ככתוב בו לפלוני ולב"כ כמ"ש הסמ"ע ובעינן דוקא שיבוא מכחו ולענין אי בעי הרשא' או **כומ"ם** יתבאר בסי' ס"ו א"ה וע' ש"ך סק"ו מ"ש בשם המב"ר הנה הס' המב"ר איננו בידי ונרא' כוונתו **דהיינו** שבא מכחו עם השטר ופרע מקצתו לפני עדים ולקח שובר דמהני דלא תימא דלא הית' כוונתו **ליתן** לו כחו רק שיפרע הכל ויקח השטר מידו דאז יצטרך המורס' להחזי' להמלוה חמעות דהא המלוה **היה** יכול לתובעו להמורשה וכו' לו אז הן המעות אז תחזיר השטר אבל שיקבל המקצת ויתן השובר ע"ז **דאי** לא הי' דעתו כלל ליתן לו הרשאה על זה דהא לא הי' יכול לתבעו להמורס' דיחזיר לו מעות דלא **ידע** אם נתן לו שובר קמ"ל דלא אב"ינן ואפי' שובר במקצת ואח"כ בא לידי המב"ר שכ' דשובר במקצת **מהני** והוא תמוה דהא אפי' שובר בכילו נם כן כ' הש"ך בס"ק ז' דנ"כ לא מהני ומצאתי בש"ך בסי' **קכ"א** ס"ק כ"ה שהניח דברי הכבי ט בצ"ע ולפ"ז בנידון שבתבתי יכול המלוה ליטעון לא נתתי לו רשות **לפרוע** על שובר : ד) אא"כ כ' בסי' בין בא מחמתי וכו' . סי' ואז יכול לגבות בין אם טוען שליח בעצמו **בין אם** טוען שקנה מאחר או שהוא שליח מאחר אפי' אין לו' הרשאה וכומ"ם . הנה הרב קיצר כאן ויש **בזה** הרבה פרטי דינים וכמו שאבאר בס"ד . דאם טוען שהוא בעצמו הלוה והלוה טוען פרעתי הדין פשוט **דצריך** לישבע כשטוען ישבע לי וכשטוען שקנה מאחר והלוה מוד' רק שטוען שפרע **לאחאר** לדעת הש"ך **סק"ז** פטור משביעה דהא אפי' באמת פ"ע דעת הש"ך דחייב לשלם שנית ולדעת התומים שאבאר בסמוך **דס"ל** דאם פרע קודם דאין הלוקח יכול לגבות לו שוב אז הדין דנשבע אותו האחר ואם אינו רוצ' לישבע **נשבע** הלוקח שלא שקדנו המוכר דל"ד להא דסי' ס"ו סעיף ט"ו דאם אינו רוצה לישבע דנפטר דשם כיון **דיכול** למחול נאמן המוכר כמבואר שם בש"ך אבל כשנכתב בו לכל מי שמוציאו דא"י למחוק ואז אינו

ביאור

נ [ג] אלא שהוא כתיי. דאע"ג שהתם שמו ברא"ם כיון שסכל כת"י כמ"ם ברים סי' ס"ט ע"ם : [ב] מתוך שנאמן. חזיל לטעמיה שפ' שם דנאמן לומר פרעתי אכתי"ה: (ליקוט) מהוך שנאמן כו'. עש"ך (ע"ב): [ג] וה"ה. נלמד מהקודם :

פתחי תשובה

נ א] סוא נכתב שובר. עכה"ם בשם ש"ך מ"ם אבל אם זה שקנהו טוען שלא ידע מהשובר הי"ל כאילו זה נתחייב לו מתחלה ומה שפרע למלוה הראשון אינו בלפסיד אנפסיה כו' ועי' בתשו' אא"ז מה"ר סי' ל"א בעובדא בא' שבלוה לפנירו מעיר אחרת אלף זהו' על שש"ל שנכתב בו שנתחייב לכל מי שמוליאו ומפני הוצאות הדרך מסר השש"ל לשמעון שיפא לעיר הסמוכה לעיר הלוה על זמן דשוק שיבנה תעבתיו ויחזיר לו בניתו וכשבר בא לשם ותבע בש"ח בשם המלוה זכי ל"ל שעשה שליח לגבות חובו ולא ירבה בהוצאות ונתן לידו סך שמוכה מאות זהו' ובבבל בלבון המלוה עם הלוה בפונדק א' והבע מתנו מוהר החוב שני מאות זהו' וא"ל כי שלחתי הש"ח ואינו בידי לשלם לי המות' ובאתין לו הלוה ומסר לו הב' מאות זהו' וכ' לו המלוה בבה"י לראיה שמקבלו על הש"ח שבסומו כו"ב ולא בשאר מייב לו על הש"ח בלום ועבשיו תבע מתנון הבלית שיבלם הלוה המוחר נאמרו בי הוא קבה הש"ח ולא היה לך לשלם למלוה. והשיב דבר זה בברעש הש"ך בא"ח ס' כ' שכ' ומה בפרע למלוה הראשון אינו בלפסיד אנפסיה בפרע לו ולא בתב שובר ע"ג שטר עצמו

משה"כ

יב"ם שטרב בעד ב"ם הבני פשור מה"ם וע"ב)(דגם כאן מיירי בהשטר טוען אחין יורש מהלוות הבני רק שאמר לוה לפ' בשטר לו בעדים ואני ערב ואח"כ בא המלוה בהשטר שבידו לו בעדים שהלוה לו פשור הבשטר בזה אין ראוי דתפשה בעלמא הוא אבל בשמודה שיורש מהלוותה מחייב לשלם :

נ ב) לויתי ממך. והעדים חתומים למטה לא לקיים החתימה אלא לקיים הענין אז אינו נאמן לומר פרעתי ש"ך)(ודוקא שטוען שנעלמו לוה על שטר זה אבל בשטוען שקנאו צריך בתיבה ומסירה אבל בשטר שכתוב בו לכל מי שמוליאו מ"ל בומ"ם סק"א: (כ) פרעתי. היינו בכתי"ו בלא נאמנות. משמע דבכתי"ו בלא נאמנות נאמן לטעון פרעתי ולקמן סי'

משה"א

נ ב) כל המוציאו נוב' בו . עש"ך סי"ב ב' ושזה המוציאו יאמר אני הלויתי לך וכו' כוונתו למעט דאם טוען שלקחו מאחר והוא לא הלו' מעצמו לא מהני בלא כתיב' ומסירה כיון דמסיק בב"ב דף קע"ב דממך **לא משמע** רק למי שמסרו לידו בשעת מעש' וכא נשתעבד רק לזה ולהבי כשמכרו צריך כומ"ם וכ"כ **שהרי"ט** בתשו' הביאו בתומים משא"כ כשכתוב בו לכל מי שמוציאו וכמו שיבואר לקמן : ג) **אלא** מאחר **נפל ומצאתי** . משמע דלא מהימן במינו דסרעתי רק כשטוען מאחר נפל אבל כשטוען להרמ"ם ומסני נפל **ומצאת** לא מהימן אפי' במקום דיש לו מנו דסרעתי ולבאור' ק' דהא בסי' מ"ו סעיף א' כ' הסמ"ע סק"א **דכשיש** לו מינו דמזויף נאמן לטעון נפל ממני . ואפי' לדעת התומים דחולק שם נראה דדוקא התם שנכתב **בשטר** שם המלו' וכשיטעון הלו' ממני נפל ומצאתיו והוי נפילה דחר שימצאנו דוקא איש ששמו כשם **הכתוב** בשטר ובנפיל' דחר אפי' במקום שם המלוה ושוטן שהמלוה יש לו בידו כנגדו הדין מבואר בסי' ס"ה סעיף ו' ואם **הנפל** ממנו ואתה מצאתיו דאינו נאמן אפי' במקום מינו כיון דהוי נפיל' דחר ע"ש שהוכיח כן מדברי **בעה"ת** . אבל הכא שכתוב בשטר ממך דהוי נפיל' דדבי' ק' ליהמן במינו . ואפשר לומר דס"ל להמחבר **דנפילה** מהלוה לא חיישי' דזהיר בו בשטר כזה דלמא משכח לי' אינש דבא מעלי וינב' בו כיון שכתוב ב

הראשון וכתב לו שובר כיון שלא נכתב השובר על השטר עצמו והוא מוציא עתה השטר אלא כיון שפרעו ועשה ממנו שובר נמחל השטר וכן מלשון הכ"י עצמו מקור דין זה שכתב הז"ל ומיהו כל שהוציא ח' שטר זה ופרעו לו ועשה ממנו שובר נמחל שעבודו לכל אדם שיוציאנו מכאן ואילך שלא נתחייב אלא במנה בלבד עכ"ל משמע דר"ל דלא תימא שנתחייב לכל מי שיוציאו אפילו בכמה מנה זה אחר זה אלא כיון שנפרע פעם א' הו לא מגבינא ביה אבל אם זה שקנאו טוען שלא ידע שפרע למלוה הראשון ולא ידע משובר זה נהי דלא נתחייב אלא במנה א' בלבד מכל מקום ה"ל כאלו נתחייב לו מתחלה ומה שפרע למלוה הראשון איהו דאפסיד אנפשיה שפרע לו ולא כתב שובר ע"ג השטר עצמו והאמינו ולא מבעיא היכא דאין ידוע בעדים שפרע לו רק שמלוה הראשון כתב לו שובר בכתב ידו דאיכא למיחש לקנוניא שמא אחר שמכר לו שטר זה עשה לו שובר בכתב ידו וחפילו הוחזק כתב ידו בב"ד קודם המכירה כיון דכת"י לית ליה קלא יכול המוציא השטר לטעון שלא ידע מן הכתב יד וכן אפילו פרע בעדים יכול לטעון לא ידעתי ואנכי כיון שקניתי השטר ונתחייבת לכל מי שמוציאו והרי אני מוציאו עכשיו וה"ל כאלו נתחייבת לי מתחלה מיהו אם עשה לו המלוה הראשון שובר כתוב בעדים כיון דשובר בעדים קלא אית ליה א"כ ה"ל לקונה זה לידע ואיהו דאפסיד אנפשיה דהא אמרינן בספ"ק דמציעא (סוף דף י"ט) ויתבאר בפוסקי' בכמה דוכתי דלוה טורף בשובר מלקוחות שקנו השטר מהמלוה ולא אמרינן דלקוחות לא ידעי אלא שובר בעדים קלא אית ליה וה"ה שכח וקנהמנהג בזמנינו שקונין ממרני" זה מזה ואלו היה הממרני" בעלה בזה לא הי' שום אדם קונה שום ממרני" דהי' חושש שמא פרע לו בעדים או שמא נתן כת"י בעדים שפרע לו: ותו דהיכא דלא ידע ה"ל כלקח חפץ מחבירו וגודע אח"כ שהוא גניבה בידו ואינו שלו דמ"מ צריך להחזיר לו מעותיו משום תקנת השוק וכדלקמן סימן ס"ו וה"ה הכא ואע"ג דכתב הרח"ם והט"ו לקמן סי' ס' ס"ח דלא שייך בשטרות תקנת השוק דלא שכיח היינו בשטרות שבזמנינו דשכיח טובא שקונין זה מזה יותר מן המעלעלים פשיט' דשייך תקנת השוק ועוד דכתב הרח"ם והטור שם דבשטרות לא שייך תקנת השוק דלא שכיח כתבו וז"ל ועוד שלא יצא השטר מרשותו לגמרי שעדיין נשאר בידו כח למחול השטר שפיר ממונו לגבות ממנו ולפיכך בממרנו"ת שא"י למחול וכדלקמן סי' ס"ו ס"ק י' שייך בהו תקנת השוק ולפ"ז הכא בממרנ"י כשמברר זה שפרע למלוה הראשון קודם קונהו זה צריך הקונה ליטבע בכמה קנה הממרנ"י ויטול כדלקמן סי' ס"ו אבל בידע או בשובר בעדים דהוה כידע שהוא גנב מפורסם לקמן סי' ס"ו דאין צריך להחזיר לו מעותיו. כן נראה לי בדיניס הללו (עיין בתשובו' מהרשד"ם סי' כ' וכ"ב): (ח) ואם כתב בשטר וה"ה במי שחייב ושעבד עצמו בשטר לפרוע לכל מי שילוה לשמעון סך פלוני כ"כ בתשובת מהרח"ן שמון סי' קכ"ב וקע"ה ופ"ס ועיין בתשובת מהרא"ם אלשיך סי' נ"ז ובתשובת מהרח"ן חיים סי' כ"ח: (ט) ועי' לקמן סי' ס"ח סעיף י' בסמ"ע דשם בכאן בהג"ה שם כתבו המחבר גופיה. ולי נראה דודאי הר"ב לא יכתוב מ"ש המחבר כבר ובפרט שכתב הוא עצמו וע"ל סי' ס"ח סעיף י' אלא הר"ב בא למדש דאע"ג שהמחייב לא היה חייב מעולם שום דבר לשום אדם שלא הלוה לו שום אדם כלום אלא שחייב את עצמו בדבר שלא הי' חייב כדלעיל סי' מ' וזה לא כתבו המחבר לקמן סי' ס"ח סעיף י' כלל והוא מבואר בתשובת הרח"ם כלל פ"ח סי' ע' במ"ש שם וכן מצינו בשאול על מעשה דגלית הפלשתי ששעבד עצמו ונכסיו ליתן עושר גדול לבני שיכה הפלשתי ובא דוד והכהו ונתחייב בא ל לדוד בחותו ממון ובפ"ב דסנהדרין קאמר שקדם דוד את בת שאול בחותו ממון כו' עכ"ל וזהו מדוקדק בדברי הר"ב שכ' נשתעבד נגדו וכמו שנתבאר לעיל סי' מ' כו' והרי בסי' מ' מיירי במי שחייב את עצמו בדבר שלא הי' חייב כלל ע"ש וזה ברור:

עד

נכתב (ו) ב) [ד] שובר משום אדם על שטר זה אם"כ שום אדם לא יוכל לגבות בו (כ"י פרק ג"ב בשם הר"מ והריטב"א)(ח)[ז] ואם כתב בשטר שמשעבד עצמו נגד המוציא שטר חוב זה עליו אע"ג שידוע שלא היה חייב לו מעולם מ"מ חייב לכתב לו דהרי מ"מ נשתעבד נגדו (תשו' הרא"ש כלל ס"ב סי' ט' וי"ח) וכמו שנתבאר לעיל סי' מ' (ט)(ז) ה ועי' [ה] לקמן סי' ס"ח ס"י: שטר

ז"ל הכ"י ומיהו שטר זה כל שהוציאו לאחר ופרעו לו ועשה ממנו שובר נמחל שעבודו לכל אדם ה שם כתבו המחבר גופא וכ' שם והוא שהיה נולד בשעת

תגהות אמרי ברוך

אין זה נכון להעלות בלי הש"ך והש"ך בעצמו ביאר להדיא בספרו הקפו כהן שעמו בזה דמלד מת"כ הכא מהרי בגרי אין לגבות מנכסים ושפיר הקשה עליו בתומים:

(ס"ד סק"ז) (י) נשאר בידו כח למחול השטר כ"כ אבל בממרנות שלנו אינם יכולים למחול:

ו מזרי זהב

בסי' ס"ע דכל שיש לו מנו דפרעתי יכול לוחר לא כתבתי אלא למזכרת לו לטופס בעלמא רק שלא יסקר עיקר הכ"י ועמ"ש סי' ס"ע ס"כ: (ע"ש ואם נכתב שובר משום אדם) פי' המוציאו לשטר זה ופרע לו ועשה לו שובר וכ"ה בכ"י שהביא כ"י ור"ל שהוא בענין שהיה חייב לשלם לו מן הדין דהיינו שהיה כתוב בו שתחייב לשלם לכל מוציאו ונתן לזה שובר ונלע"ד עוד דאם היה כתוב בשטר לפלוני ולכל מי שמוציאו ולא היה לאותו המוציאו כתיבה מאותו פלוני ונתן לו כדין דאותו פ' מסרו לו שהמוציאו הע"פ אחין כאן כתיבה רק מסירה לחוד הא אי' בסי' ס"ו סי"ז דיש פלונת' בלוה שפרע ללוקח שטר בלא כתיבה ומסירה אי נפטר המלוה ומספק אין להוצי' ממון וכ"ש כאן דכתב לפ' ולכל מי שמוציאו וס"ל להרא"ש בסי' ס"ח דא"ל כלל כח ורשות מזה כנלע"ד פשוט אע"פ דלא משמע כן מדברי הש"ס: (בשם הרש"ק בשור עא"ע יולאין אם הוא כ"י כו') ומיהו רש"ס פי' דאיירי בכ"י ממש שתביא מתני' דהוציא עליו כ"י וכ"ל דס"ל דאינו נאמן כמינו דלא תיישי' בלל לנפילה דכל אינם מיזהר זהיר בשטריה ובוי בתקיים עדים ע"כ:

תשובה

אין זה נכון להעלות בלי הש"ך והש"ך בעצמו ביאר להדיא בספרו הקפו כהן שעמו בזה דמלד מת"כ הכא מהרי בגרי אין לגבות מנכסים ושפיר הקשה עליו בתומים:

(ס"ד סק"ז) (י) נשאר בידו כח למחול השטר כ"כ אבל בממרנות שלנו אינם יכולים למחול:

ביאורים

כיון דלעולם יכול לקבל הפירעון ולמחוק מצי הלוה לומר ארבה לא הי' לך לקנות השטר ולפ"ז בשטר שנכתב בו ככר המוציאו דא"י למחוק ולא לקבל פרעון אח' המכירה ודאי דא"צ לפרוע בלא השטר ע"י פרעון בעדים דבכה"נ לא תיקנו רבנן פרעון בלא שטר כיון דיכול לבוא לידי פסידא דלקוחות אם לא ע"י שובר בעדים דקלא אית ליה ואי עבר ופרע בלא שובר אין מפסידין ללקוחות כיון שפרע שלא בדין ויכול לומר כיון דגם לי נתחייבת לא היה לך לפרוע שלא בדין והביא הלקוחות לידי פסידא כנ"ל לפרש דבריו של הש"ך שכא יהא תמוה כל כך (ושם בד"ה ותו יש ט"ס וצ"ל אבל בממרנ"י שא"י למחול וכדלקמן) אבל באמת העיקר כדעת התומים דאף פרע בעדים מהני. אמנם נראה דוקא שהעדים מעידין שהוציא השטר לפניהם בשעה שכ' השובר דאז ראו שהוא המלוה וחוא יכול לקבל הפירעון ולמחול משא"כ מהני שובר שלו אבל כשלא ראו השטר בידו אז לאו כלום הוא אפי' אם ראו אתו זמן מה קודם לזה בידו אפ"ה אינו מועיל שובר שלו דשמא מכרו לו אח"כ היינו אחר הזמן שראו קודם הפרעון. ומה"ט שובר בכת"י המלוה לא מהני דמי יימר אם היה השטר בידו אז. והנה בשו"ת צ"צ סי' י' משמע דאפי' נאבד השטר מידו כיון שהיה כבר בידו מהני שובר שכו. ולפענ"ד נראה כמ"ש הגר"י שכתב וז"ל ומיהו כל שהוציא אחר שטר ופרע לו עשה לו שובר. משמע דבעינן שיוציאו בשעת הפרעון. גם מ"ש דבנאבד שטר כזה דמחויב הלוה לשלם כשעושה לו ע"בות שלא יבוא לו היזק משטר כזה לא ידע"ז מנ"ל כיון דלא אמרי' רק כותבין שובר וכיון שאי אפשר לכתוב שובר על שטר כזה מנ"ל שמועיל ע"בות הא הלוה יכול לומר אינו בטוח לי:

הקדשים

אולי מ"מ ל"ל עודי מסירה ולע"ע: שם המה על הכמ"ע ז"ל במ"ש שאסור למסור השטר לנכרי מה איסור יש. ואולי כוונת הכמ"ע ז"ל מלד שהנכרי יענוש ולא יעשה כהלכה בסדר בעל חוב להניח ללוה על לי יום כו' ובפרט בנכרי אלא שיתבע גם הולאות לו אחר נער. ואם מיירי נ"כ בחוב משכנתא שייך לרו' אמרו' מעין מכירה ולע"ע: לסברת הרי"ן ז"ל הנ"ל שע"י שיכול להיות לכל אדם בזה אחר זה. יש בריריה יש לפרש מה שאמרו חז"ל נבי מעמד שלשתן לגולדים כו' ומיושב קושית מוהר"מ ש"ף ז"ל שהביא התורו"ת ז"ל רכס"ט. למה לא אמר ראמת הי"ל כי לגולדו אח"כ לא מהני מעמד שלשתן. ולהר"ן ז"ל וז"ל בפיון שלגולדים לא חל אמירתו משהעבדנא שוב אין בריריה בהתוריתא כיון שאין ראוי לכל אדם ולע"ע. ומה שלא אמרו חז"ל נבי מעמד שלשתן שהוא בהגלת תחילה מלוה. שהאמה מתקדשת עי"ז. ומדוע לא יחול עליו חיוב להסני על ידי שמוחל לו הראשון. נראה דהיינו מלד דאיך לומר להדיא לשון בהגלת תחילת המלוה נבי קידושין וכן הוא בזה שכיון שלא אמר כן אין מועיל ואולי ע"ז ההלכתא שמועיל המעמד שלשתן ומ"מ הוא בלא טעמא מלד שבקידושין לא תיקנו שהשתה יהי' כמפרש בהגלת תחילת מלוה ובזה תיקנו גם בפקדון לא שייך כן. וחז"ל אמרו שבפקדון מסתבר יותר שיועיל מעמד שלשתן מבמלוה. ובפקדון לא מהני תחילה על הטלטלין הבורר. ואולי אי אפשר להגלת תחילת מלוה שתהי' שום כל כך המלוה רק טובת המלה לבד. ועפ"ז הי' מקום לומר שהם בכתבו הפוסקים ז"ל אודות המעמד שלשתן בקידושין שהוא גם במלוה מלד שהשתה כמפורש בהגלת תחילת מלוה כנ"ל. אך המשנות לשון בלא טעמא הוא שלא מלד שיהי' מלד הגלת תחילת מלוה. גם הרי לא שייך מלוה נבי פקדון. גם הרי הגלת התחילה לא שוה כל כך וכנ"ל ולע"ע היטב:

החושן

מ"ב בהא דאמר רב המוכר שדהו בעדים נוכה מנכסים משועבדים ופריך הא רב ושמואל דאמרי תרוויהו מלוה מ"פ אינו נוכה מנכסים משועבדים ומשני מלוה אזביני קא רמית מלוה מאן דיזיף נלמפא יזיף כי היכא דלא ליתבלי נכסי מכר מאן דזבין בשדהיה זבין וא"כ פרעון נמי י"ל דפרע בפרהסיא. גם מה שכתב הש"ך דבשובר דאית ליה קלא טורף מלקוחות משא"כ בעדים כבר בתבנו בס"ס מ"ו דגם בעדים אינו נתברר שפרע אין הלו' לריך לשלם ללוקח ולא חשבו לטריפת לקוחות אלא בשעבוד נכסים דנוקה הנכסים של הלו' אבל אם הוא חפץ של פ' ומכרו לאחר הרי זה מוציא מיד הלוקח כיון שתבר דבר שאינו שלו אלא שנותן לו הדמים מפני תקנת השוק ואין לא שייך תקנת השוק וכמו שיתבאר ועי"ש. ומה שכתב הש"ך ומשום תקנת השוק ובשובר בעדים כיון דמפקי לקלא ה"ל כידע אין הקול מכריע שנתוודע לזה קשה ולאו' לזה מתשובת הרא"ש הובא בטור דבשעבוד מטלטלי אנ"ק אינו נוכה מפני תקנת השוק ואע"ג דשטר שעבוד ואית לי' קלא ע"כ מוכח דתקנת השוק שייך אפי' במידי דא"ל קלא אם לא שידע בודאי אז בנגב מפורסם דהוא קול מבורר יותר משטר שאינו מפורסם בל כך וא"כ אי נימא דתקנת השוק בכה"ג אפי' שטר בעדים אינו מועיל אמנם נראה דגם שייך בזה תקנת השוק כלל דהא כתב בתשובת מוהר"ם אלשיך סי' קכ"ד שאם נא דבר הנגנב ליד הבעלים אין לריך לשלם מעותיו ללוקח מלוה תקנת השוק ע"ש בשמעון שמבר בית לראובן וקבל עליו לשלמו מכל ערעורים ואח"כ הפקיד שמעון ביד ראובן שבעת זהב וכו' אמנם מבעם אחר יכול ראובן לעכב כו' וק"ו הכא שנוף הפקדון עדיין אצל המוקדם ב"ש ועי' ב"ך בסי' ס"ו ז"ל בי' מש"כ סי' קכ"ו בשם תשובת מהר"ם אלשיך וחלמוד לכאן אאם בא דבר הגנוב אחר שנתבר ליד בעלים הראשונים אין לריך לשלם ללוקח מעותיו ואף שידוע שקנהו בתחילה אם לא בד

נא (א) עד אחד בכתב כו'. המשך דברי המחבר כך הם שסלסה חלוקים
ים עד ח' בכתב ועד ח' בע"פ בלא קנין מצטרפין לענין שאינו יכול
לטעון להד"ם לכ"ע שכיון שמכחישין אותו להדיא לא יהא אלא כמו שסיים
הס בע"פ ומכחישין אותו שאינו נאמן אבל אי טענ פרעתי זה תלוי
בפלוגת' שבשעיף שאחר זה דלהסברי
האחרונה שם שאם טוענ פרעתי
נאמן בהיסת דעד ח' בשטר לא חשיב
כמו עדות בשטר רק כעדות בע"פ
אם כן הכא נמי כיי דמצטרפין לא
הוי אלא כעדות שע"פ ויכול לטעון
פרעתי ב' אם אמר זה שלא כתב עדותו אני קניתי מידו כו' מצטרפין
לעשות המלוה בשטר גם לענין שאינו יכול לטעון פרעתי אף לשברא
האחרונה שבשעיף שאח"ז דכיון דאותו שבע"פ אמר אני קניתי וקיימא לן
אתם קנין לכתיבה עומד אם כן הוה ליה כשניהם כתבו שטר ואינו יכול
לטעון פרעתי אבל מ"מ לא הוי שטר גמור לגבות בו ממשעבדי כיון שאינם
שוים דע"א הוא בכתב וע"א הוא בקנין . ג' אם אותו שמעיד בעל פה
אומר בפני

ברור ועמ"ש עוד בפריסה: ג ונמסר רק לפני עד ח' פי' כל אחד מהן נמסר רק לפני עד אחד הן לפני אותו עד החתום בו הן לפני אחר ולא נמסר גם לפני זה החתום בו אינן מצטרפים לטרוף ממשועבדים ואפילו לגבות בהם מבני חרי מסתפק הטור בסי' מ"ה ס"ו אי מצטרפי וספיקתו נראה דהוא אי הלכתא כהראב"ד שכ' הטור בשמו בסי' זה ס"ד דאינן מצטרפים כלל דלא תקנו חז"ל שיהא עדות בשטר כ"א בשנים ולא בא' וכן הוא שכתב בהגהות מרדכי בפ"ק דב"ק ס"ב ובתשובת הרשב"א ס"ר ובתשובת הרא"ש כלל ל"ד ס"ד ובתשובת הרמב"ן ס"ר ובתשובת הרשב"ץ ס"ר ובתשובת הרא"ה ס"ר ובתשובת הרשב"ם ס"ר ובתשובת הרמב"ם ס"ר ובתשובת הרמב"ן

כפסקין כ רמב"ם סס פ"ה וז תנו כמחבר נ"כ לעיל סי' מ"ה סעי' י"ב וכמ"ש סס מבואר מולא הדין וטעמו ל עור בסס תסו' אביו הרא"ם כלל כ"ט סי' ג' וסי' ס' וכ"ה *בסתר הלוואה הדין כן כל שלא העיד בה עם הפסול אלא שהמעשה היה בלוואה סמ"ע מ רמב"ם סס פ"ד מהירו' הביאו הרי"ף סס"ק דמכות ופסקו כר' יוחנן דקי"ל הר"י לגבי ר"ל וכ"כ הטור בסס ר"מ וכ"פ אביו הא דלא פלגינן דיבוריה טעמא מבוסס דאחי לאחלופי בסתר דעלמא שלא יאמרו קרוב בסר להעיד והביאו הכ"מ

חידושי רעק"א

ס"ו בכותב כל נכסיו. כ"ב ע' תשובת הריב"ש סי' תכ"ו :

פתחי תשובה

שבוכ"ג סי' ע"מ סכ' דפסדין דלדעה זו מפי' בסים בו נאמנות נאמן לו' פרעתי זלא דמי לבי' בנאמנות ומקויים דליבא מאן דפליג שאינו נאמן לו' פרעתי כדאי' בסי' ס"ע ס"ב דשאני התם דאמרי' אילו פרעו לא הביאו בידו כיון שיש בו נאמנות כי אינו יכול לפטור א"ב בשום שעבוד בעולם כיון שכ"י היא מקויימת זולת בשטרא פרעתי ועוגה גרועה היא כיון שהשטר בידו אבל בשטר בע"א אפי' יש בו נאמנות אמר לפטור אינו יכול לפטור א"ב בשום שעבוד בעולם כיון שכ"י היא מקויימת זולת בשטרא פרעתי ועוגה גרועה היא כיון שהשטר בידו אבל בשטר בע"א אפי' יש בו נאמנות ומקויים אפ"ל אם אם לבביאו בידו כיון ד וכל לפטור א"ב בכחשת העד ולומר להר"ם והוא דומה לשטר בב' עדים שאינו מקויים שנאמן לו' פרעתי בתנו דמזוייף ומה לי מנו דמזוייף ומה לי מנו דלהר"ם בו' ועי"ש עוד סב' דאף הרמב"ם שהוא דעה ראשונ' נאן דם"ל שאינו נאמן לו' פרעתי בע"א בשטר י"ל דדוקא בשנכתב השטר בל' דרבים בפניהו עדים כו' ולא אתם עליו דק ע"א ומ' א' נגנו או בשני עדים מתומים ונמצא או מכם קרוב או פסול אבל אם מתחלה לא נכתב השטר כ"א בע"א גם הרמב"ם מודה שנאמן לומר פרעתי וכ"כ הב"מ ס"מ כן דעת הרמב"ם. ובזה מתורץ קו' הב"ח דבר"ם סס"ב סס"ב לתה לנו בלל לירוף עד בני דע"פ בו' ע"ש: ה והעדים קרובים לא' בו' הרי השטר בפול. ע' בת' נו"ב מאב"ש סי' כ"ח והובא קלת בפ"ת לאה"ע סי' מ"ב ס"ק י"ז :

טורי זהב

לדיעה קמייתא שהא הרמב"ם דהוי בחרם ואפי' שבועה לא ערוך נגד הכשר זהוא תיתה דבתה נפסל הכשר דמאי שנא מעדים רבים שזכר אח"כ בס"ד דבשאר הכשרי' בכשרותן וכן משמע הב"י אע"כ דהרמב"ם ס"ל דאן הפתם אחרי' בתחוקין בו שנים דודאי להעיד בלא זלא אמרי' רוחא שביק והי"א סל דאפי' אינו נאמן לו' פרעתי ומפתחא רוחא שביק זאע"ג דהטור הבית הרמב"ם עם הי"א בזה דהיינו בה"ג סיינו לעיקר הדין שפ"א בשטר אזקק לשבועה אבל נמה שזכרתי ודאי פליגי נמלא דהיא הכי בלא יש ודאי ביטול העדות כולו ערוך הבד הכשר להעיד בע"פ ובמ"ש הטור בסס תסו' הרא"ש ובאם שם ודאי דרוחא שביק לו בעדים רבים דאפי' אפתחא רוחא שביק כ"ע לא פליגי דבד הכשר א"ל להעיד בעל פה אלא מתוך הכתב ההוא זוקק לשבועה כי פליגי דהנ"ם ובעל הלכות גדולות היכא שבהומים בנים ואין ודאי שיבנו לאחוס בא' ובמ"ש בעל' ומ"ל לא כ"כ הגלע"ד שיקר בהבתי :

באר

הכשר כמ"ם בסעיף שאח"ז עכ"ל הסמ"ע (וכ' בט"ז מ"ם בזה מ"ש) : [ט] הבר. כתב הב"ך דמיירי משה"כ

נתיבות המשפט

מהני חידושים

נתבטל. היינו אלא יבנו בולם לאחוס: (ט) יבנו לאחוס. ואי לריכין שידעו זה מזה בהן קריבי' מבואר המחבר בסס"ל ליי: (י) נוראה. ה"ה בטר הלוואה: (יא) ונתבטל. היינו שיבנו לאחוס לבם עדות :(יב) אם זוכר העדות.

ביאורים

והא שכ' הט"ז דשעת חתימה הוי כשעת ראיה-נ"כ תמו' כיון דכבר ראו הכשרים בלא הפסולים והוי כשריב לעדות בשעת ראיה כיון שלא נצטרפו מה"ת יתקלקל ראייתן מחמת שחתמו שטר שהוא רק לראיה ביחד לכן העיקר אפי' הב"ד כבר דנו עליו יכולין העדים הכשרים להגיד בפה . דהא אגן קיי"ל דבא כהרא"ש בהא דס"ל דמפי כתבם כשר ולא נצטרפו כלל בשעת הגד' דהגד' שבכתב לא חשיב הגדה כלל לדינן ואם נצטרפו בשעת ראיה דעת הש"ך דנתבטל ואין יכולין שוב להגיד בפה . ולפענ"ד נראה דיש לחלק דהגה הסמ"ע בסי' מ"ה סעיף י"ג והש"ך שם מקשין דברי הרא"ש אהדדי דבכלל ס' דין ה' כתב דאין יכולין להגיד בפה רק כשהפסולים לא היו עמהם בשעת ראי' ובדין נ' בדין צוואי משמע דאפי' הי' בשע' ראי' יכול להגיד בפה אח"כ ודחקו בתירוצים : ולפענ"ד לקיים דהא התוס' והרא"ש הקשו בהא דתלינן בשטר שחתמו לכבוד ולמלוי ובעדות בע"מ שואלין אי למיחזי אי לאסהודי ותירצו דבשטר כיון דהוי כנחקר' עדותן והוי כאילו העידו שחתמו הקרובים רק למלוי ולא נצטרפו . ולפ"ז לק"מ דבסי' נ' מיירי בסתם הוי השטר כאילו נחקר' עדותן והעידו שחקרובים בשעת ראי' רק למחזי אינו ולא לאסהודי דהא חתמו שטר ונתנו בידו והכשרים ודאי נאמנים להעיד עכ' זה דהא להתוספות הא דלמיחזי אתו לא שיילינן רק להכשרים ור"ש"י דס"ל דשיילינן רק לפסולים מ"מ מודה דהכשרים נ"כ נאמנים לומר שיודעים שהפסולים לא כיונו להעיד כגון שהכשרים נתיחדו להעיד אי שהפסולים הגידו בשעת מעשה שבאו רק לראות ואז אין פוסלין עדות הכשרים אבל בסי' ס' דין ה' שם מיירי דידעינן שישבו כולם לחתום דאז אמרי' דבוודאי לשם עדים חתמו הפסולים עם הכשרים אז בוודאי גם בשעת ראיה להעיד נתכוונו כיון דחזינן דגם עכשיו חתם לשם עדות והכשרים נצטרפי עמהם ודאי גם בשעת ראי' נתכוונו ביחד להצטרף לעדות וכ"כ התומים בסי' זה סק"ח דבכה"ג תלינן שנתכוונו לעדות בשעת ראיה ולק"מ רק חשיך שהוכיח בסק"ד שהרא"ש בסי' נ' מיירי נ"כ בישבו כולם לחתום אבל העיקר נראה דמיירי בסתם והא שהוצרך שם להגד' שיגיד בע"מ הוא משעה שכתב התימים ע"ש) (היוצא מזה דאם נתבטל בדרך שנתבאר אין יכולין להגיד בפה כשהיו יחד בשעה ראיה אבל בסתם שטר אפי' ידעינן שהיו ביחד בשעת ראי' לא נפסל עדות הכשרים מהשעם שכתבתי :

חושן

אינו נתמן לו' פרעתי כיון דאינא מנו ובני נר"ו אומר בתשובה זו דיש להוכיח הפוך מה שרלה להוכיח למכלה דסביאה לי' להרמב"ם מנו מבטוטה דאוריתא לבטוטה דרבנן דמתשובה זו מוכח דאין אומרים מנו מבטוטה דאוריתא לבטוטה דרבנן דאם הי' טוען להד"מ הי' נכנס ס"ד ואלו טוען פרעתי נסנע ליפת ונפטר ונפ"ז נ"כ דס"ל כהרמב"ם דאם הפקיד אלו נכנר וטוען הסזרתי נסנע ס"ד נמו אם הי' נאמנו וכו' ע"ש. ונפלאתי דאין בייך בזה מנו הא הוא ממש דין נכנא דר' אבא והא דלא אמרינן מנו בנכנא דר"א נופ' נבר הקנו המוס' נפ' הזקת ד"ה הוי מחויב בבוטה. ותירצו דאמ"נ אינו מנו מ"מ הוי מבאינ"מ ופ"ש וא"כ דומ' ממש לנכנא דר' אבא ואחרוני תוס' בבאנו בם הא' מבוס דיר' ממל יפבנבנו ואי' ריב"א מבוס דהוי מבאינ"מ אע"נ דאינ לי' מנו וע"ש ודאי ה"כ שייכי אלא אי נימא דפרעתי הוי טענ' בתמת עצמ' נאמן אבל אי נימא דמחמת עצמה לאו טענ' ודאי לא שייך מנו דהיינו ממש נכנא

דר"א

הגר"א

שנתבטל השטר מ"מ ראיתו כמעשה לא נתבטל ועכפ"ק דמכות דף ו' ע"א ועי"ש תוס' ד"ה לאסהודי ופי' ר' חייס כו' : [יג] ואם יש עדים. לענין דלא יכול למשבע להר"ם כמש"ל סי' ל"ט ס"ה העדים כו' ע"ש וכ"כ לעיל סי' ל"ז ס"א ואם היו זמרים כו': [יד] (ליקוט) הכותב כו' כר"י בירו' ואף שמדמי בירו' שם לגיטו ומתנתו לא קי"ל כן דבקורבה עדות שבטלה הקלתה בטלה כולה כמש"ם מתתי' שם הה שנינו כו' ודוקא בכעיד עלמו לא בטלה דאין עדות לגבי עלמו כלל וכמ"ש הרא"ש שם בשם הרא"ש ועמ"ש בסי' ל"ג סע"ז ולכן ל"ד לגיטו ומתנתו דשם הוא בע"ד עלמו (ע"ש): [טו] אא"כ נסתלק.

ביאור

ס"ל בב' עדים בלבד דאמרי' רוחא שביק כו' אבל ל"ע דהוא גמ' ערוכה בפ"ק דבטין דף י"ב דאף בב' עדים אמרי' ע"ש ולא דמיירי שיהם שמתתו ביחד וכמ"ל ס"ז והיינו דב' רמ"א והיינו בדרך כו' וכן הרי"ף ורא"ש פ"ק דמכות ב' שני הדיוטים זמזינן כו' והיכא כו' ב"ד ע"ש ולא"ש על הס"ע שב' ויא"ל דאין כאן מחלוקת רק ל"א הב"ש אין נ"מ בדין זה דע"א בכתב אינו כלום וז"ש שאינו כשטר כו' ורא"ל דהיינ בפלוגתא הנ"ל: [י] (ליקוט) הבר שאינו קרוב כו'. ומיירי אלא הו' ביחד בשעת הנכנה. ס"ך (ע"כ): [יא] אם זוכר העדות. ר"ל אפי' ע"י ראיית השטר ומכמ"ל סי' ל"ז ס"א ע"ש : [יב] ובא לפני. דאף

המשפט

הכשר כמ"ם בסעיף שאח"ז עכ"ל הסמ"ע (וכ' בט"ז מ"ם בזה מ"ש) : [ט] הבר. כתב הב"ך דמיירי

נתיבות

מהני חידושים

ביאורים

אמרי' רוחא שביק ולכאורה תימה דהא אפי' על עידי מסירה לא סמכינן מטעם נזירה דילמא אתי למיסמך עלייהו מכל שכן דאין לסמוך על העד האחר מטעם נזירה זו ועוד דנרע משטר שיכול לזיף דסגיל ונראה הטעם דהא כתבו התוספות בנ"ש י"ח ובב"ב הטעם דבסול בשהתומים קרובים לבסוף כיון דעיקר הקיום לבסוף ודאי לשם עדות חתמו ולא כתבו בפשיטות משום נזירה דלמא אתי למיסמך עלייהו והוי כמוזייף מהוכו עכצ"ל כיון דכבר נכשר השטר בעדים הכשרים שהתמו התלה והוי תיקה כנחקרה עדותן בב"ד לא נפסל מה שנעש' מזייף מתוכו אח"כ דמזייף מתיכו א"ן פוסל רק כשנעשה בשע' שמשוי ליה שטרא וכמ"ש הש"ך בסי' מ"ו ס"ק ס"ח בשם הי"שב"א וא"כ הי"ב בע"א לענין שבועה ונראה ליתן טעם להפוסלין דהתוס' והרא"ש הקשו אמאי תלינן בשטר שהתמו לכבוד ולמלוי ובעדות בעל פה שיילינן להי אי למחזי אי לאסהודי ותיי"צו דשאני שטר דאמרינן בי' כמאן דנחקרה עדותן בב"ד וא"כ י"ל דהפוסלין ס"ל כדעת הריב"ש שהביא בהנ"ה סי' מ"ו דבעד אחד לא אמרי' דנחקר' עדותן בב"ד דמי מש"ה בב' עדים ואחד קרוב דלא נשאר רק עד אחד לא הוי כנחקר' לא תלינן בי' דלכבוד או למלוי חתם : (ה) אם זוכר העדות עיין בטי"ז סי' ל"ז שכתב דההתימה הוי כראיית המעשה והדין שדנין עליו הב"ד הוי כהגדה משום הכי כשכבר דנו הב"ד על השטר אין מיעיל להגיד בפה כיון שכבר נצטרף בראי' והגדה אבל כשלא בא עדיין השטר אז יכולין להגיד בפה והדברים תמיהין לי דממ"נ אי אמרינן דשטר שהתומין בו פסולים ונתבטל שנים לא הוי כנחקר' עדותן בב"ד א"כ אפי' בא השטר לביד לא הוי כהגדה ואי אמרינן אפי' בשטר שהתומים בו פסולים דהוי כנחקר' עדותן בב"ד א"כ משעת חתימ' הוי כהגדה דהא הא דאמרי' כנחקרה עדותן בב"ד היינו משעת התימה הוא כמבואר בסמ"ע הכן נראה דודאי שטר שהתומים בו פסולים ונתבטל שוב לא הוי כנחקר' דהא לא הוי שטר כלל רק שהטי"ז כתב זה לדעת הרא"ש דס"ל דאף מפי כתבם כשר כשאינו אלם כמבואר בסי' כ"ח בסמ"ע ס"ק מ"ב ובתשובת רמ"א סי' י"ב כתב כשמעידין מפי כתבם לא הוי הגד' עד שבא הכתב לב"ד ותיי"ז שפיר כתב הטי"ז דכשהב"ד כבר דנו השטר הוי צירוף דמה לי כשנצטרף בהגד' בפה ומה לי שנצטרפו בשעת הגדה דכתב בכתב הוי כהגד' בע"פ

קצות

ואפי' מלי טען פרעתי בכתי"ו דבביק לי' אבל בכטר בב"א לא מביד אינב דבביק בתר דפרעו ומנו דנהד"מ אינו נאמן דהוי כי' מבאינ"מ וכ' כ"מ ונ"ו אבל הרבב"א בתשובה כתב סי' אלף כ' על טטר שיש בו כ"א טוען פרעתי והביב דנמ"ד דבבמ"ו נאמן לומר פרעתי ה"ה הכא ולמ"ד דאינו נאמן לומר דאינו נאמן והנה מדברי הרב"ם בבתב בפ' ג"פ דף קס"א בהא דאמר לביי נא בגרבה אבא דאפי' ע"א בתב ובע"א בע"ב ופי' הרב"ם וז"ל וגם הנו' יבול נו' פרעתי ונא יבול המלו' לטעון בלו' הי' לך לקרוב טטר בבידו מכיון שבא בתיקון הבמיב לא הבנו הנו' ונא נזבר לבאלו אמנו' בב"ל והרי הרב"ם מבא הבוברים דבבא"י אינו נאמן בו' פרעתי וכתב בבוב פ' ג"פ ופ' מ"ם בסי' כ' בק"א ואפ"ם ס"ל דבע"א בבטר לבי' הינא בוד א' בב"פ נאמן לו' פרעתי ומשמע דע"א בבטר גרב מבמ"י והרב"ם מדמי בה ובי"ע . ודאי בבנה"ג בסי' ס"ט דבתב על דברי הרב"ם פילבול אחוך עם בנו וסוף דבריו וז"ל ובריך בדבת למה

טעם סילוק בס"ס ל"ג ובסי' ל"ז ע"ש: יג ונתבטל הסטר לדבר ח' כו' פי' שנתבטל מכח נוף הענין ולא מכח פסול העדים מ"ה נתקיים עדותן לשאר עניינים שבשטר: יד אע"פ שהם חיבן חתומים כו' ל"ד הם קאמר דהא אם אחרים היו חתומים בו אין צריך עדי מסירה ועפ"ר: טו השטר פסול עד"ר שם כתבתי דאף אם יבאו אלו עדי מסירה ויעידו לפני ב"ד שראו ההלואה ושנמסר לפניהם השטר מ"מ אין הב"ד יכולים לכתוב שטר חדש ע"פ כדין עדים החתומים על השטר ונמצא אחד מהן קרוב דשאני הכא דלא נעשו שלוחים להלוואה לדבר זה ע"ש:

נב א אבל נובה בו את הקרן כו' בתוס' ובהרא"ש ובטור כתבו דאפילו מפורש בו ריבית קצוצה שהוא דאורייתא דינא הכי ואין העדי' נפסלי' במה שחתמו על שטר כזה ועברו על לאו דלא תשימון עליו נשך דקאי נמי אעדי' משום דלא משמע לאינשי דקאי אעדים כי אם אלוה ומלוה וערב. ועיין פרישה: מפני

[י] (יג) נסתלק אותו ממון (ח) [טז] (ובעדות ע"פ בכה"ג כשרים להעיד זה שאינן קרובין) (מרדכי פ"ב דגיטין תשובת ריטב"א בב"י סי' כ"ז מהו' י"ד)[יז] ס אבל אם כתב בשטר אחר שנתתי לראובן חצר פלונית ושנתתי לשמעון חצר פלונית ונמצאו העדים קרובים לזה ורחוקים מזה זה שהם רחוקים ממנו מתנתו קיימת שאלו שתי עדיות הן אע"פ שהם בשטר אחר: הגה [יח] וכן אם היו כתובים בשטר ב' אם ג' דבריס יג [יא] (טו) ונתבטל השטר נדבר אחד הבאר בא נתבטל (מוהר"ם פאדואה סי' מ"ד):

ז ו) [יט] (ט) (ג) ע שטר שנמסר בפני שני עדים(טז) גובין בו ממשעבדי אע"פ יד[יב] שהם (אינן) חתומים בו פ ומ"מ אם נמצאו עידי חתימתו פסולים ואפי' עד אחד מהם פסול טו (יז) השטר פסול אע"פ שנמסר בפני עדים כשרים מפני שהוא מזייף מתוכו:

נב שטר שיש בו רבית או קרוע ובו ב סעיפים:

א [ח] א) ח שטר שיש בו ריבית ב מפורש אינו גובה בו את הריבית א (א) ג אבל (ח) גובה בו א] את [א] הקרן ד [ג] אפי' ממשעבדי ה [ג] אבל אם כלל הקרן עם

היכא שיש לחוש לגניבה משום קורבה כגון שאין השטר מקויים ובאו עדים שהם קרובים לא' ורחוקים משני לקיים השטר וכה"ג אף בע"פ פסולים דבלא עדותן א"א לקיים השטר כלל וא"כ יש לחוש שמעידים משום הקרוב וכן אם נגנב לשניים דבר ובאו עדים שרחוקים לא' וקרובים לב' שזה נגבו א"י להעיד אפי' בע"פ אא"כ נסתלק הקרוב וכמ"ש הרמב"ן והכ"י פח"ה דאל"כ יש לחוש שמעידים כן משום הקרוב כיון שא"א להם להעיד על האני ודו"ק: (ט) שטר שנמסר כו'. לפע"ד צריך עיון למעשה בדין זה כי בבית יוסף לא הביא רק הרי"ף (כן הוא בהרי"ף שלפנינו פרק המנרש וכ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן והרמב"ן והטיר לקמן ס"ס ס"ט בשם הרי"ף והב"ח כתב וז"ל משמע ליה להרא"ש מדעת הרי"ף דדוקא בנטין ולא בשטרות ותימה בעיני שהרי הרי"ף פ"ק דמכות כו' ואישתמיטתיה דברי הר"ן והרשב"א פרק המנרש שכתבו וז"ל ומ"ש רי"ף ז"ל בפ"ק דמכות לא ילמד על עצמה כתבה אלא ללמד על דין מזויף דנטין כו' ע"ש) והרמב"ן שחולקין על זה. ובאמת גם הר"ן שם ס"ל עיקר דאין הלכה כר"א בשטרות ע"ש שהאריך וכן דעת הרשב"א בחדושיו פ"ק דנטין ופרק המנרש וכן משמע מדבריו בתשו' סי' אלף ס"ד ע"ש וכן דעת הראב"ד (אך דעת הרשב"א פרק המנרש והראב"ד שבבעה"ת שם דשטר מתנה דינו כנטין ומדברי הרמב"ן ובעה"ת והר"ן שם משמע להדיא דאף בשטר מתנה אין עידי מסירה כדתי ע"ש) ובעה"ת שער י"ג אות ג' וכמבואר בבע"ת שם והביא שם ג"כ דברי הרמב"ן בחריכות וכ"כ התוס' פ"ק דנטין סוף דף נ' בשם ר"ח (ובבעה"ת שם כ' שר"ח פסק כר"א דעדי מסירה כדתי אף בשטרות ואפשר ט"ס הוא ול"ל רבינו תם וכמו שכ' התוס' שם כן בשם ר"ת) דאין נובה ממשעבדי בעידי מסירה ונם מסקנת התוס' שם נראה כן ונם כתבו התוס' שכן נראה מלשון רש"י וכן כ' הרא"ש פרק קמא דנטין וכן נראה באמת מלשון רש"י שם דף י"ח סוף ע"א וכן מלשון הר"ן שם (וכן הוא במרדכי ס"פ המנרש בשם רא"ב ן רלית לן כר"א בשטרות מיהו בראב"ן עצמו סי' מ"ה שהעתיק המרדכי דבריו כ' וז"ל ולית לן כר"מ אלא כר"א אף בשטרות) וכן כ' בעל העיטור באות ח' דיני חוב סוף דף ס"ב דלית הלכתא כר"א בשטרות ע"ש וכ"כ הרב האי גאון שם' מקח וממכר שער י"ג דף כ"ו ע"ג ע"ש וכ"כ הריטב"א פ"ק דקדושין בסוגיא דכתב לה על הנייר או על החרס בתך מקודשת לי כו' ר"א הוא דאמר עידי מסירה כדתי מיהו בשאר שטרות שהם שטרי ראיה קי"ל כר"מ דבעינן עידי חתימה כו' וכן קבלתי מפי מורי נר"ו ע"כ וא"כ כיון דכל הני רבוותא טובי ס"ל דאין נובין ממשעבדי בעדי מסירה נהי דשאר רבוותא טובי ס"ל דנובין ממשעבדי מ"מ פסיעה דיוכל המוחזק לומר קים לי כהנך רבוותא דאמרן ול"ע:

נב (א) אבל נובה בו את הקרן. אפי' מפורש בו רבית דאורייתא כמ"ש התו' והרא"ש ושאר פוסקים והטור והמחבר ביורה דעה ס"ם קס"א דהעדים לא נפסלו בכך דלא תשימון עליו נשך לא משמע לאינשי אלא במלוה ולוה כדלעיל סי' ל"ד סעיף י' ודלא כבעל עו"ז בי"ד שם דלא דק בזה בדעת המחבר וכבר השגתי עליו בספרי נקודות הכסף שם: מיהו דעת הרמב"ן דהעדים פסולים ומפרש דמיירי בש"ס בשטר שכתוב בו סתם ולא ידעו העדים שיש בו ריבית ונובה הקרן אפי' ממשעבדי ולא נזרינן שמא ינבה הרבית כדפסלינן לעיל סי' מ"ג סע"א המוקדמי' אפי' מזמן שני דלמא אתי

ביאור

כתיב: ד"ה וליכלקו כו': [עז] ובעדות בע"פ. דאתן קי"ל דפלגינן דיבורא רק משום דלא אתי לאתלופי בשטרות דעלמא משא"כ בע"פ וצרא"ש דמכות והגא"ש פ"ק דנטין: (ליקוט) ובעדות ע"פ כו' היינו לפי' ר' יוחל משום דאתי לאתלופי כמ"ש הרא"ש והרהרתי בשמו אבל לשיטת הרא"ש דס"ל דפסולי עדות מחמת קורבה מתבטלה כולו וכנ"ל הי' בע"פ רק סילוק מהני קודם עדותן כנ"ל וכן בשטר כה"ג (ע"כ): (ליקוט) אא"כ כו' ובעדות כו'. נ"ש דמה מהני סילוק כיון שאין כאן עדות רק תה שבשעה קודם סילוק ודוקא בע"פ מהני סילוק ודוקא הרתי בעינן בע"פ שיעידו עכשיו לאחר הסילוק וכ"כ ס"ד (ע"כ): [יז] אבל אם. כ"ב קנ"ט ה' דפלגינן דיבורא בשתי בדות ומני ס"ח לר"ל דקי"ל אם כוותיה ונראה דר"י ור"ל דפליגי בירושלמי פליגי בכה"ג ואזלי לשעמייהו כרבין משמיה דר' יוחנן דרבין בר שמריה כמ"ש ביבמות וז"ש ביבמות אתי לא יאות אר"ל לא יאות אר"ל כו' דר"י ור"ל אזלי לשעמייהו אבל ר"א דס"ל בכ"ב כר"ל ולכן אמר דלא יאות אר"א ופסיק כמ"ד לא יאות דכן

באר

מהני כשיעידו ע"פ ועי"ל סי' מ"ה סי"ג: [י] נסתלק. הש"ך חולק על דין זה וכתב דלא מצינו בשום פוסק שסילוק מועיל בזה דלא מהני סילוק אבל בעדות בע"פ אבל הכא דפסליה לשטרא משום עדות שבשלה מקלתה בטלה כולה א"כ מה יועיל שיסתלק הקרוב כיון דכבר נתבטל השטר ע"כ דברי המחבר תמוהים וצ"ע עכ"ל וע"ש: [יא] ונתבטל. פירוש שנתבטל מכח נוף הענין ולא מכח פסול העדים מש"ה תתקיים עדותן לבאר עניינים שבשטר. סמ"ע: [יב] שהם. כתב הסמ"ע דל"ד הש קאמר דאם אחרים

פתחי

נב א] לא הקרן. עכה"ע עד הלכך נראה דהוי ספיקא דדינא כו' וע' בחל"מ פ"ד מה' מלוה דין ו' תענין זה עש"ה. ומ"ש עוד כתב בש"ל בשכללו רבינו הרבנו כו' דלא נזרו קרן אלא בדאורייתא כו' ובנה"ע הבנר"ע אינר זל"ל נ"ב לבאורה לא נראה כן בדעת הוספות הברי בדתירלו דמיירי בריבית הרבנו הוסיפו לחדש דין דנעבירה הרבנו בעינן רשע

משה"א ביאורים

ז) שטר שנמסר וכו' והנה אי בעינן שמות של המוכר והלוקח או המלוה והלוה בשטר שהכשירו ע"י ע"כ משמע מדברי הפרישה כו' ס"ו דבעינן וכן כתבו התוס' רים הנושא בכתובות ד"ה אליבא דב"נ ע"ש אבנם בהר"ן בפ"ק דקידושין משמע דרק בגיטין וקידושין בעינן שמו ושמה משום דבעינן ספירת דברים בגט וקידושין איתקש (לגט) משמע דבשאר שטרות לא בעינן:

נתיבות

נב ח) שטר שיש בו רבית עש"ך שהביא קושית התוס' דהא העדים פסולין ובקצה"ח תי' דהעדים לא נפסלו אלא משעת חתימ' ואילך ומדמ' זה למ"ש התוס' נבי שוחט בשבת דלא נעשי' מומר עד אחר שחיט' והולך על מהרי"ט ח"א סי' קל"ח שמבי' ראי' מב"ק דף ע"ג נבי נגיב ושביחה דלמ"ד למפרע נפסל דהיכא דאיתזמי להו אטביח' דגם עדו' גניב' נפסל ובקצה"ח מחלק דדוק' בעידי הזמ' דנעש' חשוד לעידי שקר משא"כ

קצות

דר"ח וכל הפלפול אולי אינו אלא למהדורי והוא פשוט: ג) שטר שנמסר נרסינן פ' הנושא האומר לחבירו חייב אני לך מנה ר' יוחנן אומר חייב ור"ל אמר פטור כו' הכמ"ע דא"ל חייב אני לך מנה בשטר ר' יוחנן אומר אינומא מלאת דבטרי ופירש"י בכת"י ומכר בו בפני עדים אמר רבא כתבו ערב היול' לאחר חימוס בטרות נובה מנכסים ב"ח וכ"ש בחוס' ד"ה מאיבי' דנן נגם לרש"י י"ל דבהב ואני ערב ומכר בפני עדים ופליגי בגנגס ור' ישמעאל אי הוי הודאי או לאו וא"ת ואמאי לא הוי שעבוד בזה הבטר בע"מ וי"ל דלא חייב האי שטר לאשתעבדי בי' כיון בחוב בם הערב אלא בחיבתו וכיון שאינו מבחבו שהו' מכרו לא מצי לאשתעבד בי' עכ"ל ע"כ) (ומזה הלמדי' למ"ד ע"מ כרתי ולא בעי מוכח מתוכו אפ"ה כל שלא כתב שמו ולא מוכח מבחיבתו שהו' מסרו ל"מ אפי' למ"ד ע"מ כרתי ובכ"י בשה"ע סי' קכ"ט כתב דאם לא כתב בגט שם האיש והאשה פסול אפי' למ"ד ע"מ כרתי ולמדו מדברי חוס' בגיטין דף כ' דפסול מה"ח אם לא נכתב שמו בכל והמעיין בחוס' שם יראה דאינו מוכח וע"ש בחידושי רש"ל ומהרש"א ומוהר"ם לובלין וע"ש כתב שם דאינו פסול אלא מדרבנן אבל מדברי חוס' פ' הנושא משמע דהוי מדאורייתא דבדיני ממונות משמע דדינא קאמרי:

נב א) שטר שיש בו ריבית. והקשו בחוס' הא העדים פסולים שעוברים בלאו דלא תשימון ואע"פ שאין מרוויחין יש להם לפסול מידי דהוי אבנריין אוכל נבילות להכעיס דקי"ל כאביי דפסול ובמשנה למלך פ"ד מהלי' מלוה וז"ל ויש להקור בקושיא זו בהרי אין בלאו זה מלקות מדלא הביאו רבינו בפי"ו מסנהדרין וכ"כ הרב החינוך סי' כ"ד וכתב הטעם משום שהרי אפי' המלו' אינו במלקות שיוכל להיכבון ואינו בדין דהני דאתי מחמתו' יתחייבו מלקות וכו' וכיון שכן לא מפסלי העדים שהרי כתב רבינו בפ"ו מעדות אינו רשב כל שעבר עבירה שהייבין עליו מלקות ומשמע דאם אינו חייב מלקות לא מיפסל וע"ש. אמנם בכה"ג סי' ל"ד כתב ז"ל אמר המחבר לא נהירא לי טובא דמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכ' עדות אינו רשב כל שעבר עבירי' שהייבין מלי' מלקות לאו למימרא דלאו שאין בו מעשה שאינו בומלקות דלא פסול דא"כ כל לאו שיש בו להזהרת מיתת ב"ד או שיש לחבלומין או בעשה לעשה או לאו שבכללות שאין לוקין לא יהי' נפסל לעדות וזה אינו שהרי כתב הרמב"ם נגנב או גזל שהוא לאו שיש לחבלומין או עשה מלא' בכתב שהוא לאו שיש לחבלומין אבל עשה מלא' בכתב למה יפסול כיון דאינו לוקה וכ"ת דאמרינן בפרק אותו הוא דלא החרו בו למיתה זה דוחק גדול דבהחרו בו במלקות יפסול והחרו בו למיתה לא יפסול ע"ש דלשטתו לא בעינן כלל חייבי מלקות: אבל אחרי בכה"ג מיתה דמ"ש שגנב או גזל הא הרמב"ם עצמו ביאר טעמו בל דבר בפ"י מעדות ז"ל עוד יש לם רשב בהן בפולין לעדות ובאלמא נבי נגב או גזל הייבו טעמא מבוש דהוי רשב דחמם אבל עשה מלא' בכתב למה יפסול כיון דאינו לוקה וכ"ת דאיירי שהחרו בו למלקות ולא החרו בו למיתה זה דוחק גדול דבהחרו בו במלקות יפסול והחרו בו למיתה לא יפסול ע"ש דלשטתו לא בעינן כלל חייבי מלקות: אבל אחרי בכה"ג מיתה דמ"ש שגנב או גזל הא הרמב"ם עצמו ביאר טעמו בל דבר בפ"י מעדות ז"ל עוד יש לם רשב בהן בפולין לעדות אע"פ שהם בני חבלומין ולא בני מלקות

הגר"א

אורחיה דהרמב"ם לפסוק כמ"ד אחרון ועוד דקי"ל כר"ל: (ליקוט) אבל אם כ' כו': שם ומ"ד לא יאות אר"א בעשה כו' ר"ל אפי' בשטר א' ובה"ג פ"ק דנטין: (ליקוט) ובעדות ע"פ כו' היינו לפי' ר' יוחל משום דאתי לאתלופי כמ"ש הרא"ש והרהרתי בשמו אבל לשיטת הרא"ש דס"ל דפסולי עדות מחמת קורבה מתבטלה כולו וכנ"ל הי' בע"פ רק סילוק מהני קודם עדותן כנ"ל וכן בשטר כה"ג (ע"כ): (ליקוט) אא"כ כו' ובעדות כו'. נ"ש דמה מהני סילוק כיון שאין כאן עדות רק תה שבשעה קודם סילוק ודוקא בע"פ מהני סילוק ודוקא הרתי בעינן בע"פ שיעידו עכשיו לאחר הסילוק וכ"כ ס"ד (ע"כ): [יז] אבל אם. כ"ב קנ"ט ה' דפלגינן דיבורא בשתי בדות ומני ס"ח לר"ל דקי"ל אם כוותיה ונראה דר"י ור"ל דפליגי בירושלמי פליגי בכה"ג ואזלי לשעמייהו כרבין משמיה דר' יוחנן דרבין בר שמריה כמ"ש ביבמות וז"ש ביבמות אתי לא יאות אר"ל לא יאות אר"ל כו' דר"י ור"ל אזלי לשעמייהו אבל ר"א דס"ל בכ"ב כר"ל ולכן אמר דלא יאות אר"א ופסיק כמ"ד לא יאות דכן

חידושי רעק"א

סי' נב בס"ך אות ח' בסופו דע"כ לא נזרו ההו' וכו'. נ"ב לבאורה לא נראה כן בדעת התוס' דהרי בשהרמ"ל דמיירי בריבית דרבנן הוסיפו לחדש דין דבעבירה דרבנן הוסיפו לחדש דין דבעבירה דרבנן בני רשב דחמם ולפי סברי' נד"ת לא הוצרכו לזה דלפי"ז דמיירי בריבית דרבנן י"ל דמיירי בכלל ריבית עם הקרן דלא יהנו העדים בפסולו אע"כ דס"ל להתו' דגם בזה נזרינן קרן אטו ריבית:

חכמת שלמה

סי' נב (סע' ח') שטר שיש בו רבית מפורש וכו'. נ"ב נראה' בס"ס פ"ה דס"מ ה"ר שטר שיש בו רבית ופרש"י כגון שכתוב בו פ' לוה מפ' בריבית כו"כ לזמן פ' וכו'. הגה לבאורה שיהה רש"י קצת בלשונו ממ"ש בפ' המניח בסס פי' בקילור כגון שכתוב בי פ' לוה מפ' מנה בריבית ולא הזכיר בלשונו בריבית כו"כ לזמן פ' ונראה דרש"י כיון כוונה מיוחדת כמו שאגיד דודאי להס"ד דהס"ם דפ' המניח דס"ד דשעמא דר"מ הטוס דקנסו נופן אטו שכתן בזה אין שטרא לחלק בין מזכר בשטר כמה סך הרבית או לא רק כיון שהזכיר בל' השטר שהי' הבלוואה זו בריבית שוב ראו לקנוס הקרן מבוסה הרבית לר"מ. אבל למה דדוחה הגה בס"ס וכן בפ' המוכר פירות דשעמא דר"מ הטוס דבשעת כתיבה עדיב לי' שומא וכו' ולכך בעינן דוקא שהשטר יהי' מועיל לגבות הרבית אז כיון שאפשר להמלוה לגבות הרבית עי' שטר זה אז"כ משעת כתיבה עדיב לי' שומא ולפי"ז היינו דוקא בסמפורש בשטר כמה סך הרבית ועל איזה זמן אז מן השטר ניכר בסוף כמה רבית עולה להמלוה בחוב זה. אז"כ עי' כתיבה שטר זה עדיב לי' שומא אבל אם מזכר בשטר זה רק הגה שבלוואה זו הי' ריבית ולא מזכר באיזה סך ואיזה עניין אז עדיין אי"ל

טורי זהב

סי' נב (סעי' ח' וי"ח דשטור) לא מצאתי מי שסוכר כן ובספ"ע כ' שהוא דעת הגו' ותימה דהרי המרדכי בפ' אוזהו נשך כ' נ"ב כדברי התוס' הנ"ל דהיינו דהא לא קנסו רבנן הוי בריבית מפור' אבל בכלל קנסו' ותיי' שמא יגבה הכל ולפ"ה פי' מהרי"ק לדברי המרדכי דדוקא מכח השטר לא בעינן בריבית בכלל אבל בהוא הקרן ובוכים כן מדברי הבלמוד לרבנן דרבי מאיר ונמצא שאין שייכות להגה דהתוס' לעיל ורבנן ולא מצאתי סברת הי"א הזה אלא הדברי

הגהות

בס ב מבואר לעיל סי' ל"ז ס בס הרמב"ם וכ"כ בעיטור ע מסכת גיטין ד' כ"ו ע"א כ"ר"א דפסקו אמוראי שבלא הלכתא טובא התנא' כמס"ל סעי' נ' ח בדרי' כ"ק דף נ' ע"ב וכ"מ דף ע"ב ע"א ב שור בפירש"י בס וכ"כ התוס' שם והא דהשטר כשר ולא מיפסלי העדים כיון בשובריס על לא תשימון עליו נשך הינו לא התוס' הלא תשימון ונומ' כמלוה ולוה יערב משמע לאינשי דאחרי' בב"ה דף ה' ע"ב נבי לא אתמוד ג כתבמיס דקי"ל כר"מ בגזירותיו ולא בקנסותיו הוס' והראש"ם בס ד וכ"כ התוס' בס מתבטעו' הגמ' ה בס ולמד מתוך דברי התוס'

חידושי רעק"א

סי' נב בס"ך אות ח' בסופו דע"כ לא נזרו ההו' וכו'. נ"ב לבאורה לא נראה כן בדעת התוס' דהרי בשהרמ"ל דמיירי בריבית דרבנן הוסיפו לחדש דין דבעבירה דרבנן בני רשב דחמם ולפי סברי' נד"ת לא הוצרכו לזה דלפי"ז דמיירי בריבית דרבנן י"ל דמיירי בכלל ריבית עם הקרן דלא יהנו העדים בפסולו אע"כ דס"ל להתו' דגם בזה נזרינן קרן אטו ריבית:

חכמת שלמה

סי' נב (סע' ח') שטר שיש בו רבית מפורש וכו'. נ"ב נראה' בס"ס פ"ה דס"מ ה"ר שטר שיש בו רבית ופרש"י כגון שכתוב בו פ' לוה מפ' בריבית כו"כ לזמן פ' וכו'. הגה לבאורה שיהה רש"י קצת בלשונו ממ"ש בפ' המניח בסס פי' בקילור כגון שכתוב בי פ' לוה מפ' מנה בריבית ולא הזכיר בלשונו בריבית כו"כ לזמן פ' ונראה דרש"י כיון כוונה מיוחדת כמו שאגיד דודאי להס"ד דהס"ם דפ' המניח דס"ד דשעמא דר"מ הטוס דקנסו נופן אטו שכתן בזה אין שטרא לחלק בין מזכר בשטר כמה סך הרבית או לא רק כיון שהזכיר בל' השטר שהי' הבלוואה זו בריבית שוב ראו לקנוס הקרן מבוסה הרבית לר"מ. אבל למה דדוחה הגה בס"ס וכן בפ' המוכר פירות דשעמא דר"מ הטוס דבשעת כתיבה עדיב לי' שומא וכו' ולכך בעינן דוקא שהשטר יהי' מועיל לגבות הרבית אז כיון שאפשר להמלוה לגבות הרבית עי' שטר זה אז"כ משעת כתיבה עדיב לי' שומא ולפי"ז היינו דוקא בסמפורש בשטר כמה סך הרבית ועל איזה זמן אז מן השטר ניכר בסוף כמה רבית עולה להמלוה בחוב זה. אז"כ עי' כתיבה שטר זה עדיב לי' שומא אבל אם מזכר בשטר זה רק הגה שבלוואה זו הי' ריבית ולא מזכר באיזה סך ואיזה עניין אז עדיין אי"ל

טורי זהב

סי' נב (סעי' ח' וי"ח דשטור) לא מצאתי מי שסוכר כן ובספ"ע כ' שהוא דעת הגו' ותימה דהרי המרדכי בפ' אוזהו נשך כ' נ"ב כדברי התוס' הנ"ל דהיינו דהא לא קנסו רבנן הוי בריבית מפור' אבל בכלל קנסו' ותיי' שמא יגבה הכל ולפ"ה פי' מהרי"ק לדברי המרדכי דדוקא מכח השטר לא בעינן בריבית בכלל אבל בהוא הקרן ובוכים כן מדברי הבלמוד לרבנן דרבי מאיר ונמצא שאין שייכות להגה דהתוס' לעיל ורבנן ולא מצאתי סברת הי"א הזה אלא הדברי

ביאור

כתיב: ד"ה וליכלקו כו': [עז] ובעדות בע"פ. דאתן קי"ל דפלגינן דיבורא רק משום דלא אתי לאתלופי בשטרות דעלמא משא"כ בע"פ וצרא"ש דמכות והגא"ש פ"ק דנטין: (ליקוט) ובעדות ע"פ כו' היינו לפי' ר' יוחל משום דאתי לאתלופי כמ"ש הרא"ש והרהרתי בשמו אבל לשיטת הרא"ש דס"ל דפסולי עדות מחמת קורבה מתבטלה כולו וכנ"ל הי' בע"פ רק סילוק מהני קודם עדותן כנ"ל וכן בשטר כה"ג (ע"כ): (ליקוט) אא"כ כו' ובעדות כו'. נ"ש דמה מהני סילוק כיון שאין כאן עדות רק תה שבשעה קודם סילוק ודוקא בע"פ מהני סילוק ודוקא הרתי בעינן בע"פ שיעידו עכשיו לאחר הסילוק וכ"כ ס"ד (ע"כ): [יז] אבל אם. כ"ב קנ"ט ה' דפלגינן דיבורא בשתי בדות ומני ס"ח לר"ל דקי"ל אם כוותיה ונראה דר"י ור"ל דפליגי בירושלמי פליגי בכה"ג ואזלי לשעמייהו כרבין משמיה דר' יוחנן דרבין בר שמריה כמ"ש ביבמות וז"ש ביבמות אתי לא יאות אר"ל לא יאות אר"ל כו' דר"י ור"ל אזלי לשעמייהו אבל ר"א דס"ל בכ"ב כר"ל ולכן אמר דלא יאות אר"א ופסיק כמ"ד לא יאות דכן

באר

מהני כשיעידו ע"פ ועי"ל סי' מ"ה סי"ג: [י] נסתלק. הש"ך חולק על דין זה וכתב דלא מצינו בשום פוסק שסילוק מועיל בזה דלא מהני סילוק אבל בעדות בע"פ אבל הכא דפסליה לשטרא משום עדות שבשלה מקלתה בטלה כולה א"כ מה יועיל שיסתלק הקרוב כיון דכבר נתבטל השטר ע"כ דברי המחבר תמוהים וצ"ע עכ"ל וע"ש: [יא] ונתבטל. פירוש שנתבטל מכח נוף הענין ולא מכח פסול העדים מש"ה תתקיים עדותן לבאר עניינים שבשטר. סמ"ע: [יב] שהם. כתב הסמ"ע דל"ד הש קאמר דאם אחרים

פתחי

נב א] לא הקרן. עכה"ע עד הלכך נראה דהוי ספיקא דדינא כו' וע' בחל"מ פ"ד מה' מלוה דין ו' תענין זה עש"ה. ומ"ש עוד כתב בש"ל בשכללו רבינו הרבנו כו' דלא נזרו קרן אטו רבית אלא בדאורייתא כו' ובנה"ע הבנר"ע אינר זל"ל נ"ב לבאורה לא נראה כן בדעת הוספות הברי בדתירלו דמיירי בריבית הרבנו הוסיפו לחדש דין דנעבירה דרבנן בעינן רשע

משה"א ביאורים

ז) שטר שנמסר וכו' והנה אי בעינן שמות של המוכר והלוקח או המלוה והלוה בשטר שהכשירו ע"י ע"כ משמע מדברי הפרישה כו' ס"ו דבעינן וכן כתבו התוס' רים הנושא בכתובות ד"ה אליבא דב"נ ע"ש אבנם בהר"ן בפ"ק דקידושין משמע דרק בגיטין וקידושין בעינן שמו ושמה משום דבעינן ספירת דברים בגט וקידושין איתקש (לגט) משמע דבשאר שטרות לא בעינן:

נתיבות

נב ח) שטר שיש בו רבית עש"ך שהביא קושית התוס' דהא העדים פסולין ובקצה"ח תי' דהעדים לא נפסלו אלא משעת חתימ' ואילך ומדמ' זה למ"ש התוס' נבי שוחט בשבת דלא נעשי' מומר עד אחר שחיט' והולך על מהרי"ט ח"א סי' קל"ח שמבי' ראי' מב"ק דף ע"ג נבי נגיב ושביחה דלמ"ד למפרע נפסל דהיכא דאיתזמי להו אטביח' דגם עדו' גניב' נפסל ובקצה"ח מחלק דדוק' בעידי הזמ' דנעש' חשוד לעידי שקר משא"כ

קצות

דר"ח וכל הפלפול אולי אינו אלא למהדורי והוא פשוט: ג) שטר שנמסר נרסינן פ' הנושא האומר לחבירו חייב אני לך מנה ר' יוחנן אומר חייב ור"ל אמר פטור כו' הכמ"ע דא"ל חייב אני לך מנה בשטר ר' יוחנן אומר אינומא מלאת דבטרי ופירש"י בכת"י ומכר בו בפני עדים אמר רבא כתבו ערב היול' לאחר חימוס בטרות נובה מנכסים ב"ח וכ"ש בחוס' ד"ה מאיבי' דנן נגם לרש"י י"ל דבהב ואני ערב ומכר בפני עדים ופליגי בגנגס ור' ישמעאל אי הוי הודאי או לאו וא"ת ואמאי לא הוי שעבוד בזה הבטר בע"מ וי"ל דלא חייב האי שטר לאשתעבדי בי' כיון בחוב בם הערב אלא בחיבתו וכיון שאינו מבחבו שהו' מכרו לא מצי לאשתעבד בי' עכ"ל ע"כ) (ומזה הלמדי' למ"ד ע"מ כרתי ולא בעי מוכח מתוכו אפ"ה כל שלא כתב שמו ולא מוכח מבחיבתו שהו' מסרו ל"מ אפי' למ"ד ע"מ כרתי ובכ"י בשה"ע סי' קכ"ט כתב דאם לא כתב בגט שם האיש והאשה פסול אפי' למ"ד ע"מ כרתי ולמדו מדברי חוס' בגיטין דף כ' דפסול מה"ח אם לא נכתב שמו בכל והמעיין בחוס' שם יראה דאינו מוכח וע"ש בחידושי רש"ל ומהרש"א ומוהר"ם לובלין וע"ש כתב שם דאינו פסול אלא מדרבנן אבל מדברי חוס' פ' הנושא משמע דהוי מדאורייתא דבדיני ממונות משמע דדינא קאמרי:

נב א) שטר שיש בו ריבית. והקשו בחוס' הא העדים פסולים שעוברים בלאו דלא תשימון ואע"פ שאין מרוויחין יש להם לפסול מידי דהוי אבנריין אוכל נבילות להכעיס דקי"ל כאביי דפסול ובמשנה למלך פ"ד מהלי' מלוה וז"ל ויש להקור בקושיא זו בהרי אין בלאו זה מלקות מדלא הביאו רבינו בפי"ו מסנהדרין וכ"כ הרב החינוך סי' כ"ד וכתב הטעם משום שהרי אפי' המלו' אינו במלקות שיוכל להיכבון ואינו בדין דהני דאתי מחמתו' יתחייבו מלקות וכו' וכיון שכן לא מפסלי העדים שהרי כתב רבינו בפ"ו מעדות אינו רשב כל שעבר עבירה שהייבין עליו מלקות ומשמע דאם אינו חייב מלקות לא מיפסל וע"ש. אמנם בכה"ג סי' ל"ד כתב ז"ל אמר המחבר לא נהירא לי טובא דמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכ' עדות אינו רשב כל שעבר עבירי' שהייבין מלי' מלקות לאו למימרא דלאו שאין בו מעשה שאינו בומלקות דלא פסול דא"כ כל לאו שיש בו להזהרת מיתת ב"ד או שיש לחבלומין או בעשה לעשה או לאו שבכללות שאין לוקין לא יהי' נפסל לעדות וזה אינו שהרי כתב הרמב"ם נגנב או גזל שהוא לאו שיש לחבלומין או עשה מלא' בכתב שהוא לאו שיש לחבלומין אבל עשה מלא' בכתב למה יפסול כיון דאינו לוקה וכ"ת דאיירי שהחרו בו למלקות ולא החרו בו למיתה זה דוחק גדול דבהחרו בו במלקות יפסול והחרו בו למיתה לא יפסול ע"ש דלשטתו לא בעינן כלל חייבי מלקות: אבל אחרי בכה"ג מיתה דמ"ש שגנב או גזל הא הרמב"ם עצמו ביאר טעמו בל דבר בפ"י מעדות ז"ל עוד יש לם רשב בהן בפולין לעדות ובאלמא נבי נגב או גזל הייבו טעמא מבוש דהוי רשב דחמם אבל עשה מלא' בכתב למה יפסול כיון דאינו לוקה וכ"ת דאיירי שהחרו בו למלקות ולא החרו בו למיתה זה דוחק גדול דבהחרו בו במלקות יפסול והחרו בו למיתה לא יפסול ע"ש דלשטתו לא בעינן כלל חייבי מלקות: אבל אחרי בכה"ג מיתה דמ"ש שגנב או גזל הא הרמב"ם עצמו ביאר טעמו בל דבר בפ"י מעדות ז"ל עוד יש לם רשב בהן בפולין לעדות אע"פ שהם בני חבלומין ולא בני מלקות

סס ו וכ׳ הסת״ע בכמו סס דה״ה אם

הכמת שלמה

לגבות הרבית ע״ז זה הפטר ואח״ כ״ס בזה מבעת כתיבה עביד לי׳ שומא ולכך כתב׳ זו פרש״י לפי המסקנא דהתם דלכך קנסין התירא לעו לאיסורא מעוס דתיקף לעשה הסיזק דהשעת כתיבה עביד לי׳ שומא לכך הוכרח לפרש דמיירי בפירעם הרבית כתב הוא על איזה זמן. כפ׳ המוכר פירות פירש סס הרשב״ם ב״כ דמיירי שהלוה לו מנה במחתים לזמן פ׳ וכו׳. אף דהתם לפ״ד לא ידע הכך הירוץ דכתיבה עביד לי׳ שומא היינו דרשב״ם לא סיל כרש״י רק סיל דאף לפ״ד דש״ם לא קנס ר״מ התירא לעו לאיסורא רק אם מפורש סך הרבית כתב הוא דבלא״ה כיון דלא ניכר כלל מזה סך הרבית הוי כאלו לא הזכיר בו רק הקרן לבד ומודה ר״מ דלא קנס זה נמן. ורש״ם מזה לדיוק אף לדיון דקיי״ל ברבנן דגובה הקרן . ולפרש״י והתוס׳ דמפרש דמיירי בפירש לו הרבית יבש״כ מוכח דאין הבדים נפסלים בכך ת״מ לפי דעת הסוברים דהא דגובה הקרן ברבנן היינו משום דהוי לאו שאין כו מלקות ואינו נפסל רק מדרבנן ומדרבנן ס״ל דבעינן הברזה אף לאותו עדות ע״ם בה׳ מלוה ולוה. ולפי״ז עכ״פ יוכל דבריהו עליהם המה נפסלין מבלון ולהבא. ולפי״ז י״ל דהתוס׳ כהן וכפ׳ סתנית ובפ׳ המוכר פירות רולין מתחלה לחלק בה דבדיסנפסלין היינו דוקא בגולל הקרן עם הרבית אבל אם הוא מעורב הרבית דלא אתי׳ לגלל גבייה בהב״ד לא יבני אותו אין עוברין בזה בלאי רק בדאי זה מכח מה דאמרי׳ בפ״ם דהעת

חושן משפט נב הלכות הלואה

אתי לבינבי מזמן ראשון דהתם אי נבי מזמן ראשון הרי הכל אסור שטרא מן הלקוחות שלא כדין כל המעמון אבל כאן אפ״ יגבה את הרבית בקרן שבשטר לא עביד איסורא ולא קנסי׳ היתרא אטו איסורא עכ״ד ומביאו הגמוקי יוסף במסקנתו וכ״כ הר״ן בתשובה סי׳ פ׳ בשם איכא מ״ד ועיין עוד שם בסי׳ ל״ג וכ״כ הרב המגיד פכ״ד מה׳ מלוה בשם הרמב״ן וכתב שכן עיקר וכן מסקנת הבית חדש ובעל גדולי תרומה שער מ״ו ח״ב : מיהו מ״ש בס׳ נ״ת שם דבשטר שיש בו ריבית מפורש שכתבו התוס׳ דשמא לא תשימון לאיכסי במלוה מעמע להו ולא בעדים דכיון דהתוספות לא אמרו אלא בלשון שמא יראה כשוט שאין שפיקס מוליא מידי ודאי של הרמב״ן ז״ל ומה גם להוליא עכ״ל דבריו ל״ע דהא רק בפ׳ ח״ל כתבו כן בלשון שמא אבל בפ׳ המניח ופרק המוכר פירות לא כתבו בלשון שמא אלא בלשון וי״ל כמו בשאר מקומות ועוד דהא דעת הרא״ם והמרדכי והעור נראה נ״כ דכשרים וכדאיתא בב״י סי׳ ל״ד וכן דעת הנהת אשר״י ושלטי גבורים ושאר פוסקים וכמ״ם בספרי נקודות הכסף בי״ד סי׳ קס״א ע״ם הלכך נראה דהוי שפיקא דדינא ונראה שגם דעת הנ״ת כן והיינו דמסיים ומה גם להוליא ונפקא מינה אי תפס בעל השטר לא מפקי׳ מיניה : עוד כ׳ בספר נ״ת שם כשבכלל רבית דרבנן עם הקרן בזה יראה לי דלכ״ע נפי בו ממשעבדי דע״כ לא נזרו התוס׳ קרן אטו רבית אלא בדאוריית׳ וגם להרמב״ן ז״ל לא יפסלו העדים כיון דלא עבר אדאוריי׳ עכ״ל ומיירי כשידוע שהעדי׳ החתומי׳ על השטר ידעו שים בו ברבית דאל״כ בלאו הכי העדים כשרים להרמב״ן וק״ל (ע״ל סי׳ ל״ד סעיף נ׳ בהג״ה) ל׳ הסמ״ע דלא תשימון עליו נשך לא קאי רק אלוה ומלוה וערב ע״כ. והיינו כמ״ם קלת פוסקים אבל יש פוסקים דערב דינו כעדים הבאים ב״י לעיל סי׳ ל״ד וכ״כ הטור שם בשם הרא״ם וכן נראה מדברי המחבר שם בב״י וגם בש״ע סי׳ ס״ב סעיף י׳ שכ׳ המלוה והלוה ברבית פסולים ולא מנה ערב ועדים עמהם : (ב) פסול. ולא מהני אם יכתוב עליו לגבות הרבית כיון דמתחלה נכתב בפסול סמ״ע. והיינו כיון שנראה פיסולו בב״ד שוב אין לו תקנה אבל אם המלוה כותב על גביו דלא ניתן לגבות הרבית דין מהני וכדלעיל סי׳ מ״ה סעיף י״ד וכן כתבתי לעיל סי׳ מ״נ ס״ק י״א נבי שטר מוקדם ע״ם : (ג) מיהו אם החייב מודה. וה״ה אם יש ב׳ עדים כמה היה הקרן וכ״כ שם מהרי״ק : ד וי״א דפטור כו׳ וכ״כ התוס׳ בב״ק בפ״נ וכ׳ שם דל״ד לשטר מוקדם (כמ״ם בסי׳ מ״נ ס״ו) דהשטר

עם הרבית (ב) [ב] פסול ב (ג) מפני שיבא לגבות בו הרבית : ג (ג) הגה מיהו (ג) אם החייב [ג] מודה צריך לכתב לו הקרן (מהרי״ק ו סורס י״ז ד [ה](ד)(ד) וי״א דפטור[ד]הקנסין כמלוה וא״כ נכנס

ב מפני שיבא לגבות בו כו׳ בפרישה כתבתי דלא מהני אם רולה לכתוב עליו דלא ניתן השטר לגבות הריבית כי אם הקרן דמכל מקום מתחלה נכתב בפסול דהרי יכולים לגבות בו גם הרבית ומ״ה קנסין ליה גם הקרן שלא להגבותו מתשועבדים : ג מיהו אם החייב מודה כו׳ וה״ה אם יש עדים כמה היה הקרן וכ״כ שם מהרי״ק : ד וי״א דפטור כו׳ וכ״כ התוס׳ בב״ק בפ״נ וכ׳ שם דל״ד לשטר מוקדם (כמ״ם בסי׳ מ״נ ס״ו) דהשטר

דשמא לא תשימון לאיכסי במלוה מעמע להו ולא בעדים דכיון דהתוספות לא אמרו אלא בלשון שמא יראה כשוט שאין שפיקס מוליא מידי ודאי של הרמב״ן ז״ל ומה גם להוליא עכ״ל דבריו ל״ע דהא רק בפ׳ ח״ל כתבו כן בלשון שמא אבל בפ׳ המניח ופרק המוכר פירות לא כתבו בלשון שמא אלא בלשון וי״ל כמו בשאר מקומות ועוד דהא דעת הרא״ם והמרדכי והעור נראה נ״כ דכשרים וכדאיתא בב״י סי׳ ל״ד וכן דעת הנהת אשר״י ושלטי גבורים ושאר פוסקים וכמ״ם בספרי נקודות הכסף בי״ד סי׳ קס״א ע״ם הלכך נראה דהוי שפיקא דדינא ונראה שגם דעת הנ״ת כן והיינו דמסיים ומה גם להוליא ונפקא מינה אי תפס בעל השטר לא מפקי׳ מיניה : עוד כ׳ בספר נ״ת שם כשבכלל רבית דרבנן עם הקרן בזה יראה לי דלכ״ע נפי בו ממשעבדי דע״כ לא נזרו התוס׳ קרן אטו רבית אלא בדאוריית׳ וגם להרמב״ן ז״ל לא יפסלו העדים כיון דלא עבר אדאוריי׳ עכ״ל ומיירי כשידוע שהעדי׳ החתומי׳ על השטר ידעו שים בו ברבית דאל״כ בלאו הכי העדים כשרים להרמב״ן וק״ל (ע״ל סי׳ ל״ד סעיף נ׳ בהג״ה) ל׳ הסמ״ע דלא תשימון עליו נשך לא קאי רק אלוה ומלוה וערב ע״כ. והיינו כמ״ם קלת פוסקים אבל יש פוסקים דערב דינו כעדים הבאים ב״י לעיל סי׳ ל״ד וכ״כ הטור שם בשם הרא״ם וכן נראה מדברי המחבר שם בב״י וגם בש״ע סי׳ ס״ב סעיף י׳ שכ׳ המלוה והלוה ברבית פסולים ולא מנה ערב ועדים עמהם : (ב) פסול. ולא מהני אם יכתוב עליו לגבות הרבית דין מהני וכדלעיל סי׳ מ״ה סעיף י״ד וכן כתבתי לעיל סי׳ מ״נ ס״ק י״א נבי שטר מוקדם ע״ם : (ג) מיהו אם החייב מודה. וה״ה אם יש ב׳ עדים על הקרן מהרי״ק : אם יש ב׳ עדים כמה היה הקרן וכ״כ התוס׳ בב״ק בפ״נ וכ׳ שם דל״ד לשטר מוקדם (כמ״ם בסי׳ מ״נ ס״ו) דהשטר

הגה׳ א

דלשון לאינו גובה כו׳ מב׳ אף כתב״ע ועוד מדאמרי׳ בב״ק סב דלר״מ קנסו גופן משום בכחן ואם לגמרי קנסוהו ועוד הגיא כתוס׳ המוליא שטר שיש בו רבית יקרעוהו בא לב״ד ויקרעוהו ואף בתלוה עיש הגיא אם התלוה לא חבירו רבית ובא לפני ב״ד קנסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית אבל המלוה שטר שיש בו רבית כו׳ ועתו׳ אם ובם ולמד מזה אף

ביאור

אותה לא כאן ברי ונזור: [ד] מיהו אם. דלא קיי״ל כר״מ דקנסי׳ רק משום גזירה כמו במוקומין: [ה] וי״א. כן למד מתוס׳ בס ובב ב״כ דלר״מ אפי׳ מודה לי׳ בדים פטור אבל אינו אלא לר״מ התוס׳ כ׳ אם ד״ה שטר אחין לקבלות כו׳ והתם אינו מפסיד כו׳ וכולל רבית אמר הים מבע״ת מיקרא בד״ה ואבל״ן וכן בב״מ ע״ס: (ליקוט) וי״א דפטור כו׳. כמ״ם הוס׳ לר״מ

באר

פסולים כו׳ ומביאו הגי״ו כמסקנתו וכ״כ הר״ן בחבור בשם איכא מ״ד וכ״כ הה״מ בשם הרמב״ן וכתב שכן עיקר וכן מסקנת הב״ח ובעב נ״ת. הלכך נראה דהוי שפיקא דדינא וכ״מ אי תפס בעהה״ט בל מפקינן מיניה עוד כתב בספר נ״ת בכבכל רבית דרבנן עם הקרן יראה לי דלכ״ע נפי ממשעבדי דלא נזרו קרן אטו רבית אלא בדאוריית׳ וגם להרמב״ן לא נפסלו העדים כיון דלא עברו אדאוריית׳ ע״כ ומיירי שידוע בהעדים החתומים על השטר שידעו שים בו רבית דאל״כ בלאו״ה העדים כשרים להרמב״ן וע״ל סי׳ ל״ד ס״ג בהג״ה ובכ״ל הב״ך ובכתב עוד דמ״ם הסמ״ע דהערב דינו כמלוה ולוה הילו כמ״ם קלת פוסקים

נתיבות

נב (ה) גובה בו את הקרן. דהעדים לא נפסלו משום דלא תשימון לא אמרו אלא בעדים : (ג) מפני שיבוא. ואפי׳ כותב ע״ג השטר שלא נכתב רק הקרן ובעבור כי הקרן מ״מ הוא הוא ומתחלה נכתב בפסול ובכר נראה פסולו בב״ד אבל אם כתב קודם

משה״א

בישע ישאר עבירו׳ דלא נפסל רק מגזירת הכתוב לא נפסל רק מהחתימ׳ ואילך ע״ש ודבריו תמוהין דמה ראי׳ משחיטה דשם מומר בעינן ומימר היינו איתחזק דהא הרבה ס״ל דבעינן נ״פ אבל ודאי דרשע הוא בשעה שעושה העבירה ואדרבה המהרש״ם מותיב אנפשי׳ מדברי תוס׳ אלו ומביא ראיה מדבריהם שנעשו פסולין בשעת עבירה וכוון למה שכתבתי והוא מביא ראיה להכשיר מדברי התוס׳ אלו וכן באה״ע סי׳ קכ״ג מבואר דבעדים שחתמו בשבת בגט שאינו׳ מגורשת מדאורייתא ואף דבגט צריך להתום שמו ושם אביו וכיון שכ׳ ב׳ אחרים נפסל כמ״ש הב״ש שם מ״מ הא בדיעבד אפי׳ לא סי׳ שמו אינו פסול רק מדרבנן ודבנן דפקיעי שמייהו מבואר בניטין דף מ״ו דרב הושעי׳ חתם עצמו ע׳ ואפילו לכתחלה כשר וא״כ אם חתם עצמו ע׳ עד כשר והרמב״ם פי״א דשבת כתב דבב׳ אותיות שווין אינו חייב רק בשהן שם והרי לא נעשו׳ עבירה רק אחר שגמר כל חתימתו יאפ״ה הגט בטל מדאורייתא ועוד קשה דניהו דלא נפסל רק אחר חתימה מ״מ השטר פסול דהא הרי״ף כ׳ נבי חתם עצמו בשטר עד שלא נעשה חתנו דקודם שיצא מתי׳ העדים לא מהני והובא דעתו לעיל בסי׳ מ״ו סעיף ל״ה וע״ש במ״ש דבשטרי דלאו הקנאה כ״ע מודו מטעם דהא כ׳ הר״ן בפ׳ המגרש דהא דכשר בע״ח לבד דכשמוסר בע״ח הן הן העים ע״ש ומכ״ש הכא בשטר שיש בו רבית שידוע שמסרו ליד הבע״ד אחר שנפסל ובכה״ג אפילו בנעשה חתנו שבאו עדים שתיקף אחר,החתימה קודם שמסרו אפילו ללוה נעשה חתנו ודאי דפסול אפילו להך דעה דאנן ע״מ אנן ע״י העים משום דהיאך בא לידה והיינו ע״כ : עדים מעידין שמסרו ליד הבע״ד אבל כשנעשו פסולים בעודן בידן מאן מעיד שנמסר השטר ליד הלוה אן הגט ליד הבעל דלמ׳ הן בעצמן מסרו ליד הבעל והאשה כיון שנעש׳ קא״ם קודם המסיר׳ ונו״ה הוא שלא יהיו נאמנין לשום דבר וא״כ אנן שמעידין על המסיר׳ מפי עדים פסולין מעידין . גם מה שהסכים בקצה״ח עם הדיעה שהביא המהרי״ט להכשיר בעובדא דידי׳ שנתנו חרם שלא יהי׳ שום עידי קדושין רק אותן שייחדו הקהל ובאו עדים אחרים שנתקדש׳ בפניהם ומטעם הנ״ל דלא נעשו פסולין עד אחר הקדושין וע״ז הקשה שם המהרי״ט דנהי דבשעת קדושין היו כשרים מ״מ בשעת הנדת עדותן פסולין הן ואעיקרא דדינא הקש׳ דנהי דכשהזמינו פסולין אף בשעת קידושין מ״מ מה״ת לא נא׳ אלינן דיבורא שנתקדש׳ בפניהם ולא הזמינו לעדים וע״ז כ׳ בקצה״ח לחלק דאם נא׳ דאם הזמנו לעדים נעשו פסולין בשעת קידושין הרי הן כאומרין שנתקדשו בפני עדים פסולין והוי כאו׳ לא נתקדש׳ והאיך

קצות

לא מברי העדים על לא מסימון דכיון דאפכר דלא אתי לידי גבי׳ לא מברי אלא דוקא בעדות שבשטר מברי וכמו שבאפקפקו מהרש״ם סי׳ סק״ב ופ״ם בשם׳ למלך הגזבר דהוכיח מדברי המרדכי פ׳ איזהו נשך דבמלוה ע״פ לא מבר על לאו דלא מסימון וא״כ כיון דלא מברי אלא בשעת חתימתן לא נעשו פסולין אלא משעת חתימתן ואילך אבל מה שחתם בהכפ׳ הוא והבטר כשר ודוק.)(ומלאתי במהרי״ט בענין זה באורך ומביא שם על דברי מוהרש״ך ולענ״ד דברי מוהרש״ך נכונים ולכן נמתיק כל דברי מוהרי״ט שם בח״א סי׳ קל״ח ז״ל ועל מה שבא בשאל׳ שיש חרם אלא יאמלא שום עד בקידושין אם לא יהי׳ שם החכם מרבין תורה בקהל הפרנסים הגה ראיתי מ״ש הרב המובהק כמהורר שמואל די מודינא ז״ל שהואיל ועברו על חרם הקהל הם פסולים ובאבטל׳ עדותן לגמרי. וגם ראיתי להרב מגן הבכחים ז״ל בתחלת ספר שלישי שלף הוא נראה בעיני חכמתו כן אלא שהוקש׳ בעיניו מעבשים בכל יום נעשין קידושין כאלו בפני הרבנים הקדושים אשר בארץ המה ולא אחד מהם שבור׳ היתר מעבש זה לכך אמר דאפשר מעבש׳ דמלאתא שאנו מקיימין עדותן אלא נפסלו אלא מכאן ולהבא אחר שנתקדש׳ אבל בשעת הקידושין כשרים היו ומותיב הרב אנפשיה תיובתא מלאותה שאמרו בפ״ק דחולין הסוקם בשבת וביה״כ שחיטתו כשיר׳ ומוקי לה בגמרא אפי׳ בתזיר והקשו התו׳ אי בתזיר אתיין שחיטתו כשיר׳ והא מומר לאכל שבת אסור לאכול משחיטתו ע״כ אלמא אעפ״י שאינו נקרא מומר אלא בשחיט׳ זו נפסלה שחיטתו ותי׳ דהתם בשבת שהפלה נפשו בה׳ ונטילת נשמה עבר על מילול שבת ושחיט׳ כשירה לא הוי עד גמר שחיטה אלו דבריו ז״ל. ואיני רואה דבריו בזה כמה שדן שהם כשרים לפי שבשם׳ שנמצאו העדים בשעת הקידושין כשרים היו ולא קדם להם פסול אחר ולאחר הקידושין הוא דנפסלו גדולה מזה אמרו בפלוגתא דר״י ורבנן בשאם מעידים אותו שנגנב והם מעידים אותו שנעבד בעדות א׳ בשבת אחת מכ״ד והזמנו על הטביח׳ שכרוה דכ״פ תכ״ד כדיבור דמי ורבנן סברי עד זומם מכאן ולהבא הוא נפסל וכיון דמהכיא שפתא דקא מתזמי לטביח׳ אחזם לגניב׳ דלא קא מתזמו לא אחזם ור״י סבר למפרע הוא נפסל וכיון דמיד כי אסהידו הוא דאפסלו כי אתזמי לטביח׳ אתזמי נמי לגניב׳ דמ״ד כדיבור אלמא למאי דאפסק כאביי דלמפרע הוא נפסל אפי׳ מה דאפסיד ממלה תכ״ד לא מהימן כ״ם בעדות עצמה ועוד מוכח מהכיא דהז״ה שהבאתי למעלה׳ הא לייתי שהדי וכו׳ ועוד דאי׳ וכו׳ ומו שדיין לא הוציא הרב ז״ל במה שאמרו שבשעת הקידושין כשרים היו ולא נפסלו עד אחר הקידושין שהרי בשעת העדות כשרו׳ פסולין גמורין הן דתחלתו וסופו בכשרות בענין וכו׳ וכיון דהשתא מיהא רשיעי נינהו ולא מקבלין שהדותייהו כלל גם בהאי דפרק׳ שהדותו בשבת שעמא משום דבשב׳ שהתחיל לשחוט כו׳ אין פרוקו נכון דבהתחלת השחיט׳ אף בפ״י שעשה מבור׳ לא מחייב דמקלקל הוא ואנן בהאורב כל המקלקלים פטורים ודוקא בשחיט׳ חייב מיקון בדבתבו שם חו׳ שמוציאו מידי אמ״ה ומכשירו לאחיל׳ הלכך הכשר שחיט׳ וחלל שבת אחין כא׳ ואמיקרא דדינא דרבא׳ לי׳ שים לפקפק בפסולין של עדים אלו הואיל והאפשר היו שיעידו על הקידושין ולא יעבלו בחרם בנון שלא הוזמנו מתחל׳ לכך אלא שדק לה קידושין פתאום ואף בפ״י שבבראן זה הדבר מוכיח מתוכו שמזידים ומכוונים היו מ״מ בשאי אלאא פלגינן דיבורא ונאמין להם שנתקדש׳ ולא נאמין להם שיעבנו על חרם דאדם קרוב אצל עצמו ע״ם : אמנם הכינותי לבי לייסב דברי סגן הבכחים שיהיו נכונים וזה יצא ראשון על ראשון מ״ם להביא ראי׳ מהא דאמרינן גבי עדי גניב׳ וטביח׳ שהזמנו על הטביח׳ בטלה עדות הגניב׳ ולא אמרינן דלא נפסלו אלא מכאן ולהבא ומה שהעיר בעת רשעתו כשר הוא דש דיש חילוק בין רשע דחמס ובין רשע דאינו דחמס והוא דרשע דאינו דחמס צריך להיות דוקא מחייבי מלקות לדעת הרמב״ם ורשע דחמס אפי׳ אין בו מלקות פסול מסוס דחשיד למסקר בשביל הנאת ממון ויש חילוק והפרש גדול בין רשע דחמס לרשע דאינו חמס אע״כ דשניהם פסולין וז״ל הכ״י פרק זה בורר שבועת שוא על עמוד של אבן שהוא של זהב ואע״ג דלאו רשע דחמס הוא ואלמודא פסק כאביי דלא בפינן רשע דחמס ולאביי לא הוי טעמא משום דפביר׳ עביד אלא טעמא דאביי משום דרחמנא פסלה לרשע מעדות אלי דרשע הוא וכתיב אל תשת רשע מד אבל בעלמא בשאר איסורים דלא שייך אפי׳ אשה לאיכא למיפסלה עכ״ל. הרי דרשע דאינו פסולו משום מסקר אלא דנזה״כ הוא אל תשת רשע עד אבל לא משום דעבר עבירה דיש״מ דחשיד ג״כ בעדות שקר דחשוד לדבר אחד אינו חשוד לד״א אלא פסולו הוא נה״כ כמו קרוב ואשה

היטב

חבב יש פוסקים דערב דינו כעדים וכן נראה מדברי המחבר בב״י סי׳ ל״ד ובס״ע בס ס״י . שכתב המעוה והגהו׳ ברבית פסולים ולא מנה ערב ועדים עתהם ע״כ : [ב] פסול. כתב הסמ״ע ולא מהני אם יכתוב עליו דלא ניתן לגבות הרבית כיון דמתחל׳ נכתב בפיסול ע״כ. ובתב הש״ך דהיינו אם נראה׳ פסולו בב״ד שוב אין לו תקנה אבל אם המלו׳ כתב על גביו קודם שנראה׳ השטר בב״ד מהני וכמ״ם בסי׳ מ״ה סי״ד וע״ל סי׳ מ״נ ס״ו גבי שטר מוקדם עכ״ל : [ג] מודה. וה״ה אם יש עדים על הקרן כ״כ מהרי״ק ולפי מ״ם הפוסקים דהעדים לא נפסלו א״כ גם העדים החתומים על השטר נאמנים על הקרן. ס״ך : [ד] הקנסין.

המשפט

חידושים

שנראה פסולו בב״ד מהני ס״ך : (ג) אם החייב מודה. וה״ה אם יש עדים אחרים לו אפי׳ אותן עדים דאם לא נפסלו כתב״ה

ביאורים

גא׳ שנתקדש׳ בפני עדים כשרים ואחי הוי כהוספת בדבריהם משא״כ אם נאמר דאפילו אם הזומנו כשרים הן בשעת קדושין רק דעכשיו לפי דבריהם פסולין מכח שהזומנו להעיד אמרי׳ אלינן דיבורא ע״ש ולפי דבריו אם באו ב׳ עדים ואומרין שנתקדש׳ בפנינו רק רשעים אנחנו אינה מקודשת ותמוהים בדבריו ואין בזה שום הוספ׳ רק כיון דאין אדם משים עצמו רשע דאין שם עדות על עצמו כלל והוה כאילו לא אמרו כלל שהן רשעים רק שנתקדש׳ בפניהם והקידושין קיימין דבמה שאמרו שנתקדש׳ בפניהם דסתמן כשרים הן מקודשת וראי׳ לזה בהזומנו עכ״ד הוא זה וסבולי עדות היינו דנאמנין לפסול השטר וכ׳ הר״ן שם דאם אמרו פסולי עדות מחמת עבירה׳ דאלינן דיבורא וכן קיי״ל בח״מ כי׳ מ״ו וה״נ הרי השטר תלוי בהא דאם פסולין הן השטר לאו שטר הוא לענין משעבדי כמו שהקידושין אינן קידושין בעדים פסולין ואם״ה אמרינן אלינן דיבורא אך דברי מהרי״ט נופייהו שהביא ראי׳ לפסול העדות שעשו עבירה׳ בשעת חתימ׳ מהא דק״ל בהזומנו עכ״ל הוא זה וסבולי עדות תמי׳ דהא שם אמרו לפסול נם העדות שהעידו על הנגיב׳ אף שהי׳ קודם שהעידו בשקר על השביח׳ ובודאי אם העדים עברו שאר עבירה תכ״ד אפי׳ עברו עיז תכ״ד של עדותן לא נתבטל העדות דהא לא אמרי׳ הוכיח סופו על תחילתו כמבואר בחולין דף מ׳ גבי שחט ואח״כ חשב ופי׳ רש״י דאמרינן אח״כ נכנס בו יצה״ר והמיר דתו זה שייך לי׳ אפי׳ תכ״ד רק משום כבודו דרשב״ג החמירו שם ע׳ ביי״ד סימן ד׳ סעיף ב׳ בט״ז ואפי׳ לרשב״ג נראי׳ דדין שם שייך לו׳ הוכיח סופו על תחילתו ובודאי מחשבתו הי׳ כן בתחיל׳ ושם מחשב׳ פיסלת אבל לענ׳ פסול עדות דלא נעש׳ רשע במחשב׳ ודאי דלא נתבטל העדות דקמסרע ובב״ק אמרי׳ בהדיא טעם אי׳ בזה משום עדות שבטל׳ מקצת׳ בטל׳ כולה וכ׳ רש״י שם וז״ל דר״י סבר דלמסרע נפסל ועדות שבטל׳ מקצת׳ בטל׳ כולה דכוי׳ עדות אחת הוא ומוכח מזה דאי׳ לא הי׳ על כולה שם עדות אחת דהי׳ כשר׳ אם שנעש׳ רשע תכ״ד וכן כ׳ השיט׳ וז״ל דתיל כעדות שתחילת׳ בכשרות וסופו בפסלות ומסיים וש״מ מהא דר״י דעדות שהוזמ׳ בסופו אע״פ שלא הוזמ׳ בתחילת׳ בטל׳ ודוקא בתיבע א׳ ונתבע א׳ דומיא דנגיבה דטביח׳ וכו׳ ע״ש מוכח מדבריו דבב׳ תובעים ונתבעים דלא שייך בהו עדות שבטל׳ מקצת׳ בטל׳ כולה לא נתבטל אף שבודאי עשו עביר׳ תכ״ד לא נתבטל עדות הראשונ׳ מיכח כמ״ש :

החושי

ולכן בנקוס שהכשירו פסולין גם בזה כשר אבל רשע דחמס בנון נזלן גם בעדות אשה פסול מסוס דחשיד למסקר מסוס הוצאות ממון ומה״ט נמי כתב במשרים חלק ו׳ בני חמס בכתב עד שלא נעשה נזלן ואח״כ נעשה נזלן דבעינן הוחזק כמ״י בב״ד קודם שנעשה נזלן מסוס דחייסי׳ דלמא עתה אחר שנעשה נזלן חמס וזייף ובני חתנו לא בעינן הוחזק כמ״י בב״ד קודם שנעשה חתנו מסוס דקרוב אינו מסקר אלא פסולו מסוס נזירה הכתוב ובינאר שם במשרים חמס עד שלא נעשה נזלן וכ״ל והוא שהוחזק כמ״י בב״ד ובן הרין בעד זומם וכמ׳ בחוס׳ דיש להסתפק אם נפסל בשאר עבירות שאינו חמס אם נפסל בכך בב״ל. והיינו מסוס דבינן דרשע שאינו חמס אינו חשוד למסקר מסוס דעבר עבירי׳ דחשוד לדבר א׳ אינו חשוד לדבר אחר אלא דנזרת הכתוב אל תשת רשע עד והתור׳ פסלו אפי׳ אינו מסקר ובמו קרוב ואשה ומה״ה בדשע לא בעינן הוחזק כמ״י בב״ד ומ״ש בסי׳ מ״ו ס״ק ט״ז דזה נוטה יותר דבני רשע דאינו דחמס לא בעינן הוחזק כיון דאינו מסקר ובמו בחמנו. אבל בעד זומם לא אסתפק דודאי בעינן הוחזק כמ״י קודם דהא חשיד לאותו דבר להעיד שקר. ולפ״ז ודאי רשע דאינו דחמס דאין פסולו אלא מצד נזרת הכתוב אינו נפסל אלא מה שהעיד אחר שנעשה׳ רשע אבל מה שהעיד בשעת רשעתו בשר כיון דאינו מסקר ובמ״ם הר״ן בני שחיטת מומר אבל עד זומם או רשע דחמס דהוא פסול מסוס מסקר א״כ הטמא דחשדינן אותו למסקר מה שהעיד אחר כך מכ״ם מה שהעיד בשע׳ שמסקר דהא חשוד לאותו דבר והיא דמרוב׳ בעד זומם ובן מה דאייתי מוהרי״ט שם מעבדות מוכחשת מדברי תוספות גבי לא נחלקו ב״ם אם מעד מד שקר הוא וחשוד לאותו דבר וא״כ טפי ראוי לפסול מה שהעיד בשע׳ דידעינן דמסקר אבל בשע׳ דאינו דחמס ובהיא דעבדו על החרם דאינו חשוד למסקר דחשוד לדבר א׳ אינו חשוד לדבר אחר ופסולו גזירת הכתוב כמו קרוב א״כ לא מיפסל רק מה שהעיד אחר שנעשה׳ רשע והוא בכון :)(ומה שהשיב מוהרי״ט אמיקר דדינא דינא׳ פלגינן דבורא ונאמין להם שנתקדש׳ ולא נאמין להם שהזומנו ע״ם דראי׳ לענ״ד דלא אמרינן פלגינן דיבור׳ אלא גבי פלוני רבעני לרלוני דאין הרבינ׳ תלוי בזה אם הוא לרלונו או לא וכן בהרגנוהו דבאין להעיד שמע ולא תליא בזה אם הוא הרגו או לא כיון דאנן יכולין לקבל עדותן שהעידו ומה שבאין לפסול עצמן אין נאמנין על עצמן דאדם קרוב אצל עצמו משא״כ בקידושין אם העידו שראו קידושין אחורי הגדר לאו כלום ומילי דהשטא׳ הוי כל שלא ראו המקדש והמתקדשת אם הבדים ובמבואר בא״ה ס״י מ״ב דקידושין בפי עדים דוקא וא״כ אלו שמעידין שהזומנו להיות אצל הקידושין הרי העידו שנתקדש׳ בפני פסולין וא״כ לא הוי קידושין כלל ואינו אלא שהשטא׳ ועדים שבאו להפיד על קידושין צריכין להפיד שנתקדש׳ בפני עדים כשרים וכיון דהם לא העידו כן אלא הם אמרו שאין כאן קידושין מאחר שאמרו שהי׳ ע״י הזמנ׳ ונעש׳ הקדושין בפני פסולים ואיך נוסיף על עדותן שנתקדש׳ בפני עדים כשרים מה שהם לא העידו אלא על מילי דבדי והוא השטא׳ וכיון דעיקר העדות הוא שנתקדש׳ בפני עדים כשרים לא שייך פלגינן דבורי׳ להוסיף בעדותן מה שלא העידו כלל וכמ״ם ולהכי צריך מוהרש״ך לדון בדבר משום דלא הי׳ פסולים בשעת קידושין אלא אח״כ הרי העידו על קדושין נמורים שנתקדש׳ בפני עדים כשרים אפי׳ הזומנו לקדושין כשרים היו ומה״ה בשעת הגד׳ הכ״ד מקבלין עדותן אע״ג דהשתא פסולים המה דהשתא פלגינן דיבורי׳ ואמרינן שלא הזומנו לקידושין כיון דהעידו על קידושין נמורין ה״ל כמו פ׳ רבעני לרלוני דפלגינן דיבורי׳ כיון דאין העעם תליא בזה ודוק :

ומ״ש מוהרי״ט להשיב נמ״ם מוהרש״ך בדברי תוספות שהקשו נבי שוחט בשבת הא הוי מומר לחלל שבת גמר שחיט׳ ובזה השיב מוהרי״ט דהא קודם גמר שחיט׳ עדיין מקלקל הוי הא לא הפגן תלונתו כי אם על הרמב״ם דכה׳ כפי׳ המשניות פ״ק דחולין ז״ל השוחט בשבת אם הי׳ שונג שחיטתו כשרה ושמא תאמר ולמה לא תהא שחיטת מזיד בשבת כשיר׳ הואיל ואינו מחלל שבת ואין שחיטתו פסולי׳ אלא אחר גמר שחיטתו ואם שחט אחר כך שחיט׳ שני׳ הוא שיחי׳ אסור דע שמשיתחיל לעשות מבור׳ בשאר הבהמ׳ הוא מחלל שבת קודם שישחוט שום דבר מן הווסט ונרגרת ואם תרי׳ לבר יותר מזה תאמר בשב׳ שישחוט קלת הסימנין קודם שיגמור השחיט׳ הוא מחלל שבת ובשב׳ שיגמור השחיט׳ הוא פסול עכ״ל. וא״כ אין תימ׳ אם גם האו׳ סברי כשיטת הרמב״ם דנעש׳ פסול מתחלת שחיט׳ ובר״ן בחדושיו כתב דבשבת נמי לא

דהסטר פסול אבל לא מפסיד המלוה ועמו דסס רק הסטר נעשה באיסור מש"כ כאן דהלואה נעשה באיסור וגם סיים סס ולא אמרינן הא הלוה מועא וגשכר דשאני לוה דלא היה כוונתו להרויח משא"כ המלוה ואף דסס כ"כ אליבא דר"מ ובסוף פסק כרבנן מ"מ יש נ"מ לדינא אם כלל הקרן עם הריבית דבזה מודים רבנן דפסול וכדפסק כאן זדו"ק: ה קרע ב"ד כו'. נקרא זה קרע בית דין מפני שדרך הבית דין כשרוצין לפסול סטר או גע קורעין בקרעין הללו וכן מפורש בפ' ג"פ ועפ"ר: ו ואם ניכר שנעשה בסכין כו' הטעם דכל שנעשה בסכין אמרינן במתכוין נעשה כדי לפסלו: ז נקרע לשנים כו' פי' ואינו מעורה כלל: ח גרע טפי כו' ופסול *בדריסה כתבתי דסיינו דוקא כשאינו נקרע בכפליו אבל נקרע בכפליו אפילו לגמרי תולין אותו במשמוש היד וכשר עיין סס: ט שנקרע באונס כו' °היינו שנקרע במקום שהסטר נפסל בזה אבל במקום שהסטר כשר אין הב"ד עושין לו סטר אחר דהואיל וזה כשר יצבה בסט"ח זה כן כתב רשב"א בתשובה סי' תס"ח ד"מ ג': י ה"ג ואם היה נקרע שלא בקרע בית דין אם נראה כו' וכן הוא בד"מ סס וכ"כ לייסב של"ת דברי ב"ת אדברי הרשב"א עיין סס: יא אבל בלא"ה כו' כגון שמצא נקב אין אומרי' במקו' נקב קרע בית דין היה דאין פוסלין

פרק מי שמת דף קנ"ז ע"ב בסס ר"י כאשר נראה בעין למעיין סס ואם הוא ר' יוגה גמי מוכח דפירושו כמו שכתבתי דאל"כ תיקשי דהא הטור ח"מ סי' מ"ה כתב בסס ר' יוגה להפך ע"ס) דמדמה התס סטרי חוב המוקדמים לסטר שיש בו רבית דפסול לגמרי ואינו נובה מבני חרי אע"פ שהלוה מודה כו'. וא"כ ע"כ פירושו כמו שכתבתי דסא ס"ל לר"י דסט"ח המוקדמים נובה הקרן מבני חרי כשהוא מודה שהוא חייב וכדמשמע להדיא מדברי התוספות פ' המניח דף ל' ובפרק המוכר פירות דף ל"ד וכן כתבתי לעיל סי' מ"ג ס"ק י"ד בסס האחרונים לדעת ר"י (ודוחק גדול לומר דהתי אף יש לדחות שבתוספות והגהות מרדכי שם הוא מדברי ר"י עצמו דדוחה דאין להביא ראיה משטר שיש בו רבית לסט"ח המוקדמים וגמלא דבסטר שיש בו רבית שבירא ליה לר"י דאין נובה מבני חרי אף על פי שהלוה מודה דפשט ליישא דהתוספות והגהת מרדכי שם לא משמע הכי ועוד שארי בפסקי תוס' פרק מי שמת (וכן הוא בהגהת אשר"י שם) כתב שטרי חוב המוקדמים אינו נובה מבני חרי ואפילו הלוה מודה עכ"ל דבריו ר"י בתוס' שם. ועוד ראיה מפסקי תוס' הנ"ל דהא בתוס' שם כתוב אף יש לדחות כו' ומיהו ליישא דפסולים לגמרי אף על פי שהלוה מודה אלא ודאי מדכתבו התוספות שם בתר מה שכתבו אף יש לדחות כו' מיהו ליישא דפסולים משמע פסולים לגמרי שלא לגבות מבני חרי עכ"ל הרי משמע דפסולים לגמרי ועל זה היה עיקר פלפולם ומ"ש בפסקי תוספות ואפילו הלוה מודה פירושו כמו שכתבתי שמודה שהסטר נכתב ע"פ דבריו והיינו כמשקנת התו' דליישא דפסולים משמע לגמרי ואם היה כוונתם אע"פ שהוא מודה שהוא חייב לא היה מוכח ממשקנת התוס' מידי ודוק כי זה ברור אלא ודאי מ"ש בתוספות והגה' מרדכי שם דאפילו מבני חרי לא נבי אף על פי שהלוה מודה פירושו שהסטר נכתב על דבריו. ועוד ראיה שהרי כתבו התו' והגהות מרדכי שם וז"ל ואם אינו נובה בא לא את הקרן ולא את הרבית והיינו אפילו לוה מודה ואפי' מבני חרי לא נבי אמר דאמר שטר שיש בו רבית קנסי' אותו ואינו נובה בו לא את הקרן ולא את הרבית והיינו אפילו לוה מודה ואפי' מבני חרי לא נבי אמר דאמר שטר שיש בו רבית יקרעו בא לב"ד יקרעהו וה"ה הך משנה דהכא משמע פסולים לגמרי עכ"ל ואם איתא מאי ראיה מייתי להיכא דהלוה מודה שהוא חייב עדיין שהוא פטור הא אמר לא מוכח אלא שיקרעו הסטר אלא ודאי מה שכתב אפילו הלוה מודה ר"ל שמודה שהסטר נכתב ע"פ דבריו והיינו שכתבו מתחלה והיינו אפי' לוה מודה ואפי' מבני חרי כו' ולא כתבו בהפך ואפי' מבני חרי לא נבי והיינו אפי' לוה מודה כו' ודוק. ואין להוכיח כן ממ"ש הגהת מרדכי פ' א' גט פשוט כתב כדברי הר"ן ומביאו הב"ח בסתם: (ז) אם שקרוע שתי ושרב. נראה דבעינן ש"ו על כל הכתב של הסטר דאם לא כן נתת דבריך לשטורין ולא מסתבר לומר דבקריעה ש"ו בכל שהו מיפסל. ועוד דלפעמים מזדמן קריעה ש"ו כל שהו בכפלי הסטר על ידי משמוש הסטר והגהתו לשניים: (ח) נקרע כו'. כ' בסמ"ע דהיינו דוקא כשאינו נקרע בכפליו אבל נקרע בכפליו אפי' לגמרי תולין אותו במשמוש היד וכשר ע"כ וכתב"ג כתב הב"ח דמשמע מתשובת הרא"ש דבכפליו אפי' במקום העדיים והזמן והתורף כשר ואין דבריהם מוכרחים. ונראה דבקרע ב"ד אפי' בכפליו פסול דלא מחלקינן בש"ס ופוסקים בנקרע קרע ב"ד בין בכפליו או לא אלא סתמא אמרי' דבמקום העדיים והזמן והתורף אז ש"ו פסול. ואם כן ה"ה בנקרע לשני' דנרע מקרע ב"ד ומה דמשמע מתשו' הרא"ש דבכפליו כשר היינו שלא בקרע ב"ד ובמקום שהסטר כשר אין הב"ד עושין לו סטר אחר דהואיל וזה כשר יצבה בסט"ח זה וכ"כ הרשב"א בתשובה שכ"ל: (י) אבל. כגון שמצא נקב אין אומרים במקום נקב קרע ב"ד הי' דאין פוסלין הסטר מספק רשב"א סמ"ע:

ביאור

לרבנן בכה"ג אבן ליתא דרבנן ל"ל קנס כלל אלא בכה"ג כ' תוס' דדמי לשטר מוקדם דלא גבי משום גזירה אבל קנס ל"ל כלל וכבר הסיגו הט"ז והש"ך (ע"כ): [ו] מיהו. ועוד דאין שליח לדבר עבירה. שם: (ליקוט) מיהו אם כו'. זהו לפ' אחרונה אבל לפ' ראשונה אין כ"ת. ש"ך (ע"כ): [ז] ואם ניכר. דאין חילוק בין קרע ב"ד אלא שזה ניכר שהוא במזיד וז"ש שם

באר

כ"כ התוספות בב"ק דלא דמי לשטר מוקדם (כמ"ש בסי' מ"ג ס"ז) דהסטר פסול אבל לא מפסיד המלוה משא"כ כאן דהלוה' נעשה באיסור עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך חולק על דין זה וכ' שאין דברי הסמ"ע נכונים דלא כתבו התו' כן אלא לר"מ דקנים היתרא אטו איסור' אבל לרבנן דקי"ל כוותייהו משמע שם להדיא מדבריהם דדמי לשטר מוקדם דאינו מפסיד בוף ההלוה' כו' ע"ש שהאריך בזה (גם הט"ז הסיג על הסמ"ע בזה ומסיק וכתב ז"ל ונראה דלא קי"ל כהך י"א כל עיקר כיון שמהרי"ק פירש בהדיא דנובה בקרן וכן משמעות המרדכי והגהות מיי' וגם דעת הטור יש לפרש דמיירי בלא הודא' עכ"ל): [ה] שליח. כתב הש"ך דהיינו דוקא לשברא האחרון' אם החייב מודה אבל לשברא הראשון' אין חילוק בהלוה ע"י שליח דהקרן נובה לעולם מבני חרי כשהחייב מודה וממשעבדי אז כשאין החייב מודה לא נבי הקרן אף שהלו' על ידי שליח דמ"מ הטטר נפסל כן כ"ל עכ"ל: [ו] והמורף. כתב כס' ג"מ דמשמע מדברי הפוסקים דשלשתן בעינן והסיג על תשובת הר"ן סי' פ"ו ב"ש בחורף ובכ"י פ' גט פשוט כ' כדברי הר"ן ומביאו הב"ח בסתם. ש"ך: [ז] וערב. כתב הש"ך נראה' דבעינן ש"ו על כל כתב הטטר דאל"כ נתת דבריך

פתחי

שם: ב] וערב פסול. ע' בחר היטב דדוקא על כל כתב הטטר דאל"כ נתת דבריך לשיטורין כו' וע' בתומים שכתב דלא נראה כן מדברי הריב"ש אולם אם נקרע רק באיזה מלוה אל"כ לא פסול ע"ש. גם בס' גט פשוט לאה"ע סי' קכ"ה ס"ק י"ב כתב ע"ד הש"ך הנ"ל שאין דבריו מוכרחים ומשמעות הפוסקים הוא דקרעת אחי וערב אפי' בשיטה א' מיפסל ע"ש:

נתיבות

משה"כ

(ד) וי"ל דפטור. והש"ך מסיק דלא קיי"ל כן: (ה) שקרוע ש"ו ודוקא על פני כל הטטר ש"ך. ואם נקרע בכפליו לא מיפסל

קצות

מחייב עד גמר שתים. דמקמי הכי מקלקל בחבור הוי ופטור ע"ש אבל הרמב"ם ותו' נראה' דסברי דחייב מחמלת שחיט' אפ"ג דמקלקל הוי משום דהוי מקלקל ע"מ לתקן כיון דדעתו לגמור השחיט' ומקלקל ע"מ לתקן חייב כדאי' בפ' האורג וא"כ התו' והרמב"ם מודו דלא מיפסל אלא משעת שחיט' ואילך אלא דהרמב"ם ותו' סברי דנעשה פסול מתחלת שחיט' והר"ן סובר דלא נעשה פסול מתחלת שחיט' וא"כ מבואר להדי' דכ"ע מודו דלא מיפסל אלא משע' שעת העביר' ואילך אבל לא בשעת עביר' ואחרי דברי הר"ן נמשכו מוהרש"ל וש"ך בי"ד סי' כ' ע"ש והרי שני עדיים נאמנים הרמב"ם והר"ן דאינו רואי לפוסלו אלא מרשעתו ואילך ואפי' התו' לא פליג אלא משום דסברי דפסול מתחלת שחיט' וכשיטת הרמב"ם וא"כ ה"ה

באר הגולה

יש עדיים כתה היה הקרן ז' ברבי' יב"כ דף קמ"ח ע"ב ח כדמפ' דאמר שם מדהכילו הרי"ף והרא"ש דברי שניהם ולא הכריעו ביניה' דמשמע דס"ל דלא כא אבי לחלוק אלא להוסיף וכן פירש הרמב"ן וכ"כ בבית וה"ה בשם רב האי וש"פ י שם בשם תשו' אביו הרא"ש כ שם בשם בה"ת *וכ' הסמ"ע אם נקרע בכפליו אפי' לגמרי

חכמת שלמה

בתיבה עניד לי' שתא וכו' ולפי"ז נראה דהיינו דוקא אם מפורש כתב הוא הרבית בשטר זה אז נק' שותא אבל אם אינו מפורש סך הרבית בשטר גם לא כלל הקרן עם הרבית רק נכתב סתם שהי' הלוה זו ברבית זה ודאי דלא נק' שותא כלל ולא נפסלו העדיים בזה ובפרע לפי מ"ש המ"ל בשם מוהרא"ש שבטיל בע"פ לא ענרו העדיים רק בשטר אז כשלא ידעו העדיים אף בע"פ מתם סך הרבית זה. ודאי לא נק' שותא ולא ענרו בלאו כלל וז"ב לפענ"ד ודוק היטב. ואף דבע"פ מועיל הטטר אף בלא הזכר בו רק סתמא לגבות בו פרוטה עכ"פ אך יל תבא דלמא אף בסתום מש"פ הי' נק' אלא רבית ומ"ש שהי' הלוה זו ברבית אפשר שהי' כוונתו אף בסתם"פ ואי"א לגבות ע"י שטר זה אף פרוטה גם אם נכתב ברבית סתמא. ויל דהי' ע"י רבית מוקדמת שכבר בילם לו הרבית המקודם על הלוה ואי"א שיעבה הלוה הרבית עתה ע"י שטר זה השל"ה בכתב סך הרבית שנוהן לו סך כו"ב לזמן הזה אז גובה ע"י הטטר שהסתמא לא בילם לו קודם הזמן קודם שעלה סך החיוב כמו בשבירות דאינו השהלמת אלא לבסוף גם יל כיון דבע"פ לפי אלמה היה הקילה יותר מפרוטה ובטטר לא פירשו כן העדיים אי"כ לא נתנו כפי מה שיתם הבומא באמת ולכך לא מקרי זה שותא לגבי העדיים כיון דלא נתנו כפי אלמה לא מתחשב זה עדות שיתחייבו העדיים עליו וק"ל. וע' בחיבורי ליו"ד סי' קכ"ב מ"ש בזה באריכות ודו"ק: (שם בחיבו סעי' א') נ"ב הנה בב' קנ"ח ר"ל דלכך אין העדיים נפסלים בחתמו על הרבית המוס שלא נעבו הרבים עד לאחר החתימה ש"ש שהאריכו בזה מכמה מקומות בב"ש. ואם אמנסנם אנכי אמרתי בילדיתי

טורי זהב

הטור בי"ד סי' קסא שב' ברבית הנלל אין גובה קרן ורבית משמע גם הקרן אפי' אם היה ווחיה דרבית כמו שדקדקו לעיל מלי ר"ה בגמ' אמר ל' זה ונראה דלא קי"ל כהך י"א כל עיקר כיון שהבריר"ק פי' בהדיא דגובה הקרן וכן משמעות המרדכי והגה"מ ונם דעת הטור יש לפרש דמיירי בלא הודאה: (בטור בשם הרא"ש) אבל אם ניכר שנעשה בסכין ולא נעשה מחילה כמו שדרך הטטר ליקרע בכפליו וכו' פסול פי' אם נקרעה בכפליו וניכר שנעשה מעצמו כדרכו שהוכח זמן רב אז משמע כידיעה פטיעה דבכר בכל גווני אפי' נקרע לגמרי שתי וערב ואינו מעורה אפי' קלתו ואי ניכר שנעשה בסכין פסול בכל גווני אפי' נקרע שתי וערב ואי"ב בסכין ולא נקרע בכפליו אם נעשה ממילא אז בסכין אז הוויין מילוקים המבוארים בפי' זה:

חושן משפט

המשפט

סמ"ע וכן נוהגין אות"ש: (ו) דיינו כתו שנתחק. ודוקא שנקרע בתקוס הפוסל אבל אם לא נקרע בתקוס הפוסל אין כ"ד עושין

החושן

הכא בעדיים שחתמו על ריבית לא מיפסל הטטר אלא מה שיעידו אח"כ הוא דמיפסל ועי' כתו' פ"ק דסנהדרין דף ט' ד"ה לרצונו רשב שכתבו בהא דאמרינן בפ"ק דמכות נרגש יגיל משום דהוי רשע ולכאור' קשה לפי מ"ש אותו עדות לא נפסל. משום דשיעת תו' פ"ק דמכות דקא"פ אינו מגיל אלא בשבא לב"ד והעיד ומ"ש ואז בשעת הגד' כבר נפסל ואפי' מ"ש תו' שם (דראי') שמ מגיל שמ לא קשה לפי מ"ש תו' בסנהדרין שם דאפי' לרבא דבעי רשע דחמם נרגש מיקרי רשע דחמם בעוש עביר' להנאתו וכבר כתבנו דגבי רשע דחמם דחשדינן לחשקר פסול בא"ד שנעשה רשע ודו"ק והוא מגין נכחר. וע"ד אסמ"ח נאמר אל תשת רשע עד הקדים רשע לעד ונבי עד חמס כתיב כי יקוס עד חמס בחיים ולא בעינן חמסותו קודם לעדותו:

הגר"א

נקרע פסול נתקרע כו'. ר"ל במזיד בשינג ואיזהו נקרע ר"ל מהיכן אנו יודעין: [ח] נקרע לשנים. דאין שם שטר עליו כלל וכ"ש הוא דבמתכוין הוא: [ט] ואם יש. כי"ל ונלמד מנתחק וכנרף וכנ"ל בסי' מ"ח ע"ש: [י] ואם היה כו'. ב"ת ק"מ: [יא] (ליקוט) אבל בלא"ה כו'. דאין פוסלין הטטר מספק וכנ"ל כל שאינו ניכר שנקרע במזיד בנגון קרע ב"ד אין פוסלין וכמ"ש

היטב

לשיטורין ולא מסתבר לומר דבקריעת ש"ו כל שהוא מיפסיל ועוד דלפעמים מזדמן קריעת ש"ו כל שהוא בכפלי הטטר ע"י משמוש הטטר והגהתו עכ"ל: [ח] לשנים. נראה דבקרע ב"ד אפי' בכפליו פסול דלא מחלקינן בש"ס ופוסקים בנקרע קרע ב"ד בין בכפליו או לא אלא סתמא אמרינן דבמקום העדיים והזמן והתורף אז ש"ו פסול וא"כ ה"ה בנקרע לשנים דנרע מקרע ב"ד ומה דמשמע מתשובת הרא"ש דבכפליו כשר היינו שלא בקרע ב"ד ועוד דלא מיפסל אלא משע' שעת העביר' ואילך אבל לא בשעת עביר' ואחרי דברי הר"ן נמשכו מוהרש"ל וש"ך בי"ד סי' כ' ע"ש והרי שני עדיים נאמנים הרמב"ם והר"ן דאינו רואי לפוסלו אלא מרשעתו ואילך ואפי' התו' לא פליג אלא משום דסברי דפסול מתחלת שחיט' וכשיטת הרמב"ם וא"כ ה"ה

לרבנן בכה"ג אבן ליתא דרבנן ל"ל קנס כלל אלא בכה"ג כ' תוס' דדמי לשטר מוקדם דלא גבי משום גזירה אבל קנס ל"ל כלל וכבר הסיגו הט"ז והש"ך (ע"כ): [ו] מיהו. ועוד דאין שליח לדבר עבירה. שם: (ליקוט) מיהו אם כו'. זהו לפ' אחרונה אבל לפ' ראשונה אין כ"ת. ש"ך (ע"כ): [ז] ואם ניכר. דאין חילוק בין קרע ב"ד אלא שזה ניכר שהוא במזיד וז"ש שם

ב"ד היה וזה נטל סביבותיה דאין פוסלי' הסטר מספק רסב"ח סס :

נג (א) אין שומעין לו. הטעם איתא בס"ס בדין הראשון דניחא ליה ללוה דליפנוס סטרו ולא יהא המלוה נאמן אלא בסבועה כדלקמן סי' פ"ד ובדין הסני דניחא ליה ללוה דלא ליכוף לפרעו וע' בפי' רסב"ס וברמב"ם ולקמן סי' ע"נ [ע"ד] ס"ק י"ח באריתי דברי הרמב"ם דלא כהב"ח כאן ע"ס :

(ב) אלא מרגון הלו' אבל ברגון הלו' כותבי' וכ"כ ר' ירוח' דמדע' שניהם כותבים ומביאו ב"י וכתב שפסוט הוא ויש לדקדק אפי' מדעת שניהם ניחוש לקנוני' דלמא הלוה חייב ג"כ לאחרים ולית ליה (קרקע) לפרוע לכולם ועוסה לו עתה ב' סטרות כדי שינבה ב' אילקים כדלקמן סי' ק"ד ספיף ו' וי"ל דמיירי שכותבי' כן בסטר א' בזה הל' אם יהא הלוה חייב ג"כ לאחרי' באופן שלא יגיע לאלק של בעל חוב רק חמשים אזי לא ינבה בעל הסטר הזה כלום א"כ כיון דמסתמא אין המלוה יודע מחובות אחרים וכדלעיל סי' ל"ז ספיף י"ג א"כ לא חייסינן שהלוה הגיד לו ולא חייסי' לקנוני' אלא היכא דאיתרע בגפילה ונמצא בשוק וכה"ג מש"כ הכא :

נד (א) אבל עידי הסטר. אינם יכולים לעשות לו סטר מזמן הראשון עכ"ל טור. וכתב הב"ח דמשמע להדיא מדבריו דמזמן הסני יכולים לעשות לו סטר אפי' שלא מדעת הלוה וליכא למימר הכא כבר עשו עדים שליחותן שאין זה סטר חדש אלא שמעתיקין אותו והטפשא בעלמא היא כו' עכ"ל ולפע"ד זה אינו דהא בהדיא כתב הטור לעיל סי' מ"א דעדים בלא ב"ד לא יעשו לו סטר אפילו מזמן שנמחק אלא נראה דלא בא אלא לומר דמזמן הראשון אינן יכולים לכתוב אפילו מרגון הלוה משום דה"ל כמוקדם ומינה דמזמן סני יכולים לכתוב והיינו דוקא מדעת הלוה וכן נראה דעת המחבר ממ"ש כאן ולעיל סי' מ"א והיינו כדברי הרב בהג"ה : (ב) ואם רצה המלוה יכתוב סובר . ואע"פ שיצטרך הלוה לשמור את סוברו כתנו חז"ל הבריר להמלוה בזה . וכתב הב"ח דה"ה שאין הלוה יוכל לכוף אותו שיכתוב הפרעון על הסטר מיהו נ"ל דכל זה לא מייר אלא כשהגיע זמן פרעון של כל הסטר לכך הבריר ביד המלו' משום שהמלו' יכול לו' פרע לי סטרי ותו לא לריך מידי אבל כשלא הגיע זמן פרעון של כל הסטר כגון שהסטר לסני זמנים ופורע לו לז"ת הראשון וכי אחי נוגה הבריר' ביד הלוה ומחויב המלוה להאליף לו הסטר או לכתוב הפרעון על גבי הסטר אם ירלה הלוה : (ג) המלו' יתן סכר הסופר כו' . כ"מ בד"מ בשם הג"י פ' נ"פ אבל באמת ליתא כן בנמוקי יוסף שם שלא כתב הג"י רק דבאמה הכותבת סובר לבעלה הבעל נותן סכר הסובר אם הוא במקום שאין כותבים כתובה והיא נובה בתנאי ב"ד או שיש עדים שלא כתב לה שלריך הסובר כדי שלא תגבה ממנו בעדים אבל במקום שכותבי' כתובה כיון שהיא לא נזהרה בכתובת' והוא פורע לה היא פורעת סכר הסובר וכן אתה דן בסטרות דעלמא באם אבל אבל המלו' הסטר הוא נותן סכר (כלומר סכר הסובר) עכ"ל וכ"כ המגיד ריש פ' כ"ד מה' מלוה בשם הרשב"א וע"ש (וע"ל ס"ס ל"ט) וא"כ נראה בהך דיבא דפורע מקלת חובו כיון דהמלו' חין לריך לסובר כלל אלא הלוה לריך לו לריך הלוה לשלם סכר הסובר. ונס מ"ש הרב ואם אין סטר

ב ל נמחק או נטשטש אם רישומו ניכר כשר ואם לאו פסול

יב מ הרקיב (ז) ונעשה כבברה כשר : הגה [יב] ואם אבלו עם או עכבריס בראשו כל שניכר המנוה והלוה ועיקר הענין בסופו מכשרינן ליה (תשובת הרא"ש כלל ס"א סימן כ"ט ותשובת מיימוני דמשפטים סי' ס"ב) :

נג שלא לשנות השטר ובו סעיף אחד :

א מ מי שיש לו שטר על חבירו במנה א] ואמר עשו לי שנים מחמשים חמשים או שיש לו שנים של חמשים חמשים ואמר שיעשו לו א' של מנה א (א) (מ) מ) [א] אין שומעין לו : הגה [מ] ואפי' ידעי' שאין הסטר הראשון פרוע אסור לשנות (ב) [ג] (ב) אלא א) [ב] ב] מרגון הלוה (המגיד פכ"ג מה' מלוה ורבינו ירוחם) ג ואפילו יש לו א' של מאה ואומר שיקרעוהו ויעשה לו א' של חמשים אין שומעין לו שמא פרע לו אותו של ק' וכתב לו עליו שובר ויוציא זה של חמשים ויאמר זה שטר אחר הוא ויגבה בו :

נד דין אסמכתא ואם כותבין שובר וכיצד כותבין אותו (ודין פרעון ע"י שובר) ובו ה סעיפים :

א מ מי שפרע מקצת חובו א אם רצה המלוה ב ב"ד יעשו לו שטר ממה שנשאר חייב לו[מ] ויכתבוהו מזמן ראשון ב (א) ג אבל לא [א] עידי השטר : הגה [ב] אע"פ שהוא מרגון הלוה (רשב"ס) אבל מזמן הפרעון ואילך יכולים עדים לעשות לו סטר אחר ג (מ) אם הוא מרגון הלוה (הגהות אסר"י פ' ג"פ) (ב) (ג) ד אם רצה יכתוב [ב] שובר [ג] ד (ג) (ג) והמלוה יתן סכר [ג] הסופר לכתוב הסובר ואם אין סטר למלוה והלוה מבקש ממנו סובר הוא יתן הסכר (כ"י פרק ג"פ) :

ב ה הבא לפרוע חובו מ) ואמר המלוה אבד לי השטר אין הלוה יכול לומר לא אפרע לך עד שתחזיר לי שטרי אלא

פוסלין הסטר מספק עכ"ל רסב"ח אם ד"מ ג' : יב הכי נרסינן הרקיב או נעשה ועפ"ר :

גג א אין שומעין לו ואפילו ידעינן שאין כו' הטעם כתבתי בפריסה מסוס דים בסימנו כל אד לד חובה ללוה דכסביד המלוה סטר א' של מאה היוסאו מאר כסיפרע לו הלוה מקלת אף שיכתוב לו המלוה סובר על מה שנתן לו מ"מ מיקרי ס"ח פנוס (אם לא דיכתב הפרעון ע"ג סטר נופו) ולא יפרע מהלוה כשיאמר פרעתי אח"כ עוד כ"א בסבועה אם אין נאמנות בסטר וכמ"ש בר"ס פ"ד ואם יש ביד המלוה שני סטרות כל א' מחמשים י"ל דניחא ללוה באלו הסנים יותר מאלו היו שניה סטר א' של מאה דאז אם יפרע לו מקלת החוב אף שיכתוב לו סובר מ"מ יצטרך לשומרו מהעכבריס או שיאבדו ויתבע ממנו המלוה כל החוב וק"ל ושני טעמיסאלו הן ג"כ בגמרא.ולא לצטרך לטעמי' הללו אלא כשידוע שעדיין לא פרעו הלוה (ועמ"ש בפריסה עוד לריכות טעמים הללו להגמרא)אבל כשאין ידוע בלא"ה אין לשנות סטר של המלו' אפי' לעשו' מסטר גדול קטן אחד ולקרוע הגדול וכדמסיק המחבר מטעם שמא פרע לו אותו של מאה כו' וכ"כ בעור וע"ש והעור והמחבר לא איירי אלא בלא ידעינן אי פרעו מדכתבו עליה ואפי' אם יש לו א' של מאה כו' הכל בבבא א' ובהאי דינא בתרא פסיטא כשידוע שלא פרעו מותר לשנות ולעשות ממאה אחד של חמישי' אלא שמור"ם אחא ללמדינו דינא דאפי' ידעו שלא פרעו אסור מטעם דכתיבנא :

נד א אם רלה המלוה כו' עפ"ר שם כתבתי דבשעת הפרעון נתנו

ב ל נמחק או נטשטש אם רישומו ניכר כשר ואם לאו פסול

יב מ הרקיב (ז) ונעשה כבברה כשר : הגה [יב] ואם אבלו עם או עכבריס בראשו כל שניכר המנוה והלוה ועיקר הענין בסופו מכשרינן ליה (תשובת הרא"ש כלל ס"א סימן כ"ט ותשובת מיימוני דמשפטים סי' ס"ב) :

נג שלא לשנות השטר ובו סעיף אחד :

א מ מי שיש לו שטר על חבירו במנה א] ואמר עשו לי שנים מחמשים חמשים או שיש לו שנים של חמשים חמשים ואמר שיעשו לו א' של מנה א (א) (מ) מ) [א] אין שומעין לו : הגה [מ] ואפי' ידעי' שאין הסטר הראשון פרוע אסור לשנות (ב) [ג] (ב) אלא א) [ב] ב] מרגון הלוה (המגיד פכ"ג מה' מלוה ורבינו ירוחם) ג ואפילו יש לו א' של מאה ואומר שיקרעוהו ויעשה לו א' של חמשים אין שומעין לו שמא פרע לו אותו של ק' וכתב לו עליו שובר ויוציא זה של חמשים ויאמר זה שטר אחר הוא ויגבה בו :

נד דין אסמכתא ואם כותבין שובר וכיצד כותבין אותו (ודין פרעון ע"י שובר) ובו ה סעיפים :

א מ מי שפרע מקצת חובו א אם רצה המלוה ב ב"ד יעשו לו שטר ממה שנשאר חייב לו[מ] ויכתבוהו מזמן ראשון ב (א) ג אבל לא [א] עידי השטר : הגה [ב] אע"פ שהוא מרגון הלוה (רשב"ס) אבל מזמן הפרעון ואילך יכולים עדים לעשות לו סטר אחר ג (מ) אם הוא מרגון הלוה (הגהות אסר"י פ' ג"פ) (ב) (ג) ד אם רצה יכתוב [ב] שובר [ג] ד (ג) (ג) והמלוה יתן סכר [ג] הסופר לכתוב הסובר ואם אין סטר למלוה והלוה מבקש ממנו סובר הוא יתן הסכר (כ"י פרק ג"פ) :

ב ה הבא לפרוע חובו מ) ואמר המלוה אבד לי השטר אין הלוה יכול לומר לא אפרע לך עד שתחזיר לי שטרי אלא

חז"ל הבריר ביד המלוה ליקח סטר חדש או לכתוב לו סובר כי פעמים ניחא למלוה יותר ליתן לו סובר כדי שיתירא הלוה שמא יאבדו ויתבע לפרוע לו המותר ופעמים ניחא ליה יותר בסטר חדש כדי שלא יהא הסטר שבידו על המותר פנוס וכמ"ש בסי שלפני זה טעמים אלו בניחותא דהנוה ע"ש כנ"ל ולא כמ"ש *בע"ש ז"ל מי שפרע מקלת חובו ומתירא המלוה שמא יגא הקול דסטר זה פרוע הוא כו' ילך אצל בית דין ויעשה לו סטר חדש כו' ונס אח"כ כתב ז"ל ואם לא רלה המלוה לשנות ולגרוע כח סטר הראשון יכתוב לו סובר כו' ע"ש אלא העיקר כמ"ש ובע"ש בעצמו כתב בסי' שלפני זה הטעמים שכתבתי דאפילו לדעת רוב הגאונים והמחבר דס"ל דאם זוכרים העדי' זמן הקנין כותבין בסטר אותו הזמן אפילו כותבי' הסטר אחר זמן טובא וכמ"ש בסי' נ"ט ומ"נ מ"מ כאן בעדי' כיון דכבר כתבו סטר אחד כשיכתבו עתה סטר מזמן הראשון יהא נראה כמוקדם אבל ב"ד או עדים ברשות ב"ד אלימי לאפוקי ממון ועד"ר מ"ש עוד מזה: ג אם הוא מרגון הלוה אבל בלא רצונו אסור דכבר עשו שליחותן בכתיבת סטר הראשון: ד והמלו' יתן סכר הסופר הטעם כיון שבאר בשובר לטובתו כדי שיפרע לו הלוה המותר מהר

דעלמא באם אבל המלו' הסטר הוא נותן סכר (כלומר סכר הסובר) עכ"ל וכ"כ המגיד ריש פ' כ"ד מה' מלוה בשם הרשב"א וע"ש (וע"ל ס"ס ל"ט) וא"כ נראה בהך דיבא דפורע מקלת חובו כיון דהמלו' אין לריך לסובר כלל אלא הלוה לריך לו לריך הלוה לשלם סכר הסובר. ונס מ"ש הרב ואם אין סטר

הגר"א

נד [מ] (ליקוט) ויכתבוהו מזמן ראשון. גמ' אם אם מזמן ראשון כו' כתב"ם קס"ח כמתני' ונמ' כיום פ' וכמ"ש בסי' ר"ל ועבהגמ"ל שכן ב' פי' בגמ' עמ"ש בגמ' אם אבל עדים לא ובתוס' אם ד"ה אין כו'. (ליקוט) אבל מזמן כו'. מתמ"ש קע"ב מ' ואיר הלו מלו כו' דמ' דמרגון הלוה כוהבין וכמ"ש בסי' נ ובתוס' אם ד"ה אין הלו' כו' (ע"כ): [נ] (ליקוט) המלוה כו'. מהני' קס"ז מ' (ע"כ): המלוה יתן כו' ואם. מ"ש כאן ובס"ש לע ואם המלוה לא כ"כ כ"ו והמ"ש רק כתבו הרמ"ם

ביאור

ברפ"ד דסנה' וכפ' נ"פ שמא אחרוהו כו' (ע"כ): [יב] ואם אבלו. כנ"ל במחק ולמר מהתו' וכאן לר"ה כשר דלאו בפסיעותא אבל אם אין עיקרו ניכר פסול כמו נמחק וטשטש ואין דומה לקרע כמו בסי"ח דקרע הבא בכ' שיטין דיהפוך אבל מאר אפי' אות מ' דפסול. הגר"מ :

נג [מ] ואפי'. כ"כ הוס' שם והוכיחו מגמ' דאלי"ב לל"ל ניחא ליה כו': [ג] (ליקוט) אלא מרגון הלוה. ומ"ש בס"ד ליחוש לקנוניא אינו מכון איתהו אם ירלה הלוה לעשה שטרות הרבה ויחייב עלמו להרבה אבל ל"ל בדב' דאקנה דאלי"ב בלא"ה לא כ' דהא לריך למיכתב מזמן שני כמ"ש בר"ס נ"ד וכל"ל שם וכמ"ש סי' מ"ג סי"ב (ע"כ) :

פתחי תשובה

נג א] ואמר עשה לי שנים. ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' קע"ו בענין אם המלוה מנקש שיכתוב לו שטר בערבאותיהם כדי שיהיה בטוח יותר לפרוע לו בזמן שקבע. והביא שם שדבר זה נשאל הרמב"ם ז"ל והשיב לגריר הלוה שיתוק חייבו בד"א ויפקידו השטר ביד אים נאמן כו' והוא ז"ל פקפק בזה ומסיק וכתב דבזמננו אין ראוי לדון כך בכל אלא כך ראוי לדון אאם הב"ח הוא הולך בדרך עובים ובסכנה אלא ויש לחוש שמא לא ניית דינא בכה"ג אני מוקה שבוחבים שטר אח"ר דדיניהם ויבררו בו שזהו החוב בעצמו שנכתב עליו בד"י אחר שיודיעו לב"ח דאי ניית תברים דינא והוא יתבע בדיניהם שיעמדו אז כנגדו ואם הדבר בהיפך שהב"ח הוא אלא אין שומעין לו בכל כו' ע"ש וע' בס' שער משפט שהביאו והסכים עמו ע"ש: [ב] מרגון הלוה. עבה"ש עד ושוטה לזה ב' שטרות כדי שינבה ב' אילקים כמ"ש בסי' כ"ד ס"ו כו' והנה מבואר שדעת הש"ך בפסיעות שמחבאין לפי השטרות ומ"ש בדלקמן סי' ק"ד ס"ו בחמת זה אינו מבואר שם רק כוונתו על נוף הדין דמולקים בכוה וזהו פסוק בעיני דבב' שטרות אפי' אחד נגרע מוטל ב' אילקים והמעיין בפניה בפ"ך יראה קלת שינוי ב' דמה שהעתיק הבה"ש מהאי דבהקוס שנתה הבה"ש ושוט' לזה ב' שטרות כתיב"ם ושוטה לו עתה ב' שטרות כו' וכ' הה' גאות דשם סי' ק"ח דכונת הש"ך כתיבת כתה היינו מבוס דבלאמת שרת הדין כשם לא' ב' שטרות מוטל ב' אילקים לא מצעית אם היה אחת ב' אלילות אלא אפי' אם היה הלוה א' בתחלה ב' שטרות אם אין אם אל ב' אפי' דינו כב' אנשים הלוה נתן לו א' ב' שבודים על נכסיו ויש רשות ללוה לעשות כד אע"ג דאפשר בזה לבע"ח אחרים ובלבד שלא יעשה מוקדם לאין לו כח לשעבד לאפרע ואמ"ה אי הוי מיירי הך דינא שרולה לעשות ב' שטרות מבוים ודאי דיכול לעשות כן אלא כיון דמיירי שעושין גם מזמן הראשון מאחר שטר הראשון ושעבודו קיימין כמבואר בס"י מ"א מש"ם הקשה שנוסה קנוניא דבעת הלוה לא עשה לו רק שט"ח א' ואין לו רק ח"א ועתה עושה לו ב' שטרות זה אין לו כח וכ"ז פשוט בכוונת הש"ך כו' אולם הב"ח כתבו סי' ל"ב מכח קו' הש"ך הנ"ל פוסק דוקא במתרמי שיכול ליתנה למי שירלה אלא כשם"ם מוטל ב' אילקים דהוי כב' אנשים מבאי"ם בשטר אחד כו' ע"ש וכבר הארכנו בזה בהאחרונים ז"ל ויוצא בס"ד לקמן בסי' ק"ד סי"ו סקי' :

ב"ד אלימי לאפקוני ממון כנ"ל : [ב] בובר. כתב הב"ח והיינו כשהגיע ז"פ אל כל הסטר אז הבריר הוא לבני זמנים ופורע לו מה שמגיע מזמן הראשון וכ"ג הבריר ביד הלוה ומחויב המלו' להאליף לו הסטר או לכתוב הפרעון ע"ג הסטר אם רצון הלוה בכך . עכ"ל : [ג] הסופר . כתב הש"ך דבד"מ כ"כ כשם הג"י פ' נ"פ אבל באמת ליתא כן שם אלא בשם המלו' אבל הסטר אבל בדין זה דפורע מקלת חובו כיון דהמלו' אינ"ל לשובר כלל אריך הלוה ליתן שכר הסופר גם מ"ש הרמ"א ואם אין סטר למלוה כו'

נתיבות המשפט

משה"כ

סטר אחר סמ"ע : (ז) ונעשה כבברה. כי' או נעשה כבברה סמ"ע :

נג (מ) אין שומעין. כי כשעשה כל ב' ב' יש ריעותא ללוה אם יפרע ג' על שטר ק' יהיה פונס משא"כ כשיהיו שני שטרות של ב' וכן להיפוך אם יפרע ג' כשיהיו לו שני שטרות יחזיר לו שטרו ולא יצטרך לשמור הסובר : (ב) אלא מרגון . כל מדעת שניהם כותבין ואפי' הזמן ראשון כשנמחק וכב"ד עושין קיום :

חידושים

נד (מ) אם הוא מרגון הלוה. אבל בלא מרגון אפי' מזמן ב' אין כותבין ש"ך : (ב) ואם רצה. ואין הלוה יכול לומר חדש לי כשטר כדי שיהיה יכול לפרוע וכן אין הלוה י"ל יכתוב הפרעון ע"ג הסטר ואם הסטר הוא על שהגיעם לפרעון ע"ג הסטר אינו נחשב לפרעון רק בדין זה וזה נובה הוא וכיון דתביע' הלוה בהמלו' במשכון אינו רק תביעת סשק תביעה לאו כלום הוא והלו' צריך לשלם להמלו' אבל בשטר כיון שהוא בעין תא"י אין הל' חייב לשלם כלל דלא נתן לו השטר שיהי' הוב על המלו' בהחזרת השטר רק שהא התחייב עצמו לשלם רק בהחזרת השטר ועיין בכנה"ג סי' ס"ב דשטר ברור שתא"י המלו' קי"ל כנבוי דמי כיון דהנכסים משועבדים בשטר וכ"ז שהשטר בידו הוי ממש בסידעון בידו קודם חלוא' כיון דכנבוי הוא בשעת כתיב' והוי בסשק תיב' וכ"ז שאין מחזיר שטרו אא"ע עליו שום היוב לשלם ממון אחר דכבר הי' כנבוי בידו כשהשטר בידו ולכך צריך להביא ראיה שנשתה שטרו דבזה הוי טענות הלוה כא"א אם נתחייב.

קצות החושן

נג א) תרגון הלוה. ועיין כ"ר בהקה' דלמ' מוסה קנוני' כדי ביטול ממון' לפי ערך הסטרות ועיין בס מ"ס נ"ז :

באר הגולה

הולין אותו כמשמוש היד ל כרי' שם מ עור בשם התוס' ח מימרא דרבא כ"ב דף קעב ע"א ומפרש שם דהוה מלתא דניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה וכו' ב מימרא דרב אסי שם הדין והטעם א מימרא דרב הונא אחר רב כ"ב דף קע ע"ב ב אע"ג דתן הדין לא אליסטרא למטרף אלא מיום שנכתב בו שאני כי דיכא דאליתא לאפקוני ממונא שם בגמ' וברשב"ם ריש דף קע"א ג ומפרש שם דכיון שעשה שליחותן אינן חוזרים ועוב' שליחותן ד כר' יוסי בתשבה שם ובברי' שם ה עובדא לקמיה דר"ח בר פפא ו וכ' יוחנן ור"ל ור' אילעזר ומסקנת הגמו'

כסף הקדשים

סימן נד פעי' א' בהגה (שכר הסופר) שכר שובר אולי יש חילוק בתה שקוריס שבלאלינע שאם התנו לבהוב בעש"ג על הלוה לכתוב שם השובר : ונס שכר כהיבה החוב שם מוטל עליו : ואם לא ההנו גם אם לא פני לתוקף בלאו הכי אולי על המלוה שכר כתיבת החוב שם וגם אם מוטל על הלוה מכל מקום לכתוב שם שובר רע"ל שעל המלוה : ועי"ז ישלם היטב : (עש"ב סק"ג) יש לייבב בתה שהתה הש"ב ז"ל בחיים כיר לוחות שכר סופר . שבש"ע מיירי אם הזמן פרעון רק מחלי . דלא שייבבכך שיחזיק המלוה השטר אז שיאלם הלוה הכל וכן הו"ל לאסוקי דעתא בשעת הלואה :

טורי זהב

סי' נג (בש"ע ס"א בהגה)ואפי' ידעי' וכו' כ"כ התוס' כי היכא דלית לתא לי' לתלמודא עמאי' דלעיל תיפוק ליה דלמא פרע לי' ועשה ליה שובר כמ"ש בסני' שאחר זה ח"ל עדיין יל ליתא הטעם גם בריבא מעוס תשם זה דאפי' ידעינן דלא כרע מ"מ שמא אח"כ יפרע לו בכל ויקח ממנו שובר ולא ידע לוה מן הסיבוי כ"ל דמיירי דאפי' אם אחר המלוה תחלפו לי הסטר והודיעו זה ללוה אבל בסיפא דחייבי' שכבר פרעו ול"מ מה שיודיעו לו דקשה גזל המלכל וקשה הא אחרי' ריש כ"ד דהבריחה למלוה או לתת ללוה שובר על מקלתו או להאליף הסטר אחתי יהיה כאו של לוה עדיף כשאינו לפניהו מאם עומד ונוח דרלונו ליתן לו שובר ויפנוס הסטר אלא משניתין כי' ואחתי אין שומעין למלוה שכשיו לעשות ב' של ב' ולהודיעו ללוה ונ"ל דדוקא אם פורע המקלה דאז רוחהלוה אם המלוה לעשות ח' משתים או להאליף או לתת שובר בזה יפה כח המלוה לבריר לו ח' מהם דהטע"ה משא"כ כ"ז שאינו פורע לו מוטב לו ללוה כשב ואת"ת כיון דאיכא חד לד דלא ניחא לי' והוא אינו מנקש ללוס מהמלוה אחרי' להיפך הטע"ה :

סי' נד (בשם מהרש"ק בטור) עא"ש יוליאין כיוס ח' השטר פסול וכו' פ' כש"ת הרא"י [הרא"ש] שהביא לזה זהעתיק הכ"י סי' ס"ה סוף סעי' ח' ג"ע וכמ"ש בסמ"ע ובני' הטור : (בכ"י ד"ה ומ"ש רלה לכתיב לו שובר זכו') עש"ה וכ' שכן דעת הרא"ש זהתוס' פ"ק דב"מ גבי מעבה דהוליאה בע ואין עמה כתובה כהכו ואע"פ שמוזה בכתובה ובע כיהה כוהבין שובר דלא בהרא"ש ומה שיש לדקדק בזה בדברי הפוסקים ע' הרז"ה שם גבי דהשוע"אחר מעשה ב"ד ובמלחמות ה' והמגיד בתת : (ע"ש ואם כתוב) כו דברים שהם כו' עד אבל בשובר הדרבא וכו') והא דבהב הרי"ף והביאו הע"ו לק' סי' ע"א אלי"ד דיד בעל הסטר על התחתונה ע"ש התם כיון שיש למלוה סטר מקוים הוה הוא המוליא מהמלוה ורלה לסייע עלמו מהסטר אחרי' דידו על התחתונה והמלוה מחזיק בכאמנותו דהלוה בא להוליא מהלוה בכח המלוה בא להוליא מהלוה בכח

כסף הקדשים

סימן נד פעי' א' בהגה (שכר הסופר) שכר שובר אולי יש חילוק בתה שקוריס שבלאלינע שאם התנו לבהוב בעש"ג על הלוה לכתוב שם השובר : ונס שכר כהיבה החוב שם מוטל עליו : ואם לא ההנו גם אם לא פני לתוקף בלאו הכי אולי על המלוה שכר כתיבת החוב שם וגם אם מוטל על הלוה מכל מקום לכתוב שם שובר רע"ל שעל המלוה : ועי"ז ישלם היטב : (עש"ב סק"ג) יש לייבב בתה שהתה הש"ב ז"ל בחיים כיר לוחות שכר סופר . שבש"ע מיירי אם הזמן פרעון רק מחלי . דלא שייבבכך שיחזיק המלוה השטר אז שיאלם הלוה הכל וכן הו"ל לאסוקי דעתא בשעת הלואה :

טורי זהב

סי' נג (בש"ע ס"א בהגה)ואפי' ידעי' וכו' כ"כ התוס' כי היכא דלית לתא לי' לתלמודא עמאי' דלעיל תיפוק ליה דלמא פרע לי' ועשה ליה שובר כמ"ש בסני' שאחר זה ח"ל עדיין יל ליתא הטעם גם בריבא מעוס תשם זה דאפי' ידעינן דלא כרע מ"מ שמא אח"כ יפרע לו בכל ויקח ממנו שובר ולא ידע לוה מן הסיבוי כ"ל דמיירי דאפי' אם אחר המלוה תחלפו לי הסטר והודיעו זה ללוה אבל בסיפא דחייבי' שכבר פרעו ול"מ מה שיודיעו לו דקשה גזל המלכל וקשה הא אחרי' ריש כ"ד דהבריחה למלוה או לתת ללוה שובר על מקלתו או להאליף הסטר אחתי יהיה כאו של לוה עדיף כשאינו לפניהו מאם עומד ונוח דרלונו ליתן לו שובר ויפנוס הסטר אלא משניתין כי' ואחתי אין שומעין למלוה שכשיו לעשות ב' של ב' ולהודיעו ללוה ונ"ל דדוקא אם פורע המקלה דאז רוחהלוה אם המלוה לעשות ח' משתים או להאליף או לתת שובר בזה יפה כח המלוה לבריר לו ח' מהם דהטע"ה משא"כ כ"ז שאינו פורע לו מוטב לו ללוה כשב ואת"ת כיון דאיכא חד לד דלא ניחא לי' והוא אינו מנקש ללוס מהמלוה אחרי' להיפך הטע"ה :

סי' נד (בשם מהרש"ק בטור) עא"ש יוליאין כיוס ח' השטר פסול וכו' פ' כש"ת הרא"י [הרא"ש] שהביא לזה זהעתיק הכ"י סי' ס"ה סוף סעי' ח' ג"ע וכמ"ש בסמ"ע ובני' הטור : (בכ"י ד"ה ומ"ש רלה לכתיב לו שובר זכו') עש"ה וכ' שכן דעת הרא"ש זהתוס' פ"ק דב"מ גבי מעבה דהוליאה בע ואין עמה כתובה כהכו ואע"פ שמוזה בכתובה ובע כיהה כוהבין שובר דלא בהרא"ש ומה שיש לדקדק בזה בדברי הפוסקים ע' הרז"ה שם גבי דהשוע"אחר מעשה ב"ד ובמלחמות ה' והמגיד בתת : (ע"ש ואם כתוב) כו דברים שהם כו' עד אבל בשובר הדרבא וכו') והא דבהב הרי"ף והביאו הע"ו לק' סי' ע"א אלי"ד דיד בעל הסטר על התחתונה ע"ש התם כיון שיש למלוה סטר מקוים הוה הוא המוליא מהמלוה ורלה לסייע עלמו מהסטר אחרי' דידו על התחתונה והמלוה מחזיק בכאמנותו דהלוה בא להוליא מהלוה בכח המלוה בא להוליא מהלוה בכח

ביאור

ברפ"ד דסנה' וכפ' נ"פ שמא אחרוהו כו' (ע"כ): [יב] ואם אבלו. כנ"ל במחק ולמר מהתו' וכאן לר"ה כשר דלאו בפסיעותא אבל אם אין עיקרו ניכר פסול כמו נמחק וטשטש ואין דומה לקרע כמו בסי"ח דקרע הבא בכ' שיטין דיהפוך אבל מאר אפי' אות מ' דפסול. הגר"מ :

נג [מ] ואפי'. כ"כ הוס' שם והוכיחו מגמ' דאלי"ב לל"ל ניחא ליה כו': [ג] (ליקוט) אלא מרגון הלוה. ומ"ש בס"ד ליחוש לקנוניא אינו מכון איתהו אם ירלה הלוה לעשה שטרות הרבה ויחייב עלמו להרבה אבל ל"ל בדב' דאקנה דאלי"ב בלא"ה לא כ' דהא לריך למיכתב מזמן שני כמ"ש בר"ס נ"ד וכל"ל שם וכמ"ש סי' מ"ג סי"ב (ע"כ) :

באר היטב

נג [א] אין. הטעם דים בסיגוי כל ח' אד חובה ללוה דכסיס ביד המלוה סטר א' של מאה. היוס או מאר כשיפרע לו הלוה מקלת אף שיכתוב לו סובר מ"מ מיקרי סט"ח פנוס (אם לא דיכתב הפרעון ע"ג הסטר נופו) ואם יאמר הלוה פרעתי לא יפרע ממנו אלא בסבועה אם אין נאמנות בסטר כמ"ש בר"ס פ"ד ואם יש ביד המלוה ב' סטרות כ"א מחמשים י"ל דניחא ללוה באלו הסנים יותר מאלו היו שניה סטר א' של מאה דאז אם יפרע לו מקלת החוב אף שיכתוב לו סובר מ"מ יצטרך לשומרו מהעכבריס או שמא יאבדו ויתבע ממנו המלוה כל החוב וק"ל ושני טעמיסאלו הן בגמרא.ולא לצטרך לטעמי' הללו אלא כשידוע שעדיין לא פרעו הלוה (ועמ"ש בפריסה עוד לריכות טעמים הללו להגמרא)אבל כשאין ידוע בלא"ה אין לשנות סטר של המלו' אפי' לעשו' מסטר גדול קטן אחד ולקרוע הגדול וכדמסיק המחבר מטעם שמא פרע לו אותו של מאה כו' וכ"כ בעור וע"ש והעור והמחבר לא איירי אלא בלא ידעינן אי פרעו מדכתבו עליה ואפי' אם יש לו א' של מאה כו' הכל בבבא א' ובהאי דינא בתרא פסיטא כשידוע שלא פרעו מותר לשנות ולעשות ממאה אחד של חמישי' אלא שמור"ם אחא ללמדינו דינא דאפי' ידעו שלא פרעו אסור מטעם דכתיבנא :

נד א אם רלה המלוה כו' עפ"ר שם כתבתי דבשעת הפרעון נתנו

באר היטב

נג [א] אין. הטעם דים בסיגוי כל ח' אד חובה ללוה דכסיס ביד המלוה סטר א' של מאה. היוס או מאר כשיפרע לו הלוה מקלת אף שיכתוב לו סובר מ"מ מיקרי סט"ח פנוס (אם לא דיכתב הפרעון ע"ג הסטר נופו) ואם יאמר הלוה פרעתי לא יפרע ממנו אלא בסבועה אם אין נאמנות בסטר כמ"ש בר"ס פ"ד ואם יש ביד המלוה ב' סטרות כ"א מחמשים י"ל דניחא ללוה באלו הסנים יותר מאלו היו שניה סטר א' של מאה דאז אם יפרע לו מקלת החוב אף שיכתוב לו סובר מ"מ יצטרך לשומרו מהעכבריס או שמא יאבדו ויתבע ממנו המלוה כל החוב וק"ל ושני טעמיסאלו הן בגמרא.ולא לצטרך לטעמי' הללו אלא כשידוע שעדיין לא פרעו הלוה (ועמ"ש בפריסה עוד לריכות טעמים הללו להגמרא)אבל כשאין ידוע בלא"ה אין לשנות סטר של המלו' אפי' לעשו' מסטר גדול קטן אחד ולקרוע הגדול וכדמסיק המחבר מטעם שמא פרע לו אותו של מאה כו' וכ"כ בעור וע"ש והעור והמחבר לא איירי אלא בלא ידעינן אי פרעו מדכתבו עליה ואפי' אם יש לו א' של מאה כו' הכל בבבא א' ובהאי דינא בתרא פסיטא כשידוע שלא פרעו מותר לשנות ולעשות ממאה אחד של חמישי' אלא שמור"ם אחא ללמדינו דינא דאפי' ידעו שלא פרעו אסור מטעם דכתיבנא :

נד א אם רלה המלוה כו' עפ"ר שם כתבתי דבשעת הפרעון נתנו

מהר וכו"ל ולא *כמ"ם בעיר שושן ע"ס: ה ויש לוה להחריס כו' אבל לא להסביעו היסת כי אין מסביעים בטענת ספק וכמ"ם בסי' ע"ה: ו ואפי' נסבע לפלס כו' דאמן סהדי דאדעתא דהכי לא נסבע: ז הדין עם הנתבע בר"ם כ"ד כתב הטור נ"כ בשם הרא"ם דבכה"ג אין נזקקין לתובע תחלה: אא"כ

אלא ה"ז א] יכתוב לו שובר ויפרע לו כל חובו ה ו ויש ללוה להחרים סתם על מי שכובש שטרו וטוען שאבד ואם טען הלוה טענת ודאי ואמר השטר אצלו ועתה הניחו בכיסו (ד) ב) (ד)ישבע המלוה א) היסת שאבד השטר[ד]ואח"כ יפרע חובו ויכתוב שובר:

ג ז אמר המלוה אין שטרי עתה בידי כי הוא בעיר אחרת ואכתוב לך שובר יש מי שאומר שאין שומעין לו כיון שהוא בעולם לא יפרע לו עד שיחזיר לו שטרו: הגה (") [ד] וכ"ם אם בטרו בידו ואינו רוצה להחזירו דאינו חייב לפלס בו עד שיחזיר לו בטרו ו (ה) ואפי' [ה] נסבע לפלס לו פטור מן הסבועה (מבו' רשב"א אלף ק"י) ואם המלוה אומר מפרעני מחלה ואח"כ אחזיר לך בטרך והלוה אמר מחזיר לי שטרי ואח"כ אפרע לך(ה)(ו) הדין עם[ו] הלוה (בס ובסימן קי"ג) וכ"ל דאם אינו מאמינו נותן השטר ביד שלים עד אחר הפרעון[ז]מי שחייב לחבירו מנה בשטר ומודה בו בכ' וכו' האחרים יש לו טענה עליו ובעל השטר אומר אן לי הב' שאתה מודה לי בהן ואכתוב לך שובר עליהם ועל כ' אחרים אבל אם אינו רוצה ונתבע אומר לא אפלס לך כלום עד שתחזיר לי שטרי אם יוכל התובע להביא ראיותיו עכשיו או נדון עכשיו ונדון עם הנתבע (ע"ל סי' כ"ד) ז הדין עם [ז] הנתבע אבל אם א"א אלא לו להביא ראיותיו עכשיו או נדון עכשיו כפי הנראה לב"ד ואין ערמה בדבר או שהב"ד צריכין להיות ממוצין בדין הדין עם התובע (ו) ב) שצריך (ז) נפלס לו מיד מה שמודה לו ויתן לו [ח] שובר (בס סי' תמק"ו) [מ] שטר שכתוב בו שיהא בתקפו כל זמן שאינו קרוע קרע ב"ד או בדלא כתוב עליו תברא (ז) אפילו הכי [ט] מהני שובר (מהרי"ק שורש כ"ט) (ח) ג) (מ) ח כשכותבים שובר

שפר למלו' כו' צריך לפרש דמיירי שלא הי' לו שטר כלל והי' נוכה בלא שטר כגון שהתנ' עמו בפני עדים אל תפרעני אלא בעדים כדלקמן סי' ע' וכה"ג. והי' נראה לומר שטעות נפל בספרים ובדברי הרב ל"ל בסעיף ב' אבד השטר כו' יכתוב לו שובר כו' המלו' יתן שכר הסופר כו' אך מדברי הסמ"ע ס"ק ד' וכן בעיר שושן לא משמע כן וכן בד"מ כתב להדיא אפורע מקלת חובו וז"ל בנ"י פ' ג"פ דהמלו' יתן שכר כתיבת השובר ומשמע שם דוקא כשיש שטר למלו' אבל אם אין שטר למלו' ומבקש ממנו שובר הלוה נותן השכר עכ"ל וא"כ דבריו לא"ע: (ד) יסבע המלו' היסת ואף על פי שאין ניירו של שטר שוה פרוט'מ"מ מחמת ראיה שבו אפי' אחר שכתוב שובר יתן לו הלוה יותר מפרוט' ולפיכך כשטען ברי יש לו למלו' ליסבע היסת עכ"ל ה' המגיה. וכתב בספ'גדולי תרומ' שער נ"ל וז"ל ולא ידעתי למה הוזקק לזה שהרי אפלא יסבע שאבד השטר לא הי' פורע כלום כיון שהוא ביד המלו' עד שיתן לו שטרו כדלקמן סעיף ג' ואין לך ממון גדול מזה עכ"ל. ולפע"ד הוזקק ה"ה לזה דע"כ לא קאמרי' לקמן סעיף ג' דא"ל לפרוע לו עד שיתן לו שטרו אלא מטוס דסוף סוף יהי' המלו' פרוע שהרי לאחר זמן יחזיר לו שטרו והלו' רוצה לפרעו לו אחר שיחזיר לו השטר אם כן אמרי' למלו' הרי אין לך היזק בזה רק המתן המעות עד אחר שתחזיר לו שטרו ואז יפרע לך אבל שיעכב הלו' המעות בידו ולא יפרע לו כלל עד שיחזיר לו שטרו זה לא מסתבר כלל כיון שכותב לו שובר ולכך דקדק ה"ה וכתב מ"מ מחמת ראיה שבו אפילו אחר שכתב שובר יתן לו הלוה יותר מפרוט' (מיהו נראה שבו הוא פרוט' אבל מ"מ לא הוי ש"פ דאמרו כן לענין שבועת היסת דמחמת ראיה שבו הוא שוה פרוט' והיינו שראוי להסביעו היסת ע"ז דהוי כמו שוה פרוט' אבל מ"מ לא הוי ש"פ מחמ (") דאל"כ הא דאמרי' שתמא בס"ם ופוסקים לקמן ס"ם ס"ו שטרות אין נסבעין עליהן משום דאין נופן ממון הא ה"ל ליסבע עליהן דהא כי היכא דשוה ללוה פרוט' מחמת ראי' שבו שוה נמי למלו' המפקיד וכהאי גוונא ונס ה"ל ליסבע על האחר משום נלגול אלא ודאי כמ"ם) והדע שאלו הי' יכול הלו' לעכב הפרעון לגמרי מחמת זה אמאי סני כשיסבע המלו' היסת שאבד הבטר יסבע הלו' שהוא מוחזק במעות שהשטר בידו ויפטר לפלס עד שיתן לו שטרו אלא ודאי כמ"ם ונפקא מיני' מזה דאין הלו' יוכל לעכב המעות עד שיסבע לו דשבועי' זו לא תלוי בפרעון אלא תביע' אחרת היא על שווי השטר ובכאו הכי מוכרח לומר כן דלא מצינו בשום מקום שבוע' היסת קודם פרעון כדי ליטול וזהו ג"כ כתיר' לדברי הגדולי תרומ' ולפ"ז מ"ש הרמב"ם והמחבר יסבע המלו' היסת בכך כו' ואח"כ יפרע חובו כו' הוא לאו דוקא אלא הלשון הוא מהופך יפרע חובו כו' ויסבע המלו' היסת כו' וכה"ג אשכחן בכמ' דוכתי שהלשון מהופך בענין זה. לקמן סי' ע"ב רים סעיף י"ח נסבע הלוה כו' ופירושו ואח"כ נסבע וכו' לקמן סי' קל"ג בטור ובסמ"ע ס"ק י"ב ולריך להחזירו אחר שיסבע המערער היסת כו' ופירושו שמחזירו ואחר כך נסבע היסת וכן לקמן רים סי' קל"ה נסבע היסת ונוטל ופירושו נוטל ואחר כך נסבע היסת וכמ"ש בכל המקומות הנ"ל והוא הדין הכא כן נ"ל: (ה) הדין עם הלו' ואי"ל ליתן המעות אפי' ביד ב"ד (") תשובת רשב"א סס: (ו) שצריך לפלס לו מיד מה שמוד' ויתן לו שובר. ובס' אגודת אזוב דף ע"ע ע"ד תמה בזה על הר"ב ונרא' לו דכיון שהשטר בעולם אין לכתוב שובר ומנס הרשב"א בתשוב' (סי' תתק"ל ע"ס בתשובות דפוס) לא אמרה על דרך הבירור ע"ם ואין דבריו מוכרחים גם בעיר שושן כתב על דברי הר"ב וכאן מסתבר. ומ"מ נ"ל דאם אפשר לכתוב הפרעון ע"ג השטר או ביני ביני יכתוב ואין המלוה יכול לעכב בזה הדין: (ז) אפ"ה מהני שובר. דלאו עליו ממש קאמר וכדלקמן סי' ע"א ס"ה בהג"ה וכן הוא מבואר במהרי"ק עצמו ודלא כעיר שושן שכתב אפ"ה מהני שובר דכל זה יפוי שטרות הוא ולפ"ז אם כ' בהדיא כל זמן שלא לכתב שובר ע"ג השטר עצמו לא מהני שובר וכדלקמן סי' ע"א והע"ש נופיה כתב סס כמ"ם ע"ם: (ח) כשכותבים שובר כו'. כתב בתשובת מהר"א ן' ששון סי' קמ"ה ששובר מוקדם כשר ואפי' שהקדימוהו

מ"ם ע"ב ו טור בשם הרא"ש בפרק הבא' מלוה ולוה ס"ה הורלה זו פשוטה הע"ם שאין ניירו של שטר בו"פ מ"מ מחמת ראי' שבו אפי' אחר שכתב שובר יתן לו הלוה יותר מפרוטה ולפיכך בשטענו הלוה בדי הסביעו היסת ז הטור ובכ"ב בעל התרומות בשער ל"א ובכן דעת הראב"ד ח מימרא דרב בפרא

הגהות אמרי ברוך

(ס"ד סק"ד) (*)דאל"כ הא דאמרי' כו ב"ב י"ל דהתם אינו שוה אלא להתפקיד אבל לא להנפקד אבל לגבי שטר בהוקי המלוה שובר בשכבר נתן השובר ומוליא אח"כ השטר יכול לומר להלוה ברולה סך מה בעד השטר שבידו וזה מחויב בס"ם המ"מ אפי' אחר שכ' שובר יתן לו הלוה יותר מפרוטה כו' וא"כ הוי כמו לגבי המלוה: (רמ"א ס"ג) (*) וכ"ם אם שטרו בידו ב"ב ג"ע בחוב' כ"מ דף י"ז ע"ב הר"ם אלא אמר כלום שוב רא"ש אפ"י התעורר ע"ז: (ס"ד סק"ה) (*)תשו' רשב"א בס ס"ב ברשב"א הבואר בזה"ל וא"ל כו' ליד הב"ד אלא נהכוין זה מתחלה שיפרענו ויאחר השטר ביד המלוה כו' יעו"ש. ול"ע על הש"ך דמליין דינו של הרשב"א כאן דמיירי דהמלוה רולה להחזיר השטר אחר הפרעון בכה"ג אפשר יכולין לכופו שלא הלוה המעות ליד ב"ד עד שיחזיר המלו'

מזרי זהב

השטר אמרי' אינפא קי"ל ועי"ל בסמ"ע סי' מ"ב סקכ"ג(ולפמ"ש ל"ק מידי ע"כ):

חכמת שלמה

סברא זו עכ"ז הדרא בי אזה אין סברא כלל בשלמא לענין שחיטה לא קפדינן רק שיהי' בשעת מעשה בשר הוא ולכך אמרי' שבאותה שחיטה לא נעבה מומר כלל ועדיין הוא בשר אבל בעדים אין שם עדים עליהם רק אם ראוי' לבוא לב"ד להעיד על מעשה זו אז נחשבים עדים. אבל אם בשעת מעשה תיכף ידוע שלא יוכלו לבא להעיד בב"ד שיהי' נפסלין בזולתי אין. עליהם שם עדים דהרי ל' עדים מוריס ע"ז ברא' להעיד בב"ד וכל שאין ראוי' להעיד לא נק' עדים ולכן אף אם בשעה ראי' בסרים כיון שהדבר ידוע היכף בשעת מעשה שאח"כ לא יוכלו להעיד בב"ד שיהיו נפסלין היכף לאו שם עדים עליה' בלל וכמ"ם בחידושי לאהע"ז סי' ל"ה בזה ולכך הקשו שפיר שהרי העדים נפסלים ודו"ק:

ביאור

וכבעל נוהן בתקוס שאין כיתכין כהוכה לו שלא כ' אבל אם כ' אחבה היא נוחתת וכ"כ אם. כתובות רפ"ב ט"ז כ' כי השמיטה בפנינו דפו' מ' דהשמיטה לד"ה אין כותבין אף למ"ד כותבין שובר ומזה נגמד נ"כ דדין הראשון סב ס"כ: [ה] (ליקוט) נסבע כו'. דאדעתא דהכי לא נסבע וכמ"ם בכ"ק פ"א ופ"מ ופמ' ע"ג (ע"כ): [ו] ואם המלוה

באר

צריך לפרש דלא הי' לו שטר כלל כגון שהתנ' עמו בפני עדים שלא יפרענו אלא בעדים כמ"ש סי' ע' שו בכה"ג עכ"ל: [ד] ואח"כ. הלשון הוא מהופך ופירושו דיפרע חובו ואח"כ יסבע המלו' כו'. וכה"ג אשכחן בסי' ע"ב רים סי"ח נסבע הלוה כו' ונוטל משכונו ובסימן קל"ג בטור ובסמ"ע ס"ק י"ב וצריך להחזירו אחר שיסבע כו' ופירושו שמחזירו ואח"כ נסבע היסת וכה"ל ופירוש נוטל ואח"כ נסבע והוא הדין הכא כן נ"ל. עכ"ל הש"ך: [ה] נסבע. דאלן שהרי דאדעתא דהכי לא

פתחי

נד א] יכתוב לו שובר ויפרע לו כל חובו. ע' בת' ל"ל סי' יו"ד שנשאל בראובן שהלוה לשמעון בשטר מחתימת ידו באחר ולכאר הנגין הא"ילה שקורין ממרמ"י והיינו שהלוה חוהם מחתימת ידו באחרא המגילה וכוהב מעל"ד מכוון נגד החתימה בזה בלשון משמעות שט"ח זה על החתום מעל"ד מסך מאה זהובים זמן פרעון ר"ח ניסן. ויש לשטר זה כל הוקף שטרות שבעולם רק שאין לו דין שטר גמור לטרוף מתשעדי הכל מכ"ח נבי ואפי' מיורשים ואי"ז לשמעון פרעתי אם יכולים לקיים ח"י הלוה החתום בשטר זה ויכול אדם ליתן לחבירו שטר זה אפילו בלא כותם ואפי' בלא הרשאה וכל המוליא נוהה בו והכל נ.ונהג הנגר ס. ואח"כ נאבד בשטר זה מן ראובן המלוה וראה להתפרע משמעון הלוה ושמעון טוען שהוא ראה שמא ימצאנו אחר ויגבה בו ממנו.וכ ס.אול אם בכבר אירע כיוצאים הרבה ונהגו הדיינים להכריע על שטר שהבדקוהו כו"כ וזמ"פ כ"וכ ואתום עליו פנו' מי ב ס.ו שטר יבא לב"ד תוך ל' יום אז יתבטלו זכיותיו ומוחכים ביד הלוה כתוב ואתום שכן הכריזו והוא חייב לשלם להמלוה שלו (וכ"כ בס' עפ"ל לעיל סימן כ' ע"ם) אלא שלוה זה מוסיף לשעון דשמא ימצא אחר לשטר זה שבאמת אתום בו ויטעון שלא ידע ולא שמע מן ההכרזה שלא היה במדינה לו ויאמר שהוא הלוה אבל אם בא אחר ויאמר שהוא נתן לו שטר זה בפרעון חובו וכיוצא בזה ויגבה ממנו ולכן רולה עתה לשלם לו בעוון לשלם לזה הראשון אם יש לו שטר זה בפרעון חובו

לכתחילה ואפילו שלא בעלת הממחל ופשוט הוא ולחנם האריך שם בפלפולים וכתב ועדיין ל"ע שאין כאן ל"ע כלל שסיחך יעלה על הדעת לפסול השובר שהוא לתועלת הלוה בשביל שהקדימו ונרעו כחו וע"ל סי' ס"ה סעיף י"ח: (ט) אם זוכרים זמן השטר כו'. משמע דלכתחל' יכתוב בשובר זמן השטר דהיינו שהוא על שטר שזמנו כ"וכ דאע"ג דבדיעבד אם לא נזכר בו זמן השטר השובר כשר וכדלעיל סי' מ"ג סכ"ד ומ"מ כשזוכרים זמן השטר יש לכתוב לכתחל' בשובר זמנו וכן משמע בש"ס ופוסקים וכ' בעה"ת שער ל"א סוף א"ח ושער כ"ו א"ח מנומנם בזה וגרא' עוד דאם ידוע עוד שידעו זמן השטר ואע"פ כן כתבו השובר אתם בלא זמן בלי ידיעת המלוה השובר פסול מפני שמגרעין כח המלוה שלא כדין וכמ"ש לקמן ס"ק י"א ודמי לשובר מאוחר שכתבתי לקמן ס"ק י"א דפסול: (י) יכתבו אתם כו' ולא יכתבו זמן בשובר כו'. ומשמע שא"ל להודיע למלו' שכותבים את השובר אתם אע"פ שהוא מגרע כח המלו' מפני שהמלו' בעצמו יודע שיכתבו את השובר אתם כיון שאין יודע זמן השטר. ולפ"ז אם אי' יודע זמן השטר בשעת הפרעון ואח"כ שכחו העדים אותו לא יכתבו השובר אתם בלי ידיעת המלו' אינם לאום שיחזור וילו' ללוה כסכום הראשון שהשובר הוא על שטר שזמנו כ"וכ והלו' יוציא שובר שנכתב אתם ויפסיד המלו' שלא כדין ונם לא יכתבו בשובר הזמן ויכתבו בו שנתפרע קודם לזמן זה כגון שהפרעון הי' בר"ח אייר יכתבו בשובר זמן ר"ח אייר שנתפרע המלו' שכוס כ"וכ על שטר שזמנו קודם אייר דמ"מ יש לאום שמא יש למלו' עוד שטר שזמנו קודם אייר ומה שלא אמר כן לעידי השובר משום שאחשב שיכתבו בשובר זמן השטר שזמנו כ"וכ ולא יכתבו זמן בשובר כו'. ומשמע שא"ל להודיע למלו' שכותבים את השובר בשעת הפרעון ושטר זה הוא על ט"ו בניסן וכה"ג אלא אין תקנה לזה עד שיודיעו את המלו' שכותבים את השובר בשתא בלא זמן: (יא) ולא יכתבו זמן בשובר כו'. דאז השטר לעולם בטל בין הוא קודם לשובר או מאוחר אימתו דהא השובר נכתב אתם ומעתה צריך המלו' להזהר שלא ילוה עוד ללוה כסכום ממון הכתוב בשובר דהא תברא מרע ליה ואם הלוהו כסכום הממון ההוא הוא ניסו דאפסיד אנפשי' כ"כ רשב"ם (וכ"ו בעה"ת שער כ"ו א"ח) וג"ל דמ"ש שלא ילוה עוד ללוה כסכום ממון הכתוב בשובר כו' כוונתו כסכום ממון הכתוב בשטר ומשום דמיירי אתם בשובר והשטר אוה לכך לא דקדק בזה (ועוד גרא' דלכך כתב סכום ממון הכתוב בשובר משום דמשמע אם בר"ש אין צריך לכתוב כלל בשובר שנכתב על שטר שנכתמו כך וכך אלא כותב לו באתם שנפרע סכום פלוני ממילא כשהוא אוה לסכום השטר כל השטר פרוע וגרא' דנם הטור מודה לזה דאם כותבים באתם פלוני נתפרע מפלוני אך אני וכן משמע לעיל סי' מ"ג סכ"ד וכן באמתך אוה ס' ולא כתבו כאן שיכתבו על שטר שנכתמו כך וכך אלא משום תקנת שיוכל המלו' לחזור וללות לו עוד ויזהר שלא ילוה לו כפעם הראשון או כשיש למלוה על לוה עוד שטרות אחרות מסך אחר) וא"כ אם פרע לו אך אני השטר כגון שהשטר ק' ופרע לו ר' וכתב לו שובר שפרע לו ר' על שטר שנכתמו ק' אז צריך המלו' להזהר שלא ילוה לו עוד כסכום ממון הכתוב בשטר ואין צריך להזהר בשל הכתוב בשובר: **כתב.** בתו' מהר"א ן' שטון סימן קמ"ה דשובר מאוחר פסול דדמי לשטר מוקדם דשמא חזר והלוהו אחר המחיל' הזאת ואע"פ שאין דמיונו עולה יפה דל"ד לשטר מוקדם דפסול אפילו נעשה ברצון הלוה משום דעורף לקוחות שלא כדין אבל הכא אם נעשה ברצון המלו' כשר דאל"כ יפסול שובר שאין בו זמן מכל מקום דינו אמת דשובר מאוחר פסול דדמי לשטרי מקח וממכר המאוחרים דלעיל סי' מ"ג סעיף י"ג ולקמן סוף סימן רל"ט דפסולים ועוד דהכא אמי איכא למיחש שמא יש למלו' עוד שטר כזה שזמנו מאוחר מזמן הראשון ומה שלא אמר כן לעדים משום שאחשב שיכתבו השובר בזמנו על שטר שזמנו כך וכך. ולפי זה מיירי שידוע שהעדים ידעו זמן השטר ואחרו זמן השובר בלא ידיעת המלו' דאל"כ אין לפסול השובר מספק אלא אמרינן מסתמא המלו' והעדים לא ידעי. זמן השובר לכך אחרו השובר או שאחרוהו ברצון המלו': (יב) אלא כל שטרותיו בחזקת פרועים (הרא"ש בתשו' כלל י"ח סי' י"ט):

באר

כתב הש"ך משמע דלכתחל' יכתבו בשובר שהוא על שטר שזמנו כך וכך דאע"ג דבדיעבד אם לא נזכר בו זמן השטר כשר השובר כמ"ש בסימן מ"ג סכ"ד מ"מ כשזוכרין זמן יש לכתבו לכתחלה בשובר וכן משמע בש"ס ופוסקים וגרא' דאם ידוע שידעו זמן השטר ואפ"ה כתבו השובר אתם בלי ידיעת המלוה פסול השובר מפני שמגרעין כח המלו' שלא כדין ודמי לשובר מאוחר שכתבתי לקמן דפסול. עכ"ל: [יא] ההלוה'. פירוש זמן הכתוב בשטר אימת נעשית ההלוה' אבל לא שיכתבו היום שרצו שהלוה לו דהא כבר כתב שיש לאום שמא אימתי זמן ההלוה' בשטר כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך ומשמע שא"ל להודיע למלוה שכותבים את השובר אתם אע"פ שמגרע כח המלו' בעצמו יודע שיכתבו אתם כיון שאין ידוע זמן השטר ולפ"ז אם היו יודעים זמן השטר בשעת הפרעון ואח"כ שכחו העדים לא יכתבו אתם בלי ידיעת

פתחי

זה אינו כו' ועוד דהכא ג"כ אין היזקו ברי דהא יכול לטענו פרעתי ומי ייאמר דמשהגע בשל השטר כדאי' בשבועות דף לב ע"א ואפי' בשטר שיש בו נאמנות מ"מ הא יכול להשביעו היסת לאחר הפרעון ואיון היזקו ל' הפלוה הוא ברי ואל הלוה אינו ברי אי"כ אמאי יאבל בדקאמר בש"ס מכל הנין טעמיס ב"ל דצריך לשלם לו עכ"ד ע"ש. וע' בנכ"מ לעיל ס"ס ל' שהוא ז"ל חולק ג"כ על הכ"ל הכ"ל אך בהיפוך מדברי הנ"ס הכ"ל דמ"ש הכ"ל דהא דמשכי שובר בשטר כזה שלא בכתב בו שם המלוה היינו דוקא ממי שידוע שטר זה היה כבר בידו כו' ומשמע דאפי' לאחר שנאבד השטר מידו כיון שהיה כבר בידו מהני שובר שלו חולק שם עליו ושובר רק כשמעידין העדים שהיה לו אז השטר בידו בשעה שכתב הלוה ונתמן נתנו דפרעתי כיון שאין שטר בידו בו כו' אבל"כ היינו אחר הזמן שרצו קודם הפרעון וכן משמע מל' הכ"י כו' ומ"ש הכ"ל דבנאבד שטר כזה מחוייב הלוה לשלם כשעושה לו ערבות שלא יבא לו היזק משטר כזה פקפק שם עליו וכ' ולא יודעתי מכ"ל כיון דלא אמרי' רק כותבין שובר אינון שא"ל לכתוב שובר על שטר כזה מבא ליה שמועיל ערבות הא הלוה יכול לומר אינו בטוח לי ע"ש. ומלאתי בהגהו' הרדב"ז חא"ח סי"ג קנ"ג כדעת הנ"ס הכ"ל ולא כדברי הנ"ס הכ"ל והסיף שם דאם אין המלוה אמוד יכול לו ערב לו מסכון וז"ל שם והוי יודע כי חיב כזה (שכתוב בשטר שנשתעבד לפרוע לבל מי שיאלא בשטר מתחת ידו ואפי' בלא הראלה) לא יוכל לגבות אותו בעל השטר אם אין בשטר בידו אע"ג דכתב לי' חברת דמלי לאיתר שמא נתת השטר לאחר או שמא יפול וימצא אותו אחר ולא אוכל לדאותו כיון שכתוב בו תנאי זה הקנה שם שם לא אוכל לגבות ואיש מסתברא שאם שמעון המלוה אמוד נופין את ראובן אמוד לפרוע לו מזון ויקבל עליו כל ערעור וזכן והפסד שיבא לו מצד הפרעון הנז' ואם אינו אמוד יבא לו ערב לו מסכון ע"ז כדי שלא יפסיד זה שלו ויאכל הלה ואחרי וכזה ראוי לדון בע"ז (בעת ראיתי בס' ש"ס סק"ב שהאיר דברי הכ"ל והרדב"ז הכ"ל בקצרה וכ' ואף שאין דבריהם מוכרחים כ"כ מ"מ כבר הורו זקנים והם שומעין ע"ש) גם בת' כ"ה סי' כ"ד אחריך מאד בענין זה והשיג שם על כל דברי הנ"ס הכ"ל ומסיק בדברי הכ"ל המבוארים לדינא כלי פקפוק ועוד אחר שם בשם ידוע שאבד השטר הממר"ס בחונם ובענין אם יש בזה הכחשה שהמלוה אומר שאבד בחונם והלוה אינו יודע ואומר אולי בלא חונם והיכא שהלוה שונא ברי שנאבד בלי חונם ובסוף כ' וז"ל העולה מכל המקומות לדינא דהמר"ס זה אם יתלאנו אדם ויוציאנו עליו יצטרך לשלם לו ולא יוציא שובר שיתן לו זה משום דינתא שמא המר"ס אחר הוא לו קנוניא (אם לא בחופים שכיאר שם לעיל דלינא הך מסשא כגון שעידי השובר מכיריס את השטר בע"ע ובכ"ג עשה"ה)

משה"כ **נתיבות**

ושובר מוקדם כשר ש"ך. ופ"כ: (ט) זוכרין זמן השטר. דעת הש"ך דאם יודעו זמן השטר וכתבו אתם פסול דאחי לגרוס בא המלוה בשאר הלוואות שילוה לו וכן שובר מאוחר פסול אם לא שהודיע למלוה: (י) אא"כ זוכרין זמן ההלוה ר"ל זמן

משה"א

דלמא מכר במעמד נ' שאינו יכול למחול וכן מהרש"ל הק' דדילמא חייב לאחרים ובדר"נ א"י למחול אחירצו דבכתובה לא שייך מעמד נ' ונם דר"נ ע"ש ואם כן בשט"ח אין מחזיריין השובר וה"ה לשובר מוקדם. ולסעד"ן דלק"מ דאם באנו למיחוש למעמד נ' ע"כ צ"ל דחיישינן לקנוניא דהא הלוה ידע נ"כ מהמכירה וע"כ אם לחוש צריך אתה לו' שעשו קנוניא ביניהם ולקנוניא לא חיישינן רק בנפל כמבואר בכמה דוכתי ואף דהש"ך ס"ל בסי' ל"ט סעיף כ"ד דאפילו בלא נפל חיישינן לקנוניא היינו שאו' כן בשעה שידוע שחב לאחריני אבל לחוש לשמא חב לאחריני ולקנוניא לא חיישינן דהא שובר שאין בו זמן כשר וכמו שאבאר בסמוך ונם מה שהקשה שחייב לאחריני שפיר כ' הש"ך בסימן ס"ח ס"ק י"ט דלא חיישינן לזה דהא אי בעי קלי' או קרע ליה לשט"א ומה שהקשה בתומים שם סי' ס"ה דתינח אי לא איתחזק אבל אי איתחזק החוב בב"ד ליכא מינו וכו' לא ידעתי מאי קא קשיא לי' דהא כיון דהשתא לא ידיעי אי חייב לאחריני ודאי דהרשות ביד הלוה לפרוע ויפטור אף מהמלוה שלו כמבואר בסי' ס"ו ס"ח דכל זמן שלא התרו בו ופרע להמלוה נפטר ע"ש וא"כ כיון דהשתא לא ידוע יש לו מינו דאי בעי החזיר לו שטרא והיה אי' דעכשיו פרע לו ונפטר ומש"ה רשאי לכתוב לו שובר בלא זמן דליכא למיחש למכירה משעם הנ"ל ובב"מ מקשה שפיר דבנפל חיישינן לקנוניא וא"ל דהא יכול לכתוב שובר בלא זמן דלפי הס"ד דליתא לדשמואל ודאי דלא היה רשאי לכתוב שובר משום פסידא דלקוחות אבל לפי המסקנא דקיי"ל דאיתא לדשמואל וליכא חשש פסידא דלקוחות יכולים לכתוב אף שובר בלי זמן דאם ירצה להפסיד ללקוחות אף עכשיו יכול למחול ואין לחוש משום מכירה במעמד נ' דלזה צריך קנוניא ולקנוניא לא חיישינן ואי משום שחב לאחריני הכא בלא זה יכול לקרוע לשטרו וכמש"ל וכיון דיכול לכתוב שובר בלא זמן כמו כן כשר בשובר מוקדם דשובר בלא זמן נ"כ דינו כמו מוקדם ואי"ה בסי' ס"ח יבואר יותר: ד) אם זוכרין זמן עש"ך סק"ט שכ' דאם העדים יודעים זמן השטר צריכים הם לכתוב זמן השטר שלא יפסידו למלוה שלא יהיה יכול לרות סך הנזכר בשובר אם לא עשה כן השובר פסול ובתומים מביא ראיה לדבריו מב"מ דפריך וניחוש דילמא מכר' כתובתה וכו' ומאי קושיא הא כשתרצה להערים

קצות

ונראה לו כיון שהשטר בעולם אין לכתוב שובר ע"ש ולפנ"ד כיון דבהכחשת המלוה עם הלוה נגון שהלוה טוען ברי שהשטר יצא בעולם והמלוה טוען שאבד אין מעקלין הפרעון הדעיקול אינו אלא לבית דין וכשידוע לב"ד אבל הלוה אינו יכול לעקל והמלוה נשבע היסת אלמא דאין מעקלין אלא בכירור גמור לא מפקיקא וה"כ כיון שהמלוה טוען שאין לו להחזיר שברו והלוה טוען שיש לו להחזיר אין מעקלין הפרעון

הגהות אמרי ברוך

השטר בו ביום וק"ל: (הה"ת כ') (י) פיון שהוא ש"פ כ"כ כיון שלהמלוה אינו ש"פ כיון שנותן שובר ואין על דעתו לעשות עול ללוה לתבוע ממנו כשיאבד שוברו לא שייך שמא עינינו נתן בו ולאפש' הוצאת כתיבת השובר עולה יותר מאשר רבי' לו להשיג מהלוה בעד השטר אחרי שיתן שובר ללוה:

ביאור הגר"א

כו'. ענפי' ע"א ס"ה בהגה"ה מש"ם(ע"ב): [ט] שובר שנכתב. שם כ' שתמא כנ"ל: [י] וכן אם. שם קע"ג האומר לבנו כו' יקנלאן גדול פרוע וכן בשובר שתשלעיל יעב"ד: [יא] אם כ'. שם בתשלעין בשטר ואין כו' ועתוס' שם ד"ה שטרו: [יב] אבל. עבה"ג:

באר

המלו' שיש לאום שיחזור וילוה ללוה זה בסכום הראשון שיחשוב שמבואר בהשובר זמן השטר והלו' יוציא שובר שתם ויפסיד המלו' שלא כדין גם לא יכתבו בשובר שנתפרע קודם זמן זה כגון שהפרעון היה בר"ח אייר ויכתבו בשובר שנתפרע המלו' שכוס כך וכך בר"ח אייר אל שטר שזמנו קודם אייר דמ"מ יש לאום שמא יש למלוה עוד שטר שזמנו קודם אייר ומה שלא אמר כן לעידי השובר דאחשב שיכתבו בשובר זמן השטר מפורש כיון שיודעים זמן השטר אלא אין תקנה לזה עד שיודיעו למלו' שכותבים אתם בלא זמן. עכ"ל: [יב] כל. כגומר הבריר' ביד הלוה לומר הגדול פרוע כמ"ש ס"ה ס"ה וע"ש. ש"ך: [יג] מבטל. מ"מ אם תפס המלוה המותר מב' דינרים מהני תפיסה וכ"כ ב"י סימן זה בשם תשובת הרשב"א. שם: קנה

תשובה

ומש"ה אינ' הלוה לשלם עתה עד שיתן לו כתב שאם יצטרך לשלם לאחר אחר יכבא הלוה הנפה בזה הי' המחר"ם שלו ויחזור לו מה שנתן לו עתה אבל אם עתה אינו יוחר מהה כגון אם אין מגיע עתה רק ר' ונשטר כתוב אחה ויצטרך לשלם אח"כ ק' אינ' המלוה להחזיר לו רק ר' ואם עתה שונן המלוה שטרו אחד באומם אינ' ליתן ר' קבלה אחריות (אלא יתן לו שובר אתם מתחשבים שמא שנתמלא הוא עצמו אבל אם ימצאנו אחר ויוצא ממנו ממון אינ' המלוה לשלם לו הרוי גרמא בעלמא ולא גרע מעלים שהחזיר שטר כו' וכמו בתשבון בסי' ע"ב ס"ב בס"ב מבואר שם בפנים) אם מודע בעדים שבאומם אחר. ואם אינו הבית עדים והלה מתרתף ולא אבדת באומם נאחר שנאבד הלוה ונשלם לו הלוה ואם לוה אבדתים בנרי נשבע הלוה ונתמן נתנו דפרעתי כיון שאין שטר בידו כו' אבל"ל עש"ה. שוב ראיתי בהשו' חמדה שלמה חא"מ סי' ח' נשאל ג"כ בכיון זה נא' שנתן לחבירו בת"י ובריבית דמגילתא כתוב סך החוב וח"י הוא רחוק הרבה לחשב בהוב ואח"כ נא' אודיים העורה ובכשה אח"כ מיפס המלוה בתרתף ולא מלא לא הבדת באומם נשבע המלוה בא לגבות אותו הלוה ואם לא יוצא אמר אינו יתלאנו אינ' אחר אינגבה בו ממני ע"ז לא תהני שובר מהמלוה אחרי שלא נכתב שם המלוה בשטר ואף אם ירצה המלוה ליתן לו שטר פיוני (כמ"ש בתשו' ל"ל הכ"ל) אין שיעור לדבר כי יוכל לכתוב עליו אע"ג דכתב לי' חברת דמלי לאיתר שמא נתת השטר לאחר שהו יפול וימצא אותו אחר ולא אוכל לדאותו כיון שכתוב בו תנאי זה הקנה שם על הבו' ל"ל הן בתחי שמוטיל לפי דעתו שטר פיוני דקשה ע"ז מש"ם ב"כ קס"ע ע"ב דילמא אדהכי והכי שתיב ואכיל פירי יקבה גזל המלכל כו' והן בתם שלריך שטר פיוני כי ממהגב הדייניס שהעיד שבאול שם שנבנו לחבריו בענין זה ולהקוקים הלוה לשלם. מזה מבואר דאין לאום בלל שמא ינתמלאנו אחר דאל"כ אף אם לא טען הוא לאמר אין לא טענין ליה ומנהג זה ברור דהוא מנהג ותיקון דבאחת נראה דכל עיקר הפלוגתא אי בוחבין שובר כיינו רק בחשש דהוא בעצמו אינגבה בעיה ויפסיד לזה בידים אבל המחשש אינא ליד אחר ואחר יגבה בו על זה אין מקום כלל למיחש המלוה כיון דאין כאן אפי' גרמא בעצמא ואין כאן דין שמירה כו' וא"כ ברור ממנהג הדיינין וא"ל ליתן אפי' שטר פיוני דעל גרס בינקזקן פטור רק הוא יתן שובר אלא יגבה בו פעם אחר רק דבתב בהברזה הוא בתקום שובר מה שנותנין לו בכ"ד כו' ומסיק וכתב וא"כ ה"ה בכ"ד צריך לשלם לו אפי' אלא שטר פיוני אלא דאכתי יש לגמגם דביאתון שמא כבר מכר המלוה את המיי הכ"ל בעצמא דבותבין שובר ולא חיישינן שמא כבר מכר השטר לאחר

המשפט חידושים

בכתוב בשטר כי מה נ"מ בזמן ההלוה עדיין המשם שמא אחרו השטר המ"ע: (יא) כל שטרותיו. כל לאו דוקא דאם יש לו כ' שטרות הגדול פרוע והקטן אינו פרוע:

ביאורים

תוכל לילך לעדים ולכתוב שובר בלי זמן וכו'. ולפענ"ד אין כאן ראיה דודאי לפי מה דס"ד דליתא לדשמואל ודאי אסור לכתוב שובר בלא זמן שלא להפסיד לבוקחים. ומ"ש דבמכירה לא יפסיק אף שיכול למחול דהא אכתי איכא חשש דילמא מכר' במעמד נ' עיין שם שהאריך ולשמ"ש דעיל לק"מ דלמעמד נ' ליכא לאיחוש לחשש דלחשש מכירה במעמד נ' צריך אתה נ"כ חשש קנוניא ולקנוניא לא חיישינן כשלא נפל וגם בלאו הכי לתי' קמא של התוספות שם לא שייך כלל החשש מכירה במעמד נ'. אך מסתברא כהש"ך דכל כמה דלית בהא דלא כתבינן זמן משום תקנת הלוה כיון שזוכרין ודאי פסול כשמתבין בנוונא דשייך פסידא למלוה כמו שטר מכירה מאוחר פסול משום חשש דמא יחזור וימכור ה"נ בשובר פסול כיון דאיכא למיחוש שמא יחזור וילוה בן בשלמא במקום דאיכא חשש פסידא דלוה ודאי חיישינן יותר לפסידא דלוה כיון דעיקר מה שמחויב לשלם בכתיבת שובר הוא רק תקנה משום עבד לוה לאיש מלוה אבל במקום דליכא משום פסידא דלוה צריכין לכתוב נ"כ שלא יהיה בו משום פסידא למלוה ומה שהביא ראיה לסתור דברי הש"ך מתוס' ב"ב קס"ט ע"ב ד"ה בעלמא דסיימו שם וז"ל ושמא אנו נזדרין דהיינו שמא יכתבו שובר בלא זמן ושם מיירי דידועין זמן השטר דהא כל הענין שם אי נכתוב מזמן ראשון וכיון דביודעין זמן השטר הדין כן שצריכים לכתוב זמן מה נגיה שייך בזה וכו' ע"ש. ולפענ"ד אין זה ראיה כלל דהא יש לומר דמיירי שידועין זמן שנעשה בו השטר דהיינו יום הקנין ואין זוכרין אם כתבו אותו יום נ"כ בשטר או אפשר שאחרוהו לשטר לאיזה סבה בלא ידיעת המלוה שלא נמחל השיעבוד וכיון דאין זוכרין זמן הנכתב בשטר הדין בכתיבת שובר שלא לכתוב זמן בשובר ושייך נזירה שמיר: ה) שובר שנכתב אתם מבטל כל שטר והיינו אפילו שטר שהוא עדיין תוך זמנו וקא אמרינן נבי' חזקה דאין אדם עורע תוך זמנו כמה שכ' התומים ע"ש: ו) דינרים אתם. עיין תומים שהביא תשובת הרא"ש בלוה שיש בו כת"י בקבלת רבית באופן שחייב לנכות מחשטר שהוא רבית קצוצ' רק שא"י כמה ופסק דהמלוה ישבע וכ' תומים דקא דמי לשובר שכ' בו דינרי אתם דנכתב לבטל השטר אבל הכא הוי כשני שטרות דהוי בדין זה נובת וזה נובה וכו' ע"ש:

התרשן

מפקיקא והא דאין המלוה נשבע היסת כדבריו היינו משום דעומד להתברר ע"פ עדים ועיין ש"ך סי' כ"ד: ג) מבטל כל שטר אתם משום דיד בעה"ש על התחתונה ואמרינן דילמא לא ידעי עדים אכום השטר כתבו אתם דכל מה דמפיק למרעי' כ"כ הרמב"ן אבל אם אתם לא מפקינן מינה כן כ' הרשב"א והיינו אם תפס היותר מאני דינרין ועיין ש"ך:

נה א הרי זה קנה כו'. עיין *בטור שכתב בסעיף י"ג תשובת הרא"ש ד"ד במי שלוה לחבירו ועשה לו שטר מכירה על שדהו ומכרה לאחר קודם שבא הזמן כו' ע"ש וכתבה מור"ם לקמן ס"ס רי"ח ע"ש: ב משמתינן לשלים כו' *היינו כשאין המלוה בכאן אבל כשהמלוה בכאן, ומודה דשלא כדין בא לידו כייפינן ליה להחזיר השטר או לכתוב עליו שובר ב"י בשם רשב"א מחש"ג עד דמקבל עליו כל אונסא כו' דכל כשעדיין לא נגבה בו משמתינן עד שישלקו דכל גרמא בנזקין מחייבינן הנורם לשלקו משא"כ כשכבר נגבה דפטור כן הוא שם וכדמשיים מור"ם כאן וכ"כ לקמן בסי' קע"ה ס"מ בהג"ה ע"ש: ד ואשנודע לב"ד שהחזירו שלא כדין כו'. ע"ל סי' ס"ה ס"א וסי"ו וכ"ל דכאן הכל מודים דלא יגבה בו כיון שודאי אינו חייב לו סך כל השטר משא"כ התם דאתי למימר משא"כ דקאי גרמא בנזקין ול"ד למ"ש הטו' והמחבר לעיל בסי' מ"ו בשעי' ל"ז בהודאת עדים שסקר אתתו שלריכין לשלם מדיני דגרמי גם בסי' כ"ט ס"ב גם בסי' ל"א כ"כ הטור והמחבר דאילוק יש בין דיני דגרמי לגרמא בנזקין כמבואר בתוס' והרא"ש והטור והמחבר כתבוהו לקמן בסי' שפ"ו והאילוק שביניהן הוא בין אם שהזק נעשה מיד ונם אם הוא ברי שהזק' או לא ע"ש ולפי מ"ש בדרים' ובסמ"ע שם בס"ב שהרשב"א וסייעתו מחלקין בין היזק המגיע לו קודם שקיבל עליו לפרוע לו ובין לאחר שקיבל עליו מכח הסמ"ת ושבזה המה מחולקים עם הרא"ש דהרא"ש מחייב בכל ענין וכמ"ש לקמן הטור והמחבר סי' קע"ה בסעיף מ' במוכר שדה לעכו"ם בלד שדה חבירו ומזיקו ולפ"ז היה נראה לומר דלעיל בסי' מ"ו העתיק המחבר דברי הרא"ש וכאן העתיק מור"ם דברי הרשב"א אלא שאם כן לא הוה ליה למור"ם ז"ל לסתום כאן אלא לפרש דיש פלוגתא בזה לכך מחוורתא כמ"ש בראשונה ונם הרא"ש מודה בהא

נה (א) והוא שלא יהי' אונס כו' ואם עכבו נהר כו'. ע' בספרי שפתי כהן בי"ד סי' רל"ב ס"ק י"ט הוכחתי דדוקא אונס דשביח ולא שביח וכ"ש לא שביח כלל הוי אונס לענין נדרים ומתנה אבל אי שביח לא הוי אונס דה"ל לאתנויי וכתבתי שם בשם הרא"ש ור' ירוחם דעכבו נהר היינו שנדל הנהר מתי נשתיים או בשפרת שלני דאונסא דלא שביח הוא אבל אי פסקיה מברא וכה"ג אונס הוא וכה"ל לאסוקי אדעתיה ע"ש. ועכשיו מצאתי בתשו' מהור"ר שלמה כהן ספר שני סי' מ"ה שב' דברים הפכים ממה שכתבתי ואלך על הרא"ש ור' ירוחם בדברים שאינם נכונים לפע"ד. ושוב מצאתי בתשובו' מהר"אן שסון סי' ס"א שהאריך להסיג על תשובת מהרש"ך הנ"ל והשכיח כדברי ונסתתי וע"ש שהאריך וע' בתשובת מהר"מ אלשיך סי' ס': (ב) וע"ל סי' ר"ז שם נתבארו דיניס אלו על כנון כי שם עיקר דיני אשמעתא: (ג) ואם נודע לב"ד שהחזירו שלא כדין כו'. ע"ל סי' ס"ה ס"א וסי"ו וע"ל דכאן הכל מודים דלא יגבה בו שודאי אינו חייב לו מה שאין כן התם דנהי דאית"ע שפרא מ"מ יכול להיות שחייב לו ע"ש: (ד) השלים פטור כו'. כ' בתשובת מפאת בנימין סי' פ"ה דוקא כשהחזירו למלוה הוי גרמא שלא חבל כשהחזירו לבעל הבית שהיה בשעת הנזק אבל אם הוא בעצמו הוא הפסיד אבל לא הוה ליה גרמא אלא שאינו פרוע לבעל הבית ולא הוה ליה אונס כדתנינא בתשו' הרא"ש כלל ל"ח סי' ב' ודמי לשורף שטרות של חבירו דלקמן סי' שפ"ו ס"ב ועי"ש

נה דין מי שפרע מקצת חובו והשליש שטרו ובו ב"ס:

א ת (לשון רמב"ם פי"ח מה' מכירה) מי שפרע מקצת חובו והשליש את השטר וא"ל אם לא נתן לך עד יום פלוני תן לו שטרו והגיע הזמן ולא אתן לו לא יתן השליש את השטר שזו *אסמכתא היא (פי' שתלה שעבודו בדעת עלמו ובמידי דבידו ולאו בידו ומסתא דעתיה שלא יחול השעבוד ולכן לא נגמר ומקנה) ולא קנייא ב ואם קנו מידו עליה בב"ד חשוב א ה"ז [א] קנה ג [ת] והוא שיתפיס זכיותיו בב"ד (א) (ת) והוא (ת) א) שלא יהיה אנוס כיצד הרי שהתפיס שטרו או שוברו בב"ד וקנו מידו שאם לא יבא ביום פלוני ינתן זה לבעל דינו והגיע היום ולא בא הרי אלו נותנים ד ואם עכבו [ב] [ב] נהר או חולי מלבוא לא יתנו וכן כל כיוצא בזה והוא שיהיה בב"ד חשוב: הגה [ג] וי"ת דלא בעינן שהתפיס שטרו מאחר דקנו מיניה בב"ד חשוב דהיינו ג' דבקיאי בדיני אסמכתא (טור בשם הרא"ש ומוהר"ם) (ב) וע' לקמן סי' ר"ז סט"ו [ד] שלים שהחזיר שטר למלוה שלא היה לו להחזיר ב (ב) משמתינן לשלים ג (ג) עד [ג] דמקבל עליו כל אונסא שאירע לזה מזה (תשו' רשב"א אלף ל"ב) ד (ג) ואם [ד] נודע לב"ד (ד) שהחזיר שלא כדין אין דנין על השטר (ב"י בשם רשב"א) ואם לא נודע לב"ד והוציאו מן המלוה כל השטר ואח"כ נודע שהחזירו השלים שלא כדין ה (ד) (ב) (ה) (") (ב) א] השלים [ה] פטור דהוי

באר היטב

נה [א] קנה. עיין בטור שכתב בשם תשובת הרא"ש ד"ד במי שלוה לחבירו ועשה לו שטר מכיר' על שדהו ומכר' לאחר קודם שבא הזמן כו' ע"ש ומביאו הרמ"א בס"ס רי"ח. סמ"ע: [ב] נהר. עי' בספרי ס"ך י"ד סי' רל"ב ס"ק י"ט הוכחתי דדוקא אונס דשביח ולא שביח וכ"ש לא שביח כלל הוי אונס לענין ממון אבל אי שביח לא הוי אונס דה"ל לאתנויי ובתנאי שם בשם הרא"ל דעכבו נהר היינו שנדל הנהר ממי נשתיים או בשפרת שלני דאונסא דלא שביח שוא אבל אי פסקיה מברא וכה"ג אונסא דשביח הוא וה"ל לאסוקי אדעתי' ע"ש ועכשיו מצאתי בתשובת רש"ך ס"ב סי' מ"ה שכתב דברים הפוכי' ממה שכתבתי וחלק על הרא"ש ור"י שוב מצאתי בתשובת מהר"א ן' שסון סימן

פתחי

ס"א בשם ס"ב דתשובות בשם הרא"ה כיון דקיי"ל המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו א"כ ליתא לן בה משא"כ בהחר"י דלא מהני שובר של המלוה א"כ אינה לאיתוי לאחר כבר ולמה יהי' צריך לשלם ואפ"ל דלוה מהני הכרזה דהם קבלו אחר בדין כו' לא לגיד כו' ובלא"ה בגיד לא לריכא לכל זה חדא שאין לבוה חובד להמלוה בזה ועוד הא דאינא לאיתוי שטר השטר היינו מחמת רשעותא שאין השטר בידו ומשא"כ בנ"ד שהרא"ש שם בשרורות ובע"פ רשותא לין כאן ומפיש אינו לדידי לייתי ראוי לסם לפסר בטוב אחרי שיש לסלוה לתלות בתולן בדול בל"ל הכ"ל כנ"ל ובפי' בדברתי עם הלוה הגיד לי שרגונא לשלם בג' או ד' ראשיים וכן כשר הדבר מאד כו' ע"ש. ושם בסי' ב' הבו' הנ' מהר"ש לינר ז"ל על הסנה ג"כ אינו מחולה בפשטא דמלתא נראה דחז"ל אלעזר המחשב שהיה אחרון אונס אלא אם אינו אונס אלא לפרוחו כל הסנה ג"כ אינו מחזר למוכר ומשום דהוי כמו מגרש מ"מ שאמר לי מאחים זוז ואינה אונס אלא היתה יכולה ליתן אפ"ה כ"ז אלא נתנה אינה מגורשת דהוי אונס דמתן אלא אמרי' אונס כמתן דבבד ובמבואר בסי' כ"א ס"ש וה"כ בית בבתי ערי חומה מיכא נקנה לגוקח אלא שביחה הסורה על תנאי שיהיה רשות ביד הלוקח לפרוחו תוך שנים עשר חודש וכל אלא פרחו אפי' ע"י אונס אין בה הסדה חוזר לגוקח והוי כמו אונס רחמנא חייבי' ולא אמרינן כן וז"ב וכן מוכח מרפ"ק דכתובות בהא דפריך מדתנן אם לא בתחי מבאן ועד שנים עשר חודש ומת בתוך י"ב חודש אינו נט טעמא דמת אבל אלה לא ע"ש דהוכיח מזה דאין אונס בנישין ודאמא אלה לא מאונס דהיה יכול לבא קודם שהלה אבל מת אינו נט אע"נ דיכול לבא קודם שמת מאונס דאין גם לאחר מיתה אלא מוכח דכל שבאנס בסוף הזמן הוי אונס והוא ברור

נה (ת) אלא יהיה אונס פי' אונס דשביח ולא שביח כמו הפסדת אלגים אבל פבקי' מבדא דהוא אונס הרגיל לא מיקרי אונס דה"ל לאתנויי: (ב) משמתינן כו'. היינו כשא"א להוציא מהמלוה אבל כשאפשר להוציא מהמלוה מוציאין ממנו

משא"כ

נה (ת) אלא יהיה אונס פי' אונס דשביח ולא שביח כמו הפסדת אלגים אבל פבקי' מבדא דהוא אונס הרגיל לא מיקרי אונס דה"ל לאתנויי: (ב) משמתינן כו'. היינו כשא"א להוציא מהמלוה אבל כשאפשר להוציא מהמלוה מוציאין ממנו

משא"א

נה ת) והוא שלא יהיה אנוס רק ביום האחרון אי נחשב אונס ודעת האנודה דכא קרוי אונס ומוכיח זה מהא דנישין שהיה נטמן ביום אחרון של י"ב חודש מדהוצרך להלל לתקוני דהא נאנס ביום אחרון והקשה בס' הנ"ל דבית בבתי ע"ח אפי' אירעו אונס שכא היה יכול לפדותו כל השנה נ"כ אינו חוזר והשעם כיון דתיכף נקנה לגוקח אלא שציותה התורה על תנאי שיהי' רשות ביד הלוקח לפדותו הוי כמו אונסא דרחמנ' לא חייביה וכו' ואין דבריו נכונים בבתי ע"ח מוכח בערכין דהוי כמו הלואה דאמר התם רבית נמור' והתורה התירה וכן מאן דס"ל התם דהוי כמו רבית ואינן רבית היינו מטעם משום דס"ל דצד א' בקבית מותר משמע ליה דלא הוי רק הלואה ואף שכ' הרשב"א בנישין דף ע"ה דבתי ע"ח הוי כמכיר' ע"ת מ"מ הא כ' שם בעצמו דדמי לתנאי דכשיהיה לי מעות אחזיר לך והיינו דכשיתן לו מעות נתבטל המכיר' למפרע והמעות יהא הלואה למפרע דהא בהדיא אמרו דרבית נמורה הוא ודמי ממש לאתנה ואמר הרי אני מוכר לך ביתי ואם אתן לך מעות עד זמן פלוני דודאי בתנאי כזה אם נאנס ולא נתן נתבטל המכירה למפרע דבכיוצא בזה שייך אונס רחמנא פטרי' דהא ודאי אם התנה המוכר או הנותן הרי אני מוכר או נותן לך ביתי אם לא באתי דאם נאנס וכא בא נתבטל המכירה דדמי לאונס' רחמנא פטריה דדוקא כשהתנאי תלוי בלוקח או במקבל מתנה כגון שהנותן התנה ואמר הריני נותן לך שדי באם שתעשה דבר פלוני והמקבל נאנס חשבו כאונסא רחמנא לא חייבי' אבל כשהנותן התנה בתנאי שעליו לעשות ונאנס חשוב כאונס רחמנא פטריה רק בנישין מהני משום דאין אונס בנישין אבל במכירה כשנעשה מחמת אונס נתבטל המכיר' חשיב כעין אונסא רחמנא פטריה א"כ ה"נ נבי בתי ע"ח כיון דחשיב כאלו התנה ואמר הריני מוכר לך בית זו אם לא אתן לך דמים עד שנה אם נאנס בנתינת דמים היה ראוי שיתבטל המכירה כמו התנאי דאם לא באתי ונאנס וא"ש קושית האנודה אך לא היה צריך להוכיח זה כלל דהא אם אין לו מעות כל השני שנים אין לך אונס גדול מזה ואפ"ה אינו יכול לפדותו אחר ב' שנים דהא והשיגה ידו כתיב וכן מה שהוכיח מהא דכתובות דאע"נ דהיה יכול לבוא בתוך השני שנים כיון שנאנס ביום אחרון דהוי אונס לא היה צריך להוכיח כלל דודאי מוכח בכל הסוגיות כן דהא קאמר ואתא בסוף תלתין ומיפסקי מברא משמע דפסקו מברא בסוף ונם אין מהסברא שיהיה צריך להיות אונס מיום התנאי לכן נראה דודאי גם האנודה

קצות

נח א) אלא יהיה אונס כתב הב"י סי' כ"ז ז"ל מצאתי כתוב בשם ספר אגודה בראשונה היה נטמן ביום אחרון של י"ב חודש כדי שיהיה חלוט לו וכו' מכאן נראה שאדם שנדר לעשות דבר ביום בתוך ל' יום או זמן אחר ולא נאנס תוך הזמן והיה יכול לעשות וביומא דמשלם זמנו' נאנס לא קרי אונס מדהוצרך הלל לתקוני דהא הכא נאנס ביום אחרון עכ"ל. וקשה לי הא אמרו פ' מי שאחזו דף פ"ד אמר רבא מתקנה של הלל נשמע הרי זה ניסן פ"מ שתחני לי מאתים זוז ונתנה לו מדעתו מגורשת על כרחו אינה מגורשת מדאילטריך ליה להלל לתקוני נתינה בפ"כ דהוי נתינה מכלל דבעלמא נתינה בע"כ לא הוי' נתינה כו' ע"ש והא אם אינו רוצה לקבל ודאי הוי אונס שרוצה ליתן ואינו רוצה לקבל וא"כ למה ליה לתקוני להלל.) לכן נראה דבית ערי חומה שנפדה עד י"ב חודש אם אינו אונס אלא היה יכול לפדותו כל השנה ג"כ אינו חוזר למוכר ומשום דהוי כמו מגרש מ"מ שתתן לי מאתים זוז ואינה אונס אלא היתה יכולה ליתן אפ"ה כ"ז אלא נתנה אינה מגורשת דהוי אונס דמתן אלא אמרי' אונס כמתן דבבד ובמבואר בסי' כ"א ס"ש וה"כ בית בבתי ערי חומה מיכא נקנה לגוקח אלא שביחה הסורה על תנאי שיהיה רשות ביד הלוקח לפדותו תוך שנים עשר חודש וכל אלא פרחו אפי' ע"י אונס אין בה הסדה חוזר לגוקח והוי כמו אונס רחמנא חייבי' ולא אמרינן כן וז"ב וכן מוכח מרפ"ק דכתובות בהא דפריך מדתנן אם לא באתי מבאן ועד שנים עשר חודש ומת בתוך י"ב חודש אינו נט טעמא דמת אבל אלה לא ע"ש דהוכיח מזה דאין אונס בנישין ודאמא אלה לא מאונס דהיה יכול לבא קודם שהלה אבל מת אינו נט אע"נ דיכול לבא קודם שמת מאונס דאין גם לאחר מיתה אלא מוכח דכל שבאנס בסוף הזמן הוי אונס והוא ברור

נה א) הרי זה קנה כו'. עיין *בטור שכתב בסעיף י"ג תשובת הרא"ש ד"ד במי שלוה לחבירו ועשה לו שטר מכירה על שדהו ומכרה לאחר קודם שבא הזמן כו' ע"ש וכתבה מור"ם לקמן ס"ס רי"ח ע"ש: ב משמתינן לשלים כו' *היינו כשאין המלוה בכאן אבל כשהמלוה בכאן, ומודה דשלא כדין בא לידו כייפינן ליה להחזיר השטר או לכתוב עליו שובר ב"י בשם רשב"א מחש"ג עד דמקבל עליו כל אונסא דלא יגבה בו כיון שודאי אינו חייב לו סך כל השטר מש"כ התם דאתי למימר משא"כ דקאי גרמא בנזקין ול"ד למ"ש הטו' והמחבר לעיל בסי' מ"ו בשעי' ל"ז בהודאת עדים שסקר אתתו שלריכין לשלם מדיני דגרמי גם בסי' כ"ט ס"ב גם בסי' ל"א כ"כ הטור והמחבר דאילוק יש בין דיני דגרמי לגרמא בנזקין כמבואר בתוס' והרא"ש והטור והמחבר כתבוהו לקמן בסי' שפ"ו והאילוק שביניהן הוא בין אם שהזק נעשה מיד ונם אם הוא ברי שהזק' או לא ע"ש ולפי מ"ש בדרים' ובסמ"ע שם בס"ב שהרשב"א וסייעתו מחלקין בין היזק המגיע לו קודם שקיבל עליו לפרוע לו ובין לאחר שקיבל עליו מכח הסמ"ת ושבזה המה מחולקים עם הרא"ש דהרא"ש מחייב בכל ענין וכמ"ש לקמן הטור והמחבר סי' קע"ה בסעיף מ' במוכר שדה לעכו"ם בלד שדה חבירו ומזיקו ולפ"ז היה נראה לומר דלעיל בסי' מ"ו העתיק המחבר דברי הרא"ש וכאן העתיק מור"ם דברי הרשב"א אלא שאם כן לא הוה ליה למור"ם ז"ל לסתום כאן אלא לפרש דיש פלוגתא בזה לכך מחוורתא כמ"ש בראשונה ונם הרא"ש מודה בהא

נה דין מי שפרע מקצת חובו והשליש שטרו ובו ב"ס:

א ת (לשון רמב"ם פי"ח מה' מכירה) מי שפרע מקצת חובו והשליש את השטר וא"ל אם לא נתן לך עד יום פלוני תן לו שטרו והגיע הזמן ולא אתן לו לא יתן השליש את השטר שזו *אסמכתא היא (פי' שתלה שעבודו בדעת עלמו ובמידי דבידו ולאו בידו ומסתא דעתיה שלא יחול השעבוד ולכן לא נגמר ומקנה) ולא קנייא ב ואם קנו מידו עליה בב"ד חשוב א ה"ז [א] קנה ג [ת] והוא שיתפיס זכיותיו בב"ד (א) (ת) והוא (ת) א) שלא יהיה אנוס כיצד הרי שהתפיס שטרו או שוברו בב"ד וקנו מידו שאם לא יבא ביום פלוני ינתן זה לבעל דינו והגיע היום ולא בא הרי אלו נותנים ד ואם עכבו [ב] [ב] נהר או חולי מלבוא לא יתנו וכן כל כיוצא בזה והוא שיהיה בב"ד חשוב: הגה [ג] וי"ת דלא בעינן שהתפיס שטרו מאחר דקנו מיניה בב"ד חשוב דהיינו ג' דבקיאי בדיני אסמכתא (טור בשם הרא"ש ומוהר"ם) (ב) וע' לקמן סי' ר"ז סט"ו [ד] שלים שהחזיר שטר למלוה שלא היה לו להחזיר ב (ב) משמתינן לשלים ג (ג) עד [ג] דמקבל עליו כל אונסא שאירע לזה מזה (תשו' רשב"א אלף ל"ב) ד (ג) ואם [ד] נודע לב"ד (ד) שהחזיר שלא כדין אין דנין על השטר (ב"י בשם רשב"א) ואם לא נודע לב"ד והוציאו מן המלוה כל השטר ואח"כ נודע שהחזירו השלים שלא כדין ה (ד) (ב) (ה) (") (ב) א] השלים [ה] פטור דהוי

באר הגולה

דיבה קלתי כפירש"י סס ת"ת תשובה כ"ב דף קס"ח ע"ח וכר' יהוד' דאסיקנא בגמ' דהין הלי כר' יוסי כ' תשקנה הגמ' והלכתא וכו' נדרים דכ"ז ע"ב נ רתב"ם פי"ח מה' מכירה וכ"כ הטור וכ"כ בשם הרמ"ה וכ"כ הרי"קנפ' נ"פ אחר שהבית הה דלעיל דנדרים כ' כן תשמיה דנלון ואתסתר מותי' ובה"ה וכ"ש הכ"מ שם בתב"ם המגיד בתרוכו ובהר' בו טעמו של הרמב"ם וע' כמ"ש הי"ה בסי' ר"ז כי שם מבואר דיני הסתכלה בלורך ד שם

הגהות אמרי ברוך

(רמ"ח ס"ח) (") הסלים פטור כו' נ"ב בתשו' רשב"ל בתשב' שפרע מקנת חוב ובשלם שטר והחזיר הסלים השטר לבתלו' כו' יע"ש ויע"ל דדוקא בכה"ג פטור הסלים דהחזרתו לבתלוה לא היה על דעתו שיתבע המלוה ויעכב יותר ממה שנגיע לו ע"פ אותו שטר וא"כ ל"ק ע"ז מדין כי שם מבואר דיני הסתכלה בלורך ד שם

חכמת שלמה

סי' נה (סעי' ל') תי שפרע מקנת חובו והסלים את השטר וכו'. כ"כ הנה בדין אם הסלים שטרו בלופן שאין בו אסמכתא אם לא יפרע כו"כ לזמן פ' חזי יתחייב יותר ועבר הזמן ולא תבעו בתלוה בזמנו אם נחשב זה כיטול התנאי ויתחייב בכולו כ"ל דלא הי' כי ביטול התנאי דברי הפורש בסי' ע"ג ס"ו בסמ"ע והש"ך דלף בנשבע לפרוע כיום פ' חזו חייב לפרוע עד שיתבעהו וא"כ אם בשבועה הוי כן מכש"כ בתנאי דהוי רק בשבועה דהכא אינו חייב אם היינו רק בשבועה דמוחל אם לא יפרע בזמן אין תבעו כלל אינו חייב לקיים רק בשיתבעהו. וכן מלאתי בב"ש ס' ניעון סי' קמ"ג ס"ק י"ד דאין נחשב ביטול התנאי רק בשתובעו (וע' בתשובתי לחו"ת מהגורת ג' ראיה לזה בסי' רמ"ג ע"ש).

חידושי רעק"א

סי' נה בש"ך אות ה' והשליש בדברי ונהנתי. כ"ב וע' במ"ל רפ"ג מה' שביעות:

ביאור הגר"א

נה [ת] ואם שיתפיס. תדקבע הגמ' והלכתא בגמ' דנדרים ש"מ דעל' קתי' [ב]נהר אי. גמ' שם ועי"ן שם:[ג]וי"ת

נתיבות

נה (ת) אלא יהיה אונס פי' אונס דשביח ולא שביח כמו הפסדת אלגים אבל פבקי' מבדא דהוא אונס הרגיל לא מיקרי אונס דה"ל לאתנויי: (ב) משמתינן כו'. היינו כשא"א להוציא מהמלוה אבל כשאפשר להוציא מהמלוה מוציאין ממנו

משה"א

נה ת) והוא שלא יהיה אנוס בסער קצה"ח הביא כאן מחלוקת שהביא הרב בהנ"ה בי"ד סי' רל"ב סעיף י"ב באם לא הי' אנוס רק ביום האחרון אי נחשב אונס ודעת האנודה דכא קרוי אונס ומוכיח זה מהא דנישין שהיה נטמן ביום אחרון של י"ב חודש מדהוצרך להלל לתקוני דהא נאנס ביום אחרון והקשה בס' הנ"ל דבית בבתי ע"ח אפי' אירעו אונס שכא היה יכול לפדותו כל השנה נ"כ אינו חוזר והשעם כיון דתיכף נקנה לגוקח אלא שציותה התורה על תנאי שיהי' רשות ביד הלוקח לפדותו הוי כמו אונסא דרחמנ' לא חייביה וכו' ואין דבריו נכונים בבתי ע"ח מוכח בערכין דהוי כמו הלואה דאמר התם רבית נמור' והתורה התירה וכן מאן דס"ל התם דהוי כמו רבית ואינן רבית היינו מטעם משום דס"ל דצד א' בקבית מותר משמע ליה דלא הוי רק הלואה ואף שכ' הרשב"א בנישין דף ע"ה דבתי ע"ח הוי כמכיר' ע"ת מ"מ הא כ' שם בעצמו דדמי לתנאי דכשיהיה לי מעות אחזיר לך והיינו דכשיתן לו מעות נתבטל המכיר' למפרע והמעות יהא הלואה למפרע דהא בהדיא אמרו דרבית נמורה הוא ודמי ממש לאתנה ואמר הרי אני מוכר לך ביתי ואם אתן לך מעות עד זמן פלוני דודאי בתנאי כזה אם נאנס ולא נתן נתבטל המכירה למפרע דבכיוצא בזה שייך אונס רחמנא פטרי' דהא ודאי אם התנה המוכר או הנותן הרי אני מוכר או נותן לך ביתי אם לא באתי דאם נאנס וכא בא נתבטל המכירה דדמי לאונס' רחמנא פטריה דדוקא כשהתנאי תלוי בלוקח או במקבל מתנה כגון שהנותן התנה ואמר הריני נותן לך שדי באם שתעשה דבר פלוני והמקבל נאנס חשבו כאונסא רחמנא לא חייבי' אבל כשהנותן התנה בתנאי שעליו לעשות ונאנס חשוב כאונס רחמנא פטריה רק בנישין מהני משום דאין אונס בנישין אבל במכירה כשנעשה מחמת אונס נתבטל המכיר' חשיב כעין אונסא רחמנא פטריה א"כ ה"נ נבי בתי ע"ח כיון דחשיב כאלו התנה ואמר הריני מוכר לך בית זו אם לא אתן לך דמים עד שנה אם נאנס בנתינת דמים היה ראוי שיתבטל המכירה כמו התנאי דאם לא באתי ונאנס וא"ש קושית האנודה אך לא היה צריך להוכיח זה כלל דהא אם אין לו מעות כל השני שנים אין לך אונס גדול מזה ואפ"ה אינו יכול לפדותו אחר ב' שנים דהא והשיגה ידו כתיב וכן מה שהוכיח מהא דכתובות דאע"נ דהיה יכול לבוא בתוך השני שנים כיון שנאנס ביום אחרון דהוי אונס לא היה צריך להוכיח כלל דודאי מוכח בכל הסוגיות כן דהא קאמר ואתא בסוף תלתין ומיפסקי מברא משמע דפסקו מברא בסוף ונם אין מהסברא שיהיה צריך להיות אונס מיום התנאי לכן נראה דודאי גם האנודה

המשפט — חידושים

ולין תשמתין לשלים סח"ע: (ג) עד דמקבל עליו. וכן הדין בכל גרמא בנזקין דקיי"ל דאם כבר נעשה הנזק פטור אבל מתחילה (לין) כופין: (ד) שהחזירו שלא כדין. דוקא דידעינן שהוא פריע אבל מספק ע"ל סי' ז' סט"ו: (ה) השלים

ביאורים

מודה דבנישין וקידושין וממון אפי' נאנס בסוף שני כ"מוכח מטעם דאדעתא דהכי ודאי לא אתני ואומדנ' דמוכח הוא רק באונסי דשכיח אמרינן דה"ל לאתנויי משא"כ בלא שכיח אבדינן דלא אסיק אדעתא לאתנויי משום דלא שכיח ולא פליג רק בנדרים וגם הש"ע לא הביא הפלונת' רק בי"ד בחל' נדרים סי' רל"ב סעיף י"ג ולא הביא פלונת' זו נבי ממון בח"מ ריבא נט באפ"ע ונראה דדוק' בנדרים ס"ל לאנודה סברא זו דס"ל דהא דבנדרים כשנאנס מותר איני משום דאדעת' דהכי לא נדר דכל כה"ג דאיכא למימר אדעת' דהכי לא נדר צריך היתר חכם דכל שאלת נדרים הוא כך דמשוה ליה לנדר טעות כמבואר בנזיר פרק ב"ש ואפ"ה צריך היתר חכם רק שנדרי אונסים התירה רחמנ' בטעם דאונס רחמנא פטריה וס"ל לאנודה דלא מיקרי אונס שלא יהיה צריך היתר חכם רק שיהיה אנוס ולא היה אפשר לו בכל לקיים דאז שייך לומר אונס רחמנ' פטריה אבל כשהיה אפשר לו לקיים! נדרו רק שששע ודחה על יום האחרון ואז נאנס לא מיקרי אנוס לגמרי ולא שייך בזה לומר אונס רחמנא פטריה רק דאיכ' למימר אדעתא דהכי לא נדר דאי הוי ידע שיאנס ביום אחרון דהוא נתן לעצמו זמן נדול דהיינו שיהיה יום האחרון נ"כ במשך הזמן אך דזה צריך שוב היתר חכם כמו בכל נדר אדעתא דהכי לא נדר ומביא ראיה מנישין מבית בבתי ע"ח דאף דשם לא מהני אונס אם נאנס הלוקח אפי' כל השנה ס"ל להאנודה דדוק' באונס שהיה לוקח מחמת עצמו כיון דכתבי' רחמנא שאם לא יגאל תוך שנה שיהיה מוחלט ולא איתני באונס שלא יהיה מוחלט משמע דרחמנא הקפיד שיהי' מוחלט אפי' אם יהיה אונס דנבי רחמנא לא שייך לחלק בין אונס דשכיח ללא שכיח ולומר דלא אסיק אדעת' להתנות כיון דלא שכיח אלא אמרי' מדלא אתני רחמנא באונס ש"מ דאפי' אם לא יגאל מחמת אונס שיהיה לו שיהיה מוחלט ומ"מ ס"ל לבעל האנודה כיון דהלואה נמורה הוא והוא לא ביטל התנאי וכשנטמן הוי אונס דאתי ל' ע"י הלוקח ועל כרחך כיון דבמשך כל הזמן לא מיקרי אונס נמור מחמת הלוקח ולא שייך נבי' כומר אונס רחמנא פטריה והכא נמי דכותיה דלא מיקרי אונס נמור להיות ניתר בלא היתר חכם אבל בהיתר חכם ודאי דניתר דהא איכ' למימר אדעתא דהכי לא נדר והכא נמי בקנין ובנישין בתנאי ודאי דבטל אפי' נאנס ביום אחרון מטעם דאדעת' דהכי לא אתני כנ"ל: ג) השליש פטור עסמ"ע סק"ה ולכאורה אינו מובן דמה הפרש יש בין שהתמו שקר או מסרו שטר פרוע שהוא שקר ונראה לפרש כשהותמין מיד יצא הקול שנשתעבדו נכסיו וא"י למכור שום נכסים ומזיקין אותו

החושן

ועיין בס"ע ס"ד סימן רל"ב סעיף י"ב: ב) השלים פטור וכתב בתשובת מ"כ סי' פ"ב דוקא כשהחזירו למלוה אבל החזירו ללוה שטר שאינו פרוע הוי כמו שורף שטר וחייב והוא דכתב רמ"א סימן שפ"ו בסופר שטעה וכתב מנה במקום מאתיי דפטור ולא הוי כמו שורף משום דשורף שטר בכר היה לו שטר וזה שורפו ה"ל מזיק משא"כ בסופר שעדיין לא היה הזכות ואינו אלא כמונע ומתעלם עין מלהחזיר אבידת אחיו דא"כ לשלם וכמ"ש הרמב"ן בדיני דגרמי ביודע עדות לחבירו ולא רלה להעיד דאינו חייב לשלם וז"ל וה"ה מי שראה חבירו רולה ליתן מתנה לפי' אי הולך להגיל ממונו והוא מעכבו אין מן הדין לחייבו שאין זה גורם היזק אלא מונע ע"ש וא"כ ה"ה סופר שטעה וכתב מנה במקום מאתיים אינו אלא כמו צייר פומא דסהדי דלא יסהדון והא דשלים שהחזיר שטר למלוה פטור ועדים שחתמו בשקר חייבין משום דיני דגרמי משום דשלים שהחזיר שטר למלוה לא הוי מזיק אלא עדים שחתומים בו וה"ל כמו שוכר עדי שקר בסי' ל"ג דפטור מדיני אדם אבל עדים שחתמו בשקר אינהו דקא מזקי ותם נראה כי דה"ה שלים דגאמן כ"ז שבלבוטו בידו להעיד זכות למלוה והוהה שקר נאחיו דצריך לשלם מדיני דגרמי כמו עדים שהעידו שקר ואפי' העיד זכות למלוה נמי ה"ל נוסם ודוקא מחזיר שטר למלוה ולא העיד פטור משום דעיקר ההיזק ע"י השטר וכמ"ש אבל אם העיד זכות למלו' והוד' שקר דצריך לשלם מדיני דגרמי וז"כ ורלאיתי כתומים נתקשה הרב' בדין זה והקש' מסי' שפ"ו בסופר שטעה ומעדים שחתמו שקר וצ"ע ולפי מ"ש ניחא

שלים

פתחי

ס"ג בס"ם ס"ב דכתובות בשם הרא"ה כיון דקיי"ל המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו א"כ ליתא לן בה משא"כ בהחר"י דלא מהני שובר של המלוה א"כ אינה לאיתוי לאחר כבר ולמה יהי' צריך לשלם ואפ"ל דלוה מהני הכרזה דהם קבלו אחר בדין כו' לא לגיד כו' ובלא"ה בגיד לא לריכא לכל זה חדא שאין לבוה חובד להמלוה בזה ועוד הא דאינא לאיתוי שטר השטר היינו מחמת רשעותא שאין השטר בידו ומשא"כ בנ"ד שהרא"ש שם בשרורות ובע"פ רשותא לין כאן ומפיש אינו לדידי לייתי ראוי לסם לפסר בטוב אחרי שיש לסלוה לתלות בתולן בדול בל"ל הכ"ל כנ"ל ובפי' בדברתי עם הלוה הגיד לי שרגונא לשלם בג' או ד' ראשיים וכן כשר הדבר מאד כו' ע"ש. ושם בסי' ב' הבו' הנ' מהר"ש לינר ז"ל על הסנה ג"כ אינו מחולה בפשטא דמלתא נראה דחז"ל אלעזר המחשב שהיה אחרון אונס אלא אם אינו אונס אלא לפרוחו כל הסנה ג"כ אינו מחזר למוכר ומשום דהוי כמו מגרש מ"מ שתתן לי מאתים זוז ואינה אונס אלא היתה יכולה ליתן אפ"ה כ"ז אלא נתנה אינה מגורשת דהוי אונס דמתן אלא אמרי' אונס כמתן דבבד ובמבואר בסי' כ"א ס"ש וה"כ בית בבתי ערי חומה מיכא נקנה לגוקח אלא שביחה הסורה על תנאי שיהיה רשות ביד הלוקח לפדותו תוך שנים עשר חודש וכל אלא פרחו אפי' ע"י אונס אין בה הסדה חוזר לגוקח והוי כמו אונס רחמנא חייבי' ולא אמרינן כן וז"ב וכן מוכח מרפ"ק דכתובות בהא דפריך מדתנן אם לא באתי מבאן ועד שנים עשר חודש ומת בתוך י"ב חודש אינו נט טעמא דמת אבל אלה לא ע"ש דהוכיח מזה דאין אונס בנישין ודאמא אלה לא מאונס דהיה יכול לבא קודם שהלה אבל מת אינו נט אע"נ דיכול לבא קודם שמת מאונס דאין גם לאחר מיתה אלא מוכח דכל שבאנס בסוף הזמן הוי אונס והוא ברור

ועי"ש: (ה) ואינו נובה בו כלום כו'. דברי הרב והסמ"ע אינם מחוורין בכאן לפע"ד בכמה דינים ע"כ מוכרח אני להאריך קצת. בראש מ"ש הר"ב ואינו נובה כלום ממשעבדי אף שגם בפי' הרא"ש פרק ד' דגדרים נראה לכאור' כן הוא תמוה (ולקמן אכתוב שגם הרא"ש מודה במסקנא ע"ש) דלמה לא יגבה ממשעבדי מקצת חובו שלא כרע עדיין וליכא למיגזר שמא יגבה בו אני אחר שנפרע דלא אשכחן גזירה כי האי בש"ס ופוסקי' ומנין לנו לבדות גזירה שלא נמצא בש"ס ולא מבעיא לדעת הרמב"ן וה' המגיד וסייעתם שהבאתי לעיל סי' כ"ב דאפי' בשטר שיש בו רבית נובה הקרן ממשעבדי ולא חיישינן שמא יגבה הרבית בתורת קרן כדאמרינן גבי שט"ח המוקדמים דאפי' מזמן שני לא גבי גזירה שמא יגבה מזמן ראשון דהשם אי גבי מזמן ראשון הרי הכל אסור שטרף מן הלקוחות שלא כדין כל הממון אבל כאן אפי' יגבה הרבית בקרן בשטר לא עביד איסור ולא קנסי' היתרא אטו איסורא עד כאן דבריהם שם. א"כ ה"נ פשיטא דנובה השאר ממשעבדי ולא גזרינן. אלא אפי' לדעת התוס' וסייעתם דלעיל סי' כ"ב דגזרינן בשטר שיש בו רבית כמו בשטרי חוב המוקדמין כלפע"ד דדוק' התם כיון שהשטר נכתב מתחלה בפסול א"כ איכא לדמוייה לשטר חוב המוקדמים (א"כ התם שהרבית נמשך מהקרן שייך למגזר ביה דהוי כנוף אחד משא"כ בפרע מקצתו דשני ענינים נפרדים הם א"נ שאני התם כיון שגם מהלו' נובה כו' וכמ"ש לקמן א"נ שאני התם כיון שגם מהלו' נובה כו' וכמ"ש לקמן) אבל בשטר שנפרע קצתו לא מסתבר לפסלו כולו לענין משעבדי והכי מוכח ממאי דאמרי' בש"ס פ' י"ג (דף קכ"ח) ובכל הפוסקים וטור לקמן ס"ס פ"ב נבי לוה אומר פרעתי מחצה ועדים מעידים שפרע לו כולו דנובה מחצה מבני חרי ואינו נובה מלקוחות דאיתא התם טעמא דאמרי הלקוחות אין אעדים סמכינן דאמרי כולו פרוע משמע הא לא"ה כנין דאמרי' אף מלקוחות ולא גזרינן שמא יגבה גם אני האחר. וכן יש עוד להוכיח בכמה דוכתי בש"ס ופוסקים. וא"כ קשה נ"כ על הרא"ש פ"ד דגדרים וז"ל יתן וינבה כל חובו מבני חרי אבל ממשעבדי לא שכבר נמחל שעבודת אני החוב ושטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו ואפי' אני החוב שלא פרע אינו נובה בשטר זה ממשעבדי דאיישינן שמא יגבה בו אני האחר שנפרע כדאמרינן בשט"ח מוקדם ומבני חרי נבי ביה דקני ליה במסירי א"נ נבי ממשעבדי כל החוב ומיירי שכך התנה מתחל' אם לא אתן לו לזמן פלוני שיהיו המעות שנתן לו מתנה ויבאר השאר כבתחל' ואחי פרוס' ניחא טפי דבקניית אותיות בעי כתיבה ומסיר' עכ"ל וראיה לומר דאף הרא"ש לא מ' כי' כן אלא בשנוי' קמא דנבי כל החוב מבני חרי א"כ כיון דלא איכפת ללוה בהכי איישינן שמא יגבה כולו ממשעבדי ויש לדמותו לשטר מוקדם אבל לפי מה דמסיק דהיינו כשהתנה שיהיו המעות מתנה הא לאו הכי לא נבי אף מבני חרי דאותיות לא מיקנו במסירה לחוד א"כ כיון שגם מהלו' לא יגבה איישינן שגבה כולו ממשעבדי דלעיל נבי לקוחות דאמרי אין אעדים סמכינן וכן בכמה דוכתי משמע דשטר שנפרע אינו אחר הוא שטר נמור אלא ודאי כיון דגם מהלוה לא יגבה לא חיישינן להכי דמסתמא יתברר הדבר ע"י הלוה א"כ (א"נ) דוקא במוקדם ורבית וכה"נ נזרינן משא"כ בשטר שנפרע מקצתו דהא הבא ליפרע מלקוחות אינו נפרע אלא בשבועה שלא נתפרע מהלו' וכדלקמן סי' קי"ד ס"ד וא"כ תרתי לא חיישינן שגבה מה שנפרע ושיבבע נ"כ שקר חבל על מוקדם ורבית א"ל דמלך גלגול יכול להשביעו על מוקדם ורבית מ"מ הלקוחות לא מסקי אדעתייהו להשביעו ע"ז וכ"מ בפרש"י פרק אזהו נסך סכ' וז"ל שמא יגבה בשטר זה ממשעבדי דאיישינן שמא יגבה בו אני האחר שנפרע כדאמרינן בשט"ח מוקדם ומקחי קדם להלואתך עכ"ל וא"כ לשיטו' קמא דהרא"ש דגבי כולו מבני חרי נראה לו להרא"ש לדמותו למוקדם משום שיכול נ"כ ליפרע בחמת שהלו' חייב לו כולו. וא"כ נמה על ה"ב והנמשכים לדעתו סכ' ואינו נובה כלום ממשעבדי דהא למסקנת הרא"ש אף בלא התנה נובה אני ממשעבדי. ולכאו' למימר דדברי הר"ב הם על פי תירוצ' קמא דהרא"ש דהא הרא"ש נופיה לא מסיק הכי ועוד דהא טעמא מעליא קאמר דבקניית אותיות בעינן כתיבה ומסירה והכי מסמע נמי מדברי הרמב"ן והרשב"א והר"ן (וכ"י) שהביא ב"י והבאתי דבריהם בקצרה לעיל סי' מ"ח דדוקא במתני' שיהיו המעות מתנה כו' הא לאו הכי אינו נובה אפי' מבני חרי המקלת שפרע אלא ודאי מ"ש הר"ב אלא מבני חרי היינו אני אלא נפרע וכן פי' בסמ"ע וסיימו כמסקנת הרא"ש וא"כ קשה דהא בכה"ג ס"ל להרא"ש דנובה אף ממשעבדי וכמו שהוכחתי וצ"ע. (ואפי' תימא דאין דעת הרא"ש כן מ"מ לדינא נ"ל דנובה אני אלא נפרע אף ממשעבדי ולא גזרינן בכה"ג וכמו שהוכחתי וכן נראה דעת הט"ו ושאר פוסקים שכתבו סתמ' הוי שטר שנמחל שעבודו כדי המעות שנתן משמע דלמה שלא נתן הוי שטר נמור ולמה שנתן בטל לגמרי ואינו נובה אפי' מבני חרי וכן עיקר) : (ו) אלא מבני חורין. כ' הסמ"ע דהיינו דוקא המותר שעדיין לא פרע דאלו מה שפרע כ' הרא"ש שם בפ"ד דגדרים (והבאתי לשונו לעיל בסמוך) דאינו חוזר ונובה ממנו אם לא בכתיב' ומסירה כדאין אותיות דשטר וכמ"ש בר"ם ס"ו כו' אבל ל"ע דבד"מ כ' דנובה כולו מבני חרי והל"ל בלדו דהיינו דוקא בכתיבה ומסירה עכ"ל (ולי קשה דאפי' הי' כותב כן בלדו לא נהירא דא"כ יגבה נמי ממשעבדי אלא ודאי לא שייך הכא כתיב' ומסירה וכמ"ש לק') ולפע"ד דלא נתכוין הרא"ש לומר דיועיל כאן כתיבה ומסירה דהא כיון דה"ל בטר שנמחל שעבודו היאך יועיל כתיב' ומסיר' דהא צריך למכתב ליה קני לך איהו וכל שעבוד' דאית ביה וכדלקמן ר"ס ס"ו והכא הא נמחל שעבודו כדי המעות שנתן (ועוד קשה דהא ה"ל מוקדם ודוק) ועוד דא"כ היאך קאמר הרא"ש והאי פירוש' ניחא טפי דבקניית אותיות בעי כתיבה ומסירה ה"ל לאוקמי דמיירי בכתיבה ומסירה אלא ודאי ה"ק והאי פירוש' שיהי' המעות מתנה ניחא טפי דבקניית אותיות בעי כתיבה ומסיר' ולא מיקמי במסיר' לחוד עד שיכתוב לו קני לך איהו וכל שעבוד' דאית ביה וזה לא שייך הכא כיון שנמחל שעבודו כנ"ל ברור (ועמ"ש לק' סי' ר"ז סי"ב עוד מזה) :

נו (א) שלים כו' מהרש"א כ' בס"פ זה בורר דהתוס' ס"ל דאפי' לרבא לא נאמין לשלים אלא משום מנו כו' ולפעד"נ דלא ירד לעומק דברי התוס' דהתם אמרי' בש"ס ההיא איתת' דנפיק שטרא מתותי ידה אמרה ידענ' ביה דפריע היא הימנה ר"נ משום דאי בעי' קלתיה איכ' דאמרי לא הימנה ר"נ א"ל רבא לר"נ והא אי בעי' קלתיה כיון דאתחזק בבי דינא אי בעי קלתיה לא אמרי' איתביה רבא לר"נ סמפון שם עליו עדים יתקיים בחותמיו אין עליו עדים וילא מתחת ידי שלים או שילא אחר איתוס שטרות כבר אלמ' שלים מהימן תיובתא וכתבו התוס' וז"ל אין עליו עדים ויולא השטר והסמפונות מתחת יד שלים כבר משמע ליה אפי' אתחזק דומי' דיולא אחר איתוס שטרות א"כ יש לפרש לאו דאין עליו עדים עליו עדים ולא ידעו אי פרעו או לא פרעו ויולאין הסמפונות מתחת ידי שלים עכ"ל וכ' מהרש"א וז"ל פי' לדבריהם דלא נראה להם כפרש"י להאמין הבלים בכל דבר הואיל ושניהם מודי' כו' דאפי' לרבא לא נאמין לשלים אלא משום מנו דאי בעי קלתיה ואי"כ הכא באין עליו עדים בסמפון מאי מנו איכ' לשלים ולכך הולרכו לפרש שיולא השטר והסמפונות מתחת יד שלים דאית ליה מנו דאי בעי קלתיה לשטר וכתבו עוד א"כ יש לפרש אלא ודאי אי פרעיה כו' דאית לי' מנו דאי בעי הוה יהיב לי' כבר השובר ליד הלוה עכ"ל וקשה לי על דבריו דהא התוס' כתבו שם קודם לכן וז"ל כיון דאתחזק בבי דינא פירש הקונטרס שכתוב בו הנפק וקשה דמ"מ ניהמני' במנו דאי בעי' קלתיה וי"ל דאתחזק בבי דינא שראוהו בידה שהרמ"ה דר"נ סבירא ליה דכיון דראוהו בידה תו לא חשיב מנו ורבא ס"ל דמ"מ חשיב מנו ולפ"ז ל"ל דפירוש ראוהו בידה עכשיו הב"ד ותכף שראוהו בידה אמרה פרוע הוא (וכן פי' בספר תורת חיים והבאתי לשונו לעיל סי' מ"ו [מ"ז] וכ"כ בתשו' מהר"ח ן' שמון סי' ע"ב והבאתי לשונו לקמן ס"ו סק"ב וכבר כתבתי בסי' מ"ז סק"ה דהא ליתא ע"ש) דאלו ראוהו בידה קודם שנפלו החילוקים ביניהם הא קי"ל דלא הוי מנו כלל וכמ"ש לעיל סי' מ"ז אבל לפע"ד זה אינו דאם כן פשיטא דלא הוי אמר ר"נ מנו דאי בעי קלתיה לא אמרי' ועוד דבפרק ב' דכתובות דף י"ט ע"א כתבו התוס' והרא"ש נבי מלוה שאומר על שטרו שהוא פרוע כיון דאתחזק בבי דינא מנו דאי בעי קלתיה לא אמרי' וכדאמרינן בסוף פרק זה בורר וכ"כ עוד התוס' פרק הכותב דף פ"ה ע"א ופרק חזקת הבתים דף ל' ע"א דכיון דאתחזק בי דינא אי בעי קלתיה לא הוי מינו דהוי מנו למפרע כדמוכח בס"פ זה בורר ואם איתא מאי רהיה מייתי הא רבא ס"ל דזה חשיב מנו ועוד דא"כ ס"ל לתוספת והרא"ש באמת דכיון דהוחזק בבית דין לא הוי מנו וזה תמו' דהא ודאי מנו מעליא הוא דאי בעי לא הי' מראהו לפני הבית דין כלל וכמו שהוכחתי לעיל סי' מ"ז אלא ודאי התוס' והרא"ש מיירי שהוחזק בבית דין וראוהו בידה קודם שנפלו החילוקים ביניהם ואחר כך אמרה פרוע הוא דלא מהימן משום דהוי מנו למפרע ולא חשיב מנו למפרע כדמוכח בס"פ זה בורר ואם איתא מאי רהיה שראוהו הבית דין בידה קודם שנפלו החילוקים ביניהם דאלו מיד שהביא הבית דין אמר' פרוע הוא ודאי לא הוה אמר רב נחמן אי בעי קלתיה לא אמרינן ורבא דפליג ע"כ משום דס"ל דשלים אפילו לית ליה מנו כלל מהימנוהו לשלים וא"כ מוכח דבעלמא מי שאינו שלים כיון שהוחזק בבית דין מנו דאי בעיא קלתי' לא אמרינן דהוי מנו למפרע . ועוד דאם אפי' מ"ש התוס' א"נ יש לפרש כו' ל"ל

ב] דהוי [ו] נרמא בחזקין (תבו' רשב"א אלף נ"ב) :

ב ה בד"א שנותנים השטר לבעל דינו כשאמר אם לא פרעתי ביום פלוני יהיו המעות שנתתי מתנה וישאר השטר קיים כבתחלה שאל"כ הוי השטר שנמחל שעבודו כדי המעות שנתן (ע' ס"ק ד') ו (ה) [ה] ג) (ואינו נובה ג] בו [ז] כלום (ו) (ו) אלא (ז) מבני חורין (ב"י בשם הרא"ש) :

נו דין שלישות ובו ז סעיפים :

א (א) א) (א) (א) א שליש [א] בזמן ששלישותו א] בידו נאמן

כולו מב"ח והל"ל בלדו דהיינו דוקא בכתיב' עם המסיר' : נאמן

בהא ודו"ק: ו ואינו נובה בו כלום אלא מבני חרי . נראה דהיינו דוקא המותר במה שעדיין לא פרעו דאלו מה שפרעו כתב הרא"ש שם בפ"ד דגדרים וכתבתי לשונו בדרים' דאינו חוזר ונובה ממנו א"ל בכתיב' ומסיר' כדין אותיות דשטר וכמ"ש בר"ח ס"ו (ול"ד למ"ש המרדכי והביאו מור"ם בסי' מ"ח דאם חזר ומסרו לו בעד"' חוזר ונובה בו ולא הזכיר שם כתיב' ומסירה דשאני התם דמיירי דחוזר ולוה בו ביום עד"ר) וממשעבדים אפי' אותו שלא פרע אינו נובה דחיישינן שיגב' בו ג"כ האני שכבר פרע וכדין שטר מוקדם אלא שבנביות מבני חורין ממנו עצמו לא חששו לגזור הא חטו הא וז"ש מור"ם ואינו גובה כלום ר"ל כלום אפי' מה שלא נפרע עדיין ומ"ש אלא מבני חורין ר"ל נובה אותו שלא פרע לאוד אבל ל"ע דנד"מ כ' דנובי

נאמן

אמר עינים

ב] ה"ה בד"א שנותנים השטר לבעל דינו כשאמר אם לא פרעתי ביום פלוני יהיו המעות שנתתי מתנה וישאר השטר קיים כבתחלה שאל"כ הוי השטר שנמחל שעבודו כדי המעות שנתן (ע' ס"ק ד') ו (ה) [ה] ג) (ואינו נובה ג] בו [ז] כלום (ו) (ו) אלא (ז) מבני חורין (ב"י בשם הרא"ש) :

נו דין שלישות ובו ז סעיפים :

א (א) א) (א) (א) א שליש [א] בזמן ששלישותו א] בידו נאמן

כולו מב"ח והל"ל בלדו דהיינו דוקא בכתיב' עם המסיר' : נאמן

אלא אפי' לדעת התוס' וסייעתם דלעיל סי' כ"ב דגזרינן בשטר שיש בו רבית כמו בשטרי חוב המוקדמין כלפע"ד דדוק' התם כיון שהשטר נכתב מתחלה בפסול א"כ איכא לדמוייה לשטר חוב המוקדמים (א"כ התם שהרבית נמשך מהקרן שייך למגזר ביה דהוי כנוף אחד משא"כ בפרע מקצתו דשני ענינים נפרדים הם א"נ שאני התם דלא יגזרך לשבע וכמ"ש לקמן א"נ שאני התם כיון שגם מהלו' נובה כו' וכמ"ש לקמן) אבל בשטר שנפרע קצתו לא מסתבר לפסלו כולו לענין משעבדי והכי מוכח ממאי דאמרי' בש"ס פ' י"ג (דף קכ"ח) ובכל הפוסקים וטור לקמן ס"ס פ"ב נבי לוה אומר פרעתי מחצה ועדים מעידים שפרע לו כולו דנובה מחצה מבני חרי ואינו נובה מלקוחות דאיתא התם טעמא דאמרי הלקוחות אין אעדים סמכינן דאמרי כולו פרוע משמע הא לא"ה כנין דאמרי' אף מלקוחות ולא גזרינן שמא יגבה גם אני האחר. וכן יש עוד להוכיח בכמה דוכתי בש"ס ופוסקים. וא"כ קשה נ"כ על הרא"ש פ"ד דגדרים וז"ל יתן וינבה כל חובו מבני חרי אבל ממשעבדי לא שכבר נמחל שעבודת אני החוב ושטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו ואפי' אני החוב שלא פרע אינו נובה בשטר זה ממשעבדי דאיישינן שמא יגבה בו אני האחר שנפרע כדאמרינן בשט"ח מוקדם ומבני חרי נבי ביה דקני ליה במסירי א"נ נבי ממשעבדי כל החוב ומיירי שכך התנה מתחל' אם לא אתן לו לזמן פלוני שיהיו המעות שנתן לו מתנה ויבאר השאר כבתחל' ואחי פרוס' ניחא טפי דבקניית אותיות בעי כתיבה ומסיר' עכ"ל וראיה לומר דאף הרא"ש לא מ' כי' כן אלא בשנוי' קמא דנבי כל החוב מבני חרי א"כ כיון דלא איכפת ללוה בהכי איישינן שמא יגבה כולו ממשעבדי ויש לדמותו לשטר מוקדם אבל לפי מה דמסיק דהיינו כשהתנה שיהיו המעות מתנה הא לאו הכי לא נבי אף מבני חרי דאותיות לא מיקנו במסירה לחוד א"כ כיון שגם מהלו' לא יגבה איישינן שגבה כולו ממשעבדי דלעיל נבי לקוחות דאמרי אין אעדים סמכינן וכן בכמה דוכתי משמע דשטר שנפרע אינו אחר הוא שטר נמור אלא ודאי כיון דגם מהלוה לא יגבה לא חיישינן להכי דמסתמא יתברר הדבר ע"י הלוה א"כ (א"נ) דוקא במוקדם ורבית וכה"נ נזרינן משא"כ בשטר שנפרע מקצתו דהא הבא ליפרע מלקוחות אינו נפרע אלא בשבועה שלא נתפרע מהלו' וכדלקמן סי' קי"ד ס"ד וא"כ תרתי לא חיישינן שגבה מה שנפרע ושיבבע נ"כ שקר חבל על מוקדם ורבית א"ל דמלך גלגול יכול להשביעו על מוקדם ורבית מ"מ הלקוחות לא מסקי אדעתייהו להשביעו ע"ז וכ"מ בפרש"י פרק אזהו נסך סכ' וז"ל שמא יגבה בשטר זה ממשעבדי דאיישינן שמא יגבה בו אני האחר שנפרע כדאמרינן בשט"ח מוקדם ומקחי קדם להלואתך עכ"ל וא"כ לשיטו' קמא דהרא"ש דגבי כולו מבני חרי נראה לו להרא"ש לדמותו למוקדם משום שיכול נ"כ ליפרע בחמת שהלו' חייב לו כולו. וא"כ קשה על ה"ב והנמשכים לדעתו סכ' ואינו נובה כלום ממשעבדי דהא למסקנת הרא"ש אף בלא התנה נובה אני ממשעבדי. ולכאו' למימר דדברי הר"ב הם על פי תירוצ' קמא דהרא"ש דהא הרא"ש נופיה לא מסיק הכי ועוד דהא טעמא מעליא קאמר דבקניית אותיות בעינן כתיבה ומסירה והכי משמע נמי מדברי הרמב"ן והרשב"א והר"ן (וכ"י) שהביא ב"י והבאתי דבריהם בקצרה לעיל סי' מ"ח דדוקא במתני' שיהיו המעות מתנה כו' הא לאו הכי אינו נובה אפי' מבני חרי המקלת שפרע אלא ודאי מ"ש הר"ב אלא מבני חרי היינו אני אלא נפרע וכן פי' בסמ"ע וסיימו כמסקנת הרא"ש וא"כ קשה דהא בכה"ג ס"ל להרא"ש דנובה אף ממשעבדי וכמו שהוכחתי וצ"ע. (ואפי' תימא דאין דעת הרא"ש כן מ"מ לדינא נ"ל דנובה אני אלא נפרע אף ממשעבדי ולא גזרינן בכה"ג וכמו שהוכחתי וכן נראה דעת הט"ו ושאר פוסקים שכתבו סתמ' הוי שטר שנמחל שעבודו כדי המעות שנתן משמע דלמה שלא נתן הוי שטר נמור ולמה שנתן בטל לגמרי ואינו נובה אפי' מבני חרי וכן עיקר) : (ו) אלא מבני חורין. כ' הסמ"ע דהיינו דוקא המותר שעדיין לא פרע דאלו מה שפרע כ' הרא"ש שם בפ"ד דגדרים (והבאתי לשונו לעיל בסמוך) דאינו חוזר ונובה ממנו אם לא בכתיב' ומסירה כדאין אותיות דשטר וכמ"ש בר"ח ס"ו כו' אבל ל"ע דבד"מ כ' דנובה כולו מבני חרי והל"ל בלדו דהיינו דוקא בכתיבה ומסירה עכ"ל (ולי קשה דאפי' הי' כותב כן בלדו לא נהירא דא"כ יגבה נמי ממשעבדי אלא ודאי לא שייך הכא כתיב' ומסירה וכמ"ש לק') ולפע"ד דלא נתכוין הרא"ש לומר דיועיל כאן כתיבה ומסירה דהא כיון דה"ל בטר שנמחל שעבודו היאך יועיל כתיב' ומסיר' דהא צריך למכתב ליה קני לך איהו וכל שעבוד' דאית ביה וכדלקמן ר"ס ס"ו והכא הא נמחל שעבודו כדי המעות שנתן (ועוד קשה דהא ה"ל מוקדם ודוק) ועוד דא"כ היאך קאמר הרא"ש והאי פירוש' ניחא טפי דבקניית אותיות בעי כתיבה ומסירה ה"ל לאוקמי דמיירי בכתיבה ומסירה אלא ודאי ה"ק והאי פירוש' שיהי' המעות מתנה ניחא טפי דבקניית אותיות בעי כתיבה ומסיר' ולא מיקמי במסיר' לחוד עד שיכתוב לו קני לך איהו וכל שעבוד' דאית ביה וזה לא שייך הכא כיון שנמחל שעבודו כנ"ל ברור (ועמ"ש לק' סי' ר"ז סי"ב עוד מזה) :

נו (א) שלים כו' מהרש"א כ' בס"פ זה בורר דהתוס' ס"ל דאפי' לרבא לא נאמין לשלים אלא משום מנו כו' ולפע"ד דלא ירד לעומק דברי התוס' דהתם אמרי' בש"ס ההיא איתת' דנפיק שטרא מתותי ידה אמרה ידענ' ביה דפריע היא הימנה ר"נ משום דאי בעי' קלתיה איכ' דאמרי לא הימנה ר"נ א"ל רבא לר"נ והא אי בעי' קלתיה כיון דאתחזק בבי דינא אי בעי קלתיה לא אמרי' איתביה רבא לר"נ סמפון שם עליו עדים יתקיים בחותמיו אין עליו עדים וילא מתחת ידי שלים או שילא אחר איתוס שטרות כבר אלמ' שלים מהימן תיובתא וכתבו התוס' וז"ל אין עליו עדים ויולא השטר והסמפונות מתחת יד שלים כבר משמע ליה אפי' אתחזק דומי' דיולא אחר איתוס שטרות א"כ יש לפרש לאו דאין עליו עדים עליו עדים ולא ידעו אי פרעו או לא פרעו ויולאין הסמפונות מתחת ידי שלים עכ"ל וכ' מהרש"א וז"ל פי' לדבריהם דלא נראה להם כפרש"י להאמין הבלים בכל דבר הואיל ושניהם מודי' כו' דאפי' לרבא לא נאמין לשלים אלא משום מנו דאי בעי קלתיה ואי"כ הכא באין עליו עדים בסמפון מאי מנו איכ' לשלים ולכך הולרכו לפרש שיולא השטר והסמפונות מתחת יד שלים דאית ליה מנו דאי בעי קלתיה לשטר וכתבו עוד א"כ יש לפרש אלא ודאי אי פרעיה כו' דאית לי' מנו דאי בעי הוה יהיב לי' כבר השובר ליד הלוה עכ"ל וקשה לי על דבריו דהא התוס' כתבו שם קודם לכן וז"ל כיון דאתחזק בבי דינא פירש הקונטרס שכתוב בו הנפק וקשה דמ"מ ניהמני' במנו דאי בעי' קלתיה וי"ל דאתחזק בבי דינא שראוהו בידה עכ"ל וגרא' דמשמע ליה למהרש"א דר"נ סבירא ליה דכיון דראוהו בידה תו לא חשיב מנו ורבא ס"ל דמ"מ חשיב מנו ולפ"ז ל"ל דפירוש ראוהו בידה עכשיו הב"ד ותכף שראוהו בידה אמרה פרוע הוא (וכן פי' בספר תורת חיים והבאתי לשונו לעיל סי' מ"ו [מ"ז] וכ"כ בתשו' מהר"ח ן' שמון סי' ע"ב והבאתי לשונו לקמן ס"ו סק"ב וכבר כתבתי בסי' מ"ז סק"ה דהא ליתא ע"ש) דאלו ראוהו בידה קודם שנפלו החילוקים ביניהם הא קי"ל דלא הוי מנו כלל וכמ"ש לעיל סי' מ"ז אבל לפע"ד זה אינו דאם כן פשיטא דלא הוי אמר ר"נ מנו דאי בעי קלתיה לא אמרי' ועוד דבפרק ב' דכתובות דף י"ט ע"א כתבו התוס' והרא"ש נבי מלוה שאומר על שטרו שהוא פרוע כיון דאתחזק בבי דינא מנו דאי בעי קלתיה לא אמרי' וכדאמרינן בסוף פרק זה בורר וכ"כ עוד התוס' פרק הכותב דף פ"ה ע"א ופרק חזקת הבתים דף ל' ע"א דכיון דאתחזק בי דינא אי בעי קלתיה לא הוי מינו דהוי מנו למפרע כדמוכח בס"פ זה בורר ואם איתא מאי רהיה מייתי הא רבא ס"ל דזה חשיב מנו ועוד דא"כ ס"ל לתוספת והרא"ש באמת דכיון דהוחזק בבית דין לא הוי מנו וזה תמו' דהא ודאי מנו מעליא הוא דאי בעי לא הי' מראהו לפני הבית דין כלל וכמו שהוכחתי לעיל סי' מ"ז אלא ודאי התוס' והרא"ש מיירי שהוחזק בבית דין וראוהו בידה קודם שנפלו החילוקים ביניהם דאלו מיד שהביא הבית דין אמר' פרוע הוא ודאי לא הוה אמר רב נחמן אי בעי קלתיה לא אמרינן ורבא דפליג ע"כ משום דס"ל דשלים אפילו לית ליה מנו כלל מהימנוהו לשלים וא"כ מוכח דבעלמא מי שאינו שלים כיון שהוחזק בבית דין מנו דאי בעיא קלתי' לא אמרינן דהוי מנו למפרע . ועוד דאם אפי' מ"ש התוס' א"נ יש לפרש כו' ל"ל

שרואהו

באר הגולה

בגדרים ה טור סי"ב וכ"כ הרמב"ן פ' נ"פ והר"ן שם בגדרים ובפ' הזהב גבי המוהן ערבון לחברו ח ברבי' ניסין ס"ד ע"ח ותוספתא הביאו הרי"ף והרא"ש בדרים מלישה:

הגהות אמרי ברוך

מדיס שחתמו שקר : (הה"מ ג') (ד) ומזיקין אותו תיכף כ"ב אין בזה כדי כ"ע למה חייבין העדים לשלם הכל גם מניעות מכירת הכסיס אינו רק גרמא:

טורי זהב

כי' נה (בהג"ה ס"ב אלא מב"ח) מבמע כל החוב נובה כיון שקנה בחכירה כ"כ הרא"ש נתי' הראשון אלא דבחירון הגרי כ' דבעינן כתיבה והסירה

חידושי חת"ם

סס' נה ס"ק ס"ס ס' ר"ז סעי' י"ב כ"כ ועמ"ש שם על הגליון:

חכמת שלמה

וגם בשבועה נראה עיקר בהש"ך והסמ"ע ומה שהביא הט"ז בסי' עג וכיו"ד סי' לח ראי' דבעינן שיהי' כתוב בשטר בשהבעלו נראה דאינו ראיה דהתם מיירי לענין אם מחויב לפרוע לשני ולא לראשון בזה בעינן שיהי' כתוב בשטר בשהבעלו דאז כל אלא הבעו אף אם יפרע לראשון אין כאן קיום שבועה כלל ולכך אף אם ישלם לראשון לא קיים השבועה כלל ונישל השבועה שנשבע לשני ולכך חייב לקיים שבועתו ואיתן לשני אבל אם לא כתב בשהבעלו נהי דלהיות מחויב לשלם לו אלא שבועה אינו מחויב מ"מ אם פרעו לו מעצמו קיים בזה מצות שבועה דכרי נשבע שיפרע לו והרי פרע לו וכיון שכן אינו מחויב ליתן לשני דאם יתן לראשון נמי קיים השבועה ומאי אולמא דבך מהן סוף סוף קיים השבועה לכך נ"ם נומר שמחויב ליתן לשני דנינו ליתן לראשון וקייב השבועה נ"כ ומה לי זה או זה ובפרע דהתם נדרים להחמיר ופירושיכן הקל בשבועה סתם לכופו ליתן גל' תביעה אין בידינו לכופו דיכול לומר שני' כוונתו רק בשהבעלו ואינו נדון כעובר על השבועה אבל התם אם נשבע סתם יכול ליתן לראשון דיכול לומר כוונתו הי' לשלם לו אפי' בלי תביעה או סתם נמי הוי לחמיר ולכך אין בידינו לכופו ליתן לשני דאם רק אם פירש לראשון בשהבעלו. ועוד והוא העיקר בעיני דהנה מה אנינו חייב לשלם רק בשהבעלו היינו כיון דבלי שבועה לא הי' חייב אף אם יתבעו א"כ ה"נ אף אם נשבע אמן שהרי אבל התם כמותו רק על מה שהוא יותר מן הדין ולא מה שהוא יותר מן הדין כמ"ש בחו"מ סי' ע"ג בנשבע לשלם ומגיע השמטה פטור מלשלם דלא נתחייב לשלם רק מה שיהיו חייבין מן הדין אבל אם הי' כיון דבלא שבועה אינו חייב רק אם בשבו אף בשבועה הוי רק ע"ד כן ואל"כ תינח התם אבל בי"ד סי' רל"ח מיירי שבו' חייב לב' בני אדם ולא כי"ל לשלם רק לא' כמ"ש הש"ך בי"ד סי' רל"ח ס"ק ק"ג דבים לו לשלם לשניה; אבל כ"מ ופשיטא שחייב לשלם לב' ובע"כ דמיירי שאין לו לשלם רק לא' ואל"כ יל דהמעשה הי' דגם בשעת השבועה לא הי' לשלם רק לא' ואל"כ אין הדין לא הי' חייב ליתן הכל לא' רק יחלוקו כמ"ש בב' בביות חוב ואל"כ אם אתה דנשבע לשלם הכל לראשון הוי נשבע יותר על החיוב כיון דחזינן דנשבע יותר על החיוב שוב ממילא הוה דעתו נ"כ בלי הביעה כיון דחזינן שבא לחייב נפשו יותר ממה שהוא חייב לכך בעינן שבתב בפירוש בשהבעלו אז אל שבועת הב' אבל בלא"ה לא אל שבועת הב' רק אחרי' כאן נמלא כאן הי' כיון דעתה אין לו רק כדי חוב א' מהשהם גם בשעת השבועה הוי כן כמ"ש כן בסי' ס' וכסי' קי"ב דעות דאחרי' כאן נמלא שכאן הי' ואל"כ הי' אחרי' מדהשתא אין לו יותר גם בשבועה הראשון לא הי"ל יותר לכך לא אל שבועת הב' רק אם מפורש בראשון בשהבעלו וזה סברא ברורה בעצ"ה. ולכך גם בשבועה העיקר בהסמ"ע והש"דובלי שבועי' ר"ל כ"ע מודים כי לפמש בפלוגתא עדיף בכלפע"ד בזה ביטל התנאי בפרט דקשה להוציא ממון: (ראתו סעי') וכולא שלא יהי' אנוס. כ"ב ע' בס"ך וגראה דאם הי' לריך לבייס לאחרים אתחייב באינ' דבר לעשותו וכולא תלוי בדעת אחרים אך סבר שיפייסם ולא יכול לפייסם הוי אונס ואף אפי' אפסר לפייסם בממון רב וכדמוכח בס"ם פ"ג בדינין ר"ל אי"ד אי"ר יוסף אמו הרקבי דדיברי בעי לפיסב לה הא כמ"ד יש אונס בדינין הא כמ"ד אין אונס בדינין וכו'. מוכח דעכ"פ אונס הוי אי"כ היכי דמועיל אונס אף זה הוי אונס וז"כ וכן מבואר בראשי"ם סי' כ' בס"ם סקט"ז ע"ז כן : שם סעי' א' בהב"ה הבלים פטור הוי ברמא בנינקין. כ"ב עמ"ש בזה בחיבורי על מו"מ מהבורת ה' סי' תקס"ט בתשו' לק' קלנק אימתי חייב לשלם ואימתי פטור ודו"ק :

סי' נו (סעי' א') שלים בזמן ששלישותו בידו נאמן וכו'. כ"ב נשאלתי בשלים שהי' מושלם בידו שמ"ת ונמצא

ביאור

דלא . וקביעות הנכ' שם מבים דאנים ובראש"ם שם: [ד] שלים כו' ואם לא. נלמד ממוכר לעכו"ם ובעכו"ם קניה ס"מ דכן הוכיח הרא"ש מדמשמתינן ליה עד דמקבל ש"מ דפטור: [ה] ואינו נובה. כמו בשט"ח מוקדם ופ"ם בראש"ם וש"ך:(ליקוט) ואינו כו'. ד"מ כ' שנובה כל החוב מב"ח ומ"ש הבינ עליו שבו' הראש"ם שם לאו' ובתר ב' דבעי מ"מ ושיך כ' דאף כו"מ לא מהני דבעי לכתוב לשעבודה. אבל הרב ס"ל דכאן אל כו"מ וכמ"ש בסי' ס"ו אל"ה בהגיה אבל

פתחי תשובה

לקמן סי' שפ"ו ס"ג בהגה אם שלים שהחזיר שטר כו' משמע דבכל גווני פטור ועש"ך שם ול"ש: ב] דהוי גרמא. עבה"ט וע' בתתים ובקלה"מ וע' בתשו' בית אפרים חח"מ סי' ל' מ"ם בזה: ג] כו כלום. עבה"ט עד והש"ך האריך להבינ כו' דבאלי אלא נפרע נובה אפי' מחשעבדי כו' וע' בתשו' בית אפרים חח"מ סי' ע"ב מ"ם לפלפל בדין זה :

נו א] בידו נאמן. עבה"ט וע' בתשו' בית אפרים חח"ב סי' ט"ו שהאריך להמוה על כל דברי הש"ך בענין זה עש"ם

נתיבות

משה"כ חידושים

פטור. היינו שהחזירו למלוה דמחוסר גוביינא ולא הוי רק גרמא אבל אם החזיר שטר שאינו פרוע ללוה חייב דהוי כטורף שם"ח ש"ך: (ו) אלא מבני"מ. אאלי אלא פרע אבל אאלי אפרע אינו נובה אם לא שהקנה לו בכותים פמ"ע והש"ך כ' דאפי' כותים אינו מועיל שכבר נמחל שעבודו: (ז) מבני"מ. ולמ"ד לעיל בסי' מ"ג דמוקדם פסול לגמרי נ"ל דלא מהני רק אם חייב מודה אבל יכול לטעון פרעתי :

נו (א) שלים (כו') נאמן. אפי' אין לו עכשיו אינו רק אם לא מינו לעשות כמו שאומר הרי הימני' שיהיה כמ"ם אפי' אם יסבר לכן אפי' בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואיכא עידי ראיה נאמן בשמודים שעשאוהו שלים ש"ך)(ואפי' כיחזק כפרן אחר בעשה שלים ל"א דהבטל הנאתנות אף דבנאתנות והוחזק כפרן אח"כ בטל הנאתנות בנאתנות קיים וע"כ)(ואם התבלים חוזר בו מהבלים אינו

נו א נאמן כשני עדי'. פי' נאמן נגד המלוה והלוה כשני עדים אבל מ"מ אם עדי' מכחישין אותו הן נאמנים יותר מתנו כמ"ש הטור והמחבר בסמוך ס"ב והטעם שהימנוהו כ"כ כתבתי בסמוך סק"י: ב אפילו אם הוא קרוב. דה"ל כנאמן עלי אבא ועפ"ר: ג ואין צריך לישבע. פי' שסלים נאמן בלא שבועי ועפ"ר: ד ואפילו כתבו כו'. פי' ונאבד אותו הכתב או שנתחדש מה שלא כתבו עניין אחר בהשלישות מה שלא כתבו שם ועיין בב"י מחש"ד ובד"מ ט' שהאריך

א (ב) ג) [א] נאמן (ג) ב) [ג] בשני עדים ב [ג] אפי' אם הוא ג קרוב ג [ד] ואין ג צריך (ג) [ב] לישבע: הכה ד (ג) ג) [ה] ואפי' כתבו (ד) [ג] עניין השלישות בשטר נא

אומר שהוא שובר כסר והלא אם ירצה להכשיר השובר על כרחך מוכרח הוא להביאו לב"ד: אלא נלפע"ד דכונת התוס' בס"פ זה בורר דלרבא נאמן שלים אפי' בלא שום מנו משום דודאי לכ"ע אי בעיא קלתי' לא הוי מנו כלל כיון שראוהו בידה קודם שנפלו החילוקים ביניהם אלא דרבא ס"ל דשלים נאמן אפי' בלא שום מנו מטעמא דהא הימנוה לשלים וכיון שהי' כח בידו פעם אחד לברוף השטר חו למסרו ליד הלוה אע"נ דהשתא לא מצי למיעבד הכי ותו לית ליה מנו מהימן ופריך שפיר משום דמשמע ליה ברייתא דסמפון מיירי שהשטר עם הסמפונות יולא מתחת יד שלים (עמ"ש לקמן סי' ס"ה ס"ק ס"ה) ואתחזק שטרא בב"ד קודם שנפלו החילוקי' ביניהם דומיא דיולא לאחר חיתום שטרות א"כ יש לפרש דיש עליו עדים ולא ידעי אי פריע ומשמע דאי אפשר להתקיים השובר בחותמיו מדקתני ריפא יש עליו עדים יתקיים בחותמיו משמע דהשתא דאין עליו עדים היינו דאי אפשר להתקיים בחותמיו ואפ"ה כי יולא מתחת יד שלים כשר ואמאי הא הכי שהרי לא ידעי אי פריע או לא ונס אי אפשר לקיים אתיתמת ידייהו (ומשכחת לה כגון שהכחו אם זאת אתיתמת שאתמו זה שלא בפני זה ואין כל אחד מכיר אתיתמת ידי חבירו דהיכא דאין יודעים גוף הענין צריכים להכיר כל א' אתיתמת ידי חבירו וכדלעיל סי' מ"ו א"כ מיירי שמתו או הלכו למ"ה ומ"ש התוס' ולא ידעי אי פריע לדונמא בעלמא נקטו וא"ל דבתירוץ השני מיירי שתוספו' כשאפשר לקיים אתיתמת העדים דא"כ ל"ל דאתחזק השובר בב"ד דאל"כ לא הוה פריך מידי וא"כ למה כתבו התוספות בתירוץ הראשון דאתחזק הל"ל בן נס בתירוץ השני ודו"ק) ואפ"ה מהימן השלים והא השתא לית ליה מנו אלא ודאי שלים מהימן בלא שום מנו כיון שהיה בידו פעם אחד למשור השובר ליד הלוה ואפשר שאז היה יכול הלוה לקיים אתיתמת לא מצי למיעבד הכי ותו לית ליה מנו מהימן וקשיא לרב נחמן. כן נלפע"ד ברור כונת התוספות. וכ"כ הנ"י פ' זה בורר וז"ל פי' דלא מיירי דאין עליו עדים כלל דא"כ אפילו מלוה מודה דאיהו עשאו שלים לאו מידי הוא דאתחשפא בעלמא הימניה אלא ע"כ לומר שאין עדים מלויים לקיימו דכמאן דליכא עדים דמי ומיהו כיון שהם מודים שעשאוהו שלים הא הימניה דכי יהביה ניהליה אפשר הוי ליה לקיומי' ולאו אפשר הוי הלכך השתא נמי מהימן ואע"נ דליכא מנו דהי נמי הוה מהדר ליה ללוה לא מהני ליה מידי כיון דלא אפשר לקיומיה דמ"מ הא הימניה מעיקרא בשעתא דאפקידו גבי' דאי מהדר ליה ללוה בההיא שעתא הוה מקיים ליה אלמא שלים מהימן בלא מנו ס"מ זיל שפירשו שהשטר יולא מתחת יד שלים וקאמר דכשר ושמתא קתני בין לא אתחזק בבי דינא בין אתחזק דליכא מנו דהא ודאי תנא לא אתא השתא לאשמועי' דין מנו אלא אתא למימר דשלים מהימן לעולם ואפי' ליכא מנו דהא הימניה מעיקרא עכ"ל: ואולי גם כונת מהרש"א כן ומ"ש דגם לרבא לא נאמין לשלים אלא אם שום מנו דאי אתחזק אלא מנו אלא ודאי שלים מהימן בלא שום מנו וכמ"ש הנ"י סוף פרק זה בורר וכן הוא להדיא בהרא"ש ונ"י סוף פרק קמא דמציעא וכן מוכח בתוספות והרא"ש פ"ב דכתובות ופ' הכותב ופ' חזקת הבתים שהבאתי לעיל שכתבו דבשוף פרק זה בורר מוכח דכיון דהוחזק בב"ד ואי בעי' קלתיה לא הוי מנו כלל והא בסוף פרק זה בורר מסקינא דשלים נאמן ורב נחמן בליסנא בתרא אתותב אלא ודאי דוקא בשלים אתותב משום דשלים נאמן אף בלא מנו וכן הביא הב"י סוף סי' זה מתחלת הרשב"א שהשלים נאמן מהימן בלא מנו ס"מ בלא מנו כעובדא דהתוא שבתא כו' וכן הוא להדיא בתוספות (ומרדכי ואגודה) בענין פ' התקבל דף ס"ד ע"א וזה לשונו דבלא שום מנו אימנוהו דבנן לשלים כדמשמע בסוף פרק זה בורר כו' וכ"כ הרשב"א בחידושיו פ' התקבל והביא כמה ראיות ע"ש וכן נראה מדברי הטור והמחבר כאן שכתבו שתמתא שלים נאמן וכן נראה להדיא מדברי הרב בהג"ה והעיר שוסן שכתבו במקום שאין לו מנו כו' מיהו היינו דוקא כשהם מודים שעשאוהו שלים וכמו שהכתוב לקמן ס"ק ה' (וכ"כ בתשובת מהר"ר יוסף טראני סי' י' ע"ש). ובהיות כן מוכח להדיא מדברי התוספות דס"פ זה בורר דעדיף טפי שובר שביד השלים מאלו היה ביד הלוה דאלו היה כיון דלא מצי השתא לקיומיה לא הוה מהני מידי והשתא דהוא ביד שלים מהני כיון דהוא אפשר לקיומי' ולפ"ז נולקין התוספות על מ"ש הטור והמחבר לקמן סעיף ד' ודלא כמ"ש הב"י סוף סי' ס"ה דלדעת התו' לא עדיף שלים מלוה אז מלוה עצמו וכמ"ש הטור ע"ש שהאריך בזה ולפענ"ד כמ"ש ופיין עוד מ"ש בסי' ס"ה ס"ק ס"ז מיהו הא דמהימנינן ליה לשלים אפי' בלא שום מנו היינו כשהיה יכול לקיים הדבר בשום פעם כגון בשובר או שטר שאינו מקוים דאף לפי דברי המכחיש שאומר שהשטר פרוע או השובר אינו אמת כי לא נתפרע מ"מ הוא מודה שכתבו ונהי דקי"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ומ"מ הא הוה אפשר לקיימו בשום פעם אבל היכא שטוען הבעל דבר שהוא מזויף א"כ לא הוה אפשר לקיימו בשום פעם נראה לכ"ע לא מהימן שלים בזה וכן נראה ממ"ש הב"י דאתחשפא בעלמא הימניה וזה היתה נ"כ כוונת התו' שפירשו לאו דאין עליו עדים כלל כו' כלו' דא"כ הוא אתחשפא בעלמא ולא הוה אפשר לקיימו בשום פעם ונראה שזהו כוונת הרמב"ם פ' ט"ז מה' מלוה והמחבר שכתבו שאלו רצה היה שורפו או קורעו כו' דלאיז' צורך כתבו כן הא שלים מהימן אפי' בלא שום מנו אלא ר"ל דאינו נאמן דאלא דוקא כשהי' יכול' בידו בשום פעם לקיים מה שהוא או' עכשיו והכי מוכח בש"ס דפריך ליה רבא לר"נ והא אי בעיא קלתיה ולמה ליה אחי פירכא הא איהו ס"ל דשלים מהימן בלא שום מנו וכמו שהוכחתי למעלה אלא ודאי כמ"ש ודו"ק (עיין בתשו' מהרשד"ם סי' קל"ג): (ב) נאמן כשני עדים כו' . אע"נ דאם עדים מכחישים אותו אינו נאמן כדלקמן סעיף ב' מ"מ נקט נאמן כשני עדי' לענין דאפי' עד א' מכחישו אין שכנגדו צריך לישבע ש"ד להכחיש העד ונס א"ל ליבבע אפי' היסת דיומא דשלים ה"ל עד כנגד עד ונמצא חייב זה היסת וכמ"ש לקמן סי' פ"ז סעיף ו' דבעד נגד עד צריך הנתבע ליבבע היסת אלא שלים הוי ליה כשני עדי' וא"ל זה שהשלים מסייעו ליבבע אפי' היסת אע"פ שיש עד א' שמכחישו דלעולם כל שאין ב' עדים מכחישין השלים נאמן השלים כב' עדי' כן נראה לפע"ד: (ג) ואפי' כתבו כו'. ז"ל תשובת הרשב"א שהביא הב"י מחודש י"ד והד"מ. אלו כתב הוא שעל תנאי זה בלבד הושלם בידו הי' בדין שנאמר כבר הגיד על תמון המושלם ואינו יכול להוסיף על תנאי שכתב וכן אם אמר בשטר זה שכתבתי שתנאי כך וכך הי' לי עוד לכתוב בו דומיא

ביאור הגר"א

נו [א] נאמן. הוספתא דפ"ק דב"מ: [ב] כשני עדים. שם אבל אם כו' בכל אדם ר"ל כע"א וכמ"ש בס"ג ס"מ דבזמן שהוא בידו הוא כב' עדים וכ"פ כל הגאונים: [ג] אפי'. נעין דהא הימני' והכן נאמן עלי כו' בה"ת. וכן בס' ז"ב הביא להתא כו': [ד] וא"ל ליבבע. דאל"כ לא היה נאמן כדאמרי' בפ"ב דקדושין מ"ג ב' והשתא דתקון כו' ואמרי' בגיטין שאלו מתון כו' מ' בלא שבועה ואפי' לגבי איסור מהמינן ליה שם. ושם לא מהני שבועה והטעם דאין אדם מוזמן ולא לו ואמרי'

באר

המוחר שבדיין לא פרטו דאילו מה שפרטו כ' הרמ"ם שם דאינו מחזר ונובה ממנו אם לא בכחיב' ומסיר' כדין אותיות השטר כמו שכתוב בר"ס ס"ו וממשעבדים אפי' אותו שלא פרע אינו נובה דאיישינן שמא יגבה גם האלו שבטר פרע כמו בגי שטר מוקדם אלא שבגביית בג"מ לא אמר שגנוב הא אמר ומ"מ שרמ"א ואינו נובה כלום ר"ל אפי' מה שלא בפרע עדיין ומ"ש אלא מבג"מ ר"ל אותו שלא פרע לחוד אבל ל"ע דבד"מ כמ' דבונ' כולו מבג"מ והל"ל דהיינו דוקא בכחיב' ומסיר' והש"ך האריך להשיג על שרמ"א ושמ"ש בדין זה ע"ש דמשיג לענין דינא דהאלי שלא בפרע נובה אפי' ממשעבדי ולא בגזילן בבג"נ והאלי שבפרע אפי' מבני חרי לא בני וכן עיקר ומה שהקש הסמ"ע על הד"מ דה"ל לכתוב דדוקא בכחיב' ומסיר' לק"מ דלפי דבריו יבנה נמי ממשעבדי אלא ודאי לא נחכוין הרמ"ם לומר דיועיל בלא כחיב' ומסיר' דהא ס"ל שטר שנמחל בעבודו היאך יועיל כחיב' ומסיר' דלריך למיכחב קני לך אחיהו וכל שעבודיה כמ"ש בר"ס ס"ו והכא נמחל בעבודו בדי התעות שנתן ועוד דה"ל מוקדם אלא ודאי

נתיבות

משה"כ

אחת יחלוקו דהוי כשנים אדוקין בשטר וע"כ ס"ה: (ב) כשני עדים. וה"מ אף כב' עדים מכחישין הן נאמנים אבל אם ע"א דמכחיש השלים נאמן ואין צריך הלוה ליבבע לא שבועה דאורייתא ולא שבועת התורה ש"ך ועי' ביאורים סעיף קטן ג' דבשלים

משה"א

ואזלינן בתר איתחזיק וכו' והלא אם יראה להכשיר השובר ע"כ מוכרח הוא להביאו לב"ד ולכאורה אין לו הבנה דהא יכול להכשיר השובר שיחזיר השובר ליד הלוה ונם הוא שפת יתר דהא כבר כתב דל"ד לכן נראה בכוונתו דלכאורה אינו מוכרח במ"ש דל"ד שובר דאיתחזק לשטר דאיתחזיק דלכאורה דמיין ממש דהא כמו בשטר דאיתחזיק כשאינו אומר השליש כלל הדין דלא יחזיר לא לזה ולא לזה ומהני אמיר' השליש להחזיר ללוה כמ"ש הש"ך סי' ס"ה ס"ק ז' ה"נ בשובר דאיתחזק כיון דאילו לא אמר השליש כלל הי' נ"כ הדין דלא יחזיר לא לזה ולא לזה והשטר שביד המלוה כשר כמ"ש הב"ש באה"ע ס"ס קי' ע"ש ובתשובות סי' סי' ה' ע"ש ומהני אמירת השליש להחזיר השובר ללוה ולבסול השטר וע"כ דהוא מטעם נאמנות השליש וא"כ שפיר מקשה דמה"ת לא נסמוך על השליש נ"כ בשטר דאיתחזיק נ"כ להחזירו ללוה ולזה כ' הש"ך דיש לחלק בין שטר דאיתחזיק לשובר דאתחזי' דהא לכאורה קשה מה"ת לא יהי' נאמנות השליש כשאומר בשעה שמראהו ששטר זה פרוע דהא מנו מעליא הוא דאי בעי לא הוי מראהו ועכצ"ל כיון דלא אמר שהוא פרוע קודם שמראהו הוי כהודאה שהשטר כשר ושוב אינו נאמן לומר שהוא פרוע משא"כ בשובר לפני ב"ד שיש לו שובר כשר נגד שטר שביד ראובן ודאי לא יאמינו לו הבית דין כלל לקלקל השטר שביד ראובן כיון שאין מראהו ונמצא שבשעת אמירתו אינו נאמן כלל ולא שייך על זה שם הודאה ממילא מהימן במנו דלא מראהו כשאומר תיכף בשעה שמראהו אבל העיקר דשליש נאמן בלא מינו רק שהיה בידו פעם בעשות כמו שאומר עכשיו כמ"ש הש"ך דנם כיונת מהרש"א הוא כן ומ"ש בדברי התוס' בהתי' השני שהיראו דמיירי בלא ידעי' אי פרוע אי לא פי' הש"ך שאינו מקויים נ"כ והוא דחוק מאוד ובעיקר קושיתו שהקשה אבאי לא כתב גם בתי' השני דמשמע ליה דאיתחזיק דומיא דיצא אחר חיתום נראה לפענ"ד דהתוס' כשמע להו דהא דקתני דיוצא מיד שליש כשר משמע דאפי' אם המלוה בכחיש ענין הסלישות ואפי' כשהלוה אינו כאן כגון שמת ובא לנבות מיתומים או מלקוחות שאין כאן מי שטוען ברי אפ"ה כשר השובר ולפ"ז א"ש דבשלמא לפי הרי' הראשון דהשטר בידו ודאי יש לו מינו טוב דאי בעי קלתי' ומסיקא לא הי' יכול לנבות מיתומים אבל כשאין השטר בידו והמינו הוא דאי בעי הי' מחזיר השובר ליתומים ולקוחות וזה לאו מינו כיון שהיתומים אין טוענין ברי לא הוי מינו כמ"ש סק"ח ע"ש ומה שמקשה דמשמע מכאן דשליש נאמן בלא מינו כלל ובסי' מ"א מבואר דאפי' אומר להכשיר השטר בעי מינו יבואר לקמן בס"ד ומה שכתב הש"ך ז"ל מדקתני ריש"א יש עליו עדים יתקיים בחותמיו משמע דסיפא דאין עליו עדים היינו דא"א להתקיים כלל וכו' הוכח' זו אינו רק לפי הס"ד הש"ס בב"מ כ' דיתקיים בחותמיו היינו קיום אבל לפי המסקנא שם דיתקיים בחותמיו דשיילינן לעדים וכו' ע"ש ליתא

קצות

לכן וע"ש ומשמע מזה דקודם שנעשה מעשה יכול לחזור בו וכן משמע מתשובת הרשב"א שהובא בב"י מהו' י"ד בכתי' שכל כלא אמרו זכה בשביל שיהו יכולין לחזור בהם וע"ב. אמנם נרא' דהיינו קודם שאמר שכנים עדותו יכול לחזור בו אבל אחר שאמר שכנים עדותו אינו יכול לחזור בו ואע"נ דלא הי' מעשה עדותו הוא המעשה' דהא בנאמן עלי אבא אפילו אם אמר שהעיד אינו יכול לחזור בו דהוי נמ"ר שלו ומשמע כפי' (חו"מ ח"א)

ב עוד כ"ב בסה"ה בשר כ"ב ויסיב שעמי' דהא היתנו' והכן נהכן עלי אבינ אינו יכול לחזור בו מבואר לעיל סי' כ"ב: ג שם יב"ב בה"ת בשער כ"ב בשם רב

חידושי רעק"א

סי' נו בס"ד אות ה' והשתא אתי נמי בפיר דמוגע בעדות הוא. כ"ב אינו מובן לי דמה נגיעה איכא הא אחר שמחזיר השטר ללוה כדינו שוב לא הוי מוגע ורהוי בהיות עד בחתל לו:

כסף הקדשים

סימן נו סעי' א' (שטר שהי' ביד שליש שלים שאומר שטר שבידו אבוד אם נתן כתב יד על עצמו להודיע שבידי

טורי זהב

ונרא' דהברייא רמ"ח בתי' הראשון מאחר דהמרדכי ס"ל כוותי' כמ"ש רמ"א סי' מ"ח דמהני מסירה והיינו אפילו לענין שעבודי כל אחזר ומסרו בו ביום ואע"נ דקי"ל בסי' ס"ו בס"ח שמכרו בעינן כתיבה ומסירה אפשר הכא שאני השטר נכתב כבר על שמו רק שנמחל השעבוד וסני בזה שמסירת השטר לאוד ותו אפשר שגם הרא"ש בתירץ הסני הודה כל שהנני בפני עדים לאלוה דמהני כמ"ש הרמ"א סי' מ"ח שאסרו בפני עדים יהבא מיירי שמתנו להשלים בלא עדים וכמ"ש בסי' מ"ח בס"ל דעת רמ"א ודברי הסמ"ע דחוקים בזה כמו שהעלה בל"ע: (בסם מהרש"ק בשור) עא"ע ובפקידו הריב"ש אלל זה ושני שאת לא לוה וכו' לאחרה משמע אפילו בשטר מתנת בריא וכקינן נמי הדין כן דשמא ליום אלא ליהנם להתקבל כי אם לידו וכך מבואר בבע"ה בדברי הר' נתן בר מאיר ומוקי לתנוי' דמלא דייהיקי כו' אפילו בשתנת בריא וכקינן ע"ש וא"כ נ"ע שברי בסוף סי' רין כ' רבינו דעת הרא"ש לחוד ס"ל דשמתנת בריא זכה המקבל בקנין לחוד אף בלא שטר ויחזירנה למקבל ושתנינן אייר בס"ת דוקא ונ"ע אתנס נראה דרבינו בכיון שיכב וכתב בלשון מלוה ולוה ולא בנוחן ומקבל דס"ל בפשיטות דקנס בקנין לחוד אפילו באומר תהנו שטר לידי וכדעת הפוסקים בסי' נ"ש בס"ד בענין כ' וכמ"ש רבינו בסי' כ"ה סי"ז ע"ש כ"ו בלא בסברת הרי"ף בל זה בעלם שהבד בס"ש: (בשור עא"ע שמתחייב ונס לא יחזירוהו וכו') ל' זה לא מצאתי מאין הוציא רבינו ובאמת שהוא תמוה כיון שהפקידו הלוה למה ניחום לחשבא רחוק' זו שעשה ומסר לו בלא בדין ונ"ע: (בס"י ד"ה כ' בעל העיטור בלות סי"ן וכו' עד כיון דחייב ליה שבועה וכו') משמעו' הלשון משמע דאף בתר בתר מוד' אינו מקרי שלים ע"ז ואינו נאמן כיון דנכשבע על המותר שמחולקי' וא"כ איזרא"ייתו ברור' שהבא' דקדושין דפס כשבע על הכל ויש לפרש דעל המותר נקרא נוגע דסד"א דיה' נאמן דהא לכל א' יכול לומר דהחזרתי לך המותר ע"ז מבי' רא"י דאינו נאמן מאחר דגם בטענות המינו הי' צריך לישבע אכנ"ויותר נרא' כפי' הא' מתמעות לשון הפוסקים וכמ' בנ"ש הניחו בל"ע (ע"כ):

סי' נו (בס' א' בהגיה השלים נאמן)

חכמת שלמה

כתוב אלא כתב מיוחד שעל תנאי כו"כ הושלם בידו וכעת עוטן השלים היפך הכתב ואומר שמה שכתב כך וכך היינו בזמן דכבר לא הי' זוכר על מה הושלם בידו ועבה ונדמה לו שהושלם ע"ת כך וכך. וכעת נזכר שאינו זוכר על איזה אופן הושלם בידו ונשאלתי אם נאמן או לא. וזה אחר הבכתי דנראה דאינו נאמן ל"ת אם ליה ליה מנו כגון שראוהו בידו הכתב ערב שנכל מחלוקת ביניהם פשיטא דאינו נאמן

ביאור הגר"א

כפ' ז"ב הימנה ר"ן כו' מ' בלא שבועה ובהג"מ ס"ם מפטיים סי' מ"ד אחריך שם: [ה] ואפי' כ'. נעין שם תוס' ד"ה שלים אפי' אי' כבעל כו' ע"ש: (ליקוט) ואפי' כתבו נענין כו'. כמ"ש תוס' בנעין מ"ד א' ד"ה שלים כו' וכן מוכרח בבמ' דקתני שם הא מני ר"א היא כו'. ולכך שלים לא נאמן אפילו בלא שבועה ואיכ הא דפליגי ר"ה ור"ת אתיא דלא כר"א ואיא הא ר"ה פסיק שם ר"ו כ' כר"א בנעין וא"א לומר דפליגי דלא כהלכתא וגם ע"כ פליגי בשלית לקבלה כמ"ש הוס' ס"ב

היטב

ה"ק מיתנה מנו שיהא המעות מחב' משום דבקניית אותיות בעי כתיב' ומסיר' ויכתוב לו קני לך כו' וזה לא שייך הכא וע"ל סי' ר"ז סי"ב עכ"ל (נס הט"ז כת' שדברי הסמ"ע דחוקים בזה וע"ש מה שכתב הוא בדין זה):

נו [א] נאמן. פירש הסמ"ע דבזמן נגד המלוה והלוה כשני עדים ומ"מ אם עדים מכחישין אותו הן נאמנים יותר ממנו כמ"ש הט"ו בס"ב והש"ך כ' דלענין זה נאמן כב' עדים דאם ע"א מכחישו אין שכנגדו צריך ליבבע ס"ד נגד העד ואפי' היסת א"ל ליבבע היסת א"ל עד כנגד כד דאז צריך הנתבע ליבבע היסת כמ"ש בסי' פ"ז ס"ו אלא השלים ה"ל כב' עדים וא"כ זה שהשלים מסייעו א"ל ליבבע אפי' היסת אע"פ שיש מ"א שמכחישו דלעולם כל שאין ב' עדים מכחישין השלים נאמן הוא כב' עדים וכ' עוד שם כמה שהאריך לפלפל בסוגיות הש"ס ותוס' דפ' ז"ב והסיג על המהרש"א פ"ב וכ' בתשובת מהרשד"ם סי' קל"ג: [ב] ליבבע. פי' שהשלים נאמן בלא שבועה. סמ"ע: [ג] כתבו. פי'

המשפט

חידושים

טוען ישבע לי אף שהשלים מעיד מדברי המלוה חייב ליבבע כשהשלים הוה עד פסול: (ג) ליבבע. פי' שהשלים א"ל ליבבע: (ד) כתבו. פי' ואלכד הכתב ואם לא נלכד הכתב ונהוה בשטר שלוחות בעל תנאי זה בלבד נמסר בידו א"ל לומר שום שוד הכלי

ביאורים

להוכחה זו: ג) נאמן כשני עדים עש"ך סק"ב דאם ע"א מכחישו אינו מחויב לישבע לא ש"ד ולא ש"ה ובתומים תמה דהא אם הי' ביד הלוה נופיה והיה טוען עליו בע"א היה צריך לישבע שבועה דאי"ית אי היסת ואין השליש נאמן כב' עדים רק בנוף השלישות שאם ע"א אומר שאין להחזיר השלישות השליש נאמן יותר ממנו ויכול להחזיר ולא הוי כממון המוטל בספק אבל יכול לתובעו אחר החזר' בע"א וכתורה יעשו לו להשביעו עכ"ל. ולפענ"ד תמוה מאוד דבריו דא"כ אפי' ליכא ע"א והשליש הוא עד פסול יהי' חייב לישבע היסת אחר החזרה כמו בליכ' שטר כלל ובהדי' אמר בסנהדר' נבי האי איתתא דנפיק שטר' מתותי' ידה דהימני' ומשמע דנאמן לנמרי וכן הוא בהמחבר ואפי' הוא קרוב נאמן ומשמע דנאמן לנמרי לכן נראה ברור דהעיקר כהש"ך והטעם זה דדוקא בדבר שלא היה יכול השליש לעשות כלל לא שייך לומר שהאמינו משא"כ הכא לענין שבועה כיון דהשליש היה יכול לפוטרו משבועה דהא כתב הש"ך בס"ק ה' דכשהשטר ביד שליש דנאמן השליש אפילו הלוה א"י כלל מזה כגון שאמר שמחל לו דנאמן השליש ובכהנ"נ ודאי דשטר הלוה משבועה דהא א"י כלל וכיון שמסרו המלוה בידו וידע שיכול לפטרו משבועה ולא ירא ממנו ודאי הימני' אף לענין שבועה ועדיף מנאמן עלי אבא דאינו יכול להשביעו שוב כיון דהימני' וה"נ הוי כאלו הימני' בפי' ואמר נאמן עליו השליש אבל להיפך אם הלוה רוצה להשביעו למל' ודאי דמצי להשביעו לא מיבעי' אם המלוה מסר השטר ביד השליש דהלוה לא הימניה כלל אלא אפילו אם חלוה מסר השטר ביד השליש מ"מ כיון דאי אפשר כלל להשליש לפטור המלוה משבועה כשיטענו ישבע לי דלא מיבעי' אם יטענו שפרע אחר שהלוה ודאי דחייב כמבואר בש"ך ס"ק כ"ה דאי אפשר כלל ללוה למיפטר אלא אפילו טוען שפרע מקצת מקודם חייב לישבע דהכא אין השליש יכול לומר שהלוה עשה משטר פרוע שטר כשר והמלוה אינו יודע מזה דאי אפשר לעשות משטר פרוע שטר כשר כמבואר בסי' נ"ה בש"ך סק"ו ע"ש וכיון דאי אפשר לשליש לומר באופן שיהי' המלוה פטור משבועה הי' לא הימני' לפטור להמלוה משבועה וחייב לישבע וכשהשטר ביד שליש לא עדיף מאלו השטר ביד המלוה ובמקום דחייב לישבע אם השטר ביד המלוה חייב נ"כ לישבע כשהשטר ביד השליש כנ"ל: ג) ואפילו כתבו עיין תומים דאם מסרו הכתב שלישות להשליש נאמן כיון דבידו לנוזלו הימני' אבל אם השליש מסר הכתב ליד הבע"ד אינו נאמן אם לא שיש לו מינו דהחזרתי או נאנסו ולהדין עמו כיון שכתב על עצמו שהושלש בידו עד תנאי זה וכשלא יתקיים מחויב להחזיר הוי ממש כשטר פקדון שאינו נאמן לומר לקוח אח"כ כשאין לו מינו דהחזרתי דהוי כעידי פקדון וראה וה"נ אינו נאמן לומר שהקנה להאחר אח"כ עד איזה

החושן

כ"כ אלא אם האמינו לשלים ועדיין לא אמר הכלים אופן שלישותו בזה אם אמרו זכה בשביל שיהו דהוי בקנו מידו אין יכולין לחזור אפי' קודם שהשיד הכלים דהוא נמ"ד שלו לאחר שאמר הכלים אופן שלישותו ודאי בכל ענין אינו יכול לחזור בו והאמרונים שתמו בזה): ב) כשני עדים ומסוס דהימני' ואפי' לית לי' מנו עכשיו כיון דהי' בו פעם אחת מנו הא הימני' לבל אם לא הי' ל מנו בכוס פכס

לא

הלאי ובמרדכי בכמ׳ דוכתי והגהת מיי׳ זכתבו °זאפילו אין שליטותו בידו נמי נאמן אמאי דעבד בכר בעוד שליטותו בידו ד עיר ס״ה בסם בעמ״ע בלות סי״ן וכתבו בעפ״ת בשמו בשער כ״ב ה כן נוא סם ו סם בסם בה״ת בשער כ״ב מהא דאמרי׳ גבי בעל אומר לפקדון שאני מתנו בלומר דאמיהנא לתמיהנא ומודה בזה רב הונא דשלים נאמן סם בגיטין וכ׳ שכן הסיב לו הרמב״ן ושכן קבלה ביד

חידושי רעק״א

שם אות כ׳ בד״ה ונראה דאם רולה וכו׳ לא מוגע בעדות הות. נ״ב ונאמן כתו ט״ח אבל לא הדרי לנאמנתו להיות נאמן כתרי שבו״י ח״ג סי׳ קיב :

הגהות אמרי ברוך

(ס״ק ס׳)(*)אבל באמת דין זה תמוה בעיני נ״ב יעוין בחדושי אס״ז לב״מ דף ל״ז ד״ה שנים שהפקידו אצל א׳ כו׳ ותירץ הרמב״ן כו׳ פי׳ לפירושו כו׳ גם יעוין לקמן סי׳ רכ״ב בס״ך סק״ב: (ס״ך הכ״ל)

חכמת שלמה

לומר דבשעה שכתב זה לא הי׳ זוכר הדבר . ולאין אדם מפיס ח״ע רפע . ואם לא הי׳ זוכר אאיך כתבו. ולכך אינו נאמן אף גם אם הי׳ לו מנו הפי׳ יכול לשמוט הס״ם לגמרי ולומר להד״מ שלא כתבו לעפ״כ אם מודה ומראה שכתבו ישוגן שכתבו בשעה שאינו זוכר דא״כ בתבו דאלמע״ר אפי׳ בתבו בדמוכח תפ״ב דב״ת בתנוסים היינו מחמת ממון יבו׳ . וא״כ כ״כ ודאי אם הי׳ האמת בדבריו שכתבו בשעה שאינו זוכר בעי׳רבע שבאיך כתב לעדות דבר שאינו זוכר יאולי היום ולמחר יהות ויבא הדבר לידו יוזרשיו ויסמכו על כתב זה בדת יבדין וא״כ היון דבעשה רבע ואחמע״ר לכך אפילו בתנו אינ בלבכים כתב הלשיות לומר שבתבו בשעה שלא זכר רק על הכתב אמו דבין וזה ברור ובכון לדעתי נלי ספק :

שם ס״ח שלים בזמן שלשיטתו בידו . נ״ב עיין בס״ך סק״ג אם בסם הרסב״ם ועיין בתשע״ז סימן קע״ג ב״ו דבתנים הנאי וחזר ובתבה תנאי אחר ונראין בסוגרין הדברים מבם לבאן יעי׳ בחיבורי על אבע״ז בתבדיבה ד׳ סם בתבנו הוה בסימן קמ״ג :

כסף הקדשים

בשר אינו אינו נאמן הבי״ל בלא בי׳ לי הינו הטעם ובפרע הבי״ל בנאמר בפ״ד ובפרע הבי״ל בלשיבר : בלבה ובכתב

טורי זהב

בתשו׳ הרא״ם בלל ק״ם סי׳ ד׳ כתב בשלים שלא שטר מתחת ידו שהשלים אלא ויש בו מתק והשלים אומר שהנאי בים בתו׳ סם ולא ידעי׳ היאלוסיב דאין נאמן מתק הנרע השטר בו׳ וסמ״ע מבואר בס״ק ח׳ ובעיני הנוה הוא מלאה הוא דמי להסיא דפרק זה בורר דאמרה אי׳ בסעיף ד׳ דאין השלים נאמן יותר הבע״ד שטר שלמו וכו׳ ואלו אלי הים בין בע״ד שטר שזה ודאי פסול בלא בתנ״ם שטר סוף סימן ע״ה בשם הרא״ם בים מתק בין הסיעות ואע״ג דבי׳ בתחבר סי׳ מ״ד סעיף ו׳ בגרר שהאחורי השטר בטר מ״מ אלא כי׳ שם בים פוסלין ובינו הרא״ם שזכרתי א״כ קשה להם יהא השלים נאמן יותר מלם הי׳ הבע״ד עצמו יאפשר שבאותו זמן שכ׳ הרא״ם הנו׳ זו הים סוכר דמתק מאחורי השטר בטר בדינו׳ קמיית דפי׳ מ״ד ס״ו. וא״כ הד הנוכ׳ לאו דשתבלא הוא להלבי בנ״ל פשוט (אמר המגיה לע״ד אין לדחות תשוב׳ זו תבלבי ולעולם לא תיים הרא״ם בגרר אלא לטעמות פרעון אבל לטעמת תנאי לא חיישינן כלל בגרר מאחורי השטר אין דאין דרך לכתוב תנאי אלא תוך השטר ולא מאחורו ובא״מ הוא אלה יכול לטעון פרעתי ואוא״ל המתק מאחורי לא חיישי׳ כלל לתנאי וזה ברור בדברי הרא״ם בב׳ המתק שאחורי השטר אינו הגרע הוכו של שטר בלום ולא חיישי׳ לתנאי אחר כו׳ והדר כ׳ ולפרעון נמי לא חיישי׳ המשמ דעד עתה לא מיירי כלל בפרעון אלא מתנאי שבפרעון אינו קרוי נראין בל תוכו של שטר אלא עניין אחר . בפני עצמו הוא וגזה ודאי השלים נאמן דמוכח הנם שבשיטתו מודים בשלישותו ולפי דרכנו למדנו מהשו׳ זו דאין בגרר מאחורי השטר פיסול גמור כלל. אאבד בשטר הנתם אפי׳ הוא זמנו אינו נוכה אבל בגרר בעלמא אם שטרו ולא חיישי׳לפרעון כמו שמביאר שם בתשו׳ אבל הסמ״ע מיא לא יפה שבה במקום הזה בקילורו ע״ב הנה׳):(ע״ם יהוא אלא יהיה בישיבה הכחשה)מוחז״ל כתב דזה דוקא בשטרא דרך נזלה הוא הוא תוך זמנו נוכה אבל בגרר בעלמא אם בתשו׳ אבל הסמ״ע מיא לא יפה שבה במקום הזה בקילורו ע״ב הנה׳):(ע״ם יהוא אלא יהיה בישיבה הכחשה)מוחז״ל כתב דזה דוקא בשטרא דרך נזלה תפסה אבל בשטרים מודים בעשטרא ואינו כלל כן אלא אם אינו מודים בשטרים בעשטרא ובלא זה ובלא אומר״לא ח׳ מהם יותר הי׳ כו׳ ואינו בהשלישות הי׳ יותר ובן מצרע הפי׳ שמ״ע וכ״ה בסה״ת שער כ״ב דאין נאמנות לשלים אלא בתלת לי׳ בתלת וכ״כ כ״ו בהרי׳ : (שער שני׳ ביד שלים) בשור כ׳ ואפי׳ אם נרא׳ כו׳ וקל״ל דלא פסיק אפי׳ בלישנא קמא שחבי׳ כ״ו דבשם בעינן אי בני קלתיה דוקא וכ״ל דרבינו דייק מלי׳ בגמרא אלמר שם הנוא אתתא הנקיק שטרא מתוחי ידה המבתב בלאנו מעמד שהיו לפני ביד אי ינא השטר מתחת ידה ממילא אין כהן מנו בלאנו פעם ואפ״ה תתרינן לנישנא קמא מנו דאי בני קלתי׳ אתלם ואע״ג דלא אמרינקמנו למפרע בתים הנו׳ פ׳ עליהם אמרי׳מנו לתפרע ובל״ל שבל בוונם בו בבי״ הנאים לאמר בשם אמרינקמנו מנו בזה בלאנו רוא״ל שורפו והיינו לתפרע ובס״ג אמרינקמנו מנו בזה ובמרדכי פ׳ ח״ם כתב לענין דלא אמרינקמנו למפרע וז״ל ועוד דאיה אמ׳ ולא״ל דגם ח״ם רמ״א בסמוך אבל במקום

ביאור

ב׳ בד״ה ושלים אע״כ ל״ל בתו״ם תוס׳ ס״ד ח׳ ד״ה ר״ל כו׳ דתתינ׳ בשאין עדים אהמוחין ופליגי בעדים אהמוחין בו דמסתמא נמסר בפני עדים ואפ״ה שלים נאמן אפ״ה אם לאו׳ אם בשאין בעיר אחת(ע״כ):[ו](ליקוט) ואע״פ שטר הזמן בו׳. דלפי׳ הוס׳ בגיטין אם השלים קבלה הוא(ע״כ): [ז] (ליקוט) ואפי׳ הכחישו כו׳. וכ׳ בס״ך ומ׳ אפי׳ ל״ל מנו כמו בכל שלים ואלק ע״ז דבריו בכוונים הבאיר שיך הבא אינה אמר אמנו אמאי אם מלאה ובע״ם סי׳ קת״ח סק״ח יד אבל

באר

ונאבד אומו הכתב אם שבתחדש עניין אחר מה שלא בת׳ אם נאמן השלים דאמרינן דלזכרון בעלמא כתבו. אם : [ד] נאמן. ואם כת׳ בשטר שלישות שבל מנאי זה בלבד נמסר בידו אינו נאמן לומר שם עוד מנאי אחר אלא כשאומר שאחר שבת׳ כן התנו עוד מנאי אבל אם אומר שקודם לכן הי׳ עוד מנאי שלא בתבו אינו נאמן דאפי׳ הבע״ד עצמו אילו בת׳ כן בכת״י לא הי׳ נאמן להכחיש כתב ידו ולא עדיף השלים מהבע״ד עצמו. בכ״ל הס״ך : [ה] עדיין. אבל אם השלים המלו׳ שטרו ביד אחד שהשלים בשרה אם דין עד זמן פלוני ובבר הזמן ולא בשה יחזיר לו שטרו ביד אחד ד״מ סי׳ נ״ד סי״ב

נתיבות

משה״כ

אחר אלא כשאומר שאח״כ הותנה עוד תנאי אחר ש״ך : (ה) הכחישו. ל״ה אם טוען טענת פקדון כיון דהימני׳ היימני׳ על כל מה שיאמר. אלא אפי׳ טוען טענת גזלה אז טענת נפילה נאמן השלים דא״ח לגזילה ולנפילה דל״ם. והס״ך חולק ופסק דאין השלים נאמן כשהלוה מכחיש אפי׳ בשטענת פקדון אינו נאמן לומר אם בטענת משכונה והא דאמר בגיטין ס״ד בעל אומר לפקדון דהשלים נאמן דוקא בטענת פקדון על תנאי כך וכך דהוי כמודה בשלישות . ולזה פסק בשלים בתמלטלין אז בשטר דאפי׳ השלים מסר כסף ליד המקבל ואינו מכחיש אם טוען המקבל אמת׳ צריך להחזיר להנותן כיון שאי׳ רק עפ״י השלים ומכ״ם בשהוא כיד השלים דצריך להחזירו להנותן אפי׳ יש לו מינו שני׳ יולול ליהנו בינו

משה״א

תנאי אחר : ד) הכחישו עש״ך סק״ה שהאריך וקצת דבריו צריך ביאור קצת דמ״ש על הב״ח בד״ה והנה הרא״ש דבשהלוה טוען ברי לי שממני נפל שצריך לישבע נגדו והיי עד הצריך שבועה וכו׳ הוא תמוה לבאורה דאפי׳ אם החזיר השליש השטר למלוה שלא כדין סטור מלשלם כמבואר בסי׳ נ״ה בהנ״ה וכל דבר שאם יודה אין מתחייב ממון אין חייבין על כפירתו שבוע׳ כמבואר בסי׳ ס״ז ובאמת לק״מ דמיירי שהשטר עדיין תח״י השליש והלוה תובע החזיר לי שטרי שנפל ממני ודאי דחייב לשבע כמו בתובע למלו׳ החזיר לי שטר הפרוע שבי׳ דחייב לשבע כמבואר בסי׳ נ״ד סעיף ב׳ ועש״ך שם סק״ד הטעם כיון דשוה פרוט׳ מחמת הראי׳ שבו והכא נמי דכוותיה בתובע לשליש ואם כבר החזי׳ באמת אין עליו שבועה רק באם הנייר שוה פרוטה לצור דהנייר של כוה היא כשכבר פרוע ואפי׳ איני שוה פרוט׳ דאין חייב לישבע מ״מ הוא נוגע בעדות דמוכרח הוא כו׳ שהחזיר כדין דבהחזיר שלא כדין משמתין אותו עד דמסלק הזיקא כמבואר בסי׳ נ״ד ע״ש . עוד כ׳ בד״ה והשת׳ נמי אתי שפיר הא דלא האמינו הרא״ש לולי במינו וכו׳ עד דנוגע בעדות הוא כיון שהוא מכחישו ותובע השליש עצמו וכו׳ לכאורה נ״כ תימה דמ״ש מהא דסי׳ ל״ז סעיף י״ג דכשהשוכרים אוחזים השכירות בידם ואומרים שרוצים ליתן למי שיזכ׳ בדין ה״ז מעיד ובה״נ הרי שטר בידו ואומר שרוצ׳ ליתן למי שיזכ׳ בדין מה״ת לא יעיד והרא״ש מיירי אפ׳ כשהשטר בידו עדיין ע״ש ולק״מ דש״ה גבי שוכרים דבמה שתובעין אותו בעסק שכירתן אין מכחישין מידי דהא הן מודים ששכרו מהמחזיק וכשיש מערער הב״ד פוסקים שיניחו השכירות ביד ב״ד ואין נוגעים בשום דב׳ וכיוהן מעידין שהמחזיק אכל נ׳ שנים מעידין הם בדבר שאין שייך להם כלל ואין עליהם שום עסק שבועה כמו בשאר עדים. משא״כ הכא דבהכחשתו שמכחיש להתובע אותו אנו רוצים להחשיב הכחשתו בעדות דהא המלו׳ תובע אותו החזיר לי אבדתי שבצאת ואם תודה הב״ד יצוה ליתן לי ואתה נזיל אותי במה שאתה מכחיש ממני ודאי דצריך הוא לישבע נגד כפירתו דממון נמור היא כופר לי דודאי אין עולה על הדעת כשאחד יטען על חבירו החזיר לי חפץ זה שבידך שהפקדתי אצלך והלה או׳ לא הפקדת אצלי ושל אחר הוא שייהי׳ פטור משבועה:

דומיא דעדי׳ שאמרו תנאי הי׳ דבריהו אבל זה לא כתב אלא שעל תנאי כך נמסר בידו כדי שלא יוכל לומר הפך מזה אבל אם בא לקיים תנאי זה ועוד מוסיף תנאי אחר נאמן ועוד אני אומר שאפי׳ כ׳ על תנאי זה בלבד נמסר בידי שליסות זה אפשר לומר שזוא נאמן על התנאי דשלים כיד הבעלי׳ ממש הוא כל שהשליסות יוצא מתחת ידו עכ״ל ונראה דבזה שכתב על תנאי זה בלבד נמסר בידי שליסות זה אינו נאמן לומר שם תנאי אחר אלא כשאומר שאחר שכתב כן התנו עוד תנאי אבל אם אומר שקודם לכן הי׳ עוד תנאי אחר שלא כתבו אינו נאמן ואפי׳ הבעל דבר עצמו אלו כתב כן בכתב ידו לא הי׳ נאמן להכחיש כת״י ולא עדיף השלים מהבעלים עצמן כן נלפע״ד ודו״ק : (ד) עדיין שלים הוא כו׳ אבל אם השלים המלוה שטרו ביד א׳ שהשלים יעשה לו פשרה אז דין עד זמן פלוני ובבר הזמן ולא עשה יחזיר לו שטרו כ״כ הרשב״א בתשובה עכ״ל סמ״ע ותשובת ר״שב״א זו הביא הב״י בסי׳ שלפני זה מאודם י״א וז״ל שם זה פשוט שכיון שקבע לו זמן לפשקו אז לפשרותו ולא אמר כלום בתוך הזמן כבר נתבטל דעת השלים ויחזיר השטר למלוה עכ״ל ול״ד לכאן דכשהגיע הזמן ממילא הוא שייך לאחד מהן ולא גרע בשביל מה שנתעכב עדיין בידו וק״ל : (ה) ואפי׳ הכחישו א׳ מהם ואמר שלא עשאו שלים כו׳. משמע אפי׳ מכחישו ואומר מעולם לא מסרתי בידך אלא גזלתו ממני וכ״כ הטור להריא (והעתיקו הסמ״ע ס״ק ז׳ וכ״כ בעיר שושן) וז״ל ולא תימה דוקא כי טעין ליה נפקד הייתי מהימנא דמ״מ הא קא מודה ליה דהימנא לפקדון ומדהימנא עילויה בכל מאי דחמר אלא אפי׳ טעין ליה חד מהון גזלתו ממני ואיהו טעין לא כי אלא שלים מנית אותי עלעסק זה ביניך ובין פלוני והכי הוה כיון דליכא תרעומת ביניהון מסך מאי דמסרו ליה אלא כל חד וחד מודה לחבריה סך העניין אלא דאיכא פלוגתא ביניהו אי הוה שלים אז נזלן מההוא מדעם בזה ודאי שלים הוא נקרא עדיין ולאו נוגע בעדות הוא דאא לא כפר ליה מידי לגרויה ולא מיקרי בהאוא טעו׳ בעל דבר כיון דלא טעין ליה דידי הוא וכן קבלה בידינו מסברת הראשוני׳ שכתבו האומר לחבירו כלי זה שבידך שלי הוא פקדון שהפקדתי לך והלה אומר שלים אני בו ושל אים לן עליו חיוב שבועה כלל דשלים נאמן מסניהם ומשתמא חזקה אין אדם חוטא ולא לו והואיל ואיתיה תחות ידיה נאמן בהאי דאיכא ביניהון דמעיד נקרא ולא בעל דבר עכ״ל ומשמע מדברי הבעה״ת והטור דאפי׳ לית ליה לשלים מנו מהימן דהא אמרי׳ בעלמא דחזק׳ אין אדם חוטא ולא לו סייך אפי׳ לית ליה מנו ועוד שכתבו דאם היה הכאים׳ בסך המתנון אין השלים נאמן ואי אית ליה מנו פשיטא דבכל גונא נאמן השלים וכן מוכח להריא מדברי הרב בסג״ה ובעיר שושן שכתבו במקום שאין לו מנו כו׳ משמע להריא דדברי הטור והמחבר אמורי׳ אפי׳ כשאין לו מנו אלא בעל״ם דברים סי׳ זה וז״ל ואין צריך ליסבע שאזקה אין אדם חוטא ולא לו נראה דה״פ דאם הלוה אז המלוה אומר דרך גזלה והוא אמר שהשלים בידו א״ל ליסבע דכיון שאין אומר דשלו הוא אלא אל אחר הוא לו ולהכי אפי׳ אם נראה כבר בבית דין דליכא מנו אלא דאי בעי קלתיה הסתא אפילו הכי נאמנין אם מעשה דאין אדם חוטא ולא לו עכ״ל ודלא כתשובת מהר״ר יוסף טראני סי׳ ל׳ דמחלק בהא בין אית ליה מנו אז לא ומשמע שם מדבריו דהבעה״ת וטור מיירי דוקא בדאית ליה מנו ע״ם ולית אלא כדפי׳. (*)אבל באמת דין זה תמוה בעיני דא״כ לא שבקת חיי לכל בריה דכל א׳ יגזול מכל חבירו ויאמר שלים אני ויעשה קנוניא עם אים אחר ויחלוק עמו . והראי׳ שהביא הבעל הת״רומות מסברת הראשונים לא ידעתי מה ראיה היא זו שהרי הם כתבו שהוא אומר הפקדתי לך.

היטב

ע״ם שהאריך. סמ״ע : [ו] הכחיש. ז״ל הטור ל״מ אם טענין שלא עשאו שלים אלא באמרת פקדון מסרו לידו פשיטא שאינו מועיל לבטל השליסות הואיל והאמינו עליו דרך פקדון נאמן בכל מה שיאמר אלא אפי׳ טוען גזלא ממני והלה אומר לא כי אלא שלים מניתי ביניך ובין פלוני נאמן ועי״ל סי׳ מ״א ס״י אם כת׳ הטור דגם אם טוען ממני נפל אחר שפרעתיהו ואתה מלאתיהו אינו נאמן והטעם ל״ל דלא אפרינן לאיכוי בגזלנותא ולנפיל׳ דלא שכיחא ג״כ לא מייסינן אכ״ל הסמ״ע. אבל הס״ך כת׳ דדין זה תמוה דא״כ לא שבקת חיי כו׳ דבכל אחד יגזול מכל חבירו ויאמר שלים אני ויעשה קנוניא עם אים אחר וימלוק

המשפט חידושים

לבין עצמו. אבל בשמודה בהשליסות נאמן השלים אפי׳ המקבל א״י רק ע״פ השלים ובשמכחיש השליסות אין השלים נעשה עד ולריך שבועה נגד המכחיש ועד הצריך שבועה אינו עד עכ״ל הס״ך)(ובביאורים הטעיתי דבטענת שלים הדין ממש כמו בטענת לקוח דבמתנלטלין אינו אינו להשליל ובינולה בכן במקום שאלו הי׳ טוען לקוח הי׳ נאמן ואינו אינו אחר הי׳ נאמן נפל לו גזלה נאמן ג״כ עליהם לטעון שליסואין אחר נאמן בטענת נפילה לו גזלה ומש״ה אפי׳ אם המקבל א״י כי אם ע״פ השלים נאמן השלים אפי׳ עדיין לא נתנו להמקבל בשבי׳ לו מינו אבל בדברים שאלו היה טוען לקוח לא היה נאמן והי׳ אחר נאמן בטענת נפילה לו גזילה כגון בדברים הטעון להשליל לו בגוברות לו בשטר אינו נאמן לטעון ג״כ שלים אני ונאמן אחר בטענת

ביאורים

ה) השליש נאמן.עש״דסק״ה האריך לפלפל במכחיש לשליש וטוען לפקדון נתתי לך או נפל ממני ומצאת או גזלת ממני והאריך להוכיח דאין השליש נאמן והא דבניטין בבעל או׳ לפקדון ושליש או׳ לנרושין דהשליש נאמן היינו בטוען לפקדון על תנאי כך וכך דהוי כמוד׳ ענין השלישות ובאמת הוא תמוה מאוד כמו שתמה בתומים ובס״ד דהא בש״ם מקשה התם קיבל כמה לי סי׳ ליהמני׳ לשליש כי אמר ליירושין ולדברי הש״ך מאי מקשה הא בעינן עידי קיבל משום דילמא מכחיש הבעל ויאמר לפקדון נמור וגם הוא דחוק מאוד לפ׳ במה שאמר בעל אומר לפיקדון דהיינו על תנאי כך וכך דכל כה״נ הי׳ל לפרושי ובתומים מחלק דלא מהני הכחשת שלישות רק במקום דשייך לומר אם איתא כמו שיאמר השליש לדידיה הוי יהיב לה נ״הליה כמו בגטין דף ס״ד ואז תליא בפלוגתת הפוסקים באה״ע סי׳ קמ״א אי הלכה כר״ח או כר״ח דלהפוסקים דפסקי כר״ה התם מהני כאן בטוען נפל ממני ולהפוסקים כר״ח דלא ס״ל סברא דאם איתא לא מהני הכחשת שלישות והרא״ש ס״ל כר״ח ומש״ה פסק בכלל ס״ח דמהני הכחש׳ ומיירי במקום דהי׳ שייך אי איתא וגם זה דוחק דכל כה״נ הי׳ל להרא״ש לפרושי דמיירי בעיר אחת ומה ששיירתי דרך לעצמי . ולפענ״ד הוא נכון מאוד ובזה השוו כל הפוסקים ואין כאן מחלוקת בין הפוסקים כלל . וגם דברי הש״ך יתיישבו קצת שלא יהי׳ תמוהין כ״כ דהנה בהא דסנהדרין דף ל״א בסוגיא דשליש יש לתמוה הרבה ובישוב דברי הש״ם יתיישבו קו׳ הנ״ל דהנה הרשב״א הובאו דבריו בש״ך סי׳ ס״ה סק״ז תכה דלמה לי התם לנאמנותו של שליש דל נאמנות מהכא הא ח״ל שטר הנמצא ביד שליש וא״י מה טיבו ורבא נמי דאמר מינו דאי בעי קלתי׳ למה לי מינו הא בלא״ה איתרע האי שטרא ומזה הוכיח דשטר הנמצ׳ ביד יורשי הנפקד דמחזיר׳ן למלוה דלא איתרע רק בנפל לשוק ולא מרעינן שטר הנמצא ביד אחד וא״י מה טיבו רק כשנמצא ביד שליש והוא מרע מחמת שהוא שליש ועשאו כב״ד ממש שייהי׳ ספיקו של השליש כספיקו של בע״ד ודאי עכ״ל הרשב״א בתשו׳ ולפ״ז תימה דא״כ למה לי׳ להש״ם לאקשויי מבריית׳ ה״ל להקשות לר״נ דלא הימני׳ ממתני׳ דשטר הנמצא אצל השליש וא״י מה טיבו דאפי׳ ספיקו של

הגר״א

עקר כש״ך הרא״ם חולק וכ״ד הרבה פוסקים ודאי כאית ליה מנו מהימן וכ״מ בתוס׳ שם ד״ה שלים כו׳ ולפ״ז כו׳ היכא כו׳ ח׳ בדתתר בחורת שלילה אינו נאמן כיון דל״ל מנו כיון שהוא מדברים העשון לו׳ ומ׳ דבדברים אלין עשויין להשליל ולהסכיר נאמן אף בבה״ג כל״ל דכאן מ״ל לעשם דבא היתביה אבל מ״ם הש״ך דמש״ם בעל אומר לפקדון ר״ל על תנאי כך וכך אם יהן לה הגע כו׳ דבריו אינם בכוונים דא״כ מאי פריך אמן הא״ל כו׳ דלמא יאמר לפקדון נמור נתתיו וכ״ם בתוס׳ שם

באר

ע״ם שהאריך. [ו] הכחיש. ז״ל הטור ל״מ אם טענין שלא עשאו שלים אלא באמרת פקדון מסרו לידו פשיטא שאינו מועיל לבטל השליסות הואיל והאמינו עליו דרך פקדון נאמן בכל מה שיאמר אלא אפי׳ טוען גזלא ממני והלה אומר לא כי אלא שלים מניתי ביניך ובין פלוני נאמן ועי״ל סי׳ מ״א ס״י אם כת׳ הטור דגם אם טוען ממני נפל אחר שפרעתיהו ואתה מלאתיהו אינו נאמן והטעם ל״ל דלא אפרינן לאיכוי בגזלנותא ולנפיל׳ דלא שכיחא ג״כ לא מייסינן אכ״ל הסמ״ע. אבל הס״ך כת׳ דדין זה תמוה דא״כ לא שבקת חיי כו׳ דבכל אחד יגזול מכל חבירו ויאמר שלים אני ויעשה קנוניא עם אים אחר וימלוק

נתיבות

משה״כ

אחר אלא כשאומר שאח״כ הותנה עוד תנאי אחר ש״ך : (ה) הכחישו. ל״ה אם טוען טענת פקדון כיון דהימני׳ היימני׳ על כל מה שיאמר. אלא אפי׳ טוען טענת גזלה אז טענת נפילה נאמן השלים דא״ח לגזילה ולנפילה דל״ם. והס״ך חולק ופסק דאין השלים נאמן כשהלוה מכחיש אפי׳ בשטענת שלים הדין ממש כמו בטענת לקוח דבמתנלטלין אינו אינו להשליל ובינולה בכן במקום שאלו הי׳ טוען לקוח הי׳ נאמן ואינו אינו אחר הי׳ נאמן נפל לו גזלה נאמן ג״כ עליהם לטעון שליסואין אחר נאמן בטענת נפילה לו גזילה ומש״ה אפי׳ אם המקבל א״י כי אם ע״פ השלים נאמן השלים אפי׳ עדיין לא נתנו להמקבל בשבי׳ לו מינו אבל בדברים שאלו היה טוען לקוח לא היה נאמן והי׳ אחר נאמן בטענת נפילה לו גזילה כגון בדברים הטעון להשליל לו בגוברות לו בשטר אינו נאמן לטעון ג״כ שלים אני ונאמן אחר בטענת

משה״א

תנאי אחר : ד) הכחישו עש״ך סק״ה שהאריך וקצת דבריו צריך ביאור קצת דמ״ש על הב״ח בד״ה והנה הרא״ש דבשהלוה טוען ברי לי שממני נפל שצריך לישבע נגדו והיי עד הצריך שבועה וכו׳ הוא תמוה לבאורה דאפי׳ אם החזיר השליש השטר למלוה שלא כדין סטור מלשלם כמבואר בסי׳ נ״ה בהנ״ה וכל דבר שאם יודה אין מתחייב ממון אין חייבין על כפירתו שבוע׳ כמבואר בסי׳ ס״ז ובאמת לק״מ דמיירי שהשטר עדיין תח״י השליש והלוה תובע החזיר לי שטרי שנפל ממני ודאי דחייב לשבע כמו בתובע למלו׳ החזיר לי שטר הפרוע שבי׳ דחייב לשבע כמבואר בסי׳ נ״ד סעיף ב׳ ועש״ך שם סק״ד הטעם כיון דשוה פרוט׳ מחמת הראי׳ שבו והכא נמי דכוותיה בתובע לשליש ואם כבר החזי׳ באמת אין עליו שבועה רק באם הנייר שוה פרוטה לצור דהנייר של כוה היא כשכבר פרוע ואפי׳ איני שוה פרוט׳ דאין חייב לישבע מ״מ הוא נוגע בעדות דמוכרח הוא כו׳ שהחזיר כדין דבהחזיר שלא כדין משמתין אותו עד דמסלק הזיקא כמבואר בסי׳ נ״ד ע״ש . עוד כ׳ בד״ה והשת׳ נמי אתי שפיר הא דלא האמינו הרא״ש לולי במינו וכו׳ עד דנוגע בעדות הוא כיון שהוא מכחישו ותובע השליש עצמו וכו׳ לכאורה נ״כ תימה דמ״ש מהא דסי׳ ל״ז סעיף י״ג דכשהשוכרים אוחזים השכירות בידם ואומרים שרוצים ליתן למי שיזכ׳ בדין ה״ז מעיד ובה״נ הרי שטר בידו ואומר שרוצ׳ ליתן למי שיזכ׳ בדין מה״ת לא יעיד והרא״ש מיירי אפ׳ כשהשטר בידו עדיין ע״ש ולק״מ דש״ה גבי שוכרים דבמה שתובעין אותו בעסק שכירתן אין מכחישין מידי דהא הן מודים ששכרו מהמחזיק וכשיש מערער הב״ד פוסקים שיניחו השכירות ביד ב״ד ואין נוגעים בשום דב׳ וכיוהן מעידין שהמחזיק אכל נ׳ שנים מעידין הם בדבר שאין שייך להם כלל ואין עליהם שום עסק שבועה כמו בשאר עדים. משא״כ הכא דבהכחשתו שמכחיש להתובע אותו אנו רוצים להחשיב הכחשתו בעדות דהא המלו׳ תובע אותו החזיר לי אבדתי שבצאת ואם תודה הב״ד יצוה ליתן לי ואתה נזיל אותי במה שאתה מכחיש ממני ודאי דצריך הוא לישבע נגד כפירתו דממון נמור היא כופר לי דודאי אין עולה על הדעת כשאחד יטען על חבירו החזיר לי חפץ זה שבידך שהפקדתי אצלך והלה או׳ לא הפקדת אצלי ושל אחר הוא שייהי׳ פטור משבועה:

מאירת עינים

ה) לא נאמר שלא עשאו על עניין השלים אלא גם בזה השלים [ד] נאמן (כ״י בשם הרשב״א) ו ד [ו] ואע״פ שעבר הזמן שהיה לו להחזירו לאחר ה (מהן) ולא ד חזיר (ד) [ה] עדיין שליש הוא ונאמן ז (ה) ו [ז] ואפילו (ה) ד) [ו] הכחישו אחד מהם ואמר שלא עשאו שליש השליש

ס״הריך בזה בשם רשב״א : ה לא נאמר שלא עשאו כו׳ אלא אמרי׳ דלזכרון בעלמא כתבו : ו ואע״פ שעבר הזמן °אבל אם השלים המלוה שטרו ביד א׳ ושהשלים יעשה לו פשרה או דין עד זמן פלוני ועבר הזמן ולא עשה יחזיר לו שטרו כ״כ הרשב״א בתשוב׳ ד״מ סי׳ נ״ד ע״ם שהאריך : ז ואפי׳ הכחישו א׳ מהן כו׳. ז״ל הטור נאמן ל״מ אם טען שלא עשאו שלים אלא בתורת פקדון מסרו לידו (והיינו שיהא בידו פקדון בלא תנאי ושיחזירנו לידו כשילטרך משא״כ כשנתנו בפקדון על תנאי דהיינו שלים ונאמן ועבהגד״מ ח׳ דיסבתי כן לדברי הרשב״א) שאין מועיל לבטל השליסות הואיל שהוא מודה שהאמינו עליו דרך פקדון הרי הוא נאמן בכל מה שיאמר אלא אפילו טוען גזלת ממני והלה אומר לא כי אלא שלים מניתי ביניך ובין פלוני נאמן וע״ל סי׳ מ״א ס״י אם כתב הטור דגם אם טוען הלוה ממני נפל אחר שפרעתיהו ואתה מלאתיהו אינו נאמן וגם ל״ל משום דלא אסדינן לאיכוי בגזלנותא ולנפילה דלא שכיח ג״כ לא מייסינן (ועמ״ש ל׳ ס״ק י״) ונאמן לא שייך אותו טעם כיון דטוען דלא הימנוהו לעשותו שלים וק״ל : השלים

חידושים

[ד] נאמן (כ״י בשם הרשב״א) ו ד [ו] ואע״פ שעבר הזמן שהיה לו להחזירו לאחר ה (מהן) ולא ד חזיר (ד) [ה] עדיין שליש הוא ונאמן ז (ה) ו [ז] ואפילו (ה) ד) [ו] הכחישו אחד מהם ואמר שלא עשאו שליש השליש

הגר״א

ביאור

ב׳ בד״ה ושלים אע״כ ל״ל בתו״ם תוס׳ ס״ד ח׳ ד״ה ר״ל כו׳ דתתינ׳ בשאין עדים אהמוחין ופליגי בעדים אהמוחין בו דמסתמא נמסר בפני עדים ואפ״ה שלים נאמן אפ״ה אם לאו׳ אם בשאין בעיר אחת(ע״כ):[ו](ליקוט) ואע״פ שעבר הזמן בו׳. דלפי׳ הוס׳ בגיטין אם השלים קבלה הוא(ע״כ): [ז] (ליקוט) ואפי׳ הכחישו כו׳. וכ׳ בס״ך ומ׳ אפי׳ ל״ל מנו כמו בכל שלים ואלק ע״ז דבריו בכוונים הבאיר שיך הבא אינה אמר אמנו אמאי אם מלאה ובע״ם סי׳ קת״ח סק״ח יד אבל

באר

ונאבד אומו הכתב אם שבתחדש עניין אחר מה שלא בת׳ אם נאמן השלים דאמרינן דלזכרון בעלמא כתבו. אם : [ד] נאמן. ואם כת׳ בשטר שלישות שבל מנאי זה בלבד נמסר בידו אינו נאמן לומר שם עוד מנאי אחר אלא כשאומר שאחר שבת׳ כן התנו עוד מנאי אבל אם אומר שקודם לכן הי׳ עוד מנאי שלא בתבו אינו נאמן ואפי׳ הבע״ד עצמו אלו בת׳ כן בכת״י לא הי׳ נאמן להכחיש כתב ידו ולא עדיף השלים מהבע״ד עצמו. בכ״ל הס״ך : [ה] עדיין. אבל אם השלים המלו׳ שטרו ביד אחד שהשלים בשרה אם דין עד זמן פלוני ובבר הזמן ולא בשה יחזיר לו שטרו ביד אחד ד״מ סי׳ נ״ד סי״ב

נתיבות

משה״כ

אחר אלא כשאומר שאח״כ הותנה עוד תנאי אחר ש״ך : (ה) הכחישו. ל״ה אם טוען טענת פקדון כיון דהימני׳ היימני׳ על כל מה שיאמר. אלא אפי׳ טוען טענת גזלה אז טענת נפילה נאמן השלים דא״ח לגזילה ולנפילה דל״ם. והס״ך חולק ופסק דאין השלים נאמן כשהלוה מכחיש אפי׳ בשטענת שלים הדין ממש כמו בטענת לקוח דבמתנלטלין אינו אינו להשליל ובינולה בכן במקום שאלו הי׳ טוען לקוח הי׳ נאמן ואינו אינו אחר הי׳ נאמן נפל לו גזלה נאמן ג״כ עליהם לטעון שליסואין אחר נאמן בטענת נפילה לו גזילה ומש״ה אפי׳ אם המקבל א״י כי אם ע״פ השלים נאמן השלים אפי׳ עדיין לא נתנו להמקבל בשבי׳ לו מינו אבל בדברים שאלו היה טוען לקוח לא היה נאמן והי׳ אחר נאמן בטענת נפילה לו גזילה כגון בדברים הטעון להשליל לו בגוברות לו בשטר אינו נאמן לטעון ג״כ שלים אני ונאמן אחר בטענת

משה״א

תנאי אחר : ד) הכחישו עש״ך סק״ה שהאריך וקצת דבריו צריך ביאור קצת דמ״ש על הב״ח בד״ה והנה הרא״ש דבשהלוה טוען ברי לי שממני נפל שצריך לישבע נגדו והיי עד הצריך שבועה וכו׳ הוא תמוה לבאורה דאפי׳ אם החזיר השליש השטר למלוה שלא כדין סטור מלשלם כמבואר בסי׳ נ״ה בהנ״ה וכל דבר שאם יודה אין מתחייב ממון אין חייבין על כפירתו שבוע׳ כמבואר בסי׳ ס״ז ובאמת לק״מ דמיירי שהשטר עדיין תח״י השליש והלוה תובע החזיר לי שטרי שנפל ממני ודאי דחייב לשבע כמו

טוען כן נתחייבתי לך בסטר ופרעתיך והנה הסטר בידי קרוע ורחוכן טוען שלא היו דברים מעולם אלא נפל הסטר מידי ומצאו שמעון וקרעו ותובע מב"ד שיחייבוהו ליסבע אם פרעו או לא וב"ד חייבוהו שבועה ע"כ וכשראה שנתחייב שבועה על כך חזר ואמר האמת שלא פרעתי אבל לוי אמר לי בשם רחוכן שאטול הסטר ואקרעינו כי אינו רוצה שאפרע לו כלום ורחוכן טוען משום כך לא אפסיד אני מעותי : תשובה כיון שהודה שמעון שלא פרע לרחוכן- אלא שאומר שלוי אמר לו בשם רחוכן שיטול הסטר ויקרעינו כי רחוכן כפר בזה דאפי' אם היה לוי עומד בפניהו והסטר בידו ואומר ע"מ כן נתנו לי רחוכן שאחזירנו לשמעון כי מחל רחוכן ורחוכן היה אומר שקר הוא אלא ממני נפל היה צריך להחזירו לרחוכן ולא דמי להיה דזה ברור דאפקידו סטרה בידה והימנה רב נחמן דהתם הושלם הסטר בידה והשלים נחמן אבל הכא אין רחוכן מודה שהשלים ביד לוי כלום אלכך אין בדברי לוי כלום וכיון שהודה שמעון שלא פרע לרחוכן חייב לפרוע לו כל מה שהיה כתוב בשטר עכ"ל ומנותלי דברי בעל נדולי תרומה ניכר שלא עיין בתשובת הרא"ש עצמו רק העתיק תשובת הרא"ש שהביא ב"י וע"כ כתב נ"כ כ' הרא"ש בתשובות כלל ס"ח סי' י"ז כאשר הוא בב"י ובאמ' הוא בסי' כ"ב ע"ש: **והשתא** אתי נמי שפיר הא דלא האמינו הרא"ש לוי במנו משום דלא שייך כאן מנו כלל שהרי הסטר היה קרוע ביד שמעון ואפ"ה חייבו הרא"ש לשלם מעצם כיון שמודה שלא פרע ודלא כמו שנראה מדברי הב"ח שהבאתי בשמוך דלהרא"ש אין לוי נאמן אפי' במקום ששייך לומר שם לו מנו שהיה יכול ליתנו ע"ש. ומ"מ נלמד מדברי תשובת הרא"ש דהיכא שאינו מודה שהוא שלם לא אמרי' חזקה אין אדם חוטא ולא לו וכמ"ש הבעה"ת אלא אין בדבריו כלום מדכתב ה"ר"ש דשך דזה ברור הוא שלם הסטר בידה אבל הכא אין רחוכן מודה שהשלים כו' ועוד דאל"כ ה"ל להרא"ש לפסוק ע"פ דיסבע המלוה שבועה נגד העד שלא מחל לו דאע"פ שאין הלוה יודע מזה הא בטענת שפק על פי העד משבועין כדלקמן סי' ע"ה סעיף כ"נ ומדפסק הרא"ש בפסיעות שחייב לפרוע לו כל הסטר אלמא דש"ל דכל שמכחיש השלים אין השלים נאמן כלל ואינו יכול להיות עד בדבר דנוגע בעדות הוא כיון שהוא מכחישו ותובע את השלים עצמו וכן משמע להדיא בדרכי משה דהרא"ש בתשובה חולק על הבעה"ת וכמ"ש לקמן ס"ק כ"ז ע"ש וכ"כ בתשו' מה"ר"ש סי' ע"ז דהרא"ש בתשו' חולק על הבעה"ת ע"ש. (") ולמדנו מתשובת הרא"ש דמי שאומר אתה נתת לי כלי זה ליתנו לפלוני והמקבל אינו יודע והנותן מכחיש השלים ואומר שלא נתנו בידו מעולם צריך השלים להחזירו להנותן אפילו אם לו מנו שהיה יכול ליתנו בינו לבינו להמקבל ואפי' נתנו כבר להמקבל צריך המקבל להחזירו לו כיון שאין יודע אם שלא ע"פ השלים : ועוד למדנו מתשו' הרא"ש דאם מודה שהשלישו בידו על פי אחר ומכחיש את השלים ואומר שלא נתקיים התנאי נאמן השלים אע"פ שהמקבל אינו יודע מהמתנה ומהשלישות דמדכתב הרא"ש דהתם הושלם הסטר בידה אבל הכא אין רחוכן מודה כי' ולא קאמר התם טוען הלוה בודאי פרעתי אבל הכא הודה שמעון שלא פרע אלא משום דשבועה ליה להרא"ש דהתם נמי אין חילוק בין שטען הלוה פרעתי או לא. והכי מוכח נמי בש"ס בניעין פ' המקבל (דף ס"ד ע"א) דפלוגתייהו דרב הונא ורב חסדא היא בשהיא אינה יודעת דהא אמרינן התם ומודה רב הונא דאי אמרה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהלי' מהימנ' ואפ"ה לא פליג רב הונא אלא בניעין דהוי מילתא דאיסורא אבל בממון דאתיהב למחילה מודה וכדאיתא בש"ס התם להדיא ונם אניעין לא פליג אלא כשהיה יחד בעיר וכמ"ש רש"י ותוספות ואחר פוסקים שם ע"ש ונראה דבזה אפי' לית ליה מנו יכול ליתנו להמקבל כיון דמשמע ליה להרא"ש דבהך דפרק זה ברור מיירי בכל גווני בין טוען הלוה ברי או לא ובבר הוכחתי לעיל דשבירא ליה להרא"ש דבהך דפרק זה ברור ליכא לשלים מנו ואפ"ה מהימן וכמי מוכח נמי ממ"ש התוס' והאגודה בנעין פרק המקבל דשלים מהימן אפילו בלא מנו ובבר הוכחתי דבפרק המקבל מיירי שאין המקבל יודע ואפ"ה מהימן אלא ודאי היכא דמודה שעשאו שלים אפי' אין המקבל יודע השלים נאמן וכן מוכח במרדכי פרק המקבל ע"ש : הנה נתבאר שדעת הרא"ש דהיכא שמכחיש השלים ואינו מודה שהשלים בידו אין השלים נאמן . ונם ראיתי בתוס' דבניעין פרק המקבל דף ס"ה ע"א ואגוד' שם שכתבו וז"ל מהימנינן לשלים אפי' בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר היכא דלא אמר דבתורת שאלה אתא לידיה אלא בתורת פקדון אע"ג דמעשה דלהדיא מדברי הרא"ש דאם מודה שהשלים בידו אינו נאמן אינו נראה לפע"ד מעשה דא"כ כל הנפקדים יאמרו כן ולא שבקת חיי לכל ברי' ואפי' בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר ואיכא עדי ראיה יאמר שלים אני ויעשה קנוניא עם אחר ויחלוקו וכן אפילו אית ליה מנו שיכול ליתנו לו בינו לבינו כגון שלא ראוהו בידו אם הוא מכחישו צריך ליסבע דאל"כ כל הנפקדים יעשו קנוניא עם אחר ויפטרו מהיסת . וכן מצאתי בתשובת מהר"מ דפוס פראג סי' תסל"ט וז"ל שאל רבינו שמחה לרבינו ברוך יורנו רבינו בהלכות שלים אם נאמן בשבועה או בלא שבועה לפי שאין אדם חוטא ולא לו או שמא מאחר שתקנו שבועה בממון יסבע גם השלים והא דאמר רב נחמן נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי שמא הוא בשבוע' ועוד יסיב אדוני את"ל שהשלים נאמן בלא שבועה אם התובע אומר לנפקד לפקדון נתתי לך והנתבע מסיב אין פקדונך בידי והלוית לפלוני והשלשתוני לשמור הערבות והנה גם פלוני תובעני להחזיר לו ערבונותיו ואומר שהוא מזומן לחשוב עמך כשיפרע לך הכל והתובע אומר אין לי דו"ד עם פלוני כי אם עמך לך הפקדתי ואתה תחזיר לי ועתה תאיר עיניו אם זה נאמן בלא שבועה דאין אדם חוטא ולא לו או מאחר שאין התובע מודה בשליחותו לאו כל הימנו של נפקד לומר לשליחות ירדתי והשיב רבינו ברוך אומר נראה שהבעה"ת אומר לנפקדון נתתי לך שאין זה נאמן בלא שבועה לומר שלים אני דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה שכל נפקד יכול לעשות קנוניא עם אחר ויאמר אינו נפקד אלא שלים ויחלוק ויעשה מה שלבו חפץ וכל הנפקדים יהיו נאמנים בלא שבועה ע"י מנו דאי בעי אמר שלים אני ותשו' מורינו רבינו אליעזר הלוי בהלכות שלים ושבועות ששאל מורינו רע שריב"ח מחייבו שבוע' דאיים לקנוניא וראיתי בתשובת ר"ת שפטרו משבוע' דאין אדם חוטא ולא לו ולא הביא שם ראיה וכ"ל שיסבע וכל שכן אם אמר לנפקדון נתתי לך שפטור בעיני שיסבע כללו של דבר נראה לי הלכה למעשה אם שניהם מודים שעשאוהו שלים נאמן ואם אינם מודים צריך שבועה עכ"ל וכן בתשובת מיימוני לספר משפטים סי' מ"ד הביא דברי תשובות מהר"מ באורוכה ומשמע שם מדבריו דהיכ' דמכחיש ואומר לא עשיתי אותך שלים לא מהימן אלא בשבוע' ואינו יכול להיות עד ומעיים בתשובת מיימוני שם וז"ל וכ"כ מורי רבינו מאיר ז"ל בתשובה אחרת דהא דהשלים נאמן היינו כשהתובע מודה לו שהי' שלים עכ"ל ועוד כתב שם בתשובת מיימוני שם וז"ל וזה אשר הסיב רבינו ברוך לרבינו שמחה אומר אני שהדעת נוטה כשהתובע אומר לפקדון נתתי לך שאין זה נאמן בלא שבועה לומר שלים אני כו' ומיהו היכא דאמר לפקדון נתתי לך הדבר פשוט שיסבע כו' עד כללו של דבר נראה הלכה למעשה אם שניהם מודים שעשאוהו שלים נאמן בלא שבועה ואם אינם מודים צריך שבועה עכ"ל וכ"כ המרדכי רפ"ק דמציע' וז"ל השלים נאמן בלא שבועה כ"פ ר"ח ור"י וכ"פ רבינו ברוך הלכה למעשה היכא דשניהם עשאוהו שלים ומודים בכך אבל אם אומר לפקדון נתתיו לך צריך ליסבע ורא"ה מחייב"ה השלים שבועה משום דאיישינן לקנוני' ור"מ פסק דשלים נאמן בלא שבועה ואפי' אם אין שליחותו בידו נאמן במאי דעבד לבר כו' עכ"ל ונראה דמ"ש ור"מ פסק לא קאי אלא אראבי"ה אבל מודה הוא לדברי רבינו ברוך וכמ"ש בתשובת מיי' . וכ"כ באגודה בנעין פרק המקבל וז"ל מדקדק הר"מ ז"ל דשלים נאמן בלא שבועה וכן היה רגיל לדון ואפי' אם אין שליחותו בידו ודוקא שהתובע מודה שעשאוהו שלים אבל אם כפר בשליחותו לא דאל"כ כל אדם שתופס משל חבירו יאמר אני שלים עכ"ל וכ"כ עוד באגודה ספ"ק דמציעא בשם רבינו מאיר דשניהם שניהם מודים בשליחות דאל"כ כל נפקד יהא נאמן לו' שלים אני אלא ודאי מה שנאמן בלא שבועה לומר אני שלים מיירי בשניהם שם עדים ע"כ : וכן מוכח מדברי התו' דפ' המקבל ואגודה שהבאתי דהא משמע התם להדיא מדבריהם דהיכא דהוא אומר שלא עשאו שלים אלא בתורת שאלה בא לידו לא מהימן השלים ואע"ג דמיירי התם בלבר' העשוי' להשאיל ולהשכיר הייגו לענין שצריך להחזירו לבעליו כיון דלית ליה מנו אבל מ"מ מוכח דבדברים שאינן עשויים להשאיל ולהשכיר נמי כי' דאית ליה מנו ומהימן מטעם מנו מ"מ מטעם שלים לא מהימן כיון שמכחישו ואומר שלא עשאו שלים וא"כ צריך ליסבע ודוק: וכן מדברי כל הנך פוסקים שהבאתי מוכח דהיכא דלית ליה מנו צריך להחזירו לבעליו היכא שנעליו מכחישו ואומר שלא עשאו שלים וכדמשמע מדברי התוס' והאגודה דפרק המקבל דכיון דכתבו כל הנך פוסקים שהבאתי דהיכא דמכחישו ואומר לפקדון נתתיו לך לאו הוא בעל דבר וצריך ליסבע וא"כ פשיטא דבבעל דבר היכא דלית ליה מנו כגון בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר צריך להחזירו לבעליו וכבי משמע נמי מלישנא דהרא"ש וכנ"י שפ"ק דמציעא שכתבו דאף בלא מנו מהימנינן לשלים כיון דהימניה עכ"ל משמע דוקא משום דהימניה אבל אם אומר שלא הימניה אין השלים נאמן ובנ"י שם משמע יותר כן שכתב ומדאלטרכינן לטעמא דהא הימניה שמעינן דשלים נאמן אפי' ליכא מינו דאי במנו לא צריכי לטעמא דהא הימניה דאפי' לא הוה שלים מהימן עכ"ל ודוק וכן נלפע"ד עיקר ודלא כהט"ו ובעה"ת (ואף שהריב"ש סי' תכ"ב נמשך נ"כ אחר דברי ספר התרומות באומר הפקדתי בידך מ"מ נלע"ד עיקר כהל הנך פוסקים שהבאתי ותימה על המחבר והר"ב שלא שתו אל לבם לראות כל הנך פוסקים שהבאתי ואין ספק דאלו הוה חזי להו לא הוה פסקו כן שהרי דבריהם נכונים וברורים וכמו שכתבתי) והרחיה שהביא בעל התרומות מפ' המקבל מדאקשינן משלים לפלוגתות דרב הונא ורב חסדא בבעל אומר לפקדון לפע"ד לאו ראיה היא דהתם מיירי שהבעל אומר לפקדון נתתיו לך על תנאי כך וכך שאם תקיים היא התנאי תתן לה הנע ולא קיימה התנאי ושליח אומר לגירושין נמורים נתת לי א"כ אף לדברי הבעל עשאוהו שלים אבל אם אומר לפקדון נתתיו לך שתתנהו לי בהא לא הוה פליג רב חסדא דשלים נאמן וא"כ פריך ספיר משלים לרב הונא (ואדרבא לדברי בעה"ת קשה כיון דרב הונא ורב חסדא מיירי בפקדון ממש א"כ מאי פריך משלים דילמא שאני שלים דהימניה ובע"כ צריך אתה לומר דש"ל להמקשה דאין לחלק בכך וקשה מ"מ מנ"ל להקשות הא ספיר יש לחלק בכך אבל לפי מאי דפריש"ת אתי ספיר דגם רב הונא מיירי שהוא שלים ודוק) והלכך נקטי' כאיכא מ"ד שהביא הבעה"ת שם דהיכא דאמר חד מגייסו לפקדון נתתיו לך ולא היה שלים מעולם אין השלים נאמן שהרי לא דמה בעה"ת שברא זו אלא מכח הך דפרק המקבל ולפמ"ש אין משם ראיה. גם בספר נדולי תרומה שם כתב שסברת האיכא מ"ד תמוה מכח נ' קושית חדא דהא רב הונא מודה לרב חסדא בעיר אחרת ועוד דמאי פריך משלים ועוד דמשני שאני ממון דאתיהב למחילה אלמא דבממון כ"ע מודו אפילו בפקדון עכ"ד וכל נ' קושיות אלו נכללים בקושיא זו שהקשה הבעה"ת ולפמ"ש לק"מ וק"ל וע' בש"ס שם ובב"י כתב שבעה"ת כתב שגם הרמב"ן הסיב לו כן כו' ועיינתי בבעה"ת ולא מצאתי כן מפורש רק אחר שכתב הדין המזכר כתב נ"כ הדין היכא שעדים מכחישים השלים וכתב אח"כ וע"ז שאלתי פי הרמב"ן כו' ומשמע דלא קאי אלא לדינא שהעדים מכחישים כו' ומ"ש בשאלת הרמב"ן שם דהיכא דהמלוה טוען לא הייתי שלים בינינו אלא פקדון הוא בידך מידי כו' השלים נאמן היינו שהוא טוען לא היית שלים משנינו אלא אני לבדי הפקדתי אצלך על תנאי זה ולא נתקיים התנאי וכ"מ מתשובת הרמב"ן שם וע"ש:גם נלפע"ד שזאת היא דעת האיכא מרבותא שהביא הבע"ת שם שכתבו שאם יש עליהם שום תרעומות מן השלים בענין שליחותו אע"ג דנפ"ק מתותי ידיה ה"ל נוגע בעדותו ולא מהימן עכ"ל דשבירא להו ככל הנך פוסקים שהבאתי דהיכא שמכחיש את השלים ואומר לא עשיתך שלים צריך ליסבע והלכך ה"ל נוגע בעדות ואינו נאמן . ואע"ג דבבעה"ת כתב שם על דברי האיכא מרבותא אלו שלא נאמרו דברים אלו אלא כשיש ביניהם הכחשה בשך הממון. לפע"ד לא נראה כן דא"כ ה"ל לרבותא לפרושי ועוד דמה חילוק יש מה לי אם מכחישו בשך הממון ומה לי אם מכחישו ואומר זה שלי הוא שהפקדתי בידך ואדרבא איפכא משתברא דהיכא דמכחישו בשך הממון נאמן דאע"ג דמתחייב שבועה בשך שמכחישו מ"מ במה שאינו מכחישו מודה שעשאו שלים ואינו נוגע בעדות כלל ולמה לא יהא נאמן אטו מי שהפקיד אצלו שור דבר אצל א' ועשאו שלים בדבר א' ואומר שלא הפקיד אצלו שור דבר ולריך ליסבע מי לא יהא נאמן בענין השליחות שאינו נוגע בו כלל והבעה"ת שכ' על זה וכדאמרינן בקדושין גבי הן שלוחין והשתא דתקון רבנן שבועת היסת ה"ל שלוחים נוגעים בעדותן כו' והא נמי דכוותה היא כו' עכ"ל לפע"ד לא דמי כלל דהתם נוגעים עדותן באותו דבר עצמו ע"ש בש"ס דקדושין פרק האומר (דף מ"נ ע"ב) משא"כ הכא . וא"כ נם מה שנמשכו הטור והמחבר אחר הבעה"ת דכשיש הכחשה ביניהם בשך הממון אין השלים נאמן תמיה לי טובא ואף שאני כדאי לחלוק על הבעה"ת והטור והמחבר כל שלא מצאתי בפוסקי' אחרים שחולקים עליהם מ"מ כיון שנראה שהבעה"ת הוליא כן מכח דברי האיכא מרבותא וכבר נתבאר שאין דעתם כן וגם לא מסתברא כלל דמשום שיש הכחשה בשך הממון לא יהא נאמן במה שהוא שלים עליו ואין הכחשה לכן

שיש מנו נאמן ה"נ אמר במקום שיש לו מנו כהלכתו לא למפרע דאז נאמן אפי' אין לו דין שלים אבל אם כבר יצא השטר מתחת יד השלים קודם כותו לכ"ד אז שנתנו ליד כ"ד סתם ובפעם אחרת נא ואמר פרוע בזה כ"ל פשוט דלא מהימן כיון דאין כאן מנו לגמרי: (שם כתובע ישלם שכר השליחות) כן העתיק הכ"י

הגהות אמרי ברוך

(") ד"ה ולמדנו מתשובת כו' ואפילו נתנו כבר כו') נ"ב נ"ש ד"ל דבאני בעשה שבתשו' הרא"ש שם הלוה הוא בטוען א"י אם אמלא לי דבוי כא"י אם פרעתיך ע"כ מחויב לשלם אבל כשמקבל אדם כלים מהמכיאו ואומר לו שפלוני שלח לו בתתנה כשו' בא ומכאים הוי האים שהשיג מהמבי' בטוען אינו יודע אם

כסף הקדשים

נאבד וספק אם הי' כתוב בתעכסיו בבר"ח. מבריע חזקת מרא קמא בהמון ופקדון ברשות מארי' איתי' . ויד השלים כיד המשלים . וכן בכל ספק דכוותי' חזקת מרא קמא מבריע גם בתשלומין : ואם מלבד ההשלמה הי' קנין קבוע בהמקח ואח"כ ספק אם אותם וכוותי' מכר שלא בשותא שלא בפניו הו"ל אי' אם פרע והמקח בחזקתו : שותף שהשלים אודות מקח שעשה ע"י כתי' בתנאי שאם לא יביא שחורה פ' לייסב פ' שויך המושלם לפ' וביום המוגבל אין לפניהו רק שותפו אולי שייך כבר לעשון שהשותף של הכתי' פרע כי כב ;"י טוענים פרעתי. ולא שייך כבר בחזקת שלא נתן גם דקיימא לן הנתי שבקוים ועשה עליו הרא"י' שעשה כי מ"מ שלא פני אולי יש חשש ביותר. ושותף אולי אינו יודע כל כך מה עשה חבירו. ובפרש בתנאי שעל חילוף שחורות שמסתמא התשבון מדיוק על השווי רק שלזה יש מן על מקח זה ולזה על זה להחליף. מ"ל שגם שעשת מחלת שעכה גרועה ורק בתנו דפרעתי. מ"מ בכה"ל ש"ל שהאן אינו קבוע כ"כ מחילה שכיחא בפרעון וא"ל מינו ואחירה הריני כאלו נתקבלתי ומחילה אינו מחוסר מעשה כ"כ. אך אם בהשטר הי' מבואר שבהגיע הזמן ולא יוכא לשם שחורה פ' יהן היכוף. יל"ל שבינן דלא מודע להשלים שהביא יעשה כתאמר המשלים בהשטר היינו : הי' שבסוף בין כ' אנשים והשלישו ביניהם תמון. ויש עד א' המעיד לא' אם המעיד הוא אומר כמו שים לו חזקת מרא קמא בהמעות המשלמים. ונראה שיתנו לו ב"ז ואם אין לא' מהם חזקת מרא קמא בהמעות המשלמים בין שהספק הי' שייך חלוקה בהמעות המשלמים. הרי המעיד פועל לא' המבוטה על חבי ומוטל שבועה דאוריתא על שני על החלי משול. אך לפעמים ל"ם חלוקה ושייך מוכח עד ביאות אליהו אז כל הלוים נבר . ובזה אולי אין מועיל שעד להחזיר הממון ונלע"ע : אמנם בהשלמת ממון אז שטר חוב . ואח"כ הנאמן בהדוכר בהשלמה ואין השלים יודע ל"ם שיש ולא קנ"ח. כיון שאומר קים לי דהו"ל אמנתא ונם שעל השלים לעשות כתנאי על ההשלמה. מ"מ כיון שנודע לו מהכחשה אין התובע מוחזק :

של השליש מרע לי' כשטר' . ועוד תיפ' הא בסי' מ"א סעיף ד' מבואר דכשהנפקד או' שהשטר של הבלוה דנאמן מטעם מינו . וע' תוס' שם דכשאיתחזק השטר בב"ד דלית לי' מינו אינו נאמן ותיפה דהא

חושן משפט נו הלכות הלואה

באר הגולה

מהרלשוניים וכ"כ הריב"ש ז סס וכ"כ בס"ת סס בסס הרמב"ן (וכן לאם נמלא מחק לו גרר לאחורי הסטר נלאחן לומר דהסליסות סהי' עליו נמחק תשובת הרא"ש כלל ק"ה סי' ד' סמ"ע בסס ד"מ ח סס מהא דאמרי'ן הזשלוחין הן הן עדיו כו' קידושין דף מ"ג ע"א: ע כיון שהוא חייב שבועה. *לי' הרמב"ם

פתחי תשובה

ב] ואפי' הכחישו. עכה"ש מה שכתב לכל הסיך כתב דדין זה תמוה כו' וע' בתשו' משכנות יעקב סי' כ"ה מ"ש בזה. וע' דפנים בס"ך הר"ה והסתא אתי נמי ספיר כו' עד דנוגע בעדות הוא כו' ובגמ"ש הגר"ע איגר ז"ל נ"ב אינו מוכן דמה נגיע לוכל הא אחר שמתגיר הסטר למלוה כדינו שוב לא הוי נוגע ורחוי להיות עד ח' שתחל הסטר ע"ל. וע' עוד בס"ך עד והבעה"ש שכ' ע"ז ובאחרונים בקונטרס גבי הן שלוחין והסתא דתקון רבנן שבועת היסת ל"ל שלוחים נוגעים בעדותן כו' לפע"ד לא דמי כלל כו' וע' בתשובת ושב הכהן סימן ע"ו שכתב לישב ולפרש דברי בעה"ת על נכון ע"ש וע' בתומים ובגה"מ בענין זה. וע' בתשובת בית לפרים חח"מ סימן ט"ו דרב אחד ספפק בשלים המוכתב מבע"ד שאומר שהפקיד בידו והשלים אומר שעשאו שלים לאסור לזה ויש לו מנו דלכד"ם אז לקום אז כחזרתי אלא שהשלים צריך לישבע היסת כיון שגם הטענה שהי' יכול לטענן הי' צריך לישבע והשלים אומר כדברי כן אות

לכן נראה כמ"ם והגלפע"ד כתבתי: (ו) השלים נאמן כו'. וכן אם נמלא מחק לו גרר מאחורי הסטר נאמן לומר דהתנאי דהשליסות שהיה נכתב עליו נמחק כ"כ בתשו' הרא"ש כלל ק"ה סי' ד' עד כאן ל' סמ"ע ומיירי במקום שאלו היה הסטר ביד המלוה לא היה פסול משום מחק לו גרר זה וכנון במקום שלא נהגו לכתוב פרעון לו איזה תנאי מאחוריו וכן משמע בתשוב' הרא"ש סס דכתב טעמא דהמחק מאחורי הסטר אינו מגרע תוכו של סטר כלום כו' ע"ש אבל במקום שנהגו לכתוב פרעון מאחוריו דים פוסקי' הסטר לעיל סי' מ"ד ס"י א"כ ה"ה הכא פסול דלא עדיף השלים מהבעל דבר עצמו ואפי' להים פוסקים שהבאתי בס"ק א' דכל שהיה ביד שלים בשום פעם לעשותו סטר כשר הוא מעיקרא כן נלפע"ד: (ז) והוא שלא יהיה ביניהם הכחשה כו' ואפי' יש עדים שעשאוהו שלים לו שסיהם מודים שעשאוהו שלים מ"מ כשם הכחשה ביניהם ובין השלים בסך הממון לריך השלים ליסבע נגד התובע המכחישו וכמ"ש לקמן ס"ק י"ט ולא כהב"ח סעיף א' ע"ש: (ח) אבל במקום שים לו מנו נאמן דודאי כשאינו נאמן משום דהוי שלים אף על פי שים לו מנו אינו נאמן להיות עד שהרי מכל מקום הוא נוגע בדבר אלא שהוא נאמן מ"מ לעשות בו מה שירלה משום מנו וא"כ הא' נאמן סכ' הר"ב לא הוי דומיא דנאמן סכ' הסטר והמחבר וכ"מ דאם ירלה יכול להסביע את אותו שכנגדו אעפ"י שזה השלים מסייעו לא הוי עד מסייע לפטור משבועה ודו"ק: (ט) ויכולים להסביעו אפי' בטענת שמא. לכאורה משמע דר"ל אפי' טוען שמא הפקדתי בידך ק"ך והשלים אומר לא הפקדת אלא אלא ק' לריך ליסבע אף על פי שאותו שכנגדו מודה שלא קבל אלא ק' ואינו תובעו ביותר וכן משמע בסמ"ע סכ' וז"ל ויכול להסביעו אפילו בטענת שמא פי' לזה שים הכחשה ביניהם בכך המעות וסיים שם בהגמ"ר דנעין וז"ל כדאיתא בפ' כל הנשבעין ע"כ ונראה דרולה לומר דאיתא שם השותפים ושלוחים והנושא והנותן בתוך הבית לריכין ליסבע אפי' בטענת שמא כשחושדים בב' מעה כסף

ביאור

בסד"ה הכ"ל ולפ"ז לכו' אלא אומר כו' והעעם כיון דהיתיה בפקדון מבא"כ בשאלה דלא אסיק אדעתא דמסתתא הפקדון בטילו זכ"ש בשאלו ונזלו וכיולא דאינו נאמן כ"ל מנו וכ"ל וע' רש"ל שם (ע"כ): [ח] ואפי' הכחישו שניהם. שם בנעין. תנן התם כו' ואתאי לוהמניה כו' ופריך כיון אתאמרה כיון אקיבל לפרש"י: (ליקוט) ואפי' הכחישו שניהם. כמ"ש בהוספתא זה אומר כך

באר

עמו כו'. ע"ש שהביא הרב' פוסקים המוקים ע"ו וכ"ל עיקר לדינא כדעתם דאין השלים נאמן. היכא שהבע"ד מכחישו ע"ש באריכות ז [ז] שניהם. וכן אם נמלא מחק כו'. כ"כ הרא"ש בתשו' וכתי' הס"ך דמיירי במקום שאילו הי' הסטר ביד המנו' לא הי' פסול משום מחק לו גרר זה וכנון במקום דלא נהגו לכתוב פרעון לו תנאי מאחוריו אבל במקום שנהגו לכתוב פרעון מאחוריו דים פוסלים הסטר כמ"ש בסי' מ"ד ס"ו ה"ה הכא שפסול דלא עדיף השלים מבע"ד עמו ואפי' לים פוסקים דכל שהי' ביד המלוה לא מעיקרא עכ"ל (וע' לעשותו סטר כשר מהני נימא דכאן הי' בידו דלמא תנאי לו פרעון הי' בו מעיקרא עכ"ל (וע' נתיבות

משה"כ

נפילה לו גזילה וכיוב לו מינו נאמן כשהמקבל טוען ברי וכשא"י כי אם ע"פ השלים לריך להחזיר וכן עיקר. ונם כתומים כתב שבאמן הדין ברור דלא בהס"ך והשלים לריך שבועה כמבאים השליסות בהס"ך: (ו) שניהם. והא נמלא מחק לו גרר לאחורי הסטר נמקום לנהוג פרעון לאחורי הסטר דאז הסטר פסול לפי' כהגות ביד המלוה לא עדיף השלים מהבע"ד דאפשר הסטר דמאן לימא לן שהיה השלים יכול לעשות ממנו סטר כשר כשם פעם ס"ך וע"ש סק"ו) (דאם הוא תו"ז נוכה בעידי תו"ז כהסטר ביד השלים והבהות ביד המלוה אינו נוכה: (ז) נוגע. ואפי' מודים בשליסות והס"ך מולק וסובר ואפי' ים הכחשה בסך השליסות מהבע"ד ולמן נמה שהוא אומר בענין השליסות וע"ב) (הכוונת המחבר כנון דמחמת הכחשה מקלת הממון מסייע לאחד מהם נגון שפרע מקלה חוזו ליד השלים והשלים שטרו נאם שלא יופרע ליד השלים המוחר יתן לו

משה"א

דהא שליש נאמן בלא שום מינו. ועש"ך שם ובטור מבואר בהדיא הטעם משום מינו. עוד תימ' לר"נ דס"ל דשליש לא מהימן וכי יסלוג אר"ה ור"ח בניטין ס"ד דשליש מהימן כשאינן בעיר אחת ועוד דאמאי לא מקשה בסנהדרין ממתניתא דמקשה בניטין זה אומר כך וזה או' כך השליש נאמן דשם נ"כ איירי דליכא מינו מדמקש' מינה בניטין לרב הונא דבמקום מינו אסילו ר"ח מודה כבבואר שם בשלמא הא דלא מקשה בניטין מברייתא דסמסון דמקש' מינה בסנהדרין י"ל דרצה להקשות להוכיח דשליש נאמן אפי' במקום דשייך סברא דאי איתא כמ"ש התוס' בניטין בד"ה מתי' רבי. אבא ע"ש וחיינו עכצ"ל דמיירי אפי' שהשליש או' שהיה בעיר אחת במקום דשייך אי איתא משא"כ בברייתא דסימסון דמיירי ע"כ במת השליש כמ"ש הש"ך ס"ק י"ב וא"כ היאך אפשר. לידע שהי' במקום דשייך אי אית' לכך לא מקשה מינה בניטין אבל הא ודאי תימ' דאמאי לא מקשה בסנהדרין מברייתא דשליש נאמן דמקש' מינה בניטין. עוד תימא דאמר התם בסנהדרין מאי דעתך דאותיות נקנית במסיר' ומשמע לכאורה דהיינו דנאמן במינו דלקוח וקשה להרמב"ם דפסק דאסו' אותיות בעי כתיב' ומסיר' נאמן לו' לקוח ושטר הי' לי ואבד עמי' ס"ה וזה ק' אף לליש"נא דאמר התם כיון דאיתחזק בב"ד מינו דאי בעי קלתי' לא אמרי' מ"מ ליהימן במינו דלקוח עוד תימ' מה שתמה בתומים אהנך דפסקי כרב נחמן בשליש מהך סוגי' דניטין (ומתוך תמיהות אלו וישובן נתחדש לי הרבה דינים) ולזה נרא' דסוגי' דניטין וסוגיא דסנהדרין שני נושאים הם דהא דאמרינן בסנהדרין מאי דעתך דאותיות נקנית במסיר' לאו משום מינו דלקוח הוא דאכתי לא אסיק אדעתי' מינו כלל רק המעם כמ"ש רש"י שם אותיות נקנית בסמיר' לאו משום מינו דלקוח הוא דאכתי לא אסיק אדעתי' מינו כלל רק המעם כמ"ש רש"י בסנהדרין ובנגאתו ובנגאתו ובנגאתו

כסף וכמ"ש נ"כ הטור והמחבר לקמן בר"ס ל"נ ע"ס והר"ה זה הסלים כסים להן תרעומות עליו וע"ס : י והוציאו מתחת ידו בב"ד כו' . ל' הטור זאפי' נראה כבר בבית דין שהוציא הסטר מתחת ידו סתם וסתם עד שנתקיים זאמר פרוע הוא כו' : יא שאלו רצה היה שורפו אעפ"י דראוהו עתה בידו בב"ד מ"מ כיון דהימנוהו מתחלה ליתנו בידו והיה נאמן בעיניהם שלא יקרענו ולא ישרפנו או לתנו לשכנגדו ה"ל נאמן לגבי דידהו בכל דבריו ועפ"ר . (הג"ה וכתב המרדכי פ' החובל ע"ז בשלים ח' בשרף הסטר ואמר שהמלוה נוהו לשרוף והמלוה הכחישו שלים נאמן עכ"ל דרכי משה) : יב אינו אלא כמשחק . כ"כ הטור והמחבר לקמן ס"ס ס"ה דאפי' נמצא שובר ביד המלוה על א' משטרותיו לא נתברר כח הסטר הזה אלא אמרינן שהכינו בחולי יבא הלוה פתאום לפרוע לו שיהיה השובר מוכן בידו לתנו לו וכתבתיה נ"כ לעיל ס"ס מ"ט : יג התובע יטלם שכר כו' . דלעולם מי שהדבר בא לזכות לו ולתועלתו הוא צריך לשלם הסכירות : יד אבל טענינן ליה כן כדי שלא יהא מוכחש מהעדים. וא"ת הא כתב הטור והמחבר בסי' ל' סס"נ ז"ל וכן

אם

[י] להשביעו אפי' בטענת שמא (הגהות מרדכי דגטין)(י) ט) יי[יא] שטר שהיה ביד שליש י(י) [יא] והוציאו מתחת ידו בב"ד ואמר פרוע הוא אע"פ שהשטר מקויים נאמן יא(יא)שאילו (יא) [יב] רצה היה שורפו או קורעו (יב) [יג] י) וכן אם מת השליש ונמצא (יג) כ [יג] כתב (יג) יוצא מתחת ידי השליש ששטר זה המונח אצלו פרוע הוא (ה"ז פרוע) אע"פ שאין עדים על הכתב (יד) (וע"ל סי' ס"א מדינים אלו) ל אבל כתב שיצא מתחת ידי המלוה ששטר פלוני פרוע אפי' היה בכתב ידי המלוה יב אינו אלא כמשחק (יג) יג [יד] [יג](המובא ילקט שכר הסליטות)(הגהות מרדכי ס"פ ז"ב) : ב [יד] מ יא) הכחישוהו עדים ואמרו לו על תנאי זה היית שליש ביניהם (טו) (יד) העדים [טו] נאמנים [טו] בד"א כשאומר השליש ביום פלוני נמסר בידי השלישות בתנאי כך וכך והעדים מכחישים אותו (טז) אבל אם אומר (טו) [טז] בתנאי כך וכך הוא בידי סתם אפי' שאומרים העדים כשנמסר לידו לא היו התנאים כן השליש נאמן דשמא אח"כ באו לפניו והתנו בענין זה אע"פ שאין השליש טוען בפירוש כן יד (יז) אנן טענינן ליה כן כדי שלא יהיה מוכחש

יודע ושמא נתן ק"ך להמלוה מ"מ כה"נ נסבעים אפי' בטענת שמא כדאי' בפ' כל הנסבעין דאמוני על פנקסו לריכים הפועלים והאמוני לסבע אע"נ דאין לבעה"ב עליהם אלא טענת שמא כיון דמכאסי להו אהדדי וה"ה הכא ואע"נ דהתם נסבעים ליטול והכא לפטור מ"מ היכא דמכאסי אהדדי אין לחלק בכך וכמו שהאכימו הפוסקים ונתבאר לקמן סי' קכ"א סעיף ח' ט' להדיא ע"ש עיין תשו' מהר"מ זו במרדכי עצמו פ' התקבל ובתשו' מיי' לספר מספרים סי' מ"ד מבואר שם להדיא כדפי' שכתב וז"ל דשלים נאמן בלא שבועה ואע"נ שאין שליחותו בידו עכשיו נאמן אמאי דעבד כבר בעוד שליחותו בידו דבדיוא עבד מאי דעבד ואהדר לאד מנייהו ואע"נ דאמרי' בפ' האיש מקדש והשתא דתקון רבנן היסת משתבעי עדים אלמא דתקינו מסבעינן להו כדין אמוני על פנקסו כו' עכ"ל הרי להדיא כדפי' ואולי גם הר"ב מיירי בהכי ודלא כסמ"ע ודו"ק: (י) שטר שהי' כו'. ל' הטור ואפי' אם נראה זהר"ם והפוסקים פירשו דמיירי דאפי' דאמרי' בפ' האיש מקדש והשתא דתקון רבנן היסת מסתבעי עדים אלמא דתקינו שבועה על השליח שאני אתם דיסיב להו זוזי לאתעוסקי ליד מלוה ומלוה מכחיש להו ואמר לא נטלתי ואינהו אמרי נתנו וכיון דמכחיש להו מלוה דאין לחלק בין אם אתם דיסיב להו זוזי לאתעוסקי ליד מלוה ומלוה מכחיש להו ואמר לא נטלתי ואינהו אמרי נתנו וכיון דמכחיש להו מלוה מסבעינן להו כדין אמוני על פנקסו כו' עכ"ל הרי להדיא כדפי' ואולי גם הר"ב מיירי בהכי ודלא כסמ"ע ודו"ק: (י) שטר שהי' כו'. ל' הטור ואפי' אם נראה זהר"ם והפוסקים פירשו דמיירי דאפי' דאמרי' בפ' האיש מקדש והשתא דתקון רבנן היסת מסתבעי עדים אלמא דתקינו ידו סתם ושתק עד שנתקיים ואמר פרוע הוא כו' (ומביאו הסמ"ע סק"י) ולא ידענא מנ"ל הא דאע"נ דהתום' סוברא ואמר ידענא דלאו פרוע הוא דאל"כ לאיזה צורך הניחו לקיים ולא יוכל אח"כ לחזור מהודאתו. וגרא' שהטור הוציא כן מבעל התרומות שער ג"ב ח"ב ומביאו ב"י בקצר' בשעיף י"ח אבל כשתדקדק היטב תראה שאין חילוק בין הפוסקים שהבינ"ת שם בזה דא"כ ה"ל לכתוב דהים פוסקים חולקים בדין זה אלא החילוק הוא דלהים פוסקים כלישנא בתרא הולרך לדחוק הענין דרב נחמן דלא הימנה מיירי שנתקה עד שנתקיים דאל"כ אין טעם לדבר ופשיטא דמהימנא אע"נ דאתחזק בבי דינא דהא מיד הוציאתו לזכות הלו' ולהפוסקים כלישנא קמא א"ל לדחוק ולפרש דרב נחמן מיירי שנתקה עד שנתקיים אלא מיירי כפשוטו ובכל ענין נאמן לרב נחמן ואע"נ דאתחזק בב"ד אבל בהא דס"ל להפוסקים כלישנא בתרא דכיון שנתקה עד שנתקיים ה"ל כאמר' ידענא דלאו פרוע היא והשתא קמהדרא לא אסכמן להפוסקים כלישנא קמא דפליגי עלייהו דנהי דפוסקים כלישנא בתרא' והשתא קמהדרא עיין היטב בבעה"ת דוק ותשכח כדברי וע"כ דברי הטור לל"ע: (יא) שאלו רצה הי' שורפו או קורעו. ואע"פ שהוחזק כבר הסטר בב"ד ולית לי' מנו מ"מ כיון שהי' יכול לקרעו בשום פעם נאמן השליש כיון דהימנוהו לאפוקי אם לא הי' יכולת בידו לעשות כן בשום פעם דאז לא הי' נאמן ועמ"ש באריכות מזה בסי"ק ח' : (יב) וכן אם מת כו' הוא ל' הרמב"ם פע"ו מה' מלו' ונדחק ה' המגיד מאין הוציא הרמב"ם כן וכתב וז"ל אפשר שלמד זה מהמשנ' ספ"ק דמציעא דקתני ואם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפון ופי' רש"י ז"ל מילתא באפי' נפשי' היא וקתני הסמוכה בין שטרותיו שובר שנכתב על א' משטרותיו יעשה מה שבסמפון כו' והוא שלא בזה וכיון שהשליש נאמן מטעיהם יעשו ככתבו וע"כ לא אמינא לה בנמצא בין שטרותיו פרועים אלא נבי מלוה אבל בשליש הכל בדברי וכתבו עכ"ל ולפענ"ד נראה דהרמב"ם הוציא דברי מס"ם ערוך סוף פרק זה בורר שהשטר והסמפון יוצא מתחת ידי שליש והבאתי לעיל ס"ק ח' אלא דהוסיף דמיירי שהשליש מת כדי לישב דא"כ ל"ל סמפון זכמ"ש לקמן סי' ס"ה ס"ק ס"ה ואפשר גם כוונת התוס' כן ולכך כ' הרמב"ם וכן אם מת השליש מת כדי להדדי דרבא פריך מינ' לרב נחמן ולחנם נדחק ה' המגיד (שוב ראיתי בב"י סי' ס"ה מחודש ב' ובס' לחם משנה כתבו ג"כ שהרמב"ם רוצה דבריו מס"ם זו ע"ש : (יג) יוצא מתחת ידי השליש. בין שהוא כתיבת יד השליש הוא מכתיבת אחר כ"כ הטור וכן הוא בע"ש וכ"כ בבה"ת ריש שער כ"ב וכן משמע מדברי הרמב"ם זהמתבר מדכתבו מתחת יולא מתחת ידי שליש ועוד מדכתבו אח"כ אבל כתב שיולא מתחת ידי המלו' כו' אפי' הי' בכתב ידי המלו' כו' משמע דשתם כתב שיולא מתחת ידי כו' משמע שהוא אינו כתב ידו ומ"מ נראה דהיינו דוקא כשידוע שבא מן השליש כגון בחותמו של השליש או שהוא סגור בתיבתו או שיש בו איזה סימן אחר שמדעת השליש הוא או שהמלוה מודה בכך שמדעת השליש הוא אלא שאומר בהשטר אינו פרוע דאל"כ יש לחוש שמא אחר הניחו שם וכל שטר שהוא ביד שליש שמת יבקש הלוה ליורשי שליש שיניחו שם כתב שהוא פרוע ואנן לא קאמרינן אלא דשליש מהימן מטעם דהימנוהו לשליש אבל לא ליורשי שליש אלא ודאי כתבו שכתבתי כן כ"ל ודו"ק ועיין לקמן סי' ס"ה ס"ק ס"ה : (יד) וע"ל סי' ס"ה מדינים אלו עיין שם בשעיף י"ח וי"ט מ"ש מזה : (טו) העדי' נאמנים ואפי' אית ליה להשליש מנו דמנו במקום עדים לא אמרינן כן הוא בתשובת הרמב"ן שבבעל התרומות שער כ"ב : (טז) אבל אם אומר בתנאי כך וכך הוא. וכן אם עשאוהו שליש ע"פ אותו תנאי בעדים והעדים אינם כאן כגון שמתו או שהלכו למ"ה לא יכול לומר לא שמכתי עליך אחרי לא עשיתיך שליש אלא בפני עדים אלו אזלי להו שמך על השליש והימני'. כן הוא להדיא בתוס' והרשב"א ומרדכי ואגודה פ' התקבל ע"ש : (יז) אנן טענינן ליה כדי שלא יהא מוכחש מהעדי' ואע"נ

אם השתנעי אינהו כו' והן כתו כל הנסבעין בטענת שמא בפ' כ"ה שמשם למדו לכל הסלוחין ובע"ד הביינו כה"נ דאמוני על פנקסו ובהגהה דפ' הנסבעין שבועת השותפין וכיולא: [יא] (ליקוט) שטר שהיה כו' תע"פ כו' . כפרש"י שם בהגהה דאחתחזק בב"ד ובקו' הגמ' דמ"ת ליהמנינה דאי בעי קלתיה בקו' תוס' שם וז"ש שאילו כו' (ע"כ) : (ליקוט) אע"פ שהשטר מקויים . ל' הרמב"ם. וכפירש"י שם אבל תוס' שם פי' שראוהו בידו ומקודם וכ"כ הטוש"ע בסי' הטיט (ע"כ) : [יב] וכן אם מת

באר

עכ"ל : [י] להשביעו. פי' הסמ"ע דד"ל להשלים על ההכחה' שביניהם במ"ס בר"ס ל"נ בשותפים ושמוחים דלריכים ליטבע אפי' בטענת שמא בשחבדם ע"ס וה"ה זה השלים כשים להן תרעומת עליו עכ"ל אבל הכ"ך כת' דדברים תמוהים הם דא"כ למה יכבע השלים בטענת שמא דל"ד לשלוחים כו' דהתם מורי היתרא ועוד די"ל שם דוקא בשנוטל השליח שכר ואפילו לת"ד התם דאפי' בלא שכר לריך ליטבע היינו מבוש דהי' מחמסק בשלו לקנות או לתכור וכייך לומר שהרויח יותר משא"כ הכא מה שייך לומר דמורי היתרא וכי בשביל זה הפקיד אצלו כך וכך ובאמת בהגמ"ר כתב וז"ל הסיב מהר"ם הלוי שלא יכפור לו את שלו לכן ל"ל דמיירי שהשלים בידו ק"כ למסרם למלוה בפרעון חובו והמלו' אומר שלא נתן לו רק ק' לריך השלים ליטבע נגד הלו' על עשרים הנשארים ואפ"פ אינו טוען כרי שהרי אינו יודע מה שנתן להמלו' מ"מ בה"נ נסבעים אפי' בטענת שמא כמו באמוני על פנקסו דנסבעים הפועלים והאמוני בטענת שמא כיון דמכאסי אהדדי וה"ה הכא ואע"נ דהתם נסבעים ונוטלין והכא נסבע לפטור מ"מ בהכאסי אהדדי אין לחלק בכך כמו שבתבאר בסי' קכ"א סעיף ח' וט' להדיא מ"ש ואולי גם הרמ"א מיירי בהכי ודלא כסמ"ע עכ"ל : [יא] והוציא. לשון הטור ואפי' כבר נראה בב"ד שהוציא השטר מתחת ידו סתם ושתק עד שנתקיים ואמר פרוע הוא כו' עכ"ל הסמ"ע והש"ך. חולק מ"ז וזהיא דברי הטור בל"ע ע"ש (וע' מ"ש הט"ז בזה ע"כ) : [יב] רצה. בת' הסמ"ע אע"ג דראוהו בתה

נתיבות

משה"כ

שוטן כרי כמו באמוני על פנקסו : (י) והוציא. ואפי' הוציא השטר מתחת' ושתק עד שנתקיים ואמר פרוע הוא סמ"ע והש"ך חולק כיון שהיא לעשות העשה רע בזה : (יא) רצה. אע"ג דראוהו בב"ד מ"מ כיון שהי' פעם א' בידו לשורפו אינהו בכל מה שיאמר ובתב התרדכי בשליש אחד בשרף השטר ואחר שהמלוה ליהו לשרוף אינהו לא הניח בלל רק אחר

משה"א

ב"ד יכול לחזור בו דהנדת שליש לשני עדים הוי כעד מפי עד והנדה חוץ לב"ד דיכול לחזור בו : ט) שטר שהיה ביד עש"ך סק"י עד דר"נ לא הימני' מיירי ששתקיים וכו' והוא תמוה לעיני כל מעיין דא"כ מאי מקשה רבא אר"נ מברייתא דסימסן הא שם לא מיירי בכה"נ וכן תמה בתומים וקיישב זה נראה דכשנא' דר"נ מיירי בכה"נ קשה במאי פליגי ר"נ ורבא ועכצ"ל דר"נ ס"ל דהימנ' לשליש הוי כנאמן עלי אבא ולא ס"ל הסברא דאפי' אם יעקר וכיון שהניח לקיים טוב אינו חוזר ומניד ורבא ס"ל דשליש כיד הבעלים ממש וכמ"ש הרשב"א הביאו הש"ך סק"נ גבי כשהתב שעל תעל אחד בלבד הושלש שכתב מעיקרא דהוי כמו שכבר הניד על ממון המושלש ואינו חוזר ומניד ואח"כ כ' דאפשר לו' שהוא נאמן דשליש כיד הבעלים ממש הוא ואף שהש"ך כ' לפי' דברי הרשב"א בתשובה מ"מ נראה מדברי הרשב"א למעיין דיכול לחזור להניד לחיב כמו הבע"ד וכ"כ בתשובה סי' אלף ל"ה דשליש כבע"ד ממש דספיקו של השליש כספיקו של הבע"ד ע"ש ועיין ברשב"א שהביא הבי' דס"ל דנאמן אפי' בהכחשת עדים דהדוגראה מה שכ' הש"ך סק"נ הוא סברת עצמו וחולק על הרשב"א דהרשב"א ע"כ מיירי במקום דהוי כחוזר ומניד דמה"ט רצה לומ' מעיקרא דאינו חוזר ומניד גם אם כוונתו כהש"ך דמיירי כשאינו החוזר ומניד למה לו לתלות בהא דהשליש חיי כבע"ד אלא אהרשב"א ולפ"ז אש"ש דבקשה שפיר מסימסן שאין עליו עדים ויוצא מ"ז שליש דמיירי כמ"ש הנ"י והש"ך בסק"א דהיינו

(חו"מ ח"א) **סא**

הגר"א

ומחלת. כ"מ כ"ל ח' אין עליו עדים כו' ופי' תוס' בסנה' שם אפי' אין עדים כלל ע"ש ות"ש אם מת דע"כ מיירי שם דמת השלים דאל"ל ל"ל לשובר כלל כדאתמרי' בפ"ב ז"ב: [יג] התובע. כ"ק פ"ה מהן דבאיר כו' : (ליקוט) התובע כו' כמ"ש בב"ב קס"ז ב' ומתני' לענין שכר הסופר ע"ש (ע"כ): [יד] הכחישוהו. שבועות מ"ב ח' נהי דהימנוה כו' ואפי' אית ליה מנו דמנו במקום עדים כו': [טו] בד"א כו' אבל כו'. דיש לקרבם זל"ז שלא יהיו מוכחשין כדאתמרי' סנה מ' ח' זה אומר בשנים

היטב

בידו בב"ד מ"מ כיון דהימנוהו תחלי' ליתנו בידו והי' נאמן בעיניהם שלא יקרענו ויסרפנו או יתנו לשכנגדו ה"ל נאמן לגבייהו בכל דבריו וכתי' המרדכי בשלים ח' שברף השטר. ואמר שהמלו' נוהו לשרוף והוא מנחישו. השלים נאמן עכ"ל : [יג] כתב. ואפי' הוא כתב יד אחר ומ"מ לריך שיהא בו שימן אחד לדעת שנכתב מדעת השלים או שהמלו' מודה בכך אלא שאומר שהשטר אינו פרוע דאל"כ יש לחוש שאמר הניחו שם או שניקש הלו' ליורשי השלים שיניחו שם כתב כזה ואנן לא קאמרינן אלא דשלים מהימן מטעם דהימנוהו אבל לא ליורשי שלים ועי' לקמן סי' ס"ה סי"ח וי"ט. עכ"ל הש"ך : [יד] התובע. דלעולם מי שהדבר בא לזכותו ולתועלתו הוא לריך לשלם הסכירות כ"כ הסמ"ע (והט"ז כת' דדבריו תמוהין דמאי פסקא ואדרבא הא איהו ניחא ליה שיתנוהו בידו ולא לשלים ובהגהות מרדכי שדפסו תחדש בהב שם שכר השלים וקאי אמ"ש בפרק ז"ב ואם הולרך לשאול כוהבין ושולחין וכו' וע"ז כתב שהתובע יטלם שכר ואע"נ דבסימן י"ד כתב המחבר בזה שבייהם יפרעו שכר השלים והוא מהשובת הרא"ש מ"מ הגהות מרדכי לא ס"ל כן ולפ"ז שפיר מייתי ראיה שם ובעיקר הדין בשכר שלים פשוט הוא מי שמבקש הסליטות יתן השכר ומשמע אמרינן שהוא לתועלת שניהם כנ"ל ברור עכ"ל) : [טו] נאמנים. ואפי' אית ליה להשלים מנו דמנו במקום עדים לא אמרינן כן הוא בתשובת הרמב"ן. ס"ך : [טז] בתנאי. וכן אם עשאו שלים ע"פ אותו תנאי בעדים והעדים אינם כאן כגון שמתו או שהלכו למד"ה לא יכול לומר לא שמכתי עליך שהרי לא עשיתיך שלים אלא בפני עדים

המשפט

חידושים

הניחו שם ואם הוא חי ואומר שאינו פרוע אף שהשובר הוחזק בב"ד ואמן שם"ע סי' ס"ה ס"ק ס"ה : (יג) התובע יטלם. פי' מי שהוא תובע שיחזיר לו השליטות והשלים מוסר לו בתמת אבל (אם) אינו תובע אלא יחזיר השליטות לא משלם כי לתה יפסיד : (יד) העדים נאמנים. ואפי' אית ליה להשלים מנו דמנו במקום עדים לא אמרינן : (טו) בתנאי. אפי' עשאו שלים בעדים ואתו אז הלכו למדינה' לא יכול לומר לא שמכתי עליך שהרי עשיתיך בעדים אלא בזכיון דזימנין דמייתי עדים

ביאורים

שאינו מקוים רק דנאמן מטעם משום דהוי יכול לקיים בשום פעם וכו' ע"ש ולר"נ קשה כיון דהוא רק כנאמנות ממילא כשאינו מקוים יש להאמין להמלוה ביון דהוי כמינו בענין הנאמנות עצמו דנאמן כמבואר בסי' ע"א בש"ך סק"ד ועכצ"ל כרבא דהשליש שהיה בידו בשום פעם הימני' שיהיה כהבע"ד ממש ואפי' ספיקו של שליש כספקו של הבע"ד ומכ"ש ודאי של השליש הוי כודאי של הבע"ד ומיירי שהמלוה אומר שלאמנה בא ליד השליש והשליש מכחישו לזה אמרינן דאפילו יש ללוה מינו דמוויף לא מהני דמה מועיל מינו לזה דהא אף אם הוא אמת מ"מ כיון שהשליש ביד שליש נתרצה שיהיה כך אם יאמר כך כמ"ש התוס' בניטין ס"ד דהא שם נ"כ איכא הוכחה מכח סברא דאי איתא ואפ"ה נאמן השליש לנירושין מטעם דהימניה שיהיה כך אם יאמר וה"נ דכוותיה דמה בכך שיש הוכחה מכח המינו שלאמנה נמס' מ"מ הא נתרצה שאם יאמר השליש שהוא כשר אפילו אם ישקר שיהיה כשר וכיון דמוכח דסברא דשליש הוא מטעם הימניה שיהיה כך אם יאמר כך מוכח נ"כ דמהני אמירתו אף אם שתק קודם ולא אמרינן דהוי כאילו כבר הניד על ממון המושלש דהא מכח סברא זו הוכיח הרשב"א נבי תנאי דיכול לחזור ולהניד ונם שלא מהני כחשת עדים ולזה שפיר כתב הש"ך דהפוסקים כלישנא קמא דאפשר דמודים לדינא וכו' והוא מטעם דהש"ך בסק"נ סי' דשליש א"י לחזור ולהניד : י) וכן אם מת השליש ע' תומים שהקשה עכ הש"ך שכתב שנם התוס' מיירי שמת השליש ותמה ע"ז דהא התוס' כתבו שם דמשמע ליה דמיירי באיתחזק

בפ"ז הכל יתלוה הטובדה ההיא לתתה סנהדרין דף ל"ח ע"א כ' ס"ה לפסר שלחדו מהכני כפ"ק דמליעה(ד' כ' ע"א) ולם יש עתכם סתפון וכו' וכפירש"י שם וכו' והוא כלל לכל כיולא בזה כיון שהשלים נאמן מטעיהם יעשה ככתבו וע"כ לא לוקימנא בנמלא בין שטרותיו קרועין (שם ע"ב) אלא נבי תלוה אבל בשלים הכל כדבריו וכתבו וכ"כ הטור בס"ד ובה"ת שם בשם הרמב"ן ל' מימרא דרב ירמי' בר אבא אמר רב שם ת טור

טורי זהב

בהגהות מרדכי וכ"ה בדפוסי ליסבי וז"ל רש"י היה מחייב להובע לשלם שכר השלים כדאתמרינן בס"ק תתן דבאיב ליה לאיבא ליזל לבי אסיא עכ"ל והמהרי דאין זה ראיה כלל ובסמ"ע נהן טעם שאיא להועלת התובע והוא תמוה דמאי פסקא ואדרבא הא איהו ניחא ליה שיתנוהו בידו ולא לשלים ובהגהות מרדכי שדפסו תחדש בהב שם שכר השלים וקאי אמ"ש בפרק ז"ב ואם הולרך לשאול כוהבין ושולחין וכו' וע"ז כתב שהתובע יטלם שכר ואע"נ דבסימן י"ד כתב המחבר בזה שבייהם יפרעו שכר השלים והוא מהשובת הרא"ש מ"מ הגהות מרדכי לא ס"ל כן ולפ"ז שפיר מייתי ראיה שם ובעיקר הדין בשכר שלים פשוט הוא מי שמבקש הסליטות יתן השכר ומשמע אמרינן שהוא לתועלת שניהם כנ"ל ברור עכ"ל) : [טו] נאמנים. ואפי' אית ליה להשלים מנו דמנו במקום עדים לא אמרינן כן הוא בתשובת הרמב"ן. ס"ך : [טז] בתנאי. וכן אם עשאו שלים ע"פ אותו תנאי בעדים והעדים אינם כאן כגון שמתו או שהלכו למד"ה לא יכול לומר לא שמכתי עליך שהרי לא עשיתיך שלים אלא בפני עדים

פתחי תשובה

שנתן לידי ליתן לפלוני וכשיפסקו הב"ד ליתן לו אתן אבל לא אשבע נגד הב"ד ולא יגיית דינא אם לאמר דכיון שלא נשבע אין אמיתתו כלום או שמא כיון דבשבועת היסת אין יורדין לנכסיו ואם כן אם הי' טוען לקוח לא היו יורדין לנכסיו גם עתה שאומר של פלוני מהני אף שאינו רולה ליטבע ע"ז או שמא שאני בהיסת דאין רולה ליטבע לא נתהיכו לנכסיה משום חזקת ממון כיון דבין כך ובין כך תיפוק מרשותי' כתי"ם הש"ך סברא זו בסי' ל"ח . והוא ז"ל הביא הדבר ברור שאין תנאיתין בזה שהשלים אינו רולה ליטבע דהרי אין לאמנות שלו מחמת שבועתו כלל רק אחמת שנידו ליתן לו ולזה התובע היה הביב להד"ם או שאר טענות שם ' נאמן בהם וא"כ מה"ת לענב זכותו של זה בשביל שזה אינו רולה לגיית דינא עם התובע ליטבע על תביעתו והנע בעצמך הם אמר על כלי זה של פלוני בענין שהי' נאמן ושוב מת אז אלך לא"ה פשיטא שאין מעכבין מליתן המפץ לזה ולא שזה התובע לוקח תחם והאמר שהשלים שקר דוכר לא אילפת לן בהכי וכן בהיא דסימן מ"ז וסי' ס"ב וסי' ל"ט וסי' רכ"ב דאמרינן דמהימן מטום שבידו ליתן לפלוני לא אילפת לן אם זה רולה ליטבע אז לא רק היכא דלית לי' אנו ורולי לגיית כעד אז לא מהני אף בכרול' ליטבע מעשם עד הלריך שבועה כמ"ש הש"ך סי' כ"ו והנ"ל בדרים ס"ת הביאו הש"ך בסימן רכ"ב כו' והלריך בזה ותסיים דכן נראה ברור לדינא דמה שאין השלים רולה ליטבע אינו מעכב זכותו כלל עש"ה : ג) שם

דלעיל סי' ל' ס"ג נבי עדים שהעידו שתש דינן הדבר כמוכחשין להקל שהמוליא מחבירו עליו הרחי"הא מפרש התש טעמא שהממע"ה אבל הכא אם היינו דינן כמוכחשים היינו מוליאים השלים עם הדבר שבידו מחזקת נאמנותו הלכך טעינן ליה: (יח) או שהמלוה נתנו בידו להיות שלים ביניהם. והלוה טוען ברי אבל כשאין הלוה יודע מהשלישות כי אם ע"פ השלים והמלוה מכחישו לא הוי שלים לכולי עלמא וכמ"ש לעיל סעיף קטן ה' ולקמן סעיף קטן כ"ח: (יט) אין לו ליתן השלישות כו'. עיין מה שכתבתי לקמן ס"ק כ"ט מזה: (כ) והא דנאמן כו' אבל אם יש להם תרעומות כו' כ' הב"ח (בסעיף א') ואע"ג דלעיל ס"א אפי' בשלישותו בידו אינו נאמן כשיש להם עליו תרעומת בשך הממון אתם מיירי שהם מכחישים אותו שלא עשאוהו שלים אבל הכא מיירי שמודי' שעשאוהו שלים דאז כשלישותו בידו נאמן אפי' אי איכא הכחשה ביניהם בשך הממון וא"ל שבועה כלל דהא הימנוהו אבל כשאין שלישותו בידו אינו נאמן עכ"ד ודבריו תמוהין דנהי דהימנוהו לשלים מ"מ לא הימנוהו לגזול וליקח לעצמו ממון השלישות ופשיטא דצריך לשבע כשים הכחשה ביניהם בשך הממון אע"פ שלשותו בידו וכן מוכח בבעה"ת ע"ם (וכ"כ להדיא בתשו' מה"ר יוסף טרלאי סי' ל' דאע"פ שלשיהם מודים שעשאוהו שלים כשים הכחשה ביניהם בשך הממון צריך לשבע ע"ם) ונם בשמ"ע ס"ק ט"ו מוכח כן בכ' על ת"ם הר"ב ודוקא כשלשיהם נשתלקו כו' וא"ל כבר כתבו המחבר בסעיף א' אלא דשם איירי בעוד השלישות בידו ולהיות נאמן לחוד בכל דבריו וכאן איירי באין שלישותו בידו ולהיות כעד א' מ"ם חזר וכתבו וכ"כ הטור שלישם מה"ט. כמ"ש בפרישה ע"ם ע"כ הרי מוכח להדיא כדברי והוא ברור: אך גם דברי שמ"ע אינם נלפע"ד כפי דברי הר"ב והטור דפשט ל' הר"ב דמשמע דמיירי דוקא כשאין שלישותו תש"י לענין עד א' וכן משמע בטור שכתב וז"ל שלישותו תש"י נאמן כב' עדים אין שלישותו בידו הרי הוא כשאר כל אדם ומחייב שבועת התור' לשכנגדו כתב בבעה"ע בשם הר"י ברצלוני הא דאשוב כעד א' דוקא כשלשיהם נשתלקו כו' וכ"כ בבעה"ת שער נ"ב ריש א"נ שלשות יולא מתחת ידו נאמן כב' עדים אין יולא מתחת ידו ה"ז כעד אחד וכל המכחישו חייב שבועת התור' וכתב הב"ח בשם הרי"ב שלים שאינו יולא שלישותו מתחת ידו דקאמרינן דמ"מ הוי כעד א' דוקא כשלשיהם נשתלקו מעל השלים כו' והוא בעל העיטור נופי' באות שלישות דף כ"ז ע"א. משמע להדיא דדוקא בשאין שלישותו יולא מתחת ידו הוא דמפלגינן בין יש להם עליו תרעומות או לא אבל בכשלישותו יולא מתחת ידו אין חילוק (וכ"כ בתשובת מהר"ר יוסף טרלאי סי' ל' להדיא דמדברי הר"י ברצלוני מוכח דדוקא בשאין שלישותו יולא מתחת ידו יש חילוק בין יש עליו תרעומות או לא אבל בכשלישותו יולא מתחת ידו אין חילוק ע"ם): לכך נלע"ד דאין פי' תרעומת כמו שהבינו הב"י והסמ"ע והב"ח דהיינו שהם מחולקים עמו בשך הממון שהוא אומר לא השלמתם בידי אלא כך והם או א' מהם אומר שהשלישו יותר אלא נלפע"ד דה"פ דוקא שאין להם עליו תרעומת על שהוליא השלישות מתחת ידו ותרוייהו מודו דבדין עבד במה שהוליא השלישות מתחת ידו אלא שמחולקים בענינים אחרים (כגון שזה תובע לחבירו שיתן לו השלישות שהי' בפניהם שאף לאחר שיתן לו השלישות יכול לפדותו לזמן פלוני או בשך פלוני וזה מכחישו ונאמן השלים ואייב זה שיתן לו השלישות לישבע נגדו ש"ד להכחיש העד או כשהשלים מסייעו פטור אפי' משבועת היסת משום דהשלים ה"ל עד מסייע שפוטר משבועה) אבל אם יש עליו תרעומת שהוליא השלישות מתחת ידו שלא כדין א"כ בין שתובע לחבירו שיחזרו לו השלישות לשלים כדי שיעיד לאו נועע בעדות הוא וכמ"ש הטור בסי' ל"ז ובסי' ק"מ בשם ה"ר יונה נבי שבירות וכ"פ המחבר בסי' ל"ז סי"ב ואף להים מי שחולק שהביא המחבר בסי' ק"מ ס"ט והוא הרשב"א י"ל דמודה כל שהיה שלים ביניהם מתחלה והימנוהו מתחלה אם כן הסתא שמחזיר לו הדר להימנותיה: ועוד מצאתי בחדושי הרשב"א פרק התקבל שכתב וז"ל וא"ר והיאך הוא נאמן והלא שלים אינו נאמן אלא בשלישותו יולא מתחת ידו ז"ל בשמוך דאמרינן מי קא נפק ניטא מתותי ידה דלהימניה וכיון דלא נפק מתותי ידה לא מהימן דמאן נימא דשלים הוה הרי הנע אינו בעולם שאם היה קיים אפילו ביד האשה הוה מהימנא לומר לנירושין יהבי' ניהלי' דאי בעיא מהדר לי' בידיה ע"כ ואם כדבריו שלים דעלמא אע"פ שאין שלישותו יולא מתח"י יהא הוא כמו הוא ודוק) נאמן לזכות מי שנתן בידיו דאי בעי מהדר לי' בידי' ולדידי ניחא לי דאי לאו דאמר הרב ז"ל משום טעמא דמנו הייתי אומר דבנע יולא מתח"י אפילו בלא מנו מהימן ומנורשת מדינא לרב אסדא וטעמא דכיון שמסרו לידה נאמן היה בשעת מסירתו ואע"פ שלא מסרו בעדים תפיסתו מוכחת עליו דאיהו יהביה ניהליה ולנירושין ושלים דעלמא דאאמרי' דבאין שלישותו תחת ידו א"כ דוקא באומר מדעת כאותה דבעל המקח שתפסו שניהם אבל בנע יולא מתחת ידה נאמן עכ"ל הרשב"א הרי להדיא דהביא דברי הראב"ד דיכול להחזיר לו נאמן אף בשכבר יצא השלישות מתחת ידו ונם הרשב"א נופיה מודה לו בזה אלא דס"ל דאפי' בלא מנו נאמן לזכותה ואע"פ שנלפע"ד דהרשב"א לא קאמר דנאמן אף בלא מנו לזכותה אלא נבי נע דלא שייך שבועה או בשאר דבר לענין להחזיק בידו אבל לא מנו לזכותה אלא לפטרו משבועה היכא שהוא אומר שהשלים עשה שלא כדין במה שהוליא השלישות מתחת ידו ואם יכול להיות עד אחר שהשלים לישבע ואינו יכול להיות עד מי שאינו אומר שלא כדין אלא שבועה מי שילא מתחת ידו הרי הוא כבלא"דם משבע כן וכל הראיות שהביא כתבו' מהר"מ שם ים לדאותם דיי"ל דהיינו דוקא מקמי דתקנו רב נאמן היסת א"כ נבי ממון מנו דאי אמר השלים החזרתיה לך נאמן נ"כ לומר כדין עשיתי אבל לבתר דתקנו רב נאמן היסת א"כ כיון דלא מנו ותו לא הוי עד בלא עד כל עד בלא עד לישבע לא הוי עד וכה"נ ממש אמרינן בש"ם בקדושין פרק האומר (דף מ"ג ע"ב) ונתבאר לקמן סי' קכ"א סקמ"ט ועוד יש לדחות דאיות מהר"מ בע"א ע"ם ועיין לקמן סי' קפ"ה ס"ה: וגראה דאם רולה זה שיתן לו השלישות לשלים כדי שיעיד לאו נועע בעדות הוא וכמ"ש הטור בסי' ל"ז ובסי' ק"מ בשם ה"ר יונה נבי שבירות וכ"פ המחבר בסי' ל"ז סי"ב ואף להים מי שחולק שהביא המחבר בסי' ק"מ ס"ט והוא הרשב"א י"ל דמודה כל שהיה שלים ביניהם מתחלה והימנוהו מתחלה אם כן הסתא שמחזיר לו הדר להימנותיה: ועוד מצאתי בחדושי הרשב"א פרק התקבל שכתב וז"ל וא"ר והיאך הוא נאמן והלא שלים אינו נאמן אלא בשלישותו יולא מתחת ידו ז"ל בשמוך דאמרינן מי קא נפק ניטא מתותי ידה דלהימניה וכיון דלא נפק מתותי ידה לא מהימן דמאן נימא דשלים הוה הרי הנע אינו בעולם שאם היה קיים אפילו ביד האשה הוה מהימנא לומר לנירושין יהבי' ניהלי' דאי בעיא מהדר לי' בידיה ע"כ ואם כדבריו שלים דעלמא דאאמרי' דבאין שלישותו תחת ידו הוא (וא"כ יצטרך לישבע נגדו וכיון שאינו נאמן אלא בשבועה לא הוי עד וכדלקמן סי' קכ"א סקמ"ט וא"כ בין שאומר לסיועת התובע או לסיועת הנתבע לא הוי עד המכחיש ולא עד המסייע ודוק) אבל כשהשלישות תחת ידו א"כ דוקא באומר מדעת כאותה דבעל המקח שתפסו שניהם אבל בנע יולא מתחת ידו אינו נאמן אלא בשבועה לא הוי עד המכחיש ולא עד המסייע ודוק) אבל כשהשלישות תחת ידו לא שייך לומר שם להם עליו תרעומת שהרי בידו ליתנו למי שירלה כן נלפע"ד ברור מיהו בתשו' מהר"מ בתשובת מיימון לספר משפטי סי' מ"ד ובמרדכי וחנודה בענין פרק התקבל מוכח להדיא דס"ל דשלים נאמן להיות כעד אחד אף שתובעו שהוליא השלישות מתחת ידו שלא כדין דכתב שם דשלים נאמן אף במקום שאין שלישותו תחת ידו כמפרש בעוד שהי' שלישותו בידו אלא שבועה מטעם דחזקה שלא עושה שלישותו וחזקה אין אדם חוטא ולא כו' יע"ש. ומ"מ נראה לפע"ד עיקר דצריך לישבע אדא דהר"י ברצלוני ובעל העיטור ובעל התרומות והר"ב ושאר אחרונים רבים גיגהו ונם בהגהת מרדכי סוף סנהד' העתיק דברי בעל העיטור בשתש ועוד דמשתבר כותייהו ונם פשטא לישנא דתוספתא שאין השלישות יולא מתחת ידו הרי הוא ככל אדם משבע כן וכל הראיות שהביא כתשו' מהר"מ שם ים לדחותם דיי"ל דהיינו דוקא מקמי דתקנו רב נאמן היסת א"כ נבי ממון מנו דאי אמר השלים החזרתיה לך נאמן נ"כ לומר כדין עשיתי אבל בתר דתקנו רב נאמן היסת א"כ כיון דצריך לישבע תו ליכא מנו ותו לא הוי עד דכל עד בצריך לישבע לא הוי עד וכה"נ ממש אמרינן בש"ם בקדושין פרק האומר (דף מ"ג ע"ב) ונתבאר לקמן סי' קכ"א סקמ"ט ועוד יש לדחות דאיות מהר"מ בע"א ע"ם ועיין לקמן סי' קפ"ה ס"ה: וגראה דאם רולה זה שיתן לו השלישות לשלים כדי שיעיד לאו נועע בעדות הוא וכמ"ש הטור בסי' ל"ז ובסי' ק"מ בשם ה"ר יונה נבי שבירות וכ"פ המחבר בסי' ל"ז סי"ב ואף להים מי שחולק שהביא המחבר בסי' ק"מ ס"ט והוא הרשב"א י"ל דמודה כל שהיה שלים ביניהם מתחלה והימנוהו מתחלה אם כן הסתא שמחזיר לו הדר להימנותיה: ועוד מצאתי בחדושי הרשב"א פרק התקבל שכתב וז"ל וא"ר והיאך הוא נאמן והלא שלים אינו נאמן אלא בשלישותו יולא מתח"י יהא הוא כמו הוא ודוק) נאמן לזכות מי שנתן בידיו דאי בעי מהדר לי' בידי' ולדידי ניחא לי דאי לאו דאמר הרב ז"ל משום טעמא דמנו הייתי אומר דבנע יולא מתח"י אפילו בלא מנו מהימן ומנורשת מדינא לרב אסדא וטעמא דכיון שמסרו לידה נאמן היה בשעת מסירתו ואע"פ שלא מסרו בעדים תפיסתו מוכחת עליו דאיהו יהביה ניהליה ולנירושין ושלים דעלמא דאאמרי' דבאין שלישותו תחת ידו א"כ דוקא באומר מדעת כאותה דבעל המקח שתפסו שניהם אבל בנע יולא מתחת ידו אינו נאמן אלא בשבועה לא הוי עד המכחיש ולא עד המסייע ודוק) אבל כשהשלישות תחת ידו לא שייך לומר שם להם עליו תרעומת שהרי בידו ליתנו למי שירלה כן נלפע"ד ברור מיהו בתשו' מהר"מ בתשובת מיימון לספר משפטי סי' מ"ד ובמרדכי וחנודה בענין

יז וכן אם היה קרוב כו' דכיון דאין לו דין שלים אלא כעד וקרוב או פסול אין בעדותו ממש וק"ל: יח אינו נאמן. ז"ל הטור שאין השלים נאמן בתפיסתו יותר מבע"ד עצמו ואלו היה השטר ביד המלוה כיון שאינו יכול לקיימו אינו כלום שמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ואין כח ביד השלים לעשות משטר מזוייף כשר עכ"ל ועפ"ר שם כתבתי בשם מו"ר ז"ל *אפי' שבועה דאורייתא אינו מחויב השלים לשכנגדו על מה שאומר שהודה בפניו שא"ל כך וכך בשטר זה אם לא אמרו לו בתחלה אתה תהיה עד בדבר [דאם א"ל כן מתחלה היה צריך שבועה כעד א' וכמ"ש הטור והמחבר בסימן פ"א ס"י] דיכול לומר משטה הייתי בך אז אלא להשביע אמרתי כן עמ"ש שם עוד מזה: יט אז אמת הלוה פי' ואלו טענינן ליתמי כל מה שאביהן הוי מלי למיטען: כ בחזקת שאינו פרוע. *ברא'

דהיינו דאין הב"ד טוענין לו שישבע שלא פרעו וקמ"ל דאע"ג דאין השטר ביד המלוה אפ"ה אינו נאמן לומר הלוה אבל אם טען הלוה בעצמו שישבע לו צריך לישבע לו דלא עדיף כשהוא ביד שלים מכשהוא ביד המלוה עצמו כשאין בו נאמנות וכמ"ש

לשמעון שהרי הוא אומר שהוליאו מתחת ידו מחמת שלא הי' בקי בדיני ק"ה הי' נ' שפסק הלכה למעשה בענין דוגי"ח וילייד"ם שהוליאה השליחות מתחת ידה שצריכה ליישבע וז"ל שם בסוף התשו' ואע"פ שהשלים נאמן בלא שבועה היינו כל זמן שהשליחותו בידו והבעלי דינין חלוקים והוא מכריע כאחד מהן אז הוא נאמן בדבורו אבל אם אין יולא שליחותו מתחת ידו הרי הוא כשאר כל אדם וצריך שבועה עכ"ל וע"ש הרי להדיא דלא כמהר"ם אלא כדפרישית לדעת בעל העיטור ונתתי שמחה בלבי שכוונתי לדעת הגדול תל"ח: (בא) וכן אם הי' קרוב או פסול. אינו נאמן כלל אחר שהוליאה השליחות מתחת ידו אע"פ שאין להם עליו תרעומות דכיון דאחר שיצא השליחות מתחת ידו אינו נאמן אפילו אם הוא כעד אחד דעצמו והרי הוא קרוב או פסול: (כב) שטר כו'. אינו נאמן שאין השלים נאמן בשביל תפיסתו יותר מבעל דבר בעצמו ואלו הי' השטר ביד מלוה כיון שאינו יכול לקיימו אינו כלום שמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ואין כח ביד השלים לעשות משטר מזוייף כשר עכ"ל טור והוא מהבעה"ת שער כ"ב ח"נ. וכ' בספר שארית יוסף וז"ל וק' שהרי ברים הסימן כתב שהשלים נאמן כב' עדים ועדים ועוד הרי הוא לפחות עד אחד וי"ל שר"ל שאינו שטר לענין לטרוף בו ממשעבדי ונם נאמן לומר פרעתי כי המלוה בעדים אין צריך לפרעו בעדים לזה אחר ולא משוי ליה שטרא ר"ל אין עליו דין שטר וק"ל ועוד י"ל שגם השלים אינו יודע מאומה ושהוא בידו אין ראיה עכ"ל ואין דבריו נלפע"ד דמ"ש בסוף ועי"ל שגם השלים אינו יודע מאומה כו' ודאי ליתא שהרי בהדיא כתבו הבעה"ת והטור שהשלים אומר שכך וכך נשאר עדיין לפרוע. ומה שתירץ מתחלה דהמלוה בעדים א"ל לפרעו בעדים ג"כ לא מחוור דא"כ כשטוען הלוה שהשטר הי' פרוע קודם דנמסר ליד השלים היה לו לשלים להיות נאמן וכ"ת אה"כ הוי ליה לבעה"ת והטור לפלוגי בהכי ועוד דזיל בתר טעמא שכתבו שאין כח ביד השלים לעשות משטר מזוייף כשר וה"ע שייך בכל גיונא יעוד לפי דבריו כשהלוה טוען שהשטר מזוייף אמאי אין השלים נאמן אבל לפע"ד דמעיקרא לק"מ דאנן הכי קאמרינן שלים נאמן כב' עדים ליתן אותו דבר שבידו ליד מי שירלה בענין שאין אותו שכנגדו יכול לתבוע זה שניתן לו אפי' בעד א' משום שהשלים נאמן כב' עדים ליתנו לתי שירלה שבין שהשליחותו מתחלה בידו הרי האמינוהו עליו כב' עדים ליתנו לתי שירלה ואותו דבר יהיה של זה שיתן לו השלים ושוב אין לו לזה שכנגדו טענה עליו אבל שטר שאינו מקויים שאף כשיתן לו השלים לא יועיל לו כלום אם לא שהוא יתבע את שכנגדו והרי בשטר זה א"י לתבוע מתנו כלום וא"כ בע"כ יצטרך לעדותו של שלים וא"כ ע"כ שא"י להעיד אם לא אחר שכבר יצא השליחות מתחת ידו ועכ"פ לא עדיף טפי מעד א' פסיטא דלא הימנוהו כבי תרי לענין שיוציא ממון מחבירו דשלים לעולם אינו נאמן אלא על מה שבידו שהושלם בידו ליתנו לתי שירלה דלא כבר הוא כשאר כל אדם ולריך יכול לקיים כו'. עמ"ש לעיל סק"א בשם הגי' שחולק ע"ז דאם טוען פרוע כיון שהי' השלים יכול לקיימו בשום פעם אע"פ שאין יכול לקיים עכשיו נאמן השלים ע"כ מיהו אם טוען הלוה שהיה מודים דאין יכול לקיים עכשיו נאמן השלים בלא שבועה ולא הוי כמו שאמר אפי' אם שקר. אך הא ק' על הגי' והשיך דהא הא דאמרי' הימני' השבע כיון שמסרו בידו נתרצה כמ"ש כיון שהי' יכול לעשות כן א"כ כשהשטר תחת יד הבעלים והיה יכול לקיימו בשעת מעשה רק שאח"כ מתו העדים והוא אומר פרוע קודם שמתו העדים נימא ג"כ הכי שנתרצה שיהיה כמו שיאמר המלוה כיון שהיה יכול לקיימו דמה"ת יהיה נרע מסירה ליד הבעלים מיד השכיל ואין השכל סובל כלל שיהיה יד הבעלים נרע מיד השליש. גלל כן נראה דיש עוד טעם אחר בנאמנות השליש דהבעה"ת כ' השבע בנאמנות השליש דמה שנתרצה לפני השליש הוי באומר נאמן על אבא ומידק דייק ודמי לנאמן הדיין לומר לזה זכיתי ונאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי דסי' רכ"ב וכ"כ המרדכי ס' התקבל ובתשובת מיימוני לס' משפטים סי' מ"ד בשעם נאמנות השליש בשלישותו בידו משעם דמידק דייק וכ"כ רוב הפוסקי' השעם משום דחזקה דאין אדם חוטא ולא לו. ולכאורה ק' דא"כ כל ע"א יהיה נאמן משעם חזקה זו ועכצ"ל דכל ע"א חייש' לאומר בדדמי כמ"ש התשב"ץ משא"כ בשליש דמידק דייק והשעם הוא כמ"ש הפ"ר ריש ניטין נבי שליח להולכה דכל שהוא מחייב לעשות הדבר אמרי' ביה דמידק דייק א נ כמ"ש הפ"ר בקידושין נבן קדשתי את בתי דקא מהני חזקה זו דאין אדם חוטא רק להחזיק ולא להוציא מ"ה אינו נאמן רק שליש שיש לו קנין בהחזק והוי להחזיק כמש"ל ומ"מ ק' דלמה להו לטעמים אלו ולא אמרו טעמא דהש"ס דהימני' דהיינו שנתרצה שיהיה כמו שיאמר אפי' אם ישקר כמ"ש התוס' בניטין ובתשו' מיימוני סי' מ"ד אע"כ דכתבו טעם זה דנ"מ לנידון שכתב הגי' בטוען פרוע ומכחיש השליש בשטר שאינו מקוים שאינו נאמן ומוכיח דינו מהשים ובזה לא סני הטעם דהימני' ונתרצה שיהיה כמו שיאמר אפי' אם ישקר כיון דאפילו במסרו לבעיד דודאי הימני' מהני מינו להחמיר ולכך כתבו הטעם דמידק דייק והוי כמו נאמן הדיין ונאמן בעל המקח דבסי' רכ"ב הטעם דמידק דייק וכאן האמינו חז"ל אפי' במקום מינו ודין שני עדים מפש יש לו מינו הוי מינו במקום עדים כמ"ש הרשב"א בחידושיו לקדושין נבי נאמן הדיין דאפילו יש לו מינו לאמר לא קבלתיך להיות דיין מ"מ נאמן וכמש"ל בסי' כ"ג ומשה"נ לא מהני מינו והחולקים לא ס"ל סבר' דמידק דייק משה"ה אפקו דמהני מינו ולפ"ז העיקר כהגי' והש"ך: טו) או פרוע ע' תומים שכתב דאם טוען פרעתיך אחר שהשלשתי בידך דאינו נאמן. דהא אינו נאמן לטעון פרוע רק במינו דמזוייף וכשיטעון מזוייף יצטרך גישבע נגד העד דהא השליש אומר שאינו מזוייף והוי משואיל"מ ודוק' כשטוען פרוע כשהשלשתי בידך שנם עתה מכחיש השליש נאמן במינו. ולפענ"ד נראה דנאמן דאין זה בגדר מחייב שבועה ואינו יכול לישבע נגד השליש מחמת שהשליש יודע שאינו מזוייף דא"כ בכ"מ שיש שטר מקוים בע"א לא יהיה נאמן לטעון פרוע במינו דמזוייף משום דה"ל משואיל"מ א"ז דכל שאינו מקוים בשני עדים מטענת פרעון בעצמו אינה מעלותא היא משום שכתב הסמ"ע סי' מ"ו ס"ק ב' ועוד מקומות אחרים שאין מקיים כאן ויהיה השעם איך שיהי' כיון דקיי"ל שיכול

החושן

יע' כ"ך הנא כשם הנימוקי בחולק וס"ל דאם טוען פרוע כיון שהי' השלים יכול לקיימו כשום פעם אע"ג שאין יכול לקיים עכשיו נאמן השלים ועי' כ"ך בסק"א דאיך והבל בזה דאם אומר מזוייף א"כ הימני' מעולם שלא יוכל לקיימו כשום פעם אבל כשאמר הרי מוד' שהי' כיון והיה

הציעור וכתי"ם הכי' דעבר הזמן ולקע לזו דוקא אלא אפי' בסוף הזמן: ס שם סעיף ה': ע ותפרש שם הטעם שאין השלים נאמן יותר מבעל דבר בעצמו ואילו היה השטר ביד המלוה כיון שאינו יכול לקיימו אינו כלום ומבואר לעיל ריש סי' מ"ו וכתב הב"ח *ודאי דלא גרע מע"א ומקיקו לידי ש"ד וכדין שלים שאין שליחותו בידו הכא נמי לזו מרי בידו אלא מספק בעלמא ולא אלו שיין בכל הבשאה אז אלא להבביע כיון שבייחס מודים שבשאוהו שלים וכו' וברהא כתיבת יד מהרש"ל שהי' מסתפק בדבר ושלע"ד אין לזון ספק דפשיטא שחייב ש"ד והכי נקטינן ודלא כהסמ"ע עכ"ל: פ טור וכ"כ בס"ת שם בשטר נ"ב ובכן הביב הרי"ף ומפרש שם שאינו פרעו הים מודים לשלים ל וכתב הסמ"ע *ומיהו נראה אם הלוה בעצמו טוען שהבע לו צריך ליבע לו דלא עדיף מבכיות ביד המלוה עצמו כשאין בו נאמנות:

פתחי תשובה

אין רישותא מכ"ם דאין לחוש דעבם בחזיר אלא כדין דעבדינן ליה רבע אין לחוש בחקוס דלא חזינן רישותא וכרחים בהבנת הש"ד מת' הרא"ם כלל ק"ה בספק בענין דיני ווליד"ם שהוליאה השליחות מתחת ידה שצריכה ליישבע כו' אין ראוי כלל דהתם הכחים השליחות כלל כו' (והאריך הרבה להשיג על כל דברי הש"ך בענין זה ובענין בתוביס גב כן מזה) ומסיק לחלכה בנדון הבאלה נראה פשוט דאם השלים שיחה לפנינו ואומר שהבן הטור לאחי הלוה ע"פ הבאלים בהשליחו בידו ובהחייב בתנאים ס"ב הוליאה לו הבשליחות פטור אלא פי' ואפי' אם השלים אינו לפנינו בשאול רת פ"ו לפטור אלא שער ל"ב ח"נ. וכ' בספר שארית יוסף וז"ל וק' שהרי ברים הסימן כתב שהשלים נאמן כב' עד אחד וי"ל שר"ל שאינו שטר לענין לטרוף בו ממשעבדי ונם נאמן לומר פרעתי כי המלוה בעדים לזה אחר ולא משוי ליה שטרא ר"ל אין עליו דין שטר וק"ל ועוד י"ל שגם השלים אינו יודע מאומה ושהוא בידו אין ראיה עכ"ל ואין דבריו נלפע"ד דמ"ש בסוף ועי"ל שגם השלים אינו יודע מאומה כו' ודאי ליתא שהרי בהדיא כתבו הבעה"ת והטור שהשלים אומר שכך וכך נשאר עדיין לפרוע. ומה שתירץ מתחלה דהמלוה בעדים א"ל לפרעו בעדים ג"כ לא מחוור דא"כ כשטוען הלוה שהשטר הי' פרוע קודם דנמסר ליד השלים היה לו לשלים להיות נאמן וכ"ת אה"כ הוי ליה לבעה"ת והטור לפלוגי בהכי ועוד דזיל בתר טעמא שכתבו שאין כח ביד השלים לעשות משטר מזוייף כשר וה"ע שייך בכל גיונא יעוד לפי דבריו כשהלוה טוען שהשטר מזוייף אמאי אין השלים נאמן אבל לפע"ד דמעיקרא לק"מ דאנן הכי קאמרינן שלים נאמן כב' עדים ליתן אותו דבר שבידו ליד מי שירלה בענין שאין אותו שכנגדו יכול לתבוע זה שניתן לו אפי' בעד א' משום שהשלים נאמן כב' עדים ליתנו לתי שירלה שבין שהשליחותו מתחלה בידו הרי האמינוהו עליו כב' עדים ליתנו לתי שירלה ואותו דבר יהיה של זה שיתן לו השלים ושוב אין לו לזה שכנגדו טענה עליו אבל שטר שאינו מקוים שאף כשיתן לו השלים לא יועיל לו כלום אם לא שהוא יתבע את שכנגדו והרי בשטר זה א"י לתבוע מתנו כלום וא"כ בע"כ יצטרך לעדותו של שלים וא"כ ע"כ שא"י להעיד אם לא אחר שכבר יצא השליחות מתחת ידו ועכ"פ לא עדיף טפי מעד א' פסיטא דלא הימנוהו כבי תרי לענין שיוציא ממון מחבירו דשלים לעולם אינו נאמן אלא על מה שבידו שהושלם בידו ליתנו לתי שירלה דלא כבר הוא כשאר כל אדם ולריך יכול לקיים כו'. עמ"ש לעיל סק"א בשם הגי' שחולק ע"ז דאם טוען פרוע כיון שהי' השלים יכול לקיימו בשום פעם אע"פ שאין יכולים לקיים עכשיו חתימת העדים נאמן השלים והוכחתי שם בחריכות שכך הוא נ"כ כוונת התוס' ס"פ זה בורר מיהו אם טוען הלוה מזוייף כ"ע מודו דאין השלים נאמן וכמ"ש שם ע"ש: (בד) אינו נאמן כתב הסמ"ע בשם מהרש"ל דאפי' שבועה דאורייתא אינו מחייב השלים לשכנגדו על מה שאומר שהודה בפניו שא"ל כך וכך בשטר זה אם לא אמר לו בתחלה אתה תהי' עד בדבר עפמ"ש לק' סי' פ"ח ס"י דיכול לומר משטה הייתי בך אז בתחלה אתה תהי' אלא להשביע אמרתי כן והב"ח חולק עליו וז"ל והא ודאי דלא אינו נאמן לטעון פרוע אלא מה שבידו כיון דשיהה מודים שבשאוהו שלים ע"מ כך וכך א"כ דלא כ"ח אתה עד בדבר זה שהרי עשו גם מעשה והניחו השטר בידו שיהא נאמן עליה ודלא כמ"ש מהרש"ל דאפי' ס"ד אינו חייב דליתא ואני ראיתי בכת"י מהרש"ל דהי' מסתפק בדבר ולפע"ד אין כאן ספק דפשיטא דחייב ס"ד והכי נקטי' עכ"ל וכ"כ עיקר: (בה) הרי הוא בחזקת שאינו פרוע

להלוה קודם שהשלומין או עכ"פ אחר שהשלומין כמו אחר לי אבא כו' ואף דיש בלונתא שם מ"מ הברע הרמ"א בס"ם ע"ש דכל שאומר שהוגד לו מפי נאמן אפילו אינו מפי נאמן דאחר דהוי כמוגד בדבר דאחר רק להסקיש את בנו ואפילו אינו נאמן רק רגלים לדבר גדול מזה כאשר הוא ראה הלוה עכ"ד עש"ב. הבה"ע עוד בשם הש"ך וראה דאם קרוב זה כו' ל"ח בשמתיר לי הדר להיתומותיה כו' עיין בת' שבות ח"ג סימן קמ"ט שכתב דמל' הש"ד הסמ"ע דנאמן כתרי כמו שהיה בתחלה קודם שהוליאה השליחות מידו ולעיל"ד זה ודאי אינו כו' וצריך לתחוק דבוודת הש"ך נ"כ כך הוא דמ"ש מוזר להיתומותיה היינו כעד אחד וכן מבואר מדברי הש"ך עצמו ס"ק ל"ד ובכללי דיני שלוחות שבש"ם זה אות י"ג. ועיין שם עוד שכתב על נדון דבשם שבשלים עבר ע"ד ב"ד ותפר השליחות לגד אחד ואחר כך רולה להחזיר לו כיון שהמהם דעת ב"ד יש כח ביד הבית דין לפסלו לגמרי בעדות זו משום קנס ע"כ: ה) אינו נאמן. ע' באר הגולה עד והכי נקטינן ודלא כהסמ"ע. וכ' הש"ך הכא דברי הב"ח אלו ומסיים וכזכרתה עיקר. ועיין בת' מיס חיים חמ"מ סי' ו"ד שכתב ולפע"ד ראתה לבטיל דברי הסמ"ע כו' עש"ה: ו) בחזקת שאינו פרוע. עכ"ד ס"ק כ"ה

הגר"א

מידה: [יא] שטר שיולא. נעין שם מי קנפיק כו' וערש"י שם שקבלו זה שקרבנו כו' וה"ה כאן: [כ] שלים שהשלים. דלא אמרו

היטב

בסי' קכ"א ובדא' דאם רוצ' זה שנתן לו השליחות לחזירו לשלים כדי שיעיד לאו נוגע בעדות הוא כמ"ש הטור בסי' ק"מ ואף לדים מי שאולא שהבא המחבר שם ס"ע ו"ל דמיד' בלים בינהם ומתחל' הימנוהו אם כן כשמחזיר לו הדר להימנותיה כו' ע"ש שמביא עוד ראיות לדברי ובסוף כת' שסוב מלא בחשובת הרא"ם שפסק הלכ' למעש' דאם הוליאה השליחות מתח"י הרי הוא כשאר כל אדם ולריך שבועה ע"ש: [כ] פסול. אינו נאמן כשהוליאה השליחות מת"י דאינו אלא כעד א' דעכשא הרי הוא קרוב או פסול. ס"ד: [בא] פרוע. כת' הש"ך דהכ"י חולק ע"ז דאם טוען פרוע כיון שהשלים הי' יכול נקיימו כשום פעם אע"פ שאין יכול לקיימו עכשיו נאמן השלים ע"כ מיהו אם טוען הלוה שהיה מודים דאין יכול לקיימו כשום פעם אע"פ שאין יכול לקיימו עכשיו נאמן השלים ע"כ מודו דאין השלים נאמן: [בב] הימנים. ואם מת המלוה אח"כ גם בזה אמרינן דאין אדם מוריש לבניו כ"כ הב"ח ופשוט הוא

המשפט

חידושים

נגד השלים אפי' לא אמר אינ. ש"ך: (בא) שהה כו' לא יפרע אלא בשבועה. וה"ה בשבועה. אם כשאינו הבשא לי כמו בבאר בשרות אם לא בים בו נאמנות ואם היה הבאי אלא יפרע אלא בפני השלים והשלים אומר אלא יפרע אלא בפרע אל"ל בבוסה אפי' נגד יתומים ש"ך. ומיירי שהשלים כבר והיל עד המסיע דאלים אין לשלים נאמנות ייהר מאלו היה ביד המלוה ואלו היה ביד המלוה

ביאורים

אם שיהיה לנירושין אפי' אם ישקר ואפי' במקום עדים סיבר הרשב"א דנאמן משעם זה ומאן דשלים לא שליב רק במקום עדיב אבל במקום מנו ודאי נאמן השליש כדמוכח באה"ע סי' קמ"א סעיף נ"ה וכנ"ל ודוקא כשאינו מקוים סובר המחבר דנאמן דהא לא הימני' כלל דמה היה ביד השליש לעשות דאם ימסרנו להבע"ד נ"כ יהי' נאמן לטעון פרוע. והנימוקי' והש"ך סוברים כיון דמודה שכתבו ע"כ היה יכול לקיימו בשום פעם והרי הימני' אפי' אם ישקר. אך הא ק' על הגי' והש"ך דהא הא דאמרי' הימני' השעם כיון שמסרו בידו נתרצה כמ"ש כיון שהי' יכול לעשות כן א"כ כשהשטר תחת יד הבעלים והיה יכול לקיימו בשעת מעשה רק שאח"כ מתו העדים והוא אומר פרוע קודם שמתו העדים נימא נ"כ הכי שנתרצה שיהיה כמו שיאמר המלוה כיון שהיה יכול לקיימו דמה"ת יהיה נרע מסירה ליד הבעלים מיד השכיל ואין השכל סובל כלל שיהיה יד הבעלים נרע מיד השליש. גלל כן נראה דיש עוד טעם אחר בנאמנות השליש דהבעה"ת כ' השעם בנאמנות השליש דמה שנתרצה לפני השליש הוי באומר נאמן על אבא ומידק דייק ודמי לנאמן הדיין לומר לזה זכיתי ונאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי דסי' רכ"ב וכ"כ המרדכי ס' התקבל ובתשובת מיימוני לס' משפטים סי' מ"ד בשעם נאמנות השליש בשלישותו בידו משעם דמידק דייק וכ"כ רוב הפוסקי' השעם משום דחזקה דאין אדם חוטא ולא לו. ולכאורה ק' דא"כ כל ע"א יהיה נאמן משעם חזקה זו ועכצ"ל דכל ע"א חייש' לאומר בדדמי כמ"ש התשב"ץ משא"כ בשליש דמידק דייק והשעם הוא כמ"ש הפ"ר ריש ניטין נבי שליח להולכה דכל שהוא מחייב לעשות הדבר אמרי' ביה דמידק דייק א נ כמ"ש הפ"ר בקידושין נבן קדשתי את בתי דקא מהני חזקה זו דאין אדם חוטא רק להחזיק ולא להוציא מ"ה אינו נאמן רק שליש שיש לו קנין בהחזק והוי להחזיק כמש"ל ומ"מ ק' דלמה להו לטעמים אלו ולא אמרו טעמא דהש"ס דהימני' דהיינו שנתרצה שיהיה כמו שיאמר אפי' אם ישקר כמ"ש התוס' בניטין ובתשו' מיימוני סי' מ"ד אע"כ דכתבו טעם זה דנ"מ לנידון שכתב הגי' בטוען פרוע ומכחיש השליש בשטר שאינו מקוים שאינו נאמן ומוכיח דינו מהשים ובזה לא סני הטעם דהימני' ונתרצה שיהיה כמו שיאמר אפי' אם ישקר כיון דאפילו במסרו לבעיד דודאי הימני' מהני מינו להחמיר ולכך כתבו הטעם דמידק דייק והוי כמו נאמן הדיין ונאמן בעל המקח שכתב הסמ"ע בסי' רכ"ב הטעם דמידק דייק וכאן האמינו חז"ל אפי' במקום מינו ודין שני עדים מפש יש לו מינו הוי מינו במקום עדים כמ"ש הרשב"א בחידושיו לקדושין נבי נאמן הדיין דאפילו יש לו מינו לאמר לא קבלתיך להיות דיין מ"מ נאמן וכמש"ל בסי' כ"ג ומשה"נ לא מהני מינו והחולקים לא ס"ל סבר' דמידק דייק משה"ה אפקו דמהני מינו ולפ"ז העיקר כהגי' והש"ך: טו) או פרוע ע' תומים שכתב דאם טוען פרעתיך אחר שהשלשתי בידך דאינו נאמן. דהא אינו נאמן לטעון פרוע רק במינו דמזוייף וכשיטעון מזוייף יצטרך גישבע נגד העד דהא השליש אומר שאינו מזוייף והוי משואיל"מ ודוק' כשטוען פרוע כשהשלשתי בידך שנם עתה מכחיש השליש נאמן במינו. ולפענ"ד נראה דנאמן דאין זה בגדר מחייב שבועה ואינו יכול לישבע נגד השליש מחמת שהשליש יודע שאינו מזוייף דא"כ בכ"מ שיש שטר מקוים בע"א לא יהיה נאמן לטעון פרוע במינו דמזוייף משום דה"ל משואיל"מ א"ז דכל שאינו מקוים בשני עדים מטענת פרעון בעצמו אינה מעלותא היא משום שכתב הסמ"ע סי' מ"ו ס"ק ב' ועוד מקומות אחרים שאין מקיים כאן ויהיה השעם איך שיהי' כיון דקיי"ל שיכול

באר הגולה

נאמן כלל יז (בא) [יח] וכן אם היה קרוב או (יט) [כ] פסול (טור) ד (כב) [יט] פ שטר שיוצא מת"י שלישי והלוה טוען שהוא יד) מזוייף (כג) טו) או (כ) [כא] פרוע אם ג) אין יכולין לקיים חתימת העדים אע"פ שהשלישי מעיד שהמלוה והלוה מסרוהו לו ואמרו לו שכך וכך נשאר עדיין לפרוע משטר זה יח (כד) ה) אינו נאמן:

ה [כ] פ שלישי שהושלש שטר בידו שיפרענו ביום פלוני ועבר הזמן טוען הלוה שפרעו בזמנו יט או (כא) [כב] שמת הלוה (כה) הרי הוא כ ו] בחזקת שאינו פרוע ג ומחזירו למלוה ואם מת הלוה לא יפרע אלא בשבועה כדין

ידו ים לחלק בין תרעומות או לא אלא שנראה מדבריו שם להדיא דמפרש דהך תרעומת היינו מלתא דשייך השלים בנוה כגון שחוסרו שעכב המעות לעצמו ולפעד"ב כמ"ש וחולי גם מהרי"ט לא נקט אלא דוגמ' וה"ה בכל מילי היכא שאין השליש יולא מתחת ידו וזה אומר שעשה שלא כדין שהוליא השליות מתחת ידו איכא למחשדיה בשום מלתא ודוק). ואין להביא ראיה מתשו' רשב"א סי' תתקי"ו לדברי מהר"ם דכתב הרשב"א שם שהשלים הוי עד מסייע ופוטרו משבועה אף שכבר הוליא השטר מתחת ידו ונתנו לשמעון ולוי בן ראובן אומר שניתן לו באשמכתא ע"ש די"ל דהתם אין לו גלוי תרעומת על השלים שהרי אינו אומר שהשלים עבר על שליחותו ועשה שלא כדין שהרי הי' מודה שהושלם בידו שיתנו לו ע"פ אותו תנאי רק שאומר שהי' אשמכתא בדבר והשלים לא הי' בקי בדיני אשמכתא ח"כ אין לו תרעומת על השלים והלכך פסק הרשב"א דכיון שנתן לו השטר מסתמא הי' בקי בדיני אשמכתא והחזירתו הוי כמעיד ועד מסייע פוטר משבועה שהרי אין לו תרעומת על השלים שהרי אף לדברי לוי לא הי' השלים חייב בדין מפני שנתן השטר אשמכתא ולא פשע בזה כלום ודו"ק: שוב מצאתי להדיא בתשו' הרא"ם כלל ק"ה שבועה הייגו כל זמן שהשליחותו בידו והבעלי דינין חלוקים והוא מכריע כאחד מהן אז הוא נאמן בדבורו אבל אם יולא שליחותו מתחת ידו הרי הוא כשאר כל אדם וצריך שבועה עכ"ל וע"ש הרי להדיא דלא כמהר"ם אלא כדפרישית לדעת הגדול תל"ח: (בא) וכן אם הי' קרוב או פסול. אינו נאמן כלל אחר שהוליא השליות מתחת ידו אע"פ שאין להם עליו תרעומות דכיון דאחר שיצא השליות מתחת ידו אינו נאמן אפילו אם הוא כעד אחד דעצמו והרי הוא קרוב או פסול: (כב) שטר כו'. אינו נאמן שאין השלים נאמן בשביל תפיסתו יותר מבעל דבר בעצמו ואלו הי' השטר ביד מלוה כיון שאינו יכול לקיימו אינו כלום שמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ואין כח ביד השלים לעשות משטר מזוייף כשר עכ"ל טור והוא מהבעה"ת שער כ"ב ח"נ. וכ' בספר שארית יוסף וז"ל וק' שהרי ברים הסימן כתב שהשלים נאמן כב' עדים ועוד הרי הוא לפחות עד אחד וי"ל שר"ל שאינו שטר לענין לטרוף בו ממשעבדי ונם נאמן לומר פרעתי כי המלוה בעדים אין צריך לפרעו בעדים לזה אחר ולא משוי ליה שטרא ר"ל אין עליו דין שטר וק"ל ועוד י"ל שגם השלים אינו יודע מאומה ושהוא בידו אין ראיה עכ"ל ואין דבריו נלפע"ד דמ"ש בסוף ועי"ל שגם השלים אינו יודע מאומה כו' ודאי ליתא שהרי בהדיא כתבו הבעה"ת והטור שהשלים אומר שכך וכך נשאר עדיין לפרוע. ומה שתירץ מתחלה דהמלוה בעדים א"ל לפרעו בעדים ג"כ לא מחוור דא"כ כשטוען הלוה שהשטר הי' פרוע קודם דנמסר ליד השלים היה לו לשלים להיות נאמן וכ"ת אה"כ הוי ליה לבעה"ת והטור לפלוגי בהכי ועוד דזיל בתר טעמא שכתבו שאין כח ביד השלים לעשות משטר מזוייף כשר וה"ע שייך בכל גיונא יעוד לפי דבריו כשהלוה טוען שהשטר מזוייף אמאי אין השלים נאמן אבל לפע"ד דמעיקרא לק"מ דאנן הכי קאמרינן שלים נאמן כב' עדים ליתן אותו דבר שבידו ליד מי שירלה בענין שאין אותו שכנגדו יכול לתבוע זה שניתן לו אפי' בעד א' משום שהשלים נאמן כב' עדים ליתנו לתי שירלה שבין שהשליחותו מתחלה בידו הרי האמינוהו עליו כב' עדים ליתנו לתי שירלה ואותו דבר יהיה של זה שיתן לו השלים ושוב אין לו לזה שכנגדו טענה עליו אבל שטר שאינו מקוים שאף כשיתן לו השלים לא יועיל לו כלום אם לא שהוא יתבע את שכנגדו והרי בשטר זה א"י לתבוע מתנו כלום וא"כ בע"כ יצטרך לעדותו של שלים וא"כ ע"כ שא"י להעיד אם לא אחר שכבר יצא השליחות מתחת ידו ועכ"פ לא עדיף טפי מעד א' פסיטא דלא הימנוהו כבי תרי לענין שיוציא ממון מחבירו דשלים לעולם אינו נאמן אלא על מה שבידו שהושלם בידו ליתנו לתי שירלה דלא כבר הוא כשאר כל אדם ולריך יכול לקיים כו'. עמ"ש לעיל סק"א בשם הגי' שחולק ע"ז דאם טוען פרוע כיון שהי' השלים יכול לקיימו בשום פעם אע"פ שאין יכולים לקיים עכשיו חתימת העדים נאמן הדיין והוכחתי שם בחריכות שכך הוא נ"כ כוונת התוס' ס"פ זה בורר מיהו אם טוען הלוה מזוייף כ"ע מודו דאין השלים נאמן וכמ"ש הרשב"א בחידושיו לקדושין נבי נאמן הדיין דאפילו יש לו מינו לאמר לא קבלתיך להיות דיין מ"מ נאמן וכמש"ל בסי' כ"ג ומשה"נ לא מהני מינו והחולקים לא ס"ל סבר' דמידק דייק משה"ה אפקו דמהני מינו ולפ"ז העיקר כהגי' והש"ך: טו) או פרוע ע' תומים שכתב דאם טוען פרעתיך אחר שהשלשתי בידך דאינו נאמן. דהא אינו נאמן לטעון פרוע רק במינו דמזוייף וכשיטעון מזוייף יצטרך גישבע נגד העד דהא השליש אומר שאינו מזוייף והוי משואיל"מ ודוק' כשטוען פרוע כשהשלשתי בידך שנם עתה מכחיש השליש נאמן במינו. ולפענ"ד נראה דנאמן דאין זה בגדר מחייב שבועה ואינו יכול לישבע נגד השליש מחמת שהשליש יודע שאינו מזוייף דא"כ בכ"מ שיש שטר מקוים בע"א לא יהיה נאמן לטעון פרוע במינו דמזוייף משום דה"ל משואיל"מ א"ז דכל שאינו מקוים בשני עדים מטענת פרעון בעצמו אינה מעלותא היא משום שכתב הסמ"ע סי' מ"ו ס"ק ב' ועוד מקומות אחרים שאין מקיים כאן ויהיה השעם איך שיהי' כיון דקיי"ל שיכול

נתיבות

דולה להחזיר לו השליחות כדי שיעיד נאמן: (יט) פסול. כיון דאינו רק ע"א והוא פסול: (כ) פרוע. עיין ש"ך שהבריע כיון דהשלים היה יכול לקיימו כשום פעם אע"פ שאינו יכול לקיימו עכשיו נאמן השלים וע"כ דהעיקר כהש"ך ואפי' טוען פרעתי אחר שהשלשתי נאמן ואם השלים כבר להעיד חייב לישבע נגדו ואינו יכול לטעון טענת השטאה או השבעה

משה"א

המקבל טוען ברי שמסרו להשליש כשם כך ודאי נאמן דמה לי אם אומר אתה מכרת לי או שאמר אתה צוית לאחר ליתנו לי ונתנו לי אלא אפילו אינו יודע באיזה אופן שמסרו הנותן ליד השליש מ"מ נאמן שהשליש מסרו בידו לשם כך כיון שתפיסתו מוכחת עליו והשליש בשע' מסירתו היה נאמן כיון שהימניה הנותן שיהיה כך אם יאמר כך ומ"מ כ' שפיר הש"ך לענין שבועה דהמקבל חייב לישבע דהסברא דתפיסתו מוכחת עליו לא מהני לענין שבועה דהא אפילו בטוען מכרתו או נתתו לי והכה טוען טענת נפילה אז מקדון מחייב לישבע וכא מהני הסברא דתפיסתו מוכחת עליו רק נגד להחזיק נוף החפץ וכא לענין לפטור משבועה ומש"ה יכול הנותן להשביעו דאימר לא מסרו לו השליש לשם כך והשליש אינו יכול להיות עד המסייע דנוגע הוא דאם אמר נפילה או מקדון יצטרך לשכם גם השליש מחיוב לישבע ולא דמי אם השלישות יוצא מת"י דבזה שייך חזקה אין אדם חוטא ולא לו וכן כשמסרו בעדים נאמן היה בשעת מסירתו דלמה היה לו לנוזל של חבירו ולמסרו לאחר משא"כ כשאין השלישות יוצא מת"י חיישינן דילמא יצא מידו דרך מקדון או נפילה וחייב לשלם ועתה מוכרח הוא לשקר כדי שיפטר מלשלם ולכך חייב לישבע וחשיב כטענת ברי כיון שטוען שמסרו להשליש לשם כך וחזקה ששליח עשה שליחותו ונידון הקושיא דהראב"ד כ' דנאמן במינו דהיה מחזיר והש"ך מצריך דוקא שיחזיר נראה דהראב"ד לא כתב רק נבי נט דיכא חשש נגיעה אבל בממון דאיכא חשש נגיעה לא מהימן במינו דאי בעי מהדר דיראה הוא להחזיר דעכשיו הוא מעיד משום הפסד ממונו וכשיחזיר לו יאמר האמת לכך אינו רוצה להחזיר ומש"ה לא מהימן עד שיחזיר לו שלא יהיה שוב נוגע ואז נאמן להעיד כנ"ל: יד) מזוייף או פרוע. לכאורה תמוה דנאמן נגד השליש כשיש לו מינו דמזוייף ובאה"ע סימן קמ"א סעיף נ"ח פסק דאם אינו מקוים שטוען מקדון דאינו נאמן נגד השליש במינו דמזוייף. ונראה דשאני הכא דשם מש"ה אמרינן דהימניה שיהיה לנירושין אף אם ישקר ויאמר לנירושין אף במקום שיש לו מינו דמזוייף כיון דבמסירתו לשכיש איכא למיחוש שמא יתן לה השליש ותלך ותנשא בו אף שאינו מקוים דהא יכולה להנשא אף באינו מקוים כמבואר באה"ע סימן קנ"ב ס"ט ועוד דהשליח יכול ל

נראה דהיינו דאין הב"ד טוענים לו שיסבע שלא פרעו אבל אם טען הלוה בעצמו יסבע לי לריך ליסבע לו דלא עדיף כשהוא ביד שלים מכשהוא ביד מלוה עצמו כשאין בו נאמנות וכדלקמן סי' פ"ב כ"כ הסמ"ע והב"ח ודלא כבעל גדולי תרומה דף סב"ב ע"ב שמגמגם בזה לדעת העור ע"ש: גם מ"ש הסמ"ע כשאין בו נאמנות כו' פשוט הוא דכשיש בו נאמנות בחופן המועיל לקמן סי' ע"א דא"ל ליסבע נגדו אז נגד היורשים וכן הוא בבעה"ת ובב"ח ע"ש. וגם נלפע"ד דכל זה לא מיירי אלא כשהשלים בידו בשתם שיפרענו ליום פלוני אבל אם התנו שיפרענו דוקא בפני השלים א"ל שבועה כלל בין אומר אשתבע לי ובין בא ליפרע מן היתומים אלא השלים נאמן שלא פרעו ונובה זה שטרו. כן נלפע"ד: (כו) כדין הבא ליפרע כו'. ואם מת המלוה אח"כ אמרינן גם בזה אין אדם מורים שבועה לבניו (כדאמרינן לקמן סי' ק"ח סעיף י"ח) כן כתב הבית אדם ופשוט הוא: (כו) לא יתננו למלוה. מפני טעמים הא' שמא לוה בו ופרעו לפיכך נמצא בידו והפקידו החייב אגל זה והבי' שמא לא לוה בו מעולם והתנה עם העדים שקנו מידו שיתנו השטר לידו ולא ליד המלוה לענין שיעידו בו העדים עד שילא מתחת יד המתחייב ונם לא יחזירנו ליד יורשי הלוה שמא אמר לעדים בשתם קנו ממני לפלוני וכתבו לו השטר ונמצא שזכה בו המלוה בהיותו ביד העדים ואפשר שטעו ומסרוהו ללוה שלא כדין עכ"ל העתיקו הסמ"ע ואפשר בהעתקה שבטור כתוב שמא אמר לעדים קנו ממני לפלוני וכתבו השטר חו שמא אמר בפי' כתבו לו השטר ונמצא כו' וכן הוא בעיר שושן ועיין לעיל ס"ס ל"ט סעיף י"ג בהגה"מ ע"ש בזה: מ"מ יש להקשות דהא לפי האי טעמא שכתב העור שמא התנה על העדים שקנו מידו שיתנו השטר לידו ולא ליד המלוה כו' גם אם אמר לו בשם אמר לו בשם אמר מבניו ונתן אותו ביד שלים ואמר לי יהא אצלך ולא פי' כלום אז אמר לו הנח עד שאומר לך מה תעשה ומת ה"ז אינו כלום וכתב א"ח ז"ל בתשו' על דברי דהיינו דוקא בשטר חוב לפי שכותבין שטר לוה אע"פ שאין מלוה עמו ושמא כתב ללות ולא לוה אבל במתנת בני' בקנין כשהקנה זכה המקבל עכ"ל ותשובת הרא"ש זו מלאתי' בכלל ס"ו סי' ג' ובאיר שם טעם הדבר דשטר מתנה בקנין א"ל שיגיע השטר ליד המקבל כי מיד מבעת קנין קנה השדה והשטר אינו אלא לראי' בעלמא ע"ש וכן מוסכם מכל הפוסקים וכדאיתא בב"י פרק קמא דמציעא ופרק יש נוחלין ובה' המגיד ובריב"ש סי' קס"א וכ"פ בית יוסף סוף סי' ל"ט דבשטרי הקנאה נ"כ בעינן דמטא שטרא לידי' אלא אפי' לא הגיע לידו כלל קנה מבעת הקנין ודלא כהרי"ף ור"ח דס"ל דבשטרי הקנאה בעינן דמטא שטרא לידיה והביאו ראי' מהא דתנן פרק יש נוחלין מי שמת ונמצא דייתקי קטור' על ירכו אינו כלום ודהו כל הפוסקים ראי' זו ופרשו דדייתקי מיירי במתנת ש"מ אבל במתני' בני' בקנין קנה המקבל אף שנמצא על ירכו ולא זכה בה לאחר דמשעת קנין שעבד נפשי' וכ"פ העור לקמן סי' ס"ה סעיף י"ד דהמוצא שטר הקנאה של מתנה בשוק יתננו להמקבל מטעם דנהי שלא נמסר ליד המקבל מ"מ משעת קנין שעבד נפשי' וכדאיתא בפ"ק דמציעא. ול"ל דהעור לקמן ס"ס ר"ן מיירי כשידוע שהקנה לפני העדים בשתם ולא התנה עמהם שיתנו השטר לידו ולא ליד המלוה כגון ע"ש והא דלא פי' הרא"ש דהרמב"ם מיירי בשטר מתנ' ובשאין ידוע משום דמשמע דהרמב"ם מיירי בכל גווונא אפי' בידוע וכן הא דפירשו הפוסקי' מתניתין דיש נוחלין במתנת ש"מ ולא פירשו' אפי' במתנת בני' בקנין ואין ידוע שהקנה בשתם היינו משום דמשמע להו דמתני' מיירי בכל גווונא והא דקי"ל המוצא שטר הקנאה בשוק יחזירנו לבעלי' ומשמע דמיירי אפי' אין ידוע שהקנ' בשתם שאני התם דכיון דנמצא בשוק ואין ידוע אבל אי נפל לא חיישינן שמא התנה עם העדים ואף על גב דבלא קנין הוה חיישינן לשמא כתב ליתן ולא נתן היינו משום דכיון דאינו אבל כשיש בו קנין דמיד משעת קנין זכה בו המקבל אלא שיש לחוש שמא התנה הנותן שיתנוהו לידו ולא ליד המקבל וזה לא חיישינן אלא כשידוע שטר זה בא מהנותן והלכך כיון שהנותן מסרו ליד שליש זה חיישי' להכי אבל כשנמצא בשוק לא חיישינן להכי. ומ"ש העור בס"ס ר"ן דהשט"ח אינו כלום אי נימא דמיירי בקנין ע"כ האי אינו כלום פירושו שאין נובה בו אבל מ"מ לא יתננו לא לזה ולא לזה וכמ"ש העור כאן ואי פירושו אינו כלום ומחזירין אותו ליד הנותן בע"כ ל"ל כמ"ש הב"ח דבאחי התם דמיירי בשט"ח בלא קנין ואע"נ דבנמצ' שט"ח אף בלא קנין אין מחזירים לא לזה ולא לזה וכדמוכח בס"ס פ"ק דמציעא ובכל הפוסקים ובטור לקמן סי' ס"ה היינו דוקא בנמצא בשוק משא"כ הכא שידוע שהנותן מסרו לידו ועיין בבעה"ת שער ג' ב חלק ד' תמצא דעות חלוקות בדיניה אלו ומה שכתבתי הוא מוכרח בדעת העור ועיקר: ומתוך מה שכתבתי דוק ותשכח שהסמ"ע לא כיון יפה בכמה דינים בעניינים אלו דלקמן סי' ס"ה סעיף ב' כתב העור וז"ל וכן יורשי הנפקד לא יחזירו שום שטר שנמצ' בבית אביהם אא"כ יודעים מיד מי בא לידו דבסי' רמ"ג סי"ג פסק המחבר נגי שטר מתנה שנמצ' אצל יורשי הנפקד דיחזירנו היורש להנותן ודוחק לחלק דשאני הכא דאין ידוע מיד מי בא לידו משא"כ התם דידוע שהנותן נתנו לידו אלא שאין ידוע באיזה אופן נתנו לידו ואפשר לחלק דשאני מתנה די"ל דעדיין לא זכה בהמתנ' ולא הגיע השטר לידו דמיירי שם בשטר מתנה שאין בו קנין מ"ה יחזירו ליורשי נותן אבל כשהו בקנין מחזירין להמקבל כמ"ש בהרי' בס"ס ר"ן משא"כ בהלוואה ודו"ק עכ"ל ולפע"ד הא ליתא דבהרי' מוכח בס"ס פ"ק דמציע' (דף י"ג ע"א ודף י"ט סוף ע"א) דאפי' שטר מתנה שאין בו קנין לא יחזיר לא לזה ולא לזה וכ"כ הרמב"ם וה' המגיד פי"א מה' נזלה דין ט' להרי' ע"ש ופסיט' דנמצ' ביד אביהן דמי לנמצ' בשוק ונם ממ"ש הטור לא שום שטר כו' משמע דאפי' שטר מתנה אלא העיקר דלקמן סי' רמ"ג מיירי דידוע שהנותן נתנו לידו וכמ"ש לק' ואע"פ שהסמ"ע כתב דדוחק לחלק בכך ליתא דאינו דוחק כלל והרי להרי' ס"ל להרא"ש דכשידוע שבא מיד הנותן מחזירים לו וכמ"ש לקמן: גם בסי' ס"ה סעיף ה' שכתב המחבר (והוא מתשו' הרא"ש שבטור סי' רמ"ג סי"א) וז"ל ראובן במת ונמצאו ברשותו שטרות של אחותו קטורים יחד מקלתן לזכותה דהיינו שטרי גרושיתה ושטרי קרקעותיה ומהם לאחר כגון שטר מתנה שנתנה לבעלה קרקע שהיה לה אע"פ ששטר גרושייתה הוא כשאר חובות מאחר שהוא קטור עם שטרי קרקעותיה שהם ודאי שלה הי' כאלו נודע ודאי שהיא הפקידתם ומטעם זה גם שטר המתנה שנתנה לבעלה קרקע אינו מחזיקין שה"א הפקידתו ויחזירו לה אז ליורשיה עכ"ל וכ' בש"ע שם סקט"ו וז"ל אינו מחזיקים שהיא הפקידתו כו' פי' עדיין לא זכתה המתנה לבעלה והיינו דוקא כשהוא בשטר מתנה בקנין לריך שיהיו קטורים יחד אבל אם הוא בלא קנין יתבאר לקמן בסי' רמ"ג סי"ג דאף בנמצא שטר מתנה לאחר מחזירין לנותן וכ"כ בהדיא מור"ם הא' חילוק בסי' ר"ג סכ"ה ע"ש ועכ"ל ולפע"ד זה אינו דהא לא הוזכר שם בו קנין גם בש"ס ופוסקים מוכח להדיא דאף אלא בסי' רמ"ג מיירי שהוא ידוע שהנותן הפקידו אצלו וכמ"ש לקמן ומ"ש וכ"כ בהדי' מור"ם ליתא לקמן. גם בסי' רמ"ג סי"ג סכ' המחבר וז"ל מי שמת ונמצא אצלו מופקד שטר מתנה שנתן ראובן קרקע לשמעון וראובן מת יחזירו ליורשי נותן עכ"ל וכתב בסמ"ע שם וז"ל יחזירו ליורשי הנותן מיירי בשטר מתנה דלית בה קנין דלא זכה בה המקבל עד שיגיע השטר לידו אבל אם בא לידו לספק שמא כבר בא ליד המקבל והמקבל הפקידו אצל זה ע"ז קאמר דמכח ספק אין מוציאין הקרקעות מחזקתן ומחזירים השטר ליורשי הנותן אבל אם היה בו קנין היו מחזירים אותו להמקבל הנזכר בשטר וכמ"ש הטור בש"ס ר"ן אם לא שים הוכחה שהוא של הנותן כגון שהיו קטורים עם שאר שטרות המיוחדים להנותן דאז היו נ"כ מחזירים זה להנותן אגב השטרות דליכא לספוקי בהו דבודאי הן של הנותן דאז אמרינן גם שטר זה כתבוהו הנותן וקנו מידו על איזה תנאי ועדיין לא נתקייים התנאי וכמ"ש הטור בסי' זה סי"ח תשובת הרא"ש כענין זה ע"ש והמחבר כתבוהו לעיל סי' ס"ה ועמ"ש שם לפני זה בס"ב גם עי' לקמן ס"ס ר"ן בסכ"ה בדברי המחבר ומור"ם ז"ל ושם נתבאר נ"כ שבשטר הלוואה אף שים בו קנין אין מחזירים אותו לא ללוה ולא למלוה דשמא כתבו ללות ולא לוה ע"ש עכ"ל ומ"ש אלא שים לספק שמא כו' כבר כתבתי דהא ליתא דבהדיא מוכח בש"ס ופוסקים דבכה"נ אף באין בו קנין אין מחזירי' לא לזה ולא לזה וכמ"ש אלא הדבר פשוט דדין זה בסי' רמ"ג לקח המחבר מתשובת הרא"ש שבטור דמיירי התם להדיא שהיה ידוע שהנותן הפקידו אצלו כגון שהיה אצלו מופקד כו': גם מ"ש בשטר של קנין דאם היו קטורים מחזירים להנותן ליתא דהא טעמא דהרא"ש. הוא משום דמשעת קנין שעבד נפשיה והשטר אינו אלא לראיה וכמ"ש להדיא בכלל ס"ו סי' ג' וכמ"ש לעיל וא"כ מה בכך שהנותן נתנו לידו וכ"מ להדי' בס"ס ר"ן בטור ומור"ם דאע"נ שבא לידו הנותן זכה המקבל ע"ש ואם תרלה לומר דהא דמחלק הסמ"ע בין קטורים לאינן קטורים מיירי כשאין ידוע שהקנה לפני העדים בשתם מ"מ הא בכה"נ כ' הטור כאן דאפי' ידוע שהנותן הפקידו אצלו אין מחזירים לו וכמ"ש לעיל אלא ודאי התשו' הרא"ש שהביא הטור סי' רמ"ג סי"ג והמחבר סי' ס"ה סעיף ה' מיירי דוקא בלא קנין ודלא כשמ"ע. גם מ"ש ושם נתבאר נ"כ שבשטר הלוואה אף שים בו קנין כו' דשמא כתב ללות ולא לור

כו'

באר הגולה

ק שם וכשם הנ' עעמים הא'חד בתא' לוה בו ופרעו והב' שמא לא לוה בו מעולם לפיכך נמצא בידו והפקידו החייב אצל זה ולמה כן המקבל מי שמה ונמצאה דייתקי קטורה על ירכו וכו'

פתחי תשובה

עד אבל אם התנו שיפרענו דוקא בפני השלים א"ל שבועה כלל בין אומר אשתבע לי ובין בא ליפרע מן היתומים אלא השלים נאמן שלא פרעו ונובה זה שטרו. כן נלפע"ד: (כו) כדין הבא ליפרע כו'. ואם מת המלוה אח"כ אמרינן גם בזה אין אדם מורים שבועה לבניו (כדאמרינן לקמן סי' ק"ח סעיף י"ח) כן כתב הבית אדם ופשוט הוא: (כו) לא יתננו למלוה. מפני טעמים הא' שמא לוה בו ופרעו לפיכך נמצא בידו והפקידו החייב אצל זה והבי' שמא לא לוה בו מעולם והתנה עם העדים שקנו מידו שיתנו השטר לידו ולא ליד המלוה לענין שיעידו בו העדים עד שילא מתחת יד המתחייב ונם לא יחזירנו ליד יורשי הלוה שמא אמר לעדים בשתם קנו ממני לפלוני וכתבו לו השטר ונמצא שזכה בו המלוה בהיותו ביד העדים ואפשר שטעו ומסרוהו ללוה שלא כדין עכ"ל העתיקו הסמ"ע ואפשר בהעתקה שבטור כתוב שמא אמר לעדים קנו ממני לפלוני וכתבו השטר חו שמא אמר בפי' כתבו לו השטר ונמצא כו' וכן הוא בעיר שושן ועיין לעיל ס"ס ל"ט סעיף י"ג בהגה"מ ע"ש בזה: מ"מ יש להקשות דהא לפי האי טעמא שכתב העור שמא התנה על העדים שקנו מידו שיתנו השטר לידו ולא ליד המלוה כו' גם אם אמר לו בשם אמר לו בשם אמר מבניו ונתן אותו ביד שלים ואמר לי יהא אצלך ולא פי' כלום אז אמר לו הנח עד שאומר לך מה תעשה ומת ה"ז אינו כלום וכתב א"ח ז"ל בתשו' על דברי דהיינו דוקא בשטר חוב לפי שכותבין שטר לוה אע"פ שאין מלוה עמו ושמא כתב ללות ולא לוה אבל במתנת בני' בקנין כשהקנה זכה המקבל עכ"ל ותשובת הרא"ש זו מלאתי' בכלל ס"ו סי' ג' ובאיר שם טעם הדבר דשטר מתנה בקנין א"ל שיגיע השטר ליד המקבל כי מיד מבעת קנין קנה השדה והשטר אינו אלא לראי' בעלמא ע"ש וכן מוסכם מכל הפוסקים וכדאיתא בב"י פרק קמא דמציעא ופרק יש נוחלין ובה' המגיד וב"ש סי' קס"א וכ"פ בית יוסף סוף סי' ל"ט דבשטרי הקנאה נ"כ בעינן דמטא שטרא לידי' אלא אפי' לא הגיע לידו כלל קנה משעת הקנין ודלא כהרי"ף ור"ח דס"ל דבשטרי הקנאה בעינן דמטא שטרא לידיה והביאו ראי' מהא דתנן פרק יש נוחלין מי שמת ונמצא דייתקי קטור' על ירכו אינו כלום ודהו כל הפוסקים ראי' זו ופרשו דדייתקי מיירי במתנת ש"מ אבל במתני' בני' בקנין קנה המקבל אף שנמצא על ירכו ולא זכה בה לאחר דמשעת קנין שעבד נפשי' וכ"פ הטור לקמן סי' ס"ה סעיף י"ד דהמוצא שטר הקנאה של מתנה בשוק יתננו להמקבל מטעם דנהי שלא נמסר ליד המקבל מ"מ משעת קנין שעבד נפשי' וכדאיתא בפ"ק דמציעא. ול"ל דהטור לקמן ס"ס ר"ן מיירי כשידוע שהקנה לפני העדים בשתם ולא התנה עמהם שיתנו השטר לידו ולא ליד המלוה כגון שעידי הקנין הם לפנינו וכיולא בזה וכזה תירץ הב"ח ואע"נ דלכאור' פשט דברי הרא"ש בתשו' כלל ס"ו סי' ג' לא משמע כן מ"מ אפשר לפרש דבריו כן ע"ש והא דלא פי' הרא"ש דהרמב"ם מיירי אפי' בשטר מתנ' ובשאין ידוע משום דמשמע דהרמב"ם מיירי בכל גווונא אפי' בידוע וכן הא דפירשו הפוסקי' מתניתין דיש נוחלין במתנת ש"מ ולא פירשו' אפי' במתנת בני' בקנין ואין ידוע שהקנה בשתם היינו משום דמשמע להו דמתני' מיירי בכל גווונא והא דקי"ל המוצא שטר הקנאה בשוק יחזירנו לבעלי' ומשמע דמיירי אפי' אין ידוע שהקנ' בשתם שאני התם דכיון דנמצא בשוק ואין ידוע אבל אי נפל לא חיישינן שמא התנה עם העדים ואף על גב דבלא קנין הוה חיישינן לשמא כתב ליתן ולא נתן היינו משום דכיון דאינו אבל כשיש בו קנין דמיד משעת קנין זכה בו המקבל אלא שיש לחוש שמא התנה הנותן שיתנוהו לידו ולא ליד המקבל וזה לא חיישינן אלא כשידוע שטר זה בא מהנותן והלכך כיון שהנותן מסרו ליד שליש זה חיישי' להכי אבל כשנמצא בשוק לא חיישינן להכי. ומ"ש הטור בס"ס ר"ן דהשט"ח אינו כלום אי נימא דמיירי בקנין ע"כ האי אינו כלום פירושו שאין נובה בו אבל מ"מ לא יתננו לא לזה ולא לזה וכמ"ש הטור כאן ואי פירושו אינו כלום ומחזירין אותו ליד הנותן בע"כ ל"ל כמ"ש הב"ח דבאחי התם דמיירי בשט"ח בלא קנין ואע"נ דבנמצ' שט"ח אף בלא קנין אין מחזירים לא לזה ולא לזה וכדמוכח בס"ס פ"ק דמציעא ובכל הפוסקים ובטור לקמן סי' ס"ה היינו דוקא בנמצא בשוק משא"כ הכא שידוע שהנותן מסרו לידו ועיין בבעה"ת שער ג' ב חלק ד' תמצא דעות חלוקות בדיניה אלו ומה שכתבתי הוא מוכרח בדעת הטור ועיקר: ומתוך מה שכתבתי דוק ותשכח שהסמ"ע לא כיון יפה בכמה דינים בעניינים אלו דלקמן סי' ס"ה סעיף ב' כתב הטור וז"ל וכן יורשי הנפקד לא יחזירו שום שטר שנמצ' בבית אביהם אא"כ יודעים מיד מי בא לידו דבסי' רמ"ג סי"ג פסק המחבר נגי שטר מתנה שנמצ' אצל יורשי הנפקד דיחזירנו היורש להנותן ודוחק לחלק דשאני הכא דאין ידוע מיד מי בא לידו משא"כ התם דידוע שהנותן נתנו לידו אלא שאין ידוע באיזה אופן נתנו לידו ואפשר לחלק דשאני מתנה די"ל דעדיין לא זכה בהמתנ' ולא הגיע השטר לידו דמיירי שם בשטר מתנה שאין בו קנין מ"ה יחזירו ליורשי נותן אבל כשהו בקנין מחזירין להמקבל כמ"ש בהרי' בס"ס ר"ן משא"כ בהלואה ודו"ק עכ"ל ולפע"ד הא ליתא דבהרי' מוכח בס"ס פ"ק דמציע' (דף י"ג ע"א ודף י"ט סוף ע"א) דאפי' שטר מתנה שאין בו קנין לא יחזיר לא לזה ולא לזה וכ"כ הרמב"ם וה' המגיד פי"א מה' מה' נזלה דין ט' להרי' ע"ש ופסיט' דנמצ' בשוק ונם ממ"ש הטור לא שום שטר כו' משמע דאפי' שטר מתנה אלא העיקר דלקמן סי' רמ"ג מיירי דידוע שהנותן נתנו לידו וכמ"ש לק' ואע"פ שהסמ"ע כתב דדוחק לחלק בכך ליתא דאינו דוחק כלל והרי להרי' ס"ל להרא"ש דכשידוע שבא מיד הנותן מחזירים לו וכמ"ש לקמן: גם בסי' ס"ה סעיף ה' שכתב המחבר (והוא מתשו' הרא"ש שבטור סי' רמ"ג סי"א) וז"ל ראובן במת ונמצאו ברשותו שטרות של אחותו קטורים יחד מקלתן לזכותה דהיינו שטרי גרושיתה ושטרי קרקעותיה ומהם לאחר כגון שטר מתנה שנתנה לבעלה קרקע שהיה לה אע"פ ששטר גרושייתה הוא כשאר חובות מאחר שהוא קטור עם שטרי קרקעותיה שהם ודאי שלה הי' כאלו נודע ודאי שהיא הפקידתם ומטעם זה גם שטר המתנה שנתנה לבעלה קרקע אינו מחזיקין שה"א הפקידתו ויחזירו לה אז ליורשיה עכ"ל וכ' בש"ע שם סקט"ו וז"ל אינו מחזיקים שהיא הפקידתו כו' פי' עדיין לא זכתה המתנה לבעלה והיינו דוקא כשהוא בשטר מתנה בקנין לריך שיהיו קטורים יחד אבל אם הוא בלא קנין יתבאר לקמן בסי' רמ"ג סי"ג דאף בנמצא שטר מתנה לאחר מחזירין לנותן וכ"כ בהדיא מור"ם הא' חילוק בסי' ר"ג סכ"ה ע"ש ועכ"ל ולפע"ד זה אינו דהא לא הוזכר שם בו קנין גם בש"ס ופוסקים מוכח להדיא דאף אלא בסי' רמ"ג מיירי שהוא ידוע שהנותן הפקידו אצלו וכמ"ש לקמן ומ"ש וכ"כ בהדי' מור"ם ליתא לקמן. גם בסי' רמ"ג סי"ג סכ' המחבר וז"ל מי שמת ונמצא אצלו מופקד שטר מתנה שנתן ראובן קרקע לשמעון וראובן מת יחזירו ליורשי נותן עכ"ל וכתב בסמ"ע שם וז"ל יחזירו ליורשי הנותן מיירי בשטר מתנה דלית בה קנין דלא זכה בה המקבל עד שיגיע השטר לידו אבל אם בא לספק שמא כבר בא ליד המקבל והמקבל הפקידו אצל זה ע"ז קאמר דמכח ספק אין מוציאין הקרקעות מחזקתן ומחזירים השטר ליורשי הנותן אבל אם היה בו קנין היו מחזירים אותו להמקבל הנזכר בשטר וכמ"ש הטור בס"ס ר"ן אם לא שים הוכחה שהוא של הנותן כגון שהיו קטורים עם שאר שטרות המיוחדים להנותן דאז היו נ"כ מחזירים זה להנותן אגב השטרות דליכא לספוקי בהו דבודאי הן של הנותן דאז אמרינן גם שטר זה כתבוהו הנותן וקנו מידו על איזה תנאי ועדיין לא נתקייים התנאי וכמ"ש הטור בסי' זה סי"ח תשובת הרא"ש כענין זה ע"ש והמחבר כתבוהו לעיל סי' ס"ה ועמ"ש שם לפני זה בס"ב גם עי' לקמן ס"ס ר"ן בסכ"ה בדברי המחבר ומור"ם ז"ל ושם נתבאר נ"כ שבשטר הלוואה אף שים בו קנין אין מחזירים אותו לא ללוה ולא למלוה דשמא כתבו ללות ולא לוה ע"ש עכ"ל ומ"ש אלא שים לספק שמא כו' כבר כתבתי דהא ליתא דבהדיא מוכח בש"ס ופוסקים דבכה"נ אף באין בו קנין אין מחזירי' לא לזה ולא לזה וכמ"ש אלא הדבר פשוט דדין זה בסי' רמ"ג לקח המחבר מתשובת הרא"ש שבטור דמיירי התם להדיא שהיה ידוע שהנותן הפקידו אצלו כגון שהיה אצלו מופקד כו': גם מ"ש בשטר של קנין דאם היו קטורים מחזירים להנותן ליתא דהא טעמא דהרא"ש. הוא משום דמשעת קנין שעבד נפשיה והשטר אינו אלא לראיה וכמ"ש להדיא בכלל ס"ו סי' ג' וכמ"ש לעיל וא"כ מה בכך שהנותן נתנו לידו וכ"מ להדי' בס"ס ר"ן בטור ומור"ם דאע"נ שבא לידו הנותן זכה המקבל ע"ש ואם תרלה לומר דהא דמחלק הסמ"ע בין קטורים לאינן קטורים מיירי כשאין ידוע שהקנה לפני העדים בשתם מ"מ הא בכה"נ כ' הטור כאן דאפי' ידוע שהנותן הפקידו אצלו אין מחזירים לו וכמ"ש לעיל אלא ודאי התשו' הרא"ש שהביא הטור סי' רמ"ג סי"ג והמחבר סי' ס"ה סעיף ה' מיירי דוקא בלא קנין ודלא כשמ"ע. גם מ"ש ושם נתבאר נ"כ שבשטר הלוואה אף שים בו קנין כו' דשמא כתב ללות ולא לור

כו'

טורי זהב

(סעיף ו' שבא הלוה עם אחר) לא נתבין בזה לענין נאמנות השלים דבבר כתב רמ"א ס"ב דאין חילוק בין נתנו המלוה לבד כו' אלא הכא ר"ל שהלוה מרולה בעיקר השליחות בסך הממון עם האחר שאומר שהיא שלוחו של מלוה והולרך לכתוב כן דאל"כ אין השלים נאמן כמ"ש בס"א ודברי הסמ"ע איכא מובנים לי: (שם) התובע יאמר לפני עדים היאך בא השטר כו' לא הולרך כאן בית דין כמו שכתוב בס"ג אלא בפני בית דין וכו' נראה לי דהחילוק הוא בזה דלעיל שהשלים רולה לעשות בענין שלא יבא אחר כך איזה חילוק בין בעלי דינים והוא לא יהיה נאמן להעיד יותר מעד אחד ע"כ הוא רולה להעיד אחר כך וכל עדות לריך ב"ד דאלו יעיד עכשיו לפני עדים היאך יגידו אחר כך הענים בפני ב"ד כ"ל עד מפי עד אבל בזה דאין רולה להעיד שום עדות רק שהוא מתיירא שלא יתן הוא הב"ח ליד התובע יהי' הוא מוחזק וכשיטענו הנתבע שהוא אשמתא לא ישביתו בו נמצא שיהיה הנתבע ניזוק פ"י נתיבת השלים ליד התובע ועכ"כ הוא מייחד עדות שלא תזיק נתיבתו לנתבע כי אינו נותן לו רק בחנאי זה נמצא שהעדים ברוחים דבר זה ספיר יעידו ע"ז בב"ד שלא היתה הנתיבה ביד התובע מן השלים על לד הכירור ולא שייך בזה עד מפי עד ע"כ סני בזה בפני עדים משא"כ לעיל אין הדבר תלוי בנתיבת השלים אין הנתיבה עצמו מזיק לנתבע אלא שהוא רולה להעיד על חילוק שביניהם נמצא ה"ל עד מפי עד וא"ל בזה אין השלים מתיירא שיהיו חילוקים אחרים מלבד טענות אשמתא ע"כ סני בפני עדים [ומיי"ל] דה"ע דלעיל ס"ג אין נותנין הכתב לשום א' מהם שהרי אין אנו יודעים שיהיה שם ערעור אלא הכתב יהא מונח ע"כ לריך ב"ד אבל שהוא מונח ביד ב"ד אין שום חשש אבל כאן שנותנין הכתב ליד המלוה היכף אין לריך ב"ד אך נ"ע מה יועיל הכתב בעדים דהא הוי מפי כתבם וכמו שמונח

הגר"א

בתשובה וכמ"ש בסי' ס"ה סי"ד דבמתנה בהקנאה יחזיר משא"כ בהלואה כמש"ש וזה שחילק בס"ס ר"ן שם בין הלואה למתנה והרחיב שבביאת ממתני' דב"ב קל"ה ב' כבר דחאוהו כל הפוסקים ראיית ר"ת בזה דבמתנת ש"מ מיירי וכמש"ש בסי' ס"ב סי"ד אלא הטעם בכ"ל וכמ"ש במתני' ספ"ק דב"מ וכמ"ש בסי' ס"ה סי"ט ואם הסלים כו' וכ"כ בס"ג בס"ס ר"ן סק"ה אלא דמ"ש בהעור שם ובב"ג לפי שבתבין שטר כו' וכ"כ הרא"ש כלל ס"ו סי"ב ג' הרא"ש אזיל לשיטתו דבשט"ח אין חילוק בין בקנין או בלא קנין כמ"ש בפ"ק דב"מ סי' ל"ו ונם מ"ש בשטר כו' אבל מ"מ דבריו ל"ע דבלא כו' אבל מ"מ דבריו ל"ע דבלא בשטר כו' אבל מ"מ דבריו ל"ע דבלא בשטר כו' אבל מ"מ דבריו ל"ע דבלא בשטר

זאפשר שטעו ומסרוהו ללוה שלא כדין עכ"ל הטור: כג שבא הלוה עם אחר עד"ר שם כתבתי דדוקא נקט שבא הלוה עמו שאיהו יודע בזכותו וטוען ברי שעל תנאי כך וכך נמסר ליד השליח (השליח) משא"כ אם הלוה לא ידע מזה דאינו יכול לטעון כן בברי וזהו דלא כמ"ש מוה"ר בד"מ סעיף ב' ע"ש מ"ש עוד יסוד בדריסה ובהגהת ד"מ: כד יעשה שלים כו'. ז"ל הטור שהרי השלים נאמן שהשליח והשליח נאמן בשעה שילא השטר או המשכון מתחת ידו במינו שאשה"רולה הי' אומר הושלם בידי על תנאי כדוכדעכ"ל: כה אין לשליח דין שלים ז"ל הרשב"א אם השליח אמר לשלים שיקבל שטר זה שבאם יעבור ראובן תנאי זה יתן השטר לשכנגדו והשלים לא רצה לקבל השטר ונשאר השטר ביד השליח ועבר ראובן שתנאי אפ"ש לא יאחר השלים אין לשליח דין שלים אלא יא) כשליח בעלמא(ל)[כח][כד] (כו) ויחזיר למי שנתן לו (ב"י בשם תשו' הרשב"א)[כח] השלים יעשה תמיד כפי מה שהושלם בידו אע"פ שלא לאחר אא"כ טענה בדבר כו (לא) כיצד הרי ראובן שהשלה עמו עם שמעון שחייב לו (שלים לו) על זמנים והפקיד השטר ביד לוי והתנה שאם לא יפרע לו זמן אחד יחזיר לו לוי השטר וינכה הכל בפעם אחד

ו [כב] ר שליש הנעשה על ידי שליח (כח) כגון כג יז) שבא הלוה עם אחר שבידו משכון או שטר וא"ל המלו' עשאני שליח להביא זה אליך למסרו בידך על תנאי כך וכך וקבלו השליש ואח"כ בא המלו' והכחיש השליחו' ואמר שלא עשאו שליח לדבר זה מעולם כד (כט) יעשה שליש מה שאמר לו (כה) [כז] השליח: הגה [כב] ואם לא הכחישו ענין השליחות רק כי השלים לא רצה לקבל השלישות ונשאר ביד השלים כה אין לשליח דין שלים אלא יא) כשליח בעלמא(ל)[כח][כד] (כו) ויחזיר למי שנתן לו (ב"י בשם תשו' הרשב"א)[כח] השלים יעשה תמיד כפי מה שהושלם בידו אע"פ שלא לאחר אא"כ טענה בדבר כו (לא) כיצד הרי ראובן שהשלה עמו עם שמעון שחייב לו (שלים לו) על זמנים והפקיד השטר ביד לוי והתנה שאם לא יפרע לו זמן אחד יחזיר לו לוי השטר וינכה הכל בפעם אחד

(כו) [כו] הלוה עם אחר שבידו משכון או שטר וא"ל המלו' עשאני שליח להביא זה אליך למסרו בידך על תנאי כך וכך וקבלו השליש ואח"כ בא המלו' והכחיש השליחו' ואמר שלא עשאו שליח לדבר זה מעולם כד (כט) יעשה שליש מה שאמר לו (כה) [כז] השליח: הגה [כב] ואם לא הכחישו ענין השליחות רק כי השלים לא רצה לקבל השלישות ונשאר ביד השלים כה אין לשליח דין שלים אלא יא) כשליח בעלמא(ל)[כח][כד] (כו) ויחזיר למי שנתן לו (ב"י בשם תשו' הרשב"א)[כח] השלים יעשה תמיד כפי מה שהושלם בידו אע"פ שלא לאחר אא"כ טענה בדבר כו (לא) כיצד הרי ראובן שהשלה עמו עם שמעון שחייב לו (שלים לו) על זמנים והפקיד השטר ביד לוי והתנה שאם לא יפרע לו זמן אחד יחזיר לו לוי השטר וינכה הכל בפעם אחד

כו' ליתא דבהדי' אמרינן בש"ס פ"ק דמציעא (דף י"ג ע"א) דבשטר לקנייתא לא חיישינן לשמא כתב ללות ולא לוה דמשעת קנין שעבד נפשיה וכדלעיל סימן ל"ט סי"ג. מיהו טעמא אחרינא איכא בשט"א שאין מחזירין משום דחיישינן לפרעון וכמ"ש לקמן: גם לקמן ס"ס ר"ן סכ"ה סכ' המחבר (וכל הסעיף הוא ל' הרמב"ם ספ"ט מה' זכייה) וז"ל מי שמת ונמצאת מתנה קשורה על ירכו אע"פ שהיא בעדים וקנו מידו כדי ליפות כח אלו שנתן להם ה"ז חיקה כלום שאני אומר כתבו ונמלך (ופי' הה"מ דמיירי במתנת ש"מ בכולה אבל במקצת זכה בהן כיון שיש בהן קנין וע' בס' גדולי תרומה דף סכ"א ע"ד מה שהקשה על ה' התניד דהא בכותב כל נכסיו כ' הרמב"ם פ"א שאם קנו מיד הא תן ליפות כאן קנה הכל כו' ע"ש שהאריך בזה ולפענ"ד לק"מ דיפוי כח לא מהני אלא דלא נימא שמא לא נמר להקנותו אלא בשטר אבל מ"מ לא הוי אלא מתנת ש"מ וכ"מ בתשו' ריטב"א שהביא ב"י סי' רמ"ג ס"י וא"כ במקצת הוי מתנת בריי' ומ"ש הרמב"ם בפ"א ואם קנו מידו כדי ליפות כח המקבל הרי היא קיימת מ"ל קיימת ר"ל קיימת משום מתנת ש"מ וע' בהה"מ פ"א דין י' דהתם מיירי במנהג דעתו שמלוה מחמת מיתה ע"ש גם מה שהק' הג"ת שם על ה"ה ממ"ש הרמב"ם וכן מי שכ' שט"א כו' ודוחק גדול לאוקמא דוקא בלא קנין כו' אשתמיטתי' דברי הרא"ש והטור כאן דמפרשי ליה בלא קנין ואינו דוחק כלל אף שבאמת שמדברי

בעה"ת שם משמע דהרמב"ם מיירי אף בקנין מ"מ דברי הרא"ש והטור וה"ה נכונים בזה) ואם זכה בה לאחר בין מהיורשים בין שאינם מן היורשי' כל הדברים שבה קיימים ככל מתנות ש"מ וכן מי שכ' שט"א על עצמו בשם אחר או בשם ח' מבניו ונתן השטר ליד שלים ואמר לו יהי אצלך ולא פי' לו כלום או שא"ל הנח עד שאומר לך מה תעשה ומת אינו כלום. הנ"ה ובמתנת בריא בקנין כשהקנה קנה המקבל ע"כ (ומבמע להדי' דאע"ג דידוע מהנותן משרו לידו קנה המקבל וכמ"ש לעיל) וכ' בסמ"ע שם וז"ל וכן מי שכ' שט"א כו' כמו דחיישי' במתנת ש"מ הנ"ל שמא כ' ונמלך כך חיישינן בשט"א זה שמא כ' ללות ולא לוה ומ"ה לא יתנהו להמלוה הנזכר בשט"א והי"ה להשטר מכירה שמא כתבו למכור ולא מכר. במתנת בריא בקנין כו' פי' הנמצא ביד שלים יתנהו להמקבל והוא מתשו' הרא"ש הביאו הטור בס"ס זה והיינו משום דמיד משעת הקנין קנהו המקבל והשטר אינו אלא לראי' בעלמא עכ"ל נראה מדבריו דאף בשט"ש ושטר מכר של קנין חיישי' לשמא כ' ללות ולא לוה או למכור ולא מכר מדמחלק בין שט"א ומכר לשטר מתנה וכ"כ בסמ"ע להדיא בשי' רמ"ג שהבאתי לעיל וכ"כ הב"ח בס"ס ר"ן דהרא"ש מיירי בידוע שהקנה בשטר ולכך בשט"א מן הסתם נמי חיישינן שמא לא לוה אבל במתנה מן הסתם קנה המקבל כו' עכ"ל אבל באמת זה אינו דבהדיא מוכח בש"ס פ"ק דמציעא וכל הפוסקים דבין שטר הלואה או שטר מכר שים בו קנין לא חיישי' לשמא כתב ללות ולא לוה או למכור ולא מכר וכדלעיל סי' ל"ט סעיף י"ג ולקמן ריש סי' רל"א ואין חילוק בזה בין שט"א ומכר לשטר מתנה וכדמוכח להדיא בפ"ק דמציעא ובכל הפוסקים אלא פשיטא דאף שטר מכר מחזירים להמקבל כמו שטר מתנה והרא"ש בתשובתו (כלל ס"ו סי' ג') נקט שטר מתנה משום שהשאלה שם הי' על שטר מתנה ומה שמפרש דברי הרמב"ם שם דהיינו דוקא בשט"ח ר"ל בלא קנין והיינו משום דהרא"ש חזיל לשטתיה דס"ל כאביי דעדיו בחתומיו זכין לו ויש לחוש שמא כתב ללות ולא לוה בשטר אין בו קנין ואה"ל דלהרמב"ם דפסק דלא כאביי י"ל דוקא שט"ח משום דחיישינן לפרעון וכדאי' להדיא בפ"ק דמציעא (דף י"ג) ובכל הפוסקים ונתבאר בסי' ס"ה והרא"ש קיצר בדבר בפי' דברי הרמב"ם אבל לענין דינא הדבר ברור כמ"ש. גם דברי הע"ש בש"ס ר"ן נראין כדברי הסמ"ע ואינם נכונים שכ' וז"ל בד"א בשט"ח לפי שכותבים שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ושמא כ' ללות ולא לוה אבל אם הוא מתנת בריא בקנין כו' משמע מדבריו דבשט"ח מיירי אף בקנין זעוד דבלא קנין הא כ' הע"ש נופיה בש"ס ל"ט דאין כותבין שטר ללוה בלא מלוה כו' וא"כ לא הל"ל ושמא כ' ללות ולא לוה דהא בשט"ח שבקנין ליכא למיחש להכי וכמ"ש וכמו שכ' איהו נופיה בש"ס ל"ט אלא הכא בשט"ח טעמא אחרינא איכא לדעת הרמב"ם ומייתו שפסקו דלא כאביי והיינו דחיישינן לפרעון וכמ"ש האחרכתי בזה לפי שראיתי הסמ"ע לא כיון יפה בכמה מקומות בדיניס אלו גם הב"ח והע"ש לא יצאו ידי חובתן וכמ"ש ע"כ הזכרתי לבאר הכל על נכון: (כח) כגון שבא הלוה עם אחר כו'. כתב הסמ"ע דדוקא נקט שבא הלוה עם אחר כו'. כתב הסמ"ע דדוקא נקט שבא הלוה עם אחר (כט) יעשה שליש מה שאמר לו (כה) [כז] השליח: הגה [כב] ואם לא הכחישו ענין השליחות רק כי השלים לא רצה לקבל השלישות ונשאר ביד השלים כה אין לשליח דין שלים אלא יא) כשליח בעלמא(ל)[כח][כד] (כו) ויחזיר למי שנתן לו (ב"י בשם תשו' הרשב"א)[כח] השלים יעשה תמיד כפי מה שהושלם בידו אע"פ שלא לאחר אא"כ טענה בדבר כו (לא) כיצד הרי ראובן שהשלה עמו עם שמעון שחייב לו (שלים לו) על זמנים והפקיד השטר ביד לוי והתנה שאם לא יפרע לו זמן אחד יחזיר לו לוי השטר וינכה הכל בפעם אחד

הגהות אמרי ברוך

(כה"מ יי"ח) (י) יש לו תנו השלים הוי כו' כ"ב ר"ל דמי שהתנה לשלים בכר לעדות בזה והיה בידו להעיד שהשליח הזה לא היה שלים דהא הביא לידו המשכון או השטר דרך שליחות והם הי' מקבל ממנו היה הוא השלים וכשישעון השליח שהוא נעשה מתחלה שלים בזה יהיה תוכחת וילטרך ליפטר להכחיש את העד ע"כ לא הוי תנו: (כה"מ הנ"ל) (י) על תנאי כך וכך כו' כ"ב ל"ע כיון שידע השלים שקיים הלוה התנאי הרי השטר כפרוע וכידו שלא להחזיר ליד המלוה כ"א למסור להלוה וכמו כן היכא שהיה על המלוה לקיים דבר ושלא יקיים יהיה השטר בטל וידוע שעבר הלוה על התנאי בהיותה בפמ"ע: (כה"מ הנ"ל) (י) הוי כמונח ברשות ראובן כ"ב ל"ע כיון שלש"ד הנפקד אינו של המפקיד ובגזל אהיה ליהיה מהיה יהיה כמונח ברשות המפקיד שהוא הגזלן ואדרבא על הנפקד למסור ליד הגזל כדי לקיים תלוה הבטה כיון שידע בעצמו שהגזלן בעצמו לא יביא ולדעתי דין זה אהיה בקי"ן מדין שכתב הרא"ש בפשיטות בהשובה כלל כ"ח שמובא בב"י סוף סי' רכ"ה:

טורי זהב

תמיתן ע' עה"ש שם: (סעיף ז') אשה הנושאת ונותנת. עה"ש סימן ס"ב ועיין מ"ש סימן קיח סעיף ח':

ביאור

לפרעון וכמ"ש בסי' ס"ה סי"ט (ע"כ): [כב] שלים הנעשה. נשון שם מי איכא מידי כו' מ' דבמקום שלים נאמן גם הי' נאמנה: [כג] ואם לא כו' אין לשלים. קדושין שם ע"א דאין השליח רק כש"א ש"מ דאין שלים דאמרי' שם שלים וע"א כו':

באר

שמזר ונתבן במקומן לא רציתי להאריך כאן דוק ותבכח כ"א במקומו הראוי: [כו] הלו'. כתי' הסמ"ע דדוקא נקט שבא הלו' עמו שאיהו יודע בזכותו וטוען ברי שעל תנאי כך וכך נמסר ליד השלים משא"כ אם אין הלו' יודע מזה דא"י לטעון כן בברי עכ"ל (הנ"ז כתי' דדברי אינם מוכיחים ופירש הוא דלא נתכוין המחבר בזה לענין נאמנות הבטים דבכר כתי' רמ"א בס"ב דאין חילוק בין אם נתנו המלו' לבד כו' אבל אם הר"ל שהלו' מרוצה בעיקר השליחות בשר המחבר שהוא אומר שלחו המלו' והולך לכתוב כן דאל"כ

נתיבות

משה"כ

הורים שבועה: (כג) בקנין. בסימן ס"ה אי"ה יבואר בכל פרטיו: (כד) הלוה דעת הסמ"ע דדוקא בשלוה עוטון ברי אבל בשאין שוטן ברי לא מהני. וצ"ע ס"ק י"א בהמטלטלין לא בעינן שיטען ברי רק בשש"א לריך שיטען ברי דווקא: (כה) השלים. בהשלים

משה"א

עיקר מקומו לקמן סי' ס"ה ויתבאר שם אי"ה בכל פרטיו: יז) שבא הלוה עם אחר עסמ"ע ס"ק ד"ג וע' ברשה דבא הלוה לאו דוקא רק שצריך שהלו' יטען ב ר' עכשיו דשליח דין שליש יש לו וכמו שאבא־לקמן בס"ק הסמוך וכשמכחיש השליחות הוי כמכחיש השלישות וצריך שיהי' לו מינו עכשיו בשע' שמכחיש וע"ל ס"ק ה' שחלקתי דבמטלטלין אפי' טוען הלוה שמא נאמן השליש ובשש"ח אין השליש נאמן כשטוען שמא ולפ"ז בשליח נ"כ הדין כן וכן פחלק התומים רק מטעם אחר ע"ש ומ"ש לעיל ג"ל ברור: יח) כשליח בעלמא ויחזיר למי שנתן לו עש"ך סק"ל שכתב דהיינו דוקא שאין לו מינו אבל אם יש להשליח מינו יכול ליתן וכו'. ותמוהין דבריי דהא מ"מ (י) יש לו מינו דשליש אני דהא מה"ט מהימן למסור להשליש כמ"ש הסמ"ע בשם הטור בס"ק כ"ד. ואם דעתו דלא נאמן השליח למסור להשליש גם כן רק כשיש לו מינו דלהד"מ א"כ למה ליה לאסכוני בין אם השליש רוצ' לקבל או לא ליפלוג בדידית בד"א שיש להשליח מינו ואם אין לו מינו לא יקבל ממנו השליש ויחזיר למי שנתן לו. ולפענ"ד נראה דהעיקר כהתומים דלא מהימן אפי' יש לו מינו דהא מבואר בסי' ק"ח ס"ח דלא מהימן שום אדם על דבר שת"י במינו דאם בעי קליה אלא נבי שליש דהימנוהו מתחל' עסמ"ע שם ס"ק כ"ט ואפי' לדעת החולקים שם נראה דדוק' שם דהא בידו לעשות כמו שאומר כיון שהוא ברוע וראי דהרשות בידו להחזיר לרוה משא"כ כאן דאפי' האמת כמו שאומר השליח שניתן בידו למסור להשליש (י) על תנאי כך וכך מכל מקום אין בידו למסרו ליד הרוה שהיי' ביד הלוה אם האמין ללוה ולידע להא דסי' רנ"ה באומר במקום ס' היא ושל מלוגי הוא דשם בידו הוא דשם האמת כמו שאומר בידו ליתנו לו משא"כ כאן דאפי' האמת כך אינו בידו ליתנו לבלוגי רק מטעם מינו הוא ומינו לא מהני כמו שאבאר ולדעת הרא"ש שם לא מהימן במינו רק כשטוען שליש אני דאז הוי כבע"ד ונאמן במינו אבל אם מוד' שהוא נפקד מראובן ואומר ידעני ביה שהוא של שמעון וראובן גזלו אינו נאמן אפי' יש לו מינו והטעם ג"ל דכשמודה א' שהוא נפקד מראובן ואומר לוכות שמעון דכיון דקדבריו שהוא נפקד מראובן (י) הוי כמונח ברשות ראובן משי"ה אפי' אית ליה מינו לא מהימן דמינו דידיה הוי כמינו להוציא ברשות כ"ש ראובן המפקיד. ועוד נרא' דע"א לא מהימן אפי' אית ליה מינו מטעם דהא עד א' חשדינן אותו לאומר בדדמי עסמ"ע סי' רכ"ב ובתשב"ץ ח"ד ולא אמרי' מינו בדבר דחשדינן לאומר בדדמי משא"כ בשליש שהוא בע"ד

ביאורים

אמרי' דמידק דייק כמ"ש המרדכי בפ' הגזול ובתשובת מיימוני לם' משפטים סי' מ"ד ע"ש אמרי' נבי' מינו. וע' פ"ר ריש נישין שכ' דבמה שעליו לעשות הוי כבע"ד ממש וגם אמרי' ביה מידק דייק. ויהי' הטעם איך שיהי' בהדיא כתב הרא"ש הנבא בפ' ק"ח ס"ח דאחר אינו נאמן אח' אית ליה מינו דקליה ולזה בשליח ליד שליש ודאי' דנאמן למסרו ליד שליש דהא הימנה לשליח להשליש ליד שליש ודין שליש יש לו לענין זה דעל מה שעליו לעשות בע"ד ממש הוא וע"ז הימנוהו ואפי' אין לי עכשיו מינו מהימן כמו כל שליש והטור דנקט בזה מינו דאי בעי אמר שליש אני חיינו כיון דכל שליש בעינן שיהי' לו עכ"פ פעם אחת מינו כמ"ש הש"ך סק"א לזה כתב דגם השליח יש לו מינו וכוונתו דהיה לו מינו אבל ודאי אף דאין לו עכשיו מינו כנון שהידה לפני ב"ד קודם מסירתו להשליש נאמן למסרו להשליש דע"ז נעש' בע"ד אבל כשהשליש לא רצה ליקחני הרי הוא מחויב להחזיר להמשלח ושם נפקד ממש נשאר עליו דהא מחויב להחזיר וליד לשליש שעבר זמן שלישותי' דעדיין שליש הוא דשאני התם דהשליש עדיין מחויב לעשות כפי מה שהושלש ת"י משא"כ השליח מחויב לחזור דין נפקד יש לי ומש"ה לא מהימן אפי' במינו וכדעת הרא"ש בסי' ק"ח. ואפי' החולקים מודים כאן וכמש"ל גם דמי לשליש שיצ' השלישות מת"י שכל שאין עליו שום דבר לעשות לא דייק ולא מידכר כמ"ש בתשי' מיימוני לם' משפטים סי' מ"ד יאין לו רק דין עד דלא נאמן אפי' במינו ולא דמי להא שכתבו התוס' בב"ב נ"א דנאמנת לומר של אחרים במינו דנותנים לאותו' ס' דשם אדרבה אומרת שהיא נפקדת משל אחרים ואינה נפקדת משל בעל כלל ואין להקשות אמה שכתבתי בדעת הרא"ש בסי' ק"ח ס"ח מהא דלקמן כי' רנ"ה נבי אמר במקום פלוני הוא ושל פלוני הוא של מעשר הוא אם בידו ליטלם דנאמן. דשאני התם כיון דהבעלים הוציאו מרשותם למקום שיכול ליטלם ואמרו לו בשעה שהוציא שעושה כן בחזקת ס' ובודאי הרשות ביד האחר לומר לפי שיטלם שלא בפני ב"ד או לעשות בעצמו כך דין שליש ממש יש לו שהימנו' שיעשה בו כמו שאומר והוי נ"כ כאומר על דבר שאינו ברשות של כל אדם דהא אבוד הוא מעולם מכולם שא"י רק לאותו ס' יאינו אומר נגד שום חזקה משא"כ בסי' ק"ח שם בשטר שמוחזק שהוא בחזקתו ובא להוציאו בחזק' והבעלים לא עשו במתכוין שיהיה השטר יכול להניע לידו א"נ וכן בנ"ד כיון שהוא מודה שלפקדון מכרו בידו והשבה בעי מעבד הוי ממש כמונח ברשות המפקיד וכבא להוציאו מרשות אחר דמי ונם הנותן לא עשה באופן

הגר"א

[כד] ויחזיר למי. נשון יי"ד ב' הלוה ומיקצו ולא תלה כ"י: [כה] (ליקוט) השלים הנעשה כו' כילד כו'. דין זה ל"ב הנפ' נ"פ מי שהשלים שטרו כו' לא יתן ומ' אפי' שלה בב"ד וכ"כ הוס' בשם תוספתא בשטר של רבית (פ"כ): (ליקוט) השלים הנעשה כו'

היטב

אין השליח נאמן עכ"ל) וע' בס"ך סמניה בדברי הסמ"ע דתיבת השלים ל"ל השליח ע"ש: [כז] השליח. כתי' הסמ"ע בשם הטור ז"ל שהרי השלים נאמן בכך אמר כו השליח והשליח נאמן בשע' שילא השטר או המשכון מתחת ידו במינו שהי' לאומר שהושלם בידו על תנאי כך וכך. מ"כ: [כח] ויחזיר. נרא' דהיינו בשאין לשליח דין לשליח מינו שהחזרה לו להד"ם אבל אם יש לו מינו יכול ליתן בשכנגדו ע"פ מה שהוא' לבניו אבל אם אי' לו דין שלים הי' נאמן אע"נ דלית ליה השטר

המשפט

חידושים

נאמן שכר אמר לו השליח והשליח היה נאמן במינו שהיה אומר שלים לפי: (כו) ויחזיר ודוקא בשאין לו מינו דלהד"ם אבל בשים לו מינו דלהד"ם יכול ליתן בשכנגדו וע"ב שבקיבתי דהא לעולם אית ליה מינו דשלים לפי ולזה העליתי)(דלא מהני מינו כיון

נתיבות

(כה) השלים. בסימן ס"ה אי"ה יבואר בכל פרטיו: (כו) הלוה דעת הסמ"ע דדוקא בשלוה עוטון ברי אבל בשאין שוטן ברי לא מהני. וצ"ע ס"ק י"א בהמטלטלין לא בעינן שיטען ברי רק בשש"ח לריך שיטען ברי דווקא: (כה) השלים. בהשלים

משה"א

עיקר מקומו לקמן סי' ס"ה ויתבאר שם אי"ה בכל פרטיו: יז) שבא הלוה עם אחר עסמ"ע ס"ק ד"ג וע' ברשה דבא הלוה לאו דוקא רק שצריך שהלו' יטען ב ר' עכשיו דשליח דין שליש יש לו וכמו שאבא־לקמן בס"ק הסמוך וכשמכחיש השליחות הוי כמכחיש השלישות וצריך שיהי' לו מינו עכשיו בשע' שמכחיש וע"ל ס"ק ה' שחלקתי דבמטלטלין אפי' טוען הלוה שמא נאמן השליש ובשש"ח אין השליש נאמן כשטוען שמא ולפ"ז בשליח נ"כ הדין כן וכן פחלק התומים רק מטעם אחר ע"ש ומ"ש לעיל ג"ל ברור: יח) כשליח בעלמא ויחזיר למי שנתן לו עש"ך סק"ל שכתב דהיינו דוקא שאין לו מינו אבל אם יש להשליח מינו יכול ליתן וכו'. ותמוהין דבריי דהא מ"מ (י) יש לו מינו דשליש אני דהא מה"ט מהימן למסור להשליש כמ"ש הסמ"ע בשם הטור בס"ק כ"ד. ואם דעתו דלא נאמן השליח למסור להשליש גם כן רק כשיש לו מינו דלהד"ם א"כ למה ליה לאסכוני בין אם השליש רוצ' לקבל או לא ליפלוג בדידית בד"א שיש להשליח מינו ואם אין לו מינו לא יקבל ממנו השליש ויחזיר למי שנתן לו. ולפענ"ד נראה דהעיקר כהתומים דלא מהימן אפי' יש לו מינו דהא מבואר בסי' ק"ח ס"ח דלא מהימן שום אדם על דבר שת"י במינו דאם בעי קליה אלא נבי שליש דהימנוהו מתחל' עסמ"ע שם ס"ק כ"ט ואפי' לדעת החולקים שם נראה דדוק' שם דהא בידו לעשות כמו שאומר כיון שהוא ברוע וראי דהרשות בידו להחזיר לרוה משא"כ כאן דאפי' האמת כמו שאומר השליח שניתן בידו למסור להשליש (י) על תנאי כך וכך מכל מקום אין בידו למסרו ליד הרוה שהיי' ביד הלוה אם האמין ללוה ולידע להא דסי' רנ"ה באומר במקום ס' היא ושל מלוגי הוא דשם בידו הוא דשם האמת כמו שאומר בידו ליתנו לו משא"כ כאן דאפי' האמת כך אינו בידו ליתנו לבלוגי רק מטעם מינו הוא ומינו לא מהני כמו שאבאר ולדעת הרא"ש שם לא מהימן במינו רק כשטוען שליש אני דאז הוי כבע"ד ונאמן במינו אבל אם מוד' שהוא נפקד מראובן ואומר ידעני ביה שהוא של שמעון וראובן גזלו אינו נאמן אפי' יש לו מינו והטעם ג"ל דכשמודה א' שהוא נפקד מראובן ואומר לוכות שמעון דכיון דקדבריו שהוא נפקד מראובן (י) הוי כמונח ברשות ראובן משי"ה אפי' אית ליה מינו לא מהימן דמינו דידיה הוי כמינו להוציא ברשות כ"ש המפקיד. ועוד נרא' דע"א לא מהימן אפי' אית ליה מינו מטעם דהא עד א' חשדינן אותו לאומר בדדמי עסמ"ע סי' רכ"ב ובתשב"ץ ח"ד ולא אמרי' מינו בדבר דחשדינן לאומר בדדמי משא"כ בשליש שהוא בע"ד

שיפרע לו הנכ בפעם א׳ דהוי ליה אסמכתא וטענתו וזכותו ידוע מ״ה הולרך לתקנה גדולה כזו להיות זה זכותו בידו עכ״ל ודבריו מנומנמים ועוד דודאי בכל דוכתא בית דין עדיפא מעדים דודאי לעיל בס״ג מיירי שהב״ד יזכרו הדבר או שיכתבו לו הענין דאל״כ מה מועיל לו הב״ד וכ״כ הטור

זה זכותו בידו כו׳ ע״ם מ״ם עוד מזה: כז וקודם שיוציאנו מידו יאמר כו׳ בטור כ׳ עוד ז״ל וקודם שיתן השטר לידו יעתיקנו ויקיימנו בעדים ויאמר לפני עדים היאך כו׳ ומור״ם כללו בתחי דכתב והעדים יכתבו כו׳ ועפ״ר: כח ולכן כל שהחזיר השלים השטר אין לחוש כו׳ ל״ע על תיבת ולכן שכ׳ מור״ם דאינו מוכרח ·לו׳ ממה שקדם דאין לחוש: כט ויודעים של מי הן פי׳ האשה והאפוטרופוס יודעים מש״ה חייבים להחזיר כו׳: ל מהימנו במינו דאלו רצו היו מחזירים המתנון ליד מי שאומרים עתה שהוא שלו וע״ל סי׳ ס״ב סק״ז מ״ם דל״ת מזה ועיין בח״ע סי׳ פ״ו מדיניס אלו:

סטר

ז [כז] (לד) ד) ס אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ואפוטרופוס הממונה על נכסי בעל הבית (ומת בעל הבית) ויודעים שהיו לבעל הבית נכסים של אחרים והממון נשאר בידם כט ויודעים של מי הם חייבים להחזיר לכל אחד מהם שלו ואם לא החזירו ובאו לב״ד ל כ) ז] מהימנו (כט) [לא] במיגו*: דין

ויראה לקיים מעצמו התנאי לפרוע הכל בפעם א׳ לכך יעשה הוא שלו ויתנו לו בפני עדים והעדי׳הרי אינם דיינים לא יצאו לו ליתן ויתנו לו כתוב ומתוסאופן השליחות והוא ימסרנו לו ואם יטענו״אח״כ אסמכתא יטענו״אח״כ לאו יזכה זה בשטרו כן נלפע״ד ודוק: (לב) ולכן כל שהחזיר כו׳. ל״ע על תיבת ולכן שכ׳ מור״ם דאינו מוכרח לומר ממה שקדם דאין לחוש עכ״ל שמ״ע ולפע״ם לק״מ דה״ק ולכן כיון שמתנת שספק לן מוכרח ליקח כתוב ומתוס מעדים כל שהחזיר השלים השטר אע״פ שאין ביד חבירו כתוב ומתוס מעדים אין לחוש שנעשה שלא כדין שהי׳ ספק בדבר דאם איתא שהיה שוס ספק בדבר הי׳ מוסר ע״פ כ׳ בעדים וכיון שלא עשה כן ודאי שהיה הדבר ברור לו והחזיר כדין וק״ל: (לג) ושלא הי׳ בקי כו׳. וזה שניתן לו השליחות פעור נ״כ אפי׳ משבועת היסת דכיון שהוציאו מתח״י הרי הוא כמעיד וה״ל עד מסייע ופוטר אותו משבועה שזה לא חשיב תרעומת על השלים וכמ״ש לעיל סעיף נ׳ ס״ק י״ט ע״ש: (לד) אשה כו׳. מהימנ׳ במנו. הקשו הסמ״ע והב״ח לקמן סי׳ ס״ב דהכא סתם הר״ב כדברי המחבר דלאתנת במנו וזה שייך לו׳ אף בדלא ידוע שהי׳ לה מתנון מיוחד שאינו של בעל ולקמן סי׳ ס״ב כ׳ הר״ב וז״ל אשה שכתבה לאחרים שמה שתחת ידה הוא של אחרים אם ידוע שהיה לה מתנון שאינו של בעל נאתנת ואין הבעל יכול לו׳ שהוא שלו עכ״ל הרי להדיא דאם אינו של בעל אינה נאתנת לו׳ שהוא של אחרים ובסמ״ע שם תירץ דבפי׳ ס״ב מיירי שכתבה לאחרים והיא מתה דאין לה מנו והב״ח שם הביא עליו ותירץ דבפי׳ ס״ב מיירי כשהבעל חי וטופן ברי שהוא שלו מש״כ הבעל ואין היורשים טוענים ברי ולפע״ד דברי שניהם אינם נכונים דבהדי׳ מוכח בתו׳ והרא״ם נופיא בפרק חזקת הבתים דנאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית (שהרי דברי המחבר כאן מוענתקים מתשו׳ הרא״ם) לדבריו שבפסקיו שבפרק חזקת הבתים דף נ״א ע״ב כתבו התוס׳ והרא״ם דאם אינה לפלוני שהוא שלו נותן לו דאתנת במינו דאי בעי׳ שקלה אינה ויהבתי׳ ליה כו׳ ונראה דאפי׳ אם יאמר הבעל שלי הוא אעפ״כ לא יחזירוהו לו כו׳ ואם היא נושאת ונותנת בתוך הבית אין נאתנת לומר שלי הן ולא של פלוני הם דהא אמרי׳ לקמן וכן האשה הנושאת ונותנת בתוך הבית כו׳ ואמרה שלי הם עליה להביא ראי׳ ולא מהימנינן לה במנו דאי בעיא אמרה שהיא נפקדת משל אחרים עכ״ל והך דהאשה נושאת ונותנת בתוך הבית כו׳ דמייתי מינה התוס׳ והרא״ם ראי׳ מיירי להדיא בש״ם (דף נ״ב ע״ב) שמת הבעל אלמא אע״ג דמת הבעל והיורשים טוענים שמא ואית לה נמי מנו אפ״ה אינה נאתנת ודוחק לומר דאע״פ שמת הבעל היורשים טוענים ברי. ועוד דהא הך דינא דמייתי מינה התוס׳ והרא״ם ראי׳ אינה אמר בש״ם הכי אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יולאים על שמה ואמרה שלי הן עליה להביא ראי׳ כו׳ והך דינא כתבו כל הפוסקים וכן הט״ו לקמן ר״ם ס״ב בשתמא משמע דאפי׳ אין היורשים טוענים ברי וע״כ מיירי נמי כשיש לה מנו שהית׳ יכולה ליתן לאותו פלוני שהרי בתחל׳ כתבו דנאתנת במנו דאי בעי שקלי׳ אינה ויהבתי׳ ליה כו׳ ובתר הכי כתבו ואם מש״ה הנושאת ונותנת בתוך הבית אינה נאתנת כו׳ אלמא דבנושאת ונותנת בתוך הבית אינה נאתנת. וגם מדכתבו בתחלה בשתמא דנאתנת במנו דאי בעי שקלי׳ ויהבתי׳ ליה כו׳ ובתר הכי כתבו ואם הנושאת ונותנת בתוך הבית אינה נאתנת כו׳ משמע להדיא דכונתם לומר דאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית אינה נאתנת אפי׳ אין הבעל טוען ברי והכי משמע נמי ממה שהניח הר״ב בר״ם ס״ב מהך דינא דאנות ושטרות יולאות על שמה וז״ל ואפי׳ אלמנה אפי׳ היו השטרות בידה כו׳ משמע דר״ל ואפי׳ אלמנה והיורשים אין טוענים ברי אינה נאתנת וכ״מ בר׳ ירוחם נכ״ג ח״ו דבנושאת ונותנת בתוך הבית אפי׳ יש לה מנו ואפי׳ אין הבעל טוען כלום אינה נאתנת ע״ם וכן משמע מסתימת דברי הטור והר״ב בחבן עזר סימן פ״ו ע״ם וגם במקום הך דינא שכתב הר״ב לקמן סי׳ ס״ב אשה שכתבה לאחרים כו׳ שהוא מתשובת הרשב״א שהביא הב״י בח״ע ס״ם פ״ו משמע שם בתשובת הרשב״א להדיא דאפי׳ הבעל טוען שמא אינה נאתנת אלא כשידוע שהיה לה מתנון מיוחד שאינו של בעל ע״ש. נמצא מה שתירצו הסמ״ע והב״ח ליתא ואין דיניהם עולה יפה אבל לפע״ד מעיקרא לא קשיא מידי. והוא בשום לב דהא הך דינא שכ׳ המחבר כאן הוא מתשובת הרא״ם ריש כלל סעיף ח׳ שהביא הב״י מחודם י״ג ובתשו׳ הרא״ם ובב״י שם מבואר להדיא דאף שכבר יצא המתנון מידה ובא ליד אפוטרופוס או ליד בית דין יעשה ב״ד ככל אשר תאמר האלמנה בתנו דמיד אחר מות בעלה היתה׳ ממורת לכל א׳ שלו עכ״ל ומאי מנו יש כאן הלא כבר מסרה הכל ליד ב״ד או ליד אפטרופוס והא בכל דוכתא קי״ל דהיכא דאיכא ראיה לא שייך תו מנו (אמת שבע״ם כ׳ בבאי לב״ד ועודה בידה אבל באמת בתשו׳ הרא״ם נופי׳ להדיא שלא כדבריו) וגם בתשו׳ הרא״ם ז׳ נב הקשה דהא הוי מנו למפרע והתוס׳ הוכיחו בפ׳ הכותב דלא אמרי׳ מנו למפרע וע״כ כ׳ דלא ס״ל להרא״ם הך כללא דהתוס׳ דפ׳ הכותב אלא ס״ל להרא״ם דאמרי׳ מנו למפרע והא ליתא וכמ״ש לקמן וגם בתשו׳ מהר״ח ן׳ ששון סי׳ ע״ב האריך לפלפל בזה ודעתו נ״כ דס״ל להרא״ם דאמרי׳ מנו למפרע ודלא כהתוס׳ ודחק עצמו מאד לייסב דעת הרא״ם ועוד כ׳ בתשו׳ מהר״ח ן׳ ששון שם וז״ל תיקשי לי׳ להרא״ם ז״ל דס״ל דאמרי׳ מנו למפרע א״כ אמאי אמרינן שלים שאין שליחותו בידו אינו נאתנן וכן לכאור׳ קשיא זה למאי דקיימא לן כליסנא קמא דאי בעי קלתיה דאמרי׳ אע״ג דאתחזק בבי דינא והרי זה הוי כאין שליחותו בידו אלא דמהא לא קשיא דאפשר דהא דאתחזק בבי דינא מיירי שאמר שהוא פרוע ועודנו שם בפני ב״ד ועדיין לא יצא משם (וכבר הסגתי לעיל סי׳ מ״ז ס״ק ה׳ ובסי׳ זה ס״ק א׳ על מהר״ח ן׳ ששון בזה והוכחתי דע״כ מיירי שראוהו הב״ד מתחלה בידו קודם שנפלו האילוקי׳ ביניהם ולא אמר אז פרוע אלא אח״כ אמר פרוע ע״ם) ולהכי לא מקרי אין שליחותו בידו כו׳ ועוד האריך שם בכמה שינויי דאיקי דלאו אליבא דהלכתא ניהו כאשר יראה המעיין שם שכל דבריו אין בהם ממש דפשיטא דהרא״ם מוכרח להודות דלא אמרינן מנו למפרע וכמו שהוכיחו התוס׳ פרק הכותב מהך דפ׳ זה בורר וכוונתם דע״כ לא קי״ל התם כליסנא קמא אלא משום דשלים נאמן אפי׳ בלא מנו אבל בעלמא מי שאינו שלים נאמן דאי בעיא קלתיה דמרינן משום דהוי

מנו

באר

מנו. ס״ך: [כט] שטרו. כס״ג כת׳ המחבר דאין לו ליתן השליחות אלא בפני ב״ד וכאן לא כ״כ. ל״ל דבזה השליחות שהתנ׳ ממנו שבאם לא יפרענו באחד מהחמנים שיפרע לו הכל בפעם אחד דה״ל אסמכתא וטענתו וזכותו ידוע מש״ה הצריך לתקנ׳ גדול׳ כזו להיות זה זכותו בידו אבל בשאם שליחות דאין אנו יודעים אם יש טענ׳ כיוהם סני במה שמוסר השליחות בפני ב״ד עכ״ל הסמ״ע וכת׳ הס״ך דדבריו מנומנמים דבכל דוכתא עדיף ב״ד מעדים לכן כ״ל דשאני התם בס״ג שידוע בבירור שיתן לו השליחות ע״פ הדין אלא שמתירא שמא יכישנו ולא יתנו בפני ב״ד שהרי פשיטא שגם הב״ד יאמרו לו ליתנו לו משא״כ הכא שאין זה לפניו׳ והוא מסופק בדבר שמא הוא אסמכתא או שמא יטענו זה אסמכתא דאם הוא מסופק שמא אסמכתא הוא אם כן לא יוכל ליתנו לפני ב״ד שהם טוענים לאדם שלא בפניו ולא יצאו ליתן לו שמא יטענו זה אסמכתא לכך יעשה הוא את שלו ויתנו לו בפני עדים והם יתנו לו כתוב ומתוס אופן השליחות ואם יטענו אח״כ שהוא אסמכתא יטענו ואם לאו יזכה שהרי הוא כשטרו עכ״ל (וע׳ בט״ז שמחלק בענין אחר ע״ש) : [ל] ולכן. כת׳ הסמ״ע ל״ע מאי ולכן שכת׳ הרמ״א דאינו מוכרח ממה שקדם דאין לחוש והס״ך כת׳ דלק״מ דה״ק כיון שבמקום שפק גריך ליתן בפני עדים והם יכתבו ויתחתמו לו ועכשיו לא נמצא ביד זה שום כתב מעדים אפ״ה אין לחוש דמהימנין

נתיבות

משה״כ

שהוא מודה שמחויב להחזירו להמותן : (כז) שטרו. וכס״ג כתב שאין לו ליתן רק בפני ב״ד שא״ה דשם מיירי בשם שליחות דאין אנו יודעים אם יש טענה כיוהם סני שיאמר בפני ב״ד משא״כ הכא דיש אסמכתא בדבר וטענותו וזכותו ידוע מש״ה הוצרך לתקנה גדולה דהיינו העדים יכתבו ויחתמו לו סמ״ע. והס״ך תמה דלעולם ב״ד עדיף מעדים. ותי׳ הוא דמיירי התם שידוע שמגיע לו השליחות ע״פ הדין רק שירא שמא יכחיש סני בנית דין משא״כ הכא שמא אסמכתא הוא וכשיבוא לפני ב״ד שמא לא יצאו ליתן לכך א״א לעשות רק בפני עדים. ובתומים תמה דלמה לא יצו לב״ד שיעשו כתורה . וע״כ ס״ק ד׳ שחילקתי דכאן מיירי שאומר השליח שמחויב למסור לידו דנעימן מה שלו אבל בעדים וסם מיירי כשאומר השליח הענייניים שנתפרשו לפניו מה שמחויב להתנהג לעשות אחר שימסור השליחות בידו

משה״א

שהיה הרשות בידו שימסור ליד אחר דהא הקפ״ד שישיב השקדון לבעליו לכך אינו נאמן : יט) יאמר לפני עדים. כסמ״ע ובש״ך תמהו בזה מהא דסעיף נ׳ דאין לו ליתן רק בפני ב״ד , (ובש״ך ס״ק ל״א יש ש״ם וצ״ל שמא יטענו אסמכתא ושמא לא יטענו אסמכתא ויתרצה לקיים וכו׳) ותירצו בדוחק . וע׳ בתומים מה שתמה עכ תירוצם . ולפענ״ד נראה ליישב בפשיטות דכאן מיירי שאומר האופן שמחויב למסור לידו ונגד זה השליש הבע״ד הוא דאפי׳ ספקו של השליש הוי כספיקו של הבע״ד א״כ כשמודה בפני עדים הוי כהוראת הבע״ד לפני עדים דמהני משא״כ בסעיף נ׳ מיירי שאומר השליש בענייניים שנתפרש לפניו מה שיהיה אחר שיוציא השלישות מת״י עבש״ך ס״ק ח׳ ובזה ודאי לא הוי כבע״ד דהא אם יהיה השליש מסופק בזה מ״מ מחויב למסור השלישות למי ששייך דלעולם יעשה השליש כפי מה שהושלש בידו וספיקו בזה לא הוי כספיקו של הבע״ד דבדבר שאין עליו לעשות לא הוי כבע״ד רק דמ״מ נאמן מטעם שכתב הבעה״ת דמה שנתפרש לפני השליש הוי כאומר נאמן עכי אבא ומידק דייק ודמי לנאמן הדיין ונאמן בעל המקח ע״ש. ובנאמן עלי אבא נופיה צריך שיאמר לפני ב״ד וחוץ לב״ד לאו כלום דהוי כמעיד ובעדות חוץ לב״ד

קצות

בשטר שאינו מקוים אפי׳ כתוב בו נאמנות אם כן ה״ה נגד נאמנות דשלים נאמן נמנו : ד) אשה הנושאת אם״ך שהאריך והצלה דאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית כיון דכל נרכי ר׳ [illegible] הי׳ נתחכין על פיה

היטב

דודאי הי׳ הדבר ברור לשלים ובדין החזירו : [לא] במנו. פירש הסמ״ע דאילו רצו היו מחזירים הממון לזה שאומרים עתה שהוא שלו וע״ל סי׳ ס״ב מ״ם דל״ת מזה וע׳ בח״ע סי׳ פ״ו מדיניס אלו אבל והס״ך כת׳ דלק״מ מסי׳ ס״ב דשם איירי בשם שליחות דאין אנו יודעים אם יש לה מנו ולא הי׳ הבעל מאמינ׳ בכל דבר וא״כ אין לה דין שלים אבל כאן מיירי בשם שהיא שולטת בנכסי בעלה בכל אשר לו ויש לה דין שלים מש״ה נאמנת ואפי׳ במנו דלמפרע דאינים דעלמא לא מהימנ׳מהימנת איהי מה״מ וע״ל הא כת׳ המחבר כאן שם אשה הנושאת כו׳ ולא ביאר דמיירי שאמינ׳ והשליחה הבעל כו׳ ל״ל מדכת׳ דין זה כפי׳ זה נגי דיני שליחות ולא קנעו כפי׳ ס״ב משמע דכונתו לומר דנאשה שיש לה דין שלים איירי וע״ם שהאריך להשיג על הסמ״ע וכ״ח ושאר פוסקים בשכונותיהם מ״ם בדין זה וכת׳ עוד בשטר בידו ואומר שהוא שלים והטפסת השטר הוא ביד המלו׳ ומכחישו אם יש להשלים מנו שהי׳ יכול להחזירו כיון לגיונו הוא נאמן ודלא כמ״ם בתשובת מהר״ח ששון ע״ש :

המשפט

חידושים

דבזה לא הוי רק כעד ובריך ב״ד דווקא : (כח) ולכן. פי׳ כיון שבתקום שפק גריך לומר בפני עדים ובעדים יכתבו ויתנו בידו לכן כשלא נמצא כתב ידו אין לחוש שוב דאמרינן ודאי בדין החזירו: (כט) במינו. שש״ך דמיירי בשאה שהיתה שולטת בכל אשר לו שנאמנת מדין שלים ורזה מייבש מה דהשה מכחן לשימון ס״ב ושם יבואר אי״ה)(וע״ב דווקא כשאומרים של אחרים הוא גוף החפץ אבל אם אומר דבר זה של פלוני הוא הרשות בידו להחזיר להם ובדבר שהוא בידו נאמן אפילו להוציא דבידו הוי כשני עדים דאפילו בדבר שבעדו׳ מהימני כמו בבעל שאמר נרשתי אבל כשאומר שם׳ חייב לפלוני אף אם האמת כדבריו אין רשות בידו לתפוס משכון ולמסור ללוה דאף שיכול לתפוס במקום שאינו חב לאחרים מכל מקום אין לו רשות כמסרו למלוה בלא רשות ב״ד ואין לו רק דין מינו ומינו להוציא לא מהני דכיון שהוא ברשות הנפקד הוי כמו ברשות המפקיד והוי כמו מינו להוציא וכמש״ל בסמוך וכשאומרים של פלוני הם נאמנין אפילו לדעת הרא״ש בסי׳ ק״ח דכיון שהוא שולטת בכל אשר לו והוי כנותנו לו רשות להחזיר של אחרים ואם זייא בעצמה לותה והקיפה משל אחרים שהיא בעצמה חייבת ודאי דהרשות בידה לפרוע ונאמנת לומר אפילו שחייבת לפלוני במינו :

החושן

והיא שולטת בכל ממון בעלה וא״כ הימנה ולהכי אע״ג דהשתא לית לה מנו אפ״ה נאמנת מדין שלים וע״ם ולפי מ״ם לעיל בסק״ח דנמינן נגי שלים שיאמר זכה בשביל שנינו ואם לא אמרו כן יכולין לחזור

באר הגולה

לו שרתב״ן ם תשובת הרא״ם תחל׳ כלל ס״ח מסי״ג *וכתב שם ואם יראה שאם יאמר הדבר ליורשים לא יחזירו המתון לבעליו חייב הוא להחזירו כדי לקיים מצות הצבה :

פתחי תשובה

השליחות עכ״ל : ז] מהימנו במנו : עכה״ט עד והס״ך כתב דלק״מ תשימון ס״ב כו׳ אבל כאן מיירי באשה שהיא שולטת בנכסי בעלה בכל אשר לו ויש לה דין שלים כו׳ וע׳ בת׳ וב״ב הכהן סימן כ״ז דלא ניחא ליה תירוץ זה דאם כן היה לו להרא״ם לבאר חילוק זה יעוד דאם כן בתת דבריך לפיעורין וכתב לתרץ בלופן אחר דבסימן ס״ב מיירי שאומרת לו כתבה שהם שתחי׳ הם של החרים היינו שהפקידו בידם לו הלוו לה לכן אינה נאמנת לעולם אפילו יש לה מנו מעצם הדוק כאומרת שהם שלם דאינ׳ נאמנת אבל הכא מיירי שאומרת שהם של פלוני שהפקיד ביד בעלה לו הלוה לו נאמנת היכי דים לה מנו כו׳ וכתב ולפ״ז נראה פשוט דאין חילוק בין אם מסרה ליד ב״ד ואמרה בשעה שמסרה שהם של פלוני לו אם מסרה ליד היורשים ואמרה אפי׳ שלא בפני ב״ד ליורשים בכ״ל ג״כ נאמנת. אבל אם מסרה שהם ולא אמרה לו רק אחר כך אינה נאמנת . ומ״ש הרא״ם בסוף התשובה והובא בב״י ואם יצא הדין שהמון בידה ובא ליד האפטרופוס או ליד בית דין יעשו ב״ד ככל אשר תאמר האלמנה בתנו כו׳ שתמו כפירושו שאמרה בשעה שמסרה שהם של פלוני והך ככל אשר תאמר אין לפר׳ לי עתיד מה שתאמר אחר שמסרה אלא לי הוה ככל מה שאומרת האלמנה ע״ם וע׳ בתומים ובכה״מ מזה :

ביאור הגר״א

כ״ל כו׳. דין זה לתמוה לפע״ד וכ״מ בתה״ל סל״ה ע״ש וכ׳ שם ומה שאלת אם תחזיר כו׳ אני אומר כו׳ (ע״כ) : [כז] ולכן כל שהחזיר. ב״מ יג א׳ אמר׳ לא יחזיר כו׳ כו׳ אע״ג דשטרי כו׳ : [כז] אשה הנושאת כו׳ ואם לא כו׳. שבת׳ ל״ח ת״ל אחר כו׳ :

מנו למפרע וכמ"ש לעיל וכ"כ הרא"ש להריא בפרק שני דייני גזירות נבי עשאה סי' לאחר וז"ל וכ"ת מנו דאי בעיא לא אתיס מעיקרא כדפירש"י הא ליתא כיון שהודה מנו למפרע לא אמרינן כו' עד כאן לשונו וכן משמע עוד להריא בהרא"ש ספ"ק דמליעא ואין ספק דאשתתיע' להו לן' לב ולמהר"א ן' שמון דברי הרא"ש אלו ונס בתשובת מה"ר יוסף ערלאי סי' ע"ב הסכים דס"ל להרא"ש דלא אמרי' מנו למפרע אלא שדאק עצמו בהך דתשו' הרא"ש כלל ס"א שהאמינה הרא"ש להאשה למפרע וז"ל וכאן באשה זו שהשיב עליה הרא"ש כ' שהאשה היתה שולטת בכל אשר לו והמתון היה תחת ידה וכן האשה שהיתה נושאת ונותנת בתוך הבית כו' משמע שנתן לה דין שלים לפי שבחיי בעלה היתה שולטת בכל אשר לו וכל המתון הי' תחת ידה וצריך לדון בה דין שלים דהא היתנה אבי יתומים מ"מ בין הכי ובין הכי לא נתן לה הרא"ש נאמנות אף אחר שילא הדבר מתחת ידה אלא כשמסרה אנכסים לבית דין ולא מסרה ליורשים דבית דין כשם שהם אביהם של יתומים כך הם כאפטרופסי' על נכסי רשומים ולא שאלו לה אם יש לאחריס זכות באותן נכסים שאם היו שואלים אותה היתה משיבה ומפרשת זכות כל אחד ואחד ועכשיו ששאלו את פיה פירשה ויעשו כפירושה וה"ז דומה להא דאמרי' בהמזקין נבי טהרות ונס אלו

שלים: טז שלים שהושלם שטר בידו שיפרענו ביום פלוני ועבר הזמן וטוענו הלוה שפרענו בזמנו הרי זה בחזקת שאינו פרוע כמו שאר שטר ואין המלוה צריך ליגבע מא"כ אומר לו הלוה יגבע לי וכן אם מת הלוה יפרע בשבועה מן היתום ם ואם מת המלוה אחר שמת לוה אין מוריש שבועה לבניו ואין גובין בשטר זה ואם יש בשטר נאמנית גובין בשטר זה ומ"ל שבועה בכל מקום בין שהלוה חי ואומר יגבע לי בין שמת וגם ליפרע מן היתומים אלא השלים נאמן שלא פרעו וגובה זה שטרו: יז מי שמת וגמלא אללו שטר שאין בו קנין ואין ידוע מי הפקידו אללו בין שהוא שטר חוב ומכר או שטר מתנה לא יחזירו לא לזה ולא לזה ואם יש בו קנין יתנו (להמלוה או) להלוקח או להמקבל מתנה אפי' אין ידוע שהקנה לפני העדים בפתם ואם ידוע שהלוה או המוכר או הנותן הפקידו בידו רק שלא פי' מה יעשה בו אז אם אין בו קנין יחזירו ליד מי שנתן השטר או ליורשיו ואם יש בו קנין אז בשטר חוב לא יחזיר לא לזה ולא לזה שחוששין לפרעון ובשטר מכר ומתנה שאינם בני ערעון הואיל ויש בהם קנין זכה הלוקח או המקבל מתנה בהם ונותנים להם השטר שמשעת קנין נשתעבד להם בד"א בשידוע שהקנה לפני העדים בפתם כגון שהעדים לפניו וכיוצ' בזה אבל אם אין ידוע יש לחוש שמא החנה על העדים שקנו מידו שיתנו השטר לידו ולא ליד הלוקח או המקבל מתנה ולכך מסר השטר ליד זה ואין מחזירים השטר לא לזה ולא לזה ומי שנאמר אללו שטרות מופקדין כרוכים יחד ונתברר שאחד מהן הוא בא מיד הנותן הוי כתיבו מודע שגם השאר בא מיד הנותן ע"פ מה שנאמרו: ח שלים הנעשה ע"י שליח כגון שבא הלוה עם אחר שבידו משכון או שטר ומ"ל המלוה עשאני שליח להביא זה אליך למסרו בידך על תנאי כך וכך וקבלו השלים ואח כ בא המלוה והכחיש השליחו ואמר שלא עשאו שליח ממולם יעשה שלים כפי מה שאמר לו השליח שהרי היה לשלח מ מנו ודוק' כשהלוה יודע בברי אפי' בלא השליח שעל הנאי כך וכך נמסר ליד השליח שיביאנו להשלים אבל אם אין הלוה יודע כלום רק ע"פ השליח צריך להחזירו למלוה אפי' יש לשליח מנו ואפי' נתנו בכר ללוה צריך להחזירו למלוה ואם לא הכחיש המלוה אינו השלים רק שהשלים לא רצה לקבל את השלישות ונשאר ביד השליח אין לשליח דין שלים אלא כשליח בעלמא ויחזור למי שנתן לו אא"כ יש לו מנו דהחזרתי לו להד"מ אז יכול ליתנו לכשנחזר ע"פ מה שהותנ' לפניו ויהיה הדין בינו ובין הנותן: יט השלים יעשה תמיד כפי מה שהושלם בידו אע"פ שיש לאחד מחו"כ טענה בדבר כילד הרי ראובן שהשו' עם שמעון שחייב לו שישלם לו לחמנים והפקיד השטר ביד לוי והתנה שאם לא יפרע לו זמן א' יחזיר לו לוי שטרו וינבה הכל בפעם א' ולא פרע לו שמעון זמן אחר יחזיר לו לוי שטרו אע"פ שיודע שיהיה לשמעון טענה על זה כי אין לוי דיין בדבר רק שלים לכן יחזיר לראובן שטרו וקידם שיוליאנו מידו יאמר לפני עדים היאך בא השטר לידו ואל אינה חנאי והעדים יכתבו ויחתמו ויתנו הענין לשלים והוא ימסרנו לשמעון והוא יטענו אח"כ מה שירצה. והוקא בכה"ג שלוי מסופק ע"פ הדין אבל אם ברור ללוי שיחזיר לו שטרו רק שמתירא מפני הבחשה ימסרנו לו בפני ב"ד וכמו שבארנו למעלה באות י"ד: כ כל שהחזיר השלים השטר אין לחוש שנעשה שלא כדין ושלא היה בקי בדין השלישות אלא א"כ אתיליד ריעות' ולכן מי שתובע לחבירו שנתן לו השטר שלא כדין באמרו שהושלם באמצע' והשלים לא היה בקי בדיני אמצע' אין בדברין כלום אלא מסתמא היה בקי בדיני אמצע' וא"כ כיון שהוליאו מתחת ידו הרי הוא כמעיד ה"ל עד מסייע ופוטר את בעל השטר משבועה שזה לא חשיב תרעומת על השלים: כא אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ואפטרופס הממונים על נכסי בעל הבית שהבעל בית השלישה בכל נכסיו והאמינם בכל אשר לו בכל דבר ומת בעל הבית ויודעים שהיה לבעל הבית נכסים של אחרים והממון נשאר בידם לו אפי' מסרוהו ליד ב"ד לו ליד אחר בפתם ואח"כ נשלו מיזה חילוקים בדבר נאמנים לומר שהו' של פלוני שהרי יש לשם דין שלים שנאמן אף בלא מנו רק במנו שאם היו רולים היו מחזירים מתחלה לאותו פלוני והוקא באשה כזו אבל בפתם אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ולא היה הבעל מאמינה בכל דבר אפי' הוא בידה ויש לה עכשיו מנו דהחזרתי לו להד"מ ואפי' מת הבעל ואין היורשים עוצנים ברי אינה נאמנת לומר של פלוני הם שחוק כל מה שנאמנת הוא בחזקת בעלה אבל א"כ יודע שיש לה ממון מיוחד שאינו של בעלה: כב מי שהשטר ביד ואומר שהוא שלים והטפשת השטר הוא ביד המלוה ומכחישו יש מי שהור' שהמלוה נאמן ולא יראה לי כן אלא אם יש לשלים מנו שהיה יכול להחזירו בינו לבינו הוא נאמן:

חשן משפט נז הלכות הלואה

נז (א) אסור להשהות שטר פרוע. דכתיב אל תשכן באהליך עולה: (ב) וה"ה שטר שנמחל כו'. ז"ל הסמ"ע אע"פ שכל שטר פרוע נמחל שעבודו מ"מ מצינו שטר שנמחל שעבודו אף דעדיין לא פרעו והיינו שנמחל לו שעבוד קרקעות ונתן לו רשות למכרן למי שירצ' ולא יטרפנו מהלקוחות

נז דין שאסור להשהות שטר פרוע ובו ב סעיפים:

א (א) אסור להשהות א שטר פרוע בתוך ביתו ב (ב) [א] (וה"ה שטר (א) [א] שנמחל שעבודו) (תשו' הרא"ש כלל ע"ח) [ב] ג ואם אינו רוצה להחזיר שטר פרוע ג (ג) ראוי לנדותו עד שיחזירנו (ד) [ג] ג ואין לו לעכב השטר ד בשביל (ב) פשיטי [ב] דספרא: הגה (ה) (ג) [ג][ד] ובמקום ה שאין הלוה נותן שכר הסופר א"נ להחזיר השטר ובלבד שיקדמנו (ב"י בסי' ס"א בשם הרשב"א) (ו) [ה] ד אבל מותר להשהות שטר של מנה אע"פ שאינו חייב אלא חמשים ב) (ד) [ו] ה והוא שיכתוב שובר על גביו ממה שנפרע א] או יכתוב [ד] שובר בפני עצמו וימסרנו ו ללוה: שטר

נז (א) אסור להשהות שטר פרוע. דכתיב אל תשכן באהליך עולה: (ב) וה"ה שטר שנמחל כו'. ז"ל הסמ"ע אע"פ שכל שטר פרוע נמחל שעבודו מ"מ מצינו שטר שנמחל שעבודו אף דעדיין לא פרעו והיינו שנמחל לו שעבוד קרקעות ונתן לו רשות למכרן למי שירצ' ולא יטרפנו מהלקוחות ונס י"ל שנמחל שעבודו ר"ל שפרעו וחזר ולוה על אותו השטר וכמ"ש הט"ו בסי' מ"ח סכ"ל ומ"ש שנמחל לו שעבוד קרקעות כו' אינו נלפע"ד אלא כיון שיכול בשטר זה לגבות מבני חרי לית ביה מכוש אל תשכן באהליך עולה וכ"ש לפי מ"ש לקמן ס"ק ו' דאפי' בשטר של ק' שפרע לו ר' לית ביה מכוש אל תשכן ובאמת לא הי' צריך לזה דאשמועינן בשטר שנמחל שעבודו אאף על פי שלא פרעו רק שהמלו' מחלו מעצמו אסור להשהותו וק"ל וע"ל סי' ס"ח סי"ח וסי"ב: (ג) ראוי לנדותו כו'. עמ"ש סי' ס"ח סי"ח ס"ק י"ז בזה: (ד) ואין לו לעכב השטר בשביל פשיטי דספרא. ומדברי התוספות פ"ב דכתובות דף י"ט ע"ב והרא"ש שם מבואר להדיא דיכול לעכב השטר בשביל פשיטי דספרא ומביאם הב"י בספרו בדק הבית וכתב בכ"כ הריטב"א (ע"כ): [ה] אבל יכול. שם קצב א' אלו מתן כו' עבדו כו': [ו] והוא שיכתוב. שם בתוספות ומ"ד הזכרנו כו' מ' דלמ"ד שטר פרוע אסור אף בכה"ג ולא כתוס' שם: (ליקוט) ואין לו כו'. והתוס' ד"ה זמנין ורא"ש וריטב"א חולקים ע"ז ע"ש (ע"כ): [ד] ובמקום. דאין להחזיר

באר

נז [א] בשמחל. אע"פ שכל שטר פרוע נמחל שעבודו מ"מ מצינו שנמחל השעבוד אף דעדיין לא פרעו כגון שמחל לו שעבוד קרקעות ונתן לו רשות למכרן ולא יטרוף אותם מהלקוחות עכ"ל הסמ"ע וכ"ש כמ' דל"ב דכיון שיכול לגבות בשטר זה מבני חרי לית ביה מכוש אל תשכן ובאמת לא הי' צריך לזה דאשמועינן בשטר שנמחל שעבודו אע"פ שלא פרעו רק שהמלו' מחלו מעצמו אסור להשהותו וע"ל סי' ס"ח סי"ח וסי"ב עכ"ל: [ב] דספרא. ומדברי התוס' ושאר פוסקים מבואר להדיא דיכול לעכב השטר בשביל פשיטי

נתיבות

משפ"ב

נז (ה) שנמחל. פי' הסמ"ע שמחל לו שעבוד קרקעות ימ"מ חייב לשלם מבנ"ח ואסור להשהות הכ"ל עולה אולי יבנה ממעבדי. וכ"ש מולק דמותר להשהות בכה"ג דבדיף השטר של ק' שפרע לו ר' דמיתר ושטר שנמחל הימנו שלא פרע לו רק שנמחל לו קמ"ל דאף"ה אסור להשהות: (ג) פשיטי דספרא ולא רולה לכתוב על גביו שכתוב שובר כדי שיפרע לו אפי' בלא רצון הלוה. אמנם קודם שפרעו לו אין המלוה יכול לכוף הלוה ליפרע לו אפי' מקצת בלא שובר אבל בשביל פשיטי דספרא אסור אפי' שכבר הגיע הזמן פרעון של פשיטי דספרא. ופיפא דמותר להשהות מיירי שלא הגיע הזמן פרעון של הנשאר עדיין דאז אי' לכופו על הפרעון ומחויב ליתן לו שובר ואסור להשהותו בלא שובר ואסור אפי' מרצון הלוה משום פסידא דלקוחות

משה"א

(ו) ואין לו לעכב השטר בשביל פשיטי דספרא לכאורה קשה כיון דיכול לעכב שטר שק' כשחייב נ' להמחבר כשכותב שובר ולהש"ך אפילו בלא שובר א"כ נבי פשיטי דספרא הא הכלוה יכול לקבל הפרעון אפילו על חוב אחר כמבואר בסימן ס"ג מכל שכן שיכול לקבל מדמי הפרעון על הפשיטי דספר' מקודם וישאר חוב על הלוה מדמי השטר נופ"ה ואז יכול לעכב השטר וצ"ל דקיבל מקודם בפי' על פרעון שוב דמי השטר ולא נשאר עליו רק פשיטי דספר' ואז אסור לו לעכב השט' והנה לדעת הש"ך ס"ק ד' שכתב בשם התוס' דמותר לעכב צריך לחלק בין פשיטי דספרא דמותר לעכב השטר ובין חוב אחר דאסור לעכב השטר בשביל חוב אחר דהא בנמחל שיעבודו מודה הש"ך וגנד החוב אחר הוי כנמחל ש"עבודו ועכצ"ל פשיטי דספרא משטר זה הוי כהלוה על שטר זה דמותר לעכב בשבילו: ג) והוא שיכתוב שובר הש"ך תמה דהא מהרי"ן מוכח להדיא דאפילו בלא שובר מותר ע"ש ובאמת לכאורה הוא ת מ' רבה על המחבר ומה שכ"ל בישובו דהנה גם בדברי הרי"ן יש לתמוה דחילק בין אמנ' לתנאי דאמנ' לא חי שיעבוד' מהשתא כלל משא"כ בתנאי דל שיעבודא מהשתא בע"כ של לוה דבידו של מלוה לקיים תנאי וכיון דשיעבודא חל במקצת מותר כשם שמותר להשהות שטר של מנה אעיפ שאינו חייב אלא חמשים דאפילו שטר פרוע איכא מ"ד דומנגן דמשהי לפשיטי דספרא וכו' עכ"ל והוא תמוה לכאורה דא"כ אמנ' במקצת יהי' מותר כמו פרוע במקצת ובהדיא מבואר בסי' פ"ד בסמ"ע ס"ק י"א דעולה הוא ועוד קשה דאין סברא לדמות כלל פרוע בשאינו לתנאי דבתנאי כיון דבידו לקיים התנאי בע"כ של לוה וכשיתקיים התנאי חל כל שיעבוד השטר משא"כ פרוע במקצת בקצת השני לאו כלום הוא ועוד קשה דמה סברא הוא זה דמותר להשהות בתנאי כיון שהמלוה יכול לקיים התנאי בע"כ מכל מקום שמא לא יקיים התנאי וגבה בעולה לכן נראה טעם הדבר דבשטר אמנ' אם פרוע אסור להשהות ומיקרי עולה אף שהוא מרצון הלוה אף דבמשכנות ומטלטלין מותר להחזיק ולהשהות של חבירו אצלו הוא מטעם דבשטר יש בו שיעבוד לקוחות וכן בכתי' יש בו ויעבוד לבע"ח מוקדם ולא מהני רצון הלוה לזה והוי מחזיק בשל אחרים בעולה שלא מדעתם וזהו שמחלק הרי"ן דבאמנה כיון דלא חייל שיעבודא כלל והעדים לא בסקי לקלא תדע דהא אפילו לזה אח"ז לא חל שיעבודא למסרו ואיכא פסידא דלקוחות בשהייתו ומ"ש הרי"ן בכתובות דמיירי באמנה במשנ"ש עמ"ש בחידושי לכתובות לזה משא"כבתנאי דחל שיעבוד והעדים מפקי לקלא תדע דהא כשמקיים אח"כ הנאי נובה ממשעבדי מיום הכתיבה בשטר ועכצ"ל דהעדים מפקי לקלא מיום כתיבת השטר מיהר להשהות דהלקוחות אינהו דאסדי אנפשייהו וכל היכא דאינהו מפסדי אנפשייהו מיתר להשהות דלא חיישינן לתקנתייהו יע ז מביא ראיה מפרוע במקצת דהנה לא לעיין כהא דאמרינן דמותר לעכב השטר בשביל פשיטי דספרא ואפילו מאן דאוסר מכל מקום במה שנשאר חייב מנוף החוב לכ"ע שרי דאפילו בלא שובר כמ"ש הש"ך ומשמע דיכול לעכב אפילו בע"כ של לוה בכדי שיפרע המותר או הפשיטי דספרא ואמאי הא משנה שקימה הוא בס' נט פשוט דמי שפרע מקצת חובו דמחויב להחליף או לכתוב

נז [ו] ואין לו לעכב השטר בשביל פשיטי דספרא. הכא נ"כ עולה דגובה מלקוחות: (ליקוט) וה"ה בשר כו' כגון שמחל לו החוב ש"ך ועתוס' דשכח עם כ' ה"ה ת"ק כו' ולא"ת הספרעו כו' וי"ל כו' (ע"כ): [ג] ואם אינו. שעבר על דרכנן וכמ"ש בעירובין ופסחים ובריות ופכ"ד סי' של"ד ס"ם: [ד] ואין לו. שם בכתובות ומ"ד הזכרנו כו' מ' דלמ"ד שטר פרוע אסור אף בכה"ג דלא כתוס' שם: (ליקוט) ואין לו כו'. והתוס' ד"ה זמנין ורא"ש וריטב"א חולקים ע"ז ע"ש (ע"כ): [ד] ובמקום. דאין להחזיר

באר

נז [א] בשמחל. אע"פ שכל שטר פרוע נמחל שעבודו מ"מ מצינו שנמחל השעבוד אף דעדיין לא פרעו כגון שמחל לו שעבוד קרקעות ונתן לו רשות למכרן ולא יטרוף אותם מהלקוחות עכ"ל הסמ"ע וכ"ש כמ' דל"ב דכיון שיכול לגבות בשטר זה מבני חרי לית ביה מכוש אל תשכן ובאמת לא הי' צריך לזה דאשמועינן בשטר שנמחל שעבודו אע"פ שלא פרעו רק שהמלו' מחלו מעצמו אסור להשהותו וע"ל סי' ס"ח סי"ח וסי"ב עכ"ל: [ב] דספרא. ומדברי התוס' ושאר פוסקים מבואר להדיא דיכול לעכב השטר בשביל פשיטי

המשפט

דספרא הפיכו בשובר אסור. וכ"ש הכה ע"ז מאוד דודאי כשכותב שובר מותר בכל גוונא וכמחייב לו על השטר מותר אפי' בלא שובר כדמוכח מהרי"ן דמדמה אותו לשטר על הנאי ובתנאי אפי' בלא שובר מותר.)(ועי"ב ס"ק כ' שחילקתי דבשהות אחר זמן פרעון של כל השטר וכגר פרע לו מקצת כיון שיכול לכופו על הפרעון יכול לעכב השטר בלא שובר כדי שיפרע לו אפי' בלא רצון הלוה. אמנם קודם שפרעו לו אין המלוה יכול לכוף הלוה ליפרע לו אפי' מקצת בלא שובר אבל משום פסידא דספרא אסור אפי' שכבר הגיע הזמן פרעון של פשיטי דספרא. ופיפא דמותר להשהות מיירי שלא הגיע זמן פרעון של הנשאר עדיין דאז אי' לכופו על הפרעון ומחויב ליתן לו שובר ואסור להשהותו בלא שובר ואסור אפי' מרצון הלוה משום פסידא דלקוחות

ביאורים

שובר והלוה יכול לכפותו ע"ז וצריך לחלק בין תוך הזמן לאח"הז כמבואר בסי' ע"ד סעיף ד' דאחר זמן כיון שיכול לכפותו שיתן לו כל חובו אין יכול לכופו שיכתוב לו שובר דאמרינן ליה שלים הכל וקח השטר חוב וכן משמע לכאורה בבעה"ת שער כ"ד שכתב וז"ל שהלוה ירא לפרוע לחצאין שאולי יכפור לו ויתבענו פעם אחרת וכו' הביאו הש"ך בסי' ע"ד ס"ק י"ז ומשמע דא"י לכפותו בכתיבת שובר דאי הי' יכול לכופו על כתיבת שובר לא הי' ירא לנפשו ובסי' נ"ד בש"ך ס"ק ב' שלא כ' דיש לו נ"כ ברירה שלא לכתוב שובר כלל מיירי שהפרעון עדיין ביד הלוה דאז המלוה אי' לכופו אפילו על פרעון המקצת כ"א כשיכתב שובר עכ"פ כנ"ל משא"כ במתניתין דמי שפרע מקצת חובו מיירי בתוך הזמן כגון בשטר על זמנים וזכוותי' דאז מחויב לכתוב שובר כיון שאינו יכול לכופו על הפרעון המותר ולפ"ז במקום שאין הלוה יכול לכפותו להמלוה לכתוב שובר אין כאן עולה משום דהלקוחות הקונים אינהו דאפסדי אנפשייהו דאף דאיכא למיחוש ששמעו מהפרעון כמ"ש התוס' ב"מ דף י"ג ד"ה ה"ש דחיישי' מ"מ הלא ידעו שאין הלוה יכול לכופו על נתינת השובר וכיון שאין ביד הלוה שובר אינהו מפסידי אנפשייהו כשקונים ועוד דאין לחוש ששמעו מהלקוחות דאף אם שמעו הפרעון בוודאי שמעו ממה שלא רצה המלוה ליתן שובר כיון דבשעת פרעון היה דבר זה ולהכי מותר ולזה מביא הר"ן ראייתו דבב"מ דשייך לומר אינהו אפסדי אנפשייהו לא שייך עולה ומש"ה נמי מותר בתנאי ולא אמרינן עולה הוא דאולי לא יקיים התנאי ואפ"ה יגבה מהלקוחות וזה כוונת הש"ע שכתב דאין לו לעכב השטר בשביל פשיטי דספרא וממילא משמע דבשביל נוף החוב שנשאר השטר מותר לעכבו והיינו דוקא כשמעכב השטר על פרעון המותר ובהך נוונא שכתבתי שמעכבי על משכון המותר וכנ"ל ואז מותר דהלקוחות אינהו אפסדי אנפשייהו אבל כשאינו מעכב השטר על המותר כגון שהוא בתוך הזמן שאין לו רשות לעכבו רק ששכח ליקח שובר תיקף אסור אמלוה להשהות ומחויב המלוה תיקף לכתוב שובר דהאי ודאי עולה הוא דהלקוחות השומעים הפרעון יסברו שבודאי לקח תיקף שובר כיון שיכול לכופו אשובר ולא שייך לומר אינהו אפסדי אנפשייהו ומש"ה נראה דעיבר בשהייתו בלא שובר אף מרצון הלוה משום פסידא דלקוחות וזה שדייק המחבר בלשונו שמעיקרו כתב לשון ואסור לעכב ולבסוף כתב שמותר להשהות והוא שיכתיב שובר וה ינו דעיכוב השטר בנוף חוב אף בלא שובר אינו אסור רק כשמעכב משום פשיטי דספרא אסור אבל (לא) שיהיה אסור אף בנוף החוב עד שיכתוב שובר וכנ"ל ומתורץ כל הקושיות שהקשה הש"ך ובתומים כתב דהרי"ן מיירי מרצון הלוה. וכמעג"ד נראה דמהרי"ן מוכח דאפילו שלא מרצון הלוה מותר דהא מסיים וז"ל דאפילו בשטר פרוע איכא מ"ד בש"ס דומנין משהי ליה אפשיטי דספרא ומאן דס"ל דמותר בשביל פשיטי דספרא משמע דאפילו בע"כ של לוה מותר ועוד דכיון דמדמה אמנה ותנאי לזה ובאמנה מוכח דאפילו מרצון הלוה אסור ולפי סברת התומים דאתיהיב למחיכה והוי כמו שליש דהיפניה שיהיה כמו שאומר אם כן אפילו באמנה יהיה מותר אבא ודאי כמ"ש ועיין עוד במ"ש בסימן מ"ו השעם דלא שייך הימניה באמנה כמו בשליש ע"ש:

חייב

מ מיהרא דריב"ל כתובות דף י"ט ע"ב ג כ"כ הרשב"ץ (כ' מקומו כאות ג') ובספר בדק הבית כתב בשם התוספות והרא"ש והריטב"א דיכול לעכבו ג כ"כ הר"ן שם ד כ"כ בשמו ה ד"ע ממשנה כ"ב דף קיע ע"ב וכו' יוסי ו וע"ל

כסף הקדשים

סימן נז סעי' ח' (שטר פרוע) אל תשכן באהליך עולה כו': כשמניח שוברו בתוכו אלי קול: וכל שכן בשתופר לו מדפק הסובר אליו. ואולי גם בשבוברו מונח בכלי אחד עם השטר ואין עשוי להפריד זה מזה הספרות דשם קול ג"כ היטב: אם המלוה מסופק אם נפרע השטר יל"ל דצריך לכתוב כן על השטר ולכנ"ל דדי במניח בתוכו נכון לכתוב ולהניח בם היטב:

פתחי תשובה

נז א] לו יכתוב שובר. מבב"ם בכתב והש"ך חולק כו'. ועי' בס' קרבן נתנאל פ"ב דכתובות אות כ"ז שחולק

חכמת שלמה

סימן נז (סעיף ח') והוא שיכתוב שובר על גביו ממה שנפרע. כ"כ עיין בש"ך מה שכתב ע"ז דע"י שובר לו בכתב ע"ג מהני ואין איסור בדבר ובכה המעיין בפרש"י בסמ' שבת דע"ח בני הגלילי שטר פרוע מבואר שם בפרש"י דאף בכתיבת השובר יש איסור אם בכן מוכח לפסוק דאין איסור בכתיבת הפרוע מבואר שם דקאמר דפליגי רבנן ור"י אם מותר להשהות שטר פרוע. דרבנן ס"ל דאסור להשהות שטר פרוע לכך פטור עי"ש. ואם איתא דע"י שמוחב ע"ג מותר להשהות א"כ אף לרבנן נצרך לו לגזר ע"פ לגיחותו. ואף דאסור להשהותו הרי יש לו תקנה לכתוב על גביו אז אם אסור אפילו לכתוב ע"ג לא מהני ונ"ל. ואפשר לדחות דאי' זו דס"ל דהתם כיון דבשה הוא ואי' לכתוב עליו א"כ כיון דכל שעה ושעה שובר על לל השכן באהלך עולה א"כ צריך הוא להחזירו ללוה תיכף בשבה ואין רשאי

ביאור הגר"א

אלא משום שבגייר שלו ורחיה מב"מ י"ח וכ"ת כו' אינני לך למיקרעי ולא אהרי' היה לך ליקח הגט מידה אלא משום דהיא נותנת כמ"ש בב"ב קסח א': (ליקוט) ומתקים כו' ובלבד כו'. לדינא קאמר אבל אסור ליכא איסורא בקרוע ע"כ): [ה] אבל יכול. שם קצב א' אלו מתן כו' עבדו כו': [ו] והוא שיכתוב. שם בתכנ' וגמ' וכ"מ קב א' אם מותר כו' (ליקוט) והוא כו' ג"כ דינא קאמר אבל איסורא ליכא כמ"ש בב"ב קצב א' ניחא ליה למלוה כו' ואי"ל לומר בשובר וכמ"ש

היטב

דספרא ול"ש למה סתם המחבר ומ"מ נ"ל דאם רוצ' לקיימו אז לכתוב על גביו שהוא פרוע רשאי לעכבו לכ"ע בשביל זה ודלא כנרא' מהמחבר. עכ"ל הש"ך: [ג] ומתקוס. אבל אם הלו' נתן שכר הסופר אפי' במקוס דאין לו ליתן לרוץ לרוץ להחזיר השטר לידו הוא: [ד] שובר. ומקוס. אבל אם הלו' נתן שכר הסופר אפי' בדרך הלו' ליתנו לרוץ לרוץ להחזיר השטר לידו הוא: [ד] ומקוס. עכ"ל הש"ך: [ג] ומקוס. אבל אם הלו' נתן שכר הסופר אפי' במקוס דאין לו ליתן לרוץ לרוץ להחזיר השטר לידו הוא. סמ"ע: [ד] שובר. והש"ך סולק ס"ג וס"ל דאפי' בלא שובר כיון שיש לו עוכות כזה הש"ס שמייב לו עוד אמנם לכ"ע אינו שובר משום אל תשכן ובוגרו' מזו אפי' אם הש"ס כולו פרוע הוא יכול לתפסו בשביל דבר אחר ודלא כהמחבר עכ"ל

נתיבות

חידושים

המשפט

דספרא הפיכו בשובר אסור. וכ"ש הכה ע"ז מאוד דודאי כשכותב שובר מותר בכל גוונא וכמחייב לו על השטר מותר אפי' בלא שובר כדמוכח מהרי"ן דמדמה אותו לשטר על הנאי ובתנאי אפי' בלא שובר מותר.)(ועי"ב ס"ק כ' שחילקתי דבשהות אחר זמן פרעון של כל השטר וכגר פרע לו מקצת כיון שיכול לכופו על הפרעון יכול לעכב השטר בלא שובר כדי שיפרע לו אפי' בלא רצון הלוה. אמנם קודם שפרעו לו אין המלוה יכול לכוף הלוה ליפרע לו אפי' מקצת בלא שובר אבל משום פסידא דספרא אסור אפי' שכבר הגיע הזמן פרעון של פשיטי דספרא. ופיפא דמותר להשהות מיירי שלא הגיע זמן פרעון של הנשאר עדיין דאז אי' לכופו על הפרעון ומחויב ליתן לו שובר ואסור להשהותו בלא שובר ואסור אפי' מרצון הלוה משום פסידא דלקוחות

שטר לידו דשלו הוא וק"ל: ו אינו חוזר ולוה בו כו' בסי' מ"ח נתבאר דאפי' בו ביום שנכתב השטר אינו חוזר ולוה בו אם לא שקנו מידו מחדש או שמסרו לידו לפני עדי מסיר' מחדש ע"ש: ז אלא ע"י הדחק המ"מ מסיים בטעמו וכתב ז"ל כיון דאינו הוא ידע לא הי' מקבל:

נח א ובשבילם קבלתים פי' אף שמודה לו שנתן לו לפרעון שטר זה כל שאינו מודה שהוא קבלם ג"כ על חוב זה יכול לומר שטראי נינהו וכמ"ש המחבר בס"ם זה גם בסי' פ"ג: ב ונובה בו בלא שבועה אם יש בו נאמנות קמ"ל דלא תימא כיון דאיכא ריעותא לפנינו שטרי מודה שנפרע יצטרך לישבע אע"פ שיש בו נאמנות וע' פריסה: ג ואם אינם נאמנות אינו נוטל אלא בשבועה' כ"כ הטור ועפ"ל שכתבתי דגרא' דקמ"ל בזה דס"ל דהדין כן דאע"פי שלא טען הלוה ישבע לי דאינו מפגינו ליה כיון דאיכא ריעותא דהודה לו וכדין הפונה את שטרו דלקמן בסי' פ"ד משא"כ בשלא הודה שפרעו וכמ"ש הטור והמחבר

נח מי שהוציא שטר חוב על חבירו וטענת שטראי ובו ד"ם:

א המוציא [א] (א) שטר (א) [א] מקוים על חבירו ואל פרעתיך ואמר לו אמת שפרעתני אבל מלוה אחר היה לי עליך על פה א (ב) ובשבילם (ג) [ב] קבלתים וזה השטר עדיין בחזקתו עומד ג אם לא נתנם לו בפני עדים נאמן והשטר עדיין בחזקתו [ג] ב (ג) ונובה בו בלא שבועה ג [ג] אם יש בו נאמנות [ד] ואם אח"כ יתבענו שלקח ממנו שלא כדין נשבע היסת ונפטר [ה] ג (ד) ואם אין בו נאמנות אינו נוטל אלא (ג) [ג] בשבועה ואם לא פרעו הלוה עצמו ד אלא שלחם ע"י שליח (ה) בין שאמר לו בין שאמר בס"ם דזימנין דמשמי ליה אפשיטי

(ז) (ה) כמו[ה] שנתבאר בסי' מ"ח ם ואם אמר לו הלוה פרעתי והשיב המלוה כן היה אבל החזרתים לך (ח) הרי מודה שנמחל שעבודו (ו) [ו] ואינו נובה בו אבל אם אמר החזרתים לך שתחליפם לי ב] מפני שלא היו המעות יוצאים ז (ט)ם [ז] אלא ע"י (ז)[ז] הדחק השטר קיים:

ב ז שטר שלוה בו ופרעו ו א) אינו חוזר ולוה בו אל מנה אע"פ שאינו מיב אלא אמר בס"ם דזימנין דמשמי ליה אפשיטי דאפי' בשטר פרוע איכא מאן דאמר בס"ם דזימנין דמשמי ליה אפשיטי דספרא ומותר לקיימו עכ"ל הרי שלא הזכיר הר"ן בדבריו כלל שיכתוב שובר ובע"כ דמייר אע"פ שאינו כותב שובר כלל דומיא דשטר אמנה ותנאי ועוד דא"כ היאך כ' וכודאי דלא מתסר להשמות שטר זה בתוך ביתו כו' כשם שמותר להשמות שטר של מנה ג"כ אסור להשמות כשפרע חמשים ולא כתב שובר אלא ודאי מ"ש כשם שמותר להשמות שטר של מנה כו' מיירי אע"פ שאינו כותב שובר כלל. ועוד דאי מיירי כשכותב שובר א"כ אמאי דאיק נפשי' לאתויי מהך דאפי' בשטר פרוע איכ' מ"ד דאסור להשמות שטר אמנה בס"ם דזימנין דמשמי ליה אפשיטי

דספר' כו' הלא כל הס"ם מלא מזה דקי"ל כותבי' שובר וכפ' נט פשוט (ד' קפ"ח ע"ב) נמי תנן מי שפרע מקצת חובו רבי יודא אומר יחליף רבי יוסי אומר יכתוב שובר אמר ר' יודא נמצא זה צריך להיות שומר שוברו מן העכברים וקי"ל כר"י וכדמסיק בס"ם התם ואפי' רבי יודא לא פליג אלא מטעם שזה יצטרך לשמור שוברו מן העכברים אבל משום אל תסכן באהליך עולה ליכ' ועוד אמרי' התם בס"ם דהלכתא כמאן דאמר כותבי' שובר ולא מצעי' אפלגיה אלא אפי' אכוליה כתבינן כו' וכל הס"ם מלא מזה ועוד דאם איתא דהר"ן מייר כשיכתוב שובר אם כן הא דמייתי הר"ן דאי' מהא דמשמי ליה אפשיטי דספרא מייר נמי שיכתוב על גבו בהדיא שהוא פרוע ושהוא מעכבו משום פשיטי דספרא וא"כ קשה לדעת הר"ן מ"ט דמאן דאוסר להשמות שטר אפשיטי דספרא הא כשכותב על גבו אופן הנאתו ליכא עולם כלל ובאמת כן נראה' מדברי המחבר מדכתב ואין לו לעכב השטר בשביל פשיטי דספר' אבל מותר להשמות שטר של מנה כו' והוא שיכתוב כו' דבשביל פשיטי דספר' אפי' שיכתוב אופן הנאתו אסור ולדבריו נ"ל כיון דמ"מ פרע לו כל סך שבשטר מיקרי עולה כשתופסו על דבר שלא נעשה השטר עליו. אבל באמת זה לא מחוור. דהא בכל דוכתי' מותר לו לאדם לתפוס דבר אחר שבידו על מה שחייב לו חבירו מצד אחר . ובס"ם פרק ב' דכתובות מוכח דלמאן דמתיר לקיימו אפי' בשלא יכתוב עליו כלום ולמאן דאוסר היינו כשאינו כותב עליו כלום דהא מייתי התם בס"ם דומיא דשטר אמנה דהא אמרי' התם בס"ם דאיכ' מ"ד דאסור להשמות שטר אמנה בתוך ביתו ואיכ' מ"ד דאסור להשמות שטר פרוע מ"ד שטר פרוע כ"ש שטר אמנ' ומ"ד שטר אמנה אבל שטר פרוע לא זימנין דמשמי ליי' אפשיטי דספר' ע"כ בס"ם אלמ' דהיינו בשאינו כותב עליו כלום דומיא דשטר אמנ' ועוד דאל"כ אבל שטר פרוע לא דהא כתב עליו שובר משא"כ בשטר אמנ' אלא ודאי הר"ן מייר נמי כשאינו כותב עליו כלום ושרי להשמות שטר של ק' שפרע לו ר' אע"פ שאינו כותב עליו שובר כלל דלא מיקרי אל תסכן באהליך עולה אלא כשמשמה אלא על לא דבר והשטר כולו נופו של לוה הוא כגון שפרע לו הכל והרי הוא של לוה ואינו מוחזרנו ללוה אבל כשיש לו למלו' שייכות בו לא מיקרי שהי' עולה שהרי על כרחו צריך הוא להשמותו אלא וזה אינו עולה מה שאינו כותב שובר דהרב' בני אדם מאמינים זה לזה ומייתי הר"ן שפיר רא' מהא דאפי' בשטר פרוע איכ' מ"ד בס"ם דזימנין דמשמי ליי' אפשיטי דספרא ורלונו לומר דאפי' מאן דאוסר לקיימו וכותבי' פסק הר"ן לפיל דאינו משום שאינו חייב לו אלא דמשום ס"ם פ"ג דע"כ לא הי' אוסר אלא בשבועה' ומסתברא לן דליכא עלי' ריעות שטרא ולא מחייב שבועה ע"פ העד כלל דכי תקינו רבנן עד אחד מעיד שטר שבידו דעתו פרוע נשבע כדי להפיס דעתו של בעה"ב הא איכא דאין העד מעיד בפי' שהשטר הוא פרוע מפויים ועומד הוא ולא מסייע לי' עד כלל וכל דלאו דינא הוא אלא תקנתא אין דנין בהם להחמיר אלא להקל עכ"ל ומדכ' דכי תקינו רבנן עד אחד מעיד כו' משמע דמיירי אפי' בלא נאמנות וכדאי' בפרק הכותב דעד אחד מעידו שהוא פרוע צריך לישבע ונם מדכ' וכל דלאו דינא אלא תקנתא אין דנין בהם להחמיר אלא להקל. משמע להדיא אפי' בלא נאמנות כיון דלא משתבע אלא שבועת תקנת חכמים א"ל לישבע ואם איתא דבעינא שטראי צריך לישבע אפי' לא טען הלוה ישבע לי היאך כ' דבע"א א"ל לישבע הא אפי' בלא ע"א א"ל לישבע אלא ודאי כמ"ש ואף למ"ש לקמן סקכ"א די"א נבי ע"א על תשו' הרמב"ן שבבעה"ת מ"מ בהא דבלא ע"א א"ל לישבע פשיטא דליכא מאן דפליג עליה אלא נראה דהבה"ת והט"ו מיירי כשאמר לו הלוה ישבע לי ואשמעי' דדין שטר זה הוא כשאר שטר וכה"ג כתב בעל התרומות והט"ו לקמן סי' קכ"ו ופירושו נ"כ כשטוען הלוה ישבע לי וכן בכמה מקומות (ע' בתשו' מהר"א שטון סי' ע"ד וסי' רי"ב): (ה) בין שאמר לו קח השטר כו'. אבל אם לא א"ל ליקח השטר אע"פ שהודיעוהו שחוב בשטר עליו פטור דמלי אמר סבור הייתי שהיית שומך על אמונתו כך כ' הב"י בשם בעה"ת. והוא בבעה"ת ריש שער כ'. ודברי הב"ח בפי' דברי הטור בזה אינן מוכרחים ובפרט מ"ש בשוף דברין דאם לא א"ל ליקח את השטר רק שהודיעוהו שהוא בשטר פטור אם נתנם לו בפני עדים כו' דהרי מדברי בעה"ת משמע דבזה אפי' נתנם לו בלא עדים פטור. וקרוב אצלי דתיבת

בקיום התנאי הרי בשניהם לא נשתעבד אלא על מנת שיתקיים אותו דבר וכ"ל דהיינו טעמ' משום דבאמנה אכתי לא נשתעבד לוה למלו' אבל על מנת שידבר עליו לשלטון וכיולא בו וכל כי האי גוונא חייל שעבודי' מהשת' בעל כרחי' דלו' שהרי בידו של מלו' לקיים תנאו ובודאי דלא מתסר להשמות שטר זה בתוך ביתו כיון דשעבודא מהשת' חייל במקצת כשם שמותר להשמות שטר של מנה אע"פ שאינו מיב אלא אמר לו הלוה אם לא אמר לו הלוה אם לא אמר לו הלוה אם ל

שיקח חסר בעור בסיפא ול"ל כמ"ש המחבר כאן בסיפא ע"ש (עי' בתשו' מהרשד"ם ס"ס קע"ז וקכ"ו): (ו) לא יכול המלוה לעכבן. שיאמר כיון שאתה נורס לי היזק בתפיסתך הרי כאלו אתה תופס משלי: (ז) וכן מי שהפקיד כו'. דברי הרב אינם מסודרים כהונן. ובע"כ דהאי וכן מי שהפקיד קאי בשטת הי"א הראשונים שכ' הר"ב (ומ"ש הר"ב אח"כ וי"א דוקא שבא ליד הנפקד כו' קאי בשטת הי"א וכמ"ש לקמן) דהא דין זה דמי שהפקיד ביד אחר ולא הזכיר לו שבשליחות אותו פלוני הפקידו אצלו דלא יוכל לעכבן הטעם הוא דכיון שהשליח חייב לשלם הרי הוא כאלו תופס משל השליח ולא משל אותו פ' וכיון שהתופס יודע האמת שלא נתנם לו בשליחות אותו פ' לא יוכל לעכבן שיניע זקן לשליח ע"י תפיסתו וכמבואר בהריב"ש סי' של"ג להדיא ע"ש וא"כ היינו ממש כדעת הי"א הראשונים שכ' הר"ב. והשמ"ע סק"ז כתב דהאי וכן מי שהפקיד כו' היינו כדעת הי"א כו' ע"ש ולא דיבר נכונה וכבר השיג עליו הב"ח ע"ש וגם לענין דינא נראה עיקר כשבא הראשונה ודלא כהי"א וכן נראה מדברי הב"ח ע"ש וכ"מ בע"ש שהשמיע הי"א והיש חולקין שכ' הר"ב ולא כתב רק וכן מי שהפקיד כו' ועוד כתבתי לקמן סק"ח שכן נראה שבדת הע"ש ע"ש וכן נלפע"ד דשבדת גדולה היא דהיאך יוכל זה לתפוס מחברו ולהזיק לו בתפיסתו בע"כ וגם המעיין במרדכי ירא דשבדת הראשונה היא שבדת רשב"ם ור"י בעל התוס' שהם עמודי עולם ואח"כ אחר שהפסיק בדברים אחרים כי תימה כו' וי"ל כו' דמשמע מדברי אותו תימה וי"ל שהוא חולק ולא הזכיר מי הוא אותו בעל תימה וי"ל וגם לא הזכירו מיד אחר דברי רשב"ם ור"י ומכל זה נראה שאותו תימה וי"ל אינו מדברי המרדכי ונלפע"ד שהוא גליון במרדכי וקרוב לומר שאינה תלמיד טועה כתבו ושוב מצאתי בתשו' מהר"ם בר ברוך סי' תתי"א בדפוס פראג שפסק נ"כ דלא יכול לתפוס ע"ש ועוד מצאתי תשו' הרא"ש רים כלל קיז משמע שם כדעת הריב"ש וז"ל אמנם יש פנים אחרים לדין זה כי המפקיד פשע שמסר ממון ראובן ליד שמעון דה"ל כשומר שמסר לשומר אם לא עשה מדעת יורשי ראובן ואייב להחזיר הממון ליורשי ראובן נמצא שלא תפס שמעון משל ראובן כלום אלא היורשים תובעים ממנו מיד המפקיד כי פשע בו והשליכו לאיבוד והמפקיד חוזר ותובע משמעון אם יש לו טענה על המפקיד יכול לטעון (י) (ונלפע"ד דה"ק אם יש לו טענה על המפקיד שנתנם לו בשליחות ראובן יכול לטעון ובזה מיושב מה שהניח בתשו' מהרא"ן שסון סי' ק"א בג"ע ועוד בלא"ה דברי מהרא"ן שסון מנומנמים שם בכמה דברים ע"ש) אבל אינו יכול לעכב הממון בעד שום טענה שיש לו על ראובן ועל יורשיו עכ"ל וליכא למימר דס"ל כהריטב"א דכיון שהפקידו בידו אינו יכול לתפוס דהא הריטב"א תלי טעמא דכיון שהפקידו בידו בעינן שיחזירנו לו השבה מעלי' והרא"ש תלי טעמא דכיון שהמפקיד חייב לשלם לא תפס משל ראובן כלום והיינו כדעת הריב"ש וגם בתשו' דברי ריבות סי' רע"ו הביא דברי תשו' הרא"ש הנ"ל בסתם וגם בתשו' מהרא"ן שסון סי' ק"א כתב דתשו' הרא"ש הנ"ל היינו כדעת הריב"ש ופסק שם כן וכתב שדבריהם ברורים ע"ש וכ"כ בתשו' מהר"ר יוסף טראני סי' ע"ב וסי' ק"ה שכן דעת הרא"ש בתשו' הנ"ל וכ"כ עוד מוהר"ר חיים בנבסתי בתשו' מהרי"ע סי' קנ"א ומהרי"ע שם הסכים עמו בזה וז"ל והחקירה הסניה בתופס מיד אחר אי מקרי תפיסה מאחר שיכול המפקיד לתבוע ממנו ממנו רואה אני דברי החכם השלם הפוסק דלא מהני ליה תפיסה כמו שהביא מתשו' הרא"ש ז"ל שבכלל ק"ו כו' אלא שמהרי"ט בתשו' הנ"ל הקשה ממ"ש הרא"ש בפסקיו בפ' הכותב דהאידנא דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח אי אית ליה לב"ח ראיה ברורה דיכול למפרע ההוא חוב מיתמי לא מחייב בקרא לשלומי ואי לית ליה ראיה אלא דמחמת תפיסה הוא זוכה מחייב בקרא לשלומי ע"כ והרי דבריו אלו סותרים דבריו שבתשו' וכ"ל דה"ק דמחמת תפיס' בא לזכות וטעמ' הוא דקיים לאיובי דבקרא דמחייבי' ליה בספק דשמא כדין תפס ב"ח וה"ק והואיל ולית לי' לב"ח ראי' להוציא מהם בדין אלא שמחמת תפיסה בא לזכות אחר מחייב בקרא לשלומי אין תפיסתו מועלת לגבי בקרא ומפיק בקרא מיני' בדינא ודיינא כמו שאמר הרא"ש ז"ל בתשו' עכ"ל מהרי"ט ולפע"ד דבריו בזה דחוקים דבפי' דברי הרא"ש בספסקיו מיירי שהב"ח טוען שהבקרא הביאו לתפסו בידיעת היתומים שליוהו ליתן לו השור למשכון בחובו והבקרא כופר ומלא שהבקרא מחייב בהודאת פיו וכת"ש הריב"ש ומה שקלר הרא"ש היינו משום דלא בא אלא לומר דאחר תקנת הגאונים' פטור הבקרא אם היתומים' חייבים באמת ומ"מ לדינא גם דעת מהרי"ט כמ"ש וגם בכל הנ' חשו' מהרי"ט הנ"ל לא הביא דברי הריב"ש כלל ואלו דאה דברי הריב"ש מכ"ש דהוה פסיק הכי וכן עיקר: (ח) אבל אם תפסו מיד המפקיד וים לו מגו כו'. כבר כתבתי לעיל דהרא"ש והריב"ש פליגי על זה (ותמיה לי על הב"ח והתאבר בר"ם פ"ב ע"ש: ד כין שא"ל תן לו המעות כו' פי' אף דהאמינו ליתן לו המעות אתאלה מ"מ כיון שא"ל ליקח מידו אשר ה"ל לסוס על לב שלא יתנם לו אח"כ היה בטוח שיתן לו אשר. ה חייב השליח לפרוע למתשלח. דומה לזה כתב הטור והתאבר בסי' ק"ל ס"ה לענין ערב: ולא יוכל המלוה לעכבן שיכול השליח לומר מה לי ולך שתביאני לידי היזק החזיר לי מה שנתתי לידך: ז וכן מי שהפקיד ביד א' ואמר כו' זהו כדעת הים חולקין הנ"ל דס"ל דאף על פי שניע היזק להשליח אפ"ה יכול לומר שטראי נינהו כיון דנתנם לידו בשם המשלח משא"כ לשבראה הראשונ' דס"ל דלא סגי בהכי שהרי חייבי שבנותן לו בשם המשלח אפ"ה מצריך שיתנו לידו דוקא על חוב אחר וק"ל: ח שהרי פשע. פי' פשע בשמירתו דאלו שמרו כראוי לא היה זה תופסו והריטב"א כתב דין זה אשואל וכתב הב"י עליו דבלא פשע נמי השואל חייב באונסין וכמ"ש בד"מ לשונו ע"ש ומור"ם כתב הדין לענין מפקיד ונפקד דאינו חייב המפקיד אא"כ פשע ונלמד ממנו ממילא לדין שואל שחייב להראשון

ביאור

שפי' פ"ב ס"ב ור"ל אם עונן השבע לי: [ו] וי"א דאחר. דמפרשים בכתובות שם שאומר המלוה שבתורת שטראי נתן לו השליח דאלא"כ הא"ך נאמן במקום אחר לאחריים השליח: (ליקוט) וי"א דאחר כו'. דהוי כאלו תופס משלו (ע"כ): [ז] (ליקוט) אלא אם עונן שבשליח כו'. ר"ל דאם שהשליח מכחישו ומכש"ל כשם הריב"ש מהנות בקרא (ע"כ): [ח] וגם מולקין. דס"ל דשם מיירי אפי' מודה המלוה דנתן לו ע"ז החוב וכן משמע בר"ן וע"ל ס"ד: (ליקוט) וי"ח כו'. וכמו בהנות בקרא. ומס"ל וי"א דוקא כו' וס' רא"שונה כ"ל דוקא שם משא"כ בהפקידו וכמ"ש וי"א דוקא כו' ולפ"ז מ"ש וכן מי שהפקיד כו' וי"א כו' אלינו אלינא דס' רא"שונה ועוד כ"ל לבאורה דאלו מחלוקת שם הריב"ש לא מיירי בהפסו ואפשר שחולק בשטת הריטב"א כמו שמוכח מהנות בקרא וכמ"ש הריב"ש שם עלמו אלא שכ' וי"א דוקא כו' לפי שאינו מפורש בריב"ש וכ"ז אלינא דס' רא"שונה אבל אלינא דס' אחראונה לעולם יכול לתפוס אבל אחר הענין נראה שפליג הריב"ש על הריטב"א ושפיר כ' וי"א אבל שהריב"ש כ' בטעם דיכול לתפוס מהבקרא אף שמחייבו להבקרא משום שלפ"ד התופס אין חייב הבקרא כלום והוא אומר שמשקר הבקרא ומ' אבל אם יודע שאמת מהבקרא אבל לתפוס אבל להריטב"א יכול לתפסו כמ"ש וי"א דוקא כו' ומחולקין בטעם דהפיסה בהבקרא שם מהני והכל אלינא דס' רא"שונה כנ"ל. ודברי הש"ך תמוהים שכ' הריטב"א ס"ל כהים חולקים דאיב אמאי מודה לס' רא"שונה בכא לידו בתורת פקדון אלא דס"ל כס' רא"שונה ומחלק בתפסו כמ"ש דוקא בכא בתורת פקדון אלא דס"ל דבשיב השבה גמורה ועש"ך סק"ש שכן ס"ל לעיר שונן ועיקר כ"ל שדעת הריטב"א הוא דעה שלישית שלדידיה אין חילוק בין שחייב השליח או לא כהי"א

שפרטו וכמ"ש הט"ו בר"ם פ"ב ע"ש והש"ך חולק ע"ז וס"ל דאין לא טענינן ליה וס' שם: [ד] חייב. אבל אם לא א"ל ליקח השטר אע"פ שהודיעוהו שהחוב הוא בשטר פטור דמלי אמר שטר הייתי שאתה סומך על אמונתו כ"כ הב"י בשם בעה"ת וס' בתשובת הרשד"ם בס"ס קס"ז וקכ"ו. ש"ך: [ה] וכן. כמ' הש"ך דהאי וכן שכ' הרמ"א קאי בשיטת הי"א הראשונים דהא הטעם הוא כמה שלא יכול לענכן כיון

נתיבות

משה"כ

(ג) בשבועה. דעת הסמ"ע דאפי' אין עונן אלוה השבע לי חייב שבועה כיון דאיכא ריעותא כמו בפונס. והש"ך חולק וס"ל דדינו בשאר שטרות: (ד) חייב אבל אם לא אמר לו ליקח השטר אע"פ שהודיעו שהחוב הוא בשטר פטור דמלי אמר שטר

המשפט

חידושים

סייחי שאתה סומך על אמונתו: (ה) וכן מי שהפקיד. האי וכן קאי בשיטת הי"א הראשונים דהיכא דהשליח מפקיד אי"י להפיס דהוי כתופס משל השליח ומש"ה הי"ל אי"ל לתפוס מהמפקיד משא"כ בשאומר שבשליחות אותו פ' הפקידו בידו והוא

ביאורים

ועוד נראה דהשליח זה שניתן לו למסור להמלוה המעות על תנאי שיקח השטר דינו ממש כדין שליש על תנאי דבר מה שעליו לעשות דינו כדין שליש כמ"ש בסי' נ"ו ובשליש על תנאי אפילו באו עדים והכחושו השליש נאמן דשמא אח"כ באו והתנו בענין זה כמבואר בסי' נ"ו סעיף ב' וא"כ ה"נ יהיה השליח נאמן בשעה שמסר לידו שהיה על חוב אחר ואפילו אם עכשיו מכחיש השליח לעדים בהכחשה נמורה לא מהימנינן ליה במה שסותר הנדתו הראשונה: ד) וכן מי שהפקיד עש"ך שכתב דוהו כדעת הי"א דס"ל דהואיל דהשליח חייב לשלם אין יכול לתפוס ממנו ולהזיק להשליח רק כשטוען שבשליחות אותו פלוני הפקיד בידו דהשליח מתחייב אחר כך בהודאת פיו דיאמר לו תודם אם תודה לדברי תפטור ע"ש ולכאורה תימא כמו שתמה בחומים דאם כן אם יש עדים שלא צוה לו ראובן כך והמפקיד בשקר אמר כן לדוי מה"ת יהיה יכול לו לתפוס הא א"י כומר לו אם תודה לדברי תפטור כיון שיש עדים וכי כשביל שאמר שקר נקנוס אותו לכן נראה דעיקר הטעם דהי"א בהא דס"ל שא"י לתפוס כיון שיש הפסד לשמעון אף דלכאורה דעת הריטב"א מסתבר הביאו בתומים ס"ק ג' מטעם דמה נ"מ לי שאתה חייב לשלם מ"מ אינו שקר ואני תופס שיעבוד שלי דהא שיעבודא דאורייתא וכשהוא משועבד לי הוי כמכור לי מהית לא אתפוס משלי משום ססידא דידך ומאי חזית שאפסיד אני כדי שלא תפסוד אתה אך עיקר הטעם דלא מצי לתפוס בפקדון כשמניע לו היזק הוא דאף דהנפקד ודאי נ"כ משועבד להמלוה מדר"נ כמבואר בסי' פ"ו דאף בפקדון שייך דר"נ מ"מ הא כתב הש"ך בסי' פ"ו דבמקום דאית ליה ססידא דהוי הדין כמו במשועבדים ועיין תומים שם ס"ק י' שכתב מטעם זה דקיי"ל בדר"נ דא"י כמחול היינו דוקא בדאית ליה קרקע אבל לנבות מטלטלין א"י כיון שמחל לו הוי כמטלטלין המשועבדים דאין בע"ח טורף ממנו א"כ ה"נ כיון דאית ליה ססידא שחייב לשלם הוי כמטלטלין המשועבדים דא"י לטרוף מהם ואף שכתבתי בסי' פ"ו דאין דינו של התומים ברור שם מ"מ בהא כ"ע מודים דהא מבואר בב"מ ר"פ המפקיד דכשהנפקד משלם מחמת פשיעה וכיוצא שנקנה לו הפקדון למפרע או סמוך לנגיבה מטעם דהוי כאומר לו בשעת הפקדון(י) לכשתגנוב ותשלימני תהיה פרתי קנויה לך מעכשיו או סמוך לנגיבה ע"ש ובתשובת רמ"א סי' פ"ז הביאו הש"ך בי"ד סי' ש"כ ס"ק ח' ע"ש דמטעם זה פטורים מהבכורה כשעכו"ם הנפקד משלם כשנגנבה הפרה אלמא דקנין נמור חשוב ליה וא"כ משועבדים ממש הן דהא נקנה לו לגמרי למפ"ע וגם בלא"ה נ"ל דרשות השומרים כיון שתיקנו משיכה בשומרין כדרך שתיקנו בלקוחות נקנין הן להשומר בקנין שיהיה משועבדים ונקנין להשומר שיהיה בידו כמשכון בשביל אחריות שקובל עליהן והוי ממש משועבדים נמורים דאין בע"ח טורף מטלטלין המשועבדים ומכ"ש כאן שהוא מלוה ע"פ דאין טורף כלל ממשעבדי ולזה כשאמר שומר לו בשליחות אותו פלוני אף שיש עדים שהניח כן בשקר מ"מ נגד סילוק זכות שלא נקרא שוב אותן מטלטלין משועבדים שלו דהא הויין שוב כמוחזרין להבעלים והודאתו נגד זה הרי כהודאת בע"ד שהוא נמאה עדים שהוא מסולק מן החפץ ואינו שוב בעיד על החפץ. ולפ"ז נ"ל דהא דא"י לתפוס כשמניע היזק להשליח או למפקיד היינו דוקא כשנמסר החפץ לרשותם דאז קנוהו במשיכת אבל אם הראובן חייב עצמו

הגר"א

ועכ"ז סי' פ"ג כ' הריטב"א בתשו' כו' ואם תאמר כו' ולענין כו' מ' דלא תליא הא בהא וכמ' עוד כו' ול"ד כו' ומיה כו' ודעתו לחלק בין נתנו ברשות בע"ח לו שתפסו מידו לעולם מהני אף שחייב לשלם אבל בתורת פקדון לעולם לא מהני אף שפעור מלשלם זז"ש הרב כתן וי"א דוקא כו' ולא כ' אם' רא"שונה וי"א דוקא כו' ומסו הריטב"א ס"ל בשם מהני בכ"ע כהי"א רק בפקדון אבל אינו בפקדון אבל שהרב לא ס"ל כוותה בפקדון דבכ"ע לא מהני בלשלם אבל בתורת פקדון לעולם לא מהני כלום אלו שאין מולק עליו בפקדון ולא כ' אלא שמולק עליו בתפסו ועש"ך (ע"כ): [ט] וכן. ר"ל נ"כ תלוי בשלוחה הנ"ל בסמ"ל: [י] אם עונן כו' תע"ג כו'. ר"ל דהמפקיד כופר אלא נתן בשליחותו דאם היה מודה היה נכנע הימה ונפטר עכ"ז שבופר ואייב לשלם אמר שהפקידו בידו מ"מ יכול לעכב אמונו ממנו רואה אני דברי החכם השלם הפוסק דלא מהני ליה תפיסה כמו שהביא מתשו' הרא"ש ז"ל מגו כו' ל"ל תע"ג דהבקרא חייב לשלם לפי דברי אחורר לאחר מיתה בקנין ואחר לאחר מיתה דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח אי אית ליה לב"ח ראיה ברורה דיכול למפרע ההוא חוב מיתמי לא מחייב בקרא לשלומי ואי לית ליה ראיה אלא דמחמת תפיסה הוא זוכה מחייב בקרא לשלומי ע"כ והרי דבריו אלו סותרים דבריו שבתשו' וכ"ל דה"ק דמחמת תפיס' בא לזכות וטעמ' הוא דקיים לאיובי דבקרא דמחייבי' ליה בספק דשמא כדין תפס ב"ח וה"ק והואיל ולית לי' לב"ח ראי' להוציא מהם בדין אלא שמחמת תפיסה בא לזכות אחר מחייב בקרא לשלומי אין תפיסתו מועלת לגבי בקרא ומפיק בקרא מיני' בדינא ודיינא כמו שאמר הרא"ש ז"ל בתשו' עכ"ל מהרי"ט ולפע"ד דבריו בזה דחוקים דבפי' דברי הרא"ש בספסקיו מיירי שהב"ח טוען שהבקרא הביאו לתפסו בידיעת היתומים שליוהו ליתן לו השור למשכון בחובו והבקרא כופר ומלא שהבקרא מחייב בהודאת פיו וכת"ש הרא"ש היינו משום דלא בא אלא לומר דאחר תקנת הגאונים' פטור הבקרא אם היתומי' חייבים באמת ומ"מ לדינא גם דעת מהרי"ט כמ"ש וגם בכל הנ' חשו' מהרי"ט הנ"ל לא הביא דברי הריב"ש כלל ואלו ראה דברי הריב"ש מכ"ש דהוה פסיק הכי וכן עיקר: (ח) אבל אם תפסו מיד המפקיד וים לו מגו כו'. כבר כתבתי לעיל דהרא"ש והריב"ש פליגי על זה (ותמיה לי על הב"ח

ביאור

שפי' פ"ב ס"ב ור"ל אם עונן השבע לי: [ו] וי"א דאחר. דמפרשים בכתובות שם שאומר המלוה שבתורת שטראי נתן לו השליח דאלא"כ הא"ך נאמן במקום אחר לאחריים השליח: (ליקוט) וי"א דאחר כו'. דהוי כאלו תופס משלו (ע"כ): [ז] (ליקוט) אלא אם עונן שבשליח כו'. ר"ל דאם שהשליח מכחישו ומכש"ל כשם הריב"ש מהנות בקרא (ע"כ): [ח] וגם מולקין. דס"ל דשם מיירי אפי' מודה המלוה דנתן לו ע"ז החוב וכן משמע בר"ן וע"ל ס"ד: (ליקוט) וי"ח כו'. וכמו בהנות בקרא. ומס"ל וי"א דוקא כו' וס' רא"שונה כ"ל דוקא שם משא"כ בהפקידו וכמ"ש וי"א דוקא כו' ולפ"ז מ"ש וכן מי שהפקיד כו' וי"א כו' אלינו אלינא דס' רא"שונה ועוד כ"ל לבאורה דאלו מחלוקת שם הריב"ש לא מיירי בהפסו ואפשר שחולק בשיטת הריטב"א כמו שמוכח מהנות בקרא וכמ"ש הריב"ש שם עלמו אלא שכ' וי"א דוקא כו' לפי שאינו מפורש בריב"ש וכ"ז אלינא דס' רא"שונה אבל אלינא דס' אחראונה לעולם יכול לתפוס אבל אחר הענין נראה שפליג הריב"ש על הריטב"א ושפיר כ' וי"א אבל שהריב"ש כ' בטעם דיכול לתפוס מהבקרא אף שמחייבו להבקרא משום שלפ"ד התופס אין חייב הבקרא כלום והוא אומר שמשקר הבקרא ומ' אבל אם יודע שאמת מהבקרא אבל לתפוס אבל להריטב"א יכול לתפסו כמ"ש וי"א דוקא כו' ומחולקין בטעם דהפיסה בהבקרא שם מהני והכל אלינא דס' רא"שונה כנ"ל. ודברי הש"ך תמוהים שכ' הריטב"א ס"ל כהים חולקים דאיב אמאי מודה לס' רא"שונה בכא לידו בתורת פקדון אלא דס"ל כס' רא"שונה ומחלק בתפסו כמ"ש דוקא בכא בתורת פקדון אלא דס"ל דבשיב השבה גמורה ועש"ך סק"ש שכן ס"ל לעיר שונן ועיקר כ"ל שדעת הריטב"א הוא דעה שלישית שלדידיה אין חילוק בין שחייב השליח או לא כהי"א

באר

(ג) בשבועה. דעת הסמ"ע דאפי' אין עונן אלוה השבע לי חייב שבועה כיון דאיכא ריעותא כמו בפונס. והש"ך חולק וס"ל דדינו בשאר שטרות: (ד) חייב אבל אם לא אמר לו ליקח השטר אע"פ שהודיעו שהחוב הוא בשטר פטור דמלי אמר שטר

נתיבות

משה"א

נח א) חייב השליח לפרוע להמשלח והיא ש"ס ערוך בכתובות ולכאורה יש לתמוה מכאן אהא שכתב הסמ"ע בסי' קכ"ה ס"ק י"ט דבכה"ג פטור גם המשלח ממי ששלח לו וע"ש בפרישה שכתב בטעמא דמילתא משום דאין דאית כיה מינו יאמר לו המלוה ודאי דהאמת עם השליח שאתה חייב לו דאם היה רוצה לשקר למה טוען טענ' גרועה שתופסו בשביל שאתה חייב לו שיש לו דינין ממך וממני ניחא הי' לו לטענן שהחזיר כו' ע"ש ועכצ"ל דהא דאמרינן בקידושין מ"ג ומבואר לקמן סי' קכ"א דאין שליח נעשה עד אף שיש לו מינו דהחזירה ללוה דש"ה דאמאי מעליותא הוא דאיכא להשליח בין טענות פרעון למלוה בין טענות אהדריניה ללוה וליכא הוכחה מהמינו שאומר אמת רק שעיקר הנאמנות שם הוא מטעם עדות רק שרצו לומר שאין לו דין עד מחמת שהוא נוגע שמוכרח לומר שפרע למלוה דאי לא אמרינן כיה זיל שלים וע"ז אמר דלא נוגע הוא מינו דאמר אהדריניה ללוה סי' וכיון דהיה יכול לו' טענה אחרינא לפטור נפשיה ולא להעיד שקר ממילא נאמן שוב בעדותו מטעם עדות מש"ה קאמר התם שפיר דהשתא כיון דתיקן רבנן שבועת היסת ממילא הו"ל עד הצריך שבועה דאינו נאמן מטעם עדות אבל הכא דהמנו הוא לטענה מעליותא המינו הוא הוכחה שאומר אמת ואפי' הי' קרוב או פסול שאינו נאמן מטעם עדות נאמן מטעם מינו ולזה כתב הסמ"ע שם דאף המשלח פטור כיון דאיכא הוכחה מהמינו שאומר אמת וא"כ קשה דה"נ יפטור השליח כיון דיש להמלוה מינו לטענה מעליותא ואיכא הוכחה שאומר אמת שאתה חייב לו א"כ לא הזקתיך כלל ואפשר לחלק דש"ה דהמשלח פוטר עצמו מהחוב ע"י המינו שיש להשליח ואילו הי' להמשלח עצמו מינו ודאי דהיה לו נאמנות ע"י מינו לפטור דרחמנא נתנה נאמנות ע"י מינו לפטור וא"כ מה לי שיש הוכחה לפטור ע"י המינו שיש להמשלח אם שיש הוכחה מהמינו שיש לאחר דרחמנא אחשביה להוכחה שבא ע"י מינו להוכיח שהוא אמת כדי לפטור משא"כ הכא דהמינו שיש להמלוה לאו הוכחה שהוא אמת כדי להוציא מהמלוה שהתורה לא נתנה נאמנות להמינו כדי להוציא דהא מינו להוציא לא אמרינן רק מכח השטר שבידו אמרי' המינו ואם כן הוא הזיקו שהניח השטר בידו דממנו לבד לא ידעינן שהוא חייב וגם מהמנו והשטר אין ראיה והוכחה שהוא חייב דאין השטר מסייע שהוא חייב לו ממקום אחר רק דמהני משום שהשטר הוי כנבוי והוי כמנו להחזיק וה"ז השליח גרם שעשה להה.זיקו במה שהיה מקודם מוציא והזיקו ולכך חייב כנ"ל ליישב דברי הסמ"ע שלא יהיו תמוהין כ"כ אמנם ודאי דלא קיי"ל כהא כמ"ש הסמ"ע שם דכבר כתבתי בסי' נ"ו דלא מועיל מינו שיש להאחר דבעינן דוקא שיהיה המינו לבע"ד או למי שמוטל עליו הדבר לעשות כמו שליש ושליח או שיהיה בידו לעשות כמו שאומר: ג) לפרוע להמשלח אין להקשות כיון דאין פשיעתו רק במה שהניח שטר ביד המלוה הא אפילו אם הוציא השטר בשעת פרעון ואח"כ החזירו למלוה היה פטור דמחזיר שטר פרוע למלוה פטור כמבואר בסי' נ"ה ובסי' שפ"ו דלא הוי רק נרמא בנזקין דכאן שאני דכיון ששינה בפריעה בהמעות מדעת המשלח הוי כפשע והזיק בממון וחייב לשל"ם: ג) שהשליח גם כן נתנן לו על חוב אחר ואפילו מביא המשלח עדים שבסי' מסר להשליח המעות על חוב דבשטר לא מהני וכמו שאבאר אח"כ

פצות

נח א) וכן מי שהפקיד וטפמא דכיון שהנפקד יצטרך לשלם לא הוי כתופס מיד הבע"ח אלא כתופס מיד השומר והשומר אינו חייב כלל ולהכי מחלק כין פשע או לא ובמסר למלך פ"א מסכירות כת' הז"ל כת' מרן בסי' פ"ג בשם הריטב"א וז"ל והיכי שהשאיל ראובן כליו לשמעון וחזר שמעון והשאילן לכלו וכא לתפוס מעניו ראובן ויש לו מנו ומיהו אם לא הפקידו שמעון לכלו אבל אם לתופסו מרשות שמעון אלא מדעתו נרא שתפיסתו תפיס' ואיתך שהם לשלם לפי פשעם בשמירתו ויש לתמוה עליו מה אירע פשע אפי' לא פשע נמי דהא שואל חייב באונסין בע"ל ב"י ודברי הרב תמוהין דמאי אונסין שייך הכא דמאי דחייב רחמי' באונסין היינו אונסין דעלמ' כגון שבורה ומתה אבל הכא לוי טוען שחייב לו ראובן כדי דמיו ויש לו מנו דלהר"מ דנאמן אבל אם אתנו לחייב שמעון היינו משום פושע שמסר למי דלא מצי למשתני דיני בהדי' ואלו לא השאיל שמעון כלוי הי' ראובן נשבע ונפטר וא"ש עכ"ל ולא קשה

המשפט

חידושים

סייחי שאתה סומך על אמונתו: (ה) וכן מי שהפקיד. האי וכן קאי בשיטת הי"א הראשונים דהיכא דהשליח מפקיד אי"י להפיס דהוי כתופס משל השליח ומש"ה הי"ל אי"ל לתפוס מהמפקיד משא"כ בשאומר שבשליחות אותו פ' הפקידו בידו והוא

ביאורים

ועוד נראה דהשליח זה שניתן לו למסור להמלוה המעות על תנאי שיקח השטר דינו ממש כדין שליש על תנאי דבר מה שעליו לעשות דינו כדין שליש כמ"ש בסי' נ"ו ובשליש על תנאי אפילו באו עדים והכחושו השליש נאמן דשמא אח"כ באו והתנו בענין זה כמבואר בסי' נ"ו סעיף ב' וא"כ ה"נ יהיה השליח נאמן בשעה שמסר לידו שהיה על חוב אחר ואפילו אם עכשיו מכחיש השליח לעדים בהכחשה נמורה לא מהימנינן ליה במה שסותר הנדתו הראשונה: ד) וכן מי שהפקיד עש"ך שכתב דוהו כדעת הי"א דס"ל דהואיל דהשליח חייב לשלם אין יכול לתפוס ממנו ולהזיק להשליח רק כשטוען שבשליחות אותו פלוני הפקיד בידו דהשליח מתחייב אחר כך בהודאת פיו דיאמר לו תודם אם תודה לדברי תפטור ע"ש ולכאורה תימא כמו שתמה בחומים דאם כן אם יש עדים שלא צוה לו ראובן כך והמפקיד בשקר אמר כן לדוי מה"ת יהיה יכול לו לתפוס הא א"י כומר לו אם תודה לדברי תפטור כיון שיש עדים וכי כשביל שאמר שקר נקנוס אותו לכן נראה דעיקר הטעם דהי"א בהא דס"ל שא"י לתפוס כיון שיש הפסד לשמעון אף דלכאורה דעת הריטב"א מסתבר הביאו בתומים ס"ק ג' מטעם דמה נ"מ לי שאתה חייב לשלם מ"מ אינו שקר ואני תופס שיעבוד שלי דהא שיעבודא דאורייתא וכשהוא משועבד לי הוי כמכור לי מהית לא אתפוס משלי משום ססידא דידך ומאי חזית שאפסיד אני כדי שלא תפסוד אתה אך עיקר הטעם דלא מצי לתפוס מהנפקד כשמניע לו היזק הוא דאף דהנפקד ודאי נ"כ משועבד להמלוה מדר"נ כמבואר בסי' פ"ו בפקדון שייך דר"נ מ"מ הא כתב הש"ך בסי' פ"ו דבמקום דאית ליה ססידא דהוי הדין כמו במשועבדים ועיין תומים שם ס"ק י' שכתב מטעם זה דקיי"ל בדר"נ דא"י כמחול היינו דוקא בדאית ליה קרקע אבל לנבות מטלטלין א"י כיון שמחל לו הוי כמטלטלין המשועבדים דאין בע"ח טורף ממנו א"כ ה"נ כיון דאית ליה ססידא שחייב לשלם הוי כמטלטלין המשועבדים דא"י לטרוף מהם ואף שכתבתי בסי' פ"ו דאין דינו של התומים ברור שם מ"מ בהא כ"ע מודים דהא מבואר בב"מ ר"פ המפקיד דכשהנפקד משלם מחמת פשיעה וכיוצא שנקנה לו הפקדון למפרע או סמוך לנגיבה מטעם דהוי כאומר לו בשעת הפקדון(י) לכשתגנוב ותשלימני תהיה פרתי קנויה לך מעכשיו או סמוך לנגיבה ע"ש ובתשובת רמ"א סי' פ"ז הביאו הש"ך בי"ד סי' ש"כ ס"ק ח' ע"ש דמטעם זה פטורה מהבכורה כשעכו"ם הנפקד משלם כשנגנבה הפרה אלמא דקנין נמור חשוב ליה וא"כ משועבדים ממש הן דהא נקנה לו לגמרי למפ"ע וגם בלא"ה נ"ל דרשות השומרים כיון שתיקנו משיכה בשומרין כדרך שתיקנו בלקוחות נקנין הן להשומר בקנין שיהיה משועבדים ונקנין להשומר שיהיה בידו כמשכון בשביל אחריות שקובל עליהן והוי ממש משועבדים נמורים דאין בע"ח טורף מטלטלין המשועבדים ומכ"ש כאן שהוא מלוה ע"פ דאין טורף כלל ממשעבדי ולזה כשאמר שומר לו בשליחות אותו פלוני אף שיש עדים שהניח כן בשקר מ"מ נגד סילוק זכות שלא נקרא שוב אותן מטלטלין משועבדים שלו דהא הויין שוב כמוחזרין להבעלים והודאתו נגד זה הרי כהודאת בע"ד שהוא נמאה עדים שהוא מסולק מן החפץ ואינו שוב בעיד על החפץ. ולפ"ז נ"ל דהא דא"י לתפוס כשמניע היזק להשליח או למפקיד היינו דוקא כשנמסר החפץ לרשותם דאז קנוהו במשיכת אבל אם הראובן חייב עצמו

הגר"א

ועכ"ז סי' פ"ג כ' הריטב"א בתשו' כו' ואם תאמר כו' ולענין כו' מ' דלא תליא הא בהא וכמ' עוד כו' ול"ד כו' ומיה כו' ודעתו לחלק בין נתנו ברשות בע"ח לו שתפסו מידו לעולם מהני אף שחייב לשלם אבל בתורת פקדון לעולם לא מהני אף שפעור מלשלם זז"ש הרב כתן וי"א דוקא כו' ולא כ' אם' רא"שונה וי"א דוקא כו' ומסו הריטב"א ס"ל בשם מהני בכ"ע כהי"א רק בפקדון אבל אינו בפקדון אבל שהרב לא ס"ל כוותה בפקדון דבכ"ע לא מהני בלשלם אבל בתורת פקדון לעולם לא מהני כלום אלו שאין מולק עליו בפקדון ולא כ' אלא שמולק עליו בתפסו ועש"ך (ע"כ): [ט] וכן. ר"ל נ"כ תלוי בשלוחה הנ"ל בסמ"ל: [י] אם עונן כו' תע"ג כו'. ר"ל דהמפקיד כופר אלא נתן בשליחותו דאם היה מודה היה נכנע הימה ונפטר עכ"ז שבופר ואייב לשלם אמר שהפקידו בידו מ"מ יכול לעכב אמונו ממנו רואה אני דברי החכם השלם הפוסק דלא מהני ליה תפיסה כמו שהביא מתשו' הרא"ש ז"ל מגו כו' ל"ל תע"ג דהבקרא חייב לשלם לפי דברי אחורר לאחר מיתה בקנין ואחר לאחר מיתה דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח אי אית ליה לב"ח ראיה ברורה דיכול למפרע ההוא חוב מיתמי לא מחייב בקרא לשלומי ואי לית ליה ראיה אלא דמחמת תפיסה הוא זוכה מחייב בקרא לשלומי ע"כ והרי דבריו אלו סותרים דבריו שבתשו' וכ"ל דה"ק דמחמת תפיס' בא לזכות וטעמ' הוא דקיים לאיובי דבקרא דמחייבי' ליה בספק דשמא כדין תפס ב"ח וה"ק והואיל ולית לי' לב"ח ראי' להוציא מהם בדין אלא שמחמת תפיסה בא לזכות אחר מחייב בקרא לשלומי אין תפיסתו מועלת לגבי בקרא ומפיק בקרא מיני' בדינא ודיינא כמו שאמר הרא"ש ז"ל בתשו' עכ"ל מהרי"ט ולפע"ד דבריו בזה דחוקים דבפי' דברי הרא"ש בספסקיו מיירי שהב"ח טוען שהבקרא הביאו לתפסו בידיעת היתומים שליוהו ליתן לו השור למשכון בחובו והבקרא כופר ומלא שהבקרא מחייב בהודאת פיו וכת"ש הרא"ש היינו משום דלא בא אלא לומר דאחר תקנת הגאונים' פטור הבקרא אם היתומי' חייבים באמת ומ"מ לדינא גם דעת מהרי"ט כמ"ש וגם בכל הנ' חשו' מהרי"ט הנ"ל לא הביא דברי הריב"ש כלל ואלו ראה דברי הריב"ש מכ"ש דהוה פסיק הכי

להרחמן אפי' בלא פסע ודוק: ט הואיל ולא אמר ליתנם לו בפני עדים אפי' יסבר שהוא נאמן בעיניו דאלו אמר לו לתנם בפני עדים אע"ג דלא אמר ליה שיקח השטר היה חייב השליח דאלו מסרו בפני עדים לא היה נאמן לומר שטראי נינהו במינו דהחזרתי לך אז להד"ס וק"ל: י ואמר אלא פרעתיך בפני פלוני ופלוני כו' ואם כתב בשטר דהאמין להמלו' כשני עדים אפי' נותנו לו בעדים נאמן להכחיש העדים המעידים על הפרעון ואינו יכול להוציא מידו דהמלו' אף אחר שיפרע עתה בפני עדים כמ"ש הטור והמחבר בר"ס ע"א אם לא שנאמר שניחא ליה לטעון שטראי נינהו שהוא דבר שאינו ידוע להעדים אם משקר ממה שיטעון נגדם להכחישם וזה דומה דמ"מ כיון שהאמינו יותר מהעדים האמינו בכל מה שיאמרו וק"ל ואפי' אם היה ביד הלוה כתיבת יד דהמלוה דקיבל ממנו כך וכך ל"מ היכא דהמניה כבי תרי וכן מוכח מדכתב הטור והמחבר בס"ג דדוק' אם יש עדים שהודה בפניהן שנפרע שטר זה מהני נגד נאמנות ולא בענין אחר ועוד ראיה ממ"ש מור"ם בהג"ה בסימן לעשות השבה נמורה אפי' הוא בענין שהיה המפקיד פטור לשלם חייב לעשות לו השבה אבל כשתפס בעל כרחו יכול לתפוס בכה"ג. ואע"פ שפסט דברי הריטב"א והר"ב אינו כן אלא כמ"ש מ"מ כוונת הע"ש שכתב כן כדי שיוכל להיות דברי הי"א דוקא שבא ליד הנפקד בתורת פקדון כו' אמת לדינא ודוק: עוד כתב הע"ש וז"ל אבל אם טוען ואומר שזה תפסו ממנו בכח ולא פסע נשבע גם הוא ונפטר עכ"ל ונראה שכיון שהשומר יכול לפטור עצמו בטענ' של אמת שתפסו ממנו באונס א"כ אינו נורס לו גזק בתפיסתו כנלפע"ד ודו"ק: (י) אבל אם לא הזכיר שיקח השטר כו' עי' בתשובת מבי"ט ח"ב סי' רל"ב שפסק שאם השליח הוא בשכר והמלו' הוא עכו"ם דחייב אע"פ שלא א"ל ליקח השטר מב' טעמים חדא כיון שהוא בשכר א"ל להטריח עצמו לשלם בעדים הב' שהוא עכו"ם ע"ם ואין דבריו מוכרחים ול"ע לדינא: (יא) ואמר הלא פרעתיך בפני פ' ופ' כו'. כתב בסמ"ע וז"ל ואם כתב בשטר דהאמין למלו' כשני עדים אפי' נתנו לו בעדים נאמן לומר שטראי נינהו דהא אפילו בלא טענת שטראי נאמן להכחיש העדים המעידים על הפרעון ואינו יכול להוציא מידו דהמלו' אף אחר שיפרע עתה בפני עדים כמו שכתב הטור והמחבר בר"ס ע"א אם לא שנאמר שניחא ליה לטעון שטראי נינהו דבר שאינו שהוא דבר שאינו ידוע להעדים אם משקר ממה שיטעון נגדם להכחישם וזה דומה דמ"מ כיון שהאמינו יותר מהעדים האמינו בכל מה שיאמרו וק"ל. עכ"ל ובתשובות מהר"ח ן' שמון סי' ע"ד כתב דהיכא דהעדי' מעידים על פרעון גרא' לי' דאיה נמורה לזה מדברי סתו' פ' הכותב בדבור מנו דיכולים דקאמרי בהדיא דאפי' בעד א' המכחישו לא הוי מנו משום דלא חליף להכחיש העד כמבואר שם ואפי' בעדים פסולים מצאתי להרח"ם שכתב בכלל ס"ו סי' ח' וז"ל אף על גב דאיכא הכא מנו דאי בעי אמר לא הקניתי לו כלום לא מהימנינן לי' בהאי מנו כיון דאיכ' עדים שהקו' דאע"ג דפסולים גינהו מ"מ ניחא ליה למימר טענה זו אחין העדים יכולים להכחישו כדאמרינן בח"ה בעובדא דרבה בר שרשום כו' אבל אם העדי' מעידי' שקבלן על פרעון בפי' מזה חשטר נאמן במנו דהא השתא נמי בהך דטעין שטראי מכחיש העדים וא"כ כיון שאמי' נאמן לומר שטראי במנו עכ"ד וזהי דלא כהסמ"ע אבל אין דבריו נראין לפע"ד ומה שהביא ראי' מהתו' פ' הכותב (דף פ"ד ע"א) אינה ראיה כלל דדוק' התם כיון שהי' צריך ליתבע נגד העד. והיינו שכתבו שם כדמוכח נבי נסכא דר' אבא בפ' ח"ה כו' ובפ' ח"ה נבי נסכא דר' אבא (דף ל"ד ע"א) כתבו התו' להדיא כן דדוק' משום שהיה צריך ליתבע נגד העד אבל אם לא הי' צריך ליתבע הוה שפיר מנו אף שהי' מכחישו ועכשיו אינו מכחישו ע"ש. ועוד דהתם נוף הטענ' לאו טענ' מעליות' היא ולא מהימנינן ליה אלא משום מנו אבל הכא כיון דהאמינו כבי תרי כל אימת דאמר לא נפרעתי אם כן הרי הוא אומר לא נפרעתי וסטרא' בעצמה טענה מעליות' הוא דאע"ג דבעלמ' אינו נאמן לומר סטרא' אלא במנו דלהד"ס ופ"כ היינו משום דסטרא' בעצמה לאו טענה מעליות' היא הכא כיון שהאמינו כב' עדים שלא פרעו ה"ל לגו' לכתוב הפרעון על השטר ואי"כ סטרא' בעצמה טענה מעליות' היא וכ"כ בתשוב' מהרשד"ם סי' ק"א דהיכ' דכתוב בשטר דהאמינו כשני עדים שוב ליכ' ריעות' עד שיורה המלו' בפני ב"ד שנתפרע ולא צריך מנו עכ"ל. ובזה נראה ג"כ מה שהבי' מתשיב' הרא"ש סק"ב כלל ס"ו דהתם סתם וכמ"ש שם ואפ"ה לא אמרי' הך סברי' דניח' ליה למטען סטרא' נאמן להכחיש העדים המעידים על פרעון אלא בפני פלוני ופלוני לשנת הפוסקים דלא פסל אחר העדים משא"כ בהאמינו כבי תרי דפסיל כל העדים וכ"פ בתשובת דברי ריבות סי' ע"ד ובס' גדולי תרומ' דף קי"ט ע"ג דבין מעידים בפי' על פרעון זה ובין מעידים על פרעון סתם בכל ענין יכול לטעון סטרא' כשהאמינו כבי תרי ע"ם וכן נרא' להדיא מדברי הבית חדש בסעיף ג' וכן עיקר: אך מה שכתב הבית חדש דמ"מ שבועה בעי בנאמנות אמת שהפסו בפני פ' ופ' כו'. כתב בסמ"ע וז"ל ואם כתב בשטר דהאמין למלו' כשני עדים אפי' נתנו לו בעדים נאמן לומר שטראי נינהו דהא אפילו בלא טענת שטראי נאמן להכחיש העדים המעידים על הפרעון ואינו יכול להוציא מידו דהמלו' אף אחר שיפרע עתה בפני עדים כמו שכתב הטור והמחבר בר"ס ע"א אם לא שנאמר שניחא ליה לטעון שטראי נינהו דבר שאינו ידוע להעדים אם משקר ממה שיטעון נגדם להכחישם וזה דומה דמ"מ כיון שהאמינו יותר מהעדים האמינו בכל מה שיאמרו וק"ל. עכ"ל ובתשובות מהר"ח ן' שמון סי' ע"ד כתב דהיכא דהעדי' מעידים על פרעון נראה לי דאיה נמורה לזה מדברי סתו' פ' הכותב בדבור מנו דיכולים דקאמרי בהדיא דאפי' בעד א' המכחישו לא הוי מנו משום דלא חליף להכחיש העד כמבואר שם ואפי' בעדים פסולים מצאתי להרח"ם שכתב בכלל ס"ו סי' ח' וז"ל אף על גב דאיכא הכא מנו דאי בעי אמר לא הקניתי לו כלום לא מהימנינן לי' בהאי מנו כיון דאיכ' עדים שהקו' דאע"ג דפסולים גינהו מ"מ ניחא ליה למימר טענה זו אחין העדים יכולים להכחישו כדאמרינן בח"ה בעובדא דרבה בר שרשום כו' אבל אם העדי' מעידי' שקבלן על פרעון בפי' מזה חשטר נאמן במנו דהא השתא נמי בהך דטעין שטרא' מכחיש העדים וא"כ כיון שאמי' נאמן לומר שטרא' במנו עכ"ד וזהי דלא כהסמ"ע אבל אין דבריו נראין לפע"ד ומה שהביא ראי' מהתו' פ' הכותב (דף פ"ד ע"א) אינה ראיה כלל דדוק' התם כיון שהי' צריך ליתבע נגד העד. והיינו שכתבו שם כדמוכח נבי נסכא דר' אבא בפ' ח"ה כו' ובפ' ח"ה נבי נסכא דר' אבא (דף ל"ד ע"א) כתבו התו' להדיא כן דדוק' משום שהיה צריך ליתבע נגד העד אבל אם לא הי' צריך ליתבע הוה שפיר מנו אף שהי' מכחישו ועכשיו אינו מכחישו ע"ש. ועוד דהתם נוף הטענ' לאו טענ' מעליות' היא ולא מהימנינן ליה אלא משום מנו אבל הכא כיון דהאמינו כבי תרי הוא אומר לא נפרעתי אם כן הרי הוא אומר לא נפרעתי וסטרא' בעצמה טענה מעליות' הוא דאע"ג דבעלמ' אינו נאמן לומר סטרא' אלא במנו דלהד"ס ופ"כ היינו משום דסטרא' בעצמה לאו טענה מעליות' היא הכא כיון שהאמינו כב' עדים שלא פרעו ה"ל לגו' לכתוב הפרעון על השטר ואי"כ סטרא' בעצמה טענה מעליות' היא וכ"כ בתשוב' מהרשד"ם סי' ק"א דהיכ' דכתוב בשטר דהאמינו כשני עדים שוב ליכ' ריעות' עד שיורה המלו' בפני ב"ד שנתפרע ולא צריך מנו עכ"ל. ובזה נראה ג"כ מה שהבי' מתשיב' הרא"ש סק"ב כלל ס"ו דהתם נוף הטענ' לאו טענה מעליות' היא וצריכה מנו משא"כ הכא ורחיה לזה ממ"ש הר"ב בהג"ה לקמן סי' ע' ס"ד וסס ע"כ מיירי כשמעידים על פרעון סתם וכמ"ש שם ואפ"ה לא אמרי' הך סברי' דניח' ליה למטען סטרא' נאמן להכחיש העדים המעידים על הפרעון ואינו יכול להוציא מידו דהמלו' אף אחר שיפרע עתה בפני עדים כו' כבר כתבתי בסי' ע"א ס"ק ג' דליתא אלא בלא טענת סטרא' אינו יכול להכחיש העדים ע"ש (עיין בתשו' מהרשד"ם סי' קי"א): עוד כ' בסמ"ע וז"ל ואפי' אי הי' ביד הלוה כתיבת יד כו' וכן מוכח מדכ' הטור והמחבר (בסי' ע"א) בס"ג דדוקא אם יש עדים שהודה בפניהן שנפרע שטר זה מהני נגד נאמנות ולא בענין אחר ועוד ראיה ממ"ש מור"ם בהג"ה בסי' ע' ס"ד ע"ש ודו"ק ואין דבריו מוכרחים בזה לפע"ד דהא כיון דלא פרעתי אם כן הרי הוא אומר לא נפרעתי וסטרא' בעצמה טענה מעליות' היא ולא מהימנינן ליה אלא משום מנו דלהד"ס ופ"כ היינו משום דסטרא' בעצמה לאו טענה מעליות' היא הכא כיון שהאמינו כב' עדים שלא פרעו ה"ל לגו' לכתוב הפרעון על השטר ואי"כ סטרא' בעצמה טענה מעליות' היא וכ"כ בתשוב' מהרשד"ם סי' קי"א): (עיין בתשו' מהרשד"ם סי' קי"ח): עוד כ' בסמ"ע וז"ל ואפי' אי הי' ביד הלוה כתיבת יד כו' וכן מוכח מדכ' הטור והמחבר (בסי' ע"א) בס"ג דדוקא אם יש עדים שהודה בפניהן שנפרע שטר זה מהני נגד נאמנות ולא בענין אחר ועוד ראיה ממ"ש מור"ם בהג"ה בסי' ע' ס"ד ע"ש ודו"ק וזה לפע"ד דהא כיון דלא פרעתי אם כן הרי הוא אומר לא נפרעתי וסטרא' בעצמה טענה מעליות' היא ולא מהימנינן ליה אלא משום מנו דלהד"ס ופ"כ היינו משום דסטרא' בעצמה לאו טענה מעליות' היא הכא כיון שהאמינו כב' עדים שלא פרעו ה"ל לגו' לכתוב הפרעון על השטר ואי"כ סטרא' בעצמה טענה מעליות' היא וכ"כ בתשוב' מהרשד"ם סי' קי"א): (דבנאמנות כבי תרי אף שב' עדים מכחישים אותו אין לריך שבועה' אבל אם הי' מעיד בדבריו שחייב לו מלד אחר ואינו חייב שבועה כלל) ועוד דהיכ' דמהימנן לומר סטרא' במנו הוי טענה ע"כ נלע"ד ברור דא"ל ליתבע כלל היכא דהאמינו כבי תרי וטוען סטרא' ודו"ק: ומ"ש הסמ"ע דהא אפי' בלא טענת סטרא' נאמן להכחיש העדים המעידים על הפרעון ואינו יכול להוציא מידו דהמלו' אף אחר שיפרע עתה בפני עדים כו' כבר כתבתי בסי' ע"א ס"ק ג' דליתא אלא בלא טענת סטרא' אינו יכול להכחיש העדים ע"ש (עיין בתשו' מהרשד"ם סי' קי"א): עוד כ' בסמ"ע וז"ל ואפי' אי הי' ביד הלוה כתיבת יד כו' וכן מוכח מדכ' הטור והמחבר (בסי' ע"א) בס"ג דדוקא אם יש עדים שהודה בפניהן שנפרע שטר זה מהני נגד נאמנות ולא בענין אחר ועוד ראיה ממ"ש מור"ם בהג"ה בסי' ע' ס"ד ע"ש ודו"ק ואין דבריו מוכרחים ב

חושן משפט נח הלכות הלואה

סיינו אפי' כ' בו נאמנות סתם וכן נראה להריא בבעל התרומות סער י"ע וכ"כ עוד הבעל התרומות להרי' בסער ס"ו סוף מ"ב: (יב) והעידו שפרעו כו'. עיין בתשו' מהרשד"ם סי' כ"א שרולה לומר דדוקא בסך הסטר ולא פחות ולא נהירא לפע"ד נס מדברי בעל התרומות סער ס"ו ומדברי הטור לעיל סי' ל' ס"מ לא משמע כן ע"ש: (יג) חוב אחר הוא שפרעת לי ז"ל הבעה"ת סער ס"ו מ"ב ויש לעיין אם לא אמר סטראי גינהו אלא אמר המלוה ממה שפרע בפניכם החזרתי לו את הסטר ואיכא שהרי דפרעים בזה נראה כיון דלא מצי למטען סטראי גינהו היכא דפרעים באפי שהרי משום דליכא מנו ס"ל בטענת החזרתי לך את הסטר ליכא מנו איכא למימר חד דינא אית להו ואין המלוה נאמן בכך ואין להניח את הודאי ולסמוך על הספק אע"פ שדברי ה"ר יוסף הלוי ז"ל סותרים זאת הסברא שהרי כ' דאע"ג דהיכא עדים מצי למימר דהיכא שהבינהו ניהליה כיון דלא ידעי אי במתנה אי בפרעון ולפי דבריו צריך שיעידו שבתורת פרעון של סטר חוב זה נתנס לו אאל"כ כשס שיכול לומר כשמעידים סתם שמתנה היו הכי נמי כשמעידים שבתורת פרעון נתנס לו יכול לומר שבתורת פרעון חוב אחר שהיה לו עליו נתנס עד כאן לשונו ומביאו ב"י בקצרה בס"ס זה. ודבריו תמוהין לפע"ד ולא ירדתי לסוף דעתו דודאי אף הר"י הלוי מודה לזה דדוקא היכא דלא ידעו שהדי אי בתורת פרעון ס"ל דנאמן לטעון סטראי במנו דמתנה מה שאין כן הכא דלית ליה מנו וכן מוכח להדי' ממ"ש הרא"ש פ' שבועת הדיינים ושאר פוסקים וכן הבעל התרומות נפיה ברים סער י"ע וז"ל וכתב הר"י הלוי הא דאמרי' ה"מ דפרעים באפי שהדי מסתברא לן דדוק' היכא דלא ידעו שהדי דבתורת פרעון יהבינהו ניהלי' ולא ידעי אי מהאי סטרא אי מסטר אחריני' דכיון דמשהדי דבתורת פרעון יהבינהו ניהלי' אתרע סטרא דהא ליכא מנו כו' הרי מוכח להדי' כמ"ש (נס תימא שבסער י"ע הביא הבעה"ת דברי הר"י הלוי בסתם ולא הביא שום חולק עליו) וכן מוכח להדי' מהעור שכתב לעיל סי' ל' ס"מ ולא יוכל המלוה לומר סטראי גינהו ממלוה ע"פ או מחוב אחר שהי' לי עליך בסער וחזרתי לך ע"כ וכאן בסי' זה הביא דברי הר"י הלוי ומחלקותו משמע דנס הר"י הלוי מודה בזה וכן עיקר. (יד) הרי בטל הסטר כו' ונשבע הלוה היסת ונפטר וע"ל סימן ל' מ"ס עוד מדיני סטראי: (טו) בטל הסטר היינו דוקא שספי התביעות היו שלו אבל אם על חוב שבסטר הוא בא בהרשא' ועל המתון שהודה שקבל הוא בא מכח עצמו לא משום דאי בעי מהדר הרשא' למריה ואם נשאר אצלו לא אתרע הרא"ש סוף כלל פ"ו ומביאו ב"י בקצרה ר"ס זה ועיין בתשו' הרא"ש שם שהבי' ראיות לזה מהגרדיני דלקמן סי' קי"ט וקמ"ח ע"ש ונראה דמ"ש נאמן בשבועה היינו היסת: (טז) אם תפס כו'ע"פ הדרך שנתבא' בסי'מ"ו סל"ז ע"ש: (יז) וכן כ"ל עיקר וכיון דלא קרעינן ליה לא אמרי' לגמרי שנשביע אותו ואם לא יחזור לו סטרו ומשבעינן ליה כ"כ הר"ן מביאו ב"י ועמש"ל סי' ע"ה ס"ק ע"ד וע"ה ורים סי' פ"ב ס"ק ד': (יח) אם בתורת פרעון אם בתורת פקדון עמש"ל סי' פ"ב סעיף י"ב: (יט) הרי הוחזק כפרן ובטל הסטר נראה דדין זה איתא לכ"ע דכיון דהוחזק כפרן בטל הסטר לגמרי וקרעינן ליה לכ"ע ודו"ק: (כ) הוחזק כפרן וישבע הלוה היסת ויפטר ואיכ' מ"ד אחר שהוחזק כפרן אין על הלו' שום שבועה כלל עכ"ל בעה"ת ומביאו ב"י וכתב בספר גדולי תרומה וז"ל לא ידעתי היאך מביא הסבר' הראשונ' בסתם כאלו היא יותר נכונה והאחרת בשם י"א דהא בסתם הוחזק כפרן דעלמ' קרעינן ליה אפילו בלא לקיחת השטר הר' בשטר י"א דאי בתר דפרע קא טעין דפרע תרי זימני אין על המלו' שבועת היסת משום דכיון דטען דלא שוב אין נאמן לומר שפרע והכי נמי שטען המלו' להד"ס דהיינו שלא קבל כלום הרי הודה דלאו סטראי גינהו וכיון דקא פרעון ממיל' הס פרעון הסטר וא"כ למה ישבע עכ"ל ואין דבריו נכונים לפע"ד דמה שהקש' משטר י"א ודאי לק"מ דהתם כיון שטען שלא פרע ושוב אין נאמן שלא פרע דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דהאיך אפשר שפרע כשלא לוה מה שאין כן הכא דנהי שהוחזק כפרן במה שאומר שלא קבל מעולם והרי עדיס מעידים שפרע לו ואהני דבטל הסטר מ"מ לא הוחזק כפרן בזה דחייב לו עוד מלד אחר ויכול להיות דבריו אמת בזה ולהכי נמי לא קשיא מסתם הוחזק כפרן דעלמ' דק"ל לקמן סי' ע"ט דאין על שכנגדו שבוע' כלל דהיינו דוק' כשהוחזק כפרן לאותו ממון אבל הכא שטען שחייב לו עוד מלד אחר

משה"כ

מפוק וסייס כל"ע דין זה: (מ) שפרעו. ואפי' אם הפרעון סי' פחות מסך הסטר. ש"ך.)(ואם הפרעון היה יותר מהסך כתוב בסטר דעה המ"ל דיכול לטעון סטראי וכ"ע וע"כ: (ט) בטל הסטר. ואין תילוק בסטראי בין טוען טענה תלוה ע"פ ובין שטוען תלוה בסטר הי' לי עליך והחזרתי לך הסטר ונשבע הלוה היסת ואפי' יש בסטר לקמות סתם אבל יש ב' לקמות כני הרי נאמן לומר סטראי כמינו דהוה מכחש לבעדים ואם יש בידו בתי' על הפרעון מ"כ לטעון סטראי ש"ך)(ואפי' הס בעדים אין זוכרין זמן הפרעון סראו ואפ"כ אם הבינו הסטר לא אמר"כ קודם זמן הסטר לא אמר"כ מ"מ בטל הסטר)(ואם שני עדים מעידין בכפרעון שטר זה נתן וכ' עדים מעידין שטר הלוה כמו בכנים אומרים פרע בכנים אומרים לא פרע)(ואפי' אם הי' תלוה ע"פ לא תלוה בסטר אחר ידוע בעדים א"י לומר סטראי ונאמן הלוה לומר שאותו הפרעון בכי' בעדים הי' על הי' תלוה ע"פ לא תלוה בסטר אחר ידוע בעדים א"י לומר סטראי ונאמן הלוה לומר שאותו הפרעון בכי' בעדים הי' על

משה"א

לא קיי"ל כהסמ"ע בסי' קכ"ה הנ"ל: ו) בטל השטר עסמ"ע ס"ל ס"ק ל"א שכתב דאפילו מלוה ע"פ או מלוה בשטר ידוע בעדים נ"כ א"י לומר סטראי. והיינו דנאמן הלוה לו' שאותו הפרעון שהיה בעדים היה על שטר זה שמיציא עכשיו והחזרתי לך בשטר שאין מוציא עכשיו הסטר עליו פרע לו אח"כ. והמ"ל כי ד כה' מלוה כתב שדין זה תלוי בפלוגתא שהביא הבעה"ת שער כ' והטור סי' פ"ב ע"ש וא"כ לפי מ"ש המחבר בסי' ס"ג דדין ההוא דהיינו ביש עליו ב' שטרות בא' יש עליו ערב ועל א' אין לו ערב דאפילו פ"ע בעדים יכול לומר שער שאין עליו ע"ב פרעו ליתא לדינא של הסמ"ע ולפע"ד לא דמי כלל להתם דבשלמא התם שמיציא גם עכשיו אינו שטרות בב"ד ודאי דיכול לומר שעל שלא זה קיבל הפרעון דהא בידו לקבל הפרעון על איזה שטר שרוצה ואין הלוה יכול למחות בו משא"כ הכא לא מביא במלוה ע"פ ידוע ודאי שפיר קאמר הסמ"ע כיון דחזקה דלא שביק אינש מלוה בשטר ופרע ע"פ כמ"ש הרא"ש יהיי כאלי הזכיר לו בפי' את השטר כיון שקיבלו בסתם אלא אפילו במלוה בשטר ידוע מ"מ כיון שעכשיו אינו מיציא השטר בב"ד א"כ כיון שקיבל פרעון בפני עדים הי' ידוע לעדים שנתבטל שטר א' ת"י המלוה ודמי ממש לאומר שטר פרוע יש לי ביתו דהדין דכשיש לו ב' שטרות שגובה בא'. אמנם זהו דוקא כשמיציא שני השטרות בב"ד אבל כשמוציא רק שטר א' בב"ד ודאי דאינו מיעיל אם יביא עדים שראו בידו ב' שטרות אחר שאמר לו שטר פרוע לך בידי ודאי יכול לומר פרעתיך אח"כ שטר א' והחזרתי לי שטר והשטר שנתבטל בפני עדים נשאר תחת ידך כי סמכתי על זה שלא תוכל לגבות ממני כשלא תוציא ב' שטרות בב"ד מחמת שהעדים יודעים שיש בידך שטר פרוע ומה לי שהודה בפני עדים שנתבטל שטר א' וכה לי שידוע לעדים בעצמן שפרע בפניהם ונשאר שטר פרוע תי' דנם כן בודאי אי' לגבות אם לא שמיציא שני שטרות בב"ד ולפ"ז הדין של הסמ"ע ברור. וראיה לדברי הסמ"ע מכתובות צ"ו ע"ב בש"י ד"ה מאי לאו בהא אלינו וז"ל דסוף כשתובע הכתובה יאמרו לה מה שמכרת לכתובה מכרת יקבלת כתובתיך וא"ת אינ"כ תנו מזונות וכו' יאמרו נתננו וכו' אלמא דאף שהחיב מזונות ידוע מ"מ כיון שהפרעון ממכירת הקרקע ידוע בטל השטר ואי' לומר סטראי עד המזונות הרי בהיא הסמ"ע. עוד כתב דאם השטר הוא תוך זמן דיכול לומר סטראי אפילו בפרוע בעדים דחזקה א"א פורע תוך זמן וכ' זה בשם תשובת הרא"ש וחפשתי ולא מצאתי אותו בתשו' הרא"ש וצ"ע בדין זה דמדברי הפוסקים שסתמו משמע שאין לחלק. עוד כתב דאם השטר הוא על ק' וזרע ק"ן דיכול לטעון סטראי וצ"ע גם בדין זה דהא יכול לומר הפרע לי עוד נ' מלוה ע"פ שהיה לי עליו וע' עוד מ"ש בס"ק שאחר זה (ובסמ"ע ס"ק י' יש טיס יציל מדכתב הט"ו בסי' ע"א סעיף נ') : ז) דלא מצבי' ביה עש"ך ס"ק י"ב עד דאין להניח את הודאי ולסמוך על הספק וכו'. והנה הרא"ש נתן טעם משום דלא שביק אינש מלוה בשטר ופרע מלוה ע"פ וא"כ לפי טעם זה משמע דאם טוען החזרתי לך את השטר יכול לטעון סטראי. אכן נראה דגם הרא"ש מודה לטעם זה רק שכ' טעם שלו על הקושיא שהקשה דבלא עדים אמר בש"ס השם דמהימן מטעם מיני דלהדי"ם וע"ז הקשה דלמה לו לטעם מינו הא סטראי בעצמו טענה מעלייתא ומש"ה הוברח לטעם שלו דטעם שכ' הבעה"ת משום דאין הניח את הודאי לא שייך רק בפרעון בעדים שיש כאן ודאי פרעון משא"כ בלא עדים דאין כאן ודאי פרעון כלל הוצרך לטעם שלו. והנה אם הזכיר לו השטר ושוטן ממה שפרעת החזרתי לך את השטר פשיטא דאינו נאמן כלל ואפילו תפיסה בעדים לא מהני דהיי כאילו אי' שטר לך בידי פרוע דאינו נאמן לבטוע בשטר אחד עד שיוציא שני השטרות כמבואר בסי' ס"ה סעיף כ"ג וכן מבואר בתשובת הרא"ש כלל י"ה סי' י"ט. וכן מבואר בהריא בסי' נ"ד ס"ג בהגה"ה ע"ש: ח) דקא מכבינן ביה עסמ"ע סי"ק י"ב שאם על חוב שבשטר בא בהרשאה ועל המתון שקיבל בא מכח עצמו לא. משום דאי בעי מיהדר שטרי למריה. ועש"ך ס"ק ט"ו שהביא בשם תשובת הרא"ש שלמד דין זה מהא דסימן קי"ט וסי' קמ"ח מהא דיכול לומר אי שתקת שתקת וכו' וכן הוא בתשובת הרא"ש בהריא והאי"ת הקשה דהא קי"ל בסי' קי"ט כדברים דקא אמרי' אי שתקת א"כ ליתא להאי דינא וכ"כ בבנה"ג דליתא להך דינא מטעם זה. והאי"ת מתרץ דהרא"ש כתב הך טעמא דאי אפשר חמקתא דבלא"ה יכול לטעון כאן סטראי דהא עיקר הטעם דבעינן בסטראי מינו משום דלא שביק מלוה בשטר ופרע ע"פ והכא לא שייך זה כיון שהוא בשני ב"א יכול לומר הראשון ניח לי וכו' ע"ש. והוא דוחק גדול לומר סברא כזו. ועוד תימה גדולה דהא אפילו טוען החזרתי לך את השטר דלא שייך נ"כ הך טעמא שכתב הרא"ש ואפ"ה א"י לטעון משום שכתב הבעה"ת הביאו הש"ך ס"ק י"ב דאין פסק מלוה מוציא מידי ודאי פרעון וזה שייך

נתיבות

בפרים. הכ' שהוא עובד כוכבים ע"ם ואין דבריו מוכרחים וג"ע לדינא. עכ"ל הס"ך: (ח) שפרעו. עיין בתשובת מהרשד"ם סר"ל דדוקא בסך הסטר ולא פחות ולא נהירא לפע"ד נס מדברי בעה"ת ומהטור בסי' ל' ס"מ לא משמע כן ע"ש. ס"ך: [ט] בטל. ונשבע הלו' היסת ונפטר וע"ל סי' ל' מ"ס עוד מדיני סטראי עכ"ל הס"ך וכמ"ע הסמ"ע דדוקא שב' התביעות היו שלו אבל אם החוב שבשטר הוא בא בהרשא' ועל המתון שקיבל הוא בא מכח עצמו אינו מועיל אפי' נגד כת"י שהם שריריין וקיימים ולא כש"ך דמלתא דמסתבר הוא כו' עד וכל מה שכתב הש"ך בזה הם דבר שפתים ע"ם ועמש"ל סי"ע"א ס"ד ס"ק ו': ד) אם אחר המלוה להד"מ כו': **מורי זהב** ב' סעיפים הללו עד סעיף' לריך ביאור זנלע"ד שהם בדרך זה ועפ"ז יובן כוונת הטור נ"כ והכלל דתרי מיני סטראי גינהו (אתנהו) חד הך דסעיף זה שהוא סטראי שהם וכו' הך דסעיף ג' כדמי הטור שהוא גרוע מהך סטראי ומ"ל לר"י הלוי ולהרמב"ם בהך סטראי שהם דאם יכב ליה באפי שהדי דרך נתיבה לחזר ולא בתורת פרעון לא אתרע

ביאור הגר"א

האחרונה הכ"ל: [יד] אבל אם. תוס' ורי"ף שם בכתובות וכ"מ ג' מהנמ' שם תמוני אמר כו' דלא כו': [טו] בטל הסטר. כפי' ורא"תם מעובדא דמסחתא שם ודאי בטל לגמרי: [טז] אם אמר. שבועת שם ל"ל: [יז] ויש חולקין. ורא"תם מהלריכ:

באר היטב

בפרים. הכ' שהוא עובד כוכבים ע"ם ואין דבריו מוכרחים וג"ע לדינא. עכ"ל הס"ך: [ח] שפרעו. עיין בתשובת מהרשד"ם סר"ל דדוקא בסך הסטר ולא פחות ולא נהירא לפע"ד נס מדברי בעה"ת ומהטור בסי' ל' ס"מ לא משמע כן ע"ש. ס"ך: [ט] בטל. ונשבע הלו' היסת ונפטר וע"ל סי' ל' מ"ס עוד מדיני סטראי עכ"ל הס"ך וכמ"ע הסמ"ע דדוקא שב' התביעות היו שלו אבל אם החוב שבשטר הוא בא בהרשא' ועל המתון שקיבל הוא בא מכח עצמו אינו מועיל אפי' נגד כת"י שהם שריריין וקיימים ולא כש"ך דמלתא דמסתבר הוא כו' עד וכל מה שכתב הש"ך בזה הם דבר שפתים ע"ם ועמש"ל סי"ע"א ס"ד ס"ק ו': ד) אם אחר המלוה להד"מ כו':

מאירת עינים

בסי' ע' ס"ד ע"ם ודוק: יא ובאו אלו והעידו *וה"ה אם יש ביד הלוה כתב יד המלוה שקיבל ממנו מעות אינו נאמן לומר סטראי גינהו דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי ואפי' לענין נאמנות סתם כמ"ם הטור והמחבר בסי' ע"א ס"ע אם לא שהאמינוהו כשני עדים וכמ"ם: יב הרי בטל הסטר כו'. *סיינו דוקא שסתי התביעות היו שלו אבל אם על חוב שבשטר הוא בא בהרשאה ועל המתון שהודה שקיבל הוא בא מכח עצמו לא משום דאי בעי מהדר הרשא' למריה ואם נשאר אצלו לא אתרע תביעת ממון שקבל ועל אותו ממון שהודה שקבל ואם נשאר הוא בא בהרשאה ועל המתון שקבל הוא בא מכח עצמו לא משום דאי בעי מהדר הרשא' למריה ואם נשאר אצלו לא אתרע תביעת ממון שקבל ועל אותו ממון שהודה שקבל

אחר הרי זה ממון אחר ובהדי' אמרינן בס"ס ופוסקים ובטור לקמן סי' ע"ט סעיף ח' דהוחזק כפרן לממון זה לא הוחזק כפרן לממון אחר הילכך העיקר כאן כסברי' הרשבו' דלריך הלו' ליסבע היסת כן נרא' לפע"ד: (בא) שהרי לא פרעו בעדים. כלומר שהרי לא נתנו לו בפירוש בלשון פרעון: (כב) דאפי' בכה"ג כו'. הטעם דמתני' לא שביק אחרים יתן במתני' ולא יפרע חובו אחלה אם שאייב לו (עיין בתשובת מהרשד"ם סי' ל"ו וסע"ד) : (כג) אבל בפני עד א' כו' הר"ב כתב כן בפשיטות משום שהביא בד"מ דברי הב"י שאין חולק בזה על הרמב"ן אבל לפע"ד דין זה ל"ע דבהדי' חולקים ע"ז התוס' פ' הכותב בעובד' דאביתי דף פ"ה ופ' ח"ה

חוב אחר הוא הרי זה נאמן ונשבע ונוטל מה שבשטר יד שהרי לא פרעו (יא) [יא] בעדים מתוך שיכול לומר מתנה נתנם לי נאמן לומר פרעון של חוב אחר הוא: הגה וי"מ טו וס"ל(כב) דאפי' בכה"ג (יב) (יב) אחרא שטרא (טור בשם ר"ת והרא"ש וכ"כ הרב המגיד בשם הרמב"ן וכ"כ הר"ן) וכן נ"ל עיקר דהמוציא מחבירו עליו הראיה וכל זה דנתנו לו בפני שני עדים טז (בג) (יג) ג) [יג] ה] [יד] אבל (בד) יא) בפני (בה) ע"א לא

כיון דרוב אחרונים פסקו דלא כיותיה: יד שהרי לא פרעו בעדים ר"ל שהרי לא נתנו בפירוש בתורת פרעון בפני העדים: טו וס"ל דאפי' בכה"ג איתרע כו' הטעם דמתני' לא שביק' ובפרע במקום דחייב לו אין מדרך בני אדם ליתן לו במתנה עד שישאל לו חובו תחלה: טז אבל בפני עד אחד דף ל"ד ע"א סוף ד"ה הוי מחויב שבועה כו' וכן הר"ן פ' הכותב שם וכן בפ' כל הנשבעין נבי נסכ' דר' אבא מבואר לדברי' מדבריהם כיון שאם הי' מכחיש העד הי' לריך לישבע להכחיש נגד העד לא הוי מנו ואיתרע שטר (ונם תמיה לי על הבעה"מ בשהרמב"ן ודאה מדברי הרמב"ן בחדושיו פ' ח"ה מבואר להדי' כדברי התוס' בם

ואפשר לייסב דהתו' והר"ן והרמב"ן בפרק ח"ה מיירי בתר פרעון דהיינו אי פקח הוא מייתי ליה לידי שבוע' דאוריי' וכדאי' בפ' הכותב (דף ע"ט) ונתבאר בא"ע סי' ל"ב סי"ד וכמ"ש לקמן סי' קפ"א סקנ"ד א"כ אי עיין בתר פרעון שטראי ה"ל מחויב שבועה ואיל"מ דומי' דנסכ' דר' אבא דאיכ' עד אחד דאטף ואמר אין אטפי ודירי אטפי ובעה"ת בשם הרמב"ן והטור והר"ב בהגה כאן מיירי דלא איתרע שטרא בעד א' לענין דעכ"פ לריך לפרוע לו שטרו אבל מודו דבתר פרעון יכול לתבעו דלמהוי מחויב שבועה ואיל"מ ובזה ניח' דלא סתרי דברי הרמב"ן אהדדי וניח' נמי דל"ק דהא בשבוע' דרבנן לא אמרי' משואיל"מ מיהו פשט דברי התו' והר"ן והרמב"ן שהקשו אמאי לא אמרי' דאי פקח הוא דבפרק הבותב ועוד דמאי קשי' להו דלמא אביתי לאו פקח הוא בדין זה אלא משמע מפשט דבריהם דאפי' קודם פרעון א"י לטעון שטראי ואיתרע שטרא ע"ש ולל"ע. (שוב ראיתי בתשובת מהר"מ מלובלין סי' קי"ד שהשיב להשואל שרלה לפסוק כהתוס' דפרק ח"ה שאין הסכמת הפוסקים כן ואישתמיטתי' דברי הר"ן הנ"ל ודברי הרמב"ן נופי' שבפ' ח"ה ואלו הוי חזי להו לא הוי דאי דברי השואל ע"ש) . ואין להקשות ע"ז ממאי דקי"ל לקמן סי' ע"ה סי"ד דבשבוע' דרבנן לא אמרינן דהוי משואיל"מ (") י"ל דהיינו דוק' בעלמא היכ' שנוף הטענה מעליות' היא אי אפילו היכ' שאינו נאמן ועל טענת המנו לא הי' לריך לישבע שבועה חמור' יותר מעכשיו כגון אי הוי טען אין אטפי ודירי אטפי בשטרות ועבדים וכה"ג דאע"פ שהי' העד מכחישו לא הי' לריך רק היסת משא"כ הכא שטענת שטראי גרוע' היא ולא מהני' אלא היכ' דאית ליה מנו דלהד"מ והכא כיון שהי' לריך לישבע נגד העד שבוע' חמור' כעין דאוריי' והשת' א"ל לישבע אלא היסת אזיל ליה מנו ואיתרע ליה שטרא וכיון דתקון חכמי המשנ' שבוע' כעין דאוריי' דלהוי כעין דאוריי' ובהכי ניח' נמי דהא הר"ן נופי' כ' פ"ק דגטין והבאתיו לקמן סי' קכ"ז סקס"ד דשבועת ע"א המעיד בפרעון מדרבנן בעלמ' הוא והיכ' דאפשר מסתבע והיכ' דלא אפשר כגון האי מקבל דלא ידע וא"י להכחיש העד לא מפסיד עכ"ל אלא ודאי אם אם נמי טענת המקבל טענה מעליות' היא אפי' בלא מנו נאמן לומר דלא ידע ודוק. (שוב מלאתי בריטב"א פ' הכותב שהביא מתחל' תירוץ התוס' וכ' אח"כ עוד תירלו דהך דאביתי ל"ד לנסכ' דר' אבא דכיון דהוי מדרבנן לא הוי משואיל"מ וכ' שזהו הנכון וע"ש) : (בד) בפני ע"א כו'. כ' הב"ח דנרא' דהא דלא איתרע שטר' באפי אחד שהדא לאו בדלא אדכר ליה דמהאי שטרא פרעי אלא אפי' אדכר ליה נמי דכיון דליכ' אלא אחד נאמן דמנו דאי בעי הוה מכחיש לעד ואמר דלא פרעי' כלל כו' וע"ש ומ"מ לפי דעת התוס' והר"ן וחדושי הרמב"ן שהבאתי בסמוך אף בזה איתרע שטרא. אבל אם מכחיש לעד ואמר דלא פרעי' כלל לכ"ע נשבע להכחיש העד דהיינו מתני' דע"א מעידו שהוא פרוע : (בה) ע"א כו'. ואינו דומה לנסכ' דר' אבא משום דנסכ' דר' אבא כיון דמשסיד דנסכ' ממש אית לי' נביה לשבוע' קא אתי ושבוע' מחייב ליה וכי לא מכחיש ליה הוי מחויב שבוע' ואי"ל אבל האי כי אתי מעיקר' להעיד על שטרו שהוא פרוע קא אתי ועד אחד מעידו שהוא פרוע לא מחייב שבוע' דאוריית' אלא שבועת תקנה דה"ל שבוע' דרבנן והיכ' דלא מצי לאשתבועי שקיל בלא שבוע' כו' וליכ' בהאי דינא דין נסכ' דר' אבא כלל אלא כי מחמרת בה משתבע ושקיל ומשתבר' לן דליכ' עליה ריעות שטרא ולא מחייב שבועה ע"פ העד כלל כו' כדלעיל סק"ג כ"כ הבעה"ת בשם הרמב"ן שהביב לו כך וכבר כתבתי בסקכ"א די"ח ע"ז וסבור' ליה דאיתרע שטרא והרמב"ן נופי' בחדושיו כתב כן ע"ש : לא

דאאי ק"ל דלמא אביתי לאו פקח הוא בדין זה כו' וצי' בתשו' מ"ש מה שכתב בזה :

הגר"א

ביאור

לפענה פטרתי מנו דלהד"ם ש"מ דבלא"ה לאו פקח הוא כמנו דלהד"ם כיון דלהד"ם בעלמו אינו אלא מדרבנן וס"ל דלא כמ"ש תוס' בב"ב ל"ד א' א' הוי ומיהו לפירש"י כו' אלא אמר ר"א כו' וכנ' הרשבו"ם דמודה להו שהוא הודה לפניהם דבתובה אחת היה לה שבפס"ת אף אבי לגי' רש"י משום דלא אביתי שבועה ברש"י שם: (ניקוד) וכ"ז דהנהו כו'. ממ"ש אי פקח הוא כו' ועוד דאיכ מה אביתי הכ"ל אף שהוא היה עד ואף שבפס"ת דחה דאיכ זו דשם לאחר שנתקבל היסת וכמ"ש הוס' שם ד"ה מנו ובב"ב ל"ד א' סד"ה הוי דאל"כ הי"ל מחויב שבועה ואיל"מ הרמבן"ן ס"ל דכיון שאינו אלא מדרבנן לא אמרי' משואיל"מ וכמ"ש בסה"ת ס"ש מ"א בשם הרמב"ן והביאו אביתי לא נימא דלהד"ם הייינו דמעולם לא הפקיד בידו דבר והש"ז שם עשה סחורה להסמ"ע מדינא דהכא ולעניד ז"א דהכא כיון דאמר פרעתיך בפני פו"פ היה לו להסיס לב ולהסיב שהיא מתנה ואדרבה מהניא דלקמן סי' ע"ש סעיף ד' הוא אחיבה להסמ"ע. עכ"ל : ה] אבל בפני עד א' כו' . עש"ך ס"ק כ"ג עד מיהו פשט דברי התוס' כו' ועוד

באר

אמרינן לגו' שיסבע היסת אלא אם רלה המלו' בכך יחזיר לו בשטרו ומשביעינן ליה כ"כ הר"ן וע"ל סי' ע"ה ור"ם פ"ב. ס"ך : [יא] בעדים. ר"ל שהרי לא נתנו לו בפירוש בתורת פרעון. סע"ב : [יב] אמרת. הטעם דמתני' לא שביק אחרים יתן במתני' ולא יפרע חובו אחלה אם שאייב לו ס"ל כן בשבועת מהרשד"ם סי' ל"ו וסע"ד. ס"ך : [יג] אבל. כתב הסמ"ע ואפי' שבוע' ס"ל אם יש בו נאמנות הס"ך כתב דבד"מ אינה כן בשם בעה"ת אבל לענ"ד הוא ניחא אלא דמיירי אפי' בלא נאמנות ומ"ש אם אין בו נאמנות יבשב ויטול היינו

נתיבות

משה"כ

בשטר אך הבליח פרע למלוה בשתה ס"ז לעשוהבטרא ולית הפיסה וע"כ:(יא) בעדים פי' אלא נתן לו בשם פרעון בעדים ובטושו לבד"ם שבתב המחבר שהוחזק כפרן בתב הס"ך דמ"מ הלוה חייב ליבבע היסת בשבועה שחייב לו ממקום אחר הוחזק כפרן בממון זה לא הוחזק כפרן לממון אחר : (יב) איתרע. הטעם דלא אפיה שיתן שאדם מתנה עד שיפרע חובו ואפ"ה ולפ"ז לריכין הבעדים לזכות שהזמן נתינה המעות ארלו הי' אחר זמן הבטר משא"כ ברלו שנתן בשם פרעון ובמ"ש בס"ק ט')(ודוקא

משה"א

יא) בשני ע"א . עש"ך ס"ק ד"נ שכתב דאחר הפרעון הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם ע"ם . והוא תמוה בעיני כל כמו שתמה בתומים דהא אפי'בשני עדיסבסק בחנ"ה לעיל דמהני תפיסה ומכ"ש בע"א ואחר הפרעון ודאי לתפיסה דמי . ולפענ"ד נראה בפשיטות הדנה הא דבסק הרב בפרעון בערים ושטון סטראי דלא קרעינן אשטר ומהימן אפילו תפס בעדים אח"כ אף דקיבל פרעון א' בעדים ואם כן ק' הא הוי כתפס בעדים על חוב שאינו מבורר דלא מהימן כלל . אך הטעם הוא כיון שנתן סתם לפרעון ולא הזכיר השטר י"ל מסתמא על חוב אחר פרע כיון שלא הזכיר השטר. ונם י"ל להיסך חזקה לא שביק מלוה בשטר ופרע מלוה על פה והוי כי סבק בשטר דמהני תפיסה וכשהזכיר השטר והוא תפסו על חוב אחר הוי תפיסה בעדים ממש דלא מהני. והנה הא דתפיסה מהני ידוע דבכל מקום דמהני תפיסה לא מהני רק במטלטלין ולא במקרקע ולפ"ז הדין שטיט דאם פרע בעדים ותבעו לזמן ולא היה עדים בב"ד והימנוהו הב"ד בלמלוה בטענות סטראי מחמת שלא באו עדים והנביהו למלוה לרקע ואחר כך באו עדים והעידו שראו פרעון הראשון בסתם ודאי דצריך להחזיר הקרקע הא הבסק נולד ע"י הפרעון בסתם והנובינא שהנביהו הב"ד הוי כתפיסה וכיון דהיה במקרקע ובמקרקע לא מהני תפיסה ודאי דצריך להחזיר ולפ"ז בע"א והנביהו קרקע דהתפיסה לא הוי תפיסה כיון דהוא קרקע הוי בדין משואיל"מ ואין להקשות דהא הוי קרקע דאין נשבעין עליהן דז"א דהא שטענתיהו על הפרעון הראשון דהוי במעות ואין נאמן על שטענת סטראי בפרעון השני רק במינו דלהד"מ ואם היה טוען להד"מ בפרעון הראשון ודאי דהיה חייב ש"ד כיון שהיה במטלטלין וא"כ אי פקח הוא מנביהו קרקע והוי"ל משואיל"מ . ועוד נראה דאפשר דדברי הנך פוסקים כדעת הרמ"ה הביאו הרא"ש בכתובות כ' דאף במקום דמהני תפיסה מ"מ אם התפיסוהו ב"ד לא מהני דאמרי' אנן אפסקי' לי' ואנן אחתינן ליה ונראה דנם הנהו' דסל"ל שם בדף כ' בד"ה ואוקי ממונ' דתרי ותרי בקרקע דאמרי' כל דאלם נבר הוא מטעם תפיסה עי' באורית ס"ק ח' ובסי' קל"ט ס"ק א' ואס"ה אם הב"ד החזיקוהו ע"ם עדים ואח"כ באו אחרים והכחישום אמרי' אנן אפסקינן ואנן אחתינן כמבואר בסי' קמ"ז ולא הוי כתפיסה ולפ"ז הדין כן בכל התפיסות רק הרא"ש לשיטתו דסליג אהרמ"ה שם דס"ל דטעמא דכל דאלים נבר לאו משום תפיסה הוא רק דאמרי' דכל מי שהוא שלו ימסור נפשו עליו בס"ש הרא"ש

קצות

ואין לו זכות בזה אפילו דווקא אמרינן לי' זיל בלים מבע"ח דכיון דהשומר הוא לריך לשלם הרי אינו תופס מבע"ח אלא אשומר אבל אם טוען בעוף הפקדון הוא שלו ויש לו מנו נרא' דלכ"ע נאמן במנו כיון שהוא מכיר את שלו ביד אחר ולא איכפת לי' בזה בזה השומר קיבל שמיר' ואחריות עליו על אפך שלו ולריך השומר לשלם והוא אינו לריך להחזיר כנ"ל פשוט)(: ג) אבל בפני ע"א לא אמרי' דאיתרע שטרא ואינו דומ' לנסכא דר"א דשם הוי מחויב שבוע' דאוריית' ואיל"מ משא"כ זה שאין לו אלא שבועת המסי' בע"א שהו' פרוע לכן ל"א כי' אמתן כן כ' בעה"ת בשם הרמב"ן שהשיב לו כך. והנה ראיתי כל הגדולים והסוגים יוצאים לקראת משה רבינו והקשו דברי הרמב"ן אהדדי דכאן דעתו דבע"א לא איתרע שטרא ולא אמרינן ביה אמתן וכפ' חז"ה דנ' ואנן אחתינן ליה ונראה דנם הנהו' דסל"ל שם בדף כ' בד"ה ואוקי ממונ' דתרי ותרי בקרקע דאמרי' כל דאלם נבר הוא מטעם תפיסה עי' באורית ס"ק ח' ובסי' קל"ט ס"ק א' ואס"ה אם הב"ד החזיקוהו ע"ם עדים ואח"כ באו אחרים והכחישום אמרי' אנן אפסקינן ואנן אחתינן כמבואר בסי' קמ"ז ולא הוי כתפיסה ולפ"ז הדין כן בכל התפיסות רק הרא"ש לשיטתו דסליג אהרמ"ה שם דס"ל דטעמא דכל דאלים נבר לאו משום תפיסה הוא רק דאמרי' דכל מי שהוא שלו ימסור נפשו עליו בס"ש הרא"ש

היטב

כשהלו' שטן יבבע לי וכדין שאר שטר דלקמן סי' פ"ב ע"ם ואם דלא דמי לנסכא דר"א לומר דהוי מחויב שבוע' ואיל"מ דלא אמרינן כן אלא היכ' דמייב שבוע' דאוריית' אבל לא כאן דאינו אלא שבועת המקבל וה"ל שבוע' דרבנן מיהו כתב פוסקים ס"ל מאחר דטענת סטראי היא טענה גרוע ולא מהניא רק היכ' דאית ליה מנו דלהד"ם והכא כיון שהי' לריך ליבבע נגד העד שבוע' חמור' כעין דאוריי' ובשם הרמב"ן שהביב לו' סטראי פביב' דבע"א לריך ליבבע נגד העד שבוע' דאוריית' ואם"ל ליבבע אלא היסת אזיל ליה מנו וכיון דתקון חכמי המשנ' שבוע' כעין דאוריי' אלא שבועת תקנה

המשפט

חידושים

בתן מעות בסתם הדין כך אבל נתן מטלטלין סתם בעדים יכול לומר פקדון החזיר לי כיון אלא ראו שנתן לאחר לפרעון ב (יג) אבל בפני עד א'. ואפי' שבועה ס"ל ליבבע אם יש בו נאמנות סע"ב . והס"ך כתב דאפי' אלא נאמנות ס"ל ליבבע רק בשטרא ישבע לו כדין שאר שטר ובה אלא הוי משואיל"מ כדין נסכא דר"א משום דלא הוי רק שבועת הבקנה ובשבועה דרבנן"א משואיל"מ. והרבה פוסקים ס"ל אם הי' טוען להד"ם הי' לריך ליבבע שבועת חכמים כעין דאוריית' לכל מילי תקון. אמנם

ביאורים

בכמה דוכתי א"כ אין ראיה מהא דלא מהני תפיסת ב"ד נבי כל דאלים נבר שיהיה הדין כן בכל התפיסות אך אנן קיי"ל כהרא"ש בזה . ולפ"ז בהנביהו קרקע הוי בתר פרעון משואיל"מ ובהנביהו מטלטלין הוי כתפיסה ואין חייב להחזיר ודוקא כשהוא שקה ולא הביא העד לב"ד כשטען זה סטראי וחייבוהו לשלם ואחר הפירעון בשני עדים תובע הפרעון הראשון ומביא העד לפני ב"ד אז הוי משואיל"מ כשהנביהו קרקע אבל כשהביא העד לב"ד בתביעה ראשונה וחייבוהו ב"ד לשלם על פי שבועת התובע אין יכול לעשותו שוב ע"י אותו העד משואיל"מ כדמוכח בכתובות ס"נ נבי אי פיקח הוא מייתי לידי ש"ד וע' בפ"י שם בכתובות נבי אי פוקח הוא ובחידושי לקמן סי' ס"ב ולי"ק שוב מ"ש בספר קצה"ח על חש"ך כיון דבתר פרעון הוי משואיל"מ א"כ קודם הפרעון אמאי נתחייב הלוה לשלם הא הוי כהסוכי מטרתא ולפמ"ש לק"מ . עוד כתב בספר קצה"ח בס"ק נ' לייישב הקושיא שהקשו הפוסקים דהא בשבועה דרבנן לא אמרי' מתוך שא"י לישבע משלם ותירץ בספר הניל כיון שכתב הרמב"ן דלא הוי מינו להוציא דאין המינו רק עכ מה שתחם והוי להחזיק אי"כ הי' הוי משואיל"מ ע"ש והיא תמה מאוד ודאי סברת הרמב"ן הוא טובה דהשטענה שהוא טוען עכשיו שחייב לו אינו אחר ותופסו בשביל החוב האחר הוא להחזיק משא"כ לענין שיהיה נידון משום משואיל"מ ע"כ צריכין לבוא מכח המינו דהיינו שבטענה שהיה יכול לטען הוא חייב שבועה והוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם ובטענה שהיה יכול לטען דהיינו שלא פרע ודאי דלא היה עליו רק שבועה דרבנן דהוא ממש שבועת המשנה דע"א מעיד שהוא פרוע ודברתי עמו פא"ם וחשיב שסמך עצמו על הרשב"א שהביא שם בס"ק ד' דכל שנסתלק הנורם הי"ל משואיל"מ ע"ש אבל נם זה ליתא דשאני התם הרשב"א סיל דנם בשבוע' דרבנן אמרי' מתוך שאי"ל משלם והעד נאמן מדרבנן להעיד שהוא פרוע רק שפסול מטעם שהוא עד הצריך שבועה ושפיר כתב הרשב"א דכשאינו מכחישו ונסתלק הנורם הוי עד כשר ונאמן הוא כשנים ולא שייך לומר מינו נגדו דהוי כמינו במקום עדים וע"ז תי' הרשב"א כיון דהעד על פרעון מעיד וכו' ליכא מתוך ולפ"ז להאוסקים דסיל דדוקא בשבועה דאוריית' אמרי' מתוך וא"כ קודם פרעון עדות העד שאומר פרוע לאו כלום הוא דאין לו שום נאמנות מדאוריית' לבטל השטר ולא שייך לומר כלל דכשהודה נסתלק הנורם ויש כו דין עד דזה לא ניתן להאמ' כלל

החושן

דמוקים ליה בהלוא'. וכיון דהעיד בסמא' ל"מ דעל מנה סתם מצי אמר לפרעון חובו. וא"כ בתר פרעון אפי' לדעת ס"ע לא אמרינן משואיל"מ וכן מוכח מתשובת הרא"ש כלל פ"ו דאם על חוב שבשטר הוא בא בהרשא' ועל הממון שהוד' שקיבל הוא בא מכח עצמו דאי בעי מהדר הרשא' למריה ולא נשאר אלו אלא תביעת ממון ועל אומו הממון שהוד' שקיבל הוא נאמן בשבוע' ע"ש ומשמע דתביעת ממון ודאי ליכא ומיהו לפמ"ש בפי' ע"א סק"ד דבני אי פקח הוא מייתי לידי ש"ד לאו משום פלגינן דיבורי' אלא משום דע"א נאמן על פרעון הבטר דאע"ג דקודם פרעון אינו נאמן היינו משום דהוי ליטול ועוד דה"ל ס"ק אבל בתר פרעון הרי ע"א במקום שנים לשבוע' וע"ש וא"כ לדעת הס"ע דלא מהני תפיס' לטעון סטראי נגד שני עדים ה"ה נע"א בסתם ה"ל בתר פרעון משואיל"מ אבל לדעת הרמ"א דאפי' בשני עדים נאמן בתפיס' לו' סטראי פביב' דבע"א נאמן לו' סטראי ואפי' בתר פרעון ודו"ק : אמנם היכ' דפרעו בפני ע"א ואדרבה ליה מהאי שטר' והמלו' מוד' דאדרבה לי' מהאי שטר' אלא שטוען שחייב לו עוד חוב אחר וקיבל במחסבתו על פרעון חוב האחר ואית ליה מנו בזה ודאי ה"ל בתר פרעון משואיל"מ דהא כה"ג דאדרבה ליה מהאי שטר' בשני עדים וטוען על חוב אחר קבלתים לא מהני תפיס' אפי' לדעת הרמ"א כיון דאדרבה מהאי שטרא וע"א ה"ל כשנים כל זמן באינו נשבע ואמרינן משואיל"מ אפי' לדעת הרמ"א היכ' דחובנו בתר פרעון ובטובדא דאביתי בס הי' המעם כן אביתי בריש דר' אבהו הוי מסקי בי' מוזאי זוזי סדרינהו ביד חמא ברי' דר"א אזל פרעינהו אמר להו הבו לי שטרא אמרי ליה סטראי נינהו אתו לקמיה דר' אבהו א"ל אית לך סהדי דפרעינהו א"ל לא א"ל מנו דיכול למימר להד"מ יכולין למימר בטראי נינהו וא"כ התם דהשליח פרעו בפי' ע"י האי שטר' אלא דאינהו תפסו על חוב אחר וא"כ בכה"ג אלו הם שני עדים הי' לריך להחזיר אפי' אחר ההפיס' ואם כן בתר פרעון הוי כשנים משום נשבע דר"א ואפי' קודם פרעון ה"ל הפוכי מטרתי ועוד נרא' אפי' אם הבליח פרעו בסתם אם תחבר שהלו' אמר לשליח זיל פרעי' אהאי שטרא אמרי ל"מ אפיס' אפי' לדעת הרמ"א דא"כ לא אמרינן בפרעון סתם אביתי אלא אם הלו' פרעו בסתם' ומדלא פי' מצי אמר בל חוב אחר אבל זה אמר לשלוחו בפי' אהאי שטר' והבניה דפרעי' בסתם בליח הוא דעוות ולא מהני בזה אפיס' ועובד' דאביתי בה"ג וא"כ בתר פרעון הוי לי' דין נסכ' דר"א ועוד נרא' לענ"ד בדעת הרמב"ם בפ' חז"ה דאיתרע

בטר'

בטרה דיכול לומר דרך מתנה נתנם לי והרא"ם ס"ל דמתנה לא שביחא ועוד פליגי ראונ"ם ורא"ם דהרמב"ם ס"ל כאן בטל הבטר לגמרי והרא"ם ס"ל אינו בטל רק אתרע לחוד ובסטרא דשטר ס"ל לרמב"ם דיש בו ב' קולות דהיינו לא תבעי' אם יש עדים שנתנם לו דרך מתנה דמהני אע"ג דלא מהני בסטראי דעלמא מ"מ בסטראי דשטר מהני אפי' אם הבליחה אלא שהוא מודה בכך מהני לבטל הבטר דאמנ שהני שבל הבטר נתנו לו כיון שמודה שמהני הבטר קיבל ור"י הלוי ס"ל דבסטרא' דשטר אין בם רק קולא אחת דהיינו דמהני עדות על הבתיבה לחוד לבטל הבטר אבל עכ"פ בעינן עדים על כך והטור ס"ל דבסטרא' בעלמא הוא אתרע הבטר לחוד ולא בטל כדעת הרא"ם לעיל ובסטראי דשטר הבטר בטל לגמרי והיינו על כל פנים כדעת ר"י הלוי שיש עדים על הבתיבה לא כהרמב"ם דמיקל לגמרי בסטראי דשטר וכזה יתבאר לך דברי הטור בתה שהביא פלוגתיהו וכמו שכתוב לשון: והכי מסתברא וע' מ"ש בזה אח"כ

הגהות אמרי ברוך

(ס"ק ס"ק כ"ג) (") י"ל דהיינו דוקא בעלמא כו' . כ"כ יעוין מ"ש לקמן סי' רל"ו ס"ק נ' בשם בעל התאור ומ"ש שם הש"ך ולא אמרי' משואיל"מ הוא נ"כ.

פתחי תשובה

בגמ"ע הבנר"ע אינר זיל כ"ב אף דו"ל דתה דקאמר להד"מ הייבו אתשולבלה פרעו אלא דבתהבה נתן לו מ"מ כיון דאמר לד הלא פרעתיך בפני פלוני ופלוני ה"ל להסיס אל לבו מה שנעשה בפניהם ולהסיב בב"ד דאותן מבה הי' דרך מתנה אבל בלא הזכיר לו פו"פ רק אתה פרעתיך מנה ואמר להד"מ ובאו עדים שאנה לו מעות י"ל דיכול לטען שהי' מתנה ולא הוחזק כפרן ודמי ממש לדלקמן סי' ע"ש סעיף ד' ע' בסמ"ע וע' בש"ך שם . ולפ"ז מ"ש הסמ"ע ר"ס רל"ד דבהבנו קבדון ואמר להד"מ ואח"כ באו עדי ראיה אינו יכול לומר דבא לידו בחורת מקח דהוחזק כפרן לבאורה אינו דאמתי לא נימא דלהד"מ הייבו דמעולם לא הפקיד בידו דבר והש"ז שם עשה סחורה להסמ"ע מדינא דהבא ולענ"ד ז"א דהבא כיון דאמר פרעתיך בפני פו"פ היה לו להסיס לב ולהסיב שהיא מתנה ואדרבה מהניא דלקמן סי' ע"ש סעיף ד' הוא אחיבה להסמ"ע. עכ"ל : ה] אבל בפני עד א' כו' . עש"ך ס"ק כ"ג עד מיהו פשט דברי התוס' כו' ועוד

תורי זהב

אחר הילכך העיקר כאן כסברי' הרשבו' דלריך הלו' ליסבע היסת כן נרא' לפע"ד: (בא) שהרי לא פרעו בעדים. כלומר שהרי לא נתנו לו בפירוש בלשון פרעון: (כב) דאפי' בכה"ג כו'. הטעם דמתני' לא שביק אחרים יתן במתני' ולא יפרע חובו אחלה אם שאייב לו (עיין בתשובת מהרשד"ם סי' ל"ו וסע"ד) : (כג) אבל בפני עד א' כו' הר"ב כתב כן בפשיטות משום שהביא בד"מ דברי הב"י שאין חולק בזה על הרמב"ן אבל לפע"ד דין זה ל"ע דבהדי' חולקים ע"ז התוס' פ' הכותב בעובד' דאביתי דף פ"ה ופ' ח"ה דף ל"ד ע"א סוף ד"ה הוי מחויב שבועה שבועה כו' וכן הר"ן פ' הכותב שם וכן בפ' כל הנשבעין נבי נסכ' דר' אבא מבואר לדברי' מדבריהם כיון שאם הי' מכחיש העד הי' לריך לישבע נגד העד לא הוי מנו ואיתרע שטרא (ונם תמיה לי על הבעה"מ בשהרמב"ן ודאה מדברי הרמב"ן בחדושיו פ' ח"ה שאין חולק בזה בד"מ כדברי התוס' בם וכן בפ' כל הנשבעין נבי נסכ' דר' אבא מבואר לדברי' מדבריהם כיון שאם הי' מכחיש העד הי' לריך לישבע נגד העד לא הוי מנו ואיתרע שטרא (ונם תמיה לי על הבעה"מ בשהרמב"ן ודאה מדברי הרמב"ן בחדושיו פ' ח"ה שאין חולק בזה בד"מ כדברי התוס' בם

אחר הרי זה ממון אחר ובהדי' אמרינן בס"ס ופוסקים ובטור לקמן סי' ע"ט סעיף ח' דהוחזק כפרן לממון זה לא הוחזק כפרן לממון אחר הילכך העיקר כאן כסברי' הרשבו' דלריך הלו' ליסבע היסת כן נרא' לפע"ד: (בא) שהרי לא פרעו בעדים. כלומר שהרי לא נתנו לו בפירוש בלשון פרעון: (כב) דאפי' בכה"ג כו'. הטעם דמתני' לא שביק אחרים יתן במתני' ולא יפרע חובו אחלה אם שאייב לו (עיין בתשובת מהרשד"ם סי' ל"ו וסע"ד) : (כג) אבל בפני עד א' כו' הר"ב כתב כן בפשיטות משום שהביא בד"מ דברי הב"י שאין חולק בזה על הרמב"ן אבל לפע"ד דין זה ל"ע דבהדי' חולקים ע"ז התוס' פ' הכותב בעובד' דאביתי דף פ"ה ופ' ח"ה דף ל"ד ע"א סוף ד"ה הוי מחויב שבועה שבועה כו' וכן הר"ן פ' הכותב שם וכן בפ' כל הנשבעין נבי נסכ' דר' אבא מבואר לדברי' מדבריהם כיון שאם הי' מכחיש העד הי' לריך לישבע נגד העד לא הוי מנו ואיתרע שטרא (ונם תמיה לי על הבעה"מ בשהרמב"ן ודאה מדברי הרמב"ן בחדושיו פ' ח"ה שאין חולק בזה בד"מ כדברי התוס' בם

ואפשר לייסב דהתו' והר"ן והרמב"ן בפרק ח"ה מיירי בתר פרעון דהיינו אי פקח הוא מייתי ליה לידי שבוע' דאוריי' וכדאי' בפ' הכותב (דף ע"ט) ונתבאר בא"ע סי' ל"ב סי"ד וכמ"ש לקמן סי' קפ"א סקנ"ד א"כ אי עיין בתר פרעון שטראי ה"ל מחויב שבועה ואיל"מ דומי' דנסכ' דר' אבא דאיכ' עד אחד דאטף ואמר אין אטפי ודירי אטפי בשטרות ועבדים וכה"ג דאע"פ שהי' העד מכחישו לא הי' לריך רק היסת משא"כ כגון אי הוי טען אין אטפי ודירי אטפי בשטרות ועבדים וכה"ג דאע"פ שהי' העד מכחישו לא הי' לריך רק היסת אזיל ליה מנו ואיתרע ליה שטרא וכיון דתקון חכמי המשנ' שבוע' כעין דאוריי' דלהוי כעין דאוריי' ובהכי ניח' נמי דהא הר"ן נופי' כ' פ"ק דגטין והבאתיו לקמן סי' קכ"ז סקס"ד דשבועת ע"א המעיד בפרעון מדרבנן בעלמ' הוא והיכ' דאפשר מסתבע והיכ' דלא אפשר כגון האי מקבל דלא ידע וא"י להכחיש העד לא מפסיד עכ"ל אלא ודאי אם אם נמי טענת המקבל טענה מעליות' היא אפי' בלא מנו נאמן לומר דלא ידע ודוק. (שוב מלאתי בריטב"א פ' הכותב שהביא מתחל' תירוץ התוס' וכ' אח"כ עוד תירלו דהך דאביתי ל"ד לנסכ' דר' אבא דכיון דהוי מדרבנן לא אמרינן דאם אם אין אם טוען בעוף הפקדון הוא שלו ויש לו מנו נרא' דלכ"ע נאמן במנו כיון שהוא מכיר את שלו ביד אחר ולא איכפת לי' בזה בזה השומר קיבל שמיר' ואחריות עליו על אפך שלו ולריך השומר לשלם והוא אינו לריך להחזיר כנ"ל פשוט)(: ג) אבל בפני ע"א לא אמרי' דאיתרע שטרא ואינו דומ' לנסכא דר"א דשם הוי מחויב שבוע' דאוריית' ואיל"מ משא"כ זה שאין לו אלא שבועת המסי' בע"א שהו' פרוע לכן ל"א כי' אמתן כן כ' בעה"ת בשם הרמב"ן שהשיב לו כך. והנה ראיתי כל הגדולים והסוגים יוצאים לקראת משה רבינו והקשו דברי הרמב"ן אהדדי דכאן דעתו דבע"א לא איתרע שטרא ולא אמרינן ביה אמתן וכ' חז"ה דנ' ואנן אחתינן ליה ונראה דנם הנהו' דסל"ל שם בדף כ' בד"ה ואוקי ממונ' דתרי ותרי בקרקע דאמרי' כל דאלם נבר הוא מטעם תפיסה עי' באורית ס"ק ח' ובסי' קל"ט ס"ק א' ואס"ה אם הב"ד החזיקוהו ע"ם עדים ואח"כ באו אחרים והכחישום אמרי' אנן אפסקינן ואנן אחתינן כמבואר בסי' קמ"ז ולא הוי כתפיסה ולפ"ז הדין כן בכל התפיסות רק הרא"ש לשיטתו דסליג אהרמ"ה שם דס"ל דטעמא דכל דאלים נבר לאו משום תפיסה הוא רק דאמרי' דכל מי שהוא שלו ימסור נפשו עליו בס"ש הרא"ש

קצות

ואין לו זכות בזה אפילו דווקא אמרינן לי' זיל בלים מבע"ח דכיון דהשומר הוא לריך לשלם הרי אינו תופס מבע"ח אלא אשומר אבל אם טוען בעוף הפקדון הוא שלו ויש לו מנו נרא' דלכ"ע נאמן במנו כיון שהוא מכיר את שלו ביד אחר ולא איכפת לי' בזה בזה השומר קיבל שמיר' ואחריות עליו על אפך שלו ולריך השומר לשלם והוא אינו לריך להחזיר כנ"ל פשוט)(: ג) אבל בפני ע"א לא אמרי' דאיתרע שטרא ואינו דומ' לנסכא דר"א דשם הוי מחויב שבוע' דאוריית' ואיל"מ משא"כ זה שאין לו אלא שבועת המסי' בע"א שהו' פרוע לכן ל"א כי' אמתן כן כ' בעה"ת בשם הרמב"ן שהשיב לו כך. והנה ראיתי כל הגדולים והסוגים יוצאים לקראת משה רבינו והקשו דברי הרמב"ן אהדדי דכאן דעתו דבע"א לא איתרע שטרא ולא אמרינן ביה אמתן וכ' חז"ה דנ' ואנן אחתינן ליה ונראה דנם הנהו' דסל"ל שם בדף כ' בד"ה ואוקי ממונ' דתרי ותרי בקרקע דאמרי' כל דאלם נבר הוא מטעם תפיסה עי' באורית ס"ק ח' ובסי' קל"ט ס"ק א' ואס"ה אם הב"ד החזיקוהו ע"ם עדים ואח"כ באו אחרים והכחישום אמרי' אנן אפסקינן ואנן א

(בו) לא אמרינן דאתרע שטרא. ואפי' שבועי' א"ל ליסבע אם ים בו נאמנות כ"כ הסמ"ע וכ"כ בד"מ בסס בעה"ת וכ"כ בס' נ"ת דמ"ס הבעה"ת בסס הרמב"ן דמסתברא דלא מחייב שבועי' כו' היינו ע"כ בסטר שים בו נאמנות דאי בלא נאמנות קשה דהא אפי' היכא דאיכ' מנו ולוכא עד כלל כ' הבעה"ת לגיל דאם אין בו נאמנות יסבע ויטול כו' עכ"ל אבל לפע"ד הא ליתא וכמו שהוכחתי לעיל סק"ג דבעה"ת בסס הרמב"ן מיירי אפי' בלא נאמנות והא דכתב לעיל אם אין בו נאמנות יסבע ויטול היינו כשטען הלוה יסבע לי וכדין אחר שטר דלקמן סי' פ"ב ע"ס ודוק: (בז) וע"ל סי' ע'. סעיף ד' באתרתי שם כמה דינים מסטרחי וע"ס. וע' בתשו' מהר"מ מלובלין סי' קי"ד בא' ששלח שלוחו לקבל מעות מהלוה והלוה אתר לשליח שלא יפלס למלוה עד שיכתוב קבלה על השטר והשליח לא עשה כן והמלוה טוען שטרחי ופסק דאם אינה המלוה את השליח בעדים אז ע"י כתב וניכר הכתב כיון דאינו יכול לטעון להר"ס כדלקמן סי' קכ"א אינו יכול לטעון שטרחי אבל אם לא אינה בעדים וגם אין כת"י ניכר יכול לטעון שטרחי במנו דלהר"מ והשליח חייב לשלם להלוה עכ"ד. ולפי מה שהעליתי לעיל סק"ו ל"ל דכאן מיירי שהמלוה טוען שהשליח נתנם לו ג"כ על חוב אחר דאל"כ כיון שהשליח חייב לשלם א"י לתפוס ולטעון שטרחי: (בח) הואיל והודה כו' אם ים עדים כו'. כ' הסמ"ע זה פשוט דבים לו עדים אפי' לא הודה לו שנפרע מהשטר בטל השטר כמ"ש לפני זה בס"ב ולא אל"ל לשון הואיל והודה אלא שהמחבר תפס ל' הרמב"ם שכ"כ בפי"ד ממלוה לשברתו דבהודה שמדמי השטר קבל אפי' ליכא עדים השטר בטל ולא רצה המחבר לשנות ל' הרמב"ם אף שכ' דעת האומרים דבעינן ג"כ עדים לזה קודם שכ' דעת הרמב"ם וק"ל: הרמב"ם עכ"ל וזה דוחק ועוד שגם הטור כ' כיון שהודה והרי הטור הכריע בהדיא דלא כהרמב"ם כלל וכן הע"ס כ' הואיל והודה כו' ולא הזכיר סברת הרמב"ם כלל. ועוד שהרי גם הר"י הלוי נופי' נקט בלשונו ליישב דכיון שהוד' וכמ"ש הבעה"ת שער י"ט ח"ב בל שמו וז"ל ומסתברא דסהדי בעי בכך וכן מתברר מל' הרב בן מנש שכ' בפירושו כיון שמודה בעל השטר שטר זה לא היה אלא מדמי השור שמכר לו ונתברר שיב אמסת' בחנות שהמכר בשר השור בתוכו ונתקבל דמי הבשר בידוע שלא היה אותו הפרעון אלא דמי השוורים עצמן ומדינקא ליישב דנתברר אלמא ע"י עדיסמסתע ואי לא מהימנינן ליה כמנו עכ"ל בעה"ת לכך נראה דמיירי שהעדים אינם מעידים שקבל דמי השור בפרעון מאותן הלוקחים ששלמו בעד בשר השור ואלו אינם דאם כן מנש דייק הכי עפי שכ' ונתברר כו' ונתקבל דמי הבשר כו' והלכך בנה"ג ס"ל להר"י הלוי והמתחבר לעיל ס"ב דאע"ג דאינה עדים מהימנין לומר שטרא"ל אבל הכא שהודה המלוה שמדמי השור קבל המעות פרעון. ובהכי ניחא נמי מ"ש הש"ו אם יש עדים שפרע לו דמי השור כו' וא"ל לדחוק כמ"ש הסמ"ע והב"ח דדמי השור לאו דוקא וכמ"ש ודוק:

אם

(בז) ד) לא אמרי' דאתרע שטרא (טור בסס הרמב"ן) (בז) וע"ל סי' ע': ג כ אמר לו הלוה הלא שטר חוב זה דמי שור שלקחתי ממך הוא ואתה גבית דמיו בשרו ואמר לו בעל השטר כן אני גביתי דמיו אבל מחוב אחר שהי' לי אצלך יז (בח) יט) [יט] הואיל והודה שדמי השור הוא החוב ומדמיו נפרע בטל

כאר הגולה

כסף הקדשים

סעי' ד' (מחוב פלוני) תלוה שאומר שכונתו הי' שמקבל על חוב שבעל פה לו שהיתו בעסקא וכוותי' חוב שברוש כחו. אולי א"ל קבלת חרס: ואם שנידי איכסי דשני י"ל דלריך: יכו בקיבל שחורה לו ממון בסתם ואומר שלא הי' כוונתו לפרעון דקיימא לן זה נוכה וזה נוכה ומגיע עסקא י"ל דלריך קבלה. ומ"מ ע"י גלגול שיך קבלה גם אחר הומדנא ברורה כמו חזקה: ועל גלגול א"ל קבלה כבאורו"ת ז"ל וכ"ה גם באומדנא: אלא שחייבת מה שאין בעלה חייב לשלם עבורה. וחוב אחר הגיע לו מבעלה ושלא על ידי' והמלוה אומר שלוקח על חוב שעל אשה. גם אם ידוע שים לאשה ממון שאין לבעלה רשות בו שכהאי גוונא ממון שבידה בחזקתה. ובפרע אודות עוגיים ליורש וכנכ"כ. מ"מ כשהיא אומרת שהוא של בעלה ים לומר דנאמנת. וכל שכן אם גם בשעה שהתה אמרה שמשלמת ממון בעלה על חוב שעליו שהי' לה אז מינו. ואם המלוה אומר נאמן וכל שכן אם לקח שלא בעדים וים לו מינו והחוב ידוע ואין עליו מינו ולא"ש היטב:

ביאור הגר"א

קכ"ו סי"ד בהג"ה ואפי' כו' ועש"ך סס ס"ק ס"ד בסס הר"ן והרשב"א (ע"ב): [יט] (ליקוט) הואיל כו' אם כו' שפרעו לו כו' כל"ל ור"ל שבעדים אי' שקבל בהורה פרעון רק שקבל מהלוקחים בסס ולכן צריך לחודאתו שדמי כו' ולכן נ"כ דוקא שפרעו לו דמי השור ואף אע"פ שודאתו נודע מ"מ הוי מנו במקום עדים כמו בשובדא דנהר פקוד ואף לשיטת הש"ע דס"ב בכ' בד"א כו' כאן נרע כיון שהודה כו' אבל בלא הודאתו אף להנ"ה סס בכ' וי"ח וס"ל כו' כאן נאמן במנו שבשור אלו וכיולא. כ"ז כ' ס"ך

משה"א

דהודאתו אינו ניתן בלל נאמנות להעיד והוא ששוט: יב) לא אמרי' דאיתרע שטרא. עש"ך ס"ק כ"ד שכ' בשם הב"ח דאפילו אדכר ליה מהאי שטרא וכו'. מ"מ לפי דעת התוס' והר"ן אף בזה איתרע שטרא עכ"ל הש"ך משמע דאפילו מכחיש המלוה ואומר שלא הזכיר השטר ולכאורה היא תימה דהא כתב בעצמו בס"ק כ"ג הטעם דאיתרע שטרא משום דהי' צריך לישבע ש"ח נגד העד והשתא אין צריך לישבע אלא היסת וכו' ע"ש וא"כ כשמעיד העד שהזכיר השטר הרי לפי טענותו גם עתה מכחיש לדברי העד וחייב שבועה נגד העד וא"כ לסמ"ש בס"ק כ"ג וכן כתב נ"כ בסימן נ"א דכשמכחיש גם עתה לדברי העד אין עליו דין מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם א"כ אף לדברי התוס' והר"ן אמאי איתרע שטרא. ובאמת לק"מ דלא דמי להא שכ' בסי' נ"א דשאני התם באומר אין חשבתי ודידי חשבתי והעד מעיד שחשף ולא דידיה הוא ודאי דצריך לישבע דדידיה הוא להכחיש את העד אפילו אם הנגזל לא ישמעון כלל טענת חטיפה רק טענת שלי הוא החפץ שתחת ידך גם העד לא יעיד על החטיפה רק שהאי חפץ לאו דידיה הוא צריך לישבע ונגדו וכיון דגם עכשיו צריך לישבע נגדו שפיר כתב הש"ך דלא היי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם משא"כ הכא דא"צ לישבע כלל שלא הזכיר השטר להכחיש העד דהא בלא"ה נגד שי"ח איתרע שטרא אפילו פרעו סתם אמרי' דודאי אהאי שטרא פרעו מטעם שכתב הרא"ש דחזקה לא שביק אינש מלוה בשטר ופרע מלוה על פה והוי כהזכיר השטר רק בדליכא עדים נאמן במינו שחייב לו במקום אחר וכיון שהוא חייב לו א"כ מה בכך שאתה נתת על חוב בכשטר אני תופסו על החוב האחר וא"כ אין חילוק כלל בין הזכיר השטר ובין לא הזכיר השטר דהא סתמא נ"כ הוי כהזכיר רק עיקר מה שאנו דנין אם נאמן הוא על חוב האחר במינו ובמקום עד אז אינו נאמן במינו וכן בתר טרעון חוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם כשהנביהו קרקע וכמש"כ בס"ק הקודם. ואם העד מעיד שנם המלוה הזכיר בשעת הפרעון לא אינו על חוב בכשטר דאז הוי ממש כאו' העד לאו דידיה חטף ודמיא להא שכ' הש"ך בסי' נ"א הנ"ל. אך גם שם העיקר כהתומים דהוי אף בכה"ג מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם: היוצא מזה דבהזכיר השטר בעד א' הוי לכ"ע מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם אחר הפרעון ובלא הזכיר לו את השטר בהנביהו קרקע הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם ובמטלטלין היי כתפיסה קודם פרעון העיקר כדעת הרמ"א דלא איתרע שטרא. ואחר הפרעון נ"כ בענין שלא יבא השטר קודם הפרעון כבית דין וכשהנביהו מטלטלין דאז הדין בעד אחד אחר הפרעון דהוי כתפיס' שלא הזכיר השטר ואז כשהעד מעיד שהזכיר השטר דלא מחני תפיסה נשבע להכחיש העד כנ"ל בדינים אלו. ואם פרעו ע"י שליח והלוה הזכיר להשליח שיקח השטר והשליח פרעו גם כן בסני עדים סתם ולא הזכיר השטר לכ"ע בטל השטר לגמרי דהא ידוע לעדים שמעות אלו של המשלח הם זמונחים תחת ידו על אופן שיקח השטר דמי ממש לראובן שתופס בסני עדים מעות של שמעון המונח במקום אחד ואו' שחייב לו ראובן מבורר בעצמו אם יש לתפוס בעדים ודוקא כשהלוה פורע בעצמו סתם אמרי' שהרי יש ראיה שחייב לו ממקום אחר כיון שפרעי בסתם ולא הזכיר לו את השטר יכו כשפרע השליח סתם וליכא עדים באיזה אופן מסר המשלח המעות ליד השליח אמרי' חזקה שהשליח לא עבר אדעת המשלחו אבל כשיש עדים באיזה אופן מונח המעות תחת ידו לא כל כמיני' דשליח להוציא מעות המשלח מחזקתו והוי ממש כתופס ממון המשלח הידועין לו על חוב שאינו מבורר דא"י לתפוס: יג) הואיל והודה כו'. עש"ך ס"ק כ"ט עד משא"כ הכא דאין העדים מעידים רק שקיבל מעות ממי שהי' קונין בשר השור וא"כ היה יכול לטעון שהשור וכו' ויש שם ט"ס ואין כאן מקומו וכא"ל משא"כ והלכך אי לאו שהיו מעידין שקיבל דמי השור רק וכו' עד השתא ניחא נמי הא דצריכין להודאתו שהחוב היא מדמי השור משום (וכאן צריך לו' מה שכתבתי לעיל) שאין העדים מעידין רק שקיבל מעות ממי שהיה קונין בשר השור וא"כ הי' יכול לטעון שהשור בעצמו היה סך עד דאמנו שהדי בכיסי תלי להו (ואחר כך צריך לו') ולכך צריכין להודאתו דאם לא כן היה נאמן לטעון שטרא"י במינו שהשור היה שלו וכו' כצ"ל ולפרש דברי הש"ך אשר קיצר במונו הוא דהרמב"ם ס"ל דאפי' ליכא עדים רק שקיבל מעות מאותן שלקחו בשר השור מהלוה אף שאינן יודעים אם המעות אלו שקיבל

קצות

שטר' בס"ח ומשמע אפי' קודם פרעון ואע"ג דקודם פרעון ליכ' שבועת התור' ולא ש"יך משאיל"מ דהו' נמשמ"ם הרמב"ן בס' חז"ה בהא דכתי' הרב ר' יהוסף הלוי דמנו להוליא לא אמרינן ז"ל ואי קשי' לך מהא דאמרינן בסמ' שבועות מנו דיכול למימר להד"מ יכול לומר שטרא"י ניהו ונגי לי' אלא' אמרינן מנו לאפוקי ממון' לאו קושי' דאיהו נאמן לומר על מה שתפס שטרא"י ואין נאמנות על מנה שבשטר אלא על מה שפרעו לו שהו' אומר שטרא"י ניהו ואע"ג דמתיל' מהני לי' מנו לגבות מנה שבשטר וכיון דאין המנו מהני על מנה שבשטר דהוי מנו להוצי' ואין המנו אלא מה שתפוס וא"כ אפי' קודם פרעון הו"ל משאיל"מ דע"כ לא אמרינן קודם פרעון ה"ל שבועת המסי' אלא אם אינו דנין על מנה שבשטר ואין ע"א נאמן לשבוע' בס"ק או בליטול אבל כאן שאינו דנין על ממון שתפוס אלא הטור הוי ליה שבועת התור' ממש ואינו נאמן לו' דידי חטפי כמו בשבע דר"א ומיהו דוקא בעובד' דאכיתי דאידכר לי' מהאי שטרא וכמ"ש אבל אם פרעו סתם ולא אידכר לי' מהאי שטרא ודאי לא שייך משאיל"מ קודם פרעון דבל מנה סתם לא שייך נסכ' דר"א כיון דאפי' בנים ראו אתיא מעות מני טעין על פרעון חוב וכמ"ש בס"ע סי' ע"ו ואין לאתויי שטר' א"כ קודם פרעון ליכ' שבועת התור'.)(המחבר מדברינו אלה. דאם פרעו בסתם בפני ע"א לא אתרע שטר' בין קודם פרעון בין אחר פרעון לא שייך ביה דין מחוק לדעת הרמ"א דמהני תפיס' אפי' בשנים אבל היכ' דפרעו בפני ע"א ואידכר מהאי שטרא השליח או הלו' בזה ודאי אחר פרעון ה"ל משאיל"מ וקודם הפרעון נמי לפמ"ש הרמב"ן בפרק חז"ה דלא הוי מנו להוליא משום דלא על מנה שבשטר אנו דנין א"כ ה"ל משאיל"מ ופמ"ש בסי' נ"ב ס"ק י': ד) לא אמרינן אחרע שטר'. וכ' הב"ח ז"ל ונראה דהא דלא אחרע שטר' באפי חד שהדי לאו בדלא אידכר ליה מהאי שטר' פרעי' אלא אפי' אידכר לי' מהאי שטר' פרעי' נמי כיון דליכ' אלא חד שהדי נאמן במנו דאי נמי מכחיש לי' ואומר דלא פרעי' בלל וע' ש"ך שכתי ומ"מ לפי דעת תו' והר"ן וחדושי רמב"ן שהבאתי בסמוך אף בזה לא אחרע שטר' אבל אם מכחיש לעד ואומר דלא פרעיה בלל הוינו מתני' דע"א מעידו שהו' שבועת התור' ממש ואינו נאמן ל

יח אם יש עדים שפרע לו דמי השור כן הוא נ"כ לשון הטור . ועפ"ר דהוכחתי דל"ד קאמר אלא אפי' אין עדים שתדמי השור פרע לו אלא שמעידים שנתן לו מעות בתורת פרעון ס"ל בעל סברא זו דהשטר בעל לגמרי ולר"ת ולהרא"ש הנ"ל בשעיף זה בהג"ה דס"ל אפי' אם מעידים שתם שראו שנתן לו מעות אינתרע לגבי שטר (דלא קרעינן ליה ולא מגבינן ביה) ס"ל דבכה"ג דברין זה דמודה דדמי השור היה דהשטר בטל לגמרי והי"א ס"ל דאפי' אין עדים כלל שנתן לו דמיו אינו נאמן כיון דהודה מעצמו שקיבל דמי השור ה"ל מינו במקום חזקה ועד"ר : יט מי שנושה בחבירו שני חובות כו' . ע"כ איירינן שהמלוה טוען קבלתי על חוב אחר ואין הלוה מודה לו שהי' חייב לו חוב אחר וכאן איירי כשמודה לו חוב אחר ומאין איירי כשמודה לו אז שידוע שחייב לו ב' חובות וק"ל ומקור דין זה יתבאר לקמן בסי' פ"ג ע"ס : כ ליתנם לבעל חוב אחר מ"ס המחבר כאן חזר וכתבו מור"ס בס"ס פ"ג בהג"ה ע"ס וע"ל סי' קכ"ה מעין דיניס אלו בטור ובדברי המחבר ומור"ס ז"ל שם : אינו

[כ] בטל השטר יח (כט) ל [כא] אם יש [יד] (יד) עדים (ל) שפרע לו(טו) דמי[טו]השור[כב] מ ויש מי שכתב שאע"פ שאין עליו עדים שפרע מדמיו ישבע הלוה היסת שפרעו (לא) (והעיקר כסברת הרשב"ם)(לב)(יד) (טז) [כג] אם [טז] ידוע שנתן לו קצת הדמים על חוב אחר לא יוכל לומר על האחרים שהם חוב אחר) (מהרי"ק שורש ק"כ) :

ד [כד] יט (לג) נ מי שנושה בחבירו שני (יז) [יז] חובות ופרע לו הלוה שתם הרשות ביד המלוה לומר מחוב פלוני לקחתי (לד)[כה] ולא עוד אלא אפי' אמר לו לוה בשעת פרעון הילך מעות אלו בשביל חוב פלו' ומלוה קיבל ושתק יכול לומר אח"כ המלוה שבשביל מלוה על פה או בשביל חוב אחר תפסם (וע' לקמן סי' פ"ג סעיף ה') : ה [כו] (לה) ס נתן הלוה למלוה מנה כ ליתנם לבעל חוב אחר רשאי לעכבם (יח) [יח] לעצמו :

נט שטר מקוים והלוה טוען פרוע והמלוה אומר איני יודע ובו סעיף א'

א [ח]מלוה שהוציא[ב]שטר חוב מקוי'(א)א]וטוען]הלוה שהוא פרוע ב]והמלו'א) אומר איני יו.ע אינו

מהם מעות) איתרע ליה שטרא דכיון שהודה שהחוב הוא מדמי השור וקבל דמי השור חזקה שעל השטר קבל ולא שייך לומר מנו דהוה לגמנו במקום חזק' והר"י הלוי ס"ל דאף בכה"ג אית ליה מנו אלא מיירי שיש עדים שמעידים שקבל דמי השור אמשתתא דהיינו שהלוקחים פרעו לו דמי השור אלא שאינן יודעי' אם קבל לגספרעון חוב שעל לוה זה או לא והלכך ס"ל דאע"ג דבעלמא היכא דאינם מעידים שקבל בפי' לגסם פרעון ס"ל להר"י הלוי דנאמן לטעון שטרא במנו דמתני' הכא שאני כיון שמעידי' שקבל דמי השור והוא הודה שהחוב הוא מדמי השור מסתמ' לגסם פרעון יהביה ניהליה והכריע העור כהר"י הלוי דאע"ג דהטור ס"ל לעיל דגם בעלמ' אם מעידים שקבל המעות בסתם סני ואתר' שטר' מכל מקום בעינן הכא שיעידו שקבל דמי השור דדוק' התם ס"ל להטור דסני בהכי מטעם שכ' הרא"ש דאדרב' יותר גריע' טענת מתנה מטענת שטרא' דאדם יותר ברלון פורע חובותיו ממה שיתן שלו במתנ' כו' וסיינו משום דהתם קבל המעות מיד הלו' עצמו משא"כ הכא שאין העדים מעידים רק שקבל מעות ממי שהיו קונים בשר השור וא"כ הי' יכול לטעון שהשור בעצמו הי' שלו והחוב שבשטר הוא אחר שהרי אין העדים מעידים אלא שקבל דמי השור אבל אינם מעידים שהשור הי' של הלו' דאטו כהדי בכפא תלא להו והלכך אי לאו שהיו מעידים שקבל דמי השור רק שהיו מעידים שקבל מעות בסתם מפלוני ופלוני הי' נאמן לטעון שטרא' במנו שאותו פלוני וכ' היו חייבים לי אז נתנו לי במתנ' אבל עכשיו שמעידים שיש בחנות וקבל דמי השור איתרע שטר'. והשת' ניח' נמי הא דאריכינן להודאתו שהודה שהחוב הוא מדמי השור משום דאל"כ הי' שלי אבל עכשיו שהודה שהחוב הוא מדמי השור א"כ ודאי השור הי' של הלו' והרי בלירוף הודאתו מתחייב ע"פ העדים (ודמי להא דאמרינן בפרק האומנין ההוא גברא דאגיר ליה חמרא לאבריה וא"ל לא תזיל בארחא דנהר פקוד דאיכ' מיא אזיל בארחא דנהר פקוד ומת חמר' וא"ל אין בארחא דנהר פקוד אזלי מיהו ליכא תמן מיא ובעי רבה למימר דמה לו לשקר אי בעי אמר בארחא דנהר אזלי ומסיק אבעי דמנו במקום עדים לא אמרינן דאמן שהדי דאין. אותו דרך בלא מיס וכ"פ הפוסקים אלמא אע"ג דאין יודעים שהלך שם מ"מ בלירוף הודאתו מתחייב על פי העדים וה"ה הכא ואע"ג דהכא מ"מ אין העדים יודעים בפי' שקבל דמי השור אבל אם ראיתי נותן לו מעות כי היכי דהתם אע"פ שאין יודעים בפי' שהלך שם מ"מ בלירוף הודאתו מתחייב בתשלומים ממש ה"ה הכא דבלירוף הודאתו חזל מנו דילי' ואיתרע שטרא) כנלפע"ד ודוק היטב : (ל) שפרע לו כו'. כ' הסמ"ע ז"ל ולר"ת והרא"ש הנ"ל בשעיף זה בהג"ה דס"ל דאפי' מעידים שתם שראו שנתן לו המעות אינתרע שטרא דלא קרעינן ליה ולא מגבינן ביה סבירי' ליה דבכהאי גוונא דבדין זה דמודה דדמי השור הי' דהשטר בטל לגמרי עכ"ל גרא' שמ"ש הטור כאן ליישנא דבטל השטר דאקו לזה אבל באמת לפע"ד לא דק דבהדי' מוכח בהרא"ש והר"ן דגם בדין זה לא איתרע שטרא אלא לענין דלא מגבינן ביה ולא קרעינן ליה שעל מה שהביא הרי"ף פרק שבועת הדיינים דאיתרע דאיתרע שטרא דרב נחמן פירושו דבטל לגמרי מהך עובדי דתורי דאיבטל לגמרי כ' עליו הרא"ש וז"ל וגרא' דלאו דאתורי הוא דאתורי יהיב ומתורי שקיל אפשר שהלו' לו מעות לקנות לו שוורים וב' שטר עליהם כדי שיפרע לו בדמי השוורים מלוה ע"פ שהי' לו עליו ודמי השוורים יאחרו עליו חוב בשטר והוכחה לדבר זה שהניח השטר בידו עכ"ל וכ"כ הר"ן וז"ל ומאי דקא מוכיח הרי"ף דאמסחתא דכי היכ' דהתם איבטל שטרא לגמרי הכא נמי איבטל לאו דאי' היא כלל דמאן אמר ליה דהתם איבטל דילמא הכי הוה עובדא שהלו' מנה בשטר שיקח בו שוורים וירויח בהם ואחר שלקח אמר לו תיב אמסחתא וקבל זוזך שאני חייב לך ומשמע מנה אמר הי' חייב לו על פה ורגלים לדבר שהרי לא נטל שטרו ממנו עכ"ל ומ"ש העור בטל השטר הוא לאו דוק' וסמך אלעיל וכן משמע להדי' בב"ח שפי' דהעור ס"ל דאד דינא אית להו ע"ש. וגרא' דאפי' מעידים שבפי' קבל דמי השור לגסם פרעון לא קרעינן ליה להרא"ש והר"ן וסייעת' כיון שאין מעידים בפירוש שקבל על פרעון השטר וכן משמע בב"ח ס"ש זה ע"ש ודוק : (לא) והעיקר כסברת הרשב"ם . וקרוב אלגי אגם הרמב"ם מודה לזה ומ"ש אע"פ שאין עליו עדים שפרע מדמיו ר"ל שאין עדים שקבל בתורת פרעון וכ"כ בס' ג"ת ונלפע"ד דאי' לזה שהרי בסמוך לעיל מיניה כת' הרמב"ם אבל אם ראיתי נותן לו מעות ולא ידעו אם הוא בתורת פרעון כו' ה"ז נאמן ונשבע ונוטל מה שבשטר שהרי לא פרעו בעדים מתוך שיכול לומר מתנה כו' אמר לו הלו' והלא ש"ח זה הוא דמי שור כו' הרי שכתב שהרי לא פרעו בעדים כו' אע"ג דמיירי שנתן לו המעות בפי עדים אלא ר"ל שלא נתן לו לשם פרעון בעדים ועלה קאי נמי אמר לו הלו' והלא ש"ח זה דמי שור כו' כלומר הלא ש"ח זה שמעידים שנתן לו המעות ולא ידעי אם בתורת פרעון כו' הוא דמי השור כו' וע"ז משיק ואע"פ שאין עליו עדים שפרע מדמיו כו' כלומר שנתן לשם פרעון וכעיומ"ש קודם לכן שהרי לא פרעו בעדים כו' כן נלפע"ד: (לב)אם ידוע כו'. לע"ע בדין זה שהוא חידוש ולא נמצא בשאר פוסקים שיחלקו בכך וגם מהרי"ק נופיה לא החליט כן להלכה רק לירף זה לטעמים אחרים שבתרון דידיה ע"ש: (לג) מי שנושה כו'. בשעיף זה מיירי שהלוה מודה לו על שני חובות או שידוע שחייב לו ב' החובות ואפילו פרעו בעדים ונתבארו דיניס אלו בסי' פ"ג עיין שם : (לד) ולא עוד כו'. וכתב ב"י בשם תשובת רשב"א דאוכן שהיה חייב לשמעון שני חובות הא' בשבועה והא' שלא בשבועה ופרע לו שם שמעון מחמת אותו חוב שים עליו שבועה פרעו והלה אומר לא כי אלא מחמת החוב האחר קבלתי' והחוב שים עליו שבוע' נשאר עליך הדין עם שמעון ע"כ : (לה) נתן כו' עיין מה שכתבתי בסי' פ"ג סעיף ב' בהג"ה בזה

נט (א) וטוען הלוה שהוא פרוע כו'. בתשובת מהרשד"ם סי' מ' ד' ל"ב ע"א דקדק דדוק' כשהלוה טוען ברי"ח אבל אם טוען שמא אפ"פי . שגם המלוה טוען

ביאור

יכון הוא (ע"ב): [כ] (לקוטו) בטל השטר. אבל לי"ל דגם"ב שב' דלין השטר כו' ה"ה כאן. וכתב"ם הרא"ם והר"ן שם ש"ך. ולפשר שהעור והר"ב ס"ל כיון שהרי"ף היה פשוט לו שכאן אינבל לגמרי אבי ק"ל אף שהרא"ם והר"ן דחו לא דחו אלא בל' ספק (ע"ב): [כא] אם יש. ר"ל אע"פ שלא ידעו אם בתורת כו' כיון שרגלים לדבר כמ"ש בגמ' שם: [כב] ויש מי. הטעם הכי: [כג] אם ידוע. דג"כ רגלים לדבר ואף לפ"ד לא אתרע מודה שרגלים שם בגמ' וכ"ל ותלוה. [כד] בב' החברות אלו אם יש עדים ויש מי כו' הי"ה כאן דעשה אי לאסר: [כה] מי שנושה. כתובות שם ז"ל עדים רק משום שאין ידוע שחייב לו אחר ושם נ"ל ב'

באר

וע"ש : [יד] עדים. כת' הסמ"ע זה פשוט דבים לו עדים אפי' לא הוד' שנפרע מהשור השטר בטל כמ"ש בס"ב ולא הל"ל לשון הואיל והוד' רק שלא רצה המחבר נשנות ל' הרמב"ם ע"כ. והש"ך כת' דזה דוחק לפרש כן דהא גם הטור כת' כיון שהוד' והוא הכריע בהדיא דלא כהרמב"ם לכן נרא' לפרש שאין העדים מעידים שקיבל דמי השור בתורת פרעון אלא שאומרים שקיבל מהלוקחים בשר השור ולישנא דאם ים עדים שפרע לו כו' הוא לאו דווקא או דל"ל דהלוקחים קאי וכהכי ניחא נמי מ"ש הט"ו אם יש עדים שפרע לו דמי השור כו' וא"ל לדחוק כמ"ש הסמ"ע דדמי השור לאו דוקא עכ"ל : [טו] השור. כ' הסמ"ע דלר"ת והרא"ש דס"ל אפי' אם מעידין שתם שראו שנתן לו מעות אתרע שטרא כמ"ש בהג"ה בסעיף הקודם ולא קרעינן ליה ולא מגבינן ביה ס"ל כדין זה דמוד' שהיו דמי השור בטל לגמרי והי"א

נתיבות

משפט

משה"כ

בהומיס הסכיס כדעת הרמ"א)(ואם מכיא העד אחר הפרעון אז הדין כך אם לא הכיא העד קודם לכן בב"ד דאז אם הי' פוען להד"ם הי' חייב ש"ד מש"ה אם הלוה תודה שהזכיר לו השטר הוי כתר פרעון משולש"לת אפי' הגבהו תשלשלין גם בפעם שני דבשהזכיר לו השטר לא מהני תפיסה. ואם לא הזכיר השטר בשעת פרעון אז בשהגבהו קרקע בפרעון הסני והפרעון שבפני העד הי' בתעות הוי ג"כ משולש"ת אבל אם הגבהו תשלשלין בפרעון הסני אפי' פרעו בפני ב' עדים ולא הזכיר השטר וקודם שבאו העדים הגבהו תשלשלין ואח"כ באו ב' עדים א"צ להחזיר לפי מה דפסק הרמ"א בסעיף ג' דמהני תפיס' ה"כ כיון שבשר נגבה בתפיס' דמי ומכ"ש בעד אחד וכן אם הגבהו קרקע גם בפעם הא' לא הוי משולש"ת דאין ש"ד בקרקעות וכן אם הכיא העד הודה הפרעון לב"ד ופרע ע"פ ב"ד לא הוי אחר הפרעון משולש"ת ואין מילוק בדיניס אלו בין אם העד ג"כ תעיד שלא הזכיר לו השטר או אם העד תעיד שהזכיר לו השטר והוא תכחישו ואפילו אם העד תעיד שגם המלוי הזכיר השטר והוא תכחישו וע"כ ס"ק י"ח : (יד) עדים. ואפי' לא הודה בחוב זה הוא דאי השור. סמ"ע. והש"ך כתב דמיירי שלא ראו שנתן לו בתורת פרעון מיד"ר מהלוקחים בעינן דוקא הודה ויע"ש ס"ק י"ג שהבהיר)(דמש"ה בעינן הודה כיון שהשור הי' בחיי בחזקת המלוה וסייס עתה בנית המשכחיים בשעת מכירת הבשר והמלוה קיבל המעות ל"ד לשטרא דיכול לומר לא נתתי לך השור בהפי'

משה"א

הוא מדמי השור ובמינו לא מהימן מטעם הנ"ל כן נראה לי ברור : יד) אם ידוע שנתן לו קצת הדמים. נ"ל דמיירי דוקא שפרע בשני עדים וקמ"ל דלא יוכל לומר שטראי לענין בו תפיסה ובעובדא דמהרי"ק בשו"ת שם אף דלא מיירי מענין תפיסה מ"מ הזכרת לזה בעובדא דידי' דמיירי התם בשני שותפין ואיפרע הכל ולולי סברא זו הי' נאמן לטעון שטראי אפי' בפרעון בעדים דיכול לי' שאיתו שפרע הי' חייב כו' ממקום אחר ופרע המותר על החוב האחר ולא שייך בכאן החזקה דלא שביק אינש מלוה בשטר כיון שהוא פרע כבר כל חלקו ואין חייב לו שום כלל על השטר אבל בפרעון בלא עדים נראה דיכול לטעון שטראי והשעם לזה דבשלמא בפרעון בעדים כיון דידוע שנתן המקצת עה החוב הא' הסבר'

פצות

נט א) אומר איני יודע בנפה"ת הכיא בני דיעות בזה והכריע דאינו נוב' משום דדמי לאסור דאפיק שטרא משום שא"ל ליסבע אבל אם נן קי"ל דאינו נוב' ולאו מטעמי' כיון דקי"ל דאסור נוכה בלא

ע"ח ל עור בשם ה"ר יוסף הלוי ובכך מסתבר וכתב בה"ת בשער י"ע דעצמת משום דמסתמא בפרעון אותו שטר בעלי דהכי אורחא דתלתא מ' רמב"ם שם כ הרין בפרק הכותב העובדא דאכיתי דלעיל מס"ב וכ"כ הרשב"א בתשו' והביא עוד ראיה מברייתא פ"ק דקידושין בכפי סלע זה שאני חייב וכו' (שם דף י"ב. ע"ח) מס"ג ם בתשו' אחרת לרשב"א

הגהות אשרי ברוך

בנפה"ת שם:(נס"מ ס"ק י"ד) (י')ולפ"ז ל"ק כו' דשם מיירי בלא עדים כ"כ יעוין בתשו' הרא"ם שמפורש להדיא שהיה הפרעון בעדים אבל בלא"ה אין מקום לקושי' הרא"ם דהא עצמה של מהרי"ק הוא משוסלומדא ישו"ם וכמעט דהרא"ם לא הי' בלל אומדא דהתובע בהרשאת כתו עצון אמת שבגיע לידי מעצומו חמיר סך מסויים אמנם היה לו חוב לגבות מעצומו ועשה חשבון כולל עם הלפטרופס ונתן לו מהמתון שבגיע לידי כפי ביעור חובו המוחר רע"ו זהוים נחשב לפרעון על חוב אחרו ובכה"ג אין בלל מקום אומדא לומר כיון שבסר רע"ו זהוים נחשב על אחתו כמו כן גם אחר הסר הי'

חידושי רעק"א

בש"ך אות ל"ד בסופי ע"כ. נ"ב בתשו' מהרי"ל שבון סי' ע"ד :

סי' נט ס"ל. והתלוה אומר אי". נ"ב

חכמת שלמה

סימן נט סעיף א' . והתלוה אומר איני יודע אינו נוכח בו .

נ"ב נראה דזה דוקא היכי הוי"ל להתלוה לידע אי פרוע ואז הבדר טוב והשתא גרוע ואמרינן בדי ושתא בדי עדיף אף דיש לו חזקה דשטרא בידו מה בעי אבל אי לא הוי"ל לתודע לתלוה והוי שתא טוב ובדי גרוע כת"ם התוס' בכתובות שפיר אמרי' דחזקה דשטרא בידו מה בעי . וכן משמע מדברי הש"ך בסי' קכ' מ"ם בשם תשובת המבי"ט.שוב עיינתי בקונ"ת ראיתי שכתב כן רק אלא הזכיר הרא"ו מן סי' קכ"ב ע"ב ודו"ק :

פתחי תשובה

נט א] ושוטן הלוה שהוא פרוע. עש"ך סק"א שכתב אבל אם טוען שתא כו' ובנמ"ב הגר"ע חיבר ז"ל כ"ב ונפסיקא דדינא אם מקרי פרעון אז לא יכול הלוה לומר קים לי דהוי פרעון . ש"ך לקמן סי' קכ"ו ס"ק מ"ג : ב]והתלו' אומר א"י כו' נגש"ע הגר"ע"א ז"ל נ"ב ואם כתבו' הלוו' ע' בע"ז אמ"ש סי' ל"ו דנוכח בשטרו וע' בקונ' המגן סי' פ"ב סק"ה שפקפק בזה

מורי זהב

(סעיף ג' אם יש עדים שפרע) הסמ"ע פי' דשטראי דשור גרע לדעת הרמב"ם מאחר שטראי דנאן בטל השטר לגמרי ולענ"ד דלהרא"ש אפשר לומר כן אבל לרמב"ם ליתא דהא כ' חד לישנא דשפר בטל בהרוייהו וכן נראה לר"י הלוי ול"ל דהר שפרעו לאו דוקא הוא אלא סק"ל שיש עדים שקבל דמי השור הביאו הכתוב לאחוד דבמד דרגא הוי קולא מאחר שטראי כמ"ש הסמ"ע בשיטה ר"י הלוי שהוא בטל שבר אלא זאת וכן היא בהדיא הלי בשמ"ת בשם אבן הגלאם שהיא ר"י הלוי ז"ל שהודה שקיבל דמי השור עכ"ל ומ"ש אחיב המחבר ויש מי שכתב וכו' הוא הרמב"ם ומ"ש אף ע"פ שאין עדים שפרעו מדמיו ואח"כ אפי' בשאר שטראי הבטל בזה להרמב"ם ולמה חלקן רמב"ם לשני בבות אלא ע"כ דגם על הפרעון אין עדים וכ"ה בשמ"ת בדעת הרמב"ם שכתב בשמו בלשון זה שאין עליו עדים שקיבל דמי השור ולהעשה דמיד דמודה שקיבל דמי השור אבל שהדי שדמי השור הם ומאיכא אין לו מנו דמנו במקום עדים הוא בלא"ד דברים אלו על בנין : (בשם הרשב"ם בב"י ד"ה וכתב הרמב"ן כו' עד כ"ל שדעת הרמב"ן וכו') והתו' פ' ח"ה דף ל"ד ע"א ד"ה הוי מחויב שבועה וכו' בשוב הדבור והר"ן פ' הכותב בשובדא דאביתי ובפ' בל הנשבעין דף ל"ד והרמב"ן בחידושי נ"ב פ' ח"ה דף ל"ד חולקין ע"ז וס"ל דגם בע"א הוה איתרע שטר' ומוקי כתם דאביתי אחר דתקנו רבנן שבועת היסת דאלו קודם לכן לא הוי מהימנו ע"ש ולפ"ז ל"ל דהרמב"ן בהכיא לבשמ"ת חזר מדבריו שבחדושיו ול"ע וע' שו"ת מהרי"ם מלונלין סימן קי"ד והכי"ל לא דק :

הגר"א

הני קתלי כו': [כא]ולא עור. קדושין י"ג א' ושם ל"א ב': [כו]נתן ב"מ ע' ב' היה רוכב כו'ושם ל"א הוי הופס לבע"ח כו' ע"ש: נט [ח] מלוה שהוציא. ב"מ כ"א מלא שטר כו'. ופי' הרא"שויס דקאי על המלוה דלפרש"י שם ל"ל דוחס יש שמהם ל"ל מילי מילי קתני כמ"ש רש"י שם מדקא' נמי' שם הנן אם יש שמהם כו' אבל לפר' קאי הכל המלוה ומקלת הגאוני' אוקמיהו ביאורם המלוה מטום דמ' מנמ' שם דמלא כין שטרות קרועין אבל המלוה א"ל בין שטרות קרועין שפטב המה שאין זוכר וכמ"ש הרמב"ן על מתני' דשם ל"ו א' אינו של א' הפקיד כו' דוקא אינו אבל א' מכם א"ל ליתן לשם שיהוה מעצמו ושם פטבו

ביאור

[כ] (לקוטו) בטל השטר. אבל לי"ל דגם"ב שב' דלין השטר כו' ה"ה כאן. וכתב"ם הרא"ם והר"ן שם ש"ך. ולפשר שהעור והר"ב ס"ל כיון שהרי"ף היה פשוט לו שכאן אינבל לגמרי אבי ק"ל אף שהרא"ם והר"ן דחו לא דחו אלא בל' ספק (ע"ב): [כא] אם יש. ר"ל אע"פ שלא ידעו אם בתורת כו' כיון שרגלים לדבר כמ"ש בגמ' שם: [כב] ויש מי. הטעם הכי: [כג] אם ידוע. דג"כ רגלים לדבר ואף לפ"ד לא אתרע מודה שרגלים שם בגמ' וכ"ל ותלוה. [כד] בב' החברות אלו אם יש עדים ויש מי כו' הי"ה כאן דעשה אי לאסר: [כה] מי שנושה. כתובות שם ז"ל עדים רק משום שאין ידוע שחייב לו אחר ושם נ"ל ב'

באר

וע"ש : [יד] עדים. כת' הסמ"ע זה פשוט דבים לו עדים אפי' לא הוד' שנפרע מהשור השטר בטל כמ"ש בס"ב ולא הל"ל לשון הואיל והוד' רק שלא רצה המחבר נשנות ל' הרמב"ם ב"כ. והש"ך כת' דזה דוחק לפרש כן דהא גם הטור כת' כיון שהוד' והוא הכריע בהדיא דלא כהרמב"ם לכן נרא' לפרש שאין העדים מעידים שקיבל דמי השור בתורת פרעון אלא שאומרים שקיבל מהלוקחים בשר השור ולישנא דאם ים עדים שפרע לו כו' הוא לאו דווקא או דל"ל דהלוקחים קאי וכהכי ניחא נמי מ"ש הט"ו אם יש עדים שפרע לו דמי השור כו' וא"ל לדחוק כמ"ש הסמ"ע דדמי השור לאו דוקא עכ"ל : [טו] השור. כ' הסמ"ע דלר"ת והרא"ש דס"ל אפי' אם מעידין שתם שראו שנתן לו מעות אתרע שטרא כמ"ש בהג"ה בסעיף הקודם ולא קרעינן ליה ולא מגבינן ביה ס"ל כדין זה דמוד' שהיו דמי השור בטל לגמרי והי"א ומור"ש ז"ל שם עכ"ל הסמ"ע :

המשפט

חידושים

כלל רק אלו הי' בשר ושכרתיך לקנות הבשר ולא"ם כאן כלל לו' חזקה לא שביק אינש מלוה בשטר ופרע ע"פ מש"ה בעינן שמודה שהחוב שבשטר הוא דמי השור. ולפ"ז אם יש עדים שנתן לו השור בהקפ' אף אפ"י שהחוב בשטר הוא מדמי השור וגם המלוה אינו מודה בטל השטר כשים עדים. א"נ מיירי כשבעדים אינם יודעים הזמן ואפשר שמכירת הבשר היה קודם זמן השטר ומ"ש בעינן הודה וע"כ : (טו) דמי השור. והדין לדעת המחבר בסעיף ג' בטל השטר לגמרי ולדעת הרב שם אף כאן הדין כן דלא קרעינן ולא מגבינן ואי תפס לא מפקינן ש"ך דלא כסמ"ע דס"ל דכאן בטל השטר לגמרי לכ"ע עוד כתב הש"ך דמלוה בשבש אלא לגבות הטות והלוה אחר להבליח אלא יאלם להמלוה עד שיכתוב קבלה על השטר והבליח לא עשה כן והמלוה טוען שטרא' הדין כך אם המלוה מוכח הבליח בעיים כיון שא"י לטעון להד"ם אי"י לטעון שטרא' ואם לא מוכח בעדים יכול לטעון שטרא' ודוקא בטעון שהבליח נ"כ נתן לו על חוב אחר ובלא"ה כיון שמגיע היזק להבליח אי"י לתפוס כדלעיל בס"ח : (טז) אם ידוע. ודוקא שהפרעון הי' בפני עדים ונתן כל המעות ביחד ועי"ב ס"ק י"ד וע' ש"ך שפיקפק על דין זה וסיים בכאן סעיף ז' ובהא דסעיף ג' בסק הרמ"א דהעיקר כסברא הראשונה דבעינן עדים דוקא. (") ולפ"ז לא ק' הא דהקשה התומים מתשובת הרא"ש דשם מיירי בלא עדים ובעיקר הדין דנתן מקצת דמים. נרא' דה"ק

החושן

בכאן אלא הטעם הוא משום דברי ושמא סברי רב הונא ורב יהודה ברי עדיף א.א דאמרן קי"ל דפטור ומשום דחזקת ממון בדיפא מברי ושמא והכא דמסייע ברי לחזקת ממון דלו' ברי ושמא ברי עדיף והכי

מוכח

(כט) אם יש עדים שפרע לו דמי השור כ' הסמ"ע והב"ח דלאו דוק' קאמר אלא אפי' אין עדים שתדמי השור פרע לו אלא שמעידים שנתן לו בתורת פרעון איתרע שטרא וכדלעיל ס"ב . ולפע"ד זה דוחק דהטור כפל בלשונו כמה פעמים דמי השור ויש' לאו דוקא (ונס קשה לפי' האחרון שב' הב"ח שטרא' לו עיקר דסבירי' ליה להטור דאף להרמב"ם בעינן עדים שנתן לו המעו' אף אם אינם יודעים אם בתורת פרעון או לאו ואפ"ה איתרע שטרא כיון שהודה שהחוב הוא מדמי השור ולהר"י הלוי בעינן נם כאן שיעידו שנתן לו בתורת פרעון והכריע העור כהר"י הלוי לענין דאין חילוק בין כאן לעלמ' עכ"ד דהא כיון דס"ל להטור לעיל בסעיף ב' דגם בעלמא אפי' מעידים שקבל המעות שתם סני א"כ לאיזה צורך הביא כאן דעת הרמב"ם ודעת ר"י הלוי והכרעתו דהא כיון דנ"כ בעלמא סני כשמעידים שתם כ"ם הכא) ועוד שלפי שעתם דמיירי שמעידים שנתפרע מדמי השור מוכרח לומר דמ"ש הטור הואיל יהוד' שמדמי השור הוא החוב הוא לאו דוקא וזה דוחק וכמ"ש בשמוך לכך נראה לפע"ד דהדברים כפשטן דהטור הבין מדעת הרמב"ם דאע"ג דאין עדים שפרעו לו הדברים הטור רק שנבה מזקה איתרע ליה שהחוב הוא מדמי השור וקבל דמי השור חזקה שעל השטר קבל ולא שייך לומר מנו דהוה לגמנו במקום חזק' והר"י הלוי ס"ל דאף בכה"ג אית ליה מנו אלא מיירי שיש עדים שמעידים שקבל דמי השור אמשתתא דהיינו שהלוקחים פרעו לו דמי השור אלא שאינן יודעי' אם קבל לגספרעון חוב שעל לוה זה או לא והלכך ס"ל דאע"ג דבעלמא היכא דאינם מעידים שקבל בפי' לגסם פרעון ס"ל להר"י הלוי דנאמן לטעון שטרא' במנו דמתני' הכא שאני כיון שמעידי' שקבל דמי השור והוא הודה שהחוב הוא מדמי השור מסתמ' לגסם פרעון יהביה ניהליה והכריע העור כהר"י הלוי דאע"ג דהטור ס"ל לעיל דגם בעלמ' אם מעידים שקבל המעות בסתם סני ואתר' שטר' מכל מקום בעינן הכא שיעידו שקבל דמי השור דדוק' התם ס"ל להטור דסני בהכי מטעם שכ' הרא"ש דאדרב' יותר גריע' טענת מתנה מטענת שטרא' דאדם יותר ברלון פורע חובותיו ממה שיתן שלו במתנ' כו' וסיינו משום דהתם קבל המעות מיד הלו' עצמו משא"כ הכא שאין העדים מעידים רק שקבל מעות ממי שהיו קונים בשר השור וא"כ יכול לטעון שהשור בעצמו הי' שלו והחוב שבשטר הוא אחר שהרי אין העדים מעידים אלא שקבל דמי השור אבל אינם מעידים שהשור הי' של הלו' דאטו כהדי בכפא תלא להו והלכך אי לאו שהיו מעידים שקבל דמי השור רק שהיו מעידים שקבל מעות בסתם מפלוני ופלוני הי' נאמן לטעון שטרא' במנו שאותו פלוני וכ' היו חייבים לי אז נתנו לי במתנ' אבל עכשיו שמעידים שיש בחנות וקבל דמי השור איתרע שטר'. והשת' ניח' נמי הא דאריכינן להודאתו שהודה שהחוב הוא מדמי השור משום דאל"כ הי' שלי אבל עכשיו שהודה שהחוב הוא מדמי השור א"כ ודאי השור הי' של הלו' והרי בלירוף הודאתו מתחייב ע"פ העדים (ודמי להא דאמרינן בפרק האומנין ההוא גברא דאגיר ליה חמרא לאבריה וא"ל לא תזיל בארחא דנהר פקוד דאיכ' מיא אזיל בארחא דנהר פקוד ומת חמר' וא"ל אין בארחא דנהר פקוד אזלי מיהו ליכא תמן מיא ובעי רבה למימר דמה לו לשקר אי בעי אמר בארחא דנהר אזלי ומסיק אבעי דמנו במקום עדים לא אמרינן דאמן שהדי דאין. אותו דרך בלא מיס וכ"פ הפוסקים אלמא אע"ג דאין יודעים שהלך שם מ"מ בלירוף הודאתו מתחייב על פי העדים וה"ה הכא ואע"ג דהכא מ"מ אין העדים יודעים בפי' שקבל דמי השור אבל אם ראיתי נותן לו מעות ולא ידעו אם שבשטר שהרי לא פרעו בעדים מתוך שיכול לומר מתנה כו' אמר לו הלו' והלא ש"ח זה הוא דמי שור כו' הרי שכתב שהרי לא פרעו בעדים כו' אע"ג דמיירי שנתן לו המעות בפי עדים ועלה קאי נמי אמר לו הלו' והלא ש"ח זה דמי שור כו' כלומר הלא ש"ח זה שמעידים שנתן לו המעות ולא ידעי אם בתורת פרעון כו' הוא דמי השור כו' וע"ז משיק ואע"פ שאין עליו עדים שפרע מדמיו כו' כלומר שנתן לשם פרעון וכעיומ"ש קודם לכן שהרי לא פרעו בעדים כו' כן נלפע"ד: (לב)אם ידוע כו'. לע"ע בדין זה שהוא חידוש ולא נמצא בשאר פוסקים שיחלקו בכך וגם מהרי"ק נופיה לא החליט כן להלכה רק לירף זה לטעמים אחרים שבתרון דידיה ע"ש: (לג) מי שנושה כו'. בשעיף זה מיירי שהלוה מודה לו על שני חובות או שידוע שחייב לו ב' החובות ואפילו פרעו בעדים ונתבארו דיניס אלו בסי' פ"ג עיין שם : (לד) ולא עוד כו'. וכתב ב"י בשם תשובת רשב"א דאוכן שהיה חייב לשמעון שני חובות הא' בשבועה והא' שלא בשבועה ופרע לו שם שמעון מחמת אותו חוב שים עליו שבועה פרעו והלה אומר לא כי אלא מחמת החוב האחר קבלתי' והחוב שים עליו שבוע' נשאר עליך הדין עם שמעון ע"כ : (לה) נתן כו' עיין מה שכתבתי בסי' פ"ג סעיף ב' בהג"ה בזה

נתיבות

משה"כ

בהומיס הסכיס כדעת הרמ"א)(ואם מכיא העד אחר הפרעון אז הדין כך אם לא הכיא העד קודם לכן בב"ד דאז אם הי' פוען להד"ם הי' חייב ש"ד מש"ה אם הלוה תודה שהזכיר לו השטר הוי כתר פרעון משולש"לת אפי' הגבהו תשלשלין גם בפעם שני דבשהזכיר לו השטר לא מהני תפיס'. ואם לא הזכיר השטר בשעת פרעון אז בשהגבהו קרקע בפרעון הסני והפרעון שבפני העד הי' בתעות הוי ג"כ משולש"ת אבל אם הגבהו תשלשלין בפרעון הסני אפי' פרעו בפני ב' עדים ולא הזכיר השטר וקודם שבאו העדים הגבהו תשלשלין ואח"כ באו ב' עדים א"צ להחזיר לפי מה דפסק הרמ"א בסעיף ג' דמהני תפיס' ה"כ כיון שבשר נגבה בתפיס' דמי ומכ"ש בעד אחד וכן אם הגבהו קרקע גם בפעם הא' לא הוי משולש"ת דאין ש"ד בקרקעות וכן אם הכיא העד הודה הפרעון לב"ד ופרע ע"פ ב"ד לא הוי אחר הפרעון משולש"ת ואין מילוק בדיניס אלו בין אם העד ג"כ תעיד שלא הזכיר לו השטר או אם העד תעיד שהזכיר לו השטר והוא תכחישו ואפילו אם העד תעיד שגם המלוי הזכיר השטר והוא תכחישו וע"כ ס"ק י"ח : (יד) עדים. ואפי' לא הודה בחוב זה הוא דמי השור. סמ"ע. והש"ך כתב דמיירי שלא ראו שנתן לו בתורת פרעון מיד"ר מהלוקחים בעינן דוקא הודה ויע"ש ס"ק י"ג שהבהיר)(דמש"ה בעינן הודה כיון שהשור הי' בחיי בחזקת המלוה וסייס עתה בנית המשכחיים בשעת מכירת הבשר והמלוה קיבל המעות ל"ד לשטרא דיכול לומר לא נתתי לך השור בהפי'

משה"א

הוא מדמי השור ובמינו לא מהימן מטעם הנ"ל כן נראה לי ברור : יד) אם ידוע שנתן לו קצת הדמים. נ"ל דמיירי דוקא שפרע בשני עדים וקמ"ל דלא יוכל לומר שטראי לענין בו תפיסה ובעובדא דמהרי"ק בשו"ת שם אף דלא מיירי מענין תפיסה מ"מ הזכרת לזה בעובדא דידי' דמיירי התם בשני שותפין ואיפרע הכ

כסס"ד ל"ל עור וכן הכריע בכ"ת בסברת זו בספר כ"ג דדמו לתשוב דלפיק שטרא לתנרים ול"ל לוקד שטרא פרוע הוא דפקע שטריה לף ע"ג דהתם לוה נשבע כיפת בכלא לוינו נשבע מכיון דהמלוה לוינו טוען ברי ב נ"י כפ' גע פשוט בסס רבינו מלוה מלוה כלוי בסס הריטב"ל דמשום דלמר מעיקרא לוינו יודע לא מפסיל שטרא לגמרי ל רמב"ם ריש פ"ח מה' מלוה ב ס"ב סס וברבנן דלמרי לחריות טעמא סופר ולף ע"ג שלא נכתב כמי שנכתב (כ"מ דף י"ד ע"ל) ג כלו' ביין שלין הנכסים משעבדין אלא מדין ערב לריך לתבוע לת הלוה תחלה וכדלמרינן בכבוא דיינא דלחית למלוה בנכסי ערב מקמי' דליתבעי ללוה ופלקוהו וכו'(כ"ב קע"ד ע"ל) כ"מ סס ד סוכר רבינו דלחריות דלקני לוינו טעמא סופ' וכ"כ בעס"ת וכן מוכח מדלמרי' ליתום דלמא דלקני לומר ליה (סס דף מ"ד ע"ב) אבל מיני' נוכה לפי' מגלימא דעל כתפיה כ"ב סס ס"ס ה מסקנת הגמרא סס ז מימרא דרבא סס ז מימרא דרב אסלא

חידושי רעק"א

ולפ כמתנה המלוה ע' בע"ז לה"ע סי' נ"ו דנוכה בשטרו וב' כס' קלב"ח סי' ס"ב ס"ק ה' שפקפק בזה: סס לוינו נוכה כו. כ"ב לענ"ד כך מבואר בכרי' ברי"ף פ' הכותב דלהא לחמר סס המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול כ' הרי"ף יש מרבוותתי' דלמרי הטעם משום דיכול לומר וכו' ת"ל מסתפק לי לפ פרוע ומספיקא לא מגבי' בשטרא שכ"ל ולף דהרי"ף סס דתה הטעם זה מ"מ מנוף דין זה לא דתלס:

בשו"ך סס לות ת' חבל לס טוען. כ"ב ובספיקא דדינא לס מקרי פרעון אז לא יכול הלוה לומר ל"ל דהוי פרעון ס"ר לקמן סי' קכ"ו ס"ק מ"ג:

הגהות אמרי ברוך

על זה ולא על כתוב של בעלה: (כ"ט כס"מ ס"ק כ') (*) והכ"ד ספקו לחחזיר הסטר כו"כ"ב לכתורה מה ספוסק בעה"ה שלס הלוה הובע מהמלוה ביתחזיר לו שטרו לרידלהחזיר ל"ע דכא לענין חיוב כחזרת הסטר לף דהלוה טוען ברי והמלוה כחמת ברי הסמת של המלוה היא ולא"י לס נתחייבתי דלס לא נפרע אין עליו חיוב כחזרת הסטר ואין לומר דהוי בכלל אל תאכן בחלבך עולם כיון שא"ל לגבות בהלי שטרא דסמת יפול קמי יחמי וינבו בטטר זה דא"כ לף בשאין הלוה מתעורר להבות החזרת הסטר מחייב בהתעורר בס"ס הס"ד לקמן סי' ס"ל ס"ק ז' ולמה לא יהי' כאן על הכ"ד ל"ר להמלוה שלא יאבן בחלבו עולם ויחזיר ולחסטר דהטעם דהוי כזה בהכה וזה לא חפר דכופין על מדת סדום וכיון שכן לף בשכבר פסקו הכית דין שיחזיר לת הסטר אינו כקס דינא לבחמין בהחלבו דברי הלוה הבא בחמת לי מפסר לבחמין ברי של הלוה לסוליא מהמלוה לף שטוען שמא חלא כיון שעכ"פ אין לו לגבות בהלי שטרא עליו להחזיר מפחת עפס הראשון לו בשני הכ"ל וא"כ אין לומות בס"ג לדינו של מהרש"ל בטוען ל"י לס פרעתי ונתחייב בכ"ד ומכחיב בכ"ד לחלא הן לחמר לחלא הן לחמר ל"ל דלעיל הכ"ד לחזיר לא הוי ברי הלוה טוען ברי וחמלוה בחזרת בחלא הוי רק בחלוה שהוא העזה נגד חבירו וביתומים כשאנו טוענין ברי ליכא העזה דז"א כיון דלא מצי לישבע נגד הירשין שבועת המשנה כיון שטוען אינו יודע א"י לנבות בחשוד שהוציא שטר על הירשין שאינו נובה בו כבבואר בסי' צ"ב סעיף י"ב ע"ש ואפי' כתב בו נאמנות דבטענות א"י לא שייך נאמנות אך בהא חיבק בין כשהלוה חי ובין שהוא נגד הירשין דכשהוא חי מוציאין השטר מיד המלוה ומחזירין לבוה ואפי' אם יאמר המלוה אניח השטר ביד ב"ד אולי אזכיר את עצמי אין שומעין לו כמבואר בבעה"ת ואף דברי ושמא אין מוציאין ממון מ"מ נגד שטר מוציאין דמה שמוחזק בשטר לא חשיב כי חזקת ממון בין דאין נופו ממון כמ"ש הש"ך סי' מ"ז ס"ק ו' ודוקא כשיש להטוען שמא חזקת ממון מנגד דהברי לא אמרי' ברי עדיף ואף דהסמ"ע כתב בלשונו ואוקי ממונא בחזקת מרי' משמע דבעי' להטוען ברי חזקת ממון לא דק בלשונו ובש"ה מוציאין השטר מידו כיון דחזקת השטר לא חשיב כחזקת ממון מש"ה ברי עדיף אבל ביורשין של הלוה נראה דאין מוציאין השטר מיד המלוה דהא להוציא לא טענינן ליתמי וא"כ נגד להוציא השטר כיון דלא טענינן להו חוב טענינתייהו כטענות שמא כמ"ש הש"ך סי' כ"ח ס"ק כ"ט ונם הוא ברי נרוע אך אף שאין מוציאין השטר מידו היינו שאין מחזירין אותו לירושי הבוה אבל מ"מ צריך להניח אותו ביד ב"ד ואין מניחין אותו בידו כחשש שכתב הבעה"ת שמא יפול קמי יתמי ויגבה בו ראי' לדברי מהגאונים שפירשו מתני' דב"מ דף ד' נמצא שטר בין שטרותיו וא"י מה טיבו יהי' מונח דמיירי במלוה וקשה לדבריהם דאמאי יהי' מונח דהא בבה"ג מחזיריין השטר ללוה עכ"ל דכשמת הלוה יהי' מונח ומוקי

קצות

מיכח מפ"ק דכתובות דף י"ב נגי מכאוכתיו נאמכתי דלאמנת מכוח דברי ושמא ברי עדיף ופיין כס לר"ל: ממתני' דלאמנת ומכני כתני הכא דקא מכייב לה חזק' דנוסף אלמא הוכ' דהוי חזק' מסיים אמרינן ברי ושמא ברי עדיף אפי' כהוני' ומכ"ש הכא דלו' טען ברי והמלו' שמא אע"ג דאיכא שטרא ביון דחזק' דממולא מכייב לברי אמרינן ברי ושמא ברי עדיף לאוריני בטרא ומ"ש בסי' כ"ב סק"י וברא' ראי' דאין המלו' נוכה בטוען שמא אמרא דאמרינן פ' הכותב בטעמא דטוגמא ברוך שבוע מכוח דברי עדיף ופיין דמ"ש לר"ל: ממתני' דלאמנת ומכני כתני הכא דקא מכייב לה חזק' דהוי לאמנת ומכ"ש הכא דלו' טען ברי והמלו' שמא אע"ג דאיכא שטרא ביון דחזק' דממולא מכייב לברי אמרינן ברי ושמא ברי עדיף לאוריני בטרא ומ"ש בסי' כ"ב סק"י וברא' ראי' דאין המלו' נוכה בטוען שמא אמרא דאמרינן פ' הכותב בטעמא דטוגמא ברוך שבוע מכוח דברי עדיף ופיין דמ"ש

מאירה עינים

חושן משפט נט ס הלכות הלואה

א (ב) מ מ) ב) ג) אינו נובה (מ) [א] בו כ [ג] ואם חזר ואמר כ) עיינתי בחשבוני וזכור אני בברי שאינו פרוע ב (ג) חוזר (כ) [ב] ונובה בו :

ס דין שעבוד מטלטלי אגב מקרקעי ודין שעבוד דבר שלא בא לעולם. ובו ב סעיפים :

א [מ] מ הבא לגבות חובו כ בשטר מהלוה [כ] ג ולא הספיק כל הנמצא לו כנגד שטר חובו א (א) ה"ז טורף מקרקעות שהיו לו בשעה שלוה מזה ומכרם או נתנם אח"כ [ג] אבל קרקעות שקנה אחר שלוה מזה ומכרם או נתנם ד אינו טורף מהם [ד] ואם כתוב בשטר שהוא מ'שעבד לו נכסין ב דקנינא(ב)ודאנא (מ) [א] עתיד למקני גובה גם (כ) [ב] מהם ג [ה] אבל המטלטלים אין עליהם אחריות אפי' מטלטלים שהיו לו בעת שלוה שמכרם ד או נתנם (ג) (ג) [ג] [ו] לשעתו אין ב"ח טורף אותם [ז] ה ואם כתוב בשטר שהוא משעבד לו מטלטלי שיש לו אגב מקרקעי דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי(פ' לעיל סי' קי"ג וי"ב)ה"ז טורף מהמטלטלים שהיו לו כשלוה כשם שהוא טורף מקרקעות ואם כתוב בשטר ו שישעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי דקנינא ודאנא עתיד למקני ה ז דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרא טורף אף ממטלטלים שקנה אחר שלוה ומכרם או נתנם כשם שהוא טורף מהקרקעות (ד) זהו דין הגמרא

דדילמא ימות וינבו בו היורשים או איזה חשש אחר לריך המלוה להחזיר לו שטרו וכן הוא בבעה"ת שער י"ד דאם הלוה תובע למלוה שיחזיר לו שטרו ואין לו עליו אלא חרם סחס ע"כ ור"ל דאם הלוה תובע למלוה שאינו רולה שיעוכב השטר אצלו ונובה בו. כתב הסמ"ע דטורף אפי' ממשועבדי' ונראה דהיינו דוקא מלקוחות שקנו קודם שאמר פרוע אבל לקוחות שאחר שאמר 'פרוע אינו טורף מהן דהא יכולים לומר אנן אדבוריה דידי' שאמר פרוע סמכינן וזבינן ואלו הוא לוה בפי לשטרא הזה לריך להחזיר ליה ואיהו דאפסיד אנפשי' שלא תבעו שטרו עד שנזכר ואפשר דכל זמן שהשטר ביד המלוה ה"ל ללקוחות להזהר וגע"ע לדינא :

ס (א) הרי זה טורף כו' אע"פ שלא כ' לו אחריות דאחריות ע"ס הוא כדלעיל ר"ס ל"ו ולענין דאלקני אי אחריות ע"ס עמ"ס לקמן ר"ס קי"ב בזה ועיקר דיני טריפה נתבארו לקמן מסי' קי"א עד סוף סימן קי"ד וע"ס: (ב) ודעתיד אלא למקני כו'. בסמ"ע ס"ק כ' כ' הביא מחלוקת הרשב"א עם הרמב"ן דבשעבוד דאלקני יכול לחזור בו ולקמן ר"ס קי"ב העלתי כהרמב"ן דא"י לחזור בו וע"ס: (ג) לשעתו כתב בסמ"ע דר"ל בעת שהי' חייב לו עדיין א"כ ר"ל בעת שהי' לריך לו למכור או ליתנו לזה עכ"ל והוא דוחק גם קשה א"כ מאיזה לורך כתב כלל לשעתו אלא נראה משום דהרמב"ם שם אח"כ מיד נבי אפותיקי מחלק בין מכר לשעתה למכרה ממכר עולם והעתיקו המחבר ל' ר"ס קי"ז כתב כאן דאפי' מכרן לשעתו ולא ממכר עולם אינו טורף מהם וכ"כ הטור ל' סי' קי"א סעיף י"ט דאם נתן מתנה לזמן ידוע אין הב"ח יכול לטרוף עד שיגיע זמנה וע"ש: (ד) זהו דין הש"ס ועכשיו אין טורפין מטלטלים וקשה שהרי בהרמב"ם וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים לא נזכר מנהג זה ואדרבא הרשב"א והריב"ש ושאר אחרונים כתבו כמה פעמים בתשובותיהם הלכה למעשה לטרוף ממטלטלים ולא הזכירו שום מנהג (ונם מדברי התוס' והגהת אשר"י פ' ח"ה מבואר דאף בזמנם היו טורפים ממטלטלים והבאתי דבריהם לעיל סי' ל"ז סעיף ט"ז ס"ק כ"ד) ונם הרא"ש בפסקיו לא הזכירוהו רק בתשובתו כ' שבארץ ההוא נהגו כך ונם בחותו תשו' הי' מסופק אם נהגו כך וכ' שיש לעמוד על המנהג ואם אי אפשר לברר המנהג יעתיד הדבר על דין התורה ויטרוף הבעל חוב מטלטלים והביאו הטור. ועוד ל"ל דהב"ש לא קאמר אלא דוקא בארץ ההוא שהיו נוהגים לכתוב שעבוד מטלטלים אגב בכל השטרות וכן משמע לכאורה מדבריו שכ' וז"ל ודאי מדינא דש"ס יש לטרוף ממטלטלי אמנם מיום בואי לארץ אמתתי על כי ראיתי הכותבים בשטרות שעבוד מטלטלי אג"ק אא"כ אין לך אדם שקונה חפץ מחבירו ורלתי לבטלו ואמרו לי אע"פ שכותבים כן בשטרות כבר נהגו כל הארץהזאת שאין מנבין לב"ח ממטלטלי שמכר או נתן הלוה מפני תקנת השוקר.

ומביאו

ביאור

שאין זוכריס: [כ] שטר מקוויים. דאל"כ בלא"ה נאמן כמש"ל בסי' מ"ו ס"ל: [ג] ואם חזר ואמר. דנאמן לומר נזכרתי במ"ש בכתובות כ"ב ל"ל מי דכור כו' לפוף אלא לשעתו והכריחו המ"ש בכ"ב שם עשה עבדו אפותיקי כו' ועי"כ לשעתו דאל"כ אינו מבור כלל כמ"ש בסי' קיז ס"ל לדרמב"ם ואל"כ שורו אפותיקי כו' לף בכסף (ע"כ): [ד] ואם כתוב כו' ואם כ' כו'. שם: [ה] ובכתיב כו'. ואפי' למנהג כו'. תשו' הרא"ש וכמ"ש בכ"מ פ"ג ל' כ' ומ"ש הרא"ש בסס הירו'. ומין תקנת השוק. כ"ק קנו' ל'

היטב

לא קנה ומזה אייר המחבר כאן במ"ש דלריך לכתוב לו דאקני מכ"ל הסמ"ע : [ב] מהם. כתב הסמ"ע דמסקנת הש"ס כפ' מי שמת אע"ג דאין אדם מקנה דאל"ל יכול לשעבדו דאלמוהו רבנן לשעבוד כדי שלא תגבול דלת כו' ונם המוס' כתבו דיש לחלק בין קנין לשעבוד וכתבו מור"ם בד"מ בסי' ק"ד וקי"ב ור"ש וכנ' מקומות הללו כת' דיש פלוגתא בזה והיינו דודאי אי שיעבד לו ולא חזר בו עד שכבר בא לעולם כ"פ מודים דא"י לחזור בו וקנהו למפרע משעת השיעבוד אבל אם בא לעולם בזה יש פלוגתא כו' וש"ס בסי' קי"ב מ"ש עוד מזה עכ"ל והש"ך כת' דהעלה שם דא"י לחזור בו וש"ס : [ג] לשעתו. פי' הסמ"ע דר"ל בעת שהי' חייב לו בעת שהי' לריך לו למכור או ליתנו לזה הש"ך כת' דזה דוחק הוא לפרש כן ופי' הוא דה"ק אפי' מכרן לשעתו ולא ממכר עולם אינו טורף מהן דאקני אפותיקי כו' אפי' : [ה] אבל המטלטלים כו' אפי'. שם מ"ד כ' ומטלטלי לב"ח כו': [ו] (ליקוים) כן הוא הסקנת שם קנ"ג' אח"ל אפי' אם נתנם אלא לשעתו והכריחו המ"ש בכ"ב שם עשה עבדו אפותיקי כו' ועי"כ לשעתו דאל"כ אינו מבור כלל כמ"ש בסי' קיז ס"ל לדרמב"ם ואל"כ שורו אפותיקי כו' לף בכסף (ע"כ): [ז] ואם כתוב כו' ואם כ' כו'. שם: [ח] ובכתיב כו'. ואפי' למנהג כו'. תשו' הרא"ש וכמ"ש בכ"מ פ"ג ל' כ' ומ"ש הרא"ש בסס הירו'. ומין תקנת השוק. כ"ק קנו' ל'

באר

נט [א] כו. לשון הטור לריך להחזיר לו שטרו ואין לו עליו אלא חרם סחס ע"כ ור"ל דאם הלוי מובע למלוי להחזיר לו שטרו. עכ"ל הש"ך : [ב] ונובה. כת' הסמ"ע דטורף אפי' ממשועבדים דמכוח דאמר אינו יודע לא איפסול שטרא והש"ך כת' דהיינו דוקא מלקוחות שקנו קודם שאמר פרוע אבל מלקוחות שאח"כ אינו טורף דיכולים לומר אנן אדבוריה סמכינן וזבינן ואלו הוא לוה בפי לשטרא הזה לריך להזהר ולריך עיון לדינא עכ"ל :

ס [א] מתיר. מ"ל סי' קי"ב כת' הרמ"א די"א דגם בחרמות דאקני אמרינן שהוא טעות סופר מיהו היינו דוקא בדלא כתוב בשטר שום אחריות אבל אם כתוב בו אחריות ולא דאקני אמרי' מה דלא כתב

פתחי

עכ"ל : ב) אינו נובה בו. כתב בקלה"ח מעבה בא לידינו במלו' שהוליא שט"ח וטען הלוה יש לי בידך בנגדו ואחר המלו' אינו יודע ורלו קלהס לומר דיבא הו דינא הלוה טוען ברי ומלו' שמא אבל נרא' דהוא אינו דומה לו' ס"ז שהב ב"כ בדעת הקלה"ח ונה"ת הכ"ל והתרוץ בזה והפיה דברור הוא אלריך הלוה לפלס למלו' שטרו ומה שטוען הלוה על המלו' שחייב לו אם טוען ברי אלריך המלו' לישבע אינו יודע אם חייב לו ואם הלוה טוען שמא אפילו בטבעה אין לריך המלוה לישבע עיין שם ובמ"ש לקמן סי' ע"ה סעיף ט' ס"ק יו"ד :

המשפט

ליזהר ועי"כ ע"ב) (הכשבר בסקו הכ"ד להוליא השטר מידו לבחיר ללוה ח"י לבעון נזכרתי ואם לא תבע שטרו יכול לבעון נזכרתי לף כבאין השטר הח"ו כמבואר עדיס בסרה בחוסס)(וכן ביורשים כבאנין השטר בכ"ד יכול לבעון נזכרתי לף שהשטר מונח בכ"ד)(וכן כבא' יש לו תבעי' בע"פ בספק ובעדותו הכ"ד מבוטי' יכול לבעון נזכרתי ולחייבו שבוע')(ואם המלו' מסופק אם יכול לנבות הלו' לחובעו אולי יודע פסק הבעה"ת דאם לא נמלא בין שטרותיו קרועים יכול לנבות אבל בכמלא בין שטרות הקרועים אסור לו להבוע אפילו בדי לנבות :

ס (ה) עתיד. עיל סי' ב"ב ד"ל דגם בדאקני אמרינן ע"ס ודוקא בדלא כתוב בו אחריות כלל אבל אם כתוב בו אחריות אלא דאקני אמרינן מה דלא כתוב לא קנה ומזה חייבי המחבר כאן בש"ס לדריך לכתוב לו דאקני סמ"ע : (ב) מהם. ואם בא לחזור קודם שבא עיין בסי' ק"ב דיש פלוגתא בזה והש"ך העלה דא"י לחזור : (ג) לשעתו. פי' לא מברו המכר עולם

ביאורים

לא במת ואא דאינו נובה מהיורשין בטוען שמא דוקא במקום דהו"ל למידע אבל במקום דלא הו"ל למידע כגון שצוה המלוה להלוה לפרוע ליד שליח ולא מסר השטר לידו וטוענין היורשין שמא פרע אבינו ליד השליח ונם המלוה מסופק בזה אפ"ה נובה ואף דאז הי' הכו' חי והי' טוען ברי שפרע ליד השליח פטור כמ"ש הש"ך דדמי לחנוני על פנקסו ובחנוני אם מת ודאי דאין היורשין נובין ואא דכתב הש"ך בסי' ק"ח ס"ק כ"ז דהיורשין נוטלין הינו כשנשבעין שכך אמר לתן אביהן דאז הוי כאילו אביהן קיים וטוען ברי אבל כשלא אמר להן אביהן אינן נוטלין כמו כך היורדין ברשות שאין היורשין נוטלין בשמא דלהוציא לא טענינן להו ואף דהכא הוא להחזיק דטענינן ליתמי מ"מ כיון דהש"ך מדמי להו לחנוני על פנקסו לנמרי דמי והטעם אף דטענינן ליתמי להחזיק והוי כברי מ"מ כיון דהשמא הוא טוב דלא ה"ל למידע לא אמרינן ברי עדיף דאפי' בא"י אם פרעתיך הרבה פוסקים סוברין דבמקום דלא ה"ל למידע פטור מכ"ש הכא כנ"ל והא דאמרי' דכשפלוה טוען א"י דאינו נובה היינו דוקא שפסוקין בפרעון אם פרע לו משום דאז הוי כמסופק בשטר דהא אם נפרע השטר בטל וכשמסופק אם נפרע הוי כמסופק אם נתבטל השטר אם לא אבל כשמודה שלא נפרע השטר רק שהלוה טוען שמניע לו חוב אחר מחמלוה כנגדו כיון דהדין הוא בשנים דיש להם חוב ועיין דזה נובה וזה נובה א"כ לא נתבטל השטר אף אם אמת הדבר ואין כאן פסק בשטר כלל והדרינן לכללא דהבלו' נשבע שא"י אם נתחייבתי לך ופטור מחובו וכ"ב בקצה"ח והא פשוט והנה אם המלו' מת והיורשין טוענין א"י הדין פשוט דהיורשין נשבעין שבועת היורשין ונוטלין אבן ג"ל שאם היורשין מודים שאביהם פרע וא"י אם כולו או מקצתו הוי כאומר המלו' מקצתו פרע וא"י כמה דאינו נובה בו אפי' הלו' נ"כ מסופק דאיתרע שטרא ובזה נסתר הראי' שהביא בקצה"ח מפונכת ע"ש בבריו אמנם אם עדים מעידין שראו שפרע וא"י כמה אין בעדותן ממש ולא מהני עדותן רק מה שאומרים שפהות אי אפשר לזה דכל שהא ראו כל מה שיכולים לראות הוי חצי דבר וכב"ש בכללי הפיסה ע"ש: ג) עיינתי בחשבוני ואם טוען נזכרתי והשטר שוב אינו ת"י רק שמביא עדי שריפה

החושן

דמיפרע לא דייק והתם ודאי למסקר במזיד לא חייסינן וכמ"ש מוספות שם דלא מהימן כמנו דאיכו פנס לר': ממתני' דלאמנת ומכני כתני הכא דקא מכייב לה חזק' דהוא מסופק בפרעון אינו נובה דאם כהני אפי' כהוני' ומכ"ש הכא דלו' טען ברי והמלו' שמא אע"ג דאיכא שטרא ביון דחזק' דממולא מכייב לברי אמרינן ברי ושמא ברי עדיף לאוריני בטרא ומ"ש בסי' כ"ב סק"י וברא' ראי' דאין המלו' נוכה בטוען שמא אמרא דאמרינן פ' הכותב בטעמא דטוגמא ברוך שבוע מכוח דברי עדיף ופיין דמ"ש לר"ל: ממתני' דלאמנת ומכני כתני הכא דקא מכייב לה חזק' דהוי לאמנת ומכ"ש הכא דלו' טען ברי והמלו' שמא אע"ג דאיכא שטרא ביון דחזק' דממולא מכייב לברי אמרינן ברי ושמא ברי עדיף לאוריני בטרא ומ"ש בסי' כ"ב סק"י וברא' ראי' דאין המלו' נוכה בטוען שמא אמרא דאמרינן פ' הכותב בטעמא דטוגמא ברוך שבוע מכוח דברי עדיף ופיין דמ"ש

נתיבות

משח"כ

נט (מ) כו. דברי ושמא ברי עדיף כיון דלא בייך בטלו' שהוליא שט"ח וטען הלוה יש לי בידך בנגדו ואחר המלו' אינו יודע ורלו קלהס לומר דיבא הו דינא הלוה טוען ברי ומלו' שמא אבל נרא' דהוא אינו דומה לו' ס"ז שהב ב"כ בדעת הקלה"ח ונה"ת הכ"ל והתרוץ בזה והפיה דברור הוא אלריך הלוה לפלס למלו' שטרו ומה שטוען הלוה על המלו' שחייב לו אם טוען ברי לריך המלו' לישבע אינו יודע אם חייב לו ואם הלוה טוען שמא אפילו בטבעה אין לריך המלוה לישבע עיין שם ובמ"ש לקמן סי' ע"ה סעיף ט' ס"ק יו"ד :

חידושים

מ"מ מנוף דין זה לא דחלס :

בשו"ך סס לות ת' חבל לס טוען. כ"ב ובספיקא דדינא לס מקרי פרעון אז לא יכול הלוה לומר ל"ל דהוי פרעון ס"ר לקמן סי' קכ"ו ס"ק מ"ג :

הגהות אמרי ברוך

על זה ולא על כתוב של בעלה : (כ"ט כס"מ ס"ק כ') (*) והכ"ד ספקו לחחזיר הסטר שכיר כמלוה אינו אלא כמבואר לעיל ס"ב ס"ק ז' ולמה לא יהי' כאן על הכ"ד ל"ר להמלוה שלא יאבן בחלבו עולם ויחזיר ולחסטר דהטעם דהוי כזה בהכה וזה לא חפר דכופין על מדת סדום וכיון שכן לף בשכבר פסקו הכית דין שיחזיר לת הסטר אינו כקס דינא לבחמין בהחלבו דברי הלוה הבא בחמת לי מפסר לבחמין ברי של הלוה לסוליא מהמלוה לף שטוען שמא אלא כיון שעכ"פ אין לו לגבות בהלי שטרא עליו להחזיר מפחת עפס הראשון לו בשני הכ"ל וא"כ אין לומות בס"ג לדינו של מהרש"ל בטוען ל"י לס פרעתי ונתחייב בכ"ד ומכחיב בכ"ד לחלא הן לחמר לחלא הן לחמר ל"ל דלעיל הכ"ד לחזיר לא הוי ברי הלוה טוען ברי וחמלוה בחזרת בחלא הוי רק בחלוה שהוא העזה נגד חבירו וביתומים כשאנו טוענין ברי ליכא העזה דז"א כיון דלא מצי לישבע נגד הירשין שבועת המשנה כיון שטוען אינו יודע א"י לנבות בחשוד שהוציא שטר על הירשין שאינו נובה בו כבבואר בסי' צ"ב סעיף י"ב ע"ש ואפי' כתב בו נאמנות דבטענות א"י לא שייך נאמנות אך בהא חיבק בין כשהלוה חי ובין שהוא נגד הירשין דכשהוא חי מוציאין השטר מיד המלוה ומחזירין לבוה ואפי' אם יאמר המלוה אניח השטר ביד ב"ד אולי אזכיר את עצמי אין שומעין לו כמבואר בבעה"ת ואף דברי ושמא אין מוציאין ממון מ"מ נגד שטר מוציאין דמה שמוחזק בשטר לא חשיב כי חזקת ממון בין דאין נופו ממון כמ"ש הש"ך סי' מ"ז ס"ק ו' ודוקא כשיש להטוען שמא חזקת ממון מנגד דהברי לא אמרי' ברי עדיף ואף דהסמ"ע כתב בלשונו ואוקי ממונא בחזקת מרי' משמע דבעי' להטוען ברי חזקת ממון לא דק בלשונו ובש"ה מוציאין השטר מידו כיון דחזקת השטר לא חשיב כחזקת ממון מש"ה ברי עדיף אבל ביורשין של הלוה נראה דאין מוציאין השטר מיד המלוה דהא להוציא לא טענינן ליתמי וא"כ נגד להוציא השטר כיון דלא טענינן להו חוב טענינתייהו כטענות שמא כמ"ש הש"ך סי' כ"ח ס"ק כ"ט ונם הוא ברי נרוע אך אף שאין מוציאין השטר מידו היינו שאין מחזירין אותו לירושי הבוה אבל מ"מ צריך להניח אותו ביד ב"ד ואין מניחין אותו בידו כחשש שכתב הבעה"ת שמא יפול קמי יתמי ויגבה בו ראי' לדברי מהגאונים שפירשו מתני' דב"מ דף ד' נמצא שטר בין שטרותיו וא"י מה טיבו יהי' מונח דמיירי במלוה וקשה לדבריהם דאמאי יהי' מונח דהא בבה"ג מחזיריין השטר ללוה עכ"ל דכשמת הלוה יהי' מונח ומוקי

קצות

מיכח מפ"ק דכתובות דף י"ב נגי מכאוכתיו נאמכתי דלאמנת מכוח דברי ושמא ברי עדיף ופיין כס לר': ממתני' דלאמנת ומכני כתני הכא דקא מכייב לה חזק' דנוסף אלמא הוכ' דהוי חזק' מסיים אמרינן ברי ושמא ברי עדיף אפי' כהוני' ומכ"ש הכא דלו' טען ברי והמלו' שמא אע"ג דאיכא שטרא ביון דחזק' דממולא מכייב לברי אמרינן ברי ושמא ברי עדיף לאוריני בטרא ומ"ש בסי' כ"ב סק"י וברא' ראי' דאין המלו' נוכה בטוען שמא אמרא דאמרינן פ' הכותב בטעמא דטוגמא ברוך שבוע מכוח דברי עדיף ופיין כס לר': ממתני' דלאמנת ומכני כתני הכא דקא מכייב לה חזק' דהוי לאמנת ומכ"ש הכא דלו' טען ברי והמלו' שמא אע"ג דאיכא שטרא ביון דחזק' דממולא מכייב לברי אמרינן ברי ושמא ברי עדיף לאוריני בטרא ומ"ש בסי' כ"ב סק"י וברא' ראי' דאין המלו' נוכה בטוען שמא אמרא דאמרינן פ' הכותב בטעמא דטוגמא ברוך שבוע מכוח דברי עדיף ופיין דמ"ש

בהקנאתו לו מטלטלים אג"ק ועשמיה מפורש בעור לקמן סי' קי"ג ס"ד ע"ש גם שם בסמ"ע ס"ק כתבתי מילתא בעצמה ע"ש : ו נהגו שאין עורף. זמ"מ כותבים כן משום הני תרי עניני דמסיק המחבר וכתב דהיינו אם כתב כל נכסיו לאחר ולא שייר לנפשו כלום חו אם מכר שע"ח וגם איכא נ"מ בזה לענין ב"ח מאוחר וכמ"ש אחר זה בשם ב"י : ז שמכר או נתן חו מסכן כו'. דוקא להני איכא תקנת השוק (רא"ש לא יקנה שום אדם מטלטלים כמ"ש העור) אבל אם הין ללוה זה ב' בעלי חובין שלוו זא"ז וביעבד לכל א' אג"ק וקדם המאוחר וגבה מטלטלים המוקד' לו מוליאו מידו וכ"כ הב"י בפסיעות וכת' דכל דיין דלא דאין הכי אינו דיין ורחוי לסלקו מהדייונות וכ"כ המחבר לקמן ס"ס קי"ג (ע"ש דשם כתבתי היטוב למה כ' שם הדין בדכתב לסיהן דאקני) ומה"ר נוהגין לכתוב בשטרות שהוא משעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי ולא כר"ש מודינה ז"ל בתשובותיו סי' ק"ח בחלק ג' שחלק אדין זה וס"ל דגם בשני לוון שקדם המאוחר וגבה מטלטלים אין מוליאין מידו ועד"ר שם כתבתי דלע"ד להשלים עם דברי הב"י : ח וע"ל סי' ל"ט סעיף ו'. ר"ל דשם כת' מור"ם בהג"ה דאם נראה לב"ד שלא כיוונו לערמה אלא למתנה גמורה קנה המקבל אע"פ שנתנו לו להפקיע חובו ע"ש : ט או לכסותו ה' שניס. דאף הסניס קונין הכסות והלבוש אינו קונה שמא יתייקרו ועד"ר : י או שלא נתן קלבה

ח [ח] ועכשיו אע"פ שנהגו לכתוב בכל השטרות שהוא משעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי ו (ה) (ו) נהגו שאינו טורף מהמטלטלים ז (ו) שמכר (ז) או נתן או משכן (ח) מפני תקנת [ד] (ד)השוק ואפי' למנהג זה אם א) היה ללוה (ט) ב) שטר חוב על אחר ומכרו בעל חוב גובה ממנו (י) דלא שייך (ה) [ה] בשטרות תקנת השוק דלא שביח[ט]וכן אם נתן כל נכסיו לאחר ולא שייך לעצמו בלום אומרנא דמובח הוא שלהבריח עשה ולא שייך ביה תקנת השוק ח א] (וע"ל סי' ל"ט ס"ו) :

ב [י] המחייב עצמו בדבר שאינו קצוב כגון שנתחייב לזון את חבירו ט או לכסותו (י) (ו) [יא] חמש שנים

ומביאו העור מסעב להריא דר"ל בשלמא לדיא דס"ס שלא היו כותבים כן בכל הסטרות לא הי' שייך תקנת השוק דלא שביח לכתוב שעבד מטלטלי אג"ק ומי שקונה אינו אם למלת' דלא שביח אבל כיון שבחרן הזאת המנהג לכתוב שעבוד מטלטלי הג"ק בכל הסטרות א"כ מלת' דשביח הוא ואין לך חדש שקונה אפ"ן מחבירו דשמא לוה המוכר מסוס אחד בסטר וא"כ מטלטלי אלו מסועבדים הן וא"כ מוכח מדברי הרא"ש וטור דדוקא היכא שנהגו לכתוב בכל הסטרות שעבוד מטלטלים אג"ק הוא דאין נוהגין לטרוף ממטלטלים הא אלא הכי טורפים ממטלטלי ונראה דגם המחבר מיירי דוק' במקומות בלו שהי' המנהג פשוט כן שלא לטרוף ממטלטלי' והיינו נמי מסוס שהיו נוהגים לכתוב שעבוד מטלטלי אג"ק בכל הסטרות אבל בשאר מקומות שאין ידוע המנהג בבירור אין לזוז מדין תורה וגם היכא שאין נוהגין כן לכתוב שעבוד מטלטלים אג"ק בכל הסטרות פשיטא דטורפים ממטלטלים וא"ל לחקור כלל על המנהג דכיון שאין כותבים שעבוד מטלטלי אג"ק רק במקלת סטרות כשעבד לו בפירוש ולוה לכתוב כן א"כ לא שייך תקנת השוק ודאי דלא נהגו בהיפך מדין תירה : (ה) נהגו שאינו טורף כו'. עיין בתשו' מהרשד"ם סי' קפ"ט דבאשה שלותה ונשאת נובה מבעלה ממה שהכניסה לו ולא שייך בזה תקנת השוק ע"ש : (ו) שמכר או נתן כו'. אמ"ש לקמן ס"ס קי"ו דאפי' בא אחר המבירה ליד זה הב"ח שעבד לו מטלטלי אג"ק צריך להחזירם לו להלוקה

חדש שקונה אפ"ן מחבירו דשמא לוה המוכר מסוס אחד בסטר וא"כ מטלטלי' אלו מסועבדים הן וא"כ מוכח מדברי הרא"ש וטור דדוקא היכא שנהגו לכתוב בכל הסטרות שעבוד מטלטלים אג"ק הוא דאין נוהגין לטרוף ממטלטלים הא אלא הכי טורפים ממטלטלי ונראה דגם המחבר מיירי דוק' במקומות בלו שהי' המנהג פשוט כן שלא לטרוף ממטלטלי' והיינו נמי מסוס שהיו נוהגים לכתוב שעבוד מטלטלי אג"ק בכל הסטרות שבאר מקומות שאין ידוע המנהג בבירור

לו להמקבל מתנה כיון שכבר קנהו אותם לפי קניגס וע"ש : (ז) או נתן כו'. כתב ב"י וד"מ משמע דס"ל להרא"ש דבמתנה נמי איכא מסוס תקנת השוק ואין כן דעת הרשב"א כמ"ש בסי' ס"ו כו' ולקמן סי' ס"ו הסנתי על הב"י וד"מ בזה והוכחתי דהרשב"א והרא"ש לא פליגי. וכתב עוד בד"מ דבתשו' הרא"ש כלל ע"ט סי' ה' משמע כדברי הרשב"א ע"כ וכ"ל דלא כיון יפה דז"ל הרא"ש שם בתשו' ואעפ"כ אין נוהגים ממטלטלי שמכר הייגו מסוס תקנת השוק כו' אבל בנתינת סט"ח לא שייך תקנת השוק דמלתא דלא שביחא היא כו' והבין הר"מ דר"ל דמתנה שהרי כ' לעיל מיניה בשמוך דגם בנתן מטלטלים אין מוליאין ממנו מסוס תקנת השוק וכמ"ש הטור כאן ס"ד בשמו אלא רלה לומר דנתינת ס"ח מילת' דלא שביחא היא דאם כן ס"ס קי"א שאלה לא"א הרא"ש ז"ל כו' אע"ב דשאר מטלטלים שנתן ראובן לא הוי נבי מיניה הייגו מסוס תקנת השוק אבל בנתינת ס"ח לא שייך תקנת השוק דמלתא דלא שביחא היא כו' וכן משמע להדי' בטור כאן סעיף ז' בשם תשובת הרא"ש וחס כן אפי' במוכר סט"ח דינא הכי וכ"כ הטור וכן המחבר : (ח) מפני תקנת השוק. שאין לן אדם שקונה אפ"ן מחבירו. ועיין בתשובת ן' לב ספר ב' סי' כ"ה ובתשובת מבי"ט ח"א סימן רי"ח וח"ב סימן קע"ז וסימן ר"ל : וכתב ב"י דדוקא מטלטלי שמכר או נתן אבל לענין בעל חוב מאוחר שקדם ונבה מאי תקנת השוק איכא הלכך דיינינן ליה כדיניה שנתבאר בסי' ק"ד כו' . והלרכתי לכתוב כן לאפוקי מדיין א' שטעה כו' גם בסמ"ע ס"ק ז' כתב שכ"ל כדברי הב"י ולא כמהר"ם די מדינה ז"ל בתשובותיו(סי' ע"א) וסי' ק"ח(וסי' ר"י) בחלק ג' בחלק על הב"י בדין זה וס"ל דגם בשני מלוון שקדם המאוחר ונבה מטלטלי אין מוליאין מידו ע"כ ואמת ראיתי בתשו' מהר"י ן' לב ספר א' ס"ס ל"ז דף פ"ד ע"ד ובתשו' מהר"א ן' חיים ס' נ"ד כתבו נ"כ כדברי הב"י גם בתשו' מה"ר שלמה כהן ספר ג' . סי' פ"ג כתב וזה לשונו דמילת' דפסיעא היא מה שכתב הב"י בסי' ס' דלענין ב"ח מאוחר דיינינן ליה כדיניה דאם איתא דשעבוד מטלטלי אג"ק לא מהני מידי אם כן אמאי כותבים אותו דבשלמא אי מהני לב"ח מאוחר דלא מהני לב"ח מאוחר למאי אהני ליה כיון דלענין מבירה ומתנה לא מהני עכ"ל ודבריו תמוהין אללי דהא ספיר מהני לענין אם הם ביד הלו' ניבה המוקדם וגם יש לומר דמהני לענין סטרות וכהאי גונא. אמנם הדיין ההוא שחשב הב"י לעוע' לאו קעיל קני באמת' הוה כי ראיתי והנה הוא הבעל תשובת מבי"ט בח"א סי' ה' שפסק כן וכ"כ בתשו' מהר"ר יוסף טראני סי' קכ"ד שהוא מחלוקת גדולי הדור וע"ש עוד בר"ס קכ"ח שדעתו נ"כ כהמבי"ט ואחר בראה המבי"ט דברי ב"י הסיג על הב"י וכתב דב"ח מאוחר לא נרע ממתנה ואף שהר"ב ב"י בספרו בדק הבית חזר והסיג על המבי"ט בזה וכתב עליו דשאני מתנה דאי לאו דה"ל הנאה מיניה לא הוי יהיב ליה מתנה וה"ל כמכר מ"מ זה דוחק ועוד דהכא נמי ה"ל הנאה מיניה שהלו לו תחלה תדע דאל"כ מ"ל להרא"ש דעשו בר"ס קי"ב וכ"ש בתשו' מהר"ר יוסף טראני סי' קכ"ד שהוא מחלוקת גדולי הדור ועי"ש עוד בר"ס קכ"ח שדעתו נ"כ כהמבי"ט ואחר בראה המבי"ט דברי ב"י הסיג על הב"י וכתב דב"ח מאוחר לא נרע ממתנה ואף שהר"ב ב"י בספרו בדק הבית חזר והסיג על המבי"ט בזה וכתב עליו דשאני מתנה דאי לאו דה"ל הנאה מיניה לא הוי יהיב ליה מתנה וה"ל כמכר מ"מ זה דוחק ועוד דהכא נמי ה"ל הנאה מיניה שהלו לו תחלה תדע דאל"כ מ"ל להרא"ש דעשו בר"ס קי"ב וכ"ש בתשו' מהר"ר יוסף טראני סי' קכ"ד שהוא מחלוקת גדולי הדור ועי"ש עוד בר"ס קכ"ח שדעתו נ"כ כהמבי"ט ואחר בראה המבי"ט דברי ב"י הסיג על הב"י וכתב דב"ח מאוחר לא נרע ממתנה ואף שהר"ב ב"י בספרו בדק הבית חזר והסיג על המבי"ט בזה וכתב עליו דשאני מתנה דאי לאו דה"ל הנאה מיניה לא הוי יהיב ליה מתנה וה"ל כמכר מ"מ זה דוחק ועוד דהכא נמי ה"ל הנאה מיניה שהלו לו תחלה תדע דאל"כ מ"ל

ביאור

ע"ש וכ"ש נתברר שע"ח כו' דלא שביח. שם זכיכא כו' כוי מתה בתחלתן רש"ח לא עשו בו תקנת השוק והעשם מסוס דלא שביח ותיגא דאיפסיק הלכתא שם דלא בוותיה הייגו מסוס דס"ל דיינ' שביח ובס"ם בגמ"ח ק"ח מ' זכן בתחלתן כו' עיש : (ליקוט) ועכשיו כו'. עכ"ל בחולק ע"ז (ע"כ): [ז] ומן שם נתן. שם מבת דבתוכות ע"ש מ' אם יבא שטר מבריחת כו' ועי"ש ברא"ש שם פ"ג כ' ריש כו' וכ"כ כו' ע"ש: [י] המחייב עצמו כו'. לאחר זה הבירו' הבינו תוס' והרא"ש ברי"ם המוש' בתה הוא

באר

ממה שמחלק בסי' קי"ח סי"ט וע"ש : [ד] השוק. כת' הסמ"ע דוקא להני איכא תה"ם דא"כ לא יקנה שום אדם מסטטין אבל אם היו בנוה זה ב' בע"ח בלוה מהם זא"ז ושיעבד לכל א' אג"ק וקדם המאוחר ונבה מטטטין המוקדם כו מוליאין מידו כ"כ הב"י בפסיעות וכת' דכל דיין דלא דאין הכי רחוי לסלקו מהדייונות וכ"כ המחבר בס"ס קי"ג ומה"ה נמי נוהגין נכחוב בסטרות שמשעבד לו מטלטלי אג"ק ודלא כהרשד"ם בתשו' ח"ג סי' ק"ח בחלק ג'דין זה בכ"ל והכ"ך כת' דבכל פוסקים ראשונים ואחרונים לא נזכר מנהג זה אדרב' הרשב"א והריב"ש וכתר לאחרונים כתבו כמה פעמים הלכ' לאמעש' לטרוף ממטלטלים רק הרא"ש בתשוב' כת' שבאמת היא' הנו כך כו' אבל מוכח מדבריו דוקא היכא שנהגו בכל הסטרות שעבוד אג"ק הוא דאין נוהגים לטרוף מטלטלי מסוס דמלתא דשביחא הוא ואין לך אדם שקונה אפ"ן מחבירו אבל בשאר מקומות שאין ידוע המנהג בבירור גם במקום שאין נוהגין כן בכל הסטרות רק בשביעבד לו

מסה"כ — נתיבות

ב"ך : (ד) השוק. ואפילו בא אחר המבירה ליד הבע"ח מ"מ בכר זכה בו לוקח. ב"ך ואם לוקח וניסת דקיי"ל בעל לוקח הוי מ"מ איכא בכו הקנה השוק ס"ל ואם הכר המטלטלין רק במעמד ג' דעה הרב אלגיר הביאו הב"ך סי' בסוכו דלא שייך כי' הקי"ה . והב"ך הביג עליו ובתומים הסכים דלית ביה הקי"ה כיון דמעמד שלהן רק הקנאה דרבנן והקנאה להקנאה לא שבדינן ומינו' בכ"מ בירושה שוא רבנן ולפילו אלוה על פה נוהב הנינו ובע"ח מהוחר שקדם ונבה בע"ח מוקדם אלג"ק מוליא ממנו

משנ"א

באונס על השטר דאם לא הי' טוען מעיקרא א"י ודאי דנוב' בעידי שריפה כמבואר בסי' מ"א מ"מ הכא כיון דטען מעיקרא א"י נראה דאינו נובה דאלת"ה א"כ אף כשהוציאו הב"ד מידו השטר כשאמר א"י דהא הדין הוא דכשהובע הלו' השטר דמוציאו מידו א"כ יהא נאמן לטען אחר שכבר הוציאו מידו נזכרתי שפרעתי ומהש"ך סק"ב מוכח דאינו נובה שכתב שם דהלו' אפסיד אנפשי' שלא תבע שטרי' משמע דאילו תבע שטרו והב"ד הוציאו ממנו דא"י לטען שוב נזכרתי ואין לך אונס מבורר כזה שהוציאו הב"ד בע"כ אבן קשה טעמא מאי הא עידי אונס כמאן דנקט שטרי' בידי' דמי וכזה נ"כ דכל שתבע שטרו בב"ד והב"ד ספקו להחזיר השטר ויצא מב"ד דשוב א"י לטען נזכרתי דבכ"מ שחייבוהו הב"ד ויצא מב"ד א"י להחזיר והטען אפ' לפרש דבריו כמבואר בסי' ס' עש"ך שם סק"נ משום דיקמא טענתי' אנמרי' וכ"כ הש"ך בסי' ע"ה סקכ"ט נבי א"י אם פרעתיך בשם רש"ל ואף לדעת הרב שם דנאמן לטען נזכרתי נראה דמודה כשכבר חייבוהו ב"ד השלם ויצא מב"ד מטעם הנ"ל והא דנאמן הכא לטען נזכרתי אף שיצא מב"ד מייר בלא תבע שטרו כמ"ש הש"ך דאז אף שפסקו הב"ד דאין נובין בו לא הוי כחייבוהו הב"ד דהב"ד לא מטעם ידאי פסקו בו רק דטענת שמא כל המלוה הוי בכא תבעי' לי' וכמ"ש הבעה"ת שם והוי כלא נזקקו לטענתיה מש"ה יכול לחזור ולטען אבל כשחייבוהו ב"ד להוציא השטר הוי כפסק דין מכח ודאי דברי

קצות

נופי' מסופק בטרעון ובכרא עומד לפרעון ואמרינן כרי ושמא כרי כדיף וכמ"ש סק"א אבל טענת יש לי ביד כגנבו מכר עצמה לאו טעי' היא ככב ואע"נ דמנוחר אינינו נסי' פ"כ סעי"ד דגרוך ליכבע טענות יש לי ביד היינו משום דהכו' נאמן להסכיעו ע"י מנו דפרעתי וא"כ להפקיע כח המנו' לגמרי לא שייך מנו דפרעתי דהא אם יטענו פרעתי יגנ' המנו' נכנוב' ביון ביודע בגרי שלא נפרע הזקוק ממון לא שייך הכא דהא נטענת יש לי ביד כל נפטר מחוב אבל אם בא לחבוע אם המנו' דעדיין לא נפטר מחובו הזקוק ממון דנו' כל שייך הכא דאבחי מייב הוא אבל אחבוע אם המנו'

(חו"מ ח"א) כה

מתחייב לזון לא בת לאשתו לא כן כו' וכדי שלא יחלוק הירו' על הגמ' שלנו שאמרו דר"י ור"ל פליגי בזה מוקי הרמב"ם את הירו' בתחייב דבר שאינו קנוי דומיא דתחי' ובזה מודה ר' ייחנן ותירלו ר' ור' שם בשערי פסיקתא ובכ' הרמב"ם שם בה' מכירה פ"ח הי"ח ומפני מה הפוסק עם אשתו כו': [יא] חמש שנים. מתני' שם ובקנו בכ"ל והעשם המוזות עצמו דבר שאינו

הגהות אמרי ברוך

לו בשרו והרשב"א בחיבתי' בכ' להריא בתחבוטיו לבתיבות דף פ"ה הנוסו של שטר של הלוה הוא ואינו אלא הסכון ביד המלוה כו' ועי"ש בפרבי' ורחיים בסותרים זא"ז בתרומה לו בתחבוטים לבתיבות אף שמיוחסים להרשב"א אינם כן כ"א להרמב"ן אמנם לפ"ד המחבר הזה והקלב"ח בסי' ס"ו בהשטר ביד המלוה הוי בתהנם ע"מ להחזיר בספרא לו הלוה בתוב יל בדברי הרחיוים באם המלוה מסופק אם בבר בספרא אין לחייבו בסורת הדין להחזיר השטר. אמנם יסודו של הקלב"ח מתמת דבכו' שטר מקנה ובחיבוטי הרשב"א אינו רחבן הכ"ל מזכיר מזה ובכ"ז כ' דאין השטר אלא מסכון. ויעוין מ"ש המחבר מזה לקמן סי' ס"ו סי"ק ל"א . ומ"ש הקלב"ח בכוונה הרשב"א הכ"ל הוא זר ובוחק דברי מדברי הרשב"א בסי' התקע"ז נראה שהדמה הרשב"א דין נייר השטר לתסכון :

(מחבר ס"ק ח') (י) דלא שייך בסטרות תקנת השוק דלא שביח . כ"ב ישוין לעיל סימן כ' בס"ך ס"ק ז' דבמתרנות שביח שוכא שקונין זה מזה ושייך בהו תקנת השוק : (ס"ך ח') (י) בכה"ד כ"ש לענין בע"ח מאוחר שקדם ונבה כ"ב ל"ע מה דעתו בלא לא הנבהו הלוה רק הבע"ח בעצמו קדם והפס

פתחי תשובה

ס א] וע"ל סי' ל"ט ס"ו . כתב השמ"ע ר"ל דשם כתב המר"ם בהנה דאם נראה לב"ד שלא כיוונו לערמה אלא למתנה גמורה קנה המקבל אע"פ שנתנו לו להפקיע חובו עכ"ל וע' בדגמ"ר שכתב עליו דב"ר תמוהים דשם מיירי במקום שלא היה נוהב עיפ דין מטלטלין שנתן בגון מלוה ע"פ או אף במלוה בשטר ולא שעבד לו מטלטלי אג"ק וחפ"ם פסק המחבר שאם כיוונו לערמה נוהב בע"ח ועל זה כתב הר"מ שם שאם כיון למתנה גמורה אף שביה כוונתו להפקיע חובו קנה המקבל אבל כאן מיירי בהקנה לו אג"ק שבע"ח נוהב אלא הדין רק משום תקנ"ם הינו נוהב אי"כ במקום שנתן להפקיע הרוב לא שייך תקנ"ם ונוהב אלא הדין ואחוי גם כו כת הסמ"ע כן יזה כוונתו שביה קבה לו למתי אלמתא כתב הב"ב כאן דין זה בהקנה מטלטלין אג"ק ואלא אפי' מלוה על פה נוהב מתתנה כזו לאחוור בסי' ל"ט ועל זה כתב הסמ"ע דבה נתבאר דאם נראה לב"ד שכיוון למתנה ומורם קנה להכי כתב כאן דלא שייך כזה תקנת השוק ואיכ אע"פ שקנה מקבל מתנה מ"מ הבע"ח נוהב ממנו אלא המעבוד עכ"ל גם בנה"מ מפרש דברי

חידושי חת"ם

סי' ס' ס"ד סק"ח וכ' כ"י כ"ב יבתומים הכרוע בכ"י וכ"כ בתשו' מה"ח ה'נגיה חוב סי' כ' וע"ש בפנים היטב(מהג' כ"ם)

חידושי רעק"א

סי' ס' מטלטלי אגב מקרקע דקניגא . כ"ב ואם הי' ללוה קרקע מאחריס בתתנה ע"מ להחזיר ושעבד להמלוה מטלטלין אג"ק זו לא מהני כיון דאם שיעבד לו הקרקע עצמו אין הבע"ח נוהב ממנו. עש"מ כ"ב ד' מ"ד ד"ה דאיקנו בשם עליות דר"י : שם שקנה אחר שלוה. כ' ב ומ"מ עושנים לוקח שאחר נתן להמוכר המטלטלין ע"מ שלא יחול עליה שעבוד מלוה. כן נראה מדברי תשו' תשכ"ד מ"ב סי' פ"ה ול"ע : שם שמכר או נתן או.כ"ב וכן מן הקדם ע' בתרוכה בתשו' בני תוי להכנה"ג סי' קל"ו :

בשיך פוף אות ח' וכן רחוי להורות . כ"ב בתשו' מקור ברוך סי' מ"ת הסכים להכ"י וע' בתשו' מוהל מאם ס"ב: שם אות ט' שלא הכיח בב"י מהלוקת בזה כ"ב ע' תשו' מהרמ"ט ח"ח סי' קכ"ח ובח"ב תח"מ סי' ח' : שם. אות י"ב בתחלתו הסייגים לפ"ח סי' כ'. כ"ב וסי'

הגר"א

ביאור

באר היטב

בפירוש ולוה לכתוב כן פשיטא דטורפים ממטלטלים א"כ לא שייך תה"ם וא"ל לחקור כלל על המנהג דודאי לא נהגו בהיפך מדין תור' ובתשובת מהרשד"ם כת' באחד שלות' ונשאת גוב' מתה שכבים' לו ולא שייך בזה תה"ם ע"ש עכ"ל וע' עוד שם מה שהשיג על הב"י בענין בע"ח מאוחר וס"ל דגם בזה עשו תה"ם ומה שנבה נבה וסייס דבר ראוי להורות ע"ש באריכות : [ה] בשטרות. כתב הס"ך דבאן מוכח דשטרות משעבדי באגב ומימא שלא הביא הרשב"א בתשובה בזה סברי הרשב"א אינם משעבדי באגב כלל ומביאו ב"י לקמן סי' ק"ד מחודש ד' בקלרה א"כ לפי דעת הרשב"א פשיטא דאין הב"ח יכול לגבות מן הש"ח שמכר אף לפי דינא דש"ס ולקמן סי' ס"ו ס"ק כ"ה כתבתי שכ"ל כדברי הרשב"א ומ"מ ל"ע כיון דהחחרונים לא כתבו רק דברי הרא"ש ועוד בשתם. ומיהו אף להרשב"א נ"מ בזה שכתב הרא"ש דבשטרות לא שייך תקנת השוק ואינו אלא המוציל כדלקמן סי' ס"ו וחזר ומכרו לאחר הלוקח הראשון מוליא מיד הלוקח הראשון כיון דלא שביח : (ו) ה' שניס ולפי פירש"י בהגיזקין דף נ"ח ע"א מזונות וכסות ה' שניס הוי דבר שיש לו קצבה לשניס והרמב"ן בתשובה

מתחייב לזון לא בת לאשתו לא כן כו' וכדי שלא יחלוק הירו' על הגמ' שלנו שאמרו דר"י ור"ל פליגי בזה מוקי הרמב"ם את הירו' בתחייב דבר שאינו קנוי דומיא דתחי' ובזה מודה ר' ייחנן ותירלו ר' ור' שם בשערי פסיקתא ובכ' הרמב"ם שם בה' מכירה פ"ח הי"ח ומפני מה הפוסק עם אשתו כו': [יא] חמש שנים. מתני' שם ובקנו בכ"ל והעשם המוזות עצמו דבר שאינו

המשפט

ולא הנבהו הלוה מעצמו בלי נגיית ב"ד הוי כמו מכר ונתן : (ה) בשטרות. הרשב"א בתשובה חולק וס"ל דשטרות לא משעבדי באגב כלל. ויש עוד ל"מ אם מכר תחלה הסטרות באג"ק לו בשאר קרקעותיו ל' ואחר ומכרו לאחר הלוקח הראשון מוליא מהלוקח הבני באגב דלא שייך בשטרות תקנ"ם דלא שביחא:(ו) חמש. הש"ך הביא מיקרי קלוב הוליא והבני קלובים.

ביאורים

ושמא ברי עדיף וכיון שחייבו ב"ד אינו יכול לחזור ולטען. ולקמ"ז באם לא תבע שטרו דיכול לטען נזכרתי אפי' אין השטר תח"י ומביא עידי שריפה באונס נ"כ יכול לטען נזכרתי ומזה יש ללמוד בטוען טענות ספק על הלוה בתביעת בע"ם ופטרו ב"ד הלוה משבועה ואח"כ כשיצא מב"ד טען נזכרתי דמחייבין הלוה שבוע' דמה שפטרוהו ב"ד לא הוי כפס"ד רק דהוי כלא נזקקו לטענותו דומיא דהכא דאף שפסקו הב"ד דאין בו יכול לטען אח"כ נזכרתי ונובה בו וה"נ דכוותי' כנ"ל ברור. ולפ"ז ביורשים שמניח השטר ביד ב"ד כמ"ש בסק"א יכול לטען נ"כ אח"כ נזכרתי אפי' כבר מונח ביד ב"ד :

ס ח) נהגו שאינו טורף עסמ"ע סקי"ו עד אם כתב כל נכסיו לאחר ולא שייר לנפשו כלום וכו' לכאורה קשה כיון דאומדנא הוא דלהבריח עשה כמו שסיים המחבר אפי' לא כתב בו שיעבוד מטלטלי אגב קרקע כמבואר בסי' צ"ט סעיף ו' דאפי' מלוה על פה נובה אמנם הסמ"ע סק"ח יישב דלא תקש' אהמחבר שכ' דלא שייך ת"ה והא בלא"ה נובה דאינ' רק להבריח וע"ז ציין רמ"א וע"ל סי' צ"ט סי' דשם מבואר דאם נראה לב"ד שהוא למתנ' גמורה דקנה המקבל ואשמועינן כאן דאפ"ה לא שייך הק"ה כיון שעיקר עשייתו משום הברחה הי' וגם לא שכיח : ג) שטיח עש"ך סק"ט עד אם מכר מתחל' השט"ח וכו'. ולפענ"ד יש לפקפק בו הרב' דמה ענין לדמות תקנות השוק שהוא מדינא דשיס וכל כמה דלא מציגר

החושן

מיב אחר והדרא ולכלא דאינו יודע אם נתחייבתי פטור ון"ב :

ס' ס א) הי' ללוה סט"ח ומשמע מדברי הב"ש דס"ל דשטרות משעבדי אג"ק ואע"ג דלא הקנה השטרות בכתיב' ומסיר' דהא לא כתב ליה קני נך חיוהו וכל שעבודי' מכוס דבא בכיגן כתיב' ומסיר' אלא מכיון דוקא אבל שעבוד עדיף מקיון דהכי אבחכן דבכל"ע לא מהני מכירה וכשעבוד מועיל כ"כ הרא"ש בתשובו' כלל ע"ה סי' ג' וגמ"ש בזה בסי' ס"ד סק"ה ובסי' ס"ו סק"ה ובכ'

כאר הגולה

שם ה שור ס"ב בשם ה' הרא"ש כ' פ'

פתחי תשובה

ס א] וע"ל סי' ל"ט ס"ו . כתב השמ"ע ר"ל דשם כתב המר"ם בהנה דאם נראה לב"ד שלא כיוונו לערמה אלא למתנה גמורה קנה המקבל אע"פ שנתנו לו להפקיע חובו עכ"ל וע' בדגמ"ר שכתב עליו דב"ר תמוהים דשם מיירי במקום שלא היה נוהב ע"פ דין מטלטלין שנתן בגון מלוה ע"פ או אף במלוה בשטר ולא שעבד לו מטלטלי אג"ק וחפ"ם פסק המחבר שאם כיוונו לערמה נוהב בע"ח ועל זה כתב הר"מ שם שאם כיון למתנה גמורה אף שביה כוונתו להפקיע חובו קנה המקבל אבל כאן מיירי בהקנה לו אג"ק שבע"ח נוהב אלא הדין רק משום תקנ"ם הינו נוהב איכ במקום שנתן להפקיע הרוב לא שייך תקנ"ם ונוהב אלא הדין ואחוי גם כו כת הסמ"ע כן יזה כוונתו שביה קבה לו למתי אלמתא כתב הב"ב כאן דין זה בהקנה מטלטלין אג"ק ואלא אפי' מלוה על פה נוהב מתתנה כזו לאחוור בסי' ל"ט ועל זה כתב הסמ"ע דבה נתבאר דאם נראה לב"ד שכיוון למתנה ומורם קנה להכי כתב כאן דלא שייך כזה תקנת השוק ואיכ אע"פ שקנה מקבל מתנה מ"מ הבע"ח נוהב ממנו אלא המעבוד עכ"ל גם בנה"מ מפרש דברי

חידושי חת"ם

סי' ס' ס"ד סק"ח וכ' כ"י כ"ב יבתומים הכרוע בכ"י וכ"כ בתשו' מה"ח ה'נגיה חוב סי' כ' וע"ש בפנים היטב(מהג' כ"ם)

חידושי רעק"א

סי' ס' מטלטלי אגב מקרקע דקנינא . כ"ב ואם הי' ללוה קרקע מאחריס בתתנה ע"מ להחזיר ושעבד להמלוה מטלטלין אג"ק זו לא מהני כיון דאם שיעבד לו הקרקע עצמו אין הבע"ח נוהב ממנו. עש"מ כ"ב ד' מ"ד ד"ה דאיקנו בשם עליות דר"י : שם שקנה אחר שלוה. כ' ב ומ"מ עושנים לוקח שאחר נתן להמוכר המטלטלין ע"מ שלא יחול עליה שעבוד מלוה. כן נראה מדברי תשו' תשכ"ד מ"ב סי' פ"ה ול"ע : שם שמכר או נתן או.כ"ב וכן מן הקדם ע' בתרוכה בתשו' בני תוי להכנה"ג סי' קל"ו :

בשיך פוף אות ח' וכן רחוי להורות . כ"ב בתשו' מקור ברוך סי' מ"ת הסכים להכ"י וע' בתשו' מוהל מאם ס"ב: שם אות ט' שלא הכיח בב"י מהלוקת בזה כ"ב ע' תשו' מהרמ"ט ח"ח סי' קכ"ח ובח"ב תח"מ סי' ח' : שם. אות י"ב בתחלתו הסייגים לפ"ח סי' כ'. כ"ב וסי'

ט לרבותא של החולקים כתבו הרמ"א כמ"ש ג"כ הרשב"ץ וכ' הרשב"ץ בת' שמות הריב עלמו בדבר קלוב כנון מכה לבל שכה אע"פ שאין קלבה לשניס ס"ז הקולן חייב לדעת הרמב"ם וכ' הרמב"ן שאם קלב לו מדות כו"כ של חיוים לבל שכה עד ה' שניס דבר שאינו קלוב הוא שמא יוקרו החיוים הרבה מס"ו. רמב"ם בפי"א מה' מכירה וכן הורו רבותיו וכ' הרלב"ד לא ידעתי מאין הורו וגם ה"ה כתב שאי' ראיה לדין זה וכב"י וכ"מ כ' שכ"ל שלחד מדבעי לאשכוחי בנות בשעת קנין והיכי דמי כגון משגרשה והדרה פסק עמה לזון כתו שולה לו קודש שגרשה (כתובות דק"ב ע"ב) ופרלא מוקי לה כולה והתנה עמה לזונה וקנו מידו ש"מ דקנין ל"מ שלא בשעת הקידושין ומפני שהוא דבר שאינו קלוב כ' הרלב"ד

פתחי תשובה

בסמ"ע כן בפסיעות: ב] וחלקו עליו. עש"ך סקי"ב עד ומה שסקשו התוס' והרשב"א כו' לפש"ד לק"מ דע"ש לא קאמ' עולא לעיל הכי אלא במזונות דהוי בכתובים משום הנאי ב"ד כו' אבל הכא דהוי עשמא משום שהם קנין לבריבה עומד וכבתוב דמי כו' עכ"ל ועי' בס"ק ב בכתובות פ' הנושא אות ט"ו שסתר דבריו וכ' דאמת יורה דרכו שא"א לו' דבתיבה ממש מהכי לעניין משעבדי כו'

חידושי רעק"א

ע"א והיכי דמנכב הסוחרים לתחול או להקנות דבר שאינו קלוב לכ"ע מהני במו אסמוחתי' תשו' רדב"ז סי' קלו וע' ת' רש"ך ת"א סי' ע"ה:

ביאור הגר"א

קלוב כמ"ש בפ' אע"פ כ"ע א' מידי דקיין כו' אלא כרש"י ותוס' בפ' הניקין נ"א א'. רמכין ובנסכ"ת:[יב] (ליקוים) או אלא כו'. ר"ל כמ"ש הטור וכה"ת בשם הרמב"ן והכיאו ב"י ג"כ שאחר אחן לך כו"כ חיוים בכל שכה דבמ"ח יחויקרו החיוים ובר"מ סק"ג אבל בלאיה שו קלוב וכמ"ש כ"י בתחובות א' בשם הרשב"א בהיא. וא"מ בזה לענין גבייה מחשובדים כמ"ש בר"פ הנזקין שאינו קלוב ובבא"מ סי' קי"ד ס"ד (ע"כ): [יג] אע"פ שקנו מידו דאוקמי' בגמ' בכתובות שם וכנעין שם מתני' דקנוסא בשקנו מידו ואפי"ה אוקמוהו בידו בשטרי פסיקתא:[יד] וחלקו עליו מסוגיא דשם לפי שאין קלוב אלא בשעת מתעבד וכן בגמ' דפ' הנושא דלא בשטרא פסיקתא מ' דלר' יוחנן א"ל

חושן משפט ס הלכות הלואה

שהביא הבעה"ת שער ס"ד חולק עליו מדאמרי' בכתובות פ' אע"פ (ריש ד"ל"ע) דמזונות לא קיל ומביאו ב"י מחודב ו' וכ"כ הרשב"א בחדושיו פ' הניזקין ולפע"ד ל"ק מידי דלא קאמרי' התם אלא דתקנו מזונות תחת מותר ולא תחת מעשה ידיה אלא מעה כסף תחת מעשה ידיה דמעשה ידיה קיל דהיינו מבקל ה' סלעים ומעה כסף קץ אבל מ"מ כיון שהניס קלובות מיקרי דבר שיש לו קלבה לעניין חיוב. ועוד כ"ל דהתם גבי אשתו לא אשיבי קלבה משום רפואה שאין לו קלבה דבכלל מזונות של אשתו היא (דדילמא תבי' חולה ביותר ויצטרך הרבה לרפואתו) וכדאיתא בתו' פרק נערה שנתפתתה דף כ' ע"ב ובהרא"ש פ' מליאת האשה גבי עשור נכסי (וז"ל הרא"ש וכ"ל דמזונות אין להם קלבה בשביל רפואה ולא תקשי מהיא דתנא שפסק לזונה אשה שניס דהא דאמרינן דרפואה שאין לה קלבה בכלל מזונות היינו בבתו דניזונית בתולי תרומה שער ס"ד סי"ח מ"מ ריש ד' שמ"ח וז"ל ולעניין פסק הלבה בזה כבר הסכימו האחרונים מהר"י ן' לב ז"ל בא"ח ומהרש"ך במקומות הרבה שלא להוציא מיד האומן כגנב שברת הרמב"ם ורבותיו ז"ל עכ"ל ואין דבריהם נראין לי דבר ידוע שאין לומר קיים לי כסיחיד היכא שכל מכתבי ישראל חלוקים עליו וכמ"ש בספרי תקפו כהן סי' קכ"ג והרי כאן חולקים הרא"ש והרמב"ן והרשב"א ובעל התרומות ועוד כאן וכן הרא"ש עוד לקמן ס"ס ר"ז ורבותיו של הריטב"א והריטב"א עמהם וכן דעת הר"ן פ' עשרה יוחסין וכן משקנת ה' התניד וכן נראה דעת הריב"ש סי' שנ"ה ור' ירוחם נט"ו ח"ג וכתבו הרמב"ם ובעה"ת שם שכן היו נוהגים כל בני דורם להתחייב כל אחד במזונות לחבירו ובדבר שאין לו קלבה וכ"כ הרשב"א והריטב"א שכן עושים מעשים בכל יום שלא כהרמב"ם. וכן בש"ס משמע בכמה דוכתי דלא כהרמב"ם (ובפרט בגוף פ' הנזקין דף כ' וג"א גבי הא דאמרי' התם דאין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים לפי שאין קלובים וכן בפ' שניס אוחזין דף ע"ו ע"א גבי הא דאמרינן התם והא ל"ל שמואל לרב חיננא בר שילת אמליך וכתוב שבחא ופירי ע"ש וכן בכמה דוכתי בש"ס) ועיין בבעל התרומות ריש שער ס"ד תשובות הרמב"ן שהאריכו באחריות לבתו' דברי הרמב"ם ומה שהעתיק ב"י סוף סעיף י"א מבעה"ת שער מ"ג ח"ד תשובת הרמב"ן שכתב בסוף אלא שיש לחוש לדעת האומרים שאין אדם מחייב עצמו בדבר שאינו קלוב ע"כ לא הועתק יפה כי בבעה"ת שער מ"ג שם איתא בזה"ל אלא שיש לחוש לדבר לדעת האומר שאין אדם מחייב עצמו בדבר שאינו קלוב ויפעור לדעתם שפרי אינו ידוע מה שיקנה אבל אנו אין דעתינו שוה עמהם ע"כ ובשער ס"ד איתא תשובות הרמב"ן באריכות שבתר דברי הרמב"ם בכמה ראיות ומביא באותה תשובה בסוף דבריו הסגת הראב"ד וכתב אנו דבריו ועליו אנו סומכין בזה וע"ש: גם מ"ש בב"י וכ"מ ראיה לדברי הרמב"ם מפ' הנושא (דף ק"ב ע"ב) מדלא אוקמה בילדה כו' אינה ראיה כלל דהא אריך לאשכוחי שהקנין מועיל לאשה ולא לבת והיינו ע"כ שקנו בבת א' בשעת נישואין והדרבה המדקדק שם בסוגיא ירחה דמשמע דלא כהרמב"ם: גם מ"ש בספר גידולי תרומה ריש דף שמ"ח ראיה להרמב"ם מריש פרק הנושא כי אריך אמתניתין דהנושא את האשה ופסקה עמו כו' ל"ל לתרוצי בשערי פסיקתא לימא כי היכי דהנושא את האשה ופסקה עמו כו' ל"ל לתרוצי בשערי פסיקתא לימא כי היכי דקתני בפ' הנזקין ובפ' הנושא כשפסק לזונה אחת שניס דקתני נזוקי מנכסים משועבדים כו' עכ"ל. ונס הבעה"ת ריש שער ס"ד כתב דאיכא דבעי מימר דה' שניס נקרא דבר קלוב וכפירש"י כו' ע"ש וע"כ ל"ע לדינא: (יא) או אלא נתן קלבה לשניס. ל"ע מ"ל להרב הא והרי בתשו' הרשב"א שהביא ב"י מחודש א' איתא להדיא חיפבא דמי שנתחייב עצמו בקנין לתת לחבירו מנה כל ימי היותו סופר או חזן אע"פ שאין הניס קלובות מיקרי קלוב אף להרמב"ם וכן הוא בר' ירוחם נתיב ע"ו ח"ג ע"ש: (יב) וחלקו עליו כו'. וסבי נקטינן. עיין בתשובת ן' לב בספר א' סוף כלל י"ב שכתב דמצי המוחזק לומר קים לי כהרמב"ם. וכה"ג כתב בתשובת מהרשד"ם סי' פ"ב ובסי' קכ"א וקכ"ד וקע"ז וכן משמע בתשובת מהרש"ך ע"ש בתשובת הסייכים לספר א' סי' כ' ובספר נ' סס"ז וסי' ל"ד וכ"כ בספר גדולי תרומה שער ס"ד סי"ח מ"מ ריש ד' שמ"ח וז"ל ולעניין פסק הלבה בזה כבר הסכימו האחרונים מהר"י ן' לב ז"ל בא"ח ומהרש"ך במקומות הרבה שלא להוציא מיד האומן כגנב שברת הרמב"ם ורבותיו ז"ל ואין דבריהם נראין לי דבר ידוע שאין לומר קים לי כסיחיד היכא שכל מכתבי ישראל חלוקים עליו וכמ"ש בספרי תקפו כהן סי' קכ"ג והרי כאן חולקים הרא"ש והרמב"ן והרשב"א ובעל התרומות ועוד כאן וכן הרא"ש עוד לקמן ס"ס ר"ז ורבותיו של הריטב"א והריטב"א עמהם וכן דעת הר"ן פ' עשרה יוחסין וכן משקנת ה' התניד וכן נראה דעת הריב"ש סי' שנ"ה ור' ירוחם נט"ו ח"ג וכתבו הרמב"ם ובעה"ת שם שכן היו נוהגים כל בני דורם להתחייב כל אחד במזונות לחבירו ובדבר שאין לו קלבה וכ"כ הרשב"א והריטב"א שכן עושים מעשים בכל יום שלא כהרמב"ם. וכן בש"ס משמע בכמה דוכתי דלא כהרמב"ם (ובפרט בגוף פ' הנזקין דף כ' וג"א גבי הא דאמרי' התם דאין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים לפי שאין קלובים וכן בפ' שניס אוחזין דף ע"ו ע"א גבי הא דאמרינן התם והא ל"ל שמואל לרב חיננא בר שילת אמליך וכתוב שבחא ופירי ע"ש וכן בכמה דוכתי בש"ס) ועיין בבעל התרומות ריש שער ס"ד תשובות הרמב"ן שהאריך באותו לבתו' דברי הרמב"ם ומה שהעתיק ב"י סוף סעיף י"א מבעה"ת שער מ"ג ח"ד תשובת הרמב"ן שכתב בסוף אלא שיש לחוש לדעת האומרים שאין אדם מחייב עצמו בדבר שאינו קלוב ע"כ לא הועתק יפה כי בבעה"ת שער מ"ג שם איתא בזה"ל אלא שיש לחוש לדבר לדעת האומר שאין אדם מחייב עצמו בדבר שאינו קלוב ויפעור לדעתם שפרי אינו ידוע מה שיקנה אבל אנו אין דעתינו שוה עמהם ע"כ ובשער ס"ד איתא תשובות הרמב"ן באריכות שבתר דברי הרמב"ם בכמה ראיות ומביא באותה תשובה בסוף דבריו הסגת הראב"ד וכתב אנו דבריו ועליו אנו סומכין בזה וע"ש: גם מ"ש בב"י וכ"מ ראיה לדברי הרמב"ם מפ' הנושא (דף ק"ב ע"ב) מדלא אוקמה בילדה כו' אינה ראיה כלל דהא אריך לאשכוחי שהקנין מועיל לאשה ולא לבת והיינו ע"כ שקנו בבת א' בשעת נישואין והדרבה המדקדק שם בסוגיא ירחה דמשמע דלא כהרמב"ם: גם מ"ש בספר גידולי תרומה ריש דף שמ"ח ראיה להרמב"ם מריש פרק הנושא כי אריך אמתניתין דהנושא את האשה ופסקה עמו כו' ל"ל לתרוצי בשערי פסיקתא לימא כי היכי דקתני בפ' הנזקין ובפ' הנושא כשפסק לזונה אחת שניס דקתני נזוקי מנכסים משועבדים כו' עכ"ל. ונס הבעה"ת ריש שער ס"ד כתב דאיכא דבעי מימר דה' שניס נקרא דבר קלוב וכפירש"י כו' ע"ש וע"כ ל"ע לדינא: (יא) או אלא נתן קלבה לשניס. ל"ע מ"ל להרב הא והרי בתשו' הרשב"א שהביא ב"י מחודש א' איתא להדיא חיפבא דמי שנתחייב עצמו בקנין לתת לחבירו מנה כל ימי היותו סופר או חזן אע"פ שאין הניס קלובות מיקרי קלוב אף

(יא) ט [יב] (או אלא נתן קלבה לשניס) (ב"י בשם הרשב"א) ב) [יג] אע"פ שקנו מידו ג) י לא נשתעבד להרמב"ם (יב) ב) [יד] וחלקו

נתיבות המשפט

משה"א

חילוק בש"ס אין בחלק מסברא משא"כ הכא דרק הקנות הנאונים בעלמא הוא: ג) לא נשתעבד להרמב"ם (ועש"ך סק"י ויש שם ט"ס וצ"ל דמאי ספקא הא לאו מילתא ותיבת מאי נ"מ הוא ט"ס) ועש"ך סק"ב שהביא הגאב"ד מהא דר"ם הנושא דסלינו ר"י ור"ל בחייב אני לך מנה בשטר ופריך הש"ס ממתניתין דהנושא את האשה ופסק עמה לזון את בתה חמש שנים מאי לאו כה"ג ומשני לא בשטרי פסיקתא ומשמע דלר"י נ"מ אף בלא שטרי פסיקתא ולהרמב"ם דס"ל דאין אדם יכול לחייב עצמו בדבר שאינו קצוב כ"א בשטרי פסיקתא א"כ אף לר' צ"ל דמיירי בשטרי פסיקתא. ונראה לפע"ד לישב גם קושיות המהרש"א שהקשה על תוספות ד"ה חייב לזונה וז"ל התוספות דאי בשטר נמור מאי חידוש דחייב דאע"ג דלא הוי שטר נמור נבי ממשעבדי דאית ליה קלא וכתב המהרש"א וז"ל יש לעיין בזה דמשמע להו דהך רישא דחייב לזונה היינו דנובה ממשעבדי דס"פא דנזונית מנכסים משועבדים אריש"א קאי דחייב לזונה וכו' וא"כ מאי מקשה הכא ל"ל הא איהו נופ' סבירא ליה בפרק הניזקין דכתובין בעינן ואליבי' לא מתוקמי התם אלא בקנו מידו כמ"ש התוספות לעיל וכו' ע"ש ותירוצו ז"ל קשה מאוד למעיין דקשה ל"ל לאוקמי בשטרי פסיקתא דע"כ צריך לאוקמי אליבא דר"ל דסבירא ליה לפי שאין כתובין דמיירי בקנו מידו וע"כ צריך לשנויי קושיא דאמאי לימ"א דקמ"ל דלא חיישינן הצרי כמו בבתו לישני ליה בפשיטות דמיירי בקנין או בשטר נמור ואי משום קושית רש"י דאמאי לימ"א לישני דאיצטריך לאשמועינן דלא חיישינן לצרי ולישב הנה נראה דהנה יש להבין בדברי הרמב"ם דאף בשטרי פסיקתא אינו אלא בשעת אירוסין מכל מקום בשעת אירוסין נגמר בדיבור ובשעת נשואין אף דבא שייך ביה הא דרב נידל מ"מ מהני ביה קנין או שטר כמבואר בדברי הה"מ בפי"א מה' מכירה הלכה י"ז ע"ש ואף שבדבר שאינו קצוב לא מהני קנין מ"מ בשעת נשואין מהני קנין וכתב הטעם משום דדומה לדברים הנקנין באמירה ודברים אלו אין להם הבנה ולהסביר דבריו נראה דהנה בכסף משנה פי"א מה' מכיר' כתב הטעם כהא דאדם יכול לחייב עצמו בדבר שאינו חייב נלמד מאודיתא דאיסור נידוי והנה לפרש"י שפי' דפלוגתא דר"י ור"ל מיירי בהודא' ופריך הש"ס ממתניתין דהנושא את האשה כתב המהרש"א בתוס' ד"ה אליבא דב"נ דבמתניתין דהנושא דשם גם כזמטעם הודא' הוא שמודה לה שנתחייב לה באיסן המועיל ואם כן להכ"מ דבכך מה שאדם יכול לחייב עצמו מטעם כיון דאמר אני חייב לך הוי כמודה שהוא חייב לו מכבר וקני מטעם אודיתא הרי החילוק מבורר דבחייב עצמו לזון לחבירו דשם כיון דבחבירו ליכא איסן המועיל כלל להתחייב עצמו בדבר שאינו קצוב א"א לומר בו דקני מטעם אודיתא שהרי ע"כ הודאתו בשקר הוא משא"כ בהנושא את האשה ואמר לה בשעת נשואין הריני חייב לך לזון את בתך חמש שנים כיון דאם מחייב עצמו בשעת אירוסין חייב מדינא מטעם שטרי פסיקתא א"כ בשעת נשואין כיון שאמר אני חייב לזון את בתך חמש שנים הרי הוא כמודה לה שנתחייב לה באופן המועיל משעת אירוסין וקני' מטעם אודיתא והא דבענן קנין או שטר נראה הטעם דהש"ך בסי' מ' כתב בהא דכתב הרמב"ם המחייב עצמו בלא תנאי דאם נתחייב עצמו בתנאי כיון דדמי קצת לאסמכתא בעינן קנין דוקא ועיין בביאורים שם דה"ה שטר נ"כ מהני אכמא אף דבכל חיוב להרמב"ם משום אודיתא הוא כמ"ש הכ"מ מ"מ בתנאי שהוא דומה לאסמכתא קצת בעינן קנין או שטר א"כ בדבר שאינו קצוב כתבו הפוסקים נ"כ דדמי לאסמכתא בעינן גם כן קנין או שטר וזה נ"ל ברור בדברי

הצות

ונכסי' נ"ט סק"ח: ב) אע"פ שקנו מידו והקשו על הרמב"ם ממסי' ערוכה אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים הא מנ"מ נוכה הרי דיכול לחייב עצמו בדבר שאין לו קלבה. ומשבה למלך פי"ל מהל' מכירה הניח בשם מהרש"ם דע"כ לא קאמר הרמב"ם אלא במחייב בדבר שאין לו קלבה כלל כסף ומחיר אך אם נתן לו שום דבר כדי שיתחייב בחוב זה אף שהוא בדבר שאינו קצוב ס"ל דחל החיוב דאגב זוזי גמר ומקבעד נפשיה ומעולם לא אמר הרמב"ם אלא במחייב בכדי וכו' ובזה תקנתו מה שהקשה הרמב"ן להרמב"ם מהך דפרק הנזקין אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים עיין שם ומוהר"ם הלוי שיבא וקילס דבר זה ע"ש בחלק ח"מ סימן פ'. ובדיין לא הוציאו מכמיס בחקנתם דהרי הרמב"ם כתב פ' כ"א מהל' מלוה גבי מתנה וז"ל ואם קיבל הנותן אחריות המתנה הרי זה בע"מ נוכה אם הבטח בדרך שנגבין מן הלקוחות ע"ש והיינו משום דיש לו על מי לחזור והרי מבואר דאפי' בכדי בלא כסף ומחיר בשתעבד באחריות הבטח דהוא דבר שאין לו קלבה ומראה לייבב דברי הרמב"ם שם דז"ל מתנה שבטחה ממתה הוצאה אין בע"מ נוכה מבטחה בלום אלא רואין כמה היתה שוה בשעת המתנה ונוכה ואם בינתה מאליו בע"מ נוכה אם כולה ואם קיבל הנותן אחריות המתנה הרי זה בע"מ נוכה ממנו בדרך שנגבין מן הלקוחות ע"כ והוא שיעם הרי"ף דאין חילוק בין מכר למתנה אלא לענין הוצאה הביכא דאין לו על מי לחזור בגון במכירה נוכה כל הבטח ואין הכע"מ צריך להחזיר הוצאה והיכא דאין לו על מי לחזור בגון במתנה צריך הבע"מ להחזיר לו הוצאה ומש"ה ניחא דאם קיבל הנותן אחריות מהני דהוצאה ודאי מחויב להחזיר כיון דקבל עליו ואע"ג דאינו יכול לחייב עצמו בדבר שאין לו קלבה הוצאה ודאי מחויב להחזיר ובמ"ש מוהרי"ק בחלק ח"מ סי' ק"ג וז"ל ומה שבטנו עוד מדין אסמכתא ודבר שאינו קצוב אין ענינו בזה בכלום דלא נאמר אלא בכח להתחייב בדבר שאינו קצוב לקונה לפרוע כל מה שיוציא בנתים שליחותי' בא עכיד בכל מה שבוצה וסומר וסומדעל אמונתו שמרשיהו בכך וע"ש א"כ הכא שנותן קיבל עליו אחריות בהי דא"ל להחזיר כל הבטח אבל הוצאה ודאי מחויב הנותן להחזיר וא"כ יש לו על מי לחזור ובטח היתר על הוצאה אף ע"ג דאין לו על מי לחזור בע"מ נוכה לפי שיטת הרי"ף והרמב"ם ועוד נראה כיון דשמעתא דהרמב"ם בדבר שאין לו קלבה הוא אסמכתא וכיון דאסמכתא דלא קניא היינו משום דלא נמר בלבו להקנות וכיון דקי"ל אחריות ט"ס גבי מכר ואפי' לא אם הבטח וכיון דאין בלבו להקנות אם ליכא משום אסמכתא ודברי הרמב"ם גבי מתנה בבטח ואם קיבל הנותן אחריות בתייבב דהו' משום אחריות הוצאה עוד הקבו על הרמב"ם מהא דאמרינן פ' עשרה יוחסין ובפ' י"ב ומשני בבכסים שנפלו לו לאחר מיכן הניחא לרבנן אלא לר"מ מא"ל ומאי פריך לר"מ הא אפי' לר"מ לא אבי יהיב כל בכסיו שנפלו לאחר מיכן משום דהוי דבר שאין לו קלבה ובעה"ת תירץ דלר"מ דס"ל אדם מקבה דשלבל"ע

ביאורים

הרמב"ם. ולפ"ז ל"ק מה שהקשה הראב"ד ולא מה שהקש' המהרש"א דכלא הוא דבמקום שא"צ הקנין לגוף התחייבות כגון בהקוא' וכיוצא כשיש קנין מועיל הקנין להיות נובה ממשעבדי אפי' בלא שטר משא"כ בדבר דבעינן קנין לגוף התחייבות אינו נובה מכח הקנין ממשעבדי דלא שייך לומר ביה כיון שיש' כוחו כל כך שקנו מידו כמאן דאמר להו כתבו דמי דתא היו צריכין הקנין לגוף התחייבות ומש"ה ערב שלא בשעת מתן מעות אף שקנו מידו אינו נובה רק מבנ"ח ולא ממשעבדי כמבואר בסימן קכ"ט והשעם שכתב הכ"מ שם הוא דחוק והארכתי בזה במקום אחר ומבואר נ"כ סברא זו בתומים סימן קשיו סק"ה ע"ש וכן הוא בבנה"ג סימן מ"ג ע"ש. ולפ"ז נתיישבו כל הקושיות דכך הוא ריהטא דהש"ס דמתניתין לא מיירי בספיקתא דשעת אירוסין רק משעת נישואין כ"קתני הניחא את האשה ופסק עמה משמע דבשעת נישואין מיירי ולזה אף דידע דינא דרב נידל דבשעת אירוסין מהני באמיר' ובשעת נישואין מהני קנין ושטר מכל מקום קשה לר"ל דקתני חייב לזונה אפי' ממשועבדים בשכמא ל"י דס"ל בשטר נרוע נ"כ מהני לגוף התחייבות י"ל דס"ל דדינו אפי' בשטר נמור דמועיל אפי' בדבר שאינו קצוב והא דאמר ר"י אלימא מילתא דשטרי כמאן דא"ל אהם עידי דמי סיוושו כמו שפירש הר"ן לשיטתו דס"ל דאתם עידי אינו מועיל לגוף התחייבות רק שטר ומפרש כמאן דאמר להו אתם עידי דמי יז"ל כלומר כאילו הודה שהוא חייב ואמר אתם עידי יבודאי טפי הוי שייך לומר כמאן דקנו מידו אלא משום דמעיקרא מדרינן חודאה שאתם עידי וכו' וה"ג יפרש הרמב"ם דלר"י אף מיירי בשטר נרוע דאי בשטר נמור מאי קמ"ל מ"מ האי שטרא כשטר נמור דמועיל אפי' בדבר שאינו קצוב כמו באתם עידי בחייב אני לך מנה וכיון דהשטר מועיל לגוף התחייבות מועיל הקנין למשעבדי משא"כ לר"ל דשטר נרוע לא מהני מידי ובענין הקנין לגוף התחייבות אמאי נובה ממשעבדי ומשני דמיירי בשטרי פסיקתא נופייהו דהיינו בשעת אירוסין דגוף התחייבות נגמר בדיבור ומועיל הקנין לגבית ממשעבדי כנ"ל ברור בדעת הרמב"ם עיד הקשה על הרמב"ם הביאו הש"ך מהא דיכול לחייב עצמו באחריות שבחא ופירי אף שהוא דבר שאינו קצוב ובמ"ל תירץ דע"כ לא קאמר הרמב"ם רק במתחייב עצמו בחנם אבל במחיר כסף חייב ובקצה"ח הקשה מהא דפסק הרמב"ם בפ' כ"א מהלכות מכירה דאם קיבל חנותן אחריות המתנ' הרי בע"ח נובה השבח והיינו משום דיש לו על מי לחזור הרי מבואר דאפי' במתנה שהוא בחנם נתחייב באחריות השבח ותי' דשם כשבח מחמת הוצאה מיירי דבזה ודאי מחויב להחזיר מטעם שכתב המהרי"ט בחלק מ' סימן ק"נ וז"ל ומה שטענו עוד מדין אסמכתא דדבר שאינו קצוב אין עניינו כלום דלא נאמר אלא בבא להתחייב בדבר שאינו קצוב אבל מוכר שכ' לקונה לפרוע כל מה שיוציא בכתי' שליחותי' קא עביד וכו' שמרשיהו בכך עכ"ל א"כ הנ"ג מחייב להחזיר השבח שמחמת הוצאה ושבח שיתר על ההוצאה בלא"ה נובה לשיטת הרי"פוה"מבים ע"ל ולא ידעתי מה קאמר דרק דעת הרי"פוה"א בשבח שיתר על ההוצאה אבל הרמב"ם כתב בהדיא דאפי' שבח היתר על היצאה אינו נובה ממקבל מתנה כמבואר בסי' קס"ו סקכ"ט גם מה שהבין בדברי מהרי"ט שהוא משום ספיקא דהוצאה דאיזה להוציא קשה דאי כוונת מהרי"ט כן יקשה על דבריו מהא שסמך בערב שנתערב לכל מה שיקוה דכ"מ דחוי דבר שאין לו קלבה אף דבערב נ"כ שליחותי' קא עביד והוציא על פין יאפ"ה סבור ולפע"ד נראה דכוונת מהרי"ט על מה שסיים שם בתשוב' וז"ל ואפי' קיבל עליו על כל אונסא דמתילד דחייב דבהאי הנאה דנקיט זוזי נמר ומשעבד

חושן

יכול להקנות נמי דבר שאין לו קלבה וע"ש וביאור דבריו נראה' דכיון דסוף הדבר להתוודע ולהגלות קלבה בדבר ואז יבא לידי הקנא' אלא לשטמו הוא דבר שאין לו קלבה ומשום דלא לשטמו גם אחר כך לא חייל ומשום דמי איכא מידי דהשתא לא חייל ולבתר הכי חייל ובראמרי' בפ' אע"פ וכיון דלרבי מאיר חייל בה"ג דהא אומר לאחר לאחר שנתגייר לאחר שתגייר חייל קידושין לאחר שנתגיירו ומש"ה לדידיה בדבר שאין לו קלבה לשטמו חייל לאחר זמן כשיבואו הנכסים לידי קלבה ובתוס' הקש' על דברי בעה"ם דהא גם לרבנן יכול להתחייב בדשלבל"ע ואפ"ה בדבר שאין לו קלבה לא מצי מחייב ואינו קושיא דהא דאדם יכול לחייב עצמו בדשלבל"ע היינו משום דהחיוב חייל על גופו והנוף בעולם אע"ג דהדבר שנתחייב אינו בעולם משא"כ בדבר שאין לו קלבה גם על הגוף לא חייל החיוב וגרע מדבר שלבל"ע דשם הגוף בעולם ואינו מחוסר אלא הדבר שנתחייב אבל דבר שאין לו קלבה גם על הגוף לא חייל השתא כיון דהוא דבר שאין לו קלבה וכיון דלשטמו לא חייל גם לאחר זמן שנתוודע קלבה הדבר לא מהני ומשום דמי איכא מידי דהשתא לא חייל וכו' משא"כ לר' מאיר דס"ל דלא אזלינן בתר השתא דהא בלאחר שנתגייר ודאי השתא לא חייל ואפ"ה מהני קידושין לאחר שנתגיירו ומש"ה בדבר שאין לו קלבה נמי אינו מחייב אלא בשעת מידי דהשתא לא חייל אם לא בשעת מתן מעות דאז יש לו קלבה ומשום דמי איכא מידי דהשתא לא חייל ואפ"ה מהני כיון דלשטמו הוא דבר שאין לו קלבה ומש"ה לא מצי מחייב אלא בשעת מתן מעות דאז יש לו קלבה ומש"ה מצי מקני לר"מ הנכסים שיבואו לו לאחר זמן אע"ג דאין לו קלבה ודו"ק: עוד ראיתי שם בתומים כתב לייסב הקושיא שהקשו על הרמב"ם מהא דאמרינן לר"מ יכיר למה לי דהא הוי דבר שאין לו קלבה וכ' אפ"י מ"ס בנ"ת דאם מכר דבר שבבר עלתה מעודתו אלא שלא עודע כמה אין זה דבר שאין לו קלבה דהא קלבה דבר אלא שמחוסר ידיעה ע"כ ומש"ה ניחא דאין הקנין נגמר אלא לאחר שבא לעולם ובשעה שהקנין חל בבר יש לו קלבה דקודם שבא לעולם יכול לחזור לר' מאיר משא"כ בתחייב בדבר שאין לו קלבה דאל החיוב עבשיו ואז הוי דבר שאין לו קלבה ומ"ש ולישתא דהא כתב הרמב"ם בערב שנתערב לכל מה שיוצה ל"מ דהוי דבר שאין לו קלבה והוא לשטמו דאין אדם מחייב עצמו בדשלבל"ע ובכ"י פ' קי"א וכ"ש סס ונני ערב ודאי יכול לחזור קודם שיוצה ואין הערב נתחייב אלא לאחר שיוצה אף ה"ל דבר שאין קלבה ולא מהני אלא ודאי כיון דלשטמו הוי דבר שאין לו קלבה ל"מ הקנין אע"ג דבנגמר הקנין יש לו קלבה וז"כ והעיקר כת"ס בתה"מ וכמ"ש ביאור דבריו לר"מ לא אזלינן כלל בתר השתא אע"ג דאין לו לדידי' אחר שיבא לידי הקנין ולדידן כל דלא חייל השתא אע"ג דבנגמר הקנין יכ"ל לחול ל"מ ומשום דמי איכא מידי דהשתא לא חייל וכמ"ש וז"כ: ג) לא נשתעבד. וכ' הטור דכשם שאין אדם מחייב עצמו בדבר שאין קלבה כך אין אדם יכול למחול דבר שאינו קלוב ועיין בטור סי' רל"ג ואיכא למידק בהא דאמרינן פ' אלף מ"פ האומר לאשה הרי את מקודשת לי מ"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה ה"ז מקודשת ותנאו בטל דברי ר"מ ר"י אומר בדבר שבממון תנאו קיים וכתב הרשב"א בחי' דשמעתא דר"י דתנאו קיים משום דודאי

דר' יוחנן מוקמא לה בכה"נ דאמר חייב אני לך ק' בסטר ה"נ לר"ל מיירי שנתחייב באופן מספיק לדידיה דהיינו באתם עידי חלא דהתרלן לא בעי לבניי הכי משום דידע האמת דלקוסטא דמלתא בין לר' יוחנן בין לר"ל קסי' מתני' משום דבר שאינו קלוב הלכך צריך לאוקמה לכ"ע בסטרי פסיקת' ומתילא מיתרלא בהני לרים לקים

וחלקו עליו כל הבאים אחריו לומר שהוא משתעבד ד) ג) והבי (ז) [ז] נקטינן (וע' לקמן סוף סי' ר"ז) :

עכ"ל לאו מילתא היא דבטלתא לרבי יוחנן אסמעינן רבותא לאפוקי מר"ל אבל באתם עדי מאי קמ"ל דה"נ ליכא למימר דמיירי בשחייב בסטר דא"כ מאי קמ"ל רש"י ותוספות. ואדרבה בש"ס אתם משמע דלא כהרמב"ם דהא משמע דלר' יוחנן ניחא אפילו בלא רב גידל בסטרי פסיקתא. ומ"ש הרב המגיד דהמ"ל ולטעמיך הוא דוחק גדול: גם מ"ש הבית חדש באבן עזר ריש סימן קי"ד לתרץ דברי הרמב"ם לר' יוחנן מתני' דמזונות בת אשתו מיירי דמוסר לה סטר בפני עדים ולא מיירי בסטרי פסיקתא לר' יוחנן אלא מיירי דוקא שלא בשעת קידושין ושלא בשעת ניסואין ואפ"ה חייב בדבר שאינו קלוב היינו טעמא דבבת אשתו סני בקנו מידו או בסטר בהיא הגאה תליתאתי כו' עכ"ל לא נהירא לי דהא הרמב"ם כתב בפי"א מה' מכירה ומפני מה הפוסק עם אשתו שיהא זן את בתה חייב לזונה מפני שפסק בשעת ניסואין והדבר דומה לדברי הנקנין באמיר' עכ"ל אלמא דאי לאו הכי אפי' בבת אשתו לא סני בקנו מידו ואם כן הדר' קושיא לדוכתא דהא לרבי יוחנן מהני סטר אלא הטעיקר בש"ס כהראב"ד וסייעתו והבי מוכח נמי בש"ס פרק הניזקין סוף דף נ' וג"א ע"ש. גם מדברי הרמב"ם פ"ב כ"ג מה' אישות מוכח כן דיכול אדם לחייב עצמו אף בדבר שאין לו קצבה אלא שבב"י בא"ע סי' קי"ד ובכ"מ שם דאם לייסב דבריו דהלכות אישות דלא סתרי לדבריו שבכאן וע"ש שדבריו דאוקים. וכן נראה דעת המחבר כאן ולקמן סיף סי' קל"א סעיף י"ג דלא קי"ל בהא כהרמב"ם כלל וכ"פ בדרכי משה ובעיר שושן וכן פסק הב"ח כאן ואע"פ שמ"ש הב"ח שמ"ש הר"ן פרק י' יוחסין שכן פסקהרב בתשובה הוא הרי"ף ליתא דכשתדקדק בהר"ן ובעש"ת שער ס"ד תרא' שר"ל הרב הרמב"ן בתשובה מ"מ הדין דין אמת וכן התנהג פשוט: מיהו היינו לענין בני חורין אבל לטרוף ממשועבדים ל"ע דאע"ג דכ' הטור סעיף ט' וז"ל הרי זה כשאר חוב לפיכך אם לא קנו מידו ולא חייב עצמו בשטר נוכה מבני חורין אבל אם קנו מידו או שחייב עצמו בשטר נוכה ממשועבדים עכ"ל נראה דהטור ס"ל כמ"ש הרי"ף והרא"ש פ' הניזקין כעולא אמרי' דרים לקים וכו' יוחנן דטעמא דמתני' שאין מוליאין לאכילת פירות ולאבא קרקעות מנכסים משועבדים משום שאין כתובים וכן פסק הרשב"א בחדושיו אם אבל הרמב"ם בפי' המשנה כ' הטעם כר' חנינא לפי שאין קלובין וכן פסק עוד בחבורו ריש פ' כ"א מה' מלוה וז"ל אבל הנבא אינו נוכה אלא מבני חורין שתקנת עולם היא שלא יגבה הנבא ולא הפירות ולא מזון האשה והבנות מנכסים משועבדים שאלו דבריה שאין לאם קלבה עכ"ל וכן כ' הסמ"ג עשין ל"ד דף קע"ה ע"א וכן פסק הבעל התרומות ריש שער ס"ד וכן כ' הברעזור' ריש פרק הניזקין וכן כ' רש"י פ"ק דבבא מציע' דף י"ד ע"ב הרי שכל הפוסקי' אלו ס"ל הלכה כר' חנינא דטעמ' הוא לפי שאין קלובין וכתובין בדבר שאין לו קצבה פשיטא דלא מהני לרבי חנינא לטרוף ממשועבדי ובדמוכח בש"ס וכן כ' הרשב"א בחדושיו להדי' ע"ש. וכן נראה דעת הרמב"ן בתשו' שהביא הבע"ת בסי' חורין אבל לטרוף ממשועבדים ל"ע דאע"ג דכ' הטור סעיף ט' וז"ל הרי זה כשאר חוב לפיכך אם לא קנו מידו ולא חייב עצמו בשטר נוכה מבני חורין אבל אם קנו מידו או שחייב עצמו בשטר נוכה ממשועבדים ל"ע דאע"ג דכ' הטור ס"ל לנ

סס בהסגות וה"ה בסס הרמב"ן והרשב"א וכ"כ הטור בשמם והריטב"א וכה"ה שער ס"ד ל הריטב"א מהירו"ם מ סס רהסגה לס אחרה א"ל לזון מבית אבא וכו' סס דף ק"ג ע"א כ כ' הרב

חידושי חת"ס

כו' ס סעי' י"ב המחייב לזון כ"ב עבד"ך לקמן סי' רמ"ו סק"ט וע"ש לדיק וע"ש סק"י: סס בהגה"ה מיהו כ"ב עמ"ש על הגליון לקמן בלא"ה סעי' כ': **בט"ז** סס רס"ס בערוך כ"ב ע' גיטין ע"ד ע"ב וה"ל לא לריך ומ"ש חידושי רשב"א סס :

חידושי רע"א

ס"ב הדין עם המקבל מתנה. כ"ב בב"ם בה"ע סי' קי"ד סק"ב כ' דוקא בים לו מזונות ממקום אחר :

שורי זהב

סי' ס (בס"ע ס"ג לו כ"ז בערוך משמע) כ"ע מיש מתי מקיבל עליו לזון את בת אשתו הלאחר' פ' המושל ואח"ש בים בה מזונות אח"כ לריך לתת לה דמי מזונות (אח"ה לעיל אין כאן קו' דשאני ההם שקבל ה' בים לאכוקי הכל מיירי כמהרי ב עלמו סס כתבואר וכבר הים אכסר לחלק בענין אחר דשאני הנושא לה אשה וכו' דלאו בדידים לאוד הנה מילתא אלא ג"ב בדעת האשה והיא דעתה אפי' אם לא הלערך הבת לאוזב' מבא"כ הכל הכל עליו נדעת הנוהן אבל אין לריך לזה כי העיקר כ"ש בחלק בין לוקב נמתחייב סתסוהיא גופ' אלערך נאמנות' דאע"פ שנתה יב סתם א"ל לכסר בשבת א' ובי"ב אלא מחייב לזונו כ"ז בעלערך נמזונותיו אבל בקולב כ"ב סנים לית דין ולית דיין וז"ב ע"כ) : (בס כפי מה בסיה מהגה מהר' ב' הרא"ש כפי הנושא דמי שקיבל עליו לפרנס אדם א' לריך ליתן לו בדרך שנוהן לאנשי ביתו: ב"ס רשונן שקבל עליו לזון שמעון ואשתו כו') ומבואר סס אפי' אותו סר סהגיע בחי' הפתו פעור הבה כמלוה בל אשתו כ ון אלא הספיק נגנות ה"ל רחוי ואין הבעל נוטל ברחוי בבחיוקה: ומעשה אירע ומקום כו' כ"ל שבתב

ביאור הגר"א

לאוקימתא דשערי פסיקתא: [עו] המחייב לזון כו'. ירו' סס פסק לזון בלאו כו' הדין עתה וכן מיכח מתחב' לא ראמר הרא"ון כו' וכן לא ראמרו אביהם כו' בלאה כו' : [עו] וחס התנה עמו כו'. סס ק"ג א' אמרה אי אפשר לזון מבית אבא יכולין כו' מחייב לזון לבולם חייב ג"כ מחייב לר"ש ולוקחו לה כו' כ"ב וכ"ז מבוס סב' לה אח הבא ינאבא כביתי ומתנאה כו' סס ג"ב א': (ליקוט) המחייב כו' וחס כו'. עבנינא פי"ב דכתובות ס"ו ד"ה ופריך בגמ' כו' ובר"א סס ס"א ומסתבר דמוהכנין לה כו' ולי"ד לאלמנה כו' (ע"ב): [ז] מיהו אם לזון. סס ואם היתה שוגנת כו': [יח] וחס חלה. ירו' אם חלה כחי מבעבת ר"ל דבבעל חייב בפרנסתה והוא הין נוחן לה אלא דמי מזונות ובא"ם בר"א: [יט] וי"ל המקבל. בגין ע"ה ב' ומי כבינן כו' אבל אמר ל"ק כו' ובר"ש סס ד"ה כתה כו' וב' הרא"ש ורמב"ם בר"ה. ומ"ש בהגה"ה דהמקבל עליו לזונו כ"ן שצריך משמע ה"נ דבריה"ר אף שבי"ש חמש שנים ל"ל בזונתו המזונות שיהיה צריך בארבן ה' שנים דקמ"ל מתני' דלא אמרי' כך רק הלשון לזונו חמש שנים משמע אף שתקבל דמי המזונות כפי השומא ותתן לכיסה מחמת שאין צריך לבזונות ובעין שכתבו התוס' ד"ה והן נתנין וכן היא באמת בפי' בחכ"מ ואי"צ רק למזונות מעשין דמקבלת דמי שומת המזונות הצריכין לבריא ונותנת לכיסה כמו שאבאר לקמן בזה והשתא א"ש בהא דאיבי רחייא לשחינ' דאי לא הביא רבינא המתנית' הוי ס"ד דלשון לזוני משמע דוקא כשתצטרך ליתן לפיה וכשלא הצטרך פטור אבל הנ"ב כשיאמר לשחינא משמע דוקא כך וכיון שא"צ פטור והי' הדין פטור ואפי' אם הי' רוצי' ליתחן ולזבון לא הי' מניחי דכשא"צ לבית' פטור מכל ולזה הביא מתני' דלשון לזוני משמע שיתן הדמים אף שלא הצטרך למזונות רק שתן לכיסה דלשון לזוני לא משמע רק שיתן שומת דמי מזונות אף שיתן אותה לכיסה א"כ הנ' לשחינ' הכיונה שומת דמי המחינ' אף שיתן אותו לבני עו"ז הקש' התוס' דלא דמי למתני' דבמתני' ל"ל דכיונתו אם כך שיתן מעות כשלא תהיה צריכה למזונות כיון שלא יבא לידי פסידא במה שאינה צריכה יותר ממה שהיתה צריכה אבל כאן א"ל שכיונתו הי' שיתן דמים כשלא יצטרך לשחינ' ושיביא לידי פסידא בזה לא אסיק אדעת' וכראמרי' אמר אתרקבא דדינרי בעי למיתב ובכל מקום שבא מחמת התנאי לידי הפסד ממון חייב לי' כראינם דלא אסיק אדעתי' ע"ז מתרץ הנוס' שסיר נתי דחיבבינן לי' אונס הבבי שיכר מ"מ נבי משכיר נ"כ נמי נחשוב לי' לאונס דלא אסיק אדעתיה כיון שיבא לידי פסידא אבל השתא דאמר טהון

בשעה

לכאורה כן בב"ם וכמו שכתבתי למעלה: (יג) אלא מכח המתחייב כו'. כ' הב"ח נראה' דהיינו כשאינו רולה לזונו וה"ה עכבה אחרת כגון זו הסעיכוב הוא מבני ביתו דמחרחרים עמו ריב ומדון ואל"ל אם המתחייב עלמו מראה' לו מנא' לו מרגיל עמו קטטה דכל זה בכלל עכבה שהוא בא מהמתחייב וחייב לתת לו כל דמי מזונות ואע"פ שאומר בפיו שרולה לזונו על שלחנו מכל מקום לבו כל עתו וזה תלוי לפי רחות עיני הדיין וכן נראה' מדברי הרב בהגה עב"ל ומ"ש כגון דבני ביתו מחרחרים עמו ריב ומדון נראה' דה"ה בדוק' שנראה שהוא בראון המתחייב לו שים בידו למחות בבני ביתו ואינו מוחה וכיון' בזה הא לאו הכי אין בדין שיתחייב. מכח נרס בני ביתו וע' בח"ע סימן קי"ד. עיין בתשו' מה"ר"ש סימן כ"ח: (יד) אינו חייב ברפואתו כו'. ומדברי הטוס' פרק נערה שנתפתתה דף כ' ע"ב סוף ד"ה ומחי עלייה כו' נראה' דחייב לרפאותו ודברי הריטב"א עיקר כדמוכח בירושלמי ריש פרק הנזם' נבי פסק לזון את בת אשתו והביאוהו הריטב"א והרא"ש סס וכתב הרא"ש נבי פסק לזון את בת אשתו אינה חייב לרפאותה ואע"ג דאמר' אם אין לה קלבה לאין לה קלבה ובין חולי דבא לו באונס או בפשיעה ע"ש בסי' קע"ז והרא"ש כתב (והביאו רבינו בא"ה בס"ם קי"ד) שם חילוק בין מי שנתפרנס בתנאי ב"ד ללא נתפרנס בתנאי ב"ד ע"ש: טו כל ימי חייו או כל זמן שצריך משמע. מדלא קילר וכתב משמע כל זמן שצריך (ודוחק לומר דכ"כ משום דנסתפק בו אי משמעותו כל ימי חייו או כל זמן בהוא צריך) אפשר לומר דה"ק אם נדר לו כן בשעה שצריך אתמא דעתו הי' כל זמן שצריך ואם נדר לו בשעה שאינו צריך אז דעתו הי' אכל ימי חייו וע"ע ע"כ לשון אע"ע: (טז) וי"א דאם קיבל עליו כו'. י"ח אלו פליני אסבר' ראשונ' וכן מוכח בתשובת הרא"ש שם ובדרכי משה ודלא כע"ש והא דכאן חייב שנה אחד ולקמן סימן רי"ב ס"א בהגה"ה נפטר בשעה אינו לזמנו דאחפי' לא נתן קלבה לשנים ס"ל דקנה א"כ ה"ק אם שהקנה לו דבר הקלוב בעינן שאין לאחם שיתייקר אלא שלא נתן קבלה בהשנים אבל הרשב"א כ' והביאו בד"מ דזה מיקרי דבר קלוב אפי' לדעת הרמב"ם ע"ש : יא לתת לו פירות כו' פי' מזונות ואפי' רולה המתחייב לזונו על שלחנו יכול הנזון לומר אינני רולה להתפרנס אלא בפני עצמי על שלחני דהא שייס וכתב דדוקא בהתנה עתו בפירוש לזונו על שלחנו לריך לאכול עמו וכן מוכח בריטב"א ע"ש: יב הדין עם המקבל המתנה. הטעם דסתם לזונו משמע שיהא ניזון כרצונו בביתו של הניזון ויקנה לנפשו מה שירלה בדרך העולם : יג לפי ברכת הבית. פי' ברכת הבית הוא במרובים שרבים האוכלים יחד אין מוליאין כ"כ כאלו אכלו כל אחד בפני עלמו ונותנין לזה לפי ערך מה שהי' מגיע להולאתו אם הי' אוכל עמהן וכ"כ הטור והמחבר לקמן סי' קע"ז ס"ד באחד מהאחין או השותפין שרלה לילך ללמוד כו' ע"ש :

ג [טו] כ המחייב לזון את חבירו הנותן אומר יא לתת לו (ח) פירות והלה אומר מעות יב ה) ד] הדין עם מקבל המתנה[טו]מ ואם התנה עמו בפירוש לזונו על שלחנו והוא אינו רוצה לאכול עמו אינו חייב ליתן לו אלא יג לפי ברכת (ט) [ט] הבית: הגה (י) [י] [יז] מיהו אם אין הניזון מכח הניזון (יג) ו) אלא מכח כ המתחייב חייב לתת לו כל דמי המזונות (כ"י בסס הריטב"א) [יח] יד ואם אלה הניזון (יד) ה] אינו חייב בדפוסתו רק בדמי מזונות ז) כמו שהיה (יא) [יא] בריא (כ"י ס"ם ר"ז בסס הריטב"א פ' הנושא) [יט] וי"א דהמקבל עליו ו] לזון מבינו סתם טו (טו) כל ימי חייו או מ) (יב) כל זמן [יב] שצריך משמע (ר"ן פ' מי שאחזו וכ"י בטור אה"ע סי' קי"ד בסס הרשב"א) טז (טז) ז] [כ] וי"א דאם קבל עליו לזונו סתם אז יתן לו ק' זהובים לשנה נפטר בשנה (יג) [יג] אחת מנדרו (תשובת הרא"ש כ"ו סי' כ"ד) [כא] המקבל עליו לזון מבינו לפי כבודו ב"ד ישיימו כפי מה שהיה נוהג קודם לכן (תשובת הרא"ש כלל ע"ה טור סי' ר"ז

בשעה

ביאורים

וזבין וכו' שאין המשכיר בא לידי פסידא כלל ע"כ דעתי' הי' לשחינא ממש כדי שלא יבוא השוכר לידי פסידא ולי"ד למתני' דשם אמרינן דעתי' דכוונתו על דמים אף כשלא הצטרך כיון שאינו בא לידי הפסד בכך משא"כ בכאן איבא אומדנא להיפך כיון שלהמשכיר אין פסידא ולשוכר יש פסידא והא דאמרי' חדא כרסא א"ל היינו שלא יקשה כיון דמדמה לשון לזונה ללשון לשחינא לענין החייב אפי' כשא"צ לביתו ראינו לשון דלשון לזונו לא משמע רק מזונות ודאי לא משמע לשון לשחינא בדוקא בשחון וזבין משא"כ לזונה א"א לתלות בדוקא דהא תרתי כרסא ל"ל ובידאי לא הי' דעתו שיהן מזונות והיא תמכרם שאין דרך לעשות כן וע"כ לשון לזונה הוא רק דמי מזונות ולכך אף שצריכ' נותן דמים משא"כ לשחינה תלינן בדוקא כיון דרוב העולם שוחנין ומזבנין דברים אבל במקום שצריכה המעות למזונות ליתן מאן דפליג דהכוונה הוא כמ"ש הסמ"ע שיתן דמים לקנות לעצמו מזונות כפי רצונו ולהב"ש קשה טובא כיון דלשון לזונו לא משמע רק פירות דהיינו מזונות ממש מה"ת יהי' פסידא לבעל במה שניכת שיש לה מזונות ממקום אחר מה בכך יאמר לה הבעל אני אתן לך מזונות כפי חיובי ואתה מכור המזונות וקח המעות ותן לכיסך לכן העיקר כהסמ"ע ונהי דנבי בת אשתו כיון דהח"מ והב"ש שניהם מסכימים דא"צ ליתן רק מזונות מ"מ בהא דלזון לחבירו העיקר כהסמ"ע אף שהב"ש אחרון נוטה כהסמ"ע ועי' עוד מ"ש בזה בס"ק שאחר זה : ו) אלא מכח המתחייב עשיך סקי"ג עד אינו בדין שיתחייב מחמת גרם בני ביתו וכו' ולכאורה קשה דהא דין זה דאם העיכוב מכח המתחייב במזונות על שלחנו כתב הב"י דגלמד מהא דאלמנה המביאר בכתובות דיכולין היורשים לומר אם אין אתה אצלינו אין לך מזונות א"כ קשה הא שם במתניתין מבואר דאם בא בטענת מחמת שהיא ילדה והן ילדים דחייבים לזונה במקום שהיא ואל"ל דשם הוי כבא האונס בחמת המתחייב חדא דזה דוחק דמסתבר דאפי' טוענת שיש להם בנים ילדים הדין כך ועוד הא מבואר בס"ו ע' סי"ב דאם האשה טוענת שא"י להיות אצל בעלה מחמת שהשכינים מוציאים עליה שם רע בשכינ' זו דחייב ליתן לה מזונות במקום שהיא והוא נלמד ממתניתין הנ"ל אלמא דאין חילוק כלל ומ"ל נרם שכנים ומ"ל נרם ב"ב ונראה לחקק דשאני נבי אשה דאוכלת בתנאי ב"ד וחזי"ל חייבוהי בכך האונסין דהא אפי' חלתה חייבין ליתן לה מזונות כפי הראוין לחול' עשיך סקי"ד ומשום ה"נ אם אירע לה אונס מעלמא הנראה לב"ד שא"א לה ליזון על שולחנו מחייב ליתן לה מזונות במקום שהיא מה שאין כן במקום שאינו מתחייב בתנאי ב"ד רק שה"תחייב מעצמו דאינו מתחייב באונסין דחברי' ובחלה אינ' ליתן רק כפי מזונות הראוי ליתן לבר' עיין בסמוך בחנ"ה ובש"ך סקי"ד ה"נ אם אירע לו אונס מעלמא אמרינן דאונסא רחמנא לא חייביה ואינו חייב יותר מכפי מה שהתחייב דה"נו על שולחנו דוקא מחמת אונס שבא להמקבל כמבואר בש"ך סי' כ"א סק"ג וכן הדין בחלה הניזון ואינו יכול להיות בביתו נ"כ אינו נותן לו רק כפי ברכת הבית משעם הנ"ל דאונס רחמנא לא חייב' רק כשהעיכוב מכח המתחייב יכול לומר לו אתה התחייבת לזוני ואם אין אתה רוצה לזוני על שולחני זון אותי בח"ע אמנם נראה בדין זה דאם העיכוב מחמת הניזון ההדין דנותן לו לפי ברכת הבית דאם הנותן אומר שרוצ' ליתן מזונות דוקיולא המיסוהמקבל אומר דמים ההדין עם הנותן וכשהעיכוב מכח המתחייב דנותן לו הכל מ"מ אינו מחוייב רק ליתן מזונות ולא דמים דהא אפי' במתחייב לזון סתם דעת הב"ש דאם אין לו מזונות ממקום אחר דאינו נותן לו רק מזונות ולא דמים רק שהמ"ע חילק והוא משעם דלזונו משמע שיהי' ויקנה מה שיראה משא"כ הכא דקא התחייב רק לזון על שולחנו מאיזה סברא יתחייב לו דמים הא לא התחייב עצמו בדמים כלל דלשון לזוני על שולחנו ודאי לא משמע דמים שיקנה לעצמו כרצונו דהא על שולחני קאמר ליה ואם כתב בסתר על שולחנו דוקא נראה דדרשינן לישנא יתירה דאם אין המקבל רוצה ליזון על שולחנו פטור אבל כשהעיכוב מכח המתחייב ודאי דחייב לשלם כל דמי המזונות ועוד נראה דיש חילוק בין לזונו סתם ובין סתם לזונו : על שולחנו דהמתחייב לחבירו לזונו כתם מחויב ליתן דמים כפי שומת מזונות הראויות לערך הניזון דהא לזונו משמע שיקנה כפי רצונו ואם התחייב לזונו על שולחנו השומא הוא כפי מזונות הראוין להנותן דהא עד שולחנו קאמר : ז) כמו שהי' בריא וה"ה אם מחמת שהוא חילה א"צ רק למזונות מיעטין פחות ממה שהי' צריך למזונות אם הי' ברי' מ"מ צריך ליתן לו דמים כפי שומת המזונות של בריא וכן מוכח מהירושלמי דקאמר חלתה כמו שנים אלמא דאם מחמת חלי' א"צ למזונות מדמה אותו לנישת דצריך ליתן לה הדמים : ח) כל זמן שצריך משמע עסמ"ע סקט"ז

והנה

נתיבות

קיי"ל כהרמב"ם כללו (ח) פירות. ר"ל מזונות. ואפי' רולה המתחייב לזונו על שלחנו יכול הלה לומר דוקא מעות סמ"ע הלא כסב"ם בה"ע סי' קיד וע"ב) (חייב ליתן לו דמים כפי שומת המזונות הראוי לערך הניזון ואם אינו עלמו לתת מזונות לבתו הו נלבו בל עתו לתמות ואינו מוחה והכל לפי ראות הדיינין אם המתחייב חייב בדבר: (יא) בריא. דהוחיל ולאו בתנאי ב"ד אללה אין לה רפואה כיון לה רפואה אפי' אחין לה קבה) (וה"ה אם מחמת חולי ה"ל רק למזונות מועטין לריך ליתן דמים כפי שומת מזונות בריא וע"ש סקי"ז:(יב) כ"ז שצריך. אפשר דה"ק דאם נדר לו בשעה שצריך מזונותיו כ"ז שצריך ואם נדר לו בשעה שאינו לעולם סמ"ע : (יג) ח' מנדרו. ובפי' רי"ב פסק גבי ידור פ' בבית דנפטר בשעה ח'. שלרי הכל דגילה דעתו

משה"כ

(ט) הדין עם המקבל. בגמ"ע והגר"א לחור ז"ל כ' כ"ש אם הי' סי' קי"ד סק"ב דדוקא כשים לו מזונות ממקום אחר עכ"ל: ה] אינו חייב ברפואתו כו'. ע' בתשו' רע"א ז"ל סי' קיז דהרב הבחול רלה לחלק המחייב לזון לבולם חייב ג"כ ברפואה דדוקא הוכח שבתן קבה לבנים כמו נבי בת אשתו אין רפואה בכלל מזונות דלא אסיק אדעתיה שתחלה תוך זמן זה חבל המחייב לזון כל ימיו דודאי יתרע שיחלה לפעמים חייב ברפואה והוא ז"ל הביב לחינו תשמע כן מדברי הרא"ש שבתב בחלק בין בת אשתו לבולם בין מזונות חלמה כ"ד ולא חילק בין הלחמה בין לם מזונות בולם תשמע להדיא דלא המחייב לזון בת אשתו לבולם אינו חייב ברפואה. ומ"ש עוד בח' שהי"ל שב"ש בל מתנו ואתנו הבחייב ליתן לו דמי מזונות כל ימי חייו ואחר שנפטר הרולה מהבנות מהבנות מה שבולים יש בו מזונות בלים שבולים יותר מדמי מזונות בריא מ' ר"ש ודן הרב הבולה אינו יכול לבבות בין דנתחייב לתת לו מזונות חייב ג"כ במזונות כתלו בס"ם הבנו"י ח"ל סי' קיז (הוכח קלת בבה"ם סי"ד) והוא ז"ל הביב דזה אינו כי תפשטות ליבא הרמ"א סי' ס' שבתב חלה בבינון אינו חייב ברפואתו רק בדמי מזונות בבסיה בריא מדלא כתב סתם אינו חייב ברפואתו והא פשיטא דחייב במזונות משמע שבא לאבנו אינו חייב בדמי מזונות בריא ולא מזונות חולה לא בבינון חולה מבבינון בריא ומזונות בריא ומזונות חולה מבבינון בריא ומזונות בריא ומזונות חולה מבבינון בריא ומזונות בריא ומזונות

בתשו' הרא"ש דנשאל על מעשה שהי' כן וכתב שם טעם בעדו משום דהמע"ה וכ' שמה"ע קהל שפטרו ליחיד ממש שהם וחזרו בהן בטענה שלא קבעו לו זמן לפטור דהדין עמהם דמאחר שהוא הי' חייב ליתן מס עמהן רק שבא בטענה שפטרוהו יכולין לומר שלא פטרוהו כ"א זמן מה (וכתבו מור"ם לקמן בס"ס קס"ג דיכולין הקהל לומר שלא פטרוהו אלא משנה ע"ם) והביא הרא"ם שם רא' לדבריו וא' מהרא"ות הוא דאפי' לגבי גבוה אמרינן כדאמרינן בפ' בתרא דמנחות דכל שאדם נודר להביא נדבה משלו שאינו הולכ"ס אחר נדבה הקטן שאדם מבא מאותו המינ"ם ונלמד ממ"ם דבל' פלוגתא כ' מור"ם הסמי י"א זאח"ז דהי"א הראשון דהמקבל עליו לזון חבירו שתם כל ימי חייו משמע הוא דעת הרשב"א. והי"א הסמי דנפטר בשנה א' הוא דעת הרא"ם הג"ל וכן מוכח ממ"ם הב"י והד"מ כאן ובא"ע סי' קי"ד ע"ם ולא כע"ם דכ' דל"פ דל"ק הי"א הסמי דבשנה אח' בני אלא משום דאמר בסוף דבריו או יתן ק' זהובים לשנה דמדהזכיר לשנה לא מחשב קיבל עליו לזון שתם דז"א דהא בפטרוהו ממנו ובקיבל עליו נדב' הנ"ל הי' הפטור והקבל' שתם ואפ"ה כ' דשתם כזה הוה על המעע ומשוה בס שלשתן יחד וכנ"ל. ונם בשאלות הרא"ם שם מייתי פלוגתא דרבא ורב אשי דרבא אמר שתם הוה לעולם ורב אשי אמר אפי' ליום א' ושיש פוסקים כרבא ויש כרב אשי ע"ש. והא דכתב בהנ"ה מרדכי וכתבו מור"ם בהנ"ה לקמן בסי' רי"ב ס"א באומר ידור פלוני בביתי שתם דאפילו שעה א' בשמעע נראה' דהיא נ"כ מה"ע דכל שלא קבע זמן יכול לומר שדעתו לא הי' אלא לשעה א' והמע"ה. והא דפסק כאן דנפטר בשנה א' ומשמע דשנה א' רולה לזונו מדאמר או יתן מאה זהוב לשנה . ונלמד מזה דפלינ' אהי"א קמייתא פלונת' רחוקה דהוא ס"ל דלריך לזונו בשתם אפי' בשעה א' שני דומיא דדירה ובפטרוהו ממנו שתם דכתב מור"ם בס"ס קס"ג דנפטר בשנה א' האי כל שנה אחד נפטר נראה' דלא בכל עניו איירי דא"כ קשה מנ"ל למור"ם הא כיון דאותו מתכונת הרא"ם הנ"ל וכמ"ש בד"מ שם. ובתשובת הרא"ם שתם וכתב דהדין עם הקהל ושיכולים לומר שלא פטרוהו כ"א זמן מה וא"ל דשתם זמן אינו פחות משנה דא"כ בדירה נמי ולמה כתב מור"ם והוא מהנמ' דנפטר בשעה א' וכנ"ל. אלא נראה' דמור"ם דכתב דנפטר ממנו שנה אחד חיירי ממש פרטי דומיא דמש דנפטר בשעה א' אינו נגבה כ"א פעם אחת בשנה אי נמי במקוש בנובים שם. דכל השנה בפעם אחת כן נראה' ביאור דברי מור"ם מ"ם כאן ובס"ם קס"ג ובר"ם רי"ב זמוכרח הוא ע"פ מ"ם הרא"ם בתשוב' הנ"ל דלמד מיינ"הו מור"ם דין המקבל עליו לזון או לפטור ממש וכנ"ל. וא"כ קשה דלא ה"ל למור"ם לסתום בג' סתקותות הנ"ל אלא לפרשו לפחות במקוש א' וע"ל בסי' רי"ב מ"ם שוב אחר אבל זה יותר נכון בעיני ודו"ק: יז חייבים היורשים כו'. דלא כתב על שלחנו אלא לאחפוקי שיתחייב לזונו בפ"ע במקוש שהוא שם: יח ה"מ כשהקנה לו בלי מבר או בלשון מתנה. עיין דריסה שדקדקתי מדכתב בלשון

בפעה אחר היינו משום דבאן נילה בדעתו שנה אחד משא"כ התם דנא אמר רק ידור שתם ולקמן ס"ס קס"ג דנפטר ממש שנה אחת מיירי ממש פרטי א"כ במקוש שנובין מס דכל השנה בפעם אח'. כל זה כתב הסמ"ע וע"ש שהאריך: (יז) פטור כו'. אפילו הכי פטור מחלקה. דברי הרב והע"ם כאן סתומים דלכאור' משמע מדברי הר"ב דבקנב שר נתי פטור לנמרי מחלק' מטעמא שלא נתחייב אלא לזונה כל זמן שתהא ריכ' למזונות וכ"מ יותר בע"ם ע"ש ואי אפשר לומר כן דבתשובת הרשב"א סימן תתק"ע שמשם מקור דין זה מבואר להדיא דאינו פטור אלא מבעל' מטעם דאין הבעל יורש מנו' של אשתו דאין הבעל נוטל ברחוי ומלוה רחוי' הוא אלא (וכמו שנתבאר בא"ע ר"ס ל') וכ"כ הרב בהגה בא"ע ס"ס קי"ד אם כתב לו ולאשתו אינו יורש חלק אשתו וכן משיים בלבוש בא"ע שם דאינו יורש חלק אשתו שהוא רחוי. וע"כ לריך לפרש גם דברי הרב והע"ם כאן כן ולפ"ז נקבל עליו לזונשלזמן וקבל להנסקראין דינם שוה.דבמזונו' שתשלזמן פטור לנמרי אפי' מיורשיה ובקבל לה שר חייב לשלם ליורשיה אלא שפטור מבעלה.זה כ"ל ברור:

(יח) בדשלב"ל או שאינו מצוי כו'. עיין מזה לקמן סי' ר"ע ס"ד ס' ועיין בתשובת מבי"ע א"א סימן ר"ח: (יט) ה"מ כשהקנה כו'. עיין בתשובת מהר"ם כהן ס"ב סימן קס"ג: (ב) ואפילו כתב לו שעבוד כו'. עיין בתשובת מהרשד"ם

(יד) קנב . כתב הש"ך דלכאורה משמע מדברי הרב דבקנב שר נתי פטור לנמרי מחלקה וא"א לומר כן דבתשובת הרשב"א שמשם מקור דין זה מבואר להדיא דאין הדין כן וכ"כ הרמ"א בא"ע ס"ם קי"ד פ"ב ובע"כ צריך לפרש גם דברי הרב כאן כן דבמזונות שתם לזמן פטור לנמרי אפי' מיורשיה ובקבל לה שר חייב לשלם ליורשים אלא שפטור מבעלה זה כ"ל כרור עכ"ל (*ועיין בס"ז במעשה שאירע לפניו בא' בב' לבנו

ע"ש ואי"כ לפי מה שפסק רמ"א שם סע"ז בהגה"ה דהעיקר כ"ם מולקין דס"ל דלא זכו בהן יורשי' ה"ה הכא וז"ב :

ביאור

עליו לזון. כתובות קנ א' ה"ר מבתמשה במדבר כורלך בתשתמשת כו' והעשנה משום דשולם עמו ואף לאחר מיתתו משום שב' לה ולא כו' בס"ם שם שכר בהב לה כו' מ' כתו בנוהו מקרה בחיו מ"ח א' מי שבלך למ"ה כו' לפי בנוהו כו' הקמ"ל דשולם כו' ושם: (כב) ואין מלבושים כו'. שם ס"ח א' לא אידי ואידי כו' הא כו': [כג] ראוכן שקבל. ירו' דכתובות שם מתה בנר מתה: [כד] ואפי' קנב. משום דאין בעל יורש במלוה כמ"ש בבא"ב ס"ב ס"ב ר"פ הלכתא אין בעל כו' ואין הבכור כו' ומ"ש בהוס' ד"ה אר"פ. והיה נתי דלא כו' והוכיח תוס' שם מבא"ק מ"ב כ' ע"ש: (ליקוט) ואפי' קנב כו'. אבל ליורשים חייב

באר

זא"ל לפ"ז למה פסק בס"ם קס"ג בבי מס דנפטר בשנה א' בב"פ נ"ל דשם מיירי במס פרטי דומיא דמס גובלנא דאינו נגבה כי אם פעם א' בשנה א"נ במקוש שנובין מס דכל השנה בפעם א' כן נראה ביאור דברי מור"ם מ"ם כאן ובס"ם קס"ג ובר"ם רי"ב רק שקשה מל ששתם הרמ"א בג' מקומות הללו ולא פי' אפי' במקוש א' ובל"ל בסי' רי"ב מ"ם שוב אחר אבל זה יותר נכון בעיני בכ"ל הסמ"ע וע"ש :

הג"ה מהה"ג מ"ע זלה"ה

דלינ' הרמ"א כיון יפה דפסק כזה דלא כהרשב"א דהא בסי' רנג בב"י ס"ל הכיא דברי הר ע"א באמר הנו ר' זו לפלוגות לנדוניתה ומתה קודם שתנשא זכו בהן יורשיה וכ' שכן דעת הרשב"א ומדמה שם לאומר הנו מנה לפי למזונות דנותנין לו

פתחי

בשתם נתקום דל"ם נדר והמע"ה בכל אופן וזה נכון לדינא ע"ם (וע' בנה"מ מ"ם בזה) וכ"כ בחנו' מ"ם חת"מ סי' ע' והוסיף לבאר מה הרשב"א בחידושיו מעלתו לזון ע"ה ע"ב ובר"ן שם מספקא להו בהאי מלתא ולא החליטו דהמע"ה היינו אם הוא מייירי בנתתיב מעלתו לזון אם תכירו אלא שזה מותן לו ביהו ע"מ שיזון את בנו אם לפי בבודו כו' הקמ"ל דשולם כו' ושם: (כב) ואין מלבושים כו'. שם ס"ח א' לא אידי ואידי כו' הא כו': [כג] ראוכן שקבל. ירו' דכתובות שם מתה בנר מתה: [כד] ואפי' קנב. משום דאין בעל יורש במלוה כמ"ש בבא"ב ס"ב ר"פ הלכתא אין בעל כו' ואין הבכור כו' וע"ש בהוס' ד"ה אר"פ. והיה נתי דלא כו' והוכיח תוס' שם מבא"ק מ"ב כ' ע"ש: (ליקוט) ואפי' קנב כו'. אבל ליורשים חייב

באר

זא"ל לפ"ז למה פסק בס"ם קס"ג בבי מס דנפטר בשנה א' בב"פ נ"ל דשם מיירי במס פרטי דומיא דמס גובלנא דאינו נגבה כי אם פעם א' בשנה א"נ במקוש שנובין מס דכל השנה בפעם א' כן נראה ביאור דברי מור"ם מ"ם כאן ובס"ם קס"ג ובר"ם רי"ב רק שקשה מל ששתם הרמ"א בג' מקומות הללו ולא פי' אפי' במקוש א' ובל"ל בסי' רי"ב מ"ם שוב אחר אבל זה יותר נכון בעיני בכ"ל הסמ"ע וע"ש :

הג"ה מהה"ג מ"ע זלה"ה

דלינ' הרמ"א כיון יפה דפסק כזה דלא כהרשב"א דהא בסי' רנג בב"י ס"ל הכיא דברי הר ע"א באמר הנו ר' זו לפלוגות לנדוניתה ומתה קודם שתנשא זכו בהן יורשיה וכ' שכן דעת הרשב"א ומדמה שם לאומר הנו מנה לפי למזונות דנותנין לו

פתחי

בשתם נתקום דל"ם נדר והמע"ה בכל אופן וזה נכון לדינא ע"ם (וע' בנה"מ מ"ם בזה) וכ"כ בחנו' מ"ם חת"מ סי' ע' והוסיף לבאר מה הרשב"א בחידושיו מעלתו לזון ע"ה ע"ב ובר"ן שם מספקא להו בהאי מלתא ולא החליטו דהמע"ה היינו אם הוא מייירי בנתתיב מעלתו לזון אם תכירו אלא שזה מותן לו ביהו ע"מ שיזון את בנו אם לפי בבודו כו' הקמ"ל דשולם כו' ושם: (כב) ואין מלבושים כו'. שם ס"ח א' לא אידי ואידי כו' הא כו': [כג] ראוכן שקבל. ירו' דכתובות שם מתה בנר מתה: [כד] ואפי' קנב. משום דאין בעל יורש במלוה כמ"ש בבא"ב ס"ב ר"פ הלכתא אין בעל כו' ואין הבכור כו' וע"ש בהוס' ד"ה אר"פ. והיה נתי דלא כו' והוכיח תוס' שם מבא"ק מ"ב כ' ע"ש: (ליקוט) ואפי' קנב כו'. אבל ליורשים חייב

ביאור

(ע"ב): [כה] המתחייב לזון. מתני' דפ' המוצא מתו בכתוביהן כו': [כו] או לזונו על כו'. שם ל"ב כ' בבן נוקבן דיהוי ליכי כו' ואף בלא מדרב רא"ע ניזונות לאח"מ ולא חיבים אלא מחייב לא: [כז] בנים שבתחייבו. ירוש' דפ' שבועה הפקדון והביאו הרי"ף שם: [כח] המתחייב כו' בדבר כו' או בו אינ' כו'. יבמות נ"ג א' ב' דתרנ"ו רב הונא ברב כו' האומר לחבירו שרה זו כו' והוא שתין מנו. המוכר פירות דקל כו' והוא שלבה: [כט] הים בלי מבר כנ"ל. או בלי מתנה. שם לבשלקתן הדר

הגר"א

(ע"ב): [כה] המתחייב לזון. מתני' דפ' המוצא מתו בכתוביהן כו': [כו] או לזונו על כו'. שם ל"ב כ' בבן נוקבן דיהוי ליכי כו' ואף בלא מדרב רא"ע ניזונות לאח"מ ולא חיבים אלא מחייב לא: [כז] בנים שבתחייבו. ירוש' דפ' שבועה הפקדון והביאו הרי"ף שם: [כח] המתחייב כו' בדבר כו' או בו אינ' כו'. יבמות נ"ג א' ב' דתרנ"ו רב הונא ברב כו' האומר לחבירו שרה זו כו' והוא שתין מנו. המוכר פירות דקל כו' והוא שלבה: [כט] הים בלי מבר כנ"ל. או בלי מתנה. שם לבשלקתן הדר

היטב

[יד] קנב . כתב הש"ך דלכאורה משמע מדברי הרב דבקנב שר נתי פטור לנמרי מחלקה וא"א לומר כן דבתשובת הרשב"א שמשם מקור דין זה מבואר להדיא דאין הדין כן וכ"כ הרמ"א בא"ע ס"ם קי"ד פ"ב וע"כ צריך לפרש גם דברי הרב כאן כן דבמזונות שתם לזמן פטור לנמרי אפי' מיורשיה ובקבל לה שר חייב לשלם ליורשים אלא שפטור מבעלה זה כ"ל כרור עכ"ל (*ועיין בס"ז במעשה שאירע לפניו בא' בב' לבנו

תשובה

הרמ"ה בתם שתנו בנוהו והמקבל שיהיה פלגא באחר ובספר הישר גדול דדיינינן בה להיהרא לא שם בהיב בשאר דיהיב מרי עיסקא לתקבל פלג' באחר ובספר משפט דמלתא בתרי עיסקא קיימת ובדידיה תליא מלתא נמיהב לתקבל אלא דיתא ליה ואי בהיב לתקבל פלגא באחר ובספר משפט דמתקבל תליא מלתא. נתקבל מאי דבעי כו' ומזה נקח בנ"ד בתוב בשאר שבתחייבו לתת לו מזונות אלו דמיהב דבתחייב תליא מלתא שאם ירלה לזון רשאי. ואם רלה נותן סך הקנוב ורלה בהך דינא הרמ"ה אם לא הזכיר בשאר מהנך ליבא לתיהב לו לתקבל רק שתם שעשו בינייהם שיהיה פגא באחר ובספר לא המעיא וכנ"ר הדבר פשוט דכל שהתחייב דבר נגד חבירו בתחייב תליא מלתא אם לא לשון הבשר מורה להדיא שהתנאי היה שהעבן תליי דומיא דמ"ם תחלה דאונן שקבל עליו לזון לשתעון ואשתו כו' דוראי מיירי שקבל לזונם על זמן ולא כתב ואפי' קבל סך הכונה ג"כ לזורך מזונותיה לזמן ולכן פטור לגמרי מחלקה ובתב עוד הבנס המסקתמות דברי הרמ"א משמע דאיירי בכתב"ג בקבל זמן מ"מ לדינא יש להסתפק גם בלא קבל זמן אלא שאמר שיתן סך לזורך מזונותיו' ואתה אם חייב או לא דאפשר דבדברי הרשב"א בתשו' שבתו' העיקר היה משום שחייב שלמו הוכיח אבל אם לא אמר מעכשיו אעפ"ם שלא קבע זמן לפרנון אפ"ם פטור דאף דאם אי חייב א"ע לאחיריו אינו חייב ולא הזכיר זמן אל הרוב מיד אבל הכא שחייב שלמו לזורך מזונותיה יל' אפי' לא הזכיר זמן כלל אחרי' זמן בסתם בחייב אינו אל ליתן כל הסר מיד רק כל פעם בצריכה לתזונו' ולכן אם אתה תוך הזמן יל' דפטור וע' בסי' רל"ו סע"ז ע"ש. וע' שם עוד שבא בשאלה בא' שהתחייב א"ע ליתן ליתמי' פ' כל שנה סך קנוב ותוך הזמן מת א' מהם וכהיום שונן שהתחייב שם שהתחייב א"ע ליתן היה לזורך מזונות שלהם וכהיום אם א' מהם אינו רולה ליתן רק האחי איך דינו אם מחוייב ליתן כל מה שהתחייב או לא והשיב דין כיו"ב מבואר בח"מ סי' ס' בהגי' כו' ובאריך שם בביאור דברי הרמ"א בסי' ל' ומסיים בזה"ל ואין להאריך כאן יותר כי נגמרו דינו ודאי דחייב עכ"ל. ולכאורה עש"ם הוא ס"ל ודאי דאינו חייב כיון שלא נזכר בשאלה שהתחייב מעכשו ואי"ל לא מבעיא אם יש לומרנא דמוכח שהתחייב לזורך מזונות שלהם לפי שעת המתחייב דודאי פטור כיון שקבל זמן אמר שיתן בכל שנה אלא אפי' אם לא היה המוכן לזורך

המשפט

דאינו נגבה כ"א פ"א בשנה סמ"ע : (יד) קנב היינו אם קנב שהם לזמן פטור מיורשיו : ואם קנב

ביאורים

החיוב האחות שאפשר ואף שכ' הרי"ן בנדרים כ"ה דהלשון של שתם משמע שפי לעולם מהיום היינו כיון דרוב ב"א אומרין לישנא דשתם וכוונתן לעולם ובנדרים אזלינן בתר הרוב ולא מהימן לפרש דבריו נגד הרוב כמבואר בי"ד סי' ר"ח סעיף א' אבל בממון לא אולינן בתר הרוב וכיון דאיכא גם כן מיעוט דאומרין אזמן מועט ג"כ לישנ' דמסתמא אין יכולין לחייבו כדאמריינן בב"ק פ' המניח וכן הוא בפוסקים : ב) ואפי' קצב סך לצורך עש"ך סע"ז מה שחמה על הרב וגרא' לישב דהרב מיירי שקצב הסך וקצב גם כן זמן המזונות כגון שאמר הריני מתחייב עצמי סך מאתים זוז לצורך מזונות של חמשה שנים דאז בידאי פטור אפי' מיורשים כשמת תוך הזמן וכמה שכתב החי"מ באבן העזר סקי"ג עיין שם וזה פשוט : ג) המחייב עצמו בדבר שלב"ל כתב הבנה"ג דלמאן דסבירא ליה בסי' קי"ב דבשיעבוד יכול לחזור בו קודם שב"ל הנ"ב בחיוב דהא הבעה"ת למד דין החיוב משיעבוד ותלוי בפלוגתא דשיעבוד : אמנם אם מת הנותן קודם שבא לעולם לכ"ע היורשין פטורין ע"ש וכן הסכים עמו בתומים ע"ש ובקצה"ח הקשה מתוס' כתובות ריש פ' אע"פ שכתבו דכשהחתן מחייב עצמו מאה ליטרין ואין לו דנקרא דשלב"ל ואפ"ה חייבין היורשים כיון שהנוף בעולם והחיוב חל אנוסו מיד ונם א"י לחזור בו והוא קושיית התומים. אבל באמת לא קרב זה אל זה דשם כיון דחייב עצמו בדמים או אפילו פירות המצוין דכל דבר המצוי בשוק כדבר שבידו דמי ואינן ידועין כגון ליטרות כסף החיוב חל תיכף על נופו לשלם רק דהוי כלא הניע הזמן פרעון עד לזמן שקבע דהא א"א לו לסלק חיובו מעל נופו כלל. ואם התחייב עצמו בדבר ידוע שאינו שלו יאו' אם לא אתן לך דבר פלוני הנני מחייב לו בדמים כך וכך הוי רק כתולה תנאי בדבר שלב"ל כמ"ש בתומים וזה פשוט : אבל אם אמר לו שדה זו כשאקחנ' הריני מחייב ליתן לך וכ"ז שלא קנהו ליכא שום חוב על נופו דהא בידו שלא יקנהו וכן אמר פירו' שיוצ' הדקל אני מחויב ליתן לך כיון דליכא שום חיוב על נופו קודם שהוציא הדקל רק שמחייב עצמו ליתן כשיוציא הדקל ודאי דלא עדיף חיוב לרבנן מקנין דר"מ דהא נוף הדין דחיוב לא למד הבעה"ת רק משיעבוד ודיו לבא מן הדין וכו'. וכשמת פטור לכ"ע דהא נוף הפירות נעשים להיורשים קודם שחל חיובו והשיעבוד נכסים ליכא בהא אי נאנסו הפירות תיכף כשיצאו מהדקל או נגלן נזל הדקל קודם שיצאו הפירות ודאי דהי' פטור הנותן והכא שזכו בו היורשים אפי' קודם שיצאו מהדקל ודאי דנפטר הנותן מחיובו ואין זה צריך לסנים כסענ"ד. ובקצה"ח רצה לחלוק מסברא על הגאונים שקטנם עבה ממתניו לכן לא תשמע אליו ואליהם תשמעון ואלו לא אמרן ראוים הדברים לאומרן ואם אמר הריני מתחייב עצמי קנות לך בית פלוני ודאי דאין הב"ד יורדים לנכסיו להוציא ממנו תרקב' דדיניו ליתן לחבריו בעד ביתו דדוקא כשמתחייב עצמו וכשיבוא לידו מהני החיוב אבל במתחייב עצמו בדבר שאין בידו לנמרי ודאי דלא מהני החיוב והא אין בידו לנמרי דאולי לא יכולו לו חבירו בעד כל הון וכיון שלא חל החיוב במקצת לא נתחייב כלל דהא חיוב לא נלמד רק מהשיעבוד וכא מצינו שיעבוד רק שמשעבד כשיבוא לרשותו וא"כ הנ' בחיוב לא מהני רק שמחייב עצמו ליתן כשיבוא לרשותו ואם אמר הריני מתחייב לך במנה אם לא אקנה

החושן

אפשר לו להודות שחייב לו אלף אלפים דינרי זהב ושעבד לו מטלטלין אנ"ק שקנה ושעתיד לקנות ואין לומר שמא בשעת מיתתו יהיה לו נכסים יותר שא"כ אין לדבר סוף אלא כיון דיכול לשעבד עצמו בממון רב אמרינן מנו עכ"ל והוא בא לייסב שם הקוסיא שהקשו להרמב"ם בהא דאמרינן לר"מ יכיר ל"ל הא ה"ל דבר שאינו קנוב ע"ש וכיון דקושיות הש"ם לר"מ דיכול לחייב בכך ידוע ולשעבד נכסיו שקנ' ושיקנה

משה"כ

שהוא לשנה כיון שאמר לו יהן ק' זהו' לשנה. ונם בסי' קסג דנפטר בשנה א' ל"ל דשם מיירי בתם פרטי דומיא דתם גולנולת

נתיבות

משה"א

והנה הב"י באה ע סימן קי"ד הביא בשם רשב"א ראיה דשתם לעולם משמע דהא דנדרים דקאמר התם כיון דאמר יתפרנו כל פירות דעלמא עלי איתפרנו כל פירות עלמא עילוי' ופרקי' דאמר שתם אלמא כל שתם בלעולם דמי וראיה זו לכאור' חזקה הוא וצריך ליישב דעת הרא"ש דהי' דעת בתרייתא שהביא הרב דשתם לאו לעולם משמע . ולפענד"נ ליישב דהא קיי"ל דבשטרות דנין כמו בנדרים כמה שכתב השי"ך בסימן מ"נ שקמ"ה היינו בדבר שהוא מבואר בש"ם דבנדרים להכי אסור או מותר משום דהל' ב"א הוא כך.בודאי כגון עד הפסח דבנדרים טעם ההיתר הוא ע"כ משום דבלשון בני אדם הוא בודאי עד ולא עד בכלל דא"א לומר דההיתר הוא מטעם פסק ומשום דס"ל דלא מעייל אינש נפשי' לפסיקא דהא אפי' ר"י דס"ל דמעייל אינש נפשיה לפסיקא מודה הוא בהא דעד הפסח דעד ולא עד בכלל עיין בנדרים דף ס' וס"א וכיון דמטעם ודאי הוא דהיינו דל' ב"א הוא בוודאי כך שפיר שייך כמילף שטרות מנדרים אבל במקום דבנדרים הטעם הוא משום דמעייל אינש נפשי' לפסיקא לא ילפינן שטרות מנדרים בכה"נ וראי' זה מנדרים דף י"ח ע"ב דהקדיש חיתו או בהמתו הקדיש.את הכוי והוא משום דמעייל אינש נפשיה לפסיק' והא דמעייל אינש נפשי' לפסיק' ע"כ הפי' הוא דדעתו דאינש כשנדר שיהיה נתפס כל חומר משמעות הל' שיש לפסק בהלשון תדע דבכל מקום שמצינו בנדרים ונזיר הסברא דמעייל אינש נפשיה לפסיקא הוא נזיר ודאי וכן בנדרים הוא ודאי ולוקין עליו וע"כ הוא משום שכתבתי דדעתו כך שיהיה נתפס בודאי כל חומר הלשון שיש לפסק וכן בהקדיש חיתו או בהמתו דאמרינן הקדיש את הכוי ע"כ הוא הקדש ודאי ולא פסק דאילו היה פסק לא הי' הכוי הקדש דהא המוציא מחבירו עליו הראיה דבהקדש נ"כ אמרי' הממע"ה כמבואר לקמן סימן ר"נ גבי' שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו אלא ע"כ דכל שהוא משום דמחית אינש נפשיה לפסיקא משום ודאי הוא ומשום הנ"ל הוא ובסו' ביכורים מבואר דאף אם הקדיש חיתו או בהמתו הקדיש את הכוי הכותב חייתו או בהמתו לא כתב את הכוי וכ' הרי"מ דהא נוף הדין דחיוב לא למד הבעה"ת רק משמחיב עצמו ליתן כשיוציא הדקל ודאי דלא עדיף חיוב לרבנן מקנין דר"מ דהא נוף הדין דחיוב לא למד הבעה"ת רק משיעבוד ודיו לבא מן הדין וכו'. וכשמת פטור לכ"ע דהא נוף הפירות נעשים להיורשים קודם שחל חיובו והשיעבוד נכסים ליכא בהא אי נאנסו הפירות תיכף כשיצאו מהדקל או נגלן נזל הדקל קודם שיצאו הפירות ודאי דהי' פטור הנותן והכא שזכו בו היורשים אפי' קודם שיצאו מהדקל ודאי דנפטר הנותן מחיובו ואין זה צריך לסנים כסענ"ד. ובקצה"ח רצה לחלוק מסברא על הגאונים שקטנם עבה ממתניו לכן לא תשמע אליו ואליהם תשמעון ואלו לא אמרן ראוים הדברים לאומרן ואם אמר הריני מתחייב עצמי קנות לך בית פלוני ודאי דאין הב"ד יורדים לנכסיו להוציא ממנו תרקב' דדיניו ליתן לחבריו בעד ביתו דדוקא כשמתחייב עצמו וכשיבוא לידו מהני החיוב אבל במתחייב עצמו בדבר שאין בידו לנמרי ודאי דלא מהני החיוב והא אין בידו לנמרי דאולי לא יכולו לו חבירו בעד כל הון וכיון שלא חל החיוב במקצת לא נתחייב כלל דהא חיוב לא נלמד רק מהשיעבוד וכא מצינו שיעבוד רק שמשעבד כשיבוא לרשותו וא"כ הנ' בחיוב לא מהני רק שמחייב עצמו ליתן כשיבוא לרשותו ואם אמר הריני מתחייב לך במנה אם לא אקנה

קצות

ה) המחייב עצמו בעה"ת בשכר ס"ד למדו מהא דאכסן במשענד לחזנו מה שיקי' כהא דקיימא לן דאקני לן דאקני מחשבעד ומ"ש בני שמואל הקב' מהא דאמרינן פ' עשרה יוחסין ובפ' מי שמת יכיר ל"ל הא אי נבי יקיב ליה כוליה נכסיה ומכני בנכסים שנפלו לאחר מיכן הניחא לרבנן אלא לר"מ דאמר אדם מקנה דשלבל"ע מאי איכא למימר והיקשי גם נרבנן דאית ליה מנו דמלי מחייב ליה ובלשון חיוב מהני אפי' בדשלבל"ע ומ"ש ויותר תמוה דברי הכסף משנה פי"ח מה' מכירה ה"ל ומתוליה זו אין הנאה לרבינו שכבר

מהרשד"ם סי' שע"ג: (כא) אם קבל אחריות כי' בס' נ' תרומה שער מ"ג ח"ד סוף דף קל"ד הקשה שהרי מדברי תשובת הרמב"ן שהביא הבעה"ת שם בשער מ"ג ומביאם ב"י עצמו בסמוך תכף ומיד מבואר שאולם וס"ל דאם קבל עליו אחריות חייב להעמיד בידו. ולי נראה דהרמב"ן מיירי שחייב עצמו בכך וקבל אחריות להעמידה בידו ואלכך נסי דהקנין אינו כלום מ"מ החיוב חל על נופו לענין שחייב להעמיד בידו וזה מוכרח בדברי בעה"ת שם דאל"כ איך הי' מביא שם מיד דברי הרמב"ם שם סותרים דבריו שכתב מתחלי דמשתבר דלא מהני כו' וכ"כ עודהבעה"ת בס' בשער ס"ד ח"ב וסכ"כ הרי"ף בתו' ולא הביא שם דברי הרמב"ן כלל. אלא ודאי כמ"ש. כן נ"ל: (כב) ואפי'

(כא) יא) או קבל (טו) [טו] אחריות על כל נכסיו יט (כב) יב) ו) ואפי' נתן לו (טז) [טז] משכון אינו כלום (כג) ק ז) יב) [יח] אבל יג) בלשון חיוב [יט] כגון שאמר הוו עלי עדים (כד) ר שאני מתחייב לפלוני בכך וכך (כה) (יז) [יז] חייב (וכן הוא"ה מבעה"ת שער ס"ד) [כא] (כו) והוא יג) (יח) ח) [יח] שקנו מידו ס ראובן שהוציא שטר בקנין על שמעון שכתב בו (כז) מחמת שנתתי לו מאה זהובים ושעבדתי לו כל נכסי לגבות' מהם (אבל לא שעבד עצמו בהתחייב) בלשון כו' משמע שהכל תלוי בלשון ומש"ה אם כתב הריני מחייב נפשי ליתן לך כו' אף שהוא במתנה והוא דבר שאינו מצוי בידו מ"מ החיוב חל על נופו ואפי' לדעת האומרים דאם קנו תידו ליתן אז אתן לא קנה דה"ל קנין דבריס וכמ"ש מור"ם בשמו לקמן סי' רמ"ה ס"א מ"מ בזה שחייב נפשו ליתן לזה הכל מודים דקנה וכן משמע מהגהת מור"ם שם' בשמו"ע סעי' ו' על כל נכסיו ומשמע דלא מהני אף אם יש לו נכסים אחרים אינו כלום. הטעם שמפורש בהטור דכל דהקנין

כ"י

נתן לו משכון אינו כלום וכ"כ במרדכי ריש פ"ק דקידושין אמנם כתב שם דהרב' גאונים חולקים וס"ל דלא יתן המשכון עד שיתן לו המתנ' וכן הוא בתשובת מיי' לספר משפטים סי' ס"ז עכ"ל ד"מ וכן הוא באמת שם ותמי' לי על מה שמתם הרב כאן כדברי הטור ולא הבי' דיש חולקין. וע"ל סי' ר"ז סעיף י"א וסי' של"ג ס"א ומ"ש שם: (כג) אבל בלשון חיוב כו'. עיין בתשובת מהר"א ן' שמון סי' כ"ג: (כד) שאני מתחייב כו'. כלומר שחייב נפשו ואפילו לדעת האומרים לקמן סימן רמ"ה ס"א דאם קנו מידו ליתן אז אתן לא קנה דה"ל קנין דבריס מודים כאן שחייב נפשו כ"כ הסמ"ע ס"ק י"ח: (כה) חייב. מיהו היינו דוקא לגבות מבני חרי אבל לגבות ממשעבדי אף שכתב לו שטר ע"ז לא מהני אפילו הוא דבר קלוב כגון שכתב לו בית זה או סך זה שאירם מאבא כו' דכיון שלא הי' בעולם בשעת כתיבה אין קול יוצא לאותו כתיבה כן מתבאר מדברי רש"י והתוס' פרק הנזקין סוף דף כ' להפוסקים דפסקו כמ"ד שאין כתובין והבאתי דבריהם לעיל ס"ק י"ב אבן הרמב"ם ושייעתו שהבאתי שם משמע דעורף בדבר קלוב כשמתחייב עצמו בשטר אף שלא היה בעולם וע"ש ודו"ק: (כו) והוא שקנו מידו. נראה שהמחבר הוציא כן מבעה"ת שער ס"ד וכן נראה בשמ"ע אבל לפענ"ד נראה דבעה"ת לטעמיה חזיל דס"ל שם בסוף שער ההוא מביאם ב"י לעיל ס"ס ח' דאי אפשר לאדם להתחייב בדבר שאינו חייב אלא בקנין ולא מהני עידי אבל להרמב"ם דפסק דבאומר אתם עידי חייב א"כ ה"ה הכא דכיון שאמר הוו עלי עדים שאני מתחייב כו' חייב אף בלא קנין וא"כ קשה על המחבר דלעיל ריש סי' מ' פסק כהרמב"ם וכאן כתב והוא שקנו מידו ואפשר ס"ל להמחבר דבדבר שאינו בעולם אז שאינו ברשותו לא מהני הוו עלי עדים לכ"ע אבל לא מסתבר לי לחלק בכך ודעת המחבר לע"ע: (כז) מחמת שנתתי כו'. עיין בתשו' מהר"ם

הגר"א

[לא] הכל בכל חייב. כנ"ל בס"א ואם כ' כו' ודאגא עתיד לתקני אע"ג דבמחבר כה"ג לא קנה כמש"ל שהה זו לכשאקחנה כו': [לב] כגון שאומר הוו. לא מיבעיא באומר נתחייבתי לפ' כו' דא"ל לזה הבודאת בע"ד כו' כמש"ל הרמ"א: [לג] והוא שקנו

ביאור

עצמך כו' ובכ"ב ס"מ שאמר ידור כו': [ל] ואפי' כתב לו כו' ואפי'. כמ"ש בקדושין ח' ב' זכון הבוא אמתא בפרישי כו' וכ"ש בשעבוד שהוא גרוע מתשכון כמש"ל בסי' ס"ז ס"ב וסי"ב וסי"ג: (ליקוט) ואפי' נתן כו'. עפי' ר"ז סי"ז (ע"ב):

באר

לבנו ולכלתו ליתן להם מזונות ודירה סך קבוע ומת בנו אחר הנישואין ותובעת כלתה חלקה כו' עיין שם באורך ועיין בתשובת שבות יעקב ח"א ס' ק"ל שפסק כמי שקיבל עליו לזון בנו וכלתו שמחויב ליתן לה בימי לידתה מאכלים יקרים וקלים כדרכן של בנות ישראל והסיג על הב"מ שלא פסק כן עיין שם). [טו] אחריות. כתב הש"ך אע"ג דהכ"י כתב בשם הרמב"ן דאם קבל עליו אחריות חייב להעמידה בידו ל"ל דהוא מיירי שחייב עצמו בכך הלכך כאן אין הקנין אינו כלום מ"מ חל החיוב על נופו עכ"ל: (טז) משכון וכמרדכי כתב דהרבה גאונים חולקין וס"ל דלא יתן המשכון עד שיתן לו המתנה עכ"ל דנראה דלא פקה מידי דהא קי"ל דאקני אינו אלא מד"ס ומדין תורה כי היכי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כן אינו משעבד דשל"ל וכ"כ מדרבנן הוא וכ"כ הרשב"ם פ' מי שמת דף קנ"ז בהא דמיבעיא דאקני מהו שישתעבד וכתב שם דשעבוד עדיף מקנין משום דאלמוהו רבנן שעבוד משום צד"ד ע"ם וכ"כ נמ"י שם דשעבוד מהני כדשכל"ע משום נפ"ד עבדי תקנת לבע"ח ע"ם וכיון דאין אדם משעבד דשכל"ע מה"ת דברי הכ"מ נכונים דלר"מ יכול לחייב עצמו בסך אלף אלפים ולשעבד נכסיו שקנה ושיקנה בשעבוד מטלטלי אנ"ק דה"ל דבר קלוב אבל לרבנן אלף שיוכל לחייב עצמו בסך רב אין השעבוד מועיל בנכסים שיקנו דהוי דשכל"ע ומה"ת ל"מ ולאחר מיתה אין היורשין אלטרכו לשלם שאין לו שעבוד בנכסיו וזה ניחא נמי ליסב מה שהקשו כם' כנ' שמואל דהא לרבנן נמי יוכל לחייב עצמו בדשכל"ע דנהי דהחיוב על גופו חייל ומשום הבנוף בעולם אבל בע"פ אם לא ישתעבד נכסיו א"כ לאחר מיתו' אין היורשין ירשין לשלם מוב אביהם אלא אם נשתעבדו הנכסים ויכול השעבוד על נוף הנכסים וכיון דהנכסים ליתי' בעולם אם כן כי היכא דליתי' בהקנא' נוף הנכסים כן ליתי' בשעבוד נוף הנכסים מה"ת כיון דהוי דשכל"ע ומש"ה לרבנן ניחא אבל לרבי מאיר קשיא וזה כדור ובעיג ועמ"ם בס' רע"ט ס"א: ו) ואפי' נתן לו משכון והיינו משום דאמרינן מנה אין כאן משכון א"כ ונראה דאין אדם יכול לשעבד נכסיו אלא אם נתחייב גופו קודם ואז נכסותיו דבר אינם ערבין בי' וכמ"ש הרא"ש פ"ק דקידושין ע"ם ויש עוד טעם בזה בגימוקי יוסף פ"ק דמציעא משום דמשיכ' אינו מועיל אלא היכא דקו' אותו לגמרי אבל לשעבוד אינו מועיל משיכ' ומש"ה משכון ל"מ אלא אם בשעת הלוא' וקו' בכסף הלוא'ו אם שלא בשעת הלוא' ובגוביינא דב"ד אבל היכא דליכא כסף ולא גוביינא דב"ד ל"מ משיכ' לקנין המשכון ועמ"ם בס' פ"ז סק"ב: ז) אבל בלשון חיוב כתוב בכנה"ג ז"ל וע' מוהר"ם שסון סי' קל"ב ז"ל דאפי' בלשון חיוב אם את הנותן קודם שיבואו הפירות לבעולם זכה מקבל מתנ' ואפשר שזה תלוי בפלוגתא דפליגי רבותא בשעבוד דאקני אם לבעולם יכול לחזור בו אם לא כו' ע"ם ולכב"ד נראה דבני חיוב לכ"ע אינו בחזר' והנב בעצמן אתן בעצמו בעולם ליטרין ואין בו לשעמו היוכל לחזור בו אם"כ ודאי לא וע' מוס' פ' אע"פ ואם"כ ה"ה מי

חכמת שלמה

סימן ס. סעיף ו' על התוכח לבניא רמ"ו. כ"ב עיין בסמ"ע וש"ך שבאריכו בזה והכה מפרש"י מכ' ב"ק ד"ד ע"ב ד"ה ביתמי שכתב דמשלטלי דיתמי לא משתעבדי דלוכה לתיתר לאחר מיתת אביהן קטן וכו'. וכן אמת שדברי רש"י תמוהין דאמנו אם יש עדים שקטן אביהם מתיים יגבה מטלטלין דיתמי והוא נגד המפורש בכתב דוכתא ובמקומו דלמ"ל שהפם מתיים אף בלא הפם אם רק ידוע שקטן מתיים יועיל ועוד הרי בס"ם בכתובות קאמר שם הס"ם דהפוסם לא מהני רק בהבעיתו מתיים ל"ז כיון שהם בידו ומודאי קטן מתיים אם לא יגבה. ועוד תמיהות הרב' מכתב הוכחת מ"מ מוכח מפרש"י דלא אמרינן כאן הא כשלטלי ן אף בטוענין

חידושי רעק"א

ומקבל אחריות כאם ישתדפו קודם שיתנם לו שמחיוב ליתן דמיו אבל כמחייב ליתן פירות הדקל ומתנה שלא יתחייב בחריותם לא חל כלל בהתחייבות מהרי"ט בח"מ ועי' קלא"ח סי' ר"ג וע' בח' הרא"ש ח"ח סי' ש"ז: שם בהגה ואין מדקדקים כולה כתן. כ"ב ויש לנו להעמיד הטער בחזקתו ולומר שזיכה אותו ע"י אחר ונאחר הכפן בידו ונעשה שומר עליו עכ"ל הטור בשם הרא"ש ועמ"ש בגליון לקמן רס"ו רל"א:

נתיבות

להיפך חייב לשלם לוירשים אלא שפטור מבעל' ש"ך) (ואם אבד הסר גם הזמן כגון שהתחייב מאה זהובים לעורך מזונות של ה' שנים ומתה פטור מיורשים וע"ב: (טו) אחריות. היינו שהם אחריות שבתכנין בכל הטערות דהיינו אנא איקוס ואשפי זכיני אילין והוא אינו מועיל כיון דאין אם אחריות אינו מועיל כיון דאם אינו אחריות אבל אם יש

חושן משפט ס הלכות הלואה

שפתי כהן

קרב

דהקנין אינו חל זולת המשכון גם המשכון אינו מועיל לו כלום ועל כיולא בזה אמרינן מנה אין כאן משכון אין כאן אם לא שא"ל קנה לך מנוף המשכון כך וכך וכ"כ לק' בסי' ר"ז ובח"ע ס"ס כ' ע"ס: ב על התובע להביא ראיה. זכ"כ מור"ם בסי' קי"ב ס"ג ע"ס. והמחבר כתב שם פלונת' בזה בס"ס ר"ן סתם המחבר וכתב דעל היורשים להבי' ראיה שלא הי' לו בשעת מיתה והיינו דלא כמ"ם כאן ובסי' קי"ב. גם מור"ם לא כתב שם כלום רק כ' ז"ל וע"ל סי' ס' סעיף ו' עכ"ל ורימז לזה שכתבתי דכאן כתב היפך מ"ם שם. וכ"ל ליישב דכאן איירי שלא היה לו המעבע בשעת הקנאה מ"ה אמרינן דעל המוצי' להביא ראיה משא"כ בס"ם ר"ן דשם כ' דעוענים היורשים שמא לאחר מכאן לקחם וכמ"ם שם מ"ה אזלינן בתר טענת ברי דתובע ואמרינן כאן נמצאו וכאן היו ואף דבסי' קי"ב אי"ר גם כן ביורשים וסתם יורשים אין טענתם במילי דאבוה בברי וגם סתימתו כפירושו דמי דאיירי גם בשמא דומיא דבבא דלפני זה דאיירי גם בטוען הלוקח שמא וכמ"ם בטור בהדי י"ל דשאני התם בסימן קי"ב דאיירי בקרקעות ובקרקעות לא שייך למימר כאן נמצא וכאן היה דהקרקע במקומה עומדת ואף שיאמה מרשות לרשות מקומה לא תזוז. ודוק' במטלטלים הנמצאי בבית בעליהן בהן כ' שם בסי' ר"ן כאן נמצאו בביתו כאן היו גם בשעת המתנה וכאן אף דאיירי במטלטלים מ"מ כיון דטוען הנתבע ברי המע"ה וכ"ל

טורי זהב

אחריות מש"ה לא זכה כה ס"ז שלא הגיעו לידו לאפוקי חזונות וכיולא שעיקרן מתנה ומיד שכוסם זכה אלא שמדברי הרב מוסר"א מזרחי בראשונות הייטו מ"ז כ' קלת דאין לחלק בזה שהרי מתה יגיעות יגע להחזיק המתנו במתנות שכבר כלו לידו ומעשה מוחזק ואפשר דלרווחא דמילתא נקיט המס מוחזק כדי לפתוס פי המולקים כנרא' מתנאוכו וגם הוא ז"ל גילה דעתו באותו המנו' לחלק בין מתנות לנדוניא מעשה המחור. אמנם לפי מה שכתב הרב רמ"א שם דאף בלא הפוסק לבנו נמי אמדינן דעתיה שלא כתב אלא על מנת שיהנה בנו אם כן אין לחלק בהני שהרי האב הנותה לבנו מתנה נמור' היא וזוכה בה מיד בכל מכל וכבר תפס עליו הרב בעל חלקת מחוקק שם ובספר בית שמואל לא הניקן כלום כי מה שכתב דברמ"א דנפשיה קאמר היא נופיה קשיא דלא דמי להדדי כי עוכלא לדבא והבלע"ד דמקום הנה' זו אח"ל בעין דתקנת ר"ת והקהלות ואין שייהיה בלע"ד דינו של הרב בע"ז ז"ל אמת מתרי טעמי חדא דהפרש גדול יש בין נדוניא לחזונות דבנדוניא יש שינוי בין מאחר שהכתיבה לשעת מיתה הנה דבשעת כתיבה לא זכה בגוף הנכסים שהרי הוא מחייב באחריותן וגם אינו יכול למכרם משום מכח כ"ח דבשעת מיתה אלא מן הכח בה ס"ז שלא הגיעו לידו לאפוקי חזונות וכיולא בהן שבר מבשעת שהוא בכיתיבה לא זכה בגוף הנכסים שהרי הוא מחייב באחריותן וגם אינו יכול למכרם משום דאדעתא' הבני לא נמנע שיבא מיתה בזמן שהרי הוא מחייב כיון שבשעת שהוא בא לזכות בנכסים אינו בראשונה לא זוכה בגוף הנכסים אינו בראשונה לא זוכה ס"ז אם אם אינו מוחזק ואפשר דלרווחא דמילתא נקיט המס מוחזק כדי לפתוס פי המולקים כנרא' מתנאוכו וגם הוא ז"ל גילה דעתו באותו המנו' לחלק בין מתנות לנדוניא מעשה המחור. אמנם לפי מה שכתב הרב רמ"א שם דאף בלא הפוסק לבנו נמי אמדינן דעתיה שלא כתב אלא על מנת שיהנה בנו אם כן אין לחלק בהני שהרי האב הנותה לבנו מתנה נמור' היא וזוכה בה מיד בכל מכל וכבר תפס עליו הרב בעל חלקת מחוקק שם ובספר בית שמואל לא הניקן כלום כי מה שכתב דברמ"א דנפשיה קאמר היא נופיה קשיא דלא דמי להדדי כי עוכלא לדבא והבלע"ד דמקום הנה' זו אח"ל בעין דתקנת ר"ת והקהלות ואין שייהיה בלע"ד דינו של הרב בע"ז ז"ל אמת מתרי טעמי חדא דהפרש גדול יש בין נדוניא לחזונות דבנדוניא יש שינוי בין מאחר שהכתיבה לשעת מיתה הנה דבשעת כתיבה לא זכה בגוף הנכסים שהרי הוא מחייב באחריותן וגם אינו יכול למכרם משום מכח כ"ח דבשעת מיתה אלא מן הכח בה ס"ז שלא הגיעו לידו לאפוקי חזונות וכיולא בהן שבר מבשעת שהוא בכיתיבה לא זכה בגוף הנכסים שהרי הוא מחייב באחריותן וגם אינו יכול למכרם משום דאדעתא' הבני לא נמנע שיבא מיתה בזמן שהרי הוא מחייב כיון שבשעת שהוא בא לזכות בנכסים אינו בראשונה לא זוכה

חכמת שלמה

סיורסין שתא ל"ל כ"כ"ה כדעת הסוברי' כן. מיהו לריפך אין רא"י מרש"י לומר דמוכח בקרקעות אמרינן ככ"ה דיל"ל דמוזהו דבקרקע מסתמא יש עדים שיש לכם קול ויידעין מתי קנאן מש"ה כמטלטלין אבל עכ"פ במטלטלין מוכח שפיר וכעת אין להאריך יותר:

שם בריש הסעיף. המחייב עצמו כהלכ"ל אז שאינו מלוי אלא וכו' כ"ב ולפע"ד הביינו דוקא אם יכול אומו התחייב להשיג אותו סדבר. אבל אם יש לו אומם בדבר כגון ע"ד מצל מי שחבר תעין להנרו ואמר לו תעיס של פלוני אני מוכר לך בכך וכך כל מדה והתחייב ל"ע בחיוב גמור להעמיד לו החעיס. הנה אם יכול להשיג החעין הללו בדמים הללו שחברו לחברו אז בחעיג יותר אז חייב הוא לקנותן מחברו ולתתן להלוקח כיון שחייב ל"ע בחיוב גמור חייב. אבל אם אין יכול לקנותן רק בהוספת דמים הרבה יותר מה שלקח אות אבל הלוקח. ח"כ כיון דקיי"ל אומם רחמנא פטרי והתחייב לחברו אינה דבר ואינו אומם פטור ע' בסי' כ"ח וסי' כ"ה ובמה דוכתא. גם קיי"ל ביו"ד סי' רל"ב סי"ב בהגה"ה דאומם ממון הרב הוי אומם. והייטו טעמו שיש אומדנא בחדעתא הבני לא נמנע ע"ש. ח"כ ה"נ אם יש הפסד להמוכר כ"כ עד שיש

ודו"ק

מהר"ם כהן ס"ב סימן ט' ובתשו' מהרשד"ם סימן ס"ט: (כח) על התובע להבי' ראיה. בסמ"ע ס"ק כ' הקשה מלקמן ס"ס ר"ן ודחק בזה ולי נראה דשאני התם כיון דהמטלטלים הם בעין אמרי' כיון שעתה כאן נמצאו כאן אינו מש"כ הכא שהמטבע אינה בעין. מיהו קשה בהך דס"ס ר"ן מהך דלקמן סי' קי"ב ס"ג. ומה שמחלק בסמ"ע בין מטלטלי לקרקע לא נהירא גם מנ"ל להמחבר לחלק בכך והעיקר לדינא דלקמן הוא מתשו' הרשב"א משמן של נאונים והם דברי הגאונים שהביא הטור לקמן סי' קי"ב וא"כ כפי מאי דקי"ל לקמן סי' קי"ב דלא כהגאונים שם ה"ה דלא קי"ל כהך דלקמן"ס ר"ן וכ"כ הב"ח ס"ס זה דהפוסקים סותרים זא"ז ולעולם על המקבל להביא ראיה וכן עיקר: (כט) לסברת הרי"ף וקלת רבוותא טו] [לם] דעת הרמב"ם פכ"ב מה' מכירה כהרי"ף ועוד כתב בב"י וכיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן ולזה לא הביא כאן בש"ע רק דברי הרי"ף אבל באמת אין מהרמב"ם ראי' כלל דלא קאמר התם אלא לענין בעליהן בהן כ' שם בסי' ר"ן כאן נמצאו בביתו כאן היו גם בשעת המתנה וכאן אף דאיירי במטלטלים מ"מ כיון דטוען הנתבע ברי המע"ה וכ"ל

ביאור

מידו. כמו ערב לאחר מתן מעות דלריך קנין כיון שהשתעבד בלא מעות: [לד] אין מטבע. ב"מ ט"ו א': [לה] ואם אין. שם ב': ואם. דהמע"ה: [לו] (ליקוט) על ההוצע כו'. עפ"ם ר"ג שפ' בהיפך והוא דעות תלוקות כמ"ם בסי' קיב ס"ב וע"ב הרב

הגהות אמרי ברוך

(נה"מ ס"ק י"ד) (*) דהכא מיירי שאין המטבע. כ"כ כך ל' הש"ך מה שא"כ הכא שאין המטבע בעין עכ"ל ולכאורה תמוה מאד מאי פסיקא לה"ש"ך לומר בפשיטות הכא אין המטבע בעין. וכך הי"ל לומר לה"ש"ך דהכא מיירי שאין המטבע בעין ע"כ ל"ל דכוונת הש"ך דבהקנאת מלה זהובים אף אם היה המטבעות בעין ונקנו להמקבל מתנה מ"מ כיון שכתוב בשטר. משעבדת לו כל נכסי לגבותם מהם נראה שהמקבל מתנה השלוח אם הכוחבים ועליו לבלם בעת שיתבע בשבש"ע אלזה שעבד לו הנכסים על גביו' חוב זה. וא"כ אף כשנמלא עדה כיד הנותן מלה זהובים אין לנו לדון לחייב הנותן ליתן לו אותן מלה זהובים דבא מה שהקנה לו כבר זכה אפה עליו במלוה ובידו לסלקו אף בשוה כסף וכיון שאין לדון על גוף התשבע בנמלא עדה לא אמרינן כאן נמלא לענין קיום התחלות ההקנאי' משא"כ לקמן סי' קי"ב ור"כ שהדין על הנכסים עצמם

באר

אומר אתם. עידי חייב וכאן כתב והוא שקנו מידו ואפשר דס"ל דבדבר שאינו בעולם או אינו ברשותו לא מהני הוו עלי מדים לכ"ע אבל לא כ"ל לחלק ככך ו"ע עכ"ל וכ' הסמ"ע דאפי' לדעת האומרים דאם קנו מידו ליתן או אתן לא קנה דה"ל קנין דברים וכמ"ש הרמ"א בסי' רמ"ה ס"א מ"מ בזה שחייב נפשו

פתחי

אלא מודה אני שאני חייב כו' אבל האומר אני מהחייב שאתן לפלוני כו"כ לא הוי ל' חיוב עכ"ל ומדברי הסמ"ע ס"ק י"א לא משמע כן ועי' בנו"כ בס' כ"ה בה' אתנו הגאון מו"ה יוסף ז"ל שכ' הגם דלכאורה יש להבינו דאיירי לדברי הרב"ם הלוי מנמרא כ"כ דף קמ"ט בהא דהוצרך איסור לעשות קנין אוריתא כו' אך מדברי רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל מוכח כדעת הסמ"ע דאם אמר הנני מחייב א"ע ליתן לפלוני זהב הלה כו' (ומבואר עוד שם דל' קבלתו עלי בחוב גמור היינו כמו שאומר חייבתי את נפשי כו' ע"ש). ושם בסי' כ"ו בה' הגאון המחבר רולה לומר דגם הרב"ם הלוי מודה אם לא אמר אני מהחייב ליתן הלא אתם אני מהחייב לפ' ככך וכך שאל החייב ואחזר ואכתב לו אתנו הגאון הנ"ל דכפי שמועתי תשובת ר"ם הלוי בספר

נתיבות

משא"כ

שכא לא מהני וע"ש: (יט) התובע. ובסי' ר"ן פסק דעל היורשי' להבית ראיה שא"ה שטוען הנותן ברי ושם היורשיטוענין שמא הנותן קי"ם סעיף ג' שכתב פלונתא מיירי שאין ברי אינו בעין אם הנותן מלה כיון דאיירי בחוב ובשטר ואינו בעין ולא"ל דהם שנתן מלה בעין אבל בנותן כל משלטלין ועכצ"ל שלא היה אותן בידו בשעת מתנה ונגד הן שלו ואותן של סקדון נאנסו אבל בנותן כל משלטלין ועכצ"ל שלא היה אותן בידו בשעת מתנה ונגד זה אמרי' כאן נמצא כאן היה ולפ"ז אם נתן לו חלק משלטלין כגון שנתן לו מאה מדות דגן ועכשיו נמצא ק' מדות אמרי' דאותן ק' מדות דגן היה תמיד אצלו משום כאן נמצא כאן היה אך שהיה עוד ק' מדות בשעת מתנה ונאנסו דפטור ממנו דשור משורי ונאנס דמראהו מת. ולפ"ז א"ש דהכא מיירי שלא נתן לו חלק משלטלין ועכצ"ל שלא היה אותן בידו בשעת מתנה ונגד הן שלו ואותן של סקדון נאנסו אבל בנותן כל משלטלין ועכצ"ל שלא היה אותן בידו בשעת מתנה ונגד זה אמרי' כאן נמצא כאן היה ולפ"ז אם נתן לו חלק משלטלין כגון שנתן לו מאה מדות דגן ועכשיו נמצא ק' מדות אמרי' דאותן ק' מדות דגן היה תמיד אצלו משום כאן נמצא כאן היה אך שהיה עוד ק' מדות בשעת מתנה ונאנסו דפטור ממנו דשור משורי ונאנס דמראהו מת. ולפ"ז א"ש דהכא מיירי שלא נתן לו רק ק' זהובים ומחולקיאם הי' ברשותו או לא ונאנס הנתבע שלא היה אותן בידו ואפילו נמצאי ק' זהובים ובוודאי הי' נ"כ בשעת מתנה משום כאן נמצא מ"מ הא אי בעי אומר שהיה עוד ק' זהוב ונאנסו ואפילו שיעבד עצמו להתחייב באונסין נ"כ פטור דנגד חיוב לא אמרינן כאן נמצא כמו שאבאר לקמן. **חנה הא** דס' ר"ן דאמרי' כאן נמצ' כאן היה ידוע דהיא דוק' בנתן משלטלין דמבואר בס' רמ"ה סעיף י' דמשלטלין אינו אלא כלי תשמיש ולא סחורה ומש"ת שייך לו' בו כ"נ כ"ה אבל בסחורות וחטי ושערי ודאי דלא שייך לו' כ"נ כ"ה דכ"נ כ"ה לא שייך אלא בדבר שיש לו' שלו ושל אבותיו מעולם כמבואר בסי' קי"ב סעיף ב'וכן כ' מהרי"ש בהדיא בחלק א' סי' קכ"ח לחלק בין סחורה ובין משלטלין לענין כ"נ כ"ה ע"ש וכ"כ בתומים ולפ"ז בסי' קי"ב סעיף נ' שם הדין בנותן נכסיו דהיינו חטי ושערי וסחורות כמבואר בסי' רמ"ה סעיף י' ע"ש וע"כ טעם דמאן דס"ל דהכל בחזקת מקבל מתנה לאו משום חזקת כ"נ כ"ה הוא דבהו לא שייך זה כמש"ל וע"כ הוא מטעם שכ' מהרי"ש ח"א סי' ל"ט והיינו משום כיון שהוחזקו סעם אחת שכל הנכסים שהוא נושא ונותן בהם שהם של מקבלי מתנה ואינו אלא כמתעסק בהם שא"ל אלא מה שנותן לתוך פיו כל מה שתחי' בחזקת מקבלי מתנה דחזקה שאין לו כלום כמו שלא היה כלום ולי"ר לאשה שאינה הנו"נ שאע"פ דקא הוחזק בירה להיות לה נכסים משל' מ"מ הא לא הוחזקה בידה נ"כ נכסים משל בעל משא"כ הכא שכל הנכסים שביד זה הוחזק שהן רק של מקבל מתנה זה אמרי' תמיד שהן בחזקת זה שהוחזק עד עתה עכ"ל בשינוי לשון קצת.ואין להקשות הא קי"ל בסי' ס"ב דדוקא באשה הדין כן אבל בבן בית מוקמי' הנכסים בחזקת כ"כ דנ"א דעיקר הטעם שיש חילוק בין האשה לבן ב"ב דאשה הוחזקה שאילת כלום משא"כ ב"ב י"ל דגם מתחלה היה לו נכסים דיש מתרושש והין רב כמ"ש הש"ך שם ועמ"ש בחידושי וא"כ בכאן שנתן כל נכסיו והוחזק שאין לו כלום רק נכסי המקבל מוקמי' הנכסים בחזקת המקבל וגם רשותו

הצות

נתחייב כלל וכמו לאחר שאתגייר דגם על הגוף לא חייל כלל לכן הוכרח להביא ראי' דתנאי דכסבל"ע לא הוי דינא של דסבל"ע אבל מתחייב דכסבל"ע החיוב על גופו וגופו הא אינה חזה ודאי ליתי' בחזר' וכמ"ש ודו"ק: ח) שקנו מידו כ' הש"ך ז"ל שהמחבר הוצרך כן מנמה"ת אבל לענ"ד נראי' דבנ"ה לסתמיה אחיל דס"ל שם דאי אפשר לאדם להתחייב עצמו בדבר שאינו אלא בקנין ולא מהני אתם

תנאי כ' השי"ך בסי' מ' דבעינן קנו מידו וכ"ש בחויב דבר שלא בא לעולם דאין לך תנאי גדול מזה דהיינו אם יבואו אלו הבריא לבא אם לא העקשר לבא ראיה. עסמ"ע ס"ק ד' שהקשי' לריטוך ובסי' קי"ב כתב סלונת' ולא הכריע ומתרץ דכאן מיירי שטוען ברי ובסי' ר"ן מיירי כנגד היורשין שטוען שמא. ואני תמה בדבריו דא"כ תקשה מהא דאה"ע סי' ק"ח סעיף א' שכ' בהדיא דאסי' נגד היורשין צריך להביא ראיה שהיו המטלטלין בשעת צוואה ועוד מדנקט ואם אין הדבר ידוע משמע דאסי' אין כאן טוען ברי דהיינו ביתומים הדין כן ועוד דאין בה סברא כלל דהא שטענין ליתמי טענת ברי כמ"ש הרא"ש ר"ם האשה שנתארמל' גם מה שתי' השי"ך הוא תמוה מאוד דמתרץ (*) דהכא מיירי שאין המטבע בעין ק' דא"כ לישני כשהתובע מביא ראיה שראו בידו סעם אחת מטבע אחר המתנה הוי כראיה שהיו בידו בשעת מתנה משום דכאן נמצא כאן היה כמבואר בכתובות ע"ה דמהני כשמביא ראיה שהיה המומין משתתארם משום דכאן נמצא כאן היה ע"ש. וכסעי"ד נראה דאין כאן קושי' כל עיקר דהנה יש לעיין בהא דסי' ר"ן באחד שנתן מטלטלין מעכשיו לאחר מותו והיורשין טוענין שלא היו מטלטלין אלו ברשותו שאין בדברי היורשים כלום דאטו מי נרע מאילו כבר מסר המטלטלין ליד המקבל מתנה והמקבל חזר והסקידן ביד נותן ובסקדון הדין מבואר דאין המסקיד יכול לנבות עד שיביא עדים ויכירו המטלטלין בש"ע שהוא שלו ואי לא מביא ראיה יכ"ל שלך נאנסו ואלו אחרים הם וכן אם מת טענינן ליתמי נאנסו כמבואר בסי' ק"ח ס"ד דקאמר התם ואם יש מהעסק בעין ויש עדים שהוא מאותו עסק הרי מבואר דבעינן עדים שהם דוקא מאותו עסק אך באמת ל"ק כלל דגבי סקדון ל"ש כלל כאן נמצא דאדרב' מכח כאן נמצא איכ' הוכחה דאותן משלטלין הנמצאים הן שלו ואותן של סקדון נאנסו אבל בנותן כל משלטלין ועכצ"ל שלא היה אותן בידו בשעת מתנה ונגד זה אמרי' כאן נמצא כאן היה ולפ"ז אם נתן לו חלק משלטלין כגון שנתן לו מאה מדות דגן ועכשיו נמצא ק' מדות אמרי' דאותן ק' מדות דגן היה תמיד אצלו משום כאן נמצא כאן היה אך שהיה עוד ק' מדות בשעת מתנה ונאנסו דפטור ממנו דשור משורי ונאנס דמראהו מת. ולפ"ז א"ש דהכא מיירי שלא נתן לו רק ק' זהובים ומחולקיאם הי' ברשותו או לא ונאנס הנתבע שלא היה אותן בידו בשעת מתנה ונגד זה אמרי' כאן נמצא כאן היה ולפ"ז אם נתן לו חלק משלטלין כגון שנתן לו מאה זהובים לא אמרינן כאן נמצא כמו שאבאר לקמן. **חנה הא** דס' ר"ן דאמרי' כאן נמצ' כאן היה ידוע דהיא דוק' בנתן משלטלין דמבואר בסי' רמ"ה סעיף י' דמשלטלין אינו אלא כלי תשמיש ולא סחורה ומש"ת שייך לו' בו כ"נ כ"ה אבל בסחורות וחטי ושערי ודאי דלא שייך לו' כ"נ כ"ה דכ"נ כ"ה לא שייך אלא בדבר שיש לו' שלו ושל אבותיו מעולם כמבואר בסי' קי"ב סעיף ב'וכן כ' מהרי"ש בהדיא בחלק א' סי' קכ"ח לחלק בין סחורה ובין משלטלין לענין כ"נ כ"ה ע"ש וכ"כ בתומים ולפ"ז בסי' קי"ב סעיף נ' שם הדין בנותן נכסיו דהיינו חטי ושערי וסחורות כמבואר בסי' רמ"ה סעיף י' ע"ש וע"כ טעם דמאן דס"ל דהכל בחזקת מקבל מתנה לאו משום חזקת כ"נ כ"ה הוא דבהו לא שייך זה כמש"ל וע"כ הוא מטעם שכ' מהרי"ש ח"א סי' ל"ט והיינו משום כיון שהוחזקו סעם אחת שכל הנכסים שהוא נושא ונותן בהם שהם של מקבלי מתנה ואינו אלא כמתעסק בהם שא"ל אלא מה שנותן לתוך פיו כל מה שתחי' בחזקת מקבלי מתנה דחזקה שאין לו כלום כמו שלא היה כלום ולי"ר לאשה שאינה הנו"נ שאע"פ דקא הוחזק בירה להיות לה נכסים משל' מ"מ הא לא הוחזקה בידה נ"כ נכסים משל בעל משא"כ הכא שכל הנכסים שביד זה הוחזק שהן רק של מקבל מתנה זה אמרי' תמיד שהן בחזקת זה שהוחזק עד עתה עכ"ל בשינוי לשון קצת.ואין להקשות הא קי"ל בסי' ס"ב דדוקא באשה הדין כן אבל בבן בית מוקמי' הנכסים בחזקת כ"כ דנ"א דעיקר הטעם שיש חילוק בין האשה לבן ב"ב דאשה הוחזקה שאילת כלום משא"כ ב"ב י"ל דגם מתחלה היה לו נכסים דיש מתרושש והין רב כמ"ש הש"ך שם ועמ"ש בחידושי וא"כ בכאן שנתן כל נכסיו והוחזק שאין לו כלום רק נכסי המקבל מוקמי' הנכסים בחזקת המקבל וגם רשותו

ביאורים

הנה רשות המקבל כיון שנתן כל נכסיו והו כנמצאו ברשות המקבל (ושעם מחלוקת הפוסקי' שם בסי' קי"ג כתבתי בסי' ס"ב בסקט"ז) משא"כ בא"ה סי' ק"ח דאמר תשול אשתי חלק בנכסי כיון דנכי נכסים לא שייך כ"נ כ"ה כנ"ל וגם לא שייך סברת מהרי"ט הנ"ל כיון שלא נתן לו רק חלק משיה על האשה להבי' ראיה ואתיין כל ספקי השי"ע על נכון. אמנם עדיין צריך לברר בדין דכאן אם נתן לו המאה זהובים והתחייב עצמו נ"כ באונסין דאז ליכא מינו דנאנסו עכ מי להביא ראיה ונראה דמ"מ על המקבל להביא ראיה דהנה יש לעיין דמה"ת יהיה מועיל בחזקה נ"כ דנגד חזקת ממון הא חזקת הנוף עדיף מחזקת כ"נ כ"ה כמ"ש התוס' לכתובות ע"ו ד"ה חדא במקום תרתי ואפ"ה אינו מועיל נגד חזקת ממון רק בברי נשמא ובשמא ושמא אינו מועיל נגד חזקת ממון כמבואר בכתובות ליז וא"כ בחזקה דכ"נ כ"ה מה"ת יהי' מועיל נגד חזקת ממון אמת שהסס"ע כ' דנ"כ כאן לא מהני רק בברי ושמא אך מדברי הש"ע משמע דמיירי אפי' בשמא ושמא כמש"ל ועכצ"ל דהטעם הוא דמוכח מהתוס' בב"מ ק' ד"ה ולי"ל דבמקום שיש דורא דממוני' דהיינו שיש ספק לב"ד בלא שענותיהם במטלטלין שאנו מסופקים שכ מי הם אינו מועיל חזקתו מספק רק שכתבו באחד שהפקיד שלה חי אצל הרועה והיה לרועה נ"כ שלה חי ומת אחד מהם דאזלי' בתר חזקה כיון שהוא מוחזק בשלה חי מעיקר' ע"ש. ואם הספק הוא בענין דקא הי'מוחזק בשלה חי מעיקרא כגון שנולד ספק אם הולד נולד קודם משיכת הפרה או אח"כ אין מועיל חזקתו מספק וא"כ הי' ברוער הנ"ל שמספק כמה טלאים היה לו אם חמשה אם עשרה והפקידו אצלו עשרה טלאים ומתו טלאים אצלו וא"י כמה ועכשיו נמצאו עשרה טלאים דודאי הדין שהרועה נוטל רק חמשה שהיה מוחזק בהן בודאי מעיקא ובחמשה הנשארים שלא היה מוחזק בודאי מעיקרא אין מועיל חזקתו מספק ואי"כ בס"י דין דמסופק אם אותן המטלטלין היו ברשותו והן של המקבל בודאי או שבאו לו אח"כ והן שלו והמטלטלין של המקבל נאנסו בספק כי האי דלא היה מוחזק בהם בודאי מעיקרא ודאי דלא מועיל חזקתו מספק כמ"ש התוס' לעיל וכאן לא שייך שנטען ליתמי ברי דלא טענינן ליתמי רק להחזיק. והכ' לא חשיב להחזיק תדע דהא המחליף פרה בחמו' הנ"ל דאינו מועיל החזקה מספק ודאי דאף דאף ליתומים אינו מועיל וכיון דחזקת ממון של הנותן לא חשיב אזלי' בתר חזקת כ"נ וכ"ה כיון דליכא חזקת ממון כנגדו משא"כ הכא נבי' זהו' חדא דהא טוען ברי והרי מועיל חזקת ממון שלו כמ"ש התוס' הנ"ל ונגד חזקת ממון לא מועיל חזקת כ"נ כ"ה ועוד דהא אין אנו יכולין לומר מחמת הזקה דכ"נ כ"ה שאותן הן שלו משום דאימר היה עוד ק' זהו' בשעת מתנה ונאנסו והרי אין אותן הק' זהו' שלו דמרייהו מת רק שבא לתיבעו נהי דעוד אחרים היה ונאנסו הי' התחייבת את עצמך באונסין ז"א כיון שלא בא עליו רק מכח התחייבות הנוף שחייב את עצמו ואיכא שיעבוד נכסים והרי כיון שאנו מסופקים דילמ' לא היה כלל ולא נתחייב כלל וכשיש ספק בחיוב הנוף ודאי דחזקת ממון בזה חזקה טובה מאוד הוא דהוי ממש כא"י אם נתחייבתי לך דפטור משום חזקת ממון וכדאיכ' חזקת ממון טוב ודאי לא מועיל חזקת כ"נ כ"ה כנגדו כמ"ש התוס' כתובות ע"ו ד"ה חדא במקום תרתי ועוד דדמי קצת להא דסי' מ"ט דכל שאינו יכול לבוא עד שיעבוד הגוף א"י לבוא נ"כ על השיעבוד נכסים מכח ממ"נ. ולפ"ז אפי' ביתומים המסופקים אם היו ברשותו בשעת מתנה נ"כ על המקבל להביא ראיה דהא טענינן ליתמי נאנסו והוי רק כספק בחיב דאינו נובה אפילו מיתומים שטענינן שמא כיון דבזה חזקת ממון טובה ולא חשיב חזקת כאן נמצא כנגדו כנ"ל. ולפ"ז כשתנותן חי' וטוען ספק הדין כן דאם הוא מסופק אם אותן הק' זהובים היו ברשותו או לא ויודע שלא נאנסו לו אח"ים ודאי דאין מועיל לו חזקתו מספק ואמרי' נ"נ כ"ה אבל אם טוען שנאנסו ת"י ק' זהוב ומסופק נ"כ אם היו ברשותו ק' זהובים בשעת מתנה הי' הספק נגדו אם נתחייב בחיוב הנוף ודאי דא"י להוציא מידו מספק כנ"ל. ולפ"ז מ"ש השי"ך בס"ק כ"ח דלמאי דקיימ"ל בסי' קי"ב דלא כתנאונים ה"ה דלא קיי"ל כהך דסי' ר"נ ליתי' משעם שכתבתי (*) ומה"תימה שנשמטו

המשפט

חידושים

כ"ם לשלם מכיתו דדוקא כשמסיפק במטלטלין אם הם שלו ליכא חזקה ממון מש"ה מועיל חזקה כ"נ כ"ה אבל נגד לשלם מכיתו חזקת ממון לא מהני חזקה כ"נ וכ"ה. וכסיתן קי"ב מיירי בנכסים המטלטלין חצי ושערי וסחורות כמבואר בס' רמ"ה ובהו ל"ש כלל כ"נ כ"ה רק שם אינה חזקה אחרת כיון שהוחזקו כל הנכסים בחזקת מקבל מתנה מש"ה כל מה שנמלא מחזיק ס בחזקת מקבל מתנה ובחזקה זו פליגי הפוסקים בסי' קי"ב מש"ה בא"ה סי' ק"ח דמיירי שבתן רק חלק מנכסיו כ"ע מודים דעל מקבל מתנה להביא ראיה יע' כ"ז בבאורים אמנם הרמ"א מסיק דמאחר שכ"ה בלשון נתתי אמרי' דודאי נתן באופן המועיל)(אבן בשמקבל מודה שלא הקנה לו מקודם באופן המועיל לא מהני לשון נתתי אלא שיהיו ברשותו כמינו דהוה

משה"א

אמנם כ' השי"ך בסי' מ' דבעינן קנו מידו וכ"ש בחויב דבר שלא בא לעולם דאין לך תנאי גדול מזה דהיינו אם יבואו אלו הבריא לבא אם לא העקשר לבא ראיה. עסמ"ע ס"ק ד' שהקש' לריטוך ובסי' קי"ב כתב סלונת' ולא הכריע ומתרץ דכאן מיירי שטוען ברי ובסי' ר"ן מיירי כנגד היורשין שטוען שמא. ואני תמה בדבריו דא"כ תקשה מהא דאה"ע סי' ק"ח סעיף א' שכ' בהדיא דאסי' נגד היורשין צריך להביא ראיה שהיו המטלטלין בשעת צוואה ועוד מדנקט ואם אין הדבר ידוע משמע דאסי' אין כאן טוען ברי דהיינו ביתומים הדין כן ועוד דאין בה סברא כלל דהא שטענינן ליתמי טענת ברי כמ"ש הרא"ש ר"ם האשה שנתארמל' גם מה שתי' השי"ך הוא תמוה מאוד דמתרץ (*) דהכא מיירי שאין המטבע בעין ק' דא"כ לישני כשהתובע מביא ראיה שראו בידו סעם אחת מטבע אחר המתנה הוי כראיה שהיו בידו בשעת מתנה משום דכאן נמצא כאן היה כמבואר בכתובות ע"ה דמהני כשמביא ראיה שהיה המומין משתתארם משום דכאן נמצא כאן היה ע"ש. וכסעי"ד נראה דאין כאן קושי' כל עיקר דהנה יש לעיין בהא דסי' ר"ן באחד שנתן מטלטלין מעכשיו לאחר מותו והיורשין טוענין שלא היו מטלטלין אלו ברשותו שאין בדברי היורשים כלום דאטו מי נרע מאילו כבר מסר המטלטלין ליד המקבל מתנה והמקבל חזר והסקידן ביד נותן ובסקדון הדין מבואר דאין המסקיד יכול לנבות עד שיביא עדים ויכירו המטלטלין בש"ע שהוא שלו ואי לא מביא ראיה יכ"ל שלך נאנסו ואלו אחרים הם וכן אם מת טענינן ליתמי נאנסו כמבואר בסי' ק"ח ס"ד דקאמר התם ואם יש מהעסק בעין ויש עדים שהוא מאותו עסק הרי מבואר דבעינן עדים שהם דוקא מאותו עסק אך באמת ל"ק כלל דגבי סקדון ל"ש כלל כאן נמצא דאדרב' מכח כאן נמצא איכ' הוכחה דאותן משלטלין הנמצאים הן שלו ואותן של סקדון נאנסו אבל בנותן כל משלטלין ועכצ"ל שלא היה אותן בידו בשעת מתנה ונגד זה אמרי' כאן נמצא כאן היה ולפ"ז אם נתן לו חלק משלטלין כגון שנתן לו מאה מדות דגן ועכשיו נמצא ק' מדות אמרי' דאותן ק' מדות דגן היה תמיד אצלו משום כאן נמצא כאן היה אך שהיה עוד ק' מדות בשעת מתנה ונאנסו דפטור ממנו דשור משורי ונאנס דמראהו מת. ולפ"ז א"ש דהכא מיירי שלא נתן לו רק ק' זהובים ומחולקיאם הי' ברשותו או לא ונאנס הנתבע שלא היה אותן בידו בשעת מתנה ונגד זה אמרי' כאן נמצא כאן היה ולפ"ז אם נתן לו חלק משלטלין כגון שנתן לו מאה זהובים לא אמרינן כאן נמצא כמו שאבאר לקמן. **חנה הא** דס' ר"ן דאמרי' כאן נמצ' כאן היה ידוע דהיא דוק' בנתן משלטלין דמבואר בס' רמ"ה סעיף י' דמשלטלין אינו אלא כלי תשמיש ולא סחורה ומש"ת שייך לו' בו כ"נ כ"ה אבל בסחורות וחטי ושערי ודאי דלא שייך לו' כ"נ כ"ה דכ"נ כ"ה לא שייך אלא בדבר שיש לו' שלו ושל אבותיו מעולם כמבואר בסי' קי"ב סעיפב'וכן כ' מהרי"ש בהדיא בחלק א' סי' קכ"ח לחלק בין סחורה ובין משלטלין לענין כ"נ כ"ה ע"ש וכ"כ בתומים ולפ"ז בסי' קי"ב סעיף נ' שם הדין בנותן נכסיו דהיינו חטי ושערי וסחורות כמבואר בסי' רמ"ה סעיף י' ע"ש וע"כ טעם דמאן דס"ל דהכל בחזקת מקבל מתנה לאו משום חזקת כ"נ כ"ה הוא דבהו לא שייך זה כמש"ל וע"כ הוא מטעם שכ' מהרי"ש ח"א סי' ל"ט והיינו משום כיון שהוחזקו סעם אחת שכל הנכסים שהוא נושא ונותן בהם שהם של מקבלי מתנה ואינו אלא כמתעסק בהם שא"ל אלא מה שנותן לתוך פיו כל מה שתחי' בחזקת מקבלי מתנה דחזקה שאין לו כלום כמו שלא היה כלום ולי"ר לאשה שאינה הנו"נ שאע"פ דקא הוחזק בירה להיות לה נכסים משל' מ"מ הא לא הוחזקה בידה נ"כ נכסים משל בעל משא"כ הכא שכל הנכסים שביד זה הוחזק שהן רק של מקבל מתנה זה אמרי' תמיד שהן בחזקת זה שהוחזק עד עתה עכ"ל בשינוי לשון קצת.ואין להקשות הא קי"ל בסי' ס"ב דדוקא באשה הדין כן אבל בבן בית מוקמי' הנכסים בחזקת כ"כ דנ"א דעיקר הטעם שיש חילוק בין האשה לבן ב"ב דאשה הוחזקה שאילת כלום משא"כ ב"ב י"ל דגם מתחלה היה לו נכסים דיש מתרושש והין רב כמ"ש הש"ך שם ועמ"ש בחידושי וא"כ בכאן שנתן כל נכסיו והוחזק שאין לו כלום רק נכסי המקבל מוקמי' הנכסים ב

לענין שריך שיהא ברשותו אבל יכול להיות דמודה דלשון נתתי הוא באופן המועיל גם מ"ש הב"י והרשב"א בתשובה הסכים לדברי הרי"ף דאם לא הי' לו באותו שעה לא עשה כלום כו' לא ידענא מאי קאמר דפשיטא דגם הראב"ד אינו חולק בזה על הרי"ף דאם לא עשה כלום אלא דאלשון נתתי פליג. גם הרב בתשוב' סי' ל"ב רשיג על דברי ב"י בזה. וע"ש עוד בתשו' מהר"מ מלובלין סי' ק"ח: (ל) דודאי נתן באופן המועיל. כיון שהודה על עצמו וכתב נתתי אבל לקמן סי' קי"ב ס"ג בהג"ה שכ' אני נותן שריך המקבל להביא ראיה שהנכסים היו בידו באותו שעה וכן פי' הב"ח וע"ש: (לא) שטר בקנין כו'. קנין הוא לאו דוקא דאפי' לא עשה לו קנין בפני עצמו דינא הכי שם סמ"ע. ועיין בתשובת מהר"ם כהן ספר ב' סי' מ"ט: (לב) ראובן הולי' כו'. דין זה ל"ע דמסתבר' כהחולקים בבעה"ת ונסי' דמ"ש החולקים דהך איסור ניור' מיירי דוקא בס"מ ולא בברי' ליתא וכל הפוסקי' חולקים ע"ז מ"מ כאן יכול להיות דהדין עמהם דכיון שנכתב כבר השטר על שם לוי א"כ ממונו של לוי היה ואע"פ שלוו שלוחו של ראובן הי' מ"מ כיון דמעות ראובן והוא שטר לוי ולוי לוה של מהני הודא' דיליה עד שיקנהו לו בכתיבה ומסירה ועוד דאפי' אומר ששלוחו הי' בעניו שלא יצאו המעות מרשותו כלל וכנון הך דלקמן סימן ס"ו סעיף ה' ס"ק י"ז מאן לימא לן דלוי נאמן בכה"ג כיון שהשטר כבר נכתב על שמו והיינו שלא מצינו בשום מקום בפוסקים הקנאה לשטר רק בכתיבה ומסירה ולא הוזכר שיודה לו שהמעות שלו הי' ואע"פ ס"ל דהסס מדברים בכ"מ כשידוע שהמעות מתחלה של בעל השטר הי' מ"מ לא ה"ל לסתוס בכל המקומות ולל"ע ועי' בתשו' מהרשד"ם סי' ס"ד וסי' קל"ב ובתשו' מהר"א ן' שמון סי' קי"ב: (לג) אם אינו חב לאחרים כדלעיל סי' מ"ו

ודו"ק: כא ואחר זמן כ' לו שטר כו'. פי' אע"ג דקי"ל דבהלואה אפי' לא הוציאה עדיין כיון דמלוה להוצאה נתנה ה"ל כאלו כבר הוציאה ואין כאן דמיס לקנות בו נוף הקרקע וכמ"ש הטור לקמן בסימן ר"ד בשם הרא"ש מ"מ כאן קנה במשכונא אפי' כבר הוציא המעות כיון שלא בא לקנות נוף הקרקע אלא לאכול ממנה הפירות עד שיתן לו דמיו ה"ל כמלוה ע"פ ונותנלו משכון עליה דאינו יכול להוציא מידו המשכון עד שיתן לו דמיו טור ע"ש: כב שטר בקנין כו' עד"ר שם כתבתי דגראה דמיירי דלא עשה לו קנין בפני עצמו אלא ר"ל שכ' לו שטר קנין ולאפוקי שטר ראיה ובשטר לחוד אינו קונה עד שיתן נ"כ דמי הקנין אם לא במוכר שדה מפני רעתה וכמ"ש הטור והמחבר לקמן סי' ק"ז וקל"א ע"ש ומ"ה הולרך לכתוב דאפ"ה זכה בזה במשכונא דאלו עשה לו קנין סודר בפ"ע פסיטא דקנה ואפי' נוף השדה קנה מ"ה דקדק הטור וכ' בשטר ובקנין ולא כתב קנין ושטר שהרי קנין גמור הוא קודם לשטר וק"ל: כג ואם בא לוי למחול כו'. פי' דאע"פ דהמוכר שע"א לחבירו ואחזר ומחלו מחילתו מחילה וכמ"ש לקמן בסי' ס"ו שאני הכא דמעות שע"א מעולם לא

טורי זהב

דיש בזה דעות חלוקות וע"ש להלכ': (שם דודאי נתן באופן המועיל) ולפיז אי"ל לחלק בין מהוס שנוסלין ונותנין בנכסים דאפילו בנקנה שנוסלין כו' אחרי' דוקא לו ע"י אחר זה מהני אפילו במשכנא וזה כוונת הרא"ש בדברי רבינו הטור: (סעיף ח' אם אינו חב לאחרים) משמע אם יש עליו חובות לאחרים ואינו בידו לשלם אינו נאמן לו דעיקר החוב הוא של ראובן כיון שחב לב"א ותמוה לי מה' דאף אם יאחר דעיקר החוב של לוי מ"מ לא יסתלמו בעלי חובות של לוי מזה השטר דהא השטר ביד ראובן ונהי דאין לו כח לגבות בלא כתיב' ומסירה מ"מ גם לוי לא יוכל לגבות כל שאין השטר בידי דאין שמעון חייב לשלם לוי אף אם יהן לו לוי שובר כיון שהשטר ביד אחר כמ"ש בסי' סימן ס"ו מחודי' ולפי גרסת הטור כאן ניחא שכתב שם הואיל ואינו חב לאחרים משמע שדבר ברור הוא שאינו חב לאחרים דאין בעלי חובות יכולים לגבות מזה כמ"ש וכ"ה הלשון בהשו' הרא"ש כמו בטור והמחבר לא דק כאן בהשתקות לשון זה שכתב אם אינו חב וכו' כאלו הוא מועיל אם הי' חייב לאחרים אינו נאמן לו דלוי מהני בסה"ת שער ע"ד וכו' עד לגבי דידי' מהני כו' ויש דוחים דחייה זו דודאי גם הרמב"ם מודי' הכיכא דהוא חוב בבר עליו אחריות פירות ושכח משל"כ היכא דמחייב עצמו עוד בדבר שאינו קלוב בזה ס"ל להר"ב דאינו מהני ובזה יתיישב כמה קושיות הראשונות שבלבו) : (ע"ש ומשיר ואח"ל כתב ברש"ש וכו' עד ולי נרא' דאינם וכו') ולפי דמשעם הי"מ שכתב הרא"ש דיש ענין זו לזו דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי אפילו אין לו הוא השבה על הרי"ף יותר מהשבה הראב"ד ודוק ע"ש :

באר היטב

מהרש"ך ס"ב סי' ט' ובמהרשד"ם סי' ס"ט ובתשובת הרמ"א סי' ל"ב ובתשו' מהר"מ מלובלין סי' ק"ח : [כ] בקנין. כתי' הסמ"ע נרא' דלאו דוקא לו קנין בפ"ע דא"כ פסיטא דקנ' ואפי' נוף השד' קנה אלא ר"ל שכתב' לו שטר קנין ולאפוקי שטר ראי' לחוד דאינו קונ' עד שיתן דמי הקנין ובשו"ת מהר"ם הט"ו בסי' ק"ב וקל"א ע"ש מה"ה קאמר דאפ"ה זכה זה במשכונא עכ"ל ועי' בתשובת מהרש"ך ס"ב סי' מ"ט : [כא] כופין. והסה"ך כתי' דדין זה ל"ש דאפ"ה שלוו שלוחו של ראובן הי' מ"מ כיון דמעות להוצא' ניתנו בשב' שמכון לוה של לוי ולוי לוה של ראובן הוא ולא שייך שטר בפוסק הקנא' לשטר רק בכתיב' ומסיר' ולא הוזכר שיוד' שהמעות שלו וע"ש שהניח בל"ע. והנה מ"ש דכיון שנכתב השטר כבר על שם לוי א"כ ממונו של לוי הוא כיון דמעות להוצא' ניתנה אין זה קושי' דשיב' דאדם מוסיף להלוות מעותיו ואהריותו על המשלם א"כ ממונו של המשלם הוא ולא נפיק כלל מתומי ידי' ממש בעיקר הדין בהניח הס"ך בל"ע נרא' לענ"ד דאדם יכול להקנות שע"א בלאודיתא שהוא קנין אע"פ בלאודיתא דרבינו מאיר ס"ל דאינו קונה אלא לאכול ממנה הפירות עד שיתן לו דמיו ה"ל כמלוה ע"פ ונותנלו משכון עליה דאינו יכול להוציא מידו המשכון עד שיתן לו דמיו טור ע"ש: כב שטר בקנין כו' עד"ר שם כתבתי דגראה דמיירי דלא עשה לו קנין בפני עצמו אלא ר"ל שכ' לו שטר קנין ולאפוקי שטר ראיה ובשטר לחוד אינו קונה עד שיתן נ"כ דמי הקנין אם לא במוכר שדה מפני רעתה וכמ"ש הטור והמחבר לקמן סי' ק"ז וקל"א ע"ש ומ"ה הולרך לכתוב דאפ"ה זכה בזה במשכונא דאלו עשה לו קנין סודר בפ"ע פסיטא דקנה ואפי' נוף השדה קנה מ"ה דקדק הטור וכ' בשטר ובקנין ולא כתב קנין ושטר שהרי קנין גמור הוא קודם לשטר וק"ל: כג ואם בא לוי למחול כו'. פי' דאע"פ דהמוכר שע"א לחבירו ואחזר ומחלו מחילתו מחילה וכמ"ש לקמן בסי' ס"ו שאני הכא דמעות שע"א מעולם לא

נתיבות משפט

באופן המועיל דהוי מינו להוציא)(ואם כתוב בשטר כ' לשטות הסיינו לי' נתתי לי' אני נותן אזלינן בתר פתרא ועי"ש : (כ) בקנין. אלא דעב' קנין בפ"ע דבכה"ג אפי' מכר גוף הבד' בקנה אלא מיירי בשטר קנין הסיינו שכ' בשטר שדה ממוכסן לך ולאפוקי שטר ראיה דמכר בה"ג אינו קונה עד שיתן נ"כ דמי הקנין (כ"ל) (לס לא) ממכר בשטר רעתה בה"ש) (ואם א"ל בסי' כ"ל מ"מ בתכונא זכה בס"מ. ועי"ב)(ואם כתוב עולה בנגד דמי כל הבדה דאפי' מכר גוף הבדה בקנה : (כא) רלוכן הוליא. והש"ך כתב דמהכתר דלא מהני אודיתא בהכירת בש"ח וסיים בל"ב)(ועי"ב דדוקא בתוחזקין שהמעות

משה"א

דברי מהרי"ט מהש"ך שמב' או תמיד וכן בהך דהכ' העיקר בס"ש : טו) דכל האו' נתתי . באו"ת הקשה כיון דקי"ל בסי' קצ"א דשטרי דידן שטרי קנין הן ועיקר ראיית הרי"ן מהא דהשולח דף מ' דאו' נתתי שדה ס' לס' ה"ה שלו וקאמר התם דכולן בשטר ובשלמ' אי סי' דל' נתתי ל' מתנה וקנין לכך בעי שטר דמילי לא מיקני אבל אי נתתי ל' הודאה מה צורך לשטר וכיון דהרב ספק בסי' קצ"א כהמחבר וע"כ משום ראיית הרי"ן אלמא דנתתי לאו כ' הודאה הוא. ואני תמה על תמיהתו דהא הרמ"א בתשו' סי' צ"ב הקשה להנך דס"ל דנתתי כ' הודאה הוא דקמ' לי שטרא בהא דניטין ותי' דמיירי שידוע או שהמקבל מודה שלא הקנה לו מקודם רק שהקנה לו עכשיו בל' זה וכו' וכן מוכח מדברי הר"ן ס' השולח עכ"ל הרי מוכח מדברי רמ"א בתשו' דל' נתתי מהני נ"כ מטעם קנין במקום דא"א לו' מטעם הודאה דנתתי שני לשונות משמע ע"ש בהשו' שכ' בהדי' כן וא"כ יש דנם כוונ' הר"ן הוא כך להוכיח דבלשון נתתי מועיל נ"כ בשטר לקנות בו עכשיו אף במקום שא"א לו' בו לשון הודאה כנון שידוע או שמודה שלא הקנה לו מקודם ומוכיח זה מהא דניטין באו' נתתי שדה וכו' דקאמר וכולן בשטר וע"כ מיירי התם בידוע או שמודה שלא הקנה מקודם דאי לאו הכי הא מועיל מטעם הודאה וכ"ל שטר וכמ"ש הרמ"א ועכצ"ל כמו שתי' הרמ"א דמיירי בידוע שלא הקנה קודם ומקנ' לו עכש' בלשון זה אלמא דשתי נתתי נ"כ ללשון קנין משום דשתי לשונות כך משמע הרמ"א בתשו' דידן שטרי קנין הן ומ"מ היכא דאפשר כמיתתי לי' נתתי ללשון הודא' תלינן וכמו שכ' רמ"א בתשובה . אך הא קשי' לי דמשמע מדברי רמ"א בתשובה דכשמוד' המקבל או שידוע שלא הקנה מקודם לא מהני הודא' זו ובעינן דוקא במקום דמהני שטר קנין אבל במטבע וכיוצ' בו במקום דהא מהני שטר קנין לא מהני שטר בל' אחר ודאי הוא תמוה ולבאור' הוא כמה דאפי' הוא מודה או שידוע שלא הקנה מקודם מ"מ יהיה מועיל הודאה לקנות בו מטעם אודית' דאיסור ניור' בב"ב דרב מרי ודאי היה מודה דהני זוזי לאו דיל' וכן הוא בש"ס ומבואר בפוסקים דיכול להקנות באנ"ק אע"נ דידוע שאין לו קרקע מטעם אודית' . ונ"ל ליישב דהנה הא דמהני אודית' אף דהעדים מכחשי לי' הוא משום דהודאת הבעל דין הוא יותר ממאה עדים ולהייב נפשו מהימן יותר מעדים אבל במקום דנוכל ליישב אמירת העדים שלא יהיו מכחישין את דבריו ודאי מיישבים כדי שלא יהיו מוכחשים וכיון דנתתי ב' לשונות משמע כמ"ש הרשב"א הביאו ב"י בסי' זה והרמ"א בתשוב' הנ"ל דנתתי משמע לשעבר ולהבא דק שלא שכיח הוא שיהיה כוונתו על להבא כמ"ש הרמ"א בתשוב' ומש"ה דכל שלא מכחיש להעדים או להודאת המקבל תלינן לשון נתתי בלשון עבר שהוא לשון הודאה אבל כי מכחיש להו להעדים או להודאת המקבל תלינן לשון נתתי בלשון להבא אף דהא שכיח בכדי שלא יכחיש להעדים אף במידי דלא שכיח ובמקום דא"א לישב דברי עדים עם הודאת הנותן ודאי דאזלי' בתר הודאת הנותן דאדם נאמן ע"ע יותר מק' עדים ואם הודאת הנותן מכחיש להודאת המקבל וא"א ליישב דבריהם אזלי' בתר הודאת החובע כמו בחטין והודה בשעורין וכמ"ש הרשב"א בניטין דף מ' נבי נתתי זוזי אומר לא נתת לי אם לא במקום שנוכל ליישב דברי שניהם כנון בהחיא דניטין שאומרים שמא זיכ' לו ע"י אחר והמקבל א"י ונבי איסור ניור' אלו הי' מכחיש רב מרי לאיסור בפירוש והי' אומר לאו דידי הן הי' אזלי' בתר הודאת רב מרי כיון שא"א לומר שמא זיכ' לו ע"י אחר כיון שהמעות הי' ת"י רבא ולא היה אפשר להקנות המעות כלל לרב מרי רק שרב מרי הוה שותק אמנם נראה נבי רב מרי דמהני הודאת איסור כיון די"ל שמא זיכה לו ע"י אחר קודם שנתן המעות לרבא וכ"ז ברור לפענ"ד וכ' עוד בתשוב' רמ"א דאם כ' בשטר שני לשונות דהיינו ל' נתתי וכשון אני נותן דאזלי' בתר האחרון כמו בספק וקפל ע"ש : טו) זכה במשכונ' . עסמ"ע סקכ"א וסקכ"ב ומדבריו כאן ראיה למ"ש הט"ז בי"ד סי' ע"ב סק"ט שכ' דאף דמשכונת' בנכיית' בהוב קדום אסור מ"מ אם עשה לו קנין בפ"ע מותר ע"ש דהא כאן נ"כ מיירי שהמשכונ' הוא לאכול פירות כמ"ש בסק"א וע"כ הוא בנכיית' ומוכח דמותר אף שהוא בחוב קדום אך הא קשה אמ"ש הסמ"ע דאם הקנה לו נוף השדה דאינו קונה מחמת שהשטר אינו קונה בלא מעות כמבואר בסי' קצ"א והוא תמוה דהא בסי' קצ"א בסמ"ע סק"ה כתב דאם מקנה לו נוף השדה בחוב קדום דקנה בשטר לחודי' איכ' הדר' קושית הסמ"ע

קצות

ס) רלוכן הולי' שטר. כתי' הס"ך וז"ל דין זה לל"ע דמסתבר להחולקין בנבעה"ת ונסי דמ"ש החולקין דהך דאיסור ניורא מיירי דוק' בשכ"מ ולא בברית ליתא וכל הפוסקים חולקין ע"ז מ"מ כאן יכול להיות דהדין עמהם דכיון שנכתב כבר השטר על שם לוי א"כ ממונו של לוי היה ואע"פ שלוו שלוחו של ראובן הוא מ"מ כיון דמעות להוצא' ניתנו דמעות ראובן והוא שטר לוי ולוי לוה של ראובן והיא שטרא דלוי הוא ולא מהני הודא' דילי' עד שיקנו בכתיב' ומסיר' וכו' והיינו דלא מצינו בשום מקום בפוסק הקנא' לשטר רק בכתיב' ומסיר' ולא הוזכר שיוד' שהמעות שלו וע"ש שהניח בל"ע. והנה מ"ש דכיון שנכתב השטר כבר על שם לוי א"כ ממונו של לוי הוא כיון דמעות להוצא' ניתנה אין זה קושי' דשיב' דאדם מוסיף להלוות מעותיו ואהריותו על המשלם א"כ ממונו של המשלם הוא ולא נפיק כלל מתומי ידי' ממש בעיקר הדין בהניח הס"ך בל"ע נרא' לענ"ד דאדם יכול להקנות שע"א בלאודיתא שהוא קנין אע"פ בלאודיתא דרבינו מאיר ס"ל דאינו קונה אלא לאכול ממנה הפירות עד שיתן לו דמיו ה"ל כמלוה ע"פ ונותנלו משכון עליה דאינו יכול להוציא מידו המשכון עד שיתן לו דמיו טור ע"ש: כב שטר בקנין כו' עד"ר שם כתבתי דגראה דמיירי דלא עשה לו קנין בפני עצמו אלא ר"ל שכ' לו שטר קנין ולאפוקי שטר ראיה ובשטר לחוד אינו קונה עד שיתן נ"כ דמי הקנין אם לא במוכר שדה מפני רעתה וכמ"ש הרמ"א בתשו' סי' ק"ז וקל"א ע"ש ומ"ה הולרך לכתוב דאפ"ה זכה בזה במשכונא דאלו עשה לו קנין סודר בפ"ע פסיטא דקנה ואפי' נוף השדה קנה מ"ה דקדק הטור וכ' בשטר ובקנין ולא כתב קנין ושטר שהרי קנין גמור הוא קודם לשטר וק"ל: כג ואם בא לוי למחול כו'. פי' דאע"פ דהמוכר שע"א לחבירו ואחזר ומחלו מחילתו מחילה וכמ"ש לקמן בסי' ס"ו שאני הכא דמעות שע"א מעולם לא

ביאור הגר"א

לחודיתא. כ"כ קמ"ל מ' אע"ג דידעי' שלא חייב לו ועכתוס' כתובות כ"ד ב' וכב"ב מיד ב' ד"ה דלא כו': [לב] רלוכן כו' זכה בהכנוכה. כ"מ ס"ה ב' הלוהו על שדהו כו' ופי' הגאונים דאחר הלוהה משכן לו בשדה וכן שם בגמ' סימן ל' ור"ן לתר' אפי' לאחר כו' ואע"ג דהדר ביה משום דאמכנא דאי אם אמר מעכשיו קנה: [מ] שטר בקנין. אבל בלא"ה בחתם הלוה לא כשהבנד כמ"ש בקדושין מ"ז מ' ותיסברא אינא כיפא ושוין כו' ושיעבוד הוא שבירות ואמרי' בב"ק עט ובב"מ ל"ט כשם שקרקע כו' אבל בשטרא אמרי' דלזוזי כו' כמ"ש בב"מ ל"ח: [מא] רלוכן הוליא כו'. מהא דאודיתא בהתייב רבא לרב מרי וכ"ש כאן שאפשר שהאמת אתו: [מב] אם אינו. דבחב אינו נאמן כמש"ל בסי' מז ס"א: [מג] ואם בא לוי כו'. דשעמא

באר היטב

[כ] בקנין. כתי' הסמ"ע נרא' דלאו דוקא לו קנין בפ"ע דא"כ פסיטא דקנ' ואפי' נוף השד' קנה אלא ר"ל שכ' לו שטר קנין ולאפוקי שטר ראי' לחוד דאינו קונ' עד שיתן דמי הקנין ובשו"ת מהר"ם הט"ו בסי' ק"ב וקל"א ע"ש מה"ה קאמר דאפ"ה זכה זה במשכונא עכ"ל ועי' בתשובת מהרש"ך ס"ב סי' מ"ט : [כא] כופין. והסה"ך כתי' דדין זה ל"ש דאפ"ה שלוו שלוחו של ראובן הי' מ"מ כיון דמעות להוצא' ניתנו בשב' שמכון לוה של לוי ולוי לוה של ראובן הוא ולא שייך שטר בפוסק הקנא' לשטר רק בכתיב' ומסיר' ולא הוזכר שיוד' שהמעות שלו וע"ש שהניח בל"ע. והנה מ"ש דכיון שנכתב השטר כבר על שם לוי א"כ ממונו של לוי הוא כיון דמעות להוצא' ניתנה אין זה קושי' דשיב' דאדם מוסיף להלוות מעותיו ואהריותו על המשלם א"כ ממונו של המשלם הוא ולא נפיק כלל מתומי ידי' ממש בעיקר הדין בהניח הס"ך בל"ע נרא' לענ"ד דאדם יכול להקנות שע"א בלאודיתא דרבינו מאיר ס"ל דאינו קונה אלא לאכול ממנה הפירות עד שיתן לו דמיו ה"ל כמלוה ע"פ ונותנלו משכון עליה דאינו יכול להוציא מידו המשכון עד שיתן לו דמיו טור ע"ש: כב שטר בקנין כו' עד"ר שם כתבתי דגראה דמיירי דלא עשה לו קנין בפני עצמו אלא ר"ל שכ' לו שטר קנין ולאפוקי שטר ראיה ובשטר לחוד אינו קונה עד שיתן נ"כ דמי הקנין אם לא במוכר שדה מפני רעתה וכמ"ש הרמ"א בתשו' סי' ק"ז וקל"א ע"ש ומ"ה הולרך לכתוב דאפ"ה זכה בזה במשכונא דאלו עשה לו קנין סודר בפ"ע פסיטא דקנה ואפי' נוף השדה קנה מ"ה דקדק הטור וכ' בשטר ובקנין ולא כתב קנין ושטר שהרי קנין גמור הוא קודם לשטר וק"ל: כג ואם בא לוי למחול כו'. פי' דאע"פ דהמוכר שע"א לחבירו ואחזר ומחלו מחילתו מחילה וכמ"ש לקמן בסי' ס"ו שאני הכא דמעות שע"א מעולם לא

ביאורים

לדוכתי' אפילו אי מיירי בשטר קנין דהא קנה אפילו נוף השדה בכה"נ ולישב דבריו נראה כיונת' דבמכר אף שקונה בשטר לחודי' כשמקנ' לו בחוב קדום מ"מ בענין שהחוב יהי' כל דמי השדה שאין כאן חס"ד דמים אבל כשהחוב הוא פחות מכדי דמי השד' דיש כאן עדיין חסרון דמים שוב אינו קונה השדה בשטר לחודי' משא"כ במשכונת' אף שהשכיר לו שדה שוה מאה מנה בעד מנה לאכול פירות של כל השדה אף דבמשכנת' אוכל הפירות מטעם דהוי השדה כמכור' לו כמ"ש התוס' בב"מ ס"ד ד"ה ולא ישכיר וזה כוונת הסמ"ע אף דבמוכר נוף השדה לא קנה בכה"נ בדמים מועטים מ"מ במשכנותא כה"נ קנה והוי כל השדה כמכור' לו והטעם לזה דלשיעבוד המשכונ' אין כאן חסרון דמים שוב אינו קונה השדה בשטר לחודי' משא"כ במשכונת' אף שהשכיר לו שדה שוה מאה מנה בעד מנה לאכול פירות של כל השדה אף דבמשכנת' אוכל הפירות מטעם דהוי השדה כמכור' לו כמ"ש התוס' בב"מ ס"ד ד"ה ולא ישכיר וזה כוונת הסמ"ע אף דבמוכר נוף השדה לא קנה בכה"נ בדמים מועטים מ"מ במשכנותא כה"נ קנה והוי כל השדה כמכור' לו והטעם לזה דלשיעבוד המשכונ' אין כאן חסרון דמים שוב אינו קונה השדה בשטר לחודי' משא"כ

לא היה שלו ועיין בטור: כד ה"ג שיכתבו העדים השטר בשם שמעון אך שיתנו השטר כו': כה אין כופין אותו לי' הטור דא"ל לא יקרא דידך בעינא ולא זילותא דידך בעינא עכ"ל ור"ל שיש לו זילותא בזה דגרא כאלו גריך למכור משטרותיו: כו ואפי' הודה לו שמעון כו'. לי' הטור דהרי לא נעשה מעשה שיתקיים התנאי ע"י משא"כ כשהתנה כן עם הלוה דהלוא' נעשה על תנאי זה וה"ל דומה לנאמנות ולאל תפרעני אלא בעדים דמהני כשהתני בשעת הלואה וכמ"ש בסי' ע' וע"ח ור"ז: בזיוא"פ' לא פירש דבריו אלא אמר דלא אמר לעדים כו'. כלי' זה כתב נ"כ הטור ושם כתבתי דה"ה אם אמר כן ללוה אע"פ שלא פי' דבריו אלא אורחא דמלתא נקט דכל שאמר כן בפני עדים משמע' אינו מפרשו כדי שלא להשביע את עצמו דאל"כ מתחל' מאי סבר לכתבו ע"ש שמעון משא"כ כשמדבר עם הלוה דהלוה הי' יודע האמת שהמעות של הלוה הן שלו ואז משמע' מפרש ואז' שטר אחר תכתוב על שמי: כח שטר שהי' כתוב ע"ש ראובן כו'. המחבר קילר כאן בשאלות ותשובות דין זה במקום שהי' לו להאריך כי ז"ל השואל קשה שהי' מנהגם לחכור אכירת הכנסתם וכשכותבים שהשטר כותבים אותו בשם אחר מהקהל ובסוף השטר קודם חתימת העדים כותבין דזה שמעון הוא מהאכירות כך וכך של הקהל ועכשיו ראובן הוליא שטר כזה וטוען כו' והקהל מיחו בהמוכר שלא ליתן לראובן אע"פ שכתוב ע"ש כיון שמנהגם תשו' כיון שמנהג הקהל כך הוא לאו כל כמיני' דראובן ועליו להבי' ראיה שהמעות הן שלו ואינו יכול לטעון שהקהל נתנו לו שטר זה בחובו דא"כ היה בידו שטר דכתיבה ומסיר' עכ"ל בקיצור הרי לפנינו דלא כ"כ אלא במקום שמנהג הקהל' נכתוב שטרי הכנסתם ע"ש היחיד (כדי שלא יהא עסקם כקדירה דבי שותפי חו מעשה אחר הידוע להם למה כותבים כן) הא לא"ה נאמן זה לו' שמעות אלו שלו היה וכדי שלא להשביע את עצמו כתב בסוף שהמעות הן של הקהל גם בס"ם ס"ה יתבאר דאם כ' בגוף השטר חוב שהוא של פלוני אין לאותו פלוני טענה עליו דיכול לו' שלא להשביע כו' כתבתיהו. ולא כמ"ש בע"ש עשה לדין זה מסברא דנפשיה והוא דחזן היחיד דרכו לתלות מעותיו בהקהל משום כדי שלא להשביע עכ"ל הרי מתשוב' הנ"ל דכפל ושלש לתלותו במנהגן משמע דדוק' בכה"ג קאמר וכנ"ל ודו"ק: כט ה"ג וכתב בסופו קודם חתימת העדים וחלו כו': ל ועכשיו טוען שמעון כו'. גם כאן קילר המחבר בהעתקה כי ז"ל שם ואחר כך כתב לוי לראובן שטר הרשאה לתבוע משמעון אותן כ' זהובים וכא' ראובן ותבע לשמעון וטוען שמעון כו' והשיב אף על פי שכתב ראובן השטר בשם לוי לא הקנה המעות ללוי וכו' משמע דדוק' באופן זה דמיירי שלא נא השטר ליד לוי הא נא השטר ליד לוי איכא למימר שזיכה המעות ללוי ע"י כתיבתו על שמו ואפי' מחל בפי' אינו יכול למחול אחר שנתנה הלוה השטר לכתבו בשם הלוקח או הזוכה כמ"ש בסי' ס"ו סכ"ג וזה ברור וכ"כ בע"ש ע"ש: (הנ"ה עיין בטור בס"ם זה מ"ש בשם הרמב"ם שאם אמר לחבירו שטר שבידך זכות יש לי בו כו' ע"ש והמחבר השמיט ולא כתבו כאן בס"ע דסמך עמ"ש בס"ם י"ו גם משום דס"ל מ"ש הטור כאן

ביאורים הגר"א — **בשם**

דלוודיתא משום דבודאות פע"ד כמאם עדים דמי כנ"ל: [מר] ראובן הלוה כו'. כ"ק ק"כ כ' אי"ר שמת ה"ק כו' מכלל דאקנה כו' ואין הלוה בכני מערבא וקניא ללוקח בכל ענין וה"ה כאן למלוה: [מה] ואם הבע. שם אי"ר שמת כו' אין כופין כו': [מו] ואפי' הודה כו'. שם אלא אומא ס פא ע"מ כו' ופי' הרא"ש אחמר הלוקח לרים גלותא ע"מ והודה לו ואע"פכ פריך

משה"כ

(נד) אין כופין. ולריך ליתן טעם לדבר דאל"כ כופין אותו על מדת סדום ע"ל. ואם עושן מאחר שכתבת על שמי זכיתי בו אין אמם כדבריו הואיל ולוה שיתנו השטר לידו טור. וזהו דוקא בשטר הלוה)(אבל בשטר מקח הדין כך אם נשבעת נתינת הכסף דמי כתבר אמר שקנו אותו בשם אחרים ואם קנה סתם ואח"כ לוה לאחרת אינו כמו בשטר הלוה. דאם שהיה ליד אחרים זכה אחרים ואם ליתה ליתן לידו לא זכה אחרים. ולאחר דנאמן ראובן על שטר שהוא אח"י ונכתב

משה"א

בע"ד אין מועיל לחייב הלוה כיון שמוחזקים להיפך: יח) אם אינו חב לאחרים עש"ז שהקשה דהא אין שמעון צריך לשלם כ"ז שאין מחזירין לו השטר כמ"ש הב"י בשם הבעה"ת סי' ס"ו מהו' "ע"ש ובתומים תרץ דכאן צריך ראובן להחזיר גוף השטר דמיירי דבעה"ח מוקדם לשטרו של ראובן וכתב להבע"ח מטלטלי אנ"ק וא"כ נהי שלוי מכר לראובן השט"ח טורף ממנו גוף הנייר והוא דוחק דהא המחבר סתם לה ועוד דהא ראובן טוען ששלוחו הי' ולא נשתעבד מעולם השטר לבע"ח. ולפענ"ד נראה דקושי' מעיקר' ליתא דהב"י בסי' ס"ו מיירי בידוע שמסר ולא כתב וס"ל דאף לבע"ח דאינו קונה גוף החוב מ"מ הנייר קנה וא"צ להחזיר גוף הנייר ומסיל' יכול הלוה לו' כיון שהכנסת שטרי ביד אחר אתה מחויב לחוצי' משם מש"כ כאן שאינו נאמן על מה שאומר ששלוחו הי' נגד גוף החוב אף על הנייר אינו נאמן כמ"ש הבע"ח בעצמו הביאו השד"ר בסי' ס"ו סקל"ט ע"ש כתבו זה בבע"ח ע"ש ועוד נרא' דגם בנוונא שכתב הב"י דוקא להבלוה א"צ לשלם מטעם הנ"ל אבל בשהמלוה חייב לאחרים צריך הלוה לשלם לבע"ח ע"י שובר שנותנין הב"ד הבע"ח יכולין לומר מה אנחנו חייבין שהמוכר הכנים השטר ביד אחר ולו יהא אפי' הי' השטר ביד המוכר ואין רוצ' להחזיר להשט"ח וא"י להוציאו מידו דאפ"ה צריך הלוה לשלם ע"י שובר ב"ד כיון דהחוב משועבד להם מדר"נ חוב דידהו הוא והשטר הוא כת"י גזלן וכל זמן שאין אותו האיש שנוב' המעות חייב בדבר השטר כותבין ב"ד השובר ובאין הבנים ראיה כתב דאפי' יש ל' מינו הבע"ח אפי' קלתי' לשטרי' או לומר פרוע א"נ כשחב לאחרים דלא אמרינן מינו מגברא לגברא דכשקלתי' היה נשכר הלוה וזה כוונתו לשובת האיש שהודה כו' ששייך לו השטר עיין שם ואף שאנו חושדין אותו למשקר שעוש' זה רק להפקיע חוב ממי שחייב לו מ"מ נוכל לומר שמחזיקים' לנאמן ויראה לסמוך עצמו על הלוה: יט) אין כותבין אותו בשם סיים אם עשה עניינו בסתם ושמעון מערער ואמר אע"פ שלא היה הממון שלי מ"מ זכיתי בו מאחר שצוות לעדים לכתוב השטר על שמי אין ממש בדבריו הואיל ואמר לעדים שיתנו השטר לידו וכו' ע"ש והקשה בתומים דהא דין זה נובע מהא דב"ק ק"ב נבי הלוקח שדה בשם ר"נ המבואר בסי' קפ"ד ובדין זה דקנה שדה בשם חבירו מבואר בתשובת הריב"ש סי' ר"ן ובתשו' הרא"ש סי' צ"ו ובחי' הרשב"א בב"ק שם ובשיטה מקובצת שם מבואר דאם חבירו מערער ואומר שזכ' בו ואומר שקנ' בשמו וכתב השטר על שמו שהוא של המערער ואם כן קשה מ"ש הך דהכא דא"י לומר כך כיון שהאי דינא נלמד מהא דהתם זתי' בתומים דש"ה במקח שקנ' בשטר דמיירי בשטר קנין וכשמצוה לכתוב שטר קנין בשם לוי הרי הוא כמוכה לו בשדה משא"כ בשטר הלוה, שהוא רק שטר ראי' ואינו קונה בשטר ע"ש ולא יכולתי להולמו כלל דאי מיירי בשטר קנין דהיינו שקונה בשטר הא בעינן דיקמטי השטר ליד הקונה וכשאמר תנו לידי לא קנה שום אחד מהם דלוי כא קנה שלא הבי' השטר לידו והמוכר לא אמר לו וכה בשטר בשביל שלוני וראובן לא קנה שלא נכתב השטר על שמו דבשטר קנין בעינן שיהיה נכתב שם הלוקח ושיניע השטר לידו וכ"כ"ל דמיירי הכם שקנ' בכתב השטר הוא שטר ראי' ובאמת שסיים בעצמו בצ"ע ומה לי' כעים' שהנחתום מעיד עליה. ולפענ"ד נראה דהקושי' מעיקרא ליתי' דש"ה בלוקח שדה בשם חבירו כיון דאומר הילך מנה והשד' יהי' קנוי לשמעון קונה שמעון השד' באותו כסף שנותן ראובן כמבואר בסי' ק"צ באומר הילך מנה ויהי' שדה מכור לפלוני דקנה פלוני כו' ומיירי במקום שקונה קרקע בכסף להוד בלא שטר ואף שמבואר שם בחג"ה דבעינן שיהי' אותו פלוני חפץ בזה התם מיירי שנותן לו המנ' רק בתורת קניית כסף והקרקע שוה הרב' וחבירו יהיה הקונה וישלם כל המעות אבל אם אומר שנותן מעותיו במתנ' וחבירו יקנה השדה באותן המעות ודאי דזכין לאדם שלא בפניו ועיין בש"ך סי' קפ"ג בשם הב"י דאם קנה במעותיו ומתכוון לזכות לחבירו והודיע למוכר דקנה חבירו וכיון דוח הוי קנין לחבירו אי"י כומר שלא להשביע עשיתי כמ"ש הש"ך בסי' קכ"ו סקנ"ד בשם הטור דא"י לשעון במעמד שלשתן שענות השטא' והשבע' משום דהוי קנין ובקנין א"י לטעון טענות אלו וה"נ אין לך קנין לחבירו גדול מזה ודאי דא"י לטעון שום טענה ואולינן בתר הודאתו ואמירתו וזכה חבירו וכמו שזוכין אשתו ובניו בבגדים שלקחן לשמן בב"ק ק"ב וכן מבואר ברשב"א וריב"ש ובש"ם בכוקח שדה לשם בניו אם ע"ש חבירו דזוכין בו חבירו ובניו וכיון דקנ' חבירו השדה בשעת נתינת הכסף שקונין בו אף שצוה אח"כ ליתן השטר ראי' לידו אין בכך כלום שכבר זכה בו משא"כ בהלוא' דלא אמר רק כתבו שטר בשם שמעון דאפי' אם אמר בסי' הריני נותן מעותי במתנה לראובן והריני מלוה לך. המעות שאני נותן במתנ' בשמו וכתבו השטר בשם שמעון ותנו השטר לידו אין ראובן זוכה בהמעות דאין אדם יכול לאחר אם לא בזיכ' לו ע"י אחר ואמר זכה ובתן איכ' פלונתא אי הוי כזכי וכאן שלא אמר רק הריני מלוה מעותי בשם ראובן שאני נותן לו במתנה ודאי דלא הוי כזכי ובמה שאמר כתבו השטר בשם ראובן ודאי דלא זכה כיון שאמר תנו לידי. ולפ"ז אפי' שמעון אומר שהמעות היה באמת שלו שהרי הוד' א"כ יכול לטעון טענות השבועה כיון דלאו קנין כמו בכתב שהמעות הם מחכירות הקהל ועמ"ע סקכ"ח ואף דבש"ך הי' ס"א סקי"ח כתב דבאומר כתבו א"י לטעון שלא להשביע היינו באומר כתבו ותנו לו אבל באומר תנו לידי ודאי דיכול לטעון ומכ"ש כשכיר' שאין המעות שלו רק שזכה בו ודאי אין ממש בדבריו כיון שאמר תנו השטר לידי אבל אם אמר תנו לידו הוי מזכי למאן דס"ל דאין מזכי כיון דהשטר נכתב על שמו ובקנין שדה נ"כ הדין כן דאם בשעת

באר היטב

דמעות שט"ח מעולם לא היו שלו. סמ"ע: [כג] אין. ומהרש"ל כ"ז שלריך ליתן טעם לדבריו דאל"כ כופין אותו על מדת סדום וע"ל סי' קפ"ד ס"ב ובתשובת מהרש"ך ס"כ סי' קע"ד. ס"ך: [כד] לעדים. כתב הסמ"ע דה"ה אם אמר כן ללו' אע"פ שלא פירש דבריו אלא אורחא דמלתא נקט דבפני העדים מסתמא אינו מפרש כדי שלא להשביע דאל"כ למה כתבו מתחל' על שם שמעון משא"כ בפני הלוה' יודע האמת שהמעות הן שלו ואז מסתמא מפרש שיכתוב שטר אחר על שמו עכ"ל: [כה] הקהל. המחבר קיצר בתקוס

נתיבות

(נד) אין כופין. ולריך ליתן טעם לדבר דאל"כ כופין אותו על מדת סדום ע"ל. ואם עושן מאחר שכתבת על שמי זכיתי בו אין אמם כדבריו הואיל ולוה שיתנו השטר לידו טור. וזהו דוקא בשטר הלוה)(אבל בשטר מקח הדין כך אם נשבעת נתינת הכסף דמי כתבר אמר שקנו אותו בשם אחרים זכה אחרים ואם קנה סתם ואח"כ לוה לאחרת אינו כמו בשטר הלוה. דאם שהיה ליד אחרים זכה אחרים ואם ליתה ליתן לידו לא זכה אחרים. ולאחר דנאמן ראובן על שטר שהוא אח"י ונכתב

באר הגולה

מסיר' והודלה: ז שם ושם בכשר כ"ב לתדוהו מבריתא הלוקח שדה לשם אחרים אין כופין וכו' כ"ק דקקב ע"ב וכדתפרש לה שם בגמ' ובריש דף ק"ג ח ותפ' הטעם שהרי לא עשה מעשי שיתקיים התנאי ביניהם *שם בגתרא ע תשובת הרא"ם) כלל ו' סעיף ע"ו הסי"ב: י הרשב"א בסי' התקנ"ז המחבשים כי' ד' *פירוש שרצוי המחילי הי' נ"כ אח"כ

חידושי רעק"א

ס"ט הדין עם ראובן. כ"כ אף אם מערער שמעון ואומר אע"פ שלא הי' המתון שלי זכיתי בו וכו' אין בזה מהם ע' בטור וע' בה' רש"ך ח"ד סי' סתכ

המשפט

ע"ש שמעון שהוא שלו רק שנכתב ע"ש שמעון לאח' טעם דוקא כשם עדים שהלו' מעותיו. אבל אם הלוה מודה אינו נאמן אם היחזיק השטר בכ"ד וע"ב: (כה) לעדים. הי"ה לא אמר כן ללוה סמ"ע)(ובסיפא כשאמר שטר אחר תכתבי לי דכופין אותו לכתוב לקיים לוי כ"ד שילוה לעדים לכתוב)(ואז כותבין בשם אבל הלוה הי' הכ"ד אין לסם לכתוב וע"ב)(ובמכר בסי' קפ"ד אין לריך רק לבודיע שקנה לעצמו ואל"ל להתנות בכתיבת שטר אחר וע"ב:(כו) הקהל.

ביאורים

קנין קנה סתם לעצמו רק שאח"כ אמר כתבו ע"ש סלוני יכול נ"כ לומר שלא להשביע כיון שלא הי' קנין ע"י הודאתו ובהכי מיירי הא דסי' קפ"ד שדקדק וכתב ללוי קניתי אותו דמשמע שקנה כבר סתם רק שבשעת כתיבת השטר אומר ללוי קניתי אותו מש"ה לא קנה ללוי ודע דהא דנאמן ראובן לומר על השטר שתח"י וכת' בשם שמעון שהוא שלו רק שכתבו ע"ש שמעון לפנחיא בעקמא דוק' כשיש עדים שהוא הלוה המעות אבל אי ליכ' עדים אז הדין כך לא מיבעיא אם הלוה מת ושמעון טוען שהשטר שלו וע"י סקדון בא ליר' ראובן שמעון נאמן כיון שהשטר נכתב על שמו אמרינן מסתם' הוא הלוה המעות ונובין המעות מיורשי הלוה ונותנין לשמעון ונם השטר חייב ראובן לחחזיר דאל"ה קשה הא דמבואר בסי' סי"א דא"נ לטעון לקוח אמאי להימני' במינו דאי בעי אמר דידי הוא וכתבתי השטר ע"ש שמעון לפנחי' וכן בעובדא דמלונא דשטרי דכתובות ס"ה ומבואר לקמן סי' ס"ד דא"נ לטעון משכון במינו דלקוח כיון שאין לו כוס"ם מ"מ להימנ' במינו וזה אלא דאינו נאמן בטענה זו ואפי' כתב בשטר שקודם החתימה שחמעות הן מחכירת הקהל פסק הש"ך בקל"ה דאינו נאמן מכ"ש כאן ואפילו להסמ"ע שם היינו דוקא התם שנוף השטר נכתב על שמו רק שקודם החתימה כתוב כך אבל כשכל השטר כתו' ע"ש האחר ודאי דא"נ לכ"ע וכן אם הלוה הי' ומודה לראובן שמעותיו הלוה לו רק שצוה לכתוב השטר ע"ש שמעון לפנחי' ושמעון מכחיש ושען שבפקדון ראובן והשטר איתחזק בב"ד דלא מהימן לו ראובן ולא הלוה דהא אפי' בשליש כתב הש"ך בסי' נ"ו דלא מהימן כשטוען האחר טענת נפיקה ופקדון כשהשטר איתחזיק מב"ד מטעם דאיתחזיק בשטר' מעקיא ע"ש ועיין מה שכתבתי בחידושי לקמן סי' ס"ו בסס"ע סקכ"ג כנ"ל ברור: ס)כופין אותו על כך הא פשיט' דאינכותבין רק מזמן שני אף שהי' קנין כשעת הלוא' כיון דלאו על קנין הראשון כותבין דהא כ"ז שאינו מצוה אין כותבין דהא כופין את הלוה לצוות לעדים לכתב וצריך שליחות שלו לכתיב' ואין בידו לעשותם שלוחים על שיעבוד למסרע כמ"ש הש"ך בסי' מ"א סק"ד ושם אפי' בקנין הדין כך וכ"כ באו"ת בהדי' והוא פשוט והך כופין היינו דמשמתים אותו כדין כל מי שאינו רוצ' לקיים ציווי ב"ד אך הא קשה דלמ' לחו לב"ד למיכפי' נביא העדים כב"ד ויעשו הב"ד בעצמם קיום כמו ב"ש סי' מ"א כיון דהדין הוא דראובן יכול לגבות נם עכשיו בשטר זה מלוי וא"כ אמאי לא יכתבו לו לראי' שיהי' יכול לגבות בכל פעם ויכתבו איתברר לנא דהאי שטר' דראובן הוא רק שנכת' לשמעון לפנחי' וידוויח שיגב' מזמן ראשון כמו בסי' מ"א וגרא' דדוק' בסי' מ"א שברור הוא שראוין שטר כשר בידו משא"כ הכא דאין ברור דהאי שטר' דראובן הוא רק משום דאין שמעון מערער או שאינו נאמן בעירעורו כמ"ש השטר כ"ז שאין מביא ראיה ואפשר שבשביל ששמעון רוצה להפקיע חובו ממי שחייב לו אינו רוצה לברר מש"ה אין הב"ד כותבין לו רק שכופין את הלוה ואומרין לו כיון שע"פ הודאתך נשתעבדת לראובן עשה לו שטר ואם יתב"ר להיפך שלא עשה זה רק להפקיע חובו ניזל בתר הבירור משא"כ כשהב"ד יכתבו דיתברר להם לא יועיל הבירור שאח"כ והנה לא קשי' דאמאי ניכפי' לכתוב שטר הא מבואר בסי' ל"ט ובסי' רמ"נ דחזור דש"ה דעדיין לא נכתב שטר ויכול לו' לא ניח' לי באפושי קולות ושטרות משא"כ הכא דכבר יצא הקול שנכתב שטר ומה לו שטר זה או זה אך הא קשה שהתוס' בב"ק דף ק"ב ד"ה כגון הקשו דיכתבו לו העדים שטר' אחרינ' ותיתצן כגון שאין העדים רוצים משמע אם העדים רוצים יכולים לכתוב שטר אחר וע"כ השעם דהוי כנכתב בסטול שלא נכתב בו שם המלוה או שם המוכר האמיתי שהודיע בשעת מעשה ותימ' על המחבר שהשמיט דעתם כיון שלא נכתב בו שם המלוה לא כתבו זה רק משום דשם איירי בשטר מכר שאינבו אחריות כמו שמשמ' מרבי רש"י שם בד"ה אין כופין וז"ל דה"ל להתנות כ' שטרי בשם ר"נ שאם יצאו עסוקין ארא' להם שהוא של ר"נ וכ' לי שטר אחר וכו' ואי בשטר שיש בו אחריות אסור לכתוב שני שטרות וכיון דמיירי באין בו אחריות מקשו התוספות שאיר דיכתבו לו שטר' אחרינ' דבאין בו אחריות לא שייך לו' עשו עדים שליחותן כמבואר בב"ב קע"א ובש"ך סי' מ"א סק"י אבל בשטר שיש בו אחריות אסורים העדים לכתוב משום דעשו עדים שליחותן דדוק' כשהוא פסול מבואר בסמ"ע סי' מ"א סק"ח מטעם דלא אמר כתבו חפסא כמבואר בנימין ס"נ נבי כתבו תפאת' אבל האי שטר לא חפס' הוא דהא כשר למינב' ביה ועוד אפי' בפסול נאור אם אמר להם לכתוב שטר זה ממש ודאי עשו עדים שליחותן ואף שהמלוה אמר להם עוד שטר אחר תכתבו מ"מ לא הוי שליחות מהלוה ובזה י"ל הא דקשה מסי' קפ"ד דשם פסק דאם הודיעו שקנה אותו לעצמו שכופין אותו וכאן חצריך להתנות דוקא מכתיבת שטר אחר ונראה דדעתו לחלק דדוק' במכר שא"ב אחריות דאפי' בלא הודיעו היה ס"ד דהש"ם שם ב"ק ק"נ לו' דכופין מטעם מידע ידעת דוזוי בכדי לא שדינ' רק מטעם דמצי למימר מימר אמרי עגינ' הוית לה בהאי וכו' ע"ש וכיון שהודיעו מצי למימר ע"כ מש"ה הודעתיך אדעת' דכתבית לי שטר' אחרינ' דאי עגינא לי עבדית לי בהדי האי סי' שאינו סלוני יכתוב לי שטרא ערש"י שם א"כ למה היה לי להודיעך כיון שכבר נסתלק' במכירהך ושוב אין לי עסק עמך כלל בהאי מכירה דהא שלא באחריות הוי וע"כ משום כתיבת שטר אחר הודעתיך משא"כ בהלוא' מצי למימר מימר אמרי מש"ה הודעתני למען לא אפרע להאחר רק לך ונם בכדי שלא אומר לאו בע"ד דידי את ולא משום כתיבת שטר אחר כלל צריך תנאי גמור בכתיבת שטר אחר: כח) הדין עם הקהל עש"ך ס"ק כ"ח ושש"ך סקל"ח ובאו"ת סקי"ט משמע דאפי' בשטר שכ' כולו ע"ש האחר והאחר טוען שבפקדון בא לידו

דכך דאיסור גזולא מיירי דוקא כשמ"ת ולא בכריא ליתא כו' ומ"ש כזה לקמן סי' ר"נ ס"ם ס"ק ג': יח] הדין עם ראובן. כגמ"ע דכגר"ע מיגר זע"ל נ"כ אף אם מערער שמעון ואומר אע"פ שלא היה הממון שלו זכיתי בו כו' אין מתם בדבריו כו' ע' בטור ע"ל וע' בתומים ובנה"מ מזה ועי' בתשובת ושב הכהן סי' מ"ו מענין זה באריכות: יט] אין כופין אותו. עכ"ל דמהרש"ל כתב שגריך ליתן טעם לדבריו כו' ומ"ש לקמן סי' רע"ז ס"ח בכ"ל שם: כ] ואפי' הודה לו שמעון. כתב בדגמ"ר וז"ל לכאורה היה לע"ד דהיינו שהודה לו כן אחר הלוה' דכמה משתעבד אחל אם בשעה שהלוה ללוי הודיע לשמעון שמלוה ללוי מעות שלו שמו ושהוא ישמה לו אח"כ שטר מכר והודה לו שמעון לשמו משתעבד כלא קנין כיון שעל אמונתו הלוה ללוי

חידושים

מ"ו ע"ש: (לד) ואם תבע כו' אין כופין כו' ומהרש"ל כ' בפ' הגוזל קמא סי' ל"ג שגריך ליתן טעם לדבריו שאל"כ כופין אותו על מדת סדום וע"ש וע"ל סי' קכ"ד ס"ב. ועיין בתשובת מהרש"ך ס"ב סי' קע"ד: (לה) שטר שהי' כתוב ע"ש ראובן כו'. שמנהג הקהל הי' לכתוב על היחיד ולכך הדין עם הקהל כן כתב הסמ"ע ס"ק כ"ח דמוכח מתשו' הרא"ם שם והסיג על הע"ש ע"ש ול"ל עיקר בזה כהע"ש והסמ"ע לא העתיק ל'תשו' הרא"ם כהוייתו והמעיין בהרא"ם שסירלה דעיקר טעמו כיון שכתוב בסוף ואלו המעות הם מחכירות הקהל ומ"ש הרא"ם שם שמנהג הקהל כך י"ל דלרווחא דמלתא כתב כן וכן נראה להדיא דעת המחבר שלא העתיק זה בב"י ולא כאן בס"ע וכן נראה בדין דכיון דכתב הרא"ם דאינו נאמן כיון שאין לו כתיבה ומסירה א"כ כיון דכתוב שאלו המעות הם מחכירות הקהל הרי מוכח שהשטר של הקהל הוא והיאך יוכל זה לטעון שהלו הוא בלא כתיבה ומסירה ומה שהקשו הע"ש והסמ"ע דאמאי אינו יכול לטעון שלא להשביע את עצמו כתבתי וכדלקמן סי' ס"ה סעיף כ"ב נ"ל דשאני הכא כיון שכתוב כן בשטר עצמו קודם חתימת העדים דזה ודאי נכתב בתחלה בשעת עשיית השטר וכולי האי לא עבדי שלא להשביע מה שאין כן לקמן סי' ס"ה דמיירי שכ' בכתב ידו בעצמו לאחר חיתום השטר כן נ"ל: (לו) וכתוב בסופו קודם חתימת העדים וחלו כו' נרסי'. כ"כ הסמ"ע וכן הוא בתשו' הרא"ם להדי' ואף אי לא

בקיצור הרי לפנינו דלא כ"כ אלא במקום שמנהג הקהל' נכתוב שטרי הכנסתם ע"ם היחיד (כדי שלא יהא עסקם כקדירה דבי שותפי חו מעשה אחר הידוע להם למה כותבים כן) הא לא"ה נאמן זה לו' שמעות אלו שלו היה וכדי שלא להשביע את עצמו כתב בסוף שהמעות הן של הקהל גם בס"ם ס"ה יתבאר דאם כ' בגוף השטר חוב שהוא של פלוני אין לאותו פלוני טענה עליו דיכול לו' שלא להשביע כו' כתבתיהו. ולא כמ"ש בע"ש עשה לדין זה מסברא דנפשיה והוא דחזן היחיד דרכו לתלות מעותיו בהקהל משום כדי שלא להשביע עכ"ל הרי מתשוב' הנ"ל דכפל ושלש לתלותו במנהגן משמע דדוק' בכה"ג קאמר וכנ"ל ודו"ק: כט ה"ג וכתב בסופו קודם חתימת העדים וחלו כו': ל ועכשיו טוען שמעון כו'. גם כאן קילר המחבר בהעתקה כי ז"ל שם ואחר כך כתב לוי לראובן שטר הרשאה לתבוע משמעון אותן כ' זהובים וכא' ראובן ותבע לשמעון וטוען שמעון כו' והשיב אף על פי שכתב ראובן השטר בשם לוי לא הקנה המעות ללוי וכו' משמע דדוק' באופן זה דמיירי שלא נא השטר ליד לוי הא נא השטר ליד לוי איכא למימר שזיכה הממון ללוי ע"י כתיבתו על שמו ואפי' מחל בפי' אינו יכול למחול אחר שנתנה הלוה השטר לכתבו בשם הלוקח או הזוכה כמ"ש בסי' ס"ו סכ"ג וזה ברור וכ"כ בע"ש ע"ש: (הנ"ה עיין בטור בס"ם זה מ"ש בשם הרמב"ם שאם אמר לחבירו שטר שבידך זכות יש לי בו כו' ע"ש והמחבר השמיט ולא כתבו כאן בס"ע דסמך עמ"ש בס"ם י"ו גם משום דס"ל מ"ש הטור כאן

פתחי תשובה

ע"ש הדין עם ראובן. כ"כ אף אם מערער שמעון ואומר אע"פ שלא הי' המתון שלי זכיתי בו וכו' אין בזה מהם ע' בטור וע' בה' רש"ך ח"ד סי' סתכ

חידושי רעק"א

ס"ט הדין עם ראובן. כ"כ אף אם מערער שמעון ואומר אע"פ שלא הי' המתון שלי זכיתי בו וכו' אין בזה מהם ע' בטור וע' בה' רש"ך ח"ד סי' סתכ

נתיבות

(נד) אין כופין. ולריך ליתן טעם לדבר דאל"כ כופין אותו על מדת סדום ע"ל. ואם עושן מאחר שכתבת על שמי זכיתי בו אין אמם כדבריו הואיל ולוה שיתנו השטר לידו טור. וזהו דוקא בשטר הלוה)(אבל בשטר מקח הדין כך אם נשבעת נתינת הכסף דמי כתבר אמר שקנו אותו בשם אחרים זכה אחרים ואם קנה סתם ואח"כ לוה לאחרת אינו כמו בשטר הלוה. דאם שהיה ליד אחרים זכה אחרים ואם ליתה ליתן לידו לא זכה אחרים. ולאחר דנאמן ראובן על שטר שהוא אח"י ונכתב

משה"א

בע"ד אין מועיל לחייב הלוה כיון שמוחזקים להיפך: יח) אם אינו חב לאחרים עש"ז שהקשה דהא אין שמעון צריך לשלם כ"ז שאין מחזירין לו השטר כמ"ש הב"י בשם הבעה"ת סי' ס"ו מהו' "ע"ש ובתומים תרץ דכאן צריך ראובן להחזיר גוף השטר דמיירי דבעה"ח מוקדם לשטרו של ראובן וכתב להבע"ח מטלטלי אנ"ק וא"כ נהי שלוי מכר לראובן השט"ח טורף ממנו גוף הנייר והוא דוחק דהא המחבר סתם לה ועוד דהא ראובן טוען ששלוחו הי' ולא נשתעבד מעולם השטר לבע"ח. ולפענ"ד נראה דקושי' מעיקר' ליתא דהב"י בסי' ס"ו מיירי בידוע שמסר ולא כתב וס"ל דאף לבע"ח דאינו קונה גוף החוב מ"מ הנייר קנה וא"צ להחזיר גוף הנייר ומסיל' יכול הלוה לו' כיון שהכנסת שטרי ביד אחר אתה מחויב לחוצי' משם מש"כ כאן שאינו נאמן על מה שאומר ששלוחו הי' נגד גוף החוב אף על הנייר אינו נאמן כמ"ש הבע"ח בעצמו הביאו השד"ר בסי' ס"ו סקל"ט ע"ש כתבו זה בבע"ח ע"ש ועוד נרא' דגם בנוונא שכתב הב"י דוקא להבלוה א"צ לשלם מטעם הנ"ל אבל בשהמלוה חייב לאחרים צריך הלוה לשלם לבע"ח ע"י שובר שנותנין הב"ד הבע"ח יכולין לומר מה אנחנו חייבין שהמוכר הכנים השטר ביד אחר ולו יהא אפי' הי' השטר ביד המוכר ואין רוצ' להחזיר להשט"ח וא"י להוציאו מידו דאפ"ה צריך הלוה לשלם ע"י שובר ב"ד כיון דהחוב משועבד להם מדר"נ חוב דידהו הוא והשטר הוא כת"י גזלן וכל זמן שאין אותו האיש שנוב' המעות חייב בדבר השטר כותבין ב"ד השובר וזה פשוט ובאו הבנים ראיה כתב דאפי' יש ל' מינו הבע"ח קלתי' לשטרי' או לומר פרוע א"נ כשחב לאחרים דלא אמרינן מינו מגברא לגברא דכשקלתי' היה נשכר הלוה וזה כוונתו לשובת האיש שהודה כו' ששייך לו השטר עיין שם ואף שאנו חושדין אותו למשקר שעוש' זה רק להפקיע חוב ממי שחייב לו מ"מ נוכל לומר שמחזיקים' לנאמן ויראה לסמוך עצמו על הלוה: יט) אין כותבין אותו בשטר סיים אם עשה עניינו בסתם ושמעון מערער ואמר אע"פ שלא היה הממון שלי מ"מ זכיתי בו מאחר שצוות לעדים לכתוב השטר על שמי אין ממש בדבריו הואיל ואמר לעדים שיתנו השטר לידו וכו' ע"ש והקשה בתומים דהא דין זה נובע מהא דב"ק ק"ב נבי הלוקח שדה בשם ר"נ המבואר בסי' קפ"ד ובדין זה דקנה שדה בשם חבירו מבואר בתשובת הריב"ש סי' ר"ן ובתשו' הרא"ש סי' צ"ו ובחי' הרשב"א בב"ק שם ובשיטה מקובצת שם מבואר דאם חבירו מערער ואומר שזכ' בו ואומר שקנ' בשמו וכתב השטר על שמו שהוא של המערער ואם כן קשה מ"ש הך דהכא דא"י לומר כך כיון שהאי דינא נלמד מהא דהתם זתי' בתומים דש"ה במקח שקנ' בשטר דמיירי בשטר קנין וכשמצוה לכתוב שטר קנין בשם לוי הרי הוא כמוכה לו בשדה משא"כ בשטר הלוה, שהוא רק שטר ראי' ואינו קונה בשטר ע"ש ולא יכולתי להולמו כלל דאי מיירי בשטר קנין דהיינו שקונה בשטר הא בעינן דיקמטי השטר ליד הקונה וכשאמר תנו לידי לא קנה שום אחד מהם דלוי כא קנה שלא הבי' השטר לידו והמוכר לא אמר לו וכה בשטר בשביל שלוני וראובן לא קנה שלא נכתב השטר על שמו דבשטר קנין בעינן שיהיה נכתב שם הלוקח ושיניע השטר לידו וכ"כ"ל דמיירי הכם שקנ' בכתב השטר הוא שטר ראי' ובאמת שסיים בעצמו בצ"ע ומה לי' כעים' שהנחתום מעיד עליה. ולפענ"ד נראה דהקושי' מעיקרא ליתי' דש"ה בלוקח שדה בשם חבירו כיון דאומר הילך מנה והשד' יהי' קנוי לשמעון קונה שמעון השד' באותו כסף שנותן ראובן כמבואר בסי' ק"צ באומר הילך מנה ויהי' שדה מכור לפלוני דקנה פלוני כו' ומיירי במקום שקונה קרקע בכסף להוד בלא שטר ואף שמבואר שם בחג"ה דבעינן שיהי' אותו פלוני חפץ בזה התם מיירי שנותן לו המנ' רק בתורת קניית כסף והקרקע שוה הרב' וחבירו יהיה הקונה וישלם כל המעות אבל אם אומר שנותן מעותיו במתנ' וחבירו יקנה השדה באותן המעות ודאי דזכין לאדם שלא בפניו ועיין בש"ך סי' קפ"ג בשם הב"י דאם קנה במעותיו ומתכוון לזכות לחבירו והודיע למוכר דקנה חבירו וכיון דוח הוי קנין לחבירו אי"י כומר שלא להשביע עשיתי כמ"ש הש"ך בסי' קכ"ו סקנ"ד בשם הטור דא"י לשעון במעמד שלשתן שענות השטא' והשבע' משום דהוי קנין ובקנין א"י לטעון טענות אלו וה"נ אין לך קנין לחבירו גדול מזה ודאי דא"י לטעון שום טענה ואולינן בתר הודאתו ואמירתו וזכה חבירו וכמו שזוכין אשתו ובניו בבגדים שלקחן לשמ

לא גרסינן בדברי המחבר כך משמעו כך וק"ל: (לז) הדין עם שמעון. מיירי כשהחוב עדיין על הלוכן רק שכתב השטר על שם לוי לחיזה טעם וכן מוכח להדי' בתשו' רשב"א שם ופשוט הוא דאם הי' מקנה המעות לנוי שוב אין הלוכן יכול למחול ובע"ח ושמ"ע ס"ק ל' פירשו שהשטר לא בא ליד לוי עדיין ולא היו צריכים לזה אלא חפי' בא ליד לוי אם הוא בענין שלא הקנה לו מעות רק שכתבו על שמו לא זכר בו לוי כדלפיל סעיף ח' וק"כ. ועי' בתשו' מהרשד"ם סי' נ': (לח) אין בדבריו כלום ולריך לפרוש לרחובן שהלוה לו המעות בשם בנו כי נמצא שהיה אפטרופס של בנו בשעת ההלוחה לכך גם עתה נמי הוא אפטרופס שלו ולריך לפרוש לו ועוד ביד האב תלוי למנות אפוטרופס לבנו כדתנן מנהו אבי יתומים ישבע כ"ם שמינה את עצמו אפטרופס ועוד לא נרע מיתומים שסמכו אצל בעל הבית שים לו דין אפטרופס שלו עכ"ל הרא"ש שם ועיין עוד בתשו' הרא"ש שם כלל נ"ו סי' ג' וכריב"ם סי' ר"ן: (לט) הדין עם האשה היינו בחינה נושאת ונותנת בתוך הבית וכמ"ש בסי' ס"ב ס"א ס"ח שם חזר וכתבו מור"ם ע"ש עכ"ל סמ"ע אמנם בתקור דין זה בתשו' הרא"ש כלל נ"ו סי' ד' משמע אפי' בנושאת ונותנת תוך הבית כשלבעל עצמו כתב השטרות וכמ"ש לקמן סי' ס"ב ס"ק ז' וכ"כ בסמ"ע נופי' שם ס"ק ו' לדעת העור א"ע ס"ש פ"ן ובע"כ שהעור הוציא דבריו מתשו' הרא"ש זו וכמ"ש שם. מיהו לענין דינ' כתבתי שם שהעיקר כתשו' הרשב"א סי' תקכ"ז שחולק ע"ש:

סא (א) אין בכלל זה מחילה. וה"ה הלוחה בחתימת ידו וכ"כ בסמ"ע ס"ק ב' וכן משמע ממ"ש העור והר"ב דודאי אין הכונה רק על השטר וכו' כולו ופשוט הוא: (ב) וכן שטר שלא ניתן לכתוב אלא העדים כתבוהו מעצמן שלא מדעת הלוה דפסול מעשה מפיהם ולא מפי כתבם דאין דנין על פי אותו שטר כלל וכמ"ש לעיל סי' ל"ט סעיף ג' סק"א באריכות וכן משמע מדברי הרא"ש פ' גט פשוט סימן ז' ע"ש וגם בדין טופס שטר שביד הסופר שכתב המחבר כ"ל דאין כאן מחלוקת כלל דאע"ג דבב"י וד"מ וב"ח כתבו דהרא"ש פליג אהריב"ם וכמ"ש הרב בהג"ה כאן מ"מ לפעד"ל דאא פליגי דהריב"ם מיירי שהלוה נתחייב בפני ב' עדים בשטר במנה ולא נתחייב עצמו כלל שיכתוב הסופר השטר רק שהם יכתבו שטר גמור אלא שהלוה נתחייב בפני ב' עדים בשטר רק שהם יכתבו שטר גמור אלא שהלוה נתחייב בפני ב' עדים בשטר רק שהם יכתבו שטר גמור ומוסרים ליד בכב"ד ואז הרא"ש ס"ל דאין כאן מחלוקת כו' וע' בתשובת עבוה"ג ס"ס מ' מ"ש בזה:

המשפט

חידושים

סא (ה) בכלל. וה"ה הלוחה בח"י סמ"ם. וסיינו דא"י לומר להשטות בתנוותיו) (אבל בשטר בעדים אפי' אם מודה שהודה לפניהם ואחר כתבו יכול לומר להשטות בתנוותיו וע"ש: (ב) טופס. פי' שכתבו לזכרת כיום ה' קנו על כך וכך בענין ופרטי דברים ולעת הלורך כותבים בשטר גמור ומוסרים ליד בכב"ד. ואם יש בו קנין כותבים מזומן אי: (ג) ליכתב. אלא שבעדי' כתבו מעצמן שלא מדעת הלוה: (ד) כתבם אבל שטר הניתן לכתוב בתירו חכמים ופטרי' כ"ח: (ה) יש מולקין. והש"ך כתב דא"ש דהרא"ש בעל דיעה זו מיירי שנתחייב בפני עדים שיכתוב לו שטר בכל יפוי'ן לזיה שיכתוב שטר

נתיבות

משה"כ

דוקא במקום שהמלוה בא' לכתוב שטר הכנסתם ע"ש היתיר אבל בלא"ה נאמן לטענו שלא להשביע בתרים אפי' אם מודה שהודה בענין שלא להשביע דאין דרך היתיר לכתוב ע"ש הקהל: (כז) שמעון.)(והיינו כשאומר תנו השטר לידי דאז אף שבא השטר ליד לוי לא זכה לוי אבל אם אמר כתבו ע"ש לוי ותנו ליד לוי זכה לוי: (כח) כלום. שאלה יכול לומנות עצמו אפוטרופוס על בנו וא"ל הקב"ג אימת זכו בניו הקטנים בהקרקע הנכתב על שמם: (כט) אשה. היינו בחינה נושאת ונותנת בתוך הבית הסמ"ע. והש"ך כ' דמיירי אפי' בנו"ב ומיירי שכתב בעצמו השטרות על שמם ומ' כס"ו ס"ב ושם יבואר:

משה"א

נאמן הלה שהשטר יוצא מת"י והא ודאי לית' כמש"ל סקי"ט ע"ש: (כב) הדין עם שמעון עסמ"ע סקל"ו עד דאם הוא בענין שלא הקנה לו המעות רק שכתבו על שמו לא זכה בו לוי וכו' עיין שם בכוונתו דהיינו שאגמר כתבו השטר ע"ש כוי ותנו השטר לידי כמ"ש השור לעיל ס"ח ועמ"ש ס"ק י"ט ומש"ח אף שבא השטר ליד לוי לא זכה לוי אבל אם אמר כתבו ע"ש לוי ותנו ליד לוי זכה לוי כדמוכח מהשור לעיל ס"ח וכדמוכח בסי' ס"ו סעיף כ"ג וכוונת הסמ"ע במ"ש שבא השטר ליד לוי היינו מתחלה ואין כאן מחלוקת בין הסמ"ע לחש"ך: (כג) אין בדבריו כלום עסמ"ע סקל"א עד דזכו בו בנין חקטנים בקרקע ובשטרות הנכתבים ע"ש וכו' והיינו דוקא שאמר בשעת נתינת הכסף שקונה אותו לבנין או שאמר תנו השטר לידם אבל אם הלוה וקנה סתם וצוה לכתוב השטר בשם ואמר תנו השטר לידי לא זכו בהם בנין ועמש"ל ס"ק י"ט: (כד) הדין עם האשה עיין מה שכתבתי לקמן סי' ס"ב בס"ד:

סא (ו) אין הכוונה רק על השטר עש"ך סק"א עד אין הכוונה רק על השטר כולו (ט"ס כולו וצ"ל וכו') צריך להבין מה שנון ראובן אם הוד' בחתימתו מה קמ"ל ואפי' בשטר בעדים כה"ג כשמוד' ודאי מהני דאפי' ליכ' שטר' כלל מועיל חודא' שלו ואם מכחיש חתימתו ודאי דצריך קיום וכשמקיימו לא מצי מכחיש ומאי קמ"ל ואי טוען פרעתי או אמנה ושאר טענות בלא"ה נאמן נגד כת"י כמבואר בסי' ס"ט ולות גראה דקמ"ל דלא יכול לו' להשטות כוונת' כיון שידעתי שאין שטר זה מועיל והוי כהודא' בע"ם בלא עדים קמ"ל דשטר זה טוב הוא ובשטר בעדים כה"ג אף שמודה יכול לו' להשטות כוונתי דאי כמוד' לפני

הצות

סא א) טופס הסטר. מ' ס"ך דמחלק בין היכ' שנתחייב הלו' בפני שני עדים בשטר במנה ולא נתחייב שיכתוב הסופר דאז טופס זה שכתבו הסופר בשטר אין לו דין שטר כיון שלא כתבוהו ליתן ליד המלו' שהרי הניחוהו ביד הסופר ובין היכ' שנתחייב הלו' בפני עדים יכתבו עליו שטר שייפה הסופר וקבל על עצמו בקנין כן בפני עדים וכל שאינו עוסה כן כמיבת העדים עומד במקום כתיבת הסופר כיון שמסרו כתיבתי ליד המלו' ופ"ש דבלה ונשווה הפלוקת שבין האשרי"י והריב"ם. והנה היכ' שלא נכתב הטופס ליתן ליד המלו' ודאי אין לו דין שטר ואפי' הבדאי ליכ' דהוי מפי כתבם וכמ"ש הרי"ף פ"ד אחין דאמרו שם ליתקן זמן בקידושין ותשקיב' דלא אשפר דהיכ' ליתכב מפי כתבם וכמ"ש הרי"ף אחין דלא מזי לאיתנא' ליד בכ"ד לרלי' לא סגיב שטר רלי' לא הוי ע' כנימוקי יוסף שם פ' ד' אחין ולאיתי בשו"ת מוהר"ר אלדרבי' סי' רכ"ה ע"ד השאל' שהמקדש אנ"י שטר שקידש לפלונית וע"ש שדן הגאון הנ"ל מדברי הרי"ף והנימוק"י דבשטר קידושין אצ"ג דנפיק מתותי' ידיה דבע"ד הביבי מפי כתבם כיון דלא מזי למיתבי' לי' גם בשי' רכ"ו האריך הגאון הנ"ל בדברי הרי"ף והרמב"ן והנימוקי יוסף והמלה ז"ל הרי שבתבו שטר קידושין כיון שאינו רלוי למוסרו לבעליו דדלמא מתקי' לי' לזמן לא סגיב שטר אלא שהשבדל הוא דבשאר שטרות אצ"ג דמדעת שניהם נכתב דומי' דשאר שטרי אלוות' ופקח ומתכר אלא שהשבדל הוא דבשאר שטרות

ביאור

שם דוקא בלתר אחת עדיו ושתק אבל בלתר הן לא אבל לאחר תחיתת בעדים אפי' בכתיי אינו כלום כמש"ם סי"ח סי"ז בהג"ה וסי' ס"ה סכ"ב ועש"ך (ע"כ): (ג) שמעון. כנ"ל מהא דב"ק מבלל דמקנה כו' והוא של רחובן וכמ"ש בסי"ע זעמ"ש בסי' סי"ו סכ"ג בהג"ה ואפי' לא: (ליקוט) שמעון כו'. ר"ל כמ"ש בס"ש שיכתוב ע"ש לוי אבל לא הקנה לנוי אבל אם כ' בשבילו אין יכול למחול וכנ"ל ס"ח ועפי' ס"ו סכ"ג בהג"ה ולעיל סי' ס' ס"ח כו': (לא) המלוה. דמ"מ אפוטרופוס שלו הוא כמו יהומים שנתנו כו' נעוין ב"ב ח' ושם אמינה כו' וכיון שיכול למנות כ"ש שהוא עצמו ואמרי' שם לזכות אמאי לא: (לב) אשה שטוענת כו'. ב"ב ל"ב ב' וכן אשה שהיא נושאת. דוקא כו"ה הלא"ה נאמנת:

סא (ה) קהל שתקנו. תקנת הקהל שמועיל ב"ב ח' ב' ורשאין בני העיר כו'. ואמרי' בירושלמי דמגילה ז' מבני העיר בבני

באר

שהי' לו להאריך בתשובת הרא"ש מבואר דדוקא בנדון דידיה שמנהג הקהל' הי' לכתוב שטרי הכנסתם ע"ש היתיר כדי שלא יהא מסקס בקדיר' רבי שופפי או מעשה אחר הידוע להם למה עשו כן הא בלא"ה נאמן זה לומר שהמעות הן שלו ובשביל שלא להשביע אם עצמו כת' בסוף שהן של הקהל ודלא כש"ם שנתן טעם לדין זה מסברא דנפשיה דאין דרך היתיר לתלות מעותיו בהקהל משום שלא להשביע עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך הסכים לדברי הפ"ם וכתי' דמ"ש הרא"ש שמנהג הקהל הי' כך לרווחא דמלתא כ"כ ופ"ש: (כו) שמעון. כת' הסמ"ע דגם כאן קילר המחבר בהעתק' כי ד"ל סס וא"מ"כ כת' לוי לרחובן הסטר הרא"ש לחבוב משמעון אותן כו' זהוכיים וכא רחובן ותכנו ומכנו ומכנו ומכנו ומכנו ע"פ סכת' רחובן הסטר ע"ש לוי לא הקנו' המעות לנוי כו' משמע דוקא בחופן זה שלא בא הסטר ליד לוי הא בא לידו י"ל שזיכ' המעות לנוי ע"י כתיבתו על שמו ואפי' מחל בפי' אינו מחול כמ"ש בסי' ס"ו סכ"ג וזה ברור עכ"ל והש"ך כת' דאפי' בא הסטר ליד לוי אם הוא בענין שלא הקנ' לו המעות רק שכתבו על שמו לא זכה בו לוי ועיין בתשובת הרש"ש סי' נ': [כז] כלום. כי נמצא שהי' אפוטרופוס של בנו בשעת הלוה' לכן גם עתה צריך לפרוש לו ועוד שביד האב למנות אפוטרופוס לבנו כ"ש שמיכ' אם עצמו כו' כ"כ הרא"ש שם ופ' עוד שם כלל נ"ו סי' ג' עכ"ל הש"ך: [כח] האם. כת' הסמ"ע דהיינו בחינה נושאת ונותנת בתוך הבית

פתחי

ולא גרע מערב בשעת מתן מעות דמשתעבד מהאי טעמא אמנם בטור בשם בעה"ת מבואר בפי' אפי' הודיע לשמעון עצמו שאם שבתבו על שמו שבע"ח כן כתבו כו' ואע"פ שהודה לבעלינו ויכול לחזור בו וחם ברל' לדחוק דמ"ש בטור שהודיע בשעה שכתבו על שמו מיירי אחר שכבר הלוה רק שעדיין לא נכתב בשטר מלבד שהוא דוחק קשה ג"כ לומר

נתיבות

דוקא במקום שהמנהג הי' לכתוב שטר הכנסתם ע"ש היתיר אבל בלא"ה נאמן לטענו שלא להשביע בתרים אפי' אם מודה שהודה בענין שלא להשביע דאין דרך היתיר לכתוב ע"ש הקהל: (כז) שמעון.)(והיינו כשאומר תנו השטר לידי דאז אף שבא השטר ליד לוי לא זכה לוי אבל אם אמר כתבו ע"ש לוי ותנו ליד לוי זכה לוי: (כח) כלום. שאלה יכול למנות עצמו אפוטרופוס על בנו וא"ל הקב"ג אימת זכו בניו הקטנים בהקרקע הנכתב על שמם: (כט) אשה. היינו בחינה נושאת ונותנת בתוך הבית הסמ"ע. והש"ך כ' דמיירי אפי' בנו"ב ומיירי שכתב בעצמו השטרות על שמם ומ' כס"ו ס"ב ושם יבואר:

משה"א

נאמן הלה שהשטר יוצא מת"י והא ודאי לית' כמש"ל סקי"ט ע"ש: (כב) הדין עם שמעון עסמ"ע סקל"ו עד דאם הוא בענין שלא הקנה לו המעות רק שכתבו על שמו לא זכה בו לוי וכו' עיין שם בכוונתו דהיינו שאגמר כתבו השטר ע"ש כוי ותנו השטר לידי כמ"ש השור לעיל ס"ח ועמ"ש ס"ק י"ט ומש"ח אף שבא השטר ליד לוי לא זכה לוי אבל אם אמר כתבו ע"ש לוי ותנו ליד לוי זכה לוי כדמוכח מהשור לעיל ס"ח וכדמוכח בסי' ס"ו סעיף כ"ג וכוונת הסמ"ע במ"ש שבא השטר ליד לוי היינו מתחלה ואין כאן מחלוקת בין הסמ"ע לחש"ך: (כג) אין בדבריו כלום עסמ"ע סקל"א עד דזכו בו בנין חקטנים בקרקע ובשטרות הנכתבים ע"ש וכו' והיינו דוקא שאמר בשעת נתינת הכסף שקונה אותו לבנין או שאמר תנו השטר לידם אבל אם הלוה וקנה סתם וצוה לכתוב השטר בשם ואמר תנו השטר לידי לא זכו בהם בנין ועמש"ל ס"ק י"ט: (כד) הדין עם האשה עיין מה שכתבתי לקמן סי' ס"ב בס"ד:

סא ו) אין הכוונה רק על השטר עש"ך סק"א עד אין הכוונה רק על השטר כולו (ט"ס כולו וצ"ל וכו') צריך להבין מה שנון ראובן אם הוד' בחתימתו מה קמ"ל ואפי' בשטר בעדים כה"ג כשמוד' ודאי מהני דאפי' ליכ' שטר' כלל מועיל חודא' שלו ואם מכחיש חתימתו ודאי דצריך קיום וכשמקיימו לא מצי מכחיש ומאי קמ"ל ואי טוען פרעתי או אמנה ושאר טענות בלא"ה נאמן נגד כת"י כמבואר בסי' ס"ט ולות גראה דקמ"ל דלא יכול לו' להשטות כוונת' כיון שידעתי שאין שטר זה מועיל והוי כהודא' בע"ם בלא עדים קמ"ל דשטר זה טוב הוא ובשטר בעדים כה"ג אף שמודה יכול לו' להשטות כוונתי דאי כמוד' לפני

הצות

סא א) טופס הסטר. מ' ס"ך דמחלק בין היכ' שנתחייב הלו' בפני שני עדים בשטר במנה ולא נתחייב שיכתוב הסופר דאז טופס זה שכתבו הסופר בשטר אין לו דין שטר כיון שלא כתבוהו ליתן ליד המלו' שהרי הניחוהו ביד הסופר ובין היכ' שנתחייב הלו' בפני עדים יכתבו עליו שטר שייפה הסופר וקבל על עצמו בקנין כן בפני עדים וכל שאינו עוסה כן כמיבת העדים עומד במקום כתיבת הסופר כיון שמסרו כתיבתי ליד המלו' ופ"ש דבלה ונשווה הפלוקת שבין האשרי"י והריב"ם. והנה היכ' שלא נכתב הטופס ליתן ליד המלו' ודאי אין לו דין שטר ואפי' הבדאי ליכ' דהוי מפי כתבם וכמ"ש הרי"ף פ"ד אחין דאמרו שם ליתקן זמן בקידושין ותשקיב' דלא אשפר דהיכ' ליתכב מפי כתבם וכמ"ש הרי"ף אחין דלא מזי לאיתנא' ליד בכ"ד לרלי' לא סגיב שטר רלי' לא הוי ע' כנימוקי יוסף שם פ' ד' אחין ולאיתי בשו"ת מוהר"ר אלדרבי' סי' רכ"ה ע"ד השאל' שהמקדש אנ"י שטר שקידש לפלונית וע"ש שדן הגאון הנ"ל מדברי הרי"ף והנימוק"י דבשטר קידושין אצ"ג דנפיק מתותי' ידיה דבע"ד הביבי מפי כתבם כיון דלא מזי למיתבי' לי' גם בשי' רכ"ו האריך הגאון הנ"ל בדברי הרי"ף והרמב"ן והנימוקי יוסף והמלה ז"ל הרי שבתבו שטר קידושין כיון שאינו רלוי למוסרו לבעליו דדלמא מתקי' לי' לזמן לא סגיב שטר אלא שהשבדל הוא דבשאר שטרות

הגר"א

בעיר אי בשקבלו עליהם אפי' ח' אלא בתחם: [כ] אין בכלל כו'. כתי"ם שם בת' דבתיבת ידו כולו של בע"ד לא סיתה בתתקנה ואי"כ כ"ה בתי"ה כדמוכח בבתובות אבל אמגילתא לא כו' וכ"כ קצ"ה ח' ועוד דבתחלת בע"ד כתבה עדים ועי"ל סי' ע"א ס"ד תע"ם בסמל עדים: [ג] טופס הסטר. דאלי"כ לא היו רשאים להעתיק הטופס הבדים כמ"ש בכ"כ קע"א לא עדים שעשו כו': [ד] דבל אלא. יכמות ל"ח כ' היכא לעניל ב' ו' ע"ש ברי"ף ואע"ג אמלקו עליו וס"ל אע"ג שהוא ביד הבדים אעפ"כ דין שטר יש לו יש לתרץ שם בתי' הרי"ף כיון דא"ל למסרו לא ליהה ולא לזרו כמ"ש שם בגמ' אין לו דין שטר וז"ש דבל אלא כו' וע"ש בהוס' ד"ה בחזו. ועוד בהתם לא היה כו': [ה] וכן שטר. בתוכות כ"ח ת"ר בתב כו' וע"ש בתוס' ד"ה ר"י. וי"ל דלא תסיב שטר אלא כו': [ו] מיהו יש מולקין כו'. דס"ל בתי' בתשון שבתוס' שם וי"ל דבע"ד אחין חייבי' כו'

היטב

כמ"ש בסי' ס"ב ס"ח דשם חזר וכ' הרמ"א דין זה והש"ך כ' דבמקור הדין בתשובת הרא"ש משמע אפי' בנושאת ונותנת כו' בשהבעל עצמו בת' השטרות וכ"כ הסמ"ע נופיה בסי' ס"ב לדעת העור בא"ע סי' פ"ו מיהו לענין דינא כתבתי שם שהעיקר הרשב"א שמולק על זה עכ"ל: [ב] טופס. [א] בכלל. וה"ה הלוה, בס"י הלו' ג"ב אינו בכלל דזיל בתר טעמא כ"כ הסמ"ע ופ"ש: [ב] טופס. ז"ל העור שטר שכתוב בו נתחייב פ' לפ' כך וכך זהו שיתנם לו לזמן פ' בגאמנות ואחריות ובכל יפוי כח שייפה הסופר ומומחים הבדים למט' זהו נקרא טופס של זכיר' שרשמו לזכרון הבדרים שנעשו בפניהם בשעת הקנין כדי לכתוב שטר גמור ע"י זה כשיהיו פנויין עכ"ל הסמ"ע: [ג] ליכת. אלא שהבדים כתבוהו מעצמן שלא מדעת הלו'. ש"ך: [ד] כתבן. אבל שטר הניתן ליכתב בתירו שכמים מפני תיקון העולם כמ"ש הסי' בסי' כ"ח סי"ב ע"ס. סמ"ע: [ה] מולקין. והש"ך כת' דכ"ל שאין כאן מחלוקת כלל דהמחבר שהוא דעת הריב"ם מיירי שהלו' נתחייב בפני ב' עדים בשטר במנה ולא נתחייב שיכתוב הסופר השטר רק שהם יכתבו שטר גמור א"כ טופס זה שכתבו בספר הסופר אין לו דין שטר כלל כיון שהניחוהו ביד הסופר ולא כתבוהו ליתן ליד המלו' ובי"ם שכתי' דמ"ש הרא"ש הוא דעת הרא"ש מיירי שנתחייב שטר מסיום בכל יפוי כח שייפה הסופר וקבל יפוי כח שייפה הסופר א"כ כל

תשובה

כתב הטור אחר זה שאם התנה עם הלו' בשעת ההלוחה כו' הי' לו לחלק כן לענין שמעון עצמו שאם סודיע לו בשעת ההלוחה מהני והדבר צריך תלוי תלמוד עכ"ל ופ' בתוחים ובנה"ם:

סא א) מיהו יש מולקין. עבה"ע שכתב והש"ך כתב דב"ל שאין כאן מחלוקת כו' וע' בתשובת עבוה"ג ס"ס מ' מ"ש בזה:

המשפט

חידושים

סא (ה) בכלל. וה"ה הלוחה בח"י סמ"ם. וסיינו דא"י לומר להשטות בתנוותיו) (אבל בשטר בעדים אפי' אם מודה שהודה לפניהם ואחר כתבו יכול לומר להשטות בתנוותיו וע"ש: (ב) טופס. פי' שכתבו לזכרת כיום ה' קנו על כך וכך בענין ופרטי דברים ולעת הלורך כותבים בשטר גמור ומוסרים ליד בכב"ד. ואם יש בו קנין כותבים מזומן אי: (ג) ליכתב. אלא שבעדי' כתבו מעצמן שלא מדעת הלוה: (ד) כתבם אבל שטר הניתן לכתוב בתירו חכמים ופטרי' כ"ח: (ה) יש מולקין. והש"ך כתב דא"ש דהרא"ש בעל דיעה זו מיירי שנתחייב בפני עדים שיכתוב לו שטר אבל יפוי'ן לזיה שיכתוב שטר

ביאורים

עדים שסוכים ואמר להם כתבו דאלו כלום הוא: כ) מפי כתבם בספר קצת"ח תמה עד תשובת מהר"י אדרב"י שכתב דשטר שכתב בו שלוני קידש פלונית והתומים עדים דהוי מפי כתבם והביא ראי' מדברי הרי"ף והנ"י דשטר קידושין שאינו ראוי למסרו לבעלים משום דלמ' מחקי' ליה לא חשיב שטר ותמה בספר הנ"ל וז"ל כיון דלפי האמת לא תיקנו זמן בקידושין א"כ שטר קידושין חזי למיתבי' לבע"ד ולא דיבר נבונה דכמו שלא תיקנו זמן בקידושין לראיה משום הטעם דאמר התם בס' ד' אחין משום האי טעמא נופי' לא תיקנו שטר ראיה בקידושין כלל דלמאן ניתבי' דבזה נ"כ איכא חשש מחיק' והשמנה ונבי עדים אתי לידי תקלה דילמ' חזי בכתב' ואילו תיקנו שטר ראיה בקידושין משום נוף הקידושין שלא תוכל להכחיש נוף הקידושין היו מתקנין נ"כ זמן דלראיית נוף הקידושין נ"כ צריך זמן כנון במקדש אחר נירושין שלא תוציא ניטה ותאמר אחר כך נתגרשתי או שתגש' לאחר ותאמר קידושין שלך לא תפסו אבא ודאי דלא תיקנו שום ראיה על ידי שטר ודוק' נוף השטר קידושין היינו השטר שכ' בו הרי את מקודשת לי שמקדש' באותו שטר הוי ראיה נ"כ אף שאין עיקרו לראי' מ"מ הוא ראוי על נוף הקידושין נ"כ כיון דהאי שטר' דאוריית' ועידי השטר קידושין אינן מעידים על נוף הקידושין כלל שהרי אן מוסרין אות' לבעל ונוא מקדש אותה שלא בפניהם רק אנן ע"מ אנן כמ"ש הרין ומסיל' עידי קידושין אנן אבל השטר ראי' לא אשכחן בקידושין דקידושין ונירושין לאו מדבריב שבין אדם לחבירו לבד הן רק עדות נגד כל העולם הוא לחייב מיתה הבא עליה ושלא יתפוס קידושין הקרובים ולאו עדות מעלי' בעינן ולא מפי כתבם ודוק' בשטר שכתב ס' מת מהני לכמה פוסקים

החושן

קרינן בי' עכ"ל וע' רמ"ן בספר המלחמות ובספר הזכות שפשה פירוש לפירושו וז"ל כיון שאין הזמן הכתוב בשטר פושה מעשה שטר אלא בינוא מתחת יד הבדים מפי כתבו הוא ואמפ"י פודאי יצא מפי הבדים בסיקרא בו אם הלוה ואמ"כ הפקידתו אצלם אין זה דומה לשטר ביד אלים כיון דברשות אחרים הוא אינו מעשה כלום אלא שהימנותא דבדים המכינן וברשותן של בדים הוא אינו אלא בשטר מעשה שכתבו הבדים לדוכרן פיתגמ' דהוי באנפייהו וזהו פי' לפי' של רבינו עכ"ל ע"ש, ובכר הבחקנו כל הדברים שכתבו בזה הראשונים לפיל בסי' מ"ו אפיי"ז ע"ש וא"כ ה"ה לטופס שנכתב בשטר הסופר כיון דלא נכתב ליתן ליד המלו' לא הוי עליו דין שטר אלא מזכרת בעלמ' הוא כיון דלא אפשר דהיכ' לתמרו שם ליתקן דזמרו בקידושין ותשקיב' דלא אפשר דהיכ' ליתכב גבי דידה מעקה לה לזמן ליתכב גבי דידי' זימנין דזינהה ומפסה ליתכב גבי בדים אי דכירי ליתי ולסהדי אי דלא דכירי וחזיא בכתב' הוי מפי כתבם וכמ' שם הרי"ף ח"ל הא מלמ' מקפי בם דבנן היכי אמרינן הכי מפיהם ולא מפי כתבם והא תנן נאמן אדם לומר זה כת"י של אבא וכו' ומשמע לן כי אמרי' מפיהם ולא מפי כתבם דלא ה"ל עדות שנכתב עדות הכי מילי היכא דאיתי לשטר' אותי שהדי דכתבה דלא נפיק לה שהדות' מתותי ידייהו דשהדי כתבה דלא מפקהי עד שמתא דמי כר' אבל שטרא דנפיק מתותי ידיה דבע"ד לא אמרינן מפיהם ולא מפי כתבם וכו' וה"ל כמי שנפקר' מדותן בע"ד הלכך מפיהם

מאירת עינים

זכן הוא בתשובה שם כ תשובת הרא"ש כלל נ"ו ס"ב מס"ד ל ג"ז שם ושם ומיירי בחשם שאינה נושאת ונותנת בתוך הבית כמ"ש בסי' ס"ב סעיף ח' ובהג"ה שם מ דין הקונה *קרקע, הלוה מעות על שם בניו הקטנים והשטרות נכתבו על שמן והפקידם ביד לאחן ואמר שאם ימות יהא לבניו אחריו ואח"כ נשא אשה ומת שזכו בניו בקרקע ובשטרות ההם תשוב' הרא"ש כלל נ"ז סי' ג' וע' עוד בריב"ם סי' ר"ן שהאריך בזה שמ"ע* דין הולית כ' ידו על תבירו שנשבע ד"ל לתת לו חיזה דבר והלה טוען שלא נשבע רק כתב כך והתובע מודה לו ע' בי"ד סי' רל"ב סעיף י"ב בהג"ה ח טור בשם אביו שהשאלו לו הרא"ש ב וביאר שם בין שתתם הוא הוי כאלו, כתב ותתם הוא שמעשים בכל יום שהמוחלים עושים כן ג ריב"ם בסי' ר"ז וכ"כ מדברי הרשב"א ושלא

טורי זהב

סי' סא (בס"ע ס"ד כל המוליאו כו') בסמ"ע סקסה דהא אם כתב בפי' בלא הרשא' פשיטא דנוכה בו בכל המקומות ולעד"ב הדברים כפשוטן דס"ל להמחבר כי היכא דס"ל להרא"ש בדיוא דכל המוליאו וכו' אע"פ שמן הדין מועיל זה מ"מ במקום שהבנו שלא לנבות בטל הדין והא"ה בדין בלא הרשא' דאם יש מקום שהבנו שאפ"ה לא נגבי בלא הרשא'

חכמת שלמה

סימן סא סעיף ד' שטר שכ' בו שיוכל כל המוליאו לנבות בו. כ"ב עיין בסמ"ע דלא אמרינן מדלגבי עכו"ם לא מהני התנאי דאיסור ים בדבר וכו'. וכתב לבאורה לא נדע מה איסור ים בדבר ועיי' בחו"מ שעתד בזה. ונראה הכוונה דיש איסור מכח לא תחנם. וכמ"ש ביו"ד סי' קנ"א דאסור ליתן מתנה לעכו"ם לא מבעיא אם נוף הפיעבוד בזה הוי שטר חיוב בתנם. א"כ ודאי עובר בזה מכח לא תחנם כיון דמשתעבד לעכו"ם אף גם אם נוף הפעו"ת הוי שטר הלוואה מ"מ כיון דהוא אינו לוה מן הנכרי רק מן הישראל אם כן מת"כ אם ימות הנכרי בא מכח ישראל המלוה א"כ כיון דבא מכחן הרי לריך הרשא' ואין משתעבד א"ע לגבות בו בלי הרשא' בע"ה דהוא תחייב א"ע אל נוף המוליאו בלא אמצעית כמ המלו' רק שאחשב הוא משעבד לנוף המוליא הפע"ת. ואם כן שוב בזה כיון דפיעבוד

ביאור

שם דוקא בלתר אחת עדיו ושתק אבל בלתר הן לא אבל לאחר תחיתת בעדים אפי' בכתיי אינו כלום כמש"ם סי"ח סי"ז בהג"ה וסי' ס"ה סכ"ב ועש"ך (ע"כ): (ג) שמעון. כנ"ל מהא דב"ק מבלל דמקנה כו' והוא של רחובן וכמ"ש בסי"ע זעמ"ש בסי' סי"ו סכ"ג בהג"ה ואפי' לא: (ליקוט) שמעון כו'. ר"ל כמ"ש בס"ש שיכתוב ע"ש לוי אבל לא הקנה לנוי אבל אם כ' בשבילו אין יכול למחול וכנ"ל ס"ח ועפי' ס"ו סכ"ג בהג"ה ולעיל סי' ס' ס"ח כו': (לא) המלוה. דמ"מ אפוטרופוס שלו הוא כמו יהומים שנתנו כו' נעוין ב"ב ח' ושם אמינה כו' וכיון שיכול למנות כ"ש שהוא עצמו ואמרי' שם לזכות אמאי לא: (לב) אשה שטוענת כו'. ב"ב ל"ב ב' וכן אשה שהיא נושאת. דוקא כו"ה הלא"ה נאמנת:

סא (ה) קהל שתקנו. תקנת הקהל שמועיל ב"ב ח' ב' ורשאין בני העיר כו'. ואמרי' בירושלמי דמגילה ז' מבני העיר בבני

מפי כתבן פי' וכתיב ע"פ שני עדים ודרשינן ולא מפי כתבן אבל שטר הניתן להכתב ולהיות ביד הלוקח או ביד המלו' התירו חכמים משום תיקון העולם וכמ"ש הטור והמחבר בסי' כ"ח סי"ב ע"ש ומ"ש מור"ם ואיכא למימר שטעו ור"ל איכא למימר שטעו וכתבו ונתנו לו שטר שאינו עומד להכתב ולא אמרינן אף שמסתמא לא ניתן להכתב דלמא איסתני דעת לוה זה וא"ל לכותבו: ז אם יש לה (ו) [ו] מטלטלין שיפרע מהם והיא מסרבת מנדין אותה עד ה רצייתא דינא כשם שעושים לאיש(ד) [י] (דאסה שוה לאיש לכל עונשין שבתורה) (טור):

ד [יא] ו ב) שטר שכתוב בו ח (ה) ג) שיוכל כל המוציאו

בספר הסופר אין לו דין שטר כיון שלא כתבוהו ליתן ליד המלוה שהרי הניחוהו ביד הסופר. אבל הרא"ש מיירי שנתחייב עצמו שהעדים יכתבו עליו שהוא מחוייב לעשות שטר מהיום בכל יפוי כח שייפה הסופר וקבל על עצמו בקנין כן בפני עדים א"כ כל שאינו עושה כן כתיבת העדים עומד במקום כתיבת הסופר כיון שמסרו כתיבתה ליד המלוה ע"ם בריב"ם ובתשו' הרא"ש ותראה שדבריהם מכוונים כמו שכתבתי מיהו נראה דהרא"ש וריב"ם מיירי שהלוה זוה להם לכתוב שטר א"כ השטר ניתן ליכתוב אבל כל שכתבוהו שלא מדעת הלוה פסול מעשה מפיסה ולא מפי כתבם ואין דינין על פיו כלל והעדאת עדים נמי לא חשיב ודוק: (ג) כתקנת הגאונים שתקנו שלוה אם יש לה מטלטלים כו'. משמע אפי' רוצה לשלם קרקע נריכה לישבע ע"פ תקנת הגאונים אם יש לה מטלטלים וכן משמע להדיא בטור ובתשו' הרא"ש כלל ל"ט סימן ה' ודלא כשמ"ע ס"ק ז'. גם דברי הב"ח לא נהירין מה שכתב כאן ומה שכתב הטור לקמן סימן ק"א היינו לדינא דש"ס וכמ"ש שם באריכות ע"ש: (ד) דאסה שוה לאיש כו'. עמ"ש לקמן ס"ס ל"ו בזה: (ה) שיוכל כו' כתב בשמ"ע דהיינו כשכתוב בשטר שאם שיגבה בו המוציאו אבל אם כתוב בו בפי' שיגבה בו בלא הרשאה פסיטא דלא שייך מנהג בזה ובכל המקומות נוהגים בו בלא הרשאה והב"ח הביא עליו דאם יש מקום שנהגו שאין כופין אף כשכתוב בו בפי' בלי הרשאה אחלי' בתרי' וכן נראה דעת כן דאינו ר"ל שכתב בשטר בהדיא בלא הרשאה' אלא ר"ל שטר שכתוב בו שכל המוציאו

ביאור

וכ"כ ביאורות שם ואח"כ הקי"ב אם היו כו': [ז] שנתחייבה לישבע. דמשבעינן נ"כ את האשה כמ"ש בסי' ל"ו כתו שבועתו מהא דכתובות תשבע בתחלה וכפוף ואפי' לא שמעו בו שמת שם ק"ז א' כ"ש לגבי אחריה: [ח] בתקנת הגאונים. ומאכו אחא דמשבעינן אחינו בראשונו כמ"ש במרדכי רפ"ג דכ"מ ע"ש: [ט] (ליקוט) אם יש כו'. מ' אפי' רוצה לשלם קרקע נריכה לישבע ע"פ תקנת הגאונים. ד"מ ר"ם ל"ט והסמ"ע דחה ואמר סר"ל שאין לו אף קרקע ע"ש ודברי תמוהין שהרי הרא"ש שם כלל ל"ם ס"ה וכתוב סייב דאלא מה הוצילו תכמים בתקנתם כ"ל יאמר אינו אלא לשבע ל"ם ס"ה ובתוב סייב דאלא מה הוצילו תכמים בתקנתם כ"ל יאמר אינו רוצה לשלם קרקע וכ"ד הרשב"א סי' אלף כ"ו כמ"ש ד"מ שם והביאו כ"ו בסי' ק"א ס"ז ואף שהרא"ש שמשמון קיים ודוקא אם לא כתב בשטר בפירוש "בלא הרשאה אלא כתב שיכול לגבות בו כל המוציאו בזה כתבו כמו שכתב המחבר כאן דבכל המקומות מסתמא יכולין לגבות בו בלא הרשאה אם לא במקום שנהגו שלא לגבות בו אם לא כתב בשטר בפי' בלא הרשאה וכ"כ מהרא"י בת"ה סי' של"ח והביאו מור"ם בהגהותיו ר"ם ס"ו ע"ש ועפ"ד הדברים האלה היה נראה דגם דברי המחבר נריכין לפרש כן דאינו ר"ל שכתב בשטר בהדיא בלא הרשאה' אלא ר"ל שטר שכתוב בו שכל המוציאו

באר

שאינו עושה כן עומד כתיבת העדים במקום הסופר כיון שמסרו כתיבתם ליד המלו' ע"ש בריב"ם ובתשובת הרא"ש ותמצא דבריהם מכוונים כמ"ש מיהו לכ"ע נריך שיהו' הלו' לכתוב אבל שלא מדעת הלו' פסול ואין דנין על פיו כלל והעדאת עדים נמי לא חשיב הלו' מטלטלים. כת' הסמ"ע דאינו ר"ל שרוצ' על תיוב זה שהתחייב עצמו לעשות שטר ומסרו לידו שטר זה ולכן יש לזה ג"כ דין שטר: (ו) מטלטלין. דעת הסמ"ע דלא תיקנו שבוע'. והש"ך

נתיבות

משפט

הגאונים שבוע' אין לי רק כשעושין אין לי כלל אבל כשרוצה לפרוע בקרקע שעושין אין לי מטלטלין לא תיקנו שבוע'. והש"ך

חידושים

ביאורים

מאחר דתלה ברצון האב וכיון דרצה אח"כ אמרי' דהוברר הדבר שרצה גם בשעת קידושין וגנמרי הקדושין בשעת מעשה וע"ש ברמב"ן דבדבר התלוי ברצון שייך ברירה נמורה משא"כ בתנאי דר' זוו ע"ש ולפ"ז שפיר מוכיח מכאן מהך מתני' אליבא דר"י דע"כ יש ברירה אבל למאי דקימ"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי והקדושין נגמרין מעכשיו רק דרצון האב הוא תנאי בעלמ' ובתנאי לא שייך ברירה כמש"ה ספק' הלכתא כהך מתני' דע"מ שירצה אף דקיי"ל דאין ברירה אבל למאן דס"ל דע"מ לאו כאומר מעכשיו ודאי דלא הוי קידושין אי אין ברירה כיון דבשעה שהוברר הדבר כלה ביאתו והוא ששוט ומזה נ"ל דלא שייך קברא דאין ברירה רק בדבר דבשעה שהוברר הדבר א"א שיותפס בו הקנין ואנו צריכין כו' הוברר הדבר למפרע בשעת קנין אז אמרי' דא"ב כמו בע"מ שירצה אבל דא"א לתפיסת קידושין בשעה שירצה האב כמש"ל ואז אנו צריכין לו' ברירה דהיינו דהוי כאילו הוברר הדבר בשעת קנין בזה אמרי' דא"ב בדאורייי' וכן נבי מה היא באותן הימים דהבירור לא הוי רק אחר שימות דאז אינו בר נרושין ואנו צריכין כו' הוברר הדבר למפרע וכן שוחט הספח ע"מ שיעלה ראשון דבשעת ברירה כבר נשחט וא"א להימנות עליו וכן על סלע שתעלה בידי מהכים מיירי שרוצה לאכול תיקף הפירות דבשעת ברירה כבר נאכלו הפירות וא"א בחילול וכשהפירות בעין בשעה שעולה הסלע נראה דנתחלל וכ"כ לאיזה שארצה אנרש בו או לאיזה שתצא בפתח בשעה שהוברר כבר נכתב הגט ואין זה לשמה ואנו צריכין לברירה שהכתיבה יהיה בשעתו לשמה וכן כל שילקטו עניים יהיה הספק דכאחר שילקטו אין בידו להפקיר כדאמר התם וכן כל הנך מתני' ומתנית' דמייתי בכל הסוגיות דברירה מיירי בכה"נ אבל אם בשעה שהוברר הדבר ראוי לחול הקנין אפי' אם אומר מעכשיו מהני הקנין כיון שיכול להקנות שיהי' הקנין חל כשיבורר כמ"ש מהרי"ט נופי' יכול להקנות נ"כ שיהיה הקנין חל מעכשיו כמו בדשלב"ל ל"ר"מ דק"ל אדם מקנה דשלב"ל יכול להקנות נ"כ במעכשיו כמ"ש התוס' ביבמות צ"נ ולזה שפיר אסק הרא"ש דיכול לשעבד עצמו לכל מי שמוציאו אף מעכשיו כיון דיכול לשעבד עצמו לכשיבורר אף מעכשיו מהני וכמ"ש והנה הרן בס"ק דגיטין נבי משתעבד' כך וכלל מאן דאתי מחמתך כתב לחלק בדרך אחר וז"ל דכי אמרי' אינברירה הנ"מ במיתת' דאי דהאי לאו דהאי אבל הכא אשר שיהיה משועבד בזא"ז ע"ש והמהרי"ט כ' מכח זה לפתור דברי הרא"ש הנ"ל וז"ל לפי טעם שכתב הרן וכו' היינו דוקא

החרשן

ומשמע דאם הוא מודה שלא הלו' אלא אמר הלוהו ומכחו כא לא יגבה. ועוד כתב ודוקא שטר אבל כפ"י מתוך שיכול לו' פרעתי יכול לומר לא לוויתי ממך כו' ולפ"ז יקשה דמה מייתי הרא"ש ראי' מהפי' דממך ואפי' מרים גלותא כיון שאריך לומר ר"ג בא בטענת הלוהו ע"ש אמנם הגאון הנזכר הסמיט דיבור א' מדברי הטור שם סי' כ' ז"ל אבל אם הוא כת"י בלא מדיס מתוך שיכול לומר פרעתי יכול לומר לא לוויתי ממך אלא מאחר ונפל ממנו ומצאתו ע"ש וכיון דטוען שנפל מאחר ומצאתו אז ודאי איכו גובה אבל בא מכחו הרי הוא גובה אע"פ שלא הלוהו דהוי כמו משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי ממחמך וא"כ ראיית הרא"ש נכונ' מהפיא דר"ג וע' בתוס' פ' ג"פ דף קע"ב ד"ה אבל הכא ופירשו שם ממך ואפי' מר"ג אע"פ שאינו רגיל להלוות בלל ואפי' אנו יודעין בבירור שלא הלוהו ע"ש ואין להקשות היכי מצי מחייב עצמו לכל מי שמוציאו הא אין בריר' ואיך הוברר בשע' שמוציאו אח"כ דלזה נשתעבד דבבר כתב הרמב"ן גבי משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי ממחמך דלא מהני מדאוריי' כיון דאין בריר' מה"מ יכול למחול ע"מ וא"כ ה"ל כמרר"י מהני אע"פ מדרבנן והר"ן בת' פ"ב דגיטין ז"ל ולפי מאי דכתיבנו קשי' לי דכי אמרינן אין בריר' הני מילי במלתא דאי דהאי לאו דהאי אבל הכא אפשר שיהא משועבד לכל העולם בזה אחר זה ע"ם וא"כ אף ניחא דהוי דאורייתא' שעבוד ממדני כיון דיכול להשתעבד לכל העולם בזה אחר זה ובנימוקי יוסף פ' נ"פ ז"ל אמר המחבר ושטר שכתוב בו שתתחייב לכל מולא אותו בכ"ד בשר וגובה בו המוציאו דהא לנחיג' לא חייסינן ואי משום שלא נתברר בשכתבו למי נתחייב וקי"ל דאין בריר' בדאורייתא שאני הכא כיון דראוי להתחייב בו לכל אדם א"כ דין בריר' עכ"ל וכיון לדברי הר"ן דלא שייך בריר' אלא במלתא דאי דהאי לאו דהאי אבל זה יכול להתחייב עצמו לכל העולם בזה אחר זה: ומוהר"ם סי' קע"ח נתקשה בריבריז מהא דברק כל הגט כתוב לאיזו שתא בפתח תחל' דאין בריר' והא התם נמי כל אשה' ראוי' שתא בפתח תחל' ובתב לתרץ משום דגבי גט בעינן בריר' מפורשת וכמ"ש תוס' שם ע"ש. ובדיין מיקבי מסומם על מי שיעלה ראשון ליורשים ואמרו שם נמי אין בריר' אע"ג דראוי הי' לעלות ראשון אלא דמהר"ן שסון הכין דברי הימוקי כפשוטו ומש"ה קשי' ליה אבל הימוקי כוון לדברי הר"ן דלא אמרינן אין בריר' אלא במלת' דאי דהאי לאו דהאי ובשוטט על מי שיעלה ראשון אז כתוב לאיזו שתא' בפתח תחל' אי דהאי לאו דהאי אלא דהא חדא הוא שתא' תחל' אבל גבי לכל מי שמוציאו ראוי לכל העולם וכמ"ש הר"ן וז"ב. וגם הרא"ש דסוכר בשתעבדנא לך ולכל מאן דאתי ממחמך דיכול למחול לאו משום דס"ל כדעת הרשב"ן דאינו אלא מדרבנן דאין בריר' אלא בס"ל דיכול למחול כמ"ש שעמו וגימוקו כפרק הכותב משום דלא שעבד גופו לכל העולם ומ"ש בחורף. ובמוהרי"ט שם כת' בזה בדברי הרא"ש מ"ש ודבריו אין לו ביאור ע"ש ומ"ש במוהרי"ט דהקשי' לפי דעת הרמב"ן דכמ' משום אין בריר' לא הוי שעבוד מן התור' א"כ אהיא דשאול דאמר יעשרנו עושר גדול היכי מהני דהא אין בריר' וגם לפי ת"ש הר"ן לא שייך זה כעובדא דשאול דאחר יכנו. ועוד הקש' מהיא דהמבשרני במה נפטר רחמ' יעול מנה אע"פ שלא הי' מבורר והשלה שם בזה ז"ל דע"כ מלתא דדוד והיא דהמבשרני שעמ' אחריני אי"כ כו' והיכ' משתעבד בלא קנין אלא נרא' דהמו' דהמבשרני ודדוד מדין שליחות הוא דקני ושליחות וכל מילי דשליחות לא בעי קנין והשומר לחבירו בשה דבר פלוני ואתן לך מנה משעשה שליחותו נתחייב בלא שום קנין הלכך אימת קנה להני זוזי בשעה שעשה שליחותו ובאותה שעה מבורר הוא ובאותו שעה הוא זוכה ואין אנו מוסשין למה שלא הי' מבורר באותו שעה שנדר לו כו' ולכך זכה דוד באותו ממון בשעה שהרג את גליה שנתרצ' בו שאול לתת לו אותו ממון שאלו רצה לחזור בו עדיין הי' יכול לחזור ובאותו שעה מבורר הי' בכ"ל ואונן דבריו לחלק בזן היכ' שהחיוב הוא מעכשיו וכיון דעתה לא הוברר בשעת הקנין אע"ג דהוברר אח"כ לא מהני לזה אבל אם אין הקנין והחיוב מעכשיו אלא לאחר זמן ואז בשעת נמר הקנין הוברר מהני מש"ה כעובדא דשאול וההי' דהמבשרני נמר הקנין אחר שעשה שליחותו ואז הוברר. והיטב אחר ריבר ורחזין לפי שאומרן וכן מלאתי כדבריו ברים פ"ה דמעשר שני ז"ל כל הנלקח מזה מהבא פריך פרק מרובי לר' יוחנן דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהן אין יכולים להקדים דהכי חזינן אע"ג דליתיה ברשותיה מני פריק ולא לאחר שנלקח היו עושין כן דא"כ לא היו עושין תקני דאינה מתחייבת לגבות אלא

מגיה

כדעת הטור כשם אחיו הרא"ש: ד שור כשם תשובת אחיו הרא"ש כלל ע"ז סי' ה' מתימרא דרב יהודה אי"ר וכן תנא רבי ישמעאל פסחים דף פ"ב ע"א וכתבתי דוכתי ו שם בשמו כלל ס"א סי' ת

טורי זהב

ודאי אזלי' בתרי': (שם ודוקא שהמוצא הי' ילוד כו') מזה כ"ל בא' שנתן מתרי"י על עצמו בעניין שלא חייב מן הדין רק שהתחייב עצמו כמתרי"י זאת ואח"כ הוציאו מי שלא נולד בשעת כתיבת מתרי"י אין יכול להוציא ממון עי"ז דלא איתעבד מעיקרא לזה כי היכא דאמרי' הכא בשטר שכתוב בו כל המוציאו כו'

חידושי רעק"א

סי' כא בש"ך אות ו'. ס"ג סי' ק"ו. כ"כ קצו וכמ"כ סי' רל"ו וכתשו' מהרי"ט מח"מ סי' קנב:

כסף הקדשים

סימן סא סעי' ה' בהג"ה (דלא כאסמכתא) שטר שכתוב בו שנעשה בכל אופן היותר מועיל לדיני חז"ל וכאלו כתוב בכל שטרות המועילים אולי אינו מועיל לסלק אסמכתא אם מצד הש"ב ז"ל שלשון הכתיב שלא ידע הוא בו בפרט אינו בכלל ע"ם בס"ח אם מצד מה שהניח הסמ"ע ז"ל בע"ע אם מסולק אסמכתא ע"י שהרלה שלא יהי' כאסמכתא: הוהגו בעת על פי דינא דמלכותא שיחתום את עצמו הבעל דבר על השטר מלבד מה שחותמין את עצמם עדי קנין סודר. ויש בזה ג"כ מעלה מצד מ"ם הש"ב ע"ם בסי' מ"ב שהדיוט

באר הגולה

מרדכי בפ' הכותב שם ובאר"י דקי"ב אם היו כו': [ז] שנתחייבה לישבע. דמשבעינן נ"כ את האשה כמ"ש בסי' ל"ו כתו שבועתו מהא דכתובות תשבע בתחלה וכפוף ואפי' לא שמעו בו שמת שם ק"ז א' כ"ש לגבי אחריה: [ח] בתקנת הגאונים. ומאכו אחא דמשבעינן אחינו בראשונו כמ"ש במרדכי רפ"ג דכ"מ ע"ש: [ט] (ליקוט) אם יש כו'. מ' אפי' רוצה לשלם קרקע נריכה לישבע ע"פ תקנת הגאונים. ד"מ ר"ם ל"ט והסמ"ע דחה ואמר סר"ל שאין לו אף קרקע ע"ש ודברי תמוהין שהרי הרא"ש שם כלל ל"ם ס"ה וכתוב סייב דאלא מה הוצילו תכמים בתקנתם כ"ל יאמר אינו רוצה לשלם קרקע וכ"ד הרשב"א סי' אלף כ"ו כמ"ש ד"מ שם והביאו כ"ו בסי' ק"א ס"ז ואף שהרא"ש שמשמון קיים ודוקא אם לא כתב בשטר בפירוש בלא הרשאה אלא כתב שיכול לגבות בו כל המוציאו בזה כתבו כמו שכתב המחבר כאן דבכל המקומות מסתמא יכולין לגבות בו בלא הרשאה אם לא במקום שנהגו שלא לגבות בו אם לא כתב בשטר בפי' בלא הרשאה וכ"כ מהרא"י בת"ה סי' של"ח והביאו מור"ם בהגהותיו ר"ם ס"ו ע"ש ועפ"ד הדברים האלה היה נראה דגם דברי המחבר נריכין לפרש כן דאינו ר"ל שכתב בשטר בהדיא בלא הרשאה' אלא ר"ל שטר שכתוב בו שכל המוציאו

הגר"א

מתני' אלא כאינו אחיד ושונן שקר וקושיא הכ"ל כבר תי' הוס' שם ל"ב ע' ד"ה אי כו' ועוד הכיא המרדכי בפ' הכותב שם והכ"מ סי' כ"ג ממש"ם פ"ו ה' הסכוא תולה כו' ולא הסכיאוהו וז"ש בסי' ק"א ס"ל אם אינו כו' ואפי' כו' וכ"פ שם בסי' ואינו מוכרח ועתוס' שם ד"ה הסוא כו' ובלא"ה אינו מוכרח שמלא קודם הסבועה שקרן לכן לא אחמיהו וכתש"ם ושם וכ"ע שם והיכא דאחר אין לי כו' ואף לדברי המרדכי והג"מ כ' הש"ך שם דהיינו לדידהו דס"ל מדינא דגמ' נריך לישבע אבל לתקנת הגאונים אין רגיא ע"ש ודברי ש"ע סותרים זא"ז (ע"כ): [י] דאסה שוה. כ"ק ט"ו ה' ואחר מקומות: אבל אם כתוב בו בפי' שיגבה בו בלא הרשאה פסיטא דלא שייך מנהג בזה ובכל המקומות נוהגים בו בלא הרשאה והב"ח הביא עליו דאם יש מקום שנהגו שאין כופין אף כשכתוב בו בפי' בלי הרשאה אחלי' בתרי' וכן נראה דעת

ביאורות

על תיוב זה שהתחייב עצמו לעשות שטר ומסרו לידו שטר זה ולכן יש לזה ג"כ דין שטר: (ו) מטלטלין. דעת הסמ"ע דלא תיקנו שבוע'.

משה"א

משום עינוג' כמו שהקיבו בכל ספוכי עדות וכ"ה בהגהת מרדכי בקידושין דנוף השטר קידושין הוא שטר אבל שטר שכ' בו סלוני קידש ס' הוי מפי כתבם כנ"ל ברור: ג)שיוכל כל המוציאו הוא מתשו' הרא"ש כלל כ"ח סי' ח' ובתשו' מהרי"ט חח"מ סי' כ"ג השיב עליו ותוכן דבריו דבמקום אחד חל מעכשיו וכיון דלא הוברר לא מהני כמו בשוחט הספח על מי שיעלה ראשון לירושלים או מחכל על סלע שתעל' בידי ע"ש שהאריך וכסעד"נ ליישב דודאי כשמקנה דבר מבורר רק שתול' תנאו בדבר שאינו מבורר קנין גמור הוא דלא נרע מתולה תנאו בדשלב"ל דמהני כמבואר במרדכי מהא דלכשתגנוב ותשלימני דר"ם המסקיד וכל תול' תנאו בדבר שלבל"ע הוא ג"כ תולה תנאו בדבר שאינו מבורר ועוד דא"כ בתולה תנאו באם ירדו נשמים ג"כ תולה תנאו בדבר שאינו מבורר דהא תולה תנאו במי שהמפתח של נשמים בידו כמו שפרש"י שם בניטין כ"ה דתנאי דמית' כיון שתלה במי שחיים ומות בידו דאין בריבה ע"ש ורוב תנאים יעקרו לפי' זה ונם לא אשתמיט תנא דליסקוג אמתיום אם מתי דלא ליהוי ניט' מטעם בריבה ור"י ס"ל זמן של שטר מוכיח עליו ולית ליה בריר' וחש"ם לא מקש' מינה בניטין כ"ה ובשאר דוכתי אלא ודאי דבתנאי גדבר שאינו מבורר כיון דנוף הקנין מבורר מאני דתנאי מילתא אחריתי הוא כמו תול' עצמו בתנאי בדשלב"ל דמהני כשנוף' הדבר בעולם וה"נ דכוותי' וחא דמקשה בניטין אמאן דס"ל בריר' מהא דמה היא באותן הימים אף על נב דהתם הוא רק תנאי בעלמ' ליתא דמה היא באותן הימים לא מיירי כמחיום רק באומר מעת שאני בעולם דהיינו שמנרשה שעה אחת סמוך למיתתו דנוף הדבר אינו מבורר וכמ"ש התוס' בעצמם שם וכ"ה בחדושי הרמב"ן לניטין ע"ש רק דעיקר הוכחת התו' הוא שם דבתנאי נ"כ שייך בריבה מהא דמקשה מהריני בועליך ע"מ שירצה אבא ולפענד"נ ליישב דשם הסוגי' אזכא אליב' דרב יהודה דפשיט ליה לרב הושעיא דאין בריבה אפילו בתולה בדעת אחרים ע"ש ור"י ס"ל בניטין ע"ד ובקידושין נבי ע"מ שיתן מאתים זוז דלכשתתן דע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ולכאורה קשה על רב יהודה מהא מתני' דהריני בועליך ע"מ שירצה אבא רצה האב מקודש' דאי ע"מ לאו כמעכשיו דמי הרי לא נגמרו הקידושין עד שירצה האב והרי אז כבר כלה ביאתו והוי כמו קידשה בשטר לאחר ל' ונקרע השטר דמבואר בקידושין שם ובניטין שם דאינה מקודש' ולכאורה הוא תימא גדולה ועכצ"ל דשם הקידושין מעשם בריבה

משה"כ

משה"א

קצות

דאוי למסרן לבעלים ושטר קידושין אינו דאוי למסרן לבעלים ולהכי חשיב כפנקס ולא יועיל עד שיעידו בפיהם ממש וכיון שכן אע"ג דכתבו בשטר שיוותה (גאמיל') לכתוב השטר לא מהני כיון שהשטר הוא כפנקס וסבר' זאת מוסכמת מהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ד' ס"ם. ונפלאתי בזה איך הגאון הנז' פוסל כל ספרי קידושין ומגיל' דסרי"ף והרא"ש והרמב"ן והם לא כתבו סבר' זו אלא לענין זמן דמש"ה לא תיקנו זמן בקידושין משום דאי אפשר לחקוני דהיכי לעביר לינהה גבי דידה מחקה לזמן ניחה גבי דידיה מחפה עלי' ניחה גבי מדיס הוי לי' מפי כתבם כיון דלא חזי למיתב לבע"ד רק שיתן ליד העדים דוקא אבל לפי האמת דלא תיקנו זמן בקידושין אם כן שטר קידושין חזי למיתב לבע"ד כמו שאר שטרות מקח ומכר ושטר שטרוד והוי כמו שנחקר' מדותם בב"ד וז"ב: ב) שטר שכתוב בו וא"ל דהמלו' הראשון זוכה לחבירו שיוציאו אם"ב דאל"ב נהי דזה נשתעבד לכל מי שיוציאו כיון דלא מסי לידיה יכול לחזור בו דהא שטר כ"ז שלא בא לידי המלו' יכול הלו' לחזור בו ע"ב מוכח דהמלו' הראשון זוכה לכל מי שיוציאו אם"ב ומו ליה' לחזר'. ולפי"ז אם כותי מוציאו ל"מ כיון דאין שליחות לכותי. וזה ניחא הא דכתי' בס"ע ואפי' כתוב שנתחייב לכל בין יהודי בין כותי והוא אין לו ביאור ומ"ש בסמ"ע. ולפי מ"ש ניחא דה"א בין דלא מהני לכותי דאין שליחות לו ל"מ ליהודי קמ"ל דמהני אע"פ ליהודי וגם לכותי אם לא חזר מד שנתנו לכותי אינו לא בחזר' כיון דכרשות נתנו לו דהא מסרו לכך שיתמרנו לכל בין יהודי בין כותי מיהו אם חזר בו קודם שיתמרנו לכותי כרא' דיוכל לחזור: ג) שיכול כל המוציאו. ולפי שהוא חורם כל הממרי"י לכן רשיתי להסריך בו קצת וגם בו יבואר בעיני בריר' ח"ל הרא"ש בתשוב' כלל כ"ם סי' ה' בשטר שלא נכתב שם המלו' שלא שמשעבד עצמו לכל מי שיוציאו והשיב דמשתעבד ואפע"י שהשעדים שבשטר שקנו ממנו לא הכירו ולא ידעו מי הוא וכהשיא דמשתעבדנא לך ולכל דאתי ממחמך ואם ישיב שמשיב שאני האם שהמלו' מיסת הרי ידוע ויכיר בשטר הא לך רא' ממקום אחר שאינו מלוי בזה דכשילהי בארא אני פ' כן פ' לויתי ממך מנה אמר רב הונא ממך אפי' מרים גלותא ממך אפי' משבור מלכ' וכ"ם שאני שהם שאפע"י שלא נזכר שם המלו' בשטר מ"מ הכיר וידע אותו פנים אל פנים משעבד עצמו לו אבל בנידון דידן הלו' לא הכיר מוצי' שטר זה שנשתעבד עצמו לו הרי לך רא' דאמור' דמשתעבד לך ולכל מאן דאתי ממחמך וכו' ואם שאינו מכיר וכן מצינו בשאול והי' אשר יבוא יעשרנו המלך עושר גדול למי שיבא אליו דוד והבאו ונתחייב שאול לדוד באותו ממון וכפ' ב' דסנהדרין קאמר שם דם דוד אם בא שאול בע"מ אבל: ורציתי במהרי"ט ח"מ ב"ג האריך בענין זה והק' בדברי הרא"ש מתקדם מירב באותו מלו' נהי דקס"ד דמקדם במלו' מקודשת מ"מ מי לא בענין שיאמר הלים שהוא מקודשת באותו ממון ואם לא הי' ניכר מי אמר והא בענין נתן הוא ואמר הוא ולא שאלקה אמה לאים אע"ב ל"ל דכשבא דוד לפני שאול והלביאו מדיו אזי א"ל התנאי ואמר הוא דאמא מקודשת לי בזה ובאותה שעה ניכר וידוע הי' ולא נשמע מיניה כלום ע"ם ולא"מ דודאי אם הי' התנאי לדוד כשהלביאו מדיו ואז אמר דוד הבא מקודשת לי בזה לא הוי קידושי מלו' אלא שכירות והוי כמי שאומר בשכר שאעשה עמך וע"מ שאדבר עליך לשלמון ולא ס"ל מלו' כלל למ"ד אין לשכירות אלא לבסוף וכמבואר בפ' האומר דף ס"ג ובסנהדרין דף י"ט משמע דהוי מלו' לב"ע: ובוד דלפי מ"ם בחידושי אה"ע סי' כ"ם דהיב' דים במכוס אחרון ס"פ מקודשת אפי' לדידן דקי"ל יאנו לשכירות מתמל' ותד סוף והו' לפי שיטת הרשב"א ע"ם וגבי דוד שהכה לגלית ודאי הי' בהכא' אחרוני ס"פ אלא שאול אמר זה להתחייב לאים אשר יכנו עושר גדול קודם שדיבר מעניני קדושין ואסף דקסלי לגלית נתחייב לדוד עושר גדול ואז בא דוד ואמר תסי' מקדם לי באותו מלו' ואם כן נשמע מיניה דמתחייב שאול באותו חוב דאל"ב ליבא מלו' בלל תם פשוט: עוד שם ז"ל ועוד צריך להתיישב בדבריו ד"ל בההי' דממך ואפי' מרים גלות' שיכול לחכוב ממנו אפי' מי אלא הלוהו מעולם והכי מוכח מדברי ר"י בחיב ו' ח"ה מסם הרשב"א שכל המוציאו צריך שיש' מכח כמו משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי ממחמך וכו' בין הכי ובין הכי נשמע מדברי הרשב"א שהכא מכחו מיש' מני חבב אפ"ם אלא הלוהו מעולם אמנם מדברי הסור הי' כ' לא משמע הכי שהוא כתב כל המוציאו גוב' בו שיאמר המוציאו ממני לוים ולא הוצרכתי לפרש חס שמי

תוספות

הרשב"ם

הרמב"ן

הרא"ש

הרשב"א

הרמב"ם

הרמב"ן

הרא"ש

הרשב"ם

קצות החושן

מניח מצות קודם לקיט׳ ואומר כרס רבני זה לכסיחי׳ נלקט יהא מחולל ולא שייך בריר׳ בענין זה הואיל
ואינו חל החילול עד שיתלקט דדוק׳ כל המחלקט אסיב החס בריר׳ דקאמר מעכשיו יהא מחולל מה
שילקטו אח״כ פ״ס ומצוטר מזה דוק׳ היכא דרוצ׳ לחלל מעכשיו אז אין בריר׳ אבל היכ׳ דאינו חל אלא
אח״כ ואז הוצרר מהני וכן מצוטר מדברי תו׳ פ׳ מרובה דף ס״ט ד״ה כל הנלקט מזה פ״ס. אמנם מדברי
הרשב״א לא משמע הכי שכתב בחסה שמיכתה שליח ואמרה כל מי שירצה הבעל ליתנו יהי׳ שלוחו דאין
בריר׳ והובא בב״י אה״ע סי׳ קמ״א ע״ס והחס נמי כל זמן שלא עשה שליחותו יכולה האשה לחזור ולא
נגמר אלא בשעה שמקבלו ואפ״ה אמרינן אין בריר׳ ומבוה דהשתא אינו מצוטר ומי איכ׳ מידי דאינו חסר׳
לא חייל ונחר הכי חייל כדאמרינן פ׳ אע״פ לענין דשבל״ב ולפי מ״ס המרדכי נבי דשבל״ב דמהני באומר
לכסיחי׳ בעולם ע״ס פרק מי שמת א״כ ה״ה בזה מהני ואולי התו׳ והר״ם חזלי בשיטה זו אבל לפי מה
דקי״ל דאפי׳ אומר נכסיחי׳ ל״מ בדשבל״ב א״כ ה״ה לענין בריר׳ אע״ג דהקנין כשיוצר ל״מ כיון דהשתא ל״מ
ולפי מ״ס הרמב״ם בפ״ד מהל׳ אישות באומר ליבמה לאחר שיחלון לך יבמיך דמקודשת ונתנו שם בטעמו
משום דכיון דאינו קדשה הכא עכ״פ שפק קידושין הוי דיבמה לשוק הוי שפק קידושין משה״ה בקידשה
לאחר שיחלון לא הוי דשבל״ב ומקודשת ודאי קידושין וא״כ ה״ה גבי כל הנלקט כיון דקיי״ל דמלא׳ דבריר׳
שפיק׳ הוי ועיין יש״ם שם בדיני בריר׳ וא״כ כשמקי׳ לאחר שיצר לא הוי דשבל״ב כיון דגם עכשיו
שפיק׳ הוי אלא דבר חלקו שם בשבח זו על הרמב״ם ע״ם משנה למלך: וכן נראה בקושיות שהקשה
מוהרי״ט מעובדא דשאול ומהני׳ דהמבשרני דבר דייקת מאסכמן בהאי טוב׳ בפ׳ המני׳ אמר לעשרה נתנו
בנו שנים משום עדים ואינך מבוה מתלי ואין הוצרר דשנים הראשונים הן עדיו כיון דבערבונא הזמינם
וכן בפרק האומר אמר לעבדה נתנו בנו לאשתי א״ל כותב ונ״י אמר לה ונ״ל שם בדף ס״ו אמר לה ונ״ל חרי
מנייכו נכתבו גיטא לדבינתה ואין הוצרר הכי מרי מנו תלת׳ למי הוא עושה שליח אלא ודאי דבור שליחות
לא שייך כלל עניני בריר׳ דהו׳ עושה לכולי עלמ׳ שלוחין ושליח של אדם כמותו וגכן כל מי שעושה שליחותו
הרי הוא כמותו וכנעובדא דשאול הוא מרבה לכלם מי האיש אשר יכנו יפשרנו עושר גדול וכמו כן הכי׳
דהמבשרני וכיון דכולי עלמ׳ שלוחו הוי א״כ כל מי שעוב׳ ע״י אוי שלו הוא עושה ואין מאוסר כאן
בריר׳ מי הוא שלוחו דהא כולי עלמא הוא עושה ואין מאוסר אלא עשיית השליחות וזה מאוסר גם בממנה
למיוחד לשליחות אבל כשנומר שליחותו נתחייב כיון דבל פיו הוא עושה וכזה כ״ע עושין ע״פ לוויו ובענין
זה נמי כל השומע קולי יכתוב אז כל השומע יזון אין בזה בעיני בריר׳ לומר דזה נעשה שלוחו ולא זה
דכיון דהו׳ עושה לכל אין זה יוצא מכלל והוי נמי שעושה שני שלוחים ואי׳ מהם עשה לו השליחות
ודוק׳ נבי לאיז׳ שאלא בפתח תחל׳ שייך בעיני בריר׳ אבל בהני לבולהו עושה שלוחים אבל בתשובת הרשב״א
בענין דעיירי מיניה בחשה שמנתה שליח ותלתה בראון בעלה מי שירצ׳ הבעל וכיון דתלתה בראון בעלה
ולא הוצרר שפה שמיכתה אם הי׳ אז ראון בעלה בזה ומש״ה אין בריר׳ בזה מיושב נמי מה שהקש׳ מוהרי״ט
מהני׳ דלוב ונרבה כל מי שיגיע לולבו בידו הרי הוא לו בתחל׳ ואינו מצוטר ולפי מ״ס נ״ם דהוא נתן
לכל העולם אלא דמאוסר זכי׳ וכל מי שיגיע לולבו בידו הרי הוא זוכ׳ בתשיב׳ משא״כ לאינו שאלא
בפתח תחל׳ דהוא ענין אחר המאוסר בשעת מעשה לגוף הנירושין דלא הוצרר מי תלא תחל׳ וכל זה
משמע להמעיין היטב בלשון הרשב״א הובא בב״י סי׳ קמ״א באה״ע ז״ל דשת הרשב״א בתשוב׳ אם עשתה
שליח ומזרה ועשתה שליח ואפי׳ עשרה זה אחר זה אם שעשתה עשר׳ בבת אחת כל שהניע הנע ליד א׳
מהן מצורשת דלא שייך בכי הא בריר׳ אבל אפשר שאם אמרה כל מי מכם שירצ׳ הבעל ליתנו לו יהא
שלוחי לקבל שנאמר בזה אין בריר׳ בענין לאיזו שתרצ׳ אנרש בו דאין בריר׳ ע״כ ומצוטר כל מה שכתבנו
מדברי הרשב״א דבעבר׳ שלוחין לא שייך בריר׳ דכולן שלוחין הן אלא בתלתה בראון בעלה בזה לבד דאוי
לומר אין בריר׳ ומוכח מדברי הרשב״א דאפי׳ בשעת נמר הענין כבר הוצרר אם לא הוצרר בשעת מעשי
לא מהני וכמ״ש ודו״ק ופ״ש כמוהרי״ט ז״ל והנה החכם השלם המור׳ נר״ו רצה לחלק בזה חילוק נאה
ומתקבל דשאני שעבוד מהקנא׳ דכי היכ׳ דאמרינן אין אדם מקנ׳ דשבל״ב מ״מ משתעבד הוא לדבר שבל״ב
ה״ל יכול הוא להשתעבד ע״י שעבוד למי שאינו בעולם ופ״ש דהשיב עליו דבשלמא בשהדבר אינו בעולם
שעבודא חייל על גופו וגופו איתי׳ בעולם אבל בשהזוכ׳ אינו בעולם או אינו מצוצר דכמאן דליתי׳ דמי
מה מהני שגופו של מזכה איתי׳ בעולם ורחי׳ מהא דפריך בפ׳ י״ג נבי בנין דברין יתבין תבן היכי זכי בנין
דברין דליתנהו בעולם אע״פ שעשבוד ואינו הוא ע״ם ודבריו נכונים דודאי לדבר שבל״ב אינו יכול לשעבד
וכן מוכח בהא דפריך פ״ק דגיטין נבי מעמ״ש אלא מאתה הקנה לגולדים ע״ם ומ״מ אין מזה קושיא על
הסכם השלם המור׳ לפי מ״ש תוס׳ שם בגיטין ובכמה דוכתי דאמרינן אפילו לר״מ דאמר אדם מקנה
דשבל״ב אבל לדבר שבל״ב לא והקשו תוס׳ דהא לאחר שאתנייר לדשבל״ב הוא וסובר דמקודשת ותי׳ דבכרי
ובכר איתנהו בעולם אלא שמסורין גירות ושחרור וכ״ל לגולדים דליתנהו בעולם כלל ע״ם כיון דשעבוד
לדבנן כמו קנין לר״מ ולהני דשבל״ב משתעבד ולגולדים לא משתעבד דליתנהו׳ כלל אבל לאדם שאינו מצורר
ה״ל כמו לאחר שאתנייר לאחר שאשתחרר דהגוף איתי׳ בעולם אלא דמאוסר בריר׳ דבה״ג אינו אלא כמו
דשבל״ב דמהני לר׳ מאיר וה״ה שעבוד לדבנן מהני בבה״ג מיהו לפי מה שמבואר אצלינו בפ׳ קי״ב
סקי״א בשעתא דהך מלתא דשעבוד מועיל בדבר שבל״ב ואינו מועיל לדבר שלב״ב ולפי הקשה שם אינו
מועיל לשעבד עצמו לאדם שאינו מצורר וע״ש: ומתוך דבריהם נראה לייסב קושיות תו׳ פ׳ כל הנט ופרק
בכל מערבין דהקשו דאמר ר״מ שני לוגין שאני עתיד להפרים הרי הן תרומ׳ עשרה מעשר ראשון
לאמא קסבר יש בריר׳ ובפ׳ יש נכור דף ל״מ נבי נתנו עד שלא חלקו עוקי רבא דר״מ ור״י ברב אסי
דאמר האחין מחלה ומחלה לקוחות לאמא מספקא ליה אם יש בריר׳ או אין בריר׳. ע״ש. ולפי מ״ש
ניחא דכיון דלר״מ ס״ל אדם מקנה דשבל״ב וכן נבי תרומ׳ אני להפרים דשבל״ב כדאיתא בפרק האשה
רבה דף נ״ב ע״ם ומש״ה יכול לומר שאני עתיד להפרים דאמ״נ דאינו מצורר אשתא מדשבל״ב
דהשם׳ דשבל״ב יכול להפרים מכ״ם שני לוגין שבאו לעולם אלא שעתה אינו מצורר ועתיד לבדר דמהני
והא דמשמע בש״ם בשני לוגין שאני עתיד להפרים צריך בריר׳ היינו לדידן דקי״ל אין אדם מקנ׳ דשבל״ב
ומש״ה שני לוגין שאינו מצורר מכשיו ועתיד להפרים הוי כמו דבר שלבל״ב אבל לר״מ ודאי מהני וכמ״ש:
ובזה׳ נים׳ לייסב הא דאמרינן בפ׳ בכל מערבין דף נ״ז בהא דסבר ר״ש נבי שני לוגין שאני עתיד להפרים
דאסור וקש״ל משום דס״ל אין בריר׳ ופריך מדר״ם אדר״ם דשמעינן ליה דאית ליה בריר׳ נבי בירוב משום
דבעינן ראשית שעירי׳ ניכרין ואב״ע בדקתני טעמ׳ אמרו לו לר״מ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ופריך
למאי דס״ד מעיקר׳ דבעינן ראשית שיהו שירי׳ ניכרין מאי קאמר ליה ובכתו תוס׳ שם ה״נ הוה מצי
למימר לטעמא דבריר׳ ע״ם ולפמ״ש ניחא דלפי טעמ׳ דבריר׳ לא הוי מצי אמרי לר״מ הך טעמ׳ כיון דר״מ
ס״ל אדם מקנ׳ דשבל״ב אבל האי טעמ׳ דשירי׳ ניכרין גם לר״מ הוי מצי אמר וק״ל: וע׳ בתוס׳ פ״ב
דערובין דף ל״ח ד״ה אי אתה מודה שמא יבקע ז״ל מימ׳ להני דמפרשי טעמייהו משום דאין בריר׳ אז
משום ראשית כו׳ כיון דתני סיפ׳ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד מנא להו דלא הוי טעמ׳ משום הכי ופ״ש.
זרע״ל לייסב לפמ״ש בתמור׳ להקשות למ״ד בריר׳ א״כ איסור שנתפרש בהיתר נשדי חד מנייהו וניחא בריר׳
שהוא האיסור ותירצו דהיכ׳ דבבר הוכר האיסור לא שייך בריר׳ ע״ש. ולפי״ז הא דרב׳ ור״ש אוסרין בשני
לוגין שאני עתיד להפרים אי נימ׳ טעמ׳ דידהו כדאמרו משום שמא יבקע הנוד ונמצ׳ שותה שבלים לפרפר
הוי להו להתיר ע״י תקנה שיאמר ב׳ לוגין בתוכו תרומה ולא מה שאני עתיד להפרים ונימ׳ כל מה ששותה
דהיתר ניהו ומשום בריר׳ כיון דלא הוכר האיסור בפני עצמו אמרינן בריר׳ ובדאמרינן ביומא דף נ״ה
נבי שמאת שמתו בשליח ע״ם ואם כן אף אם יבקע הנוד אינו שותה שבלים לפרפר כיון דבבר נתקן הפבל
ע״י התרומ׳ שבתוכה ורשאי לשתות מל סמך בריר׳ דמה ששותה מולין הוא וא״ל דהא דאמרו לו לר״מ
שמא יבקע הנוד היינו על מקנתא דר״מ דאומר דב׳ לוגין שאני עתיד להפרים אבל אינהו עכ״פ לאו מש״ה
אסרי דא״כ ה״ל לאשמעינן תקנתא שיאמר ב׳ לוגין בתוכו תרומה וכמ״ש ע״כ אסרי מטעמ׳ דאין בריר׳
והתם בערובין משני שאני התם דבעינן שיריה ניכרין א״ל אביי אלא מעתה היו לפניו שני רימונים של שבל
ואמר אם ירדו נשמים היום כו׳ יהי׳ זו תרומה על זו ה״ל דאין בדבריו כלום וכ״ת ה״נ והתנן תרומת הכרי
ומעשרותיו בתוכו ר״ש אומר קרא שם שאני התם דאיכא שביבו ואבע״א כדקתני טעמ׳ א״ל לר״מ איזאתה
מודה וכו׳ וגרא׳ דודאי הלכה׳ הכי דבעינן ראשית שיה׳ שירי׳ ניכרין ומש״ה קשי׳ ליה להרשב״א בחידושיו
בדברי ר״מ דאומר ב׳ לוגין שאני עתיד להפרים הא אין שירי׳ ניכרין ומתרץ דכיון דר״מ אית ליה בריר׳
וכשיפרום יהי׳ שירי׳ ניכרין ע״ש בא״ר פ״ק דסוכה ולהני ניחא דמעיקר׳ קאמרי בטעמ׳ דבעינן שיריה
ניכרין ואבע״א דזה הוי שיריה ניכרין כיון דאמרי׳ בריר׳ וכשפרים הרי שיריה ניכרין ומ״ש הרשב״א
אלא התם כדקתני טעמ׳ שמא יבקע הנוד ומש״ה אוסרין דשאני עתיד להפרים א״ל שמא יבקע הנוד
ולא יבא לידי הפרס׳ ואיאמר ב׳ לוגין בתוכו תרומה וכמ״ש א״ל דזה ודאי לאו שיריי׳ ניכרין כיון שאינו
מבדר בשעת הפרס׳ ודו״ק וע׳ מעיל׳ דף כ״ה: הדרן לדברי הר״ן דנבי מעמ״ש לא שייך בריר׳ דכי
אמרינן אין בריר׳ ה״מ במלתא דאי דהאי לאו דהאי אבל הכא אפשר שיהי׳ מעשבבד לכל העולם זה אחר
זה וקשי׳ לן בנווה הא דאמרי׳ במרוב׳ דף ס״ט בהא דתניא ר׳ יהודה אומר אחרית בעה״כ עומד ואומר
כל שילקטו עניים היום יהא הפקר ר׳ דוסא אומר לעיתותי ערב אומר כל שלקטו כו׳ ואמרינן שם דלא
פגע דלא מתהפכת דבהא מתני׳ קאמר דאית ליה לר׳ יהודה בריר׳ ומתניתן לר״י דלית ליה בריר׳ דתנן
שלוקח יין כו׳ ע״ש והא נבי הפקר דאמר כל שילקטו עניים הפקר לא שייך אי דהאי לאו דהאי הא
אפשר שיהא כולן הפקר אם ילקטו כל הכרם וכעין זה קשה גם בהא דאמרי שם אליבי׳ דלגופין דמיסתין
לא המעות ואומרים כל הנלקט מזה דל״ת כל הנלקט אלא אימא כל המתלקט מזה מחולל על המעות ופריך
שם אלמא אית ליה בריר׳ והא אמר ר״י הלב׳ בפתח משנ׳ ע״ש והא בזה נמי לא אפשר שיתחלל כל
הכרם כשילקטו כל הכרם ואין לומר דמשמע להו דלא היו מניחין הלגופין מעות כדי כל הכרם דאל״כ
למה לא היו מחללין כל הכרם בבת אחת דבבר הקשו שם התוס׳ זה ותרצו דשמא היו רוצים להוליך אחר
ספירות לירושלים ולפיכך לא היו רוצים לחלל כל הכרם בבת אחת ע״ש ומ״כ שפיר מצי מייתי שמניחין
מעות כדי כל הכרם ואומרין כל המתלקט והשאר יוליכו לירושלים אבל אכתי יכול להיות שיתחללו כל המתלקט
דהא לא שייך אי דהאי לאו דהאי כיון דיכול להיות שיתלקטו כל הכרם ויתחלל הכל ואפי׳ א״כ דהלגופין
לא היו מניחין מעות כדי כל הכרם מאי הוה דהא הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוט׳ נ״כ מחולל
ומ״כ כל מה שיתלקטו יוכל להתחלל ע״ז המעות ובדרבנן ודאי אמרינן בריר׳. אמנם כדי להבין דברי
הר״ן הנ״ל צריך להעתיק לשון הסוגי׳ דבריר׳ ומ״ש הראשונים עלי׳ ומעילה יובן דברי הר״ן והוא דבנינסין
פ׳ ב׳ הוכיחו בש״ם מהא דאמרינן ע״מ שירצ׳ אבא הקודש והעלה דמה כדיני בריר׳ דבזה כיון שהדבר
ואין קי״ל דאין בריר׳ ואפ״ה קי״ל דע״מ שירצ׳ אבא הקודש והעלה דמה כדיני בריר׳ דבזה כיון שהדבר
עומד להתחבר בודאי אז ירצה אז לאו ודאי קי״ל די״ב ודווקא שני לוגין שא״ל לאפרים דהוא בריר
בשיכה עומד להתחבר דהא מה שמתנה אינו לא לעולם יהא ס״ל בתוכה תרומה ורק שמתנה איזה ס״ל

מיפרס מתחל׳ יהא תרומ׳ ומה ששותה יהא חולין והנה התנאי לעולם אשני לוגין הוי ודלמא לא יבוא
לידי הפרסה לעולם וכה״ג הוי בריר׳ כמ״ש ע״ם ור״י וכו׳ ע״ש שסיים בזה וזה כלל גדול
בדין וכה״ג בניטין כתוב לאיזה שארצה דלמא לא יתרצה אח״כ לשום אחת אז כתיב לאיזה שתצא מפתח
תחלה דלמא לא תצא שום אחת וא״כ לפ״ז מי שאמר כתוב נט לאשתי ע״מ שירצ׳ אבא הרי זו מגורשת
ע״ש ודבריו מתוקים מדבש והוא ע״פ מ״ש הר״י ג״כ לחלק נבי נט דאתקין שמואל אם מתי יהא נט משום
שעומד להתחבר הדבר אחר אז יתות ולפ״ז דברי הר״ן נכונים כמ״ש נבי מעמ״ש דלא שייך בריר׳ אלא
אי דהאי לאו דהאי כו׳ היינו משום דאז הוי בריר׳ ומכוש דהשתא אינו מצורר ומי איכ׳ מידי דאינו חסר׳
לא חייל ונחר הכי חייל כדאמרינן פ׳ אע״פ לענין דשבל״ב ולפי מ״ס המרדכי נבי דשבל״ב דמהני באומר
לכסיחי׳ בעולם ע״ש פרק מי שמת א״כ ה״ה בזה מהני ואולי התו׳ והר״ם חזלי בשיטה זו אבל לפי מה
דקי״ל דאפי׳ אומר נכסיחי׳ ל״מ בדשבל״ב א״כ ה״ה לענין בריר׳ אע״ג דהקנין כשיוצר ל״מ כיון דהשתא ל״מ
ולפי מ״ס הרמב״ם בפ״ד מהל׳ אישות באומר ליבמה לאחר שיחלון לך יבמיך דמקודשת ונתנו שם בטעמו
משום דכיון דאינו קדשה הכא עכ״פ שפק קידושין הוי דיבמה לשוק הוי שפק קידושין משה״ה בקידשה
לאחר שיחלון לא הוי דשבל״ב ומקודשת ודאי קידושין וא״כ ה״ה גבי כל הנלקט כיון דקיי״ל דמלא׳ דבריר׳
שפיק׳ הוי ועיין יש״ם שם בדיני בריר׳ וא״כ כשמקי׳ לאחר שיצר לא הוי דשבל״ב כיון דגם עכשיו
שפיק׳ הוי אלא דבבר חלקו שם בשבח זו על הרמב״ם ע״ם משנה למלך: וכן נראה בקושיות שהקשה
מוהרי״ט מעובדא דשאול ומהני׳ דהמבשרני דבר דייקת מאסכמן בהאי טוב׳ בפ׳ המני׳ אמר לעשרה נתנו
בנו שנים משום עדים ואינך מבוה מתלי ואין הוצרר דשנים הראשונים הן עדיו כיון דבערבונא הזמינם
וכן בפרק האומר אמר לעבדה נתנו בנו לאשתי א״ל כותב וכן שם בדף ס״ו אמר להו בנ״ל מי אמר להו נ״ל מי
מנייכו נכתבו גיטא לדבינתה ואין הוצרר הכי מרי מנו תלת׳ למי הוא עושה שלים אלא ודאי דבור שליחות
לא שייך כלל עניני בריר׳ דהו׳ עושה לכולי עלמ׳ שלוחין ושליח של אדם כמותו וגכן כל מי שעושה שליחותו
הרי הוא כמותו וכנעובדא דשאול הוא מרבה לכלם מי האיש אשר יכנו יפשרנו עושר גדול וכמו כן הכי׳
דהמבשרני וכיון דכולי עלמ׳ שלוחו הוי א״כ כל מי שעוב׳ ע״י אוי שלו הוא עושה ואין מאוסר כאן
בריר׳ מי הוא שלוחו דהא כולי עלמא הוא עושה ואין מאוסר אלא עשיית השליחות וזה מאוסר גם בממנה
למיוחד לשליחות אבל כשנומר שליחותו נתחייב כיון דבל פיו הוא עושה וכזה כ״ע עושין ע״פ לוויו ובענין
זה נמי כל השומע קולי יכתוב אז כל השומע יזון אין בזה בעיני בריר׳ לומר דזה נעשה שלוחו ולא זה
דכיון דהו׳ עושה לכל אין זה יוצא מכלל והוי נמי שעושה שני שלוחים ואי׳ מהם עשה לו השליחות
ודוק׳ נבי לאיז׳ שאלא בפתח תחל׳ שייך בעיני בריר׳ אבל בהני לבולהו עושה שלוחים אבל בתשובת הרשב״א
בענין דעיירי מיניה בחשה שמנתה שליח ותלתה בראון בעלה מי שירצ׳ הבעל וכיון דתלתה בראון בעלה
ולא הוצרר שפה שמיכתה אם הי׳ אז ראון בעלה בזה ומש״ה אין בריר׳ בזה מיושב נמי מה שהקש׳ מוהרי״ט
מהני׳ דלוב ונרבה כל מי שיגיע לולבו בידו הרי הוא לו בתחל׳ ואינו מצורר ולפי מ״ס נ״ם דהוא נתן
לכל העולם אלא דמאוסר זכי׳ וכל מי שיגיע לולבו בידו הרי הוא זוכ׳ בתשיב׳ משא״כ לאינו שאלא
בפתח תחל׳ דהוא ענין אחר המאוסר בשעת מעשה לגוף הנירושין דלא הוצרר מי תלא תחל׳ וכל זה
משמע להמעיין היטב בלשון הרשב״א הובא בב״י סי׳ קמ״א באה״ע ז״ל דשת הרשב״א בתשוב׳ אם עשתה
שליח ומזרה ועשתה שליח ואפי׳ עשרה זה אחר זה אם שעשתה עשר׳ בבת אחת כל שהניע הנע ליד א׳
מהן מצורשת דלא שייך בכי הא בריר׳ אבל אפשר שאם אמרה כל מי מכם שירצ׳ הבעל ליתנו לו יהא
שלוחי לקבל שנאמר בזה אין בריר׳ בענין לאיזו שתרצ׳ אנרש בו דאין בריר׳ ע״כ ומצוטר כל מה שכתבנו
מדברי הרשב״א דבעבר׳ שלוחין לא שייך בריר׳ דכולן שלוחין הן אלא בתלתה בראון בעלה בזה לבד דאוי
לומר אין בריר׳ ומוכח מדברי הרשב״א דאפי׳ בשעת נמר הענין כבר הוצרר אם לא הוצרר בשעת מעשי
לא מהני וכמ״ש ודו״ק ופ״ש כמוהרי״ט ז״ל והנה החכם השלם המור׳ נר״ו רצה לחלק בזה חילוק נאה
ומתקבל דשאני שעבוד מהקנא׳ דכי היכ׳ דאמרינן אין אדם מקנ׳ דשבל״ב מ״מ משתעבד הוא לדבר שבל״ב
ה״ל יכול הוא להשתעבד ע״י שעבוד למי שאינו בעולם ופ״ש דהשיב עליו דבשלמא בשהדבר אינו בעולם
שעבודא חייל על גופו וגופו איתי׳ בעולם אבל בשהזוכ׳ אינו בעולם או אינו מצורר דכמאן דליתי׳ דמי
מה מהני שגופו של מזכה איתי׳ בעולם ורחי׳ מהא דפריך בפ׳ י״ג נבי בנין דברין יתבין תבן היכי זכי בנין
דברין דליתנהו בעולם אע״פ שעשבוד ואינו הוא ע״ם ודבריו נכונים דודאי לדבר שבל״ב אינו יכול לשעבד
וכן מוכח בהא דפריך פ״ק דגיטין נבי מעמ״ש אלא מאתה הקנה לגולדים ע״ם ומ״מ אין מזה קושיא על
הסכם השלם המור׳ לפי מ״ש תוס׳ שם בגיטין ובכמה דוכתי דאמרינן אפילו לר״מ דאמר אדם מקנה
דשבל״ב אבל לדבר שבל״ב לא והקשו תוס׳ דהא לאחר שאתנייר לדשבל״ב הוא וסובר דמקודשת ותי׳ דבכרי
ובכר איתנהו בעולם אלא שמסורין גירות ושחרור וכ״ל לגולדים דליתנהו בעולם כלל ע״ם כיון דשעבוד
לדבנן כמו קנין לר״מ ולהני דשבל״ב משתעבד ולגולדים לא משתעבד דליתנהו׳ כלל אבל לאדם שאינו מצורר
ה״ל כמו לאחר שאתנייר לאחר שאשתחרר דהגוף איתי׳ בעולם אלא דמאוסר בריר׳ דבה״ג אינו אלא כמו
דשבל״ב דמהני לר׳ מאיר וה״ה שעבוד לדבנן מהני בבה״ג מיהו לפי מה שמבואר אצלינו בפ׳ קי״ב
סקי״א בשעתא דהך מלתא דשעבוד מועיל בדבר שבל״ב ואינו מועיל לדבר שלב״ב ולפי הקשה שם אינו
מועיל לשעבד עצמו לאדם שאינו מצורר וע״ש: ומתוך דבריהם נראה לייסב קושיות תו׳ פ׳ כל הנט ופרק
בכל מערבין דהקשו דאמר ר״מ שני לוגין שאני עתיד להפרים הרי הן תרומ׳ עשרה מעשר ראשון
לאמא קסבר יש בריר׳ ובפ׳ יש נכור דף ל״מ נבי נתנו עד שלא חלקו עוקי רבא דר״מ ור״י ברב אסי
דאמר האחין מחלה ומחלה לקוחות לאמא מספקא ליה אם יש בריר׳ או אין בריר׳. ע״ש. ולפי מ״ש
ניחא דכיון דלר״מ ס״ל אדם מקנה דשבל״ב וכן נבי תרומ׳ אני להפרים דשבל״ב כדאיתא בפרק האשה
רבה דף נ״ב ע״ם ומש״ה יכול לומר שאני עתיד להפרים דאמ״נ דאינו מצורר אשתא מדשבל״ב
דהשם׳ דשבל״ב יכול להפרים מכ״ם שני לוגין שבאו לעולם אלא שעתה אינו מצורר ועתיד לבדר דמהני
והא דמשמע בש״ם בשני לוגין שאני עתיד להפרים צריך בריר׳ היינו לדידן דקי״ל אין אדם מקנ׳ דשבל״ב
ומש״ה שני לוגין שאינו מצורר מכשיו ועתיד להפרים הוי כמו דבר שלבל״ב אבל לר״מ ודאי מהני וכמ״ש:
ובזה׳ נים׳ לייסב הא דאמרינן בפ׳ בכל מערבין דף נ״ז בהא דסבר ר״ש נבי שני לוגין שאני עתיד להפרים
דאסור וקש״ל משום דס״ל אין בריר׳ ופריך מדר״ם אדר״ם דשמעינן ליה דאית ליה בריר׳ נבי בירוב משום
דבעינן ראשית שעירי׳ ניכרין ואב״ע בדקתני טעמ׳ אמרו לו לר״מ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ופריך
למאי דס״ד מעיקר׳ דבעינן ראשית שיהו שירי׳ ניכרין מאי קאמר ליה ובכתו תוס׳ שם ה״נ הוה מצי
למימר לטעמא דבריר׳ ע״ם ולפמ״ש ניחא דלפי טעמ׳ דבריר׳ לא הוי מצי אמרי לר״מ הך טעמ׳ כיון דר״מ
ס״ל אדם מקנ׳ דשבל״ב אבל האי טעמ׳ דשירי׳ ניכרין גם לר״מ הוי מצי אמר וק״ל: וע׳ בתוס׳ פ״ב
דערובין דף ל״ח ד״ה אי אתה מודה שמא יבקע ז״ל מימ׳ להני דמפרשי טעמייהו משום דאין בריר׳ אז
משום ראשית כו׳ כיון דתני סיפ׳ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד מנא להו דלא הוי טעמ׳ משום הכי ופ״ש.
זרע״ל לייסב לפמ״ש בתמור׳ להקשות למ״ד בריר׳ א״כ איסור שנתפרש בהיתר נשדי חד מנייהו וניחא בריר׳
שהוא האיסור ותירצו דהיכ׳ דבבר הוכר האיסור לא שייך בריר׳ ע״ש. ולפי״ז הא דרב׳ ור״ש אוסרין בשני
לוגין שאני עתיד להפרים אי נימ׳ טעמ׳ דידהו כדאמרו משום שמא יבקע הנוד ונמצ׳ שותה שבלים לפרפר
הוי להו להתיר ע״י תקנה שיאמר ב׳ לוגין בתוכו תרומה ולא מה שאני עתיד להפרים ונימ׳ כל מה ששותה
דהיתר ניהו ומשום בריר׳ כיון דלא הוכר האיסור בפני עצמו אמרינן בריר׳ ובדאמרינן ביומא דף נ״ה
נבי שמאת שמתו בשליח ע״ם ואם כן אף אם יבקע הנוד אינו שותה שבלים לפרפר כיון דבבר נתקן הפבל
ע״י התרומ׳ שבתוכה ורשאי לשתות מל סמך בריר׳ דמה ששותה מולין הוא וא״ל דהא דאמרו לו לר״מ
שמא יבקע הנוד היינו על מקנתא דר״מ דאומר ב׳ לוגין שאני עתיד להפרים אבל אינהו עכ״פ לאו מש״ה
אסרי דא״כ ה״ל לאשמעינן תקנתא שיאמר ב׳ לוגין בתוכו תרומה וכמ״ש ע״כ אסרי מטעמ׳ דאין בריר׳
והתם בערובין משני שאני התם דבעינן שיריה ניכרין א״ל אביי אלא מעתה היו לפניו שני רימונים של שבל
ואמר אם ירדו נשמים היום כו׳ יהי׳ זו תרומה על זו ה״ל דאין בדבריו כלום וכ״ת ה״נ והתנן תרומת הכרי
ומעשרותיו בתוכו ר״ש אומר קרא שם שאני התם דאיכא שביבו ואבע״א כדקתני טעמ׳ א״ל לר״מ איזאתה
מודה וכו׳ וגרא׳ דודאי הלכה׳ הכי דבעינן ראשית שיה׳ שירי׳ ניכרין ומש״ה קשי׳ להרשב״א בחידושיו
בדברי ר״מ דאומר ב׳ לוגין שאני עתיד להפרים הא אין שירי׳ ניכרין ומתרץ דכיון דר״מ אית ליה בריר׳
וכשיפרום יהי׳ שירי׳ ניכרין ע״ש בא״ר פ״ק דסוכה ולהני ניחא דמעיקר׳ קאמרי בטעמ׳ דבעינן שיריה
ניכרין ואבע״א דזה הוי שיריה ניכרין כיון דאמרי׳ בריר׳ וכשפרים הרי שיריה ניכרין ומ״ש הרשב״א
אלא התם כדקתני טעמ׳ שמא יבקע הנוד ומש״ה אוסרין דשאני עתיד להפרים א״ל שמא יבקע הנוד
ולא יבא לידי הפרס׳ ואיאמר ב׳ לוגין בתוכו תרומה וכמ״ש א״ל דזה ודאי לאו שיריי׳ ניכרין כיון שאינו
מבדר בשעת הפרס׳ ודו״ק וע׳ מעיל׳ דף כ״ה: הדרן לדברי הר״ן דנבי מעמ״ש לא שייך בריר׳ דכי
אמרינן אין בריר׳ ה״מ במלתא דאי דהאי לאו דהאי אבל הכא אפשר שיהי׳ מעשבבד לכל העולם זה אחר
זה וקשי׳ לן בנווה הא דאמרי׳ במרוב׳ דף ס״ט בהא דתניא ר׳ יהודה אומר אחרית בעה״כ עומד ואומר
כל שילקטו עניים היום יהא הפקר ר׳ דוסא אומר לעיתותי ערב אומר כל שלקטו כו׳ ואמרינן שם דלא
פגע דלא מתהפכת דבהא מתני׳ קאמר דאית ליה לר׳ יהודה בריר׳ ומתניתן לר״י דלית ליה בריר׳ דתנן
שלוקח יין כו׳ ע״ש והא נבי הפקר דאמר כל שילקטו עניים הפקר לא שייך אי דהאי לאו דהאי הא
אפשר שיהא כולן הפקר אם ילקטו כל הכרם וכעין זה קשה גם בהא דאמרי שם אליבי׳ דלגופין דמיסתין
לא המעות ואומרים כל הנלקט מזה דל״ת כל הנלקט אלא אימא כל המתלקט מזה מחולל על המעות ופריך
שם אלמא אית ליה בריר׳ והא אמר ר״י הלב׳ בפתח משנ׳ ע״ש והא בזה נמי לא אפשר שיתחלל כל
הכרם כשילקטו כל הכרם ואין לומר דמשמע להו דלא היו מניחין הלגופין מעות כדי כל הכרם דאל״כ
למה לא היו מחללין כל הכרם בבת אחת דבבר הקשו שם התוס׳ זה ותרצו דשמא היו רוצים להוליך אחר
ספירות לירושלים ולפיכך לא היו רוצים לחלל כל הכרם בבת אחת ע״ש ומ״כ שפיר מצי מייתי שמניחין
מעות כדי כל הכרם ואומרים כל המתלקט והשאר יוליכו לירושלים אבל אכתי יכול להיות שיתחללו כל המתלקט
דהא לא שייך אי דהאי לאו דהאי כיון דיכול להיות שיתלקטו כל הכרם ויתחלל הכל ואפי׳ א״כ דהלגופין
לא היו מניחין מעות כדי כל הכרם מאי הוה דהא הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוט׳ נ״כ מחולל
ומ״כ כל מה שיתלקטו יוכל להתחלל ע״ז המעות ובדרבנן ודאי אמרינן בריר׳. אמנם כדי להבין דברי
הר״ן הנ״ל צריך להעתיק לשון הסוגי׳ דבריר׳ ומ״ש הראשונים עלי׳ ומעילה יובן דברי הר״ן והוא דבנינסין
פ׳ ב׳ הוכיחו בש״ם מהא דאמרינן ע״מ שירצ׳ אבא הקודש ודוכיחו מזה דיש בריר׳ ואין
קי״ל דאין בריר׳ ואפ״ה קי״ל דע״מ שירצ׳ אבא הקודש והעלה דמה כדיני בריר׳ דבזה כיון שהדבר
עומד להתחבר בודאי אז ירצה אז לאו ודאי קי״ל די״ב ודווקא שני לוגין שא״ל לאפרים דהוא בריר
בשיכה עומד להתחבר דהא מה שמתנה אינו לא לעולם יהא ס״ל בתוכה תרומה ורק שמתנה איזה ס״ל

המוציאו יכול לגבות בו כוונתו הוא אפי' בלא הרשאה ועי"ז מסיק וכ' דאם אין מנהג כו' אלא דא"כ קשה דלא ה"ל לסתוס אלא לפרש וע"ע : ט בין יהודי בין עכו"ם פי' ולא אמרינן מדלגבי עכו"ם לא אל התנאי דהא איסור יש בדבר לא יאמר ג"כ גבי ישראל אחר המוציאו ועד"ר : י דלא כאסמכתא כו'.

ע"ל סי' מ"ב סעיף י' דכ"כ כדי להיות יד בעל הסטר על העליונ' ודורסין מחמתו ל' הסטר ליפוי כח דבעל הסטר ודלא כעופסי דסטרי ע"ל סי' קי"ג דפרשו הטור דר"ל דנכתב לגבות בו מיד ולא סעופס הסטרות כך הוא : יא קאי לכל כללי בתחלת ענינא. כל זה הביא הב"י תשובת רבינו האי בסי' זה סס"ג עיין סס וגרא' דר"ל דמה שקיבל עליו לכתוב בכל זכותא קאי דוקא לכללים וענינים המסתברים לומר סהי' דעתו עליהן שזולתן לא היה נגמר ענין הסטר וז"ס בתחלת ענינא שכל המתחייב נפשו בסט"ח מסתמא דעתו בתחל' אחותו ענין הוה ובסי' ע"א סכ"ב סס חזר הב"י להביא זה וכ' בה דתחות ענינא והיא היא וגם סס לפני זה הביא ב"י לשון ריטב"א שכ' ג"כ עד"ז ע"ש: יב על הכפל . בספרי הטור המדויקים כתוב עד הכפל והיה נראה דדוק' בכה"ג דקיבל עליו כולי האי מחשב אסמכתא

וכמו אם לא תעביד אשלם אלפי זוזי אבל בחיוב סתם הוצאה אין זה אסמכתא אלא אמרינן היא ג"כ כל תנאי שבממון קיים וכן משמע מתשו' הרא"ש גם הביאה הטור בסי' ע"א סכ"ב ומור"ם הביאו סס בס"ע בהג"ה בס"ם ג' ע"ש גם בד"מ כתוב דלא מקרי זה אסמכתא כיון שקיבל עליו לשלם הוצאות וה"ל בכלל חמרם כל תנאי שבממון קיים ותמה על הרא"ש שכ' דה"ל אסמכתא ולפי מ"ש ניחא דלא קרי ליה אסמכתא אלא בתנאי דקיבל עליו עד הכפל דאף אם אירע דהוציא עליו כ"כ משב"א י"ל דלא עלתה על דעתו שיוצ"א כ"כ וע"ד אסמכתא כ' לו כן וכמ"ש בסגד"מ ע"ש וגם עיין בס"ם י"ד דלא כתבו הטור והמחבר דא"ל לשלם לו הוצאה אם לא משעת סירובו ואילך אלא כשלא

שנוהגים בכל הסטרות לא מחשבינן עד דמפורש והרי רב האי ס"ל דדורסים ל' הדיוט (וכמ"ש הטור לעיל ס"ס מ"ב) וכמ"ש הב"י ס"פ המקבל על מנו (וכ"כ ה"ה פ"ח מה' שכירות על שמו) והאריך בזה והביא בקושיא ולפמ"ש לק"מ דהא דדורסים ל' הדיוט שהדיוטות נוהגין כן. כן נלפע"ד ודוק ועוד הוכחתי כן לעיל ס"ס מ"ב ע"ש : (י) על הכפל כו' כ' בסמ"ע סקי"ב דוקא בכה"ג שקבל עליו לשלם הוצאה אבל בקבל עליו לשלם מה שהפסידו וכזה ייסב מה שהקבה בד"מ מהך דרב אוביר ולא רב גיד נו מן כיתן ר"ז ומביאו הב"ח מיהו אם היה לו סחורה מזומנת לקנות וטוען שהיה לו ריוח בו אף שכתוב בשטר שנתחייב לשלם כל מה במכסידו כטור וכמ"ש הב"י בשם תשו' הרשב"א והטעם דמניעת הריוח לא קרי הפסד כדאיתא בירושלמי הביאוהו הפוסקים המבטל כיסו של חבירו אין לו עליו אלא תרעומות ונרע מגרמא בנזקין דפטור ותו דמי ערב בדבר שהיה ודאי ריוח דלמא אף היה מניע הפסד כ"כ הב"ח ועי"ל סי' רל"ב ס"ו בהגה ומ"ש שם אך מה שנראה מדברי הב"ח דקושית הר"ב בד"מ מיתרלא בהכי ליתא דפשיטא דקושית הרב בד"מ עיקרה על תשובת הרא"ש שהוציא הוצאות והו"ל הפסד והיינו שכתב הר"ב בד"מ אבל כאן שמפסידו לא הוי אסמכתא כו' לכך לריכים אנו לדברי הסמ"ע דהרא"ש מיירי בדולה הוצאות יותר מן הראוי

ז פי' שכתוב בו כל המוציאו יוכל לגבות בו שהשמעותו בלא הרשאה אבל * אם כ' בפירוש ואף בלא הרשאה נוכין בו בכל מקום בלא הרשאי כן הוא הפורש שם בתשובות שהביא הטור והכי". וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תתקכ"ה ח בתשו' אחרת בכלל המזכר פי' ולא אמרי' מדהא ליתא דדבר פשוט שאין העכו"ם יכול לגבות בו הא כמי ליתא אלא שראל המוציאו נוהה בו בלא הרשאה ע שם בתשובת הרשב"א ושכך מפורש פ"ק דגיטין בסוגיא דגמ' (דף י"ג ע"א ובדרש דף י"ד) י שם בתשו' הרא"ש בהביאו הטור כ תשו' הרא"ש בלל ס"ח סי' ח'

הגהות אמרי ברוך

כו' : (בה"מ ס"ק ג') (י) ולכאורה אין לו הכנה כ"כ קושיות מהרי"ב נכונים לפי דעת הרא"ש שהביא ראיה משאול והיה הלום אשר יכנו הרי דעת הרא"ש דאף היכא שהשעבוד אינו אלא לאחר תכלה . (בה"מ הכ"ל (י) ליכ אי הכלי כו . כ"כ גם בתעכסיו שיין סברת הר"ן שמשעבד ל"ע בתעכסיו לכל העולם (בה"מ ס"ק ה') (י) וסס אפי' בע"פ תירוי. כ"כ ולי"ע הכא מה שמוציל שיעבוד בע"פ הוא בקבל מצות שמשעבד עצמו בע"פ להיות משועבד להמלוה ולכל דאתי מחמתי' . וכבה"ג אל הבעבוד מחמת המצות שקיבל ע"ת שיהי' לבעל המצות ולכל מאן דאתי מחמתי' משועבד ודין זה שכ' כאן בס"ע שכ' בשטר שבתחייב לכל מי שמוציאו משכחת אף היכא שלא קיבל כלל מצות משום אדם ונתחייב בדבר שאינו ח יב כיון שבתחיב זה נעשה ע"י שטר לבד לריכים לומר הראשון שזוכה בשטר זה בעבי' שלוחו של כל המוציאו . ומדברי השו' הרא"ש שכתב על דין זה בהיל ואע"פ שהעדיפ שזכו בשטר זה בשביל זה המוציא כו' לא הכירוהו כו' אעפי"כ מוציל הקנין והזכות שזכו בשבילו כדאמרי' בגיטין כו' נעשה כאומר משתעבדני לך ולכל מאן דאתי מחמתך עכ"ל . מצוחר להביא שלא מדברי המחבר כאן. ונכתב עוד מדבריו שם אף היכא שהלוה קבל תשוה והמלוה לא רצה להלות לו עד שיעשבד עצמו לכל מוציא שטר עכ"ז לולא המוציאו לא היה זכות להמוציא : (בה"מ ו') (י) דאמר אדי הרביעת כ"ב ל"ע דאם עבר הזמ"פ אין מ"ת לא יהיה כיד המלוה למכור הבטח"ח לעצמו וא"כ יחבב לאיסור הנכתב בשטר בין יהודים בין עכו"ם דעת המלוה שיהיה בידו למסרו לעכו"ם בלי הרשאה כאשר יעבור הזמ"פ ובלוה לא

נכף רקדשים

בתינו יודע בדרכי היפויי כח שבטרות הין בכלל הבהם דידי' הייפויים הבם . הם בתין כן בכתוהם ח"ע אחר שנכתב בלריכות מודה הב"ב ע"ה הסכר וקיבל ע"י הבהם על כל הכתוב ושטרות דידן הנהגהים בלריכות הרבה. גם כל הייחר הדיוט בעולם יודע שבלריכות נכתב וקיבל הי' קנין סודר לכתוב שטר אחרוב בנהג . ובהב ח' והבמיט ייפויים בנאמנות . נראה שאין גרעון זכות על ידי זה כיון:

דעת המחבר וע"ל סימן ק"ג ס"ז : (ו) שנהגו במדינה לכתוב כו' . עיין בתשו' מהר"ם כהן ספר ג' סימן ק"ו : (ז) בכל ניסנא דזכוותא כו' . עיין בתשו' מבי"ט ח"א סימן ק"ח: (ח) קאי לכל כללי בתחלת ענינא כו'. כתב הסמ"ע נראה דר"ל דמה שקבל עליו לכתוב בכל זכות' קאי דוקא לכללים

וענינים המסתברים לומר שהי' דעתו מתחלה עליהן כו' וכ"ל שלא כיון יפה אלא ה"פ קאי לכל כללי בתחלת ענינא היינו לכל כללי דאחריות שמזכיר בתחלת הענין וה"ה אם כתב ונאמנות שטרא דן קבילת עלי ככל שטרי כו' קאי לכל כללי דנאמנות ולא לכללי דאחריות וכ"מ להדיא בבעל העיטור סוף מאמר ה' דף י"ב ע"ד וז"ל לרבינו האי מאן דמקבל למכתב שטרא בכל ניסנא דזכוותא אע"פ דלא ידע ספרא לאחזוקי כראוי כיון דכתב ביה אחריות שטרא דן הכל כתוב למעלה ע"ל ודוק : (ט) אבל תנאים כגון נאמנות בהלואה.פי' אע"פ שנהגין לכתוב נאמנות בכל השטרות וכדאי' בהריטב"א לא מחשבינ' עד דמפרש דדילמא כה הי' דעתו לכתוב נאמנות והיינו כשאין ידוע שהלוה ידע שנהגים לכתוב נאמנות בכל השטרות אבל כשידע המנהג אז אע"פ שלא נכתב בנכתב דמי דהא כתב הרא"ש והטור כל דבר שנהגו

במדינה לכתוב הן נאמנות כו' דעתו שיכתבוהו כמנהג המדינה כו' ודוחק לומר דהרא"ש והטור מיירי בשכתוב נאמנות בפי' בשטר דהא כיון דתלו טעמא דכל מי שמקנה סודר לכתוב דעתו שיכתבוהו כמנהג המדינה משמע דאפי' לא נכתב השטר עדיין יש לסופר לכתוב בו נאמנות משום דמסתמא היה דעתו גם על הנאמנות וא"כ אחיך כ' הר"ב בכאן דלא מחשבינן לנאמנות עד שמפורש אלא ודאי הר"ב מיירי בענין ש"ל שלא ידע מהמנהג והכי מוכח נמי ממ"ש הפוסקים והטור לעיל ס"ס מ"ב לשון שרגילים לכתוב בשטרות אע"פ שאינו מתיקון חכמים הולכים אחריו ואפי' לא נכתב דינן אותו כאלו נכתב עכ"ל ובכאי ניחא מה שהקשה בס' נידולי תרומה שער כ"ו דף ק"ך דברי ריטב"א אהדדי דכתב לדברי רב האי דנאמנות אף ע"פ שלא כתבו הרא"ש בנאמנות אפי' בע"פ דהא דין זה למד הרשב"א מהא דמשתעבדנא לך וכל דאתי מחמתך בניטין סס"ק (י) ושם אפי' בע"פ מיירי ומכ"ש כשאמר בשטר דודאי יכול לחייב עצמו אפי' לפני עדים בשיעבוד הגוף ואפי' במקום שיכול לחזור בשטר אין יכול לחזור מגוף החיוב דחזור בשטר ואינו חוזר בשדה כמבואר בסי' רמ"ג והכא אף בשטר א"י לחזור כיון דליכא אפושי קולות ושטרות דהא כבר מטא שטר' ליד קמא דמהאי טעמא יכולים לכתוב שטר אחר בנמחק אפי' שלא מרצון הלוה כמ"ש התו' ועוד דגוף השטר ושיעבוד נכסים יכול המלו' בעצמו ליתן לאחר אפי' שלא מרצון הלוה וא"צ תנאי הלוה רק משום שיעבוד גופו ומזה אינו יכול לחזור כיון שנשתעבד בשעת ההלוא' ואף דבתשובת הרא"ש כלל ס"ח סי' ז' כ' וז"ל זכות דבר ששוט שא"י לגבות בו אם הוציא בשטר שאין העדים יכולין לזכות לו דאין זכיה לכותי' מ"ם הא אמרי' דמטא ליהיה לא מהני דלא כמ"ש בקצה"ח דזה ודאי אין סברא לומר שהמלו' זוכה דמי אמר לו הלוה זכה לכל המוציא ואפי' באמר לו זכה דבבה"ג ודאי א"ב כמו באומר הריני שוחט הבסח על מי שיעלה ראשון ולכך כתב הרא"ש הטעם דקבחו"ל והיינו כאביי אך דברי הרא"ש ג"כ קשיין דא"כ לחרייף ושאר פוסקים דלא ס"ל כאביי דעבחו"ל לא מהני כתיבה לכל מי שמוציאו ועוד כיון דלא נכתב בשטר רק שלא יגבה המוציאו בלא הרשאה משמע דצריך שיבוא מחמת המלו' רק שא"צ ח"ש"א ואין זה רק כתנאי עם המלוה וכתנאי זה א"צ ע"ח"ל ואפי' להקנות לאחר להרבה פוסקים סביראה ליה דנקנה בסס"ר בלא כ"ב' והוא משעם דבשעת נתינת המלוה המעות הרי הוא כאומר הילך מנה והקנ' או שעבד שדך לס' דקנה ועמש"ל בסי' קס"ד וסי' ק"נ ע"ש לכן נראה דכוונת הרא"ש היה רק שיתן קצת טעם לחמנהג דהא באמת קיי"ל דמהני כמבואר כאן בטור ובמחבר וכמ"ש הב"י ולזה כ' דכותי א"י לנבות בו כיון דכיתבין שטר ללוה בלא מלוה א"כ יש לחוש שמא בא ליד הכותי קודם שבא ליד מלוה ובאופן זה ודאי דאין הכותי יכול לנבות כיון דלא שייך עבחו"ל כותי וכלך אין לכתוב לתחיל' לכותי אבל ודאי דאין זה רק שעם קצת למנהג ובדיעבד אפי' ביד כותי נובה בו דא"צ לחוש לזה ולכך סתם המחבר וכתב סתם דנובה בו ומשמע אפי' לכותי : ו) בין כותי עסמ"ע סק"ט עד איסור יש בדבר וכו' ובתומים תמה מה איסור יש . ולפענ"ד נרא' לאיסור דלא נ"ע מובין ארעא אמיצרא דישראל דמשמתינין ליה (י) דאבר אריה ארבעת לי מכ"ש למכור שטר של ישראל לעכו"ם דמצי לומר לי אולי אבא ע"י העכו"ם לעליכות ואפשר אפי' בראון הלוה אסור משום ספידא דלקוחות ע"י העכו"ם שלא כדין : ז) נולד לאחר מכן בתומ ם הקשה דהא התוספות בניטין י"ג כתבו דלרב"ג עדיף טפי מקנה לדבר שלא בא לעולם ממקנה דבר שלא בא לעולם וכיון דקיי"ל דאף דאין אדם מקנ' דשל"ב לעולם מ"מ יכול לשעבד אי"כ מכ"ש דיכול לשעבד לדשלב ל ואין זה קושי' דהא דאדם יכול לשעבד דאקנ' דהוא דשלב"ל כתב הנ"י דהוא משעם נעילת דלת וכזה לא שייך נעילת דלת ואי משום דיכול לח יב עצמו בדבר שלא בא לעולם התם טעמא אחרינא הוא משום שמשעבד נופו ונוסו אית' בעולם עוד הביא קושי' בשם גאון לדעת התוס בסנהדרין ר"ם בן סורר דקטן לית ליה זכיה כלל א"כ מאי מקשה הש"ס בב"ב יכיר ל"ל הא אי בעי למיתב לי' במתנה יכו' הא בענין קרא היכא דאמר עב כתם דקטן שהוא בכור . ולפענ"ד נראה ליישב דהא מ"מ יכול להקנות לאחר ע"מ להקנות לקטן לכשיגדיל דקני ע"מ להקנות מחני אפי' למי שלא בא לעולם כמבואר בנדרים דף מ"ח ע"ש ברש"י ור"ן עוד הקש' למאן דס"ל קני את וחמור לא קנה אם כן כיון דלכל מי שמוציאו משמע אף נולדים הוי קני את וחמור וכו' . ולפענ"ד לק"מ דדוקא את וחמור לא קני אבל את או חמור מי שיעש' דבר זה כיון דלא נגמר הקנין רק להתברר קנין קנה ועוד דאקנ' ר"ג דקני את וחמור לא שייך רק בק"ם ע"ש : ח) כגון נאמנות שע"ד ס"ק ט' וכי נראה דכאן מיירי שבא לענינו שטר ולא נזכר בו נאמנות אמרי' דודאי נתפרש שלא יהיה בו נאמנות דהא מנהג הסופרים לכתוב דוקא נאמנות ולא לסמוך אהנאי בע"פ ולא אמרינן שעות סופר רק

החושן

ואם כן כיון דאומר לו סמוך לגניב אם מגנוב כאותה שעה הרי פרתי קנויה לך מעכשיו ואינו מתנה רק על שעה א' אם מגנוב זה ודאי יבא לידי בירור אז מגנוב אז לא כיון דאינו מתנה על שעה כיון הבעות אלא

ביאור

ע"כ משום דכולהכין בלא לוות הלוה אבל בלוות תנאי קיים אף נגד המלבה ומ"ש הוס' בכ"מ פ"ג א' ד"ה הבוכר וכ"ה נגמ' שם כ' דאמ"ל ר"ם אל"ת ואף שבסי' ע"ח כ' אם הפרים כו' כאן א"ל לזה כיון שהמנהג כן (ע"כ) : [יב] תנאי קיים. ב"מ לד א' וסס קד א' שכ"כ לו אם כו': [יג] ואפי'. ע"ל סי' ר"ח ס"ו בהג"ה וכן כו' ועוד דיש לדונו בענין אלא שעבור על ד"ת כמ"ל ס"ה: [יד] ודוקא שהמוציא. נצין יג ב"ב [טו] כ"ד שנהגו. כ"כ תוס' בב"ב מ"ב ד"ה אילא: [טז] ואפי' מאן.

באר

היינו לדינא דש"ם עכ"ל : [ז] מנהג. כמ' הסמ"ע דאם כתוב בשטר בפירוש בלי הרשאי דנונין בו בכל המקומות והש"ך כמ' דהב"ח הסיג עליו דאם יש מקום שנהגו שאין כופין אף בשכתוב בו בפירוש בלי הרשאי אזלינן בתריה וכן נראה דעת המחבר עכ"ל (וכ"כ הש"ז ע"כ) : [ח] יצוד. (כמ' הש"ז ז"ל מזה נ"ל בחמד בנתן ממרנ"י על עצמו בענין שאינו מייב מן הדין רק שהתחייב עצמו בממרנ"י זאת ואמ"כ הוציא' מי שלא נולד בשעת כתיבת הממרנ"י אי"י להוציא ממון פי"ז דלא אשתעבד מעיקרא לזה כמו דאמרינן הכא באם כמ' כל המוציאו כו' עכ"כ) : [ט] באסמכתא. ע"ל סי' מ"ב ס"י דכ"כ כדי להיות יד בעה"ס על העליונ' ודלא בטופסי דשטרי פירש הטור בסי' קי"ג דר"ל דנכתב לגבות בו

פתחי

ב] בין יהודי בין עובד כוכבים. כתב הסמ"ע פי' ולא אמרינן מדלגבי עו"ג לא אל התנאי דהא איסור יש בדבר גם כן גבי ישראל . וע' בדמ"ר שכתב עליו וז"ל לא ידעתי מה איסור יש בדבר אבל בעבד עו"ב הוא מבוה בו בלא הרשאה עליו וז"ל לא ידעתי מה איסור יש בדבר אבל בעבד עו"ב הוא מבוה בו בלא הרשאה ולא יבלו לזכות בשכיל הבעל"ב דוכין מבעבד שליחות ואין שליחות לבעל"ב וכן מבואר בהדיא בתשובת הרא"ש כלל פ"ח סימן ז' וע' בב"י כאן עכ"ל וע' בחומים ובנה"מ מזה : ג) שנהגו במדינ' . מ' בהשגות תוה יאיר סי' קי"ד דמה

נתיבות משה"כ

פוסק דאף ע"ז תיקנו שניע' ועי"ל סי' ק"ח : (ז) מנהג. דעת הסמ"ע דאם כתוב בפי' בלא הרשאה נוכין בכל המקומות והש"ך כתב דאם המנהג דאף שכתוב בפי' בלא הרשאי שיהיו לריכין (שאין כופין אף בשכתוב בו בפי' בלי) הרשאה לריך הרשאה כה"ב : (ח) יצוד: ואם כן הי' כמחבר בשעת מעשה לא הי' יצוד בשעת כתיבה. אבל אם הי' קנין אז כותי יכול להוציא)(אבי' אם חזר בו הלוה קודם שהגיע ליד הקנון וע"כ . ועמ"ש)(שיש איסור לאכזר שם"ש על ישראל לכותי : (ע) באסמכתא. כדי שיהי' יד בשה"ש על העליונה . ודלא בטופסי דשטרי ר"ל דנכתב לגבות בו מיד ולא שעופס

משה"א

דוקא משום דכולהין מכח קמא קאתי אבל בשבא מתחלה לשעבד עצמו למי שאינו מבורר דאי להאי כאן ,הא' אב . (י) ולכאורה אף בכה"ג שייך סברת הרי"ן דהא יכול לשעבד עצמו לכל העולם בזא"ז אפי' לא יבואו מכח קמא ונם רצון המלוה כך היה שהלוה יתחייב כמי שיראה השטר אף שלא יבוא מחמתו ונם מ"ש אח"כ המהרי"ש ז"ל יכ"ת שעבוד ממון בעלמא משתעב' ולא שיעבוד הגוף קשה דמה בכך אי אי"כ אף שעבוד ממון לא מצי משתעבד נפשי' . ונראה בכוונתו דיש להקשות בדברי הרי"ן שכתב דיכול לשעבד עצמו לכל העולם בזא"ז הא ע"כ הא שכתב לו משתעבדנא לך וכל דאתי מחמתך היינו מעכשיו דהא נובה מזמן השטר וכיון דמעכשיו הוא א"כ (י) אי דהאי לאו דהאי אמנם בבא מכח קמא ניח' דשעבוד נכסי המלוה ראשון יכול להכנית וא"צ לזה מה שנשתעבד עצמו הלוה לכל דאתי' מחמתי' רק דצריך זה השעבוד שמשעבד עצמו הלוה לכל דאתי מחמתי' משום שעבוד הגוף ולא יהיה יכול לומר לאו בע"ד דידי את שאין המלוה יכול להקנות וצריך שעבוד הלוה וכיון דהלוה משעבד נופו לכל העולם בזא"ז שלא יהיה יכול לומר לאו בע"ד דידי את כשיבוא השני מכח הראשון ממילא יכול להובעו להלו' כיון דשעבוד נופו נשתעבד לו בזא"ז ולשעבוד נכסים א"צ שעבוד הלוה אבל לשעבד נופו ונכסיו לכל מי שיוציא השטר אף שלא מכר קמא מעכשיו ע"כ אי דהאי לאו דהאי אם הבכורות אמנם סברת הרא"ש הוא כמ"ש וכן עיקר . והנה הרא"ש הביא ראי' לזה משאול שאמר וחי' האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ובא דוד והכהו ונתחייב שאול לדוד באותו ממון ובפ' ב' דסנהדרין אמרי' שקידש דוד בת שאול באותו ממון והמהרי"ש תמה בזה הא ע"כ בענין שיאמר המקדש הרי את מקודש' ואם לא היה ניכר בשעת מעש' מי אמר ועכ"ל כשבא דוד לפני שאול והלבישו מדיו אמרו לו אתנאי ההוא וחזר ואמר דוד דתהא מקודשת לו בזה ובאותו שעה ניכר וידוע היה . ובפ' קצה"ח השיג עליו דאם היה זה בשעה שהקבישו מדיו קודם שהרג לגלית לא הוי מקדש במלו' ובסנהדרין משמע דהוי מלו' אלא ודאי דאחר שהרג לגלית ונתחייב לדוד בעושר גדול אמר תהא מקודשת לי בזה וכו' וזה א"א דהא אחר שהרג לגלית מה בכך שדוד אמר הרי בתך מקודשת לי הא שאול תיכף חזר בו כדמשמע בסנהדרין דאמר התם דאויל קשלה אמר מלוה וכו' משמע דלא היה קודשין ביני וביני ולמה היה לו לומר המקדש במלו' אינה מקודשת אלא ודאי דקודם שהרגו לגלית אמר זה בריצוי שאול ומה שהקש' הא דמי לאומר בשכר שאעשה עמך לק"מ דודאי דוד לא הלך להרוג את גלית בשכר קידושין רק לשב"ח להציל את ישראל רק ששאול התחייב עצמו ממילא להעשיר כמי שיכהו ונתחייב בזה ואח"כ קידשה באותו התחייבות שהתחייב כנגדו מעכשיו וכן פירש"י בסנהדרין מלוה עושר גדול ע"ש . גם כתב בספר הגי"ל לתרץ הא דהקשה מהרי"ט מהא דכל מי שיגיע לולבי לידו הרי הוא לו במתנ' הא אין בריר' ומת"ל בס' הנ"ל מכח דברי הרשב"א שכת' בשלוחין דלא שייך בריירה אפי' עשתה כמה כיון דיכול לעשות כולם שלוחין רק שאם אומרת מי שיראצ' בעלי שיהיו שלוחים יהיו הוי בריר' ובזה מיושב הא דלולב הגי"ל וז"ל דהוא נתן לכל העולם אלא דמחוסר זכי' וכל מ' שיגיע לולבי בידו הרי הוא זוכ' במשיכ' משא"כ לאיזה שתצא בתה דהוא ענין אחר המחוסר בשעת מעש' לגוף הנירושין דקא חוברי מי תצא תחל' ע"ש והוא סברא דקה כקורי עכביש ויש הרב' לדבר בענין בריר' ואין כאן מקומו דק ל"ל כהרא"ש בהא דכל מי שמוציאו : ד) בלא הרשא' ואפי' לדעת הש"ך בסי' ס"ו סקי' דא"נ לומר שקנה בלא כומים מ"מ כשבא לתבוע מחלו' אין הב"ד חוששין לנשילה ופקדון מהליה כיון דהכוח נתרצ' בזה וכתב בשטר שיתן לכל מי שמוציאו בלא הרשא' : ה) ונובה בו דבכל קצה"ח כתב דכל מי מיתרלא בהכי ליתא דפשיטא הרב בד"מ עיקרה על תשובת הרא"ש שהוציא הוצאות שכוחו של המוציאו וזכ' לו דאל"כ כיון דלא מטי שטר"א לידי' יכול להזור בו . ולפ"ז אם הוא כותי דאין שליחות לכותי יכול להזור בו קודם שנתן לכותי עכ"ד בשינוי לשון ולא דבר נכון' דודאי בשעת הלואה

קצות

נבי נעשה כאומר לו פרתי קנוי' נך כמוך לגניב' דהוה כאומר לו בכעת מסיר' פרתי קנוי' לך סמוך לגניב' ומהרש"ל כתב דהתי נעשה : כאומר כו הוא סמוך לגניב' מ"ב וכן מלאתי בתוב בסט' מקובלת ע"ש

הרלוי ודוק: (יא) אינו רשאי לעבור כו' כתב הסמ"ע דהיינו דוקא היכא שאין מנהג פשוט בעיר לירד בלי רשות ב"ד ובלי שומא אבל אי מנהג פשוט כן בעיר אזלינן בתרי' והכי דייק לשון תשובת הרא"ש בטור וכן פסק התחבר בסימן ק"נ ס"ז בהדיא כו' ודבריו ברורים. והב"ח כתב וז"ל לכאורה משמע דלפי אשמעתא הוא ואינו גובה הנה [כא] ואע"ג דכתב בית דלא כאשמעתא וכו' יג ועי"ל סי' (יג) [יג] ר"ז עדיני אשמעתא [כב] וכל דבר שנהגו בו בני המדינה בשטרות אע"פ שאינו כתיקון מכמיס הולכים אחריו ל (טור בש"ס מ"ב וריב"ש סי' ק"ה):

ו [כג] מ שטר שכתוב בו שיש רשות למלוה לירד לנכסי לוה בין בפניו בין שלא בפניו בלא רשות ב"ד ובלא שומא והברזה (יא) יד ט) אינו (יד) [יד] רשאי לעבור על דברי תורה לירד לנכסיו שהמלוה את חבירו לא ימשכנו אלא בב"ד [כד] אבל אם לא מצא דיין שרוצה לרונו כ אז יש לו רשות לעשות דין לעצמו:

ז [כה] ס שמעון שכתב עליו לראובן באחר בניסן טו שיתחייב לו בכל סך (טו) [טו] ממון ערא"ל זהובים שיורה שמעון אחר זמנו של שטר זה שיש לראובן עליו ויכתוב ויחתום בחתימת ידו בהיראה זו והוציא ראובן כתב ידו של שמעון שהורה שיש לראובן עליו מאה זהובים וזמן כתב ידו בב"ז בניסן ונתקיימה חתימת שמעון בא' באייר ראובן גובה מזמן שטרו (יב) י) דאז יצא הקול שיתחזק שטר של שמעון עד אלף זהובים:

ח [כו] ע ראובן שתבע את שמעון לדין וא"ל אתה הודית בפני עדים שאתה חייב לי מנה בשטר ועתה גנבו השטר ונתנוהו לך השיב שמעון אתה לא הלוויתני (טז) טז [טז] לוי נתן לי משכון ושאל ממני לכתוב עלי שט"ח בשמך והוא החזיר לי השטר והחזרתי לו משכונו יז פ שמעון נאמן בשבועה:

ט [כז] ל הרוצה לפסול שטר יח מפני שלא הוציאו בחיי (יז) [יז] אביו ועוד שבא (המלוה) לתבלית העוני ולא הוציאו יט ד) אין השטר (יח) [יח] נפסל בכך אמנם יש לדיין לחקור ולדרוש להוציא הדין לאמיתו ואם יראה לו באומדנא דמוכח שהדין מרומה ושקר יכתוב ויחתום שאין לשום דיין ישראל להשתדל בדין זה ויתן ביד הנתבע (וע"ל סי' ט"ו ס"ג): הנה ה [כח] [כח] וכן כל יח) שטר יכן יש לב"ד לחקור ולפפסם אמריו (טור סי' נ"ח בשם הרא"ש כלל פ"א ס"ס ט' ומהרי"ק שורש קנ"ח) אע"ג שכתוב בו שלא יטעון הנתבע בוש טענה נגד השטר וקבל עליו בחרם ובשבועה אפ"ה הב"ד צריכים לחקור אחר זה [כט] כדי להוציא הדין לאמתו (ספמהרי"ק):

י [כ] ק שטר שכתוב בלשון זה ביאור מה שהודה בפנינו ראובן שיש עליו מממון עזבון יעקב בך וכך אין לו דין (יג) שטר [לא] לגבות (יט) [יט] ממשעבדי כי אין בו קנין אלא הודאה בעלמא הוא ומוכיח הלשון שלא כיונו בכתיבה זו אלא לזכרון דברים ולא לשם שטר שכתב בו ביאור מה שהודה בפנינו ולא כתבו העדנו על עצמו כמו שרגילי לכתוב בשטרו (יד) ב (ג) [ב] [לב] ולא הודה בפנינו סס עוד פי' אחר) ונסתפק השואל מאיזה זמן ינבה אם מא' בניסן מזמן השטר או מזמן קיומו דכתי' ידו שהיית' נאמר בשבועה: כתיבת היד פשוט דלא קיום אין בו מתם והשיב דיטרוף מזמן השטר דמאז היה להם ללקוחו' למנוע מליקח מיד שמעון דהרי אז יצא הקול וכ"ם דמחשב מוקדם לב"ח שלוה אחר זמן ההוא לענין נביית בני חרי וכמ"ש בסי' ק"ד) ואין להם לו' כל זמן שלא נתברר ע"י כתיבת ידו כמה חייב לו אין כאן חוב ברור ומ"ה קיימנו מחשב מוקדם דמ"מ היה להם לטעון מלקוחות שאת נתן לו כתיבת יד קול דיאמרו שמכנו לקוחות כל זמן שלא יצא הקול דכתיבת ידו וכ"כ בתשובה שם ונם לקיום ב"ד דכתיבת יד אין לו קול לשמוך עליו ומה"ט אין עורפים בשטר כתיבת ידו אע"פ שהוא מקויים בב"ד וכמ"ש בסי' ס"ט ועפ"ר: טז לוי נתן לי משכון ר"ל לוי בקש משמעון שיאמר לעדים שיכתבו שטר עליו אין שהוא חייב לראובן מאה זהוב ואלו אמר לעדים הודה בפנינו ולא כתבו העדנו על עצמו כמו שרגילי לכתוב בשטרו (יד) ב (ג) [ב] [לב] ולא הודה בפנינו

ועל"ל

הכפל אשמעתא הוא ואינו גובה הנה [כא] ואע"ג דכתב בית דלא כאשמעתא וכו' יג ועי"ל סי' (יג) [יג] ר"ז עדיני אשמעתא [כב] וכל דבר שנהגו בו בני המדינה בשטרות אע"פ שאינו כתיקון מכמיס הולכים אחריו ל (טור בש"ס מ"ב וריב"ש סי' ק"ה):

ו [כג] מ שטר שכתוב בו שיש רשות למלוה לירד לנכסי לוה בין בפניו בין שלא בפניו בלא רשות ב"ד ובלא שומא והברזה (יא) יד ט) אינו (יד) [יד] רשאי לעבור על דברי תורה לירד לנכסיו שהמלוה את חבירו לא ימשכנו אלא בב"ד [כד] אבל אם לא מצא דיין שרוצה לרונו כ אז יש לו רשות לעשות דין לעצמו:

ז [כה] ס שמעון שכתב עליו לראובן באחר בניסן טו שיתחייב לו בכל סך (טו) [טו] ממון ערא"ל זהובים שיורה שמעון אחר זמנו של שטר זה שיש לראובן עליו ויכתוב ויחתום בחתימת ידו בהיראה זו והוציא ראובן כתב ידו של שמעון שהורה שיש לראובן עליו מאה זהובים וזמן כתב ידו בב"ז בניסן ונתקיימה חתימת שמעון בא' באייר ראובן גובה מזמן שטרו (יב) י) דאז יצא הקול שיתחזק שטר של שמעון עד אלף זהובים:

ח [כו] ע ראובן שתבע את שמעון לדין וא"ל אתה הודית בפני עדים שאתה חייב לי מנה בשטר ועתה גנבו השטר ונתנוהו לך השיב שמעון אתה לא הלוויתני (טז) טז [טז] לוי נתן לי משכון ושאל ממני לכתוב עלי שט"ח בשמך והוא החזיר לי השטר והחזרתי לו משכונו יז פ שמעון נאמן בשבועה:

ט [כז] ל הרוצה לפסול שטר יח מפני שלא הוציאו בחיי (יז) [יז] אביו ועוד שבא (המלוה) לתבלית העוני ולא הוציאו יט ד) אין השטר (יח) [יח] נפסל בכך אמנם יש לדיין לחקור ולדרוש להוציא הדין לאמיתו ואם יראה לו באומדנא דמוכח שהדין מרומה ושקר יכתוב ויחתום שאין לשום דיין ישראל להשתדל בדין זה ויתן ביד הנתבע (וע"ל סי' ט"ו ס"ג): הנה ה [כח] [כח] וכן כל יח) שטר יכן יש לב"ד לחקור ולפפסם אמריו (טור סי' נ"ח בשם הרא"ש כלל פ"א ס"ס ט' ומהרי"ק שורש קנ"ח) אע"ג שכתוב בו שלא יטעון הנתבע בוש טענה נגד השטר וקבל עליו בחרם ובשבועה אפ"ה הב"ד צריכים לחקור אחר זה [כט] כדי להוציא הדין לאמתו (ספמהרי"ק):

י [כ] ק שטר שכתוב בלשון זה ביאור מה שהודה בפנינו ראובן שיש עליו מממון עזבון יעקב בך וכך אין לו דין (יג) שטר [לא] לגבות (יט) [יט] ממשעבדי כי אין בו קנין אלא הודאה בעלמא הוא ומוכיח הלשון שלא כיונו בכתיבה זו אלא לזכרון דברים ולא לשם שטר שכתב בו ביאור מה שהודה בפנינו ולא כתבו העדנו על עצמו כמו שרגילי לכתוב בשטרו (יד) ב (ג) [ב] [לב] ולא הודה בפנינו סס עוד פי' אחר) ונסתפק השואל מאיזה זמן ינבה אם מא' בניסן מזמן השטר או מזמן קיומו דכתי' ידו שהיית' נאמר בשבועה: כתיבת היד פשוט דלא קיום אין בו מתם והשיב דיטרוף מזמן השטר דמאז היה להם ללקוחו' למנוע מליקח מיד שמעון דהרי אז יצא הקול וכ"ם דמחשב מוקדם לב"ח שלוה אחר זמן ההוא לענין נביית בני חרי וכמ"ש בסי' ק"ד) ואין להם לו' כל זמן שלא נתברר ע"י כתיבת ידו כמה חייב לו אין כאן חוב ברור ומ"ה קיימנו מחשב מוקדם דמ"מ היה להם לטעון מלקוחות שאת נתן לו כתיבת יד קול דיאמרו שמכנו לקוחות כל זמן שלא יצא הקול דכתיבת ידו וכ"כ בתשובה שם ונם לקיום ב"ד דכתיבת יד אין לו קול לשמוך עליו ומה"ט אין עורפים בשטר כתיבת ידו אע"פ שהוא מקויים בב"ד וכמ"ש בסי' ס"ט ועפ"ר: טז לוי נתן לי משכון ר"ל לוי בקש משמעון שיאמר לעדים שיכתבו שטר עליו אין שהוא חייב לראובן מאה זהוב ואלו אמר לעדים הודה בפנינו ולא כתבו העדנו על עצמו כמו שרגילי לכתוב בשטרו (יד) ב (ג) [ב] [לב] ולא הודה בפנינו סס עוד פי' אחר) ונסתפק השואל מאיזה זמן ינבה אם מא' בניסן מזמן השטר או מזמן קיומו דכתי' ידו שהיית' נאמר בשבועה: כתיבת היד פשוט דלא קיום אין בו מתם והשיב דיטרוף מזמן השטר דמאז היה להם ללקוחו' למנוע מליקח מיד שמעון דהרי אז יצא הקול וכ"ם דמחשב מוקדם לב"ח שלוה אחר זמן ההוא לענין נביית בני חרי וכמ"ש בסי' ק"ד) ואין להם לו' כל זמן שלא נתברר ע"י כתיבת ידו כמה חייב לו אין כאן חוב ברור ומ"ה קיימנו מחשב מוקדם דמ"מ היה להם לטעון מלקוחות שאת נתן לו כתיבת יד קול דיאמרו שמכנו לקוחות כל זמן שלא יצא הקול דכתיבת ידו וכ"כ בתשובה שם ונם לקיום ב"ד דכתיבת יד אין לו קול לשמוך עליו ומה"ט אין עורפים בשטר כתיבת ידו אע"פ שהוא מקויים בב"ד וכמ"ש בסי' ס"ט ועפ"ר: טז לוי נתן לי משכון ר"ל לוי בקש משמעון שיאמר לעדים שיכתבו שטר עליו אין שהוא חייב לראובן מאה זהוב ואלו אמר לעדים הודה בפנינו ולא כתבו העדנו על עצמו כמו שרגילי לכתוב בשטרו (יד) ב (ג) [ב] [לב] ולא הודה בפנינו

הגהות אמרי ברוך

ירלה כפלס: (ס"ך ס"ק י"ג) (י") וגדול' מזו נראה. כ"כ כן מבואר בתשובת ריב"ש בסי' ר"י שהוא בסע' ב' גבי טופס. וכיון שמבואר בכתב מיאור ותה שהוא הוי רק טופס. ובאמת מדברי המחבר בסעיף זה ומדברי תשובת הרא"ש משמע בהדיא דהוי עדות מעלי' נגד טענות להד"מ. ותלה בפלגים דברי הש"ך בפירושו על דברי הרא"ש כמה שמסיים ולענין זה הוי עדות מעלי'. וכבר עמדו ע"ז האחרונים ולענ"ד פשוט עפ"י המבואר בחידושי הר"ן פ' ז"ב דלכך בהוד' בקרקע"ה כותבין הגזיס הע"פ שלא אמר בהנו דלא תשוב מפי כתבם משום דאמדינין לדעת' דמודה הכיחא לי' שנכתב כיון שאין לו פסידא וגרעון בזה לזאת הוי כאלו לוה בכתוב א"כ גם כאן כיון הבערים יודע' שהודה הוי לענין זה כאלו אמרו כתבו נגד טענות להד"מ אבל לענין גביה מהמשעבדי בודאי לא מיחא לי' אף בשעת הודאתו והוי אפי' בהנם דנגד זה לדיי' לומר כתבו ומדויק דברי המחבר הלקוח' מתשובת הרא"ש כיון שלא כתבו העדים

חידושי רעק"א

ס"ט אין הבטר נפסל. כ"כ ובפס"ד כס"ג להסוברים דעל פס"ד אינו נאמן לו'

חכמת שלמה

א"ע לנכרי בתנם שלא לזה מתנו יש איסור' בזה אלו דלא תתנם והוי איסור וזה כוונת הסמ"ע לדעתי לא כמו שכתתק בזה בס' נתיבות המשפט עיש"ה ודו"ק:

כסף הקדשים

שהעדים אומרים שהי' קנין סודר שיוכתב בתריכות בהנהו:

סעי' ט' בהגה (שטר ישן) אודות שטר ישן שכתוב בהסגרת הבלתן ז"ל בס"ח ס"ט שהשיעור ג' או ו' שנים לפי

טורי זהב

(סעיף ו' אבל אם לא מצא כו') הסמ"ע מביא כאן רא"ז דתהני בלא כתב בפי' שידון בדיני עכו"ם בכר בתנהי סי' כ"ו דדברים תמוהים מאוד כתב בזה ומבהן אין ראי' דודאי אי שאין כאן איסור אם ישתף מדעת שנאסם כנון שלא השמעונו בשביעית ע"ז חל הקנין כל שנאסם מסכימים ע"ז בפירוש משא"כ בילדלפני הדיינים עכו"ם שיש איסור לפי' אם שנאסם מסכימים על זה בפירוש ודאי הקנין בטל בזה לפי': (סעיף ז') עד אלף זהו' כ"ל דוקא באופן זה שהזכר עכ"פ סך היותר גדול דאם לא הוזכר סך כלל הוי דבר שאין לו קצבה ולא עדיף לקוחות בשטר בזה דה"ל דבר שאין לו קצבה וכן כתב סמ"ע סי' ש"ן: בעור סוף הסי' כתוב ולענין זה הוי עדות מעלי' הוי קבה דמשמע שיש עכ"פ חילוק ביניהם לענין חשבון כמה שהוא רוצי לעשות חשבון וא"כ יהא נאמן בזה כתבו דאי בעי אמר חשבון אלא כן דהי' מועיל אם אומר כן כמ"ש לפני זה וי"ל דכיון שיש עדים שבבר עשו חשבון אמן שהרי שלא איירו אז שום חשבון ממילא הוי תנו בתקופסדים ומ"ש הרא"ש שאינו תנאים בחשבון י"ל דלכאורה הא אפי' מכחים לא מהני מידי הא יש עדים' שעשו חשבון מה אות. ל למיתר משעבד' כו הא כתב הבור דבר זה אח"כ וגם לא אמר חשבון כו' ונראה דה"ק אלו הי' תכחים היינו שוגגים שלא להשבוע כמ"ש סי' ל"ב ס"ז וכיון שאינו מכחים אין אנו טוענים בשבילו וגם הוא עצמו אינו אומר כן: (סעיף ח' לוי נתן לי חשבון) פי'

ביאור

הולאות לא הוי אסמכתא כמ"ש בס"ש דב"מ ס"ד ב' ועסמ"ע (ע"כ): [כא] ואע"ג דכ' כיה. דלא מהני רק כתעלמי אנ"ק דאינו אסמכתא גמורה דאל"כ ל"ל לתיקנא אנ"ק לקני לה בסתתא ולכתוב דלא כו'. תהר"ת: [כב] וכ"ר. שם ק"ד ח' וע"ש בהוס' הה כו': (ליקוט) וכ"ד שנהגו כו'. דוקא שידע אלוה מהמנהג וכמ"ש הרמב"ם פע"ז מה' אישות על הקנת הבאתוים בגביית מעלטלין ועש"ך כאן ובס"ם מ"ב ובסי' ע"א סי"ד ובזה א"ל לתה שדתק שם בכ"ו ובס"ע אם הבדים כו' כיון שאינו כו' ע"ש (ע"כ): [כג] שטר. שם ל"ד ח' כל המתנה כו' ואע"ג דאתמרי' שם לר"י בדבר שבמתון כו' הייינו להתחייב מה שהיה פטור אבל הנאתי לעבור על ד"ת לא ובכמו עמ"ש שאין בו אונאה וע' בתוס' דמבוה ג' ב' ד"ה ע"מ פי' רשב"ם ובב"מ נ"א ב' ד"ה ע"מ ורבינו שמואל כו': (ליקוט) שטר כו'. עמסמ"ע שב' הוכח דמהנהג כן אזלינן בתריב או אם כ' בפירוש כן. ונראין דבריו דוקא שלא לעבור על ד"ת אבל לעבור על ד"ת לא מהני תנאי בס"ש כל המתנה עפ"ש בתורה כו' ודוקא להתחייב עצמו בשם שפטרה תורה כמש"ו אבל אם לא מלא כו' וכ"ש מנהג דלא מהני אנ"ק דוקא להחייב מה שפטרה תורה או לפטור מה שחייבה תורה

באר

בחיוב סתם הולא' אין זה אסמכתא אלא אמרינן בזה כל תנאי שבממון קיים וע"ל ס"ם י"ד וכ' הש"ך ומיהו אם הי' לו סמור' מזומנת לקנות וטופן שהי' לו ריוח בו אף שבתוב בשטר שבחייב לשלם כל מה שמפסידו פטור וכמ"ש הב"י בשם הרשב"א והטעם דמציעת הריוח לא קרי הפסד וע"ל סי' רל"ב ס"ז בהג"ה עכ"ל: [יג] ר"ז. בס"ם שם מפורש דלא מהני כתיבת דלא כאסמכתא היכא דמפורש בשטר או אין חזיון דהוי אסמכתא ע"ש: [יד] רשאי. והיינו דוקא היכא שאין מנהג פשוט בעיר לירד בלי רשות ב"ד ובלי שומא אבל מקום שיש מנהג פשוט כן בעיר אזלינן בתריה כיון דקיבל עליו כן בשטרא וכן משמע בהדיא בסי' ק"נ ס"ז ע"ש ובס"ם שם ס"ט עכ"ל הסמ"ע וע"ש: [טו] ממון. ז"ל הסמ"ע ברא' דהתעם' כך הי' שראובן ושמעון היו שותפין בכתה ענינים והתחייב שמעון נגד ראובן בשטר עד אלף זהובים והי' כתוב בו שהשטר זה נתן לו באופן שכל מה שיודע ע"פ משכון שנשאר לראובן בידו ויתן לו אותו כתוב וחתום בח"י יתחייב לו באותו סך בשטר זה שהוא בעדים לטרוף בו מהלקוחות וכתבו אלף זהובים משום שיודע שיותר מזה ודאי אין לו בידו אלא פחות מזה שיהיה (ועפ"ר שכתבתי שם עוד פי' אחר) ונסתפק השואל מאיזה זמן ינבה אם מא' בניסן מזמן השטר או מזמן קיומו דכתי' ידו שהיית' נאמר בשבועה: כתיבת היד פשוט דלא קיום אין בו מתם והשיב דיטרוף מזמן השטר דמאז היה להם ללקוחו' למנוע מליקח מיד שמעון דהרי אז יצא הקול

פתחי

עיין בסי' ע' כו' ע"ש: ד] אין הבטר נפסל בכך. עיין בתשובת שבו"י א"ג סי' קפ"ב אודות בן אחד שהוליאת שטר על בסף אביו מבר ד' מאות ר"ש לאחר מותו והאחין טוענין כיון שהשטר יצא יותר מע"ז שנה ולא תבעו בחיי אביו שהי' עשיר וכנו הי' בתכלית העוני גם הראו כמה כתבים מבנו שבקש מאביו שיתן לו אתנה ואולו הי' חייב לו הי' תובע מתנו חובו. מה דינו. והשיב הנה מזמן הדין א"ח לפסול שטר זה בשביל אומדנות אלו כמ"ש בטור הבש תשובת הרא"ש כו' אבן לפי שראיתי בתשובת הרשב"ש חח"מ סימן ס"ז שכל כה"ג יעבו הב"ד שטר

ספרי הטור הנדפסים לא כתוב בהן תיבת אלא אלא הודה בפניו זעפ"ר סס כתבתי ביאורו ודו"ק: **כא** על לאו דדברי קבלה. והוא אל תסכן בהלך עולה: **כב** דגופו של נייר שלו. דהלוה נותן שכר הסופר וכמ"ש הטור לעיל סי' ל"ט סכ"ב ע"ש ואם נתן המלוה שכר הסופר מחשב הלוואה נביה וצריך הלוה לחזור ולשלם לו אבל מ"מ אין לו למלוה לעכב בשביל זה הסט"ח כמ"ש המחבר לעיל סי' כ"ז סעיף א' ועמ"ש בדריסה: **כג** ולא הבין כו' אין שומעין לו דה"ל לומר כן מתחלה אינני מבינו תפרשוהו לי ואדע וכל שתיקה בעניינים אלו ה"ל כקבלה שקבל עליו לקיים מה שהסופרים נוהגים לכתוב בשטרות ובכתובות ובדקדוקיהן וע"ל סי' מ"ה ס"ג: **כד** וה"ה בשאר דקדוקים כו'. עד וכמו שנתבאר בסמוך ר"ל מיד אחר זה בשע"ו כתבו המחבר וא"ת א"כ למה כתבו מור"ם כאן י"ל משום שיש לטעות ולפרש דמ"ש בסמוך דיש לדקדק בלשון השטר ולא אמרינן כו' ר"ל דמדקדקין ולא חיישינן דהאי גברא לא גמיר אבל אם אירע דטעין כן ה"א דשומעין לו קמ"ל מור"ם כאן דכמו שמי שטוען על כתובת אשתו שלא הביאה אין שומעין לו כן הדין כמי בשאר דקדוקים וק"ל: **כה** אין כופין אותו. שם מפרש הרשב"א הטעם משום דמקבל מתנה שגל הלוה שלו עליו מוטל ליתן שכר הסופר ודמי הנייר כמלא שהשטר שלו לגור ע"פ לוחיתו משא"כ בשטר הלוואה וכל"ל בסעיף י"ב: כו אלא אחר הכוונו וכן הדין בגדרים וכמ"ש בי"ד בסי' רי"ח ע"ש:

סב **א** אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית כו'. כן הוא ל' הטור ומיירי בין טוענת כן עם הבעל בחייו בין אם טוענת כן עם היורשים לאחר מות בעלי וכ"כ הרמב"ם בפ"ט מהלכות נחלות וכתבן שם בשני בבות מתחלי' כתב אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית כו' ואחר כך כ' וכן אלמנה שהיתה נושאת ונותנת כו' ומ"ם אלמנה בלי אפי' מפוש דבנמי קאמר דה"א אלמנה א"ל דאפי' כיון דשבח הוא לה שהאמינוה בבית דין להיות אפטרופס על היתומים ודאי לא גבה משלחס קמל"ן דאפ"ה צריכ' להביא ראי': **ב** עליה להביא ראיה בעדים פי' לאפוקי ממ"ד דסני בזה שמתקיים השטר ואז אמרי' דה"ל כנאקרה עדותן בב"ד קמל"ן דלא ועפ"ר: **ג** והוא הדין אם נמלאו לה מעלטלים כו'. פי' דל"ת דוקא בשטרות שאין נופן ממון והן מאוסרים נוביינא הוא דצריך ראיה משא"כ במעלטלי קמ"ל והשתא דקמ"ל דאין לחלק בזה אמרי' נמי בסמוך דעדיפי כחייהו דמעלטלים דאפי' אם מתה האשה או אחד מהאחים דצריך היורש להביא ראיה וכמ"ש בסמוך סק"א: **ד** ה"ג ואפי' אלמנה ואפי' קיו השטרו' אלמנה

בפנינו כמו שכותבים בשטרי הוראות ר [לג] (טו) שטר שלא נכתב בו (שם ס המלוה) אלא שיעבר עצמו הלוה לכל מי שמוציא עליו שטר זה שיגבה ממנו כל המוציאו יגבה בו ת אע"פ שידוע שהוא לא הלוה זה הממון [לד] והוא שיהי' נולד בשעת כתיבת השטר (וע"ל סי' כ'):

יא ת לוה שפרע למלוה ואין המלוה רוצה להחזיר לו שטרו יש (כה) [כא] לנדותו עד שיחזירנו לפי שעובד

(טז) כא על לאו של דברי קבלה (וע"ל סי' כ"ז):

יב ב שטר שנפרע או שנמחל שעבודו צריך המלוה להחזיר השטר ללוה [לה] כב (יז) דגופו של נייר (כג) [כב] שלו הוא (וע"ל סי' כ"ז):

יג [לו] ג מי שטען על כתובת אשתו שהי' ע"ה כג ולא הבין כשקרא החזן הכתובה והתנאים (יח) (כד) ו][כג] אין שומעין לו: הגה כד [לז] וה"ה בשאר דקדוקים שיש לדקדק מן השטר ולא אמרי' דהאי גברא לא דקדק כל כך ד וכמו שנתבאר בסמוך (ב"י בשם ריב"ש סי' ת"פ):

יד [לח] ה מי שיש בידו שטר מתנה שמן הדין אינו גובה בו והלה טוען שיכופו (כה) אותו להוציא השטר כה (יט) אין כופין [כד] אותו:

טו ו מדקדקין לשון השטר ודנין על פי אותו דקדוק ולא אמרי' האי גברא לא גמיר כולי האי והי' סבור שהדין הי' בענין כך ומפני כך כתב אותו לשון:

טז [לט] ז יש מי שאומר שתנאי שאדם מתנה עם חבירו אין הולכים אחר הלשון הכתוב כו (כו) אלא אחר (כז) [כה] הכוונה:

סב דין אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ובו סעיף אחד:

א **א** ת אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית והיו שטרות [מ] מקניית הקרקעות ועבדים או שטרי חובות כתובים על (מ)[א] שמה והיא אומרת (א) מ) שלי הם [ב] אפי' א) השטרות תחת ידה) ב ג)(ב) ב) ג עליה להביא (ג)[ב] ראיה (ג) [ג] ג בעדים שהוא כדבריה (ג) ג) [ג] שהיה לה (ד) ד) ממון מיוחד וא"צ שיעידו על (ד)[ד] אלו השטרות שהם שלה ג (ה) ד [ד] וה"ה אם נמצאו לה ה) מעלטלים ברשותה עליה להביא ראיה: הגה ד (ו) ו) (ה) א][ה] ואפי'

אלמנה

כו' ומשמע אפי' השטרות והמעלטלים תחת ידה וגזית לה מנו דלהד"ם לא מחזרתי אינה נאמנת ובתשובת מהר"מ אלשיך סי' פ"ב כתב דמשום שנשאלו הנכסים ביד יורשי הבעל והיה באה להוציא אינה נאמנת אבל אם היו בידה נאמנת כמ"ש הרא"ש בתשובה בהלכות מהר"מ בסוף הרא"ש אלמנה קודם מותו במתנה דאם היא מוחזקת במנה נאמנת במנו וכ"ש למאי שהביא המרדכי פ' ח"ה בשם מהר"מ בתשובה דאוכן שנשא לאה והוליד ממנה חנוך כו' דכל מאי דלא הוי קרקע או חפץ ידוע שהיה מבעלה הוי מוחזקת ויכולי לטעון דממקום אחר הוי ע"ל וכ"ב בתשובה מהרא"ן שמון ס"ס ל"ד ריש דף כ"ז ע"ש ודבריהם תמוהין דמשמע בש"ס ופוסקים דמיירי אפי' השטרות והמעלטלים הם תחת ידה ואית לה מנו וסבי מוכח נמי מדברי התוספות והרא"ש ושאר פוסקים שהבאתי לקמן סק"ו וסך דתשובת הרא"ש שאני כיון דק דהמרדכי בשם מהר"מ שם קאי להדיא לענין יתמי אז באי כחה ואדרבה כתב שם המרדכי לעיל מינה שכתב מהר"ם בתשובה אם קודם שנשאת הפקידה ממון אז נאמנת לומר של פלוני הם במנו דאי בעי שקלה לה איהי ויהבה ליה אבל אם משנשאת הפקידה בידה הוא ומוסאת ונותנת בנכסים פיר"י דלא מהימן לומר שלי הם ולא של פלוני כדאמרינן פרק א"ה אשה הנושאת ונותנת כו' עכ"ל אלמא אע"ג דאית לה מנו אינה נאמנת. גם מה שהבין מהר"ם אלשיך שם סימן קס"ט ליתא וע"ש וע"ל סקי"ח: (ב) עליה להביא ראיה. ואם אינה מביאה ראיה צריכה להחזיר אף גוף השטרות כ"כ הבעה"ת שטר כ"א ח"ח בשם ה"ר נתן בן הר"מ וכ"מ מדברי כל הפוסקים ועיין מ"ש לקמן סימן ס"ו סי"ח סקל"ח: (ג) שהיה לה ממון מיוחד. ואז אפי' הבעל חי וטוען ברי שנעשה מממון שלו עליו להביא ראיה כ"כ הב"י בח"ה ס"ס פ"ו בשם תשובת רשב"א ותחלת שאלה מי שנתן לבתו או לאחותו כו' וע"ש: (ד) ממון מיוחד. משמע אפי' אינו עולה כשיעור השטרות ההם וכמ"ש ב"י בשם הגהת אשר"י בשם הר"מ כהן ורא"ב"ן וריב"ן דמשפט תליון להעמיד הממון בידם כדאמרינן לקמן אימור מעיסתו קמן: (ה) וה"ה אם נמצאו לה מעלטלים כו' טור בשם הרמ"ה ור' ירוחם מביאו ב"י ובעה"ת שטר מ"ט חלק ט"ז כתב דבמעלטלים מהני תפיסתם ומביאו ב"י לקמן סי' קע"ט וכ"כ עוד בשטר נ"א סוף ח"ח בשם הר' נתן בן ה"ר מאיר ע"ש אבן מדברי התוס' פ' ח"ה סוף דף כ"ח קבל מן האשה כו' והרא"ש שם מוכח להדיא כמ"ש הטור בשם הרמ"ה וכ"ה במרדכי שם עד שאני תמה למה כתב העור כן בשם הרמ"ה והלא כך מבואר בהרא"ש ותוס' להדיא דאף במעות או מעלטלים דינא הכי (ומוכח עוד שם דאע"פ שיש לה מנו דלהד"ם אז סחזרתי אינה נאמנת דמשתמע כל בעלה הוא ומשמע בא"ע ס"ס פ"ו ע"ש ועל סימן כ"ו ריש ס"ק ל"ב) וכ"כ עוד הטור והמחבר בא"ע ס"ס פ"ו ע"ש ועל סקי"ד וכן נראה להדיא מתשו' רשב"א שהביא ב"י בא"ע סימן פ"ה דף ק"נ ע"ב ע"ש וכן עיקר: (ו) ואפי' אלמנה כו' לשון הרמב"ם וכן אלמנה שהיתה

ביאור

הודה כו'. ר"ל אלא מה שהודה כו' (ע"כ): [לג] שטר. כנ"ל סי' כ': [לד] והוא. כנ"ל ס"ד: [לה] דגופו של. כמ"ש בס"כ דבתובות זמנין כו' אפפרשו דספרא ובמ"ש בפ"ד דב"כ ע"ש שטרך בידו מאי כעי: (ליקוט) דגופו כו'. ב"מ י"ג ומיהדרים ללוה כו' (ע"כ): [לו] מי שטען. וה"ה בשאר. ב"כ קל"ח כ' וש"מ שאחר כו' כיון דלא צריך כו' ולא אמרי' האי גברא לא דקדק ב"כ: (ליקוט) מי שטען כו'. עפי' מ"ה ס"ג וס"ס פ"ח בהגה"ה (ע"כ): [לז] (ליקוט) וה"ה בשאר דקדוקים וכולא ע"ש ולא הכין אפ"ה מוקדקין מעטה הנ"ל (ע"כ): [לח] מי שיש. דגוף הנייר שלו הוא דהוא נותן הסכר דהגלה שלו כמ"ש שם קסז וקסח ע"ש וע"ל סי' כ"ו ובמקום שאין כו': [לט] יש מי. קדושין ס"ב תנא לא נתכוונה כו': (ליקוט) יש כו'.

באר

דלשון ביאור מור' על הסכון בעלמא ולא הודא' גמור' והוא קלת דוחק ובכל ספרי הטור לא כתוב בהן וכלא הוד' רק אלא הוד' בפניו כו' ע"ל: [כא] לנדותו. ורא' דמיירי בדוחא' אותו המלו' מיום ליום אז מנדין אותו שיתן מיד אבל אם אינו רוצ' ליתנו בכל חיפוק ליה שמחויב להחזיר שטרו שלא יתבענו עוד הפעם וכ"כ הס"ך וע"ש: [כב] שלו. דהלו' נותן שכר הסופר ואם נתן המלו' שכר הסופר מחשב הלוא' נביה וצריך הלו' לחזור ונשלם לו ומ"מ אין לו לעכב בשביל זה הסט"ח כמ"ש המחבר סי' כ"ז ס"א עכ"ל הסמ"ע וכתי' הס"ך פ"ז ורא' מדבריו דאפי' אם יכתוב ע"ג שהוא פרוע או שיקרענו א"י לעכבו ובאמת כן ורא' מהמחבר שם אבל כבר הסגתי עליו והוכחתי דבעינן זה יכול לעכב הנייר עד שיפרע לו פשיטי דספרא וע"ש באריכות עכ"ל: [כג] אין. ואפי' ידוע שאינו מבין לשון הסטר מתחייב הוא בכך כיון שקבל על עצמו ושתק ועל"ל שיפרע לו פשיטי דספרא ע"ש: [כד] אותו. שמקבל מתנה כל הגלה

נתיבות משה"כ

נ"ל דתיבת כיאור מגרע לשון מה שכתוב בשטר שהודה וכשטר לא כ' בלשון ולא הודה רק אלא הודה בפניהם סמ"ע: (כא) לנדותו. פירוש שמנדה אותו מיום ליום מנדין אותו מיד אבל אם אין רוצה ליתן כלל אחוייב להחזיר שטרו כדי שלא יתבענו עוד ש"ך: (כב) שלו הוא. שהלוה נתן שכר הסופר ואם המלו' נתן שכר הסופר אם יכול לעכבו עד שיחזיר לו הפשיטי דספרא ע"ל סי' כ"ז: (כג) אין שומעין. ואפי' ידוע שאינו מבין מתחייב כמי כיון שקיבל על עצמו ושתק ש"ך: (כד) אותו. שמקבל מתנה כל הגלה שלו נותן הוא שכר הסופר. משא"כ שטר הלואה סמ"ע: (כה) הכוונה וכן הדין בגדרים סמ"ע ועי' יו"ד סי' רי"ח: **סב** (מ) שמה. אפילו השטרות שלה אינו מגיע לה כי אם

הסמ"ע כ"ל דחוק כזה וה"פ לוי נתן לי משכון שלמשכן לאותו ללורכי ועי"ז נתהני לו שטר חלה שבקש ממני שלמכהיב לו השטר כלומ הוא שייך לראובן ונעשיו שבמזרתי לו משכונו החזיר השטר :

הגהות אמרי ברוך

רק זכרנו . ר"ל וכתיבה זו הי' ניתן לבעל דבר בעת הסודה' והוי כלתורר כתבו. ולזה מדויק בתשובת הרא"ש ולין קפידא יש בכתיבה זו כו' ולא קונו בכתיב' אלא לזכרון דברים כו' ולענין זה הוי נדות מעלי' לקייס מה שהוד' בפיבסס עכ"ל עיקר יסודו של הרא"ש כיון שלא הי' להמודה להקפיד על הכתיב' זו עכו כעדים כדת במה שכתבו לף שלא לתר כתבו דהוי כמוד' בקרקעות דכותבין ומועיל לף שכתיב לתיב בסברת הר"ן: שם דהא בלא"ה הוי מנו דהעזה והכיח (ש"ך ס"ק ולו) (") והכיח בקונ"ת ולא דק. כ"ב יעוין בא"ע סימן פ"ה בב"ס ס"ק לת"ד :

חכמה שלמה

לאמנה ס"ם היטב כ"ב ולכאורה דבריו המוהין מדברי התוכפת ד"ה לימור מעיסתו קימן בכתבו ולו לף לם לתר מכית לתי לתי כפל לתמן בתנו ע"ם . הרי מבואר שהוא מוכא ומוהן במינו . לך כתמת לא קשה מידי דהרי טעם הש"ך הוא דהוי מינו במקום חזק' דכל מה שבידה נחזקת הבעל הוא . ולפי"ז דוקא כשאין תולקין בשום דבר שלו מעיקרא לתחזק כל מה שבידו שהוא משל בתתים דירושה ל"ם ש"כול ונם אינו ידוע כלל . וכיון שמעיקרא לתחזק שמה שבידה הוא משל בעלה לו לף בשטוענת נך שהוא שלה שנפל לם מירוש' ויש לה מנו ג"כ אינה כתמת דהוי מנו במקום חזק' . אבל אם הם תולקין לו מעיקרא לא לתחזק כלל מה שבידה ש"הי' משל בעלי שתיכף ידע שתפסר לה לקבן מעיסתה ולין כאן מנו במקום חזקה כלל . ולכך בפיר כתבו התוספת שלתמנת בתנו ודוק היטב :

חידושי רעק"א

בתרא לות ו' כ' דלא פליגי דדברי הרמ"ה רק בתשה אבל לא בא"מן בתא"ם: שם לות ו' ד"ה וכי בנעה"ת אע"פ דהוי הטוה. כ"כ לעניד הכא כיון דליגו מתמיניס איהא לומר דתתנה נתת לי מכח בחזקה דאינה מעיה וצ"ב דתחזקו' לי' לחזקה גדולה דאינו יכול לשקר ולהעניד א"כ תמילא ליכא הנו דאיך שייך מנו דנתת לי בא לת אמרת דא"י לשקר ולהעניד דרק מה"ט היא נתמנת כתומרת כן מתנה נתת לי ונרור ובטוה"י : שם בסופו כל זה כ"ל ברור ודוק . כ"ב דלעניד דה"ה לברמב"ם כ"מ דברתו ותי' לכבעל נתמנת לומר אתה נתת לי לענין נוף הקרן כתנו דאתרים לומר אתה נתת לי ולא מנו דהעזה הכיח דלא כתיב' לתרים לתנו לי לענין פירות ונעשנת אחר נתנו לי ולא לכבעל פירות ונעשנת אחר נתת אין לו פירות מ"מ יש לה מנו דאתרים נתנו לה ע"מ שאין לבעלך רשות בכם דהכי דלא כי' מתמיניס לה להפקיע בפירות מתנו מ"מ עכ"פ היא לא מנרע שמלתה וכי איכי דהיינו מתמיניס לה לענין הקרן ה"נ נתמנת אחר נתת לי לענין הקרן : שם בדיליה העולים מפי' זה לות ג' אתה בידה ז"ל מנו.כ"ב ע' כריטב"א פ"ב הקידושין בדף ס"ה ע"ב שכ' ואפשר דה"ה בתשה בהתת בעלה דמהימנת לומר שנתנה לה ע"ה שאין לבעלה רשות בה כל כיכל דאית לה מנו עכ"ל :

הגהות אמרי ברוך

רק זכרנו . ר"ל וכתיבה זו הי' ניתן לבעל דבר בעת הסודה' והוי כלתורר כתבו. ולזה מדויק בתשובת הרא"ש ולין קפידא יש בכתיבה זו כו' ולא קונו בכתיב' אלא לזכרון דברים כו' ולענין זה הוי נדות מעלי' לקייס מה שהוד' בפיבסס עכ"ל עיקר יסודו של הרא"ש כיון שלא הי' להמודה להקפיד על הכתיב' זו עכו כעדים כדת במה שכתבו לף שלא לתר כתבו דהוי כמוד' בקרקעות דכותבין ומועיל לף שכתיב לתיב בסברת הר"ן: שם דהא בלא"ה הוי מנו דהעזה והכיח (ש"ך ס"ק ולו) (") והכיח בקונ"ת ולא דק. כ"ב יעוין בא"ע סימן פ"ה בב"ס ס"ק לת"ד :

חכמה שלמה

לאמנה ס"ם היטב כ"ב ולכאורה דבריו המוהין מדברי התוכפת ד"ה לימור מעיסתו קימן בכתבו ולו לף לם לתר מכית לתי לתי כפל לתמן בתנו ע"ם . הרי מבואר שהוא מוכא ומוהן במינו . לך כתמת לא קשה מידי דהרי טעם הש"ך הוא דהוי מינו במקום חזק' דכל מה שבידה נחזקת הבעל הוא . ולפי"ז דוקא כשאין תולקין בשום דבר שלו מעיקרא לתחזק כל מה שבידו שהוא משל בתתים דירושה ל"ם ש"כול ונם אינו ידוע כלל . וכיון שמעיקרא לתחזק שמה שבידה הוא משל בעלה לו לף בשטוענת נך שהוא שלה שנפל לם מירוש' ויש לה מנו ג"כ אינה כתמת דהוי מנו במקום חזק' . אבל אם הם תולקין לו מעיקרא לא לתחזק כלל מה שבידה ש"הי' משל בעלי שתיכף ידע שתפסר לה לקבן מעיסתה ולין כאן מנו במקום חזקה כלל . ולכך בפיר כתבו התוספת שלתמנת בתנו ודוק היטב :

חידושי רעק"א

בתרא לות ו' כ' דלא פליגי דדברי הרמ"ה רק בתשה אבל לא בא"מן בתא"ם: שם לות ו' ד"ה וכי בנעה"ת אע"פ דהוי הטוה. כ"כ לעניד הכא כיון דליגו מתמיניס איהא לומר דתתנה נתת לי מכח בחזקה דאינה מעיה וצ"ב דתחזקו' לי' לחזקה גדולה דאינו יכול לשקר ולהעניד א"כ תמילא ליכא הנו דאיך שייך מנו דנתת לי בא לת אמרת דא"י לשקר ולהעניד דרק מה"ט היא נתמנת כתומרת כן מתנה נתת לי ונרור ובטוה"י : שם בסופו כל זה כ"ל ברור ודוק . כ"ב דלעניד דה"ה לברמב"ם כ"מ דברתו ותי' לכבעל נתמנת לומר אתה נתת לי לענין נוף הקרן כתנו דאתרים לומר אתה נתת לי ולא מנו דהעזה הכיח דלא כתיב' לתרים לתנו לי לענין פירות ונעשנת אחר נתנו לי ולא לכבעל פירות ונעשנת אחר נתת אין לו פירות מ"מ יש לה מנו דאתרים נתנו לה ע"מ שאין לבעלך רשות בכם דהכי דלא כי' מתמיניס לה להפקיע בפירות מתנו מ"מ עכ"פ היא לא מנרע שמלתה וכי איכי דהיינו מתמיניס לה לענין הקרן ה"נ נתמנת אחר נתת לי לענין הקרן : שם בדיליה העולים מפי' זה לות ג' אתה בידה ז"ל מנו.כ"ב ע' כריטב"א פ"ב הקידושין בדף ס"ה ע"ב שכ' ואפשר דה"ה בתשה בהתת בעלה דמהימנת לומר שנתנה לה ע"ה שאין לבעלה רשות בה כל כיכל דאית לה מנו עכ"ל :

המשפט

ביאורים

כחש"ך וכן הב"ש ותתומים הסכימו דה"מב"ם מיירי בסקום דלית לה מינו גם מה שכתב בש"ך דלרעת התוס' באומרת של ס' הוא אינה נאמנת רק כשיש לה מינו אבל כשטוענת שלי אפילו ליית לה מינו נאמנת הוא תמוה מאוד דבהדיא מבואר באה"ע סי' פ"ו דבמעות שאינן סמונים נאמנת לומר בין שלי בין של סלוני הוא אפילו לית לה מינו ובמעות סמונים א"נ לומר לא שלי ולא של סלוני וכן מוכח מדברי התוספות דעיקר החילוק הוא בין סמונים לאינם סמונים עיין שם בתוס'. אכן השעמים שכתבו הם ז"ל בדברי הרמב"ם דחוקים מאד . ולפע"ד נראה ליתן טעם וראי' לכל דברי הרמב"ם דהנה מה שכתב בדין א' וב' דהיינו שהיא נאמנת לומר במתנה ניתן לי אבל א"נ לומר שניתן לה ע"מ נראה דלכאורה קשה כיון שאין הבעל נאמן לטעון ממי' הוא כיון שהיא מוחזקת מנ"ל להרמב"ם שא"נ להוציא מחזקת סירות כיון שטוענת ברי והיא מוחזקת : ונראה ליתן טעם לזה דהנה אם היו נכסים אלו ידועים שהיה לה בשעת נישואין והיא היתה טוענת מחלת לי מהן אכילת פירות בכתיבת דו"ד וכיוצא בזה ודאי דא"נ אפילו לתוס' משום דהוי כטוען אחר מעשה ב"ד כמו בטוען מחכת כתובתיך וזה פשוט רק כשטוענת אחר נתן לי אחר הנישואין בזה סברו התוס' דנאמנת כיון שטוענת מעולם לא היה לך מעשה ב"ד על הנכסים הללו וכיון דמהנכסים שיש לה בשעת נישואין אין לה מקום שתפשר מפירות ואין לפסק רק בנכסים שבאו לידה אחר הנישואין דומה ממש להא דלקמן סי' ר"נ בנותן נכסיו מעכשיו ולאח"ז והוא טוען שאח כ לקח הנכסים דא"נ טעם כ"נ וביה ומוציאין מן היורשין מכח חזקה זו ע"ש אם כן הי"נ כשנישא הוי כנותנת כל נכסיה לבעלה לפירות וכשטוענת שאחר כך בא לידה נכסים הללו אמר' כ"נ כ"ה ובשעת נישואין היה בידה נכסים הללו ונשתעבדו לו לפירות ואף שלא ידע בהן הבעל מ"מ תיקף כשיתודע לו הוויין נ"מ כמבואר באה"ע סי' צ' ואין לומר שמא קודם נישואין נתן לה אחר מתנה ע"מ שלא תכנים לבעל דו"א דנגד מה שהיה בידה קודם הנישואין איכא חזקה דכל מה שת"י הוא שלה לחלוטין לעשות בהן כל מה שתרצה ונגד חזקה דכל מה שת"י הוא שלה לא מהני מינו כמבואר בסימן צ"ט ועוד דחזקה דכ"נ כ"ה היא לו' משל אבותי' ואבות אבותיה הוא וזה דוקא כשטוענת מאחר בא לה אמר' מכח חזקה דכ"נ כ"ה שבשעת נישואין היה נ"כ הנכסים באותו רשות דהיינו ברשות הבעל וע"כ נשתעבדו לו לפירות משא"כ כשטוענת שהבעל נתן לה במתנ' ומיירי שהבעל טוען שהן שלו ולא נתן לה במתנ' משי"ה נאמנת אפי' כשאין לה מנו כמו אח' כיון שאינה נו"נ בממון דמאין בא לה וחזקה שהוא שלה ולפ"ן באלמנה שהוא טוענת שבעלה לא ידע מנכסים אלו ואינן משועבדים לפירו' נאמנת ואפי' בסקום דליל מינו ובזה נ"א דאפי' הש"ך מודה דהא לא קייל ביה טעם הש"ך נ"כ דניהו דחזק' שניתן לה המתנ' בסתם מ"מ לא הויין נ"מ כיון שלא ידע בהם הבעל . וראיי לדברי הרמב"ם שאין הבעל נאמן כטעון מפי' הם וחזן שלי מב"ב דף נ"א דאמר התם המוכר שדה לאשתו קנת' ולא אמר' לגלויי זוזי הוא דבעי ופריך דל זוזי מהכא ותקנה בשטר וכו' ואי אמרינן דהבעל נאמן לטעון דשלו לגמרי מאי מקשה ליסא כמו שאומ' בכמה דוכתי סיסא קמ"ל דקא אמרי' לגלויי זוזי הוא דבעי דאי הוי אמרי' לגלויי זוזי הוא דבעי נהי שקנתה השדה בשטר מ"מ הא צריכ' ליתן דמים אחרים דהמעות שקיבל יכול לומר מפי' הן דאפילו על מעות שתת"י נאמן לטעון כן ואי כ"ל זוזים אחרים יגבה השדה בעד המעות משא"כ אי לא אמר' לגלויי זוזי הוא דבעי כיון שקיבל המעו' בעד מכירת השדה נחשב כהודאה בהמעות שלה רק שמשועבדים לפירות והחשדה סמכר נ"כ אוכל פירי'. ועל התוס' שסמכו דכשתקף הבעל נאמן ל"ק דהא הוי כתקיפה וממילא אי אמרי' לגלויי זוזי צריכ' ליתן דמים אחרים וקמ"ל דלא אמרי' דז"א דכיון שקנת' השדה בשטר והבעל תובע המעות ממנה לא הוי כתקף ולפי שנויא דהש"ס דלא קנתה בשטר באמת הוי כתקיפה דהוי כספק אי קנתה הקרקע ומוקמינן השדה בחזקת מרא קמא והוכח' לדין חשני שכ' הרמב"ם שא"נ להוציא מחזקת פירו' דהתוס' הקשו בב"ב שם בהא דמחלק התם בין קנת' במעות שכונים למעו' שאינם סמונים הא אפי' במעות שאינם סמונים יכול לומר להוציא מידה נתכוונתי שלא הי' יכול להוציא מידה בע"א ולהרמב"ם ניח' דלפירו' אפילו מידה יכול להוציא ולענין שיהיה חנוף שלו אפילו תקף א"נ להרמב"ם כמבואר באה"ע סי' פ"ה. ושעם לחילוק שמחלק הרמב"ם בין תקיפה דמכר בין תקיפה דלוה מסנה אין כאן מקומו ויבואר בחידושי לאה"ע איה ודין הנ' שכתב הרמב"ם א"צ לראי' מטעם שכתבתי דלא נרע מאחר כיון שאינה נו"נ וכמש"ל ואפי' אלמנה נאמנת וכמ"ש הש"ך ומ"ש הש"ך דלהתוספו' כשטוענת שלי נאמנת אפי' ליל מינו. האמת אתו דא"ל דנאמנת מטעם מינו דהבעל נתן לה דהא כש"ס שם מיירי שהיא ביד הנספך ולדעת התוספו' כשהבעל נתן לה א"י למבור וליתן והן שלו לפירי פירו' כמבואר באה"ע סי' פ"ה ע"ש ונם הנספך היה צריך להודיע להבעל משום דברים אלו ושוב אין לה שום מינו א"ו דנאמנ' לטעון שלי להו' בלא מינו זו. ומ"ש הש"ך דא"נ בדברים הידועים לבעל בדברי מהרלנ"ח כוונתו בדברים שדרך הבעל ליתן לאשה שאינה נו"נ כגון מטלטלין להתקשט ולכלוס במ"ש מהרלנ"ח דהוי כדברים העשויין להשאיל וכן מ"ש הש"ך ול"ל דאף על גב דאחר היה נאמן דברים שא"י היינו דוקא משום מינו כותתו גם כן בדברים העשוין להשאיל ובלאו הכי אפי' בדברים ידועים נאמן בלא מינו כמבואר בסי' קל"ג ובמעות ומטלטלין שאין דרך ליתן לאשה כאינה נו"נ לא הויין כדברים העשויין להשאיל נאמנת כאחר וכן כתב

מהרלנ"ח

נתיבות

משח"א

קודם הנשואין וטוענת שלא הכניסה לבעלה הן שטוענת שלא הכנים' לו אותן הנכסים הן שטוענת שלא הכניס' לו הנכסים רק בתורת נכסי מלוג אינה נאמנת דאלת"ה בשלה דין אשה הנו"נ דרוב נשים מכניסין ממון בשעת נישואין וחרי איכ' סהדי שהיה לה ממון ואפ"ה לא מהימנ' ועכצ"ל דמן הסתם דכל מה שיש לאשה מכנסת בתורת נדוני' דלמה לה להניח נכסים בתורת נכסי מלוג שיהיה האחריות עליה וכ"כ הרמ"א ובאה"ע סי' סי"ן סעיף י"א בהנ"ה דכן הסתם אחריות עליו והן נכסי צ"ב ועכצ"ל דמיירי שנמצא נכסים שהי' שלה קודם הנישואין ואין ידוע אם הכנים' בתורת צ"ב או בתורת נכסי מלוג אמרי' דמן הסתם הן צ"ב דאי בנכסים שאינם ידועים אם היה שלה קודם הנישואין קשה מ"נ אם הם ברשות הבעל ודאי דלכבעל נאמן שהם שלו לומרי' לאי' שהם נ"מ אם היא אינה נו"נ ואם היא נו"נ אינה נאמנת כמבואר בסי' זה ונם אין לו' דמיירי במונה ברשותו וידועים שהיו שלה ובדברים שיש להם חזקה לטעון לקוח הוא בידי חדא דבעל בנכסי אשתו אין להם חזקה ועוד דא"כ יכול לו' שהם שלה גמרי ועל כרחך צריך לומ' דמיירי בנכסים ידועים שהם שלה קודם הנישואין ובדברים שאין להם חזקה כגון נודרות וקרקעות דא"נ לטעון לקוח להספק אם הוא הכניסן נ"מ או צ"ב אמרינן דמס"מא הז צ"ב משעם שכתבתי ועוד דאלת"ה כל אשה כשמברות שהיה לה נכסים אלו בשעת נשואין תבול אותן יותר על כתובת' בתורת נ"מ אלא נראה ברור כמ"ש : ד) ממון מיוחד עש"ך דאפילו הבעל טוען ברי ונרא' דאף תקף בידה או לוה ממנה ואפי' הוה המעות שמגיע לה אף שמבואר בסי' ס"ו סעיף ב' דאין צריך להחזיר מ"מ כשמברות שהי' לה ממון מיוחד דמיא לאיש אחר לגמרי : ה) מטלטלין עש"ך סק"ה שתמה למה כ' הטור בשם הרמ"ה והלא בתוס' והרא"ש מבואר בהדיא כך ואפשר ליישב דבתוספות והרא"ש וכן באה"ע סי' פ"ו לא איירי רק כשאמרה על מטלטלין שהפקידה ביד הנפקד דכיון דהנפקד הי' יכול להחזיר לבעל נ"כ כמבואר בסי' פ"ו באה"ע הוי כתופס בשביל הבעל וכשהבעל לוה ממנה או תקף מידה אפי' בעדים פטור משי"ה כשהוא ביד הנפקד דהוא נ"כ קצת כאילו הבעל תפס שאני משא"כ הכא שהיא בידה לגמרי לא מבואר בתוס' והרא"ש לזה הביאו בשם הרמ"ה : ו) ואפי' אלמנה עש"ך סק"ו שהביא בשם הרמב"ם באשה שאינה נו"נ ונמצא אצלה מטלטלין שיש נ' חיכוקים דבטוענת נ"מ הן והנוף שלה והבעל טוען דמס"י הן והכל שכו דנאמנות והן נ"מ . הב' אם טוענת שניתן לה במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות דמוציאה מחזקת פירות אינה נאמנת . הנ' אם טוענת שבעלה נתן לה במתנה נאמנת בש"ה ואף שמוציאה מחזקת פירות : והנה בחלוק' הראשונ' כשהבעל טוען ממי' הן נראה דאפילו בנו"נ נאמנת כיון דהבעל מודה דלאו ממונו היא ולא מפירות ממונו בנון שידוע לו הקחור' שטר בידה ובכמה מכ"ה דק שטוען שמא ממי' הן דינה שוה לאינה נו"נ ונסתלק בזה קושית מהרלנ"ח שהביא הש"ך שם דהל' נחלות ובה"לוק' הב' שאם טוענת שניתן לה ע"מ שאין לבעל' רשות שאינה נאמנת כתב הש"ך הטעם דמסתמא מי שנתן מתנה נותן בסתם ואינו מוציאו מרשות הבעל וא"נ אפי' יש לה מינו דהוי כמינו במקום חזקה משא"כ כשטוענת שהבעל נתן לה בסתם אין לו פירות נאמנ' ודוקא שיש לה מינו דהיינו בלא ראה ומאוד תמוהין דבריו כמו שתמה בתומים ועוד יש לתמו' חדא דמנילו להרמב"ם כמהש"ס ודדע דאין דרכו של הרמב"ם לכתוב שום דין מסברא שלו מה שאין מבואר בש"ס . ועוד דלטעם הש"ך אם טוענת לחוצי' מחזקת פ"ו שלא ע"י מתנה מאחר כנון שטוענת שמכר' כתובת בש"ה או מקבל מנ"ביות נ"מ דקא שייך הטעם של הש"ך תה' נאמנ'.ויותר תמוה מ"ש דאפי' אלמנ' שטוענת שניתן לה ע"מ שאין לבעלה רשות א"נ והפירות הן של יורשי בעלה וקשה נהי דמיירי בפירות שנתהוו בחיי בעלה דהפירות שלאחר מיתת בעלה הן שלה כמבואר באה"ע בסי' צ"ה סעיף ד' מ"מ קשה נהי דחזקה שניתן לה סתם מתנה מ"מ הוכל לו' שלא ידע בהן הבעל דקא זכה בהן הבעל בפירות והן שלה כמבואר באה"ע סי' צ' סעיף י"ב . ויש ראיה לדבריה שלא ידע בהם הבעל דאילו הוי ידע מהן ומפירותיהן הבעל הי' נטל ממנה דהא לאו נו"נ היא וסירות אלו בידה מה בעי וחזק' שהיא שלה גם מ"ש דאפי' לא ראה דאית לה מינו א"נ להרמב"ם תמו' לא מיבעי' אם הבעל אינה תובע' ולא ידע מזה רק היא בעצמה מודיע' ואומרת כן ודאי דאף הש"ך מודה דנאמנת דהא בידה הי' שלא לגלות כלל לבעלה ואז אף אם ניתן בדין נ"מ כמבואר בסי' צ' סעיף י"ב ובדבר שבידה ודאי דנאמנת דכל שבידו לעשות שיהי' באמת כמו שאומר עדיף ממינו דמינו אינה אלא אי בעי היה כשקר כמ"ש לשבא בקידושין ס' האומר דבידו אפי' מחזקת אשת איש מוציא ובקדושין ס"נ אמרי' דבידו כי עדים אמי ועוד דהה שאסר הוא ומהני אפי' במקום חזקה ועכמ"ש התוס' בב"ק דף ע"ב ד"ה אין לך בו אלא אפי' אם הבעל ראה הנכסים והובע' רק דליכ' עדים נ"כ לית' לדברי הש"ך דודאי נאמנת במינו דבהדי' כ' הרשב"א בתשוב' הביאו הב"י בטור אה"ע סי' פ"ה וז"ל ועוד תדע שאם הודית' שיש בידה ממון וטוענת שניתן לה ע"מ שאין לבעל' רשות אלא מה שהיא איכלת נאמנת בכל מה שתאמר שנתנ"לה המעות אפי' בלא שבועה שאינה נו"נ כגון שאמר בידי כלום אלמא אף דס"ל כהרמב"ם דבלא מינו א"נ במינו מיחת מהימנ' ואי"ל דהצריך מינו לסוטר' משבוע' דז"א דמס"מ אם הבעל טוען ספק בלא"ה סטור משבוע' כמ"ש הרשב"א שם ואי בטוען בר' אפי' במינו צריך שבועה ואלא ודאי דקענין נוף הנאמנות הצריכ' מינו ובמינו מ הת מהימנ' וכיון דהא כ' הרמב"ם דא"נ בטוענת אחר נתן לי ע"מ היכא דליכ מינו א"כ תא שכ' דבטוענת אתה נתת לי דנאמנת נ"כ מיירי ע"כ אפילו בדליכ מינו כמ"ש המ"מ והבעה"ת דלא

תחת ידה דאל"כ קשה דה"ל כפל דברים שהרי כבר כ' מור"ם ואפי' השטרות תחת ידה: ה לא היתה נושאת כו'. בח"ע ס"ש פ"ו כ' דאפי' אם נושאת וגותנת בתוך הבית מ"מ אם הוא ידוע שהבעל עצמו כ' השטר על שמה הרי הוא שלה. ואם כתבו הבעל על שם שניהם הרי הוא של שניהם ומור"מ איירי כאן בכתבה האשה מעצמו' ע"ש עצמה או על שם שניהן דאז לריכים דוקא שלא תהא נושאת וגותנת בתוך הבית וק"ל: ו ושתה אשה נושאת כו'. הטעם דאפי' נושאת וגותנת אינו ר"ל דוקא שתעשק בפרקמטיא אלא כל שהבעל מאמינו ומפקיד את אשר יש לו בבית בידה וכ"כ הטור בהדיא בח"ע

[ה] אלמנה ואפי' היו השטרות בידה (מרדכי ר"פ הספינה) ה ז) (ז) [ו] לא היתה נושאת(ו) [ו] וגותנת תוך הבית והיו שטרות כתובים על שמה הם שלה. היו כתובים על שמה ועל שם בעלה הם שותפות של שניהם (סור אבן העזר סוף סי' פ"ו) ו(ח) [ז][ז][ז](ז)ושתה אשה נושאת וגותנת תוך

המגיד כפשוטו מ"מ כ"ל עיקר כוונת הרמב"ם כמ"ש דאחמנת בכל ענין לומר מתנה הם בידי אלא דהיינו דוקא לומר שניתנו לה בשתה ואח"כ באחרים בשתה מתנה יד אשה כיד בעלה משא"כ

מחיר דאין קנין לאשה בלא בעלה ה"מ היכא דיהיב לה אחר מתנ' אבל מודה הוא דבעל שנתן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות כו' וע"ש ועוד אכתוב לקמן על דברי ה' המגיד: ובדין הסליסי שכ' הרמב"ם דאם טענה אתה נתתו לי במתנה כ"ל דאפי' נושאת וגותנת בתוך הבית דנהי דנושאת וגותנת בתוך הבית ושתה הנכסים הם של בעלה מ"מ לא עדיפי מאלו הין עדים שבאה לידה מבעלה דהיתה אחמנת לומר נתנם לי אח"כ במנו דשחזרתי וכ"כ המהר"ם בתשו' דלהריא והביאו הד"מ בח"ע סימן פ"ה והבאתיו לקמן סימן קכ"ז ולריכא למימר דמהר"מ ס"ל כה"ר נתן בן הר"מ שהבאתי דדוקא בשטרות אמר רב אבל לא במטלטלים דהא המרדכי פ' ח"ה כ' להריא בשם מהר"מ דאף במטלטלים אינה אחמנת לומר שלי הו של פלוני הם והבאתיו לעיל ס"ק ח' אלא ודאי דוקא כשטענת שלי הם שנפלו לי ממקום אחר או של פלוני הם אינה אחמנת דכיון שהיא נושאת וגותנת בתוך הבית מסתמא הכל משל בעלה בא לה אבל אם טוענת שבעלה נתן לה במתנה מה בכך שהיא נושאת וגותנת בתוך הבית הרי מ"מ יכול להיות שנתן לה במתנה ועוד דאיה ממ"ש הרשב"א בתשו' סי' אלף ע"ב והרא"ש בתשו' סי' ב' והט"ו בח"ע סי' ל"ו סעיף ד' באלמנה שהפכה מטלטלים ואמרה שבעלה נתנם לה במתנ' שאחמנת היכא דאית לה מנו דלהד"מ או החזרתי והרי הרשב"א והרא"ש והט"ו ס"ל דאם טוענת ממקום אחר נפלו לי אינה אחמנת אף במטלטלי כמ"ש לקמן ס"ק ו' ואין לומר דהתם מיירי באינה נושאת וגותנת בתוך הבית דהא שתמא כתבו ובפרט לפי מ"ש לקמן ס"ק ח' דשתם אשה דין נושאת וגותנת ב"ה יש לה לענין זה ועוד דכבר כתבתי דלענין נתן לי לא מסתבר לחלק בין נושאת וגותנת ב"ה או לא אלא ודאי כמ"ש. ואין להקשות א"כ גם בטוענת ממקום אחר נפלו לי נהימנה במנו דאי בעיא אמרה הבעל נתנם לי הא לק"מ דא"כ תיקשי בלא"ה מ"מ נהימנ' ממקום אחר נפלו לי במנו דלהד"ם או החזרתי אלא ודאי דהוי מנו במקום חזקה דכיון שהי' נושאת וגותנת ב"ה מסתמא כל מה שבידה משל בעלה בא לה ולא ממקום אחר: וגם נראה דמה שכ' הרמב"ם אתה נתתו לי במתנה כו' לאו לאפוקי אלמנה אחת אלא בא לומר דאף על פי שהבעל מכחיש' בברי אחמנת: וראיתי בהרב המגיד פ' כ"ב מה' אישות שכ' על דברי הרמב"ם הנ"ל וז"ל אמרה אתה נתתו לי כו' דעת רבינו הוא שאע"פ שאינה אחמנת לומר אחר נתנם לי בשטוענת ברי אתה נתתם לי אחמנת לפי שאין האשה מעיזה פניה בפני בעלה בכל דבר שהוא יודע החמת כמוה וגדולה מזו נתבאר פ"ד שהאשה שאמרה לבעלה גרשתני אחמנת חזקה שאינ' מעיזה עכ"ל ומשמע לכאור' מדבריו שמחלק בין שמא לברי ולפ"ז אלמנ' שאמרה בעלי נתן לי במתנ' לא היתה אחמנת אבל באמת זה אינו וכמ"ש לעיל: ועוד קשה לי על הרב המגיד למה ליה לטעם לפי שאין האשה מעיזה בפני בעל' מהיכי תיתי תינרע משאר טוען ונטען מי שאומר לחבירו אתה נתת לי מטלטלים אלו במתנ' שהוא אחמנת אע"ג שיודע' שהיו שלו במנו דלהד"ם או החזרתי לקמן סי' קל"ג ואפשר כוונת ה' המגיד לומר דהכא האשה אחמנת אע"ג דלית לה מנו וגם אשה בחזקת אשת איש קיימת אחמנת לומר גרשתני להוציא עצמ' מחזקת אשת איש מטעם שאינ' מעיזה וא"כ ה"ה הכא אע"ג דמטלטלי אלו בחזקת הבעל הם ואין לה מנו אחמנת מטעם שאינ' מעיזה. אבל לא נראה לי אלא נראה דע"כ לא אמרי' האשה אחמנת מטעם שאינ' מעיזה אלא בגרשתני דכיון דלאפוקי נפשה מבעל' קא אתיא לא מעיזה אבל לענין ממון לא אשכחן בשום דוכתא שתהא אחמנת יותר מן הבעל ואפי' בגרשתני נופא הסכימו רוב הפוסקים דהיכא דתובעת כתובת' אינה אחמנת דאיישינן שמא משום חמוד ממון אומרת כן וכן העלתי בקונטרסים גבורות חנם אשר חברתי בפי' ס"א ואפי' להרמב"ם פ' ט"ז מהלכות אישות שכ' דאף בתובעת כתובת' אחמנת היינו בעיקר כתובת' כיון דכתוב' מכח גירושין קא אתיא אבל בתוספת כתובה הא כ' שם הרמב"ם להדיא דאינ' אחמנת וא"כ פשיטא דהכא נ"כ אינ' אחמנת לומר אתה נתתם לי במתנ' אא"כ יש לה מנו דלהד"ם או החזרתי אלא דברי ה' המגיד הם שלא בדקדוק והעיקר בכוונת הרמב"ם דר"ל אע"פ שהבעל מכחישה בטענ' אתה נתתם לי אחמנת אבל לעיל בטוענ' אחרים נתנו לי אינו יכול להכחיש בברי דודאי אינו יודע שלא נתנו לה אחרים. וכן משמע בתשוב' מהר"ל ן' אביב ס"ם נ"ח כדברי שכ' וז"ל שאם כנגד בעל' אחמנת שטוען טענת ודאי כ"ם כנגד היורשים שאין טוענים כ"א שמא ואין עלי' כי אם הרם שתם שאם הזכיר הרמב"ם בח' מן החלוקות שהיא נשבעת היסת זהו כשטוען טוענת ודאי כו' עכ"ל וכן נראה דעת הטור דהמחבר במ"ש דבא"ע סימן פ"ה סעיף י"ב כתבו כלשון הרמב"ם ממש ובסי' ל"ו סעיף ד' כתבו אלמנ' שאומרת מנה נתן לי בעלי במתנ' אם היא מוחזקת במנה אחמנת במנו כו' אלא ודאי כמ"ש: וכתב מהר"ל ן' אביב שם דבכל מקום שאומר הרמב"ם שהיא אחמנת על מטלטלים שבידה נע"ע שזהו דוקא במטלטלים שאינם ידועים לבעל אבל אם היו ידועים לבעל והיא היתה שולטת עליהן להשתמש בהו או להתקשט בהן אינה אחמנת ודינם כדין כלים העשויים להשאיל ולהשכיר שכ' הרמב"ם פ"ח מה' טוען ונטען ומשמע מדבריו דאפי' נם באמר' מתנה נתתו לי ואף שמלאתי בבעה"ת סוף שער שני בשם תשו' ה"ר נתן בהר' מחיר כדבריו שכ' וז"ל ועל מ"ש הרמב"ם שאחמנ' לומר במתנה נתתם לי מידי דהוי כשאר טוענים הרי הבן שאמר לאביו אתה נתת לי כלים אלו אע"פ שאין ידוע שנתנם לו ואינם ידועים לאביו מי לא הי' נאמן כמו כן האשה ואין חילוק ביניהם מיהו אי הוי מטלטלים ידועים לבעל לא הי' אומר הרב ודאי כענין דברים העשויים להשאיל ולהשכיר אלא מטלטלים דומיא דמעות ואין זה צריך לפנים עכ"ל ומביאו בקצרה בכ"מ פ' כ"ב מה' אישות מ"מ דבריהם תמוהים בעיני וא"ל דכאן אין חילוק בין ידועים לבעל או לא דמ"מ אי לא ראו אתה בידה אאפי' ידוע לבעל אחמנת לומר מתנה נתת לי במנו דלהד"ם וכמ"ש הרמב"ם פ"ח מה' טוען (או במנו דהחזרתי אפי' יש עדים שמסרם לידו בשאלה או שכירות וכמ"ש הרא"ש ושאר פוסקים ומדלקמן סי' קל"ג) וא"כ ה"ה הכא ואי ראו אתה בידה אפי' אין ידועים לבעל אמי דאע"ג דאחר הי' אחמן בדבר שאין ידוע לו היינו דוקא משום מנו דאי בעי היה אומר לא הי' שלך מעולם אבל כאן שכל מה שקנתה אשה קנה בעלה ואפי' לא הי' של בעל מעולם אלא אחרים נתנו לה במתנ' הרי הוא של הבעל שיאכל פירותיו להרמב"ם וא"כ אין לה מנו. זה כ"ל ברור בדעת הרמב"ם ודוק. אבל להתו' והרשב"א ושייפתם שהבאתי לעיל דאולקין וס"ל דאחמנת לומר אחר נתנם לי אף לענין פירות יש חילוק בטוענת אתה נתתם לי בין ידועים לבעל אמי לא בא אם אתה ראו בידה אינם ידועים לבעל אחמנת במנו דאחרים נתנו לי וידועים אינה אחמנת כל זה כ"ל ברור ודו"ק: (ז) לא היתה כו' עד שניהם כ' הסמ"ע דבטור א"ע ס"ש פ"ו כתב אפי' נושאת וגותנת ב"ה כיון שהבעל עצמו כתב על שמו והר"ב מיירי כאן בכתבה האשה מעצמה אז צריך דוקא שלא תהא נושאת וגותנת ב"ה עכ"ל ולפע"ד אין כן דעת הר"ב דא"כ עיקר הדין שכ' הטור לא כ' הר"ב ודין אחר שלא נזכר בטור יכתוב הר"ב מבלי לורך אלא נראה דהרב אזיל לטעמי' שכתב בד"מ בא"ע ס"ש פ"ו על דברי הטור וז"ל והרשב"א כ' סימן תתקנ"ט כ"ז דוקא אם היא בחזקת שיש לה נכסי מלוג אבל אם אינה מוחזקת בכך עליה להביא ראי' דכל מה שיש לאשה בחזקת בעלה הוא שלה נושאת וגותנת בתוך הבית ועוד האריך בזה עכ"ל ד"מ ומשמע דס"ל להר"ב כהרשב"א והנה מצאתי מקור דין זה של הטור בתשו' הרא"ש כלל כ"ו סי' ד' וז"ל ושאלת אשה שטוענה על קצת קרקעות שהניח בעלה שאם אינם מעלה כי בעלה קנה אינם משל מעותי' שנפלו לה מבית אביה והשטר כתוב בשם שניהם ירצה שכל הקרקעות שקנה בעלה והשטרות כתובים גם כן בשם האשה שהקרקעות אינם שלה כי אדם הקונה קרקע אין דרך שיכתוב את אשתו בשטר הקנייה וזה שכ' שאשתו נכרין הדברים שאני דמי מעלה ואם הי' שטר הקניי' כתוב כולו על שמה הדבר ידוע שהקרקע הי' שלה מה לי כולו מה לי אינו נדון זה הוי כאלו נכתב השטר לאינם דעלמא מה לי אשתו ומה לי אינם דעלמ' עכ"ל ומשמע דמיירי אף בנושאת וגותנת ב"ה מדלא חילק וכן מדתלי טעמא דכיון שכ' שם אשתו בשטר נכרין הדברים כו' ועיין מ"ש לעיל ס"ם ס' ומ"מ כ"ל עיקר כהרשב"א דמה שעשה הבעל השטר על שמה אין ראיה לגלויי זוזי הוא דבעי וכדאמרי' בפ' ח"ה ונתבאר באבן עזר סי' פ"ה וסי' פ"ז וכן הוא בתשו' רשב"א שם ונתבאר עוד בא"ע שם דאם היא אומרת שלא היו המעות שלה אינה אחמנת וע"ש: וכתב בפרישה באבן עזר על דברי הטור דאם שלא להשביע עצמו עשה כן לא הוה ליה למסור השטרות לידה עכ"ל ולי נראה דאפי' השטרות בראשות בעלה דינא הכי להטור כדמוכח לקמן סוף ס"ק י"א ע"ש ולא שייך שלא להשביע בכה"נ כיון שכתב מתחלה השטר על שמה והעיד עדים על זה בשטר ועל סי' פ"א וכ"מ בזה אף בתשו' הרשב"א שבאבן אע"ש ונתבאר עוד בא"ע שם דאם היא אומרת שלא היו המעות שלה אינה אחמנת ע"ש: (ח) ושתה אשה נושאת וגותנת תוך הבית. כ"כ הר"ב בד"מ בשם מרדכי פח"ה שבאבן אע"ש ס"ק א' ובשם תשובת רשב"א סי' תתקנ"ד שבאבן בסמוך ס"ק ז' ודבריו צל"ע דבמרדכי שם ליתא אלא רק אתא אם דשתה אשה שולטת בנכסי בעלה ובעל מאמינה בנכסיו גם הרשב"א נראה דלא קאמר אלא דשתה אשה

במיי

באר היטב

בשם כמה פוסקים דמספק אינו להעמיד הממון בידה כדאמרי' לקמן אימור מעיסתו קמן ס"ק: [ה] אלמנה. מבוש דבגמ' קאמר דה"ל אלמנה אינ' לריכה כיון דשכח הוא לה שאמינה בכ"ד להיותה אפטרופא על היתומים ודאי לא נגבה משלהם קמ"ל דאפ"ה לריכה להביא ראיה עכ"ל הסמ"ע ועיין בס"ך שאחריך מאד בדין זה ומקור דיניה אינו עיין בא"ע סי' פ"ה: [ו] וגותנת. כ' הסמ"ע דבא"ע ס"ש פ"ו כ' דאפי' נושאת וגותנת כו' מ"מ אם ידוע שהבעל עצמו כתב הבטר על שמה הרי הוא שלה ואם בתנו הבעל ע"ש שניהם הרי הוא של שניהם ומור"ם אינ' כאן בכתבה האשה עצמה אלא על שמה אלא ואם

נתיבות

משה"א ביאורים

מהרלנ"ח שהביא השי"ך וז"ל והאשה שולט' בהן וכו': ז) לא היתה נו"נ. עשי"ך סעיף קטן ז' דאם כתב הבעל בעצמו השטרות על שמה דלדעת הרא"ש הוא שכה ולדעת הרשב"א הן שלו דיכול לומר לגלויי זוזי הוא דבעי ולפענד"נ דאין כאן מחלוקת דהרא"ש מיירי שהשטרי' תחי' האשה דאז לא שייך סברא דלגלויי זוזי דבב"ב נ"א מקשה אהא דאמר התם המוכר שדה לאשתו קנתה ולא אמרי' לגלויי זוזי הוא דבעי דל זוזי מהכא ותיקנ' בשטר' דנבי שטר לא שייך סברא לגלויי זוזי ע"ש ברשב"ם ובר"ן. והנה הרשב"א והרא"ש פרמין הא דהבעל כ' השטרות על שמה לכותב שטר בשם ר"נ המבואר לעיל בסי' ס' דס"ש ושם כתב הטור וז"ל אם שמעון מערער ואמר אע"פ שכא היה הממון שלי אני זכיתי בו מאחר שעשית קנין על שמי וצוית להעדים לכתוב שטר על שכי אין ממש בדבריו הואיל ואמר לעדים שיתנו השטר לידו דלא ליד שמעון משמע מדברי הטור דאם ציוה שיתן גם השטר ליד שמעון זכה שמעון והבא כיונדה שטרו' ביד האשה ע"כ ציוה למסור ליד' השטר מטעם שאבאר לקמן וממילא לא שייך שוב דלגלויי זוזי משעם דאמר בש"ם דל זוזי מהכא ותיקנ' בשטר כיון שציו' ליתן השטר ליד' קנת' והרשב"א ע"כ מיירי כשאין השטר תח"י האש' דאא מדמ' ליה לכותב שטר בשם ר"נ דלא זכה ר"נ ע"ש ושם הא מיירי בלא ציו' למסור השטר לר"נ כמ"ש הטור שם ואם השטר תח"י האש' והבעל טוען שבשעת כתיבה ציו' ליתן השטר לידה בקדון כיון שהיא נו"נ נראה דלא מהימן מטעם דאמרינן ביבמות קט"ז אי לקדון כיון דשמי' כשמי' לא מסקיד נביה וא"כ ה"נ כיון דהשטר נכתב ע"ש ל"ה לפיקדון דלא

המשפט

משה"כ חידושים

לה שהעמידו' כ"ד שהביה אפוטרופסה ודאי לא נוכה קמ"ל דאפ"ה לריכה להביא ראיה סמ"ע ועש"ך דבאמ' שאינה נו"כ ונמצאו מעות או מטלטלין בידה להרמב"ם כשהיא טוענת שהם נכסי מלוג והבעל טוען מתנה ידיך הן שהוא שלי היא אחמנת. ואם טוענת שניתן לה במתנ' ע"מ שאין לבעלה רשות בהם בפירות או בירושה מ"כ אפי' יש לה מינו וכן אלמנה שטוענת כן מ"כ אפי' יש לה מינו דהכל בחזקה בעל לפירות וא"א מינו בחקוס חזקה ואם אמרה בעלי נתן לי במתנה אחמנת במינו ולהתוס' אפי' כשאומרת שניתן לה במתנה כ"מ שאין לבעלה רשות בהן אחמנה כשאינה נו"כ אפי' אין לה מינו ואם אמרה של אחרים הוא אחמנת לכ"ע אם היתה יכולה ליתן להם ואם היו מטלטלין אלו ידועין לבעל מ"כ לומר של אחרים הוא או אחרים נתנו לה במתנה)(ולדעת הב"ש בפי' פ"ה אפי' להרמב"ם אחמנת שניתן לה במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן כשיש לה מינו וא"פ הטוס' ורמב"ם רק כשאין לה מינו במנותר נאה"ע סימן פ"ה כשאומרת בעלי נתן לי במתנה אפי' כשאין לה מינו אחמנת וכן עיקר וע"ב סק"ו: (ו) וגותנת. ואם הבעל עצמו כתב הבטרות על שמה הוא שלה אפי' הוא נו"כ וכשכתב ע"מ שניהם הוא של שניהם סמ"ע והש"ך חולק מטעם דיכול לומר לגלויי זוזי דבעי וכעיקר)(ואם הבטרות תח"י האשה הדין עם הסמ"ע דל"ש כזה לגלויי זוזי הוא דבעי אבל כשהבטרות ביד הבעל הדין עם הש"ך וע"ב סק"ז: (ז) ושתה. דאפי' סעיף א'(כב"ע)אם ידוע שהיה לה מתנו הסמ"ע הק'מסי' כ"ז דמשמע אפי' אין ידוע ומוקי לה דמיירי במת' והוא המנה מאד דלא הוזכר כלן מיתה והו דמיתי' מאי שבבה מא בשעת כתיבה היה לה נאחמנו' במנו וקושיא מעיקרא ליתא דאין סהדי דכל מה שיש תחת יד אשה הוא של בעל' כפירו' רשב"ם פרק א"ב דף כ"ב של דאין להוציא ממון מחזקה אלא ב"ה ואיה באשה ממון בעלה אש"ה לא הבני כאן אלא מנ' בתקוס עדיס אבל בעל' מיירי אשה מתרת זה המנון בא לידי מבעלי אלא שאני יודעת שבעלי היה נידו ממון מאחרים ואני רולה לתת לאחים לאי אם שייך לי בזה מבני מנו ואף על גב דבא"ע סי' פ"ו כתב דאיכא נאחמנת לומר משל פלוני היינו כשאומרת פלוני נתן לי זה אחפץ דבזה ודאי משקרת משא"כ אם היא מודה שבעלה נתן לידה אלא שהוא של אחרים מבני

כסף הקדשים

לא שייך שיעור ג' שנים כנ"ל כי כשגיון שבעולה אדם הירוד בנכסים שאסיקותי' ליתר אינמסויים כ"כ לגנוס היכוף ממנו ומוקי לה דמיירי במת' והוא המנה מאד דלא הוזכר כלן מיתה והו דמיתי' מאי שבבה מא בשעת כתיבה היה לה נאחמנו' במנו וקושיא מעיקרא ליתא דאין סהדי דכל מה שיש תחת יד אשה הוא של בעל' כפירו' רשב"ם פרק א"ב דף כ"ב של דאין להוציא ממון מחזקה אלא ב"ה ואיה באשה ממון בעלה אש"ה לא הבני כאן אלא מנ' בתקוס עדיס אבל בעל' מיירי אשה מתרת זה המנון בא לידי מבעלי אלא שאני יודעת שבעלי היה נידו ממון מאחרים ואני רולה לתת לאחים לאי אם שייך לי בזה מבני מנו ואף על גב דבא"ע סי' פ"ו כתב דאיכא נאחמנת לומר משל פלוני היינו כשאומרת פלוני נתן לי זה אחפץ דבזה ודאי משקרת משא"כ אם היא מודה שבעלה נתן לידה אלא שהוא של אחרים מבני

ביאור הגר"א

(ה) ואפי' אלמנה. שם מ"ד אשה כיון כו': [ו] לא היתה. שתוס' הכ"ל: [ז]ושתה אשה. ר"ל בכנסים שלנו דא"ל שלא התפסק שעה ה' בהמון בעלה ובשעה ה' נקראת נושאת"כמ"ש בבהוכות פ"ו כ' לר"ח שאין לך אשה כו':

בחיי בעלה נושאת ונותנת בתוך הבית בנכסים שלו ולגלויי זוזי הוא דבעי במה שעשה הסטר על שמה אבל לענין הסטרות שעשת' היא לבדה שיולאות בשמה לא קאמר וכמ"ש לקמן ס"ק י"ד דסטרות שנכתבו על שמה לבדה עדיפי ממטלטלי (ומכל שכן לפי מ"ש לקמן ס"ק י"ד דבעינן דוקא נושא ונותן לבדו בת"ה א"כ נראה דגם בחשה כן כל שסניסה נושאים ונותנים בשוה והסטרות נכתבו על שמה היא נאמנת רק דכשהיא לבדה נושאת ונותנת ב"ה אינה נאמנת ופשיטא דסתם אשה אינה נושאת ונותנת לבדה גם בתשובת מהר"ל ן' חביב ס"ס כ"א כתב דסתם אשה היא שאינה נושאת ונותנת ב"ה ע"ש) עוד נפקא מינה לענין אם לותה מאחרים אם צריך הבעל לשלם עבור' וכמ"ש לקמן ס"ס כ"ו דאם היתה נושאת ונותנת ב"ה הי' בעלה צריך לשלם עבור' וכן בחשה אלמנה לא אמרי' מן הסתם שהיא נושאת ונותנת ב"ה אלא בידוע (עיין בתשו' מהר"ר שלמה כהן ספר ג' סי' כ"ט) : (ט) אשה שכתב' לאחרים כו' מיירי בחשה הנושאת ונותנת ב"ה או שהבעל מאמינ' בכל מה שיש לו וסמך על מ"ש קודם לכן וסתם אשה נושאת כו' וכן בתשו' רשב"א סס מיירי בהכי דאם הוה נושאת ונותנת ב"ה אז אם ידוע שהיה לה ממון מיוחד נאמנת לומר אם לו פלוני הוס עבור' אם אינו אמר אלא אם אינו אמר אלא אם אינו אמר אלא

ח אז צריכים החתים כו׳ . הטעם כיון דהשטר נכתב על שמו שברח הוא דהוא ממונו אלא דבחייו אמרינן אי איתא דהוה שלו א״א דלא יוכל להביא ראיה שהי׳ לו ממון מיוחד משא״כ לאחר מותו דבן לא ידע כולי האי במילי דאבוה ומה״ע כ׳ רי״ו והביאו הב״י והד״מ דאם מתה והניח׳ מטלטלין דלא אמרינן בהו דעל החתים להביא ראיה כיון דלית כאן דבר שמסייע לזה היורש להעמידו בחזקתו וכ״כ בד״מ סי׳ קל״ג בשם רשב״א סי׳ תתקס״ח ט ואם היו חלוקין בעיסתן כו׳ . פי׳ שאכלו כל אחד בפני עצמו ולשון גמרא והרמב״ם נקט המחבר:י משום דאימור מעיסתו קמץ וכ׳ הטור דאפי׳ אם סר השטרו׳ גדול וא״א לומר שקימץ כ״כ מאכילתו או משאר דברים שנחלקו בו מ״מ אמרינן שמא עשק בהונא פורתא עד שנעשם ממנו עובא וכתב הטור דהיינו דוקא כשזמן הלואת השטר היה אחר שנחלקו בעיסתן או בשאר עניים אבל קודם לכן לא ולא אמרינן שמא אחר הלוה לו שידע שיפרע לו אחר שיחלק עם אחיו וע״ש בפרישה : יא אז על שם אביהם כו׳ זהו אחיה אפי׳ למ״ד דנאמן לומר כי לי המוכר שטר קני לך איהו וכל שיעבוד׳ וא״ל ראיה לזה מ״מ באחים מודה דאינו נאמן משום דדרך האחים להורות לנפשם היתר ומשמעי זה מזה ועפ״ר : יב אבל בן בית כו׳ . ע״ש במיסרים רים ג״ל דשם קאי אמטלטלים שהפקיד הבן בית ומביא ראיה מהירושלמי דש״פ הכונס ומוכח משם דל״מ דאין מוציאים מיד הבן בית אז הנפקד בידו אלא אפי׳ הוא מוציא מיד הבעל בית אז יורשיו מכח חזק׳ זו שכל מה שהי׳ נמצא תחת ידו היא שלו ע״ש . ומינה דאם היה שטר ממר״ם בידו חתום על הבעל בית על סך מה אין הבע״ה יכול לומר שע״א זה היה ביד אחר שהייתי חייב לו ושלחתיך לפדותו אלא הבן בית יכול להוציא אותו הסך מהבעה״ב אז מיורשים ומוכח מזה שמ״ש מור״ם כאן אבל בן בית כו׳ לא אשטרות הכתובים על שמו כו׳ קאי אלא על כל הנ״ל בסי׳ קאי ונראה שה״ע שדוקא באשה ואחים שהן שולטין בהממון זה כזה אשה שמלאו לבו לומר כולו שלי שלא כדין משא״כ בבן הבית דאין לו שייכות להממון אם לא מכח שמאמינו הבע״ה וכיון שהאמינו האמינו וק״ל :

שטר

ונותנת ב״ה אלא שהבעל מאמינ׳ ומפקיד מה שיש לו ביד׳ איזה נאמנת לומר שלי אז של פלוני הם כמ״ש הטור והר״ב בא״ע ס״ס פ״ו והוא מן התוס׳ והרא״ש פ׳ ח״ה אבל בשטרות שיולאים על שמה בעינן דוקא ונשאת ונותנת ב״ה אע״פ שהבעל מאמינ׳ בנכסיו הן שלה דלמה נפשו השטרות על שמה ואע״פ דלעיל ס״ק ח׳ וס״ק י״א הבאתי תשו׳ רשב״א דאם אחרים ולכתוב השטרות בשמו ובשם אשתו ומטעם דלגלויי זוזי הוא דבעי אז בשמה׳ תחת בעלה לענין שהבעל יורש׳ מן הסתם והנכסים הם מן הסתם בחזקת הבעל ע״ש ודו״ק : (טו) להביא ראי׳. היינו כשטוען מבית אבי אמי אז ממקום אחר נפלו לו אבל כשטוען שאחר האחין נתנו לו במתנ׳ נאמן היכא דאית ליה מנו דלהד״ם אז החזרתי וכדלקמן סי׳ קע״ט ולא משתבר לחלק בזה בין חלוקים בעיסתן אז לא רק דאינו נאמן לומר ממ״א נפלו לי במנו דסוי מנו במקום חזקה וכמ״ש לעיל ס״ק ו׳ ואין להקשות דא״כ במטלטלי שכתבתי לקמן ס״ק י״ז דלא טעני׳ ליורשין כיון דאבוהון לא מצי למטען הא מ״מ נטען להו שאחר האחין נתנו לו במתנ׳ דהא אי הוה אבוהון קיים נם״ס מזוגא דסרבל׳ ונרא׳ דכיון דלא שכיח שהאחין יתנו לו מתנ׳ כל זמן שהם מתפרנסין ביחד ואין חלוקים בשום דבר לא טעני׳ להו וכמ״ש בפוסקים בכמה דוכתי דמלתא דלא שכיחא לא טעני׳ ליתמי ואפי׳ להפוסקי׳ שהבאתי לקמן סי׳ ק״ח סעיף ד׳ וסי׳ שס״א דטעינינא ליתמי אף מלתא דלא שכיחא במלתא כי האי דלא שכיחא כלל כ״ע מודו. כנ״ל : (טז) והניח יתומים וה״ה אם נתן מתנה בחייו ומת וכן באשה כ״ה בתשו׳ מהר״ל בן חביב ס״ס נ״ח וכ״ה בתשו׳ מהר״מ במרדכי פ׳ ח״ה המתחלת ראובן נשא לאשה והוליד ממנה חנוך כו׳ דהבאתים מכאה טעינינא להו כמו ליורש ופשוט הוא דהא קי״ל בכל דוכתא טוענים ליורש ולוקח ומקבל מתנה וע״ל סי׳ קמ״ו סעיף י׳ : (יז) אז צריכים החתים כו׳ . דכיון שהשטרות נכתבו על שמו מוכח מלתא דשלו הן וכחייו אמרי׳ דאם איתא דשלו הן הי׳ מברר דבריו אבל ביורשיו סמכינן אמאי דיולאים בשמו כ״כ התוס׳ פרק ח״ה דף נ״ב ע״א והרא״ם והמרדכי שם והריב״ם סי׳ קס״ט ומשמע דאם הניח מטלטלים על יורשיו להביא ראי׳ וכמ״ם ר׳ ירוחם והביאו ב״י ודמ״מ דאם מת המטלטלים בחזקת האחין דלא דמי לשטרו׳ שיולאות בשמו ע״כ וכ״כ הסמ״ע ס״ק ח׳ (אך מ״ש בסמ״ע בשם ד״מ סי׳ קל״ג בשם תשו׳ הרשב״א סי׳ תתקס״ח לא דק דהתם הי׳ מורים׳ נ״כ יכול לטעון כן ע״ש) וכן נראה מדברי הר״ב ממ״ש לעיל ים מי שאומר שאם היו שטרות כו׳ טוענין ליורשי׳ כו׳ ולא כתב בקצור ים מי שאומר דאם מתה טוענים ליורשי׳ וכן מוכח עוד בתוס׳ והרא״ם ומרדכי וריב״ם שם ממה שכתבו לתרץ אתקפתא דרב פפא דלא דמי למאי דאפיק רבא זוגא דסרבלא מיתמי ולא טעני׳ ליתמי כו׳ מטעם הנ״ל וע״ש וכ״כ חכם א׳ בתשו׳ מהרשד״ם סי׳ קס״ד ומהרשד״ם חולק עליו שם בדברי׳ שאינם נראין לפע״ד ע״ש : (יח) החתים להביא ראי׳. ואם השטרות תחת ידם וטוענים ברי משמע לכאור׳ מתשו׳ רשב״א שהבאתי לעיל ס״ק י״א דנאמנים אך נרא׳ דעיקר טעמו של הרשב״א התם כיון שהיא נ״כ אשה היושבת תחת בעלה וכשמת׳ בעל׳ יורשה וכמ״ם שם וזה לא שייך כאן וא״כ כיון שהשטרות כתובים על שמו לא מהני טענת ברי שלהן דהא בשטרות הללו בין שנעשו השטרות בחיי בעל׳ או אחר כך ודו״ק : (יט) דאימור מעיסתו קמץ. אפי׳ שך השטרות הרב׳ יותר מאד מכדי שיעור הקמוץ ודוקא שזמן השטרות אחר שנחלקו בעיסתן. טור ובעה״ת ואחר אחרונים ועיין בתשו׳ מהרשד״ם סימן של״ו : כתב המחבר לקמן סי׳ קע״ו סעיף מ״ו א׳ מהאחים השותפים שים בידו ממון וטוענ׳ שהוא של אחרים עליו להביא ראי׳ כיון שאינו חלוק בעיסתו ואם מת על האחרים להביא ראי׳ שהשם שלהם עכ״ל ובמקלת ספרי המחבר איתא ואם מת על האחים להביא ראי׳ וכך נורס בעיר שושן סב׳ ואם מת ויש להם דין עם בנין על האחים להביא ראי׳ וגירסא מוטעת היא ול״ל האחרים כמו שהוא בספרי המחבר שנדפסו עם הסמ״ע וכן בשאר דפוסים גם דינו של הע״ם ליתא וכמו שהוכחתי לעיל ס״ק י״ז דדוקא בשטרות שכתובים על שמו אבל בממון לא טעניינא ליתמי מה דלא מצי אבוהון למטען : (כ) על היתומים להביא ראי׳ בעדים. שהקנהו לו בכתיב׳ ומסירה כדלקמן סי׳ סעיף י״א ואפי׳ מאן דפליג התם מודה כאן באחין דשמטו מהדדי אבל לא מהני מיוחד לכ״ע : (כא) אבל בן בית כו׳. הב״ח

באר

ס״ך : [י] מציאה . כתב הס״ך דמכאן משמע דאחין או שותפין שמצא א׳ מהן מציאה הוא לעצמו וכן עיקר ודלא כמי שפסק הלכה למעשה דחולקין ולפ״ז קשה על הרמ״א דפסק בסימן קע״ו סי״ב דשותף שגנב או גזל צריך לחלוק עם חבירו דהא בירושלמי מדמי לה להדדי עכ״ל : [יא] ראיה . הטעם כיון דהשטר נכתב על שמו שברח הוא דהוה ממונו אלא דבחייו אמרינן אם איתא דהוא שלו א״א דלא יוכל להביא ראיה שהיה לו ממון מיוחד משא״כ לאחר מותו דבן לא ידע כולי האי במילי דאבוה ומה״ע כתב עיין עיקר : (יא) ראיה. ואפי׳ אחין שלהן דבחייו אמרי׳ אי איתא דהוי אמרי׳ אי איתא דהוי שלו הי׳ מברר בעדים על ממון מיוחד משא״כ לאחר מיתה דבן לא ידע במילי

נתיבות

ע״מ שאין הבעל יורש׳ הבעל מהימן דלא טענינן טענה זו ליורשים ש״ך : (י) מציאה. מכאן מוכח דשותף שמצא הוא לעצמו וכן עיקר ודקה דבסי׳ קע״ו פסק שותף שגנב או גזל צריך לחלוק ובירושלמי מדמה לה להדדי עכ״ל : [יא] ראיה . הטעם כיון דהשטר נכתב על שמו שברח הוא דהוה ממונו אלא דבחייו אמרינן אם איתא דהוא שלו א״א דלא יוכל לנד נו״כ אבל בשכולן נו״כ ואחד יש לו שטרות כתובים על שמו הוא שלו לנד ש״ך ונתומים חולק שאפי׳ כולן נו״כ הדין כך וכן עיקר : (יא) ראיה. ואפי׳ אחין שלהן דבחייו אמרי׳ אי איתא דהוי שלו הי׳ מברר בעדים על ממון מיוחד משא״כ לאחר מיתה דבן לא ידע במילי

משה״א

דלא שכיח הוא שיהי׳ נותן לה במתנה באופן זה ומילתא דלא שכיחא לא טענינן ליתמי : יא) עליו להביא ראיה . עש״ך סקט״ו דכשטוען שהאחים נתנו לו במתנה דנאמן כשיש לו מינו דלחד״ם וכו׳ . ולכאורה משמע דאף בשטרות הדין כן דהא המחבר מיירי משטרות ועל זה ציין עצמו השי״ך אבל אי אפשר לומר כך לא מיבעיא כשטוען שנתנו לו השטר במתנה ונוף המעות הי׳ בשעת כתיבת השטר של השותפין א״י ליתן השטר רק בכתיב׳ ומסיר׳ כמבואר בסי׳ ס״ו סעיף ח׳ ובש״ך שם סקי״ח ע״ש אלא אפילו טוען שנתנו לו המעות במתנה וכתב השטר על שמו נ״כ אינו נאמן כמבואר בבעה״ת שער מ״ד חלק ט״ז ז״ל אבל אי ליכא סהדי מינו דאי בעי אמר להד״מ או אחדרתיני׳ ניהלי׳ מהימן ואע״נ דנרסי׳ בס׳ חזקת א׳ מן האחין שהיו אונות ושטרות יוצאות על שמו דקיי״ל כרב ועליו להביא ראיה הנ״מ שטרות דוקא שאין תפיסתן מחוורת כנגד הממון אבל אם יש מטלטלין בידו וטוען שלי הם שנתנם לי נאמן כיון דליכא סהדי וכו׳ ע״ש הרי מבואר בהדיא דלא מהימן בשטרות אפילו יש לו מינו . וראיה מסי׳ ס״ד בש״ך סק״ד דלא שייך בשטרות מנו וה״נ שייך כל הטעמים שכו שכ׳ שם ואפילו להסמ״ע שם דמהני מינו היינו כשטוען למשכון תפסתי אבל כשטוען לנמרי שהן שלי א״נ במינו וכמו שאבאר שם. ול״מ כשהלוים ידועים ודאי דלית ליה מינו דכשיטען להד״מ אז החזרתי יתבעו הלוין בב״ד ויכתבו שובר בב״ד אלא אפי׳ הלוים אינן ידועים מ״מ אין לו מינו מ״מ ירא אולי הלוים בעצמ׳ יודעיו כשיודעין מהשותפות וידעו ממה שטען לחד״מ לכן טען יותר להד״מ גם למכור א״י כמ״ש הש״ך שם בסק״ד וה״נ כשהשותפין הוי בנכתב ע״ש כולן וכ״ז שלא טען לקוח הרי הוא כאילו נכתב בשם כולן והקוקח נ״כ לא יהי׳ יכול לגבות בו כמו שאא״י לגבות בו ויותר עדיף לו טענת מתנה מטענת להד״מ לכן אין מינו כנ״ל ברור : יב) והניח יתומים. עש״ך ס״ק ט״ו וה״ה אם נתן מתנה בחייו ומת וכו׳ . הנה מדב׳ ומת משמע כשהוא חי אין טוענין להמקבל מתנה שמא יש לו ראי׳ ואין רוצה להביא ואינו נאמן לחוב לאחרים. ובספר קצה״ח כ׳ דהטעם כיון

כצות

נאמר דהרמ״א ס״ל להכריע במציאה דוקא בסתמא ולא היה מזרה אבל אם היה מזרה לא והעיקר כדברי

ס״ך : [י] מציאה . כתב הס״ך דמכאן משמע דאחין או שותפין שמצא א׳ מהן מציאה הוא לעצמו וכן עיקר ודלא כמי שפסק הלכה למעשה דחולקין ולפ״ז קשה על הרמ״א דפסק בסימן קע״ו סי״ב דשותף שגנב או גזל צריך לחלוק עם חבירו דהא בירושלמי מדמי לה להדדי עכ״ל : [יא] ראיה . הטעם כיון דהשטר נכתב על שמו שברח הוא דהוה ממונו אלא דבחייו אמרינן אם איתא דהוא שלו א״א דלא יוכל להביא ראיה שהיה לו ממון מיוחד משא״כ לאחר מותו דבן לא ידע כולי האי במילי דאבוה ומה״ע כתב

המשפט

חידושים

דאבוה. חבל כמטלטלין אפי׳ מת ל״א דעל החתים להביא ראיה. סמ״ב. ומ״ש הרב אבל בדבר ידוע) היינו שידוע שהשטר נעשה מדבר ידוע על האחין והט״ז מסיק דאף במטלטלין יכול המוחזק לומר קיים לי והש״ך כתב ה״ה כתן מהר׳ אחיו ומת)(ודוקא מת אבל כשהוא חי אין טוענין להמקבל. ובמטלטלין וטוען שנתנו לו האחים במקום אחים ליה מינו ס״ך)(אבל כשטרות לא מהני מינו ולפמ״ל)(כשיש מינו ולפמ״ל)(כשיש מינו לעולם. נלמן אפי׳ טוען שניהן לו במתנה מאחרים וע״ב : (יב) קמץ. ואפי׳ אין עולה כסף השטרות ודוקא בעיסתן לא בזמן הלואה הי׳ אחר שנחלק בעיסתן דאם מת ויש לו ראי׳ ואין רוצה להביא ואינו נאמן לחוב לאחרים. ובספר קצה״ח כ׳ דהטעם כיון

ביאורים

דהוא שט״ח ויכול למחול ולהפסיד החוב מש״ה נאמן להפסידו כמו בסי׳ ס״ו סט״ו באינו רוצ׳ לישבע וה״נ כיון שאינו מביא ראי׳ הרי הוא מודה שאינו שלו כמו מוכר שאינו רוצה לישבע . ולפ״ז בשטר קניית קרקע דלא שייך מינו דאי בעי מחל אפי׳ לא מת טענינן ללוקח ומקבל מתנה והא דאינו מבי׳ ראי׳ לא נ״ע מאילו הודה שאינו שלו דאינו נאמן לחוב להלוקח עכ״ל. ודברים אלו לא ניתנו להאמר דבשלמא בסי׳ ס״ו שם כשאינו רוצה לישבע שלא נפרע הוי כמוד׳ לדוה שנפרע והודאתו או שהיא נופ׳ מחיל׳ היא או שנאמן במינו דמחיל וכאן לא שייך שני הטעמים דמה שאינו מביא-ראי׳ לא הוי כמוד׳ להאחין שהוא שלהן ואין הודא׳ זו כמוחל דלוה וגם מינו לא הוה דאין אומרין מינו מאדם לאדם כמ״ש התומים בכמה דוכתי בשם כל הפוסקים דלא אמרי׳ מינו מאדם לאדם אין רוצה למחול שירויח הלוה ורוצה הוא להרויח להאחין ועוד דכשימחול יצטרך לשלם וכשיחזיר לאחין לא יצטרך להחזיר רק דמים שקיבל גם דין כזה הי׳ להם לבאר ולחלק בין שט״ח לשטר קנין ומדלא חילקו משמע דאפי׳ בשטר קנין הדין כך. לכן נראה דכ״ז שהוא לפנינו ואינו מברר איתרע שטרא וכמ״ש הט״ז כיוצא בזה בבי׳ קל״ג סע״ק ד׳ דכשאינו לפנינו אמרי׳ שמא הי׳ מברר וכשהמוכר לפנינו מוציאין מיד המוחזק משום דנראין הדברים וכו׳ ולא אמרי׳ הא המוכר אינו נאמן לחוב וע״כ משום כיון דנראין הדברים לא חיישי׳ לקנוניא וה״נ דכותיה וכן מוכח ממרדכי שהביאו הש״ך והט״ז בד״ה צריכים האח ן דשם מיירי במטלטלין ע״ש בט״ז וכ׳ הטעם בפי׳ כיון שמתה לאה משמע אם לא מתה אף שהבעל לוקח הוי לא טענינן ליה וע׳ ייוד באה״ע סי׳ צ״ז : יג) בדבר ידוע . לפ״ד הסמ״ע ס״ק ח׳ והש״ך בס״ק י״ז א״א לפרש דמיירי במטלטלין דידועין וצריך לפרש דהיינו שידוע שהשטר נעשה מדבר ידוע של אחין : יד) דאימר מעיסתו קימץ. עיין מה שכ׳ בסמיך דגם במטלטלין אמרי׳ סברא דאימר מעיסתו קימץ אף שאינו עולה שיעור הקמוץ להסך מטלטלין שח״י דלא כה תומים וכן מוכח מתשובת הגאונים שהביא הש״ך בסוף הסימן : טו) אבל בן בית . עש״ך ס״ק כ״א הטעם דלעולם

החושן

הש״ך דמשמע מכאן דמציאה אינו לאמצע : ד) והניח יתומים כ׳ בש״ך ז״ל וה״ה נתן במתנה בחייו ומת

וכן

ו כרבא שם ע״ב:ז כשמואל דאמר מודה לי אבא כו׳שם ע״א ואע״ג דאתקפיה רב פפא ואסיקנא בקושיא (שם מ״ב) הרי כתב רי״ה בשם הגאונים דלא דחינן מיתרא בקשיא אלא בהיינכא דקשיא דקשיא פירושו דקשיא לן דלא ידענ׳ להיתרוני אלי מיתרא אבל המיתרא מיתרא הירולא היא וכתב הריב״ם בשיטתן קשה שב״פ הרשב״א ושעמא מבוש דאע״ג דבעלמא לא שעינינן ליהתי אלי דלא אלי שעין אבוהון הכא כיון דאפשר דאלו הוה אבוהון קיים הוי מייתי ראיה וכו׳ וגם השטר יולא בשמו על החאין להביא ראיה ח מיתרא דרב אסתא אז אסור ע״ב *פי׳ שאכלו כל אחד בפני עצמו אתמר נקט לי הגמרא והרמב״ם ט כ״ב ההוס׳

פתחי תשובה

ב] אז מציאה מצאתי. עכה״ש עד ולפ״ז קשה על הרמ״א דפסק בסי׳ קע״ו כו׳. קע״ו בהוסיס עכתב להדין דבסי׳ קע״ו מיירי בשתם דאחרינן מסתמא אדעתא דשותפות אבי בית ואתגבי׳ מציאה לאחיו קנה חבירו אבל אם אמר אמר להביא בשעה אתגביה לעצמי ולא לאחיו אבי זוכה פשיט׳ דהוא שלו כיון דלא נתכוון לגבות לאחיו ובכה״ג מיירי כאן מציאה מצאתי ואתכוונתי לגבות בו לבדי ע״ש ע׳ בקלה״ח שדחה זה כיון דשותפין משועבדים זה לזה לכל מה שיפעלו בפועל כפס ח״ב אי מדינא גם המציאה והגביה בשותפות לא מני למימר לעצמי אלי מגביה ע״ש וע׳ בה״ח ח״ם חח״ת סימן מ״ז שכתב ולפע״ד דברי התומים נכונים כיון דבגביה איכא שיני בשותפות דברי משי״ה מני חבירו ליתר לתיקוני שדרתיך וא״ל לקבל הפסד אם לא שכבר קיבל חלק מהגביה ח״כ לא שייך לומר העיקרא נשתעבדו זה לזה והני אם נגב שתמא ולא אחר לעצמי אכיתי אם שוב נתרצה חבירו לחלק עתו ולקבל עליו אחריות צריך לחלק עתו להרמ״א. אבל על כל פנים אם בשעת משגה אומר לעצמי אלי זוכה לא קנה חבירו וכיון שכן הדין בגביה ה״ה במציאה איכא חשש שבכה מתיאר בברכות פ״פ הרואה וכן בהעלאה שייך קלת שבכה ואי״ל לדקו דברי תומים בסתירת הש״ב . ויכתב עוד שם הירוץ אחר לחלק בין אחים בתפיסת הבית ובין שותפים דשלמא ויוכא לקמן סי׳ קע״ו ס״ב ס״ק י״ז ע״ש: ג] מעיסתי קמץ . עכה״ש סי׳ וכ׳ הטור אפילו אם סך השטרות גדול כו׳ וע׳ בת׳ תו״ש סימן כ״ז שפקפק על זה. וע׳ בכה״מ מה שחולק על התומים בענין אחר מטלטלין וע׳ בת׳ הרב מו״ה משה רוטנבורג תח״מ סי׳ ז׳ מ״ש בזה עש״ה :

ביאור הגר״א

[י] אז מציאה. דל״ד שנפלו כמ״ש שם אימר מעיסתו כו׳:[יא] ודוקא בדבר.ע׳ תוס׳ שם ד״ה ומודה. אלא נראה כו׳: [יב] ודוקא. שם קנג. אי׳ מן החאין כו׳ : [יג] ואפי׳ מת. כנ״ל ודוקא בדבר כו׳ :

טורי זהב

מנו כולע״ד ברור : (שם) אז צריכים החאים להביא ראיה מ״ם הסמ״ע בשם ר״י דבמטלטלין שהניחם הלוה על יורש אלא דאינו אלא בשם יורש אבל אם הניחם לאחר אינו אלא בשם יורש המרדכי פרק ח״ה מייתי ת׳ מהר״מ על אלה אלמנה דאבון אנים׳ לשמעון והכניסה לו ספרים שהיו של רבונו בעלה הראבון ולא נסבעת על כתובתה ומתה ובא אבון בן רבונו ותבע אה שמעון ואמר שאינו לא נסבעת על כתובתה והספרים בחזקת רבונו אביו והביב כיון שאלו היהה לאה קיים׳ היתה נסבעת ומחזקת לעצמה ושבביו שמעון לא מכחה מחזיק בלא שבועה ועל אבון להביא ראיה ויליף לה מהא דאמר בן בבן ואם אבון אבון בעל על האחין להביא ראיה רק בתקרקע מוקמי׳ בחזקת מרא קמא שמע מינה דבמטלטלי דינם כשטר למהר״ם ע״כ לומר דמהר״ם פליג אר״י ל״ל אין להוציא ממון מן המוחזק דיכול לו׳ קים לי כמהר״ם ותו דהא מביא רמ״א בסמוך ודוקא בדבר שאינו ידוע שהיה של אחין כו׳ משמע דס״ל כמהר״ם דהא נהן כלל דבר שאין ידוע כללע״ד : (נסס מהרש״ק בטור ובתב הרמב״ם דוקא באחין וכו׳ עיין בב״י ובראה שעיה הוא בספריסוכל״ל כמ״ש בב״י עי׳ שם ע״ב):

סס י מבירושלמי מעובדא דבר זיזא זהביאו הרי"ף בפרק הכונס וכ' הסמ"ע סס"ה אם *היה שטר מתרמ"י תחוס בידו על הבעל הבית מסך מה אין הכנ"ה יכול לומר שלחתיך לפדותן ועכבת השטר בידך אלא הכן בית מוליא מסך ממנו או מיורשין וכתב הכ"ח וכו' ברור דוקא בידוע שיש לו משלו שוס דבר דומיא דאריפא דבר זיזא שביה אוכל עם בני ביתו על שלחנו אבל אילו הנערים שידוע שאין לבם השלהם כלום וגם אוכלים על שלחנו של בע"ה אין נאמן לומר שלו היה אלא ראיה.

הגהות אמרי ברוך

(ס"ק ס"ק כא) (י) בעוטר לאחר מותו. כ"כ איני מבין וכי מיירי בירו' שהאדרים הגיד קודם מותו שאיני שלו וכי בשביל שאתה כמו כן יש ריעותא במה שאתה בעל הארים קודם מותו ולא הודיע לבניו שהפקיד ביד אחר על ידי אריסו ליפרע זכה:

הסיג על הר"ב וכ' דר' ירוחם מיירי דוקא בידוע שיש לו משלו שוס דבר דאימור מעיסתו קמץ וכן הך דאריסי' דבר זיזא היינו שהי' האדרים אוכל מעיסתו ואין מילוק בין אחין ושותפין או בן בית כו' ואין דבריו נכונים דע"כ ס"ל לר' ירוחם דיש מילוק דאל"כ מה הוצרך ר' ירוחם להביא ראיה מירושלמי דבר זיזא עדיפא הו"ל לאתויי מש"ס דילן בפ' חזקת הבתים דאמרי' אפי' באחין מעיסתו קמץ ועוד דא"כ מה ס"ד דר' שמעאל בירושלמי הא בהך סברא דאימור מעיסתו קמץ לא אשכחן פלוגתא בש"ס ועוד דבירושלמי לא הוזכר שהי' האדרים אלוק בעיסתו ועוד דא"כ הו"ל לר' ירוחם לפרש ואדרבי' מלשון ר' ירוחם שכ' ואפי' שלא הי' אמוד וידוע שאין לו שוס דבר אלא מאותו ב"ה כו' משמע שאינו אלוק בשוס דבר מבע"ה אלא ודאי ס"ל לר' ירוחם דבאדרים לעולם אמרי' אימור מליאה מלא או מתנה ניתן לו וכה"ג דאדם עשוי שלא להשביע את עצמו כדאי' בירושלמי ודוקא בני אחין ואשה דטרחי אמרי' דמורי היתירא אבל בן בית שמשלמים לו שכירות אין לו היתר ולא אשדינן לי' אי נמי דוקא אחין ואשה שיש להם שייכות בממון אשדינן להו מה שאין כן בן בית ומשמע לי' כן מן הירושלמי מכח מה שכתבתי והשתא פליגי ר' שמעאל ור' חייא שפיר בירושלמי בסברא אי אין אדם מפרסם עצמו (") בעוטר לאחר מותו וכמו דפליגי בש"ס דילן פ' זה בורר (דף כ"ט ע"ב) ר' שמעאל ור' חייא בהך סברא ע"ש: גם מה שהקשה הכ"ח על הר"ב דלמה כתב הרמב"ם לחלק בין אחין לאיש אחר היכא דהשטרות כתובים ע"ש אביהן הלא אף בכתובים על שמו יש לחלק כו' לק"מ דאדרבה רבותא אשמועינן דאף בכתובים ע"ש אביהן נאמן אחר לענין קנייתו ובנא"ה נמי לק"מ. וגם הריב"ש סי' כ' כתב דהאשה אינה דומה לאריסי' דבר זיזא דהתם האדרים נאמן מן הטעם הנזכר בירושלמי דאית בר נש דלא מפרסם נפשיה וכאן אין האשה נאמנת ע"כ וכן עיקר (עי' בתשו' מהר"ם אלשיך סי' י"ט וסי' כ"ה). (כב) הוא בחזקה שהוא שלו כו'. כ' הסמ"ע דמוכח בירושלמי שם ס"פ הכונס דל"מ דאין מוליאים מיד הבן בית או הנפקד מידו אלא אפי' הוא מוליא מיד הבע"ה או יורשיו מכח חזקה זו כו' ורלה לומר דהיינו בשאין הבע"ה או יורשיו טוענים ברי שהוא שלהן או שידוע שבא להן מן האדרים ורחו אותה עתה בידם בענין דלית להו מנו או שיש לו שטר על הבע"ה וכה"ג והיינו שכתב הסמ"ע ומינה דאם הי' שטר ממר"ם בידו אתוס על הבע"ה על סך מה אין הבע"ה יכול לומר שטר חוב זה הי' ביד אחר שהיתי חייב לו ושלחתיך לפדותו אלא הבן בית יכול להוציא אותו סך מבעל הבית או מיורשיו ע"כ ונראה דהסמ"ע לא קאמר אלא כשהוא חי וטוען ברי שאלי הוא דאמרי' אפ"פ שלא הי' אמוד בכך אדם עשוי שלא להשביע את עצמו אבל בהפקיד אצל אחרים ומת ולא אמר כלום אין מוליאים מיד הבע"ה ויורשיו וכמו שאבאר והשתא קאמר שפיר דמוכח בירושלמי כו' משום דעד כאן לא פליג ר' שמעאל בר"י התם אלא כיון דמת ולא פקיד כלום לא אמרי' ששתק משום שלא להשביע את בניו אבל בחייו משמע דמודה לי' וכן הוא להדיא בש"ס (פ' זה בורר דף כ"ט ע"ב) כי אתא לקמיה דר' שמעאל ב"ר יוסי אמר להו כי אמרי' אדם עשוי שלא להשביע את עצמו ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה לא כו' ור' חייא אמר אף לאחר מיתה כו' ע"ש והשתא אתי שפיר הא דקאמר בירושלמי התם מהו שיטענו דברים שאינם ראויים לו (והתם מיירי שבא להוציא) ועיין מ"ש לקמן סי' ל' סוף סעיף א' ישמעני מן הדא דאריסא דבר זיזא כו' כלומר דאפילו התם בלאחר מיתה אבל בחייו לכ"ע יכול לטענו דברים שאינם ראויים לו דאף שלא שי' אמוד בכך אדם עשוי שלא להשביע את עצמו בחייו דאל"כ קשה היאך קאמר בירושלמי ישמעני מן הדא דהא ר' שמעאל פליג ודוחק לומר דס"ל לירושלמי כמסקנת ר' חייא ועוד דהא קאמר בירושלמי מהו דיימרון דקיקיא לרברביא כו' וכמ"ש לקמן אלא ודאי כדפי' אם אפשר שכוונת הסמ"ע דע"כ לא קאמר בירושלמי דזכו בני בר זיזא הגדולים אלא משום דמה שנתן על פי ר' שמעאל נתן הא לאו הכי היו מוליאים מסן דקי"ל כר' חייא והיינו כמ"ש מהרש"ל פ' הכונס סי' ל"ב וז"ל ונראה דוקא

ונותן בשל בעל הבית כל מה שהפקיד או שבמלא תחת ידו (כב) הוא בחזקה שהוא (יג)[יג] שלו זולתי אם נודע שהוא בעה"ב אפי' אינו אמוד וידוע שלא היה לו שום דבר מון משל בעה"ב ואם מת נותנין ליורשיו (רבי ירוחם י נ"ל):

אמרי' לכתחלה ליתנו לבני האדרים כמו שפסק ר' חייא כיון דהאדרים הפקידו בידו ובחזקת המפקיד הוא מ"מ אם אירע שבא ליד הבע"ה או יורשיו מאן ליתן לן דלא מצי למימר קים לי כר' שמעאל והכי משמע בירושלמי והרי"ף והגהת אשר"י ס"פ הכונס ובעל העיטור בדיני פקדון דף מ"ח ע"א והגה"ה מיי' פי"ד מה' נזקי ממון דאיתא שם בתר הכי מהו דיימרו דקיקיא לרברביא נחלוק עמכון כו' אלמ' דקס דינא ואין הדין חוזר ודוחק לומר דביתי ר' חייא דוקא קמבעי' ליה וא"מ בעלמ' היכא דעבד הדיין כי האי בעובד' אחריני בשקול הדעת דפשטא דמילתא משמע דבהאי מעשה נופא קמבעי' לי' אי עביד הדיין ופסק לגדולים מהו דיימרון דקיקיא נחלוק עמכון. ומה שהביא רא"ה מהרש"ל מהאשר"י דשוף פ' א' דיני ממונות כו' נלפע"ד דאין משם ראי' כלל דדוקא התם חוזר הדין ולא כאן דהתם פליגי ר' שמעאל בר' יוסי ור' חייא בא' שאמר אני שייב לפלוני ומת בהא קי"ל כר' חייא דאדם עשוי שלא להשביע אף לאחר מותו ולא משום דקי"ל כר' חייא נגד ר' שמעאל אלא משום דהכי מוכחת כולה סוגיא דש"ס בס"פ גט פשוט דף קע"ה ע"א כר' חייא וכדלקמן ריש סי' רנ"ה וכן הוא באשר"י פ' זה בורר אתו לקמיה דר' חייא אמר להו כך אדם עשוי שלא להשביע את בניו וה"נ אמרי' בפ' גט פשוט כו' והיינו משום דהתם הנכסים שלו הם תחת ידו ורשותו ואין רשות אחרים עליו כלל והלכך מה שאמר כן אמרי' שעשה שלא להשביע את בניו משא"כ הכא דהוא אחרים לבע"ה והנכסים מופקדים ביד אחרים אם איתא שהם שלו הוה פקיד ואמר הכי דהא שתמ' של בעה"ב הן וא"כ דלמא קי"ל כר' שמעאל בר' יוסי בהא דלא אמרי' ששתק שלא להשביע את בניו אלא כיון שאינו שלו ואינו ברשותו שתיק ולא פקיד כלום. ואין לדקדק ממאי דקאמר בירושלמי מה דיימרון בנוי דאדרים' כו' יכולין למימר מה שנעשה ע"פ בית דין נעשה ואם איתא הא אפי' לא נעשה ע"פ ב"ד כגון שתפסו מעצמו וכה"נ יכולין למימר קים לן כר שמעאל וכמ"ש בספרי תקפו כהן דבפלוגת' דרבוותא מהני תפיסה י"ל דה"ק דאפי' בימי ר' חייא נופיה יכולין למימר כן וא"מ בהך עובדא נופא אם אירע כן ע"פ איזה דיין ואח"כ נראה לאיזה דיין שהדין כר' חייא יכולין למימר מה שנעשה ע"פ ב"ד נעשה. מיהו לכתחלה אמרי' להנפקד ליתנו לבני האדרים ואף דהעליתי בספרי תקפו כהן סי' קכ"ה דבספיקא דדינא שאין שום א' מהן מוחזק חולקין היינו היכא דליכ' שום חזקה לאד מנייהו אבל הכא כיון דמן האדרים בא ליד הנפקד הוו בני האדרים מוחזקין בכך. ועוד נראה דעד כאן לא פליג ר' שמעאל אלא משום שהאדרים הפקיד הליטר' דדהבא ביד אחר בשתא הלכך כיון דהפקידו ולא אמר כלום בשעה שהפקיד שהוא שלו וגם לא פקיד כלום בשעת מותו לא אמרי' בכה"ג דשלא להשביע את בניו עשה כן אבל אם אי' הליטר' דדהבא ברשות האדרים אף ר' שמעאל מודה דשבר הרי בניו ימצאו את שלו תחת ידו ולא רצה לפרסם הדבר בחייו שלא להשביע את בניו. ועוד נראה דבשטרות שיולאים על שמו אף ר' שמעאל מודה וכמ"ש לעיל ס"ק י"ז דעדיפי ממטלטלי ומ"ש כאן דסמיך על מה שהם כתובים בשמו ולכך לא פקיד כלום בשעת מותו ואפי' הפקידן ביד אחרים הן שלו ומוליאים אותה מבע"ה ויורשיו בכל ענין. כן נ"ל: כתב ב"י לקמן ס"ס רפ"ו וז"ל כתוב בתשו' הגאונים הראונים היה מוחזק לעשיר גדול והי' לו ב' בנים א' גדול וא' קטן והגדול היה מוחזק ונותן בממון האב ומת האב וטען הגדול שכל הממון היה שלו ולא הי' לאב כי אם דבר מועט כי אבי אביו נתן לו ה' דינרים ומהם הרויח כל הממון ההוא והשיבו שכיון שידוע שנתן לו אבי אביו ה' דינרים נאמן בשבועה וכדאמרינן

באר

שורתא עד שנעשה טובא והיינו דוקא כשזמן הלואת השטר היה אחר שנפלקו בעיסתן או בשאר עניינים אבל קודם לכן לא ולא אמרי' שמא אמר הלוה לו שידע שיפרע לו אחר שיחלוק עם אפי"ל הסמ"ע: [יג] שלו. כתב הסמ"ע דל"מ דאין מוליאים מיד הבן בית אם לא הנפקד אלא אפי' הוא מוליא מיד הבעל בית או יורשיו מכח חזקה זו שכל מה שמצא כו'. ומ"ש הרמ"א אבל בן בית כו' לא אשטרות הכתובים

משה"כ

כלומר לו שידע שיפרע לו אחר שיחלוק עם אחיו כמ"ש) (ולפי' שמטלטלין אמרינן נ"כ סברא דרעיסתו קימץ וכ"כ: (יג) שלו. זולתן אפי' לאמרי' בעה"ב ויורשיו וה"ה לא יש מהרי"ם ביר בן בית בעה"ב ונכתב לכל מי שמוליאו יכול הנוליא מתנו ולא"י לומר שלחתיך לפדות הסמר"ם סמ"ע. והכ"ר מולק וס"ל דלא הבעה"ב מוחזק דאי"ה הכן בית לנוליא מידו ואפי' בי' ברשות בן בית ותכם הבעה"ב נ"כ אין מוליאין מידו וזכו שמטלטלין אבל בטר שנכתב על שם בן בית לא מהני הפיסה.

נתיבות

משה"א

אמרי' איתר מציאה מצא או מתנה ניתן לו דאדם עשוי שלא להשביע את עצמו. ודוקא נבי אשה ואחין דאדרחו אמרי' דמורי התירא משא"כ בן בית דמשלמין לו שכירות אינ שאני אחין דיש להם שייכות בהממון אשדינן ליה משא"כ בבן הבית ותמוהין דבריו מאוד דא"כ דאין הטעם רק משום דלא חשדינן ליה א"כ במת ולא אמר כלום אמאי מחזקי' הנמצא בשלו יותר מבאשה ואחין ודוחק לי' דאי איתא דכאו זיליה הוי סקיד כיון דלא חשדינן ליה דא"כ במת סתאום או במפולת מאי איכא למימר ועוד תימה דברשב"א חובא בב"י באה"ע סי' פ"ו נבי מי שנתן לבתו או לאחותו ושם הי' המעשי שאשה הי' נו"נ בנכסי אביה או אחיה ומתה דאשה דמיא ממש לארים או בן בית דהא אין לה שייכות בממון ולית לן למיחשדה דמ"ל נו"נ בנכסי אחר או בנכסי אחין ויש לן לו' מציא' מצאה או מתנה ניתן לה וממילא הוי הבעל יורש שלה ואמאי לא אחזוק הרשב"א הנכסים בחזקת הבעל שהוא יורש שלה. ועוד ק' דמ"ש מהא דסי' קי"ב בנותן נכסיו מעכשיו ולאחר מותו דאיכא דס"ל דמוקמינן להו בחזקת מקבל מתנה אמאי ליהוי האי נותן כמאן דקיבל נכסים של אחר לידו להיות נו"נ דאם מת מחזיקי' בחזקת יורשים משעם שכתב השי"ך דאימר מציאה מצא או מתנה ניתן לו נחי דמהא דס"ס ר"ן בנותן מטלטלין מעכשיו ולאחר מיתה לא ק' דשם הוא משעם חזקה דכאן נמצא דלא שייך רק במטלטלין ולא שייך בשאר נכסים כמש"ל בסימן ס' ע"ש אבל הא דסימן קי"ב ודאי ק'. ועוד דבירושלמי הובא בר"י"ף והוא בפ' הכונס ובנימוקי הם הובא בש"ך ס"ק כ"ב נבי אריסא דבר זיזא דמשם הוא מקור דהאי דינא כ' השעם משום דיש מתרוש וחון דב. לכן נראה דעיקר הטעם באשה כיון דבשעת נישואין ודאי כל מה שהי' לה הכנסי' הכל לבעל' ולית לה מנרמה כלום בשעה שהתחיל לישא וכיון והוחזקו כל הנכסים לבעל וכן באחין שנעשו שותפין בכל מה שיש להם והוחזקו כל הנכסים בחזקת שותפות ואין להם לטעון רק שמצאו מציאה אח"כ או שניתן להם אח"כ במתנה כל המונן דבר מחורש עליו הראיה כמ"ש הרשב"א הובא בב"י באה"ע סי' פ"ו וכ"כ המהרי"מ בהדיא בתשו' ח"א סימן כ"ט שכל שהוחזקו כל הנכסים פעם אחת שהן של זה מחזקינן לעולם כן עש משא"כ בארים ובן בית שם לו' שגם בשעה שנעשה ארים או בן בית הי' לו גם כן נכסים דיש מתרוש וחון רב ולא הוחזק בשום פעם לו' שכל הנכסים הם בחזקת בעל הבית דהא יש לספק גם כן ולו' שהארים ובן בית יש לו נ"כ נכסים רק שהאומדנ' של העולם הי' על הארים ובן בית שאין להם כלל ונמה סליני ר"י ור' חייא אי אזלי' בתר האומדנ' וכ"כ הריב"ש בסי' נ' הובא התומים בטעם החילוק שבין האשה וארים וכיון דסלינו אי אזלי' בתר האומדנ' של בני אדם ומדמה ששיר בירושלמי אם הניזק יכול לו' ולטעון דבר שאינו אמור בו לסלונת' דר"י ור"ח נבי ארים' דבר זוזי ואתי נ"כ שפיר הא דהרשב"א שהביא הבי' באה"ע סי' פ"ו דאשה הנו"נ בנכסי אחר מחזקינן הנכסים בשל מי שנו"נ בנכסיו דהא אשה מוחזקת דלית לה כלום וא"ש נ"כ הא דסי' קי"ב הנ"ל דשם סלינו בהא דהנה מחלוקת הפוסקים הוא בתומים בס"ק

קצות

וכן נאשה כן הוא בתשובת מהר"ל ן' חביב ס"ס נ"ח וכן הוא בתשובת מוהר"מ במרדכי פרק הז"ה המתמלא דאוכן נשא לאה והוליד ממנה חנוך וכו' דהבאתים מכאה טענינן ליה כמו ליורש ופכוט הוא דהא קי"ל בכל דוכתי טוענין ליורש ולכוקח ומקבל מתנה פ"ש ולא אדם למה כתב נתן מתנה ומת דהא אם עד נמי טוענין לנוקח ואפי' אם המוכר טוען כדברי המערער לא משנתי' ביה ואינו נאמן לחוב לאחרים אלא לעצמו הוא דנאמן לחוב וכאן דאיהו אינו נאמן מדלא מייתי ראיה א"כ כיון שנתן לאחר נימא דיש לו ראיה והא דאינו מביא ראייתו אין זה נאמן לחוב לאחרים ואמר דכיון דהא דהנים יתומים טוענין ליורש היינו דוקא בשטרות אבל במטלטלין אין טוענין וכמ"ש נס"ך אחר זה ע"ש וכיון דהמוכר אם"א

חשן משפט

ר' שמעאל ב"ר יוסי אמר' נדול הדור ופסק על פי סברתו דהוי כטעה בשקול הדעת דאינו חוזר אבל האידל' שכבר נפסק הדין על פי ר' חייא חוזר הדין ומוליאין בכה"נ וכן משמע להדיא באשר"י דסוף פ' אר"מ עכ"ל אבל לפי עניות דעתי אין דברי מהרש"ל מוכרחים ולא ידענא מנ"ל הא דהאידל' חוזר הדין דנהי דר' חייא פליג מ"מ אכן לא מכרע' לן כיון דפליג ר' שמעאל בר' יוסי דלמא הלכה כמותו ונהי דהיכא דהמעות הוא בפקדון ביד אחר אמרי' לכתחלה ליתנו לבני האדרים כמו שפסק ר' חייא כיון דהאדרים הפקידו בידו ובחזקת המפקיד הוא מ"מ אם אירע שבא ליד הבע"ה או יורשיו מאן ליתן לן דלא מצי למימר קים לי כר' שמעאל והכי משמע בירושלמי והרי"ף והגהת אשר"י ס"פ הכונס ובעל העיטור בדיני פקדון דף מ"ח ע"א והגה"ה מיי' פי"ד מה' נזקי ממון דאיתא שם בתר הכי מהו דיימרו דקיקיא לרברביא נחלוק עמכון כו' אלמ' דקס דינא ואין הדין חוזר ודוחק לומר דביתי ר' חייא דוקא קמבעי' ליה וא"מ בעלמ' היכא דעבד הדיין כי האי בעובד' אחריני בשקול הדעת דפשטא דמילתא משמע דבהאי מעשה נופא קמבעי' לי' אי עביד הדיין ופסק לגדולים מהו דיימרון דקיקיא נחלוק עמכון. ומה שהביא רא"ה מהרש"ל מהאשר"י דשוף פ' א' דיני ממונות כו' נלפע"ד דאין משם ראי' כלל דדוקא התם חוזר הדין ולא כאן דהתם פליגי ר' שמעאל בר' יוסי ור' חייא בא' שאמר אני שייב לפלוני ומת בהא קי"ל כר' חייא דאדם עשוי שלא להשביע אף לאחר מותו ולא משום דקי"ל כר' חייא נגד ר' שמעאל אלא משום דהכי מוכחת כולה סוגיא דש"ס בס"פ גט פשוט דף קע"ה ע"א כר' חייא וכדלקמן ריש סי' רנ"ה וכן הוא באשר"י פ' זה בורר אתו לקמיה דר' חייא אמר להו כך אדם עשוי שלא להשביע את בניו וה"נ אמרי' בפ' גט פשוט כו' והיינו משום דהתם הנכסים שלו הם תחת ידו ורשותו ואין רשות אחרים עליו כלל והלכך מה שאמר כן אמרי' שעשה שלא להשביע את בניו משא"כ הכא דהוא אחרים לבע"ה והנכסים מופקדים ביד אחרים אם איתא שהם שלו הוה פקיד ואמר הכי דהא שתמ' של בעה"ב הן וא"כ דלמא קי"ל כר' שמעאל בר' יוסי בהא דלא אמרי' ששתק שלא להשביע את בניו אלא כיון שאינו שלו ואינו ברשותו שתיק ולא פקיד כלום. ואין לדקדק ממאי דקאמר בירושלמי מה דיימרון בנוי דאדרים' כו' יכולין למימר מה שנעשה ע"פ בית דין נעשה ואם איתא הא אפי' לא נעשה ע"פ ב"ד כגון שתפסו מעצמו וכה"נ יכולין למימר קים לן כר שמעאל וכמ"ש בספרי תקפו כהן דבפלוגת' דרבוותא מהני תפיסה י"ל דה"ק דאפי' בימי ר' חייא נופיה יכולין למימר כן וא"מ בהך עובדא נופא אם אירע כן ע"פ איזה דיין ואח"כ נראה לאיזה דיין שהדין כר' חייא יכולין למימר מה שנעשה ע"פ ב"ד נעשה. מיהו לכתחלה אמרי' להנפקד ליתנו לבני האדרים ואף דהעליתי בספרי תקפו כהן סי' קכ"ה דבספיקא דדינא שאין שום א' מהן מוחזק חולקין היינו היכא דליכ' שום חזקה לאד מנייהו אבל הכא כיון דמן האדרים בא ליד הנפקד הוו בני האדרים מוחזקין בכך. ועוד נראה דעד כאן לא פליג ר' שמעאל אלא משום שהאדרים הפקיד הליטר' דדהבא ביד אחר בשתא הלכך כיון דהפקידו ולא אמר כלום בשעה שהפקיד שהוא שלו וגם לא פקיד כלום בשעת מותו לא אמרי' בכה"נ דשלא להשביע את בניו עשה כן אבל אם אי' הליטר' דדהבא ברשות האדרים אף ר' שמעאל מודה דשבר הרי בניו ימצאו את שלו תחת ידו ולא רצה לפרסם הדבר בחייו שלא להשביע את בניו. ועוד נראה דבשטרות שיולאים על שמו אף ר' שמעאל מודה וכמ"ש לעיל ס"ק י"ז דעדיפי ממטלטלי ומ"ש כאן דסמיך על מה שהם כתובים בשמו ולכך לא פקיד כלום בשעת מותו ואפי' הפקידן ביד אחרים הן שלו ומוליאים אותה מבע"ה ויורשיו בכל ענין. כן נ"ל: כתב ב"י לקמן ס"ס רפ"ו וז"ל כתוב בתשו' הגאונים הראונים היה מוחזק לעשיר גדול והי' לו ב' בנים א' גדול וא' קטן והגדול היה מוחזק ונותן בממון האב ומת האב וטען הגדול שכל הממון היה שלו ולא הי' לאב כי אם דבר מועט כי אבי אביו נתן לו ה' דינרים ומהם הרויח כל הממון ההוא והשיבו שכיון שידוע שנתן לו אבי אביו ה' דינרים נאמן בשבועה וכדאמרינן

היטב

על שמו כו' קאי אלא על כל הנזכר קאי ונראה דה"ש דדוקא בשאה ואחין שטלטלין בהממון זה בזה משמו שמלאו לבו לומר כולו שלי אלא בדין אבל בן בית דאין לו שייכות בהממון אם לא מכח שהאמינו בכה"ב וכיון שהאמינו האמינו עכ"ל והש"ך כתב כאן בדרך קנרה כל הדינים העולים מסימן זה והרוצי לעמוד עליהם יע"ש:

המשפט

חידושים

ודינים אלו אפי' אין בן הבית שמוך על שולחן בעה"ב ובן בנכסי אביו בדינו כדין אשה ואחין ב"ד. וע"כ ס"ק ט"ו ואחין ב"ד.)(דוקא בבן שבהתיל ליטל וליהן בנכסי אביו בעודו כמוך על שולחן אביו ודוקא כעבד שבהתיל ליטל וליהן בנכסי אביו)(ובן בית שבודה בפני כ"ד או אפי' בפני עדים כשבהתיל ליטל וליתן שאין לו שום ממון רק מהמעות של מי שהוא נ"ב בנכסיו דינו כמו באשה ואחין ע"כ:

ביאורים

י"ב אי אמרי' במטלטלין נ"כ מעיסתו קימץ והרב' סוסקים ס"ל דדוקא בשטרות דאיכא בשטרות דאיכא ראיה במה שנכתבר על שמו אמרי' סברא דמעיסתו קימץ אבל במטלטלין בעינן ראיה על ממון מיוחד שיהי' עולה כשיעור המטלטלין ומש"ה בסי' ק"ב בנתן כל נכסיו ודאי דדמי לאש' ואחין כיון דהוחזקו כל הנכסים בחזק' המקבל מתנה ואין לנותן רק מה שנושא לתוך סיו וכ"כ מהרי"ש בהדיא בח"א סי' ל"ט עיש רק כיון דבנותן מעכשיו ולאחר מיתה הסירות של הנותן כמבואר בב"כ ס' י"ז וקמן סי' רנ"ז וי"ל ססירותיו קימץ דמי ממש להא דמעיסתו קימץ וסליני אי אמרי' כן במטלטלין וכנ"ל וא"כ כסי מה דמסיק שם דמ"א להלכת דעל המקבל להביא ראיה אלמא דהעיקר דאף במטלטלין אמרי' דמעיסתו קימץ דלא כהתומים שהניח ת בצ"ע דהא הא דסי' קי"ב דמי ממש לאשה ואחין ועדיף מיניה כמ"ש מהרי"ט שם סי' ל"ט בהדיא ע"ש. ולסמ"ש לא סליני כלל באדם עשוי שלא להשביע דכאן הסלונתא אי אזלינן בתר אומדנא וכן מוכח מתני' בפ' הכינס דמייתי עלה הא דידעינן ביה בחסא דלא אמיד: עוד כ' הש"ך דכשתפס יכול לומר קים לי כרי"י ברי"י וכ"כ בתשובת מהר"א ששון. וכ' עוד המהר"א ששון דמטעם זה לא הוציא ר' חייא מהיתומים הגדולים מה שקיבלו משם דהיו יכולין לטעון קים לי כרי"י ברי"י. וע"ז תמה התומים דאשו אם שותף אחד תופס ושונו קים לי' א"צ ליתן להשותף הקנו ולפענ"ד אין תמיהתו כלום דשם מיירי שר"ז ברי"י חלק לגדולים מן הקטנים ע"פ ב"ד ונתן להגדולים חלקם וחלק הקטנים הניח ביד זה ואם הי' נאנס חלק הקטנים ודאי דלא הי' צריכין הגדולים להחזיר כיון שכבר נתחלק ע"פ ב"ד וכיון דהגדולים טוענין קים לי כרי"י ברי"י ומה בכדשר' חייא אינו מצוה ליתן לכם כאונס בעלמא יחשב ובאופן זה נרא' כן הדין בפשיטות: עוד כ' השי"ך בשם הב"י בשם תשובת הגאונים דין זה ולפמ"ש נרא' הדבר ששוטר דמיירי בבשהתחיל לישא וליתן בנכסי אביו בעוד שהיה סמוך על שולחנו דידוע דלית ליה מנרמה כלום וכמו באחין שהתחילו לישא וליתן מתיסת הבית דמיירי נ"כ מאופן זה דנחשבין כידוע דלית להו מנרמה כלום והינ דכוותיה. ולפמ"ש יש תקנה לבורח שאחד מן השוק רוצה לישא וליתן עמו ויראה שהבע"ח יאמרו אח"כ שכל הנמצא בידם הוא שלו ויבו ממנו יש לו תקנה שילך לב"ד קודם שיתחיל לישא וליתן ומודה בפני ב"ד שכל אשר יש לו הוא זה הנו"נ עמו רק מה שהוא נו"נ לתוך סיו הוא שלו ואז כיון שהוחזקו כל הנכסים בחזקת מי שנו"נ ואין לו רק מה שנו"נ לתוך סיו שוב א"נ שום אדם לומר שהן שלו וכמ"ש בתשובת מהרי"ש סי' ל"ט בחלק א'. ודוקא בסי' ק"ב במעכשיו ולאחר מיתה שהסירות של הנותן וי"ל מהן קימץ סליני אבל בכח"נ ודאי מודה ליסבא. ולפ"ז אם היו שטרות כתובים על שמו בקנין פרקמטיא וכיולא דבזה לא מייך מנו דאי בסי מחיל אפי' לא מת נמי טוענין לנוקח ומקבל מתנה והא דאינו מביא ראיה לא נרע מאלו הודה המוכר דאינו שלו דאינו נאמן להפסיד זכות המקבל והלוקח ופמ"ש נסק"ב:

מין

וכדאמרי' נבי ח' מן האחין שהי' נושה ונותן בתוך הבית והיו חונות ושטרות יוצאים על שמו כו' ואמרי' אבל חלוקים בעיסתן אימר מעיסתו קמץ עכ"ל ופיין בסי' ס"ב ועל מ"ש כיון שידוע שנתן לו אבי אביו ה' דינרים נאמן בשבועה יש לתמוה דמאי ארי' ידוע אפילו אין ידוע נמי נאמן בשבועה שהיו לו מעות מיוחדים חוץ משל אביו ומהם הרויח כל המעות ההם עכ"ל ב"י שם. ונראה דס"ל לתשו' הגאונים דבן בחיי אביו דינו כאשה בחיי בעלה ולא דמי לאחים' שהוא אחר וגם משלמי' לו שכירות אבל אשה ובן דעבדי בחנם ויש להם שייכות במעון אשדינא להו וכמ"ש לעיל ס"ק כ"א:

דינים העולים מסימן זה

א אשה בין אשת איש בין אלמנה שנושאת ונותנת בתוך הבית לבדה והיו חונות ושטרות מקניית קרקעות ועבדים או שטרי חובות כתובים על שמה אפי' השטרות תחת ידה או שהי' מעות או מטלטלין תחת ידה ואפי' לא ראו אותם קודם לכן בידה והיא אומרת שלי הם שנפלו לי ממקום אחר של פלוני הם אינה נאמנת אלא א"כ מביאה ראי' בעדים שהי' לה ממון מיוחד דבר מה אע"פ שאינו עולה כסף ההוא ואז אפי' בעלה מי וטוענו ברי שנעשו ממון שלו אינו נאמן ואם אינה מביאה ראיה צריכה להחזיר אף נוף הנייר של השטרות ובמעות או מטלטלים אפי' אינה נושאת ונותנת ב"ה אלא שהבעל מאמינ' ומפקיד מה שיש לו בידה אינה נאמנת אפי' בעלה מת ויש לה מנו ג"כ שחזקה שכל מה שנמצא ביד אשה זו משל בעלה הוא בא ואין אומרי' מנו במקום חזקה ואם אומרת שהבעל נתן לה ממון זה או כל השטרות במתנה נאמנת וכמו שיתבאר באות ד': **ב** ואם מתה כשהיא אלמנה זכו יורשיה או הבאים מכחה בשטרותיה היוצאות על שמה אפי' השטרות ביד יורשי בעלה ואפי' טוענים ברי שנעשו מירושת אביהן בין שנעשו השטרות בחיי בעלה או אחר כך שאנו אומרים אלו היתה מי היתה מבררת בעדים שניתן לה מתנה או נפל לה ירוש' כיון שכתובים על שמה ובמעות או מטלטלים לא שייכין ליורשים אע"פ שנמצא תחת ידה ואם מתה בחיי בעלה אפי' היא אשה הרי הם בחזקת בעלה ולא אמרינן שניתן לה מתנה על מנת שלא יהא לבעלה רשות בה ליורשה ולא זכו בה יורשיה. י"א דאם ידוע שהבעל בעצמו עשה השטרות על שמה אז בכל ענין הרי הם שלה אפי' היא נושאת ונותנת בתוך הבית ואם עשאם על שמה ועל שם בעלה הרי הם של שניהם ויש חולקין דאפי' בשאם אשה עליה להביא ראיה שהי' לה ממון מיוחד דאמרינן לגלויי זוזי הוא דבעי לכך עשה השטרות על שמה וכן עיקר: **ג** לא היתה נושאת ונותנת ב"ה אע"פ שהבעל מאמינה ומפקיד כל מה שיש לו בידה היא נאמנת בשטרות שיוצאות על שמה שממקום אחר נפלו לה כיון שכתובים על שמה וה"ה אם היא ובעלה נושאים ונותנים שניהם בשוה בתוך הבית נאמנת בשטרות כיון שכתובים עכ שמה ואפילו אשה הבעל מאמינ' במה שיש לו ואם אין הבעל מאמינ' במה שיש לו נאמנת אף במעות ומטלטלים לומר שלי הם שניתנו לי על מנת שאהי' נושאת ונותנת לפי ולא יהיה לבעלי רשות בהן כלל אפי' בפירות אפילו אם אותם עתה בידה וכן יכולה לומר של אחרים הם אם לא אם אותם עתה בידה והיתה יכולה ליתן לאחרים וזהו לדעת התוס' והרשב"א אבל להרמב"ם אינה נאמנת לענין פירות אפי' הבעל טוען שמא ממעשה ידיך הם שהם שלי רק כשאומרת מתנה אותם ניתנה לי שילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אבל כשאומרת שניתן לה ע"מ שלא יהא לבעלה רשות בהן בכל אלא אעשה בהם מה שארצה עליה להביא ראיה אע"פ שלא ראו אותם עתה בידה ויש לה מנו וכן אלמנה שאומרת מטלטלים אלו ניתנו לי מאחרים בחיי בעלי ע"מ שלא יהא לבעלי רשות בהן בכל אינה נאמנת והפירות של יורשי בעלה משעה שהגיע המתנה לידה שכל ממון שנמצא ביד האשה בחזקת הבעל הוא שיאכל פירותיו ואין מועיל מנו במקום חזקה ואם אמרה של אחרים הוא נאמנת לכ"ע אם היתה יכולה ליתן לו ואם היה מטלטלים אלו ידועים לבעל אינה נאמנת לומר של אחרים הוא או אחרים נתנו לי במתנה אף לענין נוף המטלטלים לכ"ע:

(ד) אם טוענת לבעלה אתה נתת לי במתנה מטלטלים אלו אם לא ראו אותם עתה בידה נאמנת במנו דלהד"ם או החזרתי ואם ראו עתה בידה אינה נאמנת ואין חילוק בין אם היו מטלטלים אלו ידועים שהיו של בעל או לא לסברת הרמב"ם שבסמוך ולסברת התוס' והרשב"א אם היא אשה שאין הבעל מאמינה ממה שיש לה אפי' ראו עתה בידה נאמנת במנו דאחרים נתנו לי אם לא היו ידועים לבעל ואין חילוק בכל דיניה אלו בין אם הבעל מכחיש' בברי או לא רק דכשהבעל מכחיש' בברי צריכה ליסבע היסת ובשמא יחרים עלי' לפיכך אלמנה שיש בידה מעות או מטלטלים ואומרת בעלי נתן לי במתנה נאמנת ג"כ אם יש לה מנו. ואין חילוק בזה בין אם היא נושאת ונותנת בתוך סבית או לא כיון שהיא טוענת שהבעל נתנם לה ויש לה מנו דלהד"ם או החזרתי: **ה** וכן אחד מהאחים שהי' גדול הבית ונושא ונותן לבדו בתוך הבית והיו חונות ושטרות יוצאות על שמו או שיש מטלטלים תחת ידו אפילו לא ראו אותם עתה בידו ואומר שלי הם שנפלו לי ממקום אחר או של אחרים הם אינו נאמן ועליו להביא ראי' בעדים שהי' לו ממון מיוחד דבר מה ואם טוען מתנה נתנו לי האחים נאמן אם יש לו מנו דלהד"ם או החזרתי ואם מת והניח יתומים או שאר בני כאו אז צריכים האחים להביא ראי' אפי' השטרות תחת ידם וטוענים ברי דטענינן ליתמי וב"כ בשטרות שיוצאים על שמו שממקום אחר נפלו לו אם אין הדבר ידוע שהי' של האחין ואם אינו גדול הבית רק שכולם נושאים ונותנים בשוה נאמן בשטרו' אבל לא במטלטלים וכן בגדול הבית שמת לא טענו' ליתמי וב"כ במטלטלים ואם היו חלוקים בעיסתן או בשום דבר מועט בכל ענין נאמן לומר ממקום אחר בא לי והוא שזמן השטרות אחר החלוק': **ו** וכל זה באשה או אחין אבל בן בית שנושא ונותן בשל בע"ה אע"פ שאינו חלוק בעיסתו כל מה שהפקיד או שנמצא תחת ידו הוא בחזק' שהוא שלו זולתי אם נודע שהוא של בע"ה אפי' אינו אמוד וידוע שלא הי' לו שום דבר חוץ משל בע"ה ואם מת נותנים ליורשיו ואפי' הוא ביד הבעה"ב או יורשיו אם אינם טוענים ברי או שידוע שבא להם מן הבן בית ורצו אותה בידם בענין שאין להם מנו או שיש להם שטר על הבע"ה והוא אומר שלי הוא נאמן וכן אפי' מת כשנמצא המעות או המטלטלים אצלו ברשותו אבל אם הפקיד ביד אחרים בסתם ומת וזכה בו הבע"ה או יורשיו אין מועילין מידם אף שאין להם מנו ודוקא מטלטלים אבל שטרות שיוצאות על שמו מוציאים מידם ואם הבן בית הוא בן בחיי אביו ואח"כ מת האב אינו נאמן לומר על מה שתחת ידו ששלו הוא אא"כ ידוע שהי' לו ממון מיוחד כמו אשה בחיי בעלה:

חושן משפט סג הלכות הלואה

מאירת עינים — שפתי כהן — באר הגולה

סג א שטר זה. כן הוא לי' הרמב"ם סוף הל' עדות ול"ד קאמר ז"ה אלא שטר כזה והיינו שביקש מהם שיכתבו ויחתמו להן שטר על דאוכן איך שחייב לו מנה ובשטר זה שמוציא עתה נ"כ כ"כ איך שחייב לו דאוכן מנה ואמרינן זה ודאי זיוף הוא. **ב** אע"פ שנתקיים השטר בחותמיו. **ג** אין נוכין בו. דוקא בו קאמר דהיינו שטר שעל לוה זה וסך זה שאמרו העדים שביקש מהן לעשות בו זיוף אבל שאר שטרות שבידו לא מחזקי' בפסול וגוכים בהן (וע' בסמוך ס"ב בדברי מור"ם) וכ"כ הרא"ש והטור בהדיא ומעשה שאמרי' האי גברא לאו זייפן הוא אלא מלוה ע"פ יש לו על דאוכן זה וירא לנפשו שיכפור בו מ"ה בקש לעשותו מלוה בשטר ופע"ר: **ד** לעולם נראה דכ' לעולם ללמדינו דאפי' תפס אח"כ מעצמו מהלוה האזכר בשטר חוזרים ומוציאים מידו וכמ"ש בפרישה ע"ש ומיהו ושטר זה שטר אחר הוא ומזייף הוא אם לא כשנתקיים כבר אז יש להם

סג (א) שטר זה. כלומר של סך זה פל איש זה לכך אין נוכין בשטר זה אבל שאר שטרותיו על אחרים אפי' מסך זה אז על אותו פלו' מסך אחר לא ריעי כן הוא בהר"ן והרא"ש וטור וכתב הב"ח דאם יש לו כ' שטרות מאותו סך על אותו פלו' נוכה א' מהם ומהלקוחות מאותו שזמנו מאוחר ע"כ ול"ד לדלקמן שפיף ב' בהג"ה היכא שאמר להם זייפו לי שטר אחד דהתם כיון שלא הזכיר שום סך מסתמא דעתו היה גם על סך הרבה וכל השטרות בכלל סך רב משא"כ הכא שלא הזכיר רק סך פלוני: (ב) אין נוכין בו. ודוק' כשלא ראוהו בידו קודם לכן אבל אם ראו אותו בידו קודם הזמן שהיה מחזר על הזיוף אין השטר נפסל למפרע שהרי באותו זמן (") היה בחזקת כשרות. כ"כ הב"ח. והיינו כשנתקיים אז כשראוהו או שיודעים בודאי שזהו השטר שראו קודם לכן כגון שיש להם איזה סימן מובהק בו וכה"ג או שאומרים ראינו השטר בידו קודם לכן והכרנו אז החתימות ומועיל זה לענין אם טוען שלא לוה אבל מ"מ יכול לטעון פרעתי

סג [א] שטר זה. לגי' הרי"ף ע"ש: (ליקוט) שטר זה. ר"ל כסף זה על איש זה ועש"ך (ע"כ): [ב] (ליקוט) לעולם. קאי אקיוס השטר ר"ל בכ"ע של קיוס מהדרכים שמקייתים השטר וז"ש ויראה לי כו' (ע"כ): [ג] אלא"כ עידי. אבל עדים

ביאור הגר"א

סג [א] זה. כתב הסמ"ע דל"ד קאמר זה אלא שטר כזה והיינו שביקש מהם שיכתבו לו שראוכן חייב לו מנה ובשטר זה שמוציא עתה נכתב ב"כ סך כזה אמרינן ודאי זיוף הוא וכתב הש"ך בשם הב"ח דאם יש לו כ' שטרות מאותו סך על אותו פלוני נוכה א' מהם ומהלקוחות מאותו שזמנו מאוחר ע"כ ול"ד למ"ש בס"ב בהג"ה אם אמר זייפו לי שטר אחד כו' דהתם כיון שלא הזכיר שום סך מסתמא דעתו היה גם על סך הרבה וכל השטרות בכלל סך רב : [ב] לעולם.

נתיבות המשפט

סג (א) זה. היינו שטר כזה דהיינו על סך כזה. ואם יש לו כ' שטרות מסך זה על אותו פ' נוכה אחד מהם ומהלקוחות מאותו שזמנו מאוחר ודוקא בפטיף כ' שלא הזכיר שום סך מסתמא דעתו הי' על הסך הרב' וכל השטרות בכלל משא"כ בכא שלא הזכיר רק סך פ' : (ב) לעולם. ולא מהני עידי הכרת החתימה דאמרינן דשרא ומזייף עד שיעמדו העדים בהכרתן

משה"א

סג (א) אין נוכין בו עסמ"ע ס"ק נ' דאמרינן האי גברא לאו זייפן הוא אלא מלוה ע"פ יש לו כוונתו ספק מלוה ישנה דהא אפילו טוען לא לוה אין נוכין ועש"ך ס"ק ב' שכתב דאפילו ראו אותן קודם הזמן אין נוכין אם לא שיש להם סי' מובהק והיינו לשיטתי' שכ' בסק"נ דלא מהני עידי ראיית הלוא' או חתימ' השטר)(אבל להסמ"ע ס"ק ה' דמהני לא בע"י סי' מובהק דזה הוי כמעידין שראו שחתמו : ב) עידי השטר מעידין שראו ההלוא' או אחרים וכו' לכאור' קשה דלמה נקט נבי ראו הלוא' דוקא עידי השטר היה לו לומר סתם אא"כ עדים מעידים שראו שחתמו ככן גרא' דהנה הש"ך בס"ק נ' חולק על הסמ"ע וס"ל דלא מהני הנך גונא רק כשטוען לא לוה ופי' פי' דחוק וגרא' דהעיקר כהסמ"ע ומה שהקש' דהא מ"מ איכא למיחוש לפירעון ולזיופא ע"ש וגרא' דדוקא במקום דאיכא לספוקי בגוף ההלוא' חייש'

קצות

סג א) אין נוכין בו וכתב הב"ח דוקא כשלא ראוהו בידו קודם לכן אבל אם ראו אותו בידו קודם הזמן שהיה מחזיר על הזיוף אין השטר נפסל למפרע שהרי באותו זמן (") היה בחזקת כשרות. כ"כ הב"ח ואם כאו עדים ואמרו ממנו שלא לזייף ולא ידעו באיזה יום ובאיזה זמן אמר להם נראה לפי מ"ש רמ"א בסי' ל"ד ספיף כ"ג דהיכא שבאו להפיד על עד שעבר עבירה ולא ידעו באיזה זמן אם קודם שהעיד או אח"כ דמוקי אחזקת כשרות ואמרינן השתא הוא דאיתרע א"כ ה"ה הכא מוקמינן בחזקת כשרות ואמרינן השטרות כשרין והשתא הוא דאיתרע ומש"ש בסק"ד : ב) לעולם. כתב בתשו' מוהר"מ סימן קנ"ה אומר ר"ת שכתב בפי' ר"ח בפ' שבועת הדיינים דכל מרעגא לשטרא בתלמוד שתמא היינו שבעל השטר ישבע אחלה קודם שיגבה בו כדמשמע ליטא בש"ס א"ל האי שטרא דעי' לא מיגבה גבינן ולא מיקרע קרעינן עכ"ל ומזה כ' בתומים דדעת ר"ח ור"ת דאם נתקיים נוכין בו בשבועה ע"ש ולפיה דודאי האי ריעי דפ' אלו נערות לא גבינן ביה לעולם אפי' ישבע המלוה וכ"כ בתו' בשבועות גבי איתרע שטרא בשם פי' ר"ח ור"ת דאיתרע לענין שבועה ודוקא הך ריעותא דפ' אלו נערות אין נוכין בו ע"ש

(חו"מ ח"א) עיון

סג [ג] אלא"כ עידי. הכל עדים מתיימתן של אלו החתומים אמרינן דטרם זייף ואפי' תפס אח"כ מהלוה מוציאים ומוציאין מידו ומיהו ג"כ לא קרעינן ליה דלמא יבוא שאינו זייף וכדמסיק וז"ל הש"ך ודוקא שלא ראוהו בידו קודם לכן אבל אם ראוהו בידו קודם הזמן שהיה מחזר על הזיוף אין השטר נפסל למפרע שהרי באותו זמן (") היה בחזקת כשרות. כ"כ הב"ח. ואם אינו יום ובאיזה זמן אמר להם נראה לפי מ"ש רמ"א בסי' ל"ד ספיף כ"ג דהיכא שבאו להפיד על עד שעבר עבירה ולא ידעו באיזה זמן אם קודם שהעיד או אח"כ דמוקי אחזקת כשרות ואמרינן השתא הוא דאיתרע א"כ ה"ה הכא מוקמינן בחזקת כשרות ואמרינן השטרות כשרין והשתא הוא דאיתרע ומש"ש בסק"ד : ב) לעולם. כתב בתשו' מוהר"מ סימן קנ"ה אומר ר"ת שכתב בפי' ר"ח בפ' שבועת הדיינים דכל מרעגא לשטרא בתלמוד שתמא היינו שבעל השטר ישבע אחלה קודם שיגבה בו כדמשמע ליטא בש"ס א"ל האי שטרא דעי' לא מיגבה גבינן ולא מיקרע קרעינן עכ"ל ומזה כ' בתומים דדעת ר"ח ור"ת דאם נתקיים נוכין בו בשבועה ע"ש ולפיה דודאי האי ריעי דפ' אלו נערות לא גבינן ביה לעולם אפי' ישבע המלוה וכ"כ בתו' בשבועות גבי איתרע שטרא בשם פי' ר"ח ור"ת דאיתרע לענין שבועה ודוקא הך ריעותא דפ' אלו נערות אין נוכין בו ע"ש

באר היטב

סג [ג] אלא"כ עידי. אבל אם אינם מעיד דטרם זייף ואפי' תפס אח"כ מהלוה מוציאים ומוציאין מידו ומיהו ג"כ לא קרעינן ליה דלמא יבוא שאינו זייף וכדמסיק וז"ל הש"ך ודוקא שלא ראוהו בידו קודם לכן אבל אם ראוהו בידו קודם הזמן שהיה מחזר על הזיוף אין השטר נפסל למפרע שהרי באותו זמן (") היה בחזקת כשרות. כ"כ הב"ח ואם אינו יום ובאיזה זמן אמר להם נראה לפי מ"ש רמ"א בסי' ל"ד ספיף כ"ג דהיכא שבאו להפיד על עד שעבר עבירה ולא ידעו באיזה זמן אם קודם שהעיד או אח"כ דמוקי אחזקת כשרות ואמרינן השתא הוא דאיתרע א"כ ה"ה הכא מוקמינן בחזקת כשרות ואמרינן השטרות כשרין והשתא הוא דאיתרע ומש"ש בסק"ד : ב) לעולם. כתב בתשו' מוהר"מ סימן קנ"ה אומר ר"ת שכתב בפי' ר"ח בפ' שבועת הדיינים דכל מרעגא לשטרא בתלמוד שתמא היינו שבעל השטר ישבע אחלה קודם שיגבה בו כדמשמע ליטא בש"ס א"ל האי שטרא דעי' לא מיגבה גבינן ולא מיקרע קרעינן עכ"ל ומזה כ' בתומים דדעת ר"ח ור"ת דאם נתקיים נוכין בו בשבועה ע"ש ולפיה דודאי האי ריעי דפ' אלו נערות לא גבינן ביה לעולם אפי' ישבע המלוה וכ"כ בתו' בשבועות גבי איתרע שטרא בשם פי' ר"ח ור"ת דאיתרע לענין שבועה ודוקא הך ריעותא דפ' אלו נערות אין נוכין בו ע"ש

באר הגולה

ל מימרא דרב פפא האי שטרא ריעא וכו' כדתפר' שם בגמרא כתובות דף ל"ו ע"ב : ב אבל אחר שטרות לא ריעי אלא הוחזק אלא לאותו שטר שהזכיר לעדים דתלי' שמא מנה היה אצלו כעל פה וירא שמא יכפור

פתחי תשובה

סג א] אין נוכין בו לעולם. ע' בת' חתם סופר חח"מ סי' ס"ל שכ' דפשוט דהי דהוחזק כפרן לגבות באותו השטר אבל עכ"פ יכול לומר הבינה בע"פ יש לי עליך וישבע הנתבע היסת ויפטר וכדמשמע ממ"ש סמ"ע סס"ק נ' ע"ש : ב] בו לעולם. עבה"ש

הגהות אמרי ברוך

(ש"ך ס"ק כ') (") היה בחזק' כשרות כ"כ אבל לולא סברא זו היה לאוקי שמא תחלה זייף בעצמו תחיימת עדי' וקיומ

כסף הקדשים

סימן סג סעי' ח' (לזייף לו שטר) בחו"מ ס"ג במי שהי' רולה לזייף. אם עד ח' שבל שטר שבולית לפניהו ניכר שהוא זייף יש לומר שגם אם יש שם כ' עדים עוד ותקיימו אין נוכה בהשטר. ומ"מ לפסול שטר מקוים ל"ל ע"י כ' עדים שהוא רלה לזייף דאם לא כן אולי אתם לא עלמו בשנוי

חושן משפט סב הלכות הלואה

סג מי שהועד עליו שמחזיר אחר זיוף ובו ב סעיפים:

א המוציא שט"ח על חבירו ובאו שנים ואמרו ממנו שאל לזייף לו [ג] א (א) שטר (ג) [א] זה ב אע"פ שנתקיים השטר בחותמיו ג (ב)(ג) (א) א)אין נוכין ב) בו ד (ב) ב) [ב] [ב] לעולם ג [ג] אא"כ ב) עידי השטר מעידים

ונמצא זה שטר אחר הוא ומזייף הוא אם לא כשנתקיים כבר אז יש להם

סג [ג] אלא"כ עידי. הכל עדים מתיימתן של אלו החתומים אמרינן דטרם זייף ואפי' תפס אח"כ מהלוה מוציאים ומוציאין מידו ומיהו ג"כ לא קרעינן ליה דלמא יבוא שאינו זייף וכדמסיק וז"ל הש"ך ודוקא שלא ראוהו בידו קודם לכן אבל אם ראוהו בידו קודם הזמן שהיה מחזר על הזיוף אין השטר נפסל למפרע שהרי באותו זמן (") היה בחזקת כשרות. כ"כ הב"ח ואם אינו יום ובאיזה זמן אמר להם נראה לפי מ"ש רמ"א בסי' ל"ד ספיף כ"ג דהיכא שבאו להפיד על עד שעבר עבירה ולא ידעו באיזה זמן אם קודם שהעיד או אח"כ דמוקי אחזקת כשרות ואמרינן השתא הוא דאיתרע א"כ ה"ה הכא מוקמינן בחזקת כשרות ואמרינן השטרות כשרין והשתא הוא דאיתרע ומש"ש בסק"ד : ב) לעולם. כתב בתשו' מוהר"מ סימן קנ"ה אומר ר"ת שכתב בפי' ר"ח בפ' שבועת הדיינים דכל מרעגא לשטרא בתלמוד שתמא היינו שבעל השטר ישבע אחלה קודם שיגבה בו כדמשמע ליטא בש"ס א"ל האי שטרא דעי' לא מיגבה גבינן ולא מיקרע קרעינן עכ"ל ומזה כ' בתומים דדעת ר"ח ור"ת דאם נתקיים נוכין בו בשבועה ע"ש ולפיה דודאי האי ריעי דפ' אלו נערות לא גבינן ביה לעולם אפי' ישבע המלוה וכ"כ בתו' בשבועות גבי איתרע שטרא בשם פי' ר"ח ור"ת דאיתרע לענין שבועה ודוקא הך ריעותא דפ' אלו נערות אין נוכין בו ע"ש

ביאורים

לזייפא אבל במקום דאיכא חזקת ההלוא' או חזק' שטר לא מקלקלינן משום האי הששה חזקת הלוא' והשטר ומצרפינן כמ"ש הסמ"ע וראי' ברורה לזה מכתובו' ל"ו דמדמה התם דינא דהכא להך דהיוצא' משום שם רע דאין לה קנס וכו' דהיינו באתו סהדי ואמרו לדידן הבעתינהו באיסורה ומחזקינו לה ע"י חנך סהדי לזונה וחזינן דהתם נבי לדידן תבעתינהו באיסורא לא נקט השי"ס רק לפוטר' מקנס ופחות ולא נקט הך דינא נגד להפסיד' כתובתה ונהי דאם אמרו סהדי דתבעתינהו באיסור' קודם הנשואין לא שייך לומר להחזיקה בבעולה ולהפסיד' ממאתי' כיון דלא טעין בבעילה ראשונ' ס"ם מצאתי ואם טען בלא"ה מהימן כמבואר בכתובות דף ט' מ"מ אי אתו סהדי ואמרו דתבעתינהו אחר הנישואין נחזיקה בזונה ויפסיד לה הכתובה ולא אישתמיט שום פוסק לכתוב זה לענין כתובה אלא ודאי דוקא לענין קנס דלא אתחזיק כלל

החושן

הרי מבואר להדיא דהך ריעותא דפ' ח"ב אין נוכין בו לעולם אפי' בשבועה וכן משמע להדיא שם דף ל"ו בהא דתניא והיולאות משום שם רע דהיינו שלא שם רע בילדותה אין לה לא קנס ולא פיתוי אמר ר"פ ס"מ האי שטרא ריעי לא מגבינן ומפרש לה דאתו בי תרי ואמרי לדידהו תבעה באיסורא דכוותה הכא דאתו בי תרי ואמרו לדידהו אמר להו לזייף ע"ש וכיון דתנן אין לה קנס ולא פיתוי ודאי לכון אין לה לעולם משמע ואפי' בשבועה ודכוותה באמר זייף לי שטרא ונם ליכא דלא מגבינן ביה לעולם משמע אפי' בשבועה וביאור דברי ר"ח ור"ת היינו דכל מרעגא לשטרא בתלמוד שתמא היינו לענין שבועה כדמשמע ליטא בפא"ל האי שטרא ריעי לא מגבינן ביה ומשמע דריעי לחודיה היכא דלא נקט נב ליכא דלא מגבינן ביה משמע דגובין בו ולא אמרינ אלא לענין שבועה דאי ליכא דריעי לחוד אין גובין בו למה נקט בפרק ח"ב לא מגבינן ביה אבל זה ודאי האי שטרא ריעי דכ' ח"ב לא מגבינ' ביה והיינו אפי' בשבועה והוא פשוט וברו"

תו"מ ח"א — **עיון**

בו סי'. כן נ"ל ודו"ק: (ג) מעידים שראו ההלוואה כו'. משמע דר"ל אפי' אין זוכרים שחתמו ויכול להיות שמלוה ע"פ היתה מ"מ מאחר שאחרים מכירים חתימת העדים החתומים מצטרפים זה לזה וגובין בשטר זה וכן פי' בסמ"ע והיינו כמ"ש בב"י לדעת הרמ"ה וכ"כ הב"ח אבל לא נהירא לי דכיון דאיישינן לזיופא היאך נצטרף זה לזה ואדרבי' טפי איכ' למיחש שהלוה לו בעל פה וטוב פרע לו ורצה לזייף לעשות מלוה בשטר שלא יוכל לטעון פרעתי או שיטרוף לקוחות וכה"ג אלא נראה לפרש דברי הרמ"ה כמ"ש לקמן ס"ק ד' להר"ן וס"ל דלא מהני הכרת החתימות בשום ענין ואפילו העדים החתומים בעצמם מעידים על חתימתן ואף שידוע שההלוואה היא אמת כגון שעידי השטר מעידים שראו ההלוואה או אחרים מעידים שראו שחתמו מ"מ יכול לטעון פרעתי דשמא זהו שטר אחר הוא ומזייף והלכך לא מהני שום עדות רק לענין אם הלוה טוען שלא לוה אז מהני אם עידי השטר מעידים שראו ההלוואה או אחרים מעידים עליהם שחתמו ולישנא דמגבינן ביה דכתב הרמ"ה הוא לאו דוק' אלא משום דכתב ברישי לא מגבינן ביה כתב הכא מגבין ביה וה"ה אפילו בלא שטר חייב לשלם. ולא קשי' פשיטא דבא לומר דלא חיישינן כיון דמהדר אזיופא שמא שכר עידי שקר וכש"ד דש"ם קמ"ל כמשקנא דש"ם דאם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו אי נמי ריש"א איצטריכ' ליה דאפילו עידי השטר מכירין חתימתן אינו מועיל אי נמי פיפא איצטריך ליה דלא משאינן ליה בידיה והיינו דכ' הרמ"ה אבל אם עידי השטר כו' מגבינן ביה דהא תו ליכא למיחש לזיופא ומיהו לא משאינן ליה בידיה דילמא מיית לוה כו' דאי כפי' הב"י והסמ"ע והב"ח אמאי לא משאינן ליה בידיה ביון דשטרא מעלי' הוא ולית ביה חשש זיופא וצריך לדחוק לדבריהם דאדלעיל קאי כשלא מגבינן ביה וכ"כ הב"י ועל כן כתב המחבר בסעיף ב' כשאמרו אין גובים בו לא משאינן ליה בידי' כו' אבל באמת לשון הרמ"ה לא משמע הכי כלל אלא משמע דאדאשמיך ליה קאי וה"ק דאע"פ דמגבינן ביה מ"מ לא משאינן ליה בידיה אלא לענין זה מגבין ביה דאייב לשלם לו מיד אבל אם אינו משלם לו מיד כגון שאין לו עתה לפרוע או שעדיין לא הגיע הז"פ וכה"ג לא משאינן ליה ונראה *דגם להרמב"ם לא מהני כשעידי השטר מעידים על ההלוואה ואחרי' מכירים החתימות או אחרים מעידים שראו שחתמו שיהי' השטר כשר לגמרי דהא לא כתב הרמב"ם אלא דכשהעדים עצמם אומרים שזהו חתימתן גובים בו משום שהעדים עצמם אינם טועים אבל בעדים אחרים מודה דאיישינן שמא הם טועים והוא זייף עד שסוברים שזהו חתימת העדים א"כ מה בכך שראו שחתמו דלמא פרע לו ושטר זה זיוף הוא והיינו דלא כתב הרמב"ם שום גוונא דמהני רק כשהעדים עצמם אומרים שזהו חתימתן כל זה נ"ל ברור: (ד) ואם עידי השטר כו' בב"י ובכסף משנה כתב שני פירושי' לדעת הרמב"ם (שהוב' לפיל ס"ס ל"א) והובאו בב"ח גם בתשו' מהר"ח ן' שמון סימן ר' הסכים עמו ולפע"ד שניהם אינם מחוורי' הפי' הראשון שכתב דמיירי שכת"י יולא ממקום אחר דאי לא כיון שאינ זוכרים ההלוה' אין עדותן עדות כמ"ש הרמב"ם פ"ח מה' עדות ונתבאר לעיל סימן מ"ו סעיף י' וכ"כ בב"י להר"ן כהרמב"ם ולא נהיר' לי דהא טעמ' דמהני לעיל סי' מ"ו סעיף י' להרמב"ם כ"כ שכת"י יולא ממקום אחר דכיון שנתקיים שלא על פיהם אין אנו צריכים לעדותם ואין אנו חוששין למה שאומרין שאין זוכרין וא"כ הכא מה בכך שכת"י יולא ממקום אחר הא כיון דמהדר אזיופא דמ"ש הרמב"ם כולל הטור הזה ממקום אחר וא"כ אנו צריכים לעדותם של אלו. והפי' הטי' שכ' בכ"מ דמיירי שזוכרים ההלוה וקמ"ל דלא אמרי' דלא להוי רק מלוה ע"פ קמ"ל דרגלים לדבר דשטר' קושט' הוא נ"כ לא נהיר' לומר רגלים לדבר אלא נראה דהרמב"ם עיקר דיל' אתא לאשמועינן דכשעידי השטר בעצמם מכירי' חתימות ידם גובה בו ואין חוששין שמא זייף כל כך עד שהעדים בעצמם טועים דהעדי' עצמם ודאי אינם טועים וא"כ כשאומרי' זהו כת"י השטר כשר דאף אם הלוה' אינו שיעידו שנעשו ערים לכתחלה לא יעיד אא"כ זוכר ההלוה' דכשמעיד בפתח הוא כשר דעל מנה שבשטר הוא מעיד ואין הבית דין צריכים לשאלו אם אלו לא הי' זוכר לא הי' מעיד וכמו שכתבתי בסימן מ"ו סעיף י' ס"ק ל"ב ע"ש א"כ אפילו מיירי הרמב"ם שאומרי' בפירוש שזוכרים ההלוה' אשמועינן רבות' דלא חיישינן שהעדי' טועים אבל זה שזוכרים ההלוה' אינו תלוי בכאן דכמו שהדין בשטר כשר לעיל סי' מ"ו ה"ה הכא והר"ן חולק על הרמב"ם וס"ל דבעדים עצמם נמי חיישינן שטועים וכיון דמהדר אזיופא שמא זייף כל כך עד שהעדי' עצמם סבורים שזהו השטר כשר וכל שאין זוכרים ההלוה' לא מגבי' ביה אבל כשזוכרים ההלוה חייב לשלם אם טוען שלא לוה ממנו וא"כ הר"ן חולק בתרתי על הרמב"ם דבין שמעידי' בפתח זהו ידינו או שאומרים בפירוש שזוכרי' ההלוה וזהו כתב ידינו אינו מועיל שיהי' השטר כשר דעדי' שהדי דהכי וא"כ יכול לטעון פרעתי וזה השטר זיוף הוא וסבר' גדולה היא זו דהא כיון דחיישינן שהעדים טועים א"כ יכול לטעון פרעתי ושטר זה זיוף הוא. ולפי מה שהבין בתשובת מהר"ח ן' שמון שם בהר"ן דהרמב"ם מיירי כשאין זוכרי' ההלוה ובהב"י הקשה מנ"ל להר"ן לפרש דברי הרמב"ם כן ותירץ דאי מיירי כשזוכרים פשיט' וא"כ לדבריהם נ"ל כשכת"י יולא ממקום אחר וכבר כתבתי דזה לא נהיר' ועוד דהא עדיין רבותא גדולה היא דעבדינן ממלוה ע"פ מלוה בשטר ולא חיישינן שהעדי' טועים כדחיישינן להר"ן אבל לפי מה שכתבתי ל"ק מידי דבין דהרמב"ם מיירי בפתח ובין דמיירי שזוכרים ההלוה מ"מ במה דס"ל דעדים עצמם עדיפי מעדים דעלמ' וכשמכירים חתימת עצמם השטר כשר כמו שטר דעלמ' חולק הר"ן וס"ל דעבידי שהדי דעבי בהכי ולא מתכשר שטר' ואינו גובה בו רק כשזוכרים ההלוה גובה ממנו אם טוען שלא לוה ודעת הריטב"א פ"ב דכתובות כהר"ן שכתב ואפי' העדים עצמם אומרי' כתב ידינו הוא זה איכא למיחש לזיופא כהאמר אין חתימת ידא דידי הוא ומיהו אי אתו שהדי גופייהו ואמרו דדכירי דאתמי בשטר' ה"ז כשר עכ"ל ומ"ש ה"ז כשר ר"ל לענין שחייב לשלם אם טוען שלא לוה ממנו וכמ"ש בסמוך לדעת הר"ן ובס"ק שלפני זה כתבתי שגם דעת הרמ"ה כן וכן נראה דעת הרא"ש והטור. שוב מצאתי בס' תרומה שער י"ז סוף אף ל"ח שכתב וכבר הכריע הטור כסברת הרמב"ם ונשאר' סברת הרמ"ה יחידאה עכ"ל ודבריו תמוהי' בעיני (עי' בתשו' מהר"מ אלשיך סי' מ' ובתשו' הר"ב סי' י"ב דף כ"ח ע"ב): (ה) כל שטרותיו של זה כו' משמע אפילו יש לו כמה שטרות על איש אחד וכן משמע בעור וכ"כ הסמ"ע ונראה הטעם דכיון שלא הזכיר שום סך אמרי' מסתמא דעתו הי' אכל סך ממון שאפשר וכן כיון שלא הזכיר איש ידוע אמרינן (") שדעתו הי' אכל אדם שבאפשרי: למשכון

מעידים ה שראו (ג) [ג] ההלואה ו [ד] או אחרים מעידים עליהם שראו שחתמו ז (ד) ד [ה] ואם עידי השטר מעידים שזו היא (ד) [ד] חתימתן גובין בו [ו] (ויש [ה] (ה) חולקין וס"ל דהכרת החתימה לא מהני) (טור בשם הרמ"ה ור"ן פ' אלו נערות):

ב [ז] ה כשאמרו אין גובין בו ח לא (ו) [ו] משהינן ליה בידיה אלא מוקמינן ליה ביד שליש: הגה [ט] ואם לא אמרו העדים שמכל להם לזייף שטר זה אלא שטר אחר ט (ה) (ז) [ז] כל שטרותיו של זה שבקש לזייף אתרעו ולא גבינן בהו (ו טור): נפקד

באר הגולה

ג שור בשם הרמ"ה ד רמב"ם סוף פ"ע ה שור בשם הרמ"ה משום דחיישינן ס מא ימות הלוה ואזיל ומפיק מיתתי בני דינא אחרינא ו כ"כ הרא"ש והר"ן שם וכתב שכ"מ אם *הוליא שטר שראוהו כי דו קורס אותו זמנשהיה מחזר על הזיוף אין השטר נפסל לתפרע אחרי

פתחי תשובה

שו ואפי' הפס אח"כ מהלוה חוזרים ומוציאין מידו כו' יע' בת' עבודה"ג סי' נ"א שכ' נלע"ד היינו דוקא אם הפס בעדים אבל אלא בעדים ודאי לא מפקינן מידיה ע"ש:

הגהות אמרי ברוך

ואחר כך השהדל לפתות אנשי' שיחתמו שטרו שזה טוב יותר משטר שעלמו החתימה מזויף: (נה"מ ס"ק א') (") אבל הסמ"ע. כ"כ אף לרמ"ע אינו מועיל כ"א בשאחרים מעידים שראו שחתמו שטר זה כמ"ש להריא בס"ק ו' ונפריכה וכן הוא להריא בנ"ח: (ש"ך ס"ק ה) (") בסס"ד. שדעתו היה אבל אדם. כ"כ נ"ע מל' הרא"ש בתשובה ותלינן שייף שטר אי לא ידענא הי ניהו: (נה"מ ס"ק כ') (") אבל בדאיכא סהדי על חזקה. כ"כ לפענ"ד נראה דליד הא כל חוב עומד לפרעון ולא שייך חזקה שבודאי עדיין השטר הראשון ביד המלוה:

כסף הקדשים

מהרגילות וגם אם בחתום אומר שאינו חתימה ידו. מ"מ אינו רק עד א' ואם ב' העדים אומרים שאינו חתימת יד שלהם אזלי אינו כהודאה עם הלוה שמצטרפים וכיון שבאו לגרוע חזקת בערות של בעל השטר צריך להיות ב' עדים על חתימה א' ואין הצטרפות בהכ"ל: גם י"ל דכל שלא הוצר עליו שהוא רצה לזייף יכול לומר שמלא השטר או שאחר נתן לו וכיון שלא עסק הוא בגופי' בזיוף קיל וגם אם אינו שם אינו טוען כן ואומר שהוא נתן לו הלוה השטר ושכפיו חתמו לא עצמם העדים. מ"מ אין אדם משיפעצמו רשע. ויש לו מינו וכל שיש קיום על השטר שאנו דנים עליו אינו מינו להוליא שהרי מ"מ מסייע לי' שטרא כפי דרך השטרות שבעולם: ושטר שהוא בחתימת יד עדים וחתימת יד הנתבע אם על א' מהעדים הי' בירור זייף י"ל שגם מ"י הנתבע בטילה עי"ז כנ"ל. כי י"ל דכיון דאכל שטר א' גרע מתי שרלה לזייף שטר אחר אחר כ"ש הטעם שעי"ז בורעו כל שטרותיו כמ"ש הסמ"ע ע"ש. ואולי שטר אחר אחר גרע מה שאין כן בהנ"ל יש לומר שגם חתימת יד העד הנני לא בורעה והנ"ל בשטר אחר אך הר הרי משמע שגם אם מה שרלה לזייף הי' על שטר אחר. ועי' עדים אחרים ידועים מ"מ בורע כמו וכל שכן בשטר כוותי' ועדים אחרים ועי"ז גם חתימת הנתבע הוי"ל בכלל שטר הזה: וגם אם לא נתברר בעדים. אם בא להוליא על פי שטר שאינו תקוים הרי יכול לטעון פרעתי בזמנו של מזויף. ובשבא לגבות מיתומים פועים כן עצורם ואינו גובה עד שיתקיים והבאים לקיים בהיכר הכתב פ"י מה שרואים שנוי בא' מהחתימות לריכים לדקדק ביותר כיאך יסתכו את עצמם על ההיכר:

ביאור

אחרים לא כמש"ל סי' מ"ט ס"ז אא"כ באו כו': [ד] או אחרים. אבל הכרת החתימות לא מהני בהשש זיוף כמ"ש סס כ' א' אאפי' לר"ת שאומר דבטביעות עין מהני הכא שאני: [ה] ואם עדי. הוא ל' הרמב"ם וס"ל לש"ע דלעידי השטר עצמם לא חייש' שיטעו בכתי': [ו] ויש חולקין. הוא רמ"ה הנ"ל ורא"ה לדבריו מב"ש קס"ז א' א"ל דין חת"י כו' ורמב"ם סבר דזה דבר אין מצוי ואפשר דס"ל להרמב"ם אף בהכרת אחרים וכפי' הא דבתובות הנ"ל שמא הוא זייף הכל וכמש"ל בסי' מ"ו ס"ז: (ליקוט) המולית כו' עד לעולם. ואם עדי כו'. הכל ברמב"ם וז"ל אם שאינו אדי השטר והעידו הן בעצמן על

באר

החתימות אבל כשמתקיים כבר אז יש להם סימן מובהק מהני אף לענין טענת פרעתי עכ"ל: [נ] ההלוה'. פירש הסמ"ע דאפי' אין יודעים שאותה הלוה היה מלוה בשטר ויכול להיות שמלוה ע"פ היה וגם אין עידי השטר רואים אתה השטר שיעידו על חתימתן מ"מ אם אחרים מכירין החתימות מצטרפין זה לזה ונובין בו והש"ך חולק ע"ז וס"ל דלא מהני הכרת החתימות בשום ענין ואף שידוע שההלוה' היא אמת מ"מ יכול לטעון פרעתי וע"ש. [ד] חתימתן. בד"מ כ' דלדעת הרמב"ם דס"ל דבכל עידי השטר הכלים לקיים חתימתן צריכים ג"כ לזכור ההלוה' וכמ"ש בס"ם מ"ו מ"מ כשאמרו זו היא חתימתן והלכו להן אמרינן משמע זוכרים ג"כ ההלוה. סמ"ע: [ה] חולקין. כתב הסמ"ע אבל בשני בבות הראשונות דהיינו שראו ההלוה או שאחרים מעידין שראו שחתמו ליכא מאן דפליג וגם אם עידי השטר מעידים

משה"כ חידושים

בזמן שראו השטר או אא"כ אמרינן בשמא הוא דאיתרע כמו בסי' ל"ו סק"ב בהג"ה: (ב) ההלוה. דאפי' א"י אם ההלוה הי' מלוה בשטר וגם אין עידי השטר רואין עהה השטר שיעידו עכשיו על חתימתן מ"מ אחרים שמעידין על חתימתן מצטרפין זא"ל ונובין בו והש"ך חולק וסובר דלא מהני כגן גווני רק כשטוענהלוה לא לויתי אבל יכול לטעון פרעתי וזה שטר אחר של זיוף הוא. והעיקר כהסמ"ע כ"כ התומים) (וע"כ סיף קטן ב' דשראו ההלוה בעינן ג"כ שיעידו שהם עידי שטר דהיינו שזוכרין אליהם להם הלוה לכתוב וליתן שטר: (ד) חתימתן. דאמרינן מסתמא זוכרין ג"כ ההלוה סמ"ע: (ה) חולקין. היינו דלא אמרינן מהתם שזוכרין ההלוה' אבל שראו ההלוה' אם שאמתו כ"ע מודו. והש"ך חולק וס"ל דאפי' העדים עצמן זוכרין ג"כ ההלוה' חייש' שטוען דגם אם אחר זייף הוא ולא מהני להש"ך רק כשיש להם סי' מובהק שהוא שטר זה והעיקר כהסמ"ע וכן כתב התומים דבזוכרין ההלוה' סגי: (ו) משהינן. ודוקא כזה דלא מהני הפיסה אבל בסי' כ"ח דמהני הפיס' מניחין אותו בידו ואם יגבה בב"ד אחר הא הוי כהפיסה: (ז) כל. אף לו יש לו כמה שטרות על איש אחד אמרינן דדעתו היה על כל סך ממון שאפשר וכן אם אם לא הזכיר איש ידוע אמרינן שדעתו היה על כל אדם שבאפשרי סמ"ע וש"ך:

נתיבות

אחרים לא אחרים אם אינו מכירים אותם אינו מועיל אם אינו מכירים אותם אינו מועיל אם אינו מכירים אותם אינו מועיל

סד א מחיים תפסתי. דאלו"כ מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לדינא דגמרא:
ב בלא כתיבה. פי' כתיבת הסטר קנין שנו קונין הסטרו' והיינו קני לך איסו וכל שעבודא דאית ביה וכמ"ש בסי' ס"ו ע"ש ואפי' להרמב"ם דס"ל דנאמן לומר סטר כתיב' הוה בידי ואבדתיהו הכא מודה דאינו נאמן כיון דיש עדים דנפקדון בחו לידו וכמ"ש בסמוך:
ג שראוס עתה בידו. פי' עתה קודם

סד נפקד שרצה לעכב בחובו שטרות הפקדון ובו ס"א:
א מ מי שהפקידו בידו שטרות ומת המפקיד וטוען הנפקד

א מחיים *תפסתי אותם (א) ג למשכון בשביל חוב שיש לי על המפקיד[מ] (ב) מ) א) דאלו לגבותם (ג) לא היה מועיל ב ג) ב) בלא (מ) [א] כתיבה ג אם יש עדים שתבעם ממנו מחיים ולא רצה להחזירם לו אז ג) הויא תפיסה ואי לא לא (ד) ד) ג) [ג] ומיירי [ג] שיש (ג) [ב] עדים שהפקידם בידו וגם יש עדים ג שראוס עתה בידו

(ב) דאלו לגבותם לא הי' מועיל בלא כתיבה כו'. ואע"ג דמיירי שיש עדים עדי

פקדון ורחה ובלאו הכי לא הוה יכול לטעון לקוח מ"מ כיון שהחוב של הנפקד ידוע והיו עדים שתפס מחיים הוה אתיני' דיכול לגבות החוב קמ"ל כיון דאין אותיות נקנות אלא בכת בה ומסירה א"כ לא נקנו לו הסטרות ול"מ תפיסתו לגבות מהלוה רק להחזיק נוף הנייר עד שישלמו לו (עיין בתשו' ר"מ אלשיך ר"ס ד'): (ג) לא הי' מועיל בלא כתיבה כו'. משמע היכא דהיה יכול לטעון לקוח הוא בידי ולא הי' צריך כתיבה כגון בתמרמו"ת שלנו וכה"ג נאמן לומר למשכון תפסתים בתנו דלקוח וכן נראה להדי' מבואר מכל הפוסקים והב"ח כתב דמפירש"י משמע דבסטרות אפי' ה"ל מנו דלקוח נמי על הנפקד להבי' ראי' דכיון דהיו פקדון בידו והרי הם כמונחי' ברשותי' דמפקיד כו' ע"ש ול"נ דלא דק דרש"י לא בא אלא לומר ל"ל שיבי' ראיה דתבעם ממנו בחייו ולא רצה להחזירם הרי הן מופקדים בידו מחיים לזה פי' דכיון דהי' פקדון בידו הרי הן כמונחים ברשותי' דמפקיד ולא הוי תפיס' כיון שלא תפס לשם חובו עיין שם אבל אה"נ מיירי בעניו דלית לי' מנו דלקוח וכמ"ש כל הפוסקים כנ"ל ברור: (ד) ומיירי שיש עדים כו'. והר"ן פ' הכותב כ' לדעת הרי"ף דמיירי אפילו ליכא עדים ורחה דאפי' הכי לא מהימן אפילו להחזיק נוף הסטר למשכון ע"ש וכן מוכח בתשת דעת הרי"ף שם ע"ש ודוק וכן מוכח להדיא דעת התוס' פרק הכותב דיש דף פ"ה ומדברי הרב המגיד פרק י"א מהל' מלוה מדהקשו דיהא נאמן במנו דלקוח כו' ע"ש וכן נראה להדי' דעת הבעה"ת שער נ"א חלק ח' בשם הראב"ד וה"ר נתן בן הר' מאיר ע"ש ותימה שלא הביא המחבר דבריהם (אף בב"י ע"ש) ונם דעת בעל המאור והרמב"ן בספר המלחמות פרק הכותב נראה כן להדיא ע"ש ומה שהקשו הרא"ש והטו"ר דיהא נאמן במנו דנאנסו או הדחקו אינו אלא מדרבנן ולא מקבלי קנוני אבל עכשיו סובר שבשטרות שויו הסטרות א"כ דוקא במטלטלים אמרינן האי מנו מסוס שאם טוען להד"ם או נאנסו הוא בידו ולא נאנסו שהרי הסטרות כתובים על שם המפקיד כיון שהם כתובים על אחרים ואין לזה כתיבה ועוד שאם הי' מוכרן לאחרים הי' נתבלה אא"כ שהיו בידו ולא נאנסו שהרי הסטרות כתובים על שם המפקיד ולכן טוען למשכון תפסתי' וחושב שבזה יזכה בדין שיוכל לגבותם או למוכרם אי נמי הוא חושב שהלווים יפרעו לו כי מה איכפת להו שמשלמים לו או למפקיד אבל כשהי' טוען להד"ם או נאנסו לגבותם או למוכרם אי נמי הוא חושב שהלווים לא היו יודעים שהוא משקר ולכא למימר שהי' עושה הלווים דמי יימר דשמעי לי' הלווים ודלמא כשרים ניהו ולא מקבלי קנוני אבל עכשיו סובר שהלווים ישמעו לו שיחשבו שאומר אמת שהם משכון בידו וישלמו לו ותירץ זה מרומז בדברי הראב"ד שבבעל התרומות שם ע"ש ודוק וכן נראה לי עיקר ונפק' מיניה בדינים אלו האחרי' היכא שאין ידוע שחייב לו המפקיד לנפקד והנפקד תפס שטרות דבשטרות ליכא מנו וכמו שכתבתי וכן משמע בתשו' הרשב"א שהבי' הב"י לקמן רים סי' ס"ו וז"ל דבשטרות ליכא מנו דאי בעי אמר לא באו לידי מעולם שאם אמר כן היה מתיירא להוצי' ולתבוע מבעלי החוב וכעין מלונמ' דשטרי בפ' הכותב עכ"ל

באר היטב

ברור ועיין בתשובת ר"מ אלשיך ר"ס ד' עכ"ל וע"ש: [ב] עדיס. והר"ן כת' דלדעת הרי"ף אפי' ליכא עדיס ורחה אפ"ה לא מהימן אף להחזיק נוף הסטר למשכון ע"ש כן מוכח להדיא דעת התוספות ושאר פוסקים ותימה שלא הביא המחבר דבריהם ומה שהקשו הרא"ש והטו"ר דיהא נאמן במנו דנאנסו או להד"ם אז הכא אמרינן דבריהם ולא כתב צריך הלוקח להחזיר הנייר ומשום הנייר של לוה הוא וכן משמע מדברי הרשב"א בפ"ק דגיטין ז"ל תפסר שקי' שטר ונתן לו מעות ז"ל תפסר שקי' שטר ונתן לו מעות ז"ל אמר מבואר דטעמא הרי"ף דלית ליה מנו דלקוח דילטרך להחזיר הנייר אלא דקסבר לפ"ז אפי' אית לה עדיס דמחיים תפסה מה מהני לה כיון דאינו אלא לכפי' ומאי זו כפי' הא תצטרך להחזיר ללוה את הנייר בשיפרעו למלו' שלהם כיון הנייר של לוה הוא) (ולכן נראה דכי היכא דמהני תפיס' מחיים במטלטלין של לוה ה"נ כי תפס במטלטלין של לוה דלו' נמי מהני כיון דמחמת שעבודא דר"ן ומשעבדי ליה נמי מטלטלין של לוה הסני משעבוד' דר"ן ואף פ"ג דבמטלטלין לא שייך שעבודא דר"ן וכמבואר בפ' כל שעה וע"ש בתוס' היינו משום דמטלטלין לאו בני שעבוד נינהו ויכול הלו' למוכרן אבל כי תפס להו מחיים נעשו כקרקע בה שעבוד ומש"ה מהני תפיסת הנייר מחיים אף ע"ג דשל לוה הוא כיון דמשועבד ליה מדר"ן אבל אם תטעון לקוח הוא בידי אז צריכ' להחזיר הנייר דשל לוה הוא כיון דלא תפס מחיים למשכון דהא בתורת לקוח בא ליד' ובני מטלטלין לא שייך שעבודא דר"ן אם לא תפס מחיים ותצטרך להחזיר הנייר ומש"ה אין לה מנו דלקוח ועדיס שתפס' מחיים מהני וכמ"ש ודו"ק אבל הרא"ש ס"ל דהיכ' דליכ' עדיס ורחה אית לה מנו דנאנסו ולהד"ם ומתוסכנין הוא אלא מציקרא ולדעת הרי"ף מנו דנאנסו לא אתרעין וכמ"ש בס"ק ע"ש ומנו דהי' מתוסכן אלא נראה דס"ל להרי"ף דמשכון לאו טעם כ"מ אלא בעינו דלקוח וכיון דלקוח לא מצי אתרה ממילא לא מזיעמא לומר משכון הוא והרא"ש דסובר דיכולה לומר משכון יפנאר פסק"ה:

באר הגולה

באותו זמן היה בחזקת בערות: מ ל' הטור מעובדא דסהיא איתתא דאפקידו נבה וכו' לקמיה דרב נחמן וכו' כתובות דף פ"ה ע"א (* דאם לא כן מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לדינא דגמרא) כ כן כתב הרי"ף והרא"ש שם ג שם בגמרא ד וכ"כ הרא"ש והר"ן שם דאלו"ם הוי מהימן דלקוחים כן בידי דמהימנא לגוף הבערות שנופן ממון לגזר על פי לגותיהו

הגהות אמרי ברוך

(נה"מ ס"ק ג') (*) בסה"ד וביון שעיעבד לו מטלטלי. כ"כ תמה אמי הא אותן מטלטלין שנבו היורשים לא מחשבו כאלו היה ביד אביהם. דאין רמז דבר שהיה לאביהם על הלוה שיעבוד מטלטלין אינ"ק והוי כמתן דוכין יתפי אותן המטלטלין. כן מבואר להמעיין בפרק כ"ם דף ל"א ע"א ובתוספת שם ד"ה משעבדו' וכמ"ש הש"ך סי' פ"ה ס"ק ג' ויעו"ש בביאור המחבר הוה: (נה"מ ס"ק ג') (*) ותפיסה לא מיקרי רק בשתבעו. כ"כ הא דלא מיקרי תפיסה רק בשתבעו אינו רק נגד מי שתפר לו בשטר בפקדון הכ"ז שאינו תובע חזרת פקדונו הוי כמונח ברשותו ע"כ שהוא ואינו על הנפקד שם תופס דידו ורשותו כידו ורשותו של המפקיד. אבל בשתובעו והלה סירב מלהחזיר מאז אינו כאלו עודנו מונח ברשות המפקיד לכך שאינ הפיס' וביותר מקרי תפיסה גבי לוה דלוה. דהא אותו לא הפקידו כלל ושם פקדון מתחת הלוי' הראשון שהפקידו. ג"כ כאלו אינו מעת הבע והלה סירב מליתן לו:

חידושי רעק"א

סי' שד בש"ך אות ג' נאמן לו' למשכון תפסתים. כ"כ לדעת המחבר דלעולם נאמן רק היכי דליכא עידי פקדון ורחה. א"כ גם כמתרמו"ת שלנו ליכא מנו. אבל הנ"מ ביסוד התפיסה אף כמחבר בעדיס דתבעו מהיה ולא

ביאור הגר"א

סד [מ] דאלו לגבותם. ע"ל סי' ס"ו סי"ח: [ב] ומיירי. ע"ל סי' קל"ג ס"ב: (ליקוט) ומיירי כו'. והוס' וש"מ חולקים ע"ז ועש"ך (ע"כ): [ג] [ליקוט]

באר

הזכיר הים ידוע אמרינן שדעתו היה על כל אדם שבאפסרי. כ"כ הסמ"ע והש"ך:
סד [א] כתיבה. היינו קני לך איסו וכל שעבודיה כמ"ש בסי' ס"ו ואפי' להרמב"ם דס"ל דנאמן לומר סטר כתיבה היה לי ואבדתיו הכא מודה דאינו נאמן כיון דיש עדים שנפקדון בחו לידו עכ"ל הסמ"ע. וכתב הש"ך אבל אם אבד אם היה יכול לטעון לקוח הוא בידי ולא היה צריך כתיבה כגון בתמרמו"ת שלנו וכה"ג נאמן לומר למשכון תפסתים בתנו דלקוח וכ"כ להדיא מבואר מכל הפוסקים דלא כהב"ח כנ"ל

נתיבות משה"כ

סד (מ) כתיבה. היינו קני לך איסו וכל שעבודי' כתים סי' ס"ג ואפילו להרמב"ם דס"ל דנאמן לומר סטר כתיבה היה לי ואבדתיו הכא מודה דא"כ כיון דיש עידי פקדון. סת"ש. ובמקום שנאמן לטעון לקוח בלא כתיבה כגון בתמרמו"ת נאמן לומר למשכון תפסתים בתנו דלקוח וכ"כ להדיא מבואר מכל הפוסקים דלא כהב"ח כנ"ל

משה"א

עדיא מכולהו וע"כ כמ"ש ואין כחוש דילמא זייף בנוף השטר דזה היה ניכר לב"ד ולטעו' שישעו הב"ד לא חיישינן:
סד מ) דאלו לגבותם עש"ך ס"ק ג' דמשמע מדבריו דבמרמות? שלנו שנכתבו לכל מי שמוציאו כיון שיכול לטעון לקוח בלא כתיבה נאמן לומר מחיים תפסתי בתנו דלקוח ומהני אפי' לגבות ובספר קצת"ח תמה דהא ניהו דלא בעי כתיבה מ"מ מסיר' מיד ליד בעי וחכ' שהי' רק תפיס' לא הי' מסיר' מיד ליד ואני תמה על תמיהתו דהא נגד הלוה א"צ שום קנין במער"ם דהלו' אינו יכול לטעון לאו ב"ד בידי ולא הוה נתחייב לכל מי שמוציאו אפי' לא בא מחמתו כמבואר בסי' נ' וס' ע"ש רק דבעי מסיר' לקנות מהמלוה וכיון שהמלו' חייב לא בעי שום קנין נגד המלו' ונובה אותו מהמכו' ע"י תפיס' וכל זכות שיש להמלו' בשט"ח יכול לתפוס ממנו ע"י תפיסה ונגד הלוה לא בעי מאומ' ועיין בב"ב קע"ב בתו' ד"ה דאי הי' ממך משמע לכל מי שמוציאו אפי' טענת נפילה לאו טענה היא כלל ע"ש והוא פשוט לפענ"ד ולי"ד למש"ל בסי' ק"ד דלא מהני תפיסה במער"ם בבע"ח מאוחר נגד בע"ח מוקדם דש"ח דתפיסה אינו מועיל רק לזכות דזכות השיעבוד ובמער"ם זכה אפי' בשיעבוד הנוף מהלוה דהא נשתעבד לכל מי שמוציאו ומש"ה מהני נגד יתומים כיון דזכה מחיים משא"כ נגד בע"ח מוקדם בעי' דוקא שיהי' לו קנין בנוף המעות דקנין שיעבוד א"צ לזכות דבלא"ה משועבד מדר"נ כיון דההו' חי ולית לי' נכסים ונם לא מהני' זכי' שכו בהשיעבוד מכח השטר דכבר זכו כל המלוים בשיעבוד קודם תפיסתו מכח שיעבוד דר"נ כיון דל"ל נכסי והלוה חי ודוקא כשהקנ' המער"ם או השטר בקנין נמור מהני אפי' נגד בע"ח מוקדם דהוי כמכר שיעבוד נכסי של מטלטלין וחזי"ל ביטלו דין טרים' מטלטלין אפי' נגד שיעבוד דאוריית' אבל כשלא הי' קנין ודאי דלא נתבטל שיעבוד' דר"נ שהוא דאוריית' בשוה לכולם: ג) בלא כתיבה עש"ך ס"ק א' דאפי' נתן בפ' למשכון ג"כ למשכון ועי' מועיל וכו' הנה ודאי כשהלו' חי הוי משכון שטר כשאר משכון מטלטלין דבלא ב"דאפי' ממטלטלין א"י לגבות מהמשכון וע"י ב"ד אפי' בשטרות יכול לגבות כמבואר בסי' ק"א ונראה דלענין זה קונה אותו למשכון שאם המכוה רוצה שיגבו כו דוקא משטר זה ע"י שומת ונביית ב"ד אין הלוה יכול לדחותו לשאר מטלטלין כמו במשכון מטלטלין דכל זכות שיש להמלוה בהשט"ח למכור לאחרים יכול לשעבדו ג"כ למשכון וע"י משיכה שמושך המלוה השטר למשכון קונה אותו לענין זה שהב"ד יגבו לו מהשט"ח שיהי' המלוה יכול למוכרו דמשבונ' דינו כאפותיקי כמבואר בסי' קי"ז ומ"ש הש"ך דאינו מועיל לגבות היינו לענין שנעשו מטלטלין נגד היתומים מטעם דכל כמה דלא הגבו לו הב"ד לא נעשה שלו וכיון דבע"ח מכאן ולהב' הוא נובה וכיון דבשע' נוביינ' מסלק הלוה החתום בשט"ח במטלטלין דכשמסלק בקרקע ודאי נובה המלו' הראשון מהן מכח שיעבוד' דר"ן כמבואר בפסחים ל"א וכשמסלק במטלטלין ממילא הויין מטלטלין דיתמי כיון דלא הגבו הב"ד השטר בחיין לא נעשה השטר שלו אפי' נתן למשכון ובשעת נוביינ' כבר נעשה מטלטלי' דיתמי ולענין זה כתב הש"ך דלא מהני לגבות ובס' קצת"ח כ' דמאמן דס"ל דשטרות משתעבדי באנב מהני אפי' לגבות כשנותן לו למשכון רק תפיסה לא מהני כיון דלא הוי מסירה מיד ליד ודבר חמוה כתב דהא שכ' הרא"ש דשטרות משתעבדי אנב קרקע היינו לענין שהשיעבוד שיש לו על הלוה אף שלא יהי' רק מטלטלין מ"מ יהא כו דין קרקע כמו בשאר שיעבוד מטלטלי אנב קרקע בנין לענין שאם מכרו הלוה טורף המלוה נוף השטר חוב כמו שטרף קרקע אבל לענין שיהי' יכול כתבוע להלוה שלא יהי' הכוה יכול לומר לאו בעל דברים דידי את שום שיעבוד אינו מועיל עד שינבו לו הב"ד דלא תיקנו חכמים רק כתיבה ומסירה אבל

קצות

סד א) דאלו לגבותן יראה לי דאפי' בממרנ"י שלנו דלא בפי' כתיבה נמי לא מהני מחיים תפיסתו לגבות בהם דהי דממרנ"י לא בפי כתיבה אבל מסירה אבל לא מהני אלא מיד ליד והיינו שיהיה דעת אחרת מקנה אותו וכ"כ בס"ך בסי' ס"ו סקכ"ה דאפי' בשעבוד לכל מי שמוציאו צריך מסירה ולא מהני בהפקר ע"ם ואח"כ בס"ג שהיה פקדון בידו ולא שהוא מופס מעצמו וכיון דליכא דעת אחרת מקנה לא הוי מסירה ולא זכה לגבות ובמ"ש בסימן ק"ד סק"ו ובס"ך סק"ז לא משמע הכי ולענ"ד נראה כמ"ש: ב) בלא כתיבה ואיכא למידק לפמ"ש הרא"ש בכלל ע"ה סימן ג' דשטרות משתעבדי באנב ואע"ג דאין נקנין באנב ומשום דשעבוד בדיק מקנין בדאשכחן לענין שעבוד דאקני ואע"ג דלא כתב ליקני לך איסו וכל שעבודיה ע"ש ומדברי הש"ע בסי' ס' סעיף א' משמע דס"ל דשטרו' משתעבדי באנב ואע"ג דלא כתב ליה קני לך איסו וכל שעבודיה ת"ש וכיון דשטרות לענין שעבוד שוה לדין מטלטלין דמשתעבדי באנב וא"כ מ"ט אינו מועיל לגבותן אפי' בלא כתיבה כיון דהא חופס השטרות למשכון והוא לשעבוד ואין צריך כתיבה וגם הרא"ש כתב בפרק הכותב דאינו מועיל לגבותם ואמאי לא מהני בתורת שעבוד כיון דשעבוד אין צריך כתיבה ולמה לא יהיה משיכתו כמו אנב קרקע דמשיכה בדיק בכל דוכתי מאנב ונראה דכיון דחופס מעצמו ושטרות אע"ג דלא בפי כתיבה לשעבוד עכ"פ דעת אחרת מקנה בעיכן וכאן שחופס מעצמו ליכא דעת אחרת מקנה וכמ"ש בסק"ח ולפ"ז אם נתן לו מיד ליד למשכון מהני לגבות בו כיון דשעבוד ונבע מאנב קרקע ואין צריך כתיבה ונבע הרא"ש בכלל ק"ה סי' ה' אם טענו היורשים על הסטר שמוציאין בדשות שאביהם הלוה עליו מעות למלוה אע"פ שאינו יכול לגבות מהלוה בלי כתיבה מ"מ נקחו למשכון טענתו והוא בס"ע סימן ס"ה סעיף ד' ולפמ"ש מהני לגבות כיון דשעבוד ח"ל כתיבה משום דהתם בלא"ה לא מהני לגבות כיון דאין היורשין יורשין אם לא ליד אביהן בחורת פקדון או בחורת משכון ואין הנאמנות אלא כמנו שהי' אביהן יכול לטענן נאנסו או להד"מ או לקוח וכבל הני טענות לא הוי מצי גבי מן הלוה ומש"ה עכשיו נמי אין גובין בו ולא מהני אלא למשכון אלא יחזירו הסטר עד שיפרע להם הלוה אבל היכי דאית דעתם לו בחורת משכון אפשר דמהני והא דכתב בס"מ סעיף י"ב גבי פשרה בלא קנין ואם היה המשכון שט"ח אינו כלום והוא מדברי הרשב"א וכתב בטעמא משום דשט"ח אינו נקנה אלא בכתיבה ומסירה הרשב"א לשטתו דסבירא ליה דשטרות אינו משתעבד באנב בלא כתיבה וכמ"ש בתשובה סימן תקי"ד וש"ע דסובר דשטרות משתעבד בלא כתיבה נמי ניחא לפמ"ש בסימן י"ב סק"ג דאפי' משכון מטלטלין שנתנו ביד הפקרים אינו מועיל עד שיאמרו זכו בנוף אחפץ דאי למשכון לא מהני להתחייב בכך דמ"ש ח"ל משכון אין כאן ומש"ה לא מהני משכון שט"ח במשכון אינה ח"ל אתרעין וכמ"ש בס"ק ע"ש ומנו דהי' מתוסכן אלא נראה דס"ל להרי"ף דמשכון לאו טעם כ"מ אלא בעינו דלקוח וכיון דלקוח לא מצי אתרה ממילא לא מזיעמא לומר משכון הוא והרא"ש דסובר דיכולה לומר משכון יפנאר פסק"ה:

סיה

קמ

בחושן

חדשים

המשפט

ביאורים

בלא"ה לא נמסר שיעבוד הנוף של לוה אפי' מדרבנן וכן א"י לשעבדו וכיון דבע"ח מכאן ולהב' הוא נובה דהיורשים נבו מטלטלין וכיון דבשעת נוביינ' כבר מת מטלטלי לא משתעבדי משא"כ בשיעבוד מטלטלי אנב קרקע כיון שאם נבו קרקע בע"ח חוזר ונובה כמבואר בכתובות יפסהים (*) וכיון שיעבד לו מטלטלי אנב קרקע אפ' נבי מטלטלי דינו כנבו קרקע ובע"ח חוזר ונוב' בין מיתומים ובין מלקוחות משא"כ הכא: ג) הוי תפיסה בס' קצת"ח תמה מה כפי' הוא זה הא כשישלם הלוה יצטרך להחזיר הנייר דהיינו השט"ח כמו במסר ולא כתב ויש לתמוה עכ תמיהתו חדא דעיקר הכפי' הוא כיון דהיורשים אינן יכולין לכפות להמלוה שיחזיר השטר ממיל' אין הלוה צריך לשלם להיורשים עד שמחזיר השטר וכמ"ש בעה"ת בשער נ"א ח"ד נבי מסר ולא כתב כשאין הלוקח מחויב להחזיר השטר אין הלוה צריך לשלם ואין כך כפיה נדולה מזו ועוד אשר דצריך המלוה לשטר משום משעבדי דאית בי' ועוד דאפי' במסר ולא כתב כ' הר"ן בפ' הכותב דאם מכר לו נוף הנייר לצור א"צ להחזיר רק דלא חיישינן זה דאין דרך למכור לצור ואם מכרו לנבוחם כיון שבטל המכר לענין נבות בטל גם לענין נוף הנייר משא"כ הכא שלא נתן לו למשכון רק ההזקת נוף הנייר ודאי דא"צ להחזיר הנייר דהוי כמו מכרו נוף הנייר לצור ומ"ש בספר הנ"ל הטעם דא"צ להחזיר דהוי כמו מטלטלין של לוה דלוה דמהני תפיסה אף במטלטלין שלוה דלוה גם בזה כתב דברים תמוהים חדא דנוף הנייר של השט"ח לאו מטלטלין הלוה דלוה הוא רק מטלטלין של לוה הוא דהא הלוה יכול למכור הנייר לצור כמ"ש הר"ן בפ' הכותב ועוד דכאו תפיסה הוא כלל אצל לוה דלוה דהא לא תבעו הלוה דלוה (*) ותפיס' לא מיקרי רק כשתבעו ממנו ולא רצה להחזיר כו כמ"ש המחבר והוא מהש"ס ובעיקר הדין אי מהני תפיס' במטלטלין של לוה דלוה לענין שלא יעשה מטלטלין אצל בנו לדינא דש"ם וכן לדידן לענין אין אדם מוריש שבועה לבניו דמהני תפיסה כמבואר באה"ע סי' צ"ו ולקמן סי' ק"ח נראה דתליא בשלונתא כמבואר בש"ך סי' קכ"ח ס"ק י"ח אי מהני תפיסה מלוה דלוה אם הלוה אית ליה נכסי דלהנך דס"ל לא שייך שיעבוד דר"ן באית ליה נכסי וחייב להחזיר ע"ש לא הוי תפיסה גם מה שתמה בספר קצת"ח על המרדכי בפרק המקבל שהקש' אהנך דסברי דאין יכול לתפוס במשכון יותר מכדי שוויו ולו' לדידי שוה יותר מהכא דיכול לתפוס הנייר ותיקן דלא הוי תפיסה רק בכדי שוויו לפי שומת דהמוכר השט"ח ותמ' בס' הנ"ל דהא כיון דא"י לגבות לא הוי שוויו רק בכדי שוויו הנייר לצור ותמוהין דבריו דודאי כל זכות שיש להמלו' בשטר דהיינו למכרו לאחרים יכול המלו' לתפוס ולילך לב"ד שיגבו לו מהם בתורת נוביינ' שיהיה כמו לוקח ואז היה יכול לתבוע ולגבו' נ"כ רק כ"ז שלא הגבו הב"ד א"י לתבוע הלוה ובעכשיו איך הב"ד יכולין להגבו' כו כיון שמת הלוה ונעשה מטלטלי דיתמי אבל בשעת תפיסה כשהי' הלוה חי הי' תפיסתו נגד כל שווי השטר למכיר מש"ה כשהיורשים רוצים להוציא מהתופס השטרות צריכין להחזיר כל מה שהיה שוה בשעת תפיסה ועוד דמה בכך שאינו שוה להתופס כיון ששוה הוא לירש למכור מיקרי שווי כיון ששוה הוא לכל העולם בכך זה ודוקא בדבר שאינו שוה לכל העולם רק סך מועט סברי דא"י לו' לדידי שוה לי משא"כ הכא דהשטר שוה לכל העולם למכור לו רק שהתופס א"י למכרו ולעשות ממנו דמים וזה פשוט: ד) ומיירי שיש עדים עש"ך ס"ק ד' עד אבד כשהי' טוען להד"ם או נאנסו כשהיה מבקש מהלווים וכו' וק' דהא מ"מ יש כו המנו שכ' הש"ך בעצמו בס"ק ה' דהיינו שבא לידו למשכון מתחלה כיון דליכא עידי פקדון ובודאי דעדיא טעו' זו מטענת תפסתי בעצמי למשכון ועכצ"ל דהנך פוסקים סברי דלטענות משכון בא אצלי מתחלה צריך נ"כ מינו וכהיש מי שהולך

שהביא

החושן

משיכת המשכון מקנין אנב דמועיל לשעבוד כן נראה אלא שלא מצאתי לי בזה רב וחבר: ג) ומיירי שיש עדיס בפרק הכותב דף פ"ה הה' אמת' דהוי מפקדי נבה מלוג' דשטרי אתו יורשין קא תבעו לה מינה אמרה להו מחיים תפיסל' להו אתי לקמי' דר"ל אמר לה אית לך סהדי דתפבה מיכך מחיים ולא יהבית ניהלים. אמרה ליה לא א"ל הוי תפיס' לאחר מיתה' ותפיס' דלאחר מיתה דיינין הכי ולא גמרינן למידי אחריני משום דמלוג' דשטרי לא יכלה לטעון לקוחין הן בידי דאי אמרה לקוחין הן בידי אמרינן לה אחוי שטרך דקי"ל אין אותיות נקנין במסיר' וכו' אבל מידי אחריני דיכול לומר לקוחין הן בידי ומהימן כי אמר מחיים תפיסנא לי מהימן כו' ומסתברא לן נמי דההו' מלוג' דשטרי בתורת משכון הוא דתפסה ליה אבל לענין מנב' נהו לא מהני תפיס' ולא כלום כיון מחיים. בין לאחר מיתה' דאין אותיות נקנין במסיר' ע"כ ודברי הרי"ף נראין ביותר שכתב בהך תפיס' למשכון אינו לנבותן אלא בתורת משכון לכפי' והדר' קושי' לדוכתיה דליתמניה בתנו דלקוח ואי משום דאין אותיות נקנין במסיר' היינו לקנין אבל א"ל להחזיר הסטר דהנייר יכול לעכב ועמ"ש הר"ן בזה והוא קושיות תוס' שם וברא"ש מוקי לה בפדיס ורחה אבל לפי שטת הרי"ף דמוקי לה בלא עדיס קשה אמאי ליהמנה שתעכב הנייר בתנו דלקוח. ונראה דס"ל להרי"ף כדעת חכמי פורבנציא דבמסר ולא כתב נראין בתנו דנאנסו או להד"ם וכן משמע מדברי הרשב"א בפ"ק דגיטין ז"ל תפסר שקי' שטר ונתן לו מעות ז"ל תפסר שקי' שטר ונתן לו מעות ז"ל אמר מבואר דטעמא נבי מסרן הנייר וכו' ומיהו מדברי הרי"ף נראה בהיפך דמלוגא דשטרי בכ"ל הרי מבואר דטעמא הרי"ף דלית ליה מנו דלקוח דילטרך להחזיר הנייר אלא דקסבר לפ"ז אפי' אית לה עדיס דמחיים תפסה מה מהני לה כיון דאינו אלא לכפי' ומאי זו כפי' הא תצטרך להחזיר ללוה את הנייר בשיפרעו למלו' שלהם כיון הנייר של לוה הוא) (ולכן נראה דכי היכא דמהני תפיס' מחיים במטלטלין של לוה ה"נ כי תפס במטלטלין של לוה דלו' נמי מהני כיון דמחמת שעבודא דר"ן ומשעבדי ליה נמי מטלטלין של לוה הסני משעבוד דר"ן ואף פ"ג דבמטלטלין לא שייך שעבודא דר"ן וכמבואר בפ' כל שעה וע"ש בתוס' היינו משום דמטלטלין לאו בני שעבוד נינהו ויכול הלו' למוכרן אבל כי תפס להו מחיים נעשו כקרקע בה שעבוד ומש"ה מהני תפיסת הנייר מחיים אף ע"ג דשל לוה הוא כיון דמשועבד ליה מדר"ן אבל אם תטעון לקוח הוא בידי אז צריכ' להחזיר הנייר דשל לוה הוא כיון דלא תפס מחיים למשכון דהא בתורת לקוח בא ליד' ובני מטלטלין לא שייך שעבודא דר"ן אם לא תפס מחיים ותצטרך להחזיר הנייר ומש"ה אין לה מנו דלקוח ועדיס שתפס' מחיים מהני וכמ"ש ודו"ק אבל הרא"ש ס"ל דהיכ' דליכ' עדיס ורחה אית לה מנו דנאנסו ולהד"ם ומתוסכנין הוא אלא מציקרא ולדעת הרי"ף מנו דנאנסו לא אתרעין וכמ"ש בס"ק ע"ש ומנו דהי' מתוסכן אלא נראה דס"ל להרי"ף דמשכון לאו טעם כ"מ אלא בעינו דלקוח וכיון דלקוח לא מצי אתרה ממילא לא מזיעמא לומר משכון הוא והרא"ש דסובר דיכולה לומר משכון יפנאר פסק"ה:

סיה

ודוק (עיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' ק"ל ובתשו' מבי"ט ח"ב ס"ס קכ"ט וסי' רפ"ט: (ה) שאל"כ היה נאמן במנו דנאנסו או להד"ס כו' (כתב הסמ"ע והא דלא קאמר מנו דהחזרתי לכם דס"ל מנו דהפקדה ואי ליכא עדי פקדון נאמן במנו דלהד"ס פי' להד"ס שבאו לידו בתורת פקדון אלא בתורת משכון בידו ד (ה) שאם לא כן (ו) ה) ד) היה ה נאמן [ד] במנו (ג) [ג] דנאנסו ה) או לא היו דברים מעולם ה וכל זה לדינא דגמרא אבל למאי דתקון רבנן שגובין מטלטלי דיתמי גובין משטרותיהם אפי' לא תפס מחיים: הגה [ה] ו (ז) ו) (ד) ו [ד] א] ואפ"פ שאין לו מינו ואינו יכול לומר לקוחין הם בידי מ"מ אם תפסם מחייב יוכל לומר למשכון תפסתים (תוס' והרא"ש פ' הכותב) [ו] ז דלא כיש מי שאומר דלא יוכל לומר למשכון

בידו מתחלה עכ"ד) ונמשך לשטתו דלקמן סי' פ"ב ס"ק מ"ג מ"ס בשם הכמוקי יוסף וכבר הסכתי שם על הכמוקי יוסף והד"מ והסמ"ע בזה באריכות ע"ש ואין דבריו נכונים דאע"ג דהיה מעיז הוי מנו וכמ"ש לקמן סע"ה ס"ז ס"ק כ"א וסי' פ"ח סי'כ"ג ס"ק נ"ח וסי' ל"ג סעיף ב' וסימן שס"א סעיף ז' וכמה דוכתי אלא לאו דוק' נקט וכ"כ הב"ח דאד מהכך נקט וה"ה במנו דהחזרתי ע"ש ובלאו הכי מוכח לומר כן דאל"כ תיקשי ל"ל עדים שהפקידה בידו הא בעידי ראה לאוד תו ליכא מנו דנאנסו או להד"ס אלא ודאי עדים שהפקידו צריך מטעם שכתב הרא"ש דאל"כ נאמן במנו שהיו ממושכנים אצלו מעיקר' והעור דלא נקט הא' מנו אד מסני נקט ומ"ש בסמ"ע דלהד"ס פי' להד"ס שבאו לידו בתורת פקדון אלא בתורת משכון הוא דוחק ועוד דהא הרא"ש נקט מנו שהיו ממושכנים אצלו מעיקר' או החזרתי לך או נאנסו או להד"ס כו' ס"ס: (ו) הי' נאמן במנו דנאנסו כו'. כתב בסמ"ע פי' נאמן בשבועת היסת כמו שאלו הי' טוען נאנסו היה נשבע היסת. ולפע"ד נראה דלא היה נשבע אפילו היסת דאין נשבעין היסת על טענת שמא וכן מבואר להרי' בחשובת הריטב"א שהביא ב"י לקמן סוף סימן ס"ו וז"ל מעתה המפקיד שטרות אצל חבירו אפילו בשטר וטען שנאנסו הרי הוא נאמן בלא שבועה אפילו היסת דמחייב פוטר בשטרות וה"ה להרא"ש ושייפתו נאמן במנו דנאנסו אפילו בפשיעה וכן בכל הסי' כאן דאמרינן דנאמן במנו דנאנסו ל"ד הוא אלא ה"ה במנו דנאבדו אפילו בפשיעה לדעת הרא"ש ורוב הפוסקים מיהו לקמן סי' ס"ו סעיף מ' ס"ק קכ"ב כתבתי דהמעיקר דהרמב"ם ע"ש). וגם לענין אם טוען למשכון תפסתים דס"ל לסמ"ע דנשבע היסת והב"ח כ' דנשבע בנק"ח כפין דאורייתא כדלקמן סי' ע"ב סעיף י"ז נבי תופס המשכון. ולפע"ד נראה דהכא לא דמי לדלקמן סי' ע"ב כיון שאינו רוצה לגבות בשטרות שהרי אינו מועיל תפיסתו לגבות כיון שאין לו כתיבה וא"כ דמי למה שכתבתי לקמן סי' ע"ב ס"ק ע"א בשם הר"ן ולכך נראה דהכא נמי אי הוה טוען נאנסו לא היה צריך לישבע אפילו היסת הסת' נמי א"ל אפילו היסת וכמ"ש הריטב"א שם בשם מקצת רבותיו ואפילו לשאר רבותיו של הריטב"א שם דמחייב היסת בטוען על שטרות החזרתי וכן פסקתי לקמן סימן ס"ו סעיף ל"ט ס"ק קכ"א שאני התם שהמפקיד מכחישו אבל הכא שהיתומים אינם מכחישים אותו שלא תפס מחייב א"ל לישבע אפילו היסת לכ"ע מיהו היינו דוקא בענין שסיה נפרע מן היתומים בלא שבועה כגון שהאמינו וכה"ג שאל"כ צריך לישבע מצד גלגול וכל זה לדעת הרא"ש והט"ו אבל כבר העלית לעיל ס"ק ד' דאינו נאמן במנו דנאנסו או להד"ס או החזרתי כשטוען למשכון

תפסתים אפילו ליכא עדים וראה מיהו נ"מ בזה בעלמא אם היה טוען החזרתי לכם או להד"ס דהיה נאמן במנו דנאנסו אף בלא שבועה לדעת מקצת רבותיו של הריטב"א או אם היה טוען החזרתי לחביכם היה נאמן אף בלא היסת במנו דנאנסו לכולי עלמא וכ"ש אי הוה טוען נאנסו נופי' ודלא כהסמ"ע וב"ח כן נ"ל מיהו למה שכתבתי לקמן סימן ס"ו סעיף ל"ט ס"ק ק"כ דמ"מ צריך לישבע מדרבנן על שטרות שאינן ברשותו א"כ צריך כאן לישבע היכא דטוען החזרתי לכם או לחביכם ודוק; (ז) הנ"ם ואפ"פ שאין לו מנו כו'. כבר הביא הסמ"ע על הר"ב בזה (ועיין בתשובת הר"ב סימן

קורס שבאו לב"ד לדין וכמ"ש לקמן סי' ע"ב וקל"ג ע"ש: ד שאל"כ היה נאמן כו'. פי' לא היינו לריכין עדים שתבעם ממנו בחייו אלא היה נאמן ע"ז בדיבורו ואף שהפקידו בידו בעדים כל שלא ראו אותו עתה בידו נאמן במינו דאי בעי הוה אמר נאנסו מידו ואף שאז לא היה יכול להראותן מ"מ היה בידו לעשות קנוניא עם אלוון ליקח מידן מה ולמסור לידן השט"ח קרוע גם י"ל דהמינו הוא כשיבואו היורשין לתבעו שיחזיר לידם השטרו' שהפקידו בעדים יש"כ להן בפני ב"ד שנאנסו ובינו לבינם יגלה להן שהן בידו ושיחזרו להן כשישלמו מה שחייב להן אביהן ומ"ה בסי' ס"ז בסעיף י"א שם מיירי

שלריכין להראותו בב"ד כדי לגבות בהאי שטרא לא אמרי' האי מינו דנאנסו וע"ל סי' קל"ג סעיף כ"ה מ"ש עוד מזה והא דלא קאמר מינו דהחזרתים לאביך משום דאז לא הי' לריך עדות דראותו עתה בידו אלא שראותו בידו אחר מות אביהן וגם מינו דהחזרתים להיורשים ליכא למימר דס"ל מנו דאמנו' ופיין מ"ש בדרים' עוד מזה וק"ל. ואם ראו אותו עתה בידו וליכא עדים שבאו לידו בתורת פקדון נאמן בדיבורו במנו דהוה אמר להד"ס פי' להד"ס שבאו לידי בתורת פקדון אלא בתורת משכון באו לידי מתחל' והוה נאמן דלמשכון א"ל להיות בידו כתיבה וראייה: ה נאמן במינו דנאנסו. פי' נאמן בשבועת היסת דגם אם הי' טוען נאנסו לא הי' נשבע אלא היסת דשטרות אתמפטר מש"ד וכמ"ש הטור והמחבר לקמן סי' ל"ה ע"ש וכ"כ מור"ם ועד"ר: ו ואפ"פ שאין לו מינו ואינו יכול כו'. קאי אמ"ש אם יש עדים שתבעם ממנו כו' אז הוה תפיס' וכ' דמיירי שיש עדים שהפקידם בידו וגם ראו אותו עתה בידו ע"ז כ' מור"ם דאפ"ג שאין לו מינו כלל ר"ל לא מינו דנאנסו ולא מינו דבתורת משכון בא לידו ואינו יכול לומר לקוחין כו' פי' וגם אינו יכול לו' לקוחין הן בידי שתאמר שיהא נאמן במנו דלקוח מ"מ אם כו' והא דאינו נאמן לו' לקוח הוא בידי הוא מכח תרתי חדא דכל היכא דאיכ' עדים דבתורת פקדון בא לידו וגם איכא עדים דראוהו עתה בידו אינו נאמן לו' לקחתי אח"כ ממנו כמ"ש הטור והמחבר בסי' ע"ב וקל"ג ועוד דבלאו ה"כ לכל הפוסקי' זולת הרי"ף והרמב"ם לא מהימנינן בשטרות לו' שלקמן עד שיסי' לו בידו שטר דכתוב בו קני לך כו' וכמ"ש הטור בס"ס ס"ב וס"ו ע"ש: ז דלא כיש מי שאומר כו' אלא בידוע שחייב לו כו'. דברי מור"ם תמוהין הן בזה וכמ"ש בפרים' ודרים' כי ל"ל פשוט דליכא פלוגתא בהא ושגם התוס' והרא"ש והטור כולהו ס"ל דלריך להיות ידוע שא"ל דהא קי"ל דכל היכא דאיכא עדים שראו אותו עתה בידו אינו נאמן לטען עליו עד כדי דמיו אלא היכא דאית ליה מינו דאי בעי אמר לקוחין הן בידי כמבואר בתלמוד בכמה מקומות וכמ"ש הטור והמחבר בסי' ע"ב וקל"ג וזולתן ולמה יהגה לזה הא דיש לו עדים שתבעו ממנו בחייו ולא רלה להחזירם כיון דאלו באו שניהן לפנינו בכה"ג הי' לריך התופס להחזירו להנתפס ולא יגרע כפ

יתומיו ועד"ר שהארכתי בזה: היה

באר

ומנוד שאם ימכרם ימצלה שהיו בידו ולא נאנסו ולכך טוען למשכון תפסתים ומושב שבזה יוכל בדין שיוכל לגבותם א"ל מושב שהלוויים יפרעו לו דמה איכפת להו למי משלמין אבל אם הי' טוען להד"ס או נאנסו לא יכלו לו אח"כ שיודפים שמסקר ואל"ל שיעשה קנוניא עמהם מי יימר דשמעי ליה אבל בכשיו סובר שהוא שיפסבו שאמת שמשכון הם בידו וג"מ בדיניה אלו היכא שאין ידוע שמייב לו המפקיד דליכא מנו בשטרות ומ' בתוספות ר"מ אלשיך סי' ק"ל ובתשובת מבי"ט ס"ב בס"ס קכ"ט וסי' פ"ט אם לא נאנסו [נ] דנאנסו. פירוש לא היינו לריכין עדים בשבועה ממנו בחייו אלא הי' נאמן במנו ואף שאז לא היה יכול להראותן מ"מ ל"ל דאם היה בשבועה בלא מנו ופ"ל סי' קל"ג סכ"ה והא דלא קאמר מנו דהחזרתים לכם דס"ל מנו דהפקדה. ואי ליכא עידי פקדון נאמן במנו דהוי אמר שבתורת משכון באו לידו בעל מתחלה עכ"ד) ונמשך לשטתו דלקמן סי' פ"ב ס"ק מ"ג מ"ס בשם הכמוקי יוסף וכבר הסכתי שם על הכמוקי יוסף והד"מ והסמ"ע בזה באריכות ע"ש ואין דבריו נכונים דאע"ג דהיה מעיז הוי מנו וכמ"ש לקמן סע"ה ס"ז ס"ק כ"א וסי' פ"ח סי'כ"ג ס"ק נ"ח וסי' ל"ג סעיף ב' וסימן שס"א סעיף ז' וכמה דוכתי אלא לאו דוק' נקט וכ"כ הב"ח דאד מהכך נקט וה"ה במנו דהחזרתי ע"ש ובלאו הכי מוכח לומר כן דאל"כ תיקשי ל"ל עדים שהפקידה בידו הא בעידי ראה לאוד תו ליכא מנו דנאנסו או להד"ס אלא ודאי עדים שהפקידו צריך מטעם שכתב הרא"ש דאל"כ נאמן במנו שהיו ממושכנים אצלו מעיקר' והעור דלא נקט הא' מנו אד מסני נקט ומ"ש בסמ"ע דלהד"ס פי' להד"ס שבאו לידו בתורת פקדון אלא בתורת משכון הוא דוחק ועוד דהא הרא"ש נקט מנו שהיו ממושכנים אצלו מעיקר' או החזרתי לך או נאנסו או להד"ס כו' ס"ס: (ו) הי' נאמן במנו דנאנסו היה נשבע היסת. ולפע"ד נראה דלא היה נשבע אפילו היסת דאין נשבעין היסת על טענת שמא וכן מבואר להרי' בחשובת הריטב"א שהביא ב"י לקמן סוף סימן ס"ו וז"ל מעתה המפקיד שטרות אצל חבירו אפילו בשטר וטען שנאנסו הרי הוא נאמן בלא שבועה אפילו היסת דאין נשבעין היסת על טענת שמא וכן מבואר להרי' בסי' ע"ב סי"ז לקמן סוף סימן ס"ו וז"ל מעתה המפקיד נם עכשיו אין לו מינו כלל ע"כ יוכל לו' למשכון תפסתי' מחייב אבל להרשב"א לא מהני כיון שעכשיו אין לו מינו ע"כ לריך דוקא בידוע החוב דהא לא מלי הרשב"א לאנאנסו אלא בידוע בחוב כו': חידושי רעק"א רלה להחזיר דהוי הפיסה מעליא דלא מהני אפי' לגנבות: שם אות ד' אז לא הי' יכול להראותם. ל"ב ע' נפ' הזכות סי' ל"ד ודעת הרא"ה גם בשמת הר"ף בפי' שריש וראה דבלא"ה נאמנת במנו דלהד"ס או החזרתי:

ביאור הגר"א

שיש כו'. ב"ב מ"ס (ע"כ): [ד] (ליקוט) במנו דנאנסו. שם ע' ושערות אף שבועה מ"ל ואף היסת מ"ל כיון דאין טענת שמא ודאי ובמ"ם בסי' ס"ו סל"ט. ש"ך וכ"ה בטענת המחרתי לך אלא שזה מבורר יותר שא"ל שבועה בל"ל (ע"כ): [ה] ואפ"ם. בל"ל ומיירי כו' ואפ"ה אם תפסה מחייב מבאר: (ליקוט) ואפ"ם כו'. כן הוכיח מבל"ל דהא מיירי באין לו מנו ובכר הפסה פליו כל האחרונים דשם מיירי בידוע שחייב לו ופסי' ע"ב סי"ח ואין שום שבועה לתפיסה מחייב ז"ש הרי"ף ופ"ם ו"ש וכ"ז לדינא כו'. שאין ל"מ בזה אלא לדידהו שאין נוכין ממטלטלי דיתמי כו' (ע"כ): [ו] אלא כיש. שבם מפרשים הך מוכחא בידוע שהיה חייב לה ומסמ"ע ומ"ך:

באר

ומנוד שאם ימכרם ימצלה שהיו בידו ולא נאנסו ולכך טוען למשכון תפסתים ומושב שבזה יוכל בדין שיוכל לגבותם א"ל מושב שהלוויים יפרעו לו דמה איכפת להו למי משלמין אבל אם הי' טוען להד"ס או נאנסו לא יכלו לו אח"כ שיודפים שמסקר ואל"ל שיעשה קנוניא עמהם מי יימר דשמעי ליה אבל בכשיו סובר שהוא שיפסבו שאמת שמשכון הם בידו וג"מ בדיניה אלו היכא שאין ידוע שמייב לו המפקיד דליכא מנו בשטרות ומ' בתוספות ר"מ אלשיך סי' ק"ל ובתשובת מבי"ט ס"ב בס"ס קכ"ט וסי' פ"ט אם לא נאנסו [נ] דנאנסו. פירוש לא היינו לריכין עדים בשבועה ממנו בחייו אלא הי' נאמן במנו ואף שאז לא היה יכול להראותן מ"מ ל"ל דאם היה בשבועה בלא מנו ופ"ל סי' קל"ג סכ"ה והא דלא קאמר מנו דהחזרתים לכם דס"ל מנו דהפקדה. ואי ליכא עידי פקדון נאמן במנו דהוי אמר שבתורת משכון באו לידו בעל מתחלה עכ"ד) ונמשך לשטתו דלקמן סי' פ"ב ס"ק מ"ג מ"ס בשם הכמוקי יוסף וכבר הסכתי שם על הכמוקי יוסף והד"מ והסמ"ע בזה באריכות ע"ש ואין דבריו נכונים דאע"ג דהיה מעיז הוי מנו וכמ"ש לקמן סע"ה ס"ז ס"ק כ"א וסי' פ"ח סי'כ"ג ס"ק נ"ח וסי' ל"ג סעיף ב' וסימן שס"א סעיף ז' וכמה דוכתי אלא לאו דוק' נקט וכ"כ הב"ח דאד מהכך נקט וה"ה במנו דהחזרתי ע"ש ובלאו הכי מוכח לומר כן דאל"כ תיקשי ל"ל עדים שהפקידה בידו הא בעידי ראה לאוד תו ליכא מנו דנאנסו או להד"ס אלא ודאי עדים שהפקידו צריך מטעם שכתב הרא"ש דאל"כ נאמן במנו שהיו ממושכנים אצלו מעיקר' והעור דלא נקט הא' מנו אד מסני נקט ומ"ש בסמ"ע דלהד"ס פי' להד"ס שבאו לידו בתורת פקדון אלא בתורת משכון הוא דוחק ועוד דהא הרא"ש נקט מנו שהיו ממושכנים אצלו מעיקר' או החזרתי לך או נאנסו או להד"ס כו' ס"ס: (ו) הי' נאמן במנו דנאנסו היה נשבע היסת. ולפע"ד נראה דלא היה נשבע אפילו היסת דאין נשבעין היסת על טענת שמא וכן מבואר להרי' בחשובת הריטב"א שהביא ב"י לקמן סוף סימן ס"ו וז"ל מעתה המפקיד שטרות אצל חבירו אפילו בשטר וטען שנאנסו הרי הוא נאמן בלא שבועה אפילו היסת דאין נשבעין היסת על טענת שמא וכן מבואר להרי' בסי' ע"ב סי"ז לקמן סוף סימן ס"ו וז"ל מעתה המפקיד נם עכשיו אין לו מינו כלל ע"כ יוכל לו' למשכון תפסתי' מחייב אבל להרשב"א לא מהני כיון שעכשיו אין לו מינו ע"כ לריך דוקא בידוע החוב דהא לא מלי הרשב"א לאנאנסו אלא בידוע בחוב כו': חידושי רעק"א רלה להחזיר דהוי הפיסה מעליא דלא מהני אפי' לגנבות: שם אות ד' אז לא הי' יכול להראותם. ל"ב ע' נפ' הזכות סי' ל"ד ודעת הרא"ה גם בשמת הר"ף בפי' שריש וראה דבלא"ה נאמנת במנו דלהד"ס או החזרתי:

ביאור הגר"א

שיש כו'. ב"ב מ"ס (ע"כ): [ד] (ליקוט) במנו דנאנסו. שם ע' ושערות אף שבועה מ"ל ואף היסת מ"ל כיון דאין טענת שמא ודאי וכמ"ם בסי' ס"ו סל"ט. ש"ך וכ"ה בטענת המחרתי לך אלא שזה מבורר יותר שא"ל שבועה בל"ל (ע"כ): [ה] ואפ"ם. בל"ל ומיירי כו' ואפ"ה אם תפסה מחייב בפרק הכותב גבי אמתא דאפקידה גבה מלוגא דבטרי ומבמע המס דאי תפסה מחייב הוי תפיס' מעליא ואפ"ג דאין נופן ממון ואין שויו אלא לגור ע"פ לגומיהו כו' לא דמי להכא דהתם איכא אחדי אי היתומים מלמן מודים בחוב אביהם אלא שאין מטלטלין אלהם משומנד לה התם ודאי אזלינן בתר מוכח אלו' שיבריח המלו' אם היורשין ויוליא מהם בחפיסתו אפי' בפלייס יותר מדמי תפיסתו אבל במקום שהלו' בוכר שיאה נאמן יותר מבדי תפיסתו מפני שיאמר לדידי בוה בל מוכי לא אלינו עכ"ל ואם כן ממילא מיושב קושיות הרי"ף והרא"ש ומוס' דליהמניה בתנו דבמנו לא מהני לה בהפיס' רק בבדי שוי הנייר לגור ע"פ לגומיהו ומ"ם בבדי שבתב וז"ל ואם בהיא תפיס' נמי מלינו לומר דלא הוי אפיס אלא בבדי דמיהם של שטרות לפי שומת המוכר שם

ד) הי' נאמן במנו והוא שיטת הרא"ש דמוקי לה בעדים וראה דאל"כ אין ליה מנו ומ' בתוס' שהקבו דליהמני' במנו דלקוח והנה מנו דנאנסו דהא דאינו רוצ' לטען נאנסו וכמ"ש בסמ"ע ובש"ך ע"ש אבל מנו דלקוח קשי' ומ"ש בסק"ב בשיטת הרי"ף דהוא בדעת מהרבנלי"א ס"ש אבל לדעת החולקים וס"ל דבמסר ולא כתב נמי יכול לטבב הנייר מד שיפרעו הרא' לייסב דבין דאין הנייר שוה בדי בל הסוב וא"כ לבאור' אינו מועיל התפיס' אלא בבדי שווי המשכון אלא הא דמהני התפיס' בדי בל הסוב משום דמלי אמר לדידי שוה בל מוכי ומ' בס"ם סי' ע"ב סעיף ס' והפוסקים מחלקין בזה דשיבא דידוב הסוב מלי אמר לדידי שוה בל מוכי אבל שיבא דאינו ידוע הסוב ואינו בא אלא בשטרות אנו בשטרות שבידו לא מלי אמר לדידי שוה בל מוכי ואינו נוטל אלא בבדי שוי המשכון ומש"ך בס בסי' ע"ב ומש"ה איבא נאמנת במנו אא"כ יש לה עדים שתפסה מחייב דבינו דיש לה עדים מלי אמרה לדידי שוה בל מוכי. ומ' במרדבי פ' אמקבל במי שתופס משכון שוה שקל ומטן סלע והלו' אינו מוד' אלא שקל והמלו' אומר לדידי שוה בל מוכי בו' מזרמי על בל הלדדין לדעת טעם הדיין שמאמין לא המלו' לטעון על המשכון יותר מבדי שויו תממת סעב' לדידי שוה וכו' ולא דמי לקמא דמגלא דהתם תרוויהו מודו דהלו' עליו אלפי זחי ודוקא בני פדיון הבן אמרי' בפ"ק דקידושין לדידי שוה אבל איבו' נאמן בטעב' לטעון יותר מבדי דמיהן תממת תפיסתו לא אבכמן ואפ"ג דלבנין תפיס' בס"ח גובין ממטלטלי דיתמי בפרק הכותב גבי אמתא דאפקידה גבה מלוגא דבטרי ומבמע התם דאי תפסה מחייב הוי תפיס' מעליא ואפ"ג דאין נופן ממון ואין שויו אלא לגור ע"פ לגומיהו כו' לא דמי להכא דהתם איכא אחדי אי היתומים מלמן מודים בחוב אביהם אלא שאין מטלטלין אלהם משומנד לה התם ודאי אזלינן בתר מוכח הלו' שיבריח המלו' אם היורשין ויוליא מהם בחפיסתו אפי' בפלייס יותר מדמי תפיסתו אבל במקום שהלו' בוכר שיאה נאמן יותר מבדי תפיסתו מפני שיאמר לדידי בוה בל מוכי לא אלינו עכ"ל ואם כן ממילא מיושב קושיות הרי"ף והרא"ש ומוס' דליהמניה בתנו דבמנו לא מהני לה בהפיס' רק בבדי שוי הנייר לגור ע"פ לגומיהו ומ"ם בבדי שבתב וז"ל ואם בהיא תפיס' נמי מלינו לומר דלא הוי אפיס אלא בבדי דמיהם של שטרות לפי שומת המוכר שם

חושן משפט סד הלכות הלואה

מאירת עינים

[ד] [ג] דנאנסו ה) אם לא היו דברים מעולם ה וכל זה לדינא דגמרא אבל למאי דתקון רבנן שגובין מטלטלי דיתמי גובין משטרותיהם אפי' לא תפס מחיים: הגה [ה] ו (ז) ו) (ד) ו [ד] א] ואפ"פ שאין לו מינו ואינו יכול לומר לקוחין הם בידי מ"מ אם תפסם מחייב יוכל לומר למשכון תפסתים (תוס' והרא"ש פ' הכותב) [ו] ז דלא כיש מי שאומר דלא יוכל לומר למשכון

סדר א]

ואפ"ם שאין לו מנו. עש"ך שכתב כבר הביא הסמ"ע על הרב בזה דודאי ליכא למ"ד דהיכא דאין לו מינו ואין החוב ידוע שיכא נאמן כו' עד וכרא' דאפילו האידנא כו' וע' בת' אא"ז פמ"ח ח"ב סי' קפ"א שכתב הסמ"ע והש"ך שהביאו

פתחי

על הרמ"א לפי שבביאו בהרמ"א מיירי אפי' בים עדי פקדון אבל באמת זה אינו ומעולם לא עלה על דעת רמ"א לומר דאף בים עדים שהפקידו בידו שיכא נאמן לומר למשכון תפסתים אפי' אין החוב ברור לך כוונת רמ"א מבואר להדיא בתשובתו סי' פ"ו דמיירי באין עדים שהפקידו בידו והרמ"א קאי על דברי המחבר שכתב ומיירי שם עדים שהפקידם בידו וגם יש עדים שראום עתה בידו אבל אם היה נאמן במנו דנאנסו או להד"מ משמע שצריך דוקא לעדים שהפקידו בידו ולא סגי בעדי ראיה לחוד אלא עדי פקדון לף דג' כ אין לו כגו דהחזרתי ולהד"מ וגם אין לו מנו דלקוחה שהיה לריך שער בומ"ם לכן כתב רמ"א דלכך לריך עדי פקדון דאם שאין לו כן אף שאין לו עדים דהחזרתי בעדי ראיה וגם אין לו מנו דלקוחה מ"מ אם תפסם מחייב יכול לומר למשכון תפסתים שכן הוא דעת התוספת והרא"ש והטור. זולת הרשב"א ס"ל כיון דאין יכול לטען לקוחה א"י לומר למשכון

משה"כ חידושים

נתיבות

ליכא מדי פקדון שיכול לטען למשכון בא לידי מתחלה וכן כשטוען למשכון בא לידו מתחילה ואין לו מינו אחר דהוי ספיקא דדינא ואין מוליאין מיד הבחזקה: (ג) הנלפנו.ם ' לא הייתו לריכין להבע' ממנו בחייו אלא היה נאמן במינו דנאנסו ואף שלא היה יכול להראותן מ"מ הם גו הוא כך שבכ"ד ישנון נאנסו ובינו לביכם יגלה להם בהן בידו ושיחזרם להם כשישלמו לו ולכן בשטוען שקיה ומולו שלו אין לו מינו זי. והסמ"ע כתב דבשיאמין במינו דנאנסו דבשבע היסת ס"ס אין נשבע כלל כיון שבעדים הריטב"א שטענין שמא לבד כשטוענין למשכון בא לידו מתחילה אבל בשטוען בשבועת היסת אינו נשבע אלא בשבועת היסת דאין נשבעין על טענת שמא וכן מבואר להרי' בחשובת הריטב"א שהביא ב"י לקמן סוף סימן ס"ו וז"ל מעתה המפקיד שטרות אצל חבירו אפילו בשטר וטען שנאנסו הרי הוא נאמן בלא שבועה אפילו היסת דאין נשבעין היסת על טענת שמא וכן מבואר להרי' בסי' ע"ב סי"ז לקמן סוף סימן ס"ו וז"ל מעתה המפקיד נם עכשיו אין לו מינו כלל ע"כ יוכל לו' למשכון תפסתי' מחייב ואז כיה לו מינו זי. והסמ"ע כתב דבשיאמין במינו דנאנסו דבשבע היסת ס"ס אין נשבע כלל כיון שבעדים הריטב"א שטענין שמא לבד כשטוענין למשכון בא לידו מתחילה ואין לו מינו אחר דהוי ספיקא דדינא ואין מוליאין מיד הבחזקה: (ג) הנלפנו.ם ' לא הייתו לריכין להבע' ממנו בחייו אלא היה נאמן במינו דנאנסו ואף שלא היה יכול להראותן מ"מ הם גו הוא כך שבכ"ד ישנון נאנסו ובינו לביכם יגלה להם בהן בידו ושיחזרם להם כשישלמו לו ולכן בשטוען שקיה ומולו שלו אין לו מינו זי. והסמ"ע כתב דבשיאמין במינו דנאנסו דבשבע היסת ס"ס אין נשבע כלל כיון שבעדים הריטב"א שטענין שמא לבד כשטוענין למשכון בא לידו מתחילה ואין לו מינו אחר דהוי ספיקא דדינא ואין מוליאין מיד הבחזקה: (ג) הנלפנו.ם ' לא הייתו לריכין להבע' ממנו בחייו אלא היה נאמן במינו דנאנסו ואף שלא היה יכול להראותן מ"מ הם גו הוא כך שבכ"ד ישנון נאנסו ובינו לביכם יגלה להם בהן בידו ושיחזרם להם כשישלמו לו ולכן בשטוען שקיה ומולו שלו אין לו מינו זי. והסמ"ע כתב דבשיאמין במינו דנאנסו דבשבע היסת ס"ס אין נשבע כלל כיון שבעדים הריטב"א שטענין שמא לבד כשטוענין למשכון בא לידו מתחילה ואין לו מינו אחר דהוי ספיקא דדינא ואין מוליאין מיד הבחזקה: (ג) הנלפנו.ם ' לא הייתו לריכין להבע' ממנו בחייו אלא היה נאמן במינו דנאנסו ואף שלא היה יכול להראותן מ"מ הם גו הוא כך שבכ"ד ישנון נאנסו ובינו לביכם יגלה להם בהן בידו ושיחזרם להם כשישלמו לו ולכן בשטוען שקיה ומולו שלו אין לו מינו זי. והסמ"ע כתב דבשיאמין במינו דנאנסו דבשבע היסת ס"ס אין נשבע כלל כיון

היטב

גם מה שפי' הסמ"ע דמ"ם דנאמן במנו דנאנסו היינו בשבועת היסת כמו שאם הי' טוען נאנסו הי' נשבע היסת ולענ"ד אינו כן דאין נשבעין היסת על טענת שמא גם לענין אם טוען למשכון תפסתים כי' להסמ"ע דנשבע היסת והב"ח כתב דנשבע בנק"ח כפין דאורייתא כדלקמן סי' ע"ב סעיף י"ז נבי תופס המשכון. ולפע"ד נראה דהכא לא דמי לדלקמן סי' ע"ב כיון שאינו רוצה לגבות בשטרות שהרי אינו מועיל תפיסתו לגבות כיון שאין לו כתיבה וא"כ דמי למה שכתבתי לקמן סי' ע"ב ס"ק ע"א בשם הר"ן ולכך נראה דהכא נמי אי הוה שכתבתי אם לא היה לריך ליבבע אפילו היסת הסת' נמי א"ל אפילו היסת וכמ"ש הריטב"א שם בשם מקצת רבותיו ואפילו לשאר רבותיו של הריטב"א שם דמחייב היסת בטוען על שטרות החזרתי וכן פסקתי לקמן סימן ס"ו סעיף ל"ט ס"ק קכ"א שאני התם שהמפקיד מכחישו אבל הכא שהיתומים אינם מכחישים אותו שלא תפס מחייב א"ל ליבבע אפילו היסת לכ"ע מיהו היינו דוקא בענין שסיה נפרע מן היתומים בלא שבועה כגון שהאמינו וכה"ג שאל"כ לריך ד' דאינו נאמן במנו דנאנסו או להד"ס או החזרתי כשטוען למשכון

תשובה

פתחי

נתיבות

משה"כ חידושים

המשפט

משה"א ביאורים

הרשב"ם

קצות

היטב

באר

חושן משפט סד הלכות הלואה

מאירת עינים

סה א היה יכול לגבות בו. כל' הזה כתב נמי הטור בסס הרא"ם ובפרים' כתבתי מדכ' היה יכול לגבות בו דמשמע שאינו מילתא דפסיקא שיכא לגבות בו דהיינו טעמ' משום דאינו יכול לגבות בו עד שיסבא שבועה חמורה כפי דאורייתא כנגד זה שאמר שכבר הי' בידו דכל שלים אפשילא שליחותו מידו הוה כע"ח (כמ"ש בסי' כ"ו) אבל אינו נשבע ס"ד ממש דכל הנשבעין שבתור'ן נשבעין ונפטרין וזה נשבע ונוטל וכמ"ש בסי' פ"ט וק"ח ונס אין זה בכלל מ"ש דאין נשבעין אלא היסת על השטרות וכמ"ש הטור והמחבר לקמן סי' ל"ה דהא אין זה נשבע נגד השטר אלא נגד העד האומר שמסר לו השטר ועד"ר:ב ובסי' זה יתבאר עוד. בסי' ו' ועד"ר בס כתבתי טעם נשבע למה כ' הטור והמחבר פלוגתא בזה לקמן ולא כתב הפלוגתא ג"כ כאן וחלקתי ביניהם דשאני כשהיה ביד שלים דיכול להחזיר לידו כמו שהי' משא"כ כשהי' נפול ואחר מלאו

פ"ו דף קס"ו ע"א ב') דודאי ליכא למאן דאמר דה כא דאין לו מנו ואין החוב ידוע שיהא נאמן לומר למשכון תפסתים והתום' והרא"ם והט"ו מיירי כשהחוב ידוע וכן הסיג עליו הבית חדש ונס בעיר שוטן הסמיע הנ"ה זו ויפה כיון וכ"כ הרא"ד והר"ר נתן בן ה"ר מחיר בס' התרומות שער כ"א פוף חלק ח' דמיירי בחוב ידוע ורא"ה דאפי' האידנ' לא מהני תפיסתו היכא דלית ליה מנו ואין החוב ידוע לכ"ע:

תפסתים אלא בידוע שהיה חייב לו מאחר שאין לו מנו (ב"י בסס הרשב"א):

סה דין שטרות שנמצאו ודין שובר שנמצא ביד שליש ובו כד סעיפים:

סה א (א) המוצא (א) שטר אצלו ואינו יודע מה טיבו אם המלוה הפקידו או הלוה או אם הפקידוהו בידו בתורת שלישות ומקצתו פרוע (ב) (ג) יהא מונח עד שיבא אליהו (ב) ד ואם החזירו לאותו שכתוב על שמו [א] עבר על דברי חכמים [ב] ה ואם זה שהשטר עתה בידו מכחיש דברי אותו שנתנו לו א (ג) (ג) א) [ב] [ג] היה יכול לגבות בו (ד) (ג) ב) ו ואם הוא מודה לו שנתנו לידו צריך (ד) [ג] להחזירו לו ויהא מונח עד שיבא אליהו ב ובסי' זה[ד][א] יתבאר עוד (וע' סעיף ט"ז) ז [ג] ואם שטר משבונא

כתבוהו בסיהם ע"ב הלינ. ח' לי' הטור מתשבה כ"ב דף כ' ע"ח ב כן פירש"י סס ג בסס בתשבה: ד טור בסס תשובה אינו הרא"ם ע"ל ס מן הט"ו סעיף ג' בהגה"ה מה דינו ה סס ו סס וכן כתב הרא"ד בהגהות בסוף הלכות גזילה וכ"כ הרשב"א בתשובה וכתב כ"י פ"ל דמיעא שהרגש"ר הסכים לדברי הרא"ד ז סס בסס ה' אבנו הרא"ם

הגהות אמרי ברוך

(ס"ק ס"ק ג') (י) ודחי למ"ש בעה"ה כ"ב ז"ל דשאני הכא דהוי כמעיד בפי' שיש לגבות בשטר זה כיון שהי' בידו ואינו יודע בלוזה אופן ובשניה הסרו ליד זכ:

פתחי תשובה

סה א] יתבאר עוד. עבה"ט וב' בנה"מ ס"ק יא' בה' וזב

באר

סה [א] עבר. ע"ל סי' כ"ו ס"ו בהגה"ה: [ב] הי'. כתב הסמ"ע מדכתב הי' כו' משמע שאינו מילתא דפסיקא והס"ם משום דס"ל דבעד לגבות בו עד שיסבא כפין דאורייתא נגד השטר אינו מילתא דידו ה"ל בעד אחד נמ"ש בסי' כ"ו אבל אינו נשבע בעד' דאורייתא ממש דכל הנשבעין שבתור' נשבעין ונפטרין וזה נשבע ונוטל וכמ"ש בסי' פ"ט וק"ח גם אין זה בכלל מ"ש דאין נשבעין אלא היסת על השטרות רק היסת במ"ש בסי' כ"ה דהא אין זה נשבע נגד השטר אלא נגד העד שאומר שמסר לו השטר עכ"ל והש"ך כתב דנדחיה כ"ע ול"ד לע"א מעידו שהוא פרוע דשם מעיד בפירוש משא"כ הכא שאינו מעיד בפירוש שהוא פרוע דנהי שהי' בידו יכול להיות שהי' שלו המלוה ואלא מנינו שבועה זו במשנה ובס"ם ודמי למ"ש הב"י בשם בעה"ת כ"ר ס"מ כ"ז בדאיכא ע"א שפרע לו והוא טוען שטרא דא"ל אינו שלא בעי פרוע דנהי שהוא שהוא שהי' בידו יכול להיות שהי' שלו המלוה ואלא מנינו שבועה זו במשנה ובס"ם ודמי למ"ש הב"י בשם בעה"ת כ"ר ס"מ כ"ז בדאיכא ע"א שפרע לו והוא טוען שטרא דא"ל אינו שלא בעי פרוע דנהי

כלל ק"ה סימן ז' ח טור וכן משמע סס בכנה מליעה סוף ד' כ' וכ"כ מדברי בעל התרומו' בשער כ"ב : ט תשובה הרשב"א סימן תלף לי מחודשים

פתחי תשובה

הכהן סי' י"א מ"ם בזה : ב] סוס טעכה. עכה"ע וכנה"ם ועיין בדגמ"ר שב' וז"ל היינו בידוע שבתורת משכונא בא לידו אבל אם זה המוחזק טוען שמעולם לא היה בידו בתורת משכונא

טורי זהב

סימן סה (בש"ע ס"ב) קודם שבא ליד אחר יפה פי' הסמ"ע דה"ק קודם שנולד לו לאחר ספק בשער אבל אם לא נולד לו ספק לא איכפת לן במה שבא לידו וכן כתב הרשב"א להדיא שם וז"ל דלא אמרו שיהא מונח אלא בנולד הספק להבאים עלמו וכו' ומ"ש המחבר בסמוך קודם שבא ליד היורש ה"ל לענין ספק קלי דעדיין אין היורש יודע מזה הטטר וכמ' רשב"א כתב בזה הל' ואפי' לקחו בבית יורשיו קודם שבא ליד היורש שאף שהוא ביד היורש כל אלא בא לידו הוה זה כמו שנפל לו שטר בחלר בנירו ומצאו קודם שבא ליד אחר אלא איתרע בלל עכ"ל ומו"ח ז"ל מביה בתקונרשב"א בפני אחרים ומתוך כך פיר' דאף שהוא ביד היורש לית ריעותא עד שיתבהו ליד אחר ומתוך זה חולק על הסמ"ע ולעד"ל דברי הסמ"ע נכונים דהא בהדיא כתב רשב"א קודם שבא ליד היורש וכך פירי'

בעיני דמה בכך שהוא טוען שנתנו לו הרי הוא אומר ששלו הי' ול זה לא יהא נאמן במנו שהי' מכחישו ולא מביעה לדעת בעה"ת בשם הרמב"ן שהבאתי בש"ק הקודם דכיון דהחם לא איתרע שטרא כ"ם הכא אלא אפילו לדעת התוס' והר"ן שהבאתי יש לחלק וכמ"ש בסמוך ואפילו א"ת שאין לחלק

באר

כמו שהי' משא"כ כשנפל ואחר מצאו דלא האמינהו ליתנו לירו וכ"ם לחזור וליתנו על הקרקע שמצאו שם והש"ך כתב דא"ל לדחוק כ"כ ולא"מ לפי מ"ש לעי' דמיירי כאן שהמלו' אינו טוען בדי אמרי' קמ"ל ו"ע דבסי' רמ"ג סי"ב גבי שטר מתנ' שנמצא אצל יורשי הנפקד דיחזירו ליורשי הנותן ודוחק לחלק דמיירי שם בשטר שאין בו קנין דעדיין לא זכה בהמתנ' ולא הגיע השטר לידו דמיירי שם בשטר מתנה שאין בו קנין מ"ה יחזירו ליורשי הנותן (אבל כשהוא בקנין מחזירין להמקבל כמ"ש הרשב"א בהדיא מוכח בש"ס רים פ"ק דמציע' (די"ג ע"א ודף י"ט סוף ע"א) דאפי' שטר מתנה שאין בו קנין שנמצא אצל יורשי הנפקד דיחזירו ליורשי הנותן (ודוחק לחלק דשאני הכא דאינו יודע מיד מי בא לידו ומשא"כ התם דיודע שהנותן נתנו לידו אלא שאינו יודע בחיזו אופן נתנו לידו ואפשר לחלק דשאני מתנ' די"ל דעדיין לא זכה בהמתנ' ולא הגיע השטר לידו דמיירי שם בשטר מתנה שאין בו קנין מ"ה יחזירו ליורשי הנותן אבל אינו מועיל לקיחתו של מלוה בל"ל ואף ששם בתשובת רשב"א סי' מ"ר מ"ם עוד מזה : ג אינו מועיל לו כלום כו' פי' לא טענת לקוחה הוא שהרי על ידי השטר המושלם נודע שבא לידו בתורת משכון' ואינו נאמן לומר ממושכנת היא בידי כך וכך כמשמעות השטר הנמצא

פתחי תשובה

ד כיון שהוא ביד שלים אימר דנפרע כולו מהלו' והפקידו הלו' בידו או שלא נשאר עליו חייב כ"א קלת ואין אנו יודעים כמה עור ועפ"ר: ד ומחזיר הקרקע לבעליה. אע"פ שזה מוחזק בה בכה"ג דאיכא ריעות' אמרי' קרקע בחזקת בעליה עומדת : ה והוה כאלו נמצא תחת יד עצמו.פי'ואם טוען האב שהלו' ח"ל נובה בו דאל"כ קשה הא גם בנמצ' תחת ידי עצמו ואינו יודע אם פרוע הוא או לאו והלו' טוען שפרע לו כבר נתבאר לעיל סי' כ"ט דבכה"ג צריך המלו' להחזיר ללוה שטרו אע"פ שהו' מקויים דה"ל לידע בשטרו אם הוא

טורי זהב

ב ו (ו) ה) ג) ח [ה] וכן (ח) [ח] יורשי הנפקד ו) (ז) לא יחזירו שום שטר שנמצא ברשות אביהם אא"כ יודעים מה טיבו ט [ו] ויש מי שאומר שאם ז המלוה בעצמו לקחו

משכונא

משכונא נמצא בידו ואינו יורע מה טיבו אף ע"פ שבעל משכונא מוחזק בקרקע ג אינו מועיל לו כלום ב] שום (ה) [ה]טענה ויהא השטר מונח עד שיבא אליהו ד ד) ומחזיר הקרקע (ו)[ו] לבעליה: הגה[ד] וכל זה דוקא כמי שאין לו שייכות עם המפקיד לו הנפקד אבל בן שמונה שטרות של אביו בידו ואינו יודע מה טיבן לו האב שמונה שטרות בנו והוא סומך על שלחנו וה"ה(ה)כל אלו שאין לבן חזקה זה על זה כמו שיתבאר לקמן סי' קמ"ט כל אלו כאדם אחד הן ה והוי כאלו נמצא תחת ידי (ז) [ז] עצמו (תשו' רשב"א אלף כ"ה) :

נתיבות

בפרעון בע"א ושוטן שטרתי דנאמן וכתב דמיירי שהמלוה עלמו אינו טוען בדי אמרו הוא מסופק אם פרע הבטחת ל"ש מינו עכ"ל וע"כ סי"ק ג' טעם נכון)(אלא מהיכן כאן בחינו וגם הטעם דלא דמי לא דסעיף ז"ז ע' שם נכנון הוא : (ה) טענה. פי' לא טענת מכשון דאימר דהלו' הפקידו אחר שנפרע פולו ולא טענה לקוח שהרי ע"י השטר בידע בתורת משכונא)(והיינו דוקא בשטרי דלאו אקנייתא ולאתן דס"ל לבי' ל"ט סעיף י"ג דאין כותבין שטר ללוה בלא מלוה אבל אם אבל לאתן בלא מלוה)(דכותבין ללוה בלא מלוה אז בשטרי אקנייתא יכול לטענו לקוח שבחזקת אני חזקה דאימר כתב המשכונא בלא המלוה)(ואם השטר זמנו אחר שהתילו שני החזקה ולא עברו ג' שנים עדיין אזמן השטר הוי מתאה ולא מלי לטענו לקוח וע"ב סי"ק ד' : (ו) לבעליה. אע"פ שמוחזק בה כיון דאיכא ריעותא אמרינן קרקע בחזקת בעליה עומדת : (ז) עצמו. פי' אם טוען האב שהלו'

משכונא

בסי"ם מ"א דאם הפקידו ביד אחר והלוה אמר ממני נפל דנאמן במינו ע"ש בסמ"ע ס"ק ל' וכ"ה בטור . וכתב באו"ת דאם אתחזק בב"ד דאינו נאמן ולפענ"ד נראה דהא ודאי ליתא דא"כ במכר שט"ח במסר ולא כתב דאין הלוקח נאמן והמוכר נובה בו ואמאי יהיה הלוה נאמן לומר ממני נפל דאף שהלוקח אומר שהשטר טוב מ"מ אמאי יהיה נאמן הא לית ליה מינו דאי בעי היה מחדר ליה דהא רוצה להוציא החוב לעצמו הן אמת שהסמ"ע בסי' ס"ו כתב דנפטר הלוה כשטוען ממני נפל אבל לא מסתבר כן ועמ"ש שם . ועוד דמעשים בכל יום דנובין בשט"ח ששולחין ע"י שליח ואף דאתחזק השטר ביד שליח בב"ד אלא ודאי דלא חיישינן כלל לנפילה ופקדון מחלו אחר הפרעון דלפרעון לא חיישינן כל זמן שאין רואין שנפל ואיתרע אפי' למאן דפליג אשמואל ועוד דאמרי' ביבמות קט"ז אי לנפילה מיזהר זהיר ביה ואי לפקדון כיון דשמיה הקשה לא מפקיד נביה ואמאי לא ניחוש לנפיל' מהלוה ועוד למאן דחייש לנפילה דיחיד בב"ב ס' נט ששוש ניחוש נ"כ לנפיל' מהלוה אלא ודאי לפרעון ולנפילה מהלוה לא חיישינן כי אם כשרואין שנפל דאיתרע או בשנים אדוקין דלקמן דאיתרע גם כן שהלוה אדוק בו אבל בלא"ה לא חיישינן וכשהוא ביד אחר חיישינן לשלישות על תנאי תדע דהא אפי' לשמואל דלא חייש לפירעון מ"מ בנמצא אצל שליש וא"י מה טיבו לא יחזיר וע"כ דחיישינן לתנאי שלישות ולענין זה גרע בנמצא ביד אחר וחיישינן יותר וא"כ הא דקאמר הטור דמהימן משום מינו דהיה מחזיר בינו לבינו אינכוונתו שיש לו עכשיו מנו אלא כוונתו אע"פ שהוחזק בב"ד ולית ליה עכשיו מנו מ"מ כיון שהיה לו מינו שהיה יכול להחזירו בשום סעם נאמן כיון דהימנוהו כמ"ש הש"ך בסי' נ"ו ס"ק י"א ע"ש . אפי' להנך דס"ל בסי' נ"ו בש"ך ס"ק ה' דכשמכחיש השלישות אין השליש נאמן מ"מ הכא לא חיישינן לנפילה מהלוה רק לתנאי שלישות וכמ"ל יש לו דין שליש ומש"ה במסר ולא כתב אף דאין לו עכשיו מינו מ"מ לענין זה במה שאומר שהשטר כשר נאמן דהא דנפיל' ופקדון מהלו' לא חיישינן רק לשלישות דהא הימנוהו שיהי' כך אם יאמר כך אף אם ישקר ואף דלית ליה עכשיו מינו דהא רוצה לנזול לעצמו . אמנם נראה אף דהש"ע פוסק דקא כהרשב"א כמ"ש הש"ך היינו רק במאי דפסק הרשב"א דלא חיישינן כלל שבא מהלוה בזה קיי"ל דלא כוותיה ומש"ה אפי' נמצא אצל יורשי הלוה גא יחזיר דחיישינן שבא מהלו' לתנאי מתנאי השלישות וכמש"ל מ"מ בהא דס"ל להרשב"א דפסיקו של השליש כפסיקו של הבע"ד גרא' דכ"ע מודו בהא דאלת"ה קשה קושיא עצום' אדין זה דנמצא וא"י מה טיבו דמונח עד שיבוא אליהו והוא משנה בב"מ דף ד' הא בב"מ ב' בד"ה ויחלוקו כתבו התוס' דמנ' שלישית כיון דהנפקד תופס בחזקת שניהם דהוי כשנים אוחזין רק במנה השלישית הטעם דמונח משום שאין החלוק' יכולה להיות אמת דאין דרך להקנות מה שביד אחר ובדף ז' אמרי' דשנים אדוקין בשטר דיחלוקו כמו בשנים אוחזין בטלית ולפ"ז ק' בשטר הנמצא ביד שליש כיון דהו"ל כמוחזק כיון שהשליש תופס בחזקת שניהם כמ"ש התוס' הנ"ל וההחלוקה יכולה להיות אמת דהא הפסק הוא נ"כ אם מקצתו פרוע אמאי פסק הדין דמונח הי' לו להיות נידון בחלוק' כמו בשנים אוחזין בטלית ואפי' אם נאמר דשאני מנה שלישית כשהוא נפקד משניהם מש"ה כתבו התוס' דהוי כשניהם מוחזקין משא"כ הכא דיש לפסק שמא אחד בלבד הפקידו לא הוי כמוחזקין וכסברא זו כ' השטה מקובצת מ"מ הו"ל לאשלוני במתני' דאם הוא יודע שהוא שליש משניהם וא"י מה טיבו דיחלוקו וכא אישתמיט שום פוסק לכתוב כן אלא ע"כ הטעם דמונח מטעם ; שכ' הרשב"א דפסיקו של השליש הוי כפסיקו של הבע"ד והוא מרע לי' לשטרא מש"ה הדין דמונח ובלוה המשליש אין סברא לומר דפסיקא של השליש משוה לי' לשטר' מעכי' שא"י לעשות משטר פרוע לשטר מעליא ולפ"ז ביורשי הנפקד ויודעין שהוא שליש משניהם דהוי כמוחזקין וזהו לא שייך כיה דמרעי ליה לשטר כמ"ש הרשב"א באמת הדין דיחלוקו : עוד כ' הש"ך לתרץ קושית הרשב"א מהא דבס' זה בורר דרב נחמן לא הימנו עכ"ל. והוא

ביאור

יחזיר כמו שאר שטר. [ד]וכ"ז. והוא סומך. סס מז מ' מ"ר כן כו': (ליקוט) וכ"ז כו'. וכ"ם שהמפקיד יודע שחייב לו אף שהנפקד אינו יודע ואפ"ל להחזירו אף שמוחה שנתנו לו אפי' לכתחלה יתן לו לגבות בו ובשמ"ע ועפי' נט: (ע"כ): [ה] וכן יורה. רא"ש סס וכ"ה בתוספתא פ"ק דב"מ שטרי מקח כו' וכן שמלאן כו' ועתה"ל סי' מ': (ליקוט) וכן כו'. תוספתא פ"ש שטרי מקח ומחכר שטרי תריסות וקבלנות הי"ז לא יחזיר לא לזה ולא לזה ז"ל ר"ן ופרוזבולין הי"ז יחזיר לפי שכתובין על שמו כן שמלאן בשוק וכן שמלאן כן שטרותיו של אביו אללו של דבר אם יש עמהן שמפונות ישאם מה שבשמפונות ומ"ם בשפ"ג דסנה:

באר

כמו שהי' משא"כ כשנפל ואחר מצאו דלא האמינהו ליתנו לירו וכ"ם לחזור וליתנו על הקרקע שמצאו שם והש"ך כתב דא"ל לדחוק כ"כ ולא"מ לפי מ"ש לעי' דמיירי כאן שהמלו' אינו טוען בדי אמרו' קמ"ל ו"ע דבסי' רמ"ג סי"ב גבי שטר מתנ' שנמצא אצל יורשי הנפקד דיחזירו ליורשי הנותן ודוחק לחלק דשאני הכא דאינו יודע מיד מי בא לידו ומשא"כ התם דיודע שהנותן נתנו לידו אלא שאינו יודע בחיזו אופן נתנו לידו ואפשר לחלק דשאני מתנ' די"ל דעדיין לא זכה בהמתנ' ולא הגיע השטר לידו דמיירי שם בשטר מתנה שאין בו קנין מ"ה יחזירו ליורשי הנותן (אבל כשהוא בקנין מחזירין להמקבל כמו שכ' מור"מ בהדיא בסוף סי' ר"נ.משא"כ בהלוה' כו' עכ"ל ולפענ"ד זה דאפי' שטר מתנה שאין בו קנין

הושן משפט סה הלכות הלואה

סי' אלף ל"ה כתב כמ"ש המחבר כאן מ"מ אין טעם לדבר: **ח** ה"נ ומיהו אם היורש מוכי' שטר כתוב' אשה הנפקד אצלו כו' ותיבת הנפקד לי זכר אשטר קאי: **ט** יחזירנו לאשה אחותב התם בסוף פרק זה בורר וקי"ל כליסב' קמא דאפילו אתחזק בבי דינא נאתן השלים לגמרי לבעולי השטר דשלים נאתן אפילו לית ליה מנו השתא וכתו שהוכחתי לעיל ריש סי' כ"ו באריכו' והבאתי שם דברי הרשב"א נופי' כן ע"ש: (**ח**) קודם שבא ליד אחר כו'. כ' השמ"ע נראה דהאי ליד אחר ל"ד קאמר אלא כל זמן שלא נשמע מפיו דהאחר ספיקתו כו' והבית הדש הסיג עליו ע"ש: (**ט**) ומיהו כו' כתובת אשה כו'. כתב השמ"ע היינו טעמא מפיש דאין כתיבה נגבת מחייב כו' והא דכתב הרא"ש והמחבר בש"ס כ"ל דדוקא קאמר נדוניית' משא"כ כתובה כו' ע"כ ולא דק בחוש דאם דפסיט' דמדינא אף בכתובה חיישינן לפרעון כשנמצא ביד אחר ולאחר שנתארמל' וכדאי' להדיא בש"ס פ"ק דמליע' (דף ז' ע"ב) ופוסקים וכן הריטב"א נופיה שם וכמ"ש סי"ב סק"ל אלא הכא היינו מנהג הוא בגלילותינו שהיורש מחזיר לאשה שחזקה שהיא הלגיעה כו' וכ"כ בע"ש שכן דרך הנשים להפקיד כתובתן כו' והרב קונר בדבר ולפי זה היכא דאין מנהג ברור ח"ינן לפרעון ודוק: (**יא**) אלא קרוע היינו כשהמלוה מודה לזה: (**יא**) ויש מי שאומר דלא חיישינן לקנוני' אלא בשטר שנפל דאיתרע דאיכא למיתר משום דאשה ריעות' לא נזהר בשמירתו אבל שטר המופקד לא אתיילד ביה ריעות' אלא שאין הנפקד יודע מכח מי בא לידו (ואם שניהם רוצים יעשה כמאתמרס שם): (**יב**) ואם שניהם רוצים יעשה כמאתמרס. כ' השמ"ע וז"ל לשון הרא"ש והטור הביאו וכתב פי' אם יתפשרו ביניהם שיאמין האחד לחבירו בשבועה כו' ולפ"ז לא ה"ל להמחבר שכ' דעת הרא"ש לקצר בדבריו אלא וה"ל לפ' דעב"פ שבועה מיהא צריך ודוק עכ"ל ולפע"ד יפה כיון המחבר והוא דדעת הרא"ש דאם שניהם רוצים אפילו בלא שבועה יחזירו למלוה וכן פי' הב"ח דברי הטור והשיג על השמ"ע בזה פ"ש וכן עיקר בדעת הרא"ש ועוד דהרא"ש שפ"ק דמליעא כתב בפתם יעשו כמאתמרס ולא הזכיר שבועה כלל וגם בטור נופיה מוכח כן שכתב שיתפשרו ביניהם שיאמין האחד לחבירו בשבועה כי המלוה יכול להשביע למלוה והלו' יכול להשביע למלוה כו' משמע דכל שאין הלוה אומר שמלוה ישבע יכול המלוה לומר השבע היסת או יחזירו לי שטרי הרי דתלו במאמר הלוה אלא דהרשות ביד הלוה לומר או השבע אתה או יחזירו לי שטרי ואינו רולה שיהא מוכח ביד שלים בחוש ובן משמע בתשובת הרא"ש שם שכתב וז"ל הילכך לא יוציא השטר מתחת ידו ויהא שבועה אבל שיתברר האמת או שיתפשרו שניהם שיאמין הא' לחבירו בשבועה אבל אם יאמר המלוה אתה אומר שפרעת את השטר השבע שהוא כדבריך צריך הלוה לישבע היסת ואם אינו רוצ' לישבע יחזיר השטר למלוה ואם הוא אומר אין מועיל הנאמנות ואם אינו רוצה לישבע יחזיר השטר לוה כו' עכ"ל הרי להדיה דכל שהמלוה אומר שהלוה יסבע היסת והלוה אומר אם אינו רוצה לישבע יחזיר השטר למלוה אפילו בלא שבועה אם אינו רוצה לישבע אבל יבא פרעו ואפילו אם ים נאמנות בשטר דכיון בידו ויולא מתחת ידי אח

סס וכמ"ם לקמן סי' ק"ח סי"ד וכסי' רכ"ז וסי' סס"ח ס"ה הכא טעמינן להו וכ"ע : (טו) מאחר שהוא קשור כו' וכן אמרינן (לקמן סעיף ט) מצא בחפיסא או בדלוסקמא יחזיר שכיון שנותן סי' בכלי שהשטר בתוכו יחזיר לו גם השטר וכן פירות בכלי (לקמן סי' רס"ב סי"ט) מחזיר הפירות אגב סימני הכלי ומ"מ אין ראיית הרא"ש מוכרחת דהתם לא ידענו שהי' ביד אחר ואמרינן כיון שזהו ודאי שלו א"כ גם זה שקשור בו הוא שלו ומהיכי תיתי נימא שבא ליד אחר משא"כ הכא שהכל הוא בידי שלים מאלימא לן שהשלים לא קפרש יחד דלמ' ראובן שמת קשר כל העניינים המשולשים אלו יחד וכ"ע : (טז) אנו מחזיקין שהיא הפקידתו כו'. פי' שעדיין לא זכתה המתנ'לבעל'והיינו דוקא כשהוא שטר מתנה בקנין לריך שיהא קשורים יחד אבל אם הוא בלא קנין'תבאר לקמן'בא רמ"ג שעי"ג דאף בנמצא שטר מתנה לאחר מחזירים לנותן וכ"כ בהדי' מור"ם האי חילוק בשי' ר"ן שכ"ה ע"ש עכ"ל שמ"ע ולפע"ד זה אינו דהא לא הוזכר שם בו קנין וגם שם מוכח להדי'דאף שטר מתנה שאין בו קנין אין מחזירים לנותן וכמ"ם סס"ח ולא בסי' רמ"ג מיירי שהוא ידוע שהנותן הפקידו אצלו וכמ"ם סס ומ"ם וכ"כ בהדי' מור"ם האי חילוק כו' לית' וכמ"ם בס"ם

ראובן שמת ונמצאו ברשותו שטרות של אחותו קשורים יחד מקצתם לזכותה דהיינו שטר נדוניתה ושטרי קרקעותיה ומהם לחובתה [יג] כגון שטר מתנה שנתנה לבעלה קרקע שהיה לה טו אף ששטר נדוניתה הוא כשאר [ס שטרי] פ חובות [יד] (טו) מאחר שהוא (יג) [יג] קשור עם שטרי קרקעותיה שהם ודאי שלה הוי כאילו נודע ודאי שהיא הפקידתם פ ומטעם זה גם שטר המתנה שנתנה לבעל הקרקע (טז) יא) אנו מחזיקים טז שהיא הפקידתו ויחזירו לה או ליורשיה :

ו [טו] ל המוצא שט"ח [טז] (יז) אע"פ שיש בו ק נאמנות יז (יח) [יז] אפי' הוא ר תוך (יד) [יד] זמנו ס ואפי' אין בו אחריות ולוה מודה לא יחזיר (יט) (יב) ה) דחיישינן לפרעון ולקנוניא יח (כ) פ ואפי' [יח] אמר הלוה או המלוה (כא) יג) ו) נקב יש בו בצד ז) אות פלוני לא יחזיר לא לזה פ ולא לזה [יט] ואם מפורש בשטר בהדיא שאינו חייב *באחריות ג] אם חייב מודה יחזיר :

ז [כ] יט (כב) כ וכן אם יש ללוה יד) בני חורין (טו) [טו] שכספיקין לשעבוד החוב אם חייב מודה יחזיר וכן

לא טעמינן להו : טו אע"פ שטר נדוניית' הוא כשאר שט"ח. עיין בא"ס סי' ק"כ : טז שהיא הפקידתו . פי' עדיין לא זכתה המתנה לבעלה *והיינו דוקא כשהוא בשטר מתנה בקנין לריך שיהא קשורים יחד אבל אם הוא בלא קנין נתבאר לקמן סי' רמ"ג דאף בנמצא שטר מתנה לאחר מחזירין לנותן וכ"כ בהדי' מור"ם האי חילוק בסי' ר"ן סכ"ה ע"ש: יז אפי' הוא תוך זמנו אע"פ דאזקה שאין אדם פורע תוך זמנו כמ"ש בסי' ע"ח מ"מ כיון דאיכ' ריעות' דנפילה אמרינן שמא אירע דפרע ומ"ה לא נזהר בשמירתו: יח ואפי' אמר הלוה או המלוה נקב כו' הטעם כמ"ש הטור ז"ל שהרי נשתהה ביד המלוה ויודע בו הסי' ואפשר שנפל מיד הלוה והוא פרוע ונם הלוה שכ"ש שטר אע"פ שאין המלוה עמו עומד בזה הסי' בעודו בידו ואפשר שנפל מיד המלוה עכ"ל: יט וכן אם יש ללוה בני חורין כו'. ולא אמרינן שכבר פרעו וידע זה הלוה שהוא חייב לאחריות ובא לטרוף בנ"ח אלו ומ"ה אומר להחזיר השטר לזה המלוה שהוא מוקדם כדאיתא בנ"ח אלו דומה לזה שמכר שדה לשמעון ובא יודא לערער דאין ראובן מעיד לשמעון אע"פ שמכרה לו שלא באחריות ואפי' יש לו בנ"ח וכמ"ש הטור בסי' ל"ז והמחבר נ"כ שם סט"ו

ר"ל ע"ש נם מ"ש בשטר של קנין לחלק בין קשורים לית' אלא בשטר שיש בו קנין אפי'ידוע שבא מהנותן מחזירין להמקבל דמשעת קנין שעבד נפשיה וכמ"ש הרא"ש בתשו' כלל ס"ז סי' נ' ע"ש ובן משמע לקמן ס"ם ר"ן ע"ש ועי' מ"ש בסי' נ"ו סעיף ה' סקכ"ו : (יז) אע"פ שיש בו נאמנות. אינו מועיל לא לענין לערוף ולא לענין לנבות מן הלוה אם אינו מודה דכיון דנפל איתרע ליה ואזיל נאמנות דיליה : (יח) אפילו הוא תוך זמנו . כ"כ הטור בשם הרמ"ה ואע"פ דלמאי דקי"ל לי' ס"ם ע"ח דאדם פורע תוך ל' יום (והרמ"ה נראה דס"ל כהים פוסקים שהבאתי לעיל סימן ל"ט סק"ו דקובע זמן ואתם הלוהה חד דיב' אית להו ע"ם) אמינא הרמ"ה לאו אמ' אינו אמת ולכך כתב הטור וכ"כ הרמב"ם פי"ד ופכ"ג מה' מלוה ובעה"ת שער כ"ב וה"ה האריך וכתב שכ"כ הרמב"ן והרשב"א ושכן מוכח בש"ם בכמה דוכתי וכן הבאתי לעיל ס"ם מ"א דברי הריטב"א וכ"י והוכחתי כן ע"ש בשקי"ט : (יט) דחיישינן לפרעון . ונתבטל השטר ולקנוני' ולא שייך כאן לומר עדיו בחתומיו זכין לו : (כ) ואפי' אמר הלוה או המלו' נקב כו' כלומר אחין הלוה מודה אלא שאומר שפרעו ומידו נפל וגזלו אחין מחזירין לידו כ"כ ב"י וה"ה כשהמלו' נותן סי' זה לא מהני לענין לנבות מהלו' עצמו אבל סימן אחר מוכרח מהני ולענין לנבות ממשעבדי לא מהני סי' כלל היכא דאיכ' לתיאש שהלו' הגיד לו הסימן או שהלוה יודע נ"כ הסי' ועושה עצמו כלא יודע דהא אפי' שניהם מודים חייבין לקנוני' כנ"ל : (כא) נקב יש בו כו' שהרי נשתהה ביד המלו' וידע בו הסי' ואפשר שנפל מיד הלו' והוא פרוע ונם הלו' אחר שנתנו שכותב שטרו אע"פ שאין מלו' עמו עומד בזה הסי' בעודו בידו ואפשר שנפל מיד המלו' עכ"ל בשה"ת בער כ"ב אלק א' והובא בטור ובסמ"ע סקי"ז ואין לשונו מבוון דהא בשטרי דלאו אקניית' אין כותבין ללוה בלא מלוה כדלעיל סי' ל"ט סי"ג ומשתמ' מיירי הכא אפילו בשטרי דלאו אקניית' אלא עיקר טעמ' הוא שהשטר הוא מתחלי' ביד לוה נ"כ וק"ל : (כב) וכן אם יש ללוה בני חורין כו'

נסמ"ע

ה כ ראובן שמת ונמצאו ברשותו שטרות של אחותו קשורים יחד מקצתם לזכותה דהיינו שטר נדוניתה ושטרי קרקעותיה ומהם לחובתה [יג] כגון שטר מתנה שנתנה לבעלה קרקע שהיה לה טו אף ששטר נדוניתה הוא כשאר [ס שטרי] פ חובות [יד] (טו) מאחר שהוא (יג) [יג] קשור עם שטרי קרקעותיה שהם ודאי שלה הוי כאילו נודע ודאי שהיא הפקידתם פ ומטעם זה גם שטר המתנה שנתנה לבעל הקרקע (טז) יא) אנו מחזיקים טז שהיא הפקידתו ויחזירו לה או ליורשיה :

ו [טו] ל המוצא שט"ח [טז] (יז) אע"פ שיש בו ק נאמנות יז (יח) [יז] אפי' הוא ר תוך (יד) [יד] זמנו ס ואפי' אין בו אחריות ולוה מודה לא יחזיר (יט) (יב) ה) דחיישינן לפרעון ולקנוניא יח (כ) פ ואפי' [יח] אמר הלוה או המלוה (כא) יג) ו) נקב יש בו בצד ז) אות פלוני לא יחזיר לא לזה פ ולא לזה [יט] ואם מפורש בשטר בהדיא שאינו חייב *באחריות ג] אם חייב מודה יחזיר :

ז [כ] יט (כב) כ וכן אם יש ללוה יד) בני חורין (טו) [טו] שכספיקין לשעבוד החוב אם חייב מודה יחזיר וכן

פתחי תשובה

ק"ל סי"ד עכ"ל: ג]אם חייב מודה יחזיר ע' כת' רע"ק תינר סי' קנו בענין אם מלוה מוען ברי והלוה אמא שאומר חייב

טורי זהב

דנפילה כנל"ב:(סעי' ז וכן אם יש ללוה בני חורין) הקשה רש"ל מ"ט לא חייבי' שמא יש לו כ"ם מאוחר שאלו כ"ח מעוכבים לו ובכשיו שהחזירו הטשר לזה יהיה הוא מוקדם כמו דחייבי' בסי' זה בסי"ד בני שטר מתנה או מכר וכו' ותי' הכלל דאמר יחזיר לאו מזרה ממש קאמר אלא לנבות מזו מהיום קורעים השטר הא' וכשיבא כ"ח לטרוף ממנו שפיר טורף ומש"ל מיהיה לא יחזיר ר"ל לענין מעוכבים וכה"ג מחלק תלמוד' בפ"ק דכ"מ בני מתנה עכ"ל ואין לי יחזיר סובל פירוש זה דהא גם בספ"ת שער כ"ב הדמה דין זה לשטר אחין כו קנין משמע דלגמרי יחזיר וכ"כ הטור בת' האחרונה בסי' זה וז"ל אבל אם יש נכסים ללוה לא חייבי' לקנוניא עכ"ל ולענ"ד לתרץ קו' רש"ל דכיון דכל שטר יש לו קול מש"ה אחרי' דמסתמא אחר שנעשה שטר זה לא הי' לו שום אדם דאלו אינו כ"ע יודעים אלא כמסר השטר ליד המלוה ואח"ל אלוה מעוכב אדם אחר בזה ודאי אותו מלוה

באר

כענין שיכול לנבותם אפי' ידעינן שאינן של אביהן שנינן להו שלקחום למשכון גם לאעפקים דש"ל דאפי' מלאה דלא שכיחא שנינן ליתמי כמ"ש בסי' ק"ח סי"ד וכסי' רל"ז ופש"ח ס"ה הכא שנינן להו וכ"ע עכ"ל הש"ך (*ופכ"פ נמתרמות שלנו שנינן להו שלקחום למשכון) : (יג) קשור. כתב הש"ך דיון זה כמד הרא"ש מעה דאמרינן אצא בחפיס' כו' וכן פירות בכלי דמחזירין אגב סימני הכלי וכ"ע אין ראיתו מוכרחת דהתם לא ידענו שהי' ביד אחר ומהיכי תיתי לומר כן אלא אמרינן כיון שזהו ודאי שלו א"כ גם הקשור בו הוא שלו אבל הכא י"ל דהשלים שמת קשר כל הענינים המשולשים אלו יחד וכ"ע (גם הסיג על הסמ"ע כמ"ש דמיירי כאן בשטר מתנה בקנין דזה אינו כמ"ש בש"ך ס' ס"ח) : (יד) זמנו. אפ"פ דזמזק' שאין אדם פורע תוך זמנו כמ"ש בסי' ע"ח אינא דעכ"ל ומתרץ בענין אמר

נתיבות

משה"כ

פענינן להו וע' בסי' ס"ז)(דבשטר שאי' לנבות לא מיתמן אפי' אינינן כמנו ופת"ם סס. ובש"ך שתמה דהא בסי' ק"ח פסק דשנינן ליתמי מלאה דל"ם ובתומים מיישבו ע"ש: (יג) קשור. הש"ך תמה דאם יש לחוש דהשלים שמ"ע ואינו דבר הסמ"ע דאפי' מתנה שיש בו קנין ובאין בו קנין אפי' אין קשור מחזירין לנותן. והש"ך מולק דשאי' ממי כל אפי' בלין בו קנין אין מחזירין לנותם מ' ובקנין אפי' יודע שכל מהנותן מחזירין למקבל והיינו כדידוע שהקנה בפתם ולא אמר תנו בידי כמ"ם הש"ך בסי' כ"ו ובשפ"ת אין מחזירין דחייבי' לפרעון ע"ש ובע"כ: (יד)ומנו. כיון דנפל איתרע חייבי' לפרעון אפי' תו"ז)(ואם אמר הלוה לא לויתי והמלוה מוחן סי' הוחזק כפרן ונוכה מהלוה.)(אבל כשטוען הלוה פרעתי כניסן וקבלתי השטר

משה"א

לזו שלקחם למשכון וה"ה דבכה"נ טענינן אפי' לקוח ופשוט: יא) אנו מחזיקין . עש"ך ס"ק ט"ז עד בשטר שיש בו קנין אפי' ידע שבא מהנותן וכו'.והיינו כשידוע שהקנו שהקנו אבל אם אמר תנו בידו עש"ך סי' נ"ו ס"ק כ"ז : יב) דחיישי' לפרעון ואם טוען לא לויתי מ"מ לא נבי מהלו' אף דשוב לא חיישי' לפרעון מ"מ נאמן אטענ' דלא לויתי אף למאן דס"ל דלא כתבינן שטר ללוה בלא מכוה מ"מ הא לרב אפי חיישי' לאקרי וכ' כמבואר בב"מ י"ד. ואפי' לאביי דלא חיישי לאקרי וכ' מ"מ נאמן לו' לא לויתי במינו דפרעתי כמו בשטר שאינו מקיים דנאמן לטעון לא לויתי דמזוייף אבל אם המכו' נותן סי' מובהק מחזירין לחמלו' דלא שייך הטעם שכ' הסמ"ע ס"ק י"ח ואין לומר דכונתו כשאמר לא לויתי דהעדים מסרו ללוה והלו' מסרו להמלו' בתורת אמנה ומש"ה יודע הס' דבכל מקום שנאמן לטעון פרעתי נאמן לטעון גם כן אמנה כמבואר סי' נ' ולא משוי להעדים רשעים בטענה זו דזה אינו דהא בכה"י נ"כ יכול לטעון פרעתי ומ"מ כשטען לא לויתי והוציא עליו כת"י הוחזק כפרן כמבואר בסי' ע"ש וס"ב . אמנם כשטוען פרעתיך בניסן וקבלתי השטר וממני נפל ומביא המלו' ראיה שראו השטר בידו באייר דאפ"ה נאמן על הפרעון דאף שהוכחש על אמירתו שקיבל השטר ונפל ממנו מ"מ במה שאמר שפרע לא הוכחש דהא אם הי' טוען פרעתיך והנתתי בידך השטר ונפל אחתה שלא נזהרתי בו הי' נאמן משיה אף שאמר שקיבל מידו השטר הוי מילי דבדי כנ"ל . וכן בראובן שטען לית ממני מנה על כת"י ושטען פרעתיך וקבלתי ממך הכת"י ואח"כ הוציא ראובן הכת"י דאף שהוכחש במה שטען שהוציא הכ"י מ"מ אטענית פרעון לא הוכחש ונאמן דכל הכחש שאינו בגוף הדבר דחשבינן למיכי דבדי דלא דכירי אינשי ואם הוחזק כפרן בשטר שנפל אז הדין כך אם הוחזק כפרן קודם שנפל כנון שטען לא לויתי והוציא השטר שלו ואמרו לו ב"ד צא תן לו דכיון שאינו נאמן לומר פרעתי אח"כ אפי' במלו' ע"ש כיון דהוחזק כפ"ן מ"מ בשטר ונפל השטר נאמן לטעון פרעתי אח"כ כמ"ש התוס' בב"מ ט"ז ד"ה משום דהוחזק כפרן אבל אם טען טענה אחר שכבר נפל השטר והוחזק בה כפרן שוב אינו נאמן לו' אפי' פרעתי אח"כ כיון שאין נפילת השטר ראיה לטענות הפירעון

קצות

ויקרע הכטר ע"ם. ומ"ש בש"ם דהיינה ר"נ אל"ל רבא לר"נ כמאן כר' דאמר אותיות נקנין במסיר' אל"ל שאני הכא מנו דאי נבי קלתיה וכיון דלדברי הש"ך בלא מנו נמי אינו נוב' אלא דאמנו מהני לאקרוני בטרא ואל"כ אפי' לרבנן דבעי כתיב' ומסיר' קו' הייר לגור ע"פ לגוסיתו במסיר' גרידא לדעת כאה פוסקים ומש"ך בסי' ס"ו ואל"כ אי הוי אמרה לקוח הוי מלי להחזירו לו' כיון דקנאה הייר ואפי' למ"ד מסר ולא כתב לא קנה הייר אינו אלא בשהלו' מקפיד בשטרו ומשום הייר דידיה הוא דהלו' נותן שכר הסופר אבל אם הלו' אינו מקפיד בכך אלא שהמוכר רוצ' את הייר יכול לוקח לכבוש נגד המוכר וכ"כ הרמ"א בסי' ס"ו סי' א' ופ"ם בש"ך סק"ב. ונראה' משום דלא הוי אמנו דלקוח לרבנן דבעי כתיב' ומסיר' דאי אמרה לקוח נהי דמלי להחזיר הייר לו' יוכל המלו' לנבות מהנו מן הלו' דכ"כ לא אמרינן אחרת שטרא אלא בשאינו ידוע מה טיבו אבל אם אמר לקוח הרי ידוע מה טיבו אלא ויגבה וק"ל : ד) אלא כתיבה. עמ"ש סי' ס"ד סק"כ : ה) דחיישי' לפרעון ולקנוניא. בפ"ק דמ"ק אמר ר' אמר ר' אבהו א"ר יוחנן המולא בט"ח בשוק אע"פ שכתב בו הנפק לא יחזיר דחיישינן לפרעון אחתיה ר' ירמיה לר' אבהו כל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר אל"ל ר' ירמיה בר"י לא כל מעשה ב"ד שוין אלא כגון שהוחזק כפרן אמר רבא ומשום דהוחזק כפרן חדא זמנא מי לא פרע בלא אמר רבא מתני' בשטרי אלמנתא ואדרבתא ובתב בם חוש ואע"ג דאמרינן לקמן דהוחזק כפרן לאותו ממון הכא דנפל אתי דמוכח מלתא דמ"ה לא נזהר לשומרו משום שפרעון הלו' ע"ש. ויש להקשות הלא בדף י"ז נבי בלתי' דבתמתי לא מצמע הכי ומש אמרו כי הא דבתמתי בריה דר' מרינוס בתב לה לכלתיה אלמנא דמילתא בכתיבתה וקבלה עליו אירכם בתובתה אל"ל להד"ם אתי סהדי ואמרי אין בתב לה בסוף אל"ל פרעתיך אתו לקמיה דר' חייא א"ל הוחזק כפרן לאותו אלמנא אלמא אע"ג דנפל ואיתרע אפ"ה הוכא הוחזק כפרן לאותו ממון תו אינו נאמן נאמר פרעתי בוב מלאתי בכתה מקובלא פ"ק דמ"ק הקם דבר זה ומתרן דאירכם בתובתה מיירי שיש לה עדים שהעידו ה"כ הכם לא אמר להד"מ רק אלמנא ולא על נוף הכתוב' וא"כ בנפלו' לא הי' ראי' לענינו דבדיין הי' לה לשמור הכתוב' בסגל מנה ומאתים ויתר הכתוב' עכ"ל ופ"ם אך מדברי הטור לא מצמע הכי שכתב בס' מ"ח ז"ל אבל בטרו ותבע את אלו' בב"ד ואמר להד"מ ועדים מעידים שלו' ונתנו בטר למלו' הוחזק כפרן ובוב אינו נאמן לומר פרעתי וע"ם בב"י בתבתי ולמדו מכלתי' דבתבתי ובטוב הוא שדין

פ"ה כ' בתוס' ד"ה חדא כו' ופ"ל סי' קח ס"ד: (יג) (ליקוט) כגון שטר מתנה. בלא קנין*כנ"ל (ע"כ) : (יד) מאחר שהוא קשור. כמו אמר מלא בחפיסה כו' תכריך כו' וכמו מלא בלי ולפנינו פירות דמחזיר הפירות בסימני הכלי : (טו) (ליקוט) המולא כו'. כר"י ור"ב (ע"כ): (טז) אע"פ שיש. דאין מועיל אלא כ"ז שהוא ת"י כמו שלים דאמרו ואמרו בספ"ק דב"מ דהא הימנה

באר

בענין שיכול לנבותם אפי' ידעינן שאינן של אביהן שנינן להו שלקחום למשכון גם לאעפקים דש"ל דאפי' מלאה דלא שכיחא שנינן ליתמי כמ"ש בסי' ק"ח סי"ד וכסי' רל"ז ופש"ח ס"ה הכא שנינן להו וכ"ע עכ"ל הש"ך (*ופכ"פ נמתרמות שלנו שנינן להו שלקחום למשכון) : (יג) קשור. כתב הש"ך דיון זה כמד הרא"ש מעה דאמרינן אצא בחפיס' כו' וכן פירות בכלי דמחזירין אגב סימני הכלי וכ"ע אין ראיתו מוכרחת דהתם לא ידענו שהי' ביד אחר ומהיכי תיתי לומר כן אלא אמרינן כיון שזהו ודאי שלו א"כ גם הקשור בו הוא שלו אבל הכא י"ל דהשלים שמת קשר כל הענינים המשולשים אלו יחד וכ"ע (גם הסיג על הסמ"ע כמ"ש דמיירי כאן בשטר מתנה בקנין דזה אינו כמ"ש בש"ך ס' ס"ח) : (יד) זמנו. אפ"פ דזמזק' שאין אדם פורע תוך זמנו כמ"ש בסי' ע"ח אינא דעכ"ל ומתרץ בענין אמר

המשפט

חידושים

תיקן והמלוה הביא עדים שראו בידו השטר בשעה בשיר אפ"ה אין נוכה אפי' מהלוה ע"כ סי"ב)(ואם הוחזק כפרן בשטר שנפל אז אם הוחזק כפרן קודם שנפל כגון שטען לא לויתי והוציא השטר ואל"ל הב"ד לא תן לו הדין אל"כ לו' אפ' פרעתי אח"כ מ"מ בשנפל מידו השטר ואמר לו' פרעתי אח"כ אבל אם טען טענה אחרת שכבר נפל השטר והוחזק כה כפרן כגון שטען לא לויתי והביא עדים שלוה וכתב השטר שנפל עכשיו לא מיבעיא אח"כ לטענו אפ' פרעתי אח"כ כיון שהוחזק כפרן ואין נפילת השטר שום ראיה להפרעון אח"כ וע"כ. ולענין אי מועיל סי' כרוכין לאו סי' כללי לגבות ממשעבדי אם ניחוש שמא הלוה הגיד לו הסי' יבואר אח"כ: (טו) שמספיקין. דעת הש"ך דמיירי בידוע

ביאורים

שאח"כ ומכ"ש שאינו נאמן לומר פרעתי קודם כשטען לא לויתי דהרי הודה בעצמו שלא פרע כדמוכח בב"כ י"ז בעובדא דכלתי' דר' שבתאי ברי' דרב מרינוס וא"צ לסנים : יג) נקב יש בו . עש"ך ס"ק כ' עד סי' אחר מובהק וכו' הייגו קשורין וכיוכין וע"ל סעיף ט' וי' מ"ש בזה : יד) בני חורין שמספיקין עמ"ע עד דאיכא ודאי סיידא דלקוחות והעיקר כמ"ש הש"ם נבי שטר מתנה שכותבין לנותן אע"פ שאין מקבל עמו . ח"כ ואבתי ניחיש דלמא יוזף ביני וביני ואית להו לבע"ח למינבי מהאי אינא ולא מצי נבי מיני' ובהיא חשבא דאמ"' דאתי בע"ח ושריף שלא כדין קא דמי דהחם אי שריף בגזל' ממש הוא בא בידו אבל מקבל מתנה אע"פ שמונע בע"ח בשטר מוקדם שלא ישרפוה ממנו ושלא כדין הוא וכו' אלא שלא חשבו לקנוני' רק במקום שהשד' יהי' בגזל' בידו אבל לא חששו למניעת שריפות שיעבוד.ואפשר להעמים זה נ"כ בכוונת הסמ"ע דמניעת שריפ' לא מיקרי ודאי אסיד' ולא ק' גם כן משטר מתנה ולענין מה שהקשה הש"ך דלמא יש שטר מוקדם ויגבה מב"ח ואתי למינבי בשטר זה מלקוחות יש ליישב דבב"מ י"ש אמרי' בשטר שנפל קלא אית ליה וכי אתי למישרף אמרי' ליה אייתי ראייה ובבי נש אמרי' האי דאהדרית ניהליה רבנן משום דלא תעינן והכא נבי בעל חוב לא אתי לוקח ותבע מדאהדרו' ניהלה רבנן אשיבא למאי הילכתא אהדרוה למישרף הוא ש"מ קמו בי' רבנן בבולת' ומקמי דידי מטא שטרא לידיה ואם כן כשיש בעל חוב אתי לוקח ותבע אייתי ראיה אימת מטא שטרא לידך דמימר אמר הא דאהדרוה רבנן למישרף מבעל חוב הדרוה ניהליה ידע שהגיע מקום לנבות מבעל חוב והב"ד לא ידע בשעת חזרה דאיכא שטרא אחרינ' וכי אתי לב"ד ותבע אייתי ראיה ושוב לא נבי' ולינ' סבירד' וכ"כ הש"ז נבי שובר שיאמרו שטרא אחרינ' וכי אתי לב"ד ותבע אייתי ראיה ושוב לא נבי' ולינ' סבירד' וכ"כ הש"ז נבי שובר שיאמרו הלקוחות שלא החזירו אלא כהשטר מהמלו' שלך ולא לנבות ע"ש וה"נ סיל להסמ"ם נבי שט"ח כשיש ב"ח שיאמרו שלא החזירו רק לנבות מב"ח ולא לטרוף מלקוחות ודוקא שאין להלוה שום ב"ח הלקוחות יאמרו קמו ביה רבנן דהא החזירו השטר רק לטרוף משא"כ כשידעו שהגיע ב"ח בשעה שנמצא יאמרו

החושן

הכתוב' ודין שטרות שוין הן ע"ם ומוכח מדברי הטור דס"ל אפי' כאבד דנפל ונם אפי' טוען פרוע כל השטר מי הוחזק כפרן ואל"כ קשה מאי דאמרו ומשום דהוחזק כפרן הו לא פרע ונראה' דסני מלוקות יש בהוחזק כפרן חלוק' מ' בטוען להד"מ ובלו עדים שלו' ואחר כך טוען פרעתי דזה הוי הוחזק כפרן דאפי' מביא עדים שפרעו אינו נאמן דכיון דאמר להד"ם כאומר לא פרעתי דמי ואפי' עדים ל"מ דהא הודאת בע"ד יומר וכמבואר בסי' ע"ט וכיון דאפי' עדים לא מהני אם כן ריעותא דנפל לא נרע מעדים ואזלינן בתר הודאתו דהוי כמאי' עדים ומה"ה נבי כלתי' דבתמתי כיון דאמר להד"ם ואחר דאמר פרעתי אפי' עדים שפרע לא מהני אכ"כ בלא עדים דלא נרע רעותא דנפל מרעותא דעדים. חלוקה הסנים נמי שאמרו לו לא תן לו ואמר פרעתי ועדים מעידים בלא פרע דהוי הוחזק כפרן לאותו ממון וע' בסי' ע"ם דבזה אם מביא עדים שפרע אח"כ מהני בזה כיון דיכול להיות שפרע דהא עדים מהני. ומה"ה בנפל ואיתרע ולא נזהר לשומרו לא מהני הוחזק כפרן והיינו דאמרו ומשום דהוחזק כפרן מו לא פרע ומשמע להם"ם דמיירי מהוחזק כפרן דמהני עדים על הפרעון משום דמפרש להא דתנן כל מעשי ב"ד ה"ז יחזיר ומשמע דמיירי בהוחזק כפרן ואיך תלי לה בהוחזק כפרן דמעמ' ב"ד ע"כ היינו משום דאינו מוחזק כפרן אח"כ כפר בב"ד ומכמבואר בסי' ע"ט סעיף ט' ע"ם אבל אומר להד"ם ואחו עדים בלו' ואמר אח"כ שפרע קודם בזה אל"ל ב"ד ומדקרי לה מעמ' ב"ד ע"כ מיירי מהוחזק כפרן דמהני עדים ומה"ה פריך ומשום דהוחזק כפרן מו לא פרע וזה נראה' לי פשוט ובראו ורמב"ם וטור וס"ע הסמיטו הא דיהא הוחזק כפרן לא אמרינן בנפל ואיתרע ובמו דאמרינן ספ"ק דמציעא וא"ע : ו) נקב יש בו והיינו בין בהלו' נותן הסימן ובין המלו' נותן הסימן אין לחזיר דהא הלו' יודע מסימנין שם בשטר דהי' בידו קודם בשפרו למלו' והמלו' נמי יודע שהי' אחת ידו מד שפרע ואם כן נראה' דהיינו דוקא בכטוען הלו' פרעתי אבל אם טוען כתבתי ללוה ולא לוויתי בזה מהני סימן דהמלו' לא מסרו לו מנא ידע הסימן שבשטר ואפשר דהלו' נאמן דפרעתי אלא דבכ"ך סי' רנ"ם הבלה דלא מהני מנו נגד סימן וא"ע ' ז) אות פ' אבל סי' מובהק שאינו בגוף השטר ודאי מהני כדאמרן כרוכין וקשורין ובש"ך כ' והיינו דוקא מבני חרי מלא מהני כיון דאפי' שניהם מודים לא מהני וחיישינן לקנוניא ה"כ חיישינן דהלו' ידע הסימן והביד לו ע"כ אבל כבר הרגיש בזה בשטה מקובלא בני אנוד של שטרות ומתרן דאם כן יתן הוא בשנתו הסי' ויתפרע

כו

דים לחלק ביניהן דשחני הכא כיון דים לפנינו שטר כשר מסייע להודאתו לא חשבו אלא היכא דאיכ' ודאי פסיד' דלקוחות משא"כ התם הוא להיפך דרוצה לסחור דברי המערער המביא עדות ורחיה נגדו ונם בשטר מתנה או מכר הנמצא בשוק דאמרינן דלא יחזירנו להמקבל או הלוקח ואע"פ שהמוכר או הנותן אמר להחזירו כמ"ש הטור והמחבר בסי' זה סי"ד דיש לחלק ביניהן כמ"ש בדריסה ע"ש : ב וכן אם נמצא ביום שנכתב. פי' דאז ליכא למיחש לקנוני' דהא אי בעי הוה כתב לו הלוה שטר מחדש ואף סי"ל שכבר נפרע שטר זה ורוצה הלוה לחזור ולגלות ממנו בו וחושש למה שילטרך ליתן להסופר שכירתו משטר חדש זה אינו דהמלוה אינו מסכים עמו לעשות כן כיון דלית ליה רווחא בזה בהקדמת הזמן חושש שמא נתוודע או יוודע שהשטר זה פרוע ונמחל שעבודו ויבואו לפסלו אחר שיגיע שנית ועפ"ר : בא וכתוב בו הנפק כו' הב"ד קיימו וכתבו בקיומו קדמנ' נפק שטר זה כו' וכבר כתבתיהו בסי' מ"ו סק"ס : כב אם חייב מודה יאמיר . כ"כ הרי"ף והרמב"ם והמ"מ תמה עליהן למה הצריכו להנפק מאחר שנכתב בו ביום והחייב מודה ליכא למיחש לפרעון ולקנוני' כמ"ש ופד"ר שכתבתי יעוב לזה דס"ל דאיכ' למיחש כיון דאתיליד ריעות' בנפילה דינמ' חין ביד המלוה מעות ולא ילוהו עד זמן מה ויעשה קנוני' עם הלוה בשביל הקדמת הזמן מהיום והלוה יעשהו בשביל פשיטי דספר' אבל כשהוא מקויים דהיינו הנפק ליכא למיחש להכי ולמאן דאמר עדיו בחתומיו זכין לו אין צריך הנפק ולכן לא כתבוהו הטור : כג ויש מי שאומר כו'. עד אבל איתיה כו' הלשון מגומגם דהא לספר' קמייתא נ"כ ס"ל כן והוסיף עוד עליה דבעינן דוק' שיהא החייב מודה ואיפכ' הל"ל ויש מי שאומר דדוק' כשאיתי' קמן ואמר פרעתיו אין מחזירין אבל מסתמ' לא חיישינן לפרעתי ול"ל שהמחבר נקט לשון תשובת הרא"ש והוא שפיר כתב שם כן לפי עניינו אלא של"ע דהרא"ש בעצמו ס"ל כאוקימת' דרב כהנא דבעי' דוק' שיהי' החייב מודה ועד"ר בסכ"א מ"ש ביישוב זה ודו"ק: כד מצא בשוק שטרות קרועין כו' . פי' ונם חותם שטרות נכתבו ע"ש מלוה זה הנזכר בשטר זה הלשון הנמנ' ביניהן וקמ"ל

ע"ש והמעיין בס"ם יראה דהעיקר כהרשב"א והרב המגיד וכן דעת התוס' וכן הסיג בעל המאור על הרי"ף וכ' דלרב כהנא לא בעינן הנפק והרמב"ן בספר המלחמות לא הסיב עליו בזה ע"ש ואפשר נם דעת העור כן ועב"ח וכן מסקנת רבי ירוחם נתיב ך' חלק ב' בשם רוב הפוסקים וכן נראה דעת הרב בדרכי משה שם' וכן הוא סברת התוס' אע"נ דאין בו הנפק ודלא כרי"ף ורמב"ם כו' ע"ש : (כד) ויש מי שאומר כו'. הלשון מגומגם וכך הל"ל ויש

כ ג וכן אם נמצא ביום שנכתב בא [כא](כג) ד ח) ד] וכתוב בו (טז) [טז] הנפק (פי' קיום שעושין אנשי הב"ד תרגום יצא נפק וכן נקרא הנפק שיצא בב"ד) כב טו) אם חייב מודה יחזיר כג (כד) ה] [כב] ויש מי ה שאומר דהא ו דאמרינן שאם נמצא ביום שנכתב יחזיר והני מילי טז) דליתיה דלוה קמן אבל (יז) [יז] איתיה קמן ואמר פרעתיו וממני נפל לא יחזיר :

ח [כג] כד ז מצא בשוק (יח) [יח] שטרות [כד] קרועים ושטר

זמנו של שטר זה והם יגבו מקרקעות אלו שביד הלוה וזה יגבה בשטר זה מהלקוחות שידועים לנו שלא כדין אלא פשיט' דכל היכא דאיכ' למיחש חיישינן וכ"כ מהרש"ל להדי' ומביאו הב"ח רק מה שפי' מהרש"ל דיחזיר פירושו וכותבנו לו טריפא מזמן שנמנ' או כותבין לו שטר אחר הוא דוחק וכמו שהקשה עליו הב"ח אלא נראה אם יש ללוה בני חורין כו' ר"ל שידוע בבירור שהם בני חורין ואינם מכורין או משועבדין ונם אינו חייב עוד לאדם אחר כלל דאי לאו הכי לא נקראו בני חורין ומשכחת לה כגון שהכריז אם חייב עוד לאחרים או מכר קרקע זו או שיש תיקון בעיר שכל שטר שאינו נכתב בפנקס הסופר אינו כלום וכה"נ טובא וזה ברור : (כג) וכתוב בו הנפק. והרב המגיד בשם הרשב"ח תמה על זה דלמה לי הנפק ומ"ש בשמ"ע שקב"ח בזה לא מאוור נם מה שתירץ בספר מעד"מ פ"ק דמציע' בזה וז"ל ול"נ דלאו קושי' היא דאי לאו דכתיב ביה הנפק איכ' למיחש שמא כתב ללות ולא לוה ועכשיו רוצים לעשות קנוני' עכ"ל אין דבריו נכונים דהא מוכח להדי' בש"ס פ"ק דמציע' שוף דף י"ב במאי דמשני התם לעולם כשחייב מודה והכא היינו טעמ' דחיישינן שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין כו' וכן בדף ט"ז ע"ב וכן בדף י"ז סוף ע"א נבי הא דפריך ומ"ש מהא דתנן כו' ומשני הכא כיון דלית ליה רווח' כו' דדוק' משום לא לוה עד תשרי חיישינן משום רווח' דטריפת לקוחות אבל כשזמנו בו ביום דליכ' אאי חשש' לא חיישי' להאי קנוני' כשחייב מודה

בשמ"ע סקי"ט פי' דכיון דיש בטר כבר בידו לא חיישינן שמא לוה מאחרים אחר זמנו של שטר זה דלא חיישינן אלא היכא דאיכ' ודאי פסיד' דלקוחות וכה"נ כתב הב"ח סעיף ח' דלא חיישינן לב"ח או ללקוחות אחרים שאין ידועים לנו דאינהו דאפסידו אנפשייהו שלא מקרו לדעת לב"ח המוקדם ודבריהם תמוהין דכולהו סוני' דש"ם פ"ק דמציע' ושאר דוכתי וכן בכל הפוסקים משמע להדי' דחיישינן לב"ח וללקוחות אע"פ שאין ידועים לנו וה"נ שאומר דהא אי בעי מהרש"ל דיחזיר פירושו וכותבנו לו טריפא מזמן שנמנ' או כותבין לו שטר אחר הוא דוחק וכמו שהקשה עליו הב"ח אלא נראה אם יש ללוה בני חורין כו' ר"ל שידוע בבירור שהם בני חורין ואינם מכורין או משועבדין ונם אינו חייב עוד לאדם אחר כלל דאי לאו הכי לא נקראו בני חורין ומשכחת לה כגון שהכריז אם חייב עוד לאחרים או מכר קרקע זו או שיש תיקון בעיר שכל שטר שאינו נכתב בפנקס הסופר אינו כלום וכה"נ טובא וזה ברור : (כג) וכתוב בו הנפק. והרב המגיד בשם הרשב"ח תמה על זה דלמה לי הנפק ומ"ש בשמ"ע שקב"ח בזה לא מאוור נם מה שתירץ בספר מעד"מ פ"ק דמציע' בזה וז"ל ול"נ דלאו קושי' היא דאי לאו דכתיב ביה הנפק איכ' למיחש שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין כו' וכן בדף ט"ז ע"ב וכן בדף י"ז סוף ע"א נבי הא דפריך ומ"ש מהא דתנן כו' ומשני הכא כיון דלית ליה רווח' כו' דדוק' משום לא לוה עד תשרי חיישינן משום רווח' דטריפת לקוחות אבל כשזמנו בו ביום דליכ' אאי חשש' לא חיישי' להאי קנוני' כשחייב מודה

מהרש"ל ואכמ"ל ג מתיתרה דר' אסי אי"ר יוחנן דלעיל ד כדתפ' רב כהנא שם וכדעת הרי"ף והרמב"ם שם ההרא"ם בהשו' כלל ע"ג סי"ג ו מיתרה דר' אסי אי"ר יוחנן ובתירולא דרב אסי לר' זירא שם דלא בעינן שחייב מודה ז רמב"ם שם וכ"כ הטור מתמה אם יש עתהם סתפון שם דף כ' ע"א וכדתוקי לה שם בגמ' שם ע"ב כרב

הגהות אפרי ברוך

(נה"מ סקט"ו) (') ואי"כ שטר ההוא כתרם. כ"כ המחבר הסמיט כתה דבריה וז"ל הריטב"א לבטל שליחותן וכין כך היה השטר חתום ביד הסופר ונמצא אותו שטר בטל כחרם הוי כמחבל שיעבודו ועכשיו הוא רוצה ללוה באותו שטר שנמחל שיעבודו כו' יעו"ש (נה"מ הנ"ל) (') ואינו שוה כסף כ"כ אכתי מיהו על העדים לשמרו אלא יאבד פן יבוא ליד מי שמזכר בו למלוה ויגבה בו אלא כדין וה"ז מכלל דיוהר יש לאדם ליזהר שלא יגיע לאחר היזק בפשיעות שמירתו :

פתחי תשובה

אם פרעתיך עש"כ: ד] וכתוב בו הנפק עכה"ט עד והמעיין בס"ם יראה דבעיקר בהרשב"א כו' וע' בח' ושב הכהן סי' ט' שכ' לייישב דעת הרי"ף והרמב"ם על נכון ע"ש וע' בנה"מ סק יב מזה : ה] ויש מי שאומר. עפמ"ש ומ"ך וע' בח' כו"ב סי'

ביאור

כו' ושם מ"ו כ' מלוה מציר כו' וסיל כפי' רשבים שם (ע"כ): [כא] (ליקוט) וכ' בו הנפק. ל"ש ונם תוס' שם כ' דא"ל להנפק ועש"ך (ע"כ): [כב] ויש מי. כתי' רשאם שם: (ליקוט)ויש מי כו'. הל' מגומגם דל"ב לשים ונם לדוכא התוה דהרא"ם

באר

שאר ס"ם) : [מז] הנפק. דאז ליכא למיחש לקנוניא דהא אי בעי הי' כותב לו שטר מחדש ואף סי"ל שכבר נפרע שטר זה ורוצה לחזור ולגלות בו ואושש לפשוטי דספרא זה אינו דהמלו' לא יסכים בזה כיון דלית ליה רווחא בהקדמת הזמן אושש אמא יתוודע שהשטר פרוע ונמחל שעבודו ויבואו לפוסלו אחר שילו' עליו שנית עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כ' דהה"מ בשם הרשב"א תמה ע"ז דל"ל הנפק כו' והמעיין בס"ם יראה

נתיבות

משה"כ

שאינו חייב לאדם אחר כגון שהכריזו או שיש תיקון בעיר אלין שם שטר מ"ל רק מלאתן בעיר אבל בל"ה חייב' דאמא חייב לאדם אחר ולוה לחזור ולגלות בו ביום ונם לפי הנפקא מוכו דאם יש שטר מחדש כיון שאמא כו ביום ונם ליכא למיחש דהא יכול ליתן לו שטר מחדש כיון שאמא כו ביום ונם ליכא למיחש לאמא פרעו ורוצה לחזור ולגלות בו מאוש ליכא למיחש דהא יכול ליתן לו שטר מחדש כיון שאמא כו ביום ונם ליכא למיחש לאמא פרעו ורוצה לחזור ולגלות בו מאוש

ביאורים

הלקוחות הב"ד לא ידעו מבע"ח המוקדם ולמיטרף מב"ח אהדדתא ויאמרו אייתי ראיה : טו) אם חייב מוד' יחזיר . עסמ"ע ס"ק ד"ב שתירץ על קושיות המ"מ דליל הנסק וז"ל כיון דאיתיליד ביה ריעותא בנסיל' דכמא אין ביד המלו' מעות ולא ילוהו עד זמן מה ויעש' קנוניא עם הלוה בשביל הקדמת הזמן והלוה יעשהו בשביל פשיטי דספרא אבל כשהוא מקוים דליכא למיחש להכי וכו' . וכאור' הוא תמוה דאפי' איכא הנסק ס"מ איכא למיחש דלמא יבא ועתה רוצה לחזור ולגלות אחר כמה ימים שאין למלוה מעות עכשיו דהכלו' עושה זה משום רווחא כראמר ב"ש בתם ובדף י"ז והלוה עושה זה משום פשיטי דספרא ונראא לפרש דבריו דכך הוא כוונ' דבריו דכא מיבעי' לפירש"י הובא לעיל ב"ש"ך סי' ל"ט דס"ל דאין כותבין שטר ללוה ואפי' מלוה עמו עד שיראו נתינת המעות מעמם שמא לא יהוה המעות עד תשרי ודאי דלא יחזיר כ"ז שאין בו הנסק דלא עדיף משטר חדש שכותב עתה שאין נותנין למלו' בלא ראיית המעות אבל כשיש הנסק יחזיר דליכא לפיחוש לפיעון ורוצה לחזור ולגלות דהתום' בב"מ י"ג ד"ה ה"ט דחיישינן כתבו ח"ל דמשום פשיטי דספר' לא יפסיד ללקוחות ממן מרוב' משא"כ כ' לגלות ולא לוה דה ישינלזה היינו משום שכבר נתן לסופר ואינו רוצה להפסידו וכו' עכ"ל ע"ש וע"כ הא דהוצרך הש"ס בדף י"ז דומר אחש זה דהמלו' לא שביק ולא אמר כטעם התום' דאחר הפרעון הלוה לא יעשה הוא מעצם שכ' השיטי דדוקא כשיש פסיד' דלקוחות לא יעשה הלוה בשביל פשיטי דספרא לא יעשה הלוה הוצרך לומר דהמלו' לא שביק ע"ש וא"כ ליכא למיחוש הכא בנמצא בו ביום לפרעון ורוצה לחזור ולגלות דמ"נ אימת יחזיר וילוה וכו' ביום המלוה לא יעשה זה דהא לית לי' רווחא ואי רוצה לגלות אחר כך הליה לא יעשה זאת להפסיד ללקוחות ממן מרוב' בשביל פשיטי דספר' כב"ש התום' משא"כ לענין חשש דכ' לגלות ולא לוה אף הכוה יעשה זאת ואפי' לשיטת התום' דס"ל דכותבין שטר ללוה כשהמלו' עמו אפי' לא ראו נתינת המעות ולא חייש' שמא ילוה אחר כך לא דמי דהתם לא חיישינן שיכתבו הלוה והמלו' שטר מוקדם הלוואה בכוון ויעשו אותו קנוניא דהלוה לא יעשה זה להפסיד ללקוחות בשאין לו הרווחת פשיטי דספרא וכן מוכח מחסמ"ע שכ' שיעשה קנוני' וכו' הלוה יעשה זאת בשביל פשיטי דספרא וכו' משמע במקום דלית ליה הרווחת פשיטי דספרא לא חיישינן לקנוניא שהלו' לא יעשה זה וזה אין לחוש שמא המלוה חבטיח לו להלות לו תיכף ואחר כך לא לוה עד למחר דא"כ לא יהיה הספר פשיטי דספרא להלו' רק להמלו' דבכהים צריך המלוה להחזיר ללוה הפשיטי דספרא כמבואר בסמ"ע סי' ל"ט ס"ק מ"ו ע"ש ואם כן הלוה לא יעשה זה כמ"ש התוס' חנ"ל רק כשאין המלוה בסנינו חיישינן שמא יומשך הזמן ממילא שכא ימצא המלוה שיכוה לו וממילא ילוה הלוה אפי' אחר זמן השטר שלא יפסיד פשיטי דספרא ולקנוני' לא חיישי' כשלא נפל משא"כ הכא שנפל וחיישי' לאיקרי וכתבו הלוה בעצמו ועתה עושה זה בשביל פשיטי דספרא וכן מוכח מדברי הסמ"ע בשביל ריעותא דנסיל' לשמא אין כו מעות עכשיו ויילוה לו אח"כ הא בשטר חדש לא חיישינן לזה אלא ודאי צריך לחקק כמ"ש כנ"ל ברור ובחנם הרעישו גדולים בזה והוא פשוט לפע"ד עוד נראה לתרץ בדרך אחר נכון והוא תי' הריטב"א ס"ק דב מ וז"ל האי דכתב ללות ולא לוה סי' שנמלך מבלי לגלות בכל ולהלך לסופר ולעדים לבטל שליחותן (') וא"כ השטר הוא שעבודו ועכשיו דלוה בו הוא לוה בשטר שאין בו ממש והמלו' לא ידע עד דנאמר מלוה נופי' לא שביק ולכך בעינן הנסק ועל זה תמה בתומים הרבה חדא דא"כ למה הוצרך אביי לומר החשש פרעון ולא אמר החשש דביטול השליחות וכו' . ובסקר קצה"ח כ' דלאביי דס"ל עידיו בחותמיו זכין לו הוי כאילו מטא לידו למפרע ולא מהני שוב ביטול השליחות וכו' לא אמר כלום. גם מ"ש לתרץ קושיא של פלפלא חריפא' הן דברים שאין להם שחר וכל מי שיש לו מוח בקדקדו יראא' שהן דברים תמוהים. עוד תמה בתומים על הריטב"א שנתן לשטר דין נט דמהני ביטול השליחות שלא יהיה חוזר ולוה בו הא לא בעינן לשמה בשטרות וכו' הוא באמת לכאור' תמוה ואולם אחר העיון דברי הרב נכונים מאוד ומקודם ניישב סוגי' תמו' בב"מ י"ג דסריך אי כשחייב מודה אפי' יש בו אחריות יחזיר ומשני ר"א משו' שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי ופריך אי בשטרי אקנייתא הא שיעבד ליה נשש' ואי בשטרי דלאו אקניית' הא כי ליכא מלוה בהדי' לא כתבינן ומשני כיון דנסל חיישינן לאיקרי' וכתב אביי אמר עידיו בחתומיו זכין לו משום דקשיא לי' לאביי כיון דאי ליתא למלוה בהדי' לא כתבי' לאיקרי וכתב לא חיישי' ומקשה ממתניתין דמצא ניטי נשים וכו' דחיישי' לנסלך ואי אמרת עידים בחותמיו זכין לו כי נמלך מאי הוי ומשני בעי' מטא ניטא לידיה ומקשה ממתניתין דמצא שט"ח לא יחזיר ומשני דחיישי' לפרעון ולקנוני' והקשו בתוס' ד"ה משום דקשי' לאביי דבשביל כך לא היה צריך לומר עידים בחותמיו זכין לו דהיה לו לומר כר"א ולא יחזיר משום דחיישי' לפרעון . והוא תמוה גדולה . ולפע"ד נראה ליישב בפשיטות דהנה לכאור' תמוה הא דסריך אי בשטר אקניית' הא שיעבד ליה נפשיה הא מבואר בסמ"ע סי' רמ"נ ס"ק ט"ז נבי חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה וז"ל אף ע"נ דבעלמא טורף ממשעבדי בעידי קנין היינו דוקא שלא היה כאן מחאה דאמרינן עידי קנין מסקי לקלא כיון דכל קנין לכתיבה עומד אבל כיון דמיחה בעדים מלכתוב לו השטר כדי דלא ליסקי עליה קלא גם הם יזחירו למלאות רצונו ולא יסקו לקלא ולא ידעו לקוחות ליזהר משי"ח אינו נובה מלקוחות אבל מבנ"ח נובה וכן הדין בשט"ח ואפי' אם כתבו כבר ומוחה מליתנו עיין בסמ"ע סי' ל"ט ס"ק י"נ וא"כ קשה לוקי בשטרי הקנאה דהיינו שטר שיש בו קנין כמ"ש הרא"ש ובאין חייב מודה דהוי כחזרה דנתבטל כנגד משועבדים ונגד בנ"ח לא נתבטל משי"ח לא יחזיר כשיש בו אחריות ואין לומר כיון דחוזר בשטר אפי' בשטר שאין בו אחריות אמאי יחזיר הא יכול לומר לא ניחא לי באפושי שטרות זה אינו דהא מבואר בסי' ל"ט סעיף ד' דחולך לפני ב"ד וכותבין לו מכ"ש דיכולין להחזיר שטר זה לראיה כיון דאין בו אחריות ואינו אלא לראיה ואף אם נאמר דבעינן דוקא בשמוחה בעדים ומטעם שכ' הסמ"ע דהעדים לא יוציאו הקול והכא ליכא הע"ח שימחה בפניהם מ"מ קשה דכיון שמוחה בעדים אם יוזיכולין לבטל המשועבדים ועוד דניחוש כיון דנסל ואיתרע דלמא מיחה בפני העדים דאז נתבטל השטר נגד המשועבדים משום דהא מפקי לקלא ומיד

קצות

כו נלעגא לקנוניא לכן יש לומר דדוק' לעיל דלא ידעינן של מי הוא כלא הודא' אין לנו לעשות פ"פ הודא' כלל דחיישינן לקנוניא אבל הכא דלא אזלינן בתר הודא' כלל כי אם בתר סימנא ניחא עכ"ל : ח) וכתוב בו הנסק והקשו הראשונים הנסק זה מה מיכו לענ"ד נרא' לפי מה שכתב הרמב"ם בפ"ו

ספרא וכו' ח סם כמסכ' ע עור וכפירש"י סם וכ"כ התוס' סם ע"כ וכתב הרא"ש סם דהא דמשמע ביבמות דף ק"כ ע"ב דחייסי' לשלמה הכי מילי לענין מיסורא אבל לענין ממון לא חייסי' ואפי' לי מחלוקת כפיל כ סם במסכת וכדתני רבי חייא וכדתפר' לה בגמ' סם ע"ב ל סם בגמ' מ עור סי"א וכ"כ הרא"ש וכמ"ש סם דתכריך ואנוד היינו כדי שיוכל ליתן סי' במנין דאלי"ה שמא לא נפיל אהדדי ומתייאש כי

טורי זהב

סמרא מלתא אחריתי משמ"כ בסי"ד המשם שמא אמ"כ חזר ומכרו לאחר וחזר וקיבל עליו אחריות להעמיד הדבר כיון שיש לו הרבה כספים לשעבד ע"ז ועמ"ש בסעי' י"ד:

ביאור הגר"א

אלא יש עמהם סמפון . וע"כ במלא בין שטרות קרועין כמ"ש בגמ' ולקמן סי"ח וכן כאן דלמא מהמלוה נפ': [כה] אפי' בלא עדים . כמש"ל בסי"ח ע"ש : [כו] המוצא ואפי' כו' אפי' סם סם ד"ה מלא כו' : [כז] וא"ל שיאמר . דמנין לאוד הוי סי'

ויש מי שאומר דהוק' בדאיתיה קמן אבל בדליתי' קמן לא חייסינן לפריעה בת יומא ומ"מ ל"ע דהרא"ש בתשו' כתב כן לרב אחי ובאמת קי"ל כרב כהנא וכמ"ש הרא"ש נופי' בפסקיו וא"כ אין מחזירין רק כשחייב מודה וכן הקשה בשמ"ע וגם הב"ח בסעיף כ"א הסיג על המחבר בזה ע"ש: (כה) ואם יש עמהם שובר כו' יחזיר ללוה שאלו לא היה פרוע לא הסליכוהו בין שטרות הקרועים והרי שובר נמצא עמו שאומר שהוא פרוע ע"ל עור והוא מדברי הרמב"ם פי"ח מהלכות גזלה דין ה' וגרשה שילא בו להרמב"ם כן מפשט' דמתניתין רפ"ק דמציע' דקתני מצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו יהא מונח עד שיבא אליהו אם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות ומוקי לה בש"ס התם שנמצ' בין שטרות קרועים וכן נראה להדי' מדברי הרמב"ם בפי' המשנה שם ודלא כפרש"י שפי' אם יש עמהם סמפונות כו' מילי מילי קתני ומלת באפי' נפשיה היא כו' ובש' לאם מצאה פי"ו מה' מלוה הקשה על הרמב"ם דאי אפשר לומר כן מדהקשו בש"ס לרב דאמר סמפון היולא מתחת ידי מלוה פסול ממתני' דאם יש עמהן סמפונות משמע דבמלוה מיירי עכ"ל ובאמת נראה שזה הכריחו לרש"י לפרש דמילי מילי קתני כפרש"י והתרלן משיב לו דאדרים קמהדר וכל זה דוחק גדול ועוד הוצרך לדחוק דמ"ש הרמב"ם ספי"ו מה' מלוה המולא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו יהא מונח עד שיבא אליהו היינו משום דס"ל דמהך משנה תרוייהו משמע ול"ע עכ"ל ולפענ"ד דברי הרמב"ם ברורים ולק"מ ואדרב' לפרש"י דוחק גדול לומר דמילי מילי קתני ועוד דמנ"ל להקשות אלא נראה דמיירי כפשוטו ואכולהו,שטרות דבמתני'לעיל במולא שטרות בשוק דלא יחזיר וכן במולא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו קאי דאם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות והיינו דקתני סמפונות ולא קתני סמפון וכן עמהן ולא קתני עמו והכי משמע בתוספתא דקתני בין שמלאן בשוק בין שמלאן בין שטרותיו של אביו כלום של דבר אם יש עמהן שמפונות יעשה מה שבסמפונות ע"כ ופריך שפיר דאם אית' דבילא מתחת יד מלוה פסול אמאי יעשה מה שבסמפונות הא כיון דאינו יודע ממי נפל או מה טיבו י"ל שמיד המלוה נפל ויהא מונח אלא ודאי אפילו בא מיד המלוה מתחת ידי מלוה סמפון היולא מתחת ידי מלוה כשר ומשני שנמצא השטר בין שטרות קרועים ולפ"ז גם מה שדחק הב"ח שהטור ס"ל כפי' רש"י וכפי' הרמב"ם הוא אלא לורך דשפיר י"ל דהטור מפרש לגמרי כהרמב"ם וכל זה ברור. ועיין מ"ש סקס"ה: (כו) יתנו למי שנותן סי' בכלי ולא חייסינן לשאלה(כדחייסינן בח"ע סי' י"ז סכ"ד וסי' קל"ב) דדוק' באיסור אשת איש חייסינן אבל בדבר של ממון לא חייסינן כמו שתקנו רבנן להחזיר אבידה אפי' בסימנים שאינם מובהקין (וכדלקמן סי' רס"ז ס"ו) ה"נ תקנו דלא ניחוש לשאלה כ"כ התוס' והרא"ש ספ"ק דמציע' וכ"כ עוד התוס' ביבמות פ' האשה בתר' דף ק"כ ע"ב (ומכאן מוכח אפילו אינו יודע שהשטר היה מונח בכלי נותנים לו ואף למ"ש דאין דבריהם מוכרחים והיינו בענין דחייסינן לשאלה אבל מ"מ מוכח דמחזירים השטר אגב סימני הכלי אע"ג דאינו יודע שהשטר היה בתוכו) אבל לפע"ד אין דבריהם מוכרחים שבש"ס לא אילקו בין איסור' לממון בענין אם שאלה רק בענין אי מחזירין בסימנים ע"ש ומה שהקשו התוס' ספ"ק דמציע' הא דלא חייסינן נבי אפים' ודלוסקמ' לשאלה אפשר נמי דדלוסקמ' לא מושלי אינשי כדמשני בש"ס נבי כיס ואדנקי וכן הא דמצא פירות בכלי י"ל דמיירי בכלים שאין דרכן להשאיל וכמ"ש התוס' פרק האשה בתר' שם בשם ריב"ן דמתרץ הא דקתני מצאו קשור בכיס או בכלים דמיירי בכלים שאין דרכן להשאיל ע"ש א"כ דאפים' ודלוסקמ' וכן פירות בכלי איירי שמכריז שם שטרות או פירות מצאתי וזה אומר באפים' או בדלוסקמ' או בכלי פלוני מצאתם וכמו שפרש"י בתמני' דאפים' ודלוסקמ' שיאמרו הבעלים בכלי כך וכך מצאת אותם ומה שהקשו התוס' ספ"ק דמציע' דהנא דרך להניח שטרות בדלוסקמ' כדתני' בתוספת' דשבועות י' דלוסקמאות מלאים שטרות מסרתי לך לפע"ד לק"מ דנהי דדרך דלוסקמאות להניח בהן שטרות מ"מ אינו סברא להניח שטרות דוקא בדלוסקמאות דה"ג יכול להניחן באפים' או בכיס או בתיבה וכה"ג וזה ברור ודוק וא"כ כיון שזה אומר שמצאן בדלוסקמ' מחזירין לו והא דפריך מאמור בסימני אוכף היינו דמשמע לש"ס דסתם אמור הוא עם אוכף כן כ"ל ודוק: מיהו נבי איסור' נופי' דפשיט' לי' להרא"ש דחייסינן לשאלה וכן פסק בש"ע סימן י"ז סעיף כ"ד דאפילו סימנין מובהקין ביותר אינו מועיל דחייסינן לשאלה ונמשכו אחריו שאר האחרונים . ולדידי ל"ע עובא דנ"ל עיקר כהגי' פרק בתר' דיבמות והר"ן פ"ב דמציע' שהבי' הב"י בא"ע שם דפסקו דלא חייסינן לשאלה ומ"ש הב"י שם דדברים אלו דלאו דסמכא אינון סברי"ף והרמב"ם והרא"ש ובה"ע חולקים עליהם אמת מדברי הרא"ש מבואר כן וכדאי' ג"כ בב"ח שם אבל מהרי"ף והרמב"ם ובה"ע לא מוכח מידי די"ל דאינהו מיירי בסימנים שאינן מובהקין ביותר אבל במובהקים ביותר מהני אפילו בכלים ואדרב' מדשתמו הרי"ף והרמב"ם ובה"ע ולא אילקו בין כלים לנופו וגם לא כתבו נבי כלים דחייסינן לשאלה משמע דס"ל דכלים ונופו חד דינא אית להו וכן משמע ממ"ש ה' המגיד פי"ג

באר

ביד כ"ד כאילו נמ' שטר זה לבדו. סמ"ע: [יט] יחזיר. אבל אם מצא שטר שיש בו רבית יקרעו המולאו או הב"ד אם כא לפניהם. ד"מ בשם הג"מ. שם: [כ] עדים. ואפי' אין עליו גם ח"י המלו' וגם אינו כתיבת

נתיבות משפט

קמייתא: (יח) שטרות. וכל השטרות הן המלוה ח' ומ"ת לא יחזיר ללוה אם לא שנמצא נ"כ שובר כיוצא שמ"ש: (יט) יחזיר. ואם אמר שטר שיש בו רבית יקרעו המולאו או הב"ד אם"ש: (כ) עדים ואפי' אין עליו נ"כ תתי' הלוה והין זה סוף

משה"א

הפוסקים משמע דמחזיקין לשטר שנכתב בזמנו ולא חיישינן כלל למאוחר : יז) המוצא שטר בכלי . לכאורה קשה דהא עיקר החשש בשטר שנפל הוא משום דאמרי' משום פסולו לא חיה נזהר ומיד המלוה נפל עד דלכאורה משמע בש"ס דלא חיישי' כלל לנפילה מהלוה דהא בב"מ ט"ז אמר דשמואל לא חייש לפרעון דאי איתא דפרע מיקרע קרע ליה ומאן דפליג אמר התם דאימא אשתמוטי אשתמיט או זייר ליה אפשרא וסברא זו לא שייך רק במלוה בלוה נשאר סברת שמואל בתוקפו אם איתא דפרע הוי קרע ליה דהא מה"ט לא חייש שמואל לפרעון ולנפילה מהלוה אמנם מצאתי להבעית שער נ"ב שב' דחיישינן נ"כ לפרעון ולנפילה מהלוה והא דלא קרע ליה דהיה רוצה להראות ששטרו בידו וכו' ועיש . עכ"פ כשנפל ממלוה כ"ע מודי דאיתרע. אמנם כבר הקשה קושיא זאת בבע"ת ותירץ שם בשם התוס' דה"ט בנפל משום דאית ביה ריעותא דדומה כמו שזרקו על אשפה לפי שהיה פסול או סרוע אבל כשנמצא בא' מהדרכים (היינו בכלי או כרוכין) יותר קרוב לומר שדרך נפילה נפלו וכשרים הם . אך הא קשה דלמה ליה להסמ"ע בס"ק י"ח לתת טעם דלא מהני סי' דנקב יש בו משום דשניהם יודעים הסי' הא בא"ה כיון ששטר שנמצא אפי' ידעינן שנפל מהמלוה השטר פסול כיון דנפל איתרע ואמרי' משום פסולו השליכו לאיבוד כמבואר בב"מ י"ג נבי מצא שט"ח דלא יחזיר . ונראה דהוצרך ליתן טעם זה דתנה אם השטר ביד מלוה ומודה בפרעון ותובע פשיטי דספרא שהיה זייר ליה אפשיטי דספרא ודאי דמהימן עד כדי שוי הנייר לצור ולא משעם מנו דאי בעי היה תובע לכולי שטרא וכשמודה שהוא שטר שנמחל שיעבודו לא מהימן במינו רק במה ששוה הנייר לצור הנייר הוא כמו משכון בידו וגם אפי' אם אמר שנוף הנייר שלו מהימן להחזיר לו הנייר לצור כשהיה אומר שהיה בידו כדי לעכבו אפשיטי דספרא ואין לומר כיון דלא נזהר לשמרו ע"כ אין מגיע לו עליו כלום . דזה אינו דהא משעם זה אמרינן בב"מ י"ז דחיישי' לפרעון ולא אמרי' דמיקרע הוי קרע ליה משום דזימנין זייר ליה אפשיטי דספרא אבמא דבזה לא שייך הראיה מהא דנפל ולא נזהר בשמירתו משי"ח כתב הסמ"ע השעם דאין זה סי' כלל ואפשר דנפל מהלוה ולא נזהר בשמירתו ואפי' הנייר קרוע כדי לצור אין מחזירין למלוה בסי' כזה . ובענין אי חיישינן לשאלה בממון

קצות

ביטלו ותו לא מהני להתחייב עוד בזה השטר וכיוצ' בזה כתב הב"ח דאפי' לש"ד עכז"ל אפ"ה במלאו בחסם' כיון דהולך לחסם' נתבטל השטר. אמנם דברי הב"ח דחזון מסוני' דמלא שט"ח וחם מבואר דאפי' הולך לחסם' שייך עכז"ל ע' בס"ך ס"ק כ"ז אלא דהיינו דווקא לש"ד עכז"ל אבל לש"ח כי מטא לידי' לבסוף נעשה כאלו מטא לידי לשפרע וכיון דמטא לידי' אין אחר מסיר כלום אבל לש"ד דלא אמרי' עכז"ל אם כן לא הוי אלא כתיב' לחוד וקודם כתיב' יכול לבטל השטר ותו אינו מהני כלום כמו נבי גט אפ"ג דיש לאלק מגט משום דגט בעי לשמה מ"מ נראה בשטרות נמי יכול לבטל השטר קודם כתיב' ואח"כ מלאתי בריטב"א פ"ק דמציעא כתב כן ע"ש ולפמ"ש תוס' בפ"ק דמציעא דלא אמרינן עכז"ל אלא משום היום שכיבר תמוך השטר אבל כתב לזה בו ביום ומסרו לאחר בו ביום זכה השני אע"ג דנתנו אח"כ לראשון ע"ש א"כ ניחא דלריך הנפק אפי' לש"ד עכז"ל דבו ביום לא שייך עכז"ל וחייסינן שמא נתבטל השטר ותו לא מהני כלל והא דפריך בש"ס בסוגי' דמלא שט"ח לשמואל מאי איכא למימר ולא חייסינן שמא נפל בו ביום ותו לא שייך עכז"ל משום דהוא מלאתא דלא שכיחי לבו ביום וכמ"ש תו' שם דף ד' דלא חייסינן שתמכר לאחר ביום כתיבתו א"כ לא חייסינן שיבטל השטר ביום כתיבתו אבל בזה דנתינתו הנפק בו ביום וא"כ בודאי נפל בו ביום תו לא מהני עכז"ל . ואח"ז נספרו פלפלא חריפתא כתב דבעינן הנפק משום שמא כתב לנות ולא לוה וכש"ך הסיג משש"ם דמוכח בדף י"ז דדוקא משום לא לוה עד תשרי דאיכ' דווחא דטריפא לקוחות חייסינן אבל זמנו בו ביום ליכא רווחא לא חייסינן ע"ש ולא קשה מידי דודאי בכתוב בו הנפק דודאי לוה אלא דחייסינן לפרעון א"כ אם זמנו בו ביום ליכא רווחא אבל אם אין כתוב בו הנפק ודהסס שמא כתב לנות ולא לוה ליכא רווחא אחריני משום פשיטי דספרא וכן כתבו תו' להדיא פ"ק דמציעא דף י"ג ד"ה ולא לוה עד תשרי דהיכא דלא לוה ליכא למיחש משום פשיטי דספר' והיכא דכתב לוה תו לא חיים לפשיטי דספר' והוא פשוט. ובתוס' הבי' דברי הריטב"א הנז' והקש' מהא דפריך לשמואל בדף י"ג מהא דפריך לאביי דאמר עכז"ל גבי שטר שחרור ע"ש ולא אמרינן דבבר נתבטל השטר ובבר כתבנו דלמ"ד עכז"ל א"כ כי מטא לידי' עכז"ל לשפרע ותו לא מהני ביטול אחר מסירת השטר לידו אבל למ"ד לא אמרינן עכז"ל דליכא מסיר' לא הוי עדיין מעשה ויכול לבטל וכמ"ש תוס' ר"פ הסולח גבי גט ע"ש : ט) סימן בכלי וקשה לי מאי מהני הסי' דהא חייסינן כיון דנפל איתרע והייטו כיון דלא נזהר לשמרו מסתמא פרוע הוא וא"כ נהי דנפל מן המלו' אכתי ניחא פרוע הוא מדלא נזהר לשמרו וכמו כן קשה בדברי הש"ע בסעיף י' והנה לשון רש"י בפרק קמא דמציעא דף ז' גבי אחד מאלא שטר שנפל ליד דיין ד"ה לא יוציאו מידו וכתב רש"י ז"ל לא לוה ולא מלו' עד שיבא אליהו או עדים שראו מיד מי נפל כב"ל ומשמע דאם ידוע שנפל מיד המלו' מחזירין למלו' וא"כ לפ"ז ל"ל הא דאמרינן בש"ס כיון דנפל איתרע היינו דאע"ג דהי' רחוי לומר שנפל מיד המלו' כיון דהשטר אינו קרוע אלא כיון דנפל איתרע. ואמרינן

ויש עמהם שובר כו' [כה] אפילו בלא(כו) [כז] עדים יחזיר השטר ללוה :

ט [כח] ח יז) המוצא שטר בכלי (כו) יתננו למי שנותן (כח) ט) סימן ט בכלי ואפי' אינו נותן סי' בכלי אלא כשזה מכריז שטר מצאתי וזה אומר מצאת בכלי פלו' אם אין דרך העולם ליתן שטרות באותו הכלי הוי סימן: יא מצא ג' שטרות או יותר [כא] כרוכים זה על זה או שאחר כרוך בראש חבירו ל יכריז שטרות מצאתי למי שיאמר מניינם יחזירם [כב] מ כז) ואין צריך שיאמר היאך היו כרוכים

(יט) [יט] יחזיר (כה) ואם יש עמהם שובר כו [כה] אפילו בלא(כו) [כז] עדים יחזיר השטר ללוה :

ט [כח] ח יז) המוצא שטר בכלי (כו) יתננו למי שנותן (כח) ט) סימן ט בכלי ואפי' אינו נותן סי' בכלי אלא כשזה מכריז שטר מצאתי וזה אומר מצאת בכלי פלו' אם אין דרך העולם ליתן שטרות באותו הכלי הוי סימן: יא מצא ג' שטרות או יותר [כא] כרוכים זה על זה או שאחר כרוך בראש חבירו ל יכריז שטרות מצאתי למי שיאמר מניינם יחזירם [כב] מ כז) ואין צריך שיאמר היאך היו כרוכים

כרוכין זע"ז משום דאל"כ אף אם היה נפל מיד המלו' ודאי כבר נתייאש דמיתר לא נפלו בתקום א' ולית למיתן ס"ל במנין ועפ"ר *ובנ"י כתב דדוק' כרך חזק דבעוא שלא יתפרדו אבל אם בקל יכולין להתפרד דמי למעות מפוזרות

ונם הב"ח דחק לומר לדעת הרמב"ם דהמקשה הוה ס"ל דמילי מילי קתני כפרש"י והתרלן משיב לו דאדרים קמהדר וכל זה דוחק גדול ועוד הולרך לדחוק דמ"ש הרמב"ם ספי"ו מה' מלוה המולא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו יהא מונח עד שיבא אליהו היינו משום דס"ל דמהך משנה תרוייהו משמע ול"ע עכ"ל ולפענ"ד דברי הרמב"ם ברורים ולק"מ ואדרב' לפרש"י דוחק גדול לומר דמילי מילי קתני ועוד דמנ"ל להקשות אלא נראה דמיירי כפשוטו ואכולהו,שטרות דבמתני'לעיל במולא שטרות בשוק דלא יחזיר וכן במולא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו קאי דאם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות והיינו דקתני סמפונות ולא קתני סמפון וכן עמהן ולא קתני עמו והכי משמע בתוספתא דקתני בין שמלאן בשוק בין שמלאן בין שטרותיו של אביו כלום של דבר אם יש עמהן שמפונות יעשה מה שבסמפונות ע"כ ופריך שפיר דאם אית' דבילא מתחת יד מלוה פסול אמאי יעשה מה שבסמפונות הא כיון דאינו יודע ממי נפל או מה טיבו י"ל שמיד המלוה נפל ויהא מונח אלא ודאי אפילו בא מיד המלוה מתחת ידי מלוה סמפון היולא מתחת ידי מלוה כשר ומשני שנמצא השטר בין שטרות קרועים ולפ"ז גם מה שדחק הב"ח שהטור ס"ל כפי' רש"י וכפי' הרמב"ם הוא אלא לורך דשפיר י"ל דהטור מפרש לגמרי כהרמב"ם וכל זה ברור. ועיין מ"ש סקס"ה: (כו) יתנו למי שנותן סי' בכלי ולא חייסינן לשאלה(כדחייסינן בח"ע סי' י"ז סכ"ד וסי' קל"ב) דדוק' באיסור אשת איש חייסינן אבל בדבר של ממון לא חייסינן כמו שתקנו רבנן להחזיר אבידה אפי' בסימנים שאינם מובהקין (וכדלקמן סי' רס"ז ס"ו) ה"נ תקנו דלא ניחוש לשאלה כ"כ התוס' והרא"ש ספ"ק דמציע' וכ"כ עוד התוס' ביבמות פ' האשה בתר' דף ק"כ ע"ב (ומכאן מוכח אפילו אינו יודע שהשטר היה מונח בכלי נותנים לו ואף למ"ש דאין דבריהם מוכרחים והיינו בענין דחייסינן לשאלה אבל מ"מ מוכח דמחזירים השטר אגב סימני הכלי אע"ג דאינו יודע שהשטר היה בתוכו) אבל לפע"ד אין דבריהם מוכרחים שבש"ס לא אילקו בין איסור' לממון בענין אם שאלה רק בענין אי מחזירין בסימנים ע"ש ומה שהקשו התוס' ספ"ק דמציע' הא דלא חייסינן נבי אפים' ודלוסקמ' לשאלה אפשר נמי דדלוסקמ' לא מושלי אינשי כדמשני בש"ס נבי כיס ואדנקי וכן הא דמצא פירות בכלי י"ל דמיירי בכלים שאין דרכן להשאיל וכמ"ש התוס' פרק האשה בתר' שם בשם ריב"ן דמתרץ הא דקתני מצאו קשור בכיס או בכלים דמיירי בכלים שאין דרכן להשאיל ע"ש א"כ דאפים' ודלוסקמ' וכן פירות בכלי איירי שמכריז שם שטרות או פירות מצאתי וזה אומר באפים' או בדלוסקמ' או בכלי פלוני מצאתם וכמו שפרש"י בתמני' דאפים' ודלוסקמ' שיאמרו הבעלים בכלי כך וכך מצאת אותם ומה שהקשו התוס' ספ"ק דמציע' דהנא דרך להניח שטרות בדלוסקמ' כדתני' בתוספת' דשבועות י' דלוסקמאות מלאים שטרות מסרתי לך לפע"ד לק"מ דנהי דדרך דלוסקמאות להניח בהן שטרות מ"מ אינו סברא להניח שטרות דוקא בדלוסקמאות דה"ג יכול להניחן באפים' או בכיס או בתיבה וכה"ג וזה ברור ודוק וא"כ כיון שזה אומר שמצאן בדלוסקמ' מחזירין לו והא דפריך מאמור בסימני אוכף היינו דמשמע לש"ס דסתם אמור הוא עם אוכף כן כ"ל ודוק: מיהו נבי איסור' נופי' דפשיט' לי' להרא"ש דחייסינן לשאלה וכן פסק בש"ע סימן י"ז סעיף כ"ד דאפילו סימנין מובהקין ביותר אינו מועיל דחייסינן לשאלה ונמשכו אחריו שאר האחרונים . ולדידי ל"ע עובא דנ"ל עיקר כהגי' פרק בתר' דיבמות והר"ן פ"ב דמציע' שהבי' הב"י בא"ע שם דפסקו דלא חייסינן לשאלה ומ"ש הב"י שם דדברים אלו דלאו דסמכא אינון סברי"ף והרמב"ם והרא"ש ובה"ע אמת מדברי הרא"ש מבואר כן וכדאי' ג"כ בב"ח שם אבל מהרי"ף והרמב"ם ובה"ע לא מוכח מידי די"ל דאינהו מיירי בסימנים שאינן מובהקין ביותר אבל במובהקים ביותר מהני אפילו בכלים ואדרב' מדשתמו הרי"ף והרמב"ם ובה"ע ולא אילקו בין כלים לנופו וגם לא כתבו נבי כלים דחייסינן לשאלה משמע דס"ל דכלים ונופו חד דינא אית להו וכן משמע ממ"ש ה' המגיד פי"ג

היטב

ידו אפ"ה כיון שנמצ' בין שטרות הקרועים וגם נמצ' שובר כל דהו עליו אמרינן שפרוע הוא ודין זה שייך אפי' לא נמצ' בשוק אלא בכיס המלו' כמ"ש הט"ו בסי' י"ח ע"ש. שם : [כא] כרוכים. וכנ"י כתב דדוק' חידושים

המשפט

אפי' נמצא בכיס המלוה . סמ"ע: (כא) סי' בכלי. אפי' אם אינו שטר בכלי ע"ח לבאלה בתחון. וכן אם אמר השטר מונח בכלי פ' אפי' אינו מותן סי' בכלי אם אין דרך להניח שטר בכלי בזה. ולענין אי נוכח המבעלים דעת הש"ך דאינו נוכח

ביאורים

שכתב הש"ך יבואר אי"ח בהגהות אבידה ומציאה כי שם מקומו: יח) כרוכין . עסמ"ע ס"ק כ"ד דהצריך כרוכין משום דאל"כ ודאי כבר נתייאש דמיסר אמר ודאי לא נפלו במקום אחר וכו' הדברים תמוהים לכל רואיהם כמו שתמה בתומים דהא לעיל בסעיף ו' ז' חייב להחזיר.כשחייב מודה אף דסי' לא מהני ואיכא ייאוש ועוד דהא בחוב ל"מ ייאוש כמבואר בסי' קס"ג בש"ז ונראה דאף דל"מ ייאוש בחוב מ"מ מהני ייאוש לקנות נוף השטר להחזיקו עד שיתפשר עמו המלוה כדמוכח בב"ב ע"ה בתוס' בד"ה קני אינהו שכתבו דמשכחת מכירת שטרות דאורייתא כגון שמצא אחר ייאוש ומכרו לבעלים ובכתובות דף ס"ח ד"ה המוכר ומה שהקשה בתומים דמה מועיל ייאוש המלוה בשטר הא הנייר של לוה היא לקים דהא כל זמן שלא פרעו הלוה הנייר של מלוה הוא למכרו אפי' לצור כמ"ש הר"ן בכתובות פ' הכותב נבי מלונא דשטרי רק כשמכרו לנבות בלא כתיבת קני לך אינהו וכו' כיון שאינו מועיל הקנין לנבות בו נתבטל הקנין אף מהנייר לצור אבל כשמוכרו רק לזה הוי מכירה וכן כתבו התוס' ביבמות קט"ז בד"ה מאי אמרת דמהני מכירת המלוה והשטר לצור ע"ש והטעם דכשנותן לו הלוה השטר מקנה לקנות השיעבוד צריך לתקנות לו גם השטר כמו בכל שטר מקנה רק בשצורע לו מחויב לחזור ולתקנות לו דאדעתא דהכי הקניהו לו ע"מ להחזיר ולתקנות לו כשיוצרע ומלא הוא בש"ס ופוסקים דמהני מכירת או משכונת השטר שיחזיק בו ולא לנבות בו אפי' בלא כתיב' וכשמהני מכירה הי' מהני ייאוש דייאוש כמתנה כמ"ש תוס' בב"ק ס"ו: ומה שהקשה בספר קצה"ח דהא מחויב להראות השטר בב"ד כמו באומר שטר שכיבדך זכות יש לי בו גם כן בק"מ דהכא אין מחויב להראות השטר כלל דייאוש כמתנה הוא למוצאו כמ"ש התוס' בב"ק דף ס"ו ובמתנה ודאי דאין חייב להראות השטר בב"ד דהא הקניהו לו לזה ועוד דאם יראה להוציא השטר מידו קודם שבא לב"ד לנבות צריך הוא לשטר עמו . ומ"ש בקצה"ח כיון שקנה השטר בייאוש שוב אינו יכול לנבות בשטר דהוי כאמרו עדים פ' דהאי סימנא לוה כיון שאין מוחזק בשטר ליתא דהא ייאוש כמתנה והוי כמוכר ונותן שט"ח דנוב' בו ונידון קושיא הראשונה משטר שאין בו אחריות דמחזירין ולא אמרי' שנתייאש נ"כ לא קשה דודאי כשאין ספק בשטר הנמצא רק בין לוה למלוה .'נראה דאין כאן ייאוש כלל

החושן

שמא מיד הלו' כפל אבל אם ידוע בבירור שנפל מיד המלו' מחזירין למלו'.ולשון רש"י דף י"ב ד"ה הני ריפי ז"ל הואיל ונפל איתרע די"ל אם סי' כסר הי' נזהר בו וכן שם ברש"י דף י"ג ד"ה מוקי מתני' וחייסינן דלמא איקרי וכתב ולכן הופקר להסליכו ע"כ מזה משמע דציקר הריעותא מדלא נזהר לשמרו ס"מ חפפא הוא וא"כ אפי' ידוע שנפל מיד המלו' ראוי לאוז לפרעון ומסתימת הפוסקים משמע דלעולם חייסינן לפרעון בנפל איתרע אא"כ מלאו המלו' בעצמו קודם שבא ליד אחר והוא מחשובת הרשב"א הנזכר בש"ס סעיף ב' אבל אם לא מלאו המלו' ודאי חייסינן לפרעון אפי' דאינו שנפל מידו ממש וכן משמע מנ"ת שהקשו בשטר כ"כ נבי נאבד בצדים דקי"ל דבוחבין שובר אין יצאנו אחריו משום שמא פרעו והוכא קושיא זו בש"ך סי' מ"ח תירץ הש"ך דנאבד בצדים ויהוא לצדים .שנאבד בלוים בגון שבשהוא ברבום ומשמע דאי לאו אונס אע"ג דידוע לצדים שנפל מיד המלו' הוי חייסינן לפרעון כן משמעות הפוסקים וכן משמע סי' מ"ח סעיף ב' בש"ע ס"ס ומ"כ מאי מהני סימן ואילו י"ל כאן לא שייך כיון דנפל ולא נזהר לשמרו ס"מ פרוע הוא דהא חזינן שנפל ממנו גם הכלי ע"כ אונס הי' נאבד' ונכרא זו כתב בחידושי הרב הגאון מהור"ר בצלאל אשכנזי והפתקנו אותו לעני' סק"ה נבי אירכא בתוכתה דשבתאי בר' דר' מרינוס ע"ש. אך מה נעשה בסעיף מ' נבי מצא שטרות כרוכים ע"ש ומצאתי באשר"י ס"פ ח' דמציעא שכ' וז"ל מבריך של שטרות או אגוד' של שטרות ה"ז יחזיר למי שנותן בו סי' מתברר אי מהמלו' נפל אי מהלו' נפל עכ"ל ואפשר דלא אמרי' כיון דנפל איתרע ומדלא נזהר לשמרו פרוע הוא אלא היכא דאין בו סימן למלו' אבל היכא שיש בו סי' למלו' המלו' סימן על הסי' ולכן לא איתרע בנפיל' דמשום הסי' שיש לו בו לא נזהר בו כ"כ ועדיין ל"ע : י) וא"ל שיאמר האיך היו כרוכים והא דבעינן כרוכים עם המנין כתבו באשר"י וז"ל ותכריך ואגוד' היינו כדי שיוכל לסעון סי' במנין דאי לא"ה שמא לא נפל אהדדי ומתייאש כי לא יוכל ליתן סימן במנין עכ"ל. ולקמה ממתני' דמצא שט"ח דמיירי אם יש בהם אחריות יכסים לא יחזיר אין בהם אחריות נכסים יחזיר דהא סימן מהני אפי' לגבות ממשעבדי וכמ"ש בסק"ו ואם אין בו סי' אפי' אין בהם אחריות נכסים לא יחזיר כיון דבבר נתייאש ועוד דהא כתוב לא מהני יאוש וכמו שהקשו הגאון ס"ל בסי' קס"ג וא"כ כי אינן כרוכין אמי' ואי' משום דמתייאש הא כתוב לא מהני יאוש ואי' משום הנייר דהוי של מולאו וכדמשמע מתו' פ' הספינ' דף ע"ו ע"ש שכתבו והא דאינערך בפרק הזהב לתפוטי שטרות מאוגאי' כיון דליתי' בתכיר' היינו שמצא שטר לאחר יאוש ומכרו לנבריו ע"ש וכ' בדברי מ"ל הסי' קס"ג בהגהת הש"ז מאי נ"מ בנייר כיון דנוף הכתב של המלו' הוא ומתילא מתוייב המולה להרשות הרואי' לפני ב"ד כמו מי שיש לו זכות אצל אחר. ודאיתי גם בתומים עמד בכל זה וגרא' לפמ"ש תוס' בפ' גיד הנשה דף נ"ז בשם דאמרו שם תבעתא מיכא עדיף מסומנא דאלו אתו כי תרי ואמרי פלגינא דהאי סימנא דהאי סימנא קטל

מפוזרות דאין בהן סי' והן של מולאן ע"ל ד"מ י"ח : כח אבל הכריכ' לחוד כו'. עיין בטור שכ"כ בשם הרמ"ה ובפרים כתבתי דהרמ"ה ס"ל דגם המנין לחוד לא הוי סי' כשכל השטרות הן של מלוה ולוה א' וכתבתי שם מילת' בטעמ' וכן מוכח מהב"י שס"ל כן לדעת הרמ"ה מ"ש מור"ם כאן לטעמי' אזל שכ"כ בד"מ שלו שהרמ"ה לא לאפלוגי על הטור אתא ושדוק' קאמר דבכריכה לא סגי ע"ש : כט והשני אינו יודע כו'. ואם הא' אומר סי' מנין והשני סי' כריכ' כ' הב"י ל"ע למי נותנן אבל מור"ם ז"ל כתב בד"מ דנותן למי שנותן סי' מנין שהוא עדיף ולפי מ"ש שניהן שוין הן ואין נותנין לשום א' וכמ"ש בדרים' ובהגד"מ ע"ש : ל והם מקויימים יחזירם לוה כו'. הטעם שהמלו' דרכו לילך לב"ד לקיים שטרו ומיד שנתקיים דרכו ליקחו מהב"ד ולא לשהות שטר מקויים ביד ב"ד וכיון שהוא מג' מלוים אין לומר דמיד המלוים נפל דא"כ מי כרכן יחד אלא ודאי הלוה הא' שלוה משלשתן פרע לשלשתן ולקח שטרותיו מידן וכרכן יחד ומידו נפלו יחד משא"כ כשאינן מקויימין עדיין יש להסתפק שמא המלוים הלכו כא' לב"ד לקיים שטרותיהם והב"ד כרכן יחד עד עת שיקיימן ומידם נפלו קודם שקיימו אותן וא"כ הוא הוו של מלוים . וג"כ איכ' למימר דמיד הלוה הא' נפלו קודם שלוה מהן או לאחר שלוה ופרע להן לכך יחזיר למי שנותן בהן סי' והא' סי' אינו ר"ל בנוף השטר כגון נקב בלד אות פלוני דכבר כתב הטור והמחבר בס"ו דאין מחזירין בסי' כזה וכמ"ש מלת' בטעמ' אלא ר"ל סי' מנין וכריכ' הכ"ל ואף שג' מלוים הם יכולים לומר דאינו שהב"ד כרכו שלשתן יחד כשהלכו יחד לקיימן ועפ"ר מ"ש שם עוד מזה : לא שלשה סופרים יתנו למלוה. דודאי ממנו נפלו לאחר שהלו' לשלשתן וכרכן יחד דאין מהלוין נפלו מי כרכן יחד הן קודם ההלוה' הן לאחר שפרעו ההלוה': לב כתיבת יד סופר א' כו' דאז איכ' למימר דלאחר שכתבן לשלשתן כרכן יחד עד שיבאו הלוים ליתן לכל א' שט"א ונפלו יחד מידו ואיכ' למימר נמי מיד המלו' הא' שהלו' לשלשתן נפל : לג למי שיתן בהם סי'. לכאור' נראה' דהיינו כשאינן

דהמלוה נתנם לו כרוכים ולכך ידע שהם כרוכים כו' ואותו שכרכן מכיר בכריכתן והאחר לא נתן אל לבו לא משמע כלל כפירושו אלא משמע דר"ל דזה שנתנם לו כיון שכרכן מכיר בכריכתן וידע שהם כרוכים והאחר לא נתן אלא לבו לידע כריכתם ונם לא נהירא לומר שאבירו יתן אל לבו להפרידן דמהיכי תיתי יפרידן והיאך יעלה לו על הדעת שיהי' שוטה לאבד מה שנותנים לו ועוד דאדרב' אם יתן לב לזה לא יפרידן כדי שהוא עצמו יוכל לומר אח"כ סימן בהם אלא העיקר כמו שכתבתי לקמן : (כט) אבל אם הם כו' והאחד יודע הכריכ' כו' נרא' תדברי הר"ב דכשאין יודע הכריכ' אפי' בתרי שטרי נותנים לו כיון שאבירו אינו יודע ובסמ"ע לא דקדק על הר"ב בזה ונרא' שמסכים עמו בזה אבל לפעד"נ דז"ש הר"ב ליתא דאזיל לטעמי' בד"מ בפי' והאחר לא נתן אל לבו אבל כבר כתבתי אחין פירושו מחוור אלא אפי' יודע אין נותנין לו דשמא האחר לא נתן אל לבו אא"כ יש נ"כ סי' דמנין דהיינו שהם ג' או יותר דאז מהני סימן דכריכה דכיון שהשני אינו יודע לא זה גלא זה מוכח מילתא דלאו דידי' נינהו : (ל) והשני אינו יודע כו'. ואם א' אומר סי' דכריכ' והשני סי' דמנין כ' בד"מ שנותנים למי שנותן סי' דמנין ודלא כב"י דמסתפק בזה ובסמ"ע ס"ק כ"ט כ' דשניהן שוין ולפי מ"ש לקמן דאותו שכרכן מכיר בכריכתן וטעמא דהאחר לא נתן אל לבו שייך דוקא בכריכ' אפילו שניהם לפנינו ולא במנין ונם כיון שאבירו אינו יודע המנין מוכחא מלתא דלאו דידי' נינהו אא"כ נותנים לזה שאומר אינו יודע : (לא) נותנין

ביאור

במ"ש שם כ"ג כ' ועכה"ג וכמו בג' משבעות כ"ם א': (ליקוט) וא"ל שיאמר כו'. עוד וכפיעת הרא"ש דמ"ש ש"ך מסא"כ בשאינו כוי. כ"כ לפי פי' בדברי הרמ"ה שהכיא הסור והסמיע מש"ש דאם אם אומר המנין והשני אינו כו' כשיעמו הבלאים ונתנין לו בא"ש בש"ע אבל דעת רמ"ה כדעת רש"י דתרתי בעינן שיאמר הכריכה והמנין כמ"ש בד"ה שטרי מכריז כו' וכמ"ש הש"ך דעיקר הס' הוא - הכריכה כמ"ש בתרתי' אלא כו' תכריך כו' וכמ"ש רש"י שם ד"ה ה"ז יחזיר כו' וכן כו' הדבר כו' ולכן לא אמרו בגמ' הכריך מכריז ועוד הקשה שם דמ"ש קשר כו' אדרבה דאיכא ש"מ דא"כ מאי אריר' אלמא כו' כמ"ש וכן למסקנא דמהרב כרוכין עדיף מקשורין ומ"כ למסקנא דכרוכין לא מהני כ"ש קשר וקי"ל למסקנא דכרוכין אם הם לא הקדם דמנין כוי סי' ולפירש"י קשה להיפך דש"מ דלא הוי סי' אלא דהפיקר סי' ודאי הכריכה וכאן בני הרתי מעוה דבר לוה ומלוה אינון

באר

כרך חזק דבטוח שלא יפרדו אבל אם בקל יכולין להתפרד דמי למעות מפוזרות דאין בהן סימן והן של מולאן ע"ל ד"מ. שם : [כב] לחוד. כתב הסמ"ע דגם המנין לחוד לא הוי סימן אם כל השטרות הן של מלו' ולו' אחד ודלא כמשמעות הרמ"א : [כג] שיודע. ואם הא' אומר סימן מנין והשני כריכ' כתב הב"י ל"ע למי נותנין אבל הד"מ כתב דנותנין למי שאומר סימן מנין שהו' עדיף ולפי מ"ש שניהן שוין הן ואין נותנין לשום אחד ע"ל הסמ"ע. והש"ך הסכים לדעת הד"מ וע"ש שמאריך בדין זה לפרש שניהן שוין הש"ם דלא כמו שפירשו הרב' אחרונים ומסיק וכתב ז"ל הטול' מזה כתרי שטרי שהם של לוה ומלו' א' אפי' שניהם לפנינו אין מחזירין בשום מנין אפי' א' אומר סימן המנין וכריכ' או קשיר' והשני אומר שום סימן אלא יהיו מונחים עד שיבא אליהו ובשלב' שטרות ושניהם לפנינו וא' אומר סימן המנין או כריכ' או קשיר' והשני אינו אומר כלום נותנים למי שיודע ואם א' אומר סימן המנין והשני סימן הכריכ' או קשיר' נותנין לזה שאומר המנין ואם א' אומר שני הסימנים והב' סימן המנין הם שוין ויהיו מונחים

משפט

דמיישי' לקונים שהלוה הגיד לו הסי' ועי"ב)(דלא בזה לומר כפל אחרת מצא דלא מזכר המלוה כשמעיתו כיון שעשה סי' ומתילא כיון דלא אחרת בנפיל' ל"ח לקונים: (כג) כרוכים. כי מנין לחוד הוי סי' ולא בשאינו כרוכין דאינ' הוי ויאלום דחוסב מי ייחר דבפלו בתקום א' ול"ל סי'. ולפי"ז בשאינו דוקא כרך חזק אלא יתפרדו בקל ד"מ סתים. ונ"ב ס"ק י"ח)(דיאלום לא מהני לגוף החוב רק לבשר שבטלא יכול להחזיק השטר עד שיתפרדו עתו המלוה ונם כתבתי)(דלא הוי יאלום כ"ל בתקום שהמיירות מלויות דאז אם מחזירין מלוות ס' מאום ספק ב' יב"ם מתקומות אחרים אף אם הלוה מודה מ"ש מייאלם נפשיה מהשטר אבל בתקום שאין המיירות רק שהספק הוא בין המלוה ולוה אז שהחזקו שני יב"ם לא מייאלם נפשיה אפי' אם יודע שהלוה מלאו אז שביב"ם שני מלאו דחוסב ודאי יודה לו שאלו כמו בלאיהם ברוב ישראל דלא מייאלם נפשיה)(ואם מכרין סתם אחיהם והוא אומר שני שטרות אפשר דגם זה הוי סי' רק מתחלה לא תיקנו חכמים להכרית לשני סימנים דחיינו מנין וכריכה ע"ש שהקשה שלשה קושיות וכל דבריו דחוקין ותמוהין מאוד וכמו שתמה בדבריו הגאון ח"צ בהגהת הש"ז וגם מנין לו לחרמ"ה ראיה מהש"ס להדינים שכתב ועוד שכא מצינו בשום מקום שיהיה ראיה ממה שלא בא לקוב הכרוז הא י"ל שלא היה בביתו והיה לו לחלק בין אם היה בביתו או לא . ולפענ"ד נראה דרך מרווח דבעינן דוקא שני הסי' דהא הבעה"ת הקשה בשער נ"ב דמה בכך שיש בו סי' נימא מדבא נזהר לשמרו ונפל איתרע ותירץ דדוקא בנפל דדומה כמו שזורקו לאשפה אבל בכח"נ שיש סי' בכרוכין וקשורין י"ל דדרך נפילה נפלו ע"ש וא"כ כשאינן כרוכין רק שאומר סי' מנין דהיינו שנמצאו שלשה שטרות ודאי אפי' דנפלו מהמלו' אמרינן דאיתרע דדומה כמי שהרקן לאשפה משי"ה צריך כרוכין דאז לא שייך זה כמ"ש הבעה"ת כיון שעשה סי' בהם ונראה דלאו דרך השלב' הן ובכרוכין לחוד לא סני מטעם דכ' הרמ"ה דהא איכא למימר דמהלו' נפל ומ"מ המלו' ידע מהסי' שהי' בידו והא דהלוה לא ידע דקא שת אל לבו משא"כ בסי' מנין דיש ראיה מדהלו' לא ידע המנין ודאי לאו מידו נפלו כמ"ש הרמ"ה דבמנין לא שייך לו' לא שת אל לבו ופריך הש"ם דקשר סימן דאילו לא היה סי' כלל היה שייך לו' כיון דנפל איתרע אפי' אי מהמלוה נפל רק כשהוא בדרך סי' שייך לומר סברת הבעה"ת והרמ"ה סי' פירוש אחר בש"ס דלהכי צריך סי' כריכה וסי' מנין דהמתניתין מיירי במקום שהשיירות מצויות והוחזקו דאיכא למיחש משום שני יוסף בן שמעון דהיינו שני' מלוין ומש"ה בעי שני הסי' דסי' כריכ' לבד לא מהני רק משום ספק דשני מלוין נגד זה סי' חכריכ' סי' מעלי' הוא דאם לא היה של זה המלוה לא היה יודע סי' כריכתן אבל אכתי מצינן למימר מיד הלוה נפל ונגד חבוה לא מהני סי'

נתיבות

דמיישי' לקונים שהלוה הגיד לו הסי' ועי"ב)(דלא בזה לומר כפל אחרת מצא דלא מזכר המלוה שם וא"ל א' אומר כ' הסי' וכ' מתילא כיון דלא אחרת בנפיל' ל"ח לקונים: (כב) כרוכים. כי מנין לחוד הוי סי' ולא בשאינו כרוכין דאינ' הוי ויאלום דחוסב מי ייחר דבפלו בתקום א' ול"ל סי'. ולפי"ז בשאינו דוקא כרך חזק אלא יתפרדו בקל ד"מ סתים. ונ"ב ס"ק י"ח)(דיאלום לא מהני לגוף החוב רק לבשר שבטלא יכול להחזיק השטר עד שיתפרדו עתו המלוה ונם כתבתי)(דלא הוי יאלום כ"ל בתקום שהמיירות מלויות דאז אם מחזירין מלוות ס' מאום ספק ב' יב"ם מתקומות אחרים אף אם הלוה מודה מ"ש מייאלם נפשיה מהשטר אבל בתקום שאין המיירות רק שהספק הוא בין המלוה ולוה אז שהחזקו שני יב"ם לא מייאלם נפשיה)(ואם מכרין סתם אחיהם והוא אומר שני שטרות אפשר דגם זה הוי סי' רק מתחלה לא תיקנו חכמים להכרית לשני סימנים דחיינו מנין וכריכה ע"ש שהקשה שלשה קושיות וכל דבריו דחוקין ותמוהין מאוד וכמו שתמה בדבריו הגאון ח"צ בהגהת הש"ז וגם מנין לו לחרמ"ה ראיה מהש"ס להדינים שכתב ועוד שכא מצינו בשום מקום שיהיה ראיה ממה שלא בא לקוב הכרוז הא י"ל שלא היה בביתו והיה לו לחלק בין אם היה בביתו או לא . ולפענ"ד נראה דרך מרווח דבעינן דוקא שני הסי' דהא הבעה"ת הקשה בשער נ"ב דמה בכך שיש בו סי' נימא מדבא נזהר לשמרו ונפל איתרע ותירץ דדוקא בנפל דדומה כמו שזורקו לאשפה אבל בכח"נ שיש סי' בכרוכין וקשורין י"ל דדרך נפילה נפלו ע"ש וא"כ כשאינן כרוכין רק שאומר סי' מנין דהיינו שנמצאו שלשה שטרות ודאי אפי' דנפלו מהמלו' אמרינן דאיתרע דדומה כמי שהרקן לאשפה משי"ה צריך כרוכין דאז לא שייך זה כמ"ש הבעה"ת כיון שעשה סי' בהם ונראה דלאו דרך השלב' הן ובכרוכין לחוד לא סני מטעם דכ' הרמ"ה דהא איכא למימר דמהלו' נפל ומ"מ המלו' ידע מהסי' שהי' בידו והא דהלוה לא ידע דקא שת אל לבו משא"כ בסי' מנין דיש ראיה מדהלו' לא ידע המנין ודאי לאו מידו נפלו כמ"ש הרמ"ה דבמנין לא שייך לו' לא שת אל לבו ופריך הש"ם דקשר סימן דאילו לא היה סי' כלל היה שייך לו' כיון דנפל איתרע אפי' אי מהמלוה נפל רק כשהוא בדרך סי' שייך לומר סברת הבעה"ת והרמ"ה סי' פירוש אחר בש"ס דלהכי צריך סי' כריכה וסי' מנין דהמתניתין מיירי במקום שהשיירות מצויות והוחזקו דאיכא למיחש משום שני יוסף בן שמעון דהיינו שני' מלוין ומש"ה בעי שני הסי' דסי' כריכ' לבד לא מהני רק משום ספק דשני מלוין נגד זה סי' חכריכ' סי' מעלי' הוא דאם לא היה של זה המלוה לא היה יודע סי' כריכתן אבל אכתי מצינן למימר מיד הלוה נפל ונגד חבוה לא מהני סי'

משה"א

דכמו שאין מייאש בעל האבידה ברוב ישראל מחשש שמא יכפור בו המוצא כמו כן אין מייאש מחשש שמא יכפור בו הלוה דאפי' אם היה יודע שמצא הלוה בעצמו לא היה מייאש נפש"ה דודאי יחזיר לו וה"אוש הוא כגון שהוחזקו כמה יב"ש או בשיירות מצויות דאז בודאי לא יחזיר לו המוצא מחשש מלוה אחר ואיכא ייאוש ולא קשה שוב משטר שאין בו אחריות דשם מיירי שאין ספק רק בין מלוה ללוה : יז) אבל הכריכה לחוד עש"ך ס"ק ל"א שהאריך ליישב הש"ס דסס"ק דמציאה בהא דתכריך של שטרות דהוצרך לשני סימנים דחיינו מנין וכריכה ע"ש שהקשה שלשה קושיות וכל דבריו דחוקין ותמוהין מאוד וכמו שתמה בדבריו הגאון ח"צ בהגהת הש"ז וגם מנין לו לחרמ"ה ראיה מהש"ס להדינים שכתב ועוד שכא מצינו בשום מקום שיהיה ראיה ממה שלא בא לקוב הכרוז הא י"ל שלא היה בביתו והיה לו לחלק בין אם היה בביתו או לא . וכפענ"ד נראה דרך מרווח דבעינן דוקא שני הסי' דהא הבעה"ת הקשה בשער נ"ב דמה בכך שיש בו סי' נימא מדבא נזהר לשמרו ונפל איתרע ותירץ דדוקא בנפל דדומה כמו שזורקו לאשפה אבל בכח"נ שיש סי' בכרוכין וקשורין י"ל דדרך נפילה נפלו ע"ש וא"כ כשאינן כרוכין רק שאומר סי' מנין דהיינו שנמצאו שלשה שטרות ודאי אפי' דנפלו מהמלו' אמרינן דאיתרע דדומה כמי שהרקן לאשפה משי"ה צריך כרוכין דאז לא שייך זה כמ"ש הבעה"ת כיון שעשה סי' בהם ונראה דלאו דרך השלב' הן ובכרוכין לחוד לא סני מטעם דכ' הרמ"ה דהא איכא למימר דמהלו' נפל ומ"מ המלו' ידע מהסי' שהי' בידו והא דהלוה לא ידע דקא שת אל לבו משא"כ בסי' מנין דיש ראיה מדהלו' לא ידע המנין ודאי לאו מידו נפלו כמ"ש הרמ"ה דבמנין לא שייך לו' לא שת אל לבו ופריך הש"ם דקשר סימן דאילו לא היה סי' כלל היה שייך לו' כיון דנפל איתרע אפי' אי מהמלוה נפל רק כשהוא בדרך סי' שייך לומר סברת הבעה"ת והרמ"ה סי' פירוש אחר בש"ס דלהכי צריך סי' כריכה וסי' מנין דהמתניתין מיירי במקום שהשיירות מצויות והוחזקו דאיכא למיחש משום שני יוסף בן שמעון דהיינו שני' מלוין ומש"ה בעי שני הסי' דסי' כריכ' לבד לא מהני רק משום ספק דשני מלוין נגד זה סי' חכריכ' סי' מעלי' הוא דאם לא היה של זה המלוה לא היה יודע סי' כריכתן אבל אכתי מצינן למימר מיד הלוה נפל ונגד חבוה לא מהני סי'

קצות

נפשא לא קשלי' ליה ולו אמו בי תרי ואמרי אין לן ס"ש בנוי' קשלינן ליה והקשו תוס' שם ז"ל וא"ת והיאך מחזירין שטר בשמינן והא אי אמו שהדי ואמרו פלני' דהאי סימנ' והאי סימנ' לוה מפלוגי לא מפקי' וי"ל דלא דמי שטר שאין אדם מוחזק בו שאומר שלי הוא מהדרינן ספיר אבל ממון שניד הבצלים אין לחוש' ע"י סימנין פ"ש ולפ"ז נים' דאינ' יאום מהדרינן השטר בסימנין ליד המלו' כיון דאין שום אדם מוחזק בשטר וכיון שבא ליד המלו' השטר בדין וכמבואר בש"ע בסי' י"ו ב"ש אבל אם נתיאש וא"כ אין לו בנייר כלום דהוי של מולאו ואו אין לו בדין להראות הראוי' שבו לפני ב"ד רלא מהני מידי כיון דאין לו השטר לא מהני סימן לאפוקי ממון וכיון דאין לו בנייר הדין הוא שלא לחזור ואפי' אם ירי'

לא יוכל ליתן סי' כמנין כ וכ"כ הרמב"ם שם סתם יחזור למי שנתן סי' ם שם במשנה וברשב"ג ובאוקימתא דגמ' שם ע"כ ע עוד מתשמעות הגמ' וכ"כ מדברי הרמב"ם בפ' המוכר פ שם

הגהות אמרי ברוך

(נה"מ סקי"ם) (י) אייתי ראיה . כ"כ א"ל לזה. ובפשיקות י"ל כיון שיצא הקול שהוחזר ללוה לא יהיה כידו במלוה לגבות כו :

הגר"א

ושמא בפ"א פרע לו ונתנו לו כו' וכן להיפך לכן בעינן תרתי דכולי האי לא חייש' כמ"ש ש"ך משא"כ בשאינו לפנינו ושל' יודע והשני אי' בא' מהן שני דהא קי"ל דקשר ומנין סי' וכ"ש כריכה וז"ש והיש כו' וכ"ל ברור שש"ם הוא בשור מ"ש והאחר לא נתן אל לבו כ"ז מיוהר ותלמיד שועב הגיהו כן ודלא כמה שדקו בזה (ע"כ): [ל] אף בלא. הרא"ש שם. שם בגמ' אל"ל התם שברא הוא. ואע"ג דשומים לאו דתוריתא ולא סמכינן אשומים וה"ה בלא סי': [לא] ולא כו' אף כו'. הרא"ש שם וכמ"ש שם וזש דאי ס"ד דמלוין ניהו כו' ושוב דע"ל דוהו עדיף מס' כמ"ש אלא הא דתנן דשב"ג כו' אל"ל התם כו' אלא הא כו' ולא מהדרי' כפי' לי לאו דתוריתא ועי"ש כתוס' הכ"ל: (ליקוט) אף אם כו'. דמש"ה אמר דשב"ג אלשה ובהגה"ה וה"ה כו' (ע"כ): [לב] אף. כנ"ל: [לג] ואם הם. כנ"ל ס"ה: [לד] וה"ה. שם מאי תרוה תלמא כו' וה"ה כאן ולא אמר דשב"ג

ביאור

כמ"ש שם כ"ג כ' ועכה"ג וכמו בג' משבעות כ"ם א': (ליקוט) וא"ל שיאמר כו'. עוד וכפיעת הרא"ש דמ"ש ש"ך משא"כ בשאינו לפנינו ושל' יודע והשני אי' בא' מהן שני דהא קי"ל דקשר ומנין סי' וכ"ש כריכה וז"ש והיש כו' וכ"ל ברור שש"ם הוא בשור מ"ש והאחר לא נתן אל לבו כ"ז מיוהר ותלמיד שועב הגיהו כן ודלא כמה שדקו בזה (ע"כ): [ל] אף בלא. הרא"ש שם. שם בגמ' אל"ל התם שברא הוא. ואע"ג דשומים לאו דתוריתא ולא סמכינן אשומים וה"ה בלא סי': [לא] ולא כו' אף כו'. הרא"ש שם וכמ"ש שם וזש דאי ס"ד דמלוין ניהו כו' ושוב דע"ל דוהו עדיף מס' כמ"ש אלא הא דתנן דשב"ג כו' אל"ל התם כו' אלא הא כו' ולא מהדרי' כפי' לי לאו דתוריתא ועי"ש כתוס' הכ"ל: (ליקוט) אף אם כו'. דמש"ה אמר דשב"ג אלשה ובהגה"ה וה"ה כו' (ע"כ): [לב] אף. כנ"ל: [לג] ואם הם. כנ"ל ס"ה: [לד] וה"ה. שם מאי תרוה תלמא כו' וה"ה כאן ולא אמר דשב"ג

היטב

ואם אין שניהם לפנינו אם אומר הסני ב' הסימנים דהיינו מנין וכריכ' או קשיר' מחזירין לו ואם לאו יהיו מונחים ולפי' ביאורתי דלעניין לגבות ממשעבדי לא מהני סימן היכא דאיכ' למימר שהלו' הניד לו הסימן או בוש עצמו כלא יודע דמיישינן לקונים ע"ל : [כד] לגו'. הטעם שהמלו' דרכו לילך לב"ד לקיים שטרו ומיד שנתקיים דרכו ליקחו תהכיה מיד ולא לשהות שטר מקוים ביד ב"ד כיון שהוא מג' מלוים אין לומר דמיד המלווים נפל דא"כ מי כרכן יחד אלא ודאי הלו' הא' פרע לשלשתן ולקח שטרותיהם ומידם נפלו יחד ומידו נפלו יחד ומידו נפלו יחד עד עת שיקיימן ומידם נפלו קודם שקיימו אותן וא"כ הוא הוו של מלוים . וג"כ איכ' למימר דמיד הלוה הא' נפלו קודם שלוה מהן או לאחר שלוה ופרע להן לכך יחזיר למי שנותן בהן סי' והא' סי' אינו ר"ל בנוף השטר כגון נקב בלד אות פלוני דכבר כתב הטור והמחבר בס"ו דאין מחזירין בסי' כזה וכמ"ש מלת' בטעמ' אלא ר"ל סי' מנין וכריכ' הכ"ל ואף שג' מלוים הם יכולים לומר דאינו שהב"ד כרכו שלשתן יחד כשהלכו יחד לקיימן ועפ"ר מ"ש שם עוד מזה : לא שלשה סופרים יתנו למלוה. דודאי ממנו נפלו לאחר שהלו' לשלשתן וכרכן יחד דאין מהלוין נפלו מי כרכן יחד הן קודם ההלוה' הן לאחר שפרעו ההלוה': לב כתיבת יד סופר א' כו' דאז איכ' למימר דלאחר שכתבן לשלשתן כרכן יחד עד שיבאו הלוים ליתן לכל א' שט"א ונפלו יחד מידו ואיכ' למימר נמי מיד המלו' הא' שהלו' לשלשתן נפל : לג למי שיתן בהם סי'. לכאור' נראה' דהיינו כשאינן

באר

כרך חזק דבטוח שלא יפרדו אבל אם בקל יכולין להתפרד דמי למעות מפוזרות דאין בהן סימן והן של מולאן ע"ל ד"מ. שם : [כב] לחוד. כתב הסמ"ע דגם המנין לחוד לא הוי סימן אם כל השטרות הן של מלו' ולו' אחד ודלא כמשמעות הרמ"א : [כג] שיודע. ואם הא' אומר סימן מנין והשני כריכ' כתב הב"י ל"ע למי נותנין אבל הד"מ כתב דנותנין למי שאומר סימן מנין שהו' עדיף ולפי מ"ש שניהן שוין הן ואין נותנין לשום אחד ע"ל הסמ"ע. והש"ך הסכים לדעת הד"מ וע"ש שמאריך בדין זה לפרש שניהן שוין הש"ם דלא כמו שפירשו הרב' אחרונים ומסיק וכתב בתרי שטרי הם ז"ל הטול' מזה כתרי שטרי שהם של לוה ומלו' א' אפי' שניהם לפנינו אין מחזירין בשום מנין אפי' א' אומר סימן המנין וכריכ' או קשיר' והשני אומר שום סימן אלא יהיו מונחים עד שיבא אליהו ובשלב' שטרות ושניהם לפנינו וא' אומר סימן המנין או כריכ' או קשיר' והשני אינו אומר כלום נותנים למי שיודע ואם א' אומר סימן המנין והשני סימן הכריכ' או קשיר' נותנין לזה שאומר המנין ואם א' אומר שני הסימנים והב' סימן המנין הם שוין ויהיו מונחים

נתיבות

דמיישי' לקונים שהלוה הגיד לו הסי' ועי"ב)(דלא בזה לומר כפל אחרת מצא דלא מזכר המלוה שם וא"ל א' אומר כ' הסי' וכ' מתילא כיון דלא אחרת בנפיל' ל"ח לקונים: (כב) כרוכים. כי מנין לחוד הוי סי' ולא בשאינו כרוכין דאינ' הוי ויאלום דחוסב מי ייחר דבפלו בתקום א' ול"ל סי'. ולפי"ז בשאינו דוקא כרך חזק אלא יתפרדו בקל ד"מ סתים. ונ"ב ס"ק י"ח)(דיאלום לא מהני לגוף החוב רק לבשר שבטלא יכול להחזיק השטר עד שיתפרדו עתו המלוה ונם כתבתי)(דלא הוי יאלום כ"ל בתקום שהמיירות מלויות דאז אם מחזירין מלוות ס' מאום ספק ב' יב"ם מתקומות אחרים אף אם הלוה מודה מ"ש מייאלם נפשיה מהשטר אבל בתקום שאין המיירות רק שהספק הוא בין המלוה ולוה אז שהחזקו שני יב"ם לא מייאלם נפשיה)(ואם מכרין סתם אחיהם והוא אומר שני שטרות אפשר דגם זה הוי סי' רק מתחלה לא תיקנו חכמים להכרית לשני סימנים דחיינו מנין וכריכה ע"ש שהקשה שלשה קושיות וכל דבריו דחוקין ותמוהין מאוד וכמו שתמה בדבריו הגאון ח"צ בהגהת הש"ז וגם מנין לו לחרמ"ה ראיה מהש"ס להדינים שכתב ועוד שכא מצינו בשום מקום שיהיה ראיה ממה שלא בא לקוב הכרוז הא י"ל שלא היה בביתו והיה לו לחלק בין אם היה בביתו או לא . וכפענ"ד נראה דרך מרווח דבעינן דוקא שני הסי' דהא הבעה"ת הקשה בשער נ"ב דמה בכך שיש בו סי' נימא מדבא נזהר לשמרו ונפל איתרע ותירץ דדוקא בנפל דדומה כמו שזורקו לאשפה אבל בכח"נ שיש סי' בכרוכין וקשורין י"ל דדרך נפילה נפלו ע"ש וא"כ כשאינן כרוכין רק שאומר סי' מנין דהיינו שנמצאו שלשה שטרות ודאי אפי' דנפלו מהמלו' אמרינן דאיתרע דדומה כמי שהרקן לאשפה משי"ה צריך כרוכין דאז לא שייך זה כמ"ש הבעה"ת כיון שעשה סי' בהם ונראה דלאו דרך השלב' הן ובכרוכין לחוד לא סני מטעם דכ' הרמ"ה דהא איכא למימר דמהלו' נפל ומ"מ המלו' ידע מהסי' שהי' בידו והא דהלוה לא ידע דקא שת אל לבו משא"כ בסי' מנין דיש ראיה מדהלו' לא ידע המנין ודאי לאו מידו נפלו כמ"ש הרמ"ה דבמנין לא שייך לו' לא שת אל לבו ופריך הש"ם דקשר סימן דאילו לא היה סי' כלל היה שייך לו' כיון דנפל איתרע אפי' אי מהמלוה נפל רק כשהוא בדרך סי' שייך לומר סברת הבעה"ת והרמ"ה סי' פירוש אחר בש"ס דלהכי צריך סי' כריכה וסי' מנין דהמתניתין מיירי במקום שהשיירות מצויות והוחזקו דאיכא למיחש משום שני יוסף בן שמעון דהיינו שני' מלוין ומש"ה בעי שני הסי' דסי' כריכ' לבד לא מהני רק משום ספק דשני מלוין נגד זה סי' חכריכ' סי' מעלי' הוא דאם לא היה של זה המלוה לא היה יודע סי' כריכתן אבל אכתי מצינן למימר מיד הלוה נפל ונגד חבוה לא מהני סי'

קצות

נפשא לא קשלי' ליה ולו אמו בי תרי ואמרי אין לן ס"ש בנוי' קשלינן ליה והקשו תוס' שם ז"ל וא"ת והיאך מחזירין שטר בשמינן והא אי אמו שהדי ואמרו פלני' דהאי סימנ' והאי סימנ' לוה מפלוגי לא מפקי' וי"ל דלא דמי שטר שאין אדם מוחזק בו שאומר שלי הוא מהדרינן ספיר אבל ממון שניד הבצלים אין לחוש' ע"י סימנין פ"ש ולפ"ז נים' דאינ' יאום מהדרינן השטר בסימנין ליד המלו' כיון דאין שום אדם מוחזק בשטר וכיון שבא ליד המלו' השטר בדין וכמבואר בש"ע בסי' י"ו ב"ש אבל אם נתיאש וא"כ אין לו בנייר כלום דהוי של מולאו ואו אין לו בדין להראות הראוי' שבו לפני ב"ד רלא מהני מידי כיון דאין לו השטר לא מהני סימן לאפוקי ממון וכיון דאין לו בנייר הדין הוא שלא לחזור ואפי' אם ירי'

באר הגולה

דמיישי' לקונים שהלוה הגיד לו הסי' ועי"ב)(דלא בזה לומר כפל אחרת מצא דלא מזכר המלוה שם וא"ל א' אומר כ' הסי' וכ' מתילא כיון דלא אחרת בנפיל' ל"ח לקונים: (כב) כרוכים. כי מנין לחוד הוי סי' ולא בשאינו כרוכין דאינ' הוי ויאלום דחוסב מי ייחר דבפלו בתקום א' ול"ל סי'. ולפי"ז בשאינו דוקא כרך חזק אלא יתפרדו בקל ד"מ סתים. ונ"ב ס"ק י"ח)(דיאלום לא מהני לגוף החוב רק לבשר שבטלא יכול להחזיק השטר עד שיתפרדו עתו המלוה ונם כתבתי)(דלא הוי יאלום כ"ל בתקום שהמיירות מלויות דאז אם מחזירין מלוות ס' מאום ספק ב' יב"ם מתקומות אחרים אף אם הלוה מודה מ"ש מייאלם נפשיה מהשטר אבל בתקום שאין המיירות רק שהספק הוא בין המלוה ולוה אז שהחזקו שני יב"ם לא מייאלם נפשיה)(ואם מכרין סתם אחיהם והוא אומר שני שטרות אפשר דגם זה הוי סי' רק מתחלה לא תיקנו חכמים להכרית לשני סימנים דחיינו מנין וכריכה ע"ש שהקשה שלשה קושיות וכל דבריו דחוקין ותמוהין מאוד וכמו שתמה בדבריו הגאון ח"צ בהגהת הש"ז וגם מנין לו לחרמ"ה ראיה מהש"ס להדינים שכתב ועוד שכא מצינו בשום מקום שיהיה ראיה ממה שלא בא לקוב הכרוז הא י"ל שלא היה בביתו והיה לו לחלק בין אם היה בביתו או לא . וכפענ"ד נראה דרך מרווח דבעינן דוקא שני הסי' דהא הבעה"ת הקשה בשער נ"ב דמה בכך שיש בו סי' נימא מדבא נזהר לשמרו ונפל איתרע ותירץ דדוקא בנפל דדומה כמו שזורקו לאשפה אבל בכח"נ שיש סי' בכרוכין וקשורין י"ל דדרך נפילה נפלו ע"ש וא"כ כשאינן כרוכין רק שאומר סי' מנין דהיינו שנמצאו שלשה שטרות ודאי אפי' דנפלו מהמלו' אמרינן דאיתרע דדומה כמי שהרקן לאשפה משי"ה צריך כרוכין דאז לא שייך זה כמ"ש הבעה"ת כיון שעשה סי' בהם ונראה דלאו דרך השלב' הן ובכרוכין לחוד לא סני מטעם דכ' הרמ"ה דהא איכא למימר דמהלו' נפל ומ"מ המלו' ידע מהסי' שהי' בידו והא דהלוה לא ידע דקא שת אל לבו משא"כ בסי' מנין דיש ראיה מדהלו' לא ידע המנין ודאי לאו מידו נפלו כמ"ש הרמ"ה דבמנין לא שייך לו' לא שת אל לבו ופריך הש"ם דקשר סימן דאילו לא היה סי' כלל היה שייך לו' כיון דנפל איתרע אפי' אי מהמלוה נפל רק כשהוא בדרך סי' שייך לומר סברת הבעה"ת והרמ"ה סי' פירוש אחר בש"ס דלהכי צריך סי' כריכה וסי' מנין דהמתניתין מיירי במקום שהשיירות מצויות והוחזקו דאיכא למיחש משום שני יוסף בן שמעון דהיינו שני' מלוין ומש"ה בעי שני הסי' דסי' כריכ' לבד לא מהני רק משום ספק דשני מלוין נגד זה סי' חכריכ' סי' מעלי' הוא דאם לא היה של זה המלוה לא היה יודע סי' כריכתן אבל אכתי מצינן למימר מיד הלוה נפל ונגד חבוה לא מהני סי'

חידושים

כריכה מונחין למי שיודע המנין דמדלא יודע הכ' המנין דאיכ' הוא מלוה אחד פשיט' שזה יודע סימן דמנין כמו זה והנך ג' כאד שטר' חשיב' וכן מוכח בדברי הרמ"ה דלא כפירושו של הר"ב וכמ"ש לקמן ונראה דגם הרא"ש דס"ל דמנין לחודיה מהני מודה לזה דאיהו לא מוקי הש"ס באחד לוה ומלוה ומ"ש הטור והרמ"ה כ' כו' ר"ל דלא כמ"ש לעיל דאין ל"ל סי' הכריכה אלא הרמ"ה כתב דל"ל ג"כ סימן הכריכה ומוקי לה באחד לוה ומלוה כן נראה לי : (כח) הכריכה לחוד וה"מ כו'. הר"ב לטעמי' אזיל שפירש בד"מ דברי הרמ"ה כן וז"ל בד"מ כי הרמ"ה לא קאמר אלא דבעינן מנין עם הכריכה או הקשיר' אבל לא בעינן כריכה או קשירה עם המנין וכדברי הטור דלעיל ומ"ש והאחר לא נתן אל לבו לשנות הכריכה כדי שאבירו לא ידע הסימן שבהם ולכך הכריכה לא הוי סי' אבל מנין הוי סימן דעל המנין נ

למי שיודע. והעיר שוסן כ' דכריכ' לחוד אפי' בשלשה לא הוי סי' כו' לפיכך אפילו אם א' נותן סי' בכריכ' והשני אינו יודע אין נותנים לאותו שיודע אבל במנין דרך בני אדם לדקדק לפיכך אם א' אומר המנין והשני אינו יודע מניינם נותנים למי שיאמר מניינם נ"ל עכ"ל ולא נהירא כמבואר בדברי הרמ"ה להדי' וכמ"ש לקמן. הנה נתבאר בפירוש הר"ב ופי' הסמ"ע בדברי הרמ"ה אינם ישרים ועוד ראיתי באגודות אזוב דף פ' ובמהרש"א ספ"ק דמציע' ובבית חדש ובתשו' מהר"א ן' שטון סימן רכ"ג ושאר אחרונים פירושים שונים ואינם נכונים והוציאו דברי הרמ"ה מפשטן כאשר יראה המעיין: ולי נראה שאין להוציא דברי הרמ"ה מפשטן וג"ל שדברי הרמ"ה ברורים ומה שהקשה הבית יוסף וז"ל דברי הרמ"ה צריכים שוב דעת שכ' דהני שטרי דחד לוה ומלוה אינון וכבר אפשר דליהוי נמי לוין ג' ומלוין ג' דסתמא תנן ועוד שכ' ושמא בפ"א פרע הלוה והמלוה נתנם לו כרוכי' ולכך ידע שהם כרוכים וקשה שא"כ גם המנין ידע ועוד דלפי דבריו לא סגי שטעם חלא לומר שסימן כריכ' לחוד ל"מ אבל סי' דמנין מהני ועוד שכתב או כשהלו' הלוה כו' והאחר לא שת אל לבו משמע דכשסניהם לפנינו עסקינן ופיוס דבריו לא עסקינן אלא כשאינם לפנינו ול"ע ומ"מ מ"ש דהנך תרי שטרי נראה שהוא טעות סופר דג' נינהו עכ"ל ב"י. נראה לי לישב כל קושיות הב"י בדרך אחר והוא בשוס לב עוד בדקדוק לשון הרמ"ה שמתחלה כתב אפ"ג דקי"ל קשר או מנין כו' ומיד אח"כ כ' הכא בעינן מנין עם כריכ' או קשירה הל"ל נמי הכא בעינן מנין וכריכה או קשירה או הכא בעינן תרוייהו ועוד שכתב וטעמ' כו' ולכך ידע שהם כרוכים כו' ולמה לא ביאר טעמא על מנין לחוד דל"מ ועוד שכ' ולכך צריך מנין עם הכריכה או הקשיר' לאיזה צורך כפל בלשונו לומר כן והרי כבר כתב לעיל הכא בעינן מנין עם כריכה או קשיר'. והעיקר והוא היתד שהכל תלוי בו כי ראוי לשום לב מנין לו להרמ"ה כל זה מי הכריחו או הביאו לידי כך וכאשר יתברר זה אז תבין דברי הרמ"ה על נכון ודעת קדושים תמצא: תנן בספ"ק דמציע' מצא בחפיס' או בדלוסקמ' תכריך של שטרות או אגודה של שטרות הרי זה יחזיר וכמה אגוד' של שטרות ג' קשורים זה בזה ונרשמין עליה בש"ם שמעת מינה קשר סימן הא תני ר' חייא ג' כרוכין זה בזה מאי מכריז מנין מאי אריא תלתא אפילו תרי נמי אלא כדאמר רבינ' טבעא מכריז ה"ג שטרא מכריז ע"כ: והנה קשי' בסוגי' זו שלשה קושיות עצומות דמדקתני במתני' כריכה משמע דעיקר רבותא דתנא לאשמועינן דסי' דכריכה לחוד מהני דליכא למימר דאתא לאשמועינן דמנין לחוד מהני דא"כ ל"ל למיתני כריכה כלל ועוד מדקתני מתני' תכריך של שטרות הו אגוד' של שטרות וכמה הוא אגוד' כו' קשורים. כו' אלמא דעיקר מילתא דמתני' לאשמועינן דתכריך או אגוד' לחוד' הוי סימן דלאו לאגס נקט תכריך או אגודה בריש ועוד דאי אתא לאשמועינן דג' הוי סימן הכי ס"ל למיתני תכריך או אגודה של ג' שטרות אלא ודאי עיקר רבותא דתנא לאשמועינן דתכריך או אגודה הוי סי' וכן משמע להריא מפרש"י והכי' ובעה"ת ריש שער כ"ב דלא כהרא"ש שכתב שטרות מכריז שטרות מצאתי וזה צריך שיאמר כך וכך הוי וכרוכים הוי) וליכא למימר דמתני' או זה או זה קתני דהיינו כריכה או מנין הוי סימן דא"כ כי היכי דקתני במתני' מצא בחפיסה או בדלוסקמ' תכריך של שטרות או אגודה של שטרות פי' או שמצא תכריך של שטרות דדבר שיש בו סימן הוא וכמו שפירש"י במתני' וכמ"ש לקמן ופירושו מוכרח ה"ל למיתני או תכריך או אגודה או ג' שטרות ומדקאמר וכמה היא אגודה ג' קשורים זה בזה משמע דעיקר סימנ' הוא תכריך ואגודה ועוד דא"כ אמאי לא פשיט בר"פ אלו מציאות ממתני' דהכא דמנין הוי סימן ואמאי נמי פריך לעיל ש"מ קשר סימן ולא פריך הכי אמנין. ב ותו קשה בהך שינויא גופ' דמשני אלא שטרי מכריז דהא מדמסיק אדעתיה מעיקר' מנין מכריז ולא קאמר סתמ' מכריז וגם מדלא אקשי ליה אלא ממתני' דמאי אריא תלתא אפילו תרי נמי אלמא דאי לא הוי תני במתני' תלתא הוה ניחא והוה אמרינן דמנין מכריז ולא סתמ' והיינו בודאי על כרחך דהוה ס"ל משום דכל מאי דאפשר לברורי בהכרזה עבדינן כדי שיהא בעל האבדה ענין האבדה יותר אל לבו וא"כ ל"ל לשנויי שטרי מכריז ה"ל למימר אלא תכריך מכריז שמבדר בהכרזה התכריך וזה נותן סי' במנין וזהו נ"כ קושי' נכונה על פי' הרא"ש בשלמ' ברבינ' נופא בפרק אלו מציאות. לק"מ דהתם אי יכריז מגדלין מצאתי ידע שהם ג' דסתם מגדלין הם ג' כדמוכח התם משא"כ הכא אלא ודאי ס"ל לש"ם מדקתני במתני' מצא בחפיסה או בדלוסקמ' או שמצא תכריך או אגוד' של שטרות כו' דתכריך ואגודה לסימנ' הוא ועיקר מילת' דמתני' לאשמועינן דכריכה הוי סימן וכמו שהוכחתי וא"כ הדרא קושית הש"ס לדוכתא' מאי אריא' תלתא אפי' תרי נמי. ג ותו קשה דהא לפי מאי דקי"ל לפי האמת דקשר או מנין לחודיה הוי סי' אמאי לא קתני במתני' תכריך או ג' שטרות דהא כל אחד ואחד באפי נפשיה הוי סימן וכיון דמיירי מתני' בג' כי היכי דאשמועינן דתכריך הוי סימן ה"ל למתני דמנין הוי סימן. אלא ודאי הכי פירוש דשמעתין דודאי עיקר רבותא דמתני' לאשמועינן דכריכה הוי סימן והכי דייק ליפא דמתני' מצא בחפיסה או בדלוסקמ' תכריך של שטרות או אגוד' של שטרות הרי זה יחזיר משמע דדומי' דחפיסה או דלוסקמ' קתני וכן פירש"י להדי' וז"ל מצא בחפיסה או בדלוסקמ' שוס שטר או שמצא תכריך של שטרות בכרך או באגודה הרי זה יחזיר דדבר שיש בו סימן הוא שהכלי סימן וכן תכריך ואגודה דבר שיש בו סימן הוא כדמפרש בש"ס ע"ש וכ"כ הנמוקי יוסף והברטנורה והבעה"ת ריש שער נ"ב אלא דמעיקר' הוה ס"ד דכריכה הוי סימן בלא תלתא ואפילו מכריז מנין הוי כריכה סימן וא"כ פריך אי הכי מאי אריא' תלת' אפילו הרי נמי ומשני אלא שטרי מכריז ובתלת' הוא דהוי כריכה סימן ואשמועינן תנא רבות' דכריכה הוי סימן דש"ד אמינ' דכריכה לא ליהוי סימן דהא בחמת בתרי לא הוי סימן וטעמ' דאע"ג דבעלמ' הוי קשירה או כריכה לחוד סימן הכא מיירי דהכך תרי שטרי דחד לוה והמלוה אינון ושמא בפעם אחת פרע הלוה והמלוה נתנם לו כרוכים ולכך ידע שהם כרוכים או כשלוה הלוה שמא לקח ממנו המעות בפעם אחת ונתן לו השטרות כרוכין ואותו שכרכן מכיר בכריכתן והאחר לא נתן אל לבו ואף שאינו יודע סימן הכריכה אין נותנים למי שיודע לכך קא משמע לן במתניתין דבתלת' הוי כריכה סי' דלא אמרינן האחר לא נתן אל לבו בכה"ג דכיון שזה יודע הכריכה והשני אינו יודע לא זה ולא זה מוכחא מלת' דלאו דידיה נינהו והלכך אף לפי מאי דקי"ל דמנין לחוד הוי סימן לא קשה הא דלא קתני או תכריך או שלשה שטרות כו' לאשמועינן כשיודע שהם שלשה הוי סימן דזהו פשיט' בלאו הכי אפילו לא הי' מנין סימן דהא כשיודע שהם שלשה מהני אפילו ליכא בהדי' סימן דכריכה דכיון שהשני אינו יודע שהם שלשה פשיט' דלאו דידיה נינהו דהא לא שייך כלל לומר בסימן דשלשה והאחר לא נתן אל לבו דהיאך אפשר שלא ידע שהם ג' וא"כ מילת' דפשיט' היא טובא ואין כאן אידוש כלל אבל בתכריך אשמועינן אידוש גדול וכמו שכתבתי. וא"כ דייק בש"ס שפיר ש"מ קשר סימן דהא הכא בתרי נמי הוי מהני אי לאו טעמ' דאותו שכרכן מכיר בכריכתן והאחר לא נתן אל לבו הא בעלמ' דלא שייך האי טעמ' הוי קשר סימן. ומסתמ' מתני' מיירי בכל גווני בין שניהם לפנינו בין אין שניהן לפנינו דהא סתמ' קתני הרי זה יחזיר ועוד דהא דומי' דמצא בחפיסה או בדלוסקמ' קתני דמיירי בכל גווני ועוד דליכ' למימר דבאין שניהם לפנינו לא מהדרינן תכריך של שטרות כלל דהא מדקתני מיד בתר הכי מצא שטר ואינו יודע מה טיבו יהא מונח עד שיבוא אליהו משמע דברים' לא אמרינן יהא מונח אלא אפי' אין שניהן לפנינו ה"ז יחזיר ובשניהם לפנינו ניח' כדאמרן ובאין שניהם לפנינו בעל כרחך צריך שידע שני הסימנין דכשיודע סימן דכריכה לחוד פשיט' דלא מהני דהא אפי' בשניהם לפנינו לא הוי מהני מטעמ' דאותו שכרכן מכיר בכריכתן והאחר לא נתן אל לבו אלא דמהני מטעמ' דכיון שהשני אינו יודע לא זה ולא זה מוכחא מילת' דלאו דידיה נינהו והלכך כשאין שניהם לפנינו דליכ' האי טעמ' פשיט' דלא מהני ונם כשיודע סימן דמנין לחוד לא מהני כשאין שניהן לפנינו דפשיט' ופשיט' דפשיט' דכיון דחד לוה ומלוה אינון שיודע שהם שלשה והנך תלת' כחד חשיב' אלא ודאי כשאין שניהן לפנינו צריך שידע שני הסימנים ולכך נקט במתני' שני הסימנים באין שניהן לפנינו ולכך אפילו באין שניהן לפנינו לא מצי תנא למיתני דסימן דשלשה לחוד או כריכה לחוד מהני דאע"ג דקי"ל בעלמ' דקשר או מנין לחוד הוי סימן הכא כיון דשל חד לוה ומלוה אינון אינו מועיל כשיודע זה בלא זה כשאין שניהן לפנינו (ואם כן רש"י והרי"ף והבעה"ת שכתבו וזה צריך שיאמר כך וכך היו וכרוכין היו מיירי באין שניהן לפנינו) ואע"ג דאיכ' למימר דזה שכרכן מכיר בכריכתן וידע שהם ג' וכרוכים מ"מ כיון שידע תרוייהו תו לא חיישינן דמוכחא מילת' דקושט' קאמר כיון שיודע שני סימנים ואכירו לא בא ולא אמרינן יהא מונח עד שיבוא אליהו. וליכ' למימר דמתני' מיירי באין שניהן לפנינו לחוד דא"כ תיקשי כל הנך קושיין דאמרן דהא מוכח במתני' דכשיודע סימן הכריכה לחוד מהני בשלשה ועוד דאם כן לא הוי דייק הש"ס מידי דקשר הוי סימן דהא קשר לחודיה לא מהני עד שיאמר ג"כ סימן דמנין ועוד דכבר הוכחתי דמתניתין מסתמ' מיירי בכל גווני זהו ברור פירוש הסוגי' ומוכרח מאד וא"א לפי' הסוגי' כלל אם לא כמו שכתבתי: ומעתה דברי הרמ"ה מוכרחים וברורים וז"ל הטור מצא שלשה שטרות או יותר כרוכים זה על זה יכריז שטרות מצאתי למי שיאמר מניינם יחזירם ואין צריך שיאמר היאך היו כרוכים והרמ"ה כתב אע"ג דקי"ל קשר או מנין לחודיה הוי סימן הכא בעינן מנין עם כריכה או קשירה וטעמ' דהנך תרי שטרי דחד לוה ומלוה אינון ושמא בפעם אחת פרע הלוה והמלוה נתנם כרוכים ולכך ידע שהם כרוכין או כשלוה הלוה שמא לקח ממנו המעות בפעם אחת ונתן לו השטרות כרוכין ואותו שכרכן מכיר בכריכתן והאחר לא נתן אל לבו ולכך צריך מנין עם הכריכה או הקשירה והני מילי שאין שניהם לפנינו אבל אם הם לפנינו ואחד יודע בכריכה או בקשירה או המנין והאחר אינו יודע לא זה ולא זה נותנים למי שיודע ע"כ. ראה דקדוק לשונו דפתח קשר או מנין וקאמר הכא בעינן מנין עם כריכ' או קשירה ולא קאמר בקשרה הכא בעינן תרוייהו ועוד לאיזה צורך חזר וכתב בסוף דבריו ולכך צריך מנין עם הכריכה כו' אלא כך הוא המשך לשונו אע"ג דקי"ל קשר או מנין לחודי' הוי סימן הכא בעינן מנין עם כריכה או קשירה שע"י מנין יועיל סימן דכריכה או קשירה אבל בתרי לא מהני סימן דכריכה בכל גווני וטעמ' דהנך תרי שטרי דחד לוה ומלוה אינון ושמא בפעם אחד כו' ואותו שכרכן מכיר בכריכתן והאחר לא נתן אל לבו לכך אינו יודע סימן דכריכה (וכשאומר סימן דמנין לא איירי הרמ"ה הש"ת' דלא איירי אלא במה דאיירי מתני' וכמ"ש לעיל ואה"כ דכשאומר שהם שלשה אפילו ליכ' בהדי' סימן דכריכה מהני כשניהם לפנינו דהא בסימן דמנין לא שייך לומר והאחר לא נתן אל לבו) ולכך כיון דמיירי בחד לוה ומלוה וידע שהם כרוכים ניחא דצריך שידע מנין עם הכריכה ולא מהני כשיודע שני הסימנים אבל אם הם לפנינו ואחד יודע בכריכה או בקשירה או המנין והאחר אינו יודע לא זה ולא זה נותנים למי שיודע לכך בעינן הכא בשניהם לפנינו שיהיה סימן דמנין ג"כ כדי שע"ז יועיל כשידע סימן דכריכה ולכך בעי' באין שניהם לפנינו שיודע סימן דמנין ג"כ משום שאז אינו מועיל אפילו סימן דכריכה לחוד וכל שכן שאינו מועיל סימן דמנין לחוד כשאין שניהן לפנינו ודרך כלל באין לפנינו סימן דמנין לחודי' נרע טפי דפשיט' טובא דכיון דחד לוה ומלוה אינון שיודע שהם ג' אבל סימן דכריכה לחוד סלק' דפתח אמינ' דמהני וכשניהם לפנינו סימן דכריכה נרע טפי דאמרינן ביה האחר לא נתן אל לבו משא"כ בסי' דמנין וכמו שנתבאר אבל כשאומר שני הסימנים מהני אף שאין שניהם לפנינו דכיון שיודע תרוייהו תו לא חיישינן. ומעתה לפי מה שכתבנו כל קושיות הב"י הלכו להם ודי למבין ונם מ"ש הב"י דהיכא דא' אומר סי' דמנין ל"ע למי יתן לפי מה שכתבתי פשיט' דיתן למי שאומר סימן דמנין וכמ"ש למעלה. נם מ"ש הב"י דהיכא דאחד אומר שני סימנין וא' אינו אומר אלא סימן א' נראה פשוט שיתן לאומר שניהם לית' לפי מה שהוכחתי אלא אם השני אומר מנין הם שקולין דאמרינן סימן דכריכה לא נתן אל לבו אבל כשאינו אומר רק סימן דכריכה יתן לאומר שניהם ואפילו לא הי' אומר רק סימן דמנין לחוד יתן לו וכמ"ש לעיל (ואע"ג שראיתי ברבי' ירוחם נתיב ד' ח"ב שכ' דיתן לאומר שנים ר' ירוחם לא מיירי התם בשטרות דחד לוה ומלוה ע"ש) : נם מ"ש הב"י דהנך תרי שטרי נראה שהוא ט"ס דג' נינהו לית' ואדרב' דוקא כתב תרי שטרי וכמ"ש. וכל זה נ"ל ברור רק

מפני

כשאינן מקוימין דאם הם מקויימין א"ל דמיד הסופר נפלו דא"כ מי קיימן מיהו אינו מוכרח די"ל שסלסתן עם המלו' בקשו להסופר שילך בשליחותן לב"ד לקיימן ואמרו להשליח שאחר שיהי' מקויים לא ימסור השטרות למלו' עד שילו' להלוויס מיהו זה דוחק דא"כ ידע הסי' בשוה וק"ל: לד וה"ה שני שטרות כו'. פי' ל"ד קאמר הגמר' והפוסקי' מלא ג' שטרות מנ' מלוים כו' או ג' שטרות מנ' לוין כנ"ל אלא ה"ה ב' שטרות כו' ועפ"ר שכתבתי דאפשר לומר דהגמ' ופוסקי' דכתבו ג' ס"ל דגם בהני דמחזירין למי שנתן בו סי' היינו דוק' סי' מנין וכריכ' ולסי' מנין בעינן דוקא ג' וכמ"ש לעיל: לה מלא אגרות שוס. כן הוא ל' המגי' והרמב"ם וז"ל הטור מלא אגרות שוס ששמו ב"ד נכסי לוה למלו' ואגרות מזון שקיבל עליו לזונבת אשתו או שמכרו הב"ד קרקע למזון האשה והבנות או שטרי אחלטת שהאליטו ב"ד נכסי לוה להמלו' ועפ"ר מ"ש בביאורן: לו כגון אחלטת. עפ"ר שכתבתי בשם בעל תרומות שאגרות שוס שמכרו ב"ד קרקע

שיתן בהם(כו)[כו]סימן לד [לד]וה"ה שני שטרות (כז) [כז]מגני לוין או שני מלוין (רבינו ירוחם נ"ב ח"ג ל):

יב לה (לב) ק ו] מצא איגרות שום ואיגרות מזון (פי' איגרות שוס שומת ב"ד נכסי לוה ונתנו למלוה ופי' איגרות מזון שקבל עליו לזון בני אשתו) שטרי חליצה ומיאונין ושטרי בירורין וכל מעשה בית דין [כח] לו כגון חלטתא (פי' אלטתא שהאליטו ונמרו ב"ד נכסי לוה למלוה ובשטרי בירורין שזה בורר לו אחד ובכ"א לו שטרי טענות שטענו בב"ד ששוב אינם יכולים לחזור מהם) לו יחזיר (כח) [כח] לבעליו:

יג ר המוצא שטר שחרור אם אין האדון מודה בו לא יחזיר לא לזה ולא לזה ואם האדון מודה שנתנו [כט] לעבד להשתחרר בו לח כח) יחזירנו (כט) לעבד (לג)ס ז]ומיהו אם יבא העבד לטרוף בו ממה שמכר אדוניו מנכסיו

מפני שהרבה אחרונים נתקשו בזה ולא ידעו לסוף דעת הרמ"ה והאריכו בפירושים זרים ובפרט הב"ח האריך מאד בדברים שאין הדעת סובלתן על כן הוכרחתי לברר הדבר כשמש בלהרים. ולהורות כי לא מצאו כל אנשי חיל ידיהם ומקום הניחו לי להתגדר מן השמים: העולה מזה בתרי שטרי שהם של חד לוה ומלוה אפילו שניהם לפנינו אין מחזירין בשום ענין אפילו אחד אומר סימן דמנין וכריכה או קשירה והשני אינו אומר כלום נותנים לפנינו ואחד אומר סימן דמנין דכריכה או קשירה והשני אינו אומר שום סימן דמנין אלא יהיו מונחים עד שיבא אליהו ובשלשה שטרות ושניהם לפנינו ואחד אומר סימן דמנין או כריכה או קשירה והשני אינו אומר כלום נותנים למי שיודע ואם אחד אומר סימן דמנין והשני סימן דכריכה או קשירה נותנין לזה שאומר המנין ואם אחד אומר שני הסימנים דמנין הם שוין ויהיו מונחים ואם אין שניהם לפנינו אם אומר שני הסימנים דהיינו מנין וכריכה או קשירה מחזירין לו ואם לאו יהיו מונחים ולעיל ס"ק כ' בארתי דלענין לגבות ממשעבדי לא מהני סימן היכי דאיכ' למיתם שהלוה הניד לו הסי' או עושה עצמו כלא יודע דחייש' לקנוי': (לב) מצא אגרות כו' כתב הרמב"ם סוף הל' גזלה ואבדה וז"ל מצא כתובה אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לאשה שמא נפרעה כתובה זו או נמחלה ואח"כ מכר הבעל נכסיו והרי הוא רולה לעשות קנוי' על הלקוחות עכ"ל וכתב ה' המגיד דין כתובה כשאר שטרי חוב ופשוט הוא עכ"ל ותמהני עליו שלא כתב מאין הוציא הרמב"ם דין כתובה כאילו אינו מוזכר בפירוש בש"ס רק שנלמד משאר שטרי חוב ואני אומר שדין כתובה הוא מחלוקת בש"ס דיש פ"ק דמציע' בסוני' דסנים אדוקין בשטר (דף ז' ע"ב) דגרסי' התם מצא שט"ח לא יוציאו עולמית ר' יוסי אומר הרי הוא בחזקתו ולא חיים ר"י לפרעון והתני' מצא שטר כתובה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה (פי' הריטב"א ונמוק"י דלמאי דקי"ל דחייש' לקנוי' מיירי הכא כגון דליכ' למיחם לקנוי' שכתב בה מפורש חוץ מן האחריות ע"ש) אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה ר' יוסי אומר מודה תחת בעלה יחזיר לאשה נתארמלה או נתגרשה לא יחזיר לא לזה ולא לזה כו' ובשמ"ג סוף עשין ע"ד סוף דף קכ"ד (והוב' בשלטי גבורים רפ"ק דמציע' דף ס"ד ס"א) ובהגהות מיימוני שם כ' דמדברי הרמב"ם אלו וכן מדפסק גבי שט"ח שלא יחזיר לא לזה ולא לזה מוכח דפסק כרבי יוסי אליב' דרביי' דאמר איפוך קמיית' ולא כרבנן דאמרי הרי הוא בחזקתו ולא חיישי' לפרעון ומתמה עליו דהא קי"ל הלכה כר' יוסי מחבירו ולא מחבירו ע"כ דבריהם ולא ירדתי לסוף דעתם דאם אית' דפסק כרבי יוסי אמאי כתב בשתם בכתובה לא יחזיר לאשה ה"ל לחלק בין עודה תחת בעלה או לא דהא לר"י עודה תחת בעלה יחזיר לאשה אלא ודאי דעת הרמב"ם ברור כמו שאבאר והנה הריטב"א והגי' רפ"ק דמציע' כתבו שר"ח כתב דקי"ל כאוקימתא דרביי' ואפ"ה לענין פרעון שטר קי"ל כר' יוסי אע"ג דיחידאי הוא לגבי רבנן דהכי מוכח סוגי' (ר"ל סוגי' דש"ס גבי מצא שטרי חוב פ"ם וזהו דעת הרמב"ם לפע"ד ודלא כהסמ"ג והגהות מיימוני נ"ל) דלפרעון חיישינן ומיהו גבי כתובה בעודה תחת בעלה אפי' ר' יוסי לא חיים לפרעון אלא דקי"ל כרבנן דפליגי עליה ואין הבעל מודה לא יחזיר ולא משום דחיישינן לפרעון אלא משום שתי כתובות ולזו באומר פרעתי אלא באומר אל תחזירוה לה שיש בידה כתוב' אחרת ותוני' על יורשי שטר אחר שטר ע"כ דבריהם וזהו שלא כדעת הרמב"ם דהא הרמב"ם פסק אף בכתוב' דחיישינן לפרעון ונפק' מינ' אפי' אינו אומר כתבתי לה כתוב' אחרת אין מחזירי' לה. וכ"ל דעת הרמב"ם שפסק כר"פ דקאמר התם לעולם לא אפילו לדבריהם דרבנן קאמר לדידי אפי' נתרחמל' או נתגרש' נמי לא חיישינן לפרעון לדידכו אודו לי מיהת בעוד' תחת בעלה דיחזיר לאשה דלאו בת פרעון היא ואמרי' ליה רבנן אימר לדידי אתפס' ומשמע לי' להרמב"ם דרביי' בתרא' הוא מ"מ כיון דר"פ מתרץ לה כפשוט' וא"ל להפך בריית' קי"ל כוותיה ועוד דאפשר דגם רבינא מודה לרינא לר"פ אלא דבעי לתרוצי דמאי דקאמרי' לעיל אפילו אפילו מהדרינ' לומר בבתריית' אסורי מאסר' וקאמר איהו לעולם איפוך זלא אסורי מאסר' כו' עוד נראה דם"ל להרמב"ם דגם רבינ' ס"ל דטעמ' דרבנן משום דחיישינן לפרעון וריטב"א וג"י דמפרשים דלאו באומר פרעתי דליכ' דאין הבעל מודה לא משמע הכי אלא ס"ל דה"ק רבינ' דאע"ג דבעלמ' ס"ל לרבנן דלא חיישינן לפרעון הכא מודו רבנן משום דחיישינן לשתי כתובות (מיהו לענין פרעון שט"ח פסק דקיי"ל דחיישי' לפרעון דסוגי' דש"ס גבי מתני' דמצא שט"ח ס"ל הכי וכמ"ש הגי' וריטב"א וק"ל) והלכך נאמן לומר פרעתי במנו דשתי כתובות וכ"כ הריטב"א שם ברים פ"ק דמציע' וז"ל ואיכ' מ"ד דאפי' כי אמר פרעתי נאמן ואפי' בעוד' תחת בעלה מנו דמגי' למימר כתובה אחרת כתבתי לה עכ"ל ואע"ג דכתב שם הריטב"א ומיהו מסתברא דאינו נאמן דהוי כמנו במקום מזקה כו' הרמב"ם לא ס"ל כן וס"ל דכיון דנפל איתרע ליה מזקה וס"ל דגבי כתובה כיון דאסור לשהות עם אשתו בלא כתובה שכיח דכותב לה כתובה אחרת ושכיח דאתפסי ברי' או כיון שאבו"ה כתובתה ואסור לשהות עמו בלא כתובה כשתובעת מבעלה שיכתוב לה כתובה אחרת בעל כרחה צריכה למחול כתובה הראשונה ונראה שלזה דקדק הרמב"ם וכתב שמא נפרעה כתובה זו או נמחלה כו' דלאיזה צורך כתב כתובה זו הל"ל שמא פרעה וכמ"ש כן לעיל גבי מצא שט"ח וכן לאיזה צורך כתב כאן או נמחלה ולא כתב כן לעיל גבי שט"ח אלא ודאי כוונתו לומר דכאן כיון דאסיר לשהות עם אשתו בלא כתובה חיישינן שנפרע כתובה זו או נמחלה כשכתב לה אחרת וזה ברור ודו"ק. והרי"ף והרא"ש שלא הזכירו דין כתובה ברים פרק קמא דמציעא נראה שדעתם כדעת הרמב"ם דאם איתא דס"ל כהריטב"א והגי' ה"ל להביא סוגית הש"ס דהא התובה שאני משט"ח אלא ודאי ס"ל דכתובה דינה כשט"ח וסמכו עצמם אמ"ש בשט"ח דלא יחזיר לא לזה ולא לזה דחיישינן לפרעון ולקנוניא כן נ"ל. (ומ"ש הגמוקי יוסף בסוף דבריו וכן דעת הרי"ף ז"ל בתשובה כו' לפע"ד אינו ענין לזה כלל דהרי"ף מיירי התם שהכתוב בידה ע"ש): (לג) ומיהו אם יבוא העבד כו' בב"י וד"מ כתבו דבש"ס מוכח דהיינו למ"ד דלא אמרינן עידיו בחתומיו זכין לו אבל למ"ד (לעיל סי' ל"ט ס"ק ל"ו) עדיו בחתומיו זכין לו א"ל להביא ראיה דכיון דמטא לידיה לבסוף זכין לו לתפרע מטעת חתימה דהא קי"ל זכות הוא לעבד שיוצא מתחת יד רבו ולכן תמה הב"י על הרא"ש ועור ור' ירוחם שכתבו שלריך העבד להבי' ראיה ובב"ח תירץ קושית הב"י ואין דבריו נכונים כלל לא בסברי' ולא בש"ס ע"ש אבל לי נראה לתרץ דסבירי' להו להרא"ש והמקשה לא אסיק אדעתיה שיש חילוק בין שטר שחרור לשאר שטרות והוה ס"ל דכתבו דשאר שטרות ממון לעולם לקוחות ה"ה שטר שחרור לכך הוי ס"ל דלמ"ד עדיו בחתומיו זכין לו הוי כמו בשאר שטרות דהא אין טעם לחלק ביניהם אבל למאי דמסכי דכי אתי למטרף אמרי' ליה זיל אייתי ראיה לשאר שטרות דאין מחזירים ע"י שנאמר לו אייתי ראי' אימת מטא שטרא לידך אבל נט שחרור אהדרוהו כדי ליטרף אבל נט שחרור אהדרוהו ניהליה כדי שלא יהא משועבד וכדמשני ש"ס לעיל הכי נמי נט אשה דל"ד לשאר שטרות מה"ט דהא דאהדרוהו ניהליה משום דלא תיענן ותיתב ועיקר כתיבתו משום מילתא דאיסור ולא משום

באר

מהלוויס נפלו אין קודם ההלוא' והן לאחר שפרעו מי כרכן יחד. שם: [כו] סימן. לבאור' נראי' דהיינו כשאינן מקויימין דאם הם מקויימין אין לומר דמיד הסופר נפלו דא"כ מי קיימן מיהו אינו מוכרח די"ל שסלסתן עם המלו' נקבו להסופר שילך להב"ד בשליחותן ואחר שיהיו מקויימין לא ימסרם למלו' עד שילו' להם מיהו זה דוחק דא"כ ידעו הסימן בבוה. שם: [כז] מגני. והא דכתבו הפוסקים הדין בג' י"ל דגם בהני דמחזירין למי שנתן בו סימן דוקא סי' מנין וכריכ' ולסי' מנין בעי' דוקא ג': (כח) לבעליו. משום דליכא למימר שמא נמלך בלא ליתנם דבב"ד אין כותבין אלא דבר המקויים וגם אינו עומדין

נתיבות משפט

נפלו מי כרכן יחד: (כו) סי'. ואם כולא מקוים ודאי דמיד מלוה נפל דלוה לא מקיים שטרו משקנת בסמ"ע: (כז) מג'. והא דכתבו הפוסקים הדין בג' י"ל דגם בהני דמחזירין למי שנתן בו סימן דוקא סי' היינו דוקא סי' מנין וכריכ' ולסי' מנין בעי' דוקא ג': (כח) לבעליו. משום דליכא למימר שמא נמלך בלא ליתנם דבב"ד אין כותבין אלא דבר המקויים וגם אינו עומדין

משה"א

מחזירין בלא סימן מחשש דשמא בכרן כולן לאחד ונפסו מידו. ונראה דדעת המחבר וכל הפוסקים דלא חיישינן למכירה דהא מחזירין אבידה בסימנין ולא חיישינן דלמא היה שלו ואח"כ מכרן לאחר ומש"ה יודע הסי' אלא ודאי דלא חיישינן לזה דמוקמינן תמיד הדבר בחזקת מרא קמא והיכא דלא מצינן לאוקמי בחזקת המכוה מוקמינן בחזקת הכוה דכל שטר לפרעון עומד ולא למכירה. עוד הקשה דהא כל מלוה יש לו שני עדים השני מלווין אחרים שאומרין שהם כרכו השטרות יחד והסקידו אותן לאחר ואי מטעם דהוא נוגע הא י"ל סלנינן דיבור' וכו' ולק"מ לסמ"ש הש"ך בסי' ל"ד ס"ק ב"ח דכל היכא שיש לחוש שנוגע חיישינן דבשביל עצמו מעיד כן ולא אמרינן פ"ד ונם אפשר לא שייך כלל לומר סלנינן דיבורא דאי אפשר למיתפס כלל בלא הדיבור שהוא נוגע בו ודוקא בסלוני רבעני לרצוני שייך לומר סלנינן דיבורא דהיינו שמאמינין לו בכמה שיאמר סלוני רבעני ולא מאמינין ליה בכמה שאמר לרצוני משא"כ הכא שאי אפשר לתפוס דיבור שלא יהי' נוגע בו: כא) יחזירנו לעבד. עסמ"ע ס"ק ל"ח וריטז לס"ק י"ט (ט"ס ס"ק י"ח) ששם הקשה מחשש שמא יש לו בע"ח וה"נ יש לחוש דכוותיה. ואין כו חבנ' דהא בלא"ה לא חיישי' לקנוני' דהא צריך להביא ראיה אימת מטא שטרא לידי' וכן הקשה בתומים (י) ונראה כוונתו דס"ל דע"כ לא אמרי'

קצות

סיבי מהדרינן אבידתא בסימנין אלא ניחא ליה לבעל אבידה למיהב סימן ולמסקל' וכו' אלא הא דתני' אבריך של שטרות או אגורי' של שטרות ה"ז יחזיר ה"נ ניחא ליה ללו' לאהדורי ליה למלו' ופרש"י דהא טפי ניח' ליה דתיהוי ביד המוכ' לעולם אלא אמר רבא סימנין דאוריית' ולבאור' תיקני להפוסקים דס"ל סימנין דרבנן ואמן מסוינן ליה לספיקא גבי גם אשה וכמבואר בפוסקים. ונראה לפי מה שמבואר מתוך שו"ת הרשונים גם אחרונים דנירוף שני סימנין הוי כמו סימן מובהק וה"ה ודאי דאוריית' ודאמרי'

היטב

ג'. שם: [כח] לבעליו. משום דליכא למימר שמא נמלך אלא ליתנם דהב"ד אין כותבין אלא דבר המקויים וגם אינן עומדין לפרוע ואגרת שומא אף שעומדת לפרוע דשומא הדרא בתי"ם בסי' ק"נ מ"מ מחזירין דאיהו אפסיד אנפשי' דאם איתא דפרעי' ה"ל ליקח שטר קנין אדם מיד המלו' אכ"ל הסמ"ע ופ"ם מ"ש בשם בעל התרומות נוסח שטרי הנ"ל: [כט] לעבד. כיון שהשטר מסייעו להודאתו דהאדון. לא חיישינן

המשפט — חידושים

ליפרע ואגרות שומא אף שעומד' ליפרע דשומא הדרי מ"מ מחזירין דאיהו אפסיד אנפשיה דאי איתא דפרעיה הוי ליקח בשר אדם. ומצא שטר כתובה דינו כשאר שטרות ואפילו בבעל מודה לא יחזיר: (כט) לעבד. כיון שהשטר מסייעו להודאתו ולית

ביאורים

דצריך העבד להביא ראי' אלא כשבא להוצי' אבל אם העבד מוחזק בנכסים ובע"ח של האדון באין להוצי' מיד העבד ודאי דיכול העבד לשעון קניתי לעצמי ונכסי דהשיחרור קודם לשיעבודך וכן כתבו התוס' ניסין נ' בד"ה כתב בכת"י דכשתתסום הפירות היא נאמנת ע"ש וא"כ במשלשלין שתחת יד העבד ודאי דאין הבע"ח של האדון יכול להוציא ואפי' בקרקע שהעבד מוחזק נרא' דאין הבע"ח יכול להוצי' מהעבד מחמת ריעות' דנפילה ונן בשטר מקח שנפל נרא' דאין הבע"ח של המוכר יכול להוצי' מלוקח מחמת שהשטר מקח איהרע בנפילה ולומר שכתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי שכיון שהלוקח מוחזק לא מוציאין מידו מחמת ריעות' ואפילו בלוקח הבא מחמת חזקה יש לעיין טיב' אם הבע"ח יכול להוציא ממנו כשלוקח מעון שקנה קודם זמן של השטר חוב כשאין הלוקח מביא ראיה שהי' הנכסים ביד הלוח בשעת הלוא' ויתבאר אי"ה בהלי' נביות חוב וא"כ יש לחוש שהאדון חייב להאחרים והעבד קנה נכסים ומצוה להחזיר להעבד בקנונ' כדי שלא ישרוף הבע"ח ומתרץ דלא חיישינן לזה ומטעם שכתב שם דלמניעת תריסת בע"ח לא חיישינן ע"ש בחידושי. ואין לחוש דלמא מכר העבד בעצמו ומצוה להחזיר כדי שיוציא העבד עצמו מהלוקח דזה לא יעשה דכל שהשיחרור נתבטל ופסול לשחרר בו עכשיו ודאי דלא יתננו בידו דלא עביד לקלקל בידי שמים

חחושן

בפרק אותו ואת בנו דף ע"ט א"ל רבי אבא לשמעי' אי מעלייתא לי כודניתא בריפסק כייל להו דדמיין להדדי ופייל לי אלמא קסבר אין מוסשין לזרע אאב וסימנין דאוריית' וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מהל' כלאים ומע"ג דאמן קי"ל סימנין לאו דאוריית' ובכ"פ עידי ספיקא לא נקאי ולזה הבאו דבני סימנין דאוריית' והתם בחולין היו שני סימנין וזה דקאמר ש"מ סימנין דאוריית' לשון רבים היינו שני סימנין דאוריית'. ואם כן אפשר לומר דהכי נמי קאמר רבא בפרק אלו מציאות כהא דפריך מתני' מכריך של שטרות לזה קאמר אלא

כמעבה כאוקימתא דגמרא שם ל אלא שטר שיש בו ריבית *יקרענו כמילאו לו הכית דין אם צא לפניהם הגהות מיימוני בס' משפטים סי' כ"א סמ"ע בשם ד"מ ק שם בתשובה ר' ברייהא שם דף י"ט ע"א ס מסקנת הגמרא שם:

הגהות אמרי ברוך

(הה"מ ס"ק כ"א) (י) ונראה בזוכתו. נ"ב יעויין בדו"פ אה"ע סימן ק"י שלדעתו שם גם בשובר הכמלא על שטר הכתובה אף כשאין מחזירין להבעל אין לגבות ממנו חוב של הכתובה דבית עטון פרעתי ואיה לי שובר זה בכמלא אול בחמ"ח וב"ש שם כתבו כיון דאיהרע בנפילה נשאר השטר בתוכה בחזקתו לגבות מהבעל.

פתחי תשובה

יו"ד מ"ם בזה: ו] מצא אגרות כו'. עש"ך ס"ק ל"ב ועיין בה' משכנות יעקב סימן כ"ח מ"ם בזה: ז] ומיהו אם יבא בעבד. עש"ך ס"ק ל"ג מ"ם לחרך קושיית הב"י ודמ"ת על הרא"ש ועור ועיין בתשו' חתם סופר חח"מ ס' נ"ד מ"ם הוא ז"ל לייסב בזה:

ביאור הגר"א

שלשה אלא אגב דנקט ת"ק: [לה] כגון חלטתא. שם ט"ז כ' ובהוס' שם ד"ה בשטרי כו':

משוס ממון לטרוף וכמ"ש ה�יטיקי יוסף וכ"כ הרא"ש פ"ב דביטין דלקוחות מסקי אדעתייהו לומר אייתי ראיה אימת מטא ניטא לידך דמה שניתן הגט לידך היינו כדי להנשא ועיקר הגט לאו לגוביינא וכה"ג מפליג (ובזה מתורץ מה שהקשה בספר תורת חיים פ"ק דמליעה ודחק לחלק דבגט שהרוב אינה הולאה מרובה לכתוב אחר ובחנם דחק דהדבר ברור כמ"ש) בין גט לשטר הנמצ' בפ' שניים אוחזין עכ"ל וא"כ כיון שהשטר שחרור אינעיקרו רק משוס מלת' דאיסור' דלא ליהוי עבד ולא משוס ממון לטרוף מנא לן דאביי ס"ל בהא עדיו בחתומיו זכין לו דהא ספיר ים לחלק דל"ד לשאר שטרות שעיקרן לטרוף א"כ זכין לו העדים לטרוף משעת אתימה שעיקרו עומד לכך משעת אתימה אבל בגט אשה וגט שחרור לא זכו לו העדים משעת אתימה לטרוף לקוחות כיון שעיקרן אינן עשוין לטרוף לכך לא זכו בהן לטרוף עד שיגיע לידן. וליכא לאקשויי מנ"ל לאקשויי מנ"ל לחלק בכך דאדרבה איפכא איכא לאקשויי מנ"ל דאביי פליג פלוגת' רבוקה אבל אמי ס"ל בכל דוכתא עדיו בחתומיו זכין לו דלמא בהא מודה ליה כיון דיש טעם לחלק ביניהם ועוד דיש לסמ' לזה דבספ"ק דמליע' כתב הרא"ש וז"ל ועוד שמעינן מדברי הרי"ף דלא אמרי' עדיו בחתומיו זכין לו אלא דוקא לענין שעבוד דלא להוי שטר מוקדם אבל לא לענין מתנה או מכר כו' עכ"ל והשתא קשה נמי דהרי"ף ס"ל הכי מ"מ מנ"ל להרי"ף לחלק בכך אלא ודאי ס"ל דכל מאי דמצינן למימר דאביי מודה לרב אמי לא משווינן פלוגת' רבוקה בחנם וא"כ ה"ה הכא כך יש לישב לדעת הטור ור' ירוחם: אבל לענין דינא נראה עיקר דהרא"ש לא העתיק רק דברי הרי"ף ולית לא ס"ל וכן דרכו בכמה מקומות וכמ"ש בספרי תקפו כהן סי' מ"ו ע"ש: (לד) צריך להביא ראיה כו' כיון דאיתרע בנפילה עור משמע אבל בשאר שטר שחרור וגט דלא איתרע בנפילי' א"ל להבי' ראיה וכן משמע יותר בהרא"ש ור' ירוחם וכן כתבו התוס' והנמת מרדכי וכן סוכיחו עוד התוס' פ"ב דביטין והרא"ש והרשב"א והר"ן שם והסינו על פירש"י שם שפירש דבכל ביטין אחרי' אייתי ראיה אימת מטא ניטא לידך לענין טריפת לקוחות ואין להקשות א"כ בגטין שנפלו ניחוש דלמ' בשעת טריפה לא ידעו הלקוחות שנפל דכל גט שנמסר לאחר זמן הכתיבה קלא איכ ליה וכן הוא להדיא בדברי הפוסקים הנ"ל ועמ"ש בסי' מ"ג ס"ק ל"ג: (לה) להבי' ראיה כו' דבזון דאיתרע בנפילה איכא למיחש לקנוני' שאין דעתו לשחררו בו ומה שאומר ליתנו להעבד היינו כדי שיטרוף מלקוחות מזמן הכתיבה ומ"ה לא אני כשמביא ראיה שבא לידו קודם הנפילה דאכתי איכא למיחש לקנוני' עכ"ל מש"ש נראה מדבריו דאפילו משעה שראוהו בידו אינו טורף עד הנפילי' רק משעת הנפילה ואילך דאכתי איכא למיחש לקנוני תיפוק לי' דכי מייתי ראיה שהיה בידו קודם הנפילה מאן לימא לן שהיה בידו משעת כתיבה ודוחק לומר דכי מייתי ראי' משמע הרב לפנינו אלא משמע דלישנא דמזמן הכתוב בו שכתבו הטור והמחבר דחקו להשמ"ע לכך פי' דה"ק דאינו טורף משעה שראו בידו דכיון שלא ראו בידו ביום הכתיבה חיישי' שמא לא ניתן לו הגט ע"מ לשחרר רק לטרוף מיום הכתיבה. כן נראה דעת הש"ע. אבל לפע"ד אין דבריו נכונים דמשמע בש"ס ופוסקים דכל אימת דמייתי ראי' שהיה הגט בידו טורף מזמן שראוהו בידו ואילך ולא חיישינן רק לקנוני' דשמא לא ניתן לו הגט בזמנו אבל משעת נתינת הגט ואילך תו ליכא למיחש לקנוני' דכיון שניתן לו הגט ודאי דעתו לשחררו ומ"ש הט"ו מזמן הכתוב בו היינו כשרוצה לטרוף מזמן הכתוב בו הזמן היותר אפשר נקטו בלשונם (ואולי יש לפרש גם דברי הש"ע דדריו אינם נכונים לא בשבראה ולא בש"ס דבש"ס פ"ק דמליע' דף י"ג ע"א ודף כ' ע"א ושאר דוכתי מוכח שלא כדבריו גם מה שכתב בפירוש דברי הרא"ש אינו נכון ואדרבה איפכא נראה דמתחלה לא העתיק הרא"ש רק דברי הרי"ף ולית לא ס"ל וסמך אמ"ש אח"כ דמילתא דרבי אבא בר ממל לא מיתוקמא כאביי וכן דרכו בכמה מקומות ואפשר גם הטור כוונתו כן שסמך אמ"ש מחלוקת הרי"ף והתוס' לעיל ס"ס ל"ט: (לח) לא יתנו כו'. משוס דחייש' לקנוני' שמא כתב ליתן לו ולא נתן לו הטור ונתנו לו מכרו אחר כך לאחר ושתא קסדר ביה ס"ס ופוסקים. ומשמע דאם יביא המקבל או הלוקח ראיה שנתן לו הטור מהני דל"ד לשט"ח דאיכ' למיחש לפרעון וכ"כ בשמ"ע ס"ק מ' ופשוט הוא ועמ"ש לעיל ס"ס נ"ו ס"ק כ"א וס"ס ר"ן אך מה שמסיים בשמ"ע וז"ל והא דכתב הט"ו לעיל בסי' מ"ג שש"ו דמחזירים כשמביא ראיה ומשמע שם דקאי נמי אשט"ח שם מיירי שהמלוה עצמו מלאו לאחר נפילה עכ"ל ולא נהירא וכבר השגתי עליו בזה לעיל סי' מ"ג ס"ק ל"ג והא דאין מחזירין למקבל או ללוקח ע"י שנאמר להם אא"כ זילו אייתו ראיה אימת מטא שטרא לידכם דכיון דעיקרן משוס ממון

מנכסיו מאחר זמן הכתוב בו (לד) לט צריך (לה) להביא (לו) [ל] ראיה שהגיע לידו [לז] מ מזמן הכתוב בו מא כב (לח) [מ] [לא] (לו) (ובמקום שעדיו בחתומיו זכין לו כדרך שנתבאר לעיל סי' ל"ט ת ת"ל להביא ראיה על זה) (מ"י):

יד (לז) מ המוצא שטר מתנת בריא [לח] או שטר מכר אפילו אומר הנותן או המוכר שיתנוהו למקבל או ללוקח (לח) מב (לב) [לב] לא יתננו לו מג ג [לג] אא"כ פירש ג במתנה (לד) [לג] ששייר לעצמו כח שיוכל לחזור בו כל ימיו כגון שכתב מהיום אם לא אחזור בי כל ימי חיי ד [מ] ואם הוא שטר הקנאה מר [מא] שפירש שהקנה לו

חייסינן לקנוניא וק"ל: לט צריך להביא ראי' כו'. דכיון דאיתרע בנפילי' איכא למיחש לקנוניא שאין דעתו לשחררו בו ומה שאומר ליתנו להעבד היינו כדי שיטרוף מלקוחות מזמן הכתיב' ומ"ה לא אני כשמביא ראיה שבא לידו קודם הנפילה דאכתי איכ' למיחש לקנוניא ועד"ר שם כתבתי דאף לדעת הרא"ש דס"ל עדיו בחתומיו זכין לו וכמ"ש הטור בסי' ל"ט מודה בזה וכמ"ש הטור בסי' מ"נ בשמ"ע ס"ק כ"ה ע"ש וזהו כמ"ש הב"י וד"מ וכמ"ש בסעיף שאחר זה עיין שם: מ מזמן הכתוב בו. דאז לא חיישינן לקנוני' דלקוחות אינהו דאפסידו אנפשייהו ועפ"ר מ"ש עוד מזה: מא ובמקום שעדיו בחתומיו זכין כו'. דגם בכאן הוא זכות לעבד שיצא לחירות וכל' זה דטור"ס כ' גם הב"י בזה ונם בטלא שטר מכר אישטר

מתנה שיתבאר דינו בסעיף שאח"ז ע"ש והביאו נ"כ מור"ם בד"מ שלו עיין שם ואין לפרש דמ"ש כאן ובמקום שעדיו כו' כוונתו לזה שכתב בד"מ והיינו לע"ד דש"ל כן דאם כן הא"ל למ"ד דעדיו בחתומיו ולמה כתב תיבת ובמקום ועוד דבייס וכ' וכדרך שנתבאר לעיל סי' ל"ט ושם לא הביא בש"ע מזה כלום ואדרב' שתם וכתב שם ס"נ כהרי"ף והרמב"ם דאין עדיו בחתומיו זכין לו ע"כ ל"ל דמ"ש *ובמקום שעדיו בחתומיו זכין לו היינו כשכתוב בשטר בהדיא מענשיו וכמ"ש מור"ם שם או מיירי שהעדים זכו מיד בשטר להמלו' ושיהא מיד ברשות המלו' דשוה כחלו זכה ביה המלו' וכמ"ש שם בשמ"ע ע"ש ודו"ק ועי"ל ר"ש קכ"ה מדין שליח שזכה בשטר: מב לא יתננו לו. הוא נ"כ מעשה שכתבתי דחייסינן לקנוני' דשמא אין דעתו בו שיזכ' בו זה אלא נתנו לו כדי שיפקיע בשטר זה מיד מי שנתן או מכר לו זה השדה אחר זמן שנכתב שטר זה ומשוס הכי נראה' דגם בזה אם יביא זה המקבל או הלוקח שנזכר בשטר זה ראוי' שבא לידו אשטר מיוס הכתיב' דמחזירין אותו לידו ולא הי' צריך לפרסו כאן דשתף אמ"ש בדין שלפני זה אבל בשט"ח אין מחזירין לשמלו' אפי' מביא ראייה שבא לידו מזמן שכתוב בו דאכתי איכ' למיחש שפרע לו דהא שט"ח עומד להפרע והא דכתב הטור והאחר לעיל בס' מ"נ שט"ו דמחזירין כשמבי' ראייה ומשמע שם דקאי נמי אשט"ח שם מיירי שהמלו' עצמו מלאו לאחר הנפיל' ועפ"ר ודריש: מג אא"כ פירש במתנה ששייר כו'. ה"ה *אם שייר בשטר מכר והשתא דאז אם מכר או נתן לאחר אינו יכול להפקיע מידו בשטר זה דהרי כשמכר או נתן לאחר חזר בו מסראשון: מד שפירש שהקנה לו מיד כו' דאז ה"ל כשטר שחרור או מתנה הנ"ל שכתבתי

מאשר מדבריו דאפילו משעה שראוהו בידו אינו טורף עד הנפיל' רק משעת הנפילה ואילך דאל"כ ל"ל לטעמא שאין בדעתו לשחררו ונס ל"ל למימר דאכתי איכא למיחש לקנוני' תיפוק לי' דכי מייתי ראיה שהיה בידו קודם הנפילה מאן לימא לן שהיה בידו משעת כתיבה ודוחק לומר דכי מייתי ראי' משמע הרב לפנינו אלא משמע דלישנא דמזמן הכתוב בו שכתבו הטור והמחבר דחקו להשמ"ע לכך פי' דה"ק דאינו טורף משעה שראו בידו דכיון שלא ראו בידו ביום הכתיבה חיישי' שמא לא ניתן לו הגט ע"מ לשחרר רק לטרוף מיום הכתיבה. כן נראה דעת השמ"ע. אבל לפע"ד אין דבריו נכונים דמשמע בש"ס ופוסקים דכל אימת דמייתי ראי' שהיה הגט בידו טורף מזמן שראוהו בידו ואילך ולא חיישינן רק לקנוני' דשמא לא ניתן לו הגט בזמנו אבל משעת נתינת הגט ואילך תו ליכא למיחש לקנוני' דכיון שניתן לו הגט ודאי דעתו לשחררו ומ"ש הט"ו מזמן הכתוב בו היינו כשרוצה לטרוף מזמן הכתוב בו הזמן היותר אפשר נקטו בלשונם (ואולי יש לפרש גם דברי השמ"ע דר"ל דאינו טורף מיום הכתיבה ולישב לשונו בדוחק) ועוד נראה דעד כאן לא אמרי דאיתרע בנפיל אלא כשאין עדיו שהגיע קודם הנפילה הגט והשחרור ליד האשה ושעבד דאיכ' למיחש שמהבעל והאדון נפלו ולא הגיע כלל לידם ולא נתברשה או נשתחרר אבל אם מביא עדים שראו השטר בידו קודם הנפילה טריף משעת הכתיבה דהא השתא לא שייך לומר דאיתרע בנפילה דכיון שהגיע השטר לידו קודם נשתחרר וכי נפל אא"כ ודאי מהעבד נפל ואפי' אי מהאדון נפל אין קפידא דאפילו נתנו העבד אא"כ להאדון או נתנה האשה הגט לבעלה ונפל מהבעל והאדון אינו כלום דכיון שנתברשה ונשתחרר כבר יכולים לעשות עם הגט מה שירצו ומה בכך שנפל אא"כ ואא"כ כיון דליכא ריעותא א"כ משמע נמסר ביום הכתיבה תדע דהא כתבו הרא"ש והרשב"א ושאר פוסקים פ"ב דביטין דכל גט ושחרור שנמסר שלא בזמנו קלא אית ליה וא"כ ה"ה הכא אם אית' שלא נמסר ביום הכתיבה קלא הוה ליה. ומ"ש הט"ו צריך להביא ראיה שהגיע לידו מזמן הכתוב בו הייט כשמביא ראיה שיודעים מתי הגיע לידו כגון שהיו בשעת המסירה אז צריך שידעו שהגיע לידו מזמן הכתוב בו דאם לא כן אינו טורף אלא משעה שהגיע לידו ומשוס דבש"ס אית' אלי' לישנא אייתי ראיה אימת מטא ניטא לידך לכך הוצרכו לפרש כן. כנ"ל ברור ודו"ק: (לו) ובמקום שעדיו כו'. ר"ל כשכתוב בשטר בהדיא מעכשיו וכמ"ש הר"ב בסי' ל"ט סעיף י"ג וכן פי' הש"ע ס"ק ל"ז על הר"ב בזה א"כ [להמחבר והפוסקים כרב אסי] אין חילוק בין מעכשיו אך לתלן דפסק כאביי א"כ גם בכאן עדיו בחתומיו זכין לו וכמ"ש הב"י וד"מ וכמ"ש לעיל ס"ק ל"ג: בחתומיו זכין לו כו' ע"ש שהאריך בזה וכל דבריו אינם נכונים לא בשברא ולא בש"ס דבש"ס פ"ק דמליע' דף י"ג ע"א ושאר דוכתי מוכח שלא כדבריו גם מה שכתב בפירוש דברי הרא"ש אינו נכון ואדרבה איפכא נראה דמתחלה לא העתיק הרא"ש רק דברי הרי"ף ולית לא ס"ל וסמך אמ"ש אח"כ דמילתא דרבי אבא בר ממל לא מיתוקמא כאביי וכן דרכו בכמה מקומות ואפשר גם הטור כוונתו כן שסמך אמ"ש מחלוקת הרי"ף והתוס' לעיל ס"ס ל"ט: (לח) לא יתננו כו'. משוס דחייש' לקנוני' שמא כתב ליתן לו ולא נתן לו הטור ונתנו לו מכרו אחר כך לאחר ושתא קסדר ביה ס"ס ופוסקים. ומשמע דאם יביא המקבל או הלוקח ראיה שנתן לו הטור מהני דל"ד לשט"ח דאיכ' למיחש לפרעון וכ"כ בשמ"ע ס"ק מ' ופשוט הוא ועמ"ש לעיל ס"ס נ"ו ס"ק כ"א וס"ס ר"ן אך מה שמסיים בשמ"ע וז"ל והא דכתב הט"ו לעיל בסי' מ"נ שש"ו דמחזירים כשמביא ראיה ומשמע שם דקאי נמי אשט"ח שם מיירי שהמלו' עצמו מלאו לאחר נפילה עכ"ל ולא נהירא וכבר השגתי עליו בזה לעיל סי' מ"נ ס"ק ל"ג והא דאין מחזירין למקבל או ללוקח ע"י שנאמר להם אא"כ זילו אייתו ראיה אימת מטא שטרא לידכם דכיון דעיקרן משוס ממון

ביאור

[לו](ליקוט)מזמן כו'. ל"ל אלא משוס שאמר בתחלה ותיכו כו' מאחר כו' אמר מזמן כו' וכמ"ש בגמ' אימת מטא כו' ול"ק שביום הכתיבה דוקא וכ"כ ש"דאבל מ"ש ועוד נראה דע"כ כו' ליתא דהא לא אחרו שמא כ' ליתן ולא נתן אלא שמא כ' בניסוכו' ומה שלא נזהר בשטרו משוס שהשטר פסול שהוא מוקדם וזהו הריעותא שאמרו כיון דנפל איתרע וכן אחרו בש"ח שם יג א' ואל"ל דאיכ' אפי' יכיא רא"ה אימת כו' מ"מ ליתא למוקדם ל"ל כיון דמוקדם אינו פסול אלא משוס גזירה לא חיישי' אבל לגבי לקוחות שקדמו ודאי חיישי' ונראה דמ"ש מזמן כו' אורחא דמילתא נקטו דס"ם מביא עדים על הנתנת שטר לידו וזה ודאי צריך מזמן כו' (ע"כ): [לז] ובמקום. שם הביאה למ"ד זכות כו' ולאביי כו' וקי"ל כמ"ד זכות כו': [לח] אם אפשרא. כהוספתא הנ"ל: [לט] אא"כ. שם כתוס' ד"ה ומכר וכיולא לאפוקי שש"ח דחייסי' לפרעון ורחיית הר"ח חב"ב קליב ב' דאו כל הפוסקים דהתם מתנה ש"מ כנ"ל (ע"כ): (ליקוט) ואם הוא שטר כו'. יב ג' ומ"ש בשטר כו' שכשטר ס"ל כדברי המולקים וכ"ל שמפרש מ"ש אעפ"ש אלא כו' אלא הקנאה שפי' כו' אע"פ כו' ר"ל שפי' לו כך אלא כב"ר שב' שכשטר ס"ל כדברי המולקים וכ"ל שמפרש מ"ש אעפ"ש אלא כו' אלא איתיזר ודברי המוהיס דאין הלשון מ' כן אף שהש"ך ג"כ פי' כן ושוב דא"כ ל"ל לומר כלל שפי' שהקנה לו מיד שתם קנין לדבריהם כ"ה ומ"ש בה"ג שדעת רמב"ם ור"ח ב"כ כ"י ודייק ממ"ש בפ"ט מה' זכיות שיש סי' ר"ן שכ"ה מי שמת כו' וקנו מידו כו' אבל המ"מ כ' שדעתו כדעת המולקין ושם כמתנת כל הנכסים כו' והביאו בה"ג שם סק"ב וכ"כ הריב"ש והכריח ממ"ש הרמב"ם בפ"ח הל' י"ח אל תשעה כו' והביאו בה"ג שם וכש"ע שם ס"ט הביאו וכן אם כ' כל כו' אם שקנו כו' וכ' המ"מ פי"ח מה' גזילה שכ"ד הרמב"ן ורשב"א והרי"ם וש"ם וכ"כ ר"י בס"ם לט ע"ש בר"ה וכ' הריב"ש כו' אבל מש"ש

באר

לקנוניא שמ"ש: [ל] ראיה. דכיון דאיתרע בנפיל' יש לחוש לקנוניא שאין דעתו לשחררו ועוש' כדי שיטרוף מלקוחות אחר זמן הכתיב' ומ"ה לא אני כשמביא ראי' שבא לידו קודם הנפיל' דאכתי איכא למיחש לקנוניא עכ"ל השמ"ש וכ' הש"ך נראה' מדבריו דאפי' משמ' שראוהו בידו אינו טורף רק משעת נפיל' ואילך אבל לענ"ד אין דבריו נכונים דמשמע בש"ס ופוסקים דכל אימת דמייתי ראי' שהי' הגט בידו טורף מזמן שראוהו בידו דהו ליכא למיחש לקנוניא עכ"ל וש"ם: [לא] ובמקום. כתב השע"ב דמ"ש הרמ"א לשון ובמקום שעדיו אינו ר"ל דהיינו למ"ד דס"ל כן דא"כ הל"ל דלמ"ד עדיו בחתומיו כו' ועוד דס יש במ"ש נפי' כ"ט וכש לא הביא בש"ע מזה כלום ואדרבא שם נפי' י"ג סתם דאין עדיו בחתומיו זכין לו ע"כ כ"ל דמ"ש כאן ובמקום כו' היינו כשכתוב בשטר בהדיא מעכשיו כמ"ש הרמ"א שם בהג"ה או מיירי שהעדים זכו מיד בהשטר למלו' ושיהא מיד ברשותו וכמ"ש שם וש"ל ר"ש קכ"ה מדין שליח שזכ' בשטר דאז הוי

נתיבות

משה"כ חידושים

לקנוניא שמ"ש וע"כ ס"ק כ"א: (ל) ראיה. דעת הסמ"ע דאפילו מביא עדים שראו שהיה בידו קודם הנפילה לא מהני דלמא לא בא לידו בזמן הכתוב בשטר ולריך להביא ראי' שנמסר לידו בזמן הכתוב בו. ודעת הש"ך דבשמביא ראיה שראו הקנאה בידו קודם הנפילה פנו וכן עיקר: (לא) ובמקום. כיינו שהעדים זכו בהשטר מיד למלוה וע"כ ס"ק כ"ב: (לב) לא יתנו. דחייש' לקנוניא דאין דעתו שיזכה בו זה אלא כדי להפקיע מידו מי שמכר או נתן לו זה השדה אחר זמן שנכתב בשטר זה ואם מביא ראיה שהיה בידו קודם נפילה מחזירין לו: (לג) ששייר לעצמו. כ"ה אם שייר בשטר מכר והשעם דאז אם מכר או נתן לאחר

מאירת עינים

משה"א ביאורים

כמו שכתב התומים: נב)ובמקום שעדים בחו"ל. ע' בסמ"ע ס"ק מ"א דהיינו שכתוב בשטר מעכשיו או שהעדים זכו מיד להמלוה ובתומים הקשה כיון דהעדים זכו בו לא יכול לחזור בו וא"כ אפילו אין האדון מודה יחזיר. ולק"מ דאשו לא יכול להתנות עם העדים זכו בשטר זה מעכשיו ולכשיגיע לידו מרצוני דאז חוי

חשן משפט סה הלכות הלואה

שכתבתי דכסמבי' רחייה שכח לידו מזמן נתינה מחזירין לו וכמ"ש וכזה אין צריך לכח לידו דה"ל כבח לידו מיד : מה שתולה שטר מתנת שכ"מ כו'. דכש"מ אף שלא פירש ששייר לעצמו כח שיוכל לחזור בו שתנה כפירושו דמי וכמ"ש לק' בסי' ר"ן : מו אע"פ שבנו אומר כו'. הטעם דחייסי' שמא אביו כ' שטר זה ליתן ליד זה המקבל זלא נתן לו וזה הבן אחר מות אביו נתן שדה זו לו מכרו לאחר ועכשיו נחפרע ובא להפקיעו מידו ומ"ש אמר ליתנו לזה ואמר שאביו נתנו לו ולא חזר בו ונמצ' שהוא מוקדם לזה שנותן לו הבן: מז אא"כ הוא שטר הקנא'. דאז ה"ל מתנת בריא וחכה בו זה המקבל המזכר בשטר מיד שכתב לו השטר אע"פ שלא הגיע לידו וכמ"ש אמר מאן דאמר דמי לעולי מח שאין לו בדמים אלו פסות מחליין . כדין שניס אומזין בטלית שיתבאר דינו לק' בסי' קל"ח ע"ס : מט שוו של אחוב . דיש שטר דאין יכול להולי' בו מיד הלוה כל סך הנכתב בשטר מכח עכיותו או אלמ"תו: נ ישבע הלוה כו'. דנאמן לו' ממני נפל במינו דאי בעי הוה אמר שהו' מזוייף: נא בטופס או בתורף. תירץהוא עליונו של שטר שנזכר בו הזמן ושם הלוה והמלו' וסך המעות ותופס הוא נוסח כל שאר השטר כך פירש"י ולאפוקי הש"מ. פי"ד ממלוה ועד"ר מ"ש מזה : נב נוטל יתרון הממון שהוה התורף כו'. ז"ל הטור לא תורף ולא טופס רחויין לגבות זה בלא זה לפיכך בעיקר השטר הן שוין אלא שהתורף שוה יותר בשביל הזמן שבו ששטר שיש בו זמן טורפין מן הלקוחות משא"כ כשאין בו זמן (וכמ"ש לעיל ריש סי' מ"נ) לכך נוטל תחלה מי

לו (לד) [לד] מיד (לט) [מב] אע"פ שלא הגיע השטר לידו יחזיר אפי' לא שייר לעצמו שיוכל לחזור מה ה המוציא שטר מתנת (לה) [לה] שביב מרע אם הנותן קיים ואומר שיתנוהו למקבל יתנוהו לו ואם מת הנותן מו אע"פ (לו) [לו] שבנו אומר שיתנוהו לו לא יתנוהו לו מז אא"כ יהיה יב) שטר (לז) [לז] הקנאה :

טו ו שנים שהם אוחזין בשטר המלוה אומר שלי הוא והוצאתיו להפרע בו ממך והלוה אומר פרעתיו וממני נפל אם היה השטר שיכול לקיימי[מג] (מ) זה ישבע מח שאין לו בדמים אלו פחות מחציין וזה ישבע שאין לו בדמים אלו פחות מחציין מנ) וישלם הלוה מד) מחצה מט (לח) [לח] [מד] (סוויו של חוב שבשטר) (ר"י נ"ו ח"ה בשם הר"ר יונה וכ"ה בתוס') ואם אינו יכול לקיימו נ ישבע *הלוה היסת שפרעו וילך לו [מה] (מא) ז ויש אומרים שאם הוא מקויים ואוחזין בו שניהם בשוה נא בתופס או בתורף [מו] או ששניהם אוחזים בגליון ח ואפילו כל התורף קרוב לאחד יותר מלחבירו (מב) זה ישבע שאין לו בו פחות מחציו וזה ישבע שאין לו בו פחות מחציו ויפרע לו חציו אפי' אם ישבו נאמנות ט ואם אחד אוחז בתורף ואחד בטופס האוחז (לט)[לט] בתורף (מג) נב [מז] נוטל *יתרון הממון (מד) ששיה התורף על הטופס

לא אתי לקוחות ותבעי דאמרי כיון דאדרגוהו ניהליה ודאי קמו במלתא ומקמי דידי מטא לידיה וכדאמר' בש"ס נבי שט"ח כמ"ש לעיל סעיף י"ג ס"ק ל"ג: (לט) אע"פ שלא הגיע השטר לידו כו'. ופי' אפי' ידוע שלא הגיע לידו וגם הנותן והמוכר מודים עתה ליתן לו אפ"ה יחזיר וכמ"ש לעיל סי' ל"ט ס"ק ל"ו ע"ש: (מ) זה ישבע כו' וישלם כו'. זה היא סברת הרמב"ם אלין מחלק בין אדוקים בתורף או בטופס וה' הגניד וגם הב"י נתקשו בזה וכתבו שאולי ה"ל להרמב"ם נירסא אחרת ולפענ"ד אדרב' ה"ל נירסת הספרים שלפנינו אלא דלא ס"ל כפרש"י מטום דלפירש"י קשה טובא אדא דלישנא דר"י אמר משמע דפליגי ועוד דלפירש"י ל"ל דהאי ואפי' אחד אדוק בטופס כו' המקשה קאמר ליה וזה דוחק ועוד דא"כ לא הל"ל כלומר רק הל"ל והתניא זה נוטל כו' ועוד דעיקר התירוץ דמר אמר אדא ותא"ח ולא פליגי אבר מן הספר ועוד דלישנא דלעולם אוקין דוחק לפרש דקאי דוקא אתורף בי מצעי ועוד דמשמע דהאי לא לריכא דקאי תירצבי מצעי אבריתא קאי ועוד דקאמר בתר הכי בש"ס לר"א דאמר זה נוטל תופס וזה נוטל תורף כו' מדקאמר לר"א דאמר כו' משמע דר' יוחנן פליג לכך נראה דר' יוחנן ס"ל דוקא בטלית אמרי' זה נוטל עד מקום שידו מגעת כו' כיון שזה לבדו מה שתפוס בידו שוה שוה דבר אבל בשטר כיון שאינו שוה כלום אלו היה כל א' נוטל מה שבידו דהא שטר קרוע אינו שוה כלום וגם נופו של שטר אינו אלא לראיה ואין נופו ממון הלכך אין תפיסתו כלום ולעולם אוקין ואפי' אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף ואתניא נבי

שטר נמי זה נוטל עד מקום שידו מגעת כו' וקש"ד דבריתא מיירי בכל נווני ואפי' כשאחד אדוק בטופס וא' בתורף זה נוטל הטופס וזה נוטל התורף וק' לר' יוחנן ומשני לא לריכי' הא דקתני זה נוטל עד מקום שידו מגעת פליגי אבר מצעי ונוטל כל א' הנייר לגיר ע"פ לוחותו עד מקום שידו מגעת ואחר השטר שהיינו התורף אוקין ופריך אי הכי מאי למימרא פשיטא דנוטל עד מקום שידו מגעת ואמאי קתני בבריתא זה נוטל עד מקום שידו מגעת ומשני דלכך קתני נוטל עד מקום שידו מגעת לאפוקי דלא נימא דהיכא דקריב תורף לגבי אד מגייהו אוקין באמצע ייהבינן להאי התורף לכך קאמר דאין לו שום מעלה יותר בשביל דקרוב התורף נביה רק שנוטל עד מקום שידו מגעת ואע"ג דאפי' אדוק בתורף לא יהבינן ליה התורף מ"מ אשמעי' היכא דקאי תורף בי מצעי דשד"א דדוקא אדוק לא מהכי דכיון דשטר אין נופו ממון לא מהני הפיסתו אבל הבית דין עצמם אוקים על פי שיווי השטר וה"א דהיכא דקרוב תורף לאד מגייהו יתנו לו התורף על פי שומת ב"ד קמ"ל. ולפ"ז לעולם אין אוקים אלא לעולם אוקין ולכך לא אוקין הרי"ף והרמב"ם ובעל העיטור דף כ' ע"ד וכן הסמ"ג דף קע"ז ריש ע"ב בדבר: (מא) וי"א כו'. כן הוא בעור וכתב ב"י והתימה על העור שדרכו לימשך לדעת הרא"ש וכאן נראה שהוא אוקן עליו עכ"ל ולא ידעתי לסוף דעתו דאפילו תימא דהרא"ש ס"ל דפליגי ופסק כר"א מ"מ היאך נראה שהעור אוקן עליו דהא העור כתב ממש כדברי ר"א ועוד דאין הכרע בדברי הרא"ש ואדרבה יותר נראה דס"ל כפרש"י דלא פליגי ולכך לא הביא רק דברי ר"א כיון דר' יוחנן לא פליג עליו ודברי ר' יוחנן לא הוצרך להביא שברי ר' יוחנן לא אידם כלום דמה דס"ל לרבי יוחנן דאוקים היכא דקאי תורף בי מצעי הוא בכלל דברי ר' אליעזר אבל אי הוה ס"ל להרא"ש דפליגי קשה אמאי לא פסק כרבי יוחנן דהא קי"ל בכל דוכתי הלכה כר' יוחנן לגבי ר"א. גם מ"ש הב"ח בכאן לייסב קושיות ב"י דבריו תמוהים וכמדומה שלא ידע מה היה קשה לב"י וגם לא עיין בש"ס כלל שברי לא הוזכר בש"ס כלל בדברי ר"א אלא ר' יוחנן מאוחזין בגליון והוא פשוט מעצמו דאוחזין בגליון דינו הוה לשניהם אדוקי' בטופס אלא בתורף וק"ל : (מב) זה ישבע וכו'. וי"א שאוקין בלא שבועה שלא נתקנה שבועה זו אלא כדי שלא יהא כל א' הוקף בטלית של חבירו לפיכך לא תקנוהו אלא בדבר דשביח אבל לא בשטרות דלא שביח עכ"ל טור והמחבר הסתיע דעת י"א אלו ומשמע שנראה לו עיקר כסברא הראשונה ואפשר משום שלא מצא המחבר סברת י"א אלו גם בב"י רשם דין זה ולא הראה מקומו ואיסתמיטתיה דברי בעה"ת שטר פ"נ שכתב סברת י"א אלו אלא והעתיק המחבר דבריו לעיל בסתום וכן עיקר : (מג) נוטל יתרון הממון ששה התורף יותר בשביל הזמן שבו וכך נוטל תחלה מי שבידו מסירה נמצא שבין תורף ובין טופס שניהם כשרים לגבות בלא עדי חתימה אלא שהטופס שוה יותר בשביל העדים החתומים בו דשמא ילכו עדי מסירה למדינת הים או ימותו הלכך שתין עילוי של טופס בשביל עדיו ועילוי של תורף בשביל הזמן ומאי דביני ביני מכין ליה והשאר חולקין עכ"ל טור והיינו לת"ד עידי מסירה כדתי אף בשטרות. וכבר כתבתי לעיל ס"ס נ"א ס"ק ז' דרבים חולקין דלא קי"ל עדי מסירה כדתי ע"ש : (מד) ששה התורף. בשביל הזמן שברי השטר כשר אף בלא זמן כן הוא בתוס' ואשר"י ועיין בעיר שושן שהאריך בפירוש דברי הטור ולפע"ד אין דברת נכונים שהבין דכשאין עדי מסירה נמי שתין הטופס בשביל העדים רק שמתין מה ששה התורף יותר מטוס הזמן דומה לעילית שמוזהבת מטבי הקלוות ולד אחד ים בו זהב הרבה והוא בידו של א' מהם ובלד השני ים בו זהב מעט והוא בידו של השני שלריך לנכות שיווי זהב התעט מן הזהב הרבה כו' וליתא אלא דכשאין עדי מסירה אין שתין הטופס בשביל העדים. דאע"ג דאדוק בעדים אין תפיסתו כלום דכיון שיש שטר אין עדים אבל כשיש עידי מסירה אז שתין נ"כ עילוי הטופס בשביל העדים ומ"ש הטור הלכך שתין עילוי הטופס כו' קחי אים כאן עידי מסירה

באר הגולה

בשם שבתים ה מתשובה וברייתא דלעיל וכדתוקי לה רב זביד שם ע"ב : י' ל' הרמב"ם ס"פ י"ד מה' אלוה מברייתא שם דף ז' ע"א וכרבי יוחנן שם וכדברי הגלנות אלא אילוק בין הופס לחורף ובפ"ש בעל העיטור ואולי היתה לפס גירסא אחרת *הכלתן לומר מתני נפל בתני דאי בני הוה אמר שביא מזוזה סמ"ע) ז טור ופי' הורף גילוי של שטר מקום הלים והתלוה והתעות והזמן ופי' טופס שאר כל ל' השטר ח כרבי יוחנן שם ע"ב וכדמתרץ שם בגמ' ע כתיבת דר"א שם הפי' כתב שיה שטר שום

ביאור הגר"א

ר"ח שם דקא' ה"מ היכא כו' וכ"ל סי' לט:[מג] זה ישבע.מתני' כ' א':[מד] שוויו. תים' ד"ה ויחלוקו : [מה] וי"ח. וס' הרשאונה ס"ל כפרש"י שם ד"ה שטרא הסיגיא כרשב"ג וק"ל כרבי ואין נ"מ * י"א ס"ל דאף לרבי אתי דבר שזולתו יפסל בשטר ודאי חולקין רק בדבר שזולתו בשטר בזה עדיף תורף הטופס ובריטב"א: [מו] אי שניהם. שם אלא מתני' כו' דתפיסי כו' ושם ופ"ל מתני' סגיס כו': [מז] (ליקוט) נוטל יתרון כו' . הסמיט ה"ש בגמ' הטיס זמן מטוס דעוד נ"מ בגדי מסירה

היטב

בשם מהרש"ל דדין זה הוא שלא אליבא דהלכתא לפי דפסקינן דעדיו בחתומיו זכין לו אין חילוק בין שטר הקנא' לשאר שטרות אלא לעולם כשמוד' נותנים לו וכן עיקר דלא כב"ח שהשיג עליו. עכ"ל [לח] שוויו. דיש שטר שאין יכול להוציא בו מהני' כל סך הנכתב בו מכח עיזותו או אלמותו. סמ"ע : [לט] בתורף. כתב הטור דאם יש כאן עידי מסיר' אלא שהטופס שוה יותר בשביל העדים החתומים בו שמא ימותו עידי מסיר' או ילכו למד"ה הלכך שתין עילוי של הטופס בשביל עידיו ועיניו של התורף בשביל הזמן ומאי דביני ביני

המשפט

מבשומה ומוטל שטר חובו)(אבל אם השטר חוב ניסוס בפחות מפני הזמן יכול התלוה לומר יכניב קבלה על תני שטר חוב כי אני רולה להמתין המתלה ואינו רולה בשומה)(ובא לעריך לשלם המתלה דוקא בבלו לגיה דין הדיקון ואחר כ"ד אמר הלוה פרוע אבל אם תיקן בשבא לב"ד אמר פרוע והיה בידו לקרוע השטר קודם נוטו לבית דין אמרינן בדאי הלי בעי קלתי' אם הוא פרוע ובריטב"א: [מו] אי שניהם. שם אלא מתני' כו' דתפיסי כו' ושם ופ"ל מתני' סגיס כו': [מז] (ליקוט) נוטל יתרון כו' . הסמיט ה"ש בגמ' הטיס זמן מטוס דעוד נ"מ בגדי מסירה

נתיבות

ח"י להפקיע מידו בשטר זה דהא מזר בו מהרשאון סמ"ע : (לד) מיד. דהו"ל כחילו בא מיד לידו : (לה) שביב. דתשחה יכול לחזור בו : (לו) שבנו דחייסיון שמא אביו כתב שטר זה ליתן לזה ולא נתן והבן מכר לו נתן שדה זו לאחר מות אביו ומכשיו נתחרט ובא להפקיע ע"י שטר זה שהוא מוקדם למכירתו סמ"ע : (לז) הקנא'. דאז ה"ל מתנת בריא וזכה המקבל מיד אעפ"י שלא הגיע לידו ולמאן דס"ל אפילו בחזיר לו אפילו בשהם שטר יותר יכתוב אזכר על המתלה רק הלוה מבלא כחלי

משה"א

הנתינה לידו בקיום תנאי דעלמא: מנ) וישלם חלוה מחצה. לכאורה ק' כיון דבאו לפני ב"ד והכו' חיו ארוק בשטר בטופס או בתורף ואמר תיכף בבואו לפני ב"ד שהשטר פרוע כיון דבשע' שהי' בידו קודם בואו לב"ד הי' בידו לקרוע להשטר שבתוך ידו וכפסוק חשטר אמאי לא מהימן במינו דאי בעי קלתי' כמו בסי' מ"ז דמהימן הלו' במינו דאי בעי קלתי' ואפי' מאן דפליג התם בש"ך ס"ק ו' היינו דוקא מלו' אבל לוה ודאי מהימן במינו כמו שבהימן נגד שטר לטעון פרעתי במינו דמזויף או החזרתי במינו דנאנסו ומשום טעם שכתבתי שם ע"ש וכן בסנהדרין ס"ם ז"ב אפי' רב נחמן דלית לי' הימנות' דשליש מ"מ כשיש לו מינו דאי בעי קלתי' מהימן וא"כ הי"נ יהי' מהימן במנו זו ועוד ק' בשטר שאינו מקוים דפסק המחבר דנשבע הלו' היסת ויילך לו ומשמע דמוציאין השטר מידו וקורעין אותו כשנשבע חלוה היסת ואמאי הא לא מהימן הלו' רק במינו דמזויף ואלו הי' טוען מזויף הי' מודה דהשטר של מלוה הוא ודאי דהי' יכול המלוה לטעון הניחו השטר בידכם עד שאמצא עדים לקיימו דהא נגד המחצה הוי המלו' כמוחזק על השטר וכמו שאין מוציאין השטר מידו כשהוא כולו בידו כשטוען חלו' מזויף כמו כן ראוי להיות הדין על המחצה ועכ"פ הי' לו להב"ד לקבוע לו זמן על הקיום והייתי רוצה לומר דלא אמרינן מנו לאורוע שטר וכמ"ש הכנה"ג בכללי מנו והטעם דחזקת השטר שביד המלוה שאינו פרוע הוא טוב יותר מחזקת תוך זמנו דמיבע' ליה אי אמרינן מנו במקום חזקה. תדע דהא הרבה מיד ס"ל דמודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו וע"כ הא דקיי"ל דנאמן לטעון פרעתי במנו דמזויף בשטר שאינו מקוים או החזרתי במינו דנאנסו והטעם דבשטר שיכול לפטור נפשי' נגד השטר בטענה אחרת כגון מזויף או בנאנסו טענה פרעון נגד שטר זה בעצמו טענ' מעליותא הוא דלא שייך שוב חזק' דשטרך בידי מאי בעי דשטר כזה אין חושש להניחו ביד המלו' דסומך עצמו אטענ' אחרת שיכול לטעון נגד השטר וכמ"ש הסמ"ע בסי' מ"ו ס"ק ב' וז"ל שיכול לומר הנתתי בידו ע"ד שאם יתבענו אימא מזויף הוא עכ"ל. תדע דעכצ"ל כן דהא אפי' במקום דמנו כזו לא הוי מנו בשום מקום כגון בתבעו עד אחד דלא הוי מינו דהוי משואי"ל כמו בנסכ' דר' אבא והכא בשטר מהימן לטעון פרעתי במינו דמזויף אף שיש ע"א על הקיום אפי' בשטר שאין בו אחריות ומחל לו השיעבוד אף שאם הי' טוען מזויף הי' מחויב לישבע נגד העד ש"ד ואפ"ה הוי מינו וע"כ הוא מטעם הנ"ל דכל שיכול לפטור עצמו בטענות אחרות נגד השטר טענת פרעון בעצמו טענה מעליותא הוא ומש"ה בנידון דידן דהוי המלו' מוחזק בחצי השטר וכאלו יש בידו שטר על חצי הסך אין הלוה נאמן לטעון פרעתי אף שיש לו מינו דאי בעי קלתי' לשטרא ומש"ה באינו מקוים אף שיכול אח"כ לקיימו נאמן הלוה במינו דכל זמן שאינו

קצות

אלא אמר רבא סימנין דאוריי' הויינו סי סימנין והתם בתכריך סי סימנין סימן מנין וסי' כרוכין ומש"ה ניס דבעינן בשטרות סי סימנין דליהוי דאוריי' דבאכיר' שייך לומר בטל אבידה ניס' ליה

ביאורים

מקוים לא חשיב שטרא ומהני מנו נגדי כעין שכתב השי"ך בס"ס נ"ז ובס"ס ס"נ אף דהמלוה נאמן במינו להוציא כשיש לו שטר מכל מקום כשהשטר אינו מקוים הי' הוא כחרס ושוב לא מהימן אף שקיימנו אח"כ והי"נ דכוותי' כשהלו' יש לו מינו דאי בעי קלתי' נגד שטר שאינו מקוים חרי הוא כחרס ולא מהני שוב אף שקיימנו. ובזה הי' אשר ליישב דברי רש"י בסוף פרק ז"ב והסמ"ע בסי' מ"ז סק"נ שפירש והוחזק בב"ד שנתקיים ותמהו התוס' שם והש"ך שם דהא מ"מ יש לו מינו דאי בעי קלתי' עם הקיום . ולפמ"ש א"ש דס"ל כשהוא מקוים לא מהני מינו במקום חזקת שטר אפילו כשהוא ביד שליש ונם משום טעם השי"ך שכתב שם בס"ק ו' רק בשאינו מקוים מהני מינו מטעם שכתבתי. אך מדברי הפוסקים משמע דמהני מינו ללוה אף במקום שטר מקוים וע' בסי' ס"ב מ"ש שם.לזה נראה דהכא מיירי שבאו שניהם אדוקין בשטר לפני ב"ד והוחזק השטר בב"ד והלוה לא טען תוך כדי דיבור מעתה דאז הוי מינו לפטר דמינו לא הוי רק תוך כדי דיבור כמבואר בכמה דוכתי בש"ס ובפוסקים או בשטר שא"א להיקרע וכיון דהוחזק השטר בב"ד על מחצה אינו נאמן ואם טוען הלוה לא לויתי בשנים אדוקין נ"כ חולקין דהשבי' להחאי כו) מחצה שיו . בב"מ דף ז' אמרי' ויחלוקו דאמר' לדמי דאי לא תימא הכי שנים אוחזין בטלית דיחלוקו הא אפסדי' אלא לדמי הי' כדמי ע"ש. ולכאורה ק' כיון דמדמי אותו לטלית ובטלית אף דשמן אותו מ"מ יכול האחד לומר לחבירו נוד או אינוד ביותר משויו דודאי אין אחד יכול לכוף לחבירו למכור המחצה שלו כפי השומא אי"כ הי"נ יאמר המלוה ללוה מה אתם שמין המחצה שלי כיון שאנחנו מוחזקין בשטר בשוה יכתוב שובר על חצי שט"ח ואין רצוני למכור חציו שט"ח שלי ולק"מ דהכא כיון דשמין השט"ח בכמה שוה מחצה שהלוה הענ' ואם השט"ח על מאה והלוה אין לו רק חמשים דאז אין השט"ח שוה יותר מחמשים זהוב ואם יכתוב קבלה על השט"ח מסך חמשים זהו' אז אין החלוק' שוה שהוא נוטל כל החמשים זהו' ששוין חמשים זהו' דהוא יגבה ממנו חמשים זהו' והלוה נוטל אותן החמשים זהו' שאין שווים אף פרוטה אחת וכן אם נישום השט"ח של מאה בחמשים מכח אלמותו ידוע דאף ששט"ח של מאה נישום במחצי שט"ח של חמשים נישום ביותר ממחצה דשט"ח קטן אין שוה כשומא של שט"ח גדול . ולכן אם יכתוב קבלה על חצי שט"ח לא יהי' החקוק' שוה.אמנם נ"ראה דאם השט"ח נישום בפחות מחמת הזמן דאז השומא שוה הן משט"ח קטן אז גדול יכול המלוה לומ' אני רוצה להמתין המחצה שלי ואין רצוני בשומא ונחלוק

החושן

אבל בשטרות טפי ליתא שיהי' ביד המולא מ"ה בעינן שני סימנין דאז הוי דאוריי' וק"ל : יב) שטר

הושן משפט סה הלכות הלואה

מסירה וכך מוכח להריא בתוס' פ"ק דמציעא סוף דף ז' וכן משמע בהשר"י ע"ם ודו"ק (ע' בתשו' ר"י לבית לוי סי' מ'): (מה) והשאר יחלוקו בשוה בשבועה. כ"כ הטור ומשמע דמה שחוזר בידו נוטל בלא שבועה וכ"כ בעיר שושן וכתב אלא דמ"מ יכול לגבול עליו וכדלקמן סי' קל"ח סעיף ג' ותימה לי על הטור דהיינו דוקא לדעת הרמב"ם אבל הרא"ש פ"ק דמציעא והטור הא פסקו לקמן סי' קל"ח דאף על מה שתפוס בידו צריך ליסבע וי"ל דס"ל להטור דהיינו דוקא בטלית אבל בשטר כ"ע מודו ואף לסברא הראשונה דאף בשטר תקנו כן משום דלא פלוג היינו כשנוטלים בשוה אבל כולי האי לא שכיח שיהא אדוק בשטר ובתורף דוקא ואפשר גם שאר הפוסקים שכתבו גם בשטר שבועה ולא חילקו היינו לשטתם שאין מחלקים בין אדוק בתורף או בטופס אלא לעולם חולקים בשוה אבל דזה שאוחז בתורף נוטל שווי התורף אה"ל דנוטל בלא שבועה רק מלד גלגול צריך ליסבע או אפס' דהטור קצר בלשונו וסתם אמ"ש לקמן סי' קל"ח ול"ע: (מו) יש מי שאומר שנובין בו. כ' בשמ"ע עמש"ל ס"ק ב' דדוקא בשטר שנפל ס"ל הכי וכה"ג כ' הב"ח ולא נהירא לאלק וכמ"ש לעיל סעיף א' ס"ק ד' ועוד מדברי הטור והמחבר שכתבו המחזיר שטר שמן הדין לא ה"ל להחזירו כו' משמע דכל שטר שלא ה"ל להחזירו דינא הכי גם מדברי השמ"ע נופיה בסי' נ"ה ס"ק ד' משמע דאין חילוק בין נפילה לשלים ע"ם גם מ"ש בשארית יוסף ומביאו בד"מ ריש סי' זה לא נהירא מכח מה שכתבתי גם כבר הסיג הב"ח ע"ז אלא נרא' דאין חילוק ולעיל בסעיף א' שאני כיון שהמלוה עצמו אינו טופן ברי וכמ"ש שם ס"ק ד' ע"ש: (מז) ויש מי שאומר שאפי' נגבו בו ב"ד ע"ש: (מז) ויש מי שאומר שאפי' נגבו בו ב"ד ואח"כ נודע בעדים שנפל נה (מח) [מב] מחזירין ב"ד ומוציאין מהמלוה ללוה [מג] אבל אם מעצמו פרע למלוה מו) או ליורשיו ל אין מוציאים מידם (וע' ריש סי' זה ס"ח):

יז [מג] מ מי שהוציא שט"ח על חבירו ותבעו בב"ד ואח"כ נאבד ממנו ויש כמה נו אומדנות (מד) [מג] דמוכחי טובא שנאבד נז מחוייבים ב"ד לכתוב מעשה ב"ד ולקיים השטר כבתחלה ולכופו לפרוע:

יח ס המוצא שובר בשוק נח (מט) מו) ח) בזמן שהמלוה מודה

(מה) נג [מח] והשאר יחלוקו בשוה (מו) [מ] בשבועה: טז י המחזיר שטר שמן הדין לא היה לו להחזירו (מו) נד [מט] יש מי שאומר (מח) מה) [מא] שגובין בו [מ] וי"א שאין גובין בו (מז) [מא] כ ויש מי שאומר (מח) שאפי' גבו בו ב"ד ואח"כ נודע בעדים שנפל נה (מג) [מב] מחזירין ב"ד ומוציאין מהמלוה ללוה [מג] אבל אם מעצמו פרע למלוה מו) או ליורשיו ל אין מוציאים מידם (וע' ריש סי' זה ס"ח):

יז [מג] מ מי שהוציא שט"ח על חבירו ותבעו בב"ד ואח"כ נאבד ממנו ויש כמה נו אומדנות (מד) [מג] דמוכחי טובא שנאבד נז מחוייבים ב"ד לכתוב מעשה ב"ד ולקיים השטר כבתחלה ולכופו לפרוע:

יח ס המוצא שובר בשוק נח (מט) מו) ח) בזמן שהמלוה מודה

אומדנות דאינו מוכחא דלא אזלינן בתרייהו כמ"ש הטור לק' בסי' ע"ח סכ"ה [סי"ח] ודין זה הוא תשובת הרא"ש הביאו הטור והחריך בלשון שאלת תשובה זו ע"ש: נז מחוייבין בית דין לכתוב מעשה ב"ד פי' כותבין שידוע להן שה' ביד זה שטר חוב מכך וכך על פלוני לפרוע לו בזמן פ' ועידי השטר היו פלוני ופ' ונאבד מידו וכדין מי שנמחק שטרו ורישומו ניכר או שנשרף שטרו באונס שנתפרם דינו לעיל סי' מ"ח ונס שם בתשוב' דימה זה לדין מי שנמחק שטרו ורישומו ניכר דנס כן ה"ל כרישומו ניכר מכח האומדנות המוכיחות פ"ז ע"ם: נח בזמן שהמלוה מודה כו'. דוקא נקט המלוה מודה דאז ליכא למיחש לקנוניא דבעי לאפקועי חובו ממי שהוא חייב לו גם זה מטעם הנ"ל בסקי"ט דכיון שיש לפניו שובר כשר מסייע להודאתו לא חשש לומר דמשמחזירים ללוה ולא חיישי' שהלוה יחזירו למלוה או יקרענו ואין לומר דכשמחזירים ללוה מחזירים השטר לידו אלא אם כן יש

לעיל ס"ו ע"ס ופד"ר : נט אינו כלום וכו'. דאמרינן המלוה הכינו ליתן להלו' כשיפרע לו ועדיין לא פרעו ומיד המלוה נפל ול"מ היכא דהשובר הוא כתיבת יד סופר אחר דפסיט' דאיכ' למימר הכי דנימר אחר שמא בעת שיבא הלוה לפרוע לי לא יזדמן לי סופר והשט"ח אין בידי ליתנו לו ויעכב זה מעותי אלא אפי' הוא כתב יד המלוה או הלוה דבידם הוא לכתבו בעת שיפרע כמו שכתבו עתה אפי' הכי אמרינן שמא הכינו המלוה באמרו שמא בין השמשות יזדמן לי הלוה לפרוע ולא יהיה אז עת לכתוב השובר ונם כשהוא כתב יד הלוה אמרינן דכתבו ונתנו ביד המלוה לחתום עליו כדי שיתנו לו מיד כשיתן לו המעות כי הוא רולה לפטור מחובו וק"ל : ם אפי' אין על השובר עדים. עפ"ר שם הוכחתי דר"ל דנם אין עליו חתימת יד המלוה (ונם זה נכלל במ"ם שאין עליו עדים דאתימת ידו כעדים דמי) ומ"מ כיון דאיכ' תרתי לריעות' שנמצ' השטר חוב בין הקרועין ונם איכא שובר מחזקינן ליה בחזקת פרוע ואף שיש בשטר נאמנות ב"ת כן כ' ב"י וד"מ

(מד) [מר] מודה שנתנו ללוה יחזיר ללוה (נ) אינו מודה ט] לא יתננו לא לזה ולא (מה) [מה] לזה ואם נמצא ביד המלוה שובר על א' משטרותיו שהוא פרוע נט(נא) פ אינו (מו)[מו] כלום לגרוע כח השטר (נב) אפי' אם הוא כח)[יד] כתב יד (מז) פ [מז] הלוה (נג) או המלוה עצמו (נד)כט)[נה] אא"כ שהשטר שהשובר כתוב עליו ג מונח(נו)בין שטרותיו (נו) (מח) [מח] הקרועים אע"פ שהוא אינו קרוע (נז) מ"מ (מט)[מט]איתרע (נח) וסמכינן אשוברם (נט) ק [נו]אפי' אין

(נא) אינו כלום. אפי' עדים חתומים על השובר ואפשר לקיים חתימתן ובמ"ק שאח"ז הבאתי בשם הירושלמי דבשטר מתנה כנון שכתוב בו תנו ר' זוז לפלוני וכה"נ ונמצא אצל בעל השטר מתנה שובר שהוא פרוע השטר מתנה שבידו בטל והא דלא משני בש"ס דילן הכי היינו משום דמשמע לש"ס דילן דמסתמא מתני' מיירי בכל השטרות גם הבעל העיטור הביא הירושלמי : (נב) אפי' אם הוא כתב יד הלוה. בבעה"ת שער כ"ג סוף מ"ג כתב שהר"י ברצלוני נסתפק כשהוא כתב יד הלוה והבעה"ת הכריע דאינו כלום והמעיין שם יראה שאין הכרעתו מוכרחת ואני מצאתי בירושלמי ספ"ק דמציעא מבואר שם להדיא דבכתב יד הלוה

השובר כשר והכי איתא התם רב ירמיה בשם רב שמעון שיולא מתחת ידי מלוה בכתב יד המלוה פסול אני אומר מתעסק היה בשטרותיו הא מתחת ידי אחר כשר ר' יצחק בר נחמן בשם שמואל לעולם אין שמעון כשר עד שיצא מתחת ידי המלוה בכתב ידי הלוה והתניא שלא מקדנו אבא ושלא אמר לנו אבא ושלא מצינו בין שטרותיו ששטר זה פרוע הא נמצא פרוע מאי כדון אמר ר' יוסי בר בון תיפתר כגון הדא דייתיקי' באין אדם מצוי לפנם דייתקון שלו עכ"ל הירושלמי . וכ"ל דה"פ דביד הלוה קרוי שובר וכל שאינו ביד הלוה קרוי שעמון ובמ"ש התוס' ספ"ק דמציעא וס"פ זה בורר וקאמר הא מתחת יד אחר כלומר מתחת ידי שלים כשר ור' יצחק בר נחמן אמר יוצא מתי" שלים נמי פסול (וס"ל כליסנא בתרא דר"נ דס"פ זה בורר ואנן קי"ל כליסנא קמא דהתם דליסנא בתרא איתותב התם ע"ש) ולעולם אין שמעון כשר עד שיצא מתחת ידי המלוה בכתב יד הלוה אבל ליכא למימר דבכת"י הלוה נמי פסול דא"כ מתני' דקתני ואם יש עמהם שמעונות היכא שבשמעונות היכא דהירושלמי לא מוקי כשנמצא בין שטרות קרועים ופריך והתנן שלא מקדנו כו' שטר זה פרוע הא אם נמצא פרוע מה בכך כיון שיולא מתחת יד המלוה דודאי מסתמא ליכא למימר שמא היה שם שובר בכת"י הלוה שיצרכו היורשים ליטבע ע"ז דמהיכי תיתי ניסק אדעתין שהיה שם שובר בדייתיקי כלומר שטר דהתם מיירי בשטר מתנה כגון שכתוב בשטר תנו לו ר' זוז וכה"נ ונמצא שם שובר שטר זה פרוע שאין אדם מצוי לפנם דייתקון שלו דדוקא שטר חוב שהלוה לו אמרי' מתעסק היה אבל בשטר מתנה כיון שאינו אצל מתנה זסיר בו ביותר ואינו מתעסק לפנם דייתיקין שלו : שוב ראיתי שגם הבעל העיטור דף כ"ה ע"נ הביא הירושלמי הזה רק שיש שם בדברי ר' יצחק בר נחמן לעולם אין שמעון כשר עד שיצא מתחת ידי המלוה והא תניגן שלא מקדנו כו' ומעות שובר הוא כדמוכח בדברי בעל העיטור נופיה למעיין שם ועוד דא"כ היאך קאמר לעולם אין שמעון כשר כו' הכי הל"ל שמעון שיולא מתחת יד מלוה כשר ועוד דא"כ הל"ל הך והתנינן כו' לעיל מדברי רב ירמיה ולא מדברי רב נחמן אלא ודאי ט"ס הוא בבעל העיטור וכ"ל לעולם אין שמעון כשר עד שיצא מתחת ידי המלוה בכתב ידי הלוה כמו שהוא בירושלמי שהביאתי וכדפרישית : (נג) או המלוה. גראה דאדלעיל קאי שנמצא שובר דהיינו שכתוב בל' העדאת עדים ועדים חתומים עליו דאז אמרי' אע"פ שכתב בכתב ידו וא"כ יודע לכתוב מ"מ משם שמא בין השמשות לא ימצא עדים וכן משמע לפרש הש"ס ע"ש אבל אם הוא כתוב בלשון הודאת עצמו כגון אני מודה שטר זה פרוע באופן המועיל לקמן ריש שימן ס"ט מהני דלמה לו לכתוב כן כיון שיודע בעצמו לכתוב ודוחק לומר שחשש שמא לא יזדמן לו לכתוב אך מדברי הרמב"ם פט"ז מה' מלוה והביאו המחבר לעיל סי' נ"ו סוף סעיף א' משמע לאחורה דאין חילוק נ"ע ופ"ל סי' פ"א סי"ז ס"ק מ"ד : (נד) אא"כ שהשטר כו' ורש"י כתב שנ"ל לפרש הא דאתא־ינן בש"ס נמצא בין שטרות קרועים שנמצא השובר בין שטרות קרועים הלכך איכא למימר שנתקבל החוב והשובר הזה אינו צריך למלוה הזה אלא ללוה והלוה שכח ביד זה לפיכך נתנו זה עם השטרות שאין צריכים לו דאי ס"ד מלוה כתבו להיות מוכן לו כשירלה לוה לפרעו לא היה נותנו עם שטרות שאין צריכים לו עכ"ל וכ"כ בתשובת מהר"א ן' שמון סי' קפ"ה בשם הריטב"א בשם התוס' והבאתיו לקמן בס"ק ס' וכ"כ ר' ירוחם נתיב שלשים חלק ח' ח"ל ועוד פשוט ואם יש עמהם שמעונות יעשה מה שבשמעונות והשטרות שנכתבו עליהם השמעונות בחזקת פרועים וכתבו התוס' כשנמצאו בין שטרות קרועין דאם לא כן שמא ניזה לכתבו שיבא מזומן אצלו כשיבא לפרעו עכ"ל וכן מוכרח דעת בעל העיטור שכתב בחות סי"ן שובר דף כ"ה ריש ע"נ וז"ל נרסינן בפ' שנים אוחזין שמעון היוצא מיד המלוה אע"פ שכתוב בכתב ידו אינו אצלו כמשחק ופסול ואם נמצא בין שטרות קרועין יעשה מה שבשמעונות עכ"ל . ופירוש זה נ"ל נכון בש"ם דקאמר שתמא שנמצא בין שטרות קרועים משמע דאשובר קאי דקמיירי ביה התם דאי אשטר הל"ל שנמצא השטר כו' ועוד דמשני נבי שטרות של יוסף בן שמעון כו' נמי שנמצא בין שטרות קרועין ולא קאמר שנמצאו בו"ו (ופיין בפ' נט פשוט דף קע"נ ע"א) אלא ודאי אשובר קאי (ומה שפירש"י שם שנמצא השטר בין השטרות פרועין וכל אחד אומר זהו שטר שלי אינו מובן לי אם לא שיש ט"ס בדבריו דהא בע"כ בשולשים בשטר איירי וכדפי' רש"י נופיה שם בדבור שקודם לכן ע"ש) ועוד דמשמע דמשני דנמצא בין שטרותיו מיירי בין שטרותיו הקרועים והתם בשובר מיירי ובהכי ניחא הא דלא משני נבי שמעון שיש עליו עדים שנמצא בין שטרות קרועין משום דהתם לא קתני נמצא בין שטרותיו . וגראה דמיירי דוקא כשיש עדים על השובר והכי משמע בפירש"י שם דהיינו כמו שתם שובר דעלמא ע"ש דאל"כ אספא בעלמא הוא ולא שייך לומר שהיה של לוה והלוה שכחו ביד זה דהאיך יקח הלוה שובר בלא עדים אספא בעלמא ועיין מ"ש לקמן בס"ק ס"ה: (נה) בין שטרותיו כו' . עיין בתשו' מהר"א ן' שמון סימן קפ"ה שנסתפק אי בעינן שיהיו כל השטרות קרועין או רובן ככולן ע"ש : (נו) הקרועין בטור איתא הפרועין וכ"ל שע"ש הוא שהרי כתב אחר כך אע"פ שהוא אינו קרוע כו' וכמ"ש המחבר ואם איתא דנרסי' פרועים הכי הל"ל אע"פ שאינו קרוע מדקאמר אע"פ שהו"א אינו קרוע מכלל דאיכא שטרות שם קרועין ועוד דמאי אע"פ שאינו קרוע אלא ודאי מיירי שמונח בין שטרות קרועין וס"ד דיהא עדיף כיון שהוא אינו קרוע כמו האחרים קמ"ל כן כ"ל ודלא כב"י וב"ח שנורסים בטור פרועים וע"כ כ' הב"י שגראה שהטור נורס בש"ם פרועים וכן הב"ח דחק לומר דמ"ש הטור במיפא אע"פ שנמצא בין שטרות קרועים לא גרע כו' לרבותא כ' קרועים וליתא אלא כדפי' מיהו לענין דינא גראה דפרועים הרי הם כקרועין וכן ברמב"ם פ"פ י"ו מהל' מלוה ובה' המגיד שם איתא פרועים במקום קרועין : (נז) מ"מ איתרע השטר וקרעינן ליה וכן היא בבעה"ת שער כ"ג ח"ב וח"ג וכן משמע להדיא מדברי הרמב"ם שפי"ו מה' מלוה : (נח) וסמכינן אשובר. בין שהוא ביד המלוה או יורשיו כן הוא ברמב"ם פי"ו מה' מלוה ובבעה"ת שער כ"ג ח"ג וכן משמע מדברי הט"ו ומשמע אפי' טוען המלוה ברי שאינו פרוע דאילו באינו יודע בלאו הכי השטר בטל כדלעיל סימן כ"ט וכ"כ בבעה"ת שער כ"ג ח"ב וז"ל אם המלוה ברור לו שאינו פרוע אפי' נמצא השטר בין שטרות קרועין וידוע לב"ד לא הורע כאו דאיתור לא דק ואיתרמויי איתרמי ליה וכן יורשו אם יודע מה עיבו ושאינו פרוע בודאי ה"ז נוכה בו בשטר זה שלא הורע כאו אלא כשנמצ' בין קרועין ובשמעון דהתם כיון דאיכ' שמעון ובין קרועין אף על פי שהמלוה או יורשיו טוענים ידענו שאינו פרוע אשובר לא עשיתי אלא שיהא מזומן בידי לא מהימנין ליה דאיתרע שטרו ומחזירו ללוה מיד כו' ומסתבר' דכל שטרא דאינו ידוע מה עיבו או שנמצ' בין שטרות קרועין ויש שמעון אע"ג דאית ביה נאמנות איתרע ליה עכ"ל ומביאו ב"י : (נט) אפי'

באר היטב

לענין גט שחרור כו' ע"ם מה שמייסב בזה : [מה] לזה . דאיירי שאין השובר מקויים רק שאפשר לקיימו בא' מהדרכים שנתבארו בסי' מ"ו דאי במקויים ממש פשיטא דאפי' אין המלוה מוד' יחזור ללוה דאף אם היה ביד המלו' עצמו כשר השובר אם א"א לקיים אפי' הוא ביד הלוה אינו כלום . ס"ך : [מו] כלום ואפילו עדים חתומים על השובר ואפשר לקיים חתימתן ובירושלמי משמע דבשטר מתנה כגון שכתוב בו תנו ר' זוז לפלוני וכה"נ ונמצא אצל בעל השטר מתנ' שובר שהוא פרוע השטר מתנ' שבידו בטל . סס : [מז] הלו' . והס"ך פסק דבכת"י הלו' השובר כשר ע"ש וכתב עוד דמ"ש המחבר או המלוה כו' היינו בכתוב בלשון העדאה עדים אבל אם כתב בלשון הודאת עצמו אינו אופן המועיל לקמן ר"ס ס"ס מהני אף כדברי הרמב"ם הביאו המחבר בסי' נ"ו שטר זה הוא פרוע דאין חילוק ונ"ע ופ"ל סי' פ"ד ס"ז מעמא לבאיתא הדא דומיא דיוצא מתחת ידי המלוה והא תניגן שלא מקדנו כו' ומעות שובר הוא כדמוכח בדברי בעל העיטור נופיה למעיין שם ועוד דא"כ היאך קאמר לעולם אין שמעון כשר כו' הכי הל"ל שמעון שיולא מתחת יד מלוה כשר ועוד דא"כ הל"ל הך והתנינן כו' לעיל מדברי רב ירמיה ולא מדברי רב נחמן אלא ודאי ט"ס הוא בבעל העיטור וכ"ל לעולם אין שמעון כשר עד שיצא מתחת ידי המלוה בכתב ידי הלוה כמו שהוא בירושלמי שהביאתי וכדפרישית דאין צריכים לו עכ"ל וכ"כ בתשובת מהר"א ן' שמון סימן קפ"ה בשם הריטב"א בשם התוס' והבאתיו לקמן בס"ק ס' וכ"כ ר' ירוחם נתיב שלשים חלק ח' ח"ל ועוד פשוט ואם יש עמהם שמעונות יעשה מה שבשמעונות והשטרות שנכתבו עליהם השמעונות בחזקת פרועים וכתבו התוס' כשנמצאו בין שטרות קרועים דאם לא כן שמא ניזה לכתבו שיבא מזומן אצלו כשיבא לפרעו עכ"ל וכן מוכרח דעת בעל העיטור שכתב בחות סי"ן שובר דף כ"ה ריש ע"נ וז"ל נרסינן בפ' שנים אוחזין שמעון היוצא מיד המלוה אע"פ שכתוב בכתב ידו אינו אצלו כמשחק ופסול ואם נמצא בין שטרות קרועין יעשה מה שבשמעונות עכ"ל . ופירוש זה נ"ל נכון בש"ם דקאמר שתמא שנמצא בין שטרות קרועים משמע דאשובר קאי דקמיירי ביה התם דאי אשטר הל"ל שנמצא השטר כו' ועוד דמשני נבי שטרות של יוסף בן שמעון כו' נמי שנמצא בין שטרות קרועין ולא קאמר שנמצאו בו"ו (ופיין בפ' נט פשוט דף קע"נ ע"א) אלא ודאי אשובר קאי (ומה שפירש"י שם שנמצא השטר בין השטרות פרועין וכל אחד אומר זהו שטר שלי אינו מובן לי אם לא שיש ט"ס בדבריו דהא בע"כ בשולשים בשטר איירי וכדפי' רש"י נופיה שם בדבור שקודם לכן ע"ש) ועוד דמשמע דמשני דנמצא בין שטרותיו מיירי בין שטרותיו הקרועים והתם בשובר מיירי ובהכי ניחא הא דלא משני נבי שמעון שיש עליו עדים שנמצא בין שטרות קרועין משום דהתם לא קתני נמצא בין שטרותיו . וגראה דמיירי דוקא כשיש עדים על השובר והכי משמע בפירש"י שם דהיינו כמו שתם שובר דעלמא ע"ש דאל"כ אספא בעלמא הוא ולא שייך לומר שהיה של לוה והלוה שכחו ביד זה דהאיך יקח הלוה שובר בלא עדים אספא בעלמא ועיין מ"ש לקמן בס"ק ס"ה: (נה) בין שטרותיו כו' . עיין בתשו' מהר"א ן' שמון סימן קפ"ה שנסתפק אי בעינן שיהיו כל השטרות קרועין או רובן ככולן ע"ש : (נו) הקרועין בטור איתא הפרועין וכ"ל שע"ש הוא שהרי כתב אחר כך אע"פ שהוא אינו קרוע כו' וכמ"ש המחבר ואם איתא דנרסי' פרועים הכי הל"ל אע"פ שאינו קרוע מדקאמר אע"פ שהו"א אינו קרוע מכלל דאיכא שטרות שם קרועין ועוד דמאי אע"פ שאינו קרוע אלא ודאי מיירי שמונח בין שטרות קרועין וס"ד דיהא עדיף כיון שהוא אינו קרוע כמו האחרים קמ"ל כן כ"ל ודלא כב"י וב"ח שנורסים בטור פרועים וע"כ כ' הב"י שגראה שהטור נורס בש"ם פרועים וכן הב"ח דחק לומר דמ"ש הטור במיפא אע"פ שנמצא בין שטרות קרועים לא גרע כו' לרבותא כ' קרועים וליתא אלא כדפי' מיהו לענין דינא גראה דפרועים הרי הם כקרועין וכן ברמב"ם פ"פ י"ו מהל' מלוה ובה' המגיד שם איתא פרועים במקום קרועין : (נז) מ"מ איתרע השטר וקרעינן ליה וכן היא בבעה"ת שער כ"ג ח"ב וח"ג וכן משמע להדיא מדברי הרמב"ם שפי"ו מה' מלוה : (נח) וסמכינן אשובר. בין שהוא ביד המלוה או יורשיו כן הוא ברמב"ם פי"ו מה' מלוה ובבעה"ת שער כ"ג ח"ב וכן משמע מדברי הט"ו ומשמע אפי' טוען המלוה ברי שאינו פרוע דאילו באינו יודע בלאו הכי השטר בטל כדלעיל סימן כ"ט וכ"כ בבעה"ת שער כ"ג ח"ב וז"ל אם המלוה ברור לו שאינו פרוע אפי' נמצא השטר בין שטרות קרועין וידוע לב"ד לא הורע כאו דאיתור לא דק ואיתרמויי איתרמי ליה וכן יורשו אם יודע מה עיבו ושאינו פרוע בודאי ה"ז נוכה בו בשטר זה שלא הורע כאו אלא כשנמצ' בין קרועין ובשמעון דהתם כיון דאיכ' שמעון ובין קרועין אף על פי שהמלוה או יורשיו טוענים ידענו שאינו פרוע אשובר לא עשיתי אלא שיהא מזומן בידי לא מהימנין ליה דאיתרע שטרו ומחזירו ללוה מיד כו' ומסתבר' דכל שטרא דאינו ידוע מה עיבו או שנמצ' בין שטרות קרועין ויש שמעון אע"ג דאית ביה נאמנות איתרע ליה עכ"ל ומביאו ב"י : (נט) אפי'

באר

זה דומה למ"ם בסי' מ"ח בנמחק שטרו וריסומו ניכר פ"ם . סמ"ע : [מר] מודה . דוקא נקט המלוה מודה דאז ליכא למיחש לקנוניא דבעי לאפקועי חובו ממי שהוא חייב לו גם זה מטעם הנ"ל כיון שיש לפניהו שובר כשר מסייעו להודאתו לא ששטו אלא היכא דאיכא ודאי פסידא דב"ם כמש"ל סי' פ"ו ס"ה אבל אם הלו' מודה שלא פרע עדיין אין מחזירין אותו להמלו' כיון דאיתרע בנפילה חייבין לקנוניא דבעי לאפקועי מלקוחות שקנו מהלו' כמ"ם בסעיף ו' עכ"ל הסמ"ע והביא עליו הש"ך דמ"ש לקנוניא דבעי לאפקועי כו' ליתא דודאי לזה לא חייבין אפי' היה ודאי פסידא דב"ח דהא אי בעי קרע ליה לשטר או קלייה גם מ"ם אבל אם הלו' מודה כו' כיון דאיתרע בנפילה הוא ממנה דאדרבי' כיון שהשובר איתרע בנפילה כ"ם שהשטר בחקפו כו' אלא ודאי הא דנקט שהמלו' מודה לאו למעוטי הלו' אפי' אלא דאיכא למיגקט מלוה דסד"א שמא מכר השטר וכדאיתא בש"ם ע"ש עכ"ל (והט"ז הקשה כי המלו' מודה אמאי יחזיר ליהוה שמא כתב לוה בכיסן ולא נתנו עד שעה ונמחיים נגבה המלוה קרקע בחובו מהלוה ובכשיו מפיק הלוה להשובר דכתב בכיסן ומפקא להאי אחרא אלא כדין וכה"נ פריך הש"ם פ"ק דב"מ

נתיבות

משה"כ

פעיף ל"ג דתפיסה קודם שבולר כספק מכני שאני הכא דאיתרע שטרו כיון שנפל הש"ך : (מג) דחוכה. לאפוקי לאומדנא דלא חוכחא ודין זה דומה לנמחק שטרו וריסומו ניכר בסימן מ"א ע"ם סמ"ע : (מד) מודה .)(ואפילו המלוה לא בהודאתו לאפקועי חובו ממי שחייב לו מ"מ מחזירין ללוה כמ"ם הבש"ם בהא"ע ס"ם ק"י ע"ש רק שהמלוה מודה עדיף וע"ש אבל כשאין מלוה מודה יכול המלוה לגבות מלוה ומלקוחות)(וכן המלוה שחייב לו בעל השטר זה שנמצא שובר עליו יכול לגבות מהלוה אבל אם כלוה מודה אין מחזירין למלו' ואי' לגבות מלקוחות דמיישינן לקנוניא. והש"ך חולק דכשהלוה מודה מחזירין למלו' ובשיקר בכפמ"ש דאין מחזירין וע"ב ס"ק כ"ז : (מה) לזה. דאיירי שאין השובר מקויים רק שאפשר לקיימו דאי מקויים ממש אפילו אין המלו' מודה יחזיר ללוה דאפילו ביד המלוה כשר בשמקויים ואם א"א לקיים אפילו ביד הלוה אינו כלום : (מו)כלום

משה"א

קלא אית ליה שהשטר פרוע דמעשה ב"ד קלא אית ליה : כח) בת"י הלוה.עש"ך ס"ק י"ב שפי' בירושלמי פי' דחוק כמ"ש האו"ת ע"ש . גם מ"ש הש"ך דר"י בר נחמן דס"ל דאין השובר כשר כשיוצא מתחת יד אחר דס"ל כלישנא בתרא דרב נחמן דס"ם ז"ב וכו' . ולכאור' קשה דר"נ לא פליג התם רק אשובר שא"י לקיימו או שאין עליו עדים והשטר והסמסונות יוצאים מתחת' והוחזק בב"ד דלית ליה עכשיו מינו רק שהיה לו סעם אחת מינו אבל בשובר בעדים שיכולין לקיימו דמיירי התם בירושלמי דהא דומיא דיוצא מתחת' הטלוה קתני דמיירי ביכולין לקיימו דבלא"ה אפי' ת"י הלוה אינו כלום כמו שהוכיח הש"ך ס"ק ג' ובשובר שיכולין לקיים חתימת העדים אפי' רב נחמן בסנהדרין שם מודה כיון דיש לו מינו דהחזירו ללוה והוחזק כב"ד לא מהני בשובר כמ"ש הש"ך בסי' נ"ו בס"ק א' ע"ש (אכן כסמ"ש שם דהש"ך לא כ' זה שם רק לפי סי' מחרש"א שהביא שם א"ש וע"ש הש"ב) ועיין בתומים שדחק עצמו נ"כ בפי' הירושלמי ולפענ"ד נראה דהירושלמי לא ס"ל סברא דהכינו המבואר בסס"ק דב"מ תדע דבירושלמי אמר קימסון שיצא מתח"י המלוה בכתב ידי המלוה פסול אני אומר מתעסק היה וקא קאמר הטעם דהכינו אלא ע"כ דקא ס"ל טעמא דהכינו רק דמיירי שאין עליו עדים ולא ח"י המלוה דח"י כעדים דמי רק שנכתב בכת"י המלוה שטר זה פרוע וע"ז

המשפט

לפילו עדים חתומים ואפשר לקיים חתימתן ואם יש לו [שטר] מהנה שאחר כתן לו במתנה ר' זהוביים ונמצא אצלו שובר שנפרע השובר כשר ש"ך. ובתומים חולק עליו דאין חילוק וכן עיקר וע"ב)(דאם נמצא שטר לוואה בכתוב בה הרבה ענייניים ובתוך הלוואה כתוב נ"כ בשטר זה הוא פרוע דהשטר בטל וכ"כ בתומים : (מז) הלוה. והס"ך פסק דבכת"י הלוה השובר כשר ובכת"י המלוה הכתוב בל' הודאת עצמו באופן המועיל סייס בל"ע אם הוא כשר : (מח) הקרועים וכ"ה אם נמצא בין הקרועין נ"כ כשר דאלו עדיין לא נפרע המלו' ולדיך לשובר לא סיה מניחו בין הקרועין וקרועין דנקט לאו דוקא דה"ה פרועין אפילו אינן קרועין. ובת' מוהר"א שמון נסתפק אי בעינן דוקא כולן או רובן ככולן : (מט) איתרע. השטר לגמרי. ש"ך ואפילו המלו' טוען ברי אלא נפרע ואם לא נודע שנמצא בין הקרועין רק מפי המלוה ויורשיו טוענין ברי

ביאורים

אמר פסול דאימר להתעסק כתבו אבל כשהיא ח"י אחר האחר נאמן במינו שהיה מסרו ללוה דאז לא אמרינן להתעסק אפי' בכת"י בלא חתימה כמבואר בסימן ס"ט סעיף א' ור"י בר נחמן ס"ל דאף בזה יכול לומר להתעסק וכסברת הריטב"א הביאו הש"ך בסי' ס"ט ס"ק ד' ע"ש ומקשה מהא דלא נמצא בין שטרותיו ששטר זה פרוע והיה דחוק בעיניו לאוקמי בשובר בעדים דא"כ היה הלוה יודע דהא שובר שלו הוא דזה לא ס"ל הירושלמי שהמלוה יכתוב ויחתום בעצמו עדים בשובר וע"כ דנשבע אם לא נמצא כתוב בכתיבת יד המלוה ששטר זה פרוע וחרי מוכח דכשר ועק זה משני דהיינו בדייתקי שלו דהיינו בשטר צוואה שכתוב בו כל ענייני צוואתו אף שלא חתם שמו דאין דרך אדם לכתוב דרך מהעסק בדייתקי דאין אדם עשוי לסנום דייתקי ונראה דדין זה הוא אפי' לש"ס דילן דתלי טעמא דהכינו ובצוואה שכתוב הרבה עניינים לא שייך סברא דהכינו ליתן לזה ודוקא אם נמצא שובר כתוב לבד שייך סברא דהכינו : כט) אא"כ שהשטר . עש"ך ס"ק נ"ד עד ובהכי ניחא הא דלא משני וכו'. פי' דהנה לפירושם שהשטר נמצא לא קשה כלל דלישני בנמצא בין שטרות קרועים . ומ"ש הש"ך עכ דרש"י שכל אחד אומר זהו שטר שלי וכו' לק"מ דקאי על השטר הנזכר בשובר השטר פרוע אומר כ"א שהוא שטר שלי וכ"כ התומים

לבוכר מלוה ע מימרא דרב ירמיה בר אבא אחר רב שם דף כ' ע"ב : פ עור סכ"ל וכ"כ בה"ת בשער נ"ג בשם הרי"ז ברצלוני ומעעם שאמרו בגמרא שם סבר דלמא מתרתי דאתי כין הבתמות : ל אוקימתא דגמרא שם ק טור וכן כתב בה"ת בשער נ"ג וכ"כ הרמב"ם בפרק

טורי זהב

בב"ד ולא מהני אם היה רולה עכשיו ליתן לו שובר ע"כ אמר שבשובר זה שזמנו מוקדם הוא של הלוה וזכה מפקיע את הלוה מב"ח שלו שלא כדין שמא באמת מיד מלוה כפל וי"ל דאין כאן חב לאחרי' דאפילו אם לא יודע [יודה] המלוה עכשיו לא יוכל ב"ח דמלוה לגרוע מן (המלוה) [הלוה] דהלוה לועק שמידד כפל וכיולא פרשתי בסימן מ"ח [מ"ז] בחילוק המסחא סכין דברי הסוכר והמחבר בל' אם אינו חב לאחרי' ע"ש :

פתחי תשובה

בית מאיר לא"ה ס"ם ק"י) : ט] לא יתננו לא לזה ולא לזה . ובעיין דין השטר שנמצא זה בשובר עליו אם הוא בתוקפו לגבות בו או לא ע' בא"ה ס"ו ק"י בח"מ וכ"ש שכתבו להדיא דהשטר בתוקפו ומגביין כיה וע' בת' משכנות יעקב סי' כ"ט שהביא דגם בת' פ"י הסכים כן אך הוא ז"ל כתב דאין כן דעת כל האחרונים הסמ"ע וש"ך וכ"ח וט"ז והשובת עבוה"ג ואורים

ביאור הגר"א

כו' מחוייבים כמ"ש בנמחק שט"ח וכברי בפ"ט דב"ק (ע"כ): [נד] כתב יד הלוה. אע"ג דבירו' אתמר דבשר כיון דבנמ' אלנו לא חילקו : (ליקוט) אפי' אם כו'. וש"ך חולק וכמ"ש בירו' והביאו בהג"ה ספ"ג דסנה' בד"ה פי' בשהוא כו' ירו' ר"י בר נחמן כו' (ע"כ): [נה] (ליקוט) אא"כ שהשטר כו' . עש"ך (ע"כ) : [נו] אפי' אין . מדאמרי' אינו אלא בחתוך ופסול . ואם יש עדים מיילינן לסברי בתש"ו: (ליקוט) אפי' אין כו' . ממה שפריך שם ת"ש שמעון כו' ת"ש שמעון כו' ולא משני נ"כ בשמעון

אין על השובר עדים. זהו מהרמב"ם ואחריו נמשכו הבעה"ת והטו"ר וגרחה שלא ליה להרמב"ם כן מדפריך בש"ס ספ"ק דמליעה מסמפון שם עליו עדים כו' ולא משני כשנמצא השטר בין שטרות הקרועים כדמשני לעיל מיניה אלא ודאי דא"כ קשה מאי אריא ים עליו עדיסאפי' אין עליו עדים נמי כשר ומ"מ אין זה הכרח גמור אף להמפרשים שנמצא קאי אשטר דלא קתני שתם נמצא כמו דקתני באיכך לעיל וגזה נדחה נ"כ ההכרח שכתב בש' נ"ת דף שכ"ג סוף ע"ג מדקאמר בש"ס ה"נ מסתברא כו' אילימא דליכא עדים כלל גריכא למימר דאשמועינן דאפי' נמצא בין שטרות קרועים אינו כלום עכ"ד דהתם נמי לא קתני נמצא מיהו הכרח זה בלא"ה אינו כלום דאכתי הוה פשיט' ליה לש"ס דאינו כלום כיון דאין עליו עדים. ולפירש"י שהבאתי בש"ק נ"ד שנמצא קאי אשובר בלא"ה אין הכרחייס אלו כלום ע"ם ואף שכתבתי לקמן ס"ק ס' דלפירש"י ה"ה כשנמצא השטר בין הקרועין איתרע ליה בחזקה זו לבדה הא כתבתי שם דהיינו דוקא נבי יורשו אבל לא במלוה כשטועו ברי שאינו פרוע גא"כ י"ל דשובר בלא עדים אינו מזיק בזה אלא שמדברי הרמב"ם ובעה"ת נראה להדיא דגם בזה השטר בטל אע"פ שאין על השובר עדים וכן משמע מדברי הטו"ו ודבריהם נ"ע למעשה: (ס) אע"פ שנמצא כו' בין שטרות קרועים לא גרע ונובין בו יורשו ובעה"ת שטר נ"ג ח"ב כתב די"א כיון שנמצא בין שטרות קרועים איתרע שטרא ואין נובין בו ויהא רב ספרא מוקי בספ"ק דמליעה מתני' דכל הנשבעין שבועה שלא מצאתו בין בשאין יודעים מה טיבו עסקינן דהא קתני עלה ר"י ב"ב דאפי' מולד הבן כיון שהשטר הוא בין הקרועין כו' והניח בתימה ולפע"ד לק"מ די"א אלו וכ"כ בתשובת מהר"א ן' שטון סימן קפ"ה בש הריטב"א בש התוספות דמיפסל בחזקה זו לבדה עכ"ל ריטב"א שם וזה ברור: (סא) לא גרע כו' מונח עד שיבא אליהו ובאמת שברא נכונה היא לפי שטת רש"י ושייעתו שהבאתי לעיל ס"ק נ"ד דמפרשים שנמצא קאי אשובר בנמצא בין שטרות קרועים אמרינן דכיון דהשליכו בין הקרועים ודאי לאיבוד השליכו ה"ה בשטר וכבר כתבתי בס"ק נ"ד דשטה זו נראה עיקר בש"ם ע"ם ונש מהר"א ן' שטון בתשובה סי' קפ"ה כתב דזכינו לדין דלפחות לא נבינן ביה ע"ם שפשק כן במעשה שבא לידו. מיהו נראה דהיינו דוקא ביורשי המלוה אבל כשהמלוה חי ועדין ברי שאינו פרוע אע"פ שנמצא השטר בין הקרועים נובה בו וכן משמע להדיא בבעה"ת שגם הי"א אלו מודים בזה ומביאו ב"י ואע"נ דמפרש"י ספ"ק דמליעה שפי' במתני' אם ים עמהן שמפונות מלתא באפיה נפשיה היא המונח בין שטרותיו שובר שנכתב על אחד משטרותיו כו' משמע מדבריו דכי משני בש"ם כשנמצא השובר בין שטרות קרועין אפילו במלוה הוא מ"מ אין פירש"י מוכרח בזה דכבר כתבתי לעיל ס"ק כ"ה פירוש אחר בזה ועוד דאפי' תימא דבנמצא השובר בין שטרות קרועים אף שהמלוה חי ועדין ברי שאינו פרוע אינו שטר שנמצא בין הקרועים לא אמרינן הכי דהא שפיר יוכל המלוה לומר דבשעה שהשליכו בין הקרועים הי' סבור שהוא פרוע ועשה ונזכר עתה שאינו פרוע וכדלעיל סי' נ"ט משא"כ בשובר דלא שייך לתימר כן תדע דאל"כ תיקשי הא דהמלוה נובה בשטר ולא יורשו להי"א אלו שבעה"ת דהא בכל דוכתא טענינן ליורשים כל מה דאפשר אלא ודאי הכא כיון דמת ולא טען טעיתי במה שהשליכתיו בין הקרועים עומד השטר בחזקת ריעותא דידיה ולא מנבינן ביה ודו"ק: (סב) ונובין בו. ר"ל אף יורשו וכמ"ש בטור והיינו אף שאין יודעים אם הוא פרוע והיא כשברח הראשונה שבבעה"ת והכריח הטור כן לפי שעתו שמפרש כהרי"ף והרא"ש ספ"ק דמליעה שנמצא קאי אשטר א"כ מוכח כן מכח אוקמתא דרב ספרא וכמ"ש לעיל ס"ק ס' וכן כתב הטו"ו לקמן סימן ק"מ סעיף ה' אבל כשהמלוה חי אינו נובה בו אא"כ טוען ברי שאינו פרוע וכמו שנתבאר: (סג) נאמן אפי' ראוהו ב"ד כבר בידו. פי' כשיש עליו עדים דאז אפי' אינו מקיים כבר דמליעה מסמפון אם יודעים אם שאינו פרוע אינו כלום אבל אם אינו יודעים אם הוא פרוע אינו כלום אבל אם אינו יודעים אם הוא פרוע אינו כלום אבל אם אינו יודעים אם הוא

אם יודע שהוא פרוע או לא וק"ל: סו אבל אם אין השטר בידו ואין עדים בשובר אינו כלום. פי' ואפי' השלים מי ואומר שהוא פרוע והיינו טעמא דלא עדיף השלים מהלוה עצמו שים בידו שובר שאין עליו עדים דאינו כלום ומיירי דג"כ אין עליו חתימת יד המלוה דא"כ הוה מהני ביד השלים כמו שמהני כשהוא ביד לוה וק"ל ועפ"ר: סז אם הוא מקוייס כסר פי' אפי' אם אין השט"ח בידו ואפי' מת השלים וה"ע דהלוה מקיים ולא המלוה וכמ"ש לפני זה: סח יתקיים באותמיו. פי' יתקיימו החתימות ע"י עדים והטור מסיק ע"ז וכתב ז"כ ואז נאמן השלים לומר שהוא פרוע ר"ל אז אחר שיתקיים כשאומר השלים שהוא פרוע מהימנין ניה אפי' אם אין השט"ח בידו במינו דהי' יכול להאזירו ללוה אבל כל זמן שלא נתקיימו החתימות ס"ל כאלו אין עליו עדים כלל וכבר נתבאר דבכה"ג אין השלים נאמן דלא עדיף השלים מכשהי' ביד לוה עצמו מפוס הכי נמי מסיק וכתב דאם השלים מת דאין מחזירין אותו והמחבר קיצר ולא כתב בפירוש דאף לאחר שיתקיים באותמיו בעינן שיאמר השלים שהוא פרוע דלטעמי' אזיל כמ"ש בב"י ז"ל דאם נתקיי' השובר באותמיו מה צריך לנאמנותו של שלים ואפשר דה"ק ואז כשאינו מקוייס שייך נאמנו' השלים וכו' עכ"ל ועפ"ר ודריסה שכתבתי שדבריו תמוהין בזה גם יש לתמוה על מור"ם שלא הגיה והוסיף על דברי המחבר כאן כלום שהרי גם הוא תמה על הב"י בד"מ שלו ע"ש: סט אפילו שהחייב מודה כו'. אבל כשהמלוה מודה שהוא פרוע מחזירין ללוה וכמ"ש לפני זה בסעי' י"א ס"ק כ"ח: ע ואפילו במקלתו. כן הוא לשון הרמב"ם וגרא' דר"ל דמקלת השובר נכתב נגד השטר ומקלתו למטה ממנו לאפוקי אם היה כולו למטה ממנו

[נג] השובר סו ד אבל אם אין השטר בידו ואין עדים בשובר אינו (מד) [נד] כלום ואם יש עליו עדים יג) אע"פ שאינם כאן סז אם הוא מקויים כשר (סו) ואם אינו מקויים סח (סז) לג) [סד] יתקיים (מה) [נה] בחותמיו [סה] ה ואם השליש מת לא יחזיר לא לזה ולא למלוה סט (סח) [סו] אפי' שהחייב (מו) [נו] מודה שהמלוה הפקידו בידו יעדיין לא נפרע החוב(סט)לפי שחוששין (מז)[נז] לקנוניא (ע) [סז] לפיכך [נח] אין (מח) גובין בשט"ח שזה השובר יוצא עליו ואין קורעין אותו:

ב (ל' רמב"ם פט"ז מה' מלוה דין י' כל הסעיף) ו שטר שנמצא בו שובר בגוף השטר [סח] בין מלפניו בין מלאחריו ע ואפי'

דאפי' מת השלים ונמצא כתב אצלו שטר זה המוגח אצלו פרוע ה"ז פרוע חע"פ שאין עדים על הכתב וגראה שמפרש כפי' ר"ת והוא פי' הראשון של התוס' דס"פ זה בורר וכמ"ש לעיל סי' כ"ו ס"ק י"ב ובא לתרץ ל"ל שמפון וע"כ מוקי לה במת השלים וס"ל דמסתמא כיון שלא קרעו השלים לשמפון הרי הוא כאלו השלים אי ואומר שבשמפון הוא עוד דכיון שעשאוהו שלים לא היה לו להניח השובר בשלימותו וא"כ פריך אצלמא שלים מהימן ואפשר גם כוונת התוס' כן. אבל אין לפרש דהתוס' מיירי שבשמפון הוא כת"י השלים בלשון עדות שמעיד השלים דפשטא דמילתא דבריתא לא משמע הכי ע"ש ודוק ואין להקשות דהא לעיל סעיף ח' כתב הרמב"ם ובעה"ת והס"ו במלא שטר דאע"פ שם עמו שטרות קרועים דשאני התם שמצאו בשוק או בין שטרותיו ואינו שלים כלל ואינה למימר מיד המלוה נפל השטר והשובר שהכין לעצמו מפוס הכי נמי מסיק וכתב דאם השלים מת דאין מחזירין אותו והמחבר קיצר ולא כתב בפירוש דאף לאחר שיתקיים באותמיו בעינן שיאמר השלים שהוא פרוע דלטעמי' אזיל כמ"ש בב"י ז"ל דאם נתקיי' השובר באותמיו מה צריך לנאמנותו של שלים ואפשר דה"ק ואז כשאינו מקויים שייך נאמנו' השלים וכו' עכ"ל ועפ"ר ודריסה שכתבתי שדבריו תמוהין בזה גם יש לתמוה על מור"ם שלא הגיה והוסיף על דברי המחבר כאן כלום שהרי גם הוא תמה על הב"י בד"מ שלו ע"ש: סט אפילו שהחייב מודה כו'. אבל כשהמלוה מודה שהוא פרוע מחזירין ללוה וכמ"ש לפני זה בסעי' י"א ס"ק כ"ח: ע ואפילו במקלתו. כן הוא לשון הרמב"ם וגרא' דר"ל דמקלת השובר נכתב נגד השטר ומקלתו למטה ממנו לאפוקי אם היה כולו למטה ממנו

שמודה המלוה שעשאו שלים והיתניה וכמ"ש לעיל ס"ק ס"ג) ונותנים השובר ללוה וקורע ס הלוה כיון שעכשיו אינו מקויים אלא כיון דאפשר לקיים נאמן דהימני' ה"ל שלים והוא ע"פ שאמו בסי' כ"ו סק"א וכמ"ש הב"י ומ"ש וכבר כתבנו בסי' כ"ו סק"ד דדברי הש"ע הם עיקר דהי הימני' לא עדיף מנאמנות שנותן לוה למלוה והיכא דאית ליה מנו נאמן נגד נאמנות להכחיש וא"כ ה"ה אם עכשיו אינו יכול לקיים נאמן להכחיש השלים במנו דמזוייף ואפשר לייחס דברי הימתוקי יוסף דלא האמינו למלוה במנו דמזוייף משום דהוי מנו להוציא ולא על נב דנבי שטרא אמרינן מנו בשטר וכתבו תו' דבשטר שפיר מהני מנו להוציא מעידוסי הרמב"ן אינו נראה כן אלא שכתב בפרק חו"ה בטעמא דשטרא משום דאין דנין על השטר כי אם על האמנון שהודה שקיבל וכי אמר שטרא בא להמזיק האמנון שאצלו וע"ש וא"כ הכא ודאי הוי מנו להוציא כיון דאנו באין לדון על השטר ואם כן לפ"ז דוקא בשובר כתב כן הכימוקי יוסף אבל אם השלים שוטא שטר והלוה מודה שכתבו אצלו שטומן שטר טענות אף ע"ג דהימניה לשלים כיון דהיה יכול לקיימו

בכ"מ שם פי' לשון אני שבתוס' אבל בגמ' לבאורה מ' לשון ראשון ולשון ראשון דהא הימניה קאי אשטר ולשון אני קאי אשובר (ע"כ): (ליקוט) אבל אם אין כו'. ערה"י בכ"מ שם שפי' יש עדים אין עדים הכל בעידי קיום אלא רצה לפרש שאין עדים כלל דאינו כלום וגם לא רצה לפרש בשבם השטר יוצא מחתת ידו דא"כ ליל לשובר כלל בקו' כ"י אבל מ"מ דבריו תמוהין דמאי יתקיים באותמיו וגם הא אוקימנא שם דשיילינן לסהדי כו' וז"ש ג"כ אין עליו עדים שאין העדים לשואלן וכ"ש תוס' בשבם שם בד"ה שמפון כו' וכד"ה אין כו' ולא ידעי כו'. ונמצא כאן ג' שיטות ב' פי' של תוס' ופי' של הרמב"ם שהשלים

באר

ליכא מנו דאי בעי הוה נתנו להמלו' מ"מ אמרי' כיון דהימניה מעיקרא ונאמן השובר בידו הימני' בכל דבריו שם. ואז אפי' אינו יודע השלים אם הוא פרוע אז לא מ"מ מחזקינן ליה בחזקת פרוע כמו בשמת השלים והא דהתחיל וכתב ואמר פרוע לאפוקי אם אומר אינו פרוע דאיכא לברורי מברריו לכתחלה ושולאין אם פיו יודע שהוא פרוע או לאו. שם: [נד] כלום פירש ואפי' השלים אי ואומר שהוא פרוע וה"ע דלא עדיף השלים מהלו' עצמו שים בידו שובר שאין עליו עדים דאינו כלום ומיירי דגם אין עליו חת"י המלו' דא"כ הוה מהני ביד השלים כמו שמהני אם הוא ביד הלוה. שם: [נה] בחותמיו. פי' יתקיימו החתימות ע"י עדים והטור מסיק וז"ל ואז נאמן השלים לומר שהוא פרוע אפי' אם אין השט"ח בידו במנו דהי' יכול להאזירו ללוה אבל כל זמן שלא נתקיימו החתימו' ה"ל כאילו אין עליו עדים כלל עכ"ל הסמ"ע והש"ך כ' דל"ע דלדינא דבכ"י מבואר להדיא דאפי' אי אפשר לקיים בכשיו אח"י העדים שבשובר מהני אפי' ליה ליה מנו דכיון דהימניה לשלים והיה אפשר לקיימו בפעם א' מהימן ע"ש וכתב עוד דאם שמנו ואו' שלא עשאו שלים כלל רק שהשובר או השטר שהשטר בידו וכו'. עש"ך ס"ק ס"ח עד ומכל מקום אשר דהג"מ דוקא קאמר כשהשליש חי אבל כשהשליש מת. ובש"ך חסר תיב' אבל: לג) יתקיים בחותמיו עש"ך ס"ק ס"ז עד דלא כמ"ש בספר מעד"מ. ובספר קצה"ח סתר דברי המעד"מ מהא דאמר בניטין דהשליח צ"ל בס"ג ובס"ג דצריך קיום מדרבנן דאף דהשליח הוא שליש וכו' ע"ש ואין בדבריו כלום דהמעד"מ לא כתב רק כשמודה או כשידוע שהוא שליש אבל בהא ודאי מודה המעד"מ כשבא אחד עם שטר שאינו מקוים ואומר שליש אני דבעי קיום מדרבנן ופשוט. (ועש"ך ס"ק ע"ג ויש שם ט"ס וכצ"ל דאם הוא אינו כתי' אין עושין): **כצות**

הקנאה עמ"ס בזה בסי' מ"ו סק"ד: יג) אע"פ עש"ך בס"ק ס"ו לפ' דברי הטור דבכשיו אינו מקוים אלא כיון דאפשר לקיים נאמן כיון דהימני' ה"ל שלים והוא ע"פ שאמו בסי' כ"ו סק"א וכמ"ש הב"י וע"ש וכבר כתבנו בסי' כ"ו סק"ד דדברי הש"ע הם עיקר דהי הימני' לא עדיף מנאמנות שנותן לוה למלוה וסיכא דאית ליה מנו נאמן נגד נאמנות להכחיש וא"כ ה"ה אם עכשיו אינו יכול לקיים נאמן להכחיש השלים במנו דמזוייף ואפשר לייחס דברי הימתוקי יוסף דלא האמינו למלוה במנו דמזוייף משום דהוי מנו להוציא ולא על נב דנבי שטרא אמרינן מנו בשטר וכתבו תו' דבשטר שפיר מהני מנו להוציא מעידוסי הרמב"ן אינו נראה כן אלא שכתב בפרק חו"ה בטעמא דשטרא משום דאין דנין על השטר כי אם על האמנון שהודה שקיבל וכי אמר שטרא בא להמזיק האמנון שאצלו וע"ש וא"כ הכא ודאי הוי מנו להוציא כיון דאנו באין לדון על השטר ואם כן לפ"ז דוקא בשובר כתב כן הכימוקי יוסף אבל אם השלים שוטא שטר והלוה מודה שכתבו אצלו שטומן שטר טענות אף ע"ג דהימניה לשלים כיון דהיה יכול לקיימו

הלוה: ד טור וכ"כ בה"ת שם ה שם וכ"כ בה"ת בשער כ"ב ופי' שמצאו ש"ח של אחרים בתיבתו מוסדדיינין ליה בתצא ש"ח בשוק וכו' ו בריש"ת שם דף כ"ח ע"א וכדתפרש שם בגמרא דאי לאו דפרציה לא הוה מרבי שטרי:

טורי זהב

(סעיף כ' כיון מלפניו כין מלאחריו) כ"ל פירושו כין שכתב הפרעון כפני השטר דהיינו כין הפיעות וכין מלאחריו היינו מצד הסני נגד הכתב שמעבר לדף ואפילו בתקלתו פי' בגליון השטר בגל נווני מחזקינן כפרוע ולא אמרי' כאן שהלוה הכין לזה בשביל הלוה דזוקא בכתוב על נייר אחר שייך לומר כן מעשם שתא יתבע ממנו כין הקשמות ולא יהיה השטר אצלו כדאיתא בגמרא ספ"ק דב"מ ע"ב הכין ליתן לו שובר משא"כ בכיתב על גוף השטר ובסמ"ע כתב בחס כ' הפרעון בתקום שיוכל לתתוך אותו לאו כלום הוא ודברי תמוהים כתב הא איתא ספ"ק דב"מ שובר היוצא אחר מיתוס שטרות כשר ופס ודאי יוכל לתתוך ויצא לו לסמ"ע הוכחה זו מן לשון המחבר בסעיף כ"א ראזבן בפשר וכו' הא אפילו אי הוה כן ועל כן חילק הסמ"ע בין יתמי לתלוה עצמו בדין אם היה יכול לתתוך והוא דבר המוה מאד אין לזה שורש בגמרא ולא בפוסקים ואין הוכחה מל' סעיף כ"א ממ"ש ראזבן בשבר וכו' דקשמא לן שם דאף בשטרי דיתמי אנו מקלקלין שטר אלמם ולא אמרינן שאביהם כתב כן אלא לשטיב עצמו כמו דאמרינן בסעיף כ"ב בתניו לפלוני קמיל דבלשון זה שנוהב שהשטר פרוע לא אמרינן כן אפילו ביתמי וכמ"ש השטר בשם הרא"ש לתלק בין כלשונות בכ"ל פשוט יכן מעשים בכל יום בינינו שאנו נותנין קבלתי בשטרות ומתרנו"ת אפי' מתקום שיוכל לתתוך ודברי הסמ"ע תמוהין בזה (סעיף כ"א בתחר משטרותיו נרבותא דלא מצא"ל אם הוא כתב אחר אלא אפילו כתב יד הלוה דאפשר כתבו דרך הכתה ליתן ללוה אי בשביל שלא לשטיב קמיל בכל זה אינו אלא הוא פרוע ומוחז"ל כתב דאם הוא כתב אחר לא אזלינן בתריה ודבריו תמוהי' לע"ד אלא בכל שמתקלקל השטר בחיזה חופן שיהיה הוא השטר פרוע:

טורי זהב

(סעיף כ' כיון מלפניו כין מלאחריו) כ"ל פירושו כין שכתב הפרעון כפני השטר דהיינו כין הפיעות וכין מלאחריו היינו מצד הסני נגד הכתב שמעבר לדף ואפילו בתקלתו פי' בגליון השטר בגל נווני מחזקינן כפרוע ולא אמרי' כאן שהלוה הכין לזה בשביל הלוה דזוקא בכתוב על נייר אחר שייך לומר כן מעשם שתא יתבע ממנו כין הקשמות ולא יהיה השטר אצלו כדאיתא בגמרא ספ"ק דב"מ ע"ב הכין ליתן לו שובר משא"כ בכיתב על גוף השטר ובסמ"ע כתב בחס כ' הפרעון בתקום שיוכל לתתוך אותו לאו כלום הוא ודברי תמוהים כתב הא איתא ספ"ק דב"מ שובר היוצא אחר מיתוס שטרות כשר ופס ודאי יוכל לתתוך ויצא לו לסמ"ע הוכחה זו מן לשון המחבר בסעיף כ"א ראזבן בפשר וכו' הא אפילו אי הוה כן ועל כן חילק הסמ"ע בין יתמי לתלוה עצמו בדין אם היה יכול לתתוך והוא דבר המוה מאד אין לזה שורש בגמרא ולא בפוסקים ואין הוכחה מל' סעיף כ"א ממ"ש ראזבן בשבר וכו' דקשמא לן שם דאף בשטרי דיתמי אנו מקלקלין שטר אלמם ולא אמרינן שאביהם כתב כן אלא לשטיב עצמו כמו דאמרינן בסעיף כ"ב בתניו לפלוני קמיל דבלשון זה שנוהב שהשטר פרוע לא אמרינן כן אפילו ביתמי וכמ"ש השטר בשם הרא"ש לתלק בין כלשונות בכ"ל פשוט יכן מעשים בכל יום בינינו שאנו נותנין קבלתי בשטרות ומתרנו"ת אפי' מתקום שיוכל לתתוך ודברי הסמ"ע תמוהין בזה (סעיף כ"א בתחר משטרותיו נרבותא דלא מצא"ל אם הוא כתב אחר אלא אפילו כתב יד הלוה דאפשר כתבו דרך הכתה ליתן ללוה אי בשביל שלא לשטיב קמיל בכל זה אינו אלא הוא פרוע ומוחז"ל כתב דאם הוא כתב אחר לא אזלינן בתריה ודבריו תמוהי' לע"ד אלא בכל שמתקלקל השטר בחיזה חופן שיהיה הוא השטר פרוע:

ביאור

בכ"מ שם פי' לשון אני שבתוס' אבל בגמ' לבאורה מ' לשון ראשון ולשון ראשון דהא הימניה קאי אשטר ולשון אני קאי אשובר (ע"כ): (ליקוט) אבל אם אין כו'. ערה"י בכ"מ שם שפי' יש עדים אין עדים הכל בעידי קיום אלא רצה לפרש שאין עדים כלל דאינו כלום וגם לא רצה לפרש בשבם השטר יוצא מחתת ידו דא"כ ליל לשובר כלל בקו' כ"י אבל מ"מ דבריו תמוהין דמאי יתקיים באותמיו וגם הא אוקימנא שם דשיילינן לסהדי כו' וז"ש ג"כ אין עליו עדים שאין העדים לשואלן וכ"ש תוס' בשבם שם בד"ה שמפון כו' וכד"ה אין כו' ולא ידעי כו'. ונמצא כאן ג' שיטות ב' פי' של תוס' ופי' של הרמב"ם שהשלים

באר

ליכא מנו דאי בעי הוה נתנו להמלו' מ"מ אמרי' כיון דהימניה מעיקרא ונאמן השובר בידו הימני' בכל דבריו שם. ואז אפי' אינו יודע השלים אם הוא פרוע אז לא מ"מ מחזקינן ליה בחזקת פרוע כמו בשמת השלים והא דהתחיל וכתב ואמר פרוע לאפוקי אם אומר אינו פרוע דאיכא לברורי מברריו לכתחלה ושולאין אם פיו יודע שהוא פרוע או לאו. שם: [נד] כלום פירש ואפי' השלים אי ואומר שהוא פרוע וה"ע דלא עדיף השלים מהלו' עצמו שים בידו שובר שאין עליו עדים דאינו כלום ומיירי דגם אין עליו חת"י המלו' דא"כ הוה מהני ביד השלים כמו שמהני אם הוא ביד הלוה. שם: [נה] בחותמיו. פי' יתקיימו החתימות ע"י עדים והטור מסיק וז"ל ואז נאמן השלים לומר שהוא פרוע אפי' אם אין השט"ח בידו במנו דהי' יכול להאזירו ללוה אבל כל זמן שלא נתקיימו החתימו' ה"ל כאילו אין עליו עדים כלל עכ"ל הסמ"ע והש"ך כ' דל"ע דלדינא דבכ"י מבואר להדיא דאפי' אי אפשר לקיים בכשיו אח"י העדים שבשובר מהני אפי' ליה ליה מנו דכיון דהימניה לשלים והיה אפשר לקיימו בפעם א' מהימן ע"ש וכתב עוד דאם שמנו ואו' שלא עשאו שלים כלל רק שהשובר או השטר שהשטר בידו וכו'. עש"ך ס"ק ס"ח עד ומכל מקום אשר דהג"מ דוקא קאמר כשהשליש חי אבל כשהשליש מת. ובש"ך חסר תיב' אבל: לג) יתקיים בחותמיו עש"ך ס"ק ס"ז עד דלא כמ"ש בספר מעד"מ. ובספר קצה"ח סתר דברי המעד"מ מהא דאמר בניטין דהשליח צ"ל בס"ג ובס"ג דצריך קיום מדרבנן דאף דהשליח הוא שליש וכו' ע"ש ואין בדבריו כלום דהמעד"מ לא כתב רק כשמודה או כשידוע שהוא שליש אבל בהא ודאי מודה המעד"מ כשבא אחד עם שטר שאינו מקוים ואומר שליש אני דבעי קיום מדרבנן ופשוט. (ועש"ך ס"ק ע"ג ויש שם ט"ס וכצ"ל דאם הוא אינו כתי' אין עושין): **כצות**

הקנאה עמ"ס בזה בסי' מ"ו סק"ד: יג) אע"פ עש"ך בס"ק ס"ו לפ' דברי הטור דבכשיו אינו מקוים אלא כיון דאפשר לקיים נאמן כיון דהימני' ה"ל שלים והוא ע"פ שאמו בסי' כ"ו סק"א וכמ"ש הב"י וע"ש וכבר כתבנו בסי' כ"ו סק"ד דדברי הש"ע הם עיקר דהי הימני' לא עדיף מנאמנות שנותן לוה למלוה וסיכא דאית ליה מנו נאמן נגד נאמנות להכחיש וא"כ ה"ה אם עכשיו אינו יכול לקיים נאמן להכחיש השלים במנו דמזוייף ואפשר לייחס דברי הימתוקי יוסף דלא האמינו למלוה במנו דמזוייף משום דהוי מנו להוציא ולא על נב דנבי שטרא אמרינן מנו בשטר וכתבו תו' דבשטר שפיר מהני מנו להוציא מעידוסי הרמב"ן אינו נראה כן אלא שכתב בפרק חו"ה בטעמא דשטרא משום דאין דנין על השטר כי אם על האמנון שהודה שקיבל וכי אמר שטרא בא להמזיק האמנון שאצלו וע"ש וא"כ הכא ודאי הוי מנו להוציא כיון דאנו באין לדון על השטר ואם כן לפ"ז דוקא בשובר כתב כן הכימוקי יוסף אבל אם השלים שוטא שטר והלוה מודה שכתבו אצלו שטומן שטר טענות אף ע"ג דהימניה לשלים כיון דהיה יכול לקיימו

הגר"א

כתב השובר ותה. והגמ"ר בשם ר"ת פי' בשנם השטר יוצא מתחת ידו אפי' אי כלל בשר אבל אבל השלים ע"ש כתב דוקא שאומר שהוא פרוע וכמ"ש הב"ח הימניה וכן בתתי' מגא שטר בין כו' ג' שיטות שיטת רש"י דמילי קתני ושיטת בה"ה דקאי אכל אלמלה ושיטת ר"י ברלבוני דקאי אכל אשלים והוא בדבת עוש"ע דוקא שאומר ועבגיא בשנם שם ד"ה פרש"י ע"י כו' (ע"כ): [סד] (ליקוט) יתקיים באותמיו. ודוקא שאומר פרוע דהא דוקא משום הימניה. עוד וז"ש ואם מת כו'. סמ"ע ופ"ך ודלא בכ"י (ע"כ): [סה] (ליקוט) ואם כו'. כנ"ל ודינו כתו בכל שטר כמ"ש בס"ב מהטופסת (ע"כ): [סו] אפי' שחייב.

היטב

עם השובר בכל מידו וזה מצאו ורצו הב"ד השובר ביד השלים קודם לכן בעין דלית ליה מנו אינו נאמן נקרוע השטר אלא דינו כמצא שטר דלא יחזיר לא לזה ולא לזה עכ"ל: [נו] מוד'. כתב הסמ"ע אבל כשהמלו' מודה שהוא פרוע מחזירין ללו' כמש"ל והש"ך הסיג עליו דהכא כיון דאיתרע שטרא אף ע"פ שהמלו' מודה אין מחזירין ללו' דמשא הלוה יחזירנו למלו': [נז] לקנוניא. הקשה הב"ח הא כתב הט"ו בס"ב דבשטר המופקד דלא אתייליד ריעותא לא חיישינן לקנוניא ותירץ דהתם מיירי שאינו זכור ממי בא לידו משא"כ הכא שמא וילא השטר מרשותו וכ"כ בספר נידוני תרומה שער נ"ב סוף מ"ג ואין דבריהם נכונים בחילוק זה גם מפשט ל' הטור והמחבר לעיל משמע דאפי' השלים מת דינא הכי אלא נראה דמעיקרא ל"ק מידי דשאני הכא כיון דעכ"פ הוסלם השובר ביד שלים ממ"ש אי מן הלו' בא הרי בטל השטר ואי מן המלו' בא הרי איתרע שטרא כיון שהשליטו מה תאמר דבדבר המופקד לא אתייליד ריעותא מ"מ כ"ש שהשטר בטל דהשובר בתוקפו ויכול להיות שהשליטו בידו ליתנו ללוה עכ"ל הש"ך: [נח] אין גובין. כתב הש"ך דהיינו ממשעבדי אף שהמייב מודה ונראה דאם אין המלו' מודה שעשאו שלים אלא שאומר שאבד השובר ומצאו זה שעם

המשפט

(נז) כלום ומיירי שאין עליו ג"כ חת' המלוה ואז אפילו השלים אי ואומר פרוע אינו כלום עצמו אפילו אם שובר שאין עליו עדים הוא כיד הלוה אינו כלום: (נח) באותמיו. פי' יתקיימו החתימות ע"י עדים. והש"ך כתב דאפילו אי' לקיימו כיון שהמלוה מודה שאמת חותמיו ואינה יכול השלים לקיים בשום פעם מהימן וע' בכיתן כ"ו דהעיקר כדעת המחבר וכ"כ הש"ך דאם המלוה מכחיש השלישות ושונאן שבאל מתנו השטר או השובר ומצאו זה ורצו ב"ד השובר ביד השלים דלית ליה מנו א"ל לקרוע השטר אלא דינו כמוצא שטר דלא יחזיר לא לזה ולא לזה: (נו) מודה. אבל כשהמלוה מודה מחזירין ללוה סמ"ע. והש"ך תולה דאיש' שאמת הלוה יחזירנו למלוה וסעיקר כהסמ"ע כתב"ל: (נז) לקנוניא. ולא דבסעיף כ' כתב דבשטר

החושן

הרי נאמן הלוה להכחיש הנאמנות שלו בתנו דמזוייף וכש"ך סימן כ"ו בחדא מדה כיילים שובר ושטר ולפמ"ש דברי הב"י אינו אלא בשובר אבל לא בשטר ולא"ז בספרו על הרא"ש כתב דס"ל להטור דאפי' לא נתקיים נאמן השלים מעשם דקיום שטרות דרבנן ומדאורייתא לא בעי קיום ובשלים אוקמתא אדאורי' וע"ש, שכתב שבאמוכת, בסמ' דבריהם הרא"ש והסיג הרא"ש ודברי הרא"ש בעיין בסי' וקשה לי הא דאמרינן דפ"ק דגיטין בשלים אומר בפני נכתב ובפני נחתם משום שאין עדים מצויין לקיימו ופריך ליבעי תרי ומשני דבר תורה עדים החתומים על השטר כמי שנתקרע עדותן ומדרבנן אנרכוהו קיום ומשום מגונא הקילו דמעיקרא מידק דייק כיון דתתנו בפני שנים עיין שם עוד דפריך בפני נכתב לתה לי ומשני כי היכא דלא ליתא לאתלופי בשאר שטרות ע"ש והא התם בשלים שאומר בפ"ב ובפ"ב דין שלים יש לו וכמ"ש תוספות פ' התקבל דף ס"ד ד"ה בבל נאמן דטעמא דנאמן השלים משום דהימניה וכיון דיש לו דין שלים בשאר שטרות כתי נאמן:

באר הגולה

בתשובות הרא"ש כלל פ"ח סי' ס"ה וכביולו הטור ח כס וכט מטעם דאפילו אמר כן בפני עדים ולא אמר להם עדים היה יכול לומר אלא להשביע את עצמי עשיתי ט מטנה כ"ב דף קע"ב ע"א

חידושי רעק"א

ס' כב בהגה הקטן מחול ולא הגדול . כ"ב היינו כיון דהספק כמה מחל.אבל אם ידוע כמה מחל ויספק בדין אם מהני מחילה לגאירה פטור מספק. ואולם מדברי הב"ח סי' ס"ו סק"ט מבואר דלא"ל כן ולענ"ד ל"ע וע' בב"י פ"ק דבתרא גבי אחזיק להורדי דגראלה דאפי' בספק בתחילה נופל אם מחל וזהו ספיקא דדינא זהב המוחזק וכן בס"ע אם ס"ע רס"ו ק"ו דגם בברי הוא איכא דלא איפשיטה אם מחלה כתובה ודעת הריא"ף שם בתמת דמספק לא הפסידה כתובתה: שם מר' דוד כהן . ב"ב שכ"כ בשם הרשב"א והובא בב"י אה"ע סי' לג :

ביאור הגר"א

עע"ך: (ליקוט) אפי' כו' . עס"ג ועש"ך מיושבו (ע"כ): [סז] לפיכר. מתני' כב"ל יפה מוכח כו': [סח] בין כו'. שם ק"ג ת' : [סט] ואפי' בקלתו . כ"ל ועש"ך וכזה שם סוף פ"ח אחר חיתוס כו' : [ליקוט) במקלתו. כ"ל בקלתו ר"ל אפי' בשקוס שיכול לגייז וכמ"ש אחר חיתוס בריטב"א קס"ד ת' אי מלתתא כו'ועכב"א ספ"ג דשבה' ד"ה פי' כשהוא כתוב כו' (ע"כ) : [ע] או שנפרע. שם קג ת': [עא] ואפ"פ שם סוף פ"ח וכפי' הרא"ש של חוס' דשבה' כ"ל : [עב] רחובן . כ"ל בשני' הקודם ועש"ך : (ליקוט) ואחובן כו'. ר"ל אם אחר מכר נגד הבית ולא הוא בעל הבית ולא הוא בעל הבית ולא הוא בעל

דלא היה כותב אותו אם אינו אמת ע"ם : עה ודאי הקטן פרוע כו' . דאמרינן דלזה שנמצא עליו השובר ודאי נתכוין ג"כ המלוה : עו אלא אומר שטר אחד מחול לך כו' . המחילה ה"ל כמתנ' והזוכה הוא הבא להוצי' מיד הנותן ועליו להבי' ראיה : עז חוב לך בידי פרוע כו' דכיון דלא הזכיר סכום החוב אמרינן דכל השטרות שנכתבין עליו הן בכלל אותו החוב ועמ"ם לעיל סי' כ"ד וסי' ס"ג :

סו א אותיות אין נקנין כו' . לשון הגמרא מילי גינהו ואין קונין מילי במילי ר"ל דאין קנין סודר וחליפין חלין כ"א אדבר שנופו ממון והוא בידו משא"כ שטר זה דאינו אלא לראיה שכך וכך חייב והשדות של הלוה משועבדים לו אבל עדיין אינו שלו דקי"ל כרבא דאמר ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ולכך אפי' מסר השטר ביד הזוכה כו' וא"ל בע"פ קני לך איהו וכל שיעבודיה עדיין מילי במילי הוא עד שיכתוב לו אתה פלוני קנה שטר זה ממני על פלוני איהו וכל שעבודיה דכתיבה זו מחשב מעשה והוא עצמו הקנין וא"ל קנין אחר דומה למ"ם קרקעות נקנין בשטר והיינו שכותב על נייר שדה פלוני' קנוייה לו נתונה לך כמ"ש בסי' קל"ח אלא שבקנין שטרות בעינן עוד שימסור לו השט"ח עם נייר זה שכתוב בו קני לך איהו וכל שיעבודו *וה"ה אם כתב על השט"ח בעצמו קני לך איהו וכל שיעבודו נמי סני בהכי ועפ"ר שכתבתי והוכחתי זה דלא סני בכתיבת סי תיבות לחוד אלא צריך לכתוב אני פב"פ מקנה לך פב"פ שטר זה על פב"פ איהו וכל שיעבודיה ע"ם : (הג"ה עיין בהר"ן פ' הכותב וב"י פ' מי שמת אי מכירות שטרות דאורייתא וג"מ אי מוכר שטרותיו לעכו"ם ועד"מ א') : מיהו

(עז) אבל אם נמצא שובר כו' . הקטן פרוע ולא הגדול וה"ה השטרות שעל הלוויים האחרים אינן פרועים דאמרינן אותו שטר שיש ביד לוה זה שובר עליו הי' פרוע ולא האחרים וכן הוא בנמוק"י להדיא ומביאו ב"י : (עח) אלא אומר שטר אחד מחול לך כו' . כ"כ מהרד"ך שמדמה זה למכר דלקמן ס"ס רי"ח ומביאו ב"י ולפע"ד לא דמי דהתם המוכר מוחזק בשדהו אבל הכא המקבל מוחזק במעות ודמי לפרוע ומה"ט אמרינן לעיל סי' מ"ב ספיקא דאף בשובר אמרי' דיד בעל השובר על העליונה אף נגד שטר אע"פ שכתוב בשובר לשון מחילה וכדאיתא בב' מ"נ ספיקא"ה וספיקא"ו ע"ם ולע"ע : ומ"מ נראה דאף מהרד"ך לא קאמר אלא בסידוע בבירור או שהלוה מודה שמחל לו בחנם ומטעם שכתב שם שהקונה או המקבל מתנה על ידו התחתונ' והיינו דכתב מהרד"ך שם באומר שטר לך בידי מחול שמחלתיו לך כו'

שם שנים הגדול פרוע ולא הקטן (כ"י סוף ב"ב) : הגה (עז) [עד] אבל אם נמצא שובר בבית לוה על הקטן עה ודאי הקטן פרוע ולא הגדול (י כ"י) [עה] וכן אם לא אמר מ' פרוע עו (עח) אלא אומר (עט) שטר אחד [סה] מחול לך הקטן (סה) י) מחול ולא הגדול יא] (מה"ר דוד כהן בית כ' סי' ו') :

כד : האומר לחבירו שטר לך בידי שהוא פרוע הגדול פרוע והקטן אינו פרוע עז [סו] (סו) חוב לך בידי פרוע כל שטרות שיש לו עליו פרועים :

סו דין מכירת שטרות ואונאתן . ובו מב סעיפים :

א [מ] א מ מ) א) (א) אותיות (מ) אין נקנין אלא

אבל באומר סתם מחול לך והלוה טוען ברי ואומר שמחל לו מחמת שהיה מחויב למחול לו דמי לפרעון והגדול מחול והר"ב קיצר בדבר ודוק : (עט) שטר אחד מחול לך כו' . ע"ל סי' רמ"ח סעיף ב' בהג"ה ומ"ם שם : סו (א) אותיות אין נקנין כו' . כ' הסמ"ע עיין בהר"ן פ' הכותב ובנ"י פרק מי שמת אי מכירת שטרות דאורייתא או דרבנן וג"מ אי מוכר שטרותיו לעכו"ם ועד"מ שם וכן פסק הריטב"א בתשובה ומביאה ב"י בסי' זה מאו' ט"ז וכתב שכן הסכימו כל רבותיו וחלקו על הרמב"ם פ"ז מה' מכירה ע"ם וכ"כ הפיר שושן לקמן סעיף כ"ה דקי"ל מכירת שטרות דאורייתא וכן נראה דעת המחבר שם וכמ"ש שם בס"ק פ"ג ואע"פ שיש לדחות הך דפ' הזהב כמו שהוא בתוספות והר"ן מ"מ כיון דפשטא דמילתא לא משמע הכי מנין לנו לבדות סברא ולומר דמכירות שטרות דרבנן מה שלא נמצא בש"ס ואדרבה פשטא דש"ס משמע דהוי דאורייתא. ומ"ם הב"י סי' זה סעיף כ"ג בשם תשובת הרא"ש כלל ס"ע דבפרק מי שמת משמע בהא מדרבנן אמת שהרא"ש כתב שם כן וכ"כ עוד הרא"ש בפסקיו בפ' הכותב אבל באמת לא משמע בפ' מי שמת מידי. וכמו שיתבאר ומה שיכול למחול היינו כמו שכתבו הריטב"א פרק הכותב והרא"ש והר"ן שם בשם רבינו תם דהיינו טעמא לפי שני שעבודים יש למלוה על הלוה שעבוד גופו של לוה שהוא מחויב לפרוע והוא עיקר השעבוד ושעבוד על נכסיו אם לא יפרע מדין ערב דנכסוהי דאינש חיונו ערבין ליה ושעבוד שיש למלוה על גוף הלוה לאו בר מכירה הוא ואינו מוכר אלא שעבוד הנכסים לבד ואע"פ שאינו נמכר לא פקע אבל כי חזר ומחלו ופקע שעבוד הגוף ממילא פקע שעבוד הנכסים שאינו אלא מדין ערב עכ"ל ומ"ם הב"י לקמן סעיף כ"ג והפוסקים בשם הרי"ף פ' הכותב דס"ל מכירת שטרות דרבנן לא ירדתי לסוף דעתם ונראה שהביאו דהרי"ף קשיא ליה בתחלת דבריו קושית התוספות דפ' הכותב אמאי יכול למחול (וכן משמע בר"ן ובב"י שם שכתבו והטעם שיכול למחול כו' כתב הרי"ף ז"ל כו' ע"ם) לכך כתב וחזינן למקלת רבוותא כו' וא"כ בע"כ במה שהביא הרי"ף שם הש"ם דפ' מי שמת ר"ל דהיינו טעמא משום דמכירת שטרות דרבנן דאל"כ לא תירץ הרי"ף מאי דקשיא ליה מעיקרא אבל לפענ"ד דהרי"ף לא קשיא ליה מעיקרא אמאי יכול למחול דיכול להיות דסבר כר"ת שטני שעבודים יש לו דס"ל כיון דשטרות אין נופן ממון יכול למחות אלא דקשיא ליה אמאי אמרינן דאם חזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל ובנתנו במתנת ש"מ אינו יכול למחול מאי שנא שביב מרע מברי' וע"ז קאמר וחזינן למקלת רבוותא' כו' ודומה דבריהם אלא דס"ע דמתנת ש"מ עשאוה כשל תורה ונראה דמפרש הרי"ף הש"ם דפרק מי שמת כמ"ש התוס' פ' הזהב דף כ"ז בשם ר"י ופרק הכותב דף פ"ה ע"ב ופרק הספינה דף ע"ז בשם רבינו תם וכך כתב הר"ן פרק הכותב והנמוקי יוסף פרק מי שמת דה"פ אי אמרת בשלמא דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול דה"ל כמו יורש דאורייתא מוסברתא את נחלתו יש לך העברה אחרת שהיא כזו ופשיטא דאין יורש יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן אמאי אין היורש יכול למחול אלא המקבל מתנה אין יורש מדאורייתא ומשני עשאוהו כשל תורה כמו יורש דאורייתא' שלא תטרף דעתו עליו ופירוש זה עיקר בש"ם ומוכרח הוא לפי רוב הפוסקי' שפסקו מכירת שטרות דאורייתא וכן עיקר וכמ"ש וכמ"ש (וכ"כ בעיר שושן לקמן סי' רנ"ג סעיף כ' ובסמ"ע שם ס"ק מ"א הסיג עליו וכתב זלא נהירא כו' עיין שם ודבריו תמוהין וכדברי הפ"ם עיקר בש"ם ומוכרח לומר כן לפי הסכמת רוב הפוסקים דמכירת שטרות דאורייתא וגם איתמיסתיה להסמ"ע (") דברי התוספו' והר"ן והנימוקי יוסף הנ"ל שהבאתי שהם מפורשים כדברי העיר שושן פ"ם) ואם כוונת הפוסקי' בדברי הרי"ף עיקר סעיף אסר מן הספר שהרי לא הזכיר הרי"ף כלל בתירוצו דמכירו' שטרות דרבנן רק הביא הש"ם דפ' מי שמת ועוד שכתב הרי"ף והא דאמרינן מודה שמחל

(עז) אבל אם נמצא שובר כו' . הקטן פרוע ולא הגדול וה"ה השטרות שעל הלווים האחרים אינן פרועים דאמרינן אותו שטר שיש ביד לוה זה שובר עליו הי' פרוע ולא האחרים וכן הוא בנמוק"י להדיא ומביאו ב"י : (עח) אלא אומר שטר אחד מחול לך כו' . כ"כ מהרד"ך שמדמה זה למכר דלקמן ס"ס רי"ח ומביאו ב"י ולפע"ד לא דמי דהתם המוכר מוחזק בשדהו אבל הכא המקבל מוחזק במעות ודמי לפרוע ומה"ט אמרינן לעיל סי' מ"ב ספיקא דאף בשובר אמרי' דיד בעל השובר על העליונה אף נגד שטר אע"פ שכתוב בשובר לשון מחילה וכדאיתא בב' מ"נ ספיקא"ה וספיקא"ו ע"ם ולע"ע : ומ"מ נראה דאף מהרד"ך לא קאמר אלא בסידוע בבירור או שהלוה מודה שמחל לו בחנם ומטעם שכתב שם שהקונה או המקבל מתנה על ידו התחתונ' והיינו דכתב מהרד"ך שם באומר שטר לך בידי מחול שמחלתיו לך כו'

אבל באומר סתם מחול לך והלוה טוען ברי ואומר שמחל לו מחמת שהיה מחויב למחול לו דמי לפרעון והגדול מחול והר"ב קיצר בדבר ודוק : (עט) שטר אחד מחול לך כו' . ע"ל סי' רמ"ח סעיף ב' בהג"ה ומ"ם שם : סו (א) אותיות אין נקנין כו' . כ' הסמ"ע עיין בהר"ן פ' הכותב ובנ"י פרק מי שמת אי מכירת שטרות דאורייתא או דרבנן וג"מ אי מוכר שטרותיו לעכו"ם ועד"מ שם וכן פסק הריטב"א בתשובה ומביאה ב"י בסי' זה מאו' ט"ז וכתב שכן הסכימו כל רבותיו וחלקו על הרמב"ם פ"ז מה' מכירה ע"ם וכ"כ הפיר שושן לקמן סעיף כ"ה דקי"ל מכירת שטרות דאורייתא וכן נראה דעת המחבר שם וכמ"ש שם בס"ק פ"ג ואע"פ שיש לדחות הך דפ' הזהב כמו שהוא בתוספות והר"ן מ"מ כיון דפשטא דמילתא לא משמע הכי מנין לנו לבדות סברא ולומר דמכירות שטרות דרבנן מה שלא נמצא בש"ם ואדרבה פשטא דש"ם

ביאור

[עד] אבל אם נמצא שובר בבית לוה על הקטן עה ודאי הקטן פרוע ולא הגדול (עו"כ) [עה] וכן אם לא אמר מ' פרוע עו (עח) אלא אומר (עט) שטר אחד [סה] מחול לך הקטן (סה) י) מחול ולא הגדול יא] (מה"ר דוד כהן בית כ' סי' ו') : (ליקוט) אבל אם כו' . כ"ל נמצא לאחר כו' (עו"כ) : [עה] וכן . דכאן לא אמרו' יד בעה"ם על התחתונה לדברי התחתונה ובמתנה שם בגמ' ורחיה לדברי התחתונה ובמתנה שם בגמ' ורחיה אבל אם נמצא בבית מלוה לוה זה שובר עליו הי' פרוע ולא האחרים וכן הוא בנמוק"י להדיא ומביאו ב"י : (עח) אלא אומר שטר אחד מחול לך כו' . כ"כ מהרד"ך שמדמה זה למכר דלקמן ס"ס רי"ח ומביאו ב"י ולפע"ד לא דמי דהתם המוכר מוחזק בשדהו אבל הכא המקבל מוחזק במעות ודמי לפרוע ומה"ט אמרינן לעיל סי' מ"ב ספיקא דאף בשובר אמרי' דיד בעל השובר על העליונה אף נגד שטר אע"פ שכתוב בשובר לשון מחילה וכדאיתא בב' מ"נ ספיקא"ה וספיקא"ו ע"ם ולע"ע : ומ"מ נראה דאף מהרד"ך לא קאמר אלא בסידוע בבירור או שהלוה מודה שמחל לו בחנם ומטעם שכתב שם שהקונה או המקבל מתנה על ידו התחתונ' והיינו דכתב מהרד"ך שם באומר שטר לך בידי מחול שמחלתיו לך כו'

הגר"א

כפ"ק דקדושין ומה שפקפה ש"ך דהא אמרי' בשובר ידו על העליונה כמ"ש בסי' מ"ב ס"ח ואפי' לענין מחילה כ"מ בסי' מ"ב סכ"ה וכס"ז ליתא דאמרי' יד בעה"ם לדברי התחתונה וכמ"ש קצ"א ב' ב' סתתם דכל אימת אבל כל שזכותו מלד ביבורו דינן על התחתונה וכמ"ש בסי' ע"א סל"א ודין זה רמיה לפסק הרי"ף שם ע"ם (ע"כ) :

היטב

ס"ך : [סה] מחול . פי' הסמ"ע הטעם דמחיל' ה"ל כמתנה והזוכ' הוא כח להוציא ועליו להבין אמאי וכתב הס"ך דכ"ז בסידוע בבירור או הלו' מודה שמחלו לו בחנם אבל באומר סתם מחול לך והלוה טוען

באר

נתיבות

משה"כ

אם אינו אמת:(סד) יודע. היינו אפי' לא אמר נפי' רק לא ביבר ליורשיו לזוכה הדין כנ"ל: (סה) מחול. דמחילה הוי"ל כמתנה והזוכה בא להוציא ועליו הראיה אמ"ש בחנם אבל באומר סתם מחלו לו הוא כלוה טוען נרי אינה מחילה לחוד לו דמי לפירעון והגדול מחול ש"ך : (סו) חוב. כיון דלא הזכיר סכום החוב אמרי' כל השטרות הן בכלל אותו החוב :

משה"א

סו א) אותיות עש"ך ס"ק א' שמוכיח דמכירת שטרות דאורייתא ובתומים רצה להוכיח מהא דבכורות דדריש כלל וברש ולא ממעטינן רק שטרות ואי מכירת שטרות דרבנן בלא"ה לא קניה לו הכהן מדאורייתא ע"ש . ולפענ"ד נראה דל"ק מידי דאיצטריך למעוטי שטרות בנתן לו שט"ח על עצמו שקנה לו אכהן ואפ"ה אין בנו פדוי משום מיעוט דכלל ופרט ומה שהקשה בתומים דבשט"ח על עצמו ד"ה בנו פדוי . תמהני דהא בכתובות ק"ב אמרינן ד"ת בנו פדוי לכשיתן משמע דקודם שיתן אין בנו פדוי משום המיעוט דמיעט רחמנא שטרות מה שאין כן אם היה פודין בשטרות הוה בנו פדוי בשעת נתינת השט"ח אם היה שוה בשעת נתינה אף שנתקלקל אח"כ והן אמת שהט"ז בסי' ס"ד ס"ק נ' כתב דמה"ט בנו פדוי במה שמחייב עצמו בשטר ככהן בשביל הפדיון ע"ש. נראה דכוונתו נ"כ לזה היינו ככשיתן אבל קודם ככן ודאי לא כדמוכח שם בכתובות בתוס' ד"ה א"ח שכתבו וז"ל דקודם שבא ביד כהן דינו הוא דאינו פדוי דהא ליכא עליו אלא שיעבוד בעלמא וע' באה"ע סי' כ"ט ובח"מ ס"ק ח' ובב"ש ס"ק ה' דלדעת הראב"ד לא גרע שט"ח דידי' משט"ח דאחרים אכן לדעת הרשב"א שהביא בח"מ ובב"ש שם דבשט"ח דידי' אינה מקודשת משום דאגיד בי' לגבי פדוי כיון דאין זה נתינה דאגיד בה והדרא קושיא של התומים לדוכתי' דשט"ח דידי' בלאו מיעוטא דכלל ופרט אין בנו פדוי וע"כ איצטריך לשאר שטרות וצ"ל דהרשב"א ס"ל דמכירות שטרות דאורייתא או דס"ל כהתירוצים שתירצו התו' להקושיא מהא דאונאת בב"ב ס"ז והנה שם תירצו דאצטריך קרא למעוטי שטרות מאונאה במוצא שטרות לאחר ייאוש דוקא בהן המוצאו וחזר ומכרו הבעלים הראשונים דמכירה מדאורייתא . ובתומים פי' ס"ה ס"ק י"ג הוכיח דלא שייך בשטר ייאוש ממתני' דהמוצא שט"ח ב"מ י"ג דמחזירין שטר כל שאין בו אחריות אף דכיה ביה סי' אלמא דייאוש לא מהני וכן הקשה בקצות החושן בס' זה ולפי מה שכתבתי שם בסי' ס"ה לק"מ דל"ש ייאוש בשטר שאינו בו סי' רק במקום שהשיירות מצויות והספק הוא נ"כ על הרבה מלוים שאז בוודאי לא מחזירו לו ואיכא ייאוש וזכה בו המוצא ויכול למכרו ללוה כמ"ש התוס' בכתובות ס"ב בד"ה המוכר שט"ח אבל כשאין ספק על השטר רק בין מלוה ללוה לא מייאש נפשי' דסבר שחלוה ודאי יודה לו כמו באבידה ברוב ישראל דאינו מייאש וכן עיקר כמ"ש שם ומ"ש בס' קצה"ח דייאוש מועיל להחוב משום

קצות

סו א) אותיות כבר נודע ממלוקת הראשונים במכירת שטרות דאורייתא או דרבנן וע' בתוספות פרק הספינה דף ע"ו ד"ה קני לך וז"ל והאי דאינטריך בפ' הזהב למעט שטרות מלוגאה היינו שמלא שטר לאסר יאוש ומכרו לבעלים ביוקר וכ"כ הסמ"ג בהלכות מקח ומכר דף כ"ם ע"ד ז"ל הא דאינטריך למעוטי שטרות מלוגאה היינו שמלא שטרות לאסר יאוש שזכה בהן המולאן וחזר ומכרו לבעלים הראשונים דהמכירה היא דאורי')(ולריך להבין במה זכה המולאם אם בגוף הכתוב בשטר א"כ הא ספי זכה בהן הלוה עצמו ואי נימא דלא מהני יאוש בחוב כמו שהסלה ס"ל בסי' קס"ג א"כ גם המולא איך זוכה בו הא הוב של המלוה ואי נימא לענין גוף הנייר וכמו כן פי' הגאון ס"ל בס דברי תו' אבל דברי הסמ"ג לא משמע כפירושו דהא מדבתב ומכרו לבעליו דהמכירה הוא דאורייתא כיון שהשטר נכתב על שמו ע"ם ואי נימא דבגוף החוב לא שייך יאוש ואין המולא זוכה אלא בנייר ודאי כשחזר ומכרו לבעליו הוי דאורייתא כיון דהוא אלו רק שהשטר לו הרשייה והרשייה אינו במכירה דמתילא אלו היא ולמה ל"ל כיון דהשטר נכתב על שמו ועוד קשה דהא הנייר של הלוה הוא לפי דעת כמה פוסקים כמבואר בסעיף כ"ג ואי"כ מה מהני יאוש דמלוה לנייר של לוה ? ולכן נראה דהמולא זוכה בגוף החוב כיון דהבעלים נתייאשו והלוה לא מצי זכה בחוב משום דבאיסורא אתי לידיה וכבר נתפייב בהשבה אבל המולא בהתירא אפי לידי' שפיר זוכה בגוף החוב מדין יאוש וחזר ומכרו לבעליו הראשונים דהוי מכירה דאורייתא כיון שהשטר נכתב על שמו ואין להקשות היכי זכה בו המולא בגוף החוב כיון דמכירות שטרות אלו דאורי' לפי שהשטר נכתב על שם הבעלים אי"כ איך זוכה המולא בגוף החוב אם אינו נכתב על שמו משום דיאוש מדיש ממכירה דשטרות דמכירת שטרות דרבנן היינו משום דהוי דבר שאינו ברשותו אבל יאוש שפיר מהני אפי' בדבר שאינו ברשותו דהא מהני יאוש ונגזלה דהוא דבר שאינו ברשותו ומשום דיאוש אינו

(חו"מ ח"א) **עה**

דלא היה כותב אותו אם אינו אמת ע"ם : עה ודאי הקטן פרוע כו' . דאמרינן דלזה שנמצא עליו השובר ודאי נתכוין ג"כ המלוה : עו אלא אומר שטר אחד מחול לך כו' . המחילה ה"ל כמתנ' והזוכה הוא הבא להוצי' מיד הנותן ועליו להבי' ראיה : עז חוב לך בידי פרוע כו' דכיון דלא הזכיר סכום החוב אמרינן דכל השטרות שנכתבין עליו הן בכלל אותו החוב ועמ"ם לעיל סי' כ"ד וסי' ס"ג :

סו א אותיות אין נקנין כו' . לשון הגמרא מילי גינהו ואין קונין מילי במילי ר"ל דאין קנין סודר וחליפין חלין כ"א אדבר שנופו ממון והוא בידו משא"כ שטר זה דאינו אלא לראיה שכך וכך חייב והשדות של הלוה משועבדים לו אבל עדיין אינו שלו דקי"ל כרבא דאמר ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ולכך אפי' מסר השטר ביד הזוכה כו' וא"ל בע"פ קני לך איהו וכל שיעבודיה עדיין מילי במילי הוא עד שיכתוב לו אתה פלוני קנה שטר זה ממני על פלוני איהו וכל שעבודיה דכתיבה זו מחשב מעשה והוא עצמו הקנין וא"ל קנין אחר דומה למ"ם קרקעות נקנין בשטר והיינו שכותב על נייר שדה פלוני' קנוייה לו נתונה לך כמ"ש בסי' קל"ח אלא שבקנין שטרות בעינן עוד שימסור לו השט"ח עם נייר זה שכתוב בו קני לך איהו וכל שיעבודו *וה"ה אם כתב על השט"ח בעצמו קני לך איהו וכל שיעבודו נמי סני בהכי ועפ"ר שכתבתי והוכחתי זה דלא סני בכתיבת סי תיבות לחוד אלא צריך לכתוב אני פב"פ מקנה לך פב"פ שטר זה על פב"פ איהו וכל שיעבודיה ע"ם : (הג"ה עיין בהר"ן פ' הכותב וב"י פ' מי שמת אי מכירות שטרות דאורייתא וג"מ אי מוכר שטרותיו לעכו"ם ועד"מ א') : מיהו

משמע דהוי דאורייתא. ומ"ם הב"י סי' זה סעיף כ"ג בשם תשובת הרא"ש כלל ס"ע דבפרק מי שמת משמע בהא מדרבנן אמת שהרא"ש כתב שם כן וכ"כ עוד הרא"ש בפסקיו בפ' הכותב אבל באמת לא משמע בפ' מי שמת מידי. וכמו שיתבאר ומה שיכול למחול היינו כמו שכתבו הריטב"א פרק הכותב והרא"ש והר"ן שם בשם רבינו תם דהיינו טעמא לפי שני שעבודים יש למלוה על הלוה שעבוד גופו של לוה שהוא מחויב לפרוע והוא עיקר השעבוד ושעבוד על נכסיו אם לא יפרע מדין ערב דנכסוהי דאינש חיונו ערבין ליה ושעבוד שיש למלוה על גוף הלוה לאו בר מכירה הוא ואינו מוכר אלא שעבוד הנכסים לבד ואע"פ שאינו נמכר לא פקע אבל כי חזר ומחלו ופקע שעבוד הגוף ממילא פקע שעבוד הנכסים שאינו אלא מדין ערב עכ"ל ומ"ם הב"י לקמן סעיף כ"ג והפוסקים בשם הרי"ף פ' הכותב דס"ל מכירת שטרות דרבנן לא ירדתי לסוף דעתם ונראה שהביאו דהרי"ף קשיא ליה בתחלת דבריו קושית התוספות דפ' הכותב אמאי יכול למחול (וכן משמע בר"ן ובב"י שם שכתבו והטעם שיכול למחול כו' כתב הרי"ף ז"ל כו' ע"ם) לכך כתב וחזינן למקלת רבוותא כו' וא"כ בע"כ במה שהביא הרי"ף שם הש"ם דפ' מי שמת ר"ל דהיינו טעמא משום דמכירת שטרות דרבנן דאל"כ לא תירץ הרי"ף מאי דקשיא ליה מעיקרא אבל לפענ"ד דהרי"ף לא קשיא ליה מעיקרא אמאי יכול למחול דיכול להיות דסבר כר"ת שטני שעבודים יש לו דס"ל כיון דשטרות אין נופן ממון יכול למחות אלא דקשיא ליה אמאי אמרינן דאם חזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל ובנתנו במתנת ש"מ אינו יכול למחול מאי שנא שביב מרע מברי' וע"ז קאמר וחזינן למקלת רבוותא' כו' ודומה דבריהם אלא דס"ע דמתנת ש"מ עשאוה כשל תורה ונראה דמפרש הרי"ף הש"ם דפרק מי שמת כמ"ש התוס' פ' הזהב דף כ"ז בשם ר"י ופרק הכותב דף פ"ה ע"ב ופרק הספינה דף ע"ז בשם רבינו תם וכך כתב הר"ן פרק הכותב והנמוקי יוסף פרק מי שמת דה"פ אי אמרת בשלמא דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול דה"ל כמו יורש דאורייתא' מוסברתא לפי שכתב על שמו כל זה כ"ל בדברי תו' והסמ"ג אלא דלפ"ז קשיא מתני' דמלא שם"ח יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר אין בהם אחריות נכסים יחזיר ממ"ל אם המלוה אמר סי' בשטר בוכה אפילו יש בו משעבדי וכמ"ש בסי' ס"ה סק"ז ואם לא אמר סימנין אפי' אין בהם אחריות נכסים אמאי יחזיר ליהוי כל מולאו וג"מ ופמ"ם בסימן ס"ה סק"י וע' פ' יש בכור דדרשינן אליבה דרבי בריבוי ומיעוט דאמתנת שטרות והיינו שם"ח דאחרים דאין פודין כמ"ם בש"ם י"ד סי' ס"ה ואי נימא מכירת שטרות אלו דאורי' היאך מצי זכי בהן בשם"ח דאחרים . ואפשר לייבב לפמ"ם בסי' ס"ד בשטרות משעבד למכרן לגבות החוב והיינו משום שיעבוד עדיף מקנין ולהכי לא בעי בחיבה ולהכי נמי לשעבוד די"ל דהוא מדאורייתא כיון דשעבוד שייל אפילו בל דבר שאינו ברשותו וכיון דפודין נמי במשכון אבי קרא למצוה

שלא

ביאור

[עד] אבל אם נמצא שובר בבית לוה על הקטן עה ודאי הקטן פרוע ולא הגדול (עו"כ) [עה] וכן אם לא אמר מ' פרוע עו (עח) אלא אומר (עט) שטר אחד [סה] מחול לך הקטן (סה) י) מחול ולא הגדול יא] (מה"ר דוד כהן בית כ' סי' ו') : (ליקוט) אבל אם כו' . כ"ל נמצא לאחר כו' (עו"כ) : [עה] וכן . דכאן לא אמרו' יד בעה"ם לדברי התחתונה לדברי התחתונה ובמתנה שם בגמ' ורחיה לדברי התחתונה ובמתנה שם בגמ' ורחיה אבל אם נמצא בבית מלוה לוה זה שובר עליו הי' פרוע ולא האחרים וכן הוא בנמוק"י להדיא ומביאו ב"י : (עח) אלא אומר שטר אחד מחול לך כו' . כ"כ מהרד"ך שמדמה זה למכר דלקמן ס"ס רי"ח ומביאו ב"י ולפע"ד לא דמי דהתם המוכר מוחזק בשדהו אבל הכא המקבל מוחזק במעות ודמי לפרוע ומה"ט אמרינן לעיל סי' מ"ב ספיקא דאף בשובר אמרי' דיד בעל השובר על העליונה אף נגד שטר אע"פ שכתוב בשובר לשון מחילה וכדאיתא בב' מ"נ ספיקא"ה וספיקא"ו ע"ם ולע"ע : ומ"מ נראה דאף מהרד"ך לא קאמר אלא בסידוע בבירור או שהלוה מודה שמחל לו בחנם ומטעם שכתב שם שהקונה או המקבל מתנה על ידו התחתונ' והיינו דכתב מהרד"ך שם באומר שטר לך בידי מחול שמחלתיו לך כו'

הגר"א

כפ"ק דקדושין ומה שפקפה ש"ך דהא אמרי' בשובר ידו על העליונה כמ"ש בסי' מ"ב ס"ח ואפי' לענין מחילה כ"מ בסי' מ"ב סכ"ה וכס"ז ליתא דאמרי' יד בעה"ם לדברי התחתונה וכמ"ש קצ"א ב' ב' סתתם דכל אימת דכל שזכותו מלד ביבורו דינן על התחתונה וכמ"ש בסי' ע"א סל"א ודין זה רמיה לפסק הרי"ף שם ע"ם (ע"כ) :

היטב

בני ססיה מחוייב למחול לו דמי לפרעון והגדול מחול והרב קיצר בדבר עכ"ל : [סו] חוב . דכיון דלא הזכיר סכום החוב אמרי' דכל השטרות שנכתבו עליו הן בכלל אותו החוב ופ"ל סי' כ"ד וסי' ס"ג שע"ם :

המשפט

חידושים

סו (מ) אין נקנין כו' . אין נופן ממון רק שיעבוד בעלמא לא מיקניה בחפיה ובעי כו"ם. ואי מכירת שטרות דאורייתא אז דרבנן אינו כלום. ולא הוי אלא דבר שאינו ברשותו. ליתא דבאי דייאוש מועיל לדבר שאינו ברשותו מ"ם הא אין המוצא יכול לזכות בדבר שא"ב ואם היה הלוה זוכה בו ולא המוצא. לכן נראה דכוונת התו' הוא כעין שכתבו בכתובות פ"ה בתוס' ד"ה המוכר שט"ח וז"ל נהי דהחוב אינו מכור מ"ם שייך בו אונאה ששוה הרבה לקונה שימכרנו בדמי' יקרי' ללוה ע"ש וכיון שיכול למכרו ללוה ודאי הי"ה דיכול למכרו לאחר זולת ולצור דקאמר בש"ם הוא לאו דוקא רק כוונתו דיכול להחזיק בהנייר של השט"ח למכור אותו למי שיצטרך לו וכן מוכח מדברי הר"ן סי' הכותב בעובדא דמלונא דשטרי שהקשה דלמה לא מועיל לטעון למשכון תפסתי במינו דאי בעי אמרה לקוח הוא בידי ומחימנא לגבי נוף השטרות שנופן ממון כשאר משלטלין לצור י"ל דאי טעו' הקנ' לי נוף השטרות לצור לא מהימנא שאין אדם עשוי למכו' שטרותיו לצור ואי אמר מכרן לו בין לנוסן בין לראיה ומסרן ולא כ' כיון שבטל המקח לענין שיעבוד בטל נמי לענין נוף הנייר וכו' מוכח מדבריו דבשקונה רק לנוסן יכול להחזיק נוף הנייר למוכרו למלוה או לו' כמו בטוען במשכון דהא הר"ן הקשה שיהי' נאמן לטעון למשכון במינו דלצור וכיון שאם טוען למשכון ודאי דאין צריך להחזיר השטר למכו' ולא להראותו למכו' עד שיתן לו דמי חובו ע"כ גם כשיטען שקנה לצור א"צ להחזיר למלוה ולא להראותו למלו' כלל עד שיתן לו כמה שירצה וכיון שלנוף השטרו' מהני מכיר' מדאורייתא' ונקנו במסירה ה"נ מהני בהפקר ויאוש לענין זה שהזוכה יכול לזכות בהשטר לנופו שיהי' יכול למסרו ללו' או למלו' נוף השטר רק שהתוס' נקט ייאוש ולא נקט מכיר' לנופי' משום שאין אדם עשוי למכור שטרותיו לנופו כמ"ש הר"ן והטעם דמהני מכיר' וייאוש לענין זה נראה כיון שהשטר מיקרי נורם לממון ובשאר נורם לממון כגון בשור הנסקל בבית שומר אליבא דר"ש נראה נ"כ דאם נאבד מהשומר ונתייאש ממנו דהמוצאו זוכה בו והשומר צריך לקנותו ממנו דהא נורם לממון כממון דמי וכמו דמהני יאוש לענין ממון ה"נ מהני נ"כ לנורם ממון לר"ש דס"ל דנורם לממון כממון דמי מכ"ש בשטר לזכות בנופו על שטר למכרו למלוה או לכוה דממון נמור הוא דמהני יאוש לענין זה גם מה שהקשה בקצה"ח הא הנייר של כוה הוא כיתא כדמוכח מדברי הר"ן וכמ"ש בסי' ס"ה ע"ש : ובתומים כתב בשטר שנכתב בו לכך המוציאו מכירתו

הגהות אמרי ברוך

(ס"ך ס"ק מ') (") דברי התוספות והר"ן והכי"ב. כ"כ הר"ן וכ"י מבואר כדברי הס"ך . אבל בתוספת בשלמה

הגהות ישועות יעקב

סימן ס"ו בס"ך ס"ק מ' ר"ל דהיינו טעמא משום דמכירת שטרות דרבנן כ"כ הס"ך עצמו כתב בסל"ע דשיעבוד נכסים אלא דאוריתא . וכיון דשיעבוד הגוף אינו נמכר פשיטא דאין המכירה רק מדרבנן. אבל למ"ד ש"ך אפשר שהמכירה הוא מן התורה :

חידושי רעק"א

סי' סו ס"ח אלא בכתיבה ומסירה. כ"כ ויכול למכור לו חלי השטר ולכתוב לו כל שעבוד דאית בי' מסן כך וכך ריק"ם :

בסמ"ע אות מ' בסופו וג"ת אי מוכר שטרותיו. כ"כ מ' ש"ך סי' זה ס"ק ס"ה :

כסף הקדשים

סימן סו סעי' מ' (אלא בכתיבה ומסירה) אחד נתן בחשבון פרעון קוויטים מאדון ומשכם בסך כפי המקח מיי"ם ודכם והבלים לחשבון המעות. ואח"כ קיבל הסר בחשבון אחות מכפי חשבונם ונותן שוטן שקבלו ע"פ בסך החשבון. והקוויטים נכתבו על שם הנותן. נראה שגם אלא סי' כתיבה ומסירה להקנות מ"מ כיון דמחילה מ"ל קנין. אם היו מקבלים בהחלם כפי החשבון. הי' הפחת מוטל עליהם ומ"מ עשיתי פשר : (עמ"כ סקי"ח) נחו"מ ס"ו [לידך הס"כ] שמותפים שחלקו ביניהם שפ"ח מ"ל כומ"ם. יש לומר שהמשם מלד גרידה וכאלו לינגלאי לחברא שהשפ"ח שביד כל אחד ואחד לשכות בידו עתה. וגם שאין גרירה בדאורייתא הרי בר"פ המותפים בגדרים קיימא לן בר' אליעזר בן יעקב ע"ם שבשותפים יש

באר הגולה

ו' שם וז"ל שם ונראה דכל שמלאו שובר בעדים על מ' תכם ברשות הלוויים שנוטים הבאר וכו' כ מיתרת דרבא שם מ' מיתרת דאמ מר הלכתא וכו' כ"ב רים ד' ע"ז בגירסת הרי"ף וכן הרמב"ם בפי' מהלכות מכירה וכן דעת התוספת והרא"ם שם וכתב הסמ"ע דה"ה אם *כתב על השטר אני פב"פ מקנה לך פלוני בן פלוני שטר זה על פב"פ איהו וכל שיעבודיה דאית ביה :

פתחי תשובה

ותומים עיין שם ועיין בספר שערי משפט מ"ם בזה : י) הקטן מחול . בגמ"ע דהגר"ע אינר ז"ל כ"ב היינו כיון דהספק כמה מחל אבל אם ידוע כמה מחל ויש ספק בדין אם מהני המחילה לכאורה שטור הספק ואולם מדברי הב"ם סי' ס"ו סק"ע מבואר דלא ס

מקומות שמליין הש"ך אין הכרע לדברי הש"ם והש"ך וי"ל דלפי האמת שתחת שכ"ם הוא מדרבנן אינו יורש גמור רק כיורש בכ"ף הדמיון וכמ"ש השמ"ק לקמן בסימן רכ"ג ס"ק מ"ד ורק מעשה דלא תערוף דעת השכ"ם אלמה: רבנן למתנתו שלא יהיה ככח היורש דאורייתא לחמול: (ס"ך הכ"ל) (*) עשאוה כמתנה דאורייתא כ"כ לפ"ד הש"ך הי' לו להרי"ן לומר עשאו כירושה דאורייתא גם כמאן דמתי לידיה דמי א"ו שכונת הרי"ף דלפי האמת אינו יורש ממש רק כדי שלא תערוף דעתו עליו עשאוהו כמתנה דאורייתא ושלא תקשה הא ליכא שום גוונא שיהיה מתנה דאורייתא בשאה לכך השטיר ועשאוהו כאלו כבר הגיע המעות לידו דמקבל: (ס"ך כ') (*) כתב הריטב"א כו'. כ"כ יעוין בר"ן למדרש דף כ"ט ע"ב ד"ה הכא אתי יעו"ש: (ס"ך ה') (*) דא"כ פשיטא שם כו' כ"כ כ"ע הכא בדבר אחר הדעת שועה הכ"ג ליכא דין אונאה וכן כתב בזה בבאור הריטב"א בחידושיו לקידושין דף מ"ז בזה"ל דמדין אונאה ליכא הכא היה יותר מכדי הדעת עושה:

טורי זהב

סימן סו (סעיף ח') מיהו יכול לתפוס הנייר כו' משמע מדברי' דלא בכ"י שכתב כאן דמ"ש הטור בסימן ט"ו הכלוקה משהמש בנייר הוא חולק על מ"ש כאן בשם הרמב"ן שלא קנה אפילו הנייר כו' אלא גם הרמב"ן הוד' דיכול להשתמש היה עד שיחזיר לו דמי הנייר ואז חייב להחזירו כיון דלא

חידושי רעק"א

בש"ך אות ב' וכ"ה בהקדם לעניים. כ"כ ע' יו"ד סי' רכ"ח סז בהגה: שם אות י' בתחלתו לא בתחזירו לו. כ"כ ע' בחורים גדולים לימוד קל"ח: שם בד"ה אמנם דמודינא דנקנה בתמיר. כ"כ והדברי הש"ך לקמן סקי"ב משמע דמ"מ בעי שיאמר קני לדאיהו ולא שעבוד דאיה כיה:

פתחי תשובה

סו א) אלא בכתיבה ומסירה. ע' בת' מי"א דבמכירה שטרות אין חילוק בין שט"ח שעל ישראל ובין שט"ח שעל ע"מ עי' בסעיף ל"ב בהגה וכן מוכח בסעיף ד' בהגה מדהתם הטעם הוא"ל ואין כו חיוב רק בהיות רשות מלא דשטר חיוב נקנה בכתיבה ומסירה וזה פשוט. ועי' בתשובת חו"י סימן ר"ל אודות ראובן שהיה לו שטר חוב על שמעון והשט"ח היה בו חיובא בחופן שט"ח לראובן להוליא משמעון אלא אם כן הפס ומכר השט"ח לזולי שם בידו מעל שמעון אם מהני מה שכבר שלו שמעון ביד לוי הי"ל הפס. וכתב דודאי לא מהני מלד הסברא כללית דאם כן לא שבקת חיי דגם בכ"ו ולכ בכה"ג שאין בכחו להוליא מתכירה ומכרנה לאים שם בידו הל כעל חובו והן מסברא פרטית דבשום ענין אין לזולי שום תביעת חמון עד שיבורר תחלה שמעון חייב ללוי ושהשטר שריר וקיים ועומד. להפרע בלי הפיסה כו' ע"ש. ועי' בתשובת שבו"י חלק ח' סימן קנ"ז אודות אלמנה אחת שהיה לה שט"ח על ראובן ולא היתה יכולה להוליא ממנו ע"פ הדין כי השט"ח היה בו לשון מסופק ויד בעל השטר על התחתונה אלא דאם הפס לא מפקינן מיהא כמ"ש בסימן מ"ב ס"ח והלכה זו יבאה לבעל ואותו הבעל הפיס מעל ראובן

ביאור

סו [ח] (ליקוט) לותיות כו'. עכה"ג וכן הוכיחו שם מספ"ג דסנה' שפריך שם כמאן כרבי ש"מ דאיהו לא ס"ל כוותיה וכ"ש לא"ל שם דלא הימנה כו' וגם דלא פריך כמאן דלא כרבי וכיומות קעז ח' ואבני נתן ח"ב ס"ל דאין נקנין במסירה ועשאום שם ד"ה מאי כו' וכ"כ דקדושין ואבי"ת דכ"ע ל"ל דרבי והכא בדר"פ כו' אלמא דר"פ לא ס"ל כרבי

באר

סו [א] בכתיבה. כ' הגמרא מילי בינהו ואין קונין מילי במילי ר"ל דאין ק"ם וחליפין חלין כ"א מדבר שגופו ממון והוא בידו משא"כ שטר שאינו אלא לראיה שהשדות של לוה משועבדים לו אבל עדיין אינו שלו דקי"ל דב"ח מכאן ולהבא גוב' ולכן אפי' מסר את השטר ביד הזוכ' כו'. וא"ל בפ"פ קני לך איהו כו' מילי במילי הוא ולא שני עד שיכתוב אני פב"פ מקנה לך פב"פ שטר זה של פב"פ איהו זכל שיעבודי' ופיין בר"ן פ' הכותב וכ"י פ' מי שמת אי מכירת שטרות דאורייתא וא"מ אי מוכר שטרותיו למובר כוכבים עכ"ל הסמ"ע. ובש"ך פסק דמכירת שטרות דאורי' והביא הרבה פוסקי' דס"ל כן והאריך להוכיח דגם דעת הרי"ף הוא כן ב"ש וכתב עוד דרבינו ירוחם כתב דשטרות ניקנין בכסף כמו קרקע כך פשוט בש"ס ב"ק ע"כ ולא נהירא דהתוספות כתבו דלא גרסינן שטרות וכ"כ דעת כל הפוסקים וכתב הריטב"א הא דאמרינן אמירתו לחבירו כן הדין בהקדש לענייס בזמן הזה

נתיבות

משה"כ הכירתו דאורייתא. וכתב הסמ"ע דנפקא מינה בהא אי דאורייתא אי דרבנן למוכר שטר לגוי ויתבאר לקמן אי"ה: (ב) אלא בכומ"ס) (ואם אמר שט"ח זה יהיה לעניים בני כומ"ס וע"כ ודלא כש"ך: (ג) מיהו יכול לתפוס. הגה זו שייך לפעמ בתה דהמחבר כתב דאפילו הנייר לא קנה ועל זה כתב רמ"א דמ"מ יכול לתופסו סמ"ע. ודוקא כשלא פרעו ותופסו נגד חלוה ואם כבר פרעו והלוה מנקש שטרו ויתבאר לקמן סעיף ט"ז וסעיף כ"ב ש"ך: (ד) מוליאין מן הלוה. הא מ"מ המוכר חייב דמיס להלוקח וא"כ מוליאין מהלוה מדר"ג ע"ל סי' פ"ו: (ה) צריך לקיים. היינו כל דמי שווי דאילו דמיס שקיבל מה צריך לאחריות סמ"ע. והש"ך כתב דאחריות צריך דבלא קיבל אחריות אם היה החוב נפסד כגון שטעני הלוה והיה הלוה רוצה שיתן מדאורייתא והנכון אתו וקיימתיו מסברא: כ) בכומ"ס • עש"ך ס"ק ג' שכתב בשם הריטב"א דבהקדש לעניים אמיר' בשטרות הוי ככומ"ס וכו'. והוא תמוה דבי"ד סי' רכ"ח סי"ז פסק להלכה דמקדיש שט"ח בעי כומ"ס וכן תמה בתומים ומ"ש בספר קצה"ח על תוס' בב"ב ע"ב ד"ה אי כר' ע"ש. נראה דודאי מהך דפסחים אין ראי' רק שחוכחת התוס' הוא מדלא מצינו בשום מקום במקדיש שט"ח כומ"ס רק במכירה: ג) אחריות בתומים תמה הא אם יקבל אחריות הוי ריבית גמור כמבואר בי"ד סימן קע"ג ס"ח ולפענ"ד נראה דלא ק' מידי דלא מיירי שקיבל אחריות לשלם אם יעני הלוה דזה ודאי הוי ריבית גמור רק דהכא מיירי שקיבל אחריות על עצמו באם לא יצאה הלוה לשלם מחמת שיטעון לאו בע"ד דידי את כיון שאין לך כומ"ס קיבל המכוה על עצמו שישלם הוא כפי מה שיהי' שוה אז בשעת תביעה ואם לא יהיה שוה אז אפי' סרוטה אחת מחמת עניו לא יתן לו כלום וכן קיבל אחריות באם שיחזור בו התחייב עצמו לשלם

קצות

שלא לפדות בשטרות למשכון ודו"ק: ב) בכתיבה ומסירה ז"ל הש"ך כתב הריטב"א אלא דאמרי' אמירתו לגבוה כמסירתו לחדיוט וז"ל וכן הדין בהקדש לענייס בזמן הזה וכו' ובשטרות הוי בכתיבה ומסירה ובקרקעות הוי בחזקה וכו' ע"ש. ונפלאתי דהא מבואר להלכה ברמ"א בי"ד סימן רכ"ח סעיף ז' וז"ל המקדיש שט"ח צריך כתיבה ומסירה כמו בהדיוט והוא מתשובת הרשב"א ומשמע מדברי הש"ך דסובר כן וא"כ ע"כ דברי הריטב"א המה חולקין בזו על דברי הרשב"א והוא מחלוקת הקודם אם שייך אמירה לגבוה בהקדש עניים ועי' בסי' רכ"ט והדברים עתיקין וא"כ איך שתם הש"ך להלכה בהיפוך. (אמנם גם בכתיבה ומסירה נראה מדברי התוס' בכ' הספינה דלא מהני וז"ל שם בתרא ע"ד ד"ה אי כר' ע"ש ד"ה אמאי לא קני גם הקרקעות הכתוב בו מדאורייתא דהא קרקע נקנית בכסף ובשטר וחזקה וי"ל דכמו שאינו יכול להקדישן בדמוכח בפ' כל שעה כיון שהקרקעות אינן ברשותו כך אינו יכול להקנותן והא דלא תיקנו רבנן שיוכל להקדישן כמו שיוכל להקנות לפי שאין הקדש כ"כ לורך ומבואר מתוך דבריהם כיון דמכירת שטרות דרבנן ואינו אלא משום תקנה ולכן בהקדש שאינו כ"כ לורך לא תיקנו ואם כן אפי' בתיבה ומסירה נמי לא מהני הרשב"א הכ"ל דיקנה להקדש בכתיבה ומסירה אפשר דשובר מכירת שטרות דאורייתא אולם דברי התוס' לא יכונתי להולמן דמי הזקיקים לכך לחלק בין הקדש למכירה דהא לא מוכח בש"ס בפרק כל שעה אלא שאין יכול להקדיש גוף הנכסים כל אלוה אבל אם מקדיש גוף החוב דילמא אה"כ דקדוש בכתיבה ומסירה אז אפי' בלא בתיבה ומסירה אפי' סברת הריטב"א אלא דשם לא מיירי אלא מהקדש נכסיו דבעניין זה גם במכירה לא מהני כד שימכור גוף השט"ח ואדע דהא התם אמרי' אם זכין מלוה ואקדים מלוה הרי דאיירי נמי במכירה וע"כ ל"ל משום דלא מיירי ממכירות השטר וכן לא מיירי נמי מהקדש השטר אלא מזכין מלוה והקדים מלוה את קרקע הלוה לחוד וש"ם בפרק כל שעה וא"כ דלמא הקדש ומכר שוין הם דבכתיבה ומסירה נמי מהני כמו במכר וא"כ מיהו בהקדש עניים

ביאור

סו [ח] (ליקוט) לותיות כו'. עכה"ג וכן הוכיחו שם מספ"ג דסנה' שפריך שם כמאן כרבי ש"מ דאיהו לא ס"ל כוותיה וכ"ש לא"ל שם דלא הימנה כו' וגם דלא פריך כמאן דלא כרבי וכיומות קעז ח' ואבני נתן ח"ב ס"ל דאין נקנין במסירה ועשאום שם ד"ה מאי כו' וכ"כ דקדושין ואבי"ת דכ"ע ל"ל דרבי והכא בדר"פ כו' אלמא דר"פ לא ס"ל כרבי

באר

סו [א] בכתיבה • כ' הגמרא מילי בינהו ואין קונין מילי במילי ר"ל דאין ק"ם וחליפין חלין כ"א מדבר שגופו ממון והוא בידו משא"כ שטר שאינו אלא לראיה שהשדות של לוה משועבדים לו אבל עדיין אינו שלו דקי"ל דב"ח מכאן ולהבא גוב' ולכן אפי' מסר את השטר ביד הזוכ' כו'. וא"ל בפ"פ קני לך איהו כו' מילי במילי הוא ולא שני עד שיכתוב אני פב"פ מקנה לך פב"פ שטר זה של פב"פ איהו זכל שיעבודי' ופיין בר"ן פ' הכותב וכ"י פ' מי שמת אי מכירת שטרות דאורייתא וא"מ אי מוכר שטרותיו למובר כוכבים עכ"ל הסמ"ע. ובש"ך פסק דמכירת שטרות דאורי' והביא הרבה פוסקי' דס"ל כן והאריך להוכיח דגם דעת הרי"ף הוא כן ב"ש וכתב עוד דרבינו ירוחם כתב דשטרות ניקנין בכסף כמו קרקע כך פשוט בש"ס ב"ק ע"כ ולא נהירא דהתוספות כתבו דלא גרסינן שטרות וכ"כ דעת כל הפוסקים וכתב הריטב"א הא דאמרינן אמירתו לגבוה כמסירתו לחדיוט כן הדין בהקדש לענייס בזמן הזה

נתיבות

משה"כ הכירתו דאורייתא. וכתב הסמ"ע דנפקא מינה בהא אי דאורייתא אי דרבנן למוכר שטר לגוי ויתבאר לקמן אי"ה: (ב) אלא בכומ"ס) (ואם אמר שט"ח זה יהיה לעניים בני כומ"ס) (ודלא כש"ך: (ג) מיהו יכול לתפוס. הגה זו שייך לפעמ בתה דהמחבר כתב דאפילו הנייר לא קנה ועל זה כתב רמ"א דמ"מ יכול לתופסו סמ"ע. ודוקא כשלא פרעו ותופסו נגד חלוה ואם כבר פרעו והלוה מנקש שטרו ויתבאר לקמן סעיף ט"ז וסעיף כ"ב ש"ך: (ד) מוליאין מן הלוה. הא מ"מ המוכר חייב דמיס להלוקח וא"כ מוליאין מהלוה מדר"ג ע"ל סי' פ"ו: (ה) צריך לקיים. היינו כל דמי שווי דאילו דמיס שקיבל מה צריך לאחריות סמ"ע. והש"ך כתב דאחריות צריך דבלא קיבל אחריות אם היה החוב נפסד כגון שטעני הלוה והיה הלוה רוצה שיתן

משה"א

מדאורייתא והנכון אתו וקיימתיו מסברא: כ) בכומ"ס • עש"ך ס"ק ג' שכתב בשם הריטב"א דבהקדש לעניים אמיר' בשטרות הוי ככומ"ס וכו'. והוא תמוה דבי"ד סי' רכ"ח סי"ז פסק להלכה דמקדיש שט"ח בעי כומ"ס וכן תמה בתומים ומ"ש בספר קצה"ח על תוס' בב"ב ע"כ ד"ה אי כר' ע"ש. נראה דודאי מהך דפסחים אין ראי' רק שחוכחת התוס' הוא מדלא מצינו בשום מקום במקדיש שט"ח כומ"ס רק במכירה: ג) אחריות בתומים תמה הא אם יקבל אחריות הוי ריבית גמור כמבואר בי"ד סימן קע"ג ס"ח ולפענ"ד נראה דלא ק' מידי דלא מיירי שקיבל אחריות לשלם אם יעני הלוה דזה ודאי הוי ריבית גמור רק דהכא מיירי שקיבל אחריות על עצמו באם לא יצאה הלוה לשלם מחמת שיטעון לאו בע"ד דידי את כיון שאין לך כומ"ס קיבל המכוה על עצמו שישלם הוא כפי מה שיהי' שוה אז בשעת תביעה ואם לא יהיה שוה אז אפי' סרוטה אחת מחמת עניו לא יתן לו כלום וכן קיבל אחריות באם שיחזור בו התחייב עצמו לשלם

קצות

שלא לפדות בשטרות למשכון ודו"ק: ב) בכתיבה ומסירה ז"ל הש"ך כתב הריטב"א אלא דאמרי' אמירתו לגבוה כמסירתו לחדיוט וז"ל וכן הדין בהקדש לענייס בזמן הזה וכו' ובשטרות הוי בכתיבה ומסירה ובקרקעות הוי בחזקה וכו' ע"ש. ונפלאתי דהא מבואר להלכה ברמ"א בי"ד סימן רכ"ח סעיף ז' וז"ל המקדיש שט"ח צריך כתיבה ומסירה כמו בהדיוט והוא מתשובת הרשב"א ומשמע מדברי הש"ך דסובר כן וא"כ ע"כ דברי הריטב"א המה חולקין בזו על דברי הרשב"א והוא מחלוקת הקודם אם שייך אמירה לגבוה בהקדש עניים ועי' בסי' רכ"ט והדברים עתיקין וא"כ איך שתם הש"ך להלכה בהיפוך. (אמנם גם בכתיבה ומסירה נראה מדברי התוס' בכ' הספינה דלא מהני וז"ל שם בתרא ע"ד ד"ה אי כר' ע"ש ד"ה אמאי לא קני גם הקרקעות הכתוב בו מדאורייתא דהא קרקע נקנית בכסף ובשטר וחזקה וי"ל דכמו שאינו יכול להקדישן בדמוכח בפ' כל שעה כיון שהקרקעות אינן ברשותו כך אינו יכול להקנותן והא דלא תיקנו רבנן שיוכל להקדישן כמו שיוכל להקנות לפי שאין הקדש כ"כ לורך ומבואר מתוך דבריהם כיון דמכירת שטרות דרבנן ואינו אלא משום תקנה ולכן בהקדש שאינו כ"כ לורך לא תיקנו ואם כן אפי' בתיבה ומסירה נמי לא מהני הרשב"א הכ"ל דיקנה להקדש בכתיבה ומסירה אפשר דשובר מכירת שטרות דאורייתא אולם דברי התוס' לא יכונתי להולמן דמי הזקיקים לכך לחלק בין הקדש למכירה דהא לא מוכח בש"ס בפרק כל שעה אלא שאין יכול להקדיש גוף הנכסים כל אלוה אבל אם מקדיש גוף החוב דילמא אה"כ דקדוש בכתיבה ומסירה אז אפי' בלא בתיבה ומסירה אפי' סברת הריטב"א אלא דשם לא מיירי אלא מהקדש נכסיו דבעניין זה גם במכירה לא מהני כד שימכור גוף השט"ח ואדע דהא התם אמרי' אם זכין מלוה ואקדים מלוה הרי דאיירי נמי במכירה וע"כ ל"ל משום דלא מיירי ממכירות השטר וכן לא מיירי נמי מהקדש השטר אלא מזכין מלוה והקדים מלוה את קרקע הלוה לחוד וש"ם בפרק כל שעה וא"כ דלמא הקדש ומכר שוין הם דבכתיבה ומסירה נמי מהני כמו במכר וא"כ מיהו בהקדש עניים

ב מיהו יכול לתפוס הנייר כו'. הגה"ה זו אינה נדפסת בסדר שהרי אחר"כ וא"כ ואפי' הנייר כו' לא קנה ול"ל הגה"ה זו בסוף סעיף זה והגה"ה הנדפס בסוף סעיף זה מקומה הוא כאן: ג עד שיחזיר לו דמיו וכן אם תפס הלוקח אין מוליאין מידו כמ"ש לקמן סעיף י"ז ועמ"ש שם בס"ק ל"ד:

ד מוליאין מן הלוה כו' היינו מדר' נתן שיתבאר דינו בסי' פ"ו (הגה"ה וכ' מהרי"ו סי' קס"ב הוא"ל ואין המקח קיים אינו על המעות רק שומר שכר אע"ג דנתן לקונה שטר אע"ג דנתן לקונה שטר על המעות ונאמן לומר פרעתי ממנו דנאמנו ד"מ עכ"ל הסמ"ע. והש"ך הסיג ע"ז וכתב דמוכח בהדיא בש"ס ובכל הפוסקי' דהמעות הוי הלואה גם מהרי"ו לא קאי אמעות שכתב שם וז"ל ואותן כתבים כו' אינם באחריות ראובן להתחייב באונסים מאחר דהמכירה לאו

המשפט

חידושים

לו כתיבה עדיין ולא היה רוצי' לחזור בו לאיזה טעם שיש לו היה המלוי' נותן לו כתיבה עדיין והיה נפשר מה שאין כן בקיבל אחריות אפילו נותן לו כתיבה ממוייב לשלם מעצם אחריות עכ"ל הש"ך. וע"כ (דבקבלת אחריות לשלם אם יעני הלוה הוא ריבית גמור וא"ל לשלם משום איסור ריבית רק אחריות דהכא מיירי שקיבל אחריות על נכסיו אחזור בו אז שלוה לא ירצ' ליתן לו שיטעון לאו בע"ד דידי אם שיטל הוא שיעבד נכסיו אבל אם יעני הלוה שיהיה פטור) (בנה"ג מותר ואפי' שלא היה כתיבה ולא נקנה לו השטר וזוזי הוי הלוה' גבוה ואסור ליטול יותר אח"כ מ"ש כיון שרוצה לעמוד באמתתו ולקיים בתקח מותר: (ו) לקבל מי שפרע) (דדוקא במעות ולא עשה משיכה דאינו אל כל פניס קנין דאורייתא דמעות קונה ד"ת חייב

ביאורים

וקיבל אחריות על נכסיו וכלשון הזה כתב המחבר לעיל סי' ס' סעיף ו' נבי מוכר דבר שלא בא לעולם וכתב שם וז"ל וכתב אחריות ע"ע להעמידו בידו ע"ש. ובאמת זה ודאי מותר דהוי כמו שאומר אי יוקרא אן זילא ברשותך ואי תקסה ברשותי דשרי כמבואר בב"מ ס"ד וביו"ד סי' קע"ג ועוד נראה דאפי' אם יאמר לו אם יצאה הלוה לשלם לך אין עלי אחריות רק אם לא יצאה נשלם לך שיטען לאו בע"ד דידי את אשלם לך כל השט"ח דשרי נ"כ דהוי נ"כ כמו אי תקסה וכו' ומה שכ' בתומים מהגהת הרא"ש שהביא הש"ך בסי' קע"ו סק"ח כתבתי בספרי חות דעת דכל שמקיים המכר אין בו משום ריבית ע"ש: ד) דאינו חייב לקבל מי שפרע. עש"ך ס"ק ח' שהגיה בצ"ע וע' תומים שכתב כיון דקי"ל דאינו חייב לקבל מי שפרע רק במקח שמעות קונה ד"ת ודאא כהרי מינא"ש דס"ל דבכ"מ דאיכא דברים ומעות איכא מי שפרע וא"ש דברי הרב בהגה"ה ומ"ש הש"ך על הבעה"ת דהא במוכר שטרותיו לבושם יש בהם אונאה לממ"ל ס"ק

הרב"א

וקיל כר"פ (ע"כ): [ב] מיהו יכול. כנ"ל בסי' ס"ד: [ג] וכן אם. מדר' נתן ודוקא אם אין לו. כ"ק מ"כ: [ד] וכן אם קבל. כנ"ל בסי' מ' ס"ח: [ה] י"א דאינו חייב. כ"כ שם לעור ולעור ופי' בסה"ת דוקא הלוקח לא כיון אלא לראיה כמ"ש בכ"ק לא שרי אינם זוזי ככדי אלא ס"פ לעור הכוונה של המוכר ולייר המשמעות וכיון שהמוכר לא מכר לראיה אינו חייב לקבל:

היטב

והא כמסירתו דקאמר לאו מסירה ממש אלא פירוש בהקנאתו כל חד לפי הקנאתו ובשטרות הוי בכתיבה ומסירה ובקרקעות בחזקה הלכך האומר שטר זה לעניים צריך לומר וכל שיעבודי' דנהי דהקנאה דהדיוט לא בעי אמירה דהדיוט בעי ע"ש: [ב] מיהו • כ' הסמ"ע דהנ"ה זו אינה נדפסת בסדר דקאי אמ"ש אח"כ ואפי' הנייר כו' לא קנה ול"ל הנ"ה זו בס"ש זה והנ"ה הנדפסת שם מקומה כאן: [ג] לקיים. פי' צריך לשלם כפי שווי השטר לגבות בו כיון דקיבל עליו אחריות דאל"כ מאי קמ"ל הא דמי המכירה בלא"ה צריך להחזיר לו ופ"ל סעיף ל"ב ול"ד וכתב מהרי"ו סי' קס"ב הוא"ל ואין המקח קיים אינו על המעות רק שומר שכר ואע"ג דנתן לקונה שטר על המעות ונאמן לומר פרעתי ממנו דנאמנו ד"מ עכ"ל הסמ"ע. והש"ך הסיג ע"ז וכתב דמוכח בהדיא בש"ס ובכל הפוסקי' דהמעות הוי הלואה גם מהרי"ו לא קאי אמעות שכתב שם וז"ל ואותן כתבים כו' אינם באחריות ראובן להתחייב באונסים מאחר דהמכירה לאו

המשפט

חידושים

לו כתיבה עדיין ולא היה רוצי' לחזור בו לאיזה טעם שיש לו היה המלוי' נותן לו כתיבה עדיין והיה נפשר מה שאין כן בקיבל אחריות אפילו נותן לו כתיבה ממוייב לשלם מעצם אחריות עכ"ל הש"ך. וע"כ (דבקבלת אחריות לשלם אם יעני הלוה הוא ריבית גמור וא"ל לשלם משום איסור ריבית רק אחריות דהכא מיירי שקיבל אחריות על נכסיו אחזור בו אז שלוה לא ירצ' ליתן לו שיטען לאו בע"ד דידי אם שיטל הוא שיעבד נכסיו אבל אם יעני הלוה שיהיה פטור) (בנה"ג מותר ואפי' שלא היה כתיבה ולא נקנה לו השטר וזוזי הוי הלואה' גבוה ואסור ליטול יותר אח"כ מ"ש כיון שרוצה לעמוד באמתתו ולקיים בתקח מותר: (ו) לקבל מי שפרע) (דדוקא במעות ולא עשה משיכה דאינו אל כל פניס קנין דאורייתא דמעות קונה ד"ת חייב

ביאורים

וקיבל אחריות על נכסיו וכלשון הזה כתב המחבר לעיל סי' ס' סעיף ו' נבי מוכר דבר שלא בא לעולם וכתב שם וז"ל וכתב אחריות ע"ע להעמידו בידו ע"ש. ובאמת זה ודאי מותר דהוי כמו שאומר אי יוקרא אן זילא ברשותך ואי תקסה ברשותי דשרי כמבואר בב"מ ס"ד וביו"ד סי' קע"ג ועוד נראה דאפי' אם יאמר לו אם יצאה הלוה לשלם לך אין עלי אחריות רק אם לא יצאה נשלם לך שיטען לאו בע"ד דידי את אשלם לך כל השט"ח דשרי נ"כ דהוי נ"כ כמו אי תקסה וכו' ומה שכ' בתומים מהגהת הרא"ש שהביא הש"ך בסי' קע"ו סק"ח כתבתי בספרי חות דעת דכל שמקיים המכר אין בו משום ריבית ע"ש: ד) דאינו חייב לקבל מי שפרע. עש"ך ס"ק ח' שהגיה בצ"ע וע' תומים שכתב כיון דקי"ל דאינו חייב לקבל מי שפרע רק במקח שמעות קונה ד"ת ודאא כהרי מינא"ש דס"ל דבכ"מ דאיכא דברים ומעות איכא מי שפרע וא"ש דברי הרב בהגה"ה ומ"ש הש"ך על הבעה"ת דהא במוכר שטרותיו לבושם יש בהם אונאה לממ"ל ס"ק

הרב"א

וקיל כר"פ (ע"כ): [ב] מיהו יכול. כנ"ל בסי' ס"ד: [ג] וכן אם. מדר' נתן ודוקא אם אין לו. כ"ק מ"כ: [ד] וכן אם קבל. כנ"ל בסי' מ' ס"ח: [ה] י"א דאינו חייב. כ"כ שם לעור ולעור ופי' בסה"ת דוקא הלוקח לא כיון אלא לראיה כמ"ש בכ"ק לא שרי אינם זוזי ככדי אלא ס"פ לעור הכוונה של המוכר ולייר המשמעות וכיון שהמוכר לא מכר לראיה אינו חייב לקבל:

היטב

והא כמסירתו דקאמר לאו מסירה ממש אלא פירוש בהקנאתו כל חד לפי הקנאתו ובשטרות הוי בכתיבה ומסירה ובקרקעות בחזקה הלכך האומר שטר זה לעניים צריך לומר וכל שיעבודי' דנהי דהקנאה דהדיוט לא בעי אמירה דהדיוט בעי ע"ש: [ב] מיהו • כ' הסמ"ע דהנ"ה זו אינה נדפסת בסדר שהרי קאי אמ"ש אח"כ ואפי' הנייר כו' לא קנה ול"ל הנ"ה זו בסוף סעיף זה והגה"ה הנדפס בסוף סעיף זה מקומה הוא כאן: ג עד שיחזיר לו דמיו וכן אם תפס הלוקח אין מוליאין מידו כמ"ש לקמן סעיף י"ז ועמ"ש שם בס"ק ל"ד:

ד מוליאין מן הלוה כו' היינו מדר' נתן שיתבאר דינו בסי' פ"ו (הגה"ה וכ' מהרי"ו סי' קס"ב הוא"ל ואין המקח קיים אינו על המעות רק שומר שכר אע"ג דנתן לקונה שטר על המעות ונאמן לומר פרעתי ממנו דנאמנו ד"מ עכ"ל הסמ"ע. והש"ך הסיג ע"ז וכתב דמוכח בהדיא בש"ס ובכל הפוסקי' דהמעות הוי הלואה גם מהרי"ו לא קאי אמעות שכתב שם וז"ל ואותן כתבים כו' אינם באחריות ראובן להתחייב באונסים מאחר דהמכירה לאו

נתיבות

משה"כ הכירתו דאורייתא. וכתב הסמ"ע דנפקא מינה בהא אי דאורייתא אי דרבנן למוכר שטר לגוי ויתבאר לקמן אי"ה: (ב) אלא בכומ"ס) (ואם אמר שט"ח זה יהיה לעניים בני כומ"ס) (ודלא כש"ך: (ג) מיהו יכול לתפוס. הגה זו שייך לפעמ בתה דהמחבר כתב דאפילו הנייר לא קנה ועל זה כתב רמ"א דמ"מ יכול לתופסו סמ"ע. ודוקא כשלא פרעו ותופסו נגד חלוה ואם כבר פרעו והלוה מנקש שטרו ויתבאר לקמן סעיף ט"ז וסעיף כ"ב ש"ך: (ד) מוליאין מן הלוה. הא מ"מ המוכר חייב דמיס להלוקח וא"כ מוליאין מהלוה מדר"ג ע"ל סי' פ"ו: (ה) צריך לקיים. היינו כל דמי שווי דאילו דמיס שקיבל מה צריך לאחריות סמ"ע. והש"ך כתב דאחריות צריך דבלא קיבל אחריות אם היה החוב נפסד כגון שטעני הלוה והיה הלוה רוצה שיתן

בלא"ה צריך להחזיר לו וע"ל סעיף ל"ב ול"ד : ו לקבל מי שפרע . דינו דמי שפרע עיין לקמן בסי' ר"ד ונראה דדוקא מי שפרע קאמר דא"ל לקבל עליו כיון דלא קנה דבר שנופו ממון אבל מ"מ יש בו משום מחוסרי אמנה שנתבאר שם גם כן בעור בסי' ר"ד ז"ל שם ראוי לאדם לעמוד בדיבורו אע"פ שלא נתן דמים ולא רשם המקח ולא נתן משכון כל החוזר בו בין לזקא בין מוכר הרי זה ממחוסרי אמנה וחין רוח חכמים נוחה הימנו עכ"ל . זלא כמ"ש ° בע"ס בסעיף זה חדין זה ז"ל אינו חייב לקבל עליו מי שפרע ויכול לחזור בו אע"פ שקיבל המעות לא היה כאן אלא קנין דברי' ודברים אין בהן משום מחוסרי אמנה עכ"ל דלא הל"ל ודברים אין בהם משום מחוסרי אמנה. ומור"ם לא כתב ויכול לחזור בו אלא לענין שא"ל לקבל עליו מי שפרע וק"ל : ז ואפי' הנייר כו' . הטעם כיון דדעת הקונה היה לקנות החוב והשיעבוד וזה לא קנה מש"ה לא חל הקנין כלל שאין קנין לחלאין : ולכל

ג) ו מי [ד] שפרע ויכול ה) ד) לחזור בו ואע"פ שקבל המעות (כ"י בסס התרומות) (ו) ו) ב היל כך האי מאן [ה] דמזבין שטרא לחבריה (ז) (ז) צריך למכתב ליה קני לך איהו וכל שעבודא דאית ביה ב] ואם לא כתב כן (ח) (ט) לא קנה המלוה שבו ז (ט) ז) (ט) ג [ו] ואפי' הנייר לצור ע"פ צלוחיתו לא קנה אלא מקח טעות הוא ומחזיר הנייר ויחזיר

ועוד קשה לי על הר"ב נסי דכתב הבעה"ת כן היינו לשטת החוסרים דקנה הנייר לצור ע"פ צלוחיתו אבל להחוסרים דלא קנה א"כ צריך לקבל מי שפרע והיינו שכתב הבעה"ת ואע"פ שאין ברור אצלינו כמו שכתבנו למעלה. ר"ל דלעיל שם כתב די"א דלא קנה הנייר וא"כ כיון שהשבימו הפוסקים והטור והמחבר דאין קנין לחלאין ולא קנה אפי' הנייר לצור ע"פ צלוחיתו אבל מקח טעות הוא ומחזיר הנייר ויחזיר לו הדמים והרב סתם כדבריהם שאין ברור אצלינו אע"א דא"ל לקבל מי שפרע . ע"כ נ"ל ברור דכמו שהדין לקמן סימן ר"ד בדברים ומעות שהחוזר בו צריך לקבל מי שפרע ה"ה כאן ושלא כדברי הר"ב : (ו) הילכך

חי מאן דמזבין כו'. אבל במתנה קנה הנייר מיהת כשמסר ולא כתב אלא שיש להראותו בב"ד לזכותו של זה כשם שמוליא אחר ראיות מדין עדות כ"כ הריטב"א פ' האיש מקדש . ודבריו נכונים דבשלמא במכר כיון דודאי אדעתא דנייר לא קנהו מתחלה א"כ המקח טעות ונתבטל לגמרי והוה כאלו לא נמכר כלל וא"כ גם הנייר לא קנה דאין קנין לחלאין אבל במתנה כל מה שנתן לו מתנה הוא ועוד נ"ל ראייה ממה שהאשה מתקדשת בכה"נ כשהנייר הוא שוה פרוטה וכמ"ש הב"ח בא"ע סימן כ"ח סעיף י"א וכמו שכתבתי לקמן סעיף כ"ג ס"ק ע"ה אלא ודאי כיון דאשה בפרוטה לחוד מיקדשא א"כ כל מה שנתן לה מיקדשא בה וה"ה הכא כן נ"ל ברור : (ז) צריך למכתב ליה כו'. וה"ה אם כתב על השטר"ח עצמו קני לך איהו וכל שעבודיה נמי סני בהכי סמ"ע ס"ק א' וכן הוא בסמ"ג דף קנ"ח ריש ע"ב וז"ל ורחיתי בתשובה א' שהשיב ר"י שאין חילוק בין כתבו על אותו שטר בין כתבו בשטר אחר עכ"ל . מיהו היינו כשמסר לו השטר חוב קודם שכתב עליו כן זכדלקמן סעיף ד' :ובתשובה' מהר"א ן' חייס סימן נ"ב דף קל"ז ע"ב נסתפק בא"ס כתוב בשטר שא"ל קני לך כו' אי מהני כיון שאינו כתוב שכתב לו קני לך כו' וכתב דאפשר דמהני למאי דקי"ל (לקמן סי' קנ"א ס"ג) דשטרי דידן שטרי קנין הם ועוד דאפשר כיון שכתוב בשטר שא"ל קני לך כו' יש בכלל זה עדות על הכתיבה כו' וע"ש וע"ל סעיף ב' : (ח) לא קנה וכ' בסמ"ע וז"ל וכ' מהרי"ו סימן קס"ב הואיל ואין המקח קייס אינו על המעות רק שומר שכו' אע"ג דנתן לקונה שטר על המעות ונאמן לומר פרעתי במנו דנאמנו ע"ל ד"מ ג' עכ"ל סמ"ע ובאמת כן הוא בד"מ אבל לפע"ד זהו שגגה כדמוכח להדי' בס"ס פ' איזהו נשך דף ע"ב בעובדא דפרדיסא ובכל הפוסקים לקמן ס"ס ע' ובגמוק"י פ"ק דמציעא גבי הכיר בה שאינו שלו וכן לקמן סי' קי"ח מחודש א' ומהרי"ו סי' קס"ב קאי התם להדיא אכתבים ולא אמעות שכתב שם וז"ל ואותן כתבים אפי' לדברי שמעון שמסר אותם לראובן מ"מ אינן באחריות ראובן להתחייב באונסים מאחר דהמכירה לאו מכירה היא ולכל היותר אינו חייב אלא כאונס שבר כו' וע"ש : (ט) ואפי' הנייר כו'. הב"ח האריך בכאן להשיג על הב"י ועל מה שהשמיט המחבר נקמן סעיף ע"ז דברי הטור סעיף ע"ו בשם בעה"ת ושלא כדת השיג עליו דודאי מדברי בעה"ת שם משמע דקנה הנייר מדכתב שלא קנה השעבוד והלוקח משתמש בנייר כו' משמע עוד יותר בבעה"ת נופיה למעיין שם בשטר נ"א ריש ח"ד ולכך השמיטו ועוד נראה דהמחבר ס"ל כיון דהרשב"א ורבינו ירוחם שהבאתי לקמן סעיף כ"ג ס"ק ע"ה חולקין דאין כופין הלוקח להחזיר השטר א"כ ה"ה במסר ולא כתב דאד דינא אית להו בזה וכמ"ש הב"י בשעיף ע"ו בשם בעה"ת דאד דינא אית להו והיינו שכ' הב"י לקמן מחודש מ' ומדברי רש"י נראה כהרשב"א ור' ירוחם כתב שדברי הרשב"א עיקר ועי' במ"ש בסי' זה בשם בעה"ת עכ"ל ולכך השמיטו לקמן סעיף ע"ז דברי בעה"ת ולא משום דס"ל כהרשב"א לגמרי דהא כתבתי לקמן ס"ק ע"ה דבא"ע סי' כ"ח סעיף י"ב

משמע

ביאור

(ליקוט) ובמקום כו'. וכ"ד רשב"ם שם ד"ה ואל"ל אין כו' וכמש"ל אלא מקח כו' וכיטול מקח שביהם חוזרין כמ"ש בב"מ כ' ב' זלף שאין חוזלה לשטרות כיון דמכר לזר יש בו חוזלה כמש"ם תכ"ם לפי' סה"ת וז"ל לעשה אלא מקח כו' (ע"כ): [ו]ואפי'

באר

לאו מכירה היא ולכל היותר אינו חייב אלא כנושא שכר כו' ע"ש עכ"ל : [ד] שפרע · כ' הסמ"ע ומ"מ יש בו משום מחוסר אמנה כמ"ש הטור סי' ר"ד ודלא כע"ש ועיין בש"ך שהשיג על דין זה והביא ראיות לדבריו ומסיק וכתב וז"ל ע"כ נ"ל ברור דכמו שהרין בסי' ר"ד בדברים ומעות שצריך החוזר בו לקבל מי

נתיבות

מי שפרע אבל כאן דליכא קנין כלל ליכא מי שפרע דלא כהש"ך. ומ"מ יש בו משום מחוסר אמנה סמ"ע וע"כ: (ז) צריך למכתב ליה. הן בנייר בפ"ע הן ע"ג השטר וצריך לכתוב לו כן אני פ"ע מוכר לך פ"ע משך זה אינו על פ"ע משעודיה דאית ביה. סמ"ע ריש הסי' : (ח) לא קנה. והטעות הוי עליו ש"ם ונאתן בשבועה לומר דנאנסו ומש"ה אפילו קיבל המעות בשטר נאתן לומר פרעתי במינו דנאנסו דלא כש"דאב' אמתוייב באחריות וע"ב)(אשם מכר ופי' לו בשעת מכירה ביהן לו כומ"ם כל כתם שלא נתן לו הכתיבה אסור המוכר להשתמש במעות ולא הוי על המעות רק ש"ם אבל אם

משה"א

א' בשם התוספות דהמכיר' של הנייר הוא נ"כ למוכרו ללוה או למלוה אין בו משום אונאה כמ"ש התוס' כתובות ס"ה ד"ה המוכר : ה) לחזור בו אע"פ שקיבל המעות . עסמ"ע שב' הואיל שאין המקח קיים אין על המעות רק ש"ש ונאמן לומר פרעתי במינו דנאנסו ועש"ך ס"ק ח' שכתב דשגגה הוא כדמוכח בב"מ בעובדא דפרדיסא בפ' א"נ ובבעה"ת שער מ"ז ובתומים כ' דמוכח מדברי התוספות ב"מ ד"ה מאי איריא דסבירא ליה דלמאן דאמר דאין מעות קונות ד"ת דאין על המעות רק ש"ש וגם הבעה"ת לא סליג דשאני התם דהלוקח כבר נכנס להמקח ולכך המעות הלואה נביה . אבל הכא שאין הלוקח נחית למקחו כלל דאין לו כתיבה ולא תפיס רק בנייר בעלמא כ"ע מודים דלא חוי רק ש"ש וכו' ותמהני דהא הבעה"ת כ' גם כן זה נבי מכר מה שאירש מאבא דהמעות הלואה אף דהלוקח לא נחית למקחו כלל גם מ"ש בספר קצה"ח לחלק דבדבר שהקנין תפיס בו ומחוסר הקנין חש"ך בו כנון במטלטלין כשמחוסר משיכ' ובשטרות שמחוסר כומ"ם אין המוכר רשאי להשתמש במעות עד שנעשה הקנין השייך בו ולא הוי המעות הלואה אבל בדבר שאין קנין נתפס בו כלל כנון במוכר דבר שאינו שלו דהמוכר אינה את הלוקח שמכר לו דבר שאינו שלו דהוי מקח טעות המעות הלואה כמבואר בסי' רל"ב עכ"ל. הוא נ"כ תמוה דהא הבעה"ת כ' זה נ"כ במכר באסמכתא אף שיש בו קנין המועיל נ"כ מעכשיו ובב"ד חשוב ואם"ה כתב דהמעות הלואה לכן נראה לחלק דדוקא במטלטלין שבודאי נתן המעות אדעתא למשוך ויקח המטלטלין לרשותו היה דעתו בודאי שלא יזכה המוכר במעות עד שימשוך המטלטלין מש"ה אסור להשתמש במעות והוי רק ש"ש לחד תי' בתוספות ב"מ דף מ"ג בד"ה מאי אריא אבל במוכר דבר שלא בא לעולם הלא היה דעתו לעשות שום קנין יותר וכן באסמכתא אף דמשכחת בו קנין במעכשיו בב"ד חשוב מ"מ כיון שלא התנה עמו

קצות

מי שמת ומשני הואיל ואיתי' בנרי במעמ"ם ואינו אלא מתקנת חז"ל בשב"מ אלא דלא חיקנו אלא מטרוף דעתו כי אם במלאה דאיתי' בנרי"ח ומש"ה בפירות דקל לא מהני לזה ומשני הואיל ואיתא בנרי"ח במעמ"ם מש"ה חיקנו בשב"מ שלא מטרוף דעתו אבל אין הטעם בשב"מ משום דדבריו הוי כמעמ"ם דמה ענין דבריו לזה כיון דמעמ"ם לאו מחמת הנודר הוא אלא מחמת זכי' שזוכה הלוה למקבל וא"כ באומר הלואתי להקדש ודאי לא קנה וזה פשוט וברור : ג) מי שפרע עש"ך שחולק והבלה כיון דהוי דברים ומעות צריך לקבל מי שפרע אבל דברי הרמ"א נראין מש"ם פ' הזהב דפלוגתא דר"י ור"ל מעות קונות ופריך חזן אבל אמרו מי שפרע אא"ב מעות קונות ומש"ה קאי באבל אא"א מעות אינו קונה ומשני משום דברים בו' פ"ם דברים ומעות קאי באבל דברים ולינא מעות לא קאי באבל ומשמע דלפי מאי דקי"ל כר"י דאמר מעות קאי באבל משום דבר תורה מעות קונות וא"כ ממילא נשמע היכא דאין מעות קונה דבר תורה אינו קאי באבל והכא בשט"ח דאינו נקנה בכסף אפילו אה"ת כי אם בכתיבה ומסירה לא קאי באבל וס' בסי' ר"ד וסם הוכא אלינו המחלוקת שבשטה מקובלת פרק שהב אם לר"י קאי באבל משום דבר תורה מעות קונות והיכי דלא שייך מעות קונות לא קאי באבל אם לר"י נמי למסקנא הטעם משום דברים ומעות והגימוקי יוסף כתב בפ' הזהב ושעמא דדברים ומעות קאי באבל משום דדבר תורה מעות קונות דקי"ל כר"י אבל מלוה שאינו קונה אין בה משום מי שפרע וא"כ ממילא מבואר דה"ה בשטרות דמעות אינו קונה דבר תורה גם אין בה משום מי שפרע וכן נראה מדברי הנהות אשר"י פ' א"ה דאמרי בירושלמי תני יש דברים שהם כמו ריבית ומותרין כיצד נראה אדם שטרו של חבירו ומלוה של חבירו בפחות ואין בו משום ריבית וז"ל שאין כאן הלואה אלא מכר גמור שהרי שמעון נשתלק לגמרי מן החוב ויזכה בו לוי בחוב במעמ"ם דוקא ואם יש לשמעון שטר על ראובן ימסרנו ללוי ויכתוב לו קני לך איהו וכל שעבוד' ואם הלוה הוא נכרי והוא מלוה פ"א ואמר שמעון ללוי הקונה אני מוחל לנכרי וכו' וכן פסק בש"ע בס"ם י"ד סי' קס"ט סעיף י"ח ע"ש נראה דמשמע דאפר ולא כתב נמי קאי באבל ולא כן למה צריך כתיבה דהא כיון דאית ביה משום מי שפרע אז ליה ביה משום ריבית ובמ"ם תוספות פ' א"ה דף ס"ה ד"ה אמ"פ שאין לזה יש לזה ואפ"ג דלא משך הסטין אז"ל ריבית כיון שאם היה בא לחזור הוי קאי באבל ולא כתב ליה בכתיבה ומסירה ע"כ היכא דליכא כתיבה ומסירה ליכא מי שפרע ובמ"ם מדהולריכו חז"ל לענין ריבית כתיבה ומסירה ע"ש וכיון דאובר דשייך ביה מי שפרע למה צריך כתיבה ומסירה אמנם נראה דאם מסר ולא כתב ליה ביה משום מי שפרע ואפי' נתן כסף כיון דלא שייך ביה דבר תורה מעות קונות לא קאי באבל ובמ"ש בש"ם ואין לומר דבשטרות נמי דבר תורה כסף קונה והא דהולרכו כתיבה ומסירה היינו בתר תקנת חכמים דמשיכה קונה משום שמא יאמר נשרפו חטין בעליה דאם כן למה הלריכו כתיבה מיהני בכסף ומסירה דהא מבואר בש"ם דהיכא דהוא נרשות לוקח לא שייך שמא יאמר נשרפו חטין וכן מבואר בש"ם בסימן קנ"ח אע"ב דכתיבה דבר תורה נמי למ"ד קנין שטרות דאורייתא . אבל אם נתן מעות בתקנת חז"ל אינו אלא מדרבנן" ולא מסר בזה נראה דכיון דדבר תורה כסף קונה ה"ל מעות בתקנת חז"ל ומה"ת אינו אלא מדרבנן ובכתיבה ואם כן כי נתן מעות וכתב אע"פ דמחוסר מסירה כיון דהוי קנין מה"ת קאי באבל . אך מדברי הנהת אשר"י דהצריך לאיסור ריבית תרוייהו כתיבה ומסירה משמע דאפי' כסף ובכתיבה לא סני לאפקועי ריבית וא"כ ע"כ ליכא מי שפרע וכמ"ש וצ"ל דס"ל להנהת אשר"י דכסף בשטרות אינו אפילו בתקנת חז"ל אינו מקנה מסירה וצ"ע . והא דמשמע מדברי הס"ע בסימן ר"ט בדבר שאינו בליפין סק"י דאינו מהני בתקנת מסירה וצ"ע

הגר"א

הנייר. דדעתא דלוקח לא הוי אלא אדאיה וז"ש אלא מקח כו' ובשב"ם ורא"ם שם וז"ש שם כיון כ' ולא מסר כיון כו' שלאורה הוא אחריות דבריס ובל"ל עד כו' אלא לאשמעינן דלא קנה כלום לא בזה הנייר ולא בזה המלוה וה"ה אם לא כ' הוא וכל

היטב

שפרע ה"ה כאן ושלא כדברי הרב ע"ש : [ה] דמזבין · אבל במתנה קנה הנייר מיהת כשמסר ולא כ' אלא שיש להראותו בב"ד לזכותו של זה כשם שמוליא אחר ראיות מדין עדות כ"כ הריטב"א ודבריו נכונים

המשפט

לא פי' לו שיתן הכתיבה רק שמכר ומסר לו השטר ומסר הוא התעות מוחר להשתמש במעות וחזרו הוי הלואה גביה. אבל כשמסר לו התעות והוא לא מסר לו השטר אסור להשתמש במעות והוי רק ש"ש על המעות : (ט) ואפילו הנייר לצור. כיון שהוא קנה השטר לשעבודיה ולא קנה .אח הטעבוד אלא בתיבה גם הנייר לא קנה דאין קנין לחלאין אבל כשנתן לו בתתה ובלא כתיבה קנה הנייר רק שצריך להראותו לב"ד לזכותו של זה ש"ך וע"ב)(דלבתוספת אא"ל להראותו בב"ד עד שיקנה

חידושים

ביאורים

שיעשה לו קנין זה ולקח לרשותו החפץ ונתן המעות ודאי לא היה דעתו לעשות שוב יותר אמרינן ודאי אדעתא להשתמש במעות מסרן למוכר דאי לא למאי מסיינהו ניהליה כיון שלא פי' לו שיעשה שוב קנין וע"כ (י) או שטעו וסברו שזהו קנין המועיל לו או שידעו שאין זה קנין המועיל ומ"מ קנה שסמך על אמונתו שלא יחזיר בו וא"כ בודאי אדעתא להשתמש במעות מסרן לו הלוקח ולפ"ז הכא בשטר נ"כ הדין כן דאם מכרן לו ופי' לו שיתן לו כתיבה משה"ה כל זמן שלא נתן לו כתיבה אסור להשתמש במעות והוי רק ש"ש אבל כשמכר לו השטר חוב סתם ומסר לו והוא מסר לו מעות בסתם זלא פירשו שיעשה לו כתיבה ע"כ או שטעו וסברו שזהו קנין המועיל או שסמך עך אמונתו שלא יחזור בו ובכה"נ מעות הלואה וכמ"ל אבל כשלא מסר לו השטר עדיין הוי כמו במטלטלין שלא עשה משיכה דהוי רק ש"ש על המעות כיון שאינו מחויב לקבל מי שפרע כמבואר סי' קצ"ח : ו) הלכך האי מאי דמזבין. עש"ך סעיף קטן י' שיש לחראותו בב"ד לזכותו וכו' היינו לשיטתו דס"ל דאינו קונה הנייר רק לצור וכמובר שטרותיו לבושם אבל למפש"כ בשם התוספות מהני מכירה ונתינה גם לענין שיכול למסור השטר אף להלוה מכ"ש שא"צ להוציא להראותו לב"ד לכן דין זה הוי ספיקא דדינא וצ"ע : ז) ואפי' הנייר לצור. עש"ך ס"ק ט' במה שהקשה דברי חטור אהדדי . ואשר ליישב דהטור בסט"ו מיירי שמוכר אינו רוצה לפרוע מחמת שטוען שמכר לו בסי' השט"ח שלא לגבות בו רק להחזיק בו ושיהיה יכול למכרו למלוה או לוה דבכה"נ נ"כ יכול למכור כמש"כ בס"ק א' ע"ש והמוכר שמוחזק בהמעות נאמן דהמע"ח ומש"ה הלוקח משתמש בהנייר כיון דאפ' לפי דעת המוכר הנייר של הלוקח רק אחר שפרע הלוה שאסור להשהות שטר פרוע א"ו לעכב בהשטר רק

החושן

ברשותו דצריך לקבל מי שפרע ואע"ג דלא שייך ביה דבר תורה מעות קונות היינו משום דס"ל להב"י בב"מ דדבר שאינו ברשותו ומצוי בשוק לקנותו לא הוי דבר שאינו ברשותו ונקנה שפיר מן התורה אלא שמתוקנת מסיכה ומן התורה קונה בכסף וכן קונה אג"ק ומש"ה בהכסל"ע דוודאי אינו נקנה מה"ת כלל לא קאי באבל ומש"ם בסי' ר"ע באורך ולכן נראה לדינא דכסף וכתיבה ומתוקנת מסירה תלוי במחלוקת שנתלק ובחליפין דאי נימא דלא הוי חל אין במקום מסירה אפשר נמי דלא מהני מעות דבר תור' במקום מסירה ואע"ג דחליפין קנין גדול הוא אפשר דמעות נמי לא הוי במקום מסירה ויותר נראה דמהני במקום מסירה כמו אג"ק אבל מעות ומסירה ומחוסר כתיבה ודאי ליכא מי שפרע וכמ"ש בכסף וכתיבה ע"כ אפי' מה"ת לא מהני ולא קאי באבל ואם יאמר המוכר דאינו רוצה למיקם בספק מי שפרע כיון דלדעת הש"ך קאי נמי שפרע יותר נכסל ברברי והוא איסור ריבית אם הסט"ם שוה יותר וכמ"ש הנהת אשר"י דבכיון בתיבה ומסירה וכן הש"ך בי"ד סימן קנ"ג סעיף ד' וא"כ שפי' דיוק החזרה ד)לחזור בו.ע' סמ"ע שכתב הואיל ואין הלוקח קיים אינו על המעות רק ש"ם ונאמן לו' פרעתי במנו דנאנסו אע"ג דיש לו שטר בשם מוהרי"ל ע' שם ודבריו מבוארים מדברי חוס' פרק המפקיד דף מ"ג ד"ה מאי איריא הוצא לדברי יוחנן דסובר מעות קונות דבר תורה לא הפקיעו חכמים כח שיש למוכר במעות שיוכל להשתמש כיון דקונות דבר תורה והוי שואל ולרים לקים ודאי כיון דמעות אינו קונ' אסור להשתמש במעות ולא הוי שואל ע"ש וא"כ ה"ה הכא לעמ"ם בשטרות לא מהני בשם דבר תורה ואם כן אסור להשתמש במעות והוי כמו מטלטלין לרים לקים דלא הוי שואל והיכא דאיתי בשם ודכתבנו שם דמהני דבר תורה הכשם במקום מסירה אם כן הוי שואל אבל מחוסר כתיבה ודאי אינו קונה דבר ואם כן לא הוי שואל והש"ך כתב על דברי הסמ"ע ז"ל אבל לפענ"ד זהו שגגה כדמוכח להדיא כ' א"כ דף ע"ב בעובדא דפרדיסא ובכל הפוסקים לקמן ס"ם פ' וכ"ש פ"ק דמציעא גבי הכיר בה שאינו שלו וכן לקמן סימן שפ"ג דהמעות הוי הלואה וכן כתב ריו"ו נחיב ו' מ"א כל מקום שהמחבר אינו מכר הוי מלוה ע"פ ומביאו בכ"י לקמן סימן קי"ח עכ"ל אבל לענ"ד דברי הסמ"ם מוכרחי' מדברי חוס' שזכרנו ע"ם בחוס' שהכריחו דבר זה מש"ם פ' הזהב ואפי' לרבי יוחנן היכא דקונה דבר תורה בכסף דהוי שואל אבל לוה לא הוי ובש"ך הנדים המדה וכתב דה"ל לוה ובכ"פ במכירת שטרות דאינו קונה בכסף דבר תורה לא הוי אלא ש"ם וכמ"ש . והא דה"ל לוה גבי מכר דבר שאינו שלו בנון מובדא דפרדיסא ושאר מקומות שהזכיר בש"ך היינו דעיקר המילוק הוא כך דהיכא דקנין נתפס בו אלא שהוא מחוסר הקנין השייך לו כנון מטלטלין מסיכה ושטרות כתיבה ומסירה בזה אין המוכר רשאי להשתמש במעות דכשם שהלוקח לא זכה במקחו ואין המוכר מקנהו עד שיעשה הקנין השייך לו כן הלוקח אינו מזכהו במעותיו עד שיעשה קנינו בדבר המכר ואז הלוקח יזכה במקחו והמוכר בכספו אלא דלר"י היכא דהוא קונה דבר תורה בכסף בנון במטלטלין הוי כשואל וכמ"ם מוספות אבל בשטרות דאפי' דבר תורה אינו קונה אין המוכר זוכה בכספו אבל היכא דבכר עשה הקנין השייך אלא שהדבר המזכר ליתיה במכירה משום שאינו שלו וכיונא הלוקח מיכף משזכה שמקחו בקנין המועיל הרי הוא זוכה במעות מיכף למוכר אלא שהמוכר אינה את הלוקח שאינו שלו וכל היכא דהוי מקח טעות הוי מעות הלואה וכמ"ם הרמ"א סימן רל"ב ע"ם וכן בהכיר בה שאינו שלו פסיטא הלוקח מזכה למוכר במעותיו אבל היכא דהדבר ליתיה במכירה ומסירה ואינו מקח טעות אלא שמחוסר הקנין השייך בו דהדבר תלוי ועומד עד שיגמר הקנין השייך לו ומש"ה בשטרות דליתיהו במכירה אלא שמחוסר הקנין הש"ך דהיינו כתיבה ומסירה אין הלוקח מקנה למוכר את המעות עד שיזכה בשטרות בקנין השייך וכמו במטלטלין לר"ל)(ובתומים

כתב

ב מימרא דרב פפא שם דף ע"ו ע"ב ג עור בשם הרמבן תפני שעיק' מקחו לראייה והכל בטל ולא יתקייס לחלאין

הנהות אשרי ברוך

(בה"ת סיק ה') (י) לו שעשו וסברו . כ"ב ז"ל לפ"ד הריטב"א שמובא באש"ל לבה"ת דף מ"ו מ"ש בד"ה מכאן היה כי כו' בשם מורו ע"ש רבו הרמב"ן וכבר כתבתי בזה על הגליון בסי' קלא"ת :

פתחי תשובה

בידו אי לא מפקי' מיהת בשביל שטר אשתו והבית שם בדרי הבונה חוייב הב"ל שבתב במוכר שטר"ח שיש לבו תיובתא לא מהני מה שכבר אל שמעונדיר לוי כו'והוא ז"ל כתב עליו בגרא חזיא ורחיות לא קא חזיא ואין בו כח בכלל ובפרט זה להוציא מיד מוחזק התופס כי בודאי כל זכות שיש לראובן בשטר אי תפס מכר הכל ללוי ומה לי הוא או כ"ב והשטרא הוא להיפך ואין שייך בזה לא שבקית חוי וכי בכל יומא מתרחים דינא כי האי ומכל שכן בנדון שאלה נב' בעל ודאי לא שייכי הני שעתי דהוא עדוף מאחר לוקח השטר כו' וא"כ ודאי דמוציא הפיסתו ע"ש הישב ע"ל סימן ע"ה סכ"ג. ועל מ"ש המחבר בכתיבה ומסירה. בגא"ש הבגר"ע ז"ל כ"ב ויכול למכור לו אני השטר ולכתוב כל שעבוד דאית ליה מסך כך וכך . ריק"ש : ב) ואם לא כתב כן לא קנה . עבה"ש סק"ג מה שכתב וכתב המרי"ו כו' והש"ך הסיג על זה וכתב דמשמע בהדיא בש"ם וכבל הפוסקים דהמעות הוי הלואה. כו' וע' בבגא"ר שכתב עליו דבתוספה ס"פ חלון דף פ"ח ע"ב ד"ה אמ"ל יאמרו משמע בהדיא דיותר מעומר אבר ודאי לא הוי עכ"ל וע' בתומים ובקלא"ת ובה"מ

כסף הקדשים

ברורה וכל אחד ואחד אזכר לשלו הוא בכנגם וכמו שהסבירו שם המפרשים ז"ל. ובברתם אולי שייך בשערות : והיינו שמא שאין יכול להחיל כי התלוקה מדאורייתא ונם על שיעבוד הנוף למפרע ולפי"ז בשטר חוב אחד המשותפים תכר בהקפה. ורק עי"ז שהבורו שהן לו הבסיס בשעודע לו עי"ז הוטל לבותפות אם השטר חוב הגיע אח"כ לחלק חברו יש לומר דלא שייך בכך ברירה לפרע שברי התילהו הו' רק של שבנגדו : ולפי"ז הו' שייך כן גם בחוב בעל פה

ד מור וסכ"כ לאביו הרא"ש וכ"כ בה"ת בשער י"א בשם ר"י ן' מיגש ה ומפר' שם דהטוא קנין ה"ל קנין מילי בעלמא ומילי במילי לא מיקנו ולא מיקנו ושכ"כ רב האי גאון וכנ"י שם בהספינ' כתב בשם הר"י זרביגו יוב' משום דאין אדם יכול להקנו' לחבירו קרקעות המשועבדים דעכשיו אינם שלו דקי"ל מרבא דאמר כ"ח מכאן ולהבא גוב' פסחים דף ל"ח ע"א וכן כתב הר"ן בפ"ק דמליעא גם בשם הרשב"א *וכתב מהרי"ו סימן קס"ב הואיל ואין המקח קיים אינו על המעות אלא שומר שכר ונאמן לומר פרעתי בתנו דנאמנו סמ"ע בשם ד"מ בס"ק ד'

טורי זהב

קנאו כדין מקח : (שם ולכל מי שמוציאו כו') הוקשה לסמ"ע למה לא זכר כאן רמ"א שבא מחמתו של ראשון כמ"ש בסי' כ' ועי"כ פי' דהכא מיירי שיש עדי' דהלוקח מסרו [מכרו] ליה והו' תמוה מאד דכיון שהשטר הזה נקנה בחליפין ודאי דינו כשאר מטלטלין דמי שהשם אחת ידו נאמן לומר שקנאום וגם כאן מיירי בבא מחמת הראשון והרמ"א לא הוצרך להגיא כאן מ"ש בסי' כ' דשם מיקר :

כנף הקדשים

כיון דבשטר די בהסכמה ביניהם ואין יכול לחזור גם שהשטר חוב ביד זולתם: זכן אין יכול למחול . ומעין כן כתב בתורת"ם ז"ל ובנתיים יג"ו בס' ק"א שגם כתוב בעל פה מנכין בהה"ל בלי כתיבה ומסירה גם שמקום לומר שבשטר מליאו שמוסר שטרו לב"ד הו"ל כגבוי . זלא שייך לא יגוב ובעל פה ל"ל פרוזבול מ"מ כ' שאין מילוק וכן הוא בכך היטב: גם שהש"כ בסי' ס"ו ס"ק מ"ה כתב שבשטרי דידן מועיל כומ"ם כי הקנאה הם. כוונתו רק אם לא הי' מקח אחר מועיל לשון עבר בעתיד. משל"כ בידוע שהי' ק"ם בגבוב לו כסף בסגנון עיקר אלא דוקא ומנוי בשטר ובכסף משמע שבגיהם דוקא. ואל"כ אין השטר נקנה בכופ"ם. נוי לנוי משמע נ"כ בגיל :

ביאור הגר"א

כו' בכ"ל: [ז] י"א כו' בחליפין. תה"ד אחזיל לשיטתו דה"ל דבל שטר נקנה בחליפין כמו אנ"ק אלא בבסתפק שם זמ"מ הברוב דבבה"ג נקנה בחליפין מ"ש בחה"ד אלא דלריך שיאמר בע"פ קני לך כו' כמש"ל ס"י וכאן א"ל דכאן. ל"ל בהיבה בלל כמו שיתבאר ומש"ד ולקמן ס"ד: (ליקוט) י"א כו' נקנה בחליפין . בבהה"ד בבסתפק שם אי בל שט"ח נקנה בהליפין ולבהברוב דבה"ג נקנה בחליפין הבל דעת תוס' שם ורוב הפוסקים דאין נקנה בחליפין וכמ"ש בס"ד בס"ה בה"ה בה"ג (ע"כ) : [ח] או במסירה. דבל המוליאו גונם בו כמש"ל סי' כ' והוי בבסתה בלוקח וכמש"ל:(ליקוט)או במסירה כו'. עש"ך שכ' שהדי כמש"ל סי' כ' וכן שטר שב' פלוגי כו' וה"ה כאן ועמ"ש סכ"ו (ע"כ): [ט] אבל אם. דלוקח לא ק.ם כמש"ל סי' ס' ס"ע ובסי' הה סד"ג

ביאור הגר"א

כו' בכ"ל: [ז] י"א כו' בחליפין. תה"ד אחזיל לשיטתו דה"ל דבל שטר נקנה בחליפין כמו אנ"ק אלא בבסתפק שם זמ"מ הברוב דבבה"ג נקנה בחליפין מ"ש בחה"ד אלא דלריך שיאמר בע"פ קני לך כו' כמש"ל ס"י וכאן א"ל דכאן. ל"ל בהיבה בלל כמו שיתבאר ומש"ד ולקמן ס"ד: (ליקוט) י"א כו' נקנה בחליפין . בבהה"ד בבסתפק שם אי בל שט"ח נקנה בהליפין ולבהברוב דבה"ג נקנה בחליפין הבל דעת תוס' שם ורוב הפוסקים דאין נקנה בחליפין וכמ"ש בס"ד בס"ה בה"ה בה"ג (ע"כ) : [ח] או במסירה. דבל המוליאו גונם בו כמש"ל סי' כ' והוי בבסתה בלוקח וכמש"ל:(ליקוט)או במסירה כו'. עש"ך שכ' שהדי כמש"ל סי' כ' וכן שטר שב' פלוגי כו' וה"ה כאן ועמ"ש סכ"ו (ע"כ): [ט] אבל אם. דלוקח לא ק.ם כמש"ל סי' ס' ס"ע ובסי' הה סד"ג

חושן משפט סו הלכות הלואה

מכמע דלא ס"ל הכי אלא ספוקי מספקא ליה לכך לא כתב לקמן דברי בעה"ת ודוק : (י) יש אומרים כו'. נקנה בחליפין או במסירה בלא כתיבה. שני דיניים אלו שכתב הר"ב לא נתחוורו לי כמו שאבאר והנה הב"י כתב כן בשם תרומת הדשן סי' של"א וכתב עליו ואין דברי ברורים אללי ובד"מ הביא דברי ב"י וכ' עליו וע"ל סי' ס"א שמשמע כדברי הת"ה ע"כ ולפע"ד לא משמע בסי' ס"א מידי ואין ספק שהב"י ראה הא דלעיל סי' ס"א ואע"פ כן כתב שאין דבריו ברורים שהרי בת"ה שם הביא דברי הטור א"מ שיטוכה בטור א"מ איתא מתשובת [הרא"ש] שטר שכתוב בו כל המוליאו יש לו רשות לתובעו וא"ל הרשאה עליו ונראה די"ל דכי היכי דמועיל זה הלשון שיכול אדם לגבות בו בלא הרשאה משום דגם לשמו נכתב א"כ כשהוא מוכרו לאחרים קנאו מיד כשאר מטלטלים וק"ל עכ"ל ונראה דס"ל להב"י דדוקא לענין שלא יצטרך הרשאה מועיל לשון זה משום דאע"פ שנכתב בו כן מ"מ צריך שיבוא מחמתו וכמ"ש ר' ירוחם נ"ו א"ה בשם הרשב"א ומביאו ב"י לעיל סי' כ' א"כ מועיל לשון זה דהוי כאלו נכתב מי שיבוא בשטר זה מחמת המלוה הוי כמו המלוה עצמו וא"כ היאך יועיל לענין מכירה שלא יצטרך כתיבה שהרי כל זמן שלא כתב לו צריך לבוא בכח המלוה והרי אינו אלא שלוחו של מלוה וא"כ לענין מכירה כל זמן שלא כתב לו קני לך כו' אין המכירה כלום והמוכר והלוקח שניהם יכולים לחזור בהם וכן ראיתי בתשובת מהרשד"ם סי' רכ"ב חולק על התרומת הדשן בזה שאפי' כתוב בו ולכל מוליאו היינו למעט שלא יצטרך הרשאה אם יבוא שליח המלוה לגבותו אבל לענין מכירה בהא ודאי יצטרך כתיבה ומסירה כו' רק שלא הביא שם טעם וראיה לדבריו רק שכתב שמוכח כן מתשובת הרשב"א שהביא הב"י דשטר שיולא בשם הלוקח צריך כתיבה ומסירה ולפע"ד אי משום הא לא אריא דשאני התם שלא נכתב לכתחלה ליתנו להלוקח רק שיולא בשמו משא"כ הכא שנתעבד מתחלה ליתנו לכל מי שמוליאו אך מה שכתבתי הוא ראיה נכונה דכיון דלא מהני לשון זה אלא שיבוא מחמת המלוה וכמ"ש ר' ירוחם בשם הרשב"א כו' ועוד ראיה ברורה ממ"ש הרא"ש נופיה באותו תשובה עצמה בכלל ס"א סי' ז' וז"ל וכיון שאותו מוליא השטר בא מכח המלוה אמו של היורש במקום אמו ומוחל השטר דקי"ל המוכר שט"ח ואחר ומחלו מחול ואפי' היורש מוחל כו' ועוד כתב בכלל ההוא סי' ח' שטר שכתוב בו פלוגי חייב עצמו למלוה או לכל מי שמוליא שטר זה דבר פשוט הוא דמשני ביה מחילה כיון שידוע שעיקר הממון של המלוה ולא כתב בן אלא שלא יצטרך הרשאה כו' ומביאו ב"י לקמן מחודש ל"ה בקרה ואם אותה דא"ל כתיבה וקנאו מיד כמו שאר מטלטלים משום דגם לשמו נכתב וכמ"ש התי"ם מטלטלים א"י למחול ועוד דפשט' דהיכא דנכתב לשמו א"י למחול אע"ג דעיקר הממון של המלוה וכדאיתא בש"ס מאי תקנתיה מקרקש ליה בזוזי וכתב ליה שטרא בשמיה וכדלקמן סעי' כ"ג (ואע"ג דבשמ"ע ס"ק ח' כתב בדברי הר"ב דאשפר דאף דמשמע בעל דבר וא"ל כתיבה מ"מ לענין מחילה מני מלוה ראשון למחול להלוה כו' לא נהירא לי לדברי הר"ב ות"ה דא"ל כתיבה משום דגם לשמו נכתב א"כ היאך יוכל למחול וכן משמע בת"ה סי' של"א להדיא דא"י למחול ע"ש וכ"כ בש' ני' תרומה שטר כ"א ריש מ"ז דף ש"א סוף ע"ב דכי מעיינית משמע לכאורה דהני תרי מילי הא בהא תליא מחד טעמא כו') אלא ודאי כמ"ש דמ"מ צריך לבא בכח המלוה לומר שהוא שלוחו ואם הוא אומר שקנאו צריך כתיבה . ומ"ש בתשובת הרא"ש שם וז"ל תנאי זה אינו אלא שלא יצטרך להרשאה אם ירצה לעשות שליח לגבות החוב ואם ירצה למוכרו לאחר שלא יצטרך כתיבה ומסירה אלא ימסור לידו השטר וינבה בו וכיון שאותו מולי' השטר הרי היורש הרי המלוה אמו של היורש במקום אמו ומוחל השטר כו' עכ"ל לאו למיתרא שיוכל למכרו בלא כתיבה לענין שיהיה המקח קיים ולא יוכלו המוכר והלוקח לחזור בהם ש"כ (דלא כספר ני'תרומ' שטר כ"א דף ש"א סוף ע"ב שהקשה על הרא"ש בזה ע"ש ואפשר שלזה כתיבה לענין שיהיה המקח קיים ולא יוכלו המוכר והלוקח לחזור בהם אח"כ נתכוין הג"ת שם בת"ש שם בסוף דבריו בעמוד ג' ולהרא"ש ז"ל שמא נא' דדעתו שהמוליא הוא כח המלו' עצמו ומשבינן כאלו המלוה הוא כאן שמוליא ותובע אבלא לענין שיהא המלוה מופקע מן השעבוד עכ"ל וכוונתו כדפי' ודו"ק) אלא ה"ק ואם ירצה למכרו לאחר שלא יצטרך כתיבה ומסירה לגבותו מן הלוה לאו בעל דבריה ידי את אלא של המלוה הוא דיכון שכתוב בו ולכל מי שמוליאו אפי' הוא של המלו' הרי הוא מוליאו בכח המלו' והיינו דמסיים אלא ימסור לידו השטר וינבה בו : נמצא קשה על הת"ה

ח ולכל מי שמוליאו נקנה כו'. ע"ל ס"ס כ' בכ' מור"ם ז"ל וכן שטר שכתוב בו פלוגי חייב לפלוגי או לכל מי שמוליאו חייב לשלם לכל מי שמוליאו ודוקא שבא מחמתו כו' והכא לא אילק גם שם כ"כ שתמא וכאן כתבו בשם י"א שאני הכא דמיירי ש"ם לו עדים או שטר ראיה שמכרו לו ומ"ה אפי' בא מחמת עצמו מהני משא"כ שם דאין לו עדים ש"א ס"ד ס"ק ס"ד לו וע"ל סי' ס"א ס"ד ואפשר דאף דמחשב בעל דבר מחמת עצמו אינו אלא מחמת אחר אינו אלא מחמת אחר אינו אלא מחמת אחר

וכתב ז"ל והדר איבעי לקנות מיניה דמזכה ליה בטרא דמסר ליה עכ"ל ועד"ר מ"ש פירושו: יב הנותן נכסיו לאחר במתנת בני' מטלטלי לג"ק וכו' לקנן בס"ם זה סמ"ב כתב מור"ם דאין שטרות בכלל מטלטלין ופ"ז ל"ל דמ"ש המחבר כאן מטלטלי אג"ק כו' ר"ל כשהמקנה הקנה לו נכסיו „כדין מטלטלי אג"ק וזהו שסיים וכתב ז"ל אע"ג דשטרי בכלל נכסי אינון וק"ל: יג והיו לו שטרות כו'. ל' העור ואע"פ שהשטרות הם ע"ג קרקע ומחשב כמסירה כו' ע"ש: יד כיון שלא כתב לו קני כו'. כן הוא ל' הרא"ש בתשובה הביאה העור בסי' זה ס"ג ולשטתו א"ש דס"ל דשטר אינו נקנה באגב אבל לפי מאי דפסק הב"י כהרי"ף והרמב"ם דס"ל דנקנה באגב וכמ"ש המחבר בסמוך ס"י וגם מור"ם הסכים שם ל"ל דהכא מ"ש שלא "כתב ל"ד כתיב קאמר אלא ר"ל שלא אמרו בע"פ וכמ"ש הרא"ש דגם להרי"ף והרמב"ם ל"ל כן בע"פ וכ"כ המחבר בסמוך בס"ע בסמוך בס"י ע"ש גם לקמן בסי' רמ"ח כתב העור אהאי דינא דבמתנת בריא לא מהני כיון דלא כתב ליה קני לך כו' שם נמי ל' "כתב ל"ד הוא דהא פסק המחבר כאן דבאמירה כן סני ויש מתרלין דדוק' היכא דמקני השטרות לאחר אג"ק פסק בס"י דסני באמיר' אבל היכא דמקני השטרות בכלל שאר מטלטלים בלשון נכסי אג"ק פסק המחבר דלא סני באמיר' כן לאחר אלא בעינן נ"כ כתיבה ומ"ה כתב כאן ובס"ם רמ"ח ל' כתב ואין טעם לדבר ואדרבה איפכא מסתברא דהא לאחר דברים לא בעי' כתיבה ואמיר' וכשכולל שטרות עמהן הל"ל דסני בכל דהוא: טו יש מי שאו שצריך מסירת הבטר קודם כו'. עמ"ש העור בשם הרמב"ן ונתבאר לך משם הא"ל שימסור הבטר קודם אלא ה"ה בפעם א' עם הכתיבה ונראה דגם דעת נ"י הוא כן ולא אתא אלא לאפוקי אם מסר הבטר לידו אח"כ ומ"ש ואם הבטר הנמכר אינו מצוי כו' אתא לאפוקי מסברת הראב"ד דס"ל דאפי' אינו מוסר הבטר לידו כלל אלא שמקנהו לו ע"י קנין וכתב לו קני כו' ועיין בעור: טז ושמעון מחל לו עליהם כו' ז"ל תשובת הרשב"א הביאה ב"י בסי' זה בס"ל ראובן שעשה שטר הודאה בחתם ידו לשמעון שים בידו כך וכך שטרות (נראה דמעשה כך היה שהשטרות של שמעון היו אלא שכתבן שמעון בשם ראובן מדעת ראובן ע"מ שראובן יתן לו בכת"י הודאה שמעון השטרות הוא של שמעון) וכשתבעו שמעון אמר חזרת ומחלת לתביעה זו כו' (ור"ל מחלת ובטלת הודאתי ושאני אגבה לי דמי השטרות) והשיב כו' והשתא א"ש דמהני המחילה דאי כפשוטו קשה הא כתב העור בס ס"ג גם בדברי המחבר שם שעיף י"ו דאין מחילה שייך אלא באדם שחייב לאחירו מעות אבל כשיש בידו חפץ לא שייך ביה לשון מחילה אלא לי מתנה עכ"ל וה"נ בזה גם כ"ש הוא דין זה מדין שכתב המחבר אחר זה דאפי' בל' מתנה לא מהני בלא

לא נכתב לא קנה (יא)[יג] ו ה)ויש מי שאומר (יב) שצריך פ"ק דב"ק לאו מלתא הוא דהא להדיא כתבו התוס' פ' הספיני' נמי כתור מן התוס' ל"ג שטרו' דאין ניקנים בכסף אלא במסירה ושטר חפילו באליפין נמי צריך עיון עכ"ל ור"ל דל"ע דלא הסכמבשום דוכת' דנקני באליפין: ועוד קשה לי על הר"ב דכיון דרוב הפוסקי' הסכימו דשטרו' אין ניקנות באליפין וכמ"ש המחבר בסעי' ד' וגם הרב שם סתם כדבריו ולא הביא שום חולק וכן פסק עוד הרב לקמן רים סי' ר"ג דשטרות אין ניקנין באליפין למה יועיל שטר זה שנכתב לשם כל המוליאו מאי אולמיה דהאי מהאי לענין קניית אליפין דמידי הוא טעמא דאין נקנה באליפין כיון דאין נופן ממון וכדאית' בבעל העיטור ובהגה' מיי' ובבעה"ת שם בשם הרמב"ן והאי טעמא שייך נמי בשטר כזה ומה בכך שנכתב שנגבהו כל המוליאו הא עתה אינו מוליאו ומה שייכות יש לזה שנכתב בו שנגבה בו כל המוליאו לענין שיהא נקנה באליפין פשיטא דלא עדיף משטר שכתב לו קני לך איהו וכל שעבודיה דלא הוי אליפין כמסירה וכן עיקר ודלא כהר"ב: העולה מזה שטר שנכתב בו פלוני שתעבד לפלוני ולכל מי שמוליאו זה שמוליאו נוגה בו בלא הרשאה ובלא כתיבה ומסירה מן הלוה ולא יכול הלוה לומר לאו בעל דבריס דידי אם כשבא מכח אותו פלוני אבל אם אינו בא בכח אותו פלוני אינו יכול לגבות בו וכן אם מכרו לענין שיהא המקח קיים אינו נקנה אלא בכתיבה ומסירה כשאר שטר ודינו שיכול הלוה למחול השטר לאחר מכירה כמו שאר שטר ואם כתוב בו ולכל מי שמוליאו בין בא מחמתו או שלא נכתב בו שם הלוה כלל רק פלוני נתחייב לכל מי שמוליא שטר זה הרי זה נקנה במסירה לבד ואין הלוה יכול למחלו לאחר מכירה מ"מ אינו נקנה באליפין דאליפין לא הוי כמסירה: (יא) ויש מי שאומר כו'. חפשתי ולא מצאתי מי שאומר כן ובסמ"ע רשם עור ס"ם זה ולית דלא קאי אתם רק אשטרות הנמכרים ע"ש. מיהו מסתבר כן דכיון דאין אותיות ניקנות אלא בכתיבה אותו שטר דמי לקרקע סניקני' בשטר דבעינן שיגיע השטר לידו וכדלקמן רס"י קל"א ולפ"ז נראה דאע"פ שאין שם עדים קנה דלא איברי שהדי אלא לשקר כדלקמן גבי כ' לו על הנייר שדי מכורה לך שדי נתונה לך קנה אע"פ שאין שם עדי' ועי"ש:

(יב) לא קנאה כו'. ומדברי תשובת הריטב"א שהביא ב"י ס"ם זה מאו' מ"ע מבואר שמולק וס"ל דשטרי וכל שעבודייהו איקרי נכסי והשיג על הרשב"א שכתב דמאי דאמרינן בס"ם נכסי לפלוני אינו אלא בשכיב מרע אלא ה"ה בבריא' ור"ל דאע"ג דבבריא' לא אמרינן דדבריו ככתובים ומסורים מ"מ אם אמר נכסי לפלוני ס"ל שטרות בכלל והוי כמ"ם בפ' השטרות וכל שעבודן יהיו לפלוני וא"כ אם הקנה אותן לו אגב קרקע מהני אפי' במתנת בני' וכדלקמן סעיף י' וה"ה למה שכתבתי לק' ס"ק כ"ז דבאג"ק כתיבה בעי ה"נ אי כתב ליה במתנת בני' נכסיו באג"ק שהשטרות בכלל וה"ל כאלו כתב לו קני לך הוא וכל שעבודו ואג"ק הוא כמסירה וה"ה אם השטרות נכתבו לשם כל המוליאן דלא בעי כתיבה וכמ"ש לעיל ס"ק י' וזכה בהן המקבל כשהקנה לו נכסיו באג"ק. וכ"כ עוד הריטב"א פ"ק דקדושין דף כ"ז וז"ל וזו היא שסנינו נכסים שאין להם אחריות כו' ושמעינן מהכא דשטר וכל שעבודו מקרי נכסי' אפי' במתנת בני' שלא כדעת רבינו עכ"ל וכתב בתשו' הריטב"א שם שכן דעת הרא"ש והרמב"ן ור"י וכן הוא בנמוקי יוסף פ' מי שמת גבי שטרות אקרי נכסי עיין שם וכ"כ ב"י בשם הרשב"א שים מי שהעמידה אפי' בבני' ונכסי שאני שהשעבוד בכלל נכסיו הוא (והיא נדפסת בתשוב' רמב"ן סי' ז') ואע"פ שהביא שם שהרשב"א כתב שאין זה מחוור בעיניו מ"מ הרי הריטב"א רחה דעתו והשיג עליו בטוב טעם: (יג) כיון שלא כתב לו וגם לא אמר לו כן בע"פ וכדלקמן סעיף י' וכן מוכרח לפרש ל' תשו' הרא"ש בטור לקמן ס"ם רמ"ח ע"ש וכ"כ בסמ"ע ס"ק י"ד והפי' הסני בסמ"ע דהכא כיון שהוא בכלל אחר מטלטלים שאני לא נסיר' וכבר כתב הוא עצמו שאין טעם לדבר זה ע"ש גם א"א לומר כן דהא הך דינא דלקמן דבאמירה סני הוא מתשו' הרא"ש זו שבכלל ט"ו סי' ב' ע"ש מיהו לענין הלכה העליתי לקמן סעיף י' ס"ק כ"ו דאגב אינו אלא במקום מסירה וכתיבה בעי ע"ש: (יד) שצריך מסירת השטר קודם כו'. כתב הסמ"ע עמ"ש העור בשם הרמב"ן ונתבאר לך משם הא"ל שימסור קודם אלא ה"ה בפעם א' עם הכתיבה ונראה דגם דעת נ"י כן כו' ולפע"ד לא נתבאר כלום בדברי הרמב"ן שם דמ"ש הרמב"ן כיון שלא כתב לו השטר בשעה שהקנה לו כו' רולה לומר בשעה שלקחו ממנו לאפוקי דלא סני אז בקנין לומר דשתא קנין לכתיבה עומד וגם ל' הנ"י משמע לכאורה דבעינן קודם דוקא וכן משמע לכאורה ל' הריטב"א פ' האיש מקדש שכתב וצריך להקדים המסירה שהשטר עיקר ושאר נורם השעבוד כו' וגם א"א לומר לכתוב ולמסור ביחד לכן טוב יותר למסור בתחלה ואח"כ לכתוב לו קני לך איהו וכל שעבודי' כו' כן נ"ל: (טו) אינו הטוב כמסירה. ואע"פ שכתב לו שטר מכירה קני לך איהו וכל שעבודיה דאית ביה ומסר לידו חותו כתב לא אמרינן הוא בטור ופוסקים ועיין מ"ש לעיל בסעיף א' ס"ק י': (טז) ראובן שים לו כו' ושמעון מחל לו עליהם כו' כתב הסמ"ע עם"ש ס"ק ט"ז ז"ל תשובת הרשב"א הביאה ב"י בסי' זה בס"ל ראובן שעשה שטר הודאה בחתם ידו לשמעון שים בידו כך וכך שטרות וכשתבעו שמעון אמר חזרת ומחלת לתביעה זו כו' נראה דהמעשה כך היה שהשטרות של שמעון היו אלא שכתבן בשם ראובן מדעת ראובן ע"מ שראובן יתן לו בכת"י הודאה שמעון השטרות הוא של שמעון וכשתבעו שמעון אמר חזרת ומחלת לתביעה זו כו' (ור"ל מחלת ובטלת הודאתי ושאני אגבה לי דמי השטרות) והשיב כו' והשתא א"ש דמהני המחילה דאי כפשוטו קשה הא כתב העור בס ס"ג גם בדברי המחבר שם שעיף י"ו דאין מחילה שייך באדם שחייב לאחירו מעות אבל כשיש בידו חפץ לא שייך ביה לשון מחילה אלא לי מתנה עכ"ל וה"נ בזה גם כ"ש הוא דין זה מדין שכתב המחבר אחר זה דאפי' בל' מתנה לא מהני דלא

דאין ניקנין באליפין דאין נופן ממון וכדאית' בבעל העיטור ובהגה' מיי' ובבעה"ת שם בשם הרמב"ן והאי טעמא שייך נמי בשטר כזה ומה בכך שנכתב שנגבהו כל המוליאו הא עתה אינו מוליאו ומה שייכות יש לזה שנכתב בו שנגבה בו כל המוליאו לענין שיהא נקנה באליפין פשיטא דלא עדיף משטר שכתב לו קני לך איהו וכל שעבודיה דלא הוי אליפין כמסירה וכן עיקר ודלא כהר"ב: העולה מזה שטר שנכתב בו פלוני שתעבד לפלוני ולכל מי שמוליאו זה שמוליאו נוגה בו בלא הרשאה ובלא כתיבה ומסירה מן הלוה ולא יכול הלוה לומר לאו בעל דברים דידי אם כשבא מכח אותו פלוני אבל אם אינו בא בכח אותו פלוני אינו יכול לגבות בו וכן אם מכרו לענין שיהא המקח קיים אינו נקנה אלא בכתיבה ומסירה כשאר שטר ודינו שיכול הלוה למחול השטר לאחר מכירה כמו שאר שטר ואם כתוב בו ולכל מי שמוליאו בין בא מחמתו או שלא נכתב בו שם הלוה כלל רק פלוני נתחייב לכל מי שמוליא שטר זה הרי זה נקנה במסירה לבד ואין הלוה יכול למחלו לאחר מכירה מ"מ אינו נקנה באליפין דאליפין לא הוי כמסירה: (יא) ויש מי שאומר כו'. חפשתי ולא מצאתי מי שאומר כן ובסמ"ע רשם עור ס"ם זה ולית דלא קאי אתם רק אשטרות הנמכרים ע"ש. מיהו מסתבר כן דכיון דאין אותיות ניקנות אלא בכתיבה אותו שטר דמי לקרקע סניקני' בשטר דבעינן שיגיע השטר לידו וכדלקמן רס"י קל"א ולפ"ז נראה דאע"פ שאין שם עדים קנה דלא איברי שהדי אלא לשקר כדלקמן גבי כ' לו על הנייר שדי מכורה לך שדי נתונה לך קנה אע"פ שאין שם עדי' ועי"ש:

(יב) לא קנאה כו'. ומדברי תשובת הריטב"א שהביא ב"י ס"ם זה מאו' מ"ע מבואר שמולק וס"ל דשטרי וכל שעבודייהו איקרי נכסי והשיג על הרשב"א שכתב דמאי דאמרינן בס"ם נכסי לפלוני אינו אלא בשכיב מרע אלא ה"ה בבריא' ור"ל דאע"ג דבבריא' לא אמרינן דדבריו ככתובים ומסורים מ"מ אם אמר נכסי לפלוני ס"ל שטרות בכלל והוי כמ"ם בפ' השטרות וכל שעבודן יהיו לפלוני וא"כ אם הקנה אותן לו אגב קרקע מהני אפי' במתנת בני' וכדלקמן סעיף י' וה"ה למה שכתבתי לק' ס"ק כ"ז דבאג"ק כתיבה בעי ה"נ אי כתב ליה במתנת בני' נכסיו באג"ק שהשטרות בכלל וה"ל כאלו כתב לו קני לך הוא וכל שעבודו ואג"ק הוא כמסירה וה"ה אם השטרות נכתבו לשם כל המוליאן דלא בעי כתיבה וכמ"ש לעיל ס"ק י' וזכה בהן המקבל כשהקנה לו נכסיו באג"ק. וכ"כ עוד הריטב"א פ"ק דקדושין דף כ"ז וז"ל וזו היא שסנינו נכסים שאין להם אחריות כו' ושמעינן מהכא דשטר וכל שעבודו מקרי נכסי' אפי' במתנת בני' שלא כדעת רבינו עכ"ל וכתב בתשו' הריטב"א שם שכן דעת הרא"ש והרמב"ן ור"י וכן הוא בנמוקי יוסף פ' מי שמת גבי שטרות אקרי נכסי עיין שם וכ"כ ב"י בשם הרשב"א זה בשם הרשב"א שים מי שהעמידה אפי' בבני' ונכסי שאני שהשעבוד בכלל נכסיו הוא (והיא נדפסת בתשוב' רמב"ן סי' ז') ואע"פ שהביא שם שהרשב"א כתב שאין זה מחוור בעיניו מ"מ הרי הריטב"א רחה דעתו והשיג עליו בטוב טעם: (יג) כיון שלא כתב לו וגם לא אמר לו כן בע"פ וכדלקמן סעיף י' וכן מוכרח לפרש ל' תשו' הרא"ש בטור לקמן ס"ם רמ"ח ע"ש וכ"כ בסמ"ע ס"ק י"ד והפי' הסני בסמ"ע דהכא כיון שהוא בכלל אחר מטלטלים שאני לא נסיר' וכבר כתב הוא עצמו שאין טעם לדבר זה ע"ש גם א"א לומר כן דהא הך דינא דלקמן דבאמירה סני הוא מתשו' הרא"ש זו שבכלל ט"ו סי' ב' ע"ש מיהו לענין הלכה העליתי לקמן סעיף י' ס"ק כ"ו דאגב אינו אלא במקום מסירה וכתיבה בעי ע"ש: (יד) שצריך מסירת השטר קודם כו'. כתב הסמ"ע עמ"ש העור בשם הרמב"ן ונתבאר לך משם הא"ל שימסור קודם אלא ה"ה בפעם א' עם הכתיבה ונראה דגם דעת נ"י כן כו' ולפע"ד לא נתבאר כלום בדברי הרמב"ן שם דמ"ש הרמב"ן כיון שלא כתב לו השטר בשעה שהקנה לו כו' רולה לומר בשעה שלקחו ממנו לאפוקי דלא סני אז בקנין לומר דשתא קנין לכתיבה עומד וגם ל' הנ"י משמע לכאורה דבעינן קודם דוקא וכן משמע לכאורה ל' הריטב"א פ' האיש מקדש שכתב וצריך להקדים המסירה שהשטר עיקר ושאר נורם השעבוד כו' וגם א"א לומר לכתוב ולמסור ביחד לכן טוב יותר למסור בתחלה ואח"כ לכתוב לו קני לך איהו וכל שעבודי' כו' כן נ"ל: (טו) אינו הטוב כמסירה. ואע"פ שכתב לו שטר מכירה קני לך איהו וכל שעבודיה דאית ביה ומסר לידו חותו כתב לא אמרינן הוא בטור ופוסקים ועיין מ"ש לעיל בסעיף א' ס"ק י': (טז) ראובן שים לו כו' ושמעון מחל לו עליהם כו' כתב הסמ"ע עם"ש ס"ק ט"ז ז"ל תשובת הרשב"א הביאה ב"י בסי' זה בס"ל ראובן שעשה שטר הודאה בחתם ידו לשמעון שים בידו כך וכך שטרות וכשתבעו שמעון אמר חזרת ומחלת לתביעה זו כו' נראה דהמעשה כך היה שהשטרות של שמעון היו אלא שכתבן בשם ראובן מדעת ראובן ע"מ שראובן יתן לו בכת"י הודאה שמעון השטרות הוא של שמעון וטען שמעון חזרת ומחלת ובטלת הודאתי ושאני אגבה לי דמי השטרות והשתא א"ש דמהני המחילה דאי כפשוטו קשה הא כתב העור בסוף סי' ע"ג והמחבר שם שעיף י"ו דאין מחילה שייך אלא באדם שחייב לאחירו מעות אבל כשיש בידו חפץ לא שייך לשון מחילה אלא לשון מתנה עכ"ל וה"נ בזה גם כל שכן הוא דין זה מדין שכתב המחבר אחר זה דאפי' בלשון מתנה לא מהני בלא כתיבה ומסירה אבל כשיש בידו חפץ לא שייך לשון מחילה אלא לשון מתנה עכ"ל וה"נ בזה גם כל שכן הוא דין זה מדין שכתב המחבר אחר זה דאפי' בלשון מתנה לא מהני בלא כתיבה ומסירה אבל אם אינו בא בכח אותו פלוני אינו יכול לגבות בו וכן אם מכרו לענין שיהא המקח קיים אינו נקנה אלא בכתיבה ומסירה כשאר שטר ודינו שיכול הלוה למחול השטר לאחר מכירה כמו שאר שטר ואם כתוב בו ולכל מי שמוליאו בין בא מחמתו או שלא נכתב בו שם הלוה כלל רק פלוני נתחייב לכל מי שמוליא שטר זה הרי זה נקנה במסירה לבד ואין הלוה יכול למחלו לאחר מכירה מ"מ אינו נקנה באליפין דאליפין לא הוי כמסירה: (יא) ויש מי שאומר כו'. חפשתי ולא מצאתי מי שאומר כן ובסמ"ע רשם עור ס"ם זה ולית דלא קאי אתם רק אשטרות הנמכרים ע"ש. מיהו מסתבר כן דכיון דאין אותיות ניקנות אלא בכתיבה אותו שטר דמי לקרקע סניקני' בשטר דבעינן שיגיע השטר לידו וכדלקמן רס"י קל"א ולפ"ז נראה דאע"פ שאין שם עדים קנה דלא איברי שהדי אלא לשקר כדלקמן גבי כ' לו על הנייר שדי מכורה לך שדי נתונה לך קנה אע"פ שאין שם עדי' ועי"ש:

(יב) לא קנאה כו'. ומדברי תשובת הריטב"א שהביא ב"י ס"ם זה מאו' מ"ע מבואר שמולק וס"ל דשטרי וכל שעבודייהו איקרי נכסי והשיג על הרשב"א שכתב דמאי דאמרינן בס"ם נכסי לפלוני אינו אלא בשכיב מרע אלא ה"ה בבריא' ור"ל דאע"ג דבבריא' לא אמרינן דדבריו ככתובים ומסורים מ"מ אם אמר נכסי לפלוני ס"ל שטרות בכלל והוי כמ"ם בפ' השטרות וכל שעבודן יהיו לפלוני וא"כ אם הקנה אותן לו אגב קרקע מהני אפי' במתנת בני' וכדלקמן סעיף י' וה"ה למה שכתבתי לק' ס"ק כ"ז דבאג"ק כתיבה בעי ה"נ אי כתב ליה במתנת בני' נכסיו באג"ק שהשטרות בכלל וה"ל כאלו כתב לו קני לך הוא וכל שעבודו ואג"ק הוא כמסירה וה"ה אם השטרות נכתבו לשם כל המוליאן דלא בעי כתיבה וכמ"ש לעיל ס"ק י' וזכה בהן המקבל כשהקנה לו נכסיו באג"ק. וכ"כ עוד הריטב"א פ"ק דקדושין דף כ"ז וז"ל וזו היא שסנינו נכסים שאין להם אחריות כו' ושמעינן מהכא דשטר וכל שעבודו מקרי נכסי' אפי' במתנת בני' שלא כדעת רבינו עכ"ל וכתב בתשו' הריטב"א שם שכן דעת הרא"ש והרמב"ן ור"י וכן הוא בנמוקי יוסף פ' מי שמת גבי שטרות אקרי נכסי עיין שם וכ"כ ב"י בשם הרשב"א זה בשם הרשב"א שים מי שהעמידה אפי' בבני' ונכסי שאני שהשעבוד בכלל נכסיו הוא (והיא נדפסת בתשוב' רמב"ן סי' ז') ואע"פ שהביא שם שהרשב"א כתב שאין זה מחוור בעיניו מ"מ הרי הריטב"א רחה דעתו והשיג עליו בטוב טעם: (יג) כיון שלא כתב לו וגם לא אמר לו כן בע"פ וכדלקמן סעיף י' וכן מוכרח לפרש ל' תשו' הרא"ש בטור לקמן ס"ם רמ"ח ע"ש וכ"כ בסמ"ע ס"ק י"ד והפי' הסני בסמ"ע דהכא כיון שהוא בכלל אחר מטלטלים שאני לא נסיר' וכבר כתב הוא עצמו שאין טעם לדבר זה ע"ש גם א"א לומר כן דהא הך דינא דלקמן דבאמירה סני הוא מתשו' הרא"ש זו שבכלל ט"ו סי' ב' ע"ש מיהו לענין הלכה העליתי לקמן סעיף י' ס"ק כ"ו דאגב אינו אלא במקום מסירה וכתיבה בעי ע"ש: (יד) שצריך מסירת השטר קודם כו'. כתב הסמ"ע עמ"ש העור בשם הרמב"ן ונתבאר לך משם הא"ל שימסור קודם אלא ה"ה בפעם א' עם הכתיבה ונראה דגם דעת נ"י כן כו' ולפע"ד לא נתבאר כלום בדברי הרמב"ן שם דמ"ש הרמב"ן כיון שלא כתב לו השטר בשעה שהקנה לו כו' רולה לומר בשעה שלקחו ממנו לאפוקי דלא סני אז בקנין לומר דשתא קנין לכתיבה עומד וגם ל' הנ"י משמע לכאורה דבעינן קודם דוקא וכן משמע לכאורה ל' הריטב"א פ' האיש מקדש שכתב וצריך להקדים המסירה שהשטר עיקר ושאר נורם השעבוד כו' וגם א"א לומר לכתוב ולמסור ביחד לכן טוב יותר למסור בתחלה ואח"כ לכתוב לו קני לך איהו וכל שעבודי' כו' כן נ"ל: (טו) אינו הטוב כמסירה. ואע"פ שכתב לו שטר מכירה קני לך איהו וכל שעבודיה דאית ביה ומסר לידו חותו כתב לא אמרינן הוא בטור ופוסקים ועיין מ"ש לעיל בסעיף א' ס"ק י': (טז) ראובן שים לו כו' ושמעון מחל לו עליהם כו' כתב הסמ"ע עם"ש ס"ק ט"ז ז"ל תשובת הרשב"א הביאה ב"י בסי' זה בס"ל ראובן שעשה שטר הודאה בחתם ידו לשמעון שים בידו כך וכך שטרות וכשתבעו שמעון אמר חזרת ומחלת לתביעה זו כו' נראה דהמעשה כך היה שהשטרות של שמעון היו אלא שכתבן בשם ראובן מדעת ראובן ע"מ שראובן יתן לו בכת"י הודאה שמעון השטרות הוא של שמעון וטען שמעון חזרת ומחלת ובטלת הודאתי ושאני אגבה לי דמי השטרות והשתא א"ש דמהני המחילה דאי כפשוטו קשה הא כתב העור בסוף סי' ע"ג והמחבר שם שעיף י"ו דאין מחילה שייך אלא באדם שחייב לאחירו מעות אבל כשיש בידו חפץ לא שייך לשון מחילה אלא לשון מתנה עכ"ל וה"נ בזה גם כל שכן הוא דין זה מדין שכתב המחבר אחר זה דאפי' בלשון מתנה לא מהני בלא כתיבה ומסירה אבל אם אינו בא בכח אותו פלוני אינו יכול לגבות בו וכן אם מכרו לענין שיהא המקח קיים אינו נקנה אלא בכתיבה ומסירה כשאר שטר ודינו שיכול הלוה למחול השטר לאחר מכירה כמו שאר שטר ואם כתוב בו ולכל מי שמוליאו בין בא מחמתו או שלא נכתב בו שם הלוה כלל רק פלוני נתחייב לכל מי שמוליא שטר זה הרי זה נקנה במסירה לבד ואין הלוה יכול למחלו לאחר מכירה מ"מ אינו נקנה באליפין דאליפין לא הוי כמסירה: (יא) ויש מי שאומר כו'. חפשתי ולא מצאתי מי שאומר כן ובסמ"ע רשם עור ס"ם זה ולית דלא קאי אתם רק אשטרות הנמכרים ע"ש. מיהו מסתבר כן דכיון דאין אותיות ניקנות אלא בכתיבה אותו שטר דמי לקרקע סניקני' בשטר דבעינן שיגיע השטר לידו וכדלקמן רס"י קל"א ולפ"ז נראה דאע"פ שאין שם עדים קנה דלא איברי שהדי אלא לשקר כדלקמן גבי כ' לו על הנייר שדי מכורה לך שדי נתונה לך קנה אע"פ שאין שם עדי' ועי"ש:

(יב) לא קנאה כו'. ומדברי תשובת הריטב"א שהביא ב"י ס"ם זה מאו' מ"ע מבואר שמולק וס"ל דשטרי וכל שעבודייהו איקרי נכסי והשיג על הרשב"א שכתב דמאי דאמרינן בס"ם נכסי לפלוני אינו אלא בשכיב מרע אלא ה"ה בבריא' ור"ל דאע"ג דבבריא' לא אמרינן דדבריו ככתובים ומסורים מ"מ אם אמר נכסי לפלוני ס"ל שטרות בכלל והוי כמ"ם בפ' השטרות וכל שעבודן יהיו לפלוני וא"כ אם הקנה אותן לו אגב קרקע מהני אפי' במתנת בני' וכדלקמן סעיף י' וה"ה למה שכתבתי לק' ס"ק כ"ז דבאג"ק כתיבה בעי ה"נ אי כתב ליה במתנת בני' נכסיו באג"ק שהשטרות בכלל וה"ל כאלו כתב לו קני לך הוא וכל שעבודו ואג"ק הוא כמסירה וה"ה אם השטרות נכתבו לשם כל המוליאן דלא בעי כתיבה וכמ"ש לעיל ס"ק י' וזכה בהן המקבל כשהקנה לו נכסיו באג"ק. וכ"כ עוד הריטב"א פ"ק דקדושין דף כ"ז וז"ל וזו היא שסנינו נכסים שאין להם אחריות כו' ושמעינן מהכא דשטר וכל שעבודו מקרי נכסי' אפי' במתנת בני' שלא כדעת רבינו עכ"ל וכתב בתשו' הריטב"א שם שכן דעת הרא"ש והרמב"ן ור"י וכן הוא בנמוקי יוסף פ' מי שמת גבי שטרות אקרי נכסי עיין שם וכ"כ ב"י בשם הרשב"א זה בשם הרשב"א שים מי שהעמידה אפי' בבני' ונכסי שאני שהשעבוד בכלל נכסיו הוא (והיא נדפסת בתשוב' רמב"ן סי' ז') ואע"פ שהביא שם שהרשב"א כתב שאין זה מחוור בעיניו מ"מ הרי הריטב"א רחה דעתו והשיג עליו בטוב טעם: (יג) כיון שלא כתב לו וגם לא אמר לו כן בע"פ וכדלקמן סעיף י' וכן מוכרח לפרש ל' תשו' הרא"ש בטור לקמן ס"ם רמ"ח ע"ש וכ"כ בסמ"ע ס"ק י"ד והפי' הסני בסמ"ע דהכא כיון שהוא בכלל אחר מטלטלים שאני לא נסיר' וכבר כתב הוא עצמו שאין טעם לדבר זה ע"ש גם א"א לומר כן דהא הך דינא דלקמן דבאמירה סני הוא מתשו' הרא"ש זו שבכלל ט"ו סי' ב' ע"ש מיהו לענין הלכה העליתי לקמן סעיף י' ס"ק כ"ו דאגב אינו אלא במקום מסירה וכתיבה בעי ע"ש: (יד) שצריך מסירת השטר קודם כו'. כתב הסמ"ע עמ"ש העור בשם הרמב"ן ונתבאר לך משם הא"ל שימסור קודם אלא ה"ה בפעם א' עם הכתיבה ונראה דגם דעת נ"י כן כו' ולפע"ד לא נתבאר כלום בדברי הרמב"ן שם דמ"ש הרמב"ן כיון שלא כתב לו השטר בשעה שהקנה לו כו' רולה לומר בשעה שלקחו ממנו לאפוקי דלא סני אז בקנין לומר דשתא קנין לכתיבה עומד וגם ל' הנ"י משמע לכאורה דבעינן קודם דוקא וכן משמע לכאורה ל' הריטב"א פ' האיש מקדש שכתב וצריך להקדים המסירה שהשטר עיקר ושאר נורם השעבוד כו' וגם א"א לומר לכתוב ולמסור ביחד לכן טוב יותר למסור בתחלה ואח"כ לכתוב לו קני לך איהו וכל שעבודי' כו' כן נ"ל: (טו) אינו הטוב כמסירה. ואע"פ שכתב לו שטר מכירה קני לך איהו וכל שעבודיה דאית ביה ומסר לידו חותו כתב לא אמרינן הוא בטור ופוסקים ועיין מ"ש לעיל בסעיף א' ס"ק י': (טז) ראובן שים לו כו' ושמעון מחל לו עליהם כו' כתב הסמ"ע עם"ש ס"ק ט"ז ז"ל תשובת הרשב"א הביאה ב"י בסי' זה בס"ל ראובן שעשה שטר הודאה בחתם ידו לשמעון שים בידו כך וכך שטרות וכשתבעו שמעון אמר חזרת ומחלת לתביעה זו כו' נראה דהמעשה כך היה שהשטרות של שמעון היו אלא שכתבן בשם ראובן מדעת ראובן ע"מ שראובן יתן לו בכת"י הודאה שמעון השטרות הוא של שמעון וטען שמעון חזרת ומחלת ובטלת הודאתי ושאני אגבה לי דמי השטרות והשתא א"ש דמהני המחילה דאי כפשוטו קשה הא כתב העור בסוף סי' ע"ג והמחבר שם שעיף י"ו דאין מחילה שייך אלא באדם שחייב לאחירו מעות אבל כשיש בידו חפץ לא שייך לשון מחילה אלא לשון מתנה עכ"ל וה"נ בזה גם כל שכן הוא דין זה מדין שכתב המחבר אחר זה דאפי' בלשון מתנה לא מהני בלא כתיבה ומסירה אבל אם אינו בא בכח אותו פלוני אינו יכול לגבות בו וכן אם מכרו לענין שיהא המקח קיים אינו נקנה אלא בכתיבה ומסירה כשאר שטר ודינו שיכול הלוה למחול השטר לאחר מכירה כמו שאר שטר ואם כתוב בו ולכל מי שמוליאו בין בא מחמתו או שלא נכתב בו שם הלוה כלל רק פלוני נתחייב לכל מי שמוליא שטר זה הרי זה נקנה במסירה לבד ואין הלוה יכול למחלו לאחר מכירה מ"מ אינו נקנה באליפין דאליפין לא הוי כמסירה: (יא) ויש מי שאומר כו'. חפשתי ולא מצאתי מי שאומר כן ובסמ"ע רשם עור ס"ם זה ולית דלא קאי אתם רק אשטרות הנמכרים ע"ש. מיהו מסתבר כן דכיון דאין אותיות ניקנות אלא בכתיבה אותו שטר דמי לקרקע סניקני' בשטר דבעינן שיגיע השטר לידו וכדלקמן רס"י קל"א ולפ"ז נראה דאע"פ שאין שם עדים קנה דלא איברי שהדי אלא לשקר כדלקמן גבי כ' לו על הנייר שדי מכורה לך שדי נתונה לך קנה אע"פ שאין שם עדי' ועי"ש:

(יב) לא קנאה כו'. ומדברי תשובת הריטב"א שהביא ב"י ס"ם זה מאו' מ"ע מבואר שמולק וס"ל דשטרי וכל שעבודייהו איקרי נכסי והשיג על הרשב"א שכתב דמאי דאמרינן בס"ם נכסי לפלוני אינו אלא בשכיב מרע אלא ה"ה בבריא' ור"ל דאע"ג דבבריא' לא אמרינן דדבריו ככתובים ומסורים מ"מ אם אמר נכסי לפלוני ס"ל שטרות בכלל והוי כמ"ם בפ' השטרות וכל שעבודן יהיו לפלוני וא"כ אם הקנה אותן לו אגב קרקע מהני אפי' במתנת בני' וכדלקמן סעיף י' וה"ה למה שכתבתי לק' ס"ק כ"ז דבאג"ק כתיבה בעי ה"נ אי כתב ליה במתנת בני' נכסיו באג"ק שהשטרות בכלל וה"ל כאלו כתב לו קני לך הוא וכל שעבודו ואג"ק הוא כמסירה וה"ה אם השטרות נכתבו לשם כל המוליאן דלא בעי כתיבה וכמ"ש לעיל ס"ק י' וזכה בהן המקבל כשהקנה לו נכסיו באג"ק. וכ"כ עוד הריטב"א פ"ק דקדושין דף כ"ז וז"ל וזו היא שסנינו נכסים שאין להם אחריות כו' ושמעינן מהכא דשטר וכל שעבודו מקרי נכסי' אפי' במתנת בני' שלא כדעת רבינו עכ"ל וכתב בתשו' הריטב"א שם שכן דעת הרא"ש והרמב"ן ור"י וכן הוא בנמוקי יוסף פ' מי שמת גבי שטרות אקרי נכסי עיין שם וכ"כ ב"י בשם הרשב"א זה בשם הרשב"א שים מי שהעמידה אפי' בבני' ונכסי שאני שהשעבוד בכלל נכסיו הוא (והיא נדפסת בתשוב' רמב"ן סי' ז') ואע"פ שהביא שם שהרשב"א כתב שאין זה מחוור בעיניו מ"מ הרי הריטב"א רחה דעתו והשיג עליו בטוב טעם: (יג) כיון שלא כתב לו וגם לא אמר לו כן בע"פ וכדלקמן סעיף י' וכן מוכרח לפרש ל' תשו' הרא"ש בטור לקמן ס"ם רמ"ח ע"ש וכ"כ בסמ"ע ס"ק י"ד והפי' הסני בסמ"ע דהכא כיון שהוא בכלל אחר מטלטלים שאני לא נסיר' וכבר כתב הוא עצמו שאין טעם לדבר זה ע"ש גם א"א לומר כן דהא הך דינא דלקמן דבאמירה סני הוא מתשו' הרא"ש זו שבכלל ט"ו סי' ב' ע"ש מיהו לענין הלכה העליתי לקמן סעיף י' ס"ק כ"ו דאגב אינו אלא במקום מסירה וכתיבה בעי ע"ש:

ובתשובת רשב"א מעשה שהיה כך היה והר"ב ליסנא דתשובת רשב"א נקט ועיקר מלתא לאשמועינן דכתיבה ומסירה בעינן כ"ל ודו"ק: (יז) ונתן לו רשות להעלות השטרות בשמו ולא יזכה בהם שיהיו שלו רק שיעבה אותם בשמו ויתנם לראובן וחא"כ נתנם לו בלא כתיבה לא קנה אותם שמעון אבל אם נתן לו רשות להעלותם בשמו ויהיו השטרות שלו רק שהוא יחזיר ויתן המעות לו השטרות לראובן פשיטא שהשטרות הם של שמעון כדלעיל סוף סעיף ו' בהג"ה והה כ אפי' נתן שמעון השטרות ליד ראובן כשחזר ראובן ונתנם לשמעון זכה בהם במסירה לבד בלא כתיבה: (יח) לא קנה כתב בתשו' מהרשד"ם סי' י"ט נראה בעיני בחלוקה מה שחלקו השותפי' שטרות שכותבים על שניהם לריך כתיבה ומסירה כשאר שטרות ואין לומר דדוקא בשאר שטרות אמרינן כן ולא בשטר שותפות שכתב על שניהם דהא כתב הב"י סי' ס"ו בשם תשובת הרשב"א על ראובן שהפקיד מעות ביד שמעון ונתן לו רשות להעלות השטרות בשמו ואח"כ נתנם לו במתנה בלא כתיבה לא קנה ע"כ ואח"כ נראה בנדון דידן דליכא כתיבה כלל לא קנה השטרות והן כמו שהיו בזמן שותפותם עכ"ל ואין דבריו נכונים דפשיטא דבשותפים שנכתב השטר מתחלה על שם שניהם יכול א' לתבוע כולו וכמ"ש הרשב"א נופיה להדיא בתשובה סימן אלף פ"ב דשניהם שהלוה לזה בשטר אינו א' הרי הם כשותפים וכאלו הרשו זה לזה לתבוע כל החוב ולזה זה נמי כמחייב עצמו לפרוע הכל למי משניהם שיתבענו עכ"ל ומביאו ב"י בקצרה לקמן ס"ס ע"ז וכ"כ הר"ב שם ס"י ולא מתחבר לומר דאחר שחלקו שוב אין אחד יכול לתבוע דמה בכך ס"ס נתחייב לפרוע הכל למי משניהם שיתבענו ועוד דמדברי מהרשד"ם בסוף דבריו שכתב והן כמו שהיו בזמן שותפותם נראה דאף אם חלקו אינו קודם חלוקה אין א' יכול לתבוע הכל. ואפשר לקיים דברי דנמי דיכול א' מהם לגבות כל החוב היינו לענין הלוה דא"ל הרשאה אבל מ"מ לענין קנין אינו נקנה אלא בכתיבה ומסירה וכמו שחלקתי לעיל סעיף א' ס"ק י' וא"כ הכא נמי בשותפים אין החלוקה כלום לענין שיכול השותף לחזור בו ודו"ק: (יט) בענין שהוא כשר ע"פ מה שנתבאר לקמן סי' ס"ח ועיין בתשובת מהר"ר בצלאל סי' ל"ו: (כ) העשוי בגופו עיין בתשובות מהר"ם כהן ספר שני סימן קמ"ו ואין דבריו מוכרחים: (כא) להר"י ן' מיג"ש כו'. ל' הבעה"ת שער. ל"א ח"ד ולדעת הר"י הלוי ן' מג"ש ז"ל דקא' כיון דלסלוקי בזוזי קאי דינים כמלוה אף שהחזיק בה לא מקניא אלא בכתיבה ומסירה עכ"ל משמע דר"ל לדעת הר"י ן' מג"ש שהביא שם בשער כ"א ח"ו שכתב דכיון דמצי לסלוקו בזוזי כשאר מלוה דמי ויכול למחול ולא גבי מיתתי בלא שבועה ומביאו לקמן בב"י שעיף כ"ט וא"כ משמע כיון דקי"ל אתם עיקר דאינו יכול למחול א"כ קי"ל הכא כהגאונים: (כב) הא' מסירה כו' והרמב"ן בחדושיו ר"פ הספינה חולק וז"ל ראיתי מי שפי' דלאו מסירה לחודה אלא מסירה שיש בה משיכה כו' ואינו כלום שאין המסירה והמשיכה השניין בש"ס משונין זה מזה אבל לפי' אותיות נקנות במסירה מפני שהמסירה והמשיכה והשנבה' שון בהן שאין נופן מבור וקני והראיה שבהן אינה נמשכת ומונבשת במשיכתן לפיכך לא הלריכו בהן הנבהה ומשיכה ותקנת חכמים היא שיקנה משעה שסולא הלוה (המלוה) ראותיו מתחת ידו ונמר והקנה אותן לו עכ"ל וכ"ל עיקר כדבריו וכל אותיות התוס' והרא"ש כ"ל לדחותם וכמו שאחר. אלא בכל דוכתא משמע לשון מסירה בש"ס מסירה לחוד ושיאך לאחר שלשון מסירה הנאמר בכאן מסירה שיש בה משיכה ועוד מדקאמר התם בש"ס ספינה ניקנה במשיכה ואותיות במסירה משמע כי היכא דספינה ניקנה במשיכה לחוד ה"נ אותיות במסירה לחוד ועוד מדפריך במאי אוקימת' כרבי ספינ' נמי תיקני במסירה משמע מדקאמר ספינה נמי תיקני במסירה כמו אותיות וכדאית' בתוס' והרא"ש שם דקדיק זה אלא נראה דהך מסירה היא כמו שאר מסירה שבש"ס ומ"ש התוס' והרא"ש דאי אפשר לומר כן דלא מצינו מסירה אלא בספינה ובעלי חיים אבל שאר מטלטלי לא מיקני במסיר' כדתנן בפ"ק דקידושין נכסים שאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה משמע אבל במסירה לא א"כ אפילו לקנות הקלף לגור ע"פ לוחיתו לא היה קונה במסירה כ"ש לקנות גם השעבוד עכ"ל לק"מ דאדרבה לקנות השעבוד

באר הגולה

והעיטור י' הרשב"א בתשו' והביא' ראיה לזה מהא דאמרי' כיון דשתיה בשתיה לא מפקיד ליה מאי אמרת דלמא מסר ליה אותיות נקנות במסיר' וכו' ובמות דף קטז ע"א מסכ"ט כ כיון דקי"ל כאמיתר בת"ש נרים הסי' ל טור כ"ב בה"ת בשער כ"א מ שם בבה"ת ואח נובה בו ואפי' מתשעבדי *אפי' אבל אם הוא פסול בדיניו אע"פ שעבו"ס נובין בו ה"ל כמלוה ע"פ שם בבה"ת כ טור וכ"ב במיפרים כ"ד ח"ד בשם הגאונים והרא"ש בתשו' וכ"ב הרשב"א סי' הרקב"ד וסי' אלף ל"ח ם הרשב"א בת' מסל"ב ע טור בשמם והם דברי בה"ת בשער כ"א פ כ"ב בה"ת שם בפי' ל טור בשם התוס' כ"ב דף מו ע"א בד"ה אי כרבי ספינ'

חידושי חת"ם

סי' סו בהג"ה סעיף ו' אין נקנה אפי' בכתיבה כנ"ל:
שם שגגה גבה כ"י בשם הרשב"א כ"ב מחודש מ"ג:

חידושי רעק"א

ס"ז שטר הקנאה. כ"ב קשה לי הא שטר זה הוי שטר קנין דעל ידו קונה השט"ח וכדלעיל ס"ב והא לדעה המחבר סי' ס"ח שטר קנין בערכאות פסול וכ"ע:

ביאור

לא קנה דכו"ם כו' ועש"ר: [כג] שטר העשוי. ר"ל אף שאינו נובה מתשעבדי לדעת הרמב"ם וס"ב בש"ס ס"ח וז"ם וכן בכו' סנ"ב כו' אינו נובה מתשעבדי ואלוה שטר מתנה לקמן בסי"ג דנקנה בכו"מ אע"ג דשתם מתנה אינו נובה מתשעבדי כמ"ש בב"ב קע"ח א' (ליקוט) שטר כו' וכן כו'. ר"ל אע"ג דאינו נובה מתשעבדי ומ"מ בכ"ב קסג כ"א בשטרי אלוה כו' אבל כ"ל רבנו"ם ה"ה כו' וכן כתב הרשב"א כו' ושם כ' אחר באותיות כו'. (ע"כ): [כד] בענין שהוא. דאלא הוי כחוב בע"פ כמ"ש מי"ח ח"ון נקנה בכו"מ כנ"ל (ליקוט) בענין שם כל השטרות כו' אבל ל"ש הא ש"ע פ' בסי' ס"ח דשטר שעיקר הקנין על ידו פסול בערכאות של עכו"ם וכן ק' בשעיף הקודם הא ע"כ שטר קנייה מיירי וכמ"ש ר"ת ודברי אלו דוקא למ"ד אף בשטר קנין כמ"ש בהג"ה שם: [כו] שטר משכונא כו' אבל שט"ח על משכון כו'. קדושין מז כ' ריש"ל כתבלי כו' בפלוגתא דר' ורבנן כו' ושם ח' כ' קדמה במשכון כו' ובדר' יצחק דר' משכונא קרקע אלא קני לה הדר' יצחק כמ"ש בב"מ מז אלו אלו מסכתא בחחמא המסכתי כו' ועי"ש הוס' ד"ה ושביעית כו' והוי כשאר שט"ח שעריך כו"מ והגאונים סוברים נמי דל"ד למשכון מסכתא בחחמא המסכתי כו' ועי"ש הוס' ד"ה ושביעית כו' והוי כשאר שט"ח שעריך כו"מ והגאונים סוברים נמי דל"ד למשכון

באר

ושאנבה לי דמי השטרות והשטח ח"ש דמהני המחיל' דאל"כ הא כתבאר בסי' ע"ג סי"ט דלא שייך מחיל' אלא בחדש שחייב לחבירו מעות אבל בחפץ לא שייך לשון מחיל' אלא לשון מתנה ע"כ וה"כ בזה וכ"ש הוא ממ"ש המחבר אח"ז דאפי' בלשון מתנה לא מהני בלא כתיבה קני לך כו' עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך נראה דקשיא ליה דמאי איריא שטרות אפי' הוה חפץ לא מהני כיה לשון מחיל' אבל לא יראתי לסוף דמתו דודאי בכה"ג שהשטרות נקנו מחחל' לשמעון רק מחמת שהממון של ראובן צריך לחזור ולהקנותם לו בזה מהני מחיל' דמה לי מחל לו ממון או מחיבה זו ואמאי לא קנאן ראובן אף בלא כתיב' ומסיר' ואי מיירי הסמ"ע שלא נקנו השטרות מתחל' לשמעון רק שכתבו על שמו ושיהיו לראובן א"כ קשה דהא ה"ל כמו חפץ ובלא"ה לא מהני לשון מחיל' אלא נראה דהדברים כפשטן דהרב ליסנא דהרשב"א נקט ושם המעשה כך היה ועיקר לאשמועינן דכתיב' ומסיר' בעינן עכ"ל: [יד] בשמו. אבל אם גם נתן לו רשות שיהיו השטרות שלו רק שיחזור ויתן המעות לו השטרות לראובן פשיטא שהשטרות הם של שמעון כמ"ש ס"ב ס' ז' בהג"ה וא"כ אפילו נתן שמעון השטרות לראובן כשחזר ראובן ונתנם לו זכה בהם במסירה לבד בלא כתיבה. ש"ך:

נתיבות

מחילה רק דלא מהני מעשה שכ' הרב דבעי כומ"ם והש"ך כתב דאף בכה"ג דמי לחפץ ולית לשון מחילה רק הרב שינה לשון הרשב"א נקט וכוונה הש"ע דמתנה הם לו בלי מתנה: (יט) ונתן לו רשות. ושיעקר שטרות של ראובן לכן בעי כומ"ם אבל אם הותני שרשות ביד שמעון לכשחזיר לו מעות א"כ כשנתן לו אח"כ במתנה הוי נותן לו המעות ומתנה והשטרות הן מתילה אלו וא"ל כומ"ם ש"ך ופשוט. ועש"ך דבשותפין שחלקו שטרות אם צריך כומ"ם ועי"ב דהעיקר דא"ל כומ"ם ואפי' לחחול א"י אחר החלוקה: (כ) שהיא כשר בדיניו. אבל אם פסול בדיניו אע"פ שנוכין בדיניהם הוי רק כמלוה ע"פ ואינו נקנה רק כמעמד ג': (כא) שטר הקנאה. ר"ל הנוסח קני לך נכתב בערכאות בלשונם ובנוסח אלהם: (כב) והגאונים. ולפי מה שפסק המחבר דא"י למחול במשכון קרקע הלכה כדברי הגאונים ש"ך. ועי"ב דא"י רק לתפוס המשכון עד שיפרע לו אבל א"י לתבוע להלוה ולגבות המשכון כשמחל לו המלוה במקום דלא קני ליה המשכון מדר"י כגון בשעת הלוותו או במשכון של נכרי"ם אבל במשכון אלא בשעת הלוותו יכול אפי' לתבוע

קצות

אותו שטר דמי לקרקע שנקנית בשטר דבעינן שיגיע השטר לידו ע"ש. ואיכא למידק בהא דכתב בס"ב סימן רל"ה שעיף א' נבי קטן ואם ירם מאביו שט"ח דינו כמטלטלין ויכול למוכרו או ליתנו לאחר ע"ש ואיך יכול למוכרו דהא בשטרות בעי כתיבה ול"מ שטר מקנן וכמ"ש בס"ע שם שעיף ה' ואין קונין מיד הקטן כלום שהקנין בשטר ואין הבדים מותמין אלא על שטר של גדול וא"כ דכתיבה דשטרות אינו דומה לשטר קנין בקרקע ניחא דכיון דא"ל שיבא הכתיבה ליד המקבל א"כ עיקרו המסירה ואינו דומה לשטר קרקע ומש"ה מהני הכתיבה מקטן אבל נפי מה דמשמע הכא דכתיבה צריך שיבא ליד המקבל וא"כ הוא דומה ממש לשאר שטר א"כ היאך הקטן יכול למכור שטרות וכ"ב: ו) שטר העשוי ממ"ש בסקי"ט: ז) שלכתב ידו. נסתפקתי בשטר שאין בו בדים ואינו כתוב בכתי"ו אלא שמסרו בעדי מסירה אם נמכר אותו השטר בכתיבה ומסירה כיון דלא שייך ביה וכל שעבודי' דאית ביה כיון דאין השעבוד בשטר אלא עיקר השעבוד בעדים שמנחון לשטר מיהו נראה דגם כה"ג הוי שטר עיקר שעבוד דהא לדעת מוספות והרא"ש ל"מ ע"ש כלל דהא דשטר מהני היינו מטוס דמשמעתא דמסר בעדי מסירה כ"כ הרא"ש וא"כ הא דאמרינן בגט לא תגרש אלא לאחר שלשים אלו מהני השטר לאחר שלשים כיון דאז ליכא עידי מסירה אע"כ אפי' לר"א כל שמסרו בפני עדי מסירה אלומי אלמיה לשטרא שיהיה שטר מוציא אע"ג דבשעת גמר הקידושין והגירושין ליכא עידי מסירה רק השטר קיים מהני וא"כ ה"ה לענין כתיבה ומסירה מהני האי שטרא דמסר בע"מ דלהוי שטר גמור דאע"ג דליכא אח"כ מסירה בעדים מהני השטר לחודיה. ' ושוב מצאתי בתוס' רי"ד פ' האיש מקדש דף מ"ה בני שמין אם הנייר דמוקי לה לר"א דש"ל עדי מסירה כדתי דהקנה לה בכתיבה ומסירה ומבואר דאפילו למ"ד פ"מ כדתי מהני כתיבה ומסירה וכ"ש בתוס' רי"ד: ח) צריך הנבהה והוא שיטת תוספות והרא"ש אבל הרמב"ן בפ' הספינה כתב וז"ל דאיתי מי שפי' דלאו מסירה שיש בו משיכה כו' ואינו כלום שאין המסירה והמשיכה השניין המשנתינו מסוגים זה מזה אבל לפיכך אותיות נקנין במסירה והמשיכה והמסירה והנבהה שון בהן שאין נופן מבור וקנוי וראיה שבהן אינה נמשכת ומונבהת ' לא הצריכו בהן הנבהה ומשיכה ותקנת חכמים הוא שיקנה משעה שסולא הלוי' ראותיו מתחת

הגר"א

מעלטלים דא"ל כתיבה מ"מ מסירה א"ל בתשכנתא תוחזקת דהוי כמו השטר בידו: [כז] (ליקוט) והגאונים כו'. כתיב בכ"ב עז שלשה שטרות כו' כיון שהחזיק כו' וכמ"ש בסי' ו' אף נמלן דפליג שם מודה בשטר של הקרקע עצמו דאפשרא דאיכא הוא כמ"ש רק דכתן לא קני רק בשטר כמו שם אם לכן צריך כתיבה לקנות נוף החוב ואיל אבל כיון שהוא על הקרקע עצמו בתמ"ש שלשה שטרות כו' ואע"ג דאין לו על הקרקע רק שיעבוד מ"מ יכול להקנות לו כתיב"ש מ"ר כ' אבל הרי"ש סובר דדוקא הלוה שהוא אלו יכול לשעבד מטלטלי אע"פ מש"כ המלוה אפי' הקדישו אינו כלום כמ"ש בפ"ב דפסחים שמכלין ולהבא נובה ומשעבד זה כתב בסי' בכ"ב שם דאף קנין ומסירה לא מהני דקי"ל כיש מבלן כו' ע"ש ועיל ס' קנ ס"ו אפי' כו' ויש"ל כו' וז"ש ודוקא כו' וכמ"ש בעה"ת בשם ר"ת שם הא דפסחים שם דאחר מבלן ולהבא כו' דמ' דנובה מעצמו הוא בתשכנתא מוחזקת וכמ"ש וס' דאשונה שם דעת הרמב"ן שכ' כיון דרבא אלי עצמו כיכול לסלוקו אף בתשכנתא מוחזקת כן וז"ש כאן כיון שיכול לסלקו כו' (כח) (ליקוט) ודוקא כו'. כנ"ל כיון שבאה עצמו לא קנה (ע"כ): [כט] הא' מסירה. [כט] הא' מסירה. ל' ולא לא מצי: (ליקוט) כלי כו'. ורמב"ן חילק ע"ז וכ' דבני בתסירה לחוד וכן משיכה לו הנבהה ועפה"ת (ע"כ):

היטב

[טו] בשמון. כתב הרשד"ם בתשו' דאם חלקו השותפים שטרות שנכתבו על שם שניהם צריך כתיבה ומסירה כשאר שטרות ע"כ ואין נראה כך דהא כתב הרמ"א בסימן ע"ז ס"י דאם שניהם יכול א' לגבות כל החוב בלא הרשאה א"כ לא משתבר לומר דלאחר שחלקו שוב אין אחד יכול לתבוע דמה בכך ס"ס נתחייב לפרוע הכל לכל אחד שיתבענו ואפשר לחלק דהכי דאחד יכול לגבות כל החוב היינו לענין דא"ל הרשא' אבל מ"מ לענין קנין אינו קו' אלא בכתיבה ומסיר' כמו שחלקתי בס"ו וס"ל בשותפים אין החלוק' כלום לענין שיכול השותף לחזור בו ' שם: [טז] בדינין. וכ"ל בנופן ור"ל שכתב בערכאות העובדי כוכבים להקנות שטר וקאמר דאם כתבו העובדי כוכבים בלשונם לשון שמשעבדתו קנה לך אינו וכו' הוי ליה כאילו כתב לו בלשון הקודש וקונה בו וכ"ל שעיף כ"ה מדין עובד כוכבים שמכר שטרו לישראל עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מהר"ר בצלאל סי' ל"ו ובתשובת מהרש"ך ס"ב סי' קמ"ו: [יז] משכונא. פי' שהשכין לו קרקע והוא אוכל פירותי' בנייתא כמבואר בי"ד סימן קפ"ב. סמ"ע: צריך

המשפט

משה"א ביאורים

בכה"ל קני לך איהו וכל שיעבודיה ומהני אף בקטן ועפ"ש בסי' רל"ה בסי' דברי תשובת הראש"ש ע ש: יא) לא קנה. עש"ך ס"ק י"ח שצידד לומר בחלוקות השותפין שטרות דבעי כומ"ם לענין שלא יהי' יכול לחזור בו. ותנה לסמ"ש הרמ"א בתשוב' סי' צ"ב דאפי' למחול אינו יכול אחר החלוק' וכ"כ הצמח צדק סי' צ' ע"ש ודאי אין צריך כתיבה ומסירה: יב) דכיון שהחזיק בקרקע עשיך סס"ק כ"א ויש שם ט"ס וכצ"ל כיון דקיי"ל התם עיקר דאינו יכול למחול א"כ קיי"ל וכו' לכאורה תיכה דהא בקידושין דאמר דהמקדש במלוה שיש עליו משכון מקודשת מדר"י משמע דאם מקדש במשכנות קרקע דלא קניא ליה מדר"י כמ"ש בש"ך סי' רע"ח ס"ק ח' אינה מקודשת ואי נקנה לה החוב וא"י למחול מה"ת לא תהיה מקודשת דהא אפי' כשמקדש בשט"ח כמאן דלא ס"ל כשמואל וס"ל דהמוכר א"י למחול מקודשת כמבואר בקדושין

החושן

ידו ונמר והקנה לו ע"ש. ולאוי לספק בסיפה זו דשטרות נקנה במסירה למוד אם נקנין בסימטא כיון דקי"ל דמסירה אינו קונה אלא ברה"ר ובאחר שאינו של שניהם כמבואר בפרק הספינה ובס"ע סימן קל"ס ' ולפמ"ש תוס' בפ' הספינה ובפ"ק דקידושין בטמטא דמסירה אינו קונה אלא ברה"ר משום דסימטא כיון דשייך ביה קנין משיכה והוא עדיף להכי לא קני במסירה שם וא"כ כאן בני שטרות דלא שייך משיכה כלל ובמ"ש הרמב"ן דהראיה שכתן אינה נמשכת ואין בו אלא מסירה שאוזן בשטר וא"כ סימטא ורה"ר שוין בהם ונקנה במסירה אפי' בסימטא ' אבל לפמ"ש רבינו חיים כהן בפ"ק דקידושין דף כ"ה בטמטא דמסירה אינו קונה בסימטא משום דסימטא כל הקודם בו הוא רשות והוי רשות מוכר ושם לא מהני מסירה ע"ש וא"כ בשטרות נמי לא מהני מסירה משום" דהוי רשות מוכר. ובזה ניחא שפי דבפ' הספינה אביי ורבא דאמרו תרוייהו מסירה קונה ברה"ר ובאחר שאינו של שניהם ומשמע דכל קניני מסירה אינו אלא ברה"ר ולא בסימטא ולא אמרו לשמורין אבל לפמ"ש רבינו חיים כהן בטמטא דסימטא ניחא דכל קניני מסירי' אפי' דשטרות דבשהיא המוכר אח שטרו לסימטא נשאה בחיירו ומסירה לא מהני בשטרות מוכר: והיינו דקא קטיא לתוס' פ' הספינ' כיון דהני אותיות נקנין במסירה ומטלטלין במשיכה ע"כ מיירי בסימטא והיכי קונה שם מסירה ע"כ מסירה דשטרות בני משיכה ופ"ש דליכא למימר כמ"ש הרמב"ן דמשיכה לא שייכא בשטרות דאכתי תיקשי היכא מהני בסימטא כיון דהוי רשות מוכר. ובש"ך כתב לשיטת קוטים תוס' כיון דבני שטרות ליכא משיכה להכי מהני מסירה בסימטא ע"ש ולפמ"ש אפי' בשטרות נמי אין נקנין במסיר' בסימטא. מיהו הרמב"ן בחידושיו נראה דעתו נוסף דמטלטלין נמי נקנה במסירה אפי' בסימטא ע"ש וא"כ לדידיה לא קשה קושיות תוס' אבל לדידן דקי"ל דמסיר' אינו קונה בסימטא א"כ אתיית תוס' מוכרחת דשטרות בני משיכה. ועוד בעיקר הדין נראה כדעת תוס' והוא דהכי דלענין השעבוד אין לחלק בין משיכה למסירה כיון שאין הראיה נמשכת וכמ"ש הרמב"ן מ"מ כיון דגוף הנייר ודאי בני משיכה דהא גוף הנייר שפיר נמשכת ומונבהת וכיון דלא קנה הנייר ממילא לא קנה השעבוד דהא כך כותב לו קני לך איהו וכל שעבודי' ואם איהו לא קני השעבוד נמי אינו קונה וזה נראה בנוונת תוס' שם פ' הספינה וז"ל דאי אפשר לומר כן דלא מצינו מסירה אלא בספינה

ערוך עפי כיון שאין השעבוד נמשך או מונגב מסירה ומשיכה והגבה' שוה שכיון שמוציא רשותו מתחת ידו נמר והקנה וכמ"ש הרמב"ן **והא** דלא תני **בתתני'** דקדושין דשטר נקנה במסירה היינו דלא תני אלא מטלטלי שנופן נקנה אבל שטר שקנה השעבוד מילתא אחריתי היא ועוד י"ל דתתני' כחכמי' **אתי** דבעינן כתיבה ומסירה א"כ לא מיירי אלא בדברים דמני בלא כתיבה אי נמי תשיכה דתנן בתתני' דקדושין לאו דוקא דאל"כ תקשה הא ספינה **נמי** נקנית במסירה אלא ודאי כמ"ש וכ"כ הר"ן פ"ק דקדושין וז"ל ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה לא אתא אלא למעוטי קינין דנכסים שם להן אחריות דהיינו כסף ושטר וחזקה אבל

אפי' בלא נעגוע נמי קונה אבל בשאר מטלטלים לא ופ"ל סי' קל"ח שכ"כ הטור בשם ר"י והרא"ש ושם חולקים עליהם: **כג** דבעי מסירה מיד ליד עם ההגבהה כו'. מה שא"כ בשאר דברים שנקנין בהגבהה או במשיכה והטעם כיון דשטר אין נופו ממון בעינן קנין חשוב **עפי** וכמ"ש בר"ש זה וכ"כ הטור:

(כג) [כ]הגבהה עמה או משיכה אם הוא שק מלא שטרות שאין דרכו להגביהו והא דקרי ליה מסירה אע"ג (דבעי משיכה (כג) או הגבהה עמה [לא] משום) (טור) כג דבעי מסירה מיד ליד עם ההגבהה או עם המשיכה (כד)[לב] (כד) אי נמי יג) אפי' אי [יט] לא בעי מסירה מיד ליד נקט לשון מסירה משום דבעי דעת אחרת מקנה(כה)ט) ק [לג] לפיכך יד) הזוכה י) בשטר הפקר יא) שחבירו הפקיר שטרו אינו

עפי בכמה דוכתי בש"ס דנקנה במסירה בפ' הספינה ובפ' נט פשוט (דף קס"ט וק"ע וקפ"ג) ובפ"ק זה בורר (דף ל"ח) ובפ' האשה שלוח (דף קי"ו) ובפ' האיש מקדש (דף מ"ז). ומ"ש עוד התוס' והרא"ש וז"ל ועוד מדקאמר עד שיכתוב וימסור משמע דבעינן בחותיות קנין חשוב עפי משטר דברים עכ"ל נ"ל דל"ק מידי דהא דבפי' כתיבה ג"כ היינו משום שאין שטר דומה לשאר מטלטלי שתפיסתן בידו מוכיח שקנה מה שבידו משא"כ בשטר שתחת ידו שאין מוכח מכח תפיסתו שקנה השעבוד שבו שהרי אין השעבוד תפוס בידו לכך צריך שיכתוב לו ג"כ קני לך איהו וכל שעבודא דאית ליה אבל אה"ל **דמסירה** ומשיכה שוה בזה ומ"ש עוד התוס' והרא"ש וז"ל ועוד דקתני ספינה במשיכה ואותיות במסירה ומוקמינא לה בשמעתא דלא קניא התם **מסירה** וא"כ אמאי קני שטר במסירה כו' עכ"ל נ"כ מתורץ מכח מה שכתבתי דשטר כיון שאין השעבוד נמשך הוי מסירה כמו מעיכה. וכן נראה דעת **שבעה"ת** שער נ"א ח"ג שכתב וז"ל והא דאתרי' דקנית במסירה איכא מאן דאמר דלאו מסיר' לאוד אלא מסיר' שים בה מעיכה כו' ושמעתי מהרמב"ן ז"ל שאין זה כלום כו' עד שמסירת השטר ומשיכתו והגבהתו כולן שוין בדינן עכ"ל וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ו מהל' מכירה ושאר פוסקים שכתבו **שתמא** דשטר נקנה בכתיבה ומסירה משמע כמו שאר מסירה וכן נראה מדברי המרדכי פרק הספינה שלא הזכיר דברי התוס' וכתב אינה נקנית **במסירה** שאין הראיה נתפסת ביד ולא יקנה באמירה לך חזק וקני כדרך שאר המסירות עד שיכתוב לו ג"כ וימסור ונמצא שקנה בכתיבה ומסירה עכ"ל והוא מדברי הסמ"ג עשין פ"ב דף קנ"ח ריש ע"ד ועיין עוד בסמ"ג ברים דף קנ"ז שכתב שאין מסירה צריכה מיד ליד אלא שיאמר לו המוכר לך **חזק** וקנה כו' (אך דברי הסמ"ג ל"ע דבעשין ע"ד דף קנ"ד ע"ד כ' דברי ר"י שבתוס' פרק הספינה דלעיל) וכ"כ הכ"י פרק הספינה וז"ל ומיהו נראה **דהכא** אלו מסרו במסירה דעלמא דהיינו אחיזת השטר בעודנו בקרקע קנה אף במשיכה וכל שכן במשיכה והגבה' וזה הוא סברת הרמב"ן ז"ל וכתבו האחרונים ז"ל **שאינו** נכונה עכ"ל ומביאו ב"י בקצרה ריש סי' זה וכן עיקר: (כג) הגבהה עמה או משיכה כלומר אם אפשר להגביה צריך הגבהה ולא מהני משיכה **ואם** אין דרכו להגביה מועיל משיכה כן הוא בתוס' פ' הספינה דף ע"ז ע"א ד"ה ר' נתן כו' וכן נתבאר לקמן ריש סי' קל"ח ועיין שם עוד מקנינים **אלו** כי שם ביאתם: (כד) אי נמי אפי' לא בעי מסירה מיד ליד וכן עיקר דלא בעי מסירה מיד ליד וכן נראה להריא מדברי הרמב"ן ושאר פוסקים **שסבאתי** לציל ס"ק כ"ב דמסירה זו כמו שאר מסירות דלקמן סי' קל"ח סעיף ח' דא"ל מיד ליד וע"ש: (כה) לפיכך הזוכה בשטר הפקר כו' כיון **שאין** דעת אחרת מקנה לא קנה זה שמשך השטר אח שאמר לו הא חוב על ידו. ונראה דמיירי שנכתב בשטר שנשתעבד לכל מי שיוציא ואף **כתיבה** יכדלעיל ס"ק י' ולענין הקושיא הנ"ל נראה דמיירי בשטר כשים לו על העכו"ם ומ"מ נ"ל כדפי' שנשתעבד העכו"ם לכל מי שיוציאו דאל"כ אף

באר

[יח] צריך. כתב הש"ך דהרמב"ן חולק ע"ז והוא הסכים עמו פ"ש בשורך: **[יט]** לא. וכן פיקר וכ"כ להדיא מדברי הרמב"ן ושאר פוסקים דמסיר' זו כשאר מסירות דפי' קנ"מ ס"מ דפ"ל מיד ליד ע"ש ס"ך: **[כ]** כיון. יש לדקדק הא בלא"ה לא קנה כיון דליכא כתיב. ועוד קשה דהא זכה הלו' אמה שבידו **מיד** כשהפקיר זה כמו גבי גר כמ"ש סימן ע"ב סל"ז וסימן רע"ח סב"ז ונראה דמיירי שנכתב בהשטר **שנשתעבד** לכל מי שמוציאו אף בלא כתיב. ולענין קושיא הנ' נרא' דמיירי בשטר שים לו על עובד

נתיבות

משה"כ

מהלוה ולגבות מהמשכון לו מאחר נכסים אף שאחל לו המלוה: (כג) או שנגבה. ר"ל דאין שדרכו להגביה אין נקנה בהגבה אין נקנה בהגבה רק

משה"א

פרק א' וגם בתומים הקשה דבאה"ע סי' כ"ח מביא שלונתא במשכון בשעת הלואה אי מקודשת והכא סתם וכן שם חילק בין משכון ישראל למשכון עכו"ם וכאן לא חילק כלל לכן נראה דהנה באה"ע סימן כ"ח **סעיף** ח' פסק באמר לה התקדשי בשטר"ח דאם יש בנייר שוה פרוטה מקודשת וכתב הב"ש הטעם דלא גרע ממשכון ע"ש וזהו באמת לשון הטור והוא תמוה דהא במשכון נופיה פסק הטור כשמשכנו בשעת הלואה **אינה** מקודשת. ובתומים תירץ דהנייר עדיף ממשכון דמשכון כזה קונה אף בשעת הלואה דעיקרו עומד **לכך** מבלי לחחזיר לו עד שיפרע לו ומקנה הלוה לזה וקנין זה יכול למוכרו לאחרים ע"ש וסיים בצ"ע **ובאמת** אין בו שום סברא דהא כל משכון עיקרו עומד לכך מבלי להחזיר לו עד שפרע לו. לכן נראה **לפענ"ד** כיון שהטור כתב נבי שט"ח דלא גרע ממשכון אלמא דחד דינא אית להו למשכון עם נייר **השט"ח** דכמו בנייר של השט"ח יש לו קנין נמור זה שיכול למוכרו לצור כמ"ש החוס' והרן והרבה **פוסקים** בכמה מקומות אין מספר וכבר כתבתי לעיל דהכוונה במה שאמרו לצור אין כונתם לקרוע ולקלקל **השטר** דהא השטר של לוה הוא וכשיקרע לו מחויב להחזיר לו בשלימות רק הכוונה שיכול למוכרו **הפי'** מדאורייתא שיחזיק בנייר עד שיתן לו המלוה או הלוה בעד השטר כמה שירצה כדמוכח בכתובות **ס"ה** ד"ה המוכר ומחר"ן בכתובות ס' הכותב בעובדא דמלוג' דשטרי וכמש"ל בס"ק א' אבל אינו יכול **למכור** השטר מדאורייתא כדי לגבות בן ואפי' מגוף הנייר כשירצה לגבות ממנו אין לו שום קנין וכשאר **נכסי** לוה הן וצריך לתבוע נופו של לוה תחלה ח"נ במשכון יש לו קנין נמור שיהיה שלו עד שיופרע לו **כמ"ש** בתומים לענין נייר של השט"ח ויכול למוכרו לאחרים לענין זה ובפרט כפמש"ל סי' ע"ב דמשכון **בשעת** הלואה אף דלא קני ליה מדר"י מ"מ יש לו בו קנין נמור לענין לפפרע הוא נובה ואי אקדיש מלוה **חבין** מלוה הוי מכירה והקדש ע"ש וכ"ש דיש לו קנין זה דודאי אין שום סברא לחלק בין משכון ובין **נייר** של השט"ח דהא במשכון נ"כ עיקרו עומד לכך שלא יפרע לו עד שיחזיר לו שטרו. ונראה מטעם זה כ' **הר"ן** חביאו השי"ך סי' ע"ב ס"ק ע"א דאם המלוה שותק ואינו רוצה לגבות מהמשכון דאין עליו רק שבועת **היסת** ולכאור' קשה דהא הוי כמאן דנקט בקופסא דלשבקי לגלימא והרי זה ממש כבא לגבות משל **חבירו** ולפמ"ש אתי שפיר כיון דנגד זה הוי כמכור לו המשכון מש"ח אם טוען כן הוי כטוען לקוח הוא בידו **לענין** זה דאין עליו רק שבועת היסת ומ"ש ח"נ כאן כשמכר לו חחוב שיש עליו משכון אף שמחל לו החוב **מ"מ** יכול הוא לתפוס בהמשכון דלענין זה נקנה לו קנין נמור ואפי' לרמ"א רס"ל דחייב לחחזיר השט"ח **בשמוחל** לו החוב ש"ח בכוקח שש"ח כדי לגבות בו ואין קנין לחצאין וכיון שמחלו ונתקלקל קנין של **הנובייגא** גם הקנין של הנייר בטל ומש"ח צריך להחזיר לו הנייר ואם מכרו בפי' רק לצור אין צריך להחזיר **לו** הנייר אבל במשכון כשמוכרי לו רק לענין זה שיחזיק עד שיופרע לו ודאי דמכר נמור חוא אבל **ודאי** דאין לו קנין במשכון לנובייגא שאם רוצה לגבות מהמשכון דמי לשאר שיעבוד נכסים דצריך לתבוע **נופו** של לוה קודם ושיעבוד הנוף אינו יכול למכור במשיכת המשכון ואין הכוקח יכול לתבוע את חלוה **לגבות** הן משאר נכסיו הן מהמשכון הלוה יכול לו' לאו בע"ד דידי את אם לא במשכון שלא בשעת הלואה **דאז** נמכר במשיכת המשכון נוף החוב של הלוה והלוקח יכול לגבות מחלוה אבל במשכנו בשעת הלואה **אי'** למכור המשכון לענין שיהי' יכול לתבוע ולגבות מחלוה ולא מהמשכון רק לענין שיחזיק בהמשכון עד **שיפרע** לו כמו במכירת חשט"ח דלא עדיף השט"ח ממשכון אבל אם בא לגבות בהמשכון דמי לשאר **שיעבוד** נכסים דצריך לתבוע נופו של לוה החלה והמשכון שטעם ערב כמו שאר שיעבוד נכסים ושיעבוד **הנוף** אינו נמכר במכירת המשכון ונשאר ביד המלוי וכיון שמחל לו שיעבוד הנוף סקע נ"כ הערבות שיש **בהמשכון** ומכירת המשכון אינו מועיל רק שיכול לתפוס המשכון עד שיפרע לו ולא לגבות ממנו וקנין זה

קצות

ונפ"מ אבל שאר מטלטלין לא מיקני במסירה וכו' אפי' נקנות הנייר לגור ע"פ נלוחיתו לא קנה **במסיר'** כ"ש מיקנה גם השעבוד עכ"ל והיינו דנהי דלענין השעבוד מנינו לחלק כמ"ש הרמב"ן כיון המסיר' **ומשיכה** שוין אבל לקנות הנייר ע"פ נלוחיתו ודאי בעי משיכה ואם הנייר לא קנה ממילא לא קני השעבוד **דהוא** עיקר ומכמו הרמב"ן והריטב"א דאם הנייר לא קנה מדמה כתיבתו למסירה לא קני ההמסירה והוא **גורם** השעבוד ולא כאתי להכריע אלא לפרש דברי רבותינו בעלי תוס' וקרו בזה דברי הש"ך מ"ש על שיטת **תוס': ס)** לפיכך הזוכה. הקשו בזה תיפוק ליה דליכא כתיבה ונמשכונא מוהר"מ לובלין סי' כ"ב תירץ **דלא** הגריבו כתיבה אלא מלא מלא המוכר במקום שנייך לומר שנשאר לו חוט זכות לבטל הטטר עדיין בטטר **אבל** המפקיר שטרו שנתרוקן כל זכותו של כתה"ם מהטט"ם לגמרי הוי אמינא שהזוכה בו קוי' השעבוד **שבו** עכ"ל. ובש"ך כתב ולא נהירא דהא אפי' בשאר לו קני לך איהו וכל שעבודי' לא מהני **שיכתוב** ומי גרע אמר מהפקיר ע"ש והנה מ"ש הש"ך ומי גרע אמר מהפקיר תמה אני ודאי גרע דהפקר **שמפקיר** לעניים ולעשירים מיקר יצא מרשותו ואומר אינו כלום ויכול לחזור כ"ז אלא זכה בו המקבל **דהפקר** אינו יכול לחזור וזה פשוט: ומש"ה ניחא בשאר קני לך איהו וכל שעבודי' לא מהני כלום **כתיבה** והוא כמו שטר על השעבוד אבל הפקיר שדה אינה יצא מרשותו ואי' לחזור וה"ה ה"נ גבי הפקיר **כל** שעבודי' דאים ביה יצא מרשותו דהפקר קונה ואי' לחזור. אלא דאכתי מיקשי דבהפקר נמי נהי דא"י **לחזור** בו אבל הזוכה אינו זוכה עד שיחזיק בשדה ומטלטלין בתשיב' ואם כן במה זכה הזוכה בשעבודי' **דאים** ביה בשלמא בכתיב' בשבא לידו אותו הכתיבה זוכה בו אבל בהפקר נהי דזכי' הזוכה בנייר אינ' **זוכה** בשעבודי' לזה כתב מוהר"ם לובלין דלא בעי כתיב' אלא מצד המוכר וכיון דבעי הפקר מצד המוכר **בעי** דיצא מרשותו ע"י הפקר הו לא בעי כתיבה אלא דאכתי לא איתברר דברי מוהר"ם במ"ם דלא בעי כתיב' אלא מצד **המוכר** ולכן יותר נראה דס"ל לתוס' דאע"ג דבעי כתיבה אבל לא בעינן שיבא אותו הכתיבה ליד המקבל

[יא] הגבהה עמה. כתב הרמב"ן ז"ל דאם הוא שק מלא שטרות אינו דרכו להגביהו ודאי דבעינן דעת אחרת מקנה זה שמשכו ואין ישראל אחר יכול לחבוע מזה מהעובד כוכבים ופי' בחשובת מהר"מ לובלין סי' כ"ב ואין דבריו **נראין** ולפמ"ש דשטרות נקנין במסירה ומשיכ' והגבה' א"כ ה"ה במפקיר' אלא דאמתיב בשום מקושבה"ם להזכיר מסיר' במטלטלים אלא בספינה ובעלי חיים כו' לק"מ דהא ספינה נמי לא הוזכר בפ"ק דקדושין דנקני במסירה רק בפרק הספינה והתם הוזכר ג"כ שטר ואחרבה שטר הוזכר

ביאורים

מהני במשכון אף במקום דלא קני ליה מדר"י ובזה אשר להשוות המחלוקת באה"ע סי' כ"ח דמאן דס"ל דאינה מקודשת במשכון בשעת הלואה מיירי כשמקדש' בנוף המלוה שיש עליו משכון דאז ודאי דאינה מקודשת דהא לא נקנה לה נוף החוב דהא אינה יכולה לגבות מהמשכון אם לא במשכנו שלא בשעת הלואה דשוב א"צ להמשכון שום תביעת הנוף דהא כבר הי נובייג"ע"י הב"ד דמשכנו שלא בשעת הלוא' ע"ם ב"ד הוא וקני' לי' המשכון לנובייגא ומאן דס"ל מקודשת מיירי במקדש' בהנאה זו ובקנין זה שיש לו בהמשכון לתפוס בו עד שיפרע לו ובזה מקודשת לכ"ע. ובזה י"ל קושיות התוס' שהקשו שמיט' דאפי' בשעת הלוא' דאינו משמש הא ר"י לא אמר רק שלא בשעת הלואה ע"ש. ולפמ"ש לק"מ כיון דבשעת ההלואה קני למשכון עכ"פ שיהא יכול לתפוס בו עד שיפרע ממילא הוי של אחיך בידדאינו משמש. וכן לענין חמץ בפסחים ליא כיון דהנכרי יש לו קנין נמור עד שיופרע לו לא מיקרי מצוי בידו דישראל ואינו עובר עליו משא"כ בב"מ לענין אחריות דודאי לא נפסד החוב כיון דלא קני לנובייגא רק לענין תפיס' וכמו בשט"ח דקני לי' נ"כ שיהא יכול לתפוס הנייר ומ"מ אם נאבד באונס אינו מנכה לו דמי שווי השט"ח וה"נ במשכון רק שלא משעת הלוא' דקני ליה משכון לנובייגא אז אם נאבד המשכון אבד חובו ולפ"ז אתי שפיר כאן דהא פסק הכא דבמשכנות קרקע קנה וא"י למחיל היינו כשמוכר לו לחחזיק במשכון עד שיופרע לו ואז אפי' מחילה לא מהני דלענין זה קנין נמור יש לו ויכול למכרו לאחרים אפי' מדאורייתא אבל כשמכרו לנוף החוב לענין שיהי' יכול לתבוע להלו' לגבות מנכסיו או מהמשכון א"י למכרו דשיעבוד הנוף אינו יכול למכור ע"י הקנין שיש בו במשכון רק במשכנו שלא בשעת הלוא' וכמש"ל לפיכך המלוה יכול למחול להלוה שיעבוד נופו וכשמוחל שוב אין הלוקח יכול לתבוע להמלו' ואם מכר להמשכון ופי' שמוכר גם לנוף החוב שיהי' של הלוה ואח"כ מחל המוכר להלוה שיעבוד הנוף תלוי בפלונתא חמבואר בסעיף כ"ג אם צריך להחזיר הנייר דמאן דס"ל שם דצריך להחזיר הנייר משום דאין קנין לחצאין ה"נ צריך להחזיר המשכון ולמאן דס"ל שם דא"צ להחזיר הנייר והמכירה קיימת לענין הנייר א"צ להחזיר המשכון דמשכון ונייר של השט"ח דין אחד להן וכמ"ש הטור באה"ע סי' כ"ח דנייר של השט"ח לא נרע ממשכון כנ"ל ברור: יג) אפי' לא בעי מסירה מיד ליד. נראה דס"ם בעינן שיוציא ראיותיו מתחת ידו ואז מהני הקנין מטעם שכ' הרמב"ן בחי"ם דכשמוציא הראי' מתחי' הרי הוא ומקנה רק דלא בעי מסיר' מיד ליד. אבל שאר קנינים כשאין מוציא הראי' מתחי' לא מהני דהא חליפין לא מהני ומה"ת יוגרע קנין חליפין משאר קנינים רק קנין אנ"ק ס"ל להחוסקים דמהני מטעם שאמרו בש"ס דקנין אגב עדיף משאר קניינים. ובתומים תמה דמה"ת יוגרע קנין חליפין משאר קנינים וכתמ"ש אי"ש ומה שמשמע מדברי הש"ך דבשטר שכתוב בו לכל מי שמוציאו בעינן דוקא מסירה לא שאר קניינים לא נ"ל דמוכח מדברי התה"ד שהביא הש"ך בס"ק י' דדמי לשאר מטלטלין: יד) הזוכה בשטר הפקר. עש"ך בסק"ח שהקשה דהא בלא"ה ליכא כתיבה ועוד דהא הלוה קודם לזכות בו כמו בגר שמת בפי' ע"ב סעיף ל"ז ולפענ"ד נראה דלק"מ דודאי לנוף החוב אינו מועיל ל' הפקר דבמו שא"י להקדיש החוב משעם שהוא דבר שאינו ברשותו כמו כן אינו יכול להפקיר דהקדש והפקר שוים בזה ואפי' הלוה אינו מועיל רק ל' מחילה רק לנוף השט"ח שכתבו התוס' בכתובות ס"ח ד"ה המוכר שיכול למכרו והקונה יכול למכרו ללוה ועמ"ש בס"ק א' שה"ה שיכול למכרו לאחרים לענין זה אפי' מדאורייתא ונקנה במסירה לבד לענין זה דכל מלוה יש לו קנין בהשט"ח שיהיה שלו עד שיפרע לו ויכול למכור זכות זה כמש"ל ועפמ"ש שהארכתי בזה וכיון שיכול למכור זה יכול גמי להפקיר זכות וקנין זה שיש לו בהשטר שהזוכה יהיה יכול להחזיק בו עד שיפרע לו או למכרו למכוה או ללוה דהא אפי' ייאוש מהני כמ"ש התוס' בב"ב ע"ו רק דס"ל להחבר דבעינן דעת אחרת מקנה אפי' לקנין זה

החושן

ונמ"ש בסק"ח דמשמע מס"ב סי' רל"ה דא"ל שיבא הכתיבה לידו וגם בס"ע כתן לא כתבו אלא בשם יש מי שאומר ומשמע דלאו כ"ב הוא וכיון דלא צריך שיבא ליד המקבל וא"ל רק שיכתוב המוכר ודיו והבא בהפקיר איהו וכל שבנודי' הרי הוא ככותב והפקר בדיבור הוי ככתיבה והמחזיק שבא לידו בשטר אפי' לא בא לידו הכתיב' סני ודו"ק אפי' נימא דצריך שיבא ליד המקבל אבל בהפקר דודאי יצא מרשותו על ידי הפקר ונמ"ש ומהני בדיבור א"ל כלל כתיבה אלא מכי זכה בנייר זוכה בשעבוד שבתוכו אי לאו משום דליכא דעת אחרת והו"ק: יא) בשטר הפקר. כתב הש"ך ז"ל ולפי מה שהעלתי לעיל ס"ק כ"ב דשטרות נקנין במסירה ומשיכה והגבהה א"כ ה"ה בהפקר ונר שמת זכה בהן זה שמשכן אבל אם לא משכן רק אחז בהם לא קנה אותן דמסירה לא מהני אלא מדעת מוכר וכמלוחו עכ"ל וכבר כתבו דבתיבו הקלושה בדברי התוס' והרא"ש וש"מ נם לדברי הרמב"ן ודאי בעי דעת אחרת אפילו במשיב' דהא טעמא דהרמב"ן דמהני מסיר' בשטרות ולא מהני בשאר מטלטלין הוא משום דלא שייבא משיכה בשטרות דאין השעבוד שבתוכו נמשך ומונגה ולכבי תיקנו מסירה וכבר הנחקנו דברי הרמב"ן לעיל וא"כ כיון דאין משיכה והגבה שייך ומסירה נופה אינו אלא משום מסיר' וכ"כ הרמב"ן בס פרק הספינ' ז"ל. דאותיות לא ברשויות אלא דהא תיפוק ליה דברים שדרכן להגבי' הן ואפ"ה במסיר' שאין משיכה והגבהה משמשת בהן הלכך מוסר בכ"מ קנה עכ"ל. וכיון דאין משיכה והגבה' משמשת בהם ועיקרו הוא מסירה וא"כ ודאי בעינן דעת אחרת גם במשיכה והגבהה חה בדור. וכן משמע בהא דאמרינן פרק שור שנגח דף מ"ט בני רב ייבא שבא מר"ז המחזיק בשטרותיו של נר מהו מאן דמחזיק בשטרא אדעתי' דאתא הוא מחזיק ובאתרא הא לא אחזיק ושטרא נמי לא קנה א"ד דשמיה נמי אשטרא והתם ע"כ בשמשן דאי אחז בו ודאי לא קנה השטר כיון דליכא דעת אחרת וא"כ מוכח דאפי' משכן לא קנה אתרא וא"כ ה"ה דלא קנה המוכר שבתוך השטר: יא) שחבירו הפקיר שטרו שהקשה הא הלוה זוכה בו מכי הפקיר כדאיתי

ביאור הגר"א

(לא) הגבהה כו' אם מעיכה כו'. עם פ"ו ח' ועי' תוס' שם ע"ז ח' ד"ה ר' נתן כו': [לא] משום דבעי מסירה. כ"מ ח' כ' מאי לשון מסירה כו' אע"ג דבעלמא בכל מסירה לא בעינן ועי"ש בתוס': [לב] ח"כ אפי' כו' משום. כמ"ש תוס' שם ע"ה כ' ד"ה אחזה: [לג] לפיכך הזוכה. כ"מ שם מוסירה וכו' וכ"כ הרא"ש שם ק שם והרא"ש

באר הגולה

סס וכ"כ כתוס' סס ר מור בסס הרי"ף זכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה' מכירה וכפי פירושא הא דמסיק רב כוכא כיון דכחזיק זה בקרקע נקנה הסטר בכל מקום שהוא כ"כ דף עז ע"ב לאו בשטרי מכר אוהב שדה לחוד אלא ס"ה שטר שטרות ס סס בסס הרא"ם לדעת הרי"ף וכ"כ הכ"י ובכ"מ לדעת

פתחי תשובה

ס"ע לקמן ס"ס רמ"ח: ה] שטר הקנאה כו'. בגמ"ע דהגר"ע ז"ל כ"כ קשה לי הא שטר זה הוי שטר קנין דעל ידו קונה בסס"ח וכדלעיל סעי' ב' וכא"ל לדעת המחבר לקמן סי' ס"ח שטר קנין בערכאות של עכו"ם פסול וצ"ע עכ"ל: ו] כיון שאין. ע' בא"ע עד ולעניין קו' סב' נראה דמיירי בשטר שיש לו על עכו"ם וע' בתשו' שיבת ציון סי' ק"ג מ"ש בזה: ז] ולעניין סלכאה

חכמת שלמה

סעי' י בהגה"ם וי"א דשטר אינו נקנה בחנב. כ"כ הגה רא"ות כפוסקים הללו הוא ממה דמשני בפ"ק דב"מ דאמר אנ"ל בשטר כתובה יוצא מתח"י ולמה לא ניחוש דילמא מכרה בחנב והוכא רא"ה זו בסרא"ם ובש"ך בא. ולפענ"ד אין זה ראיה לפי דעת הפוסקים דמחיל' כא מהני מכני בתפים שטרא דהקנו ממונר שט"ח לחברו אחזר ומחלו דמחול ואינלו הבחס אין הטטר בידו רק ביד אחר. ולפי"ז י"ל דברי המלה אחרי' שם בס"ם ס"מ איתא לדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחברו אחזר ומחלו מחול והיינו דיש לה מנו דמחלה ואנ"ל דוק' אפי' תימא דליתא לדשמואל בשטר כתובה יוצא מתח"י. ולפי"ז י"ל דכוונת לביי בחמת דמה"ש ליתא לדשמואל מכח דמחילה ל"מ בתפים שטרא אפי' בשטרא ביד אחרים ולכך אינו מחול אבל כאן מיירי בשטר כתובה יוצא מתח"י ואז שפיר יש לה מנו דהמחול והחזור לה שטרא ובכה"ג ודאי איתא לדשמואל ומה בכך דמכרו בחנב. והפוסקים שבביאו דאיה זו היינו או דס"ל דמחילי' בתפים שטרא מכני או דס"ל כדעת הש"ך דאין בכוכ' כמנו דאי בעי מחיל רק הכוונה דפרוש נופא מחילה ואי"כ אדרבא אם שטר כתובה יוצא מתח"י ל"מ מחילה א"כ ל"מ פרוש דאינה נקנה בחנב ודוק היטב:

חידושי רעק"א

בש"ך אות כ"ה ונראה דמיירי שנכתב. נ"ב ואף דמדברי הש"ך לעיל סקי"ב משמע דס"ל דגם ב כ' בו לכל מ שיוציאו מ"מ בעי שיאמר קני לך וכל שיעבודא ל"ל דלענין זה קיימא סברת המחר"ם לוקלין כיון דתרוקן זכות של בעל השטר לגמרי ממילא זה זוכה גם בשעבוד שבו ודו"ק:

ביאור הגר"א

מתכירו קנה כמליאה כו' ופש"ך: [לד] זהוא שיאמר. דבלא"ם אמרי' לגור ולגור בכ"ל: [לה] וי"א. כמ"ם תוס' שם דוקא של אותם קרקע ורא"ה מדאמרי' בב"מ ב"א הכ"מ בשטר כו' ואי איתא שמא בקרקה אנ"ק ואסרא הרא"ה שטרות תי' דאשה אין לה קרקע כמש"ל סב"ח דאין קנין כו' ועוד דלא שכיח וכתוס' דיבמות קפז א' ד"ה לותיות ורא"ה

באר היטב

[כב] בחנב. וכתב הרא"ם בתשו' דמ"מ משתעבד בחנב ' סס: [כג] הרשטו'. והש"ך כתב דל"ל

המשפט

לסיכך לא מהני חסקר וכא ייאוש והתוס' ע"כ ס"ל דקנין כזה סני במשיבה כבד דהא כתבו דייא"ל מהני וחולקים אהמחבר. ובתומים הביא נ"כ דברי התוס' אלו לתרץ קושיא הנ"ל בדרך רחוק ע"ש: כו) אינו נקנה בחנב. עסס ע ושיך אי משתעבדי בחנב איינו לענין אם שיעבד השט"ח לבע"ח באנ"ק דהמלוה יש לו קנין שיהיה בשט"ח שלו עד שיפרע לו ויכול לשעבד קנין וזכות זה לאחרים ואם אח"כ מכר השט"ח לאחרים יכול הבע"ח לטרוף השט"ח דבין שכבר נשתעבד נופו של השט"ח המכירה שאח"כ לאו כלום הוא ויכול

משה"א ביאורים

[כב] בחנב. וכתב הרא"ם בתשו' דמ"מ משתעבד בחנב ' סס: [כג] הרשטו'. והש"ך כתב דל"ל

נתיבות

משה"כ חידושים

לחכירו אבל חליפין שברא"ם נשאר תחי"ו לא מהני אלא מדעת המוכר וצ"ל סי' קי"ם ס"ם עכ"ל הש"ך: [כא] בלא. דבל שמקנה אנ"ק דינו כקרקע דיקנין בכסף בשטר ובחזק ומיהו אמיר' ע"פ גרוע כדמסיק. סמ"ע.

קצות

ע' ספרה ובכ"ך מוקי בשטר נכרי ע"ם וגם בשטר זה זוכה בו הלו' דמ"ם. והכלב"ד בזה והוא דכבר בתבנו בסק"י הא דמהני גבי הפקר בלא כתיבה היינו מבוה דהפקר מהני כמו כתיב' ומכי אמר הריני מקפיר איהו וכל שעבודי' דאיה ביה הרי יצאה מרשותו וכל הקודם זכה בו אמנם כיון דהוי שעבוד ככסיס דבר שאינו ברשותו ומכ"ם לא סני להקנות בכתיבה לחוד בלי מסירה דאע"ג דכותב לו קני לדאיהו וכל שעבודי' דאיה ביה כיון דמגלן ולבבא הוא נובה לא מהני עד שיכתוב ויתמור ויפקר הקניי' הוא הנייר וכיון שזכה בנייר נורר כל שעבודי' דאיה ביה ומה"ם כתבו הפוסקים דצריך שיכא מתחלי לידו הנייר ואם הכתיבה קדם למסיר' לא מהני וה"כ כי אמר הריני מפקיר איהו וכל שעבודי' דאיה ביה הרי מהני הפקירו לשעבוד שבתוכו: אבל הנייר וכיון דהנייר יצא מרשותו מ"י הפקר נורר גם השעבוד שיהיה הפקר אבל תוך שלשה ימים להפקר כ"ז שלא בא ליד זוכה לא הוי הפקר ובדאיתא ס"פ אריבעה נדרים ובס"ע ת' ערי"ב ולפי' לא חזר ומ"ם בסמ"ע וכיון דבא אחד תוך שלשה וזוכה בנייר זוכה נמי בשעבוד שבתוכו והלוה לא מצי זכי בשעבוד נכסיו כיון דלא בא לידו הנייר אינו זוכה בשעבוד אבל אחר שלב' דאז הנייר נמי הפקר ונורר שעבוד שבתוכו ונכסי' השעבוד הפקר וזוכה בו הלוה כיון דנעשה השעבוד הפקר ע"י הנייר וזוכה בו הלוה עצמו אבל תוך שלשה לא נעב' הפקר אלא עד שיזכה בו ומ"כ הלוה לא מצי זכי בשעבוד כיון דלא זכה בנייר ולא נעשה הנייר הפקר עדיין וממילא גם בשעבוד לא זכה ומי שזוכה בנייר זוכה גם כן בשעבוד נכסים שבתוכו הנייר נורר גם השעבוד ומ"כ הפיר מכשתא לה שיזכה בו אחר ולא הלוה אבל בפ' הכרה שם מיירי בגר בתת ונעשה ממילא הפקר זוכה ממילא בשעבוד נכסים אבל הפקר מדעת תוך שלשה כל הקודם זכה וכ"ז שלא זכה בו אדם לא הוי הפקר ומכ"ם זכה בו הזוכה בנייר ולא הלוה ודו"ק ופדיין ל"ע: יב) כיון שאין דעת אחרת. והסמ"ג דף קי"ד כ' לאפוקי שטר דכסכי הגר שאם משכו לא קנה וגרא' דהא דלא כ' כדברי תוס' לאפוקי הפקיר שטרו ומשום דאשר דת"ל בדעת רש"י פ"ק דמציעא דף י"ב ודעת רב יהודאי נאון דהפקר מדעת ס"ל דעת אחרת מקנ'

שפתי כהן

אף דלקמן סעיף כ"ה כתב הר"ב דבדיניהם דיינים ליה וא"ל כתיב' ומסירה היינו כשנתן עכו"ם לישראל שטר על ישראל משא"כ ישראל לישראל שטר על עכו"ם ודו"ק והלכך אי לאו דבעינן דעת אחרת מקנה זכה זה שמשכו ואין ישראל אחר יכול לתבוע אותו חוב מן העכו"ם כן נ"ל: ולפי מה שהעליתי לעיל ס"ק כ"ב דשטרות נקנות במסירה ומשיכה והנבהה א"כ ה"ה בהפקיר שטר שיש לו על העכו"ם שנכתב בו שנשתעבד העכו"ם לשלמי שיוציאו אאבלא כתיב' או בגר שמת והניח שטרות כאלו על עכו"ם שזכה בהן זה שמשכו ואין ישראל אחר יכול לתבוע את העכו"ם באותן שטרות אבל אם לא משכן רק אחז בהן לא קנה אותם דמסירה לא מהני אלא מדעת המוכר במלותו כדלקמן סי' קל"ח סעיף א'. כן נ"ל ודו"ק: (כו) דשטר אינו נקנה בחנב. וכתב הרא"ם בתשובה כלל ע"ה סי' ג' דמ"מ משתעבד בחנב עכ"ל ד"מ סמ"ע. ובאמת כתב כן הרא"ם בס אבל הרשב"א בתשו' סי' תתקי"ד כתב אחדבה להפך דאפי' למ"ד דנקנה בחנב לא משתעבד בחנב כיון דשטר אין נופו ממון ומביאו ב"י לקמן סק"ד מחודש ד' בקלרה ובתשו' רשב"א עצמו בס כתב כן להדיא בביאור יותר וז"ל ועוד דאפי' שעבדם לו בפ' לא עשה ולא כלום שהשטרות אין נופן ממון ולא משתעבדי בחנב קרקע כו' דאפי' אח"ל דשעבוד כמכירה מ"מ אפי' לגבי מכירה °צריך הוא למכתב ליה קני לך כו' וכאן לא כתב דאובן כן ולפי מ"ש ששעבוד דאובן מטלטלי בחנב קרקע לא מעלה ולא מוריד לגבי שטרי חוב שיש לו על אחרים עכ"ל ומ"ש הרא"ם בתשוב' בס דמצינו מקוס אחר מילוק בין מכירה לשעבוד דיותר בקל אדם משעבד נכסיו ממה שמכרם דקי"ל דאקני מועיל ומשתעבד נכסים שעתיד לקנות וא"י למכור נכסים שעתיד לקנות עכ"ל ולפע"ד דלא דמי דהתם כיון דהוא עצמו משועבד א"כ מיד שקנהו אח"כ משתעבד לו וכשמכרו אח"כ מכר דבר שאינו שלו משא"כ דשטר אין נופו ממון ומה בכך שמשעבד השטר וכי יכול לשעבד השעבוד הא השעבוד אינו נקנה עד שיכתוב לו קני לך שעבוד' דאית ביה וימסור לו השטר נאופן שיהי' שלו לגמרי ואפי' יעשבד לו ויכתוב לו בפ' בשטר שעבד לו השטר וכל שעבודו מ"מ אין שייך לומר שיחול השעבוד ע"ז רק כשמקנה לו כשעבוד בכתיבה קני לך כו' שמסלק עצמו לגמרי מן השעבוד ומקנהו לו בכתיבה זו וזכה זה במסירת השטר שהשטר שלו לגמרי מהיום משא"כ כשמשעבדו לו ודוק. מיהו דעת הטור והמחבר ואחר אחרונים לעיל סי' ס' סוף סעיף א' מוכח להדיא דשטרות משתעבד בחנב וכן מוכח מדברי הנפה"ת והט"ו לקמן ריש סעיף ל"ד וכן מוכח עוד מדברי הנפה"ת והט"ו לקמן סי' קי"ח סעיף א' וסעיף כ"ב וסעיף כ"ג ואחר אחרונים ע"ש: (כז) ולענין הלכה. נקטינן כו'. ולי נראה עיקר להכריע דחנב קרקע הוא כמסירה לאוד וכתיבה בעי וכ"כ בעה"ת שער נ"א מ"ב בשם יש מוכיחין דשטרא מיקני חנ"ק והוא דכתב ליה קני לך הוא וכל שעבודא דאית ביה כו' ואפ"פ שהבעה"ת שם חולק וס"ל כהרמב"ם והרי"ן מנ"ם שהביא שם מ"מ נ"ל עיקר למ"ש וכמו שלבאר אבל מה דמשמע מדברי הטור דאינו נקנה חנ"ק כלל דאנ"ק לא הוי כמסירה וכן משמע מתשובת הרא"ם כלל ע"ז סי' ג' וכן נראה להדיא דעת הרא"ם בפ"ק דמציעא שכתב אמאי דמשני התם בשטר כתובה יוצא מתחת ידה וז"ל דאם איתא דזבינתא כתובה מאי בעי' נבה נביה לוקא הוא דהוי דשטר חוב אינה נקנה אלא בכתיבה ומסירה וא"ת וניחוש דלמא מקנייה חנב קרקע ונשאר כתובתה בידה וי"ל דלא סמכו דעתייהו דלקוחות אם לא שתמצור הכתובה לידם ורב האי גאון ז"ל כתב מתוך קושיא זו דכי אמרינן כיון שהחזיק זה בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא היינו דוקא שטר מכירת קרקע עצמו אבל שטר אחר אינו נקנה חנ"ק וכן כתב ר"מ דאותיות לא מיקנו בחנב עכ"ל ולא נהירא לי דבשם פ' המוכר הספינה (דף ע"ז ע"ב) מוכח להדיא דכל שטר מיקני בחנ"ק דאל"כ לא הוה פריך התם מידי ונם לא הוה ליה לשנויי חנב שאני דהא מטבע כו' אלא ה"ל לשנויי שאני שטר של אותו קרקע אלא ודאי אין מילוק דבאמת אין טעם לאלק דמה לי שטר של אותו קרקע או שטר אחר וכן הוא דעת כל הפוסקי' דכל שטר נקנה חנ"ק וכן הוא בתוס' והרא"ם נופיה פ' הספינה ודברי הרא"ם ספ"ק דמציעא תמוהין לי ונם דבריו סותרין למ"ש בפ' הספינה דברי ר"מ דאותיות לא מיקני בחנב היינו הא דמשמע מדברי הטור דאינו נקנה חנ"ק וכן הוא בתוס' ובמ"ש הרא"ם בספ"ק דמציעא בשם ר"מ תמיה לי ולא ידעתי היכן מצא כן דברי ר"מ והיאך אפשר שיהי' ר"מ נגד הש"ס ואף שכ' הרא"ם פ' הספינה דברי ר"מ דאותיות לא מיקני בחנב היינו בחנב לאוד אלא בעי נ"כ כתיבה וכ"כ הבעל העיטור במאמר שליש חנב ד' ח' ע"ב וז"ל ור"מ כתב דחנב כמסירה לאוד' היא ולא מקנו אלא בשטר עכ"ל וכ"כ ה' המגיד פ"פ ו' מה' מכיר' וז"ל רבינו מנוחאל ז"ל כתב שאינו עומד חנב אלא במקום מסירה לבד עכ"ל וכן נראה להדיא מתשוב' הרמב"ן בשם ר"מ שהביא הבעה"ת שער נ"א סוף ח"נ ע"ש. ונם מ"ש הרא"ם בשם הרא"ם אמר אבל לא אותו מוכר לחברו על שדה ובא הלוקח והחזיק בשדה נקי' השטר בכ"מ שהוא דה"ל שטר מטלטלים שהן נקנין חנ"ק כו' עכ"ל ואולי מכאן משמע ליה להרא"ם מדכתב כן נבי שטר של אותו קרקע ולא כתב כן בשטר אחר אלמא דס"ל לרב האי מתוך קושיא דספ"ק דמציעא דדוקא שטר של אותו קרקע ואי משום הא לא אריא דרב האי נקט כלשון הש"ס ומשמע דאין זה קנה השטר בכ"מ שהוא מקנהו לו אנבה וכמ"ש הרא"ם בתשובה כלל ע"ה סי' ג' דמ"מ משתעבד בחנב עכ"ל ד"מ דנקנה בחנב לא משתעבד בחנב כיון דשטר אין נופו ממון ולא כלום שהשטרות אין נופן ממון ולא משתעבדי חנב קרקע כו' דאפי' אח"ל דשעבוד כמכירה מ"מ אפי' לגבי מכירה °צריך הוא למכתב ליה קני לך כו' וכאן לא כתב דאובן כן ולפי מ"ש ששעבוד דאובן מטלטלי חנב קרקע לא מעלה ולא מוריד לגבי שטרי חוב שיש לו על אחרים עכ"ל ומ"ש הרא"ם בתשוב' שעתיד לקנות וא"י למכור נכסים שעתיד לקנות עכ"ל ולפע"ד דלא דמי דהתם כיון דהוא עצמו משועבד א"כ מיד שקנהו אח"כ משתעבד לו וכשמכרו אח"כ מכר דבר שאינו שלו משא"כ דשטר אין נופו ממון ומה בכך שמשעבד השטר וכי יכול לשעבד השעבוד הא השעבוד אינו נקנה עד שיכתוב לו קני לך שעבוד' דאית ביה וימסור לו השטר בידו. ולפי"ז י"ל דברי אחלה אחרי' שם בס"ם ס"מ איתא לדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחברו אחזר ומחלו מחול והיינו דיש לה מנו דמחלה ואנ"ל דוק' אפי' תימא דליתא לדשמואל בשטר כתובה יוצא מתח"י. ולפי"ז י"ל דכוונת לביי בחמת דמה"ש ליתא לדשמואל מכח דמחילה ל"מ בתפים שטרא אפי' בשטרא ביד אחרים ולכך אינו מחול אבל כאן מיירי בשטר כתובה יוצא מתח"י ואז שפיר יש לה מנו דהמחול והחזור לה שטרא ובכה"ג ודאי איתא לדשמואל ומה בכך דמכרו בחנב. והפוסקים שבביאו דאיה זו היינו או דס"ל דמחילי' בתפים שטרא מכני או דס"ל כדעת הש"ך דאין בכוכ' כמנו דאי בעי מחיל רק הכוונה דפרוש נופא מחילה ואי"כ אדרבא אם שטר כתובה יוצא מתח"י ל"מ מחילה א"כ ל"מ פרוש דאינה נקנה בחנב ודוק היטב:

ביאור הגר"א

מתכירו קנה כמליאה כו' ופש"ך: [לד] זהוא שיאמר. דבלא"ם אמרי' לגור ולגור בכ"ל: [לה] וי"א. כמ"ם תוס' שם דוקא של אותם קרקע ורא"ה מדאמרי' בב"מ ב"א הכ"מ בשטר כו' ואי איתא שמא בקרקה אנ"ק ואסרא הרא"ה שטרות תי' דאשה אין לה קרקע כמש"ל סב"ח דאין קנין כו' ועוד דלא שכיח וכתוס' דיבמות קפז א' ד"ה לותיות ורא"ה

ע"ו סי' ג' דמ"מ משתעבד בחנב עכ"ל ד"מ י"ח: כז שטר שעדיין לא נכתב. משא"כ בשאר דברים דיכול להקנות ולו' קנה חנכן פרה או עלית לכשאקנהו וכמ"ש בסי' ל"ז ובסי' ס"א דיכול להשתעבד מטלטלי' בדאקני ע"ש: כח לענין קנייתו פי' כנגד בעל השטר שיאמר לא מכרתיהו לך בכתיבה ומסירה או לא מכרתיהו לך כלל אלא הפקדתיהו בידך או ממני נפל ומצאתיהו החזירהו לי אלא זה דהשטר בידו נאמן נגדו לו' מכרתיהו לי בכתיבה ומסירה: כט אבל צריך עדים לענין תביעתו. הטעם שכיון שבא להוציא מחבירו עליו הראייה: ל ואם יש ראייה שמכר כו'. פירוש שמכר לו בכתיבה ומסירה אבל אם אין ראייה אינו נאמן לוי שיקנו מה שיתן לו בעדו זמד"ר: לב וכן אם אודה לוי שפרעו כו'. ואם אין לו לשלם אזי יפסיד הלוקח זכן הדין בסעיף ט"ו במ"ש בהנ"ה והמוכר צריך לשלם וכ"כ ב"י וד"מ י"ד בהדי' ואם אמר המוכר טעיתי בחשבון יש

בחנב [לו] ודוקא שטר שכבר נכתב [לז] אבל לא יוכל להקנות לו בחנב כז (בח) יז) שטר (כט) [בד] שעדיין לא נכתב (ריב"ש סי' ר"י): יא [לח] ח מי שהוציא שטר וטוען שחבירו מכרו לו בכתיבה ומסירה ואבד ממנו שטר המכר (כט) טז) [כט] אינו צריך עדים בח לענין [בה] קנייתו כט [מ] אבל צריך עדים לענין תביעתו [מא] שהרי הנתבע אומר לו מי. יאמר לי שבעל דברים שלי כתב ומסר לך [מב] ט לפיכך ראובן שהוציא שט"ח שיש ללוי על שמעון וטען שלוי נתנו לו בכתיבה ומסירה ואבד השטר שהקנהו בו (ל) או שטוען שהקנהו (ג) על גבי [כו] קרקע ה"ז גובה אותו משמעון [מג] כ אם אין הלוה טוען מי יאמר שבעל דבריים שלי כתב ומסר לך ג [מד] ואם טוען שמעון שפרע ללוי [מה] ואמר ישבע לי ישבע לוי לשמעון ואח"כ יגבה ראובן ל (לא) ד יז) (לח) [מו] ואם יש ראיה שמכר ולא רצה לישבע (לב) לא חייב [כז] לשלם לראובן לב (לג) ה (לג) וכן (לר) אם (לה) הודה לוי

כ"ו דבחנ"ק אינו אלא במקום מסירה וכתיבה בעי לא שייך הכא לומר כן וק"ל (עיין בתשובת מהרי"ט סי' ל"ח): (לא) ואם יש ראיה שמכר כ"כ ה' המגיד וסקשה בס' ני' תרומה שער נ"א סוף ח"ד דף שי"ב אמאי כתב המגיד דיש ראי' ליכא ראי' והוא מודה נמי ועיין מנו לא שייך הכא דלא אמרי' מנו אלא להאמין בטענה ח' מנו דאי בעי טעין אחרת והוי כמנו לאפטורי משבועה עכ"ל ול"ק מידי דפשיטא דהולאת בע"ד כק' עדים דמי ועוד נראה דדוקא קא' אם יש ראיה משום דר"ל דאייב לשלם לראובן כל דמי השטר ואי ליכא ראיה שמכר אע"פ שמודה שמכר ואינו רוצה לישבע מ"מ במה שאינו רוצה לישבע אין הכרח שנפרע אחר המכירה דלמא נפרע קודם לכן ונהי דכשמודה המוכר בפירוש שנפרע אח"כ אייב לשלם כל דמי השטר מ"מ אי הוה אמר שנפרע קודם לכן ואינו אייב לשלם רק המעות שקבל נאמן במנו דאי בעי אמר לא מכרתי והלכך השתא נמי נהי דאינו רוצה לישבע דלמא אינו רוצה לישבע מחמת שנפרע קודם לכן אבל אם יש ראיה שמכר דלית ליה מנו אין מאמינים אותו לו' שנפרע קודם לכן וכמ"ש לקמן ס"ק ל"ה בשם ה' המגיד והלכך כיון דאינו רוצה לישבע אין אנו מאמיני' אותו שנפרע קודם לכן ויכון דהשתא בגרמתו מזיקו אייב לשלם לו כל דמי השטר כן נ"ל: (לב) אייב לשלם לראובן. אע"פ שלא הודה שפרעו (דוקא כשאמר שמעון ישבע לי וכמ"ש בס"ק שאח"ז ע"ש) ומחויב לשלם כל דמי השטר ולא שני שמשמיר אינו הדמים שקבל כל זה משמע מה' המגיד שם וכ"כ בשמ"ע ס"ק ל"א להדיא ואע"נ דבה' המגיד שם לא כתוב שצריך לשלם לו כל דמי השטר רק בהודה שפרעו מ"מ משמע שם בהרב המגיד להדיא דס"ה הכא כיון שאינו רוצה לישבע הרי הוא כמודה שפרעו כיון שבגרמתו נפסד השטר וכן הוא בשלטי גבורים בשם ריא"ז שהבאתי לק' סעיף ל"ב ס"ק ק"ט ועיקר: (לג) וכן אם הודה כו'. לשון וכן שב' המחבר מנומנס הוא וה"ל למימר וכ"ש אם הודה לוי שפרעו: מיהו הא דאם אינו רוצה לישבע אייב לשלם לראובן היינו דוקא כשאומר שמעון ישבע לי וכמ"ש הרמב"ם והמחבר אבל אם אינו אומר ישבע לי אע"פ שאומר שפרע לו כיון דאינו מחוייב לישבע וכדלקמן סי' פ"ב סעיף ב' נובה ראובן וכן מ"ש אח"כ יורשיו נשבעין כו' היינו דוקא כשאומר להם הלוה אשתבעו לי וכמ"ש לק' סי' ק"ח סעיף ה' ע"ש: (לד) אם הודה לוי בפרעו וכו'. בבעה"ח שטר נ"א מ"ח כתב ע"ז וז"ל ומסתברא דוקא דלא כתוב בה נאמנות אבל אם יש בו נאמנות מוציא ממנו בעל כרחו ואין הודאת המלוה מועלת כלום לסברתם שפסקו שנאמן לומר שטר היה לי ואבד דאיישינן לקנוני' עכ"ל ולא נהירא לי דכיון שהמלוה אומר שפרוע מה בכך שיש בו נאמנות מ"מ הרי הוא עצמו אי' שהוא פרוע וכפ"ש לעיל סי' ע"ז ס"ק ד' ועוד דהא טעמא הוא משום דנאמן לומר פרוע במנו דאי בעי מחיל או משום שהרי הוא כמוחלו עתה וכמו שיתבאר בס"ק זה בעל בשובר שנכתב לשמה איתא לדשמואל כו' הלכך אם מכרה זו כתובתה בחייר וחזרתה ומחלתה לבעל בתשרי מחול ושפיר טריף בעל עכ"ל ולאו דוקא כתבה שובר אלא ה"ה אומרת שהוא פרוע אלא שהשובר הוא לראיה שהכתוב' פרוע ואע"פ שהבעה"ת שטר נ"א ריש חלק ב' הביא לי' תשובת הרא"ש ז"ל במוכר שט"ח לחבירו שאינו נאמן לומר פרוע במינו דאי בעי מחיל ומצאתתא דבבא מציעא מוכח כן דקתני מצא שובר בשוק וכו' ואם איתא דבדבורא בעלמא יכולה להפסיד הלקוחות מאי טעמא איירי בשובר כו' עכ"ל אין נ"ל כן אלא כמ"ש אם בלא"ה הא הרמב"ן והרא"ש והר"ן ס"פ כל הנשבעין ושאר פוסקים והרמב"ם וה' המגיד והמחבר כאן וכן הבעל העיטור ובעה"ת והטור והמחבר לקמן סעיף ט"ו

שהרי לא הביאם שם כלל מ"מ מה שכ' בשם תשו' רשב"א ומה שכ' לדינא דכתיבה בעי נכון הוא וכמו שהוכחתי: (בח) שטר שעדיין לא נכתב. משא"כ בשאר דברים דיכול להקנותן ולומר קנה חנכן פרה ועלית לכשאקנהו וכמ"ש בסי' ל"ז ובסי' ס"א דיכול להשתעבד מטלטלי בדאקני ע"ש בח לענין קנייתו פי' כנגד בעל השטר שיאמר לא מכרתיהו לך בכתיבה ומסירה או לא מכרתיהו לך כלל אלא הפקדתיהו בידך או ממני נפל ומצאתיהו החזירהו לי אלא זה דהשטר בידו נאמן נגדו לו' מכרתיהו לי בכתיבה ומסירה: כט אבל צריך עדים לענין תביעתו. הטעם שכיון שבא להוציא מחבירו עליו הראייה: ל ואם יש ראייה שמכר כו'. פירוש שמכר לו בכתיבה ומסירה אבל אם אין ראייה אינו נאמן לוי שיקנו מה שיתן לו בעדו זמד"ר: לב וכן אם אודה לוי שפרעו כו'. ואם אין לו לשלם אזי יפסיד הלוקח זכן הדין בסעיף ט"ו במ"ש בהנ"ה והמוכר צריך לשלם וכ"כ ב"י וד"מ י"ד בהדי' ואם אמר המוכר טעיתי בחשבון

דק דפשיטא דא"י להקנות שם כלל מ"מ מה שכ' בשם תשו' רשב"א ומה שכ' לדינא דכתיבה בעי נכון הוא וכמו שהוכחתי: (בח) שטר שעדיין לא נכתב. משא"כ בשאר דברים דיכול להקנותן ולומר קנה חנכן פרה ועלית לכשאקנהו וכמ"ש בסי' ל"ז ובסי' ס"א דיכול להשתעבד מטלטלי בדאקני ע"ש בח לענין קנייתו פי' כנגד בעל השטר שיאמר לא מכרתיהו לך בכתיבה ומסירה או לא מכרתיהו לך כלל אלא הפקדתיהו בידך או ממני נפל ומצאתיהו החזירהו לי אלא זה דהשטר בידו נאמן נגדו לו' מכרתיהו לי בכתיבה ומסירה: כט אבל צריך עדים לענין תביעתו. הטעם שכיון שבא להוציא מחבירו עליו הראייה: ל ואם יש ראייה שמכר כו'. פירוש שמכר לו בכתיבה ומסירה אבל אם אין ראייה אינו נאמן לוי שיקנו מה שיתן לו בעדו זמד"ר: לב וכן אם אודה לוי שפרעו כו'. ואם אין לו לשלם אזי יפסיד הלוקח זכן הדין בסעיף ט"ו במ"ש בהנ"ה והמוכר צריך לשלם וכ"כ ב"י וד"מ י"ד בהדי' ואם אמר המוכר טעיתי בחשבון

הגהות אמרי ברוך

(הה"מ פ"ק ט"ו) (י) וכזה נסתלק המיהות הש"ך. נ"ב לא אדע כוונתו דהא בתשו' הרא"ש כלל ע"ה סי' כ"ב מבואר להדיא שהשיעבוד שהי' ללו' על נכסי אחר שנתעבד להמלו' שלו כיון שנעבד לו נכסיו ושטרות בכלל נכסי. והתם מיירי שכבר פרע הלוה השני החוב להאש' שקנתה השט"ח בכתיבה ומסירה:

טורי זהב

(סעיף י' אבל לא יכול להקנות) כתב הסמ"ע מש"כ בשאר דבריסשיכול להקנו' כמ"ש סי' ל"ז בבודו במקומו מונח דשנג בזה דודאי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואע"ג דבכותב לו' למלו' דאיקני משעבד מה שעתיד לקנות שאני שעבוד בעלמא אבל לא קנין גמור והיא דעת התוספת וסמ"ע עלמו הביא' רס"ם ולאן מיירי בקנין אין חילוק בין שטרות לשאר דברים ואם דנקיט שטרות הוא לרבותא דאע"פ שבכבר נעש' הקנין פ"ז ויש לו זכות מ"מ אינו יכול להקנות כל זמן שעדיין לא נכתב השטר ובמדומה שלא עיין שם ברי"ם עלמו בזה שכן הוא

הרמב"ם ת נ"ז בשם הרמב"ם בפע"ו מהלכות מלוה כתימרא דרבא דא"ל להכיא ראיה שם דף קע"ג ע"א קאי נמי לענין המוכר אם הוא מכחיבו: א שם ושם כ הי"ה שם וכ"כ הכ"ר וסייים ואף ע"פ שהמלוה טוען שלא מכרו אין חוששין לדבריו ג שם ברמב"ם ד הי"ה

הגהות אמרי ברוך

(הה"מ פ"ק ט"ו) (י) וכזה נסתלק המיהות הש"ך. נ"ב לא אדע כוונתו דהא בתשו' הרא"ש כלל ע"ה סי' כ"ב מבואר להדיא שהשיעבוד שהי' ללו' על נכסי אחר שנתעבד להמלו' שלו כיון שנעבד לו נכסיו ושטרות בכלל נכסי. והתם מיירי שכבר פרע הלוה השני החוב להאש' שקנתה השט"ח בכתיבה ומסירה:

טורי זהב

(סעיף י' אבל לא יכול להקנות) כתב הסמ"ע מש"כ בשאר דבריסשיכול להקנו' כמ"ש סי' ל"ז בבודו במקומו מונח דשנג בזה דודאי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואע"ג דבכותב לו' למלו' דאיקני משעבד מה שעתיד לקנות שאני שעבוד בעלמא אבל לא קנין גמור והיא דעת התוספת וסמ"ע עלמו הביא' רס"ם ולאן מיירי בקנין אין חילוק בין שטרות לשאר דברים והא דנקיט שטרות הוא לרבותא דאע"פ שבכבר נעש' הקנין פ"ז ויש לו זכות מ"מ אינו יכול להקנות כל זמן שעדיין לא נכתב השטר ובמדומה שלא עיין שם ברי"ם עלמו בזה שכן הוא

ביאור

פ"ק דב"מ סוף סמ"ח וסמ"ש וס' האחרונה ס"ל דבבל אשה מיירי אף בגרושה ועתום' דב"ב קמז ב' סד"ה הרוכר (ליקוט) וי"א כו'. כ"כ הרא"ם ספ"ק דב"מ בשם רה"ג ור"ת אבל בב"ב שם מ' דדוקא בחנב פליג אבל בחנב מקום מסירה הוא ולא"ל מסירה וכ"מ בתוס' שם ושע"ד שהשיג על הרא"ש. אבל בתוס' דיבמות קטז ח' ד"ה אותיות כו' כ' כדברי הרא"ש ומ"מ ש"ם כ' כדבריו בשה"ת ובפ"ש וכן עיקר דאל"כ מאי משני בב"ב שם אבל שאני מ"מ הא אף אבל לא הכני אלא דבמקום מסירה מהני ושם ל"ל כתיבה ועתום' שם (ע"כ): [לו] (ליקוט) ודוקא כו'. דהשטר הוא השל"ל אף שהלוה הוא בעולם מנוח ע"פ הוא (ע"ל): [לז] אבל לא יוכל. דמלוה ע"פ אין נקנה בכו"מ מדאמרי' בקדושין מ"ז ומ"ח במלוה בשטר אמאי אינו כו' ובמלוה ע"פ אמאי אינו כו' מ"מ דאין מלוה ע"פ נקנה בכו"מ ואמרי' ובב"ב קמז ר"ן כו' ואי איתא הא איתא בחנ"ק ובעכתוס שם ע"ז ג' ד"ה רב פפא. ובוד כו': [לח] (ליקוט) מי כו'. עתום' דיבמות ד"ה אותיות. ואיתא כו' מ"מ. ניחוס כו' וזהו כדברי הרמב"ם (ע"כ): [לט] אבל לא יוכל. כמ"ש הריב"ל הרבה ומ"מ אף לדידך אם שמן אבר לו שבקנה אג"ק: [מ] אבל לא יוכל. מדאמרי' דיבמות קטו ב' ואם אמר נגאי כו' ומ"ש בתוס' שם ד"ה אמר לו' אמרת. ואת"ת כו'

באר

עיקר להכריע דאנ"ק הוי כמסיר' לחוד וכתיבה בעי ע"ש באורך: [כד] שעדיין. משא"כ בשאר דברים יכול להקנות ולומר קנה חנכן פרה או אלית לכשאקנהו וכמ"ש בסי' ל"ז ובסימן פ"א דיכול להשתעבד מטלטלי בדאקני ע"ש בב"ל הסמ"ע. והסיג עליו הש"ך וכתב דלא דק דפשיטא דא"י להקנות מה שיקנה אם"כ כמש"ל בסי' ר"ט והא דסימן"ז וס"א שבנוד בא. דיכול להשתעבד דאקני ולא להקנות כמבואר להדיא סילות זה בס"ם וכל הפוסקים (גם הט"ז הסיג על הסמ"ע בזה ע"ש): [כה] קנייתו. והש"ך כ' דהרבה סולקים בזה והכי קי"ל דצריך פרים גם לענין קנייתו והלכך אם פרע הלוה ללוקח בלא ידיעת המוכר סחר ונובה ממנו כמ"ש בסי"ז וכ"כ הב"ח אם הלוה טוען ברור לי שהי' לו בטר כתיב' ואבד נשבע

נתיבות

משה"כ

שאר מפלטלין נ"כ אי' להקנות בלבד הבלבל מ"מ קמ"ל כואיל והבלוה' נפשית בב"ד ה"א דיכיל להקנות קמ"ל ש"ך: (ג) על גבי קרקע. ולפמש"ל דלא בעי כתיבה בחנב נאמן לא לענין תביעה: (לא) ואם יש ראיה שמכר. והיה אם אין לו ראיה רק

משה"א

טורפו (י) ובזה נסתלק תמיהת הש"ך ס"ק כ"ו ודו"ק: (לז) אין צריך עדים לענין קנייתו המים דחק ליתן טעם למה נאמן נגד המלוה ולא נגד הלוה ע"ש. ואפשר ליתן טעם דס"ל כדעת התוס' ביבמות קט"ו בד"א מאי אמרת דרבא ס"ל דלא חיישינן לנפילה ופקדון רק חשש דלמא מסר ליה ע"ש וכיון דודאי מכר לו רק שמסופקין אם היה כתיבה או לא יכול לחזור ובהנ"ה בסעיף א' מבואר דאף דיכול לחזור בו מ"מ יכול לתפוס הנייר עד שיחזיר דמיו וכיון דהשטר כמשכון בידו נראה דאם היו שניהם מודים במכירה בסירה בלא כתיבה והיו מחולקים בדמי המכירה כמה היה הלוקח נאמן לתפוס הנייר עד כדי דמיו כפי שטענותיו דדמי להא דסי' ע"ב בש"ך ס"ק צ"ד במשכון שידוע שהלוה עליו ואי' כמה שהמלוה נאמן וה"נ דכוותיה

קצות

אדם משתעבד נכסיו ממה שמוכרים דקי"ל דאקני משתעבד ומועיל וא"י למכור נכסים שעתיד לקנות ומבואר בס דאפילו בלא כתיב' משתעבד ע"ם ובש"ך הביא דעת הרשב"א המולק ודעת הטור וס"ע דמשתעבד בחנב ובלא כתיב' ומ"ש בסימן ס"ד סק"ב: (טז) נקטינן כשבח הראשונ' ע' ש"ך שהעל' דקנין חנב מועיל במקום מסיר' אבל כתיב' צריך. ומ"ש בסק"ג בקנין כסף מן התור' אם הוא במקום מסיר' דאף על גב דסליפין אינו מסני במקום מסיר' היינו משום שהוא קנין גרוע כמו דאמרו מהאי סעמא מטבע אינו נקנ' בסליפין וכמו שאמרו בכ' הספיר' דף ע"ז מה"ש לחלק בין חנב לסליפין ובכסף שהוא קנין חסוב מן התור' לא נרע מחנב דעומד במקום מסירה אבל כתיבה מן התור' בעי כמו

ביאור

פ"ק דב"מ סוף סמ"ח וסמ"ש וס' האחרונה ס"ל דבבל אשה מיירי אף בגרושה ועתום' דב"ב קמז ב' סד"ה הרוכר (ליקוט) וי"א כו'. כ"כ הרא"ם ספ"ק דב"מ בשם רה"ג ור"ת אבל בב"ב שם מ' דדוקא בחנב פליג אבל בחנב מקום מסירה הוא ולא"ל מסירה וכ"מ בתוס' שם ושע"ד שהשיג על הרא"ש. אבל בתוס' דיבמות קטז ח' ד"ה אותיות כו' כ' כדברי הרא"ם ומ"מ ש"ם כ' כדבריו בשה"ת ובפ"ש וכן עיקר דאל"כ מאי משני בב"ב שם אבל שאני מ"מ הא אף אבל לא הכני אלא דבמקום מסירה מהני ושם ל"ל כתיבה ועתום' שם (ע"כ): [לו] (ליקוט) ודוקא כו'. דהשטר הוא השל"ל אף שהלוה הוא בעולם מנוח ע"פ הוא (ע"ל): [לז] אבל לא יוכל. דמלוה ע"פ אין נקנה בכו"מ מדאמרי' בקדושין מ"ז ומ"ח במלוה בשטר אמאי אינו כו' ובמלוה ע"פ אמאי אינו כו' מ"מ דאין מלוה ע"פ נקנה בכו"מ ואמרי' ובב"ב קמז ר"ן כו' ואי איתא הא איתא בחנ"ק ובעכתוס שם ע"ז ג' ד"ה רב פפא. ובוד כו': [לח] (ליקוט) מי כו'. עתום' דיבמות ד"ה אותיות. ואיתא כו' מ"מ. ניחוס כו' וזהו כדברי הרמב"ם (ע"כ): [לט] אבל לא יוכל. כמ"ש הריב"ל הרבה ומ"מ אף לדידך אם שמן אבר לו שבקנה אג"ק: [מ] אבל לא יוכל. מדאמרי' דיבמות קטו ב' ואם אמר נגאי כו' ומ"ש בתוס' שם ד"ה אמר לו' אמרת. ואת"ת כו'

באר

עיקר להכריע דאנ"ק הוי כמסיר' לחוד וכתיבה בעי ע"ש באורך: [כד] שעדיין. משא"כ בשאר דברים יכול להקנות ולומר קנה חנכן פרה או אלית לכשאקנהו וכמ"ש בסי' ל"ז ובסימן פ"א דיכול להשתעבד מטלטלי בדאקני ע"ש בב"ל הסמ"ע. והסיג עליו הש"ך וכתב דלא דק דפשיטא דא"י להקנות מה שיקנה אם"כ כמש"ל בסי' ר"ט והא דסימן"ז וס"א שבנוד בא. דיכול להשתעבד דאקני ולא להקנות כמבואר להדיא סילות זה בס"ם וכל הפוסקים (גם הט"ז הסיג על הסמ"ע בזה ע"ש): [כה] קנייתו. והש"ך כ' דהרבה סולקים בזה והכי קי"ל דצריך פרים גם לענין קנייתו והלכך אם פרע הלוה ללוקח בלא ידיעת המוכר סחר ונובה ממנו כמ"ש בסי"ז וכ"כ הב"ח אם הלוה טוען ברור לי שהי' לו בטר כתיב' ואבד נשבע

נתיבות

משה"כ

שאר מפלטלין נ"כ אי' להקנות בלבד הבלבל מ"מ קמ"ל כואיל והבלוה' נפשית בב"ד ה"א דיכיל להקנות קמ"ל ש"ך: (ג) על גבי קרקע. ולפמש"ל דלא בעי כתיבה בחנב נאמן לא לענין תביעה: (לא) ואם יש ראיה שמכר. והיה אם אין לו ראיה רק

משה"א

טורפו (י) ובזה נסתלק תמיהת הש"ך ס"ק כ"ו ודו"ק: (לז) אין צריך עדים לענין קנייתו המים דחק ליתן טעם למה נאמן נגד המלוה ולא נגד הלוה ע"ש. ואפשר ליתן טעם דס"ל כדעת התוס' ביבמות קט"ו בד"א מאי אמרת דרבא ס"ל דלא חיישינן לנפילה ופקדון רק חשש דלמא מסר ליה ע"ש וכיון דודאי מכר לו רק שמסופקין אם היה כתיבה או לא יכול לחזור ובהנ"ה בסעיף א' מבואר דאף דיכול לחזור בו מ"מ יכול לתפוס הנייר עד שיחזיר דמיו וכיון דהשטר כמשכון בידו נראה דאם היו שניהם מודים במכירה בסירה בלא כתיבה והיו מחולקים בדמי המכירה כמה היה הלוקח נאמן לתפוס הנייר עד כדי דמיו כפי שטענותיו דדמי להא דסי' ע"ב בש"ך ס"ק צ"ד במשכון שידוע שהלוה עליו ואי' כמה שהמלוה נאמן וה"נ דכוותיה

קצות

אדם משתעבד נכסיו ממה שמוכרים דקי"ל דאקני משתעבד ומועיל וא"י למכור נכסים שעתיד לקנות ומבואר בס דאפילו בלא כתיב' משתעבד ע"ם ובש"ך הביא דעת הרשב"א המולק ודעת הטור וס"ע דמשתעבד בחנב ובלא כתיב' ומ"ש בסימן ס"ד סק"ב: (טז) נקטינן כשבח הראשונ' ע' ש"ך שהעל' דקנין חנב מועיל במקום מסיר' אבל כתיב' צריך. ומ"ש בסק"ג בקנין כסף מן התור' אם הוא במקום מסיר' דאף על גב דסליפין אינו מסני במקום מסיר' היינו משום שהוא קנין גרוע כמו דאמרו מהאי סעמא מטבע אינו נקנ' בסליפין וכמו שאמרו בכ' הספיר' דף ע"ז מה"ש לחלק בין חנב לסליפין ובכסף שהוא קנין חסוב מן התור' לא נרע מחנב דעומד במקום מסירה אבל כתיבה מן התור' בעי כמו

הגר"א

וי"ל אבל לשיטת הרמב"ם דאף למ"ד אין אותיות נקנית במסירה א"ל הדק"ל וא"ל דלענין תביעתו צריך ושם ע"כ לענין תביעתו מיירי מדהכיון בכל מקום אבל לא לגבי הלוה וכמ"ש יבב"ק ע"א (ע"כ): [מב] (ליקוט) לפיכך כו'. זהו גמ' דב"ב הנ"ל (ע"כ): [מג] (ליקוט) אם אין כו'. בכ"ל מגמ' דיבמות (ע"כ): [מד] ואם טען. מת מוכר יורשיו. ע"ל סע"ו: (ליקוט) ואם טוען כו'. ערש"י בכתובות פ"ו כ' ד"ה ואת הבאים כו' ומהה כו' אבל באם מיה אף היא נשבעה וכמ"ש הרא"ש שם ופוסקים אלא שבועות וכמ"ש בסמ"ע דלהכי לא חביב בפ' הנכנסין רק וכן יורשין מן היורשין ול"ק לקוחות כמו שחייב בכתובות שם (ע"כ): [מה] (ליקוט) ואמר ישבע. דוקא אמר כמ"ש בסי' פ"ב (ע"כ): [מו] ואם יש ראיה. וכן אם. ואם לא רצו. כמו מוחל שחייב מדינא דגרמי כמ"ל סב"ב כשמוחל המוכר לו יורשיו: (ליקוט) ואם יש ראיה כו'. ר"ל לשלם כל דמי השטר מדינא דגרמי לאו במחילה כמ"ש בסל"ב וז"ש וכן אם כו' ור"ל אע"ג בנודע שהוא פרוע מקודם א"ל להחזיר אלא דמיו דמקח טעות הוא כמ"ש בסל"ד מ"מ כאן דאינו נאמן לומר פרוע אלא מטעם שיכול למחול כמ"ש בסב"ד וכמ"ש בס"ק ספ"ק דב"מ דמ"מ הוי

היטב

היטב ונפטר עכ"ל: [כו] קרקע. ולפי מ"ש לעיל דבחנ"ק בעי כתיבה לא שייך הכא לומר כן ועי' בתוס' מהרי"ט סי' ל"ח. ש"ך: [כז] לשלם. היינו כל דמי השטר כ"כ הה"מ וכתב הש"ך וא"ל עמ"ש הפ"ו בסל"ד דאם הוא הוליא הלוה שובר שטר זה פרוע ה"ז מקח טעות והמעות מוחזרים משמע שא"ל לחזור רק המעות שקיבל שאני התם שהוליא שובר א"כ אף בלא הודאת המוכר מתברר שהוא פרוע והוי מקח טעות והדמים מחזרים אבל הכא אינו מתברר אם לא ע"פ הודאת לוי שהרי אם הי' רוצה לישבע הי' ראובן נובה בע"כ של שמעון א"כ מכח הודאה כזו אינו נובה ראובן והוי כמוחלו מתה ומזיקו בגרמתו לכך צריך לשלם כל דמי השטר עכ"ל וכתב בסמ"ע דדוקא אם יש לו ראיה שמכר לו בכתיבה

המשפט

חידושים

אלוה מוד' שמכרו אייב לשלם כל דמי השטר ש"ך בתירוץ הראשון וכ"מ ופ"ב ואם יש ראמנות בשטר לו שהוא הוך זמנו אין צריך שבוע': (לב) וכן אם הודה. ובמקום שא"י למחול מתבואר לתמן לא מהני הודאת המוכר: (לג) יאלם לוי. ואם אומר שנפרע

ביאורים

וכיון שאם היה טוען שמכר לו השטר בכל הדמים הכתוב בשטר שהי' נאמן משה כשטוען לקוח השטר בכתיבה ומסירה ומניע לו כל דמי השטר נאמן נ"כ במנו לתפוס השטר עד שמניע לידו כל הדמים וכמו שנאמן כשטוען שמכרו לצור כמ"ש הר"ן בכתובות ונידון מה שהקשה הבעה"ת על הרמב"ם מהא דס"פ זה בורר דאמר כמאן כר' דאמר אותיות נקנות במסירה ונאמן במנו דלקוח מוכח דקמאן דס"ל דאין אותיות נקנין במסירה דאינו יכול לטעון לקוח עמש"כ בסי' נ"ו: (ז) ואם יש ראיית שמכר. עש"ך ס"ק ל"א. ודבריו תמוהין לי דכיון דכית דיה מנו לא מהימן ועכצ"ל דחזקה שלא מכר לו שטר פרוע כמ"ש התומים רק דס"ל כשיש לו מנו נאמן שמציגו כמה פעמים שאמרי' מנו במקום חזקה דאין כל הה קות שוות בב"ש

החושן

בחנב: יז) שטר שעדיין לא נכתב בתוס' פ' מי שמת דף ק"ח ד"ה תנו מנה לפי' ומת יפנו לאחר מיתה ז"ל אומר ר"י דלמאן דמוקי בגמ' הך מכנה בסכ"מ והוי סיפא דומיא דריש והשתא מיירי כולה מתני' בקנין אם' ומחלק בין נוואת סכ"מ בשטר לנוואת ממון ואע"פ שלא דמי לגמרי לפי שהשטר ברולה ליתן לאחר אינו בעולם והמנה בעולם מ"מ כיון דבשעת מיתה אינהם בעולם דמי אהדדי קנם. וביאור דבריהם דבריהא תני תנו מנה לפי' ומת יתנו לאחר מיתה ובסיפא קתני בני שטר שחרור ונו תנו לאחר מיתה לא אמר כלום וקמ"ל דאע"ג דברים' במנה נותנין משום דברי סכ"מ בכתובין ובמסורין וקמ"ל בסיפא בנוואת שטר לא אמרינן כמסורין וקלת קשה מאי קמ"ל בנוואת שטר דאין נותנין לאחר מיתה

הא

ט"ו ודאי דלא ס"ל הכי דהא כתבו להדיא התוכר שט"א נאתן המוכר לומר פרוע אלא ודאי ל"ל כדפי' דהא דנקט בס"ם שובר משום שהשובר הוא לראיה אי נמי משום סיפא דהיכא דאין האשה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה אבל אה"נ שנאתנת בדיבורה לבד שהכתובה היא פרוע במנו דאי בעיא מאלה ליה או מעשה שכתבתי דכיון שהיא אומרת שהיא פרוע אין לך תמיהי גדולי מזו ודלא כתשובת הרשב"ר וכן עיקר: (לו) ישלם לוי לראובן שלא מכר ולא נתן כו'. טען לוי שלא מכר ולא נתן כו' ז"ל ה' המגיד ממה שאמר רבינו ז"ל ולא נתן ירשה לי שדעתו ז"ל כשאמר לוי שפרוע הוא משלם לראובן כדין מוחל שנתבאר (לקמן סעיף ל"ב) שחייב לשלם כל מה שהשבר ר"ל שאינו מכרו במנה ושוה אלף מנין המוחל אלף אף כאן כשאומר פרוע הוא משלם כל שווי השטר ואין אנו מתעניים אותו לומר פרוע היא קודם המכירה (נ"ל דהיינו דוקא שיש עדים שמכרו לו דאל"כ נאמן לומר שנפרע קודם לכן במנו דלא מכרתי ואע"נ דאם היה אומר לא מכרתי היה מציז והשתא אינו מציז שפיר אמרי' מנו בכה"נ כמ"ש לקמן סי' פ"א סעיף כ"ג ס"ק כ"ח וסי' ל"נ סעיף ב' וכן הוכחתי לקמן ס"ס פ"ב בדיני מנו אות ו') ולא ישלם אלא דמיס שקיבל דנמצא מקח שאינו מקח ואע"פ שאנו מתעניים אותו לענין הלוה הוא מחייב אם מחל ואם לא תאמר כן אפי' הודה הוא לוי שנאנלא ישלם כלום אם אנו מתעניים אותו שבר נפרע קודם נתינה דה"ל כנותן מה שאינו וים לדאות ולו' שכוונ' רבינו הוא באמרו ולא נתן לא נתן כך באחריו אי נמי לא נתן דכ"ל ודבריו נכונים נס דעת הרמב"ם נראה כן ומ"ש וים לדאות כו' הוא דוחק וכן הבאתי לקמן סעיף ל"ב ס"ק ק"ט הסלטי גבורים בשם ריא"ז וכ"כ דעת המחבר ועיקר (ומשמע דאע"פ שלא פרע לו כל דמי השטר אלא שטוען שפרע לו כפי סך שקבל בעד המכירה ובזה נתרצה שיהא השטר פרוע צריך לשלם לו כל דמי השטר כיון שבגרמתו נפסד השטר) ואין להקשות ממ"ש הבעה"ת והט"ו לקמן סעיף ל"ד דאם הוליא הלוה שובר שנפרע קודם נתינה דה"ל מקח טעות והטעות חוזרים משנע שא"ל להחזיר אלא המעות שקבל דשאני התם שמוליא שובר א"כ אפי' בלא הודאת המוכר שמכר לו שטר פרוע והוי מקח טעות והדמים חוזרים משא"כ הכא שאינו מתברר שהוא פרוע אם לא ע"פ הודאת לוי שהרי אם היה רוצה לוי לישבע היה רחובן נוכח בע"כ של שמעון א"כ מכח הודאת לוי אז מכח שאינו רוצה לישבע דהוי כהודאה אינו נוכח רחובן והוי כמוחלו עתה ומזיקו שבגרמת לוי עתה הוא נפסד השטר הלכך צריך לשלם לו כל דמי השטר וכן נראה שמחלק בשלטי גבורים בשם ריא"ז שהבאתי לקמן סעיף ל"ב ס"ק ק"ט ועיקר. (") ובזה נלפע"ד דלא קשה מה שהקשה הרא"ם ס"פ שנים אוחזין אחה דאמרינן התם ס"מ אינה לדשמואל תלטרך לשלם לו כל דמי הכתובה וכתב שם רוצים לומר מכח קושיא זו דבשמואל א"ל לשלם רק דמים שקבל מן הלוקח ולפע"ד דצריך לשלם כל דמי השטר וכמ"ש לקמן סעיף ל"ג ס"ק ק"ט ושפיר קאמר התם בס"ם ס"מ אינה לדשמואל משום דהשתא נמי צריכים לשלם ללוקח כל דמי השטר דהא אין מחזירים השובר אלא ע"פ הודאת' ואי לאו שהיתה מודה לא היו מחזירין לו השובר נמצא שבגרמתה נפסד הכתוב' והרי היא כמואלת עתה הכתוב' כנ"ל ברור (") (וכן נראה להדיא מדברי הגי' פ"ק דמציע' ע"ס): (לז) ואם לא רצו לישבע משלמין לוקח. משמע שמשלמין לו כל מה שה' שוה השטר וכן משמע בה' המגיד ועוד לפי מה שפי' בסמ"ע ס"ק ל"א דעת המחבר מ"ש חייב לשלם רחובן היינו כל דמי השטר א"כ מסתמא גם מ"ש המחבר כאן משלמין לוקח פירושו כל דמי השטר דמסתמ' כל מה שאביהן הי' חייב חייבין הם נ"כ ועוד דמסתמא מיירי בחד גווני דאל"כ ה"ל לפרש ולא לסתום ועוד דאין טעם לחלק בין אביהם להם עצמם דאין סברא לומר כיון שאביהן הי' המוכר יתחייב יותר דהא חייב לשלם יותר ממה שקבל דמי המכיר' וגם אפי' נתן במתנה חייב לשלם אלא ודאי החיוב הוא כיון שאינו רוצה לישבע ונורם ללוקח סיוג בזה חייב מדינא דגרמי לשלם לו הזיקו א"כ אאי טעמא שייך גמי ביורשים מה תאמר שהיורשים אמרו אינו אין מתכוונים להזיק אלא שאינו יודעים שהוא פרוע ואין אנו רוצ ס לישבע שקר א"כ גם המוכר אי הנותן יאמר טענה זו אלא ודאי כיון שאינו מברר טענתו חייב מדינא דגרמי וכמ"ש לקמן סעיף ל"ב ס"ק ק"ה בשם שלטי גבורים בשם ריא"ז וא"כ ה"ה גבי יורשים וזה ברור ומכאן גם כן סתיר' על דברי הסמ"ע דלקמן סעיף ט"ו ס"ק מ"א וכמ"ש שם בס"ק נ"ג ע"ש: (לח) טען לוי שלא מכר כו' כלומר לוי טוען כן נגד רחובן נשבע לוי ב' וכ"מ פירשו שלוי טוען כן נגד שמעון ונגד רחובן ונפטר ולא מחוור ובסמ"ע ס"ק ל"נ כתב דהא דלא פירשו כפשוטו משום דס"ל דאם מודה לוי שנפרע וטוען נגד רחובן לא מכרתיו לך אפי' שבועה א"ל לעשות לוי נגדו דהמע"ה עכ"ל ולא נהירא דלמה לא ישבע לוי הלא לפי דברי רחובן חייב לשלם לו בברי וכך הם פשט דברי הרמב"ם וכן פי' ה' המגיד להדיא ומביאו ב"י וגם הר"ב רמ"א כתב בחשו' סי' ל"ה שאלה ב' דנשבע לוי וגם הב"י סובר כן רק שהב"י מוסיף מדעתו שגם שמעון נשבע היסת וכ"כ הב"ח דגם הב"י מודה לזה לדינא וכ"כ העיר שוגן דלוי נשבע ע"ס: (לט) שגם לענין קנייתו כו'. עיין בעיר שוגן שכתב שצריך להחזיר לו גוף הנייר וכן הוא בבעה"ת שער נ"א ח"ח בשם ה"ר נתן ב"ר מאיר וכ"כ הר"ן פ' הכותב נבי עובדא דמלוני דשטרי כמ"ש לעיל סי' ס"ד ס"ק ד' ע"ש: (מ) אינו נאמן ומשמע דה"ה אם טוען נתנו לי במתנת ס"מ אינו נאמן ודלא כמ"ש ב"י בא"ע סי' פ"ו וז"ל בחשו' לדברי הרמב"ן סי' ל' ולענין ס"ח שטענה שהבעל נתנה לה הדין עם האפטרופס שהשטר אינו נקנה אלא בכתיב' ומסירה ואפי' ליכא עדים וראה דהא לא שייך בשטרות מנו וכמ"ש הרי"ף פ' הכותב במלונ' דשטרי ע"כ ומיהו אם אומרת שנתנו לה במתנת ס"מ משמע דנאמנת לדברי הרמב"ם והרא"ם שסוברים שאם נתנו במתנת ס"מ אין צריך לומר קני לך אינו וכל שעבוד' דאית בי' וכמו שנתבאר בעור חסן משמע עכ"ל ולא נהירא לי דזה לא תלוי בהרמב"ם והרא"ם דאע"נ דסבירא להו דא"ל לומר קני לך אינו וכל שעבוד' שנתן אבל מ"מ אינה נאמנת שנתנה לה במתנת ס"מ תדע דהא מוכיח כן מעובד' דמלונא דשטרי דפ' הכותב (דפ"ה ע"א) ומהתם יש להוכיח דבמתנת ס"מ נמי אינה נאמנת דאל"כ היא' נאמנת הך איתתא דמחייס תפסה במנו זו וכן הביא הב"י סימן זה סעיף ל"ב תשובת הרשב"א דלעולם צריך להביא ראיה על הכתיבה ואפי' לרבא כו' וכן אינו נאמן לומר במתנת ס"מ נתנו לו כדמוכח בפ' הכותב בעובד' דמלונא דשטרי ע"כ וכן הביא בשם הגמוקי יוסף שבירר המפרשים שאין תפיסתו ראיה על הכתיבה ולא על האגב וה"ה אם טען שנתנו לו במתנת ס"מ צריך להביא ראי' ע"כ ולכאו' למיתר דהרשב"א לטעמיה אזיל וכמ"ש ס"ס זה ס"ק קכ"ב בשמו דס"מ ל"ל נ"כ קני לך אינו וכל שעבוד' כו' דמה חילוק יש בזה לענין ראי'. ועוד דהא הר"ן כתב בפ' הכותב נ"כ דאינה נאמנת לו' במתנת ס"מ נתנו לי והרי הב"י סוף סי' זה כתב שהר"ן פ' מי שמת כתב כהרמב"ם דס"מ א"ל לומר קני כו' ע"ש וגם הרמב"ן בחדושיו פ' נגו פשוט דף ק"א ע"ב וכ"כ הריטב"א שם בפרק הכותב וכ"כ הבעה"ת שער נ"א ח"ח וכן הביא הבעה"ת עוד שם בסוף ח"ח דברי הר"ר נתן בהר"מ שהוכיח דאינו נאמן בשום טענה בין שטען אגב קרקע נתנם לי ובין שטען במתנת

ס"מ

יש בו פלוגתא אם נאמן ד"מ שם: לג טען לוי שלא מכר כו'. משמעות הל' הוא שלוי טוען כן נגד רחובן ואו' אמת הוא שנפרעתי משמעון ואפ"ה אין לי ליתן לך כלום כי לא מכרתי לך כלום וקאמר דישבע לוי על טענתו שהוא כן ונפטר אבל הב"י והב"מ לא פירשוהו כן אלא פירשוהו דמיירי שלוי טען עם שמעון ואמר לו אני לא מכרתי שטר זה לרחובן ואתה חייב לי ותשלם לי ושמעון טוען אני כבר פרעתי לך ולקחתי השטר מידך ונפל ממני ומצאו ומראובן אזי נשבע שמעון ונפטר מלוי ומראובן כן פי' הב"מ וכ"כ ס"ס ור"ם והרא"ם בפסקיו אפלגותא דרשב"נ ורבי כ"ב דף קפ"ט

הגהות אמרי ברוך

(ש"ך ס"ק ל"ו) (י) וכזה נלפע"ד דל"ק מה שהקש' כו'. כ"כ נ"ע דאת"ז מחזירין השובר דהא אם יהיה ביד בע"ל השובר והלקוחות יכולו לגבות ממנה תמסור אתם' אינ בסיוע השובר שביד הבעל בטענות' שכבר נפרע' קודם שמכרה לבם הכתובה וא"ל שהשובר הש"ך דיש קול למליאות השובר ושהותר ע"פ הודאת אתם יעוין ב"מ דף י"ט ע"א אייתי ראי' כו': (ש"ך) הכ"ל (י) וכן נראה להדיא מדברי הגי' כ"כ לדעתי אין שום ראי' מלשון הגי'.

טורי זהב

בהדיא שם כמ"ש. (סעיף י"א טען לוי שלא מכר כו') כפי' הפשוט כפי מ"ש סמ"ע בתחלי' שלוי אומר לראובן נאמת נפרעתי משמעון ואפ"ה אין לי ליתן לך כלום כי לא מכרתי לך כלל נשבע לוי היסת ע"ז ומ"ש סמ"ע דקש' ע"ז למה נשבע לוי פא המע"ה הוא בלתי מובן דמ"מ צריך היסת. (שם וי"א שגם לענין קנייתו וכו') ת"ל יהא נאמן במנו דלהר"מ וכמ"ש בפי' פ"ד שאם אין עדים ודאי דמהימן במנו דלהר"מ לו נאמנו דגם כאן מיירי בראה אלא בשטרות סמוך שבאו לב"ד אבל עדי' א"ל כאן דדוקא אם טוען למשכון תפסתי דלוה א"ל כתיב' ומסירה כמ"ש בפי' ס"ד צריך עדות שבפקידו אלא וראה משא"ב כאן שטוען לקחתי ממך דאין קנין בלא כתיב' ומסירה א"ל כאן אלא ראה וא"ל יהא נאמן לומר לקחתי במנו דמשכון בם כידי דעפי ניחא ליה לומר לקיח כדי שלא יוכל הלוה לשלם למלוה כנ"ל:

ביאור

כאלו מחלו ולכן משלם כולו ג"כ וכמ"ש המ"מ דאלו דמים שנתן לו אא"ל וז"ם וכן כו' (ע"כ): [מז] (ליקוט) מת מוכר כו'. כמ"ש בכתובות אבל יוראיו נשבעין כו' וגריכין גם היורשין לישבע כנ"ל (ע"כ): [מח] (ליקוט) ואם לא רצו כו'. כנ"ל

באר

ומסירה אבל אם אין לו ראי' אין רחובן נאמן נגד לוי כיון שבא להוציא מידו ע"כ: [נח] לוי. ואם אמר המוכר שפיתי בשטבון יש בו פלוגתא אם נאמן. ד"מ. סמ"מ: [נט] משלמין. כתב הש"ך דגם כאן צריכין לשלם כל דמי השטר דמסתמא כל מה שאביהן הי' חייב גם הם חייבין דאין שום לחלק ביניהם ודלא כמשמעות הסמ"ע בסס"ו ס"ס עכ"ל: [ל] ונפטר. כתב הסמ"ע דאם מודה לוי שנפרע וטוען נגד רחובן לא מכרתיו לך אפילו שבוע, א"ל לוי נגדו דהמע"ה (והט"ז הסיג עליו וכתב דאם אינו אומר בלתי

נתיבות משה"כ

מקודם אם יש ראיה שמכר חייב לשלם כל דמי השטר ואם אין ראיה רק שמודה נאמן במינו דאי בעי היה אומר אלא מכר לו ואין חילוק כין אומר שנפרע לו שאומר שבעה בחשבון ש"ך: (לא) משלמין. העיקר להסמ"ע דאין חייבים לשלם רק מנכסים שירשו ולא מנכסי עצמן ודלא כש"ך: (לב) טען לוי. פשוטן של דברים אלו טוען אמת נפרעתי אבל לא מכרתי לך נשבע היסת נגדו ואולם הסמ"ע בסס הכ"י כתב עוד דאם טוען כלו' פרעתי ומחני נפל דנשבע ונפטר מלוי ומראובן הואיל ואין השטר ביד

משה"א

אתו' א"כ כשאינו רוצה לישבע ואינו אומר כלל אימת נפרע דבא שייך מנו ודאי דיש לנו לומר מכח החזקה הנ"ל שיפרע אח"כ לכן העיקר כתי' הראשון של הש"ך וחייב לשלם כל דמי השטר: יח) נשבע היסת. עסמ"ע ס"ק ל"נ שאם שמעון טוען כבר פרע. ומפני נפל ואתה מצאתו נשבע שמעון ונפטר מלוי ומראובן דדמי לאם דפי' מ"א דהשטר יוצא מתחי' אחר מהמנינן להמלו' בשבועה וכן פסק בתשובת רמ"א סי' צ"ד ס"ב. והוא תמוה לכאור' דהא מבואר לעיל בסעיף זה דאם טוען שפרע לכלו ישבע לוי לשמעון וינבה ראובן ושמעון אפי' טוען שפרע לליי ומפנו נפל אינו נאמן ועוד דבפי' ע"ב נבי חנני וחנן משמע דאפי' השטר ביד חנן נובה חנני ולא הוי כשטר היוצא מיד אחר. לכן נראה דהגה הש"ך לקמן סי' צ"ו כתב נבי מוכר במעמד שלשתן כיון דאין השטר נקנה במע"ש רק החוב וכ"ז שאין נותן כו כומ"ס כיון דלא נקנה לו השטר נאמן הלוה לטעון פ'עתי וכשנותן לו אח"כ כתיבה ומסירה חזר להיות מלוה בשטר וכ"כ עוד הש"ך בס"ק ס"ח דכל זמן שלא נקנה השטר דינו כמלוה ע"פ עד שיתן לו כומ"ם. זה נראה להלק דדוקא כשלוי טוען עם שמעון כיון שלדעת הרמב"ם ראובן נאמן לענין קנייתו וקנה השטר

קצות

הא בלוואת ממון נמי כה"ג דלא בא לעולם כמו השטר שחרור נמי לא אמרינן דברי שב"מ ובדאי' בפ' יש נוחלין מלאת דאיתי' בברי' איתי' בשב"מ ובמ"ש בסי' רכ"ג סעיף ג': יח) אינו נאמן והטעם כתב הרמב"ן בספר הזכות וז"ל והטעם לפי שהמטלטלין כיון דנקנין במסירה והנהה ותפיסתו עצמו שהוא תופס הוא קונה לו נאמן הוא לומר לקוחין הן בידי ולא מפקינין ממונא מתותי ידיה דמוחזק אבל בשטר שאין תפיסתו קנין ואינו מוחזק כלל אלא בכייר שלו אם סתם בסנין כך וכך נמסר לי עליו הראיה שאין שעבוד השטר יוצא מחזקתו של מלו' הכתוב בשמו אלא למ"ד אותיות נקנין במסירה קשבר דבא כיון דתפיסתו קנין דהא בכל מסיר' הוא קונה משאותו כשאר מטלטלין שנאמן ונאנני כבר כיון שאין נופו ממון ואין חזקתו אלא בכייר אינו נאמן הא למ"ד אין אותיות נקנין במסירה אם סתם אגב או המתנה לד"ה אינו נאמן ומעמ' נמצינו למידין שאפי' מת מלוה אינו נאמן לומר במתנת שב"מ נתן לי כשם שאינו נאמן לומר המתני במע"ס וכשם שאינו נאמן לומר אגב קרקע נתנם לי דמאי עכ"ל וכ"כ הר"ן בפ'

הגר"א

וכמ"ש בסל"ו אלו יורשיו ומעמ"ש (ע"כ): [מט] שטן לוי. עש"ך: (ליקוט) שטן לוי כו'. ר"ל שטוען אמת שפרעו אבל לא מכר כלל דלאמנותו לגבי מוכר משום דמעמ"ה כ"ל ולכן אינו נאמן לגבי הלוה והיה נאן להוציא וכמ"ש תוס' דיבמות הנ"ל וז"ש

היטב

שנפרעתי אבל לא מכרתיו לך מכל מקום צריך לישבע היסת): [לא] קנייתו. הטעם דאיכא ריבותא דאין בידו שטר קנייה ואינו נאמן ג"כ לומר הקנייתו לי בא"ק או במעמד שלשתן דמהני ג"כ כמ"ש הט"ו בסי"ט כיון דדרך להקנות שטרות שפי בכתיב' ומסיר' מבא"ק או במע"ס גם אינו נאמן כמנו דאי' בני אמר לא הי' בידי שטרך מעולם דהא צריך להראות השטר להוציא מהלו' עכ"ל הסמ"ע ח"ל הש"ך פי' כמ"ש שכתב שצריך להחזיר לו גוף הנייר וכן הוא בבעה"ת וכ"כ הר"י גבי עובדא דמלונא

המשפט חידושים

כמלו' וע"כ) (דדוקא המלוה אינו גוב' כיון שהלוקח נאמן לענין קנייתו וזהי כאין לו שטר אבל בשיתן לו כתיבה לשלוקח הלוקח גובה בשטר ואין הלוה נאמן בטענ' כפל' וכן לדעת הרב דאף לענין קנייתו א"ל וצריך להחזיר השטר והמוכר גובה בו ואין הלוה נאמן נגדו: (לז) שגם לענין קנייתו. בטעם ע"ב ובלכך אם פרע הלוה להלוקח בלא ידיעת המוכר חוזר וגובה ממנו ואם הלו' טוען כרי לי שפי' בידי שטר כתיב' ואבד נשבע היסת ונפטר כיון שכבר הוציא השטר וקרעו ש"ך ולענין אם

ביאורים

והוי לוי כטוען בע"ם כיון דאין השטר תח"י לכן שמעון נאמן נגדו אבל כשנותן לוי כומ"ם אח"כ לראובן חזר להיות מלוה בשטר ביד ראובן ואינו נאמן שוב נגדו דממ"נ השטר שלו הוא דאם כבר נתן לו כומ"ם הרי שלו הוא ואם לא נתן לו קודם הרי נותן לו עכשיו כומ"ם. וכן ידעת הרב בחנ"ה שאינו נאמן לענין קנייתו והוי שטר כאילו הוא ביד לוי ממש כיון שראובן חייב להחזיר לו מדינא הוי כמלוה בשטר בידו וכן בסי' מ"ב הטעם דכל דדינו של השטר שיוחזר לידו הוי מלוה בשטר נמור ודוקא כשאין דינו של השטר שיוחזר לידו הוי מלוה ע"ם כנ"ל. ועיין עוד מ"ש בסי' ס"ח בביאורים ס"ק ו' וכן בתומים מסכים דאין הלוה נאמן לטעון פרעתי רק שלא כתב טעם ונם סותר דברי עצמו שכתב בס"ם מ"א דאפי' כשהוחזר השטר בב"ד ביד הנפקד נאמן הלוה כיון שאין לו מינו ומכ"ש כאן. אך גם שם סתרתי דבריו: יט) שגם לענין קנייתו והטעם כתב הר"ן ס' הכותב נבי מלונא דשטרי והרמב"ן בספר הזכות כ' דדוקא מטלטלין או שטרות למאן דאית להו אותיות נקנות במסירה כיון דתפיסתו קונה לו מיקרי ג"כ מחמת התפיסה מוחזק אבל בשטר דבעי כומ"ם כיון שאין המסירה קנין לא מיקרי ג"כ מוחזק ומש"ה בא מחימן ג"כ לו' בקנין

החושן

הכותב. והכ"י בא"ה"ע סי' פ"ו כתב ז"ל ונתשובה להרמב"ן סי' ל' ולענין שט"ח שטענו אפוטרופוס אם שתנה שהבעל נתנם לה הדין עם אפוטרופוס שהשטר אינו נקנה אלא בכתיבה ומסירה ע"ם שכתב הכ"י ומיהו אם אומרת נתנם לי במתנת ס"מ נמי אינה נאמנת דאל"כ היא' נאמנת הך איתתא דמחייס תפסה במנו זו וכן הביא הב"י סימן זה סעיף ל"ב תשובת הרשב"א דלעולם צריך להביא ראיה על הכתיבה ואפי' לרבא כו' וכן אינו נאמן לומר במתנת ס"מ נתנו לו כדמוכח בפ' הכותב בעובד' דמלונא דשטרי ע"כ וכן הביא בשם הגמוקי יוסף שבירר המפרשים שאין תפיסתו ראיה על הכתיבה ולא על האגב וה"ה אם טען שנתנו לו במתנת ס"מ צריך להביא ראי' ע"כ ולכאו' למיתר דהרשב"א לטעמיה אזיל וכמ"ש ס"ס זה ס"ק קכ"ב בשמו דס"מ ל"ל נ"כ קני לך אינו וכל שעבוד' כו' דמה חילוק יש בזה לענין ראי'. ועוד דהא הר"ן כתב בפ' הכותב נ"כ דאינה נאמנת לו' במתנת ס"מ נתנו לי והרי הב"י סוף סי' זה כתב שהר"ן פ' מי שמת כתב כהרמב"ם דס"מ א"ל לומר קני כו' ע"ש וגם הרמב"ן בחדושיו פ' נגו פשוט דף ק"א ע"ב וכ"כ הריטב"א שם בפרק הכותב וכ"כ הבעה"ת שער נ"א ח"ח וכן הביא הבעה"ת עוד שם בסוף ח"ח דברי הר"ר נתן בהר"מ שהוכיח דאינו נאמן בשום טענה בין שטען אגב קרקע נתנם לי ובין שטען במתנת

ס"מ

ס"ד סק"ו: לה מונח תחת יד שלים כו' הטעם דלא עדיף השלים מהלוקח ואלו היה ביד הלוקח לא היה נאמן בלא כתיבה ומסירה: לו מכנסת לבעלה שט"ח כו' הטעם דידה כידו ואין קנין לאשה בלא בעלה ועד"מ ובהנהותיו מ"ם בזה ועיין בא"ע סי' נ"א: לז הנותן מתנה לחברו כו'. פי' אע"פ שלא עשה קנין אחר להמתנה אלא בשטר זה כתב לו שדי נתונה לך ומסרה ליהו אפ"ה לא חזרה המתנה כשחוזר ומוסר השטר בידו עד שיכתוב לו קני לך איהו וכל שעבוד' אבל כשיכתוב המקבל להנותן כתב מחדש שדי נתונה לך ודאי מהני אותו כתב לאוד דאז קנהו באותו כתב כמו שקנהו בכתב זה בראשונה מהנותן וק"ל: לא שהוא עיקר הקנין וכו קנה כו'. וכשט"ח אף שאינו עיקר החוב אלא ע"י שהלוה לו ע"פ נתחייב ונשתעבד לו והשטר אינו אלא לראייה שאני בשט"ח דלא שייך ביה קנין אחר וכדי שלא יונעל דלת הוצרכו לתקן שיוכל למוכרו משא"כ בשאר שטר ראייה דלא שייך ביה נעילת דלת ועוד דלא עדיף האי לוקח שני מלוקח ראשון וכמו שהראשון קנהו בכסף או בשטר או בחזקה בקנין והשטר לא לקח אלא לראייה

נס

טו [מז] ב הקונה מהמלוה שט"ח שיש לו על הלוה ומת הלוה [מח] אם אחר שלקחו מת (מז) (מט)(מט) [נט] נשבע הלוקח (מח) [ס] שלא [לז] אמר לו המוכר כלום ושאינו יודע ששטר

דלא פליני רק כמה דס"ל לרא"ש ועור לר' סי' קל"א דשטרי דידן שטרי ראיה הן אבל בשטר ראיה' גופא לא פליני ומודים דאין נקנה בכתיב' ומסיר': (מז) שהוא עיקר הקנין. ולא דמי לשטר חוב דהתם לא שייך ביה קנין אלא ממון שהלוהו נתחייב לו בעל פה והשטר נכתב לגבות בו ממשעבדי ובמסיר' השט"ח וכתיבת קני לך כו' קולה את שעבוד הנכסים ונם החוב הרא"ש ועור . ומשמע דכל שכן שטר חוב שמתחייב לו עתה בשטר זה ליתן לו מנה כדנעיל סי' מ' דנקנה בכתיב' ומסיר': (מז) נשבע הלוקח. דאין נפרעים מנכסי יתומים אלא בשבועה: (מח) שלא אמר לו המוכר כלום. משמע הא אם

ביאור

לעיל ואם יש ראיה שאבד דוקא בראיה וכן פי' רוב הפוסקים כמ"ש בכסא ע"ש דלא כביי ובעיי (ע"כ): [כ] וי"ל שגם. כמ"ש הוס' שם בגימות ד"ה הכ"ל וי"ל כו' כנ"ל (ליקוט) וי"ל שגם כו'. וכ"מ בסמ"ג דסבר' כמאן דאמר כו' ובעי"ז שם וכן בתוספות ס"ם א' בעובדא דמלגא דשטרי לפי' הרי"ף שם (כא) [ואפי' היה. סבה' כ"ב ת' ע"ש: (ליקוט) ואפי' כו'. כ"ל ואם דלעדה הרמב"ם זה הדין יותר ברור ולא חילק בי"י שם אלא לענמו ולדעת הרמב"ם נ"ב נאמן אבל אלים אף לדעת הי"ל הכ"ל נאמן וז"ש אע"ג דנאמן כו' אבל לדיבא ל"ע כיון שאלו היה ביד הלוקח לא מהימן אחיר נאמינו לגלים כיון אלא ס"ל מנו מעולם ובפי' כ"ו ס"ד ואח"ל כמנו דקלתיה א"ב ה"ה ללוקח ליהמניה אבל כ"י אזיל לשיטתו בכ' בס"פ ז"ב ובא"ד דקל"ל דגלים נאמן היינו המעם הך מנו אח"ב נאמן דאיכא"ל הדרים לגלה ומנו כי הא אע"ג דבעלמא לא אמרי' כדמפרש בסמוך בפי' ב' רמ"ל מ"ם בשמא ס"ד דר"ן כיון דלאו לאחזוקי לנפשה אלא לגורך הלוה כמנו כ"ד פני וקי"ל כיון ס"ד ליתנא קמא דר"ן אם וכ"ה כאן דשם פריך כמאן כרבי כו' ומסני שאני כו' אע"ג דאינו מנו נמור מהני ה"ה לענין ז"ם ז"ם בכ"י בכ"ב שם לאלק כיון עצמו לאחרים כמנים וגלים שהוגלה כו' ונראין דברים כו' ואפי' בלפי בעלו כו' וכ"ז לשיטת רש"י בסנהי' שם אף שאין עדים כלל אבל כ"י שם ס' ואחרים פי' כו' דמ"מ הא סמיה מעיקרא כו' דאי הוה מהדר כו' ר"ל דוקא שא"ל מנו פ"א

באר

דשטרי וכמ"ל סי' פ"ד ע"ם ע"ל: [לב] עיקר. ומשמע דה"ה אם טען שנתנו לו בתחלת שב"מ אינו נאמן ודאם כמ"ם ב"י בא"ע סי' פ"ו ע"ל הש"ך ופ"ם: [לג] שלים. הטעם דלא עדיף השלים מהלוקח דאילו היה בידו לא היה נאמן בלא כתיבה ומסירה כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך וא"ל אמאי לא ה"ל הלו' מסו"ל"מ שהרי מכחיש השלים שהוא עד ולהפוסקים דבדבר דלא ה"ל לידע לא אמרינן כן י"ל דה"ל לא ה"ל לידע שמכרו אבל לאיך קשה ונראה דמיירי שהשלים הוא קרוב או פסול וכן בי"י שמתנו מקור

נתיבות

נאמן להחזיק נוף הנייר יש בו אחלוקת התוספת פרק הכותב והרא"ן שם: (לא)(וכו"ל. וה"ה אם טוען שנתנו לו בתחלת שב"מ ואם הם שטרות שיקנין בהמירה לבד נאמן אפילו נגד הלו' ואם יש עדים שפל היתנו לה"ע אף בשטרות שיקנין במסירה לבד צריך לסגיא ראי' דאין ראיה כמה שהשטר בידו דשמא מלאו כיון שידוע שפל משא"כ בעלמא לא אמרינן לגפיל' ובפני ב"ם ואחד יש לו שטר על זה ומודה שאינו שלו וטוען שנמכר לו מ"כ"ם הפני לגבי מוכר נאמן מתנו שב"; אומר שבא שלו מתחלה ולגבי זה כו' אם אחלוקת הפוסקים אי נאמן בתנו כיון דהוי מינו להוליא רק דהוי בתקום שטר וצ' בכ"מ תומים: (לב) תחי' אלים. ומיירי שהשלים אכן אמאי לא הקיימת לן דלא שייך משו"ל בלא הו"ל למידע אפילו אלים כשר א"ב נגד תביעתו

משה"א

אגב או במתנת שכ"מ כיון שלא נקרא מוחזק בחמת התפיסה אינו נאמן: כ) מונח תחת יד השליש אע"ג דנאמן נגד המוכר. לכאורה תמוה דהא אין השליש נאמן יותר מאילו היה ביד הבע"ד ואם היה ביד הלוקח נופיה לא היה נאמן לענין קנייתו ומה"ת יהי' השליש נאמן וכן תמה בתומים. ואחר העיון נראה דלק"מ דהנה הסכ"ע בסי' ס"ד ס"ק כ' כ' המעם הא דנאמן התם בס"ם ס"ד במנו דלהר"ם לתפוס השטר וכאן א"נ אפי' לתפוס השטר משום דשם טוען רק למשכון ויש לו מינו משא"כ כאן שטוען לקוח ורוצ' לגבות בו אין זה מינו דהא כשישבון להר"ם לא יהי' יכול לגבות בו משה"ה אבל נאמן אפי' לתפוס השטר והוי כמנו לחצי טענה ע"ש שזה הוא כוונת דבריו משה"ה בשליש כיון דהדין הוא דהשליש מהימן אף שאין לו מינו עכשיו רק שהיה לו באיזה סעם מינו כמבואר בסי' נ"ו והטעם כתבו התו' ניטין ס"ד דכל שהיה יכול לעשות כן בשום סעם הקניהו לו שיהי' כמו שיאמר השליש אפי' אם ישקר משה"ה לענין קנייתו דהיינו שיהי' יכול לתפוס הנייר כיון שהוא שליש הי' יכול לעשות כן בשום סעם דהא השליש היה יכול למסור ליד הלוקח והלוקח הי' יכוק לטענן שקנהו לצור דהי' נאמן כמ"ש הר"ן בכתובות ולצורן לתפוס ולהחזיק בהשטר עד שיתן לו כל דמי טענותיו אפי' נגד כל דמי השטר כמשי"ל או כו' שהוא ממושכן בידו כדי דמיו של כל השטר ממילא תימני' שיהי' כן אם יאמר השליש כן אף אם ישקר והשליש קנה אותו זה אף אם ישקר דכל מה שהשליש יכוק לעשות מקנה אותו השליח' כך אף אם ישקר כמ"ש לענין בכתובות כו' כיון דלא הי' השליש יכול לעשות כן בשום סעם לא מהני אמירת השליש ואף דלא מהני אמירת השליש לענין לגבות מ"מ מהני לענין התפיסה דפלגינן דבורא דהא ב' קנינים במכירת שטר דלצור הוא מכירה דאריי"תא ולגבות הוא מכירה דרבנן נהי שא"נ לגבות אבל לצור נאמן הוא דהקנייהו לו למה שיכול לעשות אפי' ישקר משא"כ בידי הלוקח נופיה דא"נ רק כשיש לו מינו עכשיו וזהו לאו מינו הוא כיון שהוא רוצה לגבות בטענותו ואין מינו לחצי טענה משה"ה א"נ כלל בגיל ברור: כא) ואין הלוקח יכול לגבות. עש"ך ס"ק מ"ב שחקש אמאי לא הוי מחייב שבועה ואינו יכול לישבע נגד השליש. ולכאור' הוא תמוה מאוד כמו שתמה בתומים הדא דהא הוי שיעבוד קרקע ואין כאן שבועה דאוריי"תא ועוד הא הלוה יכול כו' מה איכפת לו זה ומה שיבוא שרוצו ומה שיוצאו וכי אם יהי' לראובן סקדון ביד שמעון ויבוא לוי ועד אחד עמו שראובן מכר לו הסקדון וכי יתחייב שמעון להחזיר מחמת שיהי' מחשואיל"מ והרי אנו מוציאין ממון ע"ם ע"א ותא ודאי ליתא דאין כאן שבועה ללוה ולנסקד. ואחר העיון נראה דלק"מ דהקושיא הב' אינו קושיא דודאי בנסקד בנוונא שכ' התומים לא שייך שבועה דא"ן לנסקד תועלת בהכחשתו דהיא רוצה ליתנן רק שא"י למי ומניח בב"ד ומסתלק משא"כ הכא כשהוא ביד שליש שסקר הרב שנאמן נגד המוכר וממילא אם הלוה לא יטענן לאו בע"ד דידי את נותנין המעות ליד הלוקח כיון שנאמן לענין קנייתו כמ"ש המחבר לדעת הרמב"ם שסובר דנאמן נגד קנייתו שאם אין הלוה טוען לאו בע"ד דידי את שנוונגין המעות ללוקח וממילא אף כאן כשיניח המעות בב"ד ימסרו המעות ללוקח רק הכא הדין הוא רק אם הנתבע טוען נגד הלוקח לאו בע"ד דידי את וא"צ ליתן לו אלא הוי רק לתועלת הלוה להפסיד ללוקח דהא אם יתן המעות ימסרו ללוקח ודאי דהוי מנו נמור מהני ה"ה לענין ז"ם ז"ם בכי' בכ"ב שם לחלק כיון עצמו לאחרים כמנים וגלים שהוגלה כו' ונראין דברים כו' ואפי' בלפי בעלו כו' וכ"ז לשיטת רש"י בסנהי' שם אף שאין עדים כלל אבל כ"י שם ס' ואחרים פי' כו' דמ"מ הא סמיה מעיקרא כו' דאי הוה מהדר כו' ר"ל דוקא שא"ל מנו פ"א

נתיבות

נאמן לגבות בשטר זה ממשעבדי לסמ"ש בס"ק ל"ג דהלוה יכול לפטור נפשו וה"ג הוי מנה כמו התם דהכא נ"כ נאמן לענין קנייתו וכא לענין תביעתו כשהוא ביד שליש. ועוד דהלקוחות יכולין לטענן לאו בע"ד דידי את ובלקוחות לא שייך מחויב שבועה ואי"ל דכמו דדרשינן שבועת ה' תהי' בין שניהם ולא בין היורשים ה"ג דרשינן ולא בין הלוקח כנ"ל וכיון שנתקלקל השטר לענין משעבדי לא הוי כסירת שיעבוד קרקעות כמבואר בס"ם ס"ב גבי אם טוען מחצה סרוע ועדים מעידין שכולו סרוע. וא"ל אדין דהכא מהא שכ' הש"ך בסי' צ"ח ס"ק י"ב דהיכא רס"ם נסיק ממונא מרשותי' אמרינן ברי ושמא ברי עדיף וא"כ הי"ג כיון דהמעות מגיע למלוה או ללוקח וס"ם נסיק ממונא מרשותיה א"כ ברי ושמא ברי עדיף דהלוקח טוען ברי שלקחו וחלוה טוען שמא זה אינו קושיא דשם עכ"ם הוא בע"ד נגד החנוני דהא צוה לו להוציא הוצאות משא"כ כאן דלאו בעל דין דידיה הוא כלל ואין צריך לחשיב לו טענה משום הכי אין יכול לבא עליו מכח ממה

קצות

יט) אינו נאמן. הקס' נס"ך דהא ה"ל משאו"ל"מ פ"ם והנה לכאור' לדעת הפוסקים דמכירת סטרות אלו דאוריי"תא לא שייכ' ביה ס"ד וכיונא בזה כתב מהרש"ל ביש"ם פ' הכונס סי' ל' לענין דיני דגרמי לשבוע' דאוריי"תא נמודה במקלא והוא דבריו בס"ך סי' שפ"ו ובסי' שפ"ח וא"כ כיון דליכא ס"ד לא אמרינן משא"ל"מ אבל דמאינו בסי' פ"ז סק"ל דאפי' היכא דשלומין מדרבנן כל שהבטוחה הוא דאוריי"מ הוי משו"ל"מ ופ"ם ברורות והכא בלא"ה לא קשה מידי דהא כיון שהשלים מעיד בזה שהבטר וכל שעבודו ומכר לזה ה"ל שעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירת קרקעות ואפי' בכח"י דאין בו שעבוד קרקעות נמי לא שייך ס"ד דהא סטרות אינמעיש מדין שבוע' כיון דאין נופן ממון והכא שמעיד שזה הספר הוא נמכר לזה ולזה כופר ליכא ס"ד: ועוד דהא בא' שלוה משנים מאחד ק' ומאחד ר' וכל א' תובע ר' מנים הק' כיכיסם ומסתלק ולא הוי ממשון דבעא' ומסתין לא ידענא כיון שיודע בברי שאינו שייב בין שניהם יותר משיב טענת ברי וכמ"ם הכימוקי פרק המפקיד.וה"ה פ"ם מטאלה בשם הרשב"א פ"ם

הגר"א

ובמ"ם בסי' ס"ם ס"ם ולכן דברי הרב תתוהין (ע"כ): [נב] (ליקוט) תיש לומר כו'. דוקא ל"ל דסי' ל' סי' אבל לדעת הרמב"ם הו"ל מטאו"ל"מ אלא הוא קרוב או מוגב ושאי' ל"ו סא"ל ומ"ב בהגה"ם (ע"ב): [נג] מבנסת. דאין קנין לאשה בלא בעלה אלמן אינו יכול למתול למשה"ל בסכים ובשעה דנוף אלה תשועבד לו ג"כ ומהרי"ם אלי' (ליקוט) מבנסת כו'. שנוף אלוה קנוי לו ודמי כמו בתחנת ס"מ במ"ם קי"א מ' והא לא מבן ובמו שבדמי לענין אחילה כמ"ל סב"ו ובכ"מ (ע"כ): [נד] ואפ היא. ע' בסכ"מ: [נה] אז שטר. כ"ב קסב מ' ב' רשבנ"א אף שטרי מקח כו': בחותיות נקנות בהמירה כו': [נו] אבל אם. כ"ב הר"י מיגש. בזה מתורץ קו' תוס' שם ד"ה אבל בשטרי. ותימה לרבב"ג אמ"ת יכול המוכר כו' וע"ש בתוס' שדוקא עכמם ובזה מתורץ דאין כותבין למוכר בלא נוקא אלא בשטר ראיה כמ"ם הרי"ם מהא דב"מ יג מ' ובמ"ל מ' ר"ל"ת סי"ח ואינו נקנה בהמירה: [נז] (ליקוט)הקונה כו' בשבע כו'. תתני' דבתוכות פ"ו ב' אבל יורשיו משביעין כו' ופפ' בתוספתא שם והכילו הרא"ש אלו כן הבאין בראשונה כו' שמכרה לשם אז שנתנה (ע"כ): [נח] אם אחר. יבאלר לטעה: [נט] בשבע הלוקח. ר"פ הנזקין אין נפרעין מנכסי יתומים כו' ובהכוהב אבל יורשיו משביעין כו' ואת הבאין בראשונה וכ' הרא"ש בשם תוספתא אלו כן הבאין בראשונה שמכרה כו' וכ"כ רש"י שם: [ס] שלא אמר. כ"ב רש"י שם בשבועין אף הן שבועת

ע"ב ו כן פסיב הרמב"ן שקנה ב נקנת תמים הש"ב ב ל' הטור מתקנה הנמ' אחריתא ב"ב ריש דף הס"ט ומתמיה ל שם בשם אלוו הרא"ם שם בפסקיו ב ת ומפ' טעמא שהרי גם הראשון לא קנה הבדה באותו שטר והאיך יפה כח הבני לקנותו באותו שטר: ב שם וכ"ב

הגהות אשרי ברוך

(בה"ה ס"ק בב) (") הוי כחבל לו הבשעבוד המילא. נ"ב הדברי ההוספת לא נאמר רק שבפקיעו הבשעבוד בתנו' ע"פ. אבל בחלו' בשטר כיון דא"ל קלא ולילא פעמא דלקוחות קם דינא דשעבודא דאוריי"תא. וכן מבואר מדברי התוספה מב"ב"ן דף כ' ע"ב ד"ה ובוחב ובחדושי הרמב"ן והרשב"א והר"ן שם. ונ"ע בל' הבפ"ם בב"ב דף קנ"ן ע"א ד"ה בפק הבשעבוד היא מנ' הלוה' והשטר אינו אלא שטר ראי' ולשיטת הבוערים דמלוה ע"פ מוקדם קודם

פתחי תשובה

כו'. עש"ך ס"ק כ"ז מ"ם לתמוה של ביעת רב אחי גאון שבבית הרא"ם ז"ל וע' בתשובת חתנת שלחם סימן י"ב מ"ם בזה: ח) לא קנה. בנגש"ע דהגר"ע ז"ל נ"ב בתהריק"ם בסתפק ד"ל כיון דחריה דאי דינא הוא הרא"ם ז"ל דלבשיטתיה אזיל דבשירא ליה

חידושי רעק"א

ס' יד בסוכו לא קנה. נ"ב בתהריק"ם בסתפק כיון דחריה דשעבדא הוא הרא"ם ז"ל לשיטתי' אזל ד"ל דשטרי דידן הוי שטרי ראי' אבל לפי אלו דפסקי' לק' סי' רל"א דהוי שטר קנין ז"ל דהכא קנה או כיון דבאמת לא קנה ע"י השטר אלא קנה קודם בקנין אחרת לא קנה השטר ע"ם ונראה לנה בתכונין הש"ך ס"ק מ"ו:

בש"ך בקמ"ו סבו' עיקר הקנין קונה לא שעבוד הנכסים. נ"ב ויש לעיין דל"ב בת"ל בעיא הו שע"ח אחין בו אחריות הנכסים כ"ב ס"ב ויש לעיין דל"ב בת"ל בעיא הו שע"ח אחין בו אחריות הנכסים כ"ב ס"ב ויש לעיין

נכסים אינ נקנה בהמירה: ס' טו ואם מה הלוה קודם. נ"ב הי' הכוה בתמיר' אחרת ונקנה השטר קודם בשמע בו אמת אע"פ אחר"כ שמעו בו אמת דינו כמת לגה אחר שקלא, רוקא בשם הי' הדין ס' נ"ל

ביאור

ס"מ נתנם לי והסיג שם על הרא"ד וכן עיקר וכן נראה דעת הרב בהגה"ם: (מא) ואפי' היה כו'. נ"ל שנ"ל ואם היה וכן הוא בעיר שושן: (מב) אינו נאמן כו' ואין הלוקח כו'. יש לדקדק אמאי לא ה"ל הלוה מחוייב שבועה להכחיש השלים שהוא עד ואינו יכול ליפטר שהרי אינו יודע ומשלם ולהפוסקים דבדבר דלא ה"ל לידע לא אמרינן משואיל"מ י"ל דהכא נמי לא ה"ל לידע שמכרו אבל לאיך קשה ונראה דמיירי שהשלים הוא קרוב או פסול וכן בנכסי שמתנו לא ה"ל לידע שמכרו אבל לאיך קשה ונראה דמיירי שהשלים הוא קרוב או פסול וכן בנכ"י שמתנו מקור

נתיבות

משה"כ

(לא)(וכו"ל. וה"ה אם טוען שנתנו לו בתחלת שב"מ אינו נאמן וגם שטרות שיקנין בהמירה לבד נאמן אפילו נגד הלו' ואם יש עדים שפל היתנו לה"ע אף בשטרות שיקנין במסירה לבד צריך לסגיא ראי' דאין ראיה כמה שהשטר בידו דשמא מלאו כיון שידוע שפל משא"כ בעלמא לא אמרינן לגפיל' ובפני ב"ם ואחד יש לו שטר על זה ומודה שאינו שלו וטוען שנמכר לו מ"כ"ם הפני לגבי מוכר נאמן מתנו שב"; אומר שבא שלו מתחלה ולגבי זה כו' אם אחלוקת הפוסקים אי נאמן בתנו כיון דהוי מינו להוליא רק דהוי בתקום שטר וצ' בכ"מ תומים: (לב) תחי' אלים. ומיירי שהשלים אכן אמאי לא הקיימת לן דלא שייך משו"ל בלא הו"ל למידע אפילו אלים כשר א"ב נגד תביעתו

משה"א

אגב או במתנת שכ"מ כיון שלא נקרא מוחזק בחמת התפיסה אינו נאמן: כ) מונח תחת יד השליש אע"ג דנאמן נגד המוכר. לכאורה תמוה דהא אין השליש נאמן יותר מאילו היה ביד הבע"ד ואם היה ביד הלוקח נופיה לא היה נאמן לענין קנייתו ומה"ת יהי' השליש נאמן וכן תמה בתומים. ואחר העיון נראה דלק"מ דהנה הסכ"ע בסי' ס"ד ס"ק כ' כ' המעם הא דנאמן התם בס"ם ס"ד במנו דלהר"ם לתפוס השטר וכאן א"נ אפי' לתפוס השטר משום דשם טוען רק למשכון ויש לו מינו משא"כ כאן שטוען לקוח ורוצ' לגבות בו אין זה מינו דהא כשישבון להר"ם לא יהי' יכול לגבות בו משה"ה אבל נאמן אפי' לתפוס השטר והוי כמנו לחצי טענה ע"ש שזה הוא כוונת דבריו משה"ה בשליש כיון דהדין הוא דהשליש מהימן אף שאין לו מינו עכשיו רק שהיה לו באיזה סעם מינו כמבואר בסי' נ"ו והטעם כתבו התו' ניטין ס"ד דכל שהיה יכול לעשות כן בשום סעם הקניהו לו שיהי' כמו שיאמר השליש אפי' אם ישקר משה"ה לענין קנייתו דהיינו שיהי' יכול לתפוס הנייר כיון שהוא שליש הי' יכול לעשות כן בשום סעם דהא השליש היה יכול למסור ליד הלוקח והלוקח הי' יכוק לטענן שקנהו לצור דהי' נאמן כמ"ש הר"ן בכתובות ולצורן ולהחזיק בהשטר עד שיתן לו כל דמי טענותיו אפי' נגד כל דמי השטר כמשי"ל או כו' שהוא ממושכן בידו כדי דמיו של כל השטר ממילא תימני' שיהי' כן אם יאמר השליש כן אף אם ישקר והשליש קנה אותו זה אף אם ישקר דכל מה שהשליש יכוק לעשות מקנה אותו השליח' כך אף אם ישקר כמ"ש לענין בכתובות כו' כיון דלא הי' השליש יכול לעשות כן בשום סעם לא מהני אמירת השליש ואף דלא מהני אמירת השליש לענין לגבות מ"מ מהני לענין התפיסה דפלגינן דבורא דהא ב' קנינים במכירת שטר דלצור הוא מכירה דאריי"תא ולגבות הוא מכירה דרבנן נהי שא"נ לגבות אבל לצור נאמן הוא דהקנייהו לו למה שיכול לעשות אפי' ישקר משא"כ ביד הלוקח נופיה דא"נ רק כשיש לו מינו עכשיו וזהו לאו מינו הוא כיון שהוא רוצה לגבות בטענותו ואין מינו לחצי טענה משה"ה א"נ כלל בגיל ברור: כא) ואין הלוקח יכול לגבות. עש"ך ס"ק מ"ב שחקש אמאי לא הוי מחייב שבועה ואינו יכול לישבע נגד השליש. ולכאור' הוא תמוה מאוד כמו שתמה בתומים הדא דהא הוי שיעבוד קרקע ואין כאן שבועה דאוריי"תא ועוד הא הלוה יכול כו' מה איכפת לו זה ומה שיבוא שרוצו ומה שיוצאו וכי אם יהי' לראובן סקדון ביד שמעון ויבוא לוי ועד אחד עמו שראובן מכר לו הסקדון וכי יתחייב שמעון להחזיר מחמת שיהי' מחשואיל"מ והרי אנו מוציאין ממון ע"ם ע"א ותא ודאי ליתא דאין כאן שבועה ללוה ולנסקד. ואחר העיון נראה דלק"מ דהקושיא הב' אינו קושיא דודאי בנסקד בנוונא שכ' התומים לא שייך שבועה דא"ן לנסקד תועלת בהכחשתו דהיא רוצה ליתנן רק שא"י למי ומניח בב"ד ומסתלק משא"כ הכא כשהוא ביד שליש שסקר הרב שנאמן נגד המוכר וממילא אם הלוה לא יטענן לאו בע"ד דידי את נותנין המעות ליד הלוקח כיון שנאמן לענין קנייתו כמ"ש המחבר לדעת הרמב"ם שסובר דנאמן נגד קנייתו שאם אין הלוה טוען לאו בע"ד דידי את שנוונגין המעות ללוקח וממילא אף כאן כשיניח המעות בב"ד ימסרו המעות ללוקח רק הכא הדין הוא רק אם הנתבע טוען נגד הלוקח לאו בע"ד דידי את וא"צ ליתן לו אלא הוי רק לתועלת הלוה להפסיד ללוקח דהא אם יתן המעות ימסרו ללוקח ודאי דהוי מנו נמור מהני ה"ה לענין ז"ם ז"ם בכי' בכ"ב שם לחלק כיון עצמו לאחרים כמנים וגלים שהוגלה כו' ונראין דברים כו' ואפי' בלפי בעלו כו' וכ"ז לשיטת רש"י בסנהי' שם אף שאין עדים כלל אבל כ"י שם ס' ואחרים פי' כו' דמ"מ הא סמיה מעיקרא כו' דאי הוה מהדר כו' ר"ל דוקא שא"ל מנו פ"א

באר

דשטרי וכמ"ל סי' פ"ד ע"ם ע"ל: [לב] עיקר. ומשמע דה"ה אם טען שנתנו לו בתחלת שב"מ אינו נאמן ודאם כמ"ם ב"י בא"ע סי' פ"ו ע"ל הש"ך ופ"ם: [לג] שלים. הטעם דלא עדיף השלים מהלוקח דאילו היה בידו לא היה נאמן בלא כתיבה ומסירה כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך וא"ל אמאי לא ה"ל הלו' מסו"ל"מ שהרי מכחיש השלים שהוא עד ולהפוסקים דבדבר דלא ה"ל לידע לא אמרינן כן י"ל דה"ל לא ה"ל לידע שמכרו אבל לאיך קשה ונראה דמיירי שהשלים הוא קרוב או פסול וכן בי"י שמתנו מקור

נתיבות

נאמן להחזיק נוף הנייר יש בו אחלוקת התוספת פרק הכותב והרא"ן שם: (לא)(וכו"ל. וה"ה אם טוען שנתנו לו בתחלת שב"מ ואם הם שטרות שיקנין בהמירה לבד נאמן אפילו נגד הלו' ואם יש עדים שפל היתנו לה"ע אף בשטרות שיקנין במסירה לבד צריך לסגיא ראי' דאין ראיה כמה שהשטר בידו דשמא מלאו כיון שידוע שפל משא"כ בעלמא לא אמרינן לגפיל' ובפני ב"ם ואחד יש לו שטר על זה ומודה שאינו שלו וטוען שנמכר לו מ"כ"ם הפני לגבי מוכר נאמן מתנו שב"; אומר שבא שלו מתחלה ולגבי זה כו' אם אחלוקת הפוסקים אי נאמן בתנו כיון דהוי מינו להוליא רק דהוי בתקום שטר וצ' בכ"מ תומים: (לב) תחי' אלים. ומיירי שהשלים אכן אמאי לא הקיימת לן דלא שייך משו"ל בלא הו"ל למידע אפילו אלים כשר א"ב נגד תביעתו

משה"א

אגב או במתנת שכ"מ כיון שלא נקרא מוחזק בחמת התפיסה אינו נאמן: כ) מונח תחת יד השליש אע"ג דנאמן נגד המוכר. לכאורה תמוה דהא אין השליש נאמן יותר מאילו היה ביד הבע"ד ואם היה ביד הלוקח נופיה לא היה נאמן לענין קנייתו ומה"ת יהי' השליש נאמן וכן תמה בתומים. ואחר העיון נראה דלק"מ דהנה הסכ"ע בסי' ס"ד ס"ק כ' כ' המעם הא דנאמן התם בס"ם ס"ד במנו דלהר"ם לתפוס השטר וכאן א"נ אפי' לתפוס השטר משום דשם טוען רק למשכון ויש לו מינו משא"כ כאן שטוען לקוח ורוצ' לגבות בו אין זה מינו דהא כשישבון להר"ם לא יהי' יכול לגבות בו משה"ה אבל נאמן אפי' לתפוס השטר והוי כמנו לחצי טענה ע"ש שזה הוא כוונת דבריו משה"ה בשליש כיון דהדין הוא דהשליש מהימן אף שאין לו מינו עכשיו רק שהיה לו באיזה סעם מינו כמבואר בסי' נ"ו והטעם כתבו התו' ניטין ס"ד דכל שהיה יכול לעשות כן בשום סעם הקניהו לו שיהי' כמו שיאמר השליש אפי' אם ישקר משה"ה לענין קנייתו דהיינו שיהי' יכול לתפוס הנייר כיון שהוא שליש הי' יכול לעשות כן בשום סעם דהא השליש היה יכול למסור ליד הלוקח והלוקח הי' יכוק לטענן שקנהו לצור דהי' נאמן כמ"ש הר"ן בכתובות ולצורן ולהחזיק בהשטר עד שיתן לו כל דמי טענותיו אפי' נגד כל דמי השטר כמשי"ל או כו' שהוא ממושכן בידו כדי דמיו של כל השטר ממילא תימני' שיהי' כן אם יאמר השליש כן אף אם ישקר והשליש קנה אותו זה אף אם ישקר דכל מה שהשליש יכוק לעשות מקנה אותו השליח' כך אף אם ישקר כמ"ש לענין בכתובות כו' כיון דלא הי' השליש יכול לעשות כן בשום סעם לא מהני אמירת השליש ואף דלא מהני אמירת השליש לענין לגבות מ"מ מהני לענין התפיסה דפלגינן דבורא דהא ב' קנינים במכירת שטר דלצור הוא מכירה דאריי"תא ולגבות הוא מכירה דרבנן נהי שא"נ לגבות אבל לצור נאמן הוא דהקנייהו לו למה שיכול לעשות אפי' ישקר משא"כ ביד הלוקח נופיה דא"נ רק כשיש לו מינו עכשיו וזהו לאו מינו הוא כיון שהוא רוצה לגבות בטענותו ואין מינו לחצי טענה משה"ה א"נ כלל בגיל ברור: כא) ואין הלוקח יכול לגבות. עש"ך ס"ק מ"ב שחקש אמאי לא הוי מחייב שבועה ואינו יכול לישבע נגד השליש. ולכאור' הוא תמוה מאוד כמו שתמה בתומים הדא דהא הוי שיעבוד קרקע ואין כאן שבועה דאוריי"תא ועוד הא הלוה יכול כו' מה איכפת לו זה ומה שיבוא שרוצו ומה שיוצאו וכי אם יהי' לראובן סקדון ביד שמעון ויבוא לוי ועד אחד עמו שראובן מכר לו הסקדון וכי יתחייב שמעון להחזיר מחמת שיהי' מחשואיל"מ והרי אנו מוציאין ממון ע"ם ע"א ותא ודאי ליתא דאין כאן שבועה ללוה ולנסקד. ואחר העיון נראה דלק"מ דהקושיא הב' אינו קושיא דודאי בנסקד בנוונא שכ' התומים לא שייך שבועה דא"ן לנסקד תועלת בהכחשתו דהיא רוצה ליתנן רק שא"י למי ומניח בב"ד ומסתלק משא"כ הכא כשהוא ביד שליש שסקר הרב שנאמן נגד המוכר וממילא אם הלוה לא יטענן לאו בע"ד דידי את נותנין המעות ליד הלוקח כיון שנאמן לענין קנייתו כמ"ש המחבר לדעת הרמב"ם שסובר דנאמן נגד קנייתו שאם אין הלוה טוען לאו בע"ד דידי את שנוונגין המעות ללוקח וממילא אף כאן כשיניח המעות בב"ד ימסרו המעות ללוקח רק הכא הדין הוא רק אם הנתבע טוען נגד הלוקח לאו בע"ד דידי את וא"צ ליתן לו אלא הוי רק לתועלת הלוה להפסיד ללוקח דהא אם יתן המעות ימסרו ללוקח ודאי דהוי מנו נמור מהני ה"ה לענין ז"ם ז"ם בכי' בכ"ב שם לחלק כיון עצמו לאחרים כמנים וגלים שהוגלה כו' ונראין דברים כו' ואפי' בלפי בעלו כו' וכ"ז לשיטת רש"י בסנהי' שם אף שאין עדים כלל אבל כ"י שם ס' ואחרים פי' כו' דמ"מ הא סמיה מעיקרא כו' דאי הוה מהדר כו' ר"ל דוקא שא"ל מנו פ"א

המשפט

ש"ך וע"ב: (מ) מכנסת לבעלה. דידו כידה ומה"ם מ"ה לתחוה ()וח"ב לוחר פרוע וכן אפילו אינה רוצה לישבע נוכה מבעל ע"ב: (מא) שהוא עיקר הקנין. דבשלמא שט"ח שהוא עיקר הסיעבוד נעש' בשטר דאלו' ע"פ אין לו ביעבוד ואף דנעשה בקנין מ"מ הא עיקר שיעבודו של קנין משום דלכתיבה עומד וא"כ עיקרו של הקנין הוא השטר ונס לא שני בלא"ה לחכור ר"ל בכוחם אבל בקרקע בעקרית בשאר שטרי קנינים ונם הסיעבוד די (כמו) בעדים ל"ל שמוסיל כומ"ם לקנות בקרקע ע"י השטר שהוא קרקע יכול לקנות אפילו אחר הכנין כמלו' ובשמקר' אחר המלו' בכומ"ם יכול לחחלו: (מב) נשבע הלוקח שלא. הא אמר לו אפילו אחר המכיר' שנפרע היה נאמן ש"ך וע"ב)(דרק הלוקח נשבע והיורש אינו אפילו אם

ביאורים

נמשך והוא ששוט: כג) מכנסת לבעלה שטר חוב החלקת מחוקק. והבית שמואל באה"ע סי' נ"א ס"ק ב' כתבו דאם הלוה טוען מרעתי' צריכה לישבע ואם אינה רוצה לישבע שמואל לא יפרע הלוה ע"ש. ונראה דס"ל כשיטת המחבר בח"מ סי' מ"ז דאפי' בחב לאחרים דאינו יכול למחול בעינן דוקא כתוב בו נאמנות ובאם לא אינו נובה א"כ הי"ה במכנסת לבעלה שט"ח.אבל דעת הש"דשם ס"ק ד' דבחב לאחרים כיון שאינו יכול למחול אפי' אין כתוב בו נאמנות וא"י לישבע אפ"ה נובה א"כ הי"ה במכנסת שט"ח לבעלה כיון דא"י לישבע אפי' אינו רוצה לישבע ואין כתוב בו נאמנות נובה וכן מוכח בא"ש ור"ן בפ' הנשבעין שכתבו הטעם שבועת המוכר משום דנאמן לומר פרוע במינו דמחיל משמע במקום דא"י למחול דא"נ לומר פרוע דלית ליה מינו אין מקום לשבועה זו: כד) שהוא עיקר הקנין. עש"ך שכתב אף דשט"ח כבר נשתעבד בזוזי והשטר הוא רק לראיה מכל מקום נקנה בכומ"ם כיון שנכתב לגבות במשעבדי ובספר קצה"ח הקשה דהא שיעבודא דאוריי"תא אפי' במלוה בע"ח אם אינו כן מדאוריי"תא השטר הוא רק לראיה וקשה למאן דסבירא ליה דמ

אחר שהוא פרוע היה נאמן אפי' אחר המכירה שנפרע קודם המכירה וכן העליתי לקמן ס"ק כ"ה באריכות וע"ש: (מט) גם הוא כו'. פי' שניהן נשבעין דטוענין' בעד היורשים כל מה שהי' יכול אביהן לטעון ואלו הי' מי היה יכול לטעון שפרע להמוכר או להלוקח מ"ה ישבעו שניהן מספק משא"כ אם הלוה חי דא"ל לישבע אלא האחד שאומר בברי שפרע לו עכ"ל סמ"ע וכ"כ הב"ח גם הוא צריך לישבע כו' שהרי כשם שיש ספק שמא פרע למוכר כך יש ספק שמא פרע למוכר כו' ולפעד"ז לפרש כפשוטו דקאי אשבועה דלעיל שהלוקח צריך לישבע שאינו יודע הוא שפרע למוכר דשמא יודע שפרע למוכר וגם המוכר צריך לישבע שלא נפרע ואין שבועת המוכר פוטרו ללוקח דשמא המוכר נשבע לשקר והלוקח יודע שהוא פרוע וכיון שבא לגבות מהיתומים צריך לישבע נ"כ (אבל כשהלוה חי אין הלוקח צריך לישבע דהא אין טוען שהוא יודע שפרע למוכר) מיהו נראה שצריך לכלול נ"כ שלא נפרע הוא בעצמו מן הלוה ולפי זה אפי' היתומים מודים שלא נפרע הלוקח כגון שיודעים שלא זזה ידו מידם משעה שלקחו וכה"נ צריך לישבע כמ"ש ודו"ק:

(נא) וטוען שהוא פרוע שפרע למוכר ואמר ישבע לי המוכר שלא נפרע הוא בעצמו מן הלוה ולפי זה אפי' היתומים מודים שלא נפרע הלוקח כגון שיודעים שלא זזה ידו מידם משעה שלקחו וכה"נ צריך לישבע כמ"ש ודו"ק:

(נב) ואין בו נאמנות אבל אם הוא חי לט (מט) גם הוא מ (נ) (מה) צריך [לח] לישבע קודם שיגבה [לט] הלוקח [סב] וכן אם הלוה קיים(נא) [סג] וטוען שהוא [מ]פרוע(נב) [סד] ואין בו נאמנות ס אם (מו) המוכר קיים ישבע וגובה הלוקח [סה] מא ואם אינו רוצה לישבע (מז) לא יפרע הלוה [סו] (נג) (והמוכר צריך לשלם ללוקח) (נ"י) ע [סז] ואם המוכר מת נשבע היורש שלא פקדני אבא מא (נד) [סח] ואם אינו

ששטר זה פרוע וגובה [סט] ודוקא שמת המוכר אבל עצמו אף אם אין לו משל אביו דאף דברים היזק באשר אינו רוצה לישבע מ"מ אין משלם מכיסו היזקו וכמ"ש הטור בסי' ק"ז סכ"ח דלכ"ע אם מכרו היורשים מטלטלים אביהן אף דדמי המטלטלים עדיין בידן אין הב"ח גובה מידן אף לבתר תקנת חז"ל שמטלטלים משועבדים לב"ח ע"ש והארכתי בסי' פ"ז בסמ"ע בס"ק י"ב ובכר האריכתי בסי' פ"ו סעיף ז' ס"ק י"ח וסתרתי דברי הסמ"ע בזה והוכחתי דחייבים לשלם מנכסי עצמן ול"ד לדלקמן סי' ק"ז כלל ע"ש ועוד דחייב ממה שהוכחתי לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ו מדברי ה' המגיד והמחבר והסמ"ע ס"ק ל"א נופיה דחייבים לשלם כל דמי השטר כשאין רוצים ליישבע ולא שני כשיחזירו לגוקח הדמים שקבל אביהן ממנו והיינו ע"כ מדיני דגרמי שהן גורמים לו עכשיו היזק במה שאין רוצים ליישבע ומפסידים לו השטר דאל"כ הי' די כשישלמו לו הדמים שנתן לאביהם ואם כן פשיטא שחייבים לשלם מנכסי עצמם כיון שהם עכשיו גורמים לו היזק לגוקח וכדלקמן סעיף ל"ב וזה ברור (ואפי' להפוסקים לקמן סעיף ל"ב בהג"ה דא"ל לשלם רק הדמים שקבל מ"מ מוכח עכ"פ דהיזק הוא עושה עכשיו רק כיון דמעיקר' זביגא ריעי קא זבין א"ל לשלם לו רק דמים שקבל וא"כ מ"מ צריכים לשלם לו מנכסי עצמן ודוק ועוד שהרי הסמ"ע כתב דברי אדברי המחבר והרי המחבר ס"ל לקמן סל"ב דצריך לשלם לו כל דמי השטר וכן הכרעתי שם ס"ק ק"ט ועיקר) :

אינו

עצמו אף אם אין לו משל אביו דאף דברים היזק באשר אינו רוצה ליישבע מ"מ אין משלם מכיסו היזקו וכמ"ש הטור בסי' ק"ז סכ"ח דלכ"ע אם מכרו היורשים מטלטלים אביהן אף דדמי המטלטלים עדיין בידן אין הב"ח גובה מידן אף לבתר תקנת חז"ל שמטלטלים משועבדים לב"ח ע"ש והארכתי בהוכחה

(נג) צריך ליישבע ומ"מ כשמת המוכר גובה הלוקח כיון דקנהו בעוד הלוה חי ויטען הלוה שפרעו אין זה בכלל אמרה אין אדם מורים שבוע' עכ"ל סמ"ע ואין לשונו מדוקדק דאפי' הי' נגבי שבוע' דבעי לפרע מיתומי' ולא נגד הלוה דהבו לה דלא לוסיף עלה כדלק' סי' ק"מ סעיף י"ד והכא היינו טעמא כמ"ש עיקר חיוב אלא שמשביעים אותו מפני שהוא פרוע במנו שיכול למחול ע"ש: (נא) וטוען שהוא פרוע שפרע למוכר ואמר ישבע לי המוכר לך צריך ליישבע והיינו שכתבו הרמב"ם והמחבר לעיל סי"א ואם טען שפרע לגוי ואמר ישבע לי כו' אבל אם אינו אומר ישבע לי אע"פ שאומר שפרעו א"צ ליישבע כדלק' סי' פ"ב סעיף ב' אבל כשמת הלוה צריך ליישבע נגד היורשים אפילו אין אומרים ישבע לו דאין יתומים שבע לו אע"פ שמשביעים אלא בשבועה כדלקמן סי' ק"מ סעיף ג' וע"ש: (נב) ואין בו נאמנות אבל אם אינו רוצה ליישבע אף אינו אומר שפרע אף אינו רוצה ליישבע א"כ כשאינו רוצה ליישבע אף אינו אומר שפרע מ"מ לא יפרע לו הלוה אבל אם מודה שהוא פרוע אף שם בו נאמנות פטור הלוה כמ"ש לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ד והמוכר משלם מה שמפסידו בדבורו וכ"כ הרא"ש והר"ן וה' המגיד ושאר פוסקים שנאמן לומר פרוע במנו דאי בעי מחיל: וכתב ב"י בסעיף י"ד וז"ל ונראה דהיינו דוקא כשהמוכר מודה שהוא פרוע אבל אם אומר עיינתי בחשבוני ולא פש לי נביה מידי אי לא ידיע' מילת' בסהדי לאו כל כמיני' דהמוכר דה"ל כהוה עובד' דהנהו גילאי דספ"ק דגיטין וכ"כ בספר התרומות שער נ"א עכ"ל וכן הביא הב"י אא"כ בתחו' יג דברי הבעה"ת שכ' דא"י לומר עיינתי בחשבוני וטעיתי אלא כי ידיע' מילת' בסהדי בב"י ואחריו נמשכו הד"מ והסמ"ע ס"ק ל"ב שמחלקין בין פרוע ובין עיינתי בחשבוני ע"ש ולפע"ד זה אינו אלא כי היכא דיכול לומר פרוע במנו שיכול למחול ה"ה שנאמן לומר עיינתי בחשבוני וטעיתי ולא דמי להוה עובד' דהנהו גילאי דספ"ק דגיטין דשתם הודה שהוא חייב וחזק' אין אדם מודה אלא אחר שמדקדק היטב וכמ"ש התוס' והרא"ש שם אבל הכא הרי לא הודה על עצמו בכלום ואחייב ברור' לזה שהרי התוס' והרא"ש שם ספ"ק דגיטין כתבו דס"ל לרבינו חננאל ולהרי"ף בעובד' דגילאי דא"י לומר טעיתי במנו דפרעתי וכ"כ הר"ן שם סי"א כן לדעת הרי"ף והרי בפרק הכותב נבי מוכר שט"ח ומחלו מחול משום דיכול לומר עיינתי בחשבוני ולא פש לי מידי נביה כו' ואנן מסתברא לן דליתא להאי טעמא כו' עד ועוד אי הא דאמר שמואל חזר ומחלו מחול משום דיכול לומר עיינתי בחשבוני ולא פש לי מידי נביה הכי איבעי ליה למימר המוכר שט"ח לאבירו וחזר ואמר לא פש לי מידי נביה מהימן ולא אל"ל וחזר ומחלו מחול ומדאמר וחזר ומחלו מחול ס"מ דאפי' אמר אי"ל נביה אלא הרי הוא מחול לו מחול כו' עכ"ל וכן מבואר מדברי הר"ן שם בפ' הכותב שכ' וז"ל ואזינן למקלת רבוות' כו' זהו דעת ר"ח שב' דטעם דמוחל משום דיכול למימר עיינתי בחשבוני ולא פש לי מידי והקשו עליו הרי"ף כו' עד ועוד הקשו עליו דבמקום אחר לאחרים לאו כל כמיני' לומר שטר אמנה הוא כדאית' בפ' האשה שנתארמלו' וה"ה לפרוע ואדרבה בסוף פ"ק דב"ב מוכח שאינו נאמן לומר פרוע אלא משום דמלי מחיל כו' עכ"ל הרי להדיא דכמו שיכול לומר פרוע ה"ה שיכול לומר עיינתי בחשבוני ובהיות כן גם דברי בעה"ת נופ' לל"ע דשיאך כתב דבעינ' דידע' מלתא בסהדי ומסיים על זה וטעם דבר זה פירשו הרי"ף בפ"ק דגיטין גבי הנהו גילאי ומביאו ב"י בתחו' יג דהא ע"כ לא בעינ' ידיע מילת' בסהדי אלא גבי עובד' דהנהו גילאי פ"ק דגיטין משא"כ הכא וכדמוכח מדברי הרי"ף בפרק הכותב להדיא וכמ"ש . בע"כ ל"ל דבעה"ת מיירי בענין דלית ליה מנו שיכול למחול כגון שמכרו לחברו במעמד שלשתן וכה"ג ובאמת בכה"ג גם פרוע א"י לטעון תדע שהרי הבעה"ת עצמו מסיק בשער כ"א בשם הרמב"ן בספר הזכות דגם הרי"ף ס"ל בעובד' דהנך גילאי דיכול לטעון עיינתי בחשבוני וטעיתי בתנו דפרעתי ולא בעי הרי"ף אלא לו' שמגד הטענה עצמה אינו נאמן לו' טעיתי וכאן בשער כ"א כתב לדעת הרי"ף דבעינא ידיע מילתא בסהדי ועוד בשתעיין בבעה"ת שער כ"א תראה שאחר שכ' דברין שהביא ב"י בתחו' יג וז"ל ועשה דבר זה פירש הרי"ף ז"ל בהלכותיו ספ"ק דגיטין בענין הנהו תרי גנאי כו' וכבר כתבנו זה בשער עשרים ושמנה שהקדמנו עכ"ל הרי בשער כ"א מסיק בשם הרמב"ן שדעת הרי"ף דנאמן לומר טעיתי במנו דפרעתי וכן נראה דעת הבעה"ת עצמו שם בשער כ"א וכמ"ש הטור וב"י לקמן סי' קכ"ו סי"ד בשמו אלא ודאי מ"ש הבעה"ת כאן בשער כ"א לא בא אלא לומר שטענת טעיתי בעצמה טענה נרועה היא ולא מהימן אלא בשהדי היכא דלית ליה מנו . אבל דברי הב"י והד"מ והסמ"ע שנמשכו אחריו א"א לייסב כן שהרי מחלקין בין פרוע ובין עיינתי בחשבוני ע"ש ולפע"ד דגיטין דשתם הודה שהוא חייב וחזק' אין אדם מודה דאינו נאמן לומר טעיתי ונם כתב ע"ז וכ"פ בס' התרומות שער כ"א ואם אי שתקת כנ"ל . (נג) והמוכר צריך לשלם ללוקח כבר כתבתי המבטל את השטר דינו כפרוע פשיטא דהכא בלא"ה ליתא להאי דינא שב' הב"י וד"מ והסמ"ע וק"ל): לעיל סעיף י"א דהיינו כל דמי השטר ולא שני כשמשלם הדמים שקבל וכ"כ עוד המחבר לקמן סעיף כ"ד שמשלם כפי מה שהזיקו : (נד) ואם אינו רוצה (ליישבע) חוזר הלוקח עליו . כתב הסמ"ע ס"ק מ"א דהיינו בנובה מנכסים שירש מאביו אבל לא מנכסי עצמו אף אם אין לו משל אביו דאף דברים היזק במה שאינו רוצה ליישבע מ"מ אין משלם מכיסו היזקו וכמ"ש הטור בסי' ק"ז סכ"ח דלכ"ע אם מכרו היורשים מטלטלים דאביהן אף דדמי המטלטלים עדיין בידן אין הב"ח גובה מידן אף לבתר תקנת חז"ל שמטלטלים משועבדים לב"ח ע"ש והארכתי בהוכח' זו בסי' פ"ז בסמ"ע בס"ק י"ב ובכר האריכתי בסי' פ"ו סעיף ז' ס"ק י"ח וסתרתי דברי הסמ"ע בזה והוכחתי דחייבים לשלם מנכסי עצמן ול"ד לדלקמן סי' ק"ז כלל ע"ש ועוד דחייב ממה שהוכחתי לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ו מדברי ה' המגיד והמחבר והסמ"ע ס"ק ל"א נופיה דחייבים לשלם כל דמי השטר כשאין רוצים ליישבע ולא שני כשיחזירו לגוקח הדמים שקבל אביהן ממנו והיינו ע"כ מדיני דגרמי שהן גורמים לו עכשיו היזק במה שאין רוצים ליישבע ומפסידים לו השטר דאל"כ הי' די כשישלמו לו הדמים שנתן לאביהם ואם כן פשיטא שחייבים לשלם מנכסי עצמם כיון שהם עכשיו גורמים לו היזק לגוקח וכדלקמן סעיף ל"ב וזה ברור (ואפי' להפוסקים לקמן סעיף ל"ב בהג"ה דא"ל לשלם רק הדמים שקבל מ"מ מוכח עכ"פ דהיזק הוא עושה עכשיו רק כיון דמעיקר' זביגא ריעי קא זבין א"ל לשלם לו רק דמים שקבל וא"כ מ"מ צריכים לשלם לו מנכסי עצמן ודוק ועוד שהרי הסמ"ע כתב דברי אדברי המחבר והרי המחבר ס"ל לקמן סל"ב דצריך לשלם לו כל דמי השטר וכן הכרעתי שם ס"ק ק"ט ועיקר) :

באר

פרוע היה נאמן אפילו לאחר המכירה שנפרע קודם המכירה. ב"ר . [לח] ליישבע. הסמ"ע שהב"ד סוברין בעד היורשים כל מה שאביהן היה יכול לטעון שפרעו למוכר או ללוקח מ"ה ישבעו שניהן מספק משא"כ אם הלוה חי א"ל ליישבע אלא הא' שאומר ברי לי שפרעו למוכר או ללוקח דהרי לא לשניהן פרעו. סמ"ע : [לט] הלוקח . ומקום כשמת המוכר גובה הלוקח בשבועה כיון דקנהו בעוד הלוה חי ובשעת המכירה לא היה מחוייב ליישבע בפ"פ דדלמא לא יטענו הלוה שפרעו אין זה בכלל אין אדם מורים ממון שיש עליו שבועה וכמ"ש בסי' ק"ח עכ"ל הסמ"ע וכתב הס"ך דאין לבונו מדוקדק

נתיבות

משה"כ היורש מודה שהוא פרוע א"כ וכן א"י למחול ובשעה הלוקח הוא לפילו לא אמר הבעה לי כדין הבא ליפרע מיתומים: (מד) גם הוא לריך ליישבע. פי' המוכר בשבע אלא נפרע הוא ואין הלוקח לריך ליישבע אל"א לו המוכר כיון שהמוכר לפיכו ובשבע לא מצדיקן ליה בשבע לשקר אמ"ע ודלא כש"ך : ובסיפא בשהלו' חי א"ל ליישבע רק לוחו שאומר הלוה שפרע לו : (מה) לריך

המשפט

ליישבע. ולא כיון דמה לוה בחיי המלו' אין אדם מורים שבועה לבניו כיון דהמכר לאחר והוא חי ל"ש שוב מה תלוה והלוקח הוא המלוה והלוקח חי ס"ש)(אבל בכתובה אפילו אם מת הבעל בחיי האש' אחר שמכר' אינו נוב' ע"ב סי' ק"ה : (מו) המוכר קיים ישבע. היינו בשטוען ישבע לי דבשהלו' קיים אין המלוה בשבע עד שטוען ישבע לי משא"כ כיתומים : (מז) ולא יפרע

חידושים

ביאורים

היורש אף שאין הלוקח נשבע מטעם דמצי לו' לו אי שתקת כנ"ל וא"ל דא"כ גם בריש כשהמוכר חי שכתב המחבר ששניהם נשבעים המוכר והלוקח למה צריך הלוקח לישבע ואמאי לא משלם ע"י שבועה המוכר לבד דהא הלוקח מצי לומר לו אי שתקת זה אינו דדוקא בסיפא שהשבוע' המוטל עליו הוא על פרעון שפרע להמוכר אז ודאי דיכול לו' לו אי שתקת מטעם שכ' הר"ן דיכול לומר נהי שפרעת לחמוכר מ"מ הא אני לא הזקתיך במה שלקחתי דהא מ"מ אפי' אם לא לקחתי היית צריך לשלם וכיון דהיית צריך לשלם לו אמרי' ביה מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו משא"כ ברישא שטוען שפרע ללוקח נופ' ודאי דחייב הלוקח לישבע שלא פרע דבזה לא טייך לומר אי שתקת דהיינו כיון שלא הזיקו בלקיחתו ומה מכר ראשון לשני דהא ודאי, אם לא לקחו לא הי' פורע להלוקח והריעותא בא מצד הלוקח הטעם שהמוכר מחויב לישבע כתב הר"ן והרא"ש בס' כל הנשבעין דהוא משום דהמוכר נאמן לומר פרוע במינו דמחל ע"ש והביאו הב"י בטור . ולפ"ז כיון שמביא בעיף ל"א כשהלוקח חיוב ומכרו א"י למחול ממילא אינו נאמן' פרוע ואינו חייב לישבע.ולפ"ז שפיר פסק המחבר דמחויב לשלם להלוקח ע"י שבועת

קצות

אע"ג דלא כתב ליה דאקרי דכל בעתא ובעתא רגיב עליה מיוב פדיון הבן ע"ש וה"ה בזה אפ"ג דבבר נתפייב בזוזי עוד נתחייב בשע"ם דומיא דפדיון הבן דאל מיוב על מיוב משא"כ קנין בדה אם בבר נקנה בו הבדה שוב אין יכול לחול עוד קנין דאין קנין חל על קנין ודבר בשאינו שלו מבר ומש"ה שטר קנין דנקנה בכסף אין הבטר אלא לראי' משא"כ בחיוב דאע"ג דבבר נתחייב יכול להתחייב עוד בבט"מ וכיון דיש מיוב גם בשט"ם הרי יכול להקנות אחיו וכל שבנודי' דאית ביה מיוב וו"כ : ובזה ניחא הא דאמרי'

יאור הנר"א

היורשין וכ"מ בתחו' שם דמדמי להו לאבדדי: (ליקוט) אלא כו' . ערש"י שם ד"ה אבל כו' (ע"כ): [סא] ודוקא שמת המוכר אבל.ואם המוכר מת בשבע היורש. שטר נ"א עכ"ל וכן הביא הב"י אא"כ בתחו' ומ"ש הבעה"ת כ"ל כמ"ש בס' התרומות שער נ"א עכ"ל ואחריו נמשכו הד"מ והסמ"ע ס"ק ל"ב שמחלקין בין פרוע ובין עיינתי בחשבוני ע"ש ולפע"ד זה אינו אלא כי היכא דיכול לומר פרוע במנו שיכול למחול ה"ה שנאמן לומר עיינתי בחשבוני וטעיתי ולא דמי להוה עובד' דהנהו גילאי דספ"ק דגיטין וכ"כ בספר התרומות שער נ"א עכ"ל וכן הביא הב"י אא"כ בתחו' יג דברי הבעה"ת שכ' דא"י לומר עיינתי בחשבוני וטעיתי אלא כי ידיע' מילת' בסהדי ע"ש בב"י ואחריו נמשכו הד"מ והסמ"ע ס"ק ל"ב שמחלקין בין פרוע ובין עיינתי בחשבוני ע"ש ולפע"ד זה אינו אלא כי היכא דיכול לומר פרוע במנו שיכול למחול ה"ה שנאמן לומר עיינתי בחשבוני וטעיתי ולא דמי להוה עובד' דהנהו גילאי דספ"ק דגיטין דשתם הודה שהוא חייב וחזק' אין אדם מודה אלא אחר שמדקדק היטב וכמ"ש התוס' והרא"ש שם אבל הכא הרי לא הודה על עצמו בכלום ואחייב ברור' לזה שהרי התוס' והרא"ש שם ספ"ק דגיטין כתבו דס"ל לרבינו חננאל ולהרי"ף בעובד' דגילאי דא"י לומר טעיתי במנו דפרעתי וכ"כ הר"ן שם סי"א כן לדעת הרי"ף והרי בפרק הכותב נבי מוכר שט"ח ומחלו מחול משום דיכול לומר עיינתי בחשבוני ולא פש לי מידי נביה כו' ואנן מסתברא לן דליתא להאי טעמא כו' עד ועוד אי הא דאמר שמואל חזר ומחלו מחול משום דיכול לומר עיינתי בחשבוני ולא פש לי מידי נביה הכי איבעי ליה למימר המוכר שט"ח לאבירו וחזר ואמר לא פש לי מידי נביה מהימן ולא אל"ל וחזר ומחלו מחול ומדאמר וחזר ומחלו מחול ס"מ דאפי' אמר אי"ל נביה אלא הרי הוא מחול לו מחול כו' עכ"ל וכן מבואר מדברי הר"ן שם בפ' הכותב שכ' וז"ל ואזינן למקלת רבוות' כו' זהו דעת ר"ח שב' דטעם דמוחל משום דיכול למימר עיינתי בחשבוני ולא פש לי מידי והקשו עליו הרי"ף כו' עד ועוד הקשו עליו דבמקום אחר לאחרים לאו כל כמיני' לומר שטר אמנה הוא כדאית' בפ' האשה שנתארמל' וה"ה לפרוע ואדרבה בסוף פ"ק דב"ב מוכח שאינו נאמן לומר פרוע אלא משום דמלי מחיל כו' עכ"ל הרי להדיא דכמו שיכול לומר פרוע ה"ה שיכול לומר עיינתי בחשבוני ובהיות כן גם דברי בעה"ת נופ' לל"ע דשיאך כתב דבעינ' דידע' מלתא בסהדי ומסיים על זה וטעם דבר זה פירשו הרי"ף בפ"ק דגיטין גבי הנהו גילאי ומביאו ב"י בתחו' יג דהא ע"כ לא בעינ' ידיע מילת' בסהדי אלא גבי עובד' דהנהו גילאי פ"ק דגיטין משא"כ הכא וכדמוכח מדברי הרי"ף בפרק הכותב להדיא וכמ"ש . בע"כ ל"ל דבעה"ת מיירי בענין דלית ליה מנו שיכול למחול כגון שמכרו לחברו במעמד שלשתן וכה"ג ובאמת בכה"ג גם פרוע א"י לטעון תדע שהרי הבעה"ת עצמו מסיק בשער כ"א בשם הרמב"ן בספר הזכות דגם הרי"ף ס"ל בעובד' דהנך גילאי דיכול לטעון עיינתי בחשבוני וטעיתי בתנו דפרעתי ולא בעי הרי"ף אלא לו' שמגד הטענה עצמה אינו נאמן לו' טעיתי וכאן בשער כ"א כתב לדעת הרי"ף דבעינא ידיע מילתא בסהדי ועוד בשתעיין בבעה"ת שער כ"א תראה שאחר שכ' דברין שהביא ב"י בתחו' יג וז"ל ועשה דבר זה פירש הרי"ף ז"ל בהלכותיו ספ"ק דגיטין בענין הנהו תרי גנאי כו' וכבר כתבנו זה בשער עשרים ושמנה שהקדמנו עכ"ל הרי בשער כ"א מסיק בשם הרמב"ן שדעת הרי"ף דנאמן לומר טעיתי במנו דפרעתי וכן נראה דעת הבעה"ת עצמו שם בשער כ"א וכמ"ש הטור וב"י לקמן סי' קכ"ו סי"ד בשמו אלא ודאי מ"ש הבעה"ת כאן בשער כ"א לא בא אלא לומר שטענת טעיתי בעצמה טענה נרועה היא ולא מהימן אלא בשהדי היכא דלית ליה מנו . אבל דברי הב"י והד"מ והסמ"ע שנמשכו אחריו א"א לייסב כן שהרי מחלקין בין פרוע לעיינתי בחשבוני הרי דמיירי להדיא דאית ליה מנו ואפ"ה כתב דאינו נאמן לומר טעיתי ונם כתב ע"ז וכ"פ בס' התרומות שער נ"א ואם אי שתקת אינו מסיד דהא עיקר הטעם שהמוכר מחויב לישבע כתב הר"ן והרא"ש בס' כל הנשבעין דהוא משום דהמוכר נאמן לומר פרוע במינו דמחל ע"ש והביאו הב"י בטור . ולפ"ז כיון שמביא בעיף ל"א כשהלוקח חיוב ומכרו א"י למחול ממילא אינו נאמן' פרוע ואינו חייב לישבע.ולפ"ז שפיר פסק המחבר דמחויב לשלם להלוקח ע"י שבועת

חושן

פ"ב דגיטין דף כ' נהא דדייק אביי על כותב בכתא' ואחרים מומחין והא בעינן ספר מקנה ולוקא והקבו נמוס' דהא החם אינו אלא לראיה ולקלא אחבריב ע"ש ולפמ"ש ניחא דזימנין דמקנה אח הכתא' לאחרים בכתיבה ומסירה ואם הוא על הספר מקנה ומועיל לחייב עצמו בזה מכוס הכי יכול להקנותו אבל אם אינו על ספר מקנה אין בו מועיל להחייב וא"כ אינו אלא לראיה ואינו נקנה בכתיבה ומסירה אבל קבה הא דבהנו הכור וס"ע סעיף ו' דבסרי עוכאות אם הוא עבוי בענין שהוא כסר בדיניה נקנין

הגהות אמרי ברוך

מגבי' מבנ"ח לשטר מאוחר גם במלו' ע"פ בשאר הביעבודא דאורייתא על בכ"מ. גם מדברי התוספת שם בב"מ ד"ה אין בשבעין בשבע דבשאר שד"ח על בכ"ח ולכן הולרכו לומר דדינו של ר' יוחנן בכופר ממון שיש עליו עדים מיירי דל"ל בכ"ח ממילא נראה דאף דבפקיעו הביעבוד לגבי הלקוחות אין מקום להפקעה זו רק במלוה ע"פ אבל היכא דאיכא קלא תגד בשטר בשאי הביעבוד דאורייתא ומגד במלוה ולא מחמת השטר ולבסוכרים דאף אי שד"ח אין הביעבוד מה"ת רק על נכסים שיש לבלוה בשעת הלואה ולא על דאקני משכחת שיבי' שטר הלוא' גם מדאורי' שטר קנין כגון שהלוא' הי' בניסן וקנ' קרקעות באייר ובסיון נתן שטר חוב להמלו' שע"י השטר בשתעבדו הנכסים שקנ' אחר ההלוא' עד זמן כתיב' השטר :

חכמת שלמה

סעיף טו ר"ב עיין בש"ך ס"ק ס"ב ד"ה כתב הטור והמחבר ועיין בחיבורי לחו"מ מהדורא ג' מ"ש לייסב דברי הרא"ש בא"ש לאו כ"ש דיני נמירי ודו"ק :

ביאור הגר"א

היורשין וכ"מ בתחו' שם דמדמי להו לאבדדי: (ליקוט) אלא כו' . ערש"י שם ד"ה אבל כו' (ע"כ): [סא] ודוקא שמת המוכר אבל.ואם המוכר מת בשבע היורש. שטר נ"א עכ"ל וכן הביא הב"י אא"כ בתחו' ומ"ש הבעה"ת כ"ל כמ"ש בס' התרומות שער נ"א עכ"ל ואחריו נמשכו הד"מ והסמ"ע ס"ק ל"ב שמחלקין בין פרוע ובין עיינתי בחשבוני ע"ש ולפע"ד זה אינו אלא כי היכא דיכול לומר פרוע במנו שיכול למחול ה"ה שנאמן לומר עיינתי בחשבוני וטעיתי ולא דמי להוה עובד' דהנהו גילאי דספ"ק דגיטין וכ"כ בספר התרומות שער נ"א עכ"ל וכן הביא הב"י אא"כ בתחו' יג דברי הבעה"ת שכ' דא"י לומר עיינתי בחשבוני וטעיתי אלא כי ידיע' מילת' בסהדי ע"ש בב"י ואחריו נמשכו הד"מ והסמ"ע ס"ק ל"ב שמחלקין בין פרוע ובין עיינתי בחשבוני ע"ש ולפע"ד זה אינו אלא כי היכא דיכול לומר פרוע במנו שיכול למחול ה"ה שנאמן לומר עיינתי בחשבוני וטעיתי ולא דמי להוה עובד' דהנהו גילאי דספ"ק דגיטין דשתם הודה שהוא חייב וחזק' אין אדם מודה אלא אחר שמדקדק היטב וכמ"ש התוס' והרא"ש שם אבל הכא הרי לא הודה על עצמו בכלום ואחייב ברור' לזה שהרי התוס' והרא"ש שם ספ"ק דגיטין כתבו דס"ל לרבינו חננאל ולהרי"ף בעובד' דגילאי דא"י לומר טעיתי במנו דפרעתי וכ"כ הר"ן שם סי"א כן לדעת הרי"ף והרי בפרק הכותב נבי מוכר שט"ח ומחלו מחול משום דיכול לומר עיינתי בחשבוני ולא פש לי מידי נביה כו' ואנן מסתברא לן דליתא להאי טעמא כו' עד ועוד אי הא דאמר שמואל חזר ומחלו מחול משום דיכול לומר עיינתי בחשבוני ולא פש לי מידי נביה הכי איבעי ליה למימר המוכר שט"ח לאבירו וחזר ואמר לא פש לי מידי נביה מהימן ולא אל"ל וחזר ומחלו מחול ומדאמר וחזר ומחלו מחול ס"מ דאפי' אמר אי"ל נביה אלא הרי הוא מחול לו מחול כו' עכ"ל וכן מבואר מדברי הר"ן שם בפ' הכותב שכ' וז"ל ואזינן למקלת רבוות' כו' זהו דעת ר"ח שב' דטעם דמוחל משום דיכול למימר עיינתי בחשבוני ולא פש לי מידי והקשו עליו הרי"ף כו' עד ועוד הקשו עליו דבמקום אחר לאחרים לאו כל כמיני' לומר שטר אמנה הוא כדאית' בפ' האשה שנתארמל' וה"ה לפרוע ואדרבה בסוף פ"ק דב"ב מוכח שאינו נאמן לומר פרוע אלא משום דמלי מחיל כו' עכ"ל הרי להדיא דכמו שיכול לומר פרוע ה"ה שיכול לומר עיינתי בחשבוני ובהיות כן גם דברי בעה"ת נופ' לל"ע דשיאך כתב דבעינ' דידע' מלתא בסהדי ומסיים על זה וטעם דבר זה פירשו הרי"ף בפ"ק דגיטין גבי הנהו גילאי ומביאו ב"י בתחו' יג דהא ע"כ לא בעינ' ידיע מילת' בסהדי אלא גבי עובד' דהנהו גילאי פ"ק דגיטין משא"כ הכא וכדמוכח מדברי הרי"ף בפרק הכותב להדיא וכמ"ש . בע"כ ל"ל דבעה"ת מיירי בענין דלית ליה מנו שיכול למחול כגון שמכרו לחברו במעמד שלשתן וכה"ג ובאמת בכה"ג גם פרוע א"י לטעון תדע שהרי הבעה"ת עצמו מסיק בשער כ"א בשם הרמב"ן בספר הזכות דגם הרי"ף ס"ל בעובד' דהנך גילאי דיכול לטעון עיינתי בחשבוני וטעיתי בתנו דפרעתי ולא בעי הרי"ף אלא לו' שמגד הטענה עצמה אינו נאמן לו' טעיתי וכאן בשער כ"א כתב לדעת הרי"ף דבעינא ידיע מילתא בסהדי ועוד בשתעיין בבעה"ת שער כ"א תראה שאחר שכ' דברין שהביא ב"י בתחו' יג וז"ל ועשה דבר זה פירש הרי"ף ז"ל בהלכותיו ספ"ק דגיטין בענין הנהו תרי גנאי כו' וכבר כתבנו זה בשער עשרים ושמנה שהקדמנו עכ"ל הרי בשער כ"א מסיק בשם הרמב"ן שדעת הרי"ף דנאמן לומר טעיתי במנו דפרעתי וכן נראה דעת הבעה"ת עצמו שם בשער כ"א וכמ"ש הטור וב"י לקמן סי' קכ"ו סי"ד בשמו אלא ודאי מ"ש הבעה"ת כאן בשער כ"א לא בא אלא לומר שטענת טעיתי בעצמה טענה נרועה היא ולא מהימן אלא בשהדי היכא דלית ליה מנו . אבל דברי הב"י והד"מ והסמ"ע שנמשכו אחריו א"א לייסב כן שהרי מחלקין בין פרוע לעיינתי בחשבוני הרי דמיירי להדיא דאית ליה מנו ואפ"ה כתב דאינו נאמן לומר טעיתי ונם כתב ע"ז וכ"פ בס' התרומות שער נ"א ואם אי שתקת אינו מסיד דהא עיקר הטעם שהמוכר מחויב לישבע כתב הר"ן והרא"ש בס' כל הנשבעין דהוא משום דהמוכר נאמן לומר פרוע במינו דמחל ע"ש והביאו הב"י בטור . ולפ"ז כיון שמביא בעיף ל"א כשהלוקח חיוב ומכרו א"י למחול ממילא אינו נאמן' פרוע ואינו חייב לישבע.ולפ"ז שפיר פסק המחבר דמחויב לשלם להלוקח ע"י שבועת

בהוכחה זו בסי' פ"ו ובדריסה ובסמ"ע ע"ם בס"ק י"ב: מב אינו גובה אפי' בשבועה. ה"ע כיון דהמוכר מיד שמת הלוה קודם שמכר השטר לא היה יכול לגבות מיורשי הלוה כ"א בשבועה כדין הבא ליפרע מנכסי יורשים תו אין חדש יכול למכור לחבירו מתון שלא היה יכול לגבותו כ"א בשבועה:

מג חוזר וגובה ממנו הלוקח הלשון משמע דר"ל דהלוקח חוזר וגובה שנית מהלוה כיון דהב"ד אמרי ליה ליתנו להלוקח והוא עבר על פי ב"ד ומ"ם אח"כ וחס קדם הלו' כו' נפטר מיירי שקדם ופרע קודם שפסקו עליו הב"ד ליתן ללוקח מ"ה פטור משא"כ כשפסקו עליו הב"ד אזי הלוקח חוזר וגובה ממנו. אבל בפרים' כתבתי דס"ל דאפ"ה אינו חוזר הלוקח על הלוה כי אם על המלוה המוכר לו וקיבל

מחלה דאין זה מינו טוב דאי מחלה השתא היתה' צריכ' לשלם דמי שטרא מעליא אבל אם נפרע קודם אינה חייבת לשלם אלא הדמים שקבל מן המכר אמנם הדמים אינם אבל אם נפרע קודם אינה חייבת לשלם אלא דמי המכר מ"מ כולי עלמא לאו דינא נמירי והיא ירחה למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי הסטר אבל באומרת שנפרע קודם המכר דבר הידוע הוא כיון שמקח טעות היו הדמים חוזרין עכ"ל מ"מ דבריו לא נראין לי וקשי לי בהו טובא שהם נגד הסבר ונגד דברי עצמו ונגד הרב' פוסקים ונגד הס"ם וכמו שבאבאר. נגד הסבר' מ"ש כולי עלמא לאו דינא נמירי והיא ירא' למחול כו' הוא נגד הסבר' דהא אשכחן כמה מינות חצורות יותר מזה שצריכים למוד ועומק גדול בים התלמוד שהאם' נאמנת בחותן מינות וכל הס"ם והפוסקים מלאים מזה בכמה מקומות ולא אמרי' שמא חיכה יודעת הדין ואם מצינו לפעמים בס"ם אנו כולהו נמי דינא נמירי היינו דוקא במקומות שאמרו הם ושם ים עצם בדבר משא"כ בשאר דוכתי דאל"כ בטלת רוב וכמעט כל המינות שבס"ם ופוסקים. ונגד דברי עצמו שהרא"ם נופיה כתב בס"פ שניס אוחזין אהא דאמרי' אתם ס"מ איתא לדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחברו ומחלו מחול וז"ל ואו"ת דלמ' ניחא לה טפי בהחזרת השובר ממה שתמחול הכתוב' לבעלי' דאי מחלה היתה צריכה לשלם ללקוחות כל מה שהכתוב' שוה עכשיו כשהיא גרוש וכשמכר' ללקוחות היתה נשוא' ואינו משלמת אלא דמים מועטים שקבלה מן הלקוחות כי המכר לא היה מכר שכבר נתקבל' כתובתה ומתוך קושיא זו רוצים לו' דאף במחלת אינה צריכ' לשלם אלא מה שקבלה כו' וי"א דמשלמת כל מה שהוא הכתוב' עכשיו והיא דשמעתין איכא לאוקמי שהיא עכשיו נם כן נשוא' עכ"ל אלמא דלהמפרשים דאינ' צריכה לשלם אלא מה שקבל' נאמנת שהשובר נתנה לו קודם המכיר' ונפרעת קודם המכיר' במינו דאי בעיא מחלה עכשיו ולא אמרי' דלאו דינא נמיר' וירא' למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי השטר. וליכ' למימר דשאני התם שיש שובר דמה אין מחזירין השובר אלא על פיה ונגד הפוסקים שהבעה"ת שטר נ"א אלקו' כ' שיש אומרים שהמוחל צריך לשלם כל מה שכ' בשטר וכן סברת הר"מ אבל ר' שמואל כ' דצריך להחזיר לו ללוקח מה שנתן לו בלבד ומסתבר' כותיה גם יש ראיה מפ' שניס אוחזין דקאמר ס"מ איתא לדשמואל כו' ואם איתא דמנבינן כל מה שכ' בשטר אמאי יחזיר לבעל הא אי מחלה ליה אית לה לשלומי כל מה שכ' בשטר ואי מהדריב' שובר לבעל אשתכח שלא היתה' מכירת' כלום ואינה חייבת אלא מה שנתנו לה בכתובת' אלא ודאי משמע דלא נבינן אלא מה שנתן עכ"ל וכ"כ הנמוקי יוסף ספ"ק דמציע' וז"ל הניח' לרבותינו בעלי התוספות דאזר ומחלו אינו משלם אלא אותן דמים שקבל וכמו שנכתב בשם רב שרירא גאון ז"ל בתשוב' שפיר הוי מנו כו' עכ"ל וכ"כ הסמ"ג סוף מצות הסבת אבדה בעשה ע"ד דקנ"ה ע"א הרי מבואר להדי' בעשה"ת וכ' ומ"ג ולדברי הפוסקים דאינ' משלמת רק דמים שקבל' שפיר הוי מנו ולא אמרינן דלאו דינא נמירי וירא' למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי השטר אפילו אי אמרינן דנלפע"ד דאף לדברי הפוסקים דהמוחל צריך לשלם כל מה שכ' בשטר ולא אמרינן דבין שהיא עתה נשוא' או אלמנ' או גרושה דהא כבר כתבתי לקמן סעיף ל"ב ס"ק ק"ט דהע"קר דצריך לשלם כל מה שהוא השטר או הכתוב' ואם כן תיקשי הא דאמרינן בס"ם ס"מ איתא לדשמואל קושי' הנזכרת. ומה שכתב הרא"ש בפ' שניס אוחזין בסוף דבריו בזה והיא דשמעתין איכ' לאוקמי שהוא עכשיו נ"כ נשואה עכ"ל לא נהיר' לפע"ד שלא הועיל כלום בתירוץ זה דודאי לפי מה שהקשי' הוא דעכשיו היא גרוש' שייך תירוץ זה אבל לא היה צריך להקשות כן ועדיפא מיני' איכא לאקשויי דבין שהיא עכשיו נשואה או אלמנה או גרושה סוף סוף הא אנן לא ידעינן למי מכרה הכתוב' ודלמא מכר' הכתובה לאחר בזול או אפי' בזול הרבה ואין אותה לשטרות ואי מחלה השתא צריכה להחזיר לו כל מה שהוא הכתובה ואי נפרעה קודם רק דמים מועטים שקבל' זכו' נדחי' דעת הבע"ת ונמוקי יוסף וסמ"ג שהבאתי שהקשו כן בפשיטות ולא הזכירו בדבריהם שהי' עכשיו גרוש' אלא ודאי כוונתם כמו שכתבתי אלא ודאי ל"ל דאפי' להרי"ף ופייעתו שמפרשים ס"מ איתא לדשמואל כו' ונאמנת במנו היינו דמהימנינן לה שהכתוב' היא פרוש במנו דאי בעיא מחלה ליה אבל מ"מ לגבי נפשה לא מהימנינן שנפרע קודם המכיר' אלא אייבת לשלם ללוקח כל דמי הכתוב' כיון שבדבור' ובגרמת' השתא מפשרת לו כל הכתובה וכ"כ הרב המגיד פ' ט"ו מה' מלוה דין ז' להדיא והבאתיו לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ה וכתבתי שם שכן מבואר עוד בשאר פוסקים ע"ש א"כ מוכח מדברי הרב המגיד ושאר פוסקים הנזכרים לעיל דלא כדברי הרא"ש דבפרק הכותב הנ"ל ועוד נראה לפרש והוא עיקר ס"מ איתא לדשמואל כמו שנראה מפירש"י וכמ"ש הנמוקי יוסף שם להדיא וז"ל הניחא לרבותינו בעלי התוספות כו' שפיר הוי מנו אבל לפיר"א ז"ל שהוא שובר דמנו שטרא מעליא משלם ולא מה שקבלה בלבד וכמו שהסכימו שרמב"ן הרשב"א ז"ל מאי מינו איכ' הא ודאי טפי ניחא לה דשובר מעליא דלאו מדין מנו אתינן עלה אלא דכיון דקא מודה דפריע הוא ושובר מעליא הוא זו היא מחילתה וכמאן דאמרה מחול לך דמי עכ"ל ומפיים שם הנמוקי"י בסוף דבריו הרשב"א והרנב"ר משמע שם מדבריו שהם לקוחין מהרשב"א והר"ן א"כ הרי דעת רב"י והרשב"א והר"ן והנמוק"י נ"כ דלא כהרא"ש פ' הכותב בזה ונם הכתבתי לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ה בשם ה' המגיד בשם הר"מ בן יודא דכי אמרה פרוש הרי היא מקבל' שוף הרי מנו ולא כמוחלו עכשיו ואין לך מחילה גדולה מזו ונם בסי' פ"ו סעיף ה' ס"ק י"א הוכחתי שכן עיקר א"כ פשיטא נמי דליתנהו לדברי הרא"ש הנזכר לעיל דפ' הכותב. ודלא כהטור והמחבר בא"ע סי' ק"ה ס"ב שכתבו בפשיטות כדברי הרא"ש ולא הביאו שום חולק וכבר הוכחתי מן הש"ס ופוסקים דליתא אלא נאמנת בכל ענין וכל זה ברור: (נז) בית דין תומרים לו ליתנו ללוקח. וכופין אותו בכך וכ"כ בתשו' מהר"א ן' בשון סי' קס"ו ופשוט הוא ונפקא מינה אם המוכר היו רוצה לקבל הפרעון ממנו צריך לשלם ללוקח וכן אפי' המוכר רוצה לקבל צריך הב"ד לכופו שלא ישלם למוכר רק ללוקח אבל אם לא הבניח בכל הכפיות ופרע למוכר נפטר מהלוקח שנמחל השטר באותו פרעון וטוב אין לבית דין עליו שום עסק: (נח) חוזר וגובה ממנו הלוקח. פי' הב"י מן המוכר ויפה פירש דאלו מן הלוה אינו חוזר אף שעבר הלוה ליווי ב"ד וכמו שאחאר וכן מסיק בסמ"ע ס"ק מ"ג וכ"כ מהרבד"ש בתשוב' סי' ק"ב וכ"כ הבית חדש רק מה שמחלק הב"ח דכשכתבו לו הב"ד פסק דין חייב הלוה לשלם ללוקח לא נהירא לי וכמו שאחאר וז"ל אבל אם אין הלוה רוצה לשמוע

(נה) אינו גובה אפילו בשבוע'. כיון שמת המוכר ואי' חייב שבוע' קודם שמכרו כשם שאין אדם מורים שבוע' כך אינו מוכר אבל אם המוכר אי נשבע המוכר והלוקח גובה בשבוע' אע"פ שלקחו אחר שמת הלוה וכן משמע בהר"ן ושאר אחרונים: (נו) אפילו בשבוע'. זה מיירי נ"כ בשאין בו נאמנות אבל אם יש בו נאמנות

אינו רוצה בא) (מח) כה) חוזר הלוקח [מא] עליו פ ט] [סט] ואם מת הלוה קודם שלקחו זה ואח"כ (מט) מת מלוה מב (נה) [מב] אינו גובה (נו) כו) אפי' בשבועה: טז המוכר שטר חוב לחבירו כדינו ובאים המוכר והלוקח לתבעו מהלוה[כ] (נז) ג ב"ד אומרים לו לי תנו ללוקח ואם יפרע למוכר מג (נח)(כ) חוזר וגובה *[מג] ממנו הלוקח

נאמנות בנובה כמו שנתבאר בסי' ק"ח סעיף י"ג. וע"ש מדיוים אלו: כתב הטור והמחבר בא"ע סי' ק"ה סעיף ב' המוכרת כתובת' ונתגרש' כו' ואם אמרה שנפרע' אחר שמכר' נאמנת במנו שאם היתה רוצה למחול אבל אם אמרה שנפרע' קודם המכר אינה נאמנת עכ"ל ואף שדבריהם הוא מדברי הרא"ש פ' הכותב שכתב שם כן וז"ל אבל אם אמרה שנפרע' קודם המכר לא מהימנ' במנו דאי בעיא הדמים שקבל' מן המכר אלא דמי המכר מ"מ כולי עלמא לאו דינא נמירי והיא ירחה למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי הסטר אבל באומרת שנפרע' קודם אינה חייבת לשלם אלא הדמים שקבל' מן המכר וקשי לי בהו טובא שהם נגד הסבר' ונגד דברי עצמו ונגד הרב' פוסקים ונגד הס"ם וכמו שבאבאר. נגד הסבר' מ"ש כולי עלמא לאו דינא נמירי והיא ירא' למחול כו' הוא נגד הסבר' דהא אשכחן כמה מינות חצורות יותר מזה שצריכים למוד ועומק גדול בים התלמוד שהאם' נאמנת בחותן מינות וכל הס"ם והפוסקים מלאים מזה בכמה מקומות ולא אמרי' שמא חיכה יודעת הדין ואם מצינו לפעמים בס"ם אנו כולהו נמי דינא נמירי היינו דוקא במקומות שאמרו הם ושם ים עצם בדבר משא"כ בשאר דוכתי דאל"כ בטלת רוב וכמעט כל המינות שבס"ם ופוסקים. ונגד דברי עצמו שהרא"ש נופיה כתב בס"פ שניס אוחזין אהא דאמרי' אתם ס"מ איתא לדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחברו ומחלו מחול וז"ל ואו"ת דלמ' ניחא לה טפי בהחזרת השובר ממה שתמחול הכתוב' לבעלי' דאי מחלה היתה צריכה לשלם ללקוחות כל מה שהכתוב' שוה עכשיו כשהיא גרוש' וכשמכר' ללקוחות היתה נשוא' ואינו משלמת אלא דמים מועטים שקבלה מן הלקוחות כי המכר לא היה מכר שכבר נתקבל' כתובתה ומתוך קושיא זו רוצים לו' דאף במחלת אינה צריכ' לשלם אלא מה שקבלה כו' וי"א דמשלמת כל מה שהוא הכתוב' עכשיו והיא דשמעתין איכא לאוקמי שהיא עכשיו נם כן נשוא' עכ"ל אלמא דלהמפרשים דאינ' צריכה לשלם אלא מה שקבל' נאמנת שהשובר נתנה לו קודם המכיר' ונפרעת קודם המכיר' במינו דאי בעיא מחלה עכשיו ולא אמרי' דלאו דינא נמיר' וירא' למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי השטר. וליכ' למימר דשאני התם שיש שובר דמה אין מחזירין השובר אלא על פיה ונגד הפוסקים שהבעה"ת שטר נ"א אלקו' כ' שיש אומרים שהמוחל צריך לשלם כל מה שכ' בשטר וכן סברת הר"מ אבל ר' שמואל כ' דצריך להחזיר לו ללוקח מה שנתן לו בלבד ומסתבר' כותיה גם יש ראיה מפ' שניס אוחזין דקאמר ס"מ איתא לדשמואל כו' ואם איתא דמנבינן כל מה שכ' בשטר אמאי יחזיר לבעל הא אי מחלה ליה אית לה לשלומי כל מה שכ' בשטר ואי מהדריב' שובר לבעל אשתכח שלא היתה' מכירת' כלום ואינה חייבת אלא מה שנתנו לה בכתובת' אלא ודאי משמע דלא נבינן אלא מה שנתן עכ"ל וכ"כ הנמוקי יוסף ספ"ק דמציע' וז"ל הניח' לרבותינו בעלי התוספות דאזר ומחלו אינו משלם אלא אותן דמים שקבל וכמו שנכתב בשם רב שרירא גאון ז"ל בתשוב' שפיר הוי מנו כו' עכ"ל וכ"כ הסמ"ג סוף מצות הסבת אבדה בעשה ע"ד דקנ"ה ע"א הרי מבואר להדי' בעשה"ת וכ"כ הפוסקים דאינ' משלמת רק דמים שקבל' שפיר הוי מנו ולא אמרינן דלאו דינא נמירי וירא' למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי השטר ועוד אביא לקמן הרבה פוסקים שהם נגד דעת הרא"ש בדין זה ונגד הס"ם דנלפע"ד דאף לדברי הפוסקים דהמוחל צריך לשלם כל מה שהוא השטר בשעת מחיל' מ"מ נאמנת לומר בין שהיא עתה נשוא' או אלמנ' או גרושה דהא כבר כתבתי לקמן סעיף ל"ב ס"ק ק"ט דהע"קר דצריך לשלם כל מה שהוא השטר או הכתוב' ואם כן תיקשי הא דאמרינן בס"ם ס"מ איתא לדשמואל קושי' הנזכרת. ומה שכתב הרא"ש בפ' שניס אוחזין בסוף דבריו בזה והיא דשמעתין איכ' לאוקמי שהוא עכשיו נ"כ נשואה עכ"ל לא נהיר' לפע"ד שלא הועיל כלום בתירוץ זה דודאי לפי מה שהקש' הוא דעכשיו היא גרוש' שייך תירוץ זה אבל לא היה צריך להקשות כן ועדיפא מיני' איכא לאקשויי דבין שהיא עכשיו נשואה או אלמנה או גרושה סוף סוף הא אנן לא ידעינן למי מכרה הכתוב' ודלמא מכר' הכתובה לאחר בזול או אפי' בזול הרבה ואין אותה לשטרות ואי מחלה השתא צריכה להחזיר לו כל מה שהוא הכתובה ואי נפרעה קודם רק דמים מועטים שקבל' זכו' נדחי' דעת הבע"ת ונמוקי יוסף וסמ"ג שהבאתי שהקשו כן בפשיטות ולא הזכירו בדבריהם שהי' עכשיו גרוש' אלא ודאי כוונתם כמו שכתבתי אלא ודאי ל"ל דאפי' להרי"ף ופייעתו שמפרשים ס"מ איתא לדשמואל כו' ונאמנת במנו היינו דמהימנינן לה שהכתוב' היא פרוש במנו דאי בעיא מחלה ליה אבל מ"מ לגבי נפשה לא מהימנינן שנפרע קודם המכיר' אלא אייבת לשלם ללוקח כל דמי הכתוב' כיון שבדבור' ובגרמת' השתא מפשרת לו כל הכתובה וכ"כ הרב המגיד פ' ט"ו מה' מלוה דין ז' להדיא והבאתיו לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ה וכתבתי שם שכן מבואר עוד בשאר פוסקים ע"ש א"כ מוכח מדברי הרב המגיד ושאר פוסקים הנזכרים לעיל דלא כדברי הרא"ש דבפרק הכותב הנ"ל ועוד נראה לפרש והוא עיקר ס"מ איתא לדשמואל כמו שנראה מפירש"י וכמ"ש הנמוקי יוסף שם להדיא וז"ל הניחא לרבותינו בעלי התוספות כו' שפיר הוי מנו אבל לפיר"א ז"ל שהוא שובר דמנו שטרא מעליא משלם ולא מה שקבלה בלבד וכמו שהסכימו שרמב"ן הרשב"א ז"ל מאי מינו איכ' הא ודאי טפי ניחא לה דשובר מעליא דלאו מדין מנו אתינן עלה אלא דכיון דקא מודה דפריע הוא ושובר מעליא הוא זו היא מחילתה וכמאן דאמרה מחול לך דמי עכ"ל ומפיים שם הנמוקי"י בסוף דבריו הרשב"א והרנב"ר משמע שם מדבריו שהם לקוחין מהרשב"א והר"ן א"כ הרי דעת רב"י והרשב"א והר"ן והנמוק"י נ"כ דלא כהרא"ש פ' הכותב בזה ונם הכתבתי לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ה בשם ה' המגיד בשם הר"מ בן יודא דכי אמרה פרוש הרי היא מקבל' שוף הרי מנו ולא כמוחלו עכשיו ואין לך מחילה גדולה מזו ונם בסי' פ"ו סעיף ה' ס"ק י"א הוכחתי שכן עיקר א"כ פשיטא נמי דליתנהו לדברי הרא"ש הנזכר לעיל דפ' הכותב. ודלא כהטור והמחבר בא"ע סי' ק"ה ס"ב שכתבו בפשיטות כדברי הרא"ש ולא הביאו שום חולק וכבר הוכחתי מן הש"ס ופוסקים דליתא אלא נאמנת בכל ענין וכל זה ברור: (נז) בית דין תומרים לו ליתנו ללוקח. וכופין אותו בכך וכ"כ בתשו' מהר"א ן' בשון סי' קס"ו ופשוט הוא ונפקא מינה אם המוכר היו רוצה לקבל הפרעון ממנו צריך לשלם ללוקח וכן אפי' המוכר רוצה לקבל צריך הב"ד לכופו שלא ישלם למוכר רק ללוקח אבל אם לא הבניח בכל הכפיות ופרע למוכר נפטר מהלוקח שנמחל השטר באותו פרעון וטוב אין לבית דין עליו שום עסק: (נח) חוזר וגובה ממנו הלוקח. פי' הב"י מן המוכר ויפה פירש דאלו מן הלוה אינו חוזר אף שעבר הלוה ליווי ב"ד וכמו שאחאר וכן מסיק בסמ"ע ס"ק מ"ג וכ"כ מהרבד"ש בתשוב' סי' ק"ב וכ"כ הבית חדש רק מה שמחלק הב"ח דכשכתבו לו הב"ד פסק דין חייב הלוה לשלם ללוקח לא נהירא לי וכמו שאחאר וז"ל אבל אם אין הלוה רוצה לשמוע

באר היטב

כתובתה ומתגרש' כו' דאם אמרה שנפרעה אחר שמכרה נאמנת במנו דמחילה אבל אם אמרה שנפרעה קודם המכרה אינה נאמנת ע"כ לא נראה כן אלא דבכל ענין נאמנת ע"ש בחורף שהביא כמה ראיות מדבריו: [מג] ממנו. הלשון משמע דר"ל דהלוקח חוזר וגובה שנית מהלוה כיון דהב"ד אי"ל ליתנו ללוקח והוא עבר פי הב"ד ומ"ם אח"כ וחס קדם הלוה כו' מיירי שקדם ופרע קודם הפס"ד מש"ה פטור אבל בפרישה כתבתי דאפ"ה אינו חוזר הלוקח על הלוה רק על המלוה המוכר לו וקיבל דמיו עכ"ל בסע"ש גם הס"ך פסק כן וכתב דכ"כ הב"ח והרס"ם בתשובה סי' ק"ב ודלא כתשובת מהר"א בשון סימן קס"ו וע"ש:

המשפט

מלוה. הקי"ל בכר תשוא"ל קודם שמכרו וכשמת מלוה אח"כ הוא בגדר אין אדם מוכר ודוקא בשאין בו נאמנות אבל אם יש בו נאמנות גובה ואם המוכר אומר בשעת מכירה דעת בעל המלוה לפרע לו אינו חוזר אבל אם אמרה שנפרעה קודם המכר אינה נאמנת עכ"ל ואף שדבריהם הוא מדברי הרא"ש פ' הכותב שכתב שם כן אלא דאם אמרה שנפרע' קודם המכר לא מהימנ' במנו דאי בעיא הדמים שקבל' מן המכר אלא דמי המכר מ"מ כולי עלמא לאו דינא נמירי והיא ירחה למחול שמא תתחייב לשלם אלא הדמים שקבל' מן המכר אמנם שנפרע' קודם המכר אינה חייבת לשלם אלא דמי המכר מ"מ כולי עלמא לאו דינא נמירי והיא ירחה למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי הסטר אבל באומרת שנפרע' קודם המכר דבר הידוע הוא כיון שמקח טעות היו הדמים חוזרין עכ"ל מ"מ דבריו לא נראין לי וקשי לי בהו טובא שהם נגד הסבר' ונגד דברי עצמו ונגד הרב' פוסקים ונגד הס"ם וכמו שבאבאר. נגד הסבר' מ"ש כולי עלמא לאו דינא נמירי והיא ירא' למחול כו' הוא נגד הסבר' דהא אשכחן כמה מינות חצורות יותר מזה שצריכים למוד ועומק גדול בים התלמוד שהאם' נאמנת בחותן מינות וכל הס"ם והפוסקים מלאים מזה בכמה מקומות ולא אמרי' שמא חיכה יודעת הדין ואם מצינו לפעמים בס"ם אנו כולהו נמי דינא נמירי היינו דוקא במקומות שאמרו הם ושם ים עצם בדבר משא"כ בשאר דוכתי דאל"כ בטלת רוב וכמעט כל המינות שבס"ם ופוסקים. ונגד דברי עצמו שהרא"ש נופיה כתב בס"פ שניס אוחזין אהא דאמרי' אתם ס"מ איתא לדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחברו ומחלו מחול וז"ל ואו"ת דלמ' ניחא לה טפי בהחזרת השובר ממה שתמחול הכתוב' לבעלי' דאי מחלה היתה צריכה לשלם ללקוחות כל מה שהכתוב' שוה עכשיו כשהיא גרוש' וכשמכר' ללקוחות היתה נשוא' ואינו משלמת אלא דמים מועטים שקבלה מן הלקוחות כי המכר לא היה מכר שכבר נתקבל' כתובתה ומתוך קושיא זו רוצים לו' דאף במחלת אינה צריכ' לשלם אלא מה שקבלה כו' וי"א דמשלמת כל מה שהוא הכתוב' עכשיו והיא דשמעתין איכא לאוקמי שהיא עכשיו נם כן נשוא' עכ"ל אלמא דלהמפרשים דאינ' צריכה לשלם אלא מה שקבל' נאמנת שהשובר נתנה לו קודם המכיר' ונפרעת קודם המכיר' במינו דאי בעיא מחלה עכשיו ולא אמרי' דלאו דינא נמיר' וירא' למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי השטר. וליכ' למימר דשאני התם שיש שובר דמה אין מחזירין השובר אלא על פיה ונגד הפוסקים שהבעה"ת שטר נ"א אלקו' כ' שיש אומרים שהמוחל צריך לשלם כל מה שכ' בשטר וכן סברת הר"מ אבל ר' שמואל כ' דצריך להחזיר לו ללוקח מה שנתן לו בלבד ומסתבר' כותיה גם יש ראיה מפ' שניס אוחזין דקאמר ס"מ איתא לדשמואל כו' ואם איתא דמנבינן כל מה שכ' בשטר אמאי יחזיר לבעל הא אי מחלה ליה אית לה לשלומי כל מה שכ' בשטר ואי מהדריב' שובר לבעל אשתכח שלא היתה' מכירת' כלום ואינה חייבת אלא מה שנתנו לה בכתובת' אלא ודאי משמע דלא נבינן אלא מה שנתן עכ"ל וכ"כ הנמוקי יוסף ספ"ק דמציע' וז"ל הניח' לרבותינו בעלי התוספות דאזר ומחלו אינו משלם אלא אותן דמים שקבל וכמו שנכתב בשם רב שרירא גאון ז"ל בתשוב' שפיר הוי מנו כו' עכ"ל וכ"כ הסמ"ג סוף מצות הסבת אבדה בעשה ע"ד דקנ"ה ע"א הרי מבואר להדי' בעשה"ת וכ"כ הפוסקים דאינ' משלמת רק דמים שקבל' שפיר הוי מנו ולא אמרינן דלאו דינא נמירי וירא' למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי השטר ועוד אביא לקמן הרבה פוסקים שהם נגד דעת הרא"ש בדין זה ונגד הס"ם דנלפע"ד דאף לדברי הפוסקים דהמוחל צריך לשלם כל מה שהוא השטר בשעת מחיל' מ"מ נאמנת לומר בין שהיא עתה נשוא' או אלמנ' או גרושה דהא כבר כתבתי לקמן סעיף ל"ב ס"ק ק"ט דהע"קר דצריך לשלם כל מה שהוא השטר או הכתוב' ואם כן תיקשי הא דאמרינן בס"ם ס"מ איתא לדשמואל קושי' הנזכרת. ומה שכתב הרא"ש בפ' שניס אוחזין בסוף דבריו בזה והיא דשמעתין איכ' לאוקמי שהוא עכשיו נ"כ נשואה עכ"ל לא נהיר' לפע"ד שלא הועיל כלום בתירוץ זה דודאי לפי מה שהקש' הוא דעכשיו היא גרוש' שייך תירוץ זה אבל לא היה צריך להקשות כן ועדיפא מיני' איכא לאקשויי דבין שהיא עכשיו נשואה או אלמנה או גרושה סוף סוף הא אנן לא ידעינן למי מכרה הכתוב' ודלמא מכר' הכתובה לאחר בזול או אפי' בזול הרבה ואין אותה לשטרות ואי מחלה השתא צריכה להחזיר לו כל מה שהוא הכתובה ואי נפרעה קודם רק דמים מועטים שקבל' זכו' נדחי' דעת הבע"ת ונמוקי יוסף וסמ"ג שהבאתי שהקשו כן בפשיטות ולא הזכירו בדבריהם שהי' עכשיו גרוש' אלא ודאי כוונתם כמו שכתבתי אלא ודאי ל"ל דאפי' להרי"ף ופייעתו שמפרשים ס"מ איתא לדשמואל כו' ונאמנת במנו היינו דמהימנינן לה שהכתוב' היא פרוש במנו דאי בעיא מחלה ליה אבל מ"מ לגבי נפשה לא מהימנינן שנפרע קודם המכיר' אלא אייבת לשלם ללוקח כל דמי הכתוב' כיון שבדבור' ובגרמת' השתא מפשרת לו כל הכתובה וכ"כ הרב המגיד פ' ט"ו מה' מלוה דין ז' להדיא והבאתיו לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ה וכתבתי שם שכן מבואר עוד בשאר פוסקים ע"ש א"כ מוכח מדברי הרב המגיד ושאר פוסקים הנזכרים לעיל דלא כדברי הרא"ש דבפרק הכותב הנ"ל ועוד נראה לפרש והוא עיקר ס"מ איתא לדשמואל כמו שנראה מפירש"י וכמ"ש הנמוקי יוסף שם להדיא וז"ל הניחא לרבותינו בעלי התוספות כו' שפיר הוי מנו אבל לפיר"א ז"ל שהוא שובר דמנו שטרא מעליא משלם ולא מה שקבלה בלבד וכמו שהסכימו שרמב"ן הרשב"א ז"ל מאי מינו איכ' הא ודאי טפי ניחא לה דשובר מעליא דלאו מדין מנו אתינן עלה אלא דכיון דקא מודה דפריע הוא ושובר מעליא הוא זו היא מחילתה וכמאן דאמרה מחול לך דמי עכ"ל ומפיים שם הנמוקי"י בסוף דבריו הרשב"א והרנב"ר משמע שם מדבריו שהם לקוחין מהרשב"א והר"ן א"כ הרי דעת רב"י והרשב"א והר"ן והנמוק"י נ"כ דלא כהרא"ש פ' הכותב בזה ונם הכתבתי לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ה בשם ה' המגיד בשם הר"מ בן יודא דכי אמרה פרוש הרי היא מקבל' שוף הרי מנו ולא כמוחלו עכשיו ואין לך מחילה גדולה מזו ונם בסי' פ"ו סעיף ה' ס"ק י"א הוכחתי שכן עיקר א"כ פשיטא נמי דליתנהו לדברי הרא"ש הנזכר לעיל דפ' הכותב. ודלא כהטור והמחבר בא"ע סי' ק"ה ס"ב שכתבו בפשיטות כדברי הרא"ש ולא הביאו שום חולק וכבר הוכחתי מן הש"ס ופוסקים דליתא אלא נאמנת בכל ענין וכל זה ברור: (נז) בית דין תומרים לו ליתנו ללוקח. וכופין אותו בכך וכ"כ בתשו' מהר"א ן' בשון סי' קס"ו ופשוט הוא ונפקא מינה אם המוכר היו רוצה לקבל הפרעון ממנו צריך לשלם ללוקח וכן אפי' המוכר רוצה לקבל צריך הב"ד לכופו שלא ישלם למוכר רק ללוקח אבל אם לא הבניח בכל הכפיות ופרע למוכר נפטר מהלוקח שנמחל השטר באותו פרעון וטוב אין לבית דין עליו שום עסק: (נח) חוזר וגובה ממנו הלוקח. פי' הב"י מן המוכר ויפה פירש דאלו מן הלוה אינו חוזר אף שעבר הלוה ליווי ב"ד וכמו שאחאר וכן מסיק בסמ"ע ס"ק מ"ג וכ"כ מהרבד"ש בתשוב' סי' ק"ב וכ"כ הבית חדש רק מה שמחלק הב"ח דכשכתבו לו הב"ד פסק דין חייב הלוה לשלם ללוקח לא נהירא לי וכמו שאחאר וז"ל אבל אם אין הלוה רוצה לשמוע

ביאור הגר"א

[סט] ואם מת הלוה. בבושות מת אי' ל"ש אלא שמה כו' והי"ה ללקוחות בנ"ל מתחני' דהכוהב דחד דינא אית לה. אבל אם אחר שלקחו מה נשבע הלוקח כנ"ל. רמב"ן ורא"ש שם וע"ש. ורחיב מדפריך שם ת"ש אבל יורשין כו' והשני לנדון קתני אותה כו' ולא מכני כן הבאין בדשותה ש"ה דבאין בדשותה בכל ענין נשבעין וערש"י שם אות יורשיה אם מהה כו': [ב]כ"ד אומריס.

פתחי תשובה

דשערי דידן הוי שער הליה אבל לפי מה דפסקינן לקמן סימן קנ"א דהוי שער קנין י"ל דהכא קנה לו כיון דבאמת לא קנה ע"י השטר אלא קנה קודם בקנין אחר ל"ק השטר ע"כ ונראה דלזה נתכוון הש"ך בס"ק מ"ה עד כאן לשונו: ט) ואם מת הלוה קודם שלקחו. בגש"ע הגר"ע זצ"ל נ"ב היה הלוה במדינה אחרת וקנה השטר קודם שמתנו בו שמת דינו כמת לוה אחר בקנאו.

הסכים בעה"ע פ' בס מסום סבנר נתחייב המוכר שבוע' וכיון דליתי' למוכר לא ינבה זה ל' סם בסם הכה"ת בסער נ"א *בלומר חוזר וגובה המוכר כ"ד

ק סס וסס: ר סס וכ"כ הרא"ש בסס

הגהות אמרי ברוך

(נ"ל"ה ס"ק כז) (י) הסא ע"י פרצין בע"ל נ"ב אין לדבריו שחר דמה"ת יהי' ביד הלוי' לכופו על קבלת הראשון היכא שתבר הסטר ואומר לו שיפרע להלוקח:

ביאור הגר"א

ב"ב קנג ח' אלא הא דתניא כו' בתוספתא כו': [עא] ואם קדם. דהרי יכול למחול ומה"ם הכי בב"מ כ"ח ס"ח איתא לדשמואל כו' וכ' נ"י דלאו מדין תנא דלתם' דהריבה לשון כל דמי הסטר ויש"ל נם בשורר כו' אלא כיון דקא מודה הפרעא פרועה היא מחילתה כו' ע"ב: [עב] ויש"ל. ות' בסכ"ג בהגה ריקי כו': (ליקוט) ויש"ל כו'. פיינו בס' הרשונים הסכ"ג (ע"ב): [עג] (ליקוט) יב"ד מתיבים כו'. וז"ם בקדושין מ"ח ל' תס' אסר מתא כו' ולא מיבעי' דלמא יעבר הלוה (ע"ב): [עד] ואם הוצא. בתוספות פ"ו ל' תזיל כו' ועיש בתוס' דיה תזיל. ויש"ל דקשה: [עה] ויש"ל שאם. הדפרוך בב"מ סס יש כ' אמלי

לשמוע לב"ד וקדם ופרע למלוה אין ללוקח על הלוה אלא תרעומת מפני שמחל המלו' שעבוד הסטר באותו פרעון אבל הנבו ב"ד דהיינו שכתבו פסק דין דהלו' יטלם ללוקח פטיעא דאם אח"כ פרע למוכר חייב לפרוע פעם אחרת ללוקח שכבר נתחייב ללוקח מדר' נתן כדלקמן בסימן פ"ו סעיף ד' עכ"ל ולא נהירא דמה לי כתבו לו פסק דין או לא דכיון שפסקו לו הב"ד ואמרו לו כמאן דכתבו דמי אלא דאם פ"ה פטור הלו' מהנך טעמי שיתבאר וא"כ ה"ס כתבו לו נס מ"ם שכבר נתחייב ללוקח מדרבי נתן כו' לא נהירא דהא עדיין לא נתחייב כלום ללוקח מדר' נתן שהרי המוכר אינו חייב כלום ללוקח עד שיקבל הפרעון ולא דמי להך דר' נתן דלקמן סי' פ"ו דהתם אף קודם הפרעון נתחייב הלו' הבני לראשון והלו' הראשון חייב למלו' הראשון כו' אינו חייב עכשיו כלום ללוקח רק כשמקבל מעות הפרעון חייב לו וכשמקבל הפרעון ומחל המוכר שעבוד הסטר באותו פרעון שוב אין ללוקח על הלוה כלום דנהי שעבר על פסק דין מ"מ כשפרע לו ומחל הסטר פקע שעבודי' דלוקח. ומהאי טעמא נ"ל עיקר פי' הב"י דאפי' עבר ליווי ב"ד אין הלוקח חוזר ונובה מן הלו' ודלא כתשובת מהר"א ן' שמון סי' קס"ו שהאריך בזה לפרש דהלוקח חוזר ונובה מן הלו' בדברים שאינם נראין בעיני (ובפרע מ"ם מהר"א ן' שמון שם דהרמב"ן שהביא הטור לקמן ס"ס פ"ה סעיף ו' ס"ל דאפי' קדם ופרע הלוה למלו' מועיל מידו הלוקח שיש שהרי אתם המלו' שמכר הסט"ח הי' חייב ללוה זה עצמו וא"כ לא נרע זה הלוה עצמו שהוא תפוס בחובו מקדם ופרע למוכר ועפ"ז חזינן דהלוקח נובה ממנו עכ"ל לא נהירא דהתם נהי שהוא תפוס ועומד מ"מ אין הסטרות בחזוקת פרועים וכמ"ם הרמב"ן שם להדיא ולדבריו יהיו דברי הטו' סותרים זא"ז דכאן הביאו שני דיעות ונם משמע לבאור' שתופסים עיקר הדע' הראשונה ולקמן ס"ס פ"ה לא הביאו רק דברי הרמב"ן אלא הדבר פשוט כמו שכתבתי וק"ל) דהא פטיעא דהא דקי"ל המוכר שט"ח וחזר ומחלו מחול היינו אפי' אמרו לו הב"ד ונתנו לו פסק דין שחייב הוא לשלם ללוקח שהרי לא מצינו בשום מקום בש"ם ופוסקים שחילקו בכך ועוד דאמרינן בש"ס פ' הכותב אי פקח הוא מקרקע לי' בזוזי וכתב לי' שטרא בשמיה ואם איתא למה לי' לקרקוסי בזוזי ילך לב"ד ויכתבו לו פסק דין אלא ודאי אפי' כתבו לו בית דין פסק דין שמחוייב הוא לשלם ללוקח יכול למחול וטעמא דפסק דינם אינו אלא שמחויב לשלם לו כל זמן שהסטר בתקפו אבל כל שנמחל הסטר על זה אין יכולים לפסוק שאין בכחם לעקור דין ודת תורתינו ואם כן כיון שכתבתי לקמן ס"ק ס"א דטעם סברא זו משום דכיון דפרע לו נמחל הסטר ואין לך מחילה גדולה מזו ואכמ"ם נ"כ הב"א נופי' מפני שמחל המלו' שעבוד הסטר באותו פרעון כו' א"כ ה"ה הכא אף שעבר לוי ב"ד ופסק דינם שכתבו לו מ"מ כיון דנמחל הסטר שוב אין ללוקח עליו כלום וכן משמע בבעה"ת שער נ"א א"ד דאין חילוק בין קדם ופרע קודם ליווי ב"ד או אח"כ וכן עיקר: (נט) וי"א דהלוקח צריך כו'. ז"ל הטור כ' בעה"ת אם לא כתב המוכר קני לך איהו כו' שלא קנה השעבוד והלוקח משתמש בנייר לצור ע"פ לצוחיתו ופרע הלו' למוכר ב"ד כופין ללוקח להחזיר הסטר ללוה אלא שהלו' נותן לו דמי הנייר עכ"ל וקשה לי על מה שכתב אלא שהלו' נותן לו דמי הנייר שהרי בבעה"ת שם לא הוזכר שהלו' נותן לו דמי הנייר ואדרבא משמע שם להיפך למעיין שם דאין צריך ליתן לו אפי' דמי הנייר ואפי' תאמר שום משמעות בבעה"ת שצריך הלוה ליתן לו דמי הנייר היינו לטעמי' דס"ל שקנה נוף הנייר אבל הטור הא ס"ל לעיל ר"ס זה דאפי' נוף הנייר לא קנה א"כ למה יתן לו הלו' דמי הנייר ולישא למימר דיוכל לתפסו נגד המוכר עד שיפרע לו דא"כ אמאי כופין אותו להחזיר הסטר ללו' אלא ודאי כיון דפרע הלו' למוכר ונתבטל הסטר שוב לא יוכל לתפסו נגד המוכר משום דנופו של נייר של לוה הוא שהלו' נותן לו שכר הסופר וכדלקמן א"כ אמאי יפרע לו הלוה דמי הנייר ולא"ע. ולכאור' נראה מהטור דדוקא מסר ולא כ' אבל כתב ומסר אין כופין את הלוקח וכן הבין הב"י מדבריו והקשה דהל"ל דה"ה בכתב ומסר כשפרע הלוה למ"ד שנפטר הלוה וכדאיתא בבעה"ת דלסברא דהני ה"ה כתב ומסר ובמסמ"ע ס"ק מ"ד נראה שמתרץ דבעה"ת לטעמי' אזיל דס"ל דלענין הנייר נם בלא כתב קנה נוף הנייר וא"כ אד דינא איתא להו משא"כ להטור דס"ל דבלא כתב לא קנה אפי' הנייר א"כ ס"ל להטור דדוקא בהא קאמרי בעלי סברא זו (ע' לקמן ס"ק שאח"ו) אבל בכתב ומסר מודים דכיון דקנה הסטר כדין א"ל הלוקח להחזיר נוף הסטר להמוכר (להלו') כשפרע הלוה (למוכר) עכ"ד וכ"כ בספר נ' תרומה דף ס"ה רים ע"ב דס"ל להטור דבמסר וכתב כהלכתו ופרע לו למלוה אע"פ שנפטר הלוה אין כופין ללוקח להחזיר הסטר ללוה אבל כל זה אינו שוה לי דמה חילוק יש נהי דקנהו ס"ם שטרא לאחר פרעון של לוה הוא וכ"כ הרא"ש להדי' בפרק הכותב שאכמי פרוויגלי"א אומרים שבמוכר שט"ח וחזר ומחלו אפי' למאן דלא דאין דינא דנרמי צריך לפרוע המוחל ללוקח דמי הנייר דכיון דמוחלו הרי הוא כפרוע וצריך להחזירו ללוה כי הוא נותן שכר הסופר והנייר שלו עכ"ל ומשמע שם בהרא"ש דס"ל הכי בפשיטות ע"כ נראה דהטור כתב בס"ק שאח"ז) אך קשה לי על מ"ש הטור בא"ע סי' כ"א בקדשה במלו' בשטר שיש לו על אחרים והקנ' לה השטר כראוי בכתיב' ומסיר' אינה מקודשת אלא שמנין הנייר אם יש בו שוה פרוע' מקודשת כו' דהא צריכ' להחזיר נוף השטר ללוה וכ"כ הר"ן פ' האיש מקדש ומביאו ב"י בא"ע שם דליכא למימר בהא שמנין את הנייר משום דנייר של לוה כדתנן שהלו' נותן השכר ואי מחיל ליה ע"כ מהדרא ליה ניירא עכ"ל ומביאו ב"י בא"ע שם הב"א בא"ע שם כ' דדברי הר"ן לא נהירין דהא אין ללוה על האשה כלום כיון שקנתה נוף הנייר כו' ודבריו תמוהין וכמ"ש לק' סעיף כ"ג ס"ק ע"ה וסתר דברי עצמו מ"ם בא"מ כאן לדעת הטור ונם אישתמיטתי' דברי הרא"ש פ' הכותב בשם מהרי פרוויגלי"א שהבאתי וע"כ דברי הטור א"ע לל"ע: (ס) דהלוקח צריך להחזיר כו' כב' כתבתי דיש חולקין ובבעה"ת שער נ"א א"ד איתא דיש חולקין אפי' במסר ולא כתב או כתב ולא מסר או מסר וכתב בשטרו שזכה בו ובכל שעבודו אין ב"ד כופין ללוקח שיחזיר השטר ללוה אלא ע"פ שפרע למלוה ואפי' נותן לו דמיו של הנייר אא"כ נותן לו מה שנתן כשקנאו דמאי א"ל אתפוס בידי כל דהו ולאור קניתי ולאור קא בעינא ליה עכ"ל ואע"פ שטעמם דמאי למימר לאור קניתיו וכבר כתבתי לעיל סעיף א' ס"ק ה' דקי"ל דלא קנה אפילו הנייר דאין קנין לחלאין ואפשר שזהו היה דעת הטור שהמיע טעם שברא זו וע' מ"ם בס"ק הקודם מ"מ נלע"ד דאפשר דאיתא להאי דינא דיש חולקין מטעם אחר די"ל דניירא נופא הוא נ"כ משכון ביד המלוה וכמ"ם לקמן ס"ק ס"א וכן לקמן סעיף כ"ג ס"ק ע"ה לדעת הרשב"א וקצת נדולים א"כ כי היכא דהמלו' הראשון הי' יכול לתופסו למשכון עד דפרע לי' ה"ה לוקח נהי דלא קני לי' מ"מ כיון שיוכל לתפסו למשכון נגד המוכר עד דפרע לי' וכמו שנתבאר ברים סי' זה ס"ק נ' א"כ יכול נמי לתופסו נגד הלו' דה"ל כמלו' על המשכון וחזר ומשכנו שאע"פ שלא קנה נוף המשכון מ"מ המלו' הנהי בעל דבר דמלו' ראשון הוא וא"כ ה"ה הכא וע"כ נם בזה הוה ספיקא דדינא: **וכתב** ב"י שכתב בעה"ת דלסברא האחרונ' אם יאמר הלוה למלו' לא אפרעך עד שתחזיר לי שטרי מאחר דידוע שהשטר ביד לוקח וישנו בעולם אין כופין אותו לפרוע בשורר אע"פ שב"ד כופין ללוקח להחזירו ללוה אעפ"כ יאמר הלוה איני רוצ' להוציא המעות מתחת ידי ולמיקם בדינא ודיינא ושמא לא יזדמן לי ב"ד שיכפוהו כ"ל וכדאיתא בסי' נ"ד עכ"ל ול"נ דנם כוונת הבעה"ת כן אלא דלסברא ראשונ' מסתמא מחזיר השטר כיון דכופין אותו משא"כ בסברא אחרונה וק"ל: (סא) צריך להחזיר וכו'. כאן כתב הר"ב רק סברא זו ולקמן סעיף כ"ג כ' הר"ב מתחל' בשתים סברת האומרים דא"ל להחזיר שטרו וגרא' לאחור' מדברי הר"ב שהוא מחלק בין פרוע למחילי' אבל א"א לומר כן כדאיתא בכל הפוסקים דאד דינא איתא להו וכן מסתבר ונם בש' בי' תרומ' שער כ"א דף קכ"ט ריש ע"ב דאיתי שכתב שלא נחלק הרשב"א אלא בהשוא דמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו אבל כשבא לידי פרעון דתו ליתא ליה נבי' מידי מודה הרשב"א דיחזירנו ללוה כדמוכח מסוגיא דשניס אוחזין עכ"ל ולא נהירא לי ומ"ם כדמוכח מסוגיא דשניס אוחזין נלפע"ד דר"ל מאי דאמרינן התם (דף י"ג סוף ע"א) וכי מאחר שאינו נובה אמאי יחזיר לצור ע"פ לצוחיתו של לוה הוא דאמר להד"ס משמע דוקא משום דאמר להד"ס הא אלו טען פרעתי מהדרי' לי' ללוה לצור ע"פ לצוחיתו של לוה וכ"כ התוס' שם דאם טוען פרעתי מהדרי' לי' ללוה לצור ע"פ לצוחיתו של לוה ולפע"ד אין משם ראיה דשאני התם שהשטר הוא ביד המלו' עצמו דאז פטיעא שהמלו' נופי' צריך ליתנו ללוה לאחר הפרעון או לאחר מאילה אלא דהיכא דהמלו' מכרו לאחר קאמר הרשב"א דאין אותו אחר מחויב להחזירו ללוה עיין בחדושי הרשב"א פ"ק דגטין דמדמי לה למלו' על המשכון וחזר ומשכנו ביד אחר דאע"נ דחזר ומחלו אין המלו' השני מחויב להחזיר המשכון ללו' הראשון וס"ל להרשב"א דניירא דשטרא נופיה משכון הוא ביד המלו' עד לבתר פרעון והלכך לוקח זה עכ"פ נוף הנייר הוא משכון אצלו ופטיעא דבמשכון נופי' לאחר פרעון צריך המלו' להחזיר המשכון ללוה לכך בהך דפי' שיש חוזין אלו טענין לוה פרעתי מהדרי' לי' ללוה ולעולם אין חילוק בין פרעון למחילי' וכמ"ם: (סב) וי"א שאם פרע

הלוקח [עא] ואם קדם הלוה ופרע למוכר נפטר ואין ללוקח עליו אלא תרעומת מר [עב] (נט) (ויש אומרים (ס) דהלוקח (סא) כב) צריך (נא) [מר] להחזיר ללוה שטרו) (כ"י בשם התרומות שם) [עג] וב"ד מחייבים את המלוה ליתן ללוקח מה שגבה מהלוה [עד] ואם הוציא ובזבז ואין לו לשלם פטור הלוה (סב) ק (נב) [עה] וי"א (נג) שאם [מה] פרע הלוה להמלוה מה לא נפטר בזה מהלוקח:

לוה

סמכר

אף קודם הפרעון נתחייב הלו' הבני לראשון והלו' הראשון חייב למלו' הראשון א"כ אף קודם הפרעון נתחייב מיד הלו' הבני למלו' הראשון וכי פרע אח"כ לבני לא פקע שעבודיה בזה מאי דאית לי' למלוה ראשון עליו משא"כ הכא שהמוכר אינו חייב עכשיו כלום ללוקח רק כשמקבל מעות הפרעון חייב לו וכשמקבל הפרעון ומחל המוכר שעבוד הסטר באותו פרעון שוב אין ללוקח על הלוה כלום דנהי שעבר על פסק דין מ"מ כשפרע לו ומחל הסטר פקע שעבודי' דלוקח. ומהאי טעמא נ"ל עיקר פי' הב"י דאפי' עבר ליווי ב"ד אין הלוקח חוזר ונובה מן הלו' ודלא כתשובת מהר"א ן' שמון סי' קס"ו שהאריך בזה לפרש דהלוקח חוזר ונובה מן הלו' בדברים שאינם נראין בעיני (ובפרע מ"ם מהר"א ן' שמון שם דהרמב"ן שהביא הטור לקמן ס"ס פ"ה סעיף ו' ס"ל דאפי' קדם ופרע הלוה למלו' מועיל מידו הלוקח שיש שהרי התם המלו' שמכר הסט"ח הי' חייב ללוה זה עצמו וא"כ לא נרע זה הלוה עצמו שהוא תפוס בחובו מקדם ופרע למוכר ועפ"ז חזינן דהלוקח נובה ממנו עכ"ל לא נהירא דהתם נהי שהוא תפוס ועומד מ"מ אין הסטרות בחזוקת פרועים וכמ"ם הרמב"ן שם להדיא ולדבריו יהיו דברי הטו' סותרים זא"ז דכאן הביאו שני דיעות ונם משמע לבאור' שתופסים עיקר הדע' הראשונה ולקמן ס"ס פ"ה לא הביאו רק דברי הרמב"ן אלא הדבר פשוט כמו שכתבתי וק"ל) דהא פטיעא דהא דקי"ל המוכר שט"ח וחזר ומחלו מחול היינו אפי' אמרו לו הב"ד ונתנו לו פסק דין שחייב הוא לשלם ללוקח שהרי לא מצינו בשום מקום בש"ם ופוסקים שחילקו בכך ועוד דאמרינן בש"ס פ' הכותב אי פקח הוא מקרקע לי' בזוזי וכתב לי' שטרא בשמיה ואם איתא למה לי' לקרקוסי בזוזי ילך לב"ד ויכתבו לו פסק דין אלא ודאי אפי' כתבו לו בית דין פסק דין שמחוייב הוא לשלם ללוקח יכול למחול וטעמא דפסק דינם אינו אלא שמחוייב לשלם לו כל זמן שהשטר בתקפו אבל כל שנמחל הסטר על זה אין יכולים לפסוק שאין בכחם לעקור דין ודת תורתינו ואם כן כיון שכתבתי לקמן ס"ק ס"א דטעם סברא זו משום דכיון דפרע לו נמחל הסטר ואין לך מחילה גדולה מזו ואכמ"ם נ"כ הב"א נופי' מפני שמחל המלו' שעבוד הסטר באותו פרעון כו' א"כ ה"ה הכא אף שעבר לוי ב"ד ופסק דינם שכתבו לו מ"מ כיון דנמחל הסטר שוב אין ללוקח עליו כלום וכן משמע בבעה"ת שער נ"א א"ד דאין חילוק בין קדם ופרע קודם ליווי ב"ד או אח"כ וכן עיקר: (נט) וי"א דהלוקח צריך כו'. ז"ל הטור כ' בעה"ת אם לא כתב המוכר קני לך איהו כו' שלא קנה השעבוד והלוקח משתמש בנייר לצור ע"פ לצוחיתו ופרע הלו' למוכר ב"ד כופין ללוקח להחזיר הסטר ללוה אלא שהלו' נותן לו דמי הנייר עכ"ל וקשה לי על מה שכתב אלא שהלו' נותן לו דמי הנייר שהרי בבעה"ת שם לא הוזכר שהלו' נותן לו דמי הנייר ואדרבא משמע שם להיפך למעיין שם דאין צריך ליתן לו אפי' דמי הנייר ואפי' תאמר שום משמעות בבעה"ת שצריך הלוה ליתן לו דמי הנייר היינו לטעמי' דס"ל שקנה נוף הנייר אבל הטור הא ס"ל לעיל ר"ס זה דאפי' נוף הנייר לא קנה א"כ למה יתן לו הלו' דמי הנייר ולישא למימר דיוכל לתפסו נגד המוכר עד שיפרע לו דא"כ אמאי כופין אותו להחזיר הסטר ללו' אלא ודאי כיון דפרע הלו' למוכר ונתבטל הסטר שוב לא יוכל לתפסו נגד המוכר משום דנופו של נייר של לוה הוא שהלו' נותן לו שכר הסופר וכדלקמן א"כ אמאי יפרע לו הלוה דמי הנייר ולא"ע. ולכאור' נראה מהטור דדוקא מסר ולא כ' אבל כתב ומסר אין כופין את הלוקח וכן הבין הב"י מדבריו והקשה דהל"ל דה"ה בכתב ומסר כשפרע הלוה למ"ד שנפטר הלוה וכדאיתא בבעה"ת דלסברא דהני ה"ה כתב ומסר ובמסמ"ע ס"ק מ"ד נראה שמתרץ דבעה"ת לטעמי' אזיל דס"ל דלענין הנייר נם בלא כתב קנה נוף הנייר וא"כ אד דינא איתא להו משא"כ להטור דס"ל דבלא כתב לא קנה אפי' הנייר א"כ ס"ל להטור דדוקא בהא קאמרי בעלי סברא זו (ע' לקמן ס"ק שאח"ו) אבל בכתב ומסר מודים דכיון דקנה השטר כדין א"ל הלוקח להחזיר נוף השטר להמוכר (להלו') כשפרע הלוה (למוכר) עכ"ד וכ"כ בספר נ' תרומה דף ס"ה רים ע"ב דס"ל להטור דבמסר וכתב כהלכתו ופרע לו למלוה אע"פ שנפטר הלוה אין כופין ללוקח להחזיר השטר ללוה אבל כל זה אינו שוה לי דמה חילוק יש נהי דקנהו ס"ם שטרא לאחר פרעון של לוה הוא וכ"כ הרא"ש להדי' בפרק הכותב שאכמי פרוויגלי"א אומרים שבמוכר שט"ח וחזר ומחלו אפי' למאן דלא דאין דינא דנרמי צריך לפרוע המוחל ללוקח דמי הנייר דכיון דמוחלו הרי הוא כפרוע וצריך להחזירו ללוה כי הוא נותן שכר הסופר והנייר שלו עכ"ל ומשמע שם בהרא"ש דס"ל הכי בפשיטות ע"כ נראה דהטור כתב בס"ק שאח"ז) אך קשה לי על מ"ש הטור בא"ע סי' כ"א בקדשה במלו' בשטר שיש לו על אחרים והקנ' לה השטר כראוי בכתיב' ומסיר' אינה מקודשת אלא שמנין הנייר אם יש בו שוה פרוע' מקודשת כו' דהא צריכ' להחזיר נוף השטר ללוה וכ"כ הר"ן פ' האיש מקדש ומביאו ב"י בא"ע שם דליכא למימר בהא שמנין את הנייר משום דנייר של לוה כדתנן שהלו' נותן השכר ואי מחיל ליה ע"כ מהדרא ליה ניירא עכ"ל ומביאו ב"י בא"ע שם הב"א בא"ע שם כ' דדברי הר"ן לא נהירין דהא אין ללוה על האשה כלום כיון שקנתה נוף הנייר כו' ודבריו תמוהין וכמ"ם לק' סעיף כ"ג ס"ק ע"ה וסתר דברי עצמו מ"ם בא"מ כאן לדעת הטור ונם אישתמיטתי' דברי הרא"ש פ' הכותב בשם מהרי פרוויגלי"א שהבאתי וע"כ דברי הטור א"ע לל"ע: (ס) דהלוקח צריך להחזיר כו' כב' כתבתי דיש חולקין ובבעה"ת שער נ"א א"ד איתא דיש חולקין אפי' במסר ולא כתב או כתב ולא מסר או מסר וכתב בשטרו שזכה בו ובכל שעבודו אין ב"ד כופין ללוקח שיחזיר השטר ללוה אלא ע"פ שפרע למלוה ואפי' נותן לו דמיו של הנייר אא"כ נותן לו מה שנתן כשקנאו דמאי א"ל אתפוס בידי כל דהו ולאור קניתי ולאור קא בעינא ליה עכ"ל ואע"פ שטעמם דמאי למימר לאור קניתיו וכבר כתבתי לעיל סעיף א' ס"ק ה' דקי"ל דלא קנה אפילו הנייר דאין קנין לחלאין ואפשר שזהו היה דעת הטור שהמיע טעם סברא זו וע' מ"ם בס"ק הקודם מ"מ נלע"ד דאפשר דאיתא להאי דינא דיש חולקין מטעם אחר די"ל דניירא נופא הוא נ"כ משכון ביד המלוה וכמ"ם לקמן ס"ק ס"א וכן לקמן סעיף כ"ג ס"ק ע"ה לדעת הרשב"א וקצת נדולים א"כ כי היכא דהמלו' הראשון הי' יכול לתופסו למשכון עד דפרע לי' ה"ה לוקח נהי דלא קני לי' מ"מ כיון שיוכל לתפסו למשכון נגד המוכר עד דפרע לי' וכמו שנתבאר ברים סי' זה ס"ק נ' א"כ יכול נמי לתופסו נגד הלו' דה"ל כמלו' על המשכון וחזר ומשכנו שאע"פ שלא קנה נוף המשכון מ"מ המלו' הנהי בעל דבר דמלו' ראשון הוא וא"כ ה"ה הכא וע"כ נם בזה הוה ספיקא דדינא: **וכתב** ב"י שכתב בעה"ת דלסברא האחרונ' אם יאמר הלוה למלו' לא אפרעך עד שתחזיר לי שטרי מאחר דידוע שהשטר ביד לוקח וישנו בעולם אין כופין אותו לפרוע עד שתחזיר לי שטרי מאחר דידוע שהשטר ביד לוקח וישנו בעולם אין כופין אותו לפרוע בשורר שב"ד כופין ללוקח להחזירו ללוה אעפ"כ יאמר הלוה איני רוצ' להוציא המעות מתחת ידי ולמיקם בדינא ודיינא ושמא לא יזדמן לי ב"ד שיכפוהו כ"ל וכדאיתא בסי' נ"ד עכ"ל ול"נ דנם כוונת הבעה"ת כן אלא דלסברא ראשונ' מסתמא מחזיר השטר כיון דכופין אותו משא"כ בסברא אחרונה וק"ל: (סא) צריך להחזיר וכו'. כאן כתב הר"ב רק סברא זו ולקמן סעיף כ"ג כ' הר"ב מתחל' בשתים סברת האומרים דא"ל להחזיר שטרו וגרא' לאחור' מדברי הר"ב שהוא מחלק בין פרוע למחילי' אבל א"א לומר כן כדאיתא בכל הפוסקים דאד דינא איתא להו וכן מסתבר ונם בש' בי' תרומ' שער כ"א דף קכ"ט ריש ע"ב דאיתי שכתב שלא נחלק הרשב"א אלא בהשוא דמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו אבל כשבא לידי פרעון דתו ליתא ליה נבי' מידי מודה הרשב"א דיחזירנו ללוה כדמוכח מסוגיא דשניס אוחזין עכ"ל ולא נהירא לי ומ"ם כדמוכח מסוגיא דשניס אוחזין נלפע"ד דר"ל מאי דאמרינן התם (דף י"ג סוף ע"א) וכי מאחר שאינו נובה אמאי יחזיר לצור ע"פ לצוחיתו של לוה הוא דאמר להד"ס משמע דוקא משום דאמר להד"ס הא אלו טען פרעתי מהדרי' לי' ללוה לצור ע"פ לצוחיתו של לוה וכ"כ התוס' שם דאם טוען פרעתי מהדרי' לי' ללוה לצור ע"פ לצוחיתו של לוה ולפע"ד אין משם ראיה דשאני התם שהשטר הוא ביד המלו' עצמו דאז פטיעא שהמלו' נופי' צריך ליתנו ללוה לאחר הפרעון או לאחר מחילה אלא דהיכא דהמלו' מכרו לאחר קאמר הרשב"א דאין אותו אחר מחויב להחזירו ללוה עיין בחדושי הרשב"א פ"ק דגטין דמדמי לה למלו' על המשכון וחזר ומשכנו ביד אחר דאע"נ דחזר ומחלו אין המלו' השני מחויב להחזיר המשכון ללו' הראשון וס"ל להרשב"א דניירא דשטרא נופיה משכון הוא ביד המלו' עד לבתר פרעון והלכך לוקח זה עכ"פ נוף הנייר הוא משכון אצלו ופטיעא דבמשכון נופי' לאחר פרעון צריך המלו' להחזיר המשכון ללוה לכך בהך דפי' שיש חוזין אלו טענין לוה פרעתי מהדרי' לי' ללוה ולעולם אין חילוק בין פרעון למחילי' וכמ"ם: (סב) וי"א שאם פרע

באר היטב

ע"כ וכ"כ דאף לסברא ראשונה דינא הכי דיאמר הלוה איני רוצה ליתן המעות מת"י ולמיקם בדינא ודיינא ושמא לא יזדמן לי ב"ד שיכפוהו. עכ"ל: [מה] פרע. מי' הסמ"ע אפי' לא א"ל הב"ד שיתנהו ללוקח וא"י לומר שלא ידע שמכר השטר שכל קנין קלא אית ליה עכ"ל. והש"ך כתב דכ"ל עיקר בסבר' הראשונה

המשפט חידושים

רוצה להחזיר דמי הנייר יכול להפוך עד שיפרע ואין הלוה צריך לפרוע לבעלו' עד שיחזיר לו שטרו כיון דהשטר בעולם אין כופין אותו לפרוע על שובר: (נג) וי"א שאם פרע. והעיקר בסברא הא' וע"ב) (דאפלו' פרע בע"כ של מלוה ומלו' לא רי'לקבלם

ביאורים

הלוקח כיון דהמלו' לא רצה למחול עד אחר שפרע הלו' דתיקף כשנתן המעות בתורת פרעון כפני המלוה נשאר תיקף מחובו אף אם לא הי' מלוה מקבלם והוי כשובר לעצמו וחייב משום מזיק והמלו' המקבלם לא הוי מזיק שכבר השטיח מקולקל הוא תיקף כשנתן המעות ונידון הראי' שהביא הבעה"ת מהא דב"ם שתמ' השי"ך נרא' ליישב דראייתו של בעה"ת הוא רק דמכיר' קלא אית ליה ואין הלוה יכול לומר שלא ידע ובזה מביא ראי' שפיר מהס"ד דע"כ צ"ל דמכיר' קלא אית ליה דאלת"ה קשה לפי' הס"ד דהתם דלא ידע הא דשמואל הי' לו להקשות בפשיטות דהאיך כותבין שובר דילמא מכר השט"ח ומזיק ללקוחות דישעון הלו' שלא ידע מהמכיר' ושרא להמלו' אלא ע"כ דלא יכול לטעון כן משום דמכיר' קלא אית ליה ונפתלק קושית

התושן

המוכר הרי הוא בכלל אחריות וכמ"ם ומה שמקשין ממוחל כבר כתבנו דגבי מוחל נעשה היזק אח"כ וא"ז היזק דמעיקרא מבא"כ כאינו רוצה ליכנס דכיון דכ"ז שלא יכנס הרי אינו אותו דיין לפרוע מעקרו וא"כ הרי הוא בכלל אחריות דיפסי' ומ"מ נשמע מסברת רבותינו ומדברי הטולקין דמסמא דינו דגרמי ודאי ליכא חיוב ומאן דמחייב אינו אלא מדין אחריות וכמ"ם בריטב"א וא"כ העיקר כדברי הסמ"ע דאין היורסין צריכין לשלם רק מנכסי אביהן ושלא כש"ך והוא ברור וכודאי נשלם משל"ך דברי ריטב"א הנ"ל: (כב) צריך להחזיר ללוה שטרו וכו' ברמ"א סעיף כ"ג ושם כתב תחילה סברת האומרים דא"ל להחזיר שטרו. וגרא' מתוך דבריו שמשלק בין פרעון למחילה וכש"ך הסיג זה דאין חילוק דין מחילה לפרעון וע' מ"ם בס"ק כ"ו ובספר נ"ת שער כ"ח כתב ולא נחלק הרשב"א אלא בהא דמוכר שט"ח וחזר ומחל

אבל

[מר] להחזיר והש"ך פסק דהוי ספיקא דדינא ואפי' אם הלה רוצה לשלם לו דמי הנייר יכול לומר אני מוחפסו למשכון נגד הלוה עד שיפרע לי וכתב ב"י בשם בעה"ת דלסברא האחרונה אם יאמר הלוה למלוה לא אפרעך עד שתחזיר לי שטרי מאחר דידוע שהשטר ביד לוקח וישנו בעולם אין כופין אותו לפרוע בשורר

נתיבות משה"כ

פיינו מן המוכר אבל לא מהלו' ואפילו כתבו לו פס"ד שיפרע ללוקח והוא עבר ופרע למוכר מ"מ פטור רק לכתחילה כופין את הלוה (בכל הספיקות) שיפרע ללוקח: (לא) להחזיר ללוה שטרו. והש"ך פסק דהוי ספיקא דדינא ואפי' אם הלוה

משה"א

בב"ל: כז) שאם פרע. עש"ך ס"ק ס"ב שתמה עכ דיעה זו. ולפענד"נ להסביר טעם של דיעה זו דהא מבואר בסי' ק"כ ס"ב דאם אמר למלו' הילך מעותיך ולא רצה לקבל, וזרקו לפניו דנפטר דפרעון בע"כ שמיה פרעון ולזה נרא' דבנ"ד אי איתרע כח"ג שהלו' הלך ופרע להמלו' בע"כ שהמלו' לא רצה לקבלם באמרו שהוא שייך להלוקח והלוה זרקו לפני המלו' ונאנסו שם דהלו' ודאי דנפטר מהמלו', והלוקח (י) דהא ע"י פרעון בע"כ נפטר מהשיעבוד חנוף של המכו' וממילא נפקע נמי השיעבוד נכסים מהלוקח. ולפ"ז נרא' כיון דהלו' פטור עצמו במה שנותן לשם פרעון דמי למוחל לעצמו המבואר בסעיף כ"ג בש"ך ס"ק ס"ב דחייב לשלם מדינא דנרמי והמלו' אינו חייב מדינא דהא לא הוזק מאומה רק הלוה הזיקו. ונרא' דבהא כ"ע מודו דאם עשר את עצמו מחובו והזיק לחבירו ודמי ממש למוחל לעצמו. ומש"ח ס"ל נ"כ להי"א דבפרע לא נפטר

קצות

ע"ז ומדעת רבים בסס רבינו ז"ל מפקפקים שאינה בכלל אחריות ובכל אחריות אמרי' אחוי טירפן שטרפך בפדים ואשלם ואלו לעורר על הבד' לוקח ואומר לו יכנס לי המוכר שלך שלא נזלי' ממנו לא אשכחן דחייב מוכר באחריות דמחייב לאחבוטי לי' וחו קסי' לן שאם זה בכלל אחריות המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו האיך הוא פטור מדין אחריות נימא הרי הוא ודאי אדעת' דהכי לא נחית וזה בכלל אחריות דנפסי' הוא כו' והלא דבריו ק"ו ומה כשהפסידו בטעמי' אינו חייב מדין אחריות מפני שאינו רוצ' ליכנס והוא חייב לו דבר זה נ"ש נדול עכ"ל והכ' זה שמקשין ולא מוכרח מעורר על הדה לוקח ואומר יכנס לי מוכר שלך כו' לא הכנתי קושיא זו דבזה כיון שאין בו שבועה אין מוציאין הסד' מלוקח אפי' המוכר אינו רוצה לישבע וא"כ ליכא היזק ללוקח ולכא אחריות מבא"כ ע"י שבועת מלו' בשטר הלוקח נפסד אם לא יכנס

שמכר השטר שכל קנין קלא אית ליה: מו לוה שפרע ללוקח שמסר לו השטר ולא כתב לו קני לך כו'. עפ"ר שם כתבתי דדין זה למד ב"ת מדין המוכר לחבירו פירות דקל שסוף דבר שלא בא לעולם דאמר רב נחמנדלא קנה אמר ומודינא דאי שמיע ואכיל לא מפקינ' מיניה כו' דכמו דמהני שם תפיס' לקנין דבר שלא בא לעולם ה"נ מהני תפיסה לשטר שקנה בלא כתיב' ומסיר' ושם מיירי אפי'לא ידע המוכר מהתפיס' ה"ה ה"נ הלוקח פטור אפי'לא ידע והרא"ש והטור שכתבו דבעי' שיודע המוכר לאפטורי נשהלו'מהמוכ' כ"כ וכן כ'מהרא"י ונם הד"מ והן הי"א שכתב המחבר כאן דאלפטור הלוה כ"כ אבל הלוקח בלא"ה פטור וכדמסיק מור"ם וכ'עליו ז"ל ואם אין הלוה יכול לפלס אין המוכר כו' וא"ל שם"ל דאי לא הוה מהני התפיס' להלוקח אז לא היה נפטר הלוה שפרע להלוקח אף אם עמד שם המוכר וראהו שפרע לו ישתק כי דוק' היכא דהדין נותן שמה שתפס הלוקח אינמוליאין מידו אמרו דלא ה"ל להמוכר לשתוקי והשתא אתי שפ"ר דהתחיל הטור והמחבר וכתבו לוה שפרע ללוקח כו' אינו חייב דאיירי מפטור הלוה וסיים בטעמא דאם תפס כו' דלכאור' קשה הא גם בלא ה"ט להרא"ש והטור הלוה פטור כיון דמיירי דוקא בדידע המוכר וק"ל: מז ומ"ש מור"ם בהג"ה ז"ל ודוקא שלא כתב לו קני לך אבל אמר כו'. לריך לפרש דסביר' ליה דאי לא אמר קני לך כו' נרע ממכירת פירות דקל דשח א"ל לפחות שיקב' הפירות משא"כ כאן דלא מכר לו אלא הנייר בעלמא וס"ל למור"ם דכ"ע מודים בזה דגם הלוקח אינו פטור אם לא דא"ל קני לך כו' דאל"כ ה"ל למור"ם לכתוב בל' י"א ועפ"ר שם כתבתי טעם למה שינו הטור והמחבר לי הרא"ש והמ"מ בשם הרשב"א דשם כתבו הא' דינא בל' לוקח שקדם ונבה והטור והמחבר כתבו לוה שפרע כו' ע"ש ודו"ק: מח חוזר ונובה מב"ח כו'.* היינו דוקא בשכבר פרע להלוקח והוליא השטר מידו אבל כשעדיין לא פרעו והשטר ביד הלוקח אין המלו' יכול לכוף להלו' שישלם לו אפי' אם ירלה לכתוב לו שובר כיון שהשטר חוב בעולם כמ"ש לעיל סי' נ"ד ס"ג וכ"כ ב"י מחסי' ד"מ ע"ו: תנהו

כתיבתה אבל לא חיישינן דלאחר מכירתה דלוקח אזלה ופרע לה בעלי' וכתב' לו שובר ומוסרת אותו עכשיו לבעל' משום קנויא דלוקחות דא"כ יטענו לקוחות לבעל אתה תשוב ותפרע לנו פעם אחרת שהפסדת אם פרעת לה כלום אחר שידעת והי' לך קול שאלינו היתה כתובת' מכורה ולפיכך מוכיחים שחייב הלו' לפרוע ללוקח פעם אחרת עכ"ל ולפע"ד אין זה ראיי' דהא טעם הר"מ בן יודא הוא משום דכי היכי דמלי מחיל ה"נ נפרע וכמו שהוזכר בדברין להדיא א"כ המקס' הי' סבור דלא מלי מחיל והתרלן מתרץ באמת ש"מ איתא לדשמואל דמלי מחיל וזה ברור. ובס' נ' תרומ' שם כתב וז"ל קבה לי מהראי' דמייתי מהתיא דשניס אוחזין מלא שובר כו' דאם לדעתם כל מוכר ש"א בכתיב' ומסיר' קלא אית לי' א"כ היכא מקשה בש"ס דלמא כתב' כו' ואזל' וזבנת' כתובת' כו' הא לא אפשר דזבנה דאם איתא ע"כ כתב' לי' שטרא קני לך כו' דבלאו הכי אין הכתיב' כלום ואי הוה כתב' הכי ודאי קלא הו"ל ומדליכא קלא דמכר' ודאי ליכא למיחש למכיר' עכ"ל וזה שבוש דא"כ בכולה סוגיא פ"ק דמציעא נבי מלא שטרי חוב ובכל הש"ס דחיישי' לשמא כתב לנות בניסן ולא לוה עד תשרי ומפיק מלקוחות שלא כדין תקשי הא לקוחות קלא אית להו (אפי' בעדים בלא שטר כדאית' בפ' חזקת הבתי' ד' ע"ב ונתבאר לקמן סי' רכ"ה) אלא ודאי לא שייך לומר קלא אית לי' אלא ללוקח בתר הכי דאיהו דייק וה"ל להזהר אבל הבית דין אין יודעים מלקוחות וזה פשוט: (סג) מ"מ אם תפס הלוקח כו'. דין זה נלמד מפירות דקל דלקמן סי' ר"ע סעיף ג' וע"ש ומשמע דאף אם נבה הלוקח יותר ממה שמכרו וכ"כ ר' ירוחם כי"ד להדיא דאינו חוזר המותר למוכר אלא מה שנבה נבה: (סד) רק אמר לו בעל פה. וכשאמר לו סני אפי' לא מסר לו השטר כן מוכח להדיא בה' המגיד ומביאו בית יוסף והיינו כדלקמן סי' ר"ע דהתם לא מסר לו מתחלי' כלום רק אמר לו שיקנה פירות דקל: (סה) דאמר לי' לא היה לך ליתן כו'. ואף שהראה לך השטר ואמר לך שטר כתיבה היה לו ואבד לא היה לדלהאמינו שהרי לא היה נאמן נגדי כדלעיל סעיף י"א וע"ש בס"ק כ"ט: (סו) ואם אין הלוה יכול לשלם כו'. דין זה אינו נראה לפע"ד דהא ודאי כשחוזר ונובה מבעל חוב ע"כ הב"ח חוזר ונובה מהלוקח דודאי כי אמרינן דחייב הלוה משום דזה לא הוי מכירה א"כ הוא חוזר על הלוקח דודאי לא מלי הלוקח לומר אני כדין לקחתי כיון שע"פ הדין הלוה חייב לשלם נמלא המכיר' לא היתה מכירה ואם כן כיון שהלוה יכול לחזור על הלוקח אמאי לא יחזור המוכר על הלוקח כשאין ללוה לשלם מדברי נתן ועוד אוכיח לק' מדברי תוס' והרא"ש ושאר פוסקים דגם לגבי הלוקח לא הוי מכירה. ולפע"ד דגם הת"ה לא קאמר דלא יוכל המוכר לגבות מהלוקח כשאין ללוה לשלם וכמו שאבאר ואמת שהר"ב בד"מ ובהג"ה הבין מהת"ה סי' ס"ג דבמקום שאין הקנין אתפס אי תפס הלוקח לא מפקינן מיניה וכמו שכתב נ"כ בד"מ ובהג"ה לקמן סי' קכ"ו סכ"ב וגם בספר נ' תרומה שער נ"א חלק ד' דף ס"ו ע"א נראה שהבין כן בת"ה ולכן הקשה שם על הת"ה בזה אבל לפע"ד אין כוונת הת"ה כן דלא מסתבר כלל לומר דכנגד הלוה לא יהא מכירה וכנגד הלוקח יהא מכירה ועוד דהא בת"ה שם הוליא כן מדברי הרא"ש דפרק איזהו נשך גבי פירות דקל דאי שמיע ואכיל שיוצא ממנו דין זה דמכירת שטרות וגבי פירות דקל גופיה מוכח להדי' בהרא"ש שם דאע"נ דשמיע ואכיל מפקינן מיניה אם לא שידע המוכר דשמיע ואכיל ומעשה מחילה עיין שם במ"ש וי"ל כל הני דלא ידעי ומחלי אבל בפירות דקל ידע ומחיל כו' אלמא דאי לא דידע ומחיל אפי' אפס תפס הלוקח אינו מפקינן מיניה מהלוקח כיון שאין הקנין נתפס (ואף ע"נ דפסיק' באומר לחבירו תן מנה שלי שבידך לפלוני ונתן לו זכה אע"נ שלא קנה בעודו ביד חבירו מעשה שאין מעכב נקנה בקנין אתפס היינו משום שנתן לו בתחנה וזה שלוחו הוא ליתן וכשנתן לו הרי הוא כאלו הוא עצמו נתן לו משא"כ כאן דלא נתן לו רק שמכר לו ולא ליזה להלוה ליתן רק שנתן לו מעצמו מכח שהי' סבור שהמכיר' היתה כדין וא"כ כיון שאין המכירה מכירה חייב הלוקח להחזיר המעות ומ"ש הרא"ש והט"ו חוזר ונובה מב"ח דאמר ליה כו' ולא כתבו חוזר ונובה מלוקח היינו משום דמיירי כשיש ללוה לשלם א"כ המוכר חוזר בשטרו על הלוה ומה לו אלא הלוקח אבל פשיטא שהלו' חוזר על הלוקח ולא הוצרכו לכתבו כי פשוט הוא ורא' שגם כוונת הת"ה שם הוא כן לדקאי שם אראובן ביד עכו"ם ונתן הי' לשמעון אל העכו"ם שיקבל ממנו המעות וקבל ואח"כ רוצה לחזור בו ומייתי ראיה מדברי הרא"ש הנ"ל דאפי' במידי דאין הקנין נתפס אם זכה וקבל כבר תו לא מפקינא מיניה כו' ורוצה לומר דלא תימא דיוכל ראובן לומר לשמעון אני בעל דבריס שלך שקבלת מעות שלי אלא תו לא מפקינא מיניה בשביל ראובן אלא צריך ראובן לתבוע את העכו"ס וכוונתו להביא ראיה מהרא"ש דאע"נ דאין המכירה מכיר' לא יוכל ראובן לחזור על הלוקח אחלה ואע"נ דפשט דבריו שם לא משמע כמ"מ יש לדחוק כמו שכתבתי דאם לא כן קשה עליו הא דאמרן דמה חילוק יש בין לוה ללוקח ועוד דבהרא"ש מוכח דאפי' לגבי הלוקח אין הקנין נתפס אלא כשידע ומעשה מחיל' והכי מוכח נמי מדברי רש"י והגמוקי יוסף שם וכן מוכח בתו' ובהגהת מרדכי שם בשם ר"ת וכן בתו' פרק א"ה ד' מ"א ובהגהת אשר"י שם ובפ' ח"ה ועכ"פ אינו מבואר בת"ה שם דאם אין הלו' יכול לשלם אין המוכר יכול להוציא מהלוקח ע"ש [וכן יש להוכיח עוד מלקמן סי' ר"ב סעיף נ' וסעיף י"ג ומכמה דוכתי דאף אם תפס לא מהני כשאין הקנין כלוס ע"ש] ואם כן דברי הר"ב והסמ"ע סעיף קטן מ"ו שנמשך אחריו צל"ע (עיין בתשובות מבי"ט ח"ב סי' רס"ו): (סז) שאם זקפן כו' נראה דדין זה

הלוה למלו' כו'. לי נראי' עיקר כסברא הראשונ' (וכן משמע בטור והמחבר שכתבו הדעה הראשונ' בסתם ודעה זו בשם י"א) דמה לך חיוב יהי' לו ללוקח על הלוה אי משום שפרע להמלוה הרי מעות זה שפרע לא היה של לוקח וכי אינו יכול לעשות הלוה במעותיו מה שירלה ואם בא לוקח לתבעו עתה בשטרו גם בזה אין שום לך חיוב עליו דכיון שכבר פרע למלו' הרי נמחל השטר דאינלך מחיל' גדולה מזו כשנפרע השטר נמלא עתה השטר בטל וכן הביא הבעה"ת נופי' בשער נ"א ריש ח"ב לשון חכמי הצרפתים שכתבו וז"ל אבל מוכר שע"א שכתב לו אפי' דקלא זה פטור הלוקח שקבל מן הלו' והם דברי ה"ה ולא עמדתי על דעתו הא ילפי' לה הפירות דקל שלא בא לעולם וכם אי לא ידע ומחל מפקינן להו מן הלוקח וה"ל אף שיחמל לו הלוקח שהמוכר אחר לו בעל פה קני לך כו' לא מהני כ"ז שאין לו כתיב' ומסיר' כמ"ש ר"ש זה והו הא כן לגבי הלוקח מהני התפיס' אף הלוה יהי' פטור כמ"ש הטור והמחבר בהדיא בהתלת סימן זה אף שאין המכר כלום מכל מקום אי הפיס הלוקח כו' ש"מ דמש"ה גם הלו' פטור וכ"ת דזה דוקא לדעת המחולק על הרא"ש כמשמעות דברי המחבר שכתב אחר כך דעת הרא"ש בכם יש הי שאומר כו' הא ליתא דהא רבינו הטור כתב אחר זה וכתב אי"א הרא"ש ז"ל וכו' דמשמע דגם הרא"ש ס"ל הא דלעיל והו דכבר כתב הטור בהדיא וז"ל והלוקח צריך להחזיר ובהדומ' שבעל הרומת הדשן הוכחתו מדבריהם הרא"ש בזה חוזר ונובי מב"ח ולא כתב מהלוקח ואי משום הא לא אריא דדוק הריבא איכא דקאי הרא"ש בהדיא על דין המוכר עם הלוקח ועי"ז כתב דודאי כשידע כו' ע"ש אלא נלע"ד הא דנקט בפיכא חוזר ונובי מב"ח הוא לרבותא דהד"א שיכול לומר נתהי המתון לפי שטר בידו ובכרתי אלו הוא כדין קמ"ל דגריך שיראי' לו דוקא בהיכה ומסורה בכלב"ד ואף שאני אינו יכולי' להכריע על מהראי' בה"ה מ"ה בתהי דעתי דבלאו הכי אין לפסוק ולהוליא אפילו מן הלו' אפילו בלא ידע המוכר כיון דדעה אחת אינו סוברת כן וכל שאין הלו' מכרעת אין להוליא ממון וכל מי שיסבור לפסוק כדעת יש מי שאומר כו' יפסוק אפילו בלוקח בעינן שידע המוכר כו' ובלא"ה יחזיק הלוקח מעות שקיבל מהלו' שלא

ר"ת בפרק איזהו נשך ובה"ה בשער נ"א וכן כתב הרשב"א בח' ס שם בשם אביו שם בפסקיו ה הוחיל בח' ס שם בשם הטור מידו *אבל כל זמן שהשטר ביד הלוקח אין המלוה יכול לכופו ללוה שישלם לו כמ"ש לעיל סימן כ"ד סעיף ג' כ"כ הכי"ת תס"ו ח רבינו ירוחם נתיב

פתחי תשובה

רי"ף (אפשר נ"ל ריקו"ם) בשם תשו' הר"ן סימן ל"א: י) יכול להוליא. עכ"ש שכתב הש"ך כתב שדין זה אינו הרא"כ' וע' בח' עבודה"ג סי' י"א שכתב שאין דברי הש"ך מוכרחים כלל להוליא דברי הת"ה מפשטן ומה שהביא הש"ך הא' מסי' ר"ג אין הכידון דומ' כלל דהתם הוה ספיקא דדינא לכן לא מהני תפיס' משא"כ בנ"ד שהי' התפיס' תלד הדין ע' נסמ"ע סי' ר"ט ס"ק י"ב וע'

טורי זהב

(סעיף י"ז ומ' אחומר כו') הסמ"ע מביא דמה שהארין הרא"ש והטור שידע המוכר היינו לפטור הלו' דוקא אבל לגבי לוקח שקיבל הן הלו' לא בעי' שידע המוכר ויש"ק דבלא זה פטור הלוקח שקבל מן הלו' והם דברי ה"ה ולא עמדתי על דעתו הא ילפי' לה הפירות דקל שלא בא לעולם וכם אי לא ידע ומחל מפקינן להו מן הלוקח וה"ל אף שיחמל לו הלוקח שהמוכר אחר לו בעל פה קני לך כו' לא מהני כ"ז שאין לו כתיב' ומסיר' כמ"ש ר"ש זה והו הא כן לגבי הלוקח מהני תפיס' אף הלוה יהי' פטור כמ"ש הטור והמחב' בהדיא בהתלת סימן זה אף שאין המכר כלום מכל מקום אי הפיס הלוקח כו' ש"מ דמש"ה גם הלו' פטור וכ"ת דזה דוקא לדעת המחולק על הרא"ש כמשמעות דברי המחבר שכתב אחר כך דעת הרא"ש בכם יש הי שאומר כו' הא ליתא דהא רבינו הטור כתב אחר זה וכתב אי"א הרא"ש ז"ל וכו' דמשמע דגם הרא"ש ס"ל הא דלעיל והו דכבר כתב הטור בהדיא וז"ל והלוקח צריך להחזיר ובהדומ' שבעל הרומת הדשן הוכחתו מדבריהם הרא"ש בזה חוזר ונובי מב"ח ולא כתב מהלוקח ואי משום הא לא אריא דדוק הריבא איכא דקאי הרא"ש בהדיא על דין המוכר עם הלוקח וע"ז כתב דודאי כשידע כו' ע"ש אלא נלע"ד הא דנקט בפיכא חוזר ונובי מב"ח הוא לרבותא דהד"א שיכול לומר נתהי המתון לפי שטר בידו ובכרתי אלו הוא כדין קמ"ל דגריך שיראי' לו דוקא בהיכה ומסורה בכלב"ד ואף שאני אינו יכולי' להכריע על מהראי' בה"ה מ"ה בתהי דעתי דבלאו הכי אין לפסוק ולהוליא אפילו מן הלו' אפילו בלא ידע המוכר כיון דדעה אחת אינו סוברת כן וכל שאין הלו' מכרעת אין להוליא ממון וכל מי שיסבור לפסוק כדעת יש מי שאומר כו' יפסוק אפילו בלוקח בעינן שידע המוכר כו' ובלא"ה יחזיק הלוקח מעות שקיבל מהלו' שלא

באר הגולה

(מו) תפס. דין זה נלמד מפירות דקל דבסימן ר"ע ס"ג ע"ש ומשמע דאף אם נבה הלוקח יותר ממה שמכרו וכ"כ ר' ירוחם להדי' דמה שנבה נבה. ס"ך: (מז) להוליא

נתיבות משה"כ

זזרקו לפניו ונאכלו אף דבפרעון בפ"כ שמו' פרעון מ"מ יתחייב הלו' לשלם שנית למלו' מדין מזיק: (נג) אם תפס. דומי לפירות דקל דלא קנה מ"מ אי שמיע ואכיל לא מפקינן ודוקא שיש ללוקח רשיה רק שהשטר ביד הלו' לא

משה"א

הש"ך: כח) אין המוכר יכול להוציא מן הלוקח הואיל ותפס. עש"ך ס"ק ז' מה שתמ' על זה וע"צ הדוחק יש ליישב דהנ' בפריש' כ' דמוכר דאפי' לא ידע דהוי מחיל' ושעם הדבר נ"כ דבש"ס בב"מ ס"ז אמר הטעם משום דהכא זבינא. וכתבו התוס' הטעם דאין לו לחזור משום דליקום בהימנותא לכך אית לן למימר דאפי' שהי' יודע שיכול לחזור לא חי' חוזר ע"ש ומש"ה אפי' לא ידע אמרינן אומדנא דמוכח הוא דאילו היה יודע

קצ ת

אבל כשבא לידי פרעון דמו ליה נביה מודה רשב"א דיחזיר ללוה כדמוכח בסוגי' דשניס אוחזין ובש"ך דמה רשיה זו ע"ש אמנם דברי ני"מ נכוניס בעיני יותר וממ"ש בסי' פ"ו סק"ו ולפיל בס"ק כ"ח: בג) אם תפס הלוקח עש"ך מה שכתב בזה לחלוק על רמ"א ועי' מ"ש סי' קכ"ב סק"א: כד) שטרות שהפקדתי אצלך עש"ך שהיא דין זה בל"ש לפי שהרמב"ן מולק וס"ל דלדברי הראב"ד דשטרות נקנין בחליפין ה"ה אם המחאו קנה אותו דה"ל המחאה כמסירה אלא שאין דעת הראשונים נראה. כן ע"ש הרי דחליפין חד דינ' הוי וכיון שפסק הטור דשטרות אין נקנין בחליפין למה פסק כאן דהוי כמסיר' וע"ש. וכ"מ מדברי חוס' פ"ק דגיטין דלא שייך מעמ"ש בשטרות דתנן שם האומר תנו גם לאשתי שטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאשה תנו מנה לאיש פ' ומת יתנו לאחר מיתה וכתבו חוספת שם וז"ל

ביאור

ניחוש שמא כו' ואם איתא ה"ה יכולה לעשות שובר ג"כ אחר שמכרה. וס' הראשונה ס"ל דלא"ד דאין יכולה לתחול ה"כ דאינה יכולה לפרע ממנו אבל לתפקנא דיכולה לתחול ה"ה לפרע: [עו] אם תפס. ב"מ ס"ו כ' מודינא דאי כו': [עז] ודוקא כו' אבל אי. אאז לא מכר לו בלל האלוה רק לצור כנ"ל ס"ח: [עח] ויש מי. שם סז ח' לא אוקמה תיובתיה דלא כו': (ליקוט) ויש מי כו'. כתב"ם לא אוקמה כו' ועתוס' שם ד"ה אתם כו' פי' בקוי כו' ובהגה"מ שם ד"ה פירוש נבי כו' שהרבו להקשות נ"כ על פירו"ת. אבל הרא"ש מפ' כפירש"י ואע"נ דקי"ל דלא הוי מתילה היינו בדלא ידע אבל כאן מרוויחו מיירי

באר

דנשטר הלוה מהלוקח עיין שם בטורך: [מו] תפס. דין זה נלמד מפירות דקל דבסימן ר"ע ס"ג ע"ש ומשמע דאף אם נבה הלוקח יותר ממה שמכרו וכ"כ ר' ירוחם להדי' דמה שנבה נבה. ס"ך: [מז] להוליא

נתיבות משה"כ

זזרקו לפניו ונאכלו אף דבפרעון בפ"כ שמו' פרעון מ"מ יתחייב הלו' לשלם שנית למלו' מדין מזיק: (נג) אם תפס. דומי לפירות דקל דלא קנה מ"מ אי שמיע ואכיל לא מפקינן ודוקא שיש ללוקח רשיה רק שהשטר ביד הלו' לא

משה"א

הש"ך: כח) אין המוכר יכול להוציא מן הלוקח הואיל ותפס. עש"ך ס"ק ז' מה שתמ' על זה וע"צ הדוחק יש ליישב דהנ' בפריש' כ' דמוכר דאפי' לא ידע דהוי מחיל' ושעם הדבר נ"כ דבש"ס בב"מ ס"ז אמר הטעם משום דהכא זבינא. וכתבו התוס' הטעם דאין לו לחזור משום דליקום בהימנותא לכך אית לן למימר דאפי' שהי' יודע שיכול לחזור לא חי' חוזר ע"ש ומש"ה אפי' לא ידע אמרינן אומדנא דמוכח הוא דאילו היה יודע

קצ ת

אבל כשבא לידי פרעון דמו ליה נביה מודה רשב"א דיחזיר ללוה כדמוכח בסוגי' דשניס אוחזין ובש"ך דמה רשיה זו ע"ש אמנם דברי ני"מ נכוניס בעיני יותר וממ"ש בסי' פ"ו סק"ו ולפיל בס"ק כ"ח: בג) אם תפס הלוקח עש"ך מה שכתב בזה לחלוק על רמ"א ועי' מ"ש סי' קכ"ב סק"א: כד) שטרות שהפקדתי אצלך עש"ך שהיא דין זה בל"ש לפי שהרמב"ן מולק וס"ל דלדברי הראב"ד דשטרות נקנין בחליפין ה"ה אם המחאו קנה אותו דה"ל המחאה כמסירה אלא שאין דעת הראשונים נראה. כן ע"ש הרי דחליפין חד דינ' הוי וכיון שפסק הטור דשטרות אין נקנין בחליפין למה פסק כאן דהוי כמסיר' וע"ש. וכ"מ מדברי חוס' פ"ק דגיטין דלא שייך מעמ"ש בשטרות דתנן שם האומר תנו גם לאשתי שטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לאיש פ' ומת יתנו לאחר מיתה וכתבו חוספת שם וז"ל

הגר"א

בדידע לכן הוי מתילה אלא בהלוקח אע"נ דידע אסור כמו בכל דינית וכמ"ש הרא"ש שם ס"ב: (ליקוט) ויש מי כו'. וכפי' הרא"ש דמ"ש התם זביני כו' כפירש"י אלא משום דידע ומחיל אבל בהלוקח איסור הוא ע"ש וכ"פ בהג"ה פ"נ דב"ב סל"ו ד"ה פי' בשם ר"י (ע"כ): [עט] ואם אין. כמו הולך מנה לפי אע"נ דלא הוי כזכי במתנה מ"מ אם אתנו לו מה שנתן נתן בשוף פ"ק דגטין. אבל נ"ע דשם אפי' לכתחל' יתן להקבל כמ"ש שם בסוגיא: (ליקוט) ואם אין כו'. נ"ע ועש"ך (ע"כ): [פ] ומ'.

היטב

והש"ך כתב דדין זה אינו נראה דודאי כשנובה מבע"ח ע"כ הבע"ח חוזר ונובה מהלוקח וא"כ בשאין לו ללוה מחויב הלוקח לשלם מדר' נתן כו' ע"ש שהוכיח כן בראיות: [מח] בנבה. כן משמע מהדינים

המשפט חידושים

דיכול הלו' לטענן טענת נכיל' ופקדון: (נד) ואם אין הלו' יכול. והש"ך כתב דאין הלו' מחויב לשלם ללוקח מדר"ב וע"כ

ביאורים

נ"כ הי' מוחל לו ודמי ליאוש שלא מדעת ואף דקי"ל כרבא דלא מהני מ"מ במתנה מהני כמ"ש הש"ך בסי' שנ"ח ס"ק א' ע"ש וס"ל כהך דיעה דהא דאמרי' דניחא לי' דליקו בהימנותא היינו דלא ניחא לי' לחבוע מי שמכר לו שיחזיר לו מה שקיבל כפי המקח שהיה לו עמו משא"כ שלא יצטרך לתבוע הלוקח שכו רק לאחר לא שייך כו' לא ניחא לי' דליקו בהימנותא וכלכ שאין ללו' א"י לתבוע ללוקח מדר"ג

החושן

בד"ה תנו מנה למאן דמוקי בברייא ובמע"ש אע"ל דרישא נמי מיירי במעמ"ש ומיירי שהנה כבר בידה דאם אינו בעין אפי' כממון לא שייך מעמ"ש ומיירי שהאשה רוצה בכך וקמ"ל דלא תיקנו מעמ"ש בשטר אלא בממון כו' ע"ש ומבואר מדבריהם דלא שייך מעמ"ש בשטרות וכן מבואר מדברי תוס' פ' מי שמת דף קכ"א תנו מנה לפי' ע"ש לפי שאין גופו ממון אך מדברי הר"ן פ"ק מגטין נראה דס"ל דמהני במעמ"ש בשטר וכו' ז"ל אית דמוקי בברייא ובמעמ"ש ומשמע מיניה דוקא במנה הא בנט ושחרור אפי' במעמ"ש לא יתנו לאחר מיתה דבנון הא דאמי במנה יתנו מי בנט ושחרור לא יתנו ובנט פשיט' דמעמ"ש לא מהני דלא תיקון במעמ"ש אלא במידי דזכות אבל במידי דחובה לא אבל בשטר שחרור צריך תלמוד אמאי לא מהני מדין מעמ"ש אלא מכאן יש ללמוד שלא תקנו חכמים מעמ"ש ובמעמ' דמלאה דבשלמא בדבר שנופו

ממון

ר"ל כ טור ומס הרמב"ן כ"כ בה"ת שער כ"ח ג סס כן כתב בה"מ שער כ"ח ד סס וסס *כתב הס"ך נראה שהלשון מהופך וצע"ג שהמקום תחלה ואחר כך כתב דהא בעי' התפיר' קודם הכתיבה כדלעיל סעיף ד' ה סס סעיף כ"ח כ"כ בעפ"ת בשער כ"ח מברייתא עדיס המחופים על המקח וכו' יבחות דף כ"ים ע"ב וכ"פ הרי"ף סס וכתבו התוספ' סס מ"ש בעל נפש יתרחק מזה מברייתא דקולין דף מ"ד ע"ב וכן העדו' שהעידו וכו' לכל מכתים אחרו התרחק מן הכיעור ומקרומלו ו סס בשער כ"ח ז גם

טורי זהב

כדין כנלע"ד : (סעיף כ"ח ולא חייבי' לחשדא כנ') תיקן בזה הטור והמחבר ג' קושיות הא' מ"ש בסעיף כ"ב שכתב אח"כ שהמעון נוגע בעדות הוא וה"ל

פתחי תשובה

בה' רמ"א סי' שלא בהדיא דלא כהס"ך עכ"ד ע"ס : יא] אין לוי חשוב נוגע בדבר. בנב"ע הסגר"ע ז"ל כ"ב ודוקא בשהוחזק השטר בב"ד קודם שמכרו ללוי וכדלעיל סי' מ"ו סעיף ל"ב. מלא"מ פ"ו מהלכות מכיר' : יב] אין יכולין לגבותו. עבה"ע שכתב והס"ך כתב דדין זה ל"ע כו' וע' בת' נאות דשא סי' ס"ח שכתב דע"כ מיירי שראו השטר בידו אחרי קודם שמכרו לבעל ס (ושתמא דמלתא מיירי בהכי דהא מכירת השטר בכומ"ס מן הסהס הוא בפני עדים מ"כ הרי ראו העדים ביד המלו' את השטר קודם שמכרו לבעדים בכתיב' ומסיר') דהמחבר פוסל אפילו בכה"ג משום דמייסי' שמציקרא אתמו בשקר אדעתא דהכי כדי שיקנו השטר אח"כ ואהא פליג הס"ך דבשים אין תקודים בכך אבל היכא דלא ראו השטר בידו מציקרא ודאי השפר בטל דכיון דעכשיו הס

חידושי רעק"א

ס' כא אין לוי חשוב נוגע. כ"ב ודוקא בשהוחזק השטר בב"ד קודם שמכרו ללוי וכדלעיל סי' מ"ו ס' ל"ד מל"מ פ"ז מה' מכירה :

חכמת שלמה

סעיף כא אבל אם מכרו לשני עדים בחת מים עליו . כ"ב עיין בס"ך מה שהקשה על זה ועי' מ"ש לעיל בסי' מ"ו שהרגשתי בקושיא זו וישבתי שם. וכעת אני תמה שבסמ"ע שאחז"ז מבואר שם כענין חילוק זה. ובזה מיושב קושית הס"ך דהתם נני כותי וכדומה הפסול היי בשעת בחת מה תיקן בשעת התחלת העדות. ואין בשעת הגדו' לא סי' רעותא רק אחר כך . וזה מבוון לתירוץ שבתבנו לעיל . וכדבר תימ' על הס"ך שהקש' ולא ראה דברי הפפ"ע לקמן ולא"ע :

הגר"א

מעמד שלשתן ונגזרין ר"ג א' לעולם בגרעה כו' ואם אינה בשטר שחרור ג"כ יקנה ובגזה"ן שם ובזה מדוקדק סוגיא הכ"ל דקדושין התקדשי לי בשטר"ח אם שהיה כי' דוקא בשטר"ח ולא"ק קדשה במלוה בשטר אלא דא"כ היה מ' בגוף המלוה וזה יקנה במעמד שלשתן ואלא כ"ומר: [ג] (ליקוט) ואם כתב כו' ואמתהו כו'. ריל אותו שבתיבה ודברי ש"ך תמוהים שב' ש"ל בהיפוך ובנכ"ב מאמו והבין דהאי ואמתהו קאי אשטר"ח ולית"ח גם לפי' תמוה דהא בהמחלה של המעמד שלשתן כאין יחד ואם לי בגיאתן ליד הנפקד (ס"כ): [ד] ודוקא אם. דבריס התחומים על כו' כתובות י"ח ב' אבל בשאם הם מונעים בגזותן ואפי' אחר שמו כמ"ש בב"ב מג ב': ודוקא אם כו'. כמ"ש בתוספתא ספ"ב דבבי לקח פיטמו בית אם שהם בתאם מבם ואם יוצא לו עדות בהן פ"ז אינו מעיד שאין מעיד ע"י עצמו: [ה] אבל אם. רי"ף שם בגמות בשם ירושלמי שאין שנים מלוין לחבא בשבול אחד :

ביאור

ב"מ ע"ב ל' ופרש"י שם ד"ה ונוכה כו' ואם כמ"ש אי פקח מקרקע כו': [פא] (ליקוט) ראובן כו'. וז"ש נקדושין שם התקדשי לי בשטר"ח ולא"ק קדשה במלוה בשטר דא"כ היה נקנה במעמד שלשתן ואל"ל כו"מ ושם"ך (ב"כ): [פב] קנה שמעון. כמ"ש בגזין יג ב' נעשה כאומר משתעבדנא לך כו' ואל"כ היה לשלוה בשטר שקנה כו' ונשתעבדו כו' אע"ג דלא קיימא מילתא דאמיתי : [פג] אלא שאין שמעון. ב"ב ע"ז אם קדם כו' כיון כו' אבל בלא"ה אף שקנה גוף הפדה אין יכול להוציא מידו אה הבטר: [כד] כופין. שם קפח א': [פה] ואם פרע. דגוף הנייר של לוה. בכלל סי' ס"ח ע"ב: [פו] כ"ז אלא אור. דאע"ג דלא קנה כמו אוכל מנה בכ"ל. וכמו אולר גם לאחתי אעים שיכול לחזור ואליה. מהנכ"ב בשלים הגם במ"ש בגזין : [פז] אין במסירה. כ"ל ס"ח: [פח] אין בחליפין. כ"ל ס"ד: [פט] אין בתעמד שלשתן. מדאמרי' בקדושין מ"ז ומ"ח והכא במלוה בשטר ובמלוה כו' ש"מ שאין שייך בשטר

באר

שבתבארו בסי' ס"ז מן סי"ד מד סי"ח ומס"ש ב"ד סי' קע"א בני לוה מן הגר כו' ע"ם וכן עיקר . ש"ך : [מט] גוף. אע"ג דבמעמד שלשתן קנה אפילו מלוה ב"פ כמ"ש ר"ם פכ"ו אפ"ה א"י נאולא גוף הבטר מראובן מפני שאותיות ים להם ג' קניניה קנין גוף הבטר וקנין השיעבוד ואין אחד מהם נקנה בקנין חבירו וכ"כ הטור פ"ם . סמ"ע . [נ] כופין. כ' הטור שהראיה של הזוכה היא אבל המלוה ואין כופין לו עדותו ראייתו ב"כ וכ"כ הט"ו בכ"ם ט"ז ע"ם עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ז"ל ולפי מה שהעלינו בסכ"ט בחריכות דאינו נקנה במע"ם אלא גוף החוב אבל לא שיהיה מלוה בשטר. ליתמה לכל הדיניה שבמעניה זה ולא נשתעבדו הלקוחות לשמעון ויכלו למימר לאו בע"ד דינן אח בשמעון או ואם"ס אין הבטר בידו בכתיבה ומסירה ולפ"ז גם אין כופין למלוה להוציא הבטר אבל ב"פ יוכל לחזור ולהקנות הבטר לשמעון בכתיבה ומסירה ואע"ג דבעלמא מיד שהמחהו חוב אין לממחה כלום על הגמחה הכא כיון שהניח הממחה הבטר אצלו מסתמא אדעת' דהכי הניחו שלא יתבטל עד שיפרע לשמעון בבירור ולפי זה אם ראובן בי' חייב לשמעון והמחהו לוי כדי ליפרע בזה חובו ואח"כ אומר לוי פרעתי לשמעון או שהוצרך לגבות מן הלקוחות כופין לראובן שיתן כתיב' ומסירה לשמעון דמאחר שהבטר נשאר ביד ראובן אדעת' דיכול להקנותו אח"כ לשמעון בכתיבה ומסירה א"כ מסתמא גם אדעתא דהכי נשתלק שמעון מראובן ללוי והלכך מאחר שעכשיו אומר שמעון שלוי אינו פורע לו או שצריך לגבות מן המשועבדי' צריך ראובן ליתן הבטר לשמעון בכתיבה ומסירה או יפרע לו מעותיו שבי' חייב לו אבל אם לא הי' חייב ראובן לשמעון כלום רק שנתן לו במתנה שהחוב שהי' לו ביד לוי והמחהו אצל לוי במעמד שלשתן אינו מחויב ליתן לו עוד הבטר בכתיבה ומסירה כי מה שנתרצה ליתן לו במתנה נתרצה ומה שלא נתרצה לא נתרצה הילכך אם לוי אומר פרעתי לשמעון נאמן וכן אפי' מודה שלא פרע אינו יכול לגבות מהמשועבדים דאיינו לקטניא וכדאית' ברוכתי טובי דהיכא יכול לגבות פרעתי אין נוגעים מן המשועבדי' ונתבאר לעיל סי' ל"ט סעיף י"א ס"ק כ"א ולקמן סי' ע"ט סעיף י"ב ס"ק כ"ט אבל אם רוצה ראובן אח"כ מרצונו הטוב לתת הבטר בכתיבה ומסיר' לשמעון יכול לגבות החוב מלוי ולא יהא לוי נאמן לומר פרעתי ונם יוכל לגבות מן המשועבדים כן נראה לי בדינים הללו : (סט) ואם כתב לו כו'. והמחהו כו' נראה שהלשון מסופק ובפינו שהמחהו אחר כתב לו דהא בפינו המסיר' קודם הכתיב' כדלעיל ס"ד . כן נ"ל: (ע) המחא' זו כמו מסירה כו'. נ"ע על הטור והמחבר שכתבו כן בפשיטות שהרי הרמב"ן חולק על זה ומביאו הבעה"ת בשער כ"א סוף ח"ג וכמ"ש ב"י בעלמו וגם קשה שהרי הרמב"ן כתב שם לדברי הראב"ד דשטרות נקנין בחליפין ה"ה אם המחהו קנה אותם דהוי ליה המחא' במקום מסירה כו' אלא שאין דעת הראשונים נראה כן ע"ל הרי דמעמד שלשתן וחליפין חד דינא אית להו וא"כ מאחר שפסקו הטו"ו לעיל סעיף ד' דשטרות אינם נקנים בחליפין לא הוי כמסיר' למה פסקו כאן דהמחא' הוי כמסיר' וכן הקשה בס"ו' תרומה שער כ"ם וחולי סבירא להו לחלק וע"ש. וע"מ לענין דינא אין להוציא נגד סברת הרמב"ן וכן נראה דעת הריטב"א פרק האיש מקדש וז"ל ודין מעמד שלשתן איתא בכל דבר שנופו ממון ולאפוקי שטר דבעי כתיב' ומסיר' ולא מיקני במעמד שלשתן במופקד אצל אחרים שקבל עליו ליתנו לזה דעתי מבני לאחי קבלתו אבל בפקדון דעלמא כיון דקבלו עליו זה נתרוקנה רשות מפקיד מעליו ונתחייב זה שאתנו לו וזה מבואר עכ"ל וליכא למימר דמיירי בלא כתיבה דהא מחלק בין דבר שנופו ממון ולאפוקי שטר כו' ועוד דא"כ מאי צריך לו' דמאי מהני קבלתו אל זה כו' תיפוק ליה דליכא כתיבה אלא דולא לומר כיון דשטר אין נופו ממון ואינו נקנה אלא בכתיב' ומסיר' לא מהני מעמד שלשתן אף בכתיבה ועוד דא"כ לא ה"ל לסתום אלא לפרש דסיינו כשלא כתב לו קני לך כו' אלא נראה שדעתו כדעת הרמב"ן : (עא) אבל אם מכרו לשני עדים כו'. אין יכולים לגבותו דין זה אף שנב שטור כתב כן והוא מבעל התרומות לא נהירא לי דאם איתא דבשנים חייבינן להכי לענין שאין יכולים לגבות מלוי ולא יהא לוי נאמן לומר פרעתי ונם יוכל לגבות מן המשועבדים אלא אם הי' מסכים עמו א"כ אינו נכשר כל השטר ע"פ עד אחד וכה"ג כתבו התוס' פ"ק דגיטין (דף י' ע"ב) והרשב"א ורבינו ניסים והאיך נאמר שהאחר לא הי' מסכים עמו א"כ אינו נכשר כל השטר ע"פ עד אחד וכה"ג כתבו התוס' פ"ק דגיטין (דף י' ע"ב) והרשב"א ורבינו ניסים שם אהא דאמרי' כתם כגון דאתוס ישראל לבסוף דאי לאו דכותי חבר הוה לא הוה מחתי ליה מקמי' וז"ל תימא א"כ כול' שטרא מתקיים אפומת דאד ישראל דאתים לבסוף ויש לומר דאין לחוש כיון דהוי כותי כשר מדאוריי' דגרי אמת הן עד כאן לשונם ואא"כ כיון דאיתא להדיא בס"ם פ"ב דיבמות ובהרי"ף והרא"ש שם וכל הפוסקים דעדים החתומים על שטר מקח יכולים ליקח ולא חיישינן להכי והמקח מתקיים א"כ בשנים נמי ומה דמחלק הרי"ף שם בין עד אחד לשנים היינו לענין לכתחלה משום חשדא דעד אחד יכול ליקח אפי' לכתחלה משום חשדא דודאי האחר לא הי' אותם עמו שקר בשביל הנאתו משא"כ כשנים קונים אינה חשדא לכתחלה עיין שם שמשמע כך להדיא אבל פשיטא דאם כבר מכרו לא' ניחוש לחי' לגבות בו והכי מוכח נמי בתוס' ריש פ' אלו טרפות דלאחר שינוי שם איתא דאחי' יחיד מומחה שדן את הדין יכול ליקח אפי' לכתחלה ולאחיך שינוי שם

המשפט

שכ"ז שצריך המוכר לתבוע להלוקח אמרי'נגדו האומדנא אם לא כשיש ללו' שאו א"צ רק לתבוע להלו' יכול לתבעו והלו' תובע באמת אח"כ ללוקח : (ס) שטרות שהפקדתי לך עש"ך שמסיק דאין שטרות ניקנות במעמ"ש ודברי המחבר צ"ע ע"ש. ובבסר קצה"ח הוכיח מדברי הרי"ן דמהני בשטרות מעמ"ש דדוקא בשיחרור דאינו שייך רק לעבד אבל בשטרות שייך מינו דזכי לנשי' במסיר' זכי נמי לחברי' במקום מסירה ולית' דודאי מוכח מדברי הרי"ן דאפי' בשאר שטרות לא מהני מעמד שלשתן דהא בשטר צריך כתיב' עם המעמ"ש וכיון דבכתיב' נזכר שם הלוקח שוב לא שייך מינו דזכי לנשי' אצל הנפקד דבנפקד לא מצי קני' ליה גם מ"ש דלוה שהפקיד השט"ח ואמר במעמ"ש ליתנו לחמלו' דאינו קונה דלא שייך ביה מינו דזכי לנשי' דכא שייך כומ"ס כ"א במלו' המוכר הוא משום לסמ"ש דבשטרות ודאי לא שייך מעמ"ש גם מה שכ' דבכתובה

חחושן

המוכר שהקנו בא"ח דאמרו דכל לגני נבלה ודאי מחלה ומחכור כתובתה נמעמ"ש דמו לא מצי מחיל ע"ש ולפי מה שהקשו שם תוס' הא נסוף ביאה ד"ה אינה מוחלת ומי' נכותבת לו התקבלתי ועוד דיכשו קנוני ויגרשם ואח"כ תמחול ומתי' הכי הוא מוכרח לשטת הרמב"ם בפי"ב מה' אישות דנסוף ביאה אינה מוחלת אפי' נכותבת התקבלתי ואח"כ לפ"ז ניחא דלא שייך מעמ"ש בכתובה דלא שייך מנו דזכי לנפשיה זכי נמי לחברי' דהא כ"ז שהיא תחת בעלה אי אפשר לבעל לזכות לנפשי' בכתובה ולא מצי לחברי' ע"י מעמ"ש : נה) אין לוי חשוב נוגע ע' בתמו' מהרי"ש ח"א סי' ע"ט דמפרש לה דהיינו דוק' בשרלו ביחד קודם המכירה בשר זה בעדיו והיה אחוס בו כוי ועוד ע"א דאז לא חיישינן לחסד' שהיה חשוד בדי שיקנה

אותו

הגר"א

מעמד שלשתן ונגזרין ר"ג א' לעולם בגרעה כו' ואם אינה בשטר שחרור ג"כ יקנה ובגזה"ן שם ובזה מדוקדק סוגיא הכ"ל דקדושין התקדשי לי בשטר"ח אם שהיה כי' דוקא בשטר"ח ולא"ק קדשה במלוה בשטר אלא דא"כ היה מ' בגוף המלוה וזה יקנה במעמד שלשתן ואל"ל כ"מ: [ג] (ליקוט) ואם כתב כו' ואמתהו כו'. ריל אותו שבתיבה ודברי ש"ך תמוהים שב' ש"ל בהיפוך ובנכ"ב מאמו והבין דהאי ואמתהו קאי אשטר"ח ולית"ח גם לפי' תמוה דהא בהמחלה של המעמד שלשתן כאין יחד ואם לי בגיאתן ליד הנפקד (ס"כ): [ד] ודוקא אם. דבריס התחומים על כו' כתובות י"ח ב' אבל בשאם הם מונעים בגזותן ואפי' אחר שמו כמ"ש בב"ב מג ב': ודוקא אם כו'. כמ"ש בתוספתא ספ"ב דבבי לקח פיטמו בית אם שהם בתאם מבם ואם יוצא לו עדות בהן פ"ז אינו מעיד שאין מעיד ע"י עצמו: [ה] אבל אם. רי"ף שם בגמות בשם ירושלמי שאין שנים מלוין לחבא בשבול אחד :

היטב

הזוכה במעמד בשעה בזיכה לו המנה אלא שלא הקנה לו גוף הבטר וכאן אינו אינו הבטר וכאן אינו אינו הבטר והמפקיד והמקבל היו במעמד ולא הלוה ומן הדין היה זוכה לוי בגוף הבטר שהקנה לו ע"י המעמן כיון שהיו בעיסה במעמד אלא משום דלא זכה בהשיעבוד כיון שלא היה הלוה במעמד לא נקנה לו גם גוף הבטר"ם. סמ"ע : [נב] מסירה. והכ"ך כתב דל"ע על הט"ו שכתבו כן בפשיטות שהרי הרמב"ן ופ"ל דמעמד בשלשתן וחליפין חד דינא אית להו ולא"כ מאחר שפסקו בני דמעמד בשלשתן וחליפין לא הוי כמסיר' ולמה פסקו כאן דהמחא' הוי כמסיר' וכן נראה דעת הריטב"א פרק האיש מקדש וז"ל ודין מעמד שלשתן אחולי סבירא להו לחלק וע"ש. ומ"מ לענין דינא אין להוציא נגד סברת הרמב"ן וכן נראה דעת הריטב"א פרק האיש מקדש וז"ל ודין מעמד שלשתן איתא בכל דבר שנופו ממון ולאפוקי שטר דבעי כתיב' ומסיר' ולא מיקני במעמד שלשתן במופקד אצל אחרים שקבל עליו ליתנו לזה דעתי מבני לאחי קבלתו אבל בפקדון דעלמא כיון דקבלו עליו זה נתרוקנה רשות מפקיד מעליו ונתחייב זה שאתנו לו וזה מבואר עכ"ל וליכא למימר דמיירי בלא כתיבה דהא מחלק בין דבר שנופו ממון ולאפוקי שטר כו' ועוד דא"כ מאי צריך לו' דמאי מהני קבלתו אל זה כו' תיפוק ליה דליכא כתיבה אלא ודאי דולא לומר כיון דשטר אין נופו ממון ואינו נקנה אלא בכתיב' ומסיר' לא מהני מעמד שלשתן אף בכתיבה ועוד דא"כ לא ה"ל לסתום אלא לפרש דסיינו כשלא כתב לו קני לך כו' אלא נראה שדעתו כדעת הרמב"ן : (עא) אבל אם מכרו לשני עדים כו'. אין יכולים לגבותו דין זה אף שנב שטור כתב כן והוא מבעל התרומות לא נהירא לי דאם איתא דבשנים חייבינן להכי לענין שאין יכולים לגבות מלוי ולא יהא לוי נאמן לומר פרעתי ונם יוכל לגבות מן המשועבדים כן נראה לי בדינים הללו : (סט) ואם כתב לו כו'. והמחהו כו' נראה שהלשון מסופק ובפינו שהמחהו אחר כתב לו דהא בפינו המסיר' קודם הכתיב' כדלעיל ס"ד . כן נ"ל: (ע) המחא' זו כמו מסירה כו'. נ"ע על הטור והמחבר שכתבו כן בפשיטות שהרי הרמב"ן חולק על זה ומביאו הבעה"ת בשער כ"א סוף ח"ג וכמ"ש ב"י בעלמו וגם קשה שהרי הרמב"ן כתב שם לדברי הראב"ד דשטרות נקנין בחליפין ה"ה אם המחהו קנה אותם דהוי ליה המחא' במקום מסירה כו' אלא שאין דעת הראשונים נראה כן ע"ל הרי דמעמד שלשתן וחליפין חד דינא אית להו וא"כ מאחר שפסקו

מאירת עינים

מט תהו לשמעון במעמד שלשתן . פי' ראובן אמר תנהו לשמעון כשהיו במעמד שלשתן יחד דהיינו ראובן ושמעון ולוי וזה מהני במלוה על פה כמו שיתבאר לקמן בר"ם קכ"ו וכאן בא השטר והמחבר ללמדינו דכשנותן לו החוב במעמד שלשתן אע"ג דקנה שמעון ההלוא' והשיעבוד מהלו' ומלקוחותיו אפ"ה אינו יכול להוציא נוף השטר מראובן מפני שאותיות ים להן שני קניניה קנין נוף השטר וקנין השעבוד ואין אחד מהם נקנית בהקנאת חבירו וכ"כ הטור ע"ם : נ כופין למלוה להוציא כו' לשון הטור שראיי' של הזוכה היא אבל המלוה ואין כוכסין לו עדותו ראייתו עכ"ל וכן כ' הטור והמחבר בס"ם י"ו ע"ש: נא תנס ללוי במעמד שלשתן כו' אמי דינאי דומה לדין שלפני זה ששם היה הלוה וגם שמעון הזוכה במעמד בשעה שזיכ' לו המנה אלא שלא הקנ' לו גוף השטר וכאן אינו אינו הבטר דלא היה הלוי במעמד רק הנפקד הי' במעמד עם המפקיד והמקבל ומן הדין היה זוכה לוי בגוף הבטר"ם שהקנ' לו על ידי שמעון כיון שהיו בעיסה במעמד אלא משום דלא זכה בהשיעבוד כיון שלא היה הלוה במעמד לא נקנה לו גוף הבטר"ם. סמ"ע : [נב] מסירה. והכ"ך כתב דל"ע על הט"ו שכתבו כן בפשיטות שהרי הרמב"ן ופ"ל דמעמד בשלשתן וחליפין חד דינא אית להו ולא"כ מאחר שפסקו בני דמעמד בשלשתן וחליפין לא הוי כמסיר' למה פסקו כאן דהמחא' הוי כמסיר' וכן הקשה בס"ו' תרומה שער כ"ם וחולי סבירא להו לחלק וע"ש. ומ"מ לענין דינא אין להוציא נגד סברת הרמב"ן וכן נראה דעת הריטב"א פרק האיש מקדש וז"ל ודין מעמד שלשתן איתא בכל דבר שנופו ממון ולאפוקי שטר דבעי כתיב' ומסיר' ולא מיקני במעמד שלשתן במופקד אצל אחרים שקבל עליו ליתנו לזה דעתי מבני לאחי קבלתו אבל בפקדון דעלמא כיון דקבלו עליו זה נתרוקנה רשות מפקיד מעליו ונתחייב זה שאתנו לו וזה מבואר עכ"ל וליכא למימר דמיירי בלא כתיבה דהא מחלק בין דבר שנופו ממון ולאפוקי שטר כו' ועוד דא"כ מאי צריך לו' דמאי מהני קבלתו אל זה כו' תיפוק ליה דליכא כתיבה אלא ודאי דולא לומר כיון דשטר אין נופו ממון ואינו נקנה אלא בכתיב' ומסיר' לא מהני מעמד שלשתן אף בכתיבה ועוד דא"כ לא ה"ל לסתום אלא לפרש דסיינו כשלא כתב לו קני לך כו' אלא נראה שדעתו כדעת הרמב"ן : (עא) אבל אם מכרו לשני עדים כו'. אין יכולים לגבותו דין זה אף שנב שטור כתב כן והוא מבעל התרומות לא נהירא לי דאם איתא דבשנים חייבינן להכי לענין שאין יכולים לגבות מלוי ולא יהא לוי נאמן לומר פרעתי ונם יוכל לגבות מן המשועבדים כן נראה לי בדינים הללו : (סט) ואם כתב לו כו'. והמחהו כו' נראה שהלשון מסופק ובפינו שהמחהו אחר כתב לו דהא בפינו המסיר' קודם הכתיב' כדלעיל ס"ד . כן נ"ל: (ע) המחא' זו כמו מסירה כו'. נ"ע על הטור והמחבר שכתבו כן בפשיטות שהרי הרמב"ן חולק על זה ומביאו הבעה"ת בשער כ"א סוף ח"ג וכמ"ש ב"י בעלמו וגם קשה שהרי הרמב"ן כתב שם לדברי הראב"ד דשטרות נקנין בחליפין ה"ה אם המחהו קנה אותם דהוי ליה המחא' במקום מסירה כו' אלא שאין דעת הראשונים נראה כן ע"ל הרי דמעמד שלשתן וחליפין חד דינא אית להו ולא"כ מאחר שפסקו

נתיבות

(נא) כ"ד כופין למלו' להוציא הבטר. והס"ך כתב דלפמ"ש לקמן סעיף כ"ב דאין נוף הבטר נקנ' במ"ג רק החוב ממילא לא נשתעבדו הלקוחות לשמעון ויכולין לומר לא נתן לוי נאמן לומר פרעתי ואין כופין למלו' להוציא שטרו אבל יכול להקניתו לו אחר כך הבטר בכומ"ס ע"ם בס"ך : (נו) הגם לוי. כאן מיירי שהלו' לא היה במעמד רק המפקיד והמקבל ולא הוי רק במסירת הבטר וכ"ז אלא היה הלוי במעמד ולא זכה בהשיעבוד גם נוף הבטר לא זכה : (נז) המחלה זו כמו מסיר' . הס"ך כשיג על זה כיון דקיימא לן דחליפין לא מהני במקום מסירה אף מעמ"ש לא מהני דחליפין ומעמ"ש חד דינא אית להו : (נח) להעיד ע"פ . הטעם כשהחוב בשטר נחשב כאילו נחקרה לו עדותו בב"ד ואז לא היה נוגע משא"כ כשמעיד בע"פ הרי הוא בשעת עדות נוגע (ולפ"ל) (ובכ"ל) בחוב בשטר מיירי שראו הבטר בידו בתחילת לוי קודם שלקחו דהוא לא כן (אפילו שעכשיו) (אבר עכשיו) חתם עלמו מהרי"ש : (נט) לבני עדי' והס"ך פסק דמכרו

קצות

נגמון אינא למימר מינו דזכי לנפשיה זכי נמי לחברי' אבל דבר שאין נופו ממון כשטר דלא מצי זכי ביה לא מקנו רבנן דליזכי לחברים זה נראה לי בב"ל ואא"כ נראה דוק' בשטר שחרור לא שייך מינו דזכי לנפשיה זכי נמי לחברים דשטר שחרור אינו שייך אלא לעבד אבל בשטרות דהכא שייך שפיר מינו דזכי לנפשיה במקום מסירה זכי נמי לחברים במקום מסירה. מיהו בשטר שכתב בשם לאחרים ופדיון לא נמסר לידי' והיה מופקד ביד אחר ואמר לאותו הנפקד מהנו לראובן נראה דלדעת הרי"ן אין זו במקום מסירה דהא לא שייך מנו דזכי לנפשיה דהא כתב על שם ראובן ואפי' אם יכתוב לו קני אינו וכל שיעבוד' דכתיבה ומסיר' לא שייך אלא היכי שהמלוה מוכרו ללוקח דלא שייך בזה כתיבה ומסירה. וע' בתוס' פ'

הט"ו לעיל סעיף ד' דשטרות אינם נקנים בחליפין דחליפין לא הוי כמסיר' וכן הקשה בס' נ' תרומה שער כ"ם וחולי סבירא להו לחלק וע"ש. ומ"מ לענין דינא אין להוציא נגד סברת הרמב"ן וכן נראה דעת הריטב"א פרק האיש מקדש וז"ל ודין מעמד שלשתן איתא בכל דבר שנופו ממון ולאפוקי שטר דבעי כתיב' ומסיר' ולא מיקני במעמד שלשתן במופקד אצל אחרים שקבל עליו ליתנו לזה דעתי מבני לאחי קבלתו אבל בפקדון דעלמא כיון דקבלו עליו זה נתרוקנה רשות מפקיד מעליו ונתחייב זה שאתנו לו וזה מבואר עכ"ל וליכא למימר דמיירי בלא כתיבה דהא מחלק בין דבר שנופו ממון ולאפוקי שטר כו' ועוד דא"כ מאי צריך לו' דמאי מהני קבלתו אל זה כו' תיפוק ליה דליכא כתיבה אלא ודאי דולא לומר כיון דשטר אין נופו ממון ואינו נקנה אלא בכתיב' ומסיר' לא מהני מעמד שלשתן אף בכתיבה ועוד דא"כ לא ה"ל לסתום אלא לפרש דסיינו כשלא כתב לו קני לך כו' אלא נראה שדעתו כדעת הרמב"ן : (עא) אבל אם מכרו לשני עדים כו'. אין יכולים לגבותו דין זה אף שנב שטור כתב כן והוא מבעל התרומות לא נהירא לי דאם איתא דבשנים חייבינן להכי לענין שאין יכולים לגבות מלוי ולא יהא לוי נאמן לומר פרעתי ונם יוכל לגבות מן המשועבדים כן נראה לי בדינים הללו : (סט) ואם כתב לו כו'. והמחהו כו' נראה שהלשון מסופק ובפינו שהמחהו אחר כתב לו דהא בפינו המסיר' קודם הכתיב' כדלעיל ס"ד . כן נ"ל: (ע) המחא' זו כמו מסירה כו'. נ"ע על הטור והמחבר שכתבו כן בפשיטות שהרי הרמב"ן חולק על זה ומביאו הבעה"ת בשער כ"א סוף ח"ג וכמ"ש ב"י בעלמו וגם קשה שהרי הרמב"ן כתב שם לדברי הראב"ד דשטרות נקנין בחליפין ה"ה אם המחהו קנה אותם דהוי ליה המחא' במקום מסירה כו' אלא שאין דעת הראשונים נראה כן ע"ל הרי דמעמד שלשתן וחליפין חד דינא אית להו ולא"כ מאחר שפסקו

אחם להעיד דעתה בשעת עדות כבר הוא נוגע בדבר וק"ל: גד וסיה שמעון א' מעידי המתנה הל' משמע שמיירי שהקנ' לו הש"א לפני עדים וא"ל שיכתבו לו בשמו הכתיב' דקני לך איהו כו' ע"ד שנתבאר בסעיף ב' וסיה שמעון א' מהן והמוכר טוען עתה אמת שנתתי לך הש"א כנ"ל אבל לא זכית בו כיון דאחד מעידי הכתיב' דקני לך הוא נוגע נמצא דהו' פסול וס"ל מילי במילי. מיהו מדסיים וכתב דאשוב נוגע בדבר משמע דפיסולו הוא מפני שאין אנו מאמינים לו ושרוצה להעיד בקר דומיא דנוגע בדבר שכתב הטור והמחבר לפני זה ולפי מ"ש פסולו הוא אע"פ שאומר אמת משום דהשטר פסול וס"ל מילי במילי לכן נ"ל דגם כאן מיירי שראובן כופר ומ"ש ונתנו ללוי בכתיב' כו' גם כתב ורצה ראובן לחזור בו כו' הכל הוא לפי הגרא' לפנינו מתוך הכתב שביד לוי כתוב בו שנתנו ללוי ואתה שכופר נראה שדעתו שרוצ' לחזור בו ולא שהי' שקר מעיקרו וקאמר דאפי' הכא הדין עמו ואינו דומה לדין שלפני זה דשאני כאן דמיד משעת שמתני' נראה הריעותא משא"כ בדין שלפני זה דבשעת אתינ' לא היה ריעותא וכיון דהן אתומים ס"ל מאז כאלו נאקר' עדותן בנ"ד וכמ"ש שם ודוק: נה אם חזר ומחלו ללוה מחול. בפרו"ד כתבתי הטעם והוא דל"מ למ"ד שמכירת שטרות אינו קנין נמור רק מדרבנן דכיון דמדאורייתא אינו מכור מ"ה יכול למחול אלא אפי' למ"ד מכירת שטרות דאורייתא מ"מ איינו דוקא שעבוד נכסיו של לוה אבל ביעבוד גופו של לוה שהי' משועבד להמוכר בשעת הלוא' אינו יכול למכור ונשאר אצל המוכר ובהדי דמפקיע המוכר בהמחיל' גוף הלוה שנשאר' בידו מיד הלוקח נפקע נ"כ שעבוד נכסיו דנכסי הלוה אינן משועבדים להמלו' כ"א מדין ערב דנכסי דאינשי ערבין ליה ובמקום שנפטר הלוה מחמת המלו' נפטר גם הערב וכמ"ש הטור והמחבר בס"ס מ"ט (י) ואינו דומה למת הלוה דנובה המלו' מנכסי הלו' דשם לא נפטר הלוה מחמת המלו' ועד"ר. (הגי"ה וכתב מהרי"ק שורש קפ"ט דיכול למחול אפ"פ שלא הגיע עדיין זמן פרעון ואפי' כתב תחלה דפיסל כל עדים שיעידו על המחיל' מ"מ יכול למחול. ב"י מחסכ"א בשם רשב"א ופ"ל ר"מ זה ובסמוך סעיף כ"ו שם כתב מור"ם דפטורים אין המוכר יכול למחול ע"ם פכ"ה): גו מיהו אין הלוקח כו'. וכתב ריו"ו נ"ד דדברי הרשב"א עיקר דא"ל

נוביינא עכ"ל ודבריו תמוהין דאדרבא בהדיא מוכח בש"ס פ' שני דייני גזרות בסוגיא דהתם וכן בריב"ם בש סי' של"ו הרבה פעמים דזה נוכה וזה נוכה וכן מוכח עוד להדיא בכמה דוכתי בש"ס וכל הפוסקים גם לקמן סי' פ"ה בכל הסי' ובפרט בסעיף ד' ובסעיף ו' (ומהך דמיטין דהריב"ם אדרב' מוכח שם להיפך ע"ש) וסלכך הכא אע"פ שלאה חייבת ללו' יכול למחול הטטר ודלא כמהר"ח ן' חיים נ"ל ברור: (עה) מחול. ומשמע דאין חילוק בין יש בשטר נאמנות או לא בכל ענין יכול למחלו ואף שמדברי רא"ן סי' מ"ז ומביאו המרדכי בקצר' פ' הכותב איכא למשמע דבנאמנות א"י למחול לא קי"ל הכי והיינו שהתמו הפוסקים והש"ו דלא חילקו בכך וסבי מוכח מתש"ם הרי"ף ורי"ן פרק הכותב ואחר פוסקים דטענת מחיל' לא תליא בפרעון ואדרבא בש"ם בפ"ק דמציעא משמע דאמאן לו פרוע מתוך שיכול למחול והבאתים לעיל סעיף ט"ו ס"ק נ"ב עיין שם וכ"כ הרבה פוסקים בכמה דוכתי דאמאן לומ' פרוע במנו דאי בעי מחיל ועיין מ"ש לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ד: כתב בסמ"ע כתב מהרי"ק שורש פ"ט דיכול למחול חפ"ש סלא סגיא עדיין זמן הפרעון כו' ולאנס כתבו בשם מהרי"ק דמוכח הוא בש"ס ובכל הפוסקים מכתובה ומכתב דוכתי ועיין בסי' פ"ו ס"ק י"א: (עו) מיהו אין סלוקח כו'. כתב בסמ"ע ס"ק נ"ו וכתב ר"י נ"ד דדברי הרשב"א עיקר דא"ל להחזיר שטרו ד"מ נ"נ עכ"ל. ולפע"ד דדברי הרשב"א

[נא] ראובן כו'. נ"כ כ"מ מ' כגון דנקיטי כו' אבל בלא"ה אע"פ שפדיין לא פרעו לא כמש"ו שבסמי כו'. מ"ג ג': [נב] מיהו

ביאור

מכרו לבני אדם יכולים לגבות בו ועיין בש: [נה] מחול. כתב בסמ"ע דאפי' למ"ד מכירת שטרות דאורייתא איינו דוקא שעבוד נכסי הלוה אבל שעבוד גופו אינו דנכסי הלוה אי"י למכור ובהדי דמפקיע בהמחילה גוף הבוא נוקא שנשאר בידו מ"ג שעבוד נכסיו דנכסי הלוה אינן משועבדים

באר

מזגעים חייבי' דבשתא כתבוהו והקדימו אמנו בכוונ' וזה ס"ל ברור ב"ש ומ"ש לעיל סי' מ"ו סל"ב ס"ק י"ב: יג) ראובן בים לו שטר כו'. מ"ש לעיל סי' ל"ז סעיף י"א בשם ת' נו"ב: יד] ונתנו ללוי כו'. כתב הש"ך אלומר אלו אומר כן וראובן

פתחי

נתיבות

משה"א ביאורים

כיון שכ' הרמב"ם דמחילי' לא מהני לא מהני נ"כ מע"ש כיון דלא שייך ביה מנו דזכו לנשאי. ושעה טעות נדול דהא דלא מהני מחילי' בכתוב' איינו דוקא כשרוצ' לקיים' אח"כ מחילת' בטיל' ואית לה אבל כשאין רוצה לקיים' מהני מחילת' כמ"ש המ"ם שם כדמוכח שם בס' י"ז מה' אישות ע"ש או שרוצ' לכתוב כתוב' אחרת וכן יכולה למכור כתובתה לבעלה: ל) נוגע בערות. בקצה"ח כ' דאם הוא כ' יד אחר ולכא ע"ח ולא ע"מ רק אותו הנוגע דלא נקנה השטר בהכי דהאי שטרא חססא בעלמא הוא עיין שם ולא ניתן לכתוב מרוב פשיטותו: לא) מיהו אין הלוקח מחויב להחזיר ללו' שטרו. עש"ך ס"ק ע"ז שהביא דברי הרשב"א שהביא ראי' לזה

קצות

אופו אם"כ אבל אם לא רצו כידו קודם לכן א"כ ודאי מיישינן דלמא בפה פתם עצמו לוי והוי נוגע בעור וע"ש ודבריו מוכרחין: כה) נוגע בעדות ומש"ך דכתב דוקא שכופר הא אם מודה שנתן אע"נ דכוי נוגע מ"מ שטר קנין כסר כמבואר בסי' קנ"א ולפנ"ד נראי' דאיתי' דנקמן בסי' קנ"א מיירי בכ"י הא בכ"י אחר בסי' מידי מחיצה אם מ"מ וכלקמיירי בכ"י אחר וא"כ ודאי כיון דליכ' מ"מ ומד מגייהו פסול א"כ ליכא שטר כלל ונזה ניחא דליכ' מיזב שבועה דגר מד הכבר מסוה דלא מבוה לוה מ"ה אבל עדים על הסטר ליכא שטר קנין ומע"ש בסי' מ"ב וז"ב. ומן המיי' על הפוריס שנתב דהסכימו האחרונים כל דעודה הסטר כסר וזה ליתא לפע"ד וכמ"ש: כו) ומחלו ללוה מחול ונאמרו ונשנו בזה ג' מיטות הא' מיטת הרמב"ם בפ"ו מהל' מכירה לפי שמכירות שטרות הוא מד"ם לפיכך יכול למחלו הב' היא מיטת ר"ת דמכירות בטרות דאורייתא אלא לפי שיש שני שעבודים על הלוה א' שעבוד הגוף והשני הוא שעבוד נכסים ושעבוד הגוף ליתים במכירי' לפי בהוא דבר שאין בו ממש ואינו נמכר אלא שעבוד נכסים ונכסותי דבר איכם אינו ערבין ביה ולכן כשמוחל שעבוד הגוף בהוא שלו ממילא נפטר הערב כיון דנפטר הלו' ועוד יש בזו דעת אחרים והוא שבות הראב"ד בפ"ו מה' מכירי' בשבנות על דברי הרמב"ם שפי' שטעמא דיכול למחול משום שהמכיר' הוא מד"ם כתב עליו ז"ל א"א לא מן הבם הוא זה אלא מפני שהלו' אומר ללוקח אני לא שעבדתי לך את עצמי לפיכך אם נוסר מוסתעבדלי לך ולכל מאן דאתי מתמתך אינו יכול למחול מכמכר שם"ם עכ"ל. ונראי' מתוך דבריו שאינו מחלק בין שעבוד גוף לשעבוד נכסים ומצד המלו' שי' המכירי'. קיים אלא אחר שהמלו' מוחל אומר הלוה ללוקח בדיוק לא משעבדנא מה לי במכירתו של המלו' חה נראי' ביטם דס"י הכותב דף פ"ה המוכר בסר חוב לסבירו וחזר ומחלו מחול ז"ל דא"ל לוה ללוקח לאו בבל דבריה דידי אם מכ"ל והיא שיטת הראב"ד וע' בנמה"ם שער נ"ד כ' בשם הראב"ד דבל כמה דלא כתב זיל דון ואפיק לנפבך אע"פ דב' קני ליה וכל שעבודי' לא מצי לתבוע ללוה וכ' שם רש' מהא דאמרינן אי פקח הוא מקרקש ליה בזוזי וכ' ליה שטרא בשתיים ס"מ דלא יכול לחוכבו ס"ם. והקשי' בנ"מ דהא שם שטם אחר כדי שלא יהא המוכר יכול למחול ע"ם שסנים בנ"מ אך הן הן דברי הראב"ד בשטמו דס"ל בטעם דיכול למחול מפני שהלוה אומר לאו בע"ד דידי אם ולא שעבדתי עצמי לך ומש"ה כיון דלא מצי תבע ללוה אלא מטמא הרשאתו מש"ה יכול למחול דהרשא' אינו אלא שליחות אבל א"כ דאע"ג דלא כתב ליה זיל דון ואפיק לנפבך רק דכתב ליה קני לך אינו ואל שעבודי' מצי תבע ללוה ס"כ מטמא הקנא' הוא ג"כ מטמא הקנא' ולמה לי' לכתוב שטרא בשמי' יכתוב קני לך כו' דהראב"ד בשיטמו ס"ל דאי הוי קנה אינו יכול למחול ועיקר הטעם דשקנין אינו מועיל לגבי לוה דאמר לאו בע"ד דידי אם ואינו אלא מטמא הרשאתו ומש"ה יכול למחול ודוק: ובר"ן בפ' הכותב כתב על דברי ר"מ ז"ל ומיהו בשמא אלו אע"פ שבשעבוד גופו אינו יכול למחול לא פקע לפי בעיקר ברבותן בל נכסים בענין זה הוא בכ"ז אלא יצא הנו' ויפרע מהן אבל כ"ז שנפקע מטמא המלו' אף שעבודו של נכסים נפקע בכ"ל ובאיזור דבריו דשעבוד נכסים דין ערב ממש הוא ודומיני' דערב אלו הכן הנו'לע"ה או מת הנו' ולא הניח אחריו כלום ודאי הערב חייב לשלם ואינו היה המלו' מוחל ללוה גם הערב נפטר ומשום דהערב נתערב בשביל הנו' אם לא יפרע אחרו מן הנו' אז יהיה קם מחתיו לפרוע אחרו וזה נתחייב מתחלת הערבות בעוד שהי' חל על הלוה שעבודו ומשעה שהי' הנו' קיים אלא דבשהנו' פורע בעצמו או שעתיד לו המלו' דהוי המלו' דהוי כפרעון מ"מ ומילא נפטר הערב כיון שבבר קיבל המלו' את אחרו ע"י פרעון או ע"י מחיל' דהוי כפרעון ממש וה"ה בנכסותי דבר איכם אינון ערבין ביה בשעה שהי' הלוה אי אם לא יפרע מהנו' יהיה נכסותי ערבין בי' ושעבוד הזה נעשה בעוד הנו' קיים ולכן בשעת הנו' צריכין הנכסים לשלם כיון שנתערבו ענבר זה מתחלה אבל אם היה פרעון או מחיל' דהוי כפרעון והוי בשינו קיבל המלו' את אחרו ע"י מחיל' נפטר הערב הראב"ד בשיטמו

(חו"מ ח"א) עט

אם משמע דבדיעבד מ"מ אם קנה המקח קיים ע"ש ודוק מיהו בנבל: התרומות נופי' ליתא אלא ליטנא דאין יכולים לגבותו ואפשר לדחוק ולומר דאה"נ דלענין אם ירצו להקנותו לכתחלה מיירי דאיכא למיחש ולא יקנו אותו אבל דברי הט"ו שכתבו אבל אם מכרו לבני אדם המתומים עליו מיישינן כו' ואין יכולים לגבותו לריך לי

כב [נג] ראובן שיש לו שטר על שמעון (עב) יד] ונתנו ללוי בכתיבה ומסירה נד והיה שמעון אחר מעידי המתנ' ואחר עמו ורוצה ראובן לחזור מהמתנה וטוען שהשטר פסול לפי ששמעון הוא (ל) כה) נוגע בעדות שרוצה להעיד כדי שיפטר מבעל דינו שהשני נוח לו הדין עמו והרי הוא חשוב נוגע בדבר:

כג (עג) ט המוכר שטר חוב כדינו נה (עד) אם חזר כו) (ס) ומחלו ללוה (עה) [נה] מחול נו (עו) לא) (סא) .בז) [יד] מיהו אין הנוקח מחויב להחזיר ללוה

עין: (עב) ונתנו ללוי בכתיבה כו' כלומר שלוי אומר כן וראובן כופר אבל אם מודה ראובן קנה לוי אע"פ שמעון נוגע וכן משמע מסוף דברי הט"ו וכן כתב הסמ"ע סעיף קטן נ"ד וכן בדין דמש בכך שמעון נוגע אם ראובן מודה שנתנו לו בכתיבה ומסירה ושמעון עד בדבר וה"ה בכל דבר שצריך עדים בענין אם הבעל דבר מודה שאלו הם עדי שאע"פ שא' מהן נוגע חו אפי' שניהן נוגעין

הענין כבר ועוד דכאן אין צריך עדים כלל דלא איברו שהדי אלא לשקרא וכמו שכתבתי לעיל סעיף ב' ס"ק י"א ע"ש: (עג) המוכר שט"ח כו' בתבו' מבי"ט ח"ב סי' שכ"ט פסק על מי שנתחייב לאחיו מנה בשטר ומכר השטר בפחות לאחר-שיכול הלוה לומר למלו' אני אתן לך כמו שנתן לך אחר ואין סמלו' יכול למכור ואפי' מכרו כבר יכול לעכב דמכירת שטרות הוא דרבנן כו' ע"ש והביא ראי' מלקמן סי' ש"ו ס"א ולא נהירא ונפרט לפי מ"ש לעיל סעיף א' ס"ק א' דמכירת שטרות דאורייתא ומלקמן סי' ש"ו אין ראי' דהתם הבית הוא שלו גם י"ל לזה השכירו ולא לאחר וקל להבין ועיין מה שכתבתי לקמן סי' קע"ה סעיף נ"ב: (עד) אם חזר ומחלו לו' מחול. ואפי' למ"ד דמחילה לא מהני היכא דתפס בטרא וכמו שכתבתי לקמן סי' רמ"א ס"ב מודה הכא דהא ליתא שטרא בידי' דליהדר ליה כ"כ בעל העיטור דף ל"ג סוף ע"ב: כתב בתשובת מהר"א בן חיים סי' ל"ב דף קל"ז ע"ב בנתן ש"ח לאחה ולחה חייבת ללוה דכי האי גוונא לא מהניא מחילה דהא ודאי במוכר שט"ח דנובה מקבל השטר עד שלא מחלו הנותן דמחיל' דנחר הכי לא מהניא והכא כיון שלאה היתה חייבת לו הרי מתנה שנתנו לה השטרות חשיבא כנבוי ועומד וכמו שמתבאר מתוך סוגית שנים שהוליאו שטר זה על זה זה נובה וזה נובה דפרק שני דייני גזירות והריב"ם ז"ל בסי' של"ו בתי שטען זכיתי בחצין בעד החוב שלי חלק עם חכם א' אם זכה אם לאו ונדעת החולק זכה משנה ראשונה ולא נחלקו שם אלא שאין בקיאין בשומא ואע"פ שבנ"ד נ"כ היו נותני השטרות מחוייבים שבועה לא משום הא חשיב מחוסר

היטב

כ"א מדין ערב ובמקום שנפטר הלוה נפטר גם הערב וכמ"ש הש"ו בס"ס מ"ט ואינו דומה למת הלוה דנובה המלוה מנכסיו דשם לא נפטר הלו' מחמת המלו' וכתב מהרי"ק דיכול למחול אפ"פ שעדיין לא הגיע ז"פ עכ"ל והש"ך כתב דכן מוכח בש"ס וכל הפוסקים שבתונות ונכמה דוכתי וכתב עוד ומשמע דאין

תשובה

כופר אבל אם מודה כו' וכן נדין דמה בכך בשמעון נוגע כו' ע"ש. ובגמ"ע הבגר"א ז"ל נ"כ המיבני הא כיון דהוי נוגע ממילא בשטר כתיב' שהוא השטר קנין פסול ולא קנה בשטר ומה בכך דמודה הא לא נקנה ע"י בשטר בהיב' זו ובדרור זו' בקלבת ה:

המשפט

משה"כ חידושים

לכ' עדים כדיעבד נוכין כו) (ורולה לחזור בו פי' שכופר ואומר אלא נתן אבל כמודה לו אם הוא כתב יד כמוכר לו בים ע"מ בשטר כבר לקנות בו. ואם הוא כתי' אחר ולכא ע"מ רק זה בנוגע תפסא בעלמא הוא ולא נקנה בשטר זה בלל: (פ) ומחלו ללוה מחול. ואפילו יש נאמנות בשטר ואפילו לא הגיע זמן הפרעון ואפילו בוסל כל עדים שיעידו על המחילה. והשטם בהפו קנת פוסקים משום דקנין שטרות דרבנן ולא אליס קנין. ולמלן דס"ל מכירת שטרות דאורייתא מ"מ אי' למכור רק שיעבוד נכסים ושיעבוד הגוף נשאר אצל המלוה וכיון שמחל שיעבוד הגוף שיעבוד נכסים ממילא נפקע ואפילו אם לא רצונו יש לו שטר על שמעון ומכרו ללוי ולוי חייב לשמעון מ"מ ראובן יכול למחול שיך דלא כתבו' ראי"ם: (פא) מיהו אין הנוקח. ובכ"ך פסק

חחושן

לפי הראיתי בסי' זה בתומים שכתב על דברי הר"ן שאינו מובן לו והקש' מיורם שמשלם אחר מות הלו' אלא כיון שלא קיבל המלו' אם מוכו אף שפקע המיוב מעל הלו' בחייהו לריך הערב לשלם אלא בפרעון לו במסילי דהוי בפרעון אז נפטר הערב וכמ"ש אלא דלריך יבוב בשעבוד בחייהו האדון בס"ק דקידושין דס"ז ע"ש וכיון דבחייהו הלו' פקע שעבוד גופו וגבי הענק' לא שייך כו' הנכסי' נמערבו בעודנו חי וכמו שכתבנו דאל הענק' בא אחיוב אחר מיתתו ואולי הענק' דחיתה אחדון בא אחיוב אמתא היורשין ולא אמתא אביהן המת וכמ"ש בסי' ל"ט סע"א: עוד ראיתי בתומים בסימן זה הארוך להקשות ושיטת מו' דיכול למחול משום דמכירות בטרות דרבנן משום דמדאורייתא אין המכיר' אל לפי שבש"ם מבאן ולהבא הוא בוגה. והקש' א"ב דסובר אדם מקנ' לר"מ דסובר אדם מקנ' דשלב"ש אמתי מצי מסיל כיון דלדידי' המכיר' הוא מה"מ וא"כ איך מצי מחיל וכן אקשה לר"מ דסובר אדם מקנ' דשלב"ש אמתי מצי מסיל כיון דלדידי' המכיר' הוא מה"מ ע"ש וכראה דלק"מ דאפי' לאחיי דאמר למפרע הוא בוג' היינו כשנבאו לבסוף אז למפרע הוא בוג' אבל אם לא נבאו לבסוף לא שייך למפרע הוא בוג' וכמ"ש תוס' בסוגיא דפ' כל שפה בפלוגתא דלמפרע הוא בוג' ע"ש וכ"כ תוס' בפ' המניח וא"כ כשמוחל המלו' הרי לא בא לידי נבי' וכן אפי' אינו מוחל ל"מ המכיר' מדאורייתא ולא זכה הלוקח. בשטרו דהא כיון דכ"ז שלא נבאו אינו אל המלו' והשעבוד אינו נמכר ולא הוי אל המלו' אלא כשנבאו לבסוף והקדישו למפרע שייל ההקדש משום דלמפרע הוא בוג' וא"כ כ"ז שלא נבאו אומר הלו' לאו בע"ד דידי אם משום דעדיין לא זכית במקסר אלא כשיגבה המלו' וכדיין לא נבה ואע"ג דהמלו' הוי מצי נובה מחמת שעבודו אבל הלוקח דלא זכה בשעבודו משום דשעבוד גופי' אינו נמכר לו אלא כשנבאו המלוה לבסוף וא"כ כ"ז שלא נבה המלו' אין הלוקח זוכי' בשטרו ובס' כל שפה דאמרינן הקדש מלו' מהני לאחיי דאמר למפרע הוא בוגה פיינו נמי אם נבאו המלו' בעצמו לבסוף שייל ההקדש למפרע אבל כ"ז שלא נבאו אין לנזכר כח לתבוע אם הלו' שבור ההקדש וכמ"ש וכן לר"מ נמי כיון דהשמת השעבוד אינו נמכר משום דהוי דבר שאינו ברשותו אלא אחר שיבא הדבר לידי נבי' אז יהיה של המלו' ומצי להקנותו מה שיבא כידו לבסוף וא"כ המכיר' למפרע לא מהני אלא אחר שיבא לידו כל המכ' אבל כ"ז שלא בא לידו אין המכיר' אב דהא אפי' לר"מ דאמר אדם מקנה דשלב"ש נמי אין המכיר' אל אבא כשבא הדבר לעולם וא"כ כ"ז שלא נבאו הרי לא נגמר המכירה וחה פשוט: כז) מיהו אין הלוקח והוא דעת הרשב"א והביא ראי' מפ' האיש מקדש דף מ"ח דאמרינן כאלו התקדשי לי בכסף ר"מ אומר אינה מקודשת ומכ"א שמין לא הנייר אם יש בו ש"פ מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ה"ד אי לימא בש"ם דאחרים קשיא דר"מ אדר"מ וכו' ומדלא פריך אדרבנן אמאי שמין לא הנייר אלא ש"מ דכי אזר ומבל אין מוציאין לא הנייר מן הלוקח ובמהדורי הרשב"א לקידושין דף ל"ח ע"ב ומבכו לה אמרי' אל המבכון ומזר ומבכנו ביר אחר דאין הבני מהויב לבשאיר המבכון אף אל גב דהמלו' הראשון מבלו. אבל הר"ן פ' האיש מקדש ס"ל בכ"מ דאחרים אין שמין הנייר דכי אזר ומחלו צריך הלוקח להחזיר הנייר וע"ש וג"ל דס"ל הנייר דבטרא לא הוי בתין מבכון כיון דלא נבלו לבש מבכון ובבל מוב אינו קוי מבכון אלא בטבל בבש מבכון ובמ"ש בבור אה"ע סי' כ"מ בבש הרמ"ה. אבל קשה לפ"ז דבש"ם דאחרים אין שמין דלא הוי הנייר בבוש מבכון ומש"ה לא קני א"כ בבש"ם דידה לגמ' שמין דהא אפי' מבכון דיד' כ"מ אם לא בא נידו בחורת מבכון ובמ"ש בבור בבש הרמ"ה בא"ע סי' כ"מ במבכון דיד' ע"ש. ודעת הרמב"ם בפ"ה מה' מיבות דאפילו בבש"ם דידה אין שמין לא הנייר ומ"ש והיינו דאע"ג דבש"ם משמע להדיא דבבש"ם דידי' שמין לא הנייר למסקנא הדדינן מזה ומ"ל דבבש"ם דידה נמי אין שמין הנייר והיינו משמע בבחבנו כיון דלא משמ לידו בחורת מבכון והר"ן בשם יש מי שאומר הוא דמסלק בין בבור בוב דידה בבש"ם דאחרים ואולי לדידי' לא ס"ל

לסלק

זה בש ח בש ולזה בסכי' הבע"ת שבר הנזכר ע היתרא דבמולל בתובות

הגהות אמרי ברוך

(בס"ע ס"ק נה) (י) ואינו דומה למת הלו'. נ"ב יעוין ל' הריטב"א לקידושין דף מ"ו ד"ה ואמ"ל:

חידושי רעק"א

ס' כב אם חזר ומחלו ללוה. נ"ב ע' בשו"ת נ"ל סי' נב ב' אמיס שיהשו מאכיהם שם"ח ואחר שחלקו מחל זה שבפלו לו המשלטלין בחלקו ללוה חלקו שהי' לו בשש"ח אף דקיי"ל האחים שחלקו לקוחות הן מ"מ לא מקרי המוכר שש"ח שהי' בידו למחול ע"ש:

חידושי חת"ם

שם. בס"ע ס"ק נ"ד והי' נ"ב דברי ע"ז בזה נכונים דאינו נעשה חשוב למפרע אחר שכבר הגיע בבערות וכ"ב שיטה מקובלת בנ"מ מ"ב עמוד א' ד"ה דאמר לא ניחא דלהוי לוה רשע עי"ש בשם הראב"ד דע"א מבני עדים אינו נעשה חשוב למפרע:

חכמה שלבה

סעיף כב ראובן שיש לו שטר על שמעון. נ"ב כ' בש"ך שכ' דכל כיכי דהוי נוגע אם בבע"ד מודה הוי עדות עי"ש. ולפיהם אזלי דס"ל בסימן ל"ז דפסול נוגע לא הוי רק מבח מקור. בזה אם בם מודים ולוכח חשש מקור הוי מד כבר. אבל לפנ"ד דס"ל דנוגע פסול מעשה קרבות יש לו' דאם הוא עד פסול לא מבני אף שבבע"ד מודה כיון דהוי בקרוב בזה. ובקרוב כל היכא דנעינו עדים לא מהני הודאה בע"ד להבטירו ודוק היטב בזה: סעיף כג המוכר שט"ח כדינו וכו' נ"ב עיין בש"ך מ"ב בשם המבי"ם דהלוה יכול לומר אמנה אם בבע"ד יתן לו המעות הזה אף אם בבר מבר דמכירת שטרות דרבנן והש"ך כתב דכן מוכח בש"ם וכל הפוסקים בתחונות ובכמה דוכתי וכתב עוד ומשמע דאין

תשובה

כופר אבל אם מודה כו' וכן נדין דמה בכך בשמעון נוגע כו' ע"ש. ובגמ"ע הבגר"א ז"ל נ"ב המיבני הא כיון דהוי נוגע ממילא בשטר כתיב' שהוא השטר קנין פסול ולא קנה בשטר ומה בכך דמודה הא לא נקנה ע"י בשטר בהיב' זו ובדרור זו' בקלבת ה:

המשפט

משה"כ חידושים

לכ' עדים כדיעבד נוכין כו) (ורולה לחזור בו פי' שכופר ואומר אלא נתן אבל כמודה לו אם הוא כתב יד כמוכר לו בים ע"מ בשטר כבר לקנות בו. ואם הוא כתי' אחר ולכא ע"מ רק זה בנוגע תפסא בעלמא הוא ולא נקנה בשטר זה בלל: (פ) ומחלו ללוה מחול. ואפילו יש נאמנות בשטר ואפילו לא הגיע זמן הפרעון ואפילו בוסל כל עדים שיעידו על המחילה. והשטם בהפו קנת פוסקים משום דקנין שטרות דרבנן ולא אליס קנין. ולמלן דס"ל מכירות שטרות דאורייתא מ"מ אי' למכור רק שיעבוד נכסים ושיעבוד הגוף נשאר אצל המלוה וכיון שמחל שיעבוד הגוף שיעבוד נכסים ממילא נפקע ואפילו אם לא רצונו יש לו שטר על שמעון ומכרו ללוי ולוי חייב לשמעון מ"מ ראובן יכול למחול שיך דלא כתבו' ראי"ם: (פא) מיהו אין הנוקח. ובכ"ך פסק

חחושן

לפי הראיתי בסי' זה בתומים שכתב על דברי הר"ן שאינו מובן לו והקש' מיורם שמשלם אחר מות הלו' אלא כיון שלא קיבל המלו' אם מוכו אף שפקע המיוב מעל הלו' בחייהו לריך הערב לשלם אלא בפרעון לו במסילי דהוי בפרעון לו נפטר הערב וכמ"ש אלא דלריך יבוב בשעבוד בחייהו האדון בס"ק דקידושין דס"ז ע"ש וכיון דבחייהו הלו' פקע שעבוד גופו וגבי הענק' לא שייך כו' הנכסי' נמערבו בעודנו חי וכמו שכתבנו דאל הענק' בא אחיוב אחר מיתתו ואולי הענק' דחיתה אחדון בא אחיוב אמתא היורשין ולא אמתא אביהן המת וכמ"ש בסי' ל"ט סע"א: עוד ראיתי בתומים בסימן זה הארוך להקשות ושיטת מו' דיכול למחול משום דמכירות בטרות דרבנן משום דמדאורייתא אין המכיר' אל לפי שבש"ם מבאן ולהבא הוא בוגה. והקש' א"ב דסובר אדם מקנ' לר"מ דסובר אדם מקנ' דשלב"ש אמתי מצי מסיל כיון דלדידי' המכיר' הוא מה"מ וא"כ איך מצי מחיל וכן אקשה לר"מ דסובר אדם מקנ' דשלב"ש אמתי מצי מסיל כיון דלדידי' המכיר' הוא מה"מ ע"ש וכראה דלק"מ דאפי' לאחיי דאמר למפרע הוא בוג' היינו כשנבאו לבסוף אז למפרע הוא בוג' אבל אם לא נבאו לבסוף לא שייך למפרע הוא בוג' וכמ"ש תוס' בסוגיא דפ' כל שפה בפלוגתא דלמפרע הוא בוג' ע"ש וכ"כ תוס' בפ' המניח וא"כ כשמוחל המלו' הרי לא בא לידי נבי' וכן אפי' אינו מוחל ל"מ המכיר' מדאורייתא ולא זכה הלוקח. בשטרו דהא כיון דכ"ז שלא נבאו אינו אל המלו' והשעבוד אינו נמכר ולא הוי אל המלו' אלא כשנבאו לבסוף והקדישו למפרע שייל ההקדש משום דלמפרע הוא בוג' וא"כ כ"ז שלא נבאו אומר הלו' לאו בע"ד דידי' אם משום דעדיין לא זכית במקסר אלא כשיגבה המלו' וכדיין לא נבה ואע"ג דהמלו' הוי מצי נובה מחמת שעבודו אבל הלוקח דלא זכה בשעבודו משום דשעבוד גופי' אינו נמכר לו אלא כשנבאו המלוה לבסוף וא"כ כ"ז שלא נבה המלו' אין הלוקח זוכי' בשטרו ובס' כל שפה דאמרינן הקדש מלו' מהני לאחיי דאמר למפרע הוא בוגה פיינו נמי אם נבאו המלו' בעצמו לבסוף שייל ההקדש למפרע אבל כ"ז שלא נבאו אין לנזכר כח לתבוע אם הלו' שבור ההקדש וכמ"ש וכן לר"מ נמי כיון דהשמת השעבוד אינו נמכר משום דהוי דבר שאינו ברשותו אלא אחר שיבא הדבר לידי נבי' אז יהיה של המלו' ומצי להקנותו מה שיבא כידו לבסוף וא"כ המכיר' למפרע לא מהני אלא אחר שיבא לידו כל המכ' אבל כ"ז שלא בא לידו אין המכיר' אב דהא אפי' לר"מ דאמר אדם מקנה דשלב"ש נמי אין המכיר' אל אבא כשבא הדבר לעולם וא"כ כ"ז שלא נבאו הרי לא נגמר המכירה וחה פשוט: כז) מיהו אין הלוקח והוא דעת הרשב"א והביא ראי' מפ' האיש מקדש דף מ"ח דאמרינן כאלו התקדשי לי בכסף ר"מ אומר אינה מקודשת ומכ"א שמין לא הנייר אם יש בו ש"פ מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ה"ד אי לימא בש"ם דאחרים קשיא דר"מ אדר"מ וכו' ומדלא פריך אדרבנן אמאי שמין לא הנייר אלא ש"מ דכי אזר ומבל אין מוציאין לא הנייר מן הלוקח ובמהדורי הרשב"א לקידושין דף ל"ח ע"ב ומבכו לה אמרי' אל המבכון ומזר ומבכנו ביר אחר דאין הבני מהויב לבשאיר המבכון אף אל גב דהמלו' הראשון מבלו. אבל הר"ן פ' האיש מקדש ס"ל בכ"מ דאחרים אין שמין הנייר דכי אזר ומחלו צריך הלוקח להחזיר הנייר וע"ש וג"ל דס"ל הנייר דבטרא לא הוי בתין מבכון כיון דלא נבלו לבש מבכון ובבל מוב אינו קוי מבכון אלא בטבל בבש מבכון ובמ"ש בבור אה"ע סי' כ"מ בבש הרמ"ה. אבל קשה לפ"ז דבש"ם דאחרים אין שמין דלא הוי הנייר בבוש מבכון ומש"ה לא קני א"כ בבש"ם דידה לגמ' שמין דהא אפי' מבכון דיד' כ"מ אם לא בא נידו בחורת מבכון ובמ"ש בבור בבש הרמ"ה בא"ע סי' כ"מ במבכון דיד' ע"ש. ודעת הרמב"ם בפ"ה מה' מיבות דאפילו בבש"ם דידה אין שמין לא הנייר ומ"ש והיינו דאע"ג דבבש"ם משמע להדיא דבבש"ם דידי' שמין לא הנייר למסקנא הדדינן מזה ומ"ל דבבש"ם דידה נמי אין שמין הנייר והיינו משמע בבחבנו כיון דלא משמ לידו בחורת מבכון והר"ן בשם יש מי שאומר הוא דמסלק בין בבור בוב דידה בבש"ם דאחרים ואולי לדידי' לא ס"ל

לסלק

הגר"א

אין. קדושין מ"ח כתי' שטר כו' קפיא ר"מ אחר"מ ומדלא פריך דרבנן אחרבנן ס"מ דאי"ל להחזיר כנייר: (ליקוט) מיהו כו'

היטב

כ"א מדין ערב ובמקום שנפטר הלוה נפטר גם הערב וכמ"ש הש"ו בס"ס מ"ט ואינו דומה למת הלוה דנובה המלוה מנכסיו דשם לא נפטר הלו' מחמת המלו' וכתב מהרי"ק דיכול למחול אפ"פ שעדיין לא הגיע ז"פ עכ"ל והש"ך כתב דכן מוכח בש"ם וכל הפוסקים בתחונות ובכמה דוכתי וכתב עוד ומשמע דאין

תשובה

כופר אבל אם מודה כו' וכן נדין דמה בכך בשמעון נוגע כו' ע"ש. ובגמ"ע הבגר"א ז"ל נ"ב המיבני הא כיון דהוי נוגע ממילא בשטר כתיב' שהוא השטר קנין פסול ולא קנה בשטר ומה בכך דמודה הא לא נקנה ע"י בשטר בהיב' זו ובדרור זו' בקלבת ה:

הגהות אמרי ברוך

(בס"ע ס"ק נה) (י) ואינו דומה למת הלו'. נ"ב יעוין ל' הריטב"א לקידושין דף מ"ו ד"ה ואמ"ל:

חידושי רעק"א

ס' כב אם חזר ומחלו ללוה. נ"ב ע' בשו"ת נ"ל סי' נב ב' אמיס שיהשו מאכיהם שם"ח ואחר שחלקו מחל זה שבפלו לו המשלטלין בחלקו ללוה חלקו שהי' לו בשש"ח אף דקיי"ל האחים שחלקו לקוחות הן מ"מ לא מקרי המוכר שש"ח שהי' בידו למחול ע"ש:

חידושי חת"ם

שם. בס"ע ס"ק נ"ד והי' נ"ב דברי ע"ז בזה נכונים דאינו נעשה חשוב למפרע אחר שכבר הגיע בבערות וכ"ב שיטה מקובלת בנ"מ מ"ב עמוד א' ד"ה דא

ל"ע דעיקר ראיית הרשב"א הוא מפרק האיש מקדש וכמ"ש הר"ן פרק הכותב בסוף דבריו שהרשב"א הביא ראיה מפ' האיש מקדש (דף מ"ח ע"א) מדפריך התם דר' מאיר אדרבי מאיר ולא פריך דרבנן אדרבנן נבי שמין את הנייר אלמא דאם יש בנייר שוה פרוטה מקודשת לכ"ע וע"ש. ולפע"ד אין זה ראיה דרבנן אדרבנן לא בעי לאקשויי דדלמא כאידך איבעית אימא דלעיל דפליגי בכתב ולא מסר ובפלוגתא דר' ורבנן או בדרב פפא ולכ"ע אשה שמכה דעתה דלא מחיל וכמ"ש לקמן בשם יש פוסקים דשמא קי"ל כאידך איבעית אימא ע"ש והלכך כהי דלא קנתה השע"א לענין לגבותו כיון דלא כתב לו קני לך כו' מ"מ קנתה הנייר דכיון דאשה בפרוטו' מיקדשא א"כ כל מה שנתן לה מיקדשא בה ודמי לנתן שטר במתנ' דאע"ג דמסר ולא כתב קנה הנייר מיהת וכמ"ש לעיל סעיף א' ס"ק ו' בשם הריטב"א (וכ"כ הב"ח בא"ע סי' ס"ח סעיף י"א דאף במסר ולא כתב קנתה הנייר) הלכך לא מצי לאקשויי ולמאי דמשני התם דלא מיירי בש"א דחחרים נמי ניחא דל"ק דרבנן אדרבנן ע"ש כן נ"ל ברור: גם מ"ש הר"ן שם שמדברי רש"י פ' הכותב נראה, כן לפע"ד אינו הכרח די"ל דרש"י מיירי בשאין הגוף מקפיד בכך ומניח שטרו במקום שהוא ולא בא אלא לפרע ליסנא דמגבי ב' דמי ניירא ואפשר שמעשה זה כתב הר"ן נופיה בפ' האיש מקדש דאין שמין הנייר כיון דע"כ מהדרא ליה הנייר והבאתיו לעיל סעי' ט"ז ס"ק נ"ח ודלא כנראה מדברי ב"י כאן סוף מאמר מ' שהר"ן ס"ל כהרשב"א ולא הביא בב"י הר"ן דפ' האיש מקדש גם מ"ש הב"י שכ"כ מדברי רש"י דלעיל כבר כתבתי דאינו מוכרח גם מ"ש הב"י שהרשב"א בתשו' הביא ראיה לדבר וכ' וכן דנתי לפני מורי הרמב"ן ואע"פ שהי' סבור להיפך נתחבט כמה ולא עלה בידו עכ"ל לפע"ד אין מכל זה ראיה כי נראה שהוא אותה ראי' שהביא הר"ן פרק הכותב בשמו וכבר דחיתי ראיה זו ואני ראיתי בחי' הרשב"א פ"ק דגיטין שכת' וז"ל אפשר שקנה הנייר וכן נ"ל שיש להביא ראיה מפ' האיש מקדש נבי שמין הנייר כו' ומיהו מדברי הרי"ף ז"ל נראה בהפך בעובדא דמלוג' דשטרי וכ"כ הרמב"ן כ"ר וים להם על מה שיסמוכו בהמביא תנין בבעי' דסיו מוחזקין בטבלא שהיא שלה עכ"ל הרי שהרשב"א נופיה מסיק כהרמב"ן והרי"ף וכ' שיש להם על מה שיסמוכו כו'. גם על ר' יונתן נופיה קשה לי היאך הכריע נגד דעת הרא"ש שהרי מדברי הרא"ש פ' הכות' נראה שסובר כדברי חכמי פרווגלי"א שהבאתי לעיל סעיף ט"ז ס"ק נ"ח וכ"כ דעת הריטב"א שכ' בפ' הכות' וז"ל כשנתחל השטר חייב הלוקח לתת השטר ללו' דאינו אלא כמשכון ביד מלוה עד שיפרענו וכי פרעי' חו מחלי' זכה הלוה בגופו של שטר ומחזירו לוקח בעל כרחו כדעת מקצת רבותא ז"ל עכ"ל והב"ח בא"ע סי' כ"ח סעיף י"א כתב דברי הר"ן פ' האיש מקדש דלעיל נח נהירין דהא אין ללוה על האשה כלום וכשהמלו' קדשה בשטר והקנ' לאשה השטר חוב במסיר' קנתה גוף הנייר דלא נרע ממשכון דאחרים דמקודשת בו וכבר כתבתי מזה אלל התקדשי לי בשטר חוב כו' סעיף א' עכ"ל ולפי מה שכתבתי דברי הר"ן נכונים והרבה פוסקים מסכימים עמו וכמ"ש ואדרבא דברי הב"ח לא נהירין דלא דמי למשכון שהוא שלו עד הפרעון משא"כ גוף הנייר של השטר שאינו אלא למשכון בשביל החוב וגם לא דמי לשט"ח דידה דהתם כיון שיכול להחזיר השט"ח עד שתפרע לו א"כ עתה נותן לה ש"פ כיון שעדיין לא פרעה משא"כ בשט"ח דאחרים לאחר שנמחל או נפרע שפקע החוב גוף הנייר ממילא של לוה הוא וכ"כ מדברי המחבר בש"ע בא"ע שם סע ק י"ג שהשמיט דברי הטור שם דשמין הנייר וכ' וז"ל מלוה בשטר והקנה לה השטר בכתיב' ומסיר' חינה מקודשת אלא בספק עכ"ל משמע להדיא דש"ל כהר"ן דלא אמרי' בהא שמין הנייר והספק הוא כהים מחמירין שהביא ה' המגיד פ"ה מה' אישות דין י"ז ומביאו ב"י שם וגרא' טעמם דשמא ק"ל כאידך איבעית אימא דבש"ס דאשה שמכ' דעת' דלא מחיל וכ"כ מהר"מ יפה בלבוש שם להדיא וז"ל מלוה בשטר והקנ' לה השטר כראוי בכת ב' ומסיר' חינה מק דשת ודאי דשמא לא שמכ' דעת' דשבר' אזיל ומחיל ליה והכא ליכא למימר שמין הנייר כדאמרי' לעיל סעיף א' נבי שט"ח דידי' דהא קי"ל שהנייר אינו לוה הוא כדתנן שהלו' נותן את השכר וכשמשלם כי' חו מחיל כי' ע"כ מהדר' כי' ניירא וא"כ אפי' הוא שוה פרוטו' עכשיו לאו מידי יהיב להמשא"כ בשטר חוב דידה כשמחזיר לה השטר שלה שהוא ש"פ הרי הוא נותנו לה ממש בתנאה ומקודשת בו שהרי אינו חייב להחזירו לה עד שתשנס לו עכ"ל מכל זה מבואר דלא כהב"ח שם: ומ"מ כיון דהרשב"א והרב' נדונים ס"ל דאין כופין להחזיר הנייר נראה' דדין זה הוי ספיקא דדינא והמע"ה ואין כופין לנוקא ולענין קידושין נמי ספיק' הוי ואע"ג דבלא"ה ספיקא הוי אי מקודשת במתנו שבשט"ח דדילמ' שמכה דעתה דלא מחיל מ"מ כ"מ בלוקא ש"ח ופרע הלוה למוכר או שמחלו לו המוכר וקדם הנוקא חשה בחותו שט"ח אחר שנפרע או נמחל דלהרשב"א וסייעתו מקודשת אם יש בנייר שוה פרוטו' או אפי' אין בו ש"פ שמא ש"פ במדי וכמ"ש הטור והמחבר ואחר אחרונים בא"ע סי' כ"א ס"א בקדש' בשט"ח דיד' דאע"פ שאין ש"פ מקודשת משפק שמא ש"פ הנייר במדי וא"כ ה"ה בקדש' הלוקא בשט"ח דאחרים ודלא כנראה מדברי המחבר בא"ע שם סעיף י"ג וכן מדברי הלבוש שם דבשא ודאי חינה מקודשת ואפשר גם המחבר ספוקי מספק' ליה בהא וע"ש נעיל סעיף א' ס"ק ט' והארכתי בזה כי אינ' להקל בספק קידושין ובפרע בדבר שנחלקו בו אחרונים העולם ולא הכריעו. העול' מכל זה ומתה שכתבתי לעיל סעיף ט"ז דמי שמכר שט"ח בין שמשר וכ' לו באופן שקנהו או שמשר ולא כ' וחזר ומחלו או נפרע הרי זה ספק אם הלוקח מחויב להחזיר השטר ללוה ואין כופין אותו משפק שמוצי' מחבירו עליו הראי' לפיכך נוקא זה שקדם אשה בשט"ח זה הרי זה ספק מקודשת שמא הנייר שוה פרוטו' במדי אבל א"ה מקודשת קדושי ודאי אע"פ שאוא שוה כאן פרוטו' שמא מחויב להחזיר השטר ללוה וכן מלו' שקדם אשה בשט"ח שיש לו אחרים אפ"פ שהנייר שוה פרוטו' אינה מקודשת קדושי ודאי דשמא אשה לא שמכ' דעתה

וסברה

כצות

לחלק ובש"ך סקט"ו כתב דבשטר חוב דאחרים הוי ספק קידושין ובשט"ח דידה הוי ודאי קידושין ולא אדע לחלק בזה דאי הוי משכון אפי' דאחרים נמי מהני ואי לא אפשר משכון משום דלא נקטי' לשום משכון א"כ משכון דידה בכה"ג נמי איכא מקודשת וכמ"ש בסימן כ"א בא"ש וכן מבואר מדברי הרמ"א בא"ש ושם מבואר לדעת הרמב"ם בשט"ח דידה נמי איכא מקודשת ואפילו מסזיר לה הנייר ע"ש ומשברא אין לחלק כלל בין שט"ח דידה לשט"ח דאחרים ודברי יש מי שאומר שבר"ן ס"ע: והנה בש"ך כתב ליישב דלא תיקשי לסיעת הסוברים דצריך להחזיר הנייר מהא דלא פריך אדרבנן וכמ"ש הרשב"א וז"ל דלא מצי לאקשויי דרבנן אדרבנן דלמא כאידך אב"א דפליגי במסר ולא כתב כו' הלכך נהי דלא קנתי השטר לגבות מ"מ קונה הנייר ע"ש וכן מצאתי יסוב בזה בש"ם פרק האיש מקדש סימן י"ב ונם בזה אין טעם לחלק דודאי הריטב"א דס"ל במסר ולא כתב דקנה הנייר היינו משום דס"ל דהנייר הוי משכון ומשכון א"ל כתיב' ומסיר' אבל מאן דס"ל דצריך להחזיר הנייר אם מחלו המלו' ע"כ ס"ל דאינו משכון דודאי אם מכר משכונו לכ"ע אינו יכול למוחלו וע"כ ס"ל כיון דלא נא לידו בתורת משכון לא הוי דין משכון א"כ כל במסר ולא כתב גם הנייר לא קנה לגור כיון דאין למלוה שום קנין בנייר והריטב"א דס"ל במסר ולא כתב דקנה הנייר לשטתו דס"ל דנייר ה"ל דין משכון וס"ל בשט"ח דאחרים שמין את הנייר ובסיעת הרשב"א וז"ל: אמנם נראה' דאפי' לסיעת הסוברין דאין הלוקח צריך להחזיר הנייר היינו דוקא שיוכל לעכב הלוקח הנייר בכדי דמי הנייר אבל אם הלוה מסלקו דמי הנייר צריך הלוקח להחזיר ולא מצי אמר לדידי שוה דלא מבעיא לדעת הרא"ש פ' מי שהי' נשוי דהמלוה נופי' לא מצי אמר לדידי שוה כל חובי וכן פסק הטור בסי' ק"ט א"ה הלוקח דאתי מחמתיה פשיט' דלא מצי אמר לדידי שוה אלא אפי' לדעת הרא"ש והרמב"ן דס"ל דמצי אמר לדידי שוה כל חובי והוא בב"י סי' קט"ו ע"ש היינו משום דהתם כל החוב בתוקפו על הקרקע וזה הלוקח נכנס בשעבודו מצי המלוה אומר או תן לי כל חובי שמגיע לי או תן לי הקרקע דשוה לדידי כל חובי אבל הכא כל החוב נמחל דהא המלו' מחלו אלא בכדי הנייר הוא דלא מצי מחיל דהוא משכון שנמכר לאחר א"כ כי מסלק לו הלוה בכדי שווי המשכון ודאי צריך הלוקח להחזיר את הנייר וכן מוכח מהא דאמרינן שמין את הנייר אם ש"פ מקודשת ואם אין בו ש"פ אינה מקודשת ואי נימא דהלוקח מצי לעכב את הנייר עד שיסלק כל החוב א"כ ודאי לעולם אית ביה ש"פ וכמ"ש הרב המגיד פרק כ"ג מה' מלוה בהא דכתב הרמב"ם אם טען המלו' אבד שטרי ישבע היסת ז"ל אע"פ שאין נייר כל שטר ש"פ מ"מ מחמת דאיה שבו אפי' אחר שכתוב שובר נותן לי הלוה יותר מפרוטה ש"ם וא"כ לעולם אית ביה ש"פ דיצטרך הלוה ליתן לו שלא יצטרך לשמור שוברו אע"כ כי מסלק ליה דמי הנייר צריך הוא להחזיר ולא מצי אמר לדידי שוה כל חובי כיון דכבר נמחל כל החוב וכמ"ש ואפי' לדעת המחלקים בבמיטה וס"ל דמשכון מחט אינו משמע כל החוב הכא כ"ש מודי דאין לו לנוקא רק בכדי שווי של הנייר. ובזה א"ש דברי הטור שכתב דהלוקח צריך להחזיר הנייר ובסי' כ"ח בא"ע כתב הטור דשמין את הנייר וכבר עמד בסתירה זו בש"ך בסקנ"ט ע"ש ולפמ"ש ניחא דהא כתב הטור דהלוקח צריך להחזיר הנייר אלא שהלוה נותן לו דמי הנייר וע"ש וכיון דהלוקח צריך להחזיר דמי הנייר א"כ שמין את הנייר דהא דמי הנייר לא תפסיד האשה אפילו אם ימחול ואין להקשות אי משום דמי הנייר הוא דשמין א"כ הא דכ' הטור בסי' כ"ח שם אם יש בו ש"פ מקודשת ואם אין בו ש"פ מקודשת מספק ע"ש ואי משום דינא דשמואל פ"ק דקידושין דמייתי' שמא ש"פ במדי ומה בכך דש"פ במדי הא הלוקח לא יחזיר רק דמי הנייר לפי מקומו ושעתו ולא יחזיר לה דמים רק פחות מש"ש ובשלמ' בשט"ח דידה שפיר אהני לה ש"פ שבמדי כיון דהנייר תחת ידה נשאר אבל בשט"ח דאחרים מאי מהני לה דש"פ במדי כיון דהלוקח לא יתן רק לפי מקומו ושעתו והלוקח אין לו בנייר רק בדמיו והוא פחות מש"פ דהטור לשטתו דס"ל בטעמא דש"פ במדי אינו כמו שיטת הרמב"ם דטעמא דידי' דאם ש"פ במדי הוי ודאי קידושין ומשום שפיקא דש"פ במדי הוי שפק קידושין אבל הטור ס"ל בטעמא הרא"ש דאפילו ידוע דש"פ במדי מה"מ לא הוי קידושין כיון דבמקומו אינו ש"פ אלא משום חומרא דשמא יהיה ממדי כאן בשמא קידושין וירא' שאין חוששין לקידושי ש"פ וא"כ לפ"ז הטור לשטתו ושמא יהי' ממדי כאן ויסבור שהנייר ש"פ וא"כ שוה לאשה פרוטה דהלוה יצטרך להחזיר לה דמים ש"פ אבל לשיטת הרמב"ם דאין האשה רק שמא ש"פ במדי והוי ליה קידושין ודאי וא"כ כיון דאין לה לאשה בנייר רק דמים לא שייך ש"פ במדי כיון דלא תקבל האשה רק דמים פחות מפרוטו' עמ"ש בסידושי לאה"ע סכ"ח. אך בעיקר טעמי דהרשב"א דסובר דאין הלוקח צריך להחזיר הנייר והוא משום דס"ל דין משכון קשה טובא דהא משכון בשעת הלואה אין המלוה קונה אלא שלא בשעת הלואה' וס"ל דהרשב"א ס"ל דין משכון בשעת ההלואה' ג"כ בע"א קונה אבל הטור דס"ל ג"כ דצריך הלוה להחזיר דמי הנייר וע"כ משום משכון הוא וכמ"ש ומאי מהני משכון כיון דבשעת הלואה' הוא והטור ס"ל דמשכון בשעת הלואה' וכמבואר בא"ע סי' כ"א ע"ש בטור)(ולכן נראה' לענ"ד דהא דשמין את הנייר לאו מתורת משכון אתינן עלה כיון דהנייר הוי משכון בשעת הלואה' ועוד דודאי לא לשם משכון קבלו אלא לראיה על החוב ולא הוי דין משכון וכמ"ש לעיל אלא הא דאין הלוקח צריך להחזיר הנייר עד שיפרע דמי הנייר היינו משום דכיון דמטא לידי' דלוקח חו ליתיה במחילה ואפי' לא הוי משכון וכמ"ש בש"ע סעיף ל' דאפי' משכונות קרקע בשמסרו ללוקח אי"י למחול והוא דעת הראב"ד ורא"ש ממ"ש הרי"ף בפ' הכותב גבי מתנות שכ"מ דאינו יכול למחול כיון דהוי כמאן דמטא לידיה ש"מ שאם יש משכון ביד המלוה ומסרו ללוקח בוב אינו יכול למחול ע"ש ועכ"י ואע"ג דמשכון קרקע אין בע"ח קונה דהא שמיטה משמט במשכון קרקע וכמ"ש תו' פרק איזהו נשך דף ע"ז ד"ה ושביעית משמטת ול"ד למלוה על משכון מטלטלין דקנה לה מדר' יאסי אבל קרקע לא ע"ש ועכ"ל דאע"ג דאינו קונה משכון בקרקע אפ"ה כל דמטא לידיה חו ליתיה במחילה ומש"ה בנייר נמי זכה הלוקח דכיון דמטא לידיה ואפי' אית ביה תורת משכון כיון דהוי בשעת הלואה' ועוד דלא נקטיה למשכון אפ"ה זכה הלוקח דזכה הלוקח ואע"ג דלא שייך ביה בע"ח קונה משכון וזה ברור. ולפ"ז הא דשמין את הנייר לאו מטוס קידושי משכון

התושן

אתינן עלה דלא שייך בנייר תורת משכון מטעם הנזכר דלא נקטינן למשכון ועוד דהוי בשעת הלואה' אלא כיון דזכתה בחוב בכתיבה ומסירה ורחוי שתהיה מקודשת בחוב אלא דלא שמכה דעתה דמחיל הבעל וכדמי הנייר שמכה דעתה דגם מהני מחילה כיון דבכר מטא לידיה ולא גרע ממשכון קרקע וכמ"ש. וניחא בזה לייסב קושיות תוס' פ' האיש מקדש בהא דאמרו שם אילימא בשט"ח דאחרים קנאה דר' מאיר אדר"מ וז"ל וא"ת ומאי קושיא לישני דלעיל מיירי דא"ל קני לך איהו וכל שעבודו והכא מיירי דלא א"ל וכפמ"ש ניחא דאי מיירי דלא אמר ליה קני לך כ' א"כ מכמיס דאמרי אינה מקודשת ובמין את הנייר ע"כ שכרי דנרין בכתיבה ומסירה דהא בגרייתא דלעיל שכרי אמ"ק וכיון דצריך כתיבה ומסירה א"כ הנייר אתי לא קני כיון דלא הוי משכון וכמ"ש דלא נקטי' למשכון וע"כ ל"ל דמיירי בכתיבה ומסירה וא"כ לענין מחילה שפיר שמכה דעתה דבתחילה כל דמטא לידיה אפי' אלא בתורת משכון אין מוציאין מיד הלוקח וכמ"ש אבל נבי כתיבה ומסירה לא עדיף הנייר מנוף החוב כיון דלא הוי משכון ונבי משכון קרקע נמי מהני לענין מחילה וכתיבה ומסירה נרין וכמ"ש בטור וש"ע סעיף א' דמשכונות קרקע בני כתיבה ומסירה ומשום דבא שייך ביה קנין משכון וה"נ הנייר ודוק.)(ומה"ש הוטב בביני פסק מוהרא"ם סי' ל"ג בנותן שט"ח בנאה ונחה חייבת לנוה דבי ה"ג נא מהני מחילה דבמוכר ש"ח ונוכה מקבל השט"ח עד שש מחלו הנותן דמחילה דבתר הכי נא מהני והכא כיון בלאה היתה חייבת לו הרי מתנה שנתנו נה השטרות משוכה בנבוי ועומד וכמו שנתבאר מתוך סוגיא שיש בסוגיאו שט"ח זה על זה דזה נוכה וזה נוכה עכ"ל והיינו דאע"ג דשם בסוגיא מבואר דזה נוכה וזה נוכה אלמא דלא הוי בנבוי מ"מ תפס מיהא הוי ובדמוכה שם בסוגיא לענין נכסי יתומים דהוי תפס וכיון דמבואר שם דהוי תפס א"כ אי לא מהני מחילה כיון דהוי מטא לידי' לא נרע ממשכון קרקע וה"ל מוכן ממושכן אלו ובכ"ך בסקע"ד הסיג על מוהרא"ם והדנרים ברורים במ"ש דהוי עכ"פ מטא לידיה ואי לא מהני מחילה. ובכ"ז הקש' לדעת הרשב"א דאין הנוקא צריך להחזיר הנייר אלמא דהנייר הוי משכון א"כ הוב בשעבוד היאך משמט הא ה"ל משכון נייר ואפי' משכון מטט אינו משמט כל החוב ע"ש ולפמ"ש נייר לא הוי משכון כיון דלא נקטי' למשכון אלא לראיה אלא הא דנא מהני מחילה בכדי הנייר היינו משום דלא נרע ממשכון קרקע אבל לענין שמיטה בעינן תורת משכון נמור אך אכתי מיקשי משט"ח דידה דשמין את הנייר ואתם אי נימא דנייר לאו משכון הוא כיון דלא נקטי' בתורת משכון א"כ איך מקודשת בשט"ח דידה דהא כתב הטור בסי' כ"ח במשכון דידה כי נא נקטי' למשכון אינה מקודשת ובחידושי לאה"ע כתבתי ישוב לקושיא זו. אך הא קשיא דהא הטור כתב גם במסר ולא כתב דאין הלוקח צריך להחזיר הנייר עד שיפרע לו דמיו אלמא דמהני כי' בתורת משכון נמור דהא במשכון קרקע לא קנה בלא כתיבה ומסירה וכיון דל"ל דהוי בתורת משכון הדרא קושיא בדוכתיה דהא הוי בשעת הלואה' וגם קשה קושיות הט"ז לענין שמיטה דשט"ח אמאי משמט כיון דאית ביה עכ"פ משכון מחט ע"ש בט"ז. אמנם הדרך שפיירתי לעצמי אחר הפיון היטב הוא זה כי עיקר ראיית חכמי פורבנגייא הנייר של לוה הוא מדנותן שכר הסופר וכמ"ש בראש"ש פ' הכותב והר"ן בפרק האיש מקדש ע"ש וזה הוא עיקר יסודם לדבריהם הנייר של לוה הוא ולענ"ד נראה' ודאי הלוה נותן שכר הסופר אבל הנוה צריך להקנות השטר למלו' וכמבואר בפ"ק דגיטין דף כ' משום דבעינן ואקח את ספר המקנה ע"ש דבעי רמב"ם היו מוחזקים בטבלא שהי' שלה ונם כתוב עליו והרי הוא יוצא מתי' מי אמרינן אקנויי אקני ליה או דלמא אשה לא ידעה לאקנויי אמר אביי ת"ש אף הוא הביד כפר קטן כו' הא בעינן ספר המקנה וליכא אלא משום דאמרי' אקנויי אקני ליה ע"ש ובעינן נמי שהאשה תזכה בנייר ואם אמר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת וע' תוס' פ"ק דקידושין דף ט' ד"ה אע"פ שאין בו ש"פ ז"ל דה"א כיון דכתיב ביה נתינה ואקח את ספר המקנה' ס"ל דבמי ש"פ ע"ש ואע"ג דש"פ לא נמי היינו משום דלא נרע מאיסורי הנאה וכתבו על איסורי הנאה כשר וא"כ צריך להיות הנייר של המלו' בהקנאה מן הלוה ואע"ג דבשטרי ראיה א"צ להיות ספר המקנה וע' תוס' שם בגיטין דף ך' כבר כתבנו דשטרי אין נקנין בכתיבה ומסירה אלא בשטרי הקנאה' ולא בשטרי ראיה ואפי' שט"ח נמי שטר מקנה הוי וכמ"ש בסע"ך ע"ש ואי נא הוי שטר מקנה ולא היה מועיל להקנאה בכתיבה ומסירה נמי לא נקנה וכמ"ש בסע"ך והא דצריך המלו' להחזיר השטר ללוה אחר הפרעון היינו משום דהוי כמו מתנה ע"מ להחזיר אחר הפרעון וא"כ ספיר מצי המלו' למכור ולתן את הנייר לאחר כיון דהוי דידיה עד הפרעון ומה מבר ראשון לשני כל זכות בתרוא לידו ומצי הלוקח לעכב הנייר עד שיפרענו דאית ליה זכות וכח של המלוה יש לו הוא עד הפרעון ואינו בתורת משכון אלא שלו הוא לגמרי עד הפרעון ואו לא קשה משמיטה דמשמט מלוה בשטר דהנייר לא הוי משכון כלל אלא דידיה הוא לגמרי ולא שייך ביה נגד כולו הוא קונה ומתיישב זה כל הקושיות מה שכתבנו דהוי בשעת הלואה' ועוד דלא נא לידו בתורת משכון אלא לראיה. כיון דלא אתינן עלה מתורת משכון כלל ודוק. והא דאני ליה בדמי הנייר ולא מצי לוקח מעכב כיון דשלו הוא לגמרי אפשר דחשש חז"ל בפסידא דלוה שלא יצטרך לשמור שוברו וכופין אותו על מדת סדום אבל גוף הנייר של הלוקח הוי וכן נראה לענ"ד מוכרח דהנייר של המלו' לגמרי בקנין עד הפרעון וכמ"ש דאמרו בפ' הספינ' דהלוקח משתמש בנייר לצור על פי צלותיתו ואי הוי משכון מי שרי להשתמש במשכונא של חבירו ועוד ראיה מהא דאמרינן פ' שור שנגח דף מ"ט בעא מיניה רב ייבא סבא מר"נ המחזיק בשטרותיו של נר מהו מתן דמחזיק בשטרא בו' או דלמא דעתיה נמי אשטרא א"ל עני מרי וכי לצור ע"פ צלותיתו הוא צריך א"ל לצור ולצור ופרש"י דמיירי משט"ח וכ"כ בהגהת אשר"י ע"ש. ואי נימא דהנייר הוי בתורת משכון א"כ מאי קמבעי ליה הא קי"ל המחזיק במשכונו של נר אחר מיתה הגר מוציאין אותו מידו וכמבואר שם דף מ"ט ע"א וכן מבואר בש"ע סי' ל"ו אע"ג דנוף הנייר קנין נמור הוא וכמ"ש. ובש"ך סי' ער"ה ודעתו שם לנבה"ח דפירשו בשטר מכר ומתנה משום דס"ל דגבי שט"ח ודאי דעתיה אשטרא וזוכה בנייר וע"ש ולענ"ד נראה' דבפה"ת לא ס"ל דהוי קנין נמור ומש"ה לא הוי אלא משכון ופקע במיתת הגר. וז"ל הבפה"ת שם נאו במחזיק שט"ח קא שאול דהתם פשיטא דפריעי עכ"ל והיינו כמ"ש אבל לשטת רש"י ע"כ ל"ל דהוי קנין נמור. ופ' הכותב דאמרו למאן דלא דאין דד"ג מגבי ביה דמי

ניירא

מאירת עינים

חשן משפט סו הלכות הלואה

שפתי כהן

קנח

באר הגולה

דמ"ל להחזיר שטרו ד"מ כ"ג: נז ואפי' אם התנ' עמו כו'. הטעם דמ"מ להתנות שלא יוכל לעשות מה שיוכל לעשות כ"כ ב"י ועפ"ר שם כתבתי דר"ל כיון דמחלו כבר נפטר הלוה ואינו יכול המוכר לעשות תנאי לגרע בו זכות הלוה לבטל המחיל' ול"ד למי שמתנ' עם הלוה שלא ישמטנו בשביעית דהתם מקבל הלוה על נפשו התנאי לבטל זכותו וק"ל אלא שק"ל דמה"ט ה"ל למור"ם לכתוב דבכה"נ אפי' להמ"ד דמ"ל לשלם המוחל כ"מ הדמים שקיבל כמ"ש בס"ם ל"ב בזה מודה דמהני התנאי ובקבלה שקיבל אנפשו לחייבו בכל דמי השטר כאשר היה נובה אם לא היה מוחל לו לכן נראי' דדוק' בשמיט' דפשוט הוא דהשמיטה היה משמעו וכשהתנ' ה"ל כאו' בפי' אני לא אשמע אלא אתן לך המעות במתנ' אבל בזה דקאמר לא אמחל לא נרמז בדבריו שבאם ימחל ישלם לו דמי השטר וק"ל: נח ואפי' היורש כו'. כתב מהרי"ק בשורש קפ"ט ואם קטן מחל הוה מחיל' בטעות ד"מ כ"ד: והין הוא) וע"ז כתב ולא נתגלה לי טעמו ועוד נראה דהאי ולא נתגלה לי טעמו שבבעה"ת מלשון העיטור הוא כמ"ש בס' העיטור שלפניו על הירושלמי וגריך עיון. והיה כתב בנוסחת הבעה"ת ולא נתגלה לי טעמו במקום וצ"ע או שהבעה"ת שינה הל' באשר כי המכוון אחד אבל מ"מ לענין דינא נראה ברור דבכל ענין לא מהני תנאי ומני מחיל וכדמוכח בש"ס ופוסקים וליכא מאן דפליג בהא ודלא כהב"ח וע"ש: (עט) התנה עמו כו'. ואפי' כתב לו מה' מכירה דין י"ב ונראה לי דאפי' הקנה לו השט"ח אגב קרקע יכול למחול ופשוט הוא ומוכרח בכמה מקומות בש"ס ופוסקים: (פ) ואפי' היורש כו'. כתב מהרי"ק שורש פ"ט אם קטן מחל הוה מחילה בטעות ד"מ כ"ד עכ"ל סמ"ע ולא הוי ליה להעתיקו כאן דמהרי"ק התם בשורש פ"ט מיירי שהקטן מחל מחמת שהי' סבר שפרע לאביו וכה"נ והוי מחילה בטעות והוא הדין בגדול כה"נ אלא דקטן משמתא לא ידע כלום במילי דאבוה וכדלעיל סוף סי' כ' אבל כאן דמיירי שמחל השטר אע"פ שלא פרע פטיטא דמחילת קטן הויא מחילה וכמבואר בדברי התוס' פרק הכותב דף פ"ו ע"א ופ' מי שמת דף הנ"ז ע"ב והר"ן פ' הכותב ובהרא"ש שפ"ק דמליגא דקטן שהגיע לעונת הפעוטות (וכדלקמן ר"ס רל"ה) יוכל למחול שט"ח אפי' ה"א יורש. ומבואר

עור

ביאור

וסתה כן בא"ש סי' כ"ח ס"ח (ע"כ): [נה] ויש חולקין. כתובות פ"ו: ימחן ולא דאין כו' ש"מ שא"ל להחזיר וס' הראשונה ז"ל בפירושי שם ד"ה מגבי כו' ויש שאין נורסין כלל ואומרים אבל שיטתי דשורף דב"ק דפ' הגזל נקט כאן ובראש"ם שם:

באר

חילוק בין שטר שיש בו נאמנות או לא וכן מוכח מדברי הרי"ף והר"ן ושאר פוסקים דשטרא מחילה לא אליא בפרעון ודלא כדמשמע מדברי הראב"ן. עכ"ל: [נו] חולקין. כתב הסמ"ע בשם רי"ו דדברי הרשב"א עיקר דא"ל להחזיר השטר והש"ך כתב דהוי ספיקא דדינא והמע"ה ואין כופין אותו להחזיר ולענין קדושין נמי ספיקא הוי ואע"ג דבלא"ה הוי ספיקא אי מקודשת בממון שבשט"ח דלמא לא ממכה דעתה דלא מחיל מ"מ כ"מ אם קידש הלוקח אשה באותו שט"ח אחר שנפרע או נמחל דלהרשב"א ויעבתו מקודשת אם יש בנייר ש"פ או אפילו אין בו. שמא ש"פ נמדי כמ"ש הט"ו בא"ש סימן כ"ח ס"ח בקידושי בשט"ח דידה ע"ש וה"ה הכא ודלא כנרא' מדברי המחבר שם סי"ג דבהא ודאי אינה מקודשת ואפשר דגם הוא ספוקי מספקא ליה. האריכתי בזה כי חלילה להקל בספק קידושין ובפרט בדבר שנחלקו בו אבות העולם ולא הכריעו. ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' שכ"ט פסק במי שחייב לחבירו מנה בשטר ומכר השטר לאחר

פתחי

שו] ויש חולקין. עבה"ע מ"ש וכתי' מבי"ט פסק כו' ולא הכירא כו' וע' בתומים לקמן סכ"ו סס"ק כ"ח שבתב דודאי גם להבי"ט אם בתבי' עוב ובענין של הלוה כגון שלקחו בחיות הלוה עני ואח"כ נתעשר פשיטא דאח"כ אי"ל לומר אני אתן מה שנתת עבורו כי אם הוא הנתן מעות אלו בספק הוא ולזלו היה יכול לגבות ובעבור הזולו גרם שנתעשר יבא הלוה לזכות בו ואך זה לשון אמר וכי אמר המבי"ט דיבו בשלא בשתבה עבינו מאז ועד עתה וכזו ס"ל דלו משפט קדימה הש"ך חולק גם בזה והנכון כדברי הש"ך ע"ש וכ"כ בתשו' נאות דשק סי' ד' והבית כתה הוכחות לזה וכתב עוד דמ"ש הס"ך בסי' קע"ה סכ"ג ס"ק כ"ה (דשם הזכיר ג"כ דברי המבי"ט שהבית רחי' משם ודתה רחייתו וכתב דגם מן הבארה נראה) שיכול לומר לפי מלאה יהו לו הבית ולא לחזור ולא מהני. אבל אם קודם כומ"ם רולה לגבות תשוויו דאז דהי לתתי' הש"ס מלי לתימר כך כמו בדיני דבר מלרא דבתבי' ליתה אבל בשמוכרו בשוויו לא מלי כמימר הכי אך בתמת ז"ל דאפי' בתבירה בשוויו ליתהנו לדברי המבי"ט ס"ם שהבית רחיה ברורה לזה. ועי"ש עוד בדבר השאלה בראתונן שהי"ל שטר על שתעון ומכרו לזלו בשפחות מתתת שעדיין לא הי' הז"פ. גם שתעון לא היה אז אים אמיד ומסר השטר לזלו רק שלא כתב לו קבי לך תיהנו כו' ואח"כ בהגיע הזמן ס"ם לאמר לקרוע שטר בפלונתא דר' ורבנן או בדרב פפא וכו' ע"ש ובתומים תמה על זה מאוד דאם ברייתא איירי במסר ולא מסר בפלונתא הנ"ל דרבנן אדרבנן לא בעי לאקשויי דדילמא כאידך איבעית אימא דפליגי בכתב ולא כ' דלא נקנה לחכמים מה סמיכת דעת יש בנייר הא הלוה יפרע ע"כ לבעל' כיון שלא קנת' השיעבוד אינ' אף הוא מוכרח להחזיר הנייר ללוה והשתא בקנת' חשש' בכומ"ם אם מוחל צריך להחזיר הנייר מכ"ש דלא קנת' לגמרי ונפרע למלוה פשיטא דצריך להחזיר ללוה והריטב"א דס"ל דא"צ להחזי' היינו דס"ל אף במוחל א"צ להחזיר אבל אי אמרי' במוחל דצריך לחחזיר פשיטא דכ"ש במסר ולא כ' דצריך להחזיר כשפרע הכו' למכו' ע"ש. וכסענ"ד נראה ליישב דודאי העיקר דהשט"ח הוא של המלוה לגמרי קודם הפרעון וכמ"ש בקצה"ח בשם הרשב"א וגם בקצה"ח האריך להסכים בזה והוא פשוט בעיני למאוד כמבואר בתוס' ובכל הפוסקים דהמלו' יכול למכור את השטר לצור וכמ"ל רק הא דס"ל להפוסקים במוחל דהלוקח צריך להחזיר השטר דס"ל דעיק' דעת הקונ' דאין בנבות המלו' דהיינו שיה' הוא במקום המלו' לגבות החוב וכיון שהמלו' לא קנה הנייר רק עד שיהי' שיעבודו של השט"ח קיים וכיון שנמחל החוב חוזר הנייר ללוה אבל אם מכר בפי' השט"ח רק לצור בודאי דאין הלוקח צריך להחזיר הנייר כשפורע הלוה כדמשמע בתוס' בכמה

כצות

ניירא וכתב הרא"ש שם דעיקרא מילתא דמנבי ביה דמי ניירא קמי אמורא וכ"כ הר"ן שם דקמי אמורא ולא אמוחל דבמורא ודאי צריך לשלם דמי ניירא כי מסכונו הוא אלא מיד דפרע ליה ע"ם. ודבריהם לא אתברר דאם אינו אלא לזכרון ולא למסכון אם כן ה"ל מזיק שעבודו בעלמא ומ"ש המחב ומ"ש הנייר ואם הוא בתורת מסכון גמור א"כ ממילא לא מצי מחיל ואין לומר דהוי בתורת שעבודא דר"ן דהא ליישבא דר"ן שכתב כי מסכונא הוא אלא עד דפרע ליה משמע דהמיוב הוא למלוה מחמת עצמו ולא מחמת שעבודא דר"ג ומלאתי הדבר מבואר היטב בחידושי הרשב"א פרק הכותב וז"ל לאו בתוחל מנבי דהא איתיה לניירא בידיה כדמפיקרא ואפילו אתי ואפיק ליה מיניה מדינא דודאי דינא הוא מצי לה למימר למלוה אהדר לי ספרי ולא מצי למימר ליה ניירא דידי הוא לכתוב לך מלוה שובר א"נ נסדי דיותא אמקום עדיס ואתורא כי היכי דלא תיפוק לך מיניה מורבא משום דגופו של נייר של לוה משום דבמי ספר מקנה ואינו אלא משכון ביד המלוה כלומר שהוא שלו עד שלוה יפרענו אבל אחר פ' המבני מכין בבעיא דרמב"ם היו מוחזקים בשבלא שהיה שלה דוק ותשכח אלא מיהו למאן דלא דאין דד"ג אפי' כשיתחייב לוקח להחזיר שטרא בתחילה המוכר גרמא הוא ופטור אלא ה"ק למאן דדאין מנבי בהיזק שטרא דמי שטרא מעליא ולמאן דלא דאין מנבי דמי ניירא ולא יותר והיינו חיובא דשורא ומעמא דחיובא משום כיון דלא פרע ליה הרי הפסיד ממונו נייר זה שהוא שלו עד שיפרענו עכ"ל ונראה ביאור דבריו דס"ל דודאי הנייר קנין גמור שלו הוא וכמ"ש דבמי שטר מקנה וגם בביאור ביאור המלוה בנייר וכמ"ש אלא דסבירא ליה להרשב"א כיון דצריך להחזיר אחר הפרעון וע"כ ה"ל כמו מנאי ע"מ להחזיר אחר הפרעון ומחילה ומש"ה כשמוחל גם לגלוקח אין לו אבל בשורא דלא נפרע ולא נמחל אם כן הוי מזיק גמור ושלו הוא עד הפרעון בקנין גמור וכמ"ש אלא דשטת הסוברים

משה"כ

דחייב להחזיר ואפי' לדעת הרב בהגה"ה אם רולה ליתן לו דמי שווי הנייר מחוייב ליתן לו דגופו של לוה הוא: (סג) שיעשה לו שטר על שמו. אין הכוונה שיחליף שטרו דא"כ יפסיד הזמן אלא שיכתוב לו שאם יתחול המוכר מ"מ חייב לשלם לו ואי"כ אם לא

משה"א

מקידושין מ"ח דלא פריך דרבנן אדרבנן נבי שמין את הנייר אלמא דאם יש בנייר שוה פרוטה מקודשת לכ"ע והש"ך סתר זה די"ל דרבנן אדרבנן לא בעי לאקשויי דדילמא כאידך איבעית אימא דפליגי בכתב ולא מסר בפלונתא דר' ורבנן או בדרב פפא וכו' ע"ש ובתומים תמה על זה מאוד דאם ברייתא איירי במסר ולא כ' דלא נקנה לחכמים מה סמיכת דעת יש בנייר הא הלוה יפרע ע"כ לבעל' כיון שלא קנת' השיעבוד אינ' אף הוא מוכרח להחזיר הנייר ללוה והשתא בקנת' חשש' בכומ"ם אם מוחל צריך להחזיר הנייר מכ"ש דלא קנת' לגמרי ונפרע למלוה פשיטא דצריך להחזיר ללוה והריטב"א דס"ל דא"צ להחזי' היינו דס"ל אף במוחל א"צ להחזיר אבל אי אמרי' במוחל דצריך לחחזיר פשיטא דכ"ש במסר ולא כ' דצריך להחזיר כשפרע הכו' למכו' ע"ש. וכסענ"ד נראה ליישב דודאי העיקר דהשט"ח הוא של המלוה לגמרי קודם הפרעון וכמ"ש בקצה"ח בשם הרשב"א וגם בקצה"ח האריך להסכים בזה והוא פשוט בעיני למאוד כמבואר בתוס' ובכל הפוסקים דהמלו' יכול למכור את השטר לצור וכמ"ל רק הא דס"ל להפוסקים במוחל דהלוקח צריך להחזיר השטר דס"ל דעיק' דעת הקונ' דאין בנבות המלו' דהיינו שיה' הוא במקום המלו' לגבות החוב וכיון שהמלו' לא קנה הנייר רק עד שיהי' שיעבודו של השט"ח קיים וכיון שנמחל החוב חוזר הנייר ללוה אבל אם מכר בפי' השט"ח רק לצור בודאי דאין הלוקח צריך להחזיר הנייר כשפורע הלוה כדמשמע בתוס' בכמה

נתיבות

[נז] לא יקנה. כלל סי' מ' ס"ח שהוא כשטר: [נח] ואפי' אם ואפי'. דאם איתא דשום תנאי דהמוכר מועיל א"כ מאי הי' דתנה עמו כו' ואם כן בא"ש סי' כ"ח ס"ח (ע"כ): [נה] ויש חולקין. כתובות פ"ו: ימחן ולא דאין כו' ש"מ שא"ל להחזיר וס' הראשונה ז"ל בפירושי שם ד"ה מגבי כו' ויש שאין נורסין כלל ואומרים אבל שיטתי דשורף דב"ק דפ' הגזל נקט כאן ובראש"ם שם:

באר

חילוק בין שטר שיש בו נאמנות או לא וכן מוכח מדברי הרי"ף והר"ן ושאר פוסקים דשטרא מחילה לא אליא בפרעון ודלא כדמשמע מדברי הראב"ן. עכ"ל: [נו] חולקין. כתב הסמ"ע בשם רי"ו דדברי הרשב"א עיקר דא"ל להחזיר השטר והש"ך כתב דהוי ספיקא דדינא והמע"ה ואין כופין אותו להחזיר ולענין קדושין נמי ספיקא הוי ואע"ג דבלא"ה הוי ספיקא אי מקודשת בממון שבשט"ח דלמא לא ממכה דעתה דלא מחיל מ"מ כ"מ אם קידש הלוקח אשה באותו שט"ח אחר שנפרע או נמחל דלהרשב"א ויעבתו מקודשת אם יש בנייר ש"פ או אפילו אין בו. שמא ש"פ נמדי כמ"ש הט"ו בא"ש סימן כ"ח ס"ח בקידושי בשט"ח דידה ע"ש וה"ה הכא ודלא כנרא' מדברי המחבר שם סי"ג דבהא ודאי אינה מקודשת ואפשר דגם הוא ספוקי מספקא ליה. האריכתי בזה כי חלילה להקל בספק קידושין ובפרט בדבר שנחלקו בו אבות העולם ולא הכריעו. ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' שכ"ט פסק במי שחייב לחבירו מנה בשטר ומכר השטר לאחר

פתחי

שו] ויש חולקין. עבה"ע מ"ש וכתי' מבי"ט פסק כו' ולא הכירא כו' וע' בתומים לקמן סכ"ו סס"ק כ"ח שבתב דודאי גם להבי"ט אם בתבי' עוב ובענין של הלוה כגון שלקחו בחיות הלוה עני ואח"כ נתעשר פשיטא דאח"כ אי"ל לומר אני אתן מה שנתת עבורו כי אם הוא הנתן מעות אלו בספק הוא ולזלו היה יכול לגבות ובעבור הזולו גרם שנתעשר יבא הלוה לזכות בו ואך זה לשון אמר וכי אמר המבי"ט דיבו בשלא בשתבה עבינו מאז ועד עתה וכזו ס"ל דלו משפט קדימה הש"ך חולק גם בזה והנכון כדברי הש"ך ע"ש וכ"כ בתשו' נאות דשק סי' ד' והבית כתה הוכחות לזה וכתב עוד דמ"ש הס"ך בסי' קע"ה סכ"ג ס"ק כ"ה (דשם הזכיר ג"כ דברי המבי"ט שהבית רחי' משם ודתה רחייתו וכתב דגם מן הבארה נראה) שיכול לומר לפי מלאה יהו לו הבית ולא לחזור ולא מהני. אבל אם קודם כומ"ם רולה לגבות תשוויו דאז דהי לתתי' הש"ס מלי לתימר כך כמו בדיני דבר מלרא דבתבי' ליתה אבל בשמוכרו בשוויו לא מלי כמימר הכי אך בתמת ז"ל דאפי' בתבירה בשוויו ליתהנו לדברי המבי"ט ס"ם שהבית רחיה ברורה לזה. ועי"ש עוד בדבר השאלה בראתונן שהי"ל שטר על שתעון ומכרו לזלו בשפחות מתתת שעדיין לא הי' הז"פ. גם שתעון לא היה אז אים אמיד ומסר השטר לזלו רק שלא כתב לו קבי לך תיהנו כו' ואח"כ בהגיע הזמן ס"ם לאמר לקרוע שטר בפלונתא דר' ורבנן או בדרב פפא וכו' ע"ש ובתומים תמה על זה מאוד דאם ברייתא איירי במסר ולא כ' דלא נקנה לחכמים מה סמיכת דעת יש בנייר הא הלוה יפרע ע"כ לבעל' כיון שלא קנת' השיעבוד אינ' אף הוא מוכרח להחזיר הנייר ללוה והשתא בקנת' חשש' בכומ"ם אם מוחל צריך להחזיר הנייר מכ"ש דלא קנת' לגמרי ונפרע למלוה פשיטא דצריך להחזיר ללוה והריטב"א דס"ל דא"צ להחזי' היינו דס"ל אף במוחל א"צ להחזיר אבל אי אמרי' במוחל דצריך לחחזיר פשיטא דכ"ש במסר ולא כ' דצריך להחזיר כשפרע הכו' למכו' ע"ש. וכסענ"ד נראה ליישב דודאי העיקר דהשט"ח הוא של המלוה לגמרי קודם הפרעון וכמ"ש בקצה"ח בשם הרשב"א וגם בקצה"ח האריך להסכים בזה והוא פשוט בעיני למאוד כמבואר בתוס' ובכל הפוסקים דהמלו' יכול למכור את השטר לצור וכמ"ל רק הא דס"ל להפוסקים במוחל דהלוקח צריך להחזיר השטר דס"ל דעיק' דעת הקונ' דאין בנבות המלו' דהיינו שיה' הוא במקום המלו' לגבות החוב וכיון שהמלו' לא קנה הנייר רק עד שיהי' שיעבודו של השט"ח קיים וכיון שנמחל החוב חוזר הנייר ללוה אבל אם מכר בפי' השט"ח רק לצור בודאי דאין הלוקח צריך להחזיר הנייר כשפורע הלוה כדמשמע בתוס' בכמה

כצות

ניירא וכתב הרא"ש שם דעיקרא מילתא דמנבי ביה דמי ניירא קמי אמורא וכ"כ הר"ן שם דקמי אמורא ולא אמוחל דבמורא ודאי צריך לשלם דמי ניירא כי מסכונו הוא אלא מיד דפרע ליה ע"ם. ודבריהם לא אתברר דאם אינו אלא לזכרון ולא למסכון אם כן ה"ל מזיק שעבודו בעלמא ומ"ש המחב ומ"ש הנייר ואם הוא בתורת מסכון גמור א"כ ממילא לא מצי מחיל ואין לומר דהוי בתורת שעבודא דר"ן דהא ליישבא דר"ן שכתב כי מסכונא הוא אלא עד דפרע ליה משמע דהמיוב הוא למלוה מחמת עצמו ולא מחמת שעבודא דר"ג ומלאתי הדבר מבואר היטב בחידושי הרשב"א פרק הכותב וז"ל לאו בתוחל מנבי דהא איתיה לניירא בידיה כדמפיקרא ואפילו אתי ואפיק ליה מיניה מדינא דודאי דינא הוא מצי לה למימר למלוה אהדר לי ספרי ולא מצי למימר ליה ניירא דידי הוא לכתוב לך מלוה שובר א"נ נסדי דיותא אמקום עדיס ואתורא כי היכי דלא תיפוק לך מיניה מורבא משום דגופו של נייר של לוה משום דבמי ספר מקנה ואינו אלא משכון ביד המלוה כלומר שהוא שלו עד שלוה יפרענו אבל אחר פ' המבני מכין בבעיא דרמב"ם היו מוחזקים בשבלא שהיה שלה דוק ותשכח אלא מיהו למאן דלא דאין דד"ג אפי' כשיתחייב לוקח להחזיר שטרא בתחילה המוכר גרמא הוא ופטור אלא ה"ק למאן דדאין מנבי בהיזק שטרא דמי שטרא מעליא ולמאן דלא דאין מנבי דמי ניירא ולא יותר והיינו חיובא דשורא ומעמא דחיובא משום כיון דלא פרע ליה הרי הפסיד ממונו נייר זה שהוא שלו עד שיפרענו עכ"ל ונראה ביאור דבריו דס"ל דודאי הנייר קנין גמור שלו הוא וכמ"ש דבמי שטר מקנה וגם בביאור ביאור המלוה בנייר וכמ"ש אלא דסבירא ליה להרשב"א כיון דצריך להחזיר אחר הפרעון וע"כ ה"ל כמו מנאי ע"מ להחזיר אחר הפרעון ומחילה ומש"ה כשמוחל גם לגלוקח אין לו אבל בשורא דלא נפרע ולא נמחל אם כן הוי מזיק גמור ושלו הוא עד הפרעון בקנין גמור וכמ"ש אלא דשטת הסוברים

ביאורים

דוכתי וכפ"ז א"ש סוגיא דקדושין מ"ח דהא דאמר שמין את הנייר כמו דאמרי' בדף מ"ו דהמקדש במלוה ופרוטה דעת' אפרוטה אפי' במקדש' במלוות אחרים דאי דעת' אמקוה אמאי מקודשת כיון דאמר שמקדש' בהשט"ח ובכל שעבו"א דאית ביה כללא הוא וכיון דאינה מקודשת במלו' של אחרים אינה מקודשת כלל כמ"ש רש"י בדף מ"ו שם בד"ה ש"מ פרוט' ומלו' וכיון שאין דעתה רק על הנייר הוי בפי' שקונה את הנייר רק לצור וא"צ להחזיר אפי' כשפרע הלוה ומה"ט אין שמין את השטר כמה הוא שוה לראי' ביד הלוה אפי' אחר הפרעון כמבואר בפי' נ"ד ס"ק ד' דמה שהוא לראי' אין נופו ממון וכשמקדש' בדבר שנופו ממון ובדבר שאין נופו ממון דעתה רק אדבר שנופו ממון ומש"ה אין דעתה רק על הנייר מה ששוה לצור דזה הוי נופו ממון: (נ)ואפי' היורש מוחל עסמ"ע ס"ק י"ח דאם קטן מחל דהוי מחיל' בטעות והש"ך השינו דהא מחילת קטן הוי מחיל' כדלקמן סי' רל"ה וכן הוא בתו' כתובות פ"ו וב"ב קמ"ז ע"ש. וצדקו דברי בעל קצה"ח בזה דהא בהדיא מבואר בפי' רכ"ה סעיף א' בהנ"ה דבמקום שעושה שלא כהונן דאין מתנתו מתנה ואין לך עושה שלא כהונן יותר מזה שאסור להזיק לחבירו ולא דמי להא שכתבו התוס' בכתובות ובב"ב דהתם ודאי כהונן. עשה דהא ר"ג השיאה עצה לעשות כך וע"כ

הגר"א

[נז] לא יקנה. כלל סי' מ' ס"ח שהוא כשטר: [נז] ואפי' אם ואפי'. דאם איתא דשום תנאי דהמוכר מועיל א"כ מאי הי'

היטב

בפחות יכול הלוה לומר אני אקנהו בסך זה שקנהו האחר ואפי' מכרו כבר יכול לעכב דמכירת שטרות הוא דרבנן כו' ע"ם והביא ראיה מסי' סי"ו ס"ח ולא הכירא ובפרט למ"ש לעיל דמכירות שטרות דאורייתא ומסי' סט"ז אין ראיה דהתם הבית שלו גם י"ל לזה השכירו ולא לאחר וק"ל ופיין מ"ש בסי' קע"ה סכ"ג וכתב בחסו' מהראב"ם סי' נ"ב בנתן שט"ח ללוה ובא מייבא לוה דבה נ לא מהני מחילה דכיון שהיתה מיינה לו הרי המתנה חסיבא בנגוי ומומד כו' ודברי תמוהין דמוכח להדיא בש"ם ופוסקים דאע"פ שהמקבל מייב ללוה מ"מ יכול הנותן למחול השטר עכ"ל הש"ך וע"ש: [נז] שמו. כתב הריטב"א ומיהו אם מחלו אינו טורף מזמן הראשון ע"כ ופשוט הוא. ש"ך: [נח] התנ'. ול"ד למי שהתנ' שלא ישמטנו שביעית דהתם פשוט הוא דאי' משמטו וכשהתנ' ה"ל לאומר בפירוש אתן לך המעות במתנ' אבל בזה דאמר אם לא אמחל לא נרמז בדבריו שאם ימחל ישלם לו דמי השטר. סמ"ע: [נט] שלא ישמטנו בשביעית

מכירה

תשובה

ביאורנו הלוה יכול לבטל המכירה אפי' בכה"ג מ"מ המוכר שוב לא יכול להחזיק לעצמו דברי הש"ך בסי' קע"ה סכ"ו דייק. בדבריו וכתב ופשקנו אין שעריין לא היה קנין בדבר יכול המוכר לחזור כו' הרי הבארה זו לא הועיל להם רק לבטל הבטחה אבל לא לבטל קנין דכל שנשאלה כתו של מוכר מבשרה ע"י קנין תו ה"ל כאים נכרי ופשיטא דאין לחלק בדברי הש"ך בין נתן לו קנין קודם הערעור או אח"כ כו' ואדרבה בשנתן קנין אחר הערעור מהבחר טפי דאינו יכול להחזיק לעצמו שוב כו' ועכ"פ בש"ך דבל עיקר פלפולינו בכומ"ם שאחר הערעור (ואם הי' כומ"ם קודם הערעור בלא"ה אין מקום כלל למוכר לבטל המכירה דבא בכה"ג אין הלוה יכול לבטל כלום) ואלו מהני לענין דאין המוכר יכול שוב להחזיק לעצמו כו' עכ"ד עש"ה: [ס] ומאי הקנתיה. עי' בתשו' הרדב"ז ח"ח סי' שכ"ה עש"ה: [ז] אשר על שמו. עכה"ע מ"ש כתב הריטב"א ומיהו כו' וע' כת' נאות דבא סי' קל"א שהביא ל' הריטב"א בזה בהא דאיתא בגמ' אי פקא הוא מקרקע ליה בזוזי וכתב בשרא על שמיה כתב הריטב"א וז"ל פי' שיתחייב לו בשטר לפרוע לו מ"ם בשטר הראשון ומיהו אפ"ה אם חזר ומחלו מחול הוא לענין שלא ישרוף מהלקוחות בשטר מזמן הראשון וז"ב עכ"ל. והוא ז"ל כיאר כוונתו לפי הנקדה לו בהאי דכתב שטרא על שמיה דממ"ב אם נאמר לקרוע כיון דאמר שמקדש' בהשט"ח ובכל שעבו"א דאית ביה כללא הוא וכיון דאינה מקודשת במלו' של אחרים אינה מקודשת כלל כמ"ש רש"י בדף מ"ו שם בד"ה ש"מ פרוט' ומלו' וכיון שאין דעתה רק על הנייר הוי בפי' שקונה את הנייר רק לצור וא"צ להחזיר אפי' כשפרע הלוה ומה"ט אין שמין את השטר כמה הוא שוה לראי' ביד הלוה אפי' אחר הפרעון כמבואר בפי' נ"ד ס"ק ד' דמה שהוא לראי' אין נופו ממון וכשמקדש' בדבר שנופו ממון ובדבר שאין נופו ממון דעתה רק אדבר שנופו ממון ומש"ה אין דעתה רק על הנייר מה ששוה לצור דזה הוי נופו ממון: (נ)ואפי' היורש מוחל עסמ"ע ס"ק י"ח דאם קטן מחל' בטעות והש"ך השינו דהא מחילת קטן הוי מחיל' כדלקמן סי' רל"ה וכן הוא בתו' כתובות פ"ו וב"ב קמ"ז ע"ש. וצדקו דברי בעל קצה"ח בזה דהא בהדיא מבואר בפי' רכ"ה סעיף א' בהנ"ה דבמקום שעושה שלא כהונן דאין מתנתו מתנה ואין לך עושה שלא כהונן יותר מזה שאסור להזיק לחבירו ולא דמי להא שכתבו התוס' בכתובות ובב"ב דהתם ודאי כהונן. עשה דהא ר"ג השיאה עצה לעשות כך וע"כ

החושן

דלוקח ס"ל להחזיר הנייר היינו משום דס"ל דמה מכר ראשון לשני כל זכות שהבא לידו וא"כ האי זכותא אית ליה לגוקח ואינו בתורת מסכון אלא שלו שלו מיפרענו דמי הנייר ודוק: כח) שטרו עיין רשב"א וריטב"א בחידושיו פ"ק דקידושין דף מ' ובתה"מ פ"ב דפסחים בסוגיא דלמפרע הוא נוכה ודוק: כט) ואפילו היורש. כתב הסמ"ע ז"ל כתב מוהרי"ק בשורש קפ"ט ואם קטן מחל הוי מחיל' בטעות ע"כ וכש"ך הסיג ז"ל ולא ה"ל להעתיק דברי מוהרי"ק כאן דמיירי שמחל השטר אע"פ שלא פרע פשיטא דמחילת קטן הוי מחילה וכמבואר בתוס' פ' הכותב דף פ"ו ובפ' מי שמת דף קנ"ז וברא"ש שם"ק דמליגא דקטן שהגיע לעונת הפעוטות יכול למחול ע"ם אמנם נראי' כיון דודאי איסורא קעביד המוחל דהא הוי מזיק ואם כן מיזגא הוא לריך לשלם א"כ כיון דעכ' שלא כהונן לא תיקנו חכמים בזה ביועיל בפעוטות וכמ"ש הרמ"א בסי' רל"ה הואיל ואינו אלא מתקנת חכמים א"כ במקום שעשה שלא כהונן שמכרו בנכסים מועטין שזכו בהן הבנות מכירתן לאו כלום הוא וע"ם והכא איסורא ספי דהתם נקרא רשע ערום והכא אית ליה דין מזיק והדרא לדינא דאורייתא דאין מכירת קטן כלום ולא מחילתו מהני דמדאורייתא ה"ל מחיל' בטעות אבל בהכיא עובדא דפרק הכותב ע"כ ל"ל דהוי כהונן לפי שמחל' לעצמה ומניא לה עובדא דאם היה שלא כהונן מ"ו לא היה ר"ל משא עצה לעבור על תורה ולפני עור לא תתן מכשול וגמ' מום' שם פ' מי שמת ובש"ג פ' הכותב ז"ל ומותר להשיאו עצה אם מניא לו ליורש שום הנאה בחילה בעל' זו בלבד שלא יהיה המיגן הזה מן הדיינים שאין לו לדיין ללמוד מחבולות ושעונות לבע"ד ע"ם וכ"כ בחומ' כיון דלקוחות לא מפסדי מדמים שבאן והיא מניא לה טובה רשאי לעשות כן ע"ם וכיון דהוי כהונן מהני מחילו' בפעוטות אבל קטן שמחל לאחר כיון דהוי שלא כהונן לא עבו מקנה ולכן נראי לדינא הפיקר גדול שמחל לריך לשלם ומזיק ממש הוא ובמקום שעשה שלא כהונן לא עבו מקנה ולכן נראי לדינא הפיקר

כדברי

דף פ"ה ע"ב ושעמא כתי"ם הריטב"ם כס כיון דאין נופן ממון אלא דחכמים הקנו נכסם לד מכר וכ"כ הרמב"ם פ"ו מה' מכירה וכ"כ הטוב' שם אמיתרא דשמואל בשם ר"י ור"ת וכ"כ הרי"ף שיבה פט דאפי' כ' אחלה שפוסל כל עדים שיעידו על המחילה מ"מ יכול לחחיל כ"י ובביאור הפמ"ע ר' מיתרא דרב הונא בריה דר"י דקפיו ע"א ב מרדכי בשבועות אלי תס"ד ל עור בשם בעה"ע מ תשי' בס"ק ספר תוה התוספה הפל"ע שם בהגהות

חידושי רעק"א

בש"ך אות ע"כ אם ראשון מודה שנתנו לו ניב המהני הא כיון דהוי מוגע מחילת הבטר בתיבה דהוה בטר קנין פסול ולא קנה הבטר והה בכך המודה הא לא נקנה ע"י הבטר בתיבה ז' ובדור ול"ל דמוגע פסולי דחבור לבקר וחבדי לי' המוס הבסני מה לי מיקר בעדותו וכיון דראשון מודה שמשון אתם אלמת מחילת הוא עד והבור כי' בטר בתיבה בראשון ואילם לעשה הוי בקריב עיין ב"ד לעיל רס"י ל"ו בזה כיס יש דחיית כיון דמגיע לו טובה הבסני מה לי' הוי בקרוב והבטר פסול וצ"ע בדינא. ומ"ם הבי"ד עוד ועיד דבלן ל"ל עדים וכו' זה ודאי המוס הבא בדיך עדים לשבועתו בטר למיקרי' כי' ולע"ג:

שם אות ע"ג. מ"ב כי' בכ"ש. ב"ב ט"ם ול"ל כי' קמיד ועי"ע במכי"ש מ"ח סי' שכ"ח: שם אות פ"ג אבל מ"מ גם זה. נ"ב וכ"כ להדיא הריטב"א פ"ק דמכות ד"ג ע"א בשם הראש"ם:

עוד סס דאין לריך לסלס כסינדיל וע"ס: (פא) ויש מי שחולק ואומר שאף לעצמו כו'. כתב בסמ"ע ס"ק ס' בדריסה כתבתי די"א הללו ס"ל דלריך לסלס ללוקח ואע"ג דאין כוונתו להזיק כו' ואין זה מוכרח ויותר נראה דכוונת המחבר דפטור לגמרי מטעם שלא כוון להזיק וכן מסיק הב"ח וכן נראיתי בבעה"ת סער כ"א חלק ו' שאחר שהביא דברי הרמב"ן (ד) בס' הזכות שא"י למחול כתב סס אח"כ אחר שהפסיק בדברים אחרים וז"ל וא"כא מ"ד דאפי' תימא שכל מה שכתוב בסער מסלס המוחל ברחא פטירא דהיכא מחייבים למוחל בזמן שהוא מתכוין להזיק ללוקח והוא אינו מרויח כלום אלא שמפסיד מקחו אבל אם אי ברחא להנאת עצמה היא מוחלת כדי שתחזיר ותירם מחבים וה"ה ליורש שמחל שאינו מסלס כלום וכמ"ש למעלה וזו הסברא כתבה הראב"ד בתשובותיו כי יש לה פני' עכ"ל מיהו לענין דינא אין זה עיקר אלא נראה עיקר כמ"ש בס"ק שאחר זה: (פב) שאף לעצמו יכול למחול. כן נראה דעת רוב הפוסקים וכן נראה עיקר וכן פסק המחבר נופיה בסתם בא"ע סי' ק"ה ס"ו מיהו לריך לסלס מדינא דגרמי וא"י לומר לא כוונתי להזיק דכל היכא דאייב מדינא דגרמי חייב אפי' לא כוון להזיק וכדתוכח בס"ס ופוסקים בכמה דוכתי ונפקא מינה שאינו (טורף ממשעבדי בסער ואפי' לי"א שהבאתי לקמן שפיר ל"ה ס"ק ק' דיש קול לניזקין מ"מ אינו) אל חיוב התשלומין עליו רק משעה שמחל ולא משעת כתיבת הסער ואינו טורף מכח הסער ונם יכול למחול אינו מחול לעצמו אין לריך לסלס אף כשינדיל וכן אשה שהיא נשואה ויש סער חוב של אביה שמת יכולה למחול הסער חוב ויורשת נכסי אביה ואינה לריכה לסלס מדינא דגרמי עד שתתחלנה לעלה למחול אם יניע לו ליורש סוס הגאה במחילה זו ובלבד שלא יהא המייעץ הזה מן הדיינים שאין לו לדיין ללמד טענות ותחבולות עכ"ל והוא ממשמעות הס"ס שם בעובדא דקריבתיה דרב נחמן ע"ש: (פג) יש מי שאומר כו' יכול לעשות שובר כו' יש לדקדק מאי קמ"ל הא כבר כתב כן בסעיף י"א וסעיף ט"ו ואולי קמ"ל דיכול ליתן לו כך כתוב בשובר שיפרע אבל נם זה פשוט ונם מוכרח הוא בס"ס פ"ק דמציעא סוף דף י"ט ובכל הפוסקים ולא הו"ל להמחבר לכתבו בלשון יש מי שאומר ואפשר דמשום או להאריך זמן הפרעון נקטיה בלשון יש מי שאומר שאין זה מבואר בס"ס ופוסקים אבל מ"מ נם זה נראה נכון דכך לי מוחלו לזמן כמו מוחלו לגמרי ומשמע דה"ה דיכול למחול מאי סער או חלק ממנו: (פד) וכן כל שנתן כו' ודייניס לי' ליסראל כל זכות שהי' לו לעכו"ס כמ"ש הרא"ש בתשובת שארית יוסף סי' כ"ח וכתב מהר"מ מלובלין בתשובה סי' כ"ב אך אם העכו"ס הוא אים אלם ויש לאוס שיחזור מדבריו ויחזור ויתבע החוב מן הלו' פעם שנית לריך הלוקח או המקבל מתנה לה. מיד ערב שלא יניע לו סוס היזק מהעכו"ס וע"ש ועיין מ"ש לקמן סי' קכ"ו ס"ק כ"ט. ועיין עוד מדיני ישראל הבא מחמת עכו"ס בסי' מ"ס סעיף י"ז וסי' קמ"ט סעיף ט"ו וסי' קנ"ד סי"ט וכ' וס"ס כס הרי"ס ס"ס כס ס"ר יוסי סתם וס"ל דה' כנון וגרס בנ"ק סס ר' יוסי סתם וס"ל דה' כנון ונרס הפוסקים וכן נראה עיקר דאף לפנינו מוחל וכן פסק הא"ר נופי' בסתם

הגהות אמרי ברוך

(ס"ך ס"ק פא) (י) כס' הזכו' דאי' למחול. כ"כ יעוין מ"ש הרמב"ן בחידושיו בס"ס' יבמות על דף מ"ה ע"ב בד"ה וקדס וטבל כו':

(נה"מ ס"ק לג) (י) דהוא משוס דאין בעדים זוממין כו'. כ"כ לא ידעתי הכין דהא מפורש בברייי' ואם מתה ירשנה בעלה והוי מני להקשות בפשיעות אי ליתא לתקנות אוסא אמאי ירשנה בעלה: (נה"מ) הכ"ל (י) והנתבע מכחישין להדדי. כ"כ נ"ע דא"כ למה אמר אביי דאי ס"ד בעל הוי ליתרו לה עדים מאי אפסידך כו' הבעל הוי שקיל מינך ע"כ זהרי דבשבא בעל להוציא מתנה שורת הדין דהילך בתר הודאה דידי' שאינה

חידושי רעק"א

ס' כ"ח בהגה אפי' בלא כו"מ מסלס. כ"כ עיין לקמן סי' קכ"ה ס"ק **לא כסף**: סס מחבר כאלו מכר לישראל כ"כ ומשפחי' אוהו עד דמקבל עליו כל **לאוכסי' דמתילד מחמתי' ואם בלוה אנס** שאינו יכול המלוה להוציאו ממנו ד"ו מוחר למכרו לגוי לכתחלה כ"ו בסס הריטב"א:

פתחי תשובה

שועיל שאין ראוכן יכול למחלו והרי הדברים ק"ו כו' ע"כ: יח] ויש מי שחולק. **עכה"מ** מ"ם וכתב כ"כ: כו' מר אלא יהי' בעל העלה א' מהדיוניס ובמה"ל סי' יז ס"מ סקט"ו: יט] ומסלס כפי מה שהזיקו. **מהש"ל** סי' רלב ס"ז כ"ל **בד"ה** חייב ליתן עשיה: כ] אלא כתיבה וכפירה מסלס. **בנמ"ש** דהגר"א חינר ז"ל כ"ב ע"ל סי' קכ"ח כס"ח סק"כ: כא] כאילו מכר לישראל.

חכמת שלמה

סעי' כה וישראל שמכר לעכו"ס כאלו מכר לישראל. כ"כ ע' כאו"ת **ונכ"מ** בזה וע' בחינורי על חו"מ **מהדורא** ג' מ"ם בטעמו של דבר ע"ש:

ביאור הגר"א

בכ"ה כ"א ס"מ ליתא כו' וכן בכ"ק פ"ם ל' אלא מסוס דשמוחל כו': [לח] ומיהו אין. כתובות פ"א כ' כ"ק ק"ס וכ"ר **ופסוגיא** דכתובות פ"ו ל' תיזיל ס"ל כפרש"י סס שאביה מי: [לט] ואין לי לסלס. כ"כ בפס"ת שכ"א כ' הרא"ש לקושית הוס' סס ר"ה תיזיל ל' לר"י הוא אלא דס"ל בפ"ע אלריכא מ"מ אמת: [מ] ויש מי שחולק. כפי' הרא"ש סס שאם אביה ועל סוגיא דסס פ"א כ' ע"ש כתוס' ד"ה לא כו' וכס ר"ש ל' ד"ה כגון וגרס בנ"ק סס ר' יוסי סתם וס"ל דה'

באר

מכיר' דין י"ג וכ"ל דאפי' הקנ' לו הסס"ם אנ"ק יכול למחול ופשוט הוא ומוכרח בכמ' מקומות בס"ם ופוסקים. ס"ך: [ס] היורש. כתב מהרי"ק וגם קטן מחל ולא מחיל בפעמת עכ"ל הסע"ב וכ' הש"ך דלא ה"ל להמחיקו כן בסתם דהסס מייריי שהי' סכור שפרע לאביו דכה"ג אפי' נגדול הדין כן אלא דקטן מסתמא לא ידע במילי דאבו' אבל כאן דמיירי שמוחל הסער אע"פ שלא פרע פשיט דמחילת קטן סריא ומחיל, וכמבואר בדברי הסוספות ושאר פוסקים דקטן שהגיע לעונת הפעונות כמ"ש ר"ש ר"ל"ם יכול למחול בס"ם אפי' הוא יורש ומבואר עוד סס דא"ל לסלס כשינדיל עכ"ל: [סא] המוכ' אע"ב שנס בשמוחל המוכר או היורש ללו' פסק המחבר בסל"ב דלריך לסלס להלוקח כל המוכ' מ"מ אשמועינן דאילו סוס היורש מני מחיל לעצמו לא הי' מסלס כלום מהטעם דאינו כח להזיק קמ"ל דאינו בר מחיל' וכיון דהוא עצמו הלו' לריך לסלס כל דמי הסער לכולי עלמא אפי' לדעת המולקים סס בס"ם ל"ב. מע"ש: [סב] שמולק. דס"ל דלריך לסלס ללוקח אף דלא נתכוין להזיק ומ"מ אינו כשאר מוחל עכ"ל הסע"ב וכתב הס"ך דכן נראה דעת רוב הפוסקים וכן נראה עיקר דאף לפנינו מוחל וכן פסק הא"ר נופי' בסתם

נתיבות

משה"כ

קנן מחילה: (סב) אף לעצמו. ולריך לסלס אף שנתכוין לטובתו ש"ך. ואמנם היוצאת תחת כצ"ל שמוחלת סער אינה לסלס כשכנדיל-דמיס שקיבל:

ביאורים

יורש. ולפ"ז לא הוי מצי להקשות ממתני' דשם אדרבה הבעל טוען שלא נירשה ואין האשה נאמנת נגדו לומר נרשתני וכיון שאין הבעל מוציא עצמו מחזקת יורש לא הי' יכול השים להקשות דתובת כתובה לגמרי דהדרא קושי' העולם לדוכתי' דהא הבעל יורש וימחול לעצמו: לו) שאם חזר ומחלו אינו מחול. והרב בהגי"ה סיים שם דאפי' בלא כומים קנה בדיניהם ובתומים תמה ע"ז דבעולם לא אמרינן דישראל הבא מכח נכרי הרי הוא כנכרי רק במקום שיכול לומר מה אספדתיך אבל הכא דאילו הי' ביד עכו"ם היה השש"ח מחול כיון שמחלו ומה"ת יהי' ישראל עדיף זכותו גם במה שסיים בהגי"ה דאין צריך כתיבה ומסיי' תמה המהרי"ם מלובלין בתשובותיו דלא אמרי' הכא הבא מכח עכו"ם הרי הוא כעכו"ם רק אחר שנקנו הדבר לישראל יש לו כל זכות העכו"ם אבל לא לענין שיקנה הישראל ע"י מכירת העכו"ם דבר שאינו נקנה בהקנא' זו כנון ששה"ח שאינו נקנה במסיר' לחוד. ועוד קשה לי דאמאי לא נדמיהו להא דסי' קצ"ד דנכסי עכו"ם הרי הם כהפקר ועכו"ם שקנה בכסף וקודם שהחזיק בו זכה בו ישראל אחר דזכה בו הישראל הב' משעם דעכו"ם מכי מטי זחי לידי' אסתלק לי' והישראל לא קנאו עדיין וה"נ דכותי' כיון דהעכו"ם מכי קיבל המעות איסתלק והישראל לא זכי מדינא והוי הפקר והלו' קודם לזכות בממון כמ"ש השי"ך בסי' מ' ע"ש ומכ"ש כשנתן מעות להעכו"ם קודם שמסר לו השש"ח דיש לו להיות הפקר כמו במטלטלין בסי' קצ"ד. וא"ל דשם בסי' קצ"ד אפי' ע"ם דיניהם לא זכה משא"כ הכא שבדיניהם זכה בכא כו"ם דדא דהא שם בסי' קצ"ד נבי שכירות מטלטלין עיקר הפילפול אי משיכ' קונה או מעות כדין תורה ולא השגיחו כלל בדיניהם האיך הוא ורק בשש"ח השגיחו האיך הדין בדיניהם ועיין עוד בש"ז בסי' קצ"ד דדמי להו אהדדי ומיישב בדוחק וכן הסמ"ע במקומות הללו. ולפענ"ד הדברים פשוטין מאוד דהא אם קיבל עליו בשט"ח שמקבל עליו כל דין שהוא דין עכו"ם שיכולין הישראל לדון כל זכות שיש בדיני העכו"ם יותר מד"י כיון שקיבל עליו לחייב נפשו בזה כמ"ש הסמ"ע בסי' ס"א ס"ק י"ד ורבו שם לס"ם שס"ט בהג"ה ושם נאמר מבואר דהישראל שהי' חייב לעכו"ם והעכו"ם מכר השטר לישראל דהישראל יססקו מה שהי' מרויח בדיניהם יותר מדיני ישראל וע"כ הוא מה"ט כיון דחייב עצמו לעכו"ם והעכו"ם ודאי ע"ם דיניהם יעשה הרי הוא כאילו סי' שסחייב עצמו בכל דבר שהוא בדיניהם מש"ה הישראל הקונ' יש לו כל זכות שבדיניהם. ולפ"ז אי"ש נמי הכא כיון דבדיניהם א"צ כתיב' חרי הוא כאילו כתב בפירוש משתעבדנ' לך ולכל דאתי בחסתדרא"צ כומים דהא הוי כמו חייב עצמו בס"לכל מה שחייב לו בדיניהם ובדיניהם חייב לכל מי שיבא אפי' בלא כתיב' ומי ממש לחייב עצמו וכתב משתעבדנ' לך ולכל מאן דאתי מחמתך שא"צ כומים ואי' למחול כמבואר בסמוך ואפי' למאן דפליג התם בכאן מודה דשם הטעם כמ"ש הש"ך כיון דכתב לכל מאן דאתי מחמתך וכ"ז שלא קנהו לאו אתי מחמתי' מיקרי ובודאי מודה הש"ך כשכתוב בשטר בהדיא בין אתי מחמתי' ובין לא אתי מחמתי' א"צ שום כתיב' כמבואר בסי' נ' והכא כיון שחייב עצמו לעכו"ם דהוי כאילו כתיב' ומי ממש לחייב עצמו וכתב משתעבדנ' לך ע"ם דיניהם וכיון שכתוב למי שיבא בין מחמתי' בין שלא מחמתי' דדינו כמסרים ממש שאין צריך כומים ואי' למחול כמ"ש בש"ך לעיל משא"כ בהך דסי' קצ"ד שלא חייב עצמו לקיים מה ע"ם דיניהם שם שייך הפלונת' אי הוו כעכו"ם למעליות' או לגריעותא משא"כ הכא שחייב עצמו בכך: לה) וישראל שמכר לכותי. עש"ך דאפי' מכירות שטרות דרבנן מ"מ יכולין למכור לגוי. ובתומים תמה דמ"ש ממעם"ש שלא תיקנו לגוי ויישב בדוחק ולפענ"ד נראה שעוב דמבואר בב"ק דף קי"ג דגוי וישראל הבאים לדין אם אתה יכול לזכותו בדינינו אומרים כו כך דינינו ואם אתה יכול לזכותו בדיניהם אומרים לו כך דיניכם וזהו נראי' דבמקום שהקנין שתיקנו חכמים אינו קנין

החושן

וס"ע ראו דבריו של בעה"ת במוחל לעצמו אבל לא במוחל לגבי אביה והרא"ש נמי דמפרש גבי קרבנות דר"ל בעת אלא ומוחלת הבעלת נמי אפשר דס"ל דאינו מוחל לעצמו אבל לגבי אביה ספיר מני מסיל וכן משמע מלשון תוס' בכם לא) כותי אמכר. ולדעת אתון שהובא בטור סי' קכ"ד דלא אמרינן כן אלא לריעותא ולא לעליותא מ"כ ה"כ יכול למחול ועיין בנה"ג ולפ"ז נראה אפילו לא מחל נמי אין אלוקח בוב' כיון דכי מעם זוזי לידיה אסתלק והוי בנכסי הפקר וכמבואר בסי' קצ"ד מ"כ ממילא זוכה הלו' בשעבוד גופו כיון דהפקר הוא ולפי דעת הש"ך בנר אמת דנפש' כאומר לו משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך כ"ז אלא אמחמת כפי' מ"כ כי לא מחל כפי' ל"מ הפקירו דהא אינו אלא כשמוחל כפי' אלא כיון דהפקירו ל"מ מ"כ אפי' מחל כפי' ל"מ דכיון דמכי מטא זוזי לידי' אסתלק ונעשה הפקר אם לא מני מחיל כיון דבכר יצא מרשותו ע"י הפקר אלא אחר הפיון נראה דהפקר ל"מ כלל בשעבוד גוף כי היכא דאינו מחר כיון דאין בו ממש ה"נ אינו יכול להפקיר: רב) וישראל שמכר לכותי עיין בעיר שהן שכתב דקי"ל מכירת שטרות דאורייתא ומשמע דאי הוי מדרבנן לא היה זוכה הכותי וכן משמע מתשו' הריטב"א שהובאה

[ס] היורש של המוכר יכול למחול [לח] ס ומיהו אין היורש יכול למחול לעצמו כדי להפסיד ללוקח כיצד ראובן הלוה לבנו בשטר ומכרו לשמעון ומת ראובן לא יאמר הבן הואיל ואני יורש החזקתי למחול לעצמי [לט] נט ואין לי לשלם כלום מדינא דגרמי שאני לא כוונתי להזיק ללוקח אלא לפטור עצמי אלא פורעכל [סא] החוב ללוקח [ק] (פא) ע יח] ויש מי [סב] שחולק ואומר (פב) ס לג) (סה) שאף ל) לעצמו יכול למחול: הגה לגיל סי' ס"ס (נס בטור סס סי' ז') כתבאר סאם ראובן לוה לכתוב בטר אלו על סס שמעון אין שמעון יכול למחלו הואיל ואין הממון שלו אבל ראובן יכול למחלו כי הוא נקרא בעל הסטר סא [קא] ואפילו לא מחלו בהדיא רק שמחל לגוה כל מה שבידו או כיולא בזה גם בטר זה נמחל אע"פ שנכתב על סס שמעון (תשו' רשב"א סי' תתקכ"ו):

כד [קב] (פג) פ יש מי שאומר שכל שיכול למחול יכול לעשות שובר הודאה שנפרע או [סג] להאריך זמן הפרעון סב יט] ומשלם כפי מה שהזיקו:

כה [קג] לא) ג עכו"ם שמכר שטר חוב לישראל יש מי שאומר שכיון שבדיניהם כל [סר] זכותו מכר לו כדיניהם דייניין ליה לר) שאם חזר ומחלו אינו מחול (פד) (וכן כל שנתן בדיניהם אפילו כ] בלא כתיבה ומסירה מסלס) (כ"י פרק מי שמת) (פה) קלה) לב) [קד] וישראל שמכר לעכו"ם כא] כאלו מכר [סה] לישראל: י"א

נט ואין לי לשלם כו' עד אלא פורע כל החוב כו' אע"פ שגם כשמוחל המוכר או היורש להלו' פסק המחבר בסעיף ל"ב דלריך לשלם להלוקח כל החוב מ"מ *אשמועינן דאין היורש מוחל לעצמו דאלו הוה מני מחיל לעצמו לא היה משלם כלום מטעם שכתב דאין בא להזיק קמ"ל דאינו בר מחיל' וה"ל כאלו לא מחל וכיון דהוא עצמו הלוה לריך לשלם כל דמי הסער לכ"ע אפי' לדעת המולקים שכתב מור"ם בסמוך בס"ם ל"ב בשמם דס"ל דהמוחל א"ל לשלם אלא הדמים שקיבל וק"ל: ס שאף לעצמו יכול למחול. בפרישה כתבתי די"א הללו ס"ל דלריך לשלם ללוקח ואע"ג דאין כוונתו היה להזיק ומ"מ דאין בא לפטור עצמי אלא פורעכל [סא] החוב ללוקח [ק] (פא) ע יח] ויש מי [סב] שחולק ואומר (פב) ס לג) (סה) שאף ל) לעצמו יכול למחול: הגה לגיל סי' ס"ס (נס בטור סס סי' ז') כתבאר סאם ראובן לוה לכתוב בטר אלו על סס שמעון אין שמעון יכול למחלו הואיל ואין הממון שלו אבל ראובן יכול למחלו כי הוא נקרא בעל הסטר סא [קא] ואפילו לא מחלו בהדיא רק שמחל לגוה כל מה שבידו או כיולא בזה גם בטר זה נמחל אע"פ שנכתב על סס שמעון (תשו' רשב"א סי' תתקכ"ו):

המשפט

חידושים

רק אחר שנתגרשה וקנן שמחל בעצור מלשלם כשינדיל ש"ך. ועי"כ ומ"ת לדעת הש"ך ס"ק כ"ם מחויב לשלם כשכנדיל-דמיס שקיבל:

ביאורים

בר' יוסי ומ"מ נ"ש דלא אמרו אלא מחבריו וכמ"ש בכתובות פ"ד כ' ועוד תילקו בין הכיא סוגיא לכאן ובברא"ם פ' המוכר: [קא] ואפי' לא מחלו כו'. כ"כ ל"א כיון דאל"ל דבר סיפון כו' ה"ל היה בעל הסטר: (ליקוט) ואפי' לא מחלו כו'. כ"כ סס בס"ע וב"ם (ע"כ): [קב] יש מי. כ"מ סס ש"ם וכמ"ש הכ"י סס כנ"ל סי"ז: [קג] עכו"ם. כ"כ ל"ה כ' ואף לתצליותא כמ"ש בנ"מ עג כ' בשתא כדיניהם כו': [קד] וישראל. כ"ק ל"ו א' מה מכר ראשון כו' הבנים נכרי כו' תקנתא כו' אלא"כ

היטב

בא"ש סימן ק"ה ס"ו ומיהו לריך לסלס מדיני דגרמי אפי' לא כוון להזיק כדתוכח בס"ם ופוסקים בכמה דוכתי וכ"מ שאינו טורף מעשעבדי ואפי' למ"ד דיש קול לניזקין מ"מ אינו) אל חיוב התשלומין עליו רק מעשה שמחל ולא משעת כתיבת הסטר רק מעשה שמחל ואינו טורף מכח הסטר וגם יכול לומר פרעתי אומו הסיוב מדינא דגרמי ש"ב כ"מ לענין קטן אז אשה נשואה. ס"ק ו' ומיהו לריך לסלס מדינא דגרמי אפי' לעצמו אם יניע ליורש סוס הגאה דף תקע"ו שמותר להשיאו עצה למחול אם יניע ליורש סוס הגאה במחילה זו ובלבד שלא יהא המייעץ הזה מן הדיינים שאין לו לדיין ללמד טענות ותחבולות עכ"ל והוא ממשמעות הס"ם שם בעובדא דקריבתיה דרב נחמן ע"ש: (פג) יש מי שאומר כו' יכול לעשות שובר כו' יש לדקדק מאי קמ"ל הא כבר כתב כן בסעיף י"א וסעיף ט"ו ואולי קמ"ל דיכול ליתן לו כך כתוב בשובר שיפרע אבל נם זה פשוט ונם מוכרח הוא בס"ם פ"ק דמציעא סוף דף י"ט ובכל הפוסקים ולא הו"ל להמחבר לכתבו בלשון יש מי שאומר ואפשר דמשום או להאריך זמן הפרעון נקטיה בלשון יש מי שאומר שאין זה מבואר בס"ם ופוסקים אבל מ"מ נם זה נראה נכון דכך לי מוחלו לזמן כמו מוחלו לגמרי ומשמע דה"ה דיכול למחול מאי סער או חלק ממנו: (פד) וכן כל שנתן כו' ודייניס לי' ליסראל כל זכות שהי' לו לעכו"ס כמ"ש הרא"ש שום כתיב' כמבואר בסי' נ' והכא כיון שחייב עצמו בתשובה סי' כ"ב אך אם העכו"ס הוא אים אלם ויש לאוס שיחזור מדבריו ויחזור ויתבע החוב מן הלו' פעם שנית לריך הלוקח או המקבל מתנה לה. מיד ערב שלא יניע לו סוס היזק מהעכו"ס וע"ש ועיין מ"ש לקמן סי' קכ"ו ס"ק כ"ט. ועיין עוד מדיני ישראל הבא מחמת עכו"ס בסי' מ"ס סעיף י"ז וסי' קמ"ט סעיף ט"ו וסי' קנ"ד סי"ט וכ' וס"ס כס הרי"ס ס"ס כס ס"ר יוסי סתם וס"ל דה' כנון וגרס בנ"ק סס ר' יוסי סתם וס"ל דה'

באר

מכיר' דין י"ג וכ"ל דאפי' הקנ' לו הסס"ם אנ"ק יכול למחול ופשוט הוא ומוכרח בכמ' מקומות בס"ם ופוסקים. ס"ך: [ס] היורש. כתב מהרי"ק וגם קטן מחל ולא מחיל' בסעמת עכ"ל הסע"ב וכ' הש"ך דלא ה"ל להמחיקו כן בסתם דהסס מייריי שהי' סכור שפרע לאביו דכה"ג אפי' נגדול הדין כן אלא דקטן מסתמא לא ידע במילי דאבו' אבל כאן דמיירי שמוחל הסער אע"פ שלא פרע פשיט דמחילת קטן סריא ומחיל, וכמבואר בדברי הסוספות ושאר פוסקים דקטן שהגיע לעונת הפעונות כמ"ש ר"ש ר"ל"ם יכול למחול בס"ם אפי' הוא יורש ומבואר עוד סס דא"ל לסלס כשינדיל עכ"ל: [סא] המוכ' אע"ב שנס בשמוחל המוכר או היורש ללו' פסק המחבר בסל"ב דלריך לשלם להלוקח כל המוכ' מ"מ אשמועינן דאילו סוס היורש מני מחיל לעצמו לא הי' מסלס כלום מהטעם דאינו כח להזיק קמ"ל דאינו בר מחיל' וכיון דהוא עצמו הלו' לריך לשלם כל דמי הסער לכולי עלמא אפי' לדעת המולקים סס בס"ם ל"ב. מע"ש: [סב] שמולק. דס"ל דלריך לשלם ללוקח אף דלא נתכוין להזיק ומ"מ אינו כשאר מוחל עכ"ל הסע"ב וכתב הס"ך דכן נראה דעת רוב הפוסקים וכן נראה עיקר דאף לפנינו מוחל וכן פסק הא"ר נופי' בסתם

נתיבות

משה"כ

קנן מחילה: (סב) אף לעצמו. ולריך לסלס אף שנתכוין לטובתו ש"ך. ואמנם היוצאת תחת כצ"ל שמוחלת סער אינה לסלס כשכנדיל-דמיס שקיבל:

משה"א

מותר משעם שכתבו התוס' שם ונכון הוא: לג) שאף לעצמו יכול למחול. עש"ך ס"ק כ"ב אם הוא קנן ומחל לעצמו דא"צ לשלם וכו' ולפמ"ש בש"ך בס"ק ק"ט דאפי' דלמאן דלא דאין דינא דגרמי מ"מ חייב לשלם דמים שקיבל דדמים שקיבל לאו משעם מזיק בעי שלומי אלא מדינא ע"ש א"כ אף קנן שמחל מחויב לשלם הדמים שקיבל עליו מירושת אביו וכ"כ התומים אפי' למאן דס"ל דאין בזה משום נורם היזק ממון דלא נתכוין להזיק מ"מ דמים שקיבל חייב לשלם דזה הוא מדינא. ולפ"ז לא קשה קושית העולם לדיעה זו דס"ל דיורש מוחל לעצמו ואינו חייב לשלם מה שמזיק מהא דב"ק פ"ט שהביא לסייע לתקנות אושא שמעידין אנו שנרשה ונתן כתובתה דאינן משלמין רק ט"ה כתובתה וא"א ליתא לתקנות אושא לזנבי לגמרי ע"ש וכדיעה זו קשה דהא זפי' אי אמרת ליתא לתקנות אושא לא מצי מזנבי לגמרי דהא מ"מ אם מתה הבעל יורש הוא וימחול ויסיר ולא יצטרך לשלם. ולפ"ז ל"ק כלל דהא עכ"ם יצטרך לשלם הדמים שקיבל אך זה דוחק דהא מ"מ לא יקנהו שום אדם כיון דאי מחלי' לא תשלם רק דמיו ומי יעשה זאת אמנם גרא' דמעיקר' לק"מ דהא מבואר באה"ע סי' צ' דהבעל אינו יורש מלות אשתו כמו בבכור רק מה שהלוה אחר הנשואין היא שלו מכח תקנות אושא ובמלו' שעמו פליגי ע"ש בב"ש ובח"מ וא"כ אי ליתא לתקנות אושא ממילא לא עדיף הכתובה ממלוה שעמו דפלגי ואם כן עכ"פ החאי כתובה בר מכירה הוא ואפי' אי מתה דאמאי מתניתין דמשלמין רק טובת הנאה אלא ודאי דאיתא לתקנות אושא ושפיר מסייע ליה והא דנקט המקש' בלשונו תזבין כתובתה לגמרי הייגו משום שמלות שעמו מספיקא פלגי כמ"ש התוס' בכמה דוכתי וע"כ איתא לתקנות אושא דאי ליתא תפשוט דמלות שעמו הבעל יורש דאה"ה קשה תזבין כתובתה לגמרי וכן דרך הש"ס להקשות בכמה דוכתי בפשיטות ותפשוט דהא דאמר התם תזבין כתובתה לגמרי ולא קאמר בפשיטות הא אין הבעל יורש מלות אשתו והוא של יורש אחר מיתה נראה (י) דהוא משום דאין העדים זוממין משלמין רק מה ששוה השטר למכור לאחרים ולא מה ששוה אצלה לפי שומא וראיה לזה דקאמר התם בב"ק טובת הנאה דידה הוא דאי דבעל לימרי לה מאי אפסידוך הא אי זבנית בעל הוי שקיל מינך ע"ש וקשה מאי קשיא ליה הא האשה יכולה לומר שומו לי מה ששוה אצלי ולא הייתי מוכרת כלל אלא ודאי דאין העדים זוממין משלמין רק מה ששוה השטר למכור שתקבל מעות תיכף ועוד נ"ל לתרץ קושית העולם ונם ליישב קושית התוס' בד"ה אמר רב אידי בר אבין אף אנן שהקש' שביק מתניתין דמסכת מכות ע"ש ולכאור' קשה אמאי אין משלמין כל דמי כתובת' דהא התוס' הקשו במכות ד"ה שמעידין אנו דיתהייבו העדים בשאר וכסות שרצו לחפסיד לאשה ותירצו דהא האשה אמרה נרשתני ומחל' וא"כ כפ"ז קשה דהא הכא הבעל אומר נ"שתיך ונתתי כתובתיך א"כ לולא העדים הי' הבעל נאמן במה שאמר נרשתי וכמה שאמר נתתי כתובתיך לא הי' נאמן דהא שטר כתובת' בידה והיה מחויב לשלם הכתוב' מיד וא"כ העדים זוממין שהעידו שנתן כתובת' הפסידו בכתובתה ועכצ"ל כיון שהיא אומרת לא נרשתני ואינו מחויב ליתן לה כתובתה מיד ובמקום ששני הודאות של התובע (י) והנתבע מכחישין אהדדי אזלינן בתר המוחזק כדמוכח נבי טענו חטים והודה לו בשעורים ובכמה דוכת' מש"ה הי' אזלינן בתר הודאת האשה ואינו מחויב ליתן לה כתובה מיד. ולפ"ז כ"ק שוב קושיות העולם שהקשו דהאיך אפשר למכור הא הבעל הוא היורש וכמחול לנפשי' דהא מבואר בסי' ר"ם באמר שמעון אין אחי דאזקי' בתר הודאה של מי שאמר אין אני יורש א"כ הי' אזלי' בתר הודאת הבעל שהודה שאינו יורש בשלמא כשנאמר שהבעל כוקח הוי מחיים אם כן הוי כתובע לבעל ואזלינן בתר הודאת האשה משא"כ אם נאמר שהבעל הוא רק יורש לאחר מיתה אזלי' בתר הודאת הבעל שאינו

קצות

כדברי הסמ"ע וז"ב: ל) לעצמי יכול למחול בטור הובא שי דיעות וכס"ע אה"ע כתב בסימן ק"ה בפסיקות ואפי' יורש מוחל לפיכך מכרה כמוקנה ואת הבעל ואח"כ מתה בנה יכול למחול והמכר בטל ואפי' אין לה יורש אחר אלא זה הבן ונמלא פרעון הכתוב' עליו יכול למחול לעצמו כדי לבטל המקח וירש הכתוב' ע"ם וכן בטור סס ולא הביאו החולק דאין אדם יכול למחול לנפשיה ובבר נתקשה בב"ם בס כזה. ול"ב דבטור וס"ע ס"ל בזה כדעת בעה"ת דאין אדם יכול למחול לנפשיה ומש"ה כאן במוכר בס"ם שיש לו בל הבן ונשאר שעבוד הגוף שלו אלא שירש אם שעבוד גופו מלבניו אינו יכול למחול לעצמו וכמ"ש בעה"ת דהא לנפשיה אינו יכול למחול והא דאמרינן פ' הנזהל ולימחל לנפשיה היינו לר"י אבל אבן קי"ל כר"ע מיין ב"י אבל היכא שמכרה כתובתה דנשאר שעבוד הגוף אלא וכי מתה נשאר אבל בנה והבן מוחל לגבי אבוה בזה ספיר מני מחיל דזה לאו מוחל לעצמו אלא לגבי אבוה ואפ"ג דמלשון בעה"ת בס מבמע דאלמנ' שמכר' כתובתה ומתה אין בנה ירש נכסי אביו מוחל לעצמו ע"ם אפשר דס"ל בעמעמ דמסיל' בעמעם דמוכר הנ"מ ע"ם מעוס דמהילת שטרות דרבנן אבל לפיסת ר"ת דהסעם הוא מעוס שעבוד הגוף דנשאר אלא המוכר וא"כ אינו מוחל אלא שעבוד גופו לאביו אין זה מוחל לעצמו והטור

לגמרי כפי מה שהוא: סג שוב אינו יכול למחול. טעמו כיון דמתחלת הכתיב' שיעבד נפשו לו ג"כ ס"ל הוא עצמו עיקר המלו' ולא שייכי הני טעמי דכתבתי לעיל בס"ק מ' [נ"ה] וכתב הר"ן בתשוב' סי' ס"ט דדעה זו עיקר וסכן הסכימו גדולי האחרונים ד"מ כ"ה: סד שאעפ"כ יכול למחול. עד"ר שם כתבתי ל' הרא"ם דמוכח מיניה דהני י"א ס"ל דבזה קונה שטרא מהמוכר בלי כתיבת קני לך כו' כיון דשיעבד נפשו לו מתחל' ומה"ע נמי כתב מור"ם בר"ם זה סס"א דשטר שכתוב בו אני משעבד לך כו' נקנה במסיר' בלא כתיבה ואעפ"כ ס"ל דהראשון מלי מחיל ליה כיון דנשתעבד לו מתחל': ולכל דאתי מחמתך. והודיע הקונה להחייב שבעל השטר מכר לו השטר שהמוכר אינו יכול למחול כ"כ הרשב"א בתשוב' ומביאו ב"י כאן לקמן ס"ם מחודש ל'. וגראה דהיינו משום דלשון דכל דאתי מחמתך הכי משמע דכל דאתי מחמתך שאתרלה לו ומשמע לי' להרשב"א הכי מדקאמר אמימר בס"ם פ"ק דגיטין טעמא דמעמד שלשתן הוא משום דנעשה כאומר לו משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך וא"כ תקשי למאן דאמר דמעמד שלשתן לא מהני בעל כרחו של לוה וכן ס"ל להרשב"א וכמ"ש לקמן סי' קכ"ו ס"ק כ"א בשמו אלא ודאי דליתנא דכל מאן דאתי מחמתך בידיעתי וכ"כ הרשב"א פ"ק דגטין בחדושיו להדיא וז"ל יש לדקדק מדאמימר דאמר נעשה כמי שאומר לו בשעת מתן מעות משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך אלמא כיון דהוי כמשעבד נפשיה אפי' בעל כרחי' נמי איתיה י"ל דנעשה כאומר משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך שאני אתרלה לו עכ"ל ואע"ג דלא קי"ל כאמימר היינו לענין דלא אמרינן נעשה כו' אלא מעמד שלשתן הוי הלכתא בלא טעמא אבל מ"מ מוכח דהאי ליתנא דלכל מאן דאתי מחמתך פרושו דאתי מחמתך בידיעתי וא"כ בשטר כשכתב לו כן בפירוש פירושו לכל מאן דאתי מחמתך בידיעתי אבל כל שלא הודיע לו לא נשתעבד לו וכיון דלא אמרינן נעשה כאומר לאמימר וכן נראה להדיא מדברי הר"ן בתשובה סי' ס"ט שכתב וז"ל ואע"פ שהרמב"ן ז"ל הקשה על הראב"ד דאם איתא לא משכחת לה לאמימר בשום אופן איכול למחול דהא אמימר נעשה כאומר קאמר וכל אופן שבעולם אתה יכול לומר כן ושמואל הא קאמר דיכול למחול אינה קושיא אצלי דעל כרחך כי אמר אמימר נעשה כו' לאו כללא הוא לכל דאתי מחמתי' דהא ודאי מעמד שלשתן לא מהני אלא מדעתי' דלוה ולא בעל כרחו הלכך ע"כ כי קאמר אמימר נעשה כו' ס"ק לדידך ולכל מי שתהא ממתה אצלי מדעתי עכ"ל ורולה לומר ושמואל דקאמר דיכול למחול מיירי לאמימר כשעדיין לא נתרלה הלוה אח"כ אלמא דהאי ליתנא ולכל דאתי מחמתך בידיעתי ואם לא הודיעו אף להראב"ד והר"ן יכול למחול (ומשמע דאין חילוק בין נעשה כאומר לאמימר ובין אומר כן להדיא להראב"ד וסייעתו ודלא כס' ני' תרומה שער כ"א ריש א"ז דף ט"ו ע"ב שמחלק בכך ואין דבריו נכונים לפע"ד ע"ש) אבל מ"מ כתיבה ומסירה בעי לענין שיהא השטר נקנה בו דאל"כ לאו אתי מחמתי' הוא דבעינן שיהא אתי מחמתי' כדין הבא מכחו דהיינו בכתיבה ומסירה וכמ"ש לקמן בסעיף קטן פ"ו דאין לפרש דכוונת תשובת הרשב"א דלא בעינן כתיבה ומסירה רק כשהודיע לו סני לענין שלא יוכל לומר לאו בעל דבריס דידי אית ושוב א"י למחול דאם כן למה לי הודעה זו כשיברר שקנהו יועיל וגם מה מועיל הודעה זו יאמר לו מאן יימר שהודעה שלך אמת ועוד דדברי הרשב"א בחדושיו שהבאתי מוכיחים על מה שכתבתי וגם בתשובה זו דהרשב"א כתב כבר ראית מה שכתבתי בחידושי דגיטין שלי כו' כדאיתא בב"י ע"ש אלא ודאי כוונת הרשב"א לומר דבעינן כתיבה ומסירה ואפילו הכי לא מהני עד שיודיע ללוה וכמה שכתבתי וכל זה ברור: (פז) שוב אינו יכול למחול. וכתב הסמ"ע ס"ק ס"נ וכ' הר"ן בתשוב' סי' ס"ט דדעה זו עיקר וסכן הסכימו גדולי האחרונים ד"מ כ"ה עכ"ל ולפי עניות דעתי נראה עיקר כהרא"ם והרמ"ה והרמב"ן ומה שכתב הרשב"א בתשוב' ומביאו ב"י דברי הראב"ד נכונים וברורים וכבר ראית בסוף פרק קמא דגיטין את אשר החזקתי דבריו כו' ראיתי ועמדתי על דברי הרשב"א בחדושיו ספ"ק דגיטין ודקדקתי אחריהן ואינן מחוורין לפע"ד כי כלל דבריו שם דאמימר לא קאמר דנעשה כאומר משתעבדנא לך כו' רק במעמד שלשתן כו' ע"ש שהאריך בזה ולא נסירא כי אלא כשהלוהו בתחלה לא התנו לא במעמד שלשתן ושוס דבר רק שחכמים אמרו דבר זה דאתן שהדי הלוה מעות מחברו נעשה כו' וא"כ בכל מלוה אתה יכול לו' כן וכן נראה להדיא מדברי הר"ן נופי' שהבאתי לעיל בס"ק הקודם וא"כ הדרא קושית הרמב"ן לדוכתא דהיאך פרים אמימר טעמא דשמואל דמעמד שלשתן קנה משום דנעשה כאומר כו' א"כ תיקשי לאמימר הא דקאמר שמואל המוכר שט"א לחבירו וחזר ומחלו מחול כו' נס מ"ש הר"ן בתשוב' סי' ס"ט דשמואל מיירי קודם שנתרלה לו א"כ הלוה הוא דוחק דהא סתמא קאמר שמואל וכל כי האי ה"ל לפרושי אלא ודאי אף לאמימר יכול למחול ופוד דמה בכך שכתב לו ולכל מאן דאתי מחמתך והא מ"מ אין השטר נקנה לו שיהא שלו כדין קניית שטרות לענין שאין המוכר וסלוקח יכולים לחזור עד שימכרנו לו בכתיבה ומסירה וכמ"ש לקמן ס"ק שאח"ז ואם כן כיון דמ"מ בעינן דאתי מחמתי' ושימכרנו לו המוכר הרי עדיין שעבודיה דמוכר עליה דהא קאתי מחמתי' וא"כ הרי הוא כשאר שטר ופוד מנין לנו לבדות סברא זו שלא נמצא בש"ס ובכל דוכתי אמרי' סתמא דהמוכר ס"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול ולא מפלינינן בין כתב לי' משתעבדנא כו' וכיון שלא מצינו חילוק זה בש"ס בשום מקום אתיך נוליא אנחנו סברא מלבינו לחלק בזה אלא נראה דאף לאמימר יכול למחול ואף דלדידן במעמד שלשתן א"י למחול כמ"ש לקמן סעיף כ"ט ס"ק נ"ד ה"ינו דכיון דנדחו דברי אמימר בש"ס במסקנא נדחו גם בזה אלא כיון דמעמד שלשתן משום תקנת התגריס הוא והוא אלכתא בלא טעמא ותקנו חכמים שיהא קונה בלא טעם א"כ תקנת חכמים היתה דהוי קנין גמור לגמרי ואין יכול למחול ופוד דאפי' תימא דלאמימר א"י למחול הייגו דוקא במעמד שלשתן וכמו שאחריך הרא"ם פרק הפותח בזה ע"ש. וגם כשתעיין היטב בדברי הרשב"א והר"ן שם תראה כי אף לדבריהם שכתבו לייסב הקושיות שהקשו המפרשים על הראב"ד מ"מ אין בדבריהם שום ראיה לדברי הראב"ד וגם שונים בקושיא הנ"ל שכתבתי דלאמימר תיקשי דשמואל אדשמואל הוא דחוק וכמו שכתוב והסברא מכרעת כהרמב"ן וסייעתו וכן נראה דעת בעל התרומות שער כ"א ריש חלק ז' וכתב שם ומחכמי הדור ראיתי שמעתי שלא השוו עם הראב"ד בזה וכ"כ בזה הרמב"ן ז"ל כו' וכ"כ הגמוקי יוסף פרק האומל בשם הר"ם וגם בעיר שושן כ' וי"א שאעפ"פ כן יכול למחול וכן מסתבר וכן נ"ל עיקר בש"ם ובסבר' וכמ"ש (עיין בתשובת ר"י לבית לוי סי' כ"ז ובתשובת מבי"ט ח"מ סי' קכ"ח): (פח) וי"א שאעפ"כ יכול למחול. כ' הסמ"ע ס"ק ס"ד דמלשון הרא"ם מוכח מיניה וביה דהני י"א ס"ל דבזה קונה השטר מהמוכר בלי כתיבת קני לך כו' כיון דשעבד נפשו לו מתחלה ומה"ע נמי כתב מור"ם בר"ם זה סס"א דשטר שכתוב בו אני משעבד לך כו' נקנה במסיר' בלא כתיבה ואעפ"כ ס"ל דהראשון מלי מחיל ליה כיון דנשתעבד לו מתחל' עכ"ל ולפענד"נ דלא מוכח מידי בהרא"ם וגם לא נסירא לי וגדול' מזה כ"ל דאפי' לסברת הראב"ד דא"י למחול מ"מ לענין קנין בעינן שיכתוב לו קני לך כו' דהא בפינן דאתא מחמתי' וכן הוא בחדושי רשב"א פ"ק דגיטין מאן דאתא מחמתי' מיקרי ומה יועיל זה שב' לא משתעבדי' כו' לענין המוכר הא לא נשתעבד לו רק הלו' ובמה קנהו סלוקח מן המוכר הא כל זמן שלא קנהו כדין קניית שטרות עדיין בדשות המוכר הוא ויכול למחלו וכן משמע בלשון הרמב"ן שהביא הבעה"ת שער כ"א חלק ז' במה שהקשו על הראב"ד שם וז"ל דאמימר דקאמר נעשה כאומר לו משתעבדי' לך ולכל מאן דאתי מחמתך בכל מלוה שבעולם קאמר דנעשה כאומר לו הכי בשעת מתן מעות ומאן דקני מיני' בכתיב' ומסיר' או באגב ודאי אתי מחמתי' הוא וא"כ לטעמא דאמימר קשיא דשמואל אדשמואל כו' עכ"ל אלמא דכתיב' ומסיר' מיהו בעינן . וכן משמע עוד בלשון הראב"ד נופי' שהביא הבעה"ת שם וז"ל ומלאנו בזה תשוב' להראב"ד ז"ל וזה טופס' אם כתב לוה למלו' כשלו' ממנו משתעבדי' לך ולכל הבאים מכחך שוב אין יכול המלו' שמכרו לחבירו לחזור ולמחלו כי הוא נקרא בא מכחו אחרי קנייתו והרי הוא כמו שכתב' לו השט"א על שמו ולא עוד אלא שאינו צריך לכתו' לו בשטר המכר זיל דון והגפק לנפשך ועל כרחך הוא דן ומוליא מידו כו' עכ"ל מדכתב' שאינו צריך לכתו' בשטר המכר משמע דשטר המכר מיהא בעי ונס מדכתב' דא"ל לכתו' זיל דון והגפק לנפשך לך כו' מיהא בעי והיינו דהראב"ד לטעמי' אזיל שכתב' הבעה"ת בשמו שער כ"א ח"ד לחבירו צריך למכתב' לו קני לך כו' דאבודו וגם זיל דון והגפק לנפשך ואי לא לא מצי לאשתעויי דילא בהדיה בפ"כ דלוה כך דעת הראב"ד במשפטי ההרשאות ויש תימא דאמנו מי גרע ליגנא דקני לך הוא וכל שעבודו מלשון דון ודכה לנגשך עכ"ל בעה"ת שם אלא ד' ומביאו ב"י בקצר' בר"ם זה וקאמר הראב"ד כאן באלא ז' דא"ל לכתו' בשטר המכר זיל דון והגפק לנפשך דכיון דנשתעבד לו מתחל' הרי הוא כמ"ש על שמו לענין הלו' דא"ל הרשא' נגד הלו' אבל מ"מ בעינן שיכתו' לו קני לך

הגהות אמרי ברוך

אשתו שאין לו זכות בשוה"כ שלא אשר לא הי' לעולם בידו א"ו יל דכיון קאני בברוי' והרי היא יושבת תחתיו ומשמשתו דמיירי שלא לפי דברי הבעל שגירשה חזר ונשאה וקודם כשנותן שניה שלקה מנכסי בע"ב גם בעדים מעידים כן אחרי שנזונו ומתיישבין אותם לפי האומר כמכותר בברוי' וכיון שלא לפי שעמתו של הבעל היא עתה אשתו יכול ליורשה גם היה יכול לשקול ממנה השוה"כ אם היה הדין דשוה"כ של אשה להבעל:

פתחי תשובה

בבש"ע דהגר"ע ז"ל כ"ב וכיון משמתין אותו עד דמקבל עליה כל אונסיה דמתיילד מתמתיה ואם אלוה אנס אי"י המלוה לגוליא ממנו בדין מותר לשטרו לעכו"ם לגחתלה. כ"י בשם הריטב"א: כב] משתעבדנא לך. עש"ך ס"ק פ"ו ועי' בספר קרבן נתנאל שם בשם הריטב"א ר מור סכ"ב בשם הרא"ש וכ"כ בעכ"ע ולזה הסכ"י הרשב"א בה' והחזיק דבריו מכא דאמר אתיתר מעמד ג' נעמ' כמי שאמר וכו' משתעבדנא לך וכו' ניתין דף יג ע"ב א"כ הוי דינו כמעמד ג' כדלקמן סכ"מ וכ"כ הר"ן בת"מי' שם שהסברא מכרעת כן ובכבר הסכימו גדולי האחרוני' בדבר ס שם בת' הרשב"א לדעת הרא"ש בש"ם לעיל ולקמן סי' ר"י ת שם בשם הרא"ם

חשן משפט

מהדורת בר אילן

ביאור

דינו כמכר לישראל וכ"ם לגריעותא: [קה] י"א שאם. נתיין יג ב' כעשה כאומר ובמעמד שלשתן אין יכול למחול כמו שהוכיחו תוס' שם מסוגיא דקדושין הכ"ל: (ליקוט) י"א שאם כו'. ומכאן ראיה לפסק תה"ד בס"ח דבכ"ג ה"ל בה"מ ובמ"ם בפי"ב דכל שאי"י למחול א"ל כו"מ ודלא כש"ך שם אלא שאזיל לשיטתו שכ' כאן כפ' שיש הא ס"ל הא דסמ"ע ס"ק ס"ד בס"ק פ"ח ומנו כ' בס"ק פ"ח דאף לפ"מ דאף לפ"מ דאף לפ"מ

לך כו' דאל"כ לא קנהו מן המוכר ועדיין של המוכר הוא ויכול למחלו. ועוד כ"ל להוכיח כן מדברי הבעה"ת דלעיל הרשב"א והר"ן שהרשב"א בחדושיו פ"ק דביטין כתב ג"כ שהקשו על הראב"ד דא"כ לאמימר תיקשי דשמואל אדשמואל דאמר שמואל מעמד שלשתן קנה ויהיב אמימר טעמא דנעשי' כאומר לו בשעת מתן מעות משתעבדני לך ולכל מאן דאתי מאחתך אלמא בכל מלו' עשו שאינו כותב ככותב וכיון שכן מן הדין א"י למחול ושמואל הוא דאמר חזר ומחלו מחול כו' וכ"כ הר"ן בחשוב' סי' ס"ע שכן הקשה הראב"ד (ותירוץ הרשב"א והר"ן בזה הבאתי לעיל בס"ק הקודם) משמע דאי לאו דאמר שמואל חזר ומחלו מחול הוה אית' בל"ה נמי תיקשי דא"כ לאמימר אמאי פליגי בעלמא רבי ורבנן אי אותיות נקנות במסיר' או בעינן כתיב' וכן אמימר נופי' פסיק הלכתא פ' הספינ' דאין אותיות נקנות במסיר' אלא ודאי מ"מ כתיבה בעינן דאי ל"ה לאו אתי מאחתי' מיקרי. ונס להר"ן בחשוב' סי' ס"ע ל"ל כן אף לפי האמת דידי' שהרי הוא מתרץ דשמואל חזר ומחלו מיירי כשלא נתרצ' עדיין הלו' לזה שבא מאחתי' א"כ מ"מ תיקשי אתאי קאמר אמימר אותיות אין נקנות במסיר' הא משכחת לה דנקנות במסיר' כשנתרצ' לו ואתאי פסיק ותני אמימר דאין אותיות נקנות במסיר' דמשמע דלעולם אין נקנות במסיר' לאוד אלא ודאי לענין קנייה מן המוכר לא מהני זה שכתב לו משתעבדנא לך כו' ולעולם בעינן שיכתוב לו קני לך כו' וכמ"ש. ומ"ש הרשב"א בחדושיו שם בשם הראב"ד דאי כתב ליה משתעבדני לך ולכל מאן דאתי מאחתך אם חזר ומחלו אינו מחול דהא כב"ח דידי' חשבינן ליה ואינו לוקח אלא מלוה עכ"ל ר"ל כד אתי מאחתי' שקנהו כדין בכתיב' ומסיר' אז כב"ח דידיה חשבינן ליה ושוב לא הוי לוקח: ומ"ש הרשב"א בחשוב' סי' תתקכ"א דהיכא דכתוב בשטר ראובן לשמעון ולכל מי שמוציאו או לכל מאן דאתי מאחתי' ובא יודא ותבע בלא הרשא' צריך ראובן לשלם לו אינו דוקא לענין ראובן הלו' דכיון שהשטר בידו והוא בא מאחתי' דשמעון א"ל הרשא' דה"ל כאלו שמעון לפנינו ומרשה ליודא וחייב ראובן לשלם ליודא אבל לענין שיהא השטר נקי' ללוקח כדין קניית שטרות שלא יהיו המוכר ולוקח יכולים לחזור בהן ושלא יוכל המוכר למחול אינו בלא כתיבה ומסירה וכן חלקתי לעיל סעיף א' ס"ק י' בחשובת הרא"ש וכל זה ל"ל ברור וא"כ כיון דלהראב"ד וסייעתו בעינן כתיב' ומסיר' כ"ש להמולקים עליו ודלא כהסמ"ע גם מ"ש הסמ"ע ומה"ע כתב מיר"ש בר"ש זה כו' כבר כתבתי בריש סי' זה ס"ק י' דלמור"ש א"י למחול וא"כ אין ראיה מדבריו לכאן ועוד דכבר הסגתי שם מדברי מור"ש גופי' ע"ש: שוב מצאתי בבית חדש סי' ס"ה סעיף כ"ג משמע ג"כ מדבריו דלהראב"ד לא בעינן כתיבה שב' שם וז"ל מיהו קשה דלהראב"ד אמאי יחזיר השובר (בס"פ שכיח א חזין סוף דף י"ו גבי שובר כתיבה) ניחוש דלמא כתב בשטר משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי' מחמתך ולי נראה דל"ק דלא חשו רבנן להכי דמלתא דלא שכיחא דקא עביד מלוה הכי דחוסש שמא יאבד ממנו השטר ומי שימצאנו יגבה בו ויפסיד חובו ונס אם בא להפקידו אינו יכול מהך חששא וכל מלתא דלא שכיחא לא חיישינן ליה עכ"ל ואין דבריו כ"ל וכמו שכתבתי. גם לענין מה שהקשה על הראב"ד מהך דשכיח חוחזין בחנם דחק שכבר כתב הרשב"א בחדושיו פ"ק דביטין וז"ל והשיא דשכיח חוחזין לא קשיא דאינהו ודאי מידע ידעי דרוב שטרותיהן לא הורגלו לכתוב בהן תנאי זה ולמיעוט' בכי הא דאינא שובר מעליא אלא שנפל לא מ יסינן עכ"ל וכ"כ הנמוקי יוסף ספ"ק דמציע' גם האידנא בזמנינו אין כותבין כן בשום כתובה (עיין בתשובות ן' לב ספר שני סי' כ"ד): (פט) אבל אם היה חייב לו ואין לו במה לפרוע כו'. משמע דוקא שהיה חייב לו ללוקח בלאו הכי ואין לו לפרוע החוב שמעכשיו הלוה משועבד ללוקח מדר' כתו אפילו בלא מכירת השטר (וכמ"ש לקמן סעיף ל"ג ס"ק ק"ז בתשו' הרשב"א ע"ש) אבל אם לא היה חייב ללוקח בלאו הכי אע"פ שאין לו לשלם מה שהפסיד לו במחילת השטר יכול למחול לכ"ע כן נראה מדברי הר"ב (שוב ראיתי בדרכי משה שכ"כ הר"ב להדיא ע"ש) וכ"מ להדיא בשמ"ע ס"ק ס"ה. ובבית יוסף מחודש כ"ב כתב דמדברי הרא"ש בתשובה כלל ס"א סי' ג' אפשר למשמע שהמוכר שטר חוב לחברו אם אין לו נכסים ממה לפרוע א"י למחול-עכ"ל ולא נהירא וגם אין דעת כל הפוסקים כן וכמו שיתבאר והרא"ש בתשובה מיירי התם להדיא באשה שהיתה חייבת לאחרים דא"י למחול כתובתה ע"ש וכבר הסיג עליו הבית חדש ס' מ"ז וכאן בזה ע"ש והבית יוסף נופיה כתב לעיל סעיף י"ד בעור על מ"ש הרא"ש ועור דאם אין המוכר רוצה ליפטר יפסיד הלוקח דר"ל שאם אין למוכר נכסים שהוא מפסיד והרי התם כתב הרא"ש הטעם שצריך ליפטר מפני שהוא נאמן לומר פרוע בחנו שיכול למחול. ואף שראיתי בראב"ן פרק ב' דכתובות דף קכ"ח ע"ב שכתב וז"ל ואם תאמר אמאי אינו נאמן לו' שטר אמנה נימא מנו דמאי מחיל כדאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול תריץ מוכר שט"ח לא מפסיד לוקח כלום דהכי עסקינן שיש למוכר נכסים ומחזיר לו דמיו למאן דלא דאין דינא דירתי ולמאן דדאין יתן לו כל מה שכתוב בשטר דמה לי שרף ומה לי מחל אבל נוסף בחבירו ואומר שטר אמנה מיירי שאין לשמעון נכסים עכ"ל מ"מ אין נ"ל כן כמו שאוכיח לקמן מן הס"ם ומן הפוסקים והכי מוכח נמי להדיא מדברי הר"ן פ"ב דכתובות והריטב"א ותשובות רמב"ן שבבעה"מ רים שטר נ"א וכן מדברי הראב"ד שם דע"כ לא פליג הראב"ד התם אלא בשעבודא דר' אתן בדלית ליה נכסי אבל במכירת שטרות משמע שם להדיא דמודה דאף דלית ליה נכסי למוכר יכול למחול וקושיית הראב"ן הא כבר תירלוה התוס' ופוסקים שם בענין אחר ואדרבא משמע שם מדברי התוס' וכל הפוסקים דלא כראב"ן דהא כתבתי לקמן סי' פ"ו סעיף ב' ס"ק ה' דמוכח דהך דשטר אמנה מיירי דלית ליה נכסי דאי אית ליה נכסי נאמן לו' פרוע דכיון דאית ליה פסידא לוה פסידא לוה שני ה"ל חוב זה כמשועבדים דתקנו רבנן דאין נוגבין במקום שיש בני חורין ואם כן התוס' והפוסקים שהקשו מהך דאמנה למוכר שטר חוב וחזר ומחלו ותירלו תירולים אחרים אלמא דס"ל להדיא דבמוכר שטר חוב אפי' לית ליה נכסי יכול למחול והכי מוכח לפע"ד בס"ם פ' החובל (דף פ"ט) דפריך התם אאשה דפגיעתה רעה משום דלית לה נכסי לשלומי ואמאי תיזבין כתובתה להאי דחבלה ביה ומשני משום דתמחול לבעלה כדשמואל ואין לומר דשאני כתובה שלא ניתנה לגבות מחיים וכמו שמחלק הר"ן פ"ב דכתובות שכבר כתבתי לקמן סי' פ"ו ס"ק יא דאין נראין לפע"ד דברי הר"ן בזה. ועוד דאף הר"ן אינו מחלק רק לענין שעבודא דר' אתן דכיון דלא ניתנה לגבות מחיים לא משתעבד הבעל עדיין מדרב אתן ויכולה למחול אבל אם אינה לדברי ראב"ן דהיכא דמפסיד לוקח מה שהיתה שוה הכתובה ולית לה נכסי להחזיר לו אבי' מעותיו ומה בכך שלא ניתנה הכתוב' לגבות עדיין מ"מ כיון דמפסיד הלוקח היאך יכולה למחול אלא ודאי דגבי מוכר שטר חוב אפי' לית ליה נכסי למוכר לשלם ללוקח מעותיו שקבל ממנו או מה שמפסיד לו יכול למחול ואולי יש לחלק גם לענין זה בכך אבל אין כ"ל עיקר אלא כמו שכתבתי: ודברי התוס' בבבא בתרא פרק מי שמת דף קמ"ו סוף ע"ב לא"ע שכתבו אהך דמלא שובר כתובה וז"ל ותימ' איך לא טריף שלא כדין והלא אם תמחול לבעל' יחזרו עליה הלקוחות ויגבו ממנה הכל על כן נראי' שאין צריך להחזיר להם אלא מה שכתבו בה ומיהו קשה לי מ"מ יטרוף שלא כדין שהרי יחזרו עליה ממה שכתבו בה לכל הפחות ואומר ר"י דבדבר מועט כזה אין לחוש דאין כאן טריפא שלא כדין ומיהו קשה שמוכרת בדמים יקרי' ואם כן הפסיד' הרב' ללקוחות וטורף בעל' שלא כדין שהרי לא תוכל למחול מה שהפסידתם עכ"ל דבריהם לא"ע טובא דמה לו לבעל בכך שהלקוחות יחזרו עליה מ"מ הוא יטרוף כדין ועוד קשה דלמא יש לה לאשה לשלם מה שחייבת מדינא דגרמי וגם מה שחילקו בין דבר מרובה למועט הוא תמוה דמה לי מרובה או מועט דין של פרוט' כדין של מאה מנה ועוד דפעמים הכתובה הרב' ונתנו לה הלקוחות סך גדול אלא ודאי מעיקרא לק"מ בזה דמ"מ הבעל טורף כדין כ"ל ברור ואין לומר דכוונת התוס' דלית לה מנו דאי בעי מחל' דאי תמחול בעי לשלומי הכל וכעין מה שכתב הרא"ש ספ"ק דמציעא וכן נראי' שהבין מהר"ם אילדס שם אבל אי אפשר להלוס כן כלל בדברי התוס' ובלשונם ואפי' אם תפרש מה שכתב ומיהו קשה לי מ"מ כו' כמו שכתב מהרש"א שם ע"ש מכ"מ תיקשי דמאי מקשין הלא תוכל למחול לבעל' בעד המעות שנתן לה הבעל בעד השובר ולא תמחול בחנם גם מאי מתרצין דבדבר מועט כזה אין לחוש כו' הא גבי לקוחות דבר מרובה הוא שהכתוב' היא כולה שלהם ואי קאי אאשה שקבלה דבר מועט מ"מ קשה מאי מתרצין דלמא היא אינה רוצה בהפסד דבר מועט בחנם ועוד אם קבלה סך גדול מאי איכא למימר וגם לשון התו' דאין כאן טריפא שלא כדין כו' וכן מה שכתבו אא"כ וא"פ הפסיד' הרבה ללקוחות וטורף בעל' שלא כדין שהרי לא תוכל למחול מה שהפסידתם כו' לא משמע כן כלל אלא משמע דכוונתם כל היכא שמפסיד' ללקוחות לא תוכל למחול כלל וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מה שכתבתי לעיל ונל"ע: (צ) א"י למחול. וכן עיקר ודלא כהים חולקין וכמו שהעליתי לקמן סי' פ"ו סעיף ה' ס"ק י"א באחריכות וגם הר"ב נופי' כדברי המאגר שם וגם בעיר שושן כאן השמיט הים חולקין ויפה כוון בזה ועמ"ש לעיל סי' מ"ז ס"ק ז' מיהו היינו דוקא כשחייב עדיין ללוקח בלאו הכי אבל אם היה חייב לו ונתן לו שטר חוב זה בפרעון חובו יכול למחול השטר אע"פ שאין לו נכסים וכמו שהעליתי לקמן סי' פ"ו שם ע"ש שהארכתי בזה: (צא) ואם הקנה לו כו' י"א דא"י. עיין במרדכי שם דסבירא ליה לבעל סברא זו דהלוא' ניקנית באגב קרקע ולפ"ז למאי דקיימא לן ר"ם קכ"ג וסי' ר"נ ס"ט דאין הלוא' ניקנית אגב קרקע קיימא לן הכא כהי"א דאין כאן קנין כלל וכן כתב מהרש"ל (פרק מרובה סי' י"ד דאין כאן קנין אלא אם כן היה השטר על קרקע דניקנית בק"ם או על מעות

סה שהמוכר לא היה חייב ללוקח. פי' שוס חוב ממקום אחר דאם היה חייב לו היה משועבד לו זה השטר מדר' נתן אפי' בלי מכירתו ואין ביד המוכר החייב לו למחלו וכמ"ש בסי' פ"ו ומ"ש מור"ם בר"ס זה ז"ל וכן אם אין למוכר לשלם כו' היינו לשלם לו הדמים שקיבל ממנו בעד לקיחת השטר משא"כ כשמחל השטר אף דמי המכיר' אין מוציאין מיד הלוה כיון דכבר מחל לו אף דאין להתוחל לשלם: סו ואם הקנה לו החוב עצמו כו'. פי' שלא הקני השט"ח

[סז] למחוד: הגה [קח] י"א דא"ר שט"ח יכול למחול היינו סה שהמוכר לא היה חייב ללוקח [קט] או שיש לו במה לפרוע (פט) כו' אבל אם היה [סח] חייב לו לד) ואין לו במה לפרוע שמעכשיו הלוה משועבד ללוקח כמו שיתבאר לקמן סימן פ"ו (צ) [סט] אינו יכול למחול (מרדכי פ"ב דכתובות וס"פ האשה שנפלו) [קי] ויש חולקין (א רמב"ן ב תו' והרא"ש) [קיא] ע"ל סי' פ"ו סו (צא) [קיב] ואם הקנה לו החוב עצמו לא) אג"ק [קיג] י"א דאינו יכול למחול [קיד] ויש אומרים דיכול

דאי לאו דאמר שמואל חזר ומחלו מחול הוה אית' בל"ה נמי תיקשי דא"כ לאמימר אמאי פליגי בעלמא רבי ורבנן אי אותיות נקנות במסיר' או בעינן כתיב' וכן אמימר נופי' פסיק הלכתא פ' הספינ' דאין אותיות נקנות במסיר' אלא ודאי מ"מ כתיבה בעינן דאי ל"ה לאו אתי מאחתי' מיקרי. וגם להר"ן בחשוב' סי' ס"ע ל"ל כן אף לפי האמת דידי' שהרי הוא מתרץ דשמואל חזר ומחלו מיירי כשלא נתרצ' עדיין הלו' לזה שבא מאחתי' א"כ מ"מ תיקשי אתאי קאמר אמימר אותיות אין נקנות במסיר' הא משכחת לה דנקנות במסיר' כשנתרצ' לו ואתאי פסיק ותני אמימר דאין אותיות נקנות במסיר' דמשמע דלעולם אין נקנות במסיר' לאוד אלא ודאי לענין קנייה מן המוכר לא מהני זה שכתב לו משתעבדנא לך כו' ולעולם בעינן שיכתוב לו קני לך כו' וכמ"ש. ומ"ש הרשב"א בחדושיו שם בשם הראב"ד דאי כתב ליה משתעבדני לך ולכל מאן דאתי מאחתך אם חזר ומחלו אינו מחול דהא כב"ח דידי' חשבינן ליה ואינו לוקח אלא מלוה עכ"ל ר"ל כד אתי מאחתי' שקנהו כדין בכתיב' ומסיר' אז כב"ח דידיה חשבינן ליה ושוב לא הוי לוקח: ומ"ש הרשב"א בחשוב' סי' תתקכ"א דהיכא דכתוב בשטר ראובן לשמעון ולכל מי שמוציאו או לכל מאן דאתי מאחתי' ובא יודא ותבע בלא הרשא' צריך ראובן לשלם לו אינו דוקא לענין ראובן הלו' דכיון שהשטר בידו והוא בא מאחתי' דשמעון א"ל הרשא' דה"ל כאלו שמעון לפנינו ומרשה ליודא וחייב ראובן לשלם ליודא אבל לענין שיהא השטר נקי' ללוקח כדין קניית שטרות שלא יהיו המוכר ולוקח יכולים לחזור בהן ושלא יוכל המוכר למחול אינו בלא כתיבה ומסירה וכן חלקתי לעיל סעיף א' ס"ק י' בחשובת הרא"ש וכל זה ל"ל ברור וא"כ כיון דלהראב"ד וסייעתו בעינן כתיב' ומסיר' כ"ש להמולקים עליו ודלא כהסמ"ע גם מ"ש הסמ"ע ומה"ע כתב מיר"ש בר"ש זה כו' כבר כתבתי בריש סי' זה ס"ק י' דלמור"ש א"י למחול וא"כ אין ראיה מדבריו לכאן ועוד דכבר הסגתי שם מדברי מור"ש גופי' ע"ש: שוב מצאתי בבית חדש סי' ס"ה סעיף כ"ג משמע ג"כ מדבריו דלהראב"ד לא בעינן כתיבה שב' שם וז"ל מיהו קשה דלהראב"ד אמאי יחזיר השובר (בס"פ שכיח א חזין סוף דף י"ו גבי שובר כתיבה) ניחוש דלמא כתב בשטר משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי' מחמתך ולי נראה דל"ק דלא חשו רבנן להכי דמלתא דלא שכיחא דקא עביד מלוה הכי דחוסש שמא יאבד ממנו השטר ומי שימצאנו יגבה בו ויפסיד חובו ונס אם בא להפקידו אינו יכול מהך חששא וכל מלתא דלא שכיחא לא חיישינן ליה עכ"ל ואין דבריו כ"ל וכמו שכתבתי. גם לענין מה שהקשה על הראב"ד מהך דשכיח חוחזין בחנם שכבר כתב הרשב"א בחדושיו פ"ק דביטין וז"ל והשיא דשכיח חוחזין לא קשיא דאינהו ודאי מידע ידעי דרוב שטרותיהן לא הורגלו לכתוב בהן תנאי זה ולמיעוט' בכי הא דאינא שובר מעליא אלא שנפל לא מ יסינן עכ"ל וכ"כ הנמוקי יוסף ספ"ק דמציע' גם האידנא בזמנינו אין כותבין כן בשום כתובה (עיין בתשובות ן' לב ספר שני סי' כ"ד): (פט) אבל אם היה חייב לו ואין לו במה לפרוע כו'. משמע דוקא שהיה חייב לו ללוקח בלאו הכי ואין לו לפרוע החוב שמעכשיו הלוה משועבד ללוקח מדר' כתו אפילו בלא מכירת השטר (וכמ"ש לקמן סעיף ל"ג ס"ק ק"ז בתשו' הרשב"א ע"ש) אבל אם לא היה חייב ללוקח בלאו הכי אע"פ שאין לו לשלם מה שהפסיד לו במחילת השטר יכול למחול לכ"ע כן נראה מדברי הר"ב (שוב ראיתי בדרכי משה שכ"כ הר"ב להדיא ע"ש) וכ"מ להדיא בשמ"ע ס"ק ס"ה. ובבית יוסף מחודש כ"ב כתב דמדברי הרא"ש בתשובה כלל ס"א סי' ג' אפשר למשמע שהמוכר שטר חוב לחברו אם אין לו נכסים ממה לפרוע א"י למחול-עכ"ל ולא נהירא וגם אין דעת כל הפוסקים כן וכמו שיתבאר והרא"ש בתשובה מיירי התם להדיא באשה שהיתה חייבת לאחרים דא"י למחול כתובתה ע"ש וכבר הסיג עליו הבית חדש ס' מ"ז וכאן בזה ע"ש והבית יוסף נופיה כתב לעיל סעיף י"ד בעור על מ"ש הרא"ש ועור דאם אין המוכר רוצה ליפטר יפסיד הלוקח דר"ל שאם אין למוכר נכסים שהוא מפסיד והרי התם כתב הרא"ש הטעם שצריך ליפטר מפני שהוא נאמן לומר פרוע בחנו שיכול למחול. ואף שראיתי בראב"ן פרק ב' דכתובות דף קכ"ח ע"ב שכתב וז"ל ואם תאמר אמאי אינו נאמן לו' שטר אמנה נימא מנו דמאי מחיל כדאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול תריץ מוכר שט"ח לא מפסיד לוקח כלום דהכי עסקינן שיש למוכר נכסים ומחזיר לו דמיו למאן דלא דאין דינא דירתי ולמאן דדאין יתן לו כל מה שכתוב בשטר דמה לי שרף ומה לי מחל אבל נוסף בחבירו ואומר שטר אמנה מיירי שאין לשמעון נכסים עכ"ל מ"מ אין נ"ל כן כמו שאוכיח לקמן מן הס"ם ומן הפוסקים והכי מוכח נמי להדיא מדברי הר"ן פ"ב דכתובות והריטב"א ותשובות רמב"ן שבבעה"מ רים שטר נ"א וכן מדברי הראב"ד שם דע"כ לא פליג הראב"ד התם אלא בשעבודא דר' אתן בדלית ליה נכסי אבל במכירת שטרות משמע שם להדיא דמודה דאף דלית ליה נכסי למוכר יכול למחול וקושיית הראב"ן הא כבר תירלוה התוס' ופוסקים שם בענין אחר ואדרבא משמע שם מדברי התוס' וכל הפוסקים דלא כראב"ן דהא כתבתי לקמן סי' פ"ו סעיף ב' ס"ק ה' דמוכח דהך דשטר אמנה מיירי דלית ליה נכסי דאי אית ליה נכסי נאמן לו' פרוע דכיון דאית ליה פסידא לוה פסידא לוה שני ה"ל חוב זה כמשועבדים דתקנו רבנן דאין נוגבין במקום שיש בני חורין ואם כן התוס' והפוסקים שהקשו מהך דאמנה למוכר שטר חוב וחזר ומחלו ותירלו תירולים אחרים אלמא דס"ל להדיא דבמוכר שטר חוב אפי' לית ליה נכסי יכול

מאן דאתי מחמתך מצי מחיל ונתן טעם לדבריו משום דאפילו כתב לי' הכי ל"מ לאשתעבודי לי' מדאוריי' דאין בריה ולמאי דפריש לא קשיא דכי אמרינן אין בריר' ה"מ במלתא דאי דאתי לאו דאתי אבל

טורי זהב

(סעיף כו בהג"ה לא היה חייב ללוקח) דאלו הי' חייב כבר שוס חוב ממילא משועבד לו זה השטר מדר"ל ואין כידו למחול מתה שעיין לאחריה בב"י כתב דמדברי הרא"ש בת' כלל ס"ח דין ג' אפשר למשמע דהמוכר שט"ח לחבירו אם אין לו נכסים לפרוע ממנו אין יכול למחול עכ"ל ולא דק דהרא"ש מיירי שם בנתחייב ללוקח כבר שוס חוב וכמ"ש רמ"א כאן אבל אם לא חייב לו ממקום אחר כבר בשועת שיכול למחול אע"פ שאין לו נכסים לשלם הסיזק ללוקח ולגב שיטפי' דהרב לא דק בזה: (כשם מהרש"ק בב"י ד"ה) ואם כתב לו שטר מכירה וכו' עד ס"ה הכי נקטינן. וכסי בב"ש חולק אהכרע' זאת והכיא דעות הפוסקים דלא כהר"א ע"ש: (ע"ש ואם מת כתב הר' יהוד' וכו' עד דהתם שבועת הלוקח שאין לו נכסים לשלם הסיזק ללוקח הוא על שעת שמא הבעל אם הוסיב' חנוניות שלא נגב' בלוס לכן יכול הלוקח להוציא בשבועתו אבל על שעת בר' דהלוה לא מצינו שיהי' הלוקח נשבע שלא כפרע המוכר אלא המוכר בעצמו לו יורשיו נשבעים שלא פקדנו ולא הלוקח ודו"ק: (בעור ע"ע דאפילו למאן דבעי כתיב' ח"ל וכו') ע' בר"ן פ' הכותב שהביאו מבא דדייקינן כפי' ג"פ דב' יב"ש הדרין בעיר א' מוציאין ש"ח על אחרים ומפרשים דס"ל כרבא כו' הלכך לדידן דק"ל דאין אותיות נקנות במסירה ע"כ שעמא דמוציאין אשוס דיכול לטעון כתב קנין הי' לי ואבד ואי"ל להביא ראיה עכ"ל מבואר דס"ל דגם נגד הלוה א"ל ראיה ולכך מוציאין על אחרים ולא כרמב"ם ומ"ש ב"י דדעת הרא"ש כהר"י מגא"ש ליתא ודו"ק: (ע"ש ע"ע אבל רב אלפס כתב שכל שנקי' וכו') מה שיש לדקדק על דיעה זו מהגמ' דב"ש דף ע"ב בתירוץ אביי בשטר כתובה ונלא מתחת ידו תמלא בבעה"ת שער נ"א סי' ג' ע"ב ע"ש: (ע"ש ע"ע אבל צריך עדים לענין התנאה וכו') ויש לדקדק א"כ היכי קאמר בגמ' דב"ב דתנא בדא ותנא דמתני' פליגי בפלוגתי' דאביי ורבא ותנא דמתני' דשטר מוציאין א"ל כרבא ולא"ל להביא ראי' הרי רבא גופי' מודה לדעת הרמב"ם והמ"מ דנגד הלוה צריך להביא ראיה א"כ למה ס"ל מוציאין ואין הלוה יכול לדחות ובס"ש ובכ"ש יבאו בדוחק דתנא בדא ודמתני' פליגי בלוה כי היכי דפליגי אביי ורבא נגד המוכר ע"ש עוד נ"ע מאי מייתי אביי ראיה שם מהא דא' מן האחין כו' עליו להביא ראיה דלמא הא דקתני עליו להביא ראיה הוא לגבי לוה וגם רבא מודה בהכי והא"ל לרבא לדחות הכי ואפשר דעדיפא מצינו ליה גם לדעת הר"י מגא"ש והר"ן הכ"ל הי' רבא יכול לדחות דהברייתא דא' מאחין אתיא כמ"ד אין אותיות נקנות במסירה ס"ל כמ"ד אותיות נקנות במסירה וקי"ל ע"כ מהרש"ק:

ביאור

בכתובה משתעבדנא כו' דהא אינו בידה כמש"ש אבל הר"ן דחה וכ' דלא היו נוהגין לכתוב כן ולא חייש' כו': [קח] י"א הא. כתובות י"ט א' כגון שתב כו' ואם אינה אהמוכר בתנו דיכול למחול וסס פ"א ב' כ"ל אלא מפני שהמשועבד לכתובתה ומוד דאמרי' בב"ב קמז ב' אא"כ דאורייתא משום דר"ן: (ליקוט) י"א כו' היינו כו' אף אחין לו כתב לפרוע ממ"ש בב"ק פ"ט א' הכ"ל דלא ותזכין כו' אלא משום כו' ול"ד למ"ש בסי"א בהג"ה וכן אם אין כו' דסס לא קנה והמשות חייב לו כתב"ש ויחזור לו הדמים משא"כ כאן דכבר נסתלק ממנו ומחילתו אינו אלא כמו' וכן אם אינה בכתובות פ"ו א' ע"ש תוס' ד"ה תיזיל. ולר"י נראה כו': [קט] או שיש. כ"ל ס"א: [קי] ויש חולקין. תוס' דכתובות י"ט א' ד"ה וכגון דאו כל הראיות הנ"ל ע"ש ורא"ה לדבריהם נמין מ"ב עבד שעשאו כו' כדרבא כו' וסס מ"א תוס' ד"ה כמזיק וכגון כו' וכ' בסה"ת שי"א ח"ו דשחרור כו' כמחילה אבל כד מעיינת מוכח להיפך מדקא' שחרור דדמי לקדושת הגוף ועתוס' שם ד"ה הקדש כו' מפרש בירושלמי כו': (ליקוט) ויש חולקין

באר

דמ"מ בפי' כתיבה ומסיר' ואפ"ה לא מהני עד שיודיע ללוה שם: [סז] למחול. כתב הסמ"ע דמדברי הרא"ש מוכח דהני י"א ס"ל דבזה א"ל כתיבת קני לך כו' ומה"ט כתב הרמ"א בר"ס זה דשטר שכתוב בו אני משעבד לך כו' דקנה במסיר' לבד ואפשר"כ ס"ל דהראשון מצי מחיל כיון דנשתעבד לו מתחלה והש"ך סולק ע"ז וס"ל דאפילו לדעת הפוסקים דס"ל דא"י למחול מ"מ בעינן שיכתוב לו קני לך כו' וכתב עוד דכ"ל עיקר כדעת הי"א דיכול למחול וכ"מ בס"ם ובסברא ע"ש בשורך ובחשובת כ"ז ובחשובת

נתיבות

ז) אבל אם היה חייב לו. עש"ך שתמה על דברי התו' ס' מי שמת ולפענ"ד נראה לפרש דברי התו' וכצ"ל בתו'. ותימה למאן דדאין דינא דגרמי איך לא תטרוף שלא כדין והלא אם תמחול לבעל' יחזרו עליו הלקוחות ויגבו ממנו הכל.סי' כדבריהם דמ"מ האיך מחזירין השובר לבעל ע"ם הודאת' הא מ"מ מביא ריעות' לקלקוחות דאם לא יחזירו השובר והיא תמחול או תכתוב עתה שובר אחר זמן המכיר' תצטרך האש' להחזיר כל המעות

קצות

מאן דאתי מחמתך מצי מחיל ונתן טעם לדבריו משום דאפילו כתב לי' הכי ל"מ לאשתעבודי לי' מדאוריי' דאין בריה ולמאי דפריש לא קשיא דכי אמרינן אין בריר' ה"מ במלתא דאי דאתי לאו דאתי אבל

משה"א

בתו' דאף אם מוחלת אחר המכיר' אינה מחזרת רק דמים שקיבל ואין ריעות' והפסד ומקשין עוד התו' דמ"מ יטרוף הלקוחות שלא כדין שהרי יחזרו עליו ממה שנתנו לה לכל הפחות כוונת דבריהם דהתו' סוברים

התשן

דהא אפשר שיהי' משועבד לכל העולם זא"ז הלכך לא שייך הכא בריר' כלל עכ"ל ועמ"ש באורך בסימן ע"א בזה: לד) ואין לו במה לפרוע עכ"י שכתב דמדברי הרא"ש בתשובה כלל ס"ה סי' ג' חיב' לית ליה נכסי יכול

הגר"א

ורא"ייתם ממ"ש בב"ק שם וכ"ת שביבה ניהליה כו' ושם אלא הא דקנינא כו' דאי מחלה כו' אבל הר"ן פ"ב דכתובות י"ט א' תו' דשאני כתובה כיון שאין תיובו ברור שמא תמות ונס א"ל לגבות כלל מחיים לא משתעבד מדר"ן וכ"כ הריטב"א שם ומ"ת מ"ש למעלה י"א היינו כו' תוכח מהא דכתובות פ"ו א' כ"ל. ועוד הביא הרמב"ן דאיה מהא דספ"ק דב"מ ש"מ איתא כו' ואם איתא שמא לוחם מחרים וכן הקשה רש"ל בפ"ב דכתובות שם וי"ל דשם בתית לה ב"מ וז"ש למעלה או שיש כו' (ע"כ): [קיא] ע"ל סי' פ"ו. דשם פ' כס' הראשונה: [קיב] (ליקוט) ואם הקנה כו'. ס"ל דיכול לשקנות אג"ק וכנ' הספרים בב"ב ע"ז ב' הוה מסיק כו' ועתוס' שם ד"ה ר"פ כו' וכס' אחרונה (ע"כ): [קיג] י"א דאינו. כ"ב שם נתנו במתנת ש"ת כו'. והעשה משום דגוף החוב קנוי כמ"ש שם קמ"א א' ש"מ שאמר שלוחו לפ' כו': [קיד] וי"א. ס"ל מתנת ש"מ שאני כמ"ש ז"ל:

היטב

מבי"ט מ"מ סי' קכ"א ובתשובת ן' לב סי' שני סי' כ"ד: [סח] חייב. כתב הסמ"ע דמ"ש הרמ"א בר"ס זה וכן אם אין למוכר לשלם לו כו' היינו הדמים שקיבל ממנו בעד לקיחת השטר אבל כשמחל השטר אף דמי המכיר' אין מוציאין מיד הלוה כיון דכבר מחלו לו אף דאין למוכר לשלם עכ"ל · ועיין בש"ך מ"ש בזה: [סט] אינו. וכן עיקר ודלא כי"א והרמ"א נופיה שתם כדברי המחבר בסי' פ"ו ס"ה מיהו היינו כשחייב עדיין ללוקח בלא"ה אבל אם היה חייב לו ונתן לו שט"ח זה בפרעון חובו יכול למחול השטר

המשפט

ביאורים

כדין מזיק וכשנחזיר השובר אחר זמנו מוקדם להמכיר' ונא' חזקה שביום שנכתב נמסר וכא תצטרך האשה להחזיר רק דמים שקיבל ויבא השטר ללקוחות מחמת החזרת השובר נגד לגבו' הדמים מן האש' ומזה מוכיחין התו' דאף אם מוחלת אחר המכיר' אינה מחזרת רק דמים שקיבל ואין ריעות' והפסד ומקשין עוד התו' דמ"מ יטרוף הלקוחות שלא כדין שהרי יחזרו עליו ממה שנתנו לה לכל הפחות כוונת דבריהם דהתו' סוברים

התשן

דהא אפשר שיהי' משועבד לכל העולם זא"ז הלכך לא שייך הכא בריר' כלל עכ"ל ועמ"ש באורך בסימן ע"א בזה: לד) ואין לו במה לפרוע עכ"י שכתב דמדברי הרא"ש בתשובה כלל ס"ה סי' ג' חיב' לית ליה נכסי לשלומי ואמאי תיזבין כתובתה להאי דחבלה ביה ומשני משום דתמחול לבעלה כדשמואל ואין לומר דשאני כתובה שלא ניתנה לגבות מחיים וכמו שמחלק הר"ן פ"ב דכתובות שכבר כתבתי לקמן סי' פ"ו ס"ק יא דאין נראין דברי הר"ן בזה. ועוד דאף הר"ן אינו מחלק רק לענין שעבודא דר' אתן דכיון דלא ניתנה לגבות מחיים לא משתעבד הבעל עדיין מדרב אתן ויכולה למחול אבל אם אינה לדברי ראב"ן דהיכא דמפסיד לוקח מה שהיתה שוה הכתובה ולית לה נכסי להחזיר לו אבי' מעותיו ומה בכך שלא ניתנה הכתוב' לגבות עדיין מ"מ כיון דלא ניתנה לגבות מחיים לא משתעבד הבעל ממנו אבל אם אינה לדברי ראב"ן דהיכא דמפסיד לוקח מה שהיתה שוה הכתובה ולית לה נכסי למוכר לשלם ללוקח מעותיו שקבל ממנו או מה שמפסיד לו יכול למחול ואולי יש לחלק גם לענין זה בכך אבל אין כ"ל עיקר אלא כמו שכתבתי: ודברי התוס' בבבא בתרא פרק מי שמת דף קמ"ו סוף ע"ב לא"ע שכתבו אהך דמלא שובר כתובה וז"ל ותימ' איך לא טריף שלא כדין והלא אם תמחול לבעל' יחזרו עליה הלקוחות ויגבו ממנה הכל על כן נראי' שאין צריך להחזיר להם אלא מה שכתבו בה ומיהו קשה לי מ"מ יטרוף ממה שכתבו בה לכל הפחות ואומר ר"י דבדבר מועט כזה אין לחוש דאין כאן טריפא שלא כדין ומיהו קשה שמוכרת בדמים יקרי' ואם כן הפסיד' הרב' ללקוחות וטורף בעל' שלא כדין שהרי לא תוכל למחול מה שהפסידתם עכ"ל דבריהם לא"ע טובא דמה לו לבעל בכך שהלקוחות יחזרו עליה מ"מ הוא יטרוף כדין ועוד קשה דלמא יש לה לאשה לשלם מה שחייבת מדינא דגרמי וגם מה שחילקו בין דבר מרובה למועט הוא תמוה דמה לי מרובה או מועט דין של פרוט' כדין של מאה מנה ועוד דפעמים הכתובה הרב' ונתנו לה הלקוחות סך גדול אלא ודאי מעיקר

השט"ח כי אם החוב שבו: סז דאינו נקי' בחנב כו'. דס"ל דאין מטבע נקנה בחנב כ"ח בהיות פקדון ולא חוב ויתבאר לק' סי' קכ"ב וקכ"ג ובסי' ר"ג ס"ט ע"ש אבל במעמד שלשתן נקנה כמ"ש לפני זה בסעיף ט': סח ואין היורש יכול למחול. משום דלא תטרוף דעת הש"מ כשידע שלא יתקיים לאחתו תקנו כן גמ' פרק מי שמת וע"ל סי' רנ"ג * וכתב הב"ת השכ"מ עצמו יכול למחול: סט מכנסת לבעל: שט"ח כו'. ואפי' בלא כתיב' ומסירה וכמו שכ' לעיל סי"ב ול"ב: ע או שלוו ממנו. ל"ל ממנה: עא במעמד שלשתן. גם אנותן קאי והטעם דבהמחא' זו שהעמיד המלו' להמקבל אבל הלוה שיתן מה שבידו ה"ל כאלו זקפו הלוה במלו' עליו להקונה דמהני דא"י למחול כמ"ש בסעיף כ"ג משא"כ לק' סעיף ל"ו דלא מיירי במעמד שלשתן אלא בנותן

דיכול למחול (מרדכי פרק הכותב שתי הדיעות) (סח) [קטו] וי"א דאין כאן קנין כלל סז (צב) לה) דאינו נקנה [ע] בחנב ולא בחליפין (נ"י לדעת הרמב"ם)(צג) וע"ל סימן ר"ג סעיף ט':

בז (צד) ג נתנו במתנת שכ"מ ומת סח (צה) אין היורש יכול למחול:

כח סט ד [עא] מכנסת לבעלה שט"ח [קטז] או מלוה על פה (צו) ע ה [קיז] או שלוו [ממנה] אחרי' אחר נישואיה אינה יכולה למחול דאין קנין לאשה בלא בעלה ו (סט) [קיח] ואפילו היו נכסי *מלוג (פי' נכסי האשה שהבעל אוכל פירות ומניח קרן בענין מליגת הראש שחולטין הספר ומניחין הראש):

כט (צז) [קיט] ז כג] הנותן שט"ח לחבירו או מכרו עא לט) (ע) במעמר [עב] שלשתן אינו יכול למחול: המוכר

(צב) דאינו נקנה בחנב כו' עיין בתשובות מב"ט ח"ב סי' כ"ה וסימן קס"ט ובתשובות מהרש"ך ס"ב סי' ק"ב ובתשובות מהר"ח בן חיים סי' ע"ז: (צג) ע"ל סי' ר"נ סעיף ט' וסי' רי"ח סעיף ז' וסי' רנ"ג סעיף כ': (צד) נתנו במתנת ס"מ בחופן שיתבאר לקמן סי' ר"ן סעיף ד' וסעיף ז' אינו מיקרי מתנ' ס"מ ועמ"ש לקמן ס"ס רמ"ח: (צה) אין היורש יכול למחול. אבל השכ"מ עצמו יכול למחול כן הוא בבעה"ת והוא מהרי"ץ פרק הכותב ופרק מי שמת וכן כתב נ"י שם ופשוט הוא ועיין מה שכתבתי לקמן סעיף מ"ב ס"ק קכ"ח וקכ"ט וע"ל סי' רנ"ג סעיף ד' ומ"ש שם (ועיין בתשובת מנחם עזרי' סי' פ"ה): (צו) או שלוו ממנה אחריס כו' אינה יכולה למחול. עיין בח"ע סי' ל"ח ס"ח ופ' בתשובות ר"י לבית לוי סי' כ"ז: ((צז) הנותן כו' במעמד שלשתן א"י למחול. היינו

ע"פ מ"ש הב"י שנדחו דברי נמ"י שכתב שרוב המפרשים סוברים כהרמב"ן אבל לקמן סי' קכ"ו ס"ק י' הסגתי על הבית יוסף בזה והבאתי הרבה פוסקים שסוברים כהרמב"ן דבמעמד שלשתן יכול למחול. ועוד נלפע"ד עיקר בדין זה שבכאן שיכול למחול לפי שבעלי התוספות וגדולי הפוסקים נחלקו בזה לשני כתות והאריכו הרבה בדין זה בטעם מחלקותם ולפע"ד להכריע בהכרעה חדשה מה שהורוני מן השמים שלא כדברי כת זה ושלא כדברי כת זה בחופן שבדין שבכאן יכול למחול ולא כעור והמחבר וע"כ מוכרח אני להאריך ולברר הדברים: הנה התוס' פ"ק דגיטין דף י"ג ע"ב כתבו וז"ל אומר רבינו תם דאע"ג דהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מכר או נתן במתנ' במעמד שלשתן אינו יכול למחול וכן משמע בפ"ב דקדושין דקאמר במלוה בשטר פליגי בדשמואל דמ"ד מקודש ליה לי' דשמואל ומ"ד אינ' מקודש ח"ל דשמואל ואב"א כולי עלמא אית להו דשמואל ובאשה שמכא דעתה קמפלגי מ"ד מקודש שכר דשמכ' דעתה לא שביק לדידה ומחיל לאחריני וכי קאמר במלו' על פה פליגי בדרב הונא אי קנה במעמד שלשתן במלו' משמע דאי אית להו דרב הונא אף במלוה לכ"ע מקודשת ואי יכול למחול אמאי מקודשת למאן דאית ליה נכי מלוה בשטר דלא שמכה דעתה ואמאי לא משיק ואי בעית אימא כ"ע קנה במלוה אפי' מלוה ע"פ ובאשה שמכה דעתה פליגי כדמשיק אשמואל אמלוה בשטר אלא משמע דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול ואם תאמר בפ' החובל נכי היא שאבלה באחריס דפריך ותיובתה בטובת הנאה ומשני כל לנכי בעלה ודאי מחלה והשתא אכתי תמכור במעמד שלשתן דאז לא תוכל למחול וכן סוף פ"ק דב"מ נכי מלוה שובר דפריך בזמן שהאשה מודה אמאי יחזיר לבעל ניחוש דילמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי כו' ומשני ש"מ אינתא לדשמואל והשתא ניחוש דילמא מכרה במעמד שלשתן דא"י למחול וי"ל דלא תקנו מעמד שלשתן בכתובה דאפשר דלא תבוא לידי נבייה לעולם ועי"ל דהתם נכי שובר אין לחוש כלל דאם אין עדים שמכרה א"כ הבעל והאשה יכפרו המכירה ואם יש עדים שהבעל שתרלה אז אפי' שתק ודאי השובר שקר ואם מיחה אז מוכח שהשובר אמת וליכא למיחש דלמא כתבה ליתן בניסן כו' עכ"ל התוס'. וכ"כ הרא"ש והר"ן שם וגם הרשב"א בחדושיו שם בתחלת דבריו וכ"כ עוד הר"ן בתשובה ס' ס"ע. וכן כתבו עוד התוס' פרק החובל דף פ"ט ופ"ק דמציעא דף כ' ופ' החיים מקדם דף מ"א וכן כתב עוד הרא"ש והכ"י ספ"ק דמציעא וכן כתבו עוד אחר פוסקים. והרמב"ן בחדושיו פ' מי שמת חולק על דברי התוס' וס"ל דבמעמד שלשתן גם כן יכול למחול ומביאו הרשב"א בחדושיו פ"ק דגיטין שם וז"ל והרמב"ן נ"ר כתב בפ' החיים מקדם דיכול הוא למחול והתם היינו טעמא דלא אמר ואיבעית אימא דכ"ע בין במלוה בין בפקדון ובדשמואל קמפלגי משום דבעי למנקט לה אליבא דהני פירוקי קמאי דאמרי' התם דפליגי בעיקר קנייה דלרבנן משום דלא קנתה כלל ובדרב פפא פליגי ומש"ה אלטריך למימר דרבנן במלוה ע"פ סבירא להו דלא קנייה לה במעמד שלשתן אבל אליבא דפירוקא בתרא דהתם דמוקמינן פלוגתייהו במלוה בשטר בדשמואל במלוה ע"פ נמי בדשמואל פליגי ובמלוה בשטר להודיעך כחן דרבנן דאפי' בשטר חזר ומחלו מחול זבמלוה על פה להודיעך כחו דר' מאיר ותרוייהו מודו דאפי' מלוה נקנית הוא במעמד שלשתן דהכי קיימא לן והביא ראי' מדתניא בפ"ק דקדושין קדשה במשכון מקודשת ואוקימנא לה התם במשכון דאחריס דאלמא במלוה דאחרי' אינה מקודשת אלא במשכון דמלוה שיש עליה משכון אם הקנה אותה ומסר המשכון ללוקח וחזר ומחלו אינו מחול עכ"ל וכן דעת בעל העיטור ומנוקי יוסף ושאר פוסקים והבאתי דבריהם לקמן סי' קכ"ו ס"ק י' ע"ש. ואני אומר אם כדברי התוס' וסייעתו קשה הא דאמרי' בכמה דוכתי בש"ס המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ולא אשתמיט בשום מקום לומר דהיכא דמכרו במעמד שלשתן א"י למחול וכן כתב הרמב"ן בחדושיו פרק מי שמת וז"ל אבל המוכר שטר חוב לחבירו דאשתמע קאמר שמואל וכן כתב רבינו חננאל ז"ל בפ' שניס אומזין ואלו הוה חילוק בדבר לא היו הגאונים ז"ל שותקים ממנו עכ"ל וכ"כ הנ"י פרק מי שמת וז"ל ורוב המפרשים כתבו דהא דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול אשתמע קאמר לה ואפי' מכרו במעמד שלשתן יכול למחול עכ"ל ועוד דבפ' הכותב אמר רב הונא בר יהושע אמילתיה דשמואל ואי פקח הוא מקרקש ליה בזוזי וכתב ליה שטרא בשמיע מסמע דליכא אלא האי תקנתא ואי אינתא הל"ל ואי פקח הוא זבין ליה במעמד שלשתן ודוחק לומר דה"ה הך תקנתא אלא משום דמ"מ יכול הלוה לכפור במעמד שלשתן דמ"מ ה"ל למנקט האי תקנתא דימכרנו לו בפני עדים במעמד שלשתן ויכתבו לו העדים כן וליכא למימר דהיינו כתיב ליה שטרא בשמיע

ג מיתרא דרב נחמן כ"ב דף קמז ע"ב ומפ' בגמ' טעמא דאלמי' דבנן ל' אתנת ס"מ אלא הטרף דעתו עליו אבל הש"ת בעצמו בודאי יכול למחול ד' תיתר' דרבא לברי' דרב חייא בר אבין בתיבות סוף דף פ"ה ה בב"ת בשער כ"א הכריע כסברא ראשונה שהביא דדייקי מדכתב הרי"ף כפי מי שמת טעמא משום דאין קנין לאשה אלא בעלה וכן הביב הרמב"ן ו שם בשם הרמב"ן ז עוד וכמעמד ג' אינתן נתי קאי כ"ב התוס' גיטין דף ט"ו ע"ב בד"ה תנהו לפלוני וכו' וכן העלה הרא"ש ספ"ב דמציעא

פתחי תשובה

בכתובות פ' הכותב אות כ"ג מ"ש בזה: כנ] הנותן שט"ח לחבירו. עש"ך ס"ק ל"ז וע' בת' משכנות יעקב ס"ס ל"ג מ"ש בזה:

ביאור

[קטו] וי"א דאין. מדאמרי' שם והא ליתא בברייתא ואם איתא הא איתא כחנ"ק או בחליפין בכ"ל ס"י: [קטז] או מלוה ע"פ. דהטעם דאינה יכולה למחול משום דנוף הלוה נשתעבד לו תע"פ שאין משתעבד בכו"מ ומ"כ ה"ה למלוה ע"פ וע' בתחובות פ"ג מ' ידו כו': [קיז] או שלוו. כמ"ש הרא"ש בש נותלין קנ"ם ב' דבכה"ג הבעל יורשה ע"ש כיון שאין יכולה למוכרה ע"ש: [קיח] ואפי' היו. כ"ק פ"ט ב' עבדי מלוג כו' ולא לאשה ומשם ראיה להבי' ואפי' לוו כו' דשם נ"א כמאן אזלא כו' אים ואשה כו' ועי"ש בתוס' ד"ה כמאן כו' ושתרור הוא מחילה ומ"כ כמו שאין יכולה למכור כו': [קיט] הנותן. מסוגיית דקדושין

באר

השטר אע"פ שאין לו נכסים וכמו שהעליתי בפי' פ"ו שם עם שהאריכתי בזה עכ"ל הש"ך: [ע] בחנב. דס"ל דאין מטבע נקנה בחנב כ"א בפקדון ולא חוב כמ"ש בפי' קכ"ב וקכ"ג וסימן ר"ג ס"ם ע"ש אבל במעמד שלשתן נקנה כמ"ש בס"ט עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דכן קי"ל דאין הלוואה נקנית בחנ"ק ואין בלון קנין כלל וכ"כ מהרש"ל אא"כ היה השטר על קרקע דניקנים בק"ם או על מטות פקדון דנקנה

נתיבות

משה"כ לחמול. וכ' בסמ"ע דמ"מ א"ל כומ"ם וכש"ך כ' להיפך דאפי' למ"ד דא"י למחול מ"מ כומ"ם בעי: (סח) ויש אומרים דאין בלון קנין. וכן עיקר דאין מלוה נקנה רק במעמ"ש ולא בחנ"ק: (סט) ואפי' היו נכסי מלוג. ובנכסים שאי' לבעל שמכירתה ומתנתה קיימת גם מחילתה מחילה וכן אם מחלה בכ"מ ונתארמלה לדעת רמ"א בא"ע ס"י פ"ח דאם מכרה בחיים הוי

ביאורים

דכשאין לה לשלם אינה יכולה למחול לבעל, נגד חדמים שנתנו לה אבל המותר יכולה למחול כמו שסיימו התוס' בדבריהם וכתבו וז"ל שהרי לא תוכל למחול מה שהפסידת. וכן כ' התומים בפי' דהתוס' ס"ל דרק נגד חדמים שקיבל אי' למחול וא"כ ע"י החזרת השובר יבוא לטרוף בעלה שלא כדין כשלא יהי' לה לשלם דאז אם תמחול יתחייב הבעל להחזיר חדמים שקיבל ועי' החזרת השובר אין יכולין הלקוחות לתבוע להבעל רק להאש' ועל זה תיראנו בדברי מועט אין כחוש סי' כיון דעכשיו היא נשואה והוא רק חשש בעלמא שמא אחר הגירושין שמא לא יהיה להאשה מעות רק להבעל והוא דבר מועט ודבר מועט כזה לא שכיח שלא יהיה להאשה אחר הגירושין דבר מועט כזה שנתנו לה לכן לא חששו בחחזרת השובר כיון דמ"מ יהיה הלקוחות תביעה עלי'. ועל זה חזרו התוס' והקשו מגרוש' שמוכרת בדמים יקרים ואין להאשה מעות רק להבעל ויבואו הלקוחות לידי הפסד על החזרת שובר ובטעם הדבר במה שהיא יכולה למחול המותר ונגד חדמים שקיבלה אינה יכולה למחול היה נראה לכאורה ליתן טעם דהנה נראה דודאי הלוקח כשקנה השט"ח קנה אדעתא דהכי שיהיה שייך לו השיעבוד הנוף ושיעבוד נכסים תדע דהא הלוקח יכול לתבוע להלוה רק ששיעבוד הנוף אינו במכירה ויכול לחזור בו וכמחול השיעבוד נוסו והוי כמוכר דבר שלב"כ עם דש"ב לעולם בסך אחד שהלוקח יכול לחזור בו ואמר לא רציתי לקנות כי אם הכל כמ"ש הש"ז בסי' רע"ז סעיף ח' ע"ש וכשמבטל המקח דמי למ"ש הרב בהג"ה סעיף א' דכשלא קנהו בכומ"ם דאם אין למוכר לשלם לוקח דמוציאין מן הלוה מדר"נ משא"כ אם בא לקיים המקח ונתחייב לשלם מטעם מוחל שהוא מזיק דאז לא נתחייב המוכר עד אחר שמוחל ואז אין חייב הלוה למוכר ואין כאן שעבודא דר"נ אך מה שסיימו התוס' דלמאן דלא דאין דינא דנרמי לא א"ש לסמ"ש: (לח) אנ"ק אינו יכול למחול. הקשו המפורשים דא"כ בס"ק ס"ש שהקשו תזבין לכתובתה באנ"ק דאז לא תוכל למחול. ובזה יפה תירץ התומים דכשמוכרת באופן

קצות

שם"ם לחבירו אם אין לו נכסים ממה לשלם ללוקח א"י למחול ע"ם. ומה מאוד תמוה בעיני המעיין דין זה דמה לו ללוה בזה שאין לו לשלם כיון דמצי מחיל אלא שסייב לשלם וא"כ מה עשה הלו' להפסיד לו מחילתו משום דאין לזה לשלם ואפ"ל דזהו טעמא דהרא"ם דכיון שכשמ' שמוחל נתחייב ונשתעבד ללוקח משום דיש דנרמי ולית ליה לשלם א"כ כשעבודא דר"ן ל"מ מחילה ונשתעבד הלו' משום דר"ן ומו לא מהני המחיל' כיון דכשעה שמחל נשתעבד ללוקח והלו' נשתעבד גם כן משום שעבודא דר"נ אף ע"ג דקודם שמחל לא נתחייב ללוקח היכא דהמחיל' והשעבוד דר"נ באין כאחד נמי ל"מ המחיל' וכל היכא דליתי' בזה אסר זה אפי' בכמ אסא ליתא ודומה לזה איתא בר"ן ריש פ' המדיר גבי מדיר אם אשתו מליהנות לו עד ל' ע"ם וניחא בזה סוגיא דפ' המוכל דאמרו כל לנבי בעלה ודאי מחל אע"ג דלית לה לשלם דכיון דאתינן עלה משום שעבודא דר"נ דבא בשעת המחיל' א"כ בכתיב' דלא שייך שעבודא דר"נ וכמ"ש הר"ן בפ"ב דכתובות דשמא לא תבא לידי גבי' אם כן ודאי מהני המחיל' וק"ל: (לה) דאינו נקנה בחנב. ואאוי לספק בפיסקא דהוי אלא מלו' ופלגא פקדון אם אלא המלו' נקנה בחנב והנה בחלק הפקדון פסיא שקונה בחנב כמו שאר פקדון אלא אלא מלא מלו' מי יימא דהוי כשאר חוב ואינו נקנה בחנב אלא בכתיבה ומסירה או אמרי' כיון דאיתא בפרק המקבל דחלק המלו' נמי אסור למשתי ביה סיבתא ואם מת אינה נפשה מטלטלין אבל כיון הוי כמו פקדון ונקי' בחנב ולא הוי דבר שאינו ברשותו כיון דהוא ברשות הנותן לגמרה דבריס)(ומלאתי בנ"י ס"פ הגוזל קמא בהא דר"פ הוי מסיק תליסר אלפי זוזי ביה חוזאי ואקנינהו ליהליה לרב שמואל בר אמא אמיפא דבינתא כי אמא נפיק לאפי' עד

הגר"א

הנ"ל מ"ם כי אמרר רב בפקדון ואם איתא איתא הא איתא כחנ"ק או בחליפין בכ"ל ס"י: [קטז] או מלוה ע"פ. ורא"ש הכפ"ק דב"מ שם והקשו דלמא מכרו במעמד שלשתן וכן הסוגיא דב"ק הנ"ל ועתוס' שם ד"ה ס"מ כו' ותירולס מוכרח שלשתן כלל וכ"מ פשטא דקדושין הנ"ל ע"ש (ע"כ): (ליקוט) הנותן כו'. וכ"פ לקמן סי' קכ"ו ס"א אבל בא"ה סי' ס"ה בזה:

היטב

מג"ק וס"ם ובתבונת מב"ט ח"ב סי' כ"ה וקס"ט ובתשובת מהרש"ך ס"ב סי' ק"ב ובתשו' מהרא"ם סי' מ"ז וס"ל סי' רי"ח ס"ז וסי' רנ"ג ס"כ: [עא] מכנסת אפילו בלא כתיבה ומסירה כמ"ל סי"ב ול"ב' סמ"ע: [עב] שלשתן. דה"ל כאילו זקפו הלוה עליו במלוה להקונ' דמהני דא"י למחול, כמ"ש בסכ"ב משא"כ בסל"ו דלא מיירי במעמד שלשתן אלא בנותן בכתיבה ומסירה מש"ה יכול למחול עכ"ל

המשפט

מכירה ה"ה מחילה ובנכסי ל"ב תלוי בשני דיעות בא"ה ע"ש לענין מכירה בחיים וה"מ שהאשה מכנסת לבעלה אבל אם אני הכלה הכניס לאחינו שש"ח אף דגם בזה שייך ג"כ דברים הנקנין באחירה מ"מ לריך כומ"ם מחמיו ואחיו יכול למחול ראנ"ן סי' מ"ו מ"ז: (ע)במעמד ג'. הש"ך הכריע דהכי דגוף החוב נקנה בחנ"ק מ"מ גוף השט"ח אינו נקנה רק בכומ"ם ובשלא יהיה

חידושים

ב'אורים

שלא תוכל למחול ולא נשאר לה שום זכו' בהכתובה הוי כנכתב כתובה ע"ש אחר דאסור להשהות עמה כמ"ש התוס' שם בד"ה ושטר עיסקא כתב מהרי"ט חלק י"ד סימן ק"א דחלק הפקדון אינו נקנה בכומ"ם: ולפ"ז נראה דנקנה באנ"ק כמו כל פקדון וחלק המלוה נקנה בכומ"ם כמ"ש המהרי"ט שם. אמנם באנב נ"כ מצי להקנותו כמ"ש הנ"י ס"ם הנוזל קמא כיון דאסור למישתי' ביה שיכרא לפקדון דמי. ומ"מ כיון דאיכא שיעבוד הנוף על חלק המלוה יכול להקנותו בכומ"ם ולזה כשהקנוהו באנב דשעם הקנאתו הוא משעם הקנאת פקדון א"י למחול ואם הקניהו בכומ"ם דפקדון לא נקנה בזה רק משעם שיעבוד הנוף דמלוה נקנה ויכול למחול יכ"כ בקצה ח: (לט) במעמ"ש. עש"ך שהעלה דדק נוף החוב נקנה במעמד נ' אבל השטר אינו נקנה במעמד נ' יהוי כמלוה ע"פ נגד הלוקח וע"ש. והנה זה דרך מסתבר דלא מצינו קנין לשטר רק כומ"ם אבל מעמ"ש לא מהני. אמנם הא שכתב דאפי' מכר לו השטר בכומ"ם ובמעמ"ש ומחל לו המוכר דחזר להיות כמלוה ע"פ לא מסתבר לי כלל דהא עיקר חשעם דיכול למחול כיון ששיעבוד הנוף נשאר אצלו ומחלו וממילא סקע השיעבוד נכסים והכא דהקניהו במעמ"ש ונקנה לו שיעבוד הנוף במעמ"ש ואין יכול למחול נוף החוב ובשטר ליכא רק שיעבוד נכסים וכיון שמכרו לו בכומ"ם ודאי דלא יועיל שוב מחיל' ואין לזה שום הוכח'מהש"ם והא דקאמר תקנתא דמקרקש ליז'זוזי ויכתוב שטרא בשמי' ולא קאמר מעמד שלשתן נראי' דשם מחזר אחר תקנתא באם כבר מכר להשטר וקנהו הלוקח בכומ"ם דשוב לא מהני מעמ"ש כיון דאין להמכו' שוב שיעבוד נכסים פסק כחו ממכוה זו ומעמ"ש הלכ' בלא טעמא הוא והבו דלא להוסיף עלת ולא מהני רק בשעת התחלת מכיר' אבל לא בשכבר מכר ופסק כחו ובאמת קושית התומים ברורה מהתוס' ב"ב ד', שהקשו דלמא מכרה במעמ"ש אחר נירושין עיין שם ואחר נירושין לא תוך זמנו הוא וא"כ בלא"ת נאמן לומר ארעתי ולסמ"ש לק"מ דחיישינן דלמא מכרה במעמ"ש ובכומ"ם דאז אף אם מוחלת יש לה

חחושן

מוך ז"כ הקס' הרא"ם דהכא ודאי כמלו' על פה איירי דאלו במלוה בשטר ליהדרא שטרא ותו לא אשטריך מידי וא"כ היאך מצי לאקנויי דהא ל"ל הקנא' כדאמרי' בב"ב וכו' ותי' הוא ז"ל דמסיק דהכא לא בעי למימר הכא' נמורה אלא לעסוק בהן למחלית שכר וכדאמר לקמן לעיסקא ולא למיסחי כי שיכרא וכיון דלא ניתנה להוצא' דינה כפקדון דיכול להקנותא עכ"ל ונתבאר דחלק המלו' נמי נקנה בחנב כיון דאסור למשתי ביה שיכרא. מיהו בחליפין אינו נקנ' משום דמטבע אינו נקנ' בחליפין וכיון דנקנ' בחנב אם כן ממילא אי לא מהני מחיל' כיון דנוף הדבר נקנה לו והרי הוא כפקדון לא מהני מחילתו וכ"כ במרדכי פרק הכותב לסיעת הסוברים דחוב נקנ' בחנב דלא מהני מחילה ע"ש וממילא מבואר בחלק המלו' בעיסקא דנקנ' בחנב דל"מ מחילה וזה פשוט. והנה לכאור' י"ל כיון דחלק המלוה דינו כפקדון דנקנה בחנב אם כן אי לא מיקני בכתיב' ומסיר' דהא חלק הפקדון ודאי אינו נקנה בכתיבה ומסיר' אלא בחנב וכמ"ש מוהרי"ק בחלק י"ד סי' כ"א ע"ש. אבל נראי' דחלק המלוה נקנה בחנב וגם בכתיבה ומסירה דטעמא דפקדון לא שייך ביה כתיב' ומסיר' היינו משום דליכא שעבודא אלא פקדון כל היכא דאיתי' ברשותא דמרי' איתי' ואינו אלא לרא' דיש לו פקדון ומש"ה אינו נקנ' בכתיבה ומסיר' אבל חלק המלו' כיון דכתחייב בחוסין ודאי שייך ביה איהו וכל שעבודי' דאית ביה והא דאסור למשתי ביה שיכרא היינו דהוי כמו משכון ועי' מ"ם בסי' ס"ז סק"ב ואם כן יכול להקנות גוף העיסקא דהוי כמו משכון אפילו בחלק המלו' כיון דאסור למשתי ביה שיכרא ובכתיב' ומסירה נמי נקנה גוף האוב של המלו' אלא היכא דמקנ' בכתיבה ומסיר' יכול למחול והיכא דמקנ' גוף העיסקא אינו יכול

למחול

ביאור הגר"א

ר"ם סי"ג כ' מחלוקת בזה ומשמ"ם (ע"ל): [קכ] המוכר . משונ"ת הכ"ל ומה יל כ' קדשה כו' : [קכא] וכ"כ. וי"ל. פמ"ח :

בשמים לא הוא דכתיב ליה שטרא בשמיה לא טריף אלא מזמן שני והך תקנתא עדיפא דטריף מזמנא דשטרא קמא דקנה וא"כ הוה ליה לאשמועי' תקנתא דעדיפא מינה ואף שים לדחוק ולתרץ את זה מכל מקום קשה כיון דתקנתא מעליות' מיהת הוי ה"ל לש"ס לפרושי לה ולמימר דאיכ' נמי הך תקנתא ובפרט דעדיפא הך תקנתא דנובה אפי' מזמן ראשון ועוד דאמרינן בפ' הכותב מודה שמואל במכנסת שט"ח לבעלה שא"י למחול ובפ' מי שמת אמרינן מודה שמואל שאם נתנו במתנת ש"מ שא"י למחול משמע דליכא אלא הני נוני דאכ"כ הל"ל נמי מודה שמואל במעמד שלשתן שא"י למחול ואם כדברי הרמב"ן וסייעתו דבמעמד שלשתן יכול למחול א"כ קשיא נמי דהא שאמרא אמרינן בכמה דוכתי בש"ס מעמד שלשתן קנה ולא אישתמע בשום מקום לומר דהיכא דאזר ומחלו מחול: ונם ראיית התוספות מפ' האיש מקדש נראה נכונה בזה ודברי הרמב"ן והרשב"א וכן דברי הריטב"א פ' האיש מקדש דאוקים בזה דמ"מ לא ה"ל לש"ס לשתוקי וה"ל לפרושי בסדיא ואי בעית אימא דכולי עלמא בין במלוה בין בפקדון בדשמואל קמפלגי ומדסדר הש"ס הך דבדשמואל קמפלגי לעיל אמלוה בשטר ולא סדרא במסקנא משמע דדוקא לעיל שייכא הך דשמואל ולא במעמד שלשתן: לפיכך נראה לפע"ד ברור דמעיקרא ל"ק מידי כל מה שהקשו התו' והרא"ש וסייעתם והרמב"ן והרשב"א וסייעתם שנראה לפי ע"ד ברור דאוב שבשטר אינו נקנה במעמד שלשתן כלל אפי' נוף האוב וגרע ממלוה על פה וטעמא רבה איכא במילתא דבשלמא באוב בע"פ דנסתלק הלוה מן המלוה לגמרי נקנה במעמד שלשתן דעשאו אכמים כאלו פרע הלוה להמלוה ונתן המלוה מתנות לזוכה ואוב חזר ונתן הזוכה המתנות ללוה דהוה ליה לוה בעל דבר דזוכה ואוב אין לו עסק עם המלוה הראשון כלל ויכול לטעון לזוכה פרעתיך וכש"נ משא"כ בהלואה שבשטר שכל זמן שהשטר הוא ביד המלוה ובאי כאו לא נפטר הלוה מן המלוה הראשון לענין פרעתי וכש"נ אף אם יתן המלוה לזוכה השטר בכתיב' ומסירה מ"מ כיון דפרישית לך' דנוף השטר ושעבודו אינו נקנה במעמד שלשתן א"כ זה הזוכה צריך לבוא בע"כ בשטרו מכח המלוה וכשיטען לו הלוה פרעתיך יתבענו בשטר בכח המלוה הראשון ואם כן לא שייך בזה מעמד שלשתן דממה נפשך אי תימא כיון דשלשתן עומדים יחד ס"ל כאלו פרע הלוה למלוה ונתן המלוה המתנות לזוכה וחזר הזוכה והלוה ללוה אם כן איבטל לה שטרא לגמרי אלא ודאי לא איבטל שטרא וה"ל כאלו לא פרע עדיין למלוה ומשעובד הוא עדיין למלוה הראשון וא"כ היאך שייך מעמד שלשתן בזה כיון דלא נסתלק מן המלוה הראשון ואין סברא לומר שנסתלק לאלאין לענין שחייב המתנות בעל פה לזוכה ועוד דדין מעמד שלשתן אלכתא בלא טעמא הוא והבו דלא לוסיף עלה ומנין לנו להוסיף בתקנת חכמים מה שלא נזכר בש"ס ולא מהני דין מעמד שלשתן נבי שטר אלא בשיקרע השטר ויעשה ממלוה בשטר מלוה על פה דאז כשיעשה מעמד שלשתן יסתלק הלוה לגמרי מן המלוה אבל כ"ז שהשטר בחקפו והלוה משועבד עדיין למלוה מחמת השטר לא שייך מעמד שלשתן אף בנוף האוב וכן משמע לכאורה פשטא דש"ס בפ' האיש מקדש דקא' במלוה ע"פ במאי פליגי בדרב הונא כו' משמע דבמלוה בשטר לא שייך כלל לו' דפליגי בדר"ם והיינו מטעמא דפרישית ועוד דקאמר אתם דבמלוה בשטר פליגי בפלוגתא דר' ורבנן וקשה איכא רמיזא דלמא נימא במלוה בשטר נמי פליגי בדרב הונא ואי משום תרתי למה לי הא איכא למימר כדכתבו הרמב"ן וסייעתו חדא להודיעך כחו דר' מאיר וחדא להודיעך כחן דרבנן ואף שים לדחות את זה מ"מ אינו נראה אלא ודאי דמעמד שלשתן לא שייך כלל במלו' בשטר אף לענין נוף האוב אלא אם כן נקרע השטר ונעשה מלו' על פה וכמו שכתבתי ואם כן אי אפשר למטפי דפליגי במלו' בשטר במעמד שלשתן אלא בדר' ורבנן ולהכי לא מדכר בש"ס כלל דפליגי בדרב הונא רק במלו' על פה . כן נ"ל ברור: והשתא פשיטא דלא קשי' כלל מה שהקשו התוס' והרא"ש וכל הפוסקים מהך דפ' האובל ומהך דפ' שניס אוחזין דדין מעמד שלשתן לא שייך כלל בכתוב' ושום שטר (ופשיט' דליכא למיחש שתקרע הכתוב' ותמכור נוף שאוב ועוד דאסור להשאות עם אשתו בלא כתוב') : ועוד נראה דאפי' אם נניח שברא התוס' והפוסקים דדין מעמד שלשתן שייך במלוה בשטר היינו ההלוא' שבו לענין שחייב לו המנ' שבשטר אבל שיהא מלו' בשטר זה אי אפשר והיינו דלא אשתמיט בשום מקום בש"ס ובדברי הגאונים לומר דשטר נקנ' במעמד שלשתן ואלו כדברי התוס' וסייעתם דהמוכר שט"ח לחבירו במעמד שלשתן אינו יכול למחול תהי' מוכרח לומר שנקנ' נוף השטר ושעבוד שבו במעמד שלשתן ואם כן לא יצטרך נ"כ כתיב' ומסירה . ונם על הרמב"ן והרשב"א וסייעתם קשה לי דעד כאן לא פליגי על התוס' אלא דאף במעמד שלשתן יכול למחול אבל מודים הם מיהא דקנה במעמד שלשתן כל כמה דלא ימחול לי' וא"כ לפי זה למה לי כתיב' ומסיר' ואפשר דס"ל דאה"נ דנקנ' נם נוף השטר ושעבוד שבו במעמד שלשתן אף לטרוף לקוחות אין צריך כתיב' ומסיר' אלא במסירה לחוד סני ומסיר' צריך לענין נוף השטר לראיה וכמ"ש הבעה"ת והטור בשם הרמב"ן והמחבר לעיל סעיף י"ט אבל באמת זה לא נהירא לפע"ד דשטר עצמו יהא נקנה במעמד שלשתן ולא שמענו כן בשום מקום בש"ס ובכל דוכתי בש"ס לא אמרי' אלא דאותיות ניקנות בכתיב' ומסיר' ולא אשתמיט בשום מקום לומר דאותיו' ניקנות במעמ"ש (או במעמד שלשתן) ובמסיר' בלא כתיב' אלא ודאי כדפרי' דלא שייך מעמ"ש אלא בנוף האוב במנ' שים לו בידו דמכח מעמד שלשתן ה"ל כאלו הלוה לו הזוכ' המתנות אבל השטר היאך אפשר שיקנהו לו במעמד שלשתן והלא אינו מועיל להיותו מלוה בשטר רק כשמלו' לעדיס לכתוב שטר והרי הוא עתה אינו כותב לו שטר אחר אמאי קא סמכת אשטרא קמא שטרא קמא למלוה ראשון איכתוב : ועוד בשלמא לענין נוף האוב י"ל דמעמד שלשתן ה"ל כאלו פרע הלו' למלו' והמלו' נותן המתנו' לזוכ' והזוכ' חזר והלוהו ללוה דמאחר שלשתן עומדים יחד ונתרצו זה לזה ה"ל כאלו נעשה כן וה"ל כאלו זקפן במלוה להזוכ' אבל לענין שיהא מלו' בשטר לא שייך לומר כן דאפי' הי' נעשה כן שהלו' פרע למלו' והמלו' נתן המתנות לזוכה והזוכה חזר ונתן מתנות זה לזה אינו אלא מלוה על פה דתיד שפרע למלו' איבטל שטרא דילי' ואפי' תימא דלא איבטל שטרא מ"מ האי שטר' של מלוה ראשון הוא ולא של זוכה והלכך בעי כתיב' ומסיר' ואפי' מכרו במעמד שלשתן ובכתיב' ומסירה וחזר ומחלו מחול . כן נ"ל ברור : ואולי נם דעת התו' והרא"ש וסייעתם והרמב"ן והרשב"א וסייעתם כן דמעמד שלשתן לא מהני רק להיות מלוה ע"פ ולא להיות מלוה בשטר . ומה שכתבו התוספות פ"ק דגיטין דאע"נ דהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מכר לו נתן במעמד שלשתן א"י למחול וכלי' הזה כתב נ"כ הרא"ש ספ"ק דמציעא וכן הרשב"א והר"ן ושאר פוסקים כתבו כלשון הזה ואפשר דרלונם לו' מכר לו נתן במעמד שלשתן א"י למחול נוף האוב ואע"נ דבפ' האיש מקדש כתבו התוס' וז"ל והא דקאמר לעיל המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול היינו דוקא כשאין הלוה בפניהו בשע' שמכר לו את השטר עכ"ל ר"ל הא דקאמר מחלו מחול דמשמע דפטור הלוה אפילו מנוף האוב היינו דוקא כשאין הלוה בפניהו ומה שהקשו התוס' והרא"ש והפוסקים הנ"ל מהך דפ' האובל ופ"ק דמציעא היינו משום דהתם אי נימא דתוכל למכור כתובת' במעמד שלשתן נהי דאם תמחול אח"כ לא יהיה רק מלוה ע"פ מ"מ יוכל לגבות מהבעל דכיון דאין כתובה ניגבת מחייב ה"ל כתובע זמי לחבירו דאין נאמן לומר פרעתי וכן מחלת לי האוב אינו נאמן תוך הזמן כדלקמן ריש סי' ע"ח וכן שאר שום טענה לא יוכל לטעון דלא מהני שום טענה אלא במנו דפרעתי . כך י"ל בדעת התוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן ושאר כל הפוסקים ואע"פ שפשט לשונם לא משמע כן מ"מ עדיף טפי בהכי כדי להסכים דבריהם עם הדין שהוכחנו מן הש"ס ומן הסברא לעיל ולא מלאתי בשום פוסק מפורש דמעמד שלשתן מהני להיות מלוה בשטר רק בבעה"ת בשם רמב"ן שהבאתי לעיל וכבר כתבתי שאין נלפע"ד כן : אך דברי הטור והמחבר ח"ח ליישב כן מדכתב הטור נתנו במתנת ש"מ אינו יכול למחול וכן המכנסת שט"ח לבעלה כו' וכן הנותן במעמד שלשתן כו' מדסדרן להנך שלשה דיניס יחד ונם כתב וכן כו' משמע דאד דינא אית להו וכן משמע מדברי המחבר שסדרן יחד זה אחר זה ועוד דאי לאשמועינן דנוף האוב א"י למחול מאי קמ"ל הא כבר כתבו דין זה לקמן ר"ס קכ"ו נבי מעמד שלשתן . ועוד דכתבו לעיל סעיף י"ט דנוף השטר ושעבוד שבו נקנה במעמד שלשתן כאשובת רמב"ן שבבעה"ת דלעיל ועוד שכתב בב"י שנדחו דברי הנ"י פרק מי שמת כו' מדברי הפוסקים הנ"ל ואם איתא הלא נ"י לא כתב אלא שרוב המפרשים כתבו דשתמא קאמר שמואל דאזר ומחלו מחול אפי' במעמד שלשתן קאמר כו' וי"ל דהיינו לענין השטר וכמו שכתבתי ובזה לא נדחה דבריו מפוסקים הנ"ל אלא ודאי דברי הטור והמחבר הם כפשוטו: והשתא להנך תרי נוני דפרישית ניחא דהך דהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו בכל ענין מחול אפי' מכרו במעמד שלשתן ודלא כהתוס' והרא"ש וסייעתם ולהכי קאמרינן בש"ס בכל דוכתא שתמא וחזר ומחלו מחול ולא מפלינ בין מכרו במעמד שלשתן או לא ויחא נמי השתא הא דמשמע בפרק האיש מקדש דבמעמד שלשתן א"י למחול דהתם במלוה ע"פ קאיירינן ופשיטא דמיד שהמחהו במעמד שלשתן נשתעבד נופו וחייב לו מלוה ע"פ ושוב א"י למחול והיינו דקאמרי' בכמה דוכתי בש"ס שתמא דמעמד שלשתן קנה ולא אחכר בשום מקום דיכול למחול ודלא כהרמב"ן וסייעתו. ומה שהביא הרמב"ן ראייה מפ"ק דקדושין קדשה במשכון מקודשת לאו ראייה היא כלל דהתם קמל"ן אפי' במשכון אלא במעמד שלשתן וכ"כ הר"ן בחשובה סי' ס"ט והשתא ניחא נמי הך דפרק האובל והך דספ"ט דמציעא נבי כתובה ואין צריך למה שתירצו התוספות והפוסקים אילוקים מה שלא נזכרו בש"ס אלא התם בכתובה יכולם למחול שטר הכתובה בכל ענין. ואולי נם דעת התוס' והרא"ש ושאר פוסקים הנ"ל כן דלא מסני מעמד שלשתן רק לענין שלא יוכל למחול נוף האוב וכמ"ש לעיל בסמוך . ונראה שנם דעת הרמב"ם כן דכתב בסתם בפרק שני מה' מכירה דמעמד שלשתן קנה וכן בפ' ה' מה' אישות כתב דבקדש' באוב במעמד שלשתן מקודשת (הרי דא"י למחול וכדאיתא בש"ס פרק האיש מקדש) ואחר כך כתב שתמא המוכר שט"ח לחברו יכול למחול כו' ולא אילק ולפי מה שכתבתי ניחא דבשטר בכל ענין יכול למחול (ועיין בתשו' מהר"ם אלשיך סי' ד' מ"ם בזה לדעת הרמב"ם ואין דבריו נראין לי ע"ם) : ואפשר נם דעת הרי"ף כן ואע"פ שכתבתי ל' סי' קכ"ו ס"ק י' שהריטב"א והר"ן פרק האיש מקדש כתבו דמדהשמיט הרי"ף הך אוקימתא משמע דס"ל דיכול למחול לפע"ד אין דבריהם מוכרחים ויותר נראה דס"ל דכיון דאוקמינא לה דפליגי בדרב הונא אם כן פשיטא כיון דקי"ל בעלמא כרב הונא דקנה ופשיטא דמקודשת וא"י למחול וכ"כ בכסף משנה פ"ו מה' מכירה לדעת הרי"ף ע"ם ונם בתשוב' הר"ן סי' ס"ט כתב דמ"ם הרמב"ן דמעמד שלשתן יכול למחול לא נדחק עצמו בכך אלא כדי ליתן טעם להשמטתו של הרי"ף כתו שנראה בחידושיו פרק האיש מקדש עכ"ל ולפי מ"ם ניחא הא דהשמיטו הרי"ף וכמ"ש. העולה מזה מה שנראה מבואר מהתוס' והרא"ש וסייעתם והרמב"ן והרשב"א וסייעתם דלעיל דאין חילוק בין שטר למלוה על פה דלהתוס' והרא"ש וסייעתם בכל ענין במעמד שלשתן א"י למחול ולהרמב"ן וסייעתם בכל ענין יכול למחול אין נראה לפע"ד אלא נראה לפע"ד ברור מתוך הש"ס ומתוך הסברא כמו שכתבתי דבהלואה ע"פ במעמד שלשתן אינו יכול למחול ודין מעמד שלשתן לא שייך בשטר כלל אפי' להקנות נוף האוב: אך מסתפינא בזה שלא אכוה בגמלת התוספות והרא"ש והרמב"ן והרשב"א ושאר גדולי הפוסקים אף כי לפי עניית דעתי נראין דברי כניס ואמתים מ"מ כבר הורו הגדולים הקדמונים והאחרונים. אכן בזה שנוף השטר ושעבודו אינו נקנ' במעמד שלשתן כ"ל ברור הלכ' למעשה כי יש לישב נם דברי התוספות והפוסקים הנ"ל לזה וכמ"ש למעלה וכ"ל עיקר בזה כי המוכר או הנותן שט"ח במעמד שלשתן ובכתיב' ומסיר' בחותו מעמד שלשתן וחזר ומחלו מחול והשטר בטל (והרי הרמב"ן והרשב"א וסייעתם מסכימים בזה לדברי לדינא) וכמו שהוכחתי וברורתי מן הש"ם ומן הסברא רק החוב נשאר מלוה ע"פ שחייב הלוה ללוקח (אם נתרצה הלוה במעמד שלשתן ליתנו לו וכמו שכתבתי לקמן סי' קכ"ו ס"ק כ"ח) ודלא כהטור והמחבר: (צח) וה"ה אם היתה (עח) לו (עג) משכונות

ל [קכ] ח המוכר ש"ח לחבירו ויש מ) משכון בידו ומסרו ביד הלוקח שוב א"י למחול ללוה מה שכנגד המשכון (צח) ט [קכא] וה"ה אם היתה (עח) לו) [עג] משכונות

באר היטב

ס"ל דבריך שכוב' דאם נאמר שא"ל שכובה ביתמי א"כ ס"ל בנבוי ופשיטא דא"י למחול וא"כ המחבר שכתב כאן דעת הסולק ובסי' ק"ם ס"ב ב' בסתם דנובי' מיתמי בלא שכוב' ל"ע ולענין דינא הפליתי שם דלריך

ודוק

המשפט

דין מלוה בשטר כנ"ל : מ) משכון. עמש"ל דדוקא להחזיק במשכון עד שיפרע דמיו אבל לגבות מעות מהמשכון

נתיבות

משה"א ביאורים

הנב"ע ועיין בש"ך שהאריך לפלפל ולהוכיח מש"ם ופוסקים דאף במעמד שלשתן יכול למחול ע"ש : [עג] משכונם . בבעה"ם ומביאו הב"י מבואר דדיעה זו ס"ל דנובה מיתמי בלא שכוב' ואיש מי שחולק משה"כ חידושים כוה"ם אינו רק מלוה ע"פ כיר הלוקח עד שיתן לו כומ"ם ורש נתן לו כומ"ם ומחל דעת הש"ך דנ"כ נעשה מלוה ע"פ וע"כ) דבעה דעתי מבכמת לבתומים דכוי מלוה בשטר: (עח) משכונה קרקע. והעיקר דא"י למחול וע"כ) דדוקא לענין שיכול להחזיק

קצות

לעשות חה ברוך לדינא [: לו) משכונת קרקע ואע"נ דבמשכון קרקע לא שייך בש"ם קונה משכון ולא

חחושן

אמר ר"י בש"ם קונה משכון אלא במטלטלין וכמ"ש תוס' פ' אין מ"מ כיון דמשא לידיה שוב אינו יכול למחול

בגותן בכתיבה ומסירה מ"ם יכול למחול ודו"ק: עב ס"ג וירד הלוקח והחזיק: עג ויש מי שחולק כו'. פי' במוכר לו שטר על משכנתא שבידו דאע"פ דהחזיק בה הלוקח מ"מ כיון דאינו בידו לגמרי וגם ביד הלוה לסלקו בטעות לכשירצ"ל כשאר חוב משא"כ במשכון דמטלטלים דלאו כל כמיניה לאפקועי מה שביד הלוקח: עד אינו יכול למחול. הטעם דהא לא קנה הלוקח מתחלי אלא שעבוד נכסי הלוה אבל שעבוד גופו דהלוה נשאר אצל המלוה וכמ"ש בסק"נ ודמה"ט יכול המלו' המוכר למחול והשתא דחזר ומכרו לו נתרוקן מידו הכל וזהו גם כן הטעם דכשמכר הלוקח לאחר דאינו יכול למחול דלא נשאר בידו כלום: עה היה יכול לחזור ולגבותו דלא הזיקו בקרקע אלא ה"ל כמונע מליא' מחבירו ע"ש: עו אלא הדמים שנתן. ז"ל הטור ולא דמי לשאר זביני דכשטורף ב"מ מלוקח דאית בי' להלוקח שנא דהכא כיון דיש ביד המוכר למחול ואפי' היורש מוחל מעיקרא זביני ריעי ניהו דאיבעי ליה לשנוי שטרא למכתבי' בשמיה זכיון דלא עביד הכי דין הוא שלא יטול אלא הדמים שנותן בשטר עכ"ל ורו"ק [ודוקא] בזה ס"ל דאין צריך ליתן לו אלא דמיו משום דע"י מחילה נעשה כנייר בעלמא ומעיקרא זביני ריעי הוא אבל בנא ב"מ וטורפו מיד הלוקח או שבא אחר ואו' שאלו הוא ואינך דכתב הטור והמחבר בסמוך סל"ד כ"ע מודים דצריך לשלם כל דמי השטר והטעם דשם נשאר עליו שם שטר חוב וצריך הלוה לפרוע להאחר ונם לא ה"ל להעלות על דעתו שימכור דבר שאינו שלו

קרקע עב וירד הלוקח והחזיק בה שאינו יכול למחול
עג ויש מי שחולק [עד] בזו:
לא [קכב] כ (י) לוקח שט"ח שחזר (עב) ומכרו למלוה עד (צט) אינו יכול [עה] למחול [קכג] ל ולא עוד אלא אם מכרו לוקח ראשון לאינש דעלמא (ק) (עג) אין [עו] לוקח ראשון יכול למחול:
לב לו) מ כשמוחל המוכר (קא) [קכד] או יורשיו צריכים לשלם [קכה] נ כל מה שכתוב בשטר החוב (קב) [קכו] מהיפה שבנכסים שהרי גרם לו לאבד השטר והרי הוא כמו ששרפו (קג) ס [קכז] ומיהו שמין השטר כפי מה שהוא כגון אם הלוה גברא אלמא דלא ציית דינא או שאין לו נכסים (קד) [קכח] ואם מת (קה) (עז) ישלמו [עז] יורשיו: הגה (תשו' רשב"א וע' ס"ק ק"ב) (קו) [קכט] ומס מכר לו שט"ח של עכו"ם ומחלו (קז) צריך לשלם לו מא) אף (עה) [עח] הרבית בעלה עליו (קח) [קל] אבל אם נודע שפרוע הוא אע"ג דהוא יכול לחזור ונגבות מן העכו"ם פטור המוחל (רבינו ירוחם נ"י"ד בשם הרשב"א) וכל זה לדעת קצת רבוותא (ב' הדעות בטור וב"י וע' ס"ק ק"ה) (קט) מב) [קלא] אבל (עו) רבים חולקים וס"ל דבכל מוכר בטר חוב ומחנו אין צריך לשלם לו עו אלא הדמים [עט] שנתן לו (טור בשם ע הרא"ש ורב שרירא גאון) [קלב] ומה שהוציא עליו (ד"ע):
לג [קלג] פ בד"א שהמוחל חייב בתשלומין בזמן שהשטר כשר והמלוה ראוי ליפרע ממנו אבל אם טען הלוה שהוא

(קא) לו יורשיו כו' כן הסכמת כל הפוסקי' רבים וגדולים ראשוני' ואחרוני' בכמה דוכתי ודלא כשלטי גבורים בשם ריא"ז פ' הכותב סוף דף חקט"ו שכתב דדוקא מוכר שמחל חייב אבל יורש שמחל אינו חייב לשלם כלום ע"ש

זהות כדעת הי"א בבעה"ת וכבר דחה הבעה"ת סברא זו בשתי ידים ומביאו ב"י והכי מוכח מדברי התו' והר"ן פ' הכותב גבי קריבתיה דר"נ וכן סרא"ם פ' שנים אוחזין והתו' בב"ב פ' מי שמת דף קמ"ז ע"ב ושאר הרב' פוסקי' שכתבו מה שהיתה מרווחת קריבתי' דר"נ שהרי ריבה לשלם מה שמחל' ע"ש מבואר להדיא מדבריה' דיורש שמחל חייב כמו מוכר עצמו וכן עיקר: (קב) מהיפה שבנכסים ל' הרמב"ם מהיפה שבנכסיו כשאר המזיקין ור"ל כדין הניזקין נוכין מן העדיות לקמן סי' תי"ט: (קג) ומיהו שמין השטר כפי מה שהוא שוה למכור ומחנו יורשיו. דדינא דגרמי חייב מדינא ולא משום קנסא כ"כ הטור והוא מדברי בעה"ת שער י"א וכתב שכ"ד הראב"ד ע"ש ולא הביא בב"י ובד"מ שום חולק בדבר ובאמת הרבה פוסקים מאד חולקים ע"ז וס"ל דדיני דגרמי קנסא ולא קנסו בנו אחריו וכ"כ מהרי"ל ומרי"ו ושאר הרבה אחרונים ודבריהם נראה עיקר כמו שהוכחתי לק' ריש סי' שפ"ו וגם הי"א שמביא הרב לק' ריש סי' שפ"א שעיקר ב' דדוקא שפמד בדין כו' הוא דעת מהר"מ שכתב שמעא שכן פסק רינב"א עכ"ל. וכדאיתא במרדכי פ' החובל ובתשובת מהר"מ מרוטנבורג דפוס פראג סי' תתקל"ט ע"ש עוד איתא בתשו' מהר"מ ד"פ סי' ת"ש שפסק מו' הרב דכל דיני דגרמי משום קנס ולא קנסו לבנו ע"ש וא"כ קשה על הר"ב שלא הביא דעת הי"א ופתם כהמחבר וע"ל ריש סי' שפ"ו שהארכתי בזה: (קה) ישלמו יורשיו עיין לק' סי' ק"א שעיקר ב' ס"ק ד' וסי' שפ"א שעיקר ב' בהג"ה ס"ק ט"ו מה שכתבתי בזה: (קו) ואם מכר לו שט"א של עכו"ם כו' ולענין מתנת ס"מ שטר על עכו"ם עיין לק' סי' רנ"ג ס"ק: (קז) צריך לשלם לו אף הרבית כו'. דברי הר"ב נ"ע דנהי שכתב הב"י מתו' כ"ב בשם תשובת רשב"א וכ"כ ר' ירוחם נ"י"ד בשם תשובת רשב"א ומביאו ב"י במתו' ל"ז דצריך לשלם לו גם הריבית מ"מ הרי הרשב"א נופי' בתשובה אחרת נסתפק אם יכול למכור כלל הרבית והיא בתשובת הרמב"ן סי' רכ"ג ומביאו ב"י בקצרה לעיל ריש סי' זה מתו' ה' ע"ם וא"כ כיון שאין הרבית נמכר אע"ג שהיה יכול לגבותו אינו חייב לשלם לו דמניעת הריוח לא מיקרי היזק ופטיעא דהרשב"א בתשובת רמב"ן שם מיירי אף ברבית שעלה כבר כדמשמע התם להדיא ועוד דהא הוליא כן מהש"ם דפ' יש נוחלין ושם מיירי להדיא כן. וגם בחמת נראה דאיית הרשב"א נכונה מן הש"ם פ' יש נוחלין (דף קכ"ד ע"ב) דמוכח התם דהרבית כ"ז שלא נגבה לאו דילה הוא ולהכי אפי' רבנן דאמרי בכור נוטל פי שנים במלוה אינו נוטל ברבית ובע"כ נ"ל דהרשב"א ור' ירוחם שכתבו דצריך לשלם לו אף הרבית מיירי כשזקף הרבית בשטר במלו' ואז ה"ל כנגבו וכדמוכח בש"ס פ' איזהו נשך (דף ע"ב ע"א) כמו שנתבאר בי"ד סי' קע"א אבל מל' הר"ב שכתב צריך לשלם לו אף הרבית שעלה עליו לא משמע כן ול"ע עיין בתשובת מהר"מ מינץ סי' ס"ו: (קח) אבל אם נודע שפרוע הוא כו'. כלומר שכבר פרע ללוקח כו'. בע"ש השמיט הרבה חולקי' וכתב רק דברי המחבר וכן נראה לפע"ד עיקר כהמחבר בש"ס וכן הוא דעת רוב הפוסקים וכמו שאבאר (וכל ראיות התוספ' פ' מי שמת) (עיין מ"ש לעיל סעיף כ"ו ס"ק פ"ח והפוסקים החולקים יש לדחותם כמ"ש לעיל סעיף י"א ס"ק ל"ד ול"ה סעיף ט"ו ס"ק כ"ב וכ"ג ע"ש ועיין בהרא"ש ספ"ק דמציעא ובריטב"א ור"ן פ' הכותב ושאר פוסקים) הלא המה רש"י פ' הכותב להדיא בביאור יותר דצריך לשלם לו כל מה שהיה כתוב בשטר חפי' כתוב בו אלף ומכרו במנה ובב"י כ' דהר"ן כתב כדברי רש"י ובאמת כ' כדברי רש"י ובביאור יותר ע"ש וכ"פ הריטב"א פ' הכותב וכן דעת הרב המגיד וכן נראה דעת הג"י ספ"ק. דמציעא וכ' שכן דעת רבינו חננאל והרמב"ן והרשב"א וכן הבעל העיטור בא' מחילה דף כ"ג ע"א הביא במסקנתו דברי רש"י והכריע כמותו ע"ש וכ"כ בפסקי מהר"מ רקנטי סי' תקל"א דר"ח ור"ת סוברים כרש"י ע"ש וכ"כ בתשו' מהר"מ מרוטנברק ד"פ סי' קכ"ח ע"ש מ"ש ב"י ור"מ ורשב"ם פרק מי שמת (דף קכ"ז ע"ב) חולק אף שנם בבעה"ת שער כ"א ח"ו ראיתי שכ"כ בשמו מ"מ לפע"ד אינו מוכרח דלא כתב שם חנא דצריך להחזיר לו מעותיו וי"ל דמשתמע קנהו בכל שויו וכן משמע בתוס' שם דאין מוכרח לפרש דברי רשב"ם כן ע"ש וכן נלפע"ד עיקר בש"ס דכן משמע לישנא דמגבי ביה דמי שטרא מעליא וכמ"ש רשב"א בתוס' פרק הכותב ושאר פוסקים ועוד דאם כן למאן דלא דאין דינא דגרמי א"ל להחזיר לו אפילו מעותיו שנטל וזה ודאי תימ' היאך יחזיק של חברו כדין וכל א' יעשה קנוני' דימחול שע"א שמכר לחברו אלא ודאי אף למאן דלא דאין דינא דגרמי צריך עכ"פ להחזיר לו מעותיו שנטל וא"כ לדידן דדייניגן דינא דגרמי בע"כ צריך

הגר"א

גבי אף הרבית ואף לבני מערבא דפליגי ברבית משום דס"ל כרבנן כמש"ם (ע"ב) [קל] אבל אם. דשטר פרוע אינו שום כלום כמש"ל סי' קע"ו סי"ב בשנם ראיה מפ' המוליה יין ע"ש: (ליקוט) אע"ג דהוא כו'. עכ"ק ק"ד ח' ופסי' כ"ח ס"ג בהג"ה (ע"כ): [קלא] אבל רבים. מדאמרי' בכתובות שם תיול כו' ואם אינא אמינא דקדושין הכ"ל ומנ"ק פ"ט ח' אלא משום דמחולל כו' ומשונית דבית הכ"ל ס"מ אינא כו' ובעכ"ס קשה כ' ר"ה התוכר: [קלב] ומה שהוציא. בכ"ל סי' י"ד אבל אם כו' ושם ג"כ הוא מדינא דגרמי חייב: [קלג] כו' א. בכ"ל דמי שטרא ר"ל שוה של שטר וזה אינו שום כלום:

הטב

הרבית וא"כ אע"ג שיכול לגבותו ה"ל רק מניעת הריוח דלא מיקרי היזק וכע"כ ל"ל דמיירי כשזקף הרבית בשטר בתלו' ואז ה"ל כנגבו כמ"ש כי"ד סי' קע"א אבל מכשן הרב שכתב צריך לשלם לו הרבית שעלה עליו לא משמע כן וע"ע עיין בתשובת מהר"מ מינץ סי' ס"ו ודוקא בזה ס"ל כן אבל בכא בע"ש ופורפו מיד הלוקח או שבא אחר שלא הוא ואינך דכתב הטו"ו בסל"ד לכ"ע צריך לשלם כל דמי השטר והטעם דשם לא ה"ל להעלות על דעתו שימכור דבר שאינו שלו מש"ה לא הוה שכיחא זביני דרעוא עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דל"ל

המשפט

בהמשכון עד שיגבה אבל אי"ל לתבוע בכ"ד שיגבו לו מהמשכון: (עג) ומכרו למלוה. והיה הא"ל כומ"ם כיון דציקר שיעבוד הגוף כשאר חלוו ס"ה: (עד) אין הלוקח הא'. אבל המוכר הא'. יכ ל למחול ומוכר אחרון א"ל לשלם להלוקח אפי' איקלמוכר הא' לשלם ס"ה: (עד) ישלמו ליורשיו. ולדעת הפוסקים בסי' שפ"ו דדינא דגרמי קנסא ולא קנסו בנו אחריו א"ל לשלם רק דמים שקיבל: (עה) הרבית. והש"ך פסק כיון דהרבית א"י למכור פטור לשלם הרבית: (עו) רבים חולקים. והש"ך בהריב דחייב לשלם כל

דדמים שנתן חייב אפי' לש"ד דלא דאין דינא דגרמי והטעם עמש"ל ס"ק כ"ז: מג) שהוא מזויף. עיין

החושן

הקרקע אחת לא מהני מידי דהא שעבוד נכסים בבר נמכר לגוקח וזה ברור)(אבל מלאתי בריטב"א בחידושיו למכות בתשובה דמצידין אינו בחיים ב' שהוא חייב לחבירו אלף זוז ח"ל מגלן דן מורי הרא"ש ז"ל במי שמכר או נתן שט"ח לחבירו והאריך לו הזמן שזה בכלל מה שאמרו בחלק מזר ומחלו ומוי וכן חייב לשלם מה שהפסיד באריכות הזמן שאומדין שאומדין כמה הי' נותן וכן אם מחל נו זכות ערבות לו שעבוד שום קרקע שמין כמה יפחתו דמי החוב אם כא למוכרו מפני כן ומשלם לו עכ"ל ומשמע דיכול למחול שעבוד קרקע וכ"ל דהרא"ש סובר כשיטת הרמב"ם בטעמא דמחיל' מכוח דמכירות בטרום דרבנן אבל לדידן דקי"ל כשיטת ר"ת דמכירת בטרות דאורייתא אינו יכול למחול רק שעבוד הגוף ולא שעבוד קרקע. ומה"ט ניחא דהש"ע בסעיף כ"ד הביא דצריך לשלם אם מאריך לו זמן ולא הביא מחילת שעבוד קרקע אחת והיינו משום דלא מהני וכמ"ש ואכתי ל"ע בתשובת הרא"ש בכלל ס"ג סי' ה' דמנאר מדבריו דמהני סליק שעבוד קרקע אי מחיבתא אחרי מכר ומכר והא דהרא"ש בכל דוכתי אחר שיטת ר"ת ואפשר דשם כתב אליבי' דר"ף ורמב"ם דס"ל שעבוד דמכירת בטרות דרבנן וא"כ אין מילוק בין שעבוד גוף לשעבוד

קרקע

ביאור

[קכב] לוקח. כ"כ שם אא"כ דאורייתא כו' ושם ע"ז כ' ד"ה קני. היינו שמלא שטר כו': [קכג] ולא עוד. כמ"ש בכ"ק ק"מ מה מכר ראשון לבני כו' דגם בראשון לא נשאר עיקר השעבוד על לוה: [קכד] או יורשיו. דהשלומין אלו הוא מדינא דגרמי וע"ש בתוס' ד"ה תיזיל: [קכה] כל מה. שם דמי שטרא מעליא: [קכו] מהיפה. דמשמ' לאמרי' בפ"ב דב"ק משום דיאא דגרמי' ושם כ' א' מ' דמשור מטלם ממיעוב וע' בכ"מ ע"ז: כ': [קכז] ומיהו שמין. מדאמרי' דמי שטרא ול"ק דמי החוב וכמ"ש תוס' בפ"ק דב"מ ז' כ' ד"ה ויחלוקו: [קכח] ואם מת. חע ג דנקנס לא קנסו בנו אחריו כמ"ש במ"ק וגעין ובכורות כאן הוא ממונא כמש"ל סי' א' ס"ד ע"ש: [קכט] ואם מכר. כמ"ש בכ"ב קכ"ד כ' דלרבי דבבי ממלוה

באר

שבועה ואפ"ה נראה דכאן אי"ל למחול וכן עיקר עכ"ל הש"ך: [עד] בזו. אבל בהשכון דמטלטלי לכ"ע לאו כל כמיני' לאפקועי מה שביד הלוקח. מש"ע: [עה] למחול. שעיקר שעבודו נשאר אצל מלו' הראשון בחתיכה ומה"ט נ"ל דלוקח שט"ח שחזר ומכרו במלוה שני בהשכון מהר"מ מינץ סי' ס"ו דלא כתיבה זכיני דכשטורף ב"מ מלוקח דאית ליה להלוקח שנא דהכא כיון דיש מוחל מעיקרא זביני ריעי ניהו דאיבעי ליה לשנוי שטרא למכתבי' בשמיה ומדלא עביד הכי דין הוא שלא יטול רק הדמים שנתן ע"כ ודוקא בזה ס"ל כן אבל בכא בע"ש ופורפו מיד הלוקח או שבא אחר שלו הוא ואינך דכתב הטו"ו בסל"ד לכ"ע צריך לשלם כל דמי השטר והטעם דשם לא ה"ל להעלות על דעתו שימכור דבר שאינו שלו מש"ה לא הוה שכיחא זביני דרעוא עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דל"ל

משה"א ביאורים

מהמשכון ע"ש ב"ד כיון דצריך תביעת הלוה קודם ושיעבוד הגוף ושיעבוד הגוף אינו נמכר מהני מחילה: מא) אף הריבי'. עיין ש"ך ס"ק כ"ז ובתומים סי' דכוונתו על הריבית שעלה אחר המכירה שמעותיו הרוויחו ולכשנ"ד הא ליתא דא"כ אף מחילה שלו לא מהני כיון דהריוח שכ לוקח הוא ועכצ"ל דגוף המעות לא נקנה כלל דהא מלו' הוא רק השיעבוד נכסים שיש לו קא מקני לי' מדרבנן אבל גוף ההלוא' אינו יכול להקנות לו כלל וכיון דהריבית לא כתב בשטר וכיכא שיעבוד נכסים על הריבית א"י להקנות לו כלל הריבית ולא להתחייב עצמו רק נגד המלוה אין זה כיא מניעת הריוח כמ"ש הש"ך: מב) אבל רבים חולקין. עש"ך ס"ק כ"ט

נתיבות

קצות

למחול וכמ"ש הרמב"ד מדברי הרי"ף דכתב בתחלת שכ"מ אינו יכול למחול דשמאוהו כמאן דמטא לידי' אלמא היכא דמטא נידיה א"י למחול והוכא בב"י ע"ש מיהו היינו דוקא בכתיב ומסירה והני קרקע דא"י למחול אבל אם מסר המשכונא בלא כתיב' לא מהני כיון דגם שייך ביה דרבי יצחק אבל משכון מטלטלין דקול' מדר"י כיון שמסר המשכון קול' ועמ"ש בסימן קכ"ו: לז) כשמוחל המוכר נסתפקתי אם לא מחל כל החוב אלא סילק שעבודו מקרקע א' כל הנו' אם צריך לשלם כפי מה שהזיקו והנה בס"ל פ' שלשים מה' מכירי' הביא שם תשובת הרא"ש כלל ס"ג סי' ה' והוא מוחיב והוא מפרק לה ומתאחר מדבריו דכשמוחל כל החוב תיכף נעשה כל היזק אבל כשמסלק שעבודו מקרקע אחת עדיין לא נעשי' כל ההיזק וע"ש ודבריו אינן מוכרחין דהא חופר קרקע המשופכת בחבירו אמי לא נעשי' כל ההיזק ואפ"ה חייב משום דד"נ ובמנוחר בסי' שפ"ח ע"ש אמנם נראה דבא מהני כלל סילוק המלו' מקרקע א' דהא שעמא דיכול למחול אחרי נמכר הייגו משום דבאחר אלו שעבוד הגוף דאינו נמכר ובמ"ש ר"ש ואפשר דשם כתב אליבי' דר"ף ורמב"ם דס"ל שעמא דמכירת בטרות דרבנן וא"כ אין מילוק בין שעבוד גוף לשעבוד

(חו"מ ח"א) **פא**

הגהות אמרי ברוך

(מחבר סקל"ח)(*)לוקח שט"ח.כ"ב נ"ע לי היכא שהלוקח קנה בתעבד ג' ואח"כ חזר ומכרה למלוה שלא בתעבד"ם אם יכול למחול לדעת הפוסקים דבשבב בתעבד"ם הוי כאלו לדעת הפוסקים דבשבב בתעבד"ם הוי כאלו זקפה שלוה המלוה עליו להקונה:

כה"ת סער כ"ח ל סס כסס בה"ת סער כ"ל כסס הרמב"ן *פי' לפי ענינותו לו חלמוהו ק למד בה"ת זה מהירו"דקידושין פ' האומר וכתבו הרי"ף פ"המקבל ר עור בסס ת' לכיו הרא"ם כלל ס"ט וכ"פ הרשב"א בת' ס הרשב"א סס

הגהות אמרי ברוך

(ס"ך ס"ק ק"י) (י) שמשמע כן כדברי הס בס"ם ספ"ק כו' כ"ב יעוין בלח"מ במס' כתובות דף י"ט כד"ה וז"ל לפרש רבינו יהוסף הלוי כו' ולפי דבריו סס אין לדינו של הרשב"א סס סוס סתיר'מסוגי' דמלוה שוכר דסס אין חוק'לפנינו לסתור המנו מיחס הוא דחייבי' שמא מכרה בהוכתה והשטר יוצא מתי' הלקוחות. גם לפי הסברא דכשמורה המלוה שהשטר אמנה אינו נאמן כתב לאחרים אף דיכול למחול מ"מ לא מאמינין לי'כמיגו מסוס דעולה סי' והוא כמו אאמע"ר וא"ם דברי הרשב"א דכשאומר שמוכר שקיבל הפרעון תשוי נפשי' רשיעא דאם כפרע קודם שמכר השטר למה מכר ואי לאחר מכירה למה קיבל דמי הפרעון על החוב שמכר לאחר אבל במלוה שוכר מחזירין שבאמת לא מכרה הכתובה לאחר דאם מכרה ובאה לעשות קנוניא ובאה הלוה טוב היה יותר לפניה שתמחול עתה משהאמר שנפרע ככר ומכרה דבר שאין לה. אמנם בחידושי רשב"א שמובא בא"ם לבתובות מבואר שנחית לומר שהיכא שמלוה שוכר דוקא שאין הלקוחות לפנינו כו' ומסיים ע"ז ולא משמע הכי התס ע"כ. וא"כ דבריו שבתשו' סותרים דבריו בחידושיו הנ"ל:

לריך לשלם לו כל מה שכ' בשטר וכ"כ רשב"ן ברים ספרו סי' מ"ז להרי' דאף לשמאן דלא דאין דינא דגרמי לריך עכ"פ להחזיר לו מעותיו שנטל והא דקאמר מאן דלא דאין דינא דגרמי מנבי ביה דמי ניירא הייגו כמו שהי' החוב יותר על הדמים שלקחו בהן מלאותו חוב לא משלם אלא דמי ניירא ולמאן דדאין דינא דגרמי לריך לשלם לו כל החוב שהיה בשטר עכ"ל והכי מוכח נמי לפע"ד כדברי האיכא מרבוותא שמביא הרי"ף בפ' הכותב והר"ן שם בשם ר"ח שכתבו דעצמא דיכול למחול משום שיכול לומר עייניתי במוסבני ולא פש לי גביה מידי או פרוע הוא ופשיטא דבכה"ג לריך להם זיר לו מעותיו אפי' למאן דלא דאין דינא דגרמי מ"כ לדידן דקי"ל כמאן דדאין דינא דגרמי לריך לשלם לו כל החוב דאל"כ אאיך קאמר אמימר למאן דדאין דינא דגרמי מנבי ביה דמי שטרא מעליא הא לאמאן דלא דאין דינא דגרמי נמי דינא הכי ואע"ג דהרי"ף והר"ן שם אלקו על פי' ר"ח וסייעתו היינו דס"ל דאפי' מודה שאינו פרוע יכול למחול אבל בהא לא פליגי ודוק. וכן מוכח לפע"ד בספר מקח ומכר לרב האי גאון שער ל"ו שכתב שם מתחלה דמוכר שט"ח לחברו וחזר ומחלו מחול ולריך להחזיר הדמים שנטל וכן אפי' יורש מוחל כדגרסינן אמר שמואל כו' ואח"כ כתב אבל אם כתב השט"ח על שמו א"י למחול כדגרסינן אמר רב הונא בר יהושע אי פקח הוא כו' אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מנבי' ביה דמי שטרא מעליא כו' אלמא דאפי' בלא אמיתר לריך להחזיר לו מעותיו שנטל וא"כ לאמימר לריך לשלם לו כל מה שהי' כתוב בשטר ודוק. ונם הרא"ם אע"פ שבפסקיו כתב דמשמע כדברי התוס' בתשובה לא כתב כן וכדאיתא בב"י וכן פסק בשלטי גבורים פ' הכותב סוף דף תקע"ו בשם ריא"ז וז"ל המוכר שט"ח לחבירו או הנותנו במתנה וחזר ומחלו או שחזר ואמר פרוע הוא או שטען הלוה פרוע הוא ונתחייב המלוה לישבע עליו והוא אינו רולה לישבע הרי זה חייב לשלם ללוקח שנכר לו או לבני שנתנו במתנה כל דמי השטר מלשם שהרי בחזקת שאינו פרוע נתנו לו ועכשיו מתכוין להפסידו בטענותיו היו עדיס מעידים שהיה השטר פרוע בעת שמכרו הרי זה מקחו מקח טעות ואין המוכר משלם ללוקח דמי השטר אלא הדמים שקבל מן הלוקח בלבד ואם נתנו במתנה מתנתו בטלה ואינו משלם כלום ע"כ וכן עיקר. ועיין מ"ש לעיל סעיף י"ח ס"ק ל"ה (ע' בתשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ז): (קי) פטור המוחל מנר מחילתו דלא נרע משורף דלקמן סי' שפ"ו ס"ב: בבאאן הביא הב"י תשובת הרשב"א וז"ל דהלוקח ס"ח מחבירו ואחר ללוקח פרעתיו למלוה יבא ויטבע לי שלא פרעתיו לא אמר כלום ששטרו בידו חזקה לא פרעו ואפי' בא המוכר והודה שפרעו אינו נאמן שאם יש לו מעות יחזיר מעות שנטל ואם אין לו חוסשין לקנוניא ובמקום שחב לאחרים אינו נאמן כדאיתא בפ' האשה שנתארמלה עכ"ל ולכאורה תשובת רשב"א זו תמוה גם נלטרך לו' שהוא חולק על הרמב"ם והט"ו לעיל סעיף י"א וכן על הבעל העיטור והרמב"ן והרא"ם והר"ן והט"ו לעיל סעיף ט"ז ושאר הרבה פוסקים שכולם כתבו שהמוכר נאמן לו' פרוע מתוך שיכול למחול וכ"כ בתשובת מהר"א ן' חייס סי' פ"א דף קנ"ד ע"א ע"ב וסי' נ"ב סוף דף קל"ו שתשובת רשב"א זו חולק אמ"ש הפוסקים לעיל שאם לא יטבע המוכר יפסיד הלוקח וס"ל שאין זוקקין את המלוה ליטבע ע"ם ולא נהירא שיחלוק על כל הפוסקים הנ"ל ובפרט שדברים ברורים ועוד (") שמשמע כן כדבריהם בס"ם ספ"ק דמציעא שהמוכר נאמן לו' פרוע מתוך שיכול למחול ועוד שבנ"י ספ"ק דמציעא משמע דהרשב"א ס"ל כהפוסקים הנ"ל ע"ש לכן נראה דבתשובת רשב"א זו הי' המוכר חיי ללוקח בלאו הכי והי' משתעבד לו שטר זה מדר' נתן ובכה"ג א"י למחול ולומר פרוע וכמ"ש לעיל סעיף כ"ו ס"ק פ"ז והיינו שכ' ובמקום שחב לאחרים אינו נאמן כדאית' בפרק האשה שנתארמלה והתם בפ' האשה שנתארמלה מיירי בשעבודא דרבי נתן. כן נ"ל: (קיא) חוזר הלוקח ונובה מהמוכר מדין אחריות. כל מה ששוה השטר אפי' יותר ממה שנתן בעדו אף כדלק' סי' קי"ו ודו"ק: (קיב) ואם הוציא הלוה שובר שמכרו שהשטר זה פרוע כו' אינו נובה ממשעבדי אלא מעמידו בדין כו' אלמא דאפילו בהיזק בידים דשריפה וכה"נ אין קול לניזקין ולק' סי' קי"ט כתבו בסתם כדברי הה"מ

ביאור

[קלד] נסבמוכר. ב"מ ס"ו ב' לאחריות ס"ם כו': (ליקוט) גם במוכר כו'. ג"כ מה"ע דאמרי' בפ"ק דגמ' שם לא שדי כו' (ע"ב): [קלה] אם שבא. שם: (ליקוט) לפיכך כו' אם שבא כו'. עכ"ב מ"ג ל' מ"ד ב' וקי"ל כר"ז שם לכן לריך לאחריות ס"ם: [קלו] (ליקוט) אם כו'. היינו שאינו שלו (ע"כ): [קלו] (ליקוט) חוזר הלוקח כו'. כל שיווי של שטר לכ"ע כמו בכל אחריות שאף במתנה אם קבל אחריות חייב ואף הנשבע נובה אם הנבית הנשבע שבתשבר הלוה וכיולא כמו בכל אחריות וכמ"ש בכ"מ יו"ד ועי"ז ב' וס"מ. וז"ש ואם הוציא כו' וכמ"ש ל"ה ל' דשומא בשעות הוי (ע"כ): [קלח] (ליקוט) ואם היה כו'. מתני' שם

באר

עיקר כדעת המחבר וכן הוא דעת רוב הפוסקים ע"ם שהביאם והוכיח גם כן בראיות וכיון בחשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ז: [פ] פטור. דהא לא גרם לו היזק במשילמו. סמ"ע: [פא] שלו. פירוש דשמותיהם שוים ואומר שטנו העדים ונחנוהו לו אא"כ דאמר מחמלה אמרתי להעדים שיכתבו שטרי בל שמו כמ"ם הט"ז בסי' ס' ס"ח ע"ם. שם: [פב] ונובה. כל מה ששוה השטר אפי' יותר ממה שנתן בעדו אף להחולקים בסל"ב בהג"ה כ"כ בד"מ ומהרש"ל והב"ח ודלא כהב"י וכן עיקר ועי"ל סימן קט"ז. ס"ך: [פג] עני. בתשובת מבי"ם ס"כ סימן קפ"ח פירש דמיירי כשידע הלוקח שהוא עני אבל בכלל אוגאה ולא בכלל לזה בית וקיבל עליו אחריות וסרפו המוכר אח"כ אינו נובה ממשעבדי אלא מעמידו בדין ונובה ממנו כאלו היה נובה מאחר שסרפו ומוכר שט"ח ומחלו ה"ל נמי כאלו סורפו בחותו שעה שאין המחילה מבטלת המכירה מעיקרא

נתיבות

משה"כ חידושים

כדמיס: (עז) מזוייף ואפי' כדמיס שנתן א"ל המוכר שלא בתנכר שהוא מזוייף ואיהו דאפסיד אנפשי' שלקח שטר שאינו מקויס: (עא) מדין אחריות. היינו כל דמי השטר לכ"ע סמ"ע. ואינו נובה ממשעבדי רק הדמיס שנתן ומה שהשמ"ם שוה יותר דין שבח יש לו ואינו נובה רק מבנ"מ ואם ידע הלוקח שקנאו שאינו שלו אין לו רק דמיס שנתן: (עח) בכלל אוגאה ואפי' המקח מתקייס דאין לשטרות אוגאה ואפי' לא ידע הלוקח שהי' עני בשעת המקח מ"מ אינו מקח טעות הא"ל לחקור ש"ך: (עט) אפי' מלקוחות. דמוחל היזק שאינו ניכר הוא וכדומה בגרמי לית לי' קלא לכ"ע ש"ך: (פ) אפי' מלקוחות

קצות

קרקע והנה מבואר שם מדברי הרא"ם דחיוב תשלומין ליכא ושפטא נראי' דכיון דמוחל שט"מ לריך לשלם מבואר בדברי הרמב"ן בם' המלחמות בשוגא דשיקול הדעת משום דדיבור לא הוה מזיק ממש אלא גורם ואי"כ היכא דמוחל כל הסוב ה"ה גורם אבל אם מוחל שעבור קרקע אמת א"ל גורם דגורם דהא אפי' מוצר בידים קרקע המשועבדת לא הוה אלא גורם וא"כ כי מוחל בדיבור ולא הוי מזיק ממש ה"ל גורם דגורם ומש"ך סי' שפ"ו סק"ג וניחא בזה לייחס מה שהקשו הראשונים בהא דאמרו בפ"ק דמציעא מאן שוכר בשוק בזמן שהאש' מודה יחזיר לבעל וניחוש שמא זכי' לבתובת' בשובת הבאה ס"מ אחיתה לדשמואל דאמר המוכר שט"מ לאבירו וחזר ומחלו מחול והקשו מה מנו הוא כיון דאם תמחול תצטרך לשלם כל דמי השטר ולפי דבריהם שנפרע' קודם אינו מחזיר אלא דמיס שנתן: ונראה דרש"י כתב שם וניחוש דלמא זכה לבתובתה ז"ל והבעל יחזיק בקרקע המיוחדת לבתובתה אלא כדין ע"ם ונראה שהוצרך לזה דאלו מה שיחזיק בגוף הנכסים שמשועבדין בלא"ה לא יצטרך הבעל להוציא אמ"י כלום כיון דספיקא הוא ולכן פרש"י בקרקע המיוחדת לבתובתה שלא כדין ונראה שנאמר להוציא קרקע המיוחדת לבתובתה ליד שלים

חושן

פד שיבורר הדבר אימת נכנ' השובר ועיין בשו"ת בנ"י סי' ס' ואם כן כיון דעיקר קושיא מקרקע המיוחדת לבתובתה בזה ספיר מסני איתא לדשמואל דאי בני מחלה לשעבוד קרקע המיוחדת לבתובתה ולא תיצטרך לשלם דה"ל גורם כיון דאינו מחזקה (מזקה) אלא בדיבור ודיבור אינו אלא גורם וכמ"ש: לח) ה"ז מקח טעות והא דבנמצא שאינו שלו לא הוי מקח טעות ובזה הוי מקח טעות מכוס דנמצא שאינו שלו ליכא מוס בגוף המקח אלא שאינו שלו משא"כ בנמצא פרוע או מחול קודם ליכא שטר חוב כלל רק נייר בעלמא וזה לא קנה נייר רק שט"ם וזה פשוט אלא שראיתי בתומים שכתב בזה מכוס דיפון לבתוב דטרם לקיים המקח דליקים בהיתנותיה משא"כ בזה א"א לקיים המקח פ"ם ואין זה שפתו ומתשו דהא לא אמרי' פ' א"כ טעמא דניהן לבאוב אלא למשעבדי אבל מבטל חוב משמע התם דף ע' דכלא"ה בני אלא העבד פשוט כמ"ם דמש"ה הוי בתן מקח טעות דלא קנה אלא שם"ם וזה אינו אלא נייר אבל נמצא שאינו שלו הקרקע נדקאי קאי וז"ב: לט) אינו נובה ממשעבדי עש"ך שהנים בנ"ע כיון דנזקין

ים

מג) שהוא (עז) מזוייף ואינו יכול לקיימו או שהלוה אלם או עני עז (קי) [פ] פטור המוחל מצד מחילתו: לד [קיב] גם במוכר שט"ח אמרינן אחריות טעות סופר הוא לפיכך אם בא בעל חוב (פג מוכר) וטרף זה החוב [קיג] או שבא אחר והביא ראיה עח ששטר זה [פא] שלו [קיד] או שלקח מהמלוה תחלה וכל כיוצא בזה (קיא) [קיה] חוזר הלוקח [פב] ונובה מהמוכר עט (עז) מדין אחריות (קיב) ואם הוציא הלוה שובר ששטר זה פרוע או שמחל לו המלוה קודם לכן לח) ה"ז מקח טעות והמעות חוזרים (קיג) [קיח] ואם היה הלוה [פג] עני בשעת מכירה (עח) בכלל אוגאה הוא פ אם מכרו [קיט] ביותר * מדמי שוויו פא [קכ] ואין לשטרות אוגאה ק [קכא] ואם העני אח"כ ואינו יכול להוציא ממנו כלום פב אין זה בכלל [פד] אחריות דמזל דידיה גרם:

לה [קכב] ר המוחל מזיק הוא משעה שמחלו פג [קכג] ואפי' קבל עליו אחריות לט) [קכד] אינו נובה ממשעבדי (קיד) (עט) אפילו [פה] מלקוחות שלקחו לאחר מכאן ס אא"כ כתב לו בשעת מכירה (פח) אחזור ואמחול חוב זה

סלו מ"ה לא הוה זביני ריעי ועפ"ר ולא כב"י: עז פטור המוחל כו'. דהא לא גרם לו היזק במחילתו: עח ששטר זה שלו פי' כשמתו דהאי הוא כשמתו דמוכר זה וזו' שטעו העדים והסופר ונתנוהו לו א"כ דאמר מתחלה אמרתי להעדים שיכתבו שטר שלי על שמו וכמ"ש הטור והמחבר בסי' ס' ס"ח ע"ם: עט מדין אחריות ומה"ט טורף מלקוחות שקנו ממכוס מהמוכר בתר שמכר לו זה הסש"ח: פ אם מכרו ביותר מדמי שוויו כו' עפ"ר שם כתבתי שנירסת דפוס ב"י שכתוב בהן ואם מכרו ביותר מכדי שוויו אין לשטרות אוגאה היא יותר נכונה בעיני והפ' בכלל אוגאה הוא ובמכירת שטרות דעלמא אם מכרן יותר מכדי שוויו אין להן אוגאה ה"נ אם היה עני דמשמע כל מה שנתן בעדו הוא יותר משווין אין בודין אוגאה: פא ואין לשטרות אוגאה בשמוך ס"ק פ"ז יתבאר הדין אם מכר לו בתחלת שוויו: פב אין זה בכלל אחריות. פי' אפי' קיבל עליו אחריות בשעת מכירה בפירוש: פג ואפי' קיבל עליו אחריות כו'. ז"ל הטור בכל אחריות שנקבלין בשטר היינו שאם נמצא שמוכר דבר שאינו שלו או אם טרפי ב"ח מוקדם אבל אינו מקבל עליו אחריות אם יעשה שום היזק במה שמכר לו דאם מכר לו בית וקיבל עליו אחריות וסרפו המוכר אח"כ אינו נובה ממשעבדי אלא מעמידו בדין ונובה ממנו כאלו היה נובה מאחר שסרפו ומוכר שט"ח ומחלו ה"ל נמי כאלו סורפו בחותו שעה שאין המחילה מבטלת המכירה מעיקרא

המשפט

משה"א ביאורים

תומים שכתב דאפי' דמים שנתן א"צ להחזיר לו דהא המלות אומר שאינו מזוייף והלוה משקר במה שאומר שהוא מזוייף ובשעת שקנה ראה שאינו מקויים וקנה. ויתוך הדברים המבוארים בסי' זה מאוגאה ושבועי' בשטרות וחלוקת השותפים בשטרות יבואר אי"ה בח"ש כ"א במקומו:

מעיקרא דיימא חספא בעלמא זבין ליה כו׳ : פר סה״ה בנותן כו׳ . פי׳ אע״פ שנתנו לו במתנה ואין בסתם מתנה אחריות להמקבל כיון דלא נתן דמים להנותן אפי׳ הכי מחשב מזיק לו בדבר שכבר זכה בו וחייב לשלם לו כל דמי החוב וגראה דאפי׳ להחולקין במוחל שטר חוב דכתב מור״ם בסתם דסבירא להו דאין צריך לשלם אלא הדמים שנתן להמוכר בעדו מכ״מ בנותן אע״ג דנתנו לו בחנם מודיס דצריך לשלם דמי כל השטר (״) דיכול הלוקח לומר היה עושה לי המקבל הנאות כנגדו כדי דמי כל השטר (עיין ס״ך) : פה פקע ליה ונפטר . וז״ל שם דכיון שאם מחלו הגר הוי מחול משום דשיעבוד נופו של לוה נשאר אצלו גם כי מת פקע ליה ונעשה הפקר וזכה הלוה בגופו דעצמו וה״ל דומיא דמשכנו של ישראל שהוא ביד גר ומת שלא זכה המחזיק כו׳ עכ״ל וכמ״ש הטור בסי׳ ע״ב סעיף ל״ט ע״ש : פו לגבותו אין בו כו׳ דקדק וכתב לגבותו דאז אין נופו של שטר ממון אלא לראייה בעלמא מ״ה אין בו אונאה דאיתמעיט ממ״ש גבי אונאה וכי תמכרו ממכר כו׳ דבעינן שיהא בדבר שנופו ממון הא אם מכר לו שטרות לגזר בו פי לגזותיתו אז מכרן למוכר בשתים להניח בו בשמיו דלדברי הללו נופן ממון הוא יש בו אונאה וכ״כ ב״י : פז וים חולקין וס״ל דביותר ממחלה כו׳ . בטור כתב בשם ר״ת ז״ל על פלגא אין בו משום ביטול מקח ולא פלגא בכלל מוכח דס״ל דאם הטעהו בפלגא המקח בטל גם לק׳ בטור בסי׳ קע״ס ס״ד כתב וז״ל קנאה במעט פחות ממחתיס וכן משמע לק׳ בסי׳ רכ״ז דבפלגא הוה ביטול מקח וא״ל ליותר מפלגא כמ״ם

זה הריני משעבד עצמי ונכסי לשלם דמי חוב זה גובה ממשעבדי (קטו) (פ) [קמה] אפי׳ מ) מלקוחות [פו] שקדמו למחילתו :

לו (קטז) [קמו] ת יש מי שאומר פד (פח) (קיז) שה״ה בנותן שטר חוב לחברו וחזר ומחלו חייב [פז] לשלם לו כדין המוכר שטר הוב וחזר ומחלו :

לז [קמז](קיח)(מא) ח גר שהיה לו מלוה בשטר עד ישראל ומכר השטר לישראל ומת הגר (פב) פה מב)[פח]פקע ליה ונפטר הלוה :

לח ב המוכר שטר לחבירו פו (קיט) ג (פג) מג) לגבותו (קכ) אין בו דין [פט] אונאה ד [קמח] אפילו מכר שוה אלפבדינר(קכא)או שוה דינר באלף(קכב)פז כד][קמט](ויש חולקין

הה״מ וז״ע : (קטו) אפי׳ מלקוחות שקדמו למחילתו . כ״ל הטעם דהוה ליה ללקוחות להזהר שמא ימחול מיד ודמי למ״ש הרא״ש בתשובת והטע״ו לעיל סי׳ ס״א סעיף ז׳ דשמא נתן לו מיד כתיבת ידו ע״ש : (קטז) ים מי שאו׳ כו׳ וכן עיקר דאין חילוק בין מוכר לנותן כיון דחייב מצד מה שנורם היזק במחילתו שמוחל אח״כ והכי מוכח מדברי הרב המגיד שהבאתי לעיל סעיף י״א ס״ק ל״ה וכן מדברי הס״ג בשם רי״ז שהבאתי לעיל סעיף ל״ב ס״ק ק״ט וכן מדברי הריטב״א שכתב״ק שאחר זה: (קיז) שה״ה בנותן כו׳ . כתב הסמ״ע ס״ק פ״ד וז״ל וגראה דאפילו להחולקים לעיל סעיף ל״ב בהג״ה צריך לשלם כאן כל דמי השטר דיכול הלוקח לומר היה עושה לי המקבל הנאות כנגד כל דמי השטר עכ״ל ט״ס יש בדבריו וכך ל״ל דיכול המקבל לו׳ עשיתי להנותן הנאות כנגדו וע״ד שאמרו בפ״ק דמציעא אי לאו דטרח ואזלי קמיה לא הוי יהיב ליה מתנה. ומ״מ אין דבריו נראין לפע״ד אלא נראה דלהחולקי׳ פטור כאן וכן משמע מדברי הריטב״א שהבאתי לק׳ וכן מצאתי בשלטי גבורים פרק הכותב סוף דף תקט״ו בשם ריא״ז וכשתעיין בבעה״ת שטר נ״א חלק ו׳ תראה שדין זה הוא בתוך תשובת הרמב״ן שהשיב לו שם תשובה ארוכה על ענין אחר והרי הרמב״ן ס״ל להדיא כשטת המחבר דלעיל סעיף ל״ב וכמ״ש שכ״י שפ״ק דמציעא על שמו וכן מצאתי במהרש״ל פ׳ מרובה סי׳ י״ד שכתב וז״ל ואי אזר אח״כ המורשה על המרשה בעבור שמחל לו חלקו פטור דהא בנותן שט״ח לחבירו ומחלו פטור לכ״ע עכ״ל אלמא דפשיטא ליה דפטור ומ״מ נראה דמהרש״ל ס״ל כשטת התוס׳ וסייעתם דלמאן דדאין דינא דגרמי א״ל לשלם אלא הדמים שנתן וכן משמע מדבריו שם להדיא

והבאתיו לק׳ סי׳ קכ״ג ס״ק כ׳ עיין שם ופטור לכ״ע דקאמר ר״ל אף למאן דדאין דינא דגרמי וא״כ למ״ש לעיל ס״ק ק״ט דצריך לשלם לו כל השטר א״כ ה״ה הכא בנותן שט״ח צריך לשלם לו כל השטר. כן נלע״ד וכ״כ הריטב״א פ׳ הכותב וז״ל מנבי ביה דמי שטרא מעליא פי׳ מה שהוה החוב בשעת המחילה בין רב בין מעט שחיובו של זה מדין מזיק הוא דקי״ל כר׳ מאיר דדאין דינא דגרמי הלכך אפי׳ קבלו במתנה כו׳ ע״כ וכן משמע מדברי הרב המגיד שהבאתי לעיל סעיף י״א ס״ק ל״ו וכן מדברי הס״ג שהבאתי לעיל סעיף ל״ב ס״ק ק״ט ועיקר : (קיח) גר כו׳ פקע ליה כו׳. כ״כ הבה״ת שטר נ״א סוף חלק ו׳ שכן הסכימו המורים דה״ל דומיא דמשכון של ישראל ביד עכו״ם שלא זכה המחזיק בו דפקע ליה במיתת הגר עכ״ל ואני חפשתי בכל המחברים קדמונים ואחרונים ולא מצאתי מי שהורה כן ונם לא דמי כלל למשכון של ישראל ביד עכו״ם דהתם כיון דאין לעכו״ם על המשכון רק שעבוד ולא קנה ליה משכון כלל דעכו״ם מישראל לא קני משכון לכ״ע אף שלא בשעת הלואתו וכ״ש בשעת פקע שעבודי׳ והא אלו הוה ישראל מהדר לי׳ זוזי דיליה הוה צריך עכו״ם להחזירו ליה משכונייה משא״כ הכא דקני לי׳ לשטרא קנין גמור בכתיבה ומסירה ואלו הוה מוכר מהדר לי׳ מעותיו לא הי׳ המקח חוזר בע״כ של לוקח וא״כ נהי דיכול למחול מ״מ כל כמה דלא מחיל לי׳ דיליה הוא לגמרי דהא קני לי׳ קנין גמור ולא משתברא לומר שבמיתת הגר פקע השטר וכ״ש למאי דקי״ל מכירות שטרות דאורייתא וכ״ע : שוב מצאתי בריטב״א פ׳ האיש מקדש שכתב להדיא כדברי ונתתי שמחה בלבי ת״ל וז״ל שם ואלו אין דאפי׳ יורש מוחל אמרי׳ הא כ״ז שלא מחיל היורש המכירה קיימת ואיכא למימר שהלוה נעשה בשעת מתן מעות כאומר משתעבדנא לכל מאן דאתי מחמתך כ״ז שלא תמחול לי ולפיכך גר שמכר שט״ח ואח״כ מת דפקע שעבוד הנוף נוכה הלוקח מן הלוה שכבר הוא משועבד לו כ״ז שלא פטרו המלוה או יורשיו והרי זה נכון מפי רבינו גר״ו ע״כ : (קיט) לגבותו דאלו לצורך נופן כגון לצור על פי לוותיתו או לבושם וכה״נ יש בהן דין אונאה כן הוא בש״ס ובכ״מ : (קכ) אין בו דין אונאה כו׳ עיין בתשובת מהר״מ מלובלין סי׳ ה׳ במה שפסק בא׳ שלקח מחלוקת שנתנו לו שטר אלא הגר אין לו שום זכות כו׳ עיין בתשו׳ מהר״י אדריכ״י סי׳ שפ״ב

ת בה״ת שער כ״א מסכ״ב א שם כשם הורב המורים דומיא דמשכנו של ישראל ביד עכו״ם שהבאתי בסי׳ ע״ב ב תשובה כ״ת דף כ״ו ע״א ד דאלו מכר׳ לבושם לצור ע״פ לוותיתו יש להם אונאה שם בנתי ע״ב ד הרי״ף שם בר״ל דידו׳ כ״ת ק״ת ע״א וכמשנ׳ שוה כסף וכדמפר׳ רבה בר עולא שם בגמ׳ כ״ק דף י״ד ע״ב וכ״פ

הגהות אמרי ברוך

(סמ״ע ס״ק פד) (״) דיכול הלוחה לו׳ הי׳ עוש׳ כ״ב דיכול המקבל לו׳ הייתי עושה לך הכל :

פתחי תשובה

כד] ויש חולקין. ע׳ ש״ך ס״ק קכ״ב וע׳ בס׳ קין בכתובות ס״פ אע״פ וכפ׳ תניאת הלחה אות מ״ג מה שכתב

חידושי רעק״א

בש״ך אות קי״ח בסופו מפי רבינו נ׳ ע״כ. נ״ב ואם כוהה הגר בפני עדים שכל שעבוד של הטשר הוא לפלוני אבל הוא הגר אין לו שום זכות כו׳ עיין בתשו׳ מהר״י אדריכ״י סי׳ שפ״ב

ביאור

שקדמו. כ״ל סי׳ ס״ח ס״ז: [קמו] ים. כיון דמיומו משום דינא דגרמי ולא משום אחריות: (ליקוט) יש מי כו׳. פיינו כשיטתו בסל״ב וכ״כ ש״ך דלא כסמ״ע ודברי הסמ״ע תמוה מאד שלפ״ד הנותן מתנה לחבירו ונתבטלה המתנה יהא חייב לשלם לו וכמ״ש זריס מאד ופפי׳ רמ״ח ס״ע ויחזיר כו׳ וס״ת (ע״כ): [קמז] גר. ס״ק מ״ז ב׳ וע״ש בתוס׳ ד״ה משכונו כו׳ וכ״ש לשטר

באר

המוכר אח״כ אינו גובה ממשעבדי אלא מעמידו בדין כו׳ אלמא דאפי׳ בהיזק בידים דשריפה וכה״ג אין קול לנזקין וכפי׳ קי״ס כתב בסתם דים קול לנזקין וכ״ע עכ״ל הש״ך : [פו] שקדמו . פירש הש״ך הטעם דה״ל ללקוחות להזהר שמא ימחול מיד ודמי למ״ש הט״ז בסי׳ ס״ח ס״ז דשמא נתן לו מיד כתיבת ידו ע״ש : [פז] לשלם. כתב הסמ״ע וגראה דאפי׳ להחולקים בשל״ב בהג״ה צריך לשלם כאן כל דמי השטר דיכול המקבל לומר עשיתי להנותן הנאות כנגד כל דמי השטר והש״ך חולק ע״ז וס״ל דלהחולקים שם גם

נתיבות משח״כ

שקדמו. דה״ל ללקוחות להזהר דשמא כבר מחל לו ימחול כל רגע: (פח) שה״ה בנותן. דעת הסמ״ע דבנותן צריך לשלם כל הדמים לכ״ע ודעת הש״ך (הסינו) דלאלן דס״ל דאין לשלם רק דמים שנתן פטור בתתי לגתרי: (פב) פקע לי׳ והש״ך

קצות

ים לו קול ובמ״ם בסי׳ קי״ס : מ) מלקוחות שקדמו למחילתם, וגראי׳ לפי מה דקי״ל גבי שעבודא דר״ן דאי״ל למחול אם בן אם רוצה נוכה מן הלוה כיון דמתחייב לו אם ימחול וכיון דאינגלאי מלתא למפרע שנתחייב בכך וכך המלו׳ לוקח אם כן הדר הוי ליה שעבודא דר״ן ולא מהני מחילה ואפי׳ לא נודע בשעת מחילה החוב שייך שעבודא דר״ן וכמבואר סימן פ״ו בש״ך ע״ש ומכ״ש כאן יודע החוב אלא דאם רוצה נוכה מלקוחות ולא מצי אמרי לקוחות זיל ליבי ב״מ אצל הלוה דכיון דכבר מחל לוה גם הלוה ה״ל בלוקח וכמ״ש בש״ך בסי׳ פ״ו וכיון דהלו׳ נמי הוי לוקח רצה מזה נוכה ומ׳ בסי׳ קי״ס : מא) גר. כ״כ בבה״ת שער נ״א שכן הסכימו המורים ובש״ך פסק כדברי ריטב״א ע״ש. וז״ל הריטב״א בפ׳ האיש מקדש ושמעתא דשמואל לאו מכירת שטרות דרבנן וכו׳ אלא שמעתא דכתב ר״ת דשני שעבודים כו׳ ואין המלו׳ יכול למכור שעבוד הנוף דאפי׳ עבד עברי אין נופו קנוי כו׳ וכשמואל שעבוד הנוף מיד נמחל שעבוד נכסים כמואל לוה שנמחל הערב וכו׳ וכ״ת שבכלל הקנאת שעבוד נכסים הרשאי׳ לתבוע ללוה א״כ כשמת המוכר תבטל הרשאי׳ ותבטל המכירה שהרי אינו יכול לתבוע הנכסים שלא יתבע הערב תחלה כדאמרינן התם בדיינא דאתתיה לגבסי הלוה מקמי דליתבע ללוה מסלקין ליה מה״מ אלו אכן אפי׳ יורש מוחל הא כל זמן שלא מחל היורש המכירה קיימת וא״ל שהלו׳ נעשה בשעת מתן מעות כאומר משתעבדנ׳ לך ולכל מאן דאתי מחמתך כ״ז שלא תמחול ולפיכך גר שמת וכו׳ ע״ש . וקשה לי דהא כפ״ק דגיטין שרנו

הגר״א

ועפ״כ: (ליקוט) גר כו׳. וריטב״א חולק ועפ״ד (ע״כ) [קמח] אפי׳ מכר. עכהגנו׳ וג״כ בקידושין מ״ב ב׳ ופתוס׳ דגזין לו א׳ ד״ה אלא כו׳: [קמט] ויש חולקין. עכהגנו׳. וסס בגמ׳ עד כתם עד כדי דמיהם. ס״מ שבקרקעות אמי דינא הכי מדקאמר אף כו׳ וכן בכתובות ל״ט אפי׳ מכרו כו׳ וסס ק״ב עד כדי דמיהם וכ״מ ק״ח זכין בתנא כו׳ אין אוכלא לקרקע״ת וידו׳ עד

היטב

כאן פטור ע״ם דהביא ראיה מן הפוסקים : [פח] פקע. כתב הש״ך דכ״כ בבה״ת שכן הסכימו המורים דה״ל דומיא דמשכונו של ישראל כו׳ כמ״ם בסי׳ ע״כ סל״ט ואני חפשתי בכל המחברים הקדמונים ואחרונים ולא מצאתי מי שהורה כן ונם לא דמי כלל לסי׳ ע״ב דהתם אין לו עליו רק שעבוד כו׳ ע״ש : [פט] אונאה. כתב בתשובת מהר״ם מלובלין סי׳ ה׳ בא׳ שלקח מחתנו שטח״ז שלו דהמכירה בטלה ע״ש ואין דבריו ברורין וכ״ם לפי מה שהעלתי לקמן דאין לשטרות אונא׳ כלל אפילו דינר כאלף וכמ״ם הרי״ף

המשפט חידושים

פסק דלא נפטר בתיתת הגר: (פג) לגבותו. אבל מוכר שטרותיו לבושם או לגזר יש לו אונאה כתו בתשלטלין: (פד) דביותר

חתשן

כו׳ בטעמא דשמ״ם משום דנעם׳ כאומר לך ולכל מאן דאתי מחמתך הקנו לגולדים מאי א״ל והאי קושיא נמי במוכר שט״ח הקנה לגולדים מאי א״ל ולכן נרא׳ לע״ד דודאי אינו מוכר אלא שעבוד נכסים אבל שעבוד הנוף אינו מוכר אבל לא פקע ונשאר אצל הלוקח שעבוד נכסים שהוא הערב דכיון דהלו׳ חייב כ״ז שלא מחל לו המוכר הערב ג״כ חייב ומאי שהקשה הא לא יתבע ערב תחלה לק״מ דהיינו דוקא שהלו׳ בפניהו ויכול לתבוע הלוה לא יתבע הערב תחלה אבל אם אין הלוה בפניהו באופן שאינו יכול לתבוע אותו תובע ערב תחלה וכמבואר בסי׳ ק״ו ולגבי נוקא הטע״ם ה״ל כמי שאין הלוה בפניהו והוא רחוק ממדינ׳ דהא לא קנה שעבוד נופו תובע הערב דהוא שעבוד נכסים וז״ב : מב) פקע לי׳ ונרא׳ דהיינו דוקא במוכר שט״ח אבל מוכר משכון ומת הגר כיון דאינו יכול למחול משכון הנמכר דבע״א קונה משכון א״כ נורה הלוקח ולא פקע בשיתת הגר דהא זכה הלוקח בנוף המשכון והא דאמרינן ס״פ הפרה משכונו של ישראל ביד הגר ומת הגר וכא אחר שהחזיק בה מוציאין אותו מידו התם כיון דהחזיק בה לאחר מיתת הגר והחוב כבר פקע במיתת הגר אין לו במשכון כלום דנעש׳ כאלו כבר פרע הלוה דבוטל משכונו אבל זה שקנה המשכון בחיי הגר לא פקע שעבוד׳ וזה פשוט : מג) לגבותו ורוקא לגבותו אבל לבשם יש בו דין אונאה כמבואר ע׳ הזהב ומזה נמי ראיה למ״ק כ״ם דהנייר הוא בחורת קנין אבל המלוה דאי למשכון היאך מוכרו לבשם הא אין המלוה רשאי להשתמש במשכון :

אין

דמכות כדאיתא בכתובות ר"ל דנרסי' פרק קמא דכתובות דף י"ב ריש ע"א דאל"כ קשיא הלכתא אהלכתא דהא קי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני ובהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג וכו' עי"ש ועיין מה שהקשיתי לעיל ריש סי"ל ועל הב"י ועל הסמ"ג: שוב מצאתי בהרא"ש פרק המוכר את הבית שכתב הוא עצמו דקי"ל הלכה כר"נ בדיני מדפריך בפ' המקבל גבי מלוה אומר חמש והא דקי"ל הלכה כרב נחמן בדיני כו' ע"ש והוא מדברי התוס' פרק חזקת הבתים דף ל"ה וסוף ע"א הרי להדיא כדברי* ; וגם מ"ש הרא"ש דזבן במאתן ושוה מאה הוא לאו דוקא אלא במאתן פחות כו' הוא דוחק גדול ועוד דא"כ מאי קאמר ליה מר קשישא לרב אשי הכי אמרי נהרדעי משמיה דרב נחמן כו' דלמא הך דסבור מינה דקאמרי זבן במאתן ושוי' מאה דוקא קאמרי ואיתימא דבפירוש אמרו זבן במאתן פחות מעט מכ"ש קשה אמאי שינה מסדר הש"ס דבריהם במקום דאיכא למטעי ועוד דא"כ משכחת לה האי דינא דסבור מינה דמלי א"ל לתקוני סדרתיך ולא לעוותי בטפי מפלגא בגווי דהוי אונאה ומאי קאמר ליה מר קשישא הכי אמרי נהרדעי משמי' דרב נחמן אין אונאה לקרקעות סוף סוף היכא דאיכא אונאה לקרקעות דהיינו טפי מפלגא שייך למימר לתקוני סדרתיך ולא לעוותי אלא ודאי מר קשישא ור"א באו לומר דלא משכחת להאי דינא כלל משום דאין אונאה לקרקעות בכל ענין: וגם הראיה שמביא הרי"ף מפ"ק דב"ק שוה כסף דבר השוה כל כסף ומאי ניהו קרקעות ועבדים ושטרות דלית להו אונאה ראיה נכונה היא ומ"ש התוספות והרא"ש דכל כסף היא לאו דוקא הוא דוחק. גם מ"ש בב"י שדעת רבינו חננאל כרבינו תם וכן משמע קצת בהרא"ש לפע"ד ליתא דהמעיין בתוספות פרק האיש מקדש ופרק אלמנה ניזונית ובשאר מקומות יראה דרבינו חננאל לא בא אלא לפרש הירושלמי דבר מופלג דהיינו עד פלגא ונרים בפ' האיש מקדש הא דאמרי' יתר משתות בטל מקח ה"מ במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות אבל לענין דינא יכול לסבור כהרי"ף דרב נחמן ס"ל אין אונאה לקרקעות אפי' דינר באלף ודקי"ל כרב נחמן בדיני ודלא כהירושלמי בשם ר' יוחנן וכ"כ הרמב"ן בספר המלחמות סוף פרק הזהב להדיא בשם רבינו חננאל עיין שם וכן הוא להדיא בתוספות רי"ד בפרק האיש מקדש בשם רבינו חננאל וזה לשונם שם. והא דאמרת יותר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות כך היא כתובה בספרים וכך גורס ר"א ושאר הפרשנים והמורה הפך הגירסא משום דהוה קשיא לי' דבפרק הזהב אמרינן אונאה אין להם לקרקעות אבל ביטול מקח יש להן ולא היא שהרי רבינו ילחק מפאסי זלוק"ל הביא שם הרבה ראיות דאע"נ דכולהו אמוראי אמרי התם דביטול מקח יש להן רב נחמן אמר בדוכתא אחרינא דאפי' ביטול מקחא אין להן ובקי"ל כרב נחמן בדיני והראיות שהביא שם רבינו ילחק הן הן הראיות שהביא גם רבינו חננאל זלוק"ל וכך הוא העיקר עכ"ל גם ה"ר אלעזר בן נתן בפרק הזהב פסק כדברי הרי"ף והביא ראיותיו וכן פסק הרמב"ן בפ' המלחמות סוף פ' הזהב ע"ש שהביא עוד ראיות לזה וכ"פ הריטב"א בפ' אלמנה ניזונית ובפ' האיש מקדש וכן הר"ן שם וכן דעת הגי"א פ' הזהב ובפ' המקבל וגם כתב הגי' שכן דעת הרשב"א והר"ן וכן נראה דעת רשב"ם שהביאו התוס' פ' השולח ריש דף ל"ז גבי כותבים פרוזבל על הקרקע כל שהוא וכמ"ש בחדושי הרשב"א שם ע"ש וכ"פ הסמ"ג לאוין ק"פ והנהת מיי' פי"ג דמכירה וגם דעת הלכות גדולות מוכח כן שהשמיט הך סוגיא דפרק הזהב וכתב הך דהמקבל משמע דס"ל כהרי"ף והרמב"ם דאפילו דינר באלף אין אונאה לקרקעות וכן משמע מדברי ה"ר יונה שהביא הטור והמחבר לקמן סי' ר"ס שעיף ד' ע"ש ודוק וכן עיקר: שוב מצאתי בתשו' מהרשד"ם סי' שע"ז כתב שאין בדורינו מי שיכריע ולכך הוי ספיקא דדינא ומי שחפש אין מוציאין מידו ולפע"ד הדבר מוכרע כמו שכתבתי ורחיות ברורות יתנו עדותן וילדקו: (קכג) דביותר ממחצה כו' והרא"ש וטור כתבו עד פלגא ולא פלגא בכלל ומפלגא ואילך הוי בטול מקח ויש תימה לכאורה על הר"ב ששינה בדבריהם ועיין מ"ש בזה לקמן סי' רכ"ז שעיף כ"ט: (קכד) שטרות אין נשבעין עליהן כו' (") כתב הרב המגיד פ"ב מס' שכירות בשם המפרשים דה"ה משבועה באינו בדשותו פטור וכ"כ הר"ן בפרק שבועת הדיינים בשם הרשב"א וז"ל וכתב הרשב"א בשם מקצת מרבותינו הלרפתים ז"ל דשומר חנם פטור אף משבועה שלא שלח בה יד ושאינו בדשותו דמכל שבועות פטרו הכתוב ואינו בדשותו דכיון דשבועה זו תנאים תקנוה משום שמא מיגיו נתן בה עכ"ל ר"ן. ולפע"ד הרשב"א לא קאמר אלא משבועה שאינו בדשותו דהוי מדאורייתא וכדברי' בש"ם פ' הנזל דף ק"ז ורים פ' בנים אוחזין ג' שבועות משביעים אותו שבועה שלא פשעתי בה שבועה שלא שלחתי בה יד שבועה שאינו' בדשותי והיינו כשיהא פטור משבועה זו מתשלומין לריך לישבע ש"ד שאינו בדשותו (דהיאך יפטר מתשלומין דהא אפשר שהפקדון הוא חמת ידו לכך לריך לישבע ש"ד שאינו בדשותו דהיינו שנגנב או נאבד) ובכה"נ קאמר הרשב"א דבשטרות וכל האך דאיתמעטו משבועה זו והיינו דכתב הרשב"א דמכל שבועות פטרו הכתוב הרי להדיא דמיירי בשבועה דאורייתא והיינו דנקטה נמי דומיא דשלא שלחתי בה יד דהוי דאורייתא. ואין להקשות א"כ מאי קמ"ל י"ל משום דפשטא דמלתא דמתני' משמע דש"א אינו פטור רק משבועה דלא פשעתי מדקתני שומר חנם אינו נשבע נושא שכר אינו משלם קמ"ל דמכל שבועות פטרו הכתוב אבל שבועה שאינו בדשותו דתקנת חכמי' בחידש הגי' בש"ם פרק המפקיד דף ל"ד מטעם דחייסינן שמא עיניו נתן בם נם הרשב"א מודה דחייב בשבועה זו ולענין הלכה אע"נ דמדברי הרמב"ם נראה שפטור מכל שבועה וכמ"ש הרב המגיד בפרק ס' מה' טוען שנראה בדעת הרמב"ם שא"ל ליפטר שאינו בדשותו אף מדרבנן וכן משמע מתשו' הריטב"א שהביא ב"י שהבאתי לקמן ס"ק שאחז"ז מ"מ נ"ל עיקר כהר"ן וכ"כ לקמן וכן ראיתי לקמן סי' ל"ה כעיף י' בבית חדש שכתב דנראה עיקר כהר"ן לדריך ליפטר מדרבנן שאינו בדשותו. אך מה דכתב שם שהרשב"א והטור חולקין אינו מוכרח לפי ע"ד דדעת הרשב"א נראה כמו שכתבתי והטור נמי אפשר דמדאורייתא קאמר לאפוקי מהראב"ד בהשגות פ"ב מה' טוען דס"ל דאף מדאורייתא לריך ליפטר שאינו בדשותו כן משמע פשט דברי הראב"ד למדקדק בדבריו וטעם סברתו נ"ל משום דודאי מפשיעה ושליחות יד פטור משום דאי לאו קרא אפי' שאר דברים לא היה לריך ליפטר אלא שלא שלח בו יד אלא דגלי לן קרא דיפטר והלכך שטרות וחבריהו דאימעטו משבועה מהכך שבועות אימעטו אבל שבועה שאינו בדשותו אפי' אי לאו קרא הוה מיחייבי' ליה מסברא דהיאך יפלה על הדעת שיפטר בלא שבועה דשמא בדשותו הוא (") ולא שבקת חיי לכל מפקידין (נם מ"ש ה"ה פ"ה מה' טוען דשבועה שאינו בדשותו היא מלד גלגול כמו שכתבאר פ"ד מה' שאלה הוא תימא דאדרבה (") עיקר השבועה הרא"ד תימה גדול הוא זה ואולי בדשותו הוא וכופר רל"ד סעיף ה' וכבר תמה עליו הלחם משנה פ"ה מה' טוען והביאו בל"ע ע"ש) והיינו שכתב הראב"ד תימה גדול הוא זה ואולי בדשותו הוא וכופר הוא בו כו' כנ"ל דעת הראב"ד ואף שמדברי ה"ה שם נראה לכאורה דלהראב"ד א"ל לישבע אלא דרבנן מ"מ נ"ל כוונת הראב"ד כמ"ש (אין להקשות א"כ איך מתורץ מה שהקשה הב"ח לקמן סי' ל"ה על הראב"ד מסוגיא דפרק הזהב ד' נ"ח דפריך ממתני' דשקלים כו' ע"ש וכ"כ הגי' פרק הזהב הוכחה זו דפטור אף משבועה שאינו בדשותו אבל לפע"ד לא מוכח מידי דמשבע ליה לס"ם דמתני' דשקלים מיירי דנשבע אלא פשע מדקתני ונגנבו או נאבדו נשבעין לנזברין דאל"כ הו"ל למיתני ואומריס שנגנבו או נאבדו נשבעין לנזברין וק"ל) ואהא פליג הטור אבל מדרבנן י"ל דמודה הטור וכן נראה עיקר אדא דאף מדאורייתא יש לומר דחייב וכדפי' לדעת הראב"ד ואע"פ שהטור כתב על דברי הראב"ד ולא נהירא דכיון דפטרו מעיקר השבועה הטור נמי מאחר שהשבועות אינם אלא דבנראה הסנה זו של הטור ואף דנראה לומר שדעת הטור דאימעטו אימעטו לגמרי מ"מ י"ל כמ"ש דכיון דשבועה שאינו בדשותו מסברא נמי הוה מחייבי' לה לא אימעט'. ותו דגהי דאימעטו מכל שבועות היינו מדאורייתא אבל כיון דמדרבנן נשבע נ"כ שאינו בדשותו א"כ הא ק"ל דמדרבנן נשבעים על עבדי' ושטרות וקרקעות וכדאיתא בש"ס פ' הכותב (דף פ"ז ע"ב) דאפי' שבועות המסנה נשבע עליהן ואע"נ די"ל דלא תקנו שאינו בדשותו רק כשבא לפלס וליכא אלא חשש דעיניו נתן בו אבל כשאינו מפלס לא תקנו דלא חששו שינגול את שלו לגמרי מ"מ נראה דאיפכא מסתברא (וכן נראה מדברי הה"מ שם דכ"ש דהיכא דאינו מפלס שיש חששא זו ע"ש ודוק) דכיון דאפי' היכא דמפלס חששו לשמא עיניו נתן בו כ"ש כשאינו מפלס דאל"כ לא שבקת חיי לכל מפקידי שטרות דיאמר אבד ויפטר לגמרי: (קבה) אם היה שם טענות ודאי. בב"י מביא תשובת הריטב"א בטוען המזרתי אי - לריך לישבע כאן דנאמן במנו דנאמנו ובנאמנו לא היא לריך לישבע דאין נשבעין על טענת שמא ויש מחלוקת רבותיו בזה ומשמע מדברי הריטב"א דהעיקר דלריך לישבע וכן נ"ל עיקר (ועיין מ"ש לעיל סי' ס"ד ס"ק ז') וכן נ"ל מדברי

*בב"י ולפע"ד יש להקשות על הרא"ש גם מאותו סוגיא דמאי הלכתא אהלכתא דלמא בכא אין הלכה כר"נ בדיני לפי ברי"נ בשם שמואל רבו ויש לייסב בדוחק ודוק בביה:

הגהות אמרי ברוך

(ס"ך ס"ק קכד) (") כ' ה"ה כו'. כ"כ מוכח בש"ע לקמן סי' ס"ז: (ס"ך הגי"ל) (") ולא שבקת חיי לכל מפקידין. כ"כ ימוין לי' הרא"ש סוף מס' שבועות: (ס"ך הגי"ל) (") עיקר השבועה הוא שאינו בדשותו. כ"כ נ"ע הא אין כאן פעמת בדי להתובע ובשומר טוען בדי ומה"ת להשביע בטענת ספק. אמנם לפ"ד הר"ן בס"פ כל הנשבעין ומחדושי רשב"א לקידושין דף מ' ע"ל דרק לענין חיוב אחריות שעל השומר ליכא טענת בדי כיון שאין חיובו של השומר כ"א משעת אונסין ואינה אבל לענין הטענה דילמא עודנו בדשותו של השומר אף שאין הטענה בדי מ"מ הוי בדי מקוני דיינים ביעב"ץ ח"א ס"ס פ"ה ובאמקנאמין ע' בתשובתי ח"ם יו"ד סי' קל"ד:

חידושי הת"ם

שם מחבר סעי' ל"ם שערוה. כ"כ דין לאחרי לאזב ע' כמה חילוקי דיניס ביעב"ץ ח"א ס"ס פ"ה ובאמקנאמין ע' בתשובתי ח"ם יו"ד סי' קל"ד:

חידושי רעק"א

ס' מ' שיטבע שמר בראוי. כ"כ היינו שפטר בראוי אלא בגנב ובאבד רק שנאנס דזהו מקרי אמירה בראוי לגבי ס"ם. עיין לקמן סי' כ"ס בס"ך ס"ק ה' ולא כמו שנדחק בתשובה בני אהרן סי' ס':

חכמת שלמה

סעי' מ אבל מפסידין שכרן. כ"כ ע' בנתיבות המשפט וע' בחיבורי למו"מ מהדורא ג' סי' רי"א מ"ם להקשו' ע"ז גם מה שהעלה הס"ך דלשבועה ל"מ קנין ע' בתשו' הכ"ל מ"ם בזה על דברי המח"א ודו"ק ומ"ם כאן המחבר וי"ם מחייבי בפשיעה שעתה דס"ל פופס מזיק הוא וע' בחיבורי לאהס"ז בהשמטות שם הוכחתי מן הש"ס דע"ז דל"ח ע"ב דפופס מזיק הוא ע"ש ודו"ק: שם סעי' מ' וי"ם מחייבין בפשיעה. כ"כ הנה זה הוא דעת הרמב"ם והנכ לי' הרמב"ם בה' מפה"ק פי"ד הל' ה' וז"ל מה בין נדרים לנדבה שבנדר אם בפרים קרבנו ואבד או נגנב אייב באחריותו עד שיקריב כמו שנדר ובשהנדב אם מת או שנגנב אינו חייב באחריותו עכ"ל והנכ יש לדייק לפה נקט כשהנדב מת או שנגנב הו"ל רבותא יותר לאפי' פשע בו פעור אוכא מזה דס"ל דבר"ם דין ש"ח יש לו עליו לחייב בפשיעה דלשיטתו אזיל דפופס מזיק הוא אלא דמזיק הקדש פעור היינו רק מקרבן מעילה ותחומה אבל קרן חייב ומ"ש אח"כ בני ע"מ שאקרבנו בנית חוניו דילא ידי נדרו דהוי כאילו התנה ע"מ שלא אחחייב באחריות לא דשם כידים שבקריבו בנית חוניו אחם שאני כיון דאחר ע"מ שאקרבנו בנית חוניו הוי כאילו התנה בפי' שאפי' בשיזיפו בידים יהי' פטור אבל בסתמא אפשר לומר ה"ז בהזיקו בידים אז בפשע בו חייב ובאנס יש לעיין עוד באומר הרי עלי עולי אם מת באונס אם חייב להביא אחר ובאנס אלי' הרמב"ם שכ' נדרשא אם נגנב אינו חייב אם נגנב ולא נקט אם מת מוכח דבאונס פטור אבל בפשיעה דבאבד אם מת או נגנב משמע דבנדרשא דבנודר אפי' אם מת חייב. ובאמת לע"ע מ"ש לא נקט גם בנדרשא מת ואפשר לשבר דקמ"ל הרמב"ם דחייב באחריותו ומחויב להביא תיכף ומיד כאילו נוף הקרבן קיים ומחויב להביאו ברגל הראשון ואם לאו עובר בב"ת. לכך בנדרשא קמ"ל רבותא דאפי' בגנב או נאבד וא"כ י"ל דיסיה בתלא עוד דלא יעבור על ב"ת כאילו היה קיים לזה קמ"ל דחייב באחריותו כאילו היה קיים ועובר על ב"ת ואי' לו' שיתחיל אולי יהי' בתלא ובסיפא קמ"ל דאפי' מת שבודאי לא יהי' עוד ואי' פטור אלבביאו אחר ומה בנקט ובגנב היינו לרמז דמת דומיא דבגנב דלא כוי באונס אי' פטור וקמ"ל בזה דאם היה מת באונס גם בנדרשא אי' פטור ומוכח מזה דבאונס גם בעובר פטור ועדיין ל"ע בב"ז ובפרש דהרמב"ם שיטה אלי' המשנ' דבמשנ' נקטה ומה אין נדר לנדב' נדר מת אם לא בגנב אינו חייב באחריותו נדב' מת אם לא בגנב אינו חייב וכו' הרי דנקט בשביסם מת והראב"ד שיטה ונקט בדשת אלא ובסיכא מת ע"כ בגנב' אינ' לרמז דבאונס פטור גם בכרי אלי ודו"ק:

באר הגולה

ביאור

פלג יש להם אונאה כו': [קכ] דביותר ממחצה. כ"כ תוס' בב"ק ד"ד ג' לע"ג שבקדושין בפ' בספק הוס' והרא"ש בב"מ בפ' אי דמחצה לית לבו אונאה. והא דירושלמי דקא' עד פלג יש להם אונאה לבל בגיר מפלג כ' הוס' בקדושין דמ"ל ל"ד פלג אלא יותר פורתא וכל הראיות הכ"ל מורים דפלג אין להם אונאה ועפ"ד: [קנא] אפי' הודה במקלת. כתוכות פ"ז ב' בפנמת: [קנב] לו שיש. שם ע"א מעודה כו' סבר כו': [קנג] אבל נשבעין. שם מדרבנן כו'. ובשתוס' דב"ב ל"ג א' ד"ה מנו: [קנד] אבל נשבעין. בפ' הזרבנן כו'. ובשתוס' דב"ב לג א' ד"ה מנו: [קנד] אם היתה. הוס' בפ' בא"ד ויי"ל דאין כו'. וב"מ

באר

דהרמב"ם והמחבר. כ"ך: [צ] דביותר. ז"ל הבמ"ע בפור כתב בשם ר"ת עד פלגא אין בו משום ביטול מקח ובא פלגא בכלל מוכח דס"ל דאם הטעהו בפלגא המקח בטל גם בכו' קמ"ה סי"ד כתב הטור ז"ל קנאה נמעם פחות מתאחים וכ"מ בסי' רכ"ז דבפלגא הוי ביטול מקח וא"ל ליומר מפלגא במ"ש כאן דשם"ך כתב דבתשובת אחרים שאין בו ביטול מקח אלא מטעם דאין הנכה בכתראי אלא מתאיי ודבא ואילך וא"כ עיקר בבנרא הראבו' ע"כ דהאריך להוכיח כן בראיות מהפוסקים: [צא] נשבעים. עיין בס"ך שהאריך בדין זה ודעתו דבכ"פ נשבעין על הבטרות שבועה שאינו בדשותו מה שמידש רב הונא

נתיבות

משפט

מהחלה. בשמ"ע ובס"ך בסי' רכ"ז דשהם אפי' ק' בר' הוי ביטול מקח לדיעה זו אך הש"ך הכריע דעיקר כדיעה קדמיתא ועיקר הם מ"ל הוא מה שהי' שוה בשעה מכירה אף שאח"כ בשעה (פב) אם היה בס. הש"ך הכריע דחייב לישבע שבועה שאינו בדשותו: (פו) טענת ודאי. לע"ג דיש לו הינו דנאנסו לאפטורי משבועה לכ"ש ל"ה: (פז) אבל מפסיד שכרו.

קצות

בר) אין נשבעין ואפי' משבועה שאינו בדשותו בטור מן התורה אלא שדעת הראב"ד פ"ח מטוען דאינו נפטר משבועה זו ועשה נשבעה זו כתב הש"ך דכיון דשבועה שאינו בדשותו מסברא ראוי לחייב אפי' אי לאו קרא ונכון אמרינן דהתורי' לא בטרה שטרות משבועה אלא שבועה בלא פשעתי דאינו מסברא אלא מלא בדרית הכתוב והיינו שכתב הראב"ד ז"ל אימא גדול הוא זה ואולי בדשותו הוא ונכוד בו ע"כ. ובמ"ל ע"פ מטוען כתב דהרשב"א נתבוב' סי' התק"פ כתב בבסיסות בדברי הראב"ד דלריך לישבע על שטרות

חושן משפט

המשפט

חידושים

ואם בכרו לימים ונפסד ביום בבסי אינו הפסיד רק יום הבסי: (פח) בשמר כראוי. ואם נאנס אין לו שכר רק אותו זמן שמר כגון שבכרו לשבוע לבבוע בדיבר ונאנס בתחלת שבוע אין לו אלא חצי דינר. וכן אם אלא שליח בתיגרת לתקוס ס' בשר ונאנס תיכו בתיגרת בחצי הדרך אין לו אלא החצי ואם השליח היה לו שיכוב ואחר יבואר אי"ה בה' שטרות פועלים:

החושן

בשבועה שאינו בדשותו והוסיף מדילי' גם כן דלריך לישבע גם כן שלא שלח בה יד ע"ם וקשה לי לזה ישבע שלא שלח בה יד הא אפילו שלח בה יש נמי ליפטר כיון דשטרות אין נגזלין ואימעטם מדין נזילה ונזל קרקע ובטפה נהר פטור כמבואר פרק הנחל וכן עבדים ושטרות ואפשר דשליחות יד אמירא מגזילה כיון שהיה שומר עליהן ולריך עיון והר"ן בפרק שבועת הדיינים כתב וז"ל וכתב הרשב"א בשם מקצה דבאותו הרלפתים דשם"ם פטור אפילו משבועה שאינו בדשותו ושלא שלח בה דמכל שבועות פטרו הכתוב

ע"ם

מאירת עינים

דמכות כדאיתא בכתובות ר"ל דנרסי' פרק קמא דכתובות דף י"ב ריש ע"א דאל"כ קשיא הלכתא אהלכתא דהא קי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני ובהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג וכו' עי"ש ועיין מה שהקשיתי לעיל ריש סי"ל ועל הב"י ועל הסמ"ג: שוב מצאתי בהרא"ש פרק המוכר את הבית שכתב הוא עצמו דקי"ל הלכה כר"נ בדיני מדפריך בפ' המקבל גבי מלוה אומר חמש והא דקי"ל הלכה כרב נחמן בדיני כו' ע"ש והוא מדברי התוס' פרק חזקת הבתים דף ל"ה וסוף ע"א הרי להדיא כדברי*; וגם מ"ש הרא"ש דזבן במאתן ושוה מאה הוא לאו דוקא אלא במאתן פחות כו' הוא דוחק גדול ועוד דא"כ מאי קאמר ליה מר קשישא לרב אשי הכי אמרי נהרדעי משמיה דרב נחמן כו' דלמא אמרי' דסבור מינה דקאמרי זבן במאתן ושוי' מאה דוקא קאמרי ואיתימא דבפירוש אמרו זבן במאתן פחות מעט מכ"ש קשה אמאי שינה מסדר הש"ס דבריהם במקום דאיכא למטעי ועוד דא"כ משכחת לה האי דינא דסבור מינה דמלי א"ל לתקוני סדרתיך ולא לעוותי בטפי מפלגא בגווי דהוי אונאה ומאי קאמר ליה מר קשישא הכי אמרי נהרדעי משמי' דרב נחמן אין אונאה לקרקעות סוף סוף היכא דאיכא אונאה לקרקעות דהיינו טפי מפלגא שייך למימר לתקוני סדרתיך ולא לעוותי אלא ודאי מר קשישא ור"א באו לומר דלא משכחת להאי דינא כלל משום דאין אונאה לקרקעות בכל ענין: וגם הראיה שמביא הרי"ף מפ"ק דב"ק שוה כסף דבר השוה כל כסף ומאי ניהו קרקעות ועבדים ושטרות דלית להו אונאה ראיה נכונה היא ומ"ש התוספות והרא"ש דכל כסף היא לאו דוקא הוא דוחק. גם מ"ש בב"י שדעת רבינו חננאל כרבינו תם וכן משמע קצת בהרא"ש לפע"ד ליתא דהמעיין בתוספות פרק האיש מקדש ופרק אלמנה ניזונית ובשאר מקומות יראה דרבינו חננאל לא בא אלא לפרש הירושלמי דבר מופלג דהיינו עד פלגא ונרים בפ' האיש מקדש הא דאמרי' יתר משתות בטל מקח ה"מ במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות אבל לענין דינא יכול לסבור כהרי"ף דרב נחמן ס"ל אין אונאה לקרקעות אפי' דינר באלף ודקי"ל כרב נחמן בדיני ודלא כהירושלמי בשם ר' יוחנן וכ"כ הרמב"ן בספר המלחמות סוף פרק הזהב להדיא בשם רבינו חננאל וזה לשונם שם. והא דאמרת יותר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות כך היא כתובה בספרים וכך גורס ר"א ושאר הפרשנים והמורה הפך הגירסא משום דהוה קשיא לי' דבפרק הזהב אמרינן אונאה אין להם לקרקעות אבל ביטול מקח יש להן ולא היא שהרי רבינו ילחק מפאסי זלוק"ל הביא שם הרבה ראיות דאע"נ דכולהו אמוראי אמרי התם דביטול מקח יש להן רב נחמן אמר בדוכתא אחרינא דאפי' ביטול מקחא אין להן ובקי"ל כרב נחמן בדיני והראיות שהביא שם רבינו ילחק הן הן הראיות שהביא גם רבינו חננאל זלוק"ל וכך הוא העיקר עכ"ל גם ה"ר אלעזר בן נתן בפרק הזהב פסק כדברי הרי"ף והביא ראיותיו וכן פסק הרמב"ן בפ' המלחמות סוף פ' הזהב ע"ש שהביא עוד ראיות לזה וכ"פ הריטב"א בפ' אלמנה ניזונית ובפ' האיש מקדש וכן הר"ן שם וכן דעת הגי"א פ' הזהב ובפ' המקבל וגם כתב הגי' שכן דעת הרשב"א והר"ן וכן נראה דעת רשב"ם שהביאו התוס' פ' השולח ריש דף ל"ז גבי כותבים פרוזבל על הקרקע כל שהוא וכמ"ש בחדושי הרשב"א שם ע"ש וכ"פ הסמ"ג לאוין ק"פ והנהת מיי' פי"ג דמכירה וגם דעת הלכות גדולות מוכח כן שהשמיט הך סוגיא דפרק הזהב וכתב הך דהמקבל משמע דס"ל כהרי"ף והרמב"ם דאפילו דינר באלף אין אונאה לקרקעות וכן משמע מדברי ה"ר יונה שהביא הטור והמחבר לקמן סי' ר"ס שעיף ד' ע"ש ודוק וכן עיקר: שוב מצאתי בתשו' מהרשד"ם סי' שע"ז כתב שאין בדורינו מי שיכריע ולכך הוי ספיקא דדינא ומי שחפש אין מוציאין מידו ולפע"ד הדבר מוכרע כמו שכתבתי ורחיות ברורות יתנו עדותן וילדקו: (קכג) דביותר ממחצה כו' והרא"ש וטור כתבו עד פלגא ולא פלגא בכלל ומפלגא ואילך הוי בטול מקח ויש תימה לכאורה על הר"ב ששינה בדבריהם ועיין מ"ש בזה לקמן סי' רכ"ז שעיף כ"ט: (קכד) שטרות אין נשבעין עליהן כו' (") כתב הרב המגיד פ"ב מס' שכירות בשם המפרשים דה"ה משבועה שאינו בדשותו פטור וכ"כ הר"ן בפרק שבועת הדיינים בשם הרשב"א וז"ל וכתב הרשב"א בשם מקצת מרבותינו הלרפתים ז"ל דשומר חנם פטור אף משבועה שלא שלח בה יד ושאינו בדשותו דמכל שבועות פטרו הכתוב ואינו בדשותו דכיון דשבועה זו תנאים תקנוה משום שמא מיגיו נתן בה עכ"ל ר"ן. ולפע"ד הרשב"א לא קאמר אלא משבועה שאינו בדשותו דהוי מדאורייתא וכדברי' בש"ס פ' הנזל דף ק"ז ורים פ' בנים אוחזין ג' שבועות משביעים אותו שבועה שלא פשעתי בה שבועה שלא שלחתי בה יד שבועה שאינו' בדשותי והיינו כשיהא פטור משבועה זו מתשלומין לריך לישבע ש"ד שאינו בדשותו דהיינו שנגנב או נאבד) ובכה"נ קאמר הרשב"א דבשטרות וכל האך דאיתמעטו משבועה זו והיינו דכתב הרשב"א דמכל שבועות פטרו הכתוב הרי להדיא דמיירי בשבועה דאורייתא והיינו דנקטה נמי דומיא דשלא שלחתי בה יד דהוי דאורייתא. ואין להקשות א"כ מאי קמ"ל י"ל משום דפשטא דמלתא דמתני' משמע דש"א אינו פטור רק משבועה דלא פשעתי מדקתני שומר חנם אינו נשבע נושא שכר אינו משלם קמ"ל דמכל שבועות פטרו הכתוב אבל שבועה שאינו בדשותו דתקנת חכמי' בחידש הגי' בש"ס פרק המפקיד דף ל"ד מטעם דחייסינן שמא עיניו נתן בם נם הרשב"א מודה דחייב בשבועה זו ולענין הלכה דמדברי הרמב"ם נראה שפטור מכל שבועה וכמ"ש הרב המגיד בפרק ס' מה' טוען שנראה בדעת הרמב"ם שא"ל ליפטר שאינו בדשותו אף מדרבנן וכן משמע מתשו' הריטב"א שהביא ב"י שהבאתי לקמן ס"ק שאחז"ז מ"מ נ"ל עיקר כהר"ן וכ"כ לקמן וכן ראיתי לקמן סי' ל"ה כעיף י' בבית חדש שכתב דנראה עיקר כהר"ן לדריך ליפטר מדרבנן שאינו בדשותו. אך מה דכתב שם שהרשב"א והטור חולקין אינו מוכרח לפי ע"ד דדעת הרשב"א נראה כמו שכתבתי והטור נמי אפשר דמדאורייתא קאמר לאפוקי מהראב"ד בהשגות פ"ב מה' טוען דס"ל דאף מדאורייתא לריך ליפטר שאינו בדשותו כן משמע מדברי הראב"ד למדקדק בדבריו וטעם סברתו נ"ל משום דודאי מפשיעה ושליחות יד פטור אף מדאורייתא לריך ליפטר שאינו בדשותו כן היא לריך ליפטר אלא שלא שלח בו יד אלא דגלי לן קרא דיפטר והלכך שטרות וחבריהו דאימעטו משבועה מהכך שבועות אימעטו אבל שבועה שאינו בדשותו אפי' אי לאו קרא הוה מחייבי' ליה מסברא דהיאך יפלה על הדעת שיפטר בלא שבועה דשמא בדשותו הוא (") ולא שבקת חיי לכל מפקידין (נם מ"ש ה"ה פ"ה מה' טוען דשבועה שאינו בדשותו היא מלד גלגול כמו שכתבאר פ"ד מה' שאלה הוא תימא דאדרבה (") עיקר השבועה הרא"ד תימה גדול הוא זה ואולי בדשותו הוא וכופר רל"ד סעיף ה' וכבר תמה עליו הלחם משנה פ"ה מה' טוען והביאו בל"ע ע"ש) והיינו שכתב הראב"ד תימה גדול הוא זה ואולי בדשותו הוא וכופר הוא בו כו' כנ"ל דעת הראב"ד ואף שמדברי ה"ה שם נראה לכאורה דלהראב"ד א"ל לישבע אלא דרבנן מ"מ נ"ל כוונת הראב"ד כמ"ש (אין להקשות א"כ איך מתורץ מה שהקשה הב"ח לקמן סי' ל"ה על הראב"ד מסוגיא דפרק הזהב ד' נ"ח דפריך ממתני' דשקלים כו' ע"ש וכ"כ הגי' פרק הזהב הוכחה זו דפטור אף משבועה שאינו בדשותו אבל לפע"ד לא מוכח מידי דמשבע ליה לס"ם דמתני' דשקלים מיירי דנשבע אלא פשע מדקתני ונגנבו או נאבדו נשבעין לנזברין דאל"כ הו"ל למיתני ואומריס שנגנבו או נאבדו נשבעין לנזברין וק"ל) ואהא פליג הטור אבל מדרבנן י"ל דמודה הטור וכן נראה עיקר אדא דאף מדאורייתא יש לומר דחייב וכדפי' לדעת הראב"ד ואע"פ שהטור כתב על דברי הראב"ד ולא נהירא דכיון דפטרו מעיקר השבועה הטור נמי מאחר שהשבועות אינם אלא דבנראה הסנה זו של הטור ואף דנראה לומר שדעת הטור דאימעטו אימעטו לגמרי מ"מ י"ל כמ"ש דכיון דשבועה שאינו בדשותו מסברא נמי הוה מחייבי' לה לא אימעט'. ותו דגהי דאימעטו מכל שבועות היינו מדאורייתא אבל כיון דמדרבנן נשבע נ"כ שאינו בדשותו א"כ הא ק"ל דמדרבנן נשבעים על עבדי' ושטרות וקרקעות וכדאיתא בש"ס פ' הכותב (דף פ"ז ע"ב) דאפי' שבועות המסנה נשבע עליהן ואע"נ די"ל דלא תקנו שאינו בדשותו רק כשבא לפלס וליכא אלא חשש דעיניו נתן בו אבל כשאינו מפלס לא תקנו דלא חששו שינגול את שלו לגמרי מ"מ נראה דאיפכא מסתברא (וכן נראה מדברי הה"מ דכ"ש דהיכא דאינו מפלס שיש חששא זו ע"ש ודוק) דכיון דאפי' היכא דמפלס חששו לשמא עיניו נתן בו כ"ש כשאינו מפלס דאל"כ לא שבקת חיי לכל מפקידי שטרות דיאמר אבד ויפטר לגמרי: (קבה) אם היה שם טענות ודאי. בב"י מביא תשובת הריטב"א בטוען המזרתי אי - לריך לישבע כאן דנאמן במנו דנאמנו ובנאמנו לא היא לריך לישבע דאין נשבעין על טענת שמא ויש מחלוקת רבותיו בזה ומשמע מדברי הריטב"א דהעיקר דלריך לישבע וכן נ"ל עיקר

מדברי

ברי"ם בכם בשמואל רבו בפסק דלא כוותיה אלא ודאי הלכתא אהלכתא דלמא בכא אין הלכה כר"נ בדיני לפי

הגר"א

כ"ו ב' ועי"ם ברש"י ד"ה אי נקטינא כו'. ובס מ"ב ב' אמרה לא אמר לי כו' ואין יכול להשביעה ע"ז וע' במרדכי בס [קנה] וכן. מהני' בקדושין ס"ו ומתני' בשבועה ר"פ הדיינים וכ"מ ד' ק"ב: [קנו] אפי' בפשיעה כו' וכ"כ שב"ת. דאין פיבס. מזיק כמש"ל רק תדין בומר חייב. ב"ק ס"פ החובל ל"ג א' הכוא תרנקי דלקה כו' פשע בה כו' א"ל אחיי והתניא לשמור כו' אלמא כ"מ בפטרה הורה אפי' בפשיעה פטור ובתוס' פ' שבועות הדיינין מ"ב ב' ד"ה בומר חנם. ובתס שומר שכר הוי לרב יוסף כו' ע"ש ובתוס' דב"מ נז ב' ד"ה ס"ח כו': [קנו] אבל תפסיד. ב"מ נח א': [קנח] ויש מחייבים. הדנקא

היטב

בש"ם דחייסינן שמא עיניו נתן בה ע"ש: [צב] ודאי. בב"י מביא תשובת הריטב"א בטוען המזרתי בשטרות אי לריך לישבע כיון דנאמן במנו דנאמנו ובנאמנו לא היא לריך ליפטר אלא שבעת בשמא ויש מחלוקת רבותיו בזה ומשמע מדברי הריטב"א דה

מדברי הרמב"ם פרק ה' מה' טוען דין י' דחייב שכתב שם שטר מארתיו לך להד"מ ישבע היסת והם אמר הנתבע אמת מסרת לי ואבד הרי זה פטור אף משבועת היסת עכ"ל ומביאו רי"ו ני"ד וסטור לקמן סי' ל"ה והא ההם בטוען להד"ם אית ליה מנו דאבד ואפ"ה חייב וכן נראה דעת הסמאבר שכתב וכתב נשבעין היסת אם היה שם שעת ודאי וכן נראה להדיא מדבריו בנדק הבית ע"ם (ועיין מ"ש לקמן סי' ל"ה ס"ד) מ"מ למ"ש לעיל בס"ק הקודם דמ"מ צריך לישבע שאינו ברשותו א"כ בטוען המזרתי פשיטא דהיסת מיהא בע' דאמ"נ דיש לו מנו דנאנסו מ"מ נס אם טוען נאנסו היה צריך לישבע מדרבנן שאינו ברשותו ולא נ"מ בעלמ'דהיכא דאיכ' בטוען היסת משום טענת ברי אמ"נ דיש לו מנו דהיה טוען טענה דלא היה צריך לישבע משום טענת שמא צריך עכשיו לישבע היסת: (קבו) והסברא הראשונה היא עיקר כו'. נאמת כן דעת הרבה פוסקים מאד ובפרט הרא"ש בתשובה שכתב שאין לפסוק כהרמב"ם אלא כתוספות שבבית ראיות ידיעות לדבריהם ונם הב"י נופיה פסק לקמן סי' ס"ח דלא כהרמב"ם וכ"פ בס"ע לקמן ר"ס ל"ה בסתם אבל מה שעשה אלפע"ד דברי הרמב"ם עיקר ומוכרחים בס"ם וראיות התוס' והפוסקים שהביאו עליו לפע"ד אינם ראיות וכמו שאבאר ופשיטא דאין הולכים אחר רוב הפוסקים במקום שנראה לעיניים בס"ם שהדין עם המועטים ובפרט כי הפוסקים לא פסקו כן אלא מכח ראיותיהם וכיון שנסתר הענין נפל הבנין מה שכתבו התוספות והרא"ש והר"ן פרק שבועת הדיינים ומאר פוסקים דהכי מוכח בהדיא ממאי דאמרינן בבוף פרק האובל (דף ל"ג סוף ע"א) ההוא ארנקי דנדקה דאתי לפומבדיתא אפקדה רב יוסף גבי ההוא גברא פשע בה אתי גנבי גנבוה פייביה רב יוכף אמר ליה אבייי והתניא לשמור ולא לאבד לעניים אמר ליה עניי דפ'מבדיתא מקין קיזלהו ולשמור הוא ע"כ אלמא כל הני דמיפעני מהאי קרא אפילו מפשיע' מיפעני: לפע"ד לא מוכח מידי דהתם כיון דמ'מעט מלשמור זלא לאבד לעניים אלמא דלאבד לעניים לאו לשמור הוא נמצא כיון שאין לו דין שומר אלא הוא כאינם דעלמא פשיטא דפטור אף מפשיעה (ופ"כ נס הרמב"ם נופי' ברים פ"ה מה' שאלה ופקדון כתב מי שהפקידו אצלו מעות של עניים ופשע בהם וגנבו פטור שנא' לשמור ולא לאבד לעניים ע"כ) אבל הכא דין שומר יש לו אלא דמיפעני משבועה ומפשיעה לא מיפעני וכמו ביתבאר: גם דאיתי בתוס' פ' הזהב (דף נ"ז ע"ב) שכתבו נראה דאפי' פשע פטור מדפריך לקמן מהשוכר את הפועל לשמור כו' ולא תשני כשפשע כו' ונס זה לפע"ד לאו ראיה היא דהתם מדקתני שבת עליו אפי' לא פשע אחריותו עליו ועוד דליכ' למימר דמיירי שפשע דא"כ ריש"א דקתני אין נותנים לו שכר שבת לפיכך אין אחריות שבת עליו כו' מה בכך שאין נותנים לו שכר שבת הא שומר חנם מיהא הוי לחייב בפשיעה ואף שיש לדמו' ולומר כיון דאין נותנים לו שכר שבת כ"ל כאלו לא קבל עליו שמירת שבת כלל ובשבת ס"ל כאינם דעלמא (*) מ"מ י"ל דמשמע לש"ם דכיון דקבלו בסתם ופריין הוא ברשותו יום השבת ס"ל מיהת שומר חנם עליו ביום השבת: גם מ"ש הראב"ד בהשגות ר"פ ב' מה' שכירות ח"ל ואם אמת הוא שומר חנם לבם אינו נשבע על טענתו אלא פשע שברי אם פשע משלם מכ"ל לק"מ דמודה מקצת ועד א' יוכיח וכבר כתב הוא עצמו על זה ואם נפשך לומר אלא מודה במקצת שאם יודה ישלם ואפ"פ כן אינו נשבע מכ"ל ואחי אם נפשך לומר ודאי אמת הוא ומ"ש הראב"ד שם פ"ז שרי אמרה תורה כלל ופרט אינם נשבע ומשם שהדין הולכים אחר רוב הפוסקים במקום שנראה לעיניים בס"ם שהדין עם המועטים ובפרט כי הפוסקים לא פסקו כן אלא מכח ראיותיהם וכיון שנסתר הענין נפל הבנין מה שכתבו התוספות והרא"ש והר"ן פרק שבועת הדיינים ומאר פוסקים דהכי מוכח בהדיא ממאי דאמרינן בבוף פרק האובל (דף ל"ג סוף ע"א) ההוא ארנקי דנדקה דאתי לפומבדיתא אפקדה רב יוסף גבי ההוא גברא פשע בה אתי גנבי גנבוה פייביה רב יוכף אמר ליה אבייי והתניא לשמור ולא לאבד לעניים אמר ליה עניי דפ'מבדיתא מקין קיזלהו ולשמור הוא ע"כ אלמא כל הני דמיפעני מהאי קרא אפילו מפשיע' מיפעני: לפע"ד לא מוכח מידי דהתם כיון דמ'מעט מלשמור זלא לאבד לעניים אלמא דלאבד לעניים לאו לשמור הוא נמצא כיון שאין לו דין שומר אלא הוא כאינם דעלמא פשיטא דפטור אף מפשיעה (ופ"כ נס הרמב"ם נופי' ברים פ"ה מה' שאלה ופקדון כתב מי שהפקידו אצלו מעות של עניים ופשע בהם וגנבו פטור שנא' לשמור ולא לאבד לעניים ע"כ) אבל הכא דין שומר יש לו אלא דמיפעני משבועה ומפשיעה לא מיפעני וכמו ביתבאר: גם דאיתי בתוס' פ' הזהב (דף נ"ז ע"ב) שכתבו נראה דאפי' פשע פטור מדפריך לקמן מהשוכר את הפועל לשמור כו' ולא תשני כשפשע כו' ונס זה לפע"ד לאו ראיה היא דהתם מדקתני אין נותנים לו שכר שבת אלא אחריות שבת עליו אפי' לא פשע דא"כ ריש"א דקתני אין נותנים לו שכר שבת לפיכך אין אחריות שבת עליו כו' מה בכך שאין נותנים לו שכר שבת הא שומר חנם מיהא הוי לחייב בפשיעה ואף שיש לדמו' ולומר כיון דאין נותנים לו שכר שבת כ"ל כאלו לא קבל עליו שמירת שבת כלל ובשבת ס"ל לתשלומין א

הרתכ"ן והרכב"ח כ כ"י מסכ"ז ורמכ"ם סס מלוקימתא דרב ששת ור' יוחנן כ"מ דף כ"ח ע"א ס עור בסס ת' לחכיו הרח"ם כלל ל"ה סימן ו' ג פסוק בגמרא כ"ב דף ק"ן ע"ב:

הגהות אמרי ברוך

(ס"ך ס"ק קכ"ח) (י) ולפע"ד לא ירדו כו'. כ"ב לע"ג דכוונת הרי"מ שהקנין חל על חיוב תשלומין כשלא יפגע וכבה"ג לא הוי קנין דברים ומתילא כדרולה לפעור ל"ע מתשלומין לריך הוא ל"שבע:

פתחי תשובה

שהוכא לקמן סימן קע"ט ס"ק ח' וכ"מ בתשובת פני יהושע ח"ב סי' ק"ו ע"ש: כו] ולאלמותו ויחלוקו. ע' בתשובת ל"ב סימן ל"ז שכתב דאחוס לו שותפים שחלקו שטרות לא מלי לחיד למחול ללוה על חלקו שהיה לו כבר בשטר הע"ג דקיימא לן אחין שחלקו כלקוחות ואח"כ הוי כאילו מכר לבני חלקו שהיה לו בשטר וקיי"ל דמוכר שע"ח מלי מחיל מ"מ יש לחלק בין אחין לו שותפין שחלקו בשטרות לבין מוכר שע"ח דעלמא דאלת"ה אחיך כייפינן בשטרות לחלוק ולדון בו דין גוד לו חיגור הרי יכול לבא מזה לידי הפסד כו' ושפע החילוק יל דמוכר ש"ח דעלמא לריך הטולית לבא מתחת המלוה לכך מלי המלוה למחול ללוה אבל אחיס לו שותפים אינה מהם שבא לגבות מן הלוה יכול לגבות הכל וא"ל כומ"ם וא"ל שיבא מתחת בעני במ"ם הרשב"א בתשוב הוכא בכ"י סי' ע"ז וסימן קע"ו דמתחלי כשעבד הלוה לפרוע הכל למי מהם שיתבענו ולכך בשחלקו אקא זכותו של בעני לגמרי ולא מלי מחיל ע"ש באורך וע' בתומים ס"ק ע"ב שכתב דגוף הדין כבר קדמו הרמ"א בתשובה סימן ל"ב אך יתעלם אחר כיון דקיי"ל (לעיל סע"ף כ"ח) מבנסת ש"ח לבעלה אי"י לחמול מהום ד"ד בעל כ"ד אשה כרי היכי דיר שיהם שוה אינו יכול לחמול ואף כזו יד שיהם שוה והוא ז"ל פקפק בדאיותיהם אך מעיים ומ"מ בבר הורו זקנים שבדור ומי יריס ראש נגדם ע"שב: כז] ואם הוא שב"מ. עכ"ל בענין אם לריך לומר וכל שעבודיה כו' ולקמן סי' רנ"ג בש"ך ס"ק כ"ע והוא בבה"ע שם ס"ק מ"ב הבריש הש"ך נופיה הבעיקר לדינא בהרין והש"מ דאעפ"ש שלא אמר כו' ובבר עתה על זה בתשובה כ"ב תנינא סימן מ"א דבהרי הש"ך בבבריעתו סותרים זא"ז בסימן ס"ו ובסי' רנ"ג. וכתב שם אך כל זה אם אמר הבבר"מ שיתנו הבשטרות לפלוני בעובדא דתימי' דרב עמרם בב"ב דף קנ"א דהוה לה תלונא דשטרי ואמר' לחוי לעמרם ברי ושם לא אמרה שבחוב יהי' לעמרם רק הבשטרות אבל בלוות' זו (בגדון דידיה) אמר' שפלוני יטול החובות שבשטר ובע"פ הרי שבקנית' בתחת שב"מ גוף החובות פטיעת דלא נרע חוב זה שבשטר תחוב בע"פ דנקי'

חכמת שלמה

דהוי קנין דברים ומכח מ"ב אבל בסי' רל"א בתשו' מוהרא"ם מיירי דהקנין הי' לשלם וע"ז ודאי חל הקנין בב"ל ולא הוי אסמכתא וכזה ראוי לומר כיון דאם יודה חייב לשלם מתילא חייב בשבועה בלי קבלת קנין שלו כדין כל חייבי ממון שמתילא אם כופר חייב לשלם רק דבסתפק די"ל כיון דחיובו ממון הוי רק מרלונו ודעתו. אפשר י"ל דלא הוי דעתו רק בשיוד' אבל לא להתחייב לשלם רק מכח אומדנא והי' נחשב כאילו התנה שלא יכפור לא יצטרך לשבע ואין זה ענין לסי' ס"ו כלל ודו"ק היטב:

להיבוד בידים כו' ומביאו ב"י ומיירי שנתנה לאחיו לגמרי ודלא כהר"ב בד"מ ובהג"ה לקמן ריס סי' ס"א שהבין שנתנו לאחיו בתורת שמירה ולכך כ' דשומר שמסר לשומר בשטרות חייב דגרע מפשיעה וחולק על מהרי"ק שורש י' ולא דק דפשיעה דהרא"ם לא פליג אמהרי"ק ולא מסתבר כלל לומר דגרע מפשיעה וכ"כ הרא"ם נופיה בפסקיו פרק המפקיד דשומר שמסר לשומר אפי' פשיעה לא הוי והכי מוכח בש"ס פרק המפקיד (דף ל"ו ע"ב) והרבה פוסקים וכבר הבנתי לקמן ריס סי' ס"א באריכות על הר"ב בזה ע"ש: (קבח) ואם קנו מידו כו'. כתב ב"י וז"ל וכ"ל דלא קאי אלא אשומר שכר ומשתעבד ע"י קנין להתחייב בתשלומין אבל לש"ח האיך יתעבד ליגבע ע"י קנין ובש"ס נמי אש"ס איתתר עכ"ל וכתב עליו בד"מ וז"ל ולא ידעתי מה חלוק יש בין ש"ס לש"ח בדין זה דהא אף הש"ח יכול להקנו' ולהתנות שיגבע או ישלם עכ"ל וכ"כ בשמ"ע ס"ק ל' דקאי גם אש"ח ובכ"ב בדרכי משה ודלא כבית יוסף עכ"ל ולפע"ד (י) לא ירדו לדעת הב"י דכוונתו דודאי אם התנה השומר אינם שיתחייב לשלם אל הקנין על התשלומין אבל אם אחני שיגבע על מה יחול הקנין אין זה אלא קנין דברים וכ"כ הב"י בספרו בדרך הבית ובבשף משנה להריא"ח אם קנו מיד השומר אינם שיגבע אינו כלום דקנין דברים הוא אבל אם קנו מיד השומר אינם להתחייב לשלם כשומר שכר או כשואל א"ב ע"ל ודבריו נכונים ומוכרחים מסוגיא דש"ס ריש פ"ק דב"ב דפריך אקנו מידו לאחוק ובי קנו מידו מאי הוי קנין דברים הוא ומשני כגון שקנו מידו ברוחו' או שאלך זה והחזיק בשל חברו כו' והוא מוגבים מכל הפוסקים כדלקמן ריס ס' קכ"ז אלמא דאילאו הכי קנין דברים הוא והכי מוכח נמי מדברי הרמ"ם ושטור דלקמן סי' קנ"ז סעיף ד' שכתב וז"ל ואם קנו מידו לעשות בנין א"י לאחוד בו דלאו קנין דברים הוא וכתב הרמ"ם ומיהו דוקא דקנו מיניה דמחייב ליתן כך וכך דדרך הודאה היא א"כ דרך שעבוד דשעבד נפשיה להכי ולאו קנין דברים הוא אבל אם קנו מידו לתת כך וכך או לבנות כיון שאין קנין נופל על החיוב ולא על נוף שנתנו רק על הנתינה עצמה והנתינה אין בה ממש אלא מעשה בעלמא הוי קנין דברים ומני הדר ביה ואינא מרבותא דשבירא להו קנין לתת לאו קנין דברים הוא דלא מקרי קנין דברים אלא שקנו מידו לגלוק או להשתתף או לילך עד כאן וירא' מדברי א"ח הרא"ש ז"ל דלבנות לא הוי קנין דברים עד כאן לשונו הרי דע"כ לא פליגי אלא בלתת ולבנות כיון דהמעות או בנין דבר שיש בו ממש הוא אינו קנין דברים אבל אם קנו מידו להשתתף או לילך כיון דדבר שאין בו ממש הוא הוי קנין דברים ומשמע דאפי' קנו מידו ושעבד נפשיה לא מהני והכי מוכח נמי מדברי הרשב"ן שהבאתי לעיל סי' כ"ב סעיף קטן ד' ואפי' לכ"י ורש"י שהבאתי שם שאני התם דכיון שקנו מידו אלא לאחוד ה"ל קנו מידו לעשות מה שיפסוק משא"כ הכא ודו"ק והכי מוכח נמי לקמן סי' רמ"ה סעיף א' וב' ע"ש וכ"כ בעיר שושן כאן וז"ל ודוקא להתחייב בתשלומין משתעבד ע"י קנין כגון אם יש עדים בשומר חנם אבל לענין שבועה שיתחייב אם אין עדים לא מהני הקנין דאין מועיל הקנין אלא על שעבוד חיוב תשלומין עכ"ל והוא מדברי ב"י דלעיל והיינו כמו שכתבתי דגבי שבועה הוי קנין דברים וכן עיקר: (קכט) קנו מידו כו' ואף על גב דמתנה ש"ח להיות כשואל אף בדברים אלא קנין כדלקמן סי' רל"א סכ"ז שאני התם שהוא שומר חנם וכיון שהוא בדין השומרים יכול הוא לחייב את עצמו להיות כשואל אפילו בדברים אבל כאן שאינו בתורת שומרי' כלל א"א שיחול עליו שום חיוב אא"כ קנו מידו כן העלו הרשב"א והר"ן כ"כ הכ"י פ' הזהב ומביאו ב"י לקמן ר"ס ש"א וכ"כ התוס' פרק הזהב דף נ"א ע"א (ובשמ"ע כאן ס"ק ל' וכן לקמן סי' ש"א ס"ק ז' כתב כן בשם המ"מ וליתא כן במ"ת ולא עיין שפיר בב"י שם ע"ש) ונראה הטעם דבסי' רל"א מתנה להיות כשואל ושואל חייב התם והוי כאילו אמר הריני שואל ודומה להריני כאילו התקבלתי בגדרים כמו שנתבאר בי"ד ס"ס רל"ב משא"כ הכא דאפילו שואל פטור דאין כאן דין שומרים א"כ במה יתחייב את עצמו אם לא בקנין ודוק: (קל) או שותפים כו'. גוד או אגוד כו' הרא"ש ע"ו לטעמייהו לקמן סי' קע"א אזלי אבל כבר כתבתי שם דהר"י הלוי והראב"ד ונמוקי יוסף בשם ה"ר יונה והרא"ה ושאר פוסקים חולקין דאין דין דגוד או אגוד רק באחין שירשו ולא בשותפין ע"ש: (קלא) ואם הוא שע"א כו'. ור' ירוחם בשם תשובת הרשב"א כתב דאין בשטרות דין גוד או אגוד ומביאו ב"י לקמן ס"ש קע"א מחודש ה' וכן הוא בתשובת רמב"ן סי' מ"ג ומביאו ב"י כאן בסי' זה וכ"כ הרב נופיה לקמן סי' קע"א ס"ש י"ד י"ה. דאין דין דגוד או אגוד רק בדבר שהתחייב בתשלומין משתעבד ע"י קנין כגון אם יש עדים בשומר חנם אבל לענין שבועה שיתחייב אם אין עדים לא מהני הקנין דאין מועיל הקנין אלא על שעבוד חיוב תשלומין עכ"ל והוא מדברי ב"י דלעיל והיינו כמו שכתבתי דגבי שבועה הוי קנין דברים וכן עיקר: (קכט) קנו מידו כו' ואף על גב דמתנה ש"ח להיות כשואל אף בדברים אלא קנין כדלקמן סי' רל"א סכ"ז שאני התם שהוא שומר חנם וכיון שהוא בדין השומרים יכול הוא לחייב את עצמו להיות כשואל אפילו בדברים אבל כאן שאינו בתורת שומרי' כלל א"א שיחול עליו שום חיוב אא"כ קנו מידו כן העלו הרשב"א והר"ן כ"כ הכ"י פ' הזהב ומביאו ב"י לקמן ר"ס ש"א וכ"כ התוס' פרק הזהב דף נ"א ע"א (ובשמ"ע כאן ס"ק ל' וכן לקמן סי' ש"א ס"ק ז' כתב כן בשם המ"מ וליתא כן במ"ת ולא עיין שפיר בב"י שם ע"ש) ונראה הטעם דבסי' רל"א מתנה להיות כשואל ושואל חייב התם והוי כאילו אמר הריני שואל ודומה להריני כאילו התקבלתי בגדרים כמו שנתבאר בי"ד ס"ס רל"ב משא"כ הכא דאפילו שואל פטור דאין כאן דין שומרים א"כ במה יתחייב את עצמו אם לא בקנין ודוק: (קל) או שותפים כו'. גוד או אגוד כו' הרא"ש ע"ו לטעמייהו לקמן סי' קע"א אזלי אבל כבר כתבתי שם דהר"י הלוי והראב"ד ונמוקי יוסף בשם ה"ר יונה והרא"ה ושאר פוסקים חולקין דאין דין דגוד או אגוד רק באחין שירשו ולא בשותפין ע"ש: (קלא) ואם הוא שע"א כו'. ור' ירוחם בשם תשובת הרשב"א כתב דאין בשטרות דין גוד או אגוד ומביאו ב"י לקמן סי'

חושן משפט סו הלכות הלואה

השטר ועפ"ר מ"ש עוד מזה : צד משטר ירושה שלה. וה"ה משט"ח שנותן לנחו עם זרעה: צה אין שטרות בכלל דבלי בני אדם אין שטרו בכלל מטלטלים: סז א אין שמיטת כספים נוהגת כו' בפרשת ראה כתיב מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא ינוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמיטה לה' את הנכרי תנוש ואשר יהי' לך את אחיך תשמט ידיך וילפינן מדכתיב וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו כו' שבשני שמיטות הכתוב מדבר בשמיטות קרקעו' שיינו יובל שאינו נוהג בו אלא השמטת קרקעות שהיו חוזרין לבעליהן ובשמיטת כספים דנשמטה ההלוואה מהמלוה והוקשו להדדי לו' שבזמן שאין שמיטת קרקעות (דהוא היובל) נוהג דהיינו בזמן שאין כל יושביה בא"י וכמ"ש ביובל וקראתם דרור לכל יושביה שמטת כספים ג"כ אינה נוהגת: ב ומדברי סופרים שתהא כו' ועשמס כדי שלא תשתכח תורת שביעית מישראל אבל חריסה וזריעה לא אסרו בשביעית וכיובל כדי שלא תשתכח שלא היו רוב הצבור יכולין לעמוד בו לאסור בעבודת קרקע ב' שנים שביעי' ויובל כ"כ התו' בפ' השולח (דף ל"ו ע"ס) דדוקא בזמן שהי' שמטה ויובל נוהג מה"ת היה מקויים בהן הברכה לגדל בשנה ששית לשלשה שנים ולע"ד הי' נראה טעם אחר והוא דכיון דקדושתן תלוי' בארץ ולא שייכא בא"ל וכיון דלא שייכים לעשות בהו דבר בא"ל נם בא"י לא תקנוהו משא"כ שמיטת כספים שהיא חובת הגוף וק"ל ועיין בפירש"י שם ע"א ונם עיין בפרישה מ"ש כאן : ג שהיה נוהג בכרוכיא לבטל המנהג כו' . כ"כ ג"כ הטור בשמו וכתב בסוף ז"ל ואני מיום בואי לכאן איני רן שלא תשמט שביעי' ונם איני סותר מנהגם אלא אני מניחם לדון כמנהגם : ד טעם למנהג כו' נם בתשוב' הרא"ש כתב טעם על שהניחם על מנהגם ז"ל כיון שפשט המנהג שלא להשמיט והכל יודעים זה ה"ל כאלו התנה המלוה ע"מ שלא תשמט בשביעית עכ"ל : ה והעיקר שנת ש"כ כו' והיינו ע"פ חשבון הרמב"ם שעל פי חשבונו שנת פ"ט לאלף הששי היתה שנת שמיטה בימי בעל הטור ובימי רבי לוי בן חביב שנת הרס"ד ובימי הרב ב"י שנת ש"ו ושי"נ ובימי הרב מור"ם ז"ל שנת שכ"ז והכל עולה לחשבון הרמב"ם ועמ"ש בדרים' טעם הרמב"ם ומחשבון זה תדע ממילא שבזמנינו היתה שנת השמיטה בשנת שס"ט ותהיה עוד במהרה בימינו בשנת שע"ו ויה"ר שנזכה במהרה בימינו לקיים המצוה כתיקונו בשמיטת

[קסג] ואם הוא (קלג) [צז] שכיב מרע [קסד] שדבריו בכתובין ובמסירין (לד) קנה גם השטרות : הנה (קלד) ולכן בעל (לה) [צח] שסילק עצמו מנכסי אשתו אף שטרות בכלל וסילק ג"כ עצמו צד משטר [צט] ירושה שלה שעשה לה אביה (מהרי"ק שורש י"ג) [קסה] אבל(לו) אין שטרות בכלל מטלטלים ולכן אם אמר (קלה)מטלטלים לפלוני צה כח] אין שטרות [ק] בכלל (תשובת רשב"ץ סימן תתפ"ה) :

סז דין שמיטה ופרוזבול ובו ל"ח סעיפים :

א [לו] א (א) לא אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה אלא [ב] בזמן שהיובל נוהג ב [ג] ומדברי סופרים שתהא שמיטת [א] כספים ג נוהגת בזמן הזה [ד] בכל מקום : הנה (רמב"ם פ"ט מה' שמטה שער מ"ה והר"ן בשם י"א) כן הוא הסכמת הפוסקים [ה] אבל י"א ג דאין שמטה נוהגת ד בזמן הזה וגרא' שעליהם סמכו במדינות אלו שאין נוהגין דין שמטה בכל בזמן הזה והמנהג היו נוהגין עדיין בזמן הרא"ש כמו שכתב ה בתשוב' (הטור ס"ה הביאו) ג שהיה נוהג °בכרוכיא לבטל המנהג ולא אשמחו ביה ו וכבר כתבו ג"כ האחרונים ז"ל (בד"מ ס"ה הביאו) ד א) [ב] א] טעם למנהג שאין נוהגין שמטה [ו] כמבואר בדברי מהרי"ק שורש ג"כ ז ומהר"ר איסרלן [ז]בח"ה סימן ד"ש ובמהרי"ל(ב)ואין לדקדק אחריהם ובחשבון שנת השמיטה נפלה מחלוקת ה [ח] והעיקר שנת ש"כ ושנת שכ"ז היתה שמטה וא"כ יהי' שנת של"ד הבע"ל שמטה יה"ר שיבא' בהמ"ק ויחזרו אז למצות שמיטין ויובלות כי יבא אל"ה לפרט ח :

שביעית

הרמב"ם הוא שרגיל ליקח לשון הש"ס בקולר ומה שפירשו בש"ס צריך לפרש בלשון הרב זהו הכ"ל שאין ראוי לעקור הירושה מן היורשים אלא ברחיה ברורה כו' יעקב בי רב עכ"ל ונם בתשובת מהר' אלישעזר ן' פשון סי' קס"ה מגדל בדין זה וכתב שנראה שהר"ן סובר לדיעא כהרשב"א ע"ש: מיהו דעת הרא"ש בתשוב' שהביא הטור לקמן ס"ש רמ"א לא נראה כהרשב"א וכ"כ ב"י כאן ובש' ני' תרומה סוף דף ס"ו הקשה על הב"י בזה דהרא"ש שם לא קאמר רק באמר נכסי והרשב"א נופיה בתשו' סי' תתקי"א מחלק שם בין נכסי בכולל ליתנו שטר זה בפרטות ולק"ל דאע"פ דהרשב"א מחלק בכך מ"מ מלשון הרא"ש שב' א"ל קנין שדבריו ככתובים ומסורים והוי כברייא שכתב שטר על השטרות כו' לא משמע כן וכ"כ עוד הרא"ש בתשו' כלל פ"ב סי' ד' להדיא וז"ל ושכ"מ שאמר תנו ס"ח לפלו' ונשתפקת אי אמרינן לא אמר אלא על הנייר בעצמא לצור ע"פ לצוחיתו או דילמא כל מ"ש בו קאמר דע כ' בכל דבר שמועיל שוש קנין בברי' מועיל הדבור בש"מ וכשאמר תנו שטר זה לפלוני הוי כאלו כתב ומסר לו וקנה עכ"ל והיינו שכתב הב"י לקמן סי' רמ"ח דאע"פ שלא אמר רק לשון תתנו שטר זה ולא אמר תנו שטר זה וכל שעבודיה קנה השטר דה"ל כאלו אמר תנו שטר זה וכל שעבודיה והשכיח כן ה' המגיד לדינא וכן נראה לכאורה דעת הר"ן ומביא' ב"י בקצרה כאן וכן לקמן סי' רכ"ג סעיף ל"ו. וכן דעת בעה"ת שטר כ"א סוף ח"ד אבל דעת הרשב"א דבעינן שיאמר תנו שטר זה וכל שעבודיה וכן הוא בתשובת הרשב"א סי' תתקי"ח וכן כתב כ"י פ' מי שמת ואע"פ שהרב המגיד כתב שנאלקו על הרשב"א לפע"ד אין כאן ראיה ברורה נחלוק עליו ונשבדברי הרמב"שאין הכרח כל כך וי"ל שהוא כתב כלשון הש"ס וכמו שפי' הרשב"א והר"ן הש"ס וכתבו שלשון קצרה אחזו בש"ס כך יש לפרש דברי הרמב"ם וכן ראיתי בתשוב' מבי"ט חלק ב' סי' י"ח שסאל דין זה מן מהר"י בי רב והשיב לו שדעת הרבה מן הפוסקים שאין בדבריו כלום אם לא נזה ש"מ שיתנו לו הוא וכל שעבודיה דאית ביה וראה שכך דעת הרמב"ם אע"פ שקצר בלשונו והטעם כמ"ש הרשב"א כו' ומה שלא פ' הרמב"ם הוא שרגיל ליקח לשון הש"ס בקולר ומה שפירשו בש"ס צריך לפרש בלשון הרב זהו הכ"ל שאין ראוי לעקור הירושה מן היורשים אלא ברחיה ברורה כו' יעקב בי רב עכ"ל ונם בתשובת מהר' אלישעזר ן' פשון סי' קס"ה מגדל בדין זה וכתב שנראה שהר"ן סובר לדיעא כהרשב"א ע"ש: מיהו דעת הרא"ש בתשוב' שהביא הטור לקמן ס"ש רמ"א לא נראה כהרשב"א וכ"כ ב"י כאן ובש' ני' תרומה סוף דף ס"ו הקשה על הב"י בזה דהרא"ש שם לא קאמר רק באמר נכסי והרשב"א נופיה בתשו' סי' תתקי"א מחלק שם בין נכסי בכולל ליתנו שטר זה בפרטות ולק"ל דאע"פ דהרשב"א מחלק בכך מ"מ מלשון הרא"ש שב' א"ל קנין שדבריו ככתובים ומסורים והוי כברייא שכתב שטר על השטרות כו' לא משמע כן וכ"כ עוד הרא"ש בתשו' כלל פ"ב סי' ד' להדיא וז"ל ושכ"מ שאמר תנו ס"ח לפלו' ונשתפקת אי אמרינן לא אמר אלא על הנייר בעצמא לצור ע"פ לצוחיתו או דילמא כל מ"ש בו קאמר דע כ' בכל דבר שמועיל שוש קנין בברי' מועיל הדבור בש"מ וכשאמר תנו שטר זה לפלוני הוי כאלו כתב ומסר לו וקנה עכ"ל והיינו שכתב הב"י לקמן סי' רמ"ח

בשמיטת

על תשובת הרא"ש שם ועיין עוד בתשו' הרא"ש כלל פ"נ סי' ד' עכ"ל וכ"פ הב"ח שם. אך לענין דינא ל"ע עדיין שנראה מדברי הב"ח שם שפסק כן מפני שהרמב"ם והר"ן נ"כ סוברים כן וכבר כתבתי שאין זה מוכרח בדעת הרמב"ם והר"ן וכן ראיתי בר' ירוחם נתיב כ"ד שלא כתב אלא דברי הרשב"א וז"ל שם וכתב הרשב"א דוקא בשכלל כל נכסיו אז יועיל בשטרות אפי' לא אמר וכל שעבודא דאית בהו אבל בעבודא דאית בהו דבכלל אלא יועיל בבר' לא יועיל בשכ"מ עכ"ל וע' בתשו' מהר"מ אלשיך סי' ד: (קלד) ולכן בעל שסילק כו' דוקא בשעת חופה וכן מיירי במהרי"ק שורש כ"כ הריב"ש סי' ס"ד וקי"ב וה' המגיד פ' כ"ג מה' אישות הביאו ב"י בא"ע ס"ס ס"ט וז"ל בכותב לה ועודה ארוסה א"כ בכותב לה בשעת כניסה אבל אחר נישואי' לא מהני סילוק כו' ומ"ש בשעת כניסה לחופה מיירי בעודה ארוסה לאפוקי לדידן דמאחרסין בשעת החופה וכמ"ש הרשב"א והר"ן והמחבר והר"ב בא"ע ר"ס ל"ב דקודם אירוסין לא מהני סילוק מ"מ אחר נישואיה לכ"ע לא מהני סילוק וכדאיתא בש"ס ר"פ הכותב ופוסקים ונתבאר בא"ע שם ע"ס ולפ"ז גם דברי הר"ב בכאן צריך לפרש דכתב לה בעודה ארוסה ולדידן דמאחרסין בשעת החופה לא מהני סילוק ודו"ק : (קלה) מטלטלים לפלוני אין שטרות בכלל. ואפי' אמר נכסי מקרקעי ומטלטלי אין שטרות בכלל אלא מה שבפרט ול"ל מקרקעי ואחר נכסי נמ"י וע"ש ובדברי מהר"ם כתב על מ"ש הטור ורשב"א דשטרות הוי בכלל נכסי אבל נכסי מקרקעי ומטלטלי אין שטרות בכלל כו' הבין דהכ"י פליג ע"ש . ולא דק :

סז (א) אין שמיטת כספים. עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' ס"ד ובתשובת מהרשד"ם סי' ס"א ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' ל' וסי' קפ"ו : (ב) ואין לדקדק

ביאור

[קסג] ואם הוא ס"פ שם וכו' ס"ג: [קסד] שדבריו. שם קי"א א' איתיה דרב עמרם כו':[קסה] אבל אין. כתובות ק"ב : סז [לו] אין. גטין ל"ו ת' ורבא ל"פ עליה דהכי בהא וכמ"ש תוס' שם ד"ה מי וכן סובר הרמב"ם שם הל' עז . ועכ"מ שם ולא כרא"ש ורש"י ד"ה רבא כו' ורמב"ן דפ"ל דה' כרבנן: [ג] בזמן שהיובל. שם כפי' תוס' בזמן הש"י ג' ,רושלמי וכסיא דת"כ כרבנן הוא: [ג] ומד"ס. שם: [ד] בכ"מ. בקושין ל"א ג' והיינו בזופ"ז כמ"ש בירושלמי פ' בתרא דשביעית הל' ג' ע"ש וכן בברכה תקומות בגמ' נטין לז ב' אבא בר מרתא כו' כי אתא לקמיה דרב כו' ושם ע"א רב אשי מקני כו' ובכמה מקומות: (ליקוט) ירושלמי א"ר הונא קשייתא קומי ר' יעקב בר אחא בגזירות מדי' דמעשרות דמהני על ד"ת א"ר אמי ומי שמעת מן המלות הבליות בתרא ופרי' והשמטת כספים נוהג בין בארץ בין בח"ל ד"ת אמר ר' יוסי ואמר זה דבר השמטה שמוט בשנה שהשמיטה נוהגת ד"ת בשמטת כספים נוהגת בין בארץ בין בח"ל ד"ת ובשנה שהשמטה נוהגת בכספים נוהגת בין בארץ בין בח"ל מדבריהם אמר כ"מ דמעשרות ד"ת מודה בשמיטה שהיא מדבריהם דתני זה דבר השמטה שמוט ר' אומר שני שמיעין הללו שנתם אחרון ויובן בשנה שהיובל מהג שמיטה ובגלות הנהג מדבריהם כו' (ע"ש): (ה) אבל ד"ת. הוא הרז"ה שב' דוקא בזמן שהיובל נוהג מדרבנן שיובל ושמיטה קשר אחין נפרד הוא והיו נוהגין יובל עד שבטלו ב"ד וכ' דשמטה צריך ג"כ קדוש ב"ד והוא בכלל מ"ש אחם מקדש ושמחם' דערכין י"ג ת' ד"ה סבר כו' ועי"ש בסמ"ק והרמב"ן דחה דבריו וס"ל דאפי' מדאורייתא נוהג כרבנן ובפרש"י דרבא פליג על תנאי בהא ועי"ש: [ו]בדברי מהרי"ק. שם כ' דסמכינן אר' יוחנן בגטין לז דקא' שטר בזמ"ש דקא' דוקא לכ"ש התרחיק ה"ש שם כ' ע"י כ' דק"ל כב"ש בהא וליתא דהסוגיא לכ"ש דלא כב"ש ומ"ש בס"ב וסי' ק"ח ס"י"ח ו"ש ועש"ך סי' ק"ח סקי"ח ע"ש : [ז] בח"כ. שם ר' דסמכינן אחר תירוצא שתי' ר"י בתרומות ומעשרות אחין נוהג אלא בתקומות הסמוכין לא"י כמו בכל

באר

ששמא זו שמא יתקלקל סובו של א' מהם אין לבטל החלוקה מעיקרא עכ"ל . סת"ב : [צז] שכ"מ . בתב הרמב"ם פ"י מה' זכייה והס"ו בסי' רכ"ג ס"כ דאם אמר תנו שט"ח זה לפלוני זכה בשטר ואמר אע"פ אלא משך והס"מ והר"ן פירשו דבריו דאע"פ שלא אמר ובל שעבודיה לא אמר כן והשכיח הס"מ כן לדינא וכ"ל לכאורי' דעת הר"ן וכן דעת בעה"ת אבל דעת הרשב"א שלא אמר כן לא משמע כן וכ"כ עוד הרא"ש בתשו' כלל פ"ב סי' ד' להדיא וז"ל ושכ"מ שאמר תנו ס"ח לפלו' ונשתפקת אי אמרינן לא אמר אלא על הנייר בעצמא לצור ע"פ לצוחיתו או דילמא כל מ"ש בו קאמר דע כ' בכל דבר שמועיל שוש קנין בברי' מועיל הדבור בש"מ וכשאמר תנו שטר זה לפלוני הוי כאלו כתב ומסר לו וקנה עכ"ל והיינו שכתב הב"י לקמן סי' רמ"ח על תשובת הרא"ש שם ועיין עוד בתשו' הרא"ש כלל פ"נ סי' ד' עכ"ל וכ"פ הב"ח שם. אך לענין דינא ל"ע עדיין שנראה מדברי הב"ח שם שפסק כן מפני שהרמב"ם והר"ן נ"כ סוברים כן וכבר כתבתי שאין זה מוכרח בדעת הרמב"ם והר"ן וכן ראיתי בר' ירוחם נתיב כ"ד שלא כתב אלא דברי הרשב"א וז"ל שם וכתב הרשב"א דוקא בשכלל כל נכסיו אז יועיל בשטרות אפי' לא אמר וכל שעבודא דאית בהו אבל בעבודא דאית בהו דבכלל אלא יועיל בבר' לא יועיל בשכ"מ עכ"ל וע' בתשו' מהר"מ אלשיך סי' ד: (קלד) ולכן בעל שסילק כו' דוקא בשעת חופה וכן מיירי במהרי"ק שורש כ"כ הריב"ש סי' ס"ד וקי"ב וה' המגיד פ' כ"ג מה' אישות הביאו ב"י בא"ע ס"ס ס"ט וז"ל בכותב לה ועודה ארוסה א"כ בכותב לה בשעת כניסה אבל אחר נישואי' לא מהני סילוק כו' ומ"ש בשעת כניסה לחופה מיירי בעודה ארוסה לאפוקי לדידן דמאחרסין בשעת החופה וכמ"ש הרשב"א והר"ן והמחבר והר"ב בא"ע ר"ס ל"ב דקודם אירוסין לא מהני סילוק מ"מ אחר נישואיה לכ"ע לא מהני סילוק וכדאיתא בש"ס ר"פ הכותב ופוסקים ונתבאר בא"ע שם ע"ס ולפ"ז גם דברי הר"ב בכאן צריך לפרש דכתב לה בעודה ארוסה ולדידן דמאחרסין בשעת החופה לא מהני סילוק ודו"ק : (קלה) מטלטלים לפלוני אין שטרות בכלל. ואפי' אמר נכסי מקרקעי ומטלטלי אין שטרות בכלל אלא מה שבפרט ול"ל מקרקעי ואחר נכסי נמ"י וע"ש ובדברי מהר"ם כתב על מ"ש הטור ורשב"א דשטרות הוי בכלל נכסי אבל נכסי מקרקעי ומטלטלי אין שטרות בכלל כו' הבין דהכ"י פליג ע"ש . ולא דק :

הגר"א

ומלרים לא"ב דאלה מוהגת בכ"מ שרמ"א קלת לא"כ הגוף בעל הנשמה ולא בעל הקרקע יכ"ם השמטת כספים שהוא חובת הגוף מ"מ כיון דתורה אלי לים כיוכל לא"ב דכל הראשונים כ' דהכנו בא"ל בכ"מ ומהנו בן בעלמה אינהו ס"ל כה' אחרים אחרונו בבנינו אין נאמר בכלל החורבן ולכן בכל הספרים נ"ב בע"ד ב' ונעשי חד שהא ובע"ת שם יבע"ז שם דקא' ונקבול מפלה תרי כ' בשם בגחונים דאתי אף לרבנן מזוס דלאחר החורבן לא מנו יוצלים לקדם שמיטין והיא דערכין ל"ח כ' מנו יוצלין כו' דוקא בזמן הבית ובו' עוד שם דכל המצות שהיה שייכה לבריאה שבולה שלנו מיונין נמלא למנייניהו תרב הבית בשנת ג' אלפים תתכ"ט והיא היתה שנת השביעית בכ"ל ישמש ואילך לא מנו רק ז' כ"ל נמלא שנתה ש"ך לאלף הששי היא לאחורבן אלף ואל"ל כי תשבת בלולי כו' בכל בז' ז' ב"ה לפרש"י דערכין שפי' דבשנת תכ"ח תרב הבית והיא היתה מולאת שביעית הוא ג"כ החשבון בחשבון הרמב"ם רק שפי' דמ' דע"ז כר"ז בתי' ראשון דערכין במ"ם תוס' בע"ז ב' רשב"ם ע"ם ועי"ם בראש"ם וכ' לפ"ז שנת ע"ד היתה שנת השמיטה יכ"ז לשנה שנייה לבריאה והיא שנת ע"ה לבריאה וכ"כ בטיר"ש בסל"א ולרש"י בשנת פ"ט וכן עיקר והוא ג"כ חשבון הרמב"ם ועי"ש בנ"י וכ"כ בטאמ"ם כפי ג' ס' ולרש"י בשנת פ"ט וכן עיקר ועי"ש בר"מ מ"ש בשם מהר"ל חביב ע"ש ועוד חידש הרמב"ם שכל החשבונות של הגמ' הכל משנה שנייה בכ"ל: (ליקוט) והעיקר כו' דעת רש"י בערכין שנת תכ"ח תרב בין לתי' דרב אשי והסוגיא דע"ז דע"כ הוא לר"י ל"ל כתי' ראשון ל"כ כתי' בע"ז שם ופ' כר"י ע"ש אבל

היטב

לאפוקי לדידן דמאחרסין בשעת החופה לא מהני סילוק עכ"ל ועיין בא"ע ר"ס ל"כ : [צט] ירושה . והר"ה משט"ח שנותן לכתו עם זרעה : סמ"ע : [ק] בכלל . דבלשון בני אדם אין שטרות בכלל מטלטלים כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך בשם כ"י דאפי' אמר נכסי מקרקעי ומטלטלי אין שטרות בכלל אלא מה שבפרט וא"ל מקרקעי ואחר נכסי אע"פ שלא אמר בכל

סו [א] כספים . אבל חריסה וזריעה לא אסרו בשביעית וכיובל שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו כ"כ התו' פרק השולח ולי נראה עשה אחר דכיון דקדושתן תלוי' בארץ ולא שייכא בא"ל וכיון שבן גם בא"י לא תקנוהו משא"כ שמיטת כספים שהוא חובת הגוף עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' ס"ד ובתשובת הרשד"ם סי' ל' וסי"ח וקפ"ו : [ב] עשה . גם בתשובת הרא"ש כתב עשה על שהניחם

תשובה

סו א] עשה למנהג. עבה"ש וע' בת' תשבנות יעקב סי' ל"א כתב עוד עשה אחר ולי"ת זכות על מנהג ישראל ע"ש. ועיין בלבוש סעיף ח' שכתב מיהו רוב הפוסקים הסכימו שהע"פ שהה"ת אינה נוהגת בזה"ז מ"מ תקנת חכמים הוא שהשמיטת כספים תהא נוהגת זכר לשביעית כו' ובסעיף ט' כתב וז"ל ומהגינו שאין אנו מוחשין כלל לשביעית קולא גדולה היא לעבור על דברי חכמים שיש בה מיתה בידי שמים ויגשכנו בתם ונדולי חכמים שאחרונים הם רבינו יוסף קולן בשורש ל"ב ורבינו ישראל בעל הה"ד אחרו דרכים לקיים המנהג אבל הם דחוקים מאד וליתנייהו אלינא הלכתא ועי' בדבריהם ותמצא שאין לנו

המשפט

(לה) שסילק עצמו היינו בין אירוסין לנשואין וא"כ לדידן דמקדשין תחת החופה לא"ש זה ש"ך : (לו) אין שטרות בכלל. וכתב הש"ך דה"ה אם אמר נכסי מקרקע ומטלטלין אין בכלל אלא מה שבפרט ואין שטרות בכללן :

חדושים

החושן

דבהקרם לא משכחת קנו מידו כיון דבעינן כליו של קונה ומי נתן כליו של הקדש ואי בני העיר נתנו הסודר להקדש א"ל ה"ל הקדש והרי מועל בהקדש ע"ש ולפי מ"ש בסי' קי"ה דאפי' נתן אחר כליו ביקר' מבירו ע"י זה מהני כמו דמהני בכסף שנותן עבור מבירו ובדאמרי' לקידושין דף מ' הרי לך מכה

ותתקדש לפ' דמקודשת מדין ערב א"כ בהקדש נמי מהני כה"נ וע' ש"ש סי' ס"א :

סז א) טעם למנהג בתשובת הרא"ש כתב טעם שהניחם על מנהגן כיון שפשט המנהג להשמיט והכל יודעין זה ה"ל כאלו התנה המלו' ע"מ שלא תשמט בשביעית. ולכאי קשיא ליה בשנה השביעית נופה דאינו משמט אבל מיד בשהגיע תחלת השמטה אין ב"ד נזקקין לגבות שום חוב ונם המלו' בעצמו אין לו לינוח מהתחלת שנה אע"ג דאינו משמט אבל בסופה וכמ"ש הרא"ש פ' השולח ע"ש ובזה לא שייך תאלי דז"א מנאי שבממון אלא מלתא דאיסור' וע' בטור סי' כ"ו דאם אין זכות אשור נקין דברים הה"ל כיון דאינו

משמט

קסד

כתבתי בזה לעיל סעיף ג' ס"ק י"ב ע"ש: (קלג) שכיב מרע כו'. אף שלא אמר אלא נכסי לאחר אנו מפרשים דבריו כאלו אמר הן וכל שעבודן וכתב הרמב"ם פ"י מה' זכייה דין י' והטע"ו לקמן סי' רכ"ג ס"ך דאם אמר תנו ס"ח זה לפלוני זכה בשטר וכאלו כתב ומסר אע"פ שלא משך את השטר ופירשו ה' המגיד שם והר"ן פ' מי שמת דבריו דאע"פ שלא אמר רק לשון תנו שטר זה ולא אמר תנו שטר זה וכל שעבודיה קנה השטר דה"ל כאלו אמר תנו שטר זה וכל שעבודיה והשכיח כן ה' המגיד לדינא וכן נראה לכאורה דעת הר"ן ומביא' ב"י בקצרה כאן וכן לקמן סי' רכ"ג סעיף ל"ו. וכן דעת בעה"ת שטר כ"א סוף ח"ד אבל דעת הרשב"א דבעינן שיאמר תנו שטר זה וכל שעבודיה וכן הוא בתשובת הרשב"א סי' תתקי"ח וכן כתב כ"י פ' מי שמת ואע"פ שהרב המגיד כתב שנאלקו על הרשב"א לפע"ד אין כאן ראיה ברורה נחלוק עליו ונשבדברי הרמב"שאין הכרח כל כך וי"ל שהוא כתב כלשון הש"ס וכמו שפי' הרשב"א והר"ן הש"ס וכתבו שלשון קצרה אחזו בש"ס כך יש לפרש דברי הרמב"ם וכן ראיתי בתשוב' מבי"ט חלק ב' סי' י"ח ששאל דין זה מן מהר"י בי רב והשיב לו שדעת הרבה מן הפוסקים שאין בדבריו כלום אם לא נזה ש"מ שיתנו לו הוא וכל שעבודיה דאית ביה וראה שכך דעת הרמב"ם אע"פ בקצר בלשונו והטעם כמ"ש הרשב"א כו' ומה שלא פ' הרמב"ם הוא שרגיל ליקח לשון הש"ס בקולר ומה שפירשו בש"ס צריך לפרש בלשון הרב זהו הכ"ל שאין ראוי לעקור הירושה מן היורשים אלא ברחיה ברורה כו' יעקב בי רב עכ"ל ונם בתשובת מהר' אלישעזר ן' פשון סי' קס"ה מגדל בדין זה וכתב שנראה שהר"ן סובר לדיעא כהרשב"א ע"ש: מיהו דעת הרא"ש בתשוב' שהביא הטור לקמן ס"ש רמ"א לא נראה כהרשב"א וכ"כ ב"י כאן ובש' ני' תרומה סוף דף ס"ו הקשה על הב"י בזה דהרא"ש שם לא קאמר רק באמר נכסי והרשב"א נופיה בתשו' סי' תתקי"א מחלק שם בין נכסי בכולל ליתנו שטר זה בפרטות ולק"ל דאע"פ דהרשב"א מחלק בכך מ"מ מלשון הרא"ש שב' א"ל קנין שדבריו ככתובים ומסורים והוי כברייא שכתב שטר על השטרות כו' לא משמע כן וכ"כ עוד הרא"ש בתשו' כלל פ"ב סי' ד' להדיא וז"ל ושכ"מ שאמר תנו ס"ח לפלו' ונשתפקת אי אמרינן לא אמר אלא על הנייר בעצמא לצור ע"פ לצוחיתו או דילמא כל מ"ש בו קאמר דע כ' בכל דבר שמועיל שוש קנין בברי' מועיל הדבור בש"מ וכשאמר תנו שטר זה לפלוני הוי כאלו כתב ומסר לו וקנה עכ"ל והיינו שכתב הב"י לקמן סי' רמ"ח

טורי זהב

סי' סז ס"ב וי"א כתרא דלא מסלקי כו'. הסמ"ע הכין דבי"א קאי אמיים לחוד ובזה מהני מניעת סילוק יום אחד אבל בתשבנתא דרשא הוי מניעת הסילוק דוקא עד סוף זמנו וגם מדברי מהרמ"י משמע כן ואני תמה על שני המאורות הגדולים שלא נתנו לב לעיין בתקונו של דברים ומאין להו לחלק בלא מסלקי בין משבנתא לשייס והעיקר כוה דבי"א הוא הרשב"א והוא כ' סימן תתקפ"א וז"ל עוד הביב דשביעית בשמטה אפילו אפותיקי מפורש ודלא כרמב"ם דהא בפרק א"ב לא אשכח דלא משמט בלא מסלקי ומיהו כל זמן שאינו יכול לסלק אפי' יום א' אינו משמט עכ"ל הרי לך דפתח בפותיקי שהוא דינא דשייס שנר המתכר וע"ז כתב הרשב"א לחלק בין מסלק הו לא ומבית ראיה מפרק א"ב ושם חיירי ממשבנתא וע"ז כתב ומיהו כו' הכיינו לפרש מהו נקרא מסלקי בעתרא ב"מ דחד דינא אית להו לרשב"א

בשמיטת כספים וסביתת הארץ לה׳ : ו סביעית משמטת את המלו׳ ילפינן לה מדכתי׳ ואשר יהיה לך את אחיך ידך אחיך כו׳ והיינו הלוואה שלך בהוא ביד אחיך
תשמט ידיך ולא כסים משכון בידך מאחיך ואפי׳ כשהוא ביד אחיו ואינו בידו בתורת הלוא׳ כ״א בתורת פקדון אינו משמט דכל מקום שה״א ברשותו
דמרי׳ הוא ולא מקרי את אחיך ונס ח״ל לנגבו : ז שיש בו אחריות נכסים דמ״מ הרי הוא מהוסר נוביינא : ח והמשכנת׳ במקום כו׳ פי׳ כשמלוה
לחבירו על שדהו והמלוה אוכל פירות ממנו בנכייתא והיינו שמנכה לו דבר מועט בכל שנה מחובו וכמבואר בי״ד סי׳ קע״ב ברא״ש ובסופו ע״ש : ט ומקום שאינו יכול לשלקו עד סוף זמנו.
לדקדק אחריהם . עיין בב״ח מ״ש בזה ב ו ט שביעית משמטת את המלוה ואפי׳ מלוה שבשטר להגמרא בפ׳ האהב הוא שתם אחרת דמשלקא שביעית משמטת
וסיים והגמגם ועוסה ע״פ הדין תבא ז שיש בו אחריות [ג] נכסים ח כ [ט] והמשכנתא אחרת דמשלקא דאינו יכול לשלקו אינו משמט
עליו ברכה : (ג) אבל אם אנה החנה עמו במקום שדרכם לשלק המלוה בכל עת שיביא מעותיו ובמקום שאינו יכול לשלקו עד סוף זמנו
כו׳ . עיין לק׳ סי׳ רכ״ו סעיף כ״א נכי שביעית משמטתה ט [ד] ומקום שא״י לשלקו עד סוף זמנו אין שביעית משמטתה ואם אינה משכנתא [י] אלא
אונאה דלא מהני לשון זה שאני התם דלא ב [יא] שסיים לו שדה בהלואתו ל אינו משמט מ [יא] וי״א
דהני מילי באתרא דלא מסלקי ליה ג [יב] וכל שא״י לשלקו אפי׳ יובא׳ מקרי אתרא דלא מסלקי ליה:
ג [יג] יא ס מי שיש לו עיסקא משל חבירו שביעית ב) משמטת [ו] פלגא שהוא מלוה :
ד ע מי שהיה יב שותף עם חבירו והיו מתעסקים בסחורות ובשטרות ונשאר ביד אחד מהשותפים
אין שביעית משמטתו [יד] שאין שביעית משמטת אלא [ז] מלוה :
יג פ [טו] ערב שפרע למלוה וקודם שכרע הלוה הגיע שנת השמיטה משמט :
ו [טז] ל כל דבר ששביעית משמטת גם כן יד משמטת שבועתו [יז] לפיכך שבועת הדיינים
וכיוצא בה שאם היה מודה בו היתה שביעית משמטתו משמטת שבועתו אבל שבועת
השוכרים והשותפים וכיוצא בהם שאם היה מודה בו לא הירה שביעית משמטתו [יח] לפי
שהם פקדון ולא מלוה אין שביעית משמטת שבועתו : הגה (יט) מי שחייב לחבירו טו [ח] ונכנס לכלא
לו כל דבר שהשביעית משמטת פטור ג״כ לכלא מכח הכבוטה דלא נכנס לכלא רק כל זמן שחייב ממון (מהרי״ק שורש פ״ח
ותשובת רמב״ן סימן רכ״ו) וע״ל סימן ע״ג סעיף ז׳ :
ז [כ] [ק הלוהו ותבעו] וכפר ונשבע לו והגיע שמיטה טז והוא בכפירתו ולאחר שעברה
השמיטה הודה או באו עדים אינו משמט אבל כפר ונשבע והודה אח״כ או שבאו עדים
קודם סוף שביעית ה״ז משמטת :
ח ר [כא] תבעו ממון וכפר והביא עדים וחייבוהו ב״ד יז [ט] [כב] וכתבו לו פסק דין הוי
כנבוי ואינו משמט :
ט ס המלוה את חבירו והתנה עמו שלא השמיטנו שביעית יח פ הרי זה נשמט (ג) ב)אבל אם
התנה עמו שלא ישמיט פ הוא חוב זה ואפי׳ בשביעית תנאו קיים שנמצא שחייב עצמו
בממון שלא חייבתו תורה שהוא חייב:הגה וכן אם כתב בספר לבון פקדון אינה משמטת דלהכי כתב לשון פקדון

לחבירו לשון פקדון אינו משמט ואפי׳ בשביעית תנאו קיים דמ״מ הרי הוא מהוסר נוביינא : ח והמשכנת׳ במקום כו׳ פי׳ כשמלוה
לחבירו על שדהו והמלוה אוכל פירות ממנו בנכייתא והיינו שמנכה לו דבר מועט בכל שנה מחובו וכמבואר בי״ד סי׳ קע״ב ברא״ש ובסופו ע״ש : ט ומקום
שאינו יכול לשלקו עד סוף זמנו.
להגמרא בפ׳ האהב הוא שתם אחרת דמשלקא שביעית משמטת
ובאתרא דאינו יכול לשלקו אינו משמט
וכתבו ג״כ הטור שתמא בי״ד ס״ס קפ״ב
והמחבר דב׳ כאן בריש באתר׳ דמשלקין
בכל עת ואח״כ כתב ובאתרא דלא יוכל
לשלקו עד סוף זמנו הדיוקים קשין
אהדדי ואין לו׳ שהמדר כן הוא דבאתר׳
דלא מסלקי אין מסלקין עד סוף זמנו
דהא מסיק המחבר וכתב בס״ס זה
שאינו יכול לשלקו אפי׳ יום אחד מקרי
אתרא כו׳ (דא״ל דלדעת י״א כ״כ דא״כ
ה״ל לכתוב דנס בזה פליגי) ונס דוחק
לו׳ דסוף זמנו דכתב ר״ל הזמן שקבעו
ביניהם לסילוק ור״ל אפי׳ יום אחד דמשמט
וכתב עד סוף זמנו משמט דר״ל סוף זמן
המשכנתא לכן נראה דמשום דנמי הא״ל
סתם וקתני דמסלקי ודלא מסלקי נקט
לאומרא וכתב דבאתרא דמסלקי בכל עת
פשיט׳ דמשמט ובאתר׳ דלא מסלקי
דקאמר בגמרא דאינו משמט אין בידינו
להקל ולו׳ דאינו משמט ב״א כשאינו
יכול לשלקו עד סוף זמנו וק״ל : י שסיים
לו הסדה בהלוואתו אפי׳ שסגביל לו מקרי
הסדה וא״ל מכאן תנבה חובך דאז ס״ל
כתב שאם סיים לו שדה הוא משמט אפי
מיוחד יותר לחובו וכגבוי בידו דמי ועי׳ בר״ן פרק השולח (דף תקע״ג ע״א) שנשם (הרמב״ם) [הרמב״ן] כתב שאם סיים לו שדה הוא משמט אפי
מבמשכנתא דהמלוה מוחזק בה מה שאין כן בסיים לו שדה שאינו אלא כאפותיקי באם לא יפרע לו אבל מסיק הר״ן שם דלהרמב״ם נ״ל דבמשכנתא
משמט אפי מבסיים לו שדה כיון שייחדם להלוואתו משא״כ במשכנתא ע״ש וזהו נ״כ דעת המחבר שנמשך אחר דעת הרמב״ם ומ״ש
כתב דבסיים לו שדה לשבר״א קמייתא אינו משמט כלל והוא דעת הרמב״ם שכ״כ בפ״ט דשמיטה ואפילו להי״א דכתב עליו נ״כ מקילין בסיים לו
אפי מבמשכנתא וסבירא להו נס יש לו דאפי׳ לא יוכל לשלק רק יום א׳ אינו משמט משא״כ משכנתא הנ״ל וק״ל : יא מי שיש לו עיסקא כו׳ פי׳
שנותן שחורה לחבירו למחצית שכר ונותן לו שכר עמלו דקי״ל דפלגא הוי דין פקדון ואחריות הפסד ושכר הוא על הנותן ופלגא שנייה ה״ל דין
הלוואה דאחריות הפסד ושכר על המקבל וכמבואר בי״ד סי׳ קע״ז : יב שותף עם חבירו והיו מתעסקים . פי׳ שסיימן מתעסקים בו ומה שיש
ביד כ״א משל חבירו אין שם הלוואה עליו אלא שחלק חבירו מופקד בידו : יג ערב שפרע למלוה כו׳ דמיד שפרע נשביל הלוה נתחייב לו הלוה
בתורת הלוואה אותו סך שפרע בעבורו : יד משמטת שבועתו. יל״פינן לה מדכתיב וזה דבר השמיטה אפילו דבור השמיטה משמטת והיינו שבועה :
טו ונכנס לכלא לו . ז״ל הרמב״ן אם הגיע הזמן שנכנס עליו לפרוע קודם שביעית אם לא פרעו בזמן שנכנס כבר עבר על שבועתו אבל השמיטה
משמטת דלא נכנס לכלא לו רק כל זמן שהוא חייב לו אלא מחל לו זה אינו חייב לו אמר הרי הוא כאלו התקבלתי ומתיר
את שבועתו אלא ע״פ חכם וזה כמתילה דאפקעתא דמלכא הוא אבל אם לא הגיע הזמן השבועה עד אחר השמיטה אין השמיטה משמטת דה״ל
כמלוה לעבר בנים דאינו משמט עכ״ל *ועיין בש״ל בדין זה ז״ל *נשבע לכלא אפ״נ דהגיע זמן פרעון ההלוואה קודם השמיטה כו׳ עד
שביעית משמטתו כו׳ דמל׳ אפ״ע דכתב משמט לכאורה דס״ל דמ״ש אם הגיע זמן הפרעון אחר השמיטה דשמיטה משמטתו ופטור מלכלא וז״ל וכמ״ש
וכ״כ המחבר בסמוך בסי״ג [בס״י] מיכו י״ל דכוונתו הוא כגון שקבע לו זמן הפרעון קודם שמיטה ואח״כ נשבע לו שלא יעכב לו הפרעון מליתנו לו
עכ״פ בזמן פלוני ואותו זמן הוא אחר שמיטה דבכה״נ נ״כ השמיטה משמט כיון דקבע לו זמן הפרעון קודם שמיטה ובידו לנגבו מאז מכח הזמן ולו׳
לא היה דעתי מעולם להמתין לך עד זמן שנשבעת עליו ונראה׳ דמזה שכתבתי חיירי מור ס מדלא הזכיר דעבר על השבועה ושיתיר לו שבועתו וכמ״ש
הרמב״ן אבל בכה״נ דזמן השבועה היא לאחר השמיטה והשמיטה כבר שמטו א״ם דנראה דבכה״נ א״ל התרה לשבועתו דלא נשבע אלא לשלם כשהא
חייב משא״כ להרמב״ן הנ״ל דכבר עבר שבועתו קודם שביעית דלריך התרה לאפקועי מאיסורא ונדרו למפרע וק״ל: טז והוא בכפירתו כו׳ אינו משמט
כטעם דהא בשעת שמיטה כיון שכבר נשבע לא היה למלוה עליו שום חוב ואחר השמיטה כשהודה ה״ל כהלוואה חדשה משא״כ כשהודה קודם השמיטה
דהשמיטה הבאה אחר ההודא׳ משמטת לאותו הלוואה החדשה . יז וכתבו לו פסק דין כו׳. דכל מעשה ב״ד כנבוי דמי ומ״ש בסעיף שלפני זה דאם כפ
ונשבע והודה קודם סוף שמיטה דמשמט התם מיירי בדלא כתבו לו כב״ד פס״ד כ״כ הב״י ע״ש. (הנ״ה וכתב הרא״ש שם דאף אם פסקו הבית דין
הדין אלא שלא כתבו הפסק דין מבמט החוב ופ״ל ס״ק ל׳ מזה) : יח הרי זה נשמט. דתנאי זה קאי השמיטה שלא יבמיטוהו והרי הוא מתנה על מה
שכתוב בתורה מה בחין כן כשמתנה עמו שלא ישמט הוא פי׳ הלוה לא ישמט נפכו מלשלם לו חוב זה אפי׳ בשביעית דלא קאי התנאי אהלוה

באר הגולה

שבגאונ׳ למנות נס סיובלות ע מסכ׳ ריש
ע״י דשביעית י כרב וכשמואל וכדעת
ר׳ יוחנן עובדא נשין דף ל״ז ע״א :
כ מימרא דרב פפא ורב לוגא בריה
דרב יהושע כ״מ דף ס״ד ע״ב ל רמב״ם
שם נפ׳ הנזכר מברייתא נשיין שם וכתב
הכ״מ שם בשם הר״ן דס״ל דלא מדחינן
אלא מאי דאתרא בגמרא בהדיא (כגון
שפר אחריות נכסים) אבל סיים לו
נכסים כיון דלא מדחי לא דחינן לי׳
מ בה״מ שער מ״ב לדעת הרמב״ם :
ג בה״ל הרשב״א סי׳ התקפא . ס הגהת
מיימוני פ׳ משפטים ע ה׳ הרא״ש בלל
ע״ם סי׳ ג׳ : פ מישרים ל״ו בשם
הגאונים ובכן כתב הרשב״א בת׳ ל לי
בשור פע״ע י׳ וכ״כ הרמב״ם שם ממשנ׳
שביעית דף מ״ה ע״א ומהתוספת׳ובהגה
הרא״ש בפרק השולח ובכ״מ נפ׳ הנזכר
ק בלי״ל וכ״כ הרמב״ם שם בירו׳ וכ״כ
בשור והרא״ש בשינו שם והרי״ן בפרק
בל הנשבעים כתב ייסוד לזה הביאו
הכ״י ובכ״מ שם ר כ״כ הרא״ש בת׳ סוף
בלל פ״ו ממשנה ב׳ פ״ו דשביעית ובל
מעשי׳ נית דין אין משמטין וכדמפ׳
בירושלמי מסי״ז : ס ל׳ הרמב״ם שם
ממימרא דשמואל מכות דף ג׳ ע״ב
וכדמפר׳ לה רב ענן . ת כפירש״י שם
שהשביעית אינ׳ מסירה בידו לו׳ אלא
מטא משמטת : ח שם וכ״כ הרא״ש
בת׳ בלל ע״ח שהגאו׳ זה תגבראן קאי

חידושי רעק״א

סי׳ ס״ז ס״ו בהגה ותשו׳ רמב״ן סי׳
רכ״ו . כ״כ עיין בתשובת
תולדת אדם להרשב״א סי׳ שע״ג :
ס״י המלוה את חבירו. כ״כ עיין תשובת
מהרי״ט חח״מ סי׳ מ׳ :

פתחי תשובה

על מה לסמוך עכ״ל וע׳ בחר הגולה
אות מ׳ בשם הש״ך והרב בעל הכ״מ
ז״ל נסכתומים בחריך בזה בדברי תוכחת
מוסר שים להחמיר ובגרע כי הרמב״ן
ז״ל דהוא דאוריתא גם בזה״ז ואי״כ
שירא ואדרך לדבר ד׳ מי לא יחוש לדבריו
ע״ש : ב) אבל אם בתב׳ כו׳. עי׳ בספר
הגאולה׳ שור בחידושיו בסוף הספר על
מסכת מכות שכתב לבאורה איכא לחיזק
א״כ אמאי הוצרך הכל לתקן פרוזבול
כו׳ וכ״ל דלקמ״ת דבאמת בשטר אלוה
פרוזה בלות בהנאי זה לא היה נרעיוחר
אבל אם בשבת אלוה בלות ובמלוה לא
רצה כ״א בהנאי אלא ישמיטנו ואנוה לא
רצה להפסיד לתנאי זה ואתוך כך נתנא
המלוה להלוותו מיד הוא עוכר על הסמר
לך ונוחר שאסור לתבוע בשביל שמיט׳
אבל בתיקון פרוזבול אין בוס איסיר
דלאו בלוה תליא מלתא ואוא מלוה
לו בלא בוס תנאי ופרוזבול תלתא

חכמת שלמה

סימן סז סעיף ז׳. ע׳ בסמ״ע ס״ק
מ״ה שבתב בזה״ל . ופ״ה
אם בשבירו לו פי׳ לא מבעיא שאלוה
דאי בראשונה אפילו לבנין חוכפין בל״ל.
ודברי׳ תמוהין דהרי בבל קרקע בעינן
אלין בו דין אומרין בלל . ואפשר
בוונתו בין דבעלמא שוחל מייב בחוכפין
אלא שוכר מוכח דשאלי קמה יותר
בראשונה׳ ודוק בזה :
שם סעיף ז׳. וכתבו לו פס״ד הוי
בנבוי ואינו משמט . כ״כ הגה

ביאור

ר״ש בע״ז שם כ׳ שבת ת״ך חרב בנית וכרב אחי דשרבין וכר״מ והגה לפני הפי׳ קמה דהא בפ״ז שם מ׳
בבת״ך חרב כמ״ש ל׳ מלבות פרם כו׳ ושם אי עבי תבא הגא כו׳ אי עבי תבא שבין. ולפי׳ הפני ק׳ סוגיא
דשרבין. דמ׳ דרב אחי הי׳ אליבא דרבנן ובתוס׳ שם ורא״ש ותשבון הרמב״ם הוא בפרש״י דשרבין אולין
יפה זפ״ל כ״כ כרבנן והרא״ש שם פי׳ כרש״י שם דמבבת ת״ך מתחילין למנות דרב אחי אליבא דר״י וכ״כ הטור בשם ר״י והוא
בגם קודם למנין הרמב״ם ורש״י ודעת ר״ת ור״ח בתוס׳ דע״ז שם בדעת רמב״ם ורש״י אלא שנורס ובינבור תרתי שבין ור״ל
למנין מלבות יון ובתי׳ ראשון דגם׳ דשרבין והוא מבוון לפרש״י ושרוכין וכ״פ רבה״ם שם אלא בלפ״ר ר״ת שבל״ל דבתב״א
חרב דלא קאי שם בלל בחורבן הבית אלא לחשבון הסערות והביא דשרבין ר״ל בפי׳ הרמב״ם דבגה שאחר החורבן קאמר וכ״ל
(ע״ב): (ליקוט) מ״ם הטור ולרב״ם ע״ש בדעת ר״ת בדבר״ן בבל׳ דבל מה דשרבין אבל אם אלא בלפ״ר ר״ת שבל״ל דבתב״א
חרב ובי׳ בם דבשנת תב״א חרב וכ״כ תוב׳ בע״ז בבם רבב״ם ומ״ם הטור בשם ולרי״ז בשנת פ״ח הוא דעת רש״י בע״ז שבנת
ע״ד חרב והיא היתה מ״ם וכ״ד הרא״ש שם בע״ז ובע״ם שיבבו׳ תוס׳ (ע״ב): [ם] (ליקוט) והמשכנתא במקום כו׳ ואם כו׳.
לי הרמב״ם פ״ז מבי׳ מלוה ומי׳ דוקא עד סוף זמנו ומ״ם בבל עת לאפוקי סוף זמנו וכ״ה דעת הרא״ש שם ולא כרשב״א ומ״ש
בבי׳ ובל כו׳ וכ״ד הרא״ש ע״ש סליה ובעוי״ד פי׳ קע״ב וכ״ה בם (ע״ב): (ליקוט) במקום כו׳ ומקום כו׳. לי הרמב״ם בפ״ז
מבי׳ מלוה וכ״ב הרי״ף בגמ״ם בם ונראה בדעתו בדעת הרא״ש בם ואחר בריבל בבל עת הוסם שאז שביעית משמט בבל עת
אלא כי״א בהנאי בבל׳ ובל בתי׳ לשלבו כו׳ וכ״פ לקמן פי׳ רע״ח פ״ז ובפ״ם נרי״ת בראוכה וכ״ב ר׳ אברהם והרמב״ן שם בפשיטות (ע״ב):
וכ״ב רבו הרי״ם נביב קבים ב׳ ובמב״ל פי׳ רע״ח פ״ז ופ״ם נרי״ת בראוכה וכ״ב ר׳ אברהם והרמב״ן שם בפשיטות (ע״ב):
[י] (ליקוט) אלא בסייב כו׳. עבה״ג וכ״מ בירושלמי שם דמסיב בם בה״ש בגמ׳ שלנו דאפי׳ בשטר ש״ב בו אחריות דמשמט

באר

בתגהנם ז״ל כיון בשבם המנהג שלא להבמיט והבל יודעים זה ה״ל בחינה המלו׳ ע״מ שלא תשמט
בשביעית עכ״ל . סמ״ע : [ג] נכסים ד דמ״מ הרי הוא מהוסר נוביינא . שם : [ד] ומקום . כתב הסמ״ע
דהדיוקין קשין אהדדי דמבשם דבס״ם שהסוקתני דמסלקי נקט לשומרא וכתב דבאתרא דמסלקי
בבל עת פשיטא דמשמטי ובאתרא דלא מסלקי דקאמר בס״ם דאינו משמט אין בידינו להקל כי אם בשאינו
יכול לשלקו עד סוף זמנו עכ״ל : [ה] בסיים . פירוש שא״ל מבאן תנבה חובך דאז הא״ל מיומד יותר
לחובו ובגבוי בידו דמי עכ״ל הסמ״ע (ועיין מ״ש הט״ז בדין זה בהביב על הסמ״ע ועיין . ע״ם) : [ו] פלגא.
עיין בי״ד סי׳ קע״ז : [ז] מלוה . וזה אין בם הלואה עליו אלא בחלק חבירו מופקד בידו . סמ״ע :
[ח] ונכנס . ז״ל הרמב״ן אם הגיע הזמן בנכנס עליו לפרוע קודם שביעית אם לא פרעו בזמן בנכנס

קצות

משעבד אלא מלאת דאיסור׳ אים ביה וא״ע : ב) מבמשת פלגא שבוא מלוה כ׳ בהב״מ לפ׳ מבפטים סי׳
ר״ב וז״ל הסי׳ עיסקא דבלבי מלוה ופלבי׳ פקדון בביעית מבמשת חלק המלוה דלבל שביבא מלוה הפלגא
לבנין מקדש בעלו׳ אינה מקודבת וכן בעבר לא קנה וכו׳ מדב מהביא שעמא דמפרש דבא להבי קרי לה
עיסקא דאם מת לא נשבו מטלטלין וכו׳ והביא בעמ׳ לח מצינו למימר דלא שביבא נמי מלוה לבנין
קידוכין ובבר דהא לפי׳ פקדון דקיבל עליו אחריות דינו במלוה לבנין קידוכין בדמבעמ פרק האיש מקדש
דפריך הבי פקדון ה״ד אי דקבל עליו אחריות היינו מלוה והבל לבנין מבר וכ״ב לבנין שמיבה דהא
שעמא דרבא דאמר אם מת אינו נעשה מטלטלין אלא בנין בדפירם הם כיון דבבי שיתקיים ולא
לבלותו להוציאו הוי אשמבת עליה בבו אמקרקעי וכו׳ אבל בבי במיבה אטו ראובן שהלו׳ לשמעון ויחד
לו בשמעון מטלטלין ברבותו דבה״ג בבי מבניו בדאים׳ פרק אע״פ מי לא מבמשת ליה שביעית בו׳ סוף דבר
דבמיבה מבמשת פלגא מלוה ואע״ג דהבומן לא בבי ביוציאה ובבלבה לבמרי בו׳ מה בבך הוי ממש בראובן
בבלוה לשמעון על מבבון שהוא ברבות בשמעון ויחד לו בשמעון אותו מבבון דאפילו נטלו ראובן ואזר
והפקידו אצלו שיהא שמעון בבד מעותיו בביעית מבמשתו כיון דלא חפס ליה ראובן וקרינן ביה לא יבוש
דמה מועיל לו מבבון יותר מבלא מבבון אטו בלא מבבון מי לא מחייב בשמעון לפרוע ואי מבוס לא יבוש
בשאי נמי בייב לא יבוש כיון דלא חפס ליה מאוסר נוביינא ובלום מאיר בר׳ ברוך עכ״ל ובעניי לא יכולתי
לירד לסוף דברי הגאון הנז׳ דמ״ם ודבר דאפי׳ פקדון בקיבל עליו אחריות לבנין קידוכין בדמבעמ בפ׳
הזיב מקדש דפריך הבי פקדון ה״ד אליבא׳ דקיבל עליו אחריות היינו מלוה אחתה דמבואר בם הביפך
ובם בם״ם דף מ״ח אמר רב המקדש במלוה אינה מקודבת מלוה להולאה ניבה מביני הלומר לאבה
בחקדבי לי בפקדון שיש לי בידך והלבה ומצאתו שבגנב או בבאבד אם בבמייר הימנו ב״פ מקודבת ואי לאו

הגר״א

ואי״ר ירמיה בשאין לו קרקע הא יש לו קרקע אינו משמט אי״ר יוסי אפי׳ יש לו קרקע משבט אחיה דר׳ יוסי דבר דאי״ר בא
בשם ר״ר ייחד לו קרקע אינו משמט לא אמרו אלא שיחד לו הא לא ייחד לו הא משמט. אלמא אפ״נ דס״ל דאחריות משמט אינו
משמט(ע״ב): [יא](ליקוט) וי״ח כו׳. כתו שבקשו על הרמב״ם דס״ם מבבבבבתא והביא בריתא בב״ם נמ״ם ולא עוד ופי׳ בב״ת
דהרמב״ם׳ נ״ב בב״ג מיירי (ע״ב) : [מב] (ליקוט) וכל שאינו כו׳ . וז״ל הרשב״א בתשו׳ אתרא
דמסלקי דשביעית משמטתו כ״ד אי בנו זימניה ק׳ הלא מ״ם המלוה אי״ה לנגוש אותו וה״ל בלוה לי׳ בנים ואי לבתר זימניה
אי״ה אפי׳ באתרא דלא מסלקי בתר זימניה בשאם מסלקי ליה ע״ב נ״ל דבל דלא מסלקי ליה אי״ה שאבא חדא לבולם אין משמטתו
והבילא כ״ו בי״ד סי׳ קע״ב נד״ב ובמקום שבוגבים בו׳ וכ׳ שב״ב בבמ״ת ורי״ו בשמו אבל הרא״ש והבור שם תולבין ע״ז וכן
רי״ו בבם הרי״ף וכן הרי״ם בבם הרמב״ן ובב״ר בבם הרמב״ן ובב״ר שם וקושית הרשב״א בב״ל כ׳ הרא״ש שם מבלן דם לבמוד בבתרא
דמסלקי יבול המלוה לבוף בו׳ וב״ם סל״ה וס׳ רשאונה הוא דעת הרא״ש וז״ם עד סוף זמנו ומ״ם בריאה בבל עת משום דרולה
לבלול בל אימת שבגא שביעית לבן כ׳ בריאה בבל עת ובבסיבא עד בו׳ (ע״ב): [יג] מי שיש לו. שם ק״ד כ׳ : (ליקוט) מי שיש
בו׳. בתי״ם בבס״ו (ע״ב): (ליקוט) מי בו׳. דפקדון אינו משמט בס״ם בספרי שמוט בל בבל יבול אף בגזלה ובפקדון ח״ל משמ
משמט(ע״ב): [יא](ליקוט) וי״ח בו׳. בתו שבקשו על הרמב״ם דס״ם מבבבבבתא והביא בריתא בב״ם נמ״ם ולא עוד ופי׳ בב״ת
דהרמב״ם׳ נ״ב בב״ג מיירי (ע״ב) : [מב] (ליקוט) וכל שאינו כו׳ . וז״ל הרשב״א בתשו׳ אתרא
דמסלקי דשביעית משמטתו כ״ד אי בנו זימניה ק׳ הלא מ״ם המלוה אי״ה לנגוש אותו וה״ל בלוה לי׳ בנים ואי לבתר זימניה
אי״ה אפי׳ באתרא דלא מסלקי בתר זימניה בשאם מסלקי ליה ע״ב נ״ל דבל דלא מסלקי ליה אי״ה שאבא חדא לבולם אין משמטתו
והבילא כ״ו בי״ד סי׳ קע״ב נד״ב ובמקום שבוגבים בו׳ וכ׳ שב״ב בבמ״ת ורי״ו בשמו אבל הרא״ש והבור שם תולבין ע״ז וכן
רי״ו בבם הרי״ף וכן הרי״ם בבם הרמב״ן ובב״ר בבם הרמב״ן ובב״ר שם וקושית הרשב״א בב״ל כ׳ הרא״ש שם מבלן דם לבמוד בבתרא
דמסלקי יבול המלוה לבוף בו׳ וב״ם סל״ה וס׳ רשאונה הוא דעת הרא״ש וז״ם עד סוף זמנו ומ״ם בריאה בבל עת משום דרולה
לבלול בל אימת שבגא שביעית לבן כ׳ בריאה בבל עת ובבסיבא עד בו׳ (ע״ב): [יג] מי שיש לו. שם ק״ד כ׳ : (ליקוט) מי שיש
בו׳. בתי״ם בבס״ו (ע״ב): (ליקוט) מי בו׳. דפקדון אינו משמט בס״ם בספרי שמוט בל בבל יבול אף בגזלה ובפקדון ח״ל משמ
בבל עת פשיטא דמבמטי ובאתרא דלא מסלקי דקאמר בס״ם דאינו משמט אין בידינו להקל כי אם בשאינו
יכול לשלקו עד סוף זמנו עכ״ל : [ה] בסיים . פירוש שא״ל מבאן תנבה חובך דאז הא״ל מיומד יותר
לחובו ובגבוי בידו דמי עכ״ל הסמ״ע (ועיין מ״ש הט״ז בדין זה בהביב על הסמ״ע ועיין . ע״ם) : [ו] פלגא.
עיין בי״ד סי׳ קע״ז : [ז] מלוה . וזה אין בם הלואה עליו אלא בחלק חבירו מופקד בידו . סמ״ע :
[ח] ונכנס . ז״ל הרמב״ן אם הגיע הזמן בנכנס עליו לפרוע קודם שביעית אם לא פרעו בזמן בנכנס

קצות

משעבד אלא מלאת דאיסור׳ אים ביה וא״ע : ב) מבמשת פלגא שבוא מלוה כ׳ בהב״מ לפ׳ מבפטים סי׳
ר״ב וז״ל הסי׳ עיסקא דבלבי מלוה ופלבי׳ פקדון בביעית מבמשת חלק המלוה דלבל שביבא מלוה הפלגא
לבנין מקדש בעלו׳ אינה מקודבת וכן בעבר לא קנה וכו׳ מדב מהביא שעמא דמפרש דבא להבי קרי לה
עיסקא דאם מת לא נשבו מטלטלין וכו׳ והביא בעמ׳ לח מצינו למימר דלא שביבא נמי מלוה לבנין
קידוכין ובבר דהא לפי׳ פקדון דקיבל עליו אחריות דינו במלוה לבנין קידוכין בדמבעמ פרק האיש מקדש
דפריך הבי פקדון ה״ד אי דקבל עליו אחריות היינו מלוה והבל לבנין מבר וכ״ב לבנין שמיבה דהא
שעמא דרבא דאמר אם מת אינו נעשה מטלטלין אלא בנין בדפירם הם כיון דבבי שיתקיים ולא
לבלותו להוציאו הוי אשמבת עליה בבו אמקרקעי וכו׳ אבל בבי במיבה אטו ראובן שהלו׳ לשמעון ויחד
לו בשמעון מטלטלין ברבותו דבה״ג בבי מבניו בדאים׳ פרק אע״פ מי לא מבמשת ליה שביעית בו׳ סוף דבר
דבמיבה מבמשת פלגא מלוה ואע״ג דהבומן לא בבי ביוציאה ובבלבה לבמרי בו׳ מה בבך הוי ממש בראובן
בבלוה לשמעון על מבבון שהוא ברבות בשמעון ויחד לו בשמעון אותו מבבון דאפילו נטלו ראובן ואזר
והפקידו אצלו שיהא שמעון בבד מעותיו בביעית מבמשתו כיון דלא חפס ליה ראובן וקרינן ביה לא יבוש
דמה מועיל לו מבבון יותר מבלא מבבון אטו בלא מבבון מי לא מחייב בשמעון לפרוע ואי מבוס לא יבוש
בשאי נמי בייב לא יבוש כיון דלא חפס ליה מאוסר נוביינא ובלום מאיר בר׳ ברוך עכ״ל ובעניי לא יכולתי
לירד לסוף דברי הגאון הנז׳ דמ״ם ודבר דאפי׳ פקדון בקיבל עליו אחריות לבנין קידוכין בדמבעמ בפ׳
הזיב מקדש דפריך הבי פקדון ה״ד אליבא׳ דקיבל עליו אחריות היינו מלוה אחתה דמבואר בם הביפך
ובם בם״ם דף מ״ח אמר רב המקדש במלוה אינה מקודבת מלוה להולאה ניבה מביני הלומר לאבה
בחקדבי לי בפקדון שיש לי בידך והבלבה ומצאתו שבגנב או בבאבד אם בבמייר הימנו ב״פ מקודבת ואי לאו

היטב

כבר בבר על בבובתו אבל הבמב׳ משמטת דלא בבבע לשלם רק בל זמן בהוא חייב לו ואינו מבל לו
זה מובן אין חיוב הבבוב׳ בל עליו דזה יאמר הריני בחילו החקבלתי ומחיר בבובתו בלא ב״פ חבם חבו
בחמילה דאפקעתא דמלבא הוא אבל אם לא הגיע זמן הבבובה בר אחר הבמבה אינה משמטת דהוי ליה
בחלוה לעבר בנים דאינו משמט ע״ב ונראה דהרמ״א חיירי בגון שקבע לו ז״פ קודם שמבה ואם״ב בבבע
לו בלא יעבב מבפרעו בב״פ בזמן פלוני דהוא אחר הבמיבה דבבה״ב משמט בין דבבינתא ז״פ הוא קודם
הבמיבה ובידו לנגבו אז מבח הזמן ולומר לא היה דעתו מעולם להמתין לך בל זמן הבבובו׳ ובזה א״ם דלא
מזביר הרמ״א דיתיר אם בבובתו מבוס דבבה״ב א״ל המר׳ דלא בבבע אלא לשלם ב״ז שהוא חייב משא״ב
בגדון דהרמב״ן דבבר בבר בבובתו קודם בביעית לריך המר׳ בב״ל הבמ״ב : [ט] ובתבו . בתב הרא״ב
החושן
אינה מקודבת ובמלוה אמ״ב בלא בבמייר אימנו ס״ב מקודבת רבב״ל אומר מבוס ר״מ מלוה הרי הוא
בבפקדון ב״ב לא פליגי בו׳ אמר רבא ומבברא אם מתרלא׳ הא מבבבבא׳ היא הבי פקדון ה״ד אי דקבל
עליו אחריות היינו מלוה והיינו מבוס דבבינ׳ ליה המקדש במלוה מקודבת אלא דלא קיבל עליו אחריות
וא״ב לא נחחייב בבגיבה ע״ם ברב״ו ופריך אי הבי אדתבי סיפ׳ ובמלוה אמ״ב בלא בבמייר ב״ב ליפלוג
ולתבי בדידיה בד״ל בלא קיבל אחריות בו׳ ע״ם ומובח בולה סוגי׳ בם דפקדון דקיבל עליה אחריות
מקודבת ולא קרי אחם מלוה אלא לחלק פקדון בבנגב וכן מובח בם דפליגי במלוה בבין אי מקודבת ר״מ
סובר מלוה ברבות בבלים לחזרה והוי בבפקדון אמ״ב דבאונסין לא פליגי ע״ם והוי פקדון שקיבל אחריות
וא״ב ומ״ם לבנין בחיבה דאפי׳ נטלו ראובן ומזר ויחדו אצלו בביעית מבמשתו כיון דמאוסר נוביינ׳ נראה
דאזיל לבבתו וכמ״ם במרדבי בבביות סוף ב״מ ז״ל והר״מ בר ברוך חולק בל רבינו יצחק בפסק דבי חזר
והפקידו אצלו המבבון ובנגב אז נאבד מבית לוה בהפסיד המלוה כי אדרבא נראה לי בלא הפסיד ואם
מת הלוה נעבה מטלטלין אצל בניו בהרי אין בבין למלוה בדפרישים וראו׳ מפ׳ המקבל מבבבו ומה
בומטו מבל בניו ומבבן וכי מאחר במחזירין למה ממבבבין וכו׳ ודוק מיני׳ בבמתא דמבבבו ב״ד אז נעבה
מבבון ובבהו ולא נבבה מטלטלין אצל בניו הא לא מבבון מבלמו אפי׳ התנה להחזיר ומת מוך הזמן נעבה
מטלטלין אצל בניו בד״ל בבבין בו׳ ונראה דבמו דוק׳ מבבבו ב״פ ב״ד בלא בבבת הלואתו דאיתא בי׳ בבין דר׳ יצחק
אבל מבבבו בבבבת הלואתו דאיתא בי׳ מבוס דר׳ יצחק לא וא״ב למאן דפוסק דאפי׳ בבבת הלואתו בובה
מדר׳ יצחק מ״ב ה״ב בביסבא הוי מבבון אמ״ב דהוי ברבותו. וגם בזה בבה לי דבמרדבי בתב בבס הר״מ
בר ברוך דנעבה ב״ב מטלטלין אצל בניו ואלו מדברי החסו׳ הנז׳ משמע דמודה לבנין מטלטלין ובבל זה
ב״ם דרך הקודם של הגאון הנזכר :)(ובביקר הדין הגה מדברי רש״י נראה דחלק מלוה מהני לבנין
קדושין

מהלוה וה"ל כאלו אמר אע"פ שהשביעית משמט ואין אתה רשאי לתבעני אני מקבל עלי לשלם לך ואדם יכול לחייב נפשו כממון שלא חייבתו תורה וק"ל: יט אם נהגו לכתוב כן אדלעיל קאי אמ"ש ע"מ שלא ישמיט ממנו הוא חוב זה בשביעית: כ כדלעיל סי' מ"ב · בסוף הסי' וש ליתן טעם לחלק ביניהן כיון דמדין מלות שביעית מופקע ופומד הוא ממנו אין בידו לתובעו ולהוציא מידו מכח מנהג הכמיהם דהלו' יאמר דהמלו' בכוון לא כתב כפי המנהג כדי לקיים מלות שביעית וק"ל: כא לפסר שיש לו פחות או יותר לשון הגמרא הוא לפסר שיש ומתחלה נקט המחבר לשון הגמרא וכתב עליו דל"ד הוא אלא הי"ם לו פחות לו יותר ועפ"ר מ"ש פוד מזה: כב המוסר שטרותיו לבית דין כו' אין זה כדין פרוזבול דבסמוך סי"ח דשם מיירי דאינו מוסר נוף השטר חוב ביד הדיינים אלא אומר בפיהן בפ"ם שהוא מוסר בידם המוכות ומשום הכי בעי דיכתבו לו פרוזבול וכאן מיירי שמסר ביד הדיינים השט"ח ומ"ה לא בעי שום כתיב' ב"ם המוס' בפרק השולח ע"ם ולפי מ"ש הסור ומור"ם בסמוך בסמוך נפ"ל דאפי' כל אדם יכול לומר כן בפ"ם ל"ל דאן דין תורה לפולם משמט מד שימסור שטרותיו לב"ד וסילג כא ותיקן פרוזבול שיהא מכני דבור בעלמא בלי מסירת נוף השט"ח להדיינים ועד"ר שם כתבתי דגרא' מהגמרא ומהרא"ם וביאור דברי הסור דסילג לדריה תיקן כתיבת פרוזבול ורב נחמן בא אח"כ ותיקן דאמירת בפ"ם בלא כתיבת פרוזבול סני וז"ש מור"ם בהג"ה דפעיף כ' ד"א דכל אדם נמי יכול לומר דבריו בפ"ם: כג אינו נשמט להתור' לא הזהירה אלא דלא יגוש המלוה להלוה בשביעית משא"כ זה דבבר סילק המלוה נפשו מזה ומסרו לב"ד ואין הב"ד מוזהר ע"ז: כד מה שבנגד המשכון בבר נתבאר טעמו דכיון שיש בידו לא שייך בה יגוש וטעם דה"א הוא כיון דמתחלה נפל המשכון בפר כל ההלוא' ה"ל כאלו

ים בידו משכון שוה בכל הלוה: כה אלא בשפת הלוותו. י' הטור וכן משכנו אלא בשפת הלוותו פ"י ב"ד ולקח ממנו כלים אף על פי שלריך להחזיר (משא"כ בשמשכנו בידו בשפת הלוותו דא"ל להחזיר לו פפ"ר) אינו משמש פב"ל ור"ל דבלי יום ולריך להחזיר ביום ובלי לילה מדין תורת השבת הפבוע וכמ"ש הטור לקמן סי' ל"ז והטעם דאינו משמט דמיד שמשכנו קנה המשכון והוי שלו בפר מוכו פד ש"שלם לו אלא שחוזר ומשאיל לו בשת לרבו והרמ"ה שהלוה לריך להחזיר לו בלי יום בלילה: כו הקפת חנות כו' . כתב ב"י אבל המוכר דבר לחבירו מיד בשמכרו לו ה"ל כאלו הלוהו ומשמטו בשביעית והטעם לפי שדרך המנוים להקיף בנה ובמתיים ובסוף נוטל חובו ואין דרך לנוגשו וה"ל כאלו הלוהו וקבע לו זמן לאחר שביעית דאין השביעית משמטתו משא"כ במכר כו' . וכן דרך השכיר להניח שכרו שנה או שנתיים ביד שוכרו ואינו נוגשו לתתם לו אלא הם בידו בשקדון או בהלוותה פד אחר שביעית כמו בקנם בבפיף שאחר זה ופמ"ש שם: כח שכר שכיר כו' . כבר נתבאר טעמו לפני זה. כט קנם של אומם כו' . דאינן הלוותה: ל משעת העמדה בדין . הטעם כתב ב"י כיון דאומם ומפתח מעשה ב"ד הוא וה"ם כתובת אשה דבסמוך מעשה ב"ד הוא מ"ה לא הוה זקיפה דידהו בהלוותה ב"א אחר שעמדו בדין משא"כ בהקפת חנות הנ"ל דלאו מעשה ב"ד הוא: לא העמדה בדין . נראה דמיירי דלא כתבו לו פסק דין דאל"כ קשה מ"ש מהא דכתב לעיל ס"ח דאשה תכעוכו וכפר וכתבו לו פסק דין דהוי כנכסי ואינו משמט: לב ואם פנמתה כו'. דיראה בהמותר משם שאם חיוב כתובה וה"ל כמלוה: לג הכא מכח פכו"ם הרי הוא כפכו"ם הרי הוא כפכו"ם ב"א אלא מידו מכח מנהג הכמיהם דהלו' יאמר דהמלוה בכוון לא כתב כפי המנהג כדי לקיים מלות שביעית וק"ל: כא לפסר שיש לו פחות או יותר לשון הגמרא הוא לפסר שיש ומתחלה נקט המחבר לשון הגמרא וכתב עליו דל"ד הוא אלא

מזה: כב המוסר שטרותיו לבית דין כו' אין זה כדין פרוזבול דבסמוך סי"ח דשם מיירי דאינו מוסר נוף השטר חוב ביד הדיינים אלא אומר בפיהן בפ"ם שהוא מוסר בידם המוכות ומשום הכי בעי דיכתבו לו פרוזבול וכאן מיירי שמסר ביד הדיינים השט"ח ומ"ה לא בעי שום כתיב' ב"ם המוס' בפרק השולח ע"ם ולפי מ"ש הסור ומור"ם בסמוך בסמוך נפ"ל דאפי' כל אדם יכול לומר כן בפ"ם ל"ל דאן דין תורה לפולם משמט מד שימסור שטרותיו לב"ד וסילג כא ותיקן פרוזבול שיהא מכני דבור בעלמא בלי מסירת נוף השט"ח להדיינים ועד"ר שם כתבתי דגרא' מהגמרא ומהרא"ם וביאור הסור דסילג לדריה תיקן כתיבת פרוזבול ורב נחמן בא אח"כ ותיקן דאמירת בפ"ם בלא כתיבת פרוזבול סני וז"ש מור"ם בהג"ה דפעיף כ' ד"א דכל אדם נמי יכול לומר דבריו בפ"ם: כג אינו נשמט להתור' לא הזהירה אלא דלא יגוש המלוה להלוה בשביעית משא"כ זה דבבר סילק המלוה נפשו מזה ומסרו לב"ד ואין הב"ד מוזהר ע"ז: כד מה שבנגד המשכון בבר נתבאר טעמו דכיון שיש בידו לא שייך בה יגוש וטעם דה"א הוא כיון דמתחלה נפל המשכון בפר כל ההלוא' ה"ל כאלו

ים בידו משכון שוה בכל הלוה: כה אלא בשפת הלוותו. י' הטור וכן משכנו אלא בשפת הלוותו פ"י ב"ד ולקח ממנו כלים אף על פי שלריך להחזיר (משא"כ בשמשכנו בידו בשפת הלוותו דא"ל להחזיר לו פפ"ר) אינו משמש פב"ל ור"ל דבלי יום ולריך להחזיר ביום ובלי לילה מדין תורת השבת הפבוע וכמ"ש הטור לקמן סי' ל"ז והטעם דאינו משמט דמיד שמשכנו קנה המשכון והוי שלו בפר מוכו פד ש"שלם לו אלא שחוזר ומשאיל לו בשת לרבו והרמ"ה שהלוה לריך להחזיר לו בלי יום בלילה: כו הקפת חנות כו' . כתב ב"י אבל המוכר דבר לחבירו מיד בשמכרו לו ה"ל כאלו הלוהו ומשמטו בשביעית והטעם לפי שדרך המנוים להקיף בנה ובמתיים ובסוף נוטל חובו ואין דרך לנוגשו וה"ל כאלו הלוהו וקבע לו זמן לאחר שביעית דאין השביעית משמטתו משא"כ במכר כו' . וכן דרך השכיר להניח שכרו שנה או שנתיים ביד שוכרו ואינו נוגשו לתתם לו אלא הם בידו בשקדון או בהלוותה פד אחר שביעית בכ"ל ועיין בע"ש דאלא הזכיר טעמים הללו וכתב טעמים אחרים ואינן נראין בפיני: כח שכר שכיר כו' . כבר נתבאר טעמו לפני זה. כט קנם של אומם כו' . דאינן הלוותה: ל משעת העמדה בדין . הטעם כתב ב"י כיון דאומם ומפתח מעשה ב"ד הוא וה"ם כתובת אשה דבסמוך מעשה ב"ד הוא מ"ה לא הוה זקיפה דידהו בהלוותה ב"א אחר שעמדו בדין משא"כ בהקפת חנות הנ"ל דלאו מעשה ב"ד הוא: לא העמדה בדין . נראה דמיירי דלא כתבו לו פסק דין דאל"כ קשה מ"ש מהא דכתב לעיל ס"ח דאשה תכעוכו וכפר וכתבו לו פסק דין דהוי כנכסי ואינו משמט: לב ואם פנמתה כו'. דיראה בהמותר משם שאם חיוב כתובה וה"ל כאלו הלוהו: לג הכא מכח פכו"ם הרי הוא כפכו"ם הרי הוא כפכו"ם ב"א אלא מידו מכח מנהג הכמיהם דהלו' יאמר דהמלוה בכוון לא כתב כפי המנהג כדי לקיים מלות שביעית וק"ל: כא לפסר שיש לו פחות או יותר לשון הגמרא הוא לפסר שיש ומתחלה נקט המחבר לשון הגמרא וכתב עליו דל"ד הוא אלא

שלא ישמט (מהרי"ק שורש קפ"ג) יט [כג]אם נהגו לכתוב כן בשטרות ובשטר אחר לא נמצא כך לא אמרינן דסוי כאלו נכתב אע"פ שלפנינו שאר דברים אמרו' כן כ [כד] כדלעיל סי' מ"ב (כ"י בסס הרשב"א) :

יא כב [כה] המלוה את חבירו וקבע לו ג) זמן כא ד) לעשר שנים או פחות או יותר אין שביעית הבאה בתוך הזמן משמטתו דהשתא לא קרי ביה לא יגוש :

יא כב ג [יא] המוסר שטרותיו לב"ד ואמר להם אתם גבו לי חובי כג אינו נשמט :

יב [כה] ה) ד המלוה על המשכון אינו משמט כד ה מה [יב] שבנגד המשכון (ד) ו [כו] ויש מי שאומר שאף היתר על המשכון אינו משמט :

יג ז משכנו כה שלא בשעת הלוותו ע"י ב"ד [יג] דינו כמלוה על המשכון :

יד כו ח *הקפת (פי' שקנה בשמנה) [יד] חנות אינה משמטת ואם זקפה עליו במלוה משמטת :

הגה [כז] ומיקרי זקיפה כז משעה שקנה לו זמן לכרמו (טור והרא"ש פרק השולח) [כח] וי"א דמיקרי זקיפה מיד שכתב בפנקסו כל המשכון ביחד (מרדכי פרק הנשבעין) :

טו כח ט שכר שביר אינו משמט ואם זקפו עליו במלוה משמט :

טז כט י קנס של אונס ומפתה ומוציא שם רע אינם משמטים כ ואם זקפם במלוה משמטים ומאימתי נזקפים ל משעת לא העמדה [טו] בדין :

יז ל המגרש את אשתו קודם השמיטה אין כתובתה נשמטת לב ואם פנמתה או זקפתה עליו במלוה משמטת : הגה לג [כט] הכא מכח מכו"ם הרי הוא [טז] בכו"ם לד [ל] ולכן מי שקנה שטר מן העכו"ם פל מבירו אין השביעית משמטתו (תשו' הרשב"א סי' תשפ"ם) וכן מי שערב בעד מבירו נגד בכו"ם ופרע לעכו"ם ולקח השטר מן העכו"ם ופנע מבירו בשותו השטר אין השביעית [יז] משמטת לה [יח] אבל בלאו הכי משמטת אע"פ שפרע לעכו"ם בשבילו (כ"י בסס הרשב"א) :

יח לו מ פרוזבול אינו משמט ואינו נכתב אלא בב"ד חשוב נ דהיינו שלשה בקיאים בדין ובענין פרוזבול ויודעים ענין שמיטה [יט] והמחום רבים עליהם באותה העיר (ה) [לא] וי"א דבותבין פרוזבול בכל ב"ד (טור וכ"י בסס הפוסקים) וכ"ל לז דיש להקל [כ] בזמן הזה :

יט לח ס זהו נופו של פרוזבול לט[כא]מוסרני לכם פלו' ופלוני ופלו' הדיינים שבמקום פלו' שכל חוב

כשלא בשפת הלוותו . ל' הטור וכן משכנו שלא בשפת הלוותו פ"י ב"ד ולקח ממנו כלים אף על פי שלריך להחזיר (משא"כ בשמשכנו בידו בשפת הלוותו דא"ל להחזיר לו פפ"ר) אינו משמש פב"ל ור"ל דבלי יום ולריך להחזיר ביום ובלי לילה מדין תורת השבת הפבוע וכמ"ש הטור לקמן סי' ל"ז והטעם דאינו משמט דמיד שמשכנו קנה המשכון והוי שלו בפר מוכו פד ש"שלם לו אלא שחוזר ומשאיל לו בשת לרבו והרמ"ה שהלוה לריך להחזיר לו בלי יום בלילה: כו הקפת חנות כו' . כתב ב"י אבל המוכר דבר לחבירו מיד בשמכרו לו ה"ל כאלו הלוהו ומשמטו בשביעית והטעם לפי שדרך המנוים להקיף בנה ובמתיים ובסוף נוטל חובו ואין דרך לנוגשו וה"ל כאלו הלוהו וקבע לו זמן לאחר שביעית דאין השביעית משמטתו משא"כ במכר כו' . וכן דרך השכיר להניח שכרו שנה או שנתיים ביד שוכרו ואינו נוגשו לתתם לו אלא הם בידו בשקדון או בהלוותה פד אחר שביעית בכ"ל ועיין בע"ש דאלא הזכיר טעמים הללו וכתב טעמים אחרים ואינן נראין בפיני: כח שכר שכיר כו' . כבר נתבאר טעמו לפני זה. כט קנם של אומם כו' . דאינן הלוותה: ל משעת העמדה בדין . הטעם כתב ב"י כיון דאומם ומפתח מעשה ב"ד הוא וה"ם כתובת אשה דבסמוך מעשה ב"ד הוא מ"ה לא הוה זקיפה דידהו בהלוותה ב"א אחר שעמדו בדין משא"כ בהקפת חנות הנ"ל דלאו מעשה ב"ד הוא: לא העמדה בדין . נראה דמיירי דלא כתבו לו פסק דין דאל"כ קשה מ"ש מהא דכתב לעיל ס"ח דאשה תכעוכו וכפר וכתבו לו פסק דין דהוי כנכסי ואינו משמט: לב ואם פנמתה כו'. דיראה בהמותר משם שאם חיוב כתובה וה"ל כאלו הלוהו: לג הכא מכח מכו"ם הרי הוא כפכו"ם הרי הוא כפכו"ם ב"א אלא מידו מכח מנהג הכמיהם דהלו' יאמר דהמלוה בכוון לא כתב כפי המנהג כדי לקיים מלות שביעית וק"ל: כא לפסר שיש לו פחות או יותר לשון הגמרא הוא לפסר שיש ומתחלה נקט המחבר לשון הגמרא וכתב עליו דל"ד הוא אלא

דלא ידע דאית ביה מולאה מה שאין כן הכא כן כתב הטור והסמ"ע שם ס"ק ל"ז וק"ל: (ד) ויש מי שאומר שאף היתר על המשכון · פיין בספר החנוך להרא"ה מלוה שמ"ח: (ה) וי"א דבותבין פרוזבול עיין בתשובת מבי"ם ח"א סי"פ"ח: וה"ה

ביאור

ב' פ"י דשביעיה:[כג]אם נהגו.ע"ל סי' ס"ח פ"ה אבל הכאים כו': [כד] (ליקוט) המלוה כו'. עפוס' דב"ב קא"ה ב' ד"ה ואין. אבאן כו' (ע"כ): [כה] (ליקוט) המלוה כו'. כה"ק בפבקבא דבא' לא לעולם כו' דקי"ל דלא בשמואל ואף מ"ה דבליני בדשמואל קי"ל דלא בשמואל וה"ב הל' בריה"ל(ע"כ):[כו] ויש מי שאומר. הוא הרא"ש ואזיל לשיטתו שם' בשמואל שם בשביעיה

באר

דאף אם פסקו הב"ד הדין אלא שלא בתבו הפס"ד משמט המוב. סמ"ע: [י] כדלעיל . ויש ליתן טעם למלק ביניהם כיון דמדין מלות שביעית מופקע ושומד אין בידו להוציא מכח מנהג הכמיהם דהלה יאמר דבבוון לא כתב כפי המנהג כדי לקיים מלות שביעית. שם: [יא] המוסר . כתב הסמ"ע דאין זה כדין פרוזבול דבפי"ה דשם מיירי דאינו מוסר נוף השט"ח ביד הב"ד אלא שאומר בפיהן בעל פה שמוסר בידם המוכות ומשו"ה בעי דיכתבו לו הבית דין וכאן מיירי שמסר בידם השטר מוב לבך לא בעי כתיבה וע"ש: [יב] שבנגד . כבר נתבאר טעמו דכיון שיש בידו לא שייך בה יגוש וטעם הי"א הוא כיון דמתחלה נפל המשכון בעד כל ההלוא' ה"ל כאלו יש בידו משכון על הכל. שם: [יג] דינו . לשון הטור אף על פי שלריך להחזיר (ר"ל כלי יום לריך להחזיר ביום וכלי לילה בלילי' כמ"ש בפי' ל"ז) אינו משמט ע"כ והטעם דמיד שמשכנו קנה המשכון אלא שחוזר ומשאיל לו בשת לרבו והרמ"ה שהלוה לריך להחזיר לו כלי יום בלילה. שם: [יד] חנות . כתב ב"י אבל המוכר דבר לחבירו מיד בשמכרו לו ה"ל כאלו הלוהו ומשמטו

קצות

קידושין ומכר שכתב בפרק האיש מקדש דף מ"ח בני מקדש במלוה אינה מקודשת דמלו' להולאה ניתנה וכתי' רש"י ז"ל להולאה ניתנה הלוה רשאי להוציא' בהולא' ואינו חייב להעמידה בעיסק' שאתה מצוי' בכל פס שיתבעהו ומשמע דהיכא דמחויב להעמיד' בעיסק' דינה בשקדון וכן משמע מלשון רמב"ם פרק ה' מלוה"ש ז"ל מפני שהמלו' להולא' ניתנה ואין כאן שום דבר קיים ליהנות בו מעתה שכבר הוציאה אותה דינר ועבר' בהמה' עכ"ל והיינו דאף על גב דעדיין בעין כבר עבר' הנאת' ומשמע בני עיסקא דאסור לעשות בי' שיכרת מ"כ הרי בא לה בנאי' מחודשת ע"י קידושין שהוציא אותן לכל מה שתרלה ופמ"ש בפי' פ"ו ס"ק ל"ז: ג) זמן לעשר שנים . בפ"ק דמכות אמר רב יהודה אמר שמואל המלו' אם מגיעו לעשר שנים שביעית משמטת ואע"ג דהשתא לא קריגן ביה לא יגוש סוף דאתי לידי לא יגוש מ"ד אמר רב יהודה אמר שמואל אין שביעית משמטתו ואע"ג דאתי לידי לא יגוש השתא מיהו לא קריגן בי' לא יגוש. ולכאור' ק' דיש ק לי' כשאלה לעשר שנים לפרוע לעשר שנים ולא גרע מתנאי על מנת שלא משמיטו שביעית דאין בו משום מהנה על מה שכ' בתור' משום דיכול למייב עצמו בדבר שבממון ואפי' כח' בשטר כ' שקדון מהני שלא ישמט וכמ"ש הרמ"א סעיף ט' דה"ל כמו תנאי שלא ישמטני שביעית ומכל שכן זה שחייב עצמו לאחר עשר שנים . ונראה' דשמואל לשיטתו דנפ' הזהב דף כ"א אמאר שמואל טעמא דיכול להתנות תנאים שלא יהי' אונא' ולא הוי מהנה על מ"ש בהור' דאית ביה אונא' והקשו בתוס' שם דא"כ מאי פריך מתכות מבשיעית על אונאה הא יש דעקר ואחילו דבשביעית נמי לא יש דעקר דשמא יפרע לו קודם שביעית פיין שם ואם כן נפ"ז ניחא בני מלוה לעשר שנים אי לאו דאית ביה משום לא יגוש הוי שמיטה משמעתו ול"ת התנאי כיון דודאי קא עקר כיון שהתנה בפי' לאחר עשר שנים וכ"ז לשמואל אבל רב סברא ליה בפרק הזהב שם בני מתנה פ"מ שלא יהי' אונא' דמאנו בטל ואליבי' אנו מחלקים בין אונא' לשביעית דאונאה לא יש דמחיל אבל שביעית יש דשביעית הוא ומחיל וכן פסק הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות מכירה ופיי' בכנ"ג שהקשה על הרמב"ם דפסק דהנאי מהני בשביעית הא בפ' הזהב מדמי שביעית לאונאה וכיון דפסק באונאה דלא מהני תנאי למה מהני בשביעית ותירץ דהא דמאי שביעית לאונא' דשמואל בין ודאי קא עקר לפסק קא עקר אבל לרב דמחלק בין יש דמחיל שביע"ת בם כן לא דמי לאונ"ה אלא שאמר כשות דידע דשביעית משמעתו ומחיל פ"ש ולא כן כיון דלרב דקיימא לן כוותיה אבי' ודאי ק עקר כיון דידע ומחיל מהני אם כן מלוה לעשר שנים לא גרע מתנאי שלא ישמיט שביעית וכמ"ש כיון דהתחייב עצמו לפרוע אמר שביעית וידע ומחיל ובזה ניחא השמעתא הרי"ף הך מיירא דשמואל

הגר"א

אבל קשה לו' וע"כ דלא כהדמייה שם:(ליקוט)אינ כו'.ובכפ"ג וס' ראשונים ס"ל דשמואל לשיטתו ולא קי"ל כווותיה והרא"ש לשיטתו שם' כשמואל ומפי' אינ כו'. כמ"ש דבפ"ד דבא ק"ם(ע"כ):[כז] ומקרי זקיפה. כתו זקיפה דב"ת ק"ם מ': [כח] וי"ח. ב"מ ע"כ מ':[כט]הכא. ע"ל סי' ס"ו סב"ה: [ל] (ליקוט)ולכן מי כו'. כמ"ש בסברי אם רבינו פרש לאתריה כו' (ע"כ): [לא] וי"ח דכותבין.כ"-

היטב

השביעית והטעם לפי שדרך המנוים להקיף שנה ושנתיים ואינו נוגשו והו"ל כאילו נתן לו זמן לאחר שביעית דאינו משמט וכן דרך השכיר להניח שכרו שנה או שנתיים ביד שוכרו בשקדון או בהלוותה עד אחר שביעית עכ"ל. שם: [מו] כדין . מיירי דלא כתבו לו פס"ד דאל"כ קשה מ"ש מהא דבס"מ מ"ש. שם: [מז] כשובד כוכבים. תנ"ב דהוא אמר לשמואל ומחבר פסק בסי' קל"ד סי"ח דלא אמרי' כן אלא בעריאותא ע"ש ל"ל דבהא מודה כיון דבשטרותיהן נוהגין מ"מ דמלכותא וכמ"ש בסי' מ"ה סי"ז דשם ג כ הוא לשמעותא שם: [מז] משמעתו . ושיים הרשב"א אבל רש זקפו עליו במלוה משמט . שם: [מח] אבל . פי' שאינו תובעו בחוהו אשר אלא שתבעו שם לרך לפרוע בשבילו נעשה מלוה ומשמט . שם: [מט] והמחוס . כיון דמן הדין משמט אלא שמכח הפקר ב"ד הוא דאינו משמט מ"ה אמרו דלריך ב"ד חשוב שלאלו להפקיר. שם: [כ] נזה"ז . פי' אפי' במדינה דנוהגין שמטה דהא דכתב הרמ"א בריש סי' זה היינו במדינות אלו אין נוהגין אבל יש מדינות דנוהגין בו ועי' בתשובת מבי"ם ח"א סי' פ"ח ומ"ב סי' ס"א : [כא] מוסרני .

החושן

במלוה לעשר שנים והקשו עליו בזה עיין שם בעה"מ ולפי מ"ש דכיון דהרי"ף פסק כרב דמהני תנאי וכבר הבי ו בהלכות מ"כ מלוה לעשר שנים לא גרע מתנאי ודו"ק שוב ראיתי לירושלמי ז"ל ר"י בן ר' בון בשם רב המלוה את חבירו על מנת שלא תשמיטנו שמיטה אין השביעית משמטתו והא הניין נוהגין מכאן ועד עשר שנים ויש עשר שנים בלא שמיטה . ר"ה אומר אמתפלגין ר"ל ור"ש חד אומר במלוה על המשכון ואחר' אמר בכותב לו פרוזבול ע"ש ובפ"ם דיקן מייתי פרק קמא דמכות סיוע לאיתמרא דשמואל במלוה לעשר שנים כיון דהשתא לא קריגן ביה לא יגוש לא משמט ומייתי לה ממתניתין מכאן ועד עשר שנים ודחי לה נמי במלוה על המשכון עיין שם אבל הירושלמי נראה דס"ל במלוה לעשר שנים כיון דסוף אתי לידי לא יגוש הוי שמיטה משמעתו אלא הא דמהני לעשר שנים היינו משום דלא גרע מתנאי וכמ"ש כיון דהתחייב עצמו לאחר עשר שנים לפרוע הרי התנה שלא ישמט שביעית ולזה פריך מה קמ"ל רב דתנאי מהני הא ממתניתין מכאן ועד עשר שנים מוכח דתנאי מהני דהוי משום התנאי וכמ"ש ודחו לה במלוה על המשכון אבל בפרוזבול ונספר פני משה רא"יתיו מפרש לאיתמרא דרב על מנת שלא תשמיטני שמיטה היינו מלוה לעשר שנים ומשום דהשתא לא קריגן ביה לא יגוש וכדאמרינן פ"ק דמכות עיין שם ואין לשון הירושלמי משמע כן אלא איתמרא דרב הוא דיקא דתנאה מהני בשביעית ומכאן ועד עשר שנים נמי מהני מדין תנאי אליבא דרב דקי"ל כוותיה וכמ"ש ודו"ק: ד) לעשר שנים . עיין ב"מ שכתב דמנוה שהם אף דשהם הלוותה ל' יום ושמיטה בתוך ל' אין זה כמלו' לעשר שנים ושביעית משמעתו: ה) המלו' על המשכון כתב בב"ח דף ר"ו דאם מייב לו ותפס מן המלו' מטלטלין אע"פ שלא נתנו לו בתורת משכון מ"מ כיון דתפס ואין לריך להחזיר לו עד שישלם לו המעות לא הוי בכלל לא יגוש ואין שביעית משמטתו ע"ש ובתומים ז"ל ותמהני עליו הא בגמ' לא קאי הך סברא דטעמא משום דתפס דאריך בפרק השולח אלא מעתה הלוהו וכו' אלא דקנה מדר"י משמע ליכא דלא מסרו לידו בתורת משכון אע"פ דתפס כיון דלא שייך בי' דר"י לא קנה וכו' ולכן אין מקום ל בריו כלל ע"ש. והמפיין בש"ם יראה דלא נאיר הש"ם מהאי סברא דתפס כי מדברי התומים מבואר דנאיר הש"ם מהאי סברא עד דמסיק אלא דקני לדר"י ובאמת לא נזכר בש"ם אלא ע"ש בש"ם מלוה על המשכון מ"ם אמר רבא משום דתפס ליה מ"ל אביי אלא מעתה הלוהו ודר בחצירו דתפס לי' ה"ל דלא משמט אמר ליה שאני משכון דקני ליה מדר"י הרי בהדיא דלא נאיר הש"ם מהך סברא דתפס אלא דפירושי קא מפרש דאניי ס"ד דבני בתפס לחודי' ומש"ה הק' אלא מעתה הלוהו ודר בחצירו ומשני דהאי תפס משום דקני מדר י אבל בקרקע לא שייך דר"י וכ"כ תוס' שם ד"ה דתפס ליה פי' בתורת

ומ עיל ב כלישנא בהרא דרב יהודה אמר שמואל וכן כתב התוספתא שם בשם ר"ם דאמרי' דאיכות מפייב ליה וכן פסק הרא"ש ובעור והרמב"ם ובפ"ח ג ל' הרמב"ם ממש' ג' פ"י דשביעיים וכתו שמירבו התוספתא שם כאמרות ד שם בשנה ה הרמב"ם שם אבל דפסיק הש"ם לעולם כנגדו שנועות דף ע"ד ע"ב אמ"ג דדרך דהיה אחמר ובמ"ש הכ"מ שם וכ"כ הטור בשמו ו שם בשם אביו הרא"ש אימרא דשמואל אפילו על המנה ירושלמי והייבו כרשב"ג בברייתא שם שביעיים ז ברייתא ל"ש ריש דף קט"ו ח משנה ריש שביעיה ט שם בשנה י שם משנה ב' כ רמב"ם שם מגרייתא ניתין דף י"ח ע"ח ל שם ובמימר' דשמואל דהלכתא כווותי' בריבי שם מ משנה ג' פרק י' שביעיה דף ל"ז ע"ב כ רמב"ם שם אבל דאמרי' נגנין כרב אמי ורב אסי דאליבי' ובו' ובמו שפי' הר"ן דברין והביאו הב"מ שם ובב"י דרב אמי ורב אסי לאו דוקא אלא ה"ה ב"ד אבוב שבדור וכן כתב בתוספתא שם ס"ם כתב פרוזבול בעבד ולא הבכים בכים יוסף וכן כתב בה"מ בשער

טורי זהב

לסיי ולאשכחתא וכ"ה בהגיה בי"ד סי' קנג דאביל העור מחבוקם הרשב"ד ורא"ם בבילוק של השנה בתשבנתא דלהרא"ד אחרי לא אפלגי הרא"ם ולהרא"ם מבלקי ובהב ב"י בשם הרשב"א דס"ל כהרב"ד והייבו פך י"ל דבאן וי"ל זה הוא מולק בב' דברים דדיעה א' ליבא המחבר' לדעם הרא"ם דלא איקרי לא מבלקי עד סוף זמנו כמ"ם ולדבש הרמב"ם דבסיים הוה עדיף מתשבנתא כמ"ם הרשב"ם פ"ע דמתיבה דמקיים אינו משמט בכ"מ ומ"ז הולק הי"ל נפוא רשב"א בהרבי חדא בסיים יש חילוק בין מילה או לא ואוד שמיקר החילוק בבין מבלקו או לא מבלקו פוא אפילו בשביל יום א' והשמ"ע הקשה הדיוקא אהדדי בדיעה הא' דתמהלה כ' אם יוכל לבלקו בב עם דוקא ואח"כ בשב נאין יכול לבלקו עד סוף זמנו ובפוך כך דאק כ"ב ולפי מה שבתבתי אין כאן קושיא כל עיקר דשאלה בשב האחר בעה דב"ע לא הליני דאיינו המבלקי בכל עם ואח"כ כתב אפלוגתא דידהו בפי' איזה מיקרי דלא מבלקי דלהרא"ם הוי דוקא עד סוף זמנו ולרשב"א אפי' יום אחד כללע"ד ברור:

חידושי חת"ם

סי' סז סק"ב בשביעית וביובל . כ"ב ולע"נ דאמום' לא כ"ב אלא חיובל אבל שביעית קרקע דהריסה בשביעיה פטיעת פטורה בזמה ז"ה בא"ז בה"י ונמדיכום אקרובום ובאבוחר ריש פס' מ"ק ע"ש

חידושי רעק"א

בסמ"ע אות כ' ויש ליתן טעם. כ"ב בע"ל כ' ע"ז ואין פסק אלא דאה שו"ם הרשב"ל בעקומה כי אם כיאר הטעם דשאני הכא דמצי' בידי' לבטל פרוזבול אבל אותהשעוייים בפי' ע"ב אותם הפנאים הלוייסבשעם מעשה:

חכמת שלמה

בשאלני בני אחריך ושנון הילד בבר אבבי' שכין כמר אברהם בביאין ביאי' אק"ש למא באוכר עשי"ת לאבבו אינו אחלק דאם בבר יאבנו לו הב"ר הסס"ד שיאלם הלוה לנוקא דאין בידו לאחול דהוי בנבוי . והשבפי לו דיקא הביר אך בנאמם א"ם דזה הוי אמי אבא פקנו' פרוזבול דאבבבנו לו אפס"ד עשהו אז"ל כאלו עשה פרוזבול אבל מדין פירא ודאי לא אוי בנבוי אף ע"י אפ"ד ולבך יכול לאבול ונזה ברור:

הגר"א

אבל קשה לו' וע"כ דלא כהדמייה שם:(ליקוט)אינ כו'.ובכפ"ג וס' ראשונים ס"ל דשמואל לשיטתו ולא קי"ל כווותיה והרא"ש לשיטתו שם' כשמואל ומפי' אינ כו'. כמ"ש בבפ"ד דבא ק"ם מ': [כח] וי"ח. ב"מ ע"כ מ':[כט]הכא. ע"ל סי' ס"ו סב"ה: [ל] (ליקוט)ולכן מי כו'. כמ"ש בסברי אם רבינו פרש לאתריה כו' (ע"כ): [לא] וי"ח דכותבין.כ"-

באר

דאף אם פסקו הב"ד הדין אלא שלא בתבו הפס"ד משמט המוב. סמ"ע: [י] כדלעיל . ויש ליתן טעם למלק ביניהם כיון דמדין מלות שביעית מופקע ושומד אין בידו להוציא מכח מנהג הכמיהם דהלה יאמר דבבוון לא כתב כפי המנהג כדי לקיים מלות שביעית. שם: [יא] המוסר . כתב הסמ"ע דאין זה כדין פרוזבול דבפי"ה דשם מיירי דאינו מוסר נוף השט"ח ביד הב"ד אלא שאומר בפיהן בעל פה שמוסר בידם המוכות ומשו"ה בעי דיכתבו לו הבית דין וכאן מיירי שמסר בידם השטר מוב לבך לא בעי כתיבה וע"ש: [יב] שבנגד . כבר נתבאר טעמו דכיון שיש בידו לא שייך בה יגוש וטעם הי"א הוא כיון דמתחלה נפל המשכון בעד כל ההלוא' ה"ל כאלו יש בידו משכון על הכל. שם: [יג] דינו . לשון הטור אף על פי שלריך להחזיר (ר"ל כלי יום לריך להחזיר ביום וכלי לילה בלילי' כמ"ש בפי' ל"ז) אינו משמט ע"כ והטעם דמיד שמשכנו קנה המשכון אלא שחוזר ומשאיל לו בשת לרבו והרמ"ה שהלוה לריך להחזיר לו כלי יום בלילה. שם: [יד] חנות . כתב ב"י אבל המוכר דבר לחבירו מיד בשמכרו לו ה"ל כאלו הלוהו ומשמטו

קצות

קידושין ומכר שכתב בפרק האיש מקדש דף מ"ח בני מקדש במלוה אינה מקודשת דמלו' להולאה ניתנה וכתי' רש"י ז"ל להולאה ניתנה הלוה רשאי להוציא' בהולא' ואינו חייב להעמידה בעיסק' שאתה מצוי' בכל פס שיתבעהו ומשמע דהיכא דמחויב להעמיד' בעיסק' דינה בשקדון וכן משמע מלשון רמב"ם פרק ה' מלוה"ש ז"ל מפני שהמלו' להולא' ניתנה ואין כאן שום דבר קיים ליהנות בו מעתה שכבר הוציאה אותה דינר ועבר' בהמה' עכ"ל והיינו דאף על גב דעדיין בעין כבר עבר' הנאת' ומשמע בני עיסקא דאסור לעשות בי' שיכרת מ"כ הרי בא לה בנאי' מחודשת ע"י קידושין שהוציא אותן לכל מה שתרלה ופמ"ש בפי' פ"ו ס"ק ל"ז: ג) זמן לעשר שנים . בפ"ק דמכות אמר רב יהודה אמר שמואל המלו' אם מגיעו לעשר שנים שביעית משמטת ואע"ג דהשתא לא קריגן ביה לא יגוש סוף דאתי לידי לא יגוש מ"ד אמר רב יהודה אמר שמואל אין שביעית משמטתו ואע"ג דאתי לידי לא יגוש השתא מיהו לא קריגן בי' לא יגוש. ולכאור' ק' דיש ק לי' כשאלה לעשר שנים לפרוע לעשר שנים ולא גרע מתנאי על מנת שלא משמיטנו שביעית דאין בו משום מהנה על מה שכ' בתור' משום דיכול למייב עצמו בדבר שבממון ואפי' כח' בשטר כ' שקדון מהני שלא ישמט וכמ"ש הרמ"א סעיף ט' דה"ל כמו תנאי שלא ישמטני שביעית ומכל שכן זה שחייב עצמו לאחר עשר שנים . ונראה' דשמואל לשיטתו דנפ' הזהב דף כ"א אמאר שמואל טעמא דיכול להתנות תנאים שלא יהי' אונא' ולא הוי מהנה על מ"ש בהור' דאית ביה אונא' והקשו בתוס' שם דא"כ מאי פריך מתכות משביעית על אונאה הא יש דעקר ואחילו דבשביעית נמי לא יש דעקר דשמא יפרע לו קודם שביעית פיין שם ואם כן נפ"ז ניחא בני מלוה לעשר שנים אי לאו דאית ביה משום לא יגוש הוי שמיטה משמעתו ול"ת התנאי כיון דודאי קא עקר כיון שה

מוסרני דברים הללו לכם הב"ד ולפ"ז לא ה"ל למור"ם להסיג ולכתוב ז"ל וה"ה סיוכל למסור חובותיו שבע"פ דמהיכי תיתי לחלק כיון דלא כ' המחבר דבסע"מ חיירי: מ וי"א אפי' בשנים וא"ל הוו עלי סהדי כו'. עד ואי אחתמו ביה דייני כו' נראה דלא אדלעיל הוו עלי סהדי קאי אלא כוונתו דאם התחיל לכתוב בלשון דיינים במותב תלתא דייני כאחד הוינא וגם אחתמו בו דייני זהו טפי מעלי מע"ש ראשונה דהעדים יתנו לו כתוב וחתום איך שירוצה להן שמסר פרוזבול לפני דיינים אחרים: מא אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע. רש"י מפרש הטעם משום דלא תקנו פרוזבול כ"א אם תהי הלוואה ואם תהי הלוואה אינו כי אם למי שיש לו קרקע וסמוך עלי' בגביות חובו ויש מפרשים הטעם משום דכשיש לו קרקע מחשב כטפי כגבוי ועומד ביד הבית דין ולפי הטעמים בקרקע כל שהוא סני משום דאיכא מרבותא דס"ל דאין אונאה לקרקעות כלל ולאיך ה"ט דקרקע ראוייה לגבות ולחזור ולגבות ממנה עד שישתלם לו חובו ופפ"ר: מב אלא עליו נקוב. דדרך הנקניס יונק ולומה מן הקרקע ומחשב כקרקע: מג ויש לחייב לו כו'. פי' מי שחייב להלוה דהיא משועבדת להמלוה מדר' נתן כמ"ש רביגו לקמן סי' פ"ו: מד ואפילו שלא בפניו. דאע"ג דאין חבין לאדם שלא בפניו מ"מ כיון דבזיכוי שם זכות הוא לו אע"ג דיבא לו על ידי הזיכוי חובה הולכין אחר שם זיכוי דמעיקרא והטעם דקיל הוא שמיטת כספים בפרט בזמן הזה: מה וה"ה אם השכירו לו. פי' ול"ת דוקא בהשאילו שהוא עומד ברשות השואל אף לענין חונשין מ"ה חשב שלו משא"כ בשכירות: מו שדה ממושכנת כו'. פי' שהלוה השכירה ביד אחר אע"פ שאין לו מעות לפדות ונם הוא באתרא דלא מסלקא מ"מ המלוה יכול לכתוב עליה פרוזבול כאלו השדה היתה ביד הלוה: מז ויתומים על נכסי אפוטרופוס. היינו אם הם חייבים לאחרים אותן האחרים כותבין פרוזבול על היתומים דלא לשמע חובתם דקרקע שיש להן להאפטרופסים שלהן מחשב כאלו הוא שלו יתומים וכ"כ בעל התרומות בשער מ"ה ועד"ר דכתבתי דרש"י לא פי' כן (ונם כתבתי טעמו) אלא מחלק בין חוב של אביה' של יתומים דא"ל קרקע כלל לגוה ובין חוב שהיתומים עצמם חייבים [כ' דא"ל הלוו] לאחר דצריך קרקע ע"ש: מח די לו בפרוזבול אחד. ל'הטור ביכתוב מוסרני לכם כל חוב שיש לי על פלוני ופ' כו': מט ואם לוו בשטר אחד אפי' אין קרקע אלא לאחד כו'. הטעם משום דקי"ל חתמשום שלוו בשטר א' מא' כולם נעשין אחראי' וערבאין זה לזה כמ"ש הטור בר"ש ע"ז ועפ"ר שם כתבתי דאפי' לוו כל א' בפני עצמו ויש קרקע לא' מהן כותבין פרוזבול על כולם דהא אותה קרקע שיש להא' מחשב כאלו הוא של המלוה ואזי המלוה מזכהו ללוין שלו וכמ"ש הטור והמחבר לפני זה אלא דאז צריך שיזכהו המלוה להן ובלוו כולן בשטר א' אפי' בלא זיכוי אמי כותבין אכולן מטעם הנ"ל: נ יתומים קטנים שיש להן כו'. פי' הן מה שהלוהו משלהן הן שיורשו אחוב מאביהן דהב"ד הוא אביהן של יתומים ושטרותיהן וכל אשר להן כמסורין לב"ד דמי וכן מקופ' של צדקה דהב"ד יד עניים כיד היתומים משא"כ בגבולי' דדוקא מה שירשו מאביהן טעינין להו כמ"ש לקמן סכ"ט: נא טעינין להו כו'. ביתומים קטנים א"ל לזה דאפי' ידוע דלא הי' לאביהן פרוזבול ולא התנה שום תנאי אין הלוואתן משמע וכמ"ש לפני זה בסכ"ח: נב אלא בסופה. דכתיב מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וזה דבר השמיטה שמוע כל בעל משה ידו כו': נג כל זמן שהוא יכול לגבות אחוב כותבין פרוזבול. הרא"ש בפרק השולח והטור כתבו דאע"ג דאין השמיטה משמע אלא בסופה מ"מ אין כותבין פרוזבול אלא עד סוף שנה שנית אבל נם הרא"ש מודה דאין ביד המלוה לתבוע חובו כל שנה שביעית ולא אמרו שאין שביעית משמטת אלא בסופו אלא לענין שאם משלם הלוה מעצמו יכול לקבל ממנו אבל הרמב"ם ס"ל דיכול לתבוע חובו בב"ד כל שנה שביעית עד סופו ומלא דכ"ע ס"ל האי כללא דכ"ז שיכול לגבות חובו דהיינו על ידי הדיינים כותבין פרוזבול אלא שמחולקין עד היכן יכול לגבות חובו וכ"כ בד"מ סעיף ל"ב ע"ש: נד והמאוחר פסול דאין יכול למסור לב"ד החוב שאינו ח"ל עדיין וכשיאחר זמנו דפרוזבול יוציאנו לאחר זמן וינבה ע"י אפי' החובות שנתחייבו לו אחר כתיבת הפרוזבול אבל במוקדם מגרע כחו ובזמן דבשע"ח הוא להיפך המוקדם פסול והמאוחר כשר וכמו שכ' הטור והמחבר בסי' מ"ג משום דשם מיפה כחו במוקדם לערוף מלקוחות מאותו זמן ומגרע כחו במאוחר וק"ל: נה נאמן אדם לומר כו'. הטעם דחזקה הוא דלא שביק אינש היתרא ואכיל איסורא וכידאי ימסור שטרותיו לב"ד או כתבו לו פרוזבול וכ"ד שכ' הטור והמחבר בסי' ס"ו סי"א דאין אדם נאמן לומר שטר קנין הי' לי כתוב בו קני לך איהו וכל שיעבודיה ואבדתיהו דשאני התם דלאו בידו הוא דידלמא המוכר לא רצה לכתוב לו כן או שבעל השטר אבד השטר וזה מולאו אבל כאן שהשט"ח ודאי שלו הוא ובידי' תליא מילתא למסור לב"ד חובתו משמע עשאה ומ"ה כתבו הטור והמחבר בסעיף שאחר זה שנאמן לומר תנאי הי' בדידי' לאוד תליא וק"ל ועפ"ר: נו לאחר פסק דין אינו נאמן דכיון דשתק בשעת פס"ד הרי הוא כמודה שלא הי' לו פרוזבול וכשילא לאנמרוהו טענת שקר: נז במינו

חוב שיש לי שאנבנו כל זמן שארצה והדיינים ו) או העדים חותמים מלמטה (ו) [נא] וה"ה סיוכל למסור בב"ד חובותיו שבע"פ (ר"ן פ' השולח):

(ו) וה"ה סיכול למסור לב"ד חובותיו עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ס"ח: (ז) שיש להם מלוה ביד אחרים עיין בתשובת מהרשד"ם סי' ס"ח: (ח) כל זמן שהוא יכול לגבות החוב כותבין עיין בסמ"ע מ"ש בזה ועיין בב"ח: (ט) והמאוחר פסול עיין בתשובות מהר"ח ן' ששון סי' קמ"ה: (י) נאמן אדם

כ [נא] ע תלמידי חכמים שהלוו זה את זה ומסר דבריו לתלמידים ואמר מוסרני לכם שכל חוב שיש לי שאגבנו כ"ז שארצ' אינו צריך לכתוב פרוזבול מפני שהם יודעים ששמיטת כספים בזמן הזה מדבריהם ובדברים בלבד היא נדחת: הגה [לד] ג] וי"א דכל אדם נמי יוכל לומר דבריו בעל פה לפני ב"ד ומהני וא"ל פרוזבול (טור) [לה] פ ואין חילוק בין אם המלוה בעיר הדיינים או לא כי יכול לומר אפי' שלא בפניהם אני מוסר שטרותי לב"ד פלוני שבעיר פלוני (מרדכי ס"פ השולח): כא ל יש מי שכתב ענין שטר פרוזבול כך הוא הוכך המלוה אצל ג' עדים (בהה"ת בשער מ"ה בסס י"א) [לו] מ וי"א אפילו לשנים ואומר הוו עלי סהדי וחזו דאנא מסרנא פרוזבול [לז] קמי ג' דיינים [לח] דאינון פלו' ופלו' ופלוני דיינים [לט] שבמקום פלו' ודי לו אם יחתמו בו אותם עדים [מ] ואי חתמו ביה דייני טפי מעלי [מא] וא"צ שם עדים ' כב מא ק אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע [מב] ואפי קרקע ר כל שהוא סגי ס ואפילו אין לו מב אלא עצ"ן נקוב [מג] מונח על גבי יתידות באויר. [מד] אע"פ שאין מקום היתידות שלו סגי אפי' אין ללוה כלל מג ת ויש לחייב לו או לערב [מה] או למי שחייב לו כותבין ואפי' אין לזה ולא לזה ויש למלוה או למי שחייב לו מזכהו [מו] ח אפי' ע"י אחר מד ואפילו שלא בפניו: הגה [מז] מיהו אם הלוה לפניהו ולוות אינו רוצה לזכות בקרקע של אחרים אין מזכין לו לאדם בעל כרחו (ר"ן פ' השולח):

כג ב השאילו מקום לתנור או לכירים כותבין עליו פרוזבול (כ"כ בעיטור מאמר ג') ד) [מח] מה וה"ה אם השכירו לו:

כד ג היתה לו מו שדה [כב] ממושכנת כותבין עליה פרוזבול:

כה ד כותבים לאיש על נכסי אשתו ה ולאשה על נכסי בעלה מז ו [מט] ולויתומים על נכסי אפוטרופוס:

כו ז חמשה שלוו מאחד מח די לו בפרוזבול אחד מט ח [נ] ואם לוו בשטר אחד אפי' אין קרקע אלא [נג] לאחד מהם כותבים פרוזבול על כולם:

כז ט חמשה שהלוו לאחד כל אחד צריך פרוזבול:

כח נ [נא] י יתומים [נב] קטנים (ז) שיש להם מלוה ביד אחרים א"צ פרוזבול כ מי שחייב לקופת הצדקה אינו משמט:

כט [נג] יתומים גדולים נא [נד] טענינן להו שמא היה לאביהם פרוזבול או שמא התנה שלא ישמיטנה בשביעית:

ל ל [נד] מ אין שביעית משמטת כספים נב אלא בסופו לפיכך הלוה את חבירו בשביעית עצמה גובו חובו כל השנה בב"ד וכשתשקע חמה בליל ר"ה של מוצאי שביעית אבר החוב:

לא [נה] (ח) ה] נג כל זמן שהוא יכול לגבות החוב כותבין פרוזבול:

לב ס פרוזבול המוקדם כשר נד (ט) והמאוחר [נה] פסול:

לג נה (י) ע נאמן אדם [נו] לומר פרוזבול היה לי ואבד ולא פ עוד אלא שפותחין לו שמא פרוזבול היה לך ואבד ואם אמר כן נאמן: הגה [נז] ואם לא פתחו לו הב"ד [נח] ואם לא פתחו לו הב"ד ויגלא מב"ד וחזר ואמר פרוזבול היה לי אם הוא קודם פסק דין נאמן [נט] אבל אם הוא נו לאחר פסק דין א"כ (כ"י בסס הרשב"א):

לד נו כן אם אמר המלוה תנאי היה בינינו שלא תשמיטני שביעית או הקפת חנות היה או משאר דברים שאין שביעית משמטתן נאמן נז [נח] במגו דאי בעי אמר פרוזבול היה לי ואבד:

הוציא

(ו) וה"ה סיכול למסור לב"ד חובותיו עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ס"ח: (ז) שיש להם מלוה ביד אחרים עיין בתשובת מהרשד"ם סי' ס"ח: (ח) כל זמן שהוא יכול לגבות החוב כותבין עיין בסמ"ע מ"ש בזה ועיין בב"ח: (ט) והמאוחר פסול עיין בתשובות מהר"ח ן' ששון סי' קמ"ה: (י) נאמן אדם

באר

פירש הסמ"ע דדברים הללו הן ל' המלו' שאומר כן בע"פ להב"ד והן כותבים בכותב זה בתוכב תלתא כחדא הוינא ואתא פ' המלוה ואמר לפנינו מוסרני כו' ומותמין שלשתן למטה פלו' דיין וכו' או מותמין בלשון עדים ור"ל שהם עדים בדבר שאמר לפניהם כן כשהיו יחד בתוכב תלתא וכיון שכן דהמחבר לא מיירי במוסר שטרותיו אלא שאומר בעל פה כנ"ל א"כ לא ה"ל להרמ"א לכתוב וה"ה שיוכל כו' דמשיכי חיתי לחלק עכ"ל: [כב] ממושכנת. פי' שהלוה השכירה ביד אחר אע"פ שאין לו מעות לפדות ונם הוא באתרא דלא מסלקי מ"מ יכול המלו' לכתוב עליה פרוזבול כאילו היתה ביד הלוה ' סמ"ע: [כג] לאחד. הטעם

פתחי

אחריתא וגראה דהיינו דקרי ליה פרוזבול פי' תיקון עשירים כו' עכ"ל ע"ש. וע' בתשובת חתם סופר ר"ם קי"ג שמדבריו נראה דאפילו אם הלוה הרולה והמלוה מלוה לו בתנאי זה עניד איסורא על מה שמתנו' כן ועובר עמ"ש בתורה פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכתב דאלא"ה לא היה צריך כלל לתקן פרוזבול מפני שהיו ממנעים להלות בה אפשר להו להתנות כן בשעת הלוה' אע"כ דהיא נופיה ה"ל דבר בליעל כו' ע"ש. ותימה דשניהם לא זכרו דברי בדק הבית בסימן זה בסס הריטב"א וש"ש ונ"ש [נ] וי"א דכל אדם נמי כו'. ע' בב"ח מ"ש בזה ומסיים דראוי לעשות מעשה כהרמ"ם דוקא א"ח וכמו שהעיר ב"י שהיו נוהגים כן בתרים ע"ש. וע' בתשובת ח"ם חת"ס סי' קי"ג שכתב להשולל וז"ל קבלתי מכתבו ושם כתוב נוסח תפירת שטרותיו לפנינו ב"ד בתרים ע"ש. וע' בתשובת ח"ם חת"ס סי' קי"ב שכתב להשולל מפני שהיו נוהגים שבשביעית בזה"ז דרבנן סגי במסירת דפ"ק כו' והנה מדבתבו הפוסקים מהא דרבנן דבי ר"א מסרו מלוהו לחבדו דת"ח היודעים שבשביעית בזה"ז דרבנן סגי במסירת דברים לב"ד ואין צריכים הב"ד כתלר תכירו שלא מדעתו דא"ל להעלות שכר משכנר ומכל מקום בכל שנה יכולים הבעלים להוציאו ע"ש עוד: ה) כל זמן כו' כותבין פרוזבול. ע' בטור וב"י ובב"ח וע' בתשובת ח"ם סי' כ' אודות תלמיד אחד שרלה לעשות פרוזבול

ביאור

כפנינו תע"ג דע"ז מתחייב יותר מהזכות ובר"ן: [מז] מיהו אם. כ"כ קל"ח מ' כאן בלוות כו' ובר"ש כאן בלוות כו' ושם בגמ' זכה לו ע"י אחר כו' בלוות מעיקרו דל"ש כו': [מח] וה"ה אם. כ"י. ובשמ"ע ורלוים מדפריך אינו והתני הלל ולא מצי בהשכירו: [מט] (ליקוט) ולויתומים כו'. עשמ"ש וכ"ז מדברי כ"י ע"ש (ע"כ): [נ] ואם לוו. בהשכ"ג בהוספת ושפו' ע"ז ס"ח: [נא] יתומים קטנים. הגדולים אין ב"ד אביהם דהם בכל אדם. ריב"ש: (ליקוט) יתומים קטנים. ערש"י בב"מ ע' מ' ד"ה בדקנני כו' (ע"כ): [נב] (ליקוט) יתומים גדולים. כאן ודאי אפי' גדולים כמ"ש הבא כו' (ע"כ): [נג] טענינן לזו. כ"ב כ"ג מ': [נד] אין שביעית. עבה"ג ומתני' דפ"י דשביעית הסותם כו': (ליקוט) אין כו'. סגה' ל"ל מ' (ע"כ): [נה] (ליקוט) כ"ז כו'. תוספת לאיתה כותבין פרוזבול ע"ה של שביעית כתבו ע"ה של מולאי שביעית אע"פ שחזר וקרעו לאחר מיכן נוכה עליו והולך אפי' לזמן מרוכה והביאו הרי"ם בס מתני' ה' (ע"כ): [נו] ואם לא. עמש"ע ובב"ב ל"א מ': (ליקוט) ואם לא כו'. דבא אפי' ב"ד פותחין לו ואין חוששין שמא מתוך דבריהם ילמד לשקר כ"ם בתה שלא ידענו אם לתדוהו בחוץ. שם וזהו שלא כדברי ש"ך בס' פ' סק"ג שכ' כ"מ כו (ע"כ): [נז] (ליקוט) אבל אם כו'. דבה"ג ודאי דמי לשם כיון דשתק בשעת פס"ד נראה כמודה ודאי שקרא לגמריה (ע"כ): [נח] כמנו. דבתקנום מוקם אתרי' מנו אף לשלילה. סס"ת שמ"ה ובתוכות י"ב כ' :

הגר"א

הרא"ם דרבנן דבי רב אמי לא ס"ל הא דשמואל. והרמב"ם וש"ע אזלי לטעמייהו שכ' בס"ד ת"ח שהלוו כו' דיקא ' ושור ורת"ת אזלי לטעמייהו שכ' שם וי"ח דכל אדם כו': [לב] וה"ה שיוכל. ל' הר"ן וכ"ת ליל לתקן פרוזבול הא יוכל למסור שטרותיו בב"ד וי"ל דמהני לאוב כעיפ: [לג] ת"ח שהלוו. ת"ח דוקא כליל וכמ"ש נבי ריבית בב"מ ע"ש ח': [לד] וי"ח. דס"ל דפליגי אשמואל דשמואל לטעמיה דס"ל פרוזבול עולכבא דדייני כו' ואינהו ס"ל כר"ן דאמר לקיימיה ועיין: [לה] ואין חילוק. ירושלמי אפי' כתיבין כרומי ופי' במרדכי הדיוניס: [לו] וי"ח אפי' לשנים. נמין ל"ג מ' ואפי' לרב אשת עדים ודאי בשנים וסברת הראבונה ס"ל דה"מ כשמוסר לפני ב"ד והב"ד לפניהם אבל כאן שאין מוסר רק לפני העדים בלבד צריך שלשה כמו בפני ב"ד: [לז] קמי שלשה דייניס. כרב אשת ואע"פ דלענין נע קי"ל כר"ן אם לאינו תלוין זכ"ז רק שתבות ר"ן ראוים דשנים נמי מקרי ב"ד ועי"ן אם: [לח] דאינון פלוני כו'. בכ"ל בסי"ע פלוני כו' וכר"ם אם לאו כי רובלא כו': [לט] שבמקום. מירושלמי בכ"ל בס' אבדם: [מ] ואי חתמי. ר"ל שהדייניס במקומו ומוכר לשם וקמ"ל דא"ל עדים כמש"ו ועשמ"ע: [מא] וא"ל. בכ"ל סי"ע והדייניס לו העדים כו': [מב] ואפי' קרקע. אם ופ"ג דפלאה: [מג] מונח. אם בגמ': [מד] אע"פ שאין. רש"י אם: [מה] לו למי. לו למי. כלומר מחייב לנוה: [מו] אפי' עי' כו' ואפי'. כ"כ הרא"ש דקאמר מזכהו אתמא כו' דזכין לאדם שלא בפניו ואע"ג דעבדינן לה תיעלת הספקנא כתו בחלוי שאם יכתוב לו מהני כמ"ש הוספות גיטין דף ע"א ד"ה מסרון וא"כ ה"ה בתפס מן הלוה מטלטלין אעפ"י שלא נתנו הלוה מדעתו המלו' בעצמו מופסו כמכסון ובזה נמי שייך דר"י וכמבואר ברמב"ם פ"ו ממלוה א' המסכן אם מחיר בזרוע וא' עפ"י דעת הלוה צריך להחזיר הכר בכיכה וכן פסק בס"ע בס' ס"ו ע"ש וכיון דצריך להחזיר הכר בלול. ע"כ קונה מסכון מדר"י דאם אינו קונ' לדקה מנין וכמבואר אלינו בסי' ע"ב סק"כ וא"כ דברי הנ"ת ברורים ומ"ש אף עפ"י

קצ"ת

מסכון וא"כ ה"ה בתפס מן הלוה מטלטלין אעפ"י שלא נתנו הלוה מדעתו המלו' בעצמו מופסו כמכסון ובזה נמי שייך דר"י וכמבואר ברמב"ם פ"ו ממלוה א' המסכן אם מחיר בזרוע וא' עפ"י דעת הלוה צריך להחזיר הכר בכיכה וכן פסק בס"ע בס' ס"ו ע"ש וכיון דצריך להחזיר הכר בלול. ע"כ קונה מסכון מדר"י דאם אינו קונ' לדקה מנין וכמבואר אלינו בסי' ע"ב סק"כ וא"כ דברי הנ"ת ברורים ומ"ש אף עפ"י

חתמו

מוסרני דברים הללו לכם הב"ד ולפ"ז לא ה"ל למור"ם להסיג ולכתוב ז"ל וה"ה סיוכל למסור חובותיו שבע"פ דמהיכי תיתי לחלק כיון דלא כ' המחבר דבסע"מ חיירי: מ וי"א אפי' בשנים וא"ל הוו עלי סהדי כו'. עד ואי אחתמו ביה דייני כו' נראה דלא אדלעיל הוו עלי סהדי קאי אלא כוונתו דאם התחיל לכתוב בלשון דיינים במותב תלתא דייני כאחד הוינא וגם אחתמו בו דייני זהו טפי מעלי מע"ש ראשונה דהעדים יתנו לו כתוב וחתום איך שירוצה להן שמסר פרוזבול אלא על הקרקע. רש"י מפרש הטעם משום דלא תקנו פרוזבול כ"א אם תהי הלוואה ואם תהי הלוואה אינו כי אם למי שיש לו קרקע וסמוך עלי' בגביות חובו ויש מפרשים הטעם משום דכשיש לו קרקע מחשב כטפי כגבוי ועומד ביד הבית דין ולפי הטעמים בקרקע כל שהוא סני משום דאיכא מרבותא דס"ל דאין אונאה לקרקעות כלל ולאיך ה"ט דקרקע ראוייה לגבות ולחזור ולגבות ממנה עד שישתלם לו חובו ופפ"ר: מב אלא עליו נקוב. דדרך הנקניס יונק ולומה מן הקרקע ומחשב כקרקע: מג ויש לחייב לו כו'. פי' מי שחייב להלוה דהיא משועבדת להמלוה מדר' נתן כמ"ש רביגו לקמן סי' פ"ו: מד ואפילו שלא בפניו. דאע"ג דאין חבין לאדם שלא בפניו מ"מ כיון דבזיכוי שם זכות הוא לו אע"ג דיבא לו על ידי הזיכוי חובה הולכין אחר שם זיכוי דמעיקרא והטעם דקיל הוא שמיטת כספים בפרט בזמן הזה: מה וה"ה אם השכירו לו. פי' ול"ת דוקא בהשאילו שהוא עומד ברשות השואל אף לענין חונשין מ"ה חשב שלו משא"כ בשכירות: מו שדה ממושכנת כו'. פי' שהלוה השכירה ביד אחר אע"פ שאין לו מעות לפדות ונם הוא באתרא דלא מסלקא מ"מ המלוה יכול לכתוב עליה פרוזבול כאלו השדה היתה ביד הלוה: מז ויתומים על נכסי אפוטרופוס. היינו אם הם חייבים לאחרים אותן האחרים כותבין פרוזבול על היתומים דלא לשמע חובתם דקרקע שיש להן להאפטרופסים שלהן מחשב כאלו הוא שלו יתומים וכ"כ בעל התרומות בשער מ"ה ועד"ר דכתבתי דרש"י לא פי' כן (ונם כתבתי טעמו) אלא מחלק בין חוב של אביה' של יתומים דא"ל קרקע כלל לגוה ובין חוב שהיתומים עצמם חייבים [כ' דא"ל הלוו] לאחר דצריך קרקע ע"ש: מח די לו בפרוזבול אחד. ל'הטור ביכתוב מוסרני לכם כל חוב שיש לי על פלוני ופ' כו': מט ואם לוו בשטר אחד אפי' אין קרקע אלא לאחד כו'. הטעם משום דקי"ל חתמשום שלוו בשטר א' מא' כולם נעשין אחראי' וערבאין זה לזה כמ"ש הטור בר"ש ע"ז

תשובה

והא כו' ובזה אפילו היכי דמהני היינו אם יעמוד לפני הב"ד ויכתוב דבריו ויוציא כאילו אחרה אבל מעלתו כתב כן בביתו ואז בשעת כתיבה אלא בב"ד לא הועיל ובכשיו בנות הכתב לב"ד פשיטא אלא שבא לפודיע לנו רצונו ואפילו לעשות פרוזבול ע"כ א"ש מבלי שנכתוב אנכתוב תנתנו פרוזבול ויהיה הפרוזבול הנה מפקים איסור שביעית ואין לנו לבחתנו אלא מזמן שנכתב כתבו בעירו כי פרוזבול המאוחר פסול. וזה נוסחו בתוכב תלתא כחדא הוינא ואתא קדמנא מכתב כנודע לנו ב"ד ח"מ ויכר לנו היטב שהוא כתיבת ידו' ואי' החתום מעה וזה היה נוסח הכתב הנהוג מהרי"ק דורש ר"ם סוף פלוני ב"ש אם יש לי אשגבנם כל זמן שאנרלה הק' פלוני ומדאתחברר לנו שכן הוא אחרונתו וקיימנתו נדחזי ויהיה לפרוזבול זה כל תוקף ופוזן עד יום כ' כ"ד מנחם יום כתיבת כתב הנ"ל נאנו שביא' פה ק"ק פלוני שנת תקפ"ב שהוא מחשב. הק' יום ופ' שב"ל ע"ש: ד) וה"ה אם הסכירו לו. ע' בתשובת ח"ם סי' נ"ו שהקשה השואל דא"כ היכי משכחת מי שאינו רוצה לפרוזבול אם לא מי שנוכב אקיבלא דמתא ואין בו ביה דיר' לא בשאלה ולא בסכירות והביב דמשכחת בסומך על שולחן אחר ויכול לסלקו כל שנה אינ הדר בתוך תכירו שלא מדעתו דא"ל להעלות שכר משכנר ומכל מקום בכל שנה יכולים הבעלים להוציאו ע"ש עוד: ה) כל זמן כו' כותבין פרוזבול. ע' בטור וב"י ובב"ח וע' בתשובת ח"ם סי' כ' אודות תלמיד אחד שרלה לעשות פרוזבול

החושן

שלא נתנו בתורת משכון היינו שהלוה לא נתנו אבל המלו' ודאי תופסו למשכון וכיון דתפיס ליה למשכון קונה מדר"י אלא היכא דהמלו' אינו תופסו בתורת משכון לא קני אבל היכא דנקטי' למשכון אפי' בזרוע נמי כ"ה בסס הרמב"ם דהיכא דלא נקטי' בתורת משכון לא קני אבל היכא דנקטי' למשכון אפי' בזרוע נמי קונה משכון ואינו משמע וז"ב: ו) או העדים חותמין והוא משנה נמס' שביעית ואמרו כפ' השולח ל"ש

דאי בעי אמר. אבל בלא מינו אינו נאמן מטעם שכתבתי לפני זה: נח אלא יטול מעותיו. פי' הלוה שבא ליתנם לו וזה השיב לו ומשמע אני יחזיר הלוה ויטלם וילך לו: נט מוליאין שטר מהמלוה. עפ"ר שם כתבתי דנ"ל דודאי דמי הנייר נריהלוה להחזירלו דהו"ל השטר משכון בידו בעד דמי הנייר אבל דמי שכר הסופר א"ל ליתן לו דנ"כ נשמט בשביעית דהא גוף השטר אינו שוה יותר מדמי הנייר לצור ע"פ לגוחיתו: ס טוענין ללוקח כו' דקי"ל טוענין ליורש וללוקח כל מה שהי' המוכר או המורים בעצמו יכול לטעון אבל כשלקחו קודם שביעית אין טוענין דמסתמא עדיין לא הי' ביד המוכר פרוזבול כיון דלא הגיע זמן השמיטה: סא אינו נאמן דאין אדם נאמן בהודאתו לחוב לאחרים וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' ע"ז:

סח א להזדייף ולא להוסיף. ע"ד שנתבאר בטור ובדברי המחבר לעיל ריש סי' מ"ב ע"ש: ב הרי הוא כשר. פי' ואין הלוה יכול לומ' פרעתיהו ונובה ממשעבדי דעידי ישראל מפקי לקלא ואין חילוק בחיזה לשון או כתב כתבוהו כיון שהעדים יכולין לקרותו: ג שחותמים עכו"ם פסולים. כלל הדברים כל דבר שנעשה ונתקיים זולת השטר כגון מקח שנתקיים מיד שנתן הלוקח דמי המכר להמוכר או שקנהו בקנין או בחזקה או בכסף (פי' פרוטה שקונין בו בשעת התחלת המקח וכמ"ש ר"ס ק"ז) ואין השטר אלא לראיי' בעלמא שקנהו בכסף או בקנין או בחזק' בזה מועיל שטר הנעשה בערכאות ס"ע דאף דאין עדים זולתן והמוכר כופר ואומר מעולם לא קנהו בקנין מעולם לא מרעי נפשייהו לאסהודי שקר וס"ל כאלו הדבר ידוע ונעש' לפני דייני ישראל אבל דבר שלא נתקיים כ"א ע"י השטר כגון שנתן לו שדה והקנהו לו בשטר עצמו שכתב בו שדי נתיה לך כיון דלא קנהו כ"א ע"י שטר זה הנעש' ע"י עכו"ם לא קנהו אפי' נעש' בעש"ע אע"ג דהימנינן להו מ"מ לא אלימא כחייהו דעכו"ם לעשות נוף הקנין ע"י כתיבתן

דמים שקבל מחמת מקח טעות אינו כ"ל אלא דכיון שבא להפסיד בהודאתו אינו נאמן כלל וכ"ד למלוה שאמר על שטר שבידו שהוא אמנה שהוא נאמן בדאי' ליה נכסי וכמ"ש לק' סי' פ"ו ס"ק ה' התם הא נתבאר טעמא כיון דאית ליה ללוה שני פסידא בגביה זו ה"ל חוב זה כמשעובדים דאין נוכין במקוס שים בני חורין והלכך כיון שהשטר הוא שלו הוא נאמן מה שא"כ הכא שמכרו וילא מתחת ידו לאו כל כמיניה לחוב ללוקח בהודאתו וכן מוכח מדברי הרשב"א פ"ק דגיטין שהבאתי לקמן סי' קכ"ו ס"ק ס"ג ואפי' להרא"ש שם היינו משום דהתם ליכא פסידא לזוכה משא"כ הכא שאינו מקבל רק דמים שנתן למוכר וכן בכל דוכתי דטענינן ללוקח פשיטא דהיינו אפי' המוכר אחר נגד זכות הלוקח לאו כל כמיניה וכדמשמע בכמה דוכתי וכ"כ ר' יוחנן בתוספות ומהר"י ן' ל"ב ספר שני סי' ע' להדיא וז"ל הלוקח מן הלוקח אפי' שאמר נזלה היא בידי לאו כל הימנו לבטל זכותו של לוקח ע"כ הכא כן כ"ל ודו"ק:

סח (א) שטר שכתוב בכל לשון כו'. עיין בבעה"ת שטר פ"ז מדינים אלו שבסי' זה ובתשובת ן' לב ס' נ' סי' נ' סי' ק"י ועיין בתשו' רמ"א סי' כ"ב ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' ס"ט: (ב) ויודעין לקרותו. היינו כמתרגם בס"ם פ"ב דגיטין (דף י"ט ע"ב) בדידעי למקרי אבל אם אין יודעים לקרות לא יחתמו לכתחלה ע"י שיקרא אחר לפניהם אע"פ שמביניס הלשון מיהו אם חתמו אע"פ באין מביניס הלשון רק בשני שראלים אחרים תרגמו להן הלשון השטר כשר בדיעבד כל זה העליתי לעיל סי' מ"ה סעיף ב' ועיין בתשובת ר"ל ן' חביב סי' קכ"ז ובתשובת ר"ם כהן ס"ב סי' ק"ב וס"ג סי' כ'

אדם לו' פרוזבול עיין במהרי"ק שורש כ"ב: (יא) משכב עמו בדברים ועיין בב"מ מ"ש לייסב פירש"י דפי' אף יכול לתלות אותו שיאמר אעפ"כ ע"ש דהמיקל כרש"י ה"ז זריז ונשכר: (יב) מוליאין שטר. עיין לעיל סי' כ"ז ס"א: (יג) אם אין לו נכסים אינו נאמן הקשה הבע"ת דליהמן במנו דאי בעי מחיל ליה ותירץ דאה"כ אלא מיירי

לה [נט] ק הוציא פרוזבול וטוען הנתבע ואומר מלוה זו שהוא תובע אחר פרוזבול זה היתה התובע נאמן שאלו אמר פרוזבול היה לו ואבד נאמן ואע"פ שאין אנו יודעים זמן הפרוזבול שאבד:

לו ר המחזיר חוב שעברה עליו שביעית יאמר לו המלוה משמט אני וכבר נפטרת ממנו ס [ס] אמר לו אעפ"כ רצוני שתקבל יקבל ממנו [סא] ואל יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו שלי הם במתנה אני נותן לך החזיר לו חובו ולא אמר לו כן (יא) ת מסבב עמו בדברים עד שיאמר לו שלי הם ובמתנה נתתי לך ואם לא אמר לא יקבל ממנו נח אלא [כז] יטול מעותיו וילך לו:

לז [סב] ת שטר חוב שעברה עליו שביעית ולא נכתב עליו פרוזבול נט (יב) ז [סג] מוציאין [כח] שטר מהמלוה להחזירו ללוה:

לח ב המוכר שט"ח לחבירו ואח"כ עברה עליו שמטה אין הלוקח חוזר על המוכר [סד] שהלוקח פשע מעצמו שלא עשה פרוזבול ואם כבר עבר עליו שמיטה כשמכרו ח) ס [סה] טוענין ללוקח שהמוכר היה לו פרוזבול ואבד [סו] ואם הודה המוכר שלא היה לו פרוזבול [סז] (יג) אם אין לו נכסים סא [כט] אינו נאמן (יד) ואם יש לו נכסים [ל] נאמן ונפטר הלוה והמוכר ישלם ללוקח:

סח דין שטרות העשויות בערכאות עכו"ם ובו ב סעיפים:

א (א) ת שטר שכתוב בכל לשון ובכל כתב [ת] אם היה עשוי כתיקון שטרי ישראל שאינם יכולים א להזדייף ולא להוסיף ולא לגרוע והיו עדיו ישראל (ב) (ת) ויודעין לקרותו ב הרי הוא כשר וגובה בו מהמשועבדים ג אבל (ג) כל השטרות ג שחותמים עכו"ם [א] פסולים (ג) (א) חוץ

ואם כן אין צורך למה שחלקו הרא"ש ור' ירוחם בין מלוה למכרו בזה): (יד) ואם יש לו נכסים כו'. דין זה אף שהוא מבעל התרומות והטור שכתבו רק דאם יש לו נכסים נאמן המוכר לחוב לעצמו ומשלם ללוקח שהרי הטעהו שמכר לו שטר שנמחל שעבודו בחזקת שהוא קיים עכ"ל לא נהירא לי דכיון שמכרו שוב אינו נאמן כיון דלית ליה מנו דאי בעי מחיל וכמ"ש לעיל ובפרט מה שנראה מהבעה"ת והטו"ר שאינו משלם לו אלא דמים שקבל מחמת מקח טעות אינו כ"ל אלא דכיון שבא להפסיד בהודאתו אינו נאמן כלל וכ"ד למלוה שאמר על שטר שבידו שהוא אמנה שהוא נאמן בדאי' ליה נכסי וכמ"ש לק' סי' פ"ו ס"ק ה' התם הא נתבאר טעמא כיון דאית ליה ללוה שני פסידא בגביה זו ה"ל חוב זה כמשעובדים דאין נוכין במקוס שים בני חורין והלכך כיון שהשטר הוא שלו הוא נאמן מה שא"כ הכא שמכרו וילא מתחת ידו לאו כל כמיניה לחוב ללוקח בהודאתו וכן מוכח מדברי הרשב"א פ"ק דגיטין שהבאתי לקמן סי' קכ"ו ס"ק ס"ג ואפי' להרא"ש שם היינו משום דהתם ליכא פסידא לזוכה משא"כ הכא שאינו מקבל רק דמים שנתן למוכר וכן בכל דוכתי דטענינן ללוקח פשיטא דהיינו אפי' המוכר אחר נגד זכות הלוקח לאו כל כמיניה וכדמשמע בכמה דוכתי וכ"כ ר' יוחנן בתוספות ומהר"י ן' ל"ב ספר שני סי' ע' להדיא וז"ל הלוקח מן הלוקח אפי' שאמר נזלה היא בידי לאו כל הימנו לבטל זכותו של לוקח ע"כ הכא כן כ"ל ודו"ק:

סח (א) שטר שכתוב בכל לשון כו'. עיין בבעה"ת שטר פ"ז מדינים אלו שבסי' זה ובתשובת ן' לב ס' נ' סי' נ' סי' ק"י ועיין בתשו' רמ"א סי' כ"ב ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' ס"ט: (ב) ויודעין לקרותו. היינו כמתרגם בס"ם פ"ב דגיטין (דף י"ט ע"ב) בדידעי למקרי אבל אם אין יודעים לקרות לא יחתמו לכתחלה ע"י שיקרא אחר לפניהם אע"פ שמביניס הלשון מיהו אם חתמו אע"פ באין מביניס הלשון רק בשני שראלים אחרים תרגמו להן הלשון השטר כשר בדיעבד כל זה העליתי לעיל סי' מ"ה סעיף ב' ועיין בתשובת ר"ל ן' חביב סי' קכ"ז ובתשובת ר"ם כהן ס"ב סי' ק"ב וס"ג סי' כ'

ביאור

(ליקוס) נתנו כו'. כתב"ם חזקה כו' ומקוס חזקה אמרי' מנו אף להוליא כמ"ש בכתובות י"ב וכ"כ בהגמ"ר ריש ב"מ ול"ע שהרי שם אמרי' א"ר ע"כ כו' מ' דלמ' דאשוכה א"ל ועשי' פ"ב סי"ב מש"ש (ע"כ): [נט] הולית. הראוים מבואתת בדברו: [ס] א"ל אעפ"כ. מהני: [סא] ואל: [סב] שיראה שם: [סג] שיראה. ע"ל סי' פ"א סי"ב: [סד] (ליקוט) מוליאין כו'. דברי המ"ש כאן תמוהים וכבר השיגו ע"ז (ע"כ): [סה] שהלוקח. שעליו מוטל כל"ל סי' פ"ו סי"ו: [סו] שוענין. ב"ב כ"ג א': [סז] (ליקוט) ואם הודה כו'. ל"ע גם בריאה ליהמנינ דאי בעי מחיל וכמו שהקשו תוס' בכתובות י"ט א' ופ"ל דמיירי שאינו למחול בכגון

באר

ליתנם לו יטלם וילך לו וע' בב"מ מ"ש לייסב פירוש רש"י דפירש אף יכול לתלות אותו שיאמר אעפ"כ ע"ש דהמקיל כרש"י ה"ז זריז ונשכר. ס"ך: [כח] שטר. כ"ל דודאי דמי הנייר לריך להחזיר לו אבל דמי שכר הסופר א"ל ליתן לו וב"כ נשמט בשביעית דהא גוף השטר אינו שוה יותר מדמי הנייר לצור ע"פ לגוחיתו עכ"ל הסמ"ע (והט"ז השיב עליו וכתב דגופו של נייר הוא של הלוה"ם): [כט] אינו נאמן דאין אדם נאמן בהודאתו לחוב לאחרים כמ"ש הט"ו בסי' ע"ז כ"כ הסמ"ע והקשה הב"ח דלהימנו במנו דאי בעי מחיל ליה ותירץ דאה"כ אלא דמיירי שמלד הטענ' אינו נאמן וכגון שמכרו בטעמד שלשתן שא"י למחול כמ"ש בסי' ס"ו סכ"ט עכ"ד ולפמ"ש שם דאף שמכרו בטעמד שלשתן יכול למחול א"כ ה"ה הכא בכל ענין נאמן המוכר רק שמשלם ללוקח מה שהפסיד לו מדיני דגרמי כל מה שהי' שוה השטר אם הי' לו פרוזבול וכסי' פ"ו ס"ה כתבתי דכמלו' שאומר שטר אמנה גופיה א"י למחול וא"כ אין לריך למה שחלקו בין מלו' למכרו כזה עכ"ל הש"ך: [ל] נאמן. והש"ך השיג עכ"ז ופסק דאפילו אית ליה נכסים

נתיבות

משה"כ

סח (ת) ויודעין לקרותו. ע"ל סי' מ"ה אי כשר בדיעבד כשלא ידעו לקרותו וסמכו על אחרים: (ג) כל השטרות שחותמיהם כותים. פי' שטרות שגוף השטר הוא לקנין כגון שכתב שדי נתונה לך ובמסירת השטר נקנה לו במכר שכתב שדי מכורה

קצות

חתמו כל עדים ל"ם אמנו בלשון דייניס וקשה דהא הוי מפי כתבם כיון דלא נעשה מדעת המתחייב וע' בתו' פ' מז"ה דף מ' מאשה בפני מודע' בפני ב' ואל"ל כתובו דהקשו מו' דהא הוי שלא מדעת המתחייב והוי מפי כתבם ותי' בעצמ' הוי תקנת חכמים שיהא מסוב עדים כדי לבטל המזקה ובמודעא נמי תקנת חכמים. כדי להיות הנאמנים וע"ם וה"ל קשה דהא הוי מפי כתבם בשלמא כשחותמין דייני' לא שייך מפי כתבם דהוי מעשה ב"ד ונבי דייניס לא שייך מפי כתבם אבל בעדים קשה ואין לו' דהוי כאלו נעשה מדעת הלו' דודאי ניחא ליה בפרוזבול דלאשכחן דזכין לו קרקע דהתם כיון דשם זכות הוא לשעתו בקרקע אע"ג דנמשך איזה חוב הקילו חוב בפרוזבול וכמ"ש הר"ן בפ' השולח אבל היכא דליכא שום זכות ודאי אין חבין לו שלא בפניו ונראה דכיון דקי"ל דנאמן אדם לו' פרוזבול היה לי ואבד וא"כ חתימת עדים לא בעי לראי' דהא נאמן אלא דבזמן המשכ' הוי לריך דוקא שטר ואם מוסר מילי לא מהני לחבי לריך עדים או דייניס על השטר ובזה לא שייך מפי כתבם כיון דא"ל לראיה דהא הוא נאמן בכך ואינו אלא להקנות לשעתו והרי הוא כמו שטר קידושין וגם לר"מ דע"ם כרתי דמועיל לשעתו ובכיון דלאו מפי הבדי' אינו חיין אלא מפיו אני ליה בחתימת אחדי דאינו אלא להקנאה ובזה ניחא הא דפסקי' דנאמן לו' פרוזבול היה לי ואבד כר"ל פ' השולח דף מ"ז שם ושם פריך עלה ממתני' וכן בע"ם שמוליא שט"ח ומשני תנאי היא: וכיון דשתם מתני' דאינו נאמן הי' ראוי לו' הלכ' כשתם משכנה ומה"מ פסק הרי"ף דלא כר"ל ולפי מ"ש ליכא שתמא אחריכא דנאמן מדתנן הבדים חותמין ואי אינו נאמן הוי מפי כתבם ולא הוי מבני עדים וכמ"ש: ז) מוליאין שטר מהמלוה ז"ל הסמ"ע דודאי דמי הנייר לריך להחזיר הה"ל השטר משכון בידו בעד דמי הנייר אבל דמי שכר הסופר א"ל ליתן לו דנ"כ נשמט בשביעית דהא גוף אינו שוה יותר מדמי הנייר לצור ע"פ לגוחיתו עכ"ל ובצ"ז הקשה דאין נוכין אינו א"כ בכל הסוב לא ישמט לע"ד דאף היתר על המשכון אינו משמט ומע"ש דהנייר לא הוי משכון כיון דלא נקני' למשכון אלא לראי' והא דאמרי' שמין את הנייר היינו לפי כשמקדש בשט"ח ודאי דעתו למשכון דאדם יודע שהמקדש כמלו' אינה מקודשת ע"ם ולא יהיר' דהא בטור כת' בשם הרמ"ה בא"ע סי' כ"ח ז"ל הא דמקדשה כמלו' שיש עליה משכון והיינו דוקא בנקני' למשכון אבל לא נקני' למשכון אפי' אני לתפוסי אזוזי לא מהני ע"ם וניחא אדם יודע שהמקדש כמלו' אינה מקודשת דעתו למשכון אבל בקושיית הש"ז בכר הארכנו בזה בסי' ס"ו: ע"ם ודברי הסמ"ע נראה דמיירי שהמלו' בעצמו נתן שכר הסופר וגם נייר שלו מדכתב והלו' א"ל לשלם שכר הסופר משמע דהמלו' נתן ונזה ודאי אין

הגר"א

בעצמד שלשתן וכן תי' בסס"ת וא"כ גם בסיפא אמאי נאמן וכמ"ש בספ"ק דב"מ בשור אמאי אין מאמינין לה אי לאו בעצמו דמתולה ושם מיירי באית לה נכסי כמ"ש בסי' ס"ו סכ"ו ועי"ש סי"ו ולא"ד לפא דכתובות י"ט א' דשם אי אית ליה נכסי אין משועבד כלל למלוה וכן הקשה ש"ך ע"ש בס"ק י"ד וכ"כ ריטב"א בתוס' כ"ו וז"ל הלוקח כו' וזה מפורש בתוספתא דב"ב רפ"ב דלגוזה והכיאו הרא"ש בפ"ג דב"ב ס"ח ובתשו' כלל לע ובתשו"ל סי' קמ"ו סי' כ"ג א"ל (ע"כ): [סז] אם אין לו. כתובות י"ט א':

היטב

אינו נאמן דכיון שמכרו וילא מתח"י לאו כל כמיניה לחוב ללוקח בהודאתו וע"ם:

סח [א] פסולים. כתב הסמ"ע כלל הדברים כל דבר שנעשה ונתקיים זולת השטר כגון מקח שנתקיים מיד שנתן הלוקח דמי המכר להמוכר או שקנהו בקנין או בחזק' אינו אלא לראי' בעלמא בזה מועיל שטר הנעשה בערכאות ואומר מעולם לא קנהו בקנין או בכסף אמרינן דערכאות של עובדי כוכבים לא מרעי נפשייהו לאסהיד שקר אבל דבר שלא נתקיים כ"א ע"י השטר כגון שנתן לו שדה והקנהו לו בשטר עצמו שכ' נו שדי נתונה לך לא קנהו אפי' נעש' בע"ם בערכאות של עובדי כוכבים דאע"ג דמהימנינן להו מ"מ לא אלימא כחייהו לעשות נוף הקנין ע"י כתיבתן ל' לא ס"ג סי' ק"י ונתבאר דמ"א סי' כ"ב ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' ס"ט ובתשובת ר"ל ן' חביב סי'

המשפט

חידושים

ומקום לו בזה השטר פסול דעכו"ם אין לבם יד להקנות ולאו בני עדות וכני שטר ניכוס: (ג) חוץ משטרי מוס"ם. היינו שנתן מעות וקנה השדה בכסף והשטר הוא רק לראי'. וכן בהלוואה. וגם זה מן התורה פסול דהא לאו בני עדות ניהו רק משום תיקון

החושן

המלו' לריך להחזיר ואפי' לדעת האומרים בשטר שנמכר ומחל המוכר דלריך הלוקח להחזיר הנייר היינו היכא שהלו' נותן שכר הסופר ובמבואר בהרא"ש ובחכמי פרובנצי' בשיטתם מדתנן הלו' נותן שכר הסופר וא"כ הוי ניירא דלו' אבל היכ' דמלו' נתן שכר הסופר ודאי ניירא דידי' הוא עד שפרע לי' הלו' וכן מבואר בים"ם בפ' האיש מקדש סי' י"ג דמייתי הסוגי' שם דשמין את הנייר לא"ד דהלוקח לריך להחזיר הנייר ומוקי לה דמיירי שהי' המלו' נותן דמי הנייר ושכר הסופר דאז ודאי א"ל להחזיר פ"ם וא"כ בכי ה"ג דמיירי הסמ"ע דמלו' נתן דמי הנייר ושכר הסופר ודאי דידי' הוי הנייר עד דפרע לי' דמי הנייר וזה פשוט: ה) טוענין ללוקח בכנה"ג הקשה למה לא כתב בעל הטורים דטוענין ללוקח שהגאי' הי' בין לוה ומלו' שלא ישמיטנו שביעית וע"ם שהגיה בכ"ש. ונראה כיון דאם התנאי שלא ישמיטנו שביעית לא מהני דהוי אמר' אמ"ם בתור' כיון דהתנאי על השמיט' גופה אלא בלו' ע"מ שלא ישמט הוא חוב זה דמהני תנאי דקאי על הלו' וכמ"ש הרמב"ם וש"ע סעיף ט' שנתנה שמיטה עצמו בתמון שלא חייבתו התור' שהוא חייב וכיון דתנאי זה לא נכתב בתוך השטר אלא בפ"ם הוי התנאי א"כ אינו אלא כמתחייב ע"פ לפרוע אחר שביעית ולוקח השטר לא זכה בזה דהא חוב ע"פ אינו נמכר אלא בתעמ"ם והלוקח לא זכה אלא בשטר בתה דכתוב ליה קני לך מיהו וכל שבבור' וחוב שבשטר נשמט בשביעית וחוב אחר הוא דנתחייב בתנאו ע"מ שלא ישמט הוא בשביעי' וחייב עצמו בתמון שאינו חייב אבל בע"פ והלוקח לא זכה בזה מש"ה הולרלומר בעל הטורים דטענינן דרוזבול דבזה השטר בחוקפו וק"ל:

סח א) חין משטרי מקח פ"ק דגיטין דף י' כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם שחותמיהן

ככרים כשרים ופריך קא פסיק ותני ל"ם מכר ול"ם מתנ' בשלמ' מכר מכי יביב זחי כו' אלא מתנ' בתאי קנה לאו בתאי שטרא ותאי שטרא הספא בעלמא. וקשה כפי מ"ש במרדכי בשם ספר החכמ' בשמ' הערכאות דכשרין אלא מדעי בפשייהו ואלו משה ואהרן פשלי אע"ג דמיתמנו דהשטם הוא משום דלא בעינן דוקא ישראל לעדות וכל מי שמוחזק בכשרות כשרים להעיד מן התור' ע"ם וא"כ מאי פריך שטר מתנ' בתאי קנה תאי לא ביון דלעדות כשרים המה כמו ישראל ונראה דהש"י נמי הכי ס"ל בספר החכמ' שכתב הש"י פ"ק דגיטין דף ט' דגיטי נשים פסולים משום דלאו בני בריתות ניהו אבל על הדיינין נעשו ע"ם וא"כ תאי פריך שטר מתנ' בתאי קני וירא' כפי מ"ו נפ' מז"ה דף כ"ד בשם ר"ת דקרבא דנקי' בשטר הייו תשום דכתיב ותקם את ספר המקנה ואחר

ד' וסי' קי"ח: (ג) ושטרי חובות. מ"ש ב"י ובד"מ דנקטינן כהרמב"ם בהא כיון שכן דעת העיטור והרמב"ן והרשב"א והרא"ש והר"ן ל"ע דהא הפוסקים הנ"ל מיירי מענין אחר וגם עייתי בעיטור ולא מצאתי דבר גם בר"ן משמע להיפך ע"ש ועיין בהשגות הראב"ד ובהה"מ ותמצא כדברי דבשט"ח שאני דכיון דאינו נובה ממשעבדי ולית ליה קלא לא חשש להניחו בידו ויכול לטעון פרעתי ע"ש ועיין בתשובת ן' לב ספר א' סי' ס"ב דף פ"ו: (ד) מבני חורין ואפי' בשטרי מקח וממכר. וגרע ממוכר שדהו בעדים דס"ל להרמב"ם דוקא עידי ישראל הוא דמפקי לקלא אבל הה"מ כתב דלהרמב"ם בשטרי מקח וממכר כשר לגבות אפי' ממשעבדי דלא גרע כו' אבל מסתימת ל' הרמב"ם והט"ו לא משמע כן וכ"פ הב"ח ע"ש. עיין בתשובת ר"ש כהן ס"ג סי' קי"א ובתשובת מהר"י לבית לוי סי' כ"ד ובתשובת מהרשד"ם סי"ס"ן; (ה) שראו נתינת המעות עיין בתשובת מהרשד"ם סי' ד"ם: (ו) ע"י סופר המלך כשר. עיין בתשובת מהר"י לבית לוי סכ"ד: (ז) שעיקר הקנין עיין בתשו' רמ"א סי' ק"ט: (ח) או בטרי מחילות כו'. עיין בשלטי גבורים פ' מי שמת (דף רל"ד ע"ב) ועיין בתשוב' מהרשד"ם סי' ס"ן כ' הסמ"ע עיין פרים' שכתבתי שלא חיירי שכתב בו שמחל לו לפניהן דא"כ לא הוי הבטר אלא לראיה בעלמא וכבר נתבאר דמהני בעש"ע אלא מיירי שבבטר זה כתוב במוחל דבוהקתמחילה נעשה בבטר לזה והו"ל כשטר מתנ' עכ"ל ודבריו צ"ע דהא בהדיא לא משמע כן מדברי הר"ב (הנ"ס ר"ל לפ"ז למה הביא הר"ב י"א שחולקין ע"ז דשטרי מחילות כשרים דהא בכה"נ היכא שאינם לראיה גם הי"א מודו דאינו בעלמא וכבר נתבאר דמהני בעש"ע אלא מיירי שכתוב בו שמחל לו לפניהן דא"כ לא הוי ביש"א אבל אין הישראל מכיר טיב העכו"ם משא"כ הערכאאים יודעי בטיב העכו"ם חבריהם ואי לאו דאתחזקו ליה העדים בנאמנות לא הי' מקיים התימתו: (ט) מבנ"ח. עש"ך ס"ק נ' שתמה אהא שכ' הב"י נקטינן כהרמב"ם (והיינו שא"נ לטעון פרעתי) משום דהרשב"א והרא"ש ס"ל כוותי' וע"ז תמה השי"ך דהא הן מיירי בענין אחר וכו' סי' דהא הם מיירי מערכאות שנוף הדבר נעשה אצלם וס"ל בהא דנוב' אפי' ממשעבדי ובזה וראי דאף פרעתי א"י לטעון משא"כ כדעת הרמב"ם דנובה רק מבנ"ח אפשר דאף פרעתי יכול לטעון וכסברת הראב"ד. ובתומים תמה על הראב"ד מהא דסעיף ב' בשטר הנעשה בהדיוט ובע"מ דנוב' רק מבנ"ח וא"י לטעון פרעתי. ולק"מ דשם שטר הוא דהא נמסר בעידי מסיר' רק שהוא מזייף פתוכו נפסל משום נזירה לא גרע משטר חוב מוקדם דאינו יכול לטעון פרעתי לדעת המחבר בסי' מ"נ ואפי' כמאן דפוסל התם היינו דאיכא ריעותא בשטר זה שיבוא לגבות בו מהלקוחות משא"כ הכא דהנזיר' הוא רק משום שטר אחר כמ"ש הסמ"ע ס"ק ד' ע"ש ועוד דכיון דשם שם שטר עליו אינו נאמן לטעון פרעתי כמ"ש השי"ך בסי' ס"ט ס"ק י"ד משא"כ בשטר הנעשה בערכאות דראו שם שטר עליו כלל דלא בני שטרי נינהו כלל כמ"ש התומים דבשמות שאינן טובהקים הוי מזייף לטעון פרעתי. ובסמוך אכתוב עוד יישוב אחר. ומה שהקש' התומים דבשמות שאינן טובהקים הוי מזייף

קצות

קונ' בכסר ולא"כ נים' דבטר מתנ' כ"מ דבי היכ' דפסילי בניסי נסים מכוס דלמו בני כריתות נינהו ה"כ

ביאור

סח [א] אם. שתיכם. ולא. ויהיו. הרי. ונוכה. שם: [ב] יהוא שיתן. ויכתבו. בגמ' שם דאי דלאו כו': [ג] וכן לריכין. שם ערכאות הגן ופי' הרי"ף ערכאות דלא מקבלי שוחדא: [ד] ואז. כפי' הגמ' שם ד"ה כ': [ה] ופפר. שם לא מרבאי כפייהו: [ו] וי"ל דמתני' שהמחל הגן: [ז] ניכון. בגי' בגמ' שם ד"ה: [ח] ואפי' אין. אלא אמרו ערכאות הגן לאפוקי בלא קיום הכוסם אלא לאפוקי הדיוטי: [ט] ואפי' נפק. דסתם נכרים מקבלי שוחד כמ"ש בפ' כל כתבי אלא כאן לא מרבאי כפייהו: [י] ונ"ל שיהא. דל"ק בגמ' דאי לאו כו' אלא משום שעיקר הקנין אין נעשה בפניהם אלא דאתרבא מ' שם אחי לא כו' בתשמתא יכבי אזזי קמייהו דאי לא כו': [יא] ואין חילוק. דסתמא הגן. רשב"ם. ומהתיכם כיון ר' מ' אפי' שנים וז"ש בריש"ל מר בוחי ואלן מותמיהם: [יב] מיהו. הייגו כי"ת דלקמן כלומנא קמא: [יג] וכן שטרי הודאות. דדמי לשטר מתנה דמילה ל"ל קנין ואינן אלא לראיה [יד] ופטרות. שהוא דין ובסמ"ע: [טו] או שטרי. ל' הרמב"ם והכמיה כש"מ משום דמחילה ל"ל קנין ואינן אלא לראיה

באר

סי' קכ"ז ובמהרש"ך ס"ב סי' ק"ב וס"ג סי' כ' וקי"ח: [ב] סוב. פי' הסמ"ע הסעם בנוף הכו' בשתעבד מ' בלי שטר מיד בנתינת המעות וכ' בתשובת ן' לב ס"ח סי' ס"ב: [ג] וספר. פי' כדר שלהן שכותבין בז כל דבר הבא לפניהן בכתוב ב"ב בזמנינו אמרינן בו ג"כ דלא מרבי בפייהו לכתוב בו שקר ובדבש"ח סי' מתקפ"ב מדין ספר הערכי בכתוב בו שראוהו קבה פלוני הוא שבנבת הקולמוס וראוהו מוסזק בהשד' כו' ובד"מ הביאו בכ"ל הסמ"ע וכ' בתשובת מהר"י לבית לוי סי' כ"ד ובתשובת מהרשד"ם סי' ב"ב: [ד] בעמ'. פירוש מידוע בעמבו כל הדברים לפניהן אז שהערכאות בתבו בן בסוף הטטר בעמ' הכל לפניהן. סמ"ע: [ה] מתנות. וה"ה בטרי מכר שבקנין בשטר לאוד בגון מוכר שדהו מפני דעתה כמ"ב הס"ו בסי' קכ"ח וכ' בתשובת רמ"ח סי' ק"ט: [ו] הוד'. דאז נוף הטעבוד נעמ' ע"י עובדי כוכבים מ"ה לא מהני הא הודאה שנפרע ממנו כיון בלא נעמ' על ידי עובדי כוכבים כ"א סילוק שעבוד נעלמא מהני ומ"ה הטמיב המחבר ולא כתב בסר מתיל' ומור"ם שבתבו בסמוך בלא בדאי בעלמא ומ"ה הטמיב

נתיבות

משה"כ

בזלם בכסירו)(ודוקא בשטר ערכאות מהיכני' דלא מרבאי בפייהו לעשות שטר בשקר אבל בשמעידין בע"פ מרבאי בפייהו ומשקרי ולא מהימני וע"כ: (ד) ביהיו עבוין בערכאות לדעה. כרמב"ם והמחבר הענין של שטר ערכאות הוא כך שחותמים בשטר עידי עכו"ם בעלמא ואח"כ אתין אל הבטעם הערכי והוא הדורש ומקיים)(אי לאו דלא היו מוחקים בעיניו ידעים עכו"ם לנתמנים לא הי' מקיים: (ה) ואז גוביס מבנ"ח. אפי' בנו"מ אף המוכר שדהו בעדים גובה ממשעבדי ס"ל אלין קול יוצא לערכאות ס"ד אה"ה ואיפ"ל דלעטון פרעתי אפי' לדעת המחבר: (ו) ופטר. וכה"ג בע"ש אינו נובה ממשעבדי בבא גם בישראל ממ"ם הסופר שטר הטטר לבע"ד אין לו תורת שטר לענין שמשעבדי: (ז) וכיון שנעשה בפניכם. כל' דברים מחולקים דיבה זו עם דעת המחבר. כמ' דלדעתם זו בענין שיכי' כל הדבר נעשה בפני הערכאות. הכ'

משה"א

בא ה) המעות בפניהם. עסמ"ע ס"ק ה' עד דמש"ה מצריך בעל סברא זו שיעידו עידי ישראל על אלו העכו"ם עידי השטר שהן בחזקת כשרות גם על הערכאות לכאורה קשה דא"כ אפי' הדיוטות ליתכשרו כשיש עידי ישראל שמקיימין התימתן דהא הערכאות אינן יודעין כלל מנוף הענין רק שמקיימין התימת הדיוטות וא"כ עדיף טפי כשישראל מקיימין התימת החדיוטות מקומם הערכי אמנם הדברים מבוארים בטור שהעדכי אם לא הי' יודעים שהעדים הם נאמנים לא היו מקיימין וא"כ עיקר הסמיכה על הערכי שישראל אינן מעידין רק שאינן יודעים בקבלת שוחד אבל אין הישראל מכיר טיב העכו"ם משא"כ הערכאאים יודעי בטיב העכו"ם חבריהם ואי לאו דאתחזקו ליה העדים בנאמנות לא הי' מקיים התימתו: (ב) מבנ"ח. עש"ך ס"ק נ' שתמה אהא שכ' הב"י נקטינן כהרמב"ם (והיינו שא"נ לטעון פרעתי) משום דהרשב"א והרא"ש ס"ל כוותי' וע"ז תמה השי"ך דהא הן מיירי בענין אחר וכו' סי' דהא הם מיירי מערכאות שנוף הדבר נעשה אצלם וס"ל בהא דנוב' אפי' ממשעבדי ובזה וראי דאף פרעתי א"י לטעון משא"כ כדעת הרמב"ם דנובה רק מבנ"ח אפשר דאף פרעתי יכול לטעון וכסברת הראב"ד. ובתומים תמה על הראב"ד מהא דסעיף ב' בשטר הנעשה בהדיוט ובע"מ דנוב' רק מבנ"ח וא"י לטעון פרעתי. ולק"מ דשם שטר הוא דהא נמסר בעידי מסיר' רק שהוא מזייף פתוכו נפסל משום נזירה לא גרע משטר חוב מוקדם דאינו יכול לטעון פרעתי לדעת המחבר בסי' מ"נ ואפי' כמאן דפוסל התם היינו דאיכא ריעותא בשטר זה שיבוא לגבות בו מהלקוחות משא"כ הכא דהנזיר' הוא רק משום שטר אחר כמ"ש הסמ"ע ס"ק ד' ע"ש ועוד דכיון דשם שם שטר עליו אינו נאמן לטעון פרעתי כמ"ש השי"ך בסי' ס"ט ס"ק י"ד משא"כ בשטר הנעשה בערכאות דראו שם שטר עליו כלל דלא בני שטרי נינהו כלל כמ"ש התומים בעצמו ס ק ח' רק דהחכמים התימנוהו בגוף הדבר יכול לטעון פרעתי. ובסמוך אכתוב עוד יישוב אחר. ומה שהקש' התומים דבשמות שאינן טובהקים הוי מזייף

הגר"א

וכ"ל דהרמב"ם סבר דבש"ח ושטר מכר לבד הוא דכשר אבל שאר דברים אינ' דאינן אלא לראיה פסולים דעדותן אינו כלום וכמ"ש בפי' המשנה רק בש"ח ומכר דבל מעשה גדול כזה לא מרבאי בפייהו וז"ש בגמ' דאו לא כו' דלכאורה הוא יתר הכ"ל ושטר לראיה בעלמא ואינו לא מרבאי בפייהו אלא דוקא בכה"נ לא מרבאי בפייהו ולכן הצריך דוקא בכתבו בשטר שראו כתיבת המעות וזה הטעם הוא ג"כ לשטרי הודאות ומחילות ומ"ש בס"ח שעיקר הקנין כו' שפלוני הודה כו' הכל הוא לשון הטור ולשיטתו אזיל אבל הרמב"ם אינו מפליג בלדידיה כל שטרי מתנות והודאות פסולין אפי' אין הקנין נעשה על ידו בלשון סתם הרמב"ם: [יז] ומסרו. שם וחבנ"ח אני חוץ מבניתי בשם ובגיתי אפי' בדבי הסירה פסולין דקא' שם ירד ר"ם לשיטתו אל ר"א כו': [יח] דשטרי כו' וכן כו' וכן כו'. הכל לשיטתם דכל הטטר דלא הטטר לראיה כשר ב' הרין הנ"ל ונקפ אבי יהיב. זוזי קמייהו דאמ' אודי קמייהו דיהיב זוזי מבני ולא נקט בכה"נ אלא דאמאי דאילתא כר היא ולא"ש לטטר

היטב

[ז] ופטרות. אף על גב דלריכין קנין וקנו מידם לקיים הטטר' מכל מקום כיון דטטר' קרוי דין וכן פסולים לדון ולפי זה אפילו בלא שטר פסול הטטר' שנעשה ע"י. סמ"ע: [ח] מחילות. מיירי שבטטר זה כתוב שמוחל לו דנוף המחילו' נעשה בשטר זה והו"ל בשטר מתנ' דאל"כ לא הוי הטטר לראי' בעלמא וזה מבואר כמו שנתבאר בכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דדברינו ל"ש דהא לא משמע כן בהדיא מדברי הרב מהרחיו הי"ל שפוקים בשטרי מחילות הא בכה"נ גם הי"א מודו דפסול היכא שאינו לראי' והכ"ש כתב דלא הוי כזה דאי' דיי"ל דרך בחוק והיתול אמרתי שמחלתי בין חתום עליו עד אחד עכו"ם או שנים (ב"י בשם הרבב"א) כל שנעשה לפני הטטר אבל אם כתב בוכר המתנה מפי הטטר בלא בפני הבטר אינו כלום (טור ומהר"ם פאדוואה סי' כ"ו)[יב] מיהו במקום שיש דינא דמלכותא להכשיר בטר שנעשה (ו) ע"י סופר המלך כשר (טור בשם הרמב"ן ו) י ו אבל שטרי (ט) [ה] מתנות בגון שדי נתונה לך (ז) שעיקר הקנין נעשה ע"י השטר והם ודאתומים [יג] בו וכן (י) שטרי הודאות שפלוני [ו] הודה לפלוני יא שהוא יב חייב לו יג ד) (יא) [ז] [יד] ופשרות שהם בעדים שלהם יד (ח) [טו] או שטרי [ח] (מחילות) (ז טור) אע"פ שיש בהם כל הדברי' שמנינו [טז] טו (יב) (ונמסרו לפני עידי ישראל) (טור) הרי הם [ט] כחרם: הגה [יז] וי"ל דשטרי הודאות כשטרי הלוואות (ב"י בשם הרשב"א והר"ן בפ"ק דגיטין) וכן ה) (יג) בטרי מחילות כשרים בערכאות (ריב"ם סי' קמ"ב) וכן מתנה הנקנית בקנין

כתיבתן וק"ל וע"ל סי' ס"ו סעיף ו' ז': ד ושטרי חובות. הטעם שנוף הלוה נשתעבד לו בלי שטר מיד בנתינת המעות: ה המעות בפניהן. פי' בפני עדים החתומים בהשטר אפ"פ שלא ראוהו הערכאות דלשטרא זה והוא דעת הרמב"ם שטר הפולה בעש"ע הייגו שכל עניינו נעשה בפני עכו"ם דעלמא והן כותבין וחותמין והולכין אל הערכאות לקיים חתימתן ודומה לקיום שטרות שלנו שעדים כותבין וחותמין והב"ד מקיימין. ומש"ה מלריך בעל שטרא זו שיעידו עידי ישראל על אלו העכו"ם עידי השטר שהן בחזקת כשרות גם על הערכאות לכאורה קשה דא"כ אפי' הדיוטות ליתכשרו כשיש עידי ישראל שמקיימין התימתן דהא הערכאות אינן יודעין כלל מנוף הענין רק שמקיימין התימת הדיוטות וא"כ עדיף טפי כשישראל מקיימין התימת החדיוטות מקומם הערכי אמנם הדברים מבוארים בטור שהעדכי אם לא הי' יודעים שהעדים הם נאמנים לא היו מקיימין וא"כ עיקר הסמיכה על הערכי שישראל אינן מעידין רק שאינן יודעים בקבלת שוחד אבל אין הישראל מכיר טיב העכו"ם משא"כ הערכאאים יודעי בטיב העכו"ם חבריהם ואי לאו דאתחזקו ליה העדים בנאמנות לא הי' מקיים התימתו: (ג) מבנ"ח. עש"ך ס"ק נ' שתמה אהא שכ' הב"י נקטינן כהרמב"ם (והיינו שא"נ לטעון פרעתי) משום דהרשב"א והרא"ש ס"ל כוותי' וע"ז תמה השי"ך דהא הן מיירי בענין אחר וכו' סי' דהא הם מיירי מערכאות שנוף הדבר נעשה אצלם וס"ל בהא דנוב' אפי' ממשעבדי ובזה וראי דאף פרעתי א"י לטעון משא"כ כדעת הרמב"ם דנובה רק מבנ"ח אפשר דאף פרעתי יכול לטעון וכסברת הראב"ד. ובתומים תמה על הראב"ד מהא דסעיף ב' בשטר הנעשה בהדיוט ובע"מ דנוב' רק מבנ"ח וא"י לטעון פרעתי. ולק"מ דשם שטר הוא דהא נמסר בעידי מסיר' רק שהוא מזייף פתוכו נפסל משום נזירה לא גרע משטר חוב מוקדם דאינו יכול לטעון פרעתי לדעת המחבר בסי' מ"נ ואפי' כמאן דפוסל התם היינו דאיכא ריעותא בשטר זה שיבוא לגבות בו מהלקוחות משא"כ הכא דהנזיר' הוא רק משום שטר אחר כמ"ש הסמ"ע ס"ק ד' ע"ש ועוד דכיון דשם שם שטר עליו אינו נאמן לטעון פרעתי כמ"ש השי"ך בסי' ס"ט ס"ק י"ד משא"כ בשטר הנעשה בערכאות דראו שם שטר עליו כלל דלא בני שטרי נינהו כלל כמ"ש התומים בעצמו ס ק ח' רק דהחכמים התימנוהו בגוף הדבר יכול לטעון פרעתי. ובסמוך אכתוב עוד יישוב אחר. ומה שהקש' התומים דבשמות שאינן טובהקים הוי מזייף

קצות

בגמ' ב' הביאו: ח דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא כו'. כבר נתבאר ממ"ש לפני זה ובאחרב דברים מחולק בעל סברא זו (והוא דעת הרא"ש) עם בעל סברא קמייתא (והוא הרמב"ם). הא' בתה דא"ל עדות על הערכאות שאינן יודעין בקבלת שוחד. הב' שא"ל שיהא כתוב בשטר שראו נתינת המעות. הג' שיהא כל דבר נע' לפני הערכאות ומה"נ ס"ל דא"ל שיהי' עדות על כשרו' העדות. הד' דנובה אפי' ממשעבדי ומעשה שכתבתי לפני זה כל אד לפי סברתו ועיין פרישה: ט אלא כל שנעשה בערכאו' פי' כשידוע שנעשו כל הדברים לפניהן או שהערכאות כ"כ בסוף השטר שנעשה הכל בפניהן: י אבל בטרי מתנות כו'. וה"ה שטרי מכר כשנקנין בשטר כגון שכתב לו שדי מכורה לך אלא משום דאין הדברות נקנין בשטר לאוד כ"א כשנמכר מפני דעתה כמ"ש הטור והמחבר בסי' קל"ח מ"ה לא כתב בו שטר מכר ועפ"ר: יא שהוא חייב לו בפרישה ובהגר"מ כתבתי הטעם כיון דאינו משתעבד כ"א בחתמו אתם עידי להרא"ש או בהודאה לפניהן בהודאה נמורה להרמב"ם (כמ"ש בסי' פ"ח) לא אלים כחייהו לגירוף לשיעבוד כזה להגמר על ידם אף שאמר אתם עידי ול"ד להלוואה שנעשה לפניהן דאת אשר ראו ינידו: יב חייב לו. דקדק לכתוב הודה שהוא חייב לו דאז נוף השיעבוד נעש' ע"י עכו"ם וכמ"ש הוא דלא מהני הא הודאה שנפרע ממנו אהני כיון שאין נעש' ע"י עכו"ם מעשה כ"א סילוק שיעבוד בעלמא ומ"ה שמיע המחבר ולא כתב שטר מחילה נעש' בשטר זה וה"ל בשטר מתנה ולפ"ז לא דאיירי שהישראל כותב וחותם המחילה לדון בשטרות מקיימין אותו ואע"פ שאין חתימתו מגד עלמו ניכרת וק"ל: טו ונמסרו לפני עידי ישראל כו'. הטעם דנזרינן דלמא אתו למסמך אחתימי

עכו"ם

ביאור

בד"מ ג' הביאו: ח דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא כו'. כבר נתבאר ממ"ש לפני זה ובאחרב דברים מחולק בעל סברא זו (והוא דעת הרא"ש) עם בעל סברא קמייתא (והוא הרמב"ם). הא' בתה דא"ל עדות על הערכאות שאינן יודעין בקבלת שוחד. הב' שא"ל שיהא כתוב בשטר שראו נתינת המעות. הג' שיהא כל דבר נע' לפני הערכאות ומה"נ ס"ל דא"ל שיהי' עדות על כשרו' העדות. הד' דנובה אפי' ממשעבדי ומעשה שכתבתי לפני זה כל אד לפי סברתו ועיין פרישה: ט אלא כל שנעשה בערכאו' פי' כשידוע שנעשו כל הדברים לפניהן או שהערכאות כ"כ בסוף השטר שנעשה הכל בפניהן: י אבל בטרי מתנות כו'. וה"ה שטרי מכר כשנקנין בשטר כגון שכתב לו שדי מכורה לך אלא משום דאין הדברות נקנין בשטר לאוד כ"א כשנמכר מפני דעתה כמ"ש הטור והמחבר בסי' קל"ח מ"ה לא כתב בו שטר מכר ועפ"ר: יא שהוא חייב לו בפרישה ובהגר"מ כתבתי הטעם כיון דאינו משתעבד כ"א בחתמו אתם עידי להרא"ש או בהודאה לפניהן בהודאה נמורה להרמב"ם (כמ"ש בסי' פ"ח) לא אלים כחייהו לגירוף לשיעבוד כזה להגמר על ידם אף שאמר אתם עידי ול"ד להלוואה שנעשה לפניהן דאת אשר ראו ינידו: יב חייב לו. דקדק לכתוב הודה שהוא חייב לו דאז נוף השיעבוד נעש' ע"י עכו"ם וכמ"ש הוא דלא מהני הא הודאה שנפרע ממנו אהני כיון שאין נעש' ע"י עכו"ם מעשה כ"א סילוק שיעבוד בעלמא ומ"ה שמיע המחבר ולא כתב שטר מחילה נעש' בשטר זה וה"ל בשטר מתנה ולפ"ז לא דאיירי שהישראל כותב וחותם המחילה לדון בשטרות מקיימין אותו ואע"פ שאין חתימתו מגד עלמו ניכרת וק"ל: טו ונמסרו לפני עידי ישראל כו'. הטעם דנזרינן דלמא אתו למסמך אחתימי

באר

נתיבות

משה"א

קצות

חדושין

פסילי בשטרי מכוס דלמו בני בטר' ניהו ולל קנינו אינ אלא בכסף וק"ל: ב) וכט"ם. פי' כ"ך שפטי כהלמ"ד

עכו"ם שנשטר לאוד בלא עידי מסיר' דישראל:טז ולכן סכ"מ שעש' כו'. הטעם דדברי סכ"מ ככתובין וכמסורין דמי והשטר חינו אלא לראיי' בעלמא: יז וכן להיפך אם פסול לפי דיניהו כו'. כ' הטור שאין דינן של מלכים אלא להכשיר שטרותיהן ולהאמין לסופר שלהן אבל לא בדרכי ההקנאה שאף העכו"ם במקומו' הרבה בדינין חלוקין דינן אותן ופוסלין זא"ז כפי חלוקות חכמיהן וגימוסיהן כו': יח ה"ז נובה כו'. דס"ל דלא גרע מנעשה המעשה או ההודאה לפני עידי המסירה ישראל בלא שטר כלל ומ"ה כ' דאינו נובה אלא מבנ"ח אע"ג דשטר שנמסר לפני עידי ישראל אע"ג דלית עידי ישראל אתומין בו נובה אפי' ממשעבדי וכמ"ש הט"ו בס"ס מ' ובס"ס נ"א ובס"ס ס"ט הכא שנוף השטר והעדים האתומין בו הן עכו"ס גרע טפי מ"מ ה"ל נמי דין שטר לענין שאינו יכול לומר פרעתי כל זמן שהשטר בידו ועפ"ר:יטהוה שיהיו העדים כו'. עפ"ר שם כתבתי דהרא"ש כתב דגם בשטר הנעשה בעש"ע בעינן שלא יהא דאוי להזדייף ושיהא מוחזר מעינו בשעה אחרונה ושלדעת הרמב"ם יש להסתפק בזה אם צריך או לא ע"ש: כ שאין דרך ישראל לקרות כו'. דאל"כ פסלינן ליה משו' גזירה שמא יבואו לסמוך פעם אחרת מאלו עכו"ם האתומים שלאוד ברא'תשמכשיריס שטר זה ולא יעלו על דעתו שהיו כאן עידי מסירה ישראל מה שאין כן דכשידוע שהקנאות העכו"ם שלא יבואו למטעי לסמוך עלייהו לאוד: כא אם אמקו' שאין ישראל רגילים לאתוס כו'. דאז נמי לא יבואו לטעות לסמוך אהני האתומים דהא ידעו דלאו ישראל נינהו מדאתמו נפשייהו בשטרות:כב הלוה כופר כו'. ע'בר"ש"א דכ' שנעשה חוזק כפרן ע"י ספר הערכי כמו ע"י עדים ד"מ שם הביאו: כג העשוי לפני עכו"ם כו'. פי' שאינם ערכאות וכ"כ נד"מ בהדיא והטעם כתבתי שם בהנ"ה וגם כתבתיהו בסמ"ע לעיל בסימן מ"ה סעיף נ' שם: סט א נובה מנכסים בני חורין. דכל שאין עדים אתומים עליו לית ליה קלא ולא ידעי לקוחות לאזדהורי הילכך אין המלוה טורף ממשעבדי אע"ג דקי"ל שעבודא הוי דאורייתא אפי' במלוה ע"פ וק"ל: ב דשמא אתם שמו בראש שמגיל'. משמע דאף דלא טען הוא כן אבן טענינן ליה הכי והטעם משום דפעמים מזקיקין אותו לכך כגון שאתם הוא ואחר על שטר ואין אותו אחר לפנינו שיעיד על אתימתו וגם אי' כאן מי שמכיר אתימתו אלא זה העד ועוד אחר אזי מזקיקין לזה שיכתוב אתימתו אריס המגילה לפני עדים ומשליכו

נקנין או נאחזקה (נ"י) רק שהודה בערכאות דכל השטר אינו אלא דאייה בעלמא כשר מה שנעשה לפניהם (ר"ן פ"ק מ דגיטין) טז (ט) [יח] ולכן שכיב מרע שעשה צוואה לפני ערכאות של עכו"ם [י] קיים כל מה שצוה(ריב"ם סי' כ"ח) וכמו שיתבאר לקמן סימן רכ"ג ט סעיף כ"ב [יט] ובכלל מקום שמשפט המלך לכתוב כל הדברים בערכאות כל השטרות העשויין לפניהם כשרים אפי' שטרי מתנות מכח דינא דמלכותא (הרא"ש פ"ק דגיטין וטור*) וכל שכן במקום שכבר נהגו להכשירם כשרים (ריב"ם סי' תל"ב ותע"ח ובה"ת וב"י בשם רשב"א והמגיד פכ"ז מה' מכוה) וע' לקמן סי' שס"ט בדין דינא דמלכותא [כ] ופל שטר שמכשירין משום דינא דמלכותא אם לא נכתב כהונן לפי דיניהם אע"פ שנכתב [יא] כהונן לפי דיניהו פסול דלא נכשיר יותר מהם (ריב"ם סי' כ"ח) יז [כא] וכן (יד) ו) להפך אם פסול לפי דיניהו וכשר לפי דיניהם (מהרי"ק שורש קפ"ח)[כב] ויש חולקין בזה (תשובת הרא"ש כלל י"ח):

ב י אם לא ידעו דייני ישראל לקרות שטר זה הנעשה בערכאות של עכו"ם נותנים לשני עכו"ם זה שלא בפני זה וקורים אותו שנמצא כל א' כמסיח לפי תומו (טו) [כג] וגובה בו מבני חורין כ ז) [כד] שטר שעידיו עכו"ם שמסרו הלוה ליד המלוה או המוכר ליד הלוקח בפני שני עדים מישראל אע"פ שאינו עשוי בערכאות של עכו"ם ואין בו כל הדברים שמנינו יח הרי זה גובה מבני חורין יט והוא שיהיו העדים שמסר בפניהם יודעים לקרותו וקראוהו כשמסרו בפניהם (הרא"ש) [כה] ויהיו כתיקון שטר ישראל שאינו יכול להזדייף לא להוסיף ולא [יב] לגרוע [כו] ל ויש מי שאומר דה"מ ששמות העדים החתומים בו מ) שמות (טז) מובהקים בעכו"ם כ (י) שאין [יג] דרך ישראל לקרות באותן שמות כא [כז] או במקום שאין ישראל [יד] רגילים לחתום בשטר־ות כלל: הגה בשטר העשוי בערכאות כב והלוה [טו] כופר בו (יז) [כח] נאמן הסופר להעיד שהוא כתבו (תשו' רמב"ן סי' ע"ח ותשו' רשב"א סי' תתקפ"ו) שטר כג העשוי לפני [טז] עכו"ם והלוה בעצמו חתום עליו אע"פ שאינו יודע לקרות חייב בכל מ"ש בו [כט] דהרי נמר בדעתו להתחייב ולכן חתם עצמו ובודאי קראוהו כפניו והאמין לקורא ההוא: (תשו' רשב"א סימן תתקפ"ה) וע' לעיל סי' מ"ה סעיף ג':

סט דין הוציא עליו כתב ידו מקוים או בלתי מקוים ודין טענת פרעתי ומודה מקצת ובו ו ס':

א מ הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו א (א) (מ) גובה א) מנכסים בני [א] חורין [מ] ב בין שכתב אני פלוני הבא על החתום מודה שאני חייב לפלוני מנה (ב) מ) (ב) וחתם [ב] למטה בין שכתוב בכתב יד אחר והוא חתום למטה ג [ב] וה"ה אם לא חתם למטה אלא כתב אני פלוני בן פלוני חייב לך מנה אלא שבזה יש חילוק [ג] שכשחתם למטה ד אפי' כל העליון כתב יד אחר גובה [ד] אבל כשחתם שמו למעלה צריך שיראה הכל בכתיבת ידו ב (ג) ה דשמא (ג) [ג] חתם שמו בראש המגילה ומצאו אחר וכתב תחתיו [ה] אבל כשהכל

ביאור

מהנה הנקנה בקנין כו' והרמב"ם לא רלה בשיעתם דא"כ הלל בשלמא שטר רחיה אלא שטר קנין ולא הלל קיל למיתלי בסבר ומחנה ובה"ל [יח] ולכן ס"מ. דוקא אין שטר קונה לאחר מיתה אלא דבריו כשתוכים וכמסורים דמי וכמ"ש פ' מי שמת. ריב"ם: [יט] וכ"ש שמשפט. כליבא קמא ופ"ל דלים אהדדי אלא ליבא כתרא מפ' בקוסם שאין הרמנא דמלכא דאליב הא קיל דדינא דמלכותא דינא ואל"ל כי"מ דוקא יש למלך תועלת דא"כ קבינא הא דחזקת הכתים כ"ד כ' וכ"ה מ' והרמב"ם סבר דגם בהא שם כ"ד כ' תועלת המלך ליתן חקו וכמ"ם הר"ן ע"ש ושם כ"ם מ' דינא דפרסאי לאו אמלך הוא אלא מנסקנא כו': [כ] וכל שטר כו'. דאז ליבא דינא דמלכותא ובמ"ם בפ"י דב"ק ושם לא שבדי כו': [כא] וכן לכפר. עמ"ש ושור ושמ"ש: [כב] ויש. כיון דפ"ם הדין ספוסים רק משום תקנתא אי דינא דמלכותא מ"מ אם כשר בדיינו אי לאו וכ"מ מדפריך שם י"ל מ' ואם בשיעא כו' ולפ"ם אל מתני' ועוד דפריך כן בפסיעות מ' דבשטרא דידהו ליבא כ"ז ועפי' מ"ה סי"ז: [כג] וגובה כו. כגי' כנ"ל: [כד] שטר. שם ס' מ': [כה] יהיה כתיקון כו'. דוקא כאן

באר

[י] קיים. הטעם דדברי סכ"מ כנתובין וכמסורין דמי והשטר אינה אלא לראיי' בעלמא. שם: [יא] כהונן. לשון הסור שאין דינן של מלכים אלא להכשיר שטרותיהן ולהאמין לסופר שלהן אבל לא בדרכי ההקנאה שאף הכי אינו מקומות הרב' סלוקין בדינין ופוסלים זא"ז כפי מנוקת מכמיהן וגימוסיהן כו'. שם: [יב] לגרות. והרא"ש כתב דבעינן ג"כ שיהא מוחזר מעינו בשטר מחרוב' ולדעת הרמב"ם יש להסתפק בזה אם צריך או לא שם: [יג] דרך. והרא"ש מולק ע"ז וכ"ל דלא מהני כיון שמזוייף מתוכו אלא דוקא בשאין עדי מוכנים הרבה כלל מיירי בגמרא ולא ידעתי למה השמיט הרב דתמן. ש"ך: [יד] רגילים. דאז לא יבאו לטעות לסמוך אהני האתומים דהא ידעו דלאו ישראל הינהו מדאתמו נפשייהו בשטרות.

נתיבות

משה"כ

זתמו שטר מחילה. דקנה בשטר מש"ה לא מהני)(ובזה הביקר כדיעה זו דל"מ ופ"כ: (יד) וכן להיפך)(ודוקא בשטר אלא הוחזר בשיטה אחרונה או בשטר שיכול לזייף פליגי הי"ח ותכשיריו בשטר ערכאותיהן ובכדיעות לפני ע"מ כ"ש ס"ל דבעינן שיהיה כתוב בתיקון ישראל אבל בדבר שתלוי בדין בגון שהקנה לו שטרות אלא כומ"ם או מעות נקנין חליפין כ"ש מודים דלא קנה ועי"כ: (טו) ונובה כו מבנ"ח. היינו לדעת הרמב"ם ס"ל שטרי ערכאותיהם לא בני ממשעבדי. אבל לדעת (הרא"ש בביאור) הרמ"א לעיל דגובה מתשעבדי בערכאות גובה ג"כ כאן תוי"ט. ולפמ"ש בכיאורים אינו גובה רק מבנ"ח: (טז) מובהקין.

משה"א

ל"ט ס"ק י"ג דלא בעינן מטי לידי' פ"מ הא כתב הטעם דעדיו בחותמיו זכין לו ועכו"ם לאו בני זכי' נינהו. אמנם דברי הסמ"ע שכתב ולפ"ז צ"ל דאיירי כשהישראל כותב. ומנתם המחילה בערכאות והערכאות מקיימין ואע"פ שאין חתימתו מצד עצמו ניכרת עכ"ל. הוא תמוה דבודאי כשהוא חתימת ישראל קיום הערכי הוא רק ל־אי' בעלמא ובודאי דנאמן לכ"ע. וגם בסרישה לא כתב דמיירי בהכי גם אין כו הכרח ממה שהקדים ולא א"ש מ"ש ולפ"ז צ"ל גם מ"ש ואע"פ שאין חתימתו ניכרת אין לו פי' דמאי אע"פ דמשמע דכ"ש כשחתימתו ניכרת דהוי כחרם והי' צ"ל דמיירי שאין חתימתו ניכרת ככך נראה דמ"ם הוא בסמ"ע וכצ"ל ולפ"ז צ"ל דהרב בהנ"ה מיירי שהישראל כותב וכו' והכוונה דבכה"נ דנוף המחילה נעשה בשטר לא א"ש מש"כ הרב בהנה ולזה כתב דהרב בהנה מיירי כשהישראל כותב וכו' בזה באמת כולי עקמא מודים דמהני והי"א לא פליני רק בשטרי הודאות. ומה שסיים הרב וכן שטר מחילות אין מוסב כלל על דעת הי"א רק מוסב על וכן מתנה שהביא הרב דג"כ כ"ע מודו בזה דאינו אלא לראיה כנ"ל: ו) וכן להיפך אם פסול. עיין תומים דדוקא לענין חזרת השטר בשיטה אחרונה או לענין שטר שיכול לזייף פליני היש חולקים ומכשיריין בערכאות כמבואר דיעה זו בהעיטור ובהה"מ דתקנות חכמים הוא להכשירו. אבל כשלא הי' קנין כראוי כגון שטרות שלא הקנוהו בכומ"ם או מעות נקנין חליפין בנוונא שכתב הטור שהביאו הרמב"ן כ"ע מודי דפסול: ז) שטר שעידיו כותיים. התמיה מבוארת דהא לעיל בסעיף א' כתב בשטרי מתנות והודאות דאפי' נמסר בפני עדים ישראל דפסול דהוי מזוייף מתוכו וכן תמה בתומים ונראה דס"ל דמזוייף מתוכו דהכא כיון דלא פסול רק משום נזירה דשטר אחר שיבוא לסמוך עליהו בלא ע"מ כמ"ש חסמ"ע ס"ק כ' לא גרע משטר מוקדם דנבי מבנ"ח דעת המחבר בסי' מ"נ ואף דשטר שיכול לזייף אף לענין פרעתי לא הוי שטר ע"כ הוא מטעם החיכוך שבין שטר מוקדם לבין שטר שיכול לזייף הוא דשטר שיכול לזייף כיון דיכול לבוא לידי ריעותא וחוב ללוה בשטר זה אף לענין בנ"ח מש"ה פסול אף נגד בנ"ח משא"כ בשטר מוקדם דאין פסול רק מטעם נזירה דמשעבדי כשר לענין פרעתי א"כ בשטר דהכא דאינו פסול רק מטעם נזירה דשטר אחר כמ"ש חסמ"ע ס"ק כ' לא גרע משטר מוקדם דכשר נגד בנ"ח משא"כ בשטר מתנה כיון דהשטר פסול ע"כ משום מזוייף מתוכו א"א למיקני ביה ארעא דרבי שיש שם פסול על השטר לא חזי לאקנויי בי' ועוד נראה דבשטר שצריך קיום אפי' מיתתי ושלא בפניו לא חיישינן דלמא אתי למיפסל עלייהו בשמות שאינן מובהקין שיסברו שהן ישראל דהא כיון דהעדים יכירו החתימות יכירו גם כן העדים עצמם וידעין שהם נכרים וכן הקשה הפ"י בניתין הבאים ממדינה"י וכן הקשה הרשב"א ח"ל דהאיך אפשר שיעמדו בפניהם ולא יכירו אם נכרים ע"ש משא"כ בנט שיכוכה להנשא בלא קיום בארץ ישראל ואפי' במדינה"י אם יפסור הבעל הנט בעצמו לידה. וכן בשטר

קצות

כרא"ש דיכול לטעון פרעתי כיון דאינו גוב' ממשעבדי ולית לי' קלא לא שם להניח בידו ע"ש ופ' בתשובות ריב"ש סי' תפ"ם שכתב לחלק לדעת הגאונים בין כת"י שאין לו תורת שטר כלל להני טעמ' שאינו גוב' ממשעבדי שיכול לטעון פרעתי אבל בשטר גמור אף ע"פ שאינו גוב' נאמן לו' פרעתי ומני' רא"ש משטר הטעון בשם"כ ומשמע דבזה א"י לטעון פרעתי:

שם א) מנכסים כ"ה כתב בתשובת מוהר"מ לונלין סי' ל"ה ז"ל אותו כת"י שטר גמור הוא לכל הדברים

ול"ע לדינא: (ט) ולכן שכיב מרע עיין בתשובת ר"י לבית לוי סימן כ"ד ודברי התחבר כאן ולקמן ס"ס רנ"ג מוכיחים כהריב"ש ודוק: (י) שאין דרך ישראל. והרא"ש חולק על זה וס"ל דלא מהני כיון שמזוייף מתוכו אלא דוקא כשאין עידי עכו"ם אתומין כלל מיירי בגמרא. ועיין בעור וב"י ולא ידעתי למה השמיט הר"ב דעתו ועיין ב"ח ביסוד דברי רמב"ם בסעיף ח':

סט (א) נובה מנכסים בני חורין דכל שאין עדים אתומים עליו לית לי' קלא ולא ידעי לקוחות לאזדהורי הילכך אין המלוה טורף ממשעבדי אע"ג דקי"ל שעבודא הוי דאורייתא אפי' במלוה ע"פ וק"ל עכ"ל סמ"ע. ועמ"ש לעיל רים סי' ל"ע ס"ק כ' דאפשר דשעבודא לאו דאורייתא ע"ש: (ב) וחתם למטה. דוקא אתם למטה בשטה אחרת אבל כשכתוב בראש שטה אני לויתי מפלוני מנה והוא בסוף שטה אינו כלום כן הוא בהגהת אשר"י בשם ריב"ם אבל מדברי התו' ושאר הרב' פוסקים מוכח דלא כ"ל כן. ש"ך: (ג) אתם. או שמא אתם עמו על שום דבר והנים הרמ"ם מוקן וס"ל דאפי' בשמות מובהקין נזרינן אטו שאינן מובהקין ש"ך: (יז) נאמן הסופר. והוחזק כפרן ע"י סופר הערכי ואף דערכאות לא מהימני בע"פ מ"מ בשעניר שהוא כתבו נאמן הסופר דהא אם שיכתב בראש שטר כתב:

סט (ה) נובה מבנ"ח אפי' למ"ד שעבודא דאורייתא מ"מ הואיל ולית ליה קלא לא טריף ממשעבדי: (ג) וחתם למטה. ואם כתוב בראש שיטה וחתום בתוכו שיטה עצמה מסיק הש"ך דכשר: (ד) אתם שמו בראש המגילה. ואפי' לא טענו כן אבן טענינן ליה)(אבן כת"י שהבלוחה כתב בשיטה ח' והחתימה בשיטה ח' ושטן שחתם בשיטה ח' עצמו

ביאורים

מתנה יש לחוש כשהנותן יהי' מודה בשטר מתנה שכתבו ויחזיקו אותו חב"ד ויבוא אח"כ ריעותא לענין הבעל חוב של הנותן שיבוא אחר שהחזיקו אותו חב"ד ויתנו פס"ד להמקבל שהשדה שלו ובאמת אינו שלו כיון שלא קנה בשטר א"נ שמחמת טעות הנותן יחזיק בנ' שנים בקרקע שביר יש לחוש דלמא אתי למיסמך עלייהו דשטרי הודאות דחשיב בסעיף א' שססלו בע"מ ע"כ מיירי בשטרי חיוב שמקנה באודיתא דהקנין אודיתא בשטר בטל בלא ע"מ ושפיר אתי לידי ריעותא כנ"ל תדע דהא בסעיף א' מיירי אפי' דמשמע דכ"ש כשחתימתו ניכרת דהוי כחרם והי' צ"ל דמיירי שאין חתימתו ניכרת ככך נראה דמ"ם הוא בסמ"ע וכצ"ל ולפ"ז צ"ל דהרב בהנ"ה מיירי שהישראל כותב וכו' והכוונה דבכה"נ דנוף המחילה נעשה בשטר לא א"ש מש"כ הרב בהנה ולזה כתב דהרב בהנה מיירי כשהישראל כותב וכו' בזה באמת כולי עקמא מודים דמהני והי"א לא פליני רק בשטרי הודאות. ומה שסיים הרב וכן שטר מחילות אין מוסב כלל על דעת הי"א רק מוסב על וכן מתנה שהביא הרב דג"כ כ"ע מודו בזה דאינו אלא לראיה כנ"ל: ו) וכן להיפך אם פסול. עיין תומים דדוקא לענין חזרת השטר בשיטה אחרונה או לענין שטר שיכול לזייף פליני היש חולקים ומכשיריין בערכאות כמבואר דיעה זו בהעיטור ובהה"מ דתקנות חכמים הוא להכשירו. אבל כשלא הי' קנין כראוי כגון שטרות שלא הקנוהו בכומ"ם או מעות נקנין חליפין בנוונא שכתב הטור שהביאו הרמב"ן כ"ע מודי דפסול: ז) שטר שעידיו כותיים. התמיה מבוארת דהא לעיל בסעיף א' כתב בשטרי מתנות והודאות דאפי' נמסר בפני עדים ישראל דפסול דהוי מזוייף מתוכו וכן תמה בתומים ונראה דס"ל דמזוייף מתוכו דהכא כיון דלא פסול רק משום נזירה דשטר אחר שיבוא לסמוך עליהו בלא ע"מ כמ"ש חסמ"ע ס"ק כ' לא גרע משטר מוקדם דנבי מבנ"ח דעת המחבר בסי' מ"נ ואף דשטר שיכול לזייף אף לענין פרעתי לא הוי שטר ע"כ הוא מטעם החיכוך שבין שטר מוקדם לבין שטר שיכול לזייף הוא דשטר שיכול לזייף כיון דיכול לבוא לידי ריעותא וחוב ללוה בשטר זה אף לענין בנ"ח מש"ה פסול אף נגד בנ"ח משא"כ בשטר מוקדם דאין פסול רק מטעם נזירה דמשעבדי כשר לענין פרעתי א"כ בשטר דהכא דאינו פסול רק מטעם נזירה דשטר אחר כמ"ש חסמ"ע ס"ק כ' לא גרע משטר מוקדם דכשר נגד בנ"ח משא"כ בשטר מתנה כיון דהשטר פסול ע"כ משום מזוייף מתוכו א"א למיקני ביה ארעא דרבי שיש שם פסול על השטר לא חזי לאקנויי בי' ועוד נראה דבשטר שצריך קיום אפי' מיתתי ושלא בפניו לא חיישינן דלמא אתי למיפסל עלייהו בשמות שאינן מובהקין שיסברו שהן ישראל דהא כיון דהעדים יכירו החתימות יכירו גם כן העדים עצמם וידעין שהם נכרים וכן הקשה הפ"י בניתין הבאים ממדינה"י וכן הקשה הרשב"א ח"ל דהאיך אפשר שיעמדו בפניהם ולא יכירו אם נכרים ע"ש משא"כ בנט שיכוכה להנשא בלא קיום בארץ ישראל ואפי' במדינה"י אם יפסור הבעל הנט בעצמו לידה. וכן בשטר

הגר"א

וברי"ם ח' כנ"ל: [כו] יש מי. שם ח' ט' והא מודה ר"א בתזוייף כו' ואע"ג דלא קיל כר"ש בנטין מ"מ כאן ע"כ עבדינן כוותיה כמ"ש רבא הא שטרא כו' כנ"ל ולא יבאו מר"א אלא לחומרא דוקא מוכחין והרא"ש חולק ועפ"ז: [כז] אז בתקוב. כרשב"ג שם בברייתא דעדיף משמות מובהקין כמ"ש שם שמא בשמא כו' ואע"ג דלא קיל כוותיה בנטין כנ"ל: [כח] נאמן הסופר. שם דלא מרעי נפשייהו. וכ"ש בכה"ג לענמוס זיוס"ם אחריס עליו וכמ"ש בתחומות אמנה שבשטר קא מסכדי וכמו שהכשירו בתחלה לכפיד בשטר חזוזי דיהכי קמייהו: [כט] דהרי נמר. נטין ס"ד מ' דהא כימניה ועתוס' שם ד"ה אתי כו' וכמ"ש בתחומות ק"כ כ' לפי' ר"ת וכנ"ל סי' מ' ס"ק:

סט [מ] כין כו' כין. כתוכות ס"ל מ': [כ] והיה אם. כ"ב קפ"ג כ' הנוה שטרא כו': [נ] שבשתתם למטה. שם קסז מ' לא ליתמוס כו': [ד] אבל כשתתם. שם הנוה בוזבנא כו': [ה] אבל בשהכל. כנ"ל מהנוה שטרא כו'

היטב

סמ"ע: [מו] כופר. הרשב"א כתב דנעש' הוחזק כפרן ע"י ספר הערכי כמו ע"י עדים. שם: [מז] כוכדי כוכבים. פירוש שאינם ערכאות. שם:

סט [א] מורין. דכל שאין עדים אתומים עליו לית ליה קלא דלא ידעי לקוחות לאזדהורי הילכך אין המלוה טורף ממשעבדי אע"ג דקי"ל שעבודא דאורייתא אפילו במלוה ע"פ עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך סמ"ש בר"ם כ"ט דאפשר דשעבודא לאו דאורייתא ע' שם עכ"ל: [ב] למטה. אבל בשכתוב בראש שיטה אני לויתי מפלוני מנה והוא אתום בסוף שטה אינו כלום כן הוא בהגהת אשר"י בשם ריב"ם אבל מדברי התו' ושאר הרב' פוסקים מוכח דלא כ"ל כן. ש"ך: [ג] אתם. או שמא אתם עמו על שום דבר והנים הרא"ש מוקן וס"ל דאפי' בשמות מובהקין נזרינן אטו שאינן מובהקין ש"ך: (יז) נאמן הסופר. והוחזק כפרן ע"י סופר הערכי ואף דערכאות לא מהימני בע"פ מ"מ בשעניר שהוא כתבו נאמן הסופר דהא אם שיכתב בראש שטר כתב:

סט (ה) נובה מבנ"ח אפי' למ"ד שעבודא דאורייתא מ"מ הואיל ולית ליה קלא לא טריף ממשעבדי: (ג) וחתם למטה. ואם כתוב בראש שיטה וחתום בתוכו שיטה עצמה מסיק הש"ך דכשר: (ד) אתם שמו בראש המגילה. ואפי' לא טענו כן אבן טענינן ליה)(אבן כת"י שהבלוחה כתב בשיטה ח' והחתימה בשיטה ח' ושטן שחתם בשיטה ח' עצמו

ביאורים

מתנה יש לחוש כשהנותן יהי' מודה בשטר מתנה שכתבו ויחזיקו אותו חב"ד ויבוא אח"כ ריעותא לענין הבעל חוב של הנותן שיבוא אחר שהחזיקו אותו חב"ד ויתנו פס"ד להמקבל שהשדה שלו ובאמת אינו שלו כיון שלא קנה בשטר א"נ שמחמת טעות הנותן יחזיק בנ' שנים בקרקע שביר יש לחוש דלמא אתי למיסמך עלייהו דשטרי הודאות דחשיב בסעיף א' שססלו בע"מ ע"כ מיירי בשטרי חיוב שמקנה באודיתא דהקנין אודיתא בשטר בטל בלא ע"מ ושפיר אתי לידי ריעותא כנ"ל תדע דהא בסעיף א' מיירי אפי' דמשמע דכ"ש כשחתימתו ניכרת דהוי כחרם והי' צ"ל דמיירי שאין חתימתו ניכרת ככך נראה דמ"ם הוא בסמ"ע וכצ"ל ולפ"ז צ"ל דהרב בהנ"ה מיירי שהישראל כותב וכו' והכוונה דבכה"נ דנוף המחילה נעשה בשטר לא א"ש מש"כ הרב בהנה ולזה כתב דהרב בהנה מיירי כשהישראל כותב וכו' בזה באמת כולי עקמא מודים דמהני והי"א לא פליני רק בשטרי הודאות. ומה שסיים הרב וכן שטר מחילות אין מוסב כלל על דעת הי"א רק מוסב על וכן מתנה שהביא הרב דג"כ כ"ע מודו בזה דאינו אלא לראיה כנ"ל: ו) וכן להיפך אם פסול. עיין תומים דדוקא לענין חזרת השטר בשיטה אחרונה או לענין שטר שיכול לזייף פליני היש חולקים ומכשיריין בערכאות כמבואר דיעה זו בהעיטור ובהה"מ דתקנות חכמים הוא להכשירו. אבל כשלא הי' קנין כראוי כגון שטרות שלא הקנוהו בכומ"ם או מעות נקנין חליפין בנוונא שכתב הטור שהביאו הרמב"ן כ"ע מודי דפסול: ז) שטר שעידיו כותיים. התמיה מבוארת דהא לעיל בסעיף א' כתב בשטרי מתנות והודאות דאפי' נמסר בפני עדים ישראל דפסול דהוי מזוייף מתוכו וכן תמה בתומים ונראה דס"ל דמזוייף מתוכו דהכא כיון דלא פסול רק משום נזירה דשטר אחר שיבוא לסמוך עליהו בלא ע"מ כמ"ש חסמ"ע ס"ק כ' לא גרע משטר מוקדם דנבי מבנ"ח דעת המחבר בסי' מ"נ ואף דשטר שיכול לזייף אף לענין פרעתי לא הוי שטר ע"כ הוא מטעם החיכוך שבין שטר מוקדם לבין שטר שיכול לזייף הוא דשטר שיכול לזייף כיון דיכול לבוא לידי ריעותא וחוב ללוה בשטר זה אף לענין בנ"ח מש"ה פסול אף נגד בנ"ח משא"כ בשטר מוקדם דאין פסול רק מטעם נזירה דמשעבדי כשר לענין פרעתי א"כ בשטר דהכא דאינו פסול רק מטעם נזירה דשטר אחר כמ"ש חסמ"ע ס"ק כ' לא גרע משטר מוקדם דכשר נגד בנ"ח משא"כ בשטר מתנה כיון דהשטר פסול ע"כ משום מזוייף מתוכו א"א למיקני ביה ארעא דרבי שיש שם פסול על השטר לא חזי לאקנויי בי' ועוד נראה דבשטר שצריך קיום אפי' מיתתי ושלא בפניו לא חיישינן דלמא אתי למיפסל עלייהו בשמות שאינן מובהקין שיסברו שהן ישראל דהא כיון דהעדים יכירו החתימות יכירו גם כן העדים עצמם וידעין שהם נכרים וכן הקשה הפ"י בניתין הבאים ממדינה"י וכן הקשה הרשב"א ח"ל דהאיך אפשר שיעמדו בפניהם ולא יכירו אם נכרים ע"ש משא"כ בנט שיכוכה להנשא בלא קיום בארץ ישראל ואפי' במדינה"י אם יפסור הבעל הנט בעצמו לידה. וכן בשטר

קצות

כרא"ש דיכול לטעון פרעתי כיון דאינו גוב' ממשעבדי ולית לי' קלא לא שם להניח בידו ע"ש ופ' בתשובות ריב"ש סי' תפ"ם שכתב לחלק לדעת הגאונים בין כת"י שאין לו תורת שטר כלל להני טעמ' שאינו גוב' ממשעבדי שיכול לטעון פרעתי אבל בשטר גמור אף ע"פ שאינו גוב' נאמן לו' פרעתי ומני' רא"ש משטר הטעון בשם"כ ומשמע דבזה א"י לטעון פרעתי:

שם א) מנכסים כ"ה כתב בתשובת מוהר"מ לונלין סי' ל"ה ז"ל אותו כת"י שטר גמור הוא לכל הדברים

(ג) דס"ת אתם שמו ברשם המגלה משמע אף דלא טעון הוא כן (אלא שטוען שאינו חייב לו כלום) אבל טעניגן ליה הכי והטעם משום דפעמים מזקיקים אותו לכך כגון שאתם הוא ואחר על שטר ואין אותו אחר לפניו שיעיד על אמיתתו וגם אין כאן מי שמכיר אמיתתו אלא זה העד ועד אחר אחי מזקיקי' לזה שיכתוב אמיתתו אריים המגלה לפני עדים ומסליקו בב"ד וכמ"ש הטור והמחבר לעיל סימן מ"ו סעיף י"ג ע"ש °ובע"ש כתב ז"ל דשמא אתם הוא שמו בכדי ברים המגילה כו' ול"ל כמ"ש וק"ל: ג ואינו נאמן לומר להד"ש. פי' כשהכתב ניכר שהוא כתב ידו אינו נאמן לומר לא נויתי מעולם אלא להשבועת חו שלא להשביע כוונתי בכתיבתי זאת דאין אדם נאמן בטענות הללו כ"א בהודעת ע"פ ולא ע"פ כתיבת ידו וכמ"ש הטור והמחבר סי' פ"א סי"ז ע"ש: ד תעיד עלי כמאה עדים כו'. פי' ואינו נוגע ממשעבדי ונם נאמן לומר פרעתי כשאין בו נאמנות דכל שלא אתימי עליה עדיסלית ליה קלא ואדם פורע ואינו חושש להניח שטר כזה ביד המלוה וכמ"ש בסעיף שאחר זה: ה ולא מן הלקוחות. פי' אפי' אם הלוה מודה שלא פרעו משום דלית ליה קלא ונם א יאינן לקנויא וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' ע"א: ו ואם מודה לו מקל' כו'. והיינו דוקא בכת"י אבל אשטר בעדים אין נשבעין שבועה דאורייתא' וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' ע"ח: ז ואם מודה לו מקצת (ט) (ז) נשבע שבועה ט דאורייתא [יב] (י) ה) ואם כפר [יג] ואמר שאינו

בב"ד וכמ"ש הטור והמחבר לעיל סימן מ"ו סעיף י"ג ע"ש °ובע"ש כתב ז"ל דשמא אתם הוא שמו בכדי ברים המגילה כו' ול"ל כמ"ש וק"ל: ג ואינו נאמן לומר להד"ש. פי' כשהכתב ניכר שהוא כתב ידו אינו נאמן לומר לא נויתי מעולם אלא להשבועת חו שלא להשביע כוונתי בכתיבתי זאת דאין אדם נאמן בטענות הללו כ"א בהודעת ע"פ ולא ע"פ כתיבת ידו וכמ"ש הטור והמחבר סי' פ"א סי"ז ע"ש: ד תעיד עלי כמאה עדים כו'. פי' ואינו נוגע ממשעבדי ונם נאמן לומר פרעתי כשאין בו נאמנות דכל שלא אתימי עליה עדיסלית ליה קלא ואדם פורע ואינו חושש להניח שטר כזה ביד המלוה וכמ"ש בסעיף שאחר זה: ה ולא מן הלקוחות. פי' אפי' אם הלוה מודה שלא פרעו משום דלית ליה קלא ונם א יאינן לקנויא וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' ע"א: ו ואם מודה לו מקל' כו'. והיינו דוקא בכת"י אבל אשטר בעדים אין נשבעין שבועה דאורייתא' וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' ע"ח: ז ואם מודה לו מקצת (ט) (ז) נשבע שבועה ט דאורייתא [יב] (י) ה) ואם כפר [יג] ואמר שאינו

בב"ד כ"ש בהדיא ע"ש: (ד) אפי' לא כתב שמו אלא שכתב אני חייב לפלוני כו'. ומיהו כשטוען שלא שכתבו אני חייב לפלוני כו'. הריטב"א בשם רבו בשם רבותיו ובשם בעל העיטור דנאמן אף כיון שנהגו בכך ע"ש ומביאו ב"י ודלא כהרמב"ן והב"ח כ' דאף הרמב"ן מודה בזה דנאמן במגו דפרעתי דהא אפי' בחתימת ידו נאמן אף להרמב"ן בסעיף ב' לו' חתנה וכה"ג במגו דפרעתי ולא קאמר הרמב"ן אלא כשטוען כת"י זה שנתתי אין בו כח לחייבני שאינו אלא בחרם וכמשמע ודלא כהריטב"א כו' עכ"ד ולכאו' דעת הרשב"א בתשובה דלקמן בין טוען לטופס כתבתי ובין טוען להתעסק כתבתי אף בד"מ כ' על דברי הריטב"א והרשב"א כ' בתשו' כדברי הרמב"ן ונם דברי הב"א דפסק דברי הרמב"ן משמע דכ' יד הוי כחתם יד בכל דיניו לגמרי וכן נראה מדברי הטור והמחבר וכן משמע במהרי"ק סוף שורש קי"ח ובשאר אחרונים ומה שהביא הב"ח מתשובת הלק' סעיף ב' אינה ראיה דהא התם היכא דאינא נאמנות אינו נאמן א"כ מ"מ כל כ"י אפי' אין בו הזכרת שמו כלל א"י לטעון לטופס בעלמא מסרתיו לך ומ"מ כלפע"ד דאף הרמב"ן לא קאמר אלא מדינא ומ"מ שיכול לחייב את עצמו בנת"י אפי' בלא הזכרת שמו אבל אם אין מחייבים עצמן בכך כמו האידנא שמעולם אין אדם מוציא על חברו בשטרי' וכה"ג ח"כ פשיטא דיכול לטעון לטופס כתבתי לך אפי' יש בו נאמנות. ונם בלאו הכי הא דאה הריטב"א דאיתא הרמב"ן מהאיה דניעין ונם יש עוד לדאות דהאיה דניעין מיירי בהזכרת שמו וכמ"ש הר"ן פ' המנרש וכן נראה דעת הר"ן שם דכת"י בלא הזכרת שמו לא מהני שכ' וז"ל ויש לדאות ולומר דניעין שאני דכיון שהוא צריך לכתוב שמו הא' איכא אתם ידו ומהני אפי' לגבי שכ' משמו ואילך כיון שהכל כתיבה אחת אבל כתיבתו בלא אתימתו כלל אפשר דלא מהני עכ"ל ונם בנבעה"ת כ' דאיכא מ"ד כ' ידו הוי ידו ונם ירושה נ"ו א"נ כ' בשתם בשם הריב"ש כתב ידו הוי ידו כי הכתיבה לא מעלה ולא מוריד בין שלו בין אחרים עכ"ל ולא הביא שום חולק ע"ש וע"כ נלפע"ד לדינא כמ"ש ודוק. ועיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רל"ב דף קמ"ז ע"ב: (ה) אפי' כ' לו כו' כמאה עדים כו'. הנ"ה זו שייכה לסעיף ב' אחר אין לו אלא דין מלוה על פה כו' וז"ל ועיין לקמן סעיף י"ז. ועל"ל סי' פ"א סעיף י"ז ס"ק מ"ד מדין שלא להשביע בכתב יד: (ו) ולא מן הלקוחות. פי' אפי' אם הלוה מודה שלא פרעו ומשום דלית ליה קלא ונם חייבין לקנויא וכמ"ש הע"ו לקמן בסי' ע"א לקמן בסי' ע"ח עכ"ל סמ"ע. ומ"ש ונם חייבי' לקנויא אינו מדוקדק דמאי קנויא שייך כאן דאם אם ברוצה לו לחייב לו ואחר ונתן הכת"י למלוה אינו בשטר ניחום להכי ואי ניחום שמא עתה כ' הכת"י אינו כבר בבית דין לינבי מהלקוחות ובכ"ש סוף בכא בתרא מוכח דבכל ענין אינו נובה מלקוחות וכן משמע בכל הפוסקים ובעלמא לא חייבין לקנויא אלא היכא דנפל ואיתרע וכדלעיל סי' ס"ה ואחר דוכתי וכן לקמן סי' ע"א סעיף י"ז לא חייבין לקנויא בשבועה אלא לענין דאבל בשבועה מיהא נבי אלא הכא עיקר טעמא הוא משום דלית ליה קלא: (ז) אבל אם טוען פרעתי כו'. ומשמע להדיא בנבעה"ת שטר י"ג ס"א דאפי' טען פרעתי אחר שנתקיים אתימתו בבית דין נאמן מטעם דכיון דאין לה קול כמו שים למלוה בשטר לא זכר אותה בשעת פרעון דליכא למימר דדייני הקיום יוציאו הקול דהא הדייניים חותמים אע"פ שלא קראו מה שכתוב בו (וכדלעיל סי' מ"ו ס"ד) וא"כ יכול הוא לומר שכתבתי לך אתימת ידי וחשבתי שהדייני' קיימו א"י אחרת ע"ש. וכן משמע מדברי הפוסקים והט"ו ומשמע לי עוד דאפי' קראו דייני הקיום אתימת ידי נאמן לומר פרעתי ואינו נובה ממשעבדי

(ד) אפי' לא כתב שמו אלא שכתב אני חייב לפלוני כו"כ כיון שהוא כתב ידו [ד] חייב ו לפיכך הפיתקות שהשותפים מוציאים זה על זה הואיל והוא כתב ידם אפילו אין בו חתימה כלל אלא קבלתי ביום פלוני כך וכך גובין בו מבני חורין [ז] ג ואינו נאמן לומר לא היו דברים [ה] מעולם: הגה (ה) [ו] [ח] אפי' כתב לו בכתב ידו חתימת ידי דכמאה ד תעיד עלי כמאה עדים אפי' הכי לא הוי רק כספר כתיבת יד (פסקי מהרא"י סי' ר"א):

ב [ז אפי'] נתקיים בב"ד שהוא כתב ידו אין לו אלא דין מלוה על פה בעדים ואינו גובה [ט] לא מן היורשים ה (ו) ג) (ה) א) ולא מן [ז] הלקוחות אלא ממנו אם הודה שלא פרע (ז) [י] אבל ד) אם (ו) טוען פרעתי ח נאמן ונשבע היסת ונפטר ואינו יכול לומר שטרך בידי מאי בעי שאינו חושש להניחו בידו כיון שאינו שטר גמור ו (ח) [יא] ואם מודה לו מקצת (ט) (ז) נשבע שבועה ט דאורייתא [יב] (י) ה) ואם כפר [יג] ואמר שאינו

כשהבל הוא כתב ידו ליכא למיחש לזיופי (ד) ג) (ד) [ו] אפי' לא כתב שמו אלא שכתב אני חייב לפלו' כו"כ כיון שהוא כתב ידו [ד] חייב ו לפיכך הפיתקות שהשותפים מוציאים זה על זה הואיל והוא כתב ידם אפילו אין בו חתימה כלל אלא קבלתי ביום פלוני כך וכך גובין בו מבני חורין [ז] ג ואינו נאמן לומר לא היו דברים [ה] מעולם: הגה (ה) [ו] [ח] אפי' כתב לו בכתב ידו חתימת ידי דכמאה ד תעיד עלי כמאה עדים אפי' הכי לא הוי רק כספר כתיבת יד (פסקי מהרא"י סי' ר"א):

ב [ז אפי'] נתקיים בב"ד שהוא כתב ידו אין לו אלא דין מלוה על פה בעדים ואינו גובה [ט] לא מן היורשים ה (ו) ג) (ה) א) ולא מן [ז] הלקוחות אלא ממנו אם הודה שלא פרע (ז) [י] אבל ד) אם (ו) טוען פרעתי ח נאמן ונשבע היסת ונפטר ואינו יכול לומר שטרך בידי מאי בעי שאינו חושש להניחו בידו כיון שאינו שטר גמור ו (ח) [יא] ואם מודה לו מקצת (ט) (ז) נשבע שבועה ט דאורייתא [יב] (י) ה) ואם כפר [יג] ואמר שאינו

וכמ"ש כס ו אלו הטרמו"ת שכתבו בפלל לזכות שתוהה מנ' ח' וסך הסעבור מנ' הכ' יש לו דין כת"י נמור בנאמנות בכל יפויים בעולם וס"ל כאלו כתוב בו כל המולאו יש לו רשות לתובעו ונקבה במס"רה בלא כתיבה שכן נהנו ע"פ תקנת מנהיני כל המדינות והאחרונות והאחרון הכ"ח עוד בזה ז שם כדמפ' רב יוחנן לדבה בר נתן שם דף קנ"ו ע"א ח שם וכ"כ הרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם שם פי"ח מה' מלוה וכ"כ בס"ת וכ"כ רב שרירא ורבינו האי וכ"כ הרשב"ץ בת' וכתב ה"ה שזה סברת הגאונים והרמב"ם ורוב המפרשים ע שם כ"כ הרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם שם:

פתחי תשובה

סט א] ולא מן הלקוחות. עכה"ש עד והש"ך כתב דעשם זה דקנויא אינו מדוקדק כו'. וע' בת' ושב הכהן ס"ם י' שתמה על הש"ך ע"ש וע' בנה"מ

טו זהב

כן מדוקנא הרא"ש ליאנא דסומכין עליהם משמע שיש קלת ענין שאינו ברור כ"כ אלא שאנו סומכין שמשתמש עשו כן אלו היה הדבר ברור דהיינו שכ' שם שרחו כתיבת המעות אין שייך סומכין אלא היה לו' אנו מתמיהים לשם שזהו שייך על דבר שאין בו חסרון כיס רק נאמנות וע"כ כ' הטור אלא שאנו סומכין וכו': שי' ס"ע בס"ע ס"ח) ואינו נאמן לומר להרא"ש פי' לא קבלתי ביום פ' כלום דכל שאינו נותן אמתלא למה כתב כן חייב לשלם ונמ"ש אח"ז:

חידושי רעק"א

הרא"ש פאדווה שי' ע"ע ושטר שתחום בעדים ובלוה תחום ג"כ אף דליכא קיום על העדים הוי. ואי"כ אמר פרעתי דבתת"י מודה דתתימת העדים אמת והוי קיום כ"כ המהרש"ם בתשובת תורת חיים ח"א שי' נ"ג בשם רשב"א ס"פ נגו פשוט ובכן כ' בס' תוקות הדייניסעיי"ם: ס"ב נאמן ונשבע היסת. נ"ב וכ' מהר"ר אהריני שי' שס"ד הביאו דמנהג הסוחרים שיהיה תשוב שטר לענין שלא יהא נאמן לומר פרעתי בזה מנהג מבטל הלכה:

בשי"ך אות י"ב וכן פי' הכ"ח. נ"ב וכ"כ המהרח"ש בת' ח"א שי' נ"ב: שם לא מקלינן בכ"ר. נ"ב בת' המיוחסת להרמב"ן שי' נ"ב כ' להדי' דגם בתת"י לא בטי קיום מדאו'. ועיין לקמן שי' קכ"א ובסמ"ע שם ס"ק י"ד ומ"ש שם על הגליון:

ס"ב בהגה ויש אומרים דאי'. נ"ב ואם פגמו י"ל דלכ"ע יכול לומר פרעתיך ב"ח רשי' כ"ד: שם אלא מה שעיניו רואות. נ"ב עיין תשובת מהר"י אהריני שי' ק"ם ולכ"ע היכי דראובן נתן כתב ביד שמעון שילך ללוי שיפרע בעדו סך כך וכך ושמעון חובב לראובן באותו בתוב נאמן ראובן לומר פרעתי הרא"ש ח"א שי' י"ח:

באר

למע' מנק ובא אסר ואתך מקום הסתימ' עם הסלק ובתב עליו מה דבעי כ"כ הש"ך בשם אביו הגאון ז"ל ופ"ם: (ד) חייב. ומיהו כשטוען שלא כתבו אלא לטופס בעלמא כתב הריטב"א בשם רבותיו דנאמן אף דשותפים אמרי כיון שהנהנו בכך ע"ש ומביאו ב"י. (ה) מעולם. פי' אלא להשבעות אם שלא להשביע כוונתי בכתיבתי זאת דאין אדם נאמן בטענות הללו כ"א בהודעת ע"פ ולא ע"פ כתיבת ידו וכמ"ש

נתיבות

משפ"ב

לעד על הש"ח ואתך הכייר ועשה שטר עליו שעבוד טעונה ואי לא עיין לא שבי' ליה)(ואם הוא אתם עלמו בלתמע הכייר ולמעלה לא כתב כלום ולמטה אתתימתו כתוב לויתי מפ' מנה ושוטן מ"ש בכדי ומתני' כפל ומלאו טעונתו טעונה ואנן לא טעינינן ליה ועי"כ: (ד) אפי' לא כתב שמו. והש"ך מסיק דהאי דינא כיון שאין אתן המנהג בכך יכול לטעון לטופס כתבתי רק בשותפין מהני אפי' בלא הזכרת שמו אתנהג השותפין בכך אבל אם אתחייב בכתת"י אבל לא הזכרת שמו נתחייב ואי"ל לומר כתב כזה אין בו לתייבני: (ה) ולא מן הלקוחות. משום דל"ל קלא וכן אינו קודם למלוה בשטר המאוחר דשמא פרע ואף אם המלוה מודה שלא פרע מ"מ בהודאתו לחוב לאחריני דחייבי' לקנויא: (ו) טוען פרעתי נאמן. ואפי' טוען פרעתי אחר שנתקיים

משנה"א

הש"ך רק טעם הע"ש שהתם עצמו בכדי צריך לטעון ואי לא טען לא טענינן ליה ואפשר דאפי' טעם הע"ש לא שייך כאן דאין אדם חותם עצמו בכדי באמצע המגילה רק ברישא דמגילתא חותם עצמו לפעמים בכדי: ג) אפי' לא כתב שמו. עש"ך ס"ק ד' ודבריו צריך קצת ביאור מ"ש והב"ח כתב דאף הרמב"ן מודה דנאמן במינו דפרעתי דהא אפי' בחת"י נאמן אף להרמב"ן לומר אמנה וכו'. כוונתו דכמו שנאמן לומר בחת"י אמנה במינו דפרעתי כמו כן נאמן לומר בכת"י בלא חתימת שמו לומר לטופס כתבתי במינו דפרעתי וע"ז כתב דדברי הב"ח אינמבוררין דמשמע מדברי הרמב"ן דכת"י הוי חת"י אחר לגמרי בכל דיניו ובתתם יד ודאי דאין נאמן לומר לטופס כתבתי א"כ ה"ה בכת"י וכתב עוד וז"ל ומה שהביא הב"ח ראיה מאמנ' אינה ראי' וכו' זה קושיא אחרת דאף אם נאמר כמ"ש הכ"ם דנאמן משעם מינו א"כ אם כתוב בו נאמנות דליכא מינו אינו נאמן א"כ להרמב"ן ולהריטב"א משמע דיכול לטעון לטופס כתבתי בלא מינו דאפילו כתוב בו נאמנות יכול לומר לטופס כתבתי עם הנאמנות ולא אי"ש מה שהשווה הב"ח דברי הרמב"ן עם הריטב"א ומ"ש עוד דאף הרמב"ן לא קאמר אלא מדינא ונ"מ שיכול לחייב וכו' חך ונ"מ צ"ל אח"כ וכן צ"ל דהרמב"ן לא קאמר אלא מדינא סי' דמדינא דש"ס כת"ר דינו כחת"י לכל דיניו אבל האידנא דהמנהג דאין מחייבין עצמו בכת"י בלא חת"י ודאי דיל לטופס כתבתיו מחמת שידוע שאין מדרך העולם לחייב עצמו כך וע"ז כתב דנ"מ פי' דאף האידנא שאין מדרך העולם לחייב עצמו בכך מ"מ נ"מ אף לדידן שיכול לחייב עצמו בכת"י בלא הזכרת שמו אם רוצה לחייב עצמו: ג) וכא מן הלקוחות. עש"ך ס"ק ו' שהקשה על הסמ"ע דמאי קנוניא שייך כאן וכו' ולכאו' תמוהין דבריו דהא אם טוען פרעתי נאמן רק בשמודה א"כ יש לחוש שעשו קנוניא שמודה בכדי לגבות מן הלקוחות. ונראה כוונתו דמקשה מדעת הרמ"א שהביא חרב בחנ"ה דאינו נאמן לומר פרעתי והא דאינו נובה מהלקוחות הלכה פסוקה היא וכ"ע מודי ביה ולא א"ש

קצות

ואין עליו עדים דפסול משום דהוי כנגד שאין בו זמן וז"ל חו' סס וא"ת בשלמ' למ"ד משום כת אחותו הכא בכת"י נמי איכ' למיקס שמא יפפה אלא למ"ד משום פירי קשה לר"י מה משם ים בכת"י ואם ים לשום שיקדים זמן לטובת האש' אע"פ שבא לגרשה ולעשות עמה קנוני' שתגב' מן הלקוחות שמכר להם פירות מאוחר זמן הכתוב בגנב כו' א"כ לא נסמוך לטרוף מן הלקוחות מזמן הכתוב בו וי"ל דודאי אינו נאמן ולכך פסלוהו וכו' ועוד י"ל דקיי"ל דלאחר הכתיב' מיד תתפוס הפירות ותאמר שכבר נתגרש מזמן הכתוב בו עכ"ל ומשמע דתפיס' מהני בכת"י אע"ג דבהודאה' ע"פ ל"מ כלל לחוב לאחרים אבל בכת"י מהני לגבות בו אע"ל ומשמע דתפיס' מהני בכת"י שכתבו בזמנו וע' בחשו' שמכר ביתו לראובן שמכר ביתו לשמעון ודר בו שמעון שנה או יותר ואח"כ יצא שמעון מן הבית ומזר ראובן לביתו והולכך שמעון לגות מעות מלוי ומשכן לו שטר המכר וכו' ויהי היום ותבא לוי לראובן שכר הבית או מן לי הבית כי שטר מכר

הגר"א

שם ק"ם וקנ"ו דעדים מפקי לקלא ואין יכול לחוב לגבות מן הלקוחות וע"ש מ"ב א': [ט] לא מן. כמ"ש בס"ב: [י] אבל אם. דלא אמרי' כל' הדיינין אלא מתן דאפיק שטרא ולא כתי' דאמ"ל לומר דבכתי' מיירי דאי"כ מאי פריך שם וכי מה בין זה כו' דהא פונס ע"כ בשטר גמור מדאמרי' פ' הכותב ועוד אין נשבעין כו': [יא] ואם מודה. כמ"ש בס' פ"ח סי"ע ועי"ש:

היטב

הט"ו בס' ס"א סי"ז ע"ש מכ"ל הסמ"ע (והס"ז כתב הטעם דכל שאינו נותן אמתלא למה כתב כן חייב לשלם ומ"ש): [ו] אפילו. הנ"ה זו שייכא לס"ב אחר דין מלו' ע"פ כו' וע' בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רל"ב. ס"ך: [ז] הלקוחות. פי' הסמ"ע אפי' הלו' מוד' שלא פרעו משום דלית ליה קלא ונם חייבין לקנויא כמ"ש הט"ו בס' ע"א והס"ך כתב דטעם זה דקנויא אינו מדוקדק דאם ניחום לזה א"כ נם

המשפט

חידושים

הכת"י וכ"ד קראו הכתב מ"מ נאמן לומר פרעתי)(ונם לענין קדימה אין ראיה מזמן הכתוב בהכת"י דאיתר הקדים הזמן ועשו קנוניא ואפי' תפיסה לא מהני)(ובוועקסליך הנוהגים הא"ינא א"כ לומר פרעתי אי"ת ולכן נתקנת בורח דנין ע"פ וועקסליך כמו ע"פ שטר רק כמקום דיכא לאיתם שלקדימו הזמן כגון בשם עדים ארחו הוועקסיל בידו קודם שנעשה בורח דאל"כ יש לחוש שנתן לו אתם כת"י אחר שנעשה בורח והקדים ובאחר כת"י שלא נכתב כיון וועקסיל אף שיש בו נאמנות ל"מ הנאמנות נגד בעל חוב מאוחר ואף שהוא מקיים כל שלא נכתב בהקיום רק קיום התתימה ולא קיום הטעין: (ז) נשבע ש"ד. ובשטר אז בכת"י שיש בו נאמנות אמ"י לבפור אין הבודאים כמה שכתב בו מתיינו ש"ד ש"ך:

ביאורים

כלל הטעם דקנוניא ועכ"ל הטעם משום דלית לי' קלא. גם מה שהקשה הש"ך דבעלמא לא חיישינן לקנוניא אלא היכא דנפל ואיתרע כמבואר לעיל סי' ל"ט ס"ק כ"ט 'בסי' ע"ט ס"ק י"ב אבל הש"ך ס"ל בכ"מ דחיישינן לקנוניא אפי' היכא שלא נפל ולא הקש' רק שהסמ"ע סותר דברי עצמו. והנה בספר קצה"ח מוכיח מדברי התוס' בניטין נ' ד"ה כתב בכת"י שכתבו וז"ל ועוד י"ל שאחר הכתיב' מיד תתפוס הפירות ותאמר שכבר נתגרשה מזמן הכתוב בו עכ"ל ומזה מוכרח דבכת"י מהני תפיס' בעדים לומר שנכתב בזמנו ע"ש ואין בזה שום סברא דמה"ת יהי' נאמן ועוד אפי' אם נאמן בתפיסה מ"מ כיון שהבעל מכר הפירות נטעון ללקוחות שהבעל לקח מידה דהא אפי' אם אחד מכר דבר שידוע שהוא של אחרים טוענין ללקוחות לקח נראה דהפירוש בדברי התוס' הוא כך דלפעמים יכולה לקוחות הפירות של הקרקע בק"ם ואחר הכתיב' תתפוס הפירות ולא תרצה לינן ללקוחות ואחר שהיא מוחזקת הלקוחות הן הממע"ה דדמי לב' חטוענין על חפץ אחד שכל א' טוען לו נמכר תחלה דוראי המוחזק נאמן ותכא נמי היא מוחזקת: ד) אם טוען פרעתי. עש"ך ס"ק ז' עד דהא הדיינים חותמים עצמם אע"פ שלא קראוהו וכו' ובתומים הקש' כיון דכתב חשש"ך ס"ק י"ב דבמקומים כת"י הוא מדאורייתא א"כ סומך בו צד קורב' וצריכין לקרותו בכדי שלא יהי' חשש קורב'. ל"ק דהא אין צריך לקרות רק שם המלו' והלוה ולא הסך והענין והנה בוועקסליך הנהוגין נהנו כל ב"ד שבישראל שא"י לומר פרעתי וע"כ לאו משום נאמנות שכתוב בו הוא דהא בתקנות בורח דנין ע"פ שטרות המוקדמין למלוה ע"פ ואף שאין בו רק קיום החתימ' דנאמן לו' פרעתי ואין בו רק משום נאמנות הכתוב בו ונאמנות לא מהני נגד בע"ח מאותר כמבואר בסי' ע"א וע"כ הטעם כמ"ש האו"ת בס"ק

חחושן

שמכרה לשמעון ממושכן היא בידי בל חוב שים לי עליו והשיב ואמר הנה בידי כת"י של שמעון אין מזר ומכר לי שבים וכו' ולוי שמן הנה שטר המכר שמכרה לו בידי ואין כם בכת"י מזה לשכר כם השטר ההוא ואפי' שמעון מודה לך שכתב ומסר לך קודם הסוב שמא קנוני' אתה עושה להפסיד ממני וכ' שם דלא זכה ראובן בכיס אף שכת"י של שמעון מוקדמת לחוב לוי דחייבי' לקנוני' וכבי' ראי' מחשובת הרשב"א שהוב' בב"י סי' מ"ז ע"ש. ולפי מ"ש דמהני כי' חפים' ח"כ אין מוליאין מיד ראובן דהוא ודאי לוקח ושעבודו דלוי הוי ספק ואין ספק מוני' מידי ודאי ובהחי' דתכן כפ' מי שמת דף קי"ז בנפל הבית עליו ועל אביו דאמרי ב"ה דהנכסים בחזקת ראובן ואין ספק שעבוד מוני' מיני ודאי יורש וה"ל אין ספק מוציא מידי ודאי והנכסים בחזקת ראובן דהוי לוקח ומ"ש בסי' מ"ח. שוב ראיתי בחידושי מהר"ם לובלין שם הא דכתבו מו' שמא מחשום הפירות ז"ל ורוב המלמידים מפרשים כו' דאמר הפפים' אין כח בידינו לחוני'

מידה

ע] אפי' לא כו'. נעוין פ"ו ח"נ' נעוקבו' ירושלמי ג' נעוין הלנו נוכין מב"ח. ושם אפי' אינו מתיש עליו כלל כמ"ש שם ח"ר כתב ידו שבינו ופי' בדלא אתם כלל כמ"ש שם אלא אפיפא כו' ועש"ם רש"י ד"ה ודוקא ודא"ה ורב כו' ושם ליו ח' שיהו מפרשין כו' בראשונה כו': [ז] ואינו נאמן. כמ"ש בס"כ: [ח] אפי' כתב. דעעם דאינו נוכח אלא מכ"ח מהוס דל"ל אלא כמ"ש

באר

למע' מנק ובא אסר ואתך מקום הסתימ' עם הסלק ובתב עליו מה דבעי כ"כ הש"ך בשם אביו הגאון ז"ל ופ"ם: (ד) חייב. ומיהו כשטוען שלא כתבו אלא לטופס בעלמא כתב הריטב"א בשם רבותיו דנאמן אף דשותפים אמרי כיון שהנהנו בכך ע"ש ומביאו ב"י. (ה) מעולם. פי' אלא להשבעות אם שלא להשביע כוונתי בכתיבתי זאת דאין אדם נאמן בטענות הללו כ"א בהודעת ע"פ ולא ע"פ כתיבת ידו וכמ"ש

נתיבות

משפ"ב

לעד על הש"ח ואתך הכייר ועשה שטר עליו שעבוד טעונה ואי לא עיין לא שבי' ליה)(ואם הוא אתם עלמו בלתמע הכייר ולמעלה לא כתב כלום ולמטה אתתימתו כתוב לויתי מפ' מנה ושוטן מ"ש בכדי ומתני' כפל ומלאו טעונתו טעונה ואנן לא טעינינן ליה ועי"כ: (ד) אפי' לא כתב שמו. והש"ך מסיק דהאי דינא כיון שאין אתן המנהג בכך יכול לטעון לטופס כתבתי רק בשותפין מהני אפי' בלא הזכרת שמו אתנהג השותפין בכך אבל אם אתחייב בכתת"י אבל לא הזכרת שמו נתחייב ואי"ל לומר כתב כזה אין בו לתייבני: (ה) ולא מן הלקוחות. משום דל"ל קלא וכן אינו קודם למלוה בשטר המאוחר דשמא פרע ואף אם המלוה מודה שלא פרע מ"מ בהודאתו לחוב לאחרים דחייבי' לקנוניא: (ו) טוען פרעתי נאמן. ואפי' טוען פרעתי אחר שנתקיים

משנה"א

הש"ך רק טעם הע"ש שהתם עצמו בכדי צריך לטעון ואי לא טען לא טענינן ליה ואפשר דאפי' טעם הע"ש לא שייך כאן דאין אדם חותם עצמו בכדי באמצע המגילה רק ברישא דמגילתא חותם עצמו לפעמים בכדי: ג) אפי' לא כתב שמו. עש"ך ס"ק ד' ודבריו צריך קצת ביאור מ"ש והב"ח כתב דאף הרמב"ן מודה דנאמן במינו דפרעתי דהא אפי' בחת"י נאמן אף להרמב"ן לומר אמנה וכו'. כוונתו דכמו שנאמן לומר בחת"י אמנה במינו דפרעתי כמו כן נאמן לומר בכת"י בלא חתימת שמו לומר לטופס כתבתי במינו דפרעתי וע"ז כתב דדברי הב"ח אינמבוררין דמשמע מדברי הרמב"ן דכת"י הוי חת"י אחר לגמרי בכל דיניו ובתתם יד ודאי דאין נאמן לומר לטופס כתבתי א"כ ה"ה בכת"י וכתב עוד וז"ל ומה שהביא הב"ח ראיה מאמנ' אינה ראי' וכו' זה קושיא אחרת דאף אם נאמר כמ"ש הכ"ם דנאמן משעם מינו א"כ אם כתוב בו נאמנות דליכא מינו אינו נאמן א"כ להרמב"ן ולהריטב"א משמע דיכול לטעון לטופס כתבתי בלא מינו דאפילו כתוב בו נאמנות יכול לומר לטופס כתבתי עם הנאמנות ולא אי"ש מה שהשווה הב"ח דברי הרמב"ן עם הריטב"א ומ"ש עוד דאף הרמב"ן לא קאמר אלא מדינא ונ"מ שיכול לחייב וכו' חך ונ"מ צ"ל אח"כ וכן צ"ל דהרמב"ן לא קאמר אלא מדינא סי' דמדינא דש"ס כת"ר דינו כחת"י לכל דיניו אבל האידנא דהמנהג דאין מחייבין עצמו בכת"י בלא חת"י ודאי דיל לטופס כתבתיו מחמת שידוע שאין מדרך העולם לחייב עצמו כך וע"ז כתב דנ"מ פי' דאף האידנא שאין מדרך העולם לחייב עצמו בכך מ"מ נ"מ אף לדידן שיכול לחייב עצמו בכת"י בלא הזכרת שמו אם רוצה לחייב עצמו: ג) וכא מן הלקוחות. עש"ך ס"ק ו' שהקשה על הסמ"ע דמאי קנוניא שייך כאן וכו' ולכאו' תמוהין דבריו דהא אם טוען פרעתי נאמן רק בשמודה א"כ יש לחוש שעשו קנוניא שמודה בכדי לגבות מן הלקוחות. ונראה כוונתו דמקשה מדעת הרמ"א שהביא חרב בחנ"ה דאינו נאמן לומר פרעתי והא דאינו נובה מהלקוחות הלכה פסוקה היא וכ"ע מודי ביה ולא א"ש

קצות

ואין עליו עדים דפסול משום דהוי כנגד שאין בו זמן וז"ל חו' סס וא"ת בשלמ' למ"ד משום כת אחותו הכא בכת"י נמי איכ' למיקס שמא יפפה אלא למ"ד משום פירי קשה לר"י מה משם ים בכת"י ואם ים לשום שיקדים זמן לטובת האש' אע"פ שבא לגרשה ולעשות עמה קנוני' שתגב' מן הלקוחות שמכר להם פירות מאוחר זמן הכתוב בגנב כו' א"כ לא נסמוך לטרוף מן הלקוחות מזמן הכתוב בו וי"ל דודאי אינו נאמן ולכך פסלוהו וכו' ועוד י"ל דקיי"ל דלאחר הכתיב' מיד תתפוס הפירות ותאמר שכבר נתגרש מזמן הכתוב בו עכ"ל ומשמע דתפיס' מהני בכת"י אע"ג דבהודאה' ע"פ ל"מ כלל לחוב לאחרים אבל בכת"י מהני לגבות בו אע"ל ומשמע דתפיס' מהני בכת"י שכתבו בזמנו וע' בחשו' שמכר ביתו לראובן שמכר ביתו לשמעון ודר בו שמעון שנה או יותר ואח"כ יצא שמעון מן הבית ומזר ראובן לביתו והולכך שמעון לגות מעות מלוי ומשכן לו שטר המכר וכו' ויהי היום ותבא לוי לראובן שכר הבית או מן לי הבית כי שטר מכר

לא לויתי וכמ"ש הכי"י סוף ב"ב וכן נראה מדברי רבי' ירוחם כ"ן מ"ו ז"ל ואם אמר שאינו כתב ידו אז אם שלא לוה ובאו עדים שהוא כתב ידו הוחזק כפרן עכ"ל וא"כ יש לתמוה על הרב בהג"ה דכאן סתם כדברי הט"ו ולקמן ר"ס פ"ב הביא דעת הג"י והרשב"א ולא הכריע ולא מסתבר לחלק בין נעבר לכתב יד בזה ועוד דהא הרשב"א כ' להדיא דבריו נבי כת"י ואפשר הוא מפרש מ"ש הט"ו ואם כפר ואמר שאינו כת"י כו' ה"פ ואם כפר בהלוה' ואמר שאינו כ"י והוה כאלו כתבו ואם כפר ואמר לא לויתי וזה אינו כ"י ואע"פ שדברי ר' ירוחם דוחק לפרש כן ונראה דס"ל לר' ירוחם כהכ"י מ"מ דברי הט"ו אפשר לפרש כן ולפ"ז אם טען רק אינו כתב ידו לא הוחזק כפרן לסברת הים חולקין שהביא הרב לק' ר"ס פ"ב וכמ"ש הרשב"א שם להדיא מיהו אם אמר רק לא לויתי אע"פ שלא אמר זה אינו כתב ידי פשיטא דכשנתקיים הכת"י אח"כ הוחזק כפרן וכ"כ כ"י בשם הרשב"ץ סי' זה סעיף ח'. וע"ל סי' ע"ט סעיף ז': (יא) שאינו כתב ידו כו' ויורש שאומר שאין כתב ידו כו' אם נתקיים בב"ד ז (יג) או שעדים מעידים שהוא כתב ידו (ט) הוחזק [ט] כפרן ומשלם ואם לאו נשבע היסת ונפטר: הגה [יד] ו) (י) ג) ג) (יד) וי"א ח דאינו יכול ד] לומר [י] פרעתי על כ"י (טור בשם הרמ"ה ומגיד פי"א מה' מלוה וכ"י ס"פ המוכר את הבית ומרדכי פ' נ"פ) ואין לדיין בזה ה] אלא מה שעיניו רואות (ריב"ש סי' תכ"ד) [טו] י ואם טוען ואומר אמת כי היא חתימתי אבל מעולם לא חתמתי על הודאת הלואה אלא

ש"ד כ"ש בכתיבת יד אליבייהו סיכן מצינו שבועה דמודה מקצת ודעד אחד פ"ש: ז אז שעדים מעידים כו'. *אבל לא אמרי' דיחזי חתימתו בב"ד ומדמין לה כיון דמצי לערומי בודאי יעריס ויסגה כתיבתו בחתימתו כ"כ ב"ת דאיכא מ"ד כן ד"מ י"ב: ח דא"י לו' פרעתי כו'. וכן פסק מור"ם ז"ל ופ'

זה כ"י מוריהו פטור דשמא לא הכיר החתימה כ"כ בתשובת מהרשד"ם סי' ו' ע"ש: (יב) אם נתקיים בב"ד כתב הבעה"ת שער י"ג והטור כ' שרב שרירא גאון כ' בתשובה שאין מקיימין אותה משני שטרות או משני כתובו' דכיון דקיום שטרות מדרבנן היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר ונראה שאין לחלק בין קיום דהכא לשאר קיומי ע"כ לשונם (") והב"י כ' שיש לתמוה על דברי רב שרירא דאדרבא כיון דמדאורייתא לא בעי קיום יש להקל בו עכ"ל ול"ק מידי דה"ק רב שרירא כיון דקיום שטרות דרבנן ומדאורייתא לא בעי קיום דעדים החתומים על שטר כמי שנאבדה עדותן בב"ד דמי ומטעם דקיום שטרות מדרבנן הקלו לקיים משני שטרות או משני כתובות היכא דאיתמר איתמר אבל בכתב יד דמדאורי' בעי קיום שהרי בא לחייב את הלוה עצמו ולא שייך כאן לומר כמי שנאבדה בב"ד דמי לא איתמר וכן פי' הב"ח אבל תמהני עליו מ"ש ושארי להו מאריהו לבעה"ת והטור שהשינו על הגאון בסברתם בלי ראיה ולא ירדו לסוף דעת הגאון עכ"ל דנראה דירדו לסוף דעת הגאון ואעפי"כ השינו עליו דכיון דהוי קיום אין חילוק בין שטר לכתב יד דקיום מעליא הוא ולא משום שהקלו לקיים משני שטרות ושני כתובות. וכן נראה מדברי הרי"ף והרא"ש בסוף ב"ב והרמב"ם פ"ו מטוען וסמ"ג עשין ל"ה דף קפ"ב סוף ע"ב דדין קיום שטר לכל דיניו כשכתבו אם בכתב יד או אם יש עדים שהוא כתב יד הוחזק כפרן כו' משמע דבין יש עדים על חתימתו או שהוחזק כתב יד בבית דין כדין קיום שטרות דעלמא לעיל סי' מ"ו הוי קיום. מיהו נראה דבכל סגך דמקיימים מכח קולא דקיום שטרות דרבנן כגון שלא בפני בע"ד לעיל סי' מ"ו ס"ד סק"י או בגאמן להעיד בגודלו שהוא כתב יד רבו שם סעיף י"ו ס"ק מ"ו או בעד נעשה דיין בקיום שטרות שם סעיף כ"ד ס"ק כ"ו וכל כה"ג דמקילינן להדיא מטעם קיום שטרות דרבנן לא מקילינן בכת"י שלריך קיום מדאורייתא. ומ"ש הבעה"ת והטור דאין לחלק בין קיום דהכא לשאר קיום הינו לענין שתי שטרות ושתי כתובות ודכותיה דכיון דלא איתמר בהדי' בש"ם דטעמא הוא משום קיום שטרות דרבנן א"כ אמרינן דמסתמא קיום בתור הוא לכל מילי אבל היכא דאיתמר בהדי' טעמא משום דקיום שטרות דרבנן הקלו פשיטא דלא מקילינ' בכת"י כן כ"ל ודלא כתבו' מה"ר"ד"ס סי' קמ"ו ע"ש. וחפי' תימא דבעה"ת וטור פליגי גם בזה מ"מ נראה עיקר בזה כרב שרירא גאון דכבר נודע דאין לחלוק על הגאון כי אם בראיה ברורה וכ"ש כאן שדבריו מסתברים וכמ"ש כ"ש שהב"א פסק כותיה לגמרי וגם מדברי הסמ"ע סי' ל"ה ס"ק ט' מוכח להדיא דבכ"י הלוה מדאורייתא לריך קיום וע"ש וע' מה שכתבתי לעיל סי' מ"ו סעיף ד' ס"ק י': (יג) אם עדים כו' אבל לא אמרינן דיחזי חתימתו בבית דין ומדמין לה דכיון דמצי לאערומי בודאי יעריס ויסגה כתיבתו בבעה"ת והביאו האחרונים: (יד) וי"א דאינו יכול כו'. וכך כתב מור"ם ז"ל עכ"ל סמ"ע. ולפע"ד עיקר כסברת המחבר שהוא

הגר"א

כו' אבל בשאין כו' ושש"ך (ע"כ): (ליקוט) וי"א דאי"ל כו'. מדקאמר בפ"ב דכתובות ודוקא אחספא כו' ובראש"ם שם וכן תי' בראש"ם ועוד תי' דשמא יכתוב כת"י עם נאמנות אז כתוך זמנו ע"ש (ע"כ): (ליקוט) וי"א כו'. עשם ס' הראשונה כיון שאין כו שעבוד נכסים ל"ל שטרך כידי מאי בעי כיון דאינו גובה מתשעבדי וכ"ה כתלוה בעדים שא"ל לפרעו בעדים אבל אם מ"ם בכ"ב ע' שטרך כידי כו' ואע"ג דנפקדון ליכא שיעבוד נכסים ודוקא משום מיגו מסיתם שם ונפ"ק דב"מ מלא שש"ח כו' כמאי עסקינן ואי בשאין חייב כו' מב"ח מנבי בבי. תש"ח סי' ס"ג (ע"כ): [טו] ואם טוען. והא דלא ליחתום. שמא לא

פתחי תשובה

מ"ש בזה: ב) אם נתקיים בב"ד. עכ"ש עד וכ"ש הכ"ש. ובנש"ע הגר"א אינר זל"ל כ"ב וכ"כ בטו"ח תור' חייב למהרח"ם מ"ח סי' ל"ב (וע"ש שכתב דאף כת"י מקיימים שלא בפני בע"ד דלא כש"ך) וכת' התוספת לרמב"ן סי' כ"ב כ' להדי' דגם בכת"י לא בעי קיום מדאורייתא' עכ"ל ועמ"ש לעיל סי' ל"ה ס"ד: נ) וי"א דאי"ל לו' פרעתי. בנש"ע דשגר"ע אינר זל"ל כ"ב ואם פגמו ז"ל דלכ"ע יכול לו' פרעתי. כ"ח ר"ם פ"ד: ד) לו' פרעתי. עכ"ע ועי' בתוס' ס"ק"ה שכ' דאילוף כ' הנוהגים בזמנינו הנו כל ב"ד בישראל לפסוק דאי"ל לו' פרעתי ואין הטעם רק משום דיש דאלכות' אלא כיון דהיכ' דאלכות' שא"ר לו' פרעתי נמלא היה יכול לגבות מוכו בערבאות או לחסור הא"ל כיר אי' אלה"ע ויגבנו ע"י ערבאות א"כ אין אדם מניח שטר פרוע כזה כיד המלוה ע"פ דין תורה אי' לעשון פרעתי וכן מלא בתשובה לרחב"ם ריש"ל ב"ב ל"ב ע"ב ר"ח ר"ם ר"ח ר"ם ר"ח ר"ם

שהיא סברת הגאונים׳ והרי״ף והרמב״ם והרא״ם ורמב״ן ובעה״ת וטור ומהר״ת במרדכי סוף ב״ב והה״מ פי״ד מה׳ מלוה והרשב״ץ ושאר פוסקי׳ הראשונים .ואחרונים׳ דהכי משמע לכאור׳ במתני׳ דנקט המלוה את חבירו בעדים נוכה מבל״ח הוליא עליו כת״י נוכה מבל״ח משמע דאד דינא לית להו וכי היכא דבמלוה ע״פ קי״ל דא״ל לפרעו בעדים ונאמן לומר פרעתי וכדלקמן ריש סי׳ ע׳ ה״ה בכת״י (״) . ומה שהקשה הרשב״א על טעם שכתב הרמב״ן (זה לשון הרמב״ן בספר המלחמות ס״פ נ״פ והטעם שכיון שאינו נוכה מן המשועבדים אין מקפידין עליו ומניחים אותו ביד מלוה אע״פ שהוא פרוע ואין נוהגין כן בכתב ידי עדים מפני שיש לו קול וזילי נכסי דלוה שהרי נוכה מן המשועבדים עכ״ל וכ״כ טעם זה הכ״י פ׳ המוכר את הבית בשם הגאוני׳ וס׳ המניד פי״א מה׳ מלוה בשם הגאוני׳ ורוב המפרשים שכיון שאינו טורף ממשעבדי לא חשש להניחו בידו וכן כתב הריב״ש סי׳ תכ״ד) משום פקדון בעדים שאינו נוכה ממשעבדי ואפילו הכי אם טען החזרתי אינו נאמן אלא היכא דיכול לטעון נאנסו ומשום מנו וכמו שכתב בכ״י פ׳ המוכר את הבית ובריב״ש סי׳ תכ״ד על שמו וכן הוא בתשובת הרשב״א סי׳ אלף ל״ז לפע״ד לק״מ דהתם נופא (״) להכי אינו נוכה ממשעבדי כיון דיכול לטעון החזרתי (״) במנו דנאנסו ועי״ל דהתם כיון דשם שטר עליו אין מניחים אותו ביד המלוה דאז כולי עלמא דיני נמירי לפלוגי בין שטר לשטר ונם אין הכל יודעים שהיא שטר פקדון וחושש שמחמת הסשטר ינא עליו קול וזילי נכסיה. אדע דאי לא תימא הכי תיקשי על הרמב״ן וסייעתו משטר בלא אחריות דאינו נוכה ממשעבדי ואינו יכול לטעון פרעתי כדמוכח להדיא בפ״ק דמציעא (דף י״ב ע״ב) ובסוגיא דמצא שטרי חוב אלא ודאי ה״ק הרמב״ן וסייעתו דכת״י כיון שלעולם אין נוכין בו ממשעבדי ואין שם שטר עליו אין מקפידים עליו משא״כ בשטר (והרב המגיד פי״ד מה׳ מלוה הבין הטעם דכיון שאינו נוכה ממשעבדי לא חשש להניחו בידו דהא אי בעי יהיב ומזבן לכולהו נכסיה ולא טריף מידי ומביאו ב״י לעיל סי׳ כ״א סעיף ד׳ וכ״כ הב״ח סי׳ זה ס״ו וקשיא לי עלייהו שר דשטר בלא אחריות ודו״ק ולכ״ע) וגרא׳ שלזה נתכוין הרא״ם פ״ב דכתובות וז״ל וי״א דלא מצי למימר פרעתי מיד דהוי אשטר שאין בו אחריות כו׳ ומיהו היכא למימר מתוך שאין עליו עדים לא חשש לתבוע כת״י עכ״ל כלו׳ כיון דאין עליו עדים ולעולם אין נוכין ממשעבדי בלא עדים ואין שם שטר עליו לא חשש לתבוע ממנו משא״כ בשטר כיון שיש עליו עדים ולפעמי׳ נוכין בו ממשעבדי אין לחלק בין שטר לשטר.ותדע דהא הרשב״א נופיס כ׳ בתשובה נבי ע״א בשטר וח׳ בע״פ וז״ל עכ״ז שאומר שפרע אפשר שהוא נאמן ושבע היסת ואע״פ שיש כאן שטר אינו אומר בטרף בידי מאי בעי כיון שאינו נוכה ממשעבדי עכ״ל מביאו ב״י לעיל ס״ס אלא ודאי כמ״ש. ונם בלאו הכי הא הרא״ם שם כתב טעם אחר וז״ל ונם שטר שיש עליו עדים יש לו קול ולא מיגשי ליה אבל כתב ידו פעמי׳ דאדם שוכח שמסר שטר לו כת״י עכ״ל ב״י פ׳ המוכר לו כת״י עכ״ל וכ״כ עוד בביאור יותר בתשו׳ כלל ס״ז הבאתי לשונו לקמן ס״ק כ״ב וכ״כ בתשובות מהר״ר שלמה כהן ס״נ סי׳ כ״ח וי״א דכן נכוים הם. הלכך נקטינן דנאמן לומר פרעתי וכ״כ ב״י פ׳ המוכר את הבית שכן פשט המנהג וכ״כ בתשובות הלכה רווחא ביסראל וכ״כ בתשובת מהרשד״ם סי׳ ס״ה דכן יש להורות אם לא היכי שהמנהג להיפך ע״ם וכ״כ בתשו׳ מהר״מ מלובלין סי׳ ס״ט שנאמן לומר פרעתי כשאין בו נאמנות שכן הוא הסכמת רוב הפוסקי׳ וכן אנו נוהגים להורות עכ״ל וכ״כ בתשו׳ מהר״ח ן׳ חיים סי׳ י״ח דף ל״ג ע״ב שכן פשט המנהג ובסי׳ ל״ב דף קל״ז ע״א כתב דהוי ספיקא דדינא ומי המוחזק לומר קים לי כהפוסקי׳ דאינו נאמן לומר פרעתי ע״ם וכן משמע בתשובת מהר״ח ן׳ שטון ר״ם ל״ה דהוי ספיקא דדינא וכ״כ דעת הר״ב בהג״ה וכן משמע בב״ח ולפענ״ד נראה עיקר דלא מצי התובע לומר קים לי אם תפס בעדים דמהני בשאר פלוגתא דרבוותא. מיהו כשתפס שלא בעדים מהני תפיסתו דדל כ״י מהכא מהני תפיסתו מכח מנו אבל היכא דליתי מנו לא מהני תפיסתו לומר קים לי מצד הדין דהעיקר כהסכמת רוב הפוסקים דיכול לטעון פרעתי אכתיבת יד. וכן מוכח לפיל ר״ם כ׳ ע״ם וכ״ם׳ האידנא דנתפשט המנהג דדינן דנאמן לומר פרעתי אפי׳ תימא דמתחלה נהגו כך משום ספיקא דדינא מ״מ פשיטא דיכול לטעון פרעתי ומשום דלא תבע ממנו כתב ידו אין לחייבו כיון שהמנהג שדינן שנאמן לומר פרעתי א״כ סמך על הדין שנהגו ודו״ק כן נלפע״ד וכל זה בשתפס אבל כשדיין רואה איזה אומדנא שלא היה מניח הכתיבת יד בידו אם היה פורע הכל לפי ראות עיני הדין וכמ״ש הריב״ש והר״ב : (טו) אלא בטוען

אם טוען טענת ספק כגון לא ידעתיו או איני זוכר אם לויתי ממנו ה״ל החתימה ודאי ואיני נשלם (טז) או טוען חמנה היתה כו׳. והה״ה בשאר טענת עיין בתשובת מבי״ט ח״ב סי׳ מ״נ וכ׳ הסמ״ע וז״ל או טוען חמנה היתה כו׳ כ׳ ב״י מש״ה בשש רשב״א

ט אלא שכחתי וחתמתי שמי בסוף מגילה י׳ (יא) [יא] ו] ואפשר שמצאה זה וכתב עליה : הגה [טז] יא ולא מהני כמנה זו (טו) אלא בטוען ודאי *לא חתמתי שמי מעולם אבל אם טופן טענת במאן לא מהני (ב״י בשם המרומות) יב [יז] (טז) ז) או שטוען

ופיין בהגר״מ : ט אלא שכחתי . פי׳ ולא שמתי על לבי שיבא תקלה ע״י זה : י ואפשר שמצאה זה. עפ״ר שם כתבתי דהאי ל׳ ואפשר קאי אמ״ש שמצאה זה דהוא א״י לטעון ברי שזה מצאו דיכול להיות דאחר מצאה ונתנה לזה אבל צריך לטעון ברי לי שלא חתמתי לשום חוב מעולם וכמ״ש מור״ם בהג״ה דאל״כ ה״ל החתימה ודאי וההלואה ספק ואין הספק מוציא מידי ודאי וק״ל : יא ה״נ ולא מהני טענה זו אלא בטוען טענת ודאי אבל בטוען כו׳ וקאי אמ״ש המחבר מעולם לא חתמתי על הודאת הלואה ור״ל טענה זו צריך שיטען ברי וק״ל : יב או טוען אמנה היתה כו׳. כתב ב״י מש״ם בשם הרשב״א וז״ל *ראובן טוען על שמעון הנה כתב ידך בכמה מכרת שחורתי ובכמה קניתי והוא יותר ממה שהודה ושמעון אמר לא כתבתיו אלא להתעסק ולא להיות לך לראייה וגם לא כתבתי שמי בו ולא בא מידי לידך ונגנב או נאבד או נאבד כל ומצאתן לנפילה לא חייבין כדאיתא ס״פ נט פשוט וכן אמי לגניבה לא חייבין גם מה טוען להתעסק כתבתיו אין ממש דאין אדם מתעסק

ביאור הגר״א

יטמון כן כנ״ל: (ליקוט) ואם טוען כו׳. וא״ל א״כ אמאי אתרו לא ליתחוס כו׳. י״ל שפא יבאם בהג״ה ולא מהני כו׳. עפ״ך וכ״כ בספ״ת: [יז] לא שטוען. כתובות י״ם ל״

באר היטב

זכריה בסי׳ ל״ו שם האריכתי בדיניה אלו) : [יא] ואפשר. פירש הסמ״ע דהאי ואפשר קאי אמ״ש ומצאה זה דהוא א״י לטעון ברי שזה מצאו דשמא אחר מצאו ונתנו לזה אבל בע״פ צריך לטעון ברי שלא אחס שמו מעולם על שום חוב דאל״כ ה״ל החתימ׳ ודאי והלואה׳ ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וכ״ל הס״ך ז״ל בע״ם כי׳ מ״ח כתב דמי שהוציא על מכירו אלא שיש מעמעות אינו כלום ויכול להחזיר מעות לאמנו ונפל ומצאתי לו פרעתי אמנו דלא לויתי כו׳ והאריך בזה ע״ם והסמ״ע שם אלק אליו דהא קי״ל דלנפיל׳ לא מיישינן ע״ם שהאריך ג״כ הכב כדברי הע״ם גם בסי׳ זה כתב דלנפיל׳ אינו עיקר דנמצא אבל לא טענות נפילה . ועיין תומים סי׳ מ״ו שסותר דבריו הסמ״ע שכתב הא דכתב לות וכא יכתיבו עליו אלא כלא כתב יתבטנו כו׳ . אך כתב בזה ולפי׳ הי׳ סייב אף מכל אלק כלי שום משמעות אינו כלום ויכול להחזיר לטעון ממני נפל ומצאתי לו פרעתי אמנו דלא לויתי כו׳ והאריך בזה ע״ם והסמ״ע שם אלק אליו דהא קי״ל

תשובה

הגיב שעיניו רואות.בגמ״ע דבגרע״ל ז״ל ב״ב ע׳ בת״י מהר״י אדרבי סי׳ ק״ם ולב״ם היכא דראובן נתן לו כ׳ ביד שמעון שילך ללוי שיפרע נאמר כו״כ ושמעון הוצא לראובן באותו כ׳ נאמן ראובן לו׳ פרעתי בראנ״ח מ״ח סי׳ י״ח : ו] ואפשר . עבה״ע בעניין מי שטוענים מכירו אחיתי׳ אלק כו׳ ומ״ם הכ״ך בשם הגאון אמ״ז ז״ל דאיה לדברי הע״ם מש״ם דבתובות כו׳ ראוי׳ כו׳ גם כן בס׳ ק״נ ס״ב דבתובות שם אות מ״ח בשם הגאון רבי הבשיל ז״ל ע״ם ועיין בת׳ שבויי מ״ח סי׳ קמ״ם שדח׳ ראוי׳ זו אך לדינא בשאים שם בס״ם ובכ״ח ובכ״ח אחין בחתיה׳ אלק רק בחקוס שנהגו לגבות בו ע״ם תקנת מדיני׳ וע״ם עוד בשטר שתנא שמעון לראובן סך מאה זהובים ע״ם כ׳ חילוף שנהגו הסוחרים ואחוזם אחתיה ידו וראובן כביב שבות אחם שלמו אחיפא דמגילת׳ ומלא שמעון ובתב עליו כך כי מעולם לא לוה ממנו ויעיד על זה בשתנות בכתב שבאחיתה בתיינן יותר מגוף בכתב הכיב כיון שיש כאן ראיות אחרות בכתב שנכתב בחיוב לא מוכי הלוה עליו שנכתב עליו שום משמעות להוציא מיד מוחזק אך כל זה בשבדבר ברור לאוש הראות שנשתנה בחתיתה ממנה שמחיינן שנכתב זמן מה קודם כתיבת החיוב שלמעלה אבל אם אחפר להלות אחמת בשתנות בדיי עלמו ואוה דבר המלוי אחין כל מוכי הלוה אינו אמרה ולאי אין לפסול אם נראה לדיין דק״ל דהלי לאיתר בחזרתי אינו אלא דוקא אחוש ראי כבי אמר נאנסו ונשנוע׳ אמורה ואחתיתא דבל שטר אחינו גוב׳ אמשעבדי אחיזה לד מיכי׳ יכול לטעון פרעתי ולא מני אחיך לאיתר לי׳ שטרך בידי אל׳ בבי בי״ב כי אמר בחזרתי יכי׳ נאמן כי׳ ע״ב יעו״ם כרי לבדיא שהרשב״א בתיות לדברי הראשונים. ויעוין בלח״ז לב״ב דף ע׳ ע״א ד״ה ולימא ליה שמיא בשם הר״ן שם״ד דרב עמרם דאמר שבשיב לו רב חסדא נאמן דהיינו אפילו אלא שבועה אשום דלא אמרי׳ שטרך בידי אחי בבי אלא בשטר אחין אחד יכול לבשמיע אמנו בטענת נאנסו ואחינו גובה אלקוחות אין אחד מקפיד עליו. ורב עמרם אקשה אליה אמאי ולימא לי׳ שטרך בידי אחי בבי שאמ״ב אין אחד שאוי להניח שטרו ביד אחריס ולפיכך אי׳ לו רב חסדא דאשום אנו אות דקאמר אמאי אמיתם אמיתם בשבועה ע״כ אבי להבדיל דאומר אמרלריך שבועה דאף בשטר אחינו יכולים לגבות אלקוחות אחין אחד אבל לטעון אחינו אחד בשטר אחין אחד יכול לבשמיע אמנו בטענת נאנסו ואחינו גובה אלקוחות אין אחד מקפיד עליו. ורב עמרם אקשה אליה אמאי ולימא לי׳ שטרך בידי אחי בבי שאמ״ב אין אחד שאוי להניח שטרו ביד אחריס ולפיכך אי׳ לו רב חסדא דאשום אנו אות דקאמר אמאי אמיתם אמיתם בשבועה ע״כ אבי להבדיל דאומר אמרלריך שבועה דאף בשטר אחינו יכולים לגבות

מתעסק וכותב להפסיד לעצמו עכ"ל: יג ואם כתב בו נאמנות כו'. עיין בהגד"מ שם כתבתי דכ"ל דאף אם לא כתב בו שיהא נאמן בלא שבועה אפ"ה דינו שנוטל בלא שבועה כדין נאמנות במלוה ע"פ בעדים וכמ"ש המחבר לקמן בר"ס ע"ח ע"ש מה שכתבתי מלתא בטעמא עוד כתבתי בהגד"מ דאם לא כתב בו שלא יהא נאמן המלוה אבל כתב בו שלא יהא נאמן הלוה נאמן המלוה בלא שבועה וכן הדין לכ"ע כשכתב כן בשטר בעדים וכמ"ש לקמן סי' ע"ח ע"ש ודו"ק: יד נאמן בשבועת היסת. דאף שכ' בשטר שהמלוה יהא נאמן י"ל שפרע והניח השטר ביד המלוה משום דשמך נפשו אזה דא"י לקיימו זולתו ויהא נאמן לומר פרעתי במינו דמזוייף הוא השטר עם הנאמנות שבו וכ"כ הטור ע"ש: טו אינו נאמן לו' פרעתי ואע"ג דאינו כתוב בל' שטר אלא בל' מודה אני מ"מ כו' דכל שיש עדים על הענין אינו מניח שטר כזה בזר המלוה אחר שפרעו: טז פנקס שחתמו עליו בעלי הדבר כו'. ע"ש באמל' חשו' החרוכ' (בד' קל"ב ע"א) שכ' ז"ל דאם

שהעתיק הסמ"ע כאן דברי הרשב"א להלכה לע"ע: (יז) ואם כ' בו נאמנות כו'. עיין בתשובות מהר"מ ן' חיים סי' קי"ז שלידד אם כתב בו שיהא לו דין שטר נראה לכאורה שנשבע המלוה ונוטל דעד כאן לא קאמר מהרא"י (והרב לעיל בהג"ה) אלא כשכתוב בא"י שתפיד עליו כמאה עדים משום דמ"מ אינו אלא כעדים והמלוה בעדים יכול לומר פרעתי משא"כ כשכתוב שיהא לו דין שטר ולפע"ד אין זה מוכרח ואדרבא נראה דמדכתב מהרא"י שם דאין נראה לחלק משום דהמנו טעמי דכתב האשר"י דהלוה לא חשש לתבעו משום דאין עליו עדים או שמא אינשי משום דלית לי' קלא שייכי ג"כ בכתוב שתהא א"י מעיד עליו כל' עדים דבין כך ובין כך אינו אלא אחיתמת ידו ולא של עדים וא"ת למה כתב הכי י"ל דלשופרא דשטרא להודיע בחתימתו דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי ולא מצי למימר להשטות כתבתי עכ"ל וא"כ אף כשכתוב בו שיהא לו דין שטר י"ל דלשופרא דשטרא כתב כן ואפסר פרעו ולא חשש לתבוע א"י כיון דאין עליו עדים או טריף ממשעבדי או כיון דאין עליו עדים לית ליה קלא ואינשי ליה ול"ד לכתוב בו נאמנות דודאי משקר שהרי הוא האמינו ועוד דאמרינן לי' אפי' יסיה אחתת כדבריך את הוא דאפסדת אנפשך דהימנת ליה עלך משא"כ כשכתוב בו שיהא לו דין שטר והלא אפי' בשטר נופיה לא מתמנינן למלוה אלא משום שטרך בידו מה בעי וה"ל לתבוע שטרו וכיון שזה אייך בכתא ע"ש מטעמא דאמרן א"כ נאמן לומר פרעתי כן נלפע"ד. בעיר שושן סי' מ"א כתב דמי שהוציא על חבירו חתימה חלבי שום משמעות אינו כלום ויכול החתום לטעון ממנו נפל ומלאתו או פרעתי במנו דלא לויתי עליו או איזה שאר טענות והאריך בזה ע"ש. והסמ"ע שם חלק עליו דהא קי"ל דלנפילה לא חיישינן ע"ש שהאריך נ"כ וכן בספר מגדול דוד שם האריך להשיג על הע"ש בדבר שפתים אך למותר ואין בהם טעם. והב"ח שם וכאן בסי' זה כתב כדברי הע"ש ע"ש שהאריך נ"כ. וכן נלפע"ד עיקר דבמה יתבע אותו הלא אין כתוב דבר ומשום מנו דאי בעי הוה כתב עליה מאי דבעי אין לחייב החתום דהוי מנו להוציא ממון מהחתום. וגם הגאון אמ"ו ז"ל כ' בגליון סמ"ע שלו בסי' מ"א וז"ל ולי נראה ראייה לדברי הע"ש מדאמר בש"ס דכתובות (דף כ"א) ודילמא משכח אינשי דלא מעלי וכתב עליה מאי דבעי ותנן הוליא עליו כו' ואי ס"ד שיהא חייב על אחיתמת חלבי אמאי צריך לכתוב עליו מאי דבעי הלא בלא כתב נמי יכול לתובעו כמה שירצה אלא ודאי היכא דלא כתב אמרי' דילמא מצא אחתם בסוף מגילתא ומאי דלא חיישינן לנפילה היינו היכא דליכא ריעותא (כלו' והכא כיון דלא נכתב שום משמעות הוי ריעותא) וכן הוא בע"ש עכ"ל שפתים יסק. מיהו היינו מדינא אבל מנהג המנהג כ' הב"ח שכבר נהגו בארצות אלו לגבות בו ע"פ תיקון המדינות ע"ש והיכא דאין מנהג ידוע נראה עיקר כמ"ש ועיין עוד מדיני ממר"מי לעיל סי' מ"א: (יח) כתב בו נאמנות כו' כ' בסמ"ע ס"ק י"ג דאף אם לא כתב בו שיהא נאמן בלא שבועה אפ"ה דינו שנוטל בלא שבועה כדין נאמנות במלוה ע"פ בעדים לקמן ר"ס ע"ח ואם לא כתב בו שיהא נאמן המלוה אבל כתב בו בלא יהא נאמן הלוה לומר פרעתי ואחר כך טוען שפרעו אזי המלוה נשבע שלא נפרע ונוטל ע"כ ונראה דהמלוה נשבע תע"ג דאין הלוה אומר לו אשתבע לי משא"כ בשטר לקמן ר"ס פ"ב: (יט) נאמנות כו'. ואין צריך קנין על הנאמנות. בבעה"ת ועור. ומשמע דאפי' החתימו שלא בשעת הלוואה ודוקא בסתם נאמנות אבל בנאמנות כני תרי צריך קנין שלא בשעת הלוואה כדלקמן סי' ע"ח ס"ב וכן כתב הב"ח (ב) אינו נאמן כו'. ונובה ממשעבדי כן משמע לסדיא בב"י ע"ש וכן משמע לעיל סי' מ' סעיף ב' וע"ש: (כא) לומר פרעתי אלא המלוה נשבע ונוטל היכא דא"ל אשתבע לי כדין שטר לקמן סימן פ"ב: (כב) פנקס כו'. (") לע"ע בדין זה שכתב המחבר כי לטעם שכתבתי לעיל ס"ק מ' [י"ד] בשם הרמב"ן והרבה פוסקים בכת"י דכיון שאינו נובה ממשעבדי לא חשש להניחו בידו ולכך נאמן לומר פרעתי א"כ גם בזה י"ל כן והרא"ש אזיל לטעמיה שנראה מדבריו פ"ב דכתובות שעיקר הטעם משום דכיון דלית ליה קלא אינו זוכר שנתן לו כתב ידו וכ"כ עוד להדיא בתשובה כלל ס"ז סי' ב' וז"ל ולא מצי למימר כתב ידך בידי מאי בעי לפי שאין אדם נזכר כ"כ אם מסר לידו פי שטר נעשה בעדים ואית ליה קלא וזוכר מעתו אבל אינו זוכר כ"כ אם מסר לו כתב ידו עכ"ל וזה לא שייך בפנקס המיוחד להם בעד אחד ורגילים

שטוען (יב) ד) [יב] אמנה היתה הודאתי זאת ביני לבינו אבל לא לויתי הלואה זו מעולם נאמן בהיסת במינו שאם היה רוצה היה אומר פרעתי יג (יז) (יג) ז] כ ואם (יח) ה) כתוב בו (יט) [יג] נאמנות (יד) אם נתקיימה חתימתו [יח] אינו נאמן לומר פרעתי ט) שאלו פרעו לא היה מניחו בידו כיון שיש בו נאמנות ט) [יט] ואם לא נתקיימה חתימתו וטען פרעתי יד ל נאמן בשבועת היסת (ועיין לקמן סי' קכ"ו סי"ב וי"ד אם נאמן לומר טעיתי במינו דפרעתי):

ג מ [כ] כתב ידו שהחתים עדים אחר חתימתו לא לקיים החתימה אלא (טו) לקיים [יד] הענין טו (כ) אינו נאמן (כא) לומר פרעתי:

ד [כא] טז (כב) (טז) כ פנקס שחתמו עליו בעלי הדבר והחתימו

הרשב"א וז"ל ראובן שטען על שמעון הנה כתב ידך בכמה מכרת שחורתי ובכמה קניתי והוא יותר ממה שהודה ושמעון אמר לא כתבתי אלא להתעסק ולא להיות לך לראייה ונם לא כתבתי שמי בו ולא בא מידי לידך ונגנב או נאבד או נפל ממני ומלאתן והשיב שאין בטענת שמעון כלום דמה שטוען ממני נפל ומלאתן לנפילה לא חיישינן כדאיתא סוף פרק גט פשוט וכן אמי לנגיבה לא חיישינן גם מה שטוען להתעסק כתבתיו אין בו ממש דאין אדם מתעסק וכותב להפסיד לעצמו עכ"ל ומשמע מהסמ"ע שהעתיק דברי הרשב"א בכאן אדברי המחבר דאפי' אין בו נאמנות. א"י לטעון לא כתבתיו אלא להתעסק כו' וכ"ע דגראה דהרשב"א לטעמי' אזיל דס"ל דא"י לטעון פרעתי או אמנה בכתי' דאל"כ אאיך דהרשב"א הרמ"ב כתב בו שום נאמנות אפ"ה א"י לטעון פרעתי נראה דמהכי זה שכתוב בו שלא יהא הלוה נאמן דיטלנו המלוה בלא שבועה וכן הדין לכ"ע כשכתב כן בשטר בעדים וכמ"ש לקמן סי' ע"ח ע"ש ודו"ק: יד נאמן בשבועת היסת. דאף שכ' בשטר שהמלוה יהא נאמן י"ל שפרע והניח השטר ביד המלוה משום דשמך נפשו אזה דא"י לקיימו זולתו ויהא נאמן לומר פרעתי במינו דמזוייף הוא השטר עם הנאמנות שבו וכ"כ הטור ע"ש: טו אינו נאמן לו' פרעתי ואע"ג דאינו כתוב בל' שטר אלא בל' מודה אני מ"מ כו' דכל שיש עדים על הענין אינו מניח שטר כזה בזר המלוה אחר שפרעו: טז פנקס שחתמו עליו בעלי הדבר כו'. ע"ש באמל' חשו' החרוכ' (בד' קל"ב ע"א) שכ' ז"ל דאם

(יז) ואם כ' בו נאמנות כו'. עיין בתשובות מהר"מ ן' חיים סי' קי"ז שלידד אם כתב בו שיהא לו דין שטר נראה לכאורה שנשבע המלוה ונוטל דעד כאן לא קאמר מהרא"י (והרב לעיל בהג"ה) אלא כשכתוב בא"י שתפיד עליו כמאה עדים משום דמ"מ אינו אלא כעדים והמלוה בעדים יכול לומר פרעתי משא"כ כשכתוב שיהא לו דין שטר ולפע"ד אין זה מוכרח ואדרבא נראה דמדכתב מהרא"י שם דאין נראה לחלק משום דהמנו טעמי דכתב האשר"י דהלוה לא חשש לתבעו משום דאין עליו עדים או שמא אינשי משום דלית לי' קלא שייכי ג"כ בכתוב שתהא א"י מעיד עליו כל' עדים דבין כך ובין כך אינו אלא אחיתמת ידו ולא של עדים וא"ת למה כתב הכי י"ל דלשופרא דשטרא להודיע בחתימתו דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי ולא מצי למימר להשטות כתבתי עכ"ל וא"כ אף כשכתוב בו שיהא לו דין שטר י"ל דלשופרא דשטרא כתב כן ואפסר פרעו ולא חשש לתבוע א"י כיון דאין עליו עדים ולא טריף ממשעבדי או כיון דאין עליו עדים לית ליה קלא ואינשי ליה ול"ד לכתוב בו נאמנות דודאי משקר שהרי הוא האמינו ועוד דאמרינן לי' אפי' יסיה אחתת כדבריך את הוא דאפסדת אנפשך דהימנת ליה עלך משא"כ כשכתוב בו שיהא לו דין שטר והלא אפי' בשטר נופיה לא מתמנינן למלוה אלא משום שטרך בידו מה בעי וה"ל לתבוע שטרו וכיון שזה אייך בכתא ע"ש מטעמא דאמרן א"כ נאמן לומר פרעתי כן נלפע"ד. בעיר שושן סי' מ"א כתב דמי שהוציא על חבירו חתימה חלבי שום משמעות אינו כלום ויכול החתום לטעון ממנו נפל ומלאתו או פרעתי במנו דלא לויתי עליו או איזה שאר טענות והאריך בזה ע"ש. והסמ"ע שם חלק עליו דהא קי"ל דלנפילה לא חיישינן ע"ש שהאריך נ"כ וכן בספר מגדול דוד שם האריך להשיג על הע"ש בדבר שפתים אך למותר ואין בהם טעם. והב"ח שם וכאן בסי' זה כתב כדברי הע"ש ע"ש שהאריך נ"כ. וכן נלפע"ד עיקר דבמה יתבע אותו הלא אין כתוב דבר ומשום מנו דאי בעי הוה כתב עליה מאי דבעי אין לחייב החתום דהוי מנו להוציא ממון מהחתום. וגם הגאון אמ"ו ז"ל כ' בגליון סמ"ע שלו בסי' מ"א וז"ל ולי נראה ראייה לדברי הע"ש מדאמר בש"ס דכתובות (דף כ"א) ודילמא משכח אינשי דלא מעלי וכתב עליה מאי דבעי ותנן הוליא עליו כו' ואי ס"ד שיהא חייב על אחיתמת חלבי אמאי צריך לכתוב עליו מאי דבעי הלא בלא כתב נמי יכול לתובעו כמה שירצה אלא ודאי היכא דלא כתב אמרי' דילמא מצא אחתם בסוף מגילתא ומאי דלא חיישינן לנפילה היינו היכא דליכא ריעותא (כלו' והכא כיון דלא נכתב שום משמעות הוי ריעותא) וכן הוא בע"ש עכ"ל שפתים יסק. מיהו היינו מדינא אבל מנהג המנהג כ' הב"ח שכבר נהגו בארצות אלו לגבות בו ע"פ תיקון המדינות ע"ש והיכא דאין מנהג ידוע נראה עיקר כמ"ש ועיין עוד מדיני ממר"מי לעיל סי' מ"א: (יח) כתב בו נאמנות כו' כ' בסמ"ע ס"ק י"ג דאף אם לא כתב בו שיהא נאמן בלא שבועה אפ"ה דינו שנוטל בלא שבועה כדין נאמנות במלוה ע"פ בעדים לקמן ר"ס ע"ח ואם לא כתב בו שיהא נאמן המלוה אבל כתב בו בלא יהא נאמן הלוה לומר פרעתי ואחר כך טוען שפרעו אזי המלוה נשבע שלא נפרע ונוטל ע"כ ונראה דהמלוה נשבע תע"ג דאין הלוה אומר לו אשתבע לי משא"כ בשטר לקמן ר"ס פ"ב: (יט) נאמנות כו'. ואין צריך קנין על הנאמנות. בבעה"ת ועור. ומשמע דאפי' החתימו שלא בשעת הלוואה ודוקא בסתם נאמנות אבל בנאמנות כני תרי צריך קנין שלא בשעת הלוואה כדלקמן סי' ע"ח ס"ב וכן כתב הב"ח (ב) אינו נאמנ כו'. ונובה ממשעבדי כן משמע לסדיא בב"י ע"ש וכן משמע לעיל סי' מ' סעיף ב' וע"ש: (כא) לומר פרעתי אלא המלוה נשבע ונוטל היכא דא"ל אשתבע לי כדין שטר לקמן סימן פ"ב: (כב) פנקס כו'. (") לע"ע בדין זה שכתב המחבר כי לטעם שכתבתי לעיל ס"ק מ' [י"ד] בשם הרמב"ן והרבה פוסקים בכת"י דכיון שאינו נובה ממשעבדי לא חשש להניחו בידו ולכך נאמן לומר פרעתי א"כ גם בזה י"ל כן והרא"ש אזיל לטעמיה שנראה מדבריו פ"ב דכתובות שעיקר הטעם משום דכיון דלית ליה קלא אינו זוכר שנתן לו כתב ידו וכ"כ עוד להדיא בתשובה כלל ס"ז סי' ב' וז"ל ולא מצי למימר כתב ידך בידי מאי בעי לפי שאין אדם נזכר כ"כ אם מסר לידו פי שטר נעשה בעדים ואית ליה קלא וזוכר מעתו אבל אינו זוכר כ"כ אם מסר לו כתב ידו עכ"ל וזה לא שייך בפנקס המיוחד להם בעד אחד ורגילים

ביאור

לעולם דקא' לזה כו' אלמא נאמן המלוה בנאמנות דמזוייף הוא [יח] אינו נאמן. דאפי' במלוה ע"פ אינו נאמן כמ"ש בסי' ע"ח ס"ק [יט] ואם לא. מכל"ל לעולם דקא' לזה כו' אע"ג דבשטר מקויים טענה אמנה כמו פרעתי בנאמנות כמ"ש בסי'

באר

ידוע נראה עיקר כמ"ש ועיין עוד מדיני ממרמ"י בסי' מ"א עכ"ל: [יב] אמנ'. וה"ה בשאר טענות עיין בתשובת מבי"ט חיב סי' ע"ג ומה שהעתיק הסמ"ע דברי הרשב"א דא"י לטעון לא כתבתיו אלא להתעסק כו' ל"ע דנראי' דהרשב"א לטעמיה אזיל דבריהא ליה דא"י לטעון פרעתי או אמנ' בכתב יד אבל המחבר וגרידן דיכול לטעון פרעתי או אמנה יכול גם כן לומר להתעסק כתבתיו או איכך טענות במנו דפרעתי וא"כ מ"ש הסמ"ע בשם דברי הרשב"א להלכ' לל"ע עכ"ל הש"ך *ומה שלא הביא הרמ"א כאן כלום דהא ס"ל דא"י לטעון פרעתי ודוחק לומר דמיירי כאן בלא קיום דא"כ הי' נאמן במנו דמזוייף ואפשר שסמך עצמו על מ"ש בעיל (ועיין בט"ז במה שהאלו לו באחד שנתן עיסקא לחבירו והתב' עמו שכל מה שלא יבור ההפסד בעדים ישלם מכיסו ומתה טוען שהי' לו הפסד אם יהא נאמן מכח מנו דלהד"ס ופסק דמהכי המנו לפטור מהתנאי וא"ל לברר בעדים רק ישבע ע"ז והביא ראי' ממ"ש הרא"ש פ' הנשבעין בשם ר"י הלוי שמאן דתבע לחבריה ואמר שותפי הייתי כו' והנאמן א"ל שהשיב על דאייתו ומסיק דל"ע

פתחי

לא נמסר להתלוי להלוי' מן היורשים לכן טוב להתאמץ ולמלו' פשר עכ"ד (בשינוי לשון קלה) ע"ש בלריכות: ז] ואם כתוב בו נאמנות. עש"ך ס"ק י"ז שכ' עיין בתשובת הרא"ש ן' חיים סי' קי"ז שלידד אם כ' בו שיהא לו דין שטר כו' ולפע"ד אין זה מוכרח

נתיבות

אין טוען בכירור שלא לזה חייב לשלם דאין שפק תוליא מידי ודאי סה"ע וש"ך: (יב) אמנה. הסמ"ע העתיק התשובת הרשב"א בלי שהוליא כתי' של חבירו שא"ב לטעון שטרת נשלה וגלא טענת נשלה להתעסק כהבתי מעשה דלנפילה ל"ח ונם אין אדם כותב להתעסק בהפסד לעצמו והש"ך הפינו הרשב"א לשיטתו דס"ל דאין אדם נאמן לו' פרעתי נגד כתי' א"כ ל"ל מינו משא"כ לפ"מ דקיי"ל דנאמן לטעון פרעתי נאמן ג"כ בטענת נפיל' ולהתעסק במינו דפרעתי וע"כ) (דדוקא בשנוף החוב בכתב בכת"י אחר רק שהוא חתום עליו יכול לטעון שהחתימ' היה להתעסק ונפל ממנו אבל בשכל הטע"ח הוא בכת"י של הלו' לא חיישינן לנפיל' דלכ"ע ל"ח לנבילה מהלוה ונם ל"ח שיכתוב שע"ח ע"ע להתעסק ולפי' במינו א"ב רק על טענת אמנה נאמן במינו וה"ה בהודאה בע"פ לפני עדים נאמן לטעון לאחר' הודיתי במינו דפרעתי וע"כ)(דבשטר עיסקא דידן א"ב לטעון שהי' לו הפסד הברן לפולו יש לו מינו דפרעתי (דלהד"מ) אבל בשטר שוהפות ול' כתב בל עמו שלא יהי' נאמן על טענות הפסד ת"ש נאמן כשיש לו מינו דפרעתי או שאר מינו: (יג) ואם כתוב בו נאמנות. ואפילו כתב בו נאמנות סתם מ"מ נאמן בלא שבועי' ואם כתוב בו שלא יהי' הלוה נאמן ולא כתוב בו נאמנות להמלו' אז נאמן דס"ל דא"ל לטעון פרעתי בכת"י מ"ש כאן בשטר נאמן בלא נאמנות זה בדון זה נאמן הלוה בלא שבועי' אבל לדידן דקיי"ל דנאמן לטעון פרעתי בכת"י מ"ש כאן בשטר נאמן בלא נאמנות

משה"א

במינו דמזוייף דצריכין דוקא להודאתו שכתבו דאנן טענינן מזוייף והוי כהפה שאסר דעדיף ממינו כמ"ש התוס' בב"ק דף ל"ד בד"ה אין לך וכ"כ כל הפוסקים מש"ה אמרינן אפי' במקום חזקה אלימתא כזו דהיינו חזקה דתיכף כשנכתב נמסר דהיא חזקה אלימתא דהא בקידושין ובירושין ממיתין ע"י חזקה זו דבשום שנכתב נמסר מ"מ כיון דמינו דמזוייף הוא הפה שאסר אמרי' במקום חזקה דאפי' במקום עדים כתבו דהוי שם דאמרינן משא"כ במינו דפרעתי דלא הוי הפה שאסור רק מינו לא אמרינן מינו במקום חזקה ובהא ניחא נ"כ הא דאח"ע דקא מהימן לטעון נפל במינו דמזוייף כיון דבנש כשאינו טוען מזוייף אנן לא טענינן וכיון דצריך לטעון לאו הפה שאסר הוא רק מינו ולא אמרי' במקום חזקה. ועיין ט"ז דבהגדה בסני עדים בע"ם יכול נ"כ לטעון כגאמנה הודיתי במינו דפרעתי: ח) שאילו פרעו לא היה מניחו בידו. מכאן מוכח כדעת הט"ז לקמן סעיף ה' דאפילו בסתם נאמנות יכול לגבות מהיורשין והוא משעם זה דכיון דאינו מניח שטר כזה ביד המלוה דין שטר נמור יש לו וכמו להגך דסברי בכל כת"י א"נ לומר פרעתי דודאי נובה אף מהיורשין והא דלא מהני נאמנות סתם נגד היורשין הוא רק נגד לפטור משבועת היורשין ל טול אבל הכא לענין שלא יפרע הלוה אפי' נאיכות סתם מועיל וכמ"ש הט"ז שם אבל לדעת הסמ"ע והש"ך שם קשה דכמה לי לטעם זה שכתב הש"ע שלא היה מניחו בידו הא אפי' במלוה ע"פ בנאמנות דלא

קצות

ממשעבדי ואולי מרי רא"ד ניהו: ד) אמנה היתה. ממ"ש בסי' מ"ו סק"א: ה) כתוב בו נאמנות ע' בטור שכתב בשם בעה"ת דא"ל קנין ומשמע אפי' שלא בשעת הלוא' ובסי' ע"א דעת הטור דהא מהני נאמנות בלא קנין היינו דוק' בבעת הלוא' אבל שלא בשעת הלוא' ולא קני מיני' לא משמעבד וכש"ך

הגר"א

פ"ב ס"י: [כ] כתי' שהחתיס. נטין שם בכתי' ואין כו'. הא יש עדיס כשר ושם רא"ח אע"פ כו' מ' דכ"ם אם יש עליו-עדיס. וע"ש רש"י ע"ב ד"ה ודוקא כו': [כא] פנקס כו'. עש"ז בחזכן בזה (ע"כ):

היטב

לדיבא ע"ם באורך): [יג] נאמנות. כתב הסמ"ע דכ"ל אף אם לא כתב שבועי' מ"מ דינו שנוטל בלא שבועי' כדין נאמנות במלו' על פה בעדים כמש"ל ר"ם ע"ח גם אם לא כתב שיהא המלו' נאמן רק שכתב שלא יהא הלו' נאמן לומר פרעתי ואח"כ טוען שפרע אזי המלו' נשבע שלא נפרע ונוטל וכתב הש"ך ע"ז דהיינו אע"ג דאין הלו' אומר לו אשתבע לי משא"כ בשטר בר"ם פ"ב וכתב עוד הסמ"ע דלדעת הרמ"א דבכל כת"י אף שלא כתוב בו שום נאמנות אפ"ה א"י לטעון פרעתי נראי' דמהכי זה שכתוב בו שלא יהא הלו' נאמן דיטלנו המלו' בלא שבועי' וכן הדין לכ"ע כשכתב כן בשטר בעדים כמש"ל סי' ע"ח ע"ש וז"ל הש"ך וא"ל קנין על הנאמנות כ"כ בבה"ת והטור ומשמע דאפי' אתמינו שלא בשעת הלוא' ודוקא בסתם נאמנות אבל בנאמנות כני תרי צריך קנין שלא בשעת הלוא' כמ"ש בסי' ע"א ס"ב וב"כ הב"ח עכ"ל: [יד] הענין. ואע"ג דאינו כתוב בלשון שטר אלא בלשון מודה אני מ"מ כו' דכל שיש עדיס על הענין אינו מניח שטר כזה ביד המלו' אחר שפרעו כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דנו' ממשעבדי כן משמע להדיא בב"י

תשובה

כו' ע"כ בלפע"ד. וכנש"ע הבגר"א מיגר ז"ל כ"ב והגאון מהר"ג בעה"מ ס' עה"כ כתב בחידושיו על מ"מ הבעיקר דא"ל לומר פרעתי דבמה שכתב שיהיה לו דין שטר היינו דכמו דבשטר א"כ לו' פרעתי כך לא יהיה נאמן ע"ז בכתי' לטעון פרעתי ע"ש:

המשפט

הלוה נאמן המלוה בשבועה אף אי לא טענין אשתבע לי צריך ליכתב ונרע משטר. ולענין אי צריך קנין על הנאמנות יבואר בסי' ע"א סמ"ע וש"ך ואם כתב שיהיה לו דין שטר מ"מ אין לו רק דין בתי' ש"ך: (יד) אם נתקיימה חתימתו. אם הוליא עליו בתי' חתימה חלק ולא נכתב עליו מאומה עש"ך דמדינא א"י לגבות רק שכבר נהגו שום לו כל דין שטר בנאמנות. ונרא' דאפילו חתומים בו שני אנשים דהוה שטר שיכול לגזיף שיכול לעשות שטר על אחר ואילו הבטים יהיו עדים מ"מ הא השטר שיכול לגזיף אם כתוב בו נאמנות אי"ל לטעון פרעתי כמבואר סי' מ"ה דהוי שטר לענין זה א"כ לא גרע מהלוה ע"פ בנאמנות. עוד כתב הסמ"ע סימן מ"ח בכתי' המתרמות שבלד אחד כתוב בתחתי' ומעל"ד כתוב סך בתוב שצריך לכתוב באופן שלא יוכל לאחוז הנכתב מעל"ד יכתוב ע"ג בתחתי' ד"א וא"כ הוי שטר שיכול לגזיף ופסול ע"כ)(והיינו כגון בחתומים עדים אחר בתחתי' לקיים הענין ה"ל שטר שיכול לגזיף ופסול אבל אם אין בו רק חתימתו לבד לא נפסל מחמת שהלו' לא קפיד ע"ע ולא הי' ירא לנפסו ועי"ב)(נתן לו סתם חתימ' חלק שאסור לכתוב עליו רק סופרי דשטרי שטוהגין לכתוב והמוחר בטל: (טו) לקיים הענין. ואפילו אינו כתוב בלא כל מודה אני מ"מ כיון שחתמו בעדים לקיים הענין א"ל לטעון פרעתי וגובה ממשעבדי סמ"ע וש"ך: (טז) פנקס. והש"ך הניח דין זה בל"ע דהא כיון דאין לו דין שטר אינו חושש להניח בידו

ביאורים

שייך טעם זה נאמן המלוה וכן העיקר כהט"ז דהא אפילו בכתיבת יד בלא נאמנות פסק הרב דא"ג לומר פרעתי במקום שיש אומדנא ואין אומדנא גדולה מזו: ט) ואם לא נתקיימה חתימתו הט"ז כתב בעיסקא שהתנה שאם לא יברר שהיה אפשר שישלם וע"ש בהגי"ה דאף שיש לו מינו דהייב לשלם. ולכאורה קשה דמ"ש דאם התנה שאם לא יברר שפרע שישלם ואפ"ה אם יש לו מינו בענין הנאמנות עצמו נאמן כמבואר בסי' ע"א וא"כ מה לי שאם התנה שלא יהיה נאמן לו' פרעתי או שלא יהיה נאמן לומר שנאנסו בשניהם יש לו' דכשיש לו מינו בענין הנאמנות עצמו שיהיה נאמן. אכן בכל ב"ד שבישראל פוסקין בהלואת עיסקא דידן שאינו נאמן לו' שהיה לו הפסד בעיסקא אף שחוא בע"ם ויש לו מינו דכהד"ם. לכן נראה דתיקון מהר"ם היה בעיסקא דידן שכ"ז שלא יהיה המרום של העיסקא לפני עדים שהיה יכול לברר ההפסד בעדים שיהי' חייב באונסין והוי תנאי בענין החייב ודמי למתנה ש"ח שיהיה כשואל. אבל בשותפין שהתנה א' עם חבירו רק לענין שלא יהיה נאמן בהפסד נראה דכשיש לו מינו בענין הנאמנות עצמו דנאמן כמו בנאמנות לענין פרעון ואין הפרש בין זה לזה. ועש"ך שהביא דין חתימת חלק ובתומים כתב דמ"מ אין לו דין נאמנות כיון דצריך קנין ולא יהדעתי דהא נאמנות אין צריך קנין בשעת ההלואה. אכן נראה דאם מסר לו חתימה חלק שאסור לכתוב עליו רק שופרי דשטרי שהמנהג הוא לכתוב עליו ולא יותר ואם מודה

חידושים

חידושים

יוד בכמה מכרת שחורתי ובכמה קניתי והוא יותר ממה שהודית לי ושמעון אמר לא כתבתיו רק להתעסק ונפל ממני או נגנב וכו' והשיב דלנפילי' ונגיבה לא חיישי' כדאיתא ס"פ גט פשוט (דף קע"ב ע"ב) גם מה שטוען להתעסק כתבתיו אין בו ממש דאין אדם מתעסק וכותב להפסיד עצמו כ שם וכ"כ בעה"ת שם וכ"כ בתשובות להרמב"ן סימן ל"ז ז ל ומפר' שם שאפשר שהאמינו לפי שסבי' בטוח בו כיון שאינו יכול לקיימו כי אם על פיו מ רבינו ירוחם נהיב ו' ח"ו מחודשים סי' כ' כ הרא"ש בתשובה סוף

הגהות ישועות יעקב

סי' ס"ט סקי"ז אין לחייב החתום דהוי מנו להוציא ממון מהחתום כו' כ"ב לדעת האומרים דיכול לטעון פרעתי בכת"י א"כ ל"ל דכתוב עלה שהוא ת"ז לו נאמנות ובלא"ה לק"מ דבשם דב"ב קע"ב פליגי אכיי ורבא אי חייסינן לנפילה וכאן אכיי קאמר לה:

חידושי רעק"א

בש"ך אות י"ז כן נלפע"ד. כ"ב והגאון עבודת הגרשוני בסי' על ח"מ כ' הבעיקר דאינו נאמן לומר פרעתי בתה שכ' בי' איסי' לו דין שטר היינו כמו דבשטר א"כ פרעתי (משום חזקה שטרא בידך מה בעי גם בכתב יד זה אף דלא שייך זה לא אהי' נאמן בטענת פרוע) כך לא אהי' נאמן ע"ז הכתב יד לטעון פרעתי ועיין סי' ק"ז דין י"ב והמעי"ב עכ"ל: שם אות י"ע וא"ל קנין. כ"ב עיין תשובת לחם רב סי' רכ"ז: שם אות כ"ב א"כ גם בזה י"ל כן. כ"ב עיין תשובת רשב"ש סי' קל"ב:

הגהות אמרי ברוך

נאבד ממנו באותו יום אחר הכתיבה וע"ב לא בא למסירה. גם בה' מהר"ת מלובלין ליתא בדברי המחבר ולאכי' שסובר חושבין לנפילה שאינו דחד אי חושש כן אף היכא דליכא שום ריעותא יש עיון ניחוש כן בכל השטרות הבאים ולמה לא יהיה ביד הלוה לטעון בכ"ל. ויש ליישב על פי דברי התוספת ביבמות דף קנ"ז ע"א ד"ה אותיות נקנית מלי' הרמב"ם פי"ב מהלכות גירושין דין ג' שגל דינו שם שאין הכעל נאמן לו' מתני' נפל כתב בזה"ל שהרי הוה שכתבו לה והרי היא יוצא מתחת ידה כו' עכ"ל נראי' שיש לחלק בענין חשש נפילה בין היכא שכתיבת השטר היה למסור לזה ובין היכא שנכתב לויתי ממך שיכול לו' שלא היה דעתו עליו ולא עמד להמסר לו. וי"ל שגם הש"ך נחית לזה רק שסברתו כאן בתעשה דרשב"א שלא היה רק כתיבת חשבון דאפשר להשני לכך היכא שיש לו מנו נאמן לומר מתני' נפל: (ש"ך סקכ"ב) (") ע"ע בדין זה כ"ב יש לישב ע"פ דברי התוספת בב"ב דף ע' ע"א ד"ה או דלמא: (ע"ז סק"ב)

טורי זהב

הוב ולא כפר כתב ידו מנו דיכול לומר כו' עכ"ל ואין חילוק בין כתב שם אתיתמו או בלא אתיתמו כמ"ש בספרי' אחרים והנה הב"י הקשה כאן בשם הרב המזרחי הרבה קושיות בטור על דין זה ונלע"ד דלא ק"מ והעיקר הוא דכל זמן שיש לו מנו דפרעתי אז יכול לומר שכתבתי ונאמן במנו ולא בתקוס שאין לו מנו דפרעתי ומש"ה בהיא דלא אתחוס איניס אחוס המגיל' דלמא מתכת וכו' ל"ק הא יכול לומר שכתבתי ואתחתי כו' דאיינשי' שמא יטענו אותו מתחלה בע"פ והוא לא יודע שיש שטר כתוב עליו ויטענו להר"ם על עיקר ההלואה ואחר כך יוליא זה הכת"י ואז לא יוכל לומר פרעתי דהא כבר הוד' שלא

ורנילים לכתוב תמיד שם עסקיהם ולא שייך לומר דמנהגי ליה. משא"כ לטעם הרמב"ן וסייעתו דלעיל וגם מדברי המחבר נופיה בסעיף ב' שכתב שאינו חושש להניחו בידו כיון שאינו שטר גמור משמע לכאורה דהיינו כטעם הרמב"ן וסייעתו. ועוד נראה דאף הרא"ש לא קאמר אלא בכגון עובדא דידיה כמבואר למעיין בתשובת הרא"ש שם שהיה נראה שהפנקס ההוא ודאי נעשה לברר כל העסק ושלא יהא שום אחד מהן נאמן לשנות מכל מה שנכתב בפנקס אם לא שיחתמו שניהם על כל מה שיתנה ויתחדש עכ"ל וא"כ זה הוי ככתב יד שכתוב בו נאמנות כיון שנעשה שלא יהא שום א' נאמן לשנות אם לא שיחתמו על ההשתנות. וגם נראה דהרא"ש מטעם זה לא היה עושה מעשה לחייב ולהוציא ממון אלא מהרבה טעמים אחרים כמבואר באריכות בתשובת הרא"ש שם שהיה נראה בעיניו הר"י ישראל משקר וכמו שמסיים הרא"ש בסוף התשובה שם וז"ל וגם בלא פנקס היה חייב לפרוע כמ"ש וכו' ואף אם לא היה בידו פנקס ולא נושא פנקס היה צריך לפרוע לו יותר ממה שחייבתי על כן פסקתי שחייב רבי ישראל לפרוע לרבי שלמה כל הנזכר בפסק דין כאלו היה נוף הפנקס עד כאן לשונו ועוד נלפע"ד דדוקא התם קאמר הרא"ש וכמו שהזכיר בתשובת הרא"ש שר' ישראל היה נשמע בכל פעם שהי' תובעו ר' שלמה לדין-מחמת העסקים שבפנקס ח"כ ודאי לא מהימן לומר פרעתי ושכחתי לתבוע הפנקס שהרי ידע שהפנקס הוא אצלו ח"כ לא דמי לשאר כתב יד שמפני שאין לו קול שכח שיש אצלו כתיבת ידו וא"כ הוי ליה לר' ישראל לתבוע את ר' שלמה שיחזיר לו הפנקס וכמ"ש הרא"ש שם (תדע שהרי בעובדא דהרא"ש שם היה כתוב בפנקס שחייב לו כפי השטר שביד ר' שלמה והשטר היה ביד ר' ישראל קרוע ואפי' הכי פסק הרא"ש שם שחייב ר' ישראל לשלם לו השטר כפי מה שטען ר' שלמה שהשטר נאבד ממנו ע"ש ופשיטא דמשום פנקס ועד א' לא מחייבי' הנתבע לשלם כשכתב בפנקס שחייב לו כפי השטר שביד התובע והשטר הוא ביד הנתבע קרוע אלא ודאי לא חייב הרא"ש אלא בכגון עובדא דידיה מהני טעמי דאמרן ע"ש) אבל בעלמא דלא שייך הני טעמי י"ל דיכול לטעון פרעתי ושכחתי שם אצלך פנקס וא"כ דברי המחבר שכתב בשתיק בפנקס ועד א' אינו נאמן לומר פרעתי אל"ע. ונראה דדין זה תלוי בראות עיני הדיינים ע"פ הדרישה והחקירה היטב ואם א"א לעמוד על הדבר אין כח להוציא ממון כן נלפע"ד: (כג) אינו נאמן כו'. ז"ל הסמ"ע ע"ש בחמצע תשובת הרא"ש שכתב וז"ל דאם איתא דפרעו לא היה לו להניח הפנקס בידו דהרי הוא כשטר מאחר שחתמו שניהם עליו וגם החתימו עד א' עמהם לראיה ולברר כל עסקיהן כו' ולא כמ"ש בע"ש הטעם משום דהעד הוא כמו שלים ביניהן כי טעם זה ליתא שם עכ"ל סמ"ע וגם טעם הע"ש אינו נכון וכמ"ש הט"ו לעיל סי' כ"ד סעיף ו' (סי' כ"ו וס"ד) דאם טוען פרעתי אין השלים נאמן שלא יהא מידי המלוה עצמו ע"ש והב"ח כתב נ"כ טעם אחר להרמב"ם דס"ל עד א' בשטר ה"ל מחויב שבועה וחיל"מ ומסיים אלא שהרא"ש לא כתב טעם זה ונלפע"ד דיפה כוון הרא"ש דכבר חלקו כל הפוסקים על הרמב"ם בזה לעיל סי' כ"א וכמ"ש הב"ח נופיה בסי' כ"א ע"ש.

ועוד נראה דאף הרמב"ם לא קאמר אלא בשטר שכתבו בעל דבר הר"ב ע"ש. ועוד נראה דאף הרמב"ם לא כתב בשטר דהיינו שנכתב כדין שטר ממש שא"ל כתוב וחתום משא"כ בפנקס כיון שלא א"ל לכתוב ולחתום כדין שטר וכתיב מפיהם ולא מפי כתבם וכמ"ש הרשב"א בתשובה והרב לעיל סי' ל"ט ס"ג דאפילו בשניים כל שלא א"ל כתבו וחתמו אף שכתבו השטר אינו אלא כפנקס בעלמא עכ"ל כ"ש בעד א' וכ"ש בפנקס ממש ואף שהר"ב כתב שם די"א דאם נתקיים דבריו על פיו כבר הסגתי שם על הר"ב בזה ועוד נראה דבפנקס ממש גם הר"ב מודה דה"ל מכתבם ולא מפיהם ולא קאמר הר"ב די"א דדינן על פיו אלא כשכתב כבין שטר ומסרו ביד המלוה אבל כשכתב בפנקס משמע מדברי הר"ב דלכ"ע אין דנין על פיו וכמש"ל סי' ל"ט ס"ג דהיכא דכתב רק לזכרון דברים לכ"ע אין דנין על פיו וכ"ש כאן בעד אחד וכמ"ש בסי' ל"ט שם ס"ק ח' דמהר"מ ויש פוסקים מחלקים בין שטר בב' עדים לעד אחד לענין שלריך לומר כתובו וחתומו (וכן לעיל סי' מ"ו סעיף י' וסל"ח בהג"ה) ע"ש ודו"ק אלא ודאי ליכא טעמא אחרינא במילתא רק מ"ש הרא"ש וכבר כתבתי בס"ק הקודם שהרא"ש לא הורה כן אלא בעובדא דיליה ומדברי המחבר אל"ע לדינא: (כד) אנו טוענים כו'. ואפילו כתב בכתב ידו נאמנות שתם לא מהני הנאמנות לגבי יורשים אם לא שכתוב בפירוש שיהא נאמן גם נגד יורשיו וכ"כ בד"מ וגם בסי' ע"א וכן הוא בתשו' מהר"מ בתשובת מיי' לספר משפטים סי' ל"ח ומביאו ב"י בסי' ח' בקצרה וכן משמע בטור סעיף י' דנאמנות שתם אף בכתי"ו לא מהני נגד יורשיו שכתב משמע דאם לא שהיה בכתי"ו לא מהני נגד יורשים לריכים לשבע ולא מידי המלוה עצמו ע"ש והב"ח כתב נ"כ טעם אחר להרמב"ם דס"ל עד א' בשטר ה"ל מחויב שבועה וחיל"מ ומסיים אלא שהרא"ש לא כתב טעם זה ונלפע"ד דיפה כוון הרא"ש דכבר חלקו כל הפוסקים על הרמב"ם בזה לעיל סי' כ"א ע"ש. ועוד נראה דאף הרמב"ם לא קאמר אלא בשטר דהיינו שנכתב כדין שטר ממש שא"ל כתוב וחתום משא"כ בפנקס כיון שלא א"ל לכתוב ולחתום כדין שטר וכתיב מפיהם ולא מפי כתבם וכמ"ש הרשב"א בתשובה והרב לעיל סי' ל"ט ס"ג דאפילו בשניים כל שלא א"ל כתבו וחתמו אף שכתבו השטר אינו אלא כפנקס בעלמא עכ"ל כ"ש בעד א' וכ"ש בפנקס ממש ואף שהר"ב כתב שם די"א דאם נתקיים דבריו על פיו כבר הסגתי שם על הר"ב בזה ועוד נראה דבפנקס ממש גם הר"ב מודה דה"ל מכתבם ולא מפיהם ולא קאמר הר"ב דדינן על פיו אלא כשכתב כבין שטר ומסרו ביד המלוה אבל כשכתב בפנקס משמע מדברי הר"ב דלכ"ע אין דנין על פיו וכמש"ל סי' ל"ט ס"ג דהיכא דכתב רק לזכרון דברים לכ"ע אין דנין על פיו וכ"ש כאן בעד אחד וכמ"ש בסי' ל"ט שם ס"ק ח' דמהר"מ ויש פוסקים מחלקים בין שטר בב' עדים לעד אחד לענין שלריך לומר כתובו וחתומו (וכן לעיל סי' מ"ו סעיף י' וסל"ח בהג"ה) ע"ש ודו"ק אלא ודאי ליכא טעמא אחרינא במילתא רק מ"ש הרא"ש וכבר כתבתי בס"ק הקודם שהרא"ש לא הורה כן אלא בעובדא דיליה ומדברי המחבר אל"ע לדינא: (כד) אנו טוענים כו'. ואפילו כתב בכתב ידו נאמנות שתם לא מהני הנאמנות לגבי יורשים אם לא שכתוב בפירוש שיהא נאמן גם נגד יורשיו וכ"כ בד"מ וגם בסי' ע"א וכן הוא בתשו' מהר"מ בתשובת מיי' לספר משפטים סי' ל"ח ומביאו ב"י בסי' ח' בקצרה וכן משמע בטור סעיף י' דנאמנות שתם אף בכתי"ו לא מהני לגבי יורשים אם לא שכתוב בפירוש שיהא נאמן גם נגד יורשיו וכ"כ בד"מ וגם בסי' ע"א ח"ל דשם נשבע הע"ש וגם טעם הע"ש אינו נכון וכמ"ש הט"ו לעיל סי' כ"ד סעיף ו' (סי' כ"ו וס"ד) דאם טוען פרעתי אין השלים נאמן שלא יה

קילר בהעתק בענין החרם וק"ל: כ הוחיל ומודים שהוא כתב יד אביהן כו'. עד אע"פ שהוא בתוך הזמן כו' לכאורה נראה דדקדק וכתב אע"פ שהוא בתוך הזמן דס"ל דדוקא בכה"נ דאיכא למימר דכת"י הוא זיוף וממילא אין לחוש להזמן שבו משא"כ כשלוה בחליו או שנידוהו אבל בטור כתב דגם בהני פטורים ועפ"ר שכתבתי טעם לשלשתן והוא דאם מת בתוך זמנו פטור מטעם הנ"ל דאימר הכל זיוף הוא ואם ניזה בחליו י"ל דשלא להשביע את בניו ניזה כל זמן שלא א"ל תנו לו ואע"פ שלא אמרי' שלא להשביע את כו' כשכתוב החוב בשטר או בכת"י אימר כ"י זה זיוף ואף שלוה ואמר שא"ל בכתב אימר שזה אמר שלא להשביע. ובמת בנידויו דליכא למימר הכי מ"מ אכתי איכא למימר כיון דאיכא ריעותא לפניהו דאין הכתב מקויים וגם היורשים טוענין שאין מכירין את הכתב וגם הב"ד לא ראוהו בחייו (דא"כ היו מקיימין אותו כשראוהו שעומד בנידויו ואינו טוען שהוא מזייף) איכא למיחש שנידוהו אכתב יד אחר מקויים ואותו א"ו מראה עתה ורוצה לגבות עתה בזה הזיוף ואח"כ יחזיר וינבה בכתב יד המקויים ולא אמרו דנוכין אפי' מלוה ע"פ מיורשים כשמת בנידוי (וכמ"ש בסי' ק"ח) אלא איכא דליכא ריעותא לפניהו אבל במקום ריעותא חיישינן ולא מזקיקין להיורשים במקום ריעותא ליטול שובר ולשומרו מהעכברים וק"ל ומקלת כעין זה כתב ג"כ בשארית יוסף וגם מהר"ר ויטל ז"ל בהגהותיו ועפ"ר מ"ש עוד מזה. ונראה דגם המחבר כאן הראשון מקלשתן נקט וה"ה לאיכך תרתי ומור"ם דמסיק וכתב מיהו אם נידוהו כו' הוא דע' שליטת וס"ל דבתוך הזמן ובליוה מתוך חליו הוא דפטור משום הני טעמים שכתבתי אבל בנידוהו ומת בנידוי ס"ל הטעם שכתבתי לדחי' ומ"מ לא ה"ל למור"ם לסתום ולכתוב "מיהו "אם "נידוהו כו' כמלו הוא בא לבאר דברי המחבר וז"א אלא המחבר ס"ל כמ"ם *ובע"ם נמשך אחר תמיהת הב"י ומ"ה כתב דביז בנידוהו ובין בלוואה בחליו ליתן לו בכל ענין חייבים היורשים לשלם והנלע"ד כתבתי

שהוא חייב לו כך וכך בכתב ידו או שנידוהו כדי שיתן ומת בנדויו ולא נתן כ ו) ל ט] [כח] הואיל [יח] ומודים שהוא כת"י אביהם או שנתקיים כת"י אביהם גובה מהם (עיין טור וב"י)(כח) יב) (כח)[כט] ואם (כט)אין מודים שהוא כתב יד אביהם וגם לא נתקיים כתב יד אביהם [ל] אף ע"פ שהוא תוך [יט] הזמן (ל)פטורים(טור בשם הרא"ש) אבל מחרימין סתם במעמד היורשים אם שום אדם יודע שאביהם חייב חוב זה ולא פרעו: הגה מיהו אם נידוהו ומת בנידויו אין לחלק ובכל ענין חייב לשלם (ב"י ק וד"ע):

ו ר [לא] אם ראובן הוציא פסק על יורשי שמעון שאביהם נתחייב לו שבועה על עסק תביעת ממון והם אומרים שמא

בחליו הוא דפטור משום ה"ט שכתבתי אבל בנידוהו ומת בנידוי סבירא ליה הטעם שכתבתי לדוחק ומכל מקום לא הוי ליה למור"ם לסתום ולכתוב מיהו אם נדוהו כו' כאלו הוא בא לבאר דברי המחבר וז"א אלא המחבר סבירא ליה כמו שכתבתי ובעיר שושן נמשך אחר תמיהת בית יוסף ומ"ה כתב דבין בנידוהו ובין בליוה בחליו חייבים היורשים לשלם. והשלע"ד כתבתי ודו"ק עכ"ל: ואשיב על דבריו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. מה שכתב בליוה בחליו חיישינן דלא להשביע הודה לא נהירא לפי עניות דעתי וכמו שכתבתי לקמן. ומה שכתב ובמת בנידוי אכתי איכא למיחש שנידוהו אכתב"י אחר מקויים כו' ואחר כך יחזור וינבה בכתב יד המקויים כו' אמת שגם בס' גדולי תרומ' ובתשובת מהר"א ן' שמון סי' ק"ל תירלו כן אבל לא נהירא לפענ"ד שיעכבו מעותיו בשביל חששא זו גם הבית אדם כתב ששמע שרבים תירלו כן והשיג עליהם מטעם זה דכיון דודאי חייב לו אביהן איך יעכבו מעותיו בשביל חששא זו אלא אין ספק מוציא מידי ודאי ע"ם ודבריו נכונים בזה ובפרט למאי דקיימא לן לעיל סי' נ"ד כותבין שובר ע"ם (ואף שבשארי יומף כתב וז"ל ואין להקשות וכי משום חששא זו נפסיד לזה למה לא יכתבו פטורים שאינו חייב לו כלום עד היום הזה כי אין הדין לכוף שיצטרך לשמור שוברו וראיה ברורה מפורסמת שהרי כתב הטור א"מ סי' מ"א ס"ך וז"ל וכתב הרמ"ה שצריך לכתוב בקיום (רלה לומר בשטר מחוק) שקרעו

שטר הראשון דאם לא כן פסול הוא דשמא ילך לבית דין אחר ויעשה קיום אחר ויחזור וינבה ע"כ והנה קשה ג"כ למה פסול הוא יכתבנו לו פטורים אלא ס"מ שכשים לחוש לערמה אין לכתוב פטורים אלא לא יגבה וכן בכאן ואולי הטעם שאינו חייב לשמור פטורים שלו מן העכברים עכ"ל כל דבריו לא נהירין לפע"ד דאם כן מי שאמר אבד שטרי לא יצטרך הלוה לפרוע לו ואינו יכול לומר שאצטרך לשמור שובר מן העכברי' וכמו שמוסכם מכל הפוסקים בפ' גט פשוט וכ"כ הטור והמחבר לעיל סי' נ"ד ס"ב וכ"ם הבא שהמלוה אומר שזהו הכת"י עצמו שאין הדין נותן כלל שבשביל חשש ספק לא יצטרכו לפרוע ובפרט כיון דאפשר בכתיבת שובר: ומ"ם ורחיה ברורה מפורסמת כו' לפע"ד לאו ראיה היא כלל דשאני התם שיש לחוש שהלוה לא יראנים ברמאות וישלם לו כפשוטו ולא יבקש מתנו פטורים והלכך כיון שיכול לבוא לידי פסול הוא פסול כדלעיל סי' מ"ד משא"כ הכא כן נלפע"ד) ומ"ם ונראה דגם המחבר כאן הראשון משלשתן נקט וה"ה לאיכך כו' אינו נלפע"ד אלא דעה שליטת כו' הוא דעה שליטת כו' הוא אמת בדעת מור"ם וכ"כ בד"מ להדיא על תמיהת ב"י וז"ל וכ"ל דלק"מ דאע"פ שהודה שחייב לו אפשר דכדי שלא להשביע אם בניו אמר כן וכמו שנתבאר בסי' ל"ב ופ"א כו' ומ"מ אם מת בנידויו בהא אין לחלק בין אם מקיימים כת"י או לא כן כ"ל עכ"ל ד"מ דלא כס' אחורות אזוב דף פ"א שמגמגם בדברי הרב בהג"ה ור"ל דס"ל דה"ה בשחייב מודה ומד מנייהו נקט כו' ונעלם ממנו דברי הד"מ ע"ם וגם הב"ח בהוד' בחליו תירץ כהד"מ ובמת בנידויו תירץ דחיישינן שמא טען מזויף ופסקו לו שיבבע ונידוהו על שלא רצה ליבבע וכל זה דוחק גם לא נהירא לפע"ד לומר דיאחוש משום שלא להשביע דא"כ היורשים מודים שהוא כת"י אביהם ולכאורה קשה דהא כשהודה בכת"י לא טענינן שלא להשביע כמבואר בסי' פ"א סעיף י"ז ולק"מ דש"ה שי"ל ששכח אכת"י כמ"ש הש"ך בס"ק י"ד ומש"ה הודה לו שלא להשביע מחמת ששכח והי' סבור ששוב

קצות

בקנין והא דבני קנין הייט בא' בס"פ: ו) הואיל ומודים וכ' סמ"ע שכתב דאף שליוה ואמר שחייב לו בכת"י אימר שלא להשביע אמר כן ע"ם ובש"ך השיג דא"כ אפי' היורשין מודי' שהוא כת"י אביהם נמי נימא שמא פרע אביהם ומה שהוד' הי' שלא להשביע ואין זה קושי' דהיכי שהחוב כתוב ודאי לא אמר שלא להשביע ובמבואר בתו' פ' ג"פ דף קע"ח ד"ה הא דלא מקויים ע"ם ג"ל אלא גרא' לרבי דהיכי דנקט הכא אלו שטר ומקיים לי' אין הלו' רגיל לו' שלא להשביע שחייב לו מנה כמ"ם בשטר היכי דפרעו שלא יהא שבורין הבולה שלא פרעו עכ"ל ופ' ש"ך סי' רכ"ה דמוקי לה בחתם בשטר פקדון זע"ם ובשטר פקדון נאמן לו' אחזרתי ואפ"ה כל דמקויים אין הנפקד רגיל לו' שלא להשביע כיון דאיכ' שטרא וא"כ ה"ה בכת"י אבל אי קשיא הא קשיא דהא מבואר בסי' מ' בטור וש"ע שהאו' בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר אע"פ שלא אמר אחתם עדי הואיל ואמר בשטר הרי זה כמי שאו' הוו עלי עדיים

ודאי כדפי' ודו"ק: (כח)ואם אין מודים כו'. אע"פ שהוא תוך הזמן כו' וכתב הסמ"ע וז"ל לכאורה נראה דדקדק וכתב אע"פ שהוא בתוך הזמן דס"ל דדוקא בכה"נ דאיכא למימר דכת"י הוא זיוף וממילא אין לחוש להזמן שבו משא"כ כשלוה בחליו או שנידוהו אבל בטור כתב דגם בהני פטורים ועפ"ר שכתבתי טעם לשלשתן והוא דאם מת בתוך זמנו פטור מטעם הנ"ל דאימר הכל זיוף הוא ואם ניזה בחליו י"ל דשלא להשביע את בניו ניזה כל זמן שלא א"ל תנו לו ואע"פ שלא אמרי' שלא להשביע את כו' כשכתוב החוב בשטר או בכת"י אימר כ"י זה זיוף ואף שלוה ואמר שא"ל בכתב אימר שזה אמר שלא להשביע. ובמת בנידויו דליכא למימר הכי מ"מ אכתי איכא למימר דכיון דאיכא ריעותא לפניהו דאין הכתב מקוים וגם היורשים טוענים שאין מכירין את הכתב וגם הב"ד לא ראוהו בחייו (דא"כ היו מקיימין אותו כשראוהו שעומד בנידויו ואינו טוען שהוא מזוייף) איכא למיחש שנידוהו אכתב יד אחר מקוים ואותו א"ו מראה עתה ורוצה לגבות עתה בזה הזיוף ואח"כ יחזיר וינבה בכתב יד המקוים (וכמ"ש בסי' ק"ח) אלא איכא דליכא ריעותא לפניהו אבל במקום ריעותא חיישינן ולא מזקיקין להיורשים במקום ריעותא ליטול שובר ולשומרו מהעכברים וק"ל ומקלת כעין זה כתב ג"כ בשארית יוסף וגם מהר"ר ויטל ז"ל בהגהותיו ועפ"ר מ"ש עוד מזה. ונראה דגם המחבר כאן הראשון משלשתן נקט וה"ה לאיכך תרתי ומור"ם דמסיק וכתב מיהו אם נידוהו כו' הוא דע' שליטת וס"ל דבתוך הזמן ובליוה מתוך חליו הוא דפטור משום הני טעמים שכתבתי אבל בנידוהו ומת בנידוי ס"ל הטעם שכתבתי לדחי' ומ"מ לא ה"ל למור"ם לסתום ולכתוב "מיהו "אם "

חושן משפט סט ע הלכות הלואה

באר הגולה

אינו הרא"ש ס וכתב מהרי"ק בשורש ק"מ שנאמן הגיז לו' על כתיבת יד אינו שהוא פרוש ואי"ל שבועה *ואפי' כשהערב מודה שאינו פרוע : א ל' הרמב"ם ספ"ב מה' מלוה ממימרא דרב יהודה אמר רב נ"מ דף ע"ה פ"ב *דמסתמא לא יכפור אפ"ה יש לחוש שמתמת טרדת למודו ישכח סמ"ע וס"פ) ג לפי שהמלוה נאמן בו בשבועה עד כדי דמיו ג בעובדא דרב אזי עם רבינא שם ומשוכח הטעד מהמשכון שאפשר שישכח סך הקלוקה משא"כ בשטר ד שם ופרש"י שעולה על רוחו של לוה לכפור ה שם ופרש"י בשתבעו וזה כופר הכל מקלין אותו ואומרים שהוא דוגר על לדיק עתק ו כרב פפא משמיה דרבא ואחר אמורא שבועו' דף מ"א ע"ב וכדאמר ר' אבהו הא קי"ל וכו' ב"ב דף ק"ע ע"א ס"פ התוס' שם כרי"ף והרא"ש שם הרמב"ם שם רש פי"א: ז מדברי הרמב"ם ספ"ו מה' טוענן ונטענן לדע' הב"י וכרבא וכל מילה דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה שם בשבועות *פי' לגרר דבריו להפטר משבועה כמ"ש הרמב"ם שם הגיאה

הגהות אמרי ברוך

(סמ"ע סקכ"א) (י) דלא שייך חיוב שבועה זו כ"ב ישוין במאור מס' ב"ב

חידושי רעק"א

בסמ"ע אזה כ"א שם הוכחתי . כ"ב עיין מ"ש הגאון מהרר"ל בחידושיו על מ"מ : שם אם הי' אי הי' נשבע. כ"ב ואם אביהם אחר הרינו משלם ואינו נשבע אלי בפלונת דפוסקי' סי' כ"ב :

סי' ע ס"א בהג"ה וכל מקום שנאמן. כ"ב ע' בש"ך לקמן סי' ע"ה ס"ק כ"ב: **ס"ב** אינו ברמן. כ"ב אם אביהם כך על כ' ואבנו ק' ושונן פרעתיך אם אמר מקרי מ"מ מדר"ם ע' ס"דספ"ז ס"ק יג :

: ככף הקדשים

סימן ע סעי' א' (והמלוה בשטר משובח) שלא להלוות בלא שטר. מסברא גם על הלוה מוטל כן והזכירו על המלוה שעליו קרובה השמירה

שורי זהב

כתוב שם אלא היה כתוב עליו נאמנות לאוד ולא על יורשיו ואת פיורשים א"ל לשלם דהא לא המנוהו עליהם ואפשר שפרע אביהם ולאו אדעתיה דבתי ליה נאמנות דבשקול מני' כתי' ומביא ראיה מתי שכתב למלוה בשטר שלו נקי נדר נקי שבועה דאפ"ה צריך שבוע' נגד היורשים דאמרי' שמא פרע ובשם השטר קי"ז בזה דמה הטם לאפי"שכתב המגי"ה אל לאפוקי שטרא מגיה דהא שטר גמור הוא אפ"ה אמרי' בשביל הקנת יהומים דלמא פרע ושכח כ"ם הכא בכי' זה דשכח לנאמנות ולא אם לאפוקי מני' דסמיך דמלי לאטענן כל שעה פרעתי דטענינן להו דלמי פרעו' ובר"מ הכיא זה ופסק דיתומים פטורי' כ"ז שאין נאמנות עליו ועל יורשיו . ואלמלא שאין אני בדאי להכריע הייתי אומר שאין ראיה מהכיא בנקי נדר דלא מלינו יפוי כח בהקנת יתומי' אלא לענין שבועה מי שרולה להוציא מהם אבל זה לא מלינו שיהיו פטורי' לגמרי ממון שה' אביהם חייב להם בלא שבוע' אדרבא מלינו כמה פעמים דיתומים חייבין לשלם במקום שבאב היה יכול ליפטר בגון בשטר

עשקא על היתומי' בסי' ק"ח דלא טענינן להו נאמנו אינ"ב דאביהן ה"מ לטענון: (ע"ב) ואם הוא תוך הזמן כו' קשה ל"ל כתב ידו מקוים הא ק"ל מלוה ע"פ נוכה מהיורשים כמ"ש סי' ק"מ והנה בתוך זמנו פטיט' דלק"מ דשמא הכל זיוף אבל בהודה בחייב קשה ל"ל כתי' מקוי' ותירץ הסמ"ע דשמא אלא להשביע ולא אם הלוה בהודאה. היא אלא בהלוה ע"פ אם הוא כתוב ניחוש שמא פרע את הלוה נמור' בגון שאמר תנו לו וזהו מדוקדק בל' הט"ו שבתנו הודה הם אי ולזה בחליו אחריך בלשונו לבוהה זאת . ול"ל דבאן מיירי שהאול לא עשה לוואה בכירור שחייב לו אלא כשמסתפק אם ירא' לבם פלוני בא"ל ע"ז כ' הטור שחייב לו כך וכדבכתי"ב מש"ה צריך להיות הכתב יד אמה דלמא זייפו אחר כך ואלי' לפ"ז דבתי' בסי' ק"ח לא כתב אלי' לזשלא שחייב לו בכה"י ומצאתי כ' הסמ"ע שמא על כתי"ב אחר נדוהו ב"ד ולא ידעתי מה ריעות' יש כאן מבשאר שנתבר דקי"ל ר"ס כ"ב (נ"ד) בשומבן שובר ומוחז"ל בס' ב"ח נתן עשם למת בנדוויו היתומים מושבים שם לא נדוהו רק בשביל שפסקו עליו שבועה שאינו חייב כלום ולא רצה לשבע והוא אמרו אלי' מהני דאינו כדי שיתן ותו דא"כ כתי"ב מאי מהני דלמא כבר פרעו והנדוי היה בשביל דבר אחר ול"ל דמיירי כאן שאין אנו יודעים בבירור כתב הוא הנה שבירוהו ליתן אלא שהם ומסתמא אומרים לו בדאי ברור שודאי חייב לו ע"ז נדוהו ומ"ש בתלוה ע"פ בעדי' שהחוב ברור לא צריך זו ולא מידי משא"כ כאן שבעלם סך החוב ואלכתי' אנו מוכיחים תש"ה צריך שיהא אדעתא דאלו סך נדוהו ודאי אל"ל כתי' כלל כוונת רמ"א שכתב"בשמוך מיהו אם נדוהו כו' דלכאורה קשה היאך פסק נגד דעת הטור ומ"ש ניחא דרמ"א מיירי ביודעי' על איזה סך נדוהו ע"כ אל"ל כתי' כלל כללא"ד ברור ונכון : (בשם מהרש"ק בבי"ת מי שלוה מחבירו כו') עד אלא שאמרו בבני עדי' ולא נתנו בפני לו' כ"ל וכן הוא בכי' להדיא בשם ריטב"א ע"כ :

(סי' ע' בש"ע פ"ה) ואפי' לתי"ח בגמ' ס"פ איזהו נשך אמרי' דרבינא לא רצה להלות לרב אחי ר' זוז בלא שטר ועדים ול"ל רב אחי אפי' אחא שלא ליה כל שכן מר דטריד בגירשא ומשתלי וגורס קלוה לעצמו משמע דתי"ק הוא כ"ב ובשב"ז בתשו'

ביאור

ע [א] ואפי'. שם: [ב] בשבועת היסת. שם מ"ב : [ג] אבל. בתוכות כ"ח וכפי' רב אחי שם ומעיר איכול לפעיר כו' ואי"ל פרעתיו: [ד] דבל. ב"ב מ"ח: [ה] ויש חולקין. כפ' הרמב"ן שחולק עליו ועל שטרתו וכמ"ש בסי' ל"ט ס"ג ויש חולקין ועמ"ש שם וע' בתוכות ק"ב ב' וגטין כ"א א' בנות כיון כו' ושם בנוכה ממשועבדים וכמה תקומות ולכל איכול לטעון פרעתי אינו נוכה ממשועבדים דחייבי' לקנוניא כמ"ש בב"ב קי"ח ב'. וכ"ע מדברי הרי"ף בפ"ק דב"מ יז א' ושם"ע

באר

דנ"כ פטורים ע"ש שהאריך בטעמים והש"ך חולק עליו ודחה כל דבריו ס"ש באורך: [כ] פטורים. ואפי' אם ידוע שלא נשבע אביהן אפ"ה פטורים כיון דלא היה אביהן חייב ממון ודאי ואיכא למימר אם היה סי' היה נשבע ועיין בס"מ מ' דאם כתב ומסר כתי' בפני עדים זהו שט"ח גמור ונוכה ממשעבדי משעת מסירה דקי"ל עידי מסירה כדתי בס"ל הסמ"ע ועי' בתשו' דס"דס"ב סי' פ"ד ובתשו' מהרי"ט סי' ע"ב וסי' קי"ב: **ע [א]** להלוות . כן הוא בגמרא דעובר על לפני עור לא תתן מכשול איכא הלוה לכפור מדעתו ונם המלוה נורם קללה לעצמו שיאמרו הבריות שחובא לאבירו מה שאינו חייב לו. סמ"ע: [ב] המשכון. אמת ולא הזכיר הסכום וכן בתנך' ומה בכידוין מיירי באופן זה לכך בעי קיום : (כב) פטורין. ואפי' ידוע שלא נשבע אביהם פטורין ועי"ב)(ואפי' בשי"ך הדין כן אם אמר אביהם אחי"ר ליתבע רק לשלם ומת אלוי במחלוקת המאוחר לעיל סימן כ"ב דאם אביהם הי' יכול לחזור יתומים פטורין ואם אחי לחזור יתומים חייבים ואם הי' חבוד בשעת הדין ואחר כך עשה תשוב' נשבע ונפטר)(ואם בעל השטר היפך השבועה' על הלוה ומת הלוה גי"ב פטורין היורשים ועי"ב

משה"א

אשי"ך ולפ"ז אם ראה בשעת הוראה הכת"י והודה א"י לטעון שלא להשביע: יג) פטורים בלא שבועה . בקצה"ח כתב בהמתחייב ש"ד ומת דקתתו' דס"ל דבמקום דלא ה"ל למידע שטר משום דלא רעי טענתו א"כ אף שכבר נתחייב אביו ש"ד מ"מ כיון דלא היה ריע טענתו דהא טען טענת ברי פטורין היורשין וכן אם נתחייב ש"ד ונעשה חשוד כיון דבשעה טענה לא ריע לא אמרינן מתוך ולהרמב"ם דאפי' לא אל"ל למידע רלא ריע טענתי' חייב ויורשין פטורין מטעם שכתב השיך סי' ע"ב משום דלא בע"ד גינהו וטענינן להו טענתא דאביהן א"כ אם נתחייב ש"ד ונעשה חשוד או מת חייבין מטעם מתוך ע"ש ולדבריו אפי' רק הודה במקצת והב"ד לא חייבוהו עדיין חייבין להרמב"ם ודבריו תמוהין מאוד דמ"ש דאם הודה במקצת ואח"כ נעשה חשוד דפטור לדתום' הוא תמהון גדול דהא תבעו עכשיו גם כן ומחייבין אותו שבועה דאיכא נבי' ריעותא דחשד' מהית יפטר וכי משום שכבר תבעו פ"א בשעה שלא היה חשוד ונתחייב

קצות

ובסי' רכ"ה סעיף כ' : ז) אפי' בלא שבועה ואפי' ידוע שלא נשבע אביהן סמ"ע . ונסתפקתי אם היה פסק ליתבע שבועת התורה ולא נשבע ומת אם היורשין מחויבים לשלם דכאן מיירי בשבועת היסת אבל שבועת התורה צריך ליתבע אם לשלם וכיון שמת ולא נשבע רמי חיובו עליה לשלם ומהא דאמרי' שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין לאו ראיה דהתם היה החיוב על היורשין דאמרי' חמשין ידענא ותמשין לא ידענא ועל אביהם לא היה חיוב שבועה אבל כאן שהיה כבר פסק על אביהם ליתבע כבר נתחייב בתשלומין אם לא ישבע ומחויבין היורשין לשלם מנכסי אביהן ונראה דבר זה תלוי במחלוקת הקודם שבין הראשונים בענין מתוך שאל"מ היכא דלא הוי לא למידע ופ' בעל המאור פרק המוכר גבי שטר כיס היוצא על היתומים וז"ל ואלו אי בפירוש קושיא זו שכרוה רבות ים מי שסובר לו' היינו טעמא דלא טענינן ליתמי כאינו דא"כ ה"ל משאל"מ כו' והר"ר אברהם דחה זו הסברא ואמר דלא אמרינן משאל"מ אלא בענין הדוי שביהם שמודין דאיכא לא נבי לזה ריעותא דחשדא אי נמי נבי ממשון ידענא ומשון לא ידענא דריע נמי טענתיה מ"מ דידע בהני ובהני לא ידע אבל הכא דנבי אביהם לא הוי ריעותא דאלו הוי קיים הוי נשבע ופטר נפשיה לא אמרינן הכי והני' ראיה לדבריו מדברי ר' חננאל ז"ל ולא הי' לדיך לטעם שאמר ולא לראיה שהני' כי הטעם והראיה מן הכתוב ומן ההלכה דתני ר' אמי שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין אלמא שאין על היתומים לעולם שבועת התורה בטענת א"י ולא אמרי' בי' מש"מ עכ"ל והנה מדברי הר"ר אברהם למדנו בטעמא דפוסקים דהיכא דלא ה"ל למידע לא אמרינן משאל"מ והוא מטום דלא אמרינן מתוך אלא היכא דריע טענתי' או מטום חשד' או מטום דלא ידע במקום דה"ל למידע ואיינו נמי טעמ' דיורשין פטורי מטום דלא ה"ל למידע וכמ"ש הרא"ש פ' הכונס ולא דיש טענתי' וא"כ לפ"ז נראה דה"ה אם נתחייב אביהם שבועת התורה ומת לא אמרינן כשלם כיון דלא ריע טענתי' וה"ה אם נתחייב שבועת התור' ואח"כ נעשה חשוד כיון דבשעת טענה לא ריע לא אמרי' מתוך אבל לפי שיטת הרמב"ם ודעימי' אפי' היכא דלא ריע טענתי' כיון דלא ה"ל למידע נמי אמרי' משאל"מ ובעמא דיורשים פטורים מטום דאינהו לאו בע"ד וטענינן להו טענתי' דאביהן וכמ"ש בס"ך סימן ע"ב

נתיבות

משה"כ חידושים

ע (א) אסור להלוות. דאולי ישכח ויכפור ויעבור על לפני עור. גם העולם תושדין אותו שתובע בשקר ואפי' הי"ח דלדיב ערתו בגירשא ומאמרינן מתוך אמא"כ נעשה חשוד ואח"כ נעשה הדין כבר ריע טענתי' ואמרינן מתוך אלא אפי' לדעת הר"ר אברהם מטום דריע טענתי' דחשוד א"כ ה"כ בשעת הדין כבר ריע טענתי' ודעימי' דאין חילוק בין ריע טענתי' או לא מ"מ כיון דהיה כבר חשוד בשעת טענה וה"ל בדין משיאל"מ ושכנגדו נשבע ונוטל לא הדר דינא אפי' עשה תשובה אח"כ ומ"ש בסי' ל"ד סק"א :

ביאורים

שבועה יוסטר אתביע' של עכשיו ודאי כשא"י לטעון שלא להשביע מחמת ריעותא דידיה חייב לשלם. גם מ"ש דלהרמב"ם חייבין תמוה דא"כ אפי' כשהיורשין טוענין נ' ידענא ונ' לא ידענא יתחייבו דהא לא שייך הטעם דטענינן להו טענותא דאבוהון דהא כיון שהיורשין יודעין שאבוהון חייב נ' שוב לא היה אפשר לאבוהון למיפטר היורשין דהא אפי' אם כפר בברי ומת היורשין חייבין לשלם כשלא נשבע ועכצ"ל דהיורשין פטורין דאמרינן אם הי' חי היה נשבע א"כ אפי' נתחייב האב כבר שבועה נ"כ נימא דילמא הוי אבוהון נשבע ונפטר והעיקר כמ"ש בסי' ק"ח דהעיקר החילוק בין כבר חייבוהו ב"ר שבועה דבשעה שעמד בדין נשתעבדו הנכסים מחיים חייב לשלם אם לא ישבע ולכך נובה מהיורשין בין להתום' בין כהרמב"ם וכשלא עמד בדין מחיים לא נשתעבדו נכסים מחיים ואי' לנבות מהנכסים מכח האב ומכח היורשין פטורין דלא אמרי' נבייהו מתוך ובעינן נמר דין דוקא מחיים כמו בקנס דלא נעשה ממונעד נמר דין כמבואר בב"ק ס' מרובה

חתושן

אבל אם נתחייב שבועה ואח"כ נעשה חשוד אמרינן מתוך ויכבע שכנגדו כיון דלא בעי ריע טענתי' וה"ה נתחייב שבוע' ומת אפשר דאמרי' משאל"מ שוב דאיתי במהרי"ק שורש ק"ך שכתב ז"ל ולא מבעי' היכא שהי' האב רוצ' לובבע אלא אע"ג בלא היה האב רוצה ליבבע אפ"ה פטירי היתומי' מלשלם כדמוכח בפ' המפקיד דף ל"ד אמתני' דשילם ולא רצה לשבע דבעי תלמודא התם אמר הריני משלם ומת ואמרי בנים אין אנו משלמין מהו מהדר קא הדרי או דלמא כו' משמע בהדיא דמאי בעיס לאימר אין אנו משלמין ואע"ג דאמר אביהם הריני משלם כ"ם היכא שלא נתרצה האב לשלם ואפילו בשבועת השומרין דהוי דאורייתא ואין ל"ל בחיוב שבועת דרבנן בגון שבועת השופטים והאפוטרופסין וזה פשוט בביאתם בכוחם עכ"ל . ואולי שביאתא ליה לתוסרי"ק בשיעת תו' והרא"ש דהיכא דלא ה"ל למידע ל"ש מתוך אבל לפי שיטת הרמב"ם ודעימי' נראה דכיון דמת ואינו יכול ליבבע משלם ומ"ש ורא"ש ורא"ק לפ"ר אינו מוכרח דהא התם בני נמי בדידי' אמר הריני משלם וחזר ואמר אינו משלם אינו מהדר קא הדר ובתבו תוס' והרא"ש שם דודאי אינו יכול לחזור בתר דאמר הריני משלם אלא דאם חזר ואמר אינו משלם לא מקני ליה כפיל' משום דאמרי' בי דינא ע"ש וא"כ ה"ה בני יורשין ודאי מחייבי לשלם כיון דבבר אמר אביהם הריני משלם אלא דאיבבי אי נימא מהדר קא הדרי לא מקנה כפיל' משום טירחא דבי דינא ועוד דמוכח ע"כ דיורשין לא מני הדרי דאי נימא דמאי הדרי ופטירי מלשלם א"כ ודאי לא מקני לי' כפילה כיון שאין עליהם חיוב שבוע' וכמ"ש בסי' רצ"ה דהיכא דאין עדים שאלאנו דא"ל שבועה לא מקני כפיל' ע"ש . אלא פשוט הדבר דיורשין לא מני הדרי אלא דאיבעיא משום טירחא דבי דינא ולכן יראה בתחייב שבוע' ומת הוי ספיקא דדינא וכמ"ש דאלא במחלוקת הקדום בענין משאל"מ ולא ה"ל למידע: ים לחלק וכ"ע)(וה"ה נתחייב שבוע' ואח"כ נעשה חשוד וכמ"ש מיהו הי' משוד בשעת שבועה ואחר כך עשה תשוב' לא מבעי' לדעת הר"ר אברהם משום דריע טענתי' דחשוד א"כ ה"כ בשעת הדין כבר ריע טענתי' ואמרינן מתוך אלא אפי' לדעת הרמב"ם ודעימי' דאין חילוק בין ריע טענתי' או לא מ"מ כיון דהיה כבר חשוד בשעת טענה וה"ל בדין משיאל"מ ושכנגדו נשבע ונוטל לא הדר דינא אפי' עשה תשובה

אח"כ ומ"ש בסי' ל"ד סק"א :

כו'. פ"ל סי' פ"ב ס"ח: ח שצריך לברר דבריו. הרמב"ם לא כתב בל' זה אלא ז"ל אומרים הביאם ותפטר מתו אז הלכו למדינת הים שבע היסת שפרעו שאין אנו מצריכין להביאם אלא לברר דבריו להפטר אף משבועה שהמלוה לחבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים עכ"ל. הרי שלא כתב שתם שצריך לברר דבריו אלא כתב בלשון כדי להפטר מהשבועה ומה"ב דקדק הטור שהרמב"ם ס"ל דאפי' באו עדים והכחישוהו יפטר בשבועה וכמ"ש בפרישה אבל מאן דס"ל דצריך לברר דבריו שתם פשיטא דלא מהני שבועה בהכחישוהו ולא ה"ל למור"ם ז"ל לכתוב אדברי המחבר שהן הן דברי הרמב"ם לדעת הב"י שצריך "לברר דבריו שתם כיון דמסיק המחבר וכתב דמהימן בשבועה אפי' באו והכחישוהו עפ"ר ובד"מ: ט והכחישוהו, ואמרו להד"ם כו'. הטעם כיון דלא היה מחייב לפרעו בעדים אמרינן ביה מילתא דלא רמיא עליה דאינשי לאו אדעתי' וסבור שפרעו לפני הני ולא פרעו אלא בפני אחרים אז בינו לבינו: דאין חילוק בין הזמינם כו'. עד"ר שם הוכחתי דדעת הרי"ף ור"ם ורשב"א זר"ן והרא"ש והטור הוא דאפי' לא מהו הלכו למ"ה כל שים טרחא להביא עדים אין צריך להביאם אלא נשבע ונפטר ואם באו והכחישוהו גם כן פטור מטעם הנזכר לעיל וכן הוא דעת הרמב"ם לפי' הטור אלא שלכתחלה ס"ל דאמרינן ליה הביאם כדי שאם יאמרו כדבריך לא תצטרך לישבע דבכל דבר אם אנו יכולין לעשות לדדין שאין צריך לישבע עושין ע"ש: יא אמר ליה אל תפרעני כו'. מכאן ועד סוף הסי' מיירי דאי"ל כן בפני עדים דאל"כ הוא נאמן במינו דאמר לא התנה עמו כן עפ"ר: יב בין שא"ל אחר שהלוהו כו'. *וכתב הר"ן פרק שבועות הדיינין דלדעת הרמב"ם אף אם אמר הלוה אין רצוני לפרוע לך אלא שלא בעדים אפ"ה צריך לפרוע בעדים והטעם דכל שהתנה מלוה להלוה כן אין מדרך הלוה לפרוע לו בלא עדים כדי להוציא נפשו מהחשד ומהמחלוקת ומ"ה כשיש עדים שהמלוה התנה עמו כן אנן סהדי מכח החזקה דלא פרעו ומש"ה נאמן המלוה בלא שבועה כיון דאנן סהדי וכ"כ המ"מ ר"פ ט"ו ממלוה ומסיים בטעמו דעבד לוה לאיש מלוה ועפ"ר: יג אינו נאמן. ואין להאמינו במינו דאי בעי אחר קיימתי תנאך ופרעתיך לפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים אז אמר אם מתו והיה פטור בטענה זו וכמ"ש הטור והמחבר אחר זה דאין זה מינו דיאמרו הרוגה לשקר ירחיק עדיו ועוד מכח החזקה דאנן סהדי שכתבתי ריש טענתיה דודאי לא

הביאם והפטר [ח]ח (ז) א) *(שצריך [ז] לברר דבריו) (טור) [ט] לא באו[י] ואפי' באו ט והכחישוהו(ד)ואמרו לא היו דברים מעולם ישבע היסת ויפטר [יא] מ ואם אומר שהזמינם לעדים כשפרעו אם הכחישוהו חייב לשלם: הגה (ע' סק"ו) [יב] וי"א דאין חילוק בין הזמינם או לא וכל שבאו כדים והכחישוהו חייב לשלם [יג] אלא שא"ל לברר דבריו (הרא"ש פ' גט פשוט והמגיד פ"ו מה' טוען אלינא דהרמב"ם) ואם לא יוכל להביא העדים לית לן בה וע' לקמן ריש סי' ע"ה:

. יא (ח) ט אמר לו אל תפרעני (ה) [ח] אלא בעדים (ט) (יא) [יד] בין שאמר לו ב) בשעת הלואה יב בין שאמר לו ג) אחר שהלוהו (ו) [ט] צריך לפרעו בעדים (י)(ז)[טו] ואם אמר א]שפרעו שלא בעדים יג (יא) אינו נאמן (טור והוא מהרא"ש) (יב) והמלוה גובה ממנו (ח) בלא [י] שבועה כ טען ואמר כן עשיתי ופרעתיך (יג) (ט) בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים [טז] או מתו ל כ) ב] הרי זה

וכמו שהוכחתי בספרי שם ודלא כהה"מ וב"י לדעתו וכן דעת הרשב"א והר"ן דדוקא בהך דנט פשוט ונתבאר לקמן ר"ס ק"מ בשטר וחזקה צריך לברר כיון דחזקה מכר שטר קאתי וכן דעת הרמ"ה וה' המגיד ותמוה כי על הרב בהג"ה שכתב שתמא דכל שבאו עדים כו' חייב לשלם כו' ולא חילק דהא ודאי ליכא למ"ד הכי דלעולם כשהכחישוהו חייב לשלם דאין פוסק ש"חלוק על הש"ס דשבועות הדיינים וכע"כ צריך לחלק איזה סוס חילוק וה"ל להר"ב להביא סוס חילוק היכא דאינו חייב לשלם ול"ל דהך י"א הוא דעת הרמב"ם לפי מש"ה ה' המגיד דמחלק בעידי הלוואה וא"כ הר"ב קאי על מ"ש המחבר בסעיף א' המלוה את חבירו בעדים כו'. ודוחק. וגם תימה על הר"ב שכתב הי"א אלו דהוא דעת יחידאי ודעת רוב הפוסקים אינו כן וכמ"ש ואע"ג דבסמ"ע נרשם במראה מקום ע"ז ר"ן פרק שבועת הדיינים מ"מ פשוט דטעות הוא דדעת הר"ן איפכא וכמ"ש ומביאו ב"י ג"כ והע"ש השמיט הגה' הרב. ויפה כוון. ונראה ג"כ לענין דינא כיון דהרמב"ם

זה

וה"ר זרחי' הלוי ובע"ת שער מ"א ורלב"ן ור' ברוך בהגה' אשר"י (פרק שבועת הדיינים) והכ"י מפרשים מילתא דלא רמיא לאו אדעתיה אעדים (ותימה שהב"י לא הביאם) ורש"י והר"ן והטור ורשב"א בתשו' סי' תתקס"א ושאר מחברים מפרשים אלוה י"ל דשניהם אמת והלכך כל בחוזר בו ואומר דרך שגגה אמרתי שפרעתי בפני פ' ופ' אע"פ שאמר תחלה שהזמינם לעדות לא הוחזק כפרן דמילתא דלא רמיא עלי' שלא היה מחוייב לומר בעדים פרעתיך ויכול להיות שהזמינן אחרים או שהי' מדומה לו כן אבל היכא שאחר שהכחישוהו העדים עדיין אומר ודאי בפניכם פרעתי אז יש חילוק אם אומר שהזמינם לכך הוחזק כפרן ואם לאו לא הוחזק כפרן ומה שאין העדי' זוכרים היינו דכיון דלא הזמינם לא רמיא עלייהו ולאו אדעתייהו והפוסקי' וכן המחבר דמחלקים בין הזמינם או לא מוכרחים לפרש מילתא דלא רמיא כו' אעדים. ולא אלוה וכמבואר להדיא בס' המאור ובבעה"ת בשם הרז"ה ושאר פוסקים ע"ש ודלא כהע"ש והסמ"ע ס"ק ט' שהעתיקו רק פירש"י ולא כוונו יפה וכ"ש לדברי המחבר דמוכרח עכ"פ לפרש אעדים וכמ"ש ודוק. מיהו אם אחר שאומר פרעתיך בפני פ' ופ' מוזר בו מיד אין צריך להביאם דא"ל לברר אלא לטובת הלוה להפטר אף משבועה. כל זה העליתי בספרי מדעת הרבה פוסקים ובטחתם נכון בש"ס ע"ש: (ז) שצריך לברר דבריו כו'. עיין בסמ"ע ס"ק ח' שהקשה על הר"ב דמאן דכתב דצריך לברר דבריו המחבר שהן הן דברי הרמב"ם לדעת הב"י שצריך לברר דבריו שתם כיון דמסיק המחבר דמהימן בשבועה כו' עכ"ל ולפע"ד זה אינו שהרי בהכחישוהו וכן התוס' בשבועות ריש דף מ"ב ע"ש וכן הוא בשאר פוסקים: נאמן במנו דאמר לא התנה עמו כן עכ"ל סמ"ע וכ"כ ה"ה ומביאו ב"י: דלדעת הרמב"ם אפי' אם אמר הלוה אין רצוני לפרוע לך אלא שלא בעדים אפ"ה צריך לפרוע בעדים כו' וכ"כ הרב המגיד כו' עכ"ל וכ"כ בע"ש בשתם (וכ"כ בתשו' מהר"ר שלמה כהן ספר שני ריש סי' י"א בשם רוב המפרשים) ב"י אבל לפע"ד לא משמע מדברי הרמב"ם מידי ואדרבא מל' הרמב"ם (ט) שכתב צריך לפרעו בעדים מפני התנאי משמע שהלוה לא מיחה כמו כל תנאי שמסכימים שיהם ויכול להיות שגם הר"י ן' מנם לא כתב אלא כדברי הרמב"ם. וגם בלאו הכי דעת הרא"ש וטור להדיא דבין בשעת הלוואה וכן לאחר הלוואה אם מיחה אינו צריך לפרעו בעדים וכ"כ ר' ירוחם נ"ב ח"ב בשם התו' ושכן דעת כמה פסקנים וגהי דבמה דס"ל להרא"ש וטור זר' ירוחם דשלא בשעת הלוואה בעינן שיקבל עליו הלוה בפירוש ולא סני הלוה בפירוש ולא בשתיקתו לא קי"ל כוותייהו אלא כהרמב"ם והר"ן והרב המגיד ושאר מחברים דאף בשתם מהני אפי' לאחר הלוואה וכמ"ש המחבר וגם פשט לשון המשנה משמע ששתק לאחר הלוואה מ"מ בהא דס"ל דבמיחה בפי' א"ל לפרעו בעדי' הא גם הרמב"ן ס"ל הכי בהדיא וגם במשנה לא הוזכר שמיחה ומשמע דהלוה שותק וכן משמע פשט ל' הרמב"ם וכמ"ש הר"ן נופיה שם שתמהו ולאחר הלוואה במה נשתעבד ותירץ שאין הענין מטעם שעבוד אלא משום דכשא"ל אל תפרעני אלא בעדים ואי טען שפרעו בלא עדים אנן סהדי דכקורי משקר עכ"ל וזה לא שייך כשמיחה בו מתחלה ולא קבל התראתו יכול לומר שמכתי על מחאתי ופרעתי לו שלא בעדים ולכאה למימר בהא אנן סהדי מיהא היכא דהתרה בו בפני ב"ד אל תפרעני אלא בעדים אף הרא"ש והטור ור' ירוחם מודו דאפי' מיחה ואומר איני רוצה לקבל תנאי זה צריך לפרעו בעדים מאחר שהוצרך להביאו לפני ב"ד כמבואר בדבריהם להדיא ע"ש וגם על זה יש לדחוק דהיאך יכול זה להכריחו שיקבל תנאו בעל כרחו וצ"ע: (י) ואם אמר שפרעו שלא בעדים ושכח התראה. הרא"ש ומוכח שם דכ"ש אם לא שכח אינו נאמן ע"ש: (יא) אינו נאמן. ואין להאמינו במנו דאי בעי אמר קיימתי תנאך ופרעתיך לפני פלוני ופלוני והלכו למ"ה או מתו דאין זה מנו טוב דיותר נוח לו לומר פרעתיך בינו לביניך ושכחתי ההתראה שהתרית בי לפרעך בעדי' ממה שיאמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני ומתו כי יאמרו העולם הרוצה לשקר ירחיק עדיו הרא"ש. והרב המגיד תירץ שאין כאן דין מנו שהרי הוא מודה שלא קיים התנאי ולפיכך צריך לקיימו דהא איהו מחייב נפשיה בקיום התנאי דאמר דלא קיימיה וכיון דלא נתברר שפרע אמרינן ליה מחייבי' לקיומי תנאך עכ"ל. ותירוץ זה צ"ע. וכ"י כתב וז"ל ולי נראה עוד דכיון דא"ל אל תפרעני אלא בעדים אנן סהדי דלא פרעיה שלא בעדים והיכא דאנן סהדי ליכא מנו ע"כ. ואולי גם הרב המגיד כוון לזה. ועמ"ש לקמן סי' קל"ג סעיף ב' ס"ק ב': (יב) והמלוה גובה ממנו בלא שבועה כו'. ונראה דהיינו דוקא שבועה דלפני הפרעון אבל לאחר הפרעון יכול להסביעו היסת כדתוכח לקמן סי' ע"ח סעיף ה' דכ"ש הוא מהתם ע"ש: (יג) בפני פלוני ופלוני כו'. משמע דוקא במייחד עדים ואומר בפני פלוני ופלוני אבל אם אומר

ביאור

[ח] שצריך. שם וכנו' הגאונים הי' קר' כו': [ט] לא באו. ר"ל אפי' יאנן להעדים ואין מביאין וכתש"ם כרמב"ם לא באו אז הלכו כו' מ' מצריכין אלא שאין אומרים כאן ומכ"ם שם שאין אין מצריכין אלא לברר דבריו ולהפטר אף השבועה כו' ע"ש וא"ל כתי' הוס שם ובשבועות ושנב' ומכ"ם בירושלמי לא אמר רבי אלא לברר על אמיתת הדברים כו' ופי' כנ"ל וז"ש שם אלא כתי' נמר קאמינא אבל אם לא באו אף לכתחלה נאמן בשבועה כיון הבר"ן ומ"מ כ' דסוגיית דב"ב דחויה מהגיה דסנה' כ"ג ב' ע"כ נ"ל ק' רבי כו' אבל בשאר מקומות ס"ל כשיטת הגאונים שהגיה הרא"ש בב"ב שם באלמנה דבסוגיא דב"ב אמרינן דסוגיא דחויה מהגיה אלא לומר דאין צריך לברר וכפירש"י ונלכון אחרון וא"כ לרבנן אין חילוק בין אמתת מזקה אז לא ואע"ב נ"ל דלא כהגאונים שם: [י] ואפי' באו. שבועות מ"ה ב' ובשיטתו כנ"ל: [יא] ואם. הרא"ש שחילק בין הגיה דב"ב ובין סוגיית דשבועות שם מיירי בכהנ': [יב] וי"א דאין. הרמ"ה

באר

משמע בכמה דוכתי כו' ע"ש ופ"ל סי' פ"ב סי"ח: [ז] לברר. עיין בסמ"ע שהקשה על הרב דמאן דכתב שצריך לברר דבריו שתם פשיטא דלא מהני שבועה בהכחישוהו ולא ה"ל להרב לכתוב אדברי המחבר שהן דברי הרמב"ם לדעת הב"י שצריך לברר דבריו שתם כיון דמסיק המחבר דמהימן בשבועה אם הכחישוהו וכתב דמאן אפילו בשבועה אינו צריך לברר דבריו ומסיק אח"כ דנאמן אפילו בשבועות ריש דף מ"ב כ"ש וכן הוא בשאר פוסקים: (ח) א"ל כו'. מכאן ועד סוף הסי' מיירי דא"ל כן בפני עדים דאל"כ הוא נאמן במנו דאמר לא התנה עמו כן עכ"ל סמ"ע וכ"כ ה"ה ומביאו ב"י: (ט) בין שאמר כו'. כתב הסמ"ע וז"ל וכתב הר"ן פ' שבועת הדיינים דלדעת הרמב"ם אפ"ה צריך לפרעו בעדים אבל אם לא בעדים (וכ"כ בתשו' מהר"ר שלמה כהן ספר שני ריש סי' י"א בשם רוב המפרשים) ב"י אבל לפע"ד לא משמע מדברי הרמב"ם מידי ואדרבא מל' הרמב"ם (ט) שכתב צריך לפרעו בעדים מפני התנאי משמע שהלוה לא מיחה כמו כל תנאי שמסכימים שיהם ויכול להיות שגם הר"י ן' מנם לא כתב אלא כדברי הרמב"ם. וגם בלאו הכי דעת הרא"ש וטור להדיא דבין בשעת הלוואה וכן לאחר הלוואה אם מיחה אינו צריך לפרעו בעדים וכ"כ ר' ירוחם נ"ב ח"ב בשם התו' ושכן דעת כמה פסקנים וגהי דבמה דס"ל להרא"ש וטור זר' ירוחם דשלא בשעת הלוואה בעינן שיקבל עליו הלוה בפירוש ולא סני הלוה בפירוש ולא בשתיקתו לא קי"ל כוותייהו אלא כהרמב"ם והר"ן והרב המגיד ושאר מחברים דאף בשתם מהני אפי' לאחר הלוואה וכמ"ש המחבר וגם פשט לשון המשנה משמע ששתק לאחר הלוואה מ"מ בהא דס"ל דבמיחה בפי' א"ל לפרעו בעדי' הא גם הרמב"ן ס"ל הכי בהדיא וגם במשנה לא הוזכר שמיחה ומשמע דהלוה שותק וכן משמע פשט ל' הרמב"ם וכמ"ש הר"ן נופיה שם שתמהו ולאחר הלוואה במה נשתעבד ותירץ שאין הענין מטעם שעבוד אלא משום דכשא"ל אל תפרעני אלא בעדים ואי טען שפרעו בלא עדים אנן סהדי דכקורי משקר עכ"ל וזה לא שייך כשמיחה בו מתחלה ולא קבל התראתו יכול לומר שמכתי על מחאתי ופרעתי לו שלא בעדים ולכאה למימר בהא אנן סהדי מיהא היכא דהתרה בו בפני ב"ד אל תפרעני אלא בעדים אף הרא"ש והטור ור' ירוחם מודו דאפי' מיחה ואומר איני רוצה לקבל תנאי זה צריך לפרעו בעדים מאחר שהוצרך להביאו לפני ב"ד כמבואר בדבריהם להדיא ע"ש וגם על זה יש לדחוק דהיאך יכול זה להכריחו שיקבל תנאו בעל כרחו וצ"ע: (י) ואם אמר שפרעו שלא בעדים ושכח התראה. הרא"ש ומוכח שם דכ"ש אם לא שכח אינו נאמן ע"ש: (יא) אינו נאמן. ואין להאמינו במנו דאי בעי אמר קיימתי תנאך ופרעתיך לפני פלוני ופלוני והלכו למ"ה או מתו דאין זה מנו טוב דיותר נוח לו לומר פרעתיך בינו לביניך ושכחתי ההתראה שהתרית בי לפרעך בעדי' ממה שיאמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני ומתו כי יאמרו העולם הרוצה לשקר ירחיק עדיו הרא"ש. והרב המגיד תירץ שאין כאן דין מנו שהרי הוא מודה שלא קיים התנאי ולפיכך צריך לקיימו דהא איהו מחייב נפשיה בקיום התנאי דאמר דלא קיימיה וכיון דלא נתברר שפרע אמרינן ליה מחייבי' לקיומי תנאך עכ"ל. ותירוץ זה צ"ע. וכ"י כתב וז"ל ולי נראה עוד דכיון דא"ל אל תפרעני אלא בעדים אנן סהדי דלא פרעיה שלא בעדים והיכא דאנן סהדי ליכא מנו ע"כ. ואולי גם הרב המגיד כוון לזה. ועמ"ש לקמן סי' קל"ג סעיף ב' ס"ק ב': (יב) והמלוה גובה ממנו בלא שבועה כו'. ונראה דהיינו דוקא שבועה דלפני הפרעון אבל לאחר הפרעון יכול להסביעו היסת כדתוכח לקמן סי' ע"ח סעיף ה' דכ"ש הוא מהתם ע"ש: (יג) בפני פלוני ופלוני כו'. משמע דוקא במייחד עדים ואומר בפני פלוני ופלוני אבל אם אומר

הגר"א

שפי' דשבועות שאמר בל' ולאו כו' שאין דבר ברור אלאו והוא מילי דבדי אבל בכה"ג שאמר בש"ע פרעתיך חייב: (ליקוט) (יג) אלא שאין כו'. ואם. ר"ל דבכה"ג א"ל לברר ובשיטת הגאונים ועמ"ש בדברי הרא"ש שם באלמנה מה הועילו חכמים בתקנתן וכו' הא תוכל להתרות ביורשין דקי"מ דבאלמנה שייך התפסת צרורי דהא אפי' במת סתאום ס"ל להרבה פוסקים דלא חיישינן לצרורי משא"כ בגירושין דלא חיישינן לצ

פרעתיך בפני עדים והלכו למ"ה לו מתו לינו נאמן דכיון דלא מייחד עדים מוכחא מילתא דמסקר וכהרמ"ה וטור וכ"כ הב"ח דהכי משמע ליסנא דס"ם וכן כתב הרשב"א מיהו היכא דיש רגלים לדבר דאינו יודע לו ששכח מי הם העדים נראה דפטור לסברא זו דנורסי' נאמן בלאו הכי הר"ן חולק ע"ש: (יד) נאמן. שהרי הוא אומר שקיים תנאו. והרי"ף והר"י הלוי חולקין גם כאן וכן בתשובה להרמב"ן סי' ל"ז וכן דעת הראב"ד ומהי דהרב המגיד הקשה על הראב"ד בתה שמפרש דגירסא דנאמן מיירי כשאין עדים על התנאי מ"מ בדינא לא הקשה עליו כלום לפי הגירסא אינו נאמן וגם יש לייסב כל קושיותיו של הרב המגיד ועיין בס' ג' תרומה שער כ"ה סוף חלק ב' וכ"כ בהגהת אשר"י פ' שבועת הדיינים דכן הלכה למעשה ואמרי' זיל פרע ליה ובדאתו פלוני ופלוני ואמרי דפרעת ליה מחייב לאהדורי לך מא"ז עכ"ל וכן נראה לפע"ד עיקר בש"ס דמ"ם הר"ן והרא"ש דרב אסי מודה לשמואל דאם אמר פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למ"ה נאמן לא נהירא לי דא"כ ל"ל לרב פפא משמיה דרבא למימר הלכתא כו' ואם אמר כו' והלכו למ"ה נאמן כיון דרב אסי ושמואל תרוייהו ס"ל הכי למה ליה לרב פפא למימר הכי כלל ובפרט לפי מה דמשמע פשטא דמלתא דהלכתא קאי נמי אהא וא"כ קשה ל"ל למפסק הלכתא בהא כיון דרב אסי נופיה מודה בהא ועוד דא"כ דשמואל לא פליג אלא היכא דאמר פרעתיך ביני לביניך (דאז) נאמן במנו א"כ היכי קאמר יכול לומר לו פרעתיך בפני פלוני ופ' והלכו למ"ה הא רב אסי נופא נמי מודה בהא ול"ל הא ועיקר מלתא אסר מן הספר והכי הל"ל מתוך שיכול לומר פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למדינת הים יכול נמי לומר פרעתיך ביני לביניך ועוד דכי קאמר תנאי היא ורב אסי דקאמר כת"ק דר' יודא ב"ב דקתני בעדים פרע לי או יתן או יביא ראיה שנתן משמע דלא מהני שום טענה רק או יתן או יביא ראיה שנתן וכשאינו מביא ראיה יתן דוקא ולא סני בלא ראי' כלל אלמא דלא מהני כשאומר פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למ"ה אלא יביא ראיה דוקא ועוד דא"כ מנ"ל לשמואל דר' יודא בז בתירא סבר כותיה דילמא דיבא"ב דוקא קאמר יכול לומר פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למ"ה אבל מנו לית ליה ועוד דלישנא דקאמר שמואל יכול לומר כו' לא משמע מתוך שיכול לומר כו' אלא כפשוטו אלא ודאי הכי פירושא דשמעתא דרב אסי אמר אם אמר אל תפרעני אלא בעדים משמע האי לישנא דצריך לפרעו בעדים דלא קאמר צריך לפרעו בעדים משמע האי לישנא דצריך לפרעו בעדים דלא מהני ליה שום טענה רק יביא עדים דוקא שפרעו בפניהן וגם מדקאמר שתמא צריך לפרעו בעדים ולא מחלק בין אם אמר פרעתיך ביני לביניך ובין אם אמר פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למ"ה אלמא דכל גווני לא מהימן רק צריך לפרעו בעדים ושמואל אמר יכול לומר לו פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למ"ה אבל כשאומר פרעתיך ביני לביניך מודה לרב אסי ואותבינא עליה דשמואל מדתנן מנה לי בידך א"ל הן א"ל אל תתנהו לי אלא בפני עדים נתתיו לך חייב מפני שצריך ליתן לו בעדים אלמא דלא מהני ליה שום טענה אלא בכל גווני חייב דאל"כ אמאי תנן שתמא חייב ה"ל למתני' לפלוני בסי ובפרט דבריסא מחלק בין פטור לחיוב הכא נמי ה"ל לאלק דיש לד דפטור ויש לד דחייב ועוד דקתני נמי ליסנא שצריך ליתן לו בעדים דמשמע שצריך לברר שפרעו בעדים וכמ"ש התוס' והרא"ש אבל לפע"ד א"ל לזה דיותר נראה דפריך כפשוטו מדקתני שתמא חייב ולא מחלק וכדפרישי' ומשני תנאי היא כו' והשתא בעל כרחך דנרסי' במילתיה דרב פפא משמיה דרבא אינו נאמן דאל"כ היאך פסק כשמואל דהא איתותב שמואל וכמ"ש הר"ן גופיה דרב פפא משמיה דרבא לא פסיק כשמואל משום דאיתותב ומאי דמהדרינן תנאי היא אדהיא מדפריך רב אחא ממאי דבשעת הלוא' קאי כו' ועוד דוחק לומר דפסק כר' יודא ב"ב ולא כת"ק וגם דלא כשתם מתני'. ועוד דהיאך יאמר רב פפא בענין אחד שני מאמרים הסותרים זה את זה דמתחלה קאמר ואם אמר אל תפרעני אלא בעדים צריך לפרעו בעדים והיינו ממש לישנא דרב אסי והאי לישנא משמע דבכל גווני צריך לפרעו בעדים ולא מהני ליה שום טענה אף אם אמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למ"ה וכדפירש ובתר הכי מיד קאמר ואם א"ל פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למ"ה נאמן ועוד דאם איתא דפסק כשמואל לא ה"ל להזכיר דברי רב אסי כלל והל"ל ואם א"ל אל תפרעני אלא בעדים וא"ל פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למ"ה נאמן: **והשתא** לא קשה מה שתמה הרמב"ם וכי מה היה לו לעשות וכי יש לו לאסור את העדים בבית הסוהר ועוד אם אתו נמלא זה פורע פעם אחר פעם א"כ נעשית עדות זו עדות בשטר כו' וה"ה הסכים עמו שהוא תמה בתמה והבאתיו לקמן ס"ק ט"ו ולפי מ"ש בע"כ לאו תמיה היא דהא רב אסי ס"ל הכי וגם בלא"ה הא תנא קמא דר' יודא ב"ב ס"ל הכי וכמ"ש והיאך ניקום אנן לתמוה מסברא אתנאי ואמורא אלא ודאי ל"ק מידי דכיון שהתנה עמו כן צריך לקיים תנאו ואינו נאמן בכך ואין צריך לאסור העדים בבית הסוהר או לפרוע אם אתו רק תקנתו שיכתוב שובר וכמו שכ' הראב"ד בהשגות והבאתיו לקמן סעיף קטן ט"ו כל זה נ"ל ברור להלכה. אך למעשה כיון דרבו החולקים והלוה מוחזק נ"ע: (טו) אמר לו כו' משמע דגם בדין זה אין חילוק בין אמר לו בשעת הלוואה או לאחר הלוואה אלא לעולם מועיל תנאו אף בלא קנין וכדלעיל ס"ג גבי א"ל תפרעני אלא בעדים. וכן משמע להדיא בהרא"ש פרק זה בורר ובטור לעיל סי' כ"ב סעיף ד' ע"ש אע"ג שמרדכי פרק שבועת הדיינים כתב דרשב"ט פי' דהיינו בקנין הא כתב שם שרבי יואל פליג ועוד נראה דרשב"ט מפרש שבאו עדים אחרים

והעידו שפרעו וכמ"ש רש"י והרי"ף דלקמן ודלא כפי' הרמב"ם ור"ח וכן משמע במרדכי אתם דמיירי דברי רשב"ט בתר פרש"י והרי"ף וכתב אח"כ ור"ח פי' וכו' וס"ל דזה דמי למהימנה ליכבי תרי ובהימנה כבי תרי ס"ל לרשב"ט התם דבעי קנין וכמ"ש המרדכי שם ואפ"ה פליג ר' יואל דס"ל כראבי"ה שבמרדכי שם דבהימנ' כבי תרי נמי א"ל קנין ולפי זה לדעת רש"י והרי"ף וסייעתי' דלקמן דס"ל דאפי' באו עדים אחרים והעידו שפרע אינו נאמן דס"ל כהימני' כבי תרי נראה דכי היכא דס"ל להרי"ף נבי נאמנות כבי תרי דבעי קנין לאחר הלואה וכמו שכתבתי לקמן סי' ע"א סעיף ב' ע"ש ה"ה

זה (יד) (י) נאמן ונשבע שבועת היסת ונפטר [יז] מ וכן אם אמר אל תפרעני אלא בפני ת"ח או בפני רופאים ואמר בפניהם פרעתיך ואותם עדים שפרעתיך בפניהם מתו או הלכו למדינת הים הרי זה נאמן ונשבע היסת ונפטר: ד (טו) נ [יח] אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלו' ופלו' ואמר לו פרעתיך בפני אחרים (טז)[יט] אם באו אותם אחרים

הכא לא מהני תנאי זה אם באו עדים והעידו שפרע אלא כשהתנה כן בשעת הלוואה או שקנו מיניה ועמ"ש בסי' ע"א ס"ב ודו"ק: (טז) אם באו אותם אחרים כו'. באמת לל"ע בדין זה כי נלפע"ד עיקר בש"ס כהרי"ף והר"ר יוסף הלוי ורש"י וסייעתם וכמו שאבאר וגם ראיתי גדולי הפוסקים שסוברים כן מה שלא הביאם בית יוסף כלל אלא המה ה"ר זרחיהו הלוי בספר המאור והרמב"ן בספר המלחמות וכן בהגהת אשרי פ' שבועות הדיינים כתב וז"ל וכן הלכתא כרב אלפס וכרש"י ולא כמיימוני עכ"ל. ולענין מה שהקשה הרמב"ם פט"ו מה' מלוה על זה וכתב שהוא טעות גדול שהרי באו עדים והעידו שבפניהם פרעו ואין כאן בית מיחוש. יפה תירץ הראב"ד בהשגות וז"ל שאמר אל תפרעני אלא בפני פ' ופ' באמת נראין דברי הר"ב ז"ל (ר"ל הרי"ף) דאמר פסלינהו לכ"ע לגבי האי פרעון וכי אתו אחריני ואמרי קמן פרעיה מלי אמר סטראי נינהו והתימה שתמה זה החכם ע"ז ואמר שאפי' אמר בפני פ' ופ' אם יבואו עדים שפרעו בפניהם אין כאן בית מיחוש ותמה על מה שאמרו מהימנת עלי כבי תרי שיפרענו פעם אחר פעם אלא אם יש לו שטר יקרענו ואם אין לו שטר יכתוב לו שובר בכ"י וזה תקנתו לכל ענין עכ"ל ובב"י כתב שה' המגיד שתר דברי הראב"ד ועיינתי בה' המגיד וראיתי שאין שתירתו נכונה לפע"ד ודברי הראב"ד נראין והנה ז"ל ה' המגיד אני תמה בדברי הר"א ז"ל שאמר נראין דברי הר"ב ז"ל דאמר פסלינהו לכ"ע גבי האי פרעון וכי אתו אחריני ואמרי קמן פרעי' מלי אמר סטראי נינהו ע"כ והנה אלו שתי טענות נראות כסותרות זא"ז דאם איתא דפסלינהו אפי' לא מלי אמר סטראי נינהו וכגון שמעידים שמחמת הלוואה שהתנ' עליו פרעו חוזר ונובה אות' דה"ל כהאמינו כל זמן שלא יעידו אותם פ' ופ' ואת"ל דטענת דעדים אחרים אינם נאמנים משום דמלי אמר מלוה סטראי נינהו כל זמן שהעדים מעידים שעל אותה הלוואה פרעו דלא מלי אמר סטראי לא יחזור ויגבה והנה הרב ז"ל אריכבה אחרי ריכבי לפי שהוקשה לו איך נפסול אנחנו עדים והוא לא הזכיר כלל פסולם גם לא הזכיר נאמנות כלל עוד כ' והתימה שתמה זה החכם ואמר שאפי' אמר בפני פ' ופ' וכו' ובאמת רבינו לא תמה אלא בדין הראשון לפי שעשו דין מלוה זו כדין מלוה בשטר והוא תמה באמת עכ"ל ה"ה (גם בס' נ"ת סוף שער כ"ה דחק מאד בדברי הראב"ד ע"ש) ולפעד"נ דברי הראב"ד נכונים וכוונתו דלא תיקשי שהרי העדים לפנינו ומעידים שפרעו וע"ז כתב דכיון דא"ל אל תפרעני אלא בפני פ' ופ' ה"ל כאלו פסל כל העדים לגבי האי פרעון וה"ל כאלו האמינו כבי תרי כל אימת דאמר לא פרענא כל זמן שלא יעידו פ' ופ' (וכן הוא בהרי"ף והר"ן טעם הדבר שנפסלו כל העדים חוץ מאלו ע"ש) ומ"ש הראב"ד מלי אמר סטראי נינהו היינו אפי' מעידים העדים שמחמת הלוא' שהתנה עליו פרעו כו' מלי אמר סטראי והעדים הם עידי שקר שהרי פסל כל העדים לגבי האי פרעון (והרי כאלו האמינו' מעיקרא כשיכחים העדים ואמר סטראי וע"ל סי' כ"ח ס"ק ט') ולא אתא אלא לאפוקי כשטוען המלוה להד"ם דאינו נאמן דנהי דה"ל כהאמינו כבי תרי ופסל כל העדים שיעידו על פרעון זה מ"מ הלא יוכל הלוה לפרעו בב"ד ויתבענו אח"כ ויאמר לו תן לי המעות שלקחת ממני ואם יכפור הרי יביא עדים דנהי דעל הפרעון לא יהיו העדים נאמנים מ"מ ודאי יהיו נאמנים שקבל המעות ממנו דאינו בשביל שפסל כל העדים לפרעון זה יהיו כל העולם נפסלים לו לכל הענינים הלא לא פסלם אלא לגבי האי פרעון ומה שיב המלוה על זה אם יודה לדברי העדים ויאמר קבלתי בע"כ יחזור ויפסלם לו ואם יכפור הרי העדים לפנינו ואמרו שקבל ממנו מעות ודאי דמפלגינן דבורייסו (וכדאמרי' לעיל סי' ל"ד סכ"ו ובכמה דוכתי וכה"ג אמרי' בהכותב דף פ"ח ע"א אי פקח הוא יהיב לה כתובתה באפי שהרי קמא ובתרא ומוקי' להנהו זוזי קמאי בהלוא' ופירש"י שם שיאמר לה הרי הן מלוה אצלך שהרי נפרעת כתובתך שנית כו' ע"ש בדברי הפוסקי' והטור בא"ע סי' ל"ו סי"ג ע"ש וע"ל סי' ע"א סעיף ה' ס"ק י"ג) וא"כ בעל כרחך יחזור ויפסלם לו (") ואם כן הפוכי מטרת' למה לן אלא ודאי כשטוען המלוה להד"ם פטור אלו' (") אבל כשטוען סטראי נאמן דאע"פ שיאמרו העדים שקבלם בפירוש על חוב זה שהתנה עליו יכול הוא לומר קבלתי על חוב אחר ואלו העדים שאומרי' שקבלתי על חוב זה עידי שקר הם שהרי פסל כל העדים שיעידו על פרעון זה חוץ מפ' ופ' שהתנה ונטענת סטראי בעצמה מעליותא היא אע"ג דלית ליה מנו דלהד"ם דכיון דה"ל כאלו היאמני' להכחיש העדים שיעידו על שאי פרעון הרי הוא מכחיש ואומר סטראי וע"ז האמינו מתחלה וכמ"ש לעיל סי' כ"ח ס"ק ט' ע"ש ואפי' בנאמנות נופיה שהאמינו כבי תרי כל אימת דאמר לא נפרעתי הדבר ברור דכשטוען המלו' להד"ם אינו נאמן נגד ב' עדים שהרי בע"כ יחזור ויפסלם לו אחר שיפרעם כי יתבענו ויאמר לו תן לי מה שנתתי לך מעות והרי כאן עדים דנהי דעדים אינן נאמנים על הפרעון משום שהאמינו כבי תרי כל אימת דאמר לא פרענא מ"מ נאמנים על הקבלה

הגר"א

פרעתיה באפי שהרי כו' א"ל כיון דקא מודית כו' דוקא משום דמודה אבל גי' שלנו בין דיליה לדיליה ועתוס' שם ד"ה אזל כו' וי"ל כו' כדלקמן ר"ל שם ת"כ א' מהימנת לי כו' ומיהו כו' ובר"ש ורש"ן ורמב"ם שתקר ופסקים לגי' שלנו (ע"כ): (ע"כ): [יז] אם באו. רמב"ם ותוס' שם אזיל כו' וכמ"ש שם דלא לדחייה אבל בכפ"ג מה דיתמי שייך: [כ] מיהו. כפרש"י

ביאור

[יז] וכן אם. שם הכוא דא"ל כי' דתני הלכתא וכמ"ש בס"ד: [יח] (ליקוט) א"ל כו'. ושיטה אחרת לרי"ף שגורס שם ור"פ תשמיה דרבא כו' והלכו למ"ה אינו נאמן ובהכוא עובדא פרעין לי באפי רשוכן ושמעון מפרש כפרש"י שהעדים הן לפניהו והוא מכחישן והוא מוכרח לפי שיטתו דאי ליתנהו הא בלא"ה א"ל כן ועוד הוכיח ממש"ם הכוא כו' דתנו הלכתא וגרים אזיל

באר

אבל לאחר הפרעון יכול להסכימו היסת כדמוכח בסי' ע"א ס"ה דכ"ם הוא מהתם ע"ש עכ"ל הש"ך וכ' הסמ"ע והא דלא מהימן במנו דאי בעי אמר פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למ"ה אז מנו דהיה פטור

משה"כ חידושים

ופ'. כתב הש"ך דוקא כשמזכירם בשם אבל אם אמר שתם פרעתיך בפני עדים א"כ: (י) נאמן. והש"ך כתב דהמוחזק יש לומר קים לי כהרי"ף דס"ל דא"ל אבל מיורשים אינו גובה לכ"ע וע"כ סי' ע"א)(ואם יש ע"א שפרע חייב שבועה אפי' הלו' מי

נתיבות

כעות

אל תפרעני אלא בעדים אפי' מיתם הלו' ואמר איני רוצי' לקבל תנאי זה אין מחאתו כלום לפי שהוצרך להביאו לפני ב"ד. וכפ"ך כתב וגם על זה יש לדקדק, דהיאך יכול זה להכריחו לקבל תנאו בפ"ב והניח בע"ב ואפשר דכיון דאם שאל המלו' לפני ב"ד לכתוב הפסק כותבין ונותנין לו בב"ב דלוה ואו לא מצי טענין פרעתי כמבואר בטור וש"ע סי' ע"ס דפס"ד אמר שנכתב לא מצי טענין פרעתי אלא כ"ז שלא שאל

כסף הקדשים

שטרא על הלוה ולשודיע ללוה שישלם לפני העדים לא עדים סתם ולתבוע השטר כפשלם היטב:

הגהות אמרי ברוך

(ש"ך סקט"ז) וא"כ הפוכי מטרתא ל"ל אלא ודאי כו' כ"כ לפי המבואר לעיל בסי' ל"ג סעיף י"ב בהגהת רמ"א אם נפסק הדין כו' יע"ש בש"ך סק"ע ול"ל גם הכא אף לשיטת הסוברים לאחר פרעון יכול לתובעו ע"פ אותן העדים דהוי כמעתד פרעון הראשון בהלוואה מ"מ ז"א אלא היכא שהלו' אינו מכיר כלל לאותן עדים קודם הפרעון ומ"ד שמכחיש לו המלוה פרעון משלם לו בעדים אז בב"ד ואחר כך תבעו על פי העדים במעמד פרעון הראשון להיות בהלוא' ועכ"ז ביאר דברי הגמ' אי פקח הוא אבל אם כבר העידו העדים קודם הפרעון אלא מתקבל עדותו מתמת התנאי שהוי' הוי כאלו פוסלן אלוה בהגיע שלא יהיו נאמנים תו לא מקבלין עדותן אף אחר הפרעון ואמרינן דעבידו לאחזיקו דברינן הראשונים וע"כ לא שייך הפיכת מטרתא בכה"ג. וגם כיונת המ"מ חדא דמכ"ל לומר שבכל התנאי אל תפרעני אלא בפני פו"פ הוא פוסל העדים וכשם דאמרינן בכל דוכתא דיד בעל השטר אל התחתונה וה"ה בתנאי השטר אז בע"פ כ"כ נימא הכא דלמא לא אלא יהי' ביד הלו' לומר פרעתי בפני עדים והלכו לכם אז מתו וכמו שמפרש"ם כן לדעת ר"ת והרמב"ם ליישא דגמרא דכי היכא לדמייהו. ומעשה זה עשה הר"ן לדעת ר"ת והרמב"ם ולא כאשר"י ופייעתו ולסברת האלפסי דאמרינן דמסתמא נתכוון המלו' בתנאי זה שיהיו העדים פסולים מה"ה לא כאמר דמסתמא פוסלינהו אף על נתיבת המעות לידו דבאפס פסול זה לא יאמן דבריו נגד העדים אם יסקרו להעיד שקיבל מעות ובאמת לא קיבל ובכ"ג יצטרך להודות ולהלוות את עצמו בשעת שקר לומר קבלתי וסטרא הוא והוא יודע בעצמו שלא קיבל מעות מהלוה ולא הי' לו חוב אחר עליו ויעוין במלחמו' שהוצרך להתליות טעם למה לא נאמר שבכלל התנאי הי' גם לפסול עדיסטיעדו: (שם) (") אבל כשטוען להד"ם ובאו עדים שפרעו בפניהם כו'. כ"כ המעיין היטב בחדושי הר"י במנ"ש ירא"ה מבואר מדבריו שאף אם העדים מעידים אחר הפרעון דהמלו' אומר דלית בי' מהנך זוזי נאמן הרי דלא מצריך שיטענו המלו' סטרא

יומא

הגר"א

היטב

המשפט

משה"א ביאורים

החושן

המלו' לכתוב אין כותבין זלא אמרי' שמא לכתיב' עומד כמו בקנין וכמ"ש מוהר"ר יסף' מטרא' וסוכא בש"ך סי' ע"ס ס"ק וא"כ כיון דבב"ד מצי המלו' לעשותו מלוה בשטר ע"י פס"ד ומו לא יוכל הלו' לטענו פרעתי בלא בעדים מש"ה יכול ב"כ להטיל עליו התנאים בע"כ דלוה שלא יפרע אלא בעדים כמו אם הי' שואל לכתוב דהא מלו' בשטר בע"כ ומיהו דוקא שהי' הפכיפס בב"ד ונתחייב בב"ד דאז מצי לעשותו מלוה

לא פרעו בינו לבינו: יד והעידו שפרעו וכו' והטעם דאמרינן דלא ייחד עדים כדי לפסול עדים אחרים אלא כדי שלא יסקר הלוה לומר פרעתיך בפני האנשי' שידע שהלכו למדינת הים או כבר מתו: טו שעל חוב אחר קבלם ע"ל

אחרים יד (יז) והעידו (יח) שפרעו בפניהם (יח) (יב) [יא] פטור (יט) [כ] (מיהו המלוה יוכל לומר טו (יג) שעל חוב אחר קבלם אע"פ שפרעו בעדים הואיל ולא פרעו בפני פלוני ופלוני שאמר (מרדכי

פ' הדיינים) (כ) [כא] ם ואם מתו או הלכו למדינת הים ד) אינו נאמן

לפי שהוקשה לו כו' לפענ"ד ליתא דלא ארכב' אתרי ריכסי ולא הוקם' לו להראב"ד היאך נפסול אנחנו עדים כו' ופשוט לו דכיון דא"ל אל תפרעני אלא בפני פ' ופ' ממילא נפסלו שאר עדים וה"ל כהאמינו לגבי כל עולם חוץ מאותם פ' ופ' רק דהוצרך לומר דעוצם שטרחי מטעמא דפריעת דאל"כ פשיטא דהעדים נאמנים לומר שקבל בפניהם כך וכך מעות דנהי דנפסלו להעיד על הפרעון מ"מ כשרים על הקבלה דה"ל מילתא אחריתי ומ"ש ה' המגיד עוד כתב והתימה כו' עד והוא תמה בחמת עכ"ל ולא מילתא היא כלל דעיקר כוונת הראב"ד לומר דמ"ש הרמב"ם על הרי"ף דכשאמר אל תפרעני אלא בפני פ' ופ' וא"ל פרעתיך בפני עדים אחרים אינו נאמן שזהו טעות גדולה והדין האמת שאם באו עדים שפרעו בפניהם נפטר ואין כאן מקום חשש כו' ועוד כתב הרמב"ם אא"כ אבל אם באו והעידו שפרעו אין כאן בית מיחוש כו' עכ"ל ועל זה קאמר הראב"ד דמה שמתמה וסובר שהוא טעות גדול דכיון שאומרים העדים שבפניהם פרעו אין כאן בית מיחוש ותמה תמיה זו על מה שאמרו בש"ס מהימני' עלי כבי תרי דסיאך יפרענו פעם אחר פעם והלא העידו' מעידים שפרעו בפניהם ואין כאן בית מיחוש. אלא ודאי כיון דפסלינהו מלי למימר שטרחי בינהו וכמ"ש וא"כ ה"ה הכא כיון שכבר הקדימו הרי"ף והראב"ד דה"ל כפסל כל העדים חוץ מאלו ה"ל כהאמינו כבי תרי וכן מדמי להו הרי"ף להדיא לחדדי ע"ם וא"כ בע"כ בהימני' כבי תרי אם יש לו שטר יקרענו ואם אין לו שטר יכתוב שובר וא"כ ה"ה הכא וזה תקנתו לכל ענין ודקדק הראב"ד בלאות לשונו וכתב וזה תקנתו לכל ענין ולא כתב וזה תקנתו גם בזה כדי לכלול ולתרץ ג"כ מה שהק' הרמב"ם בא"ל אל תפרעני אלא בעדי' ואומר שפרעו בפני עדי' ומתו או הלכו למ"ה דאינו נאמן וכי מה הי' לו לעשות וכי יש לו לאסור את העדי' בבית הסוהר כל ימיה' שלא ילכו ועוד אם מתו מה יעשה' נמל' זה פורע פעם א"פ כו' דשפיר יוכל לעשו' שיכתוב שובר לכך כ' וזה תקנתו לכל ענין. ובזה נדח' ג"כ מ"ש ה' המגיד והוא תמה בחמת ואחרי שבררתי בש"ד שאין בסתיר' ה' המגיד כלום בדברי הראב"ד נראה עיקר בש"ם כהרי"ף והראב"ד ופייעת' חדא דליכא דאזל ופרעי' כו' וכן באפי שהדי אמר לי' באפי שהדי פרע לי' כו' בש"ם משמע כהרי"ף וכדאיתא בהר"ן גם לא הוזכר בש"ם כלל שהלכו העדים למ"ה ושטען שימתינו לו עד שיבואו העדים והעיקר חסר מן הספר ועוד כיון דהוכחתי בש"ק י"ד דאירסת אינו נאמן עיקר מ"מ הכא כהרי"ף דאל"כ למה ליה לרבא למימר להכי קא"ל באפי דאבון ושמעון ומ"ש הר"ן משום דאי לאו הכי יהבינן ליה זימנא הוא דוחק ונם קשה דהא מלינהו דאבוי דקאמר באפי תרי פרע לי' משמע דפטור לגמרי ומה דקאמר בש"ם כי היכא דלא לדמיה ל"ק לדעת הרי"ף כדאיתא בה"ר ואע"פ שאין אני כדאי להכריע בין ההרים הגדולים ובפרע שהבעל העיטור דף ס"ו ע"ב והשמ"ג והראב"ן פי' מ"ג ושאר פוסקים נמי ס"ל כהרמב"ם והרא"ש והתו' והר"ן וה' המגיד מ"מ נלפענ"ד אי אפשר מלי למימר קים לי כהרי"ף ורש"י וכר"י הלוי והראב"ד והרז"ה והרמב"ן והנ"א ואולי גם המאבר אי הוה ידע דהרז"ה והרמב"ן והנ"א מסכימים לדברי הרי"ף ושייעתו לא הוה פסק בפשיטות כדברי הרמב"ם והיה מביא נ"כ סברתם כאן בש"ע שהרי לא הביאם בשפרו ב"י כלל. וגם אילו הרגיש שאין בסתירת ה' המגיד כלום אי' מודה מקלת לדברי הראב"ד ואנחנו אחרי שזכינו ת"ל לברר דברי הראב"ד וזכינו לראות כמה אשלי דברבי דמסייע ליה פשיטא דמלי אמר התופס קים לי כוותיהו מיהו היינו דוקא כשטוען המלו' שטרחי אבל כשטוען להד"ם ובאו עדים שפרעו בפניהם פטור לכ"ע וכמ"ש ועמ"ש לק' סי' ע"א ס"ק י"ג. ונראה דאם אותו פ' ופ' הלכו למ"ה וזה מביא עדים שפרעו בפני הן נאמן אף להרי"ף ושייעתו דנהי דפסלינהו לכ"ע לבר מהנך שהדי היינו כל כמה דלא מקיים לתנאו אבל כי משהדי שהדי אחריני דפרעיה קמי פ' ופ' הרי קיים תנאו והרי מתו או הלכו למ"ה וכ"כ הרמב"ן בש' המלחמות. ונראה דאפילו הבעל המאור דס"ל דאף לענין הודאה אין העדים האחרים נאמני' היינו כשהודה בשתא לפניהם שפרעו ומשום דהודאה ופרעון חדא מלתא היא ונמלא דמ"מ לא קיים תנאו אבל כשמעידים שפרעו לפני פ' ופ' הרי קיים תנאו ולפ"ז כשמעידים שבפניה' הודה שפרעו בפני פ' ופ' לכ"ע נאמנים אך בבעה"ת סוף שער כ"ה משמע להדיא דכשמעידים שהלוה קיים תנאו שהם באו שפרעו בפני פ' ופ'. כמו שהתרוכו כו' דינו שוה להודה בפניהם שנפרע שתם כו' ובמחלוקת דהבעל המאור והרמב"ן היא שנוי' ע"ש. וגם ר' יהושע נתיב ג' ח"ג אחר שכתב מחלוקת הרי"ף והרמב"ם כתב וז"ל והרא"ם תפס עיקר דנאמן ואם הביא עדים שפרעו בפני פו"פ אינו נאמן דלגמרי פסלן לכל ענינו פרעון חוב זה כ"כ הר"י הלוי עכ"ל ול"ע גם דברי רבי יהושע בלא"ה ל"ע שהרי לדעת הרא"ם פשיטא דנאמנים ול"ל דמ"ם ואם הביא עדים כו' מילתא באפיה נפשיה היא והיינו דמסייע כ"כ הר"י הלוי והר"י הלוי ס"ל להדיא כשטת הרי"ף ולא כהרמב"ם והרא"ם. ואחע"ג דנבי נאמנות כבי תרי כתב שם מיד אח"כ בשם הר"י הלוי דבהודאה נאמנים ל"ל דהודאה עדיף מראו שפרעו לפני פ' ופ' וכך משמע לכאורה בס' המלחמות להרמב"ן דהודאה עדיף טפי ע"ש ומיהו לענין דינא נראה עיקר כהרמב"ן בהא דבהודאה בפני שנים שפרעו שתם נאמנים ולא מלי למימר בכה"ג קים לי כבעל המאור כיון דבלא"ה רבו המחלוקי' על שיטת הרי"ף וכ"ש בהודה (שפרעו) בפני פ' ופ' או שראו שפרעו בפני פ' ופלוני. ובדולה מזו פסק המאבר לקמן סי' ע"א ס"ג דאפילו בנאמנות כבי תרי נאמנים על ההודאה כ"ש כאן ואף שכתבתי שם שדבריו לל"ע היינו בנאמנות כבי תרי וכמו שמחלק הרמב"ן להדיא והביאוהו הפוסקים וכמ"ש לקמן ס"ק ד' ע"ש כן נלפע"ד: (יז) והעידו שפרעו בפניהם כו' הטעם (של סברא זו) דאמרי' דלא ייחד עדים כדי לפסול עדים אחרי' אלא כדי שלא יסקר לוה לומר פרעתיך בפני האנשים שידע שהלכו למ"ה או כבר מתו עכ"ל שמ"ע וכן הוא בהרא"ם והר"ן ושאר פוסקי': (יח) פטור כו'. ז"ל הטלמי גבורים דף שכ"ג ע"א שלא שזכיר פלוני ופלוני שיהיו נאמני' הם משאר האנשים שמה נשתנו הם מעידים כשאר אנשים דלא אמרי' אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני שיהיו נאמני' הם מעידים כו' ופשוט לו דכיון דא"ל אל תפרעני אלא בפני פ' ופ' ממילא נפסלו שאר עדים וה"ל כהאמינו לגבי כל עולם חוץ מאותם פ' ופ' רק דהוצרך לומר דעוצם שטרחי מטעמא דפריעת דאל"כ מקום חשש כו' ועוד כתב הרמב"ם אא"כ אבל אם באו והעידו שפרעו אין כאן בית מיחוש כו' עכ"ל ועל זה קאמר הראב"ד דמה שמתמה וסובר שהוא טעות גדול דכיון שאומרים העדים שבפניהם פרעו אין כאן בית מיחוש ותמה תמיה זו על מה שאמרו בש"ם מהימני' עלי כבי תרי דסיאך יפרענו פעם אחר פעם והלא העידו' מעידים שפרעו בפניהם ואין כאן בית מיחוש. אלא ודאי כיון דפסלינהו מלי למימר שטרחי בינהו וכמ"ש וא"כ בע"כ בהימני' כבי תרי אם יש לו שטר יקרענו ואם אין לו שטר יכתוב שובר וא"כ ה"ה הכא וזה תקנתו לכל ענין ודקדק הראב"ד בלאות לשונו וכתב וזה תקנתו לכל ענין ולא כתב וזה תקנתו גם בזה כדי לכלול ולתרץ ג"כ מה שהק' הרמב"ם בא"ל אל תפרעני אלא בעדי' ואומר שפרעו בפני עדי' ומתו או הלכו למ"ה דאינו נאמן וכי מה הי' לו לעשות וכי יש לו לאסור את העדי' בבית הסוהר כל ימיה' שלא ילכו ועוד אם מתו מה יעשה' נמל' זה פורע פעם א"פ כו' דשפיר יוכל לעשו' שיכתוב שובר לכך כ' וזה תקנתו לכל ענין. ובזה נדח' ג"כ מ"ש ה' המגיד והוא תמה בחמת ואחרי שבררתי בש"ד שאין בסתיר' ה' המגיד כלום בדברי הראב"ד נראה עיקר בש"ם כהרי"ף והראב"ד ופייעת' חדא דליכא דאזל ופרעי' כו' וכן באפי שהדי אמר לי' באפי שהדי פרע לי' כו' בש"ם משמע כהרי"ף וכדאיתא בהר"ן גם לא הוזכר בש"ם כלל שהלכו העדים למ"ה ושטען שימתינו לו עד שיבואו העדים והעיקר חסר מן הספר ועוד כיון דהוכחתי בש"ק י"ד דאירסת אינו נאמן עיקר מ"כ הכא כהרי"ף אלא דלא אמר לי' באפי דאבון ושמעון ומ"ש הר"ן משום דאי לאו הכי יהבינן ליה זימנא הוא דוחק ונם קשה דהא מלינהו דאבוי דקאמר באפי תרי פרע לי' משמע דפטור לגמרי ומה דקאמר בש"ם כי היכא דלא לדמיה ל"ק לדעת הרי"ף כדאיתא בה"ר ואע"פ שאין אני כדאי להכריע בין ההרים הגדולים ובפרע שהבעל העיטור דף ס"ו ע"ב והשמ"ג והראב"ן פי' מ"ג ושאר פוסקים נמי ס"ל כהרמב"ם והרא"ם והתו' והר"ן וה' המגיד מ"מ נלפע"ד אי אפשר מלי למימר קים לי כהרי"ף ורש"י וכר"י הלוי והראב"ד והרז"ה והרמב"ן והנ"א ואולי גם המאבר אי הוה ידע דהרז"ה והרמב"ן והנ"א מסכימים לדברי הרי"ף ושייעתו לא הוה פסק בפשיטות כדברי הרמב"ם והיה מביא נ"כ סברתם כאן בש"ע שהרי לא הביאם בשפרו ב"י כלל. וגם אילו הרגיש שאין בסתירת ה' המגיד כלום אי' מודה מקלת לדברי הראב"ד ואנחנו אחרי שזכינו ת"ל לברר דברי הראב"ד וזכינו לראות כמה אשלי דברבי דמסייע ליה פשיטא דמלי אמר התופס קים לי כוותיהו מיהו היינו דוקא כשטוען המלו' שטרחי אבל כשטוען להד"ם ובאו עדים שפרעו בפניהם פטור לכ"ע וכמ"ש ועמ"ש לק' סי' ע"א ס"ק י"ג. ונראה דאם אותו פ' ופ' הלכו למ"ה וזה מביא עדים שפרעו בפני הן נאמן אף להרי"ף ושייעתו דנהי דפסלינהו לכ"ע לבר מהנך שהדי היינו כל כמה דלא מקיים לתנאו אבל כי משהדי שהדי אחריני דפרעיה קמי פ' ופ' הרי קיים תנאו והרי מתו או הלכו למ"ה וכ"כ הרמב"ן בש' המלחמות. ונראה דאפילו הבעל המאור דס"ל דאף לענין הודאה אין העדים האחרים נאמני' היינו כשהודה בשתא לפניהם שפרעו ומשום דהודאה ופרעון חדא מלתא היא ונמלא דמ"מ לא קיים תנאו אבל כשמעידים שפרעו לפני פ' ופ' הרי קיים תנאו ולפ"ז כשמעידים שבפניה' הודה שפרעו בפני פ' ופ' לכ"ע נאמנים אך בבעה"ת סוף שער כ"ה משמע להדיא דכשמעידים שהלוה קיים תנאו שהם באו שפרעו בפני פ' ופ'. כמו שהתרוכו כו' דינו שוה להודה בפניהם שנפרע שתם כו' ובמחלוקת דהבעל המאור והרמב"ן היא שנוי' ע"ש. וגם ר' יהושע נתיב ג' ח"ג אחר שכתב מחלוקת הרי"ף והרמב"ם כתב וז"ל והרא"ם תפס עיקר דנאמן ואם הביא עדים שפרעו בפני פו"פ אינו נאמן דלגמרי פסלן לכל ענינו פרעון חוב זה כ"כ הר"י הלוי עכ"ל ול"ע גם דברי רבי יהושע בלא"ה ל"ע שהרי לדעת הרא"ם פשיטא דנאמנים ול"ל דמ"ם ואם הביא עדים כו' מילתא באפיה נפשיה היא והיינו דמסייע כ"כ הר"י הלוי והר"י הלוי ס"ל להדיא כשטת הרי"ף ולא כהרמב"ם והרא"ם. ואחע"ג דנבי נאמנות כבי תרי כתב שם מיד אח"כ בשם הר"י הלוי דבהודאה נאמנים ל"ל דהודאה עדיף מראו שפרעו לפני פ' ופ' וכך משמע לכאורה בס' המלחמות להרמב"ן דהודאה עדיף טפי ע"ש ומיהו לענין דינא נראה עיקר כהרמב"ן בהא דבהודאה בפני שנים שפרעו שתם נאמנים ולא מלי למימר בכה"ג קים לי כבעל המאור כיון דבלא"ה רבו המחלוקי' על שיטת הרי"ף וכ"ש בהודה (שפרעו) בפני פ' ופ' או שראו שפרעו בפני פ' ופלוני. ובדולה מזו פסק המאבר לקמן סי' ע"א ס"ג דאפילו בנאמנות כבי תרי נאמנים על ההודאה כ"ש כאן ואף שכתבתי שם שדבריו לל"ע היינו בנאמנות כבי תרי וכמו שמחלק הרמב"ן להדיא והביאוהו הפוסקים וכמ"ש לקמן ס"ק ד' ע"ש כן נלפע"ד: (יז) והעידו שפרעו בפניהם כו' הטעם (של סברא זו) דאמרי' דלא ייחד עדים כדי לפסול עדים אחרי' אלא כדי שלא יסקר לוה לומר פרעתיך בפני האנשים שידע שהלכו למ"ה או כבר מתו עכ"ל שמ"ע וכן הוא בהרא"ם והר"ן ושאר פוסקי': (יח) פטור כו'. ז"ל הטלמי גבורים דף שכ"ג ע"א שלא שזכיר פלוני ופלוני שיהיו נאמני' הם משאר האנשים שמה נשתנו הם מעידים כשאר אנשים דלא אמרי' אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני שיהיו נאמני' הם מעידים כו' ופשוט לו דכיון דא"ל אל תפרעני אלא בפני פ' ופ' ממילא נפסלו שאר עדים וה"ל כהאמינו לגבי כל עולם חוץ מאותם פ' ופ' רק דהוצרך לומר דעוצם שטרחי מטעמא דפריעת דאל"כ מקום חשש כו' ועוד כתב הרמב"ם אא"כ אבל אם באו והעידו שפרעו אין כאן בית מיחוש כו' עכ"ל ועל זה קאמר הראב"ד דמה שמתמה וסובר שהוא טעות גדול דכיון שאומרים העדים שבפניהם פרעו אין כאן בית מיחוש ותמה תמיה זו על מה שאמרו בש"ם מהימני' עלי כבי תרי דסיאך יפרענו פעם אחר פעם והלא העידו' מעידים שפרעו בפניהם ואין כאן בית מיחוש. אלא ודאי כיון דפסלינהו מלי למימר שטרחי בינהו וכמ"ש וא"כ בע"כ בהימני' כבי תרי אם יש לו שטר יקרענו ואם אין לו שטר יכתוב שובר וא"כ ה"ה הכא וזה תקנתו לכל ענין ודקדק הראב"ד בלאות לשונו וכתב וזה תקנתו לכל ענין ולא כתב וזה תקנתו גם בזה כדי לכלול ולתרץ ג"כ מה שהק' הרמב"ם בא"ל אל תפרעני אלא בעדי' ואומר שפרעו בפני עדי' ומתו או הלכו למ"ה דאינו נאמן וכי מה הי' לו לעשות וכי יש לו לאסור את העדי' בבית הסוהר כל ימיה' שלא ילכו ועוד אם מתו מה יעשה' נמל' זה פורע פעם א"פ כו' דשפיר יוכל לעשו' שיכתוב שובר לכך כ' וזה תקנתו לכל ענין. ובזה נדח' ג"כ מ"ש ה' המגיד והוא תמה בחמת ואחרי שבררתי בש"ד שאין בסתיר' ה' המגיד כלום בדברי הראב"ד נראה עיקר בש"ם כהרי"ף והראב"ד ופייעת' חדא דליכא דאזל ופרעי' כו' וכן באפי שהדי אמר לי' באפי שהדי פרע לי' כו' בש"ם משמע כהרי"ף וכדאיתא בהר"ן גם לא הוזכר בש"ם כלל שהלכו העדים למ"ה ושטען שימתינו לו עד שיבואו העדים והעיקר חסר מן הספר ועוד כיון דהוכחתי בש"ק י"ד דאירסת אינו נאמן עיקר מ"כ הכא כהרי"ף אלא דלא

כן בפני ב"ד אינו נאמן: (כא) לא אפרעך עד שיבא פלוני ופלוני כו' כדי שלא יוכל המלוה לומר על חוב אחר קבלתים וכו"ל עכ"ל סמ"ע וכן כתב הע"ם והב"ח והוא דמוק דהא הטור והמחבר לא הזכירו כלום מסטרא ועוד דא"כ ל"ל ב"ד יפרענו בעדים ויאמר שפרעו על חוב זה שייחד לו בפני עדים דמהני אפי' בנאמנות כבי תרי לקמן סי' ע"א סעיף ג' לדעת הטור והמחבר כ"ם כאן ואפי' הרמב"ן דפליג התם מודה כאן כדאיתא להדיא בטור שם ובס' המלחמות להרמב"ן והר"ן פ' שבועות הדיינים ובנפה"ת סוף בער כ"ו ע"ם אלא נראה דהוסם שמא ימותו או ילכו למ"ה אלו האחרים ובסיאומר אח"כ שפרעו לפניה' ומתו או הלכו יתחייב לחזור ולפרעו (") וכדלעיל ואינן יכולין ליתן לו כתוב שפרעו לפניהם אלא בדרות המלוה דמפיהם ולא מפי כתבם כדלעיל סי' כ"ח סי"ב אלא ב"ד לכך דקדק הטור וכתב אלא פורעו בב"ד וכותבין לו כו' דב"ד כותבין בע"כ ומלתא פסיקתא נקט א"כ נקט ב"ד דקביעי: (כב) והמלוה אומר בתורת פקדון קבלתים. כלומר דעתי סי' לכך אבל אם אמר בשעה שקיבל המעות בהדיא שלשם פקדון מקבל' ונאמנו לא הוי פרעון וכן כתב הסמ"ע והב"ח וכ"כ בבדק הבית וכתב שדברי הטור אינם מדוקדקים שכתב שאומר שקבלו בתורת פקדון דמשמע שהוא אומר שהוא מוסכ' ביניהם' וזה אינו כו' וכמבואר בדברי רש"י עכ"ל ולפע"ד נם דעת הטור כן ודבריו מדוקדקי' שהרי כתב ופרעו לו בינו לבינו והוא מודה לו רק שאומר שקבל כו' משמע שמודה לו שפרעו רק שאומר שקבלו בדעתו בתורת פקדון כו' וכן מבואר בב"ח בטוגת הטור ע"ש: (כג) וכתבו לו ב"ד שטר אחר לעיל סי' מ"א ע"ש: (כד) דינו כמלוה בשטר. ונוגה מהלקוחות: (כה) וכתבו לו מעשה ב"ד כו' אינו נאמן כו' אפילו למ"ד לעיל סי' ל"ט דבפסק דין נאמן לומר פרעתי כ"כ הטור ובב"י לא כתב על דין זה דבר רק כתב שהוא אפי' מ"ח ע"ש: (כד) דינו כמלוה בשטר. ונוגה מהלקוחות: (כה) וכתבו לו מעשה ב"ד כו' אינו נאמן כו' אפילו למ"ד לעיל סי' ל"ט דבפסק דין נאמן לומר פרעתי כ"כ הטור ובב"י לא כתב על דין זה דבר רק כתב שהוא אפי' מ"ח ע"ש: (כו) מי שמכר לו'. עד ונס

לו דמים בעד הסדה רק שקנאו בחוזק וק"ל ועפ"ר: כא שלא ניתן לכתוב. ע"ם ברסב"ח דקאי אשטר מכירה שנעשה ע"ת ויש במעות שנתן משום איסור ריבית(וכמ"ש לקמן סי' ר"ז וביו"ד סי' קס"ח)דהמכירה בטלה אחין לו דין שטר: עא א הרי זה נוטל בלא שבועה. אפי' בנאמנות שתם מיירי שלא כתב לו שיהא נאמן בלא שבועה וכמ"ש בפרים' ובמלוה בשטר טעמו פשוט דאם צריך שבועה למאי היתני' דהא בלא נאמנות נמי נשבע על שטרו ונוטל כמ"ש הטור והמחבר בר"ס פ"ב אבל במלוה ע"פ ק"ק למה יטול בלא שבועה דהא אם לא היתנוהו ה"ל הלוה נשבע היסת ונפטר ונאמר דלא היתניה למלוה אלא כדי שיטול בשבועה וכמ"ש הטור והמחבר בסמוך בסכ"ח במלו' שהאמין ללוה כו' דאינו נפטר אלא בשבועה ועיין דריסה שם כתבתי דשאני הכא דהמלוה עשה טובה עם הלוה להלוות לו מעות ולא דלה להאמינו בלא נאמנות אבן שהרי דכוונתו היה שיהא נאמן אפי' בלא שבועה דלמה לו לגרה הזאת ליתן מעותיו לידו ולהכניס נפשו בשבועה ואף אם יהיה הפסק לטובת המלוה לא אלקו בין נאמנות לנאמנות ואמרי' דמאן דמקבל עליו נאמנות שתם אדעתא דנאמנות דהלואה קבלוהו משא"כ בשהאמין המלוה ללוה דשם אפי' כתוב בו נאמנות בשטר אמרינן כיון דהוא נגד הסברא דיאמין המלוה ללוה יד בעל השטר על התחתונה ועמ"ש עוד מזה: ב וע"ל סי' ס"ט ס"ב ובס"ק י"ג ועיין בפרים' שכתבתי בסי' זה דאפי' בה"ע דפלינ בטור בסי' ס"ט ובר"ם מ"ן מודה הכא בהאמינו ע"פ כי דוקא בים עליו שטר אז כתיבת יד שים בו נאמנות אלא שאינו מקויים קאמר בעל העיטור דאינו נאמן לומר פרוע דא"כ לא היה להניח שטר כזה בידו דלמא ימצא עדים לקיימו משא"כ בע"פ ע"ש: ג אבל אם הבי' עדים שפרעו כו'. כ"כ הטור ומשמע מזה דוקא שני עדי' אבל ע"א שאומר שפרעו לא מהני נגד נאמנות שתם וכדעת הרא"ש ולא כהראב"ד עד"ר זעיין בתשובתי לח"מ סי' ח' שם כתבתי דל"ת דברי הרא"ש שכ' בפסקיו וכפ' הכותב ד' קל"ט פ"ג ובדף קמ"א סע"ב דנאמנות שתם מהני נגד עד א' כנ"ל ובתשובת הרא"ש כלל ס"ח סי' י"ז מסיק וכתב השטר שהיה בו נאמנות שתם דהמלוה צריך ליגבע נגד עד א' ובלה"ל קשה מ"ש בתשובה דאין אדם מורים שבועה דעד א' לבניו ובפסקיו ובטור לא פסקו כן והארכתי בזה ל' בסי' ק"ח נס בס"ם פ"ד ע"ש: ד אע"פ שהביא עדים שפרעו כו'.

עד"ר

ניתן ליכתב כו'. עמ"ש בזה לקמן סי' ק"ו: (כח) וה"ה לכל שטר כו'. עיין בתשובת רשב"א שבב"י ובע"ם מבואר הדמיון (עיין בתשובת מהרשד"ם ס"ם רמ"ט):

עא (א) הרי זה נוטל בלא שבועה. אפי' בנאמנות שתם מיירי שלא כתב לו שיהא נאמן בלא שבועה וכמ"ש בפרים' ובמלוה בשטר טעמו פשוט דאם צריך שבועה למאי היתני' דהא בלא נאמנות נמי נשבע על שטרו ונוטל כמ"ש הטור והמחבר בר"ס פ"ב אבל במלוה ע"פ ק"ק למה יטול בלא שבועה דהא אם לא היתנוהו ה"ל הלוה נשבע היסת ונפטר ונאמר דלא היתניה למלוה אלא כדי שיטול בשבועה וכמ"ש הטור והמחבר בסמוך בסכ"ח במלו' שהאמין ללוה כו' דאינו נפטר אלא בשבועה ועיין דריסה שם כתבתי דשאני הכא דהמלוה עשה טובה עם הלוה להלוות לו מעות ולא דלה להאמינו בלא נאמנות אבן שהרי דכוונתו היה שיהא נאמן אפי' בלא שבועה דלמה לו לגרה הזאת ליתן מעותיו לידו ולהכניס נפשו בשבועה ואף אם יהיה הפסק לטובת המלוה לא אלקו בין נאמנות לנאמנות ואמרי' דמאן דמקבל עליו נאמנות שתם אדעתא דנאמנות דהלואה קבלוהו משא"כ בשהאמין המלוה ללוה דשם אפי' כתוב בו נאמנות בשטר אמרינן כיון דהוא נגד הסברא דיאמין המלוה ללוה יד בעל השטר על התחתונה ועמ"ש עוד מזה: ב וע"ל סי' ס"ט ס"ב ובס"ק י"ג ועיין בפרים' שכתבתי בסי' זה דאפי' בה"ע דפלינ בטור בסי' ס"ט ובר"ם מ"ן מודה הכא בהאמינו ע"פ כי דוקא בים עליו שטר אז כתיבת יד שים בו נאמנות אלא שאינו מקויים קאמר בעל העיטור דאינו נאמן לומר פרוע דא"כ לא היה להניח שטר כזה בידו דלמא ימצא עדים לקיימו משא"כ בע"פ ע"ש: ג אבל אם הבי' עדים שפרעו הרי זה נוטל אבל בעד אחד נוטל ומיהו בשבועה. עוד כתב בסמ"ע דמדכתב המחבר ואם התנה עליו שיהא נאמן כו' עדים אע"פ שהביא עדים שפרעו הרי זה נוטה ממנו בלא שבועה מוכח דבשתם נאמנות נאמן נגד עד אחד דאל"כ נימא דהא דהיתניה כב' עדים היינו שלא יהא צריך ליגבע נגד עד אחד ובדאיכא ב' עדים שפרעו הל"ל אוקי תרי להדי תרי ונוקמא המתנן בחזקת מרי' הלוה וא"ל משום דהשטר מסייע למלוה דהא גם בנאמנות דמלוה ע"פ אייר עכ"ל ולפע"ד משום הא נמי לא אריא וכמ"ש בעה"ת ריש שער כ"ו וז"ל ויש שמקשים אמאי סמכינא עליה דמלוה כיון דהיתניה כבי תרי נימא נהי דהיתני' כשהדי טפי מתהדי לא היתני' וליהוי תרי ותרי וליהוי עדות מוכחשת ואוקי ממונא בחזקת מריה ואיכא דמתרץ לה הכי דלא מבעיא איכא דאיכא שטרא דל"ל מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני דאשטרא קא סמכינן אלא אפילו בלא שבועה ואפילו במלוה ע"פ כ"כ הסמ"ע וכ"כ הב"ח וכן מבואר בבעה"ת שטר כ"ו והסכים עמו הרמב"ן והביאו ב"י בסעיף י"ב וכ"כ הר' המגיד פט"ו מה' מלוה דין ג' ובסמ"ע דחק בטעם הדבר ע"ש והטעם מבואר בבעה"ת שם בשם הרמב"ן דמסמעות הלשון הוא בלא שבועה דכיון דהיתניה פסליה לטענתיה דידיה ונאמן הלה בדברין לבד וכ"כ הב"ח וכ"כ הרב המגיד שם דסתם נאמנות בלא שבועה משמע כו' אבל במלוה שהאמין ללוה שתם מיירי לא אחינו נאמן בלא שבועה אבל אם אינו נאמן בלא שבועה אבל אם אינו נאמן בלא שבועה אבל אם א

דרב הונא בריה דרב יהושע ו' מסקנת

חידושי רעק"א

סי' עא בסמ"ע אות ה' דהי' המנו בענין הנאמנות בעצמו. כ"כ ואם יש ע"א שהאמינו אם נאמנו דהי' המנו בסי' לפסר לתפטר נפשי' ע' ס' כתובה סי' נ"ח ס"א בהגה אות ה': אם לקיים דמשמע מלשונו. כ"כ ולזה הסכים בשו"ת עה"ג סי' קי"ב:

בש"ך בסוף אות ד' וע' בתשו' מהרי"ט סס ס' ס"א וס"ב. כ"כ וכסי' ס': אם אות י"א אבל פרעתי נאמן. נ"כ דאלו האמינו גם על הפרעון הי"ל נאמנות שהשע"ל רשב"א ותוה למד בתשו' לאם רב סי' י"ד דנאמנות שהם הכל וכלל אמנה ורוכים ופרעון ואם כ' נאמנות ב"ז שהיו' הטור קיים בדלא קרוע קרע כ"ד לו דנכתב פרעון על גבי' בזה גלי' דעתי' דהנאמנות רק אל הפירעון לאוד ע"ש. וע' בכני יעקב על הטור מאמר א' ד"כ"ו וע' בתשו' הר"ם אלשקר סי"ב:

טורי זהב

אח"כ בנאמנות לוה למלוה דאין שייר לו' שיהיה ע"פ שבועה דשבועה מאן דכר שמיה והוי כאלו אומר לו נתתי לך נאמנות ע"מ שתעשה לי דבר פ' אלא נזכר מעולם דודאי אין יכול לו' כן וכ"ת ה"כ יש כ' דינין ללוה על המלוה הא' שיכבע המלוה ויפטר כיון שהוא בכ"פ והבנית להפוך על המלוה ויעול ויכול הלוה לו' בעלתי הא' הביאנו הפיפוך ונשאר הכי' זה אינו הא מאמין לו בין שיעבון הלוה פרעתי כולו בין שאוזיר פרעתי מקצתו וכשם שפרעתי מקצתו אין ללוה על המלוה רק דין א' דהא במורה במקצת חייב שבועה דאוריית' ואין שם היפוך הי"ל פרעתי כלו דהא בחד עניבא האמינו בהכך תרי גוונא (א"ה אין להקשות דאכתי ניחא ליפכא שפטרו מדין היפוך אבל ישבע הלוה כיון שכבר הקיבו למורה מקצת ואתם אין לפרשו על שבועת הלוה הי"ל דכוותיה ועוד דעיקר הנאמנות הוא שיהא המלוה נאמן בשבוע' אז בלא שבועה וזה פשוט אבל עיקר טעמו של הרב אינו ברור בעיני ובדברי הש"ר דחוקים יותר שכתב דאמן שבדי שלא פרעו דהאיך יפרענו ויאמינו למלוה ונלמוד ערוך כר"פ התפקיד דאורח' דלוה להימנה למלוה דמקייים בים קרא דכתיב תומה יבריים תנחם ובריאה בעיני הוא דסתם נאמנות בלא שבועה משמע לם לא במקום שים פוכחה ובאלוה המאמין ללוה בשטר אי ס"ד דנגמרי הימנה ל"ל למיכתב שטר בלל יוהו בינו לבין עצמו ואל"ל דשבועת הלוה לאוד נכתב בשטר הלוה מתיירא שלא ישבועתנו ולבר לא רלה לנות עד שיאמינהו דהא בלא הלוה בלל נמי אפשר לי' לאשנועי' בעלול' ועוד דשטרא גבי לוה הי"ל לאוסתבוחי דיכתוב ליה מלוה ללוה ואל"ל דהשתא אמי יוהו בעדים המלוה בשטר הי"ז תשובה אפילו לענין שבועה בעלמא ודיק עכ"ה) : (ע"ם) אבל אם הביא עדים שפרעו משמע אבל נגד עד אחד מכני הנאמנות סתם כ' בסמ"ע שהקשה לו תת' הרא"ם בלל ס"ח סעיף י"ז בשטר שים בו נאמנות סתם דהמלוה לריר שבועה נגד עד א' ואני אומר כבוד הרב בתקומו מוכח וכאן לא הקשה כלום דעדיפא מזה הי"ל לאקשויי דשם בתשובה מבואר אפילו בנאמנות מפורש לריר שבועה דכתב שם נאמנות נמורה ובאמת ל"ק מידי דהעד אחד העיד שם שמעש בבית הקלבים שבוה מלוה ללוה בשטרו פרוע ועי"ז לא מהני אפי' נאמנות מפורש דהודאה מלתא אחריתא הוא יאין זה בכלל נאמנות כמ"ש המחבר בסי"ב ע"כ פסק הרא"ם דלריר שבועה בכלע"ד פשוט : (ע"ם) אפי' היה ללוה תני ה"ל ממה שאמר בסמוך ודוקא

ביאור

בסי' ס"ע ס"ב מהא דכתובות י"ט א' לעולם דקא' מלוה כו': [ד] (ליקוט) אבל אם כו'. ואם הביא ע"א מחלוקה כין הפוסקים וע' כרא"ם פ' הכותב ס"ו ור"ח פירש כו' ובסי' ס"ח כ' הרא"ש כו' ול"ב כו' ובסי' סכ"ח ולא כמ"ש הרא"ש כו' ועמ"ש בסי"ב

באר

בכתב לו שיהא נאמן כב' עדים שבוטל בלא שבוע' אם ב' עדים מכחישין אותו בס"ל וע"ש : [ד] גוב' . כ' הש"ך דנאמנות נגד ב' עדים לא מהני אלא בשהמלו' טוען שטראי ניכו ואז אפי' מעידים שקבלם בפי' על מוב זה נאמן להכחיש העדים אבל בשטוען להד"ם אינו נאמן דהא מ"מ יוכל לחובבו אח"כ בו' ע"ש : [ה] מינו . כתב הסמ"ע והא דהרמ"א בהג"ה שלפני זה כתב דנאמן בתנו לבאורי' היה נראה לחלק דשאני התם דהמינו הוי בענין הנאמנות בעצמו דאי בני אמר לא האמינהו אבל הכא עדים שהמינוהו אבל הכא מיירי בדים עדים שהאמינוהו אלא דאי בעי לשקר יכול לפטור עצמו בטענה אחרת אבל אם בא אחר שיפרע עתה בפני עדים כו' עכ"ל לפע"ד אינו נראה כן אלא כמ"ש ואפשר גם הסמ"ע לא קאמר אלא דאפילו מכחיש העדים בלא טענת שטראי דעלמא שאינו מכחיש העדים נאמן להכחיש העדים שמעידים בפי' על פ"עון כגון שיכחישם ויאמר שטראי אבל מטענת להד"ם לא מיירי וע"ש ודו"ק : (ד) (ואפילו היה ללוה מנו כו' . לא מהימנינן ליה במנו כו' כתב הסמ"ע וז"ל והא דכתב מור"ם בהג"ה שלפני זה דנאמן בתנו לבאורה היה נראה לחלק דשאני התם דהיה המנו בענין הנאמנות בעצמו דאי בעי הוה אמר לא האמינהו אבל הכא מיירי בדים עדים שהאמינוהו אלא דאי בעי לשקר יכול לפטור עצמו בטענה אחרת אבל שובר רשב"א הביא ב"י במסכ"ו וד"מ נ"כ סכ"ו ז"ל אין ראוכן נאמן לומר החזרתי בתנו דנאמנתי דכיון שהאמינו (המלוה) כשני עדים ואלו בא בא עדים והעידו דלא החזיר אינו נאמן לומר שהחזיר בתנו דנאמנתי דה"ל מנו במקום עדים וה"ה זה שהאמינו לומר שלא החזירו לו עכ"ל לפ"ז לק"מ דמשמע מלשונו דדוקא כשהאמינו כשני עדים כ"כ הא סתם נאמנות לא מהני במקום מנו ומה"כ כתבו מור"ם כאן דאיירי דהאמינו נגד שנים משא"כ כשהאמינו סתם והטעם דאלו טען הלוה נאנסתי דמאחוריתא בשבועה כאלו העידו ב' עדים שרצו שנאנסו ומתילא נאמן לומר שהחזירו כאלו ב' עדים העידו שהחזירו לו והוה לא האמינו אלא נגדו ולא נגד ב' עדים הוא קלת דוחק דלפ"ז לא יהנה נאמנות סתם דמאמין הלוה למלוה דהא לעולם יש לו מנו דנאנסתי ולמה לא נאמר נמי כיון שהאמינו נגדו הוה ליה נאמן נגדו כשני עדים כשיאמר שלא החזירו לו ה"ל כתנו במקום עדים כמו שאמרו הכא דהתנו הוא שאמרו הכא דהתנו הוא ונ"ל דשאני חזקה דאמן שהרי הוא כאלו עדים לפנינו מה שא"כ נאמנות סתם דאם עדים עמדו לפנינו לא היה נאמן וק"ל עכ"ל וכל דבריו תמוהין דהיאך שייך בהלוה לומר נאנסתי והרשב"א קאי סתם להדיא אפקדון ע"ש גם דינו אינו נלע"ד ולא מטעמו שהקשה דלפ"ז לא יהנה נאמנות סתם דמאמין הלוה למלוה דהא לעולם יש לו מנו דנאנסתי כו' דזה לא שייך בלוה אלא מטעם דכיון דיש עדים שהאמינו אפי' בנאמנות סתם ודינו דנועל בלא שבועה ה"ל כמנו במקום עדים והרשב"א דנקע כיון שהאמינו כשני עדים לאו דוקא קאמר ומעשה שהיה כך היה ועי"ל דכיון שהתנה כן אמן שהרי דלא פרע ולא נרע מא"ל אל תפ"עני אלא בעדים דאפי' יש לו מנו אינו נאמן מה"ט כדלעיל סי' ע' ס"ק י"א ע"ש. וגם הב"ח סעיף ה' הלך בדרך הסמ"ע ע"ש שפירש דברי הבעה"ת שבטור מיירי שלא היו לו עדים בשעת הלוה ולפיכך הוא נאמן במנו דלהד"ם ודוקא בנאמנות סתם כו' ודבריו תמוהין שהרי בדברי בעה"ת ובטור איתא להדיא התניתי שאהיה נאמן עליך כב' עדים כו' וכן נלפע"ד מוכח מבעה"ת והטיעור וטור לעיל סי' ס"ע דלא מהני מנו נגד נאמנות סתם דע"כ לא פליגי אהטיעור אלא מסוה דאי בעי יכול לכפור גם הנאמנות נופיה משא"כ הכא ודו"ק. וכן משמע מדברי הר"ב בהג"ה כאן דאין חילוק בין נאמנות סתם לנאמנות בעדים: ולפ"ז מי שהאמין לאחרינו נאמנות סתם שכשילונו יהא נאמן עליו אע"פ שיש לו מינו דלהד"ם ויוכל לומר האמנתיך כשתלוני אבל לא הלוויתי מ"מ כיון שיש עדים על הנאמנות סתם והוא מודה שלוה אלא שאומר שפרעו חייב לשלם וכן כל כיולא בזה. ותירץ הראשון שתי' הסמ"ע הוא פשוט דיש חילוק אם יש לו מנו על הנאמנות עצמו וכן משמע בע"ש וכן תירץ בתשו' מהר"ר יוסף טרחני סי' ע"ע"ש (ועיין שוב בתשו' מהר"ר יוסף טרחני שם סימן ס"א וס"ב ולריך למודכי בלפע"ד לכאור' עיקר כדברי מהר"ר משה משלם ולא כמהרי"ט ע"ש) וכל זה ברור : (ה) אבל אם א"ל כו'. אם פרעו בפני ארבע הרי זה פרוע. לפע"ד דהוי כד' מעידים שהוא פרוע ואין מי שיכחישם וכן משמע בבעל התרומות דיש שער כ"ו עיין שם ואם כן אפי' במלוה בשטר הסטר בעל וכן משמע מדכתבו הט"ו והפוסקים סתם הרי זה פרוע ולא חילקו ומשמע דמיירי בין במלוה בשטר בין במלוה בלא שטר אחר דין זה שהאמין המלוה כב' עדים מה תהיה תקנתו כשיפרע יקרע השטר כו' משמע דעד השתא בשטר קמיירי אחר כך מצאתי בספר משפטי שבועות לרב האי גאון ז"ל דף י"ד ע"ב וז"ל אם האמינו כב' עדים או כד' אז מה שהוסיף על הנים וקפד בחשבון אנשים הדין בזה נאמן זה שבידו השטר הנאמנות כנגד החשבון העדים שכפר וחשבם עליו ואם פרעו בפני יותר מן הכתובים (אינו) נאמן ואם הם יותר עד אחד מחייבו שבועה ואם הם שנים מחייבים אותו ממון כדאמרי' אבל ודאי אי אמר ליה בי תלתא ופרעי' באפי ארבעה כיון דנחית לדעות נחית עכ"ל ואינני כדאי לחלוק על הגאון מ"מ כיון שהפוסקים לא חילקו בכך וגם מדברי הרמב"ם וסמ"ג לא משמע כן וכמ"ש בלפע"ד אם יש להחמיר הדין בזה והדבר ל"ע : (ו) כשלשה כו' נראה דהיינו דוקא כשתם שלם אבל אם א"ל תשא נאמן עלי כב"ד או כב"ד של ג' פסיעות דעדיף מא"ל מהימנת עלי כבי תרי

(ג) שהביא עדים שפרעו ה"ז [ד]גובה ממנו בלא שבועה ואפי' הביא מאה עדים שפרעו בפניהם שהשנים במאה : הגה ד) (ד) א) [ה] ואפילו (ה) היה ב) ללוה [ה] מינו והיה אפשר למיפטר עצמו בטענה אחרת ה לא מהימנינן ליה במינו נגד הנאמנות שהאמין עליו (ב"י בשם הרשב"א) . (ה) ו אבל אם אמר לו הרי אתה (ו) נאמן עלי (ו) ה) כשלשה הואיל וירד למנין אם פרעו בפני ארבעה הרי זה [ו] פרוע : הא

עד"ר שם כתבתי דגם מזה יש להוכיח קלת דבשתם נאמנות הוא נאמן נגד ע"א שמעיד שפרעו ומ"ה כשאומר שיהא נאמן כשני עדים ע"כ ר"ל טפי משני עדי' דאם נאמר דשתם נאמנות אינו מועיל אלא נגד הלוה ולא נגד ע"א א"כ גם כשפירש דבריו ואמר שיהא נאמן כשני עדים נאמר שכוונתו לא היה אלא שיהיו דברי המלוה חשובין יותר מע"א רק שיהיו כשנים אבל לא יותר משני עדים שפרעו ה"ל אוקי תרי לגבי תרי ונוקמה המנון בחזקת מריה (הלוה) וא"ל מנוס דהשטר מסייע להמלוה דהא גם בנאמנות דהלוה ע"פ אחירי ועד"ר מ"ם עוד מזה: ה לא מהימנינן ליה במינו והא דכתב מור"ם בהג"ה שלפני זה דנאמן במינו לכאורה הי' נראה לחלק דשאני התם דהיה המינו בענין הנאמנות בעצמו דאי בעי הוה אמר לא האמינהו אבל הכא מיירי בדים עדים שהאמינוהו אלא דאי בעי לשקר יכול לפטור עצמו בטענה אחרת אבל שובר רשב"א הביא ב"י במסכ"ו וד"מ נ"כ סכ"ו ז"ל אין ראוכן נאמן לומר החזרתי במנו דנאנסתי דכיון שהאמינו (המלוה לוה) כשני עדים ואלו בא בא עדים והעידו דלא החזיר אינו נאמן לומר שהחזיר במנו דנאנסתי דה"ל מנו במקום עדים וה"ה זה שהאמינו לומר שלא החזירו לו עכ"ל לפ"ז לק"מ דמשמע מלשונו דדוקא כשהאמינו כשני עדים כ"כ הא סתם נאמנות לא מהני במקום מנו ומה"כ כתבו מור"ם כאן דאיירי דהאמינו נגד שנים משא"כ כשהאמינו סתם והטעם דאלו טען הלוה נאנסתי דמאחוריתא בשבועה כאלו ב' עדים העידו שהחזירו כאלו ב' עדים העידו שהחזירו לו והוה לא האמינו אלא נגדו ולא נגד ב' עדים הוא קלת דוחק דלפ"ז לא יהנה נאמנות סתם דמאמין הלוה למלוה דהא לעולם יש לו מנו דנאנסתי ולמה לא נאמר נמי כיון שהאמינו נגדו הוה ליה נאמן נגדו כשני עדים כשיאמר שלא החזירו לו ה"ל כתנו במקום עדים כמו שאמרו הכא דהתנו הוא שאמרו הכא דהתנו הוא ונ"ל דשאני חזקה דאמן שהרי הוא כאלו עדים לפנינו מה שא"כ נאמנות סתם דאם עדים עמדו לפנינו לא היה נאמן וק"ל עכ"ל וכל דבריו תמוהין דהיאך שייך בהלוה לומר נאנסתי והרשב"א קאי סתם להדיא אפקדון ע"ש גם דינו אינו נלע"ד ולא מטעמו שהקשה דלפ"ז לא יהנה נאמנות סתם דמאמין הלוה למלוה דהא לעולם יש לו מנו דנאנסתי כו' דזה לא שייך בלוה אלא מטעם דכיון דיש עדים שהאמינו אפי' בנאמנות סתם ודינו דנועל בלא שבועה ה"ל כמנו במקום עדים והרשב"א דנקע כיון שהאמינו כשני עדים לאו דוקא קאמר ומעשה שהיה כך היה ועי"ל דכיון שהתנה כן אמן שהרי דלא פרע ולא נרע מא"ל אל תפ"עני אלא בעדים דאפי' יש לו מנו אינו נאמן מה"ט כדלעיל סי' ע' ס"ק י"א ע"ש. וגם הב"ח סעיף ה' הלך בדרך הסמ"ע ע"ש שפירש דברי הבעה"ת שבטור מיירי שלא היו לו עדים בשעת הלוה ולפיכך הוא נאמן במנו דלהד"ם ודוקא בנאמנות סתם כו' ודבריו תמוהין שהרי בדברי בעה"ת ובטור איתא להדיא התניתי שאהיה נאמן עליך כב' עדים כו' וכן נלפע"ד מוכח מבעה"ת והטיעור וטור לעיל סי' ס"ע דלא מהני מנו נגד נאמנות סתם דע"כ לא פליגי אהטיעור אלא מסוה דאי בעי יכול לכפור גם הנאמנות נופיה משא"כ הכא ודו"ק. וכן משמע מדברי הר"ב בהג"ה כאן דאין חילוק בין נאמנות סתם לנאמנות בעדים: ולפ"ז מי שהאמין לאחרינו נאמנות סתם שכשילונו יהא נאמן עליו אע"פ שיש לו מנו דלהד"ם ויוכל לומר האמנתיך כשתלוני אבל לא הלוויתי מ"מ כיון שיש עדים על הנאמנות סתם והוא מודה שלוה אלא שאומר שפרעו חייב לשלם וכן כל כיולא בזה. ותירץ הראשון שתי' הסמ"ע הוא פשוט דיש חילוק אם יש לו מנו על הנאמנות עצמו וכן משמע בע"ש וכן תירץ בתשו' מהר"ר יוסף טרחני סי' ע"ע"ש (ועיין שוב בתשו' מהר"ר יוסף טרחני שם סימן ס"א וס"ב ולריך למודכי בלפע"ד לכאור' עיקר כדברי מהר"ר משה משלם ולא כמהרי"ט ע"ש) וכל זה ברור : (ה) אבל אם א"ל כו'. אם פרעו בפני ארבע הרי זה פרוע. לפע"ד דהוי כד' מעידים שהוא פרוע ואין מי שיכחישם וכן משמע בבעל התרומות דיש שער כ"ו עיין שם ואם כן אפי' במלוה בשטר הסטר בעל וכן משמע מדכתבו הט"ו והפוסקים סתם הרי זה פרוע ולא חילקו ומשמע דמיירי בין במלוה בשטר בין במלוה בלא שטר אחר דין זה שהאמין המלוה כב' עדים מה תהיה תקנתו כשיפרע יקרע השטר כו' משמע דעד השתא בשטר קמיירי אחר כך מצאתי בספר משפטי שבועות לרב האי גאון ז"ל דף י"ד ע"ב וז"ל אם האמינו כב' עדים או כד' אז מה שהוסיף על הנים וקפד בחשבון אנשים הדין בזה נאמן זה שבידו השטר הנאמנות כנגד החשבון העדים שכפר וחשבם עליו ואם פרעו בפני יותר מן הכתובים (אינו) נאמן ואם הם יותר עד אחד מחייבו שבועה ואם הם שנים מחייבים אותו ממון כדאמרי' אבל ודאי אי אמר ליה בי תלתא ופרעי' באפי ארבעה כיון דנחית לדעות נחית עכ"ל ואינני כדאי לחלוק על הגאון מ"מ כיון שהפוסקים לא חילקו בכך וגם מדברי הרמב"ם וסמ"ג לא משמע כן וכמ"ש בלפע"ד אם יש להחמיר הדין בזה והדבר ל"ע : (ו) כשלשה כו' נראה דהיינו דוקא כשתם שלם אבל אם א"ל תשא נאמן עלי כב"ד או כב"ד של ג' פסיעות דעדיף מא"ל מהימנת עלי כבי תרי

הגר"א

(ע"ם): [ה] ואפי' הוה. כמ"ש הסמ"ע בתי' ראשון וש"ך כיון דאין לו מנו בענין נוף הנאמנות וכן מ' בנמ' שם דאם השטר מקויים א"י לומר אמנה במנו דפרעתי אע"ג דאם לא היה מקוים היה נאמן במנו דמוציא כנ"ל : (ליקוט) ואפי' הוה כו'

היטב

דמשמע מלשונו דדוקא כשהאמינו כב' עדים כ"כ . הא סתם נאמנות לא מהני במקום מנו ומש"ה כתבו מור"ם כאן דאיירי דהאמינו נגד ג' משא"כ כשהאמינו סתם כו' ע"ש הטעם דיש לחלק בזה אבל הש"ך הביא עליו וכתב דהרשב"א קאי להדיא אפקדון אבל בהלוה' היאך שייך לומר נאנסתי ע"ש שסתר דברי הסמ"ע ומסיק וכתב דאין חילוק בין נאמנות סתם לנאמנות בעדים והסכים לחירון הראשון של הסמ"ע דיש חילוק אם המנו הוא בנאמנות עצמו וכ"כ בתשובת מהרי"ט סי' ע"א וכל זה ברור עכ"ל : [ו] פרוע. כתב הש"ך מדכתבו הט"ו והפוסקים סתם ולא חילקו משמע דאיירי בין במלוה בשטר בין במלוה וכ"מ יותר ברמב"ם וסמ"ג ע"ש אבל מדברי רב האי גאון ז"ל לא משמע כן לכן נ"ל שיש להחמיר הדין בזה

תשובה

עצמו כו' וכנלון סמ"ע דהגר"א חיבר ל"ל נ"ב ואם יש עד א' שהאמינו אם נאמן במנו דהא אפשר למיפטר נפשיה בטענה בנאמנות עצמו ובסתם נאמנות אפי' מינו דעלמא מהני : (ו) נאמן עלי כב' . היינו אם הם ד' פי' ד' כשרים והרי כאן עדות נמור דלא כרב האי דס"ל דשלשה הם פסולים ולא נאמר רק ע"א ובשטר מחייבו שבועה כדין ע"א ש"ך ס"ק ו' וע"ב) (דאפי' ליכא רק ג' נאמן המלוה יותר מהם ואם אמר הרי את נאמן כנ"ל לא הוי כיורד למנין רק הוי כפוסל כל עדים דאלותי מילתא

המשפט

חידושים

בנאמנות עצמו ובסתם נאמנות אפי' מינו דעלמא מהני : (ו) נאמן עלי כב' . היינו אם הם ד' פי' ד' כשרים והרי כאן עדות נמור דלא כרב האי דס"ל דשלשה הם פסולים ולא נאמר רק ע"א ובשטר מחייבו שבועה כדין ע"א ש"ך ס"ק ו' וע"ב) (דאפי' ליכא רק ג' נאמן המלוה יותר מהם ואם אמר הרי את נאמן כנ"ל לא הוי כיורד למנין רק הוי כפוסל כל עדים דאלותי מילתא

ביאורים

אח"כ ע"ש. וכשעכ"ד הא ליתא דא"כ לא היה סתמו הפוסקים מלכתוב זה ועוד דהא אפילו בנאמנות כבי תרי מהני מינו בענין הנאמנות עצמו אף שהמינו נגד עדים ועדים עדיפא ממינו והוי כהאמינו בפי' אף נגד המינו דהא עדים עדיפי ממנו ואפ"ה מהני מינו בענין הנאמנות עצמו כמבואר בשטר וע"כ הטעם דמינו בענין הנאמנות עצמו הוא מטעם הזה שאסר הוא הזה שהתיר דעדים' ממינו כמ"ש החוס' בב"ק ע"ב ד"ה אין לך בו דאפי' במקום עדים אמרינן וכל הזה שאסור לא מרע בדבריו הראשונים מידי וחשבינן באילו לא אמר חובתו כלל כיון שהזה שאסר הוא הזה שהתיר כנ"ל ברור גם מה שרצה בתומים להוכיח דמינו לא מהני מאה"ע סי' קמ"א משליש דנאמן אף שיש לו מינו כשנגדו דאי בעי הי' מכחיש להשלישו' אלמא במקום דהימני' לא מהני מינו ל"ד כלל לשליש דשליש שאני דהימני' שיהי' כך אם יאמר כך אפילו אם ישקר כמ"ש התוס' ניטין ס"ד ואפי' אם יש הוכחה שהבעל אומר אמת כדאמר התם דאי איתא אפ"ה השליש נאמן דאפילו הוא משקר הרי הוא כמו שאומר וא"כ מה יוסיף תת כח המינו שיהי' ראיה שאמת חדבר הא מ"מ כיון דליכ' עדים הרי הוא כמו שאומר השליש משא"כ הכא : ה) כשלשה עש"ך ס"ק ה' והנה לסמ"ש הסמ"ע ס"ק ד' בהאמינו כשנים דלא אמרי' דהוי כתרי ותרי משום דא"כ אפי' בסתם נאמנות הדין כן וכמה הי' לו להאמינו כשנים . קשה לכאור' דא"כ דאם האמינו כשלשה למה נקטו שאם פרעו בפני ארבעה דהא אפי' פרעו בפני שלשה נימא דליהוי כשלש' נגד שלשה והממע"ה ועכצ"ל דנקט לפני ארבע' דאפי' תפיסה לא מהני כלל . ולדעת חש"ך ס"ק ב' אשר כו' דאם אמר בשלש' כוונתו

החושן

דהמנו היה בנאמנות עצמו דאי בעי כפר הנאמנות מהני המנו והיכא דהנאמנות ידוע ואי' ליה מנו אמריתי אינו נאמן עוד מחלקין בין נאמנות סתם לנאמנות כבי תרי וכתבו' מוהרי"ם ס"א סי' ס"א וס"ב שם סובב הולך על הענין הזה וכם הכתב הסלם מוהר"ר משה הלוי הוא מתוכם ודעת מוהר"ם לחלק בין מנו דאי בעי כפר הנאמנות למנו אחרת ומוהרי"ט ס"ל דאין לחלק בהכי אלא דהחילוק בין נאמנות סתם לנאמנות בכי תרי ומביא דאי' לדבריו מדברי מוספות שבתבו ברים ניטין דיבי ממון טענינן ליתמי מזויף דאל"כ לא שבקת חיי לכל ברי' דיתמוס עדים בזויף ודתו רא' זו דאפי' לא טענינן להו מזויף טענינן להו פרוע ומ"כ אבכי לא שבקת חיי דכל אדם יכתוב שטר בזויף ויכתוב בתוכו נאמנות וכו' ולמדנו לנדון שלפנינו אע"ג דהימני' טפי מנפשיה וכי אית ליה טענת מנו נאמן דהא אי ה"ל שהרי

מהני

נתיבות

משה"כ

לתבוע אחר הפרעון ולהוציא ממנו וממילא אינו גובה כלל הפוכה משרתא ל"ל) (ופ"ב דאם מודה לדברי הבעה"ם שעל חוב זה כתן הלוה המעות בפי' רק שיש לו חוב אחר עליו וקיבל בשתיק' כדי לתופסם על חוב האחר א"כ במינו : (ה) היה ללוה מינו דדוקא מינו בענין הנאמנות עצמו מהני כדלעיל בהג"ה עש"ך דלא בהסמ"ע דה"ל לחלק דנאמנות כבי תרי לא מהני מינו אפילו

משה"א

דכיון דנאמנות כחזק' דמיא כמו תוך זמן בפי' ס"ד דודאי א"י לחייבו אחר הפרעון דהוי כחזקה שהעד משקר : ג) שהביא עדים שפרעו עש"ך ס"ק ג' דמיירי דוקא בטוען שטראי דאז אף אם העדים מעידים שבפרעון חוב זה נתן נאמן דכנגד פרעון זה האמינו יותר מהעדים ע"ש (ויש שם בס"ז בש"ך ט"ס וכצ"ל ואפשר גם הסמ"ע לא קאמר אלא דאפילו מכחיש העדים בטענ' שטראי ולא בטענ' שטראי דעלמא א"נ רק כשאינו מכחיש להעדים אבל הכא נאמן בטענ' שטראי אפי' להכחיש עדים שמעידים בפי' על פרעון חוב זה כיון וכו') ואם מודה להעדים שבפרעון חוב זה נתן הלוה והוא שתק רק שטוען שיש לו חוב אחר עליו בע"ם והוא תפס בעצמו על חוב זה כמבואר בסימן ס"ג וגרא' בטענה זו אינו נאמן דכ"ז שאינו מכחיש להעדים העדים כשרים הם וא"נ לטענן חוב אחר דהוי כתפסם בעדים : ד) ואפילו היה ללוה מנו . עסמ"ע ס"ק ה' עד ולפ"ז לא מהני נאמנות סתם דמאמין הנפקד להמפקיד (ותיב' הלוה למלוה הוא ט"ס) דהא לעולם יש לו מינו דנאנסתי כו' כוונת דבריו דלמה לי' להרשב"א לחלות הטעם כיון דהימני' כבי תרי דהא אפילו בנאמנות סתם ע"כ הימניה אפשר נגד המינו דאל"כ מה היה הנאמנות שלו הא לעולם יש מינו דנאנסו . וס"ש הסמ"ע ולמה לא נא' וכו' הוא קושיות אחרות וכן פי' התומים ונסתלק קושי' הש"ך. ובתומים רצה ללמוד מזה דאם לא הי' עדים כלל בשעה שנתן לו הנאמנות דאף שיש לו מינו בענין הנאמנות עצמו אינו נאמן דהא ודאי אף נגד מינו זה הימני' דאל"כ למאי הימני' הא לעולם יש לו מינו זה והא שכ' הרב בהג"ה לעיל דנאמן במינו היינו כשהי' עדים בשעה שהאמינו רק שמתו

כצות

אבל הכא קביעת הזמן לטובת המלו' כי היכא דלא לידהיה ומטוס הכי גם עכשיו דכבר אזלא מסשא זו דהא פרעי' אין הלוה יכול לכופו פוך זמנו וכהאי גוונא כתב הב"ח בסימן ע"ד דהיכא דהי' בסעת הלואה מסש חילוף מסבעות והיה קביעת הזמן לטובת המלוה יותר מחקנת הלוה הלכך אף על פי שבעת פרעון עברה מסשא זו אין הלוה יכול לכופו לקבל פוך זמנו כיון שהיתה מתחלה לתקנת המלוה ע' שם והכא נמי דכוותה ואם כן הש"ך שמולק בסימן ע"ד על דברי הב"ח קשה היכא כתב הש"ך הטעם מטוס דהוי פוך זמנו הא גם פוך זמן פרעון בפ"כ שהיה פרעון ותקנת המלוה עכשיו ליכא כיון דפרעיה עכשיו :

סי' עא א) ואפילו היה ללוה מנו והא דכתב רמ"א לפני זה דנאמן במנו מחלק בסמ"ע ובש"ך בין היכ'

תרי וחפי' הודאה או פרעון בב"ד לא מהני כל שתבעו בפני ב"ד אחר אפי' לדעת ה"ר יעקב והרשב"א דלקמן ס"ק ח' מיהא שובר בכת"י פסיט' דמהני גם בזה: (ז) לא משתעבד בנאמנות שתם מהני בכל ענין כ"כ הב"ח וכן משמע מדברי הרמ"ה שבטור סי' כ"ב וכן משמע לכאורה ממ"ש המחבר לעיל סי' ס"ע בשתם ואם כתוב בו נאמנות אינו נאמן לומר פרעתי ולא חילק משמע דהיינו כמ"ש הבעה"ת והטור שם דא"ל נאמנות אך מדברי המחבר כאן משמע דאפי' בשתם נאמנות צריך לאחר הלואה קנין וכן משמע בב"י שכתב על דברי הרמ"ה וז"ל כ"כ הרב המגיד פט"ו מה' מלוה וכתב המרדכי' שכן נראה מפרש"י

עמדו לפנינו לא היה נאמן וק"ל: ו אבל לאחר הלואה כו' ועפ"ר כאן ובסי' כ"ב מה שכתב בזה לדעת הרא"ש שהביאו הטור בסי' כ"ב ס"ד:

ב [ו] ז הא דמהני נאמנות בלא קנין [ז] דוקא ג] בשעת הלואה ד] ו אבל ו) [ז] ב) לאחר הלואה ולא קנו מיניה (ז) ג) לא משתעבד:

ג [ח] ח הא דמהני נאמנות כנגד עדים הני מילי כשמעידים בפנינו

עכ"ל ובה' המגיד שם משמע דאפי' בשתם נאמנות הדין כן וכמ"ש לקמן ועוד שהרי המרדכי' על כרחך כוון למה שפירש"י פ' שבועת הדיינים (דף מ"ב ע"א) ההוא דא"ל לחבריה בשעת

הלואה כו' ורש"י פי' שם כן נבי שתם נאמנות ולפ"ז ל"ל דהמחבר בסי' ס"ע שלא חילק היינו משום ששם כתב ואם כתוב בו נאמנות אינו נאמן בו נאמנות אמרי' דמשתמא היה כן בשעת הלואה או שהקנה בקנין וכדלקמן שעיף ע"ו ס"ק ל"ד מ"מ לענין דינא נראה עיקר כמ"ש (ורא"ש המרדכי מפירש"י יש לדחות דל"ד נקט ותמהני על הב"ח שכתב שם ראייה מפרש"י לנאמנות כבי תרי דאם איתא דים ראייה אפי' לשתם נאמנות נמי ע"ש) זכן משמע ממ"ש ר' ירוחם כ"ג א"ו וז"ל נראה לפי מ"ש רב אלפס בתשובה כשהאמינו כשני עדים צריך קנין כו' ומביאו ב"י ועוד משמע כן יותר לתעיין בר' ירוחם עצמו שכתב שם וז"ל התם עמו שיהא נאמן כל זמן שיאמר שלא פרעו ואפילו בלא קנין ופרעו בינו לבין עצמו חייב ואם פרעו בפני עדים פטור ואם התנה שיהא נאמן עליו כשני עדים אפילו הביא ג' עדים שפרעו חייב לפרעו פעם אחרת כו' ומ"ש אפילו בלא קנין כ"כ התוספות וכמה פוסקים אחרים כו' ונראה לפי מ"ש רב אלפס בתשובה כשהאמינו כשני עדים צריך קנין ויש חולקין עליו שא"ל קנין ראשון עיקר עכ"ל ועוד נלפע"ד דר' ירוחם הוציא כן מדברי הרי"ף פ' זה בורר ומ"ש לפי מ"ש רב אלפסי בתשוב' ע"ש הוא ושם מוכח כמ"ש דז"ל הרי"ף ריש פ' ז"ב היכא שקבל עליו קרוב או פסול א"י לחזור בו והיכא דקבל עליה קרוב או פסול כבי תרי חזינן לגאון דקאמר אפילו קנו מיניה בב"ד מצי הדר ביה דקנין בטעות הוא דרחמנא אמר ע"פ ב' עדים ורבוותא אחריני אמרי אי קבל עליה אד קרוב או פסול כבי תרי וקנו מיניה לא מצי למיהדר ביה דקי"ל אין לאחר קנין כלום ומסתברא כותייהו דהא אפילו קבל עלייהו לבעל דיניה כבי תרי וקנו מיניה א"י לחזור בו כדנרסי' בפ' שבועת הדיינים דא"ל לחבריה מהימנת עלי כבי תרי אל אימת דאמר לא פרעינא כו' עכ"ל הרי"ף וכ"כ בע"י שם וז"ל ההוא דשבועות קשיא דאמרי' התם ההוא דא"ל לחבריה מהימנת לי כבי תרי שלא בשעת הלואה צריך קנין לא נהירא לפע"ד מ"מ לדינא נראה כן עיקר דאין טעם לו' שמשתעבד לאחר הלואה לפרעו שנית באמיר' בעלמא ובפרע שכבר הוכחתי שכן דעת הרי"ף והסי' והרמ"ה ורבי ירוחם וכ"כ הרב המגיד פט"ו מה' מלוה וקרוב אלא לומר שגם הטור לא יסרו בעיניו דברי הרא"ש שבסי' כ"ב הביא ג"כ דברי הרא"ש כתב כאן בסי' זה דברי הרמ"ה בשתם . מיהו בשתם נאמנות נראה עיקר כהרא"ש שגם הרי"ף מודה לו וכמו שהוכחתי מדברי ר' ירוחם וכן משמע בנמוקי יוסף וטעם הדבר דה"ל קבל פשוט כחד ואע"פ שמדברי הרב המגיד נראה דאפי' בשתם נאמנות צריך קנין ונראה שם מדעתו שכן דעת הרמ"ה שהרי ליין בדברי הרמב"ם בשתם נאמנות וע"ז הביא דברי הרמ"ה ואח"כ ליין מחדש דברי הרמב"ם בנאמנות כבי תרי ע"ש ועוד שכתב על דברי הרמ"ה וז"ל ולשון רבינו (הרמב"ם) מורה כן שאמר התנה ולא אמר אחר הלואה כמו שאמר למעלה עכ"ל והרמב"ם אמר לשון התנה גם בנאמנות שתם ע"ש מ"מ נראה בזה עיקר כדעת הרא"ש והפוסקים שהבאתי וכ"פ בעה"ת שטר כ"ו א"ז דא"ל קנין בנאמנות ומשמע דאפי' אחר הלואה מדלא שעבודא דנכסי איתיה דלעולם קנין אלא כמו התראה הוא שלא יפרענו בלא קבול שטר או סובר ובכל ענין שמה התראה כמו שכתבנו בשטר כ"ה שהקדמנו כו' עכ"ל ובשאר כ"ה א"ב נבי א"ל אל תפרעני אלא בעדים כתב וז"ל ליכא לפלוגי בין בשעת הלואה לשלא בשעת הלואה דהא לאו שעבודא הוא כי היכא דנפלוג ביניהו ולימא בשעת הלואה שעבד נפשיה שלא בשעת הלואה לא שעבד אלא התראה בעלמא היא ובכל ענין שמה התראה כו' עכ"ל ואע"פ שמדברי בעה"ת נראה דגם בנאמנות כבי תרי א"ל קנין מ"מ נראה' עיקר בזה כמ"ש דהא בנאמנות כבי תרי אינו אלא שעבודא הוא דהא יש כאן עדים שפרעו ואפ"ה צריך לפרעו שנית ואין לך שעבוד גדול מזה ועוד שכבר הוכחתי שכן דעת רוב הפוסקים וכן דעת הבית חדש בסי' זה ובסי' ס"ע

סעיף

ביאור

דהשל"ל סי' ע' ס"ג א"ל עשן כו' ואינו נאמן באמר שפרעו שלא בעדים כתבו בפני פ' ועתה"מ סי' רנ"א (ע"כ): [ו] הא דמהני. לשיטת הרי"ף בסה' שם סי' ק"ג דקבלה בתרי אין נאמן בקנו מיניה נאמן והוכיח מנאמנות הכ"ל. אבל בשעת הלואה א"ל קנין כמו ערב בסוף כ"ב וכמ"ש בב"ח בד"ה א"ל א' אפ"ה בשלא קנו כו'. וכ"ז מיירי בנאמנות כבי תרי כמש"ל מהא דסנהד' דבאחד א"ל קנין שם ובע"ד: (ליקוט) הא דמהני כו'. כי ס"ד דמוכח מהרי"ף פ"ב דוקא בנאמנות כבי תרי.

באר

בזה והדבר נ"מ ואם א"ל תהא נאמן עלי כב"ד דאפי' הודאה או פרעון בב"ד לא מהני כל שתבעו בפני ב"ד אחר מיהו שובר בכת"י מהני גם בזה עכ"ל: [ז] לאחר. הש"ך מאריך בדין זה ומסיק דדוקא

נתיבות המשפט חידושים

משה"כ

בנאמנות וכן עיקר וע"כ: (ז) ולא קנו מיניה. הש"ך מסיק להלכה בנאמנות שתם לא בעי קנין ובנאמנות כבי תרי בעי קנין שלא

ביאורים

משה"א

יותר משלשה כיון דאיהו הימני' לא אתכחיש איהו והני דאמרי' פרוע אינהו אתכחש' : ו) אחר הלואה . בתומים הקשה דמ"ש מאל תפרעני דלא בעי קנין . ולפעד"נ ליישב דשאני נאמנות כיון דבעינן דווקא אמיר' דידיה דהא אם מת לא מהני הנאמנות ליורשי המלוה דלא הימני' רק כשיאמר לא נפרעתי משה"ה בעי קנין משום דדמי לאסמכת' שיש לו' שסמך דעתו שלא ישקר המלו' בפניו לו' לא נפרעתי דכל אסמכת' הוא כך שמתנו' אם יהיה כך אהנכך משא"כ באל תפרעני אלא בעדים דאפי' אם מת המלוה אינו נאמן לו' פרעתי משום שעבר על התנאה' ואין זה עליו אלא התנאה' בעלמא ומטעם חזקה שלא עבר על התנאה' אינו נאמן ומש"ה לא בעינן קנין כנ"ל ומה שהקש' עוד בתומים מהא דנאמן לעלי אבא דא"י לחזור בו

קצות

מהני להכחישו דבמקום שהרי לא הימני' כלל וכמו שהוכחתי לעיל ה"ב מנו כעדים דמה לי לשקר עכ"ל ואין רא"ו' זו מוכרחת דשם גם לשטתו יקש' דיכתוב נאמנות כבי תרי ותו לא מהני מנו ואדרב' מזה יומר מוכרח כדברי מוהר"ם דאפי' בנאמנות כבי תרי היכא דיכול לכפור גוף הנאמנות מהני מנו ומש"ה אפי' יכתוב נאמנות כבי תרי נטעון ליתמי ולקוחות פרוע במנו דמזויף . עוד הביא מוהרי"ט רא"ו מהא דכתבו תוס' פ' מז"ה דאפי' מאן דס"ל המפקיד אינו חבירו אינו נאמן ואפ"ג דלא הימניה מעיקרא דהא אפקיד לי' בעדים וכ"כ שם הרא"ש באומר אל תחזיר אלא בעדים ואמר החזרתי אלא בעדים דנאמן במנו דנאמנו והרי כאן דכי א"ל אל תחזיר אלא בעדים הא הימני' למנו' כל היכי דאמר לא נפרעתי ע"ש וגם בזה אין דאיתן מוכרחת דודאי למ"ד המפקיד אינו חבירו בעדים דצריך להחזיר בעדים ליכ' שום תורת נאמנות בזה אלא דלא הימני' לכפקר וצריך להחזיר בעדים וכי אית ליה מנו הוי כמו מביא עדים אבל נאמנות אפי' נאמנות שתם לא בעי קנין דהוי כמנו במקום עדים ואפי' אומר אל תחזיר אלא בעדים נמי אינו נאמנות גמור' אלא התרא' בעלמא וכמ"ש הר"ן פרק שבועת הדיינין לאחר הלוה' בתה נשתעבד וכתב דאינו אלא התרא' משום הכי שפיר נאמן במנו אבל נגד נאמנות אפי' בשתם ל"מ מנו נגדו ולכן נראה העיקר כדברי מוהר"מ דהיכ' דיכול לכפור גוף הנאמנות אפי' בנאמנות כבי תרי מהני מנו וכן מוכח מדברי בעל התרומות שהובא בטור סי' זה טען המלו' כשהלוחין התניתי על פה שאפי' נאמן עליך כב' עדים והלוה אומר אין אבל פרעתיך נאמן ע"כ הרי מבואר דאפי' נגד נאמנות כבי תרי מהני מנו כיון שיכול לכפור גוף הנאמנות וה"ה בשש"ה שאינו מקויים אפי' כתב בו נאמנות כבי תרי מהני ליה טענת פרעתי במנו דמזויף וכן נראה מדברי בעה"ת שהובא בב"י סי' מ"ו: ב) ולא קנו מיני' כ"כ הטור בשם הרמ"ה וכתב הב"ח דלאמנות שתם מהני בכל ענין וע' ש"ך שכתב דמדברי המחבר כאן משמע דאפי' בנאמנות שתם צריך קנין] וכן משמע מדברי המפרשים שהובא בב"י וכתב שכן נראה' מפירש"י והמפרשים ע"כ וכוון למה שפירש"י בפ' שבועת הדיינין דף מ"ב ע"ב דהוא דא"ל לחבריה בשעת הלוה' וכו' ורש"י פי' שם כן בנאמנות שתם וע"ש בש"ך שכתב ותמהני על הב"ח שכתב דאיה מפירש"י בנאמנות כבי תרי דאם איתי' דים ראיה גם בנאמנות שתם יש ראי' ע"ש אבל נראה' דמלשון רש"י אינו מוכרח בנאמנות שתם דשם ההוא דאמר ליה לחבריה מהימנת לי כל אימת דאמרת לא פרעינא אחיל פרעיה באפי שהדי אבני ורבא דאמרי תרווייהו שא סימניה מתקיף לה ר"פ נהו דהימניה טפי מנכסי' טפי משהדי לא הימניה וכ' שם רש"י ההוא דא"ל לחבריו לוה הוא דא"ל למלוה בשעת הלוה כו' ע"ש והוצרך רש"י לפרש בשעת הלוה דאי לאחר הלוה א"כ לפי סברת אבני ורבא דאמרי תרווייהו הא הימניה יותר משהדי ה"ל דין נאמנות כבי תרי וא"כ צריך קנין ומש"ה הוצרך רש"י לפרש דהוי בשעת הלוה אבל לעולם לדידן בנאמנות שתם דלא הימני' טפי משהדי לא בעי קנין . ופ"ש לשון רש"י ז"ל לוה הוא דא"ל למלוה בפני עדים בשעת הלוה נאמן אתה עלי ומזה ראיה למ"ש הרמ"א בסעיף א' דהיכא דיכול להכחיש גוף הנאמנות נאמן במנו מדהוצרך רש"י לפרש בפני עדים ולפי מ"ש דמיירי רש"י בנאמנות כבי תרי דהא כתב בשעת הלוה א"כ משמע דאפילו נגד נאמנות כבי תרי מהני מנו וכמ"ש סק"א וי"ל ובעיקר הדין הבלה הש"ך דנאמנות שתם לא בעי קנין כדברי הרא"ש ואפי' הרי"ף מודה לי' וכן משמע בנמוקי יוסף וטעם הדבר דה"ל קיבל פשוט כחד אבל בנאמנות כבי תרי דשעבודא הוא שהרי ים כאן עדים שפרעו ואפ"ה צריך לפרעו שנית ואין לך שעבוד גדול מזה וע"ש וכ"כ הב"ח בסי' כ"ב ע"ש . אמנם מדברי הר"ן נראה דאפי' נאמנות שתם אסור תרי לריעותא שהקשה בחידושיו פ' ז"ב בדברי הרי"ף דכתב בקיבל עליו תרתי לריעותא בבי קנין וקנינו דמהני מיימי רשיה מהא דאמרי' בשבועות מהימנת לי כבי תרי אלמא דמהני קנין וכמ"ש הר"ן שם דקנין ושעת הלוה חדא הוא וע"ש והקשה דהא אמרי' בפ' י"ב עבדי גנבת שורי אלך אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה

בגמרא שם ז' עור ס"ד בשם הרמ"ה וכ"כ הי"ה בשמו ובכן משמע ל' רבינו התנה המלוה וע' במ"ש בשם הרב נ"ת בסעיף ט"ו בהגה"ה ח"ל. עטור בשם הגאונים הרי"ף וכן כתב העל ההרומות בשער נ"י והתשובה כתובה שם וכן כתב הרמב"ם שם נפרק

פתחי תשובה

לחרת ע' בס' כתובה סי' נ"ח סעיף ח' בהגה אות ה' עכ"ל: ג) בשעת הלואה ע' בה' בית אפרים חח"מ סי' ע' שכ' דיש להסתפק בנאמנות בפקדון אם דינו לפי השעם שכתב הנ"י והרדבי הביאום הש"ך דבשעת משיכת המעות גמר ומשעבד נפשיה ודמי לקנין וכ"כ הר"ן בחידושיו פ"ב י"ל דדוקא בהלוה' שבשעבוד מתחיל היד בתשיכת המעות ואז משעבד נ"כ על הנאמנות וא"ל קנין משא"כ בפקדון דבשעת משיכה אין כאן שעבוד כלל רק משעת אומדן ואפי' למ"ד משעת משיכה כתב הריטב"א דהיינו לו' דבשאנסי משתעבד לתפרע משעת משיכה כו' ואם כן לענין שעבוד המחזרתי אין כאן מקום השעבוד לתפרע כלל וא"כ אין השעבוד נכנס אין כאן רק שזה קיבל עליו לשמור זמה שנתן לזה נאמנות בלא יהיה נאמן לו' שהחזירו אינו רק דברים בעלמ' ולא השתעבד בלא קנין אוכם לפי השעם שכ' בעע"ה שער כ"ו דבשעת הלואה לא צריך קנין לנאמנות משום בהנאת הלוה דקא משיכה לי' כי' ח"כ גם בפקדון שייך טעם זה כמו נבי מהגה ס"ח כו' מש"כ : ד) הכל לאחר הלוה. עכ"ש עד ואין כן דעת הש"ך אלא דבכל גווני כי' ור"ל אפי' בנאמנות שתם אינו משתעבד אחר הלוה בלא קנין והוא פשוט ובספר עט"ל ומאמר קדישין וגם בספר מסגרת הבלאן לא העתיקו יפה:

טורי זהב

דאיכא עדים כי המנו מבטל נאמנות דבאלו הכא שם נאמנות משור' כבני עדים אמרי' הני כבי עדים דלא להני מנו כתו בכל מנו בתקום עדים: (ס"ב) הא דמהני נאמנות כ"ל פשוט דאין הילוק בין נאמנות שתם לנאמנות מפורש כבני עדים דבכאלו נווכא בין משתעבד אחר ההלוה וכן משמע מהאחר לתעיין בסה"ת שער י"ג ובשער כ"ו דאשעת הלוה קאי וכן משמע שם

כסף הקדשים

סימן עא סעי' ג' (לאחר הלוה) נאמנות כב' ד"ל בק"ס. אם כתב לו כן בשטר אולי מהני גם בלא ק"ס אחר הלוה כיון שיכול לחייב את עצמו בשטר בלא ק"ס. ואולי כיון שאינו ודאי הו"ל כערבות הל"ל ק"ס אחר הלוה ולא מהני שטר דהו"ל מעין אסמכתא [בס"ך סק"ז הוכח לכאורה דכתב לא מהני רק בשעת הלוה אם ק"ס דכתב שם ובכתוב בו נאמנות אמרינן דהכתמא הי' בשעת הלוה אם שהקנה בקנין] ובכתב מעד שיעיד פ' אם שיהי' כהוב מתנו הוא בחזקת שלא נתן אין זה בנאמנות רק כאומר אל הפרעינו אלא

באר היטב

בנאמנות כבי תרי צריך קנין לאחר הלוה' ובנאמנות שתם א"ל קנין (ואין כן דעת הט"ז אלא

חידושין

רצונך הסבא וטול נסבא וא"י לחזור בו והא הכא שזה המחזיק כעבד היה נאמן לומר שמכרו לו עד שיבא הלה עדים שלא מכרו לו וכשאמר לו מחזיק זה הסבא וטול הוא מאמינו בשנים ואפ"ה כשנשבע א"י לחזור בו אינ"ג דליכא קנין וכ"ש שהי' אתם דאינו מאמינו אלא כשנשבע הא בעלמא דליכא שבועה לא ליתא דמה לי אם קיבל בשבועה או בדיבור לחוד הוא ו"ל מן הדין זה הטוען צריך לעדים והוא מאמינו בשנים ורבינו אפרים ז"ל פי' טעם רבו דבקיבל עליו בבי תרי בוזמא הוי אבל בהאוא שאמר רצונך הסבא וטול שאינו מאמינו אלא בשבועה לא הוי בוזמא ואפ"ה לא מחזיר מדאמינא בתו' מעשה בא' שנתחייב לחבירו שבועה בב"ד ונדר לו בחיי הקרן וקיבל עליו כלו' שקיבל עליו שתעלה לו שבועה בחיי הקרן בשלו היתה שבועה של מה וכיון שעשה שבועה זו לא היה יכול לחזור ודאי שאין לך בוזמא יותר גדולה מזו ואפ"ה א"י לחזור עכ"ל ומבואר מזה דאפי' נאמנות שתם נמי הוי כמו תרתי לריעותא דהא בעבדי גנבת הסבא וטול ודאי אם בתו עדים אחר שנשבע להכחישו צריך להחזיר . וכן מ"ש הש"ך דכן משמע בב"י דנאמנות שתם לא בעי קנין ולא נראה כן מדבריו פ' ז"ב שהקשה ג"כ לדברי הרי"ף מעבדי גנבת הסבא וטול וכ' שם שלא הי"ל תרתי לריעותא כיון שאינו מאמינו אלא בשבועה וכן דור לי בחיי ראשך כיון שאינו פוטרו אלא משבועה ג"כ חדא לריעותא מיקרי אלא ההוא דשבועות קשיא נבי ההוא דא"ל לחבר' מהימנת לי כל אימת דאמרת לא פרעי' דהתם מאמין לי בתרי בלא שום שבועה כלל וכו' ונראה דרב אלפס מפרש לה בקנין עכ"ל ע"ש ומבואר מדבריו דאפי' נאמנות שתם כיון דמאמין לו בלא שום שבועה הי"ל תרתי לריעותא כיון דבל עצמו מאמין לו בבי תרי ע"ש ולכן נראה דאפי' נאמנות שתם בבי קנין ומ"ש הש"ך דהוי חדא לריעותא אבתי הכא יכול לחזור עכ"פ קודם גמ"ד והיינו קודם שאמר המלוה לא נפרעתי ועוד הא דבתם הש"ך בסי' כ"ב דאפי' לאחר גמ"ד יכול לחזור בו כל שלא קיבל עליו בב"ד ומזה קשיא לי נמי בטעמא דפוסקים דאפי' נאמנות בבי תרי נמי לא בבי קנין ומשום דהוי מחילת ממון מה שיפרענו וע' ש"ך ומבואר במרדכי בשם רא"י ורא"ש אפי' אי' מחזל לך קי"ל דיכול לחזור קודם גמ"ד ובדאי' פ' ז"ב וא"כ קודם שאמר המלוה לא נפרעתי ליתיר בי' הלוה מנאמנות שלו ואפי' בבר אמר המלוה לא נפרעתי כל שמכחישו הלוה תכ"ד ה"ל כמו חזר' וא"ע עוד קשה לי בהא דמבואר מדברי רש"י דנאמנות בבי קנין וכתב"ם המפרש' בשם רש"י ואפי' לפי מ"ש דהיינו בנאמנות בבי תרי אבתי תיקשי כיון דדפח רש"י דאפי' קיבל עליו קא"פ בתרתי לריעותא נמי אינו יכול לחזור בו ומבואר ברש"י פרי' ז"ב וכן דעת הש"ב וא"כ אחר שאמר המלוה בבר לא נפרעתי להימן כיון דבבר קיבל עליו ומשמיעת דברי הש"ע משמע דלעולם בבי קנין ואפי' בבר אמר לא פרעתי וכיון דש"ע פוסק בסי' כ"ב דאפי' בתרתי לריעותא אינו יכול לחזור אחר גמ"ד ולא בבי קנין למה הצריך כאן קנין ולכן נראה דעיקרא דמלתא דמהני נאמן עלי אבא בלא קנין. ודאי שמעתא בבי ובמה נשתעבד שלא יוכל לחזור בו אחר גמ"ד בלא קנין . ומלאתי הדבר מבואר בתו' פ' א"ב דף ע"ד ז"ל ור"ת בעצמו חזר בו והני' בס' היסר בני עובדא דשנים שהמרו זה את זה בפ' מבליגין שהקנו זה לזה דאי לא הקנו ליהדדו בי' ואפ"ג דים מקומות דקני בלא קנין בדברים בעלמא כגון בשהדדין נאמן עלי אבא דנאמן לך מחלוקת וכן בדור לי בחיי ראשך דא"י לחזור בו אתם דין הוא שיועיל כיון שיש להם חביעה זה על זה והם קיבלו עליהם כך את הדין ולא דמי להיכא שאין להם שום חביעה עכ"ל . ומש"ה בנאמנות בבי קנין דכיון דליכ' שום חביעה בבי קנין ולא מהני כלל בלא קנין ומש"ה בעינן שעת הלוה או קנין ובזה ניחא לישב דלא חיקשי לפי שיטת הסוברים דאפילו נאמנות שתם בבי קנין מהא דעבדי גנבת רצונך הסבא וטול דמהני בלא קנין דהתם כיון שיש להם חביעה זה על זה הרי הוא כנאמן עלי אבא אבל נאמנות שנתן הלוה הוא בלא חביעה וצריך קנין כמו בשנים שהמירו חה ברור : ג) לא משתעבד והיכא דמלוה נותן ללוה נאמנות על שטר לומר שהוא פרוע והוא לאחר הלוה הוא שבר אחיה נאמן נגדך כמ"ש הש"ך בשם הר"ן דמלה

ספיק י"ח וכסי' כ"ב דבנחמנות כבי תרי לריך קנין לאחר הלוח' ובנחמנות סתם ח"ל קנין ע"ס : (ח) אבל אם העידו כו' לל"ע בדין זה לפי שדעת ה"ר יעשיה דלהודאה נמי פסולים וכן דעת הרז"ה בספר המאור ס"פ שבועת הדייניס וגם הרמב"ן בספר המלחמות הודה לו שם בזה וכ"כ הטור בשם הרמב"ן וגם הבעה"ת סוף שער כ"ו מביא דברי הרמב"ן במסקנתו וגם הר"ן פ' שבועת הדייניס הביא דברי הרז"ה והרמב"ן בשתם משמע דס"ל כותייהו בהא ע"ס וגם ה' המגיד פט"ו מה' מלוה מביא דברי הרז"ה והרמב"ן במסקנא ומ"ס הטור שדעת הרמב"ס והרא"ש כהר"י ן' מנ"ס (נלפע"ד מ"ס הטור וא"א ז"ל כתב כדברי הר"ר יוסף מנ"ס קאי אלעיל מ"ס ודוקא כו' אבל הודאה כו' הוא לשון הר"י מנ"ס(וכ"כ ר' ירוחם כ"ג ח"ב להדיא בשם הר"י מנ"ס ע"ס) כן פי' הב"ח רק שמסיים וכן פי' מהר"ס איסרל"ס ולא עמדתי על סוף דעתו בזה שהרי מהרמ"א פי' בהפך ז"ל בד"מ וא"א הרא"ש ז"ל כתב כדברי הר"י מנ"ס ל"ע דמה שייך דברי ה"ר יוסף לכאן דאפשר לא מ"ס מודה דלענין הודאה נאמנים ולכן נראה דדעת הטור דמדלא חילק הרא"ש וכתב סתם כדברי ר"י מנ"ס משמע ליה דאין לחלק בין הודאה להלוה' עכ"ל ומ"מ דברי מהרמ"א לא נהירין כלל מכמה טעמים למעיין בטור וגם איסתמיטתיה דברי ר' ירוחם הנ"ל וגם איסתמיטת' קיצור פסקי הרא"ש פ' שבועות הדייני' סי' כ' דכ' שם להדי' דדוק' בפרעון אבל בהודא' נאמני' ע"ס ומזה נראה שם אסרון בספרי הרא"ש שלפנינו שהרי אין דרך של (רבינו בעל הטור) בעל קצור פסקי הרא"ש להוסיפשום דבר מה שלא נזכר בהרא"ש וכן כ' בביאורי מהרא"ש על הסמ"ג ד' ס"ז ע"ד דיש חילוק בין מעידי' שהוד' דאז נאמני' וחילוק זה הוא בהדיא באשר"י פ' שבועת הדייני' בשם ר"י עכ"ל הרי שהי' כתוב כן בהרא"ש) אף שגם הבעה"ת והרב המגיד כתבו לדעת הרמב"ם וגם מהרא"ש בביאורו כתב כן לדעת הסמ"ג שלשונו כלשון הרמב"ם מ"מ נלפע"ד דלא מוכח מידי מדבריהם דז"ל זה שהאמין למלוה כב' עדים מה תהי' תקנתו כשיפרע יקרע השטר או יעיד זה המלוה על עצמו שבטל כל שטר שיש לו על פלוני או יעיד על עצמו שלא בפני הלוה שקבל כל חוב שיש לו אצל פלוני עכ"ל ואדרבא מדכתב או יעיד על עצמו כו' משמע דהיינו שמעיד על עצמו בפני בית דין ששטר זה או חוב זה בטל (ובזה כ"ע מודים וכמ"ש ה"ר יעשיה בטור דבהוד' בפני ב"ד הוי הודאה) ואין להקשות דא"כ אמאי כתב או יעיד על עצמו הל"ל יפרע בפני ב"ד משום דבא לומר אפי' היכא שכבר פרע לו וחוששם שאח"כ יוציא שטרו בנאמנות יעיד על עצמו כן הוינו בפני ב"ד אבל בפני עדים לא מהני ואם איתא דס"ל להרמב"ם דמהני לא הוי לי' לכתוב דין זה ברמז ובתקנת הענין רק ה"ל לכתוב מעיקרא נוף הדין דבהודא' נאמנים ואא"כ ה"ל לכתוב דזהו תקנת הענין אלא נרא' כמ"ש וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תתקל"ב דאפי' בהודא' אין נאמנים אלא בשעת פרעון אבל בפני ב"ד אבל כל שלא הוד' בפני ב"ד אע"פ שבאו עדים ואמרו שבפניהם פרע או שהוד' בפניהם נאמן שכן האמינו רבותינו וכן מקובל אני ביני וכן אנו נוהגין עכ"ל וכן נראה דעת מהרשד"ם סי' כ"ג וכן נלפע"ד עיקר : (ט) שלא פסלם אלא לפרעון כו'. אבל אם נילה דעתו בדברי נאמנותו שהאמינו גם לזה ולכיולא בזה ודאי מהימן אהכל והכלל כל תנאי שבממון קיים ודוקא דאמר בלשון התנאי אבל בדבר המסופק בו אמרינן המע"ה עכ"ל הסמ"ע ופ"ל סי' ס"ל ס"ה בהג"ה והש"ך הביא הרבה פוסקים שמגלקים על המחבר וס"ל דאין לחלק בין הודא' לפרעון כ"כ הרשב"א בתשו' שאפי' נאמו עדי' ואמרו שהוד' בפניהם נאמן שכן האמינו עליו כב' עדים וכן הסכימו רבותינו וגן מקובל הוא אדי וכן מנהגין עכ"ל ופ"ס בשם"ך בתוך : [ס] והיינו : כם בתשובה הרא"ש ובטור כ' דמיירי בהשבים עוד ממון רק שלא היה בפנין כ"א על בט"ס ופסק דאינו נאמן ליקח הממון שהוא בפנין עד ביטון שהו רק שעל הבט"ח יקח נ"כ חלק ממנו ע"כ . סמ"ע : [י] מהני ' וכתב הרשב"א בתשובה דאם כתב בשטר שיהא נאמן בכל עניני

נתיבות

משה"כ

כשעת הלוהה וכן עיקר וע"כ : (ח) בפנינו הודה . והש"ך הביא הרבה פוסקים דס"ל דאין לחלק בין הודאה לפרעון ולכן שמוחזק יכול לו' קיס לי אבל בתחילה כ"ע מודה עש"כ אלפי' לסתמר)' דוקא בשבודה אחר שכבר קיבל הפרעון אבל אם הודה בשעת פרעון קודם שקיבל הפרעון שקבל מעות אללו לפרעון לא מהני אפי' לסתמר רק בהודה אחר הפרעון אפילו הודה שלא בפני הלוה לא יכול לו' שלא להשבע הודיתי ואם פ' בנאמנות בין נגד הבהודאה בין נגד הפרעון מהני והכלל דבתנאי שבממון קיים ואם הוא לי שיש להסתפק בו יד בעהש"ט על ההתחוקה בתמע"ה וסמ"ע ושי"ך : (ע) דאין הנאמנות ואם כ'

משה"א

ז) בפנינו הוד' . עש"ך סי"ק ח' מ"ש בסי' שני חצאי לבנה . הכונו' בדבריו דתנה השטר כתב שני דינים מתחלי' כתב הרי"י מינא"ש דאם האמינו כב' עדים יכול לחזור ולתבעו אחר הפרעון . אח"כ כ' דין שני דדוקא לענין פרעון אין נאמנים אבל בהודאה נאמנים ומביא דעת הרמב"ן החולק וס"ל דאפי' בהודאה אין נאמנים ואח"כ כתב וא"א הרא"ש ז"ל כתב כדברי הרי"י מינא"ש וזהו כוונת הש"ך כמ"ש ולפעניד דמ"ש השטר וא"א כתב כדברי הר"י מינא"ש קאי רק על דין הראשון דהיינו שיכול לתבעו אחר הפרעון בעדים וכא קאי כלל על מ"ש ודוקא וכו' אבל הודאה וכו' דהאי ודוקא הוא ג"כ לשון הרי"י מינא"ש וכן פי' הב"ח דהך ודוקא שב' שטר הוא ג"כ לשון הרי"י מינא"ש רק שסמיים וכן פי' רמ"א וע"ז תמה הש"ך ורמ"א בד"מ כתב בהיסך וז"ל הד"מ (בד"מ שלפנינו הוא כמ"ש הב"ח ונוסחא אחרת היה לפני הש"ך) צ"ע דמי שייך דברי הר"י לכאן וכו' . פי' הד"מ סובר דמ"ש השטר ודוקא כו' אבל הודאה וכו' אינו לשון הר"י מינא"ש ומש"ה תמה הד"מ דמי שייך דברי הר"י לכאן דאפשר דגם הר"י מודה דלענין הודאה אין נאמנים פי' דהשטר מביא על דברי הרמב"ן דס"ל דהודא' נ"כ אין נאמנים וא"א כתב כדברי הר"י מינא"ש משמע דדברי הרא"ש שייך לפלונתא שהביא אי נאמנים בהודאה וע"ז תמה הד"מ דהא אפשר גם הר"י מינא"ש ס"ל דאינו נאמן וכדעת הרמב"ן וא"כ מה זה שהוכיח השטר מהא שכתב הרא"ש דברי הר"י מינא"ש דהיינו שיכול לתבעו אחר הפרעון להביא ממנו ראי' לענין הודא' . ועכ' זה מתרץ הד"מ לכן נראה וכו' . פי' דכוונת השטר במ"ש וא"א כתב כדברי הר"י מינא"ש פי' דבריו שהשטר הוכיח דהרא"ש

קצות

ומסילה אין לריך קנין ולפי מ"ס בסק"ב אפילו במהול לך יכול המלוה לחזור בו קודם שאמר הלו' פרעתי כמו בסי' כ"ב בנאמן עלי אבא דקודם גמ"ל אפי' במהול יכול לחזור : ד) פרעו תחל' בעדים. כת' הב"ח ז"ל וקשיא לי מל סברא זו מהא דתנן פ' הכותב מ"מ ומ"ל סי' ס"מ ס"ה בהג"ה הרבה פוסקים שמגלקים על המחבר וס"ל דאין לחלק בין הודא' לפרעון כ"כ הרשב"א בתשו' שאפי' נאמו עדי' ואמרו שהוד' בפניהם עליו כב' עדים וכן הסכימו רבותינו וגן מקובל הוא אדי וכן מנהגין עכ"ל ופ"ס בשם"ך בתוך : [ס] והיינו : כם בתשובה הרא"ש ובטור כ' דמיירי בהשבים עוד ממון רק שלא היה בפנין כ"א על בט"ס ופסק דאינו נאמן ליקח הממון שהוא בפנין עד ביטון שהו רק שעל הבט"ח יקח נ"כ חלק ממנו ע"ס . סמ"ע : [י] מהני ' וכתב הרשב"א בתשובה דאם כתב בשטר שיהא נאמן בכל עניני

נתיבות

כשעת הלוהה וכן עיקר וע"כ : (ח) בפנינו הודה . והש"ך הביא הרבה פוסקים דס"ל דאין לחלק בין הודאה לפרעון ולכן שמוחזק יכול לו' קיס לי אבל בתחילה כ"ע מודה עש"כ אלפי' לסתמר)' דוקא בשבודה אחר שכבר קיבל הפרעון אבל אם הודה בשעת פרעון קודם שקיבל הפרעון שקבל מעות אללו לפרעון לא מהני אפי' לסתמר רק בהודה אחר הפרעון אפילו הודה שלא בפני הלוה לא יכול לו' שלא להשבע הודיתי ואם פ' בנאמנות בין נגד הבהודאה בין נגד הפרעון מהני והכלל דבתנאי שבממון קיים ואם הוא לי שיש להסתפק בו יד בעהש"ט על ההתחוקה בתמע"ה וסמ"ע ושי"ך : (ע) דאין הנאמנות ואם כ'

משה"א

ז) בפנינו הוד' . עש"ך סי"ק ח' מ"ש בסי' שני חצאי לבנה . הכונו' בדבריו דתנה השטר כתב שני דינים מתחלי' כתב הרי"י מינא"ש דאם האמינו כב' עדים יכול לחזור ולתבעו אחר הפרעון . אח"כ כ' דין שני דדוקא לענין פרעון אין נאמנים אבל בהודאה נאמנים ומביא דעת הרמב"ן החולק וס"ל דאפי' בהודאה אין נאמנים ואח"כ כתב וא"א הרא"ש ז"ל כתב כדברי הרי"י מינא"ש וזהו כוונת הש"ך כמ"ש ולפעניד דמ"ש השטר וא"א כתב כדברי הר"י מינא"ש קאי רק על דין הראשון דהיינו שיכול לתבעו אחר הפרעון בעדים וכא קאי כלל על מ"ש ודוקא וכו' אבל הודאה וכו' דהאי ודוקא הוא ג"כ לשון הרי"י מינא"ש וכן פי' הב"ח דהך ודוקא שב' שטר הוא ג"כ לשון הרי"י מינא"ש רק שסמיים וכן פי' רמ"א וע"ז תמה הש"ך ורמ"א בד"מ כתב בהיסך וז"ל הד"מ (בד"מ שלפנינו הוא כמ"ש הב"ח ונוסחא אחרת היה לפני הש"ך) צ"ע דמי שייך דברי הר"י לכאן וכו' . פי' הד"מ סובר דמ"ש השטר ודוקא כו' אבל הודאה וכו' אינו לשון הרי"י מינא"ש ומש"ה תמה הד"מ דמי שייך דברי הר"י לכאן דאפשר דגם הר"י מודה דלענין הודאה אין נאמנים פי' דהשטר מביא על דברי הרמב"ן דס"ל דהודא' נ"כ אין נאמנים וא"א כתב כדברי הר"י מינא"ש משמע דדברי הרא"ש שייך לפלונתא שהביא אי נאמנים בהודאה וע"ז תמה הד"מ דהא אפשר גם הר"י מינא"ש ס"ל דאינו נאמן וכדעת הרמב"ן וא"כ מה זה שהוכיח השטר מהא שכתב הרא"ש דברי הר"י מינא"ש דהיינו שיכול לתבעו אחר הפרעון להביא ממנו ראי' לענין הודא' . ועכ' זה מתרץ הד"מ לכן נראה וכו' . פי' דכוונת השטר במ"ש וא"א כתב כדברי הר"י מינא"ש פי' דבריו שהשטר הוכיח דהרא"ש

קצות

ומסילה אין לריך קנין ולפי מ"ס בסק"ב אפילו במהול לך יכול המלוה לחזור בו קודם שאמר הלו' פרעתי כמו בסי' כ"ב בנאמן עלי אבא דקודם גמ"ל אפי' במהול יכול לחזור : ד) פרעו תחל' בעדים. כת' הב"ח ז"ל וקשיא לי מל סברא זו מהא דתנן פ' הכותב מ"מ ומ"ל סי' ס"מ ס"ה בהג"ה הרבה פוסקים שמגלקים על המחבר וס"ל דאין לחלק בין הודא' לפרעון ומסיק דבנאמן ואמר ר"פ לי פקח הוא מייתי לידי ס"ד וכו' דיהיב לה כתובתה באפי שהדי קמא ומסהדא בתרא ומוקים להני קמאי דאמלו אמא"פ דמתחל' יהיב לשום פרעון מ"מ יתבטלו פרעון הראשון ויאמר לה מלו' הן אלא שהרי נפרע מונך בעים וה"ל דכוותה שאח' שפרעו בעים מוקים בהני קמאי דאמלו' ואם תבפור הרי יש עדים ויאמר מלו' הן אלא שהרי נפרע מונך בעים ואפ"ה נותן לו מתחל' לשום פרעון מ"מ למפרע נמשים מלו' אלא וזה רא' ערור' לדברי רבינו הא' עכ"ל ובש"ך מתרץ לה דמייירי בשטרא דכשאומרין העדים שקבלו על חוב זה בפי' בזה ראמר אבל היכא דמבאשין לגמרי הוי אפוקי מטרתי פ"ס שבח' ז"ל אבל אין לתרץ דבאמי אבל בדבר המסופק בו אמרינ' אבל אם העידו שמחל לו החוב נאמנים: הגה וכן כל כיולא בזה ח (יא) (ט) דאין הנאמנות אלא למה שהאמינו עליו ולא יותר (טור סי"ד בשם תשו' הרא"ש) כגון מי שקבל מעות בעסקא ט י והאמין לנותן עליו ועל יורשיו לומר שלא אירע הפסד באותו ממון וכבל אשר יאמר בעיקר הממון ואח"כ נפטר המקבל י [ט] והניח ממון ביד אחר והנותן אומר שהוא מעסק השותפות אינו נאמן בזה אפילו היה המקבל [מי] הוא ולא בכלל בכלון הנאמנות (תשו' הרא"ש בכלל ק"ל והביאו הטור) אבל כל מה שכתב עליו ה] נאמנות מהני כגון אם כתב לו שיהא נאמן כמה הוניא הוכאות ומחדיש [י] מהני כמו שמהני לעיקר הקרן [ט] דבל מנאי בבמון קיים (בלל הנ"ל סי' ח' והביאו הטור כ) :

ד [י] כ המדקדקים עושין שובר יא (י) מכתב ידו של מלוה על שטר של נאמנות ותו ליכא ו] למיחש [יא] למידי :

ה מ [יח] הרי שפרעו וטען המלוה שלא נפרע ופרעו פעם שני מפני התנאי הרי הלוה חוזר ותובע את המלוה בדין ואומר לו כך וכך אתה חייב לי מפני שפרעתיך שני פעמים אם הודה ישלם ואם כפר ישבע שבועת היסת על כך שלא פרעו אלא פעם אחת : הגה (יב) ואפי' ד) [יג] פרעו (יח) תחלה [יב] בעדים מאחר שהאמינו נגד עדים (יג) ט) אין לו עליו (יב) אלא ה) שבועת היסת(טור בשם הרא"ש והריב"ן

בפנינו פרעו (ח)אבל אם העידו ז)(מ)בפנינו הודה שפרעו נאמני' ז (ט) מ) שלא פסלם אלא [ח]לפרעון אבל הודאה מילתא אחריתי היא ובזה לא פסלם (י) ט וכן אם העידו שמחל לו החוב נאמנים: הגה וכן כל כיולא בזה ח (יא) (ט) דאין הנאמנות אלא למה שהאמינו עליו ולא יותר (טור סי"ד בשם תשו' הרא"ש) כגון מי שקבל מעות בעסקא ט י והאמין לנותן עליו ועל יורשיו לומר שלא אירע הפסד באותו ממון וכבל אשר יאמר בעיקר הממון ואח"כ נפטר המקבל י [ט] והניח ממון ביד אחר והנותן אומר שהוא מעסק השותפות אינו נאמן בזה אפילו היה המקבל [מי] הוא ולא בכלל בכלון הנאמנות (תשו' הרא"ש בכלל ק"ל והביאו הטור) אבל כל מה שכתב עליו ה] נאמנות מהני כגון אם כתב לו שיהא נאמן כמה הוניא הוכאות ומחדיש [י] מהני כמו שמהני לעיקר הקרן [ט] דבל מנאי בבמון קיים (בלל הנ"ל סי' ח' והביאו הטור כ) :

ד [י] כ המדקדקים עושין שובר יא (י) מכתב ידו של מלוה על שטר של נאמנות ותו ליכא ו] למיחש [יא] למידי :

ה מ [יח] הרי שפרעו וטען המלוה שלא נפרע ופרעו פעם שני מפני התנאי הרי הלוה חוזר ותובע את המלוה בדין ואומר לו כך וכך אתה חייב לי מפני שפרעתיך שני פעמים אם הודה ישלם ואם כפר ישבע שבועת היסת על כך שלא פרעו אלא פעם אחת : הגה (יב) ואפי' ד) [יג] פרעו (יח) תחלה [יב] בעדים מאחר שהאמינו נגד עדים (יג) ט) אין לו עליו (יב) אלא ה) שבועת היסת(טור בשם הרא"ש והריב"ן

ז שלא פסלם אלא לפרעון כו' . אבל אם נילה דעתו בדברי נאמנות שהאמינוהו גם לזה ולכיולא בזה ודאי מהימן אהכל והכלל כל תנאי שבממון קיים ודוקא דאמר בלשון התנאי אבל בדבר המסופק בו אמרי' המע"ה : ח דאין הנאמנות אלא למה שהאמינו וכן כתב רשב"א סי' אלף כ"ו *על שטר פקדון שכתוב בו שהאמינו בעיקר המעות הנזכרים נאמנות שלימה כשני עדים דאז אמרי' כיון שנקט בל' בעיקר המעות לא האמינו אלא שלא יטעון אמנה היא דבריו או ריבית אבל פרעתי יכול לטעון ע"ס . וכן כתב רשב"א סי' תתקל"א *באם כתב בשטר שתהא נאמן בכל עניני השטר דגם כן הדין כנ"ל ד"מ כ"ו : ט והאמין לנותן עליו ועל יורשיו . בשאלת הרא"ש וגם בתשובה כתב שם שלא האמינו על זה שתם אלא באם לא יהיה המקבל יוכל לישבע שבועת הסותפין ל"ל דשבירא ליה למור"ם דהמעשה כך היה שה"ה האמינו שתם שלא אירע הפסד : י והניח ממון ביד אחר כו' . שם בתשובת הרא"ש ובטור כתב דמיירי שהניח עוד ממון רק שלא היה בעין כ"א על שטר חוב ופסק דאינו נאמן ליקח הממון שהוא בעין עד שיעור חובו רק שעל שט"ח יקח נ"כ חלק ממנו ע"ס : יא מכתב ידו של מלוה כו' ואז אפילו הימנוהו יותר ממאה עדים שמעידים שפרעו דגם שובר בעדים לא מהני אבל כ"י מהני ודוקא דכתוב בשובר שהוא

הרא"ש שלפנינו שהרי אין דרך של (רבינו בעל הטור) בעל קצור פסקי הרא"ש להוסיפשום דבר מה שלא נזכר בהרא"ש וכן כ' בביאורי מהרא"ש על הסמ"ג ד' ס"ז ע"ד דיש חילוק בין מעידי' שהוד' דאז נאמני' וחילוק זה הוא בהדיא באשר"י פ' שבועת הדייני' בשם ר"י עכ"ל הרי שהי' כתוב כן בהרא"ש) אף שגם הבעה"ת והרב המגיד כתבו לדעת הרמב"ם וגם מהרא"ש בביאורו כתב כן לדעת הסמ"ג שלשונו כלשון הרמב"ם מ"מ נלפע"ד דלא מוכח מידי מדבריהם דז"ל זה שהאמין למלוה כב' עדים מה תהי' תקנתו כשיפרע יקרע השטר או יעיד זה המלוה על עצמו שבטל כל שטר שיש לו על פלוני או יעיד על עצמו שלא בפני הלוה שקבל כל חוב שיש לו אצל פלוני עכ"ל ואדרבא מדכתב או יעיד על עצמו כו' משמע דהיינו שמעיד על עצמו בפני בית דין ששטר זה או חוב זה בטל (ובזה כ"ע מודים וכמ"ש ה"ר יעשיה בטור דבהוד' בפני ב"ד הוי הודאה) ואין להקשות דא"כ אמאי כתב או יעיד על עצמו הל"ל יפרע בפני ב"ד משום דבא לומר אפי' היכא שכבר פרע לו וחוששם שאח"כ יוציא שטרו בנאמנות יעיד על עצמו כן הוינו בפני ב"ד אבל בפני עדים לא מהני ואם איתא דס"ל להרמב"ם דמהני לא הוי לי' לכתוב דין זה ברמז ובתקנת הענין רק ה"ל לכתוב מעיקרא נוף הדין דבהודא' נאמנים וא"כ ה"ל לכתוב דזהו תקנת הענין אלא נרא' כמ"ש וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תתקל"ב דאפי' בהודא' אין נאמנים אלא כשהודה בפני ב"ד אבל כל שלא הוד' בפני ב"ד אע"פ שבאו עדים ואמרו שבפניהם פרע או שהוד' בפניהם נאמן שכן האמינו רבותינו וכן מקובל אני ביני וכן אנו נוהגין עכ"ל וכן נראה דעת מהרשד"ם סי' כ"ג וכן נלפע"ד עיקר : (ט) שלא פסלם אלא לפרעון כו'. אבל אם נילה בדעתו בדברי נאמנותו שהאמינו גם לזה ולכיולא בזה ודאי מהימן אהכל והכלל כל תנאי שבממון קיים ודוקא דאמר בלשון התנאי אבל בדבר המסופק בו אמרי' המע"ה עכ"ל הסמ"ע ועל"ל סי' ס"ח סעיף ה' בהג"ה ומ"ש שם : (י) וכן אם העידו שמחל כו'. במחיל' גם ה"ר יעשיה והרמב"ן מודים וכן משמע להדיא בבעה"ת ובטור ע"ס : (יא) דאין הנאמנות אלא למה שהאמינו כו'. וכן כתב הרשב"א בתשו' סי' אלף כ"ו (ל"ל אלף ב') על שטר פקדון שכתוב בו שהאמינו בעיקר המעות נאמנות שלימה כשני עדים דאמרינן כיון דנקט בעיקר המעות לא האמינו אלא אבל בדבר המסופק בו אמרינן אבל אם העידו שמחל לו החוב נאמנים: הגה וכן כל כיולא בזה ח (יא) (ט) דאין הנאמנות אלא למה שהאמינו עליו ולא יותר (טור סי"ד בשם תשו' הרא"ש) כגון מי שקבל מעות בעסקא ט י והאמין לנותן עליו ועל יורשיו לומר שלא אירע הפסד באותו ממון וכבל אשר יאמר בעיקר הממון ואח"כ נפטר המקבל י [ט] והניח ממון ביד אחר והנותן אומר שהוא מעסק השותפות אינו נאמן בזה אפילו היה המקבל [מי] הוא ולא בכלל בכלון הנאמנות (תשו' הרא"ש בכלל ק"ל והביאו הטור) אבל כל מה שכתב עליו ה] נאמנות מהני כגון אם כתב לו שיהא נאמן כמה הוניא הוכאות ומחדיש [י] מהני כמו שמהני לעיקר הקרן [ט] דבל מנאי בבמון קיים (בלל הנ"ל סי' ח' והביאו הטור כ) :

ד [י] כ המדקדקים עושין שובר יא (י) מכתב ידו של מלוה על שטר של נאמנות ותו ליכא ו] למיחש [יא] למידי :

ה מ [יח] הרי שפרעו וטען המלוה שלא נפרע ופרעו פעם שני מפני התנאי הרי הלוה חוזר ותובע את המלוה בדין ואומר לו כך וכך אתה חייב לי מפני שפרעתיך שני פעמים אם הודה ישלם ואם כפר ישבע שבועת היסת על כך שלא פרעו אלא פעם אחת : הגה (יב) ואפי' ד) [יג] פרעו (יח) תחלה [יב] בעדים מאחר שהאמינו נגד עדים (יג) ט) אין לו עליו (יב) אלא ה) שבועת היסת(טור בשם הרא"ש והריב"ן

באר הגולה

כגוכר ם סם בשם בה"ת שם לכ"ע דמהילה מילתא אחריתי הוא ו מבואר שם בשאלה והביאו הטור בסי"ד שלא האמינו המקבל לנותן אלא בשעת הפרעון ולא בשעת הלוה' ולא בשעת הפרעון ולא בשעת הלוה' ולא בשעת הפרעון ולא בשעת הלוה' ול

שהוא על בטר בסכומו כך וכך כמ"ש בסמוך סעיף ט' ס"ק נ"ח עיין שם : יב ולפיכך אם כתב כו' עד וגלגול לעולם עפ"ר שם כתבתי והוכחתי דאף אם לא כתב תיבת "לעולם נמי הוי דינא הכי דמדהימנוהו כשני עדים ממילא ידעינן שפטור בלא שבועה קלה וחמורה וגלגול ובודאי כוונתו היה במה שחזר וכתבו דאפילו לאחר פרעון יהיה פטור מכל וכל ומה"נ לא הזכיר הטור תיבת "לעולם בסוף דבריו וע"ש מ"ש עוד מזה : יג ואם הביא עדים שפרעו מהני . והיינו דוקא בסתם נאמנות ולא בהימנוהו כבי תרי . אבל מה שכתב לפני זה ואפי' נכתב במקום אחר אינו בהאמינו כב' עדים זכתב לו שובר בכתב ידו במקום אחר וק"ל: שלא

והריב"ן מיגאש"ם כ"י) : יב [יג] ולפיכך אם כתב לו בנאמנות שיהא נאמן בלא שום שבועה קלה ז] וחמורה (יד) (יג) וגלגול (טו) י) (יד) [יג] לעולם לא משתבע לא בתחלת הפרעון ולא בסוף הפרעון : הגה [יד] טטר שכתוב בו נאמנות כל זמן שלא נכתב בתקום אחר לא עליו על הבטר ממש קאמר אלא על החוב קאמר ואפילו נכתב בתקום אחר (מהרי"ק שורש פ"ט)(טו)[טו]אלא א"כ פירש בהדיא דאז צריך לקיומי תנאיה(רשב"ן ומביאו ב"י ס"ס ע') יב יח) ואם הביא עדים [ח] שפרעו (טז) (יב) [יד] מהני דהוי כאלו אמר אל תפרעני אלא בפני פלו' ופלוני ופרעו לפני עדים אחרים (שם)וכמו שכתבאר [טו]בעיל סי' ע' סעיף ד': אין

בשבועה ובשם"ם מסיק דאא שבועה זו מדרבנן כדי להפיס דעתו של בע"ח ר"ל פפא אי פקח הוא מייתי להו לידי ס"ד ומסיק דיהיב לה כתיבתה בחבי סהדא קמא וסהדא בתרא ומוקים לה להני קמחי במלוה אלמא דאע"פ דבתן לה מהתל' לשם פרעון מ"מ יתבענ' פרעון הראשון ויאמר לה מלוה הן אלך סהרי נפרעת כתובתך שנית כו' והכא נמי דכותה שאחר שפרעו שנית מוקים לה להני קמחי במלוה ואם תכפור הרי יש עדים ויאמר מלוה הן אלך סהרי נפרעת חובך שנית ואע"פ שנתן לו מתחל' לשם פרעון מ"מ למפרע נעשית מלוה אלא כדאמרי' בכתובה וזה ראייה ברורה לדברי רבינו האי ואפשר לומר דהר"י מנ"ם ודעמיה ס"ל דהכא שהאמינו כבי תרי ח"כ פרעון הראשון שנתן לו בפני עדים ה"ל כאלו נתן לו מתנה או מחל לו וכשברת

רחבי"ה במרדכי פ' הדיינים אע"ג דרחבי"ה לא אמרה אלא לענין זה דלא בעי קנין מ"מ הר"י מג"ם תופס סברא זו אף לענין דלא יכול לתבעו ולומר מלוה הן אלך דכבר מחל לו מה שנתן לו כיון דהאמינו כבי תרי עכ"ל והתירוץ לא נהירא לפע"ד דרחבי"ה לא קאמר אלא דהוי מחילה ולא בעי קנין אבל סיאף נאמר שנתן לו מתנה אפילו יברר שפרע לו ב' פעמים ועוד דהא הטור כתב לק' סעיף ו' דאין הנאמנות לגזול (ומשמע דאפי' בנאמנות כבי תרי דינא הכי) ואם איתא דמתנה הוא למה יחרים סתם. אבל לפע"ד מעיקרא לק"מ לפי מ"ש לעיל ס"ק נ' וי"ב דהיינו דוקא כשטוען סטראי א"כ ל"ד כלל דהא כיון שהאמינו כב' עדים המלוה אלא כשאמרו העדים שפרע לו בפירוש על חוב זה שהתנה דאל"כ הרי הוא טוען סטראי ונאמן הוא בכך אפילו בלא מנו דלהד"ס כיון שהאמינו כב' עדים על הפרעון וא"כ אף כשאומרים שפרעו בפירוש על חוב זה שהתנה הרי הימניה כבי תרי להכחישם על פרעון זה ופסולים הם לפרעון זה וה"ל כאילו הם משקרים אלא קבלו על פרעון זה וא"כ יכול לטעון סטראי כן נלפע"ד (אבל אין לחדש דשאני הכא כיון שהאמינו דכך לי התם אלא האמינו לענין ס"ד כמו הכא בהאמינו לענין תשלומין דכי נימא דתו לא מצי מסהיד אמעות כיון דאסהיד שהוא פרעון הכי נמי לא מצי לחיובי ס"ד כיון דכבר אסהיד דבתורת פרעון יהיב לה ודוק): ונראה דאפי' טוען בפירוש שמה שנתן לו מתנה נתן לו צריך להחזיר לו ולא מהני לו שם טענה רק סטראי דהא העדים יהיו נאמנים שנתן לו לפרעון ולא למתנה דנהי דלא יהיו נאמנים שנתן לו לפרעון זה דהימניה כבי תרי כל אימת דאמר לא פרעינא הא פלגינן דבורייהו וכמ"ש לעיל סי' ע' ס"ק ט"ו ואם כן נאמנים אלא נתנם לו במתנה רק לפרעון אבל כשטוען סטראי לא יהיו נאמנים להכחישו אף במה שיאמרו שנתנם לפרעון רק כשאמרו שנתנם לו לפרעון זה ולנבי פרעון זה הא פסלינהו כן ל"ל ברור ודוק : עוד כתב הב"ח וז"ל והר"ן הוכיח כן דאל"כ הפוכי מטרת' למה לי ומביאו ב"י (וכ"כ ה"ה פט"ו) ולי נראה דכ"מ טובא היכא דאיכ' לאד עידית וביונית ולאד זיבורית וכדרב נחמן בפ' ב' דייני גזירות ויתבאר לקמן סי' פ"ה עכ"ל ונם זה לק"מ לפי מ"ש דהיינו כשטוען סטראי א"כ אי תימא דהעדים נאמנים היינו ע"כ שנאמנים שפרעו על חוב זה וא"כ הפוכי מטרתא ל"ל דע"כ לא קאמרי' בפ' ב' דייני גזירות ולקמן סי' פ"ה דנ"מ היכא דאיכ' לאד עידית וביונית ולאד זיבורית אלא כשזה אייב לזה וזה אייב לזה אבל כאן שזה פרע לזה א"כ אינו אייב לו דס"ם יתברר שפרע וא"כ כי נימא דצריך לסלק לו מכח הנאמנות וחמ"כ יחזור ויוציא ממנו מחמת מה שפרעו לו בפני העדי' דהוי פרעון א"כ הפוכי מטרתא ל"ל ולא נ"מ מידי כלל ודוק: (יד) וגלגול כו'. לכאורה משמע דכאן דפטור אסור מלהשביע ע"י גלגול וכמ"ש הל"י בשם הרמב"ן ונאון מביאו ב"י ר"ס זה אבל הרא"ש כ' בפ' הכותב בשם הר"ם והסכים עמו דא"י להשביעו אף ע"י גלגול וכ"כ ב"י בשם הרא"ש וכ"כ הטור והמחבר נופייהו בא"ע סי' ל"ח סעיף ד' וכן דעת רבני צרפת בהגהות ב"י לקמן ס"ס ל"נ ול"ע : (טו) לעולם כו'. כ' הסמ"ע וחפי' אם לא כתב תיבת לעולם נמי דינא הכי דמדהימנוהו כב' עדים ממילא ידעינן שפטור בלא שבועה ק"ו וגלגול ובודאי כוונתו הי' במה שחזר וכתבו דאפי' לאחר הפרעון יהי' פטור מכל וכל ומה"ע לא הזכיר הטור תיבת לעולם בסוף דבריו הטור תיבת לעולם בסוף דברי הטור (עיין בטור) וז"ל בעה"ת חלק ח' שמשם מועתקים תחלת דברי הטור ואשתמטתיה דברי בעה"ת שם שבסוף חלק נ' שמשם מועתקים סוף דברי הטור (עיין בטור) וז"ל בעה"ת שם ושטרא דלא כתיב בי' דליהוי ביה נאמן בלא שום שבועה לעולם פרע ליה והדר משבע ליה על מה שפרעו ואי כתוב ביה לעולם לא וכדלעיל וכ"כ ב"ר משה ז"ל שאם פרעו ב' פעמים יכול להשביעו אח"כ היסת מיהו אי כתב בשטר' שיהא נאמן בלא שום שבועה לא משתבע לא בתחלת הפרעון ולא בסוף הפרעון וכ"כ הראב"ד עכ"ל בעה"ת ואין לומר דהתם מיירי בנאמנות שתם ואפשר ס"ל לבעה"ת דשתם נאמנות לא מהני נגד עד אחד ולכן בלא שום שבועה לפטר מהני לפטרו אף נגד עד א' אבל אחר הפרעון יכול להשביעו היסת לכך צריך לעולם אבל בנאמנות כבי תרי א"ל לעולם דהא כתב ואי כתב ביה לעולם לא וכדלעיל כו' וע"כ בא"ם וכדלעיל רימז למ"ש לעיל אבל א' ז"ל למה הצריכו לכתוב בטופסי השטרות שבועה ק"ו לעולם שהרי בודאי כיון שהאמינו כשני עדים מהימן בלא שום שבועה ונוכל לומר שלא ישביעוהו אחר הפרעון לא אשבע כו' שאתה פטרתני מכל שבועה עד לעולם משא"כ בעדים כו' עכ"ל הרי דמיירי בנאמנו' בשני עדי' ופיקר תלי בתיבת לעולם . ועוד דמדכתב הבעה"ת בא"נ בשתם ולא חילק בין נאמנות שתם לנאמנות כבי תרי דמיירי בנאמנו' בשני עדי' ופיקר תלי בתיבת לעולם . ועוד דמדכתב הבעה"ת בא"נ בשתם ולא חילק בין נאמנות שתם לנאמנות כבי תרי דמשמע דבכל נאמנות מיירי . ע"כ נלפע"ד דאסר בטור בסוף דבריו תיבת לעולם . ואפ"פ דבלאו הכי לא היה צריך לשבע קודם הפרעון מ"מ אי לאו דכתיב תיבת לעולם היינו אומרים דלטופר' דשטר' כתב לו כן שיה' נאמן בלא שום שבועה' וכה"נ כתב מהרא"י בפסקיו נבי ח"י דלמטה תעיד עלי כל' עדים הבאתיו לעיל סי' ס"ט ס"ק י"ז אבל לא קאי לאחר הפרעון לכך צריך תיבת לעולם וכן כתב בהשובו' מהר"א ן' בשון סי' נ"ח וסי' רע"ו דהכל תלוי בתיבת לעולם ע"ש אלא שמנמנם בתיבת נגלגול שכתב הטור' בהאמינו בבעה"ת ולא בבעה"ת בשלש דפוסים בדפוס שלוניקי שנת שנ"ו ודפוס פראג שנת שס"ה ודפוס ויגלאה שעם הגדולי תרומה ישנו נ"כ תיבת נגלגול הכל כמ"ש הטור ע"ש (ומעתה שם רוצים לומר דמ"ש המחבר לעולם כו' קאי אלמטה כלומר לעולם (לא) משתבע כו' ולפע"ד זהו שגגה וכוונת המחבר שיכתוב תיבת לעולם וכמ"ש) : (טז) מהני דהוי כאלו אמר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני כו' . דברי הר"ב לל"ע דמשמע דדינו שוה לדלעיל סי' ע' סעיף ד' ולפ"ז

ביאור

בעדים ובאן אם הלמינו אף לאחר הפרעון לא יוכל להשביעו כמש"ו ולפיכך אלא בשתם דנין אלא בהאמינו אלא בתחלה אבל יוכל להשביעו בבוא תמורה משא"כ בעדים דמ"ש בהאמינו אף בסוף דאלא מהני ליה בכ"ל (ע"ב) : [יג] ולפיכך אם. דבנאמ"ה יכול להשביעו בגלגול שבועה קלה וחמורה וכמ"ש שם מ"ש ב' מלקו כו' תיבעיא להו כו' ודאם כמ"ש הרא"ש בפ' הכותב פי"ח בשם הר"ם מברגונא ואבע"א סי' נ"ח ס"ד ועש"ך : (ליקוט) ולפיכך כו'. דבלאו"ה יוכל להשביעו בסוף שבועה קלה

באר

[יג] לעולם. כתב הסמ"ע דאף אם לא כתב תיבת לעולם נמי דינא הכי דמדהימנוהו כב' עדים ממילא ידעינן שפטור בלא שבועה קי"ח וגלגול ומה שחזר וכתבו ביונתן דאפי' לאחר הפרעון יהי' פטור מכל וכו והש"ך הסיג עליו וכתב דלא ראה דברי רע"א שם מבואר בהדיא דצריך דוקא שכתוב תיבת לעולם

נתיבות

משה"כ לא פסלינהו ואין הכ"ד מיתיבין לאותו ליישבע כיד העדים וע"ב : (יג) וגלגול . שיגרא דליישבע נקט אבל בחתם אפי' לא כתב וגלגול אי לגלגל עליו ש"ך : (יד) לא לם דעת הסמ"ע דלעולם לאו דוקא ומיתור לשון שב' לו בחתמנה כבי תרי למה כ' לו בלי שום שבועה דאלא ואלו כוונתו לאחר פרעון הש"ך חולק דבעינן דוקא היכא לעולם אפילו שוטן לא"ל לדקדק מיתור לשון אחלי שיגרא ליפטר נקט שיר ויש"ז ועיקר . וע"כ)(הש כ' לו שיהיה נאמן כבי תרי לעולם אפילו שוטן לא"ל אם לא תחתם אפי' אם לא כתב לפרעון : (טו) אחא"כ פ' בהדיא . נדעת הסמ"ע פי' כך אם לא פירש בהדיא אפי' נתן לו נאמנות כבי תרי וכ' לו שובר

משה"א

ישבע וכן תמה התומים ולק"מ דהנאמנות הוא כמו נאמנות שיהי' כך אם יאמר כך ויעש' כך אפי' אם ישקר כ"ז שלא יבורר בעדים או ע"י הודא' שלו . והיינו שאם ישקר וינגזל יהי' לו במתנ' ולפ"ז אם מתחל' אמר שקר בהדאי כיון שעבר על לא הגזול רק שאינו חייב בהשב' שנתן לו במתנ' אחר שינגזל ומש"ה יכול להשביעו היסת שלא פרע לו ב' פעמים ואם ישבע כך ודאי כשהיא שקר הרי ישבע בשקר דנהי שהוא שלו במתנ' אחר שפרעו מ"מ מעיקר' בגזל עשה והוא נשבע על דעת ב"ד עכ' תחל' המעשי שלא עשה בגזל ושאמת טען מעיקרא ואוכי משום שבוע' יפרוש ויודה ואז לא יהיה מתנ' למפרע דהא כשיבורר ע"פ הודאתו הוי כמו שיבורר ע"פ עדים אבל מחמרים סתם מקש' שפיר דהא מבואר בסעיף ז' דהמחרים סתם לא לימא כל מאן דגזלי' רק כל מאן דאיתא לגזיל' בידיה ולא למיחדר וכפ"ד הב"ח אין כאן שום גזילה בידו ואין חייב בהשב' שכבר נתן לו במתנ' אחר שכבר גזלו . אך בזה שפיר הקש' התומים האיך מניחין אותו לישבע נהי דאיהו ססלן אגן מי פסלינהו והרי עדים מעידין בשבשר נשבע וכ' דאפי' בדע' השי"ך דס"ל דרק סטראי יכול לטעון מ"מ האיך נשבע הא עדים מעידים שעל פרעון זה קיבלם.ולא הבינותי קושייתו דהא כשיודע שיש לו שני חובות חוב שבשטר וחוב שבע"פ אף שהלו' נתן על חוב שבשטר והמלו' שתק יכול לו' שעל חוב האחר קיבלם כמבואר בסי' ס"נ והא דא"י לטעון סטראי בפרעון בעדים הוא רק בחוב שא"נ לטעון שיש לו חוב אחר בחפסים בעדים אבל כשהאמין כו' כשני עדים כ' השי"ך בסי' נ"ח ס"ק י"א דהוי כאלו ערים מעידים שחייב לו כצד אחר והוי כחוב ידוע דמצו לטעון סטראי כששתק המלו' ואכא ודאי מיירי כשלא שמעו העדים מהמלו' דכששמעו העדים מהמלו' היא כהודא' ונאמנים כמבואר בסעיף נ' ואם כן חייב לישבע אחר הפרעון שיש לו חוב אחר אצלו ונרא' דאפילו למאן דסבירא ליה דנאמן אפי' בשאין טוען.סטראי אמה מטעם דסבירא ליה כהימני' כתרי הדין אצלו בתרא כוונתו תרי ותרי דכ"מ שנוכל ליישב דבריהם אפי' בדוחק מישבין דבריהם כמבואר לעיל סי' ל' סעיף ח' בהגי"ה וכן מצינו בכריתות דף י"ג דמיישבין דבריו לו' לא אכלתי שונג רק מזיד וח"נ מיירי באומר' סתם לא נפרעתי מחוב זה וכיון שהימני' כתרי מיישבין דבריו שכוונתו שעל חוב אחר קיבלם וממילא לא נפרע מחוב זה וכשנשבע נ"כ נשבע בלשון זה שלא נפרע מחוב זה אבל אם טוען בפי' שלא קיבל ממון כלל לפני העדים כ"ע מודים דיכול לתבעו אחר הפרעון וממילא לא קשה שוב הקושיא שהקש' מהא דשבועות ל"ד ע"ש . אך מ"מ קשה הא דשבועות שם דאמר התם הזיד בשבועות הפקדון והחרו בו מאי ודייק מכלל דאי לא איתרו בי' מחייב כפירת דברים הוא זאת אומרת הכופר במלוה שיש עליו עדים חייב וכו' והקשה הא אפשר לאשכוחי בטען הנפקד החזרתי והכשיר המפקיד קרוב כבי תרי או כשהאמין להנפקד נופי' בשבוע' כבי תרי ונשבע דאז לענין ממון פטור דפסלינהו מפקיד לממון ולענין קרבן ומלקות וודאי נאמנים ונראה ליישב דדייק בלישנא דהש"ס דאמר הזיד והחרו בו ולא אמר והוד' אח"כ משמע דע"מ אותן עדים לבד דייב

קצות

כאן ע"א הי' המשאיל נוטל בלא שבוע' משום דה"ל מבאיל"מ אבל עכשיו שיש ע"א המכחיש את המשאיל אם רוצ' הבעל הבית שבועת המבאל' כמין עד אחד מעיד' שהוא פרוע ואם רוצ' נותן לו שלא נפני עד זה ואח"כ מגיאו לידי ס"ד ונהפיכ דפ' הכותב עכ"ל ואם ודאי לא שייך פלגי' דיבוריה דמאי דמסהיד קודם פרעון מהיד בתר פרעון אלא פשטא דמלא' דע"א הוא נאמן בשניה שבוע' והי' דאוי ע"א לחייב שבוע' בעיר פרוע ואע"ג דאי' חזק' דבעיר בידי מה בעי נאמן הבד יותר רש"ז שלא נשבע הרי הוא בשניה ומה"ט סבר רמב"ן למימר שבוע' דאורית' אבל דבמי תשובות שלא מדא דהוא נשבע ונוטל ועוד שהוא שבועה קרקעות ומש"ה לנתר פרעון דבוב ליכא טעמא בפטריה דאו לא הוי שבועה קרקע וגם נשבע ונוטל מו גלא הוי וא"כ נאמן הבד נומר בהכבר הוא פרוב בעם דהא ע"א נאמן

(חו"מ ח"א) **פח**

הגר"א

וע"י גלגול אף בתחלה קלה וחמורה ובסוף קלה וחמורה וז"ם קו"ח וגלגול לעולם ור"ל לעולם שאין עליו אף לאחר כ"י לגלגול קו"ח והא דאחר קלה וחמורה בתחלה ובסוף . שם נדר ובשבועה בתחלה" [יד] שטר. עמ"ש בס' כ"ר ס"ג: (ליקוט) שטר שב' כו'. מהא דכ"ב ז' כ' (ע"ב):[טו] אח"כ. בכ"ל ס"נ: (ליקוט) אח"כ פירש כו'. דהוי כאל"ל אל תפרעני אלא בפני פ' דבו' ע' סי"ד

היטב

ע"ש (וכ"כ הס"ז דתיבת לעולם הוא העיקר ע"ש) : [יד] מהני. והיינו דוקא בסתם נאמנות ולא בהימנוהו כבי תרי אבל מ"ם לפני זה ואפי' נכתב במקום אחר כו' מיירי גם בהאמינו כב' עדים וכתב לו בשובר בכתב"י במקום אחר. עמ"ע : [ט] נגיע. דברי הרב לנ"ע דמשמע דדינו בוה בסי' ע' ולפ"ז יכול לטעון

המשפט

חידושים

כתי"ח ח"י לטעון סטראי דבאן שבעו היינו על החוב הרי כיון שנכתב שובר בלה נאמנות שלו ואם פירש בהדיא אלא שבע יוציל שובר רק בשנכתב ע"ג השטר ממש ונתן לו שובר בתי"ח אפילו בסתם נאמנות (אפי') יכול לטעון סטראי ואם מכיון עדים לו שובר בעדים אפילו פי' בהדיא מהני נתן לו נאמנות סתם אם לא שב' כו נאמנות כבי תרי.ודעת הש"ך דבשובר בתי"ח לעולם אי' לטעון סטראי ובפיר' בעדים אלא מהני שובר בעדים ואך אם מביא עדים קלי על הרשת בשלא פי' בהדיא ומפיק הנלבה דאל"ל פי' בהדיא אי' לטעון סטראי בנאמנות סתם אבן אם כתב אלא יהיה נאמן הלוה עד שיכתב עליו תברא הוי בפסב

ביאורים

קרבן ומקלות ושוב א"א לו' דמיירי שפסל לעדים דא"כ לא מצי הב"ד לחייביה בממון ובמקום שאין כרן אין חומש וקרבן כמבואר בסמחים כ"ט ולענין אשם מעילות ובקצה"ח בי' דלדעת הש"ך בהך דאי פיקח הוא בכתובות ס"ד לא מהני בטוען סטראי . וא"י מה הוא שח דהא אם לא האמינו ולא פסלו וסטראי אינו נאמן אלא במנו דלהד"ם ואדרב' מבואר בסי' נ"ח מחייב שבוע' ואינו יכול לישבע בטוען אחר פרעון סטראי ע"ש בש"ך . ומ"ש הש"ך על הב"ח שתי' דנ"מ אי אית לחד בינונית וכו' כוונת דבריו דלפמ"ש הש"ך דלא מהני האמינו כבי תרי רק כשטוען סטראי א"כ הוכחת הר"ן הוא שיכול לטעון סטראי אח"כ דאי נימא דאפילו סטראי אינו יכול לטעון אחר הפרעון והיינו שאחר הפרעון העדים נאמנים שעל חוב פרעון זה נתן א"כ ודאי דמחייב להחזיר אותו הפרעון שקיבל שנית אם בינונית בשלמא אי אמרינן דהוכחת הר"ן הוא לענין לחד"ם דהעדים נאמנים אחר הפרעון ומטעם דפלגינן דיבורא לומר מלוה הן אצלו שפיר כתב הבית חדש דזה נובה וזה נובה ונסרא מינה לענין בינונית משא"כ אי נימא דנאמנים אחר הפרעון לו' שעל פרעון חוב זה נתן וכנ"ל : י) לעולם נראה דה"ה אם התנה שיהיה נאמן כשני עדים לעולם א"י לתבוע אותו אחר הפרעון אפילו אין טוען סטראי אמר נגד התבע' שאחר הפרעון כשני עדים וכמו שאינו יכול להשביע אחר הפרעון מהאי טעמא : יא) ואם הביא עדים שפרעו . עסמ"ע ס"ק י"נ עד וכתב לו שובר בכתי"ח במק"א עיש ולכאורה תימה דאם כן הא דמיים בהכ"ה אא"ק סי' בהדיא דאז צריך לקיים הנאיו ועכצ"ל דאפילו שובר בכתי"ח לא מהני והוא תמוה דמה"ת לא יועיל שובר בכתי"ח ועכצ"ל דהסמ"ע לשיטתו דבסק בס"ק ד"א דיכול לטעון סטראי בהאמינו כבי תרי אפילו נגד שובר כתיבת יד משא"כ בנאמנות סתם ולפ"ז יהיה חפי' בדברי הרב לפי דעת הסמ"ע כך כיון שובר א"י לו' סטראי אפילו בהימני' כבי תרי דאא לא האמינו כבי תרי רק עד שיכתוב עליו תברא וכיון שיכתב על החוב שובר כלה הנאמנות אא"כ סי' בהדיא וכו' דהיינו שפי' שיכתוב ע"ג השטר ממש דאז לא כלה הנאמנות מש"ה יכול לטעון סטראי והא דלא סי' בסמ"ע דמיירי לענין שובר בעדים דאם כן קשה בפי' בהדיא דלא מהני שובר בעדים מה"ת יהיה מועיל כשמעידין בע"ם ואמאי כתב הרב בהג ה דאם הביא עדים מהני ודוחק לו' דלא פסל רק עדות מפי כתבם וע"כ היה כוונתו על שובר כתי"ח והיינו שאם לא יהיה שובר בכי' נכתב ע"ג השטר ממש יהיה נאמן לו' סטראי משי"ה אפילו בסתם נאמנות יכול לטעון סטראי ובנאמנות כבי תרי פשיטא דיכול לטעון סטראי משום התנאי אבל אם הביא עדים שפרעו נאמן ואינו יכול לטעון סטראי וע"ז כתב הסמ"ע דזה הדין הוא רק בנאמנות סתם דנגד עדים לא נתן כלל נאמנות אבל בנאמנות כבי תרי ודאי דיכול לטעון סטראי : יב) מהני . עש"ך ס"ק ט"ז שכתב דלדעת הר"ב

התרשן

כסנים ואפי' נגד חזק' דבטרך בידי מאי בעי וכדס"ד דרמב"ם אלא פרעון לאו בר שבוע' ובתר פרעון הוי בר שבוע' והיינו נמי טעמא דמבאיל נגדון הרבב"ם דקודם פרעון לאו בר שבוע' ובתר פרעון נאמן הוא לחייב שבוע' בדבריו הראשונים אבל בנאמנות כבי תרי אדרב' אמרי' כיון דבבר פסלן לפרעון לאחר הפרעון נ"כ אין נאמנין משום דעדות בשבע' מקלת' במ' כולה וזה ברור ופשוט : ה) שבועת היסת ומי יתכנו לדעת שבועה זו מה טיבה כיון שיש לפנינו בני עדים כבריס בעדים בהיכך היאך נשבע הא אין פסלי' לי' בשבוע' אח"כ הרא"ש ס"ס העדים אלו דאלו' בכון הגדין בבריס המה והך דיוק דשבועת היסת מעומר נ"כ נמור אלא דבס לא מייני בהגיה עדים בפרעון ע"ם אבל היכא דעדים לפנינו הוי הוא שבועת שוא לפנינו והא דכתב בס"ם פי' כ' נמי' שמור ולכן ואינו תובע שניהם דכיון דהמלו'

הכחיב

בכ"י : (סעיף ה') קלה וחמורה וגלגול לעולם כתב הסמ"ע דתיבת לעולם ל"ל דמדהימני כב' עדים ידעינן שפטור בלא שבועה קלה וחמורה וגלגול ומדחזר וכתבו ס"מ דאפילו אחר הפרעון יהיה פטור ומש"ה לא הזכיר הטור תיבת לעולם וקשה לי דאם כן אף תיבת קלה וחמורה אין בו צורך דמאחר שכבר כתוב בו נאמנות אפילו אחר שהם נפטר מגלגול שבועה וכמ"ש ר"ם זה אפילו במלוה ע"פ אלא נלע"ד דכאי תיבת לעולם הוא העיקר דייהור דבלא בשבועה קלה וחמורה אין ממנו הוכחה דאף שהוא ממילא א"ל שכתבו משום כ"ד טוענין וכהיא דהמוכר את הבית דף ס"ט דכתבי' דקנין כו' ואע"ג דכי לא כתב ליה נמי קנה אפ"ה טיפרא דשטרא הוא וכרמב"ם כתב משום כ"ד טוענין וכתבו' רשב"ם סי' א' ג' ילוף מהתם גמרא דלא מהני יתור לשון בשטר אפשר שכתבו משוסיפוי אגר ע"כ אין כאן הוכחה משום יתור לשון רק מתמת לשון לעולם וכמ"ש בסמ"ת שטר כ"ו ושטר י"ד סי' כ' וכמ"ש המחבר גם בסוף תיבת בסוף תיבת לעולם ורחיתי בטור מ' שהגיה רב המוכהן גם בסוף תיבת

פתחי תשובה

להלכה ודלא כש"ך ע"ם ועמ"ם לעיל סימן כ"ח ס"ב ס"ק נ' : ז] וחמורה וגלגול . עש"ך ס"ק י"ד ועמ"ם בזה לקמן סי' נ"ג ס"ז ס"ק ט' : ח] שפרעו מהני.עש"ך ס"ק ט"ז עד ונראה החילוק בין שני דיינים אלו כו' ועיין בהשובת

כסף הקדשים

להשליטו)כפי הטטר. מ"מ אח"כ יוכל להשביע ע"פ העד אחד אלו להוליא ע"פ שני עדים כיון שבטטר כתוב שקיבל המעות במזומנים בחטבע גם שניהם מודים אלו שידוע נ"כ ע"פ עדים שהשטר נגמר עבור סחורה מ"מ לשון הטטר מועיל מצד אודייתא לגבי שמחויב לשלם לו אחילה כנ"ל ומחילא עי"ז אין מועיל אח"כ הנאמנות לגבי עסק הסחורה. כיון שאין הסחורה מענין הטטר כלל כפי לשון המבואר בו נמצא שאם לא הי' כתוב שקיבל מזומנים בחטבע טובא. הי' בזה יותר יפוי כח בעל הטטר לגבי נאמנות בחפורים. אך הסוחריב נסגו לכתוב שקיבל מזומנים שעי"ז אלימא מלתא לפי סגנון הפסוט. שאין על ידי זה פתחון פה לעשות דחיה לומר לא מכרתי הסחורה עדיין וכד מה. ויש נ"כ הושלת קלה אלו לא הי' כתוב נאמנות חפורים שעי"ז שבתוב שקיבל מזומנים בחטבע לשלם אחילה הם שבטטר כנ"ל . ומלד עש"ב הגנו כנ"ל ועם נאמנות הי' יותר טוב כנ"ל :

ולפ"ז יכול לטעון סטרחי נ"כ וכמ"ש הר"ב סס וברשב"ץ שממנו מקור דין זה לא משמע כן דז"ל הרשב"ץ (הביאו ב"י בסי' ע' מחו' ג' ד') אם אמר לחברו אם לא תכתוב ע"נ השטר הפרעון לא תהא נאמן דינו כאומר אל תפרעני אלא בפני פ' ופלוני והלך ופרעו בפני עדים אחרים ואם כתב בשטר כל זמן שטר זה יולא מתחת ידו בדלא קרוע ודלא כתוב על גבו תהא נאמן אם הביא עדים שפרעו נאמנין אפי' לני' הרי"ף והר"י הלוי עכ"ל (ונ' הרי"ף והר"י הלוי הוא אזל ופרעיה באפי שהדי אחריני ולא גרסי פרעי בין דילי' לדילי' כגירס' הרמב"ם וע"כ ס"ל להרי"ף והר"י הלוי דבא"ל אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני והביא עדים אחרים שפרעו אינו נאמן) א"כ משמע דבדין הראשון אינו נאמן אפי' נ' הרי"ף והר"י הלוי ונראה המילוק בין שני דינים אלו דבדין הראשון כיון דהתנה שאם לא יכתוב ע"נ השטר הפרעון לא יהא הלוה נאמן ה"ל כאלו הפרעון שע"נ השטר הן עדין וה"ל כא"ל כל העדים שהו פסולים שמכתוב הפרעון ע"נ השטר וכא"ל אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני דלני' הרי"ף והר"י הלוי ה"ל כפסל כל שאר העדי' אבל בדין השני שכתב שהמלוה יהא נאמן אם נקיים פסל כל שאר העדי' אלא שהאמינו למלוה כל זמן שלא יהא נכתב הפרעון ע"נ השטר ואם כן י"ל דלא אימניה אלא עפי מנפשיה אבל לגבי שהדי לא אימניה ולא ה"ל כא"ל אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני ואם כן בדין זה גם סטרחי אינו יכול לטעון וכמ"ש הבעה"ת שער י"ט ח"א ושער כ"ז ח"ב להדיא דבנאמנו' סתם כשהביא עדים שפרע לו ואעפ"י שאינם יודעי' אם על שטר זה פרעו או לא אינו יכול לטעון סטרחי ובטל השטר לגמרי ע"ם וכן מוכח להדיא בתשו' הרא"ש שבטור וב"י סי' זה סעיף ד' ע"ש וכן משמע לעיל סי' כ"ח להדיא עיין שם (וע"כ הר"ב מיירי משתם נאמנות דאי כתב בשטר נאמנות כבי תרי פשיטא דאע"פ שמביא עדים שפרעו לא מהני וגם בשמ"ע ס"ק י"ג כ' ג"כ להדיא דהר"ב מיירי דוקא משתם נאמנות ולא בהימניה כבי תרי) דגרע למלוה מא"ל אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני והרשב"ץ לא קאמר אלא בדין הראשון דהוי כא"ל אל תפרעני אלא בפני פ' ופלוני ולא בדין זה וכמ"ש וא"ל דגם הר"ב ה"ק מהני ופטור הלוה דהוי כאלו אמר אל תפרעני כו' וגרע מיניה וא"ע (וכבר כתבתי לעיל סימן ע' ס"ד דגבי א"ל אל תפרעני אלא בפני פ' ופלוני נופיה דברי הרב לל"ע ואפשר דאינו נאמן לומר שטרחי כלל לגירס' הרמב"ם והמחבר והר"ב ע"ש) : (יז) שלא להחריס חרס שתם. כיון דאינו מחרים ומקבל לנוכח לא מצי המלוה לעכב מלהחריס: אבל אם פטרו אינו יכול לכופו בפירוס מקבלת חרס. אבל אם פטרו משבועה יכול לכופו לקבל חרס בבית דין דלא פטרו אלא מן החמור ולא מן הקל וא"ד לפטרו מן השבועה דגדר הוא בכלל לשון שבועה א"כ שאין דרך להדיר בב"ד משא"כ בק"ח כגלפע"ד : (יח) אפי' אם פירשו בפירוס. שכתב בשטר שלא ליתן אפי' חרס שתם אינו מועיל שלא האמינו לגזול ואם לא גזל אין עליו חרס שתם וכן הוא בבעה"ת שער כ"ו ריש ח"ב : (יט) גדר בכלל . והוא הדין אם פטרו מגדר השבועה בכלל וכדאיתא בגימוקי יוסף פ' הכותב ובדרכי משה ובסמ"ע : (כ) רק בבעל הכותב כו' עיין באבן עזר סי' כ"ו סעיף י"ט וסי' כ"ח ומה שכתבתי שם : (כא) לא ליתא כל מאן דגזליה כו'. דאין כוונתינו להחריס על מה שעבר דמה שעבר עבר רק לקבל כדי להחזיר את שלו : (כב) ואפי' שילא כו'. דין גוזרים אותו א"ל לבעל דין לענות אמן ואף אם יהי' במצולות יס החרס אל עליו עכ"ל אמן אינו אלא בשם ועמ"ע : (כג) רק בבעל הכותב כו' עיין באבן עזר סי' כ"ח ומה שכתבתי שם : (כא) לא ליתא כל מאן דגזליה כלל אל עליו והא דכתב הטו"ו לקמן סי' פ"ז סכ"ב דיענה אמן כ' בסמ"ע דהיינו כיון שהוא שם ומשביעו בב"ד וע"ש : (כג) ועי"ל סי' ט"ז סעיף ג' די"א דנותני' כו' כתב הסמ"ע ס"ק כ' ח"ל גם הטו"ו כתבו שם כן וכדי שלא יסתרו דבריהם זא"ז ל"ל דמ"ש בסי' ט"ז דוקא כשטוען יש לי עדים בודאי וכאן מיירי בדלא טוענין בודאי וכיון שכן לא ה"ל למור"ם לכתוב זה בלשון י"א כו' עכ"ל ודבריו דחוקים ולי נראה דבסי' ט"ז מיירי ליתן חרס אחר עדות כמבואר שם להדיא דזה מוסל על הב"ד לחקור אחר עדות כדי להוציא הדין לאמתו משא"כ הכא ליתן חרס אמי שחייב לו דומיא דיתומים דאמרינן ליה מסור אתה בביתך דין על נוזלך וקבל אותם וז"ש מור"ם וע"ל כו' דינותני חרס אחר עדות דייקא. כן כ"ל ועב"א דה"ה בגנבה וכה"ג נותנים חרס וכן משמע להדיא בסמ"ע לקמן סי' רס"ז ס"ק ד' ע"ש : (כד) הדין עם פלוה. דטענת סטרחי לא מהני להמלוה כשקבל ממנו מעות בפני עדים וכמו שנתבאר בר"ס נ"א והרי כת"י כעדים ושם בתשובה ובעור כתב אא"כ אמינו כב' עדים והא דכתב הטו"ו בסעיף ד' דהמדקדקים עושים שובר מכת"י כו' אתם דב' בשובר בהדיא שעל שע"א זה קבל משא"כ הכא דלא נכתב בכת"י שעל חוב פ' קבלן עכ"ל סמ"ע ולפעד"נ דלא קאי שם בתשובת הרא"ש ובעור אכתב יד אלא אגלגלתא קאי אבל בכתב יד כיון דפוסל כל העדים ומבטל הנאמנות שוב לא יכול לומר סטרחי ודוק וכ"כ הב"ח וכ"כ בפסיעות בס' גדולי תרומה דף קי"ט סוף ע"נ וע"ל סי' כ"ח האריכתי בזה (עיין בתשובות מהר"ח ן' שמון דהמדקדקים עושים שובר מכת"י כו' אתם דב' בשובר בהדיא שעל שע"א זה קבל משא"כ הכא דלא נכתב בכת"י שעל חוב פ' קבלן עכ"ל סמ"ע ולפעד"נ דלא קאי שם בתשובת הרא"ש ובעור אכתב יד אלא אגלגלתא קאי אבל בכתב יד כיון דפוסל כל העדים ומבטל הנאמנות שוב לא יכול לומר סטרחי ודוק וכ"כ הב"ח וכ"כ בפסיעות בס' גדולי תרומה דף קי"ט סוף ע"נ וע"ל סי' כ"ח האריכתי בזה (עיין בתשובות מהר"ח ן' שמון סי' פ"ב) : (כה) עם [כא] הלוה שטר

באר הגולה

תוספות הרמב"ם כ' טור סע"ו ופכ"ב רב אלפס גאון בתשו' והתשובה כתובה בנפכ"ת שם שער כ"ו ומפרש שם משום בלא אחמינו ואם לא גזלו אין עליו חרס שתם וכן כתב הרשב"א בתשובה : ם שם ושם ע שם ושם *כן הוא בנעבה"ת פ שם סעיף כ' בשם תשוב' אביו הרא"ש

פתחי תשובה

שבוה"ג ס"ם ע' מ"ם בזה : טו] שלא להחריס ע"ם . כתב הסמ"ע כיון דאינו מחריס ומקבל לנוכח כו' וכתב הש"ך דהיינו דוקא בשטרו בפיר' מקב"ח אבל אם שטרו משבועה יכול לכופו לקבל חרס בב"ד כו' ע"ם ע' בתשו' מהרש' שלמה ס"ם ע' שכתב דאם כתב כל דין תורת נאמנות ולא פי' דוקא לשבועה הוי בחילו פטרו בפי' גם מקב"ח ואינו יכול להעיל עליו רק חרס שתם זולת ע"פ הנהג שב' התוספות (בסימן ע"ב ס"ע הבאתיו שם ס"ק ז'. דבכל מקום שנזכר חרס שתם נוסגים שמקבל בפי' חרס) וגם זה אינו ברור דהכא ר"ל דהוה כמו פטרו בפירוס והיכא דפטרו בפירוס הקב"ח ודאי א"י להעיל עליו רק חרס שתם ודאין ל"ע קלת שב"ל ע"ם ומפיוס לשונו הסמע שמשתמש קלת אפי' בפטרו בפי' מקב"ח אולם בגם"מ כתב בפשיטות דבפטרו בפי' מקב"ח אין לו רשות לכופו לקב"ח אפילו לפי המנהג שכתב התוספות רק שיכול בעצמו להעיל חרס שתם ע"ם :

טורי זהב

לעולם וכבלע"ד . (סעיף ט') הדין עם הלוה דלא מהני סטרחי נגד עדים ה"ל נגד כת"י והטור בשם הרא"ש פייס אא"כ האמינו עליו בב' עדים ולא בתכוין בזה דאלו האמינו בב' עדים דאין מועיל כת"י דודאי מועיל בתשמעות סי' זה סעיף ד' אלא הרא"ש בתכוין בזה להוכיח שלא נאמר דאין כח בסודאה לשתור בנאמנות ע"כ כתב דאינו מועיל נגד עדים אלא א"כ פי' בכי תרי ובסודאי אפי' מסתמי נקרא עדים ואין כח בשום נאמנות לשתור בסודאה וכ"כ מוחז"ל ידלא בסמ"ע שכתב מכח זה לחלק בין כת"י זה לכת"י דסעיף ד' בחילוק דחוק:

ביאור

במ"ם בגמ' דלכבי א"ל כו' דלא לידחייה וז"ם ואם הביא כו' ע"כ: [טז] אין. עסמ"ע ס"ק י"ד ע"ו: (ליקוט) אין כו'. דעיקר תקנת הגאונים בחרס שתם פיתה בתקנה אלא בשעת ספק וכ"ג וכיונלא ואי"ל לפטרו נגד התקנה כמ"ם בנתוכות שם בין דלא כו' אבל מה לעשה כו' ועמסמ"ע (ע"כ): [יז] פטרו מן כו'. כמ"ם בפ"א מדר גדול נדר כו' במוכי הרי כו'. ורא"ש שם וברא"ב בהורה בתורה כו': (ליקוט) פטרו כו' דאין כו'. כמ"ם בנדרים ס"ם ואכ"א שבועות כו' וכ"ב בראש"ם ובר"ן בנדרים בהרבה מקומות (ע"כ): [יח] דאין חילוק. שם בכתוכות נדר ובשבועה ודוקא בתשה מעוש דחילקו בה בגמרא

באר

סטרחי נ"כ וכמ"ש הרב שם. וברשב"ץ שממנו מקור דין זה לא משמע כן דלא קאמר אלא בדין הראשון אם לא יכתוב תכרא אלא ע"נ השטר כו' ולא בדין זה וא"ל דגם הרב ה"ק מהני ופטור הלו' דה"ל כאילו אמר כו' וגרע מיניה וא"ע ובכר נאמני בסי' ע' שכר דגם בא"ל אל תפרעני כו' ל"ע דברי הרמ"א ואפשר דאינו נאמן לומר סטרחי כלל לני' הרמב"ם והמחבר והרב ע"ם עכ"ל הש"ך : [מז] שתם. וכתב הטור דגם נאמנות מפורש אינו מועיל להדרת חרס ומ' פי' נסמ"ע : [יז] בכלל. וה"ה איפכא אם פטרו מסגדר השבוע' בכלל כ"כ הסמ"ע ומ' ל"ו סי' ל"ו סי' ובסי' ל"ם : [יח] דגזליה. דלא אגזלן לחוד קאי הקלי' אלא על כל מי שנתנו לו הגזל' והיא בעין בידו דלא קנאה כ"א ביאום עם שיבוי רשות שאחריו וגם אין כוונתינו להחריס על מה שעבר רק לקבל כדי להחזיר את שלו סמ"ע וש"ך : [יט] אל.

נתיבות

משה"כ

לעדים ויכול לחעון סטרחי. ול"ע : (מז) להחריס חרס שתם. היינו שלא לנוכח אבל לנוכח אפי' בסדרת רחם אי"י לכופו : (יז) גדר בכלל . וה"ה אם פטרו מגדר השבועה בכלל : (יח) דנותנין לכל אחד. והסמ"ע מילק דבשאחר שיש לו עדים בודאי רק שאינו מי הן נותנין לכל אחד . אבל בשאי"ו כלל אם יש לו עדים אין נותנין רק ליתומים והש"ך מחלק דשם מיירי ליתן

משה"א

הרב יכוך לטעון סטרחי ולפ"ז ע"כ לא סי' כדעת הסמ"ע וכמש"ל ס"ק הסמוך דלהסמ"ע ע"כ א"י לטעון סטרחי וכמ"ש שם . וע"כ הכוונה שאפילו טובר בעדים לא יועיל עד שיוכתב ע"נ השטר שובר ואם כן קשה אמאי יועיל כשמבי' עדים כשאינו טוען סטרחי הא סי' בחדי' שלא יועיל שובר עד שיהיה נכתב ע"נ השטר ממש וצ"ל דחש"ך ס"ל דאך ואם מביא עדים מוסב על הרישא בדלא פי' בהדיא וכן פירש התומים : ומה שדחק אותו לפרש כן דהיה קשה לו דאי קאי אהא דאם סי' בהדיא שנותן לו נאמנות עד שיוכתב השובר ע"נ השטר ממש והתם אסר כל השוברים ואתם שובר הוא בעדים והוי כאסר כל העדים א"כ אמאי כתב דאם הביא עדים דמהני הא כיון שאסר כל השוברים ח"נ פסל כל העדים אלא ודאי דאך דין שכתב הרב בהנ"ה דאם מביא עדים קאי ארישא בלא פי' בהדיא וזכות תמה הש"ך שפיר מה"ת לא יהיה יכול לטעון

קצות

הכחים לא הוי אלא כעד א' ומשתבע וע"ם והא התם נמי לדידן אינהם כשרים דהכחישו בבדיקות כשרים אלא שהמלו' אינו יכול לחוכחו ע"פ העדים כיון דהעדים הוכחשו מפיו והוי נמי שבועת שקר דהא ב' עדים מעידים שיש לו מנה דהתם אי' למימר שאינו נשבע רק על המנ' שחוכחו המלו' ועל המנ' אחר א"ל לישבע המלו' מחלו כיון שאינו מוכחו אבל אכחש מיקמי מא' אומר מא' אומר מאחים ואין המלו' חובע שניהן דהתם הנו' נשבע שאינו חייב כלום ואפ"ג דהוכחש מעכי עדים לפנינו המעידים שחייב לו מנה אע"פ דהא לדידן כשרים המה כיון דהכחש' בבדיקות הוא והא דנשבע הלו' בעומן מזויף כמבואר בסי' ס"ט אע"ג דמה"ת כל עדות שבשטר אין מוחסין לזוייף ואם נמצא שטר קידושין אלא קיום וחינם הרי זו בחנק דמה"ת ודאי לאו מזויף הוא ואיך אנו רוצין שיהיה מזויף דים חילוק בין איסור לשבועה וכה"ג מבואר בסי' פ"ז סעיף ל"א בנשבע שפרע ואח"כ הוצי' שטר דלא נפש' אחור ואע"פ דלענין ממון אמרי' חזק' שטרך בידי מה בני אלא דלענין שבועה' אינו וכמ"ש שם דעל דעתו הוא נשבע וא"כ ה"ה לענין מזויף לא הוי שבועת שקר אע"ג דמה"ת השטר בחזקת שאינו מזויף - וע' בהרב

מאירת עינים

יד שלא להחריס חרס שתם כיון דאינו מחריס ומקבל לנוכח לא מצי המלו' לעכב מלהחריס: אבל אפי' אם פירשו בפירוש. הגה [יז] פטרו מן השבועה טז (יז) (יט) גדר [יז] בכלל [יח] דאין חילוק בין גדר לשבועה (כ) רק בבעל הכותב לאחתו נאמנות (ר"ן פרק הכותב) :

ז [יט] ס המחרים יז (כא) לא לימא כל מאן [יח] דגזליה אלא כל מאן דאיתיה לגזילה בידיה ולא מהדר :

ח יח ע [כ] אין כותבים פתקא דלטותא להחרים בעבור אלא ליתומים שבאו בטענת אביהם או אפוטרופס ואמרו אין אנו יודעין אצל מי יש למוריישנו כלום ואם אחד רצה לצאת מבהב"נ כשזה מחרים יש לב"ד לומר למה אתה יוצא ואם לא רצה להתעכב אין מונעין אותו יט (כב) [כא] ואפילו שיצא בשעת החרם [* החרם] [יט] חל עליו : הגה (כג) ועיין לעיל סימן ט"ז ס"ג דיש אומרים כ (יא) דנותנים לכל [כ] אדם חרס אחר עדות וכן נוהגין :

ט [כב] פ שטר שיש בו נאמנות והלוה מוציא כתב יד המלוה שקבל ממנו סכום פלוני ביום פלוני וסכום פ' ביום פ' והמלוה טוען שאותו כתב יד הוא מעסק אחר (כד) [כג] כא יד (יט) ו) הדין (כה) עם [כא] הלוה שטר

ול' זה משמע לי דמן הספק אינו יכול להביא לב"ד רבים הנאמנים ולהטיל חרס שתם עליהם כ"א בשם לו תביעה ודאית על חבירו אבל מדברי הב"י נראה דהיה לפניו גירסא אחרת ועל פיהם כתב דאם אומר קלת בני אדם שאחד גזלן יכול להביא כולם לבית דין ולהטיל חרס שתם וכן כתב בע"ם ועפ"ר : יט ואפי' שילא כו' . כן הוא גם לשון הטור ולשון ואפי' בו"ו יתפרס בלשון דאפי' בדל"ת ובטור מסיק וכתב ע"ז שכל חרס דבית דין גוזרין אותו אין לבעל דין לענות אמן ואף אם יהיה במצולות יס החרס אל עליו עכ"ל . והא דכתב הטור והמחבר בס' פ"ז סכ"ב דיענה אמן היינו כשהוא שם והוא משביעו בב"ד ועמ"ם עוד מזה: כ דנותנין לכל אדם חרס , גם הטור והמחבר כתבו כן שם וכדי שלא יסתרו דבריהן זה אל זה דכאן כתבו הטור והמחבר דדוקא ליתומים כותבים פתקא דלטותא כ"ל דמ"ם בסימן י"ו הוא דוקא כשטוען ואומר יש לי עדים בודאי ואינו יודע ביד מי הן וכמ"ש שם בהדיא וכאן מיירי בדלא טוענין ודאי ויכיון שכן לא ה"ל למור"ם לכתוב זה בל' י"א כיון דל"מ אוקמין ע"ז ועל"ל סי' כ"ח ס"ב : כא הדין עם הלוה דטענת סטרחי נינהו לא מהני להמלוה כשקיבל ממנו המעות בפני עדים וכמ"ם

לנוכח לא מצי המלוה לעכב מלהחריס עכ"ל סמ"ע ונראה דהיינו דוקא בפטרו בפירוס מקבלת חרס אבל אם פטרו משבועה יכול לכופו לקבל חרס בבית דין דלא פטרו אלא מן החמור ולא מן הקל וא"ד לפטרו מן השבועה דגדר בכלל אע"ג דגדר קל משבועה משום דגדר הוא בכלל לשון שבועה א"כ שאין דרך להדיר בב"ד משא"כ בק"ח כגלפע"ד : (יח) אפי' אם פירשו בפירוס. שכתב בשטר שלא ליתן אפי' חרס שתם אינו מועיל שלא האמינו לגזול ואם לא גזל אין עליו חרס שתם וכן הוא בבעה"ת שער כ"ו ריש ח"ב : (יט) גדר בכלל . והוא הדין אם פטרו מגדר השבועה בכלל וכדאיתא בגימוקי יוסף פ' הכותב ובדרכי משה ובסמ"ע : (כ) רק בבעל הכותב כו' עיין באבן עזר סי' כ"ו ריש ח"ב : (כא) לא ליתא כל מאן דגזליה כלל אל עליו והא דכתב הטו"ו לקמן סי' פ"ז סכ"ב דיענה אמן כ' בסמ"ע דהיינו כיון שהוא שם ומשביעו בב"ד וע"ם : (כג) ועי"ל סי' ט"ז סעיף ג' די"א דנותני' כו' כתב הסמ"ע ס"ק כ' ח"ל גם הטו"ו כתבו שם כן וכדי שלא יסתרו דבריהם זא"ז כ"ל דמ"ם בסי' ט"ז דוקא כשטוען יש לי עדים בודאי ואינו יודע ביד מי הן וכמ"ש שם בהדיא וכאן מיירי בדלא טוענין ודאי וכיון שכן לא ה"ל למור"ם לכתוב זה בל' י"א כיון דל"מ אוקמין ע"ז ועל"ל סי' כ"ח ס"ב : כא הדין עם הלוה דטענת סטרחי נינהו לא מהני להמלוה כשקיבל ממנו המעות בפני עדים וכמ"ם

הגר"א

ל"ד ל"ה: [יט] (ליקוט) המחרים כו'. ל"ע מ"ם משבועת תרור והחוזר כמי שפרע ואפשר דהתקנה כד היתה דליפרוע(ע' כ): [כ] (ליקוט) אין כו'. כל"ל אם זו הלא היתה התקנה אלא בשעת ספק אא"י לשבועה וז"ם בהג"ה דל"ל כו' והכלל כל"ד שאינו יודע ועפ"ד (ע"כ): [כא] (ליקוט) ואפי' שיצא כו'. כמ"ם ביהוסף וכן מעשה זה לא גילה יוסף לאחיו (ע"כ): [כב] (ליקוט) שטר כו'. עסי' ע' ס"ד בהג"ה מיהו כו' מפמ"ל ובכ"ג (ע"כ): [כג] הדין עם. דכתי' מהני בכאמנות כמו עדים כמ"ם בס"ד.

היטב

בטור מסיק וכתב שכל חרס דב"ד גוזרין אותו א"ל לבע"ד לענות אמן ואף אם יהי' במצולות יס. החרס אל עליו ע"ג (וכ"כ הרמ"א ביו"ד סי' רכ"ח סל"ג) והא דכתי' הטו"ו בסי' פ"ז דיענה המבעיבו אמן דהיינו בסהוא אם הוא משביעו בב"ד עכ"ל אדם אם הטו"ו כ"כ שם ובדי שכא יאמרו דבריהן זא"ז כ"ל דשם טוען דים לו עדים בודאי ואינו יודע מי הן ובאן מיירי בדלא טוענין ודאי לכך אין כותבין פתקא רק ליתומים ולפ"ז לא ה"ל להרמ"א לכתוב בל' וי"א כיון דלא מצינו חולק ע"ז ועכ"ל מי' כ"ם ס"ב עכ"ל הסמ"ע והש"ך תירץ דשם מיירי ליתן חרס אחר עדות דזה מוסל על הב"ד לחקור כדי להוציא הדין לאמתו משא"כ הכא ליתן חרס על מי שחייב לו וז"ש הרמ"א ועכ"ל כו' אחר עדו"ת דייקא ועכ"ח דה"ה בנגיב' וכה"ג היו נותנין טרס וכ"מ להדיא בסמ"ע סי' רס"ז ס"ק ד' ע"ש : [כא] הלו'.

המשפט

חידושים

חרס אחר עדות וזה נותנין לכל אדם אבל מיירי ליתן חרס אחר מי שחייב לו אין נותנין רק ליתומים : (יז) הדין עם הלוה ואי"י לטעון סטרחי אפילו בהימניה כבי תרי ש"ך דלא בהסמ"ע דס"ל דבנאמנות בבי תרי אפילו בשובר כת"י יכול לטעון סטרחי ונסתפק הש"ך בשובר כת"י נגד אתם נאמנות ובטעון סטרחי אם מהני תפיסה כמו בריש סי' כ"ח אבל בשובר בעדים

ביאורים

סטראי ומה שתי' הש"ך שלא יסתרו דברי תשובת הרשב"ץ מראה כוונת דבריו בפי' השני תשובת הכוונה במה שאומר עד דיוכהב ע"ג תבראא היינו על החוב ולא על השטר ממש ומש"ה בנתן נאמנות אתם למלוה מהני שובר בעדים אבל כשאומר שלא יהיה הלוה נאן ע"כ כוונתו לפסול עדים דהא הלוה א"ג לעולם נגד שטר בלא עדים וכיון שאמר שלא יהיה הלוה נאמן עד שיוכתב עליו ע"ג השטר ע"כ כוונתו לפסול עדים וע"כ השטר שכתב היינו ע"ג השטר ממש ואי כתב שובר דעלמ' הדין כמו באל תפרעני (ויש ט"ם בש"ך שם וכצ"ל אין יכוך לטעון סטראי ובטל השטר לגמרי ע"ש וכו') : יג) חרם אתם ואף שמנהגם בכ"מ שחייב חרם אתם שמקבל חרם לנוכח כמ"ש בתומים בפי' ס"ט בכאן שאטרו בפי' בחרם אין לו רשות לכופו לקבל חרם רק שיכול בעצמו להטיל חרם אתם: יד) הדין עם הלוה עש"ך ס"ק כ"ה : ובקצה"ח

החושן

המגיה פ"ז מטוען דכתב שם הרמב"ם בהוחזק כפרן דהמלו' נוטל בלא שבוע' שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי וכתב שם הה"מ ז"ל וא"ל ראי' דאם איתא דצריך ליפרע היאך מקבלין שבועתו נגד כני' עדים אי"ו אינו נשבע עכ"ל וא"כ ה"נ גבי נאמנות נימא הכי שוב ראיתי במ"ל שהרגיש בזה ומתלק בין ליטול דאין מקבלין שבועתו נגד העדים וכאן דהוא לפטור מקבלין שבועתו נגד העדים ע"ם ועפ' בסי' פ"ב סעיף י"ג ובמה שהקשה בע"ת בשטר מ' ז"ל ולמה לא נדון דין זה בשאר מפיק שטר' אחבריה וקאמר מירך פריע' דמשתבע מלו' והכ' אמר דהלו' משתבע ופרע פלג' אדרב' ליישבע מלו' וליטקל כולי שטר' ע"ם ולפי מ"ם דליטולא אין מקבלין שבועתו נגד העדים וא"כ אם דמעיירין העדים שפרע כולו אלא שנפסלו ע"י הודאת הלו' וכיון דלדידן העדים כשרים אין מקבלין שבועת המלו' נגד העדים וכיון דלא מצי מלו' אשתבע הרי הוא מפסיד לדעת הרמב"ם בדין המלו' חשוד נשבע הלו' ולפטור וא"כ ה"ה אם הוא נשבע הלו' ע' ס"ד לענין מזויף לא הוי שבועת שקר אע"ג דמה"ת השטר בחזקת שאינו מזויף - וע' בהרב

ס"ד לענין מזויף לא הוי שבועת שקר אע"ג דמה"ת השטר בחזקת שאינו מזויף - וע' בהרב

סטרחי נ"כ וכמ"ש הרב שם. וברשב"ץ שממנו מקור דין זה לא משמע כן דלא קאמר אלא בדין הראשון אם לא יכתוב תכרא אלא ע"ג השטר כו' ולא בדין זה וא"ל דגם הרב ה"ק מהני ופטור הלו' דה"ל כאילו אמר כו' וגרע מיניה וא"ע ובכר נאמני בסי' ע' שכר דגם בא"ל אל תפרעני כו' ל"ע דברי הרמ"א ואפשר דאינו נאמן לומר סטרחי כלל לני' הרמב"ם והמחבר והרב ע"ם עכ"ל הש"ך : [מז] שתם. וכתב הטור דגם נאמנות מפורש אינו מועיל להדרת חרס ומ' פי' נסמ"ע : [יז] בכלל. וה"ה איפכא אם פטרו מסגדר השבוע' בכלל כ"כ הסמ"ע ומ' ל"ו סי' ל"ו סי' ובסי' ל"ם : [יח] דגזליה. דלא אגזלן לחוד קאי הקלי' אלא על כל מי שנתנו לו הגזל' והיא בעין בידו דלא קנאה כ"א ביאום עם שיבוי רשות שאחריו וגם אין כוונתינו להחריס על מה שעבר רק לקבל כדי להחזיר את שלו סמ"ע וש"ך : [יט] אל.

נתיבות

משה"כ

לעדים ויכול לחעון סטרחי. ול"ע : (מז) להחריס חרס שתם. היינו שלא לנוכח אבל לנוכח אפי' בסדרת רחם אי"י לכופו : (יז) גדר בכלל . וה"ה אם פטרו מגדר השבועה בכלל : (יח) דנותנין לכל אחד. והסמ"ע מילק דבשאחר שיש לו עדים בודאי רק שאינו מי הן נותנין לכל אחד . אבל בשאי"ו כלל אם יש לו עדים אין נותנין רק ליתומים והש"ך מחלק דשם מיירי ליתן

משה"א

הרב יכוך לטעון סטרחי ולפ"ז ע"כ לא סי' כדעת הסמ"ע וכמש"ל ס"ק הסמוך דלהסמ"ע ע"כ א"י לטעון סטרחי וכמ"ש שם . וע"כ הכוונה שאפילו טובר בעדים לא יועיל עד שיוכתב ע"ג השטר שובר ואם כן קשה אמאי יועיל כשמבי' עדים כשאינו טוען סטרחי הא סי' בחדי' שלא יועיל שובר עד שיהיה נכתב ע"ג השטר ממש וצ"ל דחש"ך ס"ל דאך ואם מביא עדים מוסב על הרישא בדלא פי' בהדיא וכן פירש התומים : ומה שדחק אותו לפרש כן דהיה קשה לו דאי קאי אהא דאם סי' בהדיא שנותן לו נאמנות עד שיוכתב השובר ע"ג השטר ממש והתם אסר כל השוברים ואתם שובר הוא בעדים והוי כאסר כל העדים א"כ אמאי כתב דאם הביא עדים דמהני הא כיון שאסר כל השוברים ח"ג פסל כל העדים אלא ודאי דאך דין שכתב הרב בהנ"ה דאם מביא עדים קאי ארישא בלא פי' בהדיא וזכות תמה הש"ך שפיר מה"ת לא יהיה יכול לטעון

קצות

הכחים לא הוי אלא כעד א' ומשתבע וע"ם והא התם נמי לדידן אינהם כשרים דהכחישו בבדיקות כשרים אלא שהמלו' אינו יכול לחוכחו ע"פ העדים כיון דהעדים הוכחשו מפיו והוי נמי שבועת שקר דהא ב' עדים מעידים שיש לו מנה דהתם אי' למימר שאינו נשבע רק על המנ' שחוכחו המלו' ועל המנ' אחר א"ל ליישבע המלו' מחלו כיון שאינו מוכחו אבל אכחש מיקמי מא' אומר מא' אומר מאחים ואין המלו' חובע שניהן דהתם הנו' נשבע שאינו חייב כלום ואפ"ג דהוכחש מעכי עדים לפנינו המעידים שחייב לו מנה עכ"פ דהא לדידן כשרים המה כיון דהכחש' בבדיקות הוא והא דנשבע הלו' בעומן מזויף כמבואר בסי' ס"ט אע"ג דמה"ת כל עדות שבשטר אין מוחסין לזוייף ואם נמצא שטר קידושין אלא קיום וחינם הרי זו בחנק דמה"ת ודאי לאו מזויף הוא ואיך אנו רוצין שיהיה דים מילוק בין איסור לשבועה וכה"ג מבואר בסי' פ"ז סעיף ל"א בנשבע שפרע ואח"כ הוצי' שטר דלא נפש' אחור ואע"פ דלענין ממון אמרי' חזק' שטרך בידי מה בני אלא דלענין שבועה' אינו וכמ"ש שם דעל דעתו הוא נשבע וא"כ ה"ה לענין מזויף לא הוי שבועת שקר אע"ג דמה"ת השטר בחזקת שאינו מזויף - וע' בהרב

אם

וכמ"ש הטור והמחבר בר"ס ל"ח והרי כתב יד כעדים דמי וסס בתשובה ובטור כתב לח"כ לחמינו בשני עדים והלח דכתב הטור והמחבר בס"ד דהמדקדקין עושין שובר מכת"י ומהני לחפי' כשהחתימוהו כשנים וכמ"ש סס החס חיירי דכתב בשובר בהדי' דעל שטר חוב שבידו על הלוה על סך פלוני ועדיו פלוני ופלוני קבל כך וכך מטח"כ הכח דלח נכתב בכתב יד שעל חוב פלוני קבלו עפ"ר ודו"ק: כב ויולח מתחת יד לחר כו' נראה שהוח מטעם שכ'הטור והמחבר לעיל סי' מ"ח בשם הרמב"ם בדין הדומה לזה ז"ל וכן הורו רבותי שחפי' השטר יולח מיד לחר והלוה טען ממני נפל לחר שפרעתי הע"פ שהוח בתוך הזמן נשבע היסת ונפטר שכיון שחין השטר ביד המלוה חין כחן חזקה עכ"ל: כג כתב פרעון בעדים כו'. דין זה נלמד מתשובת הרח"ם כתבו הטור בסימן זה סכ"ח בחרוכה ע"ש: כד כפרן בדבר לחר כו' ז"ל הטור חס נמלח כפרן ע"י דבר לחר וע"י עדים הע"ג דקי"ל הוחזק כפרן לממון זה לח הוחזק כפרן לדבר לחר חפ"ה בהח בטל לגחמנות ולח שקיל ליה חלח בשבועה והטעם כתבתי בפרישה בשם בע"ת משום דמשתמע לח הימנוה מעיקרח חלח משום שהיה בחזקת נחמנות בעיניו והשתח דהוחזק כפרן במקום לחר חתרע נחמנותו כו' ובזה הוכחתי דגרסי' בטור ובדברי המחבר כפרן בדבר לחר ור"ל דחפי' לח הוחזק כפרן בזה השטר בשום דבר כ"ח בדבר לחר חפילו הכי חינו נוטל בשבועה וכן מוכח לקמן בסי' ע"ע ע"ם בטור ובדברי המחבר בס"ה: כה חס העדים עלמן הן כחן כו' לשון הטור חס חין העדים כחן חין הלוה נחמן כיון שכתוב בו וקנינ' מיניה על כל מה דכתיב לעיל חינו יכול לבטלו: בו הע"ג דכתיב ביה וקנינ' כו'. לשון הטור וחין כחן מגיד וחוזר ומגיד דחיכ' למימר חשאר מילי דשטר' חתימי וכדחית' בירושלמי נחמנים העדי' לומר על זה חתמנו יעל זה לח חתמנו עד כחן לשונו ועיין לעיל סי' כ"ט: כז כיון שחינו מנהג פשוט כו'. דחס היה מנהג פשוט בודחי לח לשופר' לחוד נתפשט המנהג

שטר נחמנות על שמעון והחמין לו ולכל ב"כ וחח"כ נתן נכסיו ליודח ובח לגבותו משמעון והוח מסיב שכבר פרע ליודח ופסק דחין נחמנות רחובן מועיל לגבי יודח חבל חי לח טעין שפרע ליודח רק לרחובן חו שסלקן לו ע"י חחר חינו נחמן וע"ם עכ"ל ד"מ ור"ל דחין נחמנות רחובן מועיל לגבי יודח לפטור חת יודח משבועה חבל פסיע' דרחובן פטור משבועה חע"פ שטען שפרע ליודח ויודח בח מכחו וכן הוח בתשובת הרח"ם סס ולפ"ז מ"ש בד"מ חבל חי לח טעין שפרע ליודח רק לרחובן כו' חין הכ' מדוקדק ודו"ק ונראה דה"ה חס טוען שפרע ליודח חחר שכח בכחו רחובן נוכח בלח שבועה ויודח לריך ליסבע וכמ"ש הסמ"ע ס"ק ל"ב נבי כשהחמין חת המלוה ויורסיו ודו"ק: (ל) כפרן בדבר ח' כו'. כתב הסמ"ע דיש לגרוס בדבר חחר ברי"ם ור"ל דחפי' לח הוחזק כפרן בזה השטר בסוס דבר כ"ח בדבר חחר חינו נוטל חלח בשבועה וכן מוכח לקמן סי' ע"ע סעיף ה' עכ"ל וע"ם בסי' ע"ע דלח מוכח מידי מינהו בלח"ה הוח חתת ומשמע נמי חפי' לח הוחזק כפרן בסוס דבר למלוה זה רק שהוחזק כפרן לחחר בדבר חחד ולפ"ז נוחר נראה לגרוס בדבר חחד בדלית ודו"ק: (לח) בעל הנחמנות. וחס נעשה כפרן בבית דין קודם הנחמנות כל מילי דב"ד קנח חית ליה וסבר וקבל כ"כ בספר גדולי תרומה דף קי"ט ע"ב וע"ם: (לב) חס העדים עלמם כו'. חף על גב דכתיב וקנינח כו' לע"ע בדין זה משום דחין העדים נחמנים לומר שלח. קנו על הנחמנות ובשטר כתב וקנינח מיניה על כל מה דכתיב ומפורש לעיל ובטור כתב טעם הדין זה משום דחין כחן מגיד וחוזר ומגיד דחיכח לחמר חשאר מילי דשטרח התמו כדחית' בירושלמי נחמנים העדים לומר על זה חתמנו וע"ז לח חתמנו עכ"ל והו' מדברי בעה"ת שטר כ"ו ח"ג ולטעמיה חזיל דסל"ל לבעה"ת דיש שטר כ"ו דהירושלמי הוח חליבח דהלכתח חפי' בשכתב ירן יולח ממקום חחר ע"ם חבל הר"ן פ"ק דב"ס והכ"י פרק חיזהו נשך כתבו בשם הרמב"ן דהירושלמי הוח חליבח דר' מחיר בשחין כתב ירן יולח ממקום חחר ולדידן בשכ"י יולח ממקום חחר חין נחמנים לו' ע"ז חתמנו וע"ז לח חתמנו וח"כ ה"ה כחן דחין העדים נחמנים לומר לח חתמנו על הנחמנות ונס הרב הביח בהנ"ה לעיל סימן מ"נ סעיף ז' דיש חולקים דחין העדים נחמנים וכן נרח' דעת המחבר סס סעיף ט' וכמ"ש סס וח"כ כ"ם כחן (ונס קסה על הטור כיון דחיהו כתב לעיל סי' מ"ג דב"י והרח"ם ס"ל בכסת"י יולח ממ"ח חין נחמנים ח"כ בע"כ דהירושלמי חיירי בשחין כת"י יולח ממ"ח וח"כ היחך כתב כחן כדחיתח בירושלמי כו' וכ"ע) וחדרב' נראה דחפי' מחן דס"ל התס דנחמנים היינו משום שהו' טעות שהעדים מצויים לטעות ח"כ יוכלו לו' טעינו וע"ז לח חתמנו משח"כ הכח שחין כחן טעות כלל וחדרב' בשטר כתוב וקנינ' על כל מה דכתיב לעיל היחך נחמר שיהיו נחמנים לומר לח חתמנו על הנחמנות (וע"כ מיירי הכח בכת"י יולח ממקום חחר דחלכ"ל כתוב בפי' וקנינ' על כל מה דכתיב ומפורש לעיל ובענין הנחמנות מפורש כו' חמחי לח יהיו נחמנים הח כיון דחין כת"י יולח ממקום חחר חומרים שהפה שחסר הוח הפה שהתיר) ולפי התירוץ של הבדק הבית וגידולי תרומה שהבחתי לקמן ס"ק ל"ב דמיירי הכח ברגילין לכתוב הנחמנות לשופרח דשטרח ולח על דעת שיהי' קיים היה חפסר לגדד ולו' דהעדים נחמנים על זה חבל לפי התירוצים החחרים קשי' דח"כ כיון שכותבים הנחמנות ע"ד שיה' קיים וכתוב בשטר נחמנות וכתוב בסוף השטר וקנינח מיניה על כל מה דכתיב לעיל היחך יהיו נחמנים ונלפע"ד דלדעת הרמב"ן דמפרש הך דירושלמי בשחין כת"י יולח ממקום חחר פסיע' דכחן חין נחמנים בשכת"י יולח ממקום חחר וכן להתוספות פרק ב' דכתובות דף כ"ד ע"ב שכתבו דהיכח דחיכח ב' יוסף בן שמעון וכתוב בשטר כהן מעלין משטרות ליוחסין דודחי חכולח מילת' קמשהדי כו' עיין שם דה"ה הכח דחכול' מילתח קמשהדי (ועמ"ש לעיל סי' מ"ט ס"ז בהנ"ה ס"ק י"ד) וחפי' להה"ה שם דמפרש בסרת"י יולח ממקום חחר מודה כחן וכמו שכתבתי וע"כ ל"ל דבעה"ת והט"ו מיירי במקום שכותבים הנחמנו' לשופרח דשטרח ולח ע"ד שיהח קיים וכמו שכתבתי .ם בזה ל"ע: (לג) כיון שחינו מנהג פשוט כו' כן כתב בבית יוסף דלח תיקשי מדברי הטור בשם בעה"ת כחן לדברי הטור בשם הרח"ם לעיל סי' ס"ח סעי' ה' וע"כ תירץ דהרח"ם מיירי במקום שהוח מנהג פשוט לכתוב כן בכל השטרות והבעה"ת מיירי שחין מנהג פשוט לכתוב כן בכל השטרות רק שבקלתן כתב כן וע"כ

כתב

כ"י עדיף טפי ולל"ע: (בו) ויולח מתחת יד לחר. ולחותו לחר חינו יודע חס הלוה חייב לו לח כן הוח בתשובת הרח"ם שם. חבל חס הוח שלים ויודע מה עיבו הוח נחמן כדלעיל סי' כ"ו וח"כ יכול להחזיר השטר למלוה פסיטח דמועיל לו הנחמנות: (בז) שחין מועיל הנחמנות. פי' וחס הלוה חומר למלוה חשתבע לי שלח פרעתיך ולח יהח שטרי מונח בחנם לריך המלוה ליסבע ולחפי' יש נחמנות בשטר וחס לח יסבע יחזירו השטר למלוה בלח שבועה וכן חס המלוה חומר יסבע לי הלוה היסת שפרע לריך הלוה ליסבע היסת וחס לח יחזירו השטר למלוה בלח שבועה וחס זה חומר יסבע זה יתפטרו ביניהם חו יהח מונח עד שיבח חליהו כן מתבחר בתשו' הרח"ם שם ולפי זה להפוסקים דחפי' שניהם רוצים לח יחזיר השטר לשום חחד מהן לח נ"מ בדין זה וכן משמע בתשו' הרח"ם שם סכ' חחר זה וז"ל לכך החרכתי לבחר היחך הדין בין המלוה ללוה לפי שרחיתי מפרשים שכתבו שחפי' שניהם מודים לח יוליחו מתחת ידו חלח קרוע דחייסינן לקנוניח וזה חינו דלח חייסי' לקנוני' חלח בשטר דהורע בנפ ילה כו' עכ"ל ולפ"ז קנת תימ' על המחבר דלעיל סי' ס"ה סעיף ג' כתב נ"כ שברת הי"ח וכחן כ' רק דברי הרח"ם. ודוחק לומר דחשמועי' דנ"מ חפי' להי"ח דחפי'ים בו חינו תלוי בכחן וכבר ממילח נשמע דין זה ממ"ש לעיל סי' ס"ה ס"ו דחפי' בשטר שים בו נחמנות לח יחזיר לח לזה ולח לזה מי שמלחו בשוק וח"כ הי"ח שם דס"ל דזה דמי למלחו בשוק פסיטח דחין לחלק בין יש בו נחמנות חו לח וע"ש: (בח) חייבים היורשים להחזיר כו'. חפי' הוח תוך זמנו כן הוח בתשובת הרח"ם ובטור וע"ש וכ' מהרי"ק שורש ס"ז דמוכח מכחן דחפי' במקום שעדים חתומים על השטר דנעשה כמי שנחקר עדותן בב"ד לריך דריסה וחקירה וחפי' חית:הו לסהדי קמן היכח שיש:חתמלות שהרין מרומה וע"ש: (בט) חע"פ שיש בשטר נחמנות כבי חרי-וכן משמע להדי' מדברי הרמב"ם והמחבר לקמן ר"ם ק"י ע"ש: כתב בד"ת וז"ל כ' הרח"ם בתשובה כלל ע"ח סי' ה' ראובן שהי' לו

כלל ע"ח סי"ח ל' הרח"ם בתשובה כלל ק"ה סימן ח' ועי' בתשו' הרשב"ח סי' תתקע"ח מתורשים סימן י"ם ק טור בשם תשובת חביו הרח"ם וכתב הכ"י בתשו' שבסוף ס' חזה התופה מלאתי ועי' במהרי"ק סימן ס"ו ר תשובת הרח"ם בכלל ע"ח סי' ח' ונתבאר בטור לקמן רים סי' ק' וכ"כ המחבר שם: ם טור בשם תשובה לרבינו קלונימוס והיח כתובה בסה"ת בשם הי"ר משולם בר קלונימוס ומפרש שם משום דאחרי' דבי הימניה משום דכל ישראל בחזקת נחמנין קיימי אבל השתח דהוחזק כפרן איחרע ליה נחמנות ובתשובה אשכנזית הביח ראיה לדין זה מהח דפלוני חכם עיבר לי הדש הזה ואשתבח שיקרח כתובות דף ע"ב ע"ב הח סכח דמדאורי' מבימני וכיון דמשקרח חו לח מהימנח ומפסדת בתובתה לגמרי ת שם כ"כ בעה"ת שטר כ"ו. ח לי בעה"ת שם

פתחי תשובה

י) מהיתומים קטנים. עמ"ש לקמן סי' ק"י ס"ח: יא) בעדים בטל הנחמנות. בגש"ע דהגר"ע אוכר זל"ל כ"כ עיין בשו"ת עה"ג סימן י"ם דל"ד בעדים אלח ה"ם חס הוח בענין דלפי דאמן מחזיקים הוח משקר אף דליכח עדים ממש הוחזק כפרן דבטל הנחמנות עכ"ל ועמ"ש לקמן סי' ל"ח ס"ג ד': יב) שם כאן. עכה"ע שכתב לי הטור חס אין העדים כאן אין הלוה נאמן כו' ועיין בתשובת מיס חייס חת"ם סימן ד'

טורי זהב

(סעיף י"ד) כי חס מפני שהיו רואין רואין הקשה מסי' ס"ח בשם הרח"ם דמה שמנהג לכתוב הוה כאלו נכתב בפי' ותי' דהכח אין מנהג פשוט לכתוב בכל העיר כן וקי"ל שהרי כתב הטור כמו שרגילין לכתוב בכל השטרות ונלפע"ד דכאן מיירי שלענין נחמנות היו לריכין להחמנות בפ' דוקח אלח אחר דברים אין כותבין מעלמן לשופרי דשטרי אלח ההעדים עצו וסברו שגם זו הוח בכאר שופרי וא"ל דעת הלוה

חידושי רעק"א

ס' יג בטל הנחמנות. נ"ל עי' בתשו' עה"ג סי' יט דל"ד בעדים אלח ה"ה חס הוח בענין דלפי"ת דאמן מחזיקי' הוח משקר אף דליכח עדים בתש הוחזק כפרן דבטל הנחמנות:

הגר"א

נדין תרומה (ע"כ): [כו] אע"פ. נ"ב ז' כ': [כז] (ליקוט) שטר כו' עפי' מ"ג ס"ח בסג"ם (ע"כ): [כח] חס העדים. ירושלמי והביאו הר"ן נרים ר"ה נחמנים העדים כו': [כט] כיון. דבלח"ה הולכין אחריו כמ"ש בסי' ס"ח ס"ה זכ"ד שהבע

היטב

אבל חס הוח שלים ויודע מה טיבו דנאמן כמ"ש בסי' כ"ו אא"כ יכול להחזיר השטר למלו' ופסיטח דמועיל לו הנחמנות עכ"ל: [לג] כפרן. ז"ל הטור הע"ג דקי"ל הוחזק כפרן לממון זה לח הוחזק לדבר חחר חפ"ה בהח בטל לגחמנות ולח שקיל ליה חלח בשבועה וכמ"ש הסמ"ע בס"ק ל"ב נבי כשהחמין חת המלוה ויורסיו ודו"ק: [לה] בדבר. ר"ה נחמנים העדים כו': [לו] דלפי דאמן מחזיקים הוח משקר אף דליכח עדים ממש הוחזק כפרן דבטל הנחמנות עכ"ל ועמ"ש לקמן סי' ל"ח ס"ג ד': יב) שם כאן. עכה"ע שכתב לי הטור חס אין העדים כאן אין הלוה נחמן כו' ועיין בתשובת מיס חייס חת"ם סימן ד'

ביאור

ובעדים אי' לטעון כמ"ש בשבועות שם וכתובות פ"ה ח': [כד] שטר שיש. עכה"ר ע"ב סי"ח והלח דחדש יוכל כו' וכמ"ש שלים בזמן כו' אע"ג דהימניה כמ"ש תוס' נגעים ס"ד ח': [כה] כתב כו'. עפ"י ס"ח ס"ט: (ליקוט) כ'. כמ"ש ברפ"ג דסנהדרין

באר

דסעבת סטרחי ניהו לח מהני בסקיבל המעות בפני עדים וכמ"ש הט"ו בר"ם ל"ח והרי כמ"י בעדים דמי כ"כ הסמ"ע וכמ"ש הס"ך דל"ע להי"ח בפי' נ"ח ס"ב דלח קרעינן נבטרח ומי חכם מלו' לח חלח בשבועה והטעם כתבתי בפרישה בשם בע"ת משום דמשתמע לח הימנוה מעיקרח חלח משום שהיה בחזקת נחמנות בעיניו והשתח דהוחזק כפרן במקום לחר חתרע נחמנותו כו' ובזה הוכחתי דגרסי' בטור ובדברי המחבר כפרן בדבר לחר ור"ל דחפי' לח הוחזק כפרן בזה השטר בשום דבר כ"ח בדבר לחר חפילו הכי חינו נוטל בשבועה וכן מוכח לקמן בסי' ע"ע ע"ם בטור ובדברי המחבר בס"ה: כה חס העדים עלמן הן כחן כו' לשון הטור חס חין העדים כחן חין הלוה נחמן כיון שכתוב בו וקנינ' מיניה על כל מה דכתיב לעיל חינו יכול לבטלו: בו הע"ג דכתיב ביה וקנינ' כו'. לשון הטור וחין כחן מגיד וחוזר ומגיד דחיכ' למימר חשאר מילי דשטר' חתימי וכדחית' בירושלמי נחמנים העדי' לומר על זה חתמנו יעל זה לח חתמנו עד כחן לשונו ועיין לעיל סי' כ"ט: כז כיון שחינו מנהג פשוט כו'. דחס היה מנהג פשוט בודחי לח לשופר' לחוד נתפשט המנהג

נתיבות

משה"כ

)(חס לח נזכר השטר בשובר מהני הפיסס וחס נזכר השטר בשובר שנכתב בשובר שפרע לו על השטר לף שלח נזכר שימני השטר לח מהני הפיסס וע"כ: (כ) שחין מועיל הנחמנות. וכיונו שחין אחר יודע מה עיבו אבל כשהוח יודע שהוח של מלוה מחזירו למלוה כדין שלים ומועיל הנחמנות וחס ח"י מה עיבו יכול הלחר להשביעו להלחר וח"י מועיל תפיסה מחזירין השטר להשני כשטר שחין בו אחריות כמו בפי' ס"ס ס"ג אבל בים בו אחריות וחפילו ששניהם מודים לח יחזור: (כח) חייבים היורשים. חפי' הימני וחס יש עדים לריכין ב"ד לדרוש ולחקור דהו"ל דין תרומה ובעי דו"ח ש"ך: (כט) מהיתומים קטיים. חפי' הימני כבי חרי ושטר שכתוב בו נחמנות ומסרו ביד שליח לגבותו והלוה טוען שפרע להשליח

משה"א

כתב דה"ה בשובר בעדים יש להסתפק ע"ש ודברי תימא הם שאם לא הזכירו השטר בשובר רק כתבו סתם שראו פרעון ודאי דכא עדיף מאילו העידו כן בפיהם דדיניה דלא קרעינן ולא מנבינן בי' כמבואר בס"ה ואם הזכיר השטר בהשובר שכתבו שראו שפרעו לו על השטר ודאי דלא מהני תפיסה דהא כך דינו של שובר לכתוב כן קשאינן יודעים הסכום מהשטר כמבואר בסי' נ"ד ואיכו היה מועיל תפיסה ודאי דלא הי' חכוח צריך לפרוע על שובר כזה דלמחר יתפוס ממנו א"ו דכשמזכירין השטר בהשובר הוי כאומר שטר לך בידי פרוע דבטל השטר לגמרי: (ט) ויוצא מתחת יד אחר עש"ך ס"ק כ"ז ועמ"ש בסימן ס"ה בוח: (ט) אע"פ שיש בשטר נאמנות. עש"ך ס"ק כ"ט שהביא בשם הרא"ש בתשוב' סי' ששם היה המעשה שאחר שתבע שמעון ליהודח שנתן לו נ' וחובים לחוליכו לראובן ע"ג חובו ולא היה לו הרשאה עדיין מראובן ונתחכם יהודה וקיבל כח הרשא' מראובן כדי לפטור עצמו משבועה מחמת הנאמנות שיתן לב"כ וע"ז פסק הרא"ש דיהודא חייב לישבע השבועה שנתחייב קודם שבא בהרשא' אבל ראובן בוראי פטיר מלישבע שבועה שיהודא לא פסרם לו אפי' אם יחודא נ"כ יאמר שמסר המעות לראובן ועמש"כ סי' נ"ח סק"ח שהרי נתן לו נאמנות ועל זה כתב הש"ך דאפי' הי' טוען שמעון שפרע ליהוד' אחר שבאו מכחו

המשפט

ולח קיבל השטר מידו לריך השליח לישבע חפי' כתוב בו נחמנה לב"כ והמלוה נובה חוכו וח"ל לישבע חס לח מסר לו השליח וחס טוען המלוה שטרחי כמה שמסר לו השליח עיל סי' י"ח: (כג) כפרן. חפי' לחדם חחר כיון דחיתרע נחמנותו וחס ידע שהוח מוחזק כפרן ומ"מ כימני' מועיל הנחמנות וחס הוחזק כפרן חקודם בב"ד כל מילי דב"ד קנח חית ליה וח"י לומר שלח ידע מזה וע"ב)(דה"ה חס נעשה חזוד בטל הנחמנות וע"ב דבכת"י שים בו נחמנות בשהוחזק כפרן ח"י לגבות בו כלל חמכס בוועקסליך שלח מזכר בו שם המלוה נוכס בו: (כו) בעדים עלמם. ובש"ך הביח בע"ש בחקוס שכת"י יולח מח"ח למה יהיו נחמנים: (כה) כיון שחינו מנהג. ובש"ך דחפי' המנהג פשוט חס לח כי' הלוה יודע מהמנהג לח מהני נחמנות

ביאורים

ראובן נובה בלא שבועה סי' אין צריך לישבע שלא מסר לו יהודא מטעם שהרי נתן לו נאמנות ויהודא חייב לישבע כמ"ש הסמ"ע ס"ק ל"ב סי' דשם כתב דאם טוען חלות פרעתי לכם שחייבין לישבע וה"ה הכא ואף שהש"ך בס"ק ל"ט חולק שם אהסמ"ע היינו לענין שבועה שקודם הפרעון אבל הכא ראובן נובה חובו ויהוד' נשבע היסת ובזה כ"ע מורו דחייב לישבע היסת דאפי' למלות שנתן לו נאמנות יכול להשביע היסת אחר הפרעון מכ"ש ליהודא דנגד יהוד' כאחר הפרעון דמי: יז) כפרן בדבר אחר נקתפקתי אם נעש' חשוד שלא מחמת ממון רק מכח עבירות אחרות כגון אכל נבילות אם בטל הנאמנות ולא מצאתי גילוי לדין זה ומסברא נראה דכיון שהוחזקו לחזיל שמחמת עבירה הזו להיות אינו נאמן אפי' בשבועה לענין ממון מכ"ש שיכול לומר לא האמנתיך על חזקה זו והא דנקט רוק' הוחזק כפרן הוא לרבותא דאפי' במקום דלא נעשה חשוד כגון במקום שי"ל אשתמוטי אפ"ה בטל הנאמנות ובכת"י שיש בו נאמנות כשנתבטל הנאמנות א"י לגבות כלל ולא שייך לומר דאין מניח שטר כזה דיכול לומר סמכתי אקלא שהוחזק כפרן ונתבטל נאמנותיך אמנם החילוף כתב הנקרא וועקסליך שבא נזכר בו שם המלוה דא"י לטעון פרעתי אף בלא נאמנות כמ"ש התומים סי' ס"ט ס"ק ה' ע"ש אפי' הוחזק כפרן ונובה בו כשלא הוחזק כפרן בממון

ג והכיאו ראיה מהירושלמי נאמנים העדים לו׳ על זו אחמנו ועי״ז לא אחמנו
ג שם ושם בשם הר״י ברצלוני ד שם סעיף כ״ז ושם המשנה מתנה ס״ח להיות פטור וכו׳ כ״ת רים דף ל״ד וע׳ במ״ש לעיל סעיף כ . ה הכ״ח כתב דדוקא בנאמנות כגי תרי בעי׳ אבל בשעה הלואה וקנין וכמ״ש בסי׳ כ״ב לענין קבלת הפסולים לדין אבל בשתם נאמנות אפילו בלא שעת הלואה ובלא קנין מהעבנר והכיאל ראיות לזה :
ז שם בשם ת׳ להריי״ף ובעה״ת שער כ״ו ז שם סעיף ל׳, המשנה כתב לו נדר ובשועה וכו׳ אבי הירושלמי וכו׳ כתובות

חידושי רעק״א

ס׳ יז אות״כ פירש. כ״כ בשו״ת מהרש״ם סי׳ ג׳ כ׳ בשם תשו׳ מהרשד״ם דמהרש״ך אאם כ׳ נאמנות וכו׳ גם עליו זעל יורשיו לו ולירשיו כמו ערגילין לברש בשטר והספור קיצר וכללו במלת וכו׳. והוא ברשד״ם תתכ״ע סי׳ קט״ז וקע״ד ורש״ז. ומהרש״ך מ״ב סי׳ קל״ז וכ״כ במהר״ז שטון סי׳ נג ועי׳ בתשו׳ לחם רב סי׳ כ׳ :

פתחי תשובה

מ״ם בזה : ב] אות״כ פירש שפוטרו כו׳ . בנמ״ע דהגר״ע זצ״ל כ״כ בת׳ מהרש״ם סי׳ ג׳ כתב בשם ת׳ מהרשד״ם ומהרש״ך שכל שכתוב נאמנות וכו׳ בכלל במלת וכו׳ גם נאמנות עליו ועל יורשיו לו ולירשיו כמו ערגיל לברש בשטר והספור קיצר וכללו במלת וכו׳ עכ״ל :

מורי זהב

סעיף ט״ו) וכ״ל דוקא שאומר ע׳ מ״ם לבול סי׳ זה סעיף ג׳ : (סעיף י״ז) אות״כ סי׳ שפטרו ממנו ומיורשיו הסמ״ע בהב דאין זו מהני אלא אם אינו פרע לך אבל אם מוענים אנו פרענו לך לא מהני אפי׳ פ׳ כן בבדיא שיהא גם על זה נאמן אפשר דאין לו כח לגרוש כח בניו בזה וכן אם אחמין לזה למנוש ולירשיו עליו ולא מהני רק לפטור יורשי המלוה משבועה דלא פקדנו אבל אם יאמר לזה פרעתי לכם לא מועיל הנאמנות לפטור משבועה ע״כ דבריו ותמוהין מאד נעיני דמ״ם בסוף בנאמנות לזה ליורשי המלוה דלא מהני אם אמר פרעתי לכם דבסי׳ ק״ח סעיף י״ז מבית כ״י דברי סה״ת שער י״ד אם אחמין לזה ליורשיו על עצמו דאינו מ״ד דלא מהני אלא אבל אם יטענו ליתני פרעתי לכם אבל אם יטענו פרעתי לאביכם לא מהני והוא חולק עליהם וטעמ׳ דאותו מ״ד נ״ל דלא הן הן לזה למלוה ויורשיו נאמנות אלא במ״ד בלא יכול להעיז נגד פני הפורע ובוודאי לא יכפור לו היורש אם מקבל ממנו המעות משא״כ אם יאמר פרעתי לאביכם דודאי מעיז היורש לומר לא פרעתי בזה לא נתן לו נאמנות ובעה״ת עצמו ס״ל דבלזה אחינו ליורש בכל גווני הרי לפניך דעכ״פ יורה פשוט דמהני הנאמנות בטוען פרעתי למלוה אבל אם מלוה מטענת פרעתי למלוה אבל כדעת הסמ״ע ולפי מסקנת סה״ת מהני הנאמנות בכל גווני ה״ה נמי הכא מהני בנאמנות בתן לזה למלוה ולירשיו על בל

נראה דאף אם כתב לו כן לא מהני אלא שאין המלוה צריך ליתבע אם יורשים טוענים שמא אבינו פרע לך אבל אם טוענים היורשים אנו פרענו לך יש להסתפק אם מהני קבלת החוב עליו לענין זה דלכאורה נראה דלא מהני כיון שהם אומרים שפרע החוב אין כח ביד אביהן לגרוע כאן ולהפקיע ממונן וכן אם האמין את המלוה ויורשיו עליו אינו מועיל אלא שאין יורשי המלוה צריכין ליתבע שלא אמר להם אביהן שהוא פרוע או שלא מצאו שום שטר או כת' שחוב זה פרוע אבל אם טוען המלוה או יורשיו פרענו לכם צריכים הם ליתבע וכן משמע בא"ע סי' ל"ח שכתב שם בכל הסי' דין באמנות דכתובה (ומשם נלמד דין באמנות דב"ח) ולא כתב אלא דהאשה באמנות נגד יורשי הבעל ואינה צריכ' שבועה שאין בידה ממה שהי' תחת ידה בחיי בעלה אם פרענו לך או ליורשים ודוק עכ"ל סמ"ע ועיין בא"ע שם כתבו הט"ו בסעיף ד' דאם כתב לה נדר ושבוע' אין לי וליורשי כו' אינו יכול להשבוע' לא הוא ולא יורשיו כו' ואפילו פנמה היא או היורשים כתובתה או יורשים מן היורשים כו' וכתב בפריסה שם דר"ל או יורשים מן היורשים אומרי' שנפרענו קלת מהיורשים נמלא שפונמים היורשים הכתובה מן פרעון היורשי' של הבעל עכ"ל וא"ל דהאם שתם באמנות שלא דוקא הוא דאם אנו פרענו לך האני ואבינו פרע לך האני . אבל אם טוענים אנו פרענו לך הכל לריכי' ליתבע. זה שכתבתי לייסב שלא תקשי דברי מהרו"ך אהדדי אבל באמת ליתנהו לדברי הסמ"ע כאן דאדרבה כיון דפטורי משבועה שלא פקדנו אצא כ"ם דפטורים משבועה שלא נפרעו הם עצמם מהלוה ומהיורשי' וכדמוכח להדי' מדברי בעה"ת שער י"ד ח"ב שכתב נבי לוה שהאמין למלו' וליורשיו וז"ל ואיכא מ"ד דהיכא דמית מלוה וקא תבעי יתמי ללוה או ליתמי דיליה דלא מהני באמנות אלא היכ' דכתב בשטר שיה' רשות למלוה וליורשיו לגבות ממנו ומיורשיו בלי שום שבועה קלה וחמורה בעולם ואפילו שבועות היורשין ואפי' ע"י גלגול ואי לא כתב הכי וטעין לוה או יתמי דיליה דפרעי' לאביהן ואפשר דאיהו פקיד אמרי' יד בעל השטר על התחתונה וכי פטרינהו היכ' דטעין פרעו' ליתמי אבל זה שטוען שפרע לאב בזה לא פטרו מיהו אי כתב מהני תנאה ע"כ ובעיני סבר' זו רחוקה מאד מן הדעת כי בודאי אחר שהאמין לבניו בכל טענה שיטענו כנגדם האמינם בין כשאומר שפרע להביה' בלא שום שבועה אע"פ שלא פטרם בפי' משבועת היורשי' על כל דבר נכנס נאמנותם אשתבע לי דלא פרעתיך היא קיל' ולא מתמירי' בה דשמכי' אחזקה דהעמד שטר על חזקתו וכשהאמין לבניו בכל טענה שיטענו כנגדם האמינם בין כשאומר שפרע להביה' נאמן בלא שום שבועה קלה וחמורה כל שבועה במשמע ואפי' שבועת היורשים עכ"ל ומביאו ב"י בקצרה לקמן סי' ק"ח סעיף י"ד הרי להדי' דאפי' למ"ד דמייבים לישבע שבועת היורשי' מ"מ פטורים לישבע כשטוען שפרע להם והבעה"ת סובר דאפילו שבועת היורשי' א"ל לישבע ומכ"ם שפטורים לישבע שפרע להם עצמם וכן מבואר להדי' בדברי בעל העיטור סוף מאמר חמישי דף י"ב ע"ד וז"ל היכא דכתב ביה מהימנ' עלאי וירתך בתרך עלאי ועל ירתי כל אימת דאמרת לאו פריעה הוא זאתי יתמי למינבי ביה מיניה ואמר אנא פרענ' לאבוכון אפשר דהוי פקיד דפריע' הוא ל"ע אי משתבע ליה שבועת היורשי' או לא מי אמרינן כיון דאיהו הא מית ולא קאמר לא פרענ' איאך מהימן וכי אימניה לירתיה בתרי היכ' דטען פרענ' ליתמי אבל אי טעין פרענ' לאבוכון לא מהימנ' אי דילמ' לא שנא. ומסתבר' יד בעל השטר על התחתונה ע"ל וכן מבואר בב"ח לקמן סי' ק"ח סעיף ט' ואין ספק דהסמ"ע לא ראה דברי בעל העיטור ובעל התרומות בזה ואי הוי חזי להו הוה סדר ביה : (מ) יורשיו בכלל כו'. ואם כתב הבאים ברשותי הוא מחלוקת הרמ"ה והעור והב"ח פסק כהרמ"ה דאין היורשים בכלל הבאים ברשותו וכן נוטה שסו' דעת הריב"ש סימן תל"ד ע"ש : (מא) שים בו באמנות שתם. כלומר דלא האמין גם ליורשי מלוה עליו כמו בסיפא דאז היו נוטים אבל שבועה אבל פשיטא דאיירי שהאמינו על יורשיו דאם לא כן לא היו יכולים יורשי המלוה לגבות אף בשבוע' דכיון דהמלוה לגבות אף בשבוע' אינו מוריש שבוע' לבניו כמ"ש סי' ק"ח סי"ב וכן פירש הסמ"ע והב"ח והוא פשוט. שם : (מב) אין באמנות מועיל כו'. אבל אם טוענים אנו פרענו לך האני ואבינו פרע לך האני . אבל אם טוענים אנו פרענו לך אבל אם טוענים היורשים אנו פרענו לך יש להסתפק אם מהני קבלת החוב עליו לענין זה דלכאורה נראה דלא מהני כיון שהם אומרים שפרע החוב אין כח ביד אביהן לגרוע כאן ולהפקיע ממונן וכן אם האמין את המלוה ויורשיו עליו אינו מועיל אלא שאין יורשי המלוה צריכין ליתבע שלא אמר להם אביהן שהוא פרוע או שלא מצאו שום שטר או כת' שחוב זה פרוע אבל אם טוען המלוה או יורשיו פרענו לכם צריכים הם ליתבע וכן משמע בא"ע סי' ל"ח שכתב שם בכל הסי' דין באמנות דכתובה (ומשם נלמד דין באמנות דב"ח) ולא כתב אלא דהאשה באמנות נגד יורשי הבעל ואינה צריכ' שבועה שאין בידה ממה שהי' תחת ידה בחיי בעלה אם פרענו לך או ליורשים ודוק עכ"ל סמ"ע ועיין בא"ע שם כתבו הט"ו בסעיף ד' דאם כתב לה נדר ושבוע' אין לי וליורשי כו' אינו יכול להשבוע' לא הוא ולא יורשיו כו' ואפילו פנמה היא או היורשים כתובתה או יורשים מן היורשים כו' וכתב בפריסה שם דר"ל או יורשים מן היורשים אומרי' שנפרענו קלת מהיורשים נמלא שפונמים היורשים הכתובה מן פרעון היורשי' של הבעל עכ"ל וא"ל דהאי סתם באמנות לאו דוקא הוא דאם כן לא היתיביה הלוה אלא אנפשי' ולא הוי מצי המלו' לגבות מהיורשים אלא בשבועה וכמ"ש בסעיף שלפני זה ופשוט הוא בגמרא ובדברי הטור כאן וגם לקמן סי' ק"ח בסעיף י"ג וגם בדברי המחבר שם ואין אדם מורים לבניו ממון בזה דלא הוה יכול לגבותו אלא בשבועה וע"כ נ"ל דבאמנות סתם דכתב כאן ר"ל דהיתביי הלוה למלוה עליו ועל יורשיו וקראו "סתם כיון דלא האמין גם ליורשי המלו' עליו ועל בניו ובאי כאן דזה מקרי באמנות מפורש וכמו שכתב המחבר מיד אחר זה ודוחק : לה הכי נרסי' ואם כתוב בשטר באמנות מפורש שפטר אותו והבאים מכאן ממנו ומבאי כאן נוכים בלא שום שבועה : לו אפי' התנה בפי' שינבה כו' . והטעם דחייסינן לקנוניא : לז והוא הדין למלוה מוקדם כו' . פי' לריך ליתבע למלוה שהלו' אחריו

כתב מהני תנאה ע"כ ובעיני סבר' זו רחוקה מאד מן הדעת כי בודאי אחר שהאמין לבניו הבאים אתשבע לי דלא פרעתיך היא קיל' ולא מתמירי' בה דשמכי' אחזקה דהעמד שטר על חזקתו וכשהאמין לבניו בכל טענה שיטענו כנגדם האמינם בין כשאומר שפרע להביה' נאמן בלא שום שבועה קלה וחמורה כל שבועה במשמע ואפי' שבועת היורשים עכ"ל ומביאו ב"י בקצרה לקמן סי' ק"ח סעיף י"ד הרי להדי' דאפי' למ"ד דמייבים לישבע שבועת היורשי' מ"מ פטורים לישבע כשטוען שפרע להם והבעה"ת סובר דאפילו שבועת היורשי' א"ל לישבע ומכ"ם שפטורים לישבע שפרע להם עצמם וכן מבואר להדי' בדברי בעל העיטור סוף מאמר חמישי דף י"ב ע"ד וז"ל היכא דכתב ביה מהימנ' עלאי וירתך בתרך עלאי ועל ירתי כל אימת דאמרת לאו פריעה הוא זאתי יתמי למינבי ביה מיניה ואמר אנא פרענ' לאבוכון אפשר דהוי פקיד דפריע' הוא ל"ע אי משתבע ליה שבועת היורשי' או לא מי אמרינן כיון דאיהו הא מית ולא קאמר לא פרענ' איאך מהימן וכי אימניה לירתיה בתרי היכ' דטען פרענ' ליתמי אבל אי טעין פרענ' לאבוכון לא מהימנ' אי דילמ' לא שנא. ומסתבר' יד בעל השטר על התחתונה ע"ל וכן מבואר בב"ח לקמן סי' ק"ח סעיף ט' ואין ספק דהסמ"ע לא ראה דברי בעל העיטור ובעל התרומות בזה ואי הוי חזי להו הוה סדר ביה : (מ) יורשיו בכלל כו'. ואם כתב הבאים ברשותי הוא מחלוקת הרמ"ה והעור והב"ח פסק כהרמ"ה דאין היורשים בכלל הבאים ברשותו וכן נוטה שסו' דעת הריב"ש סימן תל"ד ע"ש : (מא) שים בו באמנות שתם. כלומר דלא האמין גם ליורשי מלוה עליו כמו בסיפא דאז היו נוטים אבל פשיטא דאיירי שהאמינו על יורשיו דאם לא כן לא היו יכולים יורשי המלוה לגבות אף בשבוע' דכיון דהמלוה לגבות אף בשבוע' אינו מוריש שבוע' לבניו כמ"ש סי' ק"ח סי"ב וכן פירש הסמ"ע והב"ח והוא פשוט : (מב) אין באמנות מועיל כו' לא כתב עכ"ל : [לב] בכלל. ואם כתב הבאים ברשותי הוא מחלוקת הרמ"ה והעור והב"ח פסק כהרמ"ה דאין היורשים בכלל הבאים ברשותו וכן נוטה שסו' דעת הריב"ש סי' תל"ד ע"ש : [לג] שתם. כלומר דלא האמין גם ליורשי מלו' עליו כמו בסיפא דאז היו נוטים בלא שבוע' אבל פשיטא דמייריי שהאמינו על יורשיו דאל"כ לא היו יכולים יורשי המלו' לגבות אף בשבוע' דכיון דהמלו' הי' מייב שבוע' אינו מוריש שבוע' לבניו כמ"ש סי' ק"ח סי"ב וכן פירש הסמ"ע והב"ח והוא פשוט. שם : [לד] לקוחות. כמ"ש הש"ך ל"ב בדין זה כי הרא"ש לא פסק כן בפשיטות רק שכתב כיון דנפשי רמאי נכון להאמיר כדברי ר"ח ור"ל חוטרא לתובא שהוא המוליא מהלקוחות שלא יוליא עד שישבע וכן משמע מדבריו בתשובה כלל ע"א סי' ח' שכתב כיון דאיפלגי רבוותא לא מפקינן ממונא עד שישבע המלוה כו' ואם כן כיון דהראב"ד בהשגות חולק וכן דעת בעל המאור והרמ"ה דהיכא דקדש הנאמנות בשטר ללקוחות מהני וכדבריהם נראה עיקר בתוספתא כי המעיין היטיב יראה שמה שתירץ הרמב"ן בס' המלחמות (ובעה"ת מביא דבריו בשם ספר הזכות ע"ש) והרא"ש דבאים ברשותו לאו הייני לקוחות הוא דוחק דפירוש באים ברשותו לא יהא כפירוש באים ברשותה וגם מדברי הרמב"ן עצמו שם נראה שהוא דוחק בעיניו רק שטרח להעמיד דברי הגאונים . גם ראיתי כרש"י ובברטנורה פירשו להדיא באים ברשותו לקוחות שלו אם כן מאן נימא לן דאי תפיס מלוה מהלקוחות ואינו רוצה לישבע דלא מצי למימר קים לי כרש"י והרב רבינו עובדי' ברטנורה והראב"ד ובעל המאור והרמ"ה וגם הרא"ש אפשר דמודה היכא דתפס מלוה דהשתא הוי חוטרא ללקוחות שהם התובעים כן נראה לפי עניות דעתי מיהו היינו דוקא בנאמנות מפורש שכתוב בו שהאמינו גם נגד הלקוחות שלו אבל סתם נאמנות פשיטא דלכ"ע לא מהני נגד הלקוחות : (מג) וה"ה כו'. אע"פ שכתוב בשטרות נאמנות מפורש שינבה מסמאחר בלא שבועה אינו מועיל וכ"כ המחבר לקמן סי' פ"ב סעיף כ' ושם כתב הטור

כשם

ביאור

כן אלא בכתובה שהיא באמירה ר"ל ודוקא באמירה ג"כ ועל פסיפא אחר אבל אם כו' ועל הרישא מביא ראיה מהירושלמי ומפ' בירושלמי פגע עצמך בשטר מן הבשועה ר"ל לבע"ח ומהני זו תורה ר"ל בע"ח נוכה מן התורה וזו אינה תורה ר"ל בתובה אינה מן התורה וזה"ם ב"מ שאם כו' ואפי' באמירה בעלמא ולכן שאמו הפוסקים ואף שלכאורה מ' מגמ' שאין אחר אבל מה תעשה כו' הבא כו' אף בבע"ח ר"ל דשיגרא דלישבע שבכ"מ נקט ולא שבקינן מה שמפורש בירושלמי מפני זה (ע"כ): [לא] (ליקוט) ואם כ' תהא כו' יורשיו כו'. כמ"ש בב"ב קפ"ו כ' ומה בת בנו כו' ושם קכ"ח מ' מצי אמר מכח כו' אבל בלא כתוב אין יורשיו בכלל דאין בראיה מ' בהכללה שבתן רשות ולכן פרע במתני' יורשיו ובאין בראותה. ריב"ם סי' תל"ד וכ"כ הטור בשם הרמ"ה אף שחולק עליו וכ"פ הכ"ח (ע"כ): [לו] ומקבלי מתנה. תוספתא שם והכיאו הרא"ש שם

באר

נראה דאם טוענין היורשים אנו פרענו לך אין הנאמנות מהני לענין זה ואפי' אם פירש כן בהדי' שיהא המלו' נאמן אפי' אם יורשי המלו' יאמרו שהם פרענו יש להסתפק אם מהני קבלת החוב עליו לענין זה דלכאור' נראה' דלא מהני אאין כח ביד אביהן להפקיע ממונן כו' מ"ש ובש"ך הביג עליו בסימן כו' ומ' דאין ספק שלא נאמן אפי' אם יורשי המלו' אינם אומרים שפרע אבל אם אומרים שפרע אבל אם אומרים שפרע אבל א

אחד כתבו כן גם הרי"ף: ל כנעה"ת סס כ"ל כסס הרמב"ן שכן מלא בגליוני הרא"שונים דלא"ו מעיז בפניו אז שמא מפני כגאמנות פרע בעדים וכשובר מסכ"ו: מ וביאור סס ערו' לחזק בנכסיו כ לי' הטור כסעיף ל"ה וכ"כ בסס הרמב"ם סס בפע"ו וכ"כ הרי"ף פרק הכותב: ס וכתבו הרא"ש והר"ן דהכי סדר רב האי גאון מסוס דכשבא ליד היתומים הרי כולו בקרוע מעשה כגאמנות ע דלמא לא א"ל שמועיל גאמנות אלא לבעל הטער ויפה כמלוה על פה טור פ דטוענין ליורש וללוקח כל מה שהמלוה יכול לטענן ה"ה עם: ל ואפי' לא הוי' נשבע היסת ולרבותא נקט דאפי' מודה במקלת ונרע מטוענו מלוה על פה מפני שהאמינו ה"ה ק סס בסס בה"ת שער כ"ו וכ"כ ה"ה סס בפע"ו בסס קלת מפרשים ר סס בסס בה"ת סס וכן כתב ה"ה סס ס סס

פתחי תשובה

יד] ואם מת הלוה תוך הזמן כו'. בנב"ע דהגר"ע זצ"ל כ"ב מקורו בהבע"ת ולטעמיה אזיל דס"ל דטענינן ליתמי תלתא דלא שכיח אבל להפוסקים לקמן סי' ק"ח ס"ד דלא טענינן להו נאנסו ה"כ לא טענינן להו פרוע תוך זמנו ג"ת וכנה"ג ועש"ך סי' ס"ע ס"ק כ"ו עכ"ל:

חידושי רעק"א

ס' כ"ב אפי' תוך הזמן. כ"ב מקורו בהבע"ת ולטעמי' אזיל דס"ל דטענינן ליתמי תלתא דל"ם אבל להפוסקים לקמן סי' ק"ח דלא טענינן להו נאנסו ה"כ אף דאכוהון הי' נאמן לטענן פרעתיך תוך זמנו מ"מ ל"ם הוא ולא טענינן ליתמי פרוע ת"ז גד"ת וכנה"ג וע' ש"ך סי' ס"ע ס"ק כ"ו ומ"ש בגליון לקמן סי' ע"ח:

מזרי זהב

(סכ"ל) תלוה שהאמין ללוה קשה דלא"ת לא האמין לו אלא בפניו אלא יעיז כנגדו כמ"ש בסעיף ב' וי"ל דא"כ היה מקלקל יותר ללוה ממה שמועיל בגאמנות שכתן לו כי הלוה יפרע לו ולא יקח הטער שיסמוך על הגאמנות ואחר מיתת המלוה יצטרך לפרוע שנית ליורש המלוה וזה היורש א"ל להגלל ממנו דבע"ם יתות המלוה משא"כ בס"מן ד'בגאמנות המלוה שאין תשס בזה יש ע"פ תועלת [דהה] אלא מהני שלא בפניו מ"מ מהני כשיהבטנו ללוה עלמו: (ע"ש משלם המקלה שהודם בו) וכ' המגיד משנה שאין כאן ס"ד שהרי האמינו וזה היסת מייב בין בכופר הכל בין במודה במקלת ואתי' לרבינו ע"ן לתה הכא האמנה זו בדיפא מתבע' בע"ם דבא הטער בגאמנות אינו עושה רק שיהא הטער בטל אבל לא האמינו לפערו משבועה הזורייתי' במודה מקלת ונספר ב"מ תירוץ דשעמא דב"ד במודה מקלת משום דאין אדם מעיז פניו בפע"ת כדאית' ר"ש בבא מציע' והכא שהאמינו מעיז ומעיז ויבלבל אפי' מודה מקלת שאמן בהיסת אמנו מעיז בעני כפר כו' ואולי תמוה דא"כ היה מקלקל יותר לא ליבעי כדאי' כפ' הדייניס דף מ"ב אבל בכנו מעיז ומעיז הילבל אבודה אזיל ומייב אבודה פטור אפילו מהיסת: (ה"ה אין הנדון דומה לרא"ש דשאני במולא מלוה' מתם מפני תיקון העולם וכן בכנו משום דמעיז אם אתה הגרמינו שבועה אבודה לו יודה לו לא במקלת וכ"ל כמייב אבודה לרש"י לו משום מנו לדברי הגאון ז"ל ולעולם לא מיפטר אלא משבועה המתחדשת לו מחמת הודאתו במקלת אבל מיפטר מכח הודאתו במקלת מן אותה השבועה שהיה חייב בכופר בכל זה לא עלה על הדעת דבהדיא אמרי' רפ"ק דב"מ אי אי"ד בשתים חייב בג' היכי פשר ליה רש"ש האי מיגרותי קא מעריס וכ' אינה ג' כי היכי דאיהו כמייב אבודה לרש"י ומיפטר עכ"ה) ולפע"ד נראה כיון דבכלל הגאמנות של הלוה כין שיאמר פרעתי כולו יכין פרעתו מקלתו דסתם גאמנות הוא כן כמ"ש סי' פ"ד ס"ה וכי האי דטעונן פרעתי מחתיכו ושוה הגאמנות בתרוייהו ואף על גב שכתב הטור וזה כתביו' בע"פ מ"מ לאו לגמרי אלא לענין שאין גאמנות פטר משבועה (ה"ה לעד"ב טעם נכון מפניהם דאם אתה מחייבו ס"ד יכולה לומר לשלם בלא שבועת המלוה ומכלל הגאמנות מגרע כאן לענין זה דאלו אין לו גאמנות אין המלוה נוטל בלא שבועה ובעינו שיש לו גאמנות ויצטרך לשלם בלא שבועת המלוה ולומר דאתה סברין אם המלוה אם רוצה לשלם ואלו לא מילתא היא דבא אלא ידו"ק עכ"ה): (סעיף כ"ב) אחד הנאה עדים הקשה הסמ"ע כי אינה עדים מתי הוה ליתא לא האמינתיך רק בפני אלא הענין נגדי ותי' בדיתוקא ובאמת לא קשה מידי דע"כ האמין מלוה ללוה אפי' נגד יורשי המלוה דאל"כ הי' מקלקל לו כמו שכתבתי:

ביאור

ל"ו: (ליקוט) אין הגאמנות כו'. כגר תפסו הרז"ה והרא"ש וש"פ את הרי"ף והגאונים דל"ד להא דפ"ב דכתובות דדוקא אם קדם השיעבוד לגאמנות דמי לכתם הביאו אחיה מהתוספתא כגל אלו הן הנאין ברשותה כל שאמרה לו נתנה לכם וא"כ כ"ה הנאין ברשותו בכה"ג. אבל אין אחיה מהתוספתא דשם באין ברשותה לענין החוב וה"ה באין ברשותו בהחיב כגון אפוטרופוס אלו וכיוצא דז"ש בתוספתא דז"ל אם באין ברשותה וה"ה בגאמנות והא דפ"ב ס"ל להרי"ף ובגאונים דלאו משום קנוניא דה"ל לאחמינו בתנו כמו שהקשו תוס' וש"פ אלא דאין נאמן כלל לחוב לאחרים אף בתה בתחת ידו עכשיו ואחיה שהרי אבא שאול ס"ל אף מהיורשים אינו יכול לפטור ואף לפי' הרי"ף דוקא בנכי נדר מ"מ סתם נקי נדר היינו פוטרים אי לאו משום שאמרו הבא כו' ודוקא יורשים וכ"ש למ"ש בס"ש בגאמ"ש כ"ל דאף לגבי יורשים לא משכי בכתובה ואמרי' בב"ב קע"ה ס"מ שאם מת לפי כיוי אחר תנו מותרי' דמשא"כ בלקוחות וכן כיו"ב. ובזה א"ל דאם הרא"ש ובס"ב מ' מ"ז ובוחקק בו' ובפי' לפ ס"א (ע"כ): [תא] יא. דב"ד ג"כ הם כאי כחו ודינם כמ"ש בסי"ז: (ליקוט) י"א כו'. מתש"ש על הפוגמת מ' הכל הקביב הם מחהי' רק זו בלבד ומזה דייק ג"כ הרא"ש דלע"ל לא מהני גאמנות סתם ועש"ש ברא"ש סי"ב שחולק ע"ז וכ' ריטא דמתני' נקט וה"ה כולהו ורא"ש מדספסיק קודם מחלוקת ר"ש בכל הנך שבועות הפוגמת כו' רק ביורשין מפ' בהדיא דלא מהני וה"ה בלקוחות ע"ש ולפ"ד הרי"ף דלא מהני בלקוחות כל א"ה לומר כן (ע"כ): [מב] מלוה. כנ"ל פ"ג דכל כו'. הרי"ף וכ"מ ל"ד לי' מתנה כו': [מג] מועיל. כיון דבקרי' לשטרא ואע"ג אמרו הם קנ"ג אם אינתא כו' אלו אמרו כמ"ש בב"ב ע' ולכן כאן נאמן אף

באר

דהיכא דקדם הגאמנות בשטר ללקוחות מהני וכדבריהם נראי' עיקר בתוספתא א"כ מאן לימא לן דאי אפוס מלו' מלקוחות ואינו רוצ' לישבע דל"מ למימר קים לי כהני פוסקים ונם הרא"ש אפשר דמוד' היכ' דאפס מלו' דה"ל מומר' ללקוחות שהם החובעים מיהו היינו דוקא בגאמנות מפורש שהאמינו גם נגד הלקוחות אבל סתם גאמנות פטיעה דלכ"ע לא מהני נגד הלקוחות עכ"ל: [לה] מוקדם. פ"ל סי' פ"ב סעיף ד': [לו] לישבע. דיד בעל הטטר על התחתון והקס' כפ' לט"מ דהא הטעם הוא משום שהנאבע הוא מוחזק כמו שכתבתי לעיל בסי' מ"ב ס"ה וא"כ הכא נמי הני הלו' מוחזק ע"ש שהאדון בזה והניח בקוטיש וכ"כ דלק"מ דהכא כיון שהגאמנות כתוב בשטר והמלו' הוא מולי' הטטר מסתמא לא הימניה אלא לבטולי שטרא ולא לענין תביעת בע"פ עכ"ל הס"ך (והט"ז הקס' דלמ' לא האמין לו אלא בפניו אלא יעיז נגדו כמ"ש בס"ב וי"ל דא"כ הי' יותר קלקול ללו' ממה שמועיל בגאמנות כי יסמוך ע"ז ויפרע בלא לקיחת הטטר ואחר מיתת המלו' יצטרך לפרוע שנית ליורש משא"כ בס"כ בגאמנות הללו' שאין חסס בזה עכ"ל): [לז] אפילו. כן הוא לי הטטר ומשמע דכ"ס הוא דבסמת המלו' לריך לישבע ולע"ד אינו מוכרח וי"ל דהרי"ף והרא"ש לא מייר אלא כשהמלו' אי שהוא טוענו בדי משא"כ בסמת שאין היורשים טוענים רק סמת שאין נשבעין עליה ואולי גם כונת הטור במ"ש אפי' בחיי כו' דמשמע כ"ש בסמת היינו כשהיורשים טוענים בדי ולע"ע ש"ך: [לח] היורשים. מלי' זה משמע דאף שאין היורשים טוענים אם אין מסיגין להו שפרע ובסכ"כ כת' המחבר דיש מי שאומר שחייבים לפרוע אא"כ הביאו עדים שאביהם

משפט נתיבות

הביא הרבה פוסקים דס"ל דתביעי גאמנות נגד לקוחות היכא שקדם הגאמנות ללקוחות והמוחזק יכול לו' קים לי: (לו) שלא בפניו. כי בפניו אי"ז מהעיז משא"כ שלא בפניו: (לז) ובאי' יורשים. הא דל"ל דלא הימני' רק לבטולי שטרא ושיהיה לו דין מלוה ע"פ: (ל) אפי' בחיי המלוה. ומשמע דב"ס לאחר מותו. והש"ך הביא בע"ש דהא היורשים טוענין שאין נשבעין על טענת שאין: (מ) אין היורשים זהו דעת הרמב"ם ובסעיף כ"ב הביא דעת החולקין: (מא) ונשבע היסת. ולא הוי מודה במקלת שישבע שבועה דאורייתא. כיון דהימני' יכול לבטיל ומהימן כמינו דכפר הכל ש"ך וע"כ: (מב) בחרם סתם. דאין יהומים נשבעים בעצמת שאין אם לא שטענו בדי שאינם בלוה דאינו פרוע: (מג) שחייבים לפרוע ואפי' לאחר זמן דיאמר לאביהם האמנתי ולא לכם והדר הטער לתקפו כמ"ש: (מד) אלו

קצות

דכבר כתב במרדכי ז"ל אמר רב נחמן אמ"ש הלכ' כאבא שאול בן מריס פי' ר"ח קבלנו דלא מיירי אבא שאול אלא בכותב שהוא בחייו' במשנתינו דמוקמינן מאי כותב אומר אבל אם קנו מיניה שפוטרה מן השבועה' נוב' בלא שביעי' אפילו מן היתומים כ"ש ול"ל לדברי הס"ע נמי נים' דאבא שאול מיירי באומר ולפי"ז דברי אבא שאול לא משכחת אלא בשעת ניסוחין דאם לאחר ניסוחין ל"מ גאמנות כלום דהא בלא קנין ל"מ וכן משמע מתשובת רב נטרונאי גאון שהוב' בב"י אה"ע סס ז"ל הא דאמר אבא שאול אבל מה

בסס בעה"ת דגאמנות מפורש מועיל לבע"ח מוקדם ואני תמהתי סס עליו דבבעה"ת מבואר להדיא איפכא ע"ס: (מד) אבל אלא בפניו כו'. והרא"ש בתשוב' כלל ע"נ סי"ג חולק וס"ל דגאמנות סתם מהני אפי' לנפרע אלא ומביאו הטור לקמן ר"ס ק"ו וכ"כ ב"י בסס תשובות הרשב"א וכן כתב ג"כ הרא"ש בפסקיו פרק הכותב ומביאו הטור א"ע ר"ס ל"ח ע"ס: (מה) אבל צריך ליישבע כו'. דמסתמא לא הימניה אלא לבטולי שטרא ומ"מ אית ליה עליה תביעת בעל פה ויד בעל השטר על התחתונה כ"כ הטור והפוסקי' ובסי' לח"מ סוף פי"ד מה' מלוה הקשה דהא דלעיל סי' מ"ב סעיף א' אמרי' דיד בעל השטר על התחתונה הוא משום שהנתבע הוא מוחזק וא"ס כן הכא נמי הרי מלוה מוחזק ע"ס שהאריך בזה והניח בקושי' ולפע"ד לק"מ דהכא כיון שהגאמנות כתוב בשטר של המלוה והמלוה הוא שמוליא השטר מסתמא לא הימני' אלא לבטולי שטרא ולא לענין תביעת בעל פה כן נלפע"ד: (מו) אפי' בחיי המלוה כו'. כן הוא לי' הטור ולפ"ז משמע דכ"ס הוא דכשמת המלוה לריך ליישבע ולפע"ד אינו מוכרח וי"ל דהרי"ף והרא"ש לא מיירי אלא כשהמלו' אי דהא כתבו דטעמ' הוא דלריך ליישבע היסת משו' דלא הימני' אלא לבטולי שטרא וה"ל כאלו תבעו ע"פ מנה לי בידך והלה מכחישו לריך ליישבע וזה ל"ס אלא כשהמלוה אי שהוא טוענו בדי משא"כ כשמת שאין היורשים טוענים אלא שמא ואין נשבעים על טענת שמא ודוחק לומר דכיון שמוליאים השטר אצל אביהם ה"ל כטוענים אמר לי אבא שאתה חייב לו מנה ועוד דהא באמר לי אבא נופיה דעת הרמב"ם ורוב הפוסקים דאין נשבעים על זה והביא הטור סברתו לקמן סי' ע"ה סכ"א. ולשון הרמב"ם בדין זה מדוקדק כאשר כתבתי שכתב סע"ו ממלוה וז"ל מתנה מלוה שיהא נאמן בכל עת שיאמר פרעתי ואינו נוגה בשטר זה לא מן היורש ולא מן הלוקח כו' טען הלוה ואמר בשטר זה פרעתי והמלוה אומר לא פרע כו' נשבע היסת כו' עכ"ל ואפס ס"ל להטור דכיון דהי' חייב לו בודאי אלא שהוא האמינו א"כ כל שמוליאים השטר אצל אביהם ה"ל טענת בדי ועדיף טפי מא"ל אבא וכן מלאתי שוב בהרמב"ם פי"ז מה' מלו' דין ז' סכ' וז"ל יורש שבא להפקיע מן הלוה בשטר שיש בו נאמנות ולוה כל זמן שיאמר פרעתי הרי הלוה נשבע היסת שפרע לשטר זה ונפטר אע"פ שלא כתב לו והרי אתה נאמן על יורשי עכ"ל מיהו יותר נראה לפרש שהיורש טוען בדי שלא פרעת לאבא ולא הולרך הרמב"ם לפרש זה מפני שהיורש כוונת הטור כן במ"ש אפי' בחיי המלוה דאל"כ הי' מקלקל לו כמו שכתבתי:

הגר"א

ליתומים (ע"כ): [מד] אבל צריך. ול"ע מ"ש המ"ל במלוה ע"פ ובבה"ת שם. עפ' מ"כ ס"ח ובמ"ע ס"ק כ"ב וע"ז הי' שם כיון דאין זכות ללוה רק מכח דיבור המלוה אמרי' כ"ב יד בעדים על התחתונה וכ' הרי"ף דאשכחן גאמנות בכה"ג בב"ב ע"ת ע"ש: (ליקוט) אבל צריך כו'. ול"ע מ"ש דאף במלוה ע"פ נוגה בלא שבועה וכ' בסה"ת דאשכח גאמנות הוא בלא שבועה כמו שהקשו תוס' וש"פ אלא דאין נאמן לחוב לאחרים אף בתה בידו עכשיו ואחיה שהרי אבא שאול ס"ל אף מהיורשים אינו יכול לפטור ואף לפי' הרי"ף דוקא בנכי נדר מ"מ סתם נקי נדר היינו פוטרים אי לאו משום שאמרו הבא כו' ודוקא יורשים וכ"ש למ"ש בס"ש בגאמ"ש כ"ל דאף לגבי יורשים לא משכי בכתובה ואמרי' בב"ב קע"ה ס"מ שאם מת לפי כיוי אחר תנו מותרי' דמשא"כ בלקוחות וכן כיו"ב. ובזה א"ל דאם הרא"ש ובס"ב מ' מ"ז ובוחקק בו' ובפי' לפ ס"א (ע"כ): [תא] יא. דב"ד ג"כ הם כאי כחו ודינם כמ"ש בסי"ז: (ליקוט) י"א כו'. מתש"ש על הפוגמת מ' הכל הקביב הם מחהי' רק זו בלבד ומזה דייק ג"כ הרא"ש דלע"ל לא מהני גאמנות סתם ועש"ש ברא"ש סי"ב שחולק ע"ז וכ' ריטא דמתני' נקט וה"ה כולהו ורא"ש מדספסיק קודם מחלוקת ר"ש בכל הנך שבועות הפוגמת כו' רק ביורשין מפ' בהדיא דלא מהני וה"ה בלקוחות ע"ש ולפ"ד הרי"ף דלא מהני בלקוחות כל א"ה לומר כן (ע"כ): [מב] מלוה. כנ"ל פ"ג דכל כו'. הרי"ף וכ"מ ל"ד לי' מתנה כו': [מג] מועיל. כיון דבקרי' לשטרא ואע"ג אמרו הם קנ"ג אם אינתא כו' אלו אמרו כמ"ש בב"ב ע' ולכן כאן נאמן אף הכא דהיתומותיה סמיך: (ליקוט) מלוה כו'. דעשה אחינו נאמן משום דא"ל שטרך כו' כמ"ש בב"ב ע' ולכן כאן נאמן אף

היטב

אמר כו' והוא דעת החולק ע"ז וכ"ל שסמך עצמו על מ"ש לקמן. שם: [לט] לקנוני'. א"ל מכאן למ"ש בסי' ק"ו דאפשר דבשטר שאינו מקויים טורף מתסבדי אע"פ שאינו חסוב שטר אלא ע"פ הלו' דשאלי הכא כיון דגמן גאמנות ללו' אינתרע ליה וה"ל כאילו נפל א"כ אתם דמדאורייתא' לא בני קיום אוקמוה אדאורייתא' וע' בתשובת רשב"ש סי' רכ"ח. שם: [מ] היסת. דהגאמנות פטרו מבבוע' דאורייתא' כ"כ הסמ"ע ובב"ח ובש"ך נ"ת ביאורו יותר דהא טעמי' דמוד' מקלת שהיה ס"ד משום דבבולי בעי דליבפר' כו' דאין אדם מעיז פניו כמ"ש בסי' ע"ה דאיכא כיון דאיכ' גאמנות מעיז וכמ' הסמ"ע אבל לא מטעם דאין נשבעין אשטרות כמ"ל סי' ס"ו לקמן סי' פ"ח וה"ה דאין זה מיקרי שטר כיון דיש ללו' גאמנות מ"כ ולא ידעתי מה ענין אין נשבעין על שטרות לכאן דהתם תובע ממנו השטרות ואין נופל ממון משא"כ הכא ואולי ט"ס הוא אכ"ל הש"ך (והט"ז כ' טעם אחר בפטור מש"ד גם הגאון מ"ל בהגהותיו שם נתן טעם נכון בזה ע"ש): [מא] שחייבים כתב הסמ"ע דבל' הרא"ש שהוא דעת הים מי שאומר מבואר דאפי' מת אביהם לאחר שהגיע ז"פ ואמרו אביהם פרע לאחר הזמן או שאומרים שהן ראו שפרע אינן נאמנים וכת' הש"ך דבתשובת הרשב"ש סי' נ"ג תמה על סברת זו שהוא נגד יסוד מוסר דטענינן ליתמי ע"כ ולק"מ דהא דטענינן להו היינו היכא שהי' אביהם נאמן בלא גאמנות דיליה משא"כ הכא שלא הי' נאמן אלא מפני שהאמינו שהרי טעם סברת זו שיאמר המלו' לאביהם האמנתי ולא לכם ואינו אומר שלא אמר אביהם משולם שפרע וכ"מ לדאי' בחשו' מהרא"ש סי' כ"א והוא פשוט עכ"ל: [מב] עדים. וא"ת גם אם יביאו עדים לפטור אלא שבועת היסת אינו נשבע כלל: [מג] ויש. ופליג ג"כ אמ"ש בסברת וכמ"ש

המשפט

סמכינן. לא ידענא כיון דהיה קלא בשעת ההלואה שנתחייב נגדו מעכשיו וכשיאמר שלא פרע אפי' אם יכחיש עדים דאפי' אם אומר שקר מ"מ נתחייב לו עכשיו בסך זה וכשיאמר שלא פרע בודאי היה להם ללקוחו' ליזהר ודמי להא דסס"א סעיף ז' בנתחייב לו עד סך אלף זהובים שיודה שמעון אחר זמן השטר ע"ש: (כג) מועיל נמי נגד יורשים. עש"ז שהקשה דיקמא לא האמין אלא בסניו שלא יעיז כמ"ש בסמ"ע סעיף כ' ע"ש. ואין לתרץ דמ"מ כיון שאינו חושש להניח שטר בזה בידו שסומך על הגאמנות אין לו שיב דין שטר כלל ואפילו בשטר שאינו יכול לגבות מלקוחות ס"ל להרבה פוסקים דאין לו דין שטר מכ"ש בזה דהא בשטר זה אינו נובה מהלקוחות דמ"מ קשה לדעת היש מי שאומר דסעיף כ"ב דס"ל

החושן

אעפה"מ דכתב ליה בשעת קידושין דל"מ מנאיה אלא לנפסיה וכו' וא"כ נני הלוא' לא מכחה כלל לחלק בין דידיה ליורשין דהא בלא קנין גם בדידיה לא מהני ובקנין לו בשעת הלוא' דהוי כמו קנין גם ליורשין מהני והנ"י שכתב בפ' הכותב דשום גאמנות ל"מ נגד יורשין בין בני כתוב' בין במלוה אפשר כתבו לשטת הסוברין דגאמנות לא בעי קנין ודו"ק: ט) שלא בפניו כתב בסמ"ע הטעם דיש ל"ל דלא האמינו דגאמנות

שפתי כהן

אחריו ג"כ ללוה זה ומשועבדים לו גם כן נכסי הלו' ומבואר בפרק מי שהי' נשוי דיכול המלוה האחרון להשביע למלוה המוקדם לו ובא לטרוף שיעבודו שעדיין חייב לו ושלא בקנוניא בא עליו עם הלוה: לח אבל שלא בפניו לא. הטעם כתו שכתב לפני זה בשעיף י"ז ס"ק כ"ו די"ל דלא האמינו אלא מפני שידע בו שלא יעיז כנגדו בפניו מה שאין כן שלא בפניו ועוד שמא יש שובר או רא' להלו' שפרעו: לט נאמן לומר שהוא פרוע. ואין יכולין לומר שטרך ביד אבינו מאי בעי דיכול לומר להו אהיתנותא דכתב בו קשמכתי: מ אבל צריך ליישבע כו'. הטעם כתבתי בר"ס זה והוא דאיכא למימר דלא הימניה המלוה אלא כנגד שטרו אשטרו וגוטל אלא. ליהוי כתביע' על פה דנשבע הלוה היסת ונפטר וכן כתב הטור כאן: מא ואמר פרעתיו מקצתו והמלוה כו' כן ל"ל ונמחק הני שני תיבות "או" כולו ונס ברמב"ם ליתנהו: מב משלם המקלת וכו' ונשבע היסת דהגאמנות פטרו משבועה דאורייתא אבל לא מטעם דאין נשבעין אשטרות כמו שכתוב לעיל ס"ס ס"ו ולקמן סי' פ"ח דאין זה מיקרי שטר כיון דיש ללוה גאמנות ואין המלו' יכול לגבות בו ועפ"ר: מג ומיהו בחרם סתם כו' המחבר לטעמי' אזיל דפסק כן בסי' ס"ע ס"ה דהיורשים אינן צריכים ליישבע היסת וליפטר נפשם אלא בחרם סתם שני והוא דעת הרא"ש והטור שכ"כ שם והטור שכתב כאן דנשבעין היסת העתיק לשון ב"ת שם"ל הכי וכמ"ש הטור בשמו שם בסי' ס"ט ועפ"ר: מד שחייבים לפרוע ז"ל הטור (על שברת ב"ת) אבל א"א הרא"ש ז"ל כ' מה הלו' ואמרו היתומים אבינו אמר לנו שהוא פרוע אין בדבריהם כלום שיאמר המלו' לאביכם האמנתי כשיאמר שפרע ולכם לא האמנתי ואני אומר שלא אמר לכם אביכם מעולם כלום אבל אם הביאו עדי' וכו' עכ"ל נתבאר מזה דהרא"ש ס"ל דאפילו מת אביהם לאחר שהגיע זמן הפרעון ואמרו שאביהם פרע לאחר שהגיע הזמן או שאומרים שהן ראו שאביהם פרעו אינן נאמנים וכן הוא כוונת המחבר במ"ש וי"א שחייבים כו' ולא קאמר הרא"ש דגאמני' היורשים לפטור נפשם אפי' בלא שבוע' וכ"ל אלא דוקא במוציא המלוה עליהן כתיבת יד הלוה אביהם אמר לא קשה מידי דע"כ האמין מלוה ללוה אפי' נגד יורשי המלוה דאל"כ הי' מקלקל לו כמו שכתבתי:

הרא"ש

לאשמועינן דמהני הגאמנות גם נגד היורש ואולי גם לאשמועינן דמהני הגאמנות גם נגד יורשי המלוה והוא הדין למלוה [לה] מוקדם הבא לגבות שצריך לישבע אע"פ שכתב בשטרו נאמנות:

כ [מא] ל יש אומרים שאין נאמנות מועיל אלא לנפרע בפניו ממנו לח (מד) אבל (לו) ט) שלא בפניו לא אלא ב"ד משביעים אותו ואם פירש ולא לבאים מכחו אין בית דין משביעים מ אותו:

כא [מב] מלוה ג שהאמין ללוה שיהא נאמן על השטר לומר שהוא פרוע (כב) [מג] מועיל נמי גבי ס יורשים שאם מת המלוה (לז) ובאים יורשים לגבות מהלוה לט נאמן לומר שהוא פרוע מ (מה) [מד] אבל (לח) צריך [לו] לישבע שהוא פרוע (מו)(לט) ע [מה] [לז] אפילו בחיי המלוה אלא א"כ כתב לו שיהא נאמן בלא שבועה (מז) [מו] ואין המלוה יכול לגבות בשטר זה (מ) מן [לח] היורשים (מח) ולא מהלקוחות [מז] אפי' אם אמר הלוה לא פרעתי אין המלוה טורף בשטר זה פ מהלקוחות דחיישינן [לט] לקנוניא ואם טען הלוה בשטר זה מא ואמר פרעתי מקצתו או כולו והמלוה אומר לא פרע כלום מב משלם המקצת שהוד' בו (מט) ג (מח) [מח] ונשבע [מ] היסת [מט] ואם התנה עליו שיהא נאמן בלא שבועת היסת אינו נשבע כלל:

כב [נ] ק בשהאמין המלו' ללוה שהוא נאמן על השטר לומר פרעתי אפי' תוך הזמן נאמן לומר פרעתי יד [נא] ואם מת הלוה תוך הזמן ר יש מי שאומר שאינו גובה מהיורשים שאנו טוענין שאביהם פרע מג (נ) [נב] ומיהו (מב) בחרם סתם דלא ידעי דלא פרע ס [נג] ויש מי שאומר מד (נא) (מג) י) [מא] שחייבים לפרוע מה אא"כ הביאו [מב] עדים שאביהם אמר לפניהם שהוא פרוע:

שטר

ח"א הרא"ש ז"ל כ' מה הלו' ואמרו היתומים אבינו אמר לנו שהוא פרוע אין בדבריהם כלום שיאמר המלו' לאביכם האמנתי כשיאמר שפרע ולכם לא האמנתי ואני אומר שלא אמר לכם אביכם מעולם כלום אבל אם הביאו עדי' וכו' עכ"ל נתבאר מזה דהרא"ש ס"ל דאפילו מת אביהם לאחר שהגיע זמן הפרעון ואמרו שאביהם פרע לאחר שהגיע הזמן או שאומרים שהן ראו שאביהם פרעו אינן נאמנים וכן הוא כוונת המחבר במ"ש וי"א שחייבים כו' ולא קאמר הרא"ש דגאמני' היורשים לפטור נפשם אפי' בלא שבוע' וכ"ל אלא דוקא במוציא המלוה עליהן כתיבת יד הלוה אביהם אמר לא קשה מידי דע"כ האמין מלוה ללוה אפי' נגד יורשי המלוה דאל"כ הי' מקלקל לו כמו שכתבתי:

הרא"ש

ליתומים (ע"כ): [מד] אבל צריך. ול"ע מ"ש המ"ל במלוה ע"פ ובבה"ת שם. עפ' מ"כ ס"ח ובמ"ע ס"ק כ"ב וע"ז הי' שם כיון דאין זכות ללוה רק מכח דיבור המלוה אמרי' כ"ב יד בעדים על התחתונה וכ' הרי"ף דאשכחן גאמנות בכה"ג בב"ב ע"ת ע"ש: (ליקוט) אבל צריך כו'. ול"ע מ"ש דאף במלוה ע"פ נוגה בלא שבועה וכ' בסה"ת דאשכח גאמנות הוא בלא שבועה דאיכא כמו שהקשו תוס' וש"פ אלא דאין נאמן לחוב לאחרים אף בתה בידו עכשיו ואחיה שהרי אבא שאול ס"ל אף מהיורשים אינו יכול לפטור ואף לפי' הרי"ף דוקא בנכי נדר מ"מ סתם נקי נדר היינו פוטרים אי לאו משום שאמרו הבא כו' ודוקא יורשים וכ"ש למ"ש בס"ש בגאמ"ש כ"ל דאף לגבי יורשים לא משכי בכתובה ואמרי' בב"ב קע"ה ס"מ שאם מת לפי כיוי אחר תנו מותרי' דמשא"כ בלקוחות וכן כיו"ב. ובזה א"ל דאם הרא"ש ובס"ב מ' מ"ז ובוחקק בו' ובפי' לפ ס"א (ע"כ): [תא] יא. דב"ד ג"כ הם כאי כחו ודינם כמ"ש בסי"ז: (ליקוט) י"א כו'. מתש"ש על הפוגמת מ' הכל הקביב הם מחהי' רק זו בלבד ומזה דייק ג"כ הרא"ש דלע"ל לא מהני גאמנות סתם ועש"ש ברא"ש סי"ב שחולק ע"ז וכ' ריטא דמתני' נקט וה"ה כולהו ורא"ש מדספסיק קודם מחלוקת ר"ש בכל הנך שבועות הפוגמת כו' רק ביורשין מפ' בהדיא דלא מהני וה"ה בלקוחות ע"ש ולפ"ד הרי"ף דלא מהני בלקוחות כל א"ה לומר כן (ע"כ): [מב] מלוה. כנ"ל פ"ג דכל כו'. הרי"ף וכ"מ ל"ד לי' מתנה כו': [מג] מועיל. כיון דבקרי' לשטרא ואע"ג אמרו הם קנ"ג אם אינתא כו' אלו אמרו כמ"ש בב"ב ע' ולכן כאן נאמן אף הכא דהיתומותיה סמיך: (ליקוט) מלוה כו'. דעשה אחינו נאמן משום דא"ל שטרך כו' כמ"ש בב"ב ע' ולכן כאן נאמן אף

באר הגולה

ל"ו: (ליקוט) אין הגאמנות כו'. כגר תפסו הרז"ה והרא"ש וש"פ את הרי"ף והגאונים דל"ד להא דפ"ב דכתובות דדוקא אם קדם השיעבוד לגאמנות דמי לכתם הביאו אחיה מהתוספתא כגל אלו הן הנאין ברשותה כל שאמרה לו נתנה לכם וא"כ כ"ה הנאין ברשותו בכה"ג. אבל אין אחיה מהתוספתא דשם באין ברשותה לענין החוב וה"ה באין ברשותו בהחיב כגון אפוטרופוס אלו וכיוצא דז"ש בתוספתא דז"ל אם באין ברשותה וה"ה בגאמנות והא דפ"ב ס"ל להרי"ף ובגאונים דלאו משום קנוניא דה"ל לאחמינו בתנו כמו שהקשו תוס' וש"פ אלא דאין נאמן כלל לחוב לאחרים אף בתה בידו עכשיו ואחיה שהרי אבא שאול ס"ל אף מהיורשים אינו יכול לפטור ואף לפי' הרי"ף דוקא בנכי נדר מ"מ סתם נקי נדר היינו פוטרים אי לאו משום שאמרו הבא כו' ודוקא יורשים וכ"ש למ"ש בס"ש בגאמ"ש כ"ל דאף לגבי יורשים לא משכי בכתובה ואמרי' בב"ב קע"ה ס"מ שאם מת לפי כיוי אחר תנו מותרי' דמשא"כ בלקוחות וכן כיו"ב. ובזה א"ל דאם הרא"ש ובס"ב מ' מ"ז ובוחקק בו' ובפי' לפ ס"א (ע"כ): [תא] יא. דב"ד ג"כ הם כאי כחו ודינם כמ"ש בסי"ז: (ליקוט) י"א כו'. מתש"ש על הפוגמת מ' הכל הקביב הם מחהי' רק זו בלבד ומזה דייק ג"כ הרא"ש דלע"ל לא מהני גאמנות סתם ועש"ש ברא"ש סי"ב שחולק ע"ז וכ' ריטא דמתני' נקט וה"ה כולהו ורא"ש מדספסיק קודם מחלוקת ר"ש בכל הנך שבועות הפוגמת כו' רק ביורשין מפ' בהדיא דלא מהני וה"ה בלקוחות ע"ש ולפ"ד הרי"ף דלא מהני בלקוחות כל א"ה לומר כן (ע"כ): [מב] מלוה. כנ"ל פ"ג דכל כו'. הרי"ף וכ"מ ל"ד לי' מתנה כו': [מג] מועיל. כיון דבקרי' לשטרא ואע"ג אמרו הם קנ"ג אם אינתא כו' אלו אמרו כמ"ש בב"ב ע' ולכן כאן נאמן אף הכא דהיתומותיה סמיך: (ליקוט) מלוה כו'. דעשה אחינו נאמן משום דא"ל שטרך כו' כמ"ש בב"ב ע' ולכן כאן נאמן אף

משפט נתיבות

הביא הרבה פוסקים דס"ל דתביעי גאמנות נגד לקוחות היכא שקדם הגאמנות ללקוחות והמוחזק יכול לו' קים לי: (לו) שלא בפניו. כי בפניו אי"ז מהעיז משא"כ שלא בפניו: (לז) ובאי' יורשים. הא דל"ל דלא הימני' רק בפניו שלא יעיז ע"ב: (לח) צריך ליישבע. דלא הימני' רק לבטולי שטרא ושיהיה לו דין מלוה ע"פ: (ל) אפי' בחיי המלוה. ומשמע דב"ס לאחר מותו. והש"ך הביא בע"ש דהא היורשים טוענין שאין נשבעין על טענת שאין: (מ) אין היורשים זהו דעת הרמב"ם ובסעיף כ"ב הביא דעת החולקין: (מא) ונשבע היסת. ולא הוי מודה במקלת שישבע שבועה דאורייתא. כיון דהימני' יכול לבטיל ומהימן כמינו דכפר הכל ש"ך וע"כ: (מב) בחרם סתם. דאין יהומים נשבעים בעצמת שאין אם לא שטענו בדי שאינם בלוה דאינו פרוע: (מג) שחייבים לפרוע ואפי' לאחר זמן דיאמר לאביכם האמנתי ולא לכם והדר הטער לתקפו כמ"ש: (מד) אלו

קצות

דכבר כתב במרדכי ז"ל אמר רב נחמן אמ"ש הלכ' כאבא שאול בן מריס פי' ר"ח קבלנו דלא מיירי אבא שאול אלא בכותב שהוא בחייו' במשנתינו דמוקמינן מאי כותב אומר אבל אם קנו מיניה שפוטרה מן השבועה' נוב' בלא שביעי' אפילו מן היתומים כ"ש ול"ל

הרא"ש דינו כמ"ש הטור בס"ס ס"ט וכ"ש במלו' ע"פ אבל במוציא עליהן שם"ח אביהן בעדים מקויים ואין בו לא להלו' ולא להמלו' נאמנות נשבע המלוה ונוטל אף מהיורשים וכמ"ש הטור לקמן סי' ק"ח ס"ה ונס המחבר שם אלא דכאן דיש להלו' נאמנות ס"ל להב"ת דמהני הנאמנות נס ליורשיו והרא"ש דס"ל דלא מהני הנאמנות ליורשיו ה"ל כאלו לא נכתב נאמנות לשום א' והדרא לדינא הכ"ל דהמלוה נשבע אשטרו בעדים ונוב' אפי' מיורשי הלו': מה אא"כ אביאו עדים שאביהם אמר לפניה שהוא פרוע כ"כ נ"כ הטור בשם הרא"ש וא"ת נס אם יביאו עדים שלא נאמנות מפני שידעתי שלא יפיז לפני משא"כ בפניכם דהפיז וכמ"ש לפני זה בס"ק ל"ב בנאמנות דלוה למלוה וכשק"ק ל"ח בנפרע שלא בפניו. י"ל אמירת אב לבניו לא אמרינן הכי דאין אדרבו לשקר לפניהן ועוד דלעיל דוקא אלהוציא קאי אמרינן הכי אבל כאן דאיירי מלהפסד לא אמרינן כן: מו ואם היו אותפין בהחוב כו' ב"ד יורדים לנכסיו כו' בפרים' כתבתי דדוקא כשהן שותפין בהחוב דאז מה שנתן הלוה לאחד מהשניהן הוי קלת ברשות כיון שהחוב הוא של שניהן מ"ה פוטרים הלו' ויורדין לנכסי המקבל ופורעין לחבירו חלקו משא"כ כשלא היו שותפין דאז נובין מהלו' חלקו והלוה חוזר ונובה מזה שנתן לו עודף וג"מ אם נכסיו דהלוה ביונית ושל המקבל זיבורית או אם זה רך וזה קשה להוציא מידו וק"ל: מפני

אבל הכא שהשני אומר שנפרע לא היה נובה בו אם לא הי' כתוב שהאמין למוציא השטר והשני אומר שנפרע נובה מיה' זה שהשטר בידו האלי בשבועה: (נד) לאו נובה זה שהשטר בידו אפי' בלא שבועה ולפ"ז אפי' לא האמין למוציא השטר כל כמיניה כו'. כתב בתשובת מהר"ן ן' חייס סי' כ"א דף מ' ע"ג דמשמע שאם היה ברור לנו שפרע לחבירו היה נפטר בכך ואע"פ שכתוב בשטר שכל מי שיוצי' השטר יגבה כל החוב אין הכוונה שאם פרע לחבירו שלא יועיל אלא שלא יוכל הלוה לומר אפרע לך אלקך ולחברך אלקו אבל כל שפרעו אלקו שפיר דמי שהרי כתב שהאמין למוצי' השטר לאו כל כמיניה לומר שפרע דמשמע דמשום דלא מהימן לו' שפרוע הוא הא ידעי' שפרע שפיר דמי עכ"ל ואינו מוכרח די"ל דה"ק שכיון שהאמין למוצי' השטר הרי שעבד נפשיה למוצי' השטר ולאו כל כמיניה לו' שפרע לחבירו דפרעון לחבירו לא חשיב פרעון כיון שהשטר ביד זה: (נה) ואם היו שותפים בחוב כו'. כתב הסמ"ע וז"ל דוקא כשהן שותפים דאז נובה מהלוה אלקו והלוה חוזר ונובה מזה שנתן לו עודף וג"מ אם נכסיו דהלוה ביונית ושל המקבל זיבורית או אם זה רך וזה קשה להוציא מידו וק"ל: בין הם שותפין בחוב או לא דכיון דאפי' כשהם שותפין בחוב אם אין לו נכסים למודה אינו נאמן להפסיד לחבירו ואפ"ה כשים לו נכסים ב"ד יורדים לנכסיו א"כ כשאינם שותפים נמי אם איתא דדינא הוא דיורדים לנכסיו של מודה תחלה כשים לו נכסים הוה לן למימר דנפרעים מן המודה תחלה אע"פ שאינו שותף בחוב אלא נראה דלא בא הרא"ש והט"ו לומר דיורדים לנכסיו דהמודה כשים לו זיבורית ולוה ביונית דאם כן מצינו חוטא נשכר שבמה שנפרע שלא כדין נשכר הלוה ומה לו להודאת חבירו הלא יכול לומר ללוה אתה חייב לי ושלם לי מנכסיך ונדולה מזו כתב הטור לקמן סי' ק"ח בשם הרא"ש דאפי' בשתם שטר שותפות אפי' זה שהשטר בידו אינו נאמן להפסיד לחבירו אלקו דכל שותפין של עסק אין כח ביד א' להפסיד לחבירו כלום בהודאתו עכ"ל ומביא המחבר שברתו נ"כ שם בסעיף ח' והיאך יהיה זה כאן נאמן בהודאתו שהרי מפסיד לחבירו בהודאתו שע"י כן אינו נובה אלא זיבורית. ועוד דכיון דאינו נאמן לענין הפרעון למה יהא נאמן לענין הגיבוי וכי שייך נאמנות לאמרן אלא נראה דאינו נאמן כלל ועוד נראה דאפי' יש לו עדים שפרע לחבירו ואפי' זה שהאמינו מודה לו לאו כל כמיניה שיכול לו' לו לא היה כך לפרוע אלא למוציא השטר שהאמינו הכל בחוב לא אתא אלא למימר אלא דאם אינן שותפין מגבינן לזה שהאמינו הכל דלמה יגבו מלוה ויחזור ויגבו מהמודה ללוה לאטרוחי בי דינא בכדי והפוכי שוים ואה"כ אם אינן שותפים בחוב אלא החוב הוא כולו של זה שהאמינו לן ולא קאמר אם היו שותפים בחוב כו' אלא לאשמועינן דאז אם אין נכסי' למודה מגבים לאחר רק אלקו אבל אם לא היו שותפים בחוב היו מגבים לו הכל והכי משמע בתשובת הרא"ש שמתמו מקור דין זה כלל ס"ח סי' ו' שכתב ואם היו שותפין בחוב כו' אבל על אלקו הוא נאמן וב"ד מגבים לאחר אלקו אע"פ שכתב בשטר שכל מי שיוצא השטר יגבה כל החוב כיון שידוע שהיו שותפים ומודה שקבל אלקו לא יפרע מנכסיו אלקו פעמים עכ"ל משמע כמ"ש ודו"ק: (נו) וב"ד מגבין לאחר אלקו. ע"ל סי' ל"ג סעיף י"ד ומ"ש שם: מפני

הגר"א

נפשיה למוציא השטר ומאי למ"ש בסי' ע' ס"ד (ע"ש): [מז] (ליקוט) ואם היו כו' ואם אין כו'. עכ"ל ב"ד ס"ד וסי' ק"ח ס"ח ומ"ש שם ונס ועש"ך ע"כ:

היטב

[מד] שותפים. כמ' הסמ"ע דוקא כשהן שותפין דאז מה שנתן הלו' לאחר מהן הוי קלת ברשות משא"כ כשאינם שותפים דאז נוב' מהלו' שלקו והלו' חוזר ונוב' מזה שנתן לו עודף וג"מ אם נכסי הלו' ביונית ושל המקבל זיבורית או אם זה רך וזה קשה להוציא מידו. והש"ך כתב דדוסק לחלק בין הם שותפין או לא דכיון אפי' הם שותפין בחוב אם אין נכסים למודה אינו נאמן להפסיד לחבירו ואפ"ה כשים לו נכסים ב"ד יורדים לנכסיו א"כ כשאינם שותפין נמי אם אינם נכסים למודה אינו נאמן לענין הגיבוי ועוד דאין נשכר לטעם שלא כדין נשכר שבמה שנפרע שלא כדין נשכר הלוה ומה לו להודאת חבירו הלא יכול לומר ללוה אתה חייב לי ושלם לי מנכסיך ונדולה מזו כתב הטור לקמן סי' ק"ח בשם הרא"ש דאפי' בשתם שטר שותפות אפי' זה שהשטר בידו אינו נאמן להפסיד לחבירו אלקו דכל שותפין של עסק אין כח ביד א' להפסיד לחבירו כלום בהודאתו עכ"ל ומביא המחבר שברתו נ"כ שם בסעיף ח' והיאך יהיה זה כאן נאמן בהודאתו שהרי מפסיד לחבירו בהודאתו שע"י כן אינו נובה אלא זיבורית. ועוד דכיון דאינו נאמן לענין הפרעון למה יהא נאמן לענין הגיבוי וכי שייך נאמנות לאמרן אלא נראה דאינו נאמן כלל ועוד נראה דאפי' יש לו עדים שפרע לחבירו ואפי' זה שהאמינו מודה לו לאו כל כמיניה שיכול לו' לו לא היה כך לפרוע אלא למוציא השטר שהאמינו הכל בחוב לא אתא אלא למימר אלא דאם אינן שותפין מגבינן לזה שהאמינו הכל דלמה יגבו מלוה ויחזור ויגבו מהמודה ללוה לאטרוחי בי דינא בכדי והפוכי שוים ואה"כ אם אינן שותפים בחוב אלא החוב הוא כולו של זה שהאמינו לן ולא קאמר אם היו שותפים בחוב כו' אלא לאשמועינן דאז אם אין נכסי' למודה מגבים לאחר רק אלקו אבל אם לא היו שותפים בחוב היו מגבים לו הכל והכי משמע בתשובת הרא"ש שמתמו מקור דין זה כלל ס"ח סי' ו' שכתב ואם היו שותפין בחוב כו' אבל על אלקו הוא נאמן וב"ד מגבים לאחר אלקו אע"פ שכתב בשטר שכל מי שיוצא השטר יגבה כל החוב כיון שידוע שהיו שותפים ומודה שקבל אלקו לא יפרע מנכסיו אלקו פעמים עכ"ל משמע כמ"ש ודו"ק: (נו) וב"ד מגבין לאחר אלקו. ע"ל סי' ל"ג סעיף י"ד ומ"ש שם:

באר

יאמר המלו' לכך נתתי לו נאמנות מפני שידעתי שלא יפיז נגדי משא"כ בפניכם דמפיז כמ"ל נאמנות לוה למלו' ובנפרע שלא בפניו י"ל באמירת אב לבניו אין דרכו לשקר לפניהם ועוד דשם דוקא אלהוצי' קאי אמרי' הכי אבל כאן דלהפסד לא אמרינן כן אמרינן דהכל אלהוצי' אלא אפי' נגד יורשי המלו' דאל"כ הי' מקלקל לו) ומ"ש בשמו לעיל ס"ק ל"ו ע"ש: [מג] כמיניה. כמ' בתשובת מהרא"ש סי' כ"ח דמשמע שאם ברור לנו שפרע לחבירו נפטר בכך שאין הכוונה על שכל מי שיוצא השטר יגבה כל החוב אין הכוונה שאם פרע לחבירו שלא יועיל אלא שלא יוכל הלוה לומר אפרע לך אלקך ולחברך אלקו אבל כל שפרעו אלקו שפיר דמי שהרי כתב שהאמין למוצי' השטר לאו כל כמיניה לומר שפרע דמשמע דמשום דלא מהימן לו' שפרוע הוא הא ידעי' שפרע שפיר דמי עכ"ל ואינו מוכרח די"ל דה"ק שכיון שהאמין למוצי' השטר הרי שעבד נפשיה למוצי' השטר ולאו כל כמיניה לו' שפרע לחבירו דפרעון לחבירו לא חשיב פרעון כיון שהשטר ביד זה: (נה) ואם היו שותפים בחוב כו'. כתב הסמ"ע וז"ל דוקא כשהן שותפים דאז נובה מהלוה אלקו והלוה חוזר ונובה מזה שנתן לו עודף וג"מ אם נכסיו דהלוה ביונית ושל המקבל זיבורית או אם זה רך וזה קשה להוציא מידו וק"ל: בין הם שותפין בחוב או לא דכיון דאפי' כשהם שותפין בחוב אם אין לו נכסים למודה אינו נאמן להפסיד לחבירו ואפ"ה כשים לו נכסים ב"ד יורדים לנכסיו א"כ כשאינם שותפים נמי אם איתא דדינא הוא דיורדים לנכסיו של מודה תחלה כשים לו נכסים הוה לן למימר דנפרעים מן המודה תחלה אע"פ שאינו שותף בחוב אלא נראה דלא בא הרא"ש והט"ו לומר דיורדים לנכסיו דהמודה כשים לו זיבורית ולוה ביונית דאם כן מצינו חוטא נשכר שבמה שנפרע שלא כדין נשכר הלוה ומה לו להודאת חבירו הלא יכול לומר ללוה אתה חייב לי ושלם לי מנכסיך ונדולה מזו כתב הטור לקמן סי' ק"ח בשם הרא"ש דאפי' בשתם שטר שותפות אפי' זה שהשטר בידו אינו נאמן להפסיד לחבירו אלקו דכל שותפין של עסק אין כח ביד א' להפסיד לחבירו כלום בהודאתו עכ"ל ומביא המחבר שברתו נ"כ שם בסעיף ח' והיאך יהיה זה כאן נאמן בהודאתו שהרי מפסיד לחבירו בהודאתו שע"י כן אינו נובה אלא זיבורית. ועוד דכיון דאינו נאמן לענין הפרעון למה יהא נאמן לענין הגיבוי וכי שייך נאמנות לאמרן אלא נראה דאינו נאמן כלל ועוד נראה דאפי' יש לו עדים שפרע לחבירו ואפי' זה שהאמינו מודה לו לאו כל כמיניה שיכול לו' לו לא היה כך לפרוע אלא למוציא השטר שהאמינו הכל בחוב לא אתא אלא למימר אלא דאם אינן שותפין מגבינן לזה שהאמינו הכל דלמה יגבו מלוה ויחזור ויגבו מהמודה ללוה לאטרוחי בי דינא בכדי והפוכי שוים ואה"כ אם אינן שותפים בחוב אלא החוב הוא כולו של זה שהאמינו לן ולא קאמר אם היו שותפים בחוב כו' אלא לאשמועינן דאז אם אין נכסי' למודה מגבים לאחר רק אלקו אבל אם לא היו שותפים בחוב היו מגבים לו הכל והכי משמע בתשובת הרא"ש שמתמו מקור דין זה כלל ס"ח סי' ו' שכתב ואם היו שותפין בחוב כו' אבל על אלקו הוא נאמן וב"ד מגבים לאחר אלקו אע"פ שכתב בשטר שכל מי שיוצא השטר יגבה כל החוב כיון שידוע שהיו שותפים ומודה שקבל אלקו לא יפרע מנכסיו אלקו פעמים עכ"ל משמע כמ"ש ודו"ק: (נו) וב"ד מגבין לאחר אלקו. ע"ל סי' ל"ג סעיף י"ד ומ"ש שם:

נתיבות

כל כמיניה. פי' כשאומר שהשטר כלו שלו ופרעון שפרע לחבירו לא חשיב פרעון וחייב לשלם למוצי' השטר שכל דכיון שהאמין למוצי' השטר נתחייב רק למוצי' השטר ואם לא האמין ושוטן שפרע לחבירו אכל חייב לשלם לזה אחלי שהשטר שלא קיבל אלקו מחבירו ס"ד ועי"ש) (ואם אי' בעדים שהיה של שותפות ומוצי' בחוב כו שהאמין למוצי' השטר נאמן לשטון לקוח ולא אחר שעל שהלו שלו שאין תפיסתו מוכחת עליו דשותפין לא קפדי אהדדי ומתילא אין הטענה רק על אלי התצוה:

ביאורים

שכתוב בשטר ואמין למוציא השטר אין לו רשות לפרוע עד שידע מי הוא המוציא השטר לכן אפילו מברר שפרע לחבירו צריך לפרוע למוציא השטר אכל דפרעון לחבירו לא חשיב פרעון. ומ"ש המחבר בסיפא ואם היו שותפין בחוב סי' שידוע שהחוב הוא של שניהם ואז אין הדין רק על החצי משא"כ בריש הדין על כל דמי החוב וכמ"ש הש"ך בס"ק נ"ח. אך קשה דמה דקמ"ל הדין בהא דואם היו שותפין בחוב דודאי כשאין הדין רק על החצי אינו חייב רק בחציו ונם אינו מובן בכל הסעיף טענותייהו במאי ונם קשה לחבין טעם דינים אלו ומאין הוציא זה ונם ענין שבועה שכתב הש"ך בסי' נ"ג קשה להבין לכן נראה דהש"ך ס"ל דכשכתב והאמין למוציא השטר הוי כאלו נשתעבד רק למוציא השטר ומוציא השטר הוא בעל השטר ונאמן מוציא השטר לטעון על המעות שבשטר שהוא שלו ולא נכתב בו בשם האחר רק לסנחיא בעלמא וממילא פרעון של השני לא חשיב פרעון כלל ונראה דה"ה אם מודה מוציא השטר שבתחלי' החלואה הי' המעות של שניהם רק שאח"כ לקח ממנו השטי"ח נאמן והשעם דהא שטר נקנה במסיר' בלא כתיבה כמ"ש בש"ך סי' ס"ו ס"ק י"ח ואף שצידד שם דבעי כומ"ס עמ"ל בביאורים ובתומים ועיין בתשוב' רמ"א דא"י למחול ואף דשותפין דשמטי מהדדי לא מהימני בדבר שבידם לטעון לקוח מ"מ הכא כיון דמחימן לומר כל המעות היה שלו מתחילי' רק שהוא מודה שמתחילה היה של שותפות רק שלקחו אח"כ נאמן דהוי כדבר שא"י שהוא של שותפות דנאמן לטעון לקוח כמבואר לקמן סי' קע"ט ע"ש וכיון שנאמן נגד המלוה השני שהוא כולו שלו נאמן גם נגד הלו' לענין שהפרעון שפרע לחבירו לא חשיב פרעון ולא דמי להא דסי' נ' בשטר שנכתב לכל המוציאו דמהני שובר מכל אדם ע"ש כבר כתבתי שם דצריך דוקא לברר שבשעת כתיבת השובר היה השטר ביד הכותב שובר מש"ה לא מהני הכא מה שפרע ואפשר דמהאי טעמא הוא דהשבינן מה שכתב בשטר והאמין למוציא השטר דהוי כאילו נשתעבד רק למוצי' השטר אף דנאמנות לא הוי רק לענין שיהי' נאמן לומר לא נפרעתי דיש לומר שזה ניכ הוי בכלל הנאמנות דכשאומר שהשטר הוא כולו שלו והפרעון של חבירו לא חשיב פרעון. ולפ"ז כשאומר שהשטר שלו הוי כאילו אומר לא נפרע שטר זה במה שפרע לחבירו משא"כ כשלא כתוב בשטר והאמין למוצי' השטר רק כתוב בו סתם לפלוני ולפלוני הוי כאילו נכתב בו שהמעות הוא של שניהם ואינו נאמן מוצי' השטר לטעון לא טענות שהמעות הי' שלו מתחלה ולא טענות לקוח כמו שאינו נאמן לטעון לקוח בשטר שנכתב על שם האחר כמבואר בסי' ס"ו ומהני טענית פרעון לחבירו על המחצה כיון דהמחצ' ודאי של חבירו כיון דאינו נאמן המוצי' לטעון שכולו שלו ועל המחצה השני צריך שבועה כיון שחבירו מודה שנפרע כולו ושמא חשוב פרעון דאינו ברשותו קבל או שלקח ממנו החוב ולכן צריך שבועה משא"כ כשיש בו נאמנות נאמן כשאומר על החצי שכו שלא חשיב פרעון כמו באומר אל תפרעני ומסיים שפיר בש"ע אבל אם היו שותפין וכו' דהיינו שידוע בעדים שמתחילה הי' המעות של שניהם והיו שותפין בהחוב ממילי' דשוב אינו נאמן אפי' לטעון לקוח כמבואר בב"ק ע"ט דבדבר הידוע שהוא של שותפו' אינו נאמן לטעון לקוח ומש"ה החצי שפ"ע לחבירו חשיב פרעון ואין הדין רק על החצי:

חתושן

ע"י מזק' דתוך זמנו כיון דנאמנות ליכ' נגי יורשין וע' ס"ך סכמ' על דברי מוהרשד"מ סכמ' בתשובת על דב"י הרא"ש נפלאתי וכו' סברי יש לנו יסוד מוסד דטוענין ליורש ובתב הס"ך דהא דטענינן ליתומים ולקוחות היינו היכ' אביהן נאמן בלא נאמנות ע"כ ואבי מיקמי דהא כאן אם אינו נאמן לטעון לקוח ומש"ה חחצי שפ"ע לחבירו חשיב פרעון ואין הדין רק על החצי:

כגב ת שטר שכתוב בו נתחייב פלוני (נב) לפלוני [מד] או לפלוני [מה] והאמין למוציא השטר ואחר מהם הוציא השטר וטוען הלוה שפרע לחבירו וחבירו מודה לו (נג) כגב כיון שהאמין למוציא השטר [מו] (נד) כד) (מד) לאו כל [מג] כמיניה לומר שפרע כל זמן שזה הוציא השטר מו (נה) (מה) [מז] ואם היו [מר] שותפים בחוב כיון שאחד מהם מודה שנפרע אם יש נכסים למודה ב"ד יורדים לנכסיו ופורעים לחבירו חלקו ואם אין לו נכסים למודה אינו נאמן להפסיד לחבירו כיון שהשטר בידו אבל על חלקו הוא נאמן (נו) וב"ד מגבין לאחר חלקו*:

עב המלוה על המשכון והרבה דיני משכונות ובו מ"ה סעיפים:

א ת המלוה על המשכון [מח] צריך ליזהר שלא ישתמש בו

לפרוע. בתשו' מהרשד"ם סי' ג"נ תמה על סברא זו וז"ל נפלאתי מאד מסברת הרא"ש ז"ל אחר שהוא ז"ל סובר ג"כ בהכרח שמלוה זה אינה אלא כמלוה ע"פ איך אפשר שלא נאמין ליורש או שלא לטעון בעדו שים לנו יסוד מוסד דטענינן ליתמי וללקוחות עכ"ל ולק"מ דהא דטענינן ליתמי וללקוחות היינו היכ' אביהם נאמן בלא נאמנות דילה משא"כ הכא שלא היה נאמן אלא מפני שהאמינו שהרי טעם סברא זו שיכול המלוה לומר לאביכם האמנתי כשיאמר פרעתי ולא לכם ואני אומר שלא אמר אביכם מעולם שפרע וכמבואר בהרא"ש וטור ור' ירוחם ומשמע מטעם סברא זו דאפי' לאחר הזמן הדין כן וכ"כ בסמ"ע ס"ק מ"ד וכן משמע להדיא בתשובת מהר"א ן' חייס סי' כ"א דף מ' ע"ד והו' פשוט יתמהני על הע"ש שכתב וי"א שכיון שמת בתוך הזמן חייבים לפרוע דאזקה אין אדם פורע תוך זמנו ולא מבעי' דלא טעינן להו אלא אפילו אמרו היתומים וטענו בבירור אבינו אמר לנו שהוא פרע שטר זה אין בדבריהם כלום שיכול לומר לאביכם האמנתי ולא לכם כו' דהא גם אחר הזמן שבירי להו להי"א כן וכמ"ש: (נב) לפלוני או לפלוני כו'. ובים ספרים בטור איתא הנירס' לפלוני ולפלוני: (נג) כיון שהאמין למוציא השטר לאו כל כמיניה לומר שפרע דמשמע דמשום דלא מהימן לו' שפרוע הוא הא ידעי' שפרע שפיר דמי עכ"ל ואינו מוכרח די"ל דה"ק שכיון שהאמין למוצי' השטר הרי שעבד נפשיה למוצי' השטר ולאו כל כמיניה לו' שפרע לחבירו דפרעון לחבירו לא חשיב פרעון כיון שהשטר ביד זה: (נה) ואם היו שותפים בחוב כו'. כתב הסמ"ע וז"ל דוקא כשהן שותפים דאז נובה מהלוה אלקו והלוה חוזר ונובה מזה שנתן לו עודף וג"מ אם נכסיו דהלוה ביונית ושל המקבל זיבורית או אם זה רך וזה קשה להוציא מידו וק"ל: בין הם שותפין בחוב או לא דכיון דאפי' כשהם שותפין בחוב אם אין לו נכסים למודה אינו נאמן להפסיד לחבירו ואפ"ה כשים לו נכסים ב"ד יורדים לנכסיו א"כ כשאינם שותפים נמי אם איתא דדינא הוא דיורדים לנכסיו של מודה תחלה כשים לו נכסים הוה לן למימר דנפרעים מן המודה תחלה אע"פ שאינו שותף בחוב אלא נראה דלא בא הרא"ש והט"ו לומר דיורדים לנכסיו דהמודה כשים לו זיבורית ולוה ביונית דאם כן מצינו חוטא נשכר שבמה שנפרע שלא כדין נשכר הלוה ומה לו להודאת חבירו הלא יכול לומר ללוה אתה חייב לי ושלם לי מנכסיך ונדולה מזו כתב הטור לקמן סי' ק"ח בשם הרא"ש דאפי' בשתם שטר שותפות אפי' זה שהשטר בידו אינו נאמן להפסיד לחבירו אלקו דכל שותפין של עסק אין כח ביד א' להפסיד לחבירו כלום בהודאתו עכ"ל ומביא המחבר שברתו נ"כ שם בסעיף ח' והיאך יהיה זה כאן נאמן בהודאתו שהרי מפסיד לחבירו בהודאתו שע"י כן אינו נובה אלא זיבורית. ועוד דכיון דאינו נאמן לענין הפרעון למה יהא נאמן לענין הגיבוי וכי שייך נאמנות לאמרן אלא נראה דאינו נאמן כלל ועוד נראה דאפי' יש לו עדים שפרע לחבירו ואפי' זה שהאמינו מודה לו לאו כל כמיניה שיכול לו' לו לא היה כך לפרוע אלא למוציא השטר שהאמינו הכל בחוב לא אתא אלא למימר אלא דאם אינן שותפין מגבינן לזה שהאמינו הכל דלמה יגבו מלוה ויחזור ויגבו מהמודה ללוה לאטרוחי בי דינא בכדי והפוכי שוים ואה"כ אם אינן שותפים בחוב אלא החוב הוא כולו של זה שהאמינו לן ולא קאמר אם היו שותפים בחוב כו' אלא לאשמועינן דאז אם אין נכסי' למודה מגבים לאחר רק אלקו אבל אם לא היו שותפים בחוב היו מגבים לו הכל והכי משמע בתשובת הרא"ש שמתמו מקור דין זה כלל ס"ח סי' ו' שכתב ואם היו שותפין בחוב כו' אבל על אלקו הוא נאמן וב"ד מגבים לאחר אלקו אע"פ שכתב בשטר שכל מי שיוצא השטר יגבה כל החוב כיון שידוע שהיו שותפים ומודה שקבל אלקו לא יפרע מנכסיו אלקו פעמים עכ"ל משמע כמ"ש ודו"ק: (נו) וב"ד מגבין לאחר אלקו. ע"ל סי' ל"ג סעיף י"ד ומ"ש שם:

באר

[מד] (ליקוט) או לפלוני. ל"ל ולפלוני (ע"כ): [מה] (ליקוט) והאמין כו'. וכן כלא נאמנות רק כאן ל"ל שבועה ועסי' ע"ז ס"י (ע"כ): [מו] (ליקוט) לאו כל כו'. שהרי שעבד

אלא מפני שידע בו שלא יפיז כנגדו בפניו. וע' ס"פ מי שאמרו בהא דתנן מעכשיו אם לא נתתי מיבן ועד י"ב חודש ומת ה"ז נם ודו"ק:) שמייבין לפרוע. הא דנמת המלו' יכול לטעון פרעתי אע"נ דנאמנות לא מהני נגד יורשין אלא משום דמה לומר מזק' דשטרך כיון דסמך אסימנות דאיתא ליה ע"ס ברי"ף פ' הכותב וא"כ נמת לוה ומי נימא הכי איינו משום דהכי' מיירי בתוך זמנו וכמ"ש בס"ש וא"ל אפי' ליכ' מזק' דשטרך אכ' מזק' בתוך זמנו. ואם כן נראה ה"ה נמת מלו' דפקע שטר' נוב'

בשם אחרים הרא"ש בפרק הכותב ת"ש בשם י"ת אחרים הרא"ש בלל ס"ז סי' ז' *דין שטר שיש בו נאמנות שפעל עיין לעיל סימן ס"ה סעיף ו' ואם שייכים אדוקים בו שם סעיף ט"ו: ח' לי' הטור ופשוט הוא ודינים האייכים בסימן זה

טורי זהב

סעיף כ"א: (סעיף כ"ג) והאמין למוצי' השטר בטור סי' ע"ז בסופו הכיא ב"י בשם רשב"א ורמ"א באותו הסי' בהגיה סעיף י' דשניים בשטר יכול כל אחד מהם לגבות כל החוב ולא כולרך נאמנות אחיו התם דהלוה מודה דאינו פרוע רק שאומר שאתה חייב בעל דבריה דיל' רק על החצי בזה פסק שם שחייב לשלם כולו אבל אם שנן שם פרעתי כ"כ דלריך נאמנות כמו כאן: (ע"ש) ואם היו שותפים בחוב הקשה הסמ"ע מאי שלא דנקיט שותפין ותי' דאם היו שותפים מקרי פרעון הלוה לא' מלן ברשות ועל כן פטור הלוה ויורדים לנכסי המקבל אבל באינם שותפים לריך הלוה לשלם והוא יבקש מהמקבל מה שנתן לזה וכ"מ אם נכסי הלוה עדיות ונכסי המקבל זבוריות ותמוהין דבריו למה יהא כל מציוה דזה המודה לגרום היזק לחבירו המלוה שיקבל פרעון זיבורית מה לי הפסד גדול מה לי קטן ונלע"ד דודאי אין לו כח להזיקו כלל אפי' בזה ואת דנקט שותפין אין כאן קושיא לגמרי דנקט הפוכה דרישא דבריאה לא מחייב אלא לא' מהם ועל כן לא איכפת לן בתה שאמר שפרע לחבירו משא"כ בסיפא דשותפין הן ונתחייב לכל א' החצי הוי הדין בתופן אחר דהודאה הא' פוגרת את הלוה מן החצי וחייב לפרוע החצי ואין שותף המוציא יכול לומר תן לי הכל ואני אדון בזה עם שיתפי ובתנם טרח בסמ"ע בזה וסולא דין חדש מחוך תי' שלו ונלע"ד אינו כנון: (מדברי הטור) כאיש סי' ע"ה בסופו שכ' שאלי לא"א הרא"ש ז"ל כי רא כן שטוען קודם הנשואין כו' נלמד דין אחר דאם התנה לוה עם המלוה שלא יהיה לו נאמנות ואח"ב בשעת הקנין הקנה לו שחתא והא במקום שמסתמא מוחכין נאמנים שהדין עם הלוה ואין נאמנות: (בשם מהרש"ק בטור) עא"ע נאמנים העדים לומר ע"ז אחמנו וכו' ואפי' כ"י יולא ממקום אחר וכמ"ש הטור סימן מ"ג ס"ח ולא כמו שכתב שם בשם רמב"ן והטור בשם ר"י והרא"ש ואם כן ל"ע למה כתב כאן בשם בעה"ת בשהם כאלו אין חולק בזה ויש ליישב: (בב"י ד"ה) ומ"ש שאם העדים בפניהו ומעידים וכו' עד לכתוב כן בכל הטעורה וכו' ולא דק דהא הטור כתב בתה ארבעלין הסופרים לכתוב בכל הטעורה כו': (בא"ה) עד שאין כאן עדים מעידו כו' ולא דק דהרי הרא"ש כתב כל מי שתקבו בטור דעתו שיכתבו כתהגב המדינה כו' נראה דעל הפתם סומכין ועיין בשו"ת רבי נלאל סימן כ"ה בזה: (ע"ש לפיכך אפי' מת לוה וכו' עד וכן המלוה בשבת וכו') ולא ידעתי הרי רבינו בשם ר"ת והרא"ש כתבו דמעשים בכל יום דנוכין בנאמנות מהיורשים בלא שנועה וכך יש לתקשות על הטור א"ה דמסיק שם בשם ר"ת והרא"ש דקי"ל כאבא שאול דלא מהני נאמנות לנבי יורשים וכ"ע נם לקמן סי' ק"ח פסק דלא כר"ת אלא כרי"ף ורמב"ם ע"ש דלא כמ"ש בעה"ת ועי' בתשובת הריטב"א בעה"ת סי"ם ל"ח ויתיישב לך קלת ודו"ק ע"ש בני' הטור שם מה שכתבתי:

המשפט

חבירו לא חשיב פרעון אל"ל ליטבע: (מה) ואם היו שותפים. עש"ך וט"ז דאפי' יש נכסים למודה בשבן זבוריות ונכסי לוה ביונית דנפרע מן הלוה דלאו כל כמיניה לגרום שום הפסד למוצי' השטר דלא בהסמ"ע וע"ב) (בשם שותפין פי' כשידוע בעדים במתחלה בעשו שותפים בהחוב שלו הלוהה זו בשותפות אז אין מוצי' השטר נאמן לטעון לקוח ולא אחר שעל שהלו שלו אין תפיסתו מוכחת עליו דשותפין לא קפדי אהדדי ומתילא אין הטענה רק על אלי התצוה:

ביאורים

שכתוב בשטר ואמין למוציא השטר אין לו רשות לפרוע עד שידע מי הוא המוציא השטר לכן אפילו מברר שפרע לחבירו צריך לפרוע למוציא השטר אכל דפרעון לחבירו לא חשיב פרעון. ומ"ש המחבר בסיפא ואם היו שותפין בחוב סי' שידוע שהחוב הוא של שניהם ואז אין הדין רק על החצי משא"כ בריש הדין על כל דמי החוב וכמ"ש הש"ך בס"ק נ"ח. אך קשה דמה דקמ"ל הדין בהא דואם היו שותפין בחוב דודאי כשאין הדין רק על החצי אינו חייב רק בחציו ונם אינו מובן בכל הסעיף טענותייהו במאי ונם קשה לחבין טעם דינים אלו ומאין הוציא זה ונם ענין שבועה שכתב הש"ך בסי' נ"ג קשה להבין לכן נראה דהש"ך ס"ל דכשכתב והאמין למוציא השטר הוי כאלו נשתעבד רק למוציא השטר ומוציא השטר הוא בעל השטר ונאמן מוציא השטר לטעון על המעות שבשטר שהוא שלו ולא נכתב בו בשם האחר רק לסנחיא בעלמא וממילא פרעון של השני לא חשיב פרעון כלל ונראה דה"ה אם מודה מוציא השטר שבתחלי' החלואה הי' המעות של שניהם רק שאח"כ לקח ממנו השטי"ח נאמן והשעם דהא שטר נקנה במסיר' בלא כתיבה כמ"ש בש"ך סי' ס"ו ס"ק י"ח ואף שצידד שם דבעי כומ"ס עמ"ל בביאורים ובתומים ועיין בתשוב' רמ"א דא"י למחול ואף דשותפין דשמטי מהדדי לא מהימני בדבר שבידם לטעון לקוח מ"מ הכא כיון דמחימן לומר כל המעות היה שלו מתחילי' רק שהוא מודה שמתחילה היה של שותפות רק שלקחו אח"כ נאמן דהוי כדבר שא"י שהוא של שותפות דנאמן לטעון לקוח כמבואר לקמן סי' קע"ט ע"ש וכיון שנאמן נגד המלוה השני שהוא כולו שלו נאמן גם נגד הלו' לענין שהפרעון שפרע לחבירו לא חשיב פרעון ולא דמי להא דסי' נ' בשטר שנכתב לכל המוציאו דמהני שובר מכל אדם ע"ש כבר כתבתי שם דצריך דוקא לברר שבשעת כתיבת השובר היה השטר ביד הכותב שובר מש"ה לא מהני הכא מה שפרע ואפשר דמהאי טעמא הוא דהשבינן מה שכתב בשטר והאמין למוציא השטר דהוי כאילו נשתעבד רק למוצי' השטר אף דנאמנות לא הוי רק לענין שיהי' נאמן לומר לא נפרעתי דיש לומר שזה ניכ הוי בכלל הנאמנות דכשאומר שהשטר הוא כולו שלו והפרעון של חבירו לא חשיב פרעון. ולפ"ז כשאומר שהשטר שלו הוי כאילו אומר לא נפרע שטר זה במה שפרע לחבירו משא"כ כשלא כתוב בשטר והאמין למוצי' השטר רק כתוב בו סתם לפלוני ולפלוני הוי כאילו נכתב בו שהמעות הוא של שניהם ואינו נאמן מוצי' השטר לטעון לא טענות שהמעות הי' שלו מתחלה ולא טענות לקוח כמו שאינו נאמן לטעון לקוח בשטר שנכתב על שם האחר כמבואר בסי' ס"ו ומהני טענית פרעון לחבירו על המחצה כיון דהמחצ' ודאי של חבירו כיון דאינו נאמן המוצי' לטעון שכולו שלו ועל המחצה השני צריך שבועה כיון שחבירו מודה שנפרע כולו ושמא חשוב פרעון דאינו ברשותו קבל או שלקח ממנו החוב ולכן צריך שבועה משא"כ כשיש בו נאמנות נאמן כשאומר על החצי שכו שלא חשיב פרעון כמו באומר אל תפרעני ומסיים שפיר בש"ע אבל אם היו שותפין וכו' דהיינו שידוע בעדים שמתחילה הי' המעות של שניהם והיו שותפין בהחוב ממילי' דשוב אינו נאמן אפי' לטעון לקוח כמבואר בב"ק ע"ט דבדבר הידוע שהוא של שותפו' אינו נאמן לטעון לקוח ומש"ה החצי שפ"ע לחבירו חשיב פרעון ואין הדין רק על החצי:

חתושן

ע"י מזק' דתוך זמנו כיון דנאמנות ליכ' נגי יורשין וע' ס"ך סכמ' על דברי מוהרשד"מ סכמ' בתשובת על דב"י הרא"ש נפלאתי וכו' סברי יש לנו יסוד מוסד דטוענין ליורש ובתב הס"ך דהא דטענינן ליתומים ולקוחות היינו היכ' אביהן נאמן בלא נאמנות ע"כ ואבי מיקמי דהא כאן אם אינו נאמן לטעון לקוח

עב (א) מפני שהוא כמו ריבית כו'. כתב הסמ"ע דלמ"ש הטור והמחבר כי"ד ר"ס קס"ו בשם הרמב"ן דאם דר בחצר דלא קיימא לאגרא לאפי' נברא דעביד למינר ח"ל לתת לו שכר אפי' לגאת ידי שמיס ה"ס כאן כו' וגרהה דלדעת הרמב"ם שהביא שם דאפילו הוא חצר דלא קיימ' לאגר' ונברא דלא עביד למינר צריך לתת לו שכר לגאת י"ם ה"ס הכא: (ב) שלא ברשות בעלים כו'. דמסתמא ניחא לי' והוה כמשיב אבידה: (ג) משום משדא כו'. והב"ח כתב וז"ל ולפעד"נ דכיון דתנן מותר להשכיר מפני שהוא כמשיב אבידה אין לחוש במשיב אבידה לחשד' דבאביד' תניא בפ' אלו מציאות מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן ומפרש ר"י והרא"ש שיכול לשומם בעצמו בלא ב"ד דכיון דמשיב אבידה הוא לא חשדי' לי' וכתבו רבינו לקמן סי' רס"ז סכ"ב א"כ כאן נמי דינו כמשיב אבידה דלא חשדינן לי' עכ"ל לפעד"נ דלא דמי דהתם כבר השיב אבידה בתה שהכניסן לביתו שלא חשדינן לי' דאם הי' רולה לגזול לא הי' אומר שהוא אבידה משא"כ הכא שאינו משיב אבידה אלא עתה בשעת השכירות א"כ שפיר יש לחושדו שמשכיר לעצמו בפחות כן נלפע"ד ברור: (ד) אבל אם התנה עם כו'. היינו ע"פ מ"ש בד"מ שכן משמע מפרש"י המומנין (דף פ"ב ריש ע"ב) וכ"כ ב"י וב"א לפי' רש"י לדעת הטור אבל לפעד"נ דזה אינו דרש"י לא מיירי כשהתנה עמו דא"כ הוי שוכר והוי ש"ש לכ"ע ובש"ס שם מוכח להדיא דלמאן דלא ס"ל כרב יוסף הוי ש"א ומאן דס"ל כרב יוסף הוי ש"ש לכ"ע ומשום דמלוה קעביד ואם איתא תיקשי דהא בלא"ה הוי ש"ש לכ"ע משום שוכר אלא ודאי מיירי בהתם כשלא התנה וכמש"ל סעיף ב' ס"ק י"א ומ"מ לא קשה לדעת הטור דהתם לא מיירי משום חשדא אלא מדין אי הוי ש"ש או ש"א משום מלוה ע"ל דהטור ס"ל כפי' ר"א שהביאו התו' שם ולפ"ז דינו של הרב בהתנה עמו ל"ע די"ל דגם בזה איכא משום חשדא לדעת הטור דאיכא מאן דידע שהוא ממושכן אלא ולא ידע שהתנה עמו ול"ע: (ה) שרי. בגכיית' דוקא דאל"כ יש בו איסור רבית: (ו) שולח יד בפקדון וכו'. וגם אם נאנסו אילך אף אם נאנסו מידו חייב הוא באחריותן וגם אם אומר הממשכן שכך וכך נתקלקלו אינו נאמן בשבועה לפטור נפשו אלא הממשכן נשבע על פחיתתו ונוטל ודוקא כשיש עדים שלמד מתוכו דאל"כ נאמן בשבועה במינו דלא למדתי מתוכו ואין אדם נעשה גזלן ופסול ע"פ עצמו כ"כ המרדכי שם בשם רא"ן ורא"י"ה כתב דאף שלכתחלה אסור בלא נכייתא אפי' בספרים מ"מ אי עביד וקרא בספרים לא מקרי שולח יד להיות פסול לשבועה (דכיון דסבר מנו' קעביד המשאיל ספריו לאחרים לקרות בו והקורא בו מזכה "המשאיל וה"ה "הממשכן או "המפקיד) אלא נשבע שלא קלקל הספרי' ופטור כל זה שם במרדכי וז"ש מור"ם כאן ויש "מחלקין כו' "מלוה "קעביד פירוש הממשכן ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור בלא נכייתא וכ"ע למה כתב מור"ם בהגהותיו בי"ד סי' קע"ב ס"א דיש מתירין להלוות על ספרים וללמוד מתוכן ועל מקומות דב"ה וליתב עליהן אפי' בלא נכיית' הא רא"ש זה דחולק ומתיר היינו דוקא בנכיית' *ואפשר דמור"ם מיירי שם כשהתנה עמו בתחלה בשעת ההלוה' שילמוד מתוך ספרו או ישב על מקום דב"ה וס"ל דמועיל התנאי כיון דמלוה הוא ורא"י"ה מיירי דלא התנה עמו מתחלה עכ"ל הסמ"ע ומ"ש ואפשר כו' אין נלפע"ד דכיון דלא"ה אסור משום רבית א"כ מה נכך שפתי כהן שם ס"ק ט' דלק"מ דהיש מתירים שב' הר"ב הם מהרי"ל בתשו' סי' מהר"ב לא נעלם דעת רא"ש וסייעתו ופ"פ דבריהם כתב שם בהג"ה ונוב מהרי"ל והאגודה מיירי נמי בנכיית' דוקא והסברתי לו זה אי אפשר אחרי מהרי"ל שם לא הזכיר בכל התשובה מנכיית' ופוד שמזה שב' האגודה למד מהרי"ל שם דמותר להלות מעות יתומים ברבית כו' פ"ם וגם סמעיין באגודה ירחה כמ"ם שכתב שם ח"ל פיר"י מכאן יש ללמוד שאסור לגזול על בית לדור בו אפי' בנכיית' ל"ע אין מותר לגזול על מקומות ב"ה וליתב עליהן וילמא לגורך מלוה שרי כדכתבתי לעיל פרק הזהב עכ"ל אלמא דהיינו אפילו בלא נכיית' דאל"כ למה כתב ל"ע דילמא קי"ל כר"ת ופוד שכתב כמ"ם לעיל פרק הזהב ובפרק הזהב כתב בסתם דמותר להלות ברבית לגורך מלוה מכל זה נראה להדיא דדעת האגודה ומהרי"ל דמותר ללמוד מתוך הספרים אפילו בלא נכיית' והם הם מתירין שכתב הר"ב שהביאם בד"מ בי"ד שם ודלא כסמ"ע זה נלפע"ד ברור (שוב ראיתי שגם הגאון אמ"ו בגליון סמ"ע שלו הסיג על הסמ"ע בזה וכ' סמתירי' הוא מהרי"ל והאגודה

עב א מפני שהוא כמו ריבית דקדק וכתב "כמו ריבית דריבית ממש ליתא אלא בדבר שנוף ההלואה נתרבה שהלוה ופרוע' דהיינו פירושו של ריבית ועבי"ד ר"ס קס"ו שכתב הטור בשם הרמב"ן וגם הממחבר כתבו שם בדין המלוה מעות לחבירו דאסור לדור בחצירו חנם וכ' ע"ז ז"ל דוקא לכתחלה אבל אם כבר דר בו כיון דהאחר לא קיימא לאגרא אפי' הוא נברא דעביד למינר אפי' בלא נכיית' הא רא"ש זה דחולק ומתיר היינו דוקא בנכיית' ואפשר דמור"ם מיירי כשהתנה עמו מתחל' בשעת ההלוה' שילמוד מתוכו או ישב על מקומו וס"ל דמועיל התנאי כיון דמלוה הוא ורא"י"ה מיירי דלא התנה עמו מתחלה עכ"ל הסמ"ע ומ"ש ואפשר כו' אין נלפע"ד דכיון דלא"ה אסור משום רבית א"כ מה נכך שפתי כהן שם ס"ק ט' דלק"מ דהיש מתירים שב' הר"ב הם מהרי"ל בתשו' סי' מהר"ב לא נעלם דעת רא"ש וסייעתו ופ"פ דבריהם כתב שם בהג"ה ונוב מהרי"ל והאגודה מיירי נמי בנכיית' דוקא והסברתי לו זה אי אפשר אחרי מהרי"ל שם לא הזכיר בכל התשובה מנכיית' ופוד שמזה שב' האגודה למד מהרי"ל שם דמותר להלות מעות יתומים ברבית כו' פ"ם וגם סמעיין באגודה ירחה כמ"ם שכתב שם ח"ל פיר"י מכאן יש ללמוד שאסור ללמוד על בית לדור בו אפי' בנכיית' ל"ע אין מותר ללמוד על מקומות ב"ה וליתב עליהן וילמא לגורך מלוה שרי כדכתבתי לעיל פרק הזהב עכ"ל אלמא דהיינו אפילו בלא נכיית' דאל"כ למה כתב ל"ע דילמא קי"ל כר"ת ופוד שכתב כמ"ם לעיל פרק הזהב ובפרק הזהב כתב בסתם דמותר להלות ברבית לגורך מלוה מכל זה נראה להדיא דדעת האגודה ומהרי"ל דמותר ללמוד מתוך הספרים אפילו בלא נכיית' והם הם מתירין שכתב הר"ב שהביאם בד"מ בי"ד שם ודלא כסמ"ע זה נלפע"ד ברור (שוב ראיתי שגם הגאון אמ"ו בגליון סמ"ע שלו הסיג על הסמ"ע בזה וכ' סמתירי' הוא מהרי"ל והאגודה

פתחי תשובה

עב א] מתחלה ברי. עבה"ט עד ומ"מ דינו של ברב בהתנה עמו ל"ע כו' ועייל בזה כפרים בש"ך סק"ד

חידושי רעק"א

סי' ע"ב בסמ"ע אות ד' דהיודע שהוא משכון בידו. כ"כ משמע דבעי' דוקא התנה בשעת הלוואה עי' בע"ז שהשינו והעלה דאף שלא בשעת הלוואה מהני תלוה ע"ש. וכן העלה ב"ב בסי' תפארת שמואל להגאון מהרש"ק: שם אות כ' שלא נתקלקל ח"כ. כ"כ תמוה לי דמה בכך דהוי שולח יד ופסול לשבועה הא שומן שלא נתקלקלו ומתוור לו מקדונו בלילו מחוייב כלל שבועת שומרים כיון שהשומן שמחזיר לו מקדונו כמו שהפקיד אצלו וע"ע :

טורי זהב

סי' עב) (בש"ע ס"ח) משום משדא הכ"י הקשה הא דאחרי' בגמ' במלוה לריך למשכון פליגי ופרש"י להיות משתמש בו ופותח מהחוב ותירץ דשם מיירי בהתנה מעיקר' ולדמתיה דהכי אוזפים אבל הכא מיירי בלא דעת בעלי' ולכאורה משמע מזה דבשעת הלוואה דוקא לריך להתנות וע"ז אמר ליישא דמעיקר' וכן משמע מדברי הסמ"ע . אבל ק"ל למה סיים כ"י אבל שלא מדעת בעלים אסור אם הוא אחר הלוואה (אסור) אפי' הוא מדעת בעלים ואו מ"ש ממלוה על בית סתם דקי"ל דמותר בנכייתא והיינו אפי' לא עשה בנכייתא בשעת ההלוואה דהלא לא אישתמיט שום פוסק להקפיד ע"ז שיהיה דוקא בשעת הלוואה ואו דבפרק הריבית דף ס"ד איתא בתניתין המלוה את חבירו לא ידור בו' מייתי התוספת דמותר לדור בנכייתא והכא' מתניתין מיירי לאחר הלוואה דהא מדמי לה התם בגמרא לבלוהו ודר בחצירו עיין שם אלא לענד"ד דהא דאמר כ"י מעיקר' ר"ל קודם שנשתמש והא דכתב כ"י ואדעתיה דהכי אוזפיה היינו דהתם בגמ' מיירי מזה וכתבו כ"י דראיה על סברתו דבהתנה המלוה מיירי אבל לעולם כ"ה דמותר אחר דאוזפיה אם התנה קודם שנשתמש דהו לא גזרו משום משדא וכ"ל כוונם רמ"א שכתב התנה עם הלוה מתחלה ר"ל קודם שנשתמש. ויש להקשות אהא דאמרי' בתתיתין מותר לכשיר משכונו של עני מפני שהוא כמשיב אבידה ונמולא אבידה שריך למוכרן כ' רבינו סימן רס"ז בשם הרא"ש דיכול ליעלם לעצמו וכ' כ"י בשם הרא"ש דכיון דמשיב אבידה הוא לא חשדינן ליה וא"ל דלא הוצרו בלן לגמרי אלא לענין פיחר לכשיר אבל לא לענין חשד ורא"ה מתתיתין דפרק המפקיד דף ל"ח במפקיד פירו' אצל מיירו והולכין לאכול רש"ג אומר מוכרן ב"ד מפני שהוא כמשיב אבידה לבעלים הרי לענינו דאף דשם כוונו למשיב אבידה אפ"ה אבל אבידה אינו אבידה אלא אם כן אינו יודע מי הבעלים אבל אם יודע אינו אבידה ולא חשדינן ליה ולא אמרינן דבר אחר לענין פיחר לכשיר אבל לענין חשד לא אמרינן דבר אחר ורא"ה מתתיתין דפרק המפקיד דף ל"ח במפקיד פירו' אצל מיירו והולכין לאכול רש"ג אומר מוכרן ב"ד מפני שהוא כמשיב אבידה לבעלים הרי לענינו דאף דשם כוונו למשיב אבידה אפ"ה אבל אבידה אינו אבידה אלא אם כן אינו יודע מי הבעלים אבל אם יודע אינו אבידה ולא חשדינן ליה ולא אמרינן דבר אחר לענין פיחר לכשיר אבל לענין חשד לא אמרינן דבר אחר

ביאור

עב [ה] לריך ליזהר. כ"מ קי"ד כ': [ב] כמו ריבית. ע"ש ס"ד כ' יע"ש בריב"ף ורא"ש והלכתא כליטנא קמא כו' אבל להוליא בדייניו כו' אבל כו': [ג] ויש מי. מב"ש ל"ח ס' והכסות מוכרן כו': (ליקוט) ויש מי. עפ"ד הכ"ח כו' ואיפשתיפתיה עמ' רכ"מ ל"ח ס' (ע"כ): [ד] (ליקוט) משום משדא. פי' שמשכיר לעצמו בפחות וכמ"ש מוכרן לאחריס ואין כו' פורטן כו' בס"ש בפור וכ"כ בש"ך ולכן בהתנה שרי דלא בסמ"ע ס"ק נ"ד (ע"כ): [ה] ודוקא שלא. ור"ל בשכר וקלי מל פי"ח ופסמ"ע

באר

עב [א] כמו. דקדק וכתב כמו ריבית דריבית ממש ליתא אלא בדבר שנוף ההלואה נתרבה שהוא ריבית דכנר הביב אביד' כשהכניסן לביתו לכן לא חשדינן ליה דאם הי' רולה לגזול לא הי' אומר שהוא אביד' אבל הכא שאינו משיב אבידה אלא עתה בשעת השכירות שפיר יש לחושדו שמשכיר לעצמו בפחות כן נלפע"ד ברור: (ד) אבל אם התנה עם כו'. היינו ע"פ מ"ש בד"מ שכן משמע מפרש"י המומנין (דף פ"ב ריש ע"ב) וכ"כ ב"י וב"א לפי' רש"י לדעת הטור אבל לפעד"נ דזה אינו דרש"י לא מיירי כשהתנה עמו דא"כ הוי שוכר והוי ש"ש לכ"ע ובש"ס שם מוכח להדיא דלמאן דלא ס"ל כרב יוסף הוי ש"א ומאן דס"ל כרב יוסף הוי ש"ש לכ"ע משום דמלוה קעביד ואם איתא תיקשי דהא בלא"ה הוי ש"ש לכ"ע משום שוכר אלא ודאי מיירי בהתם כשלא התנה וכמש"ל סעיף ב' ס"ק י"א ומ"מ לא קשה לדעת הטור דהתם לא מיירי משום חשדא אלא מדין אי הוי ש"ש או ש"א משום מלוה ע"ל דהטור ס"ל כפי' ר"א שהביאו התו' שם ולפ"ז דינו של הרב בהתנה עמו ל"ע די"ל דגם בזה איכא משום חשדא אלא לדעת הטור דאיכא מאן דידע שהוא ממושכן אלא ולא ידע שהתנה עמו ול"ע: (ה) שרי. בגכיית' דוקא דאל"כ יש בו איסור רבית: (ו) שולח יד בפקדון וכו'. וגם אם נאנסו אילך אף אם נאנסו מידו חייב הוא באחריותן וגם אם אומר הממשכן שכך וכך נתקלקלו אינו נאמן בשבועה לפטור נפשו אלא הממשכן נשבע על פחיתתו ונוטל ודוקא כשיש עדים שלמד מתוכו דאל"כ נאמן בשבועה במינו דלא למדתי מתוכו דאין אדם נעשה גזלן ופסול ע"פ עצמו כ"כ המרדכי שם בשם רא"ן ורא"י"ה כתב דאף שלכתחלה אסור בלא נכייתא אפי' בספרים מ"מ אי עביד וקרא בספרים לא מקרי שולח יד להיות פסול לשבועה (דכיון דסבר מנו' קעביד המשאיל ספריו לאחרים לקרות בו והקורא בו מזכה "המשאיל וה"ה "הממשכן או "המפקיד) אלא נשבע שלא קלקל הספרי' ופטור כל זה שם במרדכי וז"ש מור"ם כאן ויש "מחלקין כו' "מלוה "קעביד פירוש הממשכן ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור בלא נכייתא וכ"ע למה כתב מור"ם בהגהותיו בי"ד סי' קע"ב ס"א דיש מתירין להלוות על ספרים וללמוד מתוכן ועל מקומות דב"ה וליתב עליהן אפי' בלא נכיית' הא רא"ש זה דחולק ומתיר היינו דוקא בנכיית' *ואפשר דמור"ם מיירי שם כשהתנה עמו בתחלה בשעת ההלוה' שילמוד מתוך ספרו או ישב על מקום דב"ה וס"ל דמועיל התנאי כיון דמלוה הוא ורא"י"ה מיירי דלא התנה עמו מתחלה עכ"ל הסמ"ע ומ"ש ואפשר כו' אין נלפע"ד דכיון דלא"ה אסור משום רבית א"כ מה נכך שפתי כהן שם ס"ק ט' דלק"מ דהיש מתירים שב' הר"ב הם מהרי"ל בתשו' סי' מהר"ב לא נעלם דעת רא"ש וסייעתו ופ"פ דבריהם כתב שם בהג"ה ונוב מהרי"ל והאגודה מיירי נמי בנכיית' דוקא והסברתי לו זה אי אפשר אחרי מהרי"ל שם לא הזכיר בכל התשובה מנכיית' ופוד שמזה שב' האגודה למד מהרי"ל שם דמותר להלות מעות יתומים ברבית כו' פ"ם וגם סמעיין באגודה ירחה כמ"ם שכתב שם ח"ל פיר"י מכאן יש ללמוד שאסור ללמוד על בית לדור בו אפי' בנכיית' ל"ע אין מותר ללמוד על מקומות ב"ה וליתב עליהן וילמא לגורך מלוה שרי כדכתבתי לעיל פרק הזהב עכ"ל אלמא דהיינו אפילו בלא נכיית' דאל"כ למה כתב ל"ע דילמא קי"ל כר"ת ופוד שכתב כמ"ם לעיל פרק הזהב ובפרק הזהב כתב בסתם דמותר להלות ברבית לגורך מלוה מכל זה נראה להדיא דדעת האגודה ומהרי"ל דמותר ללמוד מתוך הספרים אפילו בלא נכיית' והם הם מתירין שכתב הר"ב שהביאם בד"מ בי"ד שם ודלא כסמ"ע זה נלפע"ד ברור (שוב ראיתי שגם הגאון אמ"ו בגליון סמ"ע שלו הסיג על הסמ"ע בזה וכ' סמתירי' הוא מהרי"ל והאגודה

הגר"א

מרדכי מהא דב"מ פ"ב ובכותות פ"ד במלוה לריך כו': (ליקוט) ודוקא כו'. מה שהקשה ש"ך דא"ח לפרש בשהתנה דא"כ כ"ל שוכר ליתא דמיירי דעדיין לא נתחתם אלא שהתנה כשילשרך שיהא רשאי ואח"ג הבשם הכמ"ם המפקיד קי"ל דהוי ש"ש אף בלא שהתנה בהן וכ"כ לקמן בס"ד כיון דברי לאשתמושי בגוה וכן בפ"ש שם שאני שם דמשתמש בחנם והוי שולל שכל סגלה שלו (ע"כ): [ז] יש"ל דאין חילוק. כ"מ ס"ם כ' וכן המפקיד כו' ומשכון נק' פקדון שבותות מ"ב א' מי שהפקדון אצלו: [ז] שולח יד. וקי"ל

היטב

בו בלא נכייתא ודלא כהב"ח שהקשה דברי המחבר אהדדי. והש"ך מיון דלא דמי לתתם דכבר השיב אביד' כשהכניסן לביתו לכן לא חשדינן ליה דשם הי' רוצ' לגזול לא הי' אומר שהוא אביד' אבל הכא שאינו משיב אביד' אלא עתה בשעת השכירות שפיר יש לחושדו שמשכיר לעצמו בפחות כ"ל (ומ' מה שפי' הש"ז דברי הב"י כדין זה פ"ש): [ד] שרי בגכיית' דוקא דאל"כ יש בו איסור רבית ומ"מ דינו של הרב בהתנה עמו ל"ע די"ל דגם בזה איכא משום חשדא לדעת הטור דאיכ' אבל דידע שהוא ממושכן אלא ולא ידע

נתיבות

משה"כ

עב (ה) כמו ריבית. וריבית קלילה לא הוי משום דלא קלן עמו בשעת הלואה . ואם קלן עמו שלא בשעת הלואה ע' ביו"ד לימת הוי ריבית קלילה לו ח"ר : (ב) ריבית. ואם משתמש בו וכוא לא קיימא לאגרא אף דהיא עביד למינר פשור אפי' לגי"ש סמ"ע .)(ואם הוא קיימא לאגרא משתמש אחרי' דודאי לדעת שכירות נאלה שלא נחשדהו בגזלן אבל אם נאלה אבל אם נאלה בפי' אדעת

המשפט

חידושים

שאלה שלא מדעת ת"ל לשלם בשכר רק אם ניפחת לריך לשלם פחתו ע"ב ס"ק ח' ואם קלן לשתם בלא נכייתא בידו הוי כמכר וש"ב ביו"ד סימן קע"ב : (ג) שלא ברשות . דמסתמא ניחא ליה : (ד) אבל לא לעמו . משום שיחשדוהו שמשתמש בלא נכייתא סמ"ע : (ה) אם התנה . פי' בנכייתא דאל"כ הוי ח"ר : (ו) שולח יד . ואחייב נאנסין וכן אם יש עדים בשבועה בגלא פביב

ביאורים

שהשתמש בו יתבע אותו דמי שוויו לזה כתב דיחשדוהו שמשתמש בו בלא נכייתא ולא יודע למלוה כלל : (ג) אם הותר. עש"ך ס"קד עד דא"כ הוי שוכר והוי ש"ש לכ"ע וכו' איכא מאן דידע שהוא ממושכן ולא ידע שהותר' עמו עכ"כ. והוא תמה דודאי בהתנ' אפי' במטלטלין בנכייתא מותר לכ"ע כמו במשכון שדה בנכיית' כמבואר בי"ד וכן תמה בתומים . והטעם נ"ל דהא חיישינן לחיבד דכשיחקרו ידעו האמת שהותר' כמ"ש הט"ז והמ"א בא"ח סי' רמ"ג וסי' רמ"ד רק במשכונו של עני שעוש' כן כעצמו דכשיחקרו ידעו שלא היה בידיע' הלוה יחשדוהו ועיקר מה שצריך ללמוד מרש"י ס' האומנין היינו כשהתנ' עם הבעל מדעת אם אין עשוין לשכר א"צ לשלם רק הפחת ודוקא בקרקע שאינה נגזלת מחובו דאז אפשר למחשדו' שלא יודיע לזה מהשימוש שמשתמש בו משא"כ בהתנה בנכיית' ליתן לשנה כך וכך דאף אם לא ישתמש בו חייב לנכות מחובו שיעור הנכיית' שהתנ' וליכא למיחשדו' שלא יודיע לחלו' משא"כ בתנאי הנ"ל איכא למיחשדו' שאינו מודיע להלו' מהשימוש ואפ"ה מותר ולופד דין זה מס' האומנין במלו' צריך למשכון דמיירי ע"כ בהתנה כה"נ דלא הוי שוכר קודם שנשתמש בו דאי בהתנ' בנכיית' שוכר נמור הוא והוי ש"ש לכ"ע כמ"ש הש"ך ועקצה"ח ס"ק א' דהרכית מדברי תוס' דאפי' התנ' שלא בש"ה מותר להשתמש דבש"ם בוקי לסלונת' דר"א ור"ע במלו' שצריך למשכון ובסים' קתני אבל הלוה בשטר ופי' תוס' דהיינו שלא בש"ה אלמא בהתנ' מותר להשתמש אפי' שלא בש"ה ולפ"ד דאין כוונתו רק אם התנ' שלא בשעת הנחת המשכון דאז איכא חשד הרוא' דלא התנה בשעת הנחת המשכון ועכשיו משתמש ואינ' חשד משא"כ כשהתנ' בשעת נתינת המשכון אף שלא היה בש"ה נמי מותר דליכ' חיבד דרא' וידע שהוא משכון ג"כ ידע שהתנ' : ד) שולח יד. עסמ"ע ס"ק ה' עד דמיירי כשהתנ' עמו . ועש"ך ס"ק ו' שתמה ע"ז דהא התנה נרע ע"ש . ונראה דכוונ' דברי הסמ"ע דהקושיא שלו לא הי' רק אמאי נא הביא כאן דברי הי"א שהבי' שם דאפי' לכתחילה מותר ולא הביא כאן רק דיעה של ראב"י . לזה תי' דבהתנ' דהאיסור אינו רק משום ריבית דמשכנת' בלא נכייתא הוא רק איסור דרבנן מותר להי"א דבמקום מצוה מותר ריבית דרבנן כמו במעות יתומים אבל כאן מיירי בלא התנה דאיכ' משום איסור

קצות

עב א) אם הסכ'. ע' ב"י שלמדו מהא דאמרו בס"ם במלו' לריך למשכון פליגי ופרש"י להשתמש בו ואיך המלו' רשאי להשתמש ע"כ מיירי במתכ'. אלא שב' בסמ"ע דהתנ' לא מ הכי אלא בשעת הלוה' ע"ש אמנם יש ללמוד מזה גם שלא בשעת הלוה' דאם מיירי אם המלו' אם הכירו על המשכון ומכר המשכון ר"א אומר יכנע ויטול מעותיו ר"ע אומר כלום הליתיכו כו' אבל המשכון אבדו מעותיו

חתשן

אבל הלוהו בשטר ד"ה אבל המשכון אבדו מעותיו ופי' חו' סמע' דהלוהו בשטר המשכון שבשטר הוי שלא בשעת הלוה' וכ"ע מודי דר"י ע"ש וא"כ כי מוקי פלוגתייהו במלו' לריך למשכון ומיירי ע"כ בהתנ' ופלה תכי אבל הלוהו בשטר ע"כ מיירי נמי בלריך למשכון דאם אינו לריך למשכון אפי' בשעת הלוה' הוי ש"ש וא"כ מיירי הלוהו בשטר נמי בלריך למשכון ומוכח מזה דאפי' שלא בשעת הלוה' מסכי התנה שוב

זסמ"ם עוד מזה סס בי"ד: ו מסוס דקסבר מלוה קעביד כו'. ע"ל בס"ם דל"ב דכ' מור"ם בהג"ה במפקיד ספרים ז"ל דבהפקיד ביד ת"ח מותר לקרות ולה"תיק ממנו כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו (והוא נ"כ מהמרדכי) היינו דוקא בפקדון אבל בממושכן אסור אפי' לת"ח מסוס חסד (חסס) ריבית ובפקדון נמי דוקא בהפקיד לת"ח די"ל דאדעתא דהכי הפקידו כנ"ל אבל לא באדם אחר לראב"ן הנ"ל דמחשבו לגזלה יד בפקדון *וכל זה דוקא כשבא הספר לידו מדעת בעליו אבל לילך לבית חבירו ולקרות מתוך ספרו אלא מדעתו אסור אפי' לת"ח ובלא חסד ריבית שמא חבירו יקפיד ע"ז מחמת שיקרע ספרו וכן פסק מור"ם בח"מ ס"ס י"ד ע"ס: ז בין שהלוהו פירות. ואז המלוה נהנה בהלואה זו דבביתו היו הפירות נרקבים ועכשיו מחוייב הלוה להחזיר לו פירות טובים בכלות זמן הלואה דבזה פטיטא דהוה ס"ס "ובבין "בין דרכו לנקוט הפסוק באחרונה אבל בטור כתוב איפכא ע"ס: ח בין שמשכנו בשעת הלואתו בין כו'. בטור כתוב איפכא ל"ס משכנו אלא בשעת הלואתו כו' וכתבתי בפריסה דלא זו אף זו הוא דל"מ אם משכנו אלא בשעת הלואתו דקנהו מדר' יצחק ח"כ מסוס דאז ודאי לגובייתא משכנו אלא אפי' בשעת הלואה דהו"א לזכרון בעלמא נקטי' ע"ס וה"כ יש לומר דעת המחבר דכתבו בל' "בין "בין ועל הרוב "בין האחרון פשוט יותר מבין

בס מיהו היינו דוקא ספר דים לחוס שיתקרע אבל טלית ותפילין וכה"ג כתב הר"ב בח"מ סס דמותר ליטול אפילו בלא ידיעת חבירו וכ"כ הרא"ם פרק כל הבשר ור' ירוחם והסמ"ק דמותר ליטול טלית של חבירו בלא ידיעתו מסוס דמסתמא ניחא ליה לאינם דליתעבד מלוה בממוניה ומביאם בית יוסף בח"מ סס ע"ס ולפ"ז נ"מ כאן דלא הוי שולח יד בפקדון לכ"ע. אך שנרשם סס בס"ע על דברי הר"ב נמ"י פ' הספינה ועיינתי סס בנ"י ואדרבה דעת הנ"י להפך וז"ל בס אמר המחבר וכיון דקי"ל כרבנן דאמרי נזלן הוה הי' נראה שאסור לאדם להניח תפילין של חבירו או להתעטף בטליתו שלא אדעתא אבל מורי נר"ו אומר דבדבר מלוה שאני דניחא ליה לאינם דליעבדי מצות בממוניי' עכ"ל הריטב"א ז"ל ותמהני אני על פסק זה של רבותינו ז"ל דבהדיא אמרי' סוף פ' אלו מציאות מצא תפילין סס דמיהן ומניחן ואם לא אותם וקנאם לא היו מתירין אותו לחביבה שאסור להסתמם בה ולא התירו מסוס מלוה ונבי ס"ת נמי נבי חין הסואל רשאי להשאיל דאמרי' סד"א דניח' ליה לאינם כו' קמ"ל דאלו היה נרבותינו ז"ל סוס ראיה הייתי דוחק עצמי לייסב זה אבל עכשיו תמהני עכ"ל אך לפע"ד תמיהת הנ"י איננה תמיה דאה"נ אלו רוצה להסתמם בהן דרך ערחי מותר אלא אתם מיירי שרוצה שיהיו אלו ממש להסתמם בהן בקבע אף אם יפסידן דרך תשמישן ובספרי' אפי' דרך ערחי אסור לכתחלה וכדמוכח בס"ם בס ס"ם והיינו מסוס שרגילין להתקרע ולהתעטם ונס לפי' האחרון שכתב הרא"ם פ' א"מ דסס דמיהן ומניחן היינו שמניח הדמי' אלו והוא עיקר לפע"ד מדברסי' אתם בס"ם מתיב רבינא מלא ספרים כו' נזלן אין סס דמיהן ומניחן לא כו' והתם לא שייך לומר שמניחן על ראשו א"כ פשיטא דנקט"ת ואדרב' לפע"ד מסס ראיה לדעת רבותיו מדקא' תפילין סס דמיהן ומניחן ומשיק טעמא מסוס דמשכח שכיחי לקנות אלא קאמר כל מילי דשכיחי שם דמיהן ומניחן ומ"ס תפילין דנקט אלא ודאי דוקא תפילין שברי עשויין למצותן ולמה יהיו מונחים בקופסי' בחנם וניחא לי' לאינם דליתעבד מלוה בממוניי' והלכך כיון דשכיחי לאחור ולקנות ואין לו הפסד יכול לסוס דמיהן ולהניחן וכן מדוקדק ל' הרמב"ם פי"ב מהל' גזלה והשב"נ עסין ע"ד דף קל"ב ע"ד סכ' מלא תפילין סס דמיהן ומניחן שדבר מצוי הוא לקנות ואינן עשויין אלא למצותן בלבד עכ"ל ומה"ע יכול להסתמם בהן דרך ערחי בתפילין וטלית של חבירו בלא ידיעתו וס"ת שאני מסוס דשכיח שיקרע או יתעטם וכמ"ם וכן מחלק הנ"י נופי' בהלכות קטנות בהלכות ציצית וז"ל ובמקום שנהגו להניח עליהן בבהכ"נ אם אדם להתעטף בו לפי שעה ולהחזירו למקומו מותר ולא חשיב גוזל אלא מדעת נזלן כיון דליכא הכא הכא כילוי קרנא ניח' ליה לאינם דליעבדי מלוה בממוניה משא"כ בספרים דשמא יבוא לקרות בהן הרבה עד שיקרע מרוב משמוש עכ"ל עוד בלפע"ד דרבותי' למדו כן ממאי דאמרי' רפ"ק דפסחים דף ד' ע"ב נבי משכיר בית לחבירו בחזקת בדוק דניח' לאינם לקיום מלוה בממוניה ע"ס. כוב מלאתי בדרכי משה בא"ח ייסב נ"כ קושית הנ"י בדברים שכתבתי וז"ל וכדי לייסב דברי הפוסקים והמהג אומר אני דגא דמי לס"ת דהתם איכא למיחש שיקרע ולא ניחא ליה ונס אין ראיה מהניח דסס דמיהן ומניחן דהתם לא אמר למימרא דבלא"ה אסור להניחן אם ירצה אלא לאסמועינן דאם אינו רוצה להניח תפילין של אחרים ורוצה לעשות מלוה בממוניה מותר לשומן מיד וליתן דמיהן מסוס"ב בשאר חבירה כדאיתא סס כ"ם להותן מפרסים דמפרסים סס דמיהן ומוכרן ומניח סמעות אלו וכמו שיתבאר בחסן משפט סימן רס"ז אבל אין נראה לאסור בתפילין כמו בספרים דהא המהג עכ"ל ובכלל דבריו דברי: (ט) בין שמשכנו בשעת כו' הלואה כו'. אזיל לטעמיה שכתב בב"י דכל הפוסקים סוברים דאף שלא בשעת הלואתו לא הוי שולח יד בפקדון כו' הלואה כו'. ומ"ס וכל זה דוקא כו' וכן פירש מור"ם בא"ח כו' הכי מוכח בס"ם פרק אלו מציאות סס וכן הוא במרדכי

[ה] יד בפקדון [ם] (ז) ז ויש מחלקים ו (ח) מסוס דקסבר (ז) [ו] מסוס קעביד (מרדכי פ' אלו מציאות סתי הדעות) וע' בי"ד סי' קע"ב: ב ח המלוה את חבירו על המשכון [ט] בין שהלוהו מעות ז בין שהלוהו פירות ח (ט) ה) ט ב) [י] בין ב) שמשכנו

(ח) מסוס דקסבר מלוה קעביד

מ"מ לא הוי שולח יד בפקדון מסוס דקסבר מלוה קעביד דומיא דקוברי המת בי"ט ראשון דלעיל סי' ל"ד ס"ד דאינס נפסלים מסוס דסברי מלוה קעביד והן הן הים מחלקים שכתב הר"ב:

כו'. ע"ל בס"ם רל"ב דכתב מור"ם בהג"ה במפקיד ספרים דהמפקיד ביד ת"ח מותר לקרות ולהעתיק ממנו כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו והוא נ"כ מהמרדכי והיינו דוקא בפקדון אבל בממושכן אסור אפי' לת"ח מסוס חסס רבית ובפקדון נמי דוקא בהפקיד לת"ח די"ל אדעת' דהכי הפקידו כנ"ל אבל לא באדם אחר לראב"ן הנ"ל דמחשבו לגזלה יד בפקדון וכל זה דוקא כשבא הספר לידו מדעת בעליו אבל לילך לבית חבירו ולקרות מתוך ספרו אלא מדעתו אסור אפי' לת"ח ובלא חסס רבית שמא חבירו יקפיד ע"ז מחמת שיקרע ספרו וכ"פ מור"ם בא"ח ס"ס י"ד ע"ס עכ"ל סמ"ע ומ"ם לראב"ן הנ"ל דמחשבו לגזלה יד בפקדון כו' אינו מדוקדק דהא נס ראב"ם מודה לראב"ן לענין לכתחלה. ומ"ם וכל זה דוקא כו' וכן פירש מור"ם בא"ח כו' הכי מוכח בס"ם פרק אלו מציאות סס וכן הוא במרדכי

בס מיהו היינו דוקא ספר דים לחוס שיתקרע אבל טלית ותפילין וכה"ג כתב הר"ב בא"ח סס דמותר ליטול אפילו בלא ידיעת חבירו וכ"כ הרא"ם פרק כל הבשר ור' ירוחם והסמ"ק דמותר ליטול טלית של חבירו בלא ידיעתו מסוס דמסתמא ניחא ליה לאינם דליתעבד מלוה בממוניה ומביאם בית יוסף בח"מ סס ע"ס ולפ"ז נ"מ כאן דלא הוי שולח יד בפקדון לכ"ע. אך שנרשם סס בס"ע על דברי הר"ב נמ"י פ' הספינה ועיינתי סס בנ"י ואדרבה דעת הנ"י להפך וז"ל בס אמר המחבר וכיון דקי"ל כרבנן דאמרי נזלן הוה הי' נראה שאסור לאדם להניח תפילין של חבירו או להתעטף בטליתו שלא אדעתו אבל מורי נר"ו אומר דבדבר מלוה שאני דניחא ליה לאינם דליעבדי מצות בממוניי' עכ"ל הריטב"א ז"ל ותמהני אני על פסק זה של רבותינו ז"ל דבהדיא אמרי' סוף פ' אלו מציאות מצא תפילין סס דמיהן ומניחן והם לא אמרינן אם לא חותם וקנאם לא היו מתירין אותו לחביבה כשאר נוף אבידה שאסור להסתמם בה ולא התירו מסוס מלוה ונבי ס"ת נמי נבי חין הסואל רשאי להשאיל דאמרי' סד"א דניח' ליה לאינם כו' קמ"ל דאלו היה נרבותינו ז"ל סוס ראיה הייתי דוחק עצמי לייסב זה אבל עכשיו תמהני עכ"ל אך לפע"ד תמיהת הנ"י איננה תמיה דאה"נ אלו רוצה להסתמם בהן דרך ערחי מותר אלא אתם מייר

ע"ד סק"ט) (*) בד"ה וגם הר דפ' בסולם כו' וא"כ המכון נקנה לו מיד שנכנס שביעית כ"כ ל"ע דאם הגיע קודם התחלות שביעית לא הי' צריך הש"ך להריכות דברין דבזמן ספרעון בודאי יכול לגבות ע"פ כ"ד תמכון שכידו את החוב וממילא עביד דינא לנפשיה לקנות המכון של חובו וכסברת הש"ך ואם אין הזמ"פ אלא בשביעית עלהם מה"ת יהי' כיד המלוה בעצות קנין במכון אלא מדעת הלוה אלי מסוס שירא שיפסיד חובו תחמת שתיעה הלא דבעין זה כ' הש"ך בסי' ע"ג ס"ק ל"ד דבכה"ג ל"ד לדין מבזבז נכסיו ואף במבזבז רוב הדיעות אין כיד המלוה ולא כיד הב"ד לכוף אה לבוא קודם זמ"פ אף לתיעות המכון יבפרט שיהיה קנויים להמלוה במכון :

דאף נעכין קדושי אשה קונה בשעת הלואתו אבל אינו כן בחוב' שלפניו ונם קשה לפ"ז מאי איכא בין שעת הלואתו לשלא בשעת הלואתו והתרדכי עצמו שם הביא בשם התוס' דר' יצחק אמר דוקא שלא בשעת הלואתו ול"ע) ואף שהתוס' והרא"ש כתבו כיון דשלא בשעת הלואתו לא קני ב"ה אלא בעכין לקדם בו האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות א"כ בשעת הלואתו אין לו כח זה מ"מ היא נופה קניא אמאי יהא לו כח לעכין דאינו משמע ולעכין דעובר בבל ירהה ואין לו כח לעכין שיכול לקדם האשה ולקנות עבדי' וקרקעו'. אבל לפירש"י ניחא דכיון דשלא בשעת הלואתו קני ליה קנין גמור מעתה א"כ בשעת הלואתו נמי הוי כתפים ועומד לעכין דקרינן בו לא ינום והאי נגום ועומד הוא וכן לעכין אתן נמי הוי כשלו נעכין דעובר עליו בבל ירהה אבל לעכין קדושי אשה ושאר דברים בעינן שיהא שלו לגמרי דודאי אינו יכול לעשות קנין בדבר שאינו שלו לגמרי (זהו מה שנלפע"ד לייסב פירש"י אף לפי שעת התוס' אבל לקמן כתבתי עכין אדם דלא קשה מידי לפירש"י):

ובזה נראה מ"ש הרמב"ן בספר המלחמות פ' שבועת הדייניס ואחריו נמשך הרשב"א בחדושיו פ' השולח להוכיח דר' יצחק אמר למילתיה אף בשעת הלואתו ומאי דאמרינן בפרק האומניס ובפ' שבועת הדייניס אימר דאמר ר' יצחק שלא בשעת הלואתו אבל בשעת הלואתו מי אמר לא ע"ד בירור קאמר אלא ע"ד הספק דאל"כ קשיא הך דהשולח ופ' כל שעה והך דפ"ק דקדושין (דף מ' ריש ע"ב) ע"כ דבריהם. ולפי מ"ש לא קשה מידי וכמ"ש התוס' והרא"ש שם וכן הך דפ"ק דקדושין פירשו התוס' והרא"ש דהיינו דוקא שלא בשעת הלואתו וכן הוא במרדכי פ"ק דקדושין בשם התוס' ורא"י ה ע"ש וכן הוא בתוס' רי"ד: ומ"ש הרמב"ן והרשב"א דליתא דקידשה במלוה שיש עליה משכון מקודשת מדר' יצחק משמע דהיינו בשעת הלואתו לא ידעתי לסוף דעתם דהתם הכי איתמר איתביה רבא לרב נחמן קידשה במשכון מקודם' התם במשכון דאחריס וכדר' יצחק א"כ שפיר נוכל לפרש הך דלשנא דקידשה במשכון היינו משכון דאחריס שלא בשעת הלואתו נם הראי' שהביאו הרמב"ן והרשב"א מהתדאחרינן פ"ק דקדושין (דף י"ט סוף ע"א) המקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת מדר' יוסי בר' חנינא אינו ראיה כלל לפי מה שפירשו התוס' ושאר מפרשים בפרק קמא דקדושין שם דמיירי במשכון דילה ואין מחזיר לה המשכון אלא מוחל לה המלוה וחדרב' להרמב"ן והרשב"א קשיא דאמאי קאמר מקודשת מדר' יוסי בר חנינא הל"ל מקודשת מדר' יצחק וכמ"ש התוס' והרא"ש שם ונם פשטא דש"ס דקאמר ואסברא אימור דאמר ר' יצחק שלא בשעת הלוא' בשעת הלואתו מי אמר משמע להדיא דדוקא שלא בשעת הלואתו קאמר רבי יצחק וכן מבואר בתוס' בכמה דוכתי ובהרא"ש ובמרדכי פרק קמא דקדושין ושמ"נ עשין ל' דף קע"ו ע"ג ושאר הרבה פוסקים דר' יצחק אמר דוקא שלא בשעת הלואתו ודלא כהרמב"ן (וכן הוא בתשובת הרא"ש כלל ק"ח סימן כ"ז בדברי הרב השואל ובדברי הרא"ש המשיב דהך דרבי יצחק מיירי דוקא שלא בשעת הלואתו ודלא כהרמב"ן והבאתיו לקמן סי' ע"ג ס"ק ג' ע"ש) וכן הרשב"א בחדושיו שם כתב שהלשון הינו מתיישב דהא ליתא ברירא משמע ולא שפיר' אלא שכ' שהעניין נכון בעצמו ורחוי לסמוך עליו ומשמע שם שטעמו אמ"ש שהרמב"ן חזק זאת הסברא ברחיות נכונות אדא דאמרינן בקדושין המקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת מדר' יצחק והאי ליתא במלוה שיש עליה משכון משעת הלואתו משמע ותו דנרסינן התם המקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת מדר' יוסי בר חנינא כו' וכן ההיא שמעתתא דפסחי' מוכיח' כן כו' עכ"ל ולפי מה שכתבתי אין מכל זה ראיה כלל ועוד אכתוב לקמן דמהך דפסחים אין ראי' ע"ש: ומה שהקשו התוס' והרא"ש והרמב"ן בס' המלחמות על פירש"י דא"כ האיך הוה משני בדרבי יצחק פליגי הא במתניתין קתני הלוהו על המשכון ש"ש. נראה לפי עניות דעתי דלא קשה מידי מכמה טעמים אחד דאין הכי נמי דהוה מצי לאקשויי הכא ועדיפא מינה פריך וכן כתב בעל העיטור סוף ד' ס"ח וכ"כ הרא"ש בפ"ק דקדושין דיש לדחות דאדא מתרי פירכא נקט ועוד דאי הוה פריך הכי לא הוי מצי לאקשויי אלא ממתני' דא"כ אמאי הוי ש"ש באונסין נמי לאייב אבל מ"מ הוה שפיר מצינן למימר דבריית' דפליגי ר"ע ור"א דאוקמי' לה דפליגו בדר' יצחק הוה א"ש אלא דהוה קשי' מתניתין אתי' דלא כמאן והשתא פריך אנופא דאוקימת' דהיינו מוקמינן לבריית' דפליגי בדר' יצחק הא רבי יצחק לא קאמר אלא שלא בשעת הלואתו אבל בשעת הלואתו מי אמר ונראה שלזה כוון רש"י שפי' בפרק האומניס והך פלוגת' דרבי אליעזר המלוה על המשכון קתני כו' כלומר והאיך מוקמת לה לבריית' דפליגי בדרבי יצחק ואם כן אפילו בלא מתני' האי אוקימת' ליתא בנופא דבריית' והכי משמע בש"ס פרק שבועת הדייניס דהתם ליתא בש"ס מתני' דהאומנין וא"כ אי הוה פריך הש"ס הכי הוה צריך לאתויי מתני' דהאומנין כדי להקשות אלא מתניתין כמאן ולכך פריך טפי בפשיטות אנופה דאוקימת' דמוקיס לבריית' (בפ' שבועת הדייניס ובפ' האומנין) בדרבי יצחק ותסברא כו'. ועוד נראה בעיני דמעיקרא לא קשה מידי דודאי כי היכא שמפרשים התוס' והרא"ש באמת כיון דשלא בשעת הלואתו קני ליה קנין גמור לענין לקדם בו האשה ולקנות בו עדיס וקרקעות א"כ אף בשעת הלואתו קני ליה לענין שמיטה ואתן ה"כ י"ל כיון דשלא בשעת הלואתו קני ליה קנין גמור אפי' לאונסין בשעת הלואתו נמי קנה ליה לענין להיות עליו כשומר שכר כך הוה ס"ד דש"ס וא"כ פריך דלא תימא דש"ל לרבי יצחק דשלא בשעת הלואתו קני ליה קנין גמור לענין הונסים ובשעת הלואתו קני ליה לענין דליהוי עליו שומר שכר להכי פריך אימור דאמר ר' יצחק שלא בשעת הלואתו מעשה שקונה המשכון לגמרי אבל בשעת הלואתו שיקנהו במקלת מי אמר וכמו שכתבתי למעלה

באר היטב

דהכי הפקידן בידו והיינו דוקא בפקדון אבל במשכון אפילו לת"ח אסור משום משום רבית וכל זה דוקא בשעת הספר לידו מדעת בעליו אבל ליכן לבית חברו ולקרות מתוך ספריו שלא מדעתו אסור אפי' לת"ח

משה"א

ביון דפסק באה"ע דיכול לקדש בו את האשה אפי' במשכנו ב"ח א"כ איכשום סברא לחלק בין ב"ה לשלא ב"ח. ואפשר דב"ה לא הוי הגא' כיון דכמו כן הי' יכול לקדש במעותיו כמ"ש התוס'. ותי' השני שכתבו התוס' דמהני המשכון שיכול לעשות בו קנין חליפין לא ס"ל דאשו גברא ערטילאי הוא דלי' לי' סודר ולרש"י אתי' שפיר בפשיטות דס"ל דכל שמקבל לגובייגא הוי ש"ש דק דר"א ס"ל דלזכרון נקטי' ולפ"ז

קצות

משכנו שלא בשעת הלוא' להתחייב באונסין לפי אותן הסוברים דשלא בשעת הלוא' חייב באונסין וזה אינו אלא במשכנו לבסוף ע"י ב"ד שסם הוזהר המלו' להחזיר כסות יום ביום וסם הוא דאמר ר"י בע"ח קונה משכון ולדעת רש"י ודעימיה היינו להתחייב באונסין אבל במשכון הבא ליד המלו' ברצונו כך הוא שעת הלוא' או אחר ימים לכ"ע אין בו אלא ס"ש ואלו דברים ברורים הם וממה שתפסו גדולי המחברים בספריהם משכנו שלא בשעת הלוא' בא לכלל טעות שהם תפסו לשון קצרה ופירושו במ"ש)(ומורשות נפלאתי הלא הדבר מבואר להדי' בפ"ו ממלו' דאפילו מדעת הלו' צריך להחזיר כסות יום ביום כל המשכנו שלא בשעת הלוא' ז"ל א' המתמכן את חבירו בדרוש או מדעת הלו' אם אים עני הוא כו' מחזיר לו הכר בלילי ואת המחרים' ביום בד"א המשכנו שלא בשעת הלוא' אבל אם משכנו בשעת הלוא' אינו חייב להחזיר לו כלל וכ"כ בס"ע סי' ס"ז וכיון שמבואר הדבר דצריך להחזיר הרי אינ ליה דינא דמשכנו שלא בשעת הלוא' ועליו נאמר ולך תהי' צדק' ודר"י אם אינו קונה משכון

ביאורים

אתי שפיר דשם אמר דכ"ע לית ליה דשמואל. והיינו דכ"ע סוברין דלזכרון נקטי' רק דפליגי בדר"י וע"ז מקשה שפיר בשעת הלואה מי אמר כיון דלזכרון נקטי' ודאי דלא שייך קניית משכון אבל לשמואל דלגובייגא נקטיה אין לחלק בין שעת הלוא' לשלא בש"ה ועוד אפשר לומר דסברת הש"ס לחלק בין ש"ה לשלא בשע"ה הוא משעם דהני' בפ"ק דב"מ כתב וז"ל דמשכנו שלא בשע"ה קני ליה לגובייגי' דב"ד

התושן

צדק' מנין וא"כ לדעת רש"י ודעימיה חייב באונסין ודברי מוהריט"ץ ברור וכן נראי' מדברי הש"ך דיכול לומר קיש לי כדעת רש"י דחייב באונסין כ"ש שכתב במשכנו שלא בשעת הלוא' ברכות ע"פ ב"ד אי מדעת הלו' ע"ש וזה ברור. אמנם דעת הר"ר יוסף הלוי נראי' דשלא בשעת הלוא' נמי לא קנה מדר"י אלא ע"פ ב"ד דוק' אבל מדעת הלו' לא והוכ' דברי ב"י פ"ק דמציע' ז"ל ולעניין מודה במקצת ורוצ' ליתן משכון למלו' באותו מקצת אי מקרי הילך כתב הר"ר יוסף הלוי דלא מיקרי הילך והבי' ראי' מדאמר פ"ק דקידושין התקדשי לי במנה והביא לה משכון עליה אינה מקודשת מנה א"כ משכון א"כ והרגב"ר ביאר הדברים כנגד האולקים ופירש כיון דקי"ל דמלו' אינו קונה כו' נמצא שהמשכון הזה אינו נקנה באותו מלוה דבי אמרינן בב"ח קונה המשכון ה"מ במשכנו בשעת הלוא' משום דקנו ליה מעותיו כו' וא"כ במשכנו שלא בשעת הלוא' קני ליה משום דאתי לידי' בנובייגי' דבי דינא וגזירת הכתוב הוא דקני ליה כדר"י כו' אבל כשנותן ליה למלו' משכון שלא בשעת הלוא' כיון דמלו' אינו קונה במה קנאו מלוה אמא"כ אמאי אינ"פ שמלוה

דאין סברא כלל שיקנהו לאחרים. נם מה שהקשה הרמב"ן בספר המלחמות שם על זה וזה לשונו וחמרי' נמי התם (בפ' האומנים) כאן שמשכנו בשעת הלואתו כאן שמשכנו שלא בשעת הלואתו פי' מתני' דקתני ש"ש במשכנו שלא בשעת הלואתו אבל משכנו בשעת הלואתו ש"ח והיכא הוי ש"ש הא קני ליה כדר' יצחק כו' לא ידעתי לסוף דעתו דהא מעיקרא לא אסיק אדעתי' דר' יצחק וכתב הכי מסיק דפליגי בדר' יצחק ומעיקר' טעמ' אחריני' איכא במילתיה וגרח' דעעמא משום דבהאוה הנאה דתפיס ליה למשכון אחובי' הוי ש"ש וכדאמרינן התם נבי אומן בהדיא הנאה דתפיס ליה אחנריה הוי ש"ש ואע"נ דהתוס' שם סוף דף פ' ד"ה דקא תפיס ליה אחנריה כו' והר"ן בחשובה סימן י"ט כתבו דא"א לומר דהמלוה על המשכון הוי ש"ש מהאי טעמא היינו לפי האמת דמתני' מיירי בשעת הלואתו ומטעמ' שכתבו שם דל"ד לאומן דהתם לא איתהני מלוה מידי דאין מרויח במה שהלוה ממה שלא היה מלוה ולא היה לו משכון מה שאין כן שלא בשעת הלואתו דמרויח דכיון שכבר הלוה מרויח עתה במה שלוקח המשכון להיות בטוח בחובו ודמי לאומן ועוד יש לו' טעמי אחריני דהוה ס"ד דש"ש דשלא בשעת הלואתו הוי ש"ש אלא הא דרבי יצחק וק"ל: גם מ"ש הרמב"ן שם וז"ל ושמעתין נמי דיקא דקש"ד דר' עקיבא כר' יצחק וקתני אבד ואבד בשמירת שוכר במשמע ואע"נ דאפשר לך לדחויי בטבעה שפינתו בים דחויה היא ואין שומעין לך עכ"ל לא ידעתי לסוף דעתו דהא בש"ס בפ' אלו מציאות (דף כ"ט) ובפרק המפקיד (דף מ"נ) ובפ' הזהב (דף כ"א) מוקים הכי אבדו שטבעה שפינתו בים. ועוד דהכא י"ל דר' עקיבא נקט אבדו כלישב' דר"א בריבא ור"א נקט אבדו לרבות' דאפי' אבדו יטבע ויטול מעותיו דש"ל אפי' ש"ש לא הוי. סוף דבר איני רואה שום טעמה נכונה בכל דברי הרמב"ן בס' המלחמות וכבר בררתי דהעיקר כרש"י דשלא בשעת הלואתו קני ליה לגמרי אף לאונסין ועוד נלפע"ד דרך אחרת לשיטת רש"י לפי דקשיא לי לפי הדרך שכתבתי אף שהשכיתו בו התוס' והרא"ש ושאר פוסקי' מ"מ קשה מאד לומר דכיון דשלא בשעת הלואתו קני ליה קנין גמור יקנהו אף בשעת הלואתו לענין שמיטה ואתן גם לשון הש"ס פרק השולח ופ' כל שעה דאוק לומר כן גם רבינו שמשון בפ' המפנה פ"י דשביעית כתב וז"ל ונריך לדאוק הסיא דנעין דהכי קאמר שאני משכון דקני ליה שלא בשעת הלואתו כדר' יצחק והואיל וכן בשעת הלואתו נמי אסני לענין דקרינ' ביה בל אחיך בידך עכ"ל משמע מדבריו שזה דוחק. גם הרשב"א בחדושיו פ' השולח כתב על הרז"ה שכ' כדברי התוס' וז"ל ודברי רבינו ז"ל מתניתין דאי משכון לאו נגום הוא מאי אסני לן מאי דאפשר במשכון אחר דעלמ' למיהוי ליה קנוי כדר' יצחק ועוד דבאחר משכחת נמי לד דלא משמע כנון שסיים לו הסדה כדעת תנא דבריית' ח"ל בהלוהו על חנרו בחנר' דלא מסלקי לכ"ע עכ"ל גם הרמב"ן בס' המלחמות פרק כל שעה כתב על דברי בעל התאור שפי' כן וז"ל אמר הכותב אלו דברי הבאי וכי בשביל שהוא קונה במקום אחר יקנה כאן שלא כדין וא"כ אפי' ישראל מעבו ס יקנה האיל וישראל מישראל קונה עכ"ל ודבריו נראין נכונים בזה: ונראיתי בס' ראב"ן פ' שבועת הדייניס דף קי"ז שהקשה לו אתנו הך דפ' כל שעה ותירץ לו דודאי לר' יצחק לא קני בשעת הלואתו והא דפסחים ש"ש בעי לאוקמה דתנאי סבירא להו דלא כר' יצחק והא דאמרי בשעת הלואתו קני ליה מיהו אנן קי"ל כר' יצחק ודלא כהני תנאי עכ"ד בקצרה ע"ש שהאריך. ולפ"ז נתיישבו נ"כ דברי רש"י ואע"פ שזה דוחק קלת דשתמא דש"ס פ' כל שעה משמע דתנאי ס"ל כר' יצחק מ"מ ניחא ליה טפי בתירוץ זה מכל מה שתירצו הקדמונים בזה מכח כל הנך קושיות שכתבתי. ואין להקשות לפ"ז דהא בהשולח מוקמינן שתמא דמתני' דשביעית כר' יצחק והתם נמי בשעת הלואתו היא והיאך יהיה ר' יצחק נגד שתמא דמתני' דשאני התם וכמו שאכתב לקמן: ועוד נלפע"ד דרך אחרת לדעת רש"י דודאי ר' יצחק לא קאמר אלא שלא בשעת הלואתו ול"ק מהך דפ' כל שעה דהתם נמי י"ל דמיירי אלא בשעת הלואתו והא דדייקינן בש"ס בהאומנים ובפ' שבועות הדייני' דלישנא דהלוהו על המשכון משמע בשעת הלואתו לק"מ דודאי לישנא דהלוהו על המשכון לישנא דמשכון משמע שהלוהו על המשכון וא"כ משכנו בשעת הלואתו אבל בפסחים לא קאמרינן אלא שראל שהלוהו לעכו"ם על חמצו והאי לישנא שפיר יש לפרשו שהלוה לו מתחלה על חמצו שהיה לעכו"ם בביתו ולא הסכימו אלו רק שעבד לו חמצו שהיה לו בביתו מדלא קתני ישראל שהלוה לעכו"ם על המשכון של חמץ. ונראיה לזה דהא מעיקרא קאמר התם בפ' כל שעה לימא כתנאי ישראל שהלוה לעכו"ם על חמצו כו' ומשני ותסברא כו' אלא הב"ע כגון שהרהינו אצלו וקמפלגי בדר' יצחק כו' אלמא דמעיקרא הוה ס"ד שלא הסכימו אצלו בביתו וא"כ ישראל שהלוה לעכו"ם על חמצו דנקט היינו שעבד לו חמצו וכן פירש"י התם להדיא דמעיקרא קס"ד דכשלא מסרו לו מיירי אלא שעבדו לו כשאר לויס שאם לא אתן לך עד יום פלוני בא לביתי וגבה מחמץ זה עכ"ל וא"כ נהי דמשני כשהרהינו אצלו מ"מ שפיר נוכל לומר דמיירי שהרהינו אצלו לאחר הלואה שהלו' לו מתחלה על החמץ שהיה לו בביתו שעבדו לו ואח"כ הרהינו אצלו. וזהו לפע"ד ברור ותמהני על בעלי התוס' ושאר גדולים שהרעיטו העולם בזה. אלא הדברים פשוטים ומוכרחים כמו שכתבתי: (") ונם הך דפ' השולח נלפע"ד דרך אחרת לדעת רש"י דאע"נ דהתם תנן המלוה על המשכון אינו משמע ומשמע שהלוהו מתחלה על המשכון מ"מ אתי שפיר דהא ודאי כי דייקינן שפיר מאי טעמא אמרינן בש"ס אימור דאמר ר' יצחק שלא בשעת הלואתו בשעת הלואתו מי אמר דנהי ודאי דקושטא הוא דדיוקא דר' יצחק דדייק מקרא

וכלא מסס רבית שמא יקפיד חברו ע"ז שיקרע ספרו וכ"פ הרמ"א בא"ח ס"ס י"ד ע"ש בכ"ל הסמ"ע וע' בש"ך שיעשב דעת הרמ"א מ"ש בס בא"ח דעיין ותפילין וכה"ג מותר ליטול אפילו בלא ידיעת חבירו דלא משמע

מקרא דולך חסי' לדק' שלא בשעת הלוואתו מיירי מ"מ מה טעם יש לחלק בין שלא בשעת הלוואתו לבשעת הלוואתו ודוחק לומר דס"ס פריך דילמא נזירת הכתוב הוא בלא טעם ועוד דהא רחמנא לא כת' בהדי' דקונה אלא אגן מדיוקא דקרא ילפינן הכי אם אינו קונה משכון לדקה מנין וא"כ נימא דס"ל דרחמנא דב"ח קונה משכון אף בשעת הלוואתו אלא ודאי הכי קאמרינן אימור דאמר ר' יצחק במשכנו שלא בשעת הלוואתו שאין לזה לשלם וממשכנו ע"פ ב"ד לפרוע מחובו א"כ קני ליה משכון דהא לית שאר נכסים לאשתלומי מנייהו וא"כ משכון זה נקנה לו בהלוואתו כאלו מכרו לו בחובו אבל משכנו בשעת הלוואתו ואית ליה שאר נכסי דשעבודיה רמי על כל נכסיה מי אמר שיהא משכון זה קנוי לו (ולפ"ז אף במי שמשכנו בשעת הלוואתו וכשבאו לתבוע חובו אין לו לשלם נקנה לו המשכון משעה שאין לו לשלם כיון דאין לו ממה לגבות חובו אלא ממשכון זה ונתברר לבית דין שאין לו ממה לשלם אלא ממשכון זה דלא משתבר כלל לומר כיון שהמשכון בא מתחלה בידו בשעת הלוואה ואין לו עכשיו דלמה יגרע כשהיה בידו עד עתה סוף סוף עתה שנתברר לבית דין שאין לו לשלם הרי כאלו הגבהו הבית דין המשכון לזה והרי נקנה לו לתשלומי חובו ואין להקשות א"כ אמאי לא משני בפרק האומנים ובפרק שבועת הדיינים דפלוגתא דרבי אליעזר ור' עקיבא מיירי שמשכנו בשעת הלוואתו ואין לו לשלם אמ"כ אדא דליסנא דהמלו' על המשכון כו' לא משמע הכי אלא משמע שהלוהו שיהא למשכון בידו עד שישלם לו ויש לו לשלם ועוד דהא פליגי אי יסבע ויטול מעותיו משמע דיש לו לשלם ועוד דא"כ אמאי קתני במתני' דהוי ס"ס באונסין נמי לחייב אלא ודאי מיירי במשכנו בשעת הלוואתו ויכול להשתלם חובו עכשיו ממ"א אבל אם א"א לו להשתלם ממ"א ב"ח קונה משכון לגמרי) וא"כ הך דהשולח לק"מ דכיון דאינו יכול לגבות חובו משאר נכסים מחמת השמטה א"כ ודאי גלוי לכל ב"ד שזה לא ישלם לו וה"ל כאלו נתברר בב"ד שאין לו לשלם ומשכון זה קנוי לו. ולא מבעיא להרא"ש פ' השולח דכתב דכל שנה שביעית אין ב"ד בודקים לגבות שום חוב ונם המלו' בעצמו אין לו ליגים את הלוה מיד שנכנס השמטה אבל אם יפרע הלוה מעצמו א"ל לומר משמע אני עכ"ל וכתב הב"ח בסי' ס"ז סעיף ל"ב שגם הרמב"ם מודה לו בחוב שלפני שביעית שאינה נגבה ע"פ ב"ד מיד שנכנס שביעית א"כ פשיטא אתי שפיר דהמלוה על המשכון אינו משמע מדר' יצחק דכיון דמיד שנכנס שביעית לא היה יכול לגבות חובו ע"פ ב"ד וא"כ המשכון נקנה לו מיד שנכנס שביעית תדר' יצחק דהיכא דאין לו ממה לגבות חובו קונה המשכון וליכא למימר דהאיך יקנה המשכון כיון שאינו רשאי לגבות חובו דהא פשיטא דכיון שאם הי' משלם לו מדעתו לא היה ל"ל משמע אני א"כ הוא נובה מעצמו מהמשכון והוה כאלו משלם לו ואפשר לתשובת רמב"ן סי' ל"ח ובתשובת רשב"א שביעית ב"י סי' ס"ז שכתבו דנובה חובו כל שביעית אין ר"ל אלא אם משלם לו מעצמו נובה חובו אבל מ"מ אין ב"ד מזקקין לו וכוונתם לומר דכיון דיכול לגבות חובו כותבים פרוזבל ואף לדעת הב"י דנובה חובו לעולם כל שנה שביעית ואפילו ע"י ב"ד וכן נראה לכאורה עיקר מ"מ אינא דב"ח קונה המשכון דכיון דבסוף שנה שביעית לא יוכל לגבות חובו א"כ כך הוא נזירת הכתוב כל זמן שזה לא יוכל לגבות חובו יהא המשכון שבידו כאלו מכרו לו עתה וקבל מעותיו כבר ודו"ק. וכזה נראה נמי מה שהביא הרמב"ן בס' המלחמות בפ' שבועת הדיינים ראיה דר' יצחק לא קאמר דקני ליה לאונסין וז"ל ויש ראייה לדבריהם ממה שאמרו בפ' ד' וה' כגון שתפסו ניזק לגבות ממנו ונעשה עליו ס"ס לנזקיו והתם משכנו שלא בשעת הלוואתו הוה וקאמר דס"ס הוי לא מחייב באונסין ולא תימא דהתם מילתא בעלמא קאמר משום דבהכי סני ליה לחיובי ניזק בנזקין ומאי דצריך ליה קאמר דבשמירת ס"ס מתחייב בנזקין דאי הכי לימא ס"א אי נמי שומר שתם דכל ד' שומרין נכנסין תחת הבעלים לניזקין ועוד דהא במילתי' דר' יצחק ליכא פלוגתא והלכה פסוקה היא ואפילו בתנאי לא בעי לאוקמה הס"ס וכיון שכן אמאי אמר רבא ס"ס ילא אמר שתם כגון שתפסו ניזק לגבות ממנו ונתחייב בנזקיו שלא להוציא דבר שקר מפיו אלא ס"מ ס"ס הוי עכ"ל ולפע"ד אין זה ראיה דכיון דמיירי התם בשור תם א"כ לא נתחייב לו זה עד שעת העמדה בדין דקי"ל פלגא נזקא קנסא וקנס אין אדם זוכה בו עד שעת העמדה בדין וא"כ לא נתברר עדיין לב"ד שזה חייב לו והיאך נאמר שיהא כאלו הגבהו הב"ד המשכון לזה וכאלו מכרו לו בחובו שסרי אינו חייב לו ממון רק קנס יתחייב לו וגם זה דוקא אם יפסקו לו הב"ד קנס ואפי' למ"ד פלגא נזקא ממונא נמי ניחא דכיון דעדיין לא נתברר על פי בית דין מה שנתחייב לו לא קני ליה אלא דמ"מ ס"ס הוי בהסיא הנאה דתפיס ליה שור אנזקיה וכן פירש"י התם דבהסיא הנאה דמשתלמי נזקייהו מהשני ולא אעריקו ליה בעלים לאנמא הוי עליה ס"ס. ועוד דהתם מוקי לה כר' ישמעאל דאמר בעלי חובות גינהו וכגון שתפסו ניזק כו' וא"כ יכול המזיק לסלקו בזוזי וכדאיתא להדי' בס"פ המניח (דף ל"ג ע"ב) דלר' ישמעאל דאמר ב"ח הוא יכול לסלקו בזוזי ואם הקדישו ניזק אינו קדוש ואם מכרו אינו מכור וא"כ לא קני ליה וא"כ מוכרח לומר דנעשה שומר שכר משא"כ במשכנו שלא בשעת הלוואתו דקני ליה קנין גמור ויכול לקדש בו האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות וכמו שנתבאר וא"כ פשיטא דחייב בו באונסין וזה ברור: עוד כ' הרמב"ן שם בתחלת דבריו וז"ל דאע"ג דקני ליה כדרבי יצחק אין כל הנאה שלו ואדרבה יש ממנו הנאה גדולה לחבירו שהוא מחזירו לו ועוד שאינו משתמש בו (וכ"כ בחדושי הר"ן סוף פ' שבועת הדיינים דאינו חייב באונסי' כיון שאין יכול להשתמש בו) ומעותיו של זה בטלות אצלו ולא מצינו שואל שיהא אסור בשאלתו וזה לזה משתמש בו ומלוה שנשתמש בו מעלה שכר לזה זאע"פ שקנה אותו למקלת דברים שאינם נעשים מעלעלים אצל בניו כיון שאין כל ההנאה שלו אינו נעשה עליו (אלא) ס"ס והשאר אמרו אומן קונה בשבח כלי ומקדשין בו את האשה ואינו אלא ס"ס דתנן כל האומני' שומרי שכר עכ"ל לפע"ד אין מכל זה ראיי' אדא דמאן לימא לן שאין המלוה יכול להשתמש בו בשעה שהוא בידו כגון כשמחזיר המחרים ביום והכר בלילה ואוזר ולוקח ממנו המחרישה בלילה והכר ביום יכול המלוה להשתמש בו בשע' שהוא אצלו כיון שהוא שלו לפרעון חובו אלא דרחמנא חייביה להדורי ליה נשום לדקה והלכך צריך להחזיר לו המחרים ביום והכר בלילה משום חיותו ומלוה דצדקה הוא דרמי' עליה אבל כשהוא בידו יכול להשתמש בו כל כל זמן שהוא ירצה אלא דלאו אורחא להשתמש במחרישה בלילה והכר ביום ולהכי כי אמרי' בפרק המקבל וכי מאחר שמחזירים למה ממשכנין ומשני שלא תהא שביעית משמטתו ושלא יעשה מעלעלין אצל בניו ולא קאמר שיהא רשאי להשתמש בו משום דמשתמש אין משתמשים בו אלא כפי תשמישו הראוי א"כ אפי' תימא דאינו רשאי להשתמש בו מ"מ חייב באונסין כיון

דב"ח קונה משכון והרי הוא שלו לגמרי והא דאינו רשאי להשתמש בו היינו משום דכיון דרחמנא חייביה לעשות צדקה ולהחזירו בשעת תשמישו אם כן כשזה יתחמש בו יפחות מהצדקה המוטלת עליו שיתקלקלו ולא יכול העני להשתמש בו זמן שהיה משתמש בו מקודם אבל מ"מ נוף המשכון הוא שלו לגמרי ומ"ש והשאר אומרו אומן קונה בשבח כלי ומקדשין בו את האשה ואינו אלא שומר שכר דתנן כל האומני' שומרי שכר כו'. לפע"ד נמי לאו ראי' הוא דודאי למ"ד אומן קונה בשבח כלי קני ליה לגמרי דאי לא אמרי לקדש בו האשה והא דתנן כל האומנים שומרי שכר מיירי בדליכא שבחא כגון דאגירא לביטשא ביטשא או בשליחא דאגרתא כדמוקי בכה"ג בפ' הנזל קמא ובפ' המקבל ע"ש ואדרבה מכאן ראיה דאינו יכול לקדש האשה אלא כשקנה ליה לגמרי דאם לא כן מאי פליגי אי אומן קונה בשבח כלי או לא הא מ"מ שומר שכר הוי וכדתנן בהאומנים וכל שהוא שומר שכר יכול לקדש האשה אלא ודאי נהי דהוי ס"ס מ"מ כיון דאין לו קנין בגופו של כלי אינו יכול לקדש האשה מכל זה נתבאר בהכרח שהעיקר כרש"י דשלא בשעת הלוואתו קני אותו לגמרי אף לענין אונסין ואם כן היה נראה להורות כן בפשיטות אך שרבו הפוסקים מאוד הסוברים דלא קנה אותו לאונסין וכמ"ש לקמן סעיף קטן י"ז. אבל זה נ"ל ברור: *דאם עדיין לא שלם הלוה מצי למימר קים לי כרש"י וכן אם חזר ותפס אחר ששלם אפי' בעדים דבפלוגת' דרבוות' מהני תפיס בעדים ובפרט שמצאתי וראיתי הרבה גדולים סוברים כרש"י אלא המה הראב"ד בהשגות ר"פ י' מה' שכירות חולק על הרמב"ם ורי"ף וכן בבעה"ת שער מ"ט סוף חלק ד' כתב שר' אפריים חולק על הרי"ף וגם הרז"ה בס' המאור פרק שבועת הדיינים ואחר מקומות חולק על הרי"ף וס"ל דקונה אותו אף לאונסים וכן מצאתי בבעל העיטור דף ס"א ע"ג שהכריע כרש"י ע"ש שהאריך וכן דעת ראב"ן להדי' בפ' האומנים ובפ' שבועת הדיינים וכן דעת התוס' רי"ד פרק קמא דקדושין וגם מדברי ה"ר ברוך שבהגהת מרדכי סוף בבא מציע' מוכח להדי' דמשכנו שלא בשעת הלוואתו ע"פ בית דין קונה אותו קנין גמור אף לאונסין ע"ש גם הר"ן סוף פרק שבועת הדיינים כתב שהיא מחלוקת ישנה גם בפרק כל השבעי' גבי סוני' דשכיר נשבע ונוטל כ' הר"ן וז"ל ואלו מנו' על המשכון קני לי' קנין גמור ואפי' להתחייב באונסין לדעת רש"י ז"ל כו' ע"כ גם בתשובותיו סי' י"ט כ' שגדולים חולקים על הרי"ף ולא הכריע. וגם המגדל עוז כתב שהיא מחלוקת ישנה בין הראשונים. גם בפסקי תוס' פ' האומנים אחר שכתב שם שב"א אינו קונה משכון לאונסים נכתב שם רש"י חולק וכן האגור' אע"ג דבפ' האומנים ופ' הדיינים כתב רק פי' ר"י דאינו חייב באונסים מ"מ בפ' כל שעה הביא ג"כ דעת הי"מ דחייב באונסים וכן ר' ירוחם סוף נתיב י' הביא ב' הסברות (ובהגה' מיי' רפ"י מה' שכירות כתב דר"ת ס"ל דאינו חייב באונסים כמ"ש בתשו' מיי' בסי' כ"ג ותני' לי דהא ר"ת בתשו' שם סי' כ"ג איירי בשעת הלוואתו והובא תשובה זו בתשובת מהר"ם דפוס פראג סי' קפ"ה ע"ש) (שוב מצאתי בתשו' מהר"ר יעקב לבית לוי סי' כ"ח דף קנ"ב מוכח שם מדבריו בפשיטות דמצי למימר בכה"ג קים לי כרש"י והראב"ד ע"ש ומכל שכן לפי מה שכתבתי שכי דעת הרבה גדולים וכן נראה עיקר): ועוד נלפע"ד דאף שגדולי הפוסקים הביאו מדעת הרי"ף דאינו קונה אותו אלא לענין דהוי ס"ס מ"מ לפע"ד אין זה מוכרח בדעתו וכיון שכבר בררתי דהעיקר דס"ס דקונה אותו לאונסים א"כ יותר נראה דגם דעת הרי"ף כן וראייה לזה דאי לא ס"ל הכי לא"ז צורך הביא בס"פ שבועת הדיינים הך דר' יצחק וכל הך שקלא וטריא דשקלי וטרו בס"ס עלה ותסבר' אימור דאמר ר' יצחק שלא בשעת הלוואתו בשעת הלוואתו מי אמר כו' כיון דאיהו פסק כר"י דהוי ס"ס משום פרוטה דעני א"כ נהי דליתי לדר' יצחק ס"ס הוי ס"ס משום פרוטה דרב יוסף ודוחק לומר דס"ל דפרוסה דרב יוסף לא שייך אלא במשכנו בשעת הלוואתו משום שבשעה שלוקח המשכון היה פטור מעני דהא מדבריו שב' בפ' האומנים וז"ל ל"ש משכנו בשעת הלוואתו ול"ש משכנו שלא בשעת הלוואתו בכולהי ס"ש הוי מצו' קעביד דבההיא הנאה דלא בעי למיתב ריפת' לעני' משום דמצו' קעסיק דקי"ל העוסק במצוה פטור מן המצו' הוה עלי' ס"ש עכ"ל הרי להדי' דס"ל דאף שלא בשעת הלוואתו הוי ס"ש מטעם פרוטה דרב יוסף וכדמשמע מדברי שאר כל הפוסקי' והיינו טעמ' דעוסק במצוה לשוטה ולגערה וכה"ג וכמ"ש התוס' פ' שבועת הדיינים' והרא"ש בתשו' בס"ס זה ועוד קשה לפי מה שפירש הרמב"ן בספר המלחמות ס"פ שבועת הדיינים' דעת הרי"ף דס"ל דר' יצחק אמר למילתי' אף בשעת הלוואתו א"כ היאך הביא הא' ותסברא אימור דאמר ר' יצחק שלא בשעת הלוואתו בשעת הלוואתו מי אמר אלא לפע"ד דס"ל להרי"ף דר' יצחק אמר למלתי' דוקא שלא בשעת הלוואתו דקנה אותו קנין גמור אף לאונסי' אבל בשעת הלוואתו לא הוי אלא ס"ס משום פרוטו' דרב יוסף מיהו משום פרוטו' דרב יוסף הוי נמי ס"ס אף שלא בשעת הלוואתו משום דעוסק במצוה לשוטה ולגערו' וכה"ג ולא כתב דל"ס משכנו בשעת הלוואתו ול"ס שלא בשעת הלוואתו הוי ס"ס אלא להורויי דאף שלא בשעת הלוואתו הוי ס"ס וא"מ דאי לא הוי ס"ס נהי דהוי קני לי' לאונסין היינו מה **שהוה כנגד חובו מטעם דב"ח קונה משכון מטעמ' דפריעת דכיון שאין לו לשלם אלא ממשכון זה שעבודי' רמי על משכון זה הי"ל כאלו מכר לו מה שכנגד חובו אבל מה שהוה יותר ממחובו לא מחייב עלי' באונסי' דפשיט' הוא דב"ח אינו קונה משכון יותר ממה שמגיע לו וא"כ כיון דאינו קונה אלא כנגד חובו אי לא הוי אלא ס"ח לא הוי חייב בנגבה וחביד' על המותר לכך אשמועינן הרי"ו דהוי ס"ס ופשיט' דכיון דהוי ב"ס מחייב בכולו והיינו דמסיים הרי"ף ואם הי' המשכון יתר על החוב משלם המלוה ללוה היתר על החוב כו' והיינו דכתב הרי"ף ואם אבד באונסים ס"ס פטור גם המלו' על המשכון פטור ונובה חובו מן הלוה כו' ולא כתב בקצרה גם הוא פטור ונובה חובו כו' דלישתמע מיני' בין משכנו בשעת הלוואתו בין שלא בשעת הלוואתו שהזכיר שם מקודם אלא דייק וקאמר גם המלו' על המשכון פטור דהיינו שהלוהו מתחל' על המשכון דוקא פטור. כן נראה לפי מנהגות דעתי בדעת הרי"ף והאמת יורה דרכו ואפשר כל הפוסקים מודים לדינא למה שכתבתי דמשכנו שלא בשעת הלוואתו ע"פ ב"ד מחמת שאין לו לשלם קונה אותו אף לאונסים ומ"ש דל"ש משכנו בשעת הלוואתו ול"ש משכנו שלא בשעת הלוואתו כו' מיירי בים לו לשלם אלא דפשט דבריהם משמע דאין לחלק בכך מדשתתו הדברים ולא חילקו. ועוד מדלא הביאו מילת' דר' יצחק משמע דבמה שאמרו שלא בשעת הלוואתו נכלל בדבריהם הך דר' יצחק ור' יצחק מיירי להדי' באין לו לשלם דהא ליף לה מקרא דולך תהי' לדקה א"כ משמע דס"ל דגם בדר' יצחק לא הוי אלא שומר שכר. ומ"מ לענין דינא העיקר כמו שכתבתי: מיהו נלפע"ד דכל ***זה במשכנו שלא בשעת הלוואתו ברשות

ע"פ

*(דין משכנו שלא בשעת הלוואתו מחמת שאין לו לשלם והיה אם היה המשכון בבר בידו ונתברר לב"ד שאין לו לשלם רק ממשכון זה וא"ל דקולא הוהו אף לאונסי' והעיקר כדבריהם אך רבים מולקים לכן הוי ספיקא דדינא ומי שמוחזק אין מוציאין מידו): **(דין דאף למ"ד משכנו שלא בשעת הלוואתו קונה אותו לאונסי' היינו מה שהוה כנגד חובו אבל על המותר פטור מאונסין):
***(דין דמשכנו שלא בשע' הלוואתו בעלמו שלא ברצון הלוה ושלא ברשות ב"ד חייב באונסים לכ"ע אף כמה שהוה המשכון יותר על חובו):

דקדושין לות כ"ג: ג] כין שמשכנו לאחר שהלוהו ע' בת' שכו"ל ח"ל סי' קנ"ב סכ' דאפי' היכא דאפקידו אללו בתורת שמירת שומר חנם ועכשיו תפסו בחוכו שלא ברשות הלוה ושלא ברשות ב"ד מ"מ הוי ס"ם ודלא כתשו' פרת מטה אהרן מ"ל סי' ע"ל ע"ס: ד] ה"ז ס"ם כנס"ע דהגר"ע איגר ז"ל כ"ב ואם מסר לו המשכון קודם ההלואה אינו נעשה ס"ם על המשכון עד שהלוה לו וכדלקמן סעיף כ"ב עכ"ל. וע' בכנה"ג בהגב"י לות כ' שכ' בשם הרש"ך ח"ב סי' קס"ם וז"ל אפי' למ"ד דס"ם הוי ע"כ לא אמרו בפ' הסוכר את הפועלים דבס"ם לא מהני לי' סעמא דמאי ה"ל למיעבד משום דא"ל לבני יבחיה לך אגר' לנטורי לי נטירות' יתירתא אלא רוקא כמותן זה לענין משכון בעד שמירתו אמנם בנדון זה לענין משכון דלא חשבי' ליה ס"ם אלא משום פרוטה דרב יוסף בבא ודאי לא דיינינן לי' בהיא ס"ם ואם תלי למימר מאי ה"ל למיעבד פטור אפי' לא אתי עכ"ל. ודברי הרש"ך אלו הביאו נ"כ המ"מ פ"י מה' שכירות דין ח' והביא עליו וכת' ובעיני יפלא דמאן פלג ליה בבאי מלתא דאי נעשה ס"ם משום האי כל דיני ס"ם עליו ובן מבואר בת' מהרי"ק שורש קי"ה כו' ע"ם ועי' בקלב"ח סק"ה שהביא נ"כ דברי מהרש"ך אלו ע"ם מ"ם בזה.ועי' בת' מ"ם חא"מ סי' ע"ז דברלה שהסכים לסברת מהרש"ך הנ"ל וכ"ה בכל אלו הנימוקים כס"ם מאומר הדעת דבהכיא הנאה דשביק כ"ע ואגיר לי' לדדיה או דבקיק קלא דאומנא הוא זכדומה לא מחייב בהפלג' נטירותא יתירתא וכו' דנ"ל דדין זה מרוחק בנ' ס"ם כ"מ נ"ב ע"א האין הנא שוכר בנוכא שכר כו'וכ"ל ע"ד שזה הוא דעת הרא"ש

ע"פ ב"ד או מדעת הלו' דבהכי מיירי קרא דולך תשי' לדקה וכן פירש"י להדי' בפ' האומני' ובכ' הדיינים משכנו אלא בשעת הלואתו ע"פ שליח ב"ד אבל משכנו שלא ברשות חייב באונסים לכ"ע ולא מטעם דב"ח קונה משכון אלא מטעם דכיון דמשכנו שלא ברשות חשיב גזלן וכדמוכח בס"ם ופוסקים פ' כל הנשבעין וכמו שיתבאר לק' סי' נ' דמה"ט שכנגדו נשבע ונוטל אם כן הרי הוא באחריותו. ולפי זה אפילו מה שהמשכון שוה יותר מחובו חייב עליו באונסין ובזה נראה לפי עניות דעתי לתרץ מה שהקש' הבעל מדאמרינן במכות (פ' אלו הן הלוקין דף ט"ז סוף ע"א) והרי משכון דרחמנא' אמר ולא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו הש"ב תשיב לו ומשכחת לה בקיימו ולא קיימו בטלו ולא בטלו ומשני דהתם כיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם ואם איתא דפטור מאונסין משכחת לה קיימו ולא קיימו נמי הרמב"ן בספר המלחמות ס"פ שבועת הדיינים כתב ואי תיקשי לך מהתם דמכות כו' ותירץ בדוחק דהתם מבטלו ולא בטלו פריך כו' ע"ש. ולפי עניו' דעתי נראה דהתם כיון שמשכנו שלא ברשות כ"ע מודו דחייב באונסין וכמו שכתבתי. ורחים ברור' לזה מדברי הרמב"ם והרב המגיד שהרמב"ם כתב בפ"ג מה' מלוה וז"ל עבר ב"ח ונכנס לבית הלוה ומשכנו או שחטף המשכון מידו בזרוע אינו לוקה שהרי ניתק לעשה שלא הש"ב תשיב לו ואם לא קיים עשה שבו כגון שאבד המשכון או שנשרף לוקה ומחשב דמי המשכון ותובע השאר בדין עכ"ל ואע"פ שהראב"ד השיגו שם וז"ל שבים הוא מפני שנתחייב באונסין עכ"ל ודוג' לומר כיון דחייב באונסין א"כ אינו לוקה וכדקאמר בס"ם דלעיל דכיון דחייב בתשלומים אינו לוק' ומשלם מ"מ דנס להרמב"ם חייב באונסין וכן כתב הרב המגיד שם להדי' וז"ל ואף דעת רבינו שחייב באונסין וכמו שכתב ומחשב דמי המשכון לבעלין עד כאן לשונו וכן כתב עוד הרב המגיד שם בפסיקות שחייב באונסין ע"ם והרי הרמב"ם והרב המגיד סברא להו בפ"י מסירות דאפי' משכנו שלא בשעת הלואתו פטור מאונסין אלא ודאי כיון שמשכנו שלא ברשות שאני וכן נרא' לפי עניות דעתי עיקר ודלא כנרא' מדברי הרמב"ן בס' המלחמות שם שאפי' משכנו שלא ברשות פטור מאונסין ולכך הולרך לדחוק דלא פריך אלא מבטלו ולא בטלו כו' אלא כדפרישי': (י) הרי זה שומר שכר. מטעם דהמלוה על המשכון מלוה קעביד ואינו מתרמי ליה עני בההיא שעתא לא הוה בעי למיתב ליה פרוט' משום דהעושק במלוה פטור מן המלו' ומשום ההיא פרוטה דנהנה בשעת שהלוה מעות על המשכון נעשה ס"ם לבעלין חפי' אחר שפרעו כן מוכח בתשו' הרשב"א שהביא ב"י רים סי' זה וכן מוכח בתשו' הרא"ש ס"ם ולא בטלו עד שיחזירנו סוף סי' נ"א ולקמן בסי' ל"ח אבל בזה ערוך מ"מ לדברי הרמב"ן הסוגיא ספרא ולא בטלו (ע"כ): (ליקוט) כיון שמשכנו כו'. אלא כרש"י כב' אפי' באונסין ואחיה מתיב ברפ"ד דבין כגון שהפסו כו' ונעשה ס"ם כמלחמות שהאריך שם ובשב"ן שם ובשב"ל ופ"ל כרש"י עש"ם. ופ' כרב יוסף כ"ש לפי' הרמב"ן והרשב"א שכ' דמ"ש אימור דאיר' יעקב אלא כו'

המשפט

והלוה משכן לו מדעתו אפי' משכנו אלא בס"ם לא הוי רק ס"ם ואפי' בתקוס דחייב באונסין אינו חייב רק נגד חובו אבל לא ביותר מחובו. אתמה בשכנו שלא ברשות הוי גזלן חייב באונסין. על כל המשכון ס"ד: (ע) הי"ז ס"ם. משום פרוטה דר"י דנשוא בלוה פטור מן המלוה ואפילו רגע דעשיק בהלוה אלא כשיטות ונישור של המשכון מלוה קעביד ופטור כשבא זו מלפניתב פרוטה לענין ומשום כאי הלוה הוי ס"ם כ"ז היותו אלא אפי' אחר שפרעו ומפורר כסי' מ"ג) ואפי' אם המזה מתרשות ללוה ליקח תמיד המשכון לכיתו לבשתו ולנערו כל אימת שיצטרך מ"מ הוי ס"ם

נתיבות

(ח) בשכנו לאחר שהלוהו. וכש"ך פסק דבשכנו שלא בשעת הלואה חייב באונסין אפי' בשכנו ע"כ) דבמשכון דברים הברוכים כגון נר ומחריסה המבואר בסי' נ"ז חייב באונסין לכ"ע כיון שכ"ז שבמשכון אי"ה אינו לתובע חזרו ולא לתבוע חזרו כמבואר בסי' נ"ו שעי' כ"ב הוי כלפוקיתי מפורש אבל בדברים שאינו חייב להחזיר ללוה משום הבטת הענוש לא הוי רק ס"ם) ולא מיקרי בשכנו שלא בשעת הלואה רק בשכנו אעפ"ש לא הוי מדעת הלוה אם איש עני הוא וכו' ובמשנה למלך בפ"י מהל' שכירות כתב דדוקא בשכנו ע"ם ב"ד הוי משכנו שלא בש"ה. כן נראה לפענ"ד דדוקא במקום שהיה יכול למשכנו עפ"י ב"ד דהיינו באופן המבואר בסי' צ"ו שאין לו מה לשלם או שהגיע הזמ"ם והלו' דוחה אותו דאז יש רשות להב"ד למשכנו משה"כ אפי' משכנו המלו' בזרוע הוי כאילו עביד דינא לנפשי' וכן כשמשכנו הלוה מדעתו הוי כאילו הנביחו לו ב"ד מדעתו בחובו כמ"ש הש"ך שם בד"ה ונם בהך דס' השולח אבל בזמן שאין רשות לב"ד למשכנו כגון שהוא קודם זמן והוא בטוח ומשכנו הלוה מדעתו וראי דשוה דינו למשכנו בש"ה ולא ע"ז קאי ולך תהיה צדקה. תדע דהא בסי' צ' מבואר נ"כ דאפי' משכנו המלוה בזרוע ע"ש. ובמשכנו בזמן שאין רשות לב"ד למשכנו בוודאי דאא קאי עליו הקרא ולך תהיה צדקה ולא קנה המשכון דהא יכול להוציא ממנו המשכון אפי' בדיינים כיון שהלוה לו על סמך שלא ליתן לו משכון וסמך על הימנותי' בלא משכון ובאיזו צד יכוף אותו ליתן משכון ובודאי דאי"ז לתשום ממנו בזרוע ועי"כ דמיירי המחבר שם דוקא בזמן שיש רשות לחב"ד למשכנו דאז אפי' תפסו בזרוע קנה המשכון דהוי כעביד דינא לנפשי' וא"כ גם מ"ש שם דאפי' משכנו הלוה מדעתו מיירי נ"כ בהכי בזמן שיש רשות לב"ד למשכנו. ובזה נסתלק מה שהקשה בסקצה"ח גם מה שהקשה שם דאמאי הוי ש"ש בהיא הנאה שיכול לקדש בו את האשה כיון דקני לי' ובשלו הוא מקדש הוי כלוקח לשלשים יום.ק"מ דלא קני המשכון רק לשעבוד' ונופו של החפץ הוא שלו רק שגילה רחמנא שבמשיכת החפץ אף שנופו הוא של הלוה מ"מ נקנה החוב כמ"ש הפ"י בגיטין דף ל"ז בתו' ד"ה שאני משכון וע' בריטב"א בקידושין דף ח' בד"ה אי"ר דאין לו במשכון רק קנין שיעבוד הוי נהנה מנופו של החפץ שהוא של הלוה במה שיכול להמשיכו להקנו' בזה החוב שלו לאח' וכיון שנהנה הוא בנופו של החפץ שהוא של הלוה נעשה ש"ש עליו. גם מ"ש שם להוכיח מדברי הה"מ דתופס שלא ברשות לאו משום גזלן הוא.לא ראה סוף דברי הה"מ שהוכיח מהא דמכות דעיבר בזה משום לאו דגזילה גם מה שחילק לענין אונסין בנטל שלא ברשות בין נגד חובו ליותר לא מיסתבר: (ז) הרי זה ש"ש.עש"ך סק"י עד וכן מוכח בט"ו לקמן סעיף מ"נ וכו' והנה בסעיף מ"נ חילק בין תוך הזמן שקבע לו לבוא ליטול המשכון ובין אחר הזמן שקבע. וכ' הסמ"ע ובש"ך שם הטעם כיון דהטעם הוא משום שיטות וניעור לכן תוך הזמן חייב בניעור והוי ש"ש משום פרוט' דר"י משא"כ אחר הזמן שקבע הוי כשאר סקדון שאין הנסקד חייב בנערו כיון שברשות המסקיר לבוא ליקח ולנערו ותי"ב דכותי' והנה הזמן רק בזמן ש"ה לכ"ד רשות לתשכנו כגון אחר זמן פרעון ולבוא דוחה אותו לו קודם זמן פרעון ולבוא מבזנו נכסיו אבל בזמן אין רשות לב"ד לתשכנו

משה"א

ובמשכנו בשע"ה קני ליה בכסף מעות דמי הלואתו. ולפ"ז שפיר יש לחלק דשלא בשע"ה דקני לי' בנוביינ' דב"ד ונהנו' במה שנמסר המשכון לידו דא"א להב"ד להקנות כי אם כשמוסרין לידו והנא' זו שקנו' אותו בשעה שבא לידו שיכול לקדש בו את האשה נחשב כפרוטה בתחילי' שמיר' משא"כ בשע"ה הלואה דאינו קונה במשיכ' רק במעות ואפי' אם המשכון תחיי הלוה יכול להקנות המשכון לאחר בחליפין ואין לו הנאה במה שבא המשכון לידו לא נעשה ש"ש: ו) אחר שהיהו. עש"ך ס"ק מ' בד"ה מיהו נראה לפענ"ד וז"ל דכ"ז במשכנו שלא בשעת הלואה ברשות עפ"י ב"ד או מדעת הלוה וכו' וכן מבואר בסי' צ"ו דאחד הממשכן חבירו או שמשכנו בזרוע או מדעת הלוה אם איש עני הוא וכו'. ובמשנה למלך בפ"י מהל' שכירות כתב דדוקא בשמשכנו ע"ם ב"ד הוי משכנו שלא בש"ה. כן נראה לפענ"ד דדוקא במקום שהיה יכול למשכנו עפ"י ב"ד דהיינו באופן המבואר בסי' צ"ו שאין לו מה לשלם או שהגיע הזמ"ם והלו' דוחה אותו דאז יש רשות להב"ד למשכנו משה"כ אפי' משכנו המלו' בזרוע הוי כאילו עביד דינא לנפשי' וכן כשמשכנו הלוה מדעתו הוי כאילו הנביחו לו ב"ד מדעתו בחובו כמ"ש הש"ך שם בד"ה ונם בהך דס' השולח אבל בזמן שאין רשות לב"ד למשכנו כגון שהוא קודם זמן והוא בטוח ומשכנו הלוה מדעתו וראי דשוה דינו למשכנו בש"ה ולא ע"ז קאי ולך תהיה צדקה. תדע דהא בסי' צ' מבואר נ"כ דאפי' משכנו המלוה בזרוע ע"ש. ובמשכנו בזמן שאין רשות לב"ד למשכנו בוודאי דקא קאי עליו הקרא ולך תהיה צדקה ולא קנה המשכון דהא יכול להוציא ממנו המשכון אפי' בדיינים כיון שהלוה לו על סמך שלא ליתן לו משכון וסמך על הימנותי' בלא משכון ובאיזו צד יכוף אותו ליתן משכון ובודאי דאי"ז לתשום ממנו בזרוע ע"כ דמיירי המחבר שם דוקא בזמן שיש רשות לחב"ד למשכנו דאז אפי' תפסו בזרוע קנה המשכון דהוי כעביד דינא לנפשי' וא"כ גם מ"ש שם דאפי' משכנו הלוה מדעתו מיירי נ"כ בהכי בזמן שיש רשות לב"ד למשכנו. ובזה נסתלק מה שהקשה בסקצה"ח גם מה שהקשה שם דאמאי הוי ש"ש בהיא הנאה שיכול לקדש בו את האשה כיון דקני לי' ובשלו הוא מקדש הוי כלוקח לשלשים יום.ק"מ דלא קני המשכון רק לשעבוד' ונופו של החפץ הוא שלו רק שגילה רחמנא שבמשיכת החפץ אף שנופו הוא של הלוה מ"מ נקנה החוב כמ"ש הפ"י בגיטין דף ל"ז בתו' ד"ה שאני משכון וע' בריטב"א בקידושין דף ח' בד"ה אי"ר דאין לו במשכון רק קנין שיעבוד הוי נהנה מנופו של החפץ שהוא של הלוה במה שיכול להמשיכו להקנו' בזה החוב שלו לאח' וכיון שנהנה הוא בנופו של החפץ שהוא של הלוה נעשה ש"ש עליו. גם מ"ש שם להוכיח מדברי הה"מ דתופס שלא ברשות לאו משום גזלן הוא.לא ראה סוף דברי הה"מ שהוכיח מהא דמכות דעיבר בזה משום לאו דגזילה גם מה שחילק לענין אונסין בנטל שלא ברשות בין נגד חובו ליותר לא מיסתבר: (ז) הרי זה ש"ש.עש"ך סק"י עד וכן מוכח בט"ו לקמן סעיף מ"נ וכו' והנה בסעיף מ"נ חילק בין תוך הזמן שקבע לו לבוא ליטול המשכון ובין אחר הזמן שקבע. וכ' הסמ"ע ובש"ך שם הטעם כיון דהטעם הוא משום שיטות וניעור לכן תוך הזמן חייב בניעור והוי ש"ש משום פרוט' דר"י משא"כ אחר הזמן שקבע הוי כשאר סקדון שאין הנסקד חייב בנערו כיון שברשות המסקיר לבוא ליקח ולנערו ותי"ב דכותי' והנה הזמן בזמן ש"ה לכ"ד רשות לתשכנו כגון אחר זמן פרעון ולבוא דוחה אותו לו קודם זמן פרעון ולבוא מבזנו נכסיו אבל בזמן אין רשות לב"ד לתשכנו

קצות

במלו' אינו קונה לו קנאו כמשיכ' שכשם כאלו הקנהו למלו' לגמרי נקנ' במשיכ' כן כשהקנהו לו כתורת מכשון משיכ' קונ' לו זו הוא בלמד הר"ר יוסף מההיא דפ"ק דקידושין שאין המטלטלין נקנין במשיכ' למשכון בעלמ' כיון שאין כח במעות הראשונות לקנות הלכך מכשון לאו היינו הוא מכ"ל. ומבואר מדבריו דאינו קונה מכשון אלא או בשעת הלוה' דמעות קונ' או שלא בשעת הלוה' ומ"ו ב"ד דכיון דבנוביינ' דני דיכא אחי ידידיה גזירת הכתוב דהוי כאלו הנבהו ב"ד אבל שלא בשעת הלוה' דליכ' מעות דמלו' אינו קונה ונוביינ' דב"ד ליכ' אף על פי שנותן לו המכשון מדעתו לא קני דמשיכ' אינו קונה למכשון כיון דגוף החפץ לא קני אלא למכשון ולמכשון לא שייך משיכ'. ולכאור' מיקשי מהא דמוקי פלוגת' דבכרי שהגו' ליכראל על חמלו דפליגי בדר"י ע"ם פ' כ"ם והתם מבמע בשעת הלוה' וכדמתנו הפוסקים דתנן דבכרי שהגו' ליכראל על חמלו וא"כ בכרי במה קני למכשון דהא משיכ' למכשון לא קני ומעות אינו קונה בבכרי מדיכראל בכסף בכרי במשיכ' וכדאי' בבכורות מבוס דהיכ' דלא שייך משיכ' קונ' בכסף זבמ"ם בהנהת אבר"י פ' הזהב ע"ם וא"כ במכשון דלא שייכא משיכ' קונה בכסף וכ"כ בלוקח עובר כיון דלא שייכא משיכ' בעובר קונה בכסף. ועי' פ' הזהב דמ"ם קרא ומתניתי' מסייע לרים לקים קרא דבמיב וכיחס בבמיתו בפקדון או בחבומת יד או בגזל או בכל אם עמיתו חבומת יד אמר רב אבדא בגון שיחד לו כלי להלואתו עובא בגון שיחד כלי לעובקו וכי לאחדרי' קרא כתיב והי' כי יחטא ואשם כו' ואלו חבומת יד לא אחדריה מ"ע כלו מבוס דמחסר' מכיר' ע"ם ולפי מ"ם דמכשון דלא קני במשיכ' נקנה בכסף א"כ גם לרים לקים דאוי לקנין בכסף וכמו לר' יוחנן במציא' ומתי' דליכ' בכסף קונה במשיכ' וכמ"ם חו' נב"ז פ' הבוכר ע"כ. וה"ל דלא הוי יחוד כלי אלא אם מקנהו לגמרי דהא מבואר בחו' פרק נערה דלמכשון נמי מהני יחוד כלי ע"ם ד"ה מאי לאו שהקנו כיון דבעינן יחוד כלי ואמר שנב' בכר והוא כופר פליט' דמתון הוא ואיירו בגתנו בחורת מכשון. וכיון דמהני יחוד כלי למכשון ולמכשון לא שייכא משיכ' וקונ' גם בר"ל בכסף וכמ"ם ואולי הוא כוכר דלא מהני יחוד כלי אלא כשמקנהו לגמרי אבל הא קשיא לי בשיטת הר"ר יוסף הלוי דבוכר דלא מהני כלל משיכ' למכשון כיון דאינו מקנ' לו נוף החפץ אלא למכשון ומכ"ה צריך קנין מאנרתי או קנין בכסף בבעת הלוה' או קנין מ"ו ב"ד שלא בבעת הלוה' אבל אם הלו' נותן מדעתו לאחר הלוה' לא מהני כיון דמשיכ' לא מהני ובכסף לא מהני דהא ה"ל מלו' ח"כ הא דאמרינן בפ"ק דקידושין דף מ' במכשון דאחרים מקודשת מבוס דר' יצחק היכי זוכה האשה במכשון בגוחן לה המקדש בכלמ' המקדש קני לה בבעת הלוה' בכסף או לאחר הלוה' בנוביינ' דב"ד אבל האשה אין כח במכשון אלא משיכ' וכיון דלא מהני קנין משיכ' במכשון כיון שאינו זוכה בנוף החפץ היכי קונה האשה ואין לומר כיון דהמקדש נותן לה כל זכותו דהא אכתי לדידה ליכא אלא משיכ' ומשיכ' לאו קנין הוא במכשון. ועוד קשה דהא תני בפ' אלו מציאות הבב תביב אין לי במשכנו ברשות אלא ברשות מנין ת"ל הביב הביב וכן פ"ק דתמורי' פריך נרבא דאמר כל מה דאמר רחמנ' לא תעביד אי עביד לא מהני דהרי מכשון דרחמנ' אמר לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו ותכן מחזירין את הבר בעינ' ומשני אמר ליה רבא שאני התם דאמר קרא הבב תביב והרי מבואר דקונ' מכשון אפי' אלא ברשות ב"ד ובמה קני לה הא משיכ' לא מהני ונוביינ' כיכ' אע"כ דמהני משיכ' למכשון אפי' אלא ברשות הלו' וז"ע)(ולכן מחוורת' כדברי הרמב"ם דבע"ח קונה מכשון בין בזרוע בין בזרוע בין מדעת הלו' והא דאמרי' הניח לה מכשון אינה מקודשת בבר בתנו הוו' והרמ"ם מבוס דא"י לבעבד נכסיו אא"כ נתחייב בגופי בחמל' והרמב"ן והרשב"א כתבו מבוס דאגיד גניבה ומכ"ה ניחא דבמכשון דאחרים מקודשת דלא בייכ' הני בעמ' אבל לפי טעמ' דהר"י מנ"ם אם כן גם במכשון דאחרים אע"ט לא מיהני : ג) אחר שהלוהו ודעת הר"י בלא בבכם הלוותו מייב באונסים ובסבר המלחמות הני' ראי' דלא קנו לאונסיב מתה בשמרו פ' בור שנגנב

חושן

"מבין הראשון וכנ"ל : ט הרי זה ס"ם כן הוא דעת הגאונים ומטעם דהמלוה על המשכון מלוה קעביד ואינו מתרמי ליה עני בשעה שמלוה לו לא הוה בעי למיתב ליה לחם ולא חוס לדקה דהעושק במלוה פטור מהמלוה ומשום ההוא פרוטה דנהנה בשעת שהלוה מעות על המשכון נעשה ס"ם עליו כל זמן היותו גביה ככל ס"ם מבשכרו שמקבל בתחלה או בסוף נעש' הרי זה שומר שכר

ביאור הגר א

[יא] בין (ח) שמשכנו ג) ו) [יא] בין (ח) שמשכנו ג) ד) ד] (ט) (ע) (ז) אחר שהלוהו (י) ט ז) בחריותו. ולפי זה אפילו מה שהמשכון שוה יותר מחובו חייב עליו באונסין ובזה נראה לפי עניות דעתי לתרץ מה שהקש' הבעל מדאמרינן במכות (פ' אלו הן הלוקין דף ט"ז סוף ע"א) והרי משכון דרחמנ' אמר ולא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו הש"ב תשיב לו ומשכחת לה בקיימו ולא קיימו בטלו ולא בטלו ומשני דהתם כיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם ואם איתא דפטור מאונסין משכחת לה קיימו ולא קיימו נמי הרמב"ן בספר המלחמות ס"פ שבועת הדיינים כתב ואי תיקשי לך מהתם דמכות כו' ותירץ בדוחק דהתם מבטלו ולא בטלו פריך כו' ע"ש. ולפי עניו' דעתי דהתם כיון שמשכנו שלא ברשות כ"ע מודו דחייב באונסין וכמו שכתבתי. ורחים ברור' לזה מדברי הרמב"ם והרב המגיד שהרמב"ם כתב בפ"ג מה' מלוה וז"ל עבר ב"ח ונכנס לבית הלוה ומשכנו או שחטף המשכון מידו בזרוע אינו לוקה שהרי ניתק לעשה שבו כגון שאבד המשכון או שנשרף לוקה ומחשב דמי המשכון ותובע השאר בדין עכ"ל ואע"פ שהראב"ד השיגו שם וז"ל שבים הוא מפני שנתחייב באונסין וכן כתב הרב המגיד שם להדי' וז"ל ואף דעת רבינו שחייב באונסין וכמו שכתב ומחשב דמי המשכון לבעלין עד כאן לשונו וכן כתב עוד הרב המגיד שם בפסיקות שחייב באונסין ע"ם והרי הרמב"ם והרב המגיד סברא להו בפ"י מסירות דאפי' משכנו שלא בשעת הלואתו פטור מאונסין אלא ודאי כיון שמשכנו שלא ברשות שאני וכן נרא' לפי עניות דעתי עיקר ודלא כנרא' מדברי הרמב"ן בס' המלחמות שם שאפי' משכנו שלא ברשות פטור מאונסין ולכך הולרך לדחוק דלא פריך אלא מבטלו ולא בטלו כו' אלא כדפרישי': (י) הרי זה שומר שכר. מטעם דהמלוה על המשכון מלוה קעביד ואינו מתרמי ליה עני בההיא שעתא לא הוה בעי למיתב ליה פרוט' משום דהעושק במלוה פטור מן המלו' ומשום ההיא פרוטה נעש' ס"ם כל זמן היותו אצלו עד שיחזירנו לבעלין חפי' אחר שפרעו כן מוכח בתשו' הרשב"א שהביא ב"י רים סי' זה וכן מוכח בתשו' הרא"ש ס"ם ולא בטלו עד שיחזירנו סוף סי' נ"א ולקמן בסי' ל"ח אבל בזה ערוך מ"מ לדברי הרמב"ן הסוגיא ספרא ולא בטלו (ע"כ): (ליקוט) כיון שמשכנו כו'. אלא כרש"י כב' אפי' באונסין ואחיה מתיב ברפ"ד דבין כגון שהפסו כו' ונעשה ס"ם כמלחמות שהאריך שם ובשב"ן שם ובשב"ל ופ"ל כרש"י עש"ם. ופ' כרב יוסף כ"ש לפי' הרמב"ן והרשב"א שכ' דמ"ש אימור דאיר' יעקב אלא כו'

המשפט

חידושים

אחר שהלוהו (ט) בין (ח) שמשכנו ג) ו) [יא] בין (ח) שמשכנו ג) ד) ד] הרי זה שומר שכר

ביאורים

הוא בשעת שיטוח וניעו' מוכח מדבריו דגם לטעם הרשב"א יש חילוק בין קודם הזמן שקבע לאחר הזמן והטעם לזה נרא'דאח' הזמן הוי כש"ש שכלה זמן שכירתו שאינו אלא ש"ח דכשקבל המשכון לא הי' דעתו לשמרו רק עד כלות ההלוא' וכשקבע לו זמן הוי כאומר איני שומר עוד יותר בשכר זה ובתומים דעתו לחלק בין טעם הרשב"א לטעם שכ' הרא"ש ולפענ"ד נראה כמ"ש : עוד כ' בתומים נפקות' בין טעם הרשב"א לטעם הרא"ש והוא דאם נתן ללוה רשות שכל אימת שירצ' לשטחו ולנערו יבא ויקחנו לביתו דלהרא"ש ליכא פרוט' דר' ולהרשב"א איתא ולפענ"ד נראה דאין שום חילוק כלל בדין בין הרשב"א להרא"ש דהא לכאור' קשה דלעת הרא"ש דפרוט' דר' הוא בשעת שיטוח וניעור ומהלק בסקדון כיון דיכול בעצמו ליקח ולנערו משא"כ במשכון א"כ קשה במלו' צריך למשכון דלא הוי רק ס"ח לר"א משום דלאו מצוה קעביד בהלוא' מ"מ לא יהא אלא סקדון בעלמא הא כיון שאין המלו' מניחו לישול לביתו לשטחו הוי שומר שכר משום שיטוח וניעור . וכן קשה מאומן שאומר נמרתיו דהוי ש"ח כיון דתפס לי' אאנרא ואינו מניח להבעה"ב ליטול לשטחו ולנערו וכן בסקדון כשהמסקיר אינו במדינ' דחייב בשיטוח וניעור כמבואר בהלכות סקדון ולא הוי רק ש"ח.לכן נראה בכוונת דברי הרא"ש דדוקא במלו' עכ המשכון שקשה מצוה בהלו' עכ המשכון והכנים עצמו בחנם בחיוב שיטוח וניעו' ע"ם חכרח מצות רחמנא מש"ה פטור מפרוט' דר"י בשעת שיטוח וניעור . משא"כ בסקדון שהמסקיר בעצמו יכול לשטחו ולנערו ומה שהנסקד חייב את עצמו בשיטוח וניעור לאו משום מצות רחמנא הוא דרחמנא לא פקדו' בכך לקבל סקדונות שיתחייב בשיטוח וניעור כשלא יהי' המסקיר במדינ' וכן באומן משום הנא' עצמו חייב בשיטוח וניעור וכיון שהשיטוח והניעור שעושה לא נצמח ע"ם הכרח מצות רחמנא לא מיפטר מפרוט' דר'.ומש"ה במלוה על המשכון אף שיתן לו רשות ליקח לביתו לשטח' הוי ש"ש כיון דאשר שיפטר מפרוט' דר' כשלא יהיה הלוה במדינ' אי נמי בשעה שעושק בשמירי' המשכון וכן כמומר בשעת הלוא' וחזר כיון שלא הכניס עצמו בחיוב שיטוח וניעור ע"ם מצוה דרחמנא לא הוי ש"ש אם לא שהרחיב לו הזמן אח' שחזר וזהו כוונת הרא"ש שכ' דבסקדון המסקיר בעצמו יכול לעשותו פי' וא"כ הנסקד הכנים עצמו בחיוב זה שלא בגזרת רחמנא משא"כ במשכון שהלוה הוכרח לת' משכון לבית המלוה וממילא המלוה נתחייב בשיטוח וניעור ע"י גזירת רחמנא . אח"כ מצאתי בריטב"א הביאו התומים שכ' ג"כ דכל שאין תחילתו מצוה לא שייך נ"כ מצוה בשיטוח וניעור רק שכ' טעם אחר דהוי כאילו אותו' ועיין בתומים מה שהקשה על טעם שלכו ולפענ"ד נראה דהטעם כשכתבתי הוא מיסתבר וכן עיקר . עוד הביא הש"ך בשם מהרש"ם שהקש' על הא דרשב"א מהא דאומן שאמר טול שלך וכו' ולכאור' תמוה דהא במשכון נ"כ הדין כך כשאומר טול שלך ולא קבע זמן הוי ש"ח כמבואר בסעיף מ"נ ונראה דהרשד"ם לישנא קטיעה נקט ועיקר קושייתו מאומן שאמר נמרתי דהוי ש"ח אף דתפס ליה אאנרא ואינו רוצה ליתן לו וא"כ מכ"ש כשכבר פרע ואינו נותן לו מחמת שאין לו פנאי וגם הסברא נותנת כך דכיון שכבה הזמן ונעשה ש"ח מה"ת ליהוי ש"ש מחמת שאינו רוצה ליתן לו והוי רק נורם.ועי"ז תי' הש"ך דבאומן כיון דלא הוי ש"ש רק משום דתפיס ליה אוזוי וכו'. וכ"כאורה תמוה דהא אומן הוי ש"ש מטעם הנאה שיש לו בשכר מלאכתו כמבואר בסי' ש"ו . נראה כוונת הש"ך דו"ה כגון שתפסו ניזק לגבות ממנו ונעשה ס"ם לגזקין והתם משכנו שלא בשעת הלוא' וקאמר דס"ם הוי ולא מחייב באונסים ע"ם. והנה לפי דעת ה"ר יוסף הלוי דלא קני משכון שלא בשעת הלוא' אלא בנוביינ' דב"ד לא קשה מידי אלא אפי' לפי מ"ם נסק"ב להכריח דאפי' בזרוע או מדעת הלו' נמי שייך דר' יצחק שלא בשעת הלוא' נרא' לייסב דהתם בפ' שור שנגח דו"ה רוב' רבא לומר נעש' כס"ם לגזקין להיות ס"ם על חלק הבעלים ובזה אינו אלא ס"ם דאי מכוס דר"י נהי דהוי קני לה לאונסין לא הוי מפסיד מחלקו אלא חני דתם אינו משלם אלא מגופו והוי מפסיד חני והבעלים חני כמו בשור של שני שותפין וכיון דתנן דמפסיד חלקו לגמרי והיינו לפי שהוא חייב בשמירת חלק הבעלים והולרך לומר דהוי ס"ם דאי מכוס דר' יצחק לא קני אלא נגד מעותיו אבל ס"ם הוי נמי על חלק הבעלים וכתו בפירש"י בההיא הנא' דמשתלם נזקו משור ולא אתריקו לאנמי וע"ם תו' ד"ה בגון שתפסו ניזק דלהכי איצטריך רבא לשמוי אליביה דר' ישמעאל דר' עקיב' דאמר שותפי ניהו לא נעשו ס"ם אלא מחלקו דבל כל א' מוטל לשמור חלקו ע"ם וא"כ מדרב יצחק נמי לא הוי שומר אלא מחלקו דלא קני מדרב יצחק אלא בדי מעותיו והוא מפסיד חלקו לגמרי להכי קאמר דהוי ס"ם וזה ברור ופשוט. ודעת תו' דהוי ס"ם מכוס דר' יצחק לא להתחייב באונסין והקבו בפ' האומנין דאם אינו קנוי לו לגמרי ואין המשכון תמורת החוב למה יתחייב בנגיב' ואביד' והעבנו בההיא הנא' דכיון לקדם בו האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות ע"ם וקשה לי בשיטת תו' כיון דהא דר' יצחק אינו אלא דקוי' מכשון לקדם בו האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות לא לדין אחריות דהמשכון אינו תמורת החוב והא דמחייב באחריות דס"ם היינו בההיא הנא' דיכול לקדם ואמאי יתחייב מחמת הנא' זו כיון דהא דיכול לעבות בו קנין היינו משום דקוי' הוא לענין זה ובדר' יצחק וא"כ הרי הוא כמו לוקח לכלסים יום דאינו מתחייב בנגיב' ואביד' אע"ג דיכול לקדם בו האשה כיון דלאו בכל בעלים הוא נהי' אלא מכלו הוא נהי' דקוי' לו ומבואר בתו' פ' הסומל דף ל"ו וכס"ע סי' מ"ז ובכלמ' לשיטת רש"י חיובו הוא משום דהמשכון הוי תמורת החוב ואבד המשכון אבדו מעותיו אבל לפי' תו' אין החוב תמורת המשכון אלא דחיובו הוא מחמת הנאתו דיכול לקדם בו האשה מחמת קנינו אלו במשכון וא"כ אינו אלא לבעה"ב ליטול לשטחו ולנערו וכן בסקדון כשהמסקיר אינו במדינ' דחייב בשיטוח וניעור כמבואר בהלכות סקדון ולא הוי רק ש"ח.לכן נראה בכוונת דברי הרא"ש דדוקא במלו' עכ המשכון שקשה מצוה בהלו' אם הכנים עצמו בחנם בחיוב שיטוח וניעו' ע"ם חכרח מצות רחמנא מש"ה פטור מפרוט' דר"י בשעת שיטוח וניעור . משא"כ בסקדון שהמסקיר בעצמו יכול לשטחו ולנערו ומה שהנסקד חייב את עצמו בשיטוח וניעור לאו משום מצות רחמנא הוא דרחמנא לא פקדו' בכך לקבל סקדונות שיתחייב בשיטוח וניעור כשלא יהי' המסקיר במדינ' וכן באומן משום הנא' עצמו חייב בשיטוח וניעור וכיון שהשיטוח והניעור שעושה לא נצמח ע"ם הכרח מצות רחמנא לא מיפטר מפרוט' דר'.ומש"ה במלוה על המשכון אף שיתן לו רשות ליקח לביתו לשטח' הוי ש"ש כיון דאשר שיפטר מפרוט' דר' כשלא יהיה הלוה במדינ' אי נמי בשעה שעושק בשמירי' המשכון וכן כמומר בשעת הלוא' וחזר כיון שלא הכניס עצמו בחיוב שיטוח וניעור ע"ם מצוה דרחמנא לא הוי ש"ש אם לא שהרחיב לו הזמן אח' שחזר וזהו כוונת הרא"ש שכ' דבסקדון המסקיר בעצמו יכול לעשותו פי' וא"כ הנסקד הכנים עצמו בחיוב זה של

חושן משפט עב הלכות הלואה

שפתי כהן

עליו ס"ם לעולם כ"כ הרשב"א ועפ"ר מ"ס עוד טעם אחר: י ואין חילוק בין אם כו'. הנ"ה זו נדפס בס"י על מ"ס המחבר ה"ז ס"ם ולא שייכי סם אלא אמ"ם אחר זה דאם החוב יתר על המשכון משלם הלוה היתרון וסם ל"ל מקום' וקמ"ל דאפי' אם המלוה קבלו סתם לא אמרינן דקבלה כנגד כל החוב וכשמואל דס"ל דאם הניח לו למשכון קתא דמנלא אבד קתא אבד חובו אבל הגאונים לא פסקו כוותיה וכמ"ם בטור. וכ"ם אם פי' המלוה בהדיא בשעה שמשכן לו המשכון שמקבלו למשכון בכדי שויו ולא ביותר משוויו דאם נאבד לגבי דלהיכא לשלם לו מותר החוב וכן כתבו בטור בהדיא אהאי בבא דאם החוב יותר על המשכון. וביאר דבריו יותר ז"ל ואין חילוק בין אם פי' המלוה שאינו מקבל המשכון אלא בכדי שוויו בין אם קבלו סתם עכ"ל ועד"ר דכתבתי שם"ל להטור הנירם' בנמרא כנירסת רש"י דמוקי לשמואל דאמר אבד קתא דמנלא אבד אלפא זוזי אלא קבלו בסתם ובהא דוקא אין הלכה כשמואל וכ"ם אם אמר בפי' שאינו מקבל להמשכון אלא בכדי שוויו הא אם אמר בשעת הנתי המשכון לידו אע"פ שאינו שוה כפי החוב קיבלתיו גם הגאונים ס"ל דאבד מעותיו וז"ם מור"ם בהג"ה שאחר זו די"א דאם פי' ואמר שמקבלו בכל החוב אבד הכל והא דכתבו מור"ם בל' י"א דאם פי' כו' ה"ט משום דהתום' דאו נרסת רש"י ונרסי בגמ' דשמואל דאמר אבד הקתא אבדו כל מעותיו היינו דוקא בדפירם ואמר אע"פ שאינו שוה קבלתיו וכתבתי בדריסה שנראה מדברי הגאונים דס"ל נ"כ כנירסת התום' ולפי נירס' זו להגאונים דלא פסקו כשמואל אפי' בכה"נ לא אבדו כל מעותיו כ"א כפי שוויי המשכון אלא משום דהרי"ף נקט נ"כ נירסת רש"י מ"ה נמשך הטור ומור"ם אחריו וכתבו פסקו דהגאונים ע"פ נירסת רש"י והרי"ף וכדי למעט המחלוקת דלפ"ז יהיה דעת הגאונים ודעת ר"י דפסק כשמואל שויש בזה דאם אמר אע"פ שאינו שוה קבלתיו לא אבד הכל היינו דוקא כספירם דבריו בסדיא ואמר שאם "יאבד הקתא "יאבדו מעותיו הוא דאבד ובמ"ל דלא הוה אסמכתא ודדוקא בכה"נ אבד בענין אחר שאינו אבד דא"כ עיקר אסר דהל"ל "דמקבלו ואומר "יאבדו מעותיו ועוד דא"כ הל"ל בהנ"ה זו ראשונה רבותא דאפי' אם אמר אע"פ שאינו שוה קבלתיו דלא אבד כל מעותיו וק"ל והשתא א"ש דסתם מור"ם אח"כ בכתבו דברי ר"י וכתב עליו דמספיקא לא מוליאין ממונא והל"ל נ"כ האי קולא לכתבע דאף אם אין המשכון שוה כמו החוב דאבד המלוי כל "מעותיו אם אמר אע"פ שאינו שוה קבלתיו וכמ"ם הטור בשם ר"י אלא ודאי סמך אמ"ם בדברי הגאונים בהנ"ה שייכה די"א אם פי' כו' דלאותן י"א אין חילוק בהא בין פיסק' דהגאונים לפיסק' דר"י וכמ"ם ודו"ק ועד"ר מ"ם עוד מזה גם בסמוך בסמ"ע כתבתי בהנ"ה שאחר זה מה שסייך עוד לזה: יא וי"א דאם פי' ואמר כו'. הנ"ה זו שייכה מיד אחר הנ"ה שלפני זה ולפניהן מקומם כאן וכמ"ם בביאור הנ"ה שלפני זה ושם נ"כ כתבתי טעם למה כתב הנ"ה זו בל' י"א וע"ם: יב ואם נאנס המשכון כו'. דס"ם פטור מן האונסין ואע"פ שפיר' ואמר בשעת הלוואה שמקבל זה למשכון בעד כל חובו מסתמ'

באר

מבמע כן מהפוסקים ע' סם בתורה: [ז] שומר שכר. כתי הסמ"ע הטעם דמלו' על המשכון מלוה קעביד וחילה מתרמי ליה עני בשעה שמלו' לו לא בעי למיתן ליה צדק' דהפוסק במלו' כו' ומשום ההיא פרוט' נעשה ס"ם עליו כ"ז היותו נניה בכל ס"ם שבשכרו המקבל בתחלי' או בסוף נעשה עליו ס"ם לעולם כ"כ הרב"א והנה הב"ך האריך מאד בדיוים אלו לפלפל בסוגיית הס"ם והפוסקים והרוי' לעמוד על

נתיבות

כשה"כ

ביעור נתחייב בע"כ מחלות רחמנא רחמנא כגון בכל בתשכון שהוכרח לצאת בגזירת רחמנא ומחילה החיוב של שיעוח וביעור מהמשכון היה בגזירת רחמי' אז שייך פרוטה דר"י אבל כשהבעים עצמו בחיוב שיעוח וביעור אלא ע"פ גזירת רחמי')(לא הוי וכו' לא שייך פרוטה דר"י לכן כתים נ"כ הגאה להתלוה בהלוואה כגון שהוא מליה בריבית בהיתר בכיית' או אחר היתר או שלפת משכון נער הקפת שחורה בזכי' מגיעא לא שייך פרוטה דר"י)(אך מ"מ הוי ס"ם בתקום שם הגאה לתלוה בהלוואה זו מעשה בהיות הגאה דתפים ליה אזוזי ולפי' לדעת הרב בהנ"ה הוי ס"ם בזה)(וכן אם היה אומר בשעת הלוואה ואחר כו אח"כ לא הוי ס"ם משום פרוטה דר"י כיון שהתחלת החיוב לא היה משום תלוה אם לא שהרחיב לו הזמן אחר שאחר וקיימת לן דאפי' בתלוה הצריך למשכון להשתתם בו ולכבות מתיבו הוי ס"ם משום פרוטה דר"י להמתכר כ"ז היות המשכון תלוה אפי' אחר שפרעו)(אמנם זהו דוקא בשנתכר כל שבירתו מתוכו כגון בתשכונו של עני דפעיף ת' אבל בתשכונות בכייתא

משה"א

דאובן אחר שנגמר מלאכתו אף שאמר הבא מעות וטול שלך לא הוי ש"ש רק משום שנילה בדעתו שתפים ליה אזוזי כמבואר בב"מ ובסי' ש"ו אלמא דאחר שגמרו הוי ככל' וזמנו רק משום שנילה בדעתו שתפים אזוזי הוי ש"ש ומה"ה כשלא נילה דעתו הוי ש"ח כדין שומר שכר שכל' וזמנו משא"כ במשכון משום פרוטה דר"י הוי כשומר שכר כ"ז היותו אצלו הוי כש"ש שלא כלה זמנו כנ"ל בכוונת הש"ך. ובספר קצה"ח לא הבין כן ולכן הקשה ע"ש: ח) שומר שכר. עש"ך ס"ק י"א דאפי' מלוה צריך למשכון מצוה קעביד והוי ש"ש וכו' ונראה דדוקא בלא התנה דאז משלם כל שכרו הוי מצוה אבל אם התנה בבכייתא שאינו נותן רק דבר מיעוט בשכרו ויש למלוה הנאה בשכר הקוראתו ליכא ביה משום מצוה רק שהוא חייב מטעם ובין ונ"מ דאם התנ' עמו בבכייתא על זמן וכלה הזמן דמשום שכר פטור כשכלה זמנו של שכירתו משא"כ בלא התנה דהוי ש"ש משום פרוטה דר"י כל ימי היותו אצלו אפי' אחר שפרע כמ"ש הש"ך בס"ק י'. ואם מכר בהקפה וקיבל משכון כ' חט"ז בס"ם זה דהיי ש"ש לכ"ע בזבינא מציעא. והוכיח זה מק"ו מנודר הנאה דהא במודר הנאה מותר להלו"ת ולא חיישינן לפרוט' דר"י ובשומר מחשבינן לי' לש"ש משום פרוט' ומכ"ש בזבינא מציעא דהוי הנאה במודר הנאה מכ"ש דהוי שכר לענין ש"ש עיין שם. ולפענ"ד נראה דאין הוכח' מזה דהא חזינן נ"כ להיפך דבמודר הנאה אפי' הנאה שאין ש"ם אסור דאפי' ויתור אסור במודר ובש"ש בענין דוקא ש"ם ובפחות משוה פרוטה או משום ויתור לא הוי ש"ש גם באמת הוא תמו' מאוד הא דהוי ש"ש משום פרוטה דר"י ובמודר הנאה יהי' מותר כיון דהנאה זו מתעסק זה ש"ם דהא ש"ש משום זה מה"ת יהיה מותר במודר הנאה. ולפענ"ד נראה דהא דמותר במודר הנאה הוא מטעם אחר דהתום' הקשה בנדרים שם דהא פרוטה דר"י הוי הברחת ארי בעלמא דמותר במודר הנאה. ותירצו כיון דהמחויר בעצמו מבריח מעל עצמו הארי ע"י שמתעסק בעצמו באבידת חבירו הוי כנוטל מכיסו של בעל האבידה ונותנו לעני וה"נ אם הבע"ח נוטל מעות מזה ופורע חובו כמו כן יהי' אסור עכ"ל. ולפ"ז אתי שפיר מה שמות־ יהלוות אף דמרויח פרוטה דר"י מטעם שכתבו התיס' כיון דאינו אלא חצלת היזק שפוטר עצמו מחיוב העני וכאן לא שייך תי' התו' דהא המלוה בממון של עצמו מציל עצמו ועיין בב"ק נ"ח דמבריח ארי אינו חייב רק בדאיכא תרתי מדעתו ואית לי' פסידא ש"ש ובמודר הנאה אינו אסור רק הנאה מחודשת ולא הצלת היזק משא"כ זבינא מציעא אינו ש"ם רק כמו ויתור דאסור במודר הנאה ומ"כ לענין ש"ש לא הוי ש"ש כיון דקא הוי ש"ם. אבל במשכון דהוי ש"ש משום פרוטה דר"י אף דלא הוי רק הצלת היזק מ"מ חשיב שכר לגבי ש"ש כיון שהצלת ההיזק שוה אצלו ש"ם דהא שמור לי ואשמור לך כמחר או שותפין הוי ש"ש אף שאין בו רק הנאה של הצלת היזק. ומקומו הוא מוכרע דהא חשבינן למלוה ש"ש משום דניצול מפרוט' דר"י אף דלא רק מבריח ארי כמ"ש התו' שם בנדרים ותי' התוס' לא שייך כאן דהא במעותיו של עצמו הוא עוסק דהא המצוה הוא במה שמלוה מעות שלו. אמנם בעיקר הדין נראה בזבינא מציעא כיון שיש הנאה למוכר במכירה הוי ש"ש על המשכון מטעם בההיא הנאה דתפים לי' אזוזי דהא במשכנו בשעת הלוא' כתבו התוס' בב"מ דף ס' דלא הוי ש"ש מטעם דתפים לי' אזוזי משום דאינו

קצות

הך פרוט' נעמ' כ"ם כל ימי היותו אצלו עד שיחזירנו לבעליו אפי' אחר שפרעו וכן מוכח מתשובת רשב"א ובתשובת מוהרשד"ם סי' נ"ח הקב' מהא דתנן פ' האומנין טול את שלך והבי' מעות ס"ם הרי עיניהו רואות שאין לחייבו משום ס"ם אלא בשכונתו לתפוס במשכון הא לאו הכי לא הוי אלא ס"ם וא"כ ק"ו כשפרעו עכ"ל ולק"מ דדוקי התם באומנין דלא הוי אלא משום טעמי דתפיס אאגרי' וא"כ כשאין כונתו לתפוס המשכון לא הוי אלא ס"ם אבל הכא דהוי ס"כ משום פרוט' דרב יוסף דה"ל כאלו קיבל פרוט' בתחלת הסמיר' א"כ פסיטא דהוי ס"ם לעולם עכ"ל. ואינא לא תיובתא מזיר' ולא פירוק' דמ"ש הש"ך דטעמא דאומן אינו אלא משום דתפוס אאגרי' ליתי' דהא לדידן דקי"ל שוכר כש"ם הוי טעמא דאומן ס"ם דה"ל כאלו קיבל פרוט' דזהו שכרו שמתחבר כמה שנותן לו מלאכ' וכמבואר בסוגי' פ' האומנין סם וכש"ת סי' ש"ו ואם כן מ"ם אומן דאומר טול והבא מעות ס"ם כיון דה"ל ס"ם כאל קיבל פרוט'. אבל הקוביא מעיקרא ליתי' לענ"ד דבאמת ליכ' חילוק כלל בין אומן למשכון וכפ' אומ"ן סם דף פ' תנן התם אמר לו שואל ולבל' ומת' חייב וכן בסוגי' שמתזיר' אמר רפרס בר פפא אמר ר"ח ל"ם אלא שהחזיר' כתוב ימי שאילת' אבל לאחר ימי שאילת' פטור מתיב ר"ב בר פפא וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות ס"ם הא גמרתיו ס"ם ומשני לא הבא מעות וטול את שלך והיינו משום דידעו הבעלים שבלתי ימי האומנות ולא שלחו והביאו פטור אבל הבא מעות וטול את שלך הוי ס"ם כיון הבעלים אין יכולין לבטל לא כלח' הסמיר' וע"ם בסוגי': והנ"ב דיב' דמשכון דאם פרעו ואמר לך עתה ובא לאמר ואחזיר לך אי

מעצמו בכייתא לא הוי שוכר כל זמן שלא נשתמש בו (ובזה מתורץ מה שהקשה בס' תורת חיים פ' האומני' אפירש"י גם שאר קושיות שם אינם כלום למעיין שם): (יב) וי"א כו' והב"ח חולק דליב' למ"ד הכי להגאונים ולפע"ד גם הר"ב לא כוון לדעת הגאונים אלא לסברת ר"י שבטור ופוסקים שפסקו כשמואל ודלא כהסמ"ע ס"ק י' וט"ו בדעת מור"ם וטור דלהסמ"ע קשה דלא ה"ל להטור להביא מחלוק' הגאונים ור"י בדשמואל כיון דלענין דינא לא פליגי אלא נראה דס"ל להטור דלהגאונים אפי' אם פי' המלו' ואמר אע"פ שאינו שוה כדי החוב קבלתיו הוי כסתם והיינו דעת ר"ח דנרים שמואל בדפירם ופסק דלא כשמואל מיהו היכא דאמר בפי' שאם יאבד יפסיד כל החוב משמע בתוס' דאבד הכל גם להגאונים וכ"כ ב"י והב"ח כתב דאפי' בכה"נ אפשר דהוי אסמכת' להגאונים ע"ם וכן מוכח להדיא בהגה' אשר"י ס"פ האומנין בשם רבינו חננאל וכן משמע בתוס' פ' האומנין ע"ם ודו"ק. ולענין דינא נראה דבכל נווני הוי ספיקא דדינ' והמע"ה וכ"פ הב"ח הלכ' למעשה ע"ם: (יג) אבד המשכון אבד הכל. וכן אם הלוהו על שני קתות אלא זוז ואבד הקתא או המשכון הפסיד חצי החוב אבד השני הפסיד חצי החוב האחר עכ"ל טור ועיין בתוס': (יד) ואם נאנס כו' ויש לו בעל המשכון את חובו כו'. כתב הסמ"ע וז"ל היינו דוקא אם אין הלוה מכחישו בברי ומעטעם שכתב הט"ו בסעיף י"ד אדין זה וז"ל שברי אין הלוה יודע כיצד נאבד וה"ל כהלוואתי ואינו יודע אם פרעתי לך משמע מאם דאם הלוה טוען ברי לי שהמשכון בידך או מכרתו וקבלת דמיו אין המלו' נאמן בשבועתו שנאנס מידו להוציא מיד הלוה הטוען ברי נגדו וכ"כ הטור והמחבר בהדיא בסי' זה סכ"ט דבשטוען הלו' ברי לי שאתה מכרתו וקבלת דמיו דנשבע הלוה היסת ונפטר אלא שכ"ע שכתב שם הטור הטעם וז"ל נשבע הלוה היסת ונפטר במנו שאין לך בידי כלום או פרעתיך עכ"ל דמשמע הא במקום שאין לו מנו כגון שהלו' בעדים והעדים יודעים

ביאורים

מרויח במה שהלוה על המשכון יותר ממה שלא הלוה א"כ הכא במכירה שיש לו הנאה מהמכירה וכן בכ"מ שיש למלו' הנאה בהלואתו שוב דמי לאומן דהוי ש"ש מטעם דתפים ליה אזוזי ובזבינא הריבא שאין להמוכר הנא' ומקיף לטובת הלוקח נראה דלמאן דס"ל פרוטה דר"י הוי ש"ש דמה לי שהלו' מעות או שאר בשעת וכו'. גם הגאונים סבירא להו דאבד מעותיו וכו'. ואף דעיקר הוכחת הגאונים דגית הלכתא כשמואל מהא דקאמר בב"מ דכ"ע לית לי' דשמואל ושם בשוה שיעור זוזי איירי אלמא דאפי' שוה שיעור זוזי אין מפסיד חובו מ"מ יעת הסמ"ע בפירוש עדיף טפי דהוי כאילו פירש שמקבלו לנוביינא משא"כ בלא פירש י"ל שמקבלו רק לזכרון דברים בעלמא: ו) ואם נאנס עש"ך ס"ק י"ד ובס"ק כ"ו שהכריע דאם אין לו מינו כגון במלוה בשטר או בתוך זמנו או שאמר לו אל תפרעני אלא בעדים דאף אם הלו' טוען ביי דהמלו' נשבע ונוטל: ובתומים הבמה מאוד כיון שידוע שהי' לו משכון והוא טוען קבלת המשכון בחובך מה"ת לא יהי' נאמן דהא מהאי טעמא פסק הט"ז סעיף ל"ד ביורש שהוציא שטר ונזכר בחובו המשכון דנשבע הנתבע ונפטר ועיר תמה דהא אם המשכון נאבד וחלוקין שהמלו' אומר שקל הי' שוה והלו' אומר סלע דנאמן הכו' אפ' ליכא מינו א"כ ה"נ אם מכוה אומר באונס הוי כאומר אינו שוה כלום והלוה אומר בפשיע' דהוי כפרעון מה"ת לא יהי' הלוה נאמן אף בלא מינו. ולפענ"ד הדבר ברור בהש"ך דהא ודאי אם טוען יש לי פקדון בידך נגד מלוה תוך זמן אף דלא שייך אין אדם פורע תוך זמנו דהא טוען אתה בעצמך לקחת ממה שתחת ידך אפ"ה אינו נאמן והטשם כתבו הפוסקים דטענת יש לי בידך טענה נרועה הוא וא"נ בלא מינו דדוקא טענת פרעון טענה מעלא הוא דכל מלו' לפרעון עומד אבל יש לי בידך טענ' נרועה היא ואפי' טוען יש לי חוב של ממון ממקום אחר טענ' נרועה הוא דהוי נגד חזקה דהא מטעם זה פטור בא"י אם נתחייבתי לך וכן בוודאי אפי' אם ידוע שהי' לו פקדון ביד המלוה וטוען מכרת או משעת בו הוי ממש כטוען יש לי בידך כנגדו דהוי טענ' נרועה דאחזוקי אינשי בנגבי או בפושע לא מחזקי' דהא מה"ט ס"ל להמחבר בסי' רצ"ד דא"צ השומר לישבע כשיש עדים שנגנב שלא פשע עיין בסמ"ע שם. ולפ"ז נראה דה"ה במשכון כשטוען מכרת דהוי כגזלן או פשעת דהוי טענה נרועי' וא"נ בלא מינו דאחזוקי אינשי בנגבי לא מחזקינן דמה לי אם ידוע שהי' פקדון בידו או שהי' במשכון בידו מ"מ טענה זו טענה נרועי' הוא אבל אם טוען המשכון בידך והמלוה טוען החזרתי לך המשכון נא' דהלו' נאמן דבזה אדרבא טענת המלוה טענ' נרועה דלמה הי' להחזיר המשכון אחר שלקחו ואדרבא רגלים לדבר שהוא ברשותו כמ"ש הסמ"ע בסי' רצ"ד ס"ק ב' אבל אם ידוע שפשע ומחולקין בשויו של משכון טענות הלו' טענה מעליא הוא ונאמן בלא מינו ואף שבשטר לא נזכר רק סתם משכון ולא נזכר שוויו מ"מ הוי ככתוב בשובר סתם דינרין דמבטל כל השטר דהמשכון הכתוב בשטר הוי כמו שובר בפעיף כ"ד נבי יורש הטעם דאף למאן דס"ל דטענינן ליתמי נאנסו היינו דוקא להחזיק משא"כ כאן דהיי להוציא כ"ע מידו דלא טענינן להו נאנסו. ועש"ך ס"ק מ"ג דלא טענינן להו אפי' במשכון שחייב לו

היטב

דבריו יפ"ם כי אין כאן מקום להרחיב הענין: [ח] ואין. כתב הסמ"ע דהג"ה זו לא שייכא כאן ומקומה לקמן בשם המוב יתר על המשכון כו' וקמ"ל דאפילו אם המלו' קבלו סתם לא אמרינן דקבלו כנגד כל החוב וכ"ם אם פירש בהדיא בשעה שקיבל המשכון שאינו מקבלו אלא כדי שויו בכדי שלריך הלו' לשלם לו מותר החוב אבל אם אמר בשעת הנתת המשכון לידו אף על פי שאינו שוה

המשפט

דמקבל רק דבר מועט בשכרו לאו מלוה קעביד לא הוי רק ס"ם רק עד הפירעון ולא יותר וע"כ: (י) וי"א דאם פי' מקומה של הגי"ם זו ל"ל אחר כך נגי אם החוב יתר על המשכון והיינו לדעת הגאונים דפסקו כר"י ולא כשמואל דס"ל אבד קתא אבד אלפא זוזי. וזהו דוקא בסתם אבל אם אם החוב יתר אע"פ שאינו שוה כל החוב קבלתיו אף לאמרן דס"ל דלא כשמואל אבד כל החוב סתי"ם. והש"ך מולק ופי' הבר י"א ס"ל כשמואל וס"ל דשמואל אייירי דוקא בפרפ ואמר אע"פ שאינו שוה קבלתיו אבל בסתם לא אבד כל החוב: (יא) אבד המשכון אבד הכל. ואם הלוה על שני קתות אבד אחד אבד מחלה ואם הלוה עשרה זהובים על קתא ונסכ' הקתא שוה זהב והנסכ' שוה ג' אותן הארבעה זהובים שהמשכנות שוים לגמרן בכולל המשכון ואותן הששה זהובים שהחוב יותר על המשכנות מעולין אבי על הקתא ואבי על הנסכ' לכן באבוד הקתא מפסיד ד' זהובים ונלאבוד הנסכ' אבד ששה זהוב וכן כיולא בזה. והכלל כל המותר ס"ם בחוב על המשכנות מולקין על כל המשכנות שים לו. והס

ביאורים

מרויח במה שהלוה על המשכון יותר ממה שלא הלוה א"כ הכא במכירה שיש לו הנאה מהמכירה וכן בכ"מ שיש למלו' הנאה בהלואתו שוב דמי לאומן דהוי ש"ש מטעם דתפים ליה אזוזי ובזבינא הריבא שאין להמוכר הנא' ומקיף לטובת הלוקח נראה דלמאן דס"ל פרוטה דר"י הוי ש"ש דמה לי שהלו' מעות או שחור' בתרוייהו מצוה קעביד ותכוי לפי ראות עיני הדיין: ז) ואין חילוק. עסמ"ע סעיף קטן י' עד אם אמר בשעת וכו'. גם הגאונים סבירא להו דאבד מעותיו וכו'. ואף דעיקר הוכחת הגאונים דגית הלכתא כשמואל מהא דקאמר בב"מ דכ"ע לית לי' דשמואל ושם בשוה שיעור זוזי איירי אלמא דאפי' שוה שיעור זוזי אין מפסיד חובו מ"מ יעת הסמ"ע בפירוש עדיף טפי דהוי כאילו פירש שמקבלו לנוביינא משא"כ בלא פירש י"ל שמקבלו רק לזכרון דברים בעלמא: ו) ואם נאנס עש"ך ס"ק י"ד ובס"ק כ"ו שהכריע דאם אין לו מינו כגון במלוה בשטר או בתוך זמנו או שאמר לו אל תפרעני אלא בעדים דאף אם הלו' טוען ביי דהמלו' נשבע ונוטל: ובתומים הבמה מאוד כיון שידוע שהי' לו משכון והוא טוען קבלת המשכון בחובך מה"ת לא יהי' נאמן דהא מהאי טעמא פסק הט"ז סעיף ל"ד ביורש שהוציא שטר ונזכר בחובו המשכון דנשבע הנתבע ונפטר ועיר תמה דהא אם המשכון נאבד וחלוקין שהמלו' אומר שקל הי' שוה והלו' אומר סלע דנאמן הכו' אפ' ליכא מינו א"כ ה"נ אם מכוה אומר באונס הוי כאומר אינו שוה כלום והלוה אומר בפשיע' דהוי כפרעון מה"ת לא יהי' הלוה נאמן אף בלא מינו. ולפענ"ד הדבר ברור בהש"ך דהא ודאי אם טוען יש לי פקדון בידך נגד מלוה תוך זמן אף דלא שייך אין אדם פורע תוך זמנו דהא טוען אתה בעצמך לקחת ממה שתחת ידך אפ"ה אינו נאמן והטשם כתבו הפוסקים דטענת יש לי בידך טענה נרועה הוא וא"נ בלא מינו דדוקא טענת פרעון טענה מעלא הוא דכל מלו' לפרעון עומד אבל יש לי בידך טענ' נרועה היא ואפי' טוען יש לי חוב של ממון ממקום אחר טענ' נרועה הוא דהוי נגד חזקה דהא מטעם זה פטור בא"י אם נתחייבתי לך וכן בוודאי אפי' אם ידוע שהי' לו פקדון ביד המלוה וטוען מכרת או משעת בו הוי ממש כטוען יש לי בידך כנגדו דהוי טענ' נרועה דאחזוקי אינשי בנגבי או בפושע לא מחזקי' דהא מה"ט ס"ל להמחבר בסי' רצ"ד דא"צ השומר לישבע כשיש עדים שנגנב שלא פשע עיין בסמ"ע שם. ולפ"ז נראה דה"ה במשכון כשטוען מכרת דהוי כגזלן או פשעת דהוי טענה נרועי' וא"נ בלא מינו דאחזוקי אינשי בנגבי לא מחזקינן דמה לי אם ידוע שהי' פקדון בידו או שהי' במשכון בידו מ"מ טענה זו טענה נרועי' הוא אבל אם טוען המשכון בידך והמלוה טוען החזרתי לך המשכון נא' דהלו' נאמן דבזה אדרבא טענת המלוה טענ' נרועה דלמה הי' להחזיר המשכון אחר שלקחו ואדרבא רגלים לדבר שהוא ברשותו כמ"ש הסמ"ע בסי' רצ"ד ס"ק ב' אבל אם ידוע שפשע ומחולקין בשויו של משכון טענות הלו' טענה מעליא הוא ונאמן בלא מינו ואף שבשטר לא נזכר רק סתם משכון ולא נזכר שוויו מ"מ הוי ככתוב בשובר סתם דינרין דמבטל כל השטר דהמשכון הכתוב בשטר הוי כמו שובר בפעיף כ"ד נבי יורש הטעם דאף למאן דס"ל דטענינן ליתמי נאנסו היינו דוקא להחזיק משא"כ כאן דהיי להוציא כ"ע מידו דלא טענינן להו נאנסו. ועש"ך ס"ק מ"ג דלא טענינן להו אפי' במשכון שחייב לו

חידושים

כתתני' דכ"ת הנמ"ל וכר"ע וברייתא בבעות סוף דף תג וכרב יוסף דאמר שומר אבידה כשומר שכר דמי פי' שכר הלוה ומלוה על המשכון כמי מלוה עכיד סם דף מ"ד ע"כ וכ"כ הרי"ף סם ושאר גאונים כ כאוקימתא דנמרא סם רים דף מ"ד בלא שום שיעור זוזי כ"ע לית להו דשמואל דאמר אבד קתא דמנלא אבד אלפא זוזי וכן פסק הרי"ף סם ושאר גאונים וכן כתב הטור

פתחי תשובה

בהגיה הרא"ש פ"ז דב"מ סי' ח' (נ"ל ט"ז) כו' ע"ש ועמש"ל סי' ש"ג סק"ד: ה) שומר שכר. עבה"ט וע' בש"ך סק"י מ"ש לייסב קו' מהרשד"ם על הרשב"א דס"ל דאפי' אחר הפרעון הוי ס"ם כו' ע"ש וע' בתשו' הרב מוה' משה רוטנבורג מא"ח סימן ר"א מ"ש בזה עש"ה:

ביאור הגר"א

דיתוויא הוא דסוגיא דפ"ב דפסחים ופ"א דקדושין ופ"ד דנטין וס"מ אפי' בשעת הלואה אי"ר יצחק (ע"כ): [יג] ואין חילוק. דלא כשמואל. מדאמרי' שם ובסם דכ"ע ליל דשמואל: [יג] שקבלו לתכבון עמ"ם בהגה סביה: [יד] לפיכך. מהני' בנ"מ שם כדין ס"ם ומתני' דשבועות שם: [טו] ואם היה כו' ואם החוב כו' ואם דמי כו'. כן הוא בהתני' דשבועות: [טז] וי"א דאם. בשמואל דה' כוותיה בדיני ורין ובהרבני ס"ל כוותיה והא דלא אוקים גמ' פלוגתא דת"ק ור"י ור"א ור"ע אליביה ובדלא פירש משום דלשמואל כיון דפירש אבד כולה אפבדלא פירש נגד החוב ודאי אבד דנגדו כאלו פירש: [יז] דאם פירש. כנ' ר"ח ור"ת: [יח] ואמר בשעה. כפ' ר"ת: [יט] ואם נאנס. שם בתתני' דנ"מ ה"ז ס"ם ואפי' אלא בשעת הלואה כמ"ם הוס' שם ושם ובלר הקומות מדבעי לאוקמי מתני' דב"ה אלא בשעת הלואה: [כ] שנלקח בלבעים כו'. נ"ב כ' התני' וגמ':

נתיבות

כשה"כ

ביעור נתחייב בע"כ מחלות רחמנא רחמנא כגון בכל בתשכון שהוכרח לצאת בגזירת רחמנא ומחילה החיוב של שיעוח וביעור מהמשכון היה בגזירת רחמי' אז שייך פרוטה דר"י אבל כשהבעים עצמו בחיוב שיעוח וביעור אלא ע"פ גזירת רחמי')(לא הוי וכו') לא שייך פרוטה דר"י לכן כתים נ"כ הגאה להתלוה בהלואה כגון שהוא מליה בריבית בהיתר בכיית' או אחר היתר או שלפת משכון נער הקפת שחורה בזכי' מגיעא לא שייך פרוטה דר"י)(אך מ"מ הוי ס"ם בתקום שם הגאה לתלוה בהלואה זו מעשה בהיות הגאה דתפים ליה אזוזי ולפי' לדעת הרב בהנ"ה הוי ס"ם בזה)(וכן אם היה אומר בשעת הלואה ואחר כו אח"כ לא הוי ס"ם משום פרוטה דר"י כיון שהתחלת החיוב לא היה משום תלוה אם לא שהרחיב לו הזמן אחר שאחר וקיימת לן דאפי' בתלוה הצריך למשכון להשתתם בו ולכבות מתיבו הוי ס"ם משום פרוטה דר"י להמתכר כ"ז היות המשכון תלוה אפי' אחר שפרעו)(אמנם זהו דוקא בשנתכר כל שבירתו מתוכו כגון במשכונו של עני דפעיף ת' אבל בתשכונות בכייתא

משה"א

דאובן אחר שנגמר מלאכתו אף שאמר הבא מעות וטול שלך לא הוי ש"ש רק משום שנילה בדעתו שתפים ליה אזוזי כמבואר בב"מ ובסי' ש"ו אלמא דאחר שגמרו הוי ככל' וזמנו רק משום שנילה בדעתו שתפים אזוזי הוי ש"ש כדין שומר שכר שכל' וזמנו משא"כ במשכון משום פרוטה דר"י הוי כשומר שכר כ"ז היותו אצלו הוי כש"ש שלא כלה זמנו כנ"ל בכוונת הש"ך. ובספר קצה"ח לא הבין כן ולכן הקשה ע"ש: ח) שומר שכר. עש"ך ס"ק י"א דאפי' למשכון מצוה קעביד והוי ש"ש וכו' ונראה דדוקא בלא התנה דאז משלם כל שכרו הוי מצוה אבל אם התנה בבכייתא שאינו נותן רק דבר מיעוט בשכרו ויש למלוה הנאה ליכא ביה משום מצוה רק שהוא חייב מטעם ובין ונ"מ דאם התנ' עמו בבכייתא על זמן וכלה הזמן דמשום שכר פטור כשכלה זמנו של שכירתו משא"כ בלא התנה דהוי ש"ש משום פרוטה דר"י כל ימי היותו אצלו אפי' אחר שפרע כמ"ש הש"ך בס"ק י'. ואם מכר בהקפה וקיבל משכון כ' חט"ז בס"ם זה דהיי ש"ש לכ"ע בזבינא מציעא. והוכיח זה מק"ו מנודר הנאה דהא במודר הנאה מותר להלו"ת ולא חיישינן לפרוט' דר"י ובשומר מחשבינן לי' לש"ש משום פרוט' ומכ"ש בזבינא מציעא דהוי הנאה במודר הנאה מכ"ש דהוי שכר לענין ש"ש עיין שם. ולפענ"ד נראה דאין הוכח' מזה דהא חזינן נ"כ להיפך דבמודר הנאה אפי' הנאה שאין ש"ם אסור דאפי' ויתור אסור במודר ובש"ש בענין דוקא ש"ם ובפחות משוה פרוטה או משום ויתור לא הוי ש"ש גם באמת הוא תמו' מאוד הא דהוי ש"ש משום פרוטה דר"י ובמודר הנאה יהי' מותר כיון דהנאה זו מתעסק זה ש"ם דהא ש"ש משום זה מה"ת יהיה מותר במודר הנאה. ולפענ"ד נראה דהא דמותר במודר הנאה הוא מטעם אחר דהתום' הקשה בנדרים שם דהא פרוטה דר"י הוי הברחת ארי בעלמא דמותר במודר הנאה. ותירצו כיון דהמחויר בעצמו מבריח מעל עצמו הארי ע"י שמתעסק בעצמו באבידת חבירו הוי כנוטל מכיסו של בעל האבידה ונותנו לעני וה"נ אם הבע"ח נוטל מעות מזה ופורע חובו כמו כן יהי' אסור עכ"ל. ולפ"ז אתי שפיר מה שמות־ יהלוות אף דמרויח פרוטה דר"י מטעם שכתבו התיס' כיון דאינו אלא חצלת היזק שפוטר עצמו מחיוב העני וכאן לא שייך תי' התו' דהא המלוה בממון של עצמו מציל עצמו ועיין בב"ק נ"ח דמבריח ארי אינו חייב רק בדאיכא תרתי מדעתו ואית לי' פסידא ש"ש ובמודר הנאה אינו אסור רק הנאה מחודשת ולא הצלת היזק משא"כ זבינא מציעא אינו ש"ם רק כמו ויתור דאסור במודר הנאה ומ"כ לענין ש"ש לא הוי ש"ש כיון דקא הוי ש"ם. אבל במשכון דהוי ש"ש משום פרוטה דר"י אף דלא הוי רק הצלת היזק מ"מ חשיב שכר לגבי ש"ש שהצלת ההיזק שוה אצלו ש"ם דהא שמור לי ואשמור לך כמחר או שותפין הוי ש"ש אף שאין בו רק הנאה של הצלת היזק. ומקומו הוא מוכרע דהא חשבינן למלוה ש"ש משום דניצול מפרוט' דר"י אף דלא רק מבריח ארי כמ"ש התו' שם בנדרים ותי' התוס' לא שייך כאן דהא במעותיו של עצמו הוא עוסק דהא המצוה הוא במה שמלוה מעות שלו. אמנם בעיקר הדין נראה בזבינא מציעא כיון שיש הנאה למוכר במכירה הוי ש"ש על המשכון מטעם בההיא הנאה דתפים לי' אזוזי דהא במשכנו בשעת הלוא' כתבו התוס' בב"מ דף ס' דלא הוי ש"ש מטעם דתפים לי' אזוזי משום דאינו

קצות

הך פרוט' נעמ' כ"ם כל ימי היותו אצלו עד שיחזירנו לבעליו אפי' אחר שפרעו וכן מוכח מתשובת רשב"א ובתשובת מוהרשד"ם סי' נ"ח הקב' מהא דתנן פ' האומנין טול את שלך והבי' מעות ס"ם הרי עיניהו רואות שאין לחייבו משום ס"ם אלא בשכונתו לתפוס במשכון הא לאו הכי לא הוי אלא ס"ם וא"כ ק"ו כשפרעו עכ"ל ולק"מ דדוקי התם באומנין דלא הוי אלא משום טעמי דתפיס אאגרי' וא"כ כשאין כונתו לתפוס המשכון לא הוי אלא ס"ם אבל הכא דהוי ס"כ משום פרוט' דרב יוסף דה"ל כאלו קיבל פרוט' בתחלת הסמיר' א"כ פסיטא דהוי ס"ם לעולם עכ"ל. ואינא לא תיובתא מזיר' ולא פירוק' דמ"ש הש"ך

יודעים שלא פרעוהו המלוה נאמן ונריכים לדמוק ולו דהטעם דמינו לא כ׳ אלא דפטור הלוה בהיסת וס״ל דבמקום שאין לו מנו אף דאין המלוה נאמן ליסבע ולהולי׳ מיד הלוה מ״מ הלוה׳ א״ל ריך ליסבע שבועה חמור׳ נגד טענת המלוה כיון שיש עדים שהלוה׳ לו ושלא פרע לו עדיין והתורה האמינו בעלמא אפי׳ להולי׳ ומשום דבזה הלוה טוען ברי עכ״פ פטור הוא מהמלוה׳ בשבועתו מ״ה קילר המחבר שם בסכ״ט ולא כתב דפטור משום מנו עכ״ל ואין דבריו נלפע״ד אלא נלפע״ד דכיון דלית לי׳ לוה מנו נשבע המלוה׳ ונוטל וכן משמע להדיא בבעה״ת שער מ״ט סוף חלק ב׳ שמשם מקור דין זה דבליב׳ מנו נשבע המלוה׳ ונובה חובו ע״ש וכן משמע בבית חדש סעיף כ״ב. ונראה דהש״ו בסעיף י״ד מיירי בדאית לי׳ מנו ודוק. ועמ״ש לקמן סעיף כ״ט ס״ק קכ״ד: (טו) ויש לס לו בעל המשכון כו׳. כתב מהרי״ק שורש פ׳ שאפי׳ החזיר הש״ח ללוה אחר שנתן המשכון בידו מ״מ כשנאנס המשכון חייב הוא לפרוע החוב: (טז) וי״א כו׳. לא הוי אלא ש״ח כו׳. ומבואר בעור דאפי׳ הלוה׳ פירות לא הוי אלא ש״ח לשברת י״א אלו וכן הוא בהרא״ש ס״פ שבועת הדייניס ולכאורה קשה מנ״ל הא דהא י״ל דע״כ לא פליג ר״י אדרש״י אלא דפשק כרבה ולא כרב יוסף דמשום מלוה לא הוי ש״ש אבל בהלוהו פירות דס״ל לר׳ יודא במתני׳ דהוי ש״ש מטעם דרכן להתרקב ונהנה במה שהלוה והוה ש״ש וכדאית׳ בש״ש נבי והא מדקתני סיפ׳ ר׳ יודא אומר הלוהו מעות ש״א הלוהו פירות ש״ש מכלל דלת״ק לא שנא כו׳ ונראה דס״ל להרא״ש ועור כיון דלפי׳ ר״י ע״כ טעמא דת״ק דהוי ש״ש דוקא כנגד מעותיו מטעם דהוי כאלו פירש שאם יאבד המשכון יפסיד מעותיו וא״כ במה ששוה המשכון יותר פעור וא״כ ה״ל לת״ק לפלוגי בין מעות לפירות ולאשמועינן דבפירות הוי ש״ש על כולו אלא ודאי ת״ק לא ס״ל הך סברא דר׳ יודא כלל וא״כ אין חילוק בין מעות לפירות וכן נראה דעת שאר אחרונים והר״ב שלא חילקו בזה: (יז) לא הוי אלא ש״ח כו׳ שאם דמי המשכון יתירי׳ על החוב כו׳ מדלא חילק משמע דאף במשכנו שלא בשעת הלואתו אין המלו׳ נותן ללוה היתרון וכ״כ במרדכי ס״פ שבועת הדייניס להדי׳ בשם תשובת מהר״ם לדעת ר״י והוא בחשו׳ מיימוני׳ סי׳ כ״ו ע״ש אבל לפעד״נ דבמשכנו שלא בשעת הלואתו מודה ר״י דכהי דפשק כרבה היינו דלא כרב יוסף דלא חשיב ש״ש משום פרוע׳ דעני אבל ר׳ יצחק ע״כ ס״ל דהוי ש״ש בלא פרוע׳ דרב יוסף וכדמוכח בש״ש ותוס׳ וכל הפוסקים להדי׳. ולדברי מהר״מ נ״ל דמאי דאמרי׳ בש״ש דכ״ע אית להו דר׳ יצחק שלא בשעת הלואתו היינו כי ליתא לדשמואל וכדאית׳ בתוס׳ א״כ לרבה דהוי שומר חנם בשעת הלואתו אף אז לא דהא גם בשעת הלואתו הפסיד כנגד מעותיו מטעמ׳ דשמואל כדאית׳ ודו״ק) וזה דחוק ופשט דברי התוס׳ משמע דאף לר״י שלא בשעת הלואתו הוי ש״ש לגמרי בהסיח הנאה דיכול לקדם בו האשה כיון דב״ח קונה משכון משא״כ בשעת הלואתו דלא קני לי׳ ושומר שכר גמי לא הוי מחמת שום הנאה אלא דהוי כש״ש מטעמ׳ דשמואל ובזה נדחו כל הוכחותיו של תשו׳ מהר״מ שם ע״ש וא״כ שלא בשעת הלואתו המלו׳ נותן ללוה היתרון. וכן כתוב בשערי דרב אלפס שער ע׳ דבשעת הלואתו הוי ש״ח ושלא בשעת הלואתו הוי ש״ש והמלו׳ צריך לשלם היתרון ע״ש הרי דס״ל כר״י ואפ״ה פסק דשלא בשעת הלואתו הוי ש״ש וצריך לשלם היתרון. ונראה דאף למה שכתבתי לעיל ס״ק ע׳ דהא דאמר ר׳ יצחק שלא בשעת הלואתו קונה משכון היינו לענין חונסי׳ דמה שכנגד חובו הוי כאלו מכור לו א״כ ליכא לאוכחי מר׳ יצחק דהוי ש״ש אף להיתרון דהא לא אמר ר׳ יצחק דהוי ש״ש מ״מ נראה׳ [מבחוץ] דהוי ש״ש נ״כ להיתרון מטעם דכיון דמשכנו שלא בשעת הלואתו מחמת שאין לו לשלם א״כ אין לך הנאה גדולה מזו ובהסיח הנאה׳ דתפיס לי׳ אזוזי אשיב ש״ש ורא״ל זה דהא ברים פ׳ שור שנגח ד׳ וה׳ אמרי׳ דאף לר׳ ישמעאל דאמר בעלי חובות ניכהו הוי ש״ש כשתפסו לשור תם לגבות ממנו ומש זע התם דטעמ׳ הוא משום דבהסיח הנאה׳ דתפיס לי׳ לשור אזקי׳ ולא אעריקו לי׳ בעלים לאנמ׳ ולא הי׳ יכול להשתלש ממנו הוי שומר שכר וכן פי׳ רש״י התם להדי׳ ופירושו מוכרח דליכא למימר התם טעמא כיון דיכול לקדם בו האשה דהא פשיטא כיון דלר׳ ישמעאל אם הקדישו אינו מוקדם כדמוכח בש״ש התם אינו יכול לקדם בו האשה כדמוכח בפ״ס האיש דרביע התם והא אמר ר׳ יוחנן נזל ולא נתיאשו הבעלים כו׳ דהיכא דאינו יכול להקדים א״י לקדם בו אלא ודאי אף על פי שא״י לקדם בו הוי שומר שכר מטעם דתפיס לי׳ אזקי׳ וא״כ ה״ה הכא ונדולי׳ מזה נראה׳ למה שכתבו הפוסקים דלר׳ עקיבא דקיימא לן כותיה אפילו בשור המועד הוי עליה שומר שכר והבאתי דבריהם לקמן ס״ס ת״א אם כן הכא במשכנו שלא בשעת הלואתו אפילו יש לו לשלם ממקום אחר הוי עליהם שומר שכר מהני׳ טעמ׳ דתפיס לי׳ אחובי׳ וכן כתב הבעל המאור ריש פ׳ שור שנגח ד׳ וה׳ והנימוקי יוסף שם ז״ל שמעינן לר׳ עקיבא לענין מועד כן שאם תפסו ניזק לגבות ממנו וכן בעל חוב שתפס שורו של לוה לגבות ממנו נעשה עליו שומר שכר ומייב בנזקיו עכ״ל ומשמע התם להדיא דהוי ש״ש על כולו אפילו במה שיתר על נזקיו או חובו ע״ש ואף שמדברי הרא״ש פ״ק דקדושין מוכח דאף במשכנו שלא בשעת הלואתו לא הוי שומר שכר מהאי טעמ׳ דתפיס לי׳ אזוזי מ״מ אין דבריו מוכרחים ואפשר דגם התוספו׳ מודים דהוי ש״ש מהאי טעמא ובפרק האומנין שכתבו דדוק׳ נבי אומן הוי שומר שכר מטעמ׳ דתפיס ליה אזוזי׳ ולא במלוה היינו במשכנו בשעת הלואתו והא דלא פירשו דטעם דר׳ יצחק הוא כן היינו משום דסביר׳ להו דכיון דאמר ר׳ יצחק בעל חוב קונה משכון משמע שקונה אותו לשום דבר שיכול לעשות בו כמו בשלו וע״כ הוכרחו לומר דקונה אותו לקדם האשה ולעשו׳ קנין עבדים או קרקעות אבל אין הכי נמי דמודים (מבחוץ) דהוי שומר שכר מטעם ההיסח הנאה דתפיס ליה אחוביה אחר ההלואה. ולא היה מלאני לבי לחלוק על דברי מהר״מ אך כיון דבלאו הכי הרבה פוסקים סבירא להו בהדי׳ דהוי שומר שכר לגמרי אפי׳ בהיתרון הלא המה הבעל הלכות גדולות וכערי רב אלפס והרי״ף והרמב״ם וה׳ המגיד והר״ן והנימוקי יוסף ובעל המאור

שנלקח בלסטים מזויין וכיוצא בו משאר אונסים (יב) ל [כא] ישבע המלוה שנאנס יג (טו) [ט] וישלם לו בעל המשכון את חובו עד פרוטה אחרונה: הגה (טז) [כב] וי״א [י] המלוה על המשכון יד (יז) יא) (יב) לא הוי אלא

לא היה דעתו כי אם אנייבה ואבידה דסבים ולא אחונסין דאינן סכיסין וכמ״ש הטור והמחבר לקמן סי׳ רכ״ה לענין אחריות ע״ש ועפ״ר: יג ויש לס לו בעל המשכון את חובו היינו דוק׳ אם אין הלוה מכחישו בברי ומטעם שכתב הטור בש״ט והמחבר בסי״ד אדין זה ז״ל שהרי אין הלוה יודע כילד נאבד וה״ל כהלויתני ואינו יודע אם החזרתי לך אם לאו ומשמע משם דאם טוען הלוה ברי לי שהמשכון בידך או מכרתהו וקבלת דמיו אין המלוה נאמן בשבועתו שנאנס מידו להולי׳ מיד הלוה הטוען ברי נגדו וכ״כ המחבר בהדי׳ בסי׳ זה סכ״ט דכשטוען הלוה ברי לי שאתה מכרתהו וקבלת דמיו דנשבע הלוה היסת ונפטר וכתבו הטור נ״כ בסי׳ זה בסכ״נ ע״ש אלא של״ע שכתב שם הטור הטעם ז״ל נשבע הלוה היסת ונפטר במינו שאין לך בידי כלום או פרעתיך עכ״ל דמשמע הא במקום שאין לו מינו כגון שהלוה בעדים והעדים יודעים שלא פרעוהו המלוה נאמן ונריכין לדמוק ולומר דהטעם דמינו לא כתב אלא אהא דפטור הלוה בהיסת וס״ל דבמקום שאין לו מינו אף דאין המלוה נאמן ליסבע להולי׳ מיד המלוה היה צריך ליסבע שבועה חמורה נגד טענת המלוה כיון שיש עדים שהלוה לו ושלא פרע לו עדיין והתורה האמינו בעלמא אפי׳ להולי׳ ומשום דבזה הלוה טוען ברי עכ״פ הוא פטור מהמלוה בשבועתו מ״ה קילר המחבר שם בסכ״ט ולא כתב דפטור משום מינו יד לא הוה אלא ש״ח כו׳. טעמו דלא מחשב זו לשכירות אם אולי בא עני בשעת הלואתו והיינו דוק׳ במשכון של ישראל שהשכינו לטובתו בלא ריבית *אבל אם מתשכן ישראל לישראל חבירו משכון של עכו״ם ונותן לו ממנו ריבית נראה פשוט דהוה עלי׳ ש״ש בנגיבתו ואבידתו לשלם לו כל דמי משכון׳ אדא דבהנאה גדולה כזו מסתבר דהכל מודים דהוה עליה ש״ש ועוד דה״ל כאלו הלוה לעכו״ם עצמו שנתן לו ריבית דהי׳ חייב לשלם לו כל דמי משכונו כן ישראל הבא במקומו דהא אין היתר לישראל להלוות מעותיו בריבית על משכונו של עכו״ם. ע״י חבירו אם לא מצא דישראל המביא לו המשכון הוא כשלוחו דהמלוה לקבל המשכון מיד העכו״ם ולהביאו לו על אחריותו ולהוליך להעכו״ם המעות בשבילו על אחריותו וכמ״ש הטור בשם הרא״ם בי״ד סימן קס״ט והרי הוא כאלו מלוה להעכו״ם בעצמו וזה נראה בעיני פשוט לדעת הרא״ם ח״ל שמשפט של עכו״ם בערכאותיהן הוא שמי שנאבד מידו משכון שמקבל ממנו ריבית שאינו משלם לו יתרון דמי המשכון דאז פטור גם מישראל מה״ט דכתיבנ׳ ומעתה שבתשוב׳ ן׳ לב משתפק בזה והגלע״ד כתבתי ודו״ק

כנגד מעותיו לא הפסיד אבל כי אית׳ לדשמואל אין חילוק בין שעת הלואתו בתוס׳ והרא״ם ושאר פוסקים (ובזה מתורץ קושיות הב״י על הטור ע״ש משא״כ בשעת הלואתו דלא קני לי׳ ושומר שכר מהאי טעמ׳ דתפיס לי׳ אזוזי מ״מ אין דבריו מוכ״מים ואפשר דגם מהר״מ שם ע״ש וא״כ שלא בשעת הלואתו המלו׳ נותן ללוה היתרון. וכן כתוב בשערי דרב אלפס שער ע׳ דבשעת הלואתו הוי ש״ח ושלא בשעת הלואתו הוי ש״ש והמלו׳ צריך לשלם היתרון ע״ש הרי דס״ל כר״י ואפ״ה פסק דשלא בשעת הלואתו הוי ש״ש וצריך לשלם היתרון. ונראה דאף למה שכתבתי לעיל ס״ק ע׳ דהא דאמר ר׳ יצחק שלא בשעת הלואתו קונה משכון היינו לענין חונסי׳ דמה שכנגד חובו הוי כאלו מכור לו א״כ ליכא לאוכחי מר׳ יצחק דהוי ש״ש אף להיתרון דהא לא אמר ר׳ יצחק דהוי ש״ש מ״מ נראה׳ [מבחוץ] דהוי ש״ש נ״כ להיתרון מטעם דכיון דמשכנו שלא בשעת הלואתו מחמת שאין לו לשלם א״כ אין לך הנאה גדולה מזו ובהסיח הנאה׳ דתפיס לי׳ אזוזי אשיב ש״ש ורא״ל זה דהא ברים פ׳ שור שנגח ד׳ וה׳ אמרי׳ דאף לר׳ ישמעאל דאמר בעלי חובות ניכהו הוי ש״ש כשתפסו לשור תם לגבות ממנו ומש זע התם דטעמ׳ הוא משום דבהסיח הנאה׳ דתפיס לי׳ לשור אזקי׳ ולא אעריקו לי׳ בעלים לאנמ׳ ולא הי׳ יכול להשתלש ממנו הוי שומר שכר וכן פי׳ רש״י התם להדי׳ ופירושו מוכרח דליכא למימר התם טעמא כיון דיכול לקדם בו האשה דהא פשיטא כיון דלר׳ ישמעאל אם הקדישו אינו מוקדם כדמוכח בש״ש התם אינו יכול לקדם בו האשה כדמוכח בפ״ס האיש דרביע התם והא אמר ר׳ יוחנן נזל ולא נתיאשו הבעלים כו׳ דהיכא דאינו יכול להקדים א״י לקדם בו אלא ודאי אף על פי שא״י לקדם בו הוי שומר שכר מטעם דתפיס לי׳ אזקי׳ וא״כ ה״ה הכא ונדולי׳ מזה נראה׳ למה שכתבו הפוסקים דלר׳ עקיבא דקיימא לן כותיה אפילו בשור המועד הוי עליה שומר שכר והבאתי דבריהם לקמן ס״ס ת״א אם כן הכא במשכנו שלא בשעת הלואתו אפילו יש לו לשלם ממקום אחר הוי עליהם שומר שכר מהני׳ טעמ׳ דתפיס לי׳ אחובי׳ וכן כתב הבעל המאור ריש פ׳ שור שנגח ד׳ וה׳ והנימוקי יוסף שם ז״ל שמעינן לר׳ עקיבא לענין מועד כן שאם תפסו ניזק לגבות ממנו וכן בעל חוב שתפס שורו של לוה לגבות ממנו נעשה עליו שומר שכר ומייב בנזקיו עכ״ל ומשמע התם להדיא דהוי ש״ש על כולו אפילו במה שיתר על נזקיו או חובו ע״ש ואף שמדברי הרא״ם פ״ק דקדושין מוכח דאף במשכנו שלא בשעת הלואתו לא הוי שומר שכר מהאי טעמ׳ דתפיס לי׳ אזוזי מ״מ אין דבריו מוכ״מים ואפשר דגם התוספו׳ מודים דהוי ש״ש מהאי טעמא ובפרק האומנין שכתבו דדוק׳ נבי אומן הוי שומר שכר מטעמ׳ דתפיס ליה אזוזי׳ ולא במלוה היינו במשכנו בשעת הלואתו והא דלא פירשו דטעם דר׳ יצחק הוא כן היינו משום דסביר׳ להו דכיון דאמר ר׳ יצחק בעל חוב קונה משכון משמע שקונה אותו לשום דבר שיכול לעשות בו כמו בשלו וע״כ הוכרחו לומר דקונה אותו לקדם האשה ולעשו׳ קנין עבדים או קרקעות אבל אין הכי נמי דמודים (מבחוץ) דהוי שומר שכר מטעם ההיסח הנאה דתפיס ליה אחוביה אחר ההלואה. ולא היה מלאני לבי לחלוק על דברי מהר״מ אך כיון דבלאו הכי הרבה פוסקים סבירא להו בהדי׳ דהוי שומר שכר לגמרי אפי׳ בהיתרון הלא המה הבעל הלכות גדולות וכערי רב אלפס והרי״ף והרמב״ם וה׳ המגיד והר״ן והנימוקי יוסף ובעל המאור

ביאור דג״א

[כא] ישבע. שם ח׳: [כב] וי״א דתלוה. כרבה כמ״ש בב״ב קמנ ב׳ וערש״ו שם דיה והלכתא כו׳ וכמ״ש בנתין ע״ד ב׳ והא דמיקרי להו כרב יוסף משום דבעי למדתי בלא לוקש כתנאי אבל אלא נאמת פלוגתייהו בדשמואל ובדלא פירש דת״ק ור״ע ס״ל כשמואל וא״כ הלכתא כשמואל כן הלכה כרבה ועתוס׳ דפ״ב דב״מ ב״ש ח״ו: (ליקוט) וי״א דתלוה כו׳. דוקא תלוה אבל אלא בשעת הלואתו דקני ליה מדרבי׳ ודאי הוי ש״ש על הכל דבזה ל״ש תוס׳ הריי״ף דרבה ור״י ל״ש בזה כתש״ם ודלא כמ״ש הגי״מ ס׳ משפטים סי׳ כ״ו וכ״כ ש״ך ורא״ה ממ״ש בב״ק ל״ו ב׳ הב״ע בגנן כו׳ אים יש כו׳ וכ״כ בשערים דר״י (ע״כ):

באר

כוה כפי החוב קבלתיו אז לכ״ע אבד מעותיו והא דכתבו מור״ם בלשון י״א כו׳ ע״ש: [ט] ויש לס דאע״פ שבשעת הלוה׳ שמקבל המשכון בעד כל חובו אמתמא לא היה דעתו כ״א אגנייבה ואבידה דסכים ולא אחונסין דאינן סכיסין וכמ״ש הט״ו בסימן רכ״ה לענין אחריות ע״ש וכל זה דוקא אם אין הלו׳ מכחישו בברי דה״ל כהלויתני ואינו יודע אם פרעתיך אבל אם הלוה טוען ברי שהמשכון בידך או מכרתהו וקבלת דמיו נשבע הלוה היסת ונפטר וכמ״ש המחבר בסכ״ט אלא שנ״ע דהטור כתב שם הטעם דנאמן במנו שאין לך בידי כלום או פרעתיך משמע דאם אין לו מנו כגון שהעדים יודעים שלא פרע נאמן המלו׳ ונריכין לדמוק ולומר דאף דאין לי מנו מ״מ נאמן הלוה אלא שצריך ליסבע שבועה חמור׳ וכסיס

נתיבות

משה״כ

ים לו ג׳ משכונות חולקין על כל משכון חלק שלים מבחוצר: (יב) ישבע המלוה שנאנס. אפי׳ אם פי׳ שמקבל אחריות אין הכוונה על אונסין רק על גנייבה ואבידה דאונסין לא שכיח ודוק׳ שאין הלוה טוען ברי דאז הוי כאי׳ אם פרעתיך אבל אם הלוה טוען ברי שלא נאנס הלוה נשבע היסת ונפטר ועשת הסמ״ע דאם לית ליה ללוה מינו דפרעתי כגון המלוה כשטר או בהו״ז מבל מקום נאמן הלוה בשבועה חמורה)(ודעת הס״ך דבכה״ג דלית ליה מינו המלוה נשבע ונוטל ועיין ביאורים הטעיקר בהס״ך. אתנס אם המלוה טוען החזרתי לך המשכון והלוה מכחישו הלוה נאמן אפי׳ ל״ל מינו וכן אם ידוע שפטע ונתלקו

משה״א

כך וכך דהוי כהוציא. ובס׳ קצה״ח כ׳ דתלוי בהא דבמקום שזה נובה וזה נובה א״נ על טענות יש לי בידך ולזה כתב דלמאן דס״ל דהלכה כר״י דהוי ש״ש דינו שזה נובה וזה נובה דדינו דבע״ח בזוזי ודינו דש״ש בקרקע אינו נאמן בלא מנו משא״כ להפוסקים שפסקו כרבא וכשמואל דהוי כאילן מ״ אם יאבד המשכון יאבד החוב לא שייך זה נובה וזה נובה נאמן בלא מינו וכו׳ ע״ש. והא ודאי ליתא הדא דהא הטור פסק כרבא וכשמואל ואפ״ה כתב דבעי מינו . ועוד דקשה קושיית התומים דאם מחוקקין בשויו של משכון דנאמן בלא מינו אף דהוי זה נובה וזה נובה ועוד דמוכח מדסתמו הפוסקים וכתבו דכל טענות יש לי בידך הוי טענה גרוע משמע דאפי׳ במקום דלא שייך זה נובה וזה נובה וגם אבאר לקמן סעיף כ״ז ע״ש דבא שייך כלל במשכון זה נוב׳ וזה נובה והעיקר כמ״ש: יא) לא הוי אלא ש״ח. עש״ך ס״ק י״ז דבמשכנו שלא בשעת הלואתו הוי ש״ש אפ״ נגד היתרון כטעם דר״י בההיא הנא׳ שיכול

קצות

דעיילי אינסי חייב גם בשומר אבידה דלא קיבל פרוטה להדיא ופ״ם בחדושי הרשב״א פ׳ הכונס ז״ל אינא למידק למה ליה לרב יוסף לדחוק נפשי׳ כולי האי לוקמה בטוען טענת גנב ונשתיירה מעולה בכספים תחת הקרקע וי״ל דש״ם אינו פטור בכל זה שהתור׳ מחייבתו בגנייבה שהיא קרוב׳ לאונס וכו׳ ונראה נמי דהיינו דלא מקשי רבה נופיה לרב יוסף מהני דמקשי ליה אבאי משום דלרבה אפילו על בעידנא דעיילי אינסי ש״ם פטור ולדידיה לא קשיא דאפשר לאוקמי בטוען טענת גנב בעידנא דעיילי אינסי ובעידנא דנגי עכ״ל ומבואר דגם בשומר אבידה חייב אפי׳ על בעידנא דעיילי אינסי. אמנם אכתי י״ל דכיון דהא דעל בעידנא דעיילי אינסי אינו אלא כמו אונס לרבה בפ׳ השוכר הפועלים ורבה בר ר״ה סובר דאמר להכי יהבי לך אגר לנטורי נטירותא יתיר׳ ואם כן מצינו לומר בשומר אבידה דלא יהבי ליה אגר בפי׳ פטור בעיל בעידנא דעיילי אינסי מיהו היינו אם בא אחר ונטלו הוי אונס אבל בעידנא דעיילי אינסי ונגנב גם רבה מודה דחייב דכיון דכל גנייבה היא קרובה לאונס וחייב בשומר בגנייבה וכמו שאמרו בירושלמי אפי׳ הקיפוה מחיצה של ברזל ולא עדיף על בעידנא דעיילי אינסי

חיטב

לו מנו נפטר בהיסת עכ״ל הסמ״ע . והש״ך כתב דאין דבריו נראין אלא אם לית ליה ללוה מנו נשבע המלו׳ ונוטל וכ״מ להדיא בבעה״ת דמשם מקור דין זה וכ״מ בב״ח ונראה דהט״ו בסעיף י״ד מיירי בדאית לי׳ מנו ודוק. ועמ״ש לקמן סעיף כ״ט ס״ק קכ״ד: (טו) ויש לס לו בעל המשכון כו׳. כתב מהרי״ק שורש פ׳ שאפי׳ החזיר הש״ח ללוה אחר שנתן המשכון בידו מ״מ כשנאנס המשכון חייב הוא לפרוע החוב: (טז) וי״א כו׳. לא הוי אלא ש״ח כו׳. ומבואר בעור דאפי׳ הלוה׳ פירות לא הוי אלא ש״ח לשברת י״א אלו וכן הוא בהרא״ש ס״פ שבועת הדייניס ולכאורה קשה מנ״ל הא דהא י״ל דע״כ לא פליג ר״י אדרש״י אלא דפשק כרבה ולא כרב יוסף דמשום מלוה לא הוי ש״ש אבל בהלוהו פירות דס״ל לר׳ יודא במתני׳ דהוי ש״ש מטעם דרכן להתרקב ונהנה במה שהלוה והוה ש״ש וכדאית׳ בש״ש נבי והא מדקתני סיפ׳ ר׳ יודא אומר הלוהו מעות ש״א הלוהו פירות ש״ש מכלל דלת״ק לא שנא כו׳ ונראה דס״ל להרא״ם ועור כיון דלפי׳ ר״י ע״כ טעמא דת״ק דהוי ש״ש דוקא כנגד מעותיו מטעם דהוי כאלו פירש שאם יאבד המשכון יפסיד מעותיו וא״כ במה ששוה המשכון יותר פעור וא״כ ה״ל לת״ק לפלוגי בין מעות לפירות ולאשמועינן דבפירות הוי ש״ש על כולו אלא ודאי ת״ק לא ס״ל הך סברא דר׳ יודא כלל וא״כ אין חילוק בין מעות לפירות וכן נראה דעת שאר אחרונים והר״ב שלא חילקו בזה: (יז) לא הוי אלא ש״ח כו׳ שאם דמי המשכון יתירי׳ על החוב כו׳ מדלא חילק משמע דאף במשכנו שלא בשעת הלואתו אין המלו׳ נותן ללוה היתרון וכ״כ במרדכי ס״פ שבועת הדייניס להדי׳ בשם תשובת מהר״ם לדעת ר״י והוא בחשו׳ מיימוני׳ סי׳ כ״ו ע״ש אבל לפעד״נ דבמשכנו שלא בשעת הלואתו מודה ר״י דכהי דפסק כרבה היינו דלא כרב יוסף דלא חשיב ש״ש משום פרוע׳ דעני אבל ר׳ יצחק ע״כ ס״ל דהוי ש״ש בלא פרוע׳ דרב יוסף וכדמוכח בש״ש ותוס׳ וכל הפוסקים להדי׳. ולדברי מהר״מ נ״ל דמאי דאמרי׳ בש״ש דכ״ע אית להו דר׳ יצחק שלא בשעת הלואתו היינו כי ליתא לדשמואל וכדאית׳ בתוס׳ א״כ לרבה דהוי שומר חנם בשעת הלואתו אף אז לא דהא גם בשעת הלואתו הפסיד כנגד מעותיו מטעמ׳ דשמואל כדאית׳ ודו״ק) וזה דחוק ופשט דברי התוס׳ משמע דאף לר״י שלא בשעת הלואתו הוי ש״ש לגמרי בהסיח הנאה דיכול לקדם בו האשה כיון דב״ח קונה משכון משא״כ בשעת הלואתו דלא קני לי׳ ושומר שכר גמי לא הוי מחמת שום הנאה אלא דהוי כש״ש מטעמ׳ דשמואל ובזה נדחו כל הוכחותיו של תשו׳ מהר״מ שם ע״ש וא״כ שלא בשעת הלואתו המלו׳ נותן ללוה היתרון. וכן כתוב בשערי דרב אלפס שער ע׳ דבשעת הלואתו הוי ש״ח ושלא בשעת הלואתו הוי ש״ש והמלו׳ צריך לשלם היתרון ע״ש הרי דס״ל כר״י ואפ״ה פסק דשלא בשעת הלואתו הוי ש״ש וצריך לשלם היתרון . ונראה דאף למה שכתבתי לעיל ס״ק ע׳ דהא דאמר ר׳ יצחק שלא בשעת הלואתו קונה משכון היינו לענין חונסי׳ דמה שכנגד חובו הוי כאלו מכור לו א״כ ליכא לאוכחי מר׳ יצחק דהוי ש״ש אף להיתרון דהא לא אמר ר׳ יצחק דהוי ש״ש מ״מ נראה׳ [מבחוץ] דהוי ש״ש נ״כ להיתרון מטעם דכיון דמשכנו שלא בשעת הלואתו מחמת שאין לו לשלם א״כ אין לך הנאה גדולה מזו ובהסיח הנאה׳ דתפיס לי׳ אזוזי אשיב ש״ש ורא״ל זה דהא ברים פ׳ שור שנגח ד׳ וה׳ אמרי׳ דאף לר׳ ישמעאל דאמר בעלי חובות ניכהו הוי ש״ש כשתפסו לשור תם לגבות ממנו ומש זע התם דטעמ׳ הוא משום דבהסיח הנאה׳ דתפיס לי׳ לשור אזקי׳ ולא אעריקו לי׳ בעלים לאנמ׳ ולא הי׳ יכול להשתלש ממנו הוי שומר שכר וכן פי׳ רש״י התם להדי׳ ופירושו מוכרח דליכא למימר התם טעמא כיון דיכול לקדם בו האשה דהא פשיטא כיון דלר׳ ישמעאל אם הקדישו אינו מוקדם כדמוכח בש״ש התם אינו יכול לקדם בו האשה כדמוכח בפ״ס האיש דרביע התם והא אמר ר׳ יוחנן נזל ולא נתיאשו הבעלים כו׳ דהיכא דאינו יכול להקדים א״י לקדם בו אלא ודאי אף על פי שא״י לקדם בו הוי שומר שכר מטעם דתפיס לי׳ אזקי׳ וא״כ ה״ה הכא ונדולי׳ מזה נראה׳ למה שכתבו הפוסקים דלר׳ עקיבא דקיימא לן כותיה אפילו בשור המועד הוי עליה שומר שכר והבאתי דבריהם לקמן ס״ס ת״א אם כן הכא במשכנו שלא בשעת הלואתו אפילו יש לו לשלם ממקום אחר הוי עליהם שומר שכר מהני׳ טעמ׳ דתפיס לי׳ אחובי׳ וכן כתב הבעל המאור ריש פ׳ שור שנגח ד׳ וה׳ והנימוקי יוסף שם ז״ל שמעינן לר׳ עקיבא לענין מועד כן שאם תפסו ניזק לגבות ממנו וכן בעל חוב שתפס שורו של לוה לגבות ממנו נעשה עליו שומר שכר ומייב בנזקיו עכ״ל ומשמע התם להדיא דהוי ש״ש על כולו אפילו במה שיתר על נזקיו או חובו ע״ש ואף שמדברי הרא״ם פ״ק דקדושין מוכח דאף במשכנו שלא בשעת הלואתו לא הוי שומר שכר מהאי טעמ׳ דתפיס לי׳ אזוזי מ״מ אין דבריו מוכ״מים ואפשר דגם התוספו׳ מודים דהוי ש״ש מהאי טעמא ובפרק האומנין שכתבו דדוק׳ נבי אומן הוי שומר שכר מטעמ׳ דתפיס ליה אזוזי׳ ולא במלוה היינו במשכנו בשעת הלואתו והא דלא פירשו דטעם דר׳ יצחק הוא כן היינו משום דסביר׳ להו דכיון דאמר ר׳ יצחק בעל חוב קונה משכון משמע שקונה אותו לשום דבר שיכול לעשות בו כמו בשלו וע״כ הוכרחו לומר דקונה אותו לקדם האשה ולעשו׳ קנין עבדים או קרקעות אבל אין הכי נמי דמודים (מבחוץ) דהוי שומר שכר מטעם ההיסח הנאה דתפיס ליה אחוביה אחר ההלואה. ולא היה מלאני לבי לחלוק על דברי מהר״מ אך כיון דבלאו הכי הרבה פוסקים סבירא להו בהדי׳ דהוי שומר שכר לגמרי אפי׳ בהיתרון הלא המה הבעל הלכות גדולות וכערי רב אלפס והרי״ף והרמב״ם וה׳ המגיד והר״ן והנימוקי יוסף ובעל המאור

המשפט

חידושים

בשוויו של משכון הלוה נאמן אפי׳ בלא מינו וכן כיוצא בזה אם לו שטר ומזכר בו המשכון לא עשינן לה׳ נאמנא ואינו נוגה כמבואר לקמן סעיף כ״ד: (יג) לא הוה אלא ש״ח דפרוטה דר״י לא סבית אך בהלכה כשמואל דס״ל אבד קרא אבד אלפא זוזי אם אפי׳ אמקבלו בכל החוב וכנגד שיורי המשכון כ״ל כאלו אפי׳ אאם יאבד המשכון יאבד החוב ובתשכנו שלא בשעת הלואתו דעת הש״ך דהוי ש״ם אף נגד היתרון וע״ב סעיף קטן י״א)(דאין חילוק . ובהקפות החמות ונתן לו משכון תלוי בראות עיני הדיין אם ההקפה הוא עובת המלוה הוי אותר שכר כשאי הנאה דתפיס ליה אזוזי. ואם אין בו רק הנאה ללוה דמי לשאר מלוה על המשכון ואלוי

ביאורים

לקדש בו את האשה וכו׳. אמנם תמהנא על הש״ך דבהדיא כתבו התוס׳ בב״מ דף כ״ט בד״ה והוי שואל וז״ל כטעם דר״י אין לחייב את המלוה יותר מכדי חובו ע״ש. וכיון שהתוס׳ כתבו זה לדבר פשוט וכן משמע דתפיס לי׳ אחובי׳ כתב הריטב״א בהדיא דלא הוי ש״ש רק כנגד חובו דאין לו הנאה בהיתרון וכ״ד לאומן שיש לו הנאה מכל החפץ דלפי ענין החפץ הוא ענין שכרו. ומה שהביא ראי׳ מב״ק מהא דתפיס לי׳ השור אנזקי׳ דהוה ש״ש אפי׳ על חלק הבעלים כבר סתר זה הרא״ש בקידושין ע״ש כיון שאין לו לגבות רק מזה השור הוי ש״ש וכיון שהתוס׳ והרא״ש והריטב״א כתבו בפשיטות דלא הוי ש״ש עכ היתרון אף במשכנו שלא בשעת הלואתו האיך נוקי אנן מסברא דנפשי׳ לומר דהוי ש״ש לחוציא אמנם נלמד מדבריו דבמשכון שהוא אפותיקי מפורש הוי ש״ש אף נגד היתרון כמו בתם בהא דתפס לי׳ השור אנזקי׳ דהוי ש״ש . ועוד יש לסתור הראי׳ שהביא הש״ך מהא דב״ק שם דשם לענין חיוב נזקי השור מיירי ותתו׳

החושן

ממחיצה של ברזל והא דרבה פוטר בפ׳ הפועלים לא מיירי בגנייבה ע״ם וא״כ פריך ספיר דהיכי משכחת טוען טענת גנב באבידה כיון דהוי ש״ם נזירת הכתוב שיהיה חייב בגנייבה אפי׳ ע״י אונס וא״כ דברי הרסב״א שכתב דמש״ה לא מקשי רבה משום דלרבה אפי׳ על בעידנא דעיילי אינסי פטור הא התם לא מיירי מגנייבה אלא בא אחר עיין שם . אבל הכא בגנייבה כיון דהוא חייב אפי׳ ע״י אונס א״כ ודאי גם לרבה חייב ודו״ק ובמ״ל פ״ו מסכירות הסיג על דברי מהרש״ך מחשובת מוהרי״ק וע״ש :)(אונס ירא לדעת הרמ״א דפוסק כרבה ולא הוי ש״ם משום פרוטה דרב יוסף אלא בבדי מעותיו ה״ל באלו פירש שאם יאבד אז יגנב יפסיד מעותיו כיון דבאונס לא מפסיד ומשום דאין דעת על אונס א״כ הקיפוהו מחיצה של ברזל כהיא דירושלמי ובאלמות ותו׳ ורא״ם והרסב״א ונגנבה אינו מפסיד מונו דכיון דאין דעתו על האונס א״כ מה לי אונס אחר או אונס גנייבה דבשלמא ס״ם דחייבי׳ קרא הוי נזירת הכתוב אבל זה שאלוי בדעתו ובתנאי אינו מפסיד ע״י אונס וכן פעיל בעידנא דעיילי אינסי ובא אחר או נגנב׳ נוטל כל מונו ואינו מפסיד כלום ואם תפס מלוה בבדי מונו ונגנב על ידי אונס פטור כיון דהוי ספיקא לדעת

זדו"ק: טו אלא אחד מעותיו כו'. טעמו בזה מבואר בטור דאף דס"ל דהוי ס"ח מ"מ אחד מחובו כנגד דמי שיווי המשכון אפי' הלוהו סתם ואפי' משכנו בשעת הלואה דלא קנהו מדר' יצחק (דר"י לא אמר אלא אמשכנו שלא בשעת ההלואה) משום דפסק ר"י וסייעתו כשמואל דאמר אם אמר בשעת הלואה אע"פ שאינו שוה דמי חובו קבלתיו אם נאבד אחר כך המשכון נאבד כל חובו אפי' המשכון הוא קטן דמגלא וכיון דהלכתא כשמואל אמרי' נמי אפי' לא אמר כלום בשעת הלוואה דקבלו לפחות על אחריותו בדמי שוויו וכן הוא מפורש בתוספות ומוכרחין

(יח)(יט)[יא] אלא (יט)(יט) שומר חנם לענין זה שאם דמי המשכון יתירים על החוב אין המלוה חייב לתת [כג](כ) אלא יג) (טו) ז) אבד מעותיו [כא) (טז) ז] ולא [יא] יומר (טור בשם ר' יהודה והרא"ש) וכן מוכח בלשון דעת הרא"ש בשמה דוכתי ובפרט בסוף פ' שבועת הדיינים כתב ומכל אלו הראיות ברורות נראה דהלכה כרבים ולא כר"י לדעת הרא"ש וכ"כ עוד

ר"ל דבמלוה על המשכון דוקא פליגי אבל במשכנו שלא בשעת הלוואתו מודה להמחבר דהוי שומר שכר וא"כ גם ביתרון חייב המלוה. וכן עיקר: (יח) אלא ס"ח כו' ומשמע בפוסקים דאין חילוק בין הלוהו בשטר או שלא בשטר ולאפוקי מהלכות גדולות וכן משמע בטור והמחבר והרב שלא חילקו: כתב בתשובת מיימוני לספר משפטים סי' ב' ובמרדכי ס"פ שבועת הדיינים וז"ל תשובת רש"י מצאתי ראובן משכן חפץ לשמעון ושמעון משכנו ללוי וכן אמר לו שמעון ללוי שקבל אותו משכון מראובן על אותו זמן ואם יעבור הזמן שוב לא יפדנו והלך לוי ונתנו במתנה ליודא ועכשיו בא ראובן ותובע משכונו משמעון כך דעתי נוטה שראובן ושמעון מוציאין המשכון מיודא ויחזירו ליודא שיעור הלואה שהלוה לוי לשמעון דכל זכות שיש לו בו נתן לו ללוי ואין יכול יודא לומר לראובן ושמעון לאו בעלי דברים דידי אתון דאמר רב יודא נזל ולא נתייאשו הבעלים ובא א' ואכלו רצה מזה נוכה רצה מזה נוכה כו' והא דאמר ר' יצחק ב"מ קונה משכון היינו במשכנו שלא בשעת הלואתו ומה שטעון שמשכון זה נתן לזמן לאו טעמא היא דכל כי האי אסמכתא היא ולא קניא אי לא תפס וקנו מינייה בב"ד חשוב כדאמר בגדרי' הלכך אם טוען יודא שאין המשכון בידו יגבע שאין ברשותו כדאמרי' בפרק המפקיד ועוד יגבע כמה היה שוה ואף על גב דקי"ל כרב אסי דאמר גבי מלוה חבירו על המשכון ואמר המלוה שלא הלוותיך עליו ושקל היה שוה והלוה אומר ג' דינרים היה שוה דשבוע' גבי לוה היא דמודה מקצת וקאמר רב אסי זה נשבע שאינו ברשותו וזה נשבע כמה הי' שוה משום דלא קים ליה למלוה כמה היה שוה לפי שלא היה שלו מ"מ כיון דיודא הי' סבור שיש בו מתנה גמור' קים לי' בגויה כמה הוא שוה ונשבע כדין כל הנשבעים שבתור' שנשבעים ולא משלמים ושלוש שלמה ב"ר יצחק ע"כ ומביאו ב"י וד"מ בסי' זה מחודש ב'. ותמיה לי עובא דאמאי דחוק לומר כיון דיודא סבר שיש בו מתנה כו' דמשמע הא אם יודא הלוה עליו אינו נשבע משום דלא קים ליה למלוה דהא בכולא סוגיא דבש"ס פ' המפקיד (דף ל"ד ול"ה) ופ' שבועת הדיינים (ד' מ"ג) מוכח להדיא עובי זימני דהיכא דהלו' תובע למלו' נשבע המלוה כמה היה שוה וכן מסיק רב אסי נופיה התם בפרק המפקיד להדיא ולא קאמר רב אסי התם דלא קים לי' למלוה אלא משום דפריך התם אמאי דמשני אינו כלומר שהלוה מאמין למלוה שאינו ברשותו אלהימני' לוה למלוה נמי בהא כמה הי' שוה ואהא משני דלא קים לי' כלומר שהלוה סבר דהמלוה לא קים לי' בגויה ולכך אינו מאמינו בלא שבועה אבל בשבועה מיהא נאמן וב"פ כל הפוסקים וכדלקמן סעיף י"ב וכן נראה לדינא ודברי רש"י והפוסקים הל"ל שהביאו לל"ע: ועל מ"ש רש"י יגבע יודא כמה הי' שוה כו' כתב מהר"מ מטיקטין בגליון המרדכי וז"ל ואותו מותר ישלם לוי שפשע בו לתת במתנה חפץ שאינו שלו ויש להסתפק אם נם שמעון מסייע ללוי בתשלומים ואסיב פושע במה שמסר משכונו של ראובן ביד לוי כדין שומר שמסר לשומר דקי"ל דחייב בפרק המפקיד ועוד הא פשע להכשיל את לוי שקבל על זמן ואם עבר הזמן שוב לא יפדנו ומלשון תשובת הגאון שהשיב כך דעתי נוטה שראובן ושמעון מוציאין המשכון מיודא מטעם שהתשלומים בין שניהם עכ"ל ואין דבריו נכונים לפע"ד דפשיטא דלוי פטור מתשלומים דאי בשביל שיודא חייב בחזרת תשלומין המותר לראובן יתחייב לוי לשלם ליודא דאינו במתנה אחריות אית בה ואי מיירי שיודא טען שנאבד באונס שפטור מתשלומין ולוי חייב לשלם לשמעון ושמעון לראובן משום שומר שמסר לשומר א"כ בלאו הכי חייב לוי בתשלומים אפי' הי' מסרו ליודא בתורת שמיר' ולמה לי' לטעמ' שפשע לתת במתנה חפץ שאינו שלו. ועוד דעל כרחך מיירי בתשובת רש"י שיודא טוען שאינו ברשותו ומכרו או אבדו בפשיע' בעניין שיודא חייב לשלם דאל"כ אמאי ישלם לוי ע"פ שבועת יודא שיגבע כמה הי' שוה יגבע לוי עלמו כמה הי' שוה וכמו שהוכחתי למעלה דמלוה נשבע כמה הי' שוה (ואין לומר שאין לוי יודע כמה שוה דא"כ ה"ג לוי מחוייב שבוע' ואינו יכול ליגבע משלם ויודא לא הוי עד דינוע הוא ועוד דבמחוייב שבוע' ואינו יכול ליגבע משלם אין עד מסייע פוטר וכמ"ש לקמן סעיף ט"ו ס"ק ס"ח) ולפי פסקו של רש"י דשבוע' גבי לוה היא ה"ל לראובן ליגבע כמה הי' שוה. ועוד קשה דהא מצי לוי לומר אין יודא נאמן עלי בשבועתו כמה הי' שוה לחייב אותי אלא ודאי רש"י מיירי שיודא נשבע ואותו מותר משלם יודא. גם מ"ש דשמעון מסייע בתשלומי' כו' לא נהיר' לפע"ד דלא דמי לשומר שמסר לשומר משום דהתם השומר הפני פטור בשבוע' דא"ל את מהמני' לי בשבוע' אחיך לא מהימן לי בשבועה משא"כ הכא כיון שראובן מוציא ממונו למה יתחייב שמעון בתשלומין. ומ"ש ועוד הרי פשע להכשיל כו' לאו מילתא היא מטעמ' דפריטת דלוי פטור ואפילו הי' לוי חייב בתשלומי' כגון שנתנו ליודא ויודא טען שנאבד אצלו באונס או שהי' לוי מחבדו בעצמו בידים וכה"ג מכל מקום נלפע"ד דאין שמעון מסייע בתשלומים דכי בשביל שאמר לו ועבר הזמן ושוב לא יפדנו נרס לו היזק לוי איהו דאפסיד אנפשי' דל נמיר דיני אסמכתא' ואבדו בידים. ומ"ש הנאון שראובן ושמעון מוציאין המשכון מיודא אינו בא אלא לו' שראובן ושמעון מוציאין המשכון מיוד' ויכולים להיות בעלי דברים דידי' ולא ששמעון מסייע בתשלומין. כן נראה לפע"ד ברור: (יט) ס"ח כו'. ואם פרעו שוב אין המלוה חייב באחריותו לסבר' זו דהוי ס"ח כ"כ הב"י והר"ב דלקמן סעי' מ"ג ועמ"ש שם: (כ) אלא אחד מעותיו. דה"ל כאלו פירש שאם יאבד המשכון או יגנב יפסיד חובו מיהו בגאנם פטור וכתב מהר"י ן' לב ספר ג' סי' קט"ו דה"ה אם נגנב אלא מהמשכון ובמה שנשאר יש בדי כל החוב מסתבר' דהמלוה אינו מפסיד כלום מחובו באותו הנגנבה דהרי מה שנגנב הוא היתר על החוב וכבר נשארו בידו כנגד כל החוב ואזלינן בתר טעמא טעמא מאי כתבו התוס' דבמאי שהוא כנגד חובו הוי ס"ם משום דהוי כמפרש דודאי לא נתן משכון ושיהיה באחריותו המשכון ושיאזור המלוה לתבוע ממנו חובו דאין שהדי דאדעת' דהכי נתן המשכון שלא יוכל לתבוע ממנו כלום אם שהרי משכונו היה שוה כנגד חובו וכיון דכן הוא אף על גב דנגנב קלא מהמשכון כיון דבמה שנשאר יש כנגד החוב ואינו צריך הלוה לתת למלוה כלום מחדש אין לו חלק למלוה באחריות אותה הנגנבה ולא מפסיד מידי אלא כל ההפסד הוא על הלוה ע"כ: (כא) ולא יותר כו'. כ' הסמ"ע דהיינו דוקא במשכון של ישראל שהשכינו לטובתו בלא ריבית אבל אם ממשכון ישראל לישראל חבירו משכון של עכו"ם ונותן לו ממנו ריבית נראה פשוט דהוי' עליה ס"ם בגניבתו ואבדתו לשלם לו כל דמי משכונו אדא דבהנאה גדולה כזו משמע דהוי' עליה ס"ם ועוד דה"ל הכא דמי משכונו חייב לשלם לו כל דמי נדולה כזו מסתבר דהכל מודים דהו' עליה ס"ם ועוד דה"ל כאלו הלוה לעכו"ם עצמו שנותן לו ריבית דהיינו לא מכח דהישראל ישראל הבא במקומו דהא אין היתר לישראל להלות מעותיו בריבית על משכונו של עכו"ם ע"י חבירו אם לא מכח דהישראל המבינה

באר

יא] יותר. כתב הסמ"ע והיינו דוקא במשכון של ישראל שהשכינו לטובתו בלא ריבית אבל אם משכן ישראל לחבירו משכונו של עובד כוכבים ונותן לו ריבית ממנו נראה פשוט דה"ל ס"ם לשלם לו כל דמי המשכון אדא דבהנאה גדולה כזו מסתברא דכ"ע מודים דה"ל ס"ם ועוד דה"ל כאילו הלו' לעובד כוכבים עצמו דאל"כ הא אסור ליקח הריבית מהישראל כמ"ש בי"ד סימן קס"ט וזה נראה בעיני פשוט אם לא

נתיבות

משה"א ביאורים

בב"ק דף נ"ו בד"ה פשיטא כתבו דלענין נזקין מי שבידו לשומרו נקרא בעלים ע"ש: יג) אלא שומר חנם. עש"ך ס"ק י"ח שמביא תשובת רש"י עד אם טוען יהודא שאין המשכון בידו ישבע שאינו ברשותו וכו'. ולכאור' תימא דהא יהודא לא קיבל שמיר' כלל דהא במתנה נתנו לו וצ"ל דמיירי שיהודא הי' יודע מזה שנתן לו רק באסמכתא והוי כידע שאין במתנו' זו ממש דהוי' לו ללמוד דינו אסמכתא כמו שמעתיק הש"ך. ובנידון מה שתמה הש"ך יפה תירץ התומים דרש"י כתב זה לענין אם אינו יכול לישבע דבא הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם דכיון דבא קים לי' ולא הו"ל למידע לזה כתב רש"י דבכאן הו"ל למידע אבל באמת קי"ל דגם בידע שהוא משכון הו"ל מזשואילי"מ כמבואר בסי' זה: יג) אבד מעותיו. התוס' בשבועות דקנויא דקתא דמגלא כתבו דכשמואל דהוי כאילו פי' שאם יאבד המשכון יאבד מעותיו ע"ש דאפי' בנוי שאינו בגדר שומרים אמרינן דהוי כאילו פי' שאם יאבד המשכון יאבד מעותיו ע"ש ולפ"ז נרא' דאם משכן לו קרקע או שטרות דאין בהם דין שומרים מ"מ הפסיד מעותיו משעם דהוי כאילו פי' משא"כ להמחבר דהוי ש"ש משום פרושה דר"י בקרקע ובשטרות לא שייך דין שומרים. ואף שהסמ"ע בסי' ס"ו כתב דבשטרות דאין בהם דין שומרים ל"מ בלא קנין מ"מ הא תוס' כתבו שם אפי' בנוי דהפסיד מעותיו משעם דהוי כאילו פי' ואף דבנוי נ"כ אין דין שומרים וע"כ כיון דבשעת הלוא' הוי כאילו פי' הוי כאילו הלו' לו המעות על תנאי כך שיופסד המעות כשיאבד דמהני אפי' בלא קנין ובמשכנו בית ונשרף הבית בפשיע' או באונס שהוא כעין גניב' ונשאר הקרקע אז אם

קצות

הרמ"א אם כרבא אם כרב יוסף (ז"ב: ו) אלא ס"ח. עיין ש"ך שהפל' דשלא בשעת הלוואה הוי ס"ם אפי' ביתר מחובו דכיון דקונה משכון מדר"י ויכול לקדם בו את האשה בהיא הנאה הוי ס"ם ועוד דכיון דאפיס ליה אזוזי בהיא הנאה הוי ס"ם וע"ש שכתב ואפשר שזה הוא דעת הרמ"א שכתב וי"א דהמלו' על המשכון הוי ס"ח והיינו בשעת הלוא' ע"ש ולי נראה דאין לחלק דמ"ש ס"ך דכיון דקונה מדר"י ויכול לקדם בו האשה ומשמע מדבריו ויכול לקדם בו אינו קונה וליתיה דודאי אינו קונ' מדר"י אלא בכדי מעותיו וא"כ אינו יכול לקדם האשה אלא בכדי מעותיו וכן מבואר להדיא בתשובת מיימוני לס' משפטים סי' נ"א ז"ל ומשכנו שלא בשעת הלוואה נמי לא הוי ס"ם אלא בכדי מעותיו כ"ש וא"ש הס"ך בהיא הנאה דאפיס אחרי' והיא דאיה דהא דאמרינן ר"פ שור שנגח כגון שאפס' ניזק ופירש"י בהיא הנא' דאפיס לשור אנזקי' ויש לחלק דהתם בשור אם דאינו משהלם אלא מגופו וכי אחריקו בעלי לאנגח אין לו כלום אתם ודאי אפוס אחובו הנא' גדולה וכן משמע מלשון רש"י שם בהיא הנא' דאפיס ליה ולא אחריקו בעלים לאנגח ע"ש אבל בהלוא' כיון דיכול לגבות ממקום אחר לא הוי הנאה ואפילו לפי מ"ש בעה"מ דגם נמועד כי אפסו ניזק הוי ס"ם בהיא הנאה דאפיס ליה אכאי יש לחלק דבני הלוא' לא הוי הנאה כמה דאפיס ליה אחובו דאם לא הלוה לו לא היה צריך לאפיסה ומי הכריח אותו להלוא' אבל נמועד דשלא מדעתו הוזקו. גם מ"ש דאפשר שזה נ"כ דעת הרמ"א אבל המעיין בד"מ יתבאר להיפך וז"ל ולי נראה הא דכתב ל"ם משכנו שלא בשעת הלוא' לאו מטעמא דר"י לחוד קאמר אלא מטעם דבשע' הלוואה הוי כאלו פי' להדיא שמקבל בחורת פרעון וכמ"ש בשם ר"י ולפי טעם זה אין לחלק בין בשעת הלוואה או שלא בשעת הלוואה ודוקא לענין זה הם בוים דאם היה המשכון נגד חובו שיגא זה בזה דאם הוא בשעת הלוואה הוא מטעמא דשמואל דהוי כאלו פי' ושלא בשעת הלוא' הוא מטעמא דר"י דבע"מ קונה משכון כו' דהא דשמואל לא שייך שלא בשעת הלוא' וע"ש הרי דשיון הן שלא בשעת הלוואה עם שעת הלוואה ובשניהם אינו ש"ם אלא בכדי מעותיו וכן דעת הטור להדיא בדעת ר"י דל"מ משכנו בשעת הלוא' ל"ם שלא בשעת הלוואה לעולם אם דמי המשכון יתירים על חובו ואין המלוה נותן ללוה היתרון ומ"ש

היטב

שמשפט העובדי כוכבים בערבאותיהן שמי שנאבד מידו משכון שמקבל ממנו רבית שאינו משלם יתרון דמי המשכון דאז פטור גם מהישראל מה"ט דבתיבנא ומצאתי שבתשובת ן' לב מסתפק בזה והגלב"ד כתבתי עכ"ל והש"ך כתב דבתשובה שם לא הוזכר כלל שהוא משכון של עו"כ ברבית וי"ל דמוד' להסמ"ע במשכון של עו"כ דה"ל שלוחו כו' ע"ש מה שחילק בין דין זה לבין סרסור לקמן סי' קפ"ה וכן בנותן לא' דבר

המשפט

משא"כ חידושים

במחלוקת שבין המחבר להרב. ואפי' הלוהו פירות לא הוי אלא ס"ח. ס"ד: (יד) ללוה היתרון. ואם משכנו שלא בש"ה הוי ס"ם אף על היתרון ש"ך וע"ב דבעיקר דגב במשכנו שלא בש"ה לא הוי אלא ס"ח על היתרון)(אמנם במשכנו שלא בש"ה והוא אפותיקי מפורש הוי ס"ם לכ"ע וכן כשיש להמלוה הנאה שנטל ריבית בדרך היתר בהלוואה זו הוי ג"כ ס"ם לכולי עלמא אף בהיתרון: (טו) אבד מעותיו. ע"כ ס"ק י"ג)(דאפי' במשכון אלא ליה בין דין שומרים בגון במשכון לו קרקע או שטר חוב או שהיה שמירה הבעלים או במשכון של עכו"ם אף דאין דין שומרים בעכו"ם אם בשהיה הלוואה עיסקא דהוי כשמיר' בבעלים דנמו שזה הוא מחויב לשמור המשכון כמו כן מחויב זה לשמור חלק הפקדון מ"מ אבד מעותיו מטעמא דשמואל דהוי כאילו פי' לו שאם יאבד המשכון יאבד מעותיו. ועיין ש"ך שהביא ת' רש"י ראובן משכן חפץ לשמעון ושמעון ללוי וא"ל שהתנה עמו שאם לא יפדנו לזמן שלוחו שאינו ברשותו ישבע בשבועת השומרים)(ודוקא שיהודא שיש יודע מהתנאי הוא שומר הכיר לו ללמד דינו אסמכתא והוי כיודע שאינו שלו הוי שומר אבל אם יהודא סבר שלוי נתן לו את שלו במתנה אינו שומר כלל ועיין בתוספות סעיף קטן י"ב. ואם יהודא מודה בפרוטה שהיה שוה יותר מחובו וא"י כמה שהיה שוה הוי מצוה"ל"ת. ואם יהודא טוען שלא היה שוה (טז) ולא יותר. ואם נגנב חלק מהמשכון ונהפסד יש בדי חובו גובה חובו מהנשאר דעל היתרון הוא א"ת)(ואם המשכון קרקע אפי' כתוב בשטר ל' מכירה מ"מ כיון דשתהא להחזיר כשמחזיר לו המעות לא הוי רק כמשכון ולכן אם נפרץ בפשיעה לו בחומה הדומה לגניבה ונשאר הקרקע אם כ' בשטר שהשכין לו מתחוס מרעא ועד רוס רקיע דמשכון לו גם הקרקע גובה

חתושין

הש"ך דאיה מעשרי רב אלפס דפסק בשעת הלוא' הוי ס"ח הרי דפוסק כר"י ואפ"ה שלא בשעת הלוא' פוסק דהוי ס"ם וע"ש אבל שערי הטעמים נגעלו ממנו ואינפותא וז"ל בשטר ט' העניינא' הוא במקום שמשר לו משכון בשעת הלוא' וטוען המלוה שנגנב או נאבד ודין הוא שישבע שבועת המור' שכך היה ויפטור מן המשכון. וינגה מעותיו מן הלוה לפי שעשו אותו חכמים כש"ח וכן אמרו המלו' על המשכון ואבד המשכון ישבע ויטול מעותיו דר"א והלכה כמותו במקום שמשכנו בשעת הלוואה לפי שאין לקיחת המשכון אלא בזכרון אצל המלוה ולא במקום נגיות ממון והעניין הב' במקום שמשכנו שלא בשעת הלוואה ואם נגנב או נאבד חייב לשלם מה שהלוהו ויש לומר דין זה ממה שאמרו המלו' על המשכון ש"ם והמעמידו בעלי תלמוד אותה משנה במשכנו שלא בשעת הלוא' והמשנה אחרת שבינו המלו' על המשכון ישבע ויטול מעותיו העמידו' במשכנו בשעת הלוואה עכ"ל. והו' תמוה מאד דהא ס"ד לאוקמי הכי בש"ם ואקשי עלה והא אידי ואידי הלוהו על המשכון תנן ועוד היאך פסק כרבי אליעזר הא הלכה כר"ע מחבירו ומה"ט הסמיטו הפוסקים דעת הטעמים דאפי' בכדי חובו הוא ס"ח משום דדרכי הסברים לא נודעו: ז) אבד מעותיו. עיין ש"ך שהב"י בשם מוהר"ן לב אם נגנב חלק מהמשכון ומה שנשאר יש בו בדי כל החוב המלו' אינו מפסיד דמידי הוא טעמא דאבד חובו אלא משום דהוי כאלו פי' דאין שהדעת דאדעת' דהכי נתן המשכון אלא יחבבו המלוה ממנו כלום וכיון דמה שנאבד (שנשאר) יש כנגד החוב וא"ל לתבוע הוה לכן לא מפסיד המלוה מידי ע"ש ויש להסתפק במשכנו שלא בשעת הלוא' דלא שייך כאלו פי' וכמ"ש בדרכי משה הובאו דבריו בש"ך ו' אין בו אלא משום דר' יצחק אם נאבד חלק מהמשכון מי אמרינן כיון דבדי חובו קנה א"ש השאר שנגנב בדי חובו הפסיד חלקו לגמרי או דלמא המלוה אומר לוה חלקך הוא דנגנב ואינו שומר על חלקך)(ומשבחא דהמלו' מפסיד לפי ערך דהיינו אם המשכון שוה מנה והחוב עשרה זהובים ונגנב חלק מהמשכון מפסיד המלוה חלק עשירית והלוה ט' חלקים אבל זה הוא לפשיטא רש"י דמכוס דר' יצחק קבוה לגמרי אבל לפי שיטת חוס' משום דר"י לא קנה אותו לאחריות אלא לקידושין ואינן וש"ם הוי משום דאיה ליה הנאה בנוי' דיכול לקדם האשה נראה

ו) אלא שומר חנם. עש"ך ס"ק י"ד מה שתמה על ת' רש"י וצ' כת' ושב הכהן סימן ע"מ שכתב ליישב על נכון ע"ש: ז) ולא יותר. עכה"ש מ"ש אבל אם תבן ישראל לחבירו משכונו של עכו"ם ונותן לו רבית כו' ועיין כת' ח"ם חח"מ סי' ריז' שכתב דפשוט יותר מניעה בכותח' דב"ה ישראל רשע המלוה ברבית קלוי' לישראל הבאלה בדלה משוי ליה בש"ם לא מבעיא לדייניה בידו ונוש' בעי"ה שאינו יכול להוציאו לדיינים ונם אין עולה שלא בדעת הלוה לתובעו כלל אלא אפי' היה ידיעו יפות לכופו להוציא כלעו חפיו ריפ מה שמעות הרבית בידו ונוש' ונותן בשם עד שיוציאו ממנו בדיינים משוי לי' ש"ם

ביאור הגר"א

[כג] אלא אחד. כנ"ל דהוי כפירש"י

מ״ת מרדכי בסוף האומנין ובהגהות

ביאור הגר״א

[כד] והספיקא . עפי׳ כ״ה ס״ב בהגה וענגת דכ״ק ל״ט כ׳ : [כה] ואם נאבד. כן מפ׳ תוס׳ למתני׳ דשבועות ע״ם ובסה : [כו] המלוה כו׳ . עכ״מ ל״ה כ׳ פעמים כו׳ : (ליקוט) המלוה כו׳. כמ״ם בכ״מ קש״ו מ׳ טעמא כו׳ הריץ כו׳ וערש״י שם ד״ה לתה כו׳ וכי כו׳ ואע״ג דשם בתשכנו שלא בשעת הלוואה דקנייא לכל בשעת הלוואה לא היינו בשהחזירו בתורת חזרה משא״כ

חכמת שלמה

סיבן עב סעיף ד׳ המלוה על המשכון ונתן לו רשות להשתמש בו וכו׳ כ״ב ע׳ בסמ״ע והש״ך מ״ם בשם הר״ן בשואל ספר תחברו ונתן לו ספר אחר לתשכון דלא נחשב שואל דאין כל הנאה שלו התשאיל נהנה פרושה דדי״ עיש״ם . ולדידי הדבר תמוה מן הש״ם פ״ח דב״מ דף ל״ד ע״ב דקאמר שם תדע דשואל כל הנאה שלו אינו משלם אלא קרן . ושואל כל הנאה שלו ודאי בעי מזוני . ומשני דקיימי בחנם ודאי בעי נטירה ומשני בנטר מתא . והבע״א לא תימא כל הנאה שלו אלא רוב הנאה שלו וכו׳ . וא״כ תוכח דכל שואל אין כל הנאה שלו רק רוב הנאה שלו . ואף לתירוץ הראשון לא מכחיש זה רק דמשני דקושית הש״ם הוי מתקום דכל הנאה שלו דקיימי קיימי בחנם ואעפ״כ אינו חייב רק נקרן אבל זה מודה דאלא קיימא בחנם ובלא נטר מתא אלא הוי כל הנאה שלו וא״מ חייב באונסין וא״כ אינה דאף באין כל הנאה שלו חייב באונסין ולא פטרינן בהשאילוני ואשאלך דק דהתם כיון דזה משאיל לו בנגדו אף דוב הנאה שלו לא הוי שהרי משאיל לי בנגדו אבל באין משאיל לו רק שפטור מפרושה דר״י קשה שפיר מאי תולמא דריש זה ממה שהרויח בכחמה המזונות גם הנטירה היכא דליכ׳ נטירת׳ מה לו הרוחה זו מה לי הרוחת פרושה דר״י בספר דליכ׳ הרוחה אחרת רק זה ולא״ע מוכח מן הש״ם הנ״ל ודו״ק :

המביא לו המשכון הוא כשלוחו דהמלוה לקבל המשכון מיד העכו״ם להביאו לו על אחריותו להוליך להעכו״ם המעות בשבילו על אחריותו וכמ״ם הטור בשם הרא״ש בי״ד סי׳ קס״ט והרי הוא כאלו מלוה להעכו״ם בעצמו וזה נראה בעיני פשוט לדעת הרא״ש א״ל שמשפט של עכו״ם בערכאותיהן הוא שמי שנאבד מידו משכון שמקבל מלוה רבית שאינו משלם לו יתרון דמי המשכון דאז פטור גם מהישראל מה״ט דכתיב׳ ושמעתי שבתשו׳ ן׳ לב משתפק בזה והנלפע״ד כתבתי ודוק עכ״ל ועיין בתשו׳ ן׳ לב ספר ג׳ סי׳ קפ״ו כתב ז״ל דבנדון דידן אפשר דכל אפין שוין דהוי ש״ם כיון דקא מטי ליה הנאה מהריוח שהוא מרויח בקמבייו עשרה למאה או עשרים למאה כמנהג כו׳ וסיים ולריך לעיין ולהתיישב בדבר ולא הוזכר שם כלל שהוא משכון של עכו״ם ברבית וי״ל דמודה להסמ״ע במשכון של עכו״ם מטעם דה״ל שלוחו של עכו״ם דכיון שהישראל הראשון חייב גם השני חייב אלא מיירי במשכון של ישראל שעשה היתר עם ישראל שני כגון עיסק׳ או שאר היתר ע״פ אופנים שנתבאר ביור׳ דעה ומניח לו בחזרתו לבטחון על הקרן וא״כ אף שהמשכון שוה יותר מ״מ אינו מוכרח שירויח בעיסק׳ ולכשיברר שלא הי׳ ריוח או יפסיד שלא הרויח לא יצטרך לשלם לו רווחים ובזה יש להסתפק אם הנאת הריוח חשיב ש״ם דאע״ג דאפשר שיגיע לו ריוח מ״מ אין הריוח בא לו מחמת שמירת המשכון כמו פרושה דרב יוסף שהוא מחמת שמירת המשכון אלא מחמת המעות של עיסקא והמשכון מונח אצלו בלאו הכי לבטחון על הקרן ואע״ג דבסרסור לקמן סי׳ קפ״ה וכן בנותן לו דבר למכור ואמר כל הריוח נחלק בינינו לקמן ס״ם קפ״ו הוי ש״ם אע״ג דהוי ספק אם יתבור וירויח התם מקבל שכר על מה שמטריח למכור המשכון ואם כן אע״ג דספק הוא מ״מ השכר הוא על שמירת המשכון נופיה משא״כ הכא דהשכר הוא על המעות והמשכון אינו מונח על זה י״ל דלא הוי ש״ם ואפשר גם הסמ״ע מודה לזה ומ״ש דבהנאה גדולה כזו משתבר דהכל מודים דהוי עליה ש״ם איינו דוקא במשכון של עכו״ם מרוויח בשמירת המשכון הרווחים בודאי הוי עליה ש״ם מה שאין כן בזה ודו״ק : (כב) מספיק׳ לא מפקינן ממונא . כתב הסמ״ע דכ״ל דמור״ם כתב כן ללמדנו שפסקינן כסברת י״א אלו דאין המלוה צריך לשלם היתרון מהמשכון עכ״ל ועוד נלפע״ד דר״ל אי תפס לא מפקינן מיניה: ומהרש״ל פ׳ הכונס הכריע בראיות דהוי שומר חנם לגמרי ואין ראיותיו כלום וכמו שכתבתי לקמן סימן רס״ד סעיף ט״ז ע״ם ובתשובת ר״א ן׳ חיים סימן קכ״ג כ׳ שהכרעת האחרונים נראה כהפוסקים כרב יוסף וכן כ׳ בתשו׳ מנחם עזריה ר״ם פ״ט דק״ל כרב יוסף ע״ם וכן כתב בתשו׳ מוהרא״ם די מודינא סי׳ מ״ט וסי׳ ל״ח וסי׳ תכ״ט שכן ראוי לפסוק הלכה למעשה ושכן היה דן מורו הגדול מהר״ר טייטאלק ז״ל והאידנ׳ סוגיין דעלמא דהוי ספיקא דדינא וכן כתב בתשו׳ מהר״ם כהן ספר שני סי׳ קס״ט ע״ם : (כג) לא מפקי׳ ממונ׳ ואם תפס המלוה כפי מה שכנגד מעותיו לא מפקינין מיני׳ דהא משמע בתוס׳ ופוסקים דרי״ף וסייעתו לא ס״ל הך סברא ה״ל כאלו פי׳ שיפסיד כנגד מעותיו א״כ לפי מה שהעליתי בספרי תקפו כהן סי׳ ע״ב דמאי התופס לו׳ קיש לי כהפוסק בזה ולא קיש לי כותיה בזה א״כ ה״ל מאי המלוה לו׳ קיש לי כהפוסקים דהוי ש״ם ולא קיש לי כהא דפוסקים דה״ל כאלו פירש אלא כהחולקין (כד) המלוה על המשכון ואבר כו׳ . ויש חולקין בדין זה כדאיתא בהגהת מרדכי סוף בבא מציעא ותמיה לי אמה שפסק המאבר בפשיטות שלא כהחולקין שהרי הוא עצמו מביא מחו׳ ה׳ דעת החולקין ע״ש.גם הב״ח חולק על המאבר בכל הסעיף. ונעגין מעשה נלפע״ד בדין הראשון כהחולקין דאין המלוה חייב כיון שחזר והפקידו ביד הלוה עצמו ובדין השני נראה כמו שפסק המאבר מטעמא אחרינא דאיתא במרדכי דכיון שהחזירה האשה המלבושים לא היו יותר ברשות׳ ואינה יכולה לו׳ תפסתי אותם בעבור כתובתי דמתחלה מסתמא ברשות׳ משכנם בעלה (וגם בתשובת מהר״מ אלשיך סי׳ קל״ג הביא בשתם דברי ר״י בנגדי אשתו דמסתמא ברשות׳ משכנם ע״ם) וכ״כ המאבר בא״ע ס״ם ע״ג דמי שמשכן כסות אשתו אינה יכולה להוציא מידו בלא כלום והוא מתשו׳ הרשב״א שהביא בב״י שם דכ׳ דמאן לימ׳ לן דלא אפקיה מדעתה למשכונה כו׳ ע״ם וגם אי הוה הבעל קיים והיה

ומוכרחין אנו לומר כן בפי׳ הטור וכמ״ם בפרישה ולא כמ״ם בע״ם ז״ל וי״א שאין מלוה על המשכון ס״ם אלא מה שהוא נגד חובו שהיא עיקר המלוה כו׳ גם שם אחר זה כתב שאם דמי המשכון יתירים על החוב לא נתחייב המלוה ביתרון ומעותיו אבודין מפני שהוא ס״ם עליהן ולא דק דלשיטת ר״י אין הלכה כמ״ד דנעשה ס״ם משום עוד הרא״ש להדיא בפ׳ יש נוחלין בבי קנין עד אימתי חוזר ע״ם טז (כב) המלוה והא דאיתה דבשומר אבידה ס״ל דהלכה כרבה ולא הוי עלה אלא ס״ם אע״פ שנעשה המלוה בנוף האבידה אלא טעמו כמ״ם ודו״ק ועד״ר : יד) (יז) ח) [כד] ומספיקא (כג) ט) לא [יב] מפקינן ממונא (מרדכי ס״פ האומנין) [כה] ואם נאבד או נגנב בפשיעה חייב כשלם לדברי הכל (טור) : ג כד [כו] מ המלו׳ על המשכון (כה) טו) י) וחזר המלוה והפקידו טזומספיק׳לא מפקינן ממונ׳.ול״ל דמור״ם כתב כן ללמדנו שפסקינן כסברת י״א אלו דאין המלוה צריך לשלם היתרון מהמשכון_ודע שהטור מסיק וכתב עוד דלדעת ר״י דפסק כשמואל אם החוב יתר על המשכון הלוה הוא נותן להמלוה דמי היתרון בד״א שהלוהו סתם אבל אם פירש ל״מ אם אמר בהדי׳ דאם יפסיד המשכון שיפסיד כל חובו דפשיט׳ דאינו משלם לו היתרון אלא אפי׳ לא אמר אלא אע״פ שאינו שוה כל החוב קיבלתיו אפי׳ אם הלוה על קתא אלף זוז אם אבד הקתא אבד כל החוב וכן אם הלוהו על ב׳ קתות אלף זוז או על קתא עם משכון אלף זוז ואבד הקתא או המשכון הפסיד אלי החוב אבד השני הפסיד אלי האחר עכ״ל וכבר כתבתי דאין חילוק בין פסקי הגאונים לפסקי דר״י בהא דאם אבד המשכון אבדו כל מעותיו ומ״ה לא כתבו מור״ם אמ״מ הל״ל האי דין וחילוק אם הלוהו על שני קתות או על קתא ומשכון ואבד א׳ מהם וכמ״ם הטור ולהכריע בין דעות שים בזה בגמר׳ ועפ״ר : מיי

ואמר כל הריוח נחלק בינינו לקמן ס״ם קפ״ו הוי ש״ם אע״ג דהוי ספק אם יתבור וירויח התם מקבל שכר על מה שמטריח למכור המשכון ואם כן אע״ג דספק הוא מ״מ השכר הוא על שמירת המשכון נופיה משא״כ הכא דהשכר הוא על המעות והמשכון אינו מונח על זה י״ל דלא הוי ש״ם ואפשר גם הסמ״ע מודה לזה ומ״ש דבהנאה גדולה כזו משתבר דהכל מודים דהוי עליה ש״ם איינו דוקא במשכון של עכו״ם מרוויח בשמירת המשכון הרווחים בודאי הוי עליה ש״ם מה שאין כן בזה ודו״ק : (כב) מספיק׳ לא מפקינן ממונא . כתב הסמ״ע דכ״ל דמור״ם כתב כן ללמדנו שפסקינן כסברת י״א אלו דאין המלוה צריך לשלם היתרון מהמשכון עכ״ל ועוד נלפע״ד דר״ל אי תפס לא מפקינן מיניה: ומהרש״ל פ׳ הכונס הכריע בראיות דהוי שומר חנם לגמרי ואין ראיותיו כלום וכמו שכתבתי לקמן סימן רס״ד סעיף ט״ז ע״ם ובתשובת ר״א ן׳ חיים סימן קכ״ג כ׳ שהכרעת האחרונים דהוי שומר חנם לגמרי ואין ראיותיו כלום וכמו שכתבתי לקמן סימן רס״ד סעיף ט״ז ע״ם ובתשובת מוהרא״ם די מודינא סי׳ מ״ט וסי׳ ל״ח וסי׳ תכ״ט שכן ראוי לפסוק הלכה למעשה ושכן היה דן מורו הגדול מהר״ר טייטאלק ז״ל והאידנ׳ סוגיין דעלמא דהוי ספיקא דדינא וכן כתב בתשו׳ מהר״ם כהן ספר שני סי׳ קס״ט ע״ם : (כג) לא מפקי׳ ממונ׳ ואם תפס המלוה כפי מה שכנגד מעותיו לא מפקינין מיני׳ דהא משמע בתוס׳ ופוסקים דרי״ף וסייעתו לא ס״ל הך סברא ה״ל כאלו פי׳ שיפסיד כנגד מעותיו א״כ לפי מה שהעליתי בספרי תקפו כהן סי׳ ע״ב דמאי התופס לו׳ קיש לי כהפוסק בזה ולא קיש לי כותיה בזה א״כ ה״ל מאי המלוה לו׳ קיש לי כהפוסקים דהוי ש״ם ולא קיש לי כהא דפוסקים דה״ל כאלו פירש אלא כהחולקין ודו״ק : (כד) המלוה על המשכון ואבר כו׳ . ויש חולקין בדין זה כדאיתא בהגהת מרדכי סוף בבא מציעא ותמיה לי אמה שפסק המאבר בפשיטות שלא כהחולקין שהרי הוא עצמו מביא מחו׳ ה׳ דעת החולקין ע״ש.גם הב״ח חולק על המאבר בכל הסעיף. ונעגין מעשה נלפע״ד בדין הראשון כהחולקין דאין המלוה חייב כיון שחזר והפקידו ביד הלוה עצמו ובדין השני נראה כמו שפסק המאבר מטעמא אחרינא דאיתא במרדכי דכיון שהחזירה האשה המלבושים לא היו יותר ברשות׳ ואינה יכולה לו׳ תפסתי אותם בעבור כתובתי דמתחלה מסתמא ברשות׳ משכנם בעלה (וגם בתשובת מהר״מ אלשיך סי׳ קל״ג הביא בשתם דברי ר״י בנגדי אשתו דמסתמא ברשות׳ משכנם ע״ם) וכ״כ המאבר בא״ע ס״ם ע״ג דמי שמשכן כסות אשתו אינה יכולה להוציא מידו בלא כלום והוא מתשו׳ הרשב״א שהביא בב״י שם דכ׳ דמאן לימ׳ לן דלא אפקיה מדעתה למשכונה כו׳ ע״ם וגם אי הוה הבעל קיים והיה

טופן שברשות׳ משכנן או נתן לה המעות הי׳ נאמן בהיסת וכמ״ם הרשב״א בתשו׳ תקל״ז והרב בא״ע סי׳ ל׳ סי״ד א״כ אין מוציאין כתב בהגה׳ מרדכי דה״ר ברוך חולק על פסק דר״י שהפקיד המלו׳ המשכון אצל הלו׳ כו׳ ולא כתב נמי על פסק דר״י דבנדי אשתו אלא אם מודה לר״י מעשה שכתבתי. גם בתנוד׳ פרק האומנים הביא דברי ר״י האחרונים דבנדי אשתו והשמיט דברי ר״י הראשונים דחזר והפקידו ביד הלו׳ ודוק : (כה) וחזר המלו׳ כו׳. דין זה איתא לכ״ע דאף למ״ד המלו׳ על המשכון אינו אלא ס״א מ״מ נ״מ לענין כנגד מעותיו ועוד נ״מ בדין זה במי שנתן דבר לש״ם לשמור ואח״כ חזר הש״ם והפקידו ביד בעליו ונגנב או נאבד אצל הבעל דבר שוב עיינתי שנית בהגה׳ מרדכי דסוף בבא מציעא ונלפע״ד דיפה כוון המחבר בכל מה שפסק בסעיף זה ושלא כדת אלק עליו הב״ח והוא דס״ל להמחבר דע״כ לא פליג הר׳ ברוך בהגה׳ מרדכי שם על ר״י אלא משום דתרוייהו לא ס״ל כרב יוסף אלא משום דכנגד מעותיו הוי ש״ם מטעם דה״ל כאלו פי׳ שאם יאבד המשכון או ינגב יפסיד חובו הלכך פליג ה״ר ברוך דהאי טעמא שייך דוקא כשהמשכון הוא ביד המלו׳ אבל לא כשחזר והפקידו ביד הלו׳ וכן משמע מל׳ הרב בהגהת מרדכי שם שכתב וז״ל דודאי כל זמן שהמשכנות ביד המלו׳ הוי עלייהו ש״ם בההיא הגא׳ דלא צריך למיפק ולמיעל אזוזי אבל עתה שהוא ביד הלוה יכול הלו׳ לדחותו הגא׳ ור״ל בההיא הגא׳ דלא צריך למיעל ולמיפק אזוזי ה״ל כאלו פירש שאם יאבד או ינגב המשכון אצלו יפסיד חובו (וכן צריך לפרש לי׳ הב״י בש״ם זה וכמ״ם לקמן סעיף מ״ג ס״ק קס״ב) אבל כשהוא ביד הלוה ויכול הלו׳ לדחותו לא שייך לומר דה״ל כאלו פירש אבל אין לפרש כפשוטו דבההוא הגא׳ דתפיס לי׳ אחובי׳ ה״ל ש״ם דא״כ בכולא סוגי׳ דהאומנין דדחיק לאסוקמי טעמא בש״ם דהוי ש״ם כדשמואל או כרב יוסף לימא טעמא דבההיא הגא׳ דתפיס לי׳ אחובי׳ וכמ״ם התוס׳ פרק האומנין סוף ד׳ פ׳ ע״ם אבל למאן דפסק כרב יוסף דהוי ש״ם מטעם פרוש׳ דרב יוסף דה״ל כאלו קבל פרוש׳ בתחלת הלוה׳ על שמירתו א״כ פשיט׳ דהאי טעמ׳ שייך אף שהוא ביד הלו׳ דמ״מ כבר נעשה עליו ש״ם עד שיחזירו לבעליו בתורת חזרה נמירה ולכך פסק המחבר בפשיטות בזה כדברי ר״י דאם חזר והפקידו ביד הלו׳ חייב כיון דפסק דהמלו׳ על המשכון הוי ש״ם כרב יוסף. ונם הר״ב אע״ג דהבי׳ די״א דלא הוי אלא ש״מ סתם כאן כדברי המחבר משום דסמך על מ״ש קודם לכן ומספיק׳ לא מפקינן ממונא וא״כ כי היכא דמספיק׳ יכול המלו׳ לומר קיש לי כמ״ד דהמלו׳ על המשכון הוי ש״מ ה״ה היכא דהלו׳ מוחזק יכול הלו׳ לומר קיש לי כמ״ד דהמלו׳ על המשכון הוי ש״ם מטעם פרוש׳ דרב יוסף כשחזר והפקידו ביד הלו׳ חייב כיון דעל כרחך להר״ב מיירי לענין שכנגד מעותיו דאלו ביתר מזה אפי׳ נאבד או ינגב ביד המלו׳ לא מפקינן ממונא מהמלו׳ ספיר סתם הר״ב כדברי המחבר דחייב המלו׳ כלומר דחייב לשלם דמי משכונו שנאבד ביד הלו׳ עד כדי מעותיו שחייב לו הלו׳ . ובהכי ניחא מ״ש העיר שוטן אדינו של המחבר וכיון דהמלו׳ על המשכון הוי ש״ם המלו׳ על המשכון וחזר

באר

למכור וסיחלקו הריוח ביניהם כמ״ם בס״ם קפ״ו דהוי ש״ם דלא דמי להדדי וע״ש : [יב] מפקינן . כתב הס״ך דהכרעת האחרונים לפסוק הלכה למעשה דהוי ש״ם והאידנא סוגיין דעלמא דהוי ספיקא דדינא וכ״כ בתשובת מהרש״ך ס״ב סימן קס״ט ע״ש ואם תפס המלוה כפי מה שכנגד מעותיו לא מפקי׳ מיניה

נתיבות

משה״כ

דוכו מהקרקע ואם כתב לו רק שמשכן לו הבית אבד מעותיו דבמשכון קרקע אבד גם כן מעיתיו כמש״ל : (יז) ומספיקא לא מפקינן ממונא . ולפי׳ תפס המלוה מוציאין מידו ואינו יכול לומר קיש לי כהפוסקים כרבה ודלא כשמואל דלא כש״ך שכתב

ביאורים

משה״א

לא כתוב בשטר רק שהשכין לו הבית אבד מעותיו אבל כשהשכין לו מתחום ארעא דאז הוי כהשכין לו גם הקרקע והוי כנשאר לו חלק מהמשכון דלא אבד מעותיו. ואם נכתב בשטר משכונתא בלשון מכר רק שנכתב אחר שעה חזר ומכר לו מ״מ כיון שידוע שהמנהג הוא כך כשמחזיר לו מעותיו מחזיר לו המשכון אין דינו רק כמשכון כמבואר בי״ד הל׳ ריבית וכן בכ״מ שאין דין שומרים כגון מקבל עיסקא ונתן לו בשכון אף דהוי שמיר׳ בבעלים דהא המקבל מחוייב לעסוק ולשמור חלק הפקדון אם״ח הפסיד מעותיו בטעם כאילו פי׳. ואף דבתומים רוצה לדחות דברי התוס׳ כל דחיותיו יש לדחות בקל כמבואר למעיין. דידוע דבכ״מ הלכ׳ כתוס׳ ונם אין סמיקו של התומים מוציא מידי ודאי של התוס׳ אמנם ביתרון דמי המשכון על החוב פטור אפי׳ לדעת המחבר משעם דהוי שמירה בבעלים ולא מהני תפיסה. ועיקר דין שמיר׳ בבעלים יתבאר לקמן אי״ה בה׳ שאלה. ומ״ש בסקצה״ח דמשמעא דשמואל אינו חייב בנגיב׳ באונס אינו נראה כיון דקתני ה״ז ש״ש משמע דכל דין שמירה ש״ש עליו. ומ״ש הש״ך בס״ק כ״א דאין לו דין ש״ש במקבל עיסקא כיון דהריוח הוא ספק ע״ש. יפה השינו בתומים דלא נרע מהלוהו פירות דהוי ש״ש. ועוד השינו שם הרבה והדין עמו . ועוד כיון שההלוא׳ הוא לצרכו הוי ש״ש בההיא הנאה דתפיס לי׳ אזוזי דהא לא שייך תי׳ שיך התוס׳ שתירצו בב״מ ס״ם האומנין דאין לו הנאה במה שהלו׳ יותר ממה שלא הלוה ע״ש. וכן הא. דההלוא׳ הוא לטובתו והוא המלוה לצרכו ודאי דדמי לאומן והוי שומר שכר וכן עיקר : יז) ומספיקא לא מפקינן ממונא עש״ך ס״ק כ״ג דאי תפס יכול לומר קים לי כהפוסקים בזה וכו׳. והוא תמוה מאוד כמו שתמה בתומים דהא הא בהא תליא דאם אין הלכה כשמואל ע״כ הלכ׳ כר״י דבהדיא קתני במתני׳ המלו׳ על המשכון ש״ש וכן אם אין הלכה כר״י ע״כ הלכ׳ כשמואל ואף שיש

קצות

ברבה דהוי כאלו קיבל פרוטה ולכמור חלק מהמשכון בכוה בכדי מוכו לפי שיכול לקדם בו את החסה ח״כ מפסיד כל חובו : ח) ומספיקא לא מפקינן . ונראה דהיה דבכדי חובו מפסיד לכ״ע ומשום דהוי ש״ם בכדי מעותיו מ״מ איכא נפקותא גם בכדי מעותיו והוא דלמ״ד ש״ם כרב יוסף א״כ זה נוב׳ וזה נוכה דהיינו המלו׳ נוב׳ חובו וכדינו דבע״מ בזוזי אם אים ליה זוזי והלו׳ נוכה חובו בעד משכונו מן הקרקע אע״נ דאים ליה זוזי וכדין הבומרין שהוא מכ״ד בזיקין פ״ק דב״ק וכמדומה בסימן תי״ט אבל למ״ד דהוי בחנו פי׳ אם יאבד מעותיו הלו׳ כבר מחובו ומזכין דמי החוב כנגד דמי המשכון ואין מוציאין מספיק׳ ובוד כ״מ לענין הא דאמרו בפ׳ הפועלים על בעידנא דעיילי איכסי דלמ״ד הוי ש״ם מכוח פרוש׳ דר״י חייב אפי׳ בנגיבה ע״י אונס וכנון שהקיפוה מחיל׳ של ברזל ונגנב ולמ״ד דהוי כאלו פירש א״כ אין דמחו על האונס וכמ״ם בס״ק ה׳ ע״ש : ט) לא מפקינן פיין ש״ך שכתב דאם תפס מלוה נגד מעותיו לא מפקינן כיון דלר״י לא ס״ל כאלו פי׳ ומאי אמר קים לי כותיה דהוי ש״ם מכוח פרוש׳ דר״י ע״ש ודברי מתוהין דודאי כי תנן במשנה איזה דין ונאמרו בו טעמים הרבה זה אומר

חושן משפט עב הלכות הלואה

היטב

דהא משמע בתוס׳ ופוסקים דרב יוסף וסייעתו לא ס״ל הך סברא דה״ל כאלו פירש שיפסיד נגד מעותיו א״כ לפי מה שהעליתי בספרי א״כ דמאי התופס לומר קיש לי כהפוסק בזה ולא קי״ל כוותיה בזה ה״כ מאי המלוה לומר קי״ל כהפוסקים דהוי ש״מ ולא קי״ל כהא דה״ל כאלו פי׳ אלא כהחולקין עכ״ל ונחב הסמ״ב

המשפט

דמכוי תפיסה וע״ב ס״ק י״ד ולכך נכדי מה שהוא המשכון נדי החוב א״י לגוליא מהלוה ואפי׳ לא אמר בפי׳ על המשכון שאינו בוה כדי החוב אם יאבד המשכון יאבד החוב הוי שפיקא דדינא ומכוי תפיסה . ומה שהוא המשכון יותר מן החוב אין

חידושים

ביאורים

ליישב שנמצא בפוסקים דס״ל דאין הלכ׳ כתרוייהו ולא כמתניתין מ״מ כל רוב הפוסקים ס״ל דהמלו׳ על המשכון ש״ש או מטעמא דשמואל או מטעמא דר״י. לכן העיקר בזה דלא מהני תפיסה (ובש״ך שם יש ט״ם וכצ״ל דהרי״ף וסייעתו לא ס״ל הך סברא וכו׳ ותיבת דרב יוסף ט״ם וצ״ל דהרי״ם) : טו) וחזר והפקידו בספר קצה״ה נסתפק אי מותר להמלו׳ לקבל שכר מהלו׳ בעד מה שמשאיל המשכון להלוה ופשיט מהא שכתבו התוס׳ בקדושין דף ח׳ דאפי׳ מה שמברך הלוה למלו׳ הוי רבית דברים כיון דאינו קונה המשכון וא״כ כשנתן לו ממון הוי רבית ממון. ולמד מדברי התוס׳ דמשכני שלא בשעת הלואתו שקונ׳ משכון מותר ליטול שכר החזרת המשכון. ולפשד״ג דאפי׳ במשכנו שלא בש״ה אסור דמבואר בי״ד סימן קס״ד דאפי׳ במשכנתא בנכייתא אסור לחזור ולהשכירו ללוה והוא ש״ם מפרש ומכ״ש כשמשכן בחנם שאסור לחזור והשכירו ול״ד להא שכתבו התוס׳ דהא לכאור׳ דברי התוס׳ תמוהין דאף אם נאמר דאם קצץ בשעת הלוא׳ על ריבית דברים אסור מדאורייתא מ״מ בלא קציצה ודאי דמותר מדאורייתא א״כ האיך מביאין ראי׳ מן הטור׳ ועכצ״ל בכוונתם דכיון שכבר מגיע פרעון והתיר לו רחבנא לברכו ומשמע אפי׳ אמר לי׳ בפי׳ בשע׳ שמחזירו שיברכו מותר כדכתיב ושכב בשלמתו וברכך וכיון שהי׳ יכול לגבות ממנו ואינו גוב׳ רק נוטלו למשכון כדי להחזירו שיברכו והוי כמתנ׳ עמו בשעה שמרויח לו זמן והוי ריבית דאורייתא ומזה מוכיח הש״ם דקני לי׳ שלא בש״ה. ומבואר בפי׳ צ״ז סעיף כ״ב דא״י לסמוכד לעולם ועיין בבעה״ת שער מ״ט שא״י לתובעו כלל ומש״ה מותר להתנות מדאורייתא כדי לברכו ושוב כ״ד לקצץ בשע׳ שמרויח לו זמן דהא א״י לתובעו כלל משא״כ הכא שמקבל שכר כדי להשתמש דהוי מדרבנן כאילו לא קני לי׳ לענין שאסור להשכירו ללוה ודאי דאסור מדרבנן ואין להביא ראי׳ ממה שמות׳

החושן

טעמא דמשכ׳ כך וז״ל טעמא דמשנה כך וכו׳ מאי התופס לחלוק על דינא דמשכ׳ ולומר קיש לי כהא סבירא לי׳ טעמא דזה וקיש לי כאידך דלא ס״ל טעמא דחברי׳ והאי נמי תנן במשנה ערוכה המלו׳ על המשכון ש״ם ונחלקו בו רבה ור״י דר״י קאמר טעמא דמשכ׳ מכוח פרוטה דעני והוי ש״ם ורבה קאמר טעמא דמשכ׳ אינו אלא בכדי מעותיו וא״כ בכדי מעותיו ודאי ש״ם דהא תנן ש״ם ואם יאמר קיש לי דהוי ש״ם הוי נגד דינא דמשנה שוב ראיתי בתוספות ג״כ לחלק על הש״ך בזה ע״ש ואע״ג דלדעת הסברים הוי ש״ם לגמרי בשעת הלוה׳ ומוקי למתני׳ שלא בשעת הלוה׳ כבר הבריסו חז״ל דאין לומר קיש לי כיחיד במקום שכל חכמי ישראל חולקין עליו ובפרט כי דרכי הפוסרים נעלו ממני וכמ״ם בסק״ו ע״ש ב׳) וחזר המלו׳ והפקידו נאחלתי בא׳ שהשאיל לוה שלו את משכונו על יום טוב והלוה הבטיחו בכבוד זה אינו מתנה אם המלו׳ רשאי לקבל מעוש חשם ריבית אם כיון דאינו מקבל עכור הלוה׳ אלא עבור שאלת המשכון דלא היה צריך להחזירו ועבור זה נותן לו המתנה)(והשבתי ונראה דהוי ריבית גמור ואי׳ מדברי התוספות פרק קמא דקידושין דף ח׳ בהא דאמר ר״י מנין שעל חוב קונ׳ משכון שנאמר ולך תהיה צדקה

מאירת עינים

יז חייב המלוה כו'. "עד אלכתי ברשותא דמלוה קאי הטעם דהא הלוה אינו אלא ס"ח דהמלוה ופטור מגיבה ולסבר' קמיית' הגזבר' בסעיף שלפני זה דהמלוה ס"ם חייב לשלם דמי המשכון מה שהוה יותר מדמי חובו ולדעת י"א הכ"ל מ"ם כאן המלוה "חייב ר"ל דהמלוה הפסיד דמי חובו כפי שיווי המשכון ובע"ם לא דק בזה. סמ"ע דין זה אליב' דמ"ד דנעשה עליו ס"ם לחוד והרא"ה דהמרדכי בעל דין זה ס"ל כר"י דלא נעשה עליו ס"ם ודוק: יח כיון דבתורת פקדון נתנו לו. פי' מדלא אמר לו הריני מחזיר לך משכון שנתת לי ה"ל כאלו הפקידו זה המלוה ביד אחר: יט על בגדי אשתו כו'. וכתב שם במרדכי ז"ל ואע"ג דאין אדם יכול למכור או למשכן בגדי אשתו מ"מ אחזוקי אינשי בגדי לא מחזקינן דמשתמ' אמרי' דברשותה משכנם עכ"ל *ומ"מ אם לא אחזה ונתנה הבגדים ליד שמעון (") היתה נאמנת בשבועה שלא משכנם ברצונה וק"ל: כ הדין עם שמעון. ז"ל שם ואין האשה יכולה לתופסה בכתובתה דעדיין הם ברשות המלוה וה"ה דלא נעשה מעלטלים אלא בני הלוה והמלוה נובה מהן ועד"ר מ"ם דעת החולקין ע"ז: כא נעשה עליו שומר. ° וכתב הר"ן בתשובה סי' י"ט על ראובן שהשאיל לשמעון ספר אחד ושמעון הניח בידו ספר אחר למשכון ובאו שוללים בבית שניהן וגללו מהם אותם הספרים לימים החזירו לראובן אותו ספר שהיה ממושכן ביד ראובן משמעון והשיב שחייב להחזיר לשמעון דאין שמעון חייב(להחזיר) באונס ספר של ראובן שהיה בידו עכ"ל ד"מ ד': כב כאלו הלוהו עליו. דהרי זה לוה לו משכון על משכונו ומה לי הלוה לו מעות או הלוה עליו משכון

דכתב שם וז"ל על מי שלוה על כסות אשתו ואבדם בקוביא והאש' באה להוליא כסותה מיד המלו' בלא כלום ולומר שהבעל הוליא מביתי שלא מדעת' ומאן ליתא לן שאין הבעל יכול למכור ולמשכן כסות אשתו וכיון שלא מדעתה כמו שאינו המקדים את נכסיו אין לו בכסות אשתו וכיון כו' וכ"ש בגדון שלפנינו דמאן ליתא לן דלא אפקי' מדעתה למשכוני' כו' עכ"ל ונראה' דהראב"ד שם מיירי בבגדי אשתו שעש' לה הבעל וכן משמע מהראי' שהביא מהמקדים נכסיו אין לו בכסות אשתו כו' (ונלפע"ד דראייתו מרים פ' הגוזל קמא דף ק"ב ע"ב דאמרי' התם טעמא דאין לו בכסות אשתו משום דכל המקדים נכסיו אין דעתו על כסות אשתו וכיון כו' משמע הא אם הקדישן בפי' הוי הקדם בלא רצון') דמיירי התם להדיא בכסות אשתו לשמה כו' אבל בבגדים שהכניס' לו אינו יכול למכור ולמשכן וכמ"ש הרשב"א להדיא בתשוב' סי' תתקל"ו ותתקל"ז ע"ש ובהכי מיירי הסמ"ע כאן ודוק: (בז) נעש' עליו שומר כו' עיין בתשו' מהר"מ פאדוה שם משמע דלרב יוסף חייב ראובן לשלם לשמעון מה שהלו' לו דלא פ"ל דה"ל כאלו פירש אלא פ"ל דה"ל ס"ם מטעם מצוה וזה לא שייך כאן רק דשמא קי"ל כשמואל דה"ל כאלו פירש לכך פסק דלא מפקינן ממונא מראובן ע"ם ודו"ק והר"ב שכתב סתם נעשה עליו שומר היינו לענין שהפסיד כנגד מעותיו ולא הוצרך לבאר דהוי משום שפק דהא גם בהלוהו על המשכון נופי' מצי המלו' לומר קים לי כשתפס ואינו מפסיד אף מה שכנגד מעותיו וכמ"ש בסעיף ב' ס"ק כ"ב ע"ש ודוק: (בח) ס"ח והפסיד כנגד מעותיו אבל ס"ם לא הוי אפי' לרב יוסף דליכא מצוה כי ראובן פורע אלקו מן הריוח אשר יותן לעכו"ס ובאשר נתן שמעון משכונו לעכו"ס לא נהנה בו ראובן אחרי שנתן משכון גם הוא מה לי אם הוא ביד שמעון או ביד עכו"ס. כ"כ בתשו' מהר"ם פאדוה שם ומשמע דאם שמעון עליה ס"ם לרב יוסף ולפ"ז לדידן דהוי ספיקא דדינא אם תפס ראובן חייב שמעון לשלם אף מה שהי' שוה יותר דמצי קים לי כהפוסקים כרב יוסף וגרא"ה דמיירי שהעכו"ס לא רצה להלות על משכונו של ראובן אבל אם הוא היו אפי' אינו פורע ראובן אבל אם הוא הוא פורע ריוח לעכו"ס הוי שמעון עליה ס"ם שהלו' לו שמעון משכונו והרי כאלו קבל המעות מהעכו"ס ואין שמעון עושה מצוה כלל א"כ לא הוי שומר שכר אפי' לרב יוסף ודוק: ואין להקשות דמכל מקום ליהוי ס"ם מטעם שלריך לשטחה ולנערה אף שלא הלו' לו מעות וכמ"ש לקמן ס"ק ל"ג וס"ק ל"ה י"ל דהכא כיון שראובן נתנו לו להשכינו אלא העכו"ס א"ל לשטחה ולנערה לפי שראובן שומר שהוא ביד העכו"ס ודמי להיה עמו במדינה דלקמן ס"ם רל"ב דא"ל הנפקד לטפל עמו דכיון שהוא עמו במדינה אינו מקפיד והוא הדין הכא כיון שא"ל להשכינו אצל עכו"ס אינו מקפיד עליו כי סבור הוא שהוא ביד העכו"ס ולפ"ז אפילו אם אמר ליה שמעון שנתן משכון אחר לעכו"ס ומשכונו היא אצלו א"ל לשטחה ולנערה ולא הוי ס"ם דכיון דמתחלה אמר להשכינו אצלו א"כ הא קא חזינן דלא קפיד עליה ול"ע לדינא: (בט) כאלו הלוהו כו'. וכתב הר"ן בתשובה סי' י"ט על ראובן שהשאיל ספר לשמעון ושמעון הניח בידו כפר אחר למשכון ובאו שוללין בבית שניהן וגללו מהם אותם הספרים לימים החזירו לראובן אותו ספר שהיה ממושכן ביד ראובן דאין שמעון חייב באונסו של ספר ראובן שהיה בידו עכ"ל ד"מ עכ"ל סמ"ע. ועיין שם בתשוב' הר"ן כתב הטעם דשואל ספר המשאיל מצוה קעביד וא"כ אין כל הנאה של שואל דטעמא דשואל חייב באונסים מפני שכל הנאה שלו משא"כ הכא דאף המשאיל נהנה בפרוטה דרב יוסף ע"ש. והר"ן לטעמיה אזיל דס"ל הלכה כרב יוסף. וא"כ להפוסקים כרבה הוי שואל גמור וחייב באונסים וא"כ לדידן הוי ספיקא דדינא והמע"ה ואין ראובן חייב להחזיר

באר

הסמ"ע דה"ל להרמ"א להביא הדין וחילוק אם הלוהו על ג' קתות או על קתא ומשכון ואבד א' מהן וכמ"ש הטור ולהכריע בין דעות שם בזה בגמרא: [יג] חייב ° לסברא קמייתא דלעיל דהוי ס"ם חייב לשלם כל דמי המשכון ולהי"א דהוי ס"ח ר"ל כאן דהמלו' הפסיד דמי חובו כפי שיווי המשכון ובע"ם לא דק בזה. סמ"ע: [יד] שמעון. ז"ל המרדכי בשם הר"ר יוסף בשם הר"ר אליעזר בר' יהודה ז"ל אם אדם יכול למכור לו הריני מחזיר לך משכון שנתת לי ה"ל כאלו הפקידו זה המלוה ביד אחר: יט על בגדי אשתו כו'. וכתב שם במרדכי ז"ל ואע"ג דאין אדם יכול למכור או למשכן בגדי אשתו מ"מ אחזוקי אינשי בגדי לא מחזקינן דמשתמ' אמרי' דברשותה משכנם עכ"ל *ומ"מ אם לא אחזה ונתנה הבגדים ליד שמעון (") היתה נאמנת בשבועה שלא משכנם ברצונה וק"ל: כ הדין עם שמעון. ז"ל שם ואין האשה יכולה לתופסה בכתובתה דעדיין הם ברשות המלוה וה"ה דלא נעשה מעלטלים אלא בני הלוה והמלוה נובה מהן ועד"ר מ"ם דעת החולקין ע"ז: כא נעשה עליו שומר. ° וכתב הר"ן בתשובה סי' י"ט על ראובן שהשאיל לשמעון ספר אחד ושמעון הניח בידו ספר אחר למשכון ובאו שוללים בבית שניהן וגללו מהם אותם הספרים לימים החזירו לראובן אותו ספר שהיה ממושכן ביד ראובן משמעון והשיב שחייב להחזיר לשמעון (להחזיר) באונס ספר של ראובן שהיה בידו עכ"ל ד"מ ד': כב כאלו הלוהו עליו. דהרי זה לוה לו משכון על משכונו ומה לי הלוה לו מעות או הלוה עליו משכון

דכתב שם וז"ל על מי שלוה על כסות אשתו ואבדם בקוביא והאש' באה להוליא כסותה מיד המלו' בלא כלום ולומר שהבעל הוליא מביתי שלא מדעת' ומאן ליתא לן שאין הבעל יכול למכור ולמשכן כסות אשתו וכיון שלא מדעתה כמו שאינו המקדים את נכסיו אין לו בכסות אשתו וכיון כו' וכ"ש בגדון שלפנינו דמאן ליתא לן דלא אפקי' מדעתה למשכוני' כו' עכ"ל ונראה' דהראב"ד שם מיירי בבגדי אשתו שעש' לה הבעל וכן משמע מהראי' שהביא מהמקדים נכסיו אין לו בכסות אשתו כו' (ונלפע"ד דראייתו מרים פ' הגוזל קמא דף ק"ב ע"ב דאמרי' התם טעמא דאין לו בכסות אשתו משום דכל המקדים נכסיו אין דעתו על כסות אשתו וכיון כו' משמע הא אם הקדישן בפי' הוי הקדם בלא רצון') דמיירי התם להדיא בכסות אשתו לשמה כו' אבל בבגדים שהכניס' לו אינו יכול למכור ולמשכן וכמ"ש הרשב"א להדיא בתשוב' סי' תתקל"ו ותתקל"ז ע"ש ובהכי מיירי הסמ"ע כאן ודוק: (בז) נעש' עליו שומר כו' עיין בתשו' מהר"מ פאדוה שם משמע דלרב יוסף חייב ראובן לשלם לשמעון מה שהלו' לו דלא פ"ל דה"ל כאלו פירש אלא פ"ל דה"ל ס"ם מטעם מצוה וזה לא שייך כאן רק דשמא קי"ל כשמואל דה"ל כאלו פירש לכך פסק דלא מפקינן ממונא מראובן ע"ם ודו"ק והר"ב שכתב סתם נעשה עליו שומר היינו לענין שהפסיד כנגד מעותיו ולא הוצרך לבאר דהוי משום שפק דהא גם בהלוהו על המשכון נופי' מצי המלו' לומר קים לי כשתפס ואינו מפסיד אף מה שכנגד מעותיו וכמ"ש בסעיף ב' ס"ק כ"ב ע"ש ודוק: (בח) ס"ח והפסיד כנגד מעותיו אבל ס"ם לא הוי אפי' לרב יוסף דליכא מצוה כי ראובן פורע אלקו מן הריוח אשר יותן לעכו"ס ובאשר נתן שמעון משכונו לעכו"ס לא נהנה בו ראובן אחרי שנתן משכון גם הוא מה לי אם הוא ביד שמעון או ביד עכו"ס. כ"כ בתשו' מהר"ם פאדוה שם ומשמע דאם שמעון עליה ס"ם לרב יוסף ולפ"ז לדידן דהוי ספיקא דדינא אם תפס ראובן חייב שמעון לשלם אף מה שהי' שוה יותר דמצי קים לי כהפוסקים כרב יוסף וגרא"ה דמיירי שהעכו"ס לא רצה להלות על משכונו של ראובן דאל"כ אפילו אינו פורע ריוח לא ה"ל שומר שכר דהרי לא נהנה כלל במה שהלו' לו שמעון משכונו והרי כאלו קבל המעות מהעכו"ס ואין שמעון עושה מצוה כלל א"כ לא הוי שומר שכר אפי' לרב יוסף ודוק: ואין להקשות דמכל מקום ליהוי ס"ם מטעם שלריך לשטחה ולנערה אף שלא הלו' לו מעות וכמ"ש לקמן ס"ק ל"ג וס"ק ל"ה י"ל דהכא כיון שראובן נתנו לו להשכינו אצל העכו"ס א"ל לשטחה ולנערה לפי שראובן שומר שהוא ביד העכו"ס ודמי להיה עמו במדינה דלקמן ס"ם רל"ב דא"ל הנפקד לטפל עמו דכיון שהוא עמו במדינה אינו מקפיד והוא הדין הכא כיון שא"ל להשכינו אצל עכו"ס אינו מקפיד עליו כי סבור הוא שהוא ביד העכו"ס ולפ"ז אפילו אם אמר ליה שמעון שנתן משכון אחר לעכו"ס ומשכונו היא אצלו א"ל לשטחה ולנערה ולא הוי ס"ם דכיון דמתחלה אמר להשכינו אצלו א"כ הא קא חזינן דלא קפיד עליה ול"ע לדינא: (כט) כאלו הלוהו כו'. וכתב הר"ן בתשובה סי' י"ט על ראובן שהשאיל ספר לשמעון ושמעון הניח בידו כפר אחר למשכון ובאו שוללין בבית שניהן וגללו מהם אותם הספרים לימים החזירו לראובן אותו ספר שהיה ממושכן ביד ראובן משמעון והשיב שחייב להחזיר לשמעון דאין שמעון חייב באונסו של ספר ראובן שהיה בידו עכ"ל ד"מ עכ"ל סמ"ע. ועיין שם בתשוב' הר"ן כתב הטעם דשואל ספר המשאיל מצוה קעביד וא"כ אין כל הנאה של שואל דטעמא דשואל חייב באונסים מפני שכל הנאה שלו משא"כ הכא דאף המשאיל נהנה בפרוטה דרב יוסף ע"ש. והר"ן לטעמיה אזיל דס"ל הלכה כרב יוסף. וא"כ להפוסקים כרבה הוי שואל גמור וחייב באונסים וא"כ לדידן הוי ספיקא דדינא והמע"ה ואין ראובן חייב להחזיר לשמעון

המשפט

הידושים

ולפי הפיס ראובן יכול לתפוס אפי' נגד היתרון ודוקא כשאין ראובן נותן ריוח להשמעון כ"ם הוי שמעון כמלוה מעות לראובן אבל כשראובן נותן ריוחים לעכו"ס הא לא יתן הר כמשאיל אפ"ל אם לא מהני הפיסה ואפי' אין ראובן נותן ריוחים דוקא כשהעכו"ס לא רצה להלות על המשכון של ראובן אבל אם העכו"ס רצה להלות גם על משכון של ראובן ל"ם פרוטה דר"י ולא מהני הפיסה. ולענין אם חייב שמעון בשיטות ונערור אז אם לא הודיע שמעון לראובן שהשכנו הוא אצלו אין שמעון חייב באונסים דאין כל הנאה שלו דהא גם המשאיל נהנה בפרוטה דר"י בשעת שיטות ונערור המשכון ומיירי שלא השאיל ושינן המשכון לאחר דלי כאחד בלא"ם ה"ל שאל בלא"ם (אבל שם שואל ספר חייב באונסין וכן במשכון שנתן בעד שאלת אחר תפיסה ל"ם פרוטה דר"י אבל אם שאל בלא שם לזורך שאלת הלין' שנפל בעיר אז לזורך הלוה נפטרת פטור

ביאורים

בסי' שמ"ב דאפי' שואל ספר חייב רק בנתקרע מחמת מלאכה וכן הא אשתמיט שום פוסק הכתוב ש"אל ספר פטור. וגם בספר קצה"ח תמה על זה מהא דקידושין פ' האיש מקדש דאמר התם אפי' למאן דס"ל מלוה ברשות בעלים לחזרה מ"מ לענין אונסין מודה דחייב דלא גרע משאלה אף דמלוה מצוה קעביד בהלואה ויפה תמה לכאורה. לכן נראה דודאי שואל ספר חייב באונסין דכשנעשה שואל היינו במשיכת חפץ לידו כבר נעשה המצוה ונתחייב שוב המשאיל בפרוטה דר"י. ועוד דהא אין השואל נותן לו שכר רק הוא נותן לו שכר לעצמו שעישה מצוה בשלו. רק כוונת הר"ן היא דוקא בנתן לו משכון כיון דע"י השאלה נתן לו משכון ומחמת השיטות ונערור של המשכון פטור מפרוטה דר"י והוה כנותן לו שכר במה שנותן משכון שלו לידו והוי כמקבל שכר מהשואל משא"כ בשאר שאל חפץ על משכון לא שייך פרוטה דר"י בשעת שיטות ונערור כיון דשאלת חפץ לאו מצוה רק שאלת ספר כמ"ש הר"ן שם. וכבר כתבתי דפרוטה דר"י לא שייך רק כשהתחלת החיוב שנתחייב בשיטות ונערור היה ע"י מצות רחמנא כנ"ל בכוונת הר"ן. ומ"מ נראה במי ששאל חפץ לצורך הצלת דליקה דהוי כהצלת נפשות דהא מחללין עליה שבת וכן בשאר שואל כלי לצורך הצלת נפשות שפטור כמבואר בסנהדרין פרק זה בורר דרודף שרדף אחר רודף ושיבר כלים דפטור): ובספר קצה"ח ס"ק ל"ד כתב לפטור שואל ספר מטעם דמצות לאו ליהנות ניתנו והוי כשאלה לראות בה דמבואר בסי' שמ"ו דפטור דממונא דאית לי' הנאה מיני' בעינן ע"ש ואשתמטתיה מ"ש הט"ז בי"ד סימן רכ"א ס"ק מ"ג דתלמוד תורה ליהנות ניתן ע"ש. ועוד דהא יכול ללמוד מתוכי לאחר בשכר דהא ודאי מודה היא בשואל ספר שאינו של תורה דמיקרי ממונא דא"ל הנאה מיניה דהוי כמשתמש בנוף החפץ רק בלימוד תורה סיבר דלאו ליהנות ניתנה ילימוד בשכר ודאי ליהנות הוא משא"כ לראות לא נחשב הנאה בנוף החפץ ולכך אפי' השואל משכונו לא חשיב שואל ונתחייב באונסין. ועוד דהא יכול להשכירו לאחר בתוך ימי שאלה במקום דלא שייך גביה אין השואל רשאי להשאיל כנגד שילמוד

החושן

ולאי קונה משכון וכתב בסמ"ב בזה בפיר דמי לקבל ממנו מתנ' עכור מזרת המשכון כיון דהוי דיני': יא) כיון דבתורת שאלה. ומזאי טעמא מאי לא נעשה מטלטלין אצל כיון וכדגרת מרדכי בסיות כתב בסם הר"מ מרבי ברוך דאם אחר ואם הפקידו אצל אלוה ואת הלוה נעשה מטלטלין אצל כיון והא דאמרו בפרק המקבל משכון ואת שומטו מעל כיון היינו דוקא במשכון עפ"י כ"ד דכבר קנהו מדר"י וכו' מיין שם ותימה דהא מוכח בריש אע"פ דאם יחד לה מטלטלין אין לריך שבועה כיון דסתיכתא עליהם אלמא אפי' המטלטלין בגיתו לא נעשו מטלטלין אצל כיון ובן מבואר בתשוב' מוהר"ל סי' מתקצ"ב

דמטלטלין

ראשונות דפרדכי דתליע' מס"ה כ' שם שמזה הטעם פסק ר"י כן ס ובתב שם אע"ג *דאין אדם יכול למכור ולמשכן בגדי אשתו אבל מקום אחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן ומסתמא אחרינן ברשותה משכנם ע מ"מ אם *לא היתה מחזיר' הבגדים ליד שמעון היתה נאמנת בשבועה שלא משכנם ברשותה פטור לכ"ע

הגהות אמרי ברוך

(סמ"ע ס"ק יט) (") היתה נאמנת בשבועה כ"כ יעוין בהה"ע סוף סי' ע"ג בחמ"ח וב"ש גם בסימן ל' בנ"ם ס"ק מ"ט. וא"ל דסובר הסמ"ע דלא שייך כאן דין תקנות השוק כיון דידוע שהם בגדי אשתו ודהם שולט בהם ללוקחה בלתי ידיעתו ויעוין בהה"ע סימן פ"ו ס"כ ברמ"א ובחמ"ח וב"ש שם:

פתחי תשובה

עש"ך סי' רל"ב ופשוט והא דנקטי סמ"ע וש"ך בנכרי משום דברסיעי לא חיירי ע"ש: ח) הדין עם שמעון. עבה"ע עד ועי' בש"ך שמחלק בין בגדים שעשה לה בבעל דיכול למכרם ולמשכנם בע"כ כו' ועי' בתומים וגם בב"ם סימן ל' ס"ק כ"ב מזה ועי' בת' פרי תבואה סי' ס"א עש"ה: ט) כאלו הלוהו עליו. עבה"ע עד וא"כ לדידן הוי ספיקא דדינא

ביאור הגר"א

כאן בתורת פקדון. מרדכי שם וז"ש כיון דבתורת כו' (ע"כ): [כז] (ליקוט) ומזה הטעם כו'. דודאי משמתא ברשותה: הסכימה לאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן מרדכי שם ואפי' היה ביהה היתה לריך ליתן לו הלא בסמ"ע ובגא"ע ס"ם ע"ג הלא כאן דמת ראובן ואם היה מחזיר לה בחזרה נמורה היתה היא תופסת בעד כתובתה ואף שכתבה אח"כ לשמעון אי"ל לתופסן וכן כ"פ רש"ם במרדכי שם להדיא וז"ש ומת בתוכד כו' והוא מנמ' הכ"ל שאין נעשין מעלטלין אלא בגיון ושותפו כו' וה"ה כאן כיון שלא החזיר בתורת חזרה ובעמ"ע ס"ק כ' רק מדברי הרשב"א שהביא ב"י בא"ע ס"ם ע"ג שכ' דאתן ליתא לן דלא אפקי' מדעתה למשכוני' כו' עכ"ל וגרא' דאתן ליתא לן דלא אפקי' מדעתה למשכוניה מ' לכאורה בסמ"ע וכן מ' שם לשון הס"ע ומ"מ אינו מוכרח ונם שעשה הסכי שנתן שם מפני תקנת השוק ג"כ שלא כדברי ובע"ש שם (ע"כ): [כח] ראובן שנתן כו'. דלשיטת הרי"ף משום מצוה שהלוהו כאן לא עשה לו טובה אבל אם הא' שלא דטעמא דשואל חייב באונסים מפני שכל הנאה שלו משא"כ הכא דאף המשאיל נהנה דרב יוסף ע"ש. והר"ן לטעמיה אזיל דס"ל הלכה כרב יוסף. וא"כ להפוסקים כרבה הוי שואל גמור וחייב באונסים וא"כ לדידן הוי ספיקא דדינא והמע"ה ואין ראובן חייב להחזיר לשמעון

נתיבות

משה"כ

להוליא מן המלוה ו"פיסה מצוי: (יח) כיון דבתורת פקדון. וכ"כ הש"ך דכל מחלוקת שלכם הוא למאן דפסק כרבה וכשמואל דהוי ס"ם מעשה דבהיא הנאה דהפיס ליה אזזוי הוי כאילו פ' שיופסד החוב בהיזק המשכון זה ל"ם כשהמשכון הוא ביד הלוה אבל למאן דפסק כר"י דהוי ס"ם וכן ס"ם שהפקיד לבעלים חייב הס"ם ויכול הלוה לעצון קים לי כרב יוסף כמה שכנגד מוכו) (ואפי' אם הנזה הבאילו מהמלוה להמתמה בו לא הוי הלוה ס"ם מטוס הנאת שימוש) (וכן אסור למלוה ליקח שכר כשהשאיל המשכון ללוה לפי' בתשובה שלא בכיה ועי"ב ס"ק ע"ו: (יט) ואחר כך החזיר לה. ואם לא החזירה למלוה שיהה נאמנת לעצון כלי רשותה משכון בעלה כיון שהפסה. ודוקא בגדים שהכניסה לו אבל בגדים שעשה לה הבעל לפי' שלא ברשותה יכול למכור ולהכסין ס"ר. ודוקא בבגדים הנ"ל בבגדים אלו ניכרים שהן אף שהפסה מחוייבת להחזיר מפני תקנת השוק: (כ) נעשה עליו שומר. והפסיד כנגד דמי חובו מעעמה דשמואל

משה"א

שמותר מדאורייתא להתיר גם מדרבנן: (כז) נעש' עליו שומר כאילו הלוהו. עש"ך ס"ק כ"ז. ודבריי הם בשוללי הבנ' כמבואר למעיין וג"ל בכוונת דבריו כי המהר"ם פאדווה ס"ל דלא שייך פרוטה דר"י רק בשמלי' מעות ולא בשמשאיל חפץ כמבואר בתשובתו שם וכת' הר"ן רק בשואל ספר קעביד מצוה לכן כתב דאם לא הי' ראובן נותן ריוח היינו אומרים מסתמא כיון שנתן משכון שלו ואין העכו"ם מכיר רק לשמעון נעשה שמעון לוה שלו עכו"ם ומלו' לראובן מעותיו ובפרט דמיירי שלא רצה להלות על משכונו של ראובן ודאי דהוי כאלו הלוה לעצמו מעכו"ם והלו' לראובן וממילא שייך עבי' פרוטה דר"י אבל בשנותן ראובן ריוח עכצ"ל דנעשה שלוחו של ראובן ללותן מהעכו"ם דא"א לומר שלוה המעות מהעכו"ם לעצמו והלו' לראובן דהא אסור ליקח ריחים באופן זה דאחזוקי אינשי בגנבי וברשיעי לא מחזקינן כמ"ש המהר"ם פדוואה וע"כ דנעשה שלוחו של ראובן וזיכה לו ע"י אחר חלק בהמשכון שלו שנתן להעכו"ם באופן שמיתו ליקח רבית ובזה לא שייך פרוטה דר"י ובפרט שבעובדא דמהרים פאדוה מיירי ששמעון רצה ללות נ"כ לעצמו על המשכון שלו ולא שייך פרוטה דר"י. וע"ז כתב הש"ך דמיירי שהעכו"ם לא רצה להלות אף המעות שהי' צריך לראובן על משכון של ראובן רק מ"מ לא שייך פרוטה דר"י משום דלא הוי כמלו' מעות רק כמשאיל או מקנה חפץ ומכ"ש בזה דעשה הדבר נ"כ לטובת עצמו אבל כשהעכו"ם רצה להלות גם על משכון של ראובן אפי' אינו פורע ריוח אף דאמרינן שלוה המעות לעצמו והלוה מעותיו לראובן מ"מ לא עשה שום מצוה כיון שראובן לא היה צריך לזה ומ"ש בסוף דבריו דאם א"ל שמעון שנתן משכון אחר וכו' נראה הכוונה דבשכמא אם לא הודיעו חזינן דגם עכשיו לא קפיד אשטוח וניעור משא"כ כשהודיעו קובר הלוה הישראל משטחו ומ"מ לא הוי ש"ש כיון דמתחלה לא קפיד (ובש"ך ס"ק כ"ח יש ס"ם וכצ"ל ולפ"ז אפי' אם א"ל שמעון שנתן משכון אחר לעכו"ם ומשכונו הוא אצלו אין צריך לשטח' וכו') : יז) כאילו הלוהו. עפמ"ע ס"ק כ"א שהביא תשובת הר"ן דשואל ספר ונתן ספר אחר למשכון דאין השואל חייב באונסין מטעם דהמשאיל ספר מצו' קעביד ונהנה בפרוטה דר"י. ובתומים תמה דמשמע

קצות

לדקה אם אינו קונ' משכון לדקה מנין וכתבו תוספות ז"ל וא"ת אינא לדקה כמה שמחזיר לו לשכוב עליו וי"ל דדייק מדכתיב ובכב בשלמתו ובכרכן ואי לא הוי קונ' ליה א"כ כשמבכרו הענ' ה"ל ריבית דברי' ע"כ מבואר מזה דאי לא הוי קנה משכון ומבכרו בעת החזרת המשכון הוי ריבית דברים ומכ"ש אם נותן לו ממון וכיון דבמשכון בשעת הלוואה מידי ספיקא לא נפקא אם קונ' משכון מדר"י ונכי קידושין בא"ה ע"ש סימן כ"ם פסק רמ"א דאינ' מקודשת וכיון דהוי ספיקא דאורייתא באיסור ריבית ספיקו להחמיר ואינו רשאי לקבל אבל אם הי' משכון בלא בשעת הלוא' כגון על פי בית דין או מדעת הלוה או בזרוע דבזה

להחזיר לשמעון אחרי שהוא מוחזק ולא ה"ל להסמ"ע לכתוב דברי הר"ן בפסיטות ודו"ק: (ל) המלוה על המשכון כו' פי' ונתן לו רשות אחר כך להשתמש בו ולא הלוהו ע"מ כן ובהכי מיירי הרשב"א בתשובה זו ומיד אח"ו הביא הב"י תשו' דאפי' אם כבר השתמש בו אינו נעשה עליו כשואל להתחייב באונסים כיון דאין כל הנאה שלו שהרי בשביל מה שהלוהו להשתמש בו עיין שם והתם מיירי להדי' דוקא שהלוהו ע"מ כן ודלא כשמ"ע שתמה על המחבר והר"ב שהתמו כתשו' רשב"א זו שהרי הרשב"א כתב בתשו' אחרת להפך וה"ל להבי' תרוויהו ולפשוט דהוי ספיקא דדינא ע"ש ולפי מ"ש לק"מ וק"ל: (לא) אפשר שאפי' בנתינת רשות בלבד הוי שואל וחייב באונסים דה"ל כדמי אבדה עכ"ל רשב"א ולטעמיה אזיל דס"ל בשומר אבדה ס"ס וא"כ בדמי אבדה ה"ל שואל. וא"כ ק"ק על הר"ב דה"ל להניח כאן דלמ"ד המלוה על המשכון לא הוי רק ס"א אינו נעשה שואל וכמו שהקשו בשמ"ע לקמן סי' רס"ו ס"ק כ"ה. ואפשר שמך עלמו אמ"ש המחבר לשון אפשר כו' לחלק ולומר משא"כ בדמי אבדה דמותר להשתמש בו אבל לא נתן לו רשות כפי' ומ"מ לענין דינא נראה דאין להוציא ממון מהמלו' היכא דנאנס כיון דבלא"ה המחבר כתב לשון אפשר וגם הב"י הביא לשון הרשב"א שכ' אפשר כו' ונם בע"ש כתב דין זה בלשון יש אומרים אבל אם נתנה לו נאחב נלפע"ד דיש להורות דאייב המלו' דכיון דנתן לו רשות להשתמש בו ה"ל ס"ס לכ"ע דלא נרע מדמי אבדה דה"ל ס"ס לכ"ע כיון דיש לו רשות להשתמש וגם בחשו' רשב"א דפוס סימן אלף כ"ט הביב בפסיטות דאם נתן לו רשות להשתמש במשכון חייב בחונסים וכמו שאמרנו בדמי אבד' כו' ולא כתב לי' אפשר. ואפשר דלשון אפשר שברשב"א שבב"י לא קאי אלא אשואל כיון דהרבה פוסקים פסקו בדמי אבדה לא הוי רק ס"ס ועוד נראה והוא העיקר דלשון אפשר שכ' הרשב"א דיינו משום דכיון דהלוהו מתחל' על המשכון ואפשר שכוונתו במה שנתן לו רשות להשתמש משום הלואת מעותיו וכמ"ש הרשב"א בתשובה אחרת דבכה"ג לא הוי רק ס"ס דהוה כשוכר וכמ"ש בסמוך ס"ק לי לייסב תרי תשובות הרשב"א דלא סתרי אהדדי (ועמ"ש בסעיף ב' ס"ק י"א [י"ח] דאם לא התנה עמו מתחלה שישתמש במשכון בנכייתא אע"פ שצריך למשכון להשתמש בו בנכייתא לא הוי שוכר ולמאן דלא ס"ל כרב יוסף לא הוי רק ס"א ע"ס) וכך נראה כוונת המחבר דאלו למ"ש בתחל' לא ה"ל להמחבר לכתוב לי' אפשר כיון דס"ל לקמן סי' רס"ו בדמי אבדה חייב באונסים. ולפי"ז מי שהפקיד כלי אצל חבירו בין שהוא ס"א או אי ס"ס ואח"כ נתן לו רשות להשתמש בו פסיטא ליה להרשב"א והמחבר דה"ל שואל. וכן נלפע"ד עיקר לכ"ע ול"ד לדמי אבדה דאע"נ דמותר להשתמש בהן מ"מ לא נתן לו רשות כפי' להשתמש בהן והלכך כיון דהשואל כלי מחבירו משעת משיכה אע"פ שלא נשתמש בו חייב באונסים וכמ"ש לקמן סי' ס"מ סעיף ד' וקי"ל נמי דרשות לוקח הוי כמשיכה מרשות בעלי וכדקי"ל נקמן ר"ס ר' א"כ כיון שהוא רשות הנפקד ונתן לו המפקיד רשות להשתמש בו מיד נעשה שואל וכל שכן לפי דעת הרא"ש וסייעתו דלקמן סי' מ"מ ס"ד דמיד שנסתלקו הבעלים אפי' בלא משיכה נעשה שואל ואפי' להרמב"ם דפלינ המס מודה כאן כיון דהוא כבר ברשותו כן נלפע"ד ודוק: (לב) אין כו' דין שומר שכר ואפי' כנגד מעותיו אין מפסידים אלא זה שנתמשכן צריך לפרוע המס ואפי' לא התרו בו שיפדה משכונו. כן כתב הסמ"ע: עוד כתב בסמ"ע וז"ל ומ"ש ולא לנאמן כו' ע"ס בתשו' הרשב"א דאין לדמות נאמנים הללו לאפוטרופסים שממנין הב"ד על יתומים דלא שתרו ונגח דאיכא מ"ד דחייב לשלם דהתם ניחא ליה לאפטרופס להתחייב מפני שם טוב שלא עליו דאין ממנין אפטרופס על היתומים אא"כ בקיאין בו שהוא נאמן וחסיד משא"כ בנאמני הקהל עכ"ל ולפע"ד לא עלה על דעת הרשב"א לדמות זה לשור של יתומים לחיובא דהתם האפטרופס פשע ולא יהא אלא ס"א חייב בפשיעה והכי מוכח בשור שנגח ד' וה' (דף ל"ד) והכי נמי אלו נאחב המשכון בפשיעת הנאמן פשיטא דחייב הנאמן ועוד דהתם ר' יוחנן ס"ל דפשוט הא"ס כרבי יוחנן וכ"כ הטור לקמן ס"ס ת"ו ועוד דאדרבה התו' כתבו שם דגבי שור אין נאחב נאמן בשביל כך שאין זה בשביל תקנת יתומים אלא בשביל שלא יזיק לעולם ואין נאחב אלא כשומר בעלמא. ולפע"ד דהסמ"ע טעה בהבנת תשובת הרשב"א דז"ל תשו' הרשב"א והנאמן שתמרת שיתחייב משום דנפיק עליה קלא דנברא מזיקא הוא כאפטרופס שמינוהו ב"ד לאבא שאול בזה ודאי יש מקום עיון לפי שאתרו פ' ד' וה' מעמידים אפטרופס לשור של יתומים ואם יצא והזיק משלם מעליות יתומים לרבי יוחנן ולרבי יוסי בר חנינא פטור אפי' פשע ואם אית' לא פשע כדין ס"ס אלא דהיא שאני שלא מינוהו מחמת נאמן אלא לשמור השור מניזקין וא"ת דהוי ס"ס משום דמלוה קעביד ומשתכר פרוטה דרב יוסף יש מקום עיון מדתני רב תחליפא קמיה דרבי אבהו אפטרופס שמינהו ב"ד יפטר מפני שהוא נושא שכר ח"ל אייתית קבא וכיילת ליה ואי משום פרוטה דרב יוסף ס"ס הוא ומ"מ איני רואה לחייב הנאמן דלא אמרו כשמינהו ב"ד אלא משום דאין מעמידים אפטרופס ליתומים אלא אחר בדיקה שהוא אדם נאמן וזה שבא גדול לאפטרופס אבל אפטרופס שמעמידים עליהן הלבור אינם אלא כאפטרופס שמינהו אבי יתומים שאף הוא לא היה ממנה אותו על נכסיו אא"כ היה בטוח בו שיתנהג בנאמנות והנאמן אין הלבור בודקין אחריו שהוא נאמן אלא שממנין מתוכם לפקח על עסקיהן ולא לאחר בדיקה ולא עוד אלא דמינרע גרע מאפטרופס שמינהו אבי יתומים דהתם האב ממנה אותו לדעתו ומעיד שהוא נאמן בעיניו לפקח בנכסיו אבל הנאמנים הם המדברים הם הרוצים להתמנות הם המחזירים על דבר זה ופעמים שמקלת הלבור מוכרחים לדבר זה כ"מ ומקום לפיכך איני רואה לחייב את הנאמן בנגנבה ואבדה כשומר שכר עכ"ל הוא סבר דמה שכתב ומ"מ איני רואה לחייב הנאמן דלא אמרו כשמינהו בית דין אלא משום דאין מעמידים אפטרופס אלא אחר בדיקה כו' קאי אאפטרופס לשור של יתומים ואיתא אלא קאי אאפטרופס שמינהו בית דין לאבא שאול דיסבע . וכך הם הלעת דברי הרשב"א והנאמן שאמרת שיתחייב כו' יש מקום עיון לפי שאמרו בפ' ד' וה' דמעמידים אפטרופס ליתומים ולרבי יוחנן חייב אם פשע אלא דהיא שאני יוסי בר חנינא פטור אפי' פשע ואם אית' לא פשע כדין ס"ס אלא דהיא דשור של יתומים שאני שלא מינהו מחמת דנאמן אלא לשמור כו' ואח"כ קאמר וא"ת דהוי ס"ס מטעם מצוה ואחר כך חוזר ואומר ומ"מ איני רואה לחייב הנאמן מטעם דנפק עליה קלא דמהימן דאע"נ דלא דמי לשור של יתומים לפטור מ"מ למינהו ב"ד דאבא שאול נמי לא דמי לחיוב' דלא אמרו כשמינהו ב"ד כו' כן נלפע"ד ברור כוונת הרשב"א ודלא כהסמ"ע (סוב מצאתי בחדושי הרשב"א פ' הניזקין כתב להדיא כדפי' והעתקתי לשונו לקמן ע"ס) : (לג) לקהל כו' כיון שכל יחיד ויחיד חייב חלקו לשלטון וכמ"ש לק' וכתב בעיר שושן דאע"פ שהם כבר פרעו לשלטון אין נבייתן כמו שגובים חוב עצמן אלא הם הלוו לשלטון ועתה גובים לו חובותיו ומתפרעים מהם ע"כ ; (לד) ולא לנאמן כו' . נ"ע אמה שפסק בפסיטות דאין להנאמן דין ס"ס כו' דהא הרשב"א בתשובה כתב שהוא מקום עיון ומה

משכון : כג הוי שואל וחייב הב"י והד"מ הביאו תשובה אחרת דרשב"א שמשמע מינה *דאפי' אם כבר השתמש בו אינו נעשה עליו כשואל להתחייב באונסין כיון דאין כל הנאה שלו דהרי בשביל מה שהלוהו מתחילו להשתמש בו ושכן נראה מתשובת הר"ן ע"ס ותימא על המחבר ומור"ס שהתמו כאן דכיון דשתיהן תשובות רשב"א נינהו ה"ל להביא תרוויהו ולפי מה דפסק מור"ס בסעיף ב' דמספיק' לא מפקינן ממונ' נס בכאן נאמר כן דהלוה פטור מדמי החוב והמלוה פטור מדמי היתרון דהמשכון : כד מי שנתמשכן כו' . עיין בב"י ובד"מ שכתבו בל' השאל' ז"ל מי שנתמשכן כו' והתרה בו כמה פעמים ונגנב כו' והמחבר סתם משום דלפי מה שהביב לו משמע דאפי' בלא התראה נמי דינא הכי ע"ס בלשונו והעתקתי קצת ממנו בסמוך : כה אין לקהל ולא לנאתן דין ס"ס . ז"ל התשובה הא פסיט' שהקהל פטורי' שהרי

ד (ל) פ המלוה על המשכון [כט] (כב) ונתן לו [יז] רשות להשתמש בו ונאנס (לא) (כג) [ל] אפשר יח) שאפילו בנתינת רשות בלבד כג הוי שואל וחייב : ה כד ל מי שנתמשכן ע"י נאמני הקהל על חלקו המגיע מהמס ונגנב המשכון כה (לב) יט) (כד) [לא] אין (לג) לקהל (לד) כ)(כה) י) [לב] ולא) [יח] לנאמן ק דין שומר

באר הגולה

זכ"כ הסמ"ע פ הרשב"א בת' וביאר שם דה"ל כדאי אביה מסי"א נלע"ד לע"ס אחין כל ההכא"ם שלו שהרי בשביל מה שהלוהו השאילו מ"מ הכריע בב"י כדעת התשובה שנעשה ס אל כיון דאפי' בלא נתן לו רשות להשתמש נעשה עליה ס"ס וכיון שנתן לו רשות להשתמש נוסף עליו באילו כל הנאה שלו כ' הר"ן בת' ס"ס כ' נדין ראובן שהשאיל לשמעון ספר אחד ושמעון הניח בידו ספר אחר ונלקחו הספרים מבניהם באונס והוחזר לראובן ספר שנתן לו שמעון לתשכון וכו' ופסק דאין שמעון חייב באונסין כיון שנהנה ראובן במלוה דקא עביד שהשאיל לו ספרו וחייב ראובן להחזיר לשמעון ספרו ושמעון פטור כיון שנאנס מ"ד : ל ג"ז הרשב"א בת' מסי"ג ק וצריך

טורי זהב

(סעיף ד') הוי שואל וחייב בסמ"ע תמה על המחבר שסתם לפסוק כן ובב"י הביא תשובה אחרת דרשב"א דאפילו בכר נשתמש לא הוי שואל משום דאין כל הנאה שלו דהרי לא השאילו רק אחר שהלוה לו המעות וכן נראה מתשובת הר"ן בב"י וכ' שהפיקא אין להוציא ממון והלוה פטור מהחוב והמלוה מהיתר על החוב שלו ואשתומם על זו המראה מה חשב לעשות כאן מחלוקת דהביא ת' דרשב"א דאינו כשואל אפי' נשתמש בו מיירי שהלוה דוקא בהגאי זה שלמיד מהם ע"כ הוי ס"ס אבל בת' זו שהביא בפ"ע מיירי שהלוה סתם ואח"כ נתן לו רשות ללמוד מהם ברגון טוב ע"כ הוי כשואל גמור שכל הנאה שלו שהרי כבר הלוהו וכן דברי הר"ן בב"י מיירי גם כן בנעשה שהשאילו כוס של כסף התנה שיאכלנו ג"כ הנגד אמר להשתמש בו אע"פ כן [ע"כ] אינו אלא ס"ס אין כל הנאה שלו וזה פשוט :

הגהות אשרי ברוך

(נס"מ ס"ק י"ט) (י) וראיה לזה מב"ת ל"ב בכר העיר ע"ז בתומים סי' ס"ה ס"ק ס"ד . ומתרץ דדברי המחבר אלו. ולע"ד נ"ע מה שמחליט בחפטרופס שמחויב להיות בחנם :

פתחי תשובה

כו' וע' בתומים ובקלות החושן ובכ"מ מזה : י) ולא לנאמן . עבה"ע עד אין לדמות נאמנים הללו לאפוטרופוס שממנים

חכמת שלמה

סעיף ה מי שנתמשכן עיי נאמני הקהל וכו' . עיין בש"ך מ"ס בסס הע"ם דאפי' אם כבר פרעו הקהל להשלטון לא הוי החוב להם עיי"ש . ולכאורה זה סותר למה דקיי"ל בעיל בסי' ד' בא"ה הקהל נקרלים מוחזקים לגבי היחיד הביאנו דוקא אלא פייסו להמלך אבל אם כבר פייסו להמלך לא נקרלים מוחזקים עיי"ש ואם כן מוכח להדיא להיפך הביאו דכבר פייסו להמלך טוב שייך החוב להם לא להמלך ולא אחרינן הוי כאלו הלוו להמלך ובעת גובין חובותיו של מלך . ולכך נראה לכאורה דאין דין זה נכון רק אם כבר שלמו להמלך אחכינן הם ס"ם וגזה ס"ם גם דברי הסמ"ע בהגא"ה אלא היה נראה בעיניו לפרש כמו שפירש הש"ך דהמנהג הוא אם כבר פרעו להמלך דגזה א"ל מנהג כלל רק ,אף מדינא הוי כן כלי מנהג וכע"כ המנהג כמ"ם הסמ"ע ועדיין נ"ע :

כסף הקדשים

(עס"כ ס"ק נ"ג) חו"מ ע"ב ס"ה כתב הס"ך ז"ל בסס העיר שושן ע"ה שגם שפרעו מס הו"ל כהלוו. ואח"כ [בס"ק נ"ה בסופו] כתב הס"ך ז"ל שבשפרע

ביאור

אלגערה כאן א"ל כיון שסוכר שהוא ביד עכו"ם וכמ"ש בס"ם רל"ב ועש"ך: [כט] ונתן לו כו'. ב"מ כ"ע ח' ואף בסס מ"ג ח' אר"כ נאמנו לא ע"ם מה שתי' הרא"ם שם דבאלהיה כיון שבלא"ה הוי ס"ם וכן כאן לשעות הרי"ף וס"ם ועוד תי' שם תי' אחר ע"ש: (ליקוט) ונתן כו'. נלא שבר כנ"ל דאל"כ לא הוי שואל וכ' בלשון אפשר מסוס שיש כמה תי' על שתי' שני הסוגיות ובלא"ה י"ל כאן דהוי שואל דרשות הוי כמו משיכה כמ"ש ברא"ם ר' משא"כ בס"ח שאמר לבשולטרן וכמ"ש (ע"כ): [ל] אפשר.

באר

לשמעון אחרי שהוא מוחזק ולא ה"ל להסמ"ע לכתוב דברי הר"ן בפסיטות עכ"ל הס"ך : [יז] רשות . פי' דאא"כ נתן לו רשות להשתמש בו ולא הלוהו ע"מ כן ובהכי מיירי הרשב"א בתשוב' זו ואח"ז הביא הב"י תשובה אחרת דאפי' כבר השתמש בו אינו נעשה עליו שואל כיון דאין כל הנא' שלו שבשביל שהלוהו משאילו להשתמש בו ע"ם והתם מיירי להדיא שהלוהו ע"מ כן ודלא כהסמ"ע שתמה על המחבר והרב שסתמו כתשובה הראשונ' שהרי בתשוב' הסני' כתב להפך ולפי מ"ש לק"מ (וכן מתלק בט"ז ע"ס) אלא דהא קשה על הרב דהא הרשב"א לטעמי' אזיל דס"ל בשומר אבדה דס"ם ואם כן בדמי אבדה ה"ל שואל ולפ"ז ה"ל להרב להביא דלמ"ד מלו' של המשכון לא הוי רק ס"מ אינו נעשה שואל ואפשר לחלק ולומר דשאני הכא כיון שנתן לו רשות גרע טפי אבל בדמי אבדה לא נתן לו רשות בפירוש ומ"מ לענין דינא נראה דאין להוציא ממון מהמלו' היכא דנאנס אבל אם נאנס אז נאבד כ"ל דיש להורות דאייב המלוה דבנתינת רשות ה"ל ס"ס לכ"ע גם כ"ל דמי שהפקיד כלי אצל חבירו בין שהוא ס"מ או ס"ס אם אח"כ

נתיבות

משה"כ

נאנס ועי"ב ס"ק י"ח : (כב) ונתן לו רשות . לא בעת ההלואה ובתיבת המשכון דבשעת ההלואה ודאי בשכר נאנס אחריהן נתן לו רשות והוי כשוכר ס"ך : (כג) אפשר שפסק הוא דאפשר משום הלואה שהלוה לו כבר הוא נותן לו רשות עכשיו להשתמש והוי כשוכר אבל אחר ז"ח אז ס"ם שנתן לו רשות להשתמש בפקדון הוי שואל כנ"ע ס"ך . ועי"ב ס"ק י"ט)(דעיקר הספק הוא בשהלוה נתן רשות והוא שותק אם השתיקה הוי כקבל' ואם כן לפי' בש"ת ובש"ס שייך בספק זה . ואם מותה בפי' לנ"ע לא

כשה"א

שילמוד בביתו דלא שייך שיבריחם או לאחד מבני ביתו כמבואר שם . יח) שאפי' בנתינת רשות . עש"ך ס"ק ל"א. ודבריו הם קצת מחוסרי הבנה וכוונתו במ"ש ברש דבריו דק"ק על הרב דכמ"ד דלא הוי רק שומר חנם אינו נעשה שואל וכו'. אף שכ' הסמ"ע בסי' רס"ו דמעלינן חד דרגא אם כן במשכון נגד דמי חובו לכ"ע הוי ש"ש ואם כן ברשות שימוש מעלינן חד דרגא באונסין עכ"פ נגד מעותיו . אכן הש"ך לשיטתו שכתב שם דזה אין סברא רק דכמ"ד דהוי ש"ח ממילא אין הוכחה ממתני' שיח' שואל ואינו חייב בנגיבה ואבידה. ומה שכתב עוד ואפשר דלשון אפשר שברשב"א וכו' . פי' דהי' קשה לו כיון דהרשב"א הוא מהסוברים כשומר אבידה ש"ש א"כ ע"כ סבירא ליה דרשות שימוש מחייב באונסין ומה היא הספק שכתב לשון אפשר. לזה כתב דכך נראה כוונת המחבר שכתב לשון אפשר דלתי' ראשון קשה על המחבר כיון דהוא ס"ל לקמן בדמי אבידה דחייב באונסין . אך מ"מ תמוהין דבריו כיון שההלואה כבר נעשה מה"ת לא ליהוי כשואל. אמו אם ראובן השאיל חפצו לשמעון על זמן ובתוך הזמן השאיל שמעון חפצו לראובן במקום שאין בו משום שמירה בבעלים או שנתן לו מתנה קודם דלא יה' כשואל משום ההנאה שהיה לו ממנו קודם השאלה דמה לי שהשאיל לו מעיקרא או שהקנה לו מעיקרא . לכן נראה דעיקר הספק כיון שזה נתן לו רשות והלה שתק אי שתיקה זו חשיבא כקבלה שיהי' לו דין שואל או לא. ולפ"ז ה"ה בש"ח או בש"ש שנתן לו רשות ושתק שייך נ"כ ספק זה . ונם בתומים כתב דבש"ח ובש"ש שייך נ"כ ספק זה וכו' עיק'. ואם מיחה בשעת נתינת רשות ודאי לא הוי שואל ואין כאן ספק . ועוד נראה דמיירי דאמר לו בפי' השתמש בחנם אבל סתם י"ל דבשכר קאמר אף שספק בסי' שס"ג דדור בחצירי סתם כוונתו בחנם. מ"מ הא כתב הב"י ביד סי' קס"ו דלוה שאמר דור בחצירי כוונתו בשכר דאחזוקי אינשי בחשיבי לא מהזקינן וה"נ דכוותי' . ועוד דהא כתב הסמ"ע בסימן רמ"ו דדווקא בחצר דזה נהנה וזה לא חסר אמרינן דדור בחנם קאמר ליה א"כ במטלטלין שנסחתו בתשמיש דזה חסר דמי לאכול עמי דחייב : יז) אין לקהל ולא לנאמן. ונראה דאם נאבד אצלם המעות שגבו ממקצת אנשים

הגר"א

עס"ד: [לא] אין לקהל. דהא אין להם דין מלוה על המשכון דאין חייבים זל"ז כלום דכ"א פורע חלקו ובע"ק קי"ג כ' . אבל שתא כו' ושרש"י שם: [לב] ולא לנאמן. תע"ג דהוא אפוטרופס וחייב כמ"ש בב"מ מ"ב כ' חדא דוקא לשומרים אפטרופוס חייב אבל לשומרים הבעולם לא כמ"ש בב"ק ל"ע א' ועי"ש בתוס' ובב"מ שם ועוד דאף אפוטרופס אינו חייב רק בפשיעה כמ"ש ולא כמ"ש מדאמרי' בנעזין נ"ב כ' אייתית קבא כו' ועפי' ר"ן ס"ך ועוד דטעמא דחייב דנפק קלא דאינם מהימנא משא"כ

היטב

נתן לו רשות להשתמש בו פסיטא דה"ל שואל לכ"ע עכ"ל הס"ך וע"ש : [יח] לנאמן : כתב הסמ"ע ואף ע"ג דבעלמא עכ"פ מפסיד המלו' חובו נגד סיוון המשכון בזה אין הקהל מפסידין כלל ואפי' המס שממושכן עליו צריך לשלם ובכ"פ נראה' פשוט דאם כבר החרו בו לפרוחו ולא פרחו דצריך לשלם דמי המס ומ"ש ולא לנאמן דין ס"ס ע"ס כתשו' דכ' דאין לדמות נאמנים הללו לאפוטרופוס שממנים הב"ד על היתומים דלא שתרו שור של יתומים ונגח דאיכא מ"ד דחייבים לשלם דהתם ניחא ל' להתחייב מפני שם טוב שיצא עליו דאין הב"ד ממנין אפוטרופוס אא"כ בקיאין בו שהוא נאמן משא"כ בנאמני הקהל עכ"ל והס"ך כ' דהסמ"ע טעה בהבנת תשובת הרשב"א דמעולם לא עלה על דעתו לדמות לשור של יתומים דהתם פשע האפוטרופוס ולא יהא אלא ס"ה חייב בפשיעה שמינהו ב"ד לאבא שאול דישבע ע"ס וכתב עוד דל"ע אמה שפסק המחבר בפסיטות דאין להנאמן דין ס"ס כו' דהא הרשב"א בתשובה כתב שהוא מקום עיון ומה שכתבתי נמי להדיא מדברי שאר פוסקים דאין דבתם נוטה לפסוק כן ולפ"ז אם

המשפט

חידושים

הוי שואל . ואם הסכים בפי' הוי שואל לכ"ע . ודוקא שאמר לו בפי' השתמש בתנאם אבל בסתם אחריהן כוונתו היה בשכרך (כד) אין להקהל . אחין פורעי המס חייבין להקהל רק לאלו והן רק הגוזין)(והוא הדין אם נאבד אלכם המעות שגבו ממקצת אנשים אלא שאין להם רשות להשתמש בהמעות ההפסד הוא רק על אותן אנשים ולריכין ליתן מעות אחרים : (כה) ולא לנאמן הס"ך הקשה דהא הוי ס"ם מסוס פרוטה דר"י ועי"ב ס"ק כ' יסוד נכון לזה ואם הנאמן מקבל שכר להיות נאמן הוי ס"ם לכ"ע

ביאורים

דרק אותן האנשים מפסידין וצריכין לשלם מחדש ואין לאחרים הפסד בדבר במקום שאין להם רשות להשתמש במעות כגון שלא נתנו הקהל רשות להנאמן להשתמש בהמעות דהיינו שהתנו עם הנאמן שלא ישתמש במעות. גם נראה דאם נותנין שכר להטובין המס דהוי ש"ש ובנבאי צדקה שנטלו משכון נראה דלא מיבעיא למאן דס"ל דהוי ש"ש מטעמא דשמואל ודאי דלא שייך בנבאי צדקה כאילו אי' שיפטרו מנדרן או מהחיוב המוטל עליהם מבני עירן אלא אפי' למאן דס"ל משום פרוטה דר"י נראה דבנבאי צדקה לא שייך זה דלא שייך פרוטה דר"י רק במקום שעוסק במצוה מצות עשה ומוטל עליו בחיוב ואסור לקבל עליו שכר כגון בהקואה או בהשבת אבידה אבל צדקה החיוב מוטל על כל אדם ליתן צדקה אבל אין חיוב ומ"ע מוטל על שום אדם להיות נבאי צדקה דאם היה מ"ע להיות נבאי היו כל ישראל מחוייבים להיות נבאים רק החיוב על הב"ד לכוף את ישראל על הצדקה ולמצותן של מקום ולהעמיד ממונים עכ זה והממונים רשאים לקבל שכר על זה לא שייך בזה פרוטה דר"י (י) וראיה לזה מב"מ דף ל"ח מהא דהשוכר את הפועל לשמור שלו אם חסרה והזרעים דאם אין נותנין שכר שבת ל"ה אלא ש"ח ולא הוי ש"ש משום פרוטה דר"י. וע"כ הוא משעם שכתבתי דאין עליו מ"ע להיות שומר לפרה ויכול ליטול שכר ע"ז כמבואר שם. והא דכ' הרשב"א הביאו השי"ך באפוטרופוס דהוי ש"ש משום פרוטה דר"י . נראה דביתומים שאין יכולים לפקח בעסקיהם ונכסיהם יורדין לסמיון כשלא ימצא מי שיפקח כל אדם מחייב להציל נכסיהם מהיזק משום השבת אבידה וחשוב משיב אבידה ממש. ואפוטרופוס דיכול ליקח שכר היינו כשהוא עוסק להרויח להם ואפי' באפוטרופוס חולק המחבר בסי' ר"צ ע"ש : כ) ולא לנאמן. עש"ך ס"ק ל"ד. ולפי מ"ש לעיל דכל שלא נתחייב בשיטות וניעור משום מצות ונזירת רחמנא לא שייך פרוטה דר"י ליתא לכל דבריו ומכ"ש בשליש שהחליט בששיטות דהוי ש"ש. ולסענ"ד דודאי לא הוי ש"ש דלא עדיף מאומן שאמר נמרתיו בב"מ דלא הוי ש"ש אף שתפסו אאנריה וא"ר ליתנו. וכן במלוה צריך למשכון דלאו מצוה קעביד ולמ"ד דלא הוי ש"ש. אלא ודאי כדכתיבנא ודוקא בנאמן שאינו מקבל שכר אבל כשמקבל

כשה"א

שילמוד בביתו דלא שייך שיבריחם או לאחד מבני ביתו כמבואר שם . יח) שאפי' בנתינת רשות . עש"ך ס"ק ל"א. ודבריו הם קצת מחוסרי הבנה וכוונתו במ"ש ברש דבריו דק"ק על הרב דכמ"ד דלא הוי רק שומר חנם אינו נעשה שואל וכו'. אף שכ' הסמ"ע בסי' רס"ו דמעלינן חד דרגא אם כן במשכון נגד דמי חובו לכ"ע הוי ש"ש ואם כן ברשות שימוש מעלינן חד דרגא באונסין עכ"פ נגד מעותיו . אכן הש"ך לשיטתו שכתב שם דזה אין סברא רק דכמ"ד דהוי ש"ח ממילא אין הוכחה ממתני' שיח' שואל ואינו חייב בנגיבה ואבידה. ומה שכתב עוד ואפשר דלשון אפשר שברשב"א וכו' . פי' דהי' קשה לו כיון דהרשב"א הוא מהסוברים כשומר אבידה ש"ש א"כ ע"כ סבירא ליה דרשות שימוש מחייב באונסין ומה היא הספק שכתב לשון אפשר. לזה כתב דכך נראה כוונת המחבר שכתב לשון אפשר דלתי' ראשון קשה על המחבר כיון דהוא ס"ל לקמן בדמי אבידה דחייב באונסין . אך מ"מ תמוהין דבריו כיון שההלואה כבר נעשה מה"ת לא ליהוי כשואל. אמו אם ראובן השאיל חפצו לשמעון על זמן ובתוך הזמן השאיל שמעון חפצו לראובן במקום שאין בו משום שמירה בבעלים או שנתן לו מתנה קודם דלא יה' כשואל משום ההנאה שהיה לו ממנו קודם השאלה דמה לי שהשאיל לו מעיקרא או שהקנה לו מעיקרא . לכן נראה דעיקר הספק כיון שזה נתן לו רשות והלה שתק אי שתיקה זו חשיבא כקבלה שיהי' לו דין שואל או לא. ולפ"ז ה"ה בש"ח או בש"ש שנתן לו רשות ושתק שייך נ"כ ספק זה . גם בתומים כתב דבש"ח ובש"ש שייך נ"כ ספק זה וכו' עיק'. ואם מיחה בשעת נתינת רשות ודאי לא הוי שואל ואין כאן ספק . ועוד נראה דמיירי דאמר לו בפי' השתמש בחנם אבל סתם י"ל דבשכר קאמר אף שספק בסי' שס"ג דדור בחצירי סתם כוונתו בחנם. מ"מ הא כתב הב"י ביד סי' קס"ו דלוה שאמר דור בחצירי כוונתו בשכר דאחזוקי אינשי בחשיבי לא מהזקינן וה"נ דכוותי' . ועוד דהא כתב הסמ"ע בסימן רמ"ו דדווקא בחצר דזה נהנה וזה לא חסר אמרינן דדור בחנם קאמר ליה א"כ במטלטלין שנסחתו בתשמיש דזה חסר דמי לאכול עמי דחייב : יז) אין לקהל ולא לנאמן. ונראה דאם נאבד אצלם המעות שגבו ממקצת אנשים

שהרי אין פורעי המס חייבין זה לזה כלום שנחשב הקהל כמשכנו על חובם אלא כל יחיד ויחיד פורע חלקו לשלטון והקהל מעמידין ממונים לגבותו להשלטון או לב"ח שלזה מחאתו כו' ולכאורה נראה שאינו ר"ל שאינו ס"ס לענין תשלומי המותר מדמי מס לחוד אלא שגם דיש נ"מ בזה אליב' דמאן דאמר דבמלו' דעלמ' אינו נעשה שומר שכר עליו והוא דבעלמ' על כל פנים מפסיד המכוה חובו מה שהוא כנגד שיווי המשכון מש"כ בזה דאין הקהל מפסידין כלל ואפי' המס שמתוסכן עליו היחיד צריך לשלם דאל"כ לא הוי שתק מור"ם מלכתוב על דברי המחבר שלדעת י"א בסעיף ב' דקי"ל כוותיהו אין נ"מ בדין זה והמחבר ששתם וכתב אין לו דין ס"ס ולא כתב נמי דאפי' דמי המשכון לא יכנה לו במסו אפשר מפוס דהא דמנכין לו מחובו כדי דמי המשכון הוא מפוס דהוא מתשובת הרשב"א והרשב"א פסק כהגאונים דהמלוה נעשה עליו ס"ס וכיון דלמדתנו דאין לו דין מלוה על המשכון דעלמא מפוס דלא הקהל ושלוחים הם המשכני' וכנ"ל מתילא נלמד דצריך לחזור ולשלם מסו דמהיכי תיתי היה פטור ועכ"פ נראה פשוט *דאם כבר התרו בו לפדותו ולא פדאו דצריך לשלם דמי מסו וק"ל. ומ"ש ולא נאמן דין ס"ס ע"ס בתשובה דכתב דאין לדמות נאמנים הללו לאפטרופים שמנויים הב"ד על היתומים דלא שמרו שור של יתומים וילא ונגח דאיכא מ"ד דחייב לשלם דהתם ניחא ליה לאפוטרופים להתחייב מפני שם טובו שילא עליו דהא אין ממנין אפיטרופס על היתומים אא"כ בקיאין בו שהוא נאמן ואסיר מש"כ בנאמני הקהל ע"ס ובהגהות ד"מ מ"ס לשונו: כו אף בזו נעשה עליו ס"ס. הנ"י מסיק שם בטעמ' ז"ל בהוא הגאה דתפיס ליה אזוזי וכן באומן בכלי

מדקאמר מינוהו ב"ד בלחוד ס"מ דלאו מפוס פרוטה דרב יוסף קאמר אלא שהוא כנוסא סגר מפוס דמהימנין ליה ולסבי הוא דלא מימנ' עכ"ל הרשב"א שם וא"כ נהי דהרשב"א בתשו' מסיים דנאמן הלבור ל"ד לאפטרופס של יתומים היינו דלא שייך בי' דנפק עליה קלא דנבראה מהימנ' שיהיה ס"ס מעטעם זה אבל מ"מ ס"ס הוי מעטעמ' דמלוה קצביד ומשתכר בפרוטה דרב יוסף דפסיק' דלא שייך ביה לומר דילמא חתי לאתנועי דדוקא נבי אפיטרופס דיתומים שייך כן דא"כ אתי לאתנועי מלהיות אפטרופס וקא כליא זוזי דיתמי שלא יתנאו להם אפטרופס (ומלתא בס' דפוס פרלא נקרא תשוב' הגאונים איתא שם בסי' רל"ו וזה לשונו שאלה נאמני הלבור שמסיתין עליהן לגבות המס ולפקח על עסקיהם תשובה הרי הם כש"ח ופטורים מגזיבה ואבדה עכ"ל והיינו כהמחבר מיהו יש לומר דהך תשובה אחיא כמאן דפסק כרבה ולא כרב יוסף) מש"כ הכא ואם כן מה שפסק המחבר דאין לנאמן דין ס"ס לא"ע (ולפ"ז אי תפס זה שנתמשכן מהנאמן לא מפקינן מיניה דמלי למימר קים לי כרב יוסף. עוד נלפע"ד דאם שום דבר ביד שלים לזמן פלוני ונגנב או נאבד תוך אותו הזמן ה"ל השלים ס"ס לרב יוסף וסייעתו מה"ט שהיה צריך השלים לשטח' ולגערה כיון שלא הי' יכול שום א' מהן ליקחנו תוך אותו הזמן וא"כ אם תפס א' מהן ליקחנו תוך אותו הזמן וא"כ אם תפס א' מהן מהשלים לא מפקינן מיניה כן נלפע"ד) : (לה) אא"כ יש מנהג בעיר הולכים אחריו. לשון זה מנומנם דפסיטא דאין מנהג כזה מבטל הלכה וכמ"ש המרדכי ר"פ הפועלים דדוקא מנהג ותיקון מבטל הלכה אבל מנהג גרוע שהוא נגד הדין לא וכמ"ש בת"ה ר"ם סמ"ב דדוקא בעניני מסים אין מדקדקין במנהג אעפ"י שהוא נגד דין תורה אבל בעלמא לא. וכן משמע מל' הר"ב נופי' לקמן סי' קס"ג ס"ג בהג"ה שכתב בכל עניני מסים הולכים אחר המנהג כו' אף ע"פ שהוא מנהג גרוע אין מדקדקים בעניני מסים משמע דוקא בעניני מסים אבל בעלמ' לא ודוחק לומר דהכא כיון שנתמשכן מחמת מס חייב עניני מסים דודאי זה שיתחייב הגאמן להיות כש"ס או לא אינו תלוי בעניני מסים ול' הרשב"א בתשובה כך הוא. הא פסיטא שהקהל פטורים שהרי אין פורעי המס חייבים זה לזה כלום שנחשב הקהל כממשכני' על חובם אלא כל יחיד פורע חלקו לשלטון ומעמידים עליהן נאמנים כאפטרופסים ולפקח על עסקי כל יחיד ויחיד לפרוע לשלטון או לב"ח שלו מחמתו זה נ"ל לפי שורת הדין אלא אם יש מנהג ידוע בזה בסיפך עכ"ל ולפנינו מתוקן וכוונתו לומר אם יש מנהג שהקהל פורעים המס והם נובים מכל יחיד ויחיד שנמצא היחידים חייבים להקהל שאז נעשו הקהל שומרי שכר ולריך לפרש נם דברי הר"ב כן : (לו) אף בזו נעשה עליו שומר שכר כו' בהסיא הגאה דתפיס ליה אזוזי וכן באומן בכלי אומנתו. כ"כ הנ"י שם בשם הריטב"א ורבו. ומהרש"ל פ' הגוזל בתרא סי' ד' חלק על זה וכ' דדוקא נבי אומן שייך לומר דהוי שומר (שכר) מטעם שמשתכר משא"כ במלוה על המשכון דאין לומר דמלו' על המשכון הוי ס"ס תיפוק לי' בהסיא הגא' דתפיס לי' אזוזי אלא ודאי דלא שייך ה"ט אלא נבי אומן וכ"פ התוס' להדיא בפרק האומנים (ר"ל בסוף ד' פ' שם ד"ה דתפיס ליה אאגרי') וא"כ למה יחשב בזו ס"ס מה"ט עכ"ל ולפע"ד דעת הריטב"א ורבו וכ"י דדוקא בתשכנו בשעת הלואתו לא שייך לו' דהוי ס"ס מטעם זה שהרי אינו מרויח כלום דאם לא הי' נותן לו משכון לא הלוה לו אבל כשהלו' כבר ונתן לו משכון אא"כ א"כ ודאי יש לו הגא' גדולה מה שנתן לו עתה משכון מה שלא הי' לו כן מקדם וכבר הי' מעותיו אצל הלו' וא"כ בכה"ג הוי ספיר ס"ס והא דדחק בס"ס למלוה טעם דהוי ס"ס הייבו מפוס דהתם מיירי במשכנו בשעת הלואתו וכן התוס' בפרק האומנין סס מיירי בהכי וא"כ בזו נמי כיון שלא הלו' כבר ה"ל כמשכנו שלא בשעת הלואתו דה"ל הגאה טוב' שהמשכון אצלו והוא לא הלו' כלום ובהסיא הגאה דתפיס לי' אזוזי ה"ל ס"ס ואפי' למאן דאמר דאפי' במשכנו שלא בשעת הלואתו לא הוי ס"ס מה"ט כיון שאינו משתכר כלום וכמ"ש לעיל ס"ק י"ז ז"ל דמוד' כאן דדוקא התם שמ"מ הוא בעצמו הלוה כבר אינו משתכר במשכון כלום משא"כ בזו שלא הלו' עליו כלום ועתה המשכון תחת ידו הוי כמשתכר לכך אמרי' ספיר בהסיא הגא' דתפיס לי' אזוזי ה"ל ס"ס ועוד נראה מטעם אחר דבזו נמי הוי ס"ס למאן דפסק כרב יוסף דהוי ס"ס מטעם דא"ל ליתן פרוט' לעני א"כ הוא הדין שיצטרך בזו לגער המשכון ולסוטא' ואף שמתרש"ל שם הרגים בזה וכתב דלא שייך לו' כן אלא נבי שומר אבד' ולא נבי מלו' על המשכון דאין זה מלוה דלהגאתו קא מכוין שלא יתקלקל המשכון שמעותיו עלי' עכ"ל מ"מ אין דבריו מוכרחים כלל ואישתמיטתי' דברי (התוספות) והרא"ש וטור שבש"ס זה שכתבו להדיא דבמלו' על המשכון הוי ס"ס לרב יוסף מהאי טעמ' דפטור מליתן פרוט' לעני כשישטאל' או יגערה ע"ס וכן הוא להדיא בתוס' סוף פרק שבועת הדיינים והבאתי דבריהם לקמן סי' רס"ז סעיף ט"ז. וכן מוכח מדברי הרי"ף פ' האומנין וכמ"ש לעיל ס"ק ט' אלא ודאי כיון דמשקינן בפרק האומנין דמאן דאית לי' מלו' על המשכון ס"ס משום דמלו' צריך למשכון להשתמש בו בנכייתא הוי ס"ס אע"ג דהכלוה' היא להגאתו טעם דמלו' על המשכון הוי ס"ס ולעיל ס"ק י"א א"כ הוא הדין הכא. ומש"ס הרשב"א בתשוב' הביאו ב"י ר"ס זה שהרי הוא כנוסא סגר בשעת הלואה' כו' אין ראיי' דקושטא דמילתא קאמר שנוסא שכר בשעת הלואה' וה"ה בכל פעם שישטאל' או יגערה אפי' תימא דאין דעת הרשב"א כן מ"מ ודאי דעת הרי"ף והתוס' והרא"ש וטור דהוי ס"ס לרב יוסף מטעם שינער המשכון וישטאנו ודלא כמהרש"ל וא"כ אף בבנו שייך האי טעמא. כן נלפע"ד : (לז) נעשה עליו ס"ס כו'. כ' בתשו' מהרשד"ם סי' ל"א שאם לוה קודם מותו להחזיר המשכון בחנם ונאבד אא"כ פטורים היתומים ועיין עוד שם : (לח) ס"ס כו'. ואייב בנגיב' ואבד' לשלם אף מה שהי' המשכון שוה יותר על החוב ולהי"א שהביא הר"ב לעיל סוף סעיף ב' ה"ה הכא הפסיד כנגד מעותיו וכן כ' מהרש"ל שם וכ"כ הסמ"ע : ופטור

(בהגיזקין דף כ"ב ע"ב) מ"מ לא דחה סברא זו לגמרי מהך דתני רב תחליפא אלא שכתב שם מקום עיון כו' (והני מוכח נמי להדיא מתשו' הרא"ש וטור דלק' ס"ס זה דאע"ג שאינו חייב לו מעות עליו כל שהוא מונח אצלו בעין שאין הלוה יכול ליקחנו ה"ל ס"ס לרב יוסף מטעם שצריך לשטחה ולגערה ע"ס ודו"ק ותו שהרי בחדושיו פרק הגיזקין פסיטא ליה לרשב"א דהיי ס"ס וייסב דל"ק מהך דרב תחליפא וז"ל שם ואפטרופוס הרי הוא כנוסא סגר מטעם פרוטה דרב יוסף דהא קי"ל כותיה וכיון דליכא למיחש דאתי לאתנועי מטעם דניחא ליה דנפיק עליה קלא דנבראה מהימנ' הוא והלכך חייב בנזקה ואבדה ונשבע כש"ס וא"ת והא אפטרופס של שור המזיק אמר רבי יוחנן דאינו משלם דילמא אתי לאתנועי י"ל דהתם לא נפיק עלי' קלא בהני דנבר' מהימנ' הוא דלאו לתקנ' היתומים מינוהו אלא שלא יזיק והני אינתא בירושלמי כו' ואי קשיא אי מהיית ליה ס"ס מטעם פרוטה דרב יוסף היכא אמר ליה ר' אבהו לרב תחליפא בר מערבא חייתית קבא וכיילת ליה אין ודאי כיילת ליה פרוטה דרב יוסף איכא למימר דאי מטעם פרוטה דרב יוסף קאמר אפי' מינוהו אבי יתומים נמי אלא מדקאמר מינוהו ב"ד בלחוד ס"מ דלאו מטעם פרוטה דרב יוסף קאמר אלא שהוא כנוסא סגר מטעם הרשב"א שם וא"כ נהי דהרשב"א בתשו' מסיים דנאמן הלבור ל"ד לאפטרופס של יתומים היינו דלא שייך בי' דנפק עליה קלא דנבראה מהימנ' שיהיה ס"ס מעטעם זה אבל מ"מ ס"ס הוי מעטעמ' דמלוה קצביד ומשתכר בפרוטה דרב יוסף דפסיק' דלא שייך ביה לומר דילמא אתי לאתנועי דדוקא נבי אפיטרופס דיתומים שייך כן דא"כ אתי לאתנועי מלהיות אפטרופס וקא כליא זוזי דיתמי שלא יתנאו להם אפטרופס (ומלתא בס' דפוס פרלא נקרא תשוב' הגאונים איתא שם בסי' רל"ו וזה לשונו שאלה נאמני הלבור שמסיתין עליהן לגבות המס ולפקח על עסקיהם תשובה הרי הם כש"ח ופטורים מגזיבה ואבדה עכ"ל והיינו כהמחבר מיהו יש לומר דהך תשובה אחיא כמאן דפסק כרבה ולא כרב יוסף) מש"כ הכא ואם כן מה שפסק המחבר דאין לנאמן דין ס"ס לא"ע (ולפ"ז אי תפס זה שנתמשכן מהנאמן לא מפקינן מיניה דמלי למימר קים לי כרב יוסף. עוד נלפע"ד דאם שום דבר ביד שלים לזמן פלוני ונגנב או נאבד תוך אותו הזמן ה"ל השלים ס"ס לרב יוסף וסייעתו מה"ט שהיה צריך השלים לשטח' ולגערה כיון שלא הי' יכול שום א' מהן ליקחנו תוך אותו הזמן וא"כ אם תפס א' מהן ליקחנו תוך אותו הזמן וא"כ אם תפס א' מהן מהשלים לא מפקינן מיניה כן נלפע"ד) : (לה) אא"כ יש מנהג בעיר הולכים אחר דבנו נמי הוי ס"ס למאן דפסק כרב יוסף דהוי ס"ס מטעם דא"ל ליתן פרוט' לעני א"כ הוא הדין שיצטרך בזו לגער המשכון ולסוטא' ואף שמתרש"ל שם הרגים בזה וכתב דלא שייך לו' כן אלא נבי שומר אבד' ולא נבי מלו' על המשכון דאין זה מלוה דלהגאתו קא מכוין שלא יתקלקל המשכון שמעותיו עלי' עכ"ל מ"מ אין דבריו מוכרחים כלל ואישתמיטתי' דברי (התוספות) והרא"ש וטור שבש"ס זה שכתבו להדיא דבמלו' על המשכון הוי ס"ס לרב יוסף מהאי טעמ' דפטור מליתן פרוט' לעני כשישטאל' או יגערה ע"ס וכן הוא להדיא בתוס' סוף פרק שבועת הדיינים והבאתי דבריהם לקמן סי' רס"ז סעיף ט"ז. וכן מוכח מדברי הרי"ף פ' האומנין וכמ"ש לעיל ס"ק ט' אלא ודאי כיון דמשקינן בפרק האומנין דמאן דאית לי' מלו' על המשכון ס"ס משום דמלו' צריך למשכון להשתמש בו בנכייתא הוי ס"ס אע"ג דהכלוה' היא להגאתו טעם דמלו' על המשכון הוי ס"ס ולעיל ס"ק י"א א"כ הוא הדין הכא. ומש"ס הרשב"א בתשוב' הביאו ב"י ר"ס זה שהרי הוא כנוסא סגר בשעת הלואה' כו' אין ראיי' דקושטא דמילתא קאמר שנוסא שכר בשעת הלואה' וה"ה בכל פעם שישטאל' או יגערה אפי' תימא דאין דעת הרשב"א כן מ"מ ודאי דעת הרי"ף והתוס' והרא"ש וטור דהוי ס"ס לרב יוסף מטעם שינער המשכון וישטאנו ודלא כמהרש"ל וא"כ אף בבנו שייך האי טעמא. כן נלפע"ד : (לז) נעשה עליו ס"ס כו'. כ' בתשו' מהרשד"ם סי' ל"א שאם לוה קודם מותו להחזיר המשכון בחנם ונאבד אא"כ פטורים היתומים ועיין עוד שם : (לח) ס"ס כו'. ואייב בנגיב' ואבד' לשלם אף מה שהי' המשכון שוה יותר על החוב ולהי"א שהביא הר"ב לעיל סוף סעיף ב' ה"ה הכא הפסיד כנגד מעותיו וכן כ' מהרש"ל שם וכ"כ הסמ"ע : ופטור

הגהות אמרי ברוך

(נה"מ ס"ק כ"ד) (י) דאין לו ערב גדול מזה . כ"כ אין דבריו מתוריים דמאי ערבות יש כאן. ומה שאל שמעון הסייף לרשונן היה בעולי שלא מדעת העבו"ס :

ביאור הגר"א

בגאתני הקהל: [לג] אא"כ יש. כ"מ פ"ג א' כ': (ליקוט) אא"כ יש כו'. עש"ך שסקסה כיון שהוא נגד הדין כו' ואיני מבין איחתו הלא פריך בר"פ הפועלים ולישזי היכי נהיגי כו' אף דליף מקרא ובירושלמי שם זאת אומרת מנהג מבטל הלכה וכתה מקומות ואינו ענין זה למנהג גרוע (ע"כ): [לד] המלוה כו' אף בכו. פ' כ' בהגהות הגלא כו' ריטב"א ושתוס' שם ד"ה דקא כו' ועש"ך:(ליקוט) המלוה כו' . אף שכ' תוס' בב"מ פ"ב ד"ה דקא כו' וי"ל כו' כ' הש"ך דוקא בשעת הלוואתו משא"כ כאן ועוד כ' דלשיטת הרי"ף בלא"ה הוי ס"ס משום פרוטה דרב יוסף דשייך ג"כ בכאן הגא לריך ג"כ לגערה ע"ס (ע"כ) :

פתחי תשובה

הכ"ך כו' וע' בת' שיבה ליון סי' נ"ש דהתנס הבאתל ר"ל דגם נבחי נדקה בנאמן הלבור לגבות מסים דלא שייך ביה לו' דניחא ליה להתחייב מפני שם טוב שילא עליו ומתילא יש לפוטרו אפי' בפסיק' לדעת הפוסקי' כאפוטרופוס שמינהו אבי יתומים דפטור אפי' בפסיק' משום דאתי לממנע כמבואר בס"י סי' ר"ל וכ"ך בס"ק כ"ה והוא ז"ל הסיב דוה אינו אחין לדמות ממונים על הלבור זה לזה דהמעיין בס"י ירחה דשעמו של הרשב"א משום דנאמן הלבור לגבות מסים אין לו לתפארת ושבח שבתה פעמים נעשים ע"י תחבולות כו' וזה לא שייך בגבאים דבתי בנסיות אשר בקהלתנו שאין מתמנים ע"י תחבולות רק ע"י הפלרות אנשי בהכ"נ שבתנו ביניהם כו וכודאי הוא לו לתפארת ושבח וילא עליו קלא דנבראה מהימנא הוא ולכן יש לו דין אפוטרופוס שמינהו ב"ד לאבא שאול הא שמנו עליו הלבור ולינא תשב דאתי לממנע לאחור ולבלם מה שחייב ר שם בת"ם ס"י פ' הגוזל ומאכיל בשם הריטב"א בהוא הגאה דתפיס ליה אזוזי מס"ע :

באר הגולה

מאירת עינים

שהרי אין פורעי המס חייבין זה לזה כלום שנחשב הקהל כמשכנו על חובם אלא כל יחיד ויחיד פורע חלקו לשלטון והקהל מעמידין ממונים לגבותו להשלטון או לב"ח שלזה מחאתו כו' ולכאורה נראה שאינו ר"ל שאינו ס"ס לענין תשלומי המותר מדמי מס לחוד אלא שגם דיש נ"מ בזה אליב' דמאן דאמר דבמלו' דעלמ' אינו נעשה שומר שכר עליו והוא דבעלמ' על כל פנים מפסיד המכוה חובו מה שהוא כנגד שיווי המשכון מש"כ בזה דאין הקהל מפסידין כלל ואפי' המס שמתוסכן עליו היחיד צריך לשלם דאל"כ לא הוי שתק מור"ם מלכתוב על דברי המחבר שלדעת י"א בסעיף ב' דקי"ל כוותיהו אין נ"מ בדין זה והמחבר ששתם וכתב אין לו דין ס"ס ולא כתב נמי דאפי' המשכון לא יכנה לו במסו אפשר מפוס דהא דמנכין לו מחובו כדי דמי המשכון הוא מפוס דהוא מתשובת הרשב"א והרשב"א פסק כהגאונים דהמלוה נעשה עליו ס"ס וכיון דלמדתנו דאין לו דין מלוה על המשכון דעלמא מפוס דלא הקהל ושלוחים הם המשכני' וכנ"ל מתילא נלמד דצריך לחזור ולשלם מסו דמהיכי תיתי היה פטור ועכ"פ נראה פשוט *דאם כבר התרו בו לפדותו ולא פדאו דצריך לשלם דמי מסו וק"ל. ומ"ש ולא נאמן דין ס"ס ע"ס בתשובה דכתב דאין לדמות נאמנים הללו לאפטרופים שמנויים הב"ד על היתומים דלא שמרו שור של יתומים וילא ונגח דאיכא מ"ד דחייב לשלם דהתם ניחא ליה לאפוטרופים להתחייב מפני שם טובו שילא עליו דהא אין ממנין אפיטרופס על היתומים אא"כ בקיאין בו שהוא נאמן ואסיר מש"כ בנאמני הקהל ע"ס ובהגהות ד"מ מ"ס לשונו: כו אף בזו נעשה עליו ס"ס. הנ"י מסיק שם בטעמ' ז"ל בהוא הגאה דתפיס ליה אזוזי וכן באומן בכלי

הרשב"א שם וא"כ נהי דהרשב"א בתשו' מסיים דנאמן הלבור ל"ד לאפטרופס של יתומים היינו דלא שייך בי' דנפק עליה קלא דנבראה מהימנ' שיהיה ס"ס מעטעם זה אבל מ"מ ס"ס הוי מעטעמ' דמלוה קצביד ומשתכר בפרוטה דרב יוסף דפסיק' דלא שייך ביה לומר דילמא אתי לאתנועי דדוקא נבי אפיטרופס דיתומים שייך כן דא"כ אתי לאתנועי מלהיות אפטרופס וקא כליא זוזי דיתמי שלא יתנאו להם אפטרופס (ומלתא בס' דפוס פרלא נקרא תשוב' הגאונים איתא שם בסי' רל"ו וזה לשונו שאלה נאמני הלבור שמסיתין עליהן לגבות המס ולפקח על עסקיהם תשובה הרי הם כש"ח ופטורים מגזיבה ואבדה עכ"ל והיינו כהמחבר מיהו יש לומר דהך תשובה אחיא כמאן דפסק כרבה ולא כרב יוסף) מש"כ הכא ואם כן מה שפסק המחבר דאין לנאמן דין ס"ס לא"ע (ולפ"ז אי תפס זה שנתמשכן מהנאמן לא מפקינן מיניה דמלי למימר קים לי כרב יוסף. עוד נלפע"ד דאם שום דבר ביד שלים לזמן פלוני ונגנב או נאבד תוך אותו הזמן ה"ל השלים ס"ס לרב יוסף וסייעתו מה"ט שהיה צריך השלים לשטח' ולגערה כיון שלא הי' יכול שום א' מהן ליקחנו תוך אותו הזמן וא"כ אם תפס א' מהן ליקחנו תוך אותו הזמן וא"כ אם תפס א' מהן מהשלים לא מפקינן מיניה כן נלפע"ד) : (לה) אא"כ יש מנהג בעיר הולכים אחר דבנו נמי הוי ס"ס למאן דפסק כרב יוסף דהוי ס"ס מטעם דא"ל ליתן פרוט' לעני א"כ הוא הדין שיצטרך בזו לגער המשכון ולסוטא' ואף שמתרש"ל שם הרגים בזה וכתב דלא שייך לו' כן אלא נבי שומר אבד' ולא נבי מלו' על המשכון דאין זה מלוה דלהגאתו קא מכוין שלא יתקלקל המשכון שמעותיו עלי' עכ"ל מ"מ אין דבריו מוכרחים כלל ואישתמיטתי' דברי (התוספות) והרא"ש וטור שבש"ס זה שכתבו להדיא דבמלו' על המשכון הוי ס"ס לרב יוסף מהאי טעמ' דפטור מליתן פרוט' לעני כשישטאל' או יגערה ע"ס וכן הוא להדיא בתוס' סוף פרק שבועת הדיינים והבאתי דבריהם לקמן סי' רס"ז סעיף ט"ז. וכן מוכח מדברי הרי"ף פ' האומנין וכמ"ש לעיל ס"ק ט' אלא ודאי כיון דמשקינן בפרק האומנין דמאן דאית לי' מלו' על המשכון ס"ס משום דמלו' צריך למשכון להשתמש בו בנכייתא הוי ס"ס אע"ג דהכלוה' היא להגאתו טעם דמלו' על המשכון הוי ס"ס ולעיל ס"ק י"א א"כ הוא הדין הכא. ומש"ס הרשב"א בתשוב' הביאו ב"י ר"ס זה שהרי הוא כנוסא סגר בשעת הלואה' כו' אין ראיי' דקושטא דמילתא קאמר שנוסא שכר בשעת הלואה' וה"ה בכל פעם שישטאל' או יגערה אפי' תימא דאין דעת הרשב"א כן מ"מ ודאי דעת הרי"ף והתוס' והרא"ש וטור דהוי ס"ס לרב יוסף מטעם שינער המשכון וישטאנו ודלא כמהרש"ל וא"כ אף בבנו שייך האי טעמא. כן נלפע"ד : (לז) נעשה עליו ס"ס כו'. כ' בתשו' מהרשד"ם סי' ל"א שאם לוה קודם מותו להחזיר המשכון בחנם ונאבד אא"כ פטורים היתומים ועיין עוד שם : (לח) ס"ס כו'. ואייב בנגיב' ואבד' לשלם אף מה שהי' המשכון שוה יותר על החוב ולהי"א שהביא הר"ב לעיל סוף סעיף ב' ה"ה הכא הפסיד כנגד מעותיו וכן כ' מהרש"ל שם וכ"כ הסמ"ע : ופטור

באר

אם חפס זה שנתמשכן מהנאמן לא מפקינן מיניה דמלי למימר קים לי : עוד נ"ל דאם השלים ס"ס לרב יוסף וסייעתו מה"ט שהיה צריך השלים לשטח' ולגערה כיון שלא היה יכול שום א' מהן ליקחנו תוך אותו הזמן וא"כ אם חפס א' מהן מהשלים לא מפקינן מיניה עכ"ל : [יט] מנהג . כתב הש"ך דלשון זה מנומנם דפסיטא דאין מנהג כזה כלום דדוקא מנהג ותיקון מבטל הלכ' אבל מנהג גרוע שהוא נגד הדין לא וכמ"ש בת"ה ר"ם סמ"ב דדוקא בעניני מסים אין מדקדקין במנהג אע"פ שהוא גרוע אבל בעלמא לא וכ"מ מלשון הרב נופיה בסי' קס"ג ס"ג ע"ש אלא לשון הרשב"א בתשוב' הוא מחוקן וכוונתו לומר אם יש מנהג שהקהל פורעי המס

נתיבות

משה"א ביאורים

בשמקבל שכר הוי ש"ש לכ"ע : כא) אלא א"כ יש מנהג בעיר. עש"ך ובתומים כתב דקאי אנאמן כיון דהמנהג כך והוא קיבל על עצמו לחיות נאמן הרי הכנים עצמו בחיוב זה ולא ידעתי למה לא נימא גם בקהל כן כיון שהמנהג כן ונעשו קהל הכניסו עצמן בחיוב זה וכו' . ועוד דלא נרע מתקנות הקהל כיון שהמנהג כן הוי כיש תקנה בעיר על זה : כב) בנו נעשה ש"ש. עש"ך ס"ק כ"ו. ותמוהין מאוד דבריו כמו שתמה בתומים דהא ברא כרעא דאבוה וכמו שהוא אינו נעשה ש"ש במה שמונח אצלו ימים רבים אחר ההלואה כמו כן בנו אין נעשה עכיו ש"ש בה"ט והעיקר דלא הוי ש"ש רק משום פרוטה דר"י ומאן דליל פרוטה דר"י הפסיד כנגד מעותיו מטעמא דשמואל כמ"ש הסמ"ע ובסקצה"ח כתב לפוטרו כיון דהאב נאנס שמת ובנו הא לא פירש ליתא דהא הסברא דהוי כאילו פירש הוא משום דאמרינן דודאי המלוה מתרצה ע"ז בההיא הגאה דלא צריך למיעל ולמיפק אזוזי כמ"ש השי"ך ס"ק כ"ה א"כ בבנו שייך נ"כ זה והא שכתב בהגהות אשר"י דשלא בשעת הלואה לא שייך הא דשמואל מבואר בתומים סי"ק י"א דזה

פצות

דמסלטלין ודאי לא נעם' אלל בניו ועמ"ם בסי' ס"ז סק"כ : יב) בנו נעשה ש"ש וכתב הנ"י בשעת בהאי הגא' דתפיס ליה אזוזי וכן באומן בכלי אומנתו אבל מוהרש"ל פ' הגוזל בתרא חולק וכתב דלא אמרינן בהסיא הגא' אלא נבי אומן ולא בהלוה' . וכש"ך הטלה דגם בהלוה אמרינן בהאי הגאה וצ"ל ומיהו מדברי מו' פ' האומנין דף פ"א מבואר דלא מהני כלל תפס אאגרי' אלא דוקא כעוד שמשתכר באומנתו דתדתי בעינן משתכר ותפיס ליה אאגרי' ע"ש והא דהכא מעות וטוב הוי ס"ס היינו משום דלא בלחה שמירתו וכבר קיבל פרוטה בתחלת השמירה וכמבואר אצלינו בסק"ד ומיהו מלשון רש"י שם מבואר דבל דגלי אדעתיה שתופסו אזוזי מהני אפי' דאיכא דלא משתכר וז"ל שם הא הכא מעות דגלי אדעתי' דתפיס ליה אאגרי' ס"ס הוא עכ"ל ובדיבור שאח"ז כתב רש"י ז"ל אבל גמרתיו הוי ס"ס דבל כמה דלא גלי אדעתי' ליה לן למימר דתפיס אאגרי' ס"ס ולכן נראה' דבעה"מ שכתבו נבי תפסו ניזק דהוי ס"ס דאפי' נמוכד דמשלם מן העלי' הוי ס"ס בהאיה הגא' דתפיס אזוקי' הוא בסיעת רש"י דהיכא דגלי אדעתי' דתפיס אזוקי' הוי ס"ס אפי' אינו משתכר אבל לשיטת תוס' דבעינן תדתי משתכר וגם תפיס

המשפט

משה"כ חידושים

)(ובגלי לזקה שעשלו משכון הוי ס"ח ושלים שהשלם כיון דאף כתב הש"ך דהוי ס"ס כיון דא"ל ליתן לשום לד החפץ חייב בפשעות וכ"תור והוי ס"ס מטעם פרוטה דר"י ועיב ס"ק י"ע דהעיקר דאינו רק ס"ח : (כו) אא"כ יש מנהג בעיר . פי' הש"ך דהמנהג הוא שהמסיתים מלוים המס מכיסם וחוזרים וגובים מיחידים ומי שאינו כיתן ממשכנים דה"ל הן המלוים לכל הנאתן אינו נעשה ס"ס אפי' יש מנהג דאין מנהג כזה עוקר ההלכה וע"ב ס"ק כ"ח דאם יש מנהג שהמה ישאתו והקהל לא הנאתן התחייבו עצמם ונכנסו לדעתא דהכי חייבים לשלם : (כז) אף בזו . הן משום פרוטה דר"י לדעת התחר הן מעטעמא דשמואל לדעת הרב בהנ"ה להפסיד נגד דמי מוכו)(ואם מכר לו כתן המשכון לאחר אין על האחר שם ס"ס משום פרוטה דר"י . ואם ניזוק ס"מפסר כמו המשכון בחנם ואחר כך נאבד המשכון דיתומים לא הוי רק ס"ח ס"ך ואם היה בן קטן פטור כלל נזוקי דאין שמירה

נתיבות

משה"א ביאורים

בשמקבל שכר הוי ש"ש לכ"ע : כא) אלא א"כ יש מנהג בעיר. עש"ך ובתומים כתב דקאי אנאמן כיון דהמנהג כך והוא קיבל על עצמו לחיות נאמן הרי הכנים עצמו בחיוב זה ולא ידעתי למה לא נימא גם בקהל כן כיון שהמנהג כן ונעשו קהל הכניסו עצמן בחיוב זה וכו' . ועוד דלא נרע מתקנות הקהל כיון שהמנהג כן הוי כיש תקנה בעיר על זה : כב) בנו נעשה ש"ש. עש"ך ס"ק כ"ו. ותמוהין מאוד דבריו כמו שתמה בתומים דהא ברא כרעא דאבוה וכמו שהוא אינו נעשה ש"ש במה שמונח אצלו ימים רבים אחר ההלואה כמו כן בנו אין נעשה עכיו ש"ש בה"ט והעיקר דלא הוי ש"ש רק משום פרוטה דר"י ומאן דליל פרוטה דר"י הפסיד כנגד מעותיו מטעמא דשמואל כמ"ש הסמ"ע ובסקצה"ח כתב לפוטרו כיון דהאב נאנס שמת ובנו הא לא פירש ליתא דהא הסברא דהוי כאילו פירש הוא משום דאמרינן דודאי המלוה

חושן

אאגרי' א"כ אצי' גלי אדעתי' ל"מ אלא תפסו ניזק דרים שור שנגח מיירי בשור תם דשם ודאי אין ליה הגא' דלא אתריקו בגמ' והוי מפסיד וכמ"ש בסק"ו וא"כ הכא נבי בנו דליכא גילוי דעת דהא מתילא הוא אלא א"כ לשיטת רש"י ל"א בהאיה הגא' אלא היכא דגלי אדעתי' ולשיטת תו' אפי' גלי אדעתי' נמי ל"מ אלא באומן דאיכא מתי וכמ"ש : אמנם אם הניח אביהם אחריות נכסים גדולי אביו לדעת הפוסקים כר"י דכיון דאביו ס"ס למ"ד נכסי שומר אשתעבד משעת מעיל' ונתחייבו הנכסים ודאי עלה משום חפים אזוזי הוא לשטחו דשובר דנכסי שומר משתעבד משעת פשיע' ולא נתחייבו הנכסים ועיין בש"ך סי' שמ"ח שהעלי' בדעת הרמב"ם דנכסי שומר משתעבד משעת שאלה אבל לפי מ"ש בסי' שמ"ח סעיף ד' דדוקא נבי שואל נתחייבו הנכסים אבל בש"ס או בש"ס דפטור באונסין וכיון דמת ואינו יכול לשומרו אין לך אונס גדול מזה א"כ אפי' הניח אחריות נכסים לא נתחייבו הנכסים ודו"ק : יג) בנו נעשה ס"ס ולדעת הרמ"א בסעיף ב' דאינו אלא ס"ס אף בנו מפסיד כדי חובו כ"כ הסמ"ע וכ"כ מוהרש"ל פ' הגוזל בתרא ולדידי נ"ש למה יפסיד חובו כיון דכתב בד"מ דלא שייך כאלו פי' אלא הוי

באר הגולה

והם נובין מכל יחיד ויחיד שנמצאו היחידים חייבים להקהל אז נכשל הקהל ס"ס ולריך לפרש נם דברי הרב כן עכ"ל : [כ] בנו . כתו באומן בכלי אומנתו כ"כ הנ"י בשם הריטב"א ורבו ומהרש"ל חולק פ"ז וכתב דדוקא נבי אומן שייך לו' דהוי ס"ס מטעם משתכר משא"כ במלוה על המשכון כו' והתוס' כתבו דמטעמא דפטור מליתן פרוט' לעני כשישטאל' או יגערה' לכך הוי מלו' על המשכון ס"ס וא"כ אף בבנו שייך האי טעמא עכ"ל הש"ך וע"ש וע"ל סי' פ"ע וסי' ס"ו : [כא] שומר . וחייב בנגיבה ואבידה נשנס אף מה שהמשכון שוה יותר על החוב ולהי"א לעיל ס"ס ב' ה"ה הכא הפסיד כנגד מעותיו וכ"כ מהרש"ל והסמ"ע וכ' בתשובת מהרשד"ם סי' ל"א שאם לוה קודם מותו להחזיר המשכון בחנם ונאבד אא"כ

המשפט

משה"כ חידושים

)(ובגלי לזקה שעשלו משכון הוי ס"ח ושלים שהשלם כיון דאף כתב הש"ך דהוי ס"ס כיון דא"ל ליתן לשום לד החפץ חייב בפשעות וכ"תור והוי ס"ס מטעם פרוטה דר"י ועיב ס"ק כ"ה והוא ז"ל הסיב דוה אינו אחין לדמות ממונים על הלבור זה לזה דהמעיין בס"י ירחה דשעמו של הרשב"א משום דנאמן הלבור לגבות המס אין לו לתפארת ושבח שבתה פעמים נעשים

ת מרדכי בסוף האומנים בסם ר"ת מס"ז : ח הגהות מרדכי פ' הכונס עס"ו : ב ל' הרמב"ם פי"ג מהלכות מלוה ולוה ומסגה בבועות דף מ"ג ע"ח ג סם בסגה וכדמפרש לה סם ע"ב

פתחי תשובה

וחייב לשלם לא פסע בשמירת מעות לדקה ע"ם וע' בנה"מ : יא) אלא דמי שוויו . עיין בספר שער משפט ס"ק י"ב שכתב דה"ה היכא דשמעון יכול לפטור עצמו מהעכו"ם בדבר מועט מ"מ לריך ראובן לשלם כל דמי שוויו ע"ם זעמ"ב לקמן סימן שמ"ח ס"ה :

טורי זהב

(סעיף ח') ראובן שאל משמעון סייף בהגהת מרדכי שם מסיים בשעם זה בטירותא דהתם סייף קבל עליה ולא נטירותא דסייף יקר עכ"ל ומדמי להכיא דפרק הכונס אמר רבא נתן דינר זהב לאם' וחתר לה הזהרי בו שהוא של בסף ונגנב משלמת של כסף אבל הזיקתו בידים משלמת של זהב וא"כ מבואר דגם הכיא דסייף הוה הדין כן דאם הזיקו בידים משלם דמי סייף יקר וע"כ כתב כאן ואבל הסייף הריינו שלא בפשיעה ולכאורה משמע דהך דינא דסייף מיירי אין עליו' שמעיל העכו"ם עליו לשלם לו הרבה בעד הסייף וכן משמע מדברי הסמ"ע שמדמ' דין זה להכיא דסוף סע"ח באחד שהזיק סוס של חבירו וכו' זקשה דא"כ יהא כאן פטור אפי' הזיקו בידים הא התם בסוס הזיקו בידים להסוס אפ"ה פטור המי' ממה שמעליל עליו העכו"ם ועוד ק' דהא בהגהת מרדכי שזכרנו מסיים ולא סייף יקר משמע דהסייף הוא באחת יקר ולא דבר על לא לכן נראה נרור שזה הדין מיירי שהסייף הוא באחת מסוב ויקר ומ"ה אלו הזיקו בידים חייב לשלם כל דמי שוויו ממש בהכיא דדינר דפ' הכונס זכן נראין דברי רש"ל בפרק הכונס על הגהת מרדכי הזהה וז"ל באחת שנריך עיון גדול בשלמת נבי דינר זהב המפקיד נופה פסע שא"ל של כסף היה אבל אם אמר שהיה בחייבת וכן התם דמיפן בשעורין וא"כ זה לא הי' לו לידע יותר מה שהם מפקיד נבי חבירו ואיכר אוהו בפשיעה שתקבל עליו כל שויו הן רב וכן מעט דאם לא כן מי שיהן לחבירו אבן טוב שוה ק' זהובים יכול הנפקד לומר סברתי שאינו שוה אלא אבן טוב פשיעה דחייב לשלם כל שוה מ' ומ"מ אם העליל עליו העכו"ם מחמת שמיו ביותר מעוות דפשיעה דשעור ל ויבר הגהת מרדכי ולהרדן קושיא רש"ל דודאי אבן טובה וכיולא בו בתלוי בדעת התבינים מסתמא מחייב כנפקד עלמו בכל שוי שאפשר שהוה הרבה משא"כ בענין סייף וכיולא בו מסתמא ידוע לכל שוי ואין בכמלא סייף בשוה הרבה תמם וכיון דלא שביח לא תשיב אבדתי' וכמו בתלוי בתוכפא דלא קבל עלי' תוכפא אלא שביח כמו שמפורש בסימן רכ"ה מש"ב אין כאן חיוב אלא כפי אומד הדעת של סתם אדם וסייף סתם וטפי לא קבל עליו כן כ"ל .

כסף הקדשים

חייב הוא להקהל התכונן הוא כפי הסגנון אחם הסגנון מורה שהובע מהכלל כיון דפרעו הוא חייב אל הקהל ואם שהביעה רק מכל אחד ואחד גם שמתנה יחודי סגולה והם פרעו מ"מ הו"ל רק בהלוו : (עש"ך ס"ק כ"א) הש"ך ז"ל

(לט) ופטור אפי' מפשיע' דלשון איני מקבל אחריות משמע אפי' אחריות דפשיע' ועיין לקמן סי' ש"ה סעיף ד' בהג"ה ומ"ש שם : (מ) ראובן שאל כו'. מבמע לבאור' מדברי המחבר שהעכו"ם מעליל על הישראל ורוצ' ממנו יותר משויו ואינו יודע כמה הי' שוה לכך לא ישלם אלא דמי סייף דעלמא וכן משמע להדיא בעיר שושן שמסיים וזה לשונו ואם העכו"ם אנסו שלא כדין אין ראובן חייב בזה עכ"ל וכן משמע בשמ"ע בסי' ק"כ כ"ח שכתב ע"ז וז"ל דומה לזה כתב הט"ו לקמן ס"ס שע"ח תשובת הרא"ש בא' שהזיק לחבירו בפרד של עכו"ם שהי' בידו ומסיק בטעמו ז"ל אם העכו"ם מעביר עליו הדרך בשביל זה אין לחייב לזה המזיק בשביל זה כ"כ כיון שלא כיוון ע"כ עכ"ל אבל באמת המעיין בהגהת מרדכי ירא' שכוונתו דמי סייף דאפי' דמי סייף זה אין לריך לשלם דמיירי שהי' סייף יקר והשואל לא ידע שהי' סייף יקר ומביא ראי' מהש"ס גבי דינר דאמרי' נטירותא דכספא קבלה עלה נטירותא דדהבא לא קבל' עלה וה"ה הכא מנטירותא דסייף יקר לא קביל עלי' דאע"ג דידוע שהי' סייף יקר מ"מ אי הוה ידע שהוא סייף יקר לא הי' מקבל שמירתו עליו ע"ם וא"כ אפי' העכו"ם אינו מעליל רק ששואל דמי של סייף יקר הזה א"ל לשלם לו רק שויו דשתם סייף דעלמא. וכן הבין מהרש"ל פרק הכונס סי' ל"ד מיהו בהגהת מרדכי מסיים שם על דין זה ולריך עיון ונם מהרש"ל כתב שם וז"ל ואמת שע"ע גדול בשלמת נבי דינר המפקיד נופא פסע שא"ל של כסף הוא אבל אי א"ל שתם הזהרי בו פשיטא דהוי חייבת וכן התם דמיפן בשעורין וא"כ זה לא הי' לו לידע יותר מעשורין אבל מה שאדם מפקיד נבי חבירו ורחה אותו פשיטא שמקבל עליו כל שוין בין רב בין מעט דאל"כ כל אחד שיתן לחבירו בפקדון אבן טוב שוה מאה מנה פשיטא דחייב לשלם מאה מנה ולאו כל כמיני' למטעון סבור הייתי ששוה כשתם אבן פשוט אהוב או ב' עכ"ל וכ"פ בסימנים בפשיטות דחייב לשלם כל דמי סייף יקר ולפעד"נ דשפיר יש לדמותו להך דדינר זהב דהתם מה שאמר המפקיד של כסף הוא לא הוי פשיע' דעשה כן כדי שתקבל השמירה' עליו וא"כ ה"ל לאסוקי אדעתא שהוא של זהב ושאמר כן כדי שתקבל נטירותא דדהבא וכן משמע בתוס' והגהת אשר"י ונמוקי יוסף סוף פרק הכונס נבי הא דמנבי' בש"ס התם בההוא נברא דבעא בכספתא דחברי' שדיה בנהרא מי מנחי אינשי מרגניתא בכספתא או לא וכתבו וזה לשונו אפי' יש עדים שהיה בו מרגניתא מיבעיא ליה דשמא לא חיבעי ליה לאסוקי אדעתיה להאי ולא אמרי' מאי הוה ליה נבך דאזקתיה כיון דלא רגילי אינשי לאנוחי כלל ול"ד לדינר זהב דלעיל דאיבעי ליה לאסוקי אדעתא עפי שפעמים שאומר כן דירא שאם הוא של זהב לא היתי' יודעת שהוא של זהב ואע"נ דמסתמא אם הפקיד אלו אבן טוב פשיטא דחייב לשלם כל שויו היינו משום שאבן טוב רגיל להיות בשוה הרבה ומסתמא אסיק אדעתי' לקבל שמירתו בין שוה מעט או הרבה משא"כ בשייף יקר דלא שכיח בשוה הרב' יותר ולא עלה על דעתו לקבל שמיר' יותר מסת' שייף דעלמא וכן פסק בשלטי גבורים פרק המפקיד דף ע"ט ע"א וכתב ולפ"ז אם הודיעו שהשייף יקר לריך לשלם לו כפי מה שהודיעו וה"ה לכל כיולא בזה שמשאיל לחבירו דבר ונאבד וא"כ שואל תמנו נבוהות דאינו חייב לשלם לו אלא כפי שויו דשתם אותו הדבר עכ"ל ומ"מ נלפע"ד כיון דבהגהת מרדכי נופי' מסיק על זה ול"ע הוי ספיק' דדינא. אבל מה שכתב בשלטי גבורים שם דאפי' הזיקו בידים והפסידו כ"ל דלא מחייב כפי מה שהיה הסייף שוה בשעת הזיקו בו של כסף הוא והי' של זהב לריך לשלם לו של זהב היינו דוקא נבי שומר דרגילות הוא לומר של כסף הוא אפי' הוא של זהב כדי שישמרנו כמ"ש המרדכי שם אבל במידי דאין רגילות אינו חייב אלא בשתם אותו הדבר דלא הוה ליה לאסוקי אדעתי' שהי' יקר כ"כ דאין רגילות להיות שייף יקר כ"כ דומיא דשורף נדים שים בו ארנקי דלא ה"ל לאסוקי אדעתיה שהיה בו ארנקי או מאן דבשם בכספת' דחברי' לימא דלא ה"ל לאסוקי אדעתיה שהי' בו מרגליות דאין דרך לתת מרגניתא בכספתא עכ"ל ולפע"נ דבמזיק בידים פשיטא דחייב מעשם דמאי הוה לך נביה דאזקתי' וע"כ לא מיבעיא לש"ם אלא במרגניתא בכספת' דכיון דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה א"כ הכיזק נופא פסע במה שהניח בתוכו מרגליות מה שאין דרך לעשות כן וכן בארנקי בנדים פסע מה שהניח ארנקי בנדים (וכן משמע לקמן ר"ס שפ"ח בהגהת הרב דעעת' הוא משום שפשע המפקיד ע"ש) אבל כאן הרי לא פסע כלום שהרי הפקיד אלו הסייף כמות שהוא (מיהו מזיק בפשיעה ולא בידים ממש דינו כאבדו לענין זה כמו שכתבתי לקמן רים סי' שפ"ח בשם מהרש"ל ע"ש) וכ"ש לפי מה שהעליתי לקמן רים סי' שפ"ח דהעיקר דבמרגנית' אם היה ידוע בעדים שהיה בו מרגנית' פשיע' דחייב א"כ כל שכן הכא ודוק. אבל אם העכו"ם העליל עליו ולוקח ממנו יותר ממה שהי' שוה פשיטא דפטור וכ"כ מהרש"ל שם ואפי' בהזיק בידים פטור מעלילה וכדלקמן ר"ס שע"ח ע"ש : (מא) שהרי המלוה חייב בדמי המשכון כו' ואפי' להי"א לעיל בעיף ב' בהג"ה דלא הוי אלא ש"ח מ"מ כנגד מעותיו מיה' הפסיד : (מב) ושקל כו' שקל המוזכר בדברי מז"ל הוא אלי סלע וסלע הוא ד' דינרין : (מג) נשבע תחלה ולא שישבע הלוה היסת

ז [לה] מ המלוה על המשכון ובשעת קבלת המשכון אמר איני מקבל אחריותו עלי אינו אפילו ש"ח כז (לט) כג) יד) ופטור אפילו [כב] מפשיעה :

ח (מ) [לו] מ ראובן טו שאל משמעון סייף שהיה לו במשכון מעכו"ם ואברו ושואל ממנו ממון הרבה כמו ששואל ממנו העכו"ם (כח) לא ישלם לו יא] אלא דמי שוויו כח כד) דסתם סייף [כג] דעלמא :

ט כ המלוה על המשכון ואבד או נגנב בלא אונס (מא) שהרי המלוה חייב כט [כד] בדמי המשכון [לז] כמו שנתבאר ואמר המלוה סלע הלוותיך עליו ל (מב) ושקל היה שוה והלוה אומר סלע הלוותני עליו וסלע הי' שוה ג [לח] הרי המלוה לא (מג) נשבע [כה] תחילה שבועת

מפסיד וכמ"ש ומ"ה כתב הטור דינים הללו אלינ' דכ"ע ע"ם ולא כע"ם דתלה דין זה במאי דקי"ל כמ"ד דנעשה עליו ס"ם וק"ל : ל ושקל היה שוה שקל הוא חצי סלע וסלע הוא ד' דינרין . והיינו שקל הנזכר בגמר' אבל שקל דאורייתא הוא ד' דינרין דכפול היה וכמ"ש רש"י בפ' התורה ועפ"ר : לא נשבע תחלה פי' ולא שישבע הלוה היסת תחלה שהיה שוה כנגד החוב דחייסינן שמא יוציא המלוה המשכון אחר שבועת הלוה ויכחשנו ונמלא ש"ם מתחלל

בכלי אומנתו עכ"ל ועי"ל בסי' פ"ט ובסי' ס"ו ולדעת הי"א הנ"ל בס"כ דאינו אלא ש"ח אף בנו מפסיד דמי חובו וק"ל : בז פטור אפי' מפשיעה. נראה דאפי' להרמב"ם וסייעתיה דמחסני פשיעה למזיק בידי'לענין שטרות ודכוותיה דאין בהן דין שומרים וכמ"ש הטור והמחבר בשמס בסי' ס"ו מ"מ מודים כאן דפטור אפי' בפשיעה כיון דהתנה בפי' שאינו מקבל עליו אחריות : כח דסתם סייף דעלמא דומה לזה כתב הטור והמחבר לקמן ס"ם שע"ח תשובת הרא"ש באחד שהזיק לחבירו בפרד של עכו"ם שהי' בידו . ומסיק בטעמו ז"ל אם העכו"ם מעביר עליו הדרך בשביל זה אין לחייב לזה המזיק כ"כ כיון שלא כיוון עכ"ל : כט בדמי המשכון כמו שנתבאר . ר"ל לפני זה בס"ב פסק המחבר כהגאונים דס"ל דנעשה עליו ס"ם וחייב בדמי כל המשכון אבל גם למ"ד דנעשה עליו ס"ח שייכים דינים הללו דהרי מ"מ חובו שכנגד המשכון מפסיד וכמ"ש ומ"ה כתב הטור דינים הללו אלינ' דכ"ע ע"ם ולא כע"ם דתלה דין זה במאי דקי"ל כמ"ד דנעשה עליו ס"ם וק"ל : ל ושקל היה שוה שקל הוא חצי סלע וסלע הוא ד' דינרין . והיינו שקל הנזכר בגמר' אבל שקל דאורייתא הוא ד' דינרין דכפול היה וכמ"ש רש"י בפ' התורה ועפ"ר : לא נשבע תחלה פי' ולא שישבע הלוה היסת תחלה שהיה שוה כנגד החוב דחייסינן שמא יוציא המלוה המשכון אחר שבועת הלוה ויכחשנו ונמלא ש"ם מתחלל

הגר"א

אלא. כ"ק ס"ב המותן דינר זהב כו' ועש"ך: [לז] (ליקוט) כתו שהתאר. לשיטתו ועפ"ב בהג"ה (ע"כ): [לח] הרי המלוה.

ביאור

[לה] המלוה כו' ופטור. עש"ך וכת"ש בתחות ק"ט א' נעבה כאומר כו': (ליקוט) המלוה כו' ובשעת כו'. ולי"ע מפ"ק דר"ה כאומר הרי עלי עולה ע"מ אלא אתחייב בחריותה עוכר בכל אחתר ולדברי הר"ם מותר לחרגה (ע"כ) : [לו] ראובן כו'

באר

אמ"כ פטורים היכותים וע"ם ס"ך : [כב] מפשיע' . כ' הסמ"ע נראה דאפי' למאן דמחסב פשיע' למזיק בידים לענין שטרות ודכוותיה . מוד' כאן דפטור אפי' בפשיעה כיון דהתנה בפירוש שאינו מקבל עליו אחריות ועיין לקמן סימן ס"ה ס"ד בהג"ה : [כג] דעלמא . כתב הש"ך דמשמע לכאור' מדברי המחבר שהעובד כוכבים מעליל על הישראל ורוצה ממנו יותר משויו ואינו ידוע כמה היה שוה לכן לא ישלם דק דמי סייף בעלמא וכ"מ בסמ"ע בשבתנו ז"ל דומה לזה כתב הט"ו ס"ם שע"ח אם ס' הראש"ם בא' שהזיק לחבירו בפרד של עובד כוכבים שהי' בידו ומסיק בטעמו ז"ל אם העובד כוכבים מעביר עליו הדרך . בשביל זה אין לחייב לזה המזיק באבר שלא כיון ע"כ אבל באמת המעיין בהגהת מרדכי יראה שכוונתו

נתיבות

משה"כ

לקמן : (כח) לא ישלם . הש"ך והע"ז הסכימו דאם סתם סייף לא שביח כלל שיהיה יקר כל כך לא היה לי' לאסוקי אדעתי' ופטור ואין חייב לשלם רק בסתם סייף דעלמא ודוקא בדבר שהוא"ל לאסוקי אדעתי' בשום כ"כ חייב ויתבאר זה בהלכות שומרים

משה"א

דוקא במה שהחוב יתר על המשכון יש טעם אסמכתא אבל כנגד המשכון ודאי שייך הא דשמואל ע"ש. ואם מכר או נתן המשכון לאחר נראה דבאותו אחר לא שייך רק טעמא דשמואל ולא טעמא דפרוטה דר"י כיון שמה שנכנס בהיוב שיטוח וניעור לא הוי מחבת מצות רחמנא כמש"ל : כג) ופטור אפילו בשפשיעה. בתומים הכשה דהא מהר"מ למד דין זה מהא דאמר בסוף מנחות ק"ט באומר הרי עלי עולה ע"מ שאקריבנה בבית חוניו דיצא ופריך מיקטל קשילי . ומשני דהוי כאומר ע"מ שלא אתחייב באחריות א"כ מוכח משם דאפי' מזיק בידים פטור מטעם זה. ותירץ דהוי כאילו התנה שאם יהרגנה אין כאן נדר דהוליד מזה מדין מחודש דאם אמר הריני נותן במתנה ע"מ שלא אתחייב באחריות דאפי' הזיק בידים פטור. והא ודאי ליתא דהא שם נ"כ נדר הוא דהא חייב עליו משום שחוטי חוץ וא"כ ה"נ מתנה הוא וכיון דמתנה היא ובדשות המקבל מה"ת נפטר כשהזיקו ומה בכך שפטר א"ע מהחיוב שיש עליו מכח מה שהיא בביתו בשלמא ההם דין היא שנפטור אפי' קטלא דהא אם אמר הרי זה והפרישה אפילו הרגה

קצות

הוי ס"ם משום דר"י והוכא דבריו בסק"ו ע"ם וא"כ נבי בנו דלא שייך דר"י דכיון דאינו בא אלא מכח אחיו ואחיו לא קנו אינו קני ובאלו פי' נמי לא שייך אצל בנו כיון דאצל בנו ל"ה שעת הלואה וא"כ נהי דאחיו פי' בתם יאבד המשכון יאבד מעותיו כיון דנכסי שומר לא אתעבד אלא משעת פשיע' אם כן אביהן לא נתחייב אפי' נמ"ד נכסי שומר אתחייב מכעת אחלה א"מ כיון דאין דעתו על האונס והא כיון בתת אין לך אונס גדול מזה שאינו יכול לשומרו ואפי' לדעת הפוסקים דבנגיב' גם ע"י אונס חייב כיון דנזירת הכתוב ועמ"ש בסי' שמ"ח סעיף ד' מ"מ לדעת הרמ"א דאינו ס"ם אלא משום דהוי כאלון פי' וכאלו מתי' ס"ח להיות כשומר שכר לא הוי תגאו על אונס וכמ"ש בסק"ה . ואפשר דכיון דאינו ס"ב בדין השומרין וכמ"ש בסק"ח אלא אומדן דעתי' להפסיד חובו בשיאבד המשכון אמדינן נמי לדעתיה דאפי' יאבד אצל בנו נ"ב יפסיד חובו ואכתי נ"ע : יד) ופטור אפי' מפשיע' והוא במרדכי דלשון אינו מקבל אחריות היינו אפי' פשיע' בכלל וע"ם תכוכת מוהר"מ מהא דתנן הרי עלי קרבן ע"מ שאקריבנו בבית חוניו והקריבו בבית חוניו דפטור ואמרו בגמרא הטעם דה"ל כאומר הרי עלי עולי ע"מ שאיני חייב באחריותו ומזה משמע דבתם אחריות אפי' פשיעה בתומים שכתב ז"ל אך יש להבין דמשמע הא בידים אבדו חייב והא סתם מקטל קטלי' דה"ל בחיטי חוץ כמבואר בגמ' ומ"מ פטור ס"מ כ' אחריות מוסב אפי' על מזיק בידים וכ"ל דשאני התם דהו' נדר ע"מ כן וא"כ ה"ל כאומר אם אהרגו בידים לא יחול הנדר מעיקרא ותו ליכא נדר משא"כ כאן יש לומר אם אפשר לא יחול מעיקרא קבלת השמיר' אבל להזיק בידים דל בשמירתו לגמרי וכי יכול להזיק של חבירו והרי זה דומ' לאומר קרב בסותי אם לא אתר ע"מ לפטר חייב והכא א"ל ע"מ לפטור ולכך בשהזיק בידים חייב אבל באמר בלשון אחריות אף מזיק בידים בכלל וא"כ יצא לנו מזה הנותן מתכ' וא"ל ע"מ שאינו חייב באחריותו אפי' הזיקו בידים פהור דאם הזיקו למפרע בשלה מתנתו ולא עשה לרעהו דבר ובשלו הזיק עכ"ל)(ויצא לידון בדבר החדש אלא בהיוא דמ"ם דזה דומה לאומר קרב בסותי ולא אתר לפטור ליתיה דבזה לא בעינן ע"מ לפטור

המשפט

חידושים

) ואם הודיעו לשואל בהוא של עכו"ם חייב אפי' בעלילות רק שלריך לבדר בעדות ברורה שהוא מכח זה השאל' כתו בפיקח הריב

ביאורים

פטור דלמאן דשלם הא היא בעצמו הבעלים רק כשאמר הרי עלי יש עליי חיוב אחריות וכיון שפטר עצמו מכח התנאי דע"מ שלא אתחייב באחריות הוי כלא אמר הרי עלי רקבאומר הרי זו דפטור אפי' קטלא. וכ"כ בס"קצה"ת כן : כג) דסתם סייף דעלמא. נראה דזה דוקא כשלא הודיע שהוא של עכו"ם אבל בהודיעו שהוא של עכו"ם חייב אפילו אם העליל העכו"ם דהא מבואר בסימן קל"א סעיף ז' דבכל ערב לעכו"ם בשביל ישראל אפי' העליל העכו"ם על הערב חייב הכוה א"כ אפי' אם ראובן שאל הסייף מהעכו"ם ושמעון הי' ערב היה חייב ראובן בהעלילות שהעליל העכו"ם מכיש כאן ששאלה והעכו"ם אינו מכיר רק לשמעון הרי שמעון נעשה ערב בעד ראובן להעכו"ם (') דאין לך ערב גדול מזה וממילא חייב אף בהעלילות אך שצריך עדות ברורה שהעלילות הוא רק מזה כמו התם בסימן קל"א. אח"כ מצאתי באורים שכ' בקיצור בשם הגרשוני דבהודיע חייב בעלילות. ונהנתי רק שלא כתב טעם לראיה לזה. ולפענ"ד ברור דדמי ממש להתם

החושן

נראיתא ס"פ המוכל לשמור ולא לקרוא ודוקא כי אתי לידי בתורת שמיר' ואח"כ אמר לו קרע בסותו בעי' ע"מ לפטור וכן מביאר בטור וס"ע סי' ס"פ וא"כ אי נימא דל' אחריות היזק בידים נמי בכלל היה פטור כאן אפי' היזק בידים ולמה כ' מוהר"מ דפטור מפשיעה אבל נראה דודאי מזיק בידים אינו בכלל ל' אחריות דמה ענין אחריות למזיק אלא דהתם נבי עולה פטור מזיק וכמ"ש תוס' פ"ק דב"ק דף ו' ד"ה שור רעהו דאפי' אדם המזיק פטור בקדשים אלא דהאומר הרי עלי עול' הרי כי אמר עלי היינו דמוטל על כתפי' כדאיתא בס"ם והוא מקבל כל אחריות אפי' של אונסין ומס"ה פריך הא מקעל קטלי' והו מחייב באחריות ומסני דנעשה כאומר הרי עלי עולה ע"מ שאיני חייב באחריותו ומיהו אם לא היה בכלל פשיעה ולא הוי אלא כאומר ע"מ שאיני חייב באחריות נגיבה ואכיד' א"כ עדיין ה"ל חייב בפשיעה מחמת דאמר הרי עלי דהו' אחריות ולא אמר ע"מ שאיני מקבל אחריות אלא אחריו' דנגיבה אבל אחריות פשיע' מיהא עדיין עליו מחמת לשונו דאמר עלי דהוא לבון אחריות כיון דפשיעה בכלל אחריות הוא בס"ם לזה הוכיח מוהר"מ דלשון ע"מ שאינו חייב באחריותו כולל גם כן אחריות דפשיעה וסני בזה דכיון שהתי' על מנת אלא יהא חייב בכוס אחריות א"כ אינו חייב מחמת הרי עלי דהא התי' שיהא פטור בכל האחריות ועל ההיזק שעשה בידים זה אינו בכלל אחריות דהא פטור מכל האחריות אלא שיהי' חייב מחמת מזיק ובקדשים מזיק בידים פטור וכשם שאלו הזיקו אחר היה פטור כן הבעלים נופיה שהזיקו פטורין כיון דפטור מכל אחריות ואפי' נימא דמדרבנן עכ"פ חייב מזיק קדשי' היינו לבעלים וכמ"ש רש"י פ' הנזקין נבי כהנים שפגלו במקדש משום דהפסיד נדרו אבל הבעלים עצמן שהזיקו פטורין להקדש כיון דמזיק הקדש פטור וא"כ ממילא יצא כוותן מתכ' ע"מ שלא אתחייב באחריות והזיקו בידים דחייב נהי דפטור מכל אחריות היזק בידים אינו חייב משום אחריות אלא משום דהסתא מזיק ומה ענין מזיק לאחריות וז"ב שוב ראיתי במהרי"ט ח"ד עי' קט"ז שמתה נ"כ על המרדכי הנ"ל ע"ש ולפמ"ש לק"מ שאל

מתחלל וכמ"ש העור והמחבר אחר זה בסעי"ו ע"ס וסס נתבאר דאפי' מחמין סלוה לחלוה שנאבד אפ"ה חייב ליסבע כל שהלוה צריך ליסבע : לב שאינו ברשותו לקמן סי' רל"ה מבואר דחכמי המשנה תקנו שבועה זו לשומרים דאשו שמא עיניו נתן בה והיא שבועה חמורה בנק"ח וכ"כ העור והמחבר בסמוך בסעי"ו ע"ס : לג ואחר כך יסבע סלוה פי' יסבע שבועה דאורייתא כדין מודה מקצת : לד טעל שקל בלא שבועה שמעעם הזכר שהוא יודע בודאי שהוא ח"ל כו' ודין הוא שיטול המלוה ממנו השקל בלא שבועה אלא שמכח דין גלגול אמרי' שיכלול בשבועה גם זה וכיון דאין כאן עליו שבועה דאינו ברשותו טעל בלא שבועה : לה ומיירי שאבדו בפשיע' כו' יעד אלא ש"ח דאליביה אין המנו' חייב לשלם לו דמי המשכונה שהי' יותר על חובו וכמ"ש לעיל אם לא הגה שוה יותר כי' ניסבע שלא הגה שוה יותר ע"ד כדין מודה מקצת והמחבר נקט לשון הטור ולא כלשון ברמב"ם שכתב בו איפכא שיסבע שאינו ברשותו וינגלגל עליו שבועה שלא היה שוה יותר ועמ"ש על זה בדרישי' דנראה דלדינא לא פליגי : לז אם שאמר היה לי בידך כו' שגם זה מחשב בופר הכל שהרי אינו רוצה ליתן לו כלום וכמ"ש בעו"ו בר"ס ע"ס ופ"ז ע"ס : לח איני יודע כמה היה שוה כו' איני יודע. זה דהמלוה ה"ל כאלו אמר איני יודע אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . ועד"ר שם כתבתי לישב דאין בזה דין מתוך שאינו יכול ליסבע משלם וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' ע"ה סעי"ו דלא אמר אם הטור והמחבר נס שלוה מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : מ לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : מא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : מב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : מג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : מד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : מה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : מו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : מז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : מח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : מט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נ לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נ לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : נט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : ס לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : סא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : סב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : סג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : סד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : סה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : סו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : סז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : סח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : סט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : ע לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : עא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : עב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : עג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : עד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : עה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : עו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : עז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : עח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : עט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : פ לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : פא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : פב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : פג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : פד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : פה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : פו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : פז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : פח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : פט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צ לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צ לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : צט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : ק לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קי לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קיא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קיב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קיג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קיד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קטו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קטז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קיז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קיח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קיט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קכ לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קכא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קכב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קכג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קכד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קכה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קכו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קכז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קכח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קכט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קל לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קלא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קלב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קלג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קלד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קלה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קלו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קלז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קלח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קלט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קמ לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קמא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קמב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קמג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קמד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קמה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קמו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קמז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קמח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קמט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קנ לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קנא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קנב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קנג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קנד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קנה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קנו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קנז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קנח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קנט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קס לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קסא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קסב לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קסג לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קסד לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קסה לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קסו לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קסז לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קסח לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קסט לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קע לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קעא לט ויכלול בשבועתו דאינו יודע כו' . אמר המלוה ה"ל כאלו אמר אם אינו יודע אם אם נתחייבתי לך כלום מעולם דפטרינן נס שלוה בטענה כזו וה"ל : קעב לט ויכל

ס"ס זו סברת הר"י ן' מיגש בפרק שבועות הדיינין וכתב הכ"י והרא"ש בפרק שבועות הדי כין כ' דעת הרמב"ם ורבו ורא"ש הרמב"ן לדברי וע' בריב"ש

חידושי רעק"א

דגם במלוה לריך למשכון מלוה קא עביד ובעשה ס"ם מדר"י וכן הר"ף והרמב"ם המיטו משמע דס"ל דאליבא דא"מ בודאי לאגאתו מכוין אבל בכ"י ובמאור איתא להדי' דהוי ס"ם אף בלריך למשכון ע"ם. ודיריס בהוויתן כתב ג"כ בס' תפס"מ ע"ם ועיין ש"ך ס"ק י"א ובסי"ק ל"ו: שם הרי זה שומר שכר. כ"ב ואם מסרו לו המשכון קודם שהלוהו אינו בעשה ס"ם על המשכון עד שהלוה לו ע' לקמן סי' ל"ב: שם הרי זה ס"ם. כ"ב עוד עיין במ"ל פ"י הלכה א' מהלי שכירות שכתב בשם מהרש"ך דבזה לא דייניגן הא דאמרינן לבבי יכינא לך לעטורי בטירתא יתירתא דהיכי דאינו מוהן לו שבר רק משום פרוסה דר"י מלי למימר הא נטר כדנטרי אינשי ופ"ם במ"ל שחולק עליו ע"ם שהולא כן משו"ת מהריק"ש עיי"ש. ולענ"ד נראה דמוכח כן מתוס' כ"ק דף כ"ז ע"א ד"ה כגון שטמנו וכו' ולרבה דפטור על בעידנא דעיילי אינשי משמע דלאביי איתא פירכא הש"ם וכן איתא בחי' הרשב"א להדיא בישוב קו' התוס' דאביי הוא דפריך לר"י ואביי לטעמי' דמחייב בעל בעידנא דעיילי אינשי ע"ם והרי התם בב"ק דאיירי לענין שומר אבידה דהוי ס"ם מעשם פרוטה דר"י ותפ"ל מבואר מתוך תוס' והרשב"א דלאביי מחייב בעל בעידנא דעיילי אינשי כשאר ס"ם והוא רא' בראה לענ"ד. וכן יש לדייק קלת מדברי הסמ"ע סי' רס"ג ס"ק ל"ה:

בש"ך אות ע"ז דאפי' הלוהו פירות.

כ"ב עיין שו"ת שער אפרים סי' קכ"א בחורב: שם אות י"ז אבל לפענ"ד נראה דבמשכנו. כ"ב לענ"ד מבואר בתוס' בב"מ דף כ"ט ע"ה וכוי שואל וכו' בדעת מהר"ם שב' שם בחמלא דבריהם דמעשם שמואל או דר"י אין לחייב המלוה בחבירת המשכון אלא כמה שבנגנב המוב ועיי"ש: שם אות כ' מסתברא דהמלוה אינו מפסיד כלום. כ"ב עיין תשובת מקור ברוך סי' כ"ב: ס"ב בראשונה דמלוה קאי. כ"ב עיין תוס' סי' ס"ז ס"ק ו':

בסמ"ע אות י"ב מ"מ אחזיקי אינשי בגנבו. כ"ב ע' בהגהת ש"ם אה"ע סי' ל' ס' י"ד ובח"מ וב"ש שם:

בש"ך אות כ"ע דברי הר"ן בפשיטות ודו"ק: כ"ב עיי' בקלה"ח ס"ק ל"ד

ובסי' שמ"ב ס"ג: שם אות ל"א ולא כ' לשון אפשר. כ"ב ועיין בתשובת הרשב"א מ"ב סי' ס"ו שם כתב בלשון אפשר ועיין בתשובת קול בן לוי סי' ד' דף מ"ז ע"א:

ס"ז ופטור אפי' מפשיעה. כ"ב עיין שו"ת כ"מ סי' קל"ח ובשו"ת מהרי"ם אח"מ סי' קפ"ז ובשו"ת שבות יעקב מ"א סי' י"ח:

בש"ך אות ל"ז אלא לוה קודם מותו. כ"ב. ולענין אם שעבוכנו ליתמי אלוה כן עיין בנה"ג סי' זה בכ"י ס"ק כ"ו ובשו"ת מנחת יעקב סי' ע"ו:

חכמת שלמה

עיין בש"ך מה שהקשו למה לא ניחת כי' עשו תקנות בגזל בפקדון איתבע הלוה ויחול עוי"ם. ולק"מ דבשלמא בפקדון שעפ"י רוב אין דרכו של המפקיד לדקדק כמה היה שוה וכיון שהוא אינו יודע אם כן יתפוך מזה הפסד להנפקד אף אם יטעון אמת. אבל חשבו חז"ל ופשו לו תקנה להיות נשבע ונוטל אלא יפסוד בשטעון אמת אבל המלוה על המשכון דעפ"י הרוב המלוה מדקדק לידע כמה היה שוה ויכול לטעון בדי כמו הלוה ואם גם הוא טוען בדי אין מקום לעשות להלוה תקנה יותר מהמלוה להיות נשבע ונוטל רק בזה ראוי לעמוד על עיקר הדין אמי שהוא שתחבע עליו ליגבא ורק כאם אינו יודע המלוה היה סברא לומר איתבע הלוה ובשביל מילתא דל"ם לא תקנו רבנן וכמ"ש בכמה דוכתא וז"ב

ובכון ודו"ק:

שם בלאותו שעיף הב"ל מחייב שבועה ואילי"מ כ"ב עיין בש"ך ס"ק כ"א

ובכה נדון פלוגתת הפוסקים אם בלא הו"ל לחידע אם אמרינן מחייב שבועה ואילי"מ אז לא נראה לבוכיח מדעת ר"י דס"ל בלא הו"ל לחידע לא הוי משו"מ ובאיתא ממ"ם בבפורות ד"ע ד"ב ובאות לעצמו שהוא לעצמו יאבל הפלה ולא יתבנו לבבן דבאן הוא המוגיא מפברו עליו נראה לחייב מפני. ובקשה לי למה נקט רש"י עדים דמשמע תרי עדים כמו הוי פני דאם היה בופר ומבחיבו בי"מחייב שבועה ובבאיו שמודה הו"ל מחויב שבועה ואילי"מ. ובע"כ כיון דלא הו"ל לחידע מה ידלה שאמור לא הו"ל משו"מ מיהו זה פשוט דבאם אם הוי בופר לא הוי מחויב שבועה בין דהוי מתון שאין לו שובפין שהיה יכול לומר לבהן אחר אני נותן ואין בהן מחויב שבועה בלל עוד נראה לבביא ראיה מוכרחת לדעת הרמב"ם שבדבר דלא הו"ל לחידע מחייב מן הש"ם פ"ק דב"ק די"ז ע"ב דקאמר שם עפ"י עדים פרט לחודה בקבא. ואח"ב בלו עדים. הביאתא לח"ד מודה בקבא ואח"ב בלו עדים פטור אלא לח"ד מודה בקבא ואח"ב בלו עדים חייב אחי אלא לעמוד עליו יותר מבן אבל בלאותר אינו ידע אלא מה שהנחת אתה נוטל שבמשנה פ' שבועות הדיינים נבי בית אלא מסרתי לך הרי הודה בכל מה שבבית ואם דבר שאמרתי לך אינו ידע אלא מה שהנחת אתה נוטל ולא יותר אם אינו ידע אלא מה שהנחת אתה בכל אינו ידע כמה הוא אינו מודה בדבר שבמדה ומשקל והוי ליה כלומר אינו ידע אלא כל מה שהנחת אתה נוטל פטור ועוד שאינו כופר בשתי כסף שהרי הוא חומר שאינו יודע כמה היה שוה ותירץ הרמב"ן וז"ל דלא דמי דכי אמר אינו יודע כמה היה שוה אלא מה שהנחת אתה נוטל כיון שהודה לו בכל מה שבבית והוא דבר שאפשר לעמוד בו לא דבר שבמנין הוא (ואינו מין הטענה כן הגיה מהר"ם מטיקטין ולא כיוון יפה וכמ"ש לקמן) ופטור אבל שומר שאמר אינו יודע כמה היה שוה אין בהודאתו אלא פחות שבממון דהיינו שוה פרוטה ועל השאר הרי הוא כופר נמור (והוי ממין הטענה כן הגיה מהר"ם מטיקטין וכתב בגליון הר"ן כך הגהתי לפי יסוב הדברים והאחר"י כתב ז"ל והרמב"ן תירץ ודבריו אינם מובנים ע"כ ותירץ הוא ז"ל שם בענין אחר עכ"ל. ואין הגהתו נכונה דמה ענין מין הטענה לכאן ונראה שגם הוא לא ירד לסוף דעת הרמב"ן והדבר ברור דדעת הרמב"ן כמ"ש לקמן) כיון שא"א לחייבו מתוך טענתו שהרי הוא דבר שאי אפשר לעמוד עליו וה"ל כאומר אמשין ידענא ואמשים לא ידענא דדיינין לי' כמחויב שבועה ואיל"מ ה"ל הרי הוא כאומר פרוטה ידענא שהוא שוה ואידך לא ידענא ומ"מ דוקא באומר יודע אני שהיה שוה ממון אבל אינו יודע כמה אבל באומר אינו יודע אם היה שוה כלום פטור דאין כאן הודאה כלל ע"ש: וגם בספר גידולי תרומה שער ל"א א"ג דף קס"ט נראה דאשתמיטתיה דברי הרא"ש הנ"ל ודברי הראב"ד וסמ"ג שהבאתי לעיל וכתב נתקשיתי בדין שב' הרמב"ם פ"ב מה' שאלה כו' והאריך הרבה בקושיא זו והניח בקושיא וכתב בסוף דבריו אחרי כתבי כל זה מצאתי להר"ן ז"ל בהדיינים כתב וז"ל ומ"מ יש לדקדק בדינו של ה"ר יוסף אלוי כו' ותירץ הרמב"ן ז"ל כו' עד הכח נתי הרי הוא כאומר פרוטה ידענא שהוא שוה ואידך לא ידענא ע"כ ובעיותי לא זכיתי לירד לעומקן של דברי הרמב"ן ז"ל דבאומר מה שהנחת אתה נוטל מי לא עסקינן כשהלוה אומר בית זה מלא מסרתי לך והרי כמשיב אינו ידע אלא מה שהנחת אתה נוטל הוא מודה בפירוש בכל מה שנמצא שם בבית דודאי הוא חייב בו שבפחות ממה שיש שם אינו יכול להפטר ועל השאר מסם עד כדי מילואו שתובע לו המפקיד הוא טוען שאינו יודע אם היה שם יותר או לא והרי זה ממש כאינו יודע כמה הי' שוה דכשהמפקיד אומר מנה היה שוה והלה משיב אינו יודע אמרי' שאין בהודאתו אלא פחות שבממון דהיינו פרוטה אע"פ שהוא אינו מפרשו הכי נמי מה שהנחת אתה נוטל אין בהודאתו אלא הפחות שאפשר דהיינו מה שנמצא בבית אע"פ שהוא אינו מפרש ועל השאר הרי הוא כופר נמור כי היכי דבאומר אינו יודע כמה שוה נמי אמרי' דמפרוטה עד מנה שתובע המפקיד הרי הוא ככופר נמור כיון שא"א לחייבו מתוך טענתו ומה שאנו רואים ויודעים כמה יש בבית מה יתן ומה יוסיף והילך ליכא הכא עכ"ל ומה תעשה שגם הוא לא זכה להבין דברי הרמב"ן ולפע"ד דברי הרמב"ן מובנים היטב והם ברורים דכי אמר אינו יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל אי דבכלל הודאתו הוא עכ"פ שוה פרוטה תשלם ואם כן יש קצבה בהודאתו והוי דבר שבמנין משא"כ במתני' שאין הב"ד יכולים לקצוב חיובו רק אומרים לו לא ונולא את שלך מה שמונח שם. כך הם ביאור דברי הרמב"ן ולא הולרכתי להאריך רק מפני שהרא"ש כ' שאין דבריו מובנים וגם שאר אחרונים לא הבינו דבריו וכמו שהבאתי דבריהם לעיל ולפע"ד דבריו מובנים היטב ודבריו מוכרחים וברורים דוק ותשכח שכן הוא: ונראה שלזה כוון הרב המגיד פ"ה מה' שאלה שכתב וז"ל אלא שהראב"ד ז"ל נשען על טענה האחרת שאינו כופר לו בדבר שבמנין וכבר דחה הרמב"ן ז"ל טענה זו בטעם נכון בחדושיו שם בשבועות עכ"ל ובשלטי גבורים ס"פ הכונס ופ' חזקת הבתים דף קע"ז כתב על השגה זו כתב הרב המגיד שהרמב"ן תירלס בחדושיו שם בשבועות היטב ואני לא ידעתי עכ"ל ונראה דאשתמיטתיה דברי הרמב"ן שהביא הר"ן פ' שבועות הדיינים שהבאתי לעיל: וכן ראיתי בריב"ש סי' שפ"א שהביא דברי הר"י הלוי בשומר שאמר אינו יודע כמה הי' שוה הו"ל משו"מ וכתב שם וז"ל ועוד שאף אם באנו לומר כן שכיון שלא נודע שנאבד המשכון על נוף המשכון הם דנין ולא יתחייב סך ההלואה אם כן מעשם אחר אין כאן חיוב שבועה שהרי כשהמלוה אומר אינו יודע ה"ל כאומר מה שהנחת אתה נוטל ולא משבי' ליה מודה בדבר שבמדה ומשקל ומנין דבשלמא כשטענתם על הדמים אנו חושבים כשאומר א"י כמה הי' שוה כאלו הודה בפחות שבממון שהרי א"א לעמוד עליו יותר מכן אבל באומר אינו יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל שבמשנה פ' שבועות הדיינים נבי בית אלא מסרתי לך הרי הודה בכל מה שבבית והוא דבר שאפשר לעמוד עליו ואם כן הרי הודה בדבר שאינו קצוב ונודע לבית דין ולאו דבר שבמנין הוא ופטור ע"כ ונראה שדבריו לקוטים מדברי הרמב"ן שהרי כתב שם ואפי' בדין אומר הוסיף הרמב"ן ז"ל דדוקא כשאומר שוה ממון הי' ואי' כמה אבל אם אמר שתם אינו יודע דלמא אפי' פרוטה אינו מודה כו' והם מעם דברי הרמב"ן שבר"ן דלעיל: **וא"כ** עמדו דברי הר"י הלוי והרמב"ם ופיישתו ונתבטלו הטענת הראב"ד והשמ"ג ואחר אחרונים הנ"ל עליו. ונראה שגם השמ"ג עלמו חזר בו שהרי הוא עלמו כתב בעטין ע' דף קמ"ח ריש ע"ב כדברי הרמב"ם שהעתיק המחבר לקמן סי' שפ"ח סס"ח וכן בעטין ל"ד דף קפ"ו ע"ד

בדינו של ה"ר יוסף הלוי שוכר שאבד מה שהופקד בידו ואמר אינו יודע כמה היה שוה למה אינו דנין אותו כמחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם הרי אינו מודה בדבר שבמדה ומשקל והוי ליה כאומר אינו יודע אלא כל מה שהנחת אתה נוטל פטור ועוד שאינו כופר בשתי כסף שהרי הוא חומר שאינו יודע כמה היה שוה ותירץ הרמב"ן וז"ל דלא דמי דכי אמר אינו יודע כמה היה שוה אלא מה שהנחת אתה נוטל כיון שהודה לו בכל מה שבבית והוא דבר שאפשר לעמוד בו לא דבר שבמנין הוא (והוי ממין הטענה כן הגיה מהר"ם מטיקטין ולא כיוון יפה וכמ"ש לקמן) ופטור אבל שומר שאמר אינו יודע כמה היה שוה אין בהודאתו אלא פחות שבממון דהיינו שוה פרוטה ועל השאר הרי הוא כופר נמור

ע"ד כ' כדברי הרמב"ם והטור והמחבר כאן וא"כ בע"כ דברי הסמ"ג דף קע"א סותרים למ"ש הוא עצמו בשני מקומות כדברי הרמב"ם וכן הסכמת הפוסקים בהרבה מקומות והני נקטינן (עיין בתשובת מהרשד"ם סימן ס"מ) : (נא) מחויב שבועה וא"ל"מ כו' . והראב"ד השיג על זה ומביאו ב"י וא"ל בהשגות על שטתו הוא הולך ואין אנו נסכמין עמו לפי שלא נא איני יודע של זה על דברי של זה שאינו אומר אתה יודע שתים סי' שוה אבל אומר כך הדין כדבריו עכ"ל ר"ל דהרמב"ם לטעמיה אזיל דס"ל בפקדון כשאומר השומר א"י ה"ל משואיל"מ כדלקמן סי' ל' סעיף י' וסי' רל"ב סי"ד ור"ס קל"ח אבל הראב"ד השיג שם עליו בכל המקומות ההם זס"ל דלא אמרי' משואיל"מ אלא כמו נבי כ' ידענא וכ' לא ידענא דנראה טעמא דל' לא ידענא ברמאות דה"ל למידע אבל בפקדון לא ה"ל למידע והלכך הכא נמי במשכון יכול להיות שהמלוה אינו יודע ואין טעמא רמאות דלא הוי ליה לידע אבל אם אומר כך כלו' שהלוה אומר אתה יודע שהוא שוה שתים הדין כדברי הרמב"ם דהוי ליה מחויב שבועה ואינו יכול ליפטר משלם כך הם הלעת דברי הראב"ד (וכן הוא דעת בעל העיטור בדיני פקדון דמ"ז ע"ד ע"ם שביאר כן להדיא) ולפי זה קשה על הרא"ש והטור דלקמן סי' רל"ח פסקו כהראב"ד וכאן שתם הטור כהרמב"ם וכן הרא"ש בפ' שבועת הדיינים פסק במשכון כהרמב"ם (") וכן יש להקשות דברי הרשב"א אהדדי דבפ"ה מה' שאלה ופקדון כתב הרב המגיד בשמו דהיכא דלא ה"ל לידע לא אמרינן משואיל"מ ומביאו ב"י לקמן סי' רל"ב סי"ו וכן בתשובה סי' תקע"א נבי מסור כתב דהיכא דלא ה"ל לידע לא אמרי' משואיל"מ ומביאו ב"י לקמן סי' שפ"ח ס"ו והר"מ וסמ"ע שם ס"ק כ"ב וכאן בסי' זה מחודש י"ד הביא ב"י תשו' הרשב"א בני שהלוה על טבעת של אבן טוב ונאבד והמלוה אינו יודע כמה הי' שוה ה"ל משואיל"מ כל מה שהלה טוענו עכ"ל ודוחק לו' דה"ל לידע כמה שוה האבן טוב וגם על הר"ב והסמ"ע קשה שהר"ב פסק לקמן סי' שפ"ח שם"א כהראב"ד וכן הסמ"ע ר"ס רל"ח כתב דקי"ל כהראב"ד דרוב הפוסקים מסכימים עמו וא"כ היאך שתמו בסי' זה כאן וכן לקמן סעיף ט"ז וכן בכמה פעמים בסי' זה כדברי הרמב"ם והמחבר ודוחק לומר דכאן מיירי שהלוה אומר אתה יודע שהוא שוה שתים. ולכאורה נראה דדוקא התם בפקדון ס"ל כהראב"ד דלא ה"ל לידע אבל מלוה על המשכון ה"ל לידע דשתם מלוה מדקדק כמה שוה בשביל הלואתו וכה"ג מחלק בתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קל"ג וכ' דהשואל מחבירו טבעת שיש בו אבן טוב ואבדה לא אמרי' דהוי משואיל"מ דלא ה"ל לידע כמה שוה האבן טוב ומ"ש הב"י סי' ע"ב בשם תשוב' רשב"א היינו במלוה שהלוה עליה והי' לו לידע כמה היתה שוה ע"כ ויותר נראה לחלק דוקא התם ס"ל כהראב"ד מטעם שכ' הרא"ש ומביאו הטור בסי' רל"ח דמעשים בכל יום שאין הנפקד מדקדק לידע מה שיש בשקים ומרלופים משא"כ הכא שהדבר ממושכן אינו בשק זה"ל לידע . ובע"כ מוכרח לחלק כן דהא הרא"ש פ' שבועת הדיינים פסק כהרמב"ם נבי שומר שפטר ואינו יודע כמה הי' דה"ל משואיל"מ מיהו יש לומר דשאני התם דמיירי שהשומר ערבן עם פירותיו ולכך ה"ל לידע כיון שערבן וכן מחלק בשמ"ע לקמן סי' רל"ב ס"ק ל"ו וכן מחלק הרב המגיד פ"ה מה' שאלה ומביאו ב"י שם בסי' רל"ב סי"ו : ולענין הלכה נ"ל עיקר כהרמב"ם וסייעתו ודלא כהראב"ד וכמו שהאחר(ובפ"ה מה' שאלה ופקדון כתב הרמב"ם שכן הורה ג"כ רבו ה"ר יוסף הלוי ורבותיו וכ"כ הר"ן פ' שבועת הדיינים בשם הר"י הלוי והרי"ף והראב"ד השיג עליהם והרמב"ן ייסב דבריהם ע"ש) כי נראה שעיקר טעמו של הראב"ד והרשב"א שסוברים דהיכא דלא ה"ל לידע לא אמרינן משואיל"מ הוא שהוציאו כן מהירו' שהביא הרי"ף ס"פ הכונס נבי חד בר נש אפקיד נבי חבריה חד נרור אירעו אונס כו' וכדאי' להדיא בהשגות הראב"ד ספ"ז מה' שאלה ובהרב המגיד פ"ה מה' שאלה בשם הראב"ד והרשב"א לפרש כן הירושלמי הנ"ל משום דהוי קשיא להו אמאי לא הוי התם בירושלמי משואיל"מ ע"ש ולפע"ד אין ראיה כלל מהירוש' הנ"ל חדא שעיקר הדברים דהירוש' מיירי לענין טמון באש וכמ"ש הר"ן ס"פ שבועת הדיינים והנ"י ס"פ הכונס בשם הרא"ה בשם הרמב"ן וכ"כ הריב"ש ס"ש שפ"א וכ"כ הרא"ש ס"פ הכונס ואם כן אינו ענין לכאן כלל וכן למ"ש הרא"ש ס"פ הכונס שהגאונים פירשו הירושלמי לענין פקדון ועשו תקנת נגזל בפקדון נ"כ אין ראיה מהירושלמי . ומ"ש הראב"ד בהשגות שהרי הודה לו בשק לק"מ דדלמא השק לא היה שוה פרוטה או לא רצה לתבעו בשק ומחל לו על השק וגם מהראב"ד נופיה משמע דמכח שהיה קשה למה יהא נשבע ונוטל הי' מוכרח לפרש דבשק הוי מודה מקצת אלא דלפי דלא ה"ל לידע לא הוי משואיל"מ אבל לפי מ"ש הירוש' מיירי לענין טמון באש או לענין דעשו תקנת נגזל בפקדון כמו באש אם כן שפיר י"ל דהשק לא חשיב הודאה ודוק כי כל זה נ"ל ברור : ונראה שאף שפ"י שהר"ן בפ' שבועת הדיינים לא הזכיר מהך דלא ה"ל לידע כלל ואם כן אין הכרח בדבריו אם סובר הרמב"ן בזה כהרמב"ם ורבותיו מ"מ כיון שכתב שהרמב"ן ייסב דברי הרמב"ם ורבותיו משמע דלגמרי ס"ל כהוראת רמב"ם ורבותיו . וגם ה"ה פי"ג מה' מלוה אחר שהביא דברי הראב"ד בהשגות שהבאתי לעיל בתחלת ס"ק זה דכתב דהיכא דלא ה"ל לידע לא הוי משואיל"מ כ' ודעת הרמב"ן נוטה לדעת רבינו ומביאו ב"י בס"ם ו'.וכן מצאתי בבעל התרומות שער ל"ט ח"ב שהביא תשובת הרמב"ן שכ' וא"ל ותל תעשה בשם שאמרו מקצת סמחברים דלא אתמר סבי אלא בשנה לי בידך דה"ל למידע דהא טעותא הוא וסבי תוכח בפ' הבית והעליה דאפילו היכא דלא ה"ל למידע שייך ביה נמי משואי"ל משלם וכן בפ' השואל ובמקומות אחרים עכ"ל ואע"פ שהתוס' ר"פ שור שנגח את ספרה ופרק השואל כתבו דהך דהבית והעלי' נמי ה"ל לידע משום שרגילות הוא להכיר חבריו מ"מ פשטא דמלתא משמע כהרמב"ן וכן ראיתי בב"י פרק הבית והעלי' שם שכ' וז"ל (") כתב הרגב"ר ז"ל דמהא שמעינן דאפילו בשמא דלא ריע כי סתי דלא ה"ל למידע אמרינן משואיל"מ משלם מ"כ : ואתמה שראיתי בתוספות ריש פרק הפרה שסוברים כהראב"ד ואחריהם נתשמו המרדכי והגהת אשר"י ונמוקי יוסף שם ושאר אחרונים אבל לא מצאתי בדבריהם שום הוכחה לסתור דברי הרמב"ם וסייעתו רק שכתבו התוספות שם בר"פ הפרה והרא"ש ס"פ הכונס הוכחה וז"ל דהא טעמא דמשואיל"מ מפרש בפרק כל הנשבעין משום דכתיב שבועת ה' תהי' בין שניהם ולא בין היורשים ומפרש התם כגון שא"ל היורש כ' ידענא וכ' לא ידענא דבאבנה כה"ג מחייב וע"כ צריך ליתן טעם למה באב חייב וביורשים פטור דבלא טעמא אין לומר הכי דאמרינן התם אי דאמר כ' אית לי' וכ' לית לי' מה לי אבוה אלא היינו טעמא דבאב חייב לא ידענא דה"ל לידע אם חייב לו מנה אם לא אבל יורשין לא ה"ל לידע במילי דאבוהון מה"ט אית לן נמי למפטר בשמעתין אחין לו לידע דבר זה אם משנתה ילד' או

(נא) יז) [כט]מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם לו סלע[לט] ואם רצה המלוה מחרים שתעל מי שטוען שקר פ[מ]אם שניה' תובעי' זה את זה שאמר הלוה סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והמלוה אומר שלא היה שוה אלא שקל נשבע הלוה היסת שלא היה שוה. פחות מסלע [מא] והמלו' נשבע שאינו ברשותו ויכלול בשבועתו שלא היה

קודם עכ"ל וע"פ זה כתב הרא"ש נ"כ בס"פ הכונס דאין אדם מדקדק מה שמפקידים אצלו בשקין ומרלופין ולא ה"ל משואיל"מ : ולפענד"נ דלעולם בדידי' אין חילוק והא דיורשים פטורים היינו משום דלאו בעל דבריס דידהו הוא אלא דאבוהון ודלמא אי הוי אבוהון קיים הוה טעין חמשין איתי לך וחמשין ידענא בבירור דאית לך נבי והו' משתבע ומפטר ולא הי' מחוייב לשלם. ואדרב' כי דייקינן ספיר בס"ם כל הנשבעים משמע כהרמב"ם וסייעתו דהכי איתא התם אמר רבא כוותי' דרבי אבא משתבעת דתני ר' אמי שבועת ה' תהי' בין שניהם ולא בין היורשים היכי דמי אי דאמר ליה כ' אית לי' וכ' לית לי' מה לי אבוה אלא לאו דא"ל כ' ידענא וכ' לא ידענא אי אמרת בשלמא אבוי כי האי גונא מחייב איצטריך קרא למפטרי'נבי יורשים אלא אי אמרת אבוי כה"ג נמי פטור קרא נבי יורשי' למה לי כו' ואי אמרת דבאבוהון היכא דלא ה"ל לידע נמי פטור הדרא קושיא לדוכתא קרא נבי יורשים למה לי ולדעת התוס' ל"ל דקרא נבי יורשי' ודכוותייהו דלאו אורחיה למידע ופשטא דש"ס לא משמע הכי ועוד דלדעת התוס' וסייעתם א"כ פעמים הוי משואיל"מ ופעמים לא ונצטרך לחקור אימתי הו"ל לידע ואימתי לא ה"ל לידע וזה דוחק דכי נתנה התור' דברי' לשיעורין וגם לא מצינו בש"ס בשום מקום לחלק בכך אלא נראה כהרמב"ם וסייעתו : וגם הך דשור שנגח את הפר' הנם שכבר כתבו התוס' שם תרי טינוי אחריני ויש לתרץ כן לדעת הרמב"ם וסייעתו מ"מ נלפע"ד דמעיקרא ל"ק מידי דפשיטא דלא אמרינן משואיל"מ אלא כשהתובע מבקש ממנו שבוע' והנתבע א"י לישבע בבירור לכך משלם אבל כשהתובע עצמו יודע האמת כמו הנתבע לא שייכא שבוע' כלל והנע עצמך אלו תבעו לקחת ממנו כיס צרור וחתוס והשלכתו בפני ליס ולא ידעת מה הי' בתוכו ואני יודע שהי' בתוכו דינר היתחייב בזה שבועת היסת כלל שאינו יודע או אם יאמר לו בפניך הנחתי בו דינר וקודם לכן שלא בפניך הנחתי בו עוד דינר ואתה לא ידעת והוא אומר אמת כדבריך כן הוא שבפני הנחת בו דינר ומדינר האחר שהנחת בו קודם לכן שלא בפני איני יודע הנאמר בזה שיהי' משואיל"מ בשביל שאינו יודע הרי אינו חייב כלל שבוע' שאינו יודע שהרי התובע מודה לו שאינו יודע והלא אנו נאמר להתובע מה אתה רוצ' ממנו הלא אין אתה מכחיש אותו ואם אתה רוצ' שישבע לך שאינו יודע הלא ישבע לבטל שאתה בעצמך מודה לו שאינו יודע ולא שייכא שבוע' היכא דליכא הכחש' ודוקא כשהתובע תובעו בפתח ואינו מודה שהנתבע אינו יודע אם"פ שיכול להיות שהנתבע אינו יודע ואפי' מסתבר טפי לומר שאינו יודע מ"מ כיון שיכול להיות שיודע צריך הנתבע לישבע שאינו יודע שיש כאן הכחש' שהתובע אומר אף שיכול להיות שאיך יודע אני סובר שאתה יודע כמו אני אבל כשהתובע יודע שאינו יודע מה שבוע'שייכא כלל וא"כ בהרדשור שנגח את הפר' הרי הניזק עצמו יודע שהבעל השור אינו יודע אם הפיל' קודם לכן או לא ולא שייכא כאן שבוע' כלל לכ"ע וכ"כ הרמב"ם נופי' פ"ע מה' נזקי ממון והמחבר לקמן סימן ת' וע"ש : ובהכי ניחא נמי לפע"ד מ"ש בתשו' מיי' לספר קנין סי' י"ח ובתשו' מהר"מ ד"פ סי' רל"ט להכריע דיש חילוק בין הי' לו לידע או לא מהך דפ' כל הנשבעין ומהך דר"פ שור שנגח את הפר' דלעיל וכתב אח"כ וז"ל ונראין הדברים דאל"כ עד א' יכול לחייב את חבירו כמה וכמה שיאמר בהמותיך הזיקו כמה וכמה עניני' שאין אדם יכול ליזהר ולידע עכ"ל וכתב בסוף דבריו ויש לדחות הך דר"פ הפר' דלית לי' דר' אבא בפ' כל הנשבעין עכ"ל ואהא דפ' כל הנשבעין ואהך דנראין הדברים כו' לא כתב שום דחייה אבל לפי מ"ש לעיל אין מפ' כל הנשבעין ראיי' ונם הך דנראין הדברים כו' אינו ראיי' דלעולם אין ע"א יכול לחייב את חבירו כמה כו' שהרי כשהזיקו בהמותיו שלא בפניו לא יתחייב שבוע' כלל שהרי העד לא יכחישו כלל שהרי העד מוד' שאינו יודע. כן נ"ל ברור בדיני הללו ודו"ק: העולה מזה בכ' ידענא וכ' לא ידענא או בטוען איני יודע וע"א מכחישו בכל ענין הוי משואיל"מ היכא שהתובע אינו יודע אם הנתבע יודע או לא אע"פ שמסתבר יותר לומר שהנתבע אינו יודע לפיכך המפקיד כיס של זהובים אצל חבירו ופשע בו ונאבד ומודה שהי' בו זהובים ואינו יודע כמה הי' בו או מלוה על המשכון שאבד המשכון ואינו יודע כמה הי' שוה או מי ששאל טבעת עם אבן טוב ואינו יודע כמה הי' שוה בכל ענין הוי משואיל"מ שאם הי' כופר בכל ואמר איני יודע אם הי' שוה שום פרוט' הי' צריך לישבע היסת שבדבריו כן הוא שאינו יודע עכשיו שמוד' מקצת ואינ' שבועת התור' הו"ל משואיל"מ . וכן מי שחטף כיס זהובי' מחבירו וזרקו ליס והמזיק אינו יודע כמה זהובים היו בו אבל אם שהובע מוד' שהמזיק או הנפקד אינו יודע כמה זהובים היו בו כגון שהפקיד אצלו שק צרור וחתוס ויודע הוא שהנפקד או מזיק לא ראה מה שבתוכו או שהלו' המלו' על המשכון צרור וחתוס ולא ראה מה שבתוכו וכה"ג ומוד' מקצת והשאר אינו יודע לא הוי משואיל"מ ונם בכופר בכל כי האי גוונא אינו חייב היסת שאין ישבע שאינו יודע שהרי התובע מודה לו שאינו יודע וכן היכא שידוע לכל שאין הנתבע יודע. וכן בפ"א לא הוי משואיל"מ (רק היכא דעשו תקנת נגזל כגון במוסר או באשה או בנפקד שנשבעין ונוטלין שכנגדן אז מועיל להן ע"א לענין שפוטרין משבועה ונוטלין בלא שבוע') לפיכך מי שיש לו ע"א שבהמות של חבירו הזיקו כמה וכמה עניני אין חבירו חייב לשלם שהרי העד מודה שאין המזיק יודע ולא שייך בזה שבועה כלל וכן שור שנגח את הפרה והפילה בביתו של ניזק אע"פ שבעל השור מודה שאורו נגחה מ"מ כיון שהניזק מודה שאין בעל השור יודע מתי הפילה לא הו"ל משואיל"מ וכן

כל

סי' שפ"ח וסי' של"ב . פ עור וכ"כ

הגהות אמרי ברוך

(ש"ך ס"ק נא) (") וכן יש להקשות דברי הרשב"א . כ"כ יעוין במל"מ פ"ה מה' שאלה ופקדון הלכה ואו :

(") (ש"ך הנ"ל) וז"ל כתב הרנב"ר ז"ל כ"ב ל"ע דהא הר"ן לאלפסי בעלמו כ' בסוגיא דמשואיל"מ בשבועות דף מ"ד וז"ל והלי' אומר הנו"ן אני זוכר ושל השאר איני יודע הכה"ג יורשים פטורים דלא עבידי למרתי אפשייהו כולי האי :

פתחי תשובה

בת' שבו"י ח"ג סי' קכ"ז שהביא ראיה לדברי הש"ך בזה ממה דאית' בב"ק דף ו' ע"ב ובגיטין מ"ח ע"ב אמר רבא ומה אילו ידעינן דבאנס' אבל לא משלם אלא כאנס השתא דלא ידעי' כו' ומסיים לכן נ"ל עיקר כהש"ך בזה עש"ש ועי' בפני יהושע שם ובחידושי הגאון רע"ק איגר

ביאור הגר"א

משואיל"מ ועמ"ש בסי' ל' ס"י (ע"ב) : [נח] ה"ל מחוייב שבועות מ"ז א' ל' ב' ב"מ ל"מ א' : [נט] ואם רצה. בב"ל אבל שבועה אין לו בלוי כמו שהוכיח הראב"ן מהא דשבועות ל"ב ב' בכל מודיס בשכנגדו כו' אילימא כו' אלא כו' : [מ] אם שניהם. ב"כ הרמב"ם אבא דרוש ב"מ שניס אוחזין זה בשבע כו' ואמרי' שם בגמ' ד' א' דמאי דתפיס כו' ע"ש כתוס' ב' א' ד"ה ויחלוקו:[מא] והמלוה

כסף הקדשים

הברע בחו"מ ע"ב שכל שאין המפקיד יודע שהנפקד אינו יודע כמה הי' הו"ל מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם ובאורו"ת ז"ל שם שבמשכון לא שייך תקנת נגזל ובפקדון י"ל דחמיר ומשמע שרק בתתוס וצרור קיל והו"ל לא הו"ל למידע וכל שאינו חתוס חמיר ובפרש מלר מותרות שהתם בכסף אולי החליף המטבע והו"ל למידע וכל שיכול להיות שיודע תמיר ובתתוס קיל היטב :

באר היטב

יסבב בשן ע"י נגנול וקושי' זו אלימתא היא וצריכ' רבה וכודאי לדעת הרמב"ם וכן לדעת המחבר בס"ם סד"ע דאפי' בס"ד מנגלגלין באיני יודע ע"ש ניחא אבל בשור אין לתרץ כן כו' ע"ש : [כא] מחויב. יכולין לשבע ה"ל בהאי דסי' ל"ב בסיו סניסן שטודין שם ברמ"א סעיף ז' דיסלוקו : יז) משואיל"מ והראב"ד הס"ך המה על הרמ"א והסמ"ע דבסי' שפ"ח שם"א פסק הרב נדעת הראב"ד דלא אמרינן כזה מטוך שואיל"מ ע"ש וכן בר"ס רל"ח כ"ז הסמ"ע דקי"ל כהראב"ד דרוב הפוסקים הסכימו עמו וא"כ היאך

העתשן

פ"ה מאל' השיג כיון דבעינן שיוד' בדבר שבמדה ושבמנין. וע' ס"ך תה מוקף דבריו דכי אמר מה שהנתפ אתה

כל כיולא בזה: (נב) ואם היה הלוה מאמינו שנאבד כו'. גם הוא לא ישבע אלא היסת כו' ואף על גב דכל היכא שהלוה צריך לישבע לא יגלל המלוה משבועה שאינו ברשותו אפילו מאמינו כדלקמן סעיף ט"ו בהג"ה שאני התם משום דחיישינן שמא יוציא המלוה את הפקדון ונמצא ש"ש מתחלל אבל הכא כיון שהמלו' צריך עכ"פ לישבע היסת שלא היה שוה יותר מסלע לא חיישינן להכי דאם איתא שהוא בידו היה מוציאו מיד כדי שלא יצטרך לישבע ולפ"ז ל"ל דהמלוה נשבע היסת שלו תחלה ואח"כ נשבע הלוה היסת שלו. כן פי' הסמ"ע והב"ח: (נג) היו עדים שנגנב ושהי' שוה יותר כו'. כתב הסמ"ע דאפי' אין עדים לזה שהי' שוה יותר אלא שהמלו' מודה לו לזה מ"מ לא אמרי' דיהא המלו' נאמן לו' דלא פשע בו במנו דהי' אומר דלא שוה יותר דה"ל מנו דהעזה דלא הי' יכול להעיז בפניו בדבר שהלוה יודע באמת משא"כ בטענ' אם בפשיע' נגנב או לא שהלו' טוען שמא עכ"ל ולפענ"ד דמדכתבו הטור ומור"ם בסעיף שאח"ז מיד ויש עדים לזה או שהמלו' מודה לו כו' ולא כתבו כאן נ"כ הכי משמע דהכא בעינן דוקא עדים דאל"כ נאמן במנו דזה לא הוי מנו דהעזה וכמו שהוכחתי לקמן סי' ע"ה ס"ז ס"ק כ"א וסי' פ"א סעיף כ"ג סי' ק"ל סעיף ב' וסי' ק"י סעיף ב' וסי' שכ"ז סעיף א' ע"ש ודו"ק. ועוד דהא מ"מ יהא נאמן הכא במנו שהי' אומר אינו יודע כמה הי' שוה כדלעיל סעיף י"ב דליכא העזה ואע"ג דהתוס' פרק השואל דף ל"ז כתבו דבכה"ג אינו מנו דאין אדם עושה עצמו ב"לון מסופק כי אז נראה שהתובע אומר אמת שטוען ברי והוא טוען אינו יודע עכ"ל וכ"כ הר"ן פרק כל הנשבעין גבי נשבע דר' אבא מ"מ כיון דיכול לטעון א"י דיכול להיות באמת שא"י א"כ אי הוה טוען ברי שלא הי' שוה יותר לא הוי העזה דהלוה יאשוב שאינו יודע ולכן טוען כן. וגם מ"ש הב"ח דהכא לכ"ע לא אמרינן מנו שלא להחמיר בשבוע' וכמ"ש לקמן סעיף י"ז כו' לא דק וכמ"ש לקמן ס"ק ס"ו וא"כ להרא"ש וטור ומור"ם לקמן ר"ס רל"ו דאמרינן מנו לאפטורי משבוע' גם כאן אם אין עדים שהי' שוה יותר נאמן בהיסת שלא פשע במנו דהי' טוען לא הי' שוה יותר ולכך כתבו הטור ומור"ם עדים שהי' שוה יותר דלא הוי אלא כשיש עדים דוקא ודו"ק: (נד) למ"ד דלא הוי אלא כש"א כו'. וקי"ל הכי דמספיקא לא מפקינן ממונא וכדלעיל סעיף ב' ולמ"ד דהוי אומר שכר לריך שיטענו שנאבד באונס: (נה) ישבע המלו' כשאר אומר שהמלו' טוען כן אינו נאמן כמ"ש הרמב"ם ואם נאנס המשכון כגון שנגלקח בליסטים מזוין וכו' והן הם דברי הר"ן בחידוש' סי' י"ח שהוב' בב"י סעיף ד' ומ"ש בטור בסעיף כ"ח ד"ורם שטען המשכון נאבד מיד מוריכו באונס דנשבע ונפטר הוא בשאין עדים שבא על אביו ליסטים מזוין אלא שהוא טוען כן דאלו יש עדים שבאו על אביו ליסטים מזוין כי היכי דאם אביו הי' טוען שהמשכון נאנס ה"כ הוי טענינן ליורש עכ"ל אבל לדעתינו נראה דאפי' ליכא עדים שבאו עליו שוללין ג"כ נשבע המלו' שנאנס דכיון דהלו' ה"ל מאמינו אינו לבלם כפי אומו טענת ואע"ג דאלכתי לא נתברר עצמם זו כמה הי' שוה אפ"ה ה"ל דבר קלוב שנתחייב כמו שהיא לפנינו ולפ"ז אם אין הטענת

באר הגולה

נב"ת שער מ"ע נשם בעה"ש ל שם ושם דברי נעה"ת ק שם ופשוט הוא ר שם

חידושי רעק"א

ס' י"ד שם בהגה ד"ה נשבע הלוה נגד כעד. נ"ב עיין מ"ש הש"ך סי' פ"ד ס"ק ז':

חידושי הת"ם

מחבר סעי' י"ד ישבע המלוה היסת נ"ב עיין מכות נ' ע"ב המלוה על המשכון י"ל שאינו שוה שיעור זוזי מ"מ כיון דלריך לישבע שבועה תמורה אך משער ק' הא בהשבה לא הי' היסת ול"ל משו"ה פי' רש"י פרוזבל דלא כתוס' ע"ש וקי"ל:

חכמת שלמה

סעיף יד בהג"ה. והמלוה אומר אמת פרעתני אבל איני יודע כמה הלוה נאמן וכו'. נ"ב ראיה לזה מן הש"ס דפ"ב דב"ב נגי ספק אילן קודם וכו' כן ס"ב כיון דעכ"פ אף אם הוי בדברי המלו' עתי מחייב להחזיר המשכון ואין לו רק דמים עליו לכך הו"ל הלוה מוחזק. וע' מ"ש בהשובתי מהדור' ה' סי' מ"ב דמ"ש אם באים לדון אף דבאחר הביעות ממון אין מחיוב הנתבע להשלים המלוה הממון כמ"ש הש"ך בס"י ע"ש אבל במשכון צריך להשלים כיון דבין כך אז כך מחיוב להחזיר ולא הוי זילות' דבי כינא בחנם עש"ה ודו"ק:

היה שוה יותר מסלע [סב] (נב) ואם היה (נג) הלוה מאמינו או שנאבד או שיש לו עדים מ [ל] גם הוא לא ישבע (נד) אלא היסת שלא היה שוה יותר מסלע:

יג [סג] ל היו שניהם מודים זה לזה כגון שאומר הלוה סלע הלויתני וסלע היה שוה ובא לפרותו והמלו' מודה אלא שאומר שאבד אם אין לו עדים ואין הלוה מאמינו נשבע שאינו ברשותו ויצא זה בזה: הגה מא (נג) כז) [סד] היו [לא] עדים שנגנב (לה) ושהיה שוה יותר על דמי החוב ותובע הלוה המותר והמלוה טוען שלא נגנב או נאבד בפשיעתו ופטור מב (נד) [סה] למאן [לב] דאמר דלא הוי אלא כשומר חנם [סו] (נה) (לו) ישבע המלוה כשאר שומר חנם שלא פשע בו (טור):

יד ק אם הלוה תבעו ביתרון שהיה שוה המשכון יותר על דמי החוב ויש עדים בזה או שהמלוה מודה לו אלא שטוען שנאבד באונס ותובע דמי חובו [סז] ישבע המלו' שאינו ברשותו ושלא שלח בו יד ושנאבד באונס יח) [סח] וגובה חובו מהלוה מג [סט] (נו) שהרי אין הלוה [לג] יודע כיצד נאבד והוה ליה כהלויתני ואיני יודע אם החזרתים לך: הגה הלוה שאמר למלוה פל מכסון פרעתיך כך וכך והמלוה אומר אמת פרעתני אבל איני יודע כמה (נז) הלוה [לד] נאמן במה שאומר [ע] דמלוה אין לו על המשכון רק בעבוד והוי כאלו הוא התובע [עא] ואין אדם מוציא מאחר בטענת ספק (תשובת רשב"א סי' אלף מ"א ותשובת רמב"ן סי' פ"ה) (נח) (לז) [עב] ואם עד אחד מעיד שלא כדברי הלוה (נט) כח) (לח) [לה] נשבע הלוה נגד העד ונוטל המשכון במה שאומר [עג] הואיל והמלוה אינו יודע (ב"י בשם הרשב"א) ועיין לקמן סי' זה סעיף כ"ד:

טו ו כל היכא שהמלו' צריך לישבע שאינו ברשותו אפילו מ נס הוא לא ישבע כו' ל"ע הא כתב העור והמחבר בסמיך ס"ס ט"ו דשהלוה צריך לישבע כמה היה שוה אז לא יגלל המלוה לעולם מלישבע שאינו ברשותו כו' ומיירי אפי' במאמינו וכמ"ש מור"ם שם וים לחלק דשאני הכא כיון דעכ"פ המלוה צריך לישבע היסת שלא היה שוה יותר מסלע אם איתא דהוי בידו היה מוציאו מידו כדי שלא יצטרך לישבע ולפ"ז לדאיירי כאן נ"כ דהמלוה נשבע היסת זה תחלה ואחריו נשבע הלוה היסת שלו ועד"ר שם כתבתי עוד ישובים אחרים: מא היו עדים שנגנב ושהוא שוה יותר. בפרישה כתבתי דאפי' אין עדים לזה שהיה שוה יותר אלא שהמלוה מודה לו לזה מכל מקום לא אמרינן דיהא המלוה נאמן לומר דלא פשע בו במינו דהי' שוה יותר דה"ל מנו דהעז' וכמ"ש בסי' ע"ה ס"ז וסי' פ"ח סכ"ג וסי' ל"ג ס"כ וסי' ק"י ס"כ וסי' שכ"ז ס"א ע"ש ועוד דמ"מ יהא נאמן הכא במנו שהי' אומר אינו יודע כמה הי' שוה כמ"ש בסי"כ דלכ' הפז' ואע"כ להרמ"א דס"ל ר"ס רל"ו דאמרינן מנו לאפטורי משבוע' גם כאן אם אין עדים שהי' שוה יותר נאמן בהיסת שלא פשע במנו דטען שלא הי' שוה יותר ולכן כתי' הרמ"א עדים דוקא עכ"ל: [לב] דאמר. וקי"ל הכי דמספיק' לא מפקינן ממונ' רק שנריך ג"כ לישבע שלא שלח בו יד ושאינו ברשותו כמ"ש בסי' רל"ה ס"ך: [לג] יודע. ומיהא דאם טוען הלו' ברי לי שלא נאנס אין המלו' נוטל כלום בשבועתו אלא הלו' נשבע היסת ונפטר. סמ"ע וכ"ך: [לד] נאמן. ואין למלו' עליו אלא מרס סתם כדלעיל סי' נ"ט. ס"ך: [לה] נשבע. היינו שבועת

המשפט

חידושים

דס"ל בסימן רל"ד דמ"מ חייב לישבע שלא פשע ואם אין עדים שנגנב נשבע גם כן שא"כ ושבועה זו דאורייתא היא דשא פוטר עצמו מתשלום ן בשבועה זו: (לז) ואם ע"ש. והמלוה טוען שמא אבל אם המלוה טוען ברי דבלא פשע נשבע ונוטל וכשיב עד המסייע ופטר משבועה ס"ך ופשוט: (לח) נשבע המשבע. שבועת המשבע ונוטל המשכון) ודוקא כשהלוה הוא תובע להמלוה משבועה ס"ד כיון דאין לו על המשכון רק שיעבוד נשבע הלוה ס"ד ונפטר למאן דס"ל המשכון לא הוי הילך ועיב סי"ק

ביאורים

שנעשה עליה שומר. מתה בפשיעה ועל השני' ש"ש עדים שמתה טוען שלא נעשה שומר ושלא פשע שאין כאן שבועה דאורייתא ככל לא שבועת מודה במקצת כיון דאפי' אם יודה בכולו שפשע אין עליו רק חייב שבועה במה שאומר וכפר ורחמנא לא חייב שבועה רק במקום שאם יודה במה שצריך לישבע עליו יתחייב בממון ברור. והשתא אתי שפיר דכוונת הש"ך בתי' ראשון שיש לו מינו שהיה טוען שלא הי' שוה יותר מצורף לטענתו שטוען שלא פשע ובאופן זה אמרינן אף מינו דהעזה לפטור משבועה כיון דאין מעיז פנים נגדו לכפור ממון דהא בלא"ה פטור מממון בטענה שלא פשעתי ואין כופר רק בשבועה כמ"ש הש"ך בסי' צ"ג ס"ק ד' ע"ש. וכתי' השני כוונתו דבוודאי אדם מדקדק בשעת הלואה לידע ששוה יותר מהובו להיות בטוח במעותיו וא"כ בכעיף י"ב אין לו מינו דאם יאמר שא"י אם היה שוה כלל יותר הוה העזה ואם אמר יודע אני שהיה שוה יותר וא"י כמה דזה לא הוי העזה כמ"ש הש"ך מ"מ הא הו"ל מחוייב שבועה וא"י לישבע משלם. משא"כ הכא שטוען שלא פשע ידאי דיש לו מינו דהיה טוען שהיה שוה יותר וא"י כמה מצורף לטענותו שלא פשע לא הוי מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם דהא אינו חייב שבועה דאורייתא כלל כמש"ל בבוונת דבריו. אמנם העיקר נ"ל כדעת הסמ"ע דאפי' בכה"ג חייב שבועה דאורייתא ושוב אין כאן מינו (ובש"ך ס"ק נ"ח נרשם על סעיף י"ב בהג"ה ונרשם בטעות וצ"ל נרשם בסעיף י"ב במחבר על מ"ש המחבר נשבע שאינו ברשותו וע"ז ציין עצמו הש"ך בס"ב נ"ה שישבע כשאר שומר חנם): כח) נשבע הלוה נגד העד. עש"ך ס"ק נ"ט דהיינו שבועת המשנה ובתומים תמה דהא אין לו על המשכון רק שיעבוד וא"כ תובע המלוה להלוה עיקר העד וחייב שבועה דאורייתא ולפעד"נ כהש"ך כיון שהמלוה א"י לגבות מהמשכון והלוה תובע להמלוה להחזיר לו משכונו הוי כנשבע

החושן

שביד הבולחני לפני ב"ד בשע' שהוא מוד' אלא שאומר שהי' שוה כפי אותו הטבעת שביד הבולחני בביתו א"כ לפני ב"ד ליכא שום דבר קנב' והרי הוא כמו מה שהנחת אתה נוטל דבשעת הודאי נפטר יצא: יח) וגונב' מוכו מהלו'. ע' בכה"ג דמקרי בזה גונב' לפי דמשמע לי' מדברי הרמב"ם פ"י מגזירות שב' נאנס באונס כגון שנגלקח בליסטין מזויין ישבע שנאנס ואם נלקח בליסטין מזוין מה נורך לשבוע' אלא דס"ל להרמב"ם דלא מהימנין למלו' לומר שנאבד באונס אלא בשבע עליו ליסטים מזוין ושללו נכסיו ויש ספק אם המשכון של הלו' אבד בכלל נכסיו או לא הי' שם דאז מהימנינן לי' שהמשכון הי' שם ונאנס אבל אם אין אומו יודעין שבא עליו ליסטים מזוין אלא שהמלו' טוען כן אינו נאמן כמ"ש הרמב"ם ואם נאנס המשכון כגון שנלקח בליסטים מזוין וכו' והן הם דברי הר"ן בחשוב' סי' י"ח שהוב' בב"י סעיף ד' ומ"ש בטור בסעיף כ"ח ד"ורם שטען המשכון נאבד מיד מוריכו באונס דנשבע ונפטר הוא בשאין עדים שבא על אביו ליסטים מזוין אלא שהוא טוען כן דאלו יש עדים שבאו על אביו ליסטים מזוין כי היכי דאם אביו הי' טוען שהמשכון נאנס ה"כ הוי טענינן ליורש עכ"ל אבל לדעתינו נראה דאפי' ליכא עדים שבאו עליו שוללין ג"כ נשבע המלו' שנאנס דכיון דהלו' ה"ל מאמינו אינו לבלם כפי אומו טענת ואע"ג דאלכתי לא נתברר עצמם זו כמה הי' שוה אפ"ה ה"ל דבר קלוב שנתחייב כמו שהיא לפנינו ולפ"ז אם אין הטבעת

נתיבות

משה"כ

ג"כ לקמן: (לג) הלוה תלמינו כאן שגם המלוה נשבע היסת כמה היה שוה ליאלא חשש שמא יוציא הלה סמ"ע: (לד) אלא היסת. המלוה נשבע תחלה ואח"כ הלוה דאם לא כן דלמא אחר שבועה הלוה יוציא הלה את הפקדון: (לה) ושהיה שוה יותר. והוא דברי אפי' אין עדים כשיטו רק הוא מודה שהיה שוה יותר מ"מ חייב לישבע שלא פשע ול"ל במינו דלא היה שוה יותר ובוי מינו דהעזה. ולפיש מולק וס"ל דנאמן למינו שלא היה שוה יותר מ"ל דלא הוי העזה דאין דרך לדקדק כמה שוה ועיב סי"ק כ"ז דבעיקר בהסמ"ע: (לו) ישבע המלוה כשאר ש"ח שלא פשע. אף דאיכא עדים שנגנבה רמ"א לפ"עתו

משה"א

ועיקר דינים אלו הן בסי' ס"ה יתברר שם בס"ד: כז) היה עדים שנגנב ושהיה שוה יותר עיין ש"ך ס"ק נ"ג דאם אין עדים שהי' שוה יותר דפטור משבועה שלא פשע במינו דלא הי' שוה יותר דזה לא הוי מינו דהעזה כמש"ל סי' ע"ה וסי' צ"ג וכו'. ועוד דנאמן במינו שהיה אומר שא"י עכ"כ. והדברים מרפסן איגרא זהם המוהים לכל מעיין כמו שהמה בתומים דהא מינו דהעזה לאפטורי משבועה לכ"ע לא אמרינן דהא בכל שבועת שומרין איכא מינו ואפ"ה חייב שבועה מה"ט. גם מ"ש במינו דא"י קשה דא"כ בזה אומר שתים היה שוה וזה אומר ה' דכעיף י"ב דנשבע שבועה דאורייתא דמ"מ להימן נמי במינו דא"י דהא גם שם יש לו מינו דכפר הכל והלוה יחשוב דמשום שא"י אומר כן. וכדי שלא נחשוב למאורן של ישראל לשועה ח"ו. נלפע"ד דהנה נראה בשומרין דאם יש עדים שנגנב. והשומר טוען לא נעשיתי שומר שלא אמרתי רק הנח לפניך והמפקיד טוען שנעשה שומר וחייב אתה לישבע לי שבועת השומרים שלא פשעת בה נראה דפטור אף משבועת היסת דהא שבועה על שבועה דהא התובע והב"ד נ"כ חיישינן לשמא נאנס תדע דהא בשומרים טענינן ליתמי נאנסו רק כשהשומר חי וא"י אם נאנסו חייב דה"ל מחייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם וא"כ מכאן הוי כפירת שבועה כמו בטוען לא נעשיתי שותפך בסי' צ"ו ותא דמבואר בסי' רצ"ו דאם טען השומר לא נעשיתי שומר דנשבע היסת נראה דשם מיירי דליכא עדים שנגנב וטוען הסקדתי אצלך ואתה חייב להחזיר לי וכיון שטוען לא נעשיתי שומר הוי כטוען להד"ם על סקדון ואף שטוען עוד טענה שנגנב הוי כטוען שתי טענות לפטור עצמו ואם מודה שברשותו הי' חייב ממון והוי ככפיר' ממון דרגלים לדבר שברשותו הוא כמ"ש הסמ"ע בסי' רצ"ד ע"ש. אבל כשיש עדים שנגנב נראה דעת הש"ך דהוי שבועה עכ שבועה וא"כ הינ אם מודה במקצת כגון שמודה בפרה אחת

קצות

אתה נוטל נהי דבכלל הודאתו עכ"פ ס"פ מ"מ כיון שהוד' שכל מה שיש בבית הוא שלו ואם יהיו שם עלה פרוטות ויהר הכל שלו עפ"י הודאתו ומנ' נשמ' שהוד' אין קנב' להודאתו ואינו ידוע לב"ד כמה יעל' הודאתו עד אחר המדיד' בבית ואי"כ כיון דבשעת הודאי לא הי' הודאי כבר יצא' הודאי' בפטור אבל באומר אי"י כמה הי' שוה עכ"פ פרוט' הוד' אחין הודאי פחות מפרוט' ויותר לא תעל' כיון דאין אתו מחייבין אותו רק בפרוט' והרי יש קנב' להודאתו בב"ד דלא יתחייב עפ"י הודאתו רק פרוטה וע"ש והוא נכון מאוד. אבל קשה בהא דפסק בס"פ שעיף ט"ז גבי מלו' כל הטבעת ונאבד ע"ש והא התם כיון שהוד' המלו' שהי' שוה כפי אותו הטבעת שביד הבולחני ומדיין לא נודע לב"ד בשעת הטבעת שביד הבולחני דהא כתב שם שילך אחר בשעת הבקיאים וא"כ בשע' שהוד' אינו ידוע לב"ד כמה יעלה הודאתו דאפבר יעלה יותר ס"פ שומת הבקיאים הטבעת שביד הבולחני וא"כ אפי' אם"כ שיעשה הטבעת זיהוב הודאתו כבר יצא' הודא' בפטור וכמו הא דקמתי אם שהנחת אתה נוטל דנ"כ אם"כ יתוודע קנבת הדבר וכמ"ש הר"ן פ' שבועת הדיינים לפי שיצא' בפטור ע"ש וגריך לומר כיון שמוד' שהוא שוה נמו זה שביד הבולחני הוי הודא' בדבר קנב' שהוא חייב לשלם כפי אותו טבעת ואע"ג דאלכתי לא נתברר עצמם זו כמה הי' שוה אפ"ה ה"ל דבר קלוב שנתחייב כמו שהיא לפנינו ולפ"ז אם אין הטבעת

ופשוט הוא לפי מאי דמסיק בטעמו: מר שכל מינו שוה ומצוי בשוק כו'. דבזה ליכא למוסדו שמא עיניו נתן בה כיון דהוא מצוי לקנות כמותו בשוק: מה כמה היה שוה כדי ליטול בפרים' כתבתי דמשכחת לה שהלוה נשבע וגוטל כגון שטוען הלוה שלא הלויתני וב' היה שוה והמלוה טוען שהיה שוה יותר אבל איני יודע כמה ויש לו ע"א שלא היה שוה אלא ה' דינרים (אבל בלא ע"א נוטלו הלוה בלא שבועה כמ"ש בסי"ב) הרי הלוה נשבע נגד העד ונוטל שלא מהמלוה ע"ש ועמ"ש מור"ם בהג"ה בסי"ד לענין פרעון כעין זה ועמ"ש המחבר עוד ענין אחר דנשבע ומוטל בסי' ע"ג ס"ס ט"ו: מן אם הלוה מודה שאותו שביד השולחני שוה לשלו כו'. כל זה הסעיף מיירי כשידוע שזה הטבעת שביד השולחני הוא שוה יותר מדמי חובו והמלו' מודה שפב"פ הטבעת שנאבד לא היה נרוע מזה הטבעת שביד השולחני מ"ה בריאה דגם הלוה אומר שלא הי' הנאבד טוב יותר משלם המותר מדמי חובו כפי שומו שוויה של זה וכמליעת' יש לו דין מודה מקצת שהרי המלוה ג"כ מודה שטבעת הנאבד הי' שוה יותר מחובו ובסיפא שטוען שמלו' אינו יודע ור"ל שאינו יודע שהיא שוה יותר אז לא עכ"פ היה שוה כזו מ"ה ה"ל דין מתוך שאינו יכול לישבע תשלם: מז אם הוא בענין כו' ולטעון לקוח

שאמר הריני משלם בפי שתבע הלוה ואיני נשבע אין שומעין לו דחיישינן שמא עיניו נתן בו ס [עד] ואם היה דבר מר (לט) טו] שבל מינו שוה ומצוי בשוק לקנות כמותו באותן הדמים שרוצה לשלם ה"ז משלם ואינו נשבע ת [עה] במה דברים אמורים כשהשבועה מוטלת על המלוה לבד ואין על הלוה שום שבועה (ס) אבל (מ) בזמן שהלוה נשבע מה (סא) כמה היה שוה (מא) [עו] טז] כדי [לז] ליטול או ליפטר אז לא ינצל המלוה לעולם מלישבע שאינו ברשותו (סב) [עז] (ואפי' מאמין הלוה למלוה ר"ן פ' הדיינים) אפי' אם ירצה לשלם והוא דבר המצוי לקנות דחיישינן שמא יוציא את המשכון אחר שבועת הלוה (מג) (סג) [עח] ל ונמצא שם שמים [לז] מתחלל: טז [עט] כ כט) המלוה את חבירו על טבעת שיש בו אבן ונאבד מו (סד) אם הלוה [לח] מודה שאותו שביד השולחני שוה לשלו פשוט שנלך אחר שומת הבקיאים [פ] אבל אם טען הלוה דשלו היתה שוה יותר והמלוה טוען ברי שלא היתה (מד) שוה יט) אלא כזו הרי זה מודה מקצת ונותן לו מה שהוא מודה ונשבע על השאר (סה) ואם המלוה אינו יודע כמה היתה שוה והלוה טוען ברי שהית' שוה יותר הרי הוא נאמן ומשום דהוה ליה מלוה מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע ומ"מ צריכים ב"ד לחקור היטב ולאיים על הלוה שלא ישקר לשום אותה יותר מ"שוויה:

יז ג אם לא נאבד המשכון וחלוקים [לט] בעיקר הלואה שהמלוה אומר שהלוהו סלע והלוה אומר שלא הלוהו אלא שקל [פא] (סו) מז כ) אם הוא בענין ל) שהיה המלוה

ליטול ע"ש ופי' זה נכון יותר דאלו לפירוש הסמ"ע קשה הלשון שכתבו הבעה"ת והטו"ו ואפי' אם ירצה לשלם דהא מוכרח הוא לשלם אפילו אם לא ירצה ודו"ק ומ"מ לענין דינא גם דברי הסמ"ע הם אמת וכן הוא להדיא בתשובת הרשב"א שהביא ב"י מהו' כ"ד (") וא"כ מוכח מזה דמחוייב שבוע' וא"י ליישבע שיש לו ע"א מסייעו אפ"ה אינו פיטרו מבשבוע' ואייב לשלם וכן מוכח לכאורה בהרא"ש פ"ק דמליעה נבי ויש מקשין הכל כו' וכ"כ בתרומת הדשן סי"ש של"ד (אלא דכאן צריך הלוה ליישבע נגד העד כיון דטוען ברי) דלא כדמשמע לכאורה בב"י לסיל סי' כ"מ ס"ב ע"ש ודו"ק: ומ"ש ועמ"ש המחבר עוד ענין דנשבע ונוטל בסי' ע"ג ס"ס ט"ו אזיל לטעמי' ופירושו דלקמן סי' ע"ג אבל לפמ"ש שם בס"ק מ"ג אין כאן ענין אחר כלל והיינו הך דהכא ע"ש: (סב) ואפילו מאמין הלוה למלוה שנאבד ואינו ברשותו. והב"ח חלק ע"ז מההוספות ולפע"ד גם התוספות סוברים כן לפי האמת דבר אמי ולא קאמרי אלא דבר אמי וכל איך אמורא לא בעי לאוקמי גם ריש"א במאמינו וכשמואל דשקלינן שבוע' מלוה ויהבינן למלו' משום דמכחמא לא ירצה להאמינו כיון שע"י כן לא יוכל לישבע אבל לפי האמת אלא סברא לי' לרב אמי דאמרי מאמינו לא ירצה ליישבע שבוע' שאינו ברשותו דלא סבירא לי' דשקלינן שבועה מלוה והשתא גם ריש"א מיירי במאמינו דומיא דסיפא ודאי כהב"ח. כן נראה לפי עניות דעתי ברור ודו"ק: (סג) ונמצא ס"ס מהחלל. לו יהי' שבוע' לנטל' כדפירש"י ר"ח ולא כפירש"י דיפסל לעדות ולשבוע' (ועמש"ל סי' פ"ז סעיף ל"ג) ולפ"ז יכול המלוה לו' לא לישבע שאינו ברשותי כיון שהוא מצוי בשוק ותקבל אתה בחרם כמה הי' שוה מה שאין כן לפירש"י שהרי לפי' נעובר על החרם פחול לעדות ולשבוע' כדלעיל סי' ל"ד ולקמן סי' ל"ב וכן מוכח לקמן ס"ס ע"ה הטעם כפי' ר"ח ע"ש ובבעל התרומות שער כ"ד כתב דמשתברא כפירוש ר"ח שפירש שכשיוליא נמלא שבוע' הלוה לבטל' ובזה שם שמים מתחלל עד כאן לשונו א"כ גם דברי הרי"ף ומחבר שכתבו שם שמים מתחלל יש לפרש כן ודלא כביה חדש עיין שם: (סד) אם הלוה מודה כו' בכל הסעיף מיירי כשידוע שזה הטבעת שביד השולחני שוה יותר מחובו וק"ל: (סה) ואם המלו' א"י כמה היתי' שוה כו'. אבל עכ"פ מודה שהית' שוה כזו שבע היסת' שוה יותר מחובו ופטור: (סו) אם הוא

ביאור

לענייניה שלא לענין זה אמר אלא דצריך לישבע ע"פ הנר לפסק הרי"ף ואף שלכאורה מ' בב"י כמ"ש הש"ך מ"ש נראה כמ"ש (ע"כ): [עד] (ליקוט) ואם היה כו'. ערש"י בב"מ ס"ש ב' ד"ה כי נר כו' (ע"כ) [עה] בד"א כו' מכח קו' תוס' כמ"ש בסי"ב: (ליקוט) בד"א כו' לבד ואין כו'. מ' דוקא מלוה לבדו וא"ש שזה סותר למ"ש בסס"ב ואם היה הלוה מאמינו כו' ועמ"ש שם (ע"ב): [עו] (ליקוט) כדי ליטול. ר"ל כשהפסה המלוה על הלוה ור"ל בזה דל"ת כיון שהי' נשבע כו' קאי לריש לשה הלוה הוזכר בסיפא דהכי' אלא דקאי אלוה מהכי' גם לסיפא שהי' לפסה אף בראון הלוה אף שעיקרה לריש(ע"כ): [עז] (ליקוט) ואפי' מאמין כו'. דהא מתני' איתוקם במאמינו ואפ"ה אר"ש זה נשבע כו' ואתיים שם אין מ' ולא מ"ל דתוס' שם פריך ל"ל לרב אמי אלא הדר כו' שכ' בפסיעות דהדר ביה ולפ"ד האיך פסיעות דהדר ביה דלמא לא ס"ל דשמואל בכל כלא

באר

שבועת המשל' כדין הנשבעים ונוטלים ואם רצה המלו' מחזיר לו המשכון אחל' ומשביעו אח"כ ס"ד ע"פ הנר למאי דקי"ל בסי' ע"ה עפ"ג דמשביעין בספק ע"פ הנר. שם: [לו] ליטול. כתי' הסמ"ע דמשכחת לה באם טוען הלו' שלא הלויתני וב' הי' שוה והמלו' טוען שהי' שוה יותר אבל אינו יודע כמה ויש לו ע"א שלא הי' שוה אלא ה' דינרי הרי הלו' נשבע נגד העד ונוטל שלא מהמלו' ונפ"ד בתב הרמ"א לענין פרעון כעין זה ופ"ל סי' ע"ג ס"ס מ"ו והס"ך בתב דעוד משכחת לה כשהמלו' הפך השבוע' על הלו' וכ"כ הב"ח ומוכח מכלן דמחוייב שבוע' ואי"ל שיש לו עד א' מסייעו אפ"ה אינו פוטרו משבוע' וחייב לשלם עכ"ל: [לז] מתחלל. לו יהי' שבוע' לנטל' כדפי' ר"ח ולא כפרש"י דיפסול לעדות ולשבוע' ולפי זה יכול המלו' לומר לא אשבע שאינו ברשותי כיון שהוא מצוי בשוק ותקבל אתה בחרם כמה הי'

נתיבות

משה"א ביאורים

ונוטל דהמשכון הוא כקנוי להמלוה לענין זה שא"צ להחזיר לו עד שיופרע כמש"ל סי' ס"ו ולקמן סי' זה והרי הלוה נשבע כדי להוציא השיעבוד מת"י חבירו והוי כנשבע ונוטל. תדע דהא במקום שהשבועה הוא על הלוה אין בו רק ש"ה כמ"ש הש"ך בס"ס ע"א ולא הוי כנשבע ונוטל רק כנשבע ונפטר משעם שכתבבי לעיל צ"כ כשהשבועה על הלוה להוציא המשכון הוי הכוח נשבע ונוטל: כו) המלוה את חבירו על הטבעת. ובסקצה"ה כתב דבעי' שיהיה הטבעת שביד השולחני לפני הב"ד וכשאינו לפני הב"ד הוי כדבר שאינו בפשקל ומנין ע"ש והא ודאי ליתא כמו שיתבאר בסי' ס"ח אי"ה: ל) שהיה יכול המלוה לחחזיק במשכון ולשטון לקוח משבע מדברי הסמ"ע והש"ך דמשעם מנו מהימן. והנה בס' הזכות להרמב"ן חקשה אהראב"ד דבא מינו דלקוח כגון בשטר יהיה נאמן לטעון משכון כמו שנאמן לטעון לקוח ע"ש

קצות

יכבע שנאום ואע"ג דכל הטוען מ"י אם פרעתיך מאיב לשלם ומ"ל החובע ליישבע כמבואר בסי' ע"ה הכא ודאי צריך שבוע' דהא שומר הוא ושבועת השומרין בעי אשחבועי ולא ליטול צריך שבוע' דהא מ"י אם פרכתיך אייב לשלם אלא דהוא צריך ליישבע שבועת שומרין לפטור עצמו על המשכון וז"ב וכ"ז כשאינו ידוע שבא עליו שוללים צריך ליישבע שבועת השומרים שבא עליו שוללים ונאנס אבל אם ידוע שבא עליו שוללים ואינו ידוע אם המשכון שלו או לא בזה אפי' שבוע' מ"ל וכמבואר בסי' רל"ד מי שטען טענת אונס בפקדון ומבי' עדים שרצו שנאנס בידו החפץ שבואל ממנו המפקיד בגנון ששאל גליס' וטוען שנאנס ומבי' עדים שרצו שנאנס לו אע"ג דלא ידעי אי גליסת המפקיד הוא פטור ע"ש והוא פטור שם בשם הרמ"ה כיון דאלו הוה מכחישו בברי אין זה החפץ שנלקח מידך וזה אומר זהו החפץ שקבלתי מידך ולא הי' כאן ס"ס רק שבועת היסת ובשמא פטור לגמרי ע"ש וא"ב ה"כ כיון דשבועת המלו' לאו ליטול הוא דהא ה"ל מ"י אם פרעתיך ואינו אלא ס"ס וא"כ היכי' דידוע שבא עליו שוללים והמלו' אומר זהו החפץ שלקחו מ"ל שבוע' כלל וזה נראה נכוונת הר"ן בחסו' סי' י"ח דאונן הלו' על המשכון שזה יותר מכדי דמי הלוה' ושללו גוים ביתו ואו' שגם אותו משכון שללו והביב דהמלו' על המשכון פטור מאונסין הלכך חייב הלו' לפרוע לראובן כל מה שהלוהו עכ"ל. והוכח בב"י ולבאור מיקשי כיון שאינו ידוע אם שללו אותו המשכון דהא כתב ואו' שגם אותו משכון שללו לא שני בלא שבוע' ולמה לא כתב ישבע המלו' כדבריו ולפי מ"ש ניחא דבכה"ג שידוע שבא שוללים ושללו ביתו ואו' שזהו הוא ששללו מ"ל שבוע' ופהיי' דסי' רל"ד ומשמע מזה דאפי' אינו ידוע ששללו כמו זה המשכון נמי ליכא שבועת השומרין וכדמשמע מדברי הב"ח סי' רל"ד דהא בעובד' דר"ן בחסו' לא כתב ששללו כמו זה ודלא כש"ך בסי' רל"ד ע"ס ולפ"ז ל"ל דהרמב"ם מיירי שאין עדים בלל על האונס אבל אם הי' ידוע שנאנס אפי' שבוע' מ"ל וכמ"ש וז"ב: יט) אלא כזו נראה מדכתב כזו היינו משום דמיירי שהטבעת שביד השולחני הוא לפנינו ונזה דוק' מחויב שבוע' דהוי דבר שבמד' כיון שידוע לבית דין שו' כזו שהיא לפני ב"ד אע"ג דאינו ידוע לבית דין כמה היא שוה ואכתי לא נודע קנאתו שהוד' היא נופה דבר שבמד' הוא מה שמוד' שו' כזו אבל אם אין הטבעת שביד השולחני לפני בית דין ה"ל למו מה שהנחת אתה נוטל דאינו ידוע הודאתו לפני בית דין בשעת הודאה' כמה יפלה ואף ע"פ דאח"כ נודע בבר יצא' הודאה' נפטור וכמ"ש בס"ק י"ז ע"ש)(: כ) אם הוא בענין בס"ב המקבל נגי סכיני' דאשכבת' אמרו דנאמן במנו דלקוח וכן בהני מיני דאכלי חוכלי אמרו בס"ם דנאמן במינו דלקוח אבל צריך ביאור דמשמע מס"ם ופוסקים דאינו נאמן לומר למשכון אלא במינו דלקוח ולמה לא יהי' נאמן למשכון מצד עצמו כיון דהוי דברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר כמו בטענת לקוח כיון דבע"ח קו' משכון וכס' הזכות להרמב"ן ראיתי גדולי חקרי לב

חידושי רעק"א

בש"ך אות ס"ח דלא כדמשמע לבאורה בב"י. נ"ב בוונתו למ"ש סע"ז והשתקתי לעיל סי' כ"ח בגליון ועמ"ש: סס אות ס"ג יש לפרש כן ודלא כב"ח. נ"ב וכך מבואר דעת הוי"ש: ס' איז עד כדי דמי בשבועה. נ"ב וז"ל הגאון מהרר"ג ז"ל אפי' יש לו עד המסייע אינו פוטרו משבועה כיון

כסף הקדשים

סעי' י"ז בהגה (הפס משות) תקנת הגאונים ז"ל שעל משכון נוסל בשבועה [בנק"ח]. אם מכר המשכון בשותא ובינו תמון אולי רק כיסת כי אין הפיסה כל כך נמשלעין כמו במתון:

פרחי תשובה

ז"ל שם מזה: טו] שכל מינו שוה ומצוי כו'. ע' בהומים ס"ק כ"ע ובח' מ"ל סי' כ"ע מ"ש לו רן קושיית הריטב"א ומהרש"ק בזה וע' בח' רשמי שאלה סי' כ"ט פלפול עצום בענין זה: טז] כדי ליטול. ענב"ט עד וכש"ך כתב דעוד משכחת לה כשהלוה הכך השבועה על הלוה וכ"כ הב"ח ומיוכח מכלן כו' הל' אינו מ' קדק כי לפי ליור הש"ך לא מוכח זה רק לפי ליור הסמ"ע מוכח כן וע' בזה בפרים בס"ך וגם בקלה"ח סי' פ"ז סק"ע. וע' בח' הרב מוה"ה משה רוזנבורג מחה"ש סי' ט' שאלה כזו המלוה על המשכון ויש הבחנה ביניהם בשיוי המשכון והיה מגיע השבועה למלוה כמה היה שוה מחמת שהוא הנהנע על היתרון והבכה על הלוה אם צריך המלוה לשבע שא"כ אפי' כשאינו מלוי בשוק אז לא נענין. אלא על מ"ש רבי כו' המלוה כו' אלא מ"ש רבי' כו' אינו לבאור' דין זה מבואר בח"מ סי' ע"ב בס"ו ובש"ך כ"ק ס"א כו' אחמש סי' ע"ב על הסמ"ע שנייר בענין רחוק ולמיסוויה להכיר בהדרגא המה שגיבה דעתו בסי' כ"מ דגם המחוייב שבועה ואי"ל עד המסייע פוטרו אלא הה' שהיפיך שבועה הוא פשוט וניוהר ק' על הגי"ה שהגיה בש"ך כו' ולכן נראה לי' הבעה"ת מקור דין זה קשיתי' בסמ"ע ולהגי"ה ז"ל בשער מ"ש המחבר' דוקא היכא דהשבועה נאה על המלוה לבל היכא דהשבועה נאה על הלוה לא יגלל המלוה לעולם משבועה אא"כ ודקדוק לשונו במ"ש שהשבועה נאה כו' מורה דעיקר בשבועה העיקר' על המלוה לו על הלוה ולא ע"י היפוך כו'

הגר"א

קו' הגמ' וז"ש והשתא דאי"ר אמי כו' ופליג עליה דשמואל אלא דס"ל דבמאמינו א"א בחוקיתא דרב אמי כלל ומ"מ דברי בס"ת ורש"ן עיקר דכולה מתני' בחזא מחתא (ע"כ): [עח] (ליקוט) ומתלא כו'. עכמ"ג יבסי' פ"ז סל"ב כ' כדברי תוס' ולדברי ריש"ף ליתא ואף שבה"ה הרגיב כ' הפי' יחד וכמ"ש הש"ך מסכמת הרי"ף שיוש"ב לא מ' כן (ע"כ): [עט] (ליקוט) המלוה כו'. כל הסעי' מיירי שאותו שביד השולחני שוה יותר מחובו ומבמ"ע (ע"כ): [פ] לבל כו' ואם. כתי"ב בסי"ב (ליקוט): ואם המלוה אי"ר כו'. קאי על מ"ש רבי כו' המלוה כו' וקאמר שאי' לבפה אף בראון הלוה אף שבעיקרה אריבא(ע"כ): [פא] אם הוא בענין. ב"מ קש"ל מ' הנה נגרא כו' ויר"שלמי פ' הדיינין ע"ב: (ליקוט) אם הוא כו'. ירושלמי חד ב"ב קס על מתרוי בשוקא ואל"ל הרין דיגרין לי בידך ומבטוכן שוה הרין דיגרין ל"ל חד דינר אלא בעי לאיתוי ומשכוני שוה הרין דיגרין לאתא עובדא קמי דייני דהכדדעי אמרי כיון דב"ע מודי דמשכונא שוה הרין דיגרין דינרא אחרינא ייתי

היטב

שוה משא"כ לפרש"י שהרי אפי' בעובר על החרם פסול לעדות ולשבוע' כמ"ש בסי' ל"ד ובכי' ל"ב וכן מוכח בס"ס ע"ה בפי' ר"ח ובס' ג"ת הקב' דאם יש כאן שבוע' לדעת כמה הי' שוה א"כ אין זה דבר שוה ומצוי בשוק דפוק חזי כמה שוה בשוק' ע"כ ולק"מ דמשכחת לה בגון דמצוי בשוק חפץ כזה לקנות בעד ה' דינרין ויש כמוהו חשוב ממנו לקנות בב' סלעים ואפ"ה חייסינן דלמא כשיוליא המלו' אות המשכון יהא הלוה מוכרח להודות לו שהוא שלו ואינו שוה אלא ה' דינרים כגון שניכר לכל שהוא של לוה או שסמו כתוב עליו וכה"ג ולכך צריך המלו' ליסבע שאינו ברשותו ועוד יש לחדר בגווני אחריני וק"ל. עכ"ל הש"ך: [רח] מודה. בכל הסעיף מיירי כשידוע שזה הטבעת שביד השולחני שוה יותר מדמי חובו. סמ"ע: [לט] בעיקר. כתב הש"ך וה"ה אם חלוקים

המשפט

משה"כ חידושים

כ"ח: (לט) שכל מינו מצוי. דתו ליכא למיחש לגחינת עין: (מ) בזמן שהלוה נשבע ואף שאינו מצוי יתכן שמחולקין בשוויו בגון שמצוי לקנות חפץ שמשקלו ד' סלעים וחפץ שמשקלו כ' סלעים ומחולקים בכתות החפץ ש"ך: (מא) כדי ליטול. בגון דאמר המלוה אי' כמה היה שוה הבל שגילו"מ רק דע"ל מסיוטו ומחייב הלוה לישבע להכחיש הערל א"ל בגון הדיפר השבועה על הלוה שישבע ויטול: (מב) ומצא שם שמים מתחלל. ויהיה השבועה לבטלה ואם כן יכול לומר שיקבל בחרם ש"ך: (מג) שוה אלא כזו. בכל הסעיף מיירי שיוגע שהשבועה היה שוה יותר מחובו רק אפי' כמה לכך הל' משוליא"ת

בענין

סעיף ו' כמיומר' דרב הונא כ"מ דף ל"ד ע"ב כן כתב הרמב"ם רים פ"ו מהלכות שאלה ופקדון ס"ס ו"סס וכתב הי"ה שם אלף על נב שהחילוק הזה לא נתבאר בגמר' מ"מ נראה נכון דלל זמן שהדבר מצוי לתה יחבד הלה שעיניו נתן בה ת"ש כ"כ בה"ת בשער מ"ש המשכון מי נשבע מי שהפקדון אבדו וכו' שבועות דף מ"ג ע"א וכתב' לה שם בגרא והשתא דאמר רב אפי' שם ע"ב. א כן כתב הרי"ף והתוס' כתבו שם בשם ר"ת דנראה כפי' ר"ח דנראה כמו שבועה לבטלה ונראה הוא לישבע היכא שהדבר מהברר אח"כ ב הרשב"א בת' מס"ד ג טור וכ"כ בה"ת בשער מ"ש

הגהות אמרי ברוך

(ס"ק ס"ק כא (י) ואם כן מוכח מזה דמצוחילים כו'. נ"ב מדברי הרמב"ן

חידושי רעק"א

בש"ך אות ס"ח דלא כדמשמע לבאורה בב"י. נ"ב בוונתו למ"ש סע"ז והשתקתי לעיל סי' כ"ח בגליון ועמ"ש: סס אות ס"ג יש לפרש כן ודלא כב"ח.

נ"ב וכך מבואר דעת הוי"ש:

ס' איז עד כדי דמי בשבועה. נ"ב וז"ל הגאון מהרר"ג ז"ל אפי' יש לו עד המסייע אינו פוטרו משבועה כיון

כסף הקדשים

סעי' י"ז בהגה (הפס משות) תקנת הגאונים ז"ל שעל משכון נוסל בשבועה [בנק"ח]. אם מכר המשכון בשותא ובינו תמון אולי רק כיסת כי אין הפיסה כל כך נמשלעין כמו במתון:

פרחי תשובה

ז"ל שם מזה: טו] שכל מינו שוה ומצוי כו'. ע' בהומים ס"ק כ"ע ובח' מ"ל סי' כ"ע מ"ש לו רן קושיית הריטב"א ומהרש"ק בזה וע' בח' רשמי שאלה סי' כ"ט פלפול עצום בענין זה: טז] כדי ליטול. ענב"ט עד וכש"ך כתב דעוד משכחת לה כשהלוה הכך השבועה על הלוה וכ"כ הב"ח ומיוכח מכלן כו' הל' אינו מ' קדק כי לפי ליור הש"ך לא מוכח זה רק לפי ליור הסמ"ע מוכח כן וע' בזה בפרים בס"ך וגם בקלה"ח סי' פ"ז סק"ע. וע' בח' הרב מוה"ה משה רוזנבורג מחה"ש סי' ט' שאלה כזו המלוה על המשכון ויש הבחנה ביניהם בשיוי המשכון והיה מגיע השבועה למלוה כמה היה שוה מחמת שהוא הנהנע על היתרון והבכה על הלוה אם צריך המלוה לשבע שא"כ אפי' כשאינו מלוי בשוק אז לא נענין. אלא על מ"ש רבי כו' המלוה כו' אלא מ"ש רבי' כו' אינו לבאור' דין זה מבואר בח"מ סי' ע"ב בס"ו ובש"ך כ"ק ס"א כו' אחמש סי' ע"ב על הסמ"ע שנייר בענין רחוק ולמיסוויה להכיר בהדרגא המה שגיבה דעתו בסי' כ"מ דגם המחוייב שבועה ואי"ל עד המסייע פוטרו אלא הה' שהיפיך שבועה הוא פשוט וניוהר ק' על הגי"ה שהגיה בש"ך כו' ולכן נראה לי' הבעה"ת מקור דין זה קשיתי' בסמ"ע ולהגי"ה ז"ל בשער מ"ש המחבר' דוקא היכא דהשבועה נאה על המלוה לבל היכא דהשבועה נאה על הלוה לא יגלל המלוה לעולם משבועה אא"כ ודקדוק לשונו במ"ש שהשבועה נאה כו' מורה דעיקר בשבועה העיקר' על המלוה לו על הלוה ולא ע"י היפוך כו'

באור הגילה

לענייניה שלא לענין זה אמר אלא דצריך לישבע ע"פ הנר לפסק הרי"ף ואף שלכאורה מ' בב"י כמ"ש הש"ך מ"ש נראה כמ"ש (ע"כ): [עד] (ליקוט) ואם היה כו'. ערש"י בב"מ ס"ש ב' ד"ה כי נר כו' (ע"כ) [עה] בד"א כו' מכח קו' תוס' כמ"ש בסי"ב: (ליקוט) בד"א כו' לבד ואין כו'. מ' דוקא מלוה לבדו וא"ש שזה סותר למ"ש בסס"ב ואם היה הלוה מאמינו כו' ועמ"ש שם (ע"ב): [עו] (ליקוט) כדי ליטול. ר"ל כשהפסה המלוה על הלוה ור"ל בזה דל"ת כיון שהי' נשבע כו' קאי לריש לשה הלוה הוזכר בסיפא דהכי' אלא דקאי אלוה מהכי' גם לסיפא שהי' לפסה אף בראון הלוה אף שבעיקרה לריש(ע"כ): [עז] (ליקוט) ואפי' מאמין כו'. דהא מתני' איתוקם במאמינו ואפ"ה אר"ש זה נשבע כו' ואתיים שם אין מ' ולא מ"ל דתוס' שם פריך ל"ל לרב אמי אלא הדר כו' שכ' בפסיעות דהדר ביה ולפ"ד האיך פסיעות דהדר ביה דלמא לא ס"ל דשמואל בכל כלא

באר

שבועת המשל' כדין הנשבעים ונוטלים ואם רצה המלו' מחזיר לו המשכון אחל' ומשביעו אח"כ ס"ד ע"פ הנר למאי דקי"ל בסי' ע"ה עפ"ג דמשביעין בספק ע"פ הנר. שם: [לו] ליטול. כתי' הסמ"ע דמשכחת לה באם טוען הלו' שלא הלויתני וב' הי' שוה והמלו' טוען שהי' שוה יותר אבל אינו יודע כמה ויש לו ע"א שלא הי' שוה אלא ה' דינרי הרי הלו' נשבע נגד העד ונוטל שלא מהמלו' ונפ"ד בתב הרמ"א לענין פרעון כעין זה ופ"ל סי' ע"ג ס"ס מ"ו והס"ך בתב דעוד משכחת לה כשהמלו' הפך השבוע' על הלו' וכ"כ הב"ח ומוכח מכלן דמחוייב שבוע' ואי"ל שיש לו עד א' מסייעו אפ"ה אינו פוטרו משבוע' וחייב לשלם עכ"ל: [לז] מתחלל. לו יהי' שבוע' לנטל' כדפי' ר"ח ולא כפרש"י דיפסול לעדות ולשבוע' ולפי זה יכול המלו' לומר לא אשבע שאינו ברשותי כיון שהוא מצוי בשוק ותקבל אתה בחרם כמה הי'

נתיבות

משה"א ביאורים

ונוטל דהמשכון הוא כקנוי להמלוה לענין זה שא"צ להחזיר לו עד שיופרע כמש"ל סי' ס"ו ולקמן סי' זה והרי הלוה נשבע כדי להוציא השיעבוד מת"י חבירו והוי כנשבע ונוטל. תדע דהא במקום שהשבועה הוא על הלוה אין בו רק ש"ה כמ"ש הש"ך בס"ס ע"א ולא הוי כנשבע ונוטל רק כנשבע ונפטר משעם שכתבבי לעיל צ"כ כשהשבועה על הלוה להוציא המשכון הוי הכוח נשבע ונוטל: כו) המלוה את חבירו על הטבעת. ובסקצה"ה כתב דבעי' שיהיה הטבעת שביד השולחני לפני הב"ד וכשאינו לפני הב"ד הוי כדבר שאינו בפשקל ומנין ע"ש והא ודאי ליתא כמו שיתבאר בסי' ס"ח אי"ה: ל) שהיה יכול המלוה לחחזיק במשכון ולשטון לקוח משבע מדברי הסמ"ע והש"ך דמשעם מנו מהימן. והנה בס' הזכות להרמב"ן חקשה אהראב"ד דבא מינו דלקוח כגון בשטר יהיה נאמן לטעון משכון כמו שנאמן לטעון לקוח ע"ש

קצות

יכבע שנאום ואע"ג דכל הטוען מ"י אם פרעתיך מאיב לשלם ומ"ל החובע ליישבע כמבואר בסי' ע"ה הכא ודאי צריך שבוע' דהא שומר הוא ושבועת השומרין בעי אשחבועי ולא ליטול צריך שבוע' דהא מ"י אם פרכתיך אייב לשלם אלא דהוא צריך ליישבע שבועת שומרין לפטור עצמו על המשכון וז"ב וכ"ז כשאינו ידוע שבא עליו שוללים צריך ליישבע שבועת השומרים שבא עליו שוללים ונאנס אבל אם ידוע שבא עליו שוללים ואינו ידוע אם המשכון שלו או לא בזה אפי' שבוע' מ"ל וכמבואר בסי' רל"ד מי שטען טענת אונס בפקדון ומבי' עדים שרצו שנאנס בידו החפץ שבואל ממנו המפקיד בגנון ששאל גליס' וטוען שנאנס ומבי' עדים שרצו שנאנס לו אע"ג דלא ידעי אי גליסת המפקיד הוא פטור ע"ש והוא פטור שם בשם הרמ"ה כיון דאלו הוה מכחישו בברי אין זה החפץ שנלקח מידך וזה אומר זהו החפץ שקבלתי מידך ולא הי' כאן ס"ס רק שבועת היסת ובשמא פטור לגמרי ע"ש וא"ב ה"כ כיון דשבועת המלו' לאו ליטול הוא דהא ה"ל מ"י אם פרעתיך ואינו אלא ס"ס וא"כ היכי' דידוע שבא עליו שוללים והמלו' אומר זהו החפץ שלקחו מ"ל שבוע' כלל וזה נראה נכוונת הר"ן בחסו' סי' י"ח דאונן הלו' על המשכון שזה יותר מכדי דמי הלוה' ושללו גוים ביתו ואו' שגם אותו משכון שללו והביב דהמלו' על המשכון פטור מאונסין הלכך חייב הלו' לפרוע לראובן כל מה שהלוהו עכ"ל. והוכח בב"י ולבאור מיקשי כיון שאינו ידוע אם שללו אותו המשכון דהא כתב ואו' שגם אותו משכון שללו לא שני בלא שבוע' ולמה לא כתב ישבע המלו' כדבריו ולפי מ"ש ניחא דבכה"ג שידוע שבא שוללים ושללו ביתו ואו' שזהו הוא ששללו מ"ל שבוע' ולהיי' דסי' רל"ד ומשמע מזה דאפי' אינו ידוע ששללו כמו זה המשכון נמי ליכא שבועת השומרין וכדמשמע מדברי הב"ח סי' רל"ד דהא בעובד' דר"ן בחסו' לא כתב ששללו כמו זה ודלא כש"ך בסי' רל"ד ע"ס ולפ"ז ל"ל דהרמב"ם מיירי שאין עדים בלל על האונס אבל אם הי' ידוע שנאנס אפי' שבוע' מ"ל וכמ"ש וז"ב: יט) אלא כזו נראה מדכתב כזו היינו משום דמיירי שהטבעת שביד השולחני הוא לפנינו ונזה דוק' מחויב שבוע' דהוי דבר שבמד' כיון שידוע לבית דין שו' כזו שהיא לפני ב"ד אע"ג דאינו ידוע לבית דין כמה היא שוה ואכתי לא נודע קנאתו שהוד' היא נופה דבר שבמד' הוא מה שמוד' שו' כזו אבל אם אין הטבעת שביד השולחני לפני בית דין ה"ל למו מה שהנחת אתה נוטל דאינו ידוע הודאתו לפני בית דין בשעת הודאה' כמה יפלה ואף ע"פ דאח"כ נודע בבר יצא' הודאה' נפטור וכמ"ש בס"ק י"ז ע"ש)(: כ) אם הוא בענין בס"ב המקבל נגי סכיני' דאשכבת' אמרו דנאמן במנו דלקוח וכן בהני מיני דאכלי חוכלי אמרו בס"ם דנאמן במינו דלקוח אבל צריך ביאור דמשמע מס"ם ופוסקים דאינו נאמן לומר למשכון אלא במינו דלקוח ולמה לא יהי' נאמן למשכון מצד עצמו כיון דהוי דברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר כמו בטענת לקוח כיון דבע"ח קו' משכון וכס' הזכות להרמב"ן ראיתי גדולי חקרי לב

שפתי כהן

חושן משפט עב הלכות הלואה

בעניין כו' פ"פ אופנים שיתבארו לקמן סעיף י"ח: (סז) נאמן לומר שהלוהו כו'. **בשבועה** כו' כתב ר' ירוחם נתיב י' ח"ו כל היכא דיכול לטעון עד כדי דמיו צריך שבועה' אפי' התובע טוען שמא עכ"ל ומביאו הד"מ והב"י לקמן סוף מחו' כ"ג וכן משמע מסתימת דברי הפוסקים והרמב"ם וע"ו לקמן סי' קל"ה סוף סעיף א' ע"ש וכן משמע בבעה"ת שער מ"ט רים חלק ב' ע"ש (וכה"ג אמרינן לקמן סי' נ"א ס"ב בהג"ה ובכמה דוכתי כל דהאי ידע והאי לא ידע משתבע האי דידע וסקיל) ואין להקשות ממ"ש הרמב"ם והמחבר לקמן סי' קמ"ט סכ"ב דנובה שלא בשבועה' ומשמע התם דטעמא משום שהיתומים טוענים שמא י"ל דשאני התם כיון דשבועת הנאנים לא שייכ' התם בקרקעות וכמ"ש הרב המגיד שם א"כ ליכא אלא היסת והיסת לא תקנו בשמא משא"כ הכא במטלטלין דשייכית שבועה' הנאנים וסיימו אפי' בשמא דליטול צריך שבועה' אפי' נגד שמא ודוק: (סח) בשבועה בנק"מ. ז"ל הסמ"ע כך הוא דעת הנאנים' והביאם הטור ובדרים' כתבתי טעמייהו בשם הרב המגיד דס"ל דלא מהימן בשבועה' היסת בתנו דהי' מוטל עליו אם היו עדים ומודה הוא בעצמו לא אמרי' מנו לאפטורי משבועה שהי' מוטל עליו אם היו עדים ועפ"ר מ"ש עוד מזה: **מט** אבל תפס מעות כו'. דדוקא חפץ שעומד להחזיר בעינו לבעליו מחשב המלו' כחלו בא להוליא מידו דהלוה מ"ה צריך לישבע שבועה חמור' כדין נשבע ונוטל משא"כ מעות דלפי דבריו דהמלוה יעמדו המעות בידו בחובו שהלוה לו וק"ל *ואפי' בתופס חפץ כתב הר"ן דלא מחייבינן להמלוה לישבע בנק"מ אלא כשבא הוא לתבוע להלוה שיפדה משכונו אבל אם המלוה שותק והלוה בא

המלוה יכול להחזיק במשכון (מד) [פב] ולטעון לקוח הוא בידי [פג] או להד"מ [פד] או החזרתיו לך (סז) נאמן לומר שהלוה עליו עד כדי דמיו מח (סח) לא (מה) כא) [פה] בשבועה (סט) [מ] [פו] בנקיטת *חפץ (ע) [פז] ודוקא

לך או להד"ם וכמ"ש בסמוך סי"מ ונם המלוה לא היה נאמן לטעון עליו שהלוה עליו כך וכך אם לא בשבועה בנק"מ כמ"ש לקמן סכ"ג כיון דלית ליה המינו דלקוח בידי ואף דלא ראוהו עדים כך לא בשבועה בנק"מ כמ"ש לקמן סכ"ג כיון דלית ליה המינו דלקוח בידי ואף דלא ראוהו עדים בידו והי' יכול לטעון החזרתי מ"מ אינו נאמן בהיסת לומר כך וכך הלויתי עליו מלסקר ולומר החזרתיו לך הסתא נמי דאין עדים ומודה הוא בעצמו לא אמרי' מנו לאפטורי משבועה שהי' מוטל עליו אם היו עדים ועפ"ר מ"ש עוד מזה: **מט** אבל תפס מעות כו'. דדוקא חפץ שעומד להחזיר בעינו לבעליו מחשב המלו' כחלו בא להוליא מידו דהלוה מ"ה צריך ליתבע שבועה חמור' כדין נשבע ונוטל משא"כ מעות דלפי דבריו דהמלוה יעמדו המעות בידו בחובו שהלוה לו וק"ל *ואפי' בתופס חפץ כתב הר"ן דלא מחייבינן להמלוה ליתבע בנק"מ אלא כשבא הוא לתבוע להלוה שיפדה משכונו אבל אם המלוה שותק והלוה

בא

בעצמו לא אמרינן מנו לאפטורי משבועה שהיה מוטל עליו אם הי' עדים עכ"ל ומה שכתב טעמייהו בשם הרב המגיד משום דלא אמרי' מנו לאפטורי משבועה כו' כ"כ נ"כ הרמב"ם נופיה פרק י"נ מה' מלוה רק שהרב המגיד מפרש דבריו קצת יותר והבאתי דבריהם לק' סעיף כ"נ ס"ק ק"ד ע"ש. ומ"ש אף דלא ראוהו עדים בידו כו' דאין זה מנו דהיאך ליה כו' לא ידענא מאי קאמר למה ניחא ליה טפי לטעון הלויתי עליו כך וכך מלטעון החזרתי ונם בכל דוכתא זה הוי מנו מעלי'. אבל באמת בחנם דחק דר"ל אלו ראוהו עדים בידו וכונת הרמב"ם והרב המגיד לו' דכיון דאלו היה עדים שמשכנו אללו (ו') וראוהו נ"כ עתה בידו דלית לי' מנו כלל אלא שאין יודעים בכמה אינו נאמן עליו אלא בשבועה בנק"מ (ופי' לקמן סכ"ג ס"ק ק"ד מ"ם שם) אלמא כל שבא לנבות מהמשכון דינו שצריך ליתבע בנק"מ א"כ כיון שעיקר דינו של המלוה על המשכון הוא כך כשאין לו מנו דלקוח אז דהחזרתי צריך ליתבע בנק"מ דאין אומרים מנו לאפטורי משבועה כן נלפע"ד ברור ודוק (ועמ"ש לקמן בסמוך בשם הרא"ש דאף למ ד דאמרי' מנו לאפטורי משבועה איכא טעמא אחרינא הכא דצריך ליתבע בנק"מ) : (סט) בנק"מ. כתב הב"ח וז"ל נראה דאף למ"ש הרא"ש דאמרינן מנו לאפטורי משבועה נבי שותפים לקמן סי' נ"ג היינו דוקא כדי לפטרן לגמרי משבועה' אבל אם עכ"פ חייב שבועה' אף הרא"ש מודה' דאין אומרים מנו שלא להחמיר עליו בשבועה' כו' עכ"ל ואנב חורפיה לא דק ואיסתמיטתי' דברי הרא"ש דר"פ כל הנשבעין שהביא שם דברי ה"ר יוסף הלוי שכתב נבי שותפים דלא אמרינן מנו לאפטורי משבועה' וכתב עליו ודבריו אינם מובני' לי כיון דמנו דאורייתא היא מה לי ממון מה לי שבועה אבו שבועה' לאו ממון הוא דזימנין דלא בעי אשתבועי וקיהיב ממונא כו' ומקלת הנאנים כתבו שהמלוה על המשכון שנאמן לטעון עד כדי דמיו בתנו דלקוח דלא שקיל בלא שבועה' אמורה ומני לה בהדי נשבעים וטוענים דמתני' וזה נוטה קצת לדברי ה"ר יוסף הלוי ז"ל דלא אמרינן מנו לאפטורי משבועה' ועוד אמרו הנאנים טעם אחר כיון דלאו אנופי' דמשכון קטעין אלא בעי לאפוקי ממונא מרשותא דחבריה לית ליה בלא שבועה אמור' והביאו ראיה כו' עכ"ל הרי מוכח להדיא מדברי הרא"ש דאין לחלק כדברי הב"ח אלא טעמא הוא כיון דלאו אנופה דמשכון קטעין וק"ל וע"ל ר"ם רל"ו: (ע) ודוקא כו'. **נטור** כתב בשם הראב"ד דאינו נשבע אלא היסת כמו שהי' טוען לקוח ובב"ח תמה על הטור שמנ"ל כן שהרי הראב"ד בהשגות פי"נ דמלוה לא מיירי **בזה** ע"ם ולפע"ד לא הוליא כן מדברי הראב"ד שם אלא שכ"כ הבעה"ת בשער מ"ט רים ח"ב שהראב"ד הקשה על דברי הנאנים ע"ש: וכ"כ **עוד** הראב"ד בהשגות ס"פ ב' מה' שכירות וז"ל א"א והא איכא נשבעין על המשכון לדעת הנאנים אלא שאינו מודה אלא כעין מאר' חושלא דתפס עיז ע"כ ומ"מ נראה לפע"ד דנהי הראב"ד הקשה על הנאנים מ"מ לענין מעשה לא מלאו לבו לאלוק עליהם וכעין מ"ש הרמב"ן בס' המלחמות והר"ן פרק כל הנשבעין שאף ע"פ שדברי הנאנים אלו יש עליהם תשובות אין לאלוק עליהם שדבריהם דברי קבלה (כ"כ רב האי נאון בספר המשכון וכס' משפטי שבועות שער ט"ז סוף דף י"ז דמלוה על המשכון נשבע ונוטל) וכן מבואר להדיא בסוף דברי הראב"ד שבבה"ת שם וז"ל כל זה טרחנו להעמיד דברי הנאנים אבל א"י על מה סמכו עכ"ל וכן מלאתי בהשגות הראב"ד פי"ד מה' טוען בעובדא דרב' בר פרסוס שהשיג על הרמב"ם וז"ל ועוד אני אומר שלא יועיל מנו לגבות לכתחל' בלא שבועה' מידי דהוי אנשבע על המשכון שאומרו הנאנים שהוא נשבע ונוטל כו' עכ"ל וכ"כ ה"ה בשם הראב"ד ומביאו ב"י לקמן סי' קמ"ט סכ"ה לענין דינא פסיטא דהלכה רווחא ביסראל כדברי הנאנים וכמ"ש הרמב"ם והמחבר גב לקמן סי' פ"א סעיף

ביאור

אלוהי בהדי ולא אמנ מאי דא"ר יוחנן נאמן המלוה לומר עד כדי המשכון הלויתיך ובנה"ג (ע"כ): [פג] ולטעון לקוח. כ"כ ל"ו ה': [פד] או להד"ם. שם ה"ה ה': [פה] או החזרתיו. שם ה"ל תאיי כו' ובסוף רבה חזרי לה ע"ם: [פו] בשבועה. כיון שאין טוען על נוף הפקן כמ"ש בב"ק בתחבי' קי"ד ב' ובערה"ש ר"פ כל הנשבעין: [פו] בנק"מ. כדין הנשבעין ונוטלין וכמ"ש הרא"ש שם בתחבי' ר"ס: (ליקוט) בנק"מ. כ"ה דעת הנאנים והקשו עליהם מתי"ם בירושלמי בשביר היה משכון בידו וטול אלא שבועה ומ"ש בב"ב ל"ג א' אי מהדרנא כו' אלא כו' ואם איתא מאי אהני ליה הא עכ"פ נשבע דנשלמא היסת ניחא כמ"ש תוס' שם בד"ה מינו כו' אבל אי אמרי' דשבועה להוליא אפי' כשאא נשבע כמו דילפי' זו מסם והמחוליא על נכסי אחיהו וכמ"ש בסי' ל"א ס"ג בהג"ה וה"ה כו' ועש"ך ס"ק ס"ז ועוד הקשו מ"ש בשבועות מ"ו א' הנוהן עליתו כו' נתנה כו' ואם איתא אלא לא נשבע ונוטל והנה הרמב"ן והרא"ן האריכו לחלק בין אומן למשכון דבאומן אי"ל ליתבע בנק"מ עכ"ל אבל הרמב"ם וש"ע בסי' פ"ט ס"ה פ' בהדיא דנשבע בנק"מ ורי' לתרץ דכל הגיל הוא בסוגיא דשם מיה כ' דאומרים מנו לאפטורי משבועה אבל בכר דאו הסוגיא דשם כמ"ם הרא"ם והר"ן וש"ם ש"ך תי' שם ודוקא במשכון שבלתו לא היה נאמן אף בשבועה אבל בכל הגיל שבלתי המשכון היה נשבע ונוטל כמו בב"ב שם שהגיל שטר כמ"ש אי מהדרנא כו' אבל אם אם כו' וכן בשביר וכן בשבועות שבכיון דאף כו' אבל אם אם כו' אבל אם אם כו' אבל אם אם

בא להוציא מיד המלוה אז אמרי' דהמלוה נתן בכדי דמיו בשבועת היסת והבו דלא להוסיף עלה ע"ש ועי"ל בסי' פ"ט מס"ם עוד מזה: נ ואפי' מת המלוה תחלה כו'. פי' ולא אמרי' בכה"נ אין אדם מורים לבניו ממון שלא יכול לגבותו כ"א בשבוע' כמ"ש בסי' ק"ח דשאני זה שהוא כבר תחת יד אביהן לפרוע ממנו וכ"כ המ"מ פי"ג ממלוה והב"י כתב ע"ז ז"ל מיהו נריכין לישבע שבועת היורשים שלא פקדנו אבא עכ"ל ור"ל אפי' לדעת הרא"ש והטור בסי' ס"ט ובס"ם ע"א דלא תקנו שבועת היורשים כ"א שבאין להוציא מיורשי הלו' ע"ש וק"ל: נא ונשבע על השניים כו'. פי' שבועה דאוריית' דהא מודה בקצת ודע דכדברי המחבר כן נמי המה דברי הטור. וק"ק דהאי דינא פשוט הוא וגם אין לו שייכות במאי שהתחיל בו ללמדנו דלאמן לטעון עליו כדי דמיו. ויש לדחוק ולפרש כאלו היו כתובין דבריהן מהופכין ולומר דה"ק אע"ג דאם לא הי' הלו' שום המשכון כדי תביעתו אזי הי' הלו' נאמן בשבועתו ונפטר אבל היכא דשוה כדי תביעתו המלו' נאמן ומחזיק מה שתחת ידו וק"ל: נב אז מלמד בספרים כו' פי' ותופס בשביל חוב אחר דאלו בשכר הליתוד א"ל להחזיר כמ"ש בסמוך: נג אע"פ שמחויב להחזיר כו'

ודוקא בדברים אלו הכ"ל יש תנאי שחייב להחזיר *אבל התופס מחבירו משכונו אבל אם המלו' שותק והלוה בא להוציא מיד המלו' אז אמרי' דהמלו' במקום נאמן בכדי דמיו בשבועת היסת והבו דלא לוסיף עלה כו' עכ"ל סמ"ע

ולא ביאר על נכון ודברי הר"ן נריכים ביאור דאין כוונת הר"ן לומר דכשהמלו' שותק ורולה ליפרע מהמשכון והלוה תובעו נאמן המלו' בהיסת דבהא לא מסתבר לחלק בין שהמלו' תובע או לא דמה לי תובעו מעיקרא או תובעו עכשיו ועוד דהא טעמא דהגאונים הוא דנריך לישבע בנק"ח כיון דאין טוען על גופו של משכון שהוא שלו אלא רולה ליפרע ולגבות חובו ממנו א"כ מה בכך שהמלו' שותק ס"ס אינו טוען על גופו של משכון שהוא שלו רק רולה להפרע ממנו. ועוד דאם כוונת הר"ן כן הוא ודאי דלא קי"ל כהר"ן בהא משום דמשמע להדיא מהרבה פוסקים דלא ס"ל הכי כדמוכח להדיא מדברי הראב"ד פי"ד מה' טוען ונטען שהביא פל מ"ם הרמב"ם שם ונובה מפירות הקרקע בלא שבוע' וז"ל שהרי אמרו הגאונים שהא ליפרע מהמשכון נריך שבוע' ורבה בר שרשום דבעי למפטר נפשיה אחר אכילה קאתר כו' וכ"כ הרמב"ם והכ"י בפ' חז"ה נבי עובדא דרבה בר שרשום וכ"כ בעה"ת שער מ"ע ריש ח"ב דרבה בר שרשום אחר אכילה קאמר משמע דוקא אחר שכבר אכל אבל קודם אכילה אע"פ שאותק נריך לישבע בנק"ח ואף ה' המגיד פי"ד מטוען שם משמע להדיא דמודה להראב"ד בזה שהרי לא נחלק שם עליו אלא משום דהגאונים לא אמרו נבי קרקע וכמ"ש לקמן סי' קמ"ט טוען שם ס"ק ל"ד משמע הא לאו הכי נריך לישבע בנק"ח ואע"נ דהתם אין הפירות בפרעון חובו ואינו תובע את הלוה שיפדה משכונו ע"ש. הרי מוכח מדברי הראב"ד ובעה"ת וכ"י וה' המגיד והע"ש וסמ"ע דלקמן סי' קמ"ט דאף כשהמלו' שותק נריך לישבע בנק"ח וכן משמע מסתימת דברי הפוסקים והטו"ו כאן שכתבו בסתמא נשבע בנק"ח ונוטל כו' וכן משמע בדברי ה"ר אפריים שהביא הר"ן שם ובמ"ש שרבו החולקים עליו כו' ע"ש (ואין לדקדק ממ"ש הרא"ש פ' שבועת הדייניס סי' ד' וז"ל ועוד אמרו הגאונים טעם אחר כיון דלאו אנופי' דמשכון קטנין אלא בעי לאפוקי ממונא מרשותא דאבריה לית ליה בלא שבועה אמורה עכ"ל דה"ק כיון דלאו אנופי' דמשכון קטנין מכרתו או נתתו לי אלא יש לי עליו כך וכך ובעי לאפוקי ממונא מרשותא דאבריה ואם יתן לו אברו כפי טענתו יתחייב להחזיר לו המשכון לית לי' בלא שבועי' ודו"ק) אלא כוונת הר"ן לומר דכשהמלוה רולה להפרע מהמשכון עתה בין שהוא תובע את הלוה שיפדה משכונו ואם לאו יתבענו חובו ממנו בין שהלוה תובעו שיחזיר לו משכונו והוא משיב יש לי עליו כך וכך תפדנו או אמכרנו ואגבה ממנו חובי נריך המלוה לישבע בנק"ח אבל אם המלו' שותק ואינו מבקש מהלוה שיפדה משכונו וגם אינו רולה למכרו ולהפרע ממנו רק שותק ורולה להחזיק המשכון אצלו עד שיפרע לו דמיו (עיין מ"ש לעיל סי' ס"ד ס"ק ז') א"כ ה"ל כטוען על גופו של משכון שהוא שלו שהרי שעבודו עליו עד שיפרע לו דמיו א"כ רולה להחזיק בגוף המשכון שיהיה מונח אצלו להיות שעבודו קיים ולכך א"ל אלא היסת. וכן משמע להדיא למעיין בדברי הר"ן עצמו פ' כל הנשבעין ע"ש. והשתא לק"מ על דבריו. מכל מ"ש לעיל וגם יכול להיות שכל הפוסקים הנ"ל מודים לי' לדינא אך שעדיין אף כזה דברי הר"ן נ"ע לדינא דבר הר"ן שם הוליא כן מאותן דלקמן סי' פ"ט דא"ל לישבע אלא היסת וע"כ מתרץ דה"ט דאותן מסתמא שותק ומחזיק הטלית אצלו עד שיפדה הבע"ה טליתו ע"ש וא"כ הרי הרמב"ם והטו"ו פסקו לקמן סי' פ"ט ס"ה נבי אותן דנריך נק"ח א"כ כ"ש הכא כדמוכח בהר"ן שם דכ"ש הוא וכן בבעל המאור ובס' המלחמות פ' שבועת הדייניס דכ"ש הוא ע"ש. ואולי הרמב"ם והטו"ו לקמן סי' פ"ט ס"ה נבי אותן מיירי נ"כ כשהאותן רולה שיפדה הבע"ה טליתו או שבא לגבות שכירתו מהטלית אבל בשותק מודים לדינא להר"ן ודוחק ועוד דהא כתב דמסתמא הבע"ה ירלה טליתו ויפרענו וכ"ע: (עב) ואפי' מת הלוה תחלה כו'. פי' ולא אמרינן בכה"נ אין אדם מורים שבועה לבניו כדלקמן סי' ק"ח דשאני זה שהוא כבר תחת יד אביהן לפרוע ממנו וכ"כ המ"מ פי"ג ממלוה והב"י כתב ע"ז וז"ל מיהו נריכים לישבע שבועת היורשים שלא פקדנו אבא עכ"ל ור"ל אפי' לדעת הרא"ש וטור בס"ס ס"ט ובס"ס ע"ה (והכי קי"ל) דלא תקנו שבועת היורשים כ"א כשבאים להוציא מיורשי הלוה ע"ש וק"ל סמ"ע וכן כ' הבעה"ת וטור והמתבר לק' סי' זה סעיף ל"ה דנריך לישבע שלא פקדנו אבא כו' ע"ש וכן הוא בחסו' הרשב"א שהביא ב"י לקמן סי' ק"מ מחודש ה' דנריכים לישבע שלא פקדנו אף שיש להם משכון והיא בתשובה דפוס סי' תתקל"ט ע"ש ונראה דאף למ"ש לקמן סי' ק"ח סעיף ה' דאין היורשים נריכים לישבע נגד הלוה אלא כשטוען אבתבעו לי היינו דוקא בשטר משום דאביהן נופא שקיל בלא שבוע' כו' משא"כ הכא במשכון שאביהן עצמו היה נריך לישבע בכל ענין אם כן גם הם חייבים לישבע שלא פקדנו בכל ענין ועיין לקמן סי' ק"ח סעיף י"ב ומה שכתבתי שם ודו"ק: (עג) ונשבע על השני' שכפר בהם. שבועה דאוריית' כדין כל מודה מקצת: (עד) נוטל ממנו מה ששוה. בשבועה בנק"ח אם אין הלו' מודה לו עד כדי שוויו: (עה) או בנו' אלמנה כו'. והבעל התרומות (מביאו ב"י לקמן סעיף י"ח) הבין מדברי הרמב"ם (שהעתיק המחבר לקמן סי' כ"ז [נ"ז] סי"ד ועיין מ"ש שם) דבבנד אלמנה ל"ל מינו וה"ה דבריו בנ"ע והדבר ברור דגם הרמב"ם מודה אלא דמיירי בשמשכן ממנה בעדים וראוהו עזה בידו בענין דלית לי' מנו וכ"כ הריב"ש סי' תפ"ח והכסף משנה לדעתו והוא פשוט: (עו) או מלמד בספרים. ותופס בשביל חוב אחר ולא בשכר הלימוד: (עז) מ"מ לא אבד מנו שלו כו'. כתב בתרומות הדשן ס"ס שכ"ח דה"ה דלא אבד מוחזקת שלו ע"ש וכ"מ בספק שבשטר דמהני תפיס' אפי' לית ליה מנו כדלעיל סי' מ"ב סעיף ח' ס"ק ט"ו או פלוגתא דרבוותא ושאר ספיקא דדינא וכה"נ ודו"ק: (עח) י"א דבכל מקום שיכול לטעון על מה שתחת ידו כו'. הר"ב לא ביאר על נכון דפשיטא דהיינו דוקא בהלואה יכול לטעון על המעות שתחת ידו כך בשתס שאינו חייב לו כלום אבל אם הפקיד בידו אין הנפקד יכול לתפשו ולישבע בשתס שאין בידו כלום וכמ"ש הב"י לקמן סי' ע"ה מחודש י"ח בשם תלמידי רשב"א וכן הוא בחדושי ריטב"א רפ"ק דמציעא וכן הביא ב"י שם מחודש ט"ו דברי בעה"ת שהביא תשובות רב האי דבפקדון בעי למימר מילתא כלורת' יש לי פקדון ויש לי כנגדו אלא כך וכך וכ"כ הנמוקי יוסף פ' קמא דמציעא דאסור לעכובי למשכון או לפקדון בשתס משום דמאן שם ליה אלא אמר למילתי' כלורת' בבי דינא כו' וכ"כ הריב"ש סי' שלו"ו והוסיף עוד דאפילו חייב לו חבים

(ודוקא (מו) שתפס חפץ מט (עא) אבל (מז) לא (מח) בב) תפס [מא] מעות בשבע היסת ונפטר) (טור והתרומה שער מ"ט) נ (עב) ד [פא] ואפילו (מא) מת יז] הלוה [מב] תחלה ואח"כ מת מלוה נפרעי' (יתומיו) ה ממה שתחת ידם ו לפיכך אם המשכון שוה שלא הרי נשבע ונוטלו אין המשכון שוה אלא דינר הרי המלוה נוטל דינר מדמי המשכון ופורע הלוה עוד דינר שמודה בו נא [פב] (עג)(מט) ונשבע על השנים שבפר בהם ואם כפר בכל ואמר אין זה משכון אלא פקדון בידו ואין לו אצלי כלום הרי המלוה נפרע מדמי המשכון ואם אינו שוה כדי חובו (עד) (נ) [מג] נוטל ממנו מה ששוה ועל השאר נשבע הלוה היסת ונפטר: הגה [נ] ואפי' היה זה הדבר שמחזיק בו דברים שעושין בהן אוכל נפש (עה) [נא] או בגד אלמנה לא אמרינן כיון שמחויב להחזיר אין לו מינו אלא כיון שאין עדיס והיה יכול לכפור יכול לטעון עליו כדי דמיו (טור) וה"ה במקום יח] [נב] שיש תקנה שלא לעכב אחד של חבירו הבא לידו דרך ז שאלה או פקדון (עו) נב (נא) או [מד] מלמד בספרים שלומד עם הנערים [נג] נג אע"פ שמחויב להחזיר (עז) מ"מ (נד) לא אבד [מה] מינו שלו ונאמן לטעון עליהם כדי דמיו כל מקום שיש לו מינו ואפי' במקום שיש תקנה זו מ"מ המלמד יוכל לעכב הספר בעד שכירות הלמוד (מרדכי ס"פ המקבל) [נד] (עח) ח י"א

דבב"מ

מסכונו אבל אם המלו' שותק והלוה בא להוציא מיד המלו' אז אמרי' דהמלו' נאמן בכדי דמיו בשבועת היסת והבו דלא לוסיף עלה כו' עכ"ל סמ"ע

דבהא לא מסתבר לחלק בין שהמלו' תובע או לא דמה לי תובעו מעיקרא או תובעו עכשיו ועוד דהא טעמא דהגאונים הוא דנריך לישבע בנק"ח כיון דאין טוען על גופו של משכון שהוא שלו אלא רולה ליפרע ולגבות חובו ממנו א"כ מה בכך שהמלו' שותק ס"ס אינו טוען על גופו של משכון שהוא שלו רק רולה להפרע ממנו. ועוד דאם כוונת הר"ן כן הוא ודאי דלא קי"ל כהר"ן בהא משום דמשמע להדיא מהרבה פוסקים דלא ס"ל הכי כדמוכח להדיא מדברי הראב"ד פי"ד מה' טוען ונטען שהביא פל מ"ם הרמב"ם שם ונובה מפירות הקרקע בלא שבוע' וז"ל שהרי אמרו הגאונים שהא ליפרע מהמשכון נריך שבוע' ורבה בר שרשום דבעי למפטר נפשיה אחר אכילה קאתר כו' וכ"כ הרמב"ם והכ"י בפ' חז"ה נבי עובדא דרבה בר שרשום וכ"כ בעה"ת שער מ"ע ריש ח"ב דרבה בר שרשום אחר אכילה קאמר משמע דוקא אחר שכבר אכל אבל קודם אכילה אע"פ שאותק נריך לישבע בנק"ח ואף ה' המגיד פי"ד מטוען שם משמע להדיא דמודה להראב"ד בזה שהרי לא נחלק שם עליו אלא משום דהגאונים לא אמרו נבי קרקע וכמ"ש לקמן סי' קמ"ט טוען שם ס"ק ל"ד משמע הא לאו הכי נריך לישבע בנק"ח ואע"נ דהתם אין הפירות בפרעון חובו ואינו תובע את הלוה שיפדה משכונו ע"ש. הרי מוכח מדברי הראב"ד ובעה"ת וכ"י וה' המגיד והע"ש וסמ"ע דלקמן סי' קמ"ט דאף כשהמלו' שותק נריך לישבע בנק"ח וכן משמע מסתימת דברי הפוסקים והטו"ו כאן שכתבו בסתמא נשבע בנק"ח ונוטל כו' וכן משמע בדברי ה"ר אפריים שהביא הר"ן שם ובמ"ש שרבו החולקים עליו כו' ע"ש (ואין לדקדק ממ"ש הרא"ש פ' שבועת הדייניס סי' ד' וז"ל ועוד אמרו הגאונים טעם אחר כיון דלאו אנופי' דמשכון קטנין אלא בעי לאפוקי ממונא מרשותא דאבריה לית ליה בלא שבועה אמורה עכ"ל דה"ק כיון דלאו אנופי' דמשכון קטנין מכרתו או נתתו לי אלא יש לי עליו כך וכך ובעי לאפוקי ממונא מרשותא דאבריה ואם יתן לו אברו כפי טענתו יתחייב להחזיר לו המשכון לית לי' בלא שבועי' ודו"ק) אלא כוונת הר"ן לומר דכשהמלוה רולה להפרע מהמשכון עתה בין שהוא תובע את הלוה שיפדה משכונו ואם לאו יתבענו חובו ממנו בין שהלוה תובעו שיחזיר לו משכונו והוא משיב יש לי עליו כך וכך תפדנו או אמכרנו ואגבה ממנו חובי נריך המלוה לישבע בנק"ח אבל אם המלו' שותק ואינו מבקש מהלוה שיפדה משכונו וגם אינו רולה למכרו ולהפרע ממנו רק שותק ורולה להחזיק המשכון אצלו עד שיפרע לו דמיו (עיין מ"ש לעיל סי' ס"ד ס"ק ז') א"כ ה"ל כטוען על גופו של משכון שהוא שלו שהרי שעבודו עליו עד שיפרע לו דמיו א"כ רולה להחזיק בגוף המשכון שיהיה מונח אצלו להיות שעבודו קיים ולכך א"ל אלא היסת. וכן משמע להדיא למעיין בדברי הר"ן עצמו פ' כל הנשבעין ע"ש. והשתא לק"מ על דבריו. מכל מ"ש לעיל וגם יכול להיות שכל הפוסקים הנ"ל מודים לי' לדינא אך שעדיין אף כזה דברי הר"ן נ"ע לדינא דבר הר"ן שם הוליא כן מאותן דלקמן סי' פ"ט ס"ה דא"ל לישבע אלא היסת וע"כ מתרץ דה"ט דאותן מסתמא שותק ומחזיק הטלית אצלו עד שיפדה הבע"ה טליתו ע"ש וא"כ הרי הרמב"ם והטו"ו פסקו לקמן סי' פ"ט ס"ה נבי אותן דנריך נק"ח א"כ כ"ש הכא כדמוכח בהר"ן שם דכ"ש הוא וכן בבעל המאור ובס' המלחמות פ' שבועת הדייניס דכ"ש הוא ע"ש. ואולי הרמב"ם והטו"ו לקמן סי' פ"ט ס"ה נבי אותן מיירי נ"כ כשהאותן רולה שיפדה הבע"ה טליתו או שבא לגבות שכירתו מהטלית אבל בשותק מודים לדינא להר"ן ודוחק ועוד דהא כתב דמסתמא הבע"ה ירלה טליתו ויפרענו וכ"ע: (עב) ואפי' מת הלוה תחלה כו'. פי' ולא אמרינן בכה"נ אין אדם מורים שבועה לבניו כדלקמן סי' ק"ח דשאני זה שהוא כבר תחת יד אביהן לפרוע ממנו וכ"כ המ"מ פי"ג ממלוה והב"י כתב ע"ז וז"ל מיהו נריכים לישבע שבועת היורשים שלא פקדנו אבא עכ"ל ור"ל אפי' לדעת הרא"ש וטור בס"ס ס"ט ובס"ס ע"ה (והכי קי"ל) דלא תקנו שבועת היורשים כ"א כשבאים להוציא מיורשי הלוה ע"ש וק"ל סמ"ע וכן כ' הבעה"ת וטור והמתבר לק' סי' זה סעיף ל"ה דנריך לישבע שלא פקדנו אבא כו' ע"ש וכן הוא בחסו' הרשב"א שהביא ב"י לקמן סי' ק"מ מחודש ה' דנריכים לישבע שלא פקדנו אף שיש להם משכון והיא בתשובה דפוס סי' תתקל"ט ע"ש ונראה דאף למ"ש לקמן סי' ק"ח סעיף ה' דאין היורשים נריכים לישבע נגד הלוה אלא כשטוען אבתבעו לי היינו דוקא בשטר משום דאביהן נופא שקיל בלא שבוע' כו' משא"כ הכא במשכון שאביהן עצמו היה נריך לישבע בכל ענין אם כן גם הם חייבים לישבע שלא פקדנו בכל ענין ועיין לקמן סי' ק"ח סעיף י"ב ומה שכתבתי שם ודו"ק: (עג) ונשבע על השני' שכפר בהם. שבועה דאוריית' כדין כל מודה מקצת: (עד) נוטל ממנו מה ששוה. בשבועה בנק"ח אם אין הלו' מודה לו עד כדי שוויו: (עה) או בנו' אלמנה כו'. והבעל התרומות (מביאו ב"י לקמן סעיף י"ח) הבין מדברי הרמב"ם (שהעתיק המחבר לקמן סי' כ"ז [נ"ז] סי"ד ועיין מ"ש שם) דבבנד אלמנה ל"ל מינו והדבר ברור דגם הרמב"ם מודה אלא דמיירי בשמשכן ממנה בעדים וראוהו עזה בידו בענין דלית לי' מנו וכ"כ הריב"ש סי' תפ"ח והכסף משנה לדעתו והוא פשוט: (עו) או מלמד בספרים. ותופס בשביל חוב אחר ולא בשכר הלימוד: (עז) מ"מ לא אבד מנו שלו כו'. כתב בתרומות הדשן ס"ס שכ"ח דה"ה דלא אבד מוחזקת שלו ע"ש וכ"מ בספק שבשטר דמהני תפיס' אפי' לית ליה מנו כדלעיל סי' מ"ב סעיף ח' ס"ק ט"ו או פלוגתא דרבוותא ושאר ספיקא דדינא וכה"נ ודו"ק: (עח) י"א דבכל מקום שיכול לטעון על מה שתחת ידו כו'. הר"ב לא ביאר על נכון דפשיטא דהיינו דוקא בהלואה יכול לטעון על המעות שתחת ידו כך בשתס שאינו חייב לו כלום אבל אם הפקיד בידו אין הנפקד יכול לתפשו ולישבע בשתס שאין בידו כלום וכמ"ש הב"י לקמן סי' ע"ה מחודש י"ח בשם תלמידי רשב"א וכן הוא בחדושי ריטב"א רפ"ק דמציעא וכן הביא ב"י שם מחודש ט"ו דברי בעה"ת שהביא תשובות רב האי דבפקדון בעי למימר מילתא כלורת' יש לי פקדון ויש לי כנגדו אלא כך וכך וכ"כ הנמוקי יוסף פ' קמא דמציעא דאסור לעכובי למשכון או לפקדון בשתס משום דמאן שם ליה אלא אמר למילתי' כלורת' בבי דינא כו' וכ"כ הריב"ש סי' שלו"ו והוסיף עוד דאפילו חייב לו חבים

ביאור

זאפי' מת כו'. בנעין ל"ז א' ההיא ס"ם כו' שאני משכון כו' אלמא משכון לכ"ע כנבוי דמי וערש"י שם ד"ה דקני כו' מ"ש לענין שביעית ר"ל לאפוקי דלא קני לגמרי לחייב אף באונסין כמ"ש לאיתור דאיר יאתק כו' אבל כל מילי כנבוי דמי כמו שטר לכ"ם ושפי' ס"ו ס"ח ובשבועות מ"ח כ' הא מני ב"ם כו' ועתוס' דב"ב ע"ב סד"ה מ"ד כו' (ע"כ): [פו] ונשבע על כו'

באר

וע"ל ר"ם רל"ו עכ"ל הס"ך: [מא] מעות. דדוק' אפן שעומד להחזיר בעינו לבעליו מחסר המלו' כאילו בא להוצי' מהלו' מס"ה נריך לישבע שבוע' חמור' כדין נשבע ונוטל משא"כ מעות דלפ"ד המלו' יעמדו בידו בחובו שהלו' לו עכ"ל הסמ"ע וע' עוד שם ובס"ך מה שהביאו בשם הר"ן ומה שכתבו עליו ובאורו דבריו. עיין שם: [מב] תחלה. פי' ולא אמרינן בכה"נ אין אדם מורים לבניו ממון שלא יוכל לגבותו כ"א בשבוע' כמ"ש בסי' ק"ח דשאני זה שהוא כבר תחת יד אביהן לפרוע ממנו והב"י כתב ע"ז מיהו נריכין לישבע שבועת היורשים שלא פקדנו אבא עכ"ל ור"ל אפי' לדעת הרא"ש והטור בסי' ס"ט ובס"ס ע"א

נתיבות

משה"א ביאורים

לב) תפס מעות. בתומי' כ' דדוקא במותרין שמותר להשתמש בהן מהני תפיסה אבל בצרורין שאסור להשתמש חוי כתפס חפץ ע"ש. וליתא דהא בשתפס בע"כ ודאי דאסור להשתמש והוי כמעות צרורין ואפ"ה מהני תפיסה (ועש"ך ס"ק ע"ד ויש שם ט"ס וצ"ל אם אין הכות מודה ועש"ך ס"ק פ"ז ויש שם

נריך לישבע בנק"ח סמ"ע וש"ך: (מט) ונשבע על השניים. היינו שבועת מודה במקצת: (נ) נוטל ממנו מה ששוה. בשבועה בנק"ח כיון שאין הלוה מודה לו: (נא) או מלמד בספרים. ותופסן לחוב אחר דבשכר. לימוד מותר להופכן: (נב) לא אבד

קצות

בידו נריך שבוע' בנק"ח וכן פסק בס"ע סי' פ"ו והתם לא שייך טעמא דהרב המגיד כיון דנבי אומן אם היו עדים בענין דליכא מנו לא הי' נוטל בשבוע' כיון דאומן אינו קונ' משכון וא"מ ומ"ש סקכ"ג וס"ק ל"ח: (נב) תפס מעות.. ובתומים דאיתי שכתב דוקא תפס מעות הלוא' או פקדון ומעות מוחרין דמותר להשתמש דה"ל כמנה מלו' אבל מעות צרורין דה"ל פקדון ה"ז דומ' לשאר חפצים ע"כ והוליא הלשון מפשוטו ודודאי משמע בכל ענין דתפס מעות א"ל אלא היסת והטעם כיון דמעות יכול לגבות לעצמו בלי שומת ב"ד אין זה דומ' לשאר חפצים דנריך שומת ב"ד ומש"ה הוי המלו' כבא ליטול ונריך שבוע' או כפי טעמא דרמב"ם דלא אמרי' מנו לאפטורי משבוע' או כמ"ש הרא"ש כיון דבא ליטול אבל מעות דאינו נריך

חתשן

שומא ויכול למיעבד דינא לנפשי' א"כ כשטוען מייב לי ועביד דינא לנפשי' ונבה לעצמו והרי שלו לגמרי והרי הוא כטוען על גוף החפץ לקוח הוא בידי דהא לפי טענתו שלו הוא גוף המעות וזה פשוט)(וירא' לי דה"ה במוכר שמכר בספק' ואותו החפץ שמכר הוא בידו ואומר אמת מכרתי זה החפץ אבל מגיע לי עליו דמי החפץ דבוטל מן החפץ בלא שבוע' דמוכר סחור' בספק' והסחור' בענין דומ' לא פקא שהיא בענין דבוטל בלא שבוע' וע' ב"ח שפסק במוכר סחור' בספק' והסחור' בענין קודם לכל בע"ח ות"ס שריית' אותו לעפקא בענין זיש לנו דאי' מוכרחת לזה במוכר סחור' בספק' ומוד' שמכר שלא שמגיע לו דמי החפץ בצד

חשן משפט עב הלכות הלוא"ה

שפתי כהן

סעיף ה' החזקתי דברי הגאונים בדברים נכונים ע"ש: גם הוכחתי שם דדוקא בנשבע על המשכון שאם הי' ביד הנתבע לא הי' יכול להוציא מידו אף בשבוע' אבל בכל הנשבעים ונוטלים ומוציאים מיד הנתבע אם תפסו ויש להו מנו פטורים אף משבוע' בנק"ח וא"ל לישבע רק היסת וע"ש בסי' פ"ט

סעיף ה' שהארכתי בזה: ובתב הב"ח

סעיף י"א וז"ל ומיהו נראה דאף הגאונים לא אמרו אלא בחלוקים בעיקר הלואה כו' וכיולא בזה וכדין נשבעים ונוטלים אבל אם אינן חלוקים בעיקר אלא שנפחת המשכון וחלוקים בפחת התם כיון שנוף המשכון של לוה הוא והלוה הוא שתובע את המלוה בפחת נאמן מלוה בשבועת היסת במנו דלקוח כו' וע"ל סעיף ד' עכ"ל ואזיל לטעמי' מ"ש לקמן סעיף ד' בדברי הטור וסעיף כ"ז בדברי המחבר אבל כבר הוכחתי לקמן סעיף כ"ז דז"א אלא לפמ"ד בכל ענין נריך לישבע בנק"ח ס"ם: (עא) אבל תפס מעות כו'. דדוקא אפן שעומד להחזיר בעינו לבעליו מחסר המלוה כאלו בא להוציא מידו דהלוה משא"כ מעות דלפי דבריו דהמלוה יעמדו בידו בחובו שהלוה לו וק"ל ואפי' בתופס אפן כתב הר"ן דלא מחייבים להמלוה לישבע בנק"ח אלא כשבא הוא לתבוע שיפדה

ולא ביאר על נכון ודברי הר"ן נריכים ביאור דאין כוונת הר"ן לומר דכשהמלו' שותק ורולה ליפרע מהמשכון והלוה תובעו נאמן המלו' בהיסת דבהא לא מסתבר לחלק בין שהמלו' תובע או לא דמה לי תובעו מעיקרא או תובעו עכשיו ועוד דהא טעמא דהגאונים הוא דנריך לישבע בנק"ח כיון דאין טוען על גופו של משכון שהוא שלו רולה ליפרע ולגבות חובו ממנו א"כ מה בכך שהמלו' שותק ס"ס אינו טוען על גופו של משכון שהוא שלו רק רולה להפרע ממנו. ועוד דאם כוונת הר"ן כן הוא ודאי דלא קי"ל כהר"ן בהא משום דמשמע להדיא מהרבה פוסקים דלא ס"ל הכי כדמוכח להדיא מדברי הראב"ד פי"ד מה' טוען ונטען שהביא פל מ"ם הרמב"ם שם ונובה מפירות הקרקע בלא שבוע' וז"ל שהרי אמרו הגאונים שהא ליפרע מהמשכון נריך שבוע' ורבה בר שרשום דבעי למפטר נפשיה אחר אכילה קאתר כו' וכ"כ הרמב"ם והכ"י בפ' חז"ה נבי עובדא דרבה בר שרשום וכ"כ בעה"ת שער מ"ע ריש ח"ב דרבה בר שרשום אחר אכילה קאמר משמע דוקא אחר שכבר אכל אבל קודם אכילה אע"פ שאותק נריך לישבע בנק"ח ואף ה' המגיד פי"ד מטוען שם משמע להדיא דמודה להראב"ד בזה שהרי לא נחלק שם עליו אלא משום דהגאונים לא אמרו נבי קרקע וכמ"ש לקמן סי' קמ"ט טוען שם ס"ק ל"ד משמע הא לאו הכי נריך לישבע בנק"ח ואע"נ דהתם אין הפירות בפרעון חובו ואינו תובע את הלוה שיפדה משכונו ע"ש. הרי מוכח מדברי הראב"ד ובעה"ת וכ"י וה' המגיד והע"ש וסמ"ע דלקמן סי' קמ"ט דאף כשהמלו' שותק נריך לישבע בנק"ח וכן משמע מסתימת דברי הפוסקים והטו"ו כאן שכתבו בסתמא נשבע בנק"ח ונוטל כו' וכן משמע בדברי ה"ר אפריים שהביא הר"ן שם ובמ"ש שרבו החולקים עליו כו' ע"ש (ואין לדקדק ממ"ש הרא"ש פ' שבועת הדייניס סי' ד' וז"ל ועוד אמרו הגאונים טעם אחר כיון דלאו אנופי' דמשכון קטנין אלא בעי לאפוקי ממונא מרשותא דאבריה לית ליה בלא שבועה אמורה עכ"ל דה"ק כיון דלאו אנופי' דמשכון קטנין מכרתו או נתתו לי אלא יש לי עליו כך וכך ובעי לאפוקי ממונא מרשותא דאבריה ואם יתן לו אברו כפי טענתו יתחייב להחזיר לו המשכון לית לי' בלא שבועי' ודו"ק) אלא כוונת הר"ן לומר דכשהמלוה רולה להפרע מהמשכון עתה בין שהוא תובע את הלוה שיפדה משכונו ואם לאו יתבענו חובו ממנו בין שהלוה תובעו שיחזיר לו משכונו והוא משיב יש לי עליו כך וכך תפדנו או אמכרנו ואגבה ממנו חובי נריך המלוה לישבע בנק"ח אבל אם המלו' שותק ואינו מבקש מהלוה שיפדה משכונו וגם אינו רולה למכרו ולהפרע ממנו רק שותק ורולה להחזיק המשכון אצלו עד שיפרע לו דמיו (עיין מ"ש לעיל סי' ס"ד ס"ק ז') א"כ ה"ל כטוען על גופו של משכון שהוא שלו שהרי שעבודו עליו עד שיפרע לו דמיו א"כ רולה להחזיק בגוף המשכון שיהיה מונח אצלו להיות שעבודו קיים ולכך א"ל אלא היסת. וכן משמע להדיא למעיין בדברי הר"ן עצמו פ' כל הנשבעין ע"ש. והשתא לק"מ על דבריו. מכל מ"ש לעיל וגם יכול להיות שכל הפוסקים הנ"ל מודים לי' לדינא אך שעדיין אף כזה דברי הר"ן נ"ע לדינא דבר הר"ן שם הוליא כן מאותן דלקמן סי' פ"ט ס"ה דא"ל לישבע אלא היסת וע"כ מתרץ דה"ט דאותן מסתמא שותק ומחזיק הטלית אצלו עד שיפדה הבע"ה טליתו ע"ש וא"כ הרי הרמב"ם והטו"ו פסקו לקמן סי' פ"ט ס"ה נבי אותן דנריך נק"ח א"כ כ"ש הכא כדמוכח בהר"ן שם דכ"ש הוא וכן בבעל המאור ובס' המלחמות פ' שבועת הדייניס דכ"ש הוא ע"ש. ואולי הרמב"ם והטו"ו לקמן סי' פ"ט ס"ה נבי אותן מיירי נ"כ כשהאותן רולה שיפדה הבע"ה טליתו או שבא לגבות שכירתו מהטלית אבל בשותק מודים לדינא להר"ן ודוחק ועוד דהא כתב דמסתמא הבע"ה ירלה טליתו ויפרענו וכ"ע: (עב) ואפי' מת הלוה תחלה כו'. פי' ולא אמרינן בכה"נ אין אדם מורים שבועה לבניו כדלקמן סי' ק"ח דשאני זה שהוא כבר תחת יד אביהן לפרוע ממנו וכ"כ המ"מ פי"ג ממלוה והב"י כתב ע"ז וז"ל מיהו נריכים לישבע שבועת היורשים שלא פקדנו אבא עכ"ל ור"ל אפי' לדעת הרא"ש וטור בס"ס ס"ט ובס"ס ע"א להוציא מיורשי הלוה ע"ש וק"ל סמ"ע וכן כ' הבעה"ת וטור והמתבר לק' סי' זה סעיף ל"ה דנריך לישבע שלא פקדנו אבא כו' ע"ש וכן הוא בחסו' הרשב"א שהביא ב"י לקמן סי' ק"מ מחודש ה' דנריכים לישבע שלא פקדנו אף שיש להם משכון והיא בתשובה דפוס סי' תתקל"ט ע"ש ונראה דאף למ"ש לקמן סי' ק"ח סעיף ה' דאין היורשים נריכים לישבע נגד הלוה אלא כשטוען אבתבעו לי היינו דוקא בשטר משום דאביהן נופא שקיל בלא שבוע' כו' משא"כ הכא במשכון שאביהן עצמו היה נריך לישבע בכל ענין אם כן גם הם חייבים לישבע שלא פקדנו בכל ענין ועיין לקמן סי' ק"ח סעיף י"ב ומה שכתבתי שם ודו"ק: (עג) ונשבע על השני' שכפר בהם. שבועה דאוריית' כדין כל מודה מקצת: (עד) נוטל ממנו מה ששוה. בשבועה בנק"ח אם אין הלו' מודה לו עד כדי שוויו: (עה) או בנו' אלמנה כו'. והבעל התרומות (מביאו ב"י לקמן סעיף י"ח) הבין מדברי הרמב"ם (שהעתיק המחבר לקמן סי' כ"ז [נ"ז] סי"ד ועיין מ"ש שם) דבבנד אלמנה ל"ל מינו והדבר ברור דגם הרמב"ם מודה אלא דמיירי בשמשכן ממנה בעדים וראוהו עזה בידו בענין דלית לי' מנו וכ"כ הריב"ש סי' תפ"ח והכסף משנה לדעתו והוא פשוט: (עו) או מלמד בספרים. ותופס בשביל חוב אחר ולא בשכר הלימוד: (עז) מ"מ לא אבד מנו שלו כו'. כתב בתרומות הדשן ס"ס שכ"ח דה"ה דלא אבד מוחזקת שלו ע"ש וכ"מ בספק שבשטר דמהני תפיס' אפי' לית ליה מנו כדלעיל סי' מ"ב סעיף ח' ס"ק ט"ו או פלוגתא דרבוותא ושאר ספיקא דדינא וכה"נ ודו"ק: (עח) י"א דבכל מקום שיכול לטעון על מה שתחת ידו כו'. הר"ב לא ביאר על נכון דפשיטא דהיינו דוקא בהלואה יכול לטעון על המעות שתחת ידו כך בשתס שאינו חייב לו כלום אבל אם הפקיד בידו אין הנפקד יכול לתפשו ולישבע בשתס שאין בידו כלום וכמ"ש הב"י לקמן סי' ע"ה מחודש י"ח בשם תלמידי רשב"א וכן הוא בחדושי ריטב"א רפ"ק דמציעא וכן הביא ב"י שם מחודש ט"ו דברי בעה"ת שהביא תשובות רב האי דבפקדון בעי למימר מילתא כלורת' יש ל

חטים שהלוה לו לא מצי למתפס בסתם שהרי החטין לריכים שומא ומתן שם ליה וע"ם ועיין בתשו' מהר"ח ן' חיים סי' קי"ג דף קס"ה ע"ג: (עט) יכול ליסבע בסתם שאינו חייב לו כלום כו' מיהו אם יש לא' עידיות וביונית ולא' זיבורית דהוי דינא דזה נובה וזה נובה וכדלקמן סי' פ"ה ס"ג אינו יכול ליסבע בסתם שאינו חייב לו כלום כ"כ הב"י לקמן סי' ע"ה מחודש י"ח בשם תלמידי רשב"א וכן הוא בחידושי ריטב"א רפ"ק דמציעא ולשונם מוטעה קצת ול"ל כמ"ש וכ"כ הב"ח לקמן סי' ע"ה ס"ד וכן הוא בהריב"ש סי' ש"ו וז"ל כתב הרא"ה ז"ל דאם אין שום בנכסים כגון שיש לזה עידית וביונית ולזה זיבורית דקי"ל זה נובה וזה נובה לא מצי למיעבד חושבנא כו' עכ"ל וראיה דמיירי שזה הנתבע שרולה לטעון בסתם שאינו חייב יש לו עידית וביונית ולאבירו התובעו יש לו זיבורית אבל אם היא להפך שהתובע יש לו עידית וביונית והנתבע יש לו זיבורית פשיטא דמצי לטעון בסתם שאינו חייב לו כלום וק"ל: (פ) וברור לו שלא נאנס. היינו כשהנפקד טוען שנאנס לריך שיהא ברור לו שלא נאנס אבל אם טוען הנפקד להד"ם או החזרתי לדהרי מודה שלא נאנס והלכך כיון שידוע לו שפקדונו אצלו יכול ליסבע שאינו חייב לו. וכ"כ הבעה"ת שער מ"ט ח"ב בשם הרמב"ן ומביאו ב"י לק' סי' ע"ה מחודש כ' וכן הביא שם מחודש י"ח דברי תלמידי רשב"א שהסכימו להרמב"ן ולא כהראב"ד וכן הוא בחידושי ריטב"א רפ"ק דמציעא בשם הרמב"ן ושלא נראה דברי הראב"ד וכ"כ הב"י פ"ק דמציעא כהרמב"ן וע"ש: (פא) רק משעת העמדה בדין כו'. עיין בהריב"ש שם דכתב דהיינו לאחר שומת ב"ד כדלקמן סי' ע"נ סעיף ט"ו ע"ש שהאריך בזה: (פב) נשבע הלוה כו' ונוטל משכונו כו'. הלשון מהופך דהדין הוא שנוטל הלוה מתחלה משכונו ואח"כ נשבע היסת וכ"כ הרמב"ם פ"ט מה' טוען דין נ' להדיא וכן בעל התרומות הבאתי לשונו לקמן ס"ק פ"ד וכן משמע לקמן סעיף כ"נ ופשוט הוא: (פג) שאינם עשוים להשאיל ולהשכיר כו'. כתב הרמב"ם פ"ח מה' טוען כל שהוא באחזקת שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר אפי' בא לידו אם עדים והעידו שהשאילו או השכירו זה אין מבטלין בהן חזקתן עכ"ל ומביאו ב"י וכתב הב"ח סי"ג שדבריו תמוהים דפשיטא דלא אזלינן בתר חזקה במקום עדים ואפשר לייב"ב דאם"פ שהעידו שהשאילו או השכירו אם אמר בתחלה אם אינם עשוים להשאיל ולהשכיר אפי' בא עדים ופשוט הוא: (פד) שאינם עשוים להשאיל ולהשכיר כו'. כתב הרמב"ם פ"ח מה' טוען בחזקת שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר אפי' בא עדים והעידו שהשאילו לזה וכן נאמן בלא שבועה היסת ולא בפקדון אם בא לידו אם בפקדון אם במשכון אם במכירה אם במתנה וכן הוא בהדיא לקמן בסי' קל"ג ע"ש: נז אם להד"ם אם אין עדים שמסרוס לידו פי' ונם לא ראו עתה בידו דע"ז קאי ואז אף אם אח"כ מודה בב"ד שיש בידו כלים העשויים להשאיל וטוען עליהם בכדי דמיהן נאמן במינו דלא היה מודה והי' משיב לו להד"ם אבל בראו בידו והכירן לא שייך טענת החזרתיו ולא להד"ם ועמ"ש בסי' ס"ד למה אמרינן מינו דלהד"ם או החזרתיו הא דמכוס שחייב לו א"ל להחזיר במקום שיש לו מנו מרדכי שם בשם מוהר"ם ד"מ שם: נד יכול ליסבע סתם ע"ל סי' ע"ה ס"ג מ"ש בדין זה: נה וברור לו שלא נאנס כו'. היינו כשהנפקד טוען שנאנס לריך שיהא ברור לו שלא נאנס כו' אם אינו עשוי להשאיל ולהשכיר כו' אם הרי מודה שלא נאנס דכל האומר שלא הפקיד הוה כאלו אמר לא נאנס ויכול זה ליסבע שאינו חייב לו כלום שם: נו היאך בא לידו. פי' אפי' ראו שבאו לידו אם אינן יודעין באיזה אופן בא לידו אם בפקדון או במשכון או במכירה או במתנה וכן הוא בהדיא לקמן בסי' קל"ג ע"ש: נז או להד"ם אם אין עדים שמסרוס לידו פי' ונם לא ראו עתה בידו דע"ז קאי ואז אף אם אח"כ מודה בב"ד שיש בידו כלים העשויים להשאיל וטוען עליהם בכדי דמיהן נאמן במינו דלא היה מודה והי' משיב לו להד"ם אבל בראו בידו והכירן לא שייך טענת החזרתיו ולא להד"ם ועמ"ש בסי' ס"ד למה אמרינן מינו דלהד"ם או החזרתיו הא דמכוס שחייב לו א"ל להחזיר במקום שיש לו מנו מרדכי שם בשם מוהר"ם ד"מ שם: נח יכול ליסבע סתם ע"ל סי' ע"ה ס"ג מ"ש בדין זה: נט וברור לו שלא נאנס כו'. היינו כשהנפקד טוען שנאנס לריך שיהא ברור לו שלא נאנס כו' אם אינו עשוי להשאיל ולהשכיר כו' אם הרי מודה שלא נאנס דכל האומר שלא הפקיד הוה כאלו אמר לא נאנס ויכול זה ליסבע שאינו חייב לו כלום שם: נו היאך בא לידו. פי' אפי' ראו שבאו לידו אם אינן יודעין באיזה אופן בא לידו אם בפקדון או במשכון או במכירה או במתנה וכן הוא בהדיא לקמן בסי' קל"ג ע"ש: נז או להד"ם אם אין עדים שמסרוס לידו פי' ונם לא ראו עתה בידו דע"ז קאי ואז אף אם אח"כ מודה בב"ד שיש בידו כלים העשויים להשאיל וטוען עליהם בכדי דמיהן נאמן במינו דלא היה מודה והי' משיב לו להד"ם אבל בראו בידו והכירן לא שייך טענת החזרתיו הא דמכוס שחייב לו א"ל להחזיר במקום שיש לו מנו מרדכי שם בשם מוהר"ם ד"מ שם: נד יכול ליסבע סתם ע"ל סי' ע"ה ס"ג מ"ש בדין זה: נה

אי סוה טען כן לא הי' יכול להרחותו ע"ם וכסי' קל"ג: נח ויש עדי' שרחוהו עתה בידו בפרישה כתבתי דברחה דהיינו שמכירין העדים הכלים ויודעים בבירור שזה הכלי הי' של הלו' אבל אם אינם יודעים בבירור אף שרחו בידו כלי כזה שזה תובעו אפ"ה אין מחייבין את המלו' להוציא ולהרחותו בב"ד כדי להכירו ע"פ סימנים שנתן לו הלו' וכמ"ש המחבר לקמן סי' רל"ו ע"ס: נט י"א דלא בעינן שרחו העדים כו'. עיין בהגר"מ שם כתבתי דברחה דנס הטור ס"ל הכי: ם ואם יש ע"א בזה כו'. בסמוך סכ"ג כתב המחבר האי דינא

(פט) (צב) דאמן [נה] שהדי שלא החזירה [קח] וכן אם הוא מפורסם שהוא בידו אע"פ שאין כאן עדים שרחו בידו לא יוכל לומר לקוחים הם בידי שהרי אין כאן מינו דיוכל לומר החזרתים דירא בשנות הידוע (הגהות אשרי" סוף פרק המקבל לד) [קט] ואפי' אמר בשעה שרחו עדים שחייב לו כך וכך כמו שטוען עכשיו בב"ד לא מהימן (תשובת הרא"ש כלל ק"ו סי' ג') (צג) [קי] ודוקא שרחוהו עדים [נו] כך [קיא] קודם שתבעו בב"ד אבל אם רחוהו אחר שנפלו הטענות ומחלוקות ביניהם בב"ד לא אכד המינו שלו ונאמן במה שטוען לקוחים או החזרתים דהולכים בזה אחר שעת טענ' בב"ד (תשובת רמב"ן סי' פ"ד) (צד) ם לה) (סב) (כג) [קיא] ואם יש עד [נז] אחד בזה יש מאמיר דיסכים עם הבעל ואינו יכול להשאיל ולהשאיר נח (פט) [קה] ויש עדים [נג] שראוהו עתה בידו (נח) אינו יכול לומר (נט) לקוח הוא בידי [קו] או החזרתים לך: הגה [קז] נט י"א דלא בעינן שרחו העדים בשעה שתבעו ם לבית דין (צ) (") אלא שרחו קודם לכן בידו וטען אז כג] שהן [נר] מכורין בידו או טענה אחרת לג) שאינן רחוים להחזיר לפי אותה טענה (צא) (ם) דמעתה אין לו מינו שהיה יכול לומר החזרתים

(פא) (צב) דאמן [נה] שהדי שלא החזירה [קח] וכן אם הוא מפורסם שהוא בידו אע"פ שאין כאן עדים שרחו בידו לא יוכל לומר לקוחים הם בידי שהרי אין כאן מינו דיוכל לומר החזרתים דירא בשנות הידוע (הגהות אשרי" סוף פרק המקבל לד) [קט] ואפי' אמר בשעה שרחו עדים שחייב לו כך וכך כמו שטוען עכשיו בב"ד לא יוכל לומר שהחזיר (צג) [קי] ודוקא שרחוהו עדים [נו] כך [קיא] קודם שתבעו בב"ד אבל אם רחוהו אחר שנפלו הטענות ומחלוקות ביניהם בב"ד לא אכד המינו שלו ונאמן במה שטוען לקוחים או החזרתים דהולכים בזה אחר שעת טענ' בב"ד (תשובת רמב"ן סי' פ"ד) (צד) ם לה) (סב) (כג) [קיא] ואם יש עד [נז] אחד בזה יש מאמיר דיסכים העד ואינו יכול שהרי

כלום ואנן שהדי שלא החזיר כיון שטען אז טענה שרחוי לעכבן בידו אבל בדברים שאין עשויים להשאיל ולהשכיר אע"פ שרחו העדים מתחלה מ"מ הרי בשעת רחייתם טען מכורים וא"כ כשטוען עתה כך וכך יש לי עליו נאמן עליו עד כדי דמיו כמנו שהי' עומד בטענתו דלקוח. כללפ"ד ודו"ק (מיין בתשו' מבי"ט ח"א סי' כ' בתשו' הר"י בי רב): (צא) דמעתה אין לו מנו כו'. מיהו נראה דאם טוען אח"כ בפני ב"ד לקוח כמו שהי' אומר מתחלה בפני עדים נאמן דהא מיד כשהרחוהו בפני עדים אמר לקוח ונאמן אז במנו דלא הי' מרחוהו והשתא עומד בטענתו וכ"ד למ"ש אח"כ אפי' אמר בשעה שרחה עדים שחייב לו כך כו' לא מהימן דהתם כיון שעכ"פ הודה בפני עדים שחייב לו של המערער א"כ התם חייב דוק ועוד דאל"כ אין אדם שקונה מחבירו דבר העשוי להשאיל ולהשכיר דהיום אז למחר משוי לי' המוכר רחה ויאמר השאלתיו לך אלא ודאי אי משוי לי' רחה יטען מיד אחמת שלקחו וכה"נ כ' ה"ה פ"ח מה' טוען להוכיח דעשו תקנת השוק בכלים העשוים להשאיל ולהשכיר דאל"כ אין לך אדם שקונה מחבירו כלים העשוים להשאיל ולהשכיר והא ה"ה מיירי התם ע"כ כשים עדי רחה ואם כן מאי מוכיח דלמא בכל לוקח טעני' לקוח שהי' המוכר יכול לטען לקוח במנו דהחזרתי ואנאי התם דאיכא עדי רחה והראשון שבא מכחו לא הי' יכול לטען אלא ודאי כוונת הרב המגיד להוכיח דאל"כ אין לך אדם שקונה חפץ מחבירו מדברים העשוים להשאיל ולהשכיר דמי שהי' שלו משוי לי' רחה וכשיטען זה אחמת שלקחו מחבירו להחזירו שהראשון לא הי' יכול לטען לקוח במנו דהחזרתי ודוק] : (צב) דאמן כו' וכן אם הוא מפורסם. ואפי' טוען בפירוש החזרתי לך אינו נאמן. מיהו איתא שם בתשובת מיי' ובהגה' אשר"י דר"י תמה ע"ז היאך מפורסם כ"כ שלא יוכל לטען החזרתי וא"כ נאמן לטען לקוח או שאר טענות במנו דהחזרתי ע"ש ותמי' לי על הר"ב שכתב בפשיטות כר"ת ולא כר"י שהרי תמיהת ר"י נראה נכונ' . ואולי במ"ש ברים הגה"ה י"א דלא בעינן כו' כוון לזה דאם הדבר מפורסם כו' ור"ל די"א ולאו כ"ע מודים בזה דאלו למ"ש ברים הבנ"ה לא מצינו מי שחולק בזה ודו"ק (עיין בתשובת מהרי"ט ס"ט וסימן ק"ה דף קכ"מ): (צג) ודוק' שרחוהו עדים קודם שתבעו בב"ד כו'. וה"ה אם רחוהו הב"ד קודם שנפלו הטענות ומחלוקות ביניהם וכן הוא בריב"ם סי' שמ"ה ע"ש, וכה"נ כתב בתשו' מהר"מ אלשקר סי' קכ"א בשם הר"י הלוי והרמב"ם וז"ל דייינין בכל יום דלא הוי מנו אלא אם הפסיק אבל הפסיק לאו מנו אלא אם הסמיך דבריו ולא הפסיק אבל אם הוא הלבישו לצרכו וראוהו עדים ואמר לפניהם לקוח א"נ דאין לו מינו דהא העדים מעצמן ראו ומכ"ש אם לאחר כ"ד לראייתן אמר לקוח דלא הוי מנו דלא עדיפא עדים מב"ד דבב"ד נ"כ לא הוי מנו כה"נ רק תכ"ד דמנו קמפרש לא אמרינן וכ"ה בש"ך סימן קל"ג ס"ק א' דאם ראו העדים קודם שאמר לקוח אינו נאמן ע"ש והכל לפי ראות עיני הדיינים אם יש לו מינו דלא היה מראהו . והשתא ל"ק הא שהקשה בתומים מהא דראה שליחו ביד האומן בב"ב מ"ה שא"נ לטען אתה מכרת לי אפילו שאמר כן בשעת ראיה ולפמ"ש א"ש דשם מיירי שהאומן לא הראה להעדים בכדי לומר לפניהם רק שהעדים מעצמן ראוהו מש"ה א"נ . ומ"ש חש"ך דאל"כ אין לך אדם שקנה חפץ מחבירו דחבירו משוי ליה ראה וכו' ודאי אי משוי ליה ראה יטען מיד לקוח וכו' כוונתו דאי נימא דלא מהני טענת לקוח חוץ לב"ד אפילו יש לו מינו א"כ לא יקנה שום אדם מחבירו כשלא יהי' עדים בשעת קנינו ולפמ"ש א"א למצוא עדים בשעת קנין משא"כ להש"דס"ל דמהני מנו אפילו חוץ לב"ד כשטוען לקוח א"כ כשמראה פעם אחת החפץ בעדים ואומר לקוח דיש לו מינו שוב אפילו רואים אותו כמה פעמים עדים אח"כ במקום דיש ליה מינו נאמן הוא מכח טענה הראשונה שהיה לו מינו ומוכח זה מהמ"מ דנם לדבריו צ"ל דהחשש הוא דילמא משוי ליה ראה ומה שסיים הש"ך דכשיטענו זה האמת שקחתו מחבירו יתחייב להחזירו וכו' אף שהש"ך סובר דכשטוען תיכף לקוח דנאמן היינו דוקא כשהלוקח ראשון טוען לקוח מהמערער נאמן במינו דקא היה מראהו משא"כ לוקח שני שטוען שקחה מלוקח ראשון וא"י אם הלוקח ראשון נקחו מהמערער או לא הא מהני המינו שיש לו ללוקח שני נגד הלוקח ראשון וכשמשוי ליה המערער ראה מחייב הלוקח שני להחזיר אף שטוען האמת שלקחו מראשון דעיקר דינים אלו יתבארו אי"ה בהלכות חזקת משכילין עיין שם: (לה) ואם יש עד אחד . ע"ש ס"ק צ"ד ובתומים הקש' מאומן דסימן פ"ט ויתבאר שם אי"ה: ומ"ש בסקצה"ח הטעם דמהימן ביש עדים ביון

החושן

המלו' בשבועו' והא דאמרי' נאומן פ' מז"ה דף מ"ו דאומן אינו נאמן כדי דמיו אלא במנו הייגו מבוס דאומן

וכן משמע בבעה"ת שער י"ד מ"א שב' דאי איכא עדים ורחה לא מהניא לי' מידי ומוציאים מידו מה שתפס ומחזירו ליתומים כו' ומביאו ב"י לקמן ר"ס ק"י פעיף ה' וכן משמע בשאר פוסקים שם ע"ם: (פט) ויש עדים שרחוהו עתה בידו אפי' אם הי' מאמר כלום בפני העדים בחיזה אופן הוא בידו מאחר שרחוהו בשתם שוב אינו יכול לומר להד"ם ונם החזרתי אינו יכול לומר כשרחוהו עד שבא לב"ד וכה"נ שאינו יכול לטען לקוח ובטענ ג"כ עדים יודעים שהי' מתחל' של הלו' מיהו אפי' אין מכירים אותו בודאי רק ע"פ סימנים לית ליה מנו דלהד"ם שיחה לומ' להד"ם כיון שרחו בידו כיולא בזה ונתבארו תשלו' דיני' אלו הסייכי' לכאן בסי' קל"ג וקל"ד ורל"ו ע"ם: (צ) אלא שרחו קודם לכן וטען אז שהן מכורי' כו' נלפע"ד דמיירי בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר והלכך כשטוען אז שהן מכורין לא הי' בדברו

כ"כ הרמב"ם שם ג כהב ה"ה זה **פשוט** דכולא סוגיא שם איכא אלא ברא' וכ"כ הרמב"ן וכן מוכיח פ' חזקה הכתים (דף לו ע"ב) ס ע' בעיף פ' חזקה הכתים **וכמ"ש שם** רחונן *שטען על שמעון יש לי בידך ספרים ושמעון מסיב נכוכסתי ערב בעדך ובשהגע המלוה מסרתי בידו הספרים שיתחכנם להתפרע מהם ופסק לפי' אם תדינו אותם כדברים העשוים להשאיל ולהשכיר עכשיו אינן תחת יד שמעון ומתי שהן בידו עכשיו אין לו יכולת להוציאם עד שיפרע לו כל מה שהלוה לשמעון עליהם משום תקנת השוק

הגהות אמרי ברוך

(רמ"א פעיף י"ח) (י) אלא שרחו קודם נכן כו' . כ"כ יעוין לקמן סי' לא"ג ס"ג ושם ליינתי שמדברי חדושי רשב"א שמובא באה"ם לב"ב דף מ"ו ברמאי דפומבדיתא נשמע דלא כדברי הרא"ם בתשובה סי' ק"ו שמוכיח שם דינו המובא בשמו לקמן סי' קל"ג מסוגיא הנ"ל. ולפ"ד הרשב"א בשטוען שאיש קלגת לי קודם שרחה לפני עדים ולפקה והרחה מהימן בשנו. ואלמי רמאי דפומבדיתא כיון שבפרו לגמרי תחלה הו לא היו נאמנין אחר כן בטענת שאיש קלגה לי:

כסף הקדשים

מ"מ אם מיבכן ביד אחר ביותר מכפי דברי הלוה הרי המלוה אין לריך ליתן עד שיטולם לו כדבריו ונם אם היו כ' עדים שבטליחות היו רק לגוות סך מועט מ"מ לא גרע המלוה מקוהה לו מלוה לנכנ שאינו מפורסם. ומכיון הלוה לריך לשלם כשאמר המלוה. מה שהובע אחר כך משלוחו סני לשלוחו בשבועה היסת שבדבריו כן הוא:

פתחי תשובה

בעלמו שאם בעל המשכון אמלה שוב לא הוי הילך והוה מודה במקלה וחייב שבועה דאוריתא עכ"ל ולא"ע: כנ) שאן מכירין בידו. ע' בה"ט מ"ם ונם בדברים העשויין להשאיל אם עומד בטענתו רחשונה שהוא בידו לקוח נאמן כו' בש"ך כתב ע"ז וז"ל דהא מיד בשרחוהו בפני עדים לאמר לקוח ונאמן אז במנו דלא הי' מרחוהו והשתא עומד בטענתו ול"ד למ"ש אח"כ ואפי' אמר בשעה שרחה עדים שחייב לו כך וכך כו' לא מהימן דהתם כיון שעכ"פ הודה בפני עדים שהוא של המערער אם כן ה"ל עדים ורחה ומה שאמר שחייב לו כך וכך לאו כלום שהוא כי הכל תלוי בשעה שבועתו כו' עכ"ל ונתומים סקל"ה הביא עליו ודצתו לדינא דאפי' אומר בפני עדים שרחוהו שהוא לקוח מ"מ הך אמירה שלא בפני ב"ד לא ה"ל אמירה דכל שמודה חוץ לב"ד שהוא של חבירו נאמן לא ונתו שהוא של חבירו וא"כ בטענתו לזכותו שהוא לקוח ומתילא

הגר"א

אלא כ"ז חוץ לב"ד ואי משוי ליה רחה אז לא יוכל לומר אח"כ החזרתי וז"ם ג"כ ודוקא כו' כי ע"כ בב"ד הרחה כנ"ל (ע"כ): [קח] וכן אם הוא מפורסם. עתוס' שם ד"ה שפיר ושם נ"ג ת' ד"ה לקוחה כו': [קט] ואפי' אמר. שם ואי תכיס כו'. הגו' הרא"ש: (ליקוט) ואפי' אמר בשעה כו'. וכ"כ בפי' קל"ג ס"ג וע"ע כיון דעומד ולוות שחייב לו ובפכ"ג אי בפני עדים כו' מ' דגם בפני עדים דוקא קודם כו' ורא"ה ומפרש חוץ לב"ד בכ"ל אין רחה אלא חוץ לב"ד כיה טענתו בטילה כיון שטען להד"ם וכמ"ש אי תכיס כו' כיון שטען התלה להד"ם ובכה"ג שפיר מ"ם למעלה י"א כו' ושען אז כו' ר"ל שבטענתו אז מפסיד בב"ד ושוטן עכשיו שעבה אחרת בה"ג דשם ועש"ך ס"ק ל' משא"כ כאן ועש"ך ס"ק ל"א שהקשה דאמן דאמרינן אז האמת שקחתו מחבירו יתחייב להחזירו וכו' אף שהש"ך סובר דכשטוען תיכף לקוח דנאמן היינו דוקא כשהלוקח ראשון טוען לקוח מהמערער נאמן במינו דקא היה מראהו משא"כ לוקח שני שטוען שקחה מלוקח ראשון וא"י אם הלוקח ראשון נקחו מהמערער או לא הא מהני המינו שיש לו ללוקח שני נגד הלוקח ראשון וכשמשוי ליה המערער ראה מחייב הלוקח שני להחזיר אף שטוען האמת שלקחו מראשון דעיקר דינים אלו יתבארו אי"ה בהלכות חזקת משכילין עיין שם: (לה) ואם יש עד אחד . ע"ש ס"ק צ"ד ובתומים הקש' מאומן דסימן פ"ט ויתבאר שם אי"ה: ומ"ש בסקצה"ח הטעם דמהימן ביש עדים ביון

ביאור

דליכא עדים והוא כו': [קד] אבל דברים. כ"מ שם ובכנוסות מ"ו כ' וכ"כ נ"ב נ': [קה] ויש עדים. כנ"ל: [קו] או החזרתים. שהרי רחה ולכך בעינן רחה שלא יוכל לומר במנו דהחזרתים כמ"ש שם: [קז] י"א דלא בעינן. שם ואי תכיס משוי כו' ואם איתא פריון יוכל לומר החזרתיו לך אח"כ: (ליקוט) י"א דלא בעינן כו' ודוקא כו'. ע"ם מ"ו שפיר קאמר כו' ועתוס' שם שהקשו ביון שטוען לבה"ם מאי אחר רחה כו' ע"ם שדחקו בזה ורחה שוודאי לא היה זה בב"ד ובב"ד הכ"ל לכבריח אוהו להרחותו אחמת אהו ועפי' ר"ל בהג"ה אמר כו' ושוב מאי שפיר שאמר אלא חוץ לב"ד ובב"ד היה שוטן שחייב לו עליו אז כיולא אז ורחה בב"ד והכירו שהוא של בעל אינו יודע אם לקחו אח"כ אם רחו עתה ביד שמעון מעשה שעשוי להשאיל ולהשכיר וכ"מ בנעה"ת דאי אינו עשוי להשאיל ולהשכיר אינו אע"פ שאינו יודע אם לקחו אח"כ אם רחו עתה ביד שמעון מוציא ירושתו אפילו בדבר שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר וכ"מ בנעה"ת דאי אינו מוציא מידו מה שתפס ומחזירו ליתומים כו' ומביאו ב"י בסי' ק"ו וכן משמע בשאר פוסקים שם. עכ"ל: [נג] שרחוהו. ברא' דהיינו שמכירים הכלים ויודעים בבירור שזה הכלי הי' של הלו' אבל אם אינם יודעים בבירור אף שרחו בידו כלי כזה שחוכנו אפ"ה אין מחייבין את המלו' להוציא ולהרחותו בב"ד כדי להכירו על פי הסימנים שנתן הלו' וכמ"ש המחבר בסי' רל"ז עכ"ל סמ"ע וכתב הש"ך בשם הג"ה אשר"י וז"ל אי שויא רחה מוציא רחוכו מיד שמעון מעשה שעשוי להשאיל ולהשכיר אע"פ שרחוכו אינו יודע אם שאול הוא לקוח מאביו מבטל חזקת המחזיק וע"ל סי' קמ"ו ס"כ ומשמע דב"ם אם יש לו עדים שהשאילו אביו אע"פ שאינו יודע אם לקחו אח"כ אם רחו עתה ביד שמעון מוציא מידו בדבר שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר וכ"מ בנעה"ת דאי אינו מוציא מידו מה שתפס ומחזירו ליתומים כו' ומביאו ב"י בסי' ק"ו וכן משמע בשאר פוסקים שם. עכ"ל: [נד] מכירין. כתב הש"ך דמיירי בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר והלכך כשטוען אז שהן מכירין לא הי' נאמן אבל בדברים שאין עשוין כו' אע"פ שרחו העדים מתחל' מ"מ הרי בשעת רחייתן טען מכורין וא"כ כשטוען עתה כך וכך יש לי עליו נאמן עד כדי דמיו כמנו שהי' עומד בטענתו לקוח וכ' בשטמה מכי"ט ח"ל סי' כ' תשובת הר"י בי

נתיבות

משה"כ

זה בחזקת עשוי להשאיל: (נח) אי' לומר לקוח . והיה בדברים שאין עשוין רק יש עדים שהשאיל לזה ועידי רחה א"כ זמ"מ חייב ליטבע היסת דאיתר מכרו לו אחר כך אבל אם המלוה טוען שבשעת המשירה היה רק בחזרת משכון והעדים מעידים שהיה בחזרת אלא פטור אהוסת שהרי הוכחת העדים שהיו לוקחת אינו אפי' לזכות הידוע: (נט) לקוח הוא בידי ואפי' מעורעים שטענתן אמת שמוציאין בידו אחר חפץ שהיה שייך לאחיהם והוה עשוי להשאיל ויש עידי רחה אע"פ מוציאין מיד המוחזק ש"ך: (ס) דמעתה אין לו מינו והנ"מ בדברים העשויין להשאיל הל"ל עידי רחה אבל בדברים שאין עשויין להשאיל דאף

משה"א

נ"כ ט"ם וכצ"ל אבל דברים העשויין להשאיל ולהשכיר אע"נ שלא מסרו לו בעדים וכו') : לג) שאינן דאויין להחזיר ואי"ל לומר לא יתכן שלא אהיה נאמן בב"ד ונתפשרתי עמך והחזרתי לך. דכיון שהיה לו טענה אמרינן חזקה שלא החזיר בלא תביעה בפני ב"ד דמי יימר דמחייבים ליה רבנן כדאמרינן בב"ב. ודוקא שהיה טוען לקוח אבל אם טוען ממושכן יכול לומר פרעת לי והחזרתי לך המשכון לא נתקלקל המנו שלו ואין להקשות מסי' ע"ט ס"ח דאם טען בפני עדים חוץ לב"ד לא לויתי דאם לא אמר אתם עידי אפילו בא ועדים ומכחישו ואמרו שלוה שיכול לטען אפילו פרעתי קודם ואם אמר אתם עידי אינו יכול לטען פרעתי קודם אבל מכל מקום יכול לטען פרעתי אחר כך ומשמע לכאורה דאם תבע בניסן בפני עדים ואמר אתם עידי ואמר לא לויתי ואחר כך תובעו בתשרי דיכול לטען פרעתי אחר כך בין ניסן לתשרי אם כן ק' דמאי בכך שטוען מעיקרא לקוח מ"מ מה"ת לא יהיה יכול לטען שהחזיר אח"כ כמו באם טען מקודם להד"מ שיכול לטען שהחזיר אח"כ כמו בסי' ע"ט ובטור שם מבואר ההדין כן נבי סקדון אבל באמת ל"ק מידי דאין הכוונה שם בסי' ע"ט בהא דיכול לטען שפרע אח"כ היינו בין ניסן לתשרי קודם שתבעו בב"ד דבזה ודאי דא"נ דכיון שכפר בפני עדים וחזינן דדעתו היה לכפור ודאי לא פרע אח"כ רק הכוונה במה שכ' שיכול לטען שפרע אח"כ היינו שכפר חוץ לב"ד והביא הלוה עדים בב"ד שלוה ובב"ד שתק ולא כפר כיון שראה שבאו עדים וחייבוהו ב"ד לשלם ויצא ואמר פרעתי נאמן ובזה חלוק דינו מהוחזק כפרן בב"ד דבהוחזק כפרן בב"ד אפי' לטען פרעתי אחר שיצא הפס"ד א"נ שוב בממון זה לעולם לטען פרעתי משא"כ כשהוחזק כפרן רק לפני עדים יכול לטען פרעתי אחר הפסק דין וכן מבואר בבעה"ת שער כ"ב דין י' בהדיא וז"ל אבל אם אמר אחר שנתעצמו בדין פרעתי נאמן וכו' הרי מבואר כדברי אבל לטען פרעתי אחר שכפר קודם שחייבוהו הב"ד ודאי דאינו נאמן לכ"ע כמו בכאן ואפי' לא אמר אתם עידי אינו נאמן לטען שפרע אחר שכפר דכיון שהיה דעתו לכפור ודאי לא פרע אחר שכפר והא דבעינן אתם עידי בסי' ע"ט היינו לענין לטען פרעתי קודם ומה שאמרתי לא לויתי לא בדיוק אמרתי לענין זה בעינן דוקא אתם עידי משעם דהא לא נוכל לחייבו רק משעם דכשאומר לא לויתי הוי כהודאה שלא פרע וכיון דבהודאה נופיה בעינן אתם עידי דבלא"ה יכול לומר להשטות כוונתי כמו שהשטית בי לתבוע דבר שאיני חייב לך כך השטיתי בך ואמרתי לא לויתי אף שהאמת הוא שלויתי ופרעתי השטיתי בך לו' לא לויתי אבל לענין לטען שפרע אחר שכפר בודאי דא"י לטען אפי' לא אמר אתם עידי דכיון שאומר שפרע אחר כך הרי הודה שהיה חייב לו בשעת תביעה ולמה היה לו להשטות בו דהא לא שייך לומר כמו שהשטי' בי דהא מודה שתבעו באמת וע"כ דעתו היה לכפור בממון דחבריה משה"א אינו נאמן לומר פרעתי דכיון דרצה לכפור שוב לא ישלם בלא בית דין דכאן אין שייך לחלק בין אמר אתם עידי או לא כיון דלא דלא שייך טענות משטה ובודאי לכפור נתכוין אין חילוק כלל וזה פשוט : ובעיקר דינים איכו אימת נאמן לטען משכון והא דקא נאמן במינו דנאנסו יתבאר לקמן בהל' חזקת מטלטלין אי"ה : (ד) ואפילו אמר בשעה שראו העדים שחייב ומיירי שראו עדים סמוך לתביעות או שהתרה בו אל תחזירני כמבואר בסימן קל"ג דאל"כ יש לו מינו לומר שפרע לי והחזרתי-לו משכונו . ועש"ך ס"ק צ"א דאם היה טוען מעיקרא לקוח וגם עכשיו בפני ב"ד טוען לקוח דמהימן רק כשטוען ממושכן וחזר ושען בפני ב"ד נ"כ ממושכן לא מהימן דבממושכן הכל תלוי בשבועה שיפסקו לו הב"ד עכ"ד . והנה צ"ל בכוונת הש"ך דאף דלהראב"ד שהביאו הש"ך בס"ק ע' ל"צ שבועה מ"מ יש לחלק דבמשכון אי"ז לזכו' בו רק ע"פ נבייה ב"ד משא"כ בלקוח שלפי דברי מהרא הוא שלו אך דכאורה מ"מ תמוהין דכיון שהש"ך סובר דכשטוען תיכף לקוח דנאמן וטען ממושכן שא"כ כיון שכ' הש"ך באם חזר וטען לקוח דמהימן להימן כשטוען ממושכן במ"נו דה"ה טוען לקוח וכן המה בתומים. ונראה ליישב דבריו דהא ע"כ הא דמבואר בסימן ס' דיכול לשנות מפטור לפטור ע"ש ע"כ לאו משום מינו הוא . והא שכתבו הפוסקים הטעם משום מינו דאי בעי היה עומד בטענתו הראשונה הוא לאו דוקא כמ"ש בקצה"ח בסי' ס' ע"ש דהא מבואר בבנה"נ בסימן ס"ב בכללי מינו באות קל"ג דכל שבא לפטור דבריו הראשונים לא מהימן אפילו במינו והוא מדברי הריב"ש בסי' מינו באות קל"ג דכל שבא לפטור דבריו הראשונים לא מהימן אפילו במינו והוא מדברי הריב"ש בסי'

קצות

נמד המקח דנוטל בלא שנוש' לקמן סי' ל"ח ע"ם : כנ) ואם יש ע"א דעת הרכב"א בתשוב' דנאמן

(חו"מ ח"א) צה

הרסב"ח בתשובה (כ"י מס"מ) ע פי' שנתחייב לו מלד אחר ולא שהלוהו עליו

פתחי תשובה

מקרי רחה וע"כ עשמו של הרח"ם דנקט משום שבועה לאו דוקא כו' ע"ש. ועיין בת' ר"ש תיער ז"ל פי' קל"ה שכתב דנ"ל להכריע דבפילים שאין יודע להעדיס שהם של המערער רק מכח דבורו בפניהם שהיה של פלוני נאמן ג"כ בתה דאמר לקוח אף מון לכ"ל כיון דעיקר מוכחיו הוא רק טענתו אמריהן שפה שאסר כו' זולת אם טוען שמגיע לו דמיס דלריך שבועה בזה מ"ל מון לכ"ל אבל היכי הבעדיס עלמן ברחייהן יודעים שהיה של פ' והמנו הוא רק שלא היה מרחה להם בזה שפיר אמריהן דלא משמחינן כלל נטענתו של מון לכ"ל ומתילא הוי כמו רחו פתחום בידו כו' ותש"ה נקט הרח"ם בדקדוק הטעם דחייב שבועה היינו דמזה הטעם אף היכי דרחיית עדיס לאוד אינו מזיק רק מכח שענתו כו' וא"ם גם הכיא דאי מכיס תשוי ליה רחה (שסק' התומיס דאי הטעם דוקא כמ"ם הס"ד משום דבעי שבועה בנק"ח אם כן יהיה מוכח נוף הדין של הגאונים דבמשכון בעי שבועה משונית זו בכ"ב דף מ"ו ע"ש אי מכיס תשוי ליה רחה כו' שממנו הוליא הרח"ם דינו הכ"ל ולא שמענו לשום מחבר שמסייע לדברי גאונים מכך נמרא ותהוי תיובתא להמולקים כו') דהתם מיירי שהעדיס כרחייהן מכירין ואי"ל לדבורו כלל כו' כנלע"ד נכון בעזה"י עכ"ל ועיין מענין זה בת' ברית אברהם אחה"ע סי' יו"ד שהובא קלת בפ"ת לאה"ע סי' ו' סס"ק ע"ז ועיין עוד בת' נו"ב תניינא אה"ע ס"ם י"ח הובא קלת בפ"ת שם בסי' קע"ח סק"י ע"ש : בד] קודם שתבעו בכ"ד . עכה"ע עד

הושן משפט עב הלכות הלואה

דמיירי מיני' דהיינו שרחו עדיס עתה בידו דאם יש ע"א בזה שרחו אותו עתה בידו י"א כו' והוא תימה דבהא ודאי לכ"ע הוי משואיל"מ ולא קאמר הרסב"ח בתשו' סי' תתקל"ח אלא כשהעד מעיד שבאו לידו בתורת משכון רק שאינו יודע כמה הלוה דלא הוי משואיל"מ כיון שהעד מעיד שבדין בא לידו מחמת מעותיו וקנוי לו על מעותיו אבל בכה"ג משמע להדיא ברסב"ח שם ובשי' אלף מ' דהוי מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם דדמי לדלקמן סי' ע"ה סי"ג ע"ש ודו"ק וכן מחלק הר"ב בהג"ה נופי' לקמן סי' ע"ה סי"ג ולריך לומר דכאן נמי הכי קאמר ואשים עד א' בזה שבא לידו בתורת משכון אלא שאינו יודע כמה הלוה י"ל כו'. ומ"מ אין דברי הר"ב מדוקדקים במ"ש ואש ים עד אחד בזה כו' דהא נשבע עדיס שבא לידו בתורת משכון וראוהו עתה בידו הדין כן דלשבועה המלוה נשבע ונוטל כדמשמע להדיא בתשו' רשב"א סי' תתקל"ח וכמבואר נמי להדיא בתשובת רשב"א סימן אלף מ' דאף בב' עדיס הדין כן מטעם דכיון דבעל חוב קונה משכון הוה ליה מוחזק (ועמש"ל סי' רע"ז [רע"ח] סעיף ז') וכן לסברי' הראשונה בב' עדיס נמי חייב להחזיר כדאיתא להדיא בתשובת רשב"ן סימן פ"ד ואי בא לומר רבותא דאפי' בע"א הוי ליה מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם לא שייך רבותא זו כאן דהא בין לתשו' הרמב"ן ובין לתשובות הרשב"א פסיבו להו התם דאי הוי בב' עדיס חייב להחזיר הוי בע"ח משואיל"מ וזה שייך בסימן ע"ה ששם עיקר דיני דמשואיל"מ וכבר כתבו הר"ב שם סעיף י"ג והכי הל"ל כאן ואש ים עדיס שבא לידו בתורת משכון ואינם יודעים כמה הלוה עליו י"א דהלוה נוטל המשכון ונשבע וי"א דהמלוה נשבע ונוטל ודו"ק: (צה) והשכמת בעל המחבר כסברא הראשונה עמ"ש לקמן סעיף כ"ג ס"ק ק"ע שהוכחתי דהרמב"ם והרב המגיד ובעה"ת סבירא להו כסברא האחרונ' ושכן נראה עיקר ולריכא מאן דפליג בהא דהך דתשובת הרמב"ן דהרסב"ח היא שמתחל' פשק כך ואחר כך חזר בו ע"ש : (צו) וע"ל סימן נ"א כו'. עמ"ש שם בביאור היטב : (צז) והא דאדם יוכל לטעון לקוח כו' עד הואיל ולריכא עדיס כיצד בא לידו או שלא ראו בידו כו' דברי הר"ב אלו שתומים ומגומגמים והעולה מתשובת רשב"א שמעתו מקור דינים אלו יוסף מאי' כ"ז כך הוא דאם לוי הביא עדיס שהפקידו ביד ראובן וראוהו עדיס עכשיו ביד שמעון חייב שמעון להחזירו ללוי ואין ראובן נאמן לומר חזרתי ולקחתיו ממנו דהא דאין נאמן כאן לומר חזרתי ולקחתי ממנו היינו לענין שלריך להחזיר לו נוף החפץ אבל מכל מקום לריך לוי להחזיר לו מעותיו משיש תקנת השוק וכמ"ש לקמן סימן קל"ג וסי"ז דאפי' בדברים העשויים להשאיל ולהסביר ראוהו עתה בידו לריך להחזיר לוקח מעותיו משום תקנת השוק ולא עדיפי עדי פקדון מדברים העשויים להשאיל ולהסביר ועמ"ש לקמן סי' סי"ו בלוקח מאומן אי שייך תקנת השוק ע"ש

שהרי מודה לו רק טוען טענה אחרת ליפטר עצמו [קיב] והוה ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם (תשובות הר"ב) כדלקמן סימן ע"ה סעיף י"ג [קיג] וי"א דהמלוה נאמן בשבועה (תשו' רשב"א סי' תתקל"ח וסי' אלף מ') (צה) והסכמת בעל המחבר כסברא [נח] הראשונה כמו שיתבאר לקמן סי' זה סעיף כ"ג ועיין לקמן סי' ע"ה סעיף י"ג (צו) סא וע' לעיל סי' כ"א כתבתי אם אדם יוכל לטעון על מה שתחת ידו מחמת אחר ולא מחמת זה שנתנו בידו (צז) [קיד] והא דאדם יוכל לטעון לקוח היא בידי או הלוהו עליו היינו דוקא סב שהחפץ תחת ידו אבל ראובן שהפקיד דבר אצל שמעון סג (סג) ולוי הביא עדיס שהוא [נט] שלו (סד) או שמעון מודה לו ושמעון טוען שראובן ע חייב לו עליו סד אין ראובן נאמן לומר שלקחו מלוי [קטו] אבל אם שמעון אומר שיודע שראובן לקחו מלוי נאמן במנו שהיה אומר שהוא לקחו מלוי ואז היה נאמן הואיל ולריכא עדיס כיצד בא לידו

דינא בהדיא ושם ביארתיהו ותלמד משם בכאן פירושו : סא וע"ל סי' כ"א כתבתי כו'. שם ס"ח בהג"ה כתב חילוקין בזה ושבאם לא הפקידו בידו אלא הוא חטף מיד אח' כלי ואמר כלי זה אינו שלך אלא של פלוני היא והוא חייב לי יכול לטעון עליו עיין שם . (הג"ה וכתב הרח"ם כלל ק"ו פקיד שמסר דבר של ראובן אצל שמעון ועכבן שמעון בשביל ראובן דיכול ראובן לתבוע הפקיד והפקיד יתבע לשמעון עכ"ל ד"מ י"ד . ע"כ הג"ה) : סב שהחפץ תחת ידו. וכתב הרשב"א בתשו' °(כ"י מחס"מ) על ראובן שטען על שמעון יש לך ספרים שלי והוא השיב לו כן אבל אני ערבתי בעדך ובשבא המלו' לפרוע נתתי לו הספרים שימשכנם להתפרע מהם ופסק אף אם נחשב הספרים לדברים העשויין להשאיל מ"מ עכשיו אינן תחת יד שמעון (ומתי שהם בידו) עכשיו אינו יכול להוציא עד שישלם מה שהלו' עליהם ע"ש דרכי

בתשובת

מש"ה שם : סג ולוי הביא עדיס שהוא שלו. אפי' לא הביא שיודעי' שעדיין הוא שלו ועיין לקמן סי' ל"ט : סד אין ראובן נאמן לומר כו'. וכן מוכח

מורי זהב

עמש"ה כ'כו'ולפ"ז גם בעד אינו נקרא מחוייב שבועה ונסברא זו לא פליגי בכל עיקר הטעם שאינו שבועה וכו' משום דס"ל דאפי' בב' עדיס שאינו יכול לטעון לקוח הוא בידו מלוה נאמן וזה סותר למה שכ' הטור סי' זה סעיף י"ג דהלוה נאמן ואש כן קשה דמשמע כאן לענין כ' עדיס דמשני להוליא מיד המלוה רק בעד אחד יש פלוגתא והרי זה תלוי בזה ותו קשה למה תלה רמ"א פלוגתא זאת בהסכמת המחבר בסעיף כ"ג הא כיון דקי"ל ריש סעיף זה דלוה נשבע ונוטל מתקום שאין מנו לחלוה אין מקום לו' דלא הוי מחוייב שבועה בעד אחד ואם כא רמ"א לחלוק על ריש הסעיף הי"ל לכתוב שם כל' זה י"ל שהחלוה נאמן בתקום שאין לו מנו ולריך לו' לפי מסקנת רמ"א כאן בסברא הא' דרשב"א הלוה נאמן בתקום שאין מנו לחלוה יש לנו לפסוק דהחלוה ה"ל מחוייב שבועה וכו' אבל לקמן ויתבאר בעזה"י ב"ה שיש לפסוק הלכה למעשה דלא הוי מחוייב שבועה כו' : (ע"ש) ושמעון טוען שראובן חי"ל) פי' ברולה לזכות בהתפך של לוי מאחר שראובן אמר שלקחה מלוי וראובן היה בהסכמה אחת עם שמעון קמ"ל דאין שום נאמנות לראובן מאחר שאינו בידו וא"ש חייב שמעון להחזיר ללי ואין ראובן נאמן לו' הסחרתי ולקחתי מלוי דהא תיכף עדיס וראה עכ"ל הרשב"א בכ"י מתו' כ"ז ורמ"א לא זכר כאן ראה ובאמת דברי הרשב"א תמוהים הל"ל ראה דאין לו' מעשה שלא יבא לראובן מינו דאי בעי שמעון יאמר אתה מכרת לי או מכרתו לראובן דהא לוי לא מוזהרים מנו בזה כיון שראובן בהסכמה מ' עם שמעון (א"ה ראה שהרב כוון למ"ש הטור בסס מ'. הרח"ם ז"ל סי' זה סל"ג וז"ל אבל מה שביד אחר לטעון אין כאן מנו כי שמא מכירו לא היה רוצה לשקר ודוק ע"כ) :

באר היטב

כשהעד מעיד שבא לידו בתורת משכון רק שאינו יודע כמה הלו' דכיון שמעיד שבדין בא לידו לא הוי משואיל"מ וכן מחלק הרמ"א גופי' בסי' ע"ה סי"ג וכ"ל דכאן נמי מיירי כה"ג שהעד מעיד שבתורת משכון בא לידו ומ"מ אין דברי הרב מדוקדקים במ"ש ואש ים עד א' בזה כו' דהא גם בב' עדיס הדין כן דלסברי' האחרונ' המלו' נשבע ונוטל ולסברי' הראשונ' חייב להחזיר ואש בא לומר רבותא לומר דאפי' בע"א

נתיבות

משה"כ חידושים

הדין כך ש"ך)(ואש העדיס מעידיס על סרהסלוחה והלוה טוען פרעתי נגד המשכון דינו כטוען כן נגד הפער וע"ש סקל"ו: (סג)ולוי הביא עדיס.היינו עדיס שמכירין שהוא של לוי ושהפקידו ביד ראובן דהי"ל עדיס וראה: (סד)או שמעון מודה לו. שיודע שהוא מופקד ביד ראובן מיד לוי וא"כ ה"ל הוא כמקום עדיס וראה . והש"ך חולק אדין זה וס"ל דאין הלוקח מומו ואולי במקום עדיס וראה דהלוקח הוי עד הלריך שבועה המוכר יכול לטעון שהחזיר והלוקח משקר כמה שאומר שקנה ממנו ואולי

קצות

דאומן אינו כוי מכשון שלא בא לידו בתורת משכון אבל בע"ח כוי' משכון מדרבי ילחק והוי מוחזק ונראה דהרסב"א לשמתו שכתב בחידושיו פ' האים מקדם דאומן כיון דלא אמי לידי' בתורת משכון לא קנה והביא ראי' מדתנן פ' כל האומנין ס"ם ואוקמי' בהאי הכא' דתפים ליה אאגרי' ואלו קני משכון מדר' ילחק הוי ס"ם בודאי אע"כ דאומן אינו כוי' מדרבי ילחק וכ"כ הריטב"א בחידושיו בפרק האים מקדם וכ"כ הר"ן בפ' האים מקדם דוקא בע"ח קונה משכון מדרבי ילחק דבא לידו בתורת משכון אבל אומן מעיקר' לאו בתורת משכון בא לידו ולהכי ניחא דאומן אינו נאמן בלא מנו משום דלא קני משכון מדרבי ילחק ולא הוי מוחזק אבל בע"ח דקנ' משכון מדר"י הרי הוא מוחזק בקנינו ונאמן בלא מנו. אמנם קשה לפי זה דהא דעת הרמ"א בהא"ע סי' ק"ח סעיף ט"ו דגם באומן אם קידשה בשכרו לכ"ע מקודשת דה"ל כמלו' שם עליו משכון וע"ש וא"כ כיון דס"ל דגם באומן שייך קוי' משכון א"כ הדר' קוסי' לדוכתי' מ"ש אומן מבע"ח והרמ"א בתשובותיו סי' פ"א הבל' גם כן בכ"ד דאין להולי' ממון ממלו' וכתב דתשובת רשב"א ולדידי' מ"ש אומן דאינו נאמן בלא מנו כמבואר בפ' חז"ה ועי' בדרכי משה בהא"ע סי' ק"ח וז"ל ואפ"ג שכתבנו לביל דבעינן דוק שבא לידו בתורת משכון. נראה בכאן כ"ע מודי שכל אומן שמחזיק הכלי בידו הוא במשכון על שכרו עכ"ל וא"כ מ"ש אומן דאינו נאמן בלא מנו ומדברי המוס' יש להוכיח דלא ס"ל כלל לחלק בין בא לידו בתורת משכון או לא ולעולם שייך הך דרבי ילחק וז"ל בפרק שבועת הדיינין דף מ"ד ד"ה מאי לאו דבלא בוין פירש בקונטרס דר"א אית ליה דשמואל דמשכון שאינו שוה בל המוב אין אדם מקבלו אלא לזכרון דברים בעלמא אבל אם שוה כל המוב מוד' ר"א דאבדו מעותיו וכו' אבל השם' ס"ד דר' ילחק אייר אפי' בשעת הלוה אלכך מוד' ר"א בדשוה אבל לא שוה הוי זכרון דברים בעלמא' ולא שייכ' החם דרבי ילחק ומיהו תמוה כיון דרבי ילחק נזירה הכתוב היא מה לו שוה ומה לו לא שוה אמו משום דלא שוה לא קרי ביה השב תשיב את העבוט ולך תהי' לדק' עכ"ל הרי מבואר מדבריהם דאפי' היכ' דלא נקטי' למשכון דהא בדלא שוה הרי הוא לזכרון דברים בעלמא' אפ"ה קוי' מדרב ילחק ומן המיע' ששמתו בהא"ע סי' ק"ח דהיכ' דלא בא לידו בתורת משכון וקידש' דאינו מקודשת. אך קשה לפי דעת תוס' דקוי' מדרבי ילחק אפי' היכ' דלא נקטי' למשכון הא דאמרינן שם שוף פרק שבועת הדיינין גבי פלוגתא דרשב"ג ור' יהוד' דר"י הכשי' שבר דכנגדו נמי משמע ודקא אמרת למאי חפס ליה משכון לזכרון דברים בעלמא' והכי אמרי' בפ' הזהב דמ"ש ע"ש הא שמע' דמשכון אינו משמע אמרי' בפ' השולח דלא הוי שמע' משום דחפים משום דפריך אלא מעתה הלוהו ודר בשכירו ה"נ דלא משמע ומ"ש דמשיק משום דקוי' מדר' ילחק וא"כ מה לי חפסי' למשכון או נקטי' לזכרון כיון דקוי' מדר' ילחק אפי' נקט לזכרון ונראה' ליישב דהוס' דשיטתן דהעלו בפ' השולח דאינו קוי' משכון מדרבי ילחק אלא דוקא שלא בשעת הלוה' וכסוגיא דפרק האומנין ובשבועות והא דשמיע' אינו משמע במשכון מעלטלין אפי' בשעת הלוה' וכדמשמע מהא דאמרינן דנקטי' לזכרון דמשמע ודאי בשעת הלוה' דשלא בשעת הלוה' ל"ש לזכרון משום דכיון דאשכחן דקוי' אותו מדר"י שלא בשעת הלוה' מהני לי' עכ"פ לענין שמים' בשעת הלוה' להיות של אחיך בידך דאליס שעבודי' ע"ש ונפ"ז ניחא דר"י הכשיא דשובר דינקט' לזכרון א"כ לא הוי של אחיך בידך ול"ש אליס שעבודי' אבל בחוס' מקשין שפיר דהא כי ס"ד דר"י קוי' אפי' משכון בשעת הלוה' א"כ כיון דקוי' מדר"י ס"ל לתוס' דקוי' מדר"י אפי' לא נקטי' למשכון כיון דהוא נזירת הכתוב ודוק וזה ברור. ונפ"ז לשיטת הפוסקים דר"י קוי' אפי' בשעת הלוה' א"כ הרי ג"ל דאינו קוי' היכא דלא נקטי' למשכון דאל"כ לא מני לפרש סוגיות הש"ס שם בפ' הזהב ובפ"פ שבועת דדיינין בשעת דר"י הכשיא משום דנקט לזכרון וכמ"ש : ובזה ניחא הא דשמתו בהא"ע דהיכא דלא נקטי' למשכון ל"ש בע"ח קונה משכון דודאי כל משכון שלא בשעת הלוה' לעולם למשכון נקט ולא הוצרכו לחילוק זה אלא לדעת הפוסקים דקוי' אפי' בשעת הלוה' ואז שכבתה דלא נקטי' למשכון וא"כ לשם' זו הרי הדבר מוכרח דאי בעית לחוס לדיש' זו דקוי' משכון מדר"י בשעת הלוה' הרי מוכרח דבל דלא נקטי' למשכון אינו קוי' מדר"י הרא"ש שהביא הטור סל"ג דאינו קוי' משכון אינו יודע כי אם ע"פ תכיר מ' אבל אם היה יודע בעלמו שכ"ה נאמן וזה כ"ש כתבו הרמ"א בסי' ס"ח הוכח מתשו' הרשב"א והקשה עליו וליתא (ע"כ) : [קטו] אבל אם שמעון. שם

כשהעד מעיד שבא לידו בתורת משכון רק שאינו יודע כמה הלו' דכיון שמעיד שבדין בא לידו לא הוי משואיל"מ וכן מחלק הרמ"א גופי' בסי' ע"ה סי"ג וכ"ל דכאן נמי מיירי כה"ג שהעד מעיד שבתורת משכון בא לידו ומ"מ אין דברי הרב מדוקדקים במ"ש ואש ים עד א' בזה כו' דהא גם בב' עדיס הדין כן דלסברי' האחרונ' המלו' נשבע ונוטל ולסברי' הראשונ' חייב להחזיר ואש בא לומר רבותא לומר דאפי' בע"א ה"ל כ"ל דכאן נמי מיירי כה"ג שהעד מעיד שבתורת משכון ואש ים עד אחד בזה כו' דהא נשבע עדיס שבא לידו בתורת משכון וראוהו עתה בידו הדין כן דלסברי' האחרונ' המלו' נשבע ונוטל ולסברי' הראשונ' חייב להחזיר ואש בא לומר רבותא דאפי' בע"א הוי ליה מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם לא שייך רבותא זו כאן דהא בין לתשו' הרמב"ן ובין לתשובות הרשב"א פסיבו להו התם דאי הוי בב' עדיס חייב להחזיר הוי בע"ח משואיל"מ וזה שייך בסימן ע"ה ששם עיקר דיני דמשואיל"מ וכבר כתבו הר"ב שם סעיף י"ג והכי הל"ל כאן ואש ים עדיס שבא לידו בתורת משכון ואינם יודעים כמה הלוה עליו י"א דהלוה נשבע ונוטל המשכון ונשבע וי"א דהמלוה נשבע ונוטל ודו"ק: (צה) והשכמת בעל המחבר כסברא הראשונה עמ"ש לקמן סעיף כ"ג ס"ק ק"ע שהוכחתי דהרמב"ם והרב המגיד ובעה"ת סבירא להו כסברא האחרונ' ושכן נראה עיקר ולריכא מאן דפליג בהא דהך דתשובת הרמב"ן דהרסב"א היא שמתחל' פשק כך ואחר כך חזר בו ע"ש : (צו) וע"ל סימן נ"א כו'. עמ"ש שם בביאור היטב : (צז) והא דאדם יוכל לטעון לקוח כו' עד הואיל ולריכא עדיס כיצד בא לידו או שלא ראו בידו כו' דברי הר"ב אלו שתומים ומגומגמים והעולה מתשובת הרשב"א שמעתו מקור דינים אלו יוסף מאי' כ"ז כך הוא דאם לוי הביא עדיס שהפקידו ביד ראובן וראוהו עדיס עכשיו ביד שמעון חייב שמעון להחזירו ללוי ואין ראובן נאמן לומר חזרתי ולקחתיו ממנו (וכן מוכח לקמן סימן קל"ד ס"ד ע"ש ומ"מ נראה דהא דאין נאמן כאן לומר חזרתי ולקחתי ממנו היינו לענין שלריך להחזיר לו נוף החפץ אבל מכל מקום לריך לוי להחזיר לו מעותיו משיש תקנת השוק וכמ"ש לקמן סימן קל"ג וסי"ז דאפי' בדברים העשויים להשאיל ולהסביר ראוהו עתה בידו לריך להחזיר לוקח מעותיו משום תקנת השוק ולא עדיפי עדי פקדון מדברים העשויים להשאיל ולהסביר ועמ"ש לקמן סי' סי"ו בלוקח מאומן אי שייך תקנת השוק ע"ש

ביאור הגר"א

בהג"ה אבל אם מעיד שבא לידו בתורת שאלה לכ"ע הוי משואיל"מ ואם אי"א אליך בא לידו אפי' בב' עדיס נאמן בש"ם בש"ע (ע"כ): [קיב] (ליקוט) וה"ל כו'. אאם היה מכחישו ואומר לקוח וכיולא היה מחוייב שבועה דאוריתא' ובשבועה"ח שם (ע"כ): [קיג] וי"א דהמלוה. ע"ש שב' שאפי' בשני עדיס שראו המלוה נאמן דקי"ל בע"ח קונה משכון מדר' ילחק כ"ל המולא ועליו הראיה ול"ד לאומן דאינו קונה בלי ובכ"מ מ"ש מ' ואילו תוספת יד כו' דמתחרא מוכח אבל אם משך קנה ומייתי ראיה דמשכון קנה ובש"ם לא בעתיק אלא ראיית דברות: (ליקוט) וי"א כו'. אפי' בב' עדיס שבא לידו בתורת משכון דקני למשכון מדר' ילחק וכמ"ש בב"מ מ"מ מ' דקני בתמיכה וכפתחוי לתלוה ה"ל כפקדון בידו והוא כשיעבו דש"ל דאף בשעת הלוותו קונה מדר' ילחק וכמ"ש הרמב"ן דמ"ש אימת חרי אלא מ' דאיתיא היא דכל הסונות אינן מורות כן כמ"ש בפ"ב דפסחים וש"ק דקונין ופיר דעוין ומיתי ואף לדעת תוס' דאינו קני ליה מיתי לבוד דברים לקרוטין וכיולא ה"ם דיכול לטעון עליו אפי' בעדיס וכ"כ הרתב"ש להניח בפי"ב הל' ג' כ"ל וש"ע שמה כ' הרב דוקא בע"א וכן בסי' ע"ה סי"ג וכן תמה הט"ז ושיך וגראה שהרב לא כ' מעוס אלא כ"ל בזה כוותיה ה"ם אלא כ"ל בזה כוותיה אלא מעוס ש"א שב' בסי' תתקנ"ח אליך לנסבא דר"א דהתם מעוס דחיוב ואלא קרין בא לידו וה"ל כנזלן וכ' ובזה מתורץ קו' תוס' על עובדא דאכיתי דלא הוי משואיל"מ וז"ש בסי' ע"ה ר"א דוקא כו' וע"ש הל"ב ה"ל על הרמב"ם וש"ע שם שב' בהלואה ג"כ וכן בכתה וכ"ר כל הפוסקים וכ"ר הרשב"א ג"כ בכתה מקומות והתשובה הביא חסר וקיצר הרבה ומיירי שהעד מעיד על המלוה והוא אומר שעוד חייב לו חמשים שבא"ג לא הוי משואיל"מ כיון שאינו רק מדרבנן ובמ"ש בסי' אלף מ"ם ע"ש וזהו שמחלק בהבית דאכיתי ושם ג"כ מדרבנן וכ"ר לנסבא דר"א דה"ל כנזלן וה"ל מחוייב שבועה דאוריתא' שב' עדיס מחייבין ממון ודוק אבל עיקר דבה"ג אף בב' עדיס אף אם מחייבין אלא בשבועה א"א משואיל"מ טעה בזה דאלו מחזיר בלא שבועה אלא שאתי' בהיסת כמו בכל הבעה ובמ"ש דאיתא בתוס' ד"ה מחזיר בלא שבועה אלא שאתי' בהיסת ס"ק פ"ב (ע"כ): [קיד] והא כו' אבל אם אין בידו אלא בעדות דאם הוא בידו אומן כיון שהוא בידו מלוה נאמן וזה סותר למה שכ' הטור סי' זה סעיף י"ג דהלוה נאמן ואש כן קשה דמשמע כאן לענין כ' עדיס דמשני להוליא מיד המלוה רק בעד אחד יש פלוגתא והרי זה תלוי בזה ותו קשה למה תלה רמ"א פלוגתא זאת בהסכמת המחבר בסעיף כ"ג הא כיון דקי"ל ריש סעיף זה דלוה נשבע ונוטל בתקום שאין מנו לחלוה אין מקום לו' דלא הוי מחוייב שבועה בעד אחד ואם כא רמ"א לחלוק על ריש הסעיף ה"ל לכתוב שם כל' זה י"ל שהחלוה נאמן בתקום שאין לו מנו ולריך לו' לפי מסקנת רמ"א כאן בסברא הא' דרשב"א הלוה נאמן בתקום שאין מנו לחלוה יש לנו לפסוק דהחלוה ה"ל מחוייב שבועה וכו' אבל לקמן ויתבאר בעזה"י ב"ה שיש לפסוק הלכה למעשה דלא הוי מחוייב שבועה כו' : (ע"ש) ושמעון טוען שראובן חי"ל) פי' ברולה לזכות בהתפך של לוי מאחר שראובן אמר שלקחה מלוי וראובן היה בהסכמה אחת עם שמעון קמ"ל דאין שום נאמנות לראובן מאחר שאינו בידו וא"ש חייב שמעון להחזיר ללי ואין ראובן נאמן לו' הסחרתי ולקחתי מלוי דהא תיכף עדיס וראה עכ"ל הרשב"א בכ"י מתו' כ"ז ורמ"א לא זכר כאן ראה ובאמת דברי הרשב"א תמוהים הל"ל ראה דאין לו' מעשה שלא יבא לראובן מינו דאי בעי שמעון יאמר אתה מכרת לי או מכרתו לראובן דהא לוי לא מוזהרים מנו בזה כיון שראובן בהסכמה מ' עם שמעון (א"ה ראה שהרב כוון למ"ש הטור בסס מ'. הרח"ם ז"ל סי' זה סל"ג וז"ל אבל מה שביד אחר לטעון אין כאן מנו כי שמא מכירו לא היה רוצה לשקר ודוק ע"כ) :

באר היטב

ה"ל משואיל"מ זה לא שייך כאן אלא בסי' ע"ה שם עיקר דין זה וכבר כתבו הרמ"א שם עכ"ל הש"ך (נס הט"ז הסיג על הרב בזה ע"ם) וע"ל סי' רע"ז ס"ז : [נח] הראשונ'. והש"ך כתב דנראה' עיקר כסברי' האחרונ' ודלי' מאן דפליג בהא ע"ש : [נט] שלו. אפי' אין העדיס יודעים שעדיין הוא שלו ועכ"ל סי' כ"ט

המשפט

משה"א ביאורים

שנולד הספק ע"ש עדים הוי כדרא דמנא דמהני תפיס ליתא כמ"ש בכללי דיני תפיס' דלא מהני תפיס' רק בטוען על נוף החפץ שהוא שכו ולא בטוען שיש לו שיעבוד על החפץ ע"ש. והנה אם ידוע סך הלוא' על פי עדים רק שטוען הלוה פרעתי מבואר בבעה"ת שער מ"ט חיב דין א' שדינו שוה כשטוען פרעתי נגד השטר דהמלו' נשבע ונוטל. ומשמע אפי' ליכא מינו כמו בטוען פרעתי נגד השטר ע"ש (ועסמ"ע ס"ק

החושן

וכדמוכח מהך דס"פ שבועת הדיינין וגוב' דהזהב דף מ"ח ורוש ופ"ם ברס"י סוף פרק שבועת הדיינין בהא דמוקי פלוגתייהו דר"א ור"ע בדלא שוו שיעור זוזי והיא גירסת רס"י בדלא שוי ע"ם מסוס דרס"י לשיטתו דפי' בהא דתני במלו' בשטר ונתן מסכון דמוד' ר"א דודאי נקט לגוביי' ולא לזכרון מש"ה מפרש פלוגתייהו בדלא שוי שיעור זוזי וע"ם דמוקי דלא שוי ופליגי בדר"י וא"כ דהיכ' דלא נקט לממכון לא שייך דר' ילחק א"כ למה ל"ל דר"א ל"ל נקט למשכון שייך דר"י ודו"ק. ולפי מ"ש דרס"י ותוס' ס"ל דאפי' לא בא לידו בתורת משכון סג (סג) ולוי הביא עדיס שהוא [נט] שלו (סד) או שמעון מודה לו ושמעון טוען שראובן ע חייב לו עליו סד אין ראובן נאמן לומר שלקחו מלוי [קטו] אבל אם שמעון אומר שיודע שראובן לקחו מלוי נאמן במנו שהיה אומר שהוא לקחו מלוי ואז היה נאמן הואיל ולריכא עדיס כיצד בא לידו

בשרי מודה לו רק טוען טענה אחרת ליפטר עצמו [קיב] והוה ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם (תשובות הר"ב) כדלקמן סימן ע"ה סעיף י"ג [קיג] וי"א דהמלוה נאמן בשבועה (תשו' רשב"א סי' תתקל"ח וסי' אלף מ') (צה) והסכמת בעל המחבר כסברא [נח] הראשונה כמו שיתבאר לקמן סי' זה סעיף כ"ג ועיין לקמן סי' ע"ה סעיף י"ג (צו) סא וע' לעיל סי' כ"א כתבתי אם אדם יוכל לטעון על מה שתחת ידו מחמת אחר ולא מחמת זה שנתנו בידו (צז) [קיד] והא דאדם יוכל לטעון לקוח היא בידי או הלוהו עליו היינו דוקא סב שהחפץ תחת ידו אבל ראובן שהפקיד דבר אצל שמעון סג (סג) ולוי הביא עדיס שהוא [נט] שלו (סד) או שמעון מודה לו ושמעון טוען שראובן ע חייב לו עליו סד אין ראובן נאמן לומר שלקחו מלוי [קטו] אבל אם שמעון אומר שיודע שראובן לקחו מלוי נאמן במנו שהיה אומר שהוא לקחו מלוי ואז היה נאמן הואיל ולריכא עדיס כיצד בא לידו

מש"ה שם : סג ולוי הביא עדיס שהוא שלו. אפי' לא הביא שיודעי' שעדיין הוא שלו ועיין לקמן סי' ל"ט : סד אין ראובן נאמן לומר כו'. וכן מוכח

בתשובת

תשובת הרא"ש כלל ג' וכתבו הטור בס"ס זה ע"ש : **סה** ואם אינו טוען לקוח הוא בידי כ"ל דצריך להיות "בידו ואדסמיך ליה קאי ור"ל שאין שמעון טוען שידוע הוא לו שלקוח הוא ביד ראובן אלא שנתן לו למשכון וק"ל: סו שתחלת עשייתם להשאיל ולהשכיר. עיין ברמב"ם בפ"ח מטוענן שפי' דבריו וכתב כגון יורות גדולות שמבשלין בהן בבית משתאות כו' ע"ש: סז ושאר כל הכלים כו' והוא שיהי' כו' פירוש שאר כל הכלים מצד עצמן אמרינן בהו שעומדין להשאיל ולהשכיר אלא שרואין באומדן דעת של בעל הכלי וע"ז שטוען שהשאילו לו מידו לאפוקי מהרמב"ם שס"ל שהכלי מצד עצמו אין אומרים בו שעשוי להשאיל כי אם בעשוי לכך : סח הדין עם בעל הכלי. בב"י כתב הטעם דאף שיש לזה המחזיק מינו דלקוח מ"מ לא מצינו שנאמינו במינו יותר ממה שהוא עצמו טוען וכיון שהוא עצמו מודה שהכלי אינו אלא ממושכן בידו אף כאשר נחפצו של זה בעל כרחו ע"ש : סט וי"א שהדין עם המחזיק בפרים' כתבתי טעמו והוא דכל המלו' על המשכון יתר מדמי שוויו מסתמא מתחילת ההלוא' הי' דעתו שאם לא יפדנו יחזיקנו בדמי הלוא' לפי שהי' חביב בעיניו ובהכי מיירי ג"כ זה שטוען המחזיק שלכך כוון מתחל' וכשם שמועיל תפיסתו לטעון עליו כדי דמיו כך מועיל עדי ראיה דליכא למימר דהרשב"א מיירי ששמעון מודה שהוא עדיין של לוי דא"כ לא הוה צריך לטעמא שהוא עומד במקום עדי פקדון וראה דפסיטא שצריך להחזיר ללוי את שלו כיון שהוא יודע שהוא עדיין שלו ושלא כדין השכינו ראובן אלא וכן משמע נמי להדיא מהרחיות שהביא הרשב"א מפרק חזקת הבתים ומפ' איזהו נשך דמיירי ששמעון אינו יודע בבירור שהוא עדיין של לוי . אבל אין דבריו נראין עיקר בזה דלמה יהא שמעון עומד במקום עדי ראיה הא כיון ששמעון נאמן שלקחו אז שהוא משכון בידו מראובן במנו דלהד"ם אז החזרתי כיון דליכא עדי ראיה א"כ נטעון לי' שראובן לקחו מלוי שהרי ראובן הי' יכול לטעון לקוח במנו דלהד"ם אז החזרתי וכן הוא להדיא בתשו' מיימוני לספר משפטים סי' ל"ב תשובת ר"י בעל התו' וכן הוא בהגה' אשר"י ס"פ המקבל מא"ז ע"ש וכ"כ בשמ"ע לקמן סימן קל"ד ס"ק י"ב גבי לוקח מאומן דאי אינו מעמא דטעינן לי' כל מאי דמצי האומן לטעון ולא אמרינן דהלוקח עומד במקום עדי ראיה וכן מוכח בתוס' פרק חזקת הבתים דף ל' סוף ע"א גבי מ"ש שם גראה לרשב"א דהוה לאוקמא לארעא בידיה אע"ג דליכא מנו מ"מ טעינן ללוקח מאחר שהי' המוכר נאמן לומר זביתא מינך במנו דאי בעי אמר לא הי' שלך מעולם ואע"ג דהאי לוקח ידע שהיתה שלו והוי כאד שהדא מ"מ הוי מנו כדמשמע לקמן גבי נשכא דר' אבא דאי לא הוי מ"ש וא"י ליטבע היה נאמן לומר דידי חטפתי במנו דאי בעי אמר לא חטפתי והי' מכחיש את העד והכא לא הוי מחויב שבועה דהין נשבעים על הקרקעות עכ"ל ואף ר"י בתוס' שם משמע דלא פליג ארשב"א שם רק דאור"י דראייתו מפ' המוכר את הבית לאו דאי' היא אבל בדיבא לא פליג עליה וכמ"ש ההגהת מימוני פט"ו מה' טוען והבאתי דבריהם לקמן סי' קמ"ו סעיף י"ד) וגם כבר כתבתי לעיל בשם ר"י בתשובות מיימוני לספר משפטי' דאולא להדיא אתשובות ר"ם בן אדרת) וליכא למימר דהכא נמי אי הוי טעין המוכר אחזרתי הי' הלוקח מכחישו דמכל מקום לא הוי הלוקח כאד שהדא משום דנונע בעדות הוא שהרי אינו רוצה הי' טוען אחזרתיו לתובע ומכרו לך וא"כ הוה נונע בעדות שמוכרא הלוקח לומר שלא אחזירו שאלו היה טוען גם הלוקח אחזרתי לתובע היה צריך ליטבע נגד התובע שיודע בברי שלא אחזירו וכל עד צריך שבועה אינו עד כדמוכח בפרק האיש מקדש ונתבאר לקמן סי' קכ"א ס"ק מ"ט ע"ש ודוקא בטענת דלא היתה שלך מעולם הוא שכתבו התוס' דהוי הלוקח כאד שהדא אי לאו משום דאין נשבעין על קרקעות ונפקא מינה במטלטלים כגון בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר וים עדי ראיה ביד הלוקח והלוקח ידע שהיא של התובע אע"ג דלית ליה שהדי שהי' הכלי שלו חייב הלוקח להחזיר נוף הכלי דבכה"ג לא היה המוכר יכול לטעון לקוח במנו דלא הי' שלך מעולם דהי' הלוקח מכחישו שאינו נונע בדבר במה שאומר שהי' מתחלה של המוכר והי' צריך ליטבע נגד העד וא"כ לא הוי מנו וגראה שהר"ם בן אדרת לטעמי' אזיל דלא ס"ל כשך דינא דרשב"א בעל התוס' וכמ"ש ה' המגיד פ' ט"ו מה' טוען בשמו והבאתי לשונו לקמן סי' קמ"ו סעיף י"ד אבל לפי מה שהעלתי שם שאינו אומר שהי' שלך מעולם אלא שהי' מקדם שלו וא

הושן משפט עב הלכות הלואה

עליו הרבה ל וכ"כ בה"ת בשם הרמב"ם וברא"ש ומבואר בס"ם לעיל ג ל' הטור מחמה חזקת עבדים ב"ב דף ל"ח ע"א ומתיחרא דרים לקים וכדמפ' רבא שם דף ל"ו ע"א ד שם בשם בעל העיטור ס הרמב"ן בה' סי' פ"ד מסט"ו *פי' על הטעמה דיבריס שבפר ראשון ואם אין לשמעון ראיה ישבע ראשון היסת

טורי זהב

נפ' ק"ט ס"ב יע"ם. (סעיף כ"ג) הדין שם ראשון מזה בהגהתי בסעיף י"ח פפנ"ד לא קי"ל הכי כמו שנכתב וכ בע"ה

כתב הסמ"ע הטעם הוא דכל המלו' על המשכון יותר מדמי שויו מסחמא **מתחלת ההלואה** הי' דעתו שאם לא יפדנו יחזיקנו בדמי הלוא' לפי שהי' חביב בעיניו ובהכי מיירי נ"כ זה שטוען המחזיק שלבך כיון וכשם שמועיל חפיסתו לטעון עליו כדי דמיו כך מועיל לו בהוא נאמן לומר דמתחלת ההלוא' היתה כך כוונתו עכ"ל וטעם זה אינו נכון לפע"ד דלפ"ז באם אינו עכשיו בשביל חובו ולא הלוה עליו מתהל' הדין עם המחזיק. וגראה דמ"מ לריך המחזיק לישבע היסת לדעת רש"י והטור קאי נמ נפ' לעיל ג' ל' ע"ש: (קג) [סב] המחזיק (ב טור) (קד) ונראה לי (ע) דהמוליא מחבירו עליו [סג] הראיה:

כא [קכא] ג אין חזקת המחזיק מועלת לטעון עליו כדי דמיו אלא בדבר שאינו יכול לילך מעצמו והוא עומד תחת יד הבעלים כגון מטלטלים או עבד קטן שאינו הולך ברגליו ובהמה המשתמרת ביד הרועה דכיון שהוא שמור ביד בעליו וזה מוחזק בו נאמן לטעון עליו עד כדי דמיו אבל עבדים גדולים ובהמה שאינה מסורה לרועה אלא לו) (עא) מעצמה הולכת ורועה (קה) אינו נאמן לומר [סד] לקוח הוא בידי או משכון הוא בידי אלא כשיביא האחד עדים שהם שלו יחזיר לו העבד ובהמה והוא ישבע לו שלא מכר ולא משכן לו כלום לפי שאין תפיסתן תפיסה שמעצמם הולכים אנה ואנה ובב"מ ברשות בעלים הם ע (קו) (כב) [קכב] ואם [סה] החזיק בהם שלשה שנים ויש לו עדים בכך ה"ז נאמן (קז) [קכג] ויישבע היסת שלקחן ממנו או שמסרם לו [סו] בחובו:

כב (קח) ד [קכד] אם המלוה כופר במשכון ושניהם מודים בהלואה ישבע המלוה היסת שלא הניח בידו משכון והלו' ישבע היסת שהוא תופס משלו כנגד חובו או יותר ואע"פ ששוה יותר נפטר המלוה ממנו שכבר נשבע עליו ואם היה שוה פחות [קכה] [סז] נשבע שמשכונו היה שוה כך וכך וישלם השאר:

כג [קכו] ה ראובן שלוה משמעון עשרה דינרים על משכון והי' עד א' בדבר שידע המשכון והחוב אבל לא ידע כמה היה החוב ושמעון אומר שב' דינרין הלוה לו אם הוציא שמעון המשכון לפני ב"ד [קכז] או בפני עדים קודם שנפלה הכחשה ביניהם עא (קט) (עב) כה) הדין עם ראובן [סח] וכיון שיש כאן ע"א מחייבו שבועה והרי הוא מודה לדברי העד ואינו יכול לישבע הילך מחזיר המשכון

(קד) וכ"ל דהמע"ה בס' אנודת אזוב דף פ"א אחריך בזה והבין דעת הר"ב דאפי' בלא מנו הדין עם המחזיק מטעם המע"ה וא"ל לישבע רק היסת. ומסיק דדברי הר"ב סתומי' ואתומים וכ"ע ולא דק דפסיטא דהר"ב מיירי דוקא היכא דאית לי' למלוה מנו (אז הדין עמו ולריך לישבע בנק"ח וכמ"ש בסמוך) ומ"ם וכ"ל דהמע"ה ר"ל כיון דאין הכרע' בין ב' הדעות המע"ה וכ"כ בד"מ וכ"מ דאם אפסו לוס אפי' תפסו בעדים בענין דלית לי' ללוה מנו אע"נ דלריך לסלק לו מה שהוא אע"פ שכופר כיון שתפסו בעדים מ"מ יוכל הלו' להחזיק הכלי ודוק. ובספר תורת חיים פ' הנזהל קמא ופ"ק דמליעא ופ' המקבל בסוגיא דכי לא מסיק שיעור אראה ובאמה דיהיב לי' זוזי ללוקח ומסלק לי' כו' הקשה שם תימא דבמסיק שיעור אראע' ובאמה נמי תיקשי הכי כו' וכתב וי"ל כו' ומתוך כך הוליא להכריע כהטור וסיום דבריו ובס"ע כתב בהג"ה דכ"ל המע"ה ולפי מה שפירשתי נראה אפי' אין המלוה מוחזק במשכון אין הלוה יכול לסלקו אא"כ יתן לו כל דכיון דלית לי' זוזי והקרקע היא שוה כדי כל החוב וכמ"ש לקמן סי' קט"ו סעיף ו' ע"ש ודוק ועוד דשאני הכא כיון דאינו חייב לו בודאי והלכך אע"ג דלקמן סי' קט"ו סס"א כתבתי דהעיקר כהראב"ד ורמב"ן היינו בחייבו לו בודאי משא"כ הכא די"ל כהבע"ת וראבי"ה ודו"ק: (קה) אינו נאמן לומר לקוח כו'. נראה דהיינו בדאיכא עדי ראה דדין אלו כדבריס העשויי' להשאיל ולהשכיר אבל היכי דליכא עדי ראיה כיון דנאמן לטעון להד"ם אז החזרתי נאמן נ"כ לטעון לקוח או משכון הוא בידי במנו. כן נלפע"ד: (קו) ואם החזיק בהם שלשה שנים כו'. משמע דקאי גם אבהמה דמהני חזקת נ' שנים וכ' בסמ"ע דהמחבר סמך אלקמן סי' קל"ה דבבהמה לא מהני חזקת נ' שנים וכדעת הרמב"ם ובעל העיטור ולקמן סי' קל"ה כתבתי לאחרב' העיקר בס"ם ופוסקים דגם בבהמה מהני חזקת נ' שנים ושגם דעת הרמב"ם ובעל העיטור והמחבר כן וכמו שנראה מדבריו אלו שבכאן ע"ש: (קז) וישבע היסת שלקחן ממנו או שמסרם לו בחובו לפרעון שיהיו שלו אבל אם אם טוען משכון הוא בידי כל הנ' שנים לריך לישבע בנק"ח כ"כ הב"ח: (קח) אם המלוה כופר כו'. כתב הב"ח וז"ל נראה דאמא לאמתועי' דאף שהי' המשכון שוה פחות מהחוב אין זה מודה מקלת לחייבו ש"ד והטעם דמה שיש ביד המלו' משכון לפי טענת הלוה אשוב כהילך ואין זה כפירה ומה שהחוב יתר על המשכון הוא מודה בכולו ולכן אין כאן ש"ד כלל עכ"ל ואלו דברי שגגה הן דזהו מודה במקלת וכופר ממש הכתוב בתורה כיון שאין המלו' מודה במשכון ולכך דקדקו הט"ו וכתבו בריש אא והלו' ישבע היסת כו' ובסיפא כתבו ואם הי' שוה פחות נשבע שמשכונו הי' שוה כו' ולא כתבו נשבע היסת רק נשבע ופירוש' ש"ד וכן לעיל סוף י"ז ס"ק ע"ג כתבו נ"כ שאם נשבע על השניס כו'. ופירושו ש"ד וזה ברור: (קט) הדין עם ראובן דכיון שיש כאן עד א' כו'. והרשב"א חולק וס"ל דהתלוה נאמן בשבועה והביא הרב בהג"ה דעתו לעיל סעיף י"א ובאשו' סי' פ"ו דף קס"א ע"א כתב הרב דאע"נ דבאשו' הרמב"ן לא משמע כן מ"מ אין להוליא ממון נגד דברי הרשב"א ע"ש: ועוד נלע"ד דליכא פלוגתא בהא וכ"ל דהך דאשו' רמב"ן סי' פ"ד דהרשב"א הוא דידוע דאשו' הרמב"ן הם אשוב' הרשב"א רק שהמדפיסים טעו ויחסום להרמב"ן וכמ"ש נ"כ הב"י בהקדמת ספרו וגם המדקדק הטיב בהאו' זו להרמב"ן סי' פ"ד ירא' מלשונותיו שהם לשונות הרשב"א ולא הרמב"ן וכשתעיין

ביאור

שיעון לקוח היה נאמן הי"ה דנאמן במנו ומכתובות אין ראיה דשם ידוע שחייב לו אבל כאן י"ל כס' הראשונה: [קכ] וי"א שבדין. כ"כ בה"ת בשם הרמב"ן וירושלמי הכ"ל פי' לענין שכירות מדור אלמנה וכ"פ הראה"ש שם והביא ראיה דהדין עם המחזיק מכתובות פ"א ב' אי"ל רבא כו' הכא מי איכא פסידא כו' משמע דאם אין יכול לסלקו אע"ג דרבא ס"ל הלוקח יכול לסלקו לבע"ח כמ"ש הוס' שם ד"ה מאי: (ליקוט) וי"א כו'. עפי' ק"ע ס"א ומרבא שהרב לא הגיה שם לפי שהיורש הוא המחזיק אבל נ"ע שם מגמ' דכתובות הכ"ל פ"א ב' ולא פ"ה בנק"ח דלא הקנו בזה דין נשבע על המשכון: (עג) הדין עם ראובן. והרשב"א חולק וס"ל דאפי' בשני עדים המלוה נאמן בשבועה ובביאו הרב בהג"ה

ביאורים

שתפסוהו כתם הוי נ"כ צריך להביא עדי ראה. ובגמ' שם הכי מקש' אהא דאמר התם ואי לא מתוך שי"ל לקוח נאמן לומר מהיים תפסתי וע"כ א"א לומר דמיירי נ"כ בליכא עדי ראה ואיכא עדי תפיס' הקש דא"כ קשה הא לקוח נ"כ לא מהימן לומר רק במינו דהחזרתי וא"כ הי' קו לומר בפשיטות מתוך שי"ל החזרתי אלא ע"כ דאבר מנו דלקוח לפי שלא שאל אם הי' עדי ראה. לזה אמר קו אי אית לך עדים שתפס לאחר מיתה לא מהני אפי' ליכא עדי ראה ואי לא פי' דלית לך כלל עדי תפיס' אפי' יש לך עדי ראה מ"מ נאמן במינו דלקוח דנאמן אפי' ליכא מנו. ועיז מקשה הש"ס שפיר הא הנודרת אין לו הזקה וא"נ לטעון לקוח במקום דלית ליה מינו דהחזרתי. גם הא דמיכיח מהא דהקשה הש"ס בב"ב נבי עיזי דאכלו חושלא דנאמן במינו דלקוח הא הנודרת אין להם חזקה ולא משני דמיירי בדליכא עדי ראה נ"כ לא קשה דהש"ס מוכיח מדקאמר מנו דלקוח וקא קאמר מנו דהחזרתי ע"כ מיירי במקום דליכא

הגר"א

מכתיבו שאינו חייב לו כ"כ ועשה"ך שם (ע"כ): [קכא] אין כו'. הכל שם. וכדעה י"א סי' קל"ה ס"א בהג"ה וכ"כ בהת"ר [קכב] ואם החזיק כו' ויש לו כו' וישבע היסת. עפי' ק"ע ס"א ומ"ש שם: [קכג] (ליקוט) וישבע היסת שלקחה כו'. דוקא בה"ג אבל לענין החוב נשבע בנק"ח (ע"כ): [קכד] אם המלוה. כתב"ל ס"כ: [קכה] (ליקוט) נשבע שמשכונו כו'. ש"ד (ע"כ). [קכו] ראובן כו' קודם שנפלה כו' וכיון כו' אבל אם כו'. הכל מת' בסי' ס"ח: [קכז] (ליקוט) או בפני כו'. עמ"ש בסי' ח"ח שלבאורה ראיה לדברי הרא"ש מדלא טענין אלא פומבר' אלא לקוח ואיולא אבל יל"ל דלא מגלי טענתיה כו' כנ"ל (ע"כ)

באר

בשל הכלי ובל זה שטוען שהשאילו לאפוקי מהרמב"ם דס"ל שהכלי מלד עצמו אין אומרים בו שעשוי להשאיל כי אם בעשוי לכך. סמ"ע: [סב] המחזיק. כתב הסמ"ע הטעם דכל מלו' על המשכון יותר מדמי שויו מסחמא מתחלת ההלוא' הי' דעתו שאם לא יפדנו יחזיקנו בדמי הלוא' לפי שהי' חביב בעיניו ובכה"נ מיירי כאן וכשם שמועיל תפיסתו לטעון עליו כדי דמיו כך מועיל שנאמן לומר דכך הים' כונתו ע"כ ושעם זה אינו נכון ולענ"ד דאם אינו שטוען שלבך כוון בחובו עכשיו אלא הלו' עליו מתחל' הדין עם בעל הכלי וזה אינו דהא הבע"ת הניח דאי' מהני עזיז דאלכלי מושלי אם בא לומר אני אקח העזיז במאה לא מפיק מיני' בחמשיסדמי העזיז וכ"כ במרדכי פ' המקבל בשם הרבה גדולים אלא הטעם דהא אלו טען לקוח הוא בידי הי' מחזיק הכלי א"כ גם עתה נאמן לומר שחייב לו יתר מדמיו וא"כ אין לריך להחזירו לו עד שיתן לו כפי מה שטוען (וכמ"ש לקמן סי' קט"ו סוף סעיף א' ע"ש) וכן מוכח במרדכי שם להדיא וכן משמע בטור ובב"ח וזה ברור: (קג) עם המחזיק. ונראה דמ"מ לריך המחזיק לישבע בנק"ח ול"מ להרמב"ם וסייעתו דלעיל ס"קס"ו דכ' טעמא דלא אמרי' מנו לאפטורי משבועי' אלא אפי' להרא"ש דה"ט דטוען על המשכון לריך לישבע כיון דלאו אלופי' דמשכון קטעין אלא בפי לאפוקי ממונא מרשותא דאבריי' כו' נראה דה"נ לא מיקרי טעין אנופי' דמשכון דהא אלו הי' נותן לו זה כפי טענתו הי' מוכרח להחזיר לו הכלי ולא מיקרי טעין על נופו אלא כשטוען לקוח הוא בידו אלא מתנה וכה"נ כן נלפע"ד: (קד) וכ"ל דהמע"ה בס' אנודת אזוב דף פ"א אחריך בזה והבין דעת הר"ב דאפי' בלא מנו הדין עם המחזיק מטעם המע"ה וא"ל לישבע רק היסת. ומסיק דדברי הר"ב סתומי' ואתומים וכ"ע ולא דק דפסיטא דהר"ב מיירי דוקא היכא דאית לי' למלוה מנו (אז הדין עמו ולריך לישבע בנק"ח וכמ"ש בסמוך) ומ"ם וכ"ל דהמע"ה ר"ל כיון דאין הכרע' בין ב' הדעות המע"ה וכ"כ בד"מ וכ"מ דאם אפסו לוס אפי' תפסו בעדים בענין דלית לי' ללוה מנו אע"נ דלריך לשלם לו מה שהוא אע"פ שכופר כיון שתפסו בעדים מ"מ יוכל הלו' להחזיק הכלי ודוק. ובספר תורת חיים פ' הנזהל קמא ופ"ק דמליעא ופ' המקבל בסוגיא דכי לא מסיק שיעור אראע' ובאמה דיהיב לי' זוזי ללוקח ומסלק לי' כו' הקשה שם תימא דבמסיק שיעור אראע' ובאמה נמי תיקשי הכי כו' וכתב וי"ל כו' ומתוך כך הוליא להכריע כהטור וסיום דבריו ובס"ע כתב בהג"ה דכ"ל המע"ה ולפי מה שפירשתי נראה אפי' אין המלוה מוחזק במשכון אין הלוה יכול לסלקו אא"כ יתן לו כל דכיון דלית לי' זוזי והקרקע היא שוה כדי כל החוב וכמ"ש לקמן סי' קט"ו סעיף ו' ע"ש ודוק ועוד דשאני הכא דאינו חייב לו בודאי והלכך אע"ג דלקמן סי' קט"ו סס"א כתבתי דהעיקר כהראב"ד ורמב"ן היינו בחייבו לו בודאי משא"כ הכא די"ל כהבע"ת וראבי"ה ודו"ק: (קה) אינו נאמן לומר לקוח כו'. נראה דהיינו בדאיכא עדי ראה דדין אלו כדבריס העשויי' להשאיל ולהשכיר אבל היכי דליכא עדי ראיה כיון דנאמן לטעון להד"ם אז החזרתי נאמן נ"כ לטעון לקוח או משכון הוא בידי במנו. כן נלפע"ד: (קו) ואם החזיק בהם שלשה שנים כו'. משמע דקאי גם אבהמה דמהני חזקת נ' שנים וכ' בסמ"ע דהמחבר סמך אלקמן סי' קל"ה דבבהמה לא מהני חזקת נ' שנים וכדעת הרמב"ם ובעל העיטור ולקמן סי' קל"ה כתבתי לאחרב' העיקר בס"ם ופוסקים דגם בבהמה מהני חזקת נ' שנים ושגם דעת הרמב"ם ובעל העיטור והמחבר כן וכמו שנראה מדבריו אלו שבכאן ע"ש: (קז) וישבע היסת שלקחן ממנו או שמסרם לו בחובו לפרעון שיהיו שלו אבל אם אם טוען משכון הוא בידי כל הנ' שנים לריך לישבע בנק"ח כ"כ הב"ח: (קח) אם המלוה כופר כו'. כתב הב"ח וז"ל נראה דאמא לאמתועי' דאף שהי' המשכון שוה פחות מהחוב אין זה מודה מקלת לחייבו ש"ד והטעם דמה שיש ביד המלו' משכון לפי טענת הלוה אשוב כהילך ואין זה כפירה ומה שהחוב יתר על המשכון הוא מודה בכולו ולכן אין כאן ש"ד כלל עכ"ל ואלו דברי שגגה הן דזהו מודה במקלת וכופר ממש הכתוב בתורה כיון שאין המלו' מודה במשכון ולכך דקדקו הט"ו וכתבו בריש אא והלו' ישבע היסת כו' ובסיפא כתבו ואם הי' שוה פחות נשבע שמשכונו הי' שוה כו' ולא כתבו נשבע היסת רק נשבע ופירוש' ש"ד וכן לעיל סוף י"ז ס"ק ע"ג כתבו נ"כ שאם נשבע על השניס כו'. ופירושו ש"ד וזה ברור: (קט) הדין עם ראובן דכיון שיש כאן עד א' כו'. והרשב"א חולק וס"ל דהתלוה נאמן בשבועה והביא הרב בהג"ה דעתו לעיל סעיף י"א ובאשו' סי' פ"ו דף קס"א ע"א כתב הרב דאע"נ דבאשו' הרמב"ן לא משמע כן מ"מ אין להוליא ממון נגד דברי הרשב"א ע"ש: ועוד נלע"ד דליכא פלוגתא בהא וכ"ל דהך דאשו' רמב"ן סי' פ"ד דהרשב"א הוא דידוע דאשו' הרמב"ן הם אשוב' הרשב"א רק שהמדפיסים טעו ויחסום להרמב"ן וכמ"ש נ"כ הב"י בהקדמת ספרו וגם המדקדק הטיב בהאו' זו להרמב"ן סי' פ"ד ירא' מלשונותיו שהם לשונות הרשב"א ולא הרמב"ן

נתיבות

לריך שבועה בנק"ח ש"ך: (ע) דהמע"ה. מבוס דהוי ספיקא דדינא וי"ל קיס לי ולכן אם חזר הלוה ותפסו אפי' בעדים מזהן דמיו ומחזיק בתפסן ש"ך: (עא) מעצמה הולכת ורועה. ודוקא דליכא עדי ראה ש"ך ולא בכתומים וע"ב ס"ק ל"ו:

משה"כ

משה"א

ס"ב יש שם ט"ם וכצ"ל אף אם נחשוב הספרים לדברים העשויין וכו' בחבת שהן עכשיו בידו א"י להוציא וכו' ועש"ך ס"ק ק"נ ויש שם ט"ם וכצ"ל אלא שפילו להרא"ש דטעמא דטוען על המשכון צריך לישבע וכו'): (עב) מעצמה הולכת ורועה. עש"ך ס"ק ק"ה בדליכא עדי ראה נאמן במינו. ובתומים השיג על הש"ך מהא דכתובות פ"ה דאמר התם אי אית לך סהדי דלאחר מיתה תפסוהו וכו'. והקשה שם הר"ן הא כשיבואו עדים דתפסוהו שוב א"נ לטעון לקוח. ותירץ איצטא ליה עידי ראה ה"נ הכא מיירי דליה עידי ראה ואי ליכא עדים דתפסה לאחר מיתה הו"ל מנן דהחזרתי. וקשה א"כ מאי פריך בגמ' שם והאר"ל הנודרות אין לו חזקה הא כי ליכא עדי ראה מודה ר"ל ומזה הוכיח דבנודרו' אפי' ליכא עידי ראה א"נ דנודרת בחזקת מרא קמא קיימי והו"ל מינו להוציא עכ"ל. ולפענ"ד הא ליתא ומהר"ן אין ראיה כלל דהר"ן הכי תירץ דמש"ה הי' מצריך להביא ראי' דוקא דתפסוהו לאחר מיתה דאי לא מייתי ראיה רק

קצות

נפ' ס"ד סק"ה: כה) הדין עם ראובן. והרשב"א חולק וס"ל דכיון דבכ"ח קו' משכון הוי המלוה מוחזק וכן העל' בש"ך לדינ' כרשב"א והא דאמרינן בטען הלו' בדי ספרע והמלו' מסופק דלריך להחזיר היינו משום דטוען המלו' שמא אבל בטוען בדי הוי המלו' מוחזק ע"ש בש"ך. והנה קשה לבאור' דהא בע"מ אינו קו' משכון אלא בבדי דמיו וכיו' ד"ש עדים בלו' ואין יודעים כמה והרי הוא באלו אנו מסופקים כמה קנה אלא קטן לו אלא גדול ואלוי לומר אוקי ממונא בחזקת מרא קמא לדידן דקי"ל כרבנן דסומכוס וכהניא דמתני' זה אומר קטן וזה אומר גדול בכ' הבולא דף ק'. אמנם ניהא לפי מ"ש תו' פרק הבולא ד"ק ד"ה דמי עבד גדול וא"ת והיכי קאמר סומכוס יחלוקו והא ליכ' דברא דממון' וי"ל דמיירי בגון שא"ל המוכר בפני עדים עבד גדול אמכור לך בכ"ה דינרים ועבד קטן בעבדים דינרים ולא ידעינן מה קיבל מן הלוקח ע"ם וכיון דהיכ' הבדר ידוע בפני עדים ה"ל דברא דממון' ובני דברא דממון' מהני חפים' וכמבואר שם בגי מחליף פרה בחמור דפריך וליהוי אידך דממון קיימ' וליהוי אידך הממע"ה וכתבו שם תו' משום דבדברא דממון' מהני הפיכ' וא"כ ה"נ כיון דידוע בעדים בלוה ולא ידעו כמה ובא"ח קונו מסכון והספק לנ"ד עפ"י עדים אם חלק קטן לו חלק גדול מהני הפיכת המלו' ומכ"ה בטוען המלו' שמא

חידושים

(עג) ואם החזיק בהם. קאי על עבדים ולא על בהמה שמיע ובעבדים ליכא ש"ד ולא ש"ה בנק"ח דלא הקנו בזה דין בשבע על המשכון: (עד) הדין עם ראובן. והרשב"א חולק וס"ל דאפי' בשני עדים המלוה נאמן בשבועה ובביאו הרב בהג"ה

המשפט

ביאורים

חדושן

ל"מ חזקתו דבה"נ שם בדברא דממון' נאמן תו' דלא מהני חפים' בדבר' דממון' כי אם בטוען הלוקח ברי אבל טוען שמא לא וה"כ הוי כמו טוען לוקח ספק ומוקמינן בחזקת מרא קמא. ובזה יתיישב קושיות הרשב"א שהקב' מאומן דלא מהימן אלא במנו והיינו משום דבפ' חז"ה דף מ"ה פריך אי דאיכ' עדים ליחזי עדים מאי קאמרי אלא דליכ' עדים וקאני אומן מהימן ומ"ם ומשמע דהיכ' דליכ' מנו אומן לא מהימן ולפי מ"ש ניחא דלא מהני חפיסת המלו' אלא דוק' היכ' דאיכ' עדים שלו' ולא ידעי כמה דזה הוי דברא דממון' וכמ"ש תו' בני דמי עבד גדול ובני דברא דממונא מהני חפים' אבל היכא דליכא דברא דממונא בגון דליכא עדים ואין הספק אלא ע"י טענותיהם ל"מ חפים' ומש"ה בני אומן פריך אי דליכא עדים אלמא אומן מהימן דאי אינו נאמן במנו אינו נאמן מחמת חפים' כיון דזה אומר חלק קטן מבראי וזה אומר חלק גדול מברא לא הוי דברא דממונא ובזה יתיישב מה שהקשיתי בס"ק כ"ג לדעת הרמ"א בא"ח ס"ס' כ"ח דבני אומן נמי קונה מכסון אמאי אומן לא מהימן דכיון דליכא עדים לא הוי דברא דממונא אבל הכא דאיכא עדים הוי דברא דממונא ואפי' ליכא בני עדים אלא ע"א כיון דמוד' לדברי העד ה"ל כבנים והוי כמו בני עדים וחשיב דברא דממונא ע"פ ע"א. והיינו דב' הרמ"א נסביק י"ח הפלוגתא

באר הגולה

העידו כן שניים וק"ל: עב ויטול וישבע ראובן. פי' אם אין לשמעון ראייה שהלוה לו עשרים כדי שיטול אז ישבע ראובן ויפטר משמעון: עג וישבע ראובן היסת הא דסגי בהיסת אע"ג דמודה לו במקצת משום דהמשכון דביד שמעון ה"כ כהילך ובמשכון כזה שהלוה עליו מעיקרא כ"ע מודו דה"ל כהילך ופמ"ש בסמוך בסעיף כ' בס"ק ס"ט:

עד ופעם שלישית דינר כו'. פירוש ומודה שנשאר מ"ל ב' דינרי' אפ"ה נפטר ראובן אפי' בלא היסת דאין אדם מביא לחבירו אפי' לשבועת היסת בטענת ספק כמ"ש בסי' ע"ה ופ"ז: עה איני זוכר אלא מהדינר אינו ר"ל והשאר אתה חייב לי ודאי דא"כ אכתי הוי שמעון נאמן לישבע עליו בכדי דמיו אלא רצה לומר דינר אני יודע בודאי ובמותר אני מסופק וכמ"ש מור"ם בהג"ה בסי"ד ז"ל והמלוה אומר פרעתני ואיני יודע כמה ואף על גב דקי"ל כל היכא דההלוא' ודאי וספרעון ספק צריך לשלם לו היינו כשהלוה הוא מסופק אבל כאן הלוה טוען ברי פרעתיך ה': עו שמעון משיבו איני יודע כו' מספק רצה לומר מהספק שאמר איני זוכר כו' ה"ל כאלו השיבו ואמר לו איני יודע אם יש לי עליו שום דבר: עז ועל"ל סי' זה סי"ד ע"ם דמסיק וכתב דאם עד אחד מעיד שלא כדברי הלוה נשבע הלוה נגד העד כו' וה"ה. בדין זה: עח לא קנה דדחויי כו'

המשכון* ויביא ראיה על המעות עב (קי) ויטול עג (עד) וישבע ראובן [סט] [קכח] היסת על העשרה שהוא בופר בהם אבל אם קודם שהוציא שמעון המשכון בב"ד נפל המחלוקת ביניהם ו שמעון נאמן ונשבע בנקיטת חפץ ונוטל:

כד ז ראובן שלוה משמעון שבעה דינרים על המשכון ואח"כ אמר לו פרעתיך פעם אחד שני דינרים ופעם שנית שני דינרים עד ופעם שלישית דינר והשיב שמעון עה (קיא) איני זוכר אלא מהדינר לבד הדין עם ראובן מפני שגוף המשכון שלו ונמצא כשהוא תובע משכונו עו שמעון משיבו איני יודע אם יש לי עליו שום דבר מספק וכיון שכן אין שמעון יכול לתבוע מספק בנכסי ראובן עז (קיב) (ועיין לעיל סי' זה סעיף י"ד):

כה ח התופס חפץ מחבירו וטוען שיש לו עליו עד כדי דמיו מעסק משא ומתן שביניהם (קיג) צריך לברר היאך נתחייב לו משום דנפישי רמאי ואולי מתוך דבריו יתברר רמאותו (ועיין לעיל סי' זה סעיף י"ז ולקמן סי' ע"ה):

כו [קכט] ט מי שיש בידו משכון מחבירו ודוחקו לפדותו ואמר לו הלה יהא המשכון שלך עח (קיד) לא קני (עה) דדחויי [ע] מדחי ליה:

כז י משכון כו) עט (קטו) מ) שנפחתו דמיו ביד המלו' וטוען

וכ"כ ה' המגיד שם וז"ל שכיון שאם היו שם עדים שהוא משכון בידו כמו שהוא אומר ולא היו יודעים בכמה היה צריך מלוה שבועת התור' (כלומר כעין של תור') דכיון שיש שם עדים שבמשכון בחת לידו נראה דאין כאן מנו דלקוח הוא בידי נ"כ כשאין שם עדים שהוא בידו במשכון אע"פ שהי' נאמן בלקוח בהיסת אין אומרים מינו לאפטורי משבוע' עכ"ל ומביאו ב"י בסעיף י"ח. הרי להדיא דאפי' כשיש עדים שבמשכון בא לידו ואינן יודעים בכמה נאמן המלו' מיהא בשבוע' וכ"ש היכא דאיכא חד שהדא בכה"ג דלא הוי מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם ואין לומר דהרמב"ם ובעה"ת וה"ה מיירי כשאין עדי רחי' דיש לו מנו דהחזרתי דא"כ מאי אולמי' דיש עדים מאין עדים שבאו להוכיח דבים עדים צריך שבועה בנקיטת חפץ הא התם נופי' כיון דאית לי' מנו דילמא נאמן בהיסת ובמנו דהחזרתי אלא ודאי דהם מיירי בדאיכא עדי

רחי' נ"כ. וכי האי נוונא אשכחן בכמה דוכתי בהרמב"ם ובעה"ת ושאר פוסקים שכתבו שתמא עדים ומיירי נ"כ בדאיכא עדי רחי'. כגלפע"ד ברור זדו"ק: (ואע"ג דלעיל ס"ק ט' העליתי דלא אמרי' ב"ח קונה משכון אלא בשעת הלוואתו מ"מ כיון דניתן לו מתחלה בתורת משכון הוא מוחזק בו לענין שנאמן עליו עד כדי דמיו אפילו בלא מנו דדוקא לקמן סעיף כ"ד אינו יכול לתבוע מספק כיון שאין לו על המשכון אלא שעבוד משא"כ הכא שטוען ברי נאמן כיון שמוחזק בו כדין ודו"ק): (קי) ויטול וישבע כו'. פי' אם אינו מביא שמעון רחי' יטול ראובן וישבע כו' והא דנשבע היסת היינו משום דהמשכון הילך הוא ולפ"ז מיירי שלא נטל המשכון עדיין ומ"מ אי"ל ליישבע אלא היסת דכיון דשמעון אינו מביא ראיה הרי הוא של ראובן וה"ל טענ' שמעון כתביעת בעל פה דא"ל אלא היסת או יש לפרש דמיירי כאן שמשלם לו מיד העשרה שמודה דה"ל הילך: (קיא) איני זוכר אלא מהדינר לבד והשאר ספק אצלי ולכך ראובן פטור אפילו מהיסת ואין עליו אלא חרס שתם וכמ"ש לעיל סי"ד: (קיב) וע"ל סי' זה סעיף י"ד. ע"ם דמסיק וכתב דאם עד א' מעיד שלא כדברי הלוה נשבע הלוה נגד העד כו' וה"ה בדין זה עכ"ל שמ"ע ובאמת היינו ממש דין זה: (קיג) צריך לברר כו'. עיין מה שכתבתי מדיוים אלו לקמן ריש סי' ע"ה: (קיד) לא קני דדחויי מדחי לי' הטור ומור"ם כתבו דין זה בסימן ע"ג ע"ם כו' עכ"ל שמ"ע ואינו בטור ובאמת נ"ע בדין זה שכתב המחבר דהגמוקי יוסף שם הוליא כן ממאי דס"ל גבי פועל דאם א"ל טול מה שעבית בשכרך דיכול לחזור בו כל זמן דלא פגינהו ודלא כהרשב"א שם משום דדחוי מדחי והרי הע"ו נופי' חולקים בזה לקמן של"ו סעיף ב' וס"ל כהרשב"א דאם הוא ברשות הפועל אינו יכול לחזור בו וא"כ נראה דה"ה הכא גבי משכון ודוחק לחלק בין פועל להך דהכא ועוד דהא בגי' שם חלה זה בזה וכתב שם ג"כ להדיא דלהרשב"א אם חזר בעל המשכון אח"כ על משכונו אין שומעין לו ע"ש ולל"ע: (קטו) שנפחתו דמיו ביד המלוה כו'. כתב הסמ"ע שכן הוא טענת הלוה והמלוה מודה לו אבל אומר שנעשה באונס ואין עדים בדבר ואלו רצה המלוה היה כופר ואמר הרקבון היה כבר ולא הפסדתי עליו ומ"ה נאמן בהיסת במ"ש שנעשה באונס במנו דאלו אמר שלא נעשה בביתו דאל"כ היה צריך המלוה ליישבע שבועה דאורייתא שנעשה אצלו באונס אפי' אטענת ספק דהלוה כדין כל שומר שצריך ליישבע שבועה דאורייתא אטענת אונס מיתה או שבור' ואפי' אין המפקיד טוען טענת ברי וכתבתי שם עוד די"ל דלא חייב התור' ליישבע אלא כשטוען שגנב או שאבד או מיתה או שבורה דומיא דמיתה דכלת' לגמרי משא"כ בכה"ג שהוא עדיין בעין אלא שנפחתה ועדיין שם בעלים הראשונים עליו וכיון דאין להלו' טענת ברי אהמלוה לא חייבוהו התור' בכה"ג ליישבע

דחי' נ"כ. וכי האי נוונא אשכחן בכמה דוכתי בהרמב"ם ובעה"ת ושאר פוסקים שכתבו שתמא עדים ומיירי נ"כ בדאיכא עדי רחי'. כגלפע"ד ברור זדו"ק: (ואע"ג דלעיל ס"ק ט' העליתי דלא אמרי' ב"ח קונה משכון אלא בשעת הלוואתו מ"מ כיון דניתן לו מתחלה בתורת משכון הוא מוחזק בו לענין שנאמן עליו עד כדי דמיו אפילו בלא מנו דדוקא לקמן סעיף כ"ד אינו יכול לתבוע מספק כיון שאין לו על המשכון אלא שעבוד משא"כ הכא שטוען ברי נאמן כיון שמוחזק בו כדין ודו"ק): (קי) ויטול וישבע כו'. פי' אם אינו מביא שמעון רחי' יטול ראובן וישבע כו' והא דנשבע היסת היינו משום דהמשכון הילך הוא ולפ"ז מיירי שלא נטל המשכון עדיין ומ"מ אי"ל ליישבע אלא היסת דכיון דשמעון אינו מביא ראיה הרי הוא של ראובן וה"ל טענ' שמעון כתביעת בעל פה דא"ל אלא היסת או יש לפרש דמיירי כאן שמשלם לו מיד העשרה שמודה דה"ל הילך: (קיא) איני זוכר אלא מהדינר לבד והשאר ספק אצלי ולכך ראובן פטור אפילו מהיסת ואין עליו אלא חרס שתם וכמ"ש לעיל סי"ד: (קיב) וע"ל סי' זה סעיף י"ד. ע"ם דמסיק וכתב דאם עד א' מעיד שלא כדברי הלוה נשבע הלוה נגד העד כו' וה"ה בדין זה עכ"ל שמ"ע ובאמת היינו ממש דין זה: (קיג) צריך לברר כו'. עיין מה שכתבתי מדיוים אלו לקמן ריש סי' ע"ה: (קיד) לא קני דדחויי מדחי לי' הטור ומור"ם כתבו דין זה בסימן ע"ג ע"ם כו' עכ"ל שמ"ע ואינו בטור ובאמת נ"ע בדין זה שכתב המחבר דהגמוקי יוסף שם הוליא כן ממאי דס"ל גבי פועל דאם א"ל טול מה שעבית בשכרך דיכול לחזור בו כל זמן דלא פגינהו ודלא כהרשב"א שם משום דדחוי מדחי והרי הע"ו נופי' חולקים בזה לקמן של"ו סעיף ב' וס"ל כהרשב"א דאם הוא ברשות הפועל אינו יכול לחזור בו וא"כ נראה דה"ה הכא גבי משכון ודוחק לחלק בין פועל להך דהכא ועוד דהא בגי' שם חלה זה בזה וכתב שם ג"כ להדיא דלהרשב"א אם חזר בעל המשכון אח"כ על משכונו אין שומעין לו ע"ש ולל"ע: (קטו) שנפחתו דמיו ביד המלוה כו'. כתב הסמ"ע שכן הוא טענת הלוה והמלוה מודה לו אבל אומר שנעשה באונס ואין עדים בדבר ואלו רצה המלוה היה כופר ואמר הרקבון היה כבר ולא הפסדתי עליו ומ"ה נאמן בהיסת במ"ש שנעשה באונס במנו דאלו אמר שלא נעשה בביתו דאל"כ היה צריך המלוה ליישבע שבועה דאורייתא שנעשה אצלו באונס אפי' אטענת ספק דהלוה כדין כל שומר שצריך ליישבע שבועה דאורייתא אטענת אונס מיתה או שבור' ואפי' אין המפקיד טוען טענת ברי וכתבתי שם עוד די"ל דלא חייב התור' ליישבע אלא כשטוען שגנב או שאבד או מיתה או שבורה דומיא דמיתה דכלת' לגמרי משא"כ בכה"ג שהוא עדיין בעין אלא שנפחתה ועדיין שם בעלים הראשונים עליו וכיון דאין להלו' טענת ברי אהמלוה לא חייבוהו התור' בכה"ג ליישבע שבועה דאורייתא שנעשה אצלו באונס אפי' אטענת ספק דהלוה כדין כל שומר שצריך ליישבע שבועה דאורייתא אטענת אונס מיתה או שבור' ואפי' אין המפקיד טוען טענת ברי דהמלו' נאמן ונש"ך הקס"ל ואלו רבותא דבד אחד ע"ם ולפמ"ש ניחא. וע' בחו' פ' חז"ה דף מ"ה ד"ה אי דאיכא עדים ליחזי עדים מאי קאמרי תימא לר"י דעדיפא מיני' ה"ל למיפרך דאי איכא עדים ורצה דאכתי לא אסיק אדעתי' לאוקמי בלא רצה א"כ אמאי מהימן אומן ע"ם ולפי מ"ש היכא דאיכא עדים שראו קניני' ולא ידעי כמה נאמן בלא מנו ומחמת חפים' בדברא דממונא דה"ל ספק לב"ד בלא טענותיהם ומשום דאומן נמי קו' משכון ובמ"ש הרמ"א בהה"ע ומש"ה פריך אי דאיכא עדים ליחזי מאי קאמרי משום דמסתמא ידעי הקניני'

וכתעיין בתשו' הרשב"א סי' אלף מ' יודע לך שהרשב"א מתחלה פסק דיחזיר המשכון משום דדמי לאומן (לקמן סי' קל"ד וסימן כ"ט סעיף ה') ואח"כ חזר בו דכ"ד לאומן כיון שבתורת משכון בא לידו וכיון שב"א קונה משכון ה"ל מוחזק א"כ בתשובת הרמב"ן הועתק תחל' דברי רשב"א דדמי לאומן וא"כ כיון דהרשב"א נופיה חזר בו וליכא מאן דס"ל בהדיא דחייב להחזיר המשכון הכי נקטינן דהמלוה נשבע ונוטל וע"ם ודו"ק (ומכאן סתיר' לתשוב' מהרי"ק סימן ל"ד ע"ם): ועוד ראיה לדברי מדברי הרמב"ם ובעל התרומה וה"ה שהרמב"ם כ' פי"ג מה' מלוה וז"ל המלוה על המשכון הואיל והוא נפרע ממנה שתחת ידו ואלו רצה היה אומר לקוח הוא בידי ה"ז נשבע בנק"ח ונוטל כדרך כל הנשבעין ונוטלים ומפני מה אינו נשבע היסת לפי שאינו נשבע על עצמו של משכון אלא על ממון שלוקח שאלו אמר על עצמו של חפץ זה אתה מכרתו לי אתה נתתו לי היה נשבע היסת ונפטר אבל אם היו שם עדים שחפץ זה משכון בידו ולא ידעו על כמה וכמה אינו יכול ליטול אלא בשבוע' והואיל ואין שם עדים ויכול לומר שלי הוא נאמן לומר יש לי עליו כך וכך בשבועה עצמה שהיה נשבע אם היו שם עדים שהוא משכון שאין אומרין מנו לאפטורי משבועה עכ"ל וכ"כ בה"ת שער מ"ט רים ח"ב וכ"כ ה' המגיד שם וז"ל שכיון שאם היו שם עדים שהוא משכון בידו כמו שהוא אומר ולא היו יודעים בכמה היה צריך מלוה שבועת התור' (כלומר כעין של תור') דכיון שיש שם עדים שבמשכון בחת לידו נראה דאין כאן מנו דלקוח הוא בידי נ"כ כשאין שם עדים שהוא בידו במשכון אע"פ שהי' נאמן בלקוח בהיסת אין אומרים מינו לאפטורי משבוע' עכ"ל ומביאו ב"י בסעיף י"ח. הרי להדיא דאפי' כשיש עדים שבמשכון בא לידו ואינן יודעים בכמה נאמן המלו' מיהא בשבוע' וכ"ש היכא דאיכא חד שהדא בכה"ג דלא הוי מחוייב שבועה ואינו יכול ליישבע משלם ואין לומר דהרמב"ם ובעה"ת וה"ה מיירי כשאין עדי רחי' דיש לו מנו דהחזרתי דא"כ מאי אולמי' דיש עדים מאין עדים שבאו להוכיח דבים עדים צריך שבועה בנקיטת חפץ הא התם נופי' כיון דאית לי' מנו דילמא נאמן בהיסת ובמנו דהחזרתי אלא ודאי דהם מיירי בדאיכא עדי

ולא כראשון כלאחר ושעמא כיון שאין דרך לפנות אחביים מיד סתמא דעתיה כו' והר"ן חלק עליו ממש"ם ולריכא כו' ש"מ דסוין הן ויש שלמדו מכאן למסי' כו' וכ' נ"י שלפ"ד הרשב"א בהשכון קני מיד ועפי' שנ"ו ס"ב שם פ' בשוש"ע כרשב"א ועש"ם

היטב

וכיכ' מאן דס"ל דחייב להחזיר המשכון והכי נקטינן דהמלו' נשבע ונוטל עכ"ל וע"ם דמביא עוד רחי' לדבריו מדברי הרמב"ם ובעה"ת ע"ם: [סא] היסת. משום דהמשכון הילך הוא ולפ"ז מיירי שלא נפל המשכון עדיין ומכל מקום א"ל ליישבע אלא היסת דכיון דשמעון אינו מביא רחי' הרי הוא של ראובן וה"ל טענת שמעון כתיבת בע"פ דא"ל אלא היסת או י"ל דמיירי שמשלם לו מיד העשרי' דמוד' דה"ל הילך. ש"ך: [ע] מדהי. נ"ע בדין זה דהכ"י הוליא כן ממאי דס"ל גבי פועל דאם א"ל טול מה שעשית בשכרך דיכול

המשפט

משה"כ חידושים

סעיף י"ח. ש"ך: (עד) וישבע ראובן היסת. מיירי דמשלם לו מיד דה"ל הילך דלא הוי מ"מ: (עה) דדחוי קא מדחי ליה הש"ך הביה זה בגי"ע. דהא בסי' של"ו גבי פועל קיי"ל דאין יכול לחזור ואם מכרן נפניו ושתה לכ"ע א"י לחזור:

החושן

בכמה אלא דליכא עדים וקאמי אומן מהימן אלא דנאמן במנו דהיכא דליכא עדים לא הוי דברא דממונא ול"מ תפים' וכמ"ש כיון דאין הספק אלא ע"י טענותיהן ולב"ד לא נודע כלל דאפשר ירד לתקן בחכם או הקדים לו שברו וכיולא וא"כ אין המלו' מוחזק אלא היכא דאיכא עדים דאז הוי דברא דממונא דהוי תפים' דל"ל שהוא נאמן לומר שלוה כך וכך משום דבע"ח קו' משכון וה"ל טוען לקוח בדברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר דא"כ למה אמרו בש"ם כמה סוגיות דבע"ח נאמן במשכון במנו ליהוי מהימן מחמת עצמו דכיון דקו' משכון הרי הוא טוען לקוח אצא ע"כ דאינו נאמן מחמת עצמו ומש"ם בס"ק ך' ומשום דאין

ביאור

[קכח] (ליקוט) היסת. דהמשכון הילך כמש"ל (ע"כ): [קכט] מי שיש. נ"מ ק"ח א' טענתא דפניהו כו' אבל הכא כו': (ליקוט) מי כו'. בכ"מ קי"ח א' טענתא דפניהו כו' וכ' הרשב"א מדלא קתני בסיפא הילך ליאותך ש"מ דלא בעי פניהו

באר

אז המחזרתי ואע"ג דאין כאן אלא ע"א שמעיד שבא לידו בתורת משכון מ"מ כיון שהוא עצמו מוד' בכך ס"ל דברי העד א' כאילו הפידו שנים כן והש"ך כמ' דהרשב"א חולק וס"ל דהמלו' נאמן בשבוע' והביא הרמ"ה דעתו לעיל סי"ח ובתשובת הרב סי' פ"ז כתב ז"ל ואע"ג דבתשובת הרמב"ן לא משמע כן מ"מ אין להוציא ממון נגד הרשב"א ע"ם ועוד נ"ל דליכא פלוגתא בהא דידוע דתשובת הרמב"ן הם תשובת הרשב"א רק שהמדפיסים טעו וכמ"ש ג"כ הב"י בהקדמת ספרו ואם כן נראה' דהרשב"א נופי' חזר בו

נתיבות

משה"א ביאורים

מנו דהחזרתי דאפ"ה נאמן במנו דלקוח ומקשה שפיר: לז) שנפחתו דמיו. עש"ך סי' קט"ו מה שכתב לתרץ דבברי ליבא ש"ש. ולכאור' קשה דהא מ"מ נובה חובו מהמשכון ועכ"פ היה לו לישבע שבועת המשנה

קצות

כפלוגתא בע"א משום דרבותא קמ"ל דאפי' בע"א ס"ל לדעת הרשב"א דהמלו' נאמן ונש"ך הקס' מאי רבותא דבד אחד ע"ם ולפמ"ש ניחא. וע' בחו' פ' חז"ה דף מ"ה ד"ה אי דאיכא עדים ליחזי עדים מאי קאמרי תימא לר"י דעדיפא מיני' ה"ל למיפרך דאי איכא עדים ורצה דאכתי לא אסיק אדעתי' לאוקמי בלא רצה א"כ אמאי מהימן אומן ע"ם ולפי מ"ש היכא דאיכא עדים שראו קניני' ולא ידעי כמה נאמן בלא מנו ומחמת חפים' בדברא דממונא דה"ל ספק לב"ד בלא טענותיהם ומשום דאומן נמי קו' משכון ובמ"ש הרמ"א בהה"ע ומש"ה פריך אי דאיכא עדים ליחזי מאי קאמרי משום דמסתמא ידעי הקניני'

טורי זהב

בסי' ע"ה סי"ד: (סעיף כ"ז) ושוטן הלוה ברי לי יש לתמוה לחייב שבועה דאורייתא כדין כל שומר שטוען נאנסה והו טענת ברי של לוה אין לריך כאן כי אפי' על אמת משביעין שבועת שומרים ומש"ע הי' דמיירי שהיה יכול לומר כבר היה הרקבון קודם ההלוואה ותתהני דהא בשבועת השומרים אין אומרים מנו כמ"ש רים סימן רל"ה ועוד הי' דכאן אין ש"ל כיון שיש חפץ בעין אלא שנפחת והתורה לא חייבה שבועה אלא דומיא דמיתה דכל לגמרי (א"ה לפענ"ד נראין דברי הסמ"ע עיקר ולאו מטעמיה אלא דס"ל לבה"ת כמו שכתב המחבר לקמן סי' רל"ד דבים עדים אינו נשבע אפילו שבועה אלא פשעתי בה וכאן שאכלו עם או עכברים וכיולא אינן בהדי שנעשה באונס אלא דלא ידעינן אם פשע או לא ומש"ה אינו נשבע אלא היסת וגריך טענת ברי שנפחת ודברי הש"ך כאן אין לי בעה"ת סובלם כלל גם עיקר דינו ל"ע ואין כאן מקום להאריך ע"כ) והוא יותר התוה דהדהיא אמרינן בפרק מרובה מה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא ולע"ד בשבועת שומרים ליתא אלא כמודה שנפח' רק שטוען שנעשה באונס מה שאין כן כאן באינו מודה או אפילו אינו יודע אם יש פחת דאין עליו שבועה שומרים מ"ה כאן הריטא מיירי שאינו יודע שנפחת אלא שאומר אם כן כדברך שיש פחת ע"כ נעשה באונס כי שברתי כראוי וע"כ כתב הטור אינ אונס הוא מ"ה אינו חייב אלא היסת ומ"ש הטור ואם מודה אלא שם אוהו הטעם כיון שם מצוי הרקבון ה"ל כודאי נפחת ובעה"ת כתב כלי זה ואם מודה שנפחת שפטב שנפחת

דברי בה"ת בשער מ"ע כ דלא חייבה התורה ליתבע אלא בשטרא בשטרא שנגנב או שנאבד או מיתה או שכרה דומיא דמית' דבלבי לגתרי מה שאין כן בבהאי גוונא בשוא עדיין בעין אלא שנפתח' ועדיין שם הבעלים עליו כלי אחרון שהיה

הגהות אמרי ברוך

(ס"מ ס"ק לז) (י) ל"ן בזה ס"ד כ"כ ל"ע דהא בשבעת המלוה היום ופטור מפלגא הפחת מחויב הלוה לשלם החוב להמלוה יהדר שב טענת הלוה נגד המלוה כדון פחת משכונו בשאר טענו' המפקיד על השומר :

כסף הקדשים

סעי' כ"ן (לא ניערו כראוי) משכון בגד לומר הי' מוכח יותר משכה ולא שעמו ולא הוציאו מהארגז וע"י זה נתקלקל על סך מסוים כמו שאומרים רקיאים אין טענה למלוה הי' לך לשמו בעלמך כיון שהיית בעיר וכהסיא דסס"י רל"ב שתפורשים שם בעור ז"ל דקאי גם אטיטות וכ"ה בש"ך ז"ל סי' ע"ב ס"ג ועאורו"ת ז"ל שם כי בשכון לא שייך כן כי לא הי' מהימן לי' ליהן לידו המשכון לשמו וכן הוא באורו"ת ז"ל שם ואינו יכול לומר היה לך להחליף המשכון בשעת לורך השיעות וליהן לידי משכון אחר לפי שעה או להעמיד בעוח כי יכול לומר אמתלאות על זה אולי לא תרלה להחליף במה שיכולתי ליהנו ליהך ולא נלרכתי לו ועל כל פנים כיון שרשות שאינו בא להחליף ולשמו הי' לך לודע שאני מתכוין להחליפו או שלא ניחא לו להעריה לשליחי ובחילוף בשאינם מתמינים זה לזה אי אפשר להיות בלי שליחי ומתחלה שבריה וקבלת לשמו כי שמא לא יעלה בידי להחליפו בכל חודש ולזה גם שיש ביניהם שלש שעל ידו ניתן המשכון ליד הלוה בכל יו"ט על מנת להשיבו אחר יו"ט בכהוג כן לפעמים מ"מ כיון שלפעמים אין רולים להעריה השליח השמור על המלוה :

כאר

דיכול לחזור בו כ"ז דלא פגינהו ודלא כהרשב"א משום דדחויי מדחי והרי הע"ו גופיה חולקים בזה בסי' שכ"ו ס"ב וס"ל כהרשב"א דאם הוא ברשות הפועל א"י לחזור בו וא"כ נרא' דה"ה הכא גבי משכון ודוחק לחלק בין פועל להך דהכא ופוד דהא בכ"י שם תלה זה בזה וכתי' להדי' דלהרשב"א אם חזר בעל המשכון אח"כ על משכונו אין שומעין לו ע"ש וצל"ע. שם: [עא] ופסקר. כתי' הסמ"ע דמיירי שאין עדיים בדבר ואילו רלה המלו' הי' אומר שהרקבון נעשי' כבר והוא לא הסניח עליו ולא נעשי' בכיתו כלל ומש"ה נאמן במנו בהיסת דאל"כ הי' צריך ליתבע בשוע' דאורייתא שנעשי' אצלו באונס אפי' על טענת ספק דהלו' כדין כל שומר ופוד י"ל דלא חייב' הטור' ליתבע אלא כשטוען דומיא דמית' שכל לנמרי משא"כ בכה"ג וכיון דאין להלו' טענת כרי אהמלו' לא חייבוהו הטור' ליתבע אספק ע"כ וכתי' דאין דבריו כ"ל דמירוך הא' ודאי ניחא דהא מקור דין זה הוא מבעה"ת והוא ס"ל דלא אמרינן מנו לאפטורי משבוע' וכ"פ המחבר בר"ס כ"ג ור"ס רל"ו ואפי' להרמ"א שם אמרינן מנו לאפטורי מבבוע' אלא דשבועת שומרים ה"ט דהוי הבע' ה"כ דמי ממש לזה דהא אילו טען דהרקבון הי' כבר הוי הבע' ואם כונת הסמ"ע בת"ה סי' של"ד (עו) ונשבע היסת . הא דלא חייב שבועה דאורייתא דשבועת שומרים הסמ"ע כתב כיון שאין מחולקים רק בפחת והש"ך הסיגו וכתב דבשאינו המפקיד ברי שפשע אין בזה ש"ם)(והעיקר דאף בטענת ברי אין רק הכא דהשבועה היא כדי ליטול לא הוי ש"ד וע"כ ס"ק ל"ז . וגם בטעם מה אלא נשבע בנק"ח כדין נשבע על המשכון ע"ש : (עז) ושואל ממנו הי' .

משה"א

המשנה כדין נשבע על המשכון. וצ"ל דמיירי שכבר פרע לו וכמ"ש בס"ק קכ"א ובזה א"ש נ"כ מ"ש לתרץ קושית הסמ"ע שהקשה בס"ק פ' ע"ש. והש"ך פותר דברי עצמו מה שכ' בסי' צ"ב ס"ק י"ב דלא משכחת שיהי' השומר פטור משבועת שומרים רק באופנים שכ' שם וא"ל דהכא נ"כ מיירי באופנים שכ' שם דזה דוחק גדול דלא הי' לזה לפוסקים לסתום. אמנם העיקר כמ"ש התומים כמבואר בהרב' פוסקים דאף כשטוען ברי שייך ש"ש רק דבשהתובע טוען ברי שנעשה, בפשיע, וליכא עדים שנעשה שומר נאמן במנו דלהד"ם דהוי מינו ממעיז למעיז לחך דיעה הס"ל דאמרינן מנו לאפטורי משבועה במקום דלא הוי מינו דהעזה. ולפענ"ד יש לתרץ קושייתו דהא מוכח לקמן סי' פ"ח סעיף כ"א דדוקא כשכ"א תובע לחבירו הוי כשני תובעין אבל כשאחד אינו תובע רק שמשיב יש לי בידך כנגדו מיחשב כטענת פרעון ולית ביה משום דין מודה במקצת אף שהראשון תבע להשני מנה והשני תבע לראשון כור חטים שהיא תביע' אחרת והודה לו במקצת החטין מ"מ כיון שטען תיכף יש לי בידך כנגדו ועשה אותם בפרעון אין עליו דין שבועת מודה במקצת. ולפ"ז נראה דה"ה בראובן שתובע לשמעון בשטר מאה זהובים ושמעון טוען יש לי בידך כנגדו כור חטים ויש לשמעון עד אחד דאין ראובן חייב לישבע ש"ד כיון דשמעון עשה תביעה זו לפירעון דהא תיכף השיבו אין לך בידי שהרי יש לי בידך כנגדו דמי ממש לפרעון וראובן המלוה נשבע שבועת המשנה ונוטל כנ"ל ברור : ולפ"ז נראה דה"ה בנ"ד שהמלוה יש לו שטר או משכון על הלוה והלוה טוען ברי פשעת במשכון ונתפרעת ומניע לי להחזיר השטר או מה שנשאר מהמשכון בחנם והמלוה טוען נאנסו ולא נתפרעתי עדיין והרי שבועה זו שישבע המלו' הוא כדי ליטול ולהכחיש טענת פרעון של הלוה אין בזה שבוע' דאורייתא כי כל השלש' שבועות שהן מדאורייתא דין אחד להם וכשם ששבועת מודה במקצת ושבועת ע"א אינן מדאורייתא' אם כדי ליטול כמבואר בכתיבות פ"ז ובפוסקי' ה"נ בשבוע' השומרים כשהלו' אינו תובע רק שטוען ברי פשעת ועושה אותו לפירעון והמלו' צריך לישבע כדי ליטול (*) אין בזה שבוע' דאורי' ובסעיף י"ד דנשבע המלוה שבוע' דאוריית' שם מיירי שתובע הלוה למלו' ביתרון דמי המשכון על החוב ובזה ודאי נשבע שבוע' דאוריית' על היתרון וממילא נשבע גם על חובו לגבוהו מצד גילגול וכן אם הלו' עושה אותו לפירעון רק שטוען שרוצה לפרוע ותובע נוף המשכון ושוטן אולי ברשותו הוא ודאי דנשבע המלו' שבוע' שא"ב מדאוריית' ושלא פשע מצד ניכול כשאר שומרין. אבל כשטוען ברי פשעת ועושה אותו לפירעון והמלו' צריך לישבע כדי ליטול נרא' דאין בזה משום שבועת השומרים דאורייתא ואי תיקש' דמ"מ צריך לישבע שבועת המשנ' כדין נשבע על המשכון זה קשה לכל הפירושים. ונרא' דהעיקר כדברי הסמ"ע כמ"ש בס"ק פ"ז דדוקא כשמחולקין בנוף ההלוא' חייב לישבע שבועת הגאונים משא"כ כשמחולקין בפחת ונראה ליתן קצת טעם לדברי הסמ"ע

קצות

דאין תפיסתו עוש' קנין וא"כ למה נאמן בטוען מגיע עליו כך וכך בלא מנו אלא העיקר כדבריו דהיכא דים עדים הוי דברא דממונא ומהני תפיס' והיכא דליכא עדים דאז לא הוי דברא דממונא צריך מנו וכל זה נכון היטב ודו"ק: כו) שנפחתו דמיו הקסה בזה הא מחויב ליתבע שבועת החור' דהיא ס"ס והנאמן מ"ל תירץ כיון דעיקר שבועת השומרין הוא שבוע' שאינו ברשותו וכמבואר בס"ע בס' רל"ד ואיכך פ"י גילגול והכא דאיתי' בעינא לא שייך שאינו ברשותי ס"ם ודברים נכונים. אך קשה מדברי הס"ע שעיקר ל' שכתב וכן הדין אם נפחת המשכון ביניהם ומוד' שמעון שנפחת ואינו ידוע אם הוא באונס אם לאו הוי לי' משואל"מ וכיון דליכא שבוע' שאינו ברשותו ליכא שבועת החור' ועמ"ש בס"ק ל"ג: כז) שייב לשלם הפחת ועמ"ש בס"ק ט' לדעת הס"ע דהוי ס"ס משום פרוט' דר"י מ"כ דין שומרין הוי ומחויב הלו' לשלם בזוזי היכא דאית ליה כדיבא דבע"ם והמלו' נותן לו קרקע כדין שומרין. ולפ"ז שמלוקים בפחת והלו' מוד' שמתחל' לא הי' שום יותר מחובו והטענ' וכפיר' בענין הפחת שהמלו' הכא שמחולקים בפחת אלא הי' שום כנגד חובו ומגיע לו עוד חמש' מכיסו והלו' אומר שהי' שום כנגד חובו ויש לו בידו כנגדו כנגד כל החוב וזה הליור לא שייך דין מודה במקצת דאינו אלא כמי שחובב מנה ואומר הלו' יש לי בידך כנגדו כסות וכלים נגד כל המנ' והמלו' אומר אין לך בידי כסות וכלים רק נגד חמשים דנזה ודאי

דלא אמרינן מנו לאפטורי משבועה אלא ודאי כמ"ש ודוחק לומר דבטוען ברי באמת לא מחייב שבועה אלא היכא דהפקיד אצלו בעדים ובסתר ודוק (וע"ל סי' ל"ב סעיף ח' ומ"ש סס) וכן משמע ממ"ש התוספות פ' הנוזל עליס דף ק"ז ע"א בשם ריב"א וכ"כ הרא"ש ושאר פוסקים נגד עירוב פרשיות כתוב כאן חזקה אין אדם מעיז פניו בפני ב"א שיודע שהוא משקר וה"ה נמי בפני המפקיד לכפור הכל ובמלוה פי' טענה דלא שייכא אלא במלוה דהיינו כפיר' והודא' הוא דאינו מעיז לפי שכנגדו יודע שהוא משקר אבל בטענה דלא שייכא אלא בפקדון מעיז ומעיז הלכך אפי' כופר בכל חייב עכ"ל וכן כתב הר"ן פרק שבועת הדיינים וכ"כ ר' ירוחם נ"ג ח"ב וכ"כ הסמ"ג עשין פ"ט דף ע"ב ע"א וכן משמע ממ"ש ה' המגיד פ"ב מה' שכירות ומביאו ב"י לקמן סי' פ"ז ס"י וז"ל זה פשוט דאין שבועת השומרים בכופר בכל אלא בטוען נאנסו אבל בטוען לא הפקדתי או לא נעשיתי שומר או החזרתי שכל אלו טענות שהמפקיד יודע בהם כמו הנפקד אין שם חיוב שבועה עכ"ל ודוק דאם תובע אותו שפשע ויש לו עד א' מכחישו דפטור משום עד מסייעו אלמא אי לא הוי עד מסייע היה מוכרח ליתבע שבועת השומרים י"ל דמיירי התם שהתובע טוען שמא רק שתובעו ע"פ העד הלכך הוה ס"ד דת"ה התם דאי הוה אמרינן אוקי אחד לגבי אחד יתחייב שבועת השומרים ע"ש ודו"ק) : (קטז) שנרקב או אכלוהו עכברים כו' . ע"ל סי' רל"א ס"ג מ"ש שם מדין היזק עכברים וכה"ג : (קיז) ושואל ממנו הי' . אורח' דמילתא נקט ואה"נ דאם המלו' אינו רוצה ליקח המשכון בחזרו ורוצה להחזירו ללוה ושילם לו עכ"פ כפי הוצאתו חייב לשלם לו דמפני שנפחת אצלו א"ל ליקח המשכון בחזרו יהא אצלו או מזיק בידים הא קי"ל אין שמין לשואל ולמזיק אלא לגנב ונזלן בלבד וכדלקמן סימן שד"ס ור"ס ת"צ וע"ש מדיני שומת השברים : (קיח) ואע"פ שהוא מודה מקצת . שהרי המשכון הילך הוא ע"ל בטור ובדברי המחבר רים סעי' פ"ז דאם נותן לו מישכון לא מיקרי הילך שאני הכא דלוה עליו מתחל' עכ"ל סמ"ע ס"ק פ"ב ובאמת הבאתי כן לק' סי' פ"ז סעיף א' ס"ק ה' דברי הר"ן וכ"י שתאלקין בכך להריא וע"ש אבל מ"מ דין זה לל"ע כי נראה שם להדי' דעתייהו הר"ן וכ"י מפיס דאזלי לפעמים דס"ל דהא דאמר' ר' יצחק ב"א קונה משכון היינו אף בשעת הלואתו וא"כ כבר הוכחתי לעיל סעיף ב' ס"ק ט' דלא אמר ר' יצחק אלא בשע' הלואתו אבל בשעת הלואתו אינו קונה משכון ואינו עליו אלא ס"א או ס"ס. וא"כ כי היכי דהוכיחו הר"ן וכ"י שם מהא דאמרינן פ"ק דקדושין התקדשי לי במנה זו והניח לה משכון עליה דאם נותן לו מיקרי הילך אינה מקודשת דמנה א"כ משכון א"כ הא כבר הוכחתי לעיל סעיף ב' ס"ק ט' דאם קדשה במשכון שיש לו מאחריה שנשבעו הלואתו אינה מקודשת משום דלא קני משכון זה ומנה אין כאן א"כ הכא נמי אע"ג דהלוה לו כבר עליו מ"מ כיון דלא קני משכון לאו הילך הוא ומנה אין כאן משכון אין כאן כן כ"ל ברור ועיקר: והנה ראיתי בבעה"ת שמשם מקור דין זה בשער מ"ט סוף ח"ב ולא כתב כמ"ש הט"ו כאן רק כתב וז"ל הלוה נשבע היסת ונפטר ואינ' אינו מקודשת דמנה הילך הוא ומנה דמ"ש ואינ' מ"ד שבועת התור' דה"ל מודה מקלת הייגו משום דמשכון לאו הילך הוא וכמו שהביא הבעה"ת שער ז' ח"ב דהבעל העיטור והר"י מנ"ש פליגי בזה דהר"י מנ"ש ס"ל דמשכון לאו הילך הוא ומביא שם שהר"י מנ"ש הביא ראיה מהך דפ"ק דקדושין דמנה אין כאן משכון אין כאן והבע"ת סובר בפשיטות דנתן לו עתה משכון והלוה לו מתחלה על משכון הדין שזה בפשיטה וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ"ד מה' טוען דין ו' וז"ל מנה לי בידך על משכון זה אין לך בידי עליו אלא אמשיס הרי זה מודה מקלת ואם אין המשכון שוה אלא אמשיס אחמשיס שהוד' בהן היה המשכון שוה מאה או יותר הואיל והמלוה יכול לטעון עליו עד כדי דמיו הרי המלו' נשבע ונוטל מדמי המשכון הי' שוה שמונים נשבע המלוה שאין לו פחות מאמשיס ונשבע הלוה מן המשכון ונשבע הלוה מן התורה על העשרים שכפר בהן עכ"ל ותימה על המחבר שכתב בפשיטות דמשכון הילך הוא והלא הוא נושא כליו של הרמב"ם ואיך סתם דבריו שלא כדברי הרמב"ם ואף שהראב"ד שם הסיג על ו וכתב מה ישבע הילך הוא הרי כתב הרב

ליסבע אספק וע"ל סי' רל"ד וכאן בפרים' שהארכתי בזה : פ שהוא כדבריו ונפטר אין להקשות הא כתב הט"ו בסס"ל וכסי"ד דאם המלוה טוען שנאנס ואפי' אין הלוה יודע מזה המלוה נשבע ונוכה כל חובו א"כ הל"ל הכי ל"מ שהמלוה נפטר אלא שגם הלוה צריך לשלם לו כל דמי הלואתו אם אין המשכון עדיין שוה כדמי הלואתו דהא אין הלוה טוען כאן ברי שאכלוהו עש או נרקב בפשיעת המלוה שלא ניערו כראוי דאז הוה הלוה פטור וכמ"ש לעיל בסי"ב די"ל דלא איירי כאן מטענת המלוה עליו שיסבע וסמך אמ"ש לעיל בסי"ד נס י"ל כיון דהלוה לא נתחייב לשלם להמלוה אלא אחר שיסבע מקודם ס"ד שנאנס וכאן דבא ללמדינו דהמלוה נפטר מהלו' בשבוע' היסת וכנ"ל מ"ה לא כ' כאן חיובו דהלוה ודו"ק: פא ואם יש מחלוקת כו' קאי אדסמיך ליה שמודה שלא שמרו כראוי וק"ל : פב שהרי המשכון הילך הוא

מטון הלוה [קלו] ברי לי שנפחת מחמת (קטז) שנרקב או אכלוהו עכברים או עש אם טוען המלוה ששמרו במקום שמשתמר מעכברים ורקבון וניערו כראוי א"כ אנוס הוא (עו) כ [קלח] ונשבע היסת פ שהוא כדבריו [עא] [קלג] ונפטר [קלג] ואם מודה שלא שם אותו במקום המשתמר מעכברים או לא ניערו כראוי כז) חייב לשלם הפחת פא [קלד] ואם יש מחלוקת ביניהם זה אומר נפחת כך וכך וזה אומר לא נפחת כל כך אם הלוה מודה שמתחל' לא היה שוה אלא כדי החוב כגון שהלוהו עשרים והיה שוה עשרים ועתה שוה עשרה והמלוה אומר שמתחלה לא היה שוה אלא ט"ו (קיז) (עז) ושואל ממנו חמשה כח) נשבע הלוה היסת ונפטר (קיח) ואע"פ שהוא מודה מקצת פב [קלה] שהרי לח) (עח) המשכון הילך

(ואין להקשות ממ"ש בת"ה סי' של"ד דאם נותן לו מישכון לא מיקרי הילך שאני הכא דלוה עליו מתחל' עכ"ל סמ"ע ס"ק פ"ב ובאמת הבאתי כן לק' סי' פ"ז סעיף א' ס"ק ה' דברי הר"ן וכ"י שתאלקין בכך להריא וע"ש אבל מ"מ דין זה לל"ע כי נראה שם להדי' דעתייהו הר"ן וכ"י מפיס דאזלי לפעמים דס"ל דהא דאמר' ר' יצחק ב"א קונה משכון היינו אף בשעת הלואתו וא"כ כבר הוכחתי לעיל סעיף ב' ס"ק ט' דלא אמר ר' יצחק אלא בשע' הלואתו אבל בשעת הלואתו אינו קונה משכון ואינו עליו אלא ס"א או ס"ס. וא"כ כי היכי דהוכיחו הר"ן וכ"י דקדושין התקדשי לי במנה זו והניח לה משכון עליה דאם נותן לו מיקרי הילך אינה מקודשת דמנה א"כ משכון א"כ הא כבר הוכחתי לעיל סעיף ב' ס"ק ט' דאם קדשה במשכון שיש לו מאחריה שנשבעו הלואתו אינה מקודשת משום דלא קני משכון זה ומנה אין כאן א"כ הכא נמי אע"ג דהלוה לו כבר עליו מ"מ כיון דלא קני משכון לאו הילך הוא ומנה אין כאן משכון אין כאן כן כ"ל ברור ועיקר: והנה ראיתי בבעה"ת שמשם מקור דין זה בשער מ"ט סוף ח"ב ולא כתב כמ"ש הט"ו כאן רק כתב וז"ל הלוה נשבע היסת ונפטר ואינ' אינו מקודשת דמנה הילך הוא ומנה דמ"ש ואינ' מ"ד שבועת התור' דה"ל מודה מקלת עכ"ל ונראה דמ"ש בזה הר"י מנ"ש ס"ל דמשכון לאו הילך הוא ומביא שם שהר"י מנ"ש הביא ראיה מהך דפ"ק דקדושין דמנה אין כאן משכון אין כאן והבע"ת סובר בפשיטות דנתן לו עתה משכון והלוה לו מתחלה על משכון הדין שזה בפשיטה וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ"ד מה' טוען דין ו' וז"ל מנה לי בידך על משכון זה אין לך בידי עליו אלא אמשיס הרי זה מודה מקלת ואם אין המשכון שוה אלא אמשיס אחמשיס שהוד' בהן היה המשכון שוה מאה או יותר הואיל והמלוה יכול לטעון עליו עד כדי דמיו הרי המלו' נשבע ונוטל מדמי המשכון הי' שוה שמונים נשבע המלוה שאין לו פחות מאמשיס ונשבע הלוה מן המשכון ונשבע הלוה מן התורה על העשרים שכפר בהן עכ"ל ותימה על המחבר שכתב בפשיטות דמשכון הילך הוא והלא הוא נושא כליו של הרמב"ם ואיך סתם דבריו אלא כדברי הרמב"ם ואף שהראב"ד שם הסיג על ו וכתב מה ישבע הילך הוא הרי כתב הרב

ביאור

בב"ח וסמ"ע שכ' טעם אחר לחלק בין פועל לבעה ובעלמו מהם דברי רבב"א הכ"ל ומ"ש ל"ע ונראה שסתם אשוף דברי ר"י שכ' שם ומכל לומר כו' (עיכ): [קל] ברוח לי. ר"ל ברי לי שנפחת בפשיעה: [קלא] ונשבע היסת. דאין נשבע שבועת השומרים אלא באינו יודע בעל הפקדון ובזה אינו נשבע לומלוה כו' לפי שכנגדו יודע שהוא משקר אבל בטענה דלא שייכא אלא בפקדון מעיז ומעיז הלכך אפי' כופר בכל חייב עכ"ל וכן כתב הר"ן פרק שבועת הדיינים וכ"כ ר' ירוחם נ"ג ח"ב וכ"כ הסמ"ג עשין פ"ט דף ע"ב ע"א וכן משמע ממ"ש ה' המגיד פ"ב מה' שכירות ומביאו ב"י לקמן סי' פ"ז ס"י וז"ל זה פשוט דאין שבועת השומרים בכופר בכל אלא בטוען נאנסו אבל בטוען לא הפקדתי או לא נעשיתי שומר או החזרתי שכל אלו טענות שהמפקיד יודע בהם כמו הנפקד אין שם חיוב שבועה עכ"ל ודוק דאם תובע אותו שפשע ויש לו עד א' מכחישו דפטור משום עד מסייעו אלמא אי לא הוי עד מסייע היה מוכרח ליתבע שבועת השומרים י"ל דמיירי התם שהתובע טוען שמא רק שתובעו ע"פ העד הלכך הוה ס"ד דת"ה התם דאי הוה אמרינן אוקי אחד לגבי אחד יתחייב שבועת השומרים ע"ש ודו"ק) : (קטז) שנרקב או אכלוהו עכברים כו' . ע"ל סי' רל"א ס"ג מ"ש שם מדין היזק עכברים וכה"ג : (קיז) ושואל ממנו הי' . אורח' דמילתא נקט ואה"נ דאם המלו' אינו רוצה ליקח המשכון בחזרו ורוצה להחזירו ללוה ושילם לו עכ"פ כפי הוצאתו חייב לשלם לו דמפני שנפחת אצלו א"ל ליקח המשכון בחזרו יהא אצלו או מזיק בידים הא קי"ל אין שמין לשואל ולמזיק אלא לגנב ונזלן בלבד וכדלקמן סימן שד"ס ור"ס ת"צ וע"ש מדיני שומת השברים : (קיח) ואע"פ שהוא מודה מקצת . שהרי המשכון הילך הוא ע"ל בטור ובדברי המחבר רים סעי' פ"ז דאם נותן לו מישכון לא מיקרי הילך שאני הכא דלוה עליו מתחל' עכ"ל סמ"ע ס"ק פ"ב ובאמת הבאתי כן לק' סי' פ"ז סעיף א' ס"ק ה' דברי הר"ן וכ"י שתאלקין בכך להריא וע"ש אבל מ"מ דין זה לל"ע כי נראה שם להדי' דעתייהו הר"ן וכ"י מפיס דאזלי לפעמים דס"ל דהא דאמר' ר' יצחק ב"א קונה משכון היינו אף בשעת הלואתו וא"כ כבר הוכחתי לעיל סעיף ב' ס"ק ט' דלא אמר ר' יצחק אלא בשע' הלואתו אבל בשעת הלואתו אינו קונה משכון ואינו עליו אלא ס"א או ס"ס. וא"כ כי היכי דהוכיחו הר"ן וכ"י דקדושין התקדשי לי במנה זו והניח לה משכון עליה דאם נותן לו מיקרי הילך אינה מקודשת דמנה א"כ משכון א"כ הא כבר הוכחתי לעיל סעיף ב' ס"ק ט' דאם קדשה במשכון שיש לו מאחריה שנשבעו הלואתו אינה מקודשת משום דלא קני משכון זה ומנה אין כאן א"כ הכא נמי אע"ג דהלוה לו כבר עליו מ"מ כיון דלא קני משכון לאו הילך הוא ומנה אין כאן משכון אין כאן כן כ"ל ברור ועיקר: והנה ראיתי בבעה"ת שמשם מקור דין זה בשער מ"ט סוף ח"ב ולא כתב כמ"ש הט"ו כאן רק כתב וז"ל הלוה נשבע היסת ונפטר ואינ' אינו מקודשת דמנה הילך הוא ומנה דמ"ש ואינ' מ"ד שבועת התור' דה"ל מודה מקלת עכ"ל ונראה דמ"ש בזה הר"י מנ"ש ס"ל דמשכון לאו הילך הוא ומביא שם שהר"י מנ"ש הביא ראיה מהך דפ"ק דקדושין דמנה אין כאן משכון אין כאן והבע"ת סובר בפשיטות דנתן לו עתה משכון והלוה לו מתחלה על משכון הדין שזה בפשיטה וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ"ד מה' טוען דין ו' וז"ל מנה לי בידך על משכון זה אין לך בידי עליו אלא אמשיס הרי זה מודה מקלת ואם אין המשכון שוה אלא אמשיס אחמשיס שהוד' בהן היה המשכון שוה מאה או יותר הואיל והמלוה יכול לטעון עליו עד כדי דמיו הרי המלו' נשבע ונוטל מדמי המשכון הי' שוה שמונים נשבע המלוה שאין לו פחות מאמשיס ונשבע הלוה מן המשכון ונשבע הלוה מן התורה על העשרים שכפר בהן עכ"ל ותימה על המחבר שכתב בפשיטות דמשכון הילך הוא והלא הוא נושא כליו של הרמב"ם ואיך סתם דבריו אלא כדברי הרמב"ם ואף שהראב"ד שם הסיג על ו וכתב מה ישבע הילך הוא הרי כתב הרב

הגר"א

ושבע דת"ל אמתי אמר בסעי' ל' וכן הדין אם נפחת כו' הא אין מחייב שבועה דאורייתא ולא אמרי' מעולו"ת ועמ"ע ס"ק ל"ח וכמ"ש בסי' ע"ה סי"ד (ע"כ): [קלב] (ליקוט) ונפטר. ונובה כל חובו ומ"מ אל"ל רק היסת כיון דאנוסא דמשכון קא עיין וז"ש ונפטר (ע"כ): [קלג] ואם מודה. כמש"ל ס"ב וכ"ש בפשיעה שאף יותר על חובו חייב אף לה"ד ס"ח בב: שם: [קלד] ואם יש מחלוקת. הכל ע"ד שנת' לעיל דעל המוחזק הבעה: (ליקוט) ואם יש. קאי אדסמיך ואם מודה כו' (ע"כ):

היטב

ולא הסגמתי עליו דר"ל דאינו יודע אם הרקבון הי' כבר דלא הוי הבע' פשיעא דבה"ג לא הוי מנו וכמ"ל סי"ג בסס התוספות והר"ן. והתירוץ הב' ג"כ לא מסתבר כלל לחלק בין נאבד לנפחת מה שלא מצינו בשום מקום אלא ג"ל דמיירי שהלו' טוען ברי שנרקב בפשיעתו והלכך נשבע המנו' היסת דכל שבועת שומרים אינו אלא כשבעל הפקד טוען שמא דרשמנ' רמי שבוע' עליו בלא יהא כל אחד הולך וטוען אבד שהרי זה אינו יודע אם משקר אבל כשהבע"ד טוען ברי לא דחזק' אין אדם מעיז והשתא א"כ נמי מה שהקשה הסמ"ע אמ"ש הט"ו אח"כ נשבע שהוא כדבריו ונפטר דלאשמועינן רבות שהלו' חייב ג"כ לשלם ע"פ שבועת המלו' כו' ולפמ"ש לק"מ דכיון שהלו' טוען ברי אינו לשלם ע"פ שבועת המלו' עכ"ל וע"ש (גם הט"ז הסיג על הסמ"ע בזה והוא ז"ל יישב לחלק בין שבועת שומרים דאינה אלא בשעת הפקדון אבל בשעת הבעה' אינו נותן לו אפי' אינו יודע אם יש פחת דאין עליו שבועת שומרים ע"כ והגאון ח"ל בהגהותיו שם כת' ז"ל נראין דברי הסמ"ע ביקר ולא מטעמי' אלא דס"ל לשבעה"ת כמ"ש המחבר בסי' רל"ד דנים עדים אינו נשבע אפי' שבוע' שלא פשעתי בה וכאן שאלנו עם אז מבברים

המשפט — חידושים

מיירי דלהרלו שיכים התשכון מוחלט ליקח לחלוה ואם אינו מרוצין צריך הלוה ליקח המשכון אף שנפחת בפשיע' ולשלם למלוה רק המלוה מפסיד הפחת דאין שמין לשואל ולמזיק : (עח) המשכון הילך . אף דבסי' פ"ז יש פלוגתא לו המשכון מיקרי הילך כאן דלוה עליו מתחלה לכ"ע קרוי הילך : והש"ך סיים בזה בס"ע וע"כ ס"ק ל"ט)(הבעיקר אם אין לו לשלם

ביאורים

דמבואר בבעה"ת שער מ"ט חלק ב' דאם מחולקין בפרעון במשכון דדינו כמו בשטר ומבואר בסי' ע"ה דאין נאמן בטענת יש לי בידך כנגדו רק מחמת שיש לי מינו דפרעתי וא"כ הי"נ במשכון שטוען עליו ומבואר בסי' ע"ה מחמת שנפחת המשכון באופנים שכ' שם וא"ל דהכא נ"כ מיירי באופנים שכ' שם דזה דוחק גדול דלא הי' לזה לפוסקים לסתום. אמנם העיקר כמ"ש התומים כמבואר בהרב' פוסקים דאף כשטוען ברי שייך ש"ש רק דבשהתובע טוען ברי שנעשה, בפשיע, וליכא עדים שנעשה שומר נאמן במנו דלהד"ם דהוי מינו ממעיז למעיז לחך דיעה הס"ל דאמרינן מנו לאפטורי משבועה במקום דלא הוי מינו דהעזה. ולפענ"ד יש לתרץ קושייתו דהא מוכח לקמן סי' פ"ח סעיף כ"א דדוקא כשכ"א תובע לחבירו הוי כשני תובעין אבל כשאחד אינו תובע רק שמשיב יש לי בידך כנגדו מיחשב כטענת פרעון ולית ביה משום דין מודה במקצת אף שהראשון תבע להשני מנה והשני תבע לראשון כור חטים שהיא תביע' אחרת והודה לו במקצת החטין מ"מ כיון שטען תיכף יש לי בידך כנגדו ועשה אותם בפרעון אין עליו דין שבועת מודה במקצת. ולפ"ז נראה דה"ה בראובן שתובע לשמעון בשטר מאה זהובים ושמעון טוען יש לי בידך כנגדו כור חטים ויש לשמעון עד אחד דאין ראובן חייב לישבע ש"ד כיון דשמעון עשה תביעה זו לפירעון דהא תיכף השיבו אין לך בידי שהרי יש לי בידך כנגדו דמי ממש לפרעון וראובן המלוה נשבע שבועת המשנה ונוטל כנ"ל ברור : ולפ"ז נראה דה"ה בנ"ד שהמלוה יש לו שטר או משכון על הלוה והלוה טוען ברי פשעת במשכון ונתפרעת ומניע לי להחזיר השטר או מה שנשאר מהמשכון בחנם והמלוה טוען נאנסו ולא נתפרעתי עדיין והרי שבועה זו שישבע המלו' הוא כדי ליטול ולהכחיש טענת פרעון של הלוה אין בזה שבוע' דאורייתא כי כל השלש' שבועות שהן מדאורייתא דין אחד להם וכשם ששבועת מודה במקצת ושבועת ע"א אינן מדאוריית' אם כדי ליטול כמבואר בכתיבות פ"ז ובפוסקי' ה"נ בשבוע' השומרים כשהלו' אינו תובע רק שטוען ברי פשעת ועושה אותו לפירעון והמלו' צריך לישבע כדי ליטול (*) אין בזה שבוע' דאורי' ובסעיף י"ד דנשבע המלוה שבוע' דאוריית' שם מיירי שתובע הלוה למלו' ביתרון דמי המשכון על החוב ובזה ודאי נשבע שבוע' דאוריית' על היתרון וממילא נשבע גם על חובו לגבוהו מצד גילגול וכן אם הלו' עושה אותו לפירעון רק שטוען שרוצה לפרוע ותובע נוף המשכון ושוטן אולי ברשותו הוא ודאי דנשבע המלו' שבוע' שא"ב מדאוריית' ושלא פשע מצד ניכול כשאר שומרין. אבל כשטוען ברי פשעת ועושה אותו לפירעון והמלו' צריך לישבע כדי ליטול נרא' דאין בזה משום שבועת השומרים דאורייתא ואי תיקש' דמ"מ צריך לישבע שבועת המשנ' כדין נשבע על המשכון זה קשה לכל הפירושים. ונרא' דהעיקר כדברי הסמ"ע כמ"ש בס"ק פ"ז דדוקא כשמחולקין בנוף ההלוא' חייב לישבע שבועת הגאונים משא"כ כשמחולקין בפחת ונראה ליתן קצת טעם לדברי הסמ"ע

קצות

דאין תפיסתו עוש' קנין וא"כ למה נאמן בטוען מגיע עליו כך וכך בלא מנו אלא העיקר כדבריו דהיכא דים עדים הוי דברא דממונא ומהני תפיס' והיכא דליכא עדים דאז לא הוי דברא דממונא צריך מנו וכל זה נכון היטב ודו"ק: כו) שנפחתו דמיו הקסה בזה הא מחויב ליתבע שבועת החור' דהיא ס"ס והנאמן מ"ל תירץ כיון דעיקר שבועת השומרין הוא שבוע' שאינו ברשותו וכמבואר בס"ע בס' רל"ד ואיכך פ"י גילגול והכא דאיתי' בעינא לא שייך שאינו ברשותי ס"ם ודברים נכונים. אך קשה מדברי הס"ע שעיקר ל' שכתב וכן הדין אם נפחת המשכון ביניהם ומוד' שמעון שנפחת ואינו ידוע אם הוא באונס אם לאו הוי לי' משואל"מ וכיון דליכא שבוע' שאינו ברשותו ליכא שבועת החור' ועמ"ש בס"ק ל"ג: כז) שייב לשלם הפחת ועמ"ש בס"ק ט' לדעת הס"ע דהוי ס"ס משום פרוט' דר"י מ"כ דין שומרין הוי ומחויב הלו' לשלם בזוזי היכא דאית ליה כדיבא דבע"ם והמלו' נותן לו קרקע כדין שומרין. ולפ"ז שמלוקים בפחת והלו' מוד' שמתחל' לא הי' שום יותר מחובו והטענ' וכפיר' בענין הפחת שהמלו' הכא שמחולקים בפחת והלו' מוד' שמתחל' לא הי' שום יותר מחובו והטענ' וכפיר' בענין הפחת שהמלו' אומר שלא הי' שום כנגד חובו ומגיע לו עוד חמש' מכיסו והלו' אומר שהי' שום כנגד חובו ויש לו בידו כנגדו כנגד כל החוב וזה הליור לא שייך דין מודה במקצת דאינו אלא כמי שחובב מנה ואומר הלו' יש לי בידך כנגדו כסות וכלים נגד כל המנ' והמלו' אומר אין לך בידי כסות וכלים רק נגד חמשים דנזה ודאי

מאירת עינים

כאר הגולה

שפתי כהן

הגהות אמרי ברוך

כסף הקדשים

משה"ש

נתיבות

משה"א

ביאורים

חדושים

המשפט

קצות

ביאור

כאר

היטב

הגר"א

הוא ע"ל בעור ובדברי המחבר ריש סימן פ"ז שיש פלוגתא בזה אם נותן משכון נקרא הילך והמחבר פסק שם דלא מיקרי הילך שאני הכא דהלוה עליו מתחלה וקבלו דמיו ועפ"ר מ"ש עוד מזה: פג אבל המלוה אינו נשבע כו'. וכן הוא נ"כ ל' הטור ופסוק הוא ולא כתבו הטור והמחבר אלא משום סיפא ור"ל בהאי חלוק, נשבע הלוה ולא המלוה כיון שלא הי' שוה אלא כדי חובו אפי' לטענת הלוה וא"כ אין ללוה תביע' על המלוה ובסיפא הוא איפכא שאם יש ללוה תביע' על המלוה כיון שהי' המשכון מתחל' שוה יותר ועפ"ר מ"ש עוד בזה: פד ושואל ממנו עשרה. והמשכון רולה להחליט בידו דאומר כיון שנפחת בפשיעתו אין ביד המלו' כח להזקיקו לעפל בו למוכר': פה ואין לו ליתן אלא חמש' פי' אפי' לפי טענתו דהלוה דרולה להניח ביד המלו' המשכון ושיתן לו מותר חובו עשר' הוא משיב לו שעכ"פ אין לך בידי ליתן לך מותר אלא חמשה אבל דעתו משתמא שגם אלו חמשה לא יתן לו במזומנים אלא יכה לו גם אותן עם מה שנפחת מכ' עד ט"ו בחיבו ומשיק דהדין בזה עם המלו' דא"ל ליתן לו מזומנים אלא מכ' מחובו גם אלו החמש' שמוד' לו ביתרון מחובו אבל עשר' שנשאר לו מחובו אין יכול לכוף להלו' לשלם לו מזומנים ושיקח משכונו אלא נוב' אותו מהמשכון והכלל שהמוחזק ידו על העליונ' והמע"ה: פו ומנכה לו חמשה מתוכו. בב"ת ובעור כתוב מחובו והוא נירשא נכונה בעיני יותר וע"ד שכתבתי לפני זה ועפ"ר ודו"ק: פז וכ"ש אם אפי' כו'. כ"כ נ"כ הטור עיין בפרישה והא דכתבו

[עב] הילך הוא פג אבל המלוה אינו נשבע שהרי גם מתחלה לא היה שוה אלא כדי חובי ואם מתחלה היה שוה יותר מכדי החוב כגון שטוען הלוה שהי' שוה שלשים והלוהו עשרים ועתה אינו שוה אלא ט"ו פד ושואל ממנו [עג] עשרה והמלוה אומר שלא היה שוה אלא כ"ה פה ואין לו ליתן אלא חמשה ל נשבע המלוה שלא נפחת אלא עשרה פו (קיט)[קלו](עט)ומנכה לו חמשה[עד]מתוכו (קכ) והשאר גובה [עה] מהמשכון שהוא [קלז] נאמן בשבועה עד כדי דמיו פז (קכא) מ וכל שכן אם אפילו אחר שנפחת שוה כדי החוב (פ) והם חלוקים בפחת

בקלת ספרי הטור וה"ק ומנכה לו המלו' ה' מתוכו כלו' מן המשכון מנכה ללוה ה' והשאר גובה מהמשכון ואם המלו' רולה שהלו' יטול מן המשכון ה' יכול להמזיק גם שיעור החמש' עד שישלם לו העשר וכמ"ש בסמוך דבשביל שנפחת אלו אינו מחויב ליקח המשכון: (קכ) והשאר גובה מהמשכון. בשבוע' בנק"ח וכמ"ש לקמן בסמוך: (קכא) וכ"ש אם אפי' אחר שנפחת כו' שבועת היסת כו'. כתב הסמ"ע והב"ח דהא דנשבע היסת ולא

אמרינן דלריך לישבע בנק"ח כדלעיל סעיף י"ז היינו משום שאין מחולקים בסך ההלוה' רק בשיעור הפחת ע"ש באריכות. ואין דבריהם נלפע"ד לדינא דהא טעמא דאמרי' לעיל סעיף י"ז דלריך לישבע בנק"ח כיון דאינו טוען על גופו של משכון שהוא אלא בא ליפרע ולגבות חובו מן המשכון א"כ מה בכך ס"ש לפי דברי הלוה אין מגיע לו כ"כ להתפרע מן המשכון וא"כ כיון דאינו טוען על גופו של משכון שהוא שלו לריך לישבע בנק"ח והנע עלמך הרי שהיו מחולקים בפרעון שני' הלוה אומר פרעתי לך כו"כ והמלו' אומר לא פרעתני אלא כך וכי לא בעי מלוה לישבע בנקיעת חפץ וא"כ ה"ש בטוען אתה נתחייבת לי אחר ההלוא' סך פלוני כנגדו וא"כ אני פורע לך בזה הא נמי דמי לפרעון בכל דוכתי כדלקמן סי' ע"ס ס"ז ושאר דוכתי טובי וכ"ש

כשאומר הלוה משכנתי אצלך י' כלים שוים ק' דינרים בני' דינרים ומכרת ה' כלים ונמלא שנתפרעת והמלו' אומר לא השכנת אצלי רק ה' הא נמי דמיא לטענת אתה נתחייבת לי כנגדו יעדיף מיני' ודמי לפרעתיך ואם כן ה"ה הכא כשטוען נפחת כך וכך ואם כן הרי נתפרע מן המשכון כך וכך שהרי הוא מתחייב בתשלומי הפחת למה לא ישבע המלו' בנק"ח (ועוד דלא מצינו בפוסקים שם לקו בכך) ועו"ק דהא לפי זה כשאין המשכון שוה שיעור חובו כתבו הט"ו והשאר גובה מהמשכון שהוא נאמן בשבועה עד כדי דמיו משמע שלריך לישבע בנק"ח ובאמת בסמ"ע משמע שגם בדין שלפני זה א"ל לישבע אלא היסת אבל מפשט דברי הט"ו שכתבו שהוא נאמן בשבוע' עד כדי דמיו משמע שלריך לישבע בנק"ח וכן כ' הב"ח להדיא דנשבע בנק"ח כעין דאוריית' ע"ש וא"כ קשה אם אית' דכשאינו מחולקים רק על הפחית' א"ל לישבע אלא היסת אמאי ישבע בדין שקודם לכן בנק"ח ובב"ח נראה שהרגיש בזה ומחלק בזה ולא ירדתי לסוף דעתו בזה שהרי כל מעיין יספוט בלדק שהדין שוה בשניהם ומה לי ששוה עדיין חובו או לא וגם מ"ש בסמ"ע וז"ל וגם כ' שם בבעה"ת דעה א' דמלריך בריש

כשאין המשכון שוה כ"כ לישבע בנק"ח ואפשר שטעמו הוא כיון שנראה כתובע וכאלו בא להוליא כו' עכ"ל גם זה לא נתברר אלי ולא ידעתי טעם לחלק וגם מ"ש הסמ"ע וגם כתב שם בבעה"ת דעה א' כו' ליתא וכמו שאבאר. וע"ק לי על הסמ"ע והב"ח דהא בבעה"ת כתב להדיא (שער מ"ע סוף א"ב) וז"ל ואם נפחת פחת שעדיין שוה את חובו נשבע שבועת התורה (כלומר כעין של תורה) המלוה ונובה חובו מהמשכון שנאמן בשבועתו עד כדי דמיו עכ"ל הרי להדיא דלא כהסמ"ע והב"ח. ואף על פי שהב"ח כתב בסוף דבריו שבבעה"ת שער מ"ע סוף סימן ב' מבואר להדיא כדבריו למעיין הטיב עד כאן לשונו הרי לפניך דברי בעה"ת מבואריס שלא כדבריו ולפי שנלפע"ד שהסמ"ע והב"ח לא ירדו לסוף דברי בעל התרומות ע"כ מוכרח אני להעתיק כל דברי בעה"ת ולבארם ומתוכם יתבארו נ"כ דברי הטור והמחבר. ז"ל בעה"ת שם וכתב בעל העיטור היכא שכפר במשכון וסניהם מודים בהלוה שכבר נשבע שלא הניח בידו משכון והלו' ישבע שאין רחוי ליטול הימנו אם הי' חובו כנגד משכונו ואם הי' שוה פחות ישבע כו' ויש לים היתר על המשכון ואם הי' המשכון שוה יותר על חובו כבר נשבע המלו' שאין לו משכון ופטור גם כתב והיכא שנפחת המשכון זה אומר בשעת הלוה' הי' שוה כך וכך ונפחת כך וכך וזה אומר לא נפחת אא"כ לא נפחת אלא כך א"כ איני יודע נשבע המלו' שבועת היסת ונפטר וה"ר יודא כתב דאיכא מ"ד מלוה נשבע כעין דאוריית' שלא נשתמש ונובה חובו וכן אם הסכירו נשבע כמה נטל משכירותו ואיכא מ"ד דהלו' נשבע כמה הי' שוה בעת הלוה' מנו דאי בעי

אמר לא הלויתני אלא כמו ששוה היום כי אמר כך וכך הי' שוה ונפחת נאמן ובשבועת היסת ובשכירות (נלפע"ד דתיבת ובשכירות ל"ל ובשנאבד וכן הוא בבעל העיטור דף ס"ח ע"ג ע"ש) המשכון נשבע המלו' ע"כ ויש לנו לברר על איזה דרך יבוא ביניהם טענת נפחת המשכון כי בודאי אם נפחת המשכון בידו של מלו' מפני שאכלוהו עכברים או הרקיב או אכלו עם בכל אלו כו' אם פשע ופחת המשכון בידו מחמת פשיעתו בידים אם מודה חייב לשלם ואם כפר הוא"ל והלוה טוען בברי כי המשכון נפחת מדמיו יש לו לישבע שלא נפחתה בפשיעתו ושמר' כראוי במקום הראוי לה ושנערה כל צורכ' ומפטר וכל זה בשבועת היסת ואם מודה שפשע בה ולא נערה כראוי או שהניח' במקום שאין ראוי להניח ופחת מדמיו יש מחלוקת ביניהם זה אומר כך נפחת' וזה אומר כך נפחת' אם פחתה פחת שלריך לוה להשלים למלו' שאינו שוה מה שהליהו הלוה נשבע היסת ונפטר אבל המלו' (אינו) נשבע שהרי אינו נפרע ממשכונו ואינו שוה מה שהי' תובע לו ואם נפחת פחת שעדיין שוה את חובו נשבע שבועת התור' המלו' ונובה חובו מן המשכון שנאמן בשבועתו עד כדי דמיו עכ"ל בעה"ת. והנה נראה שהסמ"ע והב"ח הבינו דבריו מיירי שהמשכון אחר שנפחת אינו שוה כדי חובו ופ"ה נשבע היסת ונפטר לו על זה פליג ה"ר יודא שלריך לישבע כעין דאוריית'. אבל באמת אין כונת בעה"ת כן ודבריו לריכים ביאור דא"כ היאך כתב בסוף דבריו בסתמ' ואם נפחת פחת שעדיין שוה את חובו נשבע שבועת התור' כו' ועוד דאפי' לו יהי כן היכן נזכר בבעה"ת דאם המשכון אינו שוה שיעור חובו והלוה תובע את המלו' דה"ר יודא מודה בזה ועק דא"כ הי' ברים דבריו ע"ז ואיכא מ"ד דהלו' נשבע כמה הי' שוה כו' למה ישבע הלו' כיון שהמשכון גם אחר שנפחת שוה כדי החוב. אלא נלפע"ד דהבעה"ת מתחל' העתיק כל דברי בעל העיטור ואח"כ מפרש דברי בעל העיטור וכן משמע להדיא בספר גדולי תרומ' שמ"ש הבעה"ת שם וגם לנו לברר כו' הוא פי' על דברי בעל העיטור שהביא קודם לכן ע"ש וה"פ דמתחל' הביא בעל העיטור היכא שכפר במשכון וסניהם מודים בהלוה' כו' בזה אין לריך לברר דבריו שדבריו פשוטים הם אבל במ"ש בעל העיטור בדין טענ' נפחת המשכון לריך לברר על איזה דרך יבא ביניהם טענ' נפחת המשכון דודאי הנך איכא מ"ד שהביא בעל העיטור לא פליגי אהדדי דפשיעא דאם המלו' תובע את הלו' לכ"ע הלו' נשבע היסת ונפטר ואם הלו' תובע את המלו' והמלו' בא ליפרע מהמשכון לכ"ע לריך לישבע כעין דאוריית' ואם לא לפטור עלמו והלו' תובע שם בידו פשיעא דלכ"ע נשבע המלו' היסת ופטור מהלו' וע"כ מפרש דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והוא דאם כבר פרע הלו' למלו' ואח"כ טוען הלו' ברי לי כי המשכון נפחת מדמיו תחת ידו בפשיעתו והי' שוה יותר מחובו יש לו למלו' לישבע היסת שלא נפחת בפשיעתו ומפטר ובהא מיירי הבעל העיטור מעיקרא ואם מודה שפשע כו' וטוען שאעפ"כ לריך להשלים לו לפי שמתחלת הלוה' ג"כ לא הי' שוה כדי חובו בזה נשבע הלו' היסת ונפטר ובהא מיירי הבעל העיטור בסוף דבריו ואם נפחת פחת שעדיין שוה חובו נשבע המלו' שבועת התור' וגובי' חובו מהמשכון ובהא מיירי הבעל העיטור באמצעות דבריו בשם ה"ר יודא כך הם הלעת דברי בעה"ת. ומ"ש הבעל התרומות ברים דבריו שהלו' טוען ברי לי שנפחת בפשיעתו ה"ה דהוה מלי למימר כפשוטו שטוען שהי' שוה יותר מחובו ונפחת והמלו' כופר אלא רבותא קמשמע לן דאע"פ שהמלו' מוד' שהי' שוה יותר מחובו רק שלא נפחת בפשיעתו מפטר בהיסת. וא"כ נתבאר לך להדיא מדברי בעל התרומות הפך מה שהבינו הסמ"ע והב"ח מדבריו. ונלפע"ד דגם הטור והמחבר מודים דאף שמחולקים בפחת לריך המלו' לישבע בנק"ח היינו בנבות חובו מהמשכון ומ"ש בסוף דבריהם נשבע היסת מיירי שכבר החזיר ומה שלא חילקו בריש דבריהם המשכון היינו משום דבריש הגות' א"כ מסתמא הלו' אינו פורע להמלו' החוב שהרי המשכון אינו שוה עכשיו כדי החוב ואף אינו משלם לו ע"י ניכוי שהרי הוא רוצ' לשלם לו כל החוב וכשרוא' שאינו שוה כל החוב אינו פורהו כלל עד שידין עמו וא"כ מסתמ' דמילתא עדיין הוא ביד המלו' ושם נפלו הטענות ביניהם וא"כ המלוה שרוצ' ליפרע מהמשכון לריך לישבע בנק"ח אבל כשהמשכון עדיין שוה כשיעור חובו רגילות הוא שהלו' פודה משכונו דכשרוא' ששוה עכ"פ כדי חובו הוא משלם החוב ואינו מדקדק לראות מה שהי' שוה יותר. אבל אם"כ דאם אינו רולה לפדותו ורולה לדון עמו אף שעדיין שוה כדי חובו לריך המלו' לישבע בנק"ח כעין דאוריית' ואף

באר היטב

עיקר: [עג] עשר'. והמשכון רוצ' להחליט בידו דאומר כיון שנפחת בפשיעתו אין כח ביד המלו' להזקיקו לטפל בו למכרו. סמ"ע: [עד] מחובו. בטור כתוב מחובו והיא נירסא נכונ' בעיני יותר ועל דרך שכתבתי לפני זה. שם: [עה] מהמשכון. פי' הסמ"ע דאותן עשר' שנשאר לו חוב א"י לכוף להלו' לשלם לו במזומנים ושיקח משכונו אלא נוב' אותו מהמשכון אבל בחמש' שמוד' לו ביתרון מחובו הדין שם המלו' דא"ל ליתן לו מזומנים אלא מכ' מחובו והכלל שהמוחזק ידו על העליונ' והמע"ה עכ"ל ואין כן דעת הש"ך אלא דאם רוצ' המלו' יכול להחזיק גם שיעור החמש' עד שישלם לו הט"ו במזומנים דאף שנפחת אלו מ"מ א"ל ליקח המשכון בחובו דלא יהא אלא שואל או מזיק בידים הא קי"ל דאין שמין אלא לגנב וגזלן

נתיבות המשפט

משה"כ — חידושים

ממ"א ונובה מהמשכון ה"ל הילך לכ"ע: (עג) ומנכה לו ה' בחובו. כן הוא הני' בש"ך: (פ) והם חלוקין בפחת. הש"ך

קצות החושן

פ' אומרין ב"ד פרע שטרו אחל' שאתה מודה ואח"כ תחזור ותתבע בב"ד הי' הנתבע תובע דבר הראוי לפרעון שטרו כגון שחובנו שאתה חייב לי כך וכך מטבע ממקום אחר ה"ז כאלו טענו שהשטר פרוע והכל תביע' אחת ואם הוא טוענו שישבע לו לא יפרע זה בשטרו עד שישבע כמבואר מזה עכ"ל וא"כ הכא כיון דדינא דלוה לשלם בזוזי ודינא דמלו' לשלם בקרקע בעד הפחת כדין השומרין וכמ"ש בש"ך ט' בשחובנו הפחת הרי הוא כחובנו קרקע שאינו ראוי לפרעון שטרו ונזקקין לחובע תחלה ומחוייב לשלם

מחובו ואח"כ יתבע אותו על הפחת ואין לו אלא היסת ובבעה"ת הובא מחלוקת דבעל העיטור סובר דנשבע היסת והר"ר יהודא כתב דנשבע בנק"ח ואולי הוא מחלוקת הפוסקים כרבה או כר"י וכמ"ש בסק"ס דלמ"ד ב"ש כר"י אין המלו' משלם אלא בקרקע בשאר שומרין ולמ"ד כרבה וש"ס כנגד מעוהיו משום דה"ל כאלו פי' מכנין זה בזה וכיון דמכנין זה בזה ה"ל תובע דבר הראוי לפרעון ולריך ליטבע בנק"ח אבל המלו' שמוחזק במשכון א"ל ליטבע אלא היסת כיון דלמ"ד שומר שכר כר"י אין עליו שבועי' כי אם היסת

ביאור הגר"א

[קלה] (ליקוט) שהרי המשכון כו'. עש"ך שהקשה הא בפ' פ"ז פ' המשכון לאו הילך ובהרמב"ם פ"ד מה"ש מפורש אף שהלוה עליו ולא דק דכאן מיירי שנותן לו המשכון בחובו כמש"ל ושואל ממנו חמשה וכן לקמן ושואל ממנו עשרה כו' ועשמ"ע שם ואף שהש"ך חולק עליו וכ' דאין מחוייב ליטול המשכון מ"מ כ' דמיירי שהרולה בכך וע"ש ס"ק קי"ט וס"ק קכ"ב (ע"כ): [קלו] (ליקוט) ומנכה. נ"ל ומנכה רל"ל המנכה לוה' ה' מהוך המשכון והשאר מחזיק לעלמו (ע"כ): [קלז] נאמן בשבועה. בנק"ח: (ליקוט) נאמן בשבועה. לא נחית כאן אלא ליתן עשם לתה נאמן אבל כל השבועות הללו אינן אלא היסת כמש"ו וכ"ש כו' וכן בר"ש זה וכשבע היסת כו' וכמ"ש כיון שאין חלוקין בהלוה כלל אלא בנופא דהשכון ל"ל לישבע רק היסת דלא כש"ך שהאריך

באר הגולה

ס"ס מ"ע: ל אף על גב דהמלוה מודה ללוה מקלת טענתו אינו נשבע אלא היס' כיון דהמשכון עדיין שוה יותר מכדי חובתו וה"ל כהילך ובמשכון כזה כ"ש מודים דהוי הילך מ הם דברי בעה"ש כתבם בה"ת בשער הזכר ראיתי בספר התרומות שנדפסו תחדש עם פי' גדולי הרומה ויש שם דילוג וחסרון בדין זה:

מזרי זהב

וכו': (ומנכה לו מתוכו) נ"ל דנקיט זה דלא תימא דהוה מודה במקלת שחייב לו חמשה מכיסו ולזה תירץ דהוה ליה

ביאור הגר"א

[קלה] (ליקוט) שהרי המשכון כו'. עש"ך שהקשה הא בפ' פ"ז פ' המשכון לאו הילך ובהרמב"ם פ"ד מה"ש מפורש אף שהלוה עליו ולא דק דכאן מיירי שנותן לו המשכון בחובו כמש"ל ושואל ממנו חמשה וכן לקמן ושואל ממנו עשרה כו' ועשמ"ע שם ואף שהש"ך חולק עליו וכ' דאין מחוייב ליטול המשכון מ"מ כ' דמיירי שהרולה בכך וע"ש ס"ק קי"ט וס"ק קכ"ב (ע"כ): [קלו] (ליקוט) ומנכה. נ"ל ומנכה רל"ל המנכה לוה' ה' מהוך המשכון והשאר מחזיק לעלמו (ע"כ): [קלז] נאמן בשבועה. בנק"ח: (ליקוט) נאמן בשבועה. לא נחית כאן אלא ליתן עשם לתה נאמן אבל כל השבועות הללו אינן אלא היסת כמש"ו וכ"ש כו' וכן בר"ש זה וכשבע היסת כו' וכמ"ש כיון שאין חלוקין בהלוה כלל אלא בנופא דהשכון ל"ל לישבע רק היסת דלא כש"ך שהאריך

ז דברי הכבוטה אינה כלה אלא לבטור ביין שהלוה מודה לו בעיקר הלוואה. ם סם כסם בעה"ת וכתבו בעה"ת סם בשער מ"ע ע ואף על פי שאחד מהם יבא לידי שבועת שוא הא קי"ל בהא דהא דבן נגם דאחר שניהם נשבעים והפלים מבעה"ב סם בבעה"ת בשער הנזכר חלק ג' כ סם סעיף כ"ג בסם הר"י ברגלוני

חכמת שלמה

סעיף כח ואם לא נהרגו שניהם נשבעין ל"ב הגה ראיתי בם' הה"מ שבקשה למה לקמן סי' קל"ח קיי"ל דאם שניהן אינן רוצין ליטבע חולקין בלא שבועה עיי"ש שנדחק מאד והעלה מזה

טורי זהב

כילד שמכרה לו מחובו. (אינו יודע נמה נפחת) ל' כמה הוא טעות סופר יל"ל ואינו יודע אם נפחת (מ"ה ודאי דהוקם לו הה"ל משולש"ם ואין לריך למוחקו מש"ה דאיהא כאן הודאה ביון שהלוה חייב לו ברבה יותר ממה שנפחת הישכון לו ממה שמודה לו שנפחת וכמ"ש בש"ך בסם הע"ם יהוא פשוט אמנם מ"ם בש"ך דמיירי שהמלוה הניחו בב"ד וכו' ולע"ד אלא אפילו בסתם פטור שהרי המשכון כ"ז שלא הנגיהו ב"ד ה"ל פקדון בעלמא אלא שהוא עליו בס"ם והלה חייב לו מעותיו תדע דהא אם נאנס לריך הלוה לשלם לו חובו ונפקדון מוכח בהדיא רפ"ק דב"מ דמייתי הא דתני רב"ח ר"ם וכו' ה"ד לאו דא"ל הילך ופי' רש"י קחני בב"מ שהיא ומוקי לה באם מתה בפשיעה ולפ"ד הש"ך לוקמה באינה לפניהו מ"ו אף דליתא קמן כ"ה דאיתא בראש' דמרה איתא וכן המשכון דבב"ד וכו' (אם רלה להבין) : (אם רלה להבין) לריך להבין מהו ההיפך דהא א"ל היפך דאם הוא משכון מחילא לא מבר לו יבסמ"ע פי' שלריך לפרש כן בפי' ואולי יש חסם ערמ' והוא תמוה ולפעד"ל דה"פ דבל אחד יש לו חייב על מכירו וגם לריך לפטור עלמו ממנו דהיינו שהמלוה מנקם מן הלוה דינר ורולה להפטר מהנ' שהנקם הלוה וכן להיפך הבוה על המלוה לינבע אם אם משכון הוא בידו ומחילא נפטר הוא מנ' דינרים אבל אל"ל שהלוה חייב לו דינר אחד דהא לא תועיל שבועתו בזה הלוה לא יהן לו ואם כן בשאומר הלוה השבע אמה בפי' גם שלא זה אחי חייב לך אוהו דינר ואני לא אשבע בלל לפטור עלמי זכו הפיסף : (בעיף כ"ט) נשבע הלוה היסה בטור מסיים בסם הברלוני נמנו שאין לך בידי בלוס וקשה ל"ל מנו בלל ובסמ"ע בהב תירוץ דחוק ולפענ"ד דמיירי כאן בענין שאין הלוה אומר שהבנו המלוה באיסור אלא שאמר שאינו לו רשות להבור רק שהמעות עדיין בידך ומלוה אומר לא מבנתיו מעולם רק נאנס ויש למלוה מנו בזה דאי בשי אמר אין מבנתיו בשבה שאמרת לי למבור אלא שאחר בך מלא בו הלוקח מוס והחזיר לי בענין שבתבטל המקח והחזרתי לו המעות והיה המלוה מרויח בשעבה זו שאין הלוה יבול להבחיבו בבירור והיה שעבה הלוה ספק וס"ל לבבר"לוני דאחרינו מנו להוליא קמ"ל דיש ללוה גם בן מינו דאין לך בידי בלוס ואז לא יוכל המלוה לטעון בן לעשות שעבה הלוה ספק :

ביאור

בלון בהגם ודברו דברי תימה ואי"ל להאריך בזה (ע"ב): [קלא] שבועת היסת. ומ"ם באינו יודע. הגיה בע"ז אינו יודע אם נפחת ר"ל אם נפחת בלל הא"ל הוי מחוייב שבועה ואינו יכול ליטבע ומשלם ע"ל סעי' י"ב : (ליקוט) אינו יודע נמה בו'. אף שמודה לו שנפחת סך מה לא הוי מסולש"ם דמה שמודה לו נותן לו המשכון עלמו בכ"ל ומנבה לו כו' והמשכון נפקדון בידו במ"ם נמהני' מי שנבע מי שהפקדון בו' והיוב הוא במ"ם המ"ם ועסי' פ"ז בבה"ג ס"ק ע' והוכיחו בן מה"ם

באר

זלנגזלן בלבד וכמ"ם בסי' שד"מ ור"ם מ"ג וע"ם : [עו] היסת. ז"ל הש"ך בס' הסמ"ע והב"ח הא דבשבע היסת ולא בנק"ח כדלבי' סי"ז היינו משום שאין מחולקים בסך ההבולו' בסיעור הפחת ע"ב בתריבות ואין דבריהם כ"ל לדיני' דהא דבסי"ז לריך ליטבע בנק"ח טעמ' הוא כיון דאינו טוען על נוף המשכון שהוא שלו אם כן מה בבן ס"ם לפ"ד הלו' אין מגיע בו ב"ב להחפרע מהמשכון וכיון דאינו טוען על נוף המשכון לריך ליטבע בנק"ח בו' אלא ב"ל לפרש דברי בעה"ח דיש חילוק דאם בבר פרע הלו' נהמנו' ואם"ב טוען בדי לי שנפחת המשכון מה"י המלו' בפסיעתו והי' שוה יותר מחובו יטבע המלו' היסת אלא נפחת בפסיעתו ומיפטר אבל אם עדיין לא פרעו ומחולקים נמה שנפחת המשכון אז אם עיד שוה בסיעור החוב נשבע המלו' ס"ד ובוב' חובו מהמשכון ואם מוד' שפשע בו' וטוען שאינ"ב לריך להבלים לו בי בחחלת ההלוא' לא הי' שוה בדי חובו בזה בבע הלו' היסת ונפטר וכך לריך לפרש גם דברי הט"ו דלבוטם היבא בבא המלו' לבנות חובו מהמשכון לריך ליטבע בנק"ח ומ"ם בסוף דבריהם נשבע בנק"ח בעיר המשכון ואם"ב דאם אין הלו' רולי' לפדותו אף שעדיין שוה בדי חובו לריך המלו' ליטבע בנק"ח בעין דאוריי"ת ואף אם לא תפרש דברי הט"ו בן מ"מ לענין דינא כ"ל במ"ם והוא דין אמת ודבק וכן הסכימו עמי במה בעלי הורא' ע"ב חובן דברי הש"ך וע"ם : [עז] ונפטר. בתב הש"ך דיש לדקדק בין בחוד' שבפחת ה"ל מוד' מקלת והוא אינו יודע במה ה"ל מבולו"ם והסמ"ע פירש שהמלו' אינו יודע במה בפחת בלל דיבול להיות בעיקר' הי' בך נרקב וה"ל באינו יודע אם הלויתיו בו' ותיבת במה דבוק לפירושו

נתיבות

ובסמ"ע תמהו דהא חייב ליטבע בנק"ח בדין נשבע על המשכון ה"ל שתביעתו היה אחר שפרע : (פא) אינ' בתה נפחת ואי"ל הא בין ברוד' שנפחת ואי' בתה ה"ל מבולו"ם דהא בין שם לו בידו בנבדו דמי שלוהו ה"ל הילך : (פב) זוה נשבע שחברו ל"ח בתה שאחר בא לידי שבועת שוא. סמ"ע: (פג) ואם רלו להפך פי' דתתהלה אין נשבע רק דמבבה לו : וזה נשבע

משה"א

חיבו וכו') : לט) א"י בתה נפחת. עש"ד ס"ק קכ"ב . עד מניחו בב"ד וכו' . וכוונתו נראה דוקא בשהסכימו שניהם להחליט המשכון בעד חובו ועכשיו הובע הלוה להמלוה דמי הפחת וכיון שהמלוה מודה במקצת הפחת וא"י בתה הוי משואל"מ.אבל בסתם ודאי אין על המלוה ש"ד רק בשנשבע ונוטל מהמשכון דטענת הלוה על הפחת הוי בטענת יש לי בידך פנדו ובטענת יש לי בידך כנדו אף שהמלוה מבוסק והלוה טוען בדי ישבע שא"י ונובה חובו במש"ב בסי' כ"ט בחידושים ס"ק א' ע"ש וכיון שזה הפרושה שהמלוה מודה ומנביהו מהמשכון הוי בספדון אצל המלוה והילך וכמ"ש השי"ך ס"ק בבא ע"ש: מ) ואם לא נתרצו שניהם נשבעים. תמוה לי דאם בסי' קל"ח סעיף א' נבי שנים אוחזין בטלית דשניהם נשבעים מבואר דאם אחד אמר לחבירו השבע ושוב בולו שומעין לו. ואם גם השני א"ר לישבע חוקבין בלא שבועה.ומ"ש הבא שב' דאם לא נתרצו שניהם נשבעים.ועוד ק' בי בין דדינו דשבועת היסת דיבול להפבה ובשחבירו מהפך עליו א"ר לישבע פטור זה בלא שבועה וא"ב בין שב"א מהפך שבועתו על חבירו ואין חבירו רוצה לישבע ההיפוך שבועה נפטר השני ממילא נפטרין שניהם משבועו'. ועוד דא"ב בסוף בשבאו בנורל ויפלו הנורל על אחד שישבע ראשון וינשבע ובא לבוף חבירו לשבוע' ודאי דיבוב חבירו להפך עליו השבוע' שלו בין שיטוב אין ביד חבירו להפך עליו שבוע' שלו שבבר נשבע . לבן נראה בין שראובן היפך שבועה שלו על שמעון ונפטר ראובן משבוע' שלו מ"מ בשחזר שמעון ומהפך שבוע' שלו על ראובן ישישבע ויטול ממילא נתחייב נ"ב בשבועה ראשונה שהי' עליו מצד נילגול אף שבבר נפטר ממנו דהא מנלגלין אף בדבר שאין בו חיוב שבועה מן הדין ואף בשבוע' הבא לו ע"י היפך וכמ"ש השי"דבסי' צ"ד ס"ק ב'.ובן הדין בשמעון בשנתחייב בשבוע' שהיפדעליו ראובן נתחייב נ"ב בהשבוע' ראשונ' ותמיד יש להנילגול בב דין עיקר שבוע' שמחמתו נתגלגל השבועה השנית דהא קצת פוסקים סוברים דאם הוא על העיקר שבוע' משואל"מ שבחייב לשלם

קצות

היסת : בט) והלו' טוען בדי ז"ל הטור בבבע הלו' היסת ונפטר בנמנו וס"ך וסמ"ע הבא דלית ליה מנו אם הוא נאמן. ובעב"ד דבר זה חלוק במחלוקת דרבה ור"י וכמ"ם בסק"ז דלמ"ד בר"י והוי ס"ם וזה נובה בזוזי וזה נובה מקרקע בדין בומרין הוי לי' יש לי בידך כנגדו דאינה טענ' אלא בנמנו וכמבואר בסי' כ"ד הבינא דלית ליה מנו בבבע המנו' וגוב' חובו אבל לדעת הפוסקים בבב' דהוי ס"ם ובדי חובו ה"ל בלו' פי' סיפסיד חובו והרי הוא מנבה חובו בנגד דמי המשכון דה"ל בבו טענת פרעתי דה"ל טענ' מחמת עלמה ואב"ג דמחלת ג"ב אינה טענ' אלא בנמנו דאינו משום דלפרעון עומד ולא לאחיל' אבל בלן יודע שמבר בו מבבון וסי' תנאי שאם יגנב לו יאבד יפסיד חובו אלי טענ הלו' שלא בתפיים בתנאי ויפסיד חובו וא"ב הטור דבקט ליבא דמנו רולה לומר אליב' דב"ע אפי' למ"ד ס"ם אבל לדידן

הגר"א

בב"מ ה' אי ומתו בולהו ול"ק דקיימא בתנא ועסי' פ"ח סב"ד ובבן שהרקינו בו' (ע"ב): [קלט] מלוה בו'. עסי"ב ובבה"ג: [קמ] (ליקוט) זה בשבע בו'. עש"ד אבל אין החלוה נשבע בו' ובמ"ם בב"מ ה' ב' ובימא בו' ומי הביבון בו' (ע"ב) : [קמא] ואם רלו. ע"ם קל"ח ס"ח: [קמב] (ליקוט) ואם הם חולקים בו'. עסי' קל"ח ס"ח ועש"ך (ע"ב) : [קמג] מלוה בעושן. דוקא בריא במ"ם בסי"ד. סמ"ע וש"ך: (ליקוט) בריא בו'. דוקא בדי שאז הוא בשאר התבישות ונאמן הלוה בתנו אל"ל

היטב

והבאון אמ"ו ז"ל בתב דב"ל לפרש דאו שאמר בו' אלו ואלו דברי אלהים חיים עב"ל : [עח] להפך. פירש הסמ"ע דהיינו בראובן אומר לשמעון עליך מוטל ליטבע שמבור' בידי וליפטר השבע עוד שבועתי בהיפך שאינה ממובבנת בידי ואתן לך ג' דינרין או שמעון אומר לראובן השבע בו' ובוסין בן מפני חסם ערמה שיערי' בשבועה בידי ואתן לך ד' דינרים בתביעתך. או שמעון אומר לראובן השבע שבועתך שמשבועה בידך הוא והשבע נ"ב היפך שבועתי שאינה מבור' לך מידי הוא ואתן לך ד' דינרים בעד המשכון בתביעתך ועושין בן מפני חסם ערמה שיערי' בשבועה ח' ואם הם חלוקין על היפך היינו שאין שום ח' ירלה ליטבע ב' שבועות הב"ל מסיק וקאמר דאם לא נתרצו בהיכן דאין שום ח' רולה ליטבע ב' שבועו' וליטול יטבע בל ח' שבועתו הב"ל ולפטור בב"ל פירוסו ופירוסים אחרים היו נ"ב לפני ולא עלו לפני יסר ודו"ק : [עט] ברי לי שאתה מבבתו בו'. דוקא בשטוען הלוה ברי ונפטר בשבועה משא"ב בשטוען שאין לך בידי בלוס עמ"ם בשמ"ע לעיל סס"ב ס"ק י"ג למה הולרך הטור לטעם מינו ולמה הסמיבו עוד מזה בסמוך ס"ק ובטור מסיים בזה ובתב ז"ל ונפטר במנו שאין לך בידי בלוס עמ"ם בשמ"ע לעיל סס"ב ס"ק י"ג למה הולרך הטור לטעם מינו ולמה הסמיבו

המסבר

ביאורים

גם הנילגול שבועה אף ששטוען ברי על הנילגול עסמ"ע ס"ק צ"א ומש"ה כיון שעיקר שבועה שלו הוא בא מחמת היפוך חבירו שהיפך עליו ושוב א"י להסבו אף הנילגול א"י להפך שוב אף שבשאר נילגולים יבול לומר שמהפך הנילגול כמבואר בסי' צ"ד בבאן שא"י להפך העיקר אף הנילגול א"י להפך ומש"ה אף שבבר נשבע האחד אין חבירו יבול לומר אח"ב שמהפך כיון שזו חשבוע' נתגלגל עליו מחמת שבועה שבא עליו מחמת ההיפוך שא"י להפבה שוב ולפ"ז א"ש גם שאר הקושיו' דהנה אף דעל ממון זה שחייב שמעון לישבע ליפטר נתחייב נ"ב ראובן עליו שבועה מחמת נילגול לישול מ"מ הא מבואר בסי' ח"ז סעיף ט' דהנשבע ונפטר אם א"ר לישבע מנדין אותו משא"ב הנשבע ונוטל בשא"ר לישבע לא הי' עליו תבנה זו בלל לבפותו לישבע ע"ש בסמ"ע ס"ק ב' מש"ה יבול חבירו בבפותו להנשבע ונפטר: בנידוי לישבע אף שעליו נ"ב הי' חיוב שבוע' עד ממון זה מ"מ לא הי' עליו שום בפי' מצד הדין משא"ב על הנשבע ונפטר איבא תבנת בפיה משא"ה יבול בא לבפות לחבירו בנידוי עד מה שהוא חייב לישבע בדי לפטור משא"ב הא דסי' בל ח דשם עד שניהם הדין דנשבע שבועת המשנ' ונוטל ועל שניהם לא היה' תבנת בפיה בנידוי על שבועתם משא"ה התם בשנילגלו בא"ה על חבירו שבוע' ויש לבא"ה משניהם שבוע' על בל חבל מהטלית ומש"ה בשאחד א"ר לישבע גם לחבירו אינו יבול לבפות לישבע דהא הוא נ"ב חייב שבוע' להיות נשבע ונוטל על חלב זה במו שחייב חבירו על חלב זה ושבועת שניהם שוות להיו' נשבעים ונוטלין ולא אלים שבועת האחד משבועת חבירו משא"ה בששניהם א"ר לישבע ואין אחד יבול לבפו' לחבירו הדין דחולבין בלא שבועה. ולפמ"ש נראה דגם שם בסי' בל"ח אחר שחלבו בלא שבועה אם בא אחד להטיל על חבירו שבועת היסת דיבול לבפות זה את זה במו בבאן בנ"ל ברור : מא) ברי לי שאתה מבבתו

החושן

דספיק' הוי בבבה או בר"י וכיון דלרבה נאמן הלו' אפי' בלא מנו וכמ"ם א"מ מן הלו' מיהו בטוען הלו' במא נאבד והמלו' טוען ברי שנאנס אע"ג דמנבין זה בזה ה"ל אינו יודע אם פרעתיך ואפי' לפי מ"ם מוהרא"ן חייס דהיבא דלא ה"ל למידע אינו יודע אם פרעתיך פטור הבא כיון דאינו אלא משום דאמן בדים דה"ל באלו פי' שאם יגנב יפסיד חובו ומסתמא נמי לא התנ' המלו' אלא בשיהי' הדבר ידוע בעדים או ע"פ טענת הלו' אבל לספיקא לא מעייל בפסי' דא"ב אם יאנס נמי יפסיד כיון דהלו' לעולם אינו יודע ולפ"ז אם הלו' מת וטוען המלו' שנאנס והיורשין טוענין שמא נגנב או נאבד אם ידוע המלו' בעדים או בטער היבא דלו' לא מהימן במנו היורשין ג"ב אין נאמנין לדעת הש"ע בר"י א"ב זה נובה וזה נובה ולריך מנו וכמ"ם ואפי' לדעת הרמ"א לא מעייל אינם לספיק' ולא התנ' שיפסיד חובו בי אם

חידושים

דמשנה לו אבל אין שום אחד בשבע שאחיו חייב לו היאיל ואין תבלה לו ע"פ שבועתו ואם רלו להפך ישבע בפי' בחבירו חייב לו (ליתן לו) (זהו ההיפך) ע"ז: (פד) ברי לי ואי ל"ל מינו דפרעתי בגון בתלוה בשטר או תו"ז או שא"ל אל תפרעני

המשפט

כיון זה ע"ם) : [עט] ברי. אבל אם לא הי' טוען ברי הי' המלו' נשבע שנאנס והי' נוב' חובו בדלפיל

חידושים

דמשנה לו אבל אין שום אחד בשבע שאחיו חייב לו היאיל ואין תבלה לו ע"פ שבועתו ואם רלו להפך ישבע בפי' בחבירו חייב לו (ליתן לו) (זהו ההיפך) ע"ז: (פד) ברי לי ואי ל"ל מינו דפרעתי בגון בתלוה בשטר או תו"ז או שא"ל אל תפרעני

ביאורים

גם הנילגול שבועה אף ששטוען ברי על הנילגול עסמ"ע ס"ק צ"א ומש"ה כיון שעיקר שבועה שלו הוא בא מחמת היפוך חבירו שהיפך עליו ושוב א"י להסבו אף הנילגול א"י להפך שוב אף שבשאר נילגולים יבול לומר שמהפך הנילגול כמבואר בסי' צ"ד בבאן שא"י להפך העיקר אף הנילגול א"י להפך ומש"ה אף שבבר נשבע האחד אין חבירו יבול לומר אח"ב שמהפך כיון שזו חשבוע' נתגלגל עליו מחמת שבועה שבא עליו מחמת ההיפוך שא"י להפבה שוב ולפ"ז א"ש גם שאר הקושיו' דהנה אף דעל ממון זה שחייב שמעון לישבע ליפטר נתחייב נ"ב ראובן עליו שבועה מחמת נילגול לישול מ"מ הא מבואר בסי' ח"ז סעיף ט' דהנשבע ונפטר אם א"ר לישבע מנדין אותו משא"ב הנשבע ונוטל בשא"ר לישבע לא הי' עליו תבנה זו בלל לבפותו לישבע ע"ש בסמ"ע ס"ק ב' מש"ה יבול חבירו בבפותו להנשבע ונפטר: בנידוי לישבע אף שעליו נ"ב הי' חיוב שבוע' עד ממון זה מ"מ לא הי' עליו שום בפי' מצד הדין משא"ב על הנשבע ונפטר איבא תבנת בפיה משא"ה יבול בא לבפות לחבירו בנידוי עד מה שהוא חייב לישבע בדי לפטור משא"ב הא דסי' בל ח דשם עד שניהם הדין דנשבע שבועת המשנ' ונוטל ועל שניהם לא היה' תבנת בפיה בנידוי על שבועתם משא"ה התם בשנילגלו בא"ה על חבירו שבוע' ויש לבא"ה משניהם שבוע' על בל חבל מהטלית ומש"ה בשאחד א"ר לישבע גם לחבירו אינו יבול לבפות לישבע דהא הוא נ"ב חייב שבוע' להיות נשבע ונוטל על חלב זה במו שחייב חבירו על חלב זה ושבועת שניהם שוות להיו' נשבעים ונוטלין ולא אלים שבועת האחד משבועת חבירו משא"ה בששניהם א"ר לישבע ואין אחד יבול לבפו' לחבירו הדין דחולבין בלא שבועה. ולפמ"ש נראה דגם שם בסי' בל"ח אחר שחלבו בלא שבועה אם בא אחד להטיל על חבירו שבועת היסת דיבול לבפות זה את זה במו בבאן בנ"ל ברור : מא) ברי לי שאתה מבבתו

חידושים

דמשנה לו אבל אין שום אחד בשבע שאחיו חייב לו היאיל ואין תבלה לו ע"פ שבועתו ואם רלו להפך ישבע בפי' בחבירו חייב לו (ליתן לו) (זהו ההיפך) ע"ז: (פד) ברי לי ואי ל"ל מינו דפרעתי בגון בתלוה בשטר או תו"ז או שא"ל אל תפרעני

המחבר: צא ואינו יכול לישבע ומשלם. פי' ומשלם כל תביעתו דהיינו שני דינרים ואע"פ שבועה מודה מקצת יכול לישבע דהא היה מתחלה בידו ורצו מה שהיה שוה וכשביל שאינו יכול לישבע שאינו ברשותו ושלא פשע אין סברא שיהא משלם יותר משויה מ"מ כיון דשלשה שבועות הללו באין כאחד ע"י טענתו בענין זה ואינו יכול לישבע כולם דייניכן ליה כאלו אינו יכול לישבע גם לשניהם וכמ"ש הטור והמחבר בסי' ע"ה סע"ו ע"ש מ"מ מודה הכא כיון דג' שבועות הללו באין עליו בענין א' דייניכן ליה כחדא כן נראה לפרש לפי משמעות הלשון הטור והמחבר אבל בפרישה כתבתי דיותר נראה דמיירי דגם דינר השלישי אין רוצה שמעון ליתן לראובן בשוברו ודאי לוי לא פשע ואז הוי פטור מהשלישי זמ"ש ה"ל שפיר מחוייב שבועה שנאנס לפטור מהשלישי ואינו יכול לישבע ומשלם כולו ואע"פ שאחר ששמע הפסק דין רוצה ליתן הדינר ולישבע על המוחר ולפטור מ"מ כיון דמתחלה לא רצה ליתן ולישבע דייניכן ליה כדין מחוייב שבועה ואיל"מ ומ"ש הטור והמחבר ואינו חייב אלא דינר אינו ר"ל דאותו דינר רוצה ליתן אלא ה"ק דאף לדבריך שפשע לו עכ"פ אינו חייב אלא דינר ומ"ה פיים הטור וכתב ז"ל עוד צריך לישבע כו' ליפטר מהדינר דמשמע דאין רצונו ליתן הדינר הנ' ועפ"ר מ"ש עוד ראיות לזה: צב וכן הדין אם נפחת כו'. פי' אע"נ דאין עליו בזה שבועה דאינו ברשותו שברי המשכון לפנינו אלא שנפחת ושבועה דמודה מקצת יכול לישבע כמ"ש מ"מ כיון דאינו רוצה ליתן הדינר שמודה שנפחת באחרו שמא נאנס ואינו יכול לישבע ע"ז שנאנס ה"ל כדין מחויב שבועה כו' וכמ"ש לפני זה: צג ואם ים עדים כו' וה"ה אם (ראובן) שמעון מאמינו שנאנס: צד ונאנס ממנו נפטר

וכדכתב הטור ז"ל בראש הסי' ואם כן אחדבה יש לו למלוה להתעצל לתבוע כל חובו גם מ"ש הרב ז"ל דאל"כ אפי' נאבדה מיד שמעון חייב לשלם הוא תימה דאף באבדה שלא באונס אין המלוה שהוא שומר שכר חייב באלא באמשלומין מה ששוה המשכון ולא יותר וכיון שהוא טוען שהוא שוה פחות ממה שהלוה חובב למה לא יפטר כדי להפטר מאותו היתרון עכ"ל ואמת אמר שלא בתשלומי מה ששוה המשכון ולא יותר כו' אבל בזה אם טוען ברי ואם חובו לק"מ וכמ"ש לקמן כ"ק קל"נ ומ"ש הוא תימה כו' אבל בתשלומי מה ששוה המשכון ולא יותר כו' לא דק דאל"כ שבועה זו שנאנס למה גם למה הוי מחויב שבועה ואיל"מ אלא ודאי מיירי שרוצה להפטר גם מהדינר הזה שמודה בשאמרו שנאנס מיד לוי אמת שבש' נ"ת שם אמה על הבעה"ת נופיה בזה דלמה הוי משואיל"מ לפי שהבין שרוצה לשלם הדינר הנ' שמודה והניח באמתה ע"ש אבל באמת לא דק בזה כלל כי הדבר ברור שאע"פ שמודה ששוה נ' דינרים מכל מקום אינו רוצה לשלם הדינר הנ' מעצם שנאנס ביד לוי והלכך כיון שאינו יכול לישבע משלם הדינר הנ' ונשבע שלא פשע היה שוה רק נ' דינרים וכמ"ש לקמן ס"ק קכ"ט ונמצא דברי הבית יוסף ברורים ודו"ק: (קכח) נמצא שמעון מודה מקצת ונצרך לישבע כו' נס צריך לישבע שאינו ברשותו ושנאנס כו'. עיין בס"ק שאח"ז כתבתי פירושו והב"ח פי' דר"ל דצריך לישבע שבועת השומרים ושאינו ברשותו ושלא פשע בו דאי פשע בו הרי הוא חייב לשלם נ"כ הדינר הנ' כיון דלדידיה היה חביב ושוה בעיניו ד' דינרים וכ"כ הטור בסוף סעיף זה שמעון חייב לשלם לראובן דינר אחר שישבע כו' ויאחר לו חוב דינר אחר בשמעון נשבע שלא היה שוה אלא שלשה דינרים אפי' הכי חייב הפושע לשלם הדינר הנ' ונלפע"ד דלא דק דמ"ש הטור לקמן ויאחר לו מאחר שאין לוי לשלם מחוייב שמעון לשלם ויאחר לשמעון חוב אותו דינר הנ' שמשלם על לוי הפושע כי לא לזה מלוי אז נתן לו רק בכדי ב' דינרים שהיה לו עליו כמ"ש בתחלת דבריו אבל פשיטא שאין הפושע צריך לשלם יותר ממה שהוא שוה לכל אע"פ שהוא חביב בעיני בעל החפץ וזה ברור: (קכט) ואינו יכול לישבע ומשלם כו' פירש בסמ"ע ס"ק ל"א דמשלם כל תביעתו דהיינו שני דינרים כו' ע"ש שהאריך ולפענ"ד דלא קאי אלא על הדינר הא' אבל מה שאומר שלא היה שוה רק שלשה דינרים ישבע ש"ד שכן הוא ופטור והיינו דדייק וכתב וזה א"א לו לישבע כו' ואדרבא נלפע"ד דלכ"כ ונמצא שמעון מודה מקצת כו' לאשמועינן דלא נימא כיון דה"ל משואיל"מ בדינר הא' יהיה גם בזה כן אלא ישבע בזה אם טוען ברי ואם טוען שמא לא היה שוה רק נ' דינרים ה"ל מחויב שבועה וא"י לשבע משלם והיינו שכתב ונמצא שמעון מודה מקצת ונצרך לישבע שלא היה שוה אלא נ' דינרים (ובס' שארית יעקב כ' וז"ל וקשה דמה ענין מודה מקצת של שמעון לדין זה שהרי עיקר הדין שלוי אינו יכול לפטור לשמעון משבועה שלא פשע וי"ל שאם לא היה שמעון מודה מקצת לא היה חייב שבועת שומרים דפלונתא היא רב אמא ובר פנונתא שלו דפליני בעירוב פרשיות של כי הוא זה אם שבועת שומרים צריכה נ"כ הודאה במקצת עכ"ל ואין דבריו נכונים שהרי הלכה רווחת בישראל ומוסכם מכל הפוסקים אין גם אחד מחולק וכולם סוברים כרבי חייא בר יוסף דאין אחד מהשומרים צריך הודאה במקצת וכמו שכתב הט"ו בכמה דוכתי ובפרט לקמן ס"ס רל"ה וכן מוכח בסימן זה בכמה דוכתי ובפרט לעיל סי"ג בהג"ה והיא מדברי הטור שם אלא נראה כמ"ש דלכך נקט ששמעון הודה מקצת לאפוקי דלא תימא כהסמ"ע וכמ"ש) ואפילו המ"ד לקמן סימן ע"ה סעיף ט"ו דאמרינן בגלגול משואיל"מ מודה כאן וכמ"ש שם בס"ק מ"ז ודו"ק וכן מוכח להדיא ברמב"ם סוף פ"ד מה' גזלה הובא בסמ"ג ומרדכי ור' ירוחם וטור לקמן סי' שם"ד סעיף ו' והבאתי דבריהם לקמן סי' ע"ה ס"ק י"ז וסי' פ"ז סעיף ה' ס"ק י"א ע"ש דמוכח דאע"ג דהוי משואיל"מ לא דיינין ליה כאלו א"י לישבע על הכל ודבר תימא הוא לומר כן כיון שזה עומד ואומר ברי ויכול לישבע האיך נדייני' ליה כאינו יכול לישבע ועוד וכי עדיף משואיל"מ מעדים דהא אלו הוה כאן ב' עדים שנאבד בפשיעה היה נשבע שלא היה שוה אלא שלשה דינרים א"כ כ"ש בשאינו יודע אם נאנס ודוק: וכן הדין כו' ה"ל משוא ל"מ גם בכאן הדין כן אם טוען ברי כמה נפחת נשבע ואם אינו יודע ה"ל גם בזה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם ומ"ש אם רצה להחרים כו' קאי אטוען אינו יודע וק"ל: (קל) ואם ים עדים כו' ונאנס כו' וה"ה אם (ראובן) שמעון מאמינו שנאנס: (קלא) ונאנס ממנו נפטר שמעון כו' ואין ראובן יכול לומר אלו היה נאנס דבכל אונסים שהוא

לי. אבל אי לא היה טוען ברי היה המלוה נשבע שנאנס והי' נובה חובו כדלעיל סעיף י"ד ועיין מה שכתבתי שם: (קכו) נשבע הלוה היסת ונפטר. במנו שאין כך בידי כלום חו פרעתיך עכ"ל טור ומשמע דהיכא דלית ליה מנו כגון שהוא מלוה בשטר חו שהלוה לו בעדים והתנה עמו שאל יפרענו אלא בעדים וכה"ג נשבע המלוה ונובה חובו ודאי כשמ"ע לעיל סעיף ב' ס"ק י"ג שפי' דאם אין לו מנו צריך הלוה ליפטר ב' דרכים הדרכים חמורה וז"א דכיון דלית ליה מנו למה יפטר מתשלומין ועוד דאם איתא דפטור מתשלומין למה ישבע שבועה חמורה הא קי"ל דלעולם אין נשבעין ס"ס אלא אותן הנשבעין בתורה ולא מתשלמין כגון מודה מקצת ועד אחד או שבועת השומרין וכה"ג אז אותן הנשבעין ונוטלים מה שא"כ הכא שאינו נוטל ואינו מאותן הנשבעין שבתורה מאי שייך שבועה חמורה לכאן אלא ודאי כדפי' דאתא לאשמועינן דאם אין לו מנו נשבע המלוה ונוטל וכן משמע בב"ח כדברי וכן משמע להדיא בבעה"ת שער מ"ע סוף מ"ב שמנו מקור דין זה שב' שם וז"ל וכתב הר' יודא מלוה שטוען שנאבד המשכון ממנו באונס והלו' טוען לא כי אלא מברתו ולקחת דמיו אינו איכא מ"ד נשבע מלוה ונובה ואיכא מ"ד

שמעון

לוה נשבע היסת ונפטר דמהימן במנו דאי בעי אמר אין לך בידי כלום אז פרעתיך כי אמר שלא נאבד מהימן ופטור ומיהו בשבועת היסת ע"כ משמע דדוקא משום מנו הא היכא דלית ליה מנו מודה ליה האיכא מ"ד דנשבע מלוה ונובה חובו: (קכז) ונאנס מיד לוי כו'. ה"ה נגנב אז נאבד לה"ח דלעיל סעיף ב' בהג"ה וכן בכל הסעיף דדוקא להמחבר וטייעתו דלעיל סעיף ב' צריך לדבר בכל הסעיף בנאנס. וכ"כ ב"י וז"ל ומ"ש ונאבד מיד לוי לדעת הגאונים שבוברי דמלוה על המשכון"ש הוי האי נאבד היינו באונס נמור כגון שעבעה שפיכתו ביס דאל"כ אפילו נאבד ביד שמעון חייב לשלם עכ"ל ובספר גדולי תרומה דף רע"ז ע"א הקשה על הב"י וז"ל ולא הביאותי דאי נאבד באונס נמור נמלא המלוה פטור מכל וכל ונובה כל חובו לכ"ע לשלם הוא תימה דאף באבדה שלא באונס אין המלוה שהוא שומר שכר חייב בתשלומין מה ששוה המשכון ולא יותר וכיון שהוא טוען שהוא שוה פחות ממה שהלוה חובב למה לא יפטר מאותו היתרון עכ"ל ואמת אמר שלא בתשלומי מה ששוה המשכון ולא יותר כו' אבל בזה אם טוען ברי ואם חובו לק"מ וכמ"ש לקמן כ"ק קל"נ ומ"ש הוא תימה כו' הוי מחויב שבועה ואיל"מ אלא ודאי מיירי שרוצה להפטר גם מהדינר הזה שמודה בשאמרו שנאנס מיד לוי אמת שבש' נ"ת שם אמה על הבעה"ת נופיה בזה דלמה הוי משואיל"מ לפי שהבין שרוצה לשלם הדינר הנ' שמודה והניח באמתה ע"ש אבל באמת לא דק בזה כלל כי הדבר ברור שאע"פ שמודה ששוה נ' דינרים מכל מקום אינו רוצה לשלם הדינר הנ' מעצם שנאנס ביד לוי והלכך כיון שאינו יכול לישבע משלם הדינר הנ' ונשבע שלא פשע היה שוה רק נ' דינרים וכמ"ש לקמן ס"ק קכ"ט ונמצא דברי הבית יוסף ברורים ודו"ק: (קכח) נמצא שמעון מודה מקצת ונצרך לישבע שלא היה שוה אלא נ' דינרים ושאל ממנו שני דינרים ושמעון אומר שלא הי' שוה אלא ג' דינרים ואינו חייב לו אלא דינר (קכח) [קמ"ו] נמצא [שמעון] מודה מקצת וצריך לישבע שלא הי' שוה אלא ג' דינרים גם צריך לישבע שאינו ברשותו ושנאנס [קמ"ח] וזה אי אפשר לו לישבע כיון שלא נאנס בידו ולוי אינו יכול לפטרו בשבועתו שנאנס כי יאמר לא מהימן לי לוי [קמ"ו] הילכך מב) הוה ליה שמעון מחויב שבועה צא (קכט) (פו) ל) ואינו יכול לישבע [פב] ומשלם לא) [קמ"ז] צב וכן הדין אם נפחת המשכון ויש מחלוקת ביניהם כמה שיעור פחיתותו ומודה שמעון שנפחת ואינו יודע אם הי' באונס אם לאו הוה ליה [פג] מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם ואם רצה להחרים על כל אדם שיודע שמשכונו אינו שוה כמו שטוען הרשות בידו [קמ"ח] צג (קל) ואם יש עדים ששמרו לוי כראוי צד (קלא) לב) [קמ"ט] ונאנס [פד] ממנו נפטר

נפטר

וכדכתב הטור ז"ל בראש הסי' ואם כן אחדבה יש לו למלוה להתעצל לתבוע כל חובו גם מ"ש הרב ז"ל דאל"כ אפי' נאבדה מיד שמעון חייב לשלם הוא תימה דאף באבדה שלא באונס אין המלוה שהוא שומר שכר חייב בתשלומין מה ששוה המשכון ולא יותר וכיון שהוא טוען שהוא שוה פחות ממה שהלוה חובב למה לא יפטר מאותו היתרון עכ"ל ואמת אמר שלא בתשלומי מה ששוה המשכון ולא יותר כו' אבל בזה אם טוען ברי ואם חובו לק"מ וכמ"ש לקמן כ"ק קל"נ ומ"ש הוא תימה כו' הוי מחויב שבועה ואיל"מ אלא ודאי מיירי שרוצה להפטר גם מהדינר הזה שמודה בשאמרו שנאנס מיד לוי אמת שבש' נ"ת שם אמה על הבעה"ת נופיה בזה דלמה הוי משואיל"מ לפי שהבין שרוצה לשלם הדינר הנ' שמודה והניח באמתה ע"ש אבל באמת לא דק בזה כלל כי הדבר ברור שאע"פ שמודה ששוה נ' דינרים מכל מקום אינו רוצה לשלם הדינר הנ' מעצם שנאנס ביד לוי והלכך כיון שאינו יכול לישבע משלם הדינר הנ' ונשבע שלא פשע היה שוה רק נ' דינרים וכמ"ש לקמן ס"ק קכ"ט ונמצא דברי הבית יוסף ברורים ודו"ק: (קכח) נמצא שמעון מודה מקצת ונצרך לישבע שלא היה שוה אלא נ' דינרים ושאל ממנו שני דינרים ושמעון אומר שלא הי' שוה אלא ג' דינרים ואינו חייב לו אלא דינר (קכח) [קמ"ו] נמצא [שמעון] מודה מקצת וצריך לישבע שלא הי' שוה אלא ג' דינרים גם צריך לישבע שאינו ברשותו ושנאנס [קמ"ח] וזה אי אפשר לו לישבע כיון שלא נאנס בידו ולוי אינו יכול לפטרו בשבועתו שנאנס כי יאמר לא מהימן לי לוי [קמ"ו] הילכך מב) הוה ליה שמעון מחויב שבועה צא (קכט) (פו) ל) ואינו יכול לישבע [פב] ומשלם לא) [קמ"ז] צב וכן הדין אם נפחת המשכון ויש מחלוקת ביניהם כמה שיעור פחיתותו ומודה שמעון שנפחת ואינו יודע אם הי' באונס אם לאו הוה ליה [פג] מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם ואם רצה להחרים על כל אדם שיודע שמשכונו אינו שוה כמו שטוען הרשות בידו [קמ"ח] צג (קל) ואם יש עדים ששמרו לוי כראוי צד (קלא) לב) [קמ"ט] ונאנס [פד] ממנו נפטר

הגר"א

על כל הב' דינרים דעל דינר הא' לא שייך משואיל"מ וכן כל הסברי' מיותר ולא קמ"ל כאן אלא דין שומר שמסר לשומר ומה בהקשה ש"ך דלא יהא ע"א חמור מב' עדים ליתא דע"כ ס"ל לבעל סברא זו דאף שאי' לישבע כאלו השבועה מוטלת עליו ומנלגלין עליו ועפ' ל"ד ס"ז וע"ש ס"ה בסמגלגלין כו' ואלו ה"ל עדים על טענה ראשונה לא היה צריך לשבע על הטענה ועכשיו שיש ע"א על הראשונה וצריך לישבע צריך לישבע על הטענה אז ישלם וכן בסי' ע"ה סעי' ו"ל שכיון כו' ואולי ה"ל ב' עדים על טענה הראשונה לא היה צריך לשבע על הב' עדים (ע"כ): [קמ"ז] וכן. כי"ל: [קמ"ח] ואם יש. עתוס' שם בב"כ

ביאור

בידי כלום שאין שבועת השומרין להוציא משא"כ בשמא כמ"ש בסי"ד (ע"כ): [קמ"ד] (ליקוט) נמצא שמעון כו'. פשט דבריהם מ' שצריך לשלם כל הב' דינרים אבל לדיעת הסי"ך דאין מחייבין בע"א ויותר מ"ש בסי' ע"ה סע"ו וי"א שכיון כו' דוקא על הגנגולים אבל על עיקר השבועה נשבע וכ"כ ש"ך שם (ע"כ): [קמ"ה] וזה א"א כו' ולוי כו'. כ"מ ל"ו כ': [קמ"ו] הלכך ה"ל. ר"ל אף על הדינר הנ' וכמ"ש בירור הבנתו הרי"ף סוף שבועות לו הב' לי' כו' וכ"ש אם אין מחמת גלגול וסובר אף מחוייב שו"ל הדין כן ועפ' ע"ה וסי' ל"ה: (ליקוט) הלכך ה"ל שמעון משואיל"מ. פשט הלשון מ'

באר

סי"ד. ס"ך: [ס] ונפטר. במנו דאין לך בידי כלום אז פרעתיך כן כתב הטור ומשמע דהיכא דלית ליה מנו כגון שהוא מלוה בשטר אז בעדים והתנ' אבל יפרענו אלא בעדים וכה"ג נשבע המנו ונובה חובו ודאי כהסמ"ע שפירש בס"ס דאם אין לו מנו צריך הלו' לישבע שבוע' חמור' וז"א דכיון דלית ליה מנו למה יפטר מתשלומין ועוד מאי שייך שבוע' חמור' לכאן הא קי"ל דאין נשבעין ס"ס אותן הנשבעין בתור' ולא משלמין כגון מוד' מקצת וכיוצא בו אז הנשבעין ונוטלין אלא ודאי כדפי' וכן משמע להדיא בבעה"ת שמנו מקור דין זה עכ"ל הב"ך: [סא] ונאנס. דוקא להמחבר וטייעתו דלעיל ס"ב צריך נאנס אבל להי"א שם בהג"ה ה"ה נגנב אז נאבד. ס"ך: [סב] ומשלם. כל תביעתו דהיינו ב' דינרין ואע"פ דשבועת מ"מ יכול לישבע דהא יודע מה שהי' שוה וזה אין סברא שישלם יותר משויו בשביל שא"י לישבע שאינו ברשותו ושלא פשע מ"מ כיון דב' שבועות הללו באין כאחד וא"י לישבע כולם דייניכן ליה כאילו אינו יכול לישבע גם שבועת מ"מ וגרא' דאפי' כמ"ד היכא דיש גנגול שבוע' ובאחד א"י לישבע דלא אמרינן

נתיבות

משה"א ביאורים

עמש"ל ס"ק ל"ז בזה ועסמ"ע ס"ק צ' יש ט"ס וצ"ל נפטר בשבוע': מב) הו"ל שמעון מחשואיל"מ. עסמ"ע

קצות

אם שיטעון הלו' ברי או שיהי' ידוע בעדים וכמ"ש: ל) ואינו יכול לישבע ומשלם והקש' בסמ"ע הא בדינר הרביעי יכול לישבע ולכן העל' בס"ך דבאמת אינו משלם דינר הרביעי וע"ש ובתומים כ' דחייב בדינר הרביעי ומשום דשבוע' שאינו ברשותו דאמר ר"ה הוא שבועת התור' לא שבועת המסר' ע"ש שהאריך. וליתי' דאפי' הוי שבועת התור' הא נשבע שאינו ברשותו ואם אולי הוא ביד לוי כיון דא"י להגילו מיד לוי הטמא דהא לוי אומר שאינו ברשותו וכי יעל' על הדעת דצריך לשלם יותר משויו ולא גרע מאלו הסלינו בעצמו ליס בענין שאינו יכול להוציאו דמשלם דמי שויו וה"ל שנתן לגזלו ואינו יכול להוציאו ממנו נשבע שאינו ברשותו ואינו יכול להוציאו ונפטר בדמי שויו וזה פשוט: לא) וכן הדין אם נפחת וע' ס"ע סי' רל"ד דעיקר שבוע' שאינו ברשותו וכיון שהמשכון בעין ליכא שבוע' זו ועמ"ש בס"ק כ"ו ולכן גרא' דלאו משום

המשפט

משה"כ חידושים

נשבע. המלוה ונוטל ס"ד: (פה) ונאנס. לדעת המחבר דה"ל ס"ס ולדעת הרב לעיל אפי' נאבד פטור מהמותר: (פו) ואולי"מ.

החושן

חיוב שבוע' אחיכן עלה אלא משום דה"ל אינו יודע אם פרעתיך כיון דטוען אינו יודע אם באונס או בפשיע' ואפי' למ"ד דשומר משמת פשיע' אשתעבד אפ"ה נבי שומר שמסר לשומר כיון דפשע במה שנתן לשומר הסני ה"ל אינו יודע אם פרעתיך והארכנו בזה בסי' רל"א ע"ש כי עיקר טעמא הוא אלא מיהמנת לי והסני לא מהימן דהוי א"י אם פרעתיך כיון דאינו מאמין לסני והראשון מסופק ע' סס ודו"ק ועמ"ש בסי' פ"ז סק"ט: לב) ונאנס ממנו נפטר. אבל אין ראובן חייב לשלם מה שלו עפ"י שבועת לוי או עדים כיון שאין שמעון טוען ברי כ"כ הב"ח ובס"ך פשיטא לי' בים עדים חייב לשלם ואפי' פ"פ שבועת לוי ומסקא לי' והיינו ברגיל להפקיד (ובתומים) גם בשבועת לוי נוטל חובו כיון דאינו אלא שומר מכי נשבע לוי נוטל ראובן ע"ש. אבל לעכ"ד גרא' ודאי מדכתב בס"ע ונפטר שמעון משמע דעכ"פ אינו נוטל

וטעמא

וכ"כ בעה"ת שם בשם י"א ק שם כ"כ בה"ר בעער הנזכר חלק ג' וכ"כ בת'

טורי זהב

(סעיף ל) הי"ל שמעון מ"ש נעלם ממני פי' דבר זה דאי קאי אדינר הנ' שישלם לו אבל ישבע שלא היה שוה יותר מג' דינרים מה שמיים ואם רצה לחחרים וכו' על מה יחרים והלא אינו משלם רק דינר א' דמודה ועל השאר הוא נשבע וא"ל שהחרם הוא על מה שהיאו בחנם לידי שבועה זה אין מקומו כאן וכבל השבועות יש זה כמ"ש סימן פ"ז סכ"ב וכן מוכח ממ"ש בסמוך וכן הדין אם נפחה המשכון כו' ומש ע"כ משלם הכל בטענת הלוה ולשון וכן משמע דאד דיוא אית להו ואם נפרש שמשלם הכל לא שבקינן לו לישבע כמה היה שוה וכ"כ הסמ"ע מעצם שבשבועה זו בתה בטענה אחת עם שבועת האומה מיד לוי וכיון שלא יכול לישבע אותה שבועה ל"ל כאילו אינו יכול לישבע גם שבועה זו וישלם כל תביעות הלוה דבר זה תמוה הוא ביותר אין לזה יסוד בשום מקום וכי סלקא דעתך שמי שטוען ג' תביעות על תביעו ומפסיד באחד נאמר שמפסיד גם בג' אע"פ שאלו הי' טוען אותה בפני עצמה היה זוכה בה ועכשיו הוא נפסד דברים כאלו מרפסן לגרא ואדרבא מלינו בסי' שנ"ד בהב הטור ס"ה בשם הרמב"ם חייב להחזיר לו ה"ל מחו יב שבועה כו' ואינו יכול לישבע על השאר ולפי מה שני כן ה"ל להחזיר הכל כיון שהי' בטענ' אחת ויש לנו לסתור דבר זה מ"ש בפר' השואל דף ל"ח בפשיעות ולרמי בר חמא וכו'. ואם נפרש כפי' הראשון אין משלם אלא דינר אחד שהיה רוצה לפטור גם מהנו בטענת נאנסו והחרם דאם כן אין לזה שייכות כלל בתביעה ששה יותר מג' דינרין: ולפ"ל דין זה לחוד מ"מ לענין דינא כ"ל ברור שכן הוא דאין משלם רק הדינר הא' ועל השאר נשבע ונפטר: (ואם יש עדים ששמרו נפטר שמעון) קשה אחתי לא ישלם הלוה את החוב כמ"ש בסעיף ג' כל שנאנס המשכון חייב הלוה לשלם החוב ויש לומר דהך ונאנס לא אונס נמור הוא אלא

חכמת שלמה

דין חדש ובאמת אין מקום לקושייתו כלל דבשלמא התם דדינא דחולקים הוי בלא"ה מעיקר התקנה דכן תקנו חז"ל מתחלה דיחלוקו כוה רק דתקנו שיחלוקו בשבועה ואם אין רוצין לישבע יחלוקו כך כיון דבלא"ה חולקין מעיקר דינא אבל כאן מת"כ כיון דאין התביעה שוה שזה תובע לזה אלפא דינרין וזה תובע לזה אחד ת"כ מת"כ אם ניתא שיעמוד כ"א בשלו הוה זה עולה לזה שהיא תובע המלוה ג' דינרים והמלוה אינו תובעו רק דינר ומרוויח הוא רק דינר. וא"כ לא יסכים הלוה להיות כ"א עומד בשלו אלא שבועה והוי זה עולה נגד הלוה לומר שכ"א יעמוד בשלו ולו' שיחלוקו שוה בשוה א"כ הו"ל לחדש דין חדש שיחלוקו בזה לא תקנו חז"ל תיקון חדש להקל מה שיחלקו מה שלא היה בלא"ה ראוי כיון דלא תקנו חז"ל בזה חלוקה לא תקנו בזה תקנה חדשה לחלוק עבור מה שהם אין רוצין לישבע ולכך הוי הכרח שישבעו שניהם ולכך לא נקט המחבר בדין אם תובעו המלוה לזה ג' דינרין והמלוה תובע לו ב' דינרין דמי המכירה משום דבכה"ג דהביעתו שוה בחצי אם לא רצו לישבע עומדין כ"א בשלו אלא תביעה כדין דהתם רק אם תביעתו שוה אז לא שייך שכ"א יעמוד בשלו אז שניהם נשבעין גם מה שהקשה אם יטילו גורל ואחד ישבע ובאו אחר כך האני להפוך עליו לא ידענא מה קשיא ליה מי הגיד לו שאין כופין אותו לעשות גורל אחרבא לפי משמעות הש"ע אין מטילין גורל ביניהם ואם מעלמא נתרצו בגורל אם הסכימו בדעתם על כך ולא חפשו על ערמה זו מה לנו בכך וזה פשוט ונכון:

חושן משפט עב הלכות הלואה

שהוא דבר שאינו שייך לבוא ובא אמרי' מה לי הכא מה לי התם ודוקא לענין נגיבה ואבידה שהיא מילתא דשכיחא ונעשה מתחלה ע"י קנין שינוי בפשיעה אמרינן אלו לא שייכה לא הוה נעשה עכ"ל סמ"ע ואינו מבין דבריו דודאי בש"ח ג"כ אם הביא עדים שנגנב משומר השני נמי פטור כדמוכח לקמן סימן רל"ח סכ"ח וסכ"ו וכן משמע להריא ממ"ש הרמב"ם פי"ח מה' שכירות הא הביא דאם שומר השני ראייה שיפטר בה השומר הראשון כדין שמירתו ה"ז פטור והוא פטוט והא דנקט כאן נאנס היינו משום דש"ל לעיל סעיף ב' המלוה על המשכון שומר שכר וכן הטיר כ' כן אפילו למ"ד לעיל דהוי ש"ש ואולי כוונתו לדלקמן סי' רל"ח סע"ט אבל אינו דומה לכאן וק"ל: (קלב) אם דרך ראובן להפקיד פקדונותיו ביד לוי כו'. ע"פ אופניים שנתבאר לקמן סי' רל"ח סעיף כ"ו ע"ש: (קלג) ונפטר שמעון כו' אבל אין ראובן חייב לשלם מה שלוה ע"פ שבועת לוי אז אז עדים ביון שאין שמעון טוען ברי כ"כ הב"ח. ואין דבריו נלפע"ד בים עדיים דנראה דצריך לשלם כיון שיש כאן עדים שנאנס ומ"ש הב"ח דהוי כאומר הלוויתיך ואינו יודע אם פרעתני לפע"ד ל"ל כלל כיון דיש עדים. וגם ע"פ שבועת לוי ל"ע די"ל דחייב ראובן, נאנס והא דקאמר נפטר שמעון היינו משום דלא מיירי השתא מחיובו דראובן וכמ"ש בסמ"ע לעיל סעיף כ"ז ס"ק פ' כה"ג ע"ש: (קלד) ואם פטר כו'. חייב שמעון לשלם כו' כ' הסמ"ע דנראה דאפי' לדעת הרמב"ם והמחבר דלקמן סי' רכ"ח סכ"ד דש"ל דאם פטרו אשתו ובניו אם חייבים ולא הבעל שנתנו ליד אשתו תודו בזה דמסרו ללוי דהוא אינם אחר לגמרי ומ"ש אשתו ובניו אם חייבים ולא הבעל שנתנו ליד אשתו

הרא"ש הכ"ל והמחבר ע"ש ודו"ק: צט ונתחייב ראובן בשמירת המשכנות ומיהו לא נתחייב בשמירתם עד שיגיעו המעות ליד לוי (קלח) ק [קיו] ואם נאבדו (לח) המשכונות קודם לכן [פז] פטור ראובן לפיכך אם ישבע ראובן שנגנבו קודם שבאו המעות ליד לוי יחזיר לו לוי מעותיו (מו) לג) [קיז] ואם הוא מסופק (קלט) אין מוציאין המעות מיד לוי:

לג לד) ג ראובן תובע ללוי ספרים שמשכן לשמעון ואמר ששמעון המחהו אצל לוי לתת אותם לו [פח] קא כשיתן לו המעות וכשהוציא לוי הספרים לתתן לראובן אומר שנפחתו ונפסדו בידו ותבעו לשלם לו הפחת ולוי אומר ממי שקבלתי הספרים (קמ) (מז) הוא [פט] הרשני ללמוד בהם כל זמן שיהיו ברשותי לה) כיון שלוי היה יודע

מאירת עינים

הרא"ש הכ"ל והמחבר ע"ש ודו"ק: צט ונתחייב ראובן בשמירת המשכנות ומיהו לא נתחייב בשמירתם עד שיגיעו המעות ליד לוי (קלח) ק [קיו] ואם נאבדו (לח) המשכונות קודם לכן [פז] פטור ראובן לפיכך אם ישבע ראובן שנגנבו קודם שבאו המעות ליד לוי יחזיר לו לוי מעותיו (מו) לג) [קיז] ואם הוא מסופק (קלט) אין מוציאין המעות מיד לוי:

לג לד) ג ראובן תובע ללוי ספרים שמשכן לשמעון ואמר ששמעון המחהו אצל לוי לתת אותם לו [פח] קא כשיתן לו המעות וכשהוציא לוי הספרים לתתן לראובן אומר שנפחתו ונפסדו בידו ותבעו לשלם לו הפחת ולוי אומר ממי שקבלתי הספרים (קמ) (מז) הוא [פט] הרשני ללמוד בהם כל זמן שיהיו ברשותי לה) כיון שלוי היה יודע

באר

מלמ"די הרשב"א שהני הב"י שם ומ"ש עוד שם מדיניס אלו עכ"ל: [פז] פטור לגמרי ונשבע ונוכח חובו דאינו אלא ש"ש כיון שלא הלו' לו עדיין וגם אינו מחויב לשטח ולגערו' כיון דבעל החפץ במדינ' זיכול לגערו' בעצמו גם לא שייך לומר דה"ל כאילו פירש שאם יפסיד המשכון יפסיד חובו דהא בשעה שנתחייב עדיין לא הלו' לו ' ש"ך: [פח] כשיתן. כתב הסמ"ע דנתחייב הרא"ש ונטור כמ' כשהי' נותן בו' וע"פ גירסא זו נ"ל דהמעם' כך היה שמעון חזר והשכין הספרים ביד לוי כשיעור דמיס שהלוה לראובן ובשעה שהשכין המחהו לראובן אצל לוי וא"ל תנהו לפדותו בשך זה והמחבר שכתב כשיתן לו

משה"כ

נתיבות

נאחד מידה פטור דלא גרע ממסר ליד מי שרגיל להפקיד. תומיס ופשוט: (לח) המשכונות קודם לכן. דל"ם פרוטה דר"י דלא

משה"א

אי"ה סי' רצ"א: מו) ואם הוא מסופק בקצה"ח הקש' דלהמחבר דס"ל במשכון הוי ש"ש משום פרוש' דר"י וחוי בדין זה גובה וזה גובה הוי המליה כאי"ם נתחייבתי לך כו'. וליתא דבמשכון ל"ש זה גובה וזה גובה כמש"ל. ועוד דאפי' בדבר אחר כשהלו' עושה זה לפרעון (") הוי כספק פרעון קודם לספק הנאה דמבואר בש"ן סי' ע"ה ס"ק ד"ז דאם המלוה נ"כ מסופק פטור ע"ש ועדיף מטענ' יש לי ביד דא"נ רק במנו וממילא בטענות ספק ל"מ דלא שייך מנו דטענת יש לי ביד טענ' גרוע משא"כ במשכון דקאו טענה גרוע דידוע שהי' שלו בידו וכמש"ל ומ"ש משום דהוי דררא דממונא ומהני תפיס' נ"כ ליתא דלא מהני תפיס' בדררא

קצות

אלא דלא קנה החוב רק המשכון ומש"ה אבדו מעותיו ולפ"ז אפי' יש עדים שנתנם אין ראובן נוטל מעותיו ביון דראובן כבר אסתלק דמכר או נתן ללוי והוי כמו מזר' קרן לבעלים וכדאמרינן במרובי' גבי הקדישו בעלי' ביד גנב הרי מזר' קרן לבעלים ולוי גמי אינו נוטל כיון דלא קנה החוב רק המשכון אבר המשכון אבדו מעותיו מיהו היינו דוקא בנתן ללוי במתנ' אבל השכינו ללוי ונאנס מיד לוי בעדים דיטל לוי מראובן חובו וראובן גוב' חובו משמעון כיון דלא חזרה קרן לבעלים וה"ה בשבועת לוי כשהוא רגיל להפקיד אבל הש"ע דנקט ונפטר שמעון היינו משום דנקט בדיעבד או נתן במתנ' ונבי במתנ' אבד המשכון אבד מעותיו אפי' באונס ואינו גוב' לא ראובן ולא שמעון וזה דרור: לג) ואם הוא מסופק וקשה דדרא' דהרא"ש לשטתו דסובר כרבה וכשמואל באלו פי' וא"כ מנכין חובו לגמרי נגד דמי המשכון וכמ"ש בסק"ז וה"ל כאומר המלוה איני יודע אם פרעתני והלו' נ"כ מסופק דבמלו' ע"פ פטור במבואר בסי' ע"א אבל לדעת הש"ע דהוי ש"ש זה גובה וזה גובה ואינו אלא כמו יש לי בידך כנגדו דאם שניהם ספק גובה המלוה חובו ומש"ש בסי' כ"ע סק"א ומשום דיש לי בידך כנגדו איני טענה אלא כמנו וכמבואר בסי' כ"ד וכיון דטוענן הלו' ספק ליכא מנו ונראה דמש"ה אין מוציאין מן הלוה לפי שהוא דומה למחניתין דפ' השואל שכרה אלי יום ושאלי אלי יום והשואל או' א"י דפטור דהוי א"י אם נתחייבתי מיהו הוי ספק דדרא דממונא וכדמוכח ממחניתין דתנן יחלוקו ואוקי כשומכום וסומכום לא אמר כי אם בדדרא דממונא ונבי דדר"מ מהני תפיסה כמ"ש תוס' פ' השואל דף ק' ד"ה ונ"ל דמאן קיימא דנבי דדרא דממונא מהני תפיס' אפי' בטוען שמא היכא דמוכר מוחזק כיון דהוא בחוקפו כבר וה"ה הכא נבי לוה אין מוציאין ממנו משום דמהני תפיס' כיון דהוא מוחזק: לד) ראובן חובב ללוי ספרים וכתב הסמ"ע בס"ק כ"א בשם תשוב' הר"ן על ראובן שהשאיל ספר לשמעון ושמעון הניח בידו ספר אחר למשכון ובאו שוללים בבית שניהן והללו מהן אותן ספרים לימים החזירו לראובן אותו ספר שהיב ממושכן והשיב שחייב להחזיר לשמעון דאין שמעון חייב באונסו של ספר ראובן שהי' בידו עכ"ל וכתב הש"ך דהר"ן בתשוב' כתב הטעם דשואל ספר אלוה קבביר וא"כ אין כל הנאה שלו דטעמא דשואל חייב באונסין דכל הנאה שלו משא"כ הכא שאף השואל שהנה בפרוט' דרב יוסף והר"ן לטעמו אזל דפסק כרב יוסף וא"כ להפוסקים כרבה הוי שואל גמור וחייב באונסין וא"כ לדידן הוי ספיקא דדינא והתמע"ה זאין ראובן חייב להחזיר לשמעון אחרי שהוא מוחזק ולא הו"ל לסמ"ע לכתוב דברי הר"ן בפשיטו' עכ"ל. אבל אין זה קושיא דאפשר לחלק אמ"נ דלרבה לא הוי ש"ש מטעם פרוט' דר"י מוד' דהוי הנאה עכ"פ אלא דאינו שוה פרוט' וכמ"ש התוס' פ' אלו מציאות דף כ"ט דגם רבה מודה דבשב' שמתפסק באחיר' דפטור מלמיתה ריפתא לעני אלא דלא ס"ל שיהא ש"ש בעבור זה כיון דלא שכיח שבשעה שמתפסק בה יבא הפני ע"ש והיינו משום דש"ש לא הוי כי אם שכרו פרוטה וכמ"ש ס"ך בסי' ש"ג אבל בתודר הנאה כיון דהנא' מיהא הוי אפי' פחות משוה פרוט' ומש"ה אסור מודר להחזיר למודר ומשום דמתני פרוטה דרב יוסף כדאיתא פ' אין בין המודר דף ל"ג ע"ש בתו' וא"כ כיון דנבי שואל אפי' אית ליה לשמאל הנאה בפחות משוה פרוטה נמי או לא הוי כל הנא' של שואל וא"כ בשואל ספר לכ"ע לא הוי שואל זנדקו דברי הסמ"ע וז"ב. אך קשה כיון דסובר הר"ן דמלוה קבבר ע"כ משום פרוטה דפטור בשעה

פירשתי שם ע"ש ועפ"ר שכתבתי שם פירושו ע"פ דקדוק הלשון דהרא"ש בענין אחר והוא דס"ל דאין חילוק בין פקדון לשאלה ומשכון ובכולם השמירה כשהי' בידו יכולה להיות גם ע"י בנו ואשתו אבל החזר' בכולם לריכה להיות דוקא מיד ליד אבל דברי המחבר ודברי מור"ם מה שכתבתי בסימנים הנ"ל לא משמע הכי גם ממ"ש ב"י בחדושיו בסי' קכ"א ס"א מוכח דבפקדון אין חילוק בין תחלת פקדון והשמירה בידו ובין החזר' להמפקיד ע"י אשתו ע"ש בד"ה מ"כ ראובן כו' וב ב"ש מוכח מדבריו שפי' לדברי הרא"ש כמ"ש בפרים' שחילק בדבריו בין שמירת בני ביתו דהנפקד לחזרת בני ביתו של מפקיד ע"ש ולא הזכיר בדבריו כלל שואל וממשכן בלשון הרא"ש הנ"ל והמחבר ע"ש ודו"ק עכ"ל סמ"ע. ומ"ש בסוף דבריו אבל דברי המחבר ודברי מור"ם שכתבתי בסימנים הנ"ל לא משמע הכי כו' לא ידעתי למה דברי המחבר לא משמע הכי. גם מ"ש ממ"ש ב"י בחדושיו סי' קכ"א ס"א מוכח כו' ע"ש דלא מוכח מידי דקאי שם אאשתו של מחזיר אבל לאשתו של מפקיד י"ל דלא הוי חזר' ע"ש. גם מ"ש ובע"ש מוכח מדבריו כו' אחת הוא שכן מוכח בע"ש כאן להדיא ע"ש אלא שקשה דבסי' רל"א סב"א כ' הע"ש נופי' ה"ה אם החזיר הפקדון לאשת המפקיד פטור ע"ש. והב"ח כתב דהר"ב בהג"ה לקמן סימן רל"א סב"א מיירי באשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ודוחק. ועוד דהא מדמי לה לכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד

והתם אין חילוק ועוד דבר"מ מחלק בהדיא בין שאל' לפקדון ומביאו בסמ"ע סי' רל"א ס"ק ל"ב מיהו לענין דינא י"ל כהב"ח דאין חילוק בין נפקד לשואל אלא בין שמירה לחזרה ואינו פטור בהחזיר הנפקד לאשתו אלא כשהיא נושאת ונותנת בתוך הבית כדלקמן ס"ס ק"ך ע"ש וכן ראיתי שפסק מהרש"ל פ' הנזל קמא סי' ל"ט וע"ש. וכ"נ מדברי הר"ב בב"ה שכתב וז"ל מ"ש הרא"ש שמה שהחזיר לאשתו ובניו לא נפטר בכך כ"כ הרמב"ם פ"ו מטוען והרשב"א בתשו' סי' אלף כ"ו כתב שאם טוען הלוה פרעתי להאתך והיא בעלת דעת והוא מניחה ליתן ואיתן ישבע שמסר לה ופטור ונראה שגם הרמב"ם והרא"ש לא חיירי אלא בשאתם נשים אבל אם הוא מניחה ליתן ואיתן מודה להרשב"א עכ"ל ואע"פ שמ"ש שב"כ הרמב"ם פ"ו מטוען לפי עניות דעתי אינו מוכח מדברי הרמב"ם כלום שכוון לדברי הרמב"ם שהבאתי לקמן סי' ע"ה ס"ק ד' ואין מפס ראיה שהרי כתב שם נ"כ או שנתן לו במתנ' כנגד החוב כו'. ופשיטא דאם נתן לו במתנה גמורה כנגד החוב נפטר מהחוב אלא ודאי לדונמא בעלמא נקט לענין שזה לריך לברר דבריו שזה טועה כן בדעתו ויכול להיות שהוא מיירי בענין דלא הוי מתנה גמורה א"כ הוא הדין מה שכתב והחזיר זה חוב לבנו או לאשתו לדונמא בעלמא נקט לענין שלריך לברר דבריו כי שמא נתן לבנו או לאשתו בענין דלא הוי חזר' מ מ משמע מדברי הר"ב בב"ה דאינו מחלק בין פקדון לשאל' רק בין השמיר' לחזר' ושיש חילוק בין היא נושאת ונותנת בתוך הבית או לא וכדברי הב"ח ומהרש"ל וכן נראה עיקר (ע' בתשו' מהרשד"ם סי' קל"ג): וראיתי בבדק הבית סימן רל"א שכתב בשם הריטב"א דהא דאמרי' ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד היינו דוקא בש"ם ע"ש מיהו בגמוקי יוסף פ' המפקיד כתב להדיא דהיא הדין בשומר שכר וכן משמע להדיא בדברי תלמידי רשב"א שהביא ב"י לקמן סי' רל"א ועמ"ש עוד שם מדיניס אלו: (קלז) ונתחייב ראובן בשמירת המשכונות. אפי' במה שהם שויס יותר מחובו להמחבר וסייעתו דלעיל סעי' ב' ולהי"א בהג"ה שם כנגד חובו מיהא הפסיד: (קלח) ואם נאבדו כו'. מקודם לכן פטור לגמרי ונשבע ונוכח חובו דאינו אלא ש"ש כיון שלא הלוה לו עדיין לא קבביד מלוה וגם אינו מחויב לשטחה ולגערה כיון שבעל החפץ בעצמו יכול לגערה ינם לא שייך לו' דהוה ליה כאלו פי' שאם יפסיד המשכון יפסיד חובו כיון שבשעה שנאבדו לא הלוה לו עדיין: (קלט) אין מוציאים המעות מיד לוי מספק. וע"ל סי' ע"ה ס"ק כ"ז: (קמ) הוא הרשני ללמוד כו'. נראה לפי עניות דעתי דמיירי שטוען בשתם הוא הרשני ללמוד שאמר לי אני מרשה אותך ללמוד בהן אבל אם טוען הוא אמר לי שראובן נתן רשות למי שילוה עליהם ללמוד בהן פטור ואף שלא התנה עמו בנכייתא וכמו שכתבתי לעיל סעיף ח' ס"ק ו' ע"ש. ויותר נלפע"ד דאם ראובן הרשה לשמעון ושמעון הרשה ללוי פטור ודלא כמ"ש בעיר שושן ז"ל ואפי' אם הרשה ראובן לשמעון ללמוד בהן אין כח ביד שמעון ליתן רשות לאחר ללמוד בהן הלכך ה"ל שולא בהן יד שלא ברשות ואינו לשלם עכ"ל ואין דבריו נלפע"ד דכיון דהיה לשמעון רשות להשתמש בהן אם כן מה שנתן רשות ללוי לא פסע וכמ"ש הרי"ף והרא"ש פ' המפקיד להדיא דשומר שמסר לא הוי פשיעה דהא דאמרי' אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר היינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד לא מיקרי פשיעה ואי מייתי בתרא דאיה דמתה כדרכה פטור דלא קי"ל כר"מ דאמר המעביר ע"ד בעל הבית נקרא גזלן ע"כ א"כ כיון דלא פשע ואינו יכול לנבות כלום מהראשון היאך יגבה מהשני ועוד דבהרי"ף והרא"ש שם משמע להדיא דהוא הדין אם מתה מחמת מלאכה גם השני פטור אפי' השני ע"ש וא"כ כ"ש הכא וכן משמע להדיא

באר

מלמ"די הרשב"א שהני הב"י שם ומ"ש עוד שם מדיניס אלו עכ"ל: [פז] פטור לגמרי ונשבע ונוכח חובו דאינו אלא ש"ש כיון שלא הלו' לו עדיין וגם אינו מחויב לשטח ולגערו' כיון דבעל החפץ במדינ' זיכול לגערו' בעצמו גם לא שייך לומר דה"ל כאילו פירש שאם יפסיד המשכון יפסיד חובו דהא בשעה שנתחייב עדיין לא הלו' לו ' ש"ך: [פח] כשיתן. כתב הסמ"ע דנתחייב הרא"ש ונטור כמ' כשהי' נותן בו' וע"פ גירסא זו נ"ל דהמעם' כך היה שמעון חזר והשכין הספרים ביד לוי כשיעור דמיס שהלוה לראובן ובשעה שהשכין המחהו לראובן אצל לוי וא"ל תנהו לפדותו בשך זה והמחבר שכתב כשיתן לו

משה"כ

נתיבות

נאחד מידה פטור דלא גרע ממסר ליד מי שרגיל להפקיד. תומיס ופשוט: (לח) המשכונות קודם לכן. דל"ם פרוטה דר"י דלא

משה"א

אי"ה סי' רצ"א: מו) ואם הוא מסופק בקצה"ח הקש' דלהמחבר דס"ל במשכון הוי ש"ש משום פרוש' דר"י וחוי בדין זה גובה וזה גובה הוי המליה כאי"ם נתחייבתי לך כו'. וליתא דבמשכון ל"ש זה גובה וזה גובה כמש"ל. ועוד דאפי' בדבר אחר כשהלו' עושה זה לפרעון (") הוי כספק פרעון קודם לספק הנאה דמבואר בש"ן סי' ע"ה ס"ק ד"ז דאם המלוה נ"כ מסופק פטור ע"ש ועדיף מטענ' יש לי ביד דא"נ רק במנו וממילא בטענות ספק ל"מ דלא שייך מנו דטענת יש לי ביד טענ' גרוע משא"כ במשכון דקאו טענה גרוע דידוע שהי' שלו בידו וכמש"ל ומ"ש משום דהוי דררא דממונא ומהני תפיס' בדררא

קצות

אלא דלא קנה החוב רק המשכון ומש"ה אבדו מעותיו ולפ"ז אפי' יש עדים שנתנם אין ראובן נוטל מעותיו ביון דראובן כבר אסתלק דמכר או נתן ללוי והוי כמו מזר' קרן לבעלים וכדאמרינן במרובי' גבי הקדישו בעלי' ביד גנב הרי מזר' קרן לבעלים ולוי גמי אינו נוטל כיון דלא קנה החוב רק המשכון אבר המשכון אבדו מעותיו מיהו היינו דוקא בנתן ללוי במתנ' אבל השכינו ללוי ונאנס מיד לוי בעדים דיטל לוי מראובן חובו וראובן גוב' חובו משמעון כיון דלא חזרה קרן לבעלים וה"ה בשבועת לוי כשהוא רגיל להפקיד אבל הש"ע דנקט ונפטר שמעון היינו משום דנקט בדיעבד או נתן במתנ' ונבי במתנ' אבד המשכון אבד מעותיו אפי' באונס ואינו גוב' לא ראובן ולא שמעון וזה דרור: לג) ואם הוא מסופק וקשה דדרא' דהרא"ש לשטתו דסובר כרבה וכשמואל באלו פי' וא"כ מנכין חובו לגמרי נגד דמי המשכון וכמ"ש בסק"ז וה"ל כאומר המלוה איני יודע אם פרעתני והלו' נ"כ מסופק דבמלו' ע"פ פטור במבואר בסי' ע"א אבל לדעת הש"ע דהוי ש"ש זה גובה וזה גובה ואינו אלא כמו יש לי ביד כנגדו דאם שניהם ספק גובה המלוה חובו ומש"ש בסי' כ"ע סק"א ומשום דיש לי ביד איני טענה אלא כמנו וכמבואר בסי' כ"ד וכיון דטוענן הלו' ספק ליכא מנו ונראה דמש"ה אין מוציאין מן הלוה לפי שהוא דומה למחניתין דפ' השואל שכרה אלי יום ושאלי אלי יום והשואל או' א"י דפטור דהוי א"י אם נתחייבתי מיהו הוי ספק דדרא דממונא וכדמוכח ממחניתין דתנן יחלוקו ואוקי כשומכום וסומכום לא אמר כי אם בדדרא דממונא ונבי דדר"מ מהני תפיסה כמ"ש תוס' פ' השואל דף ק' ד"ה ונ"ל דמאן קיימא דנבי דדרא דממונא מהני תפיס' אפי' בטוען שמא היכא דמוכר מוחזק כיון דהוא בחוקפו כבר וה"ה הכא נבי לוה אין מוציאין ממנו משום דמהני תפיס' כיון דהוא מוחזק: לד) ראובן חובב ללוי ספרים וכתב הסמ"ע בס"ק כ"א בשם תשוב' הר"ן על ראובן שהשאיל ספר לשמעון ושמעון הניח בידו ספר אחר למשכון ובאו שוללים בבית שניהן והללו מהן אותן ספרים לימים החזירו לראובן אותו ספר שהיב ממושכן והשיב שחייב להחזיר לשמעון דאין שמעון חייב באונסו של ספר ראובן שהי' בידו עכ"ל וכתב הש"ך דהר"ן בתשוב' כתב הטעם דשואל ספר אלוה קבביר וא"כ אין כל הנאה שלו דטעמא דשואל חייב באונסין דכל הנאה שלו משא"כ הכא שאף השואל שהנה בפרוט' דרב יוסף והר"ן לטעמו אזל דפסק כרב יוסף וא"כ להפוסקים כרבה הוי שואל גמור וחייב באונסין וא"כ לדידן הוי ספיקא דדינא והתמע"ה זאין ראובן חייב להחזיר לשמעון אחרי שהוא מוחזק ולא הו"ל לסמ"ע לכתוב דברי הר"ן בפשיטו' עכ"ל. אבל אין זה קושיא דאפשר לחלק אמ"נ דלרבה לא הוי ש"ש מטעם פרוט' דר"י מוד' דהוי הנאה עכ"פ אלא דאינו שוה פרוט' וכמ"ש התוס' פ' אלו מציאות דף כ"ט דגם רבה מודה דבשב' שמתפסק באחיר' דפטור מלמיתה ריפתא לעני אלא דלא ס"ל שיהא ש"ש בעבור זה כיון דלא שכיח שבשעה שמתפסק בה יבא הפני ע"ש והיינו משום דש"ש לא הוי כי אם שכרו פרוטה וכמ"ש ס"ך בסי' ש"ג אבל בתודר הנאה כיון דהנא' מיהא הוי אפי' פחות משוה פרוט' ומש"ה אסור מודר להחזיר למודר ומשום דמתני פרוטה דרב יוסף כדאיתא פ' אין בין המודר דף ל"ג ע"ש בתו' וא"כ כיון דנבי שואל אפי' אית ליה לשמאל הנאה בפחות משוה פרוטה נמי או לא הוי כל הנא' של שואל וא"כ בשואל ספר לכ"ע לא הוי שואל זנדקו דברי הסמ"ע וז"ב. אך קשה כיון דסובר הר"ן דמלוה קבבר ע"כ משום פרוטה דפטור בשעה

פירשתי שם ע"ש ועפ"ר שכתבתי שם פירושו ע"פ דקדוק הלשון דהרא"ש בענין אחר והוא דס"ל דאין חילוק בין פקדון לשאלה ומשכון ובכולם השמירה כשהי' בידו יכולה להיות גם ע"י בנו ואשתו אבל החזר' בכולם לריכה להיות דוקא מיד ליד אבל דברי המחבר ודברי מור"ם מה שכתבתי בסימנים הנ"ל לא משמע הכי גם ממ"ש ב"י בחדושיו בסי' קכ"א ס"א מוכח דבפקדון אין חילוק בין תחלת פקדון והשמירה בידו ובין החזר' להמפקיד ע"י אשתו ע"ש בד"ה מ"כ ראובן כו' וב ב"ש מוכח מדבריו שפי' לדברי הרא"ש כמ"ש בפרים' שחילק בדבריו בין שמירת בני ביתו דהנפקד לחזרת בני ביתו של מפקיד ע"ש ולא הזכיר בדבריו כלל שואל וממשכן בלשון הרא"ש הנ"ל והמחבר ע"ש ודו"ק עכ"ל סמ"ע. ומ"ש בסוף דבריו אבל דברי המחבר ודברי מור"ם שכתבתי בסימנים הנ"ל לא משמע הכי כו' לא ידעתי למה דברי המחבר לא משמע הכי. גם מ"ש ממ"ש ב"י בחדושיו סי' קכ"א ס"א מוכח כו' ע"ש דלא מוכח מידי דקאי שם אאשתו של מחזיר אבל לאשתו של מפקיד י"ל דלא הוי חזר' ע"ש. גם מ"ש ובע"ש מוכח מדבריו כו' אחת הוא שכן מוכח בע"ש כאן להדיא ע"ש אלא שקשה דבסי' רל"א סב"א כ' הע"ש נופי' ה"ה אם החזיר הפקדון לאשת המפקיד פטור ע"ש. והב"ח כתב דהר"ב בהג"ה לקמן סימן רל"א סב"א מיירי באשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ודוחק. ועוד דהא מדמי לה לכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד

והתם אין חילוק ועוד דבר"מ מחלק בהדיא בין שאל' לפקדון ומביאו בסמ"ע סי' רל"א ס"ק ל"ב מיהו לענין דינא י"ל כהב"ח דאין חילוק בין נפקד לשואל אלא בין שמירה לחזרה ואינו פטור בהחזיר הנפקד לאשתו אלא כשהיא נושאת ונותנת בתוך הבית כדלקמן ס"ס ק"ך ע"ש וכן ראיתי שפסק מהרש"ל פ' הנזל קמא סי' ל"ט וע"ש. וכ"נ מדברי הר"ב בב"ה שכתב וז"ל מ"ש הרא"ש שמה שהחזיר לאשתו ובניו לא נפטר בכך כ"כ הרמב"ם פ"ו מטוען והרשב"א בתשו' סי' אלף כ"ו כתב שאם טוען הלוה פרעתי להאתך והיא בעלת דעת והוא מניחה ליתן ואיתן ישבע שמסר לה ופטור ונראה שגם הרמב"ם והרא"ש לא חיירי אלא בשאתם נשים אבל אם הוא מניחה ליתן ואיתן מודה להרשב"א עכ"ל ואע"פ שמ"ש שב"כ הרמב"ם פ"ו מטוען לפי עניות דעתי אינו מוכח מדברי הרמב"ם כלום שכוון לדברי הרמב"ם שהבאתי לקמן סי' ע"ה ס"ק ד' ואין מפס ראיה שהרי כתב שם נ"כ או שנתן לו במתנ' כנגד החוב כו'. ופשיטא דאם נתן לו במתנה גמורה כנגד החוב נפטר מהחוב אלא ודאי לדונמא בעלמא נקט לענין שזה לריך לברר דבריו שזה טועה כן בדעתו ויכול להיות שהוא מיירי בענין דלא הוי מתנה גמורה א"כ הוא הדין מה שכתב והחזיר זה חוב לבנו או לאשתו לדונמא בעלמא נקט לענין שלריך לברר דבריו כי שמא נתן לבנו או לאשתו בענין דלא הוי חזר' מ מ משמע מדברי הר"ב בב"ה דאינו מחלק בין פקדון לשאל' רק בין השמיר' לחזר' ושיש חילוק בין היא נושאת ונותנת בתוך הבית או לא וכדברי הב"ח ומהרש"ל וכן נראה עיקר (ע' בתשו' מהרשד"ם סי' קל"ג): וראיתי בבדק הבית סימן רל"א שכתב בשם הריטב"א דהא דאמרי' ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד היינו דוקא בש"ם ע"ש מיהו בגמוקי יוסף פ' המפקיד כתב להדיא דהיא הדין בשומר שכר וכן משמע להדיא בדברי תלמידי רשב"א שהביא ב"י לקמן סי' רל"א ועמ"ש עוד שם מדיניס אלו: (קלז) ונתחייב ראובן בשמירת המשכונות. אפי' במה שהם שויס יותר מחובו להמחבר וסייעתו דלעיל סעי' ב' ולהי"א בהג"ה שם כנגד חובו מיהא הפסיד: (קלח) ואם נאבדו כו'. מקודם לכן פטור לגמרי ונשבע ונוכח חובו דאינו אלא ש"ש כיון שלא הלוה לו עדיין לא קבביד מלוה וגם אינו מחויב לשטחה ולגערה כיון שבעל החפץ בעצמו יכול לגערה ינם לא שייך לו' דהוה ליה כאלו פי' שאם יפסיד המשכון יפסיד חובו כיון שבשעה שנאבדו לא הלוה לו עדיין: (קלט) אין מוציאים המעות מיד לוי מספק. וע"ל סי' ע"ה ס"ק כ"ז: (קמ) הוא הרשני ללמוד כו'. נראה לפי עניות דעתי דמיירי שטוען בשתם הוא הרשני ללמוד שאמר לי אני מרשה אותך ללמוד בהן אבל אם טוען הוא אמר לי שראובן נתן רשות למי שילוה עליהם ללמוד בהן פטור ואף שלא התנה עמו בנכייתא וכמו שכתבתי לעיל סעיף ח' ס"ק ו' ע"ש. ויותר נלפע"ד דאם ראובן הרשה לשמעון ושמעון הרשה ללוי פטור ודלא כמ"ש בעיר שושן ז"ל ואפי' אם הרשה ראובן לשמעון ללמוד בהן אין כח ביד שמעון ליתן רשות לאחר ללמוד בהן הלכך ה"ל שולא בהן יד שלא ברשות ואינו לשלם עכ"ל ואין דבריו נלפע"ד דכיון דהיה לשמעון רשות להשתמש בהן אם כן מה שנתן רשות ללוי לא פסע וכמ"ש הרי"ף והרא"ש פ' המפקיד להדיא דשומר שמסר לא הוי פשיעה דהא דאמרי' אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר היינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד לא מיקרי פשיעה ואי מייתי בתרא דאיה דמתה כדרכה פטור דלא קי"ל כר"מ דאמר המעביר ע"ד בעל הבית נקרא גזלן ע"כ א"כ כיון דלא פשע ואינו יכול לנבות כלום מהראשון היאך יגבה מהשני ועוד דבהרי"ף והרא"ש שם משמע להדיא דהוא הדין אם מתה מחמת מלאכה גם השני פטור אפי' השני ע"ש וא"כ כ"ש הכא וכן משמע להדיא

היטב

נרא' דהניה כן משום דהרא"ש מסיק בחשוב' בלשון הזה והמעם' הי' שמעון הי' לריך לוז מהמקום שדר שם והניח המשכנות ביד לוי שיהיו בידו עד שיבא ראובן לפדותן ויתן לו הסך שהלוהו ' עכ"ל: [פט] הרשני. כתב הש"ך נלע"ד דמיירי שטוען בשתם שאמר לו אני מרש' אותך ללמוד בהן אבל לא ס טוען הוא אמר לי שראובן נתן רשות למי שמלו' עליהן ללמוד בהן פטור ואפי' לא התנה עמו בנכייתא ויותר נ"ל דאם ראובן הרשה לשמעון ושמעון ללוי פטור ולא כע"ש כו' ע"ש שהניא ראי' לדבריו ועיין בחשו'

המשפט

חידושים

ביאורים

דממונא כ"א בטוען על נוף הדבר שהוא שלו כמש"ל בכללי תפיסה ע"ש: מו) הוא הרשני ללמוד. עש"ך ס"ק ק"מ דאם טוען הוא אמר לי שראובן נתן רשות למי שילוה עליהם ללמוד בהן פטור וכו'. נראה דמיירי אפי' במקום שאין לשמעון מנו כגון שיש עדים שהי' של ראובן ואיכא עידי ראה שמעון נאמן לומר טענות שאולה ושכורה וטענות הרשא' דבדברים העשויים להשאיל אם טוען השאלתי לזמן רב והמשא"כ מכחיש ואומר שלא השאיל רק על זמן קטן השואל נאמן דמטלטלין חוי מו חזק ול"ד לקרקע כמ"ש התוס' בב"מ ק"נ ד"ה פרדיסי ובמ"ל פ' ט"ז מטוען ע"ש (וע' סמ"ע ס"ק ק"א עד דבשליחות של

החושן

שמשאיל ולא כשב' האומר פרוטה דר"י במשכון משום שטוח ונעור וא"כ בהלואה אלא משכון פשיטא דאינא מלוה ומשתבר פרוטה לעני א"כ הא דאמרינן פרק האיש מקדש אף מ"ז ובמלוה אמ"פ שנתייר אימנו שוה פרוטה אינה מקודשת ר"ש בן אליעזר אומר משום ר"מ מלוה הרי הוא כפקדון במאי קמפלגי אמר רבא אשכחיתנהו לרבנן דבי רב ויתבי וקאמרי במלוה ברשות נבעלים לחזרה וה"ה לאונסין קמפלגי דמ"ש מלוה ברשות לוה קיימא וה"ה לאונסין ואמינא לקו לא אונסין כולי עלמא לא תליני דברשות לוה קיימא מאי טעמא לא גרע משאלה מה שאלה דהדרא בעינא באונסין מלוה לא כ"ש אלא הכא מלוה ברשות בעלים לחזרה א"ב עיין שם והיכא קאמר לאונסין כ"ע ל"פ דלא גרע משאלה הא בשאלה נמי היכא דאין כל הנאה שלו אינו חייב באונסין ומלוה ודאי מצוה קעביד דהא עיקר פרוטה דר"י שנאמרה במשכון הוי משום הלואת כספו ולא הוי ש"ש כמו בשואל ספר ובשלמא נבי לוה לא שייך לומר דאין כל הנאה שלו דהא למקבל קי"ל מלוה להוצאה ניתנה ואין מינבו מתורת שואל אלא מתורת הלואה אבל למ"ד מלוה ברשות בעלים לחזרה ולא ס"ל מלוה להוצאה נתנה למה יתחייב מתורת שואל כיון דאין כל הנאה שלו. ולפי מ"ש הש"ך דלרבה דלית ליה פרוטה דר' יוסף הוי כל הנאה שלו ניחא דרבה הוא דקאמר לא גרע משאלה ורבה לשיטתו דלית ליה פרוטה דר' יוסף וניחא בזה סברת רבנן דבי רב דהרי סברי דפליגי לאונסין וכי לא ידעי דלא גרע משאלה ומשום דרבנן דבי רב ס"ל פרוטה דרב יוסף ואינו חייב בתורת שואל אבל לפי מ"ש דאפ' לרבה נמי לא הוי כל הנאה שלו הדרא קושיא לדוכתיה ' עוד יראה לעצ"ד דשואל ספר אינו בדין שואל מעטם אחר והוא משום דכיון דקי"ל מצות לאו ליהנות ניתנו ומה"ש כמודר הנאה מותר ללמדו מקרא ומותר לתקוע תקיעה של מצוה וא"כ שואל ספר לא הוי נהנה ואע"ג דכתב כי"ד סי' רכ"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו היינו מטעמא שכתב שם בט"ז וש"ך דכיון דאין משאילין סדרים מפני שמקלקלין וים לו להשכיר ספרו וזה לומד בו בחנם הוי הנאה מ"ש: ולענין שואל נרא' דלאו הנאה היא דבפ' השואל דף ל"ו בני שאלה לראות בה מהו מתונא בעינן והא איכא או דלמא ממונא דאית ליה הנאה מינו' בעינן ואיכא והכא נמי כיון דמצות לאו ליהנות ניתנו אית ליה הנאה מיניה ונבי שאלה לראות בה אלא בתיקו ופסקו דפטור ומבואר כש"ב סי' שמ"ו וא"כ ה"ל פטור דבעינן שיהיה הנא' מיניה דשאלה עצמו וכיון דמצות לאו ליהנות ניתנו אפ"ב דא"ל הנאה שאינו נותן הסכר ה"ל כשאלה לראות בה ודו"ק: לה) כיון שלוי היה יודע ונרא' דוקא אם היה יודע שהספרים של ראובן ולכן אפי' הרשהו שמעון ללמוד לא היה לו לשמוע אבל אם לוי לא ידע אנוס הוא ואע"ג לשלם אלא כפי מה שנהנה אבל לשלם כל מה שנפחתו א"ל אלא כשידע לוי שהספרים הוא של ראובן וכדאמרינן בפ"ק הניח להם אביהם פרה שאולי וטבחה ואכלוה אין מרוכין לשלם אלא דמי בסר בצול ומה מלוה תמוה בעיני תשובת רש"י הובא בב"י ראובן מכסן חפץ לשמעון ושמעון מכסנו ללוי וכן א"ל שמעון ללוי שקיבל אותו מכסנו מראובן עד אותו זמן ואם יעבור הזמן שוב לא יפדנו והלך לוי ונתנו במתנה ליודע מכסנו בא ראובן ותובע מכסנו משמעון וכו' ע"ש דכתב דיודע שבנו שאינו ברשותו ועוד במה הם שוה וכו' כיון דיודע היה סבור שים בו מתנה גמורה ק

כלל נ״ג סי׳ כ׳ נ׳ ומפרש שם דהו״ל בגזל ומתכיל לאחר רלה מזה נוכה רלה מזה נוכה (נ״ק קי״ח ע״ב) ד שם סעיף כ״ח כ״כ בס״ת בשער מ״ט בשם ה״ר ילחק * פי׳ שטוען שמא נאנס ומפ׳ שם כיון שהגיע ליד המורים משכון בנגד הלואתו וספק נאבד נאונס לו בפשיעה לפיכך השער בקל ה שם זשם בשעה״ת בשם הר״י ילחק ז״ל ובה׳

פתחי תשובה

אלא דינא כו׳ אלא כיון שפירה לחזרה כו׳. וע׳ בה׳ ובב הכהן סי׳ עז שחולק ע״ז עש״ה: כח]שבעו שבועת היורשים. שכה״ע מ״ש גם אם יש לפטרופס כו׳ חייב ליתבע כו׳ וע׳ בה׳ שבו״י מ״ב סי׳ קע״ח שדעתו לימו כן וכ׳ דעיקר תמיהת האחרונים מסי׳ ק״ח ס״ו לק״מ דהכא המשכון תובע משכונו מן היתומי׳ אלא אסלא טענו הקרובים שהפטרופסים בלוס אפי׳ היתומים עלמם היו לוברים אין אנו יודעים בלוס לא היו מוליאים בלוס מן היתומים עד שיגדלו ויתבעו שבועת היורשים ע״כ לא נגרע כח היתומי׳ בשביל טענת הקרובים והאפטרופסים אלא אם יאמרו כדבריו אין מוליאין מהיתומים ע״פ עדות האפטרופוס שהוא עד א׳ והקרובים הם פסולין ואחרב׳ אין מזקקין לנכסי יתומים כלל כשהם קטני׳ וכמבואר בסי׳ ר״ל סי״ב לא הרסתביר׳ אבל יתומים אין לאפטרופס לטענו בשבועה׳ אם טען ונתחייב הדין חוזר ע״ש שמ״ע ואי״ב מה לנו להגיע את הקרובים והאפטרופס בחנם או להטיל

טורי זהב

כ״כ הסמ״ע: (סע״ק ל״ה) שאביהם ליוה שהוא ממושכן בחנם. הסמ״ע פ׳ דין זה כ״כ בטענת שמא והוא המוה הראיה ישבע הלוה היסת בפ״ח בשלמא בסעי׳ שלפני זה יש שטר ביד היורש הש״ל בזה שאין שטר ולא משכון על המוהר ע״כ בלפש״ד המש״ה נקט שהאב ליוה כו׳ שיהיה טענת בני ונשבע היסת: (הכל אם הוא מדברים העשויים) בסי׳ קנ״ג בהאחר דנעי׳ נ״כ ברחו בידו של מחזיק וכתב בסמ״ע דהיינו דוקא אם המחזיק קיים ושונו בני משא״כ ביהומים דהי בדך להוליא מכח עשוי להשאיל ולהבביר זכו׳ ובתחילה מבבוהו דלא דק המוכח מדברי הרא״ש ס״פ המקבל דגם נבי יתמי בעינן רהה ובהגהת אשר״י ס״פ המקבל מפורש בהדיא שלא לא שוויה אותם רהה בעדים עתה בידו בהנו דיבו לו׳ להדיים לו המזרתי לך לאתן לומר לקוח הוא בידי ואם את אלו מכר מוציאים ליורש ולאוקה לקוח הוא בידו בחלו הוא קיים בכ״ל. ומה שהביא בס״ע דאיה לבברתו מסי׳ רל״ו דיש חילוק בין יתומים לאביהם בדבר שזה נותן בו סימן המתתי שהרי שם נשור כתב טעם זשה דלא טענינן ליתמי אע״ג שהוא עשוי להשאיל ולהבביר כיון שאין רהה דע״כ לא אמרי׳ כתם דהוי פשעם דלא בא אלא ודאי הדבר ברור כמ״ש ולפי׳ אינשי בנבי או בפושעים לא מחזקינן ושעונה גרועה ולא מהימן בלא מנו וע׳ בסי׳ רצ״ד בס״א ס״ק ב׳ אבל בטוען ברשותך הוא ולא החזרת לי ודאי דנאמן הלו׳ דאדרב׳ טענת המלו׳ שהחזיר המשכון בלא

פתחי תשובה

אלא דינא כו׳ . דהמש״ה (ע״כ) : [הגה] (ליקוט) ושם כ״ל דלא כש״ך כיון שאי׳ הה היה במשכון אין עליהם בלוס והשטר בתקפו משא״כ בשכחה כתוב הכטר (ע״כ): [קנו] ושונו היורש. עכה״ג ועש״ך: (ליקוט) ושונו כו׳. ר״ל בספק דטענת ודאי היה נשבע ונוכה חוכו כמ״ש בסי״ד (ע״כ): [קס] (ליקוט) נשבע הנתבע כו׳. כדעת הרא״ש בפ״ג דב״ב סי״ז דהשבעינן לנתבע בטענת שמא אף שאין על הנתבע רק היסת כמ״ש אלא כהוס׳ שם וכמ״ש בסי׳ קל״ג ס״ה בהגה״ה אלא כשיך זנעלמה ממנו דברי הרא״ש הביל דאף אם שונו לקוחה בידו והחזיק ג״ש ואפ״ה ס״ל דהשבעינן היסת לנתבע והשבועה כאן משום

באר

בשטובת מהרשד״ש סי׳ ע״ט וק״ח : [צ] ושיש . פירש הכמ״ע דגם זה כתוב בהבטר שמוליא היורש אבל הש״ך כתב דאפי׳ אין כתוב כן בשטר רק שהיורש מודה הדין כן דליכא למימר דיהא נאמן בחנם דהא אין טענתו טענת ברי מה שטוען שמה דינא שה שנאמינוהו בחנם עכ״ל : [צא] הנתבע . ז״ל הסור ולא אמרינן שיהבע היורש שבועת היורשין דבל בטר שמוליא היורש הוא ודאי והפרעון ספק אבל הכא כיון שהגיע ליד המורים משכון כנגד הלואתו וספק נאבד בחנם או בפשיעה לפיכך הטער בטל וישבע זה היסת עכ״ל הסמ״ע וכש״ך אמה אמאי נשבע הנתבע היסת הא אין נשבעין על טענת ספק וכן אמאי ישבע שהי׳ שוה כנגד חובו וכתב דכן הקש׳ בפ׳ גד״ת והגיה בל״ע ולכאור׳ י״ל משום דטענ׳ ליורש וכ״כ הב״ח אבל אמרי הביון קשה דלא אשכחן בשום דוכתא דטענינן ליורש אלא בלוליא עיד היורש אבל לא לחייב לזה שבנגדו בטענת ספק ומכ״ש כפי הספק המתבר בסי׳ קנ״ג ס״ה דבכלים העשוין להשאיל ולהבביר שמוליאין מהיורש ואין משבעינן את המערער אפי׳ היסת אע״ג דהמחזיק היה יכול להשבעינו גם לא טענינן ליורש להשבעינו אספק אם כן הדבר ברור דכ״ש הכא דא״ל ליישבע היסת ואור כ״ל דאפי׳ נדעת החולקין שם היינו משום דהתם דהמערער בא להוליא מהיורשים חשיב כמו להחזיק בירש לכך טוענים ליורש משא״כ הכא כ״ע מודו דאין טוענים ליורש וג״ל נפרש דברי הטור דלגדדין קמני דאם טוען אפשר בנאמנים בעל הבטר ואם טוען היורש ודאי שהחזיר חייב הנתבע היסת כדין אחר

נתיבות

משה״כ

שם מלוה עדיין וגם אין חייב בשבועה ובעיקר והלוה בעצמו יכול לעשות כ״ז שלא הלוהו: (לב) אף אם הרשהו שמעון. דוקא אלא אע״פ שמעון שהוא מרחוקן להתחתם בו אבל אם טען שא״ל ראובן כך ולאמן. ש״ך) (אפי׳ כשאין לו מנו אין חייב לשלם הפחת וע״ב ס״ק מ״ז: (לג) לא הי״ל לשמוע. אבל אם הי״ל לבעמון רשות ללמוד והוא הרש׳ לזוי אף דלאו שפיר עביר דאין הבולל רשאי להבאיל אי״מ בדיעבד לא מיקרי פשיע׳ נפטור ע״ש ואף דשמעון ודאי חייב לשלם הפחת דהא א״י לישבע שנפחת מחמת מלאכה כמבואר בסלף ל׳ נפטר ראובן מדמי חובו נגד שמעון והוי כאלו פטר לשמעון והי׳ אאפשר לו׳ לכאורה חייב לראובן דלוי קנה נוף החוב במשיכת משכון כמבואר בסי׳ ס״ו אבל הכא שלא מכר נוף החוב רק שהלו׳ לעצמו מעות מלוי על משכונו של ראובן ושיעבוד הנוף של ראובן נשאר ביד שמעון ונפקע ע״י מחילה או פרעון ממילא נפקע גם השיעבוד נכסים שעל המשכון. אבל באמת זה אינו דכיון שהשכין אותו המשכון לאחר דיש לו קנין בהמשכון נקנה המשכון להאחר ולא מהני מחילתו ולא פירעון המלו׳ הראשון : (לד) וטוען היורש שודאי החזיר חייב הנתבע היסת ובתומים הקשה דאם היורש טוען ודאי שהחזיר יהי׳ נאמן במנו דנאנסו. ולק״מ דהא אפי׳ אם הי׳ היורש טוען נאנס והלו׳ הי׳ שוען ודאי קבלת דמיו דעת הסמ״ע בס״ק יג דאפי׳ לית ליי׳ לכוח מנו כנון במלו׳ בשטר נפטר הלו׳ עש״ך ס״ק כ״ו ואפילו להש״ך דס״ל שם בכל שאין להלו׳ מנו דהמלו׳ נשבע ונוטל כבר כתבתי הטעם לעיל דהוא משום דזה הוי כטענת יש לי בידך כנגדו דבשטוען מכרת או פשעת דאחזוקי אינשי בנבי או בפושעים לא מחזקינן ושעונה גרועה ולא מהימן בלא מנו וע׳ בסי׳ רצ״ד בס״א ס״ק ב׳ אבל בטוען ברשותך הוא ולא החזרת לי ודאי דנאמן הלו׳ דאדרב׳ טענת המלו׳ שהחזיר המשכון בלא

קצות

ומשמע דיודע לריך לשלם אם נאבד אלא ואמאי כיון דסבור מחנה היא אין לך אונס גדול ופטור אפי׳ בזיקו בידים ואוני מיירי דאמר לוי ליודע באיזה אופן בא לידו אלא בטעה יודע בדין אשמבא דמתנה גמורה היא ונזקה אלא אונס גמור הסכינן ואינו אלא כמו טועה בדין והיה לו נשאול ועיין בעורי

ביאור

הוא כו׳ . דהמש״ה (ע״כ) : [הגה] (ליקוט) ושם כ״ל דלא כש״ך כיון שאי׳ הה היה במשכון אין עליהם בלוס והשטר בתקפו משא״כ בשכחה כתוב הכטר (ע״כ): [קנו] ושונו היורש. עכה״ג ועש״ך: (ליקוט) ושונו כו׳. ר״ל בספק דטענת ודאי היה נשבע ונוכה חוכו כמ״ש בסי״ד (ע״כ): [קס] (ליקוט) נשבע הנתבע כו׳. כדעת הרא״ש בפ״ג דב״ב סי״ז דהשבעינן לנתבע בטענת שמא אף שאין על הנתבע רק היסת כמ״ש בסי׳ קל״ג ס״ה בהגה״ה אלא כשיך זנעלמה ממנו דברי הרא״ש הביל דאף אם שונו לקוחה בידו והחזיק ג״ש ואפ״ה ס״ל דהשבעינן היסת לנתבע והשבועה כאן משום

באר

בשטובת מהרשד״ש סי׳ ע״ט וק״ח : [צ] ושיש . פירש הכמ״ע דגם זה כתוב בהבטר שמוליא היורש אבל הש״ך כתב דאפי׳ אין כתוב כן בשטר רק שהיורש מודה הדין כן דליכא למימר דיהא נאמן בחנם דהא אין טענתו טענת ברי מה שטוען שמה דינא שה שנאמינוהו בחנם עכ״ל : [צא] הנתבע . ז״ל הסור ולא אמרינן שיהבע היורש שבועת היורשין דבל בטר שמוליא היורש הוא ודאי והפרעון ספק אבל הכא כיון שהגיע ליד המורים משכון כנגד הלואתו וספק נאבד בחנם או בפשיעה לפיכך הטער בטל וישבע זה היסת עכ״ל הסמ״ע וכש״ך אמה אמאי נשבע הנתבע היסת הא אין נשבעין על טענת ספק וכן אמאי ישבע שהי׳ שוה כנגד חובו וכתב דכן הקש׳ בפ׳ גד״ת והגיה בל״ע ולכאור׳ י״ל משום דטענ׳ ליורש וכ״כ הב״ח אבל אמרי הביון קשה דלא אשכחן בשום דוכתא דטענינן ליורש אלא בלוליא עיד היורש אבל לא לחייב לזה שבנגדו בטענת ספק ומכ״ש כפי הספק המתבר בסי׳ קנ״ג ס״ה דבכלים העשוין להשאיל ולהבביר שמוליאין מהיורש ואין משבעינן את המערער אפי׳ היסת אע״ג דהמחזיק היה יכול להשבעינו גם לא טענינן ליורש להשבעינו אספק אם כן הדבר ברור דכ״ש הכא דא״ל ליישבע היסת ואור כ״ל דאפי׳ נדעת החולקין שם היינו משום דהתם דהמערער בא להוליא מהיורשים חשיב כמו להחזיק בירש לכך טוענים ליורש משא״כ הכא כ״ע מודו דאין טוענים ליורש וג״ל נפרש דברי הטור דלגדדין קמני דאם טוען אפשר בנאמנים בעל הבטר ואם טוען היורש ודאי שהחזיר חייב הנתבע היסת כדין אחר

נתיבות

משה״כ

שם מלוה עדיין וגם אין חייב בשבועה ובעיקר והלוה בעצמו יכול לעשות כ״ז שלא הלוהו: (לב) אף אם הרשהו שמעון. דוקא אלא אע״פ שמעון שהוא מרחוקן להתחתם בו אבל אם טען שא״ל ראובן כך ולאמן. ש״ך) (אפי׳ כשאין לו מנו אין חייב לשלם הפחת וע״ב ס״ק מ״ז: (לג) לא הי״ל לשמוע. אבל אם הי״ל לבעמון רשות ללמוד והוא הרש׳ לזוי אף דלאו שפיר עביר דאין הבולל רשאי להבאיל אי״מ בדיעבד לאי פוטר הוא ש״ך: (לד) ויש מבכון. הי״ה אם אין הבעמון נזכר בשטר רק שיודע שהוא מבכון או שהיורש מודה: (לה) שהמשכון נאנס. ר״ל שמא נאנס דאי טען בדי אין יחבן שיבא שלא החזיר הא

משה״א

לוי וכו׳ והוא טיס וצ״ל שב שמעון) תת) חייב לשלם לראובן. עש״ך ס״ק ק״מ שכ׳ דאם ראובן הרשה לשמעון ושמעון ללוי אף דאין השואל רשאי להשאיל מ״מ בדיעבד לא מיקרי פשיע׳ נפטור ע״ש ואף דשמעון ודאי חייב לשלם הפחת דהא א״י לישבע שנפחת מחמת מלאכה כמבואר בסלף ל׳ נפטר ראובן מדמי חובו נגד שמעון והוי כאלו פטר לשמעון והי׳ אאפשר לו׳ לכאורה חייב לראובן דלוי קנה נוף החוב במשיכת משכון כמבואר בסי׳ ס״ו אבל הכא שלא מכר נוף החוב רק שהלו׳ לעצמו מעות מלוי על משכונו של ראובן ושיעבוד הנוף של ראובן נשאר ביד שמעון ונפקע ע״י מחילה או פרעון ממילא נפקע גם השיעבוד נכסים שעל המשכון. אבל באמת זה אינו דכיון שהשכין אותו המשכון לאחר דיש לו קנין בהמשכון נקנה המשכון להאחר ולא מהני מחילתו ולא פירעון המלו׳ הראשון : (לו) וטוען היורש שודאי החזיר חייב הנתבע היסת ובתומים הקשה דאם היורש טוען ודאי שהחזיר יהי׳ נאמן במנו דנאנסו. ולק״מ דהא אפי׳ אם הי׳ היורש טוען נאנס והלו׳ הי׳ שוען ודאי קבלת דמיו דעת הסמ״ע בס״ק יג דאפי׳ לית ליי׳ לכוח מנו כנון במלו׳ בשטר נפטר הלו׳ עש״ך ס״ק כ״ו ואפילו להש״ך דס״ל שם בכל שאין להלו׳ מנו דהמלו׳ נשבע ונוטל כבר כתבתי הטעם לעיל דהוא משום דזה הוי כטענת יש לי בידך כנגדו דבשטוען מכרת או פשעת דאחזוקי אינשי בנבי או בפושעים לא מחזקינן ושעונה גרועה ולא מהימן בלא מנו וע׳ בסי׳ רצ״ד בס״א ס״ק ב׳ אבל בטוען ברשותך הוא ולא החזרת לי ודאי דנאמן הלו׳ דאדרב׳ טענת המלו׳ שהחזיר המשכון בלא

קצות

ומשמע דיודע לריך לשלם אם נאבד אלא ואמאי כיון דסבור מחנה היא אין לך אונס גדול ופטור אפי׳ בזיקו בידים והוי מיירי דאמר לוי ליודע באיזה אופן בא לידו אלא בטעה יודע בדין אשמבא דמתנה גמורה היא ונזקה אלא אונס גמור הסכינן ואינו אלא כמו טועה בדין והיה לו נשאול ועיין בעורי

הגר״א

דטענינן להו החזרתי כמ״ש בב״ב ע׳ לכן נשבע בלא החזיר לו אבל נאנסו לא טענינן לא מיבעיא לפ׳ דאשונה דס׳ ק״ח ס״ד אלא אפי׳ לפ׳ האחרונה מ״מ אין טוענין להן שיאלם זה שבנגדו הספק. ומ״מ אין דעת התוס׳ ורמב״ם כן וכמ״ש בסי׳ קל״ג ס״ה בש״ע ושסי׳ ק״ן ס״ו בשם כ׳ בני הדיעות ושסי׳ רל״ז שסתם וכ׳ אפי׳ בלא שבועה ולא הגיה בס הרב שם ועמ״ש בסי׳ קל״ג שם כ׳ הראנ״ד ושבה״ג שם (ע״כ): [קסא] (ליקוט) ושונעים היתומים. טענת ודאי דבספק אין מוליאין כמ״ש בסס״ד והא״ה ביירשין כמ״ש בסי׳ ע״ה ס״ד דוקא בשטר נשבעין שבשטר נחזקהו וז״ש בד״א כו׳ ישבע היסת וכ״כ ס״ד(ע״כ): [קסב](ליקוט)

היטב

טענ׳ בס״פ ולא אמרינן כיון שלא החזיר הבטר ודאי נאבד בחנם או שהחזיר המשכון אבל דברי המחבר דוחק לפרש כן ול״פ ומ״מ לענין דינא ל״ל כמ״ש סב״ל : [צב] ושונעים. בסמ״ע הביא דברי בבה״ת וז״ל הלוה היה טוען כו׳ וכתב דמוכח מזה דמה שטוענין שהיהן לוה כו׳ לאו טענה ודאית היא ונן מוכח מיניה וביה דקאמר דהגיה מלו׳ בנים קטנים דלאו בר לוואה וטענה ודאית היא ע״כ ולא ידענו היכא מוכח כן דהכי דהקרובים לא טענו ודאי מ״מ היתומים אע״ג דקטנים הם מבל מקום שונעים ודאי ולכשיגדלו ושומדים בטענתן ודאי נשבעין ונובין תדע מדכתב בסיפא ואל הבאר יבשע היסת ע״כ כשטוענין ודאי דהל״ל פשיטא דא״ל ליישבע היסת וא״כ גם ריבא מיירי בהכי ואי אין שונעים ודאי נראה לכאור׳ דהדין עם הלו׳ דהמלו׳ על המשכון אין לו עליו רק בעבוד בעלמא ואין אדם יכול להוליא מהבירו בטענת ספק כמש״ל סי״ד וכ״ד וצ״ע עכ״ל הש״ך (גם הט״ז הביא על הסמ״ע בזה וכ׳ דמש״ה נקט שהאב לוה כו׳ שיהיה טענת בני ונשבע היסת) : [צג] וישבעו . ושבועו׳ זו א״ל ליישבע דמש״ה נקט שהאב לוה כו׳ שיהיה טענת בני ונשבע היסת) : [צד] ויבבעו . ושבועו׳ זו א״ל ליישבע אא״כ טוען הלו׳ אשבעו לי וכמ״ש בסימן ק״ח ס״ה ע״ש מיהו לריכין ליישבע שמשכון ביד אביהן בק׳ אף שאינו טוען אשבעו לי לפי מ״ש דמיירי דוקא שטוענין בני ואע״ג דלהחזיק מה שבידם אין לריך ליישבע כמ״ש בס״ס ס״ט הכא כיון שבאו ליפרע מהמשכון אשוב ליטול ולא להחזיק לכך לריכין ליישבע גם אם יש אפטרופס והלו׳ רוצה ליישבע אלא זה המת שהוא פרוע חייב ליישבע כדלקמן סי׳ ק״ח אבל

המשפט

חידושים

טענו לאם. ש״ך: (לו) אלא החזיר. הקשה הש״ך הא ל״ל טענת ספק ותי׳ לגדדין קמני. ואם טען ודאי החזיר נשבע ולא״נ היורש כמינו דהלכה ועיב״ב ס״ק מ״ט: (לז) שהוא מתוסכן בק׳. ואפי׳ טוענין. ספק טענינן להו סמ״ע. והש״ך חולק בשהם מודים שהוא מתוסכן ואי״ב בכהה לא טענינן להו וע״ב ס״ק כ׳)(דהיינו דלא טענינן להו אם רוצין לגבות מהמתוסכן אבל אם רוצין רק להחזיק במתוסכן והלוה תובע להן שיחזירו המתוסכן טענינן להו דהוי כמו להחזיק : (לח) עד שיגדלו . ובפי׳ ק״ח מבואר דהלפוטרופוס לריך ליישבע. התם מיירי במיהנו אבי יתומים ספיר ל״ל דלמא פקיד אבל כאן דלא מיהנו אבי יתומים

ביאורים

דמים טענה גרוע׳ ולא שכיחא הוא דאפי׳ נגד טענת נאנס חשבינן החשש דשמא ברשותו הוא רגלים לדבר כמ״ש הסמ״ע שם ועוד דכיון שכתוב המשכון בשטר לא הי׳ לו להחזיר עד שיכתוב שובר דכיון שאי אפשר לו לתבוע הלוה עד שיראה השטר לפני ב״ד ושם כתוב ג״כ המשכון והוי כאלו השטר שכתב חמשכון תח״י המלוה והחזרתי נגד דבר המביאר בשטר טענה גרועה ולא מהימן בלא מנו וכאן הוי מנו להוציא . ומיש בתומים הא בשטר אמרי׳ מנו להוציא לק״מ דהא עיקר הטעם דאמרי׳ בשטר מנו להוציא הוא משום דחזקה דשטרא בידיה מסייע להמנו וכאן ליכא חזקה דשטר׳ בידי׳ מאי בעי דהא המשכון בידי׳ הי׳ מקודם והוא ברור ופשוט : ו) וטוענין היתומים שאביהם צוה . עש״ך ס״ק קכ״ג דאם אין טוענין ודאי דהדין עם הלוה וכו׳ וצ״ע . ובתומים תמה דא״כ מי שהגיח משכנו׳ א״צ הלזין לשקם רק ס״א . ולפעד״ג דבסמ״ל סק״ל דלענין זה שלא יהיה צריך להחזיר המשכון עד שיפרע לו קנה ליה קנין גמור ומש״ה בהכהשה אינו נשבע רק היסת כמ״ש הש״ך ס״ק ע״א נראה דה״נ כן הוא דאם היתומים רוצים לגבות מהמשכון דאז צריכין לתבוע הלוה עד שיראה השטר לפני ב״ד ושם כתוב ג״כ המשכון והוי כאלו השטר שכתב רק להחזיק המשכון דלענין זה הוי כלהחזיק ושוענין עבורם כנ״ל ברור וראיה ברורה לזה דאלת״ה הש״ך סותר דברי עצמו שכ׳ בסי׳ ס״ה ס״ק י״ג וז״ל דאם הן כתובין בענין שיכול לגבותן אפי׳ ידענן שאינן שלו אביהם טענינן להו שלקחן למשכון ע״ש ומשמע אפי׳ עד כדי דמיהן אלא ודאי הדבר ברור כמ״ש ולפי׳ א״ש דבסי׳ ס״ה דמיירי המחבר בשטר דאינו תוסכן לגבותן כמבואר בסי׳ ס״ד כ׳ הש״ך שפיר שאם הי׳ זה בשטר שנכתב לכל מי שמוציאו והי׳ תופס רק למשכון באופן שהי׳ הלוה תובע למלוה אנן טענינן ליתמי

החושן

זהב ביורה דעה סימן ל״ח נבי מבטל איסור באומר מותר אבל אם לוי לא הגיד ליודע כלום ונתן לו סתם ואבדו לו אפי׳ הזיקו ודאי פטור דלא גרע מזגיח להם אביהם פרה שאולה וכת״ס : (ז) וטוענ׳ היורש זה לשון הטור ולא אמרינן שיבבע היורש שבועת היורשין דבל שטר שמוליא היורש הוא ודאי

הפרעון

קסנים וכנים קטנים לאו בר לוואי וטעני ודאית ניכו וקיל: קו אבל אם הוא מדברים העשויים להשאיל כו'. עד"ר בס כתבתי דמיירי אפי' לא ראוהו עדים ביד אביהן קודם מותו וגם לא ראוהו עתה ביד היורשים קודם הדין אפ"ה נאמן הנתבע במנו דהי' אי' שאול הי' ביד אביהן ואע"ג דאביהן הי' נאמן לו' החזרתיו לך כשלא ראוהו עתה בידו וכמ"ש הטור והמחבר בסעיף י"ח שאני אביהן דטוען ברי אבל יורשין דאין טוענין ברי אלא שב"ד טוענין להן כל מאי דהוה אביהן מלי למטען וטענ' כי האי לא טעניגן בעדם דאם הי' זה הנתבע בא לב"ד והי' אומר השאלתי ליד אביהן כלי שסימנו כך וכך ועדיין הוא ביד היורשים היו הבית דין מכריחין ליורשים להוציאו ולהראותו והיו רואין שאם הוא דבר שעשוי להשאיל ולהשכיר ויש בו הסימנים שהוא אומר היו מוציאין אותו מיד היורשין והיו נותנין ליד הנתבע אף על גב דלאביהן לא היו יכולין לכופו להוציאו כמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' רל"ו בדין כיוצא בזה דהיינו אם בא ראובן לב"ד ואמר יש לי עדים שהפקדתי ליד אביהן של יתומים הללו כלו כלי שסימנו כך וכך ע"ש וכלים העשויים להשאיל ולהשכיר בלא עדיסנים להן דין זה ככלים שאין עשויין להשאיל ויש לו עדים שהפקידן ביד אביהן כנ"ל ודו"ק:

קז ומת הגר ואין לו יורש כל גר שאין לו בנים שהורתן ולידתן בקדושה מאב ואם אין לו דין יורש דכקטן שנולד דמי זנכסיו הם הפקר וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' ער"ה ע"ש: קח וכן הדין אם יש לו שטר משכונא וא"ת מאי וכן דקאמר הא כ"ש הוא מדין שלפני זה דהא קרקע עומדת בחזקת בעלי' יותר ממשכון דמטלטלין י"ל דקמ"ל דקרקע זו שמוחזק' ביד גר שאכל פירותיו כמה שנים שם גר עליה טפי ממשכון מטלטלין של ישראל המונח בידו וקיל: קט חייב להשיבו לישראל. הטור מסיק בזה וכ' ז"ל לפי שנוף המשכון הוא שלו ולא הי' לעכו"ם עליו אלא שיעבוד וכיון שנפל ממנו ומצאו ישראל אחר פקע שיעבודו דאינו חייב להחזיר אבידה לעכו"ם ואם בא לומר לשם קידוש השם אחזירנו לעכו"ם (כמ"ש הטור והמחבר לקמן ר"ס רס"ו דבכה"נ מצוה להחזירו) יקדש השם בשלו ולא יקדש השם בשל אחרים בלא דעתם עכ"ל וכ"כ הטור בשם הרמ"ה בס"ס קפ"נ ע"ש: קי חייב להשיבו ביד היורשים כו' ואע"ג דאביהן היה יכול לטעון החזרתי אביהן דטוען ברי אבל יורשים דאין טוענים ברי אלא שב"ד טוענים כן בברי אפ"פ שאין היתומים טוענים כן בברי ואפי' בשאר דברים שאין מוציאין מידו והיינו ע"כ מטעמא דטעני' ליה כל מה שהיה המוכר יכול לטעון וא"כ כ"ש ביתמי ופ"ל סי' קל"נ סעיף ה' וא"כ יכולים גמי לטעון משכון הוא בכך וכך. מיהו נלפע"ד דלא טעני' ליתמי שמא הוא ממושכן בסך הרבה כשהיתומים מודים שהוא משכון וכמ"ש בס"ק קמ"ג (אפילו אינו מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר) דכיון דאין על המשכון רק שעבוד אריכים שיטענו ברי ודוקא לקום טעניגן להו כיון שיכול להיות שנוף החפץ הוא שלהם משא"כ הכא ודוק (עיין בתשובת מהר"א ן' שטון סי' רכ"ב עיין בתשובת מהרי"ט סי' ט'): (קמט) משכונו של ישראל כו'. כתבו התוס' והר"י ומהרש"ל פ' הפרה סי' י"ט והרב המגיד ומביאו הב"ח דאפי' במשכון שלא בשעת הלואתו כיון שהיה יכול לסלקו בדמים נראה דלטעמייהו אזלי דס"ל דאין ב"ח קונה משכון לענין קנין גמור אבל לפי מה שהעלינו לעיל סעיף ג' ס"ק ט' באריכות דקונה אותו קנין גמור אף לאונסים במשכנו שלא בשעת הלואתו אבל לפי דמשכנו שלא בשעת הלואתו היינו היכא דליכא לאשתלומי מיניה ממקום אחר שאז נקנה לו המשכון לגמרי מודים התו' וסייעתם והם מדברים במשכנו שלא בשעת הלואתו ויש לו לשלם ממקום אחר או אפשר דאף באין לו לשלם אע"ג דקונה המשכון אף עדיין והיה הישראל יכול לפדותו אם היה לו מעות הרי הוא ברשותו וע"ע לדינא: (קנ) ואין לו יורש באופן שנתבאר לקמן ר"ס ער"ה: (קנא) שטר משכונא כו'. אפילו משכנתא לזמן בתורה דלא מסלקי ומת הגר תוך הזמן לא עשה זה המחזיק כלום כ"כ הב"ח אבל בשלטי גבורים פ' חזקת ריש דף ק"ן ראיתי שכתב דדוקא אבל בתורה דלא מסלקי הוי מכור הקרקע ביד הגר עד שהוא זמנא דהא לא מצי לסלוקי בדמים עד משלם יומי משכונתא וכי מיית לא פקע שעבודיה הלכך כל הקודם זוכה כדין עכ"ל ודברי הב"ח נראין יותר: (קנב) חייב להשיבו לישראל כו'. ואם החזירו לעכו"ם חייב לשלם לישראל כן משמע מרא"ש משא"כ למהר"ם כ"כ הב"ח ולפע"ד י"ל דגם מהר"ם סובר כן ע"ש ודו"ק: (קנג) ויש מי שאומר כו'. כ"כ הב"י והד"מ והסמ"ע והב"ח בשם רבי' ירוחם נתיב ד' חלק ב' ולפע"ד כולם

סגו

הגלוים הוא בשם ת' רב אלפס וכתב עוד שם וכו' ירוחם ובכ"ו ת"ג שהלוה *בזה טוען מושבעי הקרובים שלוה המת שהיו בידו מאה ופסק הר"ר יצחק שאין עליהם שבועה ולא חרם שתם שהאפטרופוס של יתומים חובה עליו לטעון כל טענה שיוכל לטעון כדאמרי' מלן דאוקים האפטרופס נוקים כי האי וכו' כתובות דף ק"ח ע"ב וע' בסי' קנו סעיף ו' אזה שבועה צריך ליישב האפטרופוס (* ואע"ג דבקטן שבגדיל אי"ל ליישב שלא פקדנו אבל דלאו בר טוראה הוא כדלקמן סי' ל"ח ס"ס ה' אבל מיירי בקטנים קטנים דבני טוראה ניהו ש"ך בסס כ"ח) ו מימרא דרבא ב"ק דף מ"ו ע"ב בהנו הרי"ף פ' חזקת והרמב"ם בפ"ב מה' זכיה:

ז שם מימרא דרבא בגמ' ח שם בשם הרי"ם מרוטנבורג וכ"כ הרא"ש שם בפסקיו בשמו מרדכי פ' חזקת בשם רא"ם: * (הגז' אומות) ט ואם בא לו' משום קדושת השם אחזירנו לעכו"ם יקדש השם בשלו לא בשל אחרים * אם נאבד המשכון לאלוטין ביד העכו"ם בגון שעלה הקרן והריבית יותר משויו זכה בו המולאו שם נתבו' ר' ירוחם נתיב ג' ח"ב כ"כ הבית יוסף ואני בענ"ד תפסתי שם בדי לעמוד על טעמו

פתחי תשובה

עליהם חרם שהם משא"כ בסי' ק"ח שאפטרופס היבע לגבות תובותיהם אזי הוצרך לישבע עכ"ד ע"ש עוד ויובא

שורי זהב

(בסי' לט) מאחר שאינם בידו בטור סיים בזה בשם הרא"ם דלגבי לוי אינ מנו כי אין מנו אלא מה שבידו לטעון אבל לא מה שביד מבירו כי אמת מבירו אינו רוצה לשקר וכבר הוכחתי מתש"ם ס"י בס' זה מהו' י"ח דהרשב"א ל"ל אחי שברא אבל לפי הגלע"ד דברי הרא"ם הללו שם תלמוד ערוך בפ"ח דף כ' ההוא דאמר לאחרים מאי בעית בהבית הרעא ה"ל מפנגיא זכיתא דא"ל דזבנא מהך א"ל לאו מודית לי ההיא הרעא דידי הוא ואת לא זבנית מנאי זיל לאו בעל דברים דידי את אמר רבא דינא קא"ל ופי' הרשב"ם אלו עונדא תיירי אפי' בחזקה ג' שנים מפקינן מנה דהוי חזקה שאין עתה טענה שהוא אינו יודע אם היתה של אותו המיבר לו אם לאו ויחזרנו לבעל הבית והיא יבבה מעותיו אע"ג דליכא עדיסלמערער ולא אמרי' מנו דאי בעי אחר מנך זבנית ואכלית שני חזקה ויהיה נאמן גם עכשיו כיון שהוא בעלמו אינו יודע מפקינן מינה כו' עכ"ל הרי מתש כדברי הרא"ש דבאן שאינו מועיל מנו כיון שטענה שלו היא גרועה עכשיו לפ"ד אלא שאומר מתמת דברי לוי שותפו כי"ל כזכות ע"כ לא שייך מנו ובאמת הרא"ש לא היה צריך לכתוב כאן דלוי אין יכול לישבע על תפיסת שמעון דשמא שמעון א"ר לשקר כו' אלא דכל"ל בקונר דיכול רחוקן לומר לשמעון אתה בא לאו נעל דברים דידי אם בעצות התלוים בלוי בהבית דחזקה שזכרנו אלא הרא"ש כ"כ לרווחא דמלתא שאין שם מנו כלל כיון שתלוי בדעת אחרת ואפשר הרא"ש היה מפרש גם הכוא דא"ש בדרך זה דלא מהני מנו לבוקה כיון שאלו בדעת המוכר ורא"ש לחוזר"ל דאפקיה להבית ה' הרא"ש מהבלתא מתמת שהבית תולקין עליו דהבית מדברי התוס' בשם ר"ר בפ' באים מקדש בני אבי הן בלוחיו כך הן עידיו בשותפין שנפטרים שיבשם בעצמה אי אמרי' מנו אע"ג דיש לחוש שיבחיבו אי אם מבירו מ"מ בעוה כ"א בחבירו שיאמר ג"כ כמו זה וכ"כ מהרא"ר בא"ה סי' אלא"ד דלא אמרינן דליבא מנו בכ' אלא בעדים שאין הדבר נוגע בעלמן אבל בשותפין ב' שיפטרו בעצמה אי אמרי' מנו ובאמת אין כאן מחלוקת כלל דשאני באלו בית עדיין עכ"פ טענה ברורה לאותו נעל בתנו גם עכשיו אי"ל שהמנו לא יועיל דשמא יבחישנו מבירו בזה ודאי אמרי' מנו שהוא

באר הגולה

ביאור

ויאבנו כו'. כמ"ש בשטר כיון שנאין ליטול (ע"כ): [קסנ] בד"ח. כמ"ש כ"מ קנז א' עד כדי דמיכם: [קסד] בד"ח. שם: [קסה] (ליקוט) אבל אם כו'. ונשבע היסת לכ"ע כיון שטוענין ברי וכמ"ש בסי"ח (ע"כ): [קסו] (ליקוט) מדברים כו'. ורחוקו

באר

הקרובים דלאו אפטרופסים ניהו אינם חייבים לישבע וע"ל סימן ר"ל סי"ב בהג"ה. ש"ך: [צד] להשאיל כתב הסמ"ע דמייריי אפי' לא ראוהו עדים ביד אביהן קודם מותו וגם לא עתה ביד היורשים קודם הדין אפ"ה נאמן לומר החזרתי כשאין עדי ראה וכמ"ש הש"ו בסי"ח שאני אביהן דטוען ברי אבל יורשין שהב"ד טוענין להן כל מה דמצי אבוהון למיטען וטענ' כזו לא טענינן במדם דאם היה הנתבע הזה בא לב"ד ואמר השאלתי לאביהן כלי שסימנו כך וכך ועדיין הוא ביד היורשים היו הב"ד מכריחין אותן להוציאו ולהראותו אם הוא דבר העשוי להשאיל ויש בו הסימנים שאמר זה נותנין אותו לו אע"ג דלאביהן לא הי' יכול לכופו להוציאו בזה בסימן רל"ז ע"ש עכ"ל אבל הש"ך כתב בשם מהרש"ל דאיירי דוקא בראוהו עדים בידו וכן עיקר דהיכא דלא ראוהו בידו טעניגן להו לקום או מתנה אפ"פ שאין היתומים טוענים כן בברי ואפי' בדברי העשויין להשאיל ולהשכיר או שיש עדים שבא ליד אביהן בפקדון וכמו שהעליתי בסימן רל"ז באריכות ע"ש וכ"כ הסמ"ע גופי' בסימן קל"ד דהיכא דליכא עדי ראה גבי הלוקח אין מוציאין מידו ופ"כ מטעמא דטעניגן ליה כל מה שהי' המוכר אצי לטעון וכ"ש ביתמי וא"כ יכולים גמי לטעון משכון הוא בכך וכך מיהו כ"ל דלא טעניגן ליתמי שמא הוא ממושכן בסך הרבה כשהיתומים מודים שהוא משכון ואפי' אינו מדברי' העשויין כו' דכיון דאין על המשכון רק שעבוד אריכים לטעון ברי ודוקא לקום טעניגן להו כיון שיכול להיות שנוף החפץ הוא שלהם ועי' בתשובת מהר"א ן' שטון סי' רכ"ב ובתשו' מהרי"ט סי' ט' עכ"ל ו והט"ז הסכים ג"כ לדעת הש"ך דבני' דוקא עדי ראה והביא על הסמ"ע וכתב עוד דבטענת שאול הוא בידו יכול

נתיבות

כיון שהוא להחזיק משא"כ כאן בסימן ע"ב מיירי שתובע המכוה ללוה ורוצה לגבו' מהמשכון כ' הש"ך שפיר דלא טעניגן ליתמי כיון שהוא להוציא: (מ) שלא פקדנו אבא. עש"ך ס"ק קמ"ו עד ושבועה זו א"צ לישבע אא"כ טוען אישתבע לי וכו'. והיינו ע"כ כשטוען הלוה פרעתי אבל כשטוען שלא לוה יותר כל האומ' לא לויתי כאו' לא פרעתי דמי וא"צ לישבע כלל. ובזה אתי שפיר גם כן קושית התומים דהא במשכון צריך לישבע אפי' לא אמר אישתבע לי ע"ש. ולפמש"ל לא ק' דהא דצריך לישבע על המשכון הוא דוקא כשמכחישין עצמן בנוף הלואה אבל כשטוען פרעתי מבואר בבעה"ת שער מ"ט דהוי ממש כטוען נגד ששר ע"ש. וע"כ השעם דמצי אמר משכונך בידי מאי בעי והוי ממש דינו כשאר כנ"ל. ועש"ך סעיף קטן

(קד) להשיבו לישראל. דאין לו עליו רק שיעבוד וכיון דנפל ממנו פקע שיעבודו ואם החזיר לעכו"ס חייב לשלם כדין מזיק:

הגר"א

בידו דלא כסמ"ע וכבר הסינהו כל האחרונים ומש"ס בסי' רל"ז (ס"כ): [קסז] וכן הדין. במש"ס ועפ' ס"ו ס"ח: (ליקוט) וכן כו'. קמ"ל דאין חזקתו שבחיי הגר מועיל עתה (ע"כ): [קסח] חייב להשיבו. נלמד מהכ"ל ועי' סמ"ע: [קסט] וש מי.

היטב

להוציא אפי' מיתמי דאיתא ס"פ המקבל רבה אפיק מיתמי כו' ע"ש: [צה] יורש. כל גר שאין לו בנים שהורתן ולידתן בקדושה מאב ואם. אין לו דין יורש דכקטן שנולד דמי וכנכסיו הם הפקר כמ"ש הט"ו בסימן ער"ה ע"ש ס' סמ"ע: [צו] לנכליו. כתבו התוס' והכ"י ומהרש"ל והה"מ דאפי' במשכון שלא בשעת הלואתו הדין כן כיון שהיה יכול לסלקו בדמים ונראה דלטעמייהו אזלי דס"ל דאין בע"ח קונה משכון לענין קנין גמור אבל לפי מ"ש לעיל ס"ב דבמשכנו שלא בשעת הלואתו קונה אותו קנין גמור אף לאונסים כאילו מכרו לו בחובו א"כ כאן בגר זכה בו המחזיק אבל אם היה ממושכן אצל עובד כוכבים לא זכה בו דעובד כוכבים מישראל לא קני משכון ומישראל לא קני מדים לדינא דאין בע"ח קונה אותו קנין גמור אף לאונסים כאילו מכרו לו בחובו א"כ כאן בגר זכה בו המחזיק אבל אם היה ממושכן אצל עובד כוכבים לא זכה בו דעובד כוכבים מישראל לא קני משכון ומישראל לא קני מדים לדינא דאין בע"ח קונה אותו קנין גמור אף לאונסים כאילו מכרו לו בחובו א"כ כאן בגר זכה בו המחזיק אבל אם היה ממושכן אצל הגר אבל אם היה ממושכן אצל עכו"ס לא זכה בו דעכו"ס מישראל לא קני משכון וכמ"ש לקמן סי' רפ"ח סעיף ז' ואפשר גם התוס' וסייעתם והם מדברים במשכנו שלא בשעת הלואתו ויש לו לשלם ממקום אחר או אפשר דאף בא"ן לו לשלם אע"ג דקונה המשכון אף עדיין והיה הישראל יכול לפדותו אם היה לו מעות הרי הוא ברשותו וע"ע לדינא: (קנ) ואין לו יורש באופן שנתבאר לקמן ר"ס ער"ה: (קנא) שטר משכונא כו'. אפילו משכנתא לזמן בתורה דלא מסלקי ומת הגר תוך הזמן לא עשה זה המחזיק כלום כ"כ הב"ח אבל בשלטי גבורים פ' חזקת ריש דף ק"ן ראיתי שכתב דדוקא אבל בתורה דלא מסלקי הוי מכור הקרקע ביד הגר עד שהוא זמנא דהא לא מצי לסלוקי בדמים עד משלם יומי משכונתא וכי מיית לא פקע שעבודיה הלכך כל הקודם זוכה כדין עכ"ל ודברי הב"ח נראין יותר: (קנב) חייב להשיבו לישראל כו'. ואם החזירו לעכו"ס חייב לשלם לישראל כן משמע מרא"ש משא"כ למהר"ם כ"כ הב"ח ולפע"ד י"ל דגם מהר"ם סובר כן ע"ש ודו"ק: (קנג) ויש מי שאומר כו'. כ"כ הב"י והד"מ והסמ"ע והב"ח בשם רבי' ירוחם נתיב ד' חלק ב' ולפע"ד כולם

משפט

לין עליהם לישבע ומיירי בקטנים פקחים דקטנים גמורים אפי' בגדולו אין צריכין לישבע. ואם כידם תעות כגון שנאבד המשכון והסיכסוך בדמי של משכון א"ל שבועי. ש"ך: (לט) שלא פקדנו אבא. דוקא שטוען השבע לי ועי"ב ס"ק כ"ט: (ק) הפאר ישבע היסת. מיירי שטענינן כך לזה לנו אבא דאליכ אין ישבע בטענת ספק: (קא) מדברים העשויים להשאיל. אם לא עושים יורשים כך לזה אבא רק אולי אתה חייב ויש לזה עדים המכירים החפץ בטב"ע אם יראו אותו ויהא ניתן סי' בחפץ והב"ד רואים שספר' דחפץ מכווניס מכריחים הב"ד להיתומים להראותו לעדים ואם העדים יכירוהו בטב"ע הלוה נאמן ואם אין מוחזק סי' אין מכריחין היתומים להראותו כלל ומ"ש כאין לו עדים המכירין בטב"ע רק מכווניס סי' לא סמכי' להוציא החפץ מחזקת היתומים ונאמנים כדי דמיו. ואם היתומים טוענין ברי אבל זה אביהם אין מכריחין היתומים להראותו כלל. ולעולם נאמנים אינ"ש ועיקר: (קב) משכונו של ישראל. אפי' משכנו שלא בש"ה אינ"ש דלא בש"ך: (קג) שטר משכונא. אפי' באתרא דלא מסלקי

חושן משפט

קצות

והפרעון ספק אבל הכא כיון שהגיע ליד המורים משכון כנגד הלואתו וספק נאבד באונס או בפשיעה לפיכך השטר בטל עיין שם. ולכאורה יראה דהטור לשיטתו דס"ל כאילו פירש ומנכין חובו כנגד המשכון ולפיכך כיון שידוע שבא לידו משכון על חנאי אם יאבד יפסיד חובו ואינו ידוע אם נתקיים התנאי או לא מפסיד חובו מספק אבל לדעת הש"ע דס"ל ש"ס כרב יוסף אין מנכין חובו כנגד המשכון אלא זה גובה חובו וזה גובה כדין שומרים וכמ"ש בסק"ז וכיון דהחוב ברור ואינו ידוע אם שלו בידו

החושן

כנגדו או לא למה יפסיד חובו ואפשר דכיון דלא טעניגן ליתמי נאבדו בסימן ק"ח אם כן גם חוב השמירה ברור ואפי' במותר מן החוב היו צריכין לשלם אלא דכיון דאיכא פוסקים לומר דטעניגן ליתמי נאבדו ומיין ש"ע סימן ק"ח סעיף ז' לא פסיקא לחייב את היורשין במותר אבל החוב ודאי נפקא כיון דלא טעניגן ליתמי נאבדו ואין היורשין טוענין שמא וכמ"ש סמ"ע וש"ך ע"ש אבל אם היורש טופן ברי גובה כיון דהחוב הוא ברור ואפי' לדעת הרמ"א דה"ל כאילו פי' כיון דהלוה א"י ה"ל א"י אם

הושן משפט עב הלכות הלואה

שנו וסעו בדברי רבי' ירוחם דרבי' ירוחם מיירי התם במשכון דז"ל ר' ירוחם סס (בדפוס וויניציא) משכונו של ישראל ביד עכו"ס שהלוה עליו העכו"ס המעות ונאבדו מן העכו"ס ומלאו ישראל מחזירו לראשון ואינו יכול להחזירם לעכו"ס כי כיון שנפל מן העכו"ס פקע שעבודו מאחר שמלאם ישראל ואם יבוא לומר המולה אני רולה להחזירם מסוס קדושת הסס יאמר לו האחר אם תרלה לקדם הסס תעסה בשלך עכ"ל ופשוט הוא דקאי אמשכון ונאבדו וכן להחזיר' ע"ם הוא ול"ל ונאבד וכן להחזירו לו קאי אמשכונות רבים וק"ל וז"ל ר"ירוחם בדפוס ישן קונסטנטינ' משכונא של ישראל ביד עכו"ס שהלוה עליה העכו"ס ונאבדו המעות מן העכו"ס ומלאם ישראל מחזירו לראשון ואינו יכול להחזירם לעכו"ס כי כיון שנפל מן העכו"ס פקע שעבודו מאחר שמלאם ישראל ואם יבוא לומר המולה אני רולה להחזירם מסוס קדושת הסס יאמר לו האחר אם תרלה לקדם הסס תעסה בשלך ע"כ ופשוט ג"כ דתיבת המעות נ"ל המשכנו וכמ"ש (ועוד ראי' ברורה לדברי שבנתיב כ"ב כ' ר"י וז"ל משכונו של ישראל ביד עכו"ס ונאבד מן העכו"ס ומלאו ישראל אם מחזירו לאחרו כתבתי בנתיב כ' בח"ב עכ"ל ובנתיב כ' ח"ב לא כתב אלא דברים הנ"ל שהבאתי אלא ודאי כמ"ש וק"ל: (קנד) דבמעות הם של המולה כו'. ואפי' במשכון. כתב ב"י וד"מ שמ"כ בשם מהר"ם עלה עליו הרבית יותר מסויו שאז הוחלט המשכון ביד עכו"ס זכה בו המולה דנכסי דאינם חינון ערבין ועכו"ס בתר ערבא חזיל וכ"ם במשכון שבידו ובסמ"ע ס"ק ק"י תמה על המחבר שהשמיטו ובאמת לק"מ על המחבר בזה דאפי' במעות כתב המחבר דיש מי שאומר שיחזיר לישראל ופשיטא דאחי יש מי שאומר פליג אמהר"מ במשכון וכמ"ש הסמ"ע נגופי' בש"ק ק"י דמדברי מהר"מ מוכח דכ"ם במעות הם של המולה וכדברי הר"ב ע"ם. מיהו על הר"ב קשה קלת כיון דפסק דבמעות הם של המולה וכן הוא בראב"ן סימן קי"ב ע"ם: (קנה) וכבר יצאו לגמרי מרשות הנותן אבל אם יצאו עדיין מרשות ישראל המלוה צריך להחזירם לו כדלקמן סי' קפ"ג ס"ח וע"ם: (קנו) משכונו של גר כו', וה"ם במשכון של עכו"ס נמי דינא הכי וכ"כ מהרש"ל שם סי' כ': במה ד"ח שהיה כו' כתב הב"ח דהיינו ע"פ פירוש התוס' והרא"ש דלא כפי' רש"י וכן כתב ה' המגיד פ"ב מה' זכיה כפי' התוס' עד כאן. לשונו ולא ידעתי לסוף דעתו דהא ודאי לענין דינא לא פליגי רש"י ותוס' כדמשמע בתוס' להדיא ויכול להיות שהעור והמחבר מפרשים כפירש"י ונם בה' המגיד שם מוכח להדיא שמפרש כפי' רש"י ולא כפי' התוס' ודלא כמ"ש הב"ח בשמו שהרי על מ"ש הרמב"ם בד"ח שלא הי' המשכון בחלר הראשון אבל אם הי' בחלרו קונה לו כו' כ' ה"ה שם וז"ל ופי' מ"ש אבל אם הי' בחלרו קונה לו בחלר המשתמרת אבל חלר שאינה משתמרת בעינן שיהא עומד בלדה והיינו ממש כמו שפירש"י והלכתא דליתנהו בחלרו קאי אמשכון וכתבו התוס' שם לפירושו דל"ל דאי רי בחלר המשתמרת דאי בחלר שאינו משתמרת לא קנה אא"כ עומד בלד שדהו כו' דאלו לפירוש התוס' צריך לומר להפך ע"ש: (קנז) ולא היה המלוה בחלרו כו'. ע"ל סי' רס"ח: (קנח) אין בדברי לוי כלום כו' כי אם היה ראובן טוען שמעון חייב לו מעות ואינו חייב לו מעות המעות היה נאמן במנו רלהד"ם או האזרתי אבל לנבי לוי אין כאן מנו כי אין מנו אלא על מה שבידו לטעון אין כאן מנו כי שמא חברו לא היה רולה לשקר ולומר להד"ם או האזרתי ע"כ ולא אבל במה שביד אחר לטעון אין כאן דוקא לנבי עדים המעידים לאחרים ואין הדבר נוגע בעלמן התם הוא דלא אמרינן דנאמן במנו משום דאין אדם יודע מה בלבו של חברו אבל בשותפי' שנפטרו שניהן ממנו בטוחים זה בזה שלא יכחישו אהדדי ואמרי' בהו שפיר מנו ע"ם וכן משמע בתשו' רשב"א שהביא ב"י לעיל בסי' ס"א סעיף כ' והי' שברת התוס' בשם הר"י מקינון בפרק האיש מקדש וכן משמע לי עוד מפ' הכותב בעובד' דאבימי בריה דר' אבהו דהוי מסקי ביה זוזי בי חוזאי דאמרי' שם מנו שהי' יכול לומר להד"ם וכן הביא דבעור זה סי' ק"מ בענין כ' שיכריס בבית המערער דנאמנים במנו כו' בכל אלו יש ג"כ טענה להפטר בשביל אלא שאין כאן נאמנות עליה רק מנו דטענה אחר' משא"כ בהך ח' הרא"ם שלפנינו שעכשיו אין לו טענה ברורה שתושיל לו תנו בהפיס' אפי' לפ"ד ג"כ לא יועיל לו תנו בהפיס' פ' ח"ה ממש וע"כ נראי' דאין שום חולק ע"ז אפי' רשב"א שהביאתי בסי"א שאולק ע"ז מדהזכיר שם ד"ה [רלה]אפשר שכ' כן לרווחא דמלתא ובאמת אין שם מנו כלל כיון דגם שם אין לו טענה להתופס שיועיל לו ע"פ הדין וע"כ קורא אני להך ח' הרא"ם הלי רווחא בישראל: (סע"ף מ') זכה שמעון בכל המשכון משמע מדברי הסמ"ע דעיקר זכות שמעון מכח איסור ריבית דע"כ סילק ראובן נפשו מן המשכון דאלי"ב הוה היא הלוה משמעון בריבית וכמ"ש בי"ל סי' קס"ע כו' ונפיק אם בשכין ראובן לשמעון משכון של העכו"ם בלא ריבית זכה ראובן במהר שעל המוכ' ולע"ד לא נראה כן ואי' מתרדכי פ' הפרה בשם ראשי' פסק דין זה מכח הסיא דהפרה משכונו של הגר שתת ביד ישראל ובא ישראל והחזיקו בו זה קנה כנגד מעותיו וזה קנה השאר ה"ל כיון שנתן לו כבר מעותיו כל המשכון שלו עכ"ל משמע לא מעשה איסור ריבית נעשו בזה אלא מעשה שבוא כבר נסתלק מהשעבוד שהי"ל בגר על המשכון בשעה לקיחת המעות כתו שמסולק במשכונו של גר דליכא שם איסור ריבית ועוד ראי' מתי"ם שם מרדכי אחיב מיהו מספקא ליה אם משכונו של עכו"ם ביד ראובן ונלך ראובן למקום אחר והפקידו לשמעון ומת העכו"ם אם זכה בו שמעון או שמא כיון שהכח ראובן תופס אותו לא קנה שמעון עכיל והביאו לקמן סמ"ח משמע דבעכו"ם לא אספקא לן אלא בנתנו ראובן לשמעון דרך פקדון דאלכתי דרשותא דראובן קאי אבל משכנו אצלו אפי' בלא ריבית ואחי מסתלק ראובן בשעת לקיחת המעות ונלע"ד אפי' לא אמר העכו"ם לראובן שיתשכנו אצל שמעון נמי הדין כן כל שאוזר ומתשכנו ביד אחר מסתלק מתה שבבר זכה והא דנקט המרדכי שא"ל העכו"ם שיתשכנו וכו' מעשה שהיה כך היה והמחבר רגיל להעתיק המעשה כמו שהיה וזה לא בסמ"ע שכתב בעינן לווי העכו"ם דוקא ועוד כתב אם יש יורשים לעכו"ם שיודעין מזה ורולין לפדותו דאז זכה ראובן במותר המשכון לפיה"ם הוכחה מרדכי גם זה אינו וב' זכה בכל המשכון תיקף אחר מיתת העכו"ם ושוב ראיתי שכתב ב"ח חולק על הסמ"ע בזה וכתב דלא בעינן לווי העכו"ם רק שגם הוא אלא שהיתר מחמת איסור ריבית בהסמ"ע והכלע"ד כתבתי וכן פשוטן של דברי המחבר אלא זכר כאנכלל שוסדבר מריבי': (נשאלתי) מהאלוף החסיד מוה' יוסף דיין דק' קראקא ראובן שקנה משמעון יין בהקפ' ונתן לו משכון ע"ז והיה שוה יותר מן החוב ונגנב המשכון ועלה על דעת מכת"ר לפסוק בזה כ"ע מודו דהוה ס"ם ודמיא לההיא דאומנין ש"ם הם אלא בעי מערת אחזזי ויש בידו כנגד מעותיו ונשבעתי דעתי העניה מסכמת לזה הלכה למעשה וראיה ע"ז ממ"ש כי"ל סי' רכ"ז במי שמוזר הגנבה מכל ישראל דאסור למכור לסם וליקח מהם בזביונא מליעא דסוה הגנבה לגוקח ולמוכר ע"כ הם נמי נאן הוה ס"ם בשביל זה ואי"ל דשאני הדרים דתמירי טרי דאפי' ויתור אסור במוזר הגנבה לראבי"א כדאי' רי"פ השותפין ואפשר לענין ש"ם לא מיקרי הגנבה הא ליתא דהא מלינו במי שמוזר הגנבה מכל ישראל שאסור לגות מהם

פתחי תשובה

לקמן סי' קי"ח ס"ו סק"ו: כט] אין בדברי לוי כלום. עסמ"ע וס"ך. ותהלאי טעמא כי בת' שבו"י ח"ב סי' קי"פ בראובן שקבל משכון מיד

טורי זהב

שנט מבריו לא יכחישנו וכן הביא דפ' הכותב בעובד' דאבימי הוי מסוק זוזי בי חוזאי דאמרי' שם מנו שהי' יכול לומר להד"ם וכן הביא דבעור זה סי' ק"מ בענין כ' שיכריס בבית המערער דנאמנים במנו כו' בכל אלו יש ג"כ טענה להפטר בשביל אלא שאין כאן נאמנות עליה רק מנו דטענה אחר' משא"כ בהך ח' הרא"ם שלפנינו שעכשיו אין לו טענה ברורה שתושיל לו הפיס' אפי' לפ"ד ג"כ לא יועיל לו תנו בהפיס' פ' ח"ה ממש וע"כ נראי' דאין שום חולק ע"ז אפי' רשב"א שהביאתי בסי"א שאולק ע"ז מדהזכיר שם ד"ה [רלה]אפשר שכ' כן לרווחא דמלתא ובאמת אין שם מנו כלל כיון דגם שם אין לו טענה להתופס שיועיל לו ע"פ הדין וע"כ קורא אני להך ח' הרא"ם הלי רווחא בישראל: (סע"ף מ') זכה שמעון בכל המשכון משמע מדברי הסמ"ע דעיקר זכות שמעון מכח איסור ריבית דע"כ סילק ראובן נפשו מן המשכון דאלי"ב הוה היא הלוה משמעון בריבית וכמ"ש בי"ל סי' קס"ע כו' ונפיק אם בשכין ראובן לשמעון משכון של העכו"ם בלא ריבית זכה ראובן במהר שעל המוכ' ולע"ד לא נראה כן ואי' מתרדכי פ' הפרה בשם ראשי' פסק דין זה מכח הסיא דהפרה משכונו של הגר שתת ביד ישראל ובא ישראל והחזיקו בו זה קנה כנגד מעותיו וזה קנה השאר ה"ל כיון שנתן לו כבר מעותיו כל המשכון שלו עכ"ל משמע לא מעשה איסור ריבית נעשו בזה אלא מעשה שבוא כבר נסתלק מהשעבוד שהי"ל בגר על המשכון בשעה לקיחת המעות כתו שמסולק במשכונו של גר דליכא שם איסור ריבית ועוד ראי' מתי"ם שם מרדכי אחיב מיהו מספקא ליה אם משכונו של עכו"ם ביד ראובן ונלך ראובן למקום אחר והפקידו לשמעון ומת העכו"ם אם זכה בו שמעון או שמא כיון שהכח ראובן תופס אותו לא קנה שמעון עכיל והביאו לקמן סמ"ח משמע דבעכו"ם לא אספקא לן אלא בנתנו ראובן לשמעון דרך פקדון דאלכתי דרשותא דראובן קאי אבל משכנו אצלו אפי' בלא ריבית ואחי מסתלק ראובן בשעת לקיחת המעות ונלע"ד אפי' לא אמר העכו"ם לראובן שיתשכנו אצל שמעון נמי הדין כן כל שאוזר ומתשכנו ביד אחר מסתלק מתה שבבר זכה והא דנקט המרדכי שא"ל העכו"ם שיתשכנו וכו' מעשה שהיה כך היה והמחבר רגיל להעתיק המעשה כמו שהיה וזה לא בסמ"ע שכתב בעינן לווי העכו"ם דוקא ועוד כתב אם יש יורשים לעכו"ם שיודעין מזה ורולין לפדותו דאז זכה ראובן במותר המשכון לפיה"ם הוכחה מרדכי גם זה אינו וב' זכה בכל המשכון תיקף אחר מיתת העכו"ם ושוב ראיתי שכתב ב"ח חולק על הסמ"ע בזה וכתב דלא בעינן לווי העכו"ם רק שגם הוא אלא שהיתר מחמת איסור ריבית בהסמ"ע והכלע"ד כתבתי וכן פשוטן של דברי המחבר אלא זכר כאנכלל שוסדבר מריבי': (נשאלתי) מהאלוף החסיד מוה' יוסף דיין דק' קראקא ראובן שקנה משמעון יין בהקפ' ונתן לו משכון ע"ז והיה שוה יותר מן החוב ונגנב המשכון ועלה על דעת מכת"ר לפסוק בזה כ"ע מודו דהוה ס"ם ודמיא לההיא דאומנין ש"ם הם אלא בעי מערת אחזזי ויש בידו כנגד מעותיו ונשבעתי דעתי העניה מסכמת לזה הלכה למעשה וראיה ע"ז ממ"ש כי"ל סי' רכ"ז במי שמוזר הגנבה מכל ישראל דאסור למכור לסם וליקח מהם בזביונא מליעא דסוה הגנבה לגוקח ולמוכר ע"כ הם נמי נאן הוה ס"ם בשביל זה ואי"ל דשאני הדרים דתמירי טרי דאפי' ויתור אסור במוזר הגנבה לראבי"א כדאי' רי"פ השותפין ואפשר לענין ש"ם לא מיקרי הגנבה הא ליתא דהא מלינו במי שמוזר הגנבה מכל ישראל שאסור לגות מהם

(קנד) (קה) דבמעות הם של [ק] המולה דמעות להולאה נתנו [קנ] (קנה) קיא וכבר יצאו לגמרי מרשות הנותן):

לט (קנו) כ משכונו של גר ביד ישראל ומת הגר ובא אחר והחזיק בו זה קנה כנגד מעותיו שהיה הגר חייב וזה קנה השאר [קנא] ל בד"א כשהי' המשכון בחצר שאינה משתמרת קיב (קנז) ולא היה (קו) המלוה [קא] בחצירו בשעת מיתת הגר אבל אם היה המלוה בחצירו או אפי' לא הי' בחצירו והמשכון בחצירו המשתמרת זכה לו חצרו בכל המשכון [קנב] מ ראובן היה בידו משכונות (של שמעון) ומת שמעון ויורשיו תובעים המשכונות וראובן טוען שהם המשכונות אני תופס מפני שאמר לי לוי שותפי ששמעון חייב לו מדמי השותפות קיג ורוצה לישבע לוי על משכונות אלו כט] (קנח) אין בדברי לוי [קב] כלום כ מאחר שאינם בידו:

מ [קנג] ס משכונו של עכו"ם ביד ראובן ואמר ליה ראובן תן לי מעותי (קנט) אמר לו העכו"ם תמשכן אותו לישראל אחר והלך ראובן ומשכנו לשמעון [קנד] ונתן לו המעות שהעכו"ם חייב לו ומת העכו"ם והמשכון שוה כפלים מהחוב קיד (קס) *[קנ] זכה שמעון (קו) בכל

מאירת עינים

להשיבו לישראל שם בתשובת מהר"ם מסיק וכ' ע"ז והביאו הב"י וד"מ בשם ל ז"ל והא דלא זכה המולה בזה המשכון היינו כשהי' המשכון שוה יותר מחובו שאז לא הוחלט המשכון ביד עכו"ם אבל אם הוחלט המשכון ביד עכו"ם כגון שעלה עליו הריבית והקרן יותר מסויו זכה בו העכו"ם וזכה בו המולאו דכיון דדינא דעכו"ם שבתר ערבא חזיל ונכסוהי דאינם חינון ערבין ביה וכ"ם במשכון שבידו עכ"ל ומהתימ' שהשמיטו המחבר: קיא וכבר יצאו לגמרי מרשות הנותן. עי' בשנד"מ שכתבתי דאייה לזה מהא דכ' מהר"ם דאפי' במשכון שהלוה עליו העכו"ם ועלה עליו קרן ורבית יותר מסויו ונאבד מידו זכה בו ישראל המולאו כיון דמשתמא נחלט הוא ביד העכו"ם וכמ"ם לפני זה כ"ם במעות הללו שהיו לגמרי מוחלטין להעכו"ם ע"ם: קיב ולא הי' המלוה בחצירו דאם הוא בחצירו אפי' אינו משומר מצד עצמו מ"מ הוא משומר לידו וכ"כ הטור והמחבר לקמן סי' רס"ח ע"ם: קיג ורוצ' לישבע לוי על משכונו כו' הטור מסיק וכ' ע"ז ז"ל ורולה לישבע על משכונו שבידו כי אומר תפיסתי כתפיסתו וידי כידו בכל עסק השותפות ובשליחותו אני תופס אות' ויכול הוא לישבע על תפיסתי כאלו הי' הוא תופס בהקפסוב' ירא' לי שאין לוי יכול לישבע על המשכונות שביד ראובן שותפו כי אם הי' ראובן טוען ששמעון חייב לו מעות ואני תופס המשכונות בשביל המעות הי' נאמן במנו דלהד"ם או האזרתי לך אבל לנבי לוי אין כאן מנו אלא על מה שבידו לטעון אבל במה שביד אחר לטעון אין כאן מנו כי שמא חברו לא הי' רולה לשקר ולומר להד"ם או האזרתי לך ע"ל והמחבר קיצר בהעתק: קיד זכה שמעון בכל המשכון. ה"ע דבשע' שהשכינו ראובן לשמעון סילק נפשו ממנו לגמרי דאל"כ הי' אסור לשמעון ליקח ממנו ריבית דה"ל ישראל שהלוו לישראל וכמ"ש בי"ד סי' קס"ט ע"ם ומה"ט נראה דאפי' אם משכן ישראל לחבירו משכונות של עכו"ם שבידו בריבית בלי ליווי העכו"ם זכה ישראל הנני בכל המשכון ואף דבידו דהישראל ראשון לפדותו כמ"ם מור"ם שם בי"ד סי' קס"ט סי"ח דמאחר דהמלוה הוא לאזור ולפדותו ה"ל כאלו התנה עמו לאזור וליתן לו לפדותו ה"מ כל זמן שהעכו"ם אי דאף הוא עומד במקום העכו"ם לפדותו אבל מיד שמת העכו"ם זכה ישראל הנני בהמשכון דכיון דנסתלק ממנו כח העכו"ם נסתלק נ"כ מהבא מכחו מיהו אם יש להעכו"ם יורשים היודעים מזה ודעתן לפדותו אז גם ישראל ראשון יכול לפדות אחר מיתת העכו"ם המשכון קודם שבאו היורשים לפדותו ויתן להשני קרנו והרבית שעלה עליו עד שעת פדייה והמותר של ישראל ראשון משא"כ בנדון זה שישראל ביקש מעותיו מהעכו"ם וא"ל העכו"ם שימשכן אצל ישראל הנני אינו יכול לפדותו אחר מיתת העכו"ם

והראה

בו המולאו דכיון דדינא דעכו"ם שבתר ערבא חזיל ונכסוהי דאינם חינון ערבין ביה וכ"ם במשכון שבידו עכ"ל ומהתימ' שהשמיטו המחבר: קיא וכבר יצאו לגמרי מרשות הנותן. עי' בשנד"מ שכתבתי דאייה לזה מהא דכ' מהר"ם דאפי' במשכון שהלוה עליו העכו"ם ועלה עליו קרן ורבית יותר מסויו ונאבד מידו זכה בו ישראל המולאו כיון דמשתמא נחלט הוא ביד העכו"ם וכמ"ם לפני זה כ"ם במעות הללו שהיו לגמרי מוחלטין להעכו"ם ע"ם: קיב ולא הי' המלוה בחצירו דאם הוא בחצירו אפי' אינו משומר מצד עצמו מ"מ הוא משומר לידו וכ"כ הטור והמחבר לקמן סי' רס"ח ע"ם: קיג ורוצ' לישבע לוי על משכונו כו' הטור מסיק וכ' ע"ז ז"ל ורולה לישבע על משכונו שבידו כי אומר תפיסתי כתפיסתו וידי כידו בכל עסק השותפות ובשליחותו אני תופס אות' ויכול הוא לישבע על תפיסתי כאלו הי' הוא תופס בהקפסוב' ירא' לי שאין לוי יכול לישבע על המשכונות שביד ראובן שותפו כי אם הי' ראובן טוען שמעון חייב לו מעות ואני תופס המשכונות בשביל המעות הי' נאמן במנו דלהד"ם או האזרתי לך אבל לנבי לוי אין כאן מנו אלא על מה שבידו לטעון אבל במה שביד אחר לטעון אין כאן מנו כי שמא חברו לא הי' רולה לשקר ולומר להד"ם או האזרתי לך ע"ל והמחבר קיצר בהעתק: קיד זכה שמעון בכל המשכון. ה"ע דבשע' שהשכינו ראובן לשמעון סילק נפשו ממנו לגמרי דאל"כ הי' אסור לשמעון ליקח ממנו ריבית דה"ל ישראל שהלוו לישראל וכמ"ש בי"ד סי' קס"ט ע"ם ומה"ט נראה דאפי' אם משכן ישראל לחבירו משכונות של עכו"ם שבידו בריבית בלי ליווי העכו"ם זכה ישראל הנני בכל המשכון ואף דבידו דהישראל ראשון לפדותו כמ"ם מור"ם שם בי"ד סי' קס"ט סי"ח דמאחר דהמלוה הוא לאזור ולפדותו ה"ל כאלו התנה עמו לאזור וליתן לו לפדותו ה"מ כל זמן שהעכו"ם אי דאף הוא עומד במקום העכו"ם לפדותו אבל מיד שמת העכו"ם זכה ישראל הנני בהמשכון דכיון דנסתלק ממנו כח העכו"ם נסתלק נ"כ מהבא מכחו מיהו אם יש להעכו"ם יורשים היודעים מזה ודעתן לפדותו אז גם ישראל ראשון יכול לפדות אחר מיתת העכו"ם המשכון קודם שבאו היורשים לפדותו ויתן להשני קרנו והרבית שעלה עליו עד שעת פדייה והמותר של ישראל ראשון משא"כ בנדון זה שישראל ביקש מעותיו מהעכו"ם וא"ל העכו"ם שימשכן אצל ישראל הנני אינו יכול לפדותו אחר מיתת העכו"ם

והראה

אבל אחר שאינה משתמרת בעינן שיהא עומד בלדה והיינו ממש כמו שפירש"י והלכתא דליתנהו בחלרו קאי אמשכון וכתבו התוס' שם לפירושו דל"ל דאי רי בחלר המשתמרת דאי בחלר שאינו משתמרת לא קנה אא"כ עומד בלד שדהו כו' דאלו לפירוש התוס' צריך לומר להפך ע"ם: (קנז) ולא היה המלוה בחלרו כו'. ע"ל סי' רס"ח: (קנח) אין בדברי לוי כלום כו' כי אם היה ראובן טוען שמעון חייב לו מעות ואינו חייב לו מעות המעות היה נאמן במנו דלהד"ם או האזרתי אבל לנבי לוי אין כאן מנו כי אין מנו אלא על מה שבידו לטעון אבל במה שביד אחר לטעון אין כאן מנו כי שמא חברו לא היה רולה לשקר ולומר להד"ם או האזרתי ע"כ ולא אבל מהרא"י בת"ה סי' ס"ה כתב דוקא לנבי עדים המעידים לאחרים ואין הדבר נוגע בעלמן התם הוא דלא אמרינן דנאמן במנו משום דאין אדם יודע מה בלבו של חברו אבל בשותפי' שנפטרו שניהן ממנו בטוחים זה בזה שלא יכחישו אהדדי ואמרי' בהו שפיר מנו ע"ם וכן משמע בתשו' רשב"א שהביא ב"י לעיל בסי' ס"א סעיף כ' והי' שברת התוס' בשם הר"י מקינון בפרק האיש מקדש וכן משמע לי עוד מפ' הכותב בעובד' דאבימי בריה דר' אבהו דהוי מסקי ביה זוזי בי חוזאי כו' דאמרי' דיכולים לומר להד"ם שנפטרו שניהם ממנו ואמרי' שפיר דנאמנים במנו ודלא כתשובת הרא"ש שהביא הטור כאן ודלא כש"ע שכ' דברי הרא"ש כאן לפסק הלכה ע"כ ולכל דבריו תמוהין דכל דאיתיו שהביא הוא כשניהם יודעים האמת ע"ם ולכן אמרי' בשניהם מנו משא"כ הכא דראובן אינו יודע אם האמת כדברי לוי ועי"כ למה ירלה לשקר ולטעון להד"ם כי שמא לוי משקר הלכך העיקר כמ"ם הרא"ש והטור והמחבר וזה ברור (עיין בתשו' מהר"ם כהן סי' ב' סי' ב' ובתשו' מהרי"ט סי' ס"א ובתשו' מהרשד"ם סי' תל"ז): (קנט) אמר לו העכו"ם כו'. כתב הסמ"ע דה"ה אם משכנו מעצמו בלי ליווי העכו"ם דאע"ג דבידו לאזור ולפדותו וכמו שכתבאר בי"ד סי' קס"ט סי"ח ה"מ כשהעכו"ם אי משא"כ הכא שמת כו' וכ"כ הב"ח (ופשוט הוא מש"ם ופוסקים דלעיל סעיף ל"ט וק"ל) וכתב בסוף דבריו ודלא כמהרו"ך שכתב בזה דינים שונים לא שערום הראשונים. ולכאורה קשה במה הוא חולק וגראה דחולק אמ"ם בסמ"ע בסוף דבריו וז"ל מיהו אם יש להעכו"ם יורשים היודעים המשכון הזה ודעתן לפדותו אז גם ישראל ראשון יכול לפדותו אחר מיתת העכו"ם שבאו היורשים לפדותו ויתן להשני קרנו והרבית שעלה עליו עד שעת פדייה והמותר של ישראל ראשון משא"כ בנדון זה שישראל ביקש מעותיו מהעכו"ם וא"ל העכו"ם שימשכן אצל ישראל הנני יכול לפדותו אחר מיתת העכו"ם דאם הוא שאינו משומר מצד עצמו מ"מ הוא משומר לידו וכמו שכתבאר בי"ד סי' קס"ט סי"ח ה"מ כשהעכו"ם אי משא"כ הכא שמת כו' וכ"כ הב"ח (ופשוט הוא מש"ם ופוסקים דלעיל סעיף ל"ט וק"ל) וכתב בסוף דבריו ודלא כמהרו"ך שכתב בזה דינים שונים לא שערום הראשונים. ולכאורה קשה במה הוא חולק וגראה דחולק אמ"ם בסמ"ע בסוף דבריו וז"ל מיהו אם יש להעכו"ם יורשים היודעים המשכון הזה ודעתן לפדותו אז גם ישראל ראשון יכול לפדותו אחר מיתת העכו"ם שבאו היורשים לפדותו ויתן להשני קרנו והרבית שעלה עליו עד שעת פדייה והמותר של ישראל ראשון משא"כ בנדון זה שישראל ביקש מעותיו מהעכו"ם וא"ל העכו"ם שימשכן אצל ישראל הנני יכול לפדותו אחר מיתת העכו"ם

נסתפק אלא כשהפקידו אצלו משמע דבמשכון בכל נוגע זכה בו שמעון וגם

בפקדון

ביאור

עש"ך וי"ל דס"ל דאין בנכרי קונה במשיכה ועדיין של ישראל הוא: [קנ] (ליקוט) וכבר יצאו כו'. דישראל כבר אסתלק ליה וקני נכרי אף דבמטלטלין י"ל דאינו קונה במשיכה (ע"כ): [קנא] בד"א. עבה"ג ובמ"ם בב"מ י"א: (ליקוט) בד"א כו'. בפי' תוס' שם והרמב"ם מפ' כפירש"י וכ"כ בפי' ערו"ה סכ"ח ומ"מ אין נ"מ לדינא במ"ם תוס' אפירש"י שם וג"ל דאיירי כו'

באר

ע"ם דמביא לשון ר"י דמוכח מיהא דלא מיירי אלא במשכון אבל אא במעות: [ק] המולאו. ואפי' במשכון כתב ב"י וד"מ שמ"כ בשם מהר"מ דאם עלה עליו הרבית יותר מסויו שאז הוחלט המשכון ביד העובד כוכבים זכה בו המולאו דנכסי דאינם חינון ערבין ועובד כוכבים בתר ערבא חזיל וכ"כ במשכון שבידו ובסמ"ע תמה על המחבר שהשמיטו ובאמת לק"מ דאי' שאומר דיחזיר לישראל ופשיטא דדעה זו פליגא על מהר"מ וכמ"ם הסמ"ע נופיה דמהר"מ ס"ל דכ"ם במעות הם של המולאו מיהו על הרמ"א ק"ק כיון דפסק דבמעות הם של המולאו וע"ל סימן קפ"ג כ"א עכ"ל הש"ך:

נתיבות

משה"כ (קה)דבמעות הן של המולאו לכ"ע.ש"ך ואם עלה הקרן והריבית יותר מסויו של משכון דעת הסמ"ע דהוא של המולאו: (קו)המלוה

קצות

פרעמיך: כז) משכונו של ישראל. ואם קדם אחד והחזיק במשכון מהיים עד אחר מיתת הגר נראה דחלי במחלוקת רש"י ותו' פ"ק דקידושין דף כ"ג זה פירש למיתה וזה פירש לחיים דלפירש רש"י גדול הי' העבד ונזהר בו שלא יזכה הוא עצמו מן ההפקר לפיכך קדם לפני המיתה וזכה בו והגר פי' למיתה ומר

הגר"א

וכ"כ הת"מ אדברי הרמב"ם שם ואין כ"מ אלא כפי' הגמ' שהרמב"ם העתיק כפי' דאמשכון והשור כאן העתיק כפי' תוס' דאבעל חצר קאי (ע"כ): [קנב] ראובן. עסי"ח בהגה"ה: [קנג] משכונו של. כנ"ל בסל"ע ועש"ך: [קנד] (ליקוט) ונתן כו'.

היטב

[קא] בחצירו. דאם היה בחצירו אפילו אינו משומר מצד עצמו מ"מ הוא משומר על ידו וכ"כ הס"ו בסימן רס"ח ס"ם. סמ"ע: [קב] כלום. מי' בתשובת מהרש"ך ס"ב סימן כ' ובתשובת מהרי"ם סימן ע"א ובתשובת מהרשד"ם סימן תל"ז: [קג] זכה. כ' הסמ"ע מיהו אם יש להעובד כוכבים יורש' ודעתן לפדותו אז גם ישראל הראשון יכול לפדות אחר מיתת העובד כוכבים קודם שבאו היורשים לפדותו ויתן להשני הקרן ורבית שעלה עליו כד שעת פדייה והמותר של ישראל הראשון והיינו כשמשכנו מעצמו בלא ליווי העובד כוכבים אבל אם א"ל העובד כוכבים שימשכנו אצל ישראל הב' אינו יכול לפדותו אחר מיתת

המשפט

חידושים

בחצירו. דאם עומד שם ה"ל משומר ע"י והוא כאחר המשתמרת: (קז) בכל המשכון. ואפי' משכנו בלא ריבית ש"ך דלא כהסמ"ע

החושן

זוטרתא פי' לחיים אחתיו שלא יהי' עבד בלא אדון רגע אחד ע"ם וא"כ ה"כ המשכון שהחזיקו אינו רגע אחד בלא בעלים ולפי' תוס' שם לא מהני כשהחזיקו מחיים אלא דעבד זוכה לעצמו וה"כ לא זכה מיהו לפירש רש"י אפשר לשלק האם החזיק בעבד עצמו ואינו רגע בלא אדון אבל אבל אבל אם החזיק במשכון

וגרלה דמ"ה כתב רשב"ח אחי דינא כשליוה לו העכו"ם ודו"ק : קטן ליתן המשכון לישראל פי' ליתן לו לפדותו או מיירי שכבר נתן העכו"ם לישראל דמי ההלואה : קטן זכה זה כו' שבידו . שם מפורש הטעם דעכו"ם מני מצי זוזי לידיה מתחלק מהמשכון וזה המקבל לא קנהו עד דמשך כלי זה הביאו הב"י בשל"ב והד"מ ול"ע אם המשכון שוה פודף מדמי ההלואה שהלוה לו הא ודאי לא נסתלק העכו"ם וישראל האחר לא נתן לעכו"ם דמים דהא במתנה חיירי וכמ"ש שם בתשו' רשב"א שהביאו וע"ל ס"ם קל"ד סס"ב שחזר וכ' מור"ם אחי דינא זשם כתב הטעם ז"ל דמיד שנתן העכו"ם לאחר בשטר נסתלק העכו"ם וע"ם וכ"ל דמ"ם כאן דכי מצי זוזי כו' ליכא דנמי נקיט האמור בנמי בדין ישראל הקונה שדה מעכו"ם ונתן לו דמים ובא ישראל האחר והחזיק בו דקנהו הכי מה"ע דמיד שקבל העכו"ם דמי השדה נסתלק וכמ"ם הטור והמחבר אחי דינא בר"ם קל"ה ומיני' נלמד דה"ה במתנה דנסתלק העכו"ם משעה שנתן ועמ"ם עוד שם למה כתב כאן ומת העכו"ם

[קד] המשכון: הגה [קנב] משכון של עכו"ם ביד ישראל(קסא) ואמר העכו"ם קטן [קה] ליתן המשכון לישראל אחר ומת קטן זכה זה הראשון במשכון שבידו ואין צריך ליתן לאחר כלום דהא לא מסר (כ"י בשם הרשב"א) (קסב)(ואם היה העכו"ם חייב לישראל אחר קיז [קו]ז' לקמן סי' פ"ו) : מא ע משכונו של עכו"ם ביד ראובן והפקידו ראובן ביד שמעון (קס) ומת העכו"ם קיח (קסג) (כב) (קט) [קז] [קטו] יש להסתפק אם זכה שמעון (קי) במה שהמשכון יותר מהחוב :

מב [קטז] פ המחזיק בקרקע חבירו ואוכל פירותיו וטוען כי במשכונא ירד בו והיה לו שטר ממאה דינרים שהלוה עליו ועכשיו נאבד ממנו והלה טוען שלא היה כי אם מחמשים דינרים אם לא החזיק בו המלוה שני חזקה קיט הלוה ל נאמן קכ (קסר) (קיא) [קח] [קטז] וישבע [ש"ד] כדין מודה מקצת ונוטל קרקעו ק אבל אם החזיק בה שלש שנים [קטז] קכא (קסה) נאמן המלוה (קיב) בשבועת

בפקדון נ"פ' ל"ת ס"ת נרגא לקמן"ק קס"ג ע"ס:(קסא)ואמר העכו"ם ליתן המשכון לפדותו לישראל אחר כו' כלומר שנתנו במתנה לישראל אחר ומת זכה הראשון במשכון אף ששוה יותר ממה שהלוה עליו ואפי' הפקידו העכו"ם מתחלה אצל הישראל הראשון ונתנו אח"כ במתנה לישראל שני ומת זכה הראשון כמ"ש ר' ירוחם בשם תשו' הרשב"א והר"ב לקמן סי' קל"ד ס"ב ואפי' לא מת העכו"ם כדמשמע בר'ירוחם והר"ב שם וכן משמע להדיא בתשו' רשב"א סי' אלף ל"ב וע"ש : (קסב) ואם הי' העכו"ם חייב לישראל כו'. עי' לקמן ר"ם פ"ו ז"ל הר"ב שם ראובן שים לו משכון מן העכו"ם והעכו"ם חייב לשמעון י"א דיוכל שמעון לפדות המשכון מראובן ונותן לו קרן ורבית שעלה עליו ונובה חובו מן המותר וכן נראה לי מאחר שאין לעכו"ם לפרוע בעין אחר שמעון יש לו כל זכות העכו"ם ואע"פ שיש מי שחולק בזה נראה לדון כמ"ש עכ"ל והיש מי שחולק הוא הב"י בשם"ם זה שחולק על מהרי"ל וכתב וז"ל ולי נראה שזכה זה במשכון שבידו לכל רבית שיעלה עוד ע"כ והר"ב

בד"מ כאן הסיג עליו וז"ל ולי נראין דברי מהרי"ל דמאחר שאין לעכו"ם לפרוע ליישראל אלא במותר של משכון זו א"כ כל זכותו של עכו"ם יש לו ליישראל זה מדר"ן דאמר ונתן לאחר אשר לו וכמו שיתבאר לקמן סי' פ"ו ולכן יכול הישראל לפדותו כמו העכו"ם עצמו כנ"ל וע"ל סימן ק"ד תשו' רשב"א דמשמע קצת כדברי ב"י אבל בשם"ם פ' איזהו נשך (דף ע"ג) בעובדא דמרי בר רחל דש"ל משכון מעכו"ם וזבנה רבא כו' משמע שם כדברי מהרי"ל דכל זכות שהי' לעכו"ם במשכון יש לישראל שני עכ"ל ד"מ ודברין נכונים וכ"פ הב"ח ס"ם זה אף מ"ם הד"מ והב"ח דהכי משמע בפ' א"כ בעובד' דמרי בר רחל כו' המעיין שם יראה דלא משמע מידי דהתם רבא זבנה מיניה במקף גמור ובכה"ג פשיטא דיש לו כל זכות העכו"ם גם מ"ם הד"מ דבתשו' רשב"א דלקמן סי' ק"ד משמע כב"י ולפעד"נ דהרשב"א מודה למהרי"ל ולא מטעם שכתב הב"ח וז"ל והא דכ' ב"י לקמן סי' ק"ד תשובת הרשב"א במחו' ח' דהראשון קודם לגבות הרבית לפי שמשעת זמן השטר חייב עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו כו' אין זה אלא לענין הרבית שכבר עלה עליו ע"ם עכ"ל דבתשו' רשב"א שם משמע שקודם לגבות הרבית שלא עלה עליו עדיין אלא מיירי שהשכינו אצלו לזמן ומת תוך הזמן דאף שלא עלה עדיין הרבית ואי הוה העכו"ם חי הי' יכול לפדותו תוך הזמן מ"מ השתא שהשכינו עד זמן פלוני ונתחייב בשטר ליתן לו כך וכך רבית לזמן פלוני ומת ואינו פודהו א"כ הוא קודם לגבות הרבית שיעלה עד זמן הפרעון הכתוב בשטר. וז"ל הרשב"א שם שחלת שניס שעלה לעכו"ס בזה אחר זה ואין בנכסי עכו"ס כדי לזה ולזה וכשבא ראובן המוקדם לגבות שטרו קרן והרבית טען שמעון קרן והרבית שהרוחת קודם אתה נוטל ומן המותר לגבה קרן חובי לפי שלא חל חוב הרבית מזמן השטר אלא בכך יוס הוא מתרבה והוא יכול לפרעו בכל עת ולשלה שעבודו תשוב' אין בדברי שמעון כלום לפי שמשעת זמן חיוב (הקרן חייב) עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו ובהדיא שנינו גבי פסק לזון את בת אשתו שניזונית מנכסים משועבדים אע"פ שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם אלא שהשעבוד חל עליו משעה שקבל עליו המזונות והטעמא ג"כ שאמרת כיון דאי בעי למפרעיה ולשלוקיה מני לשלוקיה נמצא שלא חל אלא בו ביום מהשוה נמי שמעינ' דליתא כלל דהתם נמי הא מני לשלוקי שעבודא אי כתב לה כ"ז שאת עמי שהרי אם גירש את אשתו נמחל אותו שעבוד עכ"ל הרי מוכח להדיא מתשו' הרשב"א דאף הרבית שלא עלה עדיין נובה ודלא כמ"ם הב"ח דמיירי לענין רבית שעלה כבר אלא מיירי כדפי' שנובה הרבית שלא עלה עדיין כיון שהשכינו אצלו לזמן נובה כל הרבית שיבא עד זמן פרעון הכתוב בשטר וכמ"ש. ונראה שגם הב"ח והד"מ מודי' לזה לדינא וקרוב לו' שגם הב"י מודה להר"ב והב"ח לדינא ואינו בא אלא לחלוק ולומר דזכה במשכון שבידו לכל שעלה עד זמן הקלוב ביניהם נמצא לענין דינא אין כאן מחלוקת כלל אפי' אם ש"ם כאן מחלוקת בדבר מ"מ לענין דינא נלפע"ד עיקר כמ"ם ודוק : (קסג) יש להסתפק כו'. בחמת הכי איתא במרדכי (ובהגה' מיי' שם) שנסתפק בזה אבל לא ידעתי מה ספק יש בכאן שהרי אפי' במשכון שבאחר המלוה שאינו משמרת אם קדם לו הרבית אם לא הרבית אינו אלא בזמן הרבית מזמן הלוה ולא אלא בכך יוס הוא מתרבה והוא יכול לפרעו בכל עת ולשלה שעבודו תשוב' אין בדברי שמעון כלום לפי שמשעת זמן חיוב (הקרן חייב) עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו ובהדיא שנינו גבי פסק לזון את בת אשתו שניזונית מנכסים משועבדים אע"פ שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם אלא שהשעבוד חל עליו משעה שקבל עליו המזונות והטעמא ג"כ שאמרת כיון דאי בעי למפרעיה ולשלוקיה מני לשלוקיה נמצא שלא חל אלא בו ביום מהשוה נמי שמעינ' דליתא כלל דהתם נמי הא מני לשלוקי שעבודא אי כתב לה כ"ז שאת עמי שהרי אם גירש את אשתו נמחל אותו שעבוד עכ"ל הרי מוכח להדיא מתשו' הרשב"א דאף הרבית שלא עלה עדיין נובה ודלא כמ"ם הב"ח דמיירי לענין רבית שעלה כבר אלא מיירי כדפי' שנובה הרבית שלא עלה עדיין כיון שהשכינו אצלו לזמן נובה כל הרבית שיבא עד זמן פרעון הכתוב בשטר וכמ"ש. ונראה שגם הב"ח והד"מ מודי' לזה לדינא וקרוב לו' שגם הב"י מודה להר"ב והב"ח לדינא ואינו בא אלא לחלוק ולומר דזכה במשכון שבידו לכל שעלה עד זמן הקלוב ביניהם נמצא לענין דינא אין כאן מחלוקת כלל אפי' אם ש"ם כאן מחלוקת בדבר מ"מ לענין דינא נלפע"ד עיקר כמ"ם ודוק : (קסד) יש להסתפק כו'. בחמת הכי איתא במרדכי (ובהגה' מיי' שם) שנסתפק בזה אבל לא ידעתי מה ספק יש בכאן שהרי אפי' במשכון שבאחר המלוה שאינו משמרת אם קדם לו הרבית אינו אלא בזמן הרבית מזמן הלוה ולא אלא בכך יוס הוא מתרבה והוא יכול לפרעו בכל עת ולשלה שעבודו תשוב' אין בדברי שמעון כלום לפי שמשעת זמן חיוב (הקרן חייב) עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו ובהדיא שנינו גבי פסק לזון את בת אשתו שניזונית מנכסים משועבדים אע"פ שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם אלא שהשעבוד חל עליו משעה שקבל עליו המזונות והטעמא ג"כ שאמרת כיון דאי בעי למפרעיה ולשלוקיה מני לשלוקיה נמצא שלא חל אלא בו ביום מהשוה נמי שמעינ' דליתא כלל דהתם נמי הא מני לשלוקי שעבודא אי כתב לה כ"ז שאת עמי שהרי אם גירש את אשתו נמחל אותו שעבוד עכ"ל הרי מוכח להדיא מתשו' הרשב"א דאף הרבית שלא עלה עדיין נובה ודלא כמ"ם הב"ח דמיירי לענין רבית שעלה כבר אלא מיירי כדפי' שנובה הרבית שלא עלה עדיין כיון שהשכינו אצלו לזמן נובה כל הרבית שיבא עד זמן פרעון הכתוב בשטר וכמ"ש. ונראה שגם הב"ח והד"מ מודי' לזה לדינא וקרוב לו' שגם הב"י מודה להר"ב והב"ח לדינא ואינו בא אלא לחלוק ולומר דזכה במשכון שבידו לכל שעלה עד זמן הקלוב ביניהם נמצא לענין דינא אין כאן מחלוקת כלל אפי' אם ש"ם כאן מחלוקת בדבר מ"מ לענין דינא נלפע"ד עיקר כמ"ם ודוק : (קסה) שנסתפק בזה אבל לא ידעתי מה ספק יש בכאן שהרי אפי' במשכון שבאחר המלוה שאינו משמרת אם קדם לו הרבית אינו אלא בזמן הרבית מזמן הלוה ולא אלא בכך יוס הוא מתרבה והוא יכול לפרעו בכל עת ולשלה שעבודו תשוב' אין בדברי שמעון כלום לפי שמשעת זמן חיוב (הקרן חייב) עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו ובהדיא שנינו גבי פסק לזון את בת אשתו שניזונית מנכסים משועבדים אע"פ שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם אלא שהשעבוד חל עליו משעה שקבל עליו המזונות והטעמא ג"כ שאמרת כיון דאי בעי למפרעיה ולשלוקיה מני לשלוקיה נמצא שלא חל אלא בו ביום מהשוה נמי שמעינ' דליתא כלל דהתם נמי הא מני לשלוקי שעבודא אי כתב לה כ"ז שאת עמי שהרי אם גירש את אשתו נמחל אותו שעבוד עכ"ל הרי מוכח להדיא מתשו' הרשב"א דאף הרבית שלא עלה עדיין נובה ודלא כמ"ם הב"ח דמיירי לענין רבית שעלה כבר אלא מיירי כדפי' שנובה הרבית שלא עלה עדיין כיון שהשכינו אצלו לזמן נובה כל הרבית שיבא עד זמן פרעון הכתוב בשטר וכמ"ש. ונראה שגם הב"ח והד"מ מודי' לזה לדינא וקרוב לו' שגם הב"י מודה להר"ב והב"ח לדינא ואינו בא אלא לחלוק ולומר דזכה במשכון שבידו לכל שעלה עד זמן הקלוב ביניהם נמצא לענין דינא אין כאן מחלוקת כלל אפי' אם ש"ם כאן מחלוקת בדבר מ"מ לענין דינא נלפע"ד עיקר כמ"ם ודוק : (קסו) אם זכה שמעון מראובן ונותן לו קרן ורבית שעלה עליו ונובה חובו מן המותר וכן נראה לי מאחר שאין לעכו"ס לפרוע בעין אחר שמעון יש לו כל זכות העכו"ס ואע"פ שיש מי שחולק בזה נראה לדון כמ"ם עכ"ל והיש מי שחולק הוא הב"י בשם"ם זה שחולק על מהרי"ל וכתב וז"ל ולי נראה שזכה זה במשכון שבידו לכל רבית שיעלה עוד ע"כ והר"ב

בד"מ כאן הסיג עליו וז"ל ולי נראין דברי מהרי"ל דמאחר שאין לעכו"ס לפרוע ליישראל אלא במותר של משכון זו א"כ כל זכותו של עכו"ס יש לו ליישראל זה מדר"ן דאמר ונתן לאחר אשר לו וכמו שיתבאר לקמן סי' פ"ו ולכן יכול הישראל לפדותו כמו העכו"ס עצמו וע"ל סימן ק"ד תשו' רשב"א דמשמע קצת כדברי ב"י אבל בשם"ם פ' איזהו נשך (דף ע"ג) בעובדא דמרי בר רחל דש"ל משכון מעכו"ס וזבנה רבא כו' משמע שם כדברי מהרי"ל דכל זכות שהי' לעכו"ס במשכון יש לישראל שני עכ"ל ד"מ ודברין נכונים וכ"פ הב"ח ס"ם זה אך מ"ם הד"מ והב"ח דהכי משמע בפ' א"כ בעובד' דמרי בר רחל כו' המעיין שם יראה דלא משמע מידי דהתם רבא זבנה מיניה במקף גמור ובכה"ג פשיטא דיש לו כל זכות העכו"ס גם מ"ם הד"מ דבתשו' רשב"א דלקמן סי' ק"ד משמע כב"י ולפעד"נ דהרשב"א מודה למהרי"ל ולא מטעם שכתב הב"ח וז"ל והא דכ' ב"י לקמן סי' ק"ד תשובת הרשב"א במחו' ח' דהראשון קודם לגבות הרבית לפי שמשעת זמן השטר חייב עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו כו' אין זה אלא לענין הרבית שכבר עלה עליו ע"ם עכ"ל דבתשו' רשב"א שם משמע שקודם לגבות הרבית שלא עלה עדיין אלא שהשכינו אצלו לזמן ומת תוך הזמן דאף שלא עלה עדיין הרבית ואי הוה העכו"ס חי הי' יכול לפדותו תוך הזמן מ"מ השתא שהשכינו עד זמן פלוני ונתחייב בשטר ליתן לו כך וכך רבית לזמן פלוני ומת ואינו פודהו א"כ הוא קודם לגבות הרבית שיעלה עד זמן הפרעון הכתוב בשטר. וז"ל הרשב"א שם שחלת שניס שעלה לעכו"ס בזה אחר זה ואין בנכסי עכו"ס כדי לזה ולזה וכשבא ראובן המוקדם לגבות שטרו קרן והרבית טען שמעון קרן והרבית שהרוחת קודם אתה נוטל ומן המותר לגבה קרן חובי לפי שלא חל חוב הרבית מזמן השטר אלא בכך יוס הוא מתרבה והוא יכול לפרעו בכל עת ולשלה שעבודו תשוב' אין בדברי שמעון כלום לפי שמשעת זמן חיוב (הקרן חייב) עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו ובהדיא שנינו גבי פסק לזון את בת אשתו שניזונית מנכסים משועבדים אע"פ שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם אלא שהשעבוד חל עליו משעה שקבל עליו המזונות והטעמא ג"כ שאמרת כיון דאי בעי למפרעיה ולשלוקיה מני לשלוקיה נמצא שלא חל אלא בו ביום מהשוה נמי שמעינ' דליתא כלל דהתם נמי הא מני לשלוקי שעבודא אי כתב לה כ"ז שאת עמי שהרי אם גירש את אשתו נמחל אותו שעבוד עכ"ל הרי מוכח להדיא מתשו' הרשב"א דאף הרבית שלא עלה עדיין נובה ודלא כמ"ם הב"ח דמיירי לענין רבית שעלה כבר אלא מיירי כדפי' שנובה הרבית שלא עלה עדיין כיון שהשכינו אצלו לזמן נובה כל הרבית שיבא עד זמן פרעון הכתוב בשטר וכמ"ש. ונראה שגם הב"ח והד"מ מודי' לזה לדינא וקרוב לו' שגם הב"י מודה להר"ב והב"ח לדינא ואינו בא אלא לחלוק ולומר דזכה במשכון שבידו לכל שעלה עד זמן הקלוב ביניהם נמצא לענין דינא אין כאן מחלוקת כלל אפי' אם ש"ם כאן מחלוקת בדבר מ"מ לענין דינא נלפע"ד עיקר כמ"ם ודוק : (קסז) אם זכה שמעון מראובן ונותן לו קרן ורבית שעלה עליו ונובה חובו מן המותר וכן נראה לי מאחר שאין לעכו"ס לפרוע בעין אחר שמעון יש לו כל זכות העכו"ס ואע"פ שיש מי שחולק בזה נראה לדון כמ"ם עכ"ל והיש מי שחולק הוא הב"י בשם"ם זה שחולק על מהרי"ל וכתב וז"ל ולי נראה שזכה זה במשכון שבידו לכל רבית שיעלה עוד ע"כ והר"ב

בד"מ כאן הסיג עליו וז"ל ולי נראין דברי מהרי"ל דמאחר שאין לעכו"ס לפרוע ליישראל אלא במותר של משכון זו א"כ כל זכותו של עכו"ס יש לו ליישראל זה מדר"ן דאמר ונתן לאחר אשר לו וכמו שיתבאר לקמן סי' פ"ו ולכן יכול הישראל לפדותו כמו העכו"ס עצמו וע"ל סימן ק"ד תשו' רשב"א דמשמע קצת כדברי ב"י אבל בשם"ם פ' איזהו נשך (דף ע"ג) בעובדא דמרי בר רחל דש"ל משכון מעכו"ס וזבנה רבא כו' משמע שם כדברי מהרי"ל דכל זכות שהי' לעכו"ס במשכון יש לישראל שני עכ"ל ד"מ ודברין נכונים וכ"פ הב"ח ס"ם זה אך מ"ם הד"מ והב"ח דהכי משמע בפ' א"כ בעובד' דמרי בר רחל כו' המעיין שם יראה דלא משמע מידי דהתם רבא זבנה מיניה במקף גמור ובכה"ג פשיטא דיש לו כל זכות העכו"ס גם מ"ם הד"מ דבתשו' רשב"א דלקמן סי' ק"ד משמע כב"י ולפעד"נ דהרשב"א מודה למהרי"ל ולא מטעם שכתב הב"ח וז"ל והא דכ' ב"י לקמן סי' ק"ד תשובת הרשב"א במחו' ח' דהראשון קודם לגבות הרבית לפי שמשעת זמן השטר חייב עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו כו' אין זה אלא לענין הרבית שכבר עלה עליו ע"ם עכ"ל דבתשו' רשב"א שם משמע שקודם לגבות הרבית שלא עלה עדיין אלא שהשכינו אצלו לזמן ומת תוך הזמן דאף שלא עלה עדיין הרבית ואי הוה העכו"ס חי הי' יכול לפדותו תוך הזמן מ"מ השתא שהשכינו עד זמן פלוני ונתחייב בשטר ליתן לו כך וכך רבית לזמן פלוני ומת ואינו פודהו א"כ הוא קודם לגבות הרבית שיעלה עד זמן הפרעון הכתוב בשטר. וז"ל הרשב"א שם שחלת שניס שעלה לעכו"ס בזה אחר זה ואין בנכסי עכו"ס כדי לזה ולזה וכשבא ראובן המוקדם לגבות שטרו קרן והרבית טען שמעון קרן והרבית שהרוחת קודם אתה נוטל ומן המותר לגבה קרן חובי לפי שלא חל חוב הרבית מזמן השטר אלא בכך יוס הוא מתרבה והוא יכול לפרעו בכל עת ולשלה שעבודו תשוב' אין בדברי שמעון כלום לפי שמשעת זמן חיוב (הקרן חייב) עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו ובהדיא שנינו גבי פסק לזון את בת אשתו שניזונית מנכסים משועבדים אע"פ שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם אלא שהשעבוד חל עליו משעה שקבל עליו המזונות והטעמא ג"כ שאמרת כיון דאי בעי למפרעיה ולשלוקיה מני לשלוקיה נמצא שלא חל אלא בו ביום מהשוה נמי שמעינ' דליתא כלל דהתם נמי הא מני לשלוקי שעבודא אי כתב לה כ"ז שאת עמי שהרי אם גירש את אשתו נמחל אותו שעבוד עכ"ל הרי מוכח להדיא מתשו' הרשב"א דאף הרבית שלא עלה עדיין נובה ודלא כמ"ם הב"ח דמיירי לענין רבית שעלה כבר אלא מיירי כדפי' שנובה הרבית שלא עלה עדיין כיון שהשכינו אצלו לזמן נובה כל הרבית שיבא עד זמן פרעון הכתוב בשטר וכמ"ש. ונראה שגם הב"ח והד"מ מודי' לזה לדינא וקרוב לו' שגם הב"י מודה להר"ב והב"ח לדינא ואינו בא אלא לחלוק ולומר דזכה במשכון שבידו לכל שעלה עד זמן הקלוב ביניהם נמצא לענין דינא אין כאן מחלוקת כלל אפי' אם ש"ם כאן מחלוקת בדבר מ"מ לענין דינא נלפע"ד עיקר כמ"ם ודוק : (קסח) אם זכה שמעון מראובן ונותן לו קרן ורבית שעלה עליו ונובה חובו מן המותר וכן נראה לי מאחר שאין לעכו"ס לפרוע בעין אחר שמעון יש לו כל זכות העכו"ס ואע"פ שיש מי שחולק בזה נראה לדון כמ"ם עכ"ל והיש מי שחולק הוא הב"י בשם"ם זה שחולק על מהרי"ל וכתב וז"ל ולי נראה שזכה זה במשכון שבידו לכל רבית שיעלה עוד ע"כ והר"ב

בד"מ כאן הסיג עליו וז"ל ולי נראין דברי מהרי"ל דמאחר שאין לעכו"ס לפרוע ליישראל אלא במותר של משכון זו א"כ כל זכותו של עכו"ס יש לו ליישראל זה מדר"ן דאמר ונתן לאחר אשר לו וכמו שיתבאר לקמן סי' פ"ו ולכן יכול הישראל לפדותו כמו העכו"ס עצמו וע"ל סימן ק"ד תשו' רשב"א דמשמע קצת כדברי ב"י אבל בשם"ם פ' איזהו נשך (דף ע"ג) בעובדא דמרי בר רחל דש"ל משכון מעכו"ס וזבנה רבא כו' משמע שם כדברי מהרי"ל דכל זכות שהי' לעכו"ס במשכון יש לישראל שני עכ"ל ד"מ ודברין נכונים וכ"פ הב"ח ס"ם זה אך מ"ם הד"מ והב"ח דהכי משמע בפ' א"כ בעובד' דמרי בר רחל כו' המעיין שם יראה דלא משמע מידי דהתם רבא זבנה מיניה במקף גמור ובכה"ג פשיטא דיש לו כל זכות העכו"ס גם מ"ם הד"מ דבתשו' רשב"א דלקמן סי' ק"ד משמע כב"י ולפעד"נ דהרשב"א מודה למהרי"ל ולא מטעם שכתב הב"ח וז"ל והא דכ' ב"י לקמן סי' ק"ד תשובת הרשב"א במחו' ח' דהראשון קודם לגבות הרבית לפי שמשעת זמן השטר חייב עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו כו' אין זה אלא לענין הרבית שכבר עלה עליו ע"ם עכ"ל דבתשו' רשב"א שם משמע שקודם לגבות הרבית שלא עלה עדיין אלא שהשכינו אצלו לזמן ומת תוך הזמן דאף שלא עלה עדיין הרבית ואי הוה העכו"ס חי הי' יכול לפדותו תוך הזמן מ"מ השתא שהשכינו עד זמן פלוני ונתחייב בשטר ליתן לו כך וכך רבית לזמן פלוני ומת ואינו פודהו א"כ הוא קודם לגבות הרבית שיעלה עד זמן הפרעון הכתוב בשטר. וז"ל הרשב"א שם שחלת שניס שעלה לעכו"ס בזה אחר זה ואין בנכסי עכו"ס כדי לזה ולזה וכשבא ראובן המוקדם לגבות שטרו קרן והרבית טען שמעון קרן והרבית שהרוחת קודם אתה נוטל ומן המותר לגבה קרן חובי לפי שלא חל חוב הרבית מזמן השטר אלא בכך יוס הוא מתרבה והוא יכול לפרעו בכל עת ולשלה שעבודו תשוב' אין בדברי שמעון כלום לפי שמשעת זמן חיוב (הקרן חייב) עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו ובהדיא שנינו גבי פסק לזון את בת אשתו שניזונית מנכסים משועבדים אע"פ שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם אלא שהשעבוד חל עליו משעה שקבל עליו המזונות והטעמא ג"כ שאמרת כיון דאי בעי למפרעיה ולשלוקיה מני לשלוקיה נמצא שלא חל אלא בו ביום מהשוה נמי שמעינ' דליתא כלל דהתם נמי הא מני לשלוקי שעבודא אי כתב לה כ"ז שאת עמי שהרי אם גירש את אשתו נמחל אותו שעבוד עכ"ל הרי מוכח להדיא מתשו' הרשב"א דאף הרבית שלא עלה עדיין נובה ודלא כמ"ם הב"ח דמיירי לענין רבית שעלה כבר אלא מיירי כדפי' שנובה הרבית שלא עלה עדיין כיון שהשכינו אצלו לזמן נובה כל הרבית שיבא עד זמן פרעון הכתוב בשטר וכמ"ש. ונראה שגם הב"ח והד"מ מודי' לזה לדינא וקרוב לו' שגם הב"י מודה להר"ב והב"ח לדינא ואינו בא אלא לחלוק ולומר דזכה במשכון שבידו לכל שעלה עד זמן הקלוב ביניהם נמצא לענין דינא אין כאן מחלוקת כלל אפי' אם ש"ם כאן מחלוקת בדבר מ"מ לענין דינא נלפע"ד עיקר כמ"ם ודוק : (קסט) אם זכה שמעון מראובן ונותן לו קרן ורבית שעלה עליו ונובה חובו מן המותר וכן נראה לי מאחר שאין לעכו"ס לפרוע בעין אחר שמעון יש לו כל זכות העכו"ס ואע"פ שיש מי שחולק בזה נראה לדון כמ"ם עכ"ל והיש מי שחולק הוא הב"י בשם"ם זה שחולק על מהרי"ל וכתב וז"ל ולי נראה שזכה זה במשכון שבידו לכל רבית שיעלה עוד ע"כ והר"ב

בד"מ כאן הסיג עליו וז"ל ולי נראין דברי מהרי"ל דמאחר שאין לעכו"ס לפרוע ליישראל אלא במותר של משכון זו א"כ כל זכותו של עכו"ס יש לו ליישראל זה מדר"ן דאמר ונתן לאחר אשר לו וכמו שיתבאר לקמן סי' פ"ו ולכן יכול הישראל לפדותו כמו העכו"ס עצמו וע"ל סימן ק"ד תשו' רשב"א דמשמע קצת כדברי ב"י אבל בשם"ם פ' איזהו נשך (דף ע"ג) בעובדא דמרי בר רחל דש"ל משכון מעכו"ס וזבנה רבא כו' משמע שם כדברי מהרי"ל דכל זכות שהי' לעכו"ס במשכון יש לישראל שני עכ"ל ד"מ ודברין נכונים וכ"פ הב"ח ס"ם זה אך מ"ם הד"מ והב"ח דהכי משמע בפ' א"כ בעובד' דמרי בר רחל כו' המעיין שם יראה דלא משמע מידי דהתם רבא זבנה מיניה במקף גמור ובכה"ג פשיטא דיש לו כל זכות העכו"ס גם מ"ם הד"מ דבתשו' רשב"א דלקמן סי' ק"ד משמע כב"י ולפעד"נ דהרשב"א מודה למהרי"ל ולא מטעם שכתב הב"ח וז"ל והא דכ' ב"י לקמן סי' ק"ד תשובת הרשב"א במחו' ח' דהראשון קודם לגבות הרבית לפי שמשעת זמן השטר חייב עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו כו' אין זה אלא לענין הרבית שכבר עלה עליו ע"ם עכ"ל דבתשו' רשב"א שם משמע שקודם לגבות הרבית שלא עלה עדיין אלא שהשכינו אצלו לזמן ומת תוך הזמן דאף שלא עלה עדיין הרבית ואי הוה העכו"ס חי הי' יכול לפדותו תוך הזמן מ"מ השתא שהשכינו עד זמן פלוני ונתחייב בשטר ליתן לו כך וכך רבית לזמן פלוני ומת ואינו פודהו א"כ הוא קודם לגבות הרבית שיעלה עד זמן הפרעון הכתוב בשטר. וז"ל הרשב"א שם שחלת שניס שעלה לעכו"ס בזה אחר זה ואין בנכסי עכו"ס כדי לזה ולזה וכשבא ראובן המוקדם לגבות שטרו קרן והרבית טען שמעון קרן והרבית שהרוחת קודם אתה נוטל ומן המותר לגבה קרן חובי לפי שלא חל חוב הרבית מזמן השטר אלא בכך יוס הוא מתרבה והוא יכול לפרעו בכל עת ולשלה שעבודו תשוב' אין בדברי שמעון כלום לפי שמשעת זמן חיוב (הקרן חייב) עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו ובהדיא שנינו גבי פסק לזון את בת אשתו שניזונית מנכסים משועבדים אע"פ שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם אלא שהשעבוד חל עליו משעה שקבל עליו המזונות והטעמא ג"כ שאמרת כיון דאי בעי למפרעיה ולשלוקיה מני לשלוקיה נמצא שלא חל אלא בו ביום מהשוה נמי שמעינ' דליתא כלל דהתם נמי הא מני לשלוקי שעבודא אי כתב לה כ"ז שאת עמי שהרי אם גירש את אשתו נמחל אותו שעבוד עכ"ל הרי מוכח להדיא מתשו' הרשב"א דאף הרבית שלא עלה עדיין נובה ודלא כמ"ם הב"ח דמיירי לענין רבית שעלה כבר אלא מיירי כדפי' שנובה הרבית שלא עלה עדיין כיון שהשכינו אצלו לזמן נובה כל הרבית שיבא עד זמן פרעון הכתוב בשטר וכמ"ש. ונראה שגם הב"ח והד"מ מודי' לזה לדינא וקרוב לו' שגם הב"י מודה להר"ב והב"ח לדינא ואינו בא אלא לחלוק ולומר דזכה במשכון שבידו לכל שעלה עד זמן הקלוב ביניהם נמצא לענין דינא אין כאן מחלוקת כלל אפי' אם ש"ם כאן מחלוקת בדבר מ"מ לענין דינא נלפע"ד עיקר כמ"ם ודוק : (קסי) אם זכה שמעון מראובן ונותן לו קרן ורבית שעלה עליו ונובה חובו מן המותר וכן נראה לי מאחר שאין לעכו"ס לפרוע בעין אחר שמעון יש לו כל זכות העכו"ס ואע"פ שיש מי שחולק בזה נראה לדון כמ"ם עכ"ל והיש מי שחולק הוא הב"י בשם"ם זה שחולק על מהרי"ל וכתב וז"ל ולי נראה שזכה זה במשכון שבידו לכל רבית שיעלה עוד ע"כ והר"ב

בד"מ כאן הסיג עליו וז"ל ולי נראין דברי מהרי"ל דמאחר שאין לעכו"ס לפרוע ליישראל אלא במותר של משכון זו א"כ כל זכותו של עכו"ס יש לו ליישראל זה מדר"ן דאמר ונתן לאחר אשר לו וכמו שיתבאר לקמן סי' פ"ו ולכן יכול הישראל לפדותו כמו העכו"ס עצמו וע"ל סימן ק"ד תשו' רשב"א דמשמע קצת כדברי ב"י אבל בשם"ם פ' איזהו נשך (דף ע"ג) בעובדא דמרי בר רחל דש"ל משכון מעכו"ס וזבנה רבא כו' משמע שם כדברי מהרי"ל דכל זכות שהי' לעכו"ס במשכון יש לישראל שני עכ"ל ד"מ ודברין נכונים וכ"פ הב"ח ס"ם זה אך מ"ם הד"מ והב"ח דהכי משמע בפ' א"כ בעובד' דמרי בר רחל כו' המעיין שם יראה דלא משמע מידי דהתם רבא זבנה מיניה במקף גמור ובכה"ג פשיטא דיש לו כל זכות העכו"ס גם מ"ם הד"מ דבתשו' רשב"א דלקמן סי' ק"ד משמע כב"י ולפעד"נ דהרשב"א מודה למהרי"ל ולא מטעם שכתב הב"ח וז"ל והא דכ' ב"י לקמן סי' ק"ד תשובת הרשב"א במחו' ח' דהראשון קודם לגבות הרבית לפי שמשעת זמן השטר חייב עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו כו' אין זה אלא לענין הרבית שכבר עלה עליו ע"ם עכ"ל דבתשו' רשב"א שם משמע שקודם לגבות הרבית שלא עלה עדיין אלא שהשכינו אצלו לזמן ומת תוך הזמן דאף שלא עלה עדיין הרבית ואי הוה העכו"ס חי הי' יכול לפדותו תוך הזמן מ"מ השתא שהשכינו עד זמן פלוני ונתחייב בשטר ליתן לו כך וכך רבית לזמן פלוני ומת ואינו פודהו א"כ הוא קודם לגבות הרבית שיעלה עד זמן הפרעון הכתוב בשטר. וז"ל הרשב"א שם שחלת שניס שעלה לעכו"ס בזה אחר זה ואין בנכסי עכו"ס כדי לזה ולזה וכשבא ראובן המוקדם לגבות שטרו קרן והרבית טען שמעון קרן והרבית שהרוחת קודם אתה נוטל ומן המותר לגבה קרן חובי לפי שלא חל חוב הרבית מזמן השטר אלא בכך יוס הוא מתרבה והוא יכול לפרעו בכל עת ולשלה שעבודו תשוב' אין בדברי שמעון כלום לפי שמשעת זמן חיוב (הקרן חייב) עצמו בכל הרבית שיעשו מעותיו ובהדיא שנינו גבי פסק לזון את בת אשתו שניזונית מנכסים משועבדים אע"פ שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם אלא שהשעבוד חל עליו משעה שקבל עליו המזונות והטעמא ג"כ שאמרת כיון דאי בעי למפרעיה ולשלוקיה מני לשלוקיה נמצא שלא חל אלא בו ביום מהשוה נמי שמעינ' דליתא כלל דהתם נמי הא מני לשלוקי שעבודא אי כתב לה כ"ז שאת עמי שהרי אם גירש את אשתו נמחל אותו שעבוד עכ

הגאון אמ"ו ז"ל ושאר גדולים ועכשיו עיינתי דיש לומר דה"ק הסמ"ע כיון שאין נשבעין ס"ד על הקרקעות לא שייכא שבועת הגאונים דטוען על המשכון בזה וכן צריך לומר לקמן סי' קמ"ט סעיף כ"ב לדעת הרמב"ם והמחבר וכמ"ש ה' המגיד והע"ש והסמ"ע שם ס"ק ל"ד אבל לתרץ דשאני הכא דשקיל מפירי דארעא אינו נכון דס"ס הוא בא ליטול וצריך שבועה וכן מוכח בהשגת הראב"ד פי"ד מה' טוען וה' המגיד ושאר פוסקים וכמ"ש לעיל סעי' י"ז ס"ק ס"ט ודוק ומ"מ דעת הראב"ד שם דשבוע' הגאונים שייכא אף בקרקע וכן נראה להדיא דעת הרשב"א בתשוב' שהביא ב"י לקמן סי' ק"מ מאו' ה' והוא בתשו' דפו' סי' תתל"ט והבעה"ת נופיה מביא בשער מ"ע ריש ח"ב בשתם דברי הראב"ד באריכות שהבאתי לקמן סי' פ"ט סעיף ה' דמוכח להדיא מדבריו דשבועת הגאונים שייכא אף בקרקע ע"ש וכן מוכח להדיא מדברי הרמב"ן באדושיו פ' חזקת הבתים גבי עובדא דרבה ב"ש וכן מדברי הג"י שם והבאתי דבריהם לקמן סי' ק"ל סעיף ד' וכן עיקר וכמ"ש לקמן סי' קמ"ט סב"ב ע"ש : (קסו) ושקיל מאה דקא תבע מפירי דארעא . כתב הסמ"ע וז"ל ע"ש למה כתב דשקיל מפירי ולא כתב מנופא דארעא והפירות יאכל בנכייתא כשתם משכנתא ובבעה"ת דאיתי דלא כתב שם מפירי דארעא עכ"ל ולא ראה יפה דל' בעה"ת שם כדאיתא בעובדא דרבא בר שרשו' שכתבנו ובשער י"ד חלק א' כתב בעובדא שקיל מנופא דארעא כו' לק"מ דמיירי שנם המלוה מודה שיכול לסלקו עכשיו. ועיין עוד מדינים אלו לקמן סי' קמ"ט סב"א וכ"ב וסי' ק"ן ס"ד ומ"ש שם : (קסז) אם נגנב קודם כו' ז"ל הטור בשם תשובת הרא"ש יבוא לו עני באותו שעה שהוא טרוד לשטחו שא"ל ליתן לו הלכך אם ואם נגנב אחר הזמן שקבע לו לא הי' ברשותו ולא הי' צריך לנערו דהוי המפקיד הוא לבוא וליקח ולנערו ול"ד למשכון שאינו ברשות הלוה ליקח אותו ולנערו שאין המלוה מניח אותו ליקחנו לכך צריך להשתדל בו וזה כפקדון דמי ע"כ ועיין לעיל ס"ק י' וס"ק ל"ו : (קסח) אבל למ"ד שומר וכו' כיון דלדידיה לא הוי שומר שכר על המשכון אלא מטעם שתופסו לגבות ממנו חובו ואם כן כל היכא דנגבה כבר חובו דליכא תו האי טעמא פסיטא דלמ"ד דהוי ס"א לא הוי שומר שכר כנגד מעותיו מטעם שתופסו לגבות דמוכח להדיא בש"ס פ' האומנים דלא הוי שומר שכר מטעם שתופסו לגבות חובו וכמו שכתבתי לעיל סעיף ו' ס"ק ל"ו בשם התוספות ומהרש"ל וכן כתב הר"ן בתשו' סי' י"ט אלא כך הוא כוונת הב"י דכיון דלא הוי שומר שכר על המשכון כנגד מעותיו אלא מטעם שתופסו שאבד יאנבה ממנו חובו דהוי כאלו פירש אם יאבד המשכון לא יגבה חובו ואם כן כיון שכבר נמשך אחריו דיש לומר דכיון דהוי כאלו פירש כשיפסיד המשכון יפסיד ואפשר הרב בהג"ה אינו רוצה לומר אלא דלא מחייב על המותר אלא בפשיעה אבל מודה דצריך להחזיר הדמים ואפשר שזה דעת העיר שושן שכתב בשתם כדברי המחבר וכתב דהוי שומר שכר כמו שהיה מקודם משום פרוטה דרב יוסף והשמיט הגהת הרב דלא הוי אלא שומר חנם אלא ס"ל דנם לפי דעת הי"א חייב להחזיר המעות ולא נ"מ אלא במותר וזה ממילא נשמע דאינו חייב אלא לרב יוסף ודוק העיב : (קסט) לא מחייב אלא בפשיעה כו'. בתשובת מה"ר אלי' ן' חיים סי' קנ"ג תמה על הרא"ש בזה דלמה לא יהיה שואל עליו שהרי

וכמ"ש לקמן סי' ל"ה : קבב ושקיל מאה דקא תבע מפירי דארעא. ל"ע למה כתב דשקיל מפירי ולא כתב מנופא דארעא והפירות יאכל בנכייתא כשתם משכנתא ובבעה"ת רהיתי דלא כתב שם מפירי דארעא: קבג אם נגנב קודם כו' . ז"ל הטור תשובה כיון דקי"ל המלוה על המשכון ס"ס הוא חייב בנגיב ואבידה אע"נ דכבר פרע לו דהא טעם דחיובו הוא משום פרוטה דרב יוסף שמא יבא לו עני בשעה שהוא טרוד לשוטחו שא"ל ליתן לו הילכך אם נגנב קודם הזמן שקבע לו לבא בשבילו ומלא עדיין היה ברשותו וצריך לנערו ואם נגנב אחר הזמן שקבע לו לא היה ברשותו ולא הי' צריך לנערו דהוי כשאר פקדון שאין הנפקד חייב לנערו כיון שברשות המפקיד הוא לבא ליקח אותו ולנערו ול"ד למשכון שאינו ברשות הלוה ליקח אותו ולנערו שאין המלוה מניח אותו ליקחנו לכך צריך המלוה להשתדל בו ע"ש ועמ"ש בר"ס זה בסמ"ע משמו דרשב"א : קבד שלא בא בזמן שקבע לו פטור . ואע"פ שכבר בא וביקש משכונו והעיכוב היה מצד המלוה מ"מ

לח) בשבועת [קט] היסת קבב (קסו) ושקיל מאה דקא תבע (קיג) מפירי דארעא :

מג [קפ] ר המלוה את חבירו על המשכון ופרעו וא"ל תן לי משכוני א"ל לט) לך עתה ובא למחר ואחזירנו לך ונגנב המשכון קבג (קסז) (קיד) אם נגנב קודם הזמן שקבע לו לבא בשבילו חייב המלוה ואם נגנב אחר הזמן שקבע לו לבא בשבילו ס פטור לפיכך אם יש עדים ללוה שבא בזמן שקבע לו ולא נתנו לו חייב מ) ואם אין עדים ישבע המלוה קבד שלא בא בזמן שקבע לו [קי] ופטור : הגה קבה ודוקא למ"ד מצוה על המשכון הוי ס"ס (קסח) מא) [קפא] אבל למאן דאמר ס"מ כמו שכתבתי ר"ס זה קבו (קסט) מב) [קפב] לא מחייב ל) אלא [קיא] בפשיעה :

מד [קפג] ת ראובן שהיה לו משכון ביד עבו"ם המלוה בריבית ושמעון הוצרך למעות ובקש מראובן שירשהו ללוות ממנו על אותו משכון ועשה כן נג) מג) ונשרף המשכון

וכן עיקר וכמ"ש לקמן סי' קמ"ט סב"ב ע"ש : (קסו) ושקיל מאה דקא תבע מפירי דארעא . כתב הסמ"ע וז"ל ע"ש למה כתב דשקיל מפירי ולא כתב מנופא דארעא והפירות יאכל בנכייתא כשתם משכנתא ובבעה"ת רהיתי דלא כתב שם מפירי דארעא עכ"ל ולא ראה יפה דל' בעה"ת שם כדאיתא בעובדא דרבא בר שרשו' שכתבנו ובשער י"ד חלק א' כתב בעובדא שקיל מנופא דארעא כו' לק"מ דמיירי שנם המלוה מודה שיכול לסלקו עכשיו. ועיין עוד מדינים אלו לקמן סי' קמ"ט סב"א וכ"ב וסי' ק"ן ס"ד ומ"ש שם : (קסז) אם נגנב קודם כו' ז"ל הטור בשם תשובת הרא"ש יבוא לו עני באותו שעה שהוא טרוד לשטחו שא"ל ליתן לו הלכך אם ואם נגנב אחר הזמן שקבע לו לא הי' ברשותו ולא הי' צריך לנערו דהוי המפקיד הוא לבוא וליקח ולנערו ול"ד למשכון שאינו ברשות הלוה ליקח אותו ולנערו שאין המלוה מניח אותו ליקחנו לכך צריך להשתדל בו וזה כפקדון דמי ע"כ ועיין לעיל ס"ק י' וס"ק ל"ו : (קסח) אבל למ"ד שומר וכו' כיון דלדידיה לא הוי שומר שכר על המשכון אלא מטעם שתופסו לגבות ממנו חובו ואם כן כל היכא דנגבה כבר חובו דליכא תו האי טעמא פסיטא דלמ"ד דהוי ס"א לא הוי שומר שכר כנגד מעותיו מטעם שתופסו לגבות ממנו חובו וכמו שכתבתי לעיל סעיף ו' ס"ק ל"ו בשם התוספות ומהרש"ל וכן כתב הר"ן בתשו' סי' י"ט אלא כך הוא כוונת הב"י דכיון דלא הוי שומר שכר על המשכון כנגד מעותיו אלא מטעם שתופסו שאבד יאנבה ממנו חובו דהוי כאלו פירש אם יאבד המשכון לא יגבה חובו ואם כן כיון שכבר נמשך אחריו דיש לומר דכיון דהוי כאלו פירש כשיפסיד המשכון יפסיד ואפשר הרב בהג"ה אינו רוצה לומר אלא דלא מחייב על המותר אלא בפשיעה אבל מודה דצריך להחזיר הדמים ואפשר שזה דעת העיר שושן שכתב בשתם כדברי המחבר וכתב דהוי שומר שכר כמו שהיה מקודם משום פרוטה דרב יוסף והשמיט הגהת הרב דלא הוי אלא שומר חנם אלא ס"ל דנם לפי דעת הי"א חייב להחזיר המעות ולא נ"מ אלא במותר וזה ממילא נשמע דאינו חייב אלא לרב יוסף ודוק העיב : (קסט) לא מחייב אלא בפשיעה כו'. בתשובת מה"ר אלי' ן' חיים סי' קנ"ג תמה על הרא"ש בזה דלמה לא יהיה שואל עליו שהרי

באר הגולה

ס"ז סוה"ס פ' המקבל דף ק"י ע"א דאמר אלוה נאמן כמנו דאי בעי אמר לקוחין הן בידי * שם נבעה"ת לא כ' מפירי דארעא ונלע"ד דלפי נוסחאות המחבר כיס המעשה במשכנתא דסורא במשלש שנין אינן תיפוק ארעא דא בלא כסף בהבואר בי"ד סי' קע"ב והיו מחולקים בזמן שני המשכנתא ר טור סל"ד בשם ת' אביו הרא"ש כלל כ' סי' נ"ב ובאיר שם משום דאז משום בשאר פקדון שאין הנפקד חייב לנערו כיון שברשות המפקיד הוא לבא וליקח אותו ולנערו ואין לו כו משום שכר דהא קי"ל כרב יוסף כמ"ש לעיל סעיף א' ת מרדכי

מורי זהב

נגד המוב אבל על המוחר הוא ש"ח אליבא דהר"י וכמ"ש בטור וכ"כ בסמ"ע ס"ק יז: (ע"ש כ' הרשב"א) שאלת הלוה על המשכון ונתן לו רשות וכו' אחר שלוה' דאלו בשעת הלואה הוי כשוכר שאין כל הנאה שלו וכמ"ש בתשו' אח"ז בנ"ל וע' בסמ"ע: (ע"ש כל היכא שהמלו' לריך ליטבע וכו') עד שאע"ג שהאלוק זה וכו' וקשה דה"ל להש"ס לתרץ כו קו' רב הונא בר תחליפא לוקחי מחכי' כדבר המלוי ולא בשיבוי דחיקי וק"ל : (ע"ש ואם לא נאבד המשכון וכו') עד שנשבעים שלא פקדנו וכו' ונ"ע בטו"ח הרא"ש כלל פ"ו סי' ד' והעתיק קלתו הב"י לקמן סי' ק"מ ס"ה דאבואר שם דא"ל ליטבע כ"א קבלת חרס מאחר שפתמון היה מוחזק לאביהם ע"ש : (בשור עא"ע אלא י' ומנכה לו ה' מחוכו וכו') ס"א ומ"ו ינ"ו קיבל הבל"ל ומנכה לזה מחוכו וכו' ר"ל הנותן לו ונושל המשכון משא"כ לשעתו לא הי' צריך ליתן כ"א ס' וק"ל ועיקר ודלא כמ"ש בסמ"ע ע"ל ממהרש"ק :

חכמת שלמה

בעי' לש מפני שא"ל לוי שותפי ששמעון חייב לו. כ"כ בלפע"ד דהיינו דוקא כה"ג שאין שמעון יודע כלל אם חייב לו ראובן ובדומה בזה אין יכול לתפוס אבל אם ראובן עומן נ"כ כרי שראובן חייב לשותפות אז נ"מ שבל אלקו יכל לתפוס רק אף על אלק חברו נ"כ מהני תפיסתו כיון דהם שותפין בחוב זה וקיי"ל בשותפין דכ"א יכול לתבוע כל החוב וא"כ נחשב כ"א בע"ד על כל בחוב ונחשב כאלו כל החוב שלו ומהני תפיסתו על כל החוב ע' בסי' ע"א נבי נחמנות ובש"ך שם ובכלו נראה ברור דמהני תפיסתו אז אם הם לגבות כל בחוב של השותפות ובשבע ונובה הבל ודו"ק וז"כ לפע"ד :

בעי' מא משכונו של עכו"ם ביד ראובן וכו'. יש להסתפק אם זכה שמעון וכו'. כ"כ ע' בש"ך מה שתמה ע"ז דברי אף אם אם הי' ביד המלוה כאלו אינו משתמרת לא זכה מכ"ם כאן שהוא ביד אחר וכו' ובכיא בל"ע . ולפע"ד לק"מ די"ל דכאן עדיף דכיון דבתב הרא"ש

נתיבות

בבא ליטול ממינו לף דהוא ליטלו מ"מ אינו נשבע רק היסת כמ"ע ובש"ך: (קיג) מפירי דארעא. היינו שאוכל בנכייתא בזול בפי שהתנה: (קיד) אם נגנב קודם. דאז היה צריך לנערו והוי ס"ס מטוס פרוטה דר"י אבל אם אז"ז שקבע דהלוי בעצמו יכול לבא

משה"כ חידושים

בו כי יכול ישראל הראשון לומר זכיתי בכל המשכון נגד הקרן והרבית שיעלה עד זמן שלא יפדהו דזיום חלק יותר בהמשכון עד שיוחלט לו דמי הקרן והרבית. והנא כ"ע מודים דדוקא אם מי שחייב לו העכו"ם בא לפדות המשכון י"ח וס"ל דיש לו כח העכו"ם כיון דמשועבד לו מדר"נ והוי כב"כ של העכו"ם משא"כ אחר א"י לפדות ולזכות בו וא"ש מ"ש הסמ"ע בס"ק קי"ד ול"ק עליו קושית השד"ע ש' : נג) קצות

זלא נאנס והלו זכה נאנס : לח) בשבועת היסת בסמ"ע כתב אע"ג דטוען על המשכון צריך שבוע' בנק"ח שאני קרקע דליכא שבוע' אמור' ובש"ך הקשה שבועת המס' שייך גם בקרקע ע"ש לפכ"ד נדא' לפי מ"ש בס"ק כ"א הביכי דהמנו קא אתי לפיקר הממון אע"ג דנמכך ממנו לשבוע' מהני המנו נפוטרו נמי משבוע' וטעמא דמשכון דהוי מנו לפוטרו משבוע' משום דאלו אתי עדים ולא ידעי כמה הי' נשבע ונוטל ומש"ה הוי מנו לאפטורי משבוע' וכמ"ש הרב המגיד וטעמא דאי' עדים ולא ידעי כמה נשבע ונוטל מבואר בתשובת רשב"א משום דבע"ח קוי' משכון וכיון דנבי קרקע לא קני משכון ובדאמרינן בנשכון מטלטלין אינו משמע ובמשכון קרקע מבמע מ"ב אין המנו לפוטרו משבוע' אלא לפיקר הממון ואע"ג דדעת הרמב"ם נבי אומן נמי בשאומר שאיס קלא דלריך ליטבע בנק"ח ונבי אומן דעת הרשב"א היכא דאי' עדים אינו נשבע משום דאומן לא קני משכון אפשר דס"ל להרמב"ם דגם אומן קוי' משכון דבמ"ם בס"ק כ"ג בשם ר' יהודה והא דאמרי' בפ' חז"ה דאומן אינו נוטל אלא במנו כבר נתייאש אלא: בב"ק כ"ה ע"ש : לט) לך עתה ובא למחר. והיינו דוקא מדהתו עד למחר אבל אם פרעו ולא אמר לוה החזיר לי וגם המלו' שתק ולא א"ל מידי ונגנב או נאבד פגנר משום דבבר כלתה שמירתו אפי' למ"ד ס"ס משום פרוט' דרב יוסף כיון דהי' יכול ליטלו וממ"ש בס"ק ד' : מ) ואם אין עדים. ואם המשכון נגנב או נאבד ואין המלו' יודע אם נגנב קודם הזמן שקבע או אח"כ לכאור' הוא דומ' למ"ש בש"ע סעיף ל"ג דאין מוציאין המעות מיד לוה וה"כ אין מוציאין מיד הלו' אמנם לפי מ"ש בנימוקי פ' השואל דשאלי' מני יום ובכרה מני יום כיון דשאלה והדר שכרה ואינו יודע אם בשעת שאלי' או בשעת שכור' ה"ל א"י אם פרעתיך כיון דבבר נתחייב והא דפריך ממתני' דשאלי' מני יום לרב נחמן דס"ל ברי ומא' פטור מבכר' מני יום ובשאלה מני יום פריך דה"ל א"י אם נחמיינתי וא"כ אינו דומ' לסעיף ל"ג דהתם ה"ל בתו שכרה והדר שאלה אבל הכא הוי איפכא שהי' מעיקרא ס"ס והדר ס"ח ה"ל א"י אם פרעתיך וחייב המלו' במותר מיהו לפי מ"ש בסי' סד"ח דאפי' שאלה מני יום ובכרה מני יום פטור ה"ל : מא) אבל למ"ד ס"ח. ז"ל הב"י כיון דלדידי' לא הוי על המשכון ס"ס אלא מטעם שתופסו לגבות ממנו חובו א"כ כל היכא דנבה כבר חובו דליכא תו האי טעמא פסיטא דבטור מגנב' ואביד' ובש"ך דאין לבונו מדוקדק דהא פסיטא דלמ"ד ס"ח לא הוי ס"ס כנגד מעותיו מטעם שתופסו לגבות ממנו חובו דא"כ אפי' בשו' המשכון יותר מחובו נמי לחייב' ועוד דמוכח להדיא פ' האומנים דלא הוי ס"ס מטעם שתופסו לגבות ממנו חובו ובמ"ש חוס' שם ע"ש. אמנם יראה לשון הב"י בדקדוק דבהאי עובדא בשור בשם הרא"ש ודאי דאוי דאיכא תו ס"ס מטוס דתפיס אחובו ופ"ש דאוכן שכר חביות משמעון ונתן

באר

זה מקרי חביעת קרקע וכ"כ הרמ"א בסימן ל"ה ס"ג בכ"ל הסמ"ע ולזה הסכים הש"ך וכ' דמ"ש הסמ"ע בתחלי אינו נכון : [קט] היסת . כתב הסמ"ע ואע"פ שהטוען על המשכון כדי דמיו לריך ליטבע בנק"ח אף שיש לו ג"כ מנו דלוקח ובמש"ל סי"ז שאני הכא דהחזיק בקרקע ג"כ ואין נשבעין על קרקעות ס"ד כ"א היסת וז"ל הש"ך לפני כתה סנים נתקבו לי דברי הסמ"ע בזה דהא אפילו שבועת המסג' נשבעים אקרקעות בדאיתא להדיא בס"ס ופוסקים וכמ"ש הסמ"ע נופי' בסי' ל"ה ס"ק ו' והיה ל"ל דהטעם כאן כיון דקשקיל מפירי דארעא ז וכן הסכים שמי אמ"ו הגאון ז"ל ושאר גדולים שוב עייתי די"ל דה"ק הסמ"ע כיון דאין נשבעין ס"ד על הקרקעות לא שייכא שבועת הגאונים דטוען על המשכון בזה וכן ל"ל בסימן קמ"ט סב"ב לדעת המחבר אבל לתרץ דשאני הכא דשקיל מפירי דארעא אינו נכון דס"ס הוא בא ליטול וצריך שבוע' וכן מוכח בהשגת הראב"ד פי"ד מה' טוען והה"מ ושאר פוסקים ומ"מ דעת הראב"ד שם דשבועת הגאונים שייכא אף בקרקע וכ"כ להדיא דעת הרשב"א בתשוב' וכ"מ להדיא מדברי הרמב"ן והב"י

פתחי

שמעון שלא בעדים והלוה עליו מנה והוא בזה מאתים ונשבע לבדות לה המשכון אחר לו אלמא שהיא ג"כ הלוהה לו מנה והוא כופר אי מהימנא אשם ראובן במנו דלבדיס לו החזרתי לך ופסק דאין הנבעל יכול לתפוס בשביל אלמא כיון שהוא עלמו אינו יודע האמת רק ע"פ אלמא ובני דיהה ליכא מנו כיון דהמשכון ביד בעלה וכ' דתפי' מהה אשמו שהבעל יורשה מ"מ כיון שהוא אינו יכול ליטבע בהוא יודע בודאי שזה חייב לאשמו אינו יכול לתפוס ולעכב והוא פשוט וכ"כ בת' מהר"ם בהן ח"ב סי' כ' ע"ש: ל) אלא בפשיעה עכה"ע עד אבל מודה דתפי' קבל בבר מעותיו לריך להחזירם כו'. וע' בקלה"ח שחולק על הש"ך בזה וע' בה'

משה"כ חידושים

בבא ליטול ממינו לף דהוא ליטלו מ"מ אינו נשבע רק היסת כמ"ע ובש"ך: (קיג) מפירי דארעא. היינו שאוכל בנכייתא בזול בפי שהתנה: (קיד) אם נגנב קודם. דאז היה לריך לנערו והוי ס"ס מטוס פרוטה דר"י אבל אם אז"ז שקבע דהלוי בעצמו יכול לבא

חידושי הרא"ש

ביאור הגר"א

אבן מקבל דף ק"י ע"א דאמר אלוה נאמן כמנו דאי בעי אמר לקוחין הן בידי * שם נבעה"ת לא כ' מפירי דארעא ונלע"ד דלפי נוסחאות המחבר כיס המעשה במשכנתא דסורא בתלש שנין אינן תיפוק ארעא דא בלא כסף בהבואר בי"ד סי' קע"ב והיו מחולקים בזמן שני המשכנתא ר טור סל"ד בשם ת' אביו הרא"ש כלל כ' סי' נ"ב ובאיר שם משום דאז משום בשאר פקדון שאין הנפקד חייב לנערו כיון שברשות המפקיד הוא לבא וליקח אותו ולנערו ואין לו כו משום שכר דהא קי"ל כרב יוסף כמ"ש לעיל סעיף א' ת מרדכי

מורי זהב

נגד המוב אבל על המוחר הוא ש"ח אליבא דהר"י וכמ"ש בטור וכ"כ בסמ"ע ס"ק יז: (ע"ש כ' הרשב"א) שאלת הלוה על המשכון ונתן לו רשות וכו' אחר שלוה' דאלו בשעת הלואה הוי כשוכר שאין כל הנאה שלו וכמ"ש בתשו' אח"ז בנ"ל וע' בסמ"ע: (ע"ש כל היכא שהמלו' לריך ליטבע בהוא יודע בודאי שזה חייב לאשמו אינו יכול לתפוס ולעכב והוא פשוט וכ"כ בת' מהר"ם בהן ח"ב סי' כ' ע"ש: ל) אלא בפשיעה עכה"ע עד אבל מודה דתפי' קבל בבר מעותיו לריך להחזירם כו'. וע' בקלה"ח שחולק על הש"ך בזה וע' בה'

נתיבות

בבא ליטול ממינו לף דהוא ליטלו מ"מ אינו נשבע רק היסת כמ"ע ובש"ך: (קיג) מפירי דארעא. היינו שאוכל בנכייתא בזול בפי שהתנה: (קיד) אם נגנב קודם. דאז היה לריך לנערו והוי ס"ס מטוס פרוטה דר"י אבל אם אז"ז שקבע דהלוי בעצמו יכול לבא

משה"כ חידושים

בו כי יכול ישראל הראשון לומר זכיתי בכל המשכון נגד הקרן והרבית שיעלה עד זמן שלא יפדהו דזיום חלק יותר בהמשכון עד שיוחלט לו דמי הקרן והרבית. והנא כ"ע מודים דדוקא אם מי שחייב לו העכו"ם בא לפדות המשכון י"ח וס"ל דיש לו כח העכו"ם כיון דמשועבד לו מדר"נ והוי כב"כ של העכו"ם משא"כ אחר א"י לפדות ולזכות בו וא"ש מ"ש הסמ"ע בס"ק קי"ד ול"ק עליו קושית השד"ע ש' : נג) קצות

זלא נאנס והלו זכה נאנס : לח) בשבועת היסת בסמ"ע כתב אע"ג דטוען על המשכון לריך שבוע' בנק"ח שאני קרקע דליכא שבוע' אמור' ובש"ך הקשה שבועת המס' שייך גם בקרקע ע"ש לפכ"ד נדא' לפי מ"ש בס"ק כ"א הביכי דהמנו קא אתי לפיקר הממון אע"ג דנמכך ממנו לשבוע' מהני המנו נפוטרו נמי משבוע' וטעמא דמשכון דהוי מנו לפוטרו משבוע' משום דאלו אתי עדים ולא ידעי כמה הי' נשבע ונוטל ומש"ה הוי מנו לאפטורי משבוע' וכמ"ש הרב המגיד וטעמא דאי' עדים ולא ידעי כמה נשבע ונוטל מבואר בתשובת רשב"א משום דבע"ח קוי' משכון וכיון דנבי קרקע לא קני משכון ובדאמרינן בנשכון מטלטלין אינו משמע ובמשכון קרקע מבמע מ"ב אין המנו לפוטרו משבוע' אלא לפיקר הממון ואע"ג דדעת הרמב"ם נבי אומן נמי בשאומר שאיס קלא דלריך ליטבע בנק"ח ונבי אומן דעת הרשב"א היכא דאי' עדים אינו נשבע משום דאומן לא קני משכון דאומן קוי' משכון דבמ"ם בס"ק כ"ג בשם ר' יהודה והא דאמרי' בפ' חז"ה דאומן אינו נוטל אלא במנו כבר נתייאש אלא: בב"ק כ"ה ע"ש : לט) לך עתה ובא למחר. והיינו דוקא מדהתו עד למחר אבל אם פרעו ולא אמר לוה החזיר לי וגם המלו' שתק ולא א"ל מידי ונגנב או נאבד פגנר משום דבבר כלתה שמירתו אפי' למ"ד ס"ס משום פרוט' דרב יוסף כיון דהי' יכול ליטלו וממ"ש בס"ק ד' : מ) ואם אין עדים. ואם המשכון נגנב או נאבד ואין המלו' יודע אם נגנב קודם הזמן שקבע או אח"כ לכאור' הוא דומ' למ"ש בש"ע סעיף ל"ג דאין מוציאין המעות מיד לוה וה"כ אין מוציאין מיד הלו' אמנם לפי מ"ש בנימוקי פ' השואל דשאלי' מני יום ובכרה מני יום כיון דשאלה והדר שכרה ואינו יודע אם בשעת שאלי' או בשעת שכור' ה"ל א"י אם פרעתיך כיון דבבר נתחייב והא דפריך ממתני' דשאלי' מני יום לרב נחמן דס"ל ברי ומא' פטור מבכר' מני יום ובשאלה מני יום פריך דה"ל א"י אם נחמיינתי וא"כ אינו דומ' לסעיף ל"ג דהתם ה"ל בתו שכרה והדר שאלה אבל הכא הוי איפכא שהי' מעיקרא ס"ס והדר ס"ח ה"ל א"י אם פרעתיך וחייב המלו' במותר מיהו לפי מ"ש בסי' סד"ח דאפי' שאלה מני יום ובכרה מני יום פטור ה"ל : מא) אבל למ"ד ס"ח. ז"ל הב"י כיון דלדידי' לא הוי על המשכון ס"ס אלא מטעם שתופסו לגבות ממנו חובו א"כ כל היכא דנבה כבר חובו דליכא תו האי טעמא פסיטא דבטור מגנב' ואביד' ובש"ך דאין לבונו מדוקדק דהא פסיטא דלמ"ד ס"ח לא הוי ס"ס כנגד מעותיו מטעם שתופסו לגבות ממנו חובו דא"כ אפי' בשו' המשכון יותר מחובו נמי לחייב' ועוד דמוכח להדיא פ' האומנים דלא הוי ס"ס מטעם שתופסו לגבות ממנו חובו ובמ"ש חוס' שם ע"ש. אמנם יראה לשון הב"י בדקדוק דבהאי עובדא בשור בשם הרא"ש ודאי דאוי דאיכא תו ס"ס מטוס דתפיס אחובו ופ"ש דאוכן שכר חביות משמעון ונתן

המשכון ביד העובדי כוכבים קכז (קע) (קטו) פטור שמעון (קעא) [קיב] מלשלם לראובן דמי המשכון:
מה[קפד]ח אם המשכון הוא בעין(קעב)(קטז)[קפה]ואינו שוה שיעור מעותיו קכח יכולהמלוה לכופו ט לפרוע מעותיו:

עג כמה זמן סתם הלואה וכמה פרטי דיני הלוא' ובו כ"ס:

א ח א] המלוה את חבירו סתם ב] ולא קבע לו זמן א (א) [ח] ט במקום שאין להם[א] מנהג ב יש לו זמן ג שלשים יום [ט] (ב) ג] שאינו יכול [ב] לתבעו קודם ג [ג] בין במלוה בשטר בין ד במלוה ע"פ [ד] בין במשכון בין בלא משכון ד ה ואם התנה שיתבע כל זמן שירצה יש לו לתובעו אפי' ביומו [ה] ה (ג) ו אבל [ג] שאלה סתם זמנה לאלתר ויכול לתובעו מיד: הגה ו (ד) [ו] מיהו אם המלוה [ד] מוחה שלא ליתן שטר למלוה והוא מבקש ממנו שטר צריך להחזיר לו מעותיו מיד כי מסתמא לא המלוה לו אלא שיכתוב לו שטר ומאחר שאינו רוצה יחזיר לו מעותיו (טור בשם הרא"ש):

ב [ז] המלוה את חבירו ז (ה) א) [ה] ז ד] [ח] וקבע לו זמן לפורעו אע"פ שלא קנו מידו אינו יכול לתבעו קודם

חובו אלא צריך לשלם לו מעותיו ויקח המשכון אע"פ שהמלוה לו בלא שטר וכמו שכתבתי לק' סי' ע"ד סעיף ה' ס"ק י"ט ע"ש:

עג (א) במקום שאין להם מנהג כו'. אבל במקום שיש מנהג הולכין אחריו

•בין לפחות מל' יוס בין להוסיף עליו ולקמן סי"ד יתבאר בדין מכירת משכון דעושין במשכון של ישראל כמו שהמנהג לעשות במשכנו של עכו"ם שביד ישראל וגראה דה"ה בדין זה עכ"ל סמ"ע ולקמן בסי"ד חלקתי על הר"ב בדין מכירת המשכון וא"כ כ"ש כאן דלא אזלינן בתר מנהג העכו"ם היכא דאין מנהג ידוע בין ישראל אלא אמרי' סתם הלואה ל' יוס: (ב) שאינו יכול לתבעו קודם כו'. דקדק לכתוב שא"י לתבעו קודם ור"ל דדוקא לענין זה אמרינן סתם הלואה ל' יוס אבל מ"מ לא אמרי' ביה אין אדם פורע תוך זמנו וכדלק' ס"ס ע"ח: (ג) אבל שאלה סתם. כיון דהדרא בעינא זמנה לאלתר וע"ל ס"ס סמ"ח: (ד) מיהו אם הלוה מוחה כו'. בסמ"ע האריך ודעתו דדוקא כמו שכתב בשאלת הרא"ש כשהקנה לו בקנין דאז מסתמא לא הלוה לו רק ש"כתוב שטר והסיג על העיר שושן דמשמע מדבריו אפי' בלא קנין נמי דינא הכי והגאון אמ"ו ז"ל כתב בגליון הסמ"ע שלו וז"ל העיר שושן סובר שבשאלת הרא"ש מעשה שהי' כך היה אבל לפי תשובתו משמע אף בלא קנין ונס לעיל בסי' ל"ע י"ל כן אא"כ בא בעל ב"ח והסכים לדברי עכ"ל והשתא אתי דברי הר"ב כפשטן שלא הזכיר קנין: (ה) וקבע לו זמן כו'. לכאורה נראה דמיירי דוקא בקבע לו זמן בשעת הלואה דאלו אחר הלואה צריך קנין כמו נאמנות או אל תפרעני אלא בעדים וכמ"ש לעיל סי' ע' וע"א ע"ש מיהו יש לחלק דשאני התם דבא המלוה להוציא משא"כ זה דהלוה בא להחזיק המעות בידו אותו זמן דה"ל קלת כמחל לו המלוה לכל אותו זמן וצ"ע עכ"ל סמ"ע. ולדידי פשיטא דה"ל כמחל לו המלוה דמ"ש דהוי כמו נאמנות או א"ל אל תפרעני אלא בעדים כו' ליתא דבא"ל אל תפרעני אלא בעדים נופיה קי"ל דמהני אפי' לאחר ההלואה בלא קנין

אינו מעוכב כלל לצורך הלוה אע"פ שמתחלה בא לידו לצורך הלוה לא מפני זה יחשב העכוב שמעכבו עכשיו לצורך הלוה וא"כ אפי' בלאו טעמא דשומר שכר חייב עליו מכח שואל כו' עד כאן לשונו ולא ידענא מאי קשיא ליה דנהי שאינו מעוכב לצורך הלוה מכל מקום פשיטא דלא הוי שואל אלא כשיש לו רשות להשתמש בו אבל אם אינו משתמש בו אע"פ שאינו מופקר לצורך המפקיד לא הוי שואל כדמוכח להדיא בש"ס ופוסקים וטור ומחבר לקמן ר"ס ש"ו גבי אומן דאומר הבא מעות וטול את שלך ע"ש: (קע) פטור שמעון. דהא בלא הלואתו נמי היה בבית העכו"ס ועיד דלא עשה שמעון שום מעשה בגוף המשכון שנאמר בו שהוא עומד ברשותו להתחייב עליו: מהר"מ שם; (קעא) מלשלם לראובן דמי המשכון. ואין ראובן יכול לטעון לשמעון שא קא משתרשא שנפטרת מחובך ע"י משכוני זה תן לי כי למה יתן לו זה אם כשנשרף המשכון פקע ליה שעבודיה דעכו"ס בדיניהן מאי איכפת ליה ראובן בשמעון משמיה הוא דרחיתו עליה דשמעון עד כאן לשון מהר"מ שם: (קעב) ואינו שוה שיעור מעותיו כו' הוא הדין היכא דשוה שיעור מעותיו ואינו יכול לומר שיקח המשכון בעד מעותיו אלא לריך לשלם לו מעותיו ויקח המשכון אע"פ שהלוה לו בלא שטר וכמו שכתבתי לק' סי' ע"ד סעיף ה' ס"ק י"ט ע"ש:

עג (א) במקום שאין להם מנהג כו'. אבל במקום שיש מנהג הולכין אחריו •בין לפחות מל' יוס בין להוסיף עליו ולקמן סי"ד יתבאר בדין מכירת משכון דעושין במשכון של ישראל כמו שהמנהג לעשות במשכנו של עכו"ם שביד ישראל וגראה דה"ה בדין זה עכ"ל סמ"ע ולקמן בסי"ד חלקתי על הר"ב בדין מכירת המשכון וא"כ כ"ש כאן דלא אזלינן בתר מנהג העכו"ם היכא דאין מנהג ידוע בין ישראל אלא אמרי' סתם הלואה ל' יוס עכ"ל הש"ך: [ב] לתבעו. ודוקא לענין זה אמרינן סתם הלואה ל' יוס אבל מ"מ לא אמרי' בזה אין אדם פורע תוך זמנו כמ"ש הט"ו בס"ס ע"ח ע"ש: [ג] שאל'. הדרא בעינ' משא"כ הלואה דלהולא נתי' לריך זמן להשתדל מעות כיפרע לו וע"ל ר"ס שמ"ח ובא"ח סי' ס"ז. סמ"ע: [ד] מוחה.

פתחי

עג א] המלוה כו'. בגש"ע הבר"ע איתר ז"ל כ"כ. וכן בתר לו חפץ ולא קבע לו זמן לפרעון. ב"ח סי' סז סעיף יג. עכ"ל:
ב] ולא קבע לו זמן. בגש"ע הבר"ע ז"ל כ"ב כופין אותו ואין יורדין לנכסיו עד תוס הזמן. הריקס: ג] שאינו יכול לתבעו קודם. בגש"ע הבר"ע ז"ל כ"ב בתב"ח סי' שז סי"ק י"ד כ' דבוכנים בתדיבתינו דאוכנים שהם הלואה תוך שלשים יום: ד] וקבע לו זמן. ע' בת' נו"ב תניינא סי' י"ד בא' שנתפסר עם נושיו וכתב להם שע"ח לפרוע כשיתרחב כ' את נגולו ורלו ללמוד שיעור

משה"כ — **נתיבות**

ולנערו אין עליו חיוב ולא הוי שוב ש"ס מסוס כרוטה דר"י: (קטו) פטור שמעון. דמה ל"מ לו אם לוה או לא הא בלא"ה נפטר הגזי כיון שנשרף ואין חייב בחוכסין ומה איכפת לי' לראובן אם שמעון מרויח או לא. ועי"ב דאם אינו יודע רק שהעכו"ם

משה"א

מדר"נ. ובס' קצה"ח משינו דהא הישראל השני נפטר מטעם דהוי כאילו סי' אם יאבד מעותיו וכו'. ולא דבר נכונה דהא מ"מ יש לחוש שמא ברשותו הוא ולא נפטר כלל מחובו ושמעון חייב לעכו"ם אפי' אם ראובן מחזיר משכונו לעכו"ם ותנאי של שמעון לא הי' רק אם לא יחזיר משכונו לראובן ועוד דאם באמת בשע חייב גשלם בדינינו וכנגד חובו ספול העכו"ם ואי"כ לולי החוב שלו הי' העכו"ם נתחייב לשלם

קצות

עג א) וקובע לו זמן. ע' סמ"ע שנסתפק בקביעת זמן לאחר הלואה אם לריך קנין כמו בנאמנות וכ"ל פשיטא ליה דא"ל קנין דהוי מחיל' ומ' בפי' פ"א דאפי' נאמנות שנותן המלוה לו' נמלו' מעמו

ביאור הגר"א

בבנ"ה (ע"כ): [קפד] אם המכון. רש"י בבכורות מ"ג כ' ד"ה אבוד כו' וכ"מ שם בגמ' דקא' אבד אלפא זוזי משמע בא כ"ז שהן בעין א"ל שיקבלנו דאל"כ לשמעון בבה"ג: [קפה] (ליקוט) ואינו שוה כו'. ל"ד דה"ה אם שוה ועמ"ש בסי' ע"ד סי"ה מפ"ד דבעין (ע"כ):

עג [ח] במקום כו'. הוספתא רפ"י דב"מ המלוה את חבירו סתם אין פחות משלשים יום ובמדינה שהיא נוהגת פחות מכן אז יותר על כן מנהגן ממנהג המדינה: [ט] (ליקוט) שה"י לתובעו קודם. ר"ל דוקא לענין זה כמ"ש ס"ס ע"ח. סמ"ע
ה"ך (ע"כ): [ג] בין כו'. מכות שם: [ד] בין במשכון בין כו'. שבת קמ"ח ה' שולל אדם כו' ומיירי בין במשכון בין בלא משכון דקתני סיפא ולא אינו מתמינו כו' ואמר בגמ' שם מ"ש הבאלוקי כו' וערש"י שם ד"ה הבאלוקי כו': [ה] אבל שאלה כו'. עבה"נ שוב הוכיח הרא"ש שם המ"ש בשמחות המשאיל אלוק בהבירו בינו לבינה הבאל בינו רבאלי להבעו עד שיבאלו ימי האבל וברגל עד שיבאלו ימי הרגל ובמשתה עד שיבאלו ימי המשתה מ' הבאל"ה יכול להובעו מיד ועפ"י שמ"ח ס"ח וס"ב: [ו] מיהו כו'. ב"ח ק"ב ה' וזוזי בכדי כו' וכאן לא שייך מ"ש שם קמ"ל דאפי' לתבי הן הן עדיו ובהבי פני עכ"ה) והבבר פשוט הוא דבל המלוה מעות בהבוין לדרך הראוי לו בהיינו בישים לו הראוי ע"ז ובכמ"ש הבית הראוי לדבריו דמדהוזכר בדברי הטור שהי' שם קנין ואמתי לא דייק מסיפא דאיבא שבתב שהבן לו זמן ע"ז שיעשה לו שטר כיון שאינו רוצה לעשות לו שטר למה יפסיד זה מעותיו אם יתבר זה בנסיו עכ"ל ודברים אלו שייבים גם בסתם הלואה בלא קנין אלא דאם דבקיע קנין מעשה שהיה כך סי' ל"ט שבתב שיכול לבופו להחזיר המעות דוקא צים קנין בלא"ד דלא בתבוין הטור בזה במ"ש שם לפיבך אם יאתר המלוה כיה ובע"ב ל"ל כן בהא דבקיע שם ושיעבד בבסיו זהו פשיטא אלא לורך דהא אחריות ע"ש ועוד הבית בסמ"ע מדברי הטור כיון שאינך רוצה לבתוב שטר החזיר לי מעותי משעינן ליה כי בודאי לא הלוה לו אלא שיהי' לו שטר בל זה קאי על בל הזבר שם לעיל מיבה הבייתו בין הלוואה בעדים בלא קנין בין קנין בבילם יכול לבופו אחזרת מעות דעשם אי' לבם בבלע"ד עיקר (אם בי גם דבבר הבית הסמ"ע נבוחים בטעמם בי הלוך נוליא מחוון מיד המוחזק שהמיה לומדבת שהמיה לומדבת מעשה דאחיבא עדים וקנו מיבי' הבייתו נדון הראים יש בלון גילוי דעת גדול דמהני בתבאי בפול דבל קנין לבתיבה עומד ואל"ל לימלך אבל בלוה ממנו בעדים לאוד אין בלון שום גילוי דעת לבתיבת הטשר שהרי אין יבולין לבתוב בלא זוזי והמלבה שבית בש"ם בבינו לבין עלמו שבל אתיבתו הלוהו ונם

באר היטב

וסול אם שלך עיין שם עכ"ל: [קיב] מלשלם. דהא בלא הלואתו נמי היה בבית העובד בוכבים ועוד דלא עם שום מעשה בגוף המשכון שנאמר שעומד ברשותו להתחייב עליו גם אין ראובן יכול לטעון שיתן לו שמעון דמי החוב שהלו' לו העובד בוכבים דלמי יתן לו אם בשנשרף המשכון פקע שעבודי' דעובד בוכבים בדיניהן מאי איכפת לי' לראובן משמי' הוא דרחיתו עלי' דשמעון עכ"ל מהר"ם. ש"ך: [קינ] שוה ע"ל ר"ם ע"ג וסי"ב וי"ב שם מבואר דין משכון הסו' כדי חובו אימת יכול לבופו לפדותו. סמ"ע:

עג [א] מנהג. אבל במקום שיש מנהג הולכין אחריו בין לפחות מל' יוס או להוסיף ובסי"ד יתבאר בדין מכירת המשכון דעושין במשכון של ישראל כמו שהמנהג לעשות במשכנו של עובד בוכבים שביד ישראל וגראה דה"ה בדין זה כ"כ הסמ"ע ואני חלקתי שם על הרב בדין מכירת המשכון וא"כ כ"ש כאן דלא אזלינן בתר מנהג העובדי בוכבים היכא דאין מנהג ידוע בין ישראל אלא אמרינן סתם הלואה ל' יוס עכ"ל הש"ך: [ב] לתבעו. ודוקא לענין זה אמרינן סתם הלואה ל' יוס אבל מ"מ לא אמרי' בזה אין אדם פורע תוך זמנו כמ"ש הט"ו בס"ס ע"ח ע"ש. סמ"ע וש"ך: [ג] שאל'. הדרא בעינ' משא"כ הלואה דלהולא נתי' לריך זמן להשתדל מעות כיפרע לו וע"ל ר"ם שמ"ח ובא"ח סי' ס"ז. סמ"ע: [ד] מוחה.

פתחי

עג א] המלוה כו'. בגש"ע הבר"ע איתר ז"ל כ"כ. וכן בתר לו חפץ ולא קבע לו זמן לפרעון. ב"ח סי' סז סעיף יג. עכ"ל:
ב] ולא קבע לו זמן. בגש"ע הבר"ע ז"ל כ"ב כופין אותו בשטר שיפרע בתוך זמן ל' יום הבוינה שיפרע מעט מעט זמ"ש אם לא היו לו מעות מוכנים אין ב"ד יורדין לנכסיו עד תוס הזמן. הריקס: ג] שאינו יכול לתבעו קודם. בגש"ע הבר"ע ז"ל כ"ב בתב"ח סי' שז סי"ק י"ד כ' דבוכנים בתדיבתינו דאוכנים שהם הלואה תוך שלשים יום: ד] וקבע לו זמן. ע' בת' נו"ב תניינא סי' י"ד בא' שנתפסר עם נושיו ובתב להם שע"ח לפרוע בשיתרחב כ' את נגולו

נתיבות

משה"כ

משה"א

קצות

חידושי רעק"א

חכמת שלמה

חידושים

ביאורים

המשפט

תשובה

טורי זהב

באר הגולה

חידושי רעק"א

חכמת שלמה

ח דברי המחבר ע סס ברמב"ם וכתב ה"ה זה לא מצאתי מבואר אבל דעת רבינו ז"ל שעשה זו כשאר טעמות י סס וכתב הכ"י כיון שלא הגיע הזמן אפי' לדברי המלוה לא יעבוד עכשיו כ סס וכ"כ הטור ל סס מ סס ברמב"ם אע"ג דמתבאר בכי' דלעיל סעי' יז שהמלוה כשבע בנקיפה ולע"ד כיון דעל כרחך כאן מיירי בתבעו אחר כי' יום א"כ אפילו בשלא תבעו אחר כי' יום מסיים למלוה והוה בחלו הלוה בא להוציא מהמלוה ונשבע

הגהות אמרי ברוך

(ס"ד סק"י) (י) יראה לי כו'. כ"כ נ"ע לדינא אם המלוה בעצמו מוען שנקבע זמן יותר מעלבים יום אם נאמן המלוה דאף דאית ליה מנו חליא במחלוקת הפוסקים בדין מנו להוציא ומשמע מלי' ברמב"ם שבכתבם שהלוה מוען שזמן קבע לי והמלוה מכחישו אלא קבע לו זמן.

כסף הקדשים

סימן עג סעי' כ' (עד אחר) ממ"ש בחו"מ רסי' ע"ג שבשים עד אחר שחייב היכוף והוא אומר לאחר עברה ימים חייב שבועה דאורייתא. מבואר שגם דקיימא לן מבעל כים חברו פטור בדיני אדם מ"מ יכול לנגוש אלא יעבוד מעות שלו. וכמו בשיכוב הפרעון שנוגעים בכ"ד גם שבשעבב על מנת לפרוע אח"כ קול וכמ"ש ומקל". וי"ל שגם בשאין שום עוכת הבאה שבין שיוש

חכמת שלמה

במקלת לו נאמן נמנו דבופר הלל בכל המנה זמנו אחר עברה ימים. ולבאורה נראה בדין מה שהחולק הטו"ז כאן בס' זה עם הדיינים בלשם מודה במשים לאחר עברה ימים ואמשים כופר הכל אי הוה מודה במקלת שלבעת הדיינים דלא הוה מודה במקלת דנאמן כמנו דכופ' בכל די"ל דזה כמי הוה העזה מ"מ יכול לאחר עברה ימים. א"כ כאן הוה לה"כ דאם מודה במקלת דאין נאמן במנו דכל המנה הוי לאחר עברה ימים משום דהוי מנו דהעזה כמו כ: מודה במקלת אבל להט"ז שם דס"ל דהוי חייב שבועה בניגון דיד' דזה לא הוי העזה מה שמודה לאחר עברה ימים. א"כ לכאורה נראה דכאן לא הוי מודה במקלת דנאמן במנו דכל המנה הוי לאחר עברה ימים וא"כ הוי טוען כך אמי לא הוי העזה ותו יש לי מנו. אבל כך מצינו ספר נראה דלכ"ע הוה כאן מודה במקלת אף להט"ז דס"ל דזה לא הוי העזה היינו דוקא דזה לא הוי העזה כ"כ כמו אם היה כופר הכל שאינו חייב לו כלום זה הוי העזה יותר' ע"כ לא אמרי' דיבי' נאמן במנו דכופ' הכל אינו יכול לטעון כ"כ פנינו אבל אם אומר המשים זמנם תיכף ומשים לאחר עברה ימים בודאי נגד ההודאה דזמנו תיכף זה אמי הוי העזה דהזמן הוי כפירת ממון ואין לו מנו דיכול לו' שהכל לאחר הזמן דהוי מנו דהעזה ונם אייך שהתחוטי קא משתמע דיש לו דין מודה במקלת ודבר זה לכאורה אמת מלד הסברא ונכון ופשוט:

סעי' ג זה אומר חמשה ימים כשאר מהזמן וזה אומר עברה וכו'.

טורי

דברי הרא"ש והטור מדוקדקים מאוד לפ"ד הסמ"ע ז"ל ובאמת עוכת מ"ש הטור סי' ע"ל לפיכך אם יאמר המלוה לאפי דעת המולקים הול"ל ואם יאמר המלוה וז"ש לבקי בטעם לה"ק ודברי הרב ט"ז אינם מוכרחים כלל בזה גם לפ"ד דברי הטור שלא בדקדוק וגם רמ"א מדבתב אם הלוה מודה משמע במקום אמרי דהיינו בקנין וא"כ אלעי"ד דאין כופין אותו המפסק עכ"ה):

(סעיף ג) הלוה נשבע היסת. משמע דוקא בענין זה שהין חילוק ביניהם לענין גוף ההלואה רק לענין ז"פ ממילא הוי כופר הכל וא"כ אין נשבע אלא היסת אבל אם יש חילוק ביניהם גם לענין סך הלואה כגון שהמלוה אומר מנה לי בידך לשלם עכשיו והלוה אומר אין לך אלא ג' לשלם נשבע זה הוא מודה מקצת בסך הלואה אע"ג דיש ג"כ כופר הכל לענין ז"פ מה בכך כיון שיש עכ"פ מודה מקצת ומקיים ביה כי הוא זה ה"ל כפירת זמן בחלק זה בכפירת ג' בגוף החוב ואייב ז"ד משא"כ בשאין כפירה בסך הממון רק בפרעון לא אבחין כלל ז"ד ואף דזה דבר פשוט הוא מ"מ כתבתי להיות כי שמעתי היזה דיינים פוסקים בזה בתורה כו' מקצת הסך שעונן עליו ואומר מקצת שהוא מודה אם הזמן פרעון עכשיו אלא אחר אינה זמן אין בה מודה במקצת ומניחים ראיה ממ"ש בגמ' פ"ק דב"מ כדרבה דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה במקצת שבע חזקה אין אדם מעיז בפני בעל חובו והאי בבולי בעי לדודי ובה דלא מודה אשתמיט קא אשתמיט אבר עד דהוי לי זוזי ופרענא וכו' והאי מודה במקצת שמשתמט במקצת שהודה לו אם היתה רוצה לשמשתמט באותו חלק שהוא כופר ה"ל ג"כ להודות כיון שלא"ד לא יעבוד לו לשלם עכשיו כלום הע"כ לאו בכולל מודה במקצת הוא אלו דבריהם ואני אומר שאפי' שום התחלה לדבריהם אין כאן דלא עיינו בזה שהרי פי' התו' שם רפ"ק דב"מ דמ"ש רבה מפני מה אמרה תורה מקלת שעונה שבע לא מקש' מ"ש אלא הכי פריך והא נאמן נמינו והאי בעי כפר הכל או נילף מהכא דלא אמרי' מגו בעלמא ומשני לפי שאין אדם מעיז ואח"כ פי'

ביאור

[ט] בין במלוה ע"פ בין בכו' בין בכו'. מבות שם מחיב ר"ב אומדין בכו' א"ר הב"ע במלוה על המשכון ובמוסר בכו' וב"ש מלוה ע"פ ומ"ש במבות שם סבור מינה בכו': [י] בין שמת לוה. כ"ב ה' ב' הלכתא כר"ל ואפי' מיתמי בכו': (ליקוט) בין שמת לוה. ומ"ש בשאלה כתובות ל"ד ב"ק קי"ב (ע"ב): [יא] אם יורשיו. עפ"ש ס"ב: [יב] טען המלוה בכו'. כדין כפירת ממון ומ"ש

באר

ועיין בהה"מ פ"ז מהלכות מלו' גבי משכנתא באחרת דמסלקי יש להוכיח שם מדבריו גם כמ"ש בס"ד ואם בסי' קע"ו ובסי' הט"ו דיכול לשלם היורשים שאי אתם שהוא בעין וגם יכול לומר אביכם הי' נאמן לי שיריים בשאור' ועבוד' ואין אתם נאמנים לי בזה משא"כ הלוה' כתב' ב"כ כיון דשתם הלוה' היא לטובת הבו' ובניו יורשים זכותו הוי כי' כפר' שאול' ביד אביהן דהיורשים משתמשים בה כל ימי שאילתה כמו שכתב הט"ו בסי' שמ"ח א"ב עד כאן לשון הסמ"ע ובתב הש"ך דדין זה דיורשיו אמורים כו' אינו ברמב"ם ובור ולא בשום פוסק גם בב"י לא הזכיר מזה כלום ולא ידעתי מנ"ל הא ומן הסברא נראה דאע"פ שאין היורשים אמודים בנכסים כמוהו א"י לתבעם קודם הזמן והיינו שכתבו שמתא ולא מילקו בכך הרמב"ם והטור ואף להמחבר נראה דאם היורשים יאבו בטמון או ערב מספיק אינם מחויבים לשלם קודם הזמן ולא בא אלא לאפוקי שאם אינם אמודים כמוהו יכול לעכב ממונם דומיא דלקמן סעיף י' ואף בזה דברי המחבר ל"ע דיש לומר דל"ד לדלקמן סעיף י' שרואה הדיין שלא יוכל לגבות חובו מה שאין לו הכא: (ז) ואמר היום סוף הזמן כו'. ואם טענו היום סוף הזמן שאתה חייב לי ק' והלה משיב אינו חייב לך רק ג' לשלם אחר י' ימים נשבע מיד היסת ואחר י' ימים נשבע ש"ד וכן ראיתי מורין: (ח) המתן עוד כו'. כיון דאף לדברי המלוה עדיין לא הגיע הזמן ושמא יודה בתוך הה' ימים: (ט) או שהיום סוף זמן שקבע לו כו'. ומיירי שהוא אחר שלשים או שלא נכתב זמן ההלוה' בשטר והמלו' טוען שהוא לאחר ל' דא"כ אף בשטר שתם ההלוה' ל' יום כדלעיל סעיף ח' אף אם המלוה טוען אני התניתי עמך שתפרע לי קודם ל' נראה דהלוה נשבע היסת כיון דשתם הלוה ל' יום ופורע לו לאחר ל' מזמן ההלוה הכתוב בשטר: (י) ישבע המלוה היסת כו' זהו ע"פ מה שכתב בבדק הבית ובכ"מ ליישב דברי הרמב"ם שכתב נשבע היסת כיון דאינן מתולקים בסך הלוה ומה שכתב הטור שתם ישבע בעל החוב היינו נ"כ היסת ולדבריו נמשכו הסמ"ע והב"ח אבל לפי עניות דעתי זה דוחק דמה בכך שמתולקים בסך הלוה' אם בזמן הפרעון כיון דעשתא דמלוה על המשכון בעי אשתבועי בנק"ח משום דאינו טוען על נופו של משכון אם משום דנא חמרינן מגו לאפטורי משבועה וכמו שכתבאר לעיל סימן ע"ב סעיף י"ז אם כן הוא הדין הכא דאינך טעמי המוב כו' ורלה לומר כשאר בעל חוב והרמב"ן (וכן הבעה"ת ריש שער ע"ו) בכוון בתב ישבע היסת ושייהם לדבר אחד נתכוונו משום שלשון הרמב"ם כך הוא היתה המלוה בשטר וטען הלוה שזמן קבע לו (") ירא"ה לי שישבע בעל החוב היסת שלא קבע לו זמן ויטול מיד עכ"ל ולשון הטור כך הוא היתה המלו' בשטר אם על המשכון וטוען הלוה זמן קבעת לי ישבע בעל החוב שלא קבע לו זמן ויטול מיד עכ"ל ונראה שהרמב"ם כ' דינו דוקא במלוה בשטר ולא כמו שכתב בב"ה ובכ"מ דכוונת הרמב"ם שם דהוא הדין במלוה על המשכון והטעם כמו שכתב ה"מב"ם מיד בפ' שאח"ז רפי"ד מה' מלוה והע"ו לקמן סי' פ"ב סעיף י' דדוקא בשטוען פרעתי נשבע המלוה משום שטר לפרעון הוא עומד אבל אחר טענות כגון אמנה אם רבית אם כה"נ שאין השטר עומד לכך אין המלוה צריך לישבע בנקיטת חפץ אף אם יאמר הלוה ישבע לי אלא יפלם לו ויישבע היסת והטור סרלה להכנים בדברי הרמב"ם גם דין המלוה על המשכון שמתיב תיבת היסת וכתב שתם ישבע ומתילא נשמע דכל חד וחד לפי דינו דבמלוה על המשכון כיון דאינו טוען על נופו של משכון צריך לישבע בנקיטת חפץ ובמלוה

טורי

דברי הרא"ש והטור מדוקדקים מאוד לפ"ד הסמ"ע ז"ל ובאמת עוכת מ"ש הטור סי' ע"ל לפיכך אם יאמר המלוה לפי דעת המולקים הול"ל ואם יאמר המלוה וז"ש לבקי בטעם לה"ק ודברי הרב ט"ז אינם מוכרחים כלל בזה גם לפ"ד דברי הטור שלא בדקדוק וגם רמ"א מדבתב אם הלוה מודה משמע במקום אמרי דהיינו בקנין וא"כ אלעי"ד דאין כופין אותו המפסק עכ"ה):

(סעיף ג) הלוה נשבע היסת. משמע דוקא בענין זה שהין חילוק ביניהם לענין גוף ההלואה רק לענין ז"פ ממילא הוי כופר הכל וא"כ אין נשבע אלא היסת אבל אם יש חילוק ביניהם גם לענין סך הלואה כגון שהמלוה אומר מנה לי בידך לשלם עכשיו והלוה אומר אין לך אלא ג' לשלם נשבע זה הוא מודה מקצת בסך הלואה אע"ג דיש ג"כ כופר הכל לענין ז"פ מה בכך כיון שיש עכ"פ מודה מקצת ומקיים ביה כי הוא זה ה"ל כפירת זמן בחלק זה בכפירת ג' בגוף החוב ואייב ז"ד משא"כ בשאין כפירה בסך הממון רק בפרעון לא אבחין כלל ז"ד ואף דזה דבר פשוט הוא מ"מ כתבתי להיות כי שמעתי היזה דיינים פוסקים בזה בתורה כו' מקצת הסך שעונן עליו ואומר מקצת שהוא מודה אם הזמן פרעון עכשיו אלא אחר אינה זמן אין בה מודה במקצת ומניחים ראיה ממ"ש בגמ' פ"ק דב"מ כדרבה דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה במקצת שבע חזקה אין אדם מעיז בפני בעל חובו והאי בבולי בעי לדודי ובה דלא מודה אשתמיט קא אשתמיט אבר עד דהוי לי זוזי ופרענא וכו' והאי מודה במקצת שמשתמט במקצת שהודה לו אם היתה רוצה ראוכתו לשמשתמט באותו חלק שהוא כופר ה"ל ג"כ להודות כיון שלא"ד לא יעבוד לו לשלם עכשיו כלום הע"כ לאו בכולל מודה במקצת הוא אלו דבריהם ואני אומר שאפי' שום התחלה לדבריהם אין כאן דלא עיינו בזה שהרי פי' התו' שם רפ"ק דב"מ דמ"ש רבה מפני מה אמרה תורה מקלת שעונה שבע לא מקש' מ"ש אלא הכי פריך והא נאמן נמינו והאי בעי כפר הכל או נילף מהכא דלא אמרי' מגו בעלמא ומשני לפי שאין אדם מעיז ואח"כ פי'

ביאור

[ט] בין במלוה ע"פ בין בכו' בין בכו'. מבות שם מחיב ר"ב אומדין בכו' א"ר הב"ע במלוה על המשכון ובמוסר בכו' וב"ש מלוה ע"פ ומ"ש במבות שם סבור מינה בכו': [י] בין שמת לוה. כ"ב ה' ב' הלכתא כר"ל ואפי' מיתמי בכו': (ליקוט) בין שמת לוה. ומ"ש בשאלה כתובות ל"ד ב"ק קי"ב (ע"ב): [יא] אם יורשיו. עפ"ש ס"ב: [יב] טען המלוה בכו'. כדין כפירת ממון ומ"ש

באר

ועיין בהה"מ פ"ז מהלכות מלו' גבי משכנתא באחרת דמסלקי יש להוכיח מדבריו ג"כ כמ"ש בס"ד ואם בסי' קע"ו ובסי' הט"ו דיכול לשלם היורשים שאי אתם שהוא בעין וגם יכול לומר אביכם הי' נאמן לי שיריים בשאור' ועבוד' ואין אתם נאמנים לי בזה משא"כ הלוה' דלהולא' נתב' ב"כ כיון דשתם הלוה' היא לטובת הבו' ובניו יורשים זכותו הוי כי' כפר' שאול' ביד אביהן דהיורשים משתמשים בה כל ימי שאילתה כמו שכתב הט"ו בסי' שמ"ח א"ב עד כאן לשון הסמ"ע ובתב הש"ך דדין זה דיורשיו אמורים כו' אינו ברמב"ם ובור ולא בשום פוסק גם בב"י לא הזכיר מזה כלום ולא ידעתי מנ"ל הא ומן הסברא נראה דאע"פ שאין היורשים אמודים בנכסים כמוהו א"י לתבעם קודם הזמן והיינו שכתבו שמתא ולא מילקו בכך הרמב"ם והטור ואף להמחבר נראה דאם היורשים יאבו בטמון או ערב מספיק אינם מחויבים לשלם קודם הזמן ולא בא אלא לאפוקי שאם אינם אמודים כמוהו יכול לעכב ממונם דומיא דס"י וגם בזה ל"ע די"ל דלא דמי לס"י שרואה הדיין שלא יוכל לגבות חובו ומשא"כ הכא עכ"ל:

פתחי

היורשים לשלם ונראה ברורה מדברי הבית מאיר להה"ע סי' ל' ס"ק עש"ה: ה] אם היתה מלוה בשטר. ע' במל"מ פט"ו מה' טוען דין י"ל מה שהביא שם על הראב"ד בענין ספק בלי השטר על זמן פרעון מי נק' מוחזק ע"ש ועי' בשטר משפט

פצות

ומדעתו מוחל לו ומרויח לו זמן הוי מחיל' ממש וא"ל קנין והוא פשוט: ב) היום סוף הזמן. ואם הי' ע"א שהיום סוף זמנו הרי זה נשבע שבועת התורה' זה הוא דברי הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות מלו' ולו' ובתב הה"מ שלא מצאו מבורר אצל שהוא דעת הר"ב ז"ל והנה ראיתי בשו"ת מוהרי"ט חלק א"מ סי' ק"ה שכתב על זה וז"ל ולי הדבר ברור מאותה ששניהו בפרק קמא דמכות מעידין אנו באים פלוני שהוא חייב לחבירו אלף ז ז וכו' אומדין כמה אדם רוצ' ליתן ויהי' בידו אלף זוז ונותנם מכאן עד ל' יום ואין נותנם מכאן ועד עשר שנים אלא דבר שבממון שהוב דמחייבו עדים זוממין נהנו וכו' ואם תאמר ובלא עד אחד יתחייב כדין מודה בעצמו אם יש בחזקו כפיר' שוה פרוט. וכ"ל שהרב ז"ל לא נתת לאשמועינן בהני ואיהו מייתי כשהוד' תחנ' בעדים ואינם מתחייבים עכשיו אלא על הזמן א"כ הא לא מקרי הודאי במקלת וכפיר' במקלת אלא כשבנו כפר וכשהוד' הוד' בגל נהי דאיכא דרא דממונא בהתנ' מ"מ יש לומר אין הודאי ממין הטענ' דומיא דדינר זהב יש לי בידך וז"א אין לך בידי אלא דינר כסף וע"ש. ונראה' מתוך דבריו דהא דחייב שבוע' על קבינעת הזמן משום דהמתנת הזמן הוי דרא דממונא ובמו שמניא ראי' מעדים זוממין. אך קשה איתחייב שבוע' בזה דהא נבי שבוע' בעינן דוקא דבר שנופו ממון ובופר שטרות כיון דאלו נופי ממון פטור אפי' מודה במקלת וע"א א"כ מכ"ש קבינעת הזמן נהי שהי' יכול ליטול איזה שכר מכאן עד המתנת הזמן לא הוי נופו ממון ואינו אלא נרמא ולא נופו ממון ועוד דהא מבטל כיסו של חבירו אפי' למאן דדאין ד"ג פטור. והוא נרע מגרמי ומעידים זוממין לאו ראי' דהתם מעידים שחייב לשלם איכא ושיוא המעות קודם הזמן אשיב היזק טפי אבל כאן שהמעות תחת יד הלו' ורולה לעכבו זמן מה אינו אלא כמו מבטל כיסו של חבירו דאע"ג דהוא אסור לבתחלי אבל שבוע' אינו ראוי להתחייב כיון דאפי' ודאי מבטל כיסו של חבירו ומעכבו זמן מה אינו חייב לשלם. ועוד הא תינא אם התחייב הוא מנה או מאתים יכול להיות המתנת הזמן יום או יומים שוה פרוט' ויותר אבל אם אין התחיב' אלא שתי כסף או פרוט' לבד ע"א שחייב שבוע' בפרוט' והלו' אומר זמנו אחר עבר' ימים וא"ל אומר היום זמנו א"כ ודאי המתנת הזמן של פרוט' אינו ב"פ ולמה ישבע ועוד דה"ל לפרש דיסוס המתנת הזמן אם יש בו ס"פ)(ובכן נראה דאפי' אינו שוה המתנת הזמן פרוט' וכנון דכל הממון אינו אנא פרוט'

נסער

התום' כסיפא דרבה שאמר ובכולי בעי דלודי בלומר דלא תיתמא מאחר דאינו מעיז א"כ אמת הוא שאינו חייב לו יותר ולמה ישבע יהא נאמן במנו דכפר הכל ומשני דאין זה העזה דקא משתמט ע"כ ואם איתא דמודה מקלת הטענה לשלם לזמן לא חייב מודה במקלת בדברי הדיינים דלעיל דאין כאן אשתמוטי קא מישתמט הדרא קו' רבה לדוכתא למה ישבע מודה במקלת יהא נאמן מודה במקלת ומרחיב הפרעון דבזה ליכא לתרוצי דמשתמט לפי דבריהם ממילא אמר אמת: (אמר המגיה) לפי דעת הדיינים הנ"ל אין כאן אינו אמרי מגו שהוא חייב לו לשלם מיד כיון דאשתמוטי קא מישתמט אין כאן העזה וכמ"ש התוס' לעיל אבל כמ"מ לשלם לאחר זמן כיון דל"ש אשתמוטי לפי דעת הדיינים דלעיל א"כ הך מקלת דקא כפיר ליה העזה גמורה ואיא מיגו לאינו מעיז ממעיז אבל (עכ"ר) דברי הדיינים הנז' בעלין ומבוטלין ודברי הרב ט"ז שרירין וקיימין משום דאחר שכ' לקמן עכ"ס) אלא פשוט דגם בזה שייך אשתמוטי קא משתמט דאע"ג שאומר לשלם אותו המקלת שהודה על זמן מה מתיירא הוא להודות הכל ולומר שהוא חייב לו לזמן מרוחק אבל אם יהיה לו ג"כ ממון הרבה על אותו הזמן וי"כ הוא חושב שבעשיו יכפור לו מקצת עד שיתחייב ה' אם גבולו ויפלם לו גם המותר וזה מוכח עוד מסתם הלוואה דלא ניתן ביתבע פחות מלי יוס במ"ש תחילת סי' זה ובילת המלא מודה בהלואה ע"כ אינו שייך לפי דבריהם אלא לאחר שעברו כ' יום וזה לא נשמע ולא נראה בשום דוכתא ע"כ נראה דאין מקום לדברי הדיינים הנ"ל ושפיר הוי מודה במקלת כזה: (סעיף ד) ישבע המלוה היסת. בעיתין דברי הרמב"ם אלו ולא כתב שם היסת ולע"ד דכן עיקר דהא נשבע ומשל הוא ולריך נק"ח נמ"ש בסי' ע"כ בסעיף י"ז ואל"ל למה לא יהי' בעה"ם ידו על התחתונה דא"כ יהא הטער בטל לגמרי דיכול לומר לך' אנים לויתי המעות וכבר נתבאר סי' מ"ה דבכל מקום שנתבטל הטער לא אמרי' בעל הטער ידו על התחתונה כמו אחר פסח ע"ש ודאי שעכ"פ

הגר"א

נמתני' דמבות שם אומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו כו' ובסמ"ע סק"ט: [יג] זה אומר כו'. בד"א כו'. כנ"ל ועט"ז וש"ך סק"י: [יד] (ליקוט) בד"א כו' היסת. כ"כ הרמב"ם רק אלא כ' רק אטער ועור כ' גם במשכון וכ' שהם ישבע ונראה בבד"ה דהיינו היסת אבל ליתא דמשכון ודאי נשבע בנקיטת אבל בטער כיון שאינו טוען פרעתי א"ל רק היסת. ש"ך

היטב

[ז] נשבע. דלא חילקו בשבוע' בין כפירת זמן לכפירת גוף הממון כ"כ הסמ"ע וז"ל הש"ך ואם טענו היום סוף הזמן שאתה חייב לי ק' והלה משיב אינו חייב לך רק ג' לשלם אחר י' ימים נשבע מיד היסת ואחר י' ימים נשבע ש"ד וכן ראיתי מורין עכ"ל (וע' בט"ז שהאריך להשיג על איזה דיינים שפוסקים דבבה"ג לא הוי מודה מקלת כלל והוא השיב עליהם ודחה דבריהם ע"ש): [ח] היסת. והא דתבאר בסי' ע"ב סי"ז דבשבע המלו' על משכון שבידו צריך ליבע בנק"ח שאני התם דהלו' אומר דלא נתחייב לו כ"כ אבל הכא דאינן מתולקין אלא בזמן הפרעון שני בהיסת כ"כ הסמ"ע והש"ך כתי' דזה דוחק דמה בכך שמתולקים בסך ההלוא' אם בזמן הפרעון כיון דטעמא דמלו' על המשכון בעי אשתבועי בנק"ח משום דאינו טוען על נופו של משכון אם משום דלא אמרי' כיון דאינו טוען צריך ליבע בנק"ח כיון שאינו טוען על נופו של משכון אם"כ מפני בקמנו אמ"כ

נסער

זהב

התום' כסיפא דרבה שאמר ובכולי בעי דלודי בלומר דלא תיתמא מאחר דאינו מעיז א"כ אמת הוא שאינו חייב לו יותר ולמה ישבע יהא נאמן במנו דכפר הכל ומשני דאין זה העזה דקא משתמט ע"כ ואם איתא דמודה מקלת הטענה לשלם לזמן לא חייב מודה במקלת בדברי הדיינים דלעיל דאין כאן אשתמוטי קא מישתמט הדרא קו' רבה לדוכתא למה ישבע מודה במקלת יהא נאמן מודה במקלת ומרחיב הפרעון דבזה ליכא לתרוצי דמשתמט לפי דבריהם ממילא אמר אמת: (אמר המגיה) לפי דעת הדיינים הנ"ל אין כאן אינו אמרי מגו שהוא חייב לו לזמן מרוחק אבל אם יהיה לו ג"כ ממון הרבה על אותו הזמן וי"כ הוא חושב שבעשיו יכפור לו מקצת עד שיתחייב ה' אם גבולו ויפלם לו גם המותר וזה מוכח עוד מסתם הלוואה דלא ניתן ביתבע פחות מלי יום במ"ש תחילת סי' זה ובילת המלא מודה בהלואה ע"כ אינו שייך לפי דבריהם אלא לאחר שעברו כ' יום וזה לא נשמע ולא נראה בשום דוכתא ע"כ נראה דאין מקום לדברי הדיינים הנ"ל ושפיר הוי מודה במקלת כזה: (סעיף ד) ישבע המלוה היסת. בעיתין דברי הרמב"ם אלו ולא כתב שם היסת ולע"ד דכן עיקר דהא נשבע ומשל הוא ולריך נק"ח נמ"ש בסי' ע"כ בסעיף י"ז ואל"ל למה לא יהי' בעה"ם ידו על התחתונה דא"כ יהא הטער בטל לגמרי דיכול לומר לך' אנים לויתי המעות וכבר נתבאר סי' מ"ה דבכל מקום שנתבטל הטער לא אמרי' בעל הטער ידו על התחתונה כמו אחר פסח ע"ש ודאי שעכ"פ

פתחי

[ט] בין במלוה על פה בין במלוה בשטר בין במשכון בין שלא במשכון בין שמת מלוה [י] ח בין שמת לוה (ו) ט [יא] אם [ו] יורשיו אמודים בנכסים כמוהו ט [יב] טען המלוה (ז) ואמר ב) היום סוף הזמן שקבעת והלוה אומר עד עשרה ימים קבעת ט הלוה נשבע היסת ואם היה שם עד אחר שהיום סוף זמנו הרי זה [ז] נשבע שבועת התורה:

ג י [יג] זה אומר חמשה ימים נשאר מהזמן וזה אומר עשרה אומרי' למלוה י (ח) המתן עוד עד סוף החמשה ואז ישבע היסת שנשאר עוד חמשה ימים:

ד [יד] יא בד"א במלוה על פה בלא משכון אבל ב ה] אם היתה מלוה בשטר או כ על המשכון וטען המלוה שלא קבע לו זמן (ט) או שהיום סוף זמן שקבע לו (י) ו] יב ישבע המלוה [ח] מ היסת ויגבה חובו מיד:

ראובן

דמיירי דוקא בקבע לו זמן בשעת הלואה דאלו אחר הלואה צריך קנין כמו נאמנות או אל תפרעני אלא בעדים וכמ"ש לעיל סי' ע' וע"א ע"ש. מיהו יש לחלק דשאני התם דבא המלוה להוציא משא"כ זה דהלו' בא להחזיק התעות בידו אותו זמן דה"ל קנא כמחל לו המלוה לכל אותו זמן וע"ע:

ח בין שמת לוה. ועפ"ר שם כתבתי דל"ל לשותפות ולאחיות דכ' הטור והמחבר בסי' קע"ו ובסי' שכ"ט שיכול לשלם היורשים דשאני התם שהוא בעין וגם יכול לומר אביכם היה נאמן לי שיריים בשאור' ובעבודה ולא אתם נאמנים לי בזה משא"כ הלוואה דאינה בעין דלהולאה נתנה לזמן קצוב וכלות הזמן ישלמו לו מעותיו וגם הם אמודים לשלם ועוד דבשותפות ובאחיות גם לטובתו נתנו הנותן ביד אביהן ויכול לומר לאביכם נתתי והאמנתיו שלא יקלקל ויתן לי רווחי ולא לכם משא"כ כאן דשתם הלוואה היא לטובת הלוה ובניו יורשין זכותו והוה ליה כפרה שאולה ביד אביהן ומת

הגהות אמרי ברוך

(ס"ד סק"י) (י) יראה לי כו'. כ"כ נ"ע לדינא אם המלוה בעצמו מוען שנקבע זמן יותר מעלבים יום אם נאמן המלוה דאף דאית ליה מנו חליא במחלוקת הפוסקים בדין מנו להוציא ומשמע מלי' ברמב"ם שבכתבם שהלוה מוען שזמן קבע לי והמלוה מכחישו אלא קבע לו זמן.

כסף הקדשים

סימן עג סעי' כ' (עד אחר) ממ"ש בחו"מ רסי' ע"ג שבשים עד אחר שחייב היכוף והוא אומר לאחר עברה ימים חייב שבועה דאורייתא. מבואר שגם דקיימא לן מבעל כים חברו פטור בדיני אדם מ"מ יכול לנגוש אלא יעבוד מעות שלו. וכמו בשיכוב הפרעון שנוגעים בכ"ד גם שבשעבב על מנת לפרוע אח"כ קול וכמ"ש ומקל". וי"ל שגם בשאין שום עוכת הבאה שבין שיוש

חכמת שלמה

במקלת לו נאמן נמנו דבופר הלל בכל המנה זמנו אחר עברה ימים. ולבאורה נראה בדין מה שהחולק הטו"ז כאן בס' זה עם הדיינים בלשם מודה במשים לאחר עברה ימים ואמשים כופר הכל אי הוה מודה במקלת שלבעת הדיינים דלא הוה מודה במקלת דנאמן כמנו דכופ' בכל די"ל דזה כמי הוה העזה מ"מ יכול לאחר עברה ימים. א"כ כאן הוה לה"כ דאם מודה במקלת דאין נאמן במנו דכל המנה הוי לאחר עברה ימים משום דהוי מנו דהעזה כמו כ: מודה במקלת אבל להט"ז שם דס"ל דהוי שבועה מה שמודה לאחר עברה ימים. א"כ לכאורה נראה דכאן לא הוי מודה במקלת דנאמן כמנו דכל המנה הוי לאחר עברה ימים וא"כ הוי טוען כך אמי לא הוי העזה ותו יש לי מנו. אבל כך מצינו ספר נראה דלכ"ע הוה כאן מודה במקלת אף להט"ז דס"ל דזה לא הוי העזה היינו דוקא דזה לא הוי העזה כ"כ כמו אם היה כופר הכל שאינו חייב לו כלום זה הוי העזה יותר' ע"כ לא אמרי' דיבי' נאמן במנו דכופ' הכל אינו יכול לטעון כ"כ פנינו אבל אם אומר המשים זמנם תיכף ומשים לאחר עברה ימים בודאי נגד ההודאה דזמנו תיכף זה אמי הוי העזה דהזמן הוי כפירת ממון ואין לו מנו דיכול לו' שהכל לאחר הזמן דהוי מנו דהעזה ונם אייך שהתחוטי קא משתמט דיש לו דין מודה במקלת ודבר זה לכאורה אמת מלד הסברא ונכון ופשוט:

סעי' ג זה אומר חמשה ימים כשאר מהזמן וזה אומר עברה וכו'.

טורי

דברי הרא"ש והטור מדוקדקים מאוד לפ"ד הסמ"ע ז"ל ובאמת עוכת מ"ש הטור סי' ע"ל לפיכך אם יאמר המלוה לפי דעת המולקים הול"ל ואם יאמר המלוה וז"ש לבקי בטעם לה"ק ודברי הרב ט"ז אינם מוכרחים כלל בזה גם לפ"ד דברי הטור שלא בדקדוק וגם רמ"א מדבתב אם הלוה מודה משמע במקום אמרי דהיינו בקנין וא"כ אלעי"ד דאין כופין אותו המפסק עכ"ה):

(סעיף ג) הלוה נשבע היסת. משמע דוקא בענין זה שהין חילוק ביניהם לענין גוף ההלואה רק לענין ז"פ ממילא הוי כופר הכל וא"כ אין נשבע אלא היסת אבל אם יש חילוק ביניהם גם לענין סך הלואה כגון שהמלוה אומר מנה לי בידך לשלם עכשיו והלוה אומר אין לך אלא ג' לשלם נשבע זה הוא מודה מקצת בסך הלואה אע"ג דיש ג"כ כופר הכל לענין ז"פ מה בכך כיון שיש עכ"פ מודה מקצת ומקיים ביה כי הוא זה ה"ל כפירת זמן בחלק זה בכפירת ג' בגוף החוב ואייב ז"ד משא"כ בשאין כפירה בסך הממון רק בפרעון לא אבחין כלל ז"ד ואף דזה דבר פשוט הוא מ"מ כתבתי להיות כי שמעתי היזה דיינים פוסקים בזה בתורה כו' מקצת הסך שעונן עליו ואומר מקצת שהוא מודה אם הזמן פרעון עכשיו אלא אחר אינה זמן אין בה מודה במקצת ומניחים ראיה ממ"ש בגמ' פ"ק דב"מ כדרבה דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה במקצת שבע חזקה אין אדם מעיז בפני בעל חובו והאי בבולי בעי לדודי ובה דלא מודה אשתמיט קא אשתמיט אבר עד דהוי לי זוזי ופרענא וכו' והאי מודה במקצת שמשתמט במקצת שהודה לו אם היתה רוצה ראוכתו לשמשתמט באותו חלק שהוא כופר ה"ל ג"כ להודות כיון שלא"ד לא יעבוד לו לשלם עכשיו כלום הע"כ לאו בכולל מודה במקצת הוא אלו דבריהם ואני אומר שאפי' שום התחלה לדבריהם אין כאן דלא עיינו בזה שהרי פי' התו' שם רפ"ק דב"מ דמ"ש רבה מפני מה אמרה תורה מקלת שעונה שבע לא מקש' מ"ש אלא הכי פריך והא נאמן נמינו והאי בעי כפר הכל או נילף מהכא דלא אמרי' מגו בעלמא ומשני לפי שאין אדם מעיז ואח"כ פי'

ביאור

[ט] בין במלוה ע"פ בין בכו' בין בכו'. מבות שם מחיב ר"ב אומדין בכו' א"ר הב"ע במלוה על המשכון ובמוסר בכו' וב"ש מלוה ע"פ ומ"ש במבות שם סבור מינה בכו': [י] בין שמת לוה. כ"ב ה' ב' הלכתא כר"ל ואפי' מיתמי בכו': (ליקוט) בין שמת לוה. ומ"ש בשאלה כתובות ל"ד ב"ק קי"ב (ע"ב): [יא] אם יורשיו. עפ"ש ס"ב: [יב] טען המלוה בכו'. כדין כפירת ממון ומ"ש

באר

ועיין בהה"מ פ"ז מהלכות מלו' גבי משכנתא באחרת דמסלקי יש להוכיח מדבריו ג"כ כמ"ש בס"ד ואם בסי' קע"ו ובסי' הט"ו דיכול לשלם היורשים שאי אתם שהוא בעין וגם יכול לומר אביכם הי' נאמן לי שיריים בשאור' ועבוד' ואין אתם נאמנים לי בזה משא"כ הלוה' דלהולא' נתב' ב"כ כיון דשתם הלוה' היא לטובת הבו' ובניו יורשים זכותו הוי כי' כפר' שאול' ביד אביהן דהיורשים משתמשים בה כל ימי שאילתה כמו שכתב הט"ו בסי' שמ"ח א"ב עד כאן לשון הסמ"ע ובתב הש"ך דדין זה דיורשיו אמורים כו' אינו ברמב"ם ובור ולא בשום פוסק גם בב"י לא הזכיר מזה כלום ולא ידעתי מנ"ל הא ומן הסברא נראה דאע"פ שאין היורשים אמודים בנכסים כמוהו א"י לתבעם קודם הזמן והיינו שכתבו שמתא ולא מילקו בכך הרמב"ם והטור ואף להמחבר נראה דאם היורשים יאבו בטמון או ערב מספיק אינם מחויבים

בשטר כיון שאינו טוען טענה שהשטר עומד לכך אינו נשבע אלא היסת כן נראה לפע"ד ברור: (יא) ראובן נשבע כו'. שלא לפרוע שום חוב כו'. בטור ובתשובת הרא"ש אינו בזה הלשון אלא איתא נשבע שלא למכור לפרוע לשמעון כו' וי"ל דוקא בכה"ג קאמר דלא חלה השבועה כשקדם חוב שמעון אבל כשנשבע סתם שלא לפרוע שום חוב אע"פ שקדם חוב שמעון חלה השבועה דדמי למי שנשבע שלא אוכל מלה אז שלא חשב בלל שאסור לאכול מלה בלילי פסח וליסב בסוכה וכמו שמוסכם בירושלמי ופוסקים בי"ד סי' ל"ז ס"ה אע"פ דאיכא דמלה וסוכה אל עליו קודם לכן מ"מ (") כיון דנשבע בכולל חלה השבועה במלות עשה

ה [טו] (יא) ג) ראובן נשבע שלא למכור משלו לפרוע שום חוב ואח"כ נשבע לפרוע לשמעון לזמן פלוני וכשהגיע הזמן טוען אין לי מעות וכבר נשבעתי שלא למכור משלי לפרוע שום חוב אם חוב שמעון קדם לשבועי שלא למכור משלו יג ס ז] לא [ט] חלה השבועה (יב) ע [טז] יד ומכין אותו עד שתצא נפשו אם אינו רוצה לפרוע ואם

היסת הנ"ל שהוא דרבנן לא חלקו ועד"ר: יג לא חלה השבועה. ל' הטור דה"ל נשבע לבטל המצו' דמושבע ועומד הוא מהר סיני לפרוע חוב שלו ואין לקשות יקיים השבועה שלא ימכור אלא יתן לו את כל אשר לו בחובו דזהו ג"כ נקרא מכיר כשיסומת ויתנם לו דמה לי מכרם לאחרים או לו: יד ומכין אותו

והוא הדין שהוא לחוב שמעון והיכי דמי בשלא אינו רוצה לפרוע ובתשובת הרא"ש בסוף דבריהם במה דבריהם אמורים שקדמה שבועה ראשונה לחוב שמעון כגון שנשבע סתם שלא למכור בשביל שום חוב שיתחייב אבל אם קדם חוב שמעון לשבועת רחובן לא חלה השבועה כלל י"ל דהכי קאמר בד"א שקדמה שבועה ראשונה לחוב שמעון והיכי דמי כגון שנשבע סתם שלא למכור בשביל שום חוב שיתחייב לשלם אבל אם קדם חוב שמעון ולא נשבע סתם לא חלה השבועה אז אפשר של"ל אז אינו שום חוב ואח"כ נשבע לפרוע לשמעון לזמן פלוני אין לי מעות וכבר נשבעתי שלא למכור משלי לפרוע שום חוב אם חוב שמעון קדם לשבועי שלא למכור משלו יג ס ז] לא [ט] חלה השבועה (יב) ע [טז] יד ומכין אותו עד שתצא נפשו אם אינו רוצה לפרוע

שנשבע סתם שלא למכור בשביל שום חוב שיתחייב לשלם אבל אם קדם חוב שמעון ולא נשבע סתם לא חלה השבועה אז אפשר של"ל אז אינו שנשבע ותרתי קאמר בד"א שקדמה שבועה ראשונה לחוב שמעון דהיינו שנשבע שאם יתחייב לשמעון שום דבר לא ימכור משלו לשלם לו אז כגון שנשבע סתם אחר שנתחייב שלא למכור משלו בשביל שום חוב שיתחייב כו' אבל המחבר כ"ל דוחק לפרש כן וע"כ פי' כפשוטו דאם לשמעון אע"פ שנשבע בסתם שלא למכור בשביל שום חוב לא חלה השבועה. ולפי דבריו ל"ל דל"ד למלה וסוכה דהתם חיוב המלה וסוכה לא חל עדיין בשעת שבועתו דנהי דמושבע ועומד מהר סיני הוא לאכול מלה וליסב בסוכה בכל שנה ושנה ונתחייב כבר מ"מ החיוב לא חל עדיין ולפ"ז צריך לפרש דברי הרא"ש וטור דמיירי שזמן הפרעון של חוב הגיע קודם השבועי דאל"כ נהי דנתחייב כבר בחוב מ"מ חיוב הפרעון לא הגיע עדיין ודמי למלה וסוכה ואפשר לומר דל"ד למלה וסוכה דלא חל עליו חיוב מלה וסוכה כלל בחמצע השנה ואף אם עושה מלה וסוכה בחמצע שנה לא יצא בזה ידי חובתו שיפטר כשיגיע זמן מלה וסוכה משא"כ הכא דנהי דזמן הפרעון לא הגיע עדיין מכל מקום הוא חייב לו כבר ושעבודא אית ליה משעת הלואה ואי הוה פרע ליה קודם זמנו הוה מפטר מיניה הלכך חל עליו החיוב מעיקרא ולא חלה השבועה וכן נראה עיקר (עיין בתשובת מהר"ם כהן ס"ב סי' פ"ב): (יב) ומכין אותו עד שתצא נפשו כו'. כדין כל פריע' בע"ח שהוא מצוה ומכין אותו עד שתצא נפשו שנשבע כו' כדלקמן

מורי

נותנין לו כאן זמן כ"ד: (סעיף ה) ראובן נשבע יש לתמוה למה לא יקח המלוה אותן דברים בחובו ונשמע"ש כתב דהוי אמר כמו מכירה וקי"ל מה לי ולשבועתו ירדו הכ"ד לנכסיו ויתנו לזה כדי חובו דהא נכסותי דאינם ערבאין לי' ושעבוד דאורייתא ושור ק' מ"ה שאם יתחרט כו' ויתכור דמשמע כל שלא יתחרט לא יתכור וכ"כ הסמ"ע שאין תקנה לגבות החוב עד שיתירו לו השבועה וכוה תמוה מאוד וכי יש כח בארם לבטל חוב חבירו מכח שבועתו ותו מי ערוף זה ממקח שנעשה באיסור כגון שנשבע שלא למכור דקי"ל בס' ר"ח אם עבר ומכר דהו' מכיר' ואנשי"ד דוחקי יש כח ביד הכ"ד לשלם החוב שנשבע אלא דכאן כח ללמד אחיין יתהנה בעניין השבועות כי אם יתכור הוא לו הכ"ד שהם כשלותין בזה יעבור על השבועה הא' ואם לא יתכור יעבור על הב' ופסק הדין מוטב שיהי' נשב ואל תעשה דהיינו שלא למכור וכן הוא בהגהת הא' שם ומכיון דאיכא משבועה שלא אוכל בכר זה וכו' ע"כ אמר שיהיה פרעון בדרך זה דהיינו שלא יתכור ומאלא עובר על הב' שבועות שוא ותייב עליה מכת מרדות ולא מלקות כי אין מלקות כאן לשב ואל"ת שהרי אם יעשה שנשבע לשקר הוא לוקה משום שבועת שוא ואינ"ג דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו הא אמרי' בכמה דוכתי בגמ' חוץ מנשבע ומיתר ומקלל את חבירו בשם וכן פסק הרמב"ם פ' מה' שבועות אלא המלקות אין שייך כלל בזמן הרא"ש שהוא מארי דאלי' עובדא ופשוט הוא ע"כ) ומתוך אימת המכות יתחרט ועי"כ יהיה לו פתח להתיר לו השבועה הא' שיוכל לקיים שפיר השבועה הב' אבל אם קדם ב"ח אין השבועה חלה עליו כלל כי הדין הוא כגל פרעון החוב של בעלי חובות דעלמא שהכין אותו עד שתצא נפשו כדין כל מי שאינו רוצה לקיים מ"ע כדאי' פ' הכותב בהדיא ולענין פרעון בע"ח מכין אותו עד שתצא נפשו ולא סני' במלקות ואלו לא היה מ"ע לא היה מכין אותו כ"כ שהו דוקא אם עובר על עשה מן התורה והא שב' אח"כ שם דיבור בשום שבועה הנ"ל ושם אין שייך בשביל שאינו פורע חובו דהא אומרים לו שיתא בשב ואל"ת אבל לא בא לפסוק בשום המגיע לזה אלא הי"ק כיון דפרעתא ב"ח אינו דוחק הדין שכין אותו עד שתצא נפשו ע"כ לא אלה כלל אם השבועה וכן יראה כל המעיין בת' הרא"ש כלל מ' סי' ג' לפ"ז פשוט שאם לא יתחרט מאימת המלקות ואלו יעשו הכ"ד שלהם ויפרעו לזה בע"כ אל לזה ואסמ"ע הכין שמ"ש הרא"ש בת' אם יתכור אותו עד שתצא נפשו הוא ג"כ להורות הענים אל זה הלום והנלע"ד כתבתי אלא שעדיין נ"ע על הרא"ש בת' זו שפסק שלא יתכור שיהא בשב ואל"ת ואמיא דאיכא שבשבועה אל אוכל ואל"ת אכל בשבועה אל אוכל אלא אל אוכל מלה אגמרא דידן דאפי' בכלל כשירות עם טריפות לא משכחת הן ואם אי' לדברי הס"ך שאני הכא דאיסור טריפ' כל שעה חל עליו וכו' וכן הכ"י והרמ"א הביאו להלכ' בי"ד קל"ט בהגהת סי' ר"ה שהשבועה לה חלה השבועה שהרי כלל בזה דברים שהשבועה חלה עליו ואפ"ש שמלות פ"ו כל שעה היא מוטלת עליו וכן פסק בא"ח סי' קי"ח ולא עוד אלא הרא"ש בעצמו כתב כן בפירוש בתשובה הביאו הטור בסי' קי"ח בא"ח וכו' ומקומו הוא מוכרע שהרי אמרו דוקא מלה בלילי פסח הוא דלוק אבל אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח פשיטא דאסור לאכול ע' סס. לפי שיטת הס"ך צריך אני להאריך קצת והנה מצאתי לס"ך רב קדמון שכתב כן והוא הרא"ש בתמיים דעים במסכת פסחים בהסגות על בע"מ בסי' רמ"ה ומתלק שם בין אם הי' שבועתו קודם חיוב המלה שכבר נכלל האיסור עם ההיתר אבל אם נשבע בפסח עצמו אין זה כולל אלא מתחיל באיסור ע"כ. והריב"ש שבת' בסי' ל"ח בנוסח אשה זקינה ונשבע לה שלא יאכל אלא בפסח הוא דלוק אבל אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח הוא כולל כיון דהתם מיירי במפרש שלא לאכול בלילות ושמוטות וא"כ מאי פריך הן היכי מכשמת הא משכחת שיאמר בשבועי לאכול בלילות ושמוטות וכיון דמפרש ההיתר ודאי מהני כולל ומש"ה הוצרכו תוס' לחלק דבקוס ועשה לא מהני שום כולל וא"כ הרמב"ן והר"ן ותוס' בשם ריצב"א לא נחלקו בזה היכא דאינו מפרש אלא אומר סתם בשבועי שלא אוכל מלה בלילי פסח אע"ג דכולל מלה עשירה כיון דאינו נשבע על מלה עשירה אפי' אלא כללו בתוך מלת מלוה ה"ל שבועת שוא כמו שלא אוכל שבעה ימים וכמ"ש והוא שעת הרא"ש בתמיים דעים ושם ר' מפלאי וכמ"ש בביאור דבריהם: ומעתה לא מצינו חולק בזה רק הריב"ש דס"ל דחייל כולל כ"ג בנשבע שלא יאכל אלא אם הרא"ש בשם הס"ך לא הסכים לפסק הרמ"א בי"ד ר"ל ס"ב ס"ב חשובת א"ז קטן בני שבועי שלא יאכל אלא אם דכתב אם לא אחיל אלא בלילי פסח הנשבע לבטל המצו' שהוא מצוה ליאכל אלא והיינו כשיטת הס"ך כאן. ומ"ש ח"ל דכ"כ הרא"ש בעצמו הובא בטור סי' קי"ח שבועתו דלא מתעסק בזה אלא אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח הוא דלוק אבל אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח פשיטא דאסור לאכול ע' סס. לפי שיטת הס"ך צריך אני להאריך קצת והנה מצאתי לס"ך רב קדמון שכתב כן והוא הרא"ש בתמיים דעים במסכת פסחים בהסגות על בע"מ בסי' רמ"ה ומתלק שם בין אם הי' שבועתו קודם חיוב המלה שכבר נכלל האיסור עם ההיתר אבל אם נשבע בפסח עצמו אין זה כולל אלא מתחיל באיסור בע"ל. והריב"ש שבת' בסי' ל"ח בנוסח אשה זקינה ונשבע לה שלא יאכל אלא בפסח הוא דלוק אבל אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח הוא כולל כמה מיני מלה שאינו יוצא בהם ידי

ביאור

אפשר דס"ל להעיר כיון שאינו טוען טענה לבטל השטר נ"כ צריך לישבע ועפי' פ"ב סי' ל"ח (ע"כ): [טו] ראובן נשבע כו'.

באר

טעמ' שהשטר עומד לכך אינו נשבע אלא היסת עכ"ל: [ט] חלה. לכאן הטור דה"ל נשבע לבטל את המצו' כו' וא"ל יקיים שבועתו שלא ימכור ויתן לו את כל אשר לו בחובו דזהו ג"כ הוי מכיר' דמ"ל מכרם לאחרים או לו עכ"ל הסמ"ע וע' נס"ך מ"ש בזה ומסקנתו דאף דלא הגיע ז"פ בשעת השבועה מ"מ לא

קצות

אח"כ צריך שבועה. והא דאמרינן גבי שבועה שאינו ברשותו דצריך לישבע מדרב הונא וכתבו הפוסקים דאינו שבועת התורה היכא דהוא מסלק מעותיו ולמה לא ישבע מן התורה על החפץ וכמו שכתוב גבי ע"א דאע"ג דנותן לו דמי החפץ משתבע היינו משום דעיקר שבועה שאינו ברשותו לא משכחת בחפץ ידוע היינו שהמפקיד יאמר ברי לי שזהו כלי ותחזיר לי כמות שהיא והנפקד יאמר כליך נאבד ואשלם לך הדמים ואין זה כליך דבכה"ג לא הוי שבועת השומרין וכמבואר בסי' רל"ד בטור וש"ע דזה הוי תביעה אחרת שאינו מדין שומרים ולא משכחת אלא בחפץ שאינו ידוע אלא שהתור' אמרה שישבע הבותר שבועה שאינו ברשותו דשמא החפץ הוא ברשותו ומש"ה כשרוצ' לשלם תו ליכא שבועה דעיקר שבועת התור' הוא כדי שאם לא יראי לישבע נתתיון לנכסיו כדאמרינן פ' שבועת הדיינין איכא ביניהו אחותי נכסי וכיון דמשלם דמי החפץ לא שייך תו אחותי נכסי ומה יעשו לו עוד וכי ישלם פעם ואין לו לשלם רק דמי החפץ אבל מדרבנן ספיר נשבע שאינו ברשותו וא"ל יראי' לישבע מגדין אותו כדי לישבע ובדאורייתא לא שייך גדוי רק אחותי נכסי וכיון שמשלם דמים תו ליכא אחותי נכסי אבל בחפץ ידוע אם אינו רוצ' לישבע נזקקין להוציא החפץ הידוע שמתדיינים עליו ליתן לתובע ודוק: וגרא' דעיקר הדין למדו הרמב"ם מהא דאמרי' גבי מודה במקצת והאי בכולי בעי דלודי אלא אשתמוטי קא משתמיט עד דהוי ליה זוזי ופרענא וא"כ שבועה זו למה כיון דיסלק אח"כ והיכא דאין התביע' אלא שתי כסף או פרוטו ודאי אין המתב' עולה בגוף הממון אלא מוכח כיון דעכשיו זמנו והמלו' אינו רוצ' בהמתב' משתבע ואע"ג דהריטב"א בחידושיו מפרש עד דהוי ליה זוזי דאם יאא מב"ד יחזיק בטענתו ויכפור הכל ע"פ הרמב"ם מפרש לה כפשוטו דבזה גופיה איכא שבועה כיון דהוא רוצ' עכשיו ולפי מ"ש תו לא קשה מה שהקש' במוהרי"ט יתחייב משום מוד' במקצת דהא הכפיר' על הזמן באמת לא הוי דרגא דמעולא מה שיוכל ליטול עד הזמן דאינו אלא מבטל כיסו וכמ"ש אלא הא דצריך שבועה' משום דהשביעו כפיר' בכל הממון כיון דאינו רוצ' להמתינו אבל בכלל מודה במקצת לא הוי דזה שאומר לאחר עשרה ימים אינו אלא כמו כופר הכל דכופר כל הממון עכשיו אבל לומר דמה שמוד' לאחר עשרה ימים הוי ליה שוה כך וזה שאומר היום ה"ל שוה יותר דבזה ליכא שבוע' וכמ"ש אלא משום דהוא כופר עכשיו כל הממון אם אינו רוצ' להמתינו ומעדיס זומנין לאו דאי' כמ"ש לעיל ודו"ק: ג) ראובן נשבע. ע' ש"ך שהעלה בשנשבע סתם שלא לפרוע שום חוב אעפ"י שקדם חוב שמעון אלה השבוע' דדמי למי שנשבע שלא אוכל מלה או שלא אשב בלל סוכה וה"ה הכא וכו' דלא דמי למלה וסוכה דהתם חיוב המלה והסוכה לא חל עדיין בשעת שבועתו משא"כ הכא נהי דהז"פ לא הגיע עדיין מ"מ חייב הוא לו כבר ושעבודא אית ליה משעת הלוא' ולא אלה השבוע' וע"ש. והגאון מ"ל השיגו וז"ל אני אומר בחילוק זה מולקים עליו כל חכמי ישראל החו' בשם רילב"א ור"י הזקן והרמ"ה והרמב"ן והר"ן והריב"ש והב"י וד"מ ושאר כל הפוסקים שמדברי כולם נלמד שאפי' בדבר שהוא חייב עכשיו אם אינו כלל בשבוע' דברים המותרים עם דברים האסורים שבוע' אלה אף על איסורין מדקא מקשו בשבועות אלא הן היכא משכחת לה מהאי דירושלמי דשבוע' שלא אוכל מלה אגמרא דידן דאפי' בכלל כשירות עם טריפות לא משכחת הן ואם אי' לדברי הס"ך שאני הכא דאיסור טריפ' כל שעה חל עליו וכו' וכן הכ"י והרמ"א הביאו להלכ' בי"ד קל"ט בהגהת סי' ר"ה שהשבועה לה חלה השבוע' שהרי כלל בזה דברים שהשבוע' אלה עליו ואפ"ש שמלות פ"ו כל שעה היא מוטלת עליו וכן פסק בא"ח סי' קי"ח ולא עוד אלא הרא"ש בעצמו כתב כן בפירוש בתשוב' הביאו הטור בסי' קי"ח בא"ח וכו' ומקומו הוא מוכרע שהרי אמרו דוקא מלה בלילי פסח הוא דלוק אבל אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח פשיטא דאסור לאכול ע' סס. לפי שיטת הס"ך צריך אני להאריך קצת והנה מצאתי לס"ך רב קדמון שכתב כן והוא הרא"ש בתמיים דעים במסכת פסחים בהסגות על בע"מ בסי' רמ"ה ומתלק שם בין אם הי' שבועתו קודם חיוב המלה שכבר נכלל האיסור עם ההיתר אבל אם נשבע בפסח עצמו אין זה כולל אלא מתחיל באיסור בע"ל. והריב"ש שבת' בסי' ל"ח בנוסח אשה זקינה ונשבע לה שלא יאכל אלא בפסח הוא דלוק אבל אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח הוא כולל כמה מיני מלה שאינו יוצא בהם ידי

זהב

עד ול"ל דברי הרא"ש שז"פ הגיע קודם השבוע' ש"ל כל מעיין יפעוס בלדק שדבר זה ח"ל לאמרו שהרי הרא"ש כתב בפי' דדוקא אם קדמה השבועה לחוב ועוד הקולרך להמציא באינה אופן תתכן השבועה קודם לחוב כגון שנשבע סתם שלא לפרוע לשום חוב שיתחייב ואם איתא הא משכחת לה בפשיעות כגון שנשבע שלא לפרוע שום חוב שכבר הוא חייב ועוד דבבר הוכחנו דאם כבר הוא חייב לשמעון ונשבע בלי זה שלא לפרוע שום חוב שיתחייב פשיעא שאין חוב שמעון בכלל. ומ"ש עוד ואפשר דל"ד למלה וסוכה דלא חל עליו החיוב כלל בתמצע השנה כל' ואי אמר פרע ליה קודם זמנו הוי מעיר מיני' עכ"ל. אני אומר בחילוק זה תלוקין עליו כל חכמי ישראל החום' בשם ריצב"א ור"י הזקן והרא"ש והרמ"ה והריב"ש והכ"י והרמ"א ובאור כל הפוסקים שמדברי כולם נלמוד שאפי' בדבר שהוא חייב בו עכשיו אם אינו בכלל בשבועה דברים המותרים עם אותם שבועה הלא הן אינו אלא מבטל כיסו דאינו מבטל אלא אם אינו רוצה לשלם אבל אם אינו רוצ' לשקר ואין כאן שבוע' שלא יאכל שבועתו אלה אינו יצאה שבוע' לשקר ואין כאן שבוע' שלא יאכל מלה אתם הרי ודאי שבועתו אלה היום ולא יסור ממנו גם בפסח משום כולל ומה"ט נמי בת' הש"ך ז"ל דמיר שנשבע לו לפרוע כיון דע"כ הייני נמי למבור משלו אם לא יהי' לו במה לפרוע א"כ מיד שנשבע הוי שבועת שוא ודמי ממש לנשבע שלא יאכל כבר זה ואח"כ נשבע שיאכלנה ולכאור' אדרבי' קושיות הכ"ם דלא ליהוי ס"ם ויחול השבוע' ע"י כולל כיון שיכול לפרוע במזומנים אלא כיון דנשבע בדעתו לבטל כל מיני פרעון אפי' למבור תיכף שבועתו לשוא יצאה ואינו בדבר כולל ומ"ש נמי בלילי פסח ונשבע שלא ליאכל אלא מדלא חייל ע"י כולל לדעת ר' אפרתי משום דתיכף לשוא יצאה ואין כאן שבוע' על דברים המותרים ודוק' שלא יאכל מלה קודם פסח כיון דאשבחת רווחא וחייל השתא קודם פסח גם בפסח לא יסור ממנו שבועתו. אמנם כל זה נשבע סתם שלא יאכל בלילי פסח אע"ג דכולל מלה עשירה הוי לשוא כיון דנשבע שלא יאכל שום מלה והולרך למלת מלוה אין כאן שבוע' כלל אבל אם נשבע בפי' בלילי פסח שלא יאכל מלה עשירה ומלת מלוה בזה לא שייך שבועת שוא ומנו דחייל על מלה עשירה דהא נשבע עליו בפני עצמו חייל נמי על מלת מצו' ומש"ה הקשו בתוס' ספיר מהגיא דירושלמי שלא אוכל מלה דחייל ע"י כולל דאע"ג דחייל איסור טריפות בכל שעה כיון דהתם מיירי במפרש שלא לאכול נבילות ושמוטות וא"כ מאי פריך הן היכי משכחת הא משכחת שיאמר בשבוע' לאכול נבילות ושמוטות וכיון דמפרש ההיתר ודאי מהני כולל ומש"ה הוצרכו תוס' לחלק דבקוס ועשה לא מהני שום כולל וא"כ הרמב"ן והר"ן ותוס' בשם ריצב"א לא נחלקו בזה היכא דאינו מפרש אלא אומר סתם בשבוע' שלא אוכל מלה בלילי פסח אע"ג דכולל מלה עשירה כיון דאינו נשבע על מלה עשירה כפי' אלא כללו בתוך מלת מלוה ה"ל שבועת שוא כמו שלא אוכל שבעה ימים וכמ"ש והוא שעת הרא"ש בתמיים דעים ושם ר' מפלאי וכמ"ש בביאור דבריהם: ומעתה לא מצינו חולק בזה רק הריב"ש דס"ל דחייל כולל כ"ג בנשבע שלא יאכל אלא אם וגרא' דהש"ך לא הסכים לפסק הרמ"א בי"ד ר"ל ס"ב חשובת א"ז קטן בני שבוע' שלא יאכל אלא אם דכתב שם שלא חייל אלא בלילי פסח הנשבע לבטל המצו' שהוא מצוה ליאכל אלא והיינו כשיטת הס"ך כאן. ומ"ש ח"ל דכ"כ הרא"ש בעצמו הובא בטור סי' קי"ח שבועתו דלא מתעסק בזה אלא אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח הוא דלוק אבל אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח פשיטא דאסור לאכול ע' סס. לפי שיטת הס"ך צריך אני להאריך קצת והנה מצאתי לס"ך רב קדמון שכתב כן והוא הרא"ש בתמיים דעים במסכת פסחים בהסגות על בע"מ בסי' רמ"ה ומתלק שם בין אם הי' שבועתו קודם חיוב המלה שכבר נכלל האיסור עם ההיתר אבל אם נשבע בפסח עצמו אין זה כולל אלא מתחיל באיסור בע"ל. והריב"ש שבת' בסי' ל"ח בנוסח אשה זקינה ונשבע לה שלא יאכל אלא בפסח הוא דלוק אבל אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח הוא כולל כמה מיני מלה שאינו יוצא בהם ידי

הגר"א

כמ"ש בכתובות פ"ו ה' ה"ל ר"ב לר"פ כו' ואמרי' בשבועות בכמה מקומות ובנדרים ש"ז ה' שאין נשבעין כו': [טז] ומכין

היטב

חלה וא"ל למלה וסוכה דלא חל עליו החיוב כלל באמצע השנה דאף אם עשאם לא יצא ידי חובתו שיפטר כשיגיע זמן מלה וסוכה משא"כ הכא דהוי דזי"פ לא הגיע עוד מ"מ הוא חייב לו כבר ושעבודא אית ליה משעת הלוא' ואי הוה פרע קודם זמנו מיפטר מיניה הלכך חל עליו החיוב מעיקרא ולא חלה השבוע'

החושן

חובתו כגון דברים שאין באים לידי חימון ומלה עשיר' חלוט ואשישה אע"פ שהוא אסור בכולם. אלא שהריב"ש כת' שם שהאומר לא אוכל מלה בלילי פסח לא נתכוין אלא למלה הראוי אבל עכ"פ לשעת ר' מסדאי דבכלל גם מלה שאין אדם יוצא בשם הא דלא חייל ע"י כולל וכי נחלק על כולל ודאי ר' מסדאי סובר כיון דליכ' רווחא מתחיל באיסור וכמו שיעת הרא"ד ומש"ה נחלק דנשבע שלא יאכל אלא דלא מהני כולל ומטעם דלא משכחת רווחא ודברי רבי מסדאי ע' בריב"ש סי' ס"ו וכן נראה עיקר בדברי הרא"ד ור' מסדאי דכיון דנשבע שלא יאכל מלה בלילי פסח אע"ג דכולל מלה עשירה וכיוצא מ"מ נשבע שנשבע יצאה תיכף לשוא דהא נשבע שלא יאכל מלה בלילי פסח ומלת מצוה נמי בכללו וא"כ תיכף שבועתו לשוא יצא והוא דומה למי שנשבע שלא יאכל בעצמו שלא יאכל ז"י ואע"ג דהנשבע שלא יאכל ז"י אינו אלא מטום דהוי לעבור על ד"ת שהיא מצוה שבא לאכול בעצמו וכמ"ש בר"ן ולמה אינו חל ע"י כולל שהרי כלול בתוכו יום ויומים אלא ודאי דלא שייך בזה כולל מטום דמעולם לא הי' שבוע' על דבר היתר בפני עצמו אלא תיכף שבועתו לשוא יצאה כיון דצריך לאכול תוך שבעה ימים ומש"ה אין השבוע' אלה כלל וא"כ ה"ה בנשבע שלא יאכל מלה בלילי פסח כיון דנשבע שלא לאכול שום מלה וכלל בתוכו גם מלת מצו' והוא צריך למלת מצוה יצאה שבוע' לשקר ואין כאן שבוע' שלא יאכל מלה אתם הרי ודאי שבועתו אלה היום ולא יסור ממנו גם בפסח משום כולל ומה"ט נמי בת' הש"ך ז"ל דמיר שנשבע לו לפרוע כיון דע"כ הייני נמי למבור משלו אם לא יהי' לו במה לפרוע א"כ מיד שנשבע הוי שבועת שוא ודמי ממש לנשבע שלא יאכל כבר זה ואח"כ נשבע שיאכלנה ולכאור' אדרבי' קושיות הכ"ם דלא ליהוי ס"ם ויחול השבוע' ע"י כולל כיון שיכול לפרוע במזומנים אלא כיון דנשבע בדעתו לבטל כל מיני פרעון אפי' למבור תיכף שבועתו לשוא יצאה ואינו בדבר כולל ומ"ש נמי בלילי פסח ונשבע שלא ליאכל אלא מדלא חייל ע"י כולל לדעת ר' אפרתי משום דתיכף לשוא יצאה ואין כאן שבוע' על דברים המותרים ודוק' שלא יאכל מלה קודם פסח כיון דאשבחת רווחא וחייל השתא קודם פסח גם בפסח לא יסור ממנו שבועתו. אמנם כל זה נשבע סתם שלא יאכל בלילי פסח אע"ג דכולל מלה עשירה הוי לשוא כיון דנשבע שלא יאכל שום מלה והולרך למלת מצוה אין כאן שבוע' כלל אבל אם נשבע בפי' בלילי פסח שלא יאכל מלה עשירה ומלת מצוה בזה לא שייך שבועת שוא ומנו דחייל על מלה עשירה דהא נשבע עליו בפני עצמו חייל נמי על מלת מצו' ומש"ה הקשו בתוס' ספיר מהגיא דירושלמי שלא אוכל מלה דחייל ע"י כולל דאע"ג דחייל איסור טריפות בכל שעה כיון דהתם מיירי במפרש שלא לאכול נבילות ושמוטות וכיון דמפרש ההיתר ודאי מהני כולל ומש"ה הוצרכו תוס' לחלק דבקוס ועשה לא מהני שום כולל וא"כ הרמב"ן והר"ן ותוס' בשם ריצב"א לא נחלקו בזה היכא דאינו מפרש אלא אומר סתם בשבוע' שלא אוכל מלה בלילי פסח אע"ג דכולל מלה עשירה כיון דאינו נשבע על מלה עשירה כפי' אלא כללו בתוך מלת מלוה ה"ל שבועת שוא כמו שלא אוכל שבעה ימים וכמ"ש והוא שעת הרא"ד בתמיים דעים ושם ר' מפלאי וכמ"ש בביאור דבריהם: ומעתה לא מצינו חולק בזה רק הריב"ש דס"ל דחייל כולל כ"ג בנשבע שלא יאכל אלא אם הסכים לפסק הרמ"א בי"ד ר"ל ס"ב חשובת א"ז קטן בני שבוע' שלא יאכל אלא אם דכתב שם שלא חייל אלא בלילי פסח הנשבע לבטל המצו' שהוא מצוה ליאכל אלא והיינו כשיטת הס"ך כאן. ומ"ש ח"ל דכ"כ הרא"ש בעצמו הובא בטור סי' קי"ח שבועתו דלא מתעסק בזה אלא אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח הוא דלוק אבל אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח פשיטא דאסור לאכול ע' סס. לפי שיטת הס"ך צריך אני להאריך קצת והנה מצאתי לס"ך רב קדמון שכתב כן והוא הרא"ד בתמיים דעים במסכת פסחים בהסגות על בע"מ בסי' רמ"ה ומתלק שם בין אם הי' שבועתו קודם חיוב המלה שכבר נכלל האיסור עם ההיתר אבל אם נשבע בפסח עצמו אין זה כולל אלא מתחיל באיסור בע"ל. והריב"ש שבת' בסי' ל"ח בנוסח אשה זקינה ונשבע לה שלא יאכל אלא בפסח הוא דלוק אבל אם אמר סתם מלה אלא שהוא עומד בלילי פסח הוא כולל כמה מיני מלה שאינו יוצא בהם ידי

שנוסגין

המלה היסת כ עור סתע"ש בשם ת' לניף הרא"ש כלל מ' סי' כ' ס דמושבע ועומד הוא לפרוע שם ע ומביאה לקמן סי' לא שאינו טו דאף אם לא נשבע מכין אותו עכו' כדי לקיים מצות פרעת בעל חוב

פתחי תשובה

עבה"ע וע' בת' גליא מסכת סי' מ' שהאריך בזה: ז) לא חלה השבועה. עבה"ע עד וע' בע"ז ובדברי הג' מ"ל כו' וע' בת' פרי תבואה סי' ל"ו אבי לייסב קו' הח"ל על הש"ך ע"כ וע' בת' מו' משה רוטנבורג מח"מ ס"ה וס"ו מ"ש

חידושי רעק"א

ס"ח ואם השבועה קדמה לחוב. כ"כ ע' תשו' מהר"י לבית לוי כלל כ' סי' י"ח:

הגהות אמרי ברוך

וזהו שמסיים הרמב"ם ישבע שלא קבע לו זמן וזה סותר למ"ש המחבר בלשונו לף שהיה סוף הזמן. ובדברי הכ"ל בכוונת הרמב"ם מבואר גם מדבריו בדין ה' ו' ועי"ש שמשמעותן דלף בשעה שהיכה שהמלוה בעלמו מודה שקבע זמן והכתב: בכמות ימי הזמן ישבע בלוה:

(ש"ך ס"ק יח) (") כיון דנשבע בכולל. כ"כ ל"ע ע"פ דברי הר"ן בתשובותיו ס"ס ע"ר שמשמעות כוונתו המובא בהגהות רמ"א בי"ד (סי' רלח ס"ו) שאין שבועה הבאה בכולל להפקיע מכות תכירו. ויעויין בע"ז יו"ד סי' רל"ד ס"ק כ"ט. ובחדושי רשב"א לגזיר דף עז בד"ה דאמר רבי ובת' ריב"ש סי' קנט:

כסף הקדשים

כין לאחר עשרה ימים כ' כסף מ"מ יש שבועה דאורייתא. כי עכשיו שאינו נותן לו מעותיו הוי לו כבופר כל המעות

כדלקמן סי' ל"ז סעיף ט"ו: (יג) ואם השבועה קדמה לחוב שמעון נמצאת השניה שבועת שוא שהרי כשנשבע שבועה שניה שיפרע לו עד זמן פלוני הי' בכלל שבועה זו שימכור משלו כדי לפרוע לו וכי בכך מחוייב מן הדין והוא נשבע כבר שלא למכור ודמי להא דתנן בפרק ג' דשבועות שבועה שאוכל ככר זה שבועה שלא אוכל אכלה עובר על שבועת שוא ומוטב שיעבור על שבועת ביטוי בשב ואל תעשה משיאכלנה בקוס עבור על שבועת שוא כך בנדון זה לא ימכור כדי לקיים שבועתו הראשונה ונמצאת השני' שבועת שוא וחייב עליה מכות מרדות

טו (יג) ד) ח) [יז] ואם השבועה [יז] קדמה לחוב שמעון טז (יד) נמצאת [יא] השניה (טו) שבועת [יב] שוא [יח] יז (טז)ומכין עליה מכת [יג] מרדות [יט] ואם מתוך אימת המלקות יתחרט וימצא פתח לשבועה ראשונה (יז) יתירוהו לו וימכור פ ויקיים שבועה שניה: ו יח [כ] (יח) ה) ל טז]הנשבע לחבירו לפרעו קודם שיעבור זמן

כו'. עכ"ל הרא"ש בתשובה. ונראה שיש בכאן חסרון דברים בתשובת הרא"ש זו חדא דל"ד להתם ועוד דהא התם אתרינן להדיא בש"ס דאם לא אכלה עובר על שבועת ביטוי ומשמע דמוטב שיאכלנה וכמו שפירש"י התם להדיא וכן הוא בהרא"ש התם להדיא וז"ל לא אכלה עבר אף על שבועת ביטוי ירושלמי כיצד עושין אומרים לו שיאכלנה מוטב שיעבור על שבועת שוא ולא יעבור על שבועת שוא ועל שבועת ביטוי עכ"ל אלא כך ל"ל ודמי להא דתנן בפ"ג דשבועות עובר על שבועת ביטוי ואמרינן עלה בירושלמי (האי ירושלמי מייתי לה הרי"ף והרא"ש התם ונתבאר בי"ד סימן רל"ח סעיף ט"ז ע"ש) אמר שבועה שלא אוכל ככר זה שבועה שאוכלנה הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא ואמרי' לו שלא יאכלנה מוטב שיעבור על שבועת שוא ולא יעבור על שבועת שוא ועל שבועת ביטוי כך בנדון זה לא ימכור כדי לקיים שבועתו ראשונה ונמצאת השניה שבועת שוא כו' כן ל"ל והשתא נמצא ראיית הרא"ש ברורה ונכונה ודו"ק: (יד) נמצאת השניה שבועת שוא כו' כ' הב"ח וז"ל ויש לתמוה על הרא"ש דאע"ג דדעת המלוה שהלוהו ע"ד כן שיפרע לו בכל עניו אף אם יצטרך למכור משלו א"כ ודאי ע"ד כן נשבע וכולל בשבועתו כל ענייני פרעון מ"מ אין זה שבועת שוא דהא ודאי אם מכר משלו ופרע יצא ידי שבועתו השניה כמו בנשבע שאוכל סתם ואכל נבלה כמבואר בי"ד סי' רל"ח אבל לא אמרי' בשבועת שוא שאוכל סתם דהוי שבועת שוא ומפני שכולל נבלות ושמוטות ושיהא נלקה עליה דעיקר המלקות הוא מפני שיצאת שבועה לשקר מפיו בשעה שנשבע שלא אוכל מצה בלילי פסח דלוקה מיד כדאיתא בירושלמי ובנשבע שלא יאכל ג' ימים דלוקה ושם נלמד כדאמר ר' יוחנן בפ"ג דשבועות אבל בנשבע סתם דאפשר לקיים שבועתו בדבר המותר לא יצאת שבועה לשקר מפיו אף ע"ג שכולל דבריו המותרים ואסורים ביחד וזה ברור לכל מעיין ועוד תימה גדולה לפי דמחשבי' שבועת שוא מה מועיל שימלא פתח דמ"מ מידי מלקות לא נפטר והא דתנן אכלה עובר על שבועת שוא לאו דוקא אכלה וכן פי' הרא"ש עצמו בספ"ג דשבועות וכך מבואר בפירש"י שם וכן כתב הרמב"ם בפ"ד מה' שבועות דעל שבועת שוא חייב בין קיים שבועתו בין לא קיימה ומ"ש מהרא"ך בזה לא דק ואין להאריך בזה עכ"ל וכל דבריו תמוהין ודברי מהרו"ך נכונים וכמו שאבאר מה שהקשה בראשונה דהא ודאי אם מכר משלו ופרע יצא ידי שבועתו שניה כו' ליתא דמיד שנשבע לפרוע לו כיון דע"כ היינו נמי למכור משלו אם יפ"ל לו במה לפרוע א"כ מיד שנשבע שבועת שוא ודמי ממש לנשבע שלא יאכל כלום זה ואח"כ נשבע שלא יאכלנה דהוי שבועת שוא ואומרים לו שלא יאכלנה אכילה ויצא ידי שבועתו אבל הכא כיון שנשבע מתחלה שלא למכור לשלם לשום חוב ואח"כ נשבע לשלם לשמעון וכונתו אף כבר נשבע שלא למכור משלו כדין כל מי שמחויב לפרוע וזהו ודאי הוי שבועת שוא כיון שכבר נשבע שלא למכור. גם מ"ש ועוד תימה גדולה כו' דמ"מ מידי מלקות לא נפטר כו' לק"מ כלל דהכי דחייב מלקות בין קיים בין לא קיים היינו כ"ז שלא התיר השבועה הראשונה אבל כשימלא פתח הא כ' הרשב"א בתשובה סי' תש"ב להדיא דלרבא דאמר אם נשאל על הראשונה אלה השניה תחתיה מיד כשהתיר הראשונה נפטר משבועת שוא ותחזור שבועה שניה משבועת שוא להיות שבועת ביטוי וכמו שכתבתי בשפתי כהן בי"ד סי' רל"ח ס"ק כ"ב ע"ש והרא"ש פסק בפ"ג דשבועות כרבא ע"ש והא דכתב שם דאכלה לאו דוקא כו' פשיטא דהיינו כל זמן שלא התיר הראשונה אבל כשהתיר' אינשאי מילתא דהראשונה לא היתה שבועת שוא כלל דהתם עוקר הנדר מעיקרו ולזה כיון מהרו"ך בשמ"ע ס"ק י"ד לפע"ד ע"ש וכל זה ברור: (טו) שבועת שוא כו'. כ' הב"ח מיהו נראה ודאי שהב"ד יש להם רשות לירד לנכסיו ולהגבות מהם לבע"ח וא"ל שימכור הוא עצמו ע"כ. ש"ך: (יג) מרדות. דכיון דהיתה בלא התראה אין לוקין עליה מלקות דאורייתא ודקדקו הטור והמחבר לכתוב כאן מכת מרדות ולפני זה כתב מכין אותו עד שתצא נפשו דשם מכין אותו שיקיים מצות פרעון חוב שמוטל' עליו עדיין לקיימו ודיינו בזה להכות אותו כל כך עד שיקיים המצוה משא"כ כאן שמכין אותו על עבירה שכבר עבר ונשבע שוא וק"ל: יח הנשבע לחבירו לפרעו כו'. *כתב בת"ה סי' שנ"ו אם נכתב בכתב ידו שנשבע לשלם לחבירו ואח"כ אמר שלא נשבע אלא שכתב לו כך אם התובע מודה פשיטא שאין לאוס לשבוע' זו כלל ואם אינו מודה לענין הממון דינו כשאר שטר דלית ביה שבוע' וע"ש ד"מ י"א *ונראה דאם כתב בכת"י שנשבע בפועל לא מצי להתנצל ולומר שלא נשבע וה"ה אם עדיים כ"כ

*ומ"ה כתבו הטור והמחבר שאם מתוך אימת המלקות יתחרט ויתיר לשבועה הראשונה (אע"ג דנלקה על השניה) משום דבהתרת השניה לא יגלל מהמלקות וק"ל והכי הוא הגעת דברי המחבר דאם השבועה קדמה לחוב שמעון אז אין תקנה לשמעון לגבות חובו עד שיתירוהו להלוה שבוע' הראשונה ועלתו הוא שילך המלוה לב"ד ויבקש מהן שילקוהו על שנשבע שבועה שניה לשוא ומתוך המלקות יתחרט ויתיר לו הראשונ' אבל אם ימלא פתח לשבוע' הראשונ' טוב אין מלקין אותו על השני' דאגלאי מלתא למפרע דלא היה שבועה ראשונה ומלא פתח שיתירוהו לו הראשונה ויעקרוה מעיקרא כאלו לא נשבע מעולם דשוב אין מלקין אותו על השני' דאגלאי מלתא למפרע דלא היתה לשוא

כמבואר בי"ד סי' ל"ז סעיף ט"ו: (יג) ואם השבועה קדמה לחוב שמעון נמצאת השניה שבועת שוא שהרי כשנשבע שבועה שניה שיפרע לו עד זמן פלוני הי' בכלל שבועה זו שימכור משלו כדי לפרוע לו וכי בכך מחוייב מן הדין והוא נשבע כבר שלא למכור ודמי להא דתנן בפרק ג' דשבועות שבועה שאוכל ככר זה שבועה שלא אוכל אכלה עובר על שבועת שוא ומוטב שיעבור על שבועת ביטוי בשב ואל תעשה משיאכלנה בקוס עבור על שבועת שוא כך בנדון זה לא ימכור כדי לקיים שבועתו הראשונה ונמצאת השני' שבועת שוא וחייב עליה מכות מרדות כו' עכ"ל הרא"ש בתשובה. ונראה שיש בכאן חסרון דברים בתשובת הרא"ש זו חדא דל"ד להתם ועוד דהא התם אתרינן להדיא בש"ס דאם לא אכלה עובר על שבועת ביטוי ומשמע דמוטב שיאכלנה וכמו שפירש"י התם להדיא וכן הוא בהרא"ש התם להדיא וז"ל לא אכלה עבר אף על שבועת ביטוי ירושלמי כיצד עושין אומרים לו שיאכלנה מוטב שיעבור על שבועת שוא ולא יעבור על שבועת שוא ועל שבועת ביטוי עכ"ל אלא כך ל"ל ודמי להא דתנן בפ"ג דשבועות עובר על שבועת ביטוי ואמרינן עלה בירושלמי (האי ירושלמי מייתי לה הרי"ף והרא"ש התם ונתבאר בי"ד סימן רל"ח סעיף ט"ז ע"ש) אמר שבועה שלא אוכל ככר זה שבועה שאוכלנה הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא ואמרי' לו שלא יאכלנה מוטב שיעבור על שבועת שוא ולא יעבור על שבועת ביטוי כך בנדון זה לא ימכור כדי לקיים שבועתו הראשונה ונמצאת השניה שבועת שוא כו' כן ל"ל והשתא נמצא ראיית הרא"ש ברורה ונכונה ודו"ק: (יד) נמצאת השניה שבועת שוא כו' כ' הב"ח וז"ל ויש לתמוה על הרא"ש דאע"ג דדעת המלוה שהלוהו ע"ד כן שיפרע לו בכל עניו אף אם יצטרך למכור משלו א"כ ודאי ע"ד כן נשבע וכולל בשבועתו כל ענייני פרעון מ"מ אין זה שבועת שוא דהא ודאי אם מכר משלו ופרע יצא ידי שבועתו השניה כמו בנשבע שאוכל סתם ואכל נבלה כמבואר בי"ד סי' רל"ח אבל לא אמרי' בשבועת שוא שאוכל סתם דהוי שבועת שוא ומפני שכולל נבלות ושמוטות ושיהא נלקה עליה דעיקר המלקות הוא מפני שיצאת שבועה לשקר מפיו בשעה שנשבע שלא אוכל מצה בלילי פסח דלוקה מיד כדאיתא בירושלמי ובנשבע שלא יאכל ג' ימים דלוקה ושם נלמד כדאמר ר' יוחנן בפ"ג דשבועות אבל בנשבע סתם דאפשר לקיים שבועתו בדבר המותר לא יצאת שבועה לשקר מפיו אף ע"ג שכולל דבריו המותרים ואסורים ביחד וזה ברור לכל מעיין ועוד תימה גדולה לפי דמחשבי' שבועת שוא מה מועיל שימלא פתח דמ"מ מידי מלקות לא נפטר והא דתנן אכלה עובר על שבועת שוא לאו דוקא אכלה וכן פי' הרא"ש עצמו בספ"ג דשבועות וכך מבואר בפירש"י שם וכן כתב הרמב"ם בפ"ד מה' שבועות דעל שבועת שוא חייב בין קיים שבועתו בין לא קיימה ומ"ש מהרו"ך בזה לא דק ואין להאריך בזה עכ"ל וכל דבריו תמוהין ודברי מהרו"ך נכונים וכמו שאבאר מה שהקשה בראשונה דהא ודאי אם מכר משלו ופרע יצא ידי שבועתו שניה כו' ליתא דמיד שנשבע לפרוע לו כיון דע"כ היינו נמי למכור משלו אם יש לו במה לפרוע א"כ מיד שנשבע שבועת שוא ודמי ממש לנשבע שלא יאכל כלום זה ואח"כ נשבע שלא יאכלנה דהוי שבועת שוא ואומרים לו שלא יאכלנה אכילה ויצא ידי שבועתו אבל הכא כיון שנשבע מתחלה שלא למכור לשלם לשום חוב ואח"כ נשבע לשלם לשמעון וכונתו אף כבר נשבע שלא למכור משלו כדין כל מי שמחויב לפרוע וזהו ודאי הוי שבועת שוא כיון שכבר נשבע שלא למכור. גם מ"ש ועוד תימה גדולה כו' דמ"מ מידי מלקות לא נפטר כו' לק"מ כלל דהכי דחייב מלקות בין קיים בין לא קיים היינו כ"ז שלא התיר השבועה הראשונה אבל כשימלא פתח הא כ' הרשב"א בתשובה סי' תש"ב להדיא דלרבא דאמר אם נשאל על הראשונה אלה השניה תחתיה מיד כשהתיר הראשונה נפטר משבועת שוא ותחזור שבועה שניה משבועת שוא להיות שבועת ביטוי וכמו שכתבתי בשפתי כהן בי"ד סי' רל"ח ס"ק כ"ב ע"ש והרא"ש פסק בפ"ג דשבועות כרבא ע"ש והא דכתב שם דאכלה לאו דוקא כו' פשיטא דהיינו כל זמן שלא התיר הראשונה אבל כשהתיר' אינשאי מילתא דהראשונה לא היתה שבועת שוא כלל דהתם עוקר הנדר מעיקרו ולזה כיון מהרו"ך בשמ"ע ס"ק י"ד לפע"ד ע"ש וכל זה ברור: (טו) שבועת שוא כו'. כ' הב"ח מיהו נראה ודאי שהב"ד יש להם רשות לירד לנכסיו ולהגבות מהם לבע"ח וא"ל שימכור הוא עצמו ע"כ. ש"ך: (יג) מרדות. דכיון דהיתה בלא התראה אין לוקין עליה מלקות דאורייתא ודקדקו הטור והמחבר לכתוב כאן מכת מרדות ולפני זה כתב מכין אותו עד שתצא נפשו דשם מכין אותו שיקיים מצות פרעון חוב שמוטל' עליו עדיין לקיימו ודיינו בזה להכות אותו כל כך עד שיקיים המצוה משא"כ כאן שמכין אותו על עבירה שכבר עבר ונשבע שוא וק"ל: יח הנשבע לחבירו לפרעו כו'. *כתב בת"ה סי' שנ"ו אם נכתב בכתב ידו שנשבע לשלם לחבירו ואח"כ אמר שלא נשבע אלא שכתב לו כך אם התובע מודה פשיטא שאין לאוס לשבוע' זו כלל ואם אינו מודה לענין הממון דינו כשאר שטר דלית ביה שבוע' וע"ש ד"מ י"א *ונראה דאם כתב בכת"י שנשבע בפועל לא מצי להתנצל ולומר שלא נשבע וה"ה אם עדיים כ"כ

חכמת שלמה

נ"כ נסתפקתי אם בשעת ההודאה לא אחר כילך רק אחר התפסה ימים אז בשעה שהגיע ליבשע אומר הילך אי מילך בתר שעה הודאי, ואז נתחייב שבוע' רק אריך להמתין לזמן סוף תפסה ימיסוא לא אחר הילך וחייב. או ימא כיון דבשעת הודאי אינו חייב לנשבע לא נתבב הודאי אז כלל לחייב ש"ד רק אם אחר סוף תפסה ימים מתזיק בהודאתו נתחייב ש"ד אז. ואם אמר אז הילך מהני. והנה ראיתי שיש לפשוט זה מסוגיא דבילך דפרק המתנהן הא כלים ובלים דומיא דכלים וקרקעות וחייב והא הילך ותאי קשיא ניתא דמיירי שעונן שמסר לו קרקע בתנאה לזמן אז שמכון לו קרקע לזמן שיאכל פירות בגבייתא וכבר בלה בזמן זעונן שיחזיר לו הקרקע והוא מודה לו בחלי קרקע לאחר תמסי ימים שאומר שעדיין לא בלה הזמן וחלי' כופר לגמרי אז שמוד' בקרקע וכופר בכלים ואי"ב הילך ליכא בשעת הודאי' שברי אף אני שמוד' לו אינו נותנו בשתא רק אומר שעדיין הוא ברשותו לאיזה ימים אי"ב בשתא עדיין לא הוא שלו תיכף ולולי הטעם שקרקע פטור מש"ר הי' חייב ליבשע על כל פניס אחר ה' ימים אבל כיון שקרקע פטור משבועה נ"כ פטור לעולם אבל בכלים כה"ג דלאו הילך הוא חייב לאחר תמסה ימים אי"ו מוכח דאם מודה בתקלה לאחר תמסה ימים אף שבשעת הודאה לא אחר הילך אם לאחר התמסה בשבוע זמן הבשבוע' אז הילך פטור. וא"כ בקרקע נמי אם מודה בשבוע שאומר שלא בלה אינו חייב כל"ז ש"ד רק בשילבה הזמן אז נתחייב גו ואם אז אח"כ נ"כ מחזיק בהודאתו אז הוי הילך שברי בקרקע משבוע והבלאי של התובע הוא ומשמע דבכלים כה"ג אם לאחר תפסה ימים אומר הילך חייב ואמאי דאם הילך פטור גם בזה ראוי שיהי' פטור כן נראה לבאורה ועדיין ל"ע:

כסף הקדשים

זמה שיבלם אח"כ אינו מצטרף עתה. זמ"ש צריך להיות עוכת הבאה שזה פרוטה שיזדקקו כ"ד לענגוס. אך מתה שאמרו אז"ל בזומתים שאין עוכת הבאה דהזמן פרעון. משמע שלא כנ"ל של בנ"ל הי' שייך באחר זמה שיבלמו תיכוף בתעות וכשיתחייב פרעון הבתובה יחזיר לבעליה תעוכן. ואולי מ"מ כיון שהי' יבול לבשתיב את עצמו מלבלם עי"ז שאין ובלע"ש סיעב:

טורי זהב

זבתשובה אחת שהשבתי לברב מוהר"ר יוסף אלמושנינו ז"ל מבילגרד זה לי עשר שנים בענין אלות הבשבועה בכולל האחרתי כ' יזכנו להדפיסם עכ"ל): (סי"ז) וסי' דל"ב. רומז בזה על ת"ם סימן ש"ב שבתב שהאחד שהי' בבית הסוהר ונתן בתוב ותתוס אין שהוא נשבע שיתן לשתעון כל מה שיטעון עליו בלא אמתלא זאחר שנפטר מהלוקה הבאו שמעון ובשיבו אתה ידעת אשר לא נשבעתי באמת רק הוכרחתי לכתוב כן מתתה שהייתי במלוקה ולא אשר לי היה בידך

ביאור

בהודות שם כנ"ל: (יז) ואם כו'. שבועות כ"ע ל' שבועה שאוכל ככר כו' ובירו' שם והביא הרא"ש שם כיצד עושין אומרים לו שיאכלנה מוטב כו' והיה כאן לא יתכור: (יח) ותכין. גם זו היא שבועת שוא שחייבין כו' אלא שנזהר אין מלקות דליתא

פתחי תשובה

בזה: ח) ואם השבועה קדמה לחוב שמעון. בגמ"ע דהגר"י זל"ל כ"ב ע' בסו"ת מהר"י לבית לוי כלל ב' סי' י"ח: ט)הנשבע לחבירו. עסמ"ע סקי"ח ומ"ש עליו הש"ך בי"ד סי' רל"ב סקכ"ח וע' בת' נ"ב סי' למ"ד אות י"ג שכתב דבדברי בסמ"ע שכ' בשם תה"ד בתין ההובע מודה לענין ממון דינו כשאר שטר דלית ביה שבועה הוא תמוה דאדרבה מבואר בתה"ד שם דכל בפלפול הוא רק לענין איסור שבועה אבל לענין ממון לא מהני להבחים ולומר אלא נשבע. אמנם בסמ"ע העתיק דברי הד"מ זאלגלי הדבר פשוט שעשות בדפוס ואלו הד' תינות ואם אין התובע מודה הוא ט"ם ול"ל ואם התובע מודה פשיטא שאין לאוס לשבוע' זו כלל ולענין התמון דינו כו' אבל אם אין התובע מודה בזה כ' בתה"ד ש"ע אם יכול לטעון ובזה כבר הבריע רמ"א לקמן סי' ר"ז שאם מודה שנשבע אף אלא נשבע מהני וגם בש"ך בי"ד סי' רל"ב הביא דברי בסמ"ע הללו והרגיש שם סותרים דברי ה"ה ולא הרגיש בדברי ד"מ ובטעות שנפל בהם עכ"ל. וע"ש עוד שתמה ג"כ על דברי הט"ז בכאן דמבואר מדבריו שהבין דברי הרמ"א בי"ד סי' רל"ב שעיף י"ב מ"ש שם דאם אמר שנשבע נלאמן דמיירי שאין התובע מודה לו ואפ"ה נלאמן כיון שבוהן אמתלא ונאמת זה אינו ורמ"א לא בא שם לאלוק על התה"ד כו' ע"ש עוד. ובענין בתב בסמ"ע ונראה דאם כ' בבתב"י שנשבע אף אלא נשבע מהני וגם בט"ז שחולק עליו ודעתו דבתיבת בפועל לא מעלה ולא מוריד דאם בתוב טעם ואמתלא לתה כ' כן בודאי דמהני אמתלא אף אם כ' בפועל ואי לא בהן אמתלא אפילו בלא בתיבת בפועל מהני כו' ע"ש וכן הסכים בהומים ע"ש. ועיין בת' בית הדרים חא"מ סי' כ"ד שבתב על נדון דידיה וז"ל הנה הקנין שלא לבסיר הבהים הוא קנין דברים כו' ומלד מה שכ' שנשבע אין לאוס בהספור שבותב טופסי דשטרי הכי הוא ובבכ"ג מבואר בבתה תשובות ובפרט בנו"כ ח"מ סי' ל' שאין לאוס וגם כיון שהוא בל' עבר בל הפוסקים מודים ואע"ג דבכ' ע"ג כ' הסמ"ע דאם כ' שנשבע בפ"מ לא מהני טעותו אף בזו כ' הט"ז דבאמתלא נלאמן ואין לך אמתלא גדולה מזו שנשבע השטר כן הוא וכן כ' הנו"כ בחיו"ד סי' ס"ח לך דלבאורה תמרא לנגזרו בחלק ח"מ סי' ל' הכ"ל ולענ"ד הע"קר כמ"ש בסי' ס"ח דמשמע שגם שם בתהה הכלה עלתה לבסוף עי"ח ואפ"ה פטרה וכ' דהוי אמתלא וכן מבואר בבבה"ג סי' ע"ג בהגב"י סקי"ח בשם הרא"ש.

קצות

בנוהגין לבתוב בבתוב' ע"מ שלא ישא אבה אחרת עלי' דע דלא הוי כמתני' עמ"ש בתור' דאף אם שהתה ולא ילדה והוא רוצ' לישא אחרת צריך לגרש הראשונ' ולתת לה בתובתה וכו' מבמע שאם נשבע שלא ישא אחרת בלל ה"ל מתני' עמ"ש בתור' ולא חייל ע"י הבולל שבתי' הריב"ש ע"ש ולאו דאי' היא דאין ענין מתבה עמ"ש בתור' לבולל דהא במתני' ע"מ שאין לך שאר בסות ועונה דסובר ר"י בדבר בממון קיים ובעונה בטל ואע"ג דבולל הוא וא"ב הוצרך הרא"ש לומר דלא הוי כמתני' עמ"ש בתור' תמוס לבריך לגרש הראשונ' ולתת לה בתובתה. אחר בתבי מצאתי בבו"ת בער אפרים בהסיב בעיון על מוהרי"ש בזה אך אמנם אחר העיון נראה. דברי מוהרי"ש ובהיא דודאי מתבה אמ"ש בתור' ל"ה אע"ג דהתב' ע"מ שלא ישא אחרת בלל דהא מבואר בפי' המגרש בתומר ע"מ בתלבני בבר חזיר דמהני תנאי דאפשר דאבלי זבקיא וע"ש וכן פסקו בל הפוסקי' ע"ש אלא ודאי דבש לא הי' תנאי בל דמה עניון תנאי בתוך הבתובי בבעת קידושין בני למיעבד תנאי ועוד דהא קי"ל דבשעת בית' בתלאין ובדאי' פ' המדיר ע"ש ברא"ש ובטור וש"ע אה"ע סי' ב"ח אלא דבש לא הי' דרך תנאי אלא היו בותבין בתוך הבתובי' בקיומי' ובשבוע' שלא לישא אחרת עלי' וכמ' הרא"ש דע דלא הוי כמתני' עמ"ש בתור' והיינו שלא יחול השבוע' והקיומים והשיב דאינו בל דברי תור' וא"ב בפיר מוכח דאם עושה קיומים בשבוע' שלא לישא אחרת בלל (לא) חייל ואע"ג דאי' בולל והוא ברור. ועי' ב"ש באה"ע סי' קי"ח ז"ל ונשבע שלא ישא אחרת שלא תרגונה בתשובת הרא"ש ליתי' שנשבע שלא ישא אלא מרגונה רק נשבע סתם ואפשר הרא"ש לטעמי' אזיל דש"ל דיבול לקיים פ"ו עם פלגם וכמ"ש תו' ריש בתובות וב"ב בדרים ע"ש וליתי' דא"ב למה ב' הרא"ש בל ב"ג בטעמא דצריך לגרש הראשונ' הא תיפוק לי' דיבול לקיים בפלגם אי"ו עיקר הטעם משום דיבול לגרשה ולפייסה בממון ואם נשבע שלא לישא בלל ל"ה בולל ודו"ק: ד) ואם השבוע' קדמה. כת' בבנה"ב בי"ד סי' רל"ו ז"ל והוי יודע דמ"ש הרא"ש בתשו' אם קדמ' השבוע' לחוב שמעון בבון שנשבע בסתם בבא יתבור מבלו בשביל שום חוב שיתחייב בו' פירוש הוא בין לישראל בין לבותי דהשתא הוי בולל דאי בישראל דוק' קאמר עדיין הוי נשבע לבטל את המלו' בין דפריעת בע"א מלו' דומי' דמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלבות שבועות דאם נשבע שלא אעיד לך עדות הרי זו שבועת שוא מפני שמלו' להעיד והקשה עב זה דא"ב אפי' קדם חוב שמעון נמי חייל בבולל חוב בותי עם חוב ישראל וע"ש דמחלק דאינו דומה לא"ש הרמב"ם בני שבוע' שלא אעיד לך שאין הדבר חלוי בו דאפשר יזדמן לו עדות ולאו אדעתי' אבל בבה בידו שלא לבות וע"ש בבתב עוד ואם נראה לומר דהראש"ש מולק עם הרמב"ם נזה מי מעבב על

בטעון כל מה שיטעון עליו בלא אמתלא זאחר שנפטר מהלוקה הבאו שמעון ובשיבו אתה ידעת אשר לא נשבעתי באמת רק הוכרחתי לכתוב כן מתתה שהייתי במלוקה ולא אשר לי היה בידך

הגר"א

אלא בסמוכים ועש"ך סקט"ז: [יט] ואם מתוך. דאז אין שבועה השניה לבטלה כמ"ש שם כנ' שאם נשאל על הרא שוכה כו' ועי"ש ס' רלא סי"ז בסתפק הרשב"א בזה וכן מ' דל"ד לשם כמ"ש בגמ' שם תיובא הוא דליבא הא שבועה איבא כו' ולק

באר היטב

וכ"כ עיקר וע' בתשובת מהרש"ך ס"ב סי' פ"ב עכ"ל (וע' בט"ז ובדברי הגאון מ"ל בהגהותיו שם שהאריבו בדין זה והרבו להסיג על הסמ"ע והש"ך ע"ש באורך): [י] קדמה. ואף שנשבע שלא למכור משלו לפרוע לשום חוב מ"מ כיון דעדיין לא היה חייב אלה השבוע' מעיקרא. שמ"ע: [יא] השניה. כך היא הגעת דברי המחבר דאם השבוע' קדמה לחוב שמעון אז אין תקנ' לשמעון לגבות חובו עד שיתירוהו להלו' שבוע' הראשונ' ועצתו שילך המלו' לב"ד ויבקש מהן שילקוהו על שנשבע שבוע' שניה לשוא ומתוך המלקות יתחרט להתיר לו הראשונ' אבל אם ימלא פתח לשבוע' הראשונ' טוב אין מלקין אותו על השני' דאגלאי מלתא למפרע דלא היה' לשוא עכ"ל הסמ"ע והב"ח חולק ע"ז ודעתו דמ"מ היו מלקין אותו על השני' אף אם מלא פתח להראשונ' אבל הש"ך הסיג עליו והסכים לדעת הסמ"ע וכתב הוב דמ"ש הב"ח דכאן לא הוי שבועת שוא מפני שאפשר לו לשלם ולא ימכור משלו ולא הוציא שקר מפיו וזה דכיון שנשבע מתחל' שלא למכור לשלם שום חוב ואח"כ נשבע לשלם לשמעון וכונתו אף לא למכור ע"כ הוי שבועת שוא ע"ש ונש"ך יו"ד סי' רל"ח ס"ק כ"ב: [יב] שוא. כתב הב"ח מיהו נראי' ודאי שהב"ד יש להם רשות לירד לנכסיו ולהגבות מהם לבע"ח וא"ל שימכור הוא עצמו ע"כ. ש"ך: [יג] מרדות. דכיון דהיתה בלא התראה אין לוקין עליה מלקות דאורייתא עד כאן לשון סמ"ע ולהנס כתב כן דבלאו הכי כל מלקות דהאידנא אינו אלא מכת מרדות וכמו שכתב הרמב"ם דכל מלקיות שמלקין דייני ח"ל בכ"מ אינה אלא מכת מרדות עכ"ל ואפי' בא"י נמי דוקא כשים סמיכ' וכמו שמבואר מדברי הרמב"ם ספ"ה מה' סנהדרין והאידנא אין סמיכ' דייני ח"ל בכ"מ אינה אלא מכת מרדות עכ"ל ואפי' בא"י נמי דוקא כשים סמיכ' וכמו שמבואר מדברי הרמב"ם ספ"ד מה' סנהדרין: (יז) יתירוהו לו כו' ויקיים שבוע' שניה. ע' מה שכתבתי עליו בי"ד סי' רל"ב ס"ק כ"ב: (יח) הנשבע לחבירו לפרעו כו'. עיין בסמ"ע ס"ק י"ח ועיי' מה שכתבתי עליו בי"ד סי' רל"ב ס"ק כ"ו בש"ך ובהשמטו שלי שם ועיין בתשובת משפטי שמואל סי'

בהודות שם כנ"ל: (יז) ואם כו'. שבועות כ"ע ל' שבועה שאוכל ככר כו' ובירו' שם והביא הרא"ש שם כיצד עושין אומרים לו שיאכלנה מוטב כו' והיה כאן לא יתכור: (יח) ותכין. גם זו היא שבועת שוא שחייבין כו' אלא שנזהר אין מלקות דליתא

בזה: ח) ואם השבועה קדמה לחוב שמעון. בגמ"ע דהגר"י זל"ל כ"ב ע' בסו"ת מהר"י לבית לוי כלל ב' סי' י"ח: ט)הנשבע לחבירו. עסמ"ע סקי"ח ומ"ש עליו הש"ך בי"ד סי' רל"ב סקכ"ח וע' בת' נ"ב סי' למ"ד אות י"ג שכתב דבדברי בסמ"ע שכ' בשם תה"ד בתין ההובע מודה לענין ממון דינו כשאר שטר דלית ביה שבועה הוא תמוה דאדרבה מבואר בתה"ד שם דכל בפלפול הוא רק לענין איסור שבועה אבל לענין ממון לא מהני להבחים ולומר אלא נשבע. אמנם בסמ"ע העתיק דברי הד"מ זאלגלי הדבר פשוט שעשות בדפוס ואלו הד' תינות ואם אין התובע מודה הוא ט"ם ול"ל ואם התובע מודה פשיטא שאין לאוס לשבוע' זו כלל ולענין התמון דינו כו' אבל אם אין התובע מודה בזה כ' בתה"ד ש"ע אם יכול לטעון ובזה כבר הבריע רמ"א לקמן סי' ר"ז סי"ט שאם מודה שנשבע אף אלא נשבע מהני וגם בש"ך בי"ד סי' רל"ב הביא דברי בסמ"ע הללו והרגיש שם סותרים דברי ה"ה ולא הרגיש בדברי ד"מ ובטעות שנפל בהם עכ"ל. וע"ש עוד שתמה ג"כ על דברי הט"ז בכאן דמבואר מדבריו שהבין דברי הרמ"א בי"ד סי' רל"ב שעיף י"ב מ"ש שם דאם אמר שנשבע נלאמן דמיירי שאין התובע מודה לו ואפ"ה נלאמן כיון שבוהן אמתלא ונאמת זה אינו ורמ"א לא בא שם לאלוק על התה"ד כו' ע"ש עוד. ובענין בתב בסמ"ע ונראה דאם כ' בבתב"י שנשבע בפועל לא מצי להתנצל ולומר שלא נשבע וה"ה אם עדיים כ"כ בבתב"י שנשבע בפועל לא מצי להתנצל ולומר שלא נשבע אלא שכתב לו כך אם התובע מודה ואם אינו מודה לענין הממון דינו כשאר שטר דלית ביה שבוע' וע"ש ד"מ י"א *ונראה דאם כתב בכת"י שנשבע בפועל לא מצי להתנצל ולומר שלא נשבע וה"ה אם עדיים

חכמת שלמה

נ"כ נסתפקתי אם בשעת ההודאה לא אחר כילך רק אחר התפסה ימים אז בשעה שהגיע ליבשע אומר הילך אי מילך בתר שעה הודאי, ואז נתחייב שבוע' רק אריך להמתין לזמן סוף תפסה ימיסוא לא אחר הילך וחייב. או ימא כיון דבשעת הודאי אינו חייב ליבשע לא נתבב הודאי אז כלל לחייב ש"ד רק אם אחר סוף תפסה ימים מתזיק בהודאתו נתחייב ש"ד אז. ואם אמר אז הילך מהני. והנה ראיתי שיש לפשוט זה מסוגיא דבילך דפרק המתנהן הא כלים ובלים דומיא דכלים וקרקעות וחייב והא הילך ותאי קשיא ניתא דמיירי שעונן שמסר לו קרקע בתנאה לזמן אז שמכון לו קרקע לזמן שיאכל פירות בגבייתא וכבר בלה בזמן זעונן שיחזיר לו הקרקע והוא מודה לו בחלי קרקע לאחר תמסי ימים שאומר שעדיין לא בלה הזמן וחלי' כופר לגמרי אז שמוד' בקרקע וכופר בכלים ואי"ב הילך ליכא בשעת הודאי' שברי אף אני שמוד' לו אינו נותנו בשתא רק אומר שעדיין הוא ברשותו לאיזה ימים אי"ב בשתא עדיין לא הוא שלו תיכף ולולי הטעם שקרקע פטור מש"ר הי' חייב ליבשע על כל פניס אחר ה' ימים אבל כיון שקרקע פטור משבועה נ"כ פטור לעולם אבל בכלים כה"ג דלאו הילך הוא חייב לאחר תמסה ימים אי"ו מוכח דאם מודה בתקלה לאחר תמסה ימים אף שבשעת הודאה לא אחר הילך אם לאחר התמסה בשבוע זמן הבשבוע' אז הילך פטור. וא"כ בקרקע נמי אם מודה בשבוע שאומר שלא בלה אינו חייב כל"ז ש"ד רק בשילבה הזמן אז נתחייב גו ואם אז אח"כ נ"כ מחזיק בהודאתו אז הוי הילך שברי בקרקע משבוע והבלאי של התובע הוא ומשמע דבכלים כה"ג אם לאחר תפסה ימים אומר הילך חייב ואמאי דאם הילך פטור גם בזה ראוי שיהי' פטור כן נראה לבאורה ועדיין ל"ע:

כסף הקדשים

זמה שיבלם אח"כ אינו מצטרף עתה. זמ"ש צריך להיות עוכת הבאה שזה פרוטה שיזדקקו כ"ד לגנוס. אך מתה שאמרו אז"ל בזומתים שאין עוכת הבאה דהזמן פרעון. משמע שלא בנ"ל של בנ"ל הי' שייך באחר זמה שיבלמו תיכוף בתעות וכשיתחייב פרעון הבתובה יחזיר לבעליה תעוכן. ואולי מ"מ כיון שהי' יבול לבשתיב את עצמו מלבלם עי"ז שאין ובלע"ש סיעב:

טורי זהב

זבתשובה אחת שהשבתי לברב מוהר"ר יוסף אלמושנינו ז"ל מבילגרד זה לי עשר שנים בענין אלות הבשבועה בכולל האחרתי כ' יזכנו להדפיסם עכ"ל): (סי"ז) וסי' דל"ב. רומז בזה על ת"ם סימן ש"ב שבתב שהאחד שהי' בבית הסוהר ונתן בתוב ותתוס אין שהוא נשב

כ"כ בסטר : יט עדיין השבועה במקומ' כו' הטור מסיק בטעמו וכתב ז"ל כי הזמן נעשה לזרז ושימהר לפרעון ועיקר השבועה היא על הפרעון ונהי דלא עבר על השבועה כיון שלא תבעו שום אדם מ"מ עדיין מוזהר בשבועתו לפרעו לו כשיתבענו מידי דהוה אהתלוה לזמן ועבר הזמן דלא נפטר בהעברת הזמן עכ"ל ונלמד מדבריו דאף שנשבע לו לפרעו לו לזמן פלוני סתם אין חומר השבוע' מחייבו לשלם מעצמו (") עד שיתבענו המלוה : כ וישומו אותו ויתננו לו בתורת פרעון. אבל בלא שומא ונתינתו לו בתורת פרעון לא יצא זה ידי שבועתו דהמשכון ברשותא דמרא הוא ולא ניתן אלא להבטח' והתירו חז"ל השומא בשבת כדי לקיים מצותו ואפלי שמי' מיקרי ובתשו' הרא"ש מסיים ז"ל דלא נרע ממה שמשכין התינוק בשבת ושמשכירים אותו ללמדו אפי' חומרות (כמ"ש בעור א"ח סי' ש"ו דמותר רק שלא יזכירו שכוח מעות) *ונראה מזה ללמוד שהתיר אפי' לאחרים שיעשקו בשומא זו כדי שיקיים זה מצותו דומיא דשידוך דהתם שידוך הוא ע"י אחרים *ונס נראה דאם נותן לו דבר שצריך מדידה נ"כ מותר למודדו בשבת דומי' דמדידות האזור לרפוא' ומדידת מקוה שהתירו בשבת משום דאפלי שמים נינהו וכמ"ש בעור א"ח ס"ס ש"ו ע"ש : כא והגיע השמיט' בנתיי' כו'. עמ"ש לעיל בסי' ס"ז ומש פרשתיהו : כב דכל שפטור מדין הפרעון כו'. ול"ד למ"ש מור"ם בסעיף שאחר זה דמי שנשבע לשלם לאחירו אע"פ שלא היה חייב לשלם לו מ"מ חייב לשלם לו מכח השבועה דשאני התם דידע דאינו חייב וקיבל החיוב אנפשו מעצמו בשבועה ואף אם יקבל עליו שלא ידע שהוא פטור מן הדין אין אומרים דה"ל שבועה בטעות דכל הנשבע מדקדק ונשבע וכמ"ש הטור והמחבר לקמן סי' פ"א סכ"א אבל כאן לא נשבע אלא לשלם חובו והפטור בא לו אח"כ וה"ל כמחל לו המלוה אח"כ בזה אמרי' דאדעתא

היה חייב לאחר מנה ואחרוני האחרון התפיסו ביד אותו לוה מנה זה עד שיפרע המלוה לזה בחייב לו דאונס הוא שאינו רשאי לעבור על צוואת האדון עכ"ל ומיירי כשאומרי' הדברים שלא היה נשבע ע"ד כן וכן צריך לפרש דברי מהר"מ אלשיך בתשו' סימן כ"ב ע"ש ודוק דאל"כ פשיטא דאונס ממון לא מהני לכטור מבשועה וכמ"ש הריב"ש בסי' כפ"ז וכבר נתבאר זה בי"ד סי' רל"ב בב"ך ס"ק כ"ב ע"ש : (כא) צריך ליתן לו בחותו יום משכון וישומו אותו. והב"ח כתב דאין צריך שומא אלא שיקנה לו בגוף החפץ כך וכך הנכך אסור לבוש בשבת כיון דאין בו צורך אפלי שמים ואף אם נשבע לפרעו במעות יתן לו משכון של ככף ויקנה לו בו כך וכך כמ"ש במיפרים אבל שאר משכון לא כיון שהתנה מעות ע"ש בב"ח ואפשר גם הרא"ש מודה במשכון של ככף דהוי כמעות ודוק (עיין בתשובת מהרשד"ש סי' כפ"ו והכ"ב) : (כב) וישומו אותו כו' דמותר לשומו בשבת כדי לקיים מצותו דאפלי שמים מיקרי טור. ובתשו' הרא"ש מסיים דלא נרע ממה שמשכין התינוק ובמכירים אותו אפי' לאומנות כו' ונראה מזה ללמוד שהתיר אפי' לאחרים שיעשקו בשומא זו כדי שיקיים זה מצותו דומיא דשידוך דאם נותן לו דבר שצריך מדיד' נ"כ מותר למודדו בשבת דומיא דמדידת האזור לרפואה ומדידת מקוה שהתירו בשבת וכמ"ש בא"ח ס"ס ש"ו ע"ש עכ"ל סמ"ע והש"ך חולק ע"ז וכתב דכ"ר לבדוך דעוש' מצו' בעצמו מבא"כ הכא דמונע מחבירו עבירי' דהוי כהדיק פת בתנור דפ"ק דשבת דאין אומרים לאדם הטא כו' גם מ"ש דומיא דמדידת האזור ל"ד ג"כ דהתם טעמא מבוש דמתעסק הוא אצל המדיד' ועיקר בונתו הוא מבוש רפוא' ועוד דכל צרכי חולה מותרים בשבת ע"י ישראל דאין כך דבר בעומד בפני פקוח נפש ומקוה נמי ל"ר דצרכי רבים הוא ושמא זה המודד עצמו יצטרך טבילי' מבא"כ הכא עכ"ל (וגם הט"ז תמה ע"ז ודעתו שלא התיר הרא"ש אלא סימן משכון לחוד

פתחי

זמ"ש הגו"א באותה תשו' אות י"ג שכתב"ד מסתפק לא התובע אינו מודה ורמ"א סי' ר"ז בברור דמהני לא הוד' שנשבע לענ"ד התם אף אם התובע מודה אלא נשבע מהני מהבורר בסמ"ע שם וסעיף ט"ו לענין אם כ' בשטר שקנו ממנו בזב"ח ע"ש בסמ"ע דשעמא משום דנמר ומקני. וכה בחיבו על הט"ז אע"ד עיכר בהט"ז בפי' דברי רמ"א ביו"ד שם סו' ואלהרוי בזה ומסיק וכ' אי דאפי' הסמ"ע מודה בכ"ד דדוקא בנידון דהתה"ד דיוכל להיות שבאמת גמר ואתחייב לו כך אין לנו להאמינו כיון שבתב שנשבע בפ"מ מבא"כ כאן בשבועה יודע אינו אלא לזכיר הנתים ועי"ז אין קנין מועיל רק אם באמת נשבע דמם וכיון שהכל יודעים אלא נשבע אין לנו לומר דמהבתה נשבע אלא בפני בע"ד כיון בהוא אלא נאמן אלא נשבע רק בהתם על תופס הבער ובדברי הרמ"א ביו"ד סימן רל"ב ע"ל ע"ש. ועיין עוד בזה בה' חהם סוכר חיו"ד סי' רכ"ז והזכרתיו קלא בפ"ת

קצות

לא מיירי מזה המנופה אלא בשנשבע לפרוע ביום פ' וס"ל דעל עיקר החוב אין השבועה חלה אלא על קביעת הזמן דוקא וס"ס פלפול נחמד בדברי הרא"ש דמשמע מיני' דאם קדמה שבועה אלא למכור וכו' דאם נותר' הרא"שו' יקיים הבני' דהא הוי נשבע לקיים המצו' ע"ש דמוקי לה בכולל חוב לא"י וישראל ע"ש שהאריך וקשה לפי דבריו שכתב דנשבע על הזמן הא דחזה"מ א"כ הא דכתב הרא"ש נבי נשבע לפרוע קודם שיעבור זמן פ' ולא פרעו בזמן פ' אעפ"כ השבוע' אלה כי הזמן נעשה לזרז ועיקר השבוע' על הפרעון ע"ש ואי יימא דאין השבוע' אלה על הפרעון דהוי לקיים המצו' ואינו אל אלא על הזמן וכיון דעבר זמנו תו ליכא שבוע' ואפשר כיון דאלה על הזמן ממילא נמי חייל על הפרעון מבוש דהוי כולל אמנם נרא' דברי הזה"ש נכונים דודאי חייל שבוע' בקיום המצו' ודוקא לבטל המצו' אינו אל אבל אל בקיומו וכ"כ בעה"מ בפ' שבועת שתים וז"ל ונשבע לקיים מ"ש השבוע' והדר אלין עליו למלקות אבל לא לקרבן לפי שאינה בלאו והן ע"ש ואע"ג דהרמב"ן שם חולק וס"ל דאינו אל לא לקרבן ולא למלקות הנה מדברי הר"ן מבאר דס"ל בדעת בעה"מ ע"ש בנדרים פ"ק דף מ' גבי נשבעין לקיים המצו' ע"ש שכתב נהי דמיעטה מקרבן מלקות אין להיטיב ממלקות לא מיבעיה. ועוד נרא' דאפי' להרמב"ן דס"ל דגם ממלקות אימעט מבוש דאינו בלאו והן מודה דאיסורא מיהא איכא בעובר על השבוע' דאי ליכא שום איסור שבוע' לקיים המצו' איך אמר דוד נשבעתי ואקיימה ומזה אמרו בש"ס דנשבעין לקיים

זמן פלוני ו) אע"פ שלא תבעו בתוך הזמן יט (יט) עדיין השבועה י) במקומ' [יד] עומדת : (כ) ועיין בי"ד סי' רכ"ח סעיף מ"ב מדיניס אלו וסימן רל"ב סעיף י"ב :

ז [כא] ק הנשבע לפרוע לחבירו ביום פלוני ואירע אותו יום בשבת חייב לפרעו קודם אותו יום ואם לא פרעו קודם (כא) [כב] צריך ליתן באותו יום משכון [כג] כ (כב) ר [טו] וישומו אותו ויתננו לו בתורת פרעון : הגה [כד] מי שנשבע לחבירו לפרוע לו לזמן כא והגיע [טז] השמיטה בנתיים יא] אם שמחל לו פטור משבועתו כב (כג) ז) יב] דכל שפטור [יז] מדין הפרעון אינו

סי' רכ"ט : (יט) עדיין השבועה במקומה עומדת. כי הזמן נעשה לזרז ושימהר לפרוע ועיקר השבועה היא על הפרעון ונהי דלא עבר השבועה כיון שלא תבעו שום אדם מ"מ עדיין מוזהר בשבועתו לפרוע לו כשיתבענו מידי דהוי אמלוה להזמן ועבר הזמן דלא נפטר בהעבר' הזמן עכ"ל טור מתשובת הרא"ש וכתב הב"ח וז"ל נראה מדלא הזהירו הרא"ש שיתירו לו השבועה כדי שלא יהא באיסור שבועה כל ימיו שהרי אף לאחר שעבר על השבועה צריך שיתירו לו כדאיתא בי"ד אלמא דס"ל דשבוע' זו שנשבע ע"ד חברו לפרעו קודם שיעבור הזמן אינו עובר עליה אא"כ תבעו חברו אבל אם אינו תובעו אפי' הוא בעיר אינו עובר על השבועה אלא דאף לאחר שעבר הזמן מוזהר הוא לקיים שבועתו לפרוע לו וכן נראה מתשובת הרשב"א שהב"י ב"י במחס"ז דהנשבע לחבירו לפרעו לזמן ידוע אפי' אינו מתלוה בעיר באותו זמן מסתברא דצריך שיהיו מעותיו בידו באותו יום דילמא השתא אתא הוא או שלוחיה כו' אלמא דאי לאו האי חשש דהשתא אתא כו' אינו עובר על השבועה כיון שאין תובעו שלא נשבע אלא אדעת' דהכי דשיהא תובעו הוא או שלוחו דחייב לפורעו עכ"ל ומה שהוכיח מדלי' הזהירו הרא"ש שיתירו לו השבועה כו' אינה הוכחה כל כך גם מ"ש וכן נראה מתשו' הרשב"א כו' אינו הוכחה דאי לאו האי חשש לא היה עובר כיון דאינו בעיר אבל טפי ה"ל להוכיח כן ממ"ש הרא"ש ונהי דלא עבר על השבועה כיון שלא תבעו שום אדם כו' וכן משמע להריא בסמ"ע ס"ק י"ט וס"ק כ"ג דמדברי הרא"ש אלו מוכח דאף שנשבע לפרוע לזמן פלוני סתם אין אומר השבועה מחייבו לשלם מעצמו עד שיתבענו המלוה אף אם הוא בעיר ע"ש עיין בתשו' מהר"א ן' ששון סימן ר"ל : (כ) ועיין בי"ד סי' רכ"ח כו'. וכתב ב"י מחודש י"א וז"ל כתב הריב"ש בסי' ת"ש בשם תשובת הרשב"א שמי שהיה חייב לפרוע לחבירו בשבועה לזמן פלוני והמלוה

דאונס הוא לא מהני לכטור מבשועה וכמ"ש הריב"ש בסי' כפ"ז וכבר נתבאר זה בי"ד סי' רל"ב בב"ך ס"ק כ"ב ע"ש ודוק דאל"כ פשיטא בחותו יום משכון וישומו אותו כו'. והב"ח כתב דאין צריך שומא אלא שיקנה לו בגוף החפץ כך וכך הנכך אסור לבוש בשבת כיון דאין בו צורך אפלי שמים ואף אם נשבע לפרעו במעות יתן לו משכון של ככף ויקנה לו בו כך וכך כמ"ש במיפרים אבל שאר משכון לא כיון שהתנה מעות ע"ש בב"ח ואפשר גם הרא"ש מודה במשכון של ככף דהוי כמעות ודוק (עיין בתשובת מהרשד"ש סי' כפ"ו והכ"ב) : (כב) וישומו אותו כו' דמותר לשומו בשבת כדי לקיים מצותו דאפלי שמים מיקרי טור. ובתשו' הרא"ש מסיים דלא נרע ממה שמשכין התינוק ובמכירים אותו אפי' לאומנות כו' ונראה מזה ללמוד שהתיר אפי' לאחרים שיעשקו בשומא זו כדי שיקיים זה מצותו דומיא דשידוך דאם נותן לו דבר שצריך מדיד' נ"כ מותר למודדו בשבת דומיא דמדידת האזור לרפואה ומדידת מקוה שהתירו בשבת וכמ"ש הט"ו לקמן סי' פ"א וכמ"ש הרב"ש בסי' כפ"ז ובמ"ש בא"ח ס"ס ש"ו ע"ש דהוי כהדיק פת בתנור דפ"ק דשבת דאין אומרים לאדם הטא כו' גם מ"ש דומיא דמדידת האזור ל"ד ג"כ דהתם טעמא מבוש דמתעסק הוא אצל המדיד' ועיקר בונתו הוא מבוש רפוא' ועוד דכל צרכי חולה מותרים בשבת ע"י ישראל דאין כך דבר בעומד בפני פקוח נפש ומקוה נמי ל"ר דצרכי רבים הוא ושמא זה המודד עצמו יצטרך טבילי' מבא"כ הכא עכ"ל (וגם הט"ז תמה ע"ז ודעתו שלא התיר הרא"ש אלא סימן משכון לחוד

פתחי

זמ"ש הגו"א באותה תשו' אות י"ג שכתב"ד מסתפק לא התובע אינו מודה ורמ"א סי' ר"ז בברור דמהני לא הוד' שנשבע לענ"ד התם אף אם התובע מודה אלא נשבע מהני מהבורר בסמ"ע שם וסעיף ט"ו לענין אם כ' בשטר שקנו ממנו בזב"ח ע"ש בסמ"ע דשעמא משום דנמר ומקני. וכה בחיבו על הט"ז אע"ד עיכר בהט"ז בפי' דברי רמ"א ביו"ד שם סו' ואלהרוי בזה ומסיק וכ' אי דאפי' הסמ"ע מודה בכ"ד דדוקא בנידון דהתה"ד דיוכל להיות שבאמת גמר ואתחייב לו כך אין לנו להאמינו כיון שבתב שנשבע בפ"מ מבא"כ כאן בשבועה יודע אינו אלא לזכיר הנתים ועי"ז אין קנין מועיל רק אם באמת נשבע דמם וכיון שהכל יודעים אלא נשבע אין לנו לומר דמהבתה נשבע אלא בפני בע"ד כיון בהוא אלא נאמן אלא נשבע רק בהתם על תופס הבער ובדברי הרא"ש ביו"ד סימן רל"ב ע"ל ע"ש. ועיין עוד בזה בה' חהם סוכר חיו"ד סי' רכ"ז והזכרתיו קלא בפ"ת

ביאור

בבה"ג ס"ד אם דליתה לשבועה ואינה חיילא כמ"ש אם הכי הבתא ואין אומרו אם כ"ע ב' הרי יצאה שבועה כו':[כ]הנשבע כו'. ריל ועבר הזמן ושמא"ע וכ"כ בתשו' הרא"ש אם וכמ"ש בב"ב ה' ב' לענין הפירעון וכ' אם ולד לנשבע שיאכל בכר זו היום ועבר היום ולא אכלה דאינו מחוייב עוד לאכלו משום דאם דעיקר השבועה על הזמן משא"כ כאן דעיקר השבועה על בריאת המתנו וזמן אינה אלא לזרז לאחר לפרוע ועמ"ש בס"ז ובתשו' להרמב"ן סי' רי"ז חולק ע"ז ומדאי לנשבע שיאכל בכר זו היום כנ"ל: [כא] הנשבע כו' חייב. דבוודאו היה שיהיה פרוע בזה"ז והולכין אחר הכוונה כמ"ש בקדושין ס"ב תנא לא נהנוהוה זו כו' ובמ"ל בס"ם ס"א ולף בנשבע בס"ם בב"ק פ"א וכן מי שנדר כו' ומעשה באשה כו': [כב] צריך. דשה בסף

באר

מכת מרדות ע"כ ואפי' בא"י נמי דוקא בבים שמיכ' והאידר' אין שמיכ'. בס : [יד] עומדת. לפרוע לו בשיתבענו מידי דהוה אמנו' לזמן ועבר הזמן דלא נפטר בכך כ"כ הטור ונלמד מדבריו דאף שנשבע לפרוע לזמן פלוני סתם אין אומר השבוע' מחייבו לשלם מעצמו עד שיתבענו המלו' עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת מהר"ח שבון סי' ר"ל (והט"ז הביא על הסמ"ע בזה ודחה דבריו בראיות שהביא ע"ש וכי"ד סי' רל"ח סי"ח) וע' בב"ך יו"ד סי' רנ"ב ס"ק כ"ח ובתשו' הרמ"א סי' ק"ח ס"ס ש"ו ע"ש עכ"ל סמ"ע והש"ך חולק ע"ז וכתב דכ"ר לבדוך דעוש' מצו' בעצמו מבא"כ הכא דמונע מחבירו עבירי' דהוי כהדיק פת בתנור דפ"ק דשבת דאין אומרים לאדם הטא כו' גם מ"ש דומיא דמדידת האזור ל"ד ג"כ דהתם טעמא מבוש דמתעסק הוא אצל המדיד' ועיקר בונתו הוא מבוש רפוא' ועוד דכל צרכי חולה מותרים בשבת ע"י ישראל דאין כך דבר בעומד בפני פקוח נפש ומקוה נמי ל"ר דצרכי רבים הוא ושמא זה המודד עצמו יצטרך טבילי' מבא"כ הכא עכ"ל (וגם הט"ז תמה ע"ז ודעתו שלא התיר הרא"ש אלא סימן משכון לחוד

פתחי

זמ"ש הגו"א באותה תשו' אות י"ג שכתב"ד מסתפק לא התובע אינו מודה ורמ"א סי' ר"ז בברור דמהני לא הוד' שנשבע לענ"ד התם אף אם התובע מודה אלא נשבע מהני מהבורר בסמ"ע שם וסעיף ט"ו לענין אם כ' בשטר שקנו ממנו בזב"ח ע"ש בסמ"ע דשעמא משום דנמר ומקני. וכה בחיבו על הט"ז אע"ד עיכר בהט"ז בפי' דברי רמ"א ביו"ד שם סו' ואלהרוי בזה ומסיק וכ' אי דאפי' הסמ"ע מודה בכ"ד דדוקא בנידון דהתה"ד דיוכל להיות שבאמת גמר ואתחייב לו כך אין לנו להאמינו כיון שבתב שנשבע בפ"מ מבא"כ כאן בשבועה יודע אינו אלא לזכיר הנתים ועי"ז אין קנין מועיל רק אם באמת נשבע דמם וכיון שהכל יודעים אלא נשבע אין לנו לומר דמהבתה נשבע אלא בפני בע"ד כיון בהוא אלא נאמן אלא נשבע רק בהתם על תופס הבער ובדברי הרא"ש ביו"ד סימן רל"ב ע"ל ע"ש. ועיין עוד בזה בה' חהם סוכר חיו"ד סי' רכ"ז והזכרתיו קלא בפ"ת

קצות

לא מיירי מזה המנופה אלא בשנשבע לפרוע ביום פ' וס"ל דעל עיקר החוב אין השבועה חלה אלא על קביעת הזמן דוקא וס"ס פלפול נחמד בדברי הרא"ש דמשמע מיני' דאם קדמה שבועה אלא למכור וכו' דאם נותר' הרא"שו' יקיים הבני' דהא הוי נשבע לקיים המצו' ע"ש דמוקי לה בכולל חוב לא"י וישראל ע"ש שהאריך וקשה לפי דבריו שכתב דנשבע על הזמן הא דחזה"מ א"כ הא דכתב הרא"ש נבי נשבע לפרוע קודם שיעבור זמן פ' ולא פרעו בזמן פ' אעפ"כ השבוע' אלה כי הזמן נעשה לזרז ועיקר השבוע' על הפרעון ע"ש ואי יימא דאין השבוע' אלה על הפרעון דהוי לקיים המצו' ואינו אל אלא על הזמן וכיון דעבר זמנו תו ליכא שבוע' ואפשר כיון דאלה על הזמן ממילא נמי חייל על הפרעון מבוש דהוי כולל אמנם נרא' דברי הזה"ש נכונים דודאי חייל שבוע' בקיום המצו' ודוקא לבטל המצו' אינו אל אבל אל בקיומו וכ"כ בעה"מ בפ' שבועת שתים וז"ל ונשבע לקיים מ"ש השבוע' והדר אלין עליו למלקות אבל לא לקרבן לפי שאינה בלאו והן ע"ש ואע"ג דהרמב"ן שם חולק וס"ל דאינו אל לא לקרבן ולא למלקות הנה מדברי הר"ן מבאר דס"ל בדעת בעה"מ ע"ש בנדרים פ"ק דף מ' גבי נשבעין לקיים המצו' ע"ש שכתב נהי דמיעטה מקרבן מלקות אין להיטיב ממלקות לא מיבעיה. ועוד נרא' דאפי' להרמב"ן דס"ל דגם ממלקות אימעט מבוש דאינו בלאו והן מודה דאיסורא מיהא איכא בעובר על השבוע' דאי ליכא שום איסור שבוע' לקיים המצו' איך אמר דוד נשבעתי ואקיימה ומזה אמרו בש"ס דנשבעין לקיים

הגר"א

ובכסף כמ"ש שם מ' א' ובשאר מקומות. ולע"ג דאין פורעין בשבת כמ"ש בשבת קמ"ב מ"מ אינה אלא מדרבנן מבשר חפץ ובכה"ג שרי דאפלי שמים הוא וכמ"ש שם בפ"ז ובפ"ג ק"ל א' ולא נרע מתשבדכין בתינוקת כו'. והשבועה חיילא עליו כיון שאינה אלא מדרבנן כמ"ש בנזיר ד' א' וע"ש בתוס' ד"ה מאי לכ"ר לר"ת כו' ובשבועות כ"ד א' בשלמא לר"ל דאינ"ג דאסור מדרבנן וע"ש בתוס' כ"ג ב' ד"ה דמקי. ועוד דמאי לאוקמי כו' : [כג] וישומו אותו ויתננו כו'. דמשכון לא מהני פירעון כמ"ש בשבת קמ"ח א' ואם אינו מאמינו ופרעון אסור כנ"ל ועמ"ש וכן בקדושין ח' ב' מכה אין כאן כו' פריעי אין כאן ואע"ג דמתקדשת ומיקנית בס"פ כתו"ס שם בתחני' ריש קדושין וכן נקנית כמ"ש שם ח' א': [כד] מי שנשבע כו'.

היטב

אבל לא התיר השומא שסייס בכ' זה ואילו נותן המשכון בתורת פרעון הי' צורך שומא משמע דהיה צריך לעשות וכאלמא לא יעשה כן שוב ראיתי בהרמב"ן דעדיף טפי לשאול על השבוע' היכא דאפשר עכ"ל : [טז] השמטה. ע"ל סי' ס"ז ס"ק ח' מ"ש בשם הסמ"ע ע"ש : [יז] מדין. וכ"ד למ"ש הרמ"א בסעיף שאח"ז דמי שנשבע לשלם לחבירו אע"פ כו' חייב לשלם מכח השבוע' שאני התם דידע שאינו חייב וקיבל החיוב מעצמו בשבוע' ואף אם יקבל עליו שלא ידע שהוא פטור מן הדין אין אומרים דה"ל שבוע' בטעות דכל הנשבע מדקדק ונשבע כמ"ש הט"ו בסי' פ"א סכ"ח אבל כאן לא נשבע רק לשלם חובו והפטור בא אח"כ ה"ל כמחל לו המלוה דאמרינן אדעתא דהכי לא נשבע כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דכה"ג מחלק בתשו' מהריב"ל ס"ב סי' ל"ח ובס"ח סוף כלל י"ב (ובט"ז נקמן ס"ח מחלק קצת בענין אחר ע"ש) וכתב עוד שם דהיכא דהוי פלונתא' דרבנות' מצי הנשבע לומר קים לי כמאן דפוטר ובכשבעתי הייתי סבור שאני מן הדין לכ"ע ולכן פסק שם כמי שנתערב לחבירו בשבוע' בדבר שאינו קנוב דיכול לומר קי"ל כהרמב"ם דס"ל המחייב עצמו בדבר שאינו קנוב לא משתעבד ובשעת שבוע' חשבתי שאוכל להתחייב בדבר שאינו קנוב וע"ש ואין דבריו מוכרחים דכ"ל כיון דנשבע בבר חו לא מצי למימר קים לי דבבר חייב עצמו לקיים

תשובה

ליו"ד סי' רל"ו בק"ו סק"א : ו) בתקומה עומדת. עבה"ע עד ונלמד מדבריו כו' וכתב בנסגרת השלחן ובמאמר קדישין בשם הי' עב"ג סי' ז' וז"ל ראוכן שהבלים ש"ח ביד שלים דלא נאסמכתא נאם שיעבור הזמן ולא יעמיד לחבירו הסחור' שהתחייב עצמו לבעמיד לזמן הראוכל איתן הבלים הש"ח לחבירו בלי שום פקפוק בעולם ובשבת הזמן לא תבע חבירו הסחורות ואח"כ בא חבירו איתן לו הבלים הש"ח ובסק שפטור ראוכן מאחר שלא תבע חבירו הסחורות בתוכות זמן עכ"ל. ושם בת' מבייס מהגם לפפ"ס שאם לא תבעו הוה כיון מדשהו בל אותו שלא תבעו (ע"ל כו' של"ט סי') ממילא השמע שחבירו מחוב לקבל הסחור' לף לאחר זמן המוגבל ע"ש : יא) לו שמחל לו פטור משבועתו. עיין בה' כו"ב חיו"ד סי' ס"ז : יב) דכל שפטור מדין הפרעון שנשבע מ"ם ולכן פסק שם כמי שנתערב כו' ואין דבריו מוכרחים כו' ונבשב"ע הבנרא"ע אל"ל ב' ע' בשו"ת מה סי' א' ס"ד

החושן

המצו' כדי לזרוזי נפשי' ומה זירוז איתא בשבוע' כיון דהשבוע' לא תוסיף כחה בלל ע"כ נ"ל דאיסור שבוע' מיהא איכא אלא דאיתעבוד ממלקות לדעת הרמב"ן מלהרב לו להיטיב ואינו בלאו והן וכן משמע מדברי הטור י"ד סי' רל"ו ז"ל ויש דברים שאפי' שאם שקר בשבועתו אינו חייב קרבן כגון שנשבע לקיים את המצו' ולא קיים לו נשבע להרע לפי כגון להכותו וכו' וכיוצא וזהו בוא אבל עבירי' איתא בכל דבר שישקר בשבועתו אע"ל ופ"ם הרי מבואר דגם בשבע לקיים המצו' עבירי' איכא בשמשקר וא"כ דברי חזה המגופ' ברורין ואין הרא"ש חולק בה דהרא"ש מיירי בביטולה וחזה"ת מיירי בקיומה ואין אימא אם חזה"ת סובר בשיטת בעה"מ והר"ן ובפרק דאיסורא אי' לכ"ע וכמ"ש ומן התימ' על המאסף הגדול אבר עיניו משוטטות בכל הפוסקים ולא הביא דברי בעה"מ והר"ן ועוד דאיסורא ודאי איכא וזה ברור : ו) אע"פ שלא תבעו עמ"ש בתב דאין אומר השבוע' מחייבו לשלם מעצמו עד שיתבענו המלו' וכ"כ הש"ך אבל בט"ז חולק וס"ל דאומר השבוע' מחייבו לשלם בלא תבעו' ופ"ם וכן משמע מדברי הב"ב בי"ד סי' רכ"ח סעיף כ"ם הנשבע לפרוע לחבירו לזמן פ' יכול להתירו שלא על פי חכם שיאמר הריני כאילו התקבלתי אבל להאריכו שיעמוד בחיובו לאו כל כמיניה ע"ש ואי יימא דאומר השבוע' אינו מחייבו לשלם מעצמו בלי תבעו' א"כ בשאריכו הרי הוא כאינו חובתו ואם תבעו אבר יוכל למחול את חבעתו והוא יעצור בחיובו כשיתבענו אח"כ ומזה משמע בדברי הט"ז : ז) דכל שפטור מ"מ בזה בסי' ל"ז בס"ז ס"ק

דכיון דנשבע כבר חו לא מצי למימר קים לי דכבר חייב את עצמו לקיים בשבועה וכן משמע בתשו' מהר"ם כהן הסייכים לספר ב' סי' כ' שכתב דבשבועה גם הרמב"ם מודה דנשתעבד ע"ם: (ואף בלא שבועה נראה לפע"ד דלא מצי למימר בדין זה קים לי כהרמב"ם וכמ"ם לקמן ס"ם קל"ב דכל הבאים אחריו חולקים בזה אך דנ"מ בזה בעלמא היכא דאיכא פלוגת' דרבוותא וק"ל) : (כד) פטור כו' . וליתן לאשתו ובני ו דהמלוה אינו צריך שהרי אפי' נתנם בידו אינו נפטר הלוה ומחייב באחריותן כו' וכן הוא ברשב"א ולפ"ז באשה הנושאת ונותנת בתוך הבית משמע דחייב ליתן לה למ"ד לקמן ס"ם ק"ך דנפטר בכך ע"ש : (כה) או יצא מעם כלו' אף שלא עקר דירתו רק יצא מעוס עסקיו (עיין בתשובת מהרשד"ם ס"ם סס"ו) : (כו) צריך להוליכו אחריו כשתובעו דאל"כ כבר נתבאר דאפי' הוא בעיר אינו חייב על השבועה כשאינו תובעו וכ"ם אינו בעיר וכן משמע להדיא בסמ"ע ס"ק י"ט : (כז) וי"א דאפי' כו' . צריך להוליכו אחריו דין זה אינו מוכרח לפע"ד וע"ם במהרי"ק שהאריך בזה בראיות וים לדחות כל ראיותיו ע"ם ודו"ק ובפרט שקשה נמי שהרי קי"ל דבשבועות אינו חייב עד שיבטא בשפתיו וא"כ אין לך אלא מה שנתחייב בשבועה דהיינו להוליכו למקום פלוני אבל למקום שלא נשבע אינו חייב אף שאינו רחוק יותר דכיון דלא היה חייב בלא שבועה א"כ אין לך אלא מה שנשבע וביטא בשפתיו וגם מהרי"ק נופיה הרגיש בזה וכתב וז"ל ואם ישאל השואל היאך שבועה על אשר לא הוציא מפיו והלא דבר פשוט דלגבי שבועה בעינן לבטא בשפתים ולא סגי במחשבה כדמוכח במסכת נדרים בכמה מקומות ונראה לע"ד דהיינו דוקא בשבועות איסור ונדר שאדם אוסר ונודר על עצמו אז ודאי אין לנו אלא מה שהוציא מפיו ולא נלמד ממנו לאסור עניו דבר אחר כדומה לו ואפי' יוציאו הדברים שגם לזה כוון לפי הנראה והיינו משום דגלי קרא לבטא בשפתים אבל שבועה שאדם עושה לאחרו לקיים לו תנאי שהתנה עמו השבועה תלויה בתנאי ובכל מה שיאמר התנאי תחול גם השבועה לפי הנראה לע"ן וכן משמע מתוך מ"ש רבינו אשר בתשובותיו כו' עכ"ל ולפע"ד לא מסתבר לחלק בכך ועוד דהא פשיטא דבשבועה מעצמו לשלם לאחרו נמי לא מחייב אלא מקרא דבטא בשפתים דכל שבועה שאדם נשבע מעצמו לקיים דבר אלא על מה שהוציא בשפתיו וכן משמע ממ"ש הריב"ש סימן קל"ה והר"ב בי"ד רים סי' רי"א נבי מי שהי' לבוש בגדי צמר וגלטער בלביסתו ונשבע שלא יעלה עליו צמר לעולם דאשור לבוש ומותר לטעון עליו שלא נתכוין זה אלא בבגד צמר כו' וכתבו דהיינו דוקא בנודר לבין עצמו אבל בנודר לאחרו כל שלשון הנדר כולל הולכים אחריו אם לא באומדנא דמוכח כו' הרי דבנודר לאחרו הולכים אחר לשון השבועה ואע"פ שכתבו דבאומדנא דמוכח הולכין גם כן אחר הכוונה היינו דוקא דומיא דהתם לפטור את הנשבע מהשבועה ולומר כיון דאיכא אומדנא דמוכח ודאי לא נתכוין לזה אבל לומר איפכא לחייבו בשבועה מה שלא הוציא בשפתיו משום אומדנא לא שמענו. ומ"ש מהרי"ק וז"ל וכן משמע ממ"ש רבינו אשר בתשובותיו נבי נשבע לאחרו לפורעו לזמן מוגבל ועבר הזמן ולא תבעו שפוסק דמ"מ חייב לפורעו לאחר זמן מכח השבועה וכתב וז"ל ול"ד לנשבע שיאכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכל שעבר על שבועתו ואין מחויב עוד לאכול אותו דעיקר השבועה היתה על הזמן שיאכל ככר זה היום אבל הכא הוא מחויב לפרוע ממון זה ונשבע לפרוע ממון זה ועיקר השבועה על פריעת החוב והזמן מזרז פריעת החוב מידי דהוה אמלוה לזמן אם לא יפרע לו לאותו זמן שחייב לפרוע לאחר זמן ע"כ הרי לך כי כל לשונו מוכיח שעיקר השבוע' ואפי' במקום שלענין שבועה אין חיוב שבוע' כגון שעבר היום ולא אכלו בשבועת תנאי ממון חייב ה"נ לא שנא לפי הנראה לע"ד עכ"ל מהרי"ק. ולפע"ד לא משמע מדברי תשו' הרא"ש אלו מידי דהתם כיון שמחוייב לפרוע ממון זה ונשבע לפרוע ממון זה ח"כ עיקר השבוע' הוא על הפרעון והזמן אינו אלא זירוז וכל זמן שהוא מחויב לפרעו הוא עומד מחויב בשבועתו משא"כ הכא . אלא כך נלפע"ד דע"ע לדיעא אם יש לחייב את הלוה להוליכו אחריו למקום אחר. ובפרט שבקל יוכל הלוה לומר איזה התנגלות כגון שהיה לי דרך אלו אבי למקום הזה אין לי דרך או בדרך ההוא הייתי רגיל לבוא אלו אייתי יודע להשתדל בקלות מי שיביא לי מעות לשם אלו ידעתי מי שהי' ליסע לשם והיה נאתן בעיני מה שאינו בדרך הזה וכאלו התנגלות רבות : (כח) מי שנשבע כו' א"ל ליתן לו מיירי בעניין שהוא פטור מן הדין ליתן לו לכך פטור ג"כ מן השבועה דלא נשבע אלא שלא יעלה עליו צמר לעולם דאשור באופן שפטור מן הדין דפטור ג"כ מצד השבוע' דדמי להנידון דשמעתא בתחלת סעיף ז' וכן הוא במהרי"ק להדיא ע"ש : (כט) א"ל ליתן לו. נראה לפע"ד דמיירי שהנשבע הוא אמוד או שיש הגדוניא ביד שלים דאל"כ פשיטא די"ל דשמא לא ירגיל קטנה ונמצא מפסיד זה גדוייתו וכן כל כה"ג ודוק : (ל) מ"מ חייב לשלם מכח שבועתו. ז"ל הסמ"ע ע"ש בתשובת הרא"ש דהשיב כן מסתר שהיה כתוב בו שנתחייב רחוכן בשבוע' סך כזה לשלם לכל מי שתוציאו עליו ומשיק וכתב שם דאפי' אח"ל דמן הדין לא הי' חייב מכח שיעבוד השטר לאוד כיון דלא נזכר בו שם המלוה מ"מ חייב מכח השבוע' ע"ש ולעד"נ לאלק ולומר דדוקא אתם דתחילת חיובו נשתעבד בשבועה מ"ה צריך לקיים שבועתו אבל היכא שנשעבודו הי' מתחל' ואח"כ נשבע לשלם י"ל כיון דהאוב ליתא נ"כ השבועה שנשבע עבורו ליתא וא"כ לא ה"ל למור"ם כאן לסתום ולכתוב בסתם וצ"ע : כט לפרוע בר"ח אדר. ה"ה בכל אדם שתחלתו הוא ר"ח ב' ימים וקמ"ל דאע"ג דיום הראשון שייך לאדם שבע שעבר והוא נשבע סתם לשלם לר"ח אדר מ"מ הולכין אחר לי בני אדם שקורין שני הימים דר"ח בשוא ע"ש האודם שיבא וספיקא דאורייתא לאומרא אבל הנשבע לשלם בר"ח ניסן שהיא אד יומא אין מחייבין אותו לשלם בתחלת היום דבכל הלשון הוא כל יום ר"ח כל זה כתב הרשב"א בתשובה

דאדעתא דהכי לא נשבע ועמ"ש עוד בס"ע : כג והמלוה אינו בעיר כו'. כבר נתבאר בסעיף ו' דאפי' הוא בעיר פטור הלוה משבועה כל זמן שלא תבעו המלוה וכמ"ם שם אלא הרשב"א כאן אורחא דמלתא נקט דמסתמא כשהוא בעיר תובעו : כד עד שיבא המלוה כו'. ז"ל הרשב"א שם בתשוב' (ב"י מס"ה הביאו) וליתן לאשתו ובניו דהמלוה א"ל שהרי אפי' נותנו בידם אינו נפטר הלוה ומחייב באחריותן כו' (ועמ"ש בסי' ע"ב בסל"א בזה) ולהולך אחריו למדי א"ל שלא אמרו כן אלא דוקא בנזל ונשבע לו אבל לא נשבע לא (וכתבו הטור והמחבר לקמן בסי' שם"ז) ולעשות ב"ד ולמסור בידם נ"כ אי"ל כו' עכ"ל : כה ואינו רשאי לכוליאם. פי' אפי' אחר אותו יום עד שיבא המלוה ליתנם לו : כו או יצא מעם פי' שלא עקר דירתו מעם אלא יצא מעם בעסקיו : כז וי"א דאפי' אם עקר כו' . גם זה במהרי"ק ואינו חולק על מ"ם לפני זה אלא מעוס דים בו לר רבותא כתב בלי י"א ולמדינו דאפי' בכה"ג צריך להוליכו אחריו : כח מי שנשבע לשלם לחבירו כו' עד מ"מ חייב לשלם לו מכח שבועתו. ע"ם בתשו' הרא"ש דהשיב כן אשטר שהי' כתוב בו שנתחייב רחוכן בשבוע' סך כזה לשלם לכל מי שתוציאו

אינו חייב לשלם מכח השבועה (תשובת רמב"ן סי' רנ"ו ונמהרי"ק שורש פ"א בשם תשובת רשב"א וכ"י ד"מ סי' ס"ז וע"ש) :

ח [כה] ם הנשבע לחבירו לפרעו ביום פלו' והגיע הזמן כג והמלו' איננו בעיר הוא(כד)פטור כד עד שיבא המלו' אונ[יח]שלוחו [כו]אבל צריך שיהיו המעות בידו באותו יום כה ואינו רשאי[יט]להוציאם ת: הגה[כז]והני מילי שנפטר כשאינהמלו' בעיר היינו דוקא כשלא היה המלוה דר במקום שהיה דר תחלה כשנשבע הלו' בו (כה) או יצא [כ] משם אבל אם הוא בעיר שהיה תחלה כשנשבע הלוה (כו) צריך להוליכו אחריו כי אדעתא דהכי נשבע תחלה (מהרי"ק שורש י"ז) [כח] כז (כז) וי"א דאפי' אם עקר דירתו ממקום למקום אם אינו [כא]רחוק מן הכוה יותר מתחלה יג] צריך להוליכו אחריו (מהרי"ק שורש קי"ב) (כח)[כט] מי שנשבע ליתן מדוניא לחתנו ובתוך זה הרגיל קטנה עם בתו ויש לחוש שירגיל יותר אם יתן לו (כט) א"ל [כב] ניתן לו (טא"ה סימן נ"ב) כח [ל] מי שנשבע לשלם לחבירו אע"פ שכא היה חייב כשלם לו (ל) מ"מ חייב כשלם מכח [כג] שבועתו (אסו' הרא"ש כלל ס"ח סי' י"א וריב"ש סי' שד"מ) וע' לקמן סי' נ"ז סעיף ט"ו ופעיף נ' ולקמן סי' ר"ט ס"ד : ט [לא] א הנשבע כט לפרוע (לא) בראש חדש אדר (לב) חייב לפרוע ח) ביום יד] החדש[כד] הראשון : מי

עליו ומשיק וכתב שם דאפי' אח"ל דמן הדין לא הי' חייב מכח שיעבוד השטר לאוד כיון דלא נזכר בו שם המלוה מ"מ חייב מכח השבוע' ע"ש ולעד"נ לאלק ולומר דדוקא אתם דתחילת חיובו נשתעבד בשבועה מ"ה צריך לקיים שבועתו אבל היכא שנשעבודו הי' מתחל' ואח"כ נשבע לשלם י"ל כיון דהאוב ליתא נ"כ השבועה שנשבע עבורו ליתא וא"כ לא ה"ל למור"ם כאן לסתום ולכתוב בסתם וצ"ע : כט לפרוע בר"ח אדר. ה"ה בכל אדם שתחלתו הוא ר"ח ב' ימים וקמ"ל דאע"ג דיום הראשון שייך לאדם שבע שעבר והוא נשבע סתם לשלם לר"ח אדר מ"מ הולכין אחר לי בני אדם שקורין שני הימים דר"ח בשוא ע"ש האודם שיבא וספיקא דאורייתא לאומרא אבל הנשבע לשלם בר"ח ניסן שהיא אד יומא אין מחייבין אותו לשלם בתחלת היום דבכל הלשון הוא כל יום ר"ח כל זה כתב הרשב"א בתשובה

בשבועה לפי הנראה לע"ן וכן משמע מתוך מ"ש רבינו אשר בתשובותיו כו' עכ"ל ולפע"ד לא מסתבר לחלק בכך ועוד דהא פשיטא דבשבועה מעצמו לשלם לאחרו נמי לא מחייב אלא מקרא דבטא בשפתים דכל שבועה שאדם נשבע מעצמו לקיים דבר אלא על מה שהוציא בשפתיו וכן משמע ממ"ש הריב"ש סימן קל"ה והר"ב בי"ד רים סי' רי"א נבי מי שהי' לבוש בגדי צמר וגלטער בלביסתו ונשבע שלא יעלה עליו צמר לעולם דאשור לבוש ומותר לטעון עליו שלא נתכוין זה אלא בבגד צמר כו' וכתבו דהיינו דוקא בנודר לבין עצמו אבל בנודר לאחרו כל שלשון הנדר כולל הולכים אחריו אם לא באומדנא דמוכח כו' הרי דבנודר לאחרו הולכים אחר לשון השבועה ואע"פ שכתבו דבאומדנא דמוכח הולכין גם כן אחר הכוונה היינו דוקא דומיא דהתם לפטור את הנשבע מהשבועה ולומר כיון דאיכא אומדנא דמוכח ודאי לא נתכוין לזה אבל לומר איפכא לחייבו בשבועה מה שלא הוציא בשפתיו משום אומדנא לא שמענו. ומ"ש מהרי"ק וז"ל וכן משמע ממ"ש רבינו אשר בתשובותיו נבי נשבע לאחרו לפורעו לזמן מוגבל ועבר הזמן ולא תבעו שפוסק דמ"מ חייב לפורעו לאחר זמן מכח השבועה וכתב וז"ל ול"ד לנשבע שיאכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכל שעבר על שבועתו ואין מחויב עוד לאכול אותו דעיקר השבועה היתה על הזמן שיאכל ככר זה היום אבל הכא הוא מחויב לפרוע ממון זה ונשבע לפרוע ממון זה ועיקר השבועה על פריעת החוב והזמן מזרז פריעת החוב אמלוה לזמן אם לא יפרע לו לאותו זמן שחייב לפרוע לאחר זמן ע"כ הרי לך כי כל לשונו מוכיח שעיקר השבוע' ואפי' במקום שלענין שבועה אין חיוב שבוע' כגון שעבר היום ולא אכלו בשבועת תנאי ממון חייב ה"נ לא שנא לפי הנראה לע"ד עכ"ל מהרי"ק. ולפע"ד לא משמע מדברי תשו' הרא"ש אלו מידי דהתם כיון שמחוייב לפרוע ממון זה ונשבע לפרוע ממון זה ח"כ עיקר השבוע' הוא על הפרעון והזמן אינו אלא זירוז וכל זמן שהוא מחויב לפרעו הוא עומד מחויב בשבועתו משא"כ הכא . אלא כך נלפע"ד דע"ע לדיעא אם יש לחייב את הלוה להוליכו אחריו למקום אחר. ובפרט שבקל יוכל הלוה לומר איזה התנגלות כגון שהיה לי דרך אלו אבי למקום הזה אייתי אין לי דרך אלו אם הייתי יודע להשתדל בקלות מי שיביא לי מעות לשם אלו ידעתי מי שהי' ליסע לשם והיה נאתן בעיני מה שאינו בדרך הזה וכאלו התנגלות רבות : (כח) מי שנשבע כו' א"ל ליתן לו מיירי בעניין שהוא פטור מן הדין ליתן לו לכך פטור ג"כ מן השבועה דלא נשבע אלא שלא יעלה עליו צמר לעולם דאשור באופן שפטור מן הדין דפטור ג"כ מצד השבוע' דדמי להנידון דשמעתא בתחלת סעיף ז' וכן הוא במהרי"ק להדיא ע"ש : (כט) א"ל ליתן לו. נראה לפע"ד דמיירי שהנשבע הוא אמוד או שיש הגדוניא ביד שלים דאל"כ פשיטא די"ל דשמא לא ירגיל קטנה ונמצא מפסיד זה גדוייתו וכן כל כה"ג ודוק : (ל) מ"מ חייב לשלם מכח שבועתו. ז"ל הסמ"ע ע"ש בתשובת הרא"ש דהשיב כן מסתר שהיה כתוב בו שנתחייב רחוכן בשבוע' סך כזה לשלם לכל מי שתוציאו עליו ומשיק וכתב שם דאפי' אח"ל דמן הדין לא הי' חייב מכח שיעבוד השטר לאוד כיון דלא נזכר בו שם המלוה מ"מ חייב מכח השבוע' ע"ש ולעד"נ לאלק ולומר דדוקא אתם דתחילת חיובו נשתעבד בשבועה מ"ה צריך לקיים שבועתו אבל היכא שנשעבודו הי' מתחל' ואח"כ נשבע לשלם י"ל כיון דהאוב ליתא נ"כ השבועה שנשבע עבורו ליתא וא"כ לא ה"ל למור"מ כאן לסתום ולכתוב בסתם וצ"ע . וחולי כוונת הסמ"ע כשנשתעבד מתחלה ואח"כ נשבע שמה שנתחייב ע"פ שעבודו ישלם ושמא כיון שהשעבוד ליתא אדאי לא היתה אלא שישלם מה שנתחייב ובאמת לא נתחייב כלום אך פשט לשונו לא משמע כן. וגם א"כ פשיטא דל"ק מידי על הר"ב שסתם הדברים וק"ל(ע' בתשו' מהרשד"ם סוף ס' כ"ז וסי' ע"ד וסי' תכ"ז): (לא) בראש חדש אדר . וה"ה בכל אדם שתחלתו ב' ימים : (לב) חייב לפרוע ביום האדם הראשון. דשני ימים נקראים ר"א וספיקא דאורייתא לאומרא . הרשב"א ובש"ך בי"ד ס"ס רכ"א כתבתי דאפי'

דשביעית אפקעתא דמלכא היא והוי כאלו מחל לו וכמ"ש ס"ג ב' וא"כ"א אף זה כו' ואף בזה"ז כמ"ש בגיטין ל"ו ב' רבא אמר אפקר ב"ד הפקר וערש"י שם ד"ה רבא כו': [כה] הנשבע כו' פטור עד. כיון דלא תבע ליה ה"ל כמאן דאמר ליהוי לי בידך כמ"ש בב"ק ק"ד א' מתני' דכיון דידע כו' הוי גביה פקדון כו' וגלא ידי פרעון ודוקא בגי בוזל ונשבע הלריכוהו להוליך אחריו משום כפרה וכן אין יכול ליתן לאשתו ובניו אחרי אינו כפור בזה מאחריותו כמ"ש בספ"ק דגמ"ן וכן לעשות ב"ד דמתיעה שלא בפניו לכ"ע לא הוי מחילה כמ"ש בגיטין ע"ה א' ועמ"ש: [כו] אבל לריך. שמא יבא ויתבענו. רשב"א ושם: [כז] וה"מ כו' אבל. דהולכין אחר דעתו כנ"ל בס"ז וכמ"ש בנדרים ל"ב ב' ריש"א הכל לפי כו' ושם בגמ' תניא כיצד אר"י

ביאור הגר"א

כו' ושם ס"ג ב' רי"א קונם יין כו' קונם בשר כו'. היה מסרב בו כו' היה מסרב בו כו' שלא נתכוון זה כו' : [כח] וי"א . דדוקא בהוכחה גדולה אמרי' שאין דעתו כך בשבועה אבל בכה"ג ? כמ"ש בנדרים ל"ה ב' היה לבוש כו' דדוקא בשעינה מוהר אבל בלביסה אסור בכל מיני לביסה ואע"ג שאינו מוכר לו כמו הראשון וכן בהיה עטון כו' א"א שאין אסור לעטון אלא משא כבד ועי' בריב"ש סי' קל"ה וב"ש בשבע לאחרו כמ"ש שם וכי"ד סי' רי"ח ס"א בהג"ה: [כט] מי שנשבע. דהולכין אחר כוונתו מ"ל ועש"ך ס"ק כ"ח: [ל] מי שנשבע לשלם כו'. עש"ך וסמ"ע בס"ז בהג"ה וכן תילקו בירושלמי בדברים המותרים ואחרים דהגו אבן אסור שאסור משום לא יחל דברו כמ"ש בנדרים פ"ב ב' ותילק בירושלמי בין דברים שיודע שמותר ונוהג איסור וכין

באר היטב

דל"ע בדינא אם יש לחייב את הלו' להוליכו אחריו למקום אחר ובפרט שבקל יוכל הלו' להתנגל ולומר שהי' לו דרך בלא"ה למקום ההוא או שהי' רגיל לבוא לשם וכאלו התנגלות רבות עכ"ל : [כב] ליתן. היינו כשהוא פטור מן הדין פטור ג"כ מצד השבוע' דדמי להנידון השמעת' אז מחל לו וכן הוא במהרי"ק להדיא ומיירי שהנשבע הוא אמוד אז שיש הגדוניא ביד שלים דאל"כ פשיט' די"ל שמא לא ירגיל קטנה ונמצא מפסיד זה גדוייתו וכן כל כה"ג. ש"ך : [כג] שבועתו. כתב הסמ"ע דיש לחלק דהיכא דתחלת חיובו נשתעבד בשבוע' אז צריך לקיים שבועתו אבל אם שעבודו הי' מתחל' ואח"כ נשבע לשלם י"ל כיון דהאוב ליתא גם השבועה שנשבע עבורו ליתא וא"כ לא ה"ל להרמ"א לסתום ולכתוב בסתם וצ"ע והש"ך כתב דלא מסתבר לחלק בכך דמה בזה שנשעבודו הי' מתחל' סוף סוף נשבע אחר כך לשלם לו וצריך לקיים שבועתו ויפה כוון הרב שסתם הדברים וע' בתשובת מהרשד"ם ס"ם כ"ז וסי' ע"ד ותכ"ז עכ"ל (כתב הט"ז שנשאל מי שנתקשר בשבוע' לשלם י' זהו' ביום פ' ואם לא יפרע יתן קנס לצדק י' זהו' ולא יתן על החוב רק ה' זהו' ותבעו בעד הקנס והשיב שלא נתקשר אלא אם לא יפרע בכלל ופסק דא"ל לשלם הקנס רק לפי הערך מה שלא פרע והביא ראי' לדבריו ע"ש) : [כד] הראשון. (ע' בט"ז שנשאל

תשובה

ערוב הוא בסילוק פועליו ונתיבה מכם וכיולא עד כי סמוך לערב כהן לו מעותיו ונסתפקו אם שמעון חייב לתת הקנס לצדק' כיון שעבר ולא נתן לו מיד ובמעון מתנגל ואומר שמ"ז שהי' מתעסק בענין ביאתו דהיינו פריקות הסחורה וסילוק פועליו כו' לא מקרי ביאתו ביאה והוי כאילו הי' עדיין על דרך והדי אחר כל התעסקים אלה דבשלמא אז מיד אח"כ נתן לו מעותיו. והשיב דהתנגלות שמעון לא אלאה היא דביאה מקרי מיד כשבא אע"פ שצריך עדיין לעשה עסקים הצריכים לביאתו ורחיה מקדושין ל"ז ע"ב כו' ומכ"ש הכא שאמר לשלם מיד בבואו אמנם מ"מ נראה דאין שמעון חייב ליתן הקנס כיון בפרע בתוכו דיום שבא אמה דכל אותו יום מקרי מיד ודאי' מתוספתא דמיתי הרי"ם פ"ע דשבועות משנה ד' וכפי' הרע"ב שם כו'

פתחי

ע"ח וע' בשו"ת תורת חיים למהרח"ם ח"ג סי' רי"ז : יג] צריך להוליכו אחריו. נגש"ע הגר"א ז"ל כ"כ מהרי"ק ואפי' בלא שבוע' היה הדין כן לפי הנלע"ד עכ"ל: יד] החדש הראשון. עכ"ע שכ' עכ"ז אמי אקבע זמן פרעון בחנוכה כו' ועי' בה' שבויי חיב סי' קצ"ב בזה. ועיין בספר חוקי משפט שכ' וחכמן שהכו התנבא בירושים שאין מנבין שט"ח בזמן פרעון בריבית והיריב נמצא אף כמה שבועות אלא בסוף ועי' בספר מאמר קדישין מזה. ועיין בת' נ"ל סי' ק"ב לשמעון שלוה מראובן מנה לשלם לו מיד בבואו לריבית פלוני ונתחייב ליתן קנס י' זהוביים לצדק' אם יעבור ונשבע ע"ז וכפואם שמה והבע ראובן מעותיו השיב כי הוא לריך התלה לפרוק סחורתו ולהגיע בתקוס המשתמר וכ' אז ג' שעות אלא"ל תבע אנית והשיב כי עדיין

קצות

ב"ז : ח) ביום האדם הראשון והיינו משום דשני ימים נקראים ר"א הו"ל ספיקא דאורייתא ולאומרא כ"כ

בתשובה סס: ל מי שיש לו שטר על חבירו כו'. נראה דדוקא נקט שיש בידו שטר דאז הוא יכול להוציא מחבירו דאף אם יטענו הלוה נגד השטר יגבע זה על שטרו ויטול מ"ה מעקלין ע"פ משא"כ כשאין בידו שטר דהא הלוה יכול ליגבע היסת ולפטור ממנו אפי' הלוהו בעדים הא קי"ל דא"ל לחזור ולפרוע בעדים כמ"ש בסי' ע' וק"ל: לא רואה המלוה שהלוה מבזבז כו'. המחבר כתב לקמן סי' קל"ח ס"ג גבס לערב שומעין כשאומר כן על הלוה ע"ש: לב ומזה נשתרבב המנהג כו'. פי' ממה שאמרו שמעקלין לגורך נמשך ונשתרבב שמעקלין אפי' דבר שאינו גורך כולי האי: לג ויגאו עליה עסיקין. הטור כלל דין זה עם דין הנ"ל דהאומר ירא אני דהלוה יבזבז נכסיו כו' בבבא אחת והמחבר כתבו בפני עצמו ונראה דה"ט דבקול' שדה ויגאו עלי' עסיקין יכול לסכריחו לקנות קרקע אע"פ שאין הב"ד רואין בו שהוא מבזבז נכסיו וה"ט משום דדומה הוא למקח טעות וגם כיון דדמי קנייתו הוא עדיין בעין ביד המוכר משא"כ מלוה ולוה דאין שומעין למלוה אא"כ רואין ב"ד אמתלא לדבריו שמן הראוי הוא לאוש וחילוק זה כ' נ"כ בבעה"ת וכן מדויק מל' המחבר שלעיל הזכיר אמתלא וכאן לא הזכיר אמתלא וק"ל: לד אם הלוהו על המשכון כו'. בב"י °(מחסי"ז) בנס ספר התרומות דדין משכנתא של קרקע כדין משכנתא של מטלטלים דיכול למוכרה אחר ל' יום שקבע לו וכן הסיב הראב"ד לפי הדין אלא שתלה הדבר במנהג עכ"ל ד"מ י"ט: לה יכול למוכרה ע"פ ב"ד כו'. כן הוא נ"כ ל' הטור ובפרישה כתבתי והוכחתי שבתחילה נקט משמעות ל' הגמר' שלמד מינה שהמכירה יהיה ע"פ ב"ד וחזר ומפרש דבריו דהאי מכירה ע"פ ב"ד י"א שהוא ב"ד ממש וכדי שיודיעוהו להלוה כו' ושהרא"ש פירשו שהאי ב"ד ל"ד קאמר אלא ר"ל ע"פ נ' שמאי' שישומו אותו כמה הוא שוה ועד"ז נפרש גם כאן דברי המחבר שמתחיל וכתב שימכרו בב"ד ואח"כ בסע"ו סיים וכתב דהמכירה בב"ד יהיה ע"פ ב"ד הדיוטות שישומו אותו דמתחל' נקט ל' הגמ' ואח"כ פירשו ופי' נמי בסעיף י"ד דהאי מכירה בב"ד אינו ר"ל מיד שי"א שצריך לשהות ל' יום אחר התביעה וק"ל ואם המשכון הקרקע לאחר ל' יום או לאחר זמן שקבעו ביניהם וכן הסיב הראב"ד לפי מנהג העכו"ם עכ"ל ונמשכו אחריו הד"מ והסמ"ע סעיף קטן ל"ב והב"ח סכ"ג ולא ירדתי לסוף דעתם דהמעיין בבעה"ת שם יראה דהשאלה להרמב"ן היתה רק אם יכול לכופו במשכנו קרקע לפדותו או למכרו ועל זה השיב הרמב"ן שיכול לכופו לפדותו וכל עיקר פלפולו של הרמב"ן שם דלא נימא דבמשכון קרקע אין המלוה יכול לכופו שאינו יכול הלוה לומר הרי סמכת על המשכון קמנו בחובך ע"ם ונהי דכתב שם הרמב"ן דבמשכונות מטלטלים כופהו מיד לאחר ל' יום מ"מ במשכונא קרקע לא הזכיר הרמב"ן שם כלל ל' יום וי"ל דא"י לכופו בפחות משנה וכדאמרינן באיזהו נשך דף ס"ח ע"א גבי משכנו קרקע סתם משכנתא סתא והא דאיה שכתוב בתשו' הרמב"ן שם וז"ל דבר זה אתה יודע שבכר נשאל עליו הראב"ד ומה שנשתפק בו והורה עליו אתה יודע והכל מלוי בידך וכשי' העיטור כ' בפי' שהדין עם המלוה כו' ושם מיד מייתי דברי הראב"ד וז"ל ומנינו בתשובות שאלה להראב"ד שכתב ראובן שמשכן לשמעון ביתו ולא קבע לו זמן אם יכול לכופו לפדותו וכן אם הלוהו על המשכון סתם אם יתבענו אחר שלשים דיכוף אותו לפרעו או לא והשיב דע כי מקומות ים בברצלונא כופין לפדותו אחר שנה או אחר הזמן שיפסקו ביניהם אבל בברצונא אין כופין לא בבית ולא בשדה ובמשכון אחר לא שמעתי מנהג ולפי ההלכה מל' יוס ואילך מוכרן בב"ד שלא בענין שצריך חזרה אבל באחר לא נחלקו ובמשכון קרקע במקום שאין מנהג הולכים אחר מנהג העכו"ם והם נהגו שאם לא שאין דינו מפורש אצלינו ואין לנו בו מנהג ידוע שהולכים בו אחר מנהגות שלהם שקרוב דבר זה לדינא דמלכותא דינא והם דנין ע"פ המנהגות עכ"ל הרי להדיא דדוקא במשכון מטלטלים פסק ל' יוס אבל במשכון קרקע ס"ל שאין הדין מפורש אצלינו ולכך למדין מדיני עכו"ס והלכך היכא דליכא מנהג בין העכו"ס ואין מנהג ביניהו א"י לכופו לפדותו להראב"ד וכן כתב הכ"י פ' איזהו נשך וה"ה פ"ז מה' מלוה בשם הרשב"א דא"י לכופו לפדותי בקרקע ע"ם ובע"כ דמטלטלים מודה הרשב"א כדמוכח להדיא בש"ס פ' המקבל דיכול לכופו למכרו לאחר ל' יוס ולנבות חובו . ועוד שבפ"ז מה' מלוה משמע מדברי ה' המ' דס"ל כהרשב"א בזה שהרי הביאו בסתם ובפי"ג מה' מלוה כתב ה' המגיד דאף במשכון סתם הלואה ל' יום הרי דיש חילוק בין קרקע למטלטלין ועוד דאי הוי דינא דבקרקע יכול (לכופו) לפדותו לאחר ל' פשיטא דלא הוה למדין מן העכו"ס לבטל דין תורתינו חלילה וכדמשמע להדיא מדברי הראב"ד דדוקא בדבר שאין דינו מפורש אצלינו למדין מדיני העכו"ס אבל לא בדין המבורר אצלינו וכמו שהוכחתי ג"כ באריכות לקמן סעיף י"ד ס"ק ל"ט וא"כ אף להרמב"ן דס"ל דגם בקרקע יכול לכופו לפדותו (וכן הוא דעת הרא"ש פ' א"ב) י"ל דהיינו דוקא לאחר שנה תדע שהרי כתב הרמב"ן וכ' בפי' שהדין עם המלוה כו' והרי בבעל העיטור דיני חוב מלוה על המשכון דף ס"ט ריש ע"ב פסק דמשכון

ביאור

שנהג מפני שהוא סבור שהוא אחור והביאו הרא"ש בפ"ד דפסחים: [לא] הנשבע לפרוע כו'. כמ"ש בנדרים ס"ב כי אינטריכא לאדם כו' ע"ש: [לב] מי שיש כו' וכן הדין כו' וה"ה כו'. דעוסין הקנה למלוה שלא יפסיד כמ"ש בכתובות פ"ח מ' ורא"ש אפי' בע"ת שלא יהא כו': (ליקוט) מי כו'. ערא"ש פ"ק דב"ק ס"ם בשם אגלון והרי"ף ועי"ש בפ"ק דב"מ סי"ז מ"ש בשם הרי"ף ומקשין כו' וכ' ר' אלפס כו' ומקנה כו' (ע"כ): [לג] ואם הנתבע כו' אבל אם. דדוקא מקום פסידא אבל בלא"ה לא כמ"ש בסוף ב"ב קע"ד מ' הבוא דיינא כו' נכסוהי דב"ב ערבין ליה וס"ם במשכון שאינו אלא ערבות ולא לאחרונין כמ"ש רש"י בב"ה הנ"ל ודייק הש"י מדקאמר אבל קבא כו' אבל לא נאבד לא ועוד הוכיח בסרית שמ"ע ס"ה מדאמרי' בסוף האומנין אלהו על המשכן אייב אלוה לפרוע ואם איתא ה"ל כאפותיקי מפורש דאם שעשה נבר אינו גובה משאר נכסיה כדאמרי' בגטין מ"א שבשה"ת שם: [מב] ואם

היטב

לא יוכל המלו' לעכב תוך הזמן כ"כ מהרש"ל וכן נראה' עיקר לדינא דהא בלא"ה הרב' פוסקים חולקים בדין זה וכדבריהם משמע לכאור' עיקר בש"ם ונהי דכבר השבימו כל האחרונים ונתפשט המנהג כדברי המחבר מ"מ אין לך בו אלא חידושו ועי' בתשו' ן' לב ס"א כלל י"ז סי' ק"ב ובתשובת מבי"ט ח"א סי' ל"ג וקל"ב ורי"ב ובתשו' מהרשד"ם סי' כ"ז וקנ"א קנ"ח שפ"ו שכ"ב ת"מ ותנ"ז ובתשובת מהרש"ך ס"ג סי' נ"ח ובתשובת מ"ע סי' נ"א ופ"ט ובתשובת מהרא"ל סי' כ"ה כמה דיניס מדיני עיקול ולפי שדיניס אלו תלויים במנהג המקומות ולפי ראות עיני הדיינים לא האריכתי בזה: (לה) הקונה שדה כו'. ע"ל סי' רע"ו ס"ה: (לו) אם הלוהו על משכון כו' . כתב ב"י במחודש י"ז וז"ל כתב בעה"ת בשער מ"ט שדעת הרמב"ן ז"ל דמשכונא קרקע שלא קבע לה זמן אע"פ שהוא אוכל פירות בכייתא או בשומא הדעת מכרעת שדינו כמשכון דמטלטלין והמלוה כופהו למכור הדין אלא שתלה הדבר במנהג המדינות ואם אין מנהג ליישראל למדין מנהג העכו"ס עכ"ל ונמשכו אחריו הד"מ והסמ"ע סעיף קטן ל"ב והב"ח סכ"ג ולא ירדתי לסוף דעתם דהמעיין בבעה"ת שם יראה דהשאלה להרמב"ן לא היתה רק אם יכול לכופו במשכנו קרקע לפדותו או למכרו ועל זה השיב הרמב"ן שיכול לכופו לפדותו וכל עיקר פלפולו של הרמב"ן שם דלא נימא דבמשכון קרקע אין המלוה יכול לכופו שאינו יכול הלוה לומר הרי סמכת על המשכון קמנו בחובך ע"ם ונהי דכתב שם הרמב"ן דבמשכונות מטלטלים כופהו מיד לאחר ל' יום מ"מ במשכונא קרקע לא הזכיר הרמב"ן שם כלל ל' יום וי"ל דא"י לכופו בפחות ע"א נבי משכנו קרקע סתם משכנתא סתא והא דאיה שכתוב בתשו' הרמב"ן שם וז"ל דבר זה אתה יודע שבכר נשאל עליו הראב"ד ומה שנשתפק בו והורה עליו אתה יודע והכל מלוי בידך וכשי' העיטור כ' בפי' שהדין עם המלוה כו' ושם מיד מייתי דברי הראב"ד וז"ל ומנינו בתשובות שאלה להראב"ד שכתב ראובן שמשכן לשמעון ביתו ולא קבע לו זמן אם יכול לכופו לפדותו וכן אם הלוהו על המשכון סתם אם יתבענו אחר שלשים דיכוף אותו לפרעו או לא והשיב דע כי מקומות ים בברצלונא כופין לפדותו אחר שנה או אחר הזמן שיפסקו ביניהם אבל בברצונא אין כופין לא בבית ולא בשדה ובמשכון אחר לא שמעתי מנהג ולפי ההלכה מל' יוס ואילך מוכרן בב"ד שלא בענין שצריך חזרה אבל באחר לא נחלקו ובמשכון קרקע במקום שאין מנהג הולכים אחר מנהג העכו"ס והם נהגו שאם לא שאין דינו מפורש אצלינו ואין לנו בו מנהג ידוע שהולכים בו אחר מנהגות שלהם שקרוב דבר זה לדינא דמלכותא דינא והם דנין ע"פ המנהגות עכ"ל הרי להדיא דדוקא במשכון מטלטלים פסק ל' יוס אבל במשכון קרקע ס"ל שאין הדין מפורש אצלינו ולכך למדין מדיני העכו"ס ואין מנהג ביניהו א"י לכופו לפדותו להראב"ד וכן כתב הכ"י פ' איזהו נשך וה"ה פ"ז מה' מלוה בשם הרשב"א דא"י לכופו לפדותי בקרקע ע"ם ובע"כ דמטלטלים מודה הרשב"א כדמוכח להדיא בש"ס פ' המקבל דיכול לכופו למכרו לאחר ל' יוס ולנבות חובו . ועוד שבפ"ז מה' מלוה משמע מדברי ה' המ' דס"ל כהרשב"א בזה שהרי הביאו בסתם ובפי"ג מה' מלוה כתב ה' המגיד דאף במשכון סתם הלואה ל' יום הרי דיש חילוק בין קרקע למטלטלין ועוד דאי הוי דינא דבקרקע יכול (לכופו) לפדותו לאחר ל' פשיטא דלא הוה למדין מן העכו"ס לבטל דין תורתינו חלילה וכדמשמע להדיא מדברי הראב"ד דדוקא בדבר שאין דינו מפורש אצלינו למדין מדיני העכו"ס אבל לא בדין המבורר אצלינו וכמו שהוכחתי ג"כ באריכות לקמן סעיף י"ד ס"ק ל"ט וא"כ אף להרמב"ן דס"ל דגם בקרקע יכול לכופו לפדותו (וכן הוא דעת הרא"ש פ' א"ב) י"ל דהיינו דוקא לאחר שנה תדע שהרי כתב הרמב"ן וכ' בפי' שהדין עם המלוה כו' והרי בבעל העיטור דיני חוב מלוה על המשכון דף ס"ט ריש ע"ב פסק דמשכון

הגר"א

כמ"ש בב"ב שם כל"ל ובפי' קב"ם שם ועמ"ש שם ושם: [לז] מי שהיה. מהא דכתובות שם בל"ל: [לח] הקונה כו'. ור"ל ודייק אמלרי שאם א"י לחזור: [לט] שומעין לו. מעשה הנ"ל וכנ"ל: [מ] לאחר כו' או כו'. כנ"ל בסא"ל וס"ב וכ"כ רש"י בשבועות מ"ג ב' ד"ה אבור: [מ] יכול לעוכרה ע"פ ב"ד. יתב' בשבו': [מא] ואם הלוה כו'. כמ"ש בסוף ב"ב הבוא דיינא דאתיתי כו' נכסוהי דב"ב ערבין ליה וס"ם במשכון שאינו אלא ערבות ולא לאחרונין כמ"ש רש"י בב"ה הנ"ל ודייק הש"י מדקאמר אבל קבא כו' אבל לא נאבד לא ועוד הוכיח בסרית שמ"ע ס"ה מדאמרי' בסוף האומנין אלהו על המשכן אייב אלוה לפרוע ואם איתא ה"ל כאפותיקי מפורש דאם שעשה נבר אינו גובה משאר נכסיה כדאמרי' בגטין מ"א שבשה"ת שם: [מב] ואם

באר

במי שקבע ז"פ בחנוכ' ונשבע ע"ז אם ים לכופו לשלם ביום א' דחנוכ' כמו הכא בב' ימים דר"מ וכתב דל"ד לכאן דאלו ב' ימים אינן ענין א' דר"מ הראשון שייך לתשלום המודם שעבר ור"מ הב' הוא התחלת מודם הבא ונמצא הדבר באילו הי' מסופק אם נשבע לשלם באדר או בניסן דודאי מכח המומרא צריך לשלם באדר ה"נ בשלו ב' ימים דר"מ משא"כ בימי חנוכ' דבולהו חד ענינא הוי כמו אם אינו רק יום אחד ר"מ דאינומהויב לשלם בתחלת היום ונמצא שאינו עובר על שבועתו אפי' אם משלם ביום האחרון עכ"ל: [כה] השטר . כתב הסמ"ע נראה' דדוקא בים בידו שטר דאף אם יטענו הלו' נגדו יגבע זה על שטרו ויטול מ"ה מעקלין אבל בשאין בידו שטר דהא הלו' יכול ליגבע היסת ולפטור ממנו אפי' הלוהו בעדים הא קי"ל דא"ל לפרעו בעדים וכתב הש"ך ומשמע דשטר אע"פ שאינו מקויים מעכבים המעות על ידו מיקיימו ויטול בשבוע' ומ' בב"ח ולפי שדיניס אלו תלויים במנהג המדינות ולפי ראות עיני הדיינים לא האריכתי עכ"ל: [כו] מבזבז. אבל אם אינו מבזבז אע"פ שמתמוטט מדי יוס יוכל לשלם לזמן אפי' במטלטלים

פתחי

ע"ם ולע"ד נ"ע דהכא מסתמא לא דיבר שמעון בלה"ק רק אמר בל"א באלד אפשר דל' באלד הוי כאלד לומר תיכף ועיין בפ"ת לאה"ע סי' כ"ח סקט"ו: מבזבז נכסיו. עיין בה"ע עד ונהי דבבר הסכימו כו' מ"מ אין לך בו אלא חידושו כו' ומה"ע פסק בת' שבות יעקב ח"ג סי' קי"ח דאם לוה על ידי ערב והמלוה טוען שמ"מ לא הלויתי אלא לדעת שניהם ושבשו שהלוה

קצות

מעוברת דאסור עד ר"ח אדר שני ה"כ אם ידע בשעת גדלו שיהיו שני ימים ר"ח דאינו אסור עד השני וק"ו מהתם דהתם יש פלוגתא בין רבי מאיר לר' יהודה איזהו מקרי אדר התם אלא שהלכ' כר' יהודה דאמר השני מקרי אדר התם ומש"ה מפרשינן לטונו על אדר השני אע"פ שהוא נגד לשון בני אדם שקורין אדר התם לאותו שהוא אחר שבע ק"ו הכא דכ"ע סברי דר"ה השני הוא עיקר ר"ה לכל דבר שנימא דנתכוין עד ר"ה השני ואין כאן ספק עכ"ל לענ"ד נראה' מסתימת דברי הש"ע כאן וביו"ד סי' רכ"ח דאינו מחלק בכך דא"כ הי' לפרש כמו בסי' ר"ך לענין אדר ול"כ דהתם דעת הרמב"ם בר' יהודה דאדר שני מיקרי אדר התם ואדר ראשון נקרא ראשון ולהכי כשאומר עד אדר ולא פי' וידע דמסברא שתא

כבר"ח ב' ימים אבל *כבר"ח יום א' אינו מחוייב לפרוע בתחילת היוסתשכ"ב ב עיר סוף י"ז בשם אביו הרא"ש בפסקיו בפ"ק דב"ק ובת' כלל נ"ז כתב שכן דעת הגאונים והרי"ף וב' בהריב"ש ובת' הרשב"א סימן תתק"ח ואלף קי"ח וכתב עוד הנ"י וכבר פסקתי כן בת' הלכה למעשה והסכימו עמי מהירי ג והוא הדין חוב בעל פה בשאלו מוהה לו ידוע ומתברר לביר ד בסי' קל"ח סעיף ג' כ' המחבר דגם לערב שומעין וכשאומר כן על הלוה וע"ש ה שם סעיף ע"ז לדעת הרי"ף בתשובה שהביא אביו הרא"ש ומבואר במ"ש לעיל ו וכ' הב"ח מיהו אם לא בא בכתבו לב"ד שבעיר המובע *אין מחלוקת המחבר כלל עד שיבא הנתבע ויטחייב הדין לו ע"ד שב' לקמן בסימן ק"ו ועיין בת' מהרי"ק שורש ק"ע ז שם סעיף י"ז ת' הרי"ף *בן הוא בעור ח אע"פ שאינו מבזבז נכסיו משום דדמיא קלת לתקח טעות ע שם סעיף כ' כ"כ בעה"ת בשער מ"ע י כ"כ הי"ה בפי"ג מהל' מלוה ולוה דין ג' בשם הגאון בשער ו' לפי שאם רולה לפדותו הוא רחוי במשכנו יוחר מהאחרי' וכ"כ דעת הרמב"ם שם כן וכ"כ הב"י

הגהות אמרי ברוך

הרשב"א סימן הרי"ע סימן אל"ף י"ת מתשובה הנ"ל בשמע שיעת הרשב"א שא"ל לתובע. ועוד דמת' הרא"ש בכלל ח' סימן ז' בהשאלה איתא בוה"ל ובשבע שיפרע לו אז לכל מי שמוליאו השאר כו' ע"כ. וי"ל דוקא בכה"ג צריך שיהיה עליו הביעי דהא הוא הוא רק לשלם לחי שיוליא השטר. וזה מדויק דברי הרא"ש בת' שהבא בזה"ל ונהנו שלא עבר על שבועה כיון שבא הבעו אדם כו' שהוכנס דב"ז שלא נתבע מבעל השטר לא הוצרך להחזיר בעד תשורת שטר כי לא נתחייב רק שיבלם לחי בעל השטר :

(מחבר ס"י) (*) ואין לי קרקע. נ"ב יעוין סימן קי"ח סי"ב ובאה"ע סי' נ"א סי"ד : (ס"ד ל"ד) (*) אינו מבזבז נ"ב דע דמדברי הרא"ש פ"ק דביעוין דין ק"ם מבואר שדעתו דלא בא"ינו מבזבז מכל מקום אם נראה שלא יבא לידי גניבה בזמן פרעון יכולים להפוס : (שם) אין לך בו אלא חדושו נ"ב ועיין בס"ך לעיל סק"ז ובס' ק"ה סעיף א' בהגה בס"ע שם ובתב רשב"א סימן אלף קי"ח ויעיין לקמן סי' ק"ה סעיף ד' וא"ע :

חדושי רעק"א

סי' שהלוה מבזבז נכסיו.נ"ב ע' בא"ה סי' נ"א סי"ד בהגה :

בש"ך אות ל"ד ולפי פרישם אלו תלוי' במנהג. נ"ב ע' בתשו' מהרא"ש

חכמת שלמה

לכאורה זה היפך מ"ש בס"ם בשבועות בס"ג דקאמר שם גזיר שבועה שלא יאכל תרלן בעתה כי קא משתבע דעתא דהיתרא קא משתבע. וא"כ יש שברא לפיסך דוקא דעתו אהיתרא והרי נשאר האיבעיא בתיקו לא ומת. ועוד דהרי אף שם לאיזה לד דקא"מר שלא אוכל דעתו אכזית אמנם הא אם לא הוי הוכח' זו סי' מודם דיש סברא לומר דאדעתא דהיתרא משתבע ואמר כאן פשיטא לי' לפיסך.ואפשר כיון דסוי חייב תמון אאלי ומתון אין דרך אדם להתחייב בתר שאינו חייב ובודאי הי' מוכרח רק ע"ד שיתחייב מן הדין אז ר"ל דשם בגזר שבועה אחל' ואחר אלי נשבע עלמו לכך משבר שפי דהוי כוונתו על היתרא אבל בבע"ח מן שהם נשבע רק לפיס דפתו של תלוה שיהי' בטוח לשלם לו וזהו ודאי לא הוי שבועתי רק כעין שחייב לשלם לו. אז נשבע ולא נשבע יהי' חייב לו מן הדין אז ל"ם הפסת דעת. אבל אין לומר דס"ם שבי' תלוה בלא"ם על מזית הברו גם בבע"ח תלוה לשלם דקי"ל פ"דעת בע"ח תלוה ועיין בקלוה"ח בזה לבך נראה בתיב בזה. ול"מ בזה לדינא אם נשבע לשלם והי' השבועה מדעת עלמו ובלא בפני המלוה לעשה הראשון אמי פעור אם אל השמעה בלתמע ולעשה הב' בזה חייב גם אם אל השמעה ול"ע בזה לדינא :

סעיף ח' בהגה מי שנשבע לשלם לחברו אע"פ. שלא הי' חייב לשלם לו וכו'. נ"ב עיין בסמ"ע כאן מ"ם לחלק בין אם נשבע תחלה ע"ד לשלם ובין אם נתחייב תחלה ואח"כ נשבע ואז אם מדינא פטור גם משבועה פטור. ועיין מ"ש בחיבורי לתורה פ' ויגש שנת הרי"ם ולפי דבריו גם בדיבור הוי כן דדוקא אם זכר השבועה תחל' ואחר אני נשבע

ד טור סס ל סס מדברי אביו הרא"ש בה' וכתב בסה"ת שער כ"ח בשם הרמב"ן *שגם משכנתא של קרקע יכול למוכרו אחר ל' יום שנקנה לו ושכן הביב הרחב"ד לפי הדין אלא שתל' הדבר במנהג מחסיז : מ ריב"ם בסיתן שלי"ן הדברי הרמב"ם בפי"ג הנזכר לעיל ומדברי הרא"ש שהביא הטור ומה"ש

הגהות אמרי ברוך

(ס"ד ס"ק ל"ט (י) דאמרינן ד"ד בכל דבר כ"ב יעוין ל' רשב"א שמובא בב"י סוף סי' כ"ו שמחלק בין דין שדינן מלד משפט ערכאות ובין דין שדינן מלד המלכות על דבר זה . ויעוין גם ל' המ"מ פרק כ"ו מהלכות מלוה . ובים"ש לב"ק פ"ז דין י"ד ובפרק י"ד דין י"ח וב"ח ובסמ"ע סוף סי' שמ"ט מביא ת' הרשב"א הנ"ל :

בכף הקדשים

סעי' טו (ויכולתו הוהו) כשאומר הלו' למלוה כשיגיע יום פ' ולא ישלם המכור בתשכון בתה שתוכל ברח' שאינו רשאי עי"ז למכור בלא שומא כי יד בעל השטר על התחתונה. ועל ידי שיתכור תיכוף בלא תמיכות ל' יום עי"ז ס"ד ג"כ לבין המכור בתה שהוכל ובעין **זה** אמרו חז"ל נבי פירות ופירי פירות כו' : גם שכתוב בסי' ס"א ס"ו דלא תהני שכתב בלא שומא. מ"מ בתשכון מהני בודאי כי רק ע"י היסור לתשכן שלא בב"ד ל"ל ודאי שבווונה אם לא יהי' ב"ד. מה שאין כן תשכון בשעת הלואה :

חכמת שלמה

לשלם לך אז חייב מכח השבועה. אבל אם זוכר תחלה החיוב ואח"כ השבועה ואמר אני חייב לך כך וכך ואני נשבע לשלם אז אינו חייב מן הדין גם תשבוב' פטור וזה לא אמרינן הוכ"ד כ"ד . והבאתי שם ראי' לזה ע"ש ודו"ק : והנה עיין כאן בטורי זהב ס"ק ח' בשנה מה שנאמל בתי שנתקשר לפרוע בחוב ליום פלוני ואם לא יפרע ליום פלוני יהן קנס ר' שהוביס ופרע רק הקנת חוב מה דינו כמה קנס יהן ע"ש מה שנתלק עם הדייניס . והנה מצאתי בתורת רבה פ' ויבא בר"פ שם וזה"ל הנטיגוס שאל את רבינו מה"ר אם טוב ימות פתאום . אמר רבי נזור דיסוב מאה גלבין והוא יהיבין מאה דינרין דין סבוס לדין ודין סבוס לדין ולא מפקין מידי כלום בעין זה מלעיג על המוכה זכו' ע"ש ובפי' מ"ב. ומוכח שם דלא אחרי' כיון שנלקה ה' יתן לו ר' דינרין רק כל שלא קבל כל המאה אין לו כלום ע"ש ומוכח להיפך מדברי הש"ז . ולף דקיי"ל אין למדין מן המדרש הימנו דרך דרוש אבל כאן דרבי הביא לו דמיון ממנהג העולם משמע דהדין כן וכל שלא שולם כולו חייב בכל הקנס ע"ש והבין ודו"ק :

טורי זהב

זאתן תופסין כו') ובאיר דבריו דשאלי ר"ח נוסן שעיקר החילוק בו ביום עצמו בהתילתו לו בסופו בודאי כל היום בסע' אחת הוא משא"כ בר"ח אחר שהוא ל' ימים ואלו כ' ימים אין ענין אחד כי ר"ח הראשון שייך לתשלום החודש שעבר ור"ח הב' הוא התחלת החודש הבא בתנלה הדבר כאלו היה מסופק באחד אם היה נשבע לשלם בחדש אחר לו בניסן דודאי מכח החומרא צריך לשלם באחד בכי נמי באלו כ' ימים ר"ח השא"ב בימי תמוכה דבולהו חד ענינא סוי כמו יום ר"ח לענין תשלומין בהתלתו לו בסופו נמלא אין עונר על שבועתו אפי' אם משלם ביום האחרון זכל שכן אם לא נשבע ובתב סתם ז"פ בתמוכה אין לבופו עד יום האחרון כנלע"ד פשוט :

(סעיף י"ד) לא יוכל למוכרו בפחות משנה במרדכי פרק הגוזל בתרא ל' דין זה בשם הר"י בר פרץ באופן שלא יוכל לבופו מלמכור המשכון אחר שעברה שנה וכ"כ רמ"א בסימן שס"ע ונראה דהרבותא הוא שא"ל ליתן לו ל' יום אחר התביעה ובסמ"ע כתב רבותא היא אף על פי שהוא משכון של עכו"ם ז ומזהן לו רבית אבל מקום יכול לבופו להמתין ולא יפה עיין במרדכי דבהדיא כתב שם שהמשכון היה ספרים אלא במ"ש בעיקר הדין שב' הר"ב לומר רמ"א מהמרדכי בזה דצריך בכ"פ להמתין לו שנה אלא יאמור המשכון ודאי אי מוקי דברי רמ"א כאן בתקום שהשכין לו כאן משכון של עכו"ם ז ברבית וסמ"ע נתלק עליו וכ' לפוסקים השמע בכל ענין אדעתא דהכי השכינו שינהג עמו כפי מנהג העכו"ם אבל תקום גלפע"ד אין זו אלא כשרולה למכור המשכון ולגבות חובו אבל מ"מ אם רולה לתובעו שיפרענו מתקום אחר כיון דשהם הלואה לי' יוס אפי' בתלוה על משכון יכול לבופו ואין למידים זה מדיני עכו"ם דבדיני עכו"ם ז כל שלקח משכון אינו יכול לתבוע אחר כך בע"פ אפי' אינו שוה בל כן כמו בנותנים לו ערב בדיניהם משא"כ בדין ישראל ע"כ נלע"ד דיכול להובעו בע"פ בכל גווני וכן דייק ר' רמ"א לא יוכל למוכרו ולא כ' שלא יוכל בתבעו וכל כי האי גווונא נראה שיש לנו נומר הכו דלא לוסיף עליה ממה דהנלא בהדיא :

ביאור

לינו . עכמ"ע וס"ך . וכמ"ש בסוף המקבל ל"ל לתיקס עלה בדינא כו': [מג] ואם המשכון כו'. כמ"ש בהגיהה בפ"ב דב"מ ובפקדון בפ"ג בס: [מד] יש מי שאומר. כמ"ש בפ' המקבל קי"ל רשבג"א כו' ומל' יוס ואילך מוכרו בב"ד ואע"ג דלית הלכתא כוותיה מ"מ בדברים שאינה בהחזיר הכל בא"ל להחזיר לף ת"ק מודה לו וכ"כ בסה"ת בס והפוסקים אלא כי דוקא בתשכון אלא בשעת הלואתו אבל בשעת הלואתו כיון שעבה לי' יום בשהם לו כו' כמ"ש בסי"ב והרא"ש ס"ל דאין חילוק: [מה] ואפי' כו' ואפי'. דל' יוס הוא מעוס זמן ב"ד כמ"ש בס קי"ח א' והוא כדי שיטרח בזוזי כמ"ש בב"ק קי"ב ב' ולהלן

באר

בסניפס כן ל"ל ודלא כב"י בסס ס' המרומות והביאו הסמ"ע וע"ש : [כח] המתן. שהרי אם ירצה נסקר יכול לומר לקוח הוא בידי אלא מסיאין לו עצה למוכרו בעדים כדי שידע הלו' בכמה נמכר עכ"ל הרמב"ם ופי' הריב"ש דבריו דצריך נמי שומת ב"ד ואעפ"כ הצריך לעדים כי אולי יתכור יותר מ"שומתא ולא יצטרך בשעה. ש"ך : [כט] תביעה. כתב הסמ"ע דהכאור מבמע דדוקא בסתם הלוה' כיון דלא פירש הזמן בהדיא צריך להמתין אחר זמן תביעתו ל' יום אבל אם בתחלת הלואה' על המשכון קבע לו זמן שיפרע לאחר ל' א"ל להמתין במכירת המשכון עוד ל' יום אבל למאי דמסיק הטור בסימן ק' דגם בקונע זמן להלואתו ותובעו בסוף הזמן נותנין לו זמן ל' יום י"ל דה"ה הכא וכמ"ש בכתב המחבר בלבון פלונתא אי נותנין זמן ל' למי בקבע זמן לפרעון ע"ש עכ"ל : [ל] המגהב.ז"ל הסמ"ע ע"ל סי' בס"ט ס"ח בהג"ה גם כן בעין דין זה אלא שכתב שם ז"ל ולכן המלוה ע: המשכון יכול למוכרו אחר שנה הואיל וכן דינא דמלכותא כו' ומזה מבינע דלולא ד"ד היה צריך לינו . עכמ"ע וס"ך . וכמ"ש בסוף המקבל ל"ל לתיקס עלה בדינא כו': [מג] ואם המשכון כו'. כמ"ש בהגיהה בפ"ב דב"מ ובפקדון בפ"ג בס: [מד] יש מי שאומר. כמ"ש בפ' המקבל קי"ל רשבג"א כו' ומל' יוס ואילך מוכרו בב"ד ואע"ג דלית הלכתא כוותיה מ"מ בדברים שאינה בהחזיר הכל בא"ל להחזיר לף ת"ק מודה לו וכ"כ בסה"ת בס והפוסקים אלא כי דוקא בתשכון אלא בשעת הלואתו אבל בשעת הלואתו כיון שעבה לי' יום בשהם לו כו' כמ"ש בסי"ב והרא"ש ס"ל דאין חילוק: [מה] ואפי' כו' ואפי'. דל' יוס הוא מעוס זמן ב"ד כמ"ש בס קי"ח א' והוא כדי שיטרח בזוזי כמ"ש בב"ק קי"ב ב' ולהלן

הגר"א

קמאי כו': [מו] וי"ל כו'. וכ"כ בסה"ת שם מעוס דינא דמלכותא שהם דנין ע"פ המנהג ודינא דמלכותא דינא לף בהלואות שבין אדם לחבירו כמ"ש בפ"ק דגטין: [מז] מי שנתן. דלא יהא כח הדיוט חמור כו' כמ"ש בגטין כ"ב א' ובפ"ק דקדושין כ"ט ולמ"ד: [מח] לא יתכרנו. כמ"ש בפ' המקבל שם מוכרו בב"ד ומיירי מתני' אפי' במשכון אלא ע"פ ב"ד כמ"ש בפ"ק דגרושין והרי הבאת הענוש דרחמנא כו' וכמ"ש הוס' שם ובפ' המקבל שם ד"ה מחזיר ע"ש וכ"ש משכון בשעת הלואתו דשלא בשעת הלואתו קני ליה למשכון מדר' יצחק משא"כ בשעת הלואתו כמ"ש שם ובתוספות ושם ס"ע א' מאן פלג לר כ"ש בשאינו אלא

היטב

בהמתין יותר משנה ואין משמע לשיפכא דבלא המנהג יכול למוכרו אפי' בפחות משנה וא"ל דשם מיירי בישראל שהלו' לאחירו על משכון של עובד כוכבים ונקמ"ל דאין הממשכון יכול לומר הואיל ואתה לוקח ממני רבית אלעולר דצריך להמתין עד שיבא העובד כוכבים ויפדנו כי ירא אני מהעובד כוכבים ואין אחירי במלו' לאחירו בלא רבית ואפ"ה צריך להמתין לו שנה ודלא כע"ש כו' מ"ש והש"ך הקש עליו דהא הדין דבסי' שס"ע הוא מהמרדכי והמעמ' שם היה במשכון ספרים דודאי אינם של עובד כוכבים (וכן הביא עליו הס"ז ע"ש שמחלק בין אם רוצ' למכור המשכון ולגנות חובו או שתובעו שיפרענו ממקום אחר כו') אלא ברא' לחרן דכאן אחירי שהמלו' חובעו לכן לולי המנהג הי' יכול למכרו קודם הזמן אבל לקמן אחירי חובעו ואחר שנה יכול למכרו מיד בלא תביעה גם מה שהביא הסמ"ע על הע"ש בשם מחלק בין מלוה בדבית או לא נראין דברי הע"ש נכונים אך דמסיק וכ' ז"ל כל זה כתבתי לדעת הרב אך לפ"ד דברי הנ"ע בעיקר הדין דכיון דפ"ד דין תור' יכול למכרו אחר ל' יום היאך נלמוד מדיני עובד כוכבים לנס

דין

דמשכון מטלטלים יכול לבופו למוכרו לאחר ל' יום (ע"ש שם קלת ע"ש בלשונו) ובאות פ' פותקי דף מ"א נבי משכונו קרקע כתב דהדין עם המלוה (ע"ש שם נ"כ קלת ע"ס) ופס בדף מ"ב ע"א כתב אמר רב אסי סתם משכנתא שתא למחי כ"מ דאי אכיל שתא מני מסלק ליה ואי לא לא ול"ע אי מני מכפי למפרע ליה לזוזי עד שתא או לא עכ"ל הרי להדיא דאע"נ דבמטלטלי פסיטא ליה דיכול לבופו לאחר ל' יום מ"מ בקרקע מספקא ליה עד שתא . וכן נלפע"ד עיקר דבקרקע א"י לבופו לפדותו עד שנה כיון דאמרי' שתמא דסתם משכנתא דקרקע שתא ונס אין סברא לו' שיגרע כח הלוה מהמלוה שהלוה לא יוכל לסלקו קודם שנה והמלוה יוכל לבופו לפדותו קודם שנה א"כ לקתה מדת הדין אלא מסתמא הדין שוה בשניהם כן נלפע"ד : (לז) אין ב"ד נזקקין לומר לו המתן כו' שהרי אם ירצה לשקר יכול לומר אפי' אם אינו בעיר (טור בשם הרמב"ם) (לז) אין ב"ד נזקקין לו לומר לו [כח] המתן עד שיבא הלוה ויטעון :

יג [מג] ואם המשכון כלה והולך (לח) יכול למוכרו בב"ד אפי' תוך ל' יום בין שהיו בעליו שם בין שלא היו שם : יד [מד] יש מי שאומר לז שאע"פ שעבר זמן ההלואה צריך להמתין מלמכור המשכון שלשי' יום אחר [כט] תביע' : הנה [מה] וא"ל לתובעו בב"ד רק יתבענו בפני עדים שיפרענו ואח"כ יעבבנו ל' יום וימכרנו לח ואפי' אם תבעו רק בינו לבינו טז] מהני אם הלוה מודה בכך (ד"ע לייסב תשובת הרא"ש דשחרי אהדדי) (לט) [מו] וי"ל דבמקום לט שהמנהג שהמלוה לעבו"ס לא יוכל למכרו בפחות משנה דנין כן גם בישראל שהלוה לחבירו על המשכון דאזלינן בזה אחר [ל] המנהג (מרדכי פ' הגוזל בתרא) [מז] מי שנתן משכון לנדקה בעד מה שחייב הנבאי יכול למכרו כדין ההדיוט שהלוה על המשכון (מהרי"ק שורש קנ"ד) : טו מ מי שיש בידו משכון של חבירו [מח] לא ימכרנו אלא בב"ד שקבעו לו זמן לפרעונו ע"ש : לח ואפי' אם תבעו רק בינו לבינו כו' זהו פשוט דהא לא אינרי שהדי אלא לשקרא וכתבו מור"ם כאן כדי לייסב בזה תשובות הרא"ש שהביא הטור זא"ז בשעיף כ"ב ובשעיף כ"ג בראשונה כתב שיתבענו בפני עדים ובשניה כ' שיתבענו בינו לבינו ובזה א"ל למ"ש הריב"ש בשיבו דמ"ש בינו לבינו ל"ד הוא אלא ר"ל דאי"ל לתבוע בפני ב"ד ועפ"ר : לט שהמנהג שהמלוה לעובדי כוכבים כו'. דנין כן גם לישראל ע"ל בסי' שס"ע ס"א שם כ' מור"ם נ"כ כעין האי דינא אלא שכ' שם ז"ל ולכן המלוה על המשכון יכול למוכרו אחר שנה הואיל וכן דינא דמלכותא כו' דק"ק דשם משמע לולא שהיה דינא דמלכותא היה צריך להמתין לו יותר משנה וכאן כתב מור"ם ז"ל במקום שהמנהג שהמלוה לעובד כוכבים לא יכול למכרו בפחות משנה דנין נ"כ לישראל כו' דמשמע דלולי המנהג היה יכול למוכרו אפי' בפחות משנה וי"ל דשם בסי' שס"ע מיירי בישראל שהלוה לישראל חבירו על משכון של עובד כוכבים וקמ"ל דלא יוכל זה הממשכן לומר הואיל ואתה לוקח ממנו רבית צריך אתה להמתין יותר עד שיבא העובד כוכבים ויפדנו כי ירא אני מהעובד כוכבים וכאן אחירי במלוה לאחירו בלא רבית וקמ"ל דצריך להמתין לו נ"כ שנה וק"ל ועיין *בע"ש שכתב אזש דלא מדמין הלואת עובדי כוכבים על משכון שנותנין לו ריבית (דסברא הוא שיתנין לו שנה ויקבל ממנו ריבית) להלואת ישראל לחבירו על המשכון בלא ריבית. ועל דברי מור"ם כתב דהיינו דוקא כשהמנהג הוא דאף מלוה לעובד כוכבים בלא רבית צריך להמתין לו שנה א"כ שמקבל גם מחבירו הריבית וכנון שהשכין לו משכון בתורת משכונא של עובד כוכבים ושדוחק לומר דשכר מלוה שיש לו מהלוהה לישראל בחנם עולה לו במקום ריבית שמקבלין ממשכונו של עובד כוכבים אלא בכה"ג בשל ישראל הוא בכלל מ"ש דשתם הלוהה הוא ל' יום אפי' במלוה על המשכון ע"כ כלל דברי ע"ש ואין כ"ל דבריו לדינא שא"כ לא ה"ל למשתם ולכתוב דלמדי' ליהודים מהנהגות במשכונות של עכו"ם גם בתשובות הרא"ש ובמרדכי פ' הגוזל והביאם הד"מ כתבו שתם ומשמע דבכל ענין אחירי וכן משמע לקמן סי' שס"ע והטעם דאמרינן כשהשכינו הלוה ליד המלו' אדעתא דהכי נתנו לו בתורת משכון שינהג עמו במשכונו כאשר נוהג עם משכונו דעכו"ם ועל המלוה הי' מוטל להתנות שלא ינהג עמו כמנהג העכו"ם ומדלא התנה אמרי' גם הוא הי' דעתו לכך בשעת הלוהה עכ"ל וכה"ג כתב הב"ח בסכ"ג וכן בס' מגדול דוד הביא על הע"ש כה"ג ולפע"ד דברי הע"ש נכונים ודברי המשיגים תמוהים דגהי דאדעתא דהכי נתנו לו שינהג עמו כמשכון דעכו"ם מ"מ הא בעכו"ם נופי' כשאינו נותן רבית א"ל להמתין שנה ודוקא כשנותן רבית מחויב להמתין שהרי אין לו הפסד בתה שמעותיו בידו שהרי נותן לו רבית וא"כ למה יגרע שהוא ישראל יותר מעכו"ם עצמו ובהכי ניחא נמי דל"ק מה שהקשה הסמ"ע שא"כ לא הו"ל למשתם כו' דאדרבי' מדשתמו משמע דכל אותו המנהג שנוהגים בעכו"ם יש לנהוג בישראל אבל מה שגם העכו"ם אינו נוהג פשיטא שלא ינהג בישראל. גם מ"ש הסמ"ע בתשו' הראב"ד כו' בלאו הכי אינו נכון וכמ"ש לעיל ס"ק ל"ו דהראב"ד ס"ל דאין למדין מעכו"ם רק בדבר שאין מפורש אצלינו וא"כ אפי' בעיקר הדין של הר"ב חולק עליו הראב"ד וכמ"ש לקמן . אך מ"ש הע"ש א"כ ברבית והלוה לישראל נ"כ ברבית כנון שתלה משכונו בעכו"ם לא דקדק בדבריו ולדוגמא בעלמא נקטיה וכוונתו שעשה עמו איזה היתר באופן המועיל אבל בתולה משכונו בעכו"ם אסור ליקח ממנו רבית אם המלוה יודע באמת שהוא של ישראל ואי מיירי באומר המלוה לדבריך הראשונים אני מאמין כמו שנתבאר בי"ד סי' קס"ט סעיף י"ג א"כ לא צריך כאן לטעמא שדנין גם בישראל דינא דמלכותא דהא כיון שמאמין לדבריו הרי הוא מחזיקו בשל עכו"ם ופשיטא (דאינו) יכול למכרו אלא ודאי כמ"ש : וכל זה כתבתי לדעת הר"ב אך לפי ע"ד דברי הר"ב אינ"ע בעיקר הדין שב' הר"ב שלא יוכל למכרו בפחות משנה שהוא דבר תמוה מאד לפי עניות דעתי דכיון דע"פ דין תורה יכול למכרו לאחר ל' יום היאך נלמוד מדיני עכו"ם לבטל דין תורה א"ו לא תהא כזאת בישראל ולא מבעיא לאותן הפוסקים שסוברים דלא אמרינן דינא דמלכותא רק בדברים שהם להנאת המלך ולא בין אים לחברו וכן הסכים בשלטי הגבורים פ' חזקת הבתים סוף דף קפ"ט וז"ל ונראה בעיני שלא נאמר דד"ד אלא בדברים שהמלך נוזר להנאתו כגון המכסים והמסיות וכיוצא בהן אבל בדברים שבין אדם לחברו אין לנו לדון אלא על פי תורתינו כמבואר בקונט' הראיות ובפ"ק דגטין ופ' נט פשוט עכ"ל אלא אפי' לשאר פוסקים דסוברים (") דאמרי' ד"ד בכל דבר היינו דוקא מה שאינו נגד דין תורתינו אלא שאינו מפורש אצלינו אבל לדון בדיני העכו"ם בכל דבר נגד תורתינו אילה ודאי לא יעשה כן בישראל ובמרדכי שם לא כתב אלא בא' שמשכן ספרים אצל חברו ומכרם אחר שנה ותבעו חבירו לדין ופסק ר"י בר פרץ דאין עליו כלום משום דינא דמלכותא כו' ונלפע"ד דהיינו משום דאין מפורש אצלינו שלא יוכל למכרו אחר שנה בלא תביעה ואדרבה לכאורה נראה מש"ם דינן פ' א"ל להפך דאמרינן סתם משכונא שתא אפי' בקרקע וכ"ש במטלטלין ואם כן אין המלו' זקוק לשומרו יותר משנה והלכך פסק דאזלי' בזה בתר דינא דמלכות' כיון שאין הדין מפורש אצלינו וכמ"ש לעיל ס"ק ל"ו בשם הראב"ד אבל כאן בע"כ מיירי שהמלוה רולה למכור המשכון ולגבות חובו עתה אם כן כיון שהדין מפורש אצלינו בש"ס פרק המקבל ובכל הפוסקים אין נם אחד שאולק דיכול למכרו לאחר ל' יום היאך נלמוד מדיני עכו"ם להבחים דיני ישראל אילה וכבר הארין הרשב"א בתשו' מביאה ב"י לעיל סוף סי' כ"ו בא' שנשא אשה במקו' שדנין בדיני עכו"ם שאין הבעל יורש את אשתו כו' שאעפ"כ יורש את אשתו ולא שייך בזה דינא דמלכותא כלל דא"כ עקרת כל דיני התורה השלימה כו' ע"ש שהאריך הרבה וכן כתב ב"כ מהרי"ק בשורש קפ"ז וז"ל ואשר נשתפקת אם יש לדון על הטער אם בתחתונה שכתבת שדיניה' בהפך לפע"ד נראה דבר פשוט שאין בטעני' ל' למי בשלמה דינא דמלכותא

מאירת עינים

ל"ל דבריו לדינא שא"כ לא ה"ל למשתם ולכתוב דלמדי' ליהודים מהנהגות במשכונות של עכו"ם גם בתשובות הראב"ד ובמרדכי פ' הגוזל והביאם הד"מ כתבו שתם ומשמע דבכל ענין אחירי וכן משמע לקמן סימן שס"ע וכנ"ל והטעם דאמרי' כשהשכינו הלוה ליד המלו' אדעתא דהכי נתנו לו בתורת משכון שינהג עמו במשכונו כאשר נוהג עם משכונו דעכו"ם ועל המלוה הי' מוטל

מוטל

דאדעתא דהכי נתנו לו שינהג עמו כמשכון דעכו"ם נופי' כשאינו נותן רבית א"ל להמתין שנה ודוקא כשנותן רבית מחויב להמתין שהרי אין לו הפסד בתה שמעותיו בידו שהרי נותן לו רבית וא"כ למה יגרע שהוא ישראל יותר מעכו"ם עצמו ובהכי ניחא נמי דל"ק מה שהקשה הסמ"ע שא"כ לא הו"ל למשתם כו' דאדרבי' מדשתמו משמע דכל אותו המנהג שנוהגים בעכו"ם יש לנהוג בישראל אבל מה שגם העכו"ם אינו נוהג פשיטא שלא ינהג בישראל. גם מ"ש הסמ"ע בתשו' הראב"ד כו' בלאו הכי אינו נכון וכמ"ש לעיל ס"ק ל"ו דהראב"ד ס"ל דאין למדין מעכו"ם רק בדבר שאין מפורש אצלינו וא"כ אפי' בעיקר הדין של הר"ב חולק עליו הראב"ד וכמ"ש לקמן . אך מ"ש הע"ש א"כ ברבית והלוה לישראל נ"כ ברבית כנון שתלה משכונו בעכו"ם לא דקדק בדבריו ולדוגמא בעלמא נקטיה וכוונתו שעשה עמו איזה היתר באופן המועיל אבל בתולה משכונו בעכו"ם אסור ליקח ממנו רבית אם המלוה יודע באמת שהוא של ישראל ואי מיירי באומר המלוה לדבריך הראשונים אני מאמין כמו שנתבאר בי"ד סי' קס"ט סעיף י"ג א"כ לא צריך כאן לטעמא שדנין גם בישראל דינא דמלכותא דהא כיון שמאמין לדבריו הרי הוא מחזיקו בשל עכו"ם ופשיטא (דאינו) יכול למכרו אלא ודאי כמ"ש : וכל זה כתבתי לדעת הר"ב אך לפי ע"ד דברי הר"ב אינ"ע בעיקר הדין שב' הר"ב שלא יוכל למכרו בפחות משנה שהוא דבר תמוה מאד לפי עניות דעתי דכיון דע"פ דין תורה יכול למכרו לאחר ל' יום היאך נלמוד מדיני עכו"ם לבטל דין תורה א"ו לא תהא כזאת בישראל ולא מבעיא לאותן הפוסקים שסוברים דלא אמרינן דינא דמלכותא רק בדברים שהם להנאת המלך ולא בין אים לחברו וכן הסכים בשלטי הגבורים פ' חזקת הבתים סוף דף קפ"ט וז"ל ונראה בעיני שלא נאמר דד"ד אלא בדברים שהמלך נוזר להנאתו כגון המכסים והמסיות וכיוצא בהן אבל בדברים שבין אדם לחברו אין לנו לדון אלא על פי תורתינו כמבואר בקונט' הראיות ובפ"ק דגטין ופ' נט פשוט עכ"ל אלא אפי' לשאר פוסקים דסוברים (") דאמרי' ד"ד בכל דבר היינו דוקא מה שאינו נגד דין תורתינו אלא שאינו מפורש אצלינו אבל לדון בדיני העכו"ם בכל דבר נגד תורתינו אילה ודאי לא יעשה כן בישראל ובמרדכי שם לא כתב אלא בא' שמשכן ספרים אצל חברו ומכרם אחר שנה ותבעו חבירו לדין ופסק ר"י בר פרץ דאין עליו כלום משום דינא דמלכותא כו' ונלפע"ד דהיינו משום דאין מפורש אצלינו שלא יוכל למכרו אחר שנה בלא תביעה ואדרבה לכאורה נראה מש"ם דינן פ' א"ל להפך דאמרינן סתם משכונא שתא אפי' בקרקע וכ"ש במטלטלין ואם כן אין המלו' זקוק לשומרו יותר משנה והלכך פסק דאזלי' בזה בתר דינא דמלכות' כיון שאין הדין מפורש אצלינו וכמ"ש לעיל ס"ק ל"ו בשם הראב"ד אבל כאן בע"כ מיירי שהמלוה רולה למכור המשכון ולגבות חובו עתה אם כן כיון שהדין מפורש אצלינו בש"ס פרק המקבל ובכל הפוסקים אין נם אחד שאולק דיכול למכרו לאחר ל' יום היאך נלמוד מדיני עכו"ם להבחים דיני ישראל אילה וכבר האריך הרשב"א בתשו' מביאה ב"י לעיל סוף סי' כ"ו בא' שנשא אשה במקו' שדנין בדיני עכו"ם שאין הבעל יורש את אשתו ולא שייך בזה דינא דמלכותא כלל דא"כ עקרת כל דיני התורה השלימה כו' ע"ש שהאריך הרבה וכן כתב ב"כ מהרי"ק בשורש קפ"ז וז"ל ואשר נשתפקת אם יש לדון על הטער אם בתחתונה שכתבת שדיניה' בהפך לפע"ד נראה דבר פשוט שאין בטעני' ל' למי בשלמה דינא דמלכותא

מוטל להתנות שלא יהנה עמו כמנהג העכו"ם ומדלא התנה אמרי' גם הוא היה דעתו לכך בשעת ההלוואה וק"ל: מ שנמכר ביותר מהשומה. ואז היתרון הוא לממשכן וכמ"ש הטור והמחבר בסמוך סי' ו שלא ניכוס אלא שלא יתנו בפחות וע"ל סי' קי"ד: מא ישבע שהוא כדבריו. ולא מחשב כנגלן במה שמכר שאינו שלו ולומר שאינו נאמן בשבועה דלא משמע לאינשי להיות לו דין נגלן בזה ריב"ם ופר"ר מ"ש עוד בזה: מב ואם אינו יודע כמה היה שוה. כן הוא נ"כ לשון הטור ובפרישה כתבתי דאינו ר"ל שהוא מודה שהיה שוה יותר אלא שאינו יודע כמה דא"כ ה"ל דין זה כמי שמחויב שבועה וא"י לישבע דנוטל זה שכנגדו בלא שבועה וכמ"ש בסי' ע"ב סי"ב אלא ר"ל אינו יודע כמה היה שוה יותר מהדמיס שאומר שלא היה שוה ויכול להיות שלא היה שוה יותר בעד משכונו ואע"פ דבכה"נ נתברר סס בסי' ע"ב דהמלוה נשבע היסת ונפטר אפי' אם אחד משכונו בפשיעה דהוי לי' כאומר איני יודע אם הלויתני

בב"ד (מ) [מא] רוצה לומר י) ב"ד של ג' [לא] הדיוטות [כ] וישומו אותו כמה הוא שוה כמוכר בשוק וימכרנו באותה שומא שיתנו לו רשות למכור הבקיאים בשומא [כא] ומשיאין לו עצה למוכרו בעדים כדי שלא יאמר הלוה מ שנמכר ביותר מהשומא [כב] ואם מכרו שלא בשומא של שלשה שמאין לא עשה כלום (מא) והמכר [לב] ג בטל אב על פי שלא טעה (טור בשם תשו' הרא"ש) [גג] ואם הוא בענין שא"א להחזיר המכר כיון שמכרו שלא בשומת ג' בקיאין אע"פ שהודיע ללוה חייב לפרוע כמו שהיה שוה ס בשעת המכירה אם יש עדים שיודעים כמה היה שוה באותה שעה ואם יאמרו שהי' שוה יותר מחובו יפרע לו המותר (מב) [גד] ואם אין עדים והמלו' אומר שהי' שוה כך יותר מחובו מא ע ישבע שהוא כדבריו ויפרע לו [גה] מב (מג) ואם אינו [לג] יודע כמה הי' שוה או אינו רוצה לישבע

דינא ואפי' למ"ד דד"ד בכל דברים היינו דוקא לענין חרוניות ומנהגים של משפטי המלכים אבל דין שבין אדם לחברו פשיטא ופשיטא דלא דא"כ בטלת כל דיני תורה ח"ו וכ"כ הר"ן בקדושין ובפ"ק דנטין וז"ל והא דאמר שמואל דד"ד דוקא מה שהוא עושה מחוקי המלך אבל מה שהוא עושה שלא כדין לא ולישנא דדינא דמלכותא הכי משמע ולא אמרו דינא דמלכא דאי עביד שלא כדין אמאי הדיוטות הוא ולאו דינא כו' וכן מ"כ בשם מה"ר שמשון מקינון וז"ל על אודות שטר שעולה בערכאות של עכו"ס כו' עד מ"מ מדבריו למדין בהדיא דלא הוכשרו שטרות העולות בערכאות של עכו"ס אלא לענין הימנות דידהו דלא משבינא להו ככותבי פלסתר אבל לא לשנות מדין תורה אפי' כמלא נימא עכ"ל ועי"ש והרי משמע נמי להדיא מדברי הראב"ד שהבאתי לעיל ס"ס ל"ו דדוקא בדבר שאין מפורש אצלינו למדין מדינא דמלכותא אבל לא מה שהוא מפורש בדינינו. אמת שהרב כתב לקמן ס"ס שס"ט בהג"ה וז"ל הגוסא אשה במקום שדנין בדיני עכו"ס ותתה אשתו אין יכולים יורשיה לומר כל הגוסא אשה ע"ד המנהג הוא גוסא וגדון הדבר בדיני עכו"ס דאם מתה לא יורשה בעלה וליכא בזה משום דינא דמלכותא דלא אמרינן ד"ד אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה אבל לא שידונו בדיני עכו"ס דא"כ בטלת כל דיני ישראל עכ"ל ומשמע לכאורה מדבריו דבמה שהוא לתקנת בני המדינה אמרי' ביה דד"ד ולפ"ז היה אפשר לישב דבריו כאן קצת דזהו שא"י למכור המשכון בפחות משנה הוא לתקנת בני המדינה אבל לפענ"ד גם דבריו דלקמן ס"ס שס"ט ל"ע ואינה מצא זה דמה שהוא לתקנת בני המדינה אמרי' דד"ד אפי' נגד דין תורה והרי בתשו' הרשב"א שמשם מקור הדין דהגוסא אשה כו' לא כתב בכל התשובה רק שחלילה שנדון בדין עכו"ס נגד דין תורתינו. ועוד דמי מפיס א"כ בכל דיניהם נימא שהוא לתקנת בני המדינ' ומ"ש מהרי"ק לעיל היינו דוקא לענין חרוניו' ומנהגות של משפטי המלכים כו' ה"ק היינו דוקא לענין חרוניות שנוגע למלך דא"כ כל הדין נוגע למלך עצמו והזוכה בו הוא כבא מכח המלך או במנהגות של מלכים אף ע"פ שאינו נוגע למלך עצמו כיון שהוא משפט המלך במדינה ואינו נגד דין תורה אמרי' דד"ד אבל דין שבין אדם לחברו פשיטא ופשיטא דלא ואף שיפסקו בדיניהם כן משום תקנת בני המדינה (ואין להקשות מפרק חזקת הבתים (דף נ"ה ע"ב) גבי מלכא אמר לא ליקני אלא באחרתא ונתבאר לקמן סי' קל"ד ס"ב ואע"ג דהתם בדינינו קונה בחזקה שאני התם כיון דהקרקע הוא של עכו"ס אזלינן בתר דין עכו"ס ואמרי' נמי דישראל הראשון אדין עכו"ס שמך וכן בפ"ק דנטין (דף י) ונתבאר לעיל סי' ס"ח ס"א דשטרי מתנות העולים בעש"ע כשרים היינו נמי כיון דהשטר עשוי בערכותיהם א"כ אדינא דמלכותא שמך ועוד תירץ בבעה"ת שער מ"ו ח"ח בענין אחר אך דמחזקת הבתים ודפ"ק דנטין ומ"מ לפי דברי הרמב"ן בבעל התרומות שם צריך לתרץ כמו שכתבתי ע"ש ודו"ק) ואם באנו לישב דברי הר"ב דלקמן ס"ס שס"ט ל"ל דה"ק דלא אמרי' דד"ד אלא בדבר שיש בו הנאה למלך אבל לא שידונו בדיני עכו"ס נגד תורתינו כו' וכן תיקן בני מדינתו בעייני משא ומתן שביניהם אבל אחר דיניס דיני תורה המפורסמים ביניהו דמלכותא אלא בדבר שיש לו הנאה למלך או שהוא לתיקון בני מדינתו בעייני משא ומתן שביניהם אבל אחר דיניס דיני תורה המפורסמים ביניהו כגון שהם מכשיר"ם עד ח' ואפילו הוא קרוב או פסול וכיוצא בדברים אלו דיניס פרטיים שבין ישראל לחבירו פשיטא אלא נדון בהם כמותם דאל"כ בטלו ח"ו כל דיני תורה מישראל וכן הגוסא אשה במקום שדנין דיני עכו"ס ותתה א"י יורשיה לומר כל הגוסא אשה ע"ד המנהג הוא גוסא דהא פשוט ביניהו דהבעל יורש את אשתו כו' עכ"ל וכן משמע בשמ"ע שם שכן כוונת הר"ב שם. אבל דברי הר"ב כאן לא"ע: (מ) רוצה לומר כו' ויאמרו כו'. כן פי' הריב"ם סימן של"ו דברי הרמב"ם והרא"ם ומביאו ב"י ובכסף משנה פי"ג מה' מלוה חולק עליו וז"ל ואיני יודע מי דחקו לומר דפשטא דמילתא היינו לומר שימכרנו ברשות ב"ד אבל מנין לנו שיערערך שיאמרו בשומת ב"ד ועוד שומא זו מאי עבידתיה הנע עלמך שיאמרו במנה ולא נמצא מי שיקנהו אלא בחשעים איך יעלה על הדעת שיפסיד זה עשרה אלא ודאי אין כאן שומא אלא ימכר ע"פ ב"ד במה שימצא מי שיקנהו כך נ"ל והכי הוא סוגיין דעלמא ומצולם לא ראיתי מי שהגריך שומא למשכון עכ"ל ואין דבריו נכונים לפע"ד דדברי הריב"ם מוכרחים בש"ס פ' אלו מציאות (דף ל"ב) דאמרי' התם דאפי' אלמנה כשמוכר' משל בעלה לפרעון מזונות או כתובה שלה צריכים ב"ד הדיוטות דבקיאי בשומא וכן מוסכם מכל הפוסקי' [והב"י כ' בא"ע סי' נ"ג ור"ם ק"ג שכנדעת הרי"ף והרא"ם והרמב"ם והר"ן ודלא כרש"י פרק אלו מציאות שפי' דהיינו לומר שיראו שנים שלא תמכור בזול כו' ומ"ש ודלא כרש"י כו' שנגה הוא בידו לפע"ד דאדרבה גם דעת רש"י כן ולא פי' רש"י כן אלא לפ"ד דש"ס אבל לפי המסקנא מוכח להדיא שם כהרי"ף וסייעתו ע"ש וק"ל]. וכמו שנתבאר בא"ע סי' נ"ג סכ"ה וריש סי' ק"ג שם כ"ם חוב דעלמא ומה שהקשה שומא זו מאי עבידתיה כו' לק"מ דהא הב"ד שמין כפי הזמן והשעה שיוכל למכרו מיד וכדלקמן סי' ק"א ס"ט ואם כן כשלא ימצא מי שיקנהו אלא בחשעים בודאי לא ישמוהו הב"ד רק חשעים וכשמוהו מנה על כרחך הוא מפני שבקיאי' בשומא ויודעים שימצא מי שיקנהו במנה ואם אירע ששמוהו וטעו הרי דינו מפורש לקמן סי' ק"ט אבל בלא שומת בית דין פשיטא דלא שני כלל וכדמוכח בש"ס וכל הפוסקים הנ"ל ואדרבה איפכא קשיא לפי מה שרולה בכ"מ דא"ל שומת ב"ד מה יועיל שזה ימכרנו בפני עדים דילמא זלזל במכירה ואינו שהדי בכפא אלא שידעו שלא היה נמצא קונה ביותר מזה וכי הלכו העדים מבית לבית ושאלו לכל בני העיר והשוק דילמא היה מזדמן קונה ביותר מזה אלא ודאי צריך ב"ד שבקיאין בשומא שיודעים שאינו שוה יותר ולא ימצא מי שיקנהו ביותר. גם מ"ש והכי הוא סוגיין דעלמא כו' ליתא דאתרב' סוגיין דעלמא דמשכון אינו נמכר אלא ע"פ שומת ביד וכמ"ש הוא עצמו כאן בש"ע. דגראה שהוא עצמו חזר בו מדבריו שבכ"מ לכך כ' כאן בש"ע כדברי הריב"ם בשתם יגם דעת הרמב"ם מוכרח בע"כ כן וכמו שפי' הריב"ם לדעתו ע"ש ודלא כהכ"מ והב"ח סכ"ג לדעתו שהרי נבי אלמנה כ' הרמב"ם פי"ז מהלכות אישות דצריכה למכור בפני ב"ד דבקיאי בשומא ע"ש וכדמוכח בש"ס הנ"ל וכן בפ"ה מה' שלוחין ושותפין כ' חולק בפני שלשה נאמנים ויודעים בשומא ואם חלק בפחות משלשה לא עשה כלום כו' הרי דאפי' בחלוקת שיתוף דליכא אלא גילוי מילתא בעלמא דהא דידיה שקל כדאיתא פ' אלו מציאות שם צריך שומת ב"ד של ג' כ"ש למכור משכון של חברו: ואיפכא קשיא לי על הריב"ם והמחבר ושאר אחרונים שנמשכו לדעתו דכתבו הכא דסגי בב"ד של הדיוטות דהא מדאמרינן בש"ס פ' אלמנה ניזונית דאלמנה מוכרת שלא בב"ד מומחים משום חינא משמע דבחוב דעלמא צריך ב"ד מומחים דאל"כ מאי אולמא דאלמנה משאר דיניס וכן משמע להדיא בהר"ן פ' אלמנה ניזונית ובהרב המגיד פי"ז מהלכות אישות ובכ"י פ' אלו מציאות שכתב דגבי אלמנה דסגי בג' הדיוטות אע"פ דליכא ביניהו אפי' חד דנמיר דאל"כ מה יפה כחם משאר דיניס כו' משמע להדיא דבשאר דיניס לא סגי בג' הדיוטות (ועי"ל דיש סי' ג' דבדין ממש נמי סגי בחד דנמיר וסתם ב"ד הוא דאית בהו חד דנמיר) והכי משמע נמי להדיא ממ"ש הב"י בא"ע ר"ס ק"ב בשם הריטב"א וכתבו הרב בהג"ה שם דדוקא לכתובה מוכרת שלא בפני ב"ד מומחים רק שבקיאים בשומא אבל לגרוייתא דיני חוב בעלמא ואינה מוכרת אלא בב"ד מומחים כו' ע"ש והכי משמע נמי להדיא בתוס' פ' אלו מציאות דף ל"ב ובתו' ספ"ק דפסחים דף י"ג דלענין מכירת משכון או פקדון שבידו שצריך דוקא ב"ד מומחין והכי משמע פשט לישנא דמוכרן בב"ד דתנן בפ' המקבל דהיינו בסתם ב"ד דעלמא ודלא כהריב"ם שפירש לדעת הרא"ש דהיינו ב"ד של הדיוטות ומ"ש הרא"ש בתשובה נ' שמאי' לא אתא לאפוקי ב"ד אלא ר"ל שימכרנו ע"פ ב"ד מומחין שישומו אותו בפני נ' שמאי' וכן משמע בטור שכתב מתחלה בסתם שיש למכרו ע"פ ב"ד ואח"כ כתב דברי תשובות הרא"ש בסתם יקח נ' שמאי' כו' משמע דתרתי בעינן נ' שמאי' שישומו אותו הג' שמאי' כן ימכרנו ע"פ בית דין מומחים ואם הבית דין עצמם בקיאים בשומא שני בהם עצמם. וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' אלף י' במי שהשכין חנות לחבירו וכתב לו שאם לא יפדנו לזמן פלוני יהא רשות בידו למכור החנות בפני בית דין כו' צריך הוא למוכרו בפני בית דין שיהא אחד מהן נמיר וסביר דאי לאו אין זה קרוי ב"ד אלא ב"ד של הדיוטות עכ"ל ומשמע התם בתוס' ופוסקים מכר שלא ע"פ ב"ד מומחים לא הוי מכירה אפי' בדיעבד אע"פ שלא טעה ואפי' להרמב"ם דס"ל נבי אלמנה דמכרה קיים בדיעבד כשמכרה שוה בשוה בינה לבינה דוקא באלמנה משום חינא אבל בעלמא לא וכמ"ש בס"ק שאח"ז וכן נלפע"ד עיקר לדינא דאין למכור משכון אלא ע"פ ב"ד מומחים וע"פ שומא ושלא ע"פ ב"ד מומחים לא הוי מכירה אפי' בדיעבד אפי' לא טעה וכמ"ש: (מא) והמכר בטל אף ע"פ שלא טעה כדאמרי' בב"ד שמכרו שלא בהכרזה וכן באלמנה שלא מכרה בב"ד הדיוטות או שמכרה לעצמה עכ"ל ריב"ם ומביאו בית יוסף ואע"ג דבאלמנה נופה שמכרה שלא בב"ד או ששמה לעצמה ס"ל להרמב"ם ויש פוסקים דהוי מכירה בדיעבד והביא המחבר דעתם בא"ע ס"ס ל"ג ור"ם ק"ג י"ל דהיינו דוקא באלמנה משום חינא משא"כ הכא: (מב) ואם אין עדים כו' ישבע שהוא כדבריו כו'. ואם אין עדים שמכרו צריך המלוה לישבע שאינו ברשותו כדלעיל סי' ע"ב סט"ו ע"ש אבל בשם עדים אפי' הלוה נשבע אין המלוה צריך לישבע: (מג) ואם אינו יודע כמה היה שוה כו' ישבע הלוה כו' כתב הסמ"ע וז"ל אין ר"ל שהוא מודה שהיה שוה יותר אלא שאינו יודע כמה דא"כ הו"ל דין זה כמי שמחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם דנוטל שכנגדו בלא שבועה וכמו שכתבתי בסי' ע"ב סי"ב אלא רולה לומר דאינו יודע כמה היה שוה ויכול להיות שלא היה שוה יותר ואע"פ דבכי האי גונא נתבאר שם בסי' ע"ב דהמלוה

ליישבע

יכולים יורשיה לומר כל הגוסא אשה ע"ד המנהג הוא גוסא וגדון הדבר בדיני עכו"ס דאם מתה לא יורשה בעלה וליכא בזה משום דינא דמלכותא דלא אמרינן ד"ד אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה אבל לא שידונו בדיני עכו"ס דא"כ בטלת כל דיני ישראל עכ"ל ומשמע לכאורה מדבריו דבמה שהוא לתקנת בני המדינה אמרי' ביה דד"ד ולפ"ז היה אפשר לישב דבריו כאן קצת דזהו שא"י למכור המשכון בפחות משנה הוא לתקנת בני המדינה אבל לפענ"ד גם דבריו דלקמן ס"ס שס"ט ל"ע ואינה מצא זה דמה שהוא לתקנת בני המדינה אמרי' דד"ד אפי' נגד דין תורה והרי בתשו' הרשב"א שמשם מקור הדין דהגוסא אשה כו' לא כתב בכל התשובה רק שחלילה שנדון בדין עכו"ס נגד דין תורתינו. ועוד דמי מפיס א"כ בכל דיניהם נימא שהוא לתקנת בני המדינ' ומ"ש מהרי"ק לעיל היינו דוקא לענין חרוניו' ומנהגות של משפטי המלכים כו' ה"ק היינו דוקא לענין חרוניות שנוגע למלך דא"כ כל הדין נוגע למלך עצמו והזוכה בו הוא כבא מכח המלך או במנהגות של מלכים אף ע"פ שאינו נוגע למלך עצמו כיון שהוא משפט המלך במדינה ואינו נגד דין תורה אמרי' דד"ד אבל דין שבין אדם לחברו פשיטא ופשיטא דלא ואף שיפסקו בדיניהם כן משום תקנת בני המדינה (ואין להקשות מפרק חזקת הבתים (דף נ"ה ע"ב) גבי מלכא אמר לא ליקני אלא באחרתא ונתבאר לקמן סי' קל"ד ס"ב ואע"ג דהתם בדינינו קונה בחזקה שאני התם כיון דהקרקע הוא של עכו"ס אזלינן בתר דין עכו"ס ואמרי' נמי דישראל הראשון אדין עכו"ס שמך וכן בפ"ק דנטין (דף י) ונתבאר לעיל סי' ס"ח ס"א דשטרי מתנות העולים בעש"ע כשרים היינו נמי כיון דהשטר עשוי בערכותיהם א"כ אדינא דמלכותא שמך ועוד תירץ בבעה"ת שער מ"ו ח"ח בענין אחר אך דמחזקת הבתים ודפ"ק דנטין ומ"מ לפי דברי הרמב"ן בבעל התרומות שם צריך לתרץ כמו שכתבתי ע"ש ודו"ק) ואם באנו לישב דברי הר"ב דלקמן ס"ס שס"ט ל"ל דה"ק דלא אמרי' דד"ד אלא בדבר שיש בו הנאה למלך אבל לא שידונו בדיני עכו"ס נגד תורתינו כו' וכן תיקן בני מדינתו בעייני משא ומתן שביניהם אבל אחר דיניס דיני תורה המפורסמים ביניהו דמלכותא אלא בדבר שיש לו הנאה למלך או שהוא לתיקון בני מדינתו בעייני משא ומתן שביניהם אבל אחר דיניס דיני תורה המפורסמים ביניהו כגון שהם מכשיר"ם עד ח' ואפילו הוא קרוב או פסול וכיוצא בדברים אלו דיניס פרטיים שבין ישראל לחבירו פשיטא אלא נדון בהם כמותם דאל"כ בטלו ח"ו כל דיני תורה מישראל וכן הגוסא אשה במקום שדנין דיני עכו"ס ותתה א"י יורשיה לומר כל הגוסא אשה ע"ד המנהג הוא גוסא דהא פשוט ביניהו דהבעל יורש את אשתו כו' עכ"ל וכן משמע בשמ"ע שם שכן כוונת הר"ב שם. אבל דברי הר"ב כאן לא"ע: (מ) רוצה לומר כו' ויאמרו כו'. כן פי' הריב"ם סימן של"ו דברי הרמב"ם והרא"ם ומביאו ב"י ובכסף משנה פי"ג מה' מלוה חולק עליו וז"ל ואיני יודע מי דחקו לומר דפשטא דמילתא היינו לומר שימכרנו ברשות ב"ד אבל מנין לנו שיערערך שיאמרו בשומת ב"ד ועוד שומא זו מאי עבידתיה הנע עלמך שיאמרו במנה ולא נמצא מי שיקנהו אלא בחשעים איך יעלה על הדעת שיפסיד זה עשרה אלא ודאי אין כאן שומא אלא ימכר ע"פ ב"ד במה שימצא מי שיקנהו כך נ"ל והכי הוא סוגיין דעלמא ומצולם לא ראיתי מי שהגריך שומא למשכון עכ"ל ואין דבריו נכונים לפע"ד דדברי הריב"ם בש"ס פ' אלו מציאות (דף ל"ב) דאמרי' התם דאפי' אלמנה כשמוכר' משל בעלה לפרעון מזונות או כתובה שלה צריכים ב"ד הדיוטות דבקיאי בשומא וכן מוסכם מכל הפוסקי' [והב"י כ' בא"ע סי' נ"ג ור"ם ק"ג שכנדעת הרי"ף והרא"ם והרמב"ם והר"ן ודלא כרש"י פרק אלו מציאות שפי' דהיינו לומר שיראו שנים שלא תמכור בזול כו' ומ"ש ודלא כרש"י כו' שנגה הוא בידו לפע"ד דאדרבה גם דעת רש"י כן ולא פי' רש"י כן אלא לפ"ד דש"ס אבל לפי המסקנא מוכח להדיא שם כהרי"ף וסייעתו ע"ש וק"ל]. וכמו שנתבאר בא"ע סי' נ"ג סכ"ה וריש סי' ק"ג שם כ"ם חוב דעלמא ומה שהקשה שומא זו מאי עבידתיה כו' לק"מ דהא הב"ד שמין כפי הזמן והשעה שיוכל למכרו מיד וכדלקמן סי' ק"א ס"ט ואם כן כשלא ימצא מי שיקנהו אלא בחשעים בודאי לא ישמוהו הב"ד רק חשעים וכשמוהו מנה על כרחך הוא מפני שבקיאי' בשומא ויודעים שימצא מי שיקנהו במנה ואם אירע ששמוהו וטעו הרי דינו מפורש לקמן סי' ק"ט אבל בלא שומת בית דין פשיטא דלא שני כלל וכדמוכח בש"ס וכל הפוסקים הנ"ל ואדרבה איפכא קשיא לפי מה שרולה בכ"מ דא"ל שומת ב"ד מה יועיל שזה ימכרנו בפני עדים דילמא זלזל במכירה ואינו שהדי בכפא אלא שידעו שלא היה נמצא קונה ביותר מזה וכי הלכו העדים מבית לבית ושאלו לכל בני העיר והשוק דילמא היה מזדמן קונה ביותר מזה אלא ודאי צריך ב"ד שבקיאין בשומא שיודעים שאינו שוה יותר ולא ימצא מי שיקנהו ביותר. גם מ"ש והכי הוא סוגיין דעלמא כו' ליתא דאתרב' סוגיין דעלמא דמשכון אינו נמכר אלא ע"פ שומת ביד וכמ"ש כאן בש"ע. דגראה שהוא עצמו חזר בו מדבריו שבכ"מ לכך כ' כאן בש"ע כדברי הריב"ם בשתם יגם דעת הרמב"ם מוכרח בע"כ כן וכמו שפי' הריב"ם לדעתו ע"ש ודלא כהכ"מ והב"ח סכ"ג לדעתו שהרי נבי אלמנה כ' הרמב"ם פי"ז מהלכות אישות דצריכה למכור בפני ב"ד דבקיאי בשומא ע"ש וכדמוכח בש"ס הנ"ל וכן בפ"ה מה' שלוחין ושותפין כ' חולק בפני שלשה נאמנים ויודעים בשומא ואם חלק בפחות משלשה לא עשה כלום כו' הרי דאפי' בחלוקת שיתוף דליכא אלא גילוי מילתא בעלמא דהא דידיה שקל כדאיתא פ' אלו מציאות שם צריך שומת ב"ד של ג' כ"ש למכור משכון של חברו: ואיפכא קשיא לי על הריב"ם והמחבר ושאר אחרונים שנמשכו לדעתו דכתבו הכא דסגי בב"ד של הדיוטות דהא מדאמרינן בש"ס פ' אלמנה ניזונית דאלמנה מוכרת שלא בב"ד מומחים משום חינא משמע דבחוב דעלמא צריך ב"ד מומחים דאל"כ מאי אולמא דאלמנה משאר דיניס וכן משמע להדיא בהר"ן פ' אלמנה ניזונית ובהרב המגיד פי"ז מהלכות אישות ובכ"י פ' אלו מציאות שכתב דגבי אלמנה דסגי בג' הדיוטות אע"פ דליכא ביניהו אפי' חד דנמיר דאל"כ מה יפה כחם משאר דיניס כו' משמע להדיא דבשאר דיניס לא סגי בג' הדיוטות (ועי"ל דיש סי' ג' דבדין ממש נמי סגי בחד דנמיר וסתם ב"ד הוא דאית בהו חד דנמיר) והכי משמע נמי להדיא ממ"ש הב"י בא"ע ר"ס ק"ב בשם הריטב"א וכתבו הרב בהג"ה שם דדוקא לכתובה מוכרת שלא בפני ב"ד מומחים רק שבקיאים בשומא אבל לגרוייתא דיני חוב בעלמא ואינה מוכרת אלא בב"ד מומחים כו' ע"ש והכי משמע נמי להדיא בתוס' פ' אלו מציאות דף ל"ב ובתו' ספ"ק דפסחים דף י"ג דלענין מכירת משכון או פקדון שבידו שצריך דוקא ב"ד מומחין והכי משמע פשט לישנא דמוכרן בב"ד דתנן בפ' המקבל דהיינו בסתם ב"ד דעלמא ודלא כהריב"ם שפירש לדעת הרא"ש דהיינו ב"ד של הדיוטות ומ"ש הרא"ש בתשובה נ' שמאי' לא אתא לאפוקי ב"ד אלא ר"ל שימכרנו ע"פ ב"ד מומחין שישומו אותו בפני נ' שמאי' וכן משמע בטור שכתב מתחלה בסתם שיש למכרו ע"פ ב"ד ואח"כ כתב דברי תשובות הרא"ש בסתם יקח נ' שמאי' כו' משמע דתרתי בעינן נ' שמאי' שישומו אותו הג' שמאי' כן ימכרנו ע"פ בית דין מומחים ואם הבית דין עצמם בקיאים בשומא שני בהם עצמם. וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' אלף י' במי שהשכין חנות לחבירו וכתב לו שאם לא יפדנו לזמן פלוני יהא רשות בידו למכור החנות בפני בית דין כו' צריך הוא למוכרו בפני בית דין שיהא אחד מהן נמיר וסביר דאי לאו אין זה קרוי ב"ד אלא ב"ד של הדיוטות עכ"ל ומשמע התם בתוס' ופוסקים מכר שלא ע"פ ב"ד מומחים לא הוי מכירה אפי' בדיעבד אע"פ שלא טעה ואפי' להרמב"ם דס"ל נבי אלמנה דמכרה קיים בדיעבד כשמכרה שוה בשוה בינה לבינה דוקא באלמנה משום חינא אבל בעלמא לא וכמ"ש בס"ק שאח"ז וכן נלפע"ד עיקר לדינא דאין למכור משכון אלא ע"פ ב"ד מומחים וע"פ שומא ושלא ע"פ ב"ד מומחים לא הוי מכירה אפי' בדיעבד אפי' לא טעה וכמ"ש: (מא) והמכר בטל אף ע"פ שלא טעה כדאמרי' בב"ד שמכרו שלא בהכרזה וכן באלמנה שלא מכרה בב"ד הדיוטות או ששמה לעצמה עכ"ל ריב"ם ומביאו בית יוסף ואע"ג דבאלמנה נופה שמכרה שלא בב"ד או ששמה לעצמה ס"ל להרמב"ם ויש פוסקים דהוי מכירה בדיעבד והביא המחבר דעתם בא"ע ס"ס ל"ג ור"ם ק"ג י"ל דהיינו דוקא באלמנה משום חינא משא"כ הכא: (מב) ואם אין עדים כו' ישבע שהוא כדבריו כו'. ואם אין עדים שמכרו צריך המלוה לישבע שאינו ברשותו כדלעיל סי' ע"ב סט"ו ע"ש אבל בשם עדים אפי' הלוה נשבע אין המלוה צריך לישבע: (מג) ואם אינו יודע כמה היה שוה כו' ישבע הלוה כו' כתב הסמ"ע וז"ל אין ר"ל שהוא מודה שהיה שוה יותר אלא שאינו יודע כמה דא"כ הו"ל דין זה כמי שמחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם דנוטל שכנגדו בלא שבועה וכמו שכתבתי בסי' ע"ב סי"ב אלא רולה לומר דאינו יודע כמה היה שוה ויכול להיות שלא היה שוה יותר ואע"פ דבכי האי גונא נתבאר שם בסי' ע"ב דהמלוה

ביאור

זכן שם ל"א ול"ב: [הט] ר"ל ב"ד כו'. כמ"ש שם: [כ] וישומו. דלהכי נקראין ב"ד שבקיאין בשומא וכמ"ש תוס' בכתובות ל"ח ע' ד"ה דאמרינן: [כא] ומשיאין לו עצה כו'. כה"ש תוס' שם ד"ה מוכרת ושוד אומר רבי דהך שבועה כו' ואע"ג שאינה מוכרת

באר

דין תורה ח"ו לא תהא בזאת בישראל ולא שייך זה דינא דמלכותא כלל ע"ש שהאריך בזה לפר' ולבאר בא"ז מקום שייך שם ד"ד או לא ע"ש: [לא] הדיוטות. עיין בב"ך שחולק ע"ז בראיות שהביא ומסיק דכ"ל עיקר לדינא דאין למכור המשכון אלא ע"פ ב"ד מומחים ומ"פ שומא ושלא ע"פ ב"ד מומחים לא הוי מכירה אפי' בדיעבד ואף דלא טעו ע"ש: [לב] בטל. ואפי' לדעת הרמב"ם ויש פוסקים נבי אלמנה שמכר שלא בב"ד או שמה לעצמה דהוי מכירה בדיבבד כמ"ש בא"ע ס"ס ל"ג ור"ם ק"ג י"ל דדוקא באלמנה מכוס חינא משא"כ הכא. ס"ק: [לג] יודע. כתב הסמ"ע דאינו ר"ל שהוא מודה שהיה שוה יותר אלא שאינו יודע כמה דא"כ הו"ל מכוחיב"מ כמ"ש בסי' ע"ב סי"ב אלא ר"ל אינו יודע כמה היה

פצות

מחולפים שיראו בעינו הב"ד הר"ב יונה סי' נ"ד: י) ב"ד של הדיוטות ע' ב"ד שהאריך להסיג בזה

הגר"א

אלא בב"ד הדיוטות כנ"ל: [כב] ואם הכרו כו'. עש"ך ואמרי' נמי בכתובות שם אלמנה ששמה כו' מאן שם ליך כי האי כו': [גג] ואם הוא. עבהג': [גד] ואם אין עדים כו'. הוא נשבע ונפטר כדין כל הנשבעין ואינו נגזלן לפסול משבועה כמ"ש בב"ת

היטב

שוה ויכול להיות שלא הי' שוה יותר מהדמים שמכרו בעדים ואע"ג דבא"ג נתבאר שם דהמלו' נשבע היסת ונפטר אפי' אם אחד המשכון בפשיע' דה"ל כאו' אינו יודע אם הלוותני שאני הכא דפשע בידים למכור משכונו של חבירו שלא ברשות והש"ך כתב דלא ידע מה חילוק יש בין פשע בידים או לא והב"ח מחלק דדוקא בנאבד ע"י פשיעה הוא דנשבע היסת ונפטר אבל כאן דמכרו בידים ה"ל נגזלן ומשום תקנת נגזל נגעו בה כו' גם זה אינו כ"ל דלמא יחשב כנגזלן כמה שמכר משכון שבידו לפע"ד דעשו בו תקנת נגזל דהתם עשאוה כמה היה שוה ואינו רולה לישבע שאינו יודע שיראו אמת לא ישבע באמת כיון שהוא מסופק

התושן

ורלייתו מהא דאמרו נבי אלמנו' מוכרת שלא בב"ד מומחין ומשמע דשאר חוב בפי מומחין ע"ש אבל עיקר

באר הגולה

הטור בדין זה מסכ"ל כ והביא ראיה מהא דאמרינן בב"ד שתכרו שלא בשכרו' וכן אלמנה שלא תכר' בב"ד הדיוטות וכו' מסכה כתובות דף נ"ו ע"א וכדמפ' לה רב יצחק בר מרינו בב"מ דף נ"ב ע"א ס דלא יהא אלא מוכר מה שאינו שלו ה"ל גזלן ומשלם כשעת הגזילה כדאיתא בהגזל קמא בשובדא דרב בבא דיהיב זוזי אכיתנא וכו' (דף ק"ג ע"א) ע אע"פ שהוא כגזלן שהוכר מה שאינו שלו נאמן בשבועה היום דלא אמרינן לאינשי דלהוי גזלן בכי האי גוונא כדאמרינן בפרק זה בורר גבי מתכנין

טורי זהב

(סעיף ט"ו) ואם אינו יודע כמה הוא שוה וא"ל ישבע שאינו יודע שהוא שוה יותר מדמי המלוה כדלעיל סי' ע"ב סעיף י"ג דשאני הכא הה"ל גזלן גמור כיון שאינו יודע שוויו היאך ימכרנו אלא ודאי דלא איכפת ליה במתון תבירו אבל בריאשא שהוא יודע שלא היה שוה יותר לא הוי גזלן מ"ש כ"י בשם ריב"ם דאינשי לא משמע להו למהוי גזלן בכהי: (סעיף ט"ז) ע"פ ב"ד מומחין החילוק בין ב"ד מומחין ובין הדיוטות הבאאר בב"י בשם ריב"ם דבמומחין מיירי שם המוכרים לו אבל בהדיוטות לא מיקרי רק שמאים נמצא שהוא המוכר העצמו ואז יש חצדא ובסמ"ע הק' ל"ל הבית מורי"ם ר"ם ע"ב דמעיל ב"ד מומחין לענין שהוא ראוי להשתתם במשכון ולכנות ואי' דלא שכיח ליקח נ' מומחין לשכירות ולפע"ד לא נראה הדברים התם ב"ד הדיוטות נמי מועיל דהא הבית שם רמ"א דבהתנו תחלה מוחר ובנר הוכחנו שם בהוכחות חזקות הביאנו קודם התשמים שמשמש במשכון שני בהתנ' ולא עוד אלא אפי' בפני עדים שני שם בהתנה כנלע"ד. (ה"ה אפשר לדחות דשאני בהתנה עם הבע"ד עצמו דאיכי ידע וקמחיל כל מה שישתמש בו בעד תוהו הסר שקלנו ביניהם אבל בב"ד אלא בפני בעל דין איכא למיחש לחצדא דבע"ד עצמו איחצדוהו שבוקש בו י הר מן הראוי או בדברים קשים יותר מדאי וכיוצא בזה ואין מי שיצניע עליו שבב"ד ודאי לא יפסדו אחריו בדבר זה אבל בשאות משכירו לאחרים הוא משניח עליו אלא יתקלקל לאפוקי במכירה לא שייך האי חצדא ולפ"ז בשכירות לעצמו אפילו בב"ד אסור ולכן לא הזכירוהו הש"ע והרמ"א עכ"ה):

(דף כ"ה ע"ב) סס כת' פ סס כמ' הריב"ם וה"ה בפי"ג מה' מלוה ולוה ד"ז נ' ל הריב"ם סס כיון שהביה דין הם התוכרים וסכן פירסו המפרסים מוכרן בנ"ד רים פרק המפקיד גבי שמן הכלים ונו' (דף ל"ח ע"ל) ק עור סימן כ"ז בסס אביו הרא"ש כלל ל' סי' ה' ר כמו הס תוכיר ולא תעביר אבלם אלפא זוזא (בבא מציעא דף ק"ד ע"ב) ס מיסרים סוף נחיב ל' בסס תשובה לר"מ ת עור סי' כ"ח בסס ת' אביו הרא"ש כלל ל' סי' הנוכר לעיל ובוכר סס לא הולך הוצרך קנין אלא לקיים מכר או מתנה או שכירות אבל לא בסאדס מלוה לאבירו

פתחי תשובה

כתבו דפרית המשכון ע"ס : יז) יש מ' שאומר דלא הוי אסמכתא. עבה"ע ועי' בספר מקור חיים הלכות פסח סי' תמ"ל סק"ל שכתב בפתפקתי בתאלי זה שהתנה הלוה ואמר מעבשיו יהא שלך אם לא אפרע לך לזמן פלוני אם בשבגיע הזמן בוזל המשכון ואינו בוה אף המלוה מדתי חובו אם המלוה יכול לתבוע חובו מהלוה ולבופו לפורעו או שנא' שבוחלט המשכון בעי"כ של המלוה ואין המלוה יכול לבופו ולגבות חובו ממנו כלל ונר' לע"ד שהמלוה יכול לבוף אלא בשבגיע הזמן ולתבוע חובו דתנאי שהתנה הלוה לא היה רק חוב וקנס על הלוה כדי שיפרע ולא לבטל ההלואה מכל וכל כי' עב"ב ועיין בת' בגדי יפע סי' ס' שחולק עליו ודחה ראייתו ומשיק דהמלוה אינו יכול לבופו לפרוע חובו אלא הוחלט המשכון בע"כ להמלוה ע"ס הישב . וע"ין בת' שבו"ת ח"ב סי' קכ"ד אודות ראובן שבבין אלא פמעון ואמר לו אם לא אפרנו עד זמן פלוני אז אלר מעבשיו בענין שאין בו אסמכתא בבסי' ע"ג סי"ז ובשבגיע זמן לא היה המלוה בעיר בי נסע למרחוק ובשראה ראובן שאין מעון פה נסע גם הוא למרחוק ובא בבוא ראובן ומעון לבית בקש ראובן לפדות המשכון ומעון עשו עשו שכבר עבר הזמן וקנה המשכון לו אלא היה בעיר היה לו המלים מעות בבי"ד . והשיב הדין עם ראובן כיון שלא היה המלוה בביתו לזמנו לא חל עליו חיוב אמן בלל המבואר לעיל סעיף ח' כו' אבן אם בגיע המלוה משכונו בביתו אבל אפשר יבניו שיוכל הלוה לפדות משכונו אם הודיע לו אבי אחיוב מועל עליו לפדות בזמנו ואם לאו אחלט לו משכונו ע"ס :

חידושי חת"ם

שם מחבר סעיף י"ז הוי אסמכתא כ"כ תס סקסב מבהן למ"ס בסי' ר"ז סעיף י"א וכן לקמן סס' כ"ה מבואר בתשובתי ח"ס חוב"מ סי' כ"ה מבואר

חידושי רעק א

ח"ח סי' פ"ד ובאורים גדולים לימוד קע"ה ובתשו'הלי יעקב למהריק"ש ס"ר: בסמ"ע הות מ"ב למכור משכונו של חבירו אלא ברשות. כ"ב כ"ב בתשו' מקור ברוך סי' כ"ד :

כסף הקדשים

סעי' יז (לא ומוכרו) מ"ס בהוריח ע"ג שבאומר לא ותקור המשכון

חכמת שלמה

סעיף י"ז המלוה אם חבירו על המשכון וכו' . הוי אסמכתא כ"כ עיין בס"ד כאן סק"ב שהביא בתה פיסקים דאין דין אסמכתא בהשכון מטלטלין ע"ס שהריך בזה וקשה לי מן הס"ם דגיטין דמ"ג ע"ב גבי תתיב רב שבת האירוסין עד סוף אלא אידי ואידי דלא מצו זימנים וכו' . ולפ"ד הפוסקים הנ"ל קשה מה פריך הרי הרא"ש בתב בפ"ק דב"ק דלמידי דרבנן הוי ענדא כמטלטלי דמי אלמו דוקא לחתיק ממון רק אפילו להוציא ממון בתקנתא דרבנן הוי עבדא כמטלטלי כמ"ש בחו"מ סי' ר"ב ובסמ"ע סס דענדים נקנין אבל אף דקנין אבל רק דרבנן מובא דאף להוציא ממון מהני בדרבנן לגבות לבם דין מטלטלין. וא"כ ה"כ כיון דהך דינא המבאר עבדו לגבי דקונסין אותי הוי דרבנן אם כן אמ"ל דאין דין אסמכתא לגבי והס"ה בישראל מגבי דאסמכתא וסבוריים דיש אסמכתא גם במשכון מטלטלין אך יש פוסקים דס"ל דאין אסמכתא במטלטלין וס"ל דשיך אסמכתא גם בגבי לדידהו בקה מבאן ולא"ע :

הוי במטלטלין והמתור יהא מתנה פשיטא דקנס הוא ולא מיחזי כלל כזביני כן נלפע"ד : (מח) ואם התנה עמו כו' הוי נמי אסמכתא כו'. ע' מ"ס לקמן ס"ק כ' דדברי סמאבר לל"ע דהרבה פוסקים חולקי' ע"ז ושכן נלפע"ד עיקר דבמשכון מטלטלין אפי' לא א"ל קני מעבשיו לית בי' מנוס אסמכתא : (מט) ואם א"ל קנה מעבשיו כו'. כ' הסמ"ע ע' בב"י בס"ס ע"ב במסל"ע ובד"מ בסי' זה שכתבו דין זה בלשון פלונתא אמ"ס לפני זה כו' וליתא דבב"י לא כתבו בלשון פלונתא רק בד"מ כ"כ (וז"ל ושאלת אם יש אסמכתא במשכון כו' וכ"כ המרדכי בחסו' ס"פ שבועת הדיינים ובמס' כ"ל א"ה מסמע דאין אסמכתא במשכון עכ"ל ד"מ וק"ל על מה דמסמע מהר"מ דהמסרי' פליג אהמרדכי בפ' א"ל כדברי המסרים שם ע"ס) בל' פלונתא אבל בב"י לא כ"כ וכוונתו כמ"ס כאן דגא פליגי וכן מוכרח באמת דהא אך דינא דהכא מוכרח בס"ס ובהרא"ש ס"פ א"ל ובכל הפוסקים וכמס"ל בס"ק שאא"ז וא"כ יהי' הרא"ש בתשובה בהך דינא דהמותר יהא מתנה נגד הס"ם ונגד דברי עצמו אלא ודאי לא דמי להדדי וכבר כתבתי לעיל ס"ק מ"ז החילוק הנכון ביניהם : (נ) יש מי שאומר כו'. תמיה לי אמ"ס המחבר דין זה בשם יש מי שאומר שלפע"ד דין זה הוא ס"ס ערוך פ' א"ל וכ' ומוסכם מכל הפוסקים דתנן התם הלוהו על שדהו וא"ל אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שניס הרי היא שלי כו' וכך הי' ביתום בן זונין עושה ע"פ חכמים ואמרינן התם בס"ס דרב נחמן אמר משמי' דמניומי אסמכתא לא קני ולמניומי קסיא מתני' אי בעית אימא מתני' ר' יוסי היא דאמר אסמכתא קניא ואב"א מתני' דא"ל קני מעבשיו הרי להדיא דבאומר מעבשיו קני לכ"ע וכ"כ כל הפוסקים והטור והמחבר לקמן

נשבע היסת ונפטר אפי' אם אבד בפשיעה שאני הכא דפשע בידים לתכור משכונו של חבירו שלא ברשות עד כאן לשונו ולא ידענא מה חילוק יש בין פשע בידים או לא. ובב"ח תירץ וז"ל ונראה לחלק דדוקא בנאבד על ידי פשיעה הוא דנשבע היסת ונפטר אבל כאן דמכרו בידים הוה ליה כגזלן ומשום תקנת גנזל גנעי בה שישבע הלוה ויטול ואפי' (הכי) בפקדון כתב הרא"ש דאם הנפקד טוען אינו יודע שנשבע המפקיד ונוטל כדלקמן סי' רל"ח כ"ס (הכא) דהוה ליה כגזלן שמכר מה שאינו שלו דעשו בו תקנת גנזל ואע"ג דבטוען כך וכך היה שוה ורוצה לישבע לאמן בשבועת היסת שיינו משום דלא משמע להו לאינשי דליהוי גזלן בהכי כדכ' הריב"ם ומביאו בית יוסף אבל בטוען אינו יודע ס"ל להרא"ש דאשוב כגזלן עיין זה לעשות בו תקנת גנזל והלוה נשבע ונוטל כגזכר לעיל עכ"ל ונם זה אינו נראה לפי עניות דעתי דלמה יחשב כגזלן במה שמכר משכון שבידו ועוד כיון דבטוען ברי שהיה שוה כך לא חשיב גזלן אם כן למה יחשב כגזלן בטוען שמא ולא דמי לפקדון דעשו בו תקנת גנזל בשמא דהתם שיינו טעמא כדי שיהא כל אחד ואחד נזהר בשמירת הפקדון תדע דהא התם אפי' נאבד בפשיע' עשו תקנת גנזל בפקדון אע"פ שלא מכרו והא מלוה על המשכון ונאבד בפשיעה לא עשו בו תקנת גנזל אלא ודאי שאני מלוה על המשכון דבלאו הכי נזהר לשמרו בשביל הלואתו. ואין לומר דס"ל להרא"ש דמטעם שלא יהא כל אי ואי הולך ומוכר משכון של חבירו עשו בו תקנת גנזל בשמא דמכ"ל להרא"ש הא מילתא ועוד דאפי' בהך דפקדון נופי' קשה בה הרא"ש קשיתא טובי בפרק הכונס דלמה יעשו בו תקנת גנזל וסבירא ליה דדינו כבעלמא אלא סב' בסוף דבריו שמעתי שהגאונים כתבו שעשו תקנת גנזל בפקדון ואין לזוז מדבריהם ואיך יכתוב כאן הרא"ש בתשובה בפשיעות דכשנגדו ישבע ויטול בלא טעם וראיה. אלא נראה לפי עניות דעתי דנאנס"פ ואם אינו יודע כמה היה שוה ואינו רוצה לישבע שאינו יודע מחצה שיעה שמא לא ישבע באמת כיון שהוא מסיפק או שיודע בבירור שאינו שוה יותר ואפילו הכי אינו רוצה לישבע מפני שאינו רוצה לישבע אפילו באמת ישבע הלוה כו' ואף ע"פ שהלשון דאוק קלת לפי זה מכל מקום נראה לפי עניות דעתי לדינא עיקר כמו שכתבתי ודו"ק : (מד) והיה אם השלוה אומר שלוהו למכרו בפחות משויו וכן משמע להדיא במהרי"ק שם : (מה) מומחים כו' שיינו כמו שנתבאר לעיל ריש סי' נ' דאית בהו אחד דנמיר והדיוטות היינו דלית בהו אפי' אחד דנמיר : (מו) יש מי שאומר כו' . הריב"ם נמשך לשטתו אבל מדברי התוס' פ' אלו מציאות ופ' אלמנה ניזקית ופ"ק דפסחים שם משמע להדיא דאף ע"פ ב"ד מומחים אינו רשאי ללקחו לעצמו וכן משמע לגאונים דבדברי הה"מ בשם הגאון בספר המקח שכתב בשתם שאינו רשאי ללקחו לעצמו משמע דבכל ענין אסור וכן משמע שיותר בספר המקח עצמו שעד ו' וז"ל וזה שהמשכון אצלו יש בו ג' תנאים. הא' שיודע בעל המשכון קודם מכירתו אם הוא עתו באותו מקום. הב' שלא יקח אותו לעצמו ואפי' בדמיו. הג' שלא ימכור אותו אלא בב"ד עכ"ל וכן משמע בבעל התרומות שער מ"ע ח"ה עיין שם ומשמע התם בתוס' דאפי' בדיעבד לא הוי המכירה מכירה וע"ש עוד וכן נלפע"ד עיקר דשתם מוכרן בבית דין היינו ב"ד מומחי' וכמש"ל ס"ק מ' ואפ"ה קתני בפ' המפקיד מוכרן בב"ד ואינו מוכרן לעצמו ע"ש (עיין בס' ח"ח רים דף ק"ד) : (מז) והמותר יהי' מתנה מעבשיו הוי אסמכתא . כ' הסמ"ע ס"ק מ"ב דל"ד למ"ס אח"ז דהתם כיון דקנוי לו כל המשכון מעבשיו לית לי' משום אסמכתא משא"כ הכא שלא אמר מעבשיו אלא על המותר כו' ואין חילוק זה מחוור לפע"ד דכיון דבמעבשיו ליכא אסמכתא מה לי כולו או מקצתו. אלא נראה לפע"ד דמידי הוא טעמא דמהני מעבשיו בדין שאח"ז ע"כ הוא דכיון דאמר מעבשיו מיחזי כזביני וכמ"ס התוס' פ' ח"ל דף ס"ו ע"ב והרא"ש ופוסקים שם ומשמע שם להדיא מדבריהם דהיכי דלא מיחזי כזביני אלא כקונם עצמו הוי אסמכתא ומה"ע כתב הב"י פ' הזהב וים פוסקים בשם הרמב"ן והר"ן דהא דבמשכון ליכא משום אסמכתא הני מילי באומר אין לי עליך כלום ולא לך עלי אלא אחובך דבכי הא איכא למימר דמשעה ראשונה קנייה דזביני נינהו אבל אם אמר ליה לא פרעתיך מכאן ועד יום פלוני משכוני יהא שלך ואני אפרע לך חובך בכה"ג לאו זביני נינהו אלא ערבון וקנס ואסמכתא היא ולא קני' עכ"ל ה"נ אע"ג דלא א"ל אפרע לך חובך מ"מ כיון דא"ל אם לא אפרע לך חובך מהמשכון והמותר יהא מתנה פשיטא דקנס הוא ולא מיחזי כלל כזביני כן נלפע"ד : (מח) ואם התנה עמו כו' הוי נמי אסמכתא כו'. ע' מ"ס לקמן ס"ק כ' דדברי סמאבר לל"ע דהרבה פוסקים חולקי' ע"ז ושכן נלפע"ד עיקר דבמשכון מטלטלין אפי' לא א"ל קני מעבשיו לית בי' משום אסמכתא : (מט) ואם א"ל קנה מעבשיו כו'. כ' הסמ"ע ע' בב"י בס"ס ע"ב במסל"ע ובד"מ בסי' זה שכתבו דין זה בלשון פלונתא אמ"ס לפני זה כו' וליתא דבב"י לא כתבו בלשון פלונתא רק בד"מ כ"כ (וז"ל ושאלת אם יש אסמכתא במשכון כו' וכ"כ המרדכי בחסו' ס"פ שבועת הדיינים ובמס' כ"ל א"ה מסמע דאין אסמכתא במשכון עכ"ל ד"מ וק"ל על מה דמסמע מהר"מ דהמסרי' פליג אהמרדכי דהא המרדכי נופיה כתב בפ' א"ל כדברי המסרים שם ע"ס) בל' פלונתא אבל בב"י לא כ"כ וכוונתו כמ"ס כאן דגא פליגי וכן מוכרח באמת דהא דינא דהכא מוכרח בס"ס ובהרא"ש ס"פ א"ל ובכל הפוסקים וכמס"ל בס"ק שאא"ז וא"כ יהי' הרא"ש בתשובה בהך דינא דהמותר יהא מתנה נגד הס"ם ונגד דברי עצמו אלא ודאי לא דמי להדדי וכבר כתבתי לעיל ס"ק מ"ז החילוק הנכון ביניהם : (נ) יש מי שאומר כו'. תמיה לי אמ"ס המחבר דין זה בשם יש מי שאומר שלפע"ד דין זה הוא ס"ס ערוך פ' א"ל וכ' ומוסכם מכל הפוסקים דתנן התם הלוהו על שדהו וא"ל אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שניס הרי היא שלי כו' וכך הי' ביתום בן זונין עושה ע"פ חכמים ואמרינן התם בס"ס דרב נחמן אמר משמי' דמניומי אסמכתא לא קני ולמניומי קסיא מתני' אי בעית אימא מתני' ר' יוסי היא דאמר אסמכתא קניא ואב"א מתני' דא"ל קני מעבשיו הרי להדיא דבאומר מעבשיו קני לכ"ע וכ"כ כל הפוסקים והטור והמחבר לקמן

לישבע ישבע הלוה כמה היה שוה ויפרע לו המלוה מה שהי' שוה יותר על חובו (מר) [נו] (והיה אם המלוה אומר שלוהו למכרו והלוה כופר המלוה נשבע (מהרי"ק שורש קי"ד) :

טז [נז] פ המוכר משכון שבידו על פי ג' הדיוטות בקיאין בשומא מג אינו רשאי ללקחו לעצמו [נח] ואם מוכרו ע"פ ב"ד (מה) [לד] מומחים (מו) ; יש מי שאומר שרשאי ללקחו [לה] לעצמו :

יז [נט] ק המלוה את חבירו על המשכון ע"מ שאם לא יפדנו לזמן פלו' שיגבה כדי חובו מהמשכון (מז) והמותר יהיה מתנה מעבשיו ; הוי אסמכתא (מח) [ס] ואם התנה עמו שאם לא יפדנו לזמן פלו' יהיה מוחלט הוי נמי [לו] אסמכתא מד (מט) ואם אמר לו יא) קנה מעבשיו אם לא אפדנו עד זמן פלו' (נ) יב) ; יז] יש מי [לז] שאומר דלא הוי אסמכתא [סא] ושאם הלוה טוען לא יצא מפי קנה מעבשיו נאמן המלוה בשבועה (וע"ל סי' ר"ז בדיני אסמכתא) ת [סב] מי שיש בידו משכון מחבירו וכשהגיע הזמן א"ל

צא ומוכרו והלך ומכרו ואח"כ בא הלוה לבטל המכר ואמר שלא כוון אלא לדחותו

כדי חובו מהמשכון והמותר יהא מתנה פשיטא דקנס הוא ולא מיחזי כלל כזביני כן נלפע"ד : (מח) ואם התנה עמו כו' הוי נמי אסמכתא כו'. ע' מ"ס לקמן ס"ק כ' דדברי סמאבר לל"ע דהרבה פוסקים חולקי' ע"ז ושכן נלפע"ד עיקר דבמשכון מטלטלין אפי' לא א"ל קני מעבשיו לית בי' משום אסמכתא : (מט) ואם א"ל קנה מעבשיו כו'. כ' הסמ"ע ע' בב"י בס"ס ע"ב במסל"ע ובד"מ בסי' זה שכתבו דין זה בלשון פלונתא אמ"ס לפני זה כו' וליתא דבב"י לא כתבו בלשון פלונתא רק בד"מ כ"כ (וז"ל ושאלת אם יש אסמכתא במשכון כו' וכ"כ המרדכי בחסו' ס"פ שבועת הדיינים ובמס' כ"ל א"ה מסמע דאין אסמכתא במשכון עכ"ל ד"מ וק"ל על מה דמסמע מהר"מ דהמסרי' פליג אהמרדכי דהא המרדכי נופיה כתב בפ' א"ל כדברי המסרים שם ע"ס) בל' פלונתא אבל בב"י לא כ"כ וכוונתו כמ"ס כאן דגא פליגי וכן מוכרח באמת דהא דינא דהכא מוכרח בס"ס ובהרא"ש ס"פ א"ל ובכל הפוסקים וכמס"ל בס"ק שאא"ז וא"כ יהי' הרא"ש בתשובה בהך דינא דהמותר יהא מתנה נגד הס"ם ונגד דברי עצמו אלא ודאי לא דמי להדדי וכבר כתבתי לעיל ס"ק מ"ז החילוק הנכון ביניהם : (נ) יש מי שאומר כו'. תמיה לי אמ"ס המחבר דין זה בשם יש מי שאומר שלפע"ד דין זה הוא ס"ס ערוך פ' א"ל וכ' ומוסכם מכל הפוסקים דתנן התם הלוהו על שדהו וא"ל אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שניס הרי היא שלי כו' וכך הי' ביתום בן זונין עושה ע"פ חכמים ואמרינן התם בס"ס דרב נחמן אמר משמי' דמניומי אסמכתא לא קני ולמניומי קסיא מתני' אי בעית אימא מתני' ר' יוסי היא דאמר אסמכתא קניא ואב"א מתני' דא"ל קני מעבשיו הרי להדיא דבאומר מעבשיו קני לכ"ע וכ"כ כל הפוסקים והטור והמחבר לקמן

הגר"א

המוכר ונעבור : [ס] ואם התנה כו' ואם א"ל כו'. שם ס"ו א' הדר אר"כ אפי' כו' אבל אם א"ל כו' ובכתוס שם : [סא] ושאם הלוה טוען. בכ"ל בשם"ו: [סב] מי שיש כו'. הטליאות א"ל קנין ובכתובות ל"ח ל"ם ובסמ"ע דפסחים א"ל לא ושמוע כו' אל"ל אם אחרתי כו' וכן בקדושין ובירושין ובחומה ימעילה ובאר מקומות וסוף ב"מ א"ל הטאל אלא ביד כו' ואף גילוי דעת מהני כמ"ם בקדושין כ"ב ב' ואף בקדושין היה מהני בלך אלא יפות אי לאו דאמרי' משום כיסופא כו' : אבל

ביאור

כ' ב' ובתוס' שם ד"ה בלא כו': [כה] ואם אינו יודע כו'. עש"ך: [נו] ואי"ה אם. בכ"ל דבל הנשבעין כו' : [נז] המוכר כו'. כמ"ם בכתובות שם ובתוס' שם בד"ה דאמרי לה כו'. ובכ"מ ל"ח א' ומוכרן בב"ד ובשאה מוכרן מוכרן כו': [נח] ואם מוכרו. והוכיח הריב"ם מ"מ בכתובות שם מאן שם ליך כי אפי' כו' מ' ואם שנו ב"ד מומחין לה ולו ב"ד ועש"ם הוס' בד"ה בל"ל. ותימא לרבי כו' ובמא התם בירושלמי כו' וכמ"ם בריב"ם דכן הוייני הביא המפקיד בב"ד הדיוטות וכ' שב"ם המפרשים וע"ש: [נט] המלוה כו'. כמ"ם בב"מ ק"ד ב' ובריש"י שם ד"ה לא גזיס כו' וכן בלמד ממש"ל ואם התנה עמו כו' וכ"ם כאן שאמר בהדיא

באר

לו אף שיודע בבירור שאינו שוה יותר אפ"ה אינו רוצ' לישבע אפי' באמת אז ישבע הלו' כו' ואפ"פ שהלשון דמוק קלת מ"מ נ"ל לדינא עיקר כמ"ם בע"ל (וז"ל הס"ז שאני הכא דהוי ליה גזלן גמור כיון שאינו יודע שויין היאך יתכרנו אלא ודאי דלא איכפת ליה בממון מבירו) : [לד] מומחים . היינו כמ"ם בר"ם ג' דאית בהו אד דגמיר והדיוטות היינו דלית להו אפי' אד דגמיר . ס"ך : [לה] לעצמו. כתב הסמ"ע הא דבר"ם ע"ב גבי בבירות לא כתב דעת הי"א דאם נעבי בנ' מומחים דבר מבוה דבבירות אין דין הדיוטות נמי מועיל דהא הביא שם הרמ"א דבהתנו אחלי מוחר וכבר הוכחנו שם דקודם שמשתמש במשכון סני בהתנ' ואפי' בפני עדים סני שם בהתנ' עכ"ל והרב המגי' לשם כתב דאפשר לדחות דשאני בתנ' עם הבע"ד עצמו דידע ומסיל אבל בב"ד שלא בפני בע"ד יש לחוש לחשדא שמשתמש בו בדברים קשים יותר מדאי ואין מי שיבעים עליו אבל אם מבבירו לאחרים הוא מבעים שלא יתקלקל לאפוקי במכיר לא שייך האי חשדא ולפי זה בבבירות לעצמו אפי' בב"ד אסור ולכן לא הזכירוהו הש"ע והרמ"א ע"כ) והש"ך חולק על נוף הדין

קצות

עיקר טעמא דריב"ם מבואר דכיון שהוא מוחזק וקונה משכון והוכא בב"י וע' שם ומה"ם אפי' במשכונות קרקע מחלוקת בין הפוסקים אם יכול למוכרו שלא בב"ד מומחין בטור סי' ק"ב ופ"ם סמ"ע ומשום למוחזק מיהו בקרקע אינו קונה משכון וכמ"ם תוס' פ' א"ל גבי אחרא דמסלקי דשמים' משמע אבל מבבירו מטלטלין דקוס' מדר' יצחק ודאי אלים טובא וא"כ אין רא' מאלמנ' שמוכרת שלא בב"ד משום מיגא אפי' אינו משכון. גם מ"ם הש"ך רא' מדברי התוס' אלו מציאות דף ל"ב ומתוס' פסחים דף י"ב דלענין שבירת משכון או פקדון צריך ב"ד מומחין המעיין בתו' שם לא הזכירו משכון רק פקדון ומשכון שאני דקני ליה מדרבי יצחק כמ"ם הריב"ם הובא בב"י ע"ם. והיינו טעמא דבמשכון קרקע צריך ב"ד מומחין משום דקרקע לא קני מדר' יצחק ובסמ"ע סי' ק"ג מחלק בין משכון קרקע משום דשטוב' יותר ס"ם ואין זה הטעם אלא כמ"ם וגם מ"ם הש"ך רא' מחשובת הרשב"א החם מיירי במשכון חנות דהוא קרקע וז"ב. אך דברי הריב"ם אבתי חמוה שכתב אפי' בפקדון נמי מוכרו שלא בב"ד ומ"ם וכזה קשה האי דאלמנה ואולי ס"ל להריב"ם לחלק בין שבבור לפקדון כיון דהוא מוחזק כפרן אבל בזה הוי מולקין וס"ל דפקדון נמי צריך ב"ד מומחין אמנם פיסקא דש"ע במשכון מטלטלין לא מציגו חולק ומשום דקונה משכון : יא) קנה מעבשיו. ע' ס"ך שהעל' דבמשכון מטלטלין אפי' לא אמר קנה מעבשיו לית ביה משום אסמכתא. ולכאור' הוא נגד דברי הרי"ף והרמב"ם וטור וש"ע דכתבו גבי נכרי שהלו' לישראל על מתנו או איפכא דבבינן מעבשיו ולא אם אסמכתא ואפ"ג דהרהיבו אלו וגם הראב"ד שם לא נחלק אלא משום דאין אסמכתא לנכרי ע"ם ומפרש לומר דכיון דעיקר טעמא משום דבע"מ קונה משכון והתם בנכרי מישראל אז איפכא לא קני משכון וכמבואר שם פ' כ"ם אך לפמ"ם הש"ך שם כמה שהקש' הרא"ש על הרמב"ן דר'

היטב

וכתב דמדברי התו' ושאר פוסקים משמע להדיא דאף ע"י ב"ד מומחים אינו רשאי ללקחו לעצמו ואפי' בדיעבד לא הוי מכירה וכן כ"ל עיקר דשתם מוכרן בב"ד היינו מומחים וכמ"ל ואפ"ה קתני בפרק המפקיד מוכרן בב"ד ואינו מוכרן לעצמו ע"ש עוד וכן נלפע"ד עיקר דשתם מוכרן בבית דין היינו ב"ד מומחי' וכמש"ל ס"ק מ' ואפ"ה קתני בפ' המפקיד מוכרן בב"ד ואינו מוכרן לעצמו ע"ש (עיין בס' ח"ח רים דף ק"ד) : (מז) והמותר יהי' מתנה מעבשיו הוי אסמכתא . כ' הסמ"ע ס"ק מ"ב דל"ד למ"ם אח"ז דהתם כיון דקנוי לו כל המשכון מעבשיו לית לי' משום אסמכתא מה לי כולו או מקצתו. אלא נראה לפע"ד דמידי הוא טעמא דמהני מעבשיו בדין שאח"ז ע"כ הוא דכיון דאמר מעבשיו מיחזי כזביני וכמ"ם התוס' פ' ח"ל דף ס"ו ע"ב והרא"ש ופוסקים שם ומשמע שם להדיא מדבריהם דהיכי דלא מיחזי כזביני אלא כקונם עצמו הוי אסמכתא ומה"ע כתב הב"י פ' הזהב וים פוסקים בשם הרמב"ן והר"ן דהא דבמשכון ליכא משום אסמכתא הני מילי באומר אין לי עליך כלום ולא לך עלי אלא אחובך דבכי הא איכא למימר דמשעה ראשונה קנייה דזביני נינהו אבל אם אמר ליה לא פרעתיך מכאן ועד יום פלוני משכוני יהא שלך ואני אפרע לך חובך בכה"ג לאו זביני נינהו אלא ערבון וקנס ואסמכתא היא ולא קני' עכ"ל ה"נ אע"ג דלא א"ל אפרע לך חובך מ"מ כיון דא"ל אם לא אפרע לך חובך מהמשכון והמותר יהא מתנה פשיטא דקנס הוא ולא מיחזי כלל כזביני כן נלפע"ד : (מח) ואם התנה עמו כו' הוי נמי אסמכתא כו'. ע' מ"ס לקמן ס"ק כ' דדברי סמאבר לל"ע דהרבה פוסקים חולקי' ע"ז ושכן נלפע"ד עיקר דבמשכון מטלטלין אפי' לא א"ל קני מעבשיו לית בי' משום אסמכתא : (מט) ואם א"ל קנה מעבשיו כו'. כ' הסמ"ע ע' בב"י בס"ס ע"ב במסל"ע ובד"מ בסי' זה שכתבו דין זה בלשון פלונתא אמ"ס לפני זה כו' וליתא דבב"י לא כתבו בלשון פלונתא רק בד"מ כ"כ (וז"ל ושאלת אם יש אסמכתא במשכון כו' וכ"כ המרדכי בחסו' ס"פ שבועת הדיינים ובמס' כ"ל א"ה מסמע דאין אסמכתא במשכון עכ"ל ד"מ וק"ל על מה דמסמע מהר"מ דהמסרי' פליג אהמרדכי דהא המרדכי נופיה כתב בפ' א"ל כדברי המסרים שם ע"ס) בל' פלונתא אבל בב"י לא כ"כ וכוונתו כמ"ם כאן דגא פליגי וכן מוכרח באמת דהא דינא דהכא מוכרח בס"ס ובהרא"ש ס"פ א"ל ובכל הפוסקים וכמס"ל בס"ק שאא"ז וא"כ יהי' הרא"ש בתשובה בהך דינא דהמותר יהא מתנה נגד הס"ם ונגד דברי עצמו אלא ודאי לא דמי להדדי וכבר כתבתי לעיל ס"ק מ"ז החילוק הנכון ביניהם : (נ) יש מי שאומר כו'. תמיה לי אמ"ס המחבר דין זה בשם יש מי שאומר שלפע"ד דין זה הוא ס"ס ערוך פ' א"ל וכ' ומוסכם מכל הפוסקים דתנן התם הלוהו על שדהו וא"ל אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שניס הרי היא שלי כו' וכך הי' ביתום בן זונין עושה ע"פ חכמים ואמרינן התם בס"ס דרב נחמן אמר משמי' דמניומי אסמכתא לא קני ולמניומי קסיא מתני' אי בעית אימא מתני' ר' יוסי היא דאמר אסמכתא קניא ואב"א מתני' דא"ל קני מעבשיו הרי להדיא דבאומר מעבשיו קני לכ"ע וכ"כ כל הפוסקים והטור והמחבר לקמן

החרשן

יצחק לא אמר אלא שלא בשעת הלואתו וכתב דגבי דלא קנה משכון מ"מ כיון דשעבודא אית ליה עליה והוא תחות ידי' לא חשיב אסמכתא ונמר ואקני ליה וכ"כ ב"י בסס תלמידי רשב"א ע"ם וא"כ ודאי קשה מכל הני פוסקים דלריכין מעבשיו גבי ממן ולכן נרא' העיקר משום דבבל חוב קונה משכון וצ"ע : יב) יש מי שאומר. ע' ס"ך שכתב ומתי' לי אמ"ם המחבר דין זה בשם יש מי שאומר והוא ס"ם ערוך פ' א"ל וכו' ואפשר משום דבמרדכי והגהת מיימוני פ"א ממכיר' כתבו בל דין זה דמשכון ונרא' דרש"י בחשוב' חולק אבל אינה דאין אפשר דרש"י חולק בל דין זה שהרי הוא ס"ם ערוך ועוד דבסי' ר"ז בשהביא המחבר דין זה דמשכון לא כתבו בשם יש מי שאומר ע"ם. אמנם נרא' ודאי הגהת מיימוני ומרדכי נאמנין בעדותן דרש"י חולק בתשוב' ואפי' דפ' אינהו נשך אינו חיובא דרש"י יש לו פי' אחר שם בסוגיא ובאשר נתבאר דבפ' א"ל דף ס"ו פריך על מנינומי דאמר אסמכתא לא קנה ממתני' אם אי אתה נותן לי מכאן ועד ג' שנים הרי הוא שלי הרי הוא שלי ומשני דאמר לי' קני מעבשיו וכתב רש"י וז"ל מתני' דא"ל מעבשיו קנה אם לא אמן לך עד שלש שנים דלא אסמכתא היא אלא קנין גמור הוא שבל מנת מכר גמור החזיק בה מעבשיו בדמים הללו או זולי אחלי גבי' וזה קיבל עליו שאם יחזיר לו מעותיו עד שלש שנים יקבלם עכ"ל)(ורש"י בלשונו הקודש מייסב הסוגיא על שטה אחרת והוא על דרך שעושין חכמי ספרד להקנות בקנין אסמכתא וכך היו עושין קנין מזה שהוא חייב לחבירו אלא דיגרים ואחר שחייב עצמו קונו' מבע"מ שכל זמן שיהי' כך אז אינם' הרי הוא חוב זה מחול מעבשיו הובא בתמב"ם פי"ח ממכיר' וכן הוא שטת רש"י דקנין גמור הי' בשתם ונ"מ מכר גמור החזיק בה מעבשיו בדמים הללו אלא שלא בשעת הלואתו וכתב דגבי דלא קנה משכון מ"מ כיון דשעבודא אית ליה עליה לחזור לו עד שלש שנים והוא שטה נכון' כי מ' נתקשו הרב' דהא מעבשיו אינו משלם אסמכתא

שלא בלשון פלונתא ודו"ק: מה יכול לחזור בו דמתחלה לא עשאו אלא שליח למכרו ואדם יכול לבטל שליחות השליח: מו וכן אם דחקו המלוה כו'. כבר כתב המחבר בעצמו האי דינא בסימן ע"ב סכ"ו ע"ש: מז וגזרמן לו דרך למדי כו'. פי' אע"פ שבעיר או במדינה הזאת אינו שוה יותר כ"א במדינה אחרת מ"מ כל זמן שלא המליטו עתה בידו בפי' ברשות הלוה קאי ודמי ממכרו שלו הוא וע"ל סימן קפ"ה בנותן חפץ לסרסור

לדחותו (נא) אין בדבריו כלום והמכר קיים: הגה [סג](נב)אבל כל זמן שלא מכרו מה יכול [לח] להחזיר בו ולומר שלא יתכרנו (תשו' רשב"א סי' אלף י') [סד] מו (נג) וכן אם [לט] דחקו המלוה לפרוע וא"ל הלוה המשכון יהא שלך יכול לחזור בו (כ"י סוף ב"מ):

יח [סה]א אמר המלוה ללוה אינו נותן לך במשכון אלא עשרים והוביסו א"ל תנהו מז ונזרמן לו דרך למדי והוליכו

ס"ק י"ז) חולק כו' ע"ש לכך כ' המחבר דין זה בשם יש מי שאומר אבל מימה דהיאך אפשר שיחלוק רש"י על דין זה שהרי הוא ס"ס ערוך וכמ"ש אלא ודאי ל"ל דרש"י שם מיירי בלא מעכשיו וכן משמע להריא בתשובת רש"י שם שלא אמר רק שיש' משכון בידו עד זמן פלוני וכו' ושוב לא יפדנו ולא אמר מעכשיו וכן פי' הב"י נופיה לק' סי' ר"ז סי"ש דברי תשובות רש"י דמיירי בלא א"ל מעכשיו וכן פי' הב"ח בסי' ע"ב ס"ד הגם שיש לפקפק קצת ע"ז משום דבמרדכי והגה' מיי' שם הגיה: מקודם דבפ' ד' נדרים מוכח דבעלמא לא מהני מעכשיו לאוד מדאמרינן התם והלכתא אסמכתא קניא והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב ואתם קנו מיניה מעתה קנין שודר וכל ק"ם מעכשיו הוא דאל"כ הדר שודר למרא כדאמרינן בהשותפין בנדרים ואפ"ה לא קני אלא בב"ד חשוב עכ"ד אם וכן הוכיחו הרבה פוסקים דבהך דפ' ד' נדרים לא מהני מעכשיו מכח שוכחה זו וא"כ רש"י שכ' ג"כ בתשו' דאסמכתא היא ולא קני' אי לא תפס וקנו מיניה בב"ד חשוב כדאמר בנדרים כו' ע"כ מוכח נמי מדבריו דמעכשיו לא מהני דהא כל ק"ם מעכשיו הוא והרי רש"י קאי התם אמשכון אלמא דאפי' במשכון לא מהני מעכשיו. ונלפע"ד ברור שלזה כוונו המרדכי והגה' מיי' שכתבו דרש"י חולק ועל זה לא תירצו הב"י והב"ח כלום מ"מ נלפע"ד דרש"י לאו דוקא קנו מיניה בב"ד חשוב נקט אלא ה"ה מעכשיו לאוד מהני מעכשיו וס"ל דרש"י כמ"ש הר"ן פ' ד' נדרים ד' כ"ז ע"ב וז"ל וכ"ת אפקועי ממונא דב"ד חשוב ל"ל תיפוק ליה דקנו מיניה וכל קנין מעכשיו הוא דאי אסתא לא קני בתר הכי לא קני דהא הדר שודר למרי' אין ודאי קושטא שני שהקנה שדה לחבירו אתם וקנו מידו לאלתר קנה אבל כי מתנה אם לא באתי לא משמע דליקני מעכשיו אלא לבתר ההוא יומא ומצא שאינו קונה כלל אלא מ"ה שני הכא בקנין אתמ' דב"ד אליבי לאפקועי ממונא והוי כמו מעכשיו עכ"ל וכן נלפע"ד באמת. ואפי' תימא דרש"י חולק וא"כ בע"כ ל"ל דרש"ל דרש"י דסוגיא דנדרים פליג אסוגי' דר"פ א"ש וס"ל דשום אסמכתא לא קני אלא בקנו מיני' בב"ד חשוב וקי"ל כסוגיא דנדרים כיון דהתם פסק ש"ם הלכתא בהדי' מ"מ קשה על המחבר כיון דאיהו נופיה פסק לק' סי' ר"ז סעיף ג' בשתם נבי משכון של קרקע דמהני מעכשיו וכסוגי' דפ' א"ב וכמו שהשכימו כל הפוסקים ולא הביא שום חולק היאך כתב כאן דין זה בשם יש מי שאומר דהא כיון דבקרקע מהני מעכשיו כ"ש במעלטלים וכמו שכתבתי ולריך עיון: ועוד נלפע"ד דמה שפסק המחבר כאן בפסיטות במשכון דאם לא א"ל מעכשיו לא קני אע"ע לדיני דנלפע"ד הרבה פוסקים חולקים ע"ז וכדבריהם נלפע"ד עיקר וכמו שאבאר. ואמת שגם בעור סכ"ו כ"כ בשתם בשם תשוב' הרא"ש וז"ל שאלה לא"א הרא"ש ז"ל ששאלת המלו' לחבירו על המשכון על מנת להחליטו אם לא יפדנו לזמן פלוני אי הוי אסמכתא' ודאי אסמכתא הוא ויכול לפדותו מתי שירצה עכ"ל ולא כתב בב"י תשו' הרא"ש זו אלא מקומה וינעתי ומצאתיה בסוף כלל ק"ח סי' כ"ז ומביאה ב"י לק' סי' ר"ו וז"ל עוד ילמדני המלוה לחבירו על המשכון להחליטו אם לא יפרע לזמן פלוני אי הוי אסמכתא או לא כי הרמב"ן כ' דקנה והביא ראיה מן התוספתא המלוה לחבירו על המשכון ואמר לו אם לא אתן לך מכאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום הגיע הזמן ולא נתן הגיעו משכון בין רע בין יפה כו' ורבינו מאיר ב"ר ברוך פסק דבמשכון שייך אסמכתא מהסיא דנותן ערבון ומהסיא דנבי מהאי חמר' ומהמשלים שטרו ובעל העיטור (בשערי תגאים חלק ב' דף כ"ג ע"ד) הביא התוספתא וכל הני ולא הקשה אהדדי והודיעני דעתך כו' תשובה מה שכתב הרמב"ן דקנה והביא ראיה מן התוספתא ופי' הטעם משום דב"א קונה משכון של מעלטלים מעכשיו מדר' ילחק אין דבריו נראה לי מטעם שכתב דרבי ילחק לא אמר אלא שלא בשעת הלואתו ואפי' אי מיירי ר' ילחק אף בשעת הלואתו מ"מ לא קנאו להיות שלו אלא להיות עליו כ"ם כמו שפירש ר"י נמלא התנאי שהוא מתנה שיהא שלו הוי אסמכתא כמ"ש רבינו מאיר דשייך אסמכתא בתשכון והוא דנותן ערבון ונבי מהאי חמרא והמשלים שטרו והוא דתוספת' איכא למימר דאתיא כר' יוסי דאמר אסמכתא קני' אי נמי הא דקתני בסוף הגיעו זה שאין המלוה יכול לחזור דסבר וקבל בתורת פרעון אבל לגבי לוה הוי אסמכתא עכ"ל: אבל באמת שותא דמרן הרא"ש ז"ל לא ידעי' שהרי ראיית הרמב"ן ברורה מהתוספתא ומה שדחה הרא"ש דאתיא כר' יוסי אי אפשר כלל לתעיין בתוספתא פ"ק דבבא מציעא דמייתי התם פלונתא דרבי יודא ור' יוסי בתשכון לו בית או שדה וא"ל כן דר' יוסי אמר קנה ופליג התם ר' יודא ואמר אחיך זכה זה בדבר שאינו שלו כו' וקתני התם אמר אבל המשכון וא"ל כו' הגיעו משכון כו' ולא פליג ר' יודא בהא אלא דבהא ר' יודא נמי הודה ובהכי נדחה נמי התירוץ הנני שכתב הרא"ש דהתוספתא מיירי לענין המלוה. דהא משמע להדיא בתוספתא שם דר' יודא מודה בהא דזכה זה בתה שבידו: ונם בלאה"ל התירוץ הנני לא מתחור כלל דהיאך אפשר דאתמלוה קאי והלא המלוה לא התנה כלל אלא הלוה הוא שאמר אם לא תן לך כו' וכי בשביל שאמר הלוה אם לא אתן לך עד יום פלוני אין לי בידך כלום יפסיד המלוה חובו ועוד דליתא דתוספתא דהגיע הזמן ולא נתן הגיעו משכון כו' לא משמע כלל הכי אלא ודאי מתוספתא' דשייך אסמכתא במשכון והוא דנותן ערבון ומהסיא דנבי חמרא ומהמשלים שטרו כו' משהוא דנותן ערבון פשיטא מאיר (וכ"כ במרדכי פ' א"ב בשמו) דשייך אסמכתא במשכון דאיהו דנותן ערבון ומהסיא דנבי חמרא ומהמשלים שטרו כו' דאין דאיה וכמ"ש לקמן בסס כ"י פ' הזהב וכן משמע בה' ה' פי"א מה' מכירה ע"ש. וכן מהמשלים שטרו אין ראיה כלל דהתם הרי אין הטער ביד המלוה עצמו וגם אינו תשכון עצמו דיש לחוש כאלו א"ל דבעינו שהרי אינו קונה נוף הטער שהטער אינו אלא לראיה בעלמא. וכן מההוא דנבי חמרא לפע"ד אינו ראיה דפשטא דש"ם משמע התם בפ' א"ב (דף ס"ו ע"א) דאמרא הוי ברשותא דלוה דהכי איתא התם רב בר שבא הוא מסיק ביה רב כהנ' זוזי א"ל אי לא פרענא לך ליום פלוני נבי מהאי חמרא סבר רב פפא למימר כי אמרי' אסמכתא לא קניא ה"מ בארעא דלאו לזבוני קיימא אבל חמרא כיון דלזבוני קאי כזוזי דמי א"ל רב הונא ברי' דרב יהושע לרב פפא הכי אמרי' משמיה דרבא כל דאי לא קני עד כאן הרי משמע דאמרא ברשותא דרב בר שבא הוא קאי מדקאמר אתמא הוא מסיק ביה רב כהנא זוזי ולא קאמר הוא מסיק ליה זוזי אחמרא ונם מדקאמר ליה מהאי חמרא ולא קאמר לא ליהוי לי מידי בהאי חמרא אלא ודאי חמרא ברשותא דרב בר שבא הוי קאי וסבר רב פפא למימר דנהי דאסמכתא בקרקע לא קני במעלטלי דומיא דקרקע בחזקת בעליה עומדת היכא דלזבוני קאי כזוזי דמי ומסיק רב הונא בריה דרב יהושע דכל דאי לא קני היכא דלא תפיס מלוה בידו ממש אבל משכון של מעלטלים ברשותו ובידו של מלוה ממש קנה וכמבואר בתוספתא הנ"ל וכן נראה דעת בעל העיטור בחות' ת' תלאי דף כ"ג דמייתי התם עובדא דרב בר שבא ומיר בתר הכי מייתי התוספתא הנ"ל לפסק הלכה וגם מייתי התם ראיה מהתוספתא לדין אחר וז"ל ועוד דכיון דאדעתא דהכי יהיב משכונא כמאן דא"ל מעכשיו דמי כמלוה על המשכון דנרסינן בתוספתא לקמן כו' ע"ש וכן נראה להדיא דעת הסמ"ג בסי' מקח וממכר עשין פ"ב דף קי"ט ע"ג וז"ל קני מעכשיו אין בו אסמכתא וכן מוכח בפ' א"ב נבי מתני' דהלוהו על שדהו כו' ואומר התם אי בעי' אימא ר' יוסי היא דאמר אסמכתא קני' ואי בעי' אימא בדאמר מעכשיו אמנם ע"כ יש חילוק בין אותו אסמכתא שהיא כעין מכר תניא בתוספתא דבבא מציעא המלוה את חבירו על המשכון וא"ל אם לא אתן לך עד יום פלוני אין לי בידך כלום והגיע הזמן ולא נתן הגיעו משכון בין רע בין יפה ולענין משכון של בית או שדה שוה אם למעלה מחלוקת דר"י ור' יודא עכ"ל ומייתי נמי התם עובדא דרב בר שבא משמע דמפרש כמ"ש. גם ה' המ' פי"א מה' מכיר' כתב וז"ל הרמב"ן ז"ל כתב בפ' הזהב כו' אבל מ"מ הוא ז"ל הודה כדברי האומרים דאפי' במה שבידו שייך דין אסמכתא אלא שבמלוה על המשכון מעלטלים וא"ל אם לא אתן לך מכאן ועד יום פלוני הרי הוא שלו וכן הוא מפורש בתוספתא עכ"ל וכ"כ הנ"י פ' הזהב וז"ל והיינו דוקא בקרקעי הוא דהוי אסמכתא אלא בדא"ל מעכשיו דוק' אבל במעלטלי לית ביה משום אסמכתא כדאי' בתוספתא המלוה את חבירו על המשכון וא"ל אם לא אתן לך מכאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום והגיע הזמן ולא נתן הגיעו משכון בין רע בין יפה ולא פליג בה ר' יודא כלל והרמב"ן ז"ל יהיב טעמא למילתא דב"א קונה משכון כו' ומיהו ה"מ באומר אין עליך כלום ולא לך עלי אלא יצא חובך במשכוני דבכי הא איכא למימר דמשע' דאשמה קניי' דזבינו ניהו אבל אם א"ל אם לא פרעתיך ליום פלוני יהא משכוני שלך ואני אפרע לך חובך בכה"ג לאו זביני ניהו אלא ערבון וקנס כי האי דשמעתי' ואסמכת' היא ולא קניא כ"כ הרמב"ר ז"ל עכ"ל וכ"כ הב"י לקמן סי' ר"ז סעיף ט"ו בד"ה ומ"ש לפיכך הנותן ערבון לחבירו כו' בסס הר"ן ותלמידי רשב"א וז"ל ומיהו מדקתני בברייתא הגיעו משכון בין רע ובין יפה דקדק הרמב"ן ז"ל דה"מ באומר לו אין לי עליך כלום ולא לך עלי אבל אם א"ל משכוני יהא שלך ואני אפרע לך חובך כה"ג לאו זביני הוא אלא ערבון וקנס כי האי דשמעתין ואסמכתא היא ולא קניא כ"כ הר"ן ותלמידי רשב"א ז"ל עכ"ל ב"י וכ"כ בהגה"מ ובהגהות אשר"י פ' א"ב וז"ל ומ"מ איכא למימר דוקא במקרקע דלא שייכ' בה תפיסה כולי האי אבל מתפיס מעלטלי למלוה קונה אפי' בלא מעכשיו וכעין זה שמעתי בשם ר"י הלב"ן אמנם לריך להביא ראי' ע"ז ותו דלקמן מסיק אההוא דא"ל אי לא פרעני' לך עד יום פלוני נבי מהאי חמר' דהכי אמר רבא כל דאי לא קני ואין מחלק בין מתפיס לי' חמרא או לא מתפיס עכ"ל הרי להדיא דעת ר"י הלב"ן דבמשכון מעלטלי' קונה אף בלא מעכשיו ומ"ש בהגהות ולריך להביא ראיי' ע"ז כבר נתבאר שם ראיי' נכונה מהתוספתא גם מה שדקדקו מנבי מהאי חמרא לק"מ וכמו שנתבאר דעובדא דהתם כך הוי דלא אתפיס ליה חמרא ולא שייך להקשות דאין מחלק בין אתפיס או לא דהא לאו מימרא הוא אלא מעשה שהיה כך הי'. וראיתי בב"י סי' ר"ז דף רל"א ע"א שכתב דהא דנסתפק בהגהות במשכון של מעלטלים היינו דוקא לדעת ר"ת אבל לדעת ר"י הדבר ברור דלא קנה ולפע"ד זה אינו דנהי דר"י ור"ת מחולקים בטעמא דהלוהו על שדהו דר"י ס"ל דטעמא הוא משום דדמי למקח וממכר ור"ת ס"ל דטעמא הוא כיון שהוא ברשות המלוה מכל מקום שייכם אינם מדברים אלא בקרקע אבל במעלטלים גם ר"י יכול להיות דמודה דקנה וכן משמע מדברי הסמ"ג שהבאתי וכן משמע בתו' פ' א"ב דף ס"ו ע"א סוף ד"ה ומניומי כו' שכתבו בשעת ר"י דהא דלא פריך אדב הונא מדב הונא נופ' דהתפיסה דהכא דהוי במקרקע לא אשיב כתפיסה דהתם דהוי במעלטלי עכ"ל אלמא דתפיס' דמעלטלי עדיפא טפי מתפיסה דמקרקעי אף לר"י וא"כ י"ל דבמלוה על המשכון גם לר"י לא הוי אסמכתא וכדמוכח מן התוספתא. גם מה שהקשה הרא"ש על הרמב"ן דר' יצחק אמר דוקא שלא בשעת הלואתו כו' אומר אני שאף שבזה דבריו נכונים וכמ"ש לעיל סי' ע"ב ס"ק ט' מ"מ לק"מ דנהי דאין ב"א קונה משכון מ"מ כיון דשעבודא אית ליה עליה וסי' תחת ידו לא אשיב אסמכתא וגמר ומקני ליה וכ"כ הב"י לקמן סי' ר"ז שם בשם תלמידי רשב"א וז"ל ותלמידי רשב"א כתבו דאפי' למ"ד דלא אמר ר' יצחק אלא שלא בשעת הלואתו דוקא ותוספתא בשעת הלואתו היא איכא למימר דכיון שהלוה עליו אע"פ שאינו קונה אותו בכל תנאי שמתנה עליו כמאן דא"ל מעכשיו דמי אף ע"פ שבקרקעות אינו כן עכ"ל וכן עיקר: (נא) אין בדבריו כלום. שא"ל קנין לדבר זה שלא הוזכר קנין אלא לקיום מכר או מתנה או שכירות אבל כשאדם מלוה לחבירו לעשות דבר ועושה לוויו א"ל קנין. עכ"ל עור מתשובות הרא"ש וכן הוא לקמן ר"ס קפ"ב: (נב) אבל כל זמן שלא מכרו כו'. אף שכתב לו אם לא פרעתיך לזמן פלוני יהא לך רשות למכור וקנה בקנין ע"ז יכול לחזור בו ולמחות ואפי' מכרו אחר שמיחה בו שלא ימכרנו מכרו בטל שכבר נתבטל שליחותו כן הוא בתשובת רשב"א וע"ל סימן קפ"ב ס"ב עכ"ל: [לט] דחקו, כבר כתב המחבר עלמו

לק' סי' ר"ז סעיף ט' ומבואר שם בתוס' והרא"ש ושאר פוסקים הטעם דאע"ג דבעלמא מעכשיו לאוד לא מהני (וכדלקמן סי' ר"ז סעיף י"ד) הכא מהני לפי שבתחלת התשכנת הוי קלת כעין מקח ומתכר שהקנ' לו הקרקע להשתעבד לו מעותיו בתורת משכון וגם עשה לו טובה בהלואה הלכך כשהתנ' שאשלא יתנו מעותיו עד זמן פלוני בדעתו לקיים ולא להשכימו על דברו אמר כן עכ"ל ומבואר שם להדיא בתוס' והרא"ש דכ"ם בתשכון מעלטלים דינא הכי ע"ש. ואפשר מתשובת מרדכי פ' א"ב בשמו פי"א מה' מכירה ומיי' ומהגה' מיי' ס"ר ובהגה' מיי' פי"ח מה' מכירה כתבו על דין זה דמשכון

ס"ק ט') אבל כל זמן שלא מכרו מה יכול [לח] להחזיר בו ולומר שלא יתכרנו (תשו' רשב"א סי' אלף י') [סד] מו (נג) וכן אם [לט] דחקו המלוה לפרוע וא"ל הלוה המשכון יהא שלך יכול לחזור בו (כ"י סוף ב"מ):

באר היטב

דקנה הוא ולא מיחזי כלל כזביני: [לח] לחזור דמתחלי לא עשאו אלא שליח למכרו ואדם יכול לבטל שליחות השליח כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דאפי' כתב לו אם לא פרעתיך לזמן פ' יהא לך רשות למכור וקנה בקנין ע"ז יכול לחזור בו ולמחות ואפי' מכרו אחר שמיחה בו שלא ימכרנו מכרו בטל שכבר נתבטל שליחותו כן הוא בתשובת רשב"א וע"ל סימן קפ"ב ס"ב עכ"ל: [רט] דחקו, כבר כתב המחבר עלמו

לעשות מה: א סם כסם ת' אכיו

כסף הקדשים

הוי"ל שליחות. י"ל דהיינו דוקא בלשון ההוא וכמו שיש חילוק בין לא תן לו לחייב אתה ליתן דלשון לא תורה החלטית בלא ספק. והאומר תוכל למכור המשכון הרי פשיטא שאינו שליחות למכור. רק תשיבו על תביעתו המתון להלערכותו הרי תוכל למכור המשכון. וכי"ל בלשון שאינו החלטיות שליחות שהכוונה רק שאתה יכול למכור בשומת כ"ד ויהי' לך מעות או שכוונה שלא תתשוש שיהי' לי תרעומת על שתמכור בשומא. או מלד שאין שייך לו מעלטל הוא עוד לקנותו ושומא היא כמו שפי"ז ירדוף הלוקח לקנות והוא בזול ויש הוצאות שומא והודיעו שאין לו מרחה מקום לשלם המון ויתכור. ומ"ת מלד בעה"ם על התחתונה יל שהכוונה בשומא דוקא. והרא"ש ע"ה שם לא נתית כלל אודות בלא שומא (גם שאלו מכר בשומא לא הי' בשאר פתחון פה. ומיירי שמכר בלא שומא מ"מ י"ל שהלך גרשון בשומא הי' אפשר לברר שלא הי' שוה יותר) והשומא יש כמה תועליות היטב ומ"ש השואל שם מלד שהתשכון ביד המלוה לשמ"ש הרא"ש ז"ל שם אין חילוק כלל בין בידו כיון שהוא מלד שליחות והרא"ש ע"ה הודיע רק דהוי"ל שליחות ומוכן מתילא שאין חילוה מלד בידו. וכ"ה מתילא אודות שומא דצריכים להאחין בלשון השליחות. ומ"מ כיון שהוא מלד יד בעה"ם על התחתונה בשלוה מוחק ושונן שכיונתו הי' בלא שומא אולי שייך המוניה מחבירו עליו הראי' ונפרע אם רצה המלוה לעשות נגישה אם מלד חשש שאין התשכון שוה כל כך אז מלד שאינו רוצה לשרות והשיב לו מכור התשכון אולי משמע קלת שהכוונה בלא שומא ועי"ז השתיקו מלגנוס ולעי"ע: שם (והמכר קיים) אחר מכר תשכון שהי' ביד אחר ומקומם אחר להמלוה שימכור והקונה מהלוה הוצאה ובא ומצאו שמכר תקודם מ"ת אין גרמי' כאומר לך ואבא אחריך כי מ"ת הו"ל שפק וי"א שנספק הו"ל גרמא וקיל טיטב:

סעי' יח (הכל ללוה) תשכון שאינו ביד המלוה רק מושלם ביד אחר. ואחר שומא של ג' בקיאים הי' אהוביים מכר לא בהקפה כי"א אהוביים ומלד שלא הי' שומתו ידועה כל כך לא הי' מניעם מלד רבית כיון שלא אמר אם עכשיו כו' אך כיון שלא פירש אם עכשיו כו' יש מקום לומר שהמכירה כי"א שייכת לשלוה גם שהרשותו ג' למכור כי' כיון שלא הודיע ללוקח שרק מלד הקפה ניתן שוב זהב. והרי אלו הי' מפרש כן הי' מניעם מלד רבית. ואולי כיון שהרשותו ג' למכור כי' וכוונתו הי' כן שמוכר כי' וזהב מלד הקפה משמע כ"ה גם דעת הלוקח. ומ"ת כיון שלא פירש אם עכשיו כו' מוהר. ולא שייך כזה סגנון מי הודיע לבעל התשכון כי משמע כתן כפי הסומא. ואם תשך המלוה המשכון על ידו אי ע"י שלוחו לקנותו כ"י ולח"ל מכר כ"ח. משמע שבדיעבד קנה אם קיבלו לעצמו רק לכתחילה יש משום תגזלא ולעי"ע היטב:

ביאור הגר"א

[סג] אבל כ"ז כו'. כמ"ש בתרומות בטל אם עד שלא הרם בטל כו' וכמ"ש בקדושין כ"ע ע"ש: [סד] וכן אם כו'. כמ"ש בב"מ קי"ח ע"ב. ה"מ היכא כו': [סה] אמר המלוה כו'. כמ"ש בכתובות ל"ח ע' אלמנה שהכרה בזה כמאתים מנה כו' ואע"פ שמנו

מורי זהב

(ע"ש [סקי"ח הכל ללוה) מוחז"ל מוק להו דרבא בדבר שאין לו קלבה דאי יש לו קלבה מבואר דינו בסי' קפ"ג דחולקין ביחד ובחנם נכנס לזה דכאן מיירי שמכרו בזיקוק ... לפי שכל אנשי אותה העיר מוכרין כן משא"כ בסימן רפ"ג דמיירי שהשליח קיבל יותר משאר המוכרים בחותם ואם כן מתנה בעלמא היא ע"כ יש חלוקים אבל כאן מיירי בכל גווני וזה פשוט לעניות דעתי:

(נד) הכל ללוה כו'. ולפע"ד אפי' בדבר שיש לו קלבה כאן ר' זהוביס כיון שהוליכו למדי ומש שוה לי' זהוביס ומ"ש הב"ח דמיירי דוקא בדבר באין לו קלבה והוכיח כן מלקמן סימן קפ"ג סעיף ו' קאי אמכרו כאן ע"ש ודו"ק: אבל שכר טרחו כו' עיין בתשובו' מהרשד"ש סי' תמ"ד: (נה) אבל כשיש לו ביד חברו אפץ כו'. כתב הסמ"ע וז"ל ל"ד אפץ אלא ה"ה מעות כל שהן בידו בתורת פקדון ובעין ודוקא בהלוה דינתנה להולאה שייך לי' מחילה וכן מבואר לקמן ר"ס רמ"א ע"ש עכ"ל ואין מבואר כן לקמן סי' רמ"א אלא דאזיל לטעמיה שפירש כן לקמן סי' רמ"א ס"ק ו' וכך כתב הב"ח כאן וגראין דבריהם דוקא במעות פקדון לרורים ואמומים דאל"כ כיון שיוכל להשתמש בהן ואפי' אובנע אותם אל"ל להאזיר אותם המעות עצמם אלא יכול ליתן מעות אחרים וכמו שכתבתי לקמן סי' רל"ב סעיף ז' בשם המוס' דפ' אלו מציאות א"כ דמי להולאה ושייך בהו לי' מחילה כן נלפע"ד: (נו) אין במשמעות לי' זה כו'. לי' הטור ומה שהוא אומר שהבין מדבריו שיתשכנו בריבית דברים שבלב אינם דברים ולא היה לסמוך על מתשבתו שיפרע לו הרבית והמחבר דכשאמר לו בפי' להשכינו בריבית דפשיטא דאריבהלוה ליתן הרבית וכ"פ המחבר בי"ד סי' קס"ט בש"ע סעיף כ"ו ע"ש ולא כע"ש עכ"ל סמ"ע והנאון אמ"ו ז"ל כתב בגליון סמ"ע שלו וז"ל העיר שוש בנוי על מכונו ודעתו נ"כ מבואר דכשאומר לתשכנו בריבית הוי כאלו פי' שהוא יפרע הרבית שהרי כתב ממש כדברי הטור והמחבר ע"ש עכ"ל והאמת אתו. עוד הביא בסמ"ע והב"ח דברי מהרש"ל שתמה על הכלבו בשם מהר"מ ובש"ך בי"ד סימן קס"ט ס"ק פ' כתבתי דלק"מ ע"ש. ועיין בתשו' מהר"ש אלשיך סי' י"ט ובתשו' מבי"ט ח"א סי' קפ"ו (עיין בתשובות מהר"ם כהן ס' ג' סי' ק"א):

עד (א) המלוה כו'. בש"ע פ"ק דמכות נסתפק היכא שהמלוה תובע ללוה הלואתו במקום שאינו מקום הלואה ואין מעות בידו שם מחוייב הלוה להביאם שם במקום שתבע כו' ולפע"ד פשוט דאינו מחוייב להביאם שם עכ"ל הש"ך: (ב) לתבוע בכ"מ. כ' ירושם ג"ב ומהרש"ל פ"י דב"ק סימן כ"ב דה"ה גזלה. וכ"ל דמיירי בחופן שקנה הגזלה ומשלם הדמים כגון ביאום ושינוי רשות וכה"ג אבל אם אינו דלא ניתן ליתבע אלא במקומו כמה שכתב סי' רל"ג ודו"ק: (ג) אפי' הלוהו כו'. בש"ג שם נסתפק במי שחייב לחבירו מעות בשביל שכירות או בשביל פשוט דיש לו דין הלואה דהא פ"ב סעיף החילוק בין הלואה לפקדון הוא משום דהלואה לאלאה ניתנה מכל"כ פקדון שאינו יכול להשתמש בו ובמקום שהפקידו שם יהא ואל"כ פשוט הוא דשכירות ומכר דינם כהלואה. ס"ך: [ג] לכופו. כתב בש"ג אם הלו' מגלא למלוה חוץ לעירו במקום ישוב ורוצה לפרוע לי

עד (א) המלוה כו'. בש"ע פ"ק דמכות נסתפק היכא שהמלוה תובע ללוה הלואתו במקום שאינו מקום הלואה ואין מעות בידו שם מחוייב להביאם שם במקום שתבע כו' ולפע"ד פשוט דאינו מחוייב להביאם שם עכ"ל הש"ך: (ב) לתבוע בכ"מ. כ' ירושם ג"ב ומהרש"ל פ"י דב"ק סימן כ"ב דה"ה גזלה. וכ"ל דמיירי בחופן שקנה הגזלה ומשלם הדמים כגון ביאום ושינוי רשות וכה"ג אבל אם אינו דלא ניתן ליתבע אלא במקומו כמה שכתב סי' רל"ג ודו"ק: (ג) אפי' הלוהו כו'. בש"ג נסתפק במי שחייב לחבירו מעות בשביל שכירות או בשביל פשוט דיש לו דין הלואה דהא פ"ב סעיף החילוק בין הלואה לפקדון הוא משום דהלואה לאלאה ניתנה מכל"כ פקדון שאינו יכול להשתמש בו ובמקום שהפקידו שם יהא ואל"כ פשוט הוא דשכירות ומכר דינם כהלואה. ס"ך: [ג] לכופו. כתב בש"ג אם הלו' מגלא למלוה חוץ לעירו במקום ישוב ורוצה לפרוע לי

עד (ד) ישבע היסת. היינו כשהמלוה טוען ברי לי דאל"כ א"ל לישבע היסת אלא מחרים עליו וכמ"ש לק' סי' רכ"ג ע"ש: (ה) ומיהו בכל מקום כו'. כתב בש"ג אם אם הלוה מגלא למלוה חוץ לעירו במקום ישוב ורוצה לפרוע למלוה מעות שאינו ניתנים להולאה בעירו רק שם במקום שרוצה לפרוע והלוהו מטבע שאם בלי שום תנאי רק שיתחייב לשלם לו מטבע נראה דודאי צריך לקבלם כיון דבאותו מקום דמגי לפרעו המטבע ההוא ניתן להולאה

לפרוע לך כאן במדבר היה רשות בידך שלא לקבלם וכמ"ש אחר זה גם כשאיני רוצה לשלם לך הרשות בידי קמ"ל דידו על העליונה כיון דהמלוה עשה טובה עם הלוה ודין פקדון עיין לקמן סי' רל"ג: ב ישבע היסת

עד"ר

והוליכו עמו ומכרו בשלשים (נד) ג הכל [מ] ללוה [סו] וההוצאות שהוציא להוליכו על הלוה אבל שכר טרחו לא ישלם לו כיון דבלאו הכי אית ליה אורחא להתם: יט [סז] ג הבא לפדות משכונו שביד שמעון ואמר לו כבר מחלת לי אין בדבריו כלום משום דבאדם שחייב לחבירו מעות מח שייך לשון מחילה (נה) מט אבל כשיש לו יח] ביד חבירו [מא] חפץ לא שייך לשון מחילה נ אלא לשון מתנה (וכ"כ לקמן ר"ס רמ"ח): כ [סח] ד הבא לפדות משכונו משמעון ואמר לו הזהרתיך לפדותו כשהגיע הזמן ואמרת לי לך ומשכנו והבנתי שדעתך לומר שאמשכננו ברבית וכן עשיתי תפרע הקרן והרבית נא(נו)אין ה במשמעות לשון זה שימשכננו בריבית ולכן לא יפרע לו אלא [מב] הקרן:

עד באיזה מקום ניתנה מלוה לפרוע וסדר הפרעון ובו ז"ס:

א [מ] (א) (המלוה (מ) ניתן (ב) לתבוע בכל [א] מקום) (טור) (ג) מ אפי' הלוהו בישוב יכול לתובעו [ב] במדבר ולכופו שיפרענו שם א מ) [ג] ב אם יש לו (ג) כדי סיפוקו עד שיגיע לישוב וכדי לפרעו [ג] ואם המלוה טוען ברי לי שיש לו כדי סיפוקו וכדי לפרעו והלוה טוען (") שאין לו אלא כדי סיפוקו ב (ד) ישבע (ג) היסת ג אבל אם הלוה רוצה לפורעו במדבר אם ירצה המלוה לא יקבל ממנו עד שיגיע לישוב מאחר שהלוהו בישוב [ד] (ה) (ד) ב) ד ומיהו בכל מקום ישוב יכול [ג] לכופו לקבל

לסרסור בד' כו'; מח שייך לי' מחילה. דהמחילה עולה במקום הפרעון טור: מט אבל כשיש לו ביד חברו אפץ כו' ל"ד אפץ אלא ה"ה מעות כל שהן בידו בתורת פקדון ובעין ודוקא בהלוה דינתנה להולאה שייך לי' מחילה וכן מבואר לקמן ר"ס רמ"ח ע"ש: נ אלא לשון מתנה פי' שיאמר לו אני נותנו לך ואז זכה בו אפי' בלא קנין כיון שהאפץ הוא כבר ביד הזוכה: נא אין במשמעות לשון זה כו'. לי' הטור ומה שהוא אומר שהבין מדבריו שימשכנו בריבית דברים שבלב אינם דברים ולא היה לו לסמוך על מתשבתו שיפרע לו הרבית כו' ועמ"ש דומה לזה לעיל ס"ס ע' ולתד מדברי הטור והמחבר דכשיאמר לו בפי' להשכינו בריבית דפשיטא דאריבהלוה ליתן הריבית וכן פסק המחבר בי"ד סי' קס"ט בש"ע ס"ו ע"ש ולא °כע"ש וכ"כ מור"ם ותמה על מ"ש הכלבו בשם הר"ה דאותו שמשכנו חייב לשלם הרבית אא"כ אמר מתחלי לעבו"ס קודם שעולה עליו שוב רבית שהמשכון אינו שלו אלא של פלוני דהגדה זו ל"ל מסתנא סותר העבו"ס על המשכון עכ"ל מ"ו ז"ל וכל זה דוקא כשמוסר המלוה המשכון ליד העבו"ס דסמיכת העבו"ס הוא על המשכון אבל בלא משכון פשיטא דאסור וכמ"ש בי"ד סי' קס"ט מטעם דהעבו"ס מלוה ליסראל שני והשני לראשון וה"ל ריבית הניתן מיד לוה להמלוה ומזה חיירי נמי תשו' רשב"א דכ' הב"י ע"ז במחש"ב ע"ש עד א אם יש לו כדי סיפוקו. ואין הלוה יכול לומר אם הייתי רוצה

ד"ד כ"ל וכן בכלים כמ"ש שם מ"ש שוה כו' כאן שבה רבי כו': [סו] והוצאות שהוציא כו' אבל שכר כו'. כמ"ש בכ"מ ל"ג ב' הדר שקיל כו' אבל טרחו לא אף בש"ח: [סז] הבא לפדות כו' אבל אם כשמוב. כמ"ש בפ"ק דקדושין ט"ז ע' אמר רבא אמר אמורא בי' יהרב כו' ודקדקו בהוס' דפ"ק דשבת דמתחלה ל"ל קנין אבל בדבר שנוף הוא שלו לא מהני כל"ל ועתוב: שם ד"ה והרב ר"י: [סח] הבא לפדות כו'. עבה"ג וכמ"ש בקדושין מ"ע ב' ובתר"י שם מ"ב ב' ד"ה ולמאן דאמרינן כו' ודוקא משום שזכין לאדם שלא בפניו:

אמי דיבא בסימן ע"ב סב"ו ועמ"ש שם בש"ק ס' בשם הש"ך ע"ש: [מ] ללוה · כתב הש"ך דכ"ל אפי' בדבר שיש לו קלבה כאן כיון שהוליכו למדי ומש שוה יותר ומ"ש הב"ח דמיירי דוקא בדבר שאין לו קלבה והוכיח כן מסימן קפ"ג ס"ו קאי אמכרו כאן ע"ש (וכן מפלק הש"ז ע"ש) ופ"ל סימן קפ"ה כ"ג דבתשובת מהרשד"ש סימן ממ"ד: [מא] אפץ. כתב הסמ"ע ל"ד אפץ אלא ה"ה מעות כל שהן בידו בתורת פקדון ובעין ודוקא בהלוה. דיתבי להולאה שייך לכון מאיל' וכן מבואר בר"ם רמ"ח ס"ב ע"ש ואין מבואר כן שם אלא דאזיל לטעמיה שפירש כן בש"ק ס"ו דאם אינו דלא ניתן ליתבע אלא במקומו כמה שכתב סי' רל"ג ודו"ק: [מב] הקרן. אם יש לו כדי סיפוקו. עפ"ר דמטעם סידור בע"ח נגע ביה. ולכאור' משמע דאם הלוה הלך עם מעות למקום אחר רחוק לאחור' והמלוה מצאו שם שצריך ליתן להמלו' המעות והוא ישוב לביתו ויקח ויפסיד הלו' ההוצאות מביתו. ואין הלו' יכול לומר הנחתי מעות בביתי לצורך הפירעון שלא ידעתי שאמצא אותו כאן. אבל הוא נגד הסברא דהא יכול הלו' לבוא לידי היזק רב ע"י זה כגון שהלך עם עגלות לטעון סחור' וכשמסלק לזה מעותיו שם יכו הענלות ריקם לכן נרא' דודאי במקום שיש פסידא ללוה לא גרוע מזיילי גנסי המביאר בסי' כ"ד דנותנים לו זמן בב"ד יותר משלשים וכן בסי' ק' ס"א בהגה ה"ג נראה דנותנין לו זמן בזה כפי הראוי שבא לידי פסידא אף דמבואר שם דבמטלטלין אין נותנין לו זמן ב"ד היינו מטעם שכתב הסמ"ע שם ס"ק ב' דבמטלטלין איכא חשש הברח' ובאמת ה"ג אי איכא חשש הברח' מחויב למסור בידו הסחורות למשכון וכיוצא עד שיגיע למקום שראוין למוכרן בלי מסידא. והנה בתומים רצה להמציא דין חדש דאם יש ללו' דרך לכאן שיכול לכוף הלו' להביא המעות לכאן ע"ש. ואין נראה דהלו' יכול לומר איר להוליך המעות על אחריותי ומ"ש מהא דסקדון דאין ניתן לתבוע במאי מיירי דאם הוא בידו ודאי דצריך ליתנו ואם אינו בידו אפי' בהלואה אי לתבוע ביידאי שאין חייב ליתן דבר אחר תמורת הסקדון שיש לו בביתו אבא ע"כ דמיירי בכה"ג ומזה מוכיח דינו ע"ש. ואי משום הא י"ל דקמ"ל בבעות סקדון והם מותרין דיכול להשתמש בהם וה"א כיון דיכול להשתמש בהם הוי כהלואה בידו וחייב ליתן מעות אחרים שבידו קמ"ל דבא דהא הכריעו הח"צ בהגה"ת הט"ז סי' ע"ג ובתומים דלא הוי הלוא' רק פקדון וצריך להחזירם בעין דוקא ואפשר דאפי' מאן דס"ל

אסמכתא והוצרכו לחלק בין משכון וע"ש בתו' ולפי פירש"י לא הוי אסמכתא כלל כי הוא על דרך חכמי ספרד ואמ"ג דמדברי חכמי ספרד משמע דעושין שני קנינים ומל' רש"י משמע דהי' אד קנין אפשר דעושין חכמי ספרד על גד היזחר טוב אבל ודאי גם בחד קנין סגי ופ' סמ"ע סי' ר"ז ס"ק מ"ו והיינו כיון שאומר שדה זו קנה מעכשיו קנין גמור אלא שהמוכר חוזר ומקבל עליו לחזור לו אחר שלם שנים בשיבא לו מעות ולכון המשכ' שם ואם אי אחה נותן לי מכאן ועד שלם שנים הרי היא שלי ומשמע תנא הלוקח הי' התנאי דאל"כ איפכא הוי לי' למתני אם אין אני נותן לך מכאן ועד שלם שנים הרי הוא

באר הגולה

הרא"ם כלל ל' כי' ז': ב וכיאור שם דפשיטא היא דכל זמן שלא נתכר הוא ברשות הלוה. ג נם זה שם בשם ה' אביי כלל ל' סי' י' ד נם זה שם בשמו הוא בכלל הנזכר סי' י"ט ה ונ"ל שם ימה שהוא אומר שהבין מדבריו שיתשכנו בריבית דברים שבלב אינם דברים ולא היה לו לסמוך על מתשבתו עד שיפרע לו ואם לא אמר לו בפי' להשכינו בריבית לריר הלוה ליתן לו הרבית כמ"ש בי"ד סימן קס"ט סעיף י"ז ובלבד שיהיה אחריו העבו"ס על המשכון לבד ולא על שמעון המלוה כלל כמו שבהבאר שם ח מתשבה ב"ק דף קי"ח ס"ח ומבריית' שם ובדתבר' לה אביי שם ב עור בשם הרמב"ן בן ג' בה"ת בשמו בשער ל' ג שם בתשבה: ד עור כ"ב בה"ת שם בשם רמב"ן ובקבק בן

הגהות אמרי ברוך

(מחבר ס"ח) (י) שאין לו כו'. כ"כ עיין בבעה"ת שער ל' סוף חלק ח' שכתב הטעם בזה שהרי אם הי' ביאוב שיונו מבדרין לי כו' יעו"ש ומה כן נ"ש בתבע' במחבר בחוב שכירות או שכירות בהמתו שלפ"ד בבעה"ת אין בו דין סידור. ועיין לקמן סי' ל"ז סעיף כ"ט ובש"ך כאן ס"ק ג':

(בה"ת ח') (י) דמטעם סידור כו' נ"כ בן בהב בבעה"ת בשם הרמב"ן

בסף הקדשים

סעי' יט (חפץ ל"ש מחילה) שמעתי מו"ח ל"י. כמדומה בשם בפ"ק מבדולי ספרד. שלבך לא מהני החילה בחפץ מבורר משום שהוא בלשונות הנרועים דר"פ הבותב. וללע"ג מהבית דפ"ק דקידושין דט"ו ש"ת ע"ע נופו קנוי והמוחל נרעינו אינו מחול. ובש הבוכחה דהל"כ לימא לי' בחפי כ' אז ב"ד זל. ובי' דוחק אלא לומר דמיירי שאין שם כ"ד. וא"כ פשיטא דדוחק לאוקמי בנגרת ערבלאי. ופשיטא שיכול הוא לבקנות בק"ס בנהוג ועל בל פנים אפשר שיקנה לו אחר חפץ ויקנה בק"ס ובע"ע ל"ם מה שקנה קנה רבו ובר"פ הבותב מהני קנוי מידו. אלא ודאי דמחילה על קנין משלמל אי קרקע נרע תלשומות הנרועים ולא מהני קנין ולע"ג:

פתחי תשובה

יח] ביד חבירו חפץ. עבה"ט מ"ש והנאון מ"ל הביא על הש"ך כו' וכן בשיב הנאון מוה"ר עוזר ז"ל בהגה שבה"ט לעיל סי' מ"ז ועמ"ש בזה לקמן סי' רל"ב ס"ז ס"ק ג':

שורי זהב

(סעיף י"ט) ביד חבירו חפץ לא שייך אחילה כתב הסמ"ע ה"ה מעות ועיקר החילוק הוא כין הלוה לפקדון דדוקא בהלוה שייך מחילי' וכן מבמע בהרי"ק שורש נ"ד ולעד"נ דבמעות של פקדון שביד המחוני או שולחני שייך לי' מחילה שהרי מוחר הנפקד להשתמש בו כמ"ש סי' רל"ב ואם כן דמיא לפ"ע שבהב הרי"ק שם דאין נופו קנוי שייך לשון מחילה והך פקדון אמי אין נופו קנוי להמפקיד שהרי הנפקד יכול להשתמש בהם ע"ב מבבי בו ל' מחילה מבה"ר בלע"ד ברור (ה"ה אחר המחילה מבה"ר הרב ז"ל דברים אלו אינן נראין בעיני כלל כי דאלי פקדון בל היכא דאיהא נרשותא דמרים איהא לאחרים כ"ז אלא הוליאו שהרי הם נתנם להמפקיד ואם בלא הוליאו אם הרבה המפקיד קודם שהוליאם ודאי לא מהני אם לא מבוטלים לגמרי ולא בעלמא ולא ברשותיה קיימי ואין צריך להחזירן בעייניהו זהו בנכחת התוספת למ"ד שואל הוי וחייב בחזיר בלן בר"ן דש"ם הוי דמחוייב להחזירה בעייניהו דאם לא כן מאי פריך ליה ר"ב לרב הונא מאי חריא הוליא כו' ולפירוך לנפשיה דלרידים מי ניחא דהא אף אם אינו ל"ל דאינו צריך להחזירה לו והרי קנינהו לו דאל"ל אף דקנינהו לענין שא"ל להחזיר ת"ש לא אבל כיון דמחוייב בעייניהו דאם לא כן מאי פריך ליה ר"ב לרב הונא מאי חריא הוליא כו' ולפירוך לנפשיה דלרידים מי ניחא דהא אף אם אינו ל"ל דאינו צריך להחזיר לו הרי קנינהו לו דאל"ל אף דקנינהו לענין שא"ל להחזיר ת"ש לא אבל כיון שאין הנפקד חייב כאונסין דמדברייהו אף בגזר אבא ע"כ דמיירי בכה"ג ומזה נאונסין וכל"ה מזכר בפסיעות מדברי התוספת דדוקא בבי שאל דאינו לן הוכחה נמורה ל"ל להחזירה בעייניהו אבל ל"ד ש"ם הוי אוקמי' דדיני' כלל ש"ם דחייב לחזיר הפקדון בעיין כמות שהוא וזה פשוט וברור ואם כן דינו של הרב ז"ל נכון זה אינו כיון ולי"ד כלל לע"ג אי הוי"ל דאין נופו קנוי להם אין לו עליו אלא חוב בעלמא ומחילה שבי לבפקדון אף שמותר להשתמש בו אינו אלא בלא הוא אלא אם הוא מחילה אלא אם הוא מחילה אלא אם הוא מחילה

מד"ר מ"ס בזה: ג אפי' יש כמה מדברות כו'. נראה דבתוך זמנו אינו יכול לכופו בכה"ג וע"פ מ"ס בסעיף שאחר זה דנס מה שיעבור אח"כ דרך מדבר מחשב סכנה גלויה ומפורסמת: ד ושיירא חשובה כו'. שאין סכנה בנזילה כשהולך שיירא יחד: ה שאין עתה הקלקלה נראית. פי' ואינו דומה לפריעת מדבר שא"ל לקבלם אפ' הגיע זמנו דשם הקלקלה עתה לפניו בשעת פרעון אבל בתוך הזמן א"ל לקבלו כיון דאם בא המלו' לאבוע אותו לפרעו לו תוך זמנו אינו יכול לכופהו וסברא הוא שזה אינו משלם לו תוך הזמן אלא משום הקלקלה. והקלקלה נגלית שתבא לאחר הפרעון מ"ה דייניגן ליה כפריעת מדבר אע"פ שאינו פריעת מדבר ממש ומ"ש וניכר חילוף המטבע מיד כ"כ נ"כ בטור ובפרי' כתבתי דל"ד קאמר מיד דהא בריסא בהגיע הזמן כתב העתידים לבא אלא ה"פ שניכר וידוע אז מיד שיהיה חילוף המטבע לאחר זמן מ"ה א"ל לקבל זה ועפ"ר: ו כדי שלא יהא המעות באחריותו. דכמה אחריות ותקלות יכולין לבא אולת אלו הנ"ל מ"מ כיון שאינן גלויין וידועין שיבאו צריך לקבל: ז דלא משלקי עד שיגיע הזמן כמו'. וה"ט דזמן הזה לא לתקנת הלוה נבר נקבע מתחלה אלא נס לטובת המלוה כדי שיאכל הפירות עד הזמן ההוא. (") ומה"ט נמי *כתב בעל ש"נ פרק הנזל בתרא ד' מ"ז ע"א שהלוואה שעושין בזמן הזה בעלי חניות וקובעין זמן ביניהם ליתן להם ריוח עד זמן פלוני זמן זה הוקבע נמי לטובת המלוה ומלי המלוה לעכב עליו מלקבלן דניכר לעינים הוא הפסדו ההלוואה היתה חשש סכנת המעות עכ"ל היה לטובת המלוה יותר מלטובת הלו' כי קרוב הוא דבאורך הזמן תעבור חששא זו דסכנת חלוף המטבעות הלכך אע"פ דעכשיו בשעת הפרעון עברה כבר חששא זו ואין הלוה רולה להחזיר תוך הזמן אלא כדי שלא יהיו באחריותו של לוה אפ"ה אין יכולים לכיף למלוה לקבלם תוך הזמן כיון שהיתה מתחל' קביעות הזמן לתקנת המלוה והשתא חוסם הוא להפסד אע"פ שהיא חששא רחוקה הדין עם המלוה והכי מוכח בתוס' פ' מי שאחזו (דף ע"ה) גבי ההיא דתנן הלל הזקן תיקן בקונה בית בבתי ערי חומה שיהיה חולם מעיתיו ללשכה דהקשו ל"ל תקנה הא פשיטא דפרעון בע"כ הוי פרעון ותירלו דהכא כיון דהמלוה מפסיד בנתיהה זו לא הוי פרעון אלמא דאפי' בבתי ערי חומה דהגיע הזמן אפ"ה כיון דהמלוה מפסיד בנתיהה זו לא הוי פרעון בע"כ כ"ש היכא דלא הגיע הזמן והזמן נקבע לתקנת המלוה דפשיטא דאינו פרעון בע"כ וכיונא בזה כתב בש"נ קמא במלוה לבעלי חניות א"י למיהדר ביה תוך הזמן כיון שמגיע הפסד למלוה שהממון יהיו שביתין אצלו ולא ירויח בהן כלום דהזמן הי' לתקנת המלוה ואינו יכול לכופו לקבל ממנו קודם זמנו ע"ש וגראה בנדון דידן כ"ש הוא דכיון דאפי' מחשבה שמא יפסיד רווחי' חשיב ליה הפסד כ"ש היכא דאיכא חשבה דהפסד קרן וכ"כ עוד בעה"ת דבמשכנתא דאכל פירות אין הלוה יכול לכופו למלוה לקבל המעות תוך הזמן ואין דבריו מוכרחים לפע"ד דכיון דכבר עברה חשבה דחילוף המטבעות יכול הלוה לסלקו דנהי שהיתה מתחלה לטובת המלוה היינו משום חשש חילוף המטבעות אבל השתא דליכא חשבה זו והלוה רולה שלא יהא המעות באחריותו לריך לקבלו ומדברי התוס' דפ' מי שאחזו אין ראייה דהתם הפרעון מיד הוא הפסד למלוה תדע דהא הגיע הזמן פרעון ואפ"ה לא הוי פרעון אי' לאו משום תקנת' אלא ודאי בע"כ כ"ל דשאני התם דהפסד הוא מיד למלוה הלכך פרעון בע"כ לא הוי פרעון ע"ש. ומהש"נ אין ראיה דהתם מונע ריוח מהמלוה וההלוא' מתחלה היתה שריוח המלוה בחנות או שיאכל פירות עד זמן ההיא משא"כ הכא: (יב) באתרא דלא מסלקי עד זמן שיגיע הזמן לא לטובת המלוה כדי שיאכל פירות עד הזמן ההוא וכ' בש"נ פרק הנזל בתרא שהלוואות שעושים בזמן הזה בעל החניות וקובעי' ליתן להם ריוח עד זמן זה הוקבע נמי לטובת המלו' ומלי המלו' לעכב מלקבל הפרעון דניכר לעינים הוא ע"כ: (יג) דלא מסלקי. אבל באתרא דמסלקי תוך הזמן דסברי זמן זה מלוה הוא דקבע ליה לוה הא אם כלה [נ"א רלה] לפורעו תוך זמן רשאי כ"כ בבעה"ת בשם הרמב"ן וכ"כ הר"ן פרק האשה שנפלו בשם תשובת הרמב"ן ע"ש ובזה נלפע"ד לישב מ"ש ר' ירוחם סוף נ"ב בשם תשובת הרשב"א ורמב"ן ומביאו ב"י בסימן זה סעיף ח' דממשכן ב' שדות בא' ובקש הזמן רולה לפרעו כ' ושיחזיר לו שדה א' והמלוה אומר אני אוכל פירות עד שתפרע לי ק' הדין עם המלוה עד כאן לשונו דל"ל רולה לפרוע כ' אלא אפילו רולה לפרוע לו הכל יכול המלוה לומר אני אוכל פירות עד הזמן אלא התם מיירי באתרא

לקבל אפי' אינו מקום המלוה ולא מקום הלוה ולא מקום שהלוהו ג (ו) אפי' יש (ה) [ד] כמה מדברות קודם שיגיע למקומו ד ושיירא חשובה מקום ישוב: הגה [ו] הלוהו במדבר (ז) יכול לכופו [ה] לקבל (ו) פרעונו במדבר [ז] אפי' הלוהו בישוב (ח) (ז) וא"ל הלוה אני רולה לצאת למדבר וא"ל המלוה גם אני [ו] רולה לצאת למדבר הוי כאלו הלוהו במדבר וצריך לקבל במדבר (ה טור):

ב [ח] ו קבע המלו' ללו' זמן ורוצ' הלוה לפורעו כדי שלא יעמוד הממון באחריותו עד הזמן והמלוה אינו רוצה לקבלו אם הגיע הזמן אע"פ שהלוה ממהר לפרוע חובו כדי להציל עצמו מהאונסים העתידים לבוא כמו חלוף המטבע וגזירת המסים * והתשחורת (פי' עבודת כל מלך בעניין כל אמרא דאד מנהון שחרית) (ט) ג) (ח) א] הדין [ז] עמו ה שאין עתה הקלקלה נראית אע"פ שעתידה לבא למחר או בו ביום לאחר הפרעון ואין לו להשגיח על תקלת חבירו [ט] אבל אם (ט) לא הגיע הזמן אם מצוי וניכר לעינים (י) חילוף המטבע (י) מיד וגזירת המסים והתשחורת * אינו יכול לכופו לקבל חובו קודם זמנו [י] (יא) (יא) אבל אם אין שם אחת מכל א) החששות האלה וכיוצא בו אע"פ שאין המלו' רוצה לקבל חובו קודם הזמן ו כדי שלא יהיו באחריותו עד שיגיע הזמן אין שומעין לו מפני שקביעות הזמן לתקנת [ח] הלוה היא:

ג [יא] ז חוב דמשכונא דקא אכיל מיניה פירות (יב) ד) (יג) באתרא ז (יג) דלא מסלקי עד שיגיע הזמן כמו שלוקח פירות עד זמן דמי ב] ואם [ט] רצה אינו מקבל המעות

כתב הב"ח סעיף ב' דבתוך זמנו אינו יכול לכופו לקבל במדבר כמו בסעיף שאח"ז והא דיכול לכופו כאן לקבל במדבר מיירי בשתש הלוהה דאע"פ שזמנו ל' יום ל"ד לקובע זמן כדלק' ס"ס ע"ח עכ"ד בקלרה וע"ש ועיין בש"נ: (ח) וא"ל הלוה אני רולה כו'. ומהרש"ל שם סי' כ"ד פסק דלריך שיאמר נ"כ אי בעית אהדרינא לך שם ע"ש: (ט) הדין עמו. ואם המלוה אינו בכאן מהני כשיתן המעות ליד ב"ד או ליד נאמן ב"ד אע"פ שאין תקנה קדומה בזה כ"כ בתשובת מהר"ם כהן ספר ב' סי' ל"ט וכן הי' המנהג בשנת ת"י ות"ח במדינתינו אך מ"ש מהרש"ל שם דה"ה כשמזכה לו המעות ע"י אחר מהני אינו נלפע"ד. וכמ"ש לק' ר"ס קכ"ה ע"ש: (י) חילוף המטבע מיד כו' כ' הסמ"ע דל"ד קאמר מיד דהא בריסא בהגיע הזמן כתב העתידה לבא אלא ה"פ שניכר וידוע אז מיד שיהי' חילוף המטבע: (יא) אבל אם כו'. כתב הב"ח וז"ל נראה דאין זה אלא דוקא היכא דבשתש הלוה דאם הלוה ביושב דלא היה אז חשש סכנת חלוף המטבעות אבל היכא דבשתש הלוה היתה חשש סכנה בו' מ"כ קביעת הזמן הי' לטובת המלו' יותר מלטובת הלוה וא"י לכופו למלוה לקבל תוך הזמן והכיא ראיות לזה ופש"ך דכתב שאין דבריו מוכרחים ודחה ראיותיו ע"ש: [ט] רצה. וה"ט דזמן זה לא לתקנת הלוה לבד נקבע מתחלי אלא גם

הנהות אמרי ברוך

יעו"ש:ב:ט"ז ס"ח (") דהא אפשר להתתין כ"ב יום לומר דזה עצמו מיקרי הפסד שיעטרך להוליא הוצאות בעיכובו כאן ולכן אינו מחויב לקבל הפרעון תוך זמנו ובסי' ק' הטעם כיון שהדין שנריכין ליתן זמן לחלוה אין בידי המלוה למנוע מתיצת הזמן מתחת שנריך לילך לדרכו ויעוין בת' הרא"ש ס' כ' דין ג' אלא כתב בלל שאומרים לו עשה שליח והעזר הוא שהוסיף דברים אלו ועיקר טעמו של הרא"ש כמו שכתבתי (סמ"ע ס"ק ז') (") ומה"ע מתי כתב כו'. כ"ב יעוין לקמן סי' קע"ו סעיף כ"ג ובתוספה כ"ת דף ק"ה ע"א ד"ה הכי. שוב ראיתי בתומים שבעיר ע"ז שדברי הש"ג המה נגד דין הכ"ל ובקצה"ח מתרץ דמחויב שתירה אי' לחזור. אמנם ממ"ש הש"ג דניכר לעינים הוא הפסידו. נראה דכוונתו שהעיסקא אינו יכול לחזור. ויעוין בא"ע

פתחי תשובה

עד א] הדין עמו. בנש"ע הנרי"ע איגר זצ"ל כ"ב אם אחר בא לשלם לי עבור הלוה שלא בשליחותו אי"ל לקבל ממנו ריב"ש סימן קל"ז והעתיקו גם כן הריק"ש: ב] ואם רלה. עבה"ש

חידושי רעק"א

סי' ע"ד ס"ב הדין עמו. נ"ב אם אחר בא לשלם לו עבור הלוה שלא בשליחותו אי"ל לקבל ממנו ריב"ש סי' קנ:

חכמת שלמה

סימן ע"ג סעיף ב' המלוה את חברו וקבע לו זמן לפורעו. נ"ב הסמ"ע והכה"ג והש"ך כולם הביאו דברי הש"ג בפתש שאותן המלוים לחניות אין יכולין לחזור תוך הזמן. ולכאורה לע"נ שברי מבואר ביו"ד סי' קע"ז שהמקבל עסקא יכול לחזור בו חוך הזמן דהוי כפועל וכו'. וזה סותר להש"ג דע"כ גם הש"ג מיירי בחורת עסקא דאל"כ אסור ליקח ריוח. שוב ראיתי שכאו"ת הרגיש בזה. ונראה לפענ"ד דודאי לא נעלם מכל הפ סקים זה הדין אך יש חילוק בדבר דהכה מבואר בחו"מ סי' כ' הש"ג דקבלן אי' לחזור בו תוך הזמן כגון שקבל עליו לעשות לו כך וכך חביות של יין וכו'. וכתב הש"ך בשם ת"ה דאף שמן הבגיר ידוע מ"מ לא איכפת לן כל שאינו נוטל שכר בעד יום או שנוע. ולפענ"ד לי שהמחבר ביו"ד מיירי שקבל עסקא בשהם לחלוק בריוח ולא פיר' להמיתן כמה ריוח יתן לו אז אף שבאמצע הזמן הריוח הרבה אין כה בידו שלא להתעסק בו שוב לולי הטעם דהוי כפועל ומחויב להתעסק בכל יום עד כלות הזמן וכל מה שמרויח דבר יום ביומו מולקין בשוה אז הוי כאלו נוטל שכר בעד כל יום שעסוק בו נוטל ממנו ריוח של היום ההוא מאלה ע"כ דמי לפועל. משא"כ הש"ג ולפענ"ד דמיירי שנתן להתקבל שילוה להבותים בריבית והוא יתן להמותן בעד מלקו בריוח בעד דבר קלוב והשאר למקבל כמו שאנו עושין. וכן משמע מלי הש"ג שכתב ויתחרט הלוה ויהן ריוח למלוה כפי התנאי שביניהם משמע שאינו נוטל המקבל אלא מה שבריוח וכו'. רק הלוה חייב עצמו בדבר קלוב. ובודאי אם בתוך הזמן כבר ברוח בכד שקלב להנותן ורולה לסלקו כל הכד בודאי יכול ליתן לו בתוך הזמן א"כ הוי רק כאלו קבל עליו לעשות לו כך וכך חביות יין אף שזמן הבגיר ידוע. ומה לי חביות

מדברי רש"י שם והדברי הרמב"ם בספר"ג ה מתבכה דלעיל כדתפרש לה בגמרא שם: שם ס"ה כן כתב בה"ת בשער ל' וכ' שכן הסכים עמו הרמב"ן *ובוראי שם דהוי כפרעת מדבר ז שם בעבה"ת כו' ומסתברא וכו' מתש"ל ובתב בעל ש"ג פרק הנזל בתרא *שה"ה בחלוה לבעלי חניות לזמן דלא מלי בעלי

הגהות אמרי ברוך

בסי' ע"ד ס"ב ס"ח (") דהא אפשר להתתין כ"ב יום לומר דזה עצמו מיקרי הפסד שיעטרך להוליא הוצאות בעיכובו כאן ולכן אינו מחויב לקבל הפרעון תוך זמנו ובסי' ק' הטעם כיון שהדין שנריכין ליתן זמן לחלוה אין בידי המלוה למנוע מתיצת הזמן מתחת שנריך לילך לדרכו ויעוין בת' הרא"ש ס' כ' דין ג' אלא כתב בלל שאומרים לו עשה שליח והעזר הוא שהוסיף דברים אלו ועיקר טעמו של הרא"ש כמו שכתבתי (סמ"ע ס"ק ז') (") ומה"ע מתי כתב כו'. כ"ב יעוין לקמן סי' קע"ו סעיף כ"ג ובתוספה כ"ת דף ק"ה ע"א ד"ה הכי. שוב ראיתי בתומים שבעיר ע"ז שדברי הש"ג המה נגד דין הכ"ל ובקצה"ח מתרץ דמחויב שתירה אי' לחזור. אמנם ממ"ש הש"ג דניכר לעיניים הוא הפסידו. נראה דכוונתו שהעיסקא אינו יכול לחזור. ויעוין בא"ע

פתחי תשובה

עד א] הדין עמו. בנש"ע הנרי"ע איגר זצ"ל כ"ב אם אחר בא לשלם לי עבור הלוה שלא בשליחותו אי"ל לקבל ממנו ריב"ש סימן קל"ז והעתיקו גם כן הריק"ש: ב] ואם רלה. עבה"ש

חידושי רעק"א

סי' ע"ד ס"ב הדין עמו. נ"ב אם אחר בא לשלם לו עבור הלוה שלא בשליחותו אי"ל לקבל ממנו ריב"ש סי' קנ:

חכמת שלמה

סימן ע"ג סעיף ב' המלוה את חברו וקבע לו זמן לפורעו. נ"ב הסמ"ע והכה"ג והש"ך כולם הביאו דברי הש"ג בפתש שאותן המלוים לחניות אין יכולין לחזור תוך הזמן. ולכאורה לע"נ שברי מבואר ביו"ד סי' קע"ז שהמקבל עסקא יכול לחזור בו חוך הזמן דהוי כפועל וכו'. וזה סותר להש"ג דע"כ גם הש"ג מיירי בחורת עסקא דאל"כ אסור ליקח ריוח. שוב ראיתי שכאו"ת הרגיש בזה. ונראה לפענ"ד דודאי לא נעלם מכל הפ סקים זה הדין אך יש חילוק בדבר דהכה מבואר בחו"מ סי' כ' הש"ג דקבלן אי' לחזור בו תוך הזמן כגון שקבל עליו לעשות לו כך וכך חביות של יין וכו'. וכתב הש"ך בשם ת"ה דאף שמן הבגיר ידוע מ"מ לא איכפת לן כל שאינו נוטל שכר בעד יום או שנוע. ולפענ"ד לי שהמחבר ביו"ד מיירי שקבל עסקא בשהם לחלוק בריוח ולא פיר' להמיתן כמה ריוח יתן לו אז אף שבאמצע הזמן הריוח הרבה אין כה בידו שלא להתעסק בו שוב לולי הטעם דהוי כפועל ומחויב להתעסק בכל יום עד כלות הזמן וכל מה שמרויח דבר יום ביומו מולקין בשוה אז הוי כאלו נוטל שכר בעד כל יום שעסוק בו נוטל ממנו ריוח של היום ההוא מאלה ע"כ דמי לפועל. משא"כ הש"ג ולפענ"ד דמיירי שנתן להתקבל שילוה להבותים בריבית והוא יתן להנותן בעד מלקו בריוח בעד דבר קלוב והשאר למקבל כמו שאנו עושין. וכן משמע מלי הש"ג שכתב ויתחרט הלוה ויהן ריוח למלוה כפי התנאי שביניהם משמע שאינו נוטל המקבל אלא מה שבריוח וכו'. רק הלוה חייב עצמו בדבר קלוב. ובודאי אם בתוך הזמן כבר ברוח בכד שקלב להנותן ורולה לסלקו כל הכד בודאי יכול ליתן לו בתוך הזמן א"כ הוי רק כאלו קבל עליו לעשות לו כך וכך חביות יין אף שזמן הבגיר ידוע. ומה לי חביות

באר הגולה

מדברי רש"י שם והדברי הרמב"ם בספר"ג ה מתבכה דלעיל כדתפרש לה בגמרא שם: שם ס"ה כן כתב בה"ת בשער ל' וכ' שכן הסכים עמו הרמב"ן *ובוראי שם דהוי כפרעת מדבר ז שם בעבה"ת כו' ומסתברא וכו' מתש"ל ובתב בעל ש"ג פרק הנזל בתרא *שה"ה בחלוה לבעלי חניות לזמן דלא מלי בעלי

הגהות אמרי ברוך

יעו"ש:ב:ט"ז ס"ח (") דהא אפשר להתתין כ"ב יום לומר דזה עצמו מיקרי הפסד שיעטרך להוליא הוצאות בעיכובו כאן ולכן אינו מחויב לקבל הפרעון תוך זמנו ובסי' ק' הטעם כיון שהדין שנריכין ליתן זמן לחלוה אין בידי המלוה למנוע מתיצת הזמן דלא מלי בעלי חניות לזמן דלא מלי בעלי

פתחי תשובה

עד א] הדין עמו. בנש"ע הנרי"ע איגר זצ"ל כ"ב אם אחר בא לשלם לי עבור הלוה שלא בשליחותו אי"ל לקבל ממנו ריב"ש סימן קל"ז והעתיקו גם כן הריק"ש: ב] ואם רלה. עבה"ש

חידושי רעק"א

סי' ע"ד ס"ב הדין עמו. נ"ב אם אחר בא לשלם לו עבור הלוה שלא בשליחותו אי"ל לקבל ממנו ריב"ש סי' קנ:

חכמת שלמה

סימן ע"ג סעיף ב' המלוה את חברו וקבע לו זמן לפורעו. נ"ב הסמ"ע והכה"ג והש"ך כולם הביאו דברי הש"ג בפתש שאותן המלוים לחניות אין יכולין לחזור תוך הזמן. ולכאורה לע"נ שברי מבואר ביו"ד סי' קע"ז שהמקבל עסקא יכול לחזור בו חוך הזמן דהוי כפועל וכו'. וזה סותר להש"ג דע"כ גם הש"ג מיירי בחורת עסקא דאל"כ אסור ליקח ריוח. שוב ראיתי שכאו"ת הרגיש בזה. ונראה לפענ"ד דודאי לא נעלם מכל הפ סקים זה הדין אך יש חילוק בדבר דהכה מבואר בחו"מ סי' כ' הש"ג דקבלן אי' לחזור בו תוך הזמן כגון שקבל עליו לעשות לו כך וכך חביות של יין וכו'. וכתב הש"ך בשם ת"ה דאף שמן הבגיר ידוע מ"מ לא איכפת לן כל שאינו נוטל שכר בעד יום או שנוע. ולפענ"ד לי שהמחבר ביו"ד מיירי שקבל עסקא בשהם לחלוק בריוח ולא פיר' להמיתן כמה ריוח יתן לו אז אף שבאמצע הזמן הריוח הרבה אין כה בידו שלא להתעסק בו שוב לולי הטעם דהוי כפועל ומחויב להתעסק בכל יום עד כלות הזמן וכל מה שמרויח דבר יום ביומו מולקין בשוה אז הוי כאלו נוטל שכר בעד כל יום שעסוק בו נוטל ממנו ריוח של היום ההוא מאלה ע"כ דמי לפועל. משא"כ הש"ג ולפענ"ד דמיירי שנתן להתקבל שילוה להבותים בריבית והוא יתן להנותן בעד מלקו בריוח בעד דבר קלוב והשאר למקבל כמו שאנו עושין. וכן משמע מלי הש"ג שכתב ויתחרט הלוה ויהן ריוח למלוה כפי התנאי שביניהם משמע שאינו נוטל המקבל אלא מה שבריוח וכו'. רק הלוה חייב עצמו בדבר קלוב. ובודאי אם בתוך הזמן כבר ברוח בכד שקלב להנותן ורולה לסלקו כל הכד בודאי יכול ליתן לו בתוך הזמן א"כ הוי רק כאלו קבל עליו לעשות לו כך וכך חביות יין אף שזמן הבגיר ידוע. ומה לי חביות

חושן משפט עד הלכות הלואה

מד"ר מ"ס בזה: ג אפי' יש כמה מדברות כו'. נראה דבתוך זמנו אינו יכול לכופו בכה"ג וע"פ מ"ס בסעיף שאחר זה דנס מה שיעבור אח"כ דרך מדבר מחשב סכנה גלויה ומפורסמת: ד ושיירא חשובה כו'. שאין סכנה בנזילה כשהולך שיירא יחד: ה שאין עתה הקלקלה נראית. פי' ואינו דומה לפריעת מדבר שא"ל לקבלם אפ' הגיע זמנו דשם הקלקלה עתה לפניו בשעת פרעון אבל בתוך הזמן א"ל לקבלו כיון דאם בא המלו' לאבוע אותו לפרעו לו תוך זמנו אינו יכול לכופהו וסברא הוא שזה אינו משלם לו תוך הזמן אלא משום הקלקלה. והקלקלה נגלית שתבא לאחר הפרעון מ"ה דייניגן ליה כפריעת מדבר אע"פ שאינו פריעת מדבר ממש ומ"ש וניכר חילוף המטבע מיד כ"כ נ"כ בטור ובפרי' כתבתי דל"ד קאמר מיד דהא בריסא בהגיע הזמן כתב העתידים לבא אלא ה"פ שניכר וידוע אז מיד שיהיה חילוף המטבע לאחר זמן מ"ה א"ל לקבל זה ועפ"ר: ו כדי שלא יהא המעות באחריותו. דכמה אחריות ותקלות יכולין לבא אולת אלו הנ"ל מ"מ כיון שאינן גלויין וידועין שיבאו צריך לקבל: ז דלא משלקי עד שיגיע הזמן כמו'. וה"ט דזמן הזה לא לתקנת הלוה נבר נקבע מתחלה אלא נס לטובת המלוה כדי שיאכל הפירות עד הזמן ההוא. (") ומה"ט נמי *כתב בעל ש"נ פרק הנזל בתרא ד' מ"ז ע"א שהלוואה שעושין בזמן הזה בעלי חניות וקובעין זמן ביניהם ליתן להם ריוח עד זמן פלוני זמן זה הוקבע נמי לטובת המלוה ומלי המלוה לעכב עליו מלקבלן דניכר לעיניים הוא הפסדו ההלוואה היתה חשש סכנת המעות עכ"ל היה לטובת המלוה יותר מלטובת הלו' כי קרוב הוא דבאורך הזמן תעבור חששא זו דסכנת חלוף המטבעות הלכך אע"פ דעכשיו בשעת הפרעון עברה כבר חששא זו ואין הלוה רולה להחזיר תוך הזמן אלא כדי שלא יהיו באחריותו של לוה אפ"ה אין יכולים לכיף למלוה לקבלם תוך הזמן כיון שהיתה מתחל' קביעות הזמן לתקנת המלוה והשתא חוסם הוא להפסד אע"פ שהיא חששא רחוקה הדין עם המלוה והכי מוכח בתוס' פ' מי שאחזו (דף ע"ה) גבי ההיא דתנן הלל הזקן תיקן בקונה בית בבתי ערי חומה שיהיה חולם מעיתיו ללשכה דהקשו ל"ל תקנה הא פשיטא דפרעון בע"כ הוי פרעון ותירלו דהכא כיון דהמלוה מפסיד בנתיהה זו לא הוי פרעון אלמא דאפי' בבתי ערי חומה דהגיע הזמן אפ"ה כיון דהמלוה מפסיד בנתיהה זו לא הוי פרעון בע"כ כ"ש היכא דלא הגיע הזמן והזמן נקבע לתקנת המלוה דפשיטא דאינו פרעון בע"כ וכיונא בזה כתב בש"נ קמא במלוה לבעלי חניות א"י למיהדר ביה תוך הזמן כיון שמגיע הפסד למלוה שהממון יהיו שביתין אצלו ולא ירויח בהן כלום דהזמן הי' לתקנת המלוה ואינו יכול לכופו לקבל ממנו קודם זמנו ע"ש וגראה בנדון דידן כ"ש הוא דכיון דאפי' מחשבה שמא יפסיד רווחי' חשיב ליה הפסד כ"ש היכא דאיכא חשבה דהפסד קרן וכ"כ עוד בעה"ת דבמשכנתא דאכל פירות אין הלוה יכול לכופו למלוה לקבל המעות תוך הזמן ואין דבריו מוכרחים לפע"ד דכיון דכבר עברה חששא דחילוף המטבעות יכול הלוה לסלקו דנהי שהיתה מתחלה לטובת המלוה היינו משום חשש חילוף המטבעות אבל השתא דליכא חששא זו והלוה רולה שלא יהא המעות באחריותו לריך לקבלו ומדברי התוס' דפ' מי שאחזו אין ראייה דהתם הפרעון מיד הוא הפסד למלוה תדע דהא הגיע הזמן פרעון ואפ"ה לא הוי פרעון אי' לאו משום תקנת' אלא ודאי בע"כ כ"ל דשאני התם דהפסד הוא מיד למלוה הלכך פרעון בע"כ לא הוי פרעון ע"ש. ומהש"נ אין ראיה דהתם מונע ריוח מהמלוה וההלוא' מתחלה היתה שריוח המלוה בחנות או שיאכל פירות עד זמן ההיא משא"כ הכא: (יב) באתרא דלא מסלקי עד זמן שיגיע הזמן לא לטובת המלוה כדי שיאכל פירות עד הזמן ההוא וכ' בש"נ פרק הנזל בתרא שהלוואות שעושים בזמן הזה בעל החניות וקובעי' ליתן להם ריוח עד זמן זה הוקבע נמי לטובת המלו' ומלי המלו' לעכב מלקבל הפרעון דניכר לעיניים הוא ע"כ: (יג) דלא מסלקי. אבל באתרא דמסלקי תוך הזמן דסברי זמן זה מלוה הוא דקבע ליה לוה הא אם כלה [נ"א רלה] לפורעו תוך זמן רשאי כ"כ בבעה"ת בשם הרמב"ן וכ"כ הר"ן פרק האשה שנפלו בשם תשובת הרמב"ן ע"ש ובזה נלפע"ד לישב מ"ש ר' ירוחם סוף נ"ב בשם תשובת הרשב"א ורמב"ן ומביאו ב"י בסימן זה סעיף ח' דממשכן ב' שדות בא' ובקש הזמן רולה לפרעו כ' ושיחזיר לו שדה א' והמלוה אומר אני אוכל פירות עד שתפרע לי ק' הדין עם המלוה עד כאן לשונו דל"ל רולה לפרוע כ' אלא אפילו רולה לפרוע לו הכל יכול המלוה לומר אני אוכל פירות עד הזמן אלא התם מיירי באתרא

ביאור הגר"א

לו בבירא ואזקה נהי הוכח הכיל דבב"מ ישוב ויכול לכופו: [ו] הלוהו במדבר כו'. מתני' שם בייבוש כו' מ' דבמד' תחזיר במדבר: [ז] אפי' הלוהו כו'. גמ' שם ובערש"ם שם דלא בפרש"י שם: [ח] קבע כו' אם הגיע כו'. מדקתי' לא יחזיר לו במדבר מ' דוקא בכה"ג שהסכנה מלויה ונלוייה אבל בישוב מחזיר לו בכ"ע וכן שם בתוספתא מי שבא בדרך וכו' בידו מעות וראה אנס בא נגדו א"ל בא אתו ואטול את אלו שאני חייב לך. אם קבל עליו פטור וא"ל חייב מ' דוקא בכה"ג: [ט] אבל אם לא. ב"ב קמ"ה ותוזרת בעונתה מ"ש כו' ובר"ש שם ופי' הרא"ש אף הוא אי' לבחזיר קודם זמן כו' ואמר כמלוה דמי ור"ל בכה"ג: [י] אבל אם אין. ממ"ש מבוה ג' מ' כתה אדם רולה ליתן ויהיו כו' ואם תיתה פעמים הוא שקבעו זמן כו' אינו יכול לחזור בו אם לא לזמן אבל בשתש הלוה אם מתחלי בשעת הלוה ופי' רולי הלו' לפרעו תוך זמן אע"פ שעבר החשש הוחיל ומתחלי הי' לטובת המלו' הזמן מו לא מלי הדר בי' תוך זמן לשלם ועש"ם שבסתייע מדברי ש"נ בשתן אנשים המלו' לבעלי חניות שיהי' להם מלוים לגויים והם יקחו מהרווחי' כפי התנאי והמותר המעות יהי' בייב לבעל המעות הוחיל וזמן לטובת בעל המעות אין בעלי חניות יכולין לחזור בתוך זמנו ומ"ש בש"ך דנס הוא מודה בעיקר הדין של הס"ג. אלא ראיתי בתומים שדוחה דברי הס"ג מהאי דמקבל עיסקא דיכול לחזור בתוך זמן ומשום דפועל יכול לחזור בתוך זמנו ואף זה כמוהו דמתעסקין בשל המלו' דמקבלין שכר עקב טרחתם למה לא יכולין לחזור וש"ם שבתב דלכן ברור דדין הס"ג אין לו שורש ועיקר ופשיטא

נתיבות

הפירעון לריך לשלם לו מעבע של מקום הקלקלה דוקא: (ה) כתב מדברות. אבל הוא"ז אי' להבריחו לקבלו דהא יש בו חשש סכנות הגרלות: (ו) פרעונו במדבר. היינו במשלם זמן אבל הוא"ז לא: (ז) וא"ל הלוה. ומהרש"ל פסק שבריר שיאמר לבדיה אי בעית לאהדרינא לך אתה מהדרינא לך: (ח) הדין עמו. ואם אין הלוה רולה לכוף מהדרינא לך: (ט) לא הגיע הזמן. אפי' הוא תוך ל' יום של שתש הלוה: (י) מיד. ל"ד מיד רק אפי' ניכר בגירור בינא בלי ספק: (יא) אבל אם אין. ואפי' הלוה לזמן בבגיל אחש שינוי מעבעות שהיה הזמן בבגיל עוצת המלוה ועבר החשש ועכשיו רולה לפרעו הו"ז מחויב המלוה לקבל ש"ך) (ואותה המלוים בעיסקא ונתפטר ליתן על שבה כך וכך ורולה לשלם הו"ז אף שיכול לחזור מהעיסקא הו"ז מכל מקום מחויב ליתן לו רווחים מכל השבה אז שיבע כמה הרוויח ויתן לו המלוה

כסף

סימן עד סעי' ב' (אבל אם אין שם) כשאין חשש חילוף המטבעות ניכר לודאי שיכול לשלם גם קודם זמן פרעון. להשיג ענה בזה לא"ש אם הוא בעורכי דיינים כיון שעל כל פנים אז אין דרגא דמחוסא בזה כלל. וכן בכל גורה רחוק שחייב בדיני שמים אולי לא שייך בעורכי דיינים ואולי פרעון קול מגורה רחוק ומתבטל כיס כי יכול להוציא המעות אז קודם שיהי' חילוף המטבעות העתיד לפי האומדנא ויכול לקנות בהמטבעות בלי שום פחת רק שבלוה והמלוה אין דרכם לקנות ולא"ע היטב: (עב"ד סק"ט) גם שבתב הש"ך ז"ל בסי' ע"ד. דפרעון שלא בפניו דוקא ליד ב"ד מועיל ולא זבוי ע"י אחר. מ"מ בפניו נראה שההני וכן השמע קלת בלוגותא בין שם לדסי' ק"כ. בהרי הם מונחים גם מסתמא לא ישתתפ בהעות הבן. ואולי אי"ל ב"ד מתם גם שלא בפניו ודי לפני הממונה בעירו לרשם ב"ד. וכמו שהבריום שלו בכל ב"ד[עסי' מ"ו ס"ד בהגה]ואולי גם בהראתה לבד מב"ד מועיל בזה ולא"ע היטב: (עש"ך סקי"א)סברת הכ"ח ז"ל שהבית הש"ך ז"ל בחו"מ ע"ד.בכיון שהי' לו בהזמן פרעון לטובת המלוה גם שעכשיו ליש כן אין יכול לשלם קודם הזמן פרעון הי' מקום להקשות על זה. מ"ש שם לתלן [בסעי' ג'] בהשכנתא בתרא דלא מסלקי שהשכנתא עד לבסוף שהוא לטובת המלוה. ומ"ש יכול לשלם תוך זמן פרעון [אם יניחו לאכול פירות עד הזמן] ואין אומרים שכיון שהי' זמן פרעון נקבע גם לטובת המלוה גם המעות לא יעשרך לקבל. כי שם יש לומר שקבעו זמן אכילת הפירות כמו שקבעו ולפרעון המעות מה שקבעו זמן הוא רק

קצות

עד א) החשבות. כתב הב"י אם מתחלי בשעת הלוה' הי' שינוי מעבעות והלו' לזה על זמן כי אולי בתוך הזמן יעבור הרעב וכן הי' ועתה רולי הלו' לפרעו תוך זמן אע"פ שעבר החשש הוחיל ומתחלי הי' לטובת המלו' הזמן מו לא מלי הדר בי' תוך זמן לשלם ועש"ם שבסתייע מדברי ש"נ בשתן אנשים המלו' לבעלי חניות שיהי' להם מלוים לגויים והם יקחו מהרווחי' כפי התנאי והמותר המעות יהי' בייב לבעל המעות הוחיל וזמן לטובת בעל המעות אין בעלי חניות יכולין לחזור בתוך זמנו ומ"ש בש"ך דנס הוא מודה בעיקר הדין של הס"ג. אלא ראיתי בתומים שדוחה דברי הס"ג מהאי דמקבל עיסקא דיכול לחזור בתוך זמן ומשום דפועל יכול לחזור בתוך זמנו ואף זה כמוהו דמתעסקין בשל המלו' דמקבלין שכר עקב טרחתם למה לא יכולין לחזור וש"ם שבתב דלכן ברור דדין הס"ג אין לו שורש ועיקר ופשיטא

מצות שאינם ניתנין להוצאה בעירו רק שם במקום שרוצה לפרוע והלוהו מעבע בלי שום תנאי רק שיתחייב לשלם לו מעבע נראה ודאי דלריך לקבלם כיון דבאותו מקום דמלי לפרעו המעבע ההוא ניתן להוצא' וכן כל כיוצא בזה ע"כ. שם: [ד] כמה. כתב הסמ"ע נראה דבתוך זמנו אינו יכול לכופו בכה"ג וע"פ מ"ש בסעיף שאח"ז גם מה שיעבור אח"כ דרך מדבר מחשב סכנה גלויה ומפורסמת (והט"ז כ' ע"ז שתמוה הוא מאד דהא אפשר להמתין ביבוש עד שיזדמן שיירא ואף שהעיכוב

בחמרא דמסלקי ועמס"ל סעיף ד' ס"ק י"ח: (יד) והוא בזמן כו'. כתב בסמ"ע נראה דר"ל והוא בתוך הזמן והוסיף מור"ס לכתוב כן כדי לייסב דלא תקשה אמה שכתב הטור והמחבר לקמן ס"ס ק"ך כו' והבית חדש פי' דר"ל והוא בסוף הזמן וכן עיקר וכן פי' בסמ"ע מה שכתב שם עוד בזה: (טז) אכל פקדון בכה"ג פטור. הטעם כיון דכלת' שמירתו ובסמ"ע ס"ק ט' תמה דיתחייב הנפקד כשהוא אים שדרכו ליטא וליתן במעות ובזה נתבאר בסי' רל"ב דמותר להשתמש במעות פקדון וחייב עליהן כש"ס כו' ולק"מ דהתם מיירי בשמתאבל לא כשא"ל טול את שלך שכבר כלתה שמירתו וכך כתב הגאון אמ"ו ז"ל בני' סמ"ע שלו וכן נראה דעת הב"ח ועיין במרדכי פרק מי שאחזו כתב ודאי פקדון פשיטא פטור כיון דאמר איני רוצה לשמרו עוד פטור אפי' מפשיע' וכן פסק מהרש"ל פ"י דב"ק סי' כ"ג (ועי' בריטב"א פ"ק דקדושין על סוגיא דכנסי סלע זו בפקדון דף י"ב) ועמ"ש בש"ס ק"ך: (טז) פטור. היינו כשהגיע הזמן אבל תוך הזמן חייב שכבר קבל עליו שמירת הפקדון עד הזמן וכמ"ש הר' המ' והמחבר ס"ס רל"ג: (יז) י"א שאין המלוה כו'. ונלפע"ד שהרי"ף חולק ע"ז שהשמיט הך מימרא דרבא בפ' האומנין ונלפע"ד דמפרש דהא דאמר רבא ופרעיה זוזא זוזא פרעון הוי כו' היינו לענין דיעבד (וכ"כ בב"ה) דהו"א (שאין) יכול המלוה לומר תחזור ותקח ממני מה שפרעת לי זוזא זוזא ויהיה אזלך באחריותך עד שתפרע לי הכל ואם לא תרצה לחזור וליקח המעות הרי הוא אזלי באחריותך דלא הוי פרעון קמ"ל דלא אלא בדיעבד הוי פרעון ולכך לא הוצרך להביא מימרא דרבא דס"ל כמו שכ' הרא"ש שם וז"ל וקמ"ל שאין המלוה יכול לומר איני רוצה ליקח מעותי אלא בבת אחת והך מילתא שמעינן ליה מדקאמר לעיל ונתן לו ה' מאות זוז קנה ומחזיר לו השאר אחר כמה שנים אלמא פרעון הוי אע"ג דלא פרעיה בבת אחת עכ"ל והך דנתן לו ה' מאות זוז כו' הביאו הרי"ף שם לעיל. וכן נלפע"ד מוכרח דעת הרמב"ם ס"פ כ"ג מה' מלוה והשמ"ג דף קע"ט ריש ע"ב שכתבו מי שהוציא שני שטרות בני' י' ואומר עשו אותם א' במאה אין עושים לו אזכות הוא ללוה להיות שנים שלא יכוף אותו בדין בפעם אחת לגבות הכל עכ"ל והוא מימרא פ' נע פשוט ניחא ליה ללוה דלא ליכוף לפרעו והוצרך בבעה"ת שער ס"ט לפרש דלאו למימרא דמדינא מצי למכפייה לפרעו הכל אלא לומר שהלוה יירא לפרעו לאלאין שאולי יכפור לו ויתבענו פעם אחרת ובזה תבוא כפייתו מאליו עכ"ל אבל מדברי הרמב"ם ושמ"ג מבואר שיכופו בדין לגבות הכל וא"כ בע"כ מיירי דכשירצה לפרוע תוך הזמן לא יקבל ממנו עד שיפרע לו הכל דאי מיירי כשגיע הזמן א"כ אפי' שנים נמי יכול לכופו לפרוע הכל (ודלא כהב"ח סימן כ"ג שהבין דהרמב"ם מיירי שהגיע זמן פרעון של ב' השטרות וכתב תימה גדולה מנין לו זה ע"ש אלא כמ"ש) אלא ודאי ס"ל דהך מימרא דרבא לענין דיעבד מיירי והוא ממילא נשמע מהך דנתן לו ה' מאות זוז כו' לכך הביאו הרמב"ם ושמ"ג ג"כ מימרא דרבא לפי שסמכו על מה שכתבו בפ"ח מה' מכירה והשמ"ג דף קנ"ט ריש ע"ב הקונה דבר מחבירו כו' נקנה התקה ומחזיר לו העשר' אפי' לאחר כמה שנים כו' ונלפע"ד דהרא"ש ג"כ יוכל לסבור כהרי"ף ולכתאלה א"ל לקבל הפרעון זוזא זוזא וכן יש להוכיח דאי מילתא שמעינא ליה מדקא' נעיל כו' הא רבא טובא לאמטויי' דיכול לכופו לכתאלה לקבל זוזא זוזא והך מילתא לא שמעינא כלל מהך דלעיל אלא ודאי ס"ל דגם רבא לא מיירי אלא דהוי פרעון בדיעבד והמעות הוא באחריות המלוה והך שמעינא שפיר מהך דלעיל דאל"כ לא הוי קנה. הלוקח כיון דלא נתן לו כל המעות והמעות הוא באחריותו אלא ס"מ דבדיעבד אף שפרע המקנת הוי פרעון ולפ"ז קשה על הטור שפסק כבעל העיטור ודלא כהרא"ש וים לייסב בדוחק ול"ע: (יח) ומיהו אם משכן לו כו'. מדברי הטור משמע דמיירי שמשכן לו שדהו כו' לזמן ולפ"ז צריך לפרש דאף דהמלוה אינו אוכל פירות מהשדה אינו יכול לכופו שיחזיר לו אלי המשכנו כי יכול המלוה לומר כיון שאתה בא לפדות תוך הזמן אינני מחוייב ליתן לך כלום מההשכון כי אני חפץ שיהיה לי משכון טוב גם אני חפץ שיהיה המשכון כולו אצלי כדי שתהיה דחוק לפרוע את שלי לזמן ליקח המשכון דאין לפרש דמיירי שהמלוה אוכל פירות דא"כ מאי איריא פורע אני הא אפי' פורע כולו א"י לכופו לקבל תוך הזמן כדלעיל ס"ג או אפשר דמיירי כאן באתרא דמסלקי אבל בבעה"ת שער ס"ט שמשכן לו משכונו שיאכל הפירות עד שיפרע לו כו' ע"ש והלכך אי הוה פורע לו כולו הי' יכול לכופו שהרי לא קבעו זמן ביניהן רק שאוכל פירות עד שיפרע לו והרי פורע לו אבל כשפורע לו מאלה יכול לומר אינו רוצה לקבל ואכולה שדה יהביה ולא אפלגא וכ"ז שאין אתה פורע לי כולה אני אוכל פירות שהרי כך היתה התנאי שיאכל

המעות קודם הזמן אא"כ מניח לו הפירות לאכול: הגה [יב] לוה שאמר למלוה טול מעותיך ח (יד) (יג) [יג] והוא [י] בזמן והמלוה אינו רוצה לקבלם והם לרוריס ומונחים ביד לוה ונגנבו או נאבדו ט הלוה חייב לשלם (טו) (יד) אבל בפקדון בכי האי גווני (טז) [יא] פטור (ב"י מ"כ):

ד המלוה את חבירו לזמן ובא הלוה לפרעו תוך הזמן בפרוטרוט דינר דינר (יז) [יד] ח י"א (טו) שאין המלו' יכול לעכב ולומר תן לי כל חובי בפעם אחת דאף פרעון של דינר דינר נקר'[יב] פרעון אלא שיש למלו' י תרעומ' עליו [טו] (יח) ט ומיהו אם (טז) משכן לו שדהו או אפי' שתי שדו' י אינו יכול לכופו שיחזיר לו [יג] חצי המשכונ' בחצי המעות [טז] יא ג [יב] (וה"ה אם (יז) הגיע הזמן א"ל לקבל פרעון בפרוטרוט (מרדכי פרק האומנים):

המלוה

ט הלוה חייב לשלם. ר"כ ב"י שמצא כ"כ ושכתבו כן גם בשם הראב"ן ומעשה דאלו מתרמי עסקא מי לא אזין ליה במעות הללו אבל פקדון מכי א"ל טול את שלך כלתה שמירתו ומשמיק שם וכ' ז"ל ואני אומר אם המעות פקדון ואינן לרורין בקשר משונה אמאי לא יתחייב באחריותן כיון דיכול להשתמש בהם עכ"ל כ"כ הב"י שמצא כ"כ והב"י לא כתב ע"ז כלום והד"מ הביאו וכתב ע"ז ז"ל לא ידעתי מאי קשה ליה דקאמר אמאי לא יתחייב כו' דמאחר שכלתה שמירתו לא יתחייב עליה בע"כ וכמו שכתב לקמן בהל' שומרים אי"ה *ואני כתבתי שם דים לתמוה על תמיהתו דמור"ם דהא י"ל דהראב"ן ושאותו שכתב כן איירי כשהנפקד הוא אים שדרכו ליטא וליתן במעות (ובזמן הזה רוב בני אדם דרכן כן) וכזה נתבאר בסי' רל"ב בדברי המחבר ס"ס ז' דכיון דמותר להשתמש במעות דפקדון אם יראה כל זמן שאינן מקוסרין בקשר משונה אתחייב עליהן בגניבה ואבידה ואפי' כשלא שימש בהן וכן הדין להרמב"ם במעות אבידה אפי' כשלא שימש בהן וכמ"ש העור והמחבר בס"ס רס"ז ע"ש ומה שכתב שכלתה שמירתו כיון דאמר טול הלא י"ל אדרבא כיון דא"ל טול והוא לא נטלו נילה המפקיד דעתו שא"ל להמעות ומתילא יש רשות להשתמש בהן הנפקד. ועוד דלפי מ"ש דבתוך זמן חיירי וא"כ לא כלתה שמירתו אע"ג דא"ל טול וכמ"ש בשם המ"מ וצ"ע ומור"ם קיצר כאן וכתב אבל פקדון בכה"ג פטור ור"ל בכה"ג שג"כ אמר להמפקיד טול פקדונך כי כבר כלתה זמן שמירתו והמפקיד אינו רוצה ולטעמיה אזל שכ"כ ג"כ בד"מ הנ"ל ואין דבריו נ"ל מוכרחין כל זמן שאינו קשור בקשר משונה וכמ"ש ודו"ק: י תרעומת עליו דיאמר לו אפשרתני במה שפרעתני פרוטות פרוטות שכך אני מוזר ומוליא המעות אחדים ואלו אתה נותן לי לזמנו ביחד הייתי מוליאן בפרקמטיא בריוח: יא וה"ה אם הגיע הזמן כו'. ל' ה"ה דכתב מור"ם ל"ד הוא דהא עדיפא מיניה הוא דכאן כשהגיע הזמן הברירה ביד המלוה בתרתי ל"מ דאין צריך להחזיר לו אלי המשכונא אלא אפי' קבלת המעות בפרוטרוט אינו מקבל כשירצה אלא ה"ק כשיש ליד המלוה על העליונה בתוך הזמן אלא להחזיר לו מהמשכון כלום כך ידו על העליונה בכלות הזמן דאין מקבל ממנו אפי' הפרעון לאחדים ע"ש במרדכי שהביא

עכ"ל: ח והוא בזמן. נראה דר"ל והוא בתוך הזמן והוסיף מור"ס לכתוב כן כדי לייסב דלא תקשה אמה שכתב הטור ופסק המחבר ג"כ לקמן בס"ס ק"ך לוה שאמר למלוה הגה מעותיך לרוריס ומונחים בתוך ביתי בא וטול מעותך והמלוה מסרב מלקחתם ונגנבו או נאבדו פטור הלוה וכאן כתב דהלוה חייב לשלם מ"ה כתב מורי ורבי רבי משה איסרל' דכאן מיירי דעדיין הוא בתוך זמן הלואה וע' מה שכתבתי עוד ביסוב זה שם בס"ס ק"ך בסמ"ע ועל יסוב זה קשה דא"כ דכאן מיירי בתוך הזמן למה מסיק וכתב דבכה"ג בפקדון פטור הא כתב המ"מ בפ"ז מהל' שאלה דאין הנפקד יכול להכריח להמפקיד לקבל פקדונו ממנו תוך הזמן כשהפקידו לזמן ידוע שיכול לומר לו קבלת עליך שמירתו עד זמן ידוע וכ"כ המחבר בסי' רל"ג ס"א (אם לא שתאמר דשם מיירי שאינו רוצה לשומרו כלל והוי כמזיק בידים וכמ"ש לקמן סי' ל"ה ס"ד מה שאין כן כאן דמיירי שנגנבו ונאבדו בלי פשיעתו):

ט הלוה חייב לשלם. ר"כ ב"י שמצא כ"כ ושכתבו כן גם בשם הראב"ן ומעשה דאלו מתרמי עסקא מי לא אזין ליה במעות הללו אבל פקדון מכי א"ל טול את שלך כלתה שמירתו ומשמיק שם וכ' ז"ל ואני אומר אם המעות פקדון ואינן לרורין בקשר משונה אמאי לא יתחייב באחריותן כיון דיכול להשתמש בהם עכ"ל כ"כ הב"י שמצא כ"כ והב"י לא כתב ע"ז כלום והד"מ הביאו וכתב ע"ז ז"ל לא ידעתי מאי קשה ליה דקאמר אמאי לא יתחייב כו' דמאחר שכלתה שמירתו לא יתחייב עליה בע"כ וכמו שכתב לקמן בהל' שומרים אי"ה *ואני כתבתי שם דים לתמוה על תמיהתו דמור"ם דהא י"ל דהראב"ן ושאותו שכתב כן איירי כשהנפקד הוא אים שדרכו ליטא וליתן במעות (ובזמן הזה רוב בני אדם דרכן כן) וכזה נתבאר בסי' רל"ב בדברי המחבר ס"ס ז' דכיון דמותר להשתמש במעות דפקדון אם יראה כל זמן שאינן מקוסרין בקשר משונה אתחייב עליהן בגניבה ואבידה ואפי' כשלא שימש בהן וכן הדין להרמב"ם במעות אבידה אפי' כשלא שימש בהן וכמ"ש העור והמחבר בס"ס רס"ז ע"ש ומה שכתב שכלתה שמירתו כיון דאמר טול הלא י"ל אדרבא כיון דא"ל טול והוא לא נטלו נילה המפקיד דעתו שא"ל להמעות ומתילא יש רשות להשתמש בהן הנפקד. ועוד דלפי מ"ש דבתוך זמן חיירי וא"כ לא כלתה שמירתו אע"ג דא"ל טול וכמ"ש בשם המ"מ וצ"ע ומור"ם קיצר כאן וכתב אבל פקדון בכה"ג פטור ור"ל בכה"ג שג"כ אמר להמפקיד טול פקדונך כי כבר כלתה זמן שמירתו והמפקיד אינו רוצה ולטעמיה אזל שכ"כ ג"כ בד"מ הנ"ל ואין דבריו נ"ל מוכרחין כל זמן שאינו קשור בקשר משונה וכמ"ש ודו"ק: י תרעומת עליו דיאמר לו אפשרתני במה שפרעתני פרוטות פרוטות שכך אני מוזר ומוליא המעות אחדים ואלו אתה נותן לי לזמנו ביחד הייתי מוליאן בפרקמטיא בריוח: יא וה"ה אם הגיע הזמן כו'. ל' ה"ה דכתב מור"ס ל"ד הוא דהא עדיפא מיניה הוא דכאן כשהגיע הזמן הברירה ביד המלוה בתרתי ל"מ דאין צריך להחזיר לו אלי המשכונא אלא אפי' קבלת המעות בפרוטרוט אינו מקבל כשירצה אלא ה"ק כשיש ליד המלוה על העליונה בתוך הזמן אלא להחזיר לו מהמשכון כלום כך ידו על העליונה בכלות הזמן דאין מקבל ממנו אפי' הפרעון לאחדים ע"ש במרדכי

פירות

אחר כך בסב"ח ועיין מ"ש בישיב דברי הטור כאן עם סי' קי"מ: (פעיף ד) ומיהו אם משכן כו'. זה איירי במשכן לו שיאכל פירות בעכייתא שכן הוא שתם הלואה וכן הוא בסה"ת שער ס"ע וז"ל ויש לעיין אם משכן משכנו בא' זוזי

באר הגולה

מנין לאיהדר ביה וכו' דזמן זה כוקבע מני לאוכת המלוה ח כמימרא דרבא אמאי מאן וכו' אלא דאית לי' תרעומת ב"מ דף ע"ז ע"ב ובתר הרא"ש בפסקיו וכ"כ בעה"ע דאם איתא דמלוה יכול לעכב לא קיבולי לקבל ולא תרעומת לאוי ליה עליו ועוד מהמעות הנמרא דאלעריך לגמור דבית בכתי ערי חומה נגאל לאלאין משדה אחוזה (קדושין דף כ' ע"ב) וכן כתב בה"ת בשער ס"ע בשם הרמב"ן וכ"כ הטור ע שם סעיף ח' בשם הרמב"ן יכ"כ בה"ת שם בשמו ושם רשיה לוה בשמעתא דבטלה אחלוקת (ב"ב דף ק"ו ע"ב) י ומ"ש לוה וגואל לאלאין (קידושין שם) היינו ע"כ של מלוה יקבל כו' ומ"מ המלוה יאכל הפירות עד שיפרע כו' האחרים וכ"כ דברי הרשב"א וכ"כ ר"י בסוף ריש בשם הרשב"א:

חגהות אמרי ברוך

סי' כ"ח ב"ש ס"ק ל"ד. נלפענ"ד כ' שמדויק לי הש"ג שכתב דניכר לעניים הוא הפסידו וכתב עוד שם בזה"ל אשם יחזיר' לו בתוך הזמן יעמדו שניתין אלו ולא ירויחו לו המעות כלום ויפסיד הריוח שהיה מגיע לו מהם עד סוף הזמן דבכה"ג כו' יע"ש כ' דהוי כדבר כאבוד דבכה"ג גם פועל אינו יכול לאזור (ויעוין לקמן סימן שנ"ג ס"ב):

חידושי רעק"א

ס"ד בהגה וה"ה אם הגיע הזמן. נ"ב הקונע זמן לפרוע בזמנים ממולפים אם עברו הזמנים ולא תבע המלוה הלואתו אי' לכופו לפרוע לו כאחד אלא לזמנים מחולפיסדראה בעיני הכ"ר כנה"ג סי' ע"ג בעור אות ו' בשם הר"ם יונה:

חידושי חת"ם

סי' ע"ד מחבר סעי' ז' על המעבע ס"ב עיין מ"ש בית שמואל סי' ק' ס"ק כ"ג וסי' ס"ו בס"ק ט"ז ובתשו' ח"ם חו"מ סי' נ"ח וסי' ס"ג וח"ם יו"ד סי' קל"ד:

פתחי תשובה

בשם סמ"ע ועיין עוד בסמ"ע וש"ך שבכיאו בשם הש"ג פרק הנזל בתרא שבלואות שעוסין בזה"ז בעלי תנויות כו' מני המלוה לעכב מלקבל ספרעון כו' ועיין בתומים ובנה"מ מ"ש בזה ועיין מ"ש מדין זה לקמן סימן קע"ו סב"ג ס"ק כ"ז: ג] וה"ה אם הגיע הזמן

טורי זהב

דהיינו בתוך הזמן ומשום הכי חייב הלוה משא"כ בסי' ק"ד דפטור הלוה דמיירי בהגיע זמנו ודברי תומים כיון דבשעיקר הטעם משום דפרעון דבע"כ הוי פרעון וא"ש כן בתוך הזמן נמי יכול לפרוע בע"כ כל היכא שאין ניכר הקלקול בתי"ם רים סי' זה. וע"ק מאי מסיק רמ"א בפקדון פטור הנפקד בתוך זמן ודאי אינו פטור כמ"ש רל"ב ובסמ"ע הרגיש בזה ולא הי' כלום ובאמת דברי רמ"א כפשוטן דמשך אחר דבריו בד"מ דבב"י הבאו דברים אלו של רמ"א בשם הרמב"ן אבל פקדון בכה"ג פטור ר"ל כשהגיע הזמן ומה שהקשה הסמ"ע סי' ק"ך הלוה פטור אין כאן קושיא דשם גם שם הגיע רמ"א וי"ח והיינו המרדכי פרק מי שאחזו שכתב בהגיע הטעם בס"ם בשם רא"ן ועיש במרדכי והיינו משום שיש רשות ללוה להשתמש הויין כרשותו עד שיוציאם מחתת ידו כ"ז נלע"ד וכן רא"ה:

ביאור

מ"ש ל' ל"ל כיון דאמרי לך כו' ואע"ג דלא קי"ל כליסנא קמא היינו משום דבעי לקבולי עליה מי שפרע ועברי"ף ורא"ש שם וכן שם פ"ב וכולן שאמרו טול כו' משא"כ במלוה שהוא כרשותו כמ"ש הרי"ף ורא"ש בעובדא דשומשמי דאפי' בפקדון ואפיקיומן קמו ליה כרשותיה וכוי הלואה גבוה כו' ע"ש וכמ"ש בב"מ מ"ג ל' בהגהות שנאה כו' וכן שם פ"ח ל' מסתברא פעור כו' הוא"ל כו': [יג] והוא בזמן. עש"ך ועש"ס ס"ק י"ד ט"ז וע"ס סי' ק"ך וכש"ך שם וכמרדכי פ' מי שאחזו: [יד] (ליקוט) י"ח כו'. ממ"ם בקדושין כ"ב בעא מיניה כו' המוכר בית כו' ל"ר כוכא כו' אלמא כוכא דלא גלי מסתמא גולל לאלאין אף במשכון. רשב"ל ורא"ן שם ועבה"ג (ע"כ): [טו] ומיהו אם. עתוס' דב"ב קז ל' ד"ה וכא. וי"ל כו' ואפוקיקי הוי כמו משכון

באר

לטובת המלוה כדי שיאכל הפירות עד הזמן ההוא. סמ"ע: [י] בזמן. כ' הסמ"ע נראה' דר"ל והוא בתוך הזמן והוסיף הרמ"א לכתוב כן דלא תקשה אמ"ש הט"ו בס"ס ק"ך לוה שאמר למלו' טול הנה מעותיך לרוריס כו' והב"ח פירש דר"ל והוא בסוף הזמן וכן עיקר וכן פירש הסמ"ע נופיה שם בסימן ק"ך עכ"ל הש"ך (וכן פירש הט"ז וכתב דמסימן ק"ך לק"מ דהא באמת הביא שם הרמ"א די"מ כו' ע"ש): [יא] פטור. הטעם כיון דכלתה שמירתו ובסמ"ע תמה דיתחייב הנפקד כשדרכו ליטא וליתן במעות וזה נתבאר בסימן רל"ב דמותר להשתמש במעות פקדון וחייב עליהן כש"ס כו' ולק"מ דהתם מיירי בשמתאבל לא כשא"ל טול את שלך שכבר כלתה שמירתו וכ"כ הגאון אמ"ו ז"ל וכ"כ דעת הב"ח וכ"פ מהרש"ל כל זה כשהגיע הזמן אבל תוך הזמן חייב שכבר קבל עליו שמירת הפקדון עד הזמן וכמ"ש

נתיבות

משה"כ חידושים

ע"ב ס"ק ג': (יב) באתרא דלא מסלקי אבל באתרא דמסלקי יכול לסלק תו"ז: (יג) והוא בזמן. ע"ם ק"ך מ"ש כזה: (יד) אבל בפקדון. דוקא במיגלס זמן אבל תו"ז א"י לאזור בשמירתו ש"ך: (טו) שאי' לעכב. הש"ך הגיע ע"ז. וכתב דלכתאלה יכול לעכב רק בדיעבד הוי פרעון ובשער יכול לעכב כדי שלא יפגום שטרו (ובשער ודאי די"ל לפרוע שטר שלו) אע"ג וכנון הוא: (טו) משכן לו שדהו. פי' שכתב לו רשות לפרוע אינה שדה זמן שירלה ומבקש ליפרע לו אחלי שיחזיר לו שדה אחת

כסף

סעי' ב' בהגה (טול מעותיך) מי שקיבל מטבעות שאח"כ נפסלו ונגרע ערכם. אך בהשטר הי' כתוב לשלם במטבע עובר יוצאת בשופי ובהגיע הזמ"פ אמר הרי מעותיך לרוריס ואז היו המטבעות ההן יוצאות בשופי והי' בכלל מטבע עובר כי הי' נ"כ מטבעות גרועות מהם. וכשהרו בידו ואח"כ נפסלו ומטבע היוצאת היא יקרה אפ"ם מטבע הראשונה. נראה שגם לפמ"ש האחורו"ן ז"ל בע"ד. שהוראת"א ז"ל הכריע שחיוב האונסין נמשך אח"כ גם שנמעות מותרים קודם שהגיעה אין חיוב אונסין מ"מ כיון שהי' על המעות שנגון מלוה נמשך חיוב גם אח"כ ע"ם ובע"ז ז"ל שם. מ"מ בהכ"ל נראה שמודה הע"ז והאחורו"ן ז"ל. שעד כל פנים אין נמשך לשון השטר שכ' בו לשון מ"מ. וכמו אלו קיבל אז מחדש מטבעות ההן דקי"ל שפורע מטבעות ההם גם אחר שנפסלו. ומה שייכות ללשון השטר שיהי' נמשך חיוב חדש אח"כ מ"ז והשטר נמחל שעבודו כיון דלכ"ע

המשפט

משה"א ביאורים

שהקשה זה. ונרא' דמיירי כעין העיסקא שעושין בומן הזה שמשתרין עצמם עם המקבל ליתן עשר' למאה שנה וכשחוזר בו נהי דיכול לחזור מלהתעסק מ"מ מחויב ליתן כל דמי הפשר מכל השנה וכשאינו רוצה ליתן לו כך מחויב לבוא לחשבון העיסקא ולשבע כמה הרויח בומן זה וליתן החצי וא"י לומר אתן לפ"ע כיון שהזמן איקבע לטובת המלוה יכול המלו' לומר לו נתפשרתי בסך זה רק משום טובת קביעת זמן

הקדשים

קיי"ל פרעון בע"כ שמיה פרעון ואלו הי' אומר מעותיך לרוריס בפרסום. ומה שנשארו המעות בידו לא הי' מפורסם כ"כ הרי פטיפא שא"י לגבות בהשטר ממשעבדי והו"ל שטר שנמחל שעבודו ואסור ללות עליו מאז וממילא אין המשך ללשון השטר אח"כ כלל. ובפרט שהתקבל לא אסיק אדעתי' אז כשקיבל המעות שיתייקרו כ"כ מטבעות היוצאות. ומה שאמר הרי מעותיך הי' כשכיל שלא יחול ויקור המטבעות שהי' כשמע אז ועיקר הסתחייבות האונסין הוא רק ע"י שכידו לעשות מו"מ בהמעות והרי גם כשנשאר מו"מ יכול לפרוע המטבע בקיבל. ובהט"ז ז"ל כ' הלשון כל זמן שלא הוציאם מתחת ידו ואולי כוונתו שאם ירקס מכיחו ותיתר אז נפקע החיוב דאונסין ג"כ וללע"ע נזה. כשנו מטבעות נזדקקו בד"ל של ג' היום והסכימו שא"ל ליתן מטבע החדשה ואמרו שאסור ליתן במטבע חדשה כיון שהיא תוספת כסף ובדקה"ם ביו"ד והורו כן היום:

קצוה החושן

מבדים שכל מדין שמיר' שמקבל עליו לשמור חלק דפקדון לא נפיק מחיובו דלא גרע. משאר שומרין דאינו יכול לאזור כד הזמן וכמ"ש בס"ע בסי' רל"ג וא"כ ה"ה בהך דש"ג אין יכולין לאזור מחוייב שמירתו כיון דהי' לפועלא המלו' ואם אירע קילקול נתחייבו בשמיר' ודו"ק וב' מ"ש בסי' ע' סק"ח:

שהביא רש"י לדבריו בזה: יב אין בדבריו כלום. והטעם כתב הטור בשם הרא"ש ז"ל כי יאמר לו אין לי מעות לקנות חפצים שלך ואיני רוצה לטרוח למכור חפציך וכ"ש אם הלוהו על בית בכייתא לדור בו ושיעבד לו כל הבית שאינו יכול לבטל שיעבודו עד שיפרע לו ואפי' אין הבית שוה יותר הדין כן כו': יג טול אותו בחובך. פי' והחזיר לי השט"ח שבידך עלי. וא"ת מאי חידש המחבר בדין זה הא כבר כתבו בסעיף ה' (ובטור שגם כן כתב שניהן לק"מ דהטור כתב דין השני תחלה והביא ראייה להדין הראשון שכתבו הרא"ש בתשו' ע"ש בס"ז ח'). וא"ל שבס"ה איירי בקודם הגיע הזמן ולא מבעיא קאמר ל"מ קודם שהגיע זמן הערעון אלא אפי' הגיע הזמן ואין לו לשלם אפ"ה אינו יכול לכפותו דאכתי קשה דהול"ל בקיצור (איפכא) דלא מבעיא בתוך זמנו אלא אפי' כשהגיע זמנו אינו יכול לומר כן וי"ל דקמ"ל דלא מבעיא בדין ראשון דס"ה דמיירי דהלוהו על המשכון קרקע או מטלטלין דיכול המלוה לומר ניחא לי לתפוס בשט"ח ונפ במשכון בדי שתצטרך לפדות משכונך מהר אלא אפילו בדין (דס"ו) דאין בידו אלא השטר דה"א דיכול הלוה לכפותו ולו' לו אלא טוב לך יותר להחזיק בקרקע מבהשטר קמ"ל: יד הדין עם המלוה והטעם כתב הטור בשם הרא"ש ז"ל דכ"ז שאינו תובע חובו אינו חייב ליקח דבר שאינו חפץ כו' כי יאמר לו המלוה אלו הוו בידי זוזי לא שקילנא קרקע כי איני צריך לה ובשביל שמעות שלי בידך תכפני ליקח בהן קרקע ויתמור שטרו על שיהיה לו מעות כמו שהלוהו ע"ש: טו המלוה את חבירו את המטבע כו'. כן הוא ל' הגמרא בפרק הגוזל עצים (דף נ"ז ע"א) וכרב נחמן אליב' דשמואל דקי"ל כוותיהו דאמרי שם כן והרמב"ם והמחבר נמשך אחר ל' הגמרא וכתב המ"מ שם דנ"ל פירושו דכל המלוה לחבירו הן פירות שקצץ להן דמים הן מעות על סמך המטבע היולא הוא מלו' ר"ל לחשיבת הלורה הוא מתבוין לשלם לו דמים. ולא אתא אלא לאפוקי אם היתה הלוואה פירות לשלם לו פירות *וזהו שאומר על המטבע ולא אמר המלוה סתם וכן נראה מן ההלכות שהכונה בכל מי שחייב מעות לחבירו שאם אינו יכול להוציאו כולל צריך ליתן לו כדהשתא אבל כתב שם המ"מ דהתו' לא ס"ל הכי אלא לעולם משלם לו המטבע שנפסל אם לא שהתנה עמו שישלם לו מטבע וכ"כ הרא"ש והטור ואליבא דכ"ע *ומ"ש בגמר' שהלוהו על המטבע אינו ר"ל שהתנ' ליתן לו מטבע אלא ה"ה התנ' עמו ליתן לו מעות וכן מוכח לשון הטור שהתחיל בלוה על המטבע ומסיק וכתב עלה ז"ל וכל זה לא איירי אלא בהתנ' ליתן לו מעות וכן הוא נם כן בתו' ואחריהן נמשך מור"ם וכתב בהג"ה על דברי המחבר ז"ל וכל זה שהתנ' ליתן לו מעות כו' ועפ"ר אלא שק"ק דלא ה"ל למור"ם לסתום ולכתוב בפשיטות דכל זה מיירי כשהתנה כו' אלשון המחבר שהוא כלשון הרמב"ם דהרמב"ם מדסתם דברין סתמא כוונתו כמ"ש המ"מ פירושו דאפי' בלא התנה אלא מתבוין לשלם לו דמים. וכ"ש אם הלוה לו כך וכך דמים דעתו אלורתו וצריך ליתן לו המעות שאפשר לו להוליאן: טז וכן בכתובה. ז"ל המ"מ שם פי' כשכתב לה מטבע ידוע וכבר נתבאר זה בפי"ז מהל' אישות עכ"ל ולפמ"ש מור"ם ע"פ פי' התוס' דאיירי בדהתנה נראה דגם בכתובה בעינן שהתנה: יז נותן לו מטבע שהלוהו בכל עניו. התוס' שם כתבו הטעם דנפסל היינו בהוצלו, שמעיקרא שוה ארבע והוזל להיות שוה זוז משלם לו בהלואה שוה זוז אפי' היכא דאינו בעין וה"ה בנפסל

פירות עד שיפרע לו ועתה אינו פורע לו כולו ע"ש. ופשוט הוא דאין חילוק בדיניה אלו בין משכון קרקע או משכון מטלטלים: (יט) ויחזיר לו שטרו וה"ה אפי' ליכא שטר א"י לכופו שיטלם בחובו אלא לריך לשלם לו לפדות המשכון דאי לשם משכון קבלוה לשם פרעון לא קבליה כן מוכח בהר"ן ס"פ שבועת הדיינין ע"ש וכ"כ ר"י ז"ל

ה כ [יז] המלוה את חבירו על משכון מטלטלין או קרקע ששוים יותר מחובו ובא הלוה ואמר שיקח מהמשכונו' כדי חובו ויחזיר לו את המותר יב (יח) אין בדבריו כלום וה"ה אם אין המשכונות שוים יותר מהחוב אינו יכול לכופו שיטלם בחובו (יט) ויחזיר לו [יד] שטרו:

ו [יח] ל לוה שאמר כשהגיע זמן הפרעון אין לי מעות ולא מטלטלי אלא קרקע יג (כ) (יט) טול אותו בחובך ומלו' אומר איני חפץ בקרקע ואני רוצה להמתין עד שיהיו לך מעות ואינך יכול לכופני שאקח קרקע כיון שאיני תובע חובי עכשיו יד ד] הדין עם [טו] המלוה:

ז טו מ המלוה את חבירו * (כ) על המטבע ונפסל אם יכול להוציאו במדינה אחרת (כא) (כא) ויש לו [טז] דרך לאותה מדינה נותן לו (כב) ממטבע שהלוהו (כב) ואומר לו לך והוציאו במקום פלוני ואם אין לו דרך לשם [יט] (או שים לו דרך לשם (כג) (כג) והמלכיות [יז] מקפידות שמחפשין על מי שמוליך מטבע הנפסל) (טור) (כד) נותן לו מטבע (כד) (כה) [יח] היוצ' באותה שעה [כ] טז (כה) וכן בכתובה: הגה[כא] וכל זה (כו) [יט] שהתנה ליתן לו כ מעות אבל אם לא התנה כלום יז (כז) נותן לו

בידו אלא השטר דה"א דיכול הלוה לכפותו ולו' לו אלא טוב לך יותר להחזיק בקרקע מבהשטר קמ"ל: יד הדין עם המלוה והטעם כתב הטור בשם הרא"ש ז"ל דכ"ז שאינו תובע חובו אינו חייב ליקח דבר שאינו חפץ כו' כי יאמר לו המלוה אלו הוו בידי זוזי לא שקילנא קרקע כי איני לריך לה ובשביל שמעות שלי בידך תכפני ליקח בהן קרקע ויתמור שטרו על שיהיה לו מעות כמו שהלוהו ע"ש: טו המלוה את חבירו את המטבע כו'. כן הוא ל' הגמרא בפרק הגוזל עצים (דף נ"ז ע"א) וכרב נחמן אליב' דשמואל דקי"ל כוותיהו דאמרי שם כן והרמב"ם והמחבר נמשך אחר ל' הגמרא וכתב המ"מ שם דנ"ל פירושו דכל המלוה לחבירו הן פירות שקצץ להן דמים הן מעות על סמך המטבע היולא הוא מלו' ר"ל לחשיבת הלורה הוא מתבוין לשלם לו דמים. ולא אתא אלא לאפוקי אם היתה הלוואה פירות לשלם לו פירות *וזהו שאומר על המטבע ולא אמר המלוה סתם וכן נראה מן ההלכות שהכונה בכל מי שחייב מעות לחבירו שאם אינו יכול להוציאו כולל צריך ליתן לו כדהשתא אבל כתב שם המ"מ דהתו' לא ס"ל הכי אלא לעולם משלם לו המטבע שנפסל אם לא שהתנה עמו שישלם לו מטבע וכ"כ הרא"ש והטור ואליבא דכ"ע *ומ"ש בגמר' שהלוהו על המטבע אינו ר"ל שהתנ' ליתן לו מטבע אלא ה"ה התנ' עמו ליתן לו מעות וכן מוכח לשון הטור שהתחיל בלוה על המטבע ומסיק וכתב עלה ז"ל וכל זה לא איירי אלא בהתנ' ליתן לו מעות וכן הוא נם כן בתו' ואחריהן נמשך מור"ם וכתב בהג"ה על דברי המחבר ז"ל וכל זה שהתנ' ליתן לו מעות כו' ועפ"ר אלא שק"ק דלא ה"ל למור"ם לסתום ולכתוב בפשיטות דכל זה מיירי כשהתנה כו' אלשון המחבר שהוא כלשון הרמב"ם דהרמב"ם מדסתם דברין סתמא כוונתו כמ"ש

ר"מ ע"ס ודו"ק: (כח) וים חולקים כו'. כ"כ בד"מ בסס תשובת הרא"ש כלל ק"נ סי' א' כ' ובסס הריב"ש סי' קל"ו וכן נרסס בסמ"ע ותמיה לי דהריב"ש סס כתב להדיא איפכא ונס בתשו' הרא"ש סס אין הכרח ע"ס וכבר האריכתי בזה בס"ך בי"ד סי' קס"ו ס"ק מ' והעליתי דדינא דמלכותא דינא ודלא כמהרס"ל פרק הגוזל והב"ח בסי' זה וסוב מצאתי כן בתשו' מהר"מ אלשיך סי' ע"ט פסק בפסיטות דאמרי' דינא ד"ד בכה"ג ומשמע סס נ"כ דליכא מאן דפליג בהא וסנס הרא"ש בתשו' סס מודה ע"ס וכן פסק בשלטי גבורים פ' נ"פ דף רמ"א סוף ע"א ע"ס (ע' עוד מדיניס אלו בשלטי גבורים פ' נ"פ דף ר"מ ובתשו' מהר"מ אלשיך סי' ע"ט וסי' קט"ו וקי"ו וקכ"ט ובתשובת ן' לב ספר נ' סי' ק"י ובתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קע"א ובתשו' מהרשד"ס סי' ע"ה וסי' ק"נ ובתשובת מהר"א ן' שטון סי' קכ"נ ובתשובת מהרי"ט סי' י' וסי' ע"ד):

בנפסל ע"ס ובפריסה: יח מעבע שהלוהו בב"י מחס"נ בסס תשובת רשב"א °ראובן שנתן לשמעון שהובים אדומים שתס על חובו שהיה חייב לו ועכשיו תובע שמעון שיחשבו לו הזהובים כפי מה שטוין היום וראובן אומר מה שפרעתי יחשב כפי מה שהיו טוין בשעת הפרעון והשיב שהדין עם ראובן דמה שפרע פרעון הוי ולא פקדון עכ"ל ד"מ מ': יט ואם התנה כו'. *ואם המעות שהלוה הוא בעין יש בו פלוגתא המ"מ פ"ד ממלוה ס"ל דצריך לשלם מעות היולא והמרדכי פ' הגוזל ס"ל דא"ל הס"ל ד"מ. כ מעות היולאים בכל ענין. וסייס שס במרדכי *אם לא הוסיפו עליו יותר מן השיעור האמור בתלמוד עכ"ל ור"ל השיעור שהוא חומש כמ"ש בי"ד סימן קס"ה ודוקא כשהוסיפו עליו אסור דנותן לו מעבע אחרת משא"כ כשהוקר המעבע עצמה מותר דאותו מעבע הלוהו וכמ"ש בטור כאן בס"י בסס תשו' הרא"ש וכ"כ הטור והמחבר בי"ד בסי' קס"ב דאף דאסור ללות שאה בשאה במעבע מותר וע"ש: כא ואם תיקן המלך כיצד ישלמו כו'. במרדכי שם והביאו הד"מ

כתב ז"ל וכמו שתקן השלטון שהפורע לאלתר יטול רביע והפורע לאחר שנה יפרע הכל כך יעשו עכ"ל ור"ל אחר שפסל המלך המעבע תיקן שהפורע חובו להמלוה מיד יפרע ממעבע החדשה רביעית מתוך היסנה שהלוהו ואם לא יפרעהו מיד אזי יצטרך לשלם לו מהחדשה הכל כן יעשו:

אלא דמעבע שהלוהו ואי בתר דר"מ אזלת א"ל להחזיר הרבית כלל דבדיניהס אין מוציאין. והנס דיס לפקפק ע"ז ולומר דמן התורה אינו יולא ידי השב' מעבעא עד שיחזיר כמו שתיקן המלכות לפרוע ורא"ה דלא מהכ דהקב"ס הס"ס שס מתעבר שני אהא דר"ל כו' מ"מ לדינא מ"ס כ"ל אמת אלין צריך להחזיר אלא מעבע ס"קא ממנו הא אינו לא תיקן המלכות הוס אזלינן בתר דין תורה' אך כיון שתיקן אחרינן מסתמא נס זה נוגע לחב מלכותו כו' וכל זה בפרעון חוב ממס אבל בהחזרת רבית שיס להקל על בעלי תשוב' ומידי דלא שכיח ולא אסיק המלכות אדעתי' בהא לא תיקן ותבנא לדיננא שיאלס כתב שקיבל אות' המעבע ממס אס מעבע ואם הרבה עכ"ד ע"ס: ז) וים חולקין. עכה"ע ועיין עוד מדיניס אלו בה' שבו"י מ"ב סימן קצ"ה וכת' בית אפרים חח"מ סימן ד' וכת' מ"ס סימן נ"ח ובסי' ס"נ ס"ד ס"ה ובסימן ע"ד עס"ה:

פתחי תשובה

ס"ק ד': ה) שהלוהו בכל ענין: בנס"ע דהגר"ע ז"ל כ"כ עיין בס"ך סי' דנ"ב סק"ט וצ"ע עכ"ל: ו) ובפי מה שתיקן יאלס. עיין בת' חתס סופר חח"מ סימן ס"ב שנשאל אודות אחד שבילדותו בלוה מעות ע"ל ריתר עיסקא כפי שהורהו אחד המורים ועתה אחר עיזנו בס"ס ופוסקים לא נראה בעיניו היתר שהוא ורולה להחזיר הרבית ובתדיבה בבית אזו בהלכה נאמת אבל מאחר שיש אז והמלכות תיקן שהפורע חוב לריך לשלם בנקא טובה כפי ערך שהיה בימי היוקר ויעלה זה לסך עלום וכ' עליו להחזיר כל כך. והשיב דא"ל לשלם אלא במספר הנלנקא שנקח ממנו אעפ"י שהוזלו עתה שהרי פשוט שע"פ ד"ת חכלס לו מעבע שהלוה אפילו נפסלה לגמרי כל דאית ליה אורחא למיתן בנגמרא ב"ק ל"ז ע"ב תכ"ס היכא דמסני בכא אלא שהוזל ורק משום קיימא לן דינא דמלכותא דינא ומלכא אמר שיפרע לו טובה כפי ערך שהי' אז וא"כ נאתר המ"ל: אי בתר דין תורה' אזלת א"ל לשלם לזה ממה שהקב"ס הס"ס שס מתעבר שני אהא דר"ל כו' מ"מ לדינא מ"ס כ"ל אמת אלין צריך להחזיר אלא מעבע ס"קא ממנו הא אינו לא תיקן המלכות הוס אזלינן בתר דין תורה' אך כיון שתיקן אחרינן מסתמא נס זה נוגע לחב מלכותו כו' וכל זה בפרעון חוב ממס אבל בהחזרת רבית שיס להקל על בעלי תשוב' ומידי דלא שכיח ולא אסיק המלכות אדעתי' בהא לא תיקן ותבנא לדיננא שיאלס כתב שקיבל אות' המעבע ממס אס מעבע ואם הרבה עכ"ד ע"ס: ז) וים חולקין. עכה"ע ועיין עוד מדיניס אלו בה' שבו"י מ"ב סימן קצ"ה וכת' בית אפרים חח"מ סימן ד' וכת' מ"ס סימן נ"ח ובסי' ס"נ ס"ד ס"ה ובסימן ע"ד עס"ה:

טורי זהב

דיכול לומר אכילת כל הפירות ניחא לעבוד הבה ולאכול ולא קלתו לפ"ז כ"ל דאם משכן לו מעלטלין ורולה לפדות בתנ' ולכבוא בתנ' הבוי בפי ערך שומעין לו וכופין על מדת סדום ובטור כתב וכן כתב מ"א וכו' והמה כ"י על מה שדימה דברי הרא"ש לדברי הרמב"ן ורא"ל דברי הטור נכונים כי דברי הרא"ש הם בראובן שמשכן בית לשמעון שוה ר' זוז בק' זוז ואחר שמעון [ראובן] הנה לך חלק בביה זה בעד ק' זוז שלך בשומה כ"ד כי הי לך שתבר' מכיתי נגד הלואתך והשיב כי דבר פשוט בשלמא בתלוה כ' על שוה ל' ולא בכייתא שאינו יכול לבופו ליתן לו המותר ואף שאין לו הפסד בתשוהיו כלל כ"ב בתבוס שים הפסד כמו כאן שדר בבכייתא כל הבית ואתא כ' ולא עוד אלא אפי' יאמר לו כל הבית כמו שהיה בשעת ההלואה אלא שרולה שיתלטנו לו בתורת תקח אין כח בידו עי"ז ואי"כ יש שיר ראיה לדברי הרמב"ן כמה ברולה להפסידו אכילת כל הפירות בבכייתא כנלע"ד נכון בפסק זה דכל היכא דאין לו הפסד יש לכופו על מדת סדום בתשלומין:

באר הגולה

סס: [כ] שהלוהו. בב"י בסס תשובת הרשב"א ראובן שנתן לשמעון שהובים אדומים שתס על חובו שהיה חייב לו ועכשיו אומר שמעון שיחשבו לו הזהובים כפי מה שטוין היום וראובן אומר שיחשבו כמו שהיו טוין בשעת הפרעון והשיב שהדין עם ראובן דמה שפרע פרעון הוי ולא פקדון עכ"ל. סמ"ע: [כא] בעין. זסייס שס במרדכי אס לא הוסיפו עליו יותר מהשיעור האמור בתלמוד ע"כ ור"ל הוספת חומש כמ"ש בי"ד סימן קס"ה ודוקא כשהוסיפו עליו אסור אבל כשהוקר המעבע עצמה מותר דאותה מעבע הלוהו זכ"כ הט"ו בי"ד סימן קס"ב דאף דאסור ללות שאה בשאה במעבע מותר וע"ש. שם: [כב] תקן. במרדכי שם כתוב וז"ל וכמו שתקן השלטון שהפורע לאלתר יטול רביע והפורע לאחר שנה יפרע הכל כך יעשו ע"כ ור"ל אחר שפסל המלך המעבע תקן כן. שם: [כג] חולקין. כ"כ הד"מ בשם תשובת הרא"ש ובשם

נתיבות המשפט

משה"כ

מה פדה אבל בלא"ה וכזהרי דאותו מדינ' תלויין כאן יכול ליתנו לכ"ע: (כו) וע' כי"ד וע"כ ס"ק ה')(דאם לא נפסל' המעבע רק שהוזל בגון שהי' הדינרים וכעמידו המלך על כ' דינר נותן מעבע שהלוה לו בכל ענין וע' בספרי שם פוז מדיניס אלו וע"כ עוד מדיניס אלו:

משה"א

זכן שהוקבע לשובתי כנ"ל: ה) ועבי"ד סי' קס"ה. וע"ש במסרי חוות דעת שכתבתי דדוקא שהתנה לתת לו מעבע והמעבע ראשונה נפסלה לגמרי שאז אין שם מעבע עליו כלל והוא התנה לתת לו מעבע אבל אם רק שיחתו המלך מכמות שהוא כגון שהי' הדינרים זה בכ"ה דינרים והעמידו על עשרים ודאי דאינו משלם רק המעבע שהלוה לו דהא עדיין שם מעבע עליו רק שהוזל כמו מאה בשאה והוזל שאינו נותן רק מאה שהכוהו אה שהוזל וכ"ה בתשובת לחם רב ע"ש וקן מוכח בתשובת הרא"ש כלל ק"נ סוף ס"א שכת' וז"ל ועוד בזו הארץ כשעושה המלך מעבע אינו פוסל את הראשון אלא פוחת ממנו וכולן יוצאין

ביאורים

לפי ערך קונדרי"ש ושולדי"ש כולן יוצאין בארץ הזאת ואם הלוה לו קונדרי"ש למה לא יפרע לו קונדרי"ש כיון שלא נפסלו וכ"ס התומים בסוף סי' מ"ב דיוקרא ווזלא במעבעות חל על המלוה אבן אם הלוה לו במעבע אדומים ולא הקפיד על המעבע וחשב עמו על זהובי' כגון שהלוה לו מאה אדומים וכתב בשטר שהלוה לו אלף שמונה מאות זהובים או שחשב עמו בע"פ על זהובים שחייב לו כך וכך זהובים מחויב לסלק לו סך אלף ושמונה מאות זהובים ויוקר וזול שב המעבעות חל על הלוה כמו מאה בשאה וקצין כמבואר בב"מ דף ע"ה כמבואר ברש"י ד"ה וקוצין לו:

כסף הקדשים

חבס שימס. ויעשו ביניהס כפי הסלכה אס לא יעשו היתר) ואמרתי להס שכיון שיש פחד שנוי מעבעות עכשיו אין יכולים לסלק בנ"ל לפני זמן פרעון. והי' מקום לומר שכיון שבי' אפשר שימות מקודם אין זה בזמן פרעון ומ"מ אין לחלק בזה שמזלי' גרס שקודם זמן פרעון שביניהס. נשמע פחד שנוי המעבעות אינו יכול לשלס אז והרי כל זמן פרעון הוא רק לעוכת הלוה. ומ"מ אינו יכול לשלס בזמן פחד שנוי מעבעות בהעעס שב' הפוסקים ז"ל מלד הלוהו בישוב אינו יכול לשלס כמדבר. וגם אס כי' העעס מלד שלבגלל משנוי מעבעות יש בכלל זמ"פ גם לעוכת המלוה. מתילא שייך כן גם בזמ"פ בכ"ל כי תמיד הי' נשמע הבלואה בלי פחד שנוי המעבעות ולא אסקו אדעתייהו. ובשמזלי' דהמלוה שאין אז זמן פרעון אינו מקבל:

חכמת שלמה

סקב"ה בסס המהרש"ל שעכ"פ בעינן סוחרי מדינה. דברי נ"ע וסוהרים לדברי לעיל שסס בהב בסס המהרש"ל דשוחרי אוהה מדינה מלויין הוי כמו אית ליה דרך לשס וא"כ אף שהמלכות מקפיד בשמוליאין מ"מ הוי פרעון ומ"ע לאה לו כאן שרמלכות לא יקפיד אף בשמוליאין וצ"ע ודו"ק: והנה בשאלהי מהרב מוס' מרדכי זיידמאן דיין דק' אוזיראן בגדון יאלנר נאתנו שהוזלו האיך ישלמו הלוין. וכתב ששמע מהגאון מוס' משולם מפרעסבורג זצ"ל שכתב שאין דינו כמעבע רק בשטרות ונפסלו צריך לשלס דמיהן. רק רו"מ כתב דאפשר רק בנפסלו לגמרי ולא בהוזלו הנה הטיב אשר דבר רו"מ בזה דלו יכא דאינו מעבע עכ"פ יהי' כמו לוה שאה בשאה דמפורש בס"ס ושיר וב"ע יו"ד סי' קמ"ב דבלוה שאה בשאה בהוזלו נותן לו בשאה ובהוקרי נותן לו דמיו א"כ מוכח דבהוזל יכול לחזור לו שאה כזו אף שהוזל והי"ה בשטרות הוי כן אס מחזיר לו שטרות מאותו הלוה בעלמו שהלוה ממנו יכול לחזור לו. כיון דאינו ראוי כלל כן הי"ב בנפסל לגמרי הוי כמו מוס בגוף הדבר ודבר שיש בו מוס הי' לחזיר. אבל בלא נפסל לגמרי רק שהוזל זה אינו כמוס. ויכול להחזיר לו שטרות כאלו וז"ב ופשוט. ובלא"ה אין לורך לדין שהלוה לו שטרות אלא הדבר א"כ הוא אבל בלוה נאשמן לו ודאי דדינא מלכותא כן הוא שלס לו כ"ב ודינא דמלכותא דינא ואין זה לריך לפנים. בשעת הבלואה בלי פחד שנוי המעבעות ולא אסקו אדעתייהו. ובשמזלי' דהמלוה שאין אז זמן פרעון אינו מקבל פינאוויץ עש"ה: